image
not
available

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE ROMA
RB
800

RB 800

NLB 32 RB 800 4

In nomine ſancte ac indiui

ſe trinitatis Incipit prologus tertie partis ſumme beati Antonini archiepiſcopi Florētini ordinis predicatorū: ac ſacre ſcripture expoſitoris diligentiſſimi.

A Stitit regina a dextris tuis in veſtitu deaurato circūdata varietate. ps.xliiij. Uerba iſta ꝓphete loquentis ad dñm deū exponi poſſunt de virgine glīoſa aduocata eccleſie: que regina eſt regali ex progenie exorta:

Btā virgo dr regina. mater regis angeloꝝ ſe recte regēs: ⁊ īteriores ⁊ exteriores ſenſus dirigēs. Aſtās.i.ſtans nūq̄ cadēs in aliqđ pctm̄: nec veniale: ſʒ ſemꝑ recta ſtans ante deū aduocādo ꝓ nobis. Stat enim mater ante filiū (ait Bern̄.) a dextris gl̄ie: oſtēdens pectus ⁊ vbera: cū etiā erat in mūdo ꝑ cōtēplationē. In veſtitu deaurato ſtola īmortalitatis ꝑcioſiori oī premio btōꝝ: ſicut aurū excellit oīa metalla. Stola duplici gl̄ie.ſ.aīe ⁊ corporis glorificati: ſm Aug. ⁊ Bern̄. in ſermonib⁹ ſuis. Circūdata varietate priuilegioꝝ. ſm illud Apoc.xij. Mulier amicta ſole.ſ.virtutū: qđ ptinet ad eius in p̄ſenti rectā cōuerſationē. Que regina aſtans eſt a dextris dei: ⁊ luna ſub pedibus eius.i.oīs defect⁹ ſub ea. Luna eīn defectū patitur ꝑ ſui mutationē: et oēs ſancti patiunt̄ nūc defectū glorie corpoꝝ ſuoꝝ: ſed hic defect⁹ ſub virgine eſt: qꝛ in veſtitu deaurato.i.gl̄ia reſulgenti etiā corporis ad eius cōpletā beatificationē. Et in capite eius corona ſtellarū.xij. id eſt excellentia.xij. priuilegioꝝ quorū varietate eſt circūdata ad ei⁹ exaltationē. Poſſunt etiā

Aīa dr regina. dicta v̄ba verificari de qualibet fideli anima: que membrū eccleſie vt regina aſtat a dextris dei ratione / nō paſſione ſe regens ad bona glorie in agendis. In veſtitu deaurato: induta ſcʒ dilectionis: circūdata varietate / ſcʒ actuū virtutū q̄bus ſe exercet ⁊ alios fideles quoꝝ conuerſatione circūdat̄: videt ſe exercere aliquos in actu humilitatis: aliquos in actu miſericordie ⁊ liberalitatis: aliquos in iuſticia: aliquos in abſtinentia: ⁊ ſic de alijs. et eos vel imitatur vel admirat̄ vel in ſe humiliat̄. Sed cōmunius dicta verba ⁊ proprius intelligunt̄ dicta de ec-

Eccl̄ia dicitur regina. cleſia catholica in generali. Ideo autē in ſingulari dicit̄ regina: qꝛ vna eſt ſacroſancta mater eccleſia. Unde Cyprianus. Unā eſſe eccleſiam i[...] tico canticoꝝ ſpūſſctūs ex pſona xp̄i dñi [...]gnat ⁊ dicit Canti.vj. Una eſt colūba mea / perfecta mea. Hanc eccleſie vnitatē et beatus

Ephe. iiij. Paulus apl's docet: ⁊ ſacramētū vnitatis oſtēdit dicens. Unū corpus ⁊ vnus ſpūs ⁊ vna ſpes vocationis noſtre: vnus dñs: vna fides: vnum baptiſma: vnus deus. Quā vnitatē tenere firmiter et vendicare debemus maxime nos ep̄i qui in eccleſia dei preſidemus: vt epiſcopatum quoq̄ ipſum vnū atq̄ indiuiſuʒ ꝓbemus. Nemo fraternitatē fallat: nemo fidei veritatē perfida ꝑuaricatione corrūpat. Epiſcopat⁹ vnus eſt cuius ſingularis inſolidū pars tenet̄: et eccleſia vna eſt: que in multitudinē latius incremento fecūditatis extenditur: quomodo radij multi ſunt / ſed vnū lumē: ⁊ rami arboris multi ſunt / ſed robur vnuʒ tenaci radice fundatū. Et quomodo de fonte vno riui plurimi defluunt ⁊ numeroſitas licet diffuſa videat̄ exundātis copie largitate: vnitas tñ ſeruatur integra in origine. Auelle radiū ſolis a corpore: diuiſionem vnitas non capit. Ab arbore frange ramū: fructus germinare nō poterit. A fonte preſcinde riuū: preſciſus areſcit. Sic et eccleſia dñi luce ꝑfuſa / ꝑ totū orbē radios ſuos porrigit: vnū tñ eſt qđ vbiq̄ diffundit̄: nec vnitas corporis ſeparatur: ramos ſuos ꝑ vniuerſum orbē copia vbertatis extendit: profluentes largit̄ riuos: ramos latius expandit: vnū tñ caput eſt et vna origo et vna mater eccleſia fecūditate copioſa. Adulterari nō poteſt ſponſa chriſti: incorrupta eſt ⁊ pudica: vnā domū nouit: et vnius cubiculi ſanctitatem in caſto pudore cuſtodit. Hec Cyprianus.xxiiij.q.j. Loquitur. Et in dictis verbis pſal. tria notantur de eccleſia. ſcilicet

¶ Moꝝ ſctitas. ibi. Aſtitit regia a dextrꝭ tuis.

¶ Cognitionū claritas. ibi. in veſtitu deaurato

¶ Statuum multiplicitas. ibi. Circūdata varietate.

¶ Quantū ad primū. Eccle- §.I.

Eccl̄ia dr regina triplici ratione. ſia ſctā regina dici pōt ratione deſponſationis qꝛ xp̄o deſponſata eſt. qui vt habet̄ Apoc.xix. eſt rex regū et dñs dñantiū. Et.ij. Cor.xj. inq̄t apl's. Deſpondi vos.ſ. fideles oēs qui ſunt ipſa eccleſia: virginē caſtā exhibere xp̄o. Hec deus promiſerat ꝑ Oſee ꝓphetā.ij.c. dicēs. Deſponſabo te michi in fide. Regina etiā dicit̄ eccleſia

Sc̄da. ratione ꝓmiſſionis: qꝛ ſibi promittit̄ regnū celoꝝ.ſ. cūctis vere fidelibus. Hiero. ad ruſticū. Nichil felicius xp̄iano cui promittit̄ regnū celoꝝ. Unde ipſe rex dñs noſter ieſus xp̄s dicturus eſt fidelib⁹ ſuis. Uenite bñdicti patris mei percipite regnū vobis paratū. Matth.xxv. Di-

Tertia. citur etiā eccl̄ia regina ratione recte ſue gubernationis: qꝛ bene ſe regit in ſuis actionib⁹ ſm rationē agēs: nō paſſionib⁹ ſuperat̄. Nā vt dicit Nico.pa. Rex dici nō poteſt q̄ nullo ſalubri regimine corporis appetitus refrenat: ſed lubrica eneruatione magis illicitis eius motib⁹ cedit.ij.q.j. Scelus. etiā ſi talis haberet regiā

Pertinet ad Conu. S. Antonij Oriol.

dignitatē tpalem. Sed econtra vt dicit Beda.
Paup in occulto regnat habēdo deū.ſ.p gra-
tiā. Vñ et clerici q̄ ſunt pncipales in eccl'ia por-
tant tonſurā in modū corone tanq̄ reges ſpūa-
les: q: ſe ⁊ alios ꝟtutibus regere debēt et bo-
nis exemplis: vt dicit Hiero.xij.q.j.duo ſunt.
Quidā etiā ſapiens ait. Si aio.i.ratiōe te re-
xeris: rex eris. Si corpore: ſeruus. Ecce princi
piū ſanctitatis morū viuere ⁊ agere ſm ratio-
Eccl'ia ſtat. nē. Hec aūt regina eccl'ia aſtat.i.ſtat ante deū
ad ei obſequendū. Stat ergo recta: nō cadit in
aliquod criminale. Et ſi in venialia labat̄ q̄ po
tius ſunt impulſus et ceſpitatiōes ad cadendū
q̄ caſus. ſz illud ps. Impulſus ſcȝ a diabolo ⁊
euerſus ſum ſcȝ a ſenſualitate quaſi ꝓpinquus
ad caſum p cōplacentiā eius vt caderem ſcȝ in
mortale: ⁊ dn̄s ſuſcepit me: ſcȝ retinēs ne cade
Eph.v. rem. Nā vt ait apl's. Dn̄s elegit ſibi ſpōſam ec
cleſiā non habentē maculaȝ mortalis peccati:
nec rugā erroris. Vñ dicit Hiero. Qui eſt ali-
qua ſorde peccati pollut⁹.ſ.mortalis: de eccle-
ſia dici non pōt: nec xp̄o ſubiectus. de pe.diſ.j.
eccleſia. Quāuis ergo aliqui boni de eccl'ia ca
dant / ſemp tñ eccl'ia ſtat recta in bonis q̄ pma
nent in gratia: et hi dicunt̄ eccleſia numero et
merito. Vñ Eccl's.j. Generatio preterit / eoꝝ.ſ.
q̄ recedūt ab eccl'ia peccādo: generatio adue-
nit / eorū.ſ.qui ad fidē vel penitētiā reuertunt̄:
⁊ iſti de nouo veniūt ad eccl'iam: terra aūt.i.ec
Scdo. cleſia in eternū ſtat.ſ.recta et firma. Stat autē
eccl'ia ante deū ſemp in mente eum habēs acſi
ps.xv. videat preſentē. ſm illud ps. Prouidebā dn̄m
in cōſpectu meo ſemp. Vñ ⁊ Hiero. Oia que fa
ciūt ſancti in cōſpectu dei faciunt: ſiue mandu-
cēt / ſiue bibant / ſiue aliud faciāt. Etiā ſi iſti ma
lum aliquando faciunt corā deo / et in cōſpectu
ps.l. eius faciūt: ſicut ille qui dixit ſcȝ Dauid Malū
corā te feci. q: ſcȝ cōtinuo penitēt.i.ꝯcitius di
cunt peccaui. Peccatores aūt fugiunt a facie
dei cū peccāt: q: neſciunt ad penitētiā reuerti.
ſicut legitur de Cayn. de pe.di.j.et venit. aſtat
regina eccl'ia corā deo prompta ad obediendū
mandatis eius / ⁊ honorandū eū / ⁊ aduocandū
ꝓ filijs ſuis orādo: cuius petitiōes ſemp ſunt
deo grate et accepte: q̄uis miniſtri eius aliqñ
Tertio ſint praui. Hec eſt regina Heſter. Heſt.viij.ca.
que ornata ⁊ decora valde aſtitit ante Aſſuerū
ſpōſum ſuū: que q̄uis ex magnitudine potētie
ſue exterrita fuerit / tñ ex dulcedine locutiōis
eius conſolata: fiducia reſumpta petijt ⁊ obti-
nuit liberationē generis ſui. Sic ⁊ eccleſia ſtat
orando ante xp̄m mūdi monarchā: ſed attenta
magnitudine ſua ⁊ rectitudine quaſi defecit ti
mens ⁊ tremēs ob reuerētiā: ſed cū fiducia pe-
tens liberationē populi ſui.i.electoꝝ de mani
bus diaboli ⁊ interitu mortis eterne: obtinet.

Aſtat aūt a dextris nō a ſiniſtris vt ſyna[goga]
que ad tpalia reſpiciebat ſignata per ſin[iſtram].
Sed eccl'ia in ſpūalibus pcipue ſe exercet: q[ue]
ſignant̄ per dexterā. Et in agēdis non hȝ inten
tionē ad mundū / ſed ad ſupernā gloriā: que ſi-
gnatur per dexterā. ſm illud Matth.xxv. Sta
tuet oues a dextris: adimplens illud apl'i Oia j.cor.x.
quecūq; facitis in verbo vel opere: oīa in glo
riam dei facite. A dextris aſtat: ſuperna con-
templās. Et ex magnitudine pmioꝝ ⁊ ſpe eorū
laborare ⁊ opera bona continuare non ceſſans
que dextera dicunt̄. ſm illud Mat.vj. Neſciat
ſiniſtra tua quid faciat dextera.i.in bonis ope
ribus ſe nō immiſceat ſiniſtra intētio. Et ſic pa
tet ſanctitas morū in illis tribus verbis: regi-
na per regimen virtutū: aſtitit per vitationem
viciorū: a dextris per affectum ſupernorum.

¶ Secundo oſtendit̄ cogni- §.II.
tionū claritas: cū dicit veſtitam eſſe reginā iſtā
veſte deaurata.i.habitu ſapientie. Significat
enī aurū ſm Greg. ſapiētiam ꝓpter fulgorem Sapientia aurum.
ſue claritatis. Sicut enī aurū eſt precioſius cū-
ctis metallis ⁊ clarius / ita et ſapientia precio-
ſior eſt cūctis opibus: ⁊ omnia que deſiderant̄
huic nō valent cōparari. Habet autē claritatē ꝓuerb.viij.
ſapientia in ſe. Clara eſt enīȝ ſapientia: et que
nunq̄ marceſcit. vt dicitur Sap.vj. In intelle-
ctu dat claritatē notitie in ſe et alijs. Sap.viij.
dicit̄. Preclaritas in cōicatiōe ſermonū illius
ſcȝ ſapiētie. In cōſpectu hoim dat claritatē fa-
me. Sap.viij.c. Habebo ꝓpter hāc claritatem
ad turbas ⁊ honorem apud ſeniores. Et demū
pducit ad dei clarū aſpectū. Sap.vj. Concupi-
ſcentia ſapiētie deducit ad regnū ppetuū. Hec
aūt ſapiētia (que eſt veſtit⁹ deauratus eccleſie)
eſt notitia diuinorū ⁊ agendorū cū guſtu eorū:
que vtiq; nō eſt ſine gratia et dei dilectiōe. Vñ
dicitur Sap.vij.q̄ ſapientia in aīas ſanctas ſe
trāſfert: ⁊ amicos dei ꝯſtituit. Et de hac loquit̄
ibi Sapiēs in plurib⁹ ca. Apparet aūt ſapiētia
mirabilis eccl'ie in multis: pcipue in trib⁹. ſcȝ
¶ In eius documentis.
¶ De eius ſacramentis.
¶ Ex eius tormentis.
¶ Documēta eius principalia ſunt lex vet⁹ et Documenta eccl'ie.
noua ſane intellecta: cū alijs libris ſacre pagi-
ne: que ſunt verba a diuina ſapientia reuelata.
Deut.iiij. Hec eſt vera ſapiētia ⁊ intellect⁹ corā
populis: vt audiētes vniuerſi dicāt En popul⁹
ſapiēs ⁊ intelligēs: gēs magna que hȝ deos ap
propinquātes ſibi.ſ.docēdo eū. Tāta eſt ſu[bti]
tia ſcripture ſacre: tāta ꝓfunditas eius: vt nul
lus valeat plene intelligere. Tot innumerabi
les libri editi ſunt ad eius expoſitionē: ⁊ quoti
die noui ſenſus reperiuntur. Doctores habuit

eccľia plurimos in oi tpe ſapientiſſimos in oñıi
ſcientia etiã mũdi: quoꝝ ſapientie nõ potuerũt
reſiſtere heretici iudei vel pagani cũ oibus ſuis
philoſophiis vel eloquẽtijs et argumẽtis. Sed
ſicut i figura virga moyſi xũſa in ſerpentẽ deuo=
rauit virgas magoꝝ xũſas in ſerpẽtes. Exo. vij.
ita doctrina ſeu ſapientia xp̃i q̃ recta eſt vt vir=
ga: deuorauit. i. cõfudit ⁊ deſtruxit ſapientiã q̃
recta videbatᷓ imperitis argutã ⁊ aſtutã ph̃oꝝ
et mũdanoꝝ. ſm illud p̃s. cvj. Oĩs ſapiẽtia eoꝝ
deuorata eſt. Et hoc eſt qđ ꝓmiſit xp̃s ſapiẽtia
pr̃is diſcipulis ſuis. Ego dabo vobis os ⁊ ſa=
piẽtiã cui nõ poteꝛit reſiſtere oẽs aduerſarij vr̃i
Luce. xxj. Nulla lex eſt alicui⁹ nationis: nulla
doctrina cuiuſcũqꝫ ſecte: que ita ſit ſm ph̃iam
moralẽ: que ita ſapienter viuat vt lex xp̃ianoꝝ:
ꝓpter qđ maximi ph̃i de oĩu natiõe ad eccleſiã
cõuerſi cõfugerũt relictis erroꝛib⁹. Vñ in figu=
ra dr̃. j. Macha. vj. c. Refulſit ſol in clipeos au=
reos: ⁊ fortitudo gentiũ diſſipata eſt: qꝛ cũ lumẽ
fidei refulſit in ſapientia doctoꝝ qui prius erãt
gẽtiles: fortitudo rationũ gẽtiliũ annullata eſt.
¶ Scđo apparet ſapientia maxima eccleſie in
ſacris ſuis. Nichil eñi ſit circa ſacra veteris et
noui teſtamẽti vbi nõ aſſigneꝛ ratio magne ſa=
piẽtie: ⁊ ſiĺr in oĩbus cerimonijs ⁊ cultu xp̃iane
religionis. Quare eñi ſint ſeptẽ et nõ plura ſa=
cramẽta: ⁊ quare in talibus materijs magis q̃
in alijs: quã efficaciã habeãt ⁊ vnde: q̃d ſignifi
cent reſpectu preteritoꝝ / p̃ſentiũ / vel futuroꝝ:
oĩa ſunt plena ſapientia. In cui⁹ figurã diciꝛ q
nil erat in tẽplo qđ auro nõ tegereꝛ. Sic in tẽ=
iij. reg. vj. ca. plo eccľie nil eſt in quo nõ reluceat aurũ ſapien
tie diuine. Vñ ⁊ regina Saba ſapiẽs multũ: cũ
veniens hieroſolimã vidiſſet domũ ſalomonis
et ordinẽ domus ⁊ cibos menſe ⁊ ordinẽ mini=
ſtrantiũ: mirabiliter cõmendauit ſapiẽtiã eius
ſtupefacta. Nec de aliquo īterrogauit ad qđ ei
nõ ſatiſfaceret. iij. Reg. x. Sic gẽtilitas in ſuis
ſapientib⁹ ph̃is audiẽs famã ſapiẽtie chriſti cũ
acceſſit ad eũ p fidẽ ⁊ vidit ordinẽ domus. i. ec=
cleſie ⁊ miniſtroꝝ diſtinctiones: ⁊ ſacroꝝ refe=
ctiones vt cibos / admirata eſt ſapiẽtiã eius di=
cens. Maior eſt ſapiẽtia tua: q̃ rumor quẽ au=
iij. reg. x diui in terra mea: ⁊ nõ poterã credere narrãti=
bus ⁊c̃. ¶ Tertio apparet ex laborib⁹ ⁊ tormẽ
tis. p patiẽtiã dinoſciꝛ ſapiẽtia viri. ait ſapiẽs.
Sapiens nõ ↄturbabiꝛ q̃cq̃d aduerſi acciderit
puer. xij. ca. ei. ait Sen. Quis numerare poſſet labores et
dolores: cruciat⁹ duriſſimos multiplices ⁊ diu
tinos quos ꝑpeſſa eſt eccľia ꝓ ↄſeruatiõe veri=
tatis doctrine ſue. Et vñ martyres tãta tolera=
uerũt: niſi ex clara ⁊ certa noticia quã habebãt
diuinoꝝ ⁊ ſupnoꝝ ꝓmiſſoꝝ. Tanq̃ aurũ in for=
nace ꝓbauit electos dñs dr̃ Sap. iij. Quia ſi=
cut aurũ p hoc q in igne diu moraꝛ nõ ↄſumiꝛ:
ſed ꝑficitur ⁊ lucidius reddiꝛ. ita fideles in for
nace tribulationis nõ defecerũt in ſapiẽtia: ſed
magis claruerũt creſcẽtes in dei cognitione: ⁊
alios traxerũt ad dei noticiã. Et ſic patet veſti=
tus deauratus ſapientie eccleſie.

¶ Tertio varietas ſtatuum §. III.

notaꝛ cũ addiꝛ / circũdata varietate. ſ. ſtatuũ of
ficioꝝ ⁊ gr̃arũ: vt eñi ait apľs. j. Coꝛ. xij. Diui=
ſiones gr̃arũ ſunt videlꝫ in eccľia: idẽ aũt ſp̃us
ea ↄferẽs. Et diuiſiones adminiſtrationũ ſunt:
idẽ aũt dñs. Et diuiſiones opationũ ſunt: idem
vero de⁹ qui operaꝛ oĩa in oĩbus ꝓut vult. Gr̃a
quidẽ gratũ faciẽs in oĩbus fidelibus q̃ ſunt in
eccľia merito eſt. Sed gr̃e gratis date: vt pro=
phetia: opatio miraculoꝝ ⁊ hmõi. in eccľia q̃dẽ
ſunt: ſed nõ oẽs eas habẽt imo pauci: ⁊ vn⁹ vnã:
alius alterã. Adminiſtratiões etiã officia ⁊ ſta
tus fideliũ ſunt varij. Notandũ etiã q eccleſia
Eccľia catholica dr̃. nomẽ eſt grecũ: ⁊ latine dr̃ cõuocatio ſm Iſid.
in lib. etymolo. qꝛ ſcꝫ oẽs ad ſe vocat. Et dr̃ ca=
tholica qđ interpretaꝛ vniuerſalis. Uniuerſale
aũt dr̃ qđ multa diuerſa ⁊ varia cõprehendit in
vnũ: ſicut oĩa aĩalia q̃ ſunt quaſi innumera ⁊ va
ria cõprehẽduntᷓ ⁊ cõueniũt in vno genere aĩa=
litatis. Sic eccleſia ita eſt circũdata varietate
locoꝝ / tẽpoꝝ / ſtatuũ / ſeu cõditionũ hoim q vni=
tatẽ ſeruat fidei ⁊ dilectiõis vni⁹: vnũ verũ deũ
colens: ⁊ ad ipſũ vt ad vltimũ finẽ tendẽs. Ua=
rietas ergo eccleſie in locis oſtendiꝛ: qꝛ nõ ſolũ
in vno loco: ſꝫ vbiqꝫ terrarũ diffuſa eſt p vniuer Iob. xxxiiij.
ſum orbẽ: vt ſicut ſpõſus ei⁹ eſt dñs vniuerſoꝝ.
ſm illud Iob. Opus manuũ ei⁹ ſunt vniuerſi.
ſicut ait p̃s. Conuerteñꝛ ad dñm vniuerſi fines
terre. ſ. ad fidẽ eccľie: ⁊ adorabũt eũ vniuerſe fa
milie gentiũ. Hinc ⁊ Hiero. ad Euandrũ. Nec
altera romane vrbis eccleſia: altera totius or=
bis eſtimãda eſt: ⁊ Gallie ⁊ Britãnie. Nã ⁊ af=
frica ⁊ pſis ⁊ oriens ⁊ india ⁊ oẽs barbare na=
tiones vnũ xp̃m adorant / vnã regulã obſeruãt
veritatis. diſ. xciij. Legimus. Attenditur ſcđo
iſta varietas reſpectu tẽporũ. Per varia eñi tẽ
pora: p varias etates quaſi p ſeptẽ dies magne
hebdomade totius tp̃is in p̃ſenti militat vita:
vt prim⁹ dies ſit etas ab adã vſqꝫ ad noe: ſcđs
a noe vſqꝫ ad abraã: tertius ab abraam vſqꝫ ad
dauid: quart⁹ a dauid vſqꝫ ad tranſmigrationẽ
babylonis: quintus a tranſmigratione vſqꝫ ad
xp̃m: ſextus a xp̃o vſqꝫ ad antixp̃m: ſeptimus
ab antixp̃o vſqꝫ ad finẽ mũdi. Hec eccleſia per
vineã deſignata in parabola a xp̃o dicta Mat.
xx. Ab abel iuſto vſqꝫ ad vltimũ electũ q̃ naſci=
turus eſt in fine mũdi. quot ſctõs ꝓtulit tot q̃ſi
palmites miſit inq̃t Greg. in homeꝛ. Diciꝛ ec=
cleſia potius inchoaſſe in abel q̃ in adã: qꝛ adã
etſi p̃mo innocens ⁊ plenus gr̃a fuerit: ⁊ poſt

Sap.x. lapſum de pctō penituerit: vt dr in lib. ſapiētie. et Aug. de pe. di. j. Sicut peni. tamē qꝛ p inobedientiā ei⁹ infectū fuit totū gen⁹ humanū originali pctō: ideo nō videt cōgruere pncipiū ecclie ſibi: ne ecclia videat initiū habuiſſe a pctō ſeu pctōre: ſed abel ſctūs ⁊ iuſtus fuit iniuſte pſecutionē et mortē a germano ſuſtinēs. In hoc etiā
Gen. iiij. figurās: qꝛ ecclia et collectio bonoꝝ a fratrib⁹ ſuis pſecutiones ⁊ tribulatiōes paſſura eſt. Vñ Greg. Abel eē renuit quē cayn malicia nō exercet. vij. q. j. aduerſitas. §. vñ Greg. Dicit eñ ec-
Act. ij. cleſia inchoaſſe aliqñ ab aduētu ſpūſcti in diſcipulos in die pēthecoſtes: qđ ponit Iſid. Et hoc nō ſimpliciter: ſed quantū ad plenitudinem in diſcipuloꝝ perſonis ⁊ gratiis: et quantū ad dilationē eius per orbē ⁊ fidē explicitā articuloꝝ que in veteri teſtamēto fuerat implicita: eadē tamen in ſubſtantia: vt ait Aug. Attendit tertio iſta varietas ratione ſtatuū ⁊ cōditionum ⁊ officioꝝ fidelium: que ſunt varia. vt dicetur. j. et ideo dicitur circūdata varietate.

¶ Pro maiori declaratione §. IIII.

huius materie ſtat⁹ ad quā intitulat iſta pars
Status dr tri- pliciter ij. ij. q. clxxxiij. ar. j. tertia. Nota q ſtatus pōt ſumi tripliciter. Uno modo proprie ⁊ ſtricte. et ſic ſumit ſm Tho. in iſto. §. Scđo modo largi⁹. et ſic ſumit ſm Aug. de ancho. in ſeq. §. Tertio mō largiſſime ⁊ improprie, p exercitio vel officio vel modo viuēdi cui qs eſt applicat⁹. Et ſic ſumit titul⁹ partis hui⁹ Proprie igit ⁊ ſtricte loquēdo ſtatus in corporalib⁹ importat rectitudinē hoī cōſequētialē ⁊ quietudinē difficile mobilē: vt ſcꝫ homo ſic in corpore ſe habeat vt caput ei⁹ in ſupiora tēdat: ⁊ cetera mēbra cōuenienti ordine diſponant: ⁊ vt homo quieſcat. Unde iacens vel ſedēs nō dr ſtare: ſed qñ rectus manet. Et q etiā recti ſunt nō dicunt ſtare niſi qeſcant: nō diſcurrāt. Pro
Ubi. ſ. pmo dr Ezech. ij. Fili hoīs ſta ſup pedes tuos. Pro ſcđo dr. j. Coꝛ. xv. Stabiles eſtote ⁊ imobiles. ſm Tho. Et ſic, pprie ⁊ ſtricte ſtatus importat quādā firmitatē in eſſe ſpūali ex obligatiōe cū quadā ſolēnitate: ſicut in religioſis et epis. Circa ſtatū ergo ſpūalē tria notant: videlꝫ

¶ Euidentia eſſentie.
¶ Conuenientia exiſtentie.
¶ Differentia inherentie.

¶ Quantū ad primū ſtatū ciuilem: ⁊ precipue ſpūalis pfectionis tria reqrunt. ſ. cōditio / obligatio / ⁊ ſolēnizatio. Et quantū ad cōditionē requiritur q ſit ſui iuris vt liber: non alterius vt
duplex ſeruit⁹. ſeruus. Eſt aūt duplex ſeruitus ſpūalis: ſicut ⁊ duplex libertas. Eſt eñ ſeruitus peccati: cū qs
Tho. vbi. ſ. ar. iiij. ex habitu inclinat ad malū: ⁊ ſeruitus iuſticie cū quis ex habitu iuſticie inclinatur ad bonuꝫ. Siliter eſt duplex libertas a pctō: videlꝫ cū qs ex inclinatione quā habet ad malū nō ſuperat ab eo propter iuſticiā ⁊ virtutē que eſt in eo. libertas ⁊ iuſticia ecōtra: cū quis, pter amorē iuſticie non retardat a malo: ⁊ de vtraq ſeruitute ⁊ libertate ait apl's ad Rom. vj. Cū enim ſerui eſſetis peccati: liberi fuiſtis iuſticie. Nūc vo liberati a pctō: ſerui aūt facti deo: habetis fructū veſtrū in ſanctificationē. verūtamē quia homo ſm naturalē inclinationē inclinatur ad iuſticiā. peccatū aūt eſt cōtra naturalē rationē. cōſequēs eſt vt libertas a pctō ſit vera libertas que cōiungit ſeruituti iuſticie: qꝛ p vtrūq tēdit in id qđ eſt cōueniens ſibi. Et ſeruitus peccati eſt vera ſeruitus: cui cōiūgit libertas a iuſticia. Et iſta dñi ſeruitus iuſticie ⁊ libertas a pctō cōiungit hominē in ſtatu ſpūali quo ad deū q inſtuetur coꝛ. ¶ Scđo ad oſtēdendū ſtatū ſpūalē ij. ij. q. clxxxiij
quo ad eccleſiā requiritur aliqua obligatio vel ar. iiij.
abſolutio: nō enim ex hoc q aliqs ſeruit alicui efficit ei⁹ ſeruus vel ſtat⁹ ſeruilis. Nā ⁊ liberi ſeruiūt in aliquib⁹ aliis. ad Gal. v. State ⁊ nolite iterū iugo ſeruitutis cōtineri: ſed p charitatē ſpūs ſeruite inuicem. Neq etiā in hoc q deſinet ſeruire efficitur liber: ſicut patet de ſeruis fugitiuis: ſed proprie ille eſt ſeruus q obligatur ad ſeruiendū: ⁊ ille liber q abſoluit a ſeruitute. ¶ Tertio requirit ad hoc ſolennizatio quedā: oportet eñ q predicta obligatio cū aliqua ſolēnitate fiat: ſicut ⁊ in ceteris q inter homines habent ppetuā firmitatē: quedā ſolēnitas adhibetur. et hec fit in religioſis p profeſſionē: epiſcopis per conſecrationē. Rayne. poſt Tho. ij. ij. q. clxxxiij. ¶ Quantū ad ſecūdū ſcꝫ de cōuenientia ⁊ de exiſtentia diuerſoꝝ ſtatuū in ea. Sciendū q decuit in eccleſia eſſe diuerſitatem ſtatuū officioꝝ et graduū propter tria bona que inde ſequuntur: ſcilicet

¶ Ad perfectionem maiorem.
¶ Ad actionem expeditiorem.
¶ Ad decorem excellentiorem.

¶ Primū ſcꝫ q decuerit varietas ſtatuū in ec- Tho.
cleſia ad maiorē perfectionē ſic declarat. Si- vbi. ſ.
cut in ordine rerū naturaliū pfectio que eſt in arti. iij.
deo ſimpliciter ⁊ vniformiter inuenitur: in vniuerſitate aūt creaturarū non poteſt niſi difformiter ⁊ multipliciter reperiri: ita et plenitudo gr̄e que in xp̄o ſicut in capite adunat: diuerſimode et multipliciter redūdat ad mēbra eius. Et hoc eſt qđ dicit apl's ad Ephe. iiij. Ipſe dedit quoſdā quidē aplos: quoſdā aūt, pphetas: alios aūt euāgeliſtas: alios aūt paſtores ⁊ doctores ad cōſummationē ſanctoꝝ in opus miniſterij: in edificationē corporis xp̄i myſt. ci. i. eccleſie ad circūuentionē erroris. ¶ Scđo varietas ſtatuū ptinet ad neceſſitatē actionū que ſunt neceſſarie eccleſie. Ratio eſt: qꝛ ad diuer-

ſas actiones eccleſie opʒ diuerſos hoīes depu-
tari ad hoc ꝙ expeditius ⁊ ſine ꝯfuſione oīa
peragant. Vñ apls ad Rom̄.xij. Sicut in vno
corpore multa mēbra habemus:oīa aūt mēbra
nō eundē actū habēt: ita multi ſumus vnū cor-
pus in xp̄o. Et moyſi fuit a ietro cōſultū ne ſtul
to labore ꝯſumeret:ꝙ ꝯſtitueret ꝓuide de oīm
gēte viros ſapientes ⁊ timētes deū/tribunos/
centuriones/quinquagenarios ⁊ decanos:offi
ciales diuerſos ad gubernationē populi. Exo.
xvj. ¶ Tertio hoc cōgruit ꝓpter maiorē pul-
chritudinē q̄ cōſiſtit in varietate cū quodā or-
dine. Unde.ij.Tim̄.ij. In magna domo ſcʒ ec-
cleſia nō ſolū ſunt vaſa aurea ⁊ argentea:ſed et
lignea ⁊ fictilia:qđ eſt ad decorē domus. Et in
laudē eccl'ie ſponſe dicit in ps.xliiij. Circūami
iij.reg.x cta varietate:ſcʒ ſtatuū ⁊ officioꝝ. In cuius fi-
tho.vbi gurā legit ꝙ regina Saba vidēs domū Salo-
ſ.ad.j. monis q̄ ſignificat eccleſiā: ⁊ ordinē miniſtran
tiū : nō remāſit in ea ſpūs.ſ.pre ſtupore. Hec tn̄
multiplicitas ſtatuū officioꝝ et rituū qui ſunt
in eccleſia non tollit vnitatē eius q̄ perficit per
vnitatē fidei charitatis ⁊ pacis.ſm illud Eph.
iiij. Ex quo totū corpus connexū per charitatē:
compactū per fidē:per oēm iuncturā ſubmini-
ſtratiōis : dum ſcʒ vnus alij ſeruit. Rayne.poſt
q.q.q. Tho.vbi.ſ. ¶ Quātū ad tertiū ſcʒ de differen
clxxxiij tia inherētie. Sciendū ꝙ hec duo differūt ꝑfe-
ar.iiij. ctio ꝑſone ⁊ ſtat⁹ ꝑfectionis:eo ꝙ quicūqʒ per-
fect⁹ eſt in ſtatu ꝑfectionis eſt:nec ecōtra. Hoc
probat tripliciter. Ratione/inductione/et au-
toritate. Ratio ad hoc q: homo dicit ꝑfect⁹ ex
eo ꝙ habet actū perfectū dilectionis ⁊ gratie.
Sed dicit eſſe in ſtatu ꝑfectionis ex eo ꝙ obli-
gat ſe ad ea q̄ ſunt ꝑfectionis cū aliqua ſolēni-
tate vt dictuʒ eſt.hec autē ſunt diuerſa. Indu-
ctione probat diuerſitas eoꝝ. Aliqui eñ ſunt
in ſtatu ꝑfectionis qui carent charitate ⁊ gr̄a:
ſicut mali epiſcopi ⁊ mali religioſi. Ecōtra ali-
qui ſunt q̄ habēt ꝑfectionē gr̄e ⁊ dilectionis:et
tamen nō ſunt in ſtatu ꝑfectionis:vt ſunt ſecu-
lares ꝑfecti. ſicut fuit Ludouicus ſanctus rex
Francoꝝ. Karolus magnus rex Romanoꝝ.
Autoritate probat:q: aliqui obligant ſe ad id
qđ non ſeruant. Et econtra aliqui obſeruant id
ad qđ ſe non obligauerūt vt patet in parabola
Matth.xxj.de duobus filijs quoꝝ vnus impe-
ranti patri ⁊ dicenti. Uade in vineam ⁊ opare.
Reſpondit nolo.poſtea iuit. Et alter dicēs eo.
et non iuit. Sic vt ait Orige.multi promittūt
deo multa facere ⁊ parū operantur. et econtra
plures parum promittūt ⁊ multa faciunt. No-
tandū etiam ꝙ multi poſſunt dici eſſe in aliquo
ſtatu perfectionis. Nam in ſtatū perfectionis
ponit hominem obligatio propria cum ſolēni-
tate ad ea que ſunt perfectionis. Et hanc obli-
gationem habent religioſi ⁊ epiſcopi:non autē
alij curati clerici vel ſeculares etiam perfecti
viri. Rayne.poſt Tho.vbi.ſ.

¶ Sumendo ſtatū ſcđo modo §.V.
et largius: ſcʒ ſm ꝙ homo ꝯſtituitur perpetuo
ad cultū dei perpetua obligatione. Sciendū ꝙ
oīs ſtatus ꝑfectio eſt a xp̄o effectiue inchoata.
Pro cuius declaratione dicit Aug. de ancho.
lib.de poteſtate eccleſiaſtica.ꝙ ſtatus nunc ſu-
mit ſm ꝙ ex poteſtate eccl'iaſtica vel ex aliquo
ſacramēto in vita ſpūali homo cōſtituit ⁊ ordi-
natur ad cultū dei. Perfectū aūt dicit proprie
id qđ poteſt attingere ꝓpriā virtutē ⁊ propriū
finē vt dicit.vij.phyſicoꝝ. Finē aūt noſtre bea-
titudinis nō attingem⁹ niſi ꝑ xp̄m. Iuxta illud
ad Heb.x. Habētes fratres fiduciā in introitu
ſanctoꝝ in ſanguine chriſti. Poteſt ergo dici
ꝙ in vita ſpūali aliquis acquirit ſtatū cōmunis
cultus chriſtianoꝝ cū ꝓpria obligatione: et eſt
iſte ſtatus coniugatoꝝ. Alius acquirit ſtatū cū
diuini cultus adminiſtratione: ⁊ iſte eſt ſtatus
clericoꝝ. Alius acquirit ſtatū cum operū per-
fectione ſeu ſupererogatione:et iſte eſt ſtatus re-
ligioſoꝝ. Alius acquirit ſtatū cū animarū ꝓ-
pria inſtructione:⁊ iſte eſt ſtatus prelatoꝝ. Sta
tum autē ꝯiugatoꝝ xp̄s rectificauit Matth.v.
cū dixit. Dictū eſt antiquis. Quicūqʒ dimiſerit
vxorem ſuaʒ facit eam mechari. Q' autē ma-
trimoniuʒ habeat ſpiritualē ꝑfectionē annexā:
ꝯſequit ex eo ꝙ eſt ſacramentū eccleſie. Et tale
ſacramentū eſt perfectū in chriſti incarnatione
qn̄ copulata eſt diuina natura humane : quā cō
iunctionem ſignificat matrimoniū. Statū cle-
ricoꝝ chriſtus compleuit ⁊ terminauit cum ait
Matth.v. Niſi abūdauerit iuſticia veſtra plus
q̄ ſcribarū et phariſeoꝝ nō intrabitis in regnū
celoꝝ.vbi dicit glo.ꝙ oſtendit chriſtus diſcipu-
los ſuos perfectiores eſſe magiſtris veteris le-
gis: quia illoꝝ erat iuſticia figurata:iſtoꝝ com
pleta ⁊ terminata. Illoꝝ iuſticia erat in verbo:
iſtoꝝ in opere ⁊ ſermone. Statum religioſoꝝ
chriſtus ſpecificauit quādo adoleſcenti inter-
roganti quid ſibi deeſſet ad vitā ſpiritualē: re-
ſpondit Matth.xix. Si vis ꝑfectus eſſe vende
oīa et da pauperibus et ſequere me. Sed ſtatū
predicatoꝝ trina confeſſione firmauit: quando
Petrū ter interrogando ſi eum diligeret plus
alijs:⁊ ip̄o reſpondēte. Tu ſcis q: amo te/dixit
ei ter. Paſce oues meas. Ioh.vlti. Tūc eſt ve-
rus prelatus ⁊ paſtor nomine ⁊ re quando di-
lectionem plenā habet: vt ſubſtantiam corpus
et vitam ponat pro grege ad paſcendum ipſuʒ
verbo/exemplo/⁊ corporali cibo quantum po-
teſt. Et ſic omnis ſtatus perfectio ⁊ rectificatio
eſt a chriſto effectiue inchoata.

Sumendo ſtatū tertio §.VI.

modo reperit eſſe multiplex: q2 aliqui ſunt dediti vite actiue: vt cōiter laici. Alij vite cōtēplatiue: vt clerici ⁊ religioſi. Alij vite mixte: vt prelati. De his trib9 dicit in figurā Ezechielis. Si fuerint hi tres Noe/ Job/ et Daniel in medio eius: hi ſaluabunt aīas ſuas. Noe q̄ rexit arcā in diluuio ſignificat p̄latos q̄ regūt arcā eccleſie in aquis tribulatiōis. Job cōiugatus ⁊ operibus miſericordie deditus ſignificat actiuos. Daniel qui fuit abſtinēs ⁊ oratiōibus ⁊ viſiōibus deditus ſignificat cōtemplatiuos: ⁊ hi ſcʒ actiui laici/ cōtēplatiui clerici/ ⁊ religioſi ⁊ prelati: ſi ſunt in medio eccleſie. i. in vnitate ⁊ virtute degētes ſaluant aīas ſuas. Quilibet hoꝝ ſtatuum diſtinguit in diuerſa officia et exercitia. Nā laici aliqui ſunt cōiugati: alij virgines alij in viduitate. Item alij dn̄i: alij milites: alij doctores: alij medici: alij artifices: alij agricultores ⁊c. Clericorū etiā alij ſacerdotes: alij diaconi: alij ſubdiaconi: alij in minoribus. Et horū alij decani: alij archidiaconi: alij cantores: alij vicarij: alij delegati et hmōi. Religioſoꝝ etiam alij anachorite: alij cenobite et monachi: alij canonici regulares: alij mendicātes. Et hoꝝ etiā ſunt diuerſi modi viuendi ſm̄ varias regulas ⁊ conſtitutiones ſuas: vt predicatorū/ minorū/ heremitarū et hmōi. Prelatorū etiam diuerſi ſunt grad9: q2 alij ep̄i/ alij archiep̄i/ alij patriarche/ alij cardinales. Denique ſuprem9 eſt ſummus pontifex. Unde ap̄ls ad Romañ. xij. et. j. Coꝛ. xij. loquit de eccleſia ad ſimilitudinē corporis humani. Diuerſa igit membra diuerſi fideles in diuerſis ſtatib9 actus eoꝝ diuerſi ſunt diuerſa officia et exercitia eorū. Et mēbra q̄dē excellētiora: puta oculi vel caput nō cōtemnūt inferiora vt pedes/ ſed diligūt ea: q2 ⁊ neceſſaria ſunt eis in actibus ſuis: ita ſuperioris gradus vel officij prelati ⁊ dn̄i non debēt cōtemnere ſubditos. Iteʒ quodlibet membrū cōtentat de officio ſuo: nec ſe intromittit de officio alterius niſi in adiutoriū: ita quilibet debet cōtentari de ſtatu ſuo: nec debet intromittere ſe vel auferre eius officiū/ ſed iuuare. Item gaudet quodlibet membrū de bono alterius/ ⁊ dolet ⁊ cōpatit de malo illius: ita quilibet debet gaudere cū gaudētibus in bonis eorū: et flere cum flentibus in malis. Et ſic eccleſia regina aſtat a dextris dei morū honeſtate: in veſtitu deaurato ſapientie claritate: circūdata varietate ſtatuum/ ⁊ officioꝝ/ ⁊ exercitiorū diuerſitate vnde reſultat pulchritudo. Et de horum ſingulis eſt dicendum ab inferioribus inchoando.

Ezech. xiiij.

Explicit prologus.

Incipit tabula tertie partis ſumme Antonini: q̄ hʒ titu. xxxij.

TItulus. I. De ſtatu coniugatorum.

De m̄rimonio. i. cōiugio immaculato: p̄mio eius vltimato: ⁊ effectu deriuato in queʒ ordinat. Iuxta p̄pheticū illud Btūs es ⁊ bene tibi erit. Uxor tua ſicut vitis abundans in lateribus dom9 tue. Filij tui ſicut nouelle oliuaꝝ. Ca. j.

De matrimonij quidditate: et de triplici errore: ſcʒ perſone/ fortune/ ⁊ cōditionis: prout eſt primū impedimētum matrimonij quo ad ſui contractionē et effectum. Relinquet nēpe homo patrem ⁊ matrē/ et adherebit vxori ſue: ⁊ erūt duo in carne vna. Cap. ij.

De ſecundo impedimento matrimonij: immo dirimente contractum: vcʒ ſeruili conditione ſub triplici differentia notata. Et de ſeruitute poſt contractū atq3 cōſummatū matrimonium ſpontanee inita. Cap. iij.

De tertio matrimonij impedimēto: ſcʒ voti ſolennis ſiue p̄feſſionis ſolennis tacite vel expreſſe alicui9 religiōis approbate. Cap. iiij.

De quinto impedimento: vcʒ criminis. Nam quartū impedimentū. ſ. cognationis propter ſui prolixitatem vltimo reſeruatur infra cap. xiij. Tria etenim crimina impediunt contrahendum/ ⁊ dirimunt iam contractum: ſcʒ machinatio in morteʒ: pollutio per adulterium et viuente prima ſecundū coniugiū. Cap. v.

De diſparitate cultus: ſexto impedimēto etiaʒ dirimente iam contractū ſub triplici differentia. Et ſi poſſint infideles vnius ritus cōtrahere cum infidelibus alterius ritus: puta ſaraceni cum tartaris vel thurcis. Cap. vj.

De ſeptimo impedimēto: ſcʒ violentia vel metu ſub determinatione triplicis coactiōis: ſcʒ abſolute/ conditionate/ per metum inſufficiētem/ ⁊ ſufficientem in cōſtantem virum cadentem. Cap. vij.

De octauo impedimēto: vcʒ ordinis ſacri propter ſui implicitū votum ſolenne ex conſtitutione eccleſie ſub triplici concluſione propter differentiam orientalis ⁊ occidētalis: et profeſſionem religionis. Cap. viij.

De nono impedimento ligaminis cū quis alteri coniugi eſt per verba de preſenti obligatus: nō obſtante quātocunq3 receſſu alterius: aut preſumptiōe mortis cauſa probabili aut violenta. Cap. ix.

De decimo impedimento matrimonij: vcʒ publice honeſtatis iuſtitia: ⁊ quare hoc impedi-

mentū ſit ab eccleſia inſtitutum. Cap̄.x.

De vndecimo impedimento etiā dirimente iā cōtractū: ſcꝫ affinitate iuxta ſui cōtrahentiā: et permanentiam. Et quibus gradibus papa diſpenſare poſſit. Cap.xj.

De duodecimo impedimento matrimonij: videlicet impotētia coeundi ſub triplici ſpecierum ſuarum differentia: puta naturali/accidentali/ꝛ maleficiali. Cap.xij.

De quarto impedimento matrimonij: ſcilꝫ de cognatione que diuiditur in carnalem/ſpiritualem/ꝛ legalē. Et de deſcriptionibus earūdem. Cap.xiij.

De cognatione naturali ſiue carnali.i.conſanguinitate ſub triplici determinatione: videlꝫ quid ſit ꝯſanguinitatis linea vel gradus. De computatione graduū ꝛ prohibitione in quibus gradibus. Cap.xiiij.

De cognatione ſpirituali/id eſt cōpaternitate: vnde proueniat ꝙ matrimonium impediat ꝛ inter quos contrahatur: ꝛ quis debeat alium tenere/et quis nō/atꝗ quos nō: ad baptiſmū vel ad confirmationem. Cap.xv.

De pluribus impedimentis: non tamen dirimentibus iam cōtractum: vt voto ſimplici et ſimilibus. Et ꝙ clandeſtina deſponſatio dicatur ſex modis fieri. Cap.xvj.

De impedimento feriarum: quādo ſcꝫ nuptie fieri non poſſunt. Cap.xvij.

De ſponſalibus quo ad ſui deſcriptionē quando cōtrahi poſſunt. de penis ſuperpoſitis ſua ſponte: ꝛ de nouē caſibus in q̄bus ſoluūtur: et quot modis cōtrahi poſſunt. Cap.xviij.

De contractu matrimonij ꝑ verba de preſenti: effectibus ſuis: ꝛ intentione contrahendi ſub ſex concluſionibus. Cap.xix.

De cōſummatione matrimonij ꝛ eius actu cōiugali: prout in nouē caſibus eſt peccatū mortale: in ſex caſibus ſolū veniale: in aliquibus nullū: immo aliq̄n meritorium. Cap.xx.

De diſſolutione matrimonij ſiue diuortio per mortem naturalem/ſiue ciuilem.i.ingreſſum religionis: ꝛ quibus caſibus ingredi liceat cōiugato religionem altero inuito. Et de diuortio iudiciali quo ad thorum: licet non quo ad vinculum. Et de caſibus in quibus vxor etiā ꝓpter adulteriū nō poteſt dimitti. Cap.xxj.

De votis coniugatorū tam peregrinationis ꝙ ꝯtinentie etſi ad paria in hoc iudicantur: aut alter alteri debet obtemperare. Cap.xxij.

De dotibus ꝛ donationibus propter nuptias: in quibꝰ caſibꝰ lucratur maritus dotem. Cui et quando ſit reſtituenda dos propter diuortium ex adulterio effectum. Cap.xxiij.

De vigintiquinꝗ diuerſis vitijs coniugatorū in genere. Cap.xxiiij.

De diuerſis vitijs mulierū in genere ſm litteras alphabeti adaptatis. Ecce eñ in iniquitatibus conceptus ſum: ꝛ in peccatis cōcepit me mater mea. Cap̄.xxv.

De triplici filiatione: vcꝫ eterna et ineffabili a nobis adoranda. Diuina ꝛ cōmunicabili a nobis ꝓcuranda. Humana et variabili a nobis indaganda ſub quadruplici ſubdiuiſiōe. Unde propheta ait, Ego dixi dij eſtis ꝛ filij excelſi omnes. Cap̄.xxvj.

De legitimatiōe illegitimorū: quomodo ꝛ per quos fieri habet: et de differentia facta a ſummo pontifice: ꝛ a romano imperatore quo ad ſui effectus. Cap̄.xxvij.

Titulus.II. De ſtatu continentiū/ virginum vcꝫ/ꝛ viduarum.

De virginitatis poſſeſſione/ dignificatione/ et coronatiōe. Nam adducentur regi virgines poſt eam: proxime eius afferenꝭ tibi. Cap̄.j.

De conſecratione virginū ꝛ cautelis ꝓ ſui cuſtodia: et de pluribus alijs pertinentibus ad earum debitam cōuerſationem. Cap̄.ij.

De viduarum inſtitutione ꝛ modo cōuerſationis earum vt ſint ſine querela. Nam viduam eius benedicens benedicā: pauperes eius ſaturabo panibus. Cap̄.iij.

Titulus.III. De dn̄is tēporalibꝰ.

Qꝫ dominiū vniuerſi conſiſtit in ſummi pontificis auctoritate ꝛ regali poteſtate: qꝛ Conſtituit eū dominū domus ſue: ꝛ principē omnis poſſeſſionis ſue. Cap̄.j.

De dominio ciuitatum ꝛ regnorū: ꝛ quomodo ſit introductū: ꝛ de vſu rerum. Cap̄.ij.

De declaratiōe terminorum vſufructus vſus poſſeſſionis proprietatis dominij ꝛ iuris. Capitulum iij.

De diuerſis vicijs dominorū et eorum officialium. Cap̄.iiij.

De feudis et feudatarijs: de modo inueſtiture feudi: ꝛ q̄bꝰ modis feudū amittaꝭ. Cap̄.v.

De multiplici ſeruitute ꝛ manumiſſiōe. Iuxta illud O dn̄e quia ego ſeruus tuꝰ: ego ſeruus tuus et filius ancille tue. Annectuntur defectus principum ꝛ rectorum/ ꝛ eorum officialium. Cap̄.vj.

Titulus.IIII. De militibus ꝛ multiplici bello.

De triplici militia clericali/ſpirituali/ꝛ laicali ꝛ de ſingulorꝫ certamine/iuuamine/ꝛ ſolamine. ſm illud Precinxiſti me virtu. ad bel. et ſub. ini. me ſubtus me. Cap̄.j.

De ſtipendiarijs/ꝛ de bellis iuſtis et iniuſtis: an ſubditi teneanꝭ dominis ſuis obſequi indifferēter in iſtis: et quibus bellare liceat ꝯ[illegible]

pluribus hmōi queſtionibus. Cap̄.ij.
De bello particulari: et quomodo liceat ſe defendere iuxta regulam iuris naturalis. Uim vi repellere licet cum moderamine inculpate tutele. Cap̄.iij.
De repreſalijs ꝛ materia duelli. Cap̄.iiij.

Titulus.V. De doctoribus et ſcholaribus vniuerſalis ſtudij.

De modo atq; forma acquirendi ſcientiam: et diuerſo fine ſtudentiū penes ꝓpheticum. Bonitatē/ꝛ diſciplinā/ꝛ ſcientiā doce me:qꝛ mādatis tuis credidi. Cap̄.j.
De multis que pertinent ad doctoratum in diuerſis ſcientijs. Et de pluribus defectib⁹ doctorum ꝛ ſcholarium. Cap̄.ij.

Titulus.VI. De ſtatu aduocatorū ꝛ procuratorum iudicialium.

De exercitio aduocatorū:ꝛ differenti qualitate eorum. Iuxta illud ꝓphete Poſtula a me ꝛ dabo tibi gen.here.tuam:ꝛ poſſeſſio.tuā terminos terre. Cap̄.j.
De his que pertinent ad debitum modū aduocandi/ꝛ ſalarijs eorū: ꝛ vicijs plurimis ꝛ defectibus eorum. Cap̄.ij.
De tabellionibus/et ꝓcuratoribus/et ſalarijs ꝛ defectibus pluribus eorum. Cap̄.iij.

Titulus.VII. De ſtatu medicorū.

Ꝙ venerādi ſunt medici in ſua facultate. Iuxta illud ꝓpheticum Nunquid medi.ſuſci.ꝛ confite.tibi. Cap̄.j.
De diuerſis vicijs medicorū ꝛ eorum ſalarijs: et quibus medicis nos cōmittere debemus. Capitulum. ij.

Titulus.VIII. De ſtatu mercatorꝝ et artificum.

De exercitio artificum regulato:vt vȝ operentur cum bona cōſcientia:debita cōuenientia: ꝛ debita permanētia. Iuxta illud Exibit homo ad opus ſuū:ꝛ ad opera ſcȝ vſq; ad veſperam. Cap̄.j.
De diuerſis generibus cōtractuū ꝛ fraudibus eorum. Cap̄.ij.
De negociatoribus ꝛ campſoribus:ꝛ de diuerſis generibus cambiorum. Cap̄.iij.
De diuerſis generibus artificū ꝛ eorum miniſtris: vȝ de aurificibus/proſenetis/lanificibus/ſerificis/aromatarijs/ barbitonſoribus architectis/fabris/ꝛ agricolis. Cap̄.iiij.

Titulus.IX. De ſtatu iudicū ſecularium/ꝛ eccleſiaſticorum.

Quibus modis peruertaẗ iudicium. Et ibi de muneribus. Quia bea,qui cuſto,iudi.ꝛ facit iuſti,in omni tēpore. Cap̄.j.
De pluribus que pertinent ad iudicium:et de ſalarijs iudicum ꝛ aſſeſſorum. Cap̄.ij.
De officio iudicis delegati: ꝛ ſi poſſit ſubdelegare. Et ꝙ delegati iuriſditio expirat decem modis. Cap̄.iij.
De cōſeruatoribus priuilegiorū ꝙ modeſte ſe debent habere in ꝓceſſibus ſuis: et que ſpectant ad eorum officium. Cap̄.iiij.
De officio ordinariorū/ꝛ qui ſint:ꝛ de pertinētibus ad eorum officium. Cap̄.v.
De arbitris quemadmodū differūt ab ordinarijs iudicibus et arbitrarijs. Cap̄.vj.
De triplici modo procedēdi in iudicio. Et primo de modo procedēdi per inquiſitionem in quib⁹ cauſis fieri poſſit et ſubſtātialib⁹ ſuis. Capitulum vij.
De modo procedendi per accuſationem: ꝛ qui ꝓhibentur accuſare. Cap̄.viij.
De ꝓceſſu iudiciali ꝑ denunciationē. Cap̄.ix.
De purgatione canonica quomodo fieri habet ꝛ cum quot quis ſe debeat purgare. Cap̄.x.
De teſtibus/ꝛ examinatione eoꝝ: ꝛ qui poſſint eſſe teſtes:ꝛ de pena falſi teſtis. Cap̄.xj.
De ſententijs ferendis. Cap̄.xij.
De litis conteſtatione. Cap̄.xiij.
De appellatione: ſi omnibus liceat: in quibus caſibus reſſciatur:ad quem ſit appellandū:et de ꝓſecutione ſua. Cap̄.xiiij.
De modo agendi ſine figura ꝛ ſtrepitu iudicij: et quomodo intelligitur cū dicitur De plano de facto:ſine omni ſolennitate:omiſſis ſolennitatibus iuris. Cap̄.xv.
De decem obſeruandis ſucceſſiue in iudicijs: videlicet tempore citationis / repreſentationis/dilationis/litis conteſtationis/ ꝓbationibus producēdis / renunciationis:ꝛ cetera. Capitulum xvj.

Titulus.X. De ſtatu morientium.

De triplici domo: videlicet cōſcientie/ familie et ſepulture: quibus prouidendū eſt inſtante morte. Iuxta illud prophete Letatus ſum in his que dicta ſunt michi: in do. dn̄i ibimus. Capitulum j.
De penitentibus in extremis. Cap̄.ij.
De teſtamentis ꝛ executoribus teſtamentorū. Capitulum iij.
De donatiōibus cauſa mortis: quemadmodū differāt a legatis:ꝛ quis poſſit donare:ꝛ quibus. Quot deniq; modis reuocari poſſit. Capitulum iiij.
De ſepulturis ꝛ canonica portione:ꝛ de ſepulture ꝓhibitione. Cap̄.v.

Titul⁹.XI. De ſtatu hoſpitalariorum:ꝛ de iuriſditionibus ad eos ꝑtinētibus.

De conditione hoſpitalarioꝝ: vt infirmis ꝓui deant de ſacramentis ⁊ neceſſarijs ſuſtenta= mentis: et hoꝛtentur de patientia benignis verbis intuitu eius qui in eoꝝ nomine ⁊ per= ſonis fouetur. Unde cum effectu dicere poſ= ſunt quiſquis ſigillatim. Ego mendi. ſum et pau. et dñs ſolli. eſt mei. Cap. j.
De his q̄ pertinent ad hoſpitalia ⁊ eoꝝ officia= les: q̄bus eoꝝ cura cõmitti poſſit: q̄buſue ra= tio ſit reddẽda de ꝑceptis ⁊ expoſitis. Cap. ij.

Titulus. XII. De eccleſijs ⁊ patro= nis earum.

Eccleſia tribus modis ſumitur: puta ꝓ colle= ctione fidelium generali: pro congregatione iuſtoꝛum ſpirituali: ⁊ pro edificatione lapidũ materiali. Juxta illud. In eccle. bene. deo de fon. iſrael. Cap. j.
De pertinentibus ad edificiũ materiale eccle= ſiarum: quis poſſit de nouo erigere: ⁊ quis te neatur eam reſtaurare. Cap. ij.
De immunitate eccleſiarum ⁊ perſonarum ec= cleſiaſticarum: de pena violantiũ et quomodo violari dicantur. Cap. iij.
De cenſibus ⁊ tributis eccl'iarũ: ꝓcuratione ⁊ diminutione earũ nõ fienda. Cap. iiij.
De alienatione rerũ eccleſie ſi fieri poſſit: et in quibus caſibus. Cap. v.
De cõſecratione eccleſiarũ: ⁊ quomodo violen tur: ⁊ quomodo recõcilientur. Cap. vj.
De veneratione eccleſiarum. Juxta illud. Ego autem in multitudine miſe. tue introi. in do. tuam adoꝛabo ad templum ſanctum tuum in timoꝛe tuo. Cap. vij.
De reliquijs ⁊ imaginibus ſacris ⁊ canoniza= tione ſanctoꝛum. Cap. viij.
De triplici adoꝛatione latrie / dulie / et hyper= dulie. Cap. ix.
De deuotione ⁊ eius affectu ⁊ oꝛnatu eccl'iarũ: et de aque benedicte virtutibus. Cap. x.
De oblationibus eccleſiaſticis / id eſt que fiunt in eccleſijs. Cap. xj.
De patronis eccl'iarũ ⁊ que ꝑtinent ad ius pa= tronatus: ⁊ quõ habẽt ꝓſentare. Cap. xij.

Titulus. XIII. De clericis ⁊ diui= nis officijs.

De exercitio clericoꝛum qui a ſecularibus ne= gocijs debent abſtinere in ſacris eloquijs et virtutibus ſe exercere: ⁊ in diuinis officijs et oꝛationibus ſe exhibere. Juxta illud. Si vox. inter me. cle. pen. colũ. dear. et poſte. doꝛ. eius in pal. auri. Cap. j.
De conuerſatione clericoꝝ ⁊ a quibus exerci= tijs debent abſtinere. Cap. ij.
De cõuerſatione clericoꝝ ſm regulam apoſto= licam opoꝛtet epiſcopũ eſſe irrepꝛehenſibilez ſub. xiiij. canonib' declaratã. Capitulũ. iij.
De hoꝛis canonicis ſub pluribꝰ q̄ſtionibꝰ: q̄ ad eas teneant: quibꝰ tꝑibus dicẽde: ſi req̄ratur attentio et huiuſmodi. Capitulũ. iiij.
De cerimonijs miſſe ⁊ expoſitiõibꝰ ſuis. C. v.
De pertinẽtibꝰ ad miſſam ⁊ de defectibꝰ et de diſpoſitione celebꝛantis ⁊ celebꝛati frequen= tatiõe et eius vtilitate. Cap. vj.

Titu. XIIII. De ſeptẽ ſacramẽtis eccl'ie ⁊ ſtatu miniſtrantiũ et cõferentium ea.

De ſacr'oꝝ oꝛdinatiõe et eoꝝ virtuali oꝑatione Juxta illud. Miſit verbũ ſuũ ⁊ ſanauit eos et eripuit eos de interitionibꝰ eoꝝ. Caplm. j.
De ſacramẽto baptiſmi quãtũ ad fictionis ex= cluſionẽ / baptizati cũ deo recõciliationẽ: ⁊ eiꝰ poſtea ſanctã ꝯuerſationẽ. Juxta illud ꝓphe te. Uox dñi ſuper aquas: deꝰ maieſtatis into= nuit: dñs ſuꝑ aquas multas. Capitulum. ij.
De ſacramento confirmationis quantũ ad ſuã quadruplicẽ ſpeciẽ. ſm illud. Confirma hoc deus quod operatus es in nobis a tẽplo tuo quod eſt in hieruſalem. Capitulũ. iij.
De ſacramẽto euchariſtie quãtũ ad ſui eximiã excellẽtiã cõferentis nimiã beniuolẽtiã: ⁊ aſ= ſumẽtis idoneã cõſcientiã Juxta illud. Me= moꝛiã fecit mira. ſu. miſe. ⁊ miſe. do. eſcã de= dit timentibus ſe. Capitulum. iiij.
Iterũ de ſacr'o euchariſtie quãtũ ad deitatem ſub panis ſpecie latentẽ. Utilitatẽ hoĩs cum deuotione cõſequẽtem. Et venerabilitatẽ ple bis euchariſtie aſſiſtẽtẽ. Juxta illud. Erit fir ma. in ter. in ſum. mon. ſupex. ſu. liba. fru. eiꝰ: et floꝛe. de ciui. ſicut fe. terre. Capitulũ. v.
De ſacr'o penitentie cõfeſſionẽ penitentialem exercendo: cõditionẽ rõnalẽ adhibẽdo: et in= nouationẽ ſpũalẽ cõſequendo. ſm illud. Dixi cõfitebor aduerſum me iniu. me. do. et tu re= mi. impie. peccati mei. Caplm. vj.
De ſacramento oꝛdinis quantum ad ſui myſte riũ almificũ pro quo debent venerari: habitũ gratificũ quo debẽt exoꝛnari: et premiũ glo= rificũ quo debẽt decoꝛari. ſm illud. Sacerdo= tes tui indu. iuſti. ⁊ ſancti tui exultẽt. Cap. vij
De extrema vnctione quãtũ ad ſui diſtinctionẽ a ſpũali eñi electoꝝ ⁊ a ſacr'ali cathecuminoꝝ vnctiõe. ſm illud. Impinguaſti in oleo caput meũ: ⁊ calix meꝰ inebꝛiãs q̄ preclarꝰ eſt. C. viij.
De ſacramento matrimonij quemadmodũ ſe coniuges debent habere adinuicem vt bene= dictionem patriarcharum conſequantur: pe nes illud. Fecerũt fructum natiui. ⁊ benedi. eis et multi. ſunt nimis. Capitulũ. ix.
De pluralitate coniugij et eius diuoꝛtio: quõ olim pluralitas cõiugij licebat: ⁊ caſus in q̄bꝰ licet dimittere vxoꝛem. Capitulum. x.

De ſacramentis in genere: de numero eorum / inſtitutione / differentia a ſacramentis veteris legis: ⁊ effectu: que ſint neceſſaria: et quis eorum ſit miniſtrator. Capitulū. xj.
De ſacramenti euchariſtie inſtitutione / cōmunicatione / miniſtro / et effectu. Capitulū. xij.
De baptiſmi materia: forma: miniſtro et effectu. Capitulum. xiij.
De ſacramento confirmationis: eiꝰ miniſtro: materia et effectu. Capitulum. xiiij.
De ſacramēto extreme vnctionis quātū ad ſui materiā formā: miniſtrū ⁊ effectū. Cap. xv.
De ordine ſeptemplici ⁊ per quem actū imprimatur character in ſingulis: de tpe et modo ordinationū: de etate ordinandorum ⁊ de examinatione eorum. Capitulum. xvj.
De penitentie quidditate: effectu: impedimentis: et eius remediīs. Capitulum. xvij.
De conditionis neceſſitate: qualitate: quantitate: et eiꝰ cauſalitate. Capitulum. xviij.
De cōfeſſiōis neceſſitate et qualitate ſub ſedecim conditionibus declaratis. Capl̄m. xix.
De ſatiſfactione ⁊ operibus eiꝰ. Capl̄m. xx.

¶ Titu. XV. De ſtatu beneficiatorū.
De dignitatibus. prebendis. beneficiīs et collatione eorū. De pluralitate beneficiorū. de diſpenſatione ſuper eo. De reſidentia ⁊ abſentia in beneficiīs. Capitulum. j.
De trāſitu clericoꝝ de vna eccl'ia ad aliā. C. ij.
De pmutantibꝰ bn̄ficia vel prebēdas. Cap. iij.

¶ Titulꝰ. XVI. De ſtatu religioſorū.
De eſſentialibꝰ religionis. ſ. paupertate caſtitate et obediētia. ⁊ de cerimonialibꝰ ⁊ variīs regulis et cōſtitutionibus ⁊ trāſgreſſionibus earum. Et de preeminentia vnius religionis ad alteram: et habere aliqua in cōmuni ſi minuat perfectionem. Capitulum. j.
De cōſiderandis pro ingreſſu religionis et de obligantibꝰ ſe per votū ad eū. Capitulū. ij.
De profeſſione expreſſa ⁊ ꝙ in ordine mendicātium requirat annus probationis continuꝰ: et quot modis fiat tacita profeſſio: ⁊ de profeſſionis vtilitate. Capitulum. iij.
De tranſeuntibus de vna religione ad aliā religionem. Capitulum. iiij.
De eiectis et fugitiuis: ⁊ de excōicationibꝰ variīs quas incurrunt religioſi. Capl̄m. v.
De ptinētibꝰ ad religionē: vꝫ habitu. ſtudio. mēdicatione. labore manuū. eſu carniū. de cōtractibꝰ et obligationibꝰ eorum. Cap. vj.
De prelatis religioſorū. Abbate. abbatiſſa. et quomodo debēt inſtrui nouiciī. Capl̄m. vij.
De diſciplina religioſorū in conuerſando cum aliīs: in ambulando: in ſtādo: in habitu: in geſtu. et in ſilentio. Capitulum. viij.
De exemptione religioſoꝝ et alioꝝ: et ſi nō obſtante priuilegio eoꝝ cōueniri poſſint corā ordinariīs rōne delicti vel cōtractus. Cap. ix.
De pertinentibꝰ ad cōmendationē religionis rōne boni: vtilitatis: iocunditatis ⁊ honeſtatis. quia in ea homo viuit purius: cadit rariꝰ ſurgit velocius quo ad initiū religionis. Incedit cautius: qeſcit ſecuriꝰ: irroratur frequentius quo ad ꝓgreſſum. Purgatur citius: moritur cōfidētiꝰ: et remuneratur copioſiꝰ quo ad terminum. Ecce ꝗ̄ bonum ⁊ ꝗ̄ iocundum habitare fratres in vnum. Capitulum. x.

¶ Titulꝰ. XVII. De ſtatu cōfeſſorū.
quemadmodum ſcrutantes iniquitates defecerunt ſcrutinio.
De poteſtate ſiue autoritate cōfeſſoris. Cap. j.
De ordinario cōfeſſore vniuſcuiuſqꝫ quo ad eccleſiaſticas perſonas. Capitulum. ij.
Cui debent laici ordinarie confiteri. Cap. iij.
In qbꝰ caſibꝰ qs poſſit alteri cōfiteri ꝙ ꝓprio ſacerdoti etiā ſine licētia eius. Cap. iiij.
Quis pōt cōmittere audiētiā ꝯfeſſionū. Ca. v.
Quomodo curatus poſſit dare licentiam vel denegare. Capitulum. vj.
Qꝫ monachi non poſſunt audire confeſſiones ſine licentia prelati ſui. Capitulum. vij.
De poteſtate audiēdi confeſſiones fratrū predicatoꝝ ⁊ minoꝝ. ꝑtextu clemē. Dudū. C. viij
De effectibus qui ſequūtur ex cōmiſſiōe audiētie cōfeſſionis alteri facte. Capitulū. ix.
In quibus differunt fratres preſentati tenore clemen. Dudum. et ſacerdotes curati confeſſiones audiendo. Capitulum. x.
De caſibꝰ reſeruatis epiſcopis. Capl̄m. xj.
De eo qui abſoluit aliquem a caſu a quo abſoluere non poteſt. Capitulum. xij.
An in gn̄ali cōfeſſione cōtineatur ſpālis. Ca. xiij.
Quid poſſint pniarij curie romane. Cap. xiiij.
Quid fiendum quando confeſſor nō intelligit penitentem. Capitulum. xv.
De ſciētia quā debet habere cōfeſſor. Ca. xvj.
De bonitate cōfeſſoris in ſe: ⁊ quomodo ſe debeat habere ad penitentem. Capl̄m. xvij.
De regulis quibus cognoſcitur peccatū mortale a veniali. Capitulum. xviij.
Qꝫ ꝯfeſſor dꝫ ſcire ⁊ ſeruare vtilia ⁊ neceſſaria in ipſo exercitio audiēdi ꝯfeſſiōis. Cap. xix.
De penitentia iniungenda a confeſſore ne vileſcat autoritas eccleſie: ⁊ ne poteſtas clauium contemnatur. Capitulum. xx.
De forma ⁊ modis abſolutionis: ⁊ de canonibus penitentialibus. Et de penitentia iniuncta in pctis impleta: ſi ſit iterāda. Cap. xxi.
De celatione ⁊ ſigillo cōfeſſionis. Qui teneātur ad ſigillū: ⁊ ad que ſe extendat. Cap. xxij.

¶ Titu.xviij. De ſtatu p̄dicatoꝝ.
De ſedecim ꝓprietatibus celorum. et de.xix. priuilegijs predicatorum. Nam celi enarrāt gloriam dei. Cap̄.j.
De inquiſitoribus quō ſe debēt habere in inquiſitione contra hereticos. Cap̄.ij.
De predicatoribus quales debent eſſe: vȝ in dilectione ardentes: in cōuerſatione relucentes: ⁊ in ſcientia cōpetentes. Cap̄.iij.
De decem defectibus a quibus predicator ſe debet cauere. Cap̄.iiij.
De forma predicationis ⁊ de ſeptē modis ꝓcedendi in predicatione. Cap.v.
De modis dilatandi materiā: et libris autenticis eccleſie ⁊ apocriphis. Cap̄.vj.

¶ Titu.xix. De ſtatu prelatorū.
De prelatis et preficiendis: vtputa ambitioſi excludanť: canonice inſtituantur: ⁊ dominice exequanť. Juxta illud Peccatoꝝ cornua confringā: ⁊ exaltabunť cornua iuſti. Cap̄.j.
De electione ad prelaturā: quis poſſit / et quis nō poſſit eligere atq̧ eligi. De electiōis tp̄e / loco / forma / ⁊ triplici modo: ⁊ qn̄ poteſtas eligendi ad alium deuoluatur. Cap̄.ij.
De poſtulatione quid ſit: quis poſtulari poſſit: ⁊ de effectu poſtulationis. Cap̄.iij.
De confirmatione electorum. Cap̄.iiij.
De renūciatione qua quis renūciat dignitati / vel officio habito qualiter fieri habeat: q̄ renunciari: ⁊ quis renūciare poſſit. Cap̄.v.
De diuerſis officijs ſeu dignitatib⁹. Et primo de archidiaconatu ⁊ ei⁹ iuriſditiōe. De⁹ ei in gradib⁹ ei⁹ cognoſceť: cū ſuſcipiet eā. Ca.vj.
De archipreſbyteris ⁊ eoꝝ officio. Cap̄.vij.
De primicerio ſiue cantore. Cap̄.viij.
De officio ſacriſte ⁊ cuſtodis. Cap̄.ix.
De officio vicarij pape vel ep̄i / et eorū iuriſditione et vicarijs eccleſiarū: qui deſeruiūt diuinis officijs. Cap̄.x.
De debito modo ſe habendi in officio p̄lature: vt vȝ querāt ſubditoꝝ vtilitatē: vt habeāt in agendis intentionū puritatē. Et vt addāt exēplorū puritatē. Juxta illud Pauit eos in innocen.cor.ſui. ⁊ in intelle.manuū ſuarum deducet eos. Cap̄.xj.

¶ Titu.xx. De ſtatu ep̄orum / archiepiſcoporum / ⁊ patriarcharum.
Ep̄i debent tria habere ad ſui honoreȝ. Juxta illud Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij: cōſtitues eos principes ſuper omnē terrā: memores erunt nōis tui dn̄e. Cap̄.j.
De his que pertinent ad executionē officij ep̄i vt in ordinādo / cōfirmando / beneficia diſpēſando / adminiſtrādo tēporalia: de iuriſditiōe eoꝝ ⁊ alijs multis. Cap̄.ij.
De archiep̄is q̄tum ad eorū dignitatis eminētiam: operoſitatis cōgruētiā: ⁊ honeſtatis cōtinētiā. Juxta illud Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime. Cap̄.iij.
De patriarchis / primatibus / ⁊ archiep̄is quo ad eoꝝ iuriſditionē: ⁊ de pallio eoꝝ. Cap̄.iiij.
De viſitatiōe fiēda p ep̄os et alios p̄latos q̧ fieri debeat affectualiter cū ſubditorū vtilitate: vniuerſaliter cū modorū varietate: et miſericorditer cū flagellorū ſeueritate. Juxta illud Intende ad viſitādas gētes: ⁊ nō miſerearis omnibus qui operanť iniquitatē. Cap̄.v.
De quibus ſint fiende inquiſitiones in viſitationibus ad diuerſos ſtatus: ⁊ de ꝓcuratiōibus fiendis legitimis nuncijs apoſtolicis / et alijs prelatis. Cap̄.vj.

¶ Titulus.xxi. De ſtatu cardinaliū ⁊ legatorum.
Cardinales quid ſint reſpectu pape. Dn̄i eniȝ ſūt cardices terre: ⁊ poſuit ſup eos orbē. Ca.j.
De pertinentibus ad ſtatum cardinaliū et officia eorum. Cap̄.ij.
De poteſtate ⁊ auctoritate legatoꝝ. Juxta illō Diſſipa gētes q̄ bella volunť: veniēt legati ex egypto ⁊ ethyopia: ꝓueniat manus eius deo. Capitulum iij.

¶ Ti.xxij. De ſtatu ſummoꝝ pōtificū
De gloria ⁊ honore ſummi pontificis. Juxta illud Minuiſti eū paulominus ab ange. gloria et hono.coro.eum: et conſtituiſti eū ſuper opera manuū tuarum. Cap̄.j.
De ptāte pape in gn̄e: immo de ptāte ordinis / iuriſditiōis / et interp̄tatiōis in ſpecie. Juxta illud Tibi dabo claues regni celoꝝ. Cap̄.ij.
De ptāte eccl'iaſtica ſignata p claues. Cap̄.iij.
De poteſtate eccl'iaſtica iterū ſignata per claues q̄tū ad ſeptē poteſtates: in quib⁹ beatus Petrus preceſſit alios ap̄los. Cap̄.iiij.
De ptāte pape q̄ ad celeſtia / infernalia / et terreſtria / paganos / iudeos / ⁊ xp̄ianos. Et de cōparatiōe ei⁹ ad imperiū: ⁊ de donatiōe Cōſtātini eccleſie facta: q2 Oīa ſubiecisti ſub pedibus ei⁹ oues ⁊ boues vniuerſas: inſup ⁊ pecora cāpi: volucres celi ⁊ piſces maris. Cap̄.v.
De poteſtate pape in diuerſis materijs ex his q̄ ponit doctor ſanctus in diuerſis libris ſuis per.xxiiij.queſtiones formatas. Cap̄.vj.
Recitanť quinquaginta caſus in quib⁹ ſolus papa diſpenſat. Cap̄.vij.
Quare mutatur nomen pape in ſui creatione. Capitulum viij.

¶ Titu.xxiij. De concilijs vſibus.
De differētia pape ⁊ cōcilij inſtar ſolis ⁊ lune. Juxta illud Non abſcōdi miſericordiā tuā et veritatē tuam a concilio multo. Cap̄.j.

De cõciliis vniuerſalibus/ ꝓuincialibus: et ſynodalibus ad quos pertineat ipſa cõgregare: ⁊ qui habeant conuenire. Cap. ij.

Q̄ non licet appellare a ſummo pontifice romano ad ſucceſſorẽ ipſius: nec ad generale cõciliũ ꝓpter priuilegia romane eccleſie a xp̄o tradita. Cap. iij.

De conciliis ꝓuincialibus ⁊ ſynodalibus additiones doctoꝝ. Qui ſint vocandi ad ea que habent ibi expediri: qualẽ poteſtatẽ habeant congregati: quot requirãtur in cognitiõe cauſarum: ⁊ de efficacia inibi decretorum ⁊ concluſorum. Cap. iiij.

Que perſone dicant eccleſiaſtice ſub ſex differentiis ꝑſonarũ: vz clericis in maioribus ordinibus ſacris. Deo deuotis: fratribus et ſororibus tertij ordinis ſancti Frãciſci: veſtitis de penitentia: ſancti Dominici: atq; hoſpitalariis: et que hoſpitalia atq; oratoria dicãtur ꝓphana: ⁊ que religioſa gaudentia immunitate eccleſiaſtica. Cap. v.

Titu. XXIIII. De excõicatiõe maiori. Et de ſingulis excõicatiõib⁹ que habent in corpore iuris ⁊ in extrauagantibus.

De excõmunicatiõe contra iniicientes manus violẽtas in ꝑſonas eccleſiaſticas. iuxta illud Si quis ſuadente diabolo. Et de quindecim caſibus in quibus quis ea propter nõ incurrit. ⁊ de. xvj. caſib⁹ in q̄b⁹ excõicatus ꝓpterea abſolui põt citra papam. Cap. j.

Excõmunicant. i. excõmunicati denunciant et declarãtur qui ſancte romane eccleſie cardinales hoſtiliter fuerint inſecuti: vel ceperint vel fuerint ſocij. Cap. ij.

Excõmunicant banniẽtes ep̄os: et ad hoc cooperantes. Cap. iij.

Excõicant oẽs heretici/ et fautores/ et receptatores eoꝝ: et pape reſeruat abſolutio. C. iiij.

Excõmunicant ſepeliẽtes hereticos/ fautores credentes ⁊ receptatores eorũ. Cap. v.

Excõmunicant rectores impedientes vel non iuuantes ep̄os ⁊ inquiſitores hereticoꝝ ⁊ fautorum/ ⁊ receptatorum. Cap. vj.

Excõmunicant inquiſitores male ⁊ cõtra conſcientiã ſuum officiũ exercentes. Cap. vij.

Excõmunicant inquiſitores ⁊ cõmiſſarij eoꝝ illicite extorquentes pecuniã ſub pretextu inquiſitionis. Cap. viij.

Excõicãt innitẽtes ordĩatiõib⁹ vł alienatiõib⁹ de reb⁹ eccl̃iaſticis ⁊ ſciſmaticis facti. Ca. ix.

Excõicant aſſerẽtes romanã eccl̃iaz nõ eſſe caput aliarũ eccleſiarũ: ⁊ nõ poſſe cõdere canones ⁊ decreta: vel nõ eſſe ei obediẽdũ. Ca. x.

Excõmunicant incendiarij eccleſiaꝝ vel locoꝝ pioꝝ: et poſtq̄ denũciati fuerint abſolutio pape reſeruatur. Cap. xj.

Excõicantur effractores locoꝝ ſacroꝝ: ⁊ poſtq̄ denũciati fuerit abſolutio reſuat pape. Ca. xij.

Excõmunicant falſarij litterarũ papaliũ: ⁊ pape reſeruatur abſolutio. Cap. xiij.

Excõmunicant vtentes ſcienter falſis litteris papalibus. Cap. xiiij.

Excõmunicãt recipiẽtes papales litteras ſeu bullas in curia nõ de manibus pape vel deputati ad hoc. Cap. xv.

Excommunicant corrigẽtes/ apponentes/ vel remouentes aliquid de litteris papalibus: ⁊ pape reſeruatur abſolutio. Cap. xvj.

Excõmunicant faciẽtes ſtatuta cõtra eccleſiaſticã libertatẽ: ⁊ ſeruari ea faciẽtes: ⁊ ſcriptores eorũ ⁊ officiales iudicãtes ſꝫ ea. Ca. xvij.

Excõicãt oẽs dñi ꝓhibẽtes ſubditis ne faciãt obſeq̄a corpalia ꝑſonis eccl̃iaſticis. Ca. xviij.

Excõicãt vſurpãtes patronatũ de nouo i locis piis: vł vſurpãtes bõa vacãtiũ eccl̃iaꝝ. ca. xix.

Excõmunicant cõpellentes prelatos et perſonas eccleſiaſticas ad ſubmittẽdum eccleſias vel eccleſiaſtica bona eis. Cap. xx.

Excõmunicant concedentes repreſalias: ⁊ eis vtentes in clericos ⁊ bona clericoꝝ. Ca. xxj.

Excõmunicant grauantes perſonas eccl̃iaſticas in ſe vel in ſuis ꝓ eo q̄ noluerint eligere eos ꝓ quibus rogati erant. Cap. xxij.

Excõmunicant impediẽtes litigare in foro eccleſiaſtico in cauſa que de iure vel cõſuetudine vel ex priuilegio põt ibi tractari. Ca. xxiij.

Excõicant dñi et eorũ officiales grauãtes aut licẽtiã grauãdi dãtes clericos vel ſuos cõſanguineos ꝓpt ſnĩas latas cõtra eos. Ca. xxiiij.

Excõmunicant exigẽtes vel exigere facientes pedagia vel gabellas a ꝑſonis eccl̃iaſticis ꝓ rebus ſuis vel eccleſiarũ. Ca. xxv.

Excõicãt imponẽtes tallias/ vel collectas/ vel p̄ſtantias clericis ſine licẽtia pape. Ca. xxvj.

Excõicant extorquẽtes abſolutionẽ a cẽſuris eccleſiaſticis ꝑ vim vel metũ. Cap. xxvij.

Excõmunicant cogẽtes nõ ſeruare interdictũ: vel excõicationẽ non vitari. Cap. xxviij.

Excõicant faciẽtes ſtatuta q̄ vſure ſoluant/ vel ſolute nõ repetãt: ⁊ iudicãtes ſꝫ ea. Ca. xxix.

Excõmunicãtur deferẽtes arma/ vel ligna/ vel mercimonia ad ſarracenos ⁊c. Cap. xxx.

Excõmunicant ſpoliantes romipetas ⁊ pyrate ⁊ pape reſeruatur abſolutio. Cap. xxxj.

Excõmunicant participãtes ſpõte et ſciẽter in diuinis cũ excõicatis a papa. Cap. xxxij.

Excõmunicant ſepeliẽtes interdictos excõicatos vel publicos vſurarios. Cap. xxxiij.

Excõicant cõtrahẽtes matrimoniũ ſcienter in gradib⁹ ꝓhibitis vł ordĩati in ſacris: vł ꝓfeſſi in religiõib⁹ mares vł femine. Ca. xxxiiij.

Excõmunicãtur participãtes ſciẽter excõicato noiatim in crimine criminoſo. Cap.xxxv.
Excõmunicantur facientes vel mãdantes aliquẽ interfici per aſſaſinos. Cap.xxxvj.
Excommunicantur procurantes q conſeruatores ſe intromittãt de aliijs manifeſtis iniurijs ſcienter. Cap.xxxvij.
Excõmunicantur doctores qui admittunt ad lectiones legum religioſos ſine habitu vel ad phyſicam. Capl'm.xxxviij.
Excõmunicantur magiſtri et ſcholares ſtudij bonoñ. conducentes hoſpitia irrequiſitis inquilinis. Capl'm.xxxix.
Excõmunicantur mittentes ſcripturã vel nuncium ſecreto alicui cardinalium: dũ ſit in conclaui pro electione pape. Cap.xl.
Excõmunicãtur dñi officiales rectores vbi fit electio pape ſi nõ ſeruant conſtitutionem ca. vbi periculum.lib.vj. Cap.xlj.
Excõicantur beghine beghardi: ⁊ aſſumentes vitã fratricellorũ ⁊ eis fauentes. Cap.xlij.
Excõmunicãtur ſumẽtes dignitatẽ ſenatoris vel aliõ regimẽ vrbis ſine lnia pape. Ca.xliij.
Excõicantur impediẽtes viſitatores monialiũ in officio eo post monitionẽ. Cap.xliiij.
Excõmunicãtur fingentes caſum fraudulẽter quo iudex mittat vel vadat pro teſtimonio ad mulierem. Capl'm.xlv.
Excõicanł ingerẽtes ſe ad officiandũ hoies alterius lingue irrequiſito dioceſano. Ca.xlvj.
Excõicãł abſoluti ab excõicatione in articulo neceſſitatis: ſi poſtea cũ poſſunt nõ ſe pſentãt eis q ordinarie debẽt abſoluere. Cap.xlvij.
Excõmunicatur qui electus in papã a paucioribꝰ duabꝰ partibꝰ cardinaliũ ſe gerit pro papa et qui eũ recipiunt. Cap.xlviij.
Excõmunicantur clerici locantes domos vſurarijs publicis alienigenis ad exercendũ publicum fenus. Cap.xlix.
Excommunicantur impedientes ſequeſtrum factum in certo caſu. Capitulum.l.
Excõmunicantur clerici et religioſi q inducũt ad promittendũ de mutatione vel non mutatione ſepulture. Capitulum.lj.
Excõmunicantur clerici et religioſi audientes leges vel phyſicam. Capitulũ.lij.
Excõmunicantur religioſi profeſſi dimittentes habitum temerarie vel eũtes ad ſtudia ſine licentia ſuo ſuperiorum. Capitulũ.liij.
Excõicãł religioſi qui ſine lnia plebani vel epi dant ſacramẽta euchariſtie vel vnctiõis extreme aut ſolẽnizãt matrimoniũ. Cap.liiij.
Excõmunicanł religioſi retrahẽtes hoies a ſolutione decimarũ. Capitulum.lv.
Excõicanł religioſi nõ ſeruãtes interdictũ qð ſciunt ſeruare matricẽ eccleſiã. Cap.lvj.
Excõicanł religioſi nõ faciẽtes cõſciẽtiã his q cõfitẽł eis de decimis certo modo. Cap.lvij.
Excõicanł monachi ⁊ canonici regulares q nõ habẽtes adminiſtrationẽ conferunt ſe ad curias principum. Cap.lviij.
Excõicanł religioſi tenentes arma infra ſepta monaſterij ſine lnia ſuperioris ſui. Ca.lix.
Excõicãł fratres mẽdicãtes capiẽtes loca noua ad habitandũ: vel mutãt vel dimittũt iam recepta ſine licẽtia pape. Cap.lx.
Excõmunicanł religioſi fouẽtes beghinas in ſtatu ſuo reprobo. Cap.lxj.
Excõmunicantur fratres minores ſi admittãt ad diuina tẽpore interdicti illos de tertio habitu ſancti franciſci. Cap.lxij.
Excõmunicantur oẽs vtriuſq ſexus qui pactũ fecerint vel aliquid promiſerint in curia pro gratia vel iuſticia obtinenda. Cap.lxiij.
Excõmunicantur exenterantes et ſcindentes corpus defuncti pro oſſibus eius transferendis: et pape abſolutio reſeruatur. Cap.lxiiij.
Excõmunicantur ſimoniaci in ordinibꝰ vel beneficijs. Capl'm.lxv.
Excõmunicantur non reuelãtes ſimoniã quã nouerunt. Capitulum.lxvj.
Excõmunicantur dantes vel recipientes aliquid pro ingreſſu monaſterij. Cap.lxvij.
Excõicantur impugnãtes lras electi in papã: etiã ante ſuã coronationẽ. Cap.lxviij.
Excõicanł gloſantes ſeu exponẽtes in ſcholis clemẽ. Exiui de paradiſo. Cap.lxix.
Excõicãł ingrediẽtes monaſteria monialium predicato ⁊ mino in caſu nõ cõceſſo. C.lxx.
Excõicanł fratres mẽdicãtes trãſeũtes ad ordinẽ monachalẽ ſine lnia pape. Cap.lxxj.
Proceſſus annualis q fit in curia in cena dñi: quo excõicanł multa gña hoim. Cap.lxxij.
De cauſa materiali .i. ppter qð ſit ferenda excõicatiõis maioris ſentẽtia. Cap.lxxiij.
De cauſa formali excõmunicationis .i. quomõ ſit ferenda. Capl'm.lxxiiij.
De cauſa efficiẽti excõicationis .i. qs poſſit excõicare: ⁊ qs poſſit excõmunicari. Cap.lxxv.
De cauſa finali excõmunicationis et effectibꝰ ipſius. Capitulum.lxxvj.
De abſolutione ab excommunicatione maiori quõ fieri debet et a quo. Cap.lxxvij.

CTi.XXV. De excõicatiõe minori.

Quõ cõtrahatur excõicatio minor: ⁊ in qbus caſibꝰ poſſit cõicari cũ excõmunicatis abſq pctõ aut incurſione ipſiꝰ minoris excõ. Ca.j.
In quibꝰ caſibus cõmunicãdo cum excõicatis incurratur minor excõicatio. Capl'm.ij.
Q nõ tenemur vitare excõmunicatos: niſi fuerint denunciati. Cap.iij.

¶ Titulus. XXVI. De interdicto eccleſiaſtico.
In quo conueniunt et differunt excōmunicatio: ſuſpenſio: et interdictum. Capl̃m. j.
De interdicto generali ⁊ particulari: ⁊ in quibus caſibus ſit ponendum. Capl̃m. ij.
Contra quem feratur interdictum. Cap. iij.
De effectu interdicti. ſcꝫ quomodo ſit obſeruādum et a quibus ſit abſtinendum. Cap. iiij.
De forma interdicti. ſ. quomodo ponaꝑ ⁊ quomodo relaxetur. Cap. v.
¶ Titulus. XXVII. De ſuſpenſione eccleſiaſtica ſiue iuris. Capitulū. j.
Caſus in quibus incurritur ſuſpenſio: et precipue propter ſimoniam. Capl̃m. ij.
De ſuſpēſiōe ꝓpꝑ fornicationē notoriā. Ca. iij.
De ſuſpenſione in multis caſibus. Cap. iiij.
¶ Titu. XXVIII. De irregularitate.
Qñ ꝯtrahaꝑ irregularitas ꝓpter idebitā executionē ordinū vel officioꝝ diuinoꝝ. Cap. j.
De irregularitate propter homicidium vel mutilationem. Capitulum. ij.
De irregula. bigamie ⁊ quomodo octo modis contrahitur. Capitulū. iij.
De irregularitate ꝓpꝑ illegitimationē. Ca. iiij
De irregula. ꝓpter varia vitia corpoꝝ. Cap. v.
De irregula. ꝓpter q̄ſdā alios defectꝰ. Ca. vj.
¶ Titulus. XXIX. De penis.
De multiplici genere penarum tam dei ꝙ fori eccleſiaſtici et ciuilis. Capitulum. j.
De multiplici viſitatione dei per penas in vita preſenti et in purgatorio. Iuxta illud. Deus viſitauit plebem ſuam. Capitulū. ij.
¶ Titulus. XXX. De deo.
¶ De multiplici nomine dei ſumpto per eſſentiā: per adoptionē: et per falſam eſtimationē. ſm illud. Deus ſtetit in ſynagoga deorum: in medio autē deos dijudicat. Cap. j.
De ipſo deo trino et vno: iuxta premium per effectum humane felicitatis ⁊ effectū ſumme deitatis: ⁊ ſecretū trine pſonalitatis ſm illud ꝓphete. Viderūt ingreſſus tuos deus ingreſſus dei mei: regis mei q̄ eſt in ſctō. Ca. ij.
De beatitudine obiectiua et ſubiectiua hoīs: ſcꝫ in quo conſiſtat. Capl̃m. iij.
De prima dote aīe ſcꝫ de viſiōe dei. Cap. iiij.
De ſcd̄a dote aīe: q̄ d̄r dilectio ſeu tētio. Ca. v.
De tertia dote anime ſcilicet fruitione: que eſt delectatio: ſiue gaudium quod habent ſancti de deo viſo et amato. Cap. vj.
De quattuor dotibus corporum glorificatorū: videlicet claritate: impaſſibilitate: ſubtilitate: ⁊ agilitate: correſpōdentibus quattuor virtutibus cardinalibus. Nam thronus eius ſicut ſol in conſpectu meo: et ſicut lu. perfec. in eternum. Capitulum. vij.
De aureolis in generali ⁊ ſpeciali martyrū doctorū ⁊ v̄ginū. de fructibꝰ caſtitatis in pſ̃ia: ⁊ quēadmodū aureola differt ab aurea. C. viij
¶ Titulus. XXXI. De diuerſis ſtatibus comprehenſorum.
Qꝫ xp̄s eſt caput eccl̃ie ⁊ oīm hoīm ſm diuerſos gradꝰ. Iuxta illd̄. Tu dn̄e ſuſceptor meꝰ es: glo. mea ⁊ exal. caput meū. Capitulū. j.
De quintuplici medio in quibus ieſus chriſtꝰ operatus eſt ſalutē puta diuinali: virginali: tp̄ali: locali: et virtuali. Iuxta illud Deꝰ rex nr̄ operatꝰ eſt ſalutē in medio terre. Cap. ij.
De laudibus et preconijs v̄ginis marie quantum ad ſui ſingularem ſublimitatē: virtualē ꝓbitatē: et priuilegiorū pluralitatē. Oīs gloria eiꝰ filie regis. teſte pſ̄. abintꝰ in fimbrijs aur. circūa. varietatibus. Capl̃m. iij.
De triplici mīa quā accepimꝰ a deo mediante v̄gine maria: puta ſaluationis ꝑ incarnationē: directionis ꝑ eiꝰ cōuerſationē: ⁊ ſubleuationis ꝑ interuētionē. Iuxta illud. Suſcepimus deꝰ miam tuā in medio tē. tui. Ca. iiij.
De angelis quātū ad ſui dn̄um exaltatū: exercitiū delectatū: ⁊ conſortiū aſſociatū. Iuxta illud. Preuenerūt pn̄. cōiuncti pſallēti. in me. iuuen. tympaniſtriarum. Capitulū. v.
De numero et virtute angelorū: locutionibus et miniſterijs eorū: et eorū quo ad nos cuſtodia. Iuxta illud. Bn̄dicite oēs ange. dn̄i dn̄o. potē. virtu. faciē. ver. illius. Cap. vj.
De patriarchis et prophetis quō xp̄m figurarunt. Et de ſancto Iohāne bap. ⁊ eius cōmendatione. ſm illud. Paraui lucernam chriſto meo: inimicos eius induā cōfuſiōe. Cap. vij.
De apoſtolis quomodo ſunt principes eccleſie et quō dignificati ſunt a chriſto ſm id. Principes ppl̃oꝝ cōgregati ſunt cū deo abraā: q̄m dij fortes terre vehemēter eleuati ſunt. C. viij
De martyribꝰ ⁊ multiplici martyrio ac vtilitate eius. Et quid ad martyriū exigaꝑ. ſm illud Propter te mortificamur tota die. eſtimati ſumus ſicut oues occiſionis. Capl̃m. ix.
De confeſſoribus in quadruplici genere. ſ. pōtificū: doctoꝝ: religioſoꝝ: et aliorū bonorum. Iuxta illud. Cōfitebuntur celi mirabilia tua dn̄e: etenī v̄itatē tuā in eccl̃ia ſctōꝝ. Cap. x.
¶ Ti. XXXII. De pena purgatorij.
De ſubſtantia purgatorij ⁊ duplici gn̄e penaꝝ: et ſi anima affligi poſſit pena ſenſus. Cap. j.
De ſuffragijs quibus a nobis iuuari poſſint. Iuxta illud. Virga tua et baculus tuus ipſa me conſolata ſunt. Capitulum. ij.

¶ Explicit tabula.

¶ Incipit tertia pars ſumme beati Antonini archiep̄i Florentini ordinis predicatoꝝ: in qua agiť de officio cuiuſcꝫ hominis/ cuiuſcūcꝫ ꝯditionis/dignitatis vel gradus: de om̄i denicꝫ arte atcꝫ vſu viuendi: de eccleſie ſacramētis/cenſuris/ac penis eccleſiaſticis. Que pars de ſtatibus nuncupatur.

¶ De ſtatu ꝯiugatoꝝ. Titu.i.

¶ De matrimonio. Cap̄l'm.i.

Beatus es / et bene tibi erit: Uxor tua ſicut vitis abūdās in laterib⁹ domus tue: Filij tui ſicut nouelle oliuarum. ps.cxxvij. Dicit ſacroſanctū conciliū vniuerſale eccleſie. Non ſolū virgines, ⁊ cōtinētes, ⁊ vidue: ſed etiā ꝯiugati per rectā fidē, ⁊ bonā opatione deo placentes/ ad eternā merētur beatitudinē ꝑuenire. ex͂ de ſum.tri.⁊ fi.ca.c.j. Fuerunt q̄dā dicti taciani, ⁊ marciani: q̄ dixerūt hoīes in ſtatu ꝯiugali non poſſe ſaluari: ſed hi ab eccl'ia ꝓ hereticis reprobati ſunt, ⁊ cōdēnati. Cū eñ de⁹ fuerit autor et inſtitutor ꝯiugij: vt patet Gen.ij. dicere ꝯiugiū eſſe pctm̄: eſt aſſerere deū autorē pctī: ſꝫ hoc eſt magna dei blaſphemia. Oēs pene ſanctiſſimi viri veteris teſtamēti fuerūt ꝯiugati. Nō ſolū adā pater noſter: ſed enoch trāſlatus in paradiſum terreſtrē. Noe qui ꝑſeruatus fuit in diluuio. Illi tres patriarche glōſi Abraā, yſaac, et iacob. Prudentiſſimus, ⁊ ſctiſſimus ioſeph. Moyſes ille legiſlator: q̄ deū ꝑ eſſentiā videre meruit in hac vita. Cantor ſpūſſancti Dauid. Propheta Ezechias, q̄ fecit ſolē redire in celo decē lineis. Optim⁹ ille Ioſias. Denicꝫ ⁊ ipſa dn̄i mater Maria deſponſata fuit ioſeph: nō ꝑ hoīem/ ſed oꝑe ſpūſſancti impregnata. Mat.j. Qđ eñ in ea natū eſt, de ſpūſctō eſt: ſemꝑ virgo ꝑmanens. Ut ſicut prima cauſa ruine humani generis fuit mulier Eua ꝯiugata, et tūc virgo: ſic etiā mulier eſſet cauſa nr̄e redēptiōis, ⁊ vite maria deſponſata ſemꝑ ⁊ virgo. Sed ⁊ fili⁹ ei⁹ dn̄s noſter intereſſe voluit nuptijs factis i chana galilee: vt habeť Ioh.ij. Eaſcꝫ miraculo primo cōuerſionis aque in vinū cōſecrauit: eas ex hoc approbās. Ipſe tamē qđ ꝑfectiſſimū eſt in genere caſtitatis elegit: nō ꝯiugiū ꝯtrahēs: ſed virgo ſemꝑ ꝑmanēs. et iohānē euāgeliſtā cui⁹ dicunť fuiſſe nuptie ad hoc prouexit: vt nondū cōſummato matrimonio/ virginitatē in euum ſeruaret. Ita enim decet ꝯiugiū bonū, et licitū declarare, ꝙ ſemꝑ viduitas, ⁊ virginitas vt melius ꝑferať. Unde Aug. Nuptiarū bonū ſemꝑ quidē bonū eſt: qđ bonū ſemꝑ fuit in ꝑplo dei. Sed aliq̄ñ fuit legis obſequiū: nūc eſt infirmitatis remediū. In quibuſdā vō eſt humanitatis ſolaciū. Filioꝝ q̄ppe ꝓcreationi operā dare nō canino more per vſum ꝓmiſcuū feminarū: ſed ordine honeſto ꝯiugali: nūc eſt in hoīe probandus affectus: et ipſum tamen laudabilius trāſcendit ⁊ vincit celeſtia cogitās animo chriſtianus. Sed qm̄ ſicut ait dn̄s Mat.xix. nō oēs capiunt verbū hoc. Qui poteſt capere, capiat. Qui ſe nō cōtinet, nubat: q̄ nō cepit deliberet: que egreſſa eſt ꝑſeueret. Nulla aduerſario detť occaſio. Nulla x̄po ſubtrahať oblatio. hec ille xxvij.q.j. Nuptiarū. Non ſolū autē hoc/ ſcꝫ ſtatū ꝯiugalē eſſe bonū de ſe, ⁊ ꝑuenire ad btitudinē: ſed etiā ⁊ qualiter ſit tenēdus iſte ſtatus, vt ducat ad vitā: oſtēdit pſalmiſta in ꝑdictis verbis. Beatus es ⁊c̄. Ubi tria notabimus.

¶ Premium vltimatū: ad qđ quilibet anxiatur: ibi. Beatus es ⁊c̄.

¶ Coniugium immaculatū: cui illud reſeruatur: ibi. Uxor tua ſicut vitis ⁊c̄.

¶ Effectum deriuatū: in quē iſtud ordinatur: ibi. Filij tui ſicut nouelle ⁊c̄.

¶ Quantum ad primum §.I.

certū eſt ꝙ vltimū ꝑmiū hoīs eſt btitudo: ⁊ oīs mortaliuꝫ cura ⁊c̄. ad vnū btitudinis finē nitiť ꝑuenire. inquit Boe. de cōſol. phīe. et certe bn̄ tibi erit. Quanta eñ ibi felicitas, vbi nullū bonū deerit: nullū malū aderit. Erit de⁹ oīa. ſ. bona in oībus. ait Aug. in vlt. c. de ci. dei. lib. vlt. Btūs ergo es nūc in ſpe: et bene tibi erit ibi in re: ſeruando ea q̄ ſequunť oꝑa virtuoſa. Circa iſtud autē ꝑmiū beatitudinis/ ꝯſiderať triplex matrimoniū ſpūale figuratū per carnale.

¶ Primū eſt coniugium anagogicū, ad quod terminatur.

¶ Secūdū eſt coniugium allegoricū per quod ipſum procuratur.

¶ Tertium eſt coniugium tropologicum per quod premium adipiſcitur.

¶ Primū ꝯiugiū naturale ꝯſiſtit in ꝯiunctiōe duarū ꝑſonarū aīo principaliter in amore ꝯiugali indiuiſibili. Et iſtud eſt cōiugiū anagogicū. i. celeſte modo ſpūaliſſimo, ⁊ puriſſimo. Ibi enim in ſupna patria aīa ꝯiūgiť deo intellectu clare ipſum cognoſcēdo ineffabiliter: ⁊ affectu ardētiſſime eū diligēdo inſeparabiliter. Unde ſequiť ſumma fruitio: ⁊ maximū gaudiū, quod vincit oēm mūdi delectationē. De multis ſanctis legimus ꝙ rapti (nō quidē ad clarā dei viſionē: ſꝫ ad aliquā altiorē cognitionē diuinoꝝ) et ita abſorpti ſunt in gaudiū, ⁊ cōſolationē: ꝙ non ſentiebāt aliqđ penale, qđ corpori infligebatur. Nec curabant de cibo, vel potu ⁊ hmōi: om̄ia mūdi faſtidiebāt vt lutū: multo magis in cor hoīs non aſcendit imenſum illud gaudiū ⁊.

Margin notes, left column: Magiſter in iiij. diſ. xxvi. c. v. ⁊ ibi: dē pe[...] Tho.

Margin notes, right column: Proſa iij. li. iij. — Vide Tho. ij. ij. q. clxxv. ar. viij.

pꝛemiū qꝺ aīa recipit:et poſtea corpꝰ ex ꝯiunctione ꝑfecta intellectꝰ ⁊ affectus cū deo in patria. De quo ꝯiugio gaudent oēs angeli ⁊ ſcti amici ſponſe. Uñ dicūt illud Apoca.xix. Gaudeamus ⁊ exultemꝰ ⁊ demus gloriā ei:qm venerūt nuptie agni / ſcȝ xp̄i cū qualibet aīa btā. In veteri teſtamēto nondū venerāt: nulla aīa fruebaꝛ deo:ſed xp̄o mortuo ⁊ aſcendēte ⁊ aperiente ianuā. Apoc.xix. Bti q̄ ad cenā nuptiarū agni vocati ſunt. Que figurate ſunt ꝑ nuptias Aſſueri regis:cū ſibi deſponſauit Heſter pulcherrimā: q̄ interpretaꝛ humilis. Non eñ niſi per humilitatē ad euȝ ꝑuenitur. Heſter.ij. Deſponſatio quidē huiꝰ ꝯiugij ſupnalis fit hic in baptiſmo vel penitētia per charitatē. Unde apl's.ij. Corinth.xj. Deſpondi vos vni viro. Et vtraq̄ frangi poteſt:ſicut ſponſaliciū carnale. Nā ꝑ pctm̄ mortale frangitur: ſed ꝑ penitētiā reintegraꝛ. Unde Hiere.iij.dicitꝛ. Si dimiſerit vir vxorē ſuā ⁊c. Sed cōſummaꝛ in gloria: nec frangi poteſt. ¶ Scd̄m ꝯiugiū ſcȝ allegoricū ꝑ qꝺ peruenitꝛ ad pꝛemiū celeſte: eſt inter xp̄m ⁊ eccleſiā celebꝛatū: qn̄ videlȝ dei filiꝰ aſſumpſit noſtrā humanitatē:cum verbū caro factū eſt:⁊ habitauit in nobis. Joh.j. Iſtud matrimoniū initiatū fuit in patriarchis ⁊ ꝓphetis. Unde ⁊ Oſee.ij. ꝓmiſit dicēs. Deſponſabo te michi in fide. Ratificatū in incarnatiōe: in quo mediator fuit archangelus gabꝛiel:⁊ quaſi notarius exigens ꝯſenſum virginis ꝓ natura humana: qꝺ vt fecit dicēs: Fiat michi ſm̄ verbū tuum. ſubito v̄bū dei vnitū eſt noſtre humanitati inſolubiliter: ita vt nunq̄ alter alterū dimiſerit: neq̄ v̄bū humanitatē:nec humanitas dei verbū:nec etiā in morte. Qꝺ ⁊ figuratū fuit in matrimonio Rebecce: q̄ ꝑ ꝓcuratorē abrae eliezer / deſponſata eſt yſaac qui chꝛiſtū ſignificat: poſtq̄ expꝛeſſit ꝯſenſum ſuū. Gen.xxiiij. nec alterā vnq̄ cognouit: ſed valde eā dilexit. Conſummatū fuit in cruce. Unde ibi clamauit. Cōſummatū eſt Joh.xix. q2 ibi oſtenſa eſt pleniſſime dilectio eius:⁊ ꝑ ſacramēta que ex ea habent virtutē: ꝑfecte vnita eſt eccleſia. Unde et filij naſcūtur eccleſie. Unde apl's Ephe.v. Hoc autē dico / ſcȝ ꝯiugiū naturale magnū in xp̄o et eccleſia ſacramentū. Ad cuius ꝯiugij nuptias oēs vocanꝛ: vt parabolice habeꝛ Matth.xxij. de rege q̄ fecit nuptias filio ſuo: ⁊ vocauit multos. ¶ Tertiū ꝯiugiū eſt tropologicū ſeu morale. Et ſiue dicaꝛ eſſe inter appetitū rationalē ſeu ſpm̄ vt virū: ⁊ ſenſualitatē vt vxorē: que frequenter contrarianꝛ adinuicē: quia vt dicitꝛ ad Gal'.v. Caro cōcupiſcit aduerſus ſpiritū: ſicut mulier ꝯtrariaꝛ viro: debet tamen ſenſualitas ſubijci viro.i.ſpiritui ſm̄ illud Gen.iij. Sub viri poteſtate eris:⁊ ipſe dominabitꝛ tui. De hoc magiſter in.ij.ſentē.diſt.xxiiij.ca.vij. Uel etiā matrimoniū morale dicaꝛ inter intellectū ⁊ ſapientiā ſumendo ſapientiā pꝛo vera noticia cū rectitudine vite:pꝛout ſumūt ſtoici:⁊ etiā ſcriptura ſacra in libris ſapientialibꝰ frequēter. Unde Sap̄.viij. dicit ſapiens. Hanc ſcȝ ſapientiam amaui:⁊ exquiſiui eā a iuuentute mea:et queſiui ſponſam michi eā aſſumere: et amatoꝛ factꝰ ſum forme illius. ex hac generanꝛ filij bonoꝝ operū q̄plures. Et figuratur ꝑ deſponſationē rachel factā iacob: q̄ erat virgo pulcherrima ⁊ aſpectu venuſta:⁊ hoc ad fontē aquarū: q2 maxime ad lectionē ſacrarū lraꝝ. Gen.xxix. Poteſt etiā adaptari ad religionē quālibet: vt ipſa dicaꝛ vxoꝛ:⁊ ingreſſus maritus eius. Aut etiā ad eccleſiaȝ quālibet: cuius ſponſus dicitꝛ pꝛelatus: q̄ alteri viro.i.pꝛelato adherere non poteſt: niſi eo moꝛtuo ꝑ aliquē modū: nec ipſe alteri eccleſie adherere ſine debita licētia.xxj. q.j. Clericus. Et vt dicitꝛ extra de trāſla. Inter coꝛpoꝛalia. nō humana poteſtate ſed diuina cōiugiū ſpūale diſſoluitꝛ. ibi vide. Omnia hec cōiugia deſignat coniugiū naturale. Sed vltimū ſcȝ inter animā ⁊ virtutē q̄libet debet in ſe reperire:⁊ ſic beatus es ⁊ bene tibi erit.

¶ Quantum ad ſecundum §.II.

ſcȝ de coniugio naturali ſeu carnali: quale eſſe debeat:inuit pſalmiſta cū ſubdit. Uxoꝛ tua ⁊c. Dicit apl's ad Heb.xiij. Honoꝛabile cōnubiuȝ in oībus et thoꝛus imaculatus. Foꝛnicatoꝛes eñ ⁊ adulteros iudicabit deus. q.d. tūc ſtatus coniugalis eſt in honoꝛe coꝛā deo ⁊ hoībus: qñ thoꝛus imaculatꝰ.i.fidē alter alteri ſeruat: vitando adulteria ⁊ alias coꝛruptelas quas deꝰ iudicat ad moꝛtē eternaȝ. Unde dicit vxoꝛ tua vt ſit tibi ſoli:et tu ei ecōuerſo. Sed vtrum ſapienti cōueniat ſumere vxoꝛē: etiā a ph̄is diſputatū eſt. Et q̄uis melius ſit extra cōiugiū eſſe ſi caſte viuaꝛ: tñ ſi nupſerit virgo nō peccat. inq̄t apl's.j. Coꝛ.vij. vir vel mulier. Et meliꝰ eſt nubere q̄ vri. ait idē apl's ibidē. Et eſt cōparatio abuſiua: q2 nubere nō eſt malū: ſed vri ſequēdo illicitas coꝛruptelas malum ⁊ damnabile eſt. Infra §.iij. an ſi.
Sit ergo tibi vxoꝛ: ſed vxoꝛ tua ſicut vitis ⁊c. Ubi tria nota circa matrimonium carnale ad hoc vt beatus ſis:⁊ bene tibi erit.

¶ Ut ab impedimētis matrimonij vtraq̄ perſona ſit libera: ibi. Uxoꝛ.

¶ Ut viri anima ſit dei timida. ibi. tua.

¶ Ut mulieris vita ſit bonoꝝ fecūda. ibi. ſicut vitis.

¶ Quantū ad pꝛimū huius §.III.

ſecūde partis: vt aliq̄ tibi ſit vxoꝛ: vel aliq̄s ſit tibi vir: opȝ q2 ſit libera ab īpedimentis q̄ dirimūt m̄rimoniū:⁊ tūc erit vxoꝛ tua. Nā ſi aliqꝺ de ipſis hr̄et: nō eſſet vxoꝛ: ſed ꝯcubina. Et iſte.

impedimēta ſunt duodecim q̄ in his verſib⁹ cōtinent. Error/ ꝯditio/ votū/ cognatio/ crimē. Cultus diſparitas/ vis/ ordo/ ligamen/ honeſtas. Si ſis affinis: ſi forte coire nequibis. Hec ſocianda vetāt cōnubia/ facta retractāt. Hec diffuſe tractant a theologis ⁊ canoniſtis ſm doctrinā magr̄i ſen. in. iiij. et Gratiani in decr. diſt. xxvj. et ceteris. xxvij. cā. et plurib⁹ ſequentib⁹. Sed omiſſis multis q̄ſtionib⁹ q̄ circa hec ſūt: breuiſſime ſubſtātiā tangem⁹. ¶ Primo ḡ opꝫ ꝙ in mr̄imonio vt teneat: nō ſit error naturalis circa ꝑſonā cū qua ꝯtrahit. Nā ſi q̄s intēdat ꝯtrahere: ⁊ hoc exprimat cū berta filia Jobis: ⁊ ſibi p̄ſentat alia ꝙ ſit illa: ⁊ in eā aſſerit ſe aſſentire in ꝯiugē vt bertā: illa nō eſt ſibi vxor: q2 nō intēdit de ea. De hoc. xxix. q. j. Sꝫ ſi eſſet ali⁹ error fortune, vel q̄litatis. puta q2 bertā eſtimabat eē diuitē, ⁊ eſt paup: vel tunc bonā, ⁊ eſt mala mulier: iſtud nō diſſoluit mr̄imoniū: ſiue talis error ſit in viro erga vxorē ducēdā: ſiue ī muliere, et ꝯſanguineis ei⁹ erga maritū. Et ideo debes pri⁹ veritatē circa hmōi diligēter inquirere ne erres: q2 nō poteris penitere. ¶ Scdm̄ impedimentū eſt ꝯditio. ſ. ſeruilis. Nā q̄ intēdit ꝯhere cū ꝑſona libera: ⁊ vt ī ꝑſonā liberā ꝯſenſuꝫ exprimit: repto ꝙ ſit ſerua cuiuſdā: nō obligat: ſꝫ poteſt illā dimittere, ⁊ aliā ſumere. Etiā poteſt eſſe mr̄imoniū ſi errore cōperto vult in illā conſentire. Nā ⁊ ſeruus cū ſerua: ⁊ liber cū ſerua: ⁊ ſeruus cū libera pōt ꝯhere: et tenet mr̄imoniū: dūmodo ſciat cōditio ſeruilis. ¶ Tertiū ipedimētū dr̄ votū: ⁊ intelligit de voto ꝓfeſſionis in religiōe tacito, vel expſſo. Cū tali ꝑſona habēte illud votū nō pōt eſſe mr̄imoniū: etiā ſi eſſet cōſummatū nullū eēt: ⁊ ſeparari oporteret. Verū etiā q̄ emiſiſſet votū ſimplex caſtitatis, vel religionis (ꝓut plures aliq̄ faciūt) ꝙuis nō intraret religionē: nō pōt ꝯtrahere matrimoniū niſi cū pctō mortali: ⁊ dānatione aīe ſue: q2 frangit votū ſuū. Etiā ſi ſup h̄ ꝯtrahat: non pōt exigere debitū ꝯiugale a ꝯſorte abſq̄ pctō mortali: niſi cū eo diſpenſet: reddē tn̄ alteri tenet. ¶ Quartū impedimētū dr̄ cognatio. i. parētela, q̄ eſt triplex, naturalis/ ſpūalis/ ⁊ legalis. Conſanguineus nō poteſt hr̄e in vxorē ꝯſanguineā vſq̄ ad quartū gradū ꝯſanguinitatis: ⁊ in linea trāſuerſali duo germani ſeu frater ⁊ ſoror dicunt carnales in p̄mo gradu: filij eoꝝ in ſcdo gradu, q̄ dicunt cognati, ſeu ꝯſobrini. Et filij ꝯſobrinoꝝ in tertio ḡdu: ⁊ filij eorūdē in q̄rto ḡdu. Trāſacto igit iſto gradu: pōt fieri mr̄imoniū: ⁊ nō prius niſi ꝑ diſpēſationē pape. In parentela ſpūali, q̄ ꝯhit in baptiſmo: ⁊ chriſmatis ſacro: inter eū q̄ tenet, ⁊ eū q̄ tenet nō pōt eē mr̄imoniū: nec inter cōpatrē, ⁊ cōmatrē: nec inter eū q̄ tent⁹ eſt: ⁊ filios ei⁹ q̄ tenuit: cū ſint frēs ſpūales. In legali etiā cognatiōe inter filiā adoptiuā ⁊ adoptātē: nō pōt eſſe mr̄imoniū. Multa oporteret dicere ad pleniorē declarationē: q̄ ob breuitatē dimitto. ¶ Quintū ipedimētū dr̄ crimē. Ubi notandū ꝙ duo ſunt crimina, q̄ dirimūt matrimoniū etiā ſi eſſet ꝯſummatū. Unū eſt homicidiū non quodcūq̄: ſed cū q̄s occidit gladio vel veneno maritū alicui⁹ ꝓpter h̄ vt eā habeat in vxorē: ⁊ ecōtra cū mulier occidi procurat vxorē alicui⁹ vt habeat euꝫ in virū: vel cū occidit virū ſuū, vt habeat aliū eo ꝯſentiēte. Aliud crimē eſt adulteriū cū videlꝫ vir, vl' mulier cōmittit cū aliquo, vel aliq̄ dans ei fidē: ꝙ mortua ꝯiuge ſumet illum, vel illā in ꝯiugē cū qua cōmiſit adulteriū. ¶ Sextū ipedimētū eſt diſparitas cult⁹. i. diuerſitas fidei. Nā cū iudeo, vel pagano nō pōt xp̄ianus, vel xp̄iana ꝯtrahere mr̄imoniū: ⁊ ſi fecerit: non tenet. q̄nimmo grauiſſime punit ſm legē ciuilē, ⁊ canonicā: ſi iudeus cū xp̄iana, aut xp̄ian⁹ cū iudea adinuicē carnaliter cōmiſcent extra mr̄imoniū. Sed ⁊ cū hereticis debet q̄libet cauere ne ꝯhat mr̄imoniū: ne ſimul ac ipſe efficiat hereticus. ¶ Septimū dicit vis. i. violētia. Matrimonia debēt eſſe libera. dicit lex. Un̄ nō ſolū violētia abſoluta facit matrimoniū nullū eſſe: ſꝫ etiā coactio ꝯditionata: ſi ſit facta ꝑ metū, q̄ cadat in cōſtantē virū. puta cū puella acrit verberat a parētib⁹ vt aſſentiat in aliquē ꝯiugē: ⁊ illa vt euitet verbera verbis aſſentit, alo diſſentiēs. Vel ſi q̄s iuuenis inueniat in domo puelle vt cognoſceret eā: ⁊ a ꝯſanguineis eius inuenientib⁹ eū cōminat ei mors ſi nō ꝯtrahat cū illa ꝑ verba de p̄ſenti: ille vo vt euadat periculū verbis/ nō intētione aſſentit: nō eſt mr̄imoniū: deberet tn̄ aſſentire ad tollendū ſcandalū ex q̄ iniuriā facit: niſi aliud obſtet. ¶ Octauū impedimētū dr̄ ordo. ſ. ſacer. Nā q̄ eſt ordinat⁹ in ſubdiaconū ⁊ ſupra: nō pōt ꝯtrahere mr̄imoniū: ⁊ ſi de facto ꝯtrahit nullū eſt: ⁊ eſt excōicatus: q̄ aūt ꝯtrahit cū tali ignorās illū eſſe ordinatū ⁊ in ſacris: excuſat ipſa a pctō dum in ea eſt ignorantia facti: ſed ꝙprimū ſcit certitudinaliter: tūc debet eū dimittere. Et idē intelligitur de quolibet cōtrahente cū ea, cū qua non poteſt ꝯtrahere. vt q2 eſt cōſanguinea, vel affinis, vel religioſa ꝑſona. Quouſq̄ ignorat factū, excuſatur a pctō: non autē poſtq̄ nouit: ſed dimittere debet talē. ¶ Nonū impedimentū dicitur ligamen: cū ſcꝫ eſt alteri ligatus ꝯiugio: ⁊ ſi eſt alligatus ꝑ ſponſalia tm̄ nō debet cū alio ꝯtrahere: niſi in certis caſibus, ⁊ cū debito modo: alr̄s peccat mortaliter: tam ille q̄ diſſoluit tale matrimoniū: etiaꝫ oēs, qui ad hoc cooperantur. Si autē eſt obligatus ꝑ verba de preſenti: nullo caſu poteſt alteri tradi vtroq̄ viuente: ſiue ille efficiat infirmus: ſiue profugus

a loco ⁊ nil de eo ſciat̃:quouſq; noſcit̃ ſufficien
ter de morte eius:non pôt nubere alteri. Et in
hoc offendunt plerũq; cõſanguinei: dum plus
attendũt ad honorem mũdi q̃ ad preceptũ dei
⁊ ſalutem aĩe. Cõtingit eñ aliqñ vt puella con
trahat ꝑ verba de preſenti cũ aliquo ignorãti-
bus parẽtibus. qđ vtiq; inhoneſtũ eſt ⁊ ꝓhibi-
tum ab eccleſia ꝓpter pericula que inde eue-
niunt: vt appellet̃ hmôi adulteria: vñ et graue
peccatũ mortale. Cum vero poſtea veniunt ad
notitiã parentũ talia: nullo modo volũt aſſen-
tire: reputãtes ſibi dedecus ⁊ iniuriã: ⁊ tradũt
eã alteri. Sȝ certe ſecũda nõ eſt vxor/ ſed adul
tera ⁊ cõcubina: nec illa dȝ eis aſſentire. Quã-
uis eñ male fecerit clandeſtine ſe deſpõſando
peius adhuc faceret aliũ ſumẽdo. ¶ Decimũ
impedimẽtũ dicit̃ honeſtas/ ſiue publice hone
ſtatis iuſtitia. Et hoc intelligit̃ q̃ cũ aliqs con
traxerit etiã ſpõſalia cũ aliqua/ ⁊ nõ ſequit̃ ma
trimoniũ: ſed diſſoluit̃ id per mortẽ/ ſiue ꝑ in-
greſſum religiõis/ ſiue per aliũ modũ volunta-
riũ/ ſiue inuitũ: ille nõ pôt cõtrahere matrimo-
niũ cũ aliqua cõſanguinea illi⁹ vſq; ad quartũ
gradũ incluſiue. Et ſilr illa deſpõſata nõ pôt cõ
trahere matrimoniũ cum aliquo cõſanguineo
eius q̃ fuit ſpõſus vſq; ad quartũ gradũ. ¶ Un
decimũ impedimentũ eſt affinitas: hec cõtra-
hit̃ ex copula carnali cũ muliere. Nã cuȝ quis
cõtrahit matrimoniũ cũ berta: puta Petrus:
oẽs cõſanguinei Petri vſq; ad quartũ gradũ
efficiũtur affines berte: et in eo gradu in quo
ſunt cõſanguinei Petro. Null⁹ g̃ eoꝝ mortuo
Petro pôt eã ducere in vxorẽ. Et econtra oẽs
ꝯſanguinei berte ſunt affines Petro. Unñ mor
tua berta/ nullã cõſanguineã ei⁹ vſq; ad quar-
tum gradũ poterit Petr⁹ habere in vxorẽ. Et
hic nota diligẽter q̃ ſm doc. fere ois affinitas
cõtrahit̃ etiã ꝑ fornicationẽ. Unñ nullam cõſan
guineã eius quã quis cognouit carnaliter per
adulteriũ vel fornicationẽ vel inceſtũ ſeu ſacri
legiũ: poterit habere in vxoreȝ vſq; ad quartũ
gradũ. Et ſi cõtrahit̃ cũ tali/ nullũ eſt matrimo
niũ: ſed opȝ q̃ diſſoluat̃ vel ſaltẽ ꝑ papã diſpen
ſet̃. ¶ Duodecimũ ⁊ vltimũ impedimentũ di-
cit̃ impotẽtia: cum. ſ. quis ꝓpter maleficiũ vel
ꝓpter aliud naturale impedimẽtũ nõ pôt exer
cere actũ cõiugalẽ: de quo nõ opȝ ꝓnunc aliter
explicare. Si aũ tali eſſet contractũ hȝ iudiciũ
eccleſie examinare materiã. Et nõ ſolũ in iſto/
ſed in omni alio caſu dubio et queſtiõe mr̃imo
niĩ hȝ eccleſia iudicare: nõ iudex ſecularis. Ab
his ergo impedimẽtis opȝ virum eſſe liberũ:
etiã mulierẽ vt ſit vxor tua ⁊c. Et de his impe-
dimẽtis habes diffuſe in. c. ſeq. ¶ Sed vtrũ ſa-
piẽti ducẽda ſit vxor? Hiero. ij. lib. cõtra Iou-
nianũ: dicit hãc queſtionẽ motã in libro quẽ fe
cit Theophraſtus aureolus de nuptiis: q̃ fuit
diſcipulus Ariſtotelis deſignat⁹ ab eo in mor
te ꝑcipuus ſup oẽs alios diſcipulos ſuos. Ad
quẽ vt ad ꝑncipaliorẽ ſeu ſapiẽtiorẽ defuncto
Ariſtotele cõuolauit academia. Hic igit̃ in di
cta queſtiõe cum diffiniuiſſet Si pulchra eſſet
mulier: ſi bene morigerata: ſi honeſtis parẽti-
bus nata: ſi ipſe ſanus ⁊ diues: ſic ſapientẽ ali-
qñ inire mr̃imoniũ debere ſtatim intulit. Hec
raro in nuptiis vniuerſa cõcordãt. Nõ eſt igit̃
ſapiẽti ducẽda vxor. Primũ igit̃ impediri ſtu-
dia ꝓphetie: nec poſſe quẽq̃ libris ⁊ vxori pa-
riter inſeruire. Multaq; eſſe q̃ matronaꝝ vſib⁹
neceſſaria ſunt: ꝑcioſe veſtes/ auꝝ/ gẽme/ ſum-
ptus/ ancille/ varia ſupellex/ lectice et exedra
deaurata. Deinde ꝑ totas noctes garrule con
queſtiões: illa ornatior ꝓcedit in publicũ. hec
honorat̃ ab oĩbus: ego in cõuentu feminaꝝ mi
ſella deſpicior. Quid aſpiciebas vicinã? quid
cũ ancilla loquebaris? de foro veniẽs quid at-
tuliſti? Nõ amicũ habere poſſum⁹: nõ ſodalẽ:
alteri⁹ amorẽ ſuũ odiũ ſuſpicat̃. Si doctiſſim⁹
ꝑceptor in qualibet vrbiũ fert̃ nec vxorẽ relin-
quere: nec cũ ſarcina ire poſſumus. Pauperẽ
alere difficile eſt: diuitẽ ferre tormentũ. Adde
q̃ nulla eſt vxoris electis: ſed qualiſcũq; vene-
rit eſt habenda. Si iracunda/ ſi fatua/ ſi defor-
mis/ ſi ſuperba/ ſi fetida: quodcũq; eſt poſt nu-
ptias diſcimus. Equ⁹/ aſinus/ bos/ canis/ ⁊ vi
liſſima mãcipia ꝓbant̃ prius ⁊ ſic emunt̃: ſola
vxor non oſtendit̃/ ne ante diſpliceat q̃ ducat̃.
Si totam domũ ei cõmiſeris, ſeruiẽdum eſt: ſi
aliquid tuo arbitrio reſeruaberis: ſidẽ ſibi ha-
beri nõ putabit: ⁊ in odiũ vertet̃ ⁊ iurgia: ⁊ niſi
cito cõſulueris/ an⁹ venena parabit. Aurifices:
⁊ inſtitores gẽmaꝝ ſericarũq; veſtiũ ſi intromi-
ſeris/ periculũ pudicitie eſt: ſi ꝓhibueris/ ſuſpi-
tionis iniuria. Verũ quid ꝓdeſt diligẽs cuſto-
dia/ cũ vxor impudica ſeruari nõ poſſit: pudica
nõ debeat. Infida eñ cuſtos caſtitatis eſt ne-
ceſſitas. Et illa vere pudica eſt dicẽda cui licuit
ꝑcari: ſed noluit. Pulchra facile adamat̃: fe-
da facile cõtẽnit̃. Difficile eſt cuſtodire qđ plu-
res amãt: moleſtũ eſt poſſidere qđ null⁹ habe-
re vel amare dignat̃. Minori tñ miſeria defor
mis habet̃/ q̃ formoſa ſeruat̃. Nichil eñ tutũ
eſt in q̃ toti⁹ populi vota ſuſpirãt. Qđ ſi ꝓpter
diſpẽſationẽ dom⁹/ ⁊ languoris ſolacia/ ⁊ fugã
ſolitudinis ducãt̃ vxores: multo itaq; melius
ſeruus fidelis diſpenſabit auctoritati dñi obe
diẽs: ⁊ eius diſpẽſatiõi obtẽperãs q̃ vxor: q̃ in
eo ſe eſtimat dñam ſi ꝯtra viri faciat volũtatẽ.
Aſſidere egrotãti meli⁹ pñt amici ⁊ vernule be
neficiis obligati/ q̃ illa q̃ nobis imputet lachry-
mas ſuas: ⁊ hereditatiȝ ſpe vẽdat illuuiẽ ⁊ ſolli
citudinẽ iactãs: lãguẽtis aĩm deſꝑatiõe cõtur

bet. Qꝫ ſi ipſa lãguerit coegrotãdũ eſt:⁊ nunꝙ̃ ex eiꝰ lectulo recedẽdũ. Aut ſi bona fuerit vxor, et ſuauis (qđ tñ raro aut vix eſt) cũ parturiente opꝫ gemere:⁊ cũ piclitante torq̃ri. Sapiens aũt nunꝙ̃ ſolus eſſe põt: habet ſecũ oẽs q̃ ſunt, quicq̃ vnꝙ̃ fuerũt boni:⁊ animũ liberũ quocũq̃ vult trãſfert: qđq̃ corpore nõ põt: cogitatione cõplectit̃. Etſi hoim copia defuerit: loquit̃ cũ deo: nunꝙ̃ minus ſolus erit ꝙ̃ cũ ſolus fuerit. Porro liberoꝝ cauſa vxorẽ ducere: vt vł nomẽ nr̃m nõ intereat: vel habeamꝰ p̃ſidia ſenectutꝭ: et vt certis heredũ vtamur auxilijs: ſtolidiſſimũ eſt. Quid eñ ad nos recedẽtes e mũdo ptinet ſi noie nr̃o alius nõ vocet̃: cũ ⁊ filius nõ ſtatim prĩs vocabulũ referat:⁊ inumerabiles ſint, q̃ eodẽ noie nũcupent̃. Et q̃ ſenectutis auxilia ſunt: nutriri domi illũ q̃ aut prior te forte moriat̃: aut pverſiſſimis moribꝰ ſit: aut certe cũ ad maturã etatẽ venerit tarde ei mori videaris. Et concludit Hiero. Hec ⁊ hmõi theophraſtus diſſerẽs quẽ xp̃ianoꝝ nõ ſuffundat: quoꝝ ꝯuerphil.iij ſatio in celis eſt. Qđ aũt dictũ eſt.ſ. vt non ducat̃ vxor a ſapiente ꝓpter p̃dictas cauſas: intelligendũ eſt ſi caſte viuat. Nam alˢ vt dicit apl's.j.Cor.vij. Melius eſt nubere ꝙ̃ vri.i.cadere in damnabiles corruptelas.

Qualis dꝫ eſſe maritus.

❡ Quantum ad ſecundũ §.IIII.

ſecũde partis principalis.ſcꝫ qualis debet eſſe maritꝰ: hoc poteſt elici ex hoc ꝙ dr̃ Tua.i.tui. Et refertur ad id quod dixerat in principio illius.ps. Beati oẽs q̃ timẽt dñm: qui ambulãt in vijs eius. Labores manuũ tuarũ quia manducabis ⁊c̃. ſequit̃. Vxor tua ſicut vitis abundans. qui es de numero eorum qui timent dominũ ⁊c̃. In quibus verbis notantur tria: que debent eſſe in bono marito.

❡ Ut in interioribus ſit timoroſus. ibi. Beati omnes qui timent dñm.

❡ Ut in operibꝰ ſit virtuoſus. ibi. Qui ambulant in vijs eius.

❡ Ut in laboribus ſit ſtudioſus. ibi. Labores manuum tuarum.

❡ Primo bonus maritꝰ debet eſſe timoroſus. Certũ eſt ꝙ ſcriptura ſacra btĩm aſſerit q̃ deũ timet. Prouer.xxviij. Btũs vir q̃ ſemꝑ eſt pauidus. Nã vt dr̃ eccľi.j. Timor dñi expellit pctm̃: Per hoc eñ ꝙ q̃s timet iudicia dei ⁊ penas in p̃ſenti vel in futuro pctis reſeruatas: penitẽtiã agit de pctõ ne icidat in eas.ps.cxviij. A iudicijs tuis timui. Ex h̃ etiã ꝙ q̃s timet ꝑdere gratiã et amicitiã dei: q̃ nõ ꝑdit̃ niſi ꝑ pctm̃: abſtinet ſe ab illo ne cõmittat. Prouer.xv. Per timorẽ dñi oĩs declinat a malo. Et cũ ꝯſiderat q̃s ꝙ deꝰ ſemꝑ inſpicit opa eius: timet ne inueniat̃ i eis piger ⁊ negligẽs. Eccľs.vij. Qui deũ timet: nichil negligit. Debet ergo vir hr̃e iſtũ timorẽ dñi:⁊ cũ eo nuptias ⁊ ꝯiugiũ exercere. Vñ ⁊ de ſctõ iuuene Tobia ⁊ vxore eiꝰ ſara ſcribitur Tob.ix. ꝙ nuptiarũ ꝯuiuiũ cũ timore dñi exercebãt. Et ad hoc inſtruxit eũ angelus Raphael dicẽs. Accipies virginẽ.ſ. ſarã cũ timore dñi: amore filioꝝ magis ꝙ̃ libidine ductꝰ Tob.vj. declarãs ſibi ꝙ ideo ſeptẽ alij mariti q̃s illa ſacra virgo habuerat ideo ſuffocati ſunt a diabolo cũ acceſſerũt ad eã: q2 nõ cũ timore dñi: ſꝫ vt libidini ſolũ vacarent: ſicut equus ⁊ mulus q̃bus nõ eſt intellectꝰ: intẽdebãt exercere ꝯiugiũ. Et in his habet poteſtatẽ demoniũ ſemꝑ quo ad aĩam occidẽdi: aliq̃ñ etiã quo ad corpꝰ nocendi ꝑ maleficia ⁊ actus inordinatos. Oĩs adulter eſt in vxorẽ ſuã amator ardentior inq̃t ſextꝰ pythagoricꝰ.xxxij.q.iiij. Origo. ❡ Scđo debet eſſe in operibꝰ virtuoſus:⁊ ꝑ hoc ambulat in vijs eius. Vie eñ q̃bus itur ad dñm: ſunt opa virtutũ caſtitatis/charitatis/equitatis/et hmõi. Ambulet ḡ maritꝰ ꝑ viã caſtitatis ꝯiugalis: ſeruãdo illud Tob.iiij. Attẽde tibi ab oĩ fornicatiõe:⁊ p̃ter vxorẽ tuã nunꝙ̃ patiaris crimen ſcire. Anteꝙ̃ ſumas vxorẽ: ab oĩ actu carnali neceſſe eſt te abſtinere: alˢ fornicationem incurres: q̃ eſt ſoluti cũ ſoluta ⁊ pctm̃ mortale: et damnationẽ eternam nõ euades: teſte apl'o. Neq̃ fornicatores regnũ dei ꝯſequent̃.j.Cor.vj. qđ multi fatui nõ credũt. Sed hereticꝰ eſſet, qui ꝑtinaciter affirmaret fornicationẽ nõ eſſe mortale. Poſtꝙ̃ aũt accepiſti vxorẽ: ambula ꝑ viã caſtitatis ꝯiugalis ſeruãdo illi fidẽ mẽte ⁊ corpore nõ accedẽdo ad alias: q2 adulteriũ eẽt, et crimẽ graue ⁊ ꝯtra diuinũ ſacramẽtũ. Mirabile eſt ꝙ viri oĩno volũt vxores eſſe caſtas: nec ad aliũ aſpicere virũ ⁊ q̃ñ inhoneſte ſe habent: ad maximã iniuriã ſibi aſcribũt ⁊ merito quia inducit ſibi talis maximã verecũdiã ⁊ cõfuſionem. Nã mulier adultera eſt opprobriũ totius parẽtele: deteſtabilis ⁊ abominabilis corã deo et toto mundo: digna igne tꝑali ⁊ eterno. Sed ipſis maritis videt̃ ſibi licere oẽm inhoneſtatẽ exercere: nullã fidẽ ſeruãtes vxoribꝰ. Et certe cũ viri excellãt cõmuniter in vigore rõnis mulieres: nõ minus peccãt: ſed grauius viri adulteri ꝙ̃ mulieres adultere:⁊ ita digni igne eterno:⁊ ꝑ excõicationẽ puniendi ab eccleſia: cũ ad iudiciũ adducuntur adulteri ſicut adultere: et multo magis ſodomite ⁊ inceſtuoſi nõ cõtenti vxoribꝰ ſuis: cremandi ſunt igne tꝑali ⁊ ab oĩbus deteſtandi. Amb. Nemo ſibi blandiat̃ de legibꝰ/qđ nõ licet mulieri: nõ licet viro.xxxij.q.iiij. Nemo. Licet eñ leges ſeculi nõ puniãt ita maritos cũ ſolutis ſe miſcẽtes ſicut adulteras mulieres: tamẽ lex dei ⁊ eccleſie equaliter et eternaliter punit. Ambulet ſcđo vir per viã

Tho.i ſum. cõtra gẽ. li.iij.c. cxxij.⁊ i quotli. in.q. v. arti.ij.

charitatis vt diligat vxoꝛē/non ſolū ſm carnē: ſed magis ſm ſpm̄ ꝓut admonet apl'ſ dicens. Uiri diligite vxoꝛes veſtras: ſicut xp̄s dilexit eccleſiam: ſcʒ ſponſam ſuā. Dilexit vtiq; nō vt eſſet pulchꝛa coꝛpoꝛe: ſed virtute ⁊ mēte admonens ⁊ coꝛrigens eā frequēter. Cū ergo ꝑpendit vir vxoꝛē eſſe vanā: ſe purpuriſſa ⁊ ceruſa linientē: debet eā repꝛehēdere: ſi audit eā nimis loquacē ⁊ verba irrationabilia loquentē. vt faciunt ⁊ precipue cū ſunt irate: repꝛehendat. vt egit ſanctus Job vxoꝛē ſuā dicens. Quaſi vna de ſtultis mulierib⁹ locuta es. Job. ij. et ſic de alijs vicijs. Ambulet etiā vir in vijs dn̄i. ſ. equitatis ⁊ iuſticie. vt habeat eā nō vt ancillā: q2 de pedib⁹ eius nō eſt foꝛmata: nec vt dominā ſuā: quia nec de capite: ſed vt ſociā ⁊ ſoroꝛē. Nā de medio eius. i. de coſta pectoꝛis ade foꝛmata eſt eua. Gen. ij. Prouideat ergo decēter ſm ſtatū ſuū/in neceſſarijs vict⁹/veſtitus et familie. Eſt eīm caro de carne ſua. vt ait adā Gen. ij. Nemo autē vnq̄ carnē ſuam odio habuit: ſed nutrit ⁊ fouet eam. ait apl'ſ Ephe. v. Non eā ſine cauſa verbis exaſperet aut deſpiciat: aut verbis maledicis et cōtumelioſis afficiat vel inhoneſtis. Et licet in gubernādo domū vir ſit ſuperioꝛ: tamen in debito ꝯiugali ſunt equales. j. Coꝛ. vij. Uir vxoꝛi debitū reddat/⁊ vxoꝛ viro: ſalua tamen ſemꝑ oīm honeſtate: ⁊ excluſis beſtialitatibus hoim. ¶ Tertio debet vir eſſe ſtudioſus in laboꝛe. Homo enim naſcit̄ ad laboꝛē. Job. v. Et pꝛimo marito fuit dictū. In ſudoꝛe vultus tui veſceris pane tuo. Gen. iij. Et hoc eſt quod ſubdit ꝑs. Laboꝛes manuū tuarū quia māducabis. i. ex laboꝛe tuo ꝓcurabis tibi ad māducandū ⁊ familie tue. Debet ergo vir facere aliquod exercitiū coꝛpoꝛale licitū vnde lucret̄ ꝓ vita ſua. Non tamē ſumat exercitiū vnde vſuras exerceat vel fraudes ⁊ mendacia: quia potius erit furtū q̄ lucrū. Qui furabat̄ ait apl'ſ Eph. iiij. iam nō furet̄. magis autē laboꝛet manibus ſuis vt habeat vnde tribuat neceſſitatē patienti. Cū ergo audierit mulier que maritū querit virum talem: ſecure illū accipiat: quia quiete viuet: ⁊ bene ſibi erit.

¶ Quantum ad tertium §. V.

ſecūde partis pꝛīcipalis ſcʒ qualis debeat eſſe vxoꝛ: notat̄ cū dicit̄. Sicut vitis abundans in laterib⁹ domus tue ſcʒ erit vxoꝛ. ¶ Ubi ſciendū q̄ vxoꝛ vt dicit̄ in catholicon dicitur quaſi vnxoꝛ/quia antiquitus puelle nubentes inungebant̄ ſuaui ⁊ odoꝛifera vnctione. Unctio deſignat lenitatē: odoꝛ bonā famā que debet eſſe in vxoꝛe. Debet enim eſſe lenis ⁊ mitis conſolans virum in afflictionibus ſuis ⁊ bone fame. Et ad hoc vt ſit bona vxoꝛ: ⁊ bene tibi ſit ex ea: opoꝛtet q̄ habeat tres conditiones.

¶ Ut habeat in moꝛibus humilitatem: et ſic erit vitis.

¶ Ut habeat in actibus bonis fertilitatem: et ſic erit abundans.

¶ Ut habeat in egreſſibus raritatē: et ſic erit in lateribus domus tue.

¶ Aſſimilatur bona vxoꝛ viti. Dicit̄ eīm ſicut vitis ꝑ humilitatē. Quia ſicut vitis ex ſe tendit ad terrā: nec aſcēdit ſicut alie arboꝛes: ita vxoꝛ debet eſſe humilis intelligēs ſe terrā eſſe. Sit humilis in aſpectu vt nō erigat ceruicem vel oculos ſuꝑ hoīes. Humilis in veſtitu. vt nō poꝛtet veſtes cū longa cauda ⁊ varios oꝛnat⁹. Apl'ſ. j. Tim̄. ij. Oꝛnantes ſe non in toꝛtis crinib⁹: nec in veſte pꝛecioſa auri ⁊ argenti ⁊ margaritis: ſed in ſobꝛietate: cooperiendo nō ſolū collū ⁊ pectus ſed ⁊ caput. In affatu vt loquat̄ parū non cōtendendo ⁊ verbis marito reſpondendo cū eſt iratus: ſed ſe humiliando. Uaſthi regina pꝛopter ſuā ſuperbiā: quia noluit obedire Aſſuero regi marito ſuo quādo miſit pꝛo ea: repulſa eſt a cōiugio eius ⁊ regno: vt habet̄ Heſter. j. Debet ergo vxoꝛ viro obedire in oībus licitis ⁊ honeſtis ⁊ eū revereri. Sic Sara reuerebat̄ Abꝛaā virū ſuuʒ vocans dn̄m Gen. xviij. Ut dicit Petrus in canonica ſua. j. Petri. iij. cap̄. Mulieres ſubdite ſint viris ſuis. ¶ Debet ſcd̄o eſſe fertilis in fructib⁹ vt ſit vitis abundās. et dicere valeat illud Eccl̄i. xxiiij. Ego quaſi vitis fructificaui. Et facere quidem fructū filioꝝ ⁊ abundare in eis: hoc eſt in volūtate dei. Unde ſi habet puerū laudet deū: ſi nō habet/oꝛet deū. Et ſi vult etiā abijciat votū. vt fecit anna vxoꝛ Helchane que obtinuit filiū ſamuelē. j. Reg. j. Si non exaudit̄/non cōtriſtet̄: ex quo deo non placet. Nec vir pꝛopter hoc eā exoſam habeat: multis filij ſunt cauſa damnationis. Sed ſemꝑ fructificet ⁊ abundans ſit in fructibus bonoꝝ operū: vt ſimilis ſit illi ſanctiſſime ⁊ nobili ſponſe: de qua ait Salo. Pꝛouerb. xxxj. Mulierem foꝛtē quis inueniet ⁊c. Manū ſuā miſit ad foꝛtia: ⁊ digiti eius appꝛehenderūt fuſum. manū ſuā aperuit inopi: ⁊ palmas ſuas extendit ad pauperes. Mittat ergo manū operis ad foꝛtia. i. ad ea que ſunt difficilia et magne impoꝛtantie cum expedit: ſicut fecit regina heſter: que pꝛo liberatione populi ſui a moꝛte poſt orationes ⁊ ieiunia ⁊ moꝛtificationeʒ humiliationis: acceſſit non vocata ad regem Aſſuerū maritū ſuū: exponens ſe in hoc periculo moꝛtis: quia ſic erat ſtatutum q̄ quicūq; ad ipſum regē accederet non vocat⁹: occideretur/niſi rex ſubito ſceptro ſuo eū tetigiſſet in ſignū clementie: ⁊ per hoc reuocauit ſententiam illā iniuſte datā a rege contra populū: vt

patet in libro Heſter.ca.xv. Sicut etiam fecit
rebecca que prudētiſſime operata eſt vt iacob
filius eius obtineret benedictionē paternā: et
ius primogeniture quā cognouit a deo ſibi col
latam: ac etiā viro ſuo yſaac perſuaſit vt ipſum
iacob filiū eorū mitteret in meſopotamiam ad
tēpus vt daret locū ire fratris ſui. Gen.xxvij.
Operata eſt prudenter ⁊ abigail portans mu
nera magna ad Dauid ⁊ ſocios: ad mitigandū
iram cōtra Nabal virū ſuū quem diſpoſuerat
occidere propter verba iniurioſa dicta nūciis
ſuis.j.Reg.xxv. Operata eſt ⁊ vtiliter Rachel
vxor Jacob recedens a patre ſuo Laban iniu=
ſto ſine noticia eius: et furans ei idola ſua: ne
idola adoraret vlterius: et abſcondit ſub ſtra=
mentis ſup quibus ſedebat: ne ea reperiret pa
ter ſuus tabernaculū vbi manebāt perquirēs:
ne vir ſuus Jacob de furto argueretur. Gene.
xxxj. In ſimilibꝰ ergo manū operis mittat ad
fortia: ſuſtinens potius infamiā ⁊ mortē ꝙ fidē
frangat adulteriū cōmittēs: vt fecit Suſanna
erga illos iniquos ſenes. Daniel.xiij. Et ſi vir
infirmetur etiaʒ grauiſſime et toto tēpore vite
ſue: ⁊ de proſperitate deueniat ad miſeriā: for=
titer operetur eū iuuādo: ei deuote ſeruiendo:
cum eo incōmoda ſuſtinendo: ſicut fecit Anna
vxor Tobie ſenioris: cum cecū factū ⁊ pauperē
nō derelinquēs: ſed de ſuo labore texendo ſu=
ſtentās: vt Tob.ij.patet. Sed ⁊ digiti eius ap=
prehendant fuſum.i.non dedigneť etiā humi=
lia et vilia facere quecūq; oportet: vt nere/co=
quere/ domū mūdare ⁊ hmōi. Et de Octauia=
no ⁊ Karolo magno legiť: ꝙ filias ſuas doceri
fecit opere lanifico ſe exercere: ne ocioſe eſſent.
Etiā filios cum habet et poteſt etiā ſi diues ſit
ablactare debet. Reprehendit Greg.mulieres/
que cū poſſint non lactant proprios filios / ſed
dant aliis ad nutriendū: que nutrices cum fre
quenter ſint ebrioſe/diſchole/ et luxurioſe/qui
nutriuntur ab eis lacte imbibūt mores earū.
Debet demū extendere manum ad pauperes:
et facere eis elemoſynaʒ: ſolent viri dimittere
vxoribus ſuis: qđ facere debent ſm facultatē.
Notabiliter tamen dare non debent elemoſy=
nas ſine conſenſu virorū. ¶ Tertio debet eſſe
rara in diſcurrendo extra domū. Nam dicit in
lateribꝰ domus ſcʒ ſit vxor: nō dicit in plateis
ad tripudiandū: in oſtio domus ad fabulandū.
vel murmurandū: in feneſtra ad procandū: ſed
in lateribus domus tue intra domū nūc in vno
latere ſeu loco: nunc in alio: aliquādo in came=
ra ad orandū: aliquādo in ſala ad ordinandū:
aliquādo in coquina ad prouidendum ⁊ hmōi.
Dicit beatꝰ Amb.de glorioſa virgine deſpon=
ſata ioſeph. Prodire de domo neſcia: niſi cum
ad eccleſiā veniret ⁊ hoc cū lex mādabat: ſed ⁊
tunc non ſola: ſed cū cōiuge ſuo ſociata ibat ad
templū in feſto ⁊ cum filio: vt ſcribitur Luč.ij.
Multū enim attendere debet ad obſeruationē
bone fame. Et ideo cōuerſationē perſonarum
ſuſpectaꝝ vitet ⁊ acceſſus ad loca indebita vel
non debito tēpore. Dicit ſapiens Prouer.xix.
ꝙ domꝰ ⁊ diuitie a parētibus ſcʒ dantur filiis:
vxor autē bona a dño preparať.q.d. Gratia dei
ſpecialis eſt: vt quis bonā vxorem habeat. Et
ideo cū fieri debet coniugiū: vtraq; pars debet
orationes facere ⁊ ab aliis bonis perſonis pro
curare: vt dñs det ſibi bonā ſocietatē: nā ſi ma
lam inuenerit: purgatorium ſuſtinebit: ⁊ tamē
patienter ferre oportebit: quia diſſolui vel ſe=
parari non poteſt. Si bonam ſocietatem ha=
bebis: beatus es et bene tibi erit. Unde diciť
mulieris bone beatus vir. Sapiens enim mu Eccli.
lier: vt diciť Prouerb.xiiij. edificat domū ſuaʒ xxvi.
id eſt multiplicat omnia bona: ſicut vitis abun=
dans in lateribus domus tue: que latera id eſt
loca domus implet bonis. Inſipiens autē ex=
tructam manibꝰ deſtruet/ id eſt operibus ſuis
exterminabit familiam ⁊ ſubſtantiam: ſicut fe
cit illa peſſima Jezabel vxor Achab regis iſ=
rael: et demum ipſa exterminata eſt: vt dici=
tur.iij.Reg.xxj.c.

¶ Quantum ad tertium §.VI.

principale ſcilʒ effectum ad quem ordinatum
eſt matrimonium: iſtud principaliter eſt pro=
creatio filiorū qui ad dei cultum nutriantur: ⁊
hoc eſt quod ſubdit. Filii tui ſicut nouelle oli=
uarum ſcilʒ erunt: id eſt pulchri moribus ſem=
per virides virtutibus: victorioſi in tribula=
tionibus ⁊ tētationibus: oleum producentes
in miſerationibus. Oliua enim pulchra ⁊ ſem
per viridis ſignificat victoriam et producit in
fructuʒ oleum. Equidem habere filios bonos
et filias bonas: non eſt in poteſtate parentum:
ſed dei miſerentis ⁊ ipſius filii ſe ad hoc diſpo
nentis. Unde inuenimus in ſcripturis opti=
mos patres habuiſſe peſſimos filios. O q̃ bo=
nus et pius fuit Ezechias rex iuda: et tamen iiij.Re=
filium ſceleratiſſimum habuit Manaſſen. Ma gū.xxi.
lus fuit Amon: ſed optimꝰ fuit filius eius Jo= et xxij.
ſias. Sancti fuerunt Jacob et Rachel ⁊ Lya: Geneſ.
et tamen filii eorum aliqui fuerūt boni: vt Jo= xxxvij.
ſeph/ aliqui mali quaſi omnes coniurantes in Mat.
mortem ⁊ venditionem fratris: et ſic de aliis. vij.
Uerum eſt tamē ꝙ cōmuniter ſic accidit ꝙ bo= Luč.vj
na arbor bonos fructus facit et econtra: quia
boni parentes ſunt ſolliciti cū ad hoc tenean=
tur iure diuino et humano: inſtruere filios in
bonis moribus. ⁊ ſemel imbuta recens ſerua=
bit odorem teſta diu, vt dicit Horať. Si quis
ſuoꝝ ⁊ maxime domeſticoꝝ curam non habet:

fidem negauit.i.fidelitatẽ naturalẽ:et eſt infideli deterior:vt dicit.j.ad Tim.v.c. Sicut ergo nutrimentũ corpori debet ei ꝓuidere/ ita ꝛ anime ꝑ bonã doctrinã. Un̄ et Chriſo.dat iſtã regulã:ꝙ qñ quis vult ſumere cõiugẽ bonam/ attẽdat ad parẽtes eius:q꞉ ſi bonos nouit/ veriſimile eſt ꝙ bene inſtruxerũt filiã ſuã vel filiũ ꝛ inde talis bona vel bonus ſit. Et ecõtra ſi parentes mali ſunt ꝛ inhoneſti/ ꝛ filij ꝛ filie ſupbi diſcholi ꝛ hmõi: vt parẽtes ſui. Et q꞉ filie quaſi cõtinue cõuerſant cũ matribus/ parũ cuꝫ patribus:ideo ex matrũ moribus põt cõiecturari de moribus filie que ꝓponitur ꝓ coniuge. Multa mendacia dicunt in hmõi cõtractibus et eſt graue peccatũ vt peſſima iuuẽcula dicat bona:ꝛ pauper iuuenis luſor ꝛ deui⁹ dicat diues ꝛ bonus. Et ideo nõ omnibus oĩa credas: ſed quere diligẽter nõ reſpiciendo tm̄ ad dotẽ: ſed ad mores. Filij ergo tui per inſtructionem ſint vt nouelle plante oliuarũ. Admone vt ſint pulchri in exteriori conuerſatione: vt non ſint aduſti carnali luxurie operatione/ ſed virides caſtitate. Et q꞉ vt dicit.xxviij.q.j.ſepe. Sepe malorũ cõſortia bonos corrumpũt:quãto magis eos qui ad vicia ꝓni ſunt: vt adoleſcẽtes. Ideo admone de cõuerſatiõe honeſta:et remoue eos ab inhoneſta:aſſueſcant fortiter ſuſtinere aduerſa/ incõmoditates/ labores/ vincere tẽtatiões/ eſſe paupibus miſericordes. Sic Tobias docuit filium ſuũ ab infantia timere deũ/ ꝛ abſtinere ab omni peccato:et poſtea in particulari ꝙ deũ laudaret ſemper/ et oraret ad eũ: cõſilia ſapientũ quereret:a ſuperbia ſibi caueret:matrẽ honoraret:caſtitatem ſeruaret: miſericordiã ꝛ elemoſynã exhiberet:vt pꝫ Tob. iiij. Sic parẽtes Sare vxoris Tobie iunioris monuerũt eã honorare ſocrũ: diligere maritũ: gubernare familiã: ꝛ irreprehẽſibilem ſe cuſtodire. Tob.x.c. Sic parentes ſuſanne docuerũt eã ꝛ erudierunt ſm legẽ Moyſi in timore dñi. Nunc autẽ q꞉ parẽtes ignorantes ſunt ꝛ parũ deum timẽtes: nec filios vel filias ſciũt per ſe erudire. Et qđ peius eſt/ q꞉ nec curant eos mittere ad predicationes:morat puella in domo: nunꝙ audit verbũ dei:ꝛ ſicut beſtia accedit ad coniugiũ/ ꝛ vt beſtia habet ſe in cõiugio. ¶ De gubernatione familie quõ debet ſe quis habere ad vxorẽ/ filios/ ꝛ ſeruos: et ecõuerſo ipſi ad eos: habes etiam diffuſe in.iiij.parte.ti.j.c. de prudentia economica. De vicijs ꝛ ſpecieb⁹ varijs luxurie que cõmittũt etiã a cõiugatis: habes.ſ.in.ij.parte.ti. de luxuria.c. de adulterio ꝛ alijs capitulis. ¶ De caſtitate coniugali habes in.iiij.parte.titu. de temperantia.c. de caſtitate. ¶ De alijs que pertinent ad matrimonium initiatum confirmatũ ꝛ cõſummatum: ꝛ peccatis que circa hoc cõmittuntur: habes in ſequentibus capitulis huius tituli.

¶ De impedimento matrimonij: qđ dicitur error perſone. Capitulum.ij.

Relinquet homo patrem ꝛ matrẽ/ et adherebit vxori ſue:et erunt duo in carne vna. Gen.ij. Que verba referẽs xp̄s phariſeis: vt habet Mat.xix. inſtituit matrimoniũ vt eſſet ſacramẽtũ eccleſie: quẽ ſtatũ approbauit in nuptijs ſe reperiens quas miraculo nobilitauit. arg. ad hoc.xxx. diſ. hec ſcripſimus. Et tria inſinuãtur in dictis Ꝟbis. Primũ eſt impeditio matrimonij que reſecat:q꞉ relinquet homo patrẽ ꝛ matrẽ:ſcꝫ vt nunꝙ contrahat cũ talibus. Nullo eñ tẽpore mũdi licuit filiũ cum matre/ vel filiã cũ patre cõtrahere:ſed in principio ꝓpter paucitatẽ licuit viro cõtrahere cũ germana:ꝛ i ꝓceſſu tẽporis ꝑ legẽ diuinã additi ſunt quidã gradus: per legẽ canonicã alij gradus: ꝛ alia impedimẽta quorũ quedã tm̄ impediũt quedã etiã dirimũt:ꝛ de his prio aget. ¶ Secundũ eſt cõtractio ei⁹ que inſinuat:q꞉ adherebit vxori ſue: qđ fit cõtrahẽdo cũ ea. Et primo quidẽ per Ꝟba de futuro ꝑ ſpõſalia. Secũdo ꝑ Ꝟba de preſenti:ꝛ tũc adheret cõſenſu. Tertio ꝑ copulã:ꝛ tũc adheret corpore. Et de his ſubſequẽter agit. ¶ Tertium eſt affectio eius ad quam ordinat: q꞉ erunt duo in carne vna.i. ad iſtud opus: ſcꝫ ad ꝓcreãdum ꝓlem que cõiter eſt vna: quã etiã tenent nutrire ꝛ moribus inſtruere: qđ fieri non põt ſine mutua cohabitatione: ꝛ ideo de ipſoꝝ cõiugatoꝝ cõuerſatione agitur.ſ.in ſermone precedẽti. ¶ Sciendũ ergo ꝙ mrĩmoniũ in lege ciuili canonizata.xxvij. q.ij.§.j. ſic diffinit. Matrimoniũ eſt viri mulierisqꝫ cõiunctio indiuiduã vite cõſuetudinẽ retinẽs. (Matrimoniũ qd ſit) Dicit viri ꝛ mulieris ad differentiã coniunctiõis brutoꝝ ꝛ ſodomitarũ: vbi maſculi in maſculos/ et femine in feminas turpitudinem operant. Dicit etiã viri et mulieris in ſingulari/ q꞉ nulli vnꝙ licuit mulieri habere plures viros: nec in hoc vnꝙ diſpẽſauerat de⁹. Nec vllẽ viro licuit plures vxores habere: niſi ex dei diſpenſatiõe. extra de diuor. gaudemus. In quo diſpẽſatũ eſt apud plures patres veteris teſtamẽti: vcꝫ Abraã erga duas. Jacob erga quatuor. Dauid erga plures. ꝛ hoc ad dilatãdũ cultum dei: qui ſolũmodo ſeruabat in familia illorum patrũ alijs ad idolatriã declinantibus. Multiplicat autẽ cultus dei per ꝓlis carnalẽ multiplicationẽ illoꝝ. Tum etiã ad deſignãdũ eccleſie myſteriũ:ſcꝫ ꝙ xp̄s deberet ſibi deſpõſare eccleſiam non ſolũ vnã vnitate fidei ꝛ dilectiõis: ſed plures reſpectu diuerſitatis locoꝝ

ꝛ rituũ vnde aſſumpti ſunt: ꝛ in quibus etiã in
fide cõuerſant̃. Nam alij vocati ſunt ex iudaiſ=
mo: alij ex gẽtilitate. Et alios ritus hꝫ eccleſia
Quid facit matri= monium orientalis: alios occidẽtalis. Et addit̃ in diffi=
nitiõe cõiunctio. Ubi nota ꝙ matrimoniũ q̃tũ
ad perfectionẽ eius eſſentialẽ efficit̃ per cõiun
ctionẽ animoꝝ .i. cõſenſuũ per verba expreſſoꝝ
etiã abſqꝫ cõiunctione corpoꝝ. xxvij.q.ij. ſuffi=
ciat. Ipſa tñ copula carnalis addit̃ q̃tũ ad pfe
ctionẽ ſignificatiõis: q: ſignificat perfectã con
iunctionẽ xp̃i cum eccleſia / ꝛ deitatis cũ huma
nitate indiuiſibilẽ: ſicut ꝛ matrimoniũ cõſum=
matũ eſt inſeparabile. Sed matrimoniũ ratifi
catũ per verba de preſenti ꝛ nõ cõſummatũ / eſt
ſeparabile: puta ꝑ ingreſſum religiõis: et ſigni
ficat coniunctionẽ anime fidelis cũ deo per di
lectionẽ: que tñ ab eo ſepe per mortale pecca=
tũ ſeparatur in preſenti vita. In beata vero vi
ta cõſummatũ nũq̃ poteſt ſeparari. Dicit etiã
Pet. de palu. in. iiij. diſt. xxvj. ꝙ cõiunctio que
eſt eſſentia matrimonij nõ eſt corporũ cum illa
ſequat̃. Nec fuit i Maria ꝛ Ioſeph vbi fuit ve
rum matrimoniũ: nec cõſenſus precedẽs cũ il=
le ſit cauſa efficiẽs: ſicut et cetera que ſunt res
ꝛ ſacramentũ in alijs ſacramẽtis ad que cõſen
ſus diſponit: ſicut aqua ꝛ verba ad characterẽ
baptiſmi. Addit magiſter ſen. in. iiij. di. xxvij.
c.ij. ad dictam diffinitionẽ maritalis: qḋ dicit̃
ad differentiã cõcubinatus: qui etiã ſi duraret
geñ. xxv vſqꝫ ad mortẽ ꝛ fidem ſibi ſeruarẽt: non eſt ma
Judicũ trimoniũ ſed fornicatio. Nec obſtat ꝙ Abraã
xix. et ꝛ Iacob ꝛ Dauid dicunt̃ habuiſſe cõcubinas:
ij. Reg. et tñ non fornicarie / ſed licite dicũtur eis vſos
xv. et fuiſſe. Nam femine ille aliq̃ vxores dicunt̃ in
xvi. geñ ſcriptura: aliq̃ concubine. Uxores quidem in=
xxv. quantũ cognoſcebant̃ vxorio affectu ꝛ conſen=
ſu maritali ſeu q̃tũ ad debitũ coniugale. Con
cubine autẽ dicunt̃ q̃tum ad regimen domus
ꝛ gubernationẽ familie: q: non erãt principa=
les in hoc: ſed vna. ſ. prima: alie vt obſecũdan=
tes. ſm Nico. de lyra ſuper Geñ. Sequitur in
diffinitiõe: indiuiduam vite cõſuetudinẽ reti=
nens: qḋ intelligit̃ ſm ꝓpoſitũ ꝛ debitũ / q: de=
bent eſſe illius ꝓpoſiti vt nunq̃ diuidant̃: ſm
Hoſt. Unde nõ debẽt dirumpere cõiugalis pa
cis vnitatẽ. xxx.q.v. femine. Sicut imperator
dicitur auguſtus quo ad ꝓpoſitũ. Certum tñ
eſt quandoqꝫ matrimoniũ diuidi / ꝛ principem
non ſemper augere imperiũ: vt Conſtantinus
de cuius donatiõe eccleſie facta cõſtat: ꝓpter
hoc eſt dubiũ: vt dicit Pet. de pal. in. iiij. Uite
dicit̃ / q: mors ſoluit omnia. Mortuo enĩ viro /
mulier ſoluta eſt a lege viri: vt dicit apoſtolus
j. Cor. vij. Sed eo viuẽte ſine eo nõ poteſt ora=
re: ita ſcꝫ ꝙ ꝓpter hoc denegeт debitũ: nec vo=
uere põt: ꝛ ecõtra vir ſine vxore: quo ſcꝫ ad ca=
ſtitatem in quo non ad imparia iudicant̃. Un Tho. i
de ſi cõiugatus mortuus reſuſcitaret̃ vt laza= iiij. diſ.
rus / vxor eius nõ eſſet amplius vxor: niſi iterũ xxviij.
de nouo contraheret. Et q: quoddã matrimo= in expo
nium ſpirituale eſt inter prelatum ꝛ eccleſiam ſitione
ſuam quod finit̃ morte: idem dicendum eſt de littere.
hmõi. hoc eſt ꝙ ſi plebanus / prior / vel ep̃s mor=
tuus reſuſcitatur / oportet ꝙ denuo eligatur in
illius prelature ſedem. ſm Pe. de pal. in. iiij.
Et idem dicit de religioſo ſuſcitato ꝙ non eſt
obligatus religioni. Fuit aũt matrimoniũ in=
ſtitutum a deo. di. xxvj. deinde. Et in paradiſo Cauſa
terreſtri dicẽte Adam ex inſtinctu ſpiritusſan inſtitu=
cti. Hoc os ex oſſibus meis ꝛc. Geñ. ij. Et ante tionis.
peccatũ quidẽ ſolũ ad multiplicationẽ: ſꝫ poſt
peccatũ ad vitationẽ fornicationis. j. ad Cor.
vij. Propter fornicationẽ. ſ. vitandã vnuſquiſ
qꝫ habeat ſuam vxorẽ: et vnaqueqꝫ habeat ſuũ
virum. Propter alias etiã cauſas contrahit̃.
ſed premiſſe ſunt principales. Et dicit̃ matri=
moniũ quaſi matris muniũ .i. officium: q: dat
mulierib⁹ eſſe matres. Et lꝫ pater generatio= Tho. i
nis ſit autor, ꝛ pene vxoris dñs. xxxiij.q.v. hec iiij. diſ.
imago. tñ matrimoniũ pl⁹ aſcribitur matri q̃ xxvij. q.
patri: qm̃ eius officiũ plus apparet in matri= j. ar. j.
monio q̃ officium viri. Nam ante partũ onero q.4.
ſus: in partu doloroſus: poſt partũ laborioſus
naſcitur ſibi partus. extra de cõuer. infideliũ.
c. ex litteris. ¶ Nota ꝙ licet iuriſte dicãt: etiã
magiſter ſenten. videat̃ dicere ꝙ matrimoniũ
large dicitur ſacramẽtum inquãtũ eſt ſignum
ſacre rei: ſed non cõfertur in eo gratia ſicut in
alijs ſacramentis: attamẽ Tho. in. iiij. di. ij.q.
j. ar. j.q.ij. ꝛ di. xxvj.q.ij. ꝛ contra gentiles. lib.
iiij. c. lxxviij. ꝛ Pe. de pal. et alij theologi cõmu=
niter tenent contrariũ: ſcꝫ ꝙ ibi conferat̃ gra=
tia ad iſtum ſcꝫ effectũ vt ſciat vnuſquiſqꝫ vas
ſuum poſſidere in honore / non in paſſione deſi
derij. Quod ſic intelligit̃ ꝙ habet minuere et
refrenare cõcupiſcentiam: nõ per hoc ſolum ꝙ
ſatiſfit cõcupiſcentie per actum cõiugalem: q:
illud eſt naturale: ſed per dei gratiam ibi ope=
rantẽ: ſm Iohãnem pariſienſem: vt vꝫ ſit con
tentus cõiuge ſua vel ſuo: et non ferat̃ ad con=
cupiſcentiam alterius: ꝛ malult conſortẽ etiã
turpiſſimã facie q̃ alienam pulcherrimã: qḋ
autẽ in multis ſecus fit hoc accidit: vel q: po=
nũt obſtaculum gratie ſacramẽtali: vel q: rece
ptam non ſeruant vt in alijs ſacramentis. Eſt
ergo ꝓprie ꝛ ſtricte ſacramentũ a deo inſtitu=
tum in remediũ contra peccatũ: conferẽs gra=
tiam ex opere operato: ꝛ ſignãs ea eſt ſacramẽ
tum noue legis: ſed omnia hec cõueniũt in ma
trimonio: ergo eſt ſacramentũ ꝓprie ꝛ ſtricte.
Sed bene verũ eſt ꝙ minus habet de ſpũalita
te q̃ alia ſacramẽta: ꝛ minor gratia cõfert̃ ſus

Pe.de pa. Imprimit aũt matrimoniũ ꝓut eſt
ſacramẽtũ noue legis ornatũ: ꝗ vocatur vinculũ
vel nexus: qḋ nõ ſolũ eſt relatio ratiõis / ſed ali
quid abſolutũ: diſponit ad gratiã: ꝗ ornatꝰ non
imprimitur in mr̄imonio ↄtracto ante baptiſmũ
ſicut nec etiã imprimeretur character diſponẽs
ad gratiã in ↄfirmato ante baptiſmũ. Vñ ⁊ in-
fideles ↄiugati recepto baptiſmo ſi de nouo cõ
trahũt inter ſe vir ⁊ vxor: ſeu ꝑſiſtunt in ꝑrio cõ
ſenſu: tũc imp̄mitur ille ornatꝰ: ⁊ mr̄imoniũ eorũ
eſt ſacramentũ noue legis. Nã ante baptiſmũ
nõ erat ꝑfecte ſacramentũ ꝓut. ſ. cauſans gra-
tiã: ſed erat matrimoniũ illud quidã cõtractꝰ.

Forma mr̄imonij. ¶ Forma huiꝰ ſacramẽti ſm̄ Pe. de pal. i. iiij.
ſunt v̄ba que dicũt cõtrahẽtes. ſ. accipio te in
meã ⁊c. vel aliquid equipollẽs vt expreſſurus
cõſenſum ꝑ ſignũ. Materia ſunt ipſi cõtrahen-
tes. Nam diſtinguitur hec materia in qua ſuſci-
piens / ⁊ materia ex qua: ſicut in euchariſtia et
in alijs: q2 matrimoniũ eſt cõtractꝰ ꝑſonar: ſi-
cut aliĩ cõtractꝰ ſunt cõtractꝰ rerũ: in quibꝰ cõ
tractibus res que trãſfertur ꝑ pecuniã eſt mate
ria: expreſſus cõſenſus forma. Vel etiã põt di-
ci: ſicut euchariſtie eſt duplex materia. ſ. panis
⁊ vinũ: ⁊ duplex forma / vcʒ v̄borũ cõſecrationis
vnũ tñ ſacramentũ: ſic ⁊ hic cũ dicitur accipio te
in meã. i. do tibi meipm̄ in virũ: eſt vna forma
verborũ: ⁊ vna materia ex qua ipſe qui loquitur
vel cor eius: ⁊ alia materia in qua. i. obiectũ in
qḋ tranſit: ſicut cũ dico hoc eſt corpꝰ meũ: ⁊ vl-
terius qñ reſpõdet mulier accipio te in meũ. i.
do me tibi in vxorẽ / eſt forma: verbũ ⁊ materia
ex qua loquẽs et in qua recipiẽs. Et ſic diuer-
ſis reſpectibus vnũ eſt formale reſpectu alte-
rius: ⁊ aliud eſt materiale. Que autẽ dicit ſa-
cerdos cũ benedicit nuptias / eſt forma accidẽ
talis: ⁊ non de ſubſtãtia matrimonij: ſm̄ Aug.
de ancho. Dicit etiaʒ Tho. in. iiij. di. xxvij. q. j.
ar. ij. q. ij. ꝙ cuʒ puella verecũda tacet parẽtibꝰ
eam viro tradẽtibus: verba parentũ cõputantur
acſi eſſent puelle: taciturnitas illa habetur ꝓ cõ
ſenſu. Et hoc eſt verũ de filijs ⁊ filiabꝰ reſpectu
patris ⁊ matris tm̃: ſcʒ ꝙ ipſis parẽtibus cõſen
tiẽtibus expreſſe / tacẽtibus filijs aut filiabus:
cõtrahitur matrimoniũ: ſed nõ ſic de alijs cõſan-
guineis: vt ex de deſpõ. impu. §. porro. lib. vj.

¶ Impedimẽta que. ſ. impe- §. I.
diũt cõtrahendũ mr̄imoniũ / vel dirimũt iã con
tractũ: cõtinentur in verſibus ſuprapoſitis. c. j. §.
iij. qui incipiũt. Error conditio ⁊c. ibi vide. Eſt
Error triplex. ergo primũ impedimẽtũ error. Sed nota ꝙ tri
plex eſt error: ſcʒ ꝑſone / fortune / ⁊ cõditionis: ⁊
de iſto tertio errore cõditionis dicetur in ſequen
ti ca. ¶ Primus ergo error dirimit matrimo
nium. Et hoc niſi cognito errore ratificaret di
ctũ matrimoniũ. Cũ enĩ de eſſentia matrimo-
nij ſit cõſenſus viri ⁊ mulieris in alterutrũ per
verba expreſſus: vbi eſt error ꝑſone: puta ſi Jo
hannes dicat ſe eſſe Petrũ / nullꝰ eſt cõſenſus.
Nã qui errat non cõſentit. ff. de iu. ⁊ fac. igno.
ſi ꝑ errorẽ. Et errãtis voluntas nulla eſt. C. de
iu. ⁊ fac. igno. cũ per teſtamentũ. ſequitur ergo ꝙ
nõ ſit cõiugiũ. Qꝫ talis error perſone dirimat
matrimoniũ ꝓbat Pe. de pal. in. iiij. ſic. Error
ꝗ reſpicit id qḋ eſt de ſubſtãtia matrimonij (ſi-
cut ſunt ꝑſone que ſunt materia quo ad ſubſtã
tiã mr̄imonij) dirimit matrimoniũ de iure di-
uino: q2 nõ poteſt facere ius humanũ ꝙ illa in
quã non cõſenſi ſit vxor mea: q2 ſicut nõ eſt ma
trimoniũ niſi per cõſenſum / ſic nõ eſt matrimo
niũ cũ illa niſi ꝑ conſenſum in iſtã. Sed ſi errat
quis in ꝑſona intẽdendo cum vna cõtrahere: ⁊
alia ſibi preſentatur loco eius: nõ cõſenſit in illã
vñ nec vxor ſua eſt: ſicut nec Lya fuit vxor Ja- Geñ.
cob cũ eã ꝑrio cognouit vxorio affectu: q2 intẽ- xxix. et
debat ad Rachelẽ: ſed poſtꝙ̃ cognouit Lyam ibidem
eſſe ratũ habẽs ⁊ in illã vt vxorẽ cõſentiens fa ꝑ lyram
cta eſt vxor. Sic etiã quilibet errãs aduertẽs
de errore: põt ratificare ⁊ ↄtrahere cũ qua priꝰ
nõ intẽdebat. ¶ Secũdus error dicitur fortune
⁊ qualitatis: puta ſi credidit cõtrahere cũ diui
te vel virgine: ⁊ inuenit pauperẽ ⁊ corruptam:
nõ excludit cõſenſum: nec per conſequẽs diri-
mit matrimoniũ. Tho. in. iiij. di. xxx. ⁊ i decre-
to. xxix. q. j. §. his ita. Error v̄o nobilitatis vel
dignitatis ſi redũdat in errorẽ ꝑſone / impedit
matrimoniũ: aliter nõ. Exẽplũ in filio regis vel
primogenito: cũ quo aliqua intẽdit cõtrahere:
et p̄ſentatur ſibi ciuis loco predicti: vñ nõ tenet.
Tho. in. iiij. di. xxx. q. j. ar. ij. ad. v. Jdẽ Rich. di
cẽs ꝙ ſi erratur circa ſubiectũ nobilitatis / nõ te-
net: vt cũ quis intẽdit cõtrahere cũ filia regis:
et ſibi preſentatur loco eiꝰ filia ciuis. Sʒ ſi erratur
circa nobilitatẽ ſubiecti, tenet: vt cũ contrahit
cũ perſona ſibi nota: quã putat regalem habe-
re dignitatẽ / et non habet. Pet. de pal. in. iiij.
diſtinguit de errore perſone quo ad fortunam
vel qualitatẽ. Et dicit ꝙ ſi error eſt abſolutus:
q2 talis error non cadit ſuper aliquo qḋ ſit de
eſſentia matrimonij: ideo nõ impedit nec diri-
mit. Nec iure diuino / q2 cõcurrũt eſſentialia:
nec iure humano / q2 nõ inuenitur ſtatutũ vt con
trahens cũ paupere quã credit diuitẽ ⁊ hm̃õi
habeat impedire. Sed ſi ſit error cõditiõatus
id eſt contrahit cũ cõditione que eſt honeſta ⁊
poſſibilis: ea exiſtẽte ſtaret ⁊ nõ ſtãte nõ ſtaret:
puta cõtraho tecũ ſi tu es diues, vt ego: vel ita
vt dictũ eſt michi: vl' ſi dabis michi tãtã dotẽ.

¶ De impedimento cõditionis
ſeruilis. Capitulum. iij.

Secundū impedimentū eſt error cir-
ca cōditionē ꝑſone: vtrū ſcʒ ſeruilis
vel libere cōditiōis ſit. Circa quod
tria ſunt notanda. ¶ Pꝛimū qꝛ ſiſer
roꝛ ſit paris cōditionis vel etiā me-
lioris ꝙ ſua: puta ſeruus cōtrahit cū ſerua quā
putabat liberā: vel contrahit cū libera quā pu
tabat ſeruā: talis erroꝛ nō dirimit mr̄imoniū:
qꝛ nō decipit̄. xxix. q. ij. ſi ɋs liber. Ray. Tho.
In. iiij. Pe. Hoſt. ⁊ Inno. Si tamen mulier ignoraſſet
diſtin. ſeruitutē viri: non eſſet matrimoniū. ¶ Scðm
xxxvj. eſt ꝙ ſi liber vel libera contrahit matrimoniū
ar. j. ad cum ſerua vel ſeruo ignoꝛanter. i. neſciens con
j. ⁊. v. ditionē ſeruitutis: nullū eſt matrimonium: niſi
tho. vbi poſtꝙ ſciuit conditionē ei⁹ conſenſit in eo: vel
ſ. ad. iij verbo vel facto. ſcʒ carnaliter cognoſcēdo. xxix.
q. ij. Si ɋs ingenuus. Vel niſi in aīo teneat ꝙ
etiā cū illa cōtraheret ſi eſſet ancilla ſm Rich.
Si verbo non certitudinaliter ſciuit: ſed ex his q̄
audiuit habuit ꝓbabilē opinionē de ſeruitute
et cognouit eā: nō poteſt eā relinquere. Si verbo
habuit leuē ⁊ temerariā: nō obſtante ꝙ poſtea
exegerit debituʒ: ſi certi⁹ ſciuerit de ſeruitute:
poterit petere ſuā ſeꝑationē. Itē ſi talis poſtꝙ
ſciuit ſeruitutē eius cū quo vel cū qua contra-
hit: conſentit in eū: debet per eccleſiā cogi ali⁹
qui ſcʒ eſt ſeruus ad aſſentiendū: ſi tamen anꝙ
conſentiret alter eoꝝ cōtraheret cū alio vel cū
alia: teneret iſtō vltimū. Guil. Hoſt. ⁊ Rich. in
iiij. diſt. xxxvj. dicit ꝙ nō eſt ibi matrimonium:
ſed tenetur ratione ꝓmiſſionis facte. Et ideo
eccleſia cōpellet cuʒ illa remanere: vt de nouo
contrahat: ſi videlicet nondū contraxit cū alia
Tho. i de preſenti. ¶ Tertium eſt ꝙ ſi liber vel libera
iiij. diſ. ſcienter contrahit cū ſerua vel ſeruo tenet ma
xxxvj. trimoniū. xxix. q. ij. Si ɋs liber. Et in hoc caſu
ar. iiij. proles ſequit̄ matrē de iure cōmuni / quātū ad
conditionē ſeruitutis vel libertatis. ex̄ de na.
ex li. ven. c. j. ſm Pe. ⁊ Rich. in. iiij. diſt. xxxvj.
Pe. de pa. dicit in. iiij. hoc eſſe verū de iure: ſi
tamē ſit conſuetudo in cōtrariū: tenet cōſuetu
do. Et Io. an. dicit ꝙ de cōſuetudine poteſt in-
duci: ꝙ in hoc filius ſequat̄ patrē. ſ. quo ad li-
bertatē: et idē ſi eſſet lex municipalis: ⁊ hec vi
detur eſſe in partib⁹ italie. Nā nati ex ancillis
et liberis viris foꝛnicarie ſunt liberi: quantum
ad honoꝛes ⁊ dignitates ſequunt̄ patrē. rōneʒ
hui⁹ ibi vide De cōſuetudine tamē ſpeciali ali
quarū terraꝝ: partus ſeqtur deterioꝛis condi
tionis parētē: ſiue ſit pater ſiue ſit mater. Sed
ſi pater poſt peractū matrimoniū ſe vēdiderit
nolēte vxoꝛe: quod facere poteſt ſm Rich. tūc
partus ſequit̄ matrē ſi ipa eſt libera. Si vteꝛꝗ
eſt ſeru⁹ et diuerſoꝝ dñoꝝ: fiet diuiſio liberoꝝ
ſm numerū. Et ſi eſt vnus tātū: ille penes quē
remanebit: recōpēſabit alteri dño iuſtū preciū

Itē nota ꝙ ſerui inuitis dñis poſſunt cōtrahe Tho. i
re matrimoniū. extra de cōiu. ſer. c. j. Et ꝗuis iiij. diſ.
dñi eoꝝ poſſunt tales vendere qꝛ ex contractu xxxvj.
matrimonij nō amiſerunt ius ſuū ſuꝑ eos: non arti. ij.
tamē in partib⁹ ita remotis debēt mittere vel ad. iiij.
vendere ꝙ impediat̄ vſus matrimonij cū con-
iuge ſua. Si autē ſerui de voluntate dñoꝝ con
traxerunt: tunc nō poſſunt dñi precipere aliɋd
in preiudiciū redditiōis debiti. Unde magis
obediet coniugi debitum exigēti: ꝙ dño tunc
aliud imperanti. Richar. vbi. ſ.

¶ De ſeruitute ſequenti ma- ſ. I.
trimoniū cōtractum per verba de preſenti. Nā
que dicta ſunt. ſ. vident̄ habere locū qñ ſerui-
tus ipſa preuenit cōtractū matrimoniū: altero
cōiugū libero ⁊ ignoꝛante ſeruitutē cōſoꝛtis.
Sciēdū igit̄ ꝙ cōtracto matrimonio de p̄ſenti
et multo magis ꝯſummato: non poteſt vxoꝛ ſe
facere ſeruā alteri⁹ inſcio ⁊ inuito viro vel igno
rante iure diuino: quo dr̄ Gen. iij. Sub viri po
teſtate eris ⁊ ipſe dñabit̄ tui. Secus aūt eſt in
iure ciuili. qꝛ eſt ſocia ⁊ non ſubiecta: immo ſui
iuris. Vñ ſm ius ciuile videt̄ ꝙ ſe vxoꝛ poteſt
facere ancillā alterius: theologi tamen dicunt
oppoſitū. Et ſiquidē illa ſubiectio quā ſcriptu-
ra ponit eſſet tātum iudicialis: abolita eſſet ꝑ
xp̄m et ius ciuile oppoſitū: ſed qꝛ naturalis eſt
et moꝛalis rationi recte concoꝛdās repetita in
nouo teſtamento: ideo verius eſt qđ dicūt theo
logi. Marit⁹ aūt poteſt ſe ſeruū facere: tenetur
tamē reddere debitū vxoꝛi talis: ⁊ poteſt exige
re etiā dño ſuo ꝓhibēte. ¶ Ubi etiā attenden- Tho. i
dū ꝙ cū dr̄ ꝙ aliɋs poteſt ſe in ſeruū dare: intel iiij. diſ.
ligitur dare. i. venūdare ſe ad p̄ciū participā- xxxvj.
dū aľs donatio nō valeret: qꝛ donatio excellēs arti. iij.
quingētos ſolidos. i. aureos reputat̄ immēſa
iure ciuili: et quaten⁹ eſt vltra eatenus non eſt
valida. ꝙ ſi eſſet res indiuiſibilis: foꝛte totū vi
tiaretur. C. de dona. l. Si quis. ſed libertas eſt
ineſtimabilis ⁊ indiuiſibilis. vñ dare ſe in ſer-
uum eſt immenſa donatio ⁊ non valet. Ex hoc
autē ꝙ quis poſt matrimoniū cōtractū de pre-
ſenti ſiue conſummatū ſiue nō venūdet ſe: non
preiudicat̄ matrimonio: qꝛ ſeruitus ſuperue-
niens non dirimit ipſum: nec per hoc vxoꝛ effi
cit̄ ſerua: nec liberi eoꝝ efficiunt̄ ſerui: qꝛ par-
tus ſequit̄ ventrē. Non ergo preiudicat̄ vxoꝛi
qꝛ vt dictū eſt: nō fit per hoc ancilla: etiā ſi tace
at: qꝛ ꝓhibere nō poteſt: etiā ſi cōſentiat: qꝛ nō
cōſentit vt ipſa ſit ancilla: ſed vt ille ſit ſeruus:
ad quod nō ſequit̄ ipſam fieri ancillā: cū ſeru⁹
poſſit habere vxoꝛem liberam. ¶ Nota tamē
ꝙ vbi eſt conſuetudo ꝙ contrahens cum ſer-
uo fiat ſerua: valet. Nam ſicut ius ſcriptū po-
tuit inuenire nouū modū ſeruitutis: ita ius nō

ſcriptū qđ dicitur cōſuetudo: ita etiā vt mulier alterius terre ligeť eoipſo ꝙ cōtrahit in terra tali cōſuetudine affecta: tū q: cōtrahēdo ſortiť forū: tū q: vxor ſequiť domiciliū viri. Sꝫ ſi mulier ignoraret eū ſeruū: aut talē cōſuetudinem non ligaretur: quia ſtatuta ciuitatum nō ligāt ignorātes ea: nec cōſuetudines. de cōſti. c. j. li. vj. Hec oīa Petrꝰ de palude in. iiij. diſt. xxxvj.

De carnali copula talis §. II.

Tho. i iiij. diſ. xxvj. arti. ij. ad. iij. cōiugij. ſ. ſeruorum vel alterius eoꝝ ſerui. Nota primo ꝙ ſi dñs talis ſerui vel ſerue ꝓhibeat copulā vel actū coniugalē: ſi ſine cauſa ꝓhibet nō audiť. Neminē em̄ audit. i. exaudit pretor ſine cauſa. Nō autē poteſt matrimoniū ſeruis ꝓhiberi a dñis aut actꝰ eiꝰ ſine cauſa: nec tenetur ī hoc eis obedire. Aut ꝓhibet hoc dñs: ſcꝫ actū cōiugij cū cauſa: puta q: indiget ſeruitio ſuo. Et tunc diſtingue: q: aut dñs cōſenſit in cōiugiū: ⁊ tunc etiā nō audiť: nec poteſt ꝓhibere. Aut nō cōſenſit in ꝯiugiū: ⁊ tūc debet dño obedire: nō cōiugi cui nō potuit ſe obligare: ſaluo iure alteriꝰ. vbi tamē poſſet vtriqꝫ ſatiſfacere: ⁊ ſibi ⁊ cōiugi de actu coniugali: ⁊ dño ſuo de ſeruitio cōpetenti: poſſet vtruqꝫ facere: ⁊ dñs debet ꝑmittere. Sed ſi vadit ad loca remotiora: ⁊ indiget tali ſeruo: tunc ſeruādum eſt qđ dictū eſt: vel vendat in illis partibꝰ vbi eſt cōiunx ſi poteſt. ¶ Scđo nota ꝙ cū quis ſcit ſe ſeruū: ſi credat aliam vel alium cum quo cōtrahit eſſe talē qui tamen ſit liber: aut ꝙ affectuoſe adeo diligit ꝙ etiā cōſentiret ſi ſciret eſſe talē: excuſatur a pctō ex quo vxorio affectu cognoſcit vel cognoſcitur. alˀs ſi ſciat nō tenere matrimoniū fornicatur quouſqꝫ alium certiorauerit de ſua cōditione: ⁊ ille nichilominus conſentiat in eū vt in cōiugem. Eſt autē in eiꝰ poteſtate q̄ ignorabat hec poſtq̄ ſciuit ratificare ſeu cōſummare dictum matrimoniū. ¶ Tertio nota de libero neſciente eſſe ſeruū vel ſeruā: cum qua contrahit. Et quidē q̄diu credit coniugē liberum vel liberā: licet nollet cōſentire ſi contrariū ſciret: tādiu excuſatur a peccato. vt Jacob in facto lye: propter ignorantiā facti probabilē: ⁊ filij erunt legitimi ſi ſit in facie eccleſie cōtractū matrimoniū. ¶ Quarto nota cū oritur dubitatio vel queſtio de tali matrimonio qđ ſit agēdū. Sciendū igiť ꝙ eſt differētia inter ſcientiā cōſciētiā: et ſcrupulū circa talē materiā. Nam ſciētia q: habet euidentiā: ⁊ nō eſt niſi veroꝝ: q̄ habet ſcientiā de impedimēto ſiue ſeruitutis ſiue alterius impedimenti dirimentis: nullo cogente non poteſt petere aut reddere debitū quin aut ſibi preiudicet ſi in ipſo erat matrimonium ratificare: aut peccet ſi in ipſo nō erat matrimonium ratificare: vel erat licet nō intēdit ratificare per hoc. Quando vero de hoc habet conſcientiam etſi nō ſcientiam de impedimento. i. firmā credulitatē: debet de huiuſmodi impedimento abſtinere: q̄uis clare non ſciat: ligatur tamen ſua conſciētia erronea. Nec refert vtrū leui aut probabili cauſa moueatur quia etiam contra conſcientiā erroneā nullus debet cuicūqꝫ hominū obedire dū durat talis conſcientia: q: omne quod eſt contra conſcientiam edificat ad gehēnam. Sed quādo habet ſcrupulum conſcientie. i. quia dubius eſt: ⁊ tūc ſi ex temeraria et leui cauſa: vt quia audiuit a paucis et leuibus perſonis / debet deponere: qua depoſita poteſt petere et reddere debitū. Si autē dubitat ex probabili cauſa: poteſt reddere. quia in dubio debet quis obedire prelato: ſicut vaſallus in dubio debet dñm ſuum iuuare. xxiij. q. j. Quid culpatur. Sed nō debet petere: quia exponeret ſe periculo. Et Augu. di. Tene certum et dimitte incertū: non petendo certū eſt ꝙ nō peccat. Et hec diſtinctio habet locū in oībus impedimentis que ſimpliciter impediūt matrimoniū vel actū eiꝰ quo ad perſonā q̄ habet noticiā. Hec em̄ faciet ꝑſona ſm̄ dictā diſtinctionē: vbi nō vult matrimoniū cōſummare: alˀs ſibi preiudicat ⁊ peccat. Sed qđ iuris ſi de hoc lis pendeat in foro iudiciali. Dicit Hoſt. ſi ſit certꝰ propter dubiū euentum poteſt reddere ⁊ petere debitū affectu cōiugali cognoſcendo: nō vt liberā nec vt ancillā: ſed vt cui q̄ſtio ſtatꝰ moueť. Vñ ꝓpter primū non peccat: ꝓpter ſcđm nō ſibi ꝑiudicat: maxime ſi ab eccleſia vigeať. Et magiſter ſen. in. iiij. diſt. xxxviij. dicit ꝙ debet reddere ſi vigeť: qđ etiā videtur in gradibꝰ humana lege ꝓhibitis: ⁊ ꝑ cōſequēs in impedimēto ſeruitutis in quibus eccleſia q̄ ſtatuit q̄ñ vult deſtituit ⁊ diſpēſat: nō autē in gradibꝰ diuina lege ꝓhibitis: in quibꝰ eccl̄ia forte nichil poteſt. Sed iſta opinio quo ad primū non valet: q: eccl̄ia q̄ñ precipit debitū reddi lite pendente: non intēdit diſpēſando mr̄imoniū facere ſi nō eſt. Nā ſi intēderet matrimoniū facere: aut hoc eſſet vſqꝫ ad tēpꝰ ſententie: ⁊ hoc nichil eſt: q: matrimoniū nō poteſt fieri ad tēpꝰ. aut ſimplr̄: ⁊ tunc poſtea nō diſſolueret. Si etiā hoc intenderet: nō poſſet facere vt ille q̄ non eſt verus maritus: ſit verꝰ maritꝰ cōtra voluntatē ſuā: vnde non refert ſiue q̄ſtio moueať ſiue non. vt extra de reſt. ſpo. litteras. Sed diſtinguendū eſt: vt. ſ. dictum eſt immediate. ¶ Item quia dictū eſt. ſ. ꝙ in huiuſmodi quādo eſt dubiū: debet obedire ſcꝫ in reddēdo debitum. Precipit enim hoc papa in tali dubio per decretalem illam. Inquiſitioni. extra de ſenten. excommu. Poſſet etiam dici ꝙ circumſcripto etiam precepto pape idem eſſet codē. ſ.

faciendū: qꝛ ſi aliquid eſt ita dubiū ꝙ vna pars eſt certa alia dubia an ſit peccatū: debet tenere certū et dimittere incertū: qꝛ quādocūqꝫ poteſt ſe liberare a periculo peccati: tenetur. Vñ manifeſta eſt ratio qꝛ non debet petere: qꝛ certum eſt ꝙ nō petere eſt licitum. Eſt autē dubiū vtrum petere ſit peccatū: ſed in reddendo non eſt ſic: qꝛ vtrūqꝫ eſt dubium. qꝛ ſi eſt matrimoniū / negare eſt iniuſtitia: ſi nō eſt matrimoniū / reddere eſt luxuria. Sed non eſt equaliter dubium hincinde / qꝛ preſumptio eſt ꝓ matrimonio quouſqꝫ contrariū ꝓbetur: vnde reddere tenetur debitū. Si autē eſſet equaliter dubiū hincinde: puta qꝛ vna ſentētia eſſet lata ꝓ matrimonio: alia cōtra: ⁊ neutra tranſiſſet in rem iudicatam adhuc: qꝛ nullus debet ſpoliari re ſua ſiue poſſeſſione: immo ſpoliatus ante oīa eſt reſtituēdus / niſi ꝓbationes in cōtrariū ſint in promptu: inde eſt ꝙ debet reddere debitum etiam ſi ſit gradus indiſpēſabilis: vt filie ⁊ patris / vel filij et matris: qñ petēs eſt in poſſeſſione: vel cū eſt ſpoliatus abſqꝫ auctoritate iudicis. Et nota ꝙ error hmōi .ſ. cōditionis impedit ⁊ dirimit ex ſtatuto eccleſie: que etiā poſſet ſtatuere ꝙ non dirimeret: ſicut poſſet ſtatuere ꝙ error fortune dirimeret: cum tamen non dirimat: vt dictum eſt per Pet. de palu. in. iiij.

De impedimento voti ſolennis. Capitulū. iiij.

Tertiū impedimentū eſt votum ſcꝫ ſolenne: nō autē ſimplex. Si quis aūt vel ſi qua hꝫ ꝓfeſſionē tacitā vel expreſſam alicui de religiōib' approbatis: tale votū impedit matrimoniū cōtrahendū et dirimit contractū: vnde contrahēdo nullū eſt: et incurrit excōicationē. extra de cōſan. eos. in cle. Si aūt feciſſet ꝓfeſſionem in regula nō approbata: vel etiā in regula tertij ordinis: ſiue biguttharum beati Dñici vel Frāciſci: non videt ꝙ illud habeat dirimere cōtractū. Quāuis aūt ſimplex votū quātūcunqꝫ ſit publicū nō dirimat matrimoniū conſummatū: impedit tñ contrahendū ⁊ etiā conſummandū iam contractū. Unde talis cōtrahendo peccat mortaliter: etiā ſi intenderet nō cōſummare ſed religionē ingredi: qꝛ facit contra iura. di. xxvij. ſi vir. Et qꝛ exponit ſe ꝑiculo frangēdi votū. Poſt cōtractū autē adhuc remanet obligatus ad obſeruādū cuꝫ poſſit ante cōſummationē: vnde cōſummando iterū peccat mortaliter. Richar. in. iiij. di. xxxviij.

Quartū impedimētum eſt cognatio: et qꝛ illud eſt prolixius ceteris / vltime reſeruetur.

De impedimēto criminis. Ca. v.

Quintum autē qḋ ſequit eſt crimen. Ubi nota ꝙ tria ſunt crimina que impediunt et dirimunt contractū. Primū ſi qua mulier machinata fuerit in mortē vxoris alicuius: et ipſam cū effectu occiderit aīo habēdi virū illius in ſuū. Ut in. c. ſuper hoc. de eo ꝗ duxit in matri. quaꝫ pol. per adul. Et ſimiliter ſi quis machinatus fuerit / et cū effectu occiderit virū alicuius mulieris vt habeat eam in vxorē: tales ſi cōtraxerint ſunt penitus ſeparādi: qꝛ in fornicatione ſunt. xxxj. q. j. Si quis viuente. Et lꝫ aliqui vt Richar. in. iiij. diſt. xxxv. hoc intelligant cū fuerat inter eos cōmiſſum adulteriuꝫ dum primū ſtabat cōiugium: verior tñ eſt opinio Inno. et Hoſtien. dicētiū ꝙ ſola machinatio mortis cū effectu etiā abſqꝫ adulterio dirimit vel ſufficit ad dirimendū. Idem etiā ſi precepit vel mādauit vel cōſuluit interfici: eo. ſ. animo vt haberet vxorem illius in ſuā vel virum in ſuū virū. ſm Guil. ⁊ Hug. etiā ſi hoc faceret ꝓpter infidelem quē poſtea induceret ad fidem ⁊ cōuerteretur. Richar. Sed ſi quis occidit maritum alicuius mulieris nō eo animo vt habeat vxorem eius in ſuam vxorē: ſed ex odio vel in bello: hoc nō habet dirimere vel impedire matrimoniū. extra de cōuer. infi. ca. laudabilem. Et ſimiliter ſi quis vel ſi qua nō mandauit nec cōſuluit nec precepit interfici aliquem: tñ interfectum illū ratum habet vt habeat in virū ſuū vel in ſuam vxorē: talis ratihabitio nō comparatur mādato: ⁊ ſic hoc nō habet dirimere matrimoniū ſequens. Secundū crimē eſt adulteriū: ⁊ hoc ſcꝫ qñ adulterantes preſtant ſibi fidem ꝓmittendo vel dando ſiue iurando ꝙ cōtrahētꝫ hoc ſiue ipſa adulterina cōmixtio fuerit inter eos ante predictam ꝓmiſſionem: ſiue poſtea: dūmodo fiat ſtante primo matrimonio. xxxj. q. j. relatum. Quādo autē interuenit nuda ꝓmiſſio: nec fide nec iuramēto firmata: ſed ſimpliciter ⁊ adulterina cōmixtio ante vel poſt vtrum hoc habeat dirimere contractū poſtea matrimoniū ſuper quo fuit ꝓmiſſio. Richar. in. iiij. di. xxxv. dicit aliquos tenere ꝙ dirimat ⁊ aliquos tenere ꝙ nō dirimat: ⁊ nullam alteri prefert. Unde in hoc caſu videtur ꝙ eſſet dñs papa cōſulendus / vel petenda diſpenſatio ad cautelam: nec faciliter dirimēdū. Si aūt adulterina pollutio prius vel poſtea nō interuenerit: quis dederint ſibi fidem de contrahendo: per hoc non impeditur matrimoniū ſequens inter illos ſoluto primo. extra de eo qui duxit in matri. quam pol. per adul. c. vlt. grauiter tñ peccauerunt ſm Richar. Item ſi qua cōiu=

Ar. c. ſ. de conuer. inſi. de.

Vide clari' ſum. angelica de eodē.

gata puta berta permittit ſe cognoſci ab aliquo hac promiſſione fide vallata exacta ꝛ recepta: ꝙ poſt mortē viri ſui ille adulter ducet in vxorem eam quam ſibi conſulet quedam perſona ipſi berte coniugate familiaris ꝛ propinqua: intendens et probabiliter credens ꝙ conſulet de ipſa berta mortuo viro berte: ſi adulteratus cum ea poſtea contrahat cum ipſa: ex eo ꝙ illa cōſuluit: ꝛ ſic ille promiſerat: nullum eſt matrimonium: ſed dirimēdum: q: in fraudem factum: ꝛ fraus ꝛ dolus nemini debent patrocinari. extra de immu. eccle. aduerſus. ſecus ſi alia intētione faceret. Richar. in. iiij. di. xxxv.

¶ Tertiū crimen eſt quando durante matrimonio contrahit de facto cū altera. Et hic nota diligēter ꝙ ille qui habet vxorem / ꝛ ipſa viuēte ducit aliam de facto: aut iſta ſcit iſtum habere vxorem: aut non. Si quando contrahit cū ipſo ſciuit ꝙ habebat aliam: nō poteſt cum illo eſſe matrimoniū: etiam ſi mortua prima vxore de nouo cōtrahat. Et idem iuris eſt ſi neſciuit quando contraxit: ſed poſtea ipſa prima vxore illius adhuc viuēte ſciuit: ꝛ permiſit ſe cognoſci ab eo cum quo de facto cōtraxerat. Si vero ab initio quando contraxit neſciuit illū vxorem habere: et ſemꝑ ſtetit in iſta neſciētia vſqꝫ ad mortē vxoris illius: ſed poſt mortē eiꝰ ſcit: eſt in poteſtate illius ignorantis matrimoniū ratificare vel diuortium petere: ita tñ ꝙ poſtꝙ̄ ſciuit ꝛ ſe cognoſci permiſit / non poterit diuortium petere. extra de eo qui duxit in matri. c. j. ꝛ. c. veniēs. ꝛ de cōiu. ſer. c. ꝓpoſuit. xxxiiij. q. ij. ſi virgo. alˀs poterit petere ſi vult. Et qḋ dictū eſt de viro ducente ſecundam vxorem de facto: idem per totum intellige de muliere ducente ſecūdum virum vel maritum de facto. Si autē mortua iam prima vxore vir non cognoſcit illam ſecūdā adulterā carnaliter que ſecū ignoranter contraxerat: ſed ipſe ducat tertiam. ſm Hoſtiē. debet remanere cum tertia: ꝙ̄uis etiā poſtea cognoſcat ſecūdam: q: prima viuēte conſenſus habitus cum ſecunda nullus fuit: et ſic non impediuit conſenſum tertie: quinetiam ſi poſt mortē prime cognouit carnaliter ſecundā que fuit ignorans illum habuiſſe vxorē: ꝛ nunc etiam ignorans eſt: ꝛ ipſe vir contrahat cū tertia: adhuc remanebit cum tertia. Idē de muliere erga virum. Dicitur autē ſm Hoſti. mulier inſcia quando habet iuſtam cauſam ignorandi: vt q: vir de remotis veniēs / aſſerebat ſe nō habere vxorem. extra de ſpon. cū in apoſtolica. Ideo autem cū inſcia non cōmittit adulterium: q: nō ſine dolo cōmittitur. xxxiiij. q. ij. in lectū. Idem Io. an. in omnibus predictis.

¶ De diſparitate cultus. Cap. vi.

Sextum impedimentū eſt diſparitas cultus. i. fidei inter cōtrahētes. Ubi nota tria pūcta. ¶ Et primū ꝙ fidelis contrahens cū iudeo vel pagano vel etiā cathecumino nōdum baptizato: nō eſt verū matrimoniū: et ſic eſt nulliū. xxviij. q. j. c. j. ꝙ ex his. ſm Tho. Pe. Alb. Ray. et Richar. Spōſalia aūt poſſunt cōtrahi a fideli cū infideli: cū hac cōditione ſi infidelis cōuertaꝛ. vbi. ſ. q. j. nō opꝫ. [Tho. i ſupplemento iiij. ð. q. lix. ar. j.] ¶ Secundū eſt ꝙ catholico cōtrahēte cū ꝑſona heretica baptizata: verū eſt matrimoniū: nec dirimiꝛ ꝓpter hereſiꝫ: ꝙ̄uis peccet ſciēter cōtrahēs cū tali. Et ſilr̄ fideli cōtrahēte cū fideli per ꝟba de pñti: quātūcūqꝫ alter eorū efficiaꝛ hereticꝰ iudeꝰ vel paganꝰ: nō pōt dirimi mr̄imoniū etiā ſi adhuc nō erat cōſummatū. Ray. ꝛ Rich. in. iiij. di. xxxix. ¶ Tertiū pūctū eſt ꝙ infidelibꝰ ꝯtrahētibꝰ adinuicē matrimoniū: ꝙ̄uis nō ſit ꝑfectū ſm ꝑfectionē grē nec ratū. eſt tñ matrimoniū inꝙ̄tū eſt ordinatū ad ꝓlem ſm ꝑfectionē nature. Ūn infidelis cognoſcēs vxorē ꝓpter bonū ꝓlis / vel vt reddat debitū: nō peccat. Tho. i. iiij. di. xxxij. ar. j. ꝛ. ij. ꝛ Rich. et. xxvj. di. deuide. Poſſunt etiā infideles vnius ritus cōtrahere cū infidelibus alterius ritus: puta ſarraceni cū tartaris: niſi per aliquod ius poſitiuū ꝓhibeanꝛ: q: tunc diſparitas cultus dirimit. Q: ſi vterqꝫ cōiunx cōuertaꝛ ad fidem ratificaꝛ matrimoniū: et non poſſunt abinuicē ſepari: etiā ſi cōtraxiſſent cū cōſanguineis ſuis in gradibus ꝓhibitis ꝑ ſtatutū eccleſie: ſed ſi cōtraxiſſent in gradibꝰ ꝓhibitis lege diuina. Leuiꝛ. xviij. oporteret ꝙ ſepararenꝛ. Rich. Itē ſm Io. an. ſi pagani q̄ ſm legē ſuam cū pluribus vxoribus cōtrahūt conuertāꝛ cū vxoribus ſuis: cū prima remanebūt alijs excluſis. Itē ſi habuiſſet aliam vxorē quā repudiaſſet ꝛ viueret: ſi illa vellet cōuerti ad fidem / etiā teneꝛ ipſam recipere ꝛ illā ſuꝑinductā: ꝙ̄uis cōuerſaꝫ ad fidē abūcere: immo etiā ſi pria nō vult cōuerti ad fidē / nō pōt iſte cōuerſus alterā recipere: ſed hoc eſt in poteſtate ſua ſi vult cohabitare cū ipſa vel nō. [tho. vbi ſ. ar. iij. ad. iij.] Si ꝟo alter infidelium cōiugatoꝝ cōuertaꝛ / pōt fidelis cōuerſus cū infideli manere ſub ſpe cōuerſiōis: ſi eū in infidelitate obſtinatū non viderit: ꝛ bene facit cōmanere: nō tñ teneꝛ: ſed pōt eā dimittere q̄ ad cohabitationē. [tho. vbi ſ. ar. v.] Sed nō pōt alterā ducere niſi in tribꝰ caſibus. ¶ Primus vꝫ / ſi cōiunx infidelis nolit habitare cū fideli. ¶ Secūdus / ſi vult cohabitare: ſed non ſine cōtumelia creatoris. ¶ Tertiꝰ / ſi infidelis fidelē ad infidelitatem ꝑtrahere niteretꝛ. Per quēlibet hoꝝ caſuū ſoluiꝛ vinculū mr̄imoniū: etiā añꝙ̄ ꝯtrahaꝛ aliud mr̄imoniū. Et ſi añ cōtractū ſecūdū mr̄imoniū aliꝰ ꝯiūx ꝯuerteretꝛ: nō liceret illi q̄ prio

conuerſus eſt ſcðm matrimoniū cōtrahere viuente illa. Ricħ. in.iiij. Aliqui tamē dicunt ꝙ nō diſſoluit͛ primū niſi cū ↄtrahit ſecūdū adueniente aliquo ex predictis caſib⁹. Idē Pe. de pa.ſed clari⁹. Dicit eñ ꝙ quo ad cōuerſum:cū alter nō cōuerſus nō vult cohabitare:vel cū iniuria creatoris: vel vbi periculū ſubuerſionis eſt conuerſo:qñ ſoluat͛ matrimoniū eſt duplex opinio. Aliq̄ dicūt ꝙ ſtatim ſoluit͛ mr̄imoniū in quocūqꝫ illoꝝ triū caſuū occurrēte:ꝙ ſi conuertatur alter anteq̄ prim⁹ cōuerſus cōtrahat aliud vel faciat votū:tenet͛ prim⁹ ipſe recipere illū poſtea cōuerſum. Et hoc ideo eſt q: licet ſit vinculū ſolutū: adhuc tamē retinet vinculum ſponſaliū:ſic tenet͛ contrahere cū illo: vel quia blaſphemia creatoris ſi eſt perpetua ſoluit:aliter non. Qñ aūt votū vel matrimoniū tollitur: nō videt͛ ꝑpetua. Alij dicūt ꝙ nō ſoluitur matrimoniū illud quouſqꝫ cōtrahat ſcðm matrimoniū. Poteſt eñ imaginari ꝙ in matrimonio infideliū non eſt aliqđ reale vinculū de mūdo plus q̄ in ſponſalib⁹: cū nō ſit ſacramētum ante baptiſmū. vnde ante baptiſmū vtriuſqꝫ: vel alterius ex ſtatuto eccl'ie poteſt illud matrimoniū ſolui:ſicut ſpōſalia multis caſib⁹ ſoluuntur ſtatuto eccl'ie. Unde ſicut ꝑ matrimoniū ſequens ſoluūtur ſpōſalia precedētia:ſic ꝑ conſequens matrimoniū tollit͛ precedēs non ratum ſponſalib⁹ comparatū. Hec petrus. Et in huiuſmodi caſu quādo ſcilicet alter tantum coniugū conuertitur: proles eoꝝ ſi eſt in etate minori debet dari fideli nō obſtāte ꝙ indigeat matris obſequio ad educationē. ſi aūt eſt in perfecta etate: ſequit͛ eū parētem quem vult. beatus Tho.in.iiij.per oīa:⁊ Richardus.

¶De violentia. Capitulum. vij.

SEptimum impedimentū eſt vis. i. violentia ſiue met⁹:qđ ex ſui natura ſine cōſtitutiōe eccleſie matrimoniū excludit:q: excludit cōſenſum. Nota ḡ ꝙ triplex eſt coactio. Quedam eſt abſoluta q̄ fit ꝑ vim:et iſta nō hꝫ ↄſenſum animi in quē cadit coactio: ſed poteſt eſſe coactio carnis ad aliđ extrinſec⁹:a quo trahit͛ ꝑſona inuita. Et talis coactio qñ nō conſentit: mr̄imoniū nō efficit. ita ꝙ etiā ex ꝑte cogentis ſm Tho.i.iiij.di.xxix.q.iij.ar.ij. nō eſt matrimoniū:q: mr̄imoniū claudicare nō poteſt:ſi tamen poſt matrimoniū coactus cōſentiret: ⁊ cogens in ſuo cōſenſu maneret eſſet matrimoniū ſec⁹ ſi mutaret voluntatē ipſe cogēs. Scđa eſt cōditionata ⁊ per metū q̄ cadit in cōſtātē virū. Et iſta etiā coactio excludit matrimoniuꝫ. ex̄ e. Perlatū.⁊.c. Ad audientiā. Dicit͛ aūt met⁹ cadēs in cōſtantē virū quadruplex. Primo.ſ. met⁹ mortis, Scđo cruciat⁹ corporis, ex̄, e, cū dilect⁹. Tertio met⁹ ſtupri. Quarto met⁹ ſeruitutis. ff.e.l.nec timor. Unde dantur verſus. Excuſare met⁹ hos poſſe puta. q: neſcis. Stuprū ſiue ſtat⁹ verberis atqꝫ necis. Cōcordant Tho. vbi.ſ̄.q.ij.ad.ij.⁊ Alb. addēdo ꝙ nō differt vtrū predicta quattuor fiāt in perſona noſtra ſiue liberoꝝ ſiue vxoris. Et di. Ricħ.in.iiij. ꝙ talis coactio cōſenſus per talē metū matrimoniū impedit. et quantū ad iudiciū dei ⁊ quātū ad iudiciū eccleſie: etiā ſi adſit ↄſenſus interior in matrimonio:q̄uis enim ↄſenſus interior ſufficiēter cogi nō poſſit: tamē ꝑ predictū metū tā vehemēter inducit͛ ꝙ multū in ipſo diminuit͛ de ratiōe volūtarij. Et ideo nec de⁹ nec eccl'ia voluerunt hoiem ꝑ talē cōſenſum eſſe ligatū. Et ratio eſt duplex. Una eſt:q: matrimonium ſignificat cōiūctionē chriſti ⁊ eccl'ie: que fit per liberū amorē. Alia eſt:q: talia matrimonia malos exit⁹ haberent: q: qđ q̄s nō diligit: facile contēnit. xx.q.iij. Preſens. Poteſt etiā dici ſm aliquos ꝙ eccl'ia aliquo modo īſtituit vt ꝑſona modo ꝑdicto coacta ſit illegitima durante predicta coactiōe ad cōtrahendū cū illa ad quā ducendā cogit͛. Sed vtrū matrimoniū contractū per cōſenſum metu coactū ratificet͛ per cōſenſum ſequentē tacitū. Rñdet Ricħ. in iiij. ꝙ mr̄imoniū ↄtractū ꝑ cōſenſum coactum metu cadēte in cōſtātē virū/aut eſt coactū per coactionē cōſenſus viri vel mulieris:aut vtriuſqꝫ ſimul. Si ꝑmo mō:iſte q̄ liber eſt ligat⁹ eſt. alter nō/ ſi poſtea tacite cōſentiat ⁊ libere ꝑſona ligata in ↄſenſu priſtino ꝑſiſtēte: verū efficit͛ mr̄imoniū:⁊ tūc vterqꝫ ligat⁹ eſt:q: q̄uis tacitus cōſenſus ꝑ ſe nō ſufficeret: tñ ſufficeret cū expꝛſſiōe exteriori q̄ ꝑceſſit. Si aūt ꝑſona ligata reſiliuit a cōſenſu ante ſequētē cōſenſum alteri⁹:tūc diſtinguo. Q: aut ↄtraxit mr̄imoniū aliud. et tūc dico ꝙ illđ ſcðm mr̄imoniū tenet: q̄uis peccauerit ↄtrahēdo: ſi cōgruo tp̄e nō expectauit liberū ↄſenſum alteri⁹ tacitū aut expreſſum. Aut nō cōtraxit aliud matrimonium et tūc ſm iudiciū eccleſie preſumet͛ in eodē cōſenſu remanere: q: que in aliquē ſemel cōſenſerit: ampli⁹ nō poterit diſſentire: ⁊ ali⁹ nō negauerit ſuū cōſenſum ꝑſtare. extra de deſpon. impu.c.de illis. Scðm tñ iudiciū dei nō eſt matrimoniū verū. q: tale nō poteſt eſſe ſine cōſenſu mutuo cōſenſus interioris. Si aūt vtraqꝫ ꝑſona fuit coacta:tūc ad hoc ꝙ ſit verū matrimoniū requiritur nouus cōſenſus ex vtraqꝫ parte:ſed nō noua exterior expreſſio. Ad primū in oppoſitū vbi aliqua duo ſic requirunt͛ ꝓ cauſa alicui⁹ effect⁹:nō cauſant effectū niſi ſimul cōiuncta. Cū ergo ad cauſandū matrimoniū requirat͛ cōſenſus de preſenti interior ⁊ ei⁹ expꝛſſio exterior:nō efficiēt mr̄imoniū diuiſim. ergo

ſequens tacitus conſenſus cum expreſſiõe ex=
teriori que preceſſit nõ efficiunt matrimoniũ.
Et nota ꝙ ſi mulier poſt conſenſum coactũ car
naliter cognoſcitur:ſi habuit opportunitatẽ re
clamandi preſumitur tacite conſentire in ma
trimonio. Sꝫ ſi coacta fuit per vim abſolutã
vel metũ ſufficientẽ:non eſt matrimoniũ. Sed
ſi non fuit ſufficiens metus: tunc in iudicio ex
teriori preſumetur pro matrimonio. ſi tamẽ ve
re non conſentit:non fuit matrimoniũ: etiã ſi
habuit opportunitatẽ reclamandi. Pe. et Ri
char. ¶ Tertia coactio eſt ꝯditionata per me
tum inſufficientẽ: qui ſcilicet nõ cadit in cõſtã
tem virum. et ille non excludit matrimoniũ. ff.
eo. l. Nec timore. Nota etiam ꝙ parẽtes non
poſſunt cogere liberos ad contrahẽdum neqꝫ
generaliter neqꝫ ſpecialiter cũ aliquo: quia in
matrimonio requiritur conſenſus maxime li=
ber ratione perpetue obligatiõis q̃ ibi ꝯtrahi
tur. extra de ſpon. Requiſiuit. Parẽtes tamẽ
non temere iurãt ꝓpter hec matrimonia filio
rũ: quia ex natura ipſi⁹ contractus intelligit
ipſa cõditio: ſcilicet ſi liberi cõſenſerint: et ipſi
Tho.i parentes obligantur ad inducẽdum eos. Pe.
iiij. diſ. Item ſi mulier que allegat metũ ſtetit per an=
xxix.q. nũ et dimidium cum marito: aut etiã minori
iiij.ad tempore: dum tamen tantum ꝙ iuxta arbitri
iij. um boni viri pſumendum ſit ꝓ conſenſu: non
debet poſtea audiri. ex. de ſpon. Ad id. Guil.

¶ De impedimento ordinis. Cap. viij.

Octauũ impedimẽtũ eſt ordo. ſ. ſa
cer. vt ſubdiaconat⁹ et ſupra. Ubi
nota tres concluſiones. ¶ Pri=
ma eſt ꝙ nullus ex minorib⁹ ordi
nibus impedit matrimoniũ con=
trahendũ: nec dirimit contractũ:
nec impedit vſum ipſius matrimonij / ſi talis
contrahat: licet tamen contrahens cũ vnica et
virgine clericus in minorib⁹ retineat priuile=
gium clericale: ſi veſtes et tonſurã deferat cle
ricales. extra de cle. coniu. c. vnico. lib. vj. non
tamen retinet beneficiũ eccleſiaſticũ: nec reci=
pere poteſt. Clerici igitur in minoribus conſti
tuti bene poſſunt contrahere: niſi ſint religioſi
profeſſi tacite vel expreſſe. ¶ Secũda cõcluſio
eſt ꝙ ordo ſacer habet implicitũ votum ſolẽne
ex inſtitutione eccl'ie: et ideo exiſtẽs in ſacris
ſi cõtrahit matrimoniũ nullũ eſt. diſt. xxxij. Si
Tho.i quis eorũ. ⁊ c. Erubeſcant. Adeo hoc verũ eſt
iiij. diſ. vt nec etiã greco cui licitũ eſt vti cõtracto: ſit li
xxxvij. citũ in ſacris cõſtituto ꝯtrahere. ſm Jo. an. in
q.i. nouella. et plures alios. ⁊ Rich. in. iiij. Unde
iſta eſt differentia inter conſtitutos in ſacris
eccleſie orientalis: et conſtitutos in ſacris ec=
cleſie occidentalis. Nam primis licet vti con
tracto ante ſuſceptũ ordinẽ. Sed his nõ licet vti
contracto añ ordinẽ ſacrũ ſuſceptũ. xxj. di. Ni
cena. Et q̃ contrahit in ſacris eſt excõmunica=
tus. extra de cõſangui. ⁊ affini. Eos. in cle. Eſt
etiã talis irregularis ſm Petrũ de pa. in. iiij.
diſt. xxxvij. qui etiã dicit ꝙ cũ cõtinentia ſit an
nexa ordini ſacro ex ſtatuto eccleſie: ideo q̃ or=
dinatur ad ipſum licet nõ intẽdat cõtinere: nec
ſe ad continentiã obligare: nichilominus obli
gatur ad continentiã etiam in foro cõſcientie.
Quia eccleſia bene poteſt inhabilitare ad ma
trimoniũ ignorantẽ et inuitũ: ſicut et ſeruum
et frigidũ et hmõi. Et per eandẽ rationẽ ſi q̃s
ante annos diſcretionis ordinet in ſacris: ad
continentiã obligat / etiã ſi in cunis ordinaret
preſuppoſito ꝙ recipiat characterẽ: qr obliga=
tur ex ſtatuto eccleſie: nõ voto ſuo. Unde talis
ſi contrahit: nõ tenet matrimoniũ: ſed ordo di=
rimit ipſum. Hec Pe. de pa. ¶ Tertia conclu
ſio eſt ꝙ q̃uis ordo ſacer precedens contractũ
matrimoniũ dirimat illũ: ſi tamẽ ordo ſequat
matrimoniũ contractũ non dirimit ipſum: vt
in extrauag. Joh. xxij. Et ſi ſciẽte vxore vel aſ=
ſentiente ordinat⁹ eſt in ſacris tenetur ad con
tinentiam vterqꝫ ita ꝙ etiã poſt mortẽ viri nõ
poteſt cõtrahere. intelligitur eñi tacite cũ viro
profeſſam continentiã. Si autẽ ordinatus eſt
inuita vxore vel ſciente factum: ſed ius ignorã
te ipſo tamẽ ſciente ius: debet cogi per iudicẽ
ad ingreſſum religionis ſi nondũ eſt cõſumma
tum matrimoniũ: vt ſic illa poſſit cum alio con
trahere. ſi ad hoc cogi non poteſt: vel ſi cõſum=
matũ eſt matrimoniũ: debet exutus beneficio
clericali reſtitui vxori: etiã ſi eſſet epiſcopus:
immo etiam papa ſm gl. in decre. et hoc ſi mu
lier ſic petit: ipſe tamen exigere non poteſt de=
bitum ſed reddere tenetur. Tho. ⁊ Pe. in. iiij.

¶ De ligamine. Capitulũ. ix.

Nonum impedimentũ eſt ligamen
videlicet quãdo quis alteri coniu
gi eſt per verba de preſenti obliga
tus. talis eñi eo viuente aliã acci=
pere non poteſt: quãtũcũqꝫ receſſe
rit alter et diu ſteterit. ꝙ ſi nichil
audiuit de eo: de vita vel morte: debet expecta
re quouſqꝫ habeat ſufficientẽ noticiã de morte
ei⁹ vel de ingreſſu religionis: ſi nondũ erat ma
trimoniũ cõſummatũ. Nec eſt verũ ꝙ quidam
dicũt ꝙ ſufficit expectare per ſeptenniũ: nullũ
enim tẽpus prefinitũ eſt: al's cõtrahẽs cũ alio
adulteriũ cõmittit: vt extra de ſpõ. duoꝝ. licet.
Sed nec antiquo tpe potuit fieri niſi diuine re
uelationis inſtinctu: vt fuit in patriarchis. ex.
de diuor. gaudem⁹. Poteſt tamẽ alter cõiugũ
ante carnalẽ copulã altero inuito religionẽ in=
gredi. Et remanens in ſc'o poſtq̃ expectauit
ingreſſum religiõis per annũ: ita. ſ. ꝙ ſit ꝓfeſ=

ſus: tūc remanebit liber q̄ in ſeculo remāſit ad
ꝯtrahendū cū altero. Poſt mortē vero alteri⁹
ꝯiugis alter nubere pōt cui vult: etiā infra tpͤs
luctus femine ſine pena infamie. Qꝫ ſi alliga-
tus alteri ꝑ verba de p̄ſenti ſolū: etiā abſqꝫ con
ſūmatione mrimonij cōtrahit cū aliqua: nullū
eſt. Sed ſi alligat⁹ prime erat ꝑ vba de futuro
ſeu ꝑ ſponſalia: ⁊ cū ſcd̄a ꝯtrahat per verba de
p̄ſenti: remanet cū ſcd̄a. ⸿ Scd̄o nota ꝙ ſi vxor
credit virū mortuū ⁊ cōtrahit cū alio ſm̄ Ray.
ſi hoc credit ex probabili cauſa ꝓpter ignoran
tiā facti excuſat̄: ⁊ filij ſi quos ſuſceperit: iudi-
cabunt̄ legitimi. Si tn̄ poſtea de morte viri du
bitet: debet q̄dē reddere debitū: ſed nō exige-
re. ex̄ de ſecū. nup. Dn̄s. Sed ſi ꝓceſſu tpͥs cre
dit ꝓbabiliter eū viuere: nec poteſt debitū exi-
gere: nec debet reddere ꝑiculo adulterij ſe ex-
ponēdo. Si vo reuertat̄: vel al's de vita ei⁹ ſibi
cōſtiterit: ſtatim debet recedere a ſcd̄o ⁊ redire
ad primū: qd̄ ſi nō faciat adultera iudicabitur.
xxxiij. q. ij. Cū ꝑ bellicā. et. c. cū in captiuitate.
Primus quoqꝫ eā recipere tenet̄: vt patet in
predictis cap̄. niſi forte illa poſtq̄ ſciuit de vita
primi: ꝑmiſit ſe cognoſci a ſcd̄o: et ſic adultera
fuit. Et iſta eſt materia ⁊ cōcluſio totius illius
queſtiōis. xxxiij. q. ij. ⸿ Tertio nota ꝙ ſi vir ei⁹
ad ſaracenos iuit in exercitu ⁊ regione longin
qua: ⁊ neſcitur vtrū ſit viuus vel mortuus. ſm̄
Ray. vxor non poteſt ꝯtrahere cum alio niſi de
morte viri recipiat certitudinē: puta q: fuit in
bello vbi oēs dicunt̄ interfecti fuiſſe: ⁊ ſigna
plura apparent: vel fuit captus ab eis cū mul-
tis: ⁊ cōis eſt fama ꝙ fuerūt interfecti oēs: ⁊ de
eo diu nil audiuit in cōtrariū: vel accepit lr̄as
vel ambaſſiatā a fidedignis inde venientib⁹ ꝙ
mortuus eſt ⁊ hm̄ōi. ex̄ de ſpon. In preſentia.
Et ibi glo. Aut veriſimiliter de morte p̄ſumat.
ex̄ vt lit. nō cōteſta. Qm̄ frequēter. Sed quid
ſi cōiunx talis ꝯtrahat cū altera vel altero: cre
dens tamē priorem viuere: cū tamē in veritate
mortuus ſit. Reſpondet Guil. Credo ſine pre-
iudicio ꝙ teneat tale matrimoniū: qd̄ intelli-
gendū eſt niſi ꝯiunx credēs impedimētum eſſe
nō intēdebat ꝯtrahere: nā tūc matrimoniū nul
lū eſſet: quia ſi nō eſt intentio ꝯtrahendi: nō eſt
matrimoniū. ex̄ de ſpon. Tua.

⸿ De publice honeſtatis iuſticia. Capl̄m. x.

Di. iiij. q. v. ar. iiij.

Decimū impedimentū eſt publice ho
neſtatis iuſticia: que ſm̄ Tho. in. iiij
eſt propinquitas ex ſponſalib⁹ pro-
ueniens: robur trahens ab eccleſie
inſtitutione propter eius honeſtatē.
⸿ Nota ergo ꝙ ſi aliqui cōtraxerūt ſponſalia
nullus de cōſanguinitate ſponſi poteſt habere
ſponſam illā in vxorē: nec aliqua de cōſangui-
nitate ſponſe poteſt habere illum in virū. ex̄ de
deſpon. impu. Cōtinebatur. Et durat hec pro-
hibitio vſqꝫ ad quartū gradū ſuoꝝ conſangui-
neoꝝ. ex̄ de ſpon. Sponſam. Et ſi etiā ipſa ſpon
ſalia fuiſſent nulla ratione conſanguinitatis/
affinitatis / frigiditatis / et religionis / vel alia
quacūqꝫ ratione: oritur publice honeſtatis iu-
ſticia: et eſt dirimendū matrimoniū. et hoc niſi
illa ſponſalia fuiſſent nulla ex defectu ꝯſenſus:
puta q: vnus eoꝝ vel ambo erant infantes. ex̄
de ſpon. c. vnico. lib. vj. Dicit aūtē Pet. de pa.
ꝙ cū dicit̄ ſponſalia que ſunt nulla ex defectu
cōſenſus: nō poſſunt cauſare publice honeſta-
tis iuſticiā: intelligendū eſt ex defectu ꝯſenſus
apparentis: vt in pueris furioſis ⁊ cōditiona-
tis ſponſalibus. Secus autē eſt de nullis pro-
pter defectū cōſenſus latentis: puta cū intēde-
bat decipere ⁊ carnalē copulā extorquere / non
cōtrahere: quia tantū ſcādalū eſſet de iſto ſicut
ſi vere cōtraxiſſet. Eccl'ia aūt inſtituendo iſtud
impedimētū voluit vitare ſcandalū. Et ꝙ ſpon
ſalia volentis decipere cauſent publice hone-
ſtatis iuſticiā apparet: q: eccleſia cōdemnabit
ad matrimoniū cōtrahendū ⁊ etiā cōfeſſor talē
deceptorē. Unde cū eccleſia inſtituerit hoc im-
pedimentū: videt̄ ꝙ oīa ſponſalia que eccleſia
iudicat vera: inducūt publice honeſtatis iuſti-
ciam. Hec Pet. ⸿ Secūdo nota ꝙ ſponſalib⁹
factis a parentibus pro filijs puberib⁹ vel im-
puberibus nō orit̄ publice honeſtatis iuſticia:
niſi ipſi filij cōſenſerint expreſſe vel tacite: aut
ſi preſentes erant et nō cōtradixerūt: vel ſi ab-
ſentes ⁊ poſtea ſcientes ratificauerunt vel ta-
cite vel expreſſe. Per quēlibet enim iſtoꝝ mo-
doꝝ obligantur filij: ⁊ oritur publice honeſta-
tis iuſticia. extra de deſpon. impu. Si īfantes.
lib. vj. Itē ſi duo infantes vel vn⁹ maior ſeptē-
nio: ⁊ alter minor cōtraxerūt ſponſalia vel pa-
rentes pro eis: niſi maiores ſeptēnio ꝑ cohabi
tationē mutuā: ſeu al's verbo vel facto eoꝝ ap
paret eos perdurare in eadē voluntate nō te-
nent: cū ab initio fuerint nulla. Sed ſi perdu-
rant in eadē volūtate: cōualeſcūt ⁊ inducūt pu
blice honeſtatis iuſticiā. ex̄ de deſpō. impu. c. j.
lib. vj. ⸿ Tertio nota ꝙ ſi quis ſpōſalia primo
cū aliqua cōtraxit: ⁊ poſtmodū cū alia conſan-
guinea ipſius prime idē fecit: debet cōtrahere
matrimoniū cū prima: quia ſponſalia cū ſecun
da nō tenuerūt: ſed ſi ſponſalia cum aliqua ſint
facta cum cōditione: ⁊ pendente cōditione vir
cum alia conſanguinea illius cōtrahit ꝑ verba
de preſenti: debet remanere cū ſecūda: quia ex
ſponſalibus cōditionalibus / ſicut ex nō haben
tibus conſenſum et incertis: nō oritur publice
honeſtatis iuſticia. ex̄ de ſpon. c. j. lib. vj.

⸿ De affinitate. Capl̄m. xi.

Undecimū impedimentū eſt affini-
tas:q̄ ſm Ray.eſt proximitas pſo-
narū ex carnali copula proueniens
oīu carens parentela. Circa quam
tria nota. ¶ Et primo ꝙ ꝯtrahitur
affinitas non ſolū per copulā coniugalem: ſed
etiaꝫ per copulā fornicariā.xxxv.q.iij. Nec eā.
et ex̄ de eo qui cogno.conſan.vxo.ſue. Diſcre-
tionē. Ita tamen ꝙ vir intret clauſtra pudoris
et perueniat ad cōſummationē operis: alʼs nō
ꝯtraheretur affinitas.xxxv.q.iij.extraordina-
ria.ex̄ de eo qui cogno.cōſan.vxo.ſue. Frater-
nitati. Eſt tamen diuerſitas opinionuꝫ in hoc.
Quidā dicūt ꝙ ad affinitatē ꝯtrahendā ſuffi-
cit ꝙ vir ꝑueniat ad emiſſionē ſeminis: ſcꝫ in-
tra clauſtra pudoris:etiā ſi mulier nō emittat.
Sed Tho.et Alber.in.iiij. diſt.xlj.q.j.arti.iij.
ad.ij.dicūt ꝙ requirit̄ ꝙ emittat. Dicit tamen
Franciſcus de zabarel.poſt Mat.ꝙ ſi vir emit-
tat ſemen extra clauſtra ı ⁊ ingrediat̄ ſemē in-
tra clauſtra:cōtraheret̄ affinitas: et matrimo-
niū eſſet cōſummatū:ſi ibi eſt ꝯtractū prius ma
trimoniū per verba de p̄ſenti. Et inducit exem
plū de quadā in Francia. que non fractis clau
ſtris immo cū eſſet arcta impregnata eſt:ſed ſi
non eſſet impregnata:eccleſia iudicaret eā vir-
ginē ꝑ aſpectū. Nota ꝙ Archi.ſuꝑ dicto.c.ex-
traordinaria. allegat Hug. Lau. Uincē.⁊ In-
nocen.di. ꝙ requirit̄ ad cōtrahendū affinitatē
neceſſario vtriuſqꝫ ſeminis cōmixtio.ar.xxxv.
q.x.Fraternitatis. Dicit etiaꝫ Inno.ꝙ ſi mu-
lier fuiſſet corrupta ⁊ nō vir:adhuc non eſt con
ſummatū matrimoniū īter cōiuges. Sed ſi vir
polluat aliquā extra clauſtra pudoris: ex hoc
non impedit̄ quin parentes illius viri poſſint
illā habere in vxorē: nec etiā cōtrahit̄ publice
honeſtatis iuſticia ſm Hoſt. Sed ſi vir frange-
ret clauſtra pudoris et nō ꝑueniat ad effuſionē
ſeminis:non eſt ꝯſummatū matrimoniū. Et ſic
ſm Uincen.talis ſi hoc poſſet probare: adhuc
poſſet ingredi religionē inuita vxore.hoc ibi in
ſūma. Et remittit ad id qđ dicit diſ.lvj. Naſci.
In.iiij. pte.q. xxxi.ar. v.ad.iiij. et.q. xxiij. ar ti. iiij. ad.iiij. Ibi eſt̄ allegat pħm et btm̄ Tho.dicētes.ꝙ nō
eſt neceſſaria ſeminis emiſſio in muliere ad ge
nerationē:cum etiā ſine hoc cōcipiant:ſed ſan-
guis menſtruus in generatione eſt loco ſemi-
nis. Pe. de pal.in.iiij.dicit.ꝙ affinitas cō
trahitur ꝑ carnalē copulā quomodocūqꝫ exer-
citatam: licite vel illicite.i.in matrimonio vel
extra:ſed ſm naturā:dū tamen ſemen viri reci
piatur in vaſe debito. Quantūcūqꝫ aūt ꝗs in-
uadat vel etiā frāgat vaſa pudoris: niſi in ipſo
vaſe ſemen emittat:nō ꝯtrahitur affinitas.nec
obſtat.c. Iuuenis.ex̄ de ſpon.quia illud eſt ra-
tione certitudinis propter ſponſalia: que poſt
ſeptēniū ille approbauit: vel quia maritali af-
fectu attentauit. Nā attentatio que fieret ma-
ritali affectu: maxime cū illa cū qua poſſet ma
trimoniū ꝯtrahi:cauſat affinitatē. Uel ratione
dubij. Unde ſi conſtaret de copula carnali:non
eſſet credendū niſi in foro ꝯſcientie ꝙ nō fuiſſet
ſeminis receptio:ſed ſi foro ꝯſcientie crederet̄:
cū in illo foro cōſtat nō fuiſſe ſeminis receptio-
nem: nec attentationē factā maritali affectu:
nullū vinculū eſt ꝯtractū. Sed ex his q̄ in ꝯfeſ-
ſione nouit:nō poſſet ipſe in foro exteriori pro-
cedere ad pronūciandū matrimoniū nē tenere
poſtq̄ eſſet ꝓbata carnalis copula:licet nō ſe-
minis receptio: cū nō oportet ꝓbare qđ nō eſt
bene poſſibile. Dicunt etiā doct.ꝙ requirit̄ ad
affinitatē cauſandā ſeminis cōmixtio.i.ſemi-
nis viri receptio: ad qđ nata eſt ſequi ſeminuꝫ
cōmixtio.i.ſeminis ⁊ menſtrui:q꞉ non oportet
mulierē ſeminare ad ꝯcipiendū. alʼs btā virgo
nō fuiſſet ſimul mater ⁊ virgo. Siliter econuer-
ſo ſine carnali copula poteſt cauſari affinitas:
ſi fiat ſeminis receptio:vt dicūt quidā de anti-
chriſto: ꝙ naſcetur ſemine tranſfuſo ꝑ demonē
incubū ⁊ ſuccubū.hec Pe. ¶ Secūdū eſt ꝙ af-
finitas hec operat̄ ꝙ oēs conſanguinei vxoris
petri ſunt ſibi affines in eodē gradu ī quo ſunt
cōſanguinei vxoris. Similiter oēs ꝯſanguinei
petri ſunt affines vxoris ſue ī eodē gradu quo
ſunt ſibi cōſanguinei. Et qđ dicit̄ de vxore / idē
intelligas de q̄cūqꝫ muliere carnaliter cogni-
ta modo predicto. Sed cōſanguinei petri nul-
lo modo ſunt affines cōſanguineis vxoris ſue:
nec inter eos ꝓhibet̄ matrimoniū.ex̄ de ꝯſan.
et affi.ꝙ ſuper his. Unde duo germani poſſunt
cōtrahere cū duabꝰ mulieribus germanis. Et
pater ⁊ filius poſſunt ꝯtrahere cū matre ⁊ filia
Et relicta viri qui fuit germanus vxoris mee:
ipſa mortua ſcꝫ vxore mea pōt michi eſſe vxor.
¶ Tertiuꝫ eſt ꝙ mortua pſona qua mediante
fuit cōtracta affinitas:vtputa marito vel vxore
vel cōcubitore vel ꝯcubina / remanet affinitas
nichilominus que erat ad cōſanguineos eius:
nec poterit inter eos eſſe mr̄imoniū.xxxv.q.x.
fraternitatis. Dicit eſt̄ Pe.de pal.ꝙ ſemꝑ du-
rat affinitas:adeo ꝙ ſi reſurgeret frater meus
qui fuerat vxoratus: q̄uis ipſe nō ſit maritus
amplius illius mulieris: q꞉ mr̄imoniū ꝑ mor-
tem ſoluit̄: tamen illa mulier eſt michi affinis.
Unde ⁊ in patria erūt cōſanguinitates ⁊ affini
tates:licet nō nubāt nec nubant̄:nec vacēt ge-
nerationi. Ad hoc facit qđ ait Greg.xxxv.q.x.
Fraternitatis. Non poteſt aūt ꝯtrahi mr̄imo-
niū inter affines vſqꝫ ad quartū gradū affinita-
tis incluſiue.ex̄ de ꝯſan.⁊ affi.c.n. Et ſi ꝯtrahe-
rent de facto dirimit̄:q꞉ nullū eſt / ſed inceſtus.
Olim aūt ponebat̄ aliud genꝰ affinitatis ⁊ alij
gradus, vt patet in decre.xxxv.q.iij.ꝑ totū, qđ

impediebat mr̄imoniū. Sed ſunt ꝑ decre.abla ti.e͞x eo. Non debet. et ſic nō remanet niſi pri mū gen⁹ affinitatis qd̓ habet dirimere: de quo dictū eſt. Et nota ꝙ q̄ cōtrahit ſciēter in aliquo gradu affinitatis vſq; ad quartū gradū: eſt ex cōicatus. e͞x de cōſan. ⁊ affi. eos. in cle. De hoc habes. j. in ti. de excōmunica. ti. xxiiij. c. xxxiiij.

Nota etiā ſm Pe. de pa. ꝙ qui cognouit cō ſanguineā vxoris ſue adhuc ſponſe: ſoluta ſunt ſponſalia: nec poteſt illā ſponſam hmōi hr̄e in vxorē obſtante ſibi affinitate ꝯtracta. Nec ecō uerſo illaꝫ quā fornicarie cognouit obſtāte ſibi publice honeſtatꝫ iuſticia: ⁊ hoc niſi papa diſpē ſante. Qui aūt cognouit ꝯſanguineā vxoris cū qua ꝯtraxit ꝑ verba de p̄ſenti: ſed nondū ꝯſum mauit mr̄imoniū: cum nō poſſet debitū negare niſi itrādo religionē: videt̄ ꝙ ad hoc teneat̄ ne inceſtū cōmittat cognoſcēdo affinē: ⁊ cū hoc va leat facere: qꝛ nondū cōſummauit. ꝙ ſi vult re manere in ſclo: neceſſaria eſt ſibi diſpēſatio ad reddendū debitū: ſi hoc vult ſine pctō facere: ⁊ poteſt ep̄s diſpēſare. Qui aūt cognouit cōſan guineā vxoris et cōſummauit mr̄imoniū tenet̄ quidē debitū reddere: ſꝫ petere nō poteſt abſq; diſpenſatione: vt dictū eſt ꝑ ep̄m. De hoc impe dimēto dicit Pe. de pal. in. iiij. diſt. xlj. ꝙ affi nitas dicit̄ qꝛ accedit ad fines. i. terminos. Et

Affini-tas qd eſt. ponit eius diffinitionē dicēs. Affinitas eſt at tinētia vel ꝓpinquitas ꝑſonarū ex copula car nali ꝓueniens omni carens parētela. Dico autē carnali copula licita vel illicita. Et dicit̄ omni carens parētela ꝑ ſe: licet ꝑ accidēs aliter eſſe poſſit: qꝛ ꝑ accidēs poteſt licite vel illicite per miſceri cōſanguinitas cōſanguinitati: ⁊ affini tas affinitati: et cōſanguinitas affinitati: vt in inceſtu Loth cū filiabus. Karoli magni cū ſo rore ex qua genuit Rolandū filiū ⁊ nepotē: ipſe pater ⁊ auūculus: qꝛ frater matris vt dicit̄. Et in inceſtu iude cū thamar Gen. xxxviij. Exem plū etiā in patre ⁊ filio: qui duxerūt matrē ⁊ fi liā in vxores: cū mater eſſet ꝯſanguinea in ter tio gradu patri cū diſpenſatione ex qua genuit filiā ⁊ filiū. Ibi licite ꝑmixta eſt affinitas affi nitati: ⁊ cōſanguinitas cōſanguinitati: ⁊ cōſan

Rō affi nitatis guinitas affinitati. Itē notandū eſt de rōne affinitatis. Ratio hui⁹ ꝓpinquitatis hinc ſumit̄ qꝛ ſup cōicationē naturalē fundat̄ amicitia na turalis. Cōicatio aūt naturalis eſt duob⁹ mo dis ſm phm. viij. Ethic. Uno modo ſm carnis ꝓpagationē ſm quē modū vnus eſt ab alio: vt filius a pr̄e vel ambo a tertio: vt duo fr̄es. Alio modo ꝑ ꝯiunctionē ordinatā a carnis ꝓpaga tione: q̄ ꝯiūctio eſt ꝑ carnis copulā vel ꝑ mr̄i monium in q̄ eſt mutua obligatio cōiugū ad car nalē copulā. Propt̄ qd̓ ibidē dicit phs ꝙ ami citia viri et vxoris eſt naturalis. Et ideo ſemꝑ ſicut ꝑ ꝓpagationē carnis cauſat̄ amicitia na turalis q̄ eſt ꝯſanguinitas: ita ꝑ carnalē copu lā vel ꝯiūctionē ad hoc ordinatā: vt eſt mr̄imo niū cauſat̄ vinculū naturalis amicitie: qd̓ vo catur affinitas: dū homo equaliter ſe habet ad ꝯſanguineos vxoris ſue ſicut ad ſuos eo ꝙ vxor eſt aliquo modo vnū corpus cū viro. Sed qꝛ nō eſt ſimpliciter vnū cū eo: ſed quaſi ab intriſeco adiūcta: ideo q̄cunq; attinet viro: attinet vxori in eodē gradu: ſꝫ qꝛ ab extrinſeco adiūcta: ideo attinet ei alio gn̄e attinētie: qꝛ ꝯſanguinei viri ſunt affines eius vxoris: nō autē ꝯſanguineoꝝ ipſi⁹ vxoris. Et ecōuerſo ꝯſanguinei vxoris ſūt affines ipſius viri: nō aūt ꝯſanguineoꝝ viri. Et hinc eſt ꝙ pater ⁊ filius licite ꝯtrahūt cū matre et filia: ⁊ duo fratres cū duabus ſororibus.

Ultimo notādū de diſpen- §. I.

ſatione pape ꝓhibita circa hoc. Circa qd̓ dicit idē Pet. de pal. ꝙ in primo gradu affinitatis aſcendentiū ⁊ deſcendentiū ſicut ⁊ ꝯſanguini tatis: papa diſpēſare nō poteſt: qꝛ eſt cōtra ius diuinū ⁊ naturale: qꝛ vxorib⁹ parentū exhibe mus reuerentiā ſicut parētib⁹ noſtris. Itē ⁊ in linea trāſuerſali: in primo gradu ꝓhibet̄ mr̄i moniū ꝯſanguinitatis ⁊ affinitatꝫ iure diuino. Uñ nec papa diſpēſare pōt: qꝛ etiā quodāmo do eſt ꝯtra naturā: vt ſcꝫ q̄s ꝯtrahat cū germa na ſua vel vxore germani ſui eo mortuo. Unde etiā ante legē moſaicā multiplicato gn̄e huma no ante diluuiū vel poſt: credit̄ ſe abſtinuiſſe a ſororib⁹ ⁊ ab vxorib⁹ fratrū: niſi ad ſuſcitandū ſemē fratris p̄mortui ſicut ⁊ tp̄e legis: ſicut pa tet in thamar ⁊ filijs iude. Nec obſtat de vxori bus abrae ⁊ yſaac: quas vocauerūt ſorores: qꝛ ſcꝫ fuerūt ꝯſanguinee vel ꝯſobrine: ſicut ⁊ loth Gen. xiij
qui fili⁹ fuit fratris abrae: dict⁹ eſt frater ipſi⁹. Nec etiā poſſet diſpēſare papa in vxore fratris mortui ſine liberis: qꝛ licet olim liceret: tamen diſpēſatiue licebat: q̄ diſpēſatio fiebat iure di uino nō ab hoīe. Nā iure diuino cōiter abſtine bat̄ ab vxore fr̄is: ſicut a ſorore: ſed in caſu illo ꝑmittebat̄. Uñ ſicut papa nō poſſet diſpenſare in pluralitate vxoꝝ: q̄uis olim eſſet licita: qꝛ li cita erat ex dei diſpēſatione: ꝓhibita iure cō muni: ſic nec in ꝓpoſito. Itē nec in ſcd̓o gradu tranſuerſalis ſuperioris. vt cū amita ⁊ mater tera: qꝛ lege diuina ꝓhibitū. Hec Pe. Ex his aduerte diligēter ꝙ cum affinitas ꝯtrahat̄ ita per fornicationē ſicut ꝑ actū cōiugalē: ille qui cognouit aliquā mulierē fornicarie: nō poteſt ꝯtrahere cū filia eius vel germana eius. Sicut nec poſſet cōtrahere matrimoniū cū filia vxo ris ſue ex alio viro: nec cū ſorore eius ea mor tua. et ſm Pe. papa in hoc diſpēſare nō poteſt: qui tñ caſus ſepe ꝯuenit ad audientiā ꝯfeſſoꝝ.

Reperit tñ papa Martinus.v.diſpēſaſſe cum quodā q̄ contraxerat ⁊ cōſummauerat matrimoniū cū quadā eius germana quā cognouerat fornicarie:cum magna tñ difficultate:⁊ qꝛ res erat occulta/nec ille erat apt⁹ ad religionē vel ad remota eūdū:vñ ſcandalū ex diuortio ſi factū fuiſſet ſequēdū erat. Pri⁹ ordinauit plures theologos ⁊ canoniſtas ſup hac re habere collationē vtrū ipſe poſſet in hoc diſpēſare:nec cōuenerūt in cōcluſione: ſed aliqui dixerunt ꝙ poterat:alij cōtrariū affirmauerūt. Et qꝛ tenēdum eſt certū/⁊ dimittendū incertū: ſm Aug. de pe.di.vij.ſi qs. Et inſtar ſacrilegij eſt diſputare de poteſtate principis: ṗcipue pape.xvij. q.iiij.§.cōmittit.⁊.c.nemini. vbi dicit Nico.papa. Nemini eſt de ſedis aplice iudicio iudicare:aut illi⁹ ſniam retractare ꝑmiſſum: vcʒ ꝓpter romane eccl'e primatū xp̄i munere in btō Petro collatum:ʒ vbi dicit Glo. Nemini.ſ.q̄ ſit inferior papa. Nā ipſemet papa vl' ſucceſſor ei⁹ pōt ſniam ſuā vel alteri⁹ pape ṗdeceſſoris retractare:vt.xxxv.q.ix.ſniaʒ. Exēplū ptʒ:qꝛ qḋ pri⁹ determinatū fuerat ꝑ eccliam.ſ.cōſanguinitatē et affinitatē durare vſq; ad ſeptimū gradū: vt notāt Iſid. Greg. et Alexā.xxxv.q.v.ad ſedem. Greg.ix.retractauit ⁊ determinauit nō durare niſi vſq; ad quartū gradū. extra de conſan.⁊ affi.nō dʒ. Et ſic hodie ſeruat̄ q̄tū ad contrahēdū mr̄imoniū. Ideo nulli cōſulēdū eſt: ſʒ oīno ꝓhibēdū ꝓcurare diſpēſationē: etiā a papa ꝯtrahēdi cū tali cui⁹.ſ.matrē vel germanā carnaliter cognouit: ſed ſi poſt cōtractū ⁊ multomagis conſummatū tale matrimoniū obtinuit diſpēſationē remanēdi cū illa: dimittēdū eſt negociū iudicio dei/nec condemnandū.

De impotentia coeūdi. Cap.xij.

Duodecimū impedimentū eſt impotentia coeūdi:⁊ eſt ſm Ray. vicium aīe/ vel corporis/ vel vtriuſq;: quo quis impedit̄ alteri carnaliter commiſceri. Ubi nota ꝙ tres ſunt impotentie ſpecies:ſcʒ naturalis/accidētalis/⁊ maleficialis. Et qꝛ iſta materia eſt turpis ⁊ nō ita ſepe cōtingūt caſus eius:ideo trūcabor:⁊ ipam plenius potes videre in ſummis.

Prima ergo impotentia.ſ. §.I.

naturalis: que eſt in viro frigiditas ſeminis/ vel frigiditas cōplexiōis/vl' indiſpoſitio membri. in muliere arctatio. Si perpetua eſt talis impotētia impedit cōtrahendū ⁊ dirimit contractū.xxxiij.q.j.c.j.⁊.ij.extra.e.laudabilē. Illa tñ que eſt in ſene nō impedit. xxvij.q.j.c.j.et c.nuptiar. Nā et ſenes ſi naturali calore deſtituantur/ ope tñ medicorū poterit eis aliqual'r ſubueniri. Et dicit Pe.de pal.ꝙ noie frigiditatis intelligit̄ etiā caliditas:⁊ quodcūq; aliud impediēs actū ꝑpetuo. Non autē ſi effectū generatiōis impediat tñ ⁊ nō actū. Unī ⁊ ſteriles ſciēter poſſunt cōtrahere. Preterea idē Pet. de pal'.ait.ꝙ ille qui ſcit in ſe vel in alio impotentiā coeūdi/ nō pōt inuito alio diſcedere ꝓpter tale impedimētū: et imputet ſibi qui talē elegit:al's aūt poſſet: puta ſi incōtinenter viueret:aut al's inhoneſte: vel vir eam male tractaret:vel alter ei venenū ṗparaſſet. Non tñ ſepararent̄ quo ad vinculū qḋ vere fuit ex q̄ vterq; ſimpliciter cōſenſit:ſed quo ad cohabitationē: al's nō poſſet ſeparari:ex quo fuit verū mr̄imoniū:niſi ob fornicationē/vel timorē mortis/vel religionē: ſi mr̄imoniū nō fuit cōſummatū. Si aūt ignorat impotētiā/etiā i ſeipo:vt ſi vir credebat nō ſe impotētē/vel mulier nō ſe arctam: qñ ꝯpēderūt poſſunt allegare ꝓpriā impotentiā ar.ex̄ de fri.⁊ malefi.c.j.⁊.c.ꝯſulatiōi. Itē no.ſm eūdē Pe.de pal'.ꝙ qñ fit ſepatio ꝓpter frigiditatē viri: mulieri dat̄ licētia cū alio contrahēdi. Uiro aūt ſi eſt impotēs ſimpl'r.i.nō valēs ſeminare vel valēs hoc:ſʒ nō in loco debito: ſi hoc eſt quo ad oēʒ feminā/ interdicit̄ ſimpl'r mr̄imoniū cōtrahere. Si aūt impotēs eſſet reſpectu iſti⁹ tñ:puta qꝛ eſt virgo: ſed ſi eſſet corrupta poſſet eā cognoſcere: licentiādus eſt tūc cū corrupta. Nec ſimpl'r talis eſt ꝓhibendus: qꝛ nō dʒ effect⁹ extēdi vltra ſuā cauſam. Dicit tñ Tho.in.iiij. ꝙ ſi quis nō poſſet copulari cū virgine/ſed cū corrupta: poſſent medici aliter cū aliquo inſtrumēto clauſtra pudoris reſerare. Nec hoc eſſet cōtra naturā:qꝛ hoc nō fieret ad delectationē/ſed ad medicinā. Itē ſi mulieri arcte abſq; ꝑiculo pōt ſubueniri bñficio medicine: vel per futurū vſum viri ꝓportiōati:nō impedit ꝯtrahere mr̄imoniū. ex̄ de fri.⁊ male. c.ex l'ris. Si vero nō pōt ſine graui ꝑiculo ſubueniri: certe ſeparabit̄ ⁊ poterit ſe copulare alteri cui forſitā apta foret/vl' cui⁹ reſpectu ſubueniri poſſet. Qđ ſi ꝑ vſum ſecūdi facta ſit idonea.i.cognoſcibilis primo/reddet̄ prio:etiaʒ ſi ipe primus iam cū alia cōtraxerat: quā in hoc caſu dimittere dʒ ⁊ ad primā redire. Si aūt nō ſit facta idonea.i.cognoſcibilis prio:vel ſi non ſine graui periculo mulieris pōt a prio cognoſci:qḋ pōt ꝯtingere ꝓpter indiſpoſitionē membrop:remanebit cū ſecūdo. Sed Pe.de pa.dicit ꝙ opinio contraria que verior videt̄:eſt ꝙ ſi pōt ei ſubueniri ſine ꝑiculo ꝑ inciſionē:ſiue velit ſiue nolit eſt impedimētū t̄pale: nec dirimit qꝛ ſi hodie nō vult cras pōt velle. Unī voluntas que nō eſt ꝑpetua/nō facit ꝑpetuū impedimentū:ſil'r ſi ꝑ vſum iſti⁹ hoīs de quo querit̄ pōt fieri cognoſcibilis/t̄pale eſt nec dirimit. Si vero nec ꝑ inciſionē nec ꝑ vſum ei⁹ fieri pōt cogno-

dif.xxxiiij.q.ij.ad.v.

ſcibilis ab iſto: q̄uis pōt fieri cognoſcibilis ꝑ
vſum alterius: nō eſt ſeparāda ab illo ſcđo ſi cū
eo cōtraxit: nec reddēda ꝑmo: etiā ſi ꝑ aliū fuit
aptata: q꞉ q̄diu eſt iūcta nō pōt alter ea vti. Et
ſic illud remediū eſt impoſſibile de iure diuino
et poſitiuo: q꞉ eſſet adulteriū vel fornicatio. Et
ſi mulier eſt ita arcta ꝙ a nullo ordinarie ſit co
gnoſcibilis: debet remanere ſine ſpe cōiugij: et
viro dat̄ licētia cū alia ꝯtrahēdi. Si aūt eſt ar-
cta quo ad aliquē puta ſenē: cognoſcibilis aūt
ꝑ aliū puta iuuenē: licētianda eſt ad aliū. Sed
qñ ſeparata eſt ab vno: q꞉ nō pōt cognoſci: ⁊ cō
mixta alteri ſilis cōditionis puta ſilis etatis ⁊
cōplexionis: q꞉ eccl'ia tūc fuit decepta: q꞉ veri-
ſimile eſt ꝙ ꝑ lōgū vſuȝ fuiſſet ſibi apta: tūc red
dēda eſt ꝑmo: q꞉ ipedimētū fuit tꝑale: ſecus qñ
ali⁹ fuit diuerſe cōditiōis. Hec Pe. Itē ſi mu-
lier dicat virū ipotentē propter defectū mēbri.
ſm Hoſti. eſſet inſpiciendus ꝑ viros honeſtos:
ſicut đꝫ de arcta ꝙ inſpicienda eſt ꝑ matronas
honeſtas. Si aūt alleget exceſſum mēbri: eſſet
ꝯſulēdus papa. Nec ſic đꝫ mulier inepta eē ad
mr̄imoniū ꝓpt̄ frigiditatē: ſicut ꝓpt̄ arctatio-
nē: q꞉ mulier in ꝯcubitu eſt patiēs: vñ ad reddē
dū debitū viro ſufficit ꝙ patiat̄ actionē viri in
naturali mēbro: ꝗ aūt ei⁹ frigiditas nō ipedit,

Secūda impotētia ſcȝ acci- §. II.

dentalis ſiue maleficio eſt ꝑ caſtrationē ſuꝑue
nientē ꝓpter qđ ſi tales oīno inepti ſunt ad red
dendū debitū ꝯtrahere nō poſſunt: ⁊ ſi ꝯtraxe-
runt diuidēdi: q꞉ nullū eſt matrimoniū. ex̄ eo. ꝙ
ſedē. Sed ſi caſtratio ꝯtingeret poſt mr̄imoniū
ꝯtractū ꝑ vba de p̄ſenti: nō pōt dirimi ſȝ durat
mr̄imoniū. Et itelligit̄ iſta caſtratio ſm Rich.
in. iiij. trūcatio mēbroꝝ genitaliū: cōprehēden
do teſticulos ⁊ virgā. Et de hoc eſt duplex opi-
nio. Quidā eñ dicūt ꝙ iſtud ſi ſuꝑueniat mr̄i-
monio ꝯtracto de p̄ſenti: ſed nōdū ꝯſummato:
ꝙ habet dirimere ſicut ⁊ ingreſſus religionis.
Alij dicūt ⁊ cōius ꝙ non dirimit cōtractū iſtud
ſuꝑueniens: ſed ſolū qñ erat hoc impedimentū
anteꝗ̄ ꝯtraheret̄ ꝑ vba de p̄ſenti. Quidā etiā
dicūt ꝙ ſi remanet virga q̄ erigat̄ etiā abſciſſis
teſticulis: ꝙ tūc tale mr̄imoniū nōdū ꝯſumma
tū nō ſoluit̄ ſicut dicit glo. de ſpadone. xxxij. q.
vij. Di q̄. Nā talis ſatiſfacit mulieri / ſicut mu-
lier ſatiſfacit viro ſuo: ſiue reſoluat ſperma ſiue
nō. Nec requirit̄ in mr̄imonio ꝙ ſēꝑ ſit ſpes
filioꝝ: ſed ſufficit ꝙ nō euitāt ꝓcreationē ꝓlis.
In hoc ergo caute incedendū eſt et cū maturo
ꝯſilio. Et qñ tales poſſunt induci vt ſe haberēt
vt frater et ſoror caſte viuentes: tuta via eſſet.
De caſtrato ⁊ ſpadone dicit Pe. de pal. ꝙ ſi nō
impediunt̄ ab actu gñationis: licet ab effectu:
q꞉ ſcȝ in eis virga erigit̄ ⁊ ſemē emittit̄: ſed in-
ualidū ad generandū: ꝯtrahere poſſunt: ſȝ ſi nō
emittūt ſemē: nō poſſunt ꝯtrahere ſm quoſdā.
xxxij. q. vij. Di q̄. Neq꞉ ꝯtrahit̄ ꝑ hos affinitas.
Itē q̄ nō pōt ſeminare in loco debito: nō poteſt
ꝯtrahere: q̄uis ⁊ reliqua: ⁊ deflorare poſſit: q꞉
impotētia coeūdi eſt abſolute qñ q̄s nō poteſt
carnalē copulā exercere. Nō aūt reputat̄ in iu
re carnalis copula ſubſecuta: niſi ſit ꝯſumma-
ta ꝑ ſeminationē ordinariā. ex̄ de ſpon. c. ſi.

Tertia impotētia eſt per §. III.

maleficiū. Circa qđ ſm Tho. in. iiij. et Hoſt. ſic Diſtin.
tenendū eſt. Qꝫ ſi maleficiū ſuꝑueniat mr̄imo xxxiij.
nio ante carnalē copulā: tūc ſi maleficiū ſuꝑue q. iij.
niens mr̄imonio eſt ꝑpetuū: impedit ⁊ dirimit
mr̄imoniū ꝯtractū: ita ꝙ celebrato diuortio vir
aliā poterit ducere. ſilr̄ et mulier poterit cū
alio ꝯtrahere. xxxiij. q. j. Si ꝑ ſortiarias. In di
cto. c. ſi ꝑ ſortiarias. dicit̄ expreſſe / ꝙ deo ꝑmit
tente ⁊ diabolo p̄parante: impediri pōt homo
ne cognoſcat mulierē. Et vt dicit Pet. de pal.
in. iiij. fit hoc multipliciter. Habet eñ ex hoc ꝙ
eſt ſpūs poteſtatē ſuper creaturā corporalē ad
motū localē ꝓhibendū vel faciendū. Vñ poteſt Nota
corpora impedire ne ſibi mutuo appropinquēt digniſ-
vel directe vel indirecte: interponēdo ſe inter ſimum.
eos corꝑe aſſumpto: ſicut accidit ſpōſo q̄ deſpō
ſauerat idolū: ⁊ nichilomin⁹ ꝯtraxerat cū qua-
dā iuuēcula: nec potuit eā cognoſcere propter
hoc. Scđo modo pōt inflāmare ad actū illū vel
refrigerare ab actu illo: adhibēdo occulte vir-
tutes rerum quas optime nouit ad hoc validas.
Tertio modo turbādo imaginationē ⁊ phanta
ſiaȝ eſtimatiuā qua reddit mulierē exoſam: q꞉
poteſt imaginationē īprimere. Quarto modo
ꝓhibēdo directe rigorē mēbri: ſicut ⁊ motū lo-
calē cuiuſcūq꞉ organi. Quinto modo ꝓhibēdo
miſſionē ſpirituū ad mēbra in q̄bus eſt virtus
motiua: q̄ſi itercludēdo vias ſeminis: ne ad va
ſa generationis deſcendat: vel ne ab eis reces-
dat / vel ne excidat / vel ne emittat̄ ⁊ multꝫ alijs
modis. Plus aūt ꝑmittit de⁹ ſuꝑ hūc actū per
quē pctm̄ primū trāſfundit̄: ꝗ̄ ſuꝑ alios actus
humanos. Et ſepius maleficiat̄ vir ꝗ̄ mulier:
et magis ꝑmittit de⁹ in pctōres ſeuire demo-
nes ꝗ̄ in iuſtos. vt patet de ſeptē maritis ſare
vxoris Tobie: tamē etiā aliqñ in iuſtos. Exem To. vi.
plū in Iob. Et ꝓpter hoc maleficiati monētur
facere cōfeſſioneȝ in dicto. c. Si per ſortiarias.
Hec Pe. de pal. Rich. in. iiij. dicit ꝙ cōis opi-
nio tenet: ꝙ ſi certū eſſet ꝙ eſſet maleficiū ſecu
tum matrimoniū ratū: non tamē cōſummatū:
nō ꝓpter hoc dirimet̄ vinculū matrimonij. In
ſeparādo aūt maleficiatos ſilr̄ ꝓcedēdū eſt:
ſicut in ſeparādo ineptos ꝓpter frigiditatem:
excepto ꝙ frigido nō datur licētia ꝯtrahēdi cū

altera: qꝛ frigiditas eſt impedimentũ vniuerſale: ſed maleficiato dat̃: qꝛ maleficiũ eſt ĩpedimẽtũ particulare. Mʒ ſi mulier ipſa ꝓcurauerit maleficiũ: non põt petere diuoꝛtiũ: qꝛ culpa ſua ad hoc deuenit .lv.diſ. Si euãgelica. Si xͦo maleficiũ ſit tꝑale: non ĩpedit nec dirimit. Et a pꝛĩcipio q̃dẽ maleficiũ ꝓſumit̃ tꝑale. Sʒ poſtq̃ ↄiuges ꝑ trienniũ ſimul cohabitauerũt dantes operã carnali copule: ſi adhuc durat impedimentũ: qꝛ ſcʒ ſe cognoſcere nõ potuerũt: pꝛeſumit̃ maleficiũ eſſe ꝑpetuũ. ex̃ eo. c. Laudabilẽ. et ſic ſeparabunt̃. Si aũt ſeparati pꝛopter maleficiũ: poſtq̃ alia matrimonia cõtraxerint carnaliter ſe cognoſcant: reuocãdi ſunt ad pꝛimũ matrimoniũ: eo qꝫ ſententia diuoꝛtij lata inter eos fuit ꝑ erroꝛẽ: qꝛ impedimẽtũ fuit iudicatũ inter eos perpetuũ ſm ꝓſumptionẽ: qđ nõ erat perpetuũ ſm rei veritatẽ. Et illud decretum xxxiij. q. j. Si per ſoꝛtiarias. non teneret. Hec Rich. in. iiij. Nota ſm Pe. de pal. qꝫ maleficiũ ſi poſt trienniũ durat: iudicat̃ perpetuũ nõ q̃dẽ quia illud nõ poteſt tolli: vel a deo vel etiã ope diaboli: q̃ ſanat ex hoc qꝫ toꝛq̃re ceſſat. Exemplũ in legenda beati Bartholomei apl̃i. Sed

Iob.xli. quia nõ poteſt tolli opere humano: qꝛ nõ eſt poteſtas ſuꝑ terrã: imo nec ſuꝑ celũ poſt deũ: que lucifero valeat comparari in naturalibus: nec ſemꝑ exoꝛciſmi liberant. Quãdoq̧ q̃dẽ ꝓpter pctm̃: q̃nq̧ autẽ ꝓpter bonũ hoĩs cui nõ expedit nubere. Unde nec Paulus fuit exaudit⁹. Pe. Et nota qꝫ ſi maleficiũ nõ poteſt reuocari

j.cor.xij. niſi ꝑ aliquod illicitũ: vt ꝑ demonis auxiliũ et hmõi: etiã ſi ſciret̃ ſic poſſe reuocari: nichilominus impedimentũ ꝑpetuũ iudicabit̃: qꝛ remedium non eſt licitũ. Tho. Pe. Alb. ⁊ Hoſti. Et

In.iiij. di.xxxiiij. q. ij. ad iij. addit Hoſti. qꝫ licet aliqua remedia videantur vana: tolerare tamẽ poteſt retũdere vana vanis: nõ autẽ dicit illicitis. Sciẽdũ etiã ſm Pe. de pal. qꝫ ſi maleficiati vel al̃s impotentes velint cõmanere: veri cõiuges ſunt: ſicut Maria et Joſeph. Si autẽ ambo ꝓclamant ⁊ euidentiſſimis ſignis impotẽtia ꝓbari poteſt: nõ expectat̃ trienniũ: ſed ſtatim ſeparant̃. Si aũt nõ ſit euidẽs opoꝛtet qꝫ per trienniũ cõmoꝛati iurent ambo: vir quidẽ qꝫ ſtudioſam operã dedit bona fide ſine fraude qꝫ eã cognoſceret: ⁊ nõ potuit ꝑficere. Mulier ſĩliter qꝫ per eã non ſtetit nec fraudẽ adhibuit quin cognoſceret̃ a viro: ſed non fecit. Sacramentales autẽ iurabũt qꝫ credunt eos verũ iuraſſe. ex̃ de pur. ca. c. Inter ſollicitudines. De triẽnio iſto in autentico de nup. §. per occaſionẽ. Et ĩterdicit̃ matrimoniũ impotenti: cõcedit̃ potenti. xxxiij. q. j. ca. qꝫ autem. §. requiſiſti. et ex̃ eo. fraternitati. Si autẽ mulier dicit qꝫ vir non poteſt eã cognoſcere: et vir aſſerit qꝫ immo: ſtandũ eſt viro/ quia caput eſt mulieris. xxxiij. q. j. Si qs accepit. Et hoc niſi mulier pꝛobet cõtrariũ per aſpectũ coꝛpoꝛis. ex̃ de deſpon. impu. c. cõtinebat̃. Et ecõtra in glo. ſi vir non dicat ſe nõ poſſe cognoſcere: et ipſa aſſerit cõtrariũ: viro non ꝓbante ipſa abſoluit̃. Sed videt̃ qꝫ quãdo allegat impotentiã mulieris: qꝫ ipſa teneat̃ ſe oſtendere inſpiciendã. et quia in cauſa diuoꝛtij vir ⁊ mulier ad paria iudicant̃: ſicut vir allegans mulierẽ arctã auditur petens inſpici. ſic ecõuerſo mulier allegans virũ eunuchizatũ auditur: petẽs aſpectum coꝛpoꝛis. Et idem eſt ſi dicat impotentiã eius aſpectu ei⁹ poſſe pꝛobari. Hec Pe. de pa. Mʒ ſi poſt trienniũ celebꝛato diuoꝛtio redeat potentia ſe cognoſcendi: licet de hoc ſint varie opiniones: tenenduʒ tamen qꝫ ſentire videtur Tho. in. iiij. diſt. xxxiiij. q. j. arti. iij. ſcʒ qꝫ ſi maleficiũ fuit vniuerſale reſpectu cuiuſlibet ꝑſone: tũc ſi alteri nupſerit: oſtendit̃ impedimẽtũ nõ fuiſſe ꝑpetuũ: vnde debet redire ad pꝛimũ. Si autẽ maleficiũ fuit particulare ſcʒ reſpectu ſpecialis ꝑſone: tũc cũ vtriq̧ detur licentia cõtrahendi cũ aliis: nõ poteſt ad pꝛiſtinũ matrimoniũ redire: cũ pꝛimũ matrimoniũ nullũ fuerit: ⁊ ſecundũ verũ. Tho. in. iiij. vt. ſ.

De cognatione legali. Cap. xiij.

Tertiumdecimũ impedimentum eſt cognatio. qđ quarto loco ponitur in verſibus ſupꝛadictis. Ubi no. qꝫ triplex eſt cognatio. ſ. carnalis ſiue naturalis q̃ dicit̃ ↄſanguinitas: ſpũalis q̃ dicit̃ cõpaternitas: ⁊ legalis q̃ ꝺi adoptio vel arrogatio. Quelibet harũ impedit et dirimit matrimoniũ: ſed diuerſis modis qꝛ diuerſos gradus habet. Cognatio legalis eſt que fit per adoptionẽ vel arrogationẽ. Et habet tres ſpecies. Pꝛima eſt aſcendentiũ et deſcendentium: que eſt inter patrẽ adoptantẽ: ⁊ filiũ ſiue filiã: nepotẽ vel neptẽ ⁊ hmõi adoptatos. ⁊ hec indiſtincte impedit matrimoniũ et in ꝑpetuũ/ ſm Pe. de pal. Inter patrẽ tamen adoptantẽ et patrẽ ⁊ matrẽ adoptati: nulla cognatio contrahitur/ ſm Tho. ⁊ Pe. Pater ergo adoptatoꝛ non poteſt cõtrahere cũ filia adoptata: nec etiã cũ nepte adoptiua. xxx. q. iij. Ita diligere. Secũda ſpecies collateraliũ ſcʒ inter filiũ naturalẽ alicuius ⁊ filiũ adoptiuũ. Et hec impedit matrimoniũ q̃diu ſunt in eiuſdẽ patris poteſtate. Ea xͦo ſoluta ſcʒ moꝛte patris vel emãcipatione filij naturalis vel adoptiui: non impedit. xxx. q. iij. Poſt ſuſceptũ. Et videtur hoc intelligẽdũ de filiis naturalibus legitimis/ ſcʒ qꝫ non poſſunt cõtrahere cum filiis vel filiabus adoptiuis patris ſui. Nã filius adoptiuus cũ filia legitima patris ſui adoptiui ↄtrahere po

c. j. §. iij in pꝛin.

Di. xli. q. v. ad j.

teſt: ſicut notat Hug.xxx.q.iij. in prin. Idem Hoſtiē. Inno.ꝛ Rich. Nota etiā ꝙ inter duas perſonas adoptatas ab aliquo in filias poteſt eſſe matrimoniū ſm Guil. Hug. et Bern. cum nuſꝙ inueniatur ꝓhiberi. Sicut etiaꝫ duo filij ſpirituales alicuius: puta per ſuſceptionem in baptiſmo vel cōfirmationem poſſint cōtrahere adinuicem et ſpirituales filij cū adoptiuis. Si ergo adoptiuus filius matrimonium cōtrahit cum legitima adoptantis: Dicit Guil. ꝙ ꝗuis quidā dixerint ꝙ nō ſolueretur tale matrimoniū: tamen verius tenendū eſt qđ not. Hug. ſcꝫ ꝙ ſolueret̃. ex͡ eo.c.vnico. Et hoc eſt verū tā de ſimpliciter adoptato qui ſcꝫ non tranſit in poteſtatē adoptantis: ꝙ̄ de arrogato: qui trāſit in poteſtatē arrogantis. Tertia ſpecies eſt quaſi legalis affinitas inter patrē adoptantē ꝛ vxorē filij adoptiui. ſimiliter inter filiū adoptiuū ꝛ vxorem patris adoptātis. Et hoc impedit oīni tp̄e matrimoniū: quia pater adoptans nunꝙ̄ poteſt cōtrahere cū illa q̄ fuit vxor filij adoptiui: etiā poſt emancipationē. arg. ff. de ri.nup.l.adoptiuus. Et idem iuris eſt de filio adoptiuo reſpectu vxoris adoptantis.

¶ De cognatione naturali ſiue de ipſa conſanguinitate. Capl'm.xiiij.

De cōſanguinitate q̄ đr cognatio naturalis ſiue carnalis impediēs ꝛ dirimēs mr̄imoniū: tria vidēda ſunt.

¶ Primo quid ſit conſanguinitas linea et gradus in ea.

¶ Secūdo de computatione graduum.

¶ Tertio de ꝓhibitione in q̄bus gradibus.

[Quid ſit conſanguinitas.] ¶ Et quantū ad primū ſm Pe. de pal. in.iiij. diſt.xl.q.j. Cōſanguinitas eſt vinculū ꝑſonarū ab eodē ſtipite deſcendentiū carnali propagatione ꝯtractū. Ubi notandū ꝙ non deberet dici cōſanguinitas: ſed cōſanguineitas: ſed ꝓpter meliorē ſonū dicit̃ cōſanguinitas: et nominib⁹ vtendū eſt vt plures. Uinculum dicit̃: q: amici magis ſe diligūt ꝙ̄ extranei affectu et effectu. vnde nō bruta: quia homo eſt animal politicū. Ab eodē ſtipite dicit̃ ſcꝫ ꝓpinquo al's oēs homines eſſent cōſanguinei: quia ex vno ſcꝫ Adā fecit deus humanū genus. Act.xvij.c. Carnali propagatione. Unde nō eſt cōſanguinitas eoꝝ: qui ꝑ creationē a deo ꝓceſſerūt. Dicit̃ autē cōſanguinitas a cōmunitate ſanguinis: vel a cōueniendo in ſanguine magis ꝙ̄ in carne: quia ſanguis magis eſt materia ſeminis. Nā ſperma ſm medicos eſt ſanguis puriſſimus. Et qđ dictū eſt carnali propagatione / excludit cuā a cōſanguinitate adē: quia miraculoſa ꝛ ſupnaturali propagatione. Sed non excludit chriſtū a cognatione cōſanguineoꝝ beate marie: quia fuit carnalis ꝓpagatio ex parte matris: licet non ex parte patris. Hoc autē vinculū ſicut et oīs amicitia: fundat̃ in cōmunicatione triplici ſcꝫ nature / cure / ꝛ diſcipline. Nature: quia oēs cōſanguinei deſcendūt ꝑ carnis propagationē ab vno ſtipite: q̄ eſt cōmunis eoꝝ parēs. Cure: quia cura parentū ꝓcedit ad filios nō ſolū immediatos: ſed etiā ad filios filioꝝ quotquot videre poſſunt. Diſcipline: quia ꝓles ſub parentū poteſtate et ſubiectione eſſe debet. ¶ Scđs cōcluſio eſt de linea cōſanguinitatis quid ſit et quomodo dicat̃. Eſt aūt ordinata collectio ꝑſonarū cōſanguinitate cōiunctarū. Nec oportet addere ab eodē ſtipite deſcendentiū: quia hoc includit̃ in cōſanguinitate. [Linea conſanguinitatis qd ē] Et eſt triplex linea ſm triplicem habitudinē quā habent conſanguinei adinuicem. Una eſt principiati ad principium. vt filij ad patrem / auum proauum ꝛ ſupra: et ſm hanc accipitur linea aſcendentium. Alia eſt principij ad principiatū. vt patris ad filium: nepotem: pronepotē et infra. Et ſm hāc accipitur linea deſcendentiuꝫ: que non eſt alia a linea aſcendentiū: ſed aliter accepta ſm aliū et alium modū computandi: quia ſm vnam fit acceptio ab inferiori aſcendendo: ſm aliam fit acceptio a ſuperiori deſcendendo. Tertia eſt habitudo eorū qui ſunt ab vno principio: ſicut fratrum qui ſunt ex vno patre vel matre: ꝛ nepotum qui ſunt ex duobus fratribus vel ſororibus ꝛ ſic deinceps. Et ſm hanc accipitur linea tranſuerſalis: que ſubdiuiditur in eā que eſt collateralis aſcendentiū: in qua ſunt auunculus: matertera / ꝛ patruus ꝛc̃. Et eam que eſt collateralis deſcendentium: in qua ſunt frater / ſoror / nepos / ꝛ neptis ex filio vel ex filia ꝛc̃. ¶ Tertia concluſio eſt quid ſit gradus. Et dicendum / ꝙ eſt habitudo determinate diſtantie a ꝑſona. Et quelibet linea habet ſuos gradus. [Grad⁹ conſanguinitatis.] Et linea ꝛ gradus in affinitate ſunt ſm habitudinē ad cōſanguinitatē ꝛ non aliter.

¶ De computatione graduū §.I.

Et prima concluſio de computatione cōmuni iuriſtarum et canoniſtarum. Nam illa Iſidori et cetere que ponuntur in littera. diſtin.xl.iiij. ſenten. et in decre.xxxv.q.iij.ꝛ.iiij.ꝛ.v. nō ſunt in vſu. Computantur autem gradus conſanguinitatis hoc modo. In linea enim aſcendentium et deſcendentium computande ſunt perſone medie inter illas de quibus queritur: ꝙ ſi nulla ſit media: ſunt in primo gradu. vt pater ꝛ filius deſcendendo: et filius ꝛ pater aſcendendo. Si vero ſunt alie perſone medie computatis eis cum extremis: quot ſunt perſone vna minus: tot ſunt gradus. Uerbi gratia. Auus et nepos diſtant ſecundo gradu / ſiue

aſcendendo ſiue deſcēdendo: q2 ſunt tres pſo=
ne.ſ.auus/ ꝛ nepos/ ꝛ q̄ eſt in medio eoꝝ: q̄ eſt
pater reſpectu primi/ et filius reſpectu ſecūdi:
remoto igitur vno remanēt duo: ꝛ ſic nepos ꝛ
auus ſunt in ſecūdo gradu. Proau⁹ ꝛ ꝓnepos
ſunt in quarto gradu: q2 ſunt quinqꝫ pſone nu
merande. Ratio hui⁹ eſt: q2 cū gradus ſit cer=
ta diſtātia ꝓpinquitatis/ gradus non pōt eſſe
eiuſdē ad ſeipm: ſicut nec ꝓpinquitas: et ideo
grad⁹ ſemp preſupponit pſonā aliquā: cui ſe=
cunda addita facit gradū: ꝛ p eandē rationem
tertia addita ſecūde: ꝛ quarta tertie: ꝛ ſic ſemp
ſit numerus graduū ſm numerū pſonarū: vna
excepta. Et hec cōputatio graduū in linea aſcē
dentiū et deſcendentiū eſt cōis apud oēs. In li
nea vero collaterali que nō eſt eoꝝ quoꝝ vnus
deſcendit ab altero: ſed eoꝝ qui deſcendunt a
cōi principio/ aliter computant̄ gradus ſm le
ges: aliter ſm canōes. Scdm eñ canōes cōpu
tant̄ hoc modo. Videndū vtrū perſone de qui=
bus querit̄: equaliter diſtent a cōi ſtipite/ aut
inequaliter. Si equaliter/ quoto gradu queli=
bet earū diſtat a cōi ſtipite: toto gradu diſtant
inter ſe. Verbi gratia: ſit nobis ſortes cōis pa
rens ꝛ ſtipes: ego nepos ſm vnā lineā: tu vero
ꝓnepos ſm aliam lineam: ſi querit̄ quoto gra
du ego diſto a te: debet reſponderi ꝙ tertio: q2
toto gradu tu qui es remotior/ diſtas a cōi pa
rente: a quo ego non diſto niſi ſecundo gradu.
¶ Sed ſm leges aliter computant̄ gradus in
linea tranſuerſali: q2 ſm eas duo fratres ſunt
in ſecūdo gradu: filij duoꝝ fratrū ſunt in quar=
to: nepotes in ſexto gradu. Et ſic duplicāt̄ gra
dus ſm cōputationē legalem ſupra cōputatio
nem canonicā. Sed opinio canoniſtarū eſt ra=
tionabilior/ q2 abſurdū videt̄ ponere ſecūdum
gradū ſine primo: qđ tñ ſequit̄ ſm opinionē le
giſtarū: q2 non eſt dare aliquē qui ſit in primo
gradu linee trāſuerſalis equalis: ſed prim⁹ in
ea q̄ eſt frater eſt in ſecūdo gradu ſm legiſtas:
primus in trāſuerſali inferiori eſt in tertio.ſ.fi
lius fratris: ꝛ primus in trāſuerſali ſuperiori eſt
in tertio: vt pater ꝛ auus. Et ideo canōiſte me=
lius cōputant in trāſuerſali: ponētes fratrē in
primo gradu: filiū fratris in ſecūdo.ſ.deſcēdē=
do: nepotē in tertio: ꝓnepotē in quarto: abne=
potē in quinto ꝛc. aſcēdēdo vero patruū in ſe=
cundo: ꝓpatruū in tertio: abpatruū in quarto
ꝛc. Dilatādo ṽo duorū fratrū filios in ſecūdo:
nepotes in tertio ꝛc. ſicut in genealogia Adā
p Seth et Cayn q̄ ſunt in primo gradu: et filij
eoꝝ in ſecūdo ꝛc. Ratio diuerſitatis hui⁹ cōpu
tatiōis eſt iſta vt dicit Alexā. papa. xxxv. q.v.
ad ſedē. in legibus ob nichil aliud ipa graduū
mentio facta eſt: niſi vt hereditas vel ſucceſſio
ab vna ad alterā perſonā inter cōſanguineos
deferatur. In canōibus vero ad hoc ꝓgenies
cōputat̄: vt aperte monſtret̄ vſqꝫ ad quotā ge=
nerationē a cōſanguineoꝝ nuptijs ſit abſtinē=
dū: ibi preſcribit̄ vt hereditas ꝓpinquis mo=
do legitimo cōferat̄. Hic vero vt rite ꝛ canoni=
ce nuptie celebrent̄ inter fideles. In legib⁹ di
ſtincte nō numerant̄ gradus niſi vſqꝫ ad ſextū.
In canonibus aūt vſqꝫ ad ſeptimā diſtinguit̄
generationē. Hac igitur de cauſa/ q2 heredita
tes nequeūt deferri niſi de vna ad alterā pſo=
nam: idcirco curauit ſecularis imperator in ſin=
gulis pſonis ſingulos pficere gradus: qꝛ vero
nuptie ſine duabus pſonis fieri nō valent: ideo
ſacri canones duas pſonas in vno gradu cōſti
tuere curauerūt. Hec ibi. Qꝫ aūt ibi dicitur ꝙ
vſqꝫ ad ſeptimū gradū pdurat conſanguinitas
ſm cōputationē canonū in quib⁹ gradibus ſe=
ptē ꝓhibet̄ matrimoniū: tūc verū fuit: ſed ho=
die nō durat cōſanguinitas niſi vſqꝫ ad quartū
gradū incluſiue. Nā Greg. ix. remouit tres vl=
timos grad⁹: ex eo ꝙ nō bñ poterāt mēte reti=
neri tot grad⁹. Et etiā erat difficile fatꝫ vſqꝫ ad
ſeptimū gradū abſtinere a mr̄imonijs taliū: vñ
ſequebāt̄ ſepe incōuenientia. Habet̄ h̄ ſtatutū
eccl'ie ex̄ de ꝯſan. et affi. c. nō dꝫ. Grad⁹ aūt ſm Et ide
leges q̄ ad ſucceſſionē hereditatꝭ durāt.ſ. vſqꝫ per gloſam.
ad. x. gradū computādo mō legali: vt dictū eſt.

¶ De ꝓhibitione matrimonij §. II.

inter cōſanguineos Nota ſm Pe. vbi. ſ. tres
cōcluſiones. ¶ Pria ꝙ cōſanguinitas de iure
naturali ſm lineā rectā aſcēdentiū ꝛ deſcēden
tiū impedit matrimoniū: ſed pl⁹ filij cū matre
ꝙ filie cū patre ꝓpter reuerentiā. Propter qđ
videt̄ ꝙ linea recta l infinitū ꝓhibeat̄ mr̄imo
niū: adeo vt ſi Adā hodie viueret/ nō inueni=
ret vxorē ſm legiſtas. Ratio hui⁹ q2 maior re=
uerētia debet̄ parētib⁹ remotis ꝙ ꝓpinquis:
vñ vulgo pater nō dicit̄ dñs/ ſed auus ꝙdiu vi
uit: ꝛ lꝫ minor ꝓpinquitas/ tñ maior reuerētia
que plus attendit̄. Nā cuꝫ filia fratris pōt ſm
leges cōtrahi/ ſed nō cū amita: que tñ nō eſt ꝓ=
pinquior. ¶ Secūda cōcluſio eſt de ꝓhibitiōe
iuris diuini circa hoc. Prohibētur eñ plures
perſone: puta ſimul naturali federe cōmoran=
tes. Et ſunt. xij. que Leuit̄. c. xviij. numerātur.
Mater/ nouerca/ ſoror/ neptis/ amita/ materte
ra/ vxor patrui/ nurus/ vxor fratris niſi ꝓmor=
tui ſine liberis/ priuigna/ filia priuigni/ vel pri
uigne/ ſoror vxoris: que in lege nature pmitte
bat̄: vt in Lya ꝛ Rachel copulatis Jacob. Hu
ius rationē doct̄. aſſignāt: q2 matrimoniū or=
dinat̄ ad repreſſionē cōcupiſcentie: ſed concu=
piſcentia non reprimeret̄/ ſed magis augeret̄
ſi inter illas pſonas quas cōuenit in eadē do=
mo cōuerſari: eſſet conceſſa copula mr̄imonia=

lis : quare lex diuina ratiõabiliter ꝓhibet ta-
lem copulam. Nã q₂ electio nõ eſt niſi poſſibi-
lium: eo ipſo ꝙ cõcupiſcibile ſit impoſſibile: mi
nuit̃ vel tollit̃ cõcupiſcentia illius: vnde ꝗ diu
cohabitantiũ viro₂um ⁊ mulierũ in vna domo
poſſet eſſe matrimoniũ: ſicut tales pſonas pre-
nominatas cõtingit ſimul cohabitare: cõcupi-
ſcentia nõ haberet frenũ : ſed ex quo matrimo
niũ ſit impoſſibile inter tales : q₂ ꝓhibitũ ceſ-
ſat cõcupiſcentia. ¶ Tertia cõcluſio eſt de ꝓhi
bitione iuris poſitiui canonici: q₂ illa iuris ci-
uilis nil ad ꝓpoſitum: cũ circa ſacramẽta laici
nil poſſunt diſponere : ergo iure nouo ꝓhibitũ
eſt matrimoniũ cõtrahi in quarto gradu ⁊ in-
fra. In quinto aũt ⁊ vltra in linea tranſuerſali
pmiſſum eſt: vt extra de cõſan. ⁊ affi. c. nõ debꝫ.
Aliĳ gradus ꝗ pri⁹ erãt ſunt ablati: et in hmõi
põt diſpenſare papa ⁊ nõ alius: q₂ non eſt per-
miſſum ep̄is ſicut in aliĳs. Eius em̄ eſt diſpẽſa
re in iure qui eſt ſup₂a ius : vel cui cõmiſſuꝫ eſt
a iure. Unde in gradu lege nature vel lege diui
na ꝓhibito/ ſolus deus diſpenſare põt vel cui
inſpiraret : qui t̄n non legitur diſpenſaſſe cum
quocũq₃. Papa autẽ in his que ſunt iuris po-
ſitiui puta in quarto gradu et tertio: immo et
in ſecundo q̄nq₃: puta collateralium equaliter
ꝙ contrahãt diſpenſat: vt puta filĳ duorum fra
trũ: qđ lege Moyſi et iure ciuili erat pmiſſum.
Nec eſt ſufficiens cauſa diſpenſatiõis augmẽ
tatio patrimonĳ: ſed pax vel conco₂dia vel ali-
quid hmõi. In linea autẽ aſcendentiũ ⁊ deſcen
dentiũ in infinitũ nuptie ꝓhibentur. Eſt t̄n du
bium vtrũ papa poſſit diſpẽſare in gradu lege
diuina nõ naturali ꝓhibito. Et ſiquidẽ ꝓhibi
tio legis moyſaice in hmõi eſſet pure iudicia-
lis non mo₂alis: nõ ligaret hodie: niſi inq̄ꝫtum
eſſet iure canonico reſumpta talis lex. Et ſic in
omnibus illis gradibus poſſet papa diſpẽſare
ſed fere omnes gradus lege moſayca ꝓhibiti:
videt̃ur ꝓhibiti iure naturali/ q₂ ad omnes il-
las pſonas cohabitantes eſt amicitia natura-
lis ſine aliquo federe. Uñ q₂ natura nichil fru
ſtra facit : vbi ſunt mulieres aliquę ex quibus
poſſit eſſe generatio ſine iſtis : fruſtra ſit cum
iſtis matrimoniũ: qđ non eſt neceſſe nec ꝓpter
generationẽ/ nec ꝓpter amicitiã. Unde ꝓba-
bilius eſt ꝙ papa nõ poteſt diſpenſare in iſtis
gradibus. Et ſm̄ hoc diceret̃ ꝙ ante legẽ ſcri-
ptam erat diſpenſatio a deo vt cũ illis contra-
heret̃: excepto p₂imo gradu aſcendentiũ ⁊ de-
ſcendentiũ. Unde Adam inſpiratus a deo di-
xit: Relinquet homo patrem ⁊ matrẽ: ceteras
pſonas videt̃ permiſiſſe : que t̄n iure naturali
erãt ꝓhibite vt frater et ſoro₂: in quib⁹ p₂imũ
credendũ eſt deũ diſpẽſaſſe ꝓpter neceſſitatẽ.

¶ De cognatione ſpirituali. Cap̄.xv.

TErtia cognatio eſt ſpũalis. ſ. compa
ternitas. Et ꝓuenit ex hoc ꝙ aliq̄s
cõfert ſacramenta baptiſmatis/ cõ-
firmationis: vel ſuſcipit ſiue tenet il
lũ cui tale ſacramẽtũ confert̃. Per
alio₂ ſacramento₂ collationẽ non cõtrahit̃ co
gnatio ſpiritualis que habeat impedire ⁊ diri
mere matrimoniũ. extra eo. ti. c. ſi. lib. vj. Iob.
an. Per cathecismũ vero contrahit̃ cognatio
aliqualis: vcꝫ que habet impedire: ſed non di-
rimere matrimoniũ. eo. titu. c. ĳ. lib. vj. Iſta au
tem cognatio habet tres lineas.

¶ Prima eſt inter baptizatũ §. I:
⁊ illum ꝗ ad baptiſmũ ſuſcipit/ ac etiã vxo₂em
eius: ſi tunc hꝫ ⁊ carnaliter cognouit. Nam q̄ñ
vn⁹ cõiugũ ſiue maritus ſiue vxo₂ t̄m tenet ali
quẽ ad baptiſmũ : cognatio ſpũalis trãſit etiã
ad alterũ non tenentẽ cõiugẽ iſtius tenẽtis ad
baptiſmũ. Et ſic inter tales nõ põt eſſe matri-
moniũ : ſcꝫ inter ſuſcipientẽ cũ cõiuge ei⁹ ſi ha
beret/ et ſuſceptũ: immo etiã dicit beat⁹ Tho.
in. iiĳ. ſen. di. xlĳ. q. j. ar. iĳ. q. ĳ. in co₂po₂e. q. ꝙ
cõpaternitas tranſit a viro in mulierẽ quãcũq₃
carnaliter cognitã: ꝗuis non ſit vxo₂. Idẽ ſen-
tit glo. ſuper. c. ſi quis ex cõiugio. xxx. q. iiĳ. di
cẽs ꝙ per fo₂nicariũ coitũ acquirit̃ cõpaterni-
tas: q₂ vna caro efficit̃. Idem tenet Iob. an. in
vj. Ricħ. autẽ in. iiĳ. di. xlĳ. dicit ꝙ ſi aliqui effi
ciant̃ vna caro p fo₂nicariã copulã: non ꝓpter
hoc tranſit cõpaternitas ab vno in aliũ: q₂ per
rem pure carnalem nõ contrahit̃ cognatio ſpi
ritualis. Idem tenet Pet̃. de pal. in. iiĳ. dicẽs
ꝙ cognatio ſpiritualis dicit̃ / q₂ a ſpiritualib⁹
cauſat̃. Unde verius videt̃ ꝙ non ſic fo₂nicarĳ
cõicent ſibi actiões ſicut cõiuges: q₂ in illis nõ
eſt niſi carnale vinculũ ad tempus: hic aũt ſpi-
rituale et carnale: vñ ſunt magis vnũ in carne
vna: vñ et in cõputatiõe graduũ pater ⁊ mater
vna perſona cõputant̃. Quãuis aũt eſſe duos
in carne vna equaliter ſit in fo₂nicatiõe ⁊ cõiu
gio: t̄n hic vbi querit̃ de cognatione ſpũali ali
quid debet facere vinculũ ſpũale. Hec ille. An
to. de bu. ſup. c. Martinus. extra de cogna. ſpi.
refert vtranq₃ opinionẽ: ſed hanc vltimã dicit
tenere Hug. ⁊ archid. ⁊ Io. an. eo. ti. c. j. in no-
uella. li. vj. Nec obſtat dicũt ipſi ꝙ copula fo₂-
nicaria inducit affinitatẽ: q₂ illud in affinitate
co₂porali: que etiã per illicitã copulã vt vincu
lum co₂po₂ale acquiri põt: ſecus in ſpirituali:
vt cõpaternitas que eſt vinculũ ſpũale. Unde
abſonũ eſt dicere ꝙ per coitũ fo₂nicarium con
trahat̃. Hec ille. Idem etiam tenet glo. Ray.
Inno. vtranq₃ opi. ponit: ⁊ neutrã alteri ꝑfert.
Uñ ſi quis inueniret tale matrimoniũ iam cõ-
tractũ de pſenti vel cõſummatũ : ex quo aliquã

dicunt illud tenere: tuta via eſſet vt peterež di
ſpenſatio vel declaratio a dño papa: ꝙ ſi habe
ri nõ poſſet ſm regulã Hoſt. qui dicit ꝙ vbi re-
periunž cõtrarie opiniões de aliquo matrimo
nio vtrũ teneat vel nõ: adherẽdũ eſt illi que iu-
dicat matrimoniũ tenere: niſi cõtraria opinio
fulciretž canõica auctoritate expreſſa: ſm eum
igiž potius debẽt dimitti in ſuo cõiugio ꝗ ſe-
parari. Ubi aũt tales nõdũ cõtraxiſſent: cõſulẽ
dũ eſſet eis ꝙ abſtinerẽt a contractu hmõi: ſed
bene poſſet aliquis cõtrahere cũ ſorore filij ſui
ſpũalis. xxx. q. iij. illud. Item põt cõtrahere pa
ter cũ illa quã filiꝰ eius tenuit ad baptiſmũ: vt
notaž. xxx. q. iij. illud. Quis filius nõ poſſit con
trahere cũ illa quã tenuit pater ad baptiſmũ.

¶ Secũda eſt inter baptizatũ §. II.
ſiue ſit maſculꝰ ſiue femina: et filios naturales
ſuſcipiẽtis ſiue ſint legitimi ſiue illegitimi: vñ
inter eos nõ poterit eſſe matrimoniũ. Et qꝛ co
gnatio ſpũalis non hꝫ gradus: quis filiꝰ natu
ralis Petri nõ poſſit contrahere cũ filia ſpũa-
li ipſius Petri: quã ſcꝫ tenuit ad baptiſmũ vel
confirmationẽ: poſſet tñ cõtrahere cũ filia filie
ſpiritualis ipſius Petri. ar. xxx. q. iij. §. j. Itez
filij duorũ compatrũ ſiue ſint geniti ante cõpa
ternitatẽ ſiue poſtea / poſſunt cõtrahere adin-
cem: excepta ſolũ illa perſona ꝑ quã cõpaterni
tas eſt cõtracta: que nũꝗ poterit copulari ali-
cui filiorũ ſui patris ſpũalis. xxx. q. iij. ſuꝑ his.

¶ Tertia eſt inter ſuſcipiẽtẽ §. III.
in baptiſmo et parentes baptizati: inter quos
etiã nõ põt eſſe matrimoniũ. Uñ mater bapti-
zati nũꝗ poteſt eſſe vxor eius ꝗ tenuit ipm ba
ptizatũ ad baptiſmũ: qꝛ cõmater eius eſt. Itez
nota ꝙ ſi quis puta Petrus contra voluntatẽ
vxoris ſue puta Marie: tenet vel leuat de ſa-
cro fonte filiũ alteriꝰ: puta Johãnẽ filiũ Mar-
tini contra voluntatẽ ipſius Martini: ſm Jo.
neapol. in quolibet. ix. vtiqꝫ contrahiž vera co
gnatio ſpũalis inter eos: nõ obſtante inuolũta
tione ſeu cõtradictione illorũ: ita ꝙ Petrꝰ eſt
vere cõpater Martini: ⁊ Maria eſt vere cõma
ter ſpũalis Johãnis: velit nolit. Huiꝰ ratio eſt
ſm ipſum: qꝛ qđ eſt ex ſtatuto eccleſie non de-
pendet ex voluntate ſubiectorũ / ſed ex ſtatuto
ſtatuẽtis. Sed ex ſtatuto eccleſie eſt ꝙ cogna-
tio ſpũalis trãſeat ab vno cõiugum in alterum
conſummato mĩmonio: ⁊ ꝙ cõpaternitas ac-
quiratur patri carnali per hoc ꝙ aliquis leuat
filiũ eius de ſacro fonte: ergo ⁊c. Itẽ poſita cau
ſa ſufficienti cognatiõis ſpiritualis opꝫ pone-
re cognationẽ ſpiritualẽ. Cauſa eñ eſt ad quã
ſequiž effectus. Sed paternitas ſpũalis quã
conſequiž per actum ꝓpꝛium vnius cõiugum
eſt cauſa ſufficiens alteri coniugũ cognatiõis

ſpiritualis poſtꝗ eſt matrimoniũ cõſummatũ:
ergo ⁊c. Et nota ꝙ regulariter vnꝰ debet tene
re ad baptiſmũ ſeu leuare de fonte: vt de cõſe.
diſt. iiij. c. non plures. Et ſi neceſſitas cogeret:
vnus ⁊ idem poteſt tenere in baptiſmo et cõfir
matione. ſm Ray. Si aũt plures tenent dicit
Alber. in. iiij. ꝙ hec potius eſt permiſſio ꝗ ſta-
tutum qđ debeat approbari. Permittiž autẽ
ratione amicitie que contrahiž inter eos. hec
ille. Ubi ergo duo vel tres ex more patrie cõi-
ter tenẽt: videž tolerandũ et ſine peccato fieri.
Tutius tñ eſſet habere ſuper hoc diſpenſatio-
nem ab epõ: ſi pater vult plures habere tenen
tes ad baptiſmũ. Et cũ plures tenẽt / cũ omni-
bus contrahiž cognatio ſpiritualis: que impe
dit et dirimit ſm Hoſt. Sed diligẽter aduerte
ꝙ opꝫ ꝙ teneant ſiue tangãt ipſum baptizãdũ
cum baptizaž: vel cum de fonte leuaž a ſacer-
dote immediate ſi volunt eſſe cõpatres: aliter
ex eo ꝙ extiterint ibi ſolũ non tangẽdo: ⁊ reſpõ
derint ꝓ puero abrenuncio ⁊c. nõ eſſent cõpa-
tres. Pe. de pal. In aliquibus tñ locis ſacer-
dos aquã effundit baptizando: ⁊ qui volũt eſſe
cõpatres ſpirituales tenẽt baptizãdũ: in alijs
tenet puerum ipſe ſacerdos cũ baptizat: quod
precipue fit cũ ſit baptiſmus per immerſionẽ.
Et tunc pꝛimo recipientes baptizatũ de ſacro
fonte a ſacerdote in pãno vel nudũ ſunt patres
ſpirituales: vt notat Hug. in decreṫ. Et ſimili-
ter per ꝓcuratorẽ non poteſt cõtrahi cõpater-
nitas ꝗtũ ad cognationẽ ſpiritualẽ: vt ponit
Arcħ. per. l. poſt mortẽ. ff. de adop. Idẽ Jo. an.
Si aũt aliquis teneat ſiue tãgat ad baptiſmũ
quis nichil reſpõdeat: tñ efficitur patrinus et
cõtrahiž cognatio ſpiritualis. Illi aũt plures
ꝗ ſimul tenent ad baptiſmũ: nõ ꝓhibenž adin-
uicẽ cõtrahere: vt Inno. ponit. Itẽ nota ꝙ lai-
cus etiã qui baptizauit aliquẽ ſiue in caſu ne-
ceſſitatis ſiue extra: nõ poteſt cõtrahere cũ illa
quam baptizauit. extra. e. nedũ. lib. vj. Notat
etiã Tho. in. iiij. ſen. di. xlij. q. j. ar. j. in corpoꝛe
q. ꝙ ſi mulier vel vir baptizat vel tenet ad ba-
ptiſmũ filiũ ꝓpꝛiũ: ſi hoc facit in articulo ne-
ceſſitatis ſeu ꝑ errorẽ / nõ impediž exigere vel
reddere debitũ. extra eo. c. ſi vir. Si vero facit
per fraudem / impediž exigere: ſed tenež red-
dere: ꝙ ſi vterqꝫ fuit vel fecit in fraudẽ / neuter
poteſt exigere: ⁊ vterqꝫ tenež exactus reddere:
vt dicit Hoſt. Et addit ꝙ melius eſſet ſi cõtine
rent. Eodem etiã modo ſi vir tenet aliquẽ filiũ
vxoris ſue / vel vxoꝛ filium mariti ſui: ſi ex igno
rãtia hoc facit excuſaž: ſi ex malicia nõ põt exi
gere debitum. Idem Ricħ. Credo tñ ꝙ ſuper
hoc poſſit epõs diſpenſare: ſcꝫ quo ad exactionẽ
debiti: per ſimilitudinẽ de eo qui cognouit con
ſanguineã vxoris: cũ quo poteſt epõs diſpẽſare

In ter- quo ad debiti exactionē ſm Pe. de pal. vt ha
tio no- bes.§.de impedimēto affinitatis.ibi vide. Itē
tabili. nota ꝙ ſi vxor puta iohanna vxor petri/ tenuit
ad baptiſmū filiū berte anteꝙ cōmiſceret̄ ſeu
cōtraheret matrimoniū cū ipſo petro: ipa mor
tua poterit petrus habere in vxorē ipſam ber-
tam:ꝛ ſic ſucceſſiue iſto modo poteſt quis ha-
bere duas commatres in vxores.Sed ſi petr⁹
cognouit iohannā anteꝙ teneret ad baptiſmū
filiū berte : nō poterit poſtea vnꝙ bertā hr̄e in
vxorē. Itē ille q̄ tenet ad baptiſmū vel cōfirma
tionē filiū alicuius:puta petri ex muliere con-
cubina vel vxore alia ſuſceptū ꝙ ex ea quā nūc
habet in vxorē:nō efficitur cōpater iſtius vxo-
ris quam nunc habet ipſe petrus. Et idem de
filijs vxoris alicuius ex alio viro genitis. Itē
nota ꝙ non baptizatus: ꝗuis aliū non debeat
tenere ad baptiſmū: tamē ſi de facto vel in ne-
ceſſitate tenet vel leuat vel baptizat nō cōtra-
In.iiij. hit aliquā cognationē ſpiritualem. ſm Tho.
diſ. xlij. Pe.et Rich.Et addit Alb. ꝙ ſi alter coniugū
q.iij.ar. eſt baptizatus:per eum tranſit cognatio ad eū
j.ad.ij. qui nō eſt baptizatus. Idem de cōfirmatione.
Sed ſi baptizatus tenet filiū non baptizati be
ne contrahit cōpaternitatē. Itē nota ꝙ nō de-
bet quis tenere ad baptiſmū vel ad confirma-
tionē fratrē vel ſororē:q2 ſufficit inter tales vin
culū carnale. Omnia autē que dicta ſunt de te
nente ad baptiſmū ſeu de fonte leuante erga ſu
ſceptū vel leuatū:ꝛ parētes ei⁹ quo ad cōtrahē
dā cognationē ſpūalē : intelligas ſilr̄ de bapti-
zāte erga baptizatū: et parētes ei⁹ quo ad pre
dictā cognationē.Et oia q̄ dicta ſunt de baptiſ
mo quantū ad tenentē ꝛ baptizantē in cōtrahē
da cognatiōe ſpirituali cū baptizato:itelligas
pariformiter in cōfirmato ꝛ tenēte ad cōfirma
tionē in cōtrahendo cognationē ſpūalē cū con
firmāte et parentib⁹ eius.Et dicit Hoſt.ꝙ iſta
cognatio ſpūalis ſicut legalis nō habet ramos
vnde ꝑſonas cū qb⁹ cōtracte ſunt nō egrediūt̄.
Nota igitur ꝙ quicūꝙ in aliquo iſtoꝝ impedi
mentoꝝ detentus ſcienter ꝯtrahit: mortaliter
peccat.Et in quattuor ex his impedimētis eſt
excōmunicat⁹ ſciēter ꝯtrahēs: nec talis debet
abſolui : nec poſſet : niſi ceſſet a tali mr̄imonio
ſic cōtracto:vel petat diſpenſationē a papa vbi
poteſt:et interim abſtineat ab vſu matrimonij
ſic impediti. Et nota ꝙ in nullo predictoꝝ de-
cē ꝛ ſeptē impedimētoꝝ poteſt diſpēſare aliqs
citra papā:ſed ꝛ ipſe papa in aliqb⁹ hoꝝ nō pōt
diſpēſare. ſ. in impedimēto ligaminis:cū.ſ.qs
eſt alteri alligat⁹ per vba de pſenti : talis eni
nō poſſet cū alia cōtrahere etiā diſpēſante pa-
pa. Itē in impedimēto erroris ꝑſone: ꝛ in im-
pedimēto violētie vbi nullo modo eſt cōſenſus
et in impedimēto coeūdi oīmodo ex frigidi-
tate naturali:vel caſtratione:vel maleficio:vel
ex alia indiſpoſitiōe proueniente:q2 in hmōi oī
bus nullū eſt matrimoniū:nec poteſt facere pa
pa vt ſit matrimoniū. De impedimēto coeūdi
videtur dicere Pe. de pal.ꝙ ſit ex ſtatuto ec-
cleſie : q2 id nō ꝑtinet ad ſubſtantiā mr̄imonij.
Et inde eſt ꝙ ſi ſciuerit alter tale impedimētū
et nichilomin⁹ contrahit:eſt verū matrimoniū
qḋ nō eſſet ſi deeſſet aliqd de eſſentia matrimo
nij. Cū eni principalis finis matrimonij ſit ꝓ-
les:non vitatio fornicatiōis:ſi poſſet coire eſſet
de ſubſtātia matrimonij:multomagis poſſe ge
nerare:ꝛ ſic ſenes nō poſſent cōtrahere : qḋ eſt
falſum. De impedimēto erroris cōditionis vi
det̄ dubiū ſm Hug.tn̄ iſtud eſt de ſtatuto eccle
ſie. Idē dicit Pe.de pal. ſ. ꝙ eſt de iure poſiti
uo:qḋ etiā videt̄ ſentire Rich.in.iiij.di. xxxvj.
Dicit ei ꝙ error deterioris cōditionis:etſi non
tollat cōſenſum in perſonā:tn̄ multū minuit iꝰ
q2 rōnabile eſt vt deceptis iura ſubueniant: et
maxime qn̄ eſt deceptio in re graui: ideo natu
rali equitate ſtatutū eſt perſonā cōditionis ſer
uilis eſſe illegitimā ad cōtrahendū cū ꝑſona li
bera ꝗdiu liberā eſſe credit ipſe liber contra-
hens cū ſerua : ledit̄ ei enormiter in bonis ma
trimonij. In bono prolis:q2 non habebit eā in
ſua poteſtate. In bono fidei:q2 non poterit ita
libere reddere debitū dn̄o occupāte ſeruā. In
bono ſacri id eſt cohabitatiōis inſeparabilita-
te:q2 dn̄s poſſet eā vēdere.hec ille. De impedi
mēto voti ſolēnis in religiōe/ Alb. ꝛ Tho.ij. ij.
q.lxxxviij.ar.v.in corpe ar. ꝛ ar.vlt̄.ad.ij.tenēt
ꝙ nō poteſt. Hug.car.hoſt. Inn̄. ꝛ Rich.in.iiij.
tenēt ꝙ poteſt ex magna cauſa: vt ex reforma-
tiōe vni⁹ regni ꝛ hmōi. ꝛ Io. in ſumma cōfeſſo- Sꝫ tho.
rū dicit de facto vidiſſe talē diſpēſationē factā. corri-
Hanc etiā opi.ꝙ papa poſſit diſpēſare:tenere git ſuū
videt̄ idē Tho.in.iiij.ſen.di.xxxviij.q.j.ar.iiij. dictū. ꝗ
in corpore.q.Et Io. neapo. in quol. dicit hāc ij.vbi.ꝫ
opi.eſſe ꝓbabiliorē. In ipedimēto ordinis te- in ſolu.
nēt fere oēs ꝙ pōt ꝗuis nō ꝯſueuerit. In im- prima
pedimento criminis abſꝙ dubio pōt ſm Pe.de arg.
pal. Et in impedimēto ſpūalis vel legalis co-
gnatiōis abſꝙ dubio pōt ſm Pe.de pa. De i-
pedimēto etiā qḋ eſt publice honeſtatis iuſti-
cia:certū eſt ꝙ poſſit:cū ſit ex cōſtitutiōe eccl'ie
Vn̄ Pe.de pa. ſic dicit. Papa pōt diſpēſare i
oīb⁹ gradib⁹ publice honeſtatis iuſticie: q̄ ſu-
mūt̄ ſm grad⁹ ꝯſanguinitatis:ꝛ hoc ꝑꝫ:q2 nō
eſt ꝓhibitū lege naturali nec diuia. Vn̄ pōt di
ſpēſare ꝙ qs ꝯheret cū ſpōſa vel vxore nō cogni
ta fr̄is vel pr̄is.Et nota ꝙ qn̄ aliq̄ ꝯhūt mr̄imo
niū de fctō qḋ de iure nullū eſt:ſi poſtea obtine
ant diſpēſationē a papa ſup impedimēto:nō ꝓ
pterea ratificat̄ ꝑdictū mr̄imoniū quo ad deū
etiā ſi ante diſpenſationem ſecuta erat copula

carnalis:ſʒ oportet ꝙ de nouo interueniat mu tuus cõſenſus interior in alterutrũ. ⁊ ſi cũ hoc ſequit copula carnalis: nõ eſt neceſſaria noua expreſſio ꝟboꝝ. ⁊ hoc in fauorẽ mr̃imonij. Hoc videt dicere Rich. in. iiij. di. xl. i quodã ſit. tu tius tamẽ eſſet ⁊ clarius: vt etiã de nouo fieret ipſa expꝰſſio ꝟborũ cõſenſum exprimẽtiũ. Dicit etiã Rich. ꝙ cũ carnalis vſus mulieris extra matrimoniũ ſit cõtra ius naturale: ideo ibi lo cũ nõ habet pſcriptio: vt ſcʒ ex hoc ꝙ tenuit ali quã cõcubinã p. xxx. ãnos facta ſit ei licita ta lis cõmixtio: ſed ſemp mortalr̃ peccat. Ipſum etiã mr̃imoniũ qꝛ eſt de iure diuino ⁊ naturali ideo pſcriptio facere nõ poteſt vt valeat matri moniũ qð a pncipio fuit nullũ: vel ꝙ efficiatur nullũ qð a pncipio fuit verũ. ex de cõſan. ⁊ affi. nõ debet. partim in textu ⁊ partim in glo. Itẽ nota ſm Hoſt. qñ doc. diſcordãt circa impedi mẽtũ mr̃imonij: vbicũqꝫ doc. p gloſas ſuas di cũt ſolũ mr̃imoniũ: ſʒ nõ inducũt ius expꝰſſum cõtrariũ dicens adhereas. extra de teſti. lʒ ex quadã. in fi. Itẽ nota ꝙ cũ eccl'ia pcipit alicui cõiugũ cohabitare cũ altera: ⁊ ille cui pcipitur ſciat eſſe impedimẽtũ: ſm Hug. i hoc caſu quã tũ ad reddẽdũ debitũ nõ tenet obedire: tñ i co habitatiõe ⁊ neceſſarioꝝ exhibitione obedire debet ⁊ nõ negare ei cui ſe de facto copulauit. Itẽ nota ꝙ q̃ audit impedimẽtũ eſſe inter ſe et vxorẽ ſm Guil. ſi audit a fidedignis ⁊ nõ ſuſpe ctis: cũ nõ debeat eſſe negligẽs ſue ſalutis: te net inq̃rere veritatẽ: al's eſſet affectata ignorã tia q̃ nõ excuſat. Et ſi cõcipiat pbabilẽ opinio nẽ de dicto alicuiꝰ: nõ dʒ exigere debitũ: lʒ te neat reddere. Secꝰ ſi ita inueniret ꝟitatẽ ꝙ eſ ſet impedimẽtũ inter eos qð haberet p cõſtã ti: tũc nec exigere nec reddere deberet. Porro q̃ tale impedimẽtũ audit a viro fidedigno etiã iurato aut cõpfe ſuo aut pprio ſacerdote: aut etiã publica fama: nõ ita tenet credere ꝙ pec cet mortalr̃ ſi nõ reddat: ſʒ venialiter. Guil.

¶ De impedimẽtis pluribꝰ nõ tamẽ dirimẽti bꝰ mr̃imoniũ: vt voto ſimplici ⁊ hmõi. Cap. xvj.

ESt aliud genus impedimẽti: quod eſt impediẽs quidẽ matrimoniũ cõ trahendũ: ſed nõ dirimẽs cõtractũ. Et iſtud eſt multiplex. Et pmo q̃dẽ cõtractꝰ clãdeſtinꝰ ipſiꝰ mr̃imonij.

De clã-deſtina deſpon ſatione

extra de mr̃imo. ꝯc. ꝯ. iterdi. ec. per totũ. Qui ergo ꝯhũt clãdeſtine mr̃imoniũ: mortalr̃ pec cãt. Et tale mr̃imoniũ dꝛ ꝯtra interdictũ eccle ſie: qꝛ cõtra phibitionẽ eius eſt. Ubi nota ſm Pe. de pa. in. iiij. ꝙ hoc poteſt eſſe duplr̃. Uno modo qꝛ cõtra ſtatutũ iuris: vt qꝛ tribꝰ ꝑibus anni interdictis: de quibus in. c. ſeq. vel qꝛ eſt clãdeſtina deſpõſatio. Prohibet ei ne mr̃imo nia fiãt clã et ſine bãnis. extra de clã. deſpõ. cũ inhibitio. Ibi dꝛ ꝙ cũ debet fieri aliqð matri moniũ debent in eccl'ia bãna publice p ſacer dotes pponi: vt infra cõpetentẽ terminũ q̃ ſcit impedimentũ pponat: et ſi apparuerit pbabi lis cõiectura contra copulã futurã: interdicat expꝰſſe donec cõſtet q̃d fieri debeat: al's ſi cõtra herẽt ſine bãnis vbi. ſ. talia ſeruant: aut poſt p hibitionẽ ſi extiterit impedimẽtũ: puta gradꝰ phibitꝰ: tũc filij dicent illegitimi: nec excuſa bũtur ppter ignorãtiã parentũ. Et ſacerdos q̃ tales coniũctiões inhibere cõtẽpſerit: vel regu laris q̃ intereſſet hmõi punit vt patet in dicta decretali. In aliq̃bꝰ tamẽ locis nõ fiũt hec ban na ſed ſolũ cõtrahũtur ſpõſalia ſolẽniter et pu blice multũ ante matrimoniũ: ⁊ interim poteſt manifeſtari an ſit impedimẽtũ. Uñ in talibꝰ lo cis rõne contrarie cõſuetudinis omiſſionẽ bã noꝝ puto non eſſe pctm̃: ſed vbi ſeruant eſſet mortale omittere. Alio modo dꝛ mr̃imoniũ cõ tra interdictũ eccl'ie: qꝛ eſt ꝯtra preceptũ hoĩs miniſtri iuris et eccl'ie. Et iſte miniſter vel eſt parrochialis ſacerdos q̃ poteſt matrimonium diſpẽſare: etſi nõ iudicare. Ipe eñi habet inq̃ rere de impedimẽto ⁊ inhibere. Aut eſt officia lis ep̃i non ſacerdos qui ſolũ benedicit nuben tes: vel archidiaconꝰ aut abbas habẽtes hoc ex cõſuetudine vel priuilegio: et habẽt iudica re: etſi nõ diſpẽſare ſi nõ ſunt ſacerdotes. Aut eſt ep̃s vel ſuperior eo: et hic habet iudicare ⁊ diſpẽſare. Iudicare rõne iuriſditiõis. Diſpen ſare rõne ordinis cũ cura. Contrahere ergo cõ tra phibitionẽ eccl'ie vel miniſtri eſt mortale: niſi fuerit diſpẽſatũ ab eo qui poteſt. Et ſiqui dẽ facta fuerit inhibitio ab inferiori a papa vt ep̃o vel parrochiali: q̃uis ſit pctm̃: tamẽ ſi non eſt aliud impedimẽtũ: tenet. idẽ ſi a papa facta eſt ſimplex inhibitio: qꝛ nõ ppter hoc annulla tur: ſed ſi hoc phibuerit decernẽs irritũ ⁊ ina ne ſi ſecus factũ fuerit: tunc mr̃imoniũ eſt nul lũ: qꝛ per hoc reddit eos inhabiles. Plꝰ eſt eñi reddere multos inhabiles q̃ paucos: ſed ipſe phibens matrimoniũ ppter cognationẽ lega lẽ: ſpiritualẽ vel carnalẽ in gradu non phibito lege diuina: reddit huiuſmodi inhabiles. ergo ⁊c. Hec Pe. de palu.

¶ Secundo votum ſimplex §. I.

quod quidẽ impedit contrahendum matrimo nium: ſed non dirimit cõtractum. di. xxvij. per totum in tex. ⁊ gl. Idẽ Ray. ⁊ Tho. in. iiij. Ta lis ergo qui habens votum ſimplex caſtitatis contrahit: mortaliter peccat. et nichilominus adhuc tenetur implere votum: ſi nondum co gnouit vxorem ſuam cum qua contraxit / etiã per verba de preſenti: quia adhuc implere po teſt ſcilicet intrãdo religionẽ etiã vxore inuita

et ſic nō poterit cōſummare matrimoniū abſqꝫ pctō mortali. Poſtq̄ aūt cōſummauerit/religionē intrare nō poterit vxore inuita: ⁊ debitū quidē tenet reddere vxori petēti: ſiue expreſſe ſiue interpretatiue ſ3 Tho. ⁊ Rich. an. iiii. Sibi aūt petere nō licet: al's ſm quoſdā: vt Rich. peccat mortaliter quotiēs debitum exigit: qꝛ adhuc pōt ⁊ debet ſeruare votū q̄tū in ipo eſt. Et dicit Hoſti. q̄ ſi quis habēs tale votū petat ab aliquo cōſiliū vtrū ſi cōtraheret teneret matrimoniū: nō debꝫ ſibi reſpōdere clare. ſ. q̄ teneat: ne ex hoc det ſibi occaſio frangēdi votū: ſed in hmōi debemus prudēter eludere tales querētes: vt docet Auge. di. xliii. in mādatis.

¶ Tertio ſponſalitiū factū cū altera: niſi mutuo partes ſe abſoluāt: vel ex altera partiū ſit aliquid ex his p̄ que licite ſponſalia poſſunt frangi: talis etiā mortalr̄ peccat. §. II.

¶ Quarto tenere vel ſuſcipe aliquē vel aliquā ad cathecismū qui precedit baptiſmū. extra de cog. ſpi. p̄ cathecismū. li. vi. §. III.

¶ Quinto quedā crimina vcꝫ inceſtus poſt cōtractū matrimonii cū affinibus cōmiſſus. xxxii. q. vii. ſi quis viduā. et. c. cōcubuiſti. cū. ſ. quis cognoſcit cōſanguineam vxoris ſue: vel cū cognoſcit ſi mulier eſt a conſanguineo mariti ſui. Propter hmōi inceſtuꝫ delinquēs amittit ius petēdi debitū: nō ſolum ab vxore vel viro attinēti illi cum quo cōmiſit inceſtū: ſed etiā illa vxore vel viro mortuo ſi cōtraxit cū altera p̄ſona (qđ facere nō debet ſine diſpenſatiōe ep̄i) ab ea exigere nō pōt. vt extra de eo qui cog. cōſan. vxo. tranſmiſſe. In vtroqꝫ tñ caſu reddere tenet ſ3 Rich. in. iiii. di. xxxiiii. Poteſt tñ ep̄s diſpenſare: vt. ſ. talis priuatus iure exigēdi poſſit exigere abſqꝫ pctō ſm Pe. de pa. in. iiii. ſen. Cognoſcendo autē cōſanguineas p̄prias vl̄ p̄mittēdo ſe cognoſci: q̄uis nō minus peccet: immo magis: non tñ reperit in iure q̄ priuet exactione debiti vel q̄ impediat a cōtrahēdo. Rich. etiā hoc dicit. ſ. q̄ inceſtus cū cōſanguineis nō impedit matrimoniū contrahendū: nec priuat exactiōe debiti: ſicut inceſtus cū affinibus. Itē interfectio p̄prie vxoris xxxiii. q. ii. admonere. ⁊. c. interfectores. qđ intelligit cū occidit: vel in vindictā p̄pter adulteriū ab ea cōmiſſum: vel qꝛ al's eā exoſam hꝫ p̄pter aliquē defectū: ⁊ non p̄pter hoc vt contrahat cū alia: qꝛ tunc dirimeret illud ſequēs. Et idē ſm Pe. de muliere que dat venenū viro: vel alio modo occidit eū. Item raptus ſponſe alterius. xxvii. q. ii. ſtatutū. Itē ſuſceptio p̄prii filii de fonte vel ad confirmationē: qñ. ſ. q̄s hoc facit inſidiādo matrimonio vt poſſit priuare alterū debito cōiugali. xxx. q. i. de eo. Item interfectio ſacerdotis. ex̄ de pe. ⁊ re. q̄ preſbyterū. Itē ſolennis penitētia. xxxiii. q. ii. de his. Itē ſi quis monialē ſcienter in vxorē accipiat. xxvii. q. i. hi qui. Omnes p̄dictos caſus ponūt Ray. Alber. Tho. ⁊ Pe. et etiam Hoſt. preter vltimū quē ſolus Hoſti. addit. Licet aūt hec ⁊ forte alia impediāt cōtrahendū: ſi tñ timet de incōtinentia/ debet eis ep̄s cōcedere licētiam nubēdi. ar. xxxiii. q. ii. antiqui. ⁊. c. in adoleſcētia. extra de eo q̄ cog. cōſan. vxo. ſue. c. ex lr̄is. Et ſm q̄ addit Guil̄. ſufficit licentia p̄prii ſacerdotis: immo q̄ de cōſuetudine nō ſeruatur iſte rigor petēdi licentiā. Rich. aūt dicit in. iiii. de interfectore vxoris: q̄ ſi cōtrahit matrimoniū: q̄uis nō ſit dirimendū cū non obſtat aliqđ impedimentū: peccat tñ cōtrahēdo cōtra eccleſie ſtatutū: niſi prius fuerit cū eo diſpēſatū. Et idem videt dicēdū de aliis caſib⁹ ſupradictis. Pe. de pa. i. iiii. ponit vtrāqꝫ opinionē: ſꝫ declinat ad ſecūdā dicēs: q̄ ſine diſpēſatiōe nō licet inuoluto in aliquo p̄dictoꝝ criminū ꝯtrahere vel debitū petere ſine diſpēſatiōe: ⁊ q̄ non niſi ep̄s diſpenſat: nec valet cōſuetudo in cōtrariū niſi cōſtaret q̄ ep̄i longo t̄p̄e hoc ſcientes diſſimularēt: al's cōtrariū faciēs peccat mortalr̄.

¶ Nota ſm Pe. de pal̄. in. iiii. q̄ clandeſtina deſpōſatio dicit fieri ſex modis ſm Hoſtiē. §. V. ¶ Primo vcꝫ qñ fit ſine teſtibus. ¶ Scđo qñ cōueniūt clandeſtine: anteq̄ recipiāt benedictionē nuptialem p̄ loco ⁊ t̄p̄e quo petere poſſunt. ¶ Tertio qñ ſpōſalib⁹ nō ſolutis ſed ſoluēdis ſolū auctoritate iudicis ſine licētia eius cōtrahit aliud m̄rimoniū. ¶ Quarto qñ cōtrahūt matrimoniū ante pubertatem ſine iuſta cauſa abſqꝫ licentia ep̄i: contra p̄hibitionē que fit extra de deſpō. impu. c. ii. et hoc eſt peccatū amicorū qui hoc p̄curāt. ¶ Quinto contra interdictū ſpeciale: ſicut ſi alicui interdicit ne cōtrahat cum aliqua p̄pter impedimētū ⁊ hmōi. ¶ Sexto qñ fit hoc amiſſis bānis: qđ intelligit vbi non eſt cōſuetudo in contrariū. Et quocūqꝫ iſtorū modorū cōtrahat/eſt culpa mortalis p̄pter inobediētiam eccleſie. Sed in ſex caſibus pōt iuſte diſpēſari. Primo cū magnatib⁹: qꝛ eorū matrimonia cū magna deliberatiōe ſolēt tractari p̄ amicos. Scđo qñ valde nobilis ignobilē ducit. Tertio cū diues pauperē. Quarto cū ſenex iuuenē. Quinto cū timent parētes q̄ iā cōtraxit. Sexto cum diu ſic fuerint: ⁊ hoc p̄pter verecūdiam. Diſpēſat autē in hoc ep̄s de cōſuetudine per papā ſcita: ⁊ diſſimulando approbata: al's cū ſit ſtatutum generalis cōcilii/ ſol⁹ papa diſpēſat. hec Pet.

¶ De impedimento feriarū: quando ſcꝫ non poſſunt fieri nuptie. Cap̄. xvii.

ESt aliud gen⁹ impedimēti tēpora-
lis:ſiue ad tēpus matrimonij: qḋ hꝫ
impedire/ſed nō dirimere matrimo
niū: qḋ dicit̄ impedimentū feriarū:
qḋ quidē impedit ſolū celebrationē
nuptiarꝫ/ ⁊ bn̄dictionē nuptialē/ ⁊ traductionē
vxoris in domū. Nō aūt impedit cōtractū ma-
trimonij vel de futuro vel etiā de p̄ſenti: qḋ fit
ſolo cōſenſu ꝑ verba expreſſa ſm Ray. ⁊ Hoſt. ⁊
glo.ſup.c.capellan⁹. extra de fer.niſi repugna
ret huic patrie cōſuetudo. Hoſt.tn̄ videt̄ dice-
re ꝙ nec etiā iſtud licet:ſed primū cōius tenet̄.
Pet.de pal.in.iiij.dicit:cōtrahere ꝑ verba de
futuro nō eſt ꝓhibitū.Et lꝫ ſm quoſdā nec etiā
ꝑverba de preſenti:iſtud tn̄ vltimū non videt̄:
qꝛ iſte cōtractus nō debet fieri clandeſtine/ſed
in facie eccleſie. In facie aūt eccleſie non videt̄
faciendū:ſicut nec bn̄dictio nuptialis.hec ille.
Credo in hoc ſtandū eſſe conſuetudini patrie.
Sciēdū igit̄ ꝙ in his tꝑib⁹ non poſſunt nuptie
celebrari:vcꝫ ab aduētu vſqꝫ ad epħiā:nec in-
cludit̄ octaua epħie cū de ipa nō ſit expreſſum
in iure. Itē a.lxx.vſqꝫ ad oct.paſche incluſiue.
Itē a tribus dieb⁹ ante aſcenſionē vſqꝫ ad oct.
pēte.excludēdo tn̄ ipaꝫ dn̄icam que eſt octaua
dies a pentecoſte: qꝛ ipſum feſtū nō hꝫ octauā
diē. Vn̄ in ipſa poſſunt nuptie celebrari. extra
de fer.c.capellanus. in fi.xxxiij.q.iiij.non opꝫ.
⁊ trib⁹ ca.ſeq. Qui autē nuptias facit in hmōi
tꝑibus/mortal̄r peccat: qꝛ cōtra generale ſta-
tutū eccleſie facit. extra de matri.cōtra.cō.in-
terdi.eccle.ꝑ totū. Pe.de pal.ſup.iiij.di.xxxij
dicit: ꝙ celebritas nuptiarꝫ eſt interdicta ab
aduētu vſqꝫ ad oct.epħie icluſiue.de alijs duo-
bus tꝑibus cōcordat cū predictis. Itē de ter-
tio tꝑe.ſ.a triduo ante aſcē.vſqꝫ ad oct.pente.
dicit ꝙ nuptie ſuſpēdunt̄ vſqꝫ ad feſtū trinita-
tis:ita tn̄ ꝙ nō a primis veſpis trinitatis licet
cōtrahere: ſed a principio noctis vel media no
cte: vel (ſicut verius puto) a mane in antea. Et
licꝫ ita ſit de iuris ſubtilitate: qꝛ tn̄ cōſuetudo
eſt optima legū interpres/ideo ſequēda eſt ter
re cōſuetudo a prelatis diu ſcita ⁊ diſſimulata
ſiue de celebrādo nuptias in diebus illis extre
mis:ſiue de abſtinēdo. ¶ Itē nota ꝙ feſta ſm
nouā ⁊ veterē legem a veſpera vſqꝫ ad veſperā
celebrāt̄: tn̄ in ſeptuageſima officiū ſibi ꝓpriū
qḋ abdicat cantica letitie: nō incipit in veſpis
ſed in cōpletorio:qn̄ primo intermittitur allā.
Vnde vſqꝫ ad cōpletoriū excluſiue licet cōtra-
here. Sed officiū aduētus ꝓpriū perfecte inci-
pit a veſperis ſabbati precedētis. Vnde extūc
nō licet cōtrahere. In diebus vero vltimis nō
ſolū veſpere/immo cōpletoriū ſunt de tꝑe pre-
cedenti ꝑ ſe loquendo:lꝫ per accidēs ſupueniē
te maiori feſto nichil fiat de illo in cōpletorio:
vel ſolū memoria in veſperis: ſicut apud illos
qui faciunt feſtū trinitatis in oct.pēte. perdit
veſperas et cōpletoriū. Et ſimiliter qn̄ celebre
feſtū venit in oct.paſche. Non tn̄ ꝓpter hoc li-
cet in iſta veſpera: ſed ſicut dictū eſt.ſ.in tali-
bus eſt cōſuetudo ſeruanda. Vn̄ in multis ter
ris etiam de nocte ꝓfunda in vigilia aduētus
⁊ ſeptuageſima nuptias faciūt: ſed ſi poſt me-
diā nocteꝫ facerent eſſet corruptela: qꝛ media
nocte more romano nox incipit: vt dicit̄.ff.de
ferijs.l.more. Unde ſicut nulla cōſuetudo ex-
cuſaret celebrare ī mane diei / ſic nec poſt me-
diam noctē:ſed certū eſſet qꝛ cōtra ſanctorū pa
trū canōes eſt. Contrahētes aūt nuptias iſtis
tꝑibus ꝓhibitis debēt puniri in quo delique-
runt:vt ſcꝫ ad tēpus ſeparent̄: ſed ſi ſit pericu-
lum incōtinētie alia penitentia imponat̄: et in
iſta diſpenſet̄. Sacerdos autē qui dedit bene-
dictionem hmōi tꝑibus graui pena licet arbi
traria puniēdus eſt: non aūt eſſet mortale exi-
gere talibus tꝑibus ab vxore pri⁹ rite benedi-
cta debitum. Pe.de pal. Itēꝫ etſi mortale ſit
conſummare matrimoniū tꝑe tali:tn̄ poſt pri-
mā copulam iterū cognoſcendo nō peccat mor
taliter: niſi hoc faceret in cōtemptū eccleſie or
dinantis. Petrus de palude.

¶ De ſponſalibus. Cap.xviij.

CIrca cōtractū matrimonij Nota
ꝙ matrimoniꝫ primo initiat̄.ſ.ꝑ
ſpōſalia/ſiue per verba de futuro.
Secūdo ratificat̄ per v̄ba de pre-
ſenti: vel alia ſigna exprimētia cō
ſenſum. Tertio cōſummat̄ per car
nalem copulam:et hoc cōiter obſeruat̄. Nō eſt
tn̄ neceſſariū ꝙ ſponſalia precedāt:qꝛ abſqꝫ ꝓ-
miſſiōe facta de futuro pōt qs ſubito cōtrahe-
re ꝑ verba de p̄nti. Silr̄ etiaꝫ ad eſſentiā mr̄i-
monij nō eſt neceſſariū ꝙ ſequat̄ copula carna
lis. Vn̄ inter Mariā ⁊ Ioſeph dr̄ fuiſſe perfe-
ctū mr̄imoniū.ſ.quo ad ei⁹ eſſentiā:etſi nō quo
ad ei⁹ ſignificationē cōpletā:cū tn̄ vterqꝫ remā
ſerit virgo.xxvij.q.ij.ſufficiat.§.cū ergo.qꝛ cō-
traxerant ꝑverba de p̄nti. Fuerat eni reuelatū
virgini Marie ꝙ Ioſeph nunꝙ exigeret ab ea
debitū: ſed ſi exegiſſet fuerat diuina auctorita
te diſpēſatum vt reddere nō teneret̄. Et vna ex
cauſis q̄re fuit v̄go Maria deſpōſata: ſm Ori
ge.xxvij.q.ij.inuēta.fuit vt partus v̄ginis dia
bolo celaret̄:q̄uis ei corda hoīm nō cognoſcat
ꝑ ſe:etſi corpa quo ad exteriora ſciat:nō tn̄ ſci-
re valuit vtrū ex Ioſeph vel ſine viro ꝯcepiſſet
nec ſi v̄go pepiſſet vel nō virgo: ⁊ hoc qꝛ ꝓpter
nimiā ſanctitatē virginis nō ꝑmittebat̄ appro
ximare ei vel hoc cognoſcere. Rich.iiij. ¶ No
ta ergo ꝙ mr̄imoniū initiat̄ ꝑ ſponſalia q̄ ſunt

futurarꝝ nuptiarꝝ ꝓmiſſio.xxx.q.v.noſtrates. Que fiũt multipliciter.aliqñ.ſ.nuda ꝓmiſſiõe vt cum dicit vir.accipiã vel ducã te in meã vxorẽ.⁊ illa reſpõdeat accipiã vel ducã te in virũ ⁊ hmõi. Itẽ aliqñ nõ ſolũ ꝓmiſſione: ſed etiã appoſitiõe iuramẽti fiũt ſpõſalia. Itẽ aliqñ fiunt datis arris ſponſalitijs. Nõ poſſunt aũt cõtrahi ſponſalia ex altera parte tñ nec claudicare ſꝫm Gui. Et ſi aliqͣs accipiat manũ mulieris ⁊ dicat ipſi mulieri. Do tibi fidẽ meã de accipiẽdo te in vxorẽ:⁊ illa nichil reſpondeat nec aliquo modo oſtẽdit ſe acceptare: nõ ſunt ſponſalia. Ille tñ ꝗ taliter dedit fidẽ:tenetꝛ eã ducere ſi illa voluerit:ſi nõ voluerit nõ eſt cõpellẽda:et hoc verꝝ niſi oſtẽderit aliquo mõ mulier illa acceptare qꝺ agebatꝛ. Vñ ſi ante fidẽ ſic datã tractabatꝛ de ſpõſalibꝰ vel matrimonio inter eos: et ipſa reqͣſita ſpõte manũ dedit ad fidẽ recipiẽdã ⁊ hmõi:tũc eſſent ꝯtracta ſpõſalia. Itẽ ſi qͣs ante pubertatẽ cõtrahit matrimoniũ per ṽba de preſenti:intelligunꝛ eſſe ſpõſalia: ⁊ hoc niſi eſſent proximi pubertati: et malicia ſuppleret etatẽ:qꝛ tũc eſſet mr̃imoniũ. eꝛ de deſpõ. ipu. duo. ¶ Itẽ nota ꝙ poſt ſepteniũ cõtrahi poſſunt ſpõſalia de futuro.eꝛ de deſpõ.impu. ſi infantes.li.vj.⁊ ex tũc valẽt. Si aũt alter vel ambo minor eſt ſeptẽnio:⁊ cõtrahũt ſponſalia ipſi vel parẽtes ꝓ eis:nichil agitꝛ niſi poſtea ratificẽt. Si aũt multũ appropiquarẽt ad tp̃s ſeptẽniũ:ꝗuis nõ impleuerint ſeptẽ ãnos:tenẽt ſpõſalia ſꝫm Tho.in.iiij.ſcꝫ diſt.xxvij.q.ij.ar.ij. ad vltꝛ. Qꝛ ſꝫm pħm in.ij.phyſicorꝝ.qꝺ parũ deeſt quaſi nichil deeſſe videtꝛ. Hec aũt appropiquatio determinãda eſt ſꝫm cõditionẽ cõtrahentiũ cũ in quibuſdã citiꝰ:in qͣbuſdã tardiꝰ ꝓueniat intẽtio ſeu cõplacentia nuptiarũ. Tho.⁊ hoſt. Tamẽ expreſſe de iure nõ habetꝛ ꝙ tp̃s ſeptenniĳ poſſit ꝓueniri. Ille tamẽ ꝗ maior eſt ſeptennio ſi cõtrahit ſpõſalia cũ minori ſeptennio: lꝫ nõ teneuerit etiã ex parte maioris: qꝛ claudicare nõ debẽt:qꝛ tamen iuſte maior fidẽ dedit:tenetur maior minorẽ expectare:ſi forte velit ſtare in eodẽ propoſito:alś peccaret ꝓpter fidem mẽtitã:et tenetur penitẽtiã agere de fide mentita. Itẽ inter abſentes poſſunt cõtrahi ſponſalia per nũciũ vel per litteras ſiue ꝑ ꝓcuratorẽ ſuper hoc ſi abſens hoc ſciat: vt qꝛ miſit nũciũ vel de conſenſu ſuo fit vel poſtea ratum habet. xxxij.q.ij.honorantꝛ. Hoſt. Itẽ ſi ꝗ ante pubertatẽ cõtrahũt matrimoniũ ſpõſalia eſſe intelliganꝛ. Itẽ nota qꝰ ſi abſens miſit nunciũ vel ꝓcuratorẽ ad cõtrahẽdũ ſpõſalia:⁊ poſtea reuocat nõ ſolũ ſi reuocatio perueniat ad ꝓcuratorẽ anteꝙ̃ puella conſentiat:nichil agitur.arg. extra de ꝓcu.in noſtra.⁊.c.mãdato.immo etiã ſi reuocatio ꝑueniat ad ꝓcuratorẽ poſtꝙ̃ puella cõſenſit: ſi tamẽ procurator reuocatꝰ fuerat anteꝙ̃ conſentiret puella:nichil eſt actum.hec Hoſt. ¶ Itẽ ꝗ cõtraxerũt ſpõſalia ꝗ tenuerũt: vt qꝛ in etate debita fuerũt cõtracta: tenentur cõtrahere matrimoniũ ſimul. nec poteſt alter eorꝝ cõtrahere cũ altera ꝑſona:ſi tamẽ cõtraxerint per ṽba de p̃ſenti:tenet ſcꝺm matrimonium.eꝛ.c.Sicut. Sed tenetꝛ agere penitẽtiã de fide mẽtita: ⁊ multo magis ſi primo interuenerit iuramẽtũ eꝛ.c.ex lr̃is. Sed ſi qͣs iurat alteri vnã de filiabꝰ ſuis dare in cõiugẽ:nõ nominãdo aliquã determinate. Rñdet hoſt.dare tenetur:ſꝫ quãcũqꝫ det liberatꝛ: qꝛ ꝓmiſſoris eſt electio:ſicut ⁊ in alijs ꝓmiſſionibꝰ.extra de regu.iu.li.vj.c. In alternatiuis. Et ſi oẽs moriãtur preter vnã ad illã dandã tenetꝛ.ar. ff.eo qꝺ certo loco.l.ij. Sed ſi vnã ex ipſis offerat ⁊ ille nõ acceptet cui ꝓmiſſum eſt:liberatꝰ eſt ꝓmiſſor etiã a iuramẽto.ff.de cõdi.inde. Cũ is. Qꝺ ſi vnã ex illis carnaliter cognouerit:nullã aliã habere poterit ꝓpter affinitatẽ cõtractã. Immo quod plus eſt ſi cõtemplatione precedẽtis cõtractꝰ cõmixtio facta eſt:eſſet mr̃imoniũ.extra de eo ꝗ du.in ma.ſiguit. Sed quid ſi qͣs iurat alteri ſibi dare vnã ex filiabꝰ ſuis et determinat quã:⁊ ſi illã habere nõ poſſit: ꝓmittit ſibi aliã. Rñdet hoſt.ꝙ tenetꝛ ei dare primã:⁊ ad hoc laborare bona fide. extra de ſpõ. Ad audientiã. Qꝺ ſi nõ poteſt:tũc diſtinguẽdũ qꝛ ſi prima cõſenſit ſpõſalibꝰ exp̃ſſe vel tacite: vtputa qꝛ ipſa preſente et nõ cõtradicẽte fuerũt cõtracta ſpõſalia:vel poſtea ipſa ratificãte ſororẽ illiꝰ habere nõ poteſt:qꝛ cũ prima cõtraxit ſponſalia ꝓpter impedimẽtũ publice honeſtatis iuſticie:vt in dicto.c. Ad audiẽtiã. etiã ſi illa prima ſpõſalia forte ꝓpter ꝯſanguinitatẽ aliquã cũ prima nõ tenuiſſent. Si vero prima nullatenus cõſenſit ſpõſalibꝰ:tenetur ei de ſcꝺa.extra de ſpõ.ex lr̃is. Sed queritur qͣd iuris de penis que ponũtꝛ aliqñ in ſpõſalibꝰ. Rñdeo ſꝫm Ray. lꝫ ſpõſalia poſſint cõtrahi ſub cõditiõe ꝓmiſſe pecunie:nõ tñ põt pecunia ꝓmitti ꝑ modũ pene. Et ſi ꝓmiſſa fuerit nõ tenet promiſſio: nec põt peti. vt ſi dicatꝛ niſi tecũ ꝯtraxero dabo tibi cẽtũ marchas: nã cõiugia debẽt eſſe libera. eꝛ.c.reqͣſiuit.et.c.gẽma. Idẽ tho. in. iiij.diſt. xxvij. q.ij.ar.j ad.ij. Nota tñ ꝙ arre ſpõſalitie ab ea ꝑte que cauſam p̃ſtat vt nuptie nõ ſequanꝛ amittunꝛ: recepte ṽo reſtituunꝛ in duplũ.C.de ſpõ.l. arris. Quinetiã ſi qͣs vellet ſpõſalia firmiter alligare:põt ſic facere ſꝫ hoſt.ſ. vt det magnã quãtitatẽ ꝓ arris et ſtipuletꝛ eas ĩ qͣdruplũ: qꝛ tñ poteſt ſtipulari ⁊ nõ ampliꝰ. Et tũc ſi ſteterit ꝑ recipientẽ quo minꝰ matrimoniũ ſequatꝛ: reſtituet eas ĩ quadruplũ.C.eo.l.ſi. Ceſſat tñ pena arrarũ in qͣbuſdã caſibus: vt ſi tp̃s appoſitum

ad hoc infra.c.ix.

lapſum ſit:tũc enĩ is ꝑ quẽ nõ ſtetit: nubat impune. Itẽ ceſſat ſi ſpõſus impeditꝰ fuerit:dũ tñ cauſam impedimẽti nõ prebuerit. ¶ Ceſſat etiã ꝓpter cauſaʒ legibꝰ interdictã: puta ſi de iure mrĩmoniũ ſeq̃ nõ põt. C.eo.l.vi. Nota igit̃ ꝙ ſi i ſpõſalibꝰ appoſitũ eſt tps ĩfra qð fieri debeat mrĩmoniũ:ille ꝑ quẽ nõ ſtetit impune nubit:ſʒ alij dat̃ penitẽtia de fide mentita.ex̃.e.Sicut.

¶ Inſuper notãdũ ꝙ in nouẽ §.I. caſibꝰ ſoluũtur ſpõſalia de iure et ſine pctõ ſʒ Ray. ¶ Primꝰ ſi alter ſponſoꝝ trãſit ad religionẽ:qð etiã facere poteſt cõtracto matrimonio de preſenti:ꝛ nondũ cõſummato:etiã altero inuito. ꝛ ſic ille q̃ remanet in ſeculo ſoluit̃ a ſpõſalibꝰ:ꝛ etiã a matrimonio. ¶ Scðs eſt qñ ſponſus nõ inuenitur:q꞉ trãſtulit ſe ad aliã regionẽ.et ſi terminꝰ in ſpõſalibꝰ nõ fuit appoſitus de cõtrahẽdo:tũc ſm leges preſens nõ tenetur expectare abſentẽ niſi per bienniũ. Tamẽ ſm hoſt.iudex poterit ꝓlõgare vel abbreuiare tps inſpecta qualitate ꝑſonarũ. ¶ Tertius eſt ſi alter ſponſoꝝ poſt ꝯtracta ſponſalia incurrat leprã vel paralyſim:amittat oculũ vel naſum ſeu q̃cq̃ ei turpius eueniat. ex̃ de cõiu. lep.c.vlt̃.ꝛ extra de iureiurã.c.quẽadmodum. Ubi innuit̃ ꝙ ſi etiã iurauit nõ tenet̃. ¶ Quartus ſi ſupuenit affinitas:puta q꞉ ſpõſus cognouit cõſanguineã ſponſe:vel econuerſo. xxvij.q. ij.quidã deſponſauit. Et ad hoc probandũ ſufficit ſola fama. Et ſm Hoſtien. ſufficit vnus teſtis. ¶ Quintꝰ ſi mutuo ſe abſoluãt:ſicut qui ſocietatẽ fide interpoſita cõtrahũt: ꝛ poſtea ſibi eã remittunt.ex̃.e.preterea.ꝛ hoc ſm Ray. goff.ꝛ alb.tho.pe.ꝛ ricb. ¶ Sextꝰ ſi alter eorũ fuerit fornicatꝰ poſt ſponſalia:in quo caſu licet alteri repellere fornicãtẽ. extra de iureiuran. quẽadmodũ. Et hoc de fornicatiõe carnali: et multo magis de ſpũali.ſ. de hereſi vel infidelitate. Pro fornicatiõe vero nõ volũtarie cõmiſſa:puta ſi ſpõſa violenter ab alio cognita fuit. ſm Hoſt.nõ debet repelli ſpõſa.vir etiam cogi nõ debet ducere talẽ.Sed ꝓ fornicatiõe cõmiſſa ante ſpõſalia:nõ debet dimitti ſpõſa niſi ſm Hug.ſi tpe deſpõſationis credebat eã eſſe virginẽ ꝛ poſtea cõſtitit eſſe corruptã anteq̃ haberet per vba de preſenti. ¶ Septimꝰ qñ ſpõſus vel ſponſa contrahit cũ altero viro per vba de preſenti:vel etiã ꝑ vba de futuro꞉ ꝛ ſequit̃ carnalis copula. Peccauit talis tamẽ mortalr̃ q̃ fidẽ fregit.Si aũt cõtrahit cũ vno vel vna ſponſalia de futuro ſine interpoſitiõe iuramẽti:ꝛ cũ ſcða ſilr̃ de futuro ſʒ cũ iuramẽto:debet remanere cũ prima ſm Ray.ꝛ Hoſt.ꝛ ricb.in.iiij.et xxij.q.iiij.in malis ꝓmiſſis.ꝛ peccauit tñ mortaliter cũ ſcða cõtrahẽdo. ¶ Octauꝰ qñ impubes q̃ contrahit ſpõſalia venit ad etatẽ adultã: et petijt abſolui a vinculo ſponſaliũ:ꝛ dari ſibi licẽtiã nubẽdi.ex̃ de deſpõ.impu.de illĩ.j. Oẽs predictos caſus ponit Ray.et Hoſt. ¶ Nonꝰ ſm Hoſt. ſi fama habeat ꝙ inter eos ſit aliqð impedimẽtũ:ꝛ de fama doceat̃.ex̃ de ſen. ꝛ re. iu.Cũ inter. Addit Ricb.in.iiij.ꝑdictis caſibꝰ decimũ ſm quoſdã.ſ.cũ ſponſalibꝰ ſupuenit votũ ſimplex cõtinẽtie. ¶ Sed vtrũ teneãt ſponſalia iuramẽto firmata ꝑ metũ facta q̃ cadit in conſtãtẽ virũ:dubiũ eſt ꝓpter iuramẽtũ additũ.ꝛ Ricb.in.iiij.ſup hec ponit duplicẽ opinionẽ. Aliq̃ enĩ dicũt ꝙ ꝑdicta ſponſalia nõ tenẽt ipſo iure:nec in foro exteriori:nec in foro ꝯſciẽtie: q꞉ nec deꝰ nec eccl̃ia tale iuramẽtũ voluerũt eſſe obligatoriũ reſpectu eoꝝ in q̃bꝰ maxime req̃rit̃ libertas:de quoꝝ numero eſt cõtractus ſpõſaliũ: ꝛ in religiõe ꝓfeſſio.xv.q.j.non eſt. Alij vo dicũt ꝙ talia ſpõſalia tenent ꝛ obligãt ꝯtrahẽtẽ in foro cõſciẽtie:q̃uis in foro exteriori nõ reputet̃ obligatꝰ: eo ꝙ eccl̃ia ꝑſumeret conſenſum interiorẽ nõ affuiſſe. Et ratio eſt ſm eos:q꞉ q̃ per iuramẽtũ ꝓmiſit ſe aliquã ducturũ in vxorẽ:ſi qð iurauit nõ implet : peierat ad qð ſeq̃tur ꝙ mortaliter peccat: ſed quilibet obligat̃ ad vitãdũ mortale pctm̃ : ergo ꝛc. hec ille. Tutior via eſſet vt peteret̃ a ſuꝑiori diſpẽſatio a tali iuramẽto Pe. Guil̃.ꝛ Hug. Et notãdũ ꝙ in tribꝰ predictis caſibꝰ ſoluũtur ſponſalia ipſo iure.ſ.qñ trãſit ad religionẽ alter : et qñ cõtrahit cũ alia per vba de preſenti: et per fornicationẽ ſi eſt notoriũ. In ceteris vero caſibus ſoluẽda ſunt autoritate epi.ar.extra de deſpon.impu.acceſſit ſm Hoſt. Et hoc vltimũ intelligit Ricb.in.iiij.quãdo ipſa ſponſalia ſunt celebrata in facie eccleſie vel corã teſtibꝰ. Nã ſi omnino eſſent clãdeſtina: etiã ſine iudicio eccleſie poſſunt diſſolui in dictis caſibus.

¶ Item nota ꝙ ſponſalia ·§.II. poſſunt cõtrahi ſm ricb.in.iiij.ſex modis. Primo modo nuda promiſſione:cũ dicit vir. Accipiã te in meã. Et mulier. Accipiã te in meum. Scðo datis arris ſponſalitijs : vt pecunia iocalibꝰ et hmõi. Et ſi ex defectu vnius frãgũtur ſponſalia ſine defectu alterius:ille qui cõmiſit defectum frangẽdo : idẽ perdit arras ſi dedit: et reſtituit duplicatas ſi recepit. Tertio anuli ſubarratione. Alicubi tamẽ datur anulus qñ cõtrahitur per verba de preſenti: ꝛ tũc nõ ſunt ſpõſalia:ſed perfectũ matrimonium. Quarto qñ ꝓmiſſio de cõtrahendo matrimonio firmatur iuramẽto. Quinto qñ dat̃ fides ab alterutro:qð pertinere videt̃ ad iuramẽtũ. Et vtrum ſpõſalia iuramẽto vallata facta ꝑ metũ q̃ cadit in conſtantem virũ teneant et obligent. ponit idem Ricb.in.iiij.diſt. xxix. duplicem opinionem vt ſupra dictũ eſt.§.precedenti. Quidam

Idem tho.in iiij. diſ. xxvij.q. ij.ar.j.

dicũt ꝙ obligant in foro cõſcientie: non in foro
eccleſie. Alij ꝙ nec in foro eccleſie nec cõſcien-
tie. Ponit rationes ⁊ reſponſiones pro vtraqꝫ
parte. Sexto fiũt ſponſalia ſub cõditione. Ubi
nota ꝙ cũ ſponſalia fiũt ſub cõditione: ſi ꝯditio
eſt honeſta vel vtilis: vt cũ dr̃. Accipiã te ſi pa-
rentib⁹ placet: vel ſi dabis centũ: exiſtente ꝯdi-
tione tũc ſtat ꝓmiſſum firmũ. Si vo cõditio ſit
inhoneſta et cõtraria bonis mrĩmonij: vt acci-
piã te ſi veneno ſterilitatẽ ꝓcuras: tũc ſponſa-
lia nõ ꝯtrahunt. Si furtis meis ꝯſentias: tunc
extat ꝓmiſſio: ſed tollẽda eſt cõditio ſm̃ Tho.
Ubi. ß. et Rich. in. iiij. ¶ Utrũ aũt votũ ſimplex impe
diat ſponſalia: Henricus boych ſup cap̃. Rur-
ſus. ex̃ qui cle. vel vo. circa hoc primo dat duas
regulas / quaꝝ prima eſt. Quotiens ꝯtrahunt
duo vincula equalis potẽtie incõpaſſibilia: pri
mũ preiudicat ſcdo. Scda regula eſt: ſi duo vin
cula diſparis potẽtie incõpaſſibilia ꝯtrahunt:
fortius repellit minus forte: vt ꝓbat extra de
De vo- ſpon. ca. Si inter. Cũ ergo querit an votũ ſim-
to ſim- plex diſſoluat ſpõſalia de futuro. Diſtingue: qꝛ
plici. aut votũ ſimplex p̃cedit ſponſalia ipſa: aut ſe-
quit. Si precedit votũ ſponſalia: tũc impedit ⁊
dirimit etiam ſponſalia de futuro iurata vt in
iſto ca. Rurſus / qꝛ hoc caſu iuramentũ eſt illi-
citũ cum iuret facere ꝯtra id qđ vouerat. vnde
non eſt obſeruandũ. xxij. q. iiij. inter cetera. Si-
cut alr̃ in ſponſalibus priora ſponſalia ſunt cõ
ſummanda. vt ex̃ de ſpon. ſicut ex litteris. Qđ
eſt verũ: etiã ſi in primis nõ interuenerit iura-
mẽtũ: ⁊ in ſcdis interuenerit. ſm̃ Inno. ⁊ Hoſt.
Abba. ⁊ Joh. an. Aut ſponſalia precedũt votũ
ſimplex: ⁊ tũc votũ nõ impedit vel dirimit ſpon
ſalia. Sed eo caſu cogi debet vel votuꝫ ſolẽni-
zare ſcꝫ ꝓfitendo in religione: ⁊ ſic eſſent ſolu-
ta ſponſalia: vel ſponſalia profiteri. i. ꝯtrahere
matrimonium. vt ex̃ de cõuer. cõiu. ex parte. ij.
ſm̃ Inno. ⁊ Hoſt. Adde ꝙ hoc videt intelligen
dũ qñ alter coniugũ hoc petit: ſcꝫ illũ cogi. Nã
ſi vellet votũ implere etiã in ſclo remanẽdo. i.
ꝯtinere ⁊ mutuo ſe volũtarie abſoluerẽt ab ob-
ligatione ſponſaliũ autoritate eccleſie fieri po-
teſt: quinimo cũ adhuc poſſit votũ ſuũ implere:
etiã ſi alter non abſoluit a talib⁹ ſponſalib⁹: qꝛ
poteſt religionẽ intrare: tenet votũ quo ad deũ
et hoc ſi votũ eſſet fortius vinculũ ꝙ iuramẽtũ
vel ꝓmiſſio ſponſaliũ: vt videt: ſed vt in dire-
ctorio iuris dr̃: ſm̃ Inno. Hoſti. ⁊ Goff. vident
eſſe vincula equalis potẽtie. et ideo dicũt ꝙ pri
mũ p̃ualet: ſicut prima ſponſalia p̃ualent ſcdis
nuptijs: ⁊ prima ſunt cõſummãda nõ ſcda. Sic
in ſponſalib⁹ ⁊ voto ſimplici meli⁹ eſſet ſeruare
votũ ꝙ cõſummare ſponſalia: ſed hoc nõ niſi p
ꝓfeſſionẽ in religione. Qđ etiã dictũ eſt in pri
mo caſu ſcꝫ ꝙ votũ precedẽs ſponſalia impedit

et dirimit: intelligit quo ad deũ: qꝛ talis nõ po Ad hoc
teſt licite ꝯtrahere: ⁊ ſi cõtrahit etiã mrĩmoniũ vide qđ
p verba de preſenti: nõ poteſt licite ꝯſummare dicit. ß.
ipm̃: ſꝫ tenet religionẽ intrare: ſi tamẽ de facto c. xvi. ß.
cõtrahat tenet matrimoniũ. ¶ De voto ſolẽni l. c. iiij.
quomodo ipediat vel dirimat dictũ eſt ſupra. ⁊
de cõtracto p verba de p̃ſenti quomodo poſſet
diſſolui etiã ibi. Itẽ nota ꝙ ille q̃ ꝯtraxit ſpon-
ſalia ſi vult recedere ab eis extra caſus predi-
ctos: debet moneri prius ad obſeruãdũ. ex̃ eo.
req̃ſiuit. Tandẽ poteſt cogi p cenſurã. ex̃ eo. ex
litteris. ij. Tamẽ cogendus nõ eſt vbi probabi
liter timet difficilis exitus: puta vxoricidiũ / et In. iiij.
hmõi: vt in dicto. c. requiſiuit. Peccat tamen di. xxvij
mortaliter ſm̃ Tho. recedens ab ipſis: etiaꝫ ſi q. ij. ar. j
non cogatur per eccleſiam. ad. ß.

¶ De contractu matrimonij de preſenti. Capl̃m. xix.

Matrimoniũ ratificat ſiue cõtrahit p
verba de p̃ſenti exprimẽtia mutuuꝫ
ꝯſenſum: vel etiã p litteras abſentũ
ſignificantes mutuũ ꝯſenſum: vel p
alia ſigna manifeſta in illis qui non
poſſunt loqui vel audire. Requirit ergo primo Ad con
et principaliter ꝯſenſus animi ſeu intẽtio con- trahen-
trahẽdi ex vtraqꝫ parte. Unde ſi aliq̃s ꝯtrahit dũ req̃-
ſponſalia: vel etiã ꝯtrahit p verba de p̃ſenti nõ ſita.
habẽs intẽtionẽ ꝯtrahẽdi: ſed extorquẽdi car-
nalẽ copulã: ⁊ ſic cognoſcat illã: p̃ſumi debet ꝓ
matrimonio. vt ex̃ de ſpon. tua. et ita iudicaret
in foro iudiciali. eccleſia etiã ſi de verbis illorũ
ꝯtrahentiũ conſtiterit cõpellet illũ ſtare cũ illa
cũ de intẽtione ipſi eccleſie conſtare non poſſit.
Unde nõ crederet eis etiã ſi ambo dicerent ſe
non intẽdiſſe ꝯtrahere: qꝛ quilibet ſic poſſet di
cere: ⁊ ſic dimittere vxorẽ ad placitũ: ⁊ hoc niſi
ſignis euidentib⁹ appareat ſe illud non inten-
diſſe / ſed ſimulaſſe: tũc eccl̃ia iudicabit nõ eſſe ma
trimoniũ: alr̃ verbis eoꝝ ſtabit vt dictũ eſt quaſi
vere ⁊ cũ intẽtione dicta ſint. In foro tamẽ pe-
nitẽtie ſi ille q̃ ſic ꝯtraxit ſimulate: nõ ꝓpoſuit
eã ducere: nec vnq̃ ꝯſenſit in eã: nõ debet ex il-
lo facto iudicari mrĩmoniũ ꝯtraxiſſe: qñ ex al-
tera parte dolus affuit: ⁊ defuit oino cõſenſus:
ſine quo nequeũt fedus efficere cõiugale: vt in
dicto. c. tua. Idẽ Pe. Tho. ⁊ Alb. Et addũt ꝙ In. iiij.
illa ex parte cui⁹ non eſt dolus excuſat a pctõ: di. xx-
ſed deceptor ſi verã vult facere penitentiã: ne- viij. q. ij
ceſſe habet illã ſine fictione ducere quãtũ in eo p totũ.
eſt: vel dare ſibi virũ ꝯuenientẽ: aut aliter ſatiſ
facere. Addit tñ Tho. ꝙ ad hoc tenet ſi vir ſit
equalis ꝯditiõis cũ illa. Nã ſi ſit multo meli-o-
ris cõditionis ꝙ illa: vel ſi aliud ſignũ euidens
fraudis apparuit: poteſt probabiliter p̃ſumi ꝙ
ſponſa nõ fuit decepta: ſed decipi finxerit: ⁊ tũc

nō tenetur ad p̄dicta ſm quoſdā. Itē nota ſm Rich.in.iiij. q̄ cū q̄s cognoſcit eā cū q̄ cōtraxit ſolū p verba de futuro: q̄uis ſit ibi mr̄imoniū p̄ſumptū ſm iudiciū eccl̄ie: tn̄ ſm iudiciū dei nō eſt ibi mr̄imoniū: q: mr̄imoniū ſm rei veritatē ſine reali cōſenſu de p̄ſenti ꝯtrahi nō pōt. Vn̄ ſi talis ꝯtraheret cū alia p verba de p̄ſenti: cū ipſa ſcḋa remanere debet: ⁊ licet eccl̄ia iudicaret ꝓ prima ⁊ cogeret ſcḋam dimittere ⁊ ad p̄mā redire: ipſe tn̄ qui ſcit factū ſuū: nullo modo dꝫ dimittere ſcḋam ⁊ ſtare cū p̄ma: q: adulteriū cōmitteret: ⁊ poti⁹ debet pati excōicationē. Et licet p̄lat⁹ eccl̄ie nō peccet in iudicādo ſic: q: iudicare habet ſm ꝓbatiōes exteriores: iſte etiā nō peccabit ꝓ illo tp̄e quo abſtinet a diuinis ⁊ ſacramētis ꝓpter talē excōicationē. Q: ergo ꝯſenſus animi principaliter req̄rit̄ in mr̄imonio: hinc eſt q̄ furioſus vel inſan⁹ dicēdo verba exprimētia ꝯſenſum mr̄imonii: nō propter hoc ꝯtrahit: q: ſcꝫ talis ꝯſentire nō pōt.xxxii.q.vii. neq̄ furioſus. qḋ intelligēdū eſt dū eſt i furore.
Qui cō trahere poſſunt et q̄ñ. Nā ſi habeat dilucida interualla: tūc ꝯ̄here pōt. Tho.⁊ Rich. Itē ebrius ſi ita ebri⁹ eſt q̄ neſcit q̄d agat: nō pōt ꝯtrahere: niſi qḋ fecit in ebrietate poſtea ratū haberet: ſed ſi nō auferat̄ vſus rōnis ꝓpter ebrietatē ꝯ̄here pōt. Tho.⁊ Rich. in.iiij. Itē inter abſentes non pōt ꝯtrahi niſi p l'ras exprimētes ꝯſenſum vel p ꝓcuratorē: qui ſup hoc habeat ſpeciale mandatū: nec pōt aliū ſubſtituere: niſi ſit ei ſpecialiter cōmiſſum: qui ꝓcurator ſi fuerit reuocat⁹ anteq̄ ꝯtrahāt: nō tenet mr̄imoniū poſtea ꝯtractū p ip̄m ꝓcuratorē: q̄uis ignorauerat reuocatiōeꝫ. ex̄ de ꝓcu. ꝓcurator. lib.vi. Hoſt. Cū aūt mr̄imoniū inter abſentes ꝯtrahit̄ p litteras ſolū: dicit Ray. ſi illa vel cui mittunt̄ littere nulli exprimit cōſenſum ſuū: credo ſine p̄iudicio quantūcūq̄ ꝯſentiat nō eſſe mr̄imoniū: ſed tn̄ demū erit q̄ñ notificauerit ſiue ſignificādo illi q̄ miſit l'ras ſiue aliū dicēdo. ¶ Item ante quartūdecimū annū maſcul⁹: ⁊ ante.xii. femina ꝯtrahere nō poteſt. ex̄ de deſpō. impu. puberes. Et ſi ante ꝯtrahūt non eſt mr̄imoniū: ſed erūt ſponſalia: niſi eſſent proximi pubertati: et ita q̄ malicia ſuppleret etatē. ex̄ de deſpon. impu. de illis.ii. Dicit autē
Ad hoc Ec.18. Pet. de pal. q̄ ſi nō diſtent plus q̄ p ſex mēſes vel malicia ſuppleat etatē: ⁊ poſſint carnaliter cōmiſceri: tenet matrimoniū ꝯtractū. extra de deſpon. impu. c. puberes. Ray. aūt dicit q̄ non debet diſtare a pubertate vltra ſex mēſes: licet alia cōcurrāt. ar. ex̄ de deſpō. impu. cōtinebat̄. qḋ dicūt pleriq̄ doct. Hoc veruꝫ eſt niſi carnaliter copulati: tūc enī credo tutius: dicit Jo. in ſumma cōfeſ. ꝓ matrimonio iudicandū: etiā ſi vltra ſex menſes a legitima etate diſtarent. ex̄ de deſpō. impu. c. a nobis. Cōcor. Inno. in glo. ſup. c. cōtinebat̄. Sed Alb. in. iiij. ſic dicit. Michi videt̄ de diſtantia potius in plus q̄ minus determinandū ſm diuerſam diſpoſitionē mēbrox ⁊ ſagacitatis. Quia ego vidi puellam de qua teſtimoniū p̄hibebat̄ q̄ erat nonē annorū: que cōcepit ⁊ peperit: cū decimū implere inceperit. Et p̄hi dicūt q̄ quidā naſcunt̄ dentati lanuginoſi ⁊ piloſi in genitalib⁹: qui citius alijs ſunt apti ad coitū. Et puto q̄ variant̄ hec in locis calidis ⁊ frigidis ſicut ⁊ ipſa impregnatio et corporis incrementū. Goff. dicit q̄ p aſpectū corporis: ⁊ eius qualitatē pubertas ꝓbari debet. Et quāto tēpore anni determinati p̄ueniri poſſunt: dicit arbitrio iudicis relinquendū: vt ipſe qualitatē pſone: prudentiā ⁊ maliciā metiatur. Nā et pubertas pleruq̄ annos anticipat ⁊ potētia coeūdi. ex̄ eo. puberes. et. c. a nobis. Hoſtiē. vero dicit q̄ nunq̄ dicit̄ potens: niſi probet̄ p euidentiā: quantūcunq̄ ſit proximus pubertati. Unde nō poteſt p̄ueniri tēpus duodecim annox in femina: ⁊ quattuordecim in viro: niſi forte dies adiuuendo. ¶ Et q: ſcḋm qḋ requirit̄ in matrimonio ꝯtrahendo eſt expreſſio cōſenſus p verba vel p equipollentia: ideo nota q̄ ſi in ipſa expreſſione verbox ponat̄ pactum vel cōditio cōtra ſubſtantiā et bona matrimonij: nil agit̄. vt ſi dicat aliquis. Cōtraho tecū: ſiue accipiā te in meā vxorē ſi generationē prolis euites: vel donec inueniā aliā digniorē: vel ſi ꝓ queſtu te adulterandā tradas. Nā prima ꝯditio eſt ꝯtra primū bonū matrimonij: qḋ dicit̄ proles. Secūda cōditio cōtra ſcḋm bonū matrimonij: qḋ dicit̄ ſacramentū. Tertia cōditio eſt cōtra tertiū bonū matrimonij: qḋ dicit̄ fides. Iſta tria ſcꝫ fidē/ prolē/ ⁊ ſacramētū ponit Aug. eſſe bona matrimonij. xxvii. q. ii. c. omne. Et in ꝓle intelligit̄ vt amanter ſuſcipiat̄ ⁊ religioſe educetur. In fide/ ne cum alia vel alio miſceat̄. In ſacramento vt matrimoniū poſtq̄ cōſummatū fuerit nō ſeparet̄ vſq̄ ad mortē: licet quo ad actū poſſit ſeparari: vel ex cōi cōſenſu: vel ꝓpter fornicationē. Quādo ergo aliqua cōditio ponit̄ ꝯtra aliqḋ p̄dictox: nō tenet matrimoniū. ex̄ de cōdi. appo. c. ſi. Sed ſi ꝯtrahēs intēdit nō ſeruare fidē ſed adulterari: nichilominus tenet ſi hoc non ducat̄ in pactū. Siliter intentio prolē vitādi maxime ſi ducat̄ in pactū ſm Pe. excludit matrimoniū: ſed intentio nō educādi prolē nō excludit: nec etiā deſperatio prolis. Itē intentio nunq̄ exigendi debitū ſm Guil. non vitiat ꝯtractū: immo etiā intētio negandi: dūmodo non ducat̄ in pactū. Itē intentio ducendi aliā vxorē dimiſſa illa cū qua contrahit vitiat cōtractū: ſed ipſa retēta tenet matrimoniū. Si autē in expreſſione verborū ponatur cōditio inhoneſta vel impoſſibilis: nō ta

De expreſſione cōſenſus.

men contra bona matrimonij:tenet matrimo‑ nium ⁊ illa conditio habetur pro non adiecta. extra de condi.appo.c.ſi.

¶ Pro maiori declaratiõe ei⁹ §.I.

qꝺ iam dictũ eſt de expreſſione cõſenſus ꝑ exte riora ſigna. Dicit Pet.in.iiij.diſt.xxvij.ꝙ non ſufficit actus interior ad eſſe ſacramẽti:ſed re‑ quirit ſignũ exterius expreſſum. Et q̃uis iſta expreſſio cõuenientius fiat ꝑ ꝟba: poteſt tamẽ fieri ꝑ aliũ modũ ꝓcipue in matrimonio:vt per lr̃as abſentiũ: vel ꝑ euidentia ſigna ꝯſentiũ nõ valentiũ loqui vt mutoꝝ:vel etiã loquentiũ vt dicit Tho.⁊ Inno. Dicit idẽ Pe.xxix.diſ.ꝙ in his q̃ ſunt ſui iuris requirit ꝯſenſus ꝑ eos ex‑ preſſus:ſed in his q̃ ſunt iuris alieni: vt in filijſ familias ſufficit tacitus cũ expreſſione eoꝝ in quoꝝ ſunt ptãte:vt patet.xxxij.q.ij.honorant. Idẽ Tho.in.iiij.diſ.xxvij.q.ij.art.ij.ad.ij.⁊.iij. et Inno.⁊ Guil.qui etiã ponit talẽ caſuȝ ſeu.q. Quid ſi vir dicat mulieri : accipiam te in meã vxorẽ: ⁊ illa nichil r̃ndeat. Dico ꝙ ſi mulier cõ ſentiat aio:ſed ex verecũdia taceat:ꝑmittit ta‑ mẽ ſe ſubarrari ꝑ anuli imiſſionẽ volũtarie vel dotari: ipſa taciturnitate ⁊ patientia cõſenſus eius exprimitur:etiaȝ ſi lingua taceat:vt notat Hug.xxvij. q.ij.c.vlti. Uerba eñi in mr̃imonio nõ ſunt ita de ſubſtãtia ſacramẽti vt in baptiſ‑ mo ⁊ euchariſtia. Sed verba et nutus vel alia indicia ſunt neceſſaria ad hoc vt cõſtet eccleſie de ꝯſenſu mr̃imoniali. ꝯcor.Tho.dicẽs i hmõi caſu ꝙ ſufficit ꝙ nõ ꝯdicat. Si aũt nulla eſſent indicia de ꝯſenſu ei⁹ niſi ꝙ alter ꝓtulit ꝟba:nõ credo ait Guil.ꝓſumendũ ꝓ mr̃imonio. Hoſti. etiã dicit in ſumma et in glo.ꝙ ꝟba requirunt vt ꝓbetur cõſenſus:q̃ ſi deficiãt ſufficere debẽt ſigna etiã in loquẽte. Uñ ⁊ ſi ſcribat voluntatẽ ſuã ſine verbis etiã ſufficit. Itẽ no.ſm Guil. ꝙ cũ quis ꝓteſtat corã pluribus ꝙ quicq̃d faciet vel dicet:nõ faciet aio ꝯtrahendi : ⁊ poſtea con trahat cũ illa dicẽs.Cõſentio i te ⁊ hmõi:ſi hoc cõſtat iudici.ſ.iudicialiter iudicabit ꝓ mr̃imo nio : quia recurrendũ eſt ad cõmunẽ intellectũ verboꝝ. Et interpretatio eſt facienda ꝯtra eũ q̃ dolũ adhibuit:⁊ q̃uis ꝓteſtationẽ ꝓbet:potuit tamẽ poſtea recedere ab ea ⁊ ꝯſentire in illã.

¶ Eſt autẽ effect⁹ matrimo‑ §.II.

nij cõtracti ꝑ verba de ꝓſenti inter fideles mul tiplex ſm Ray. In primis quidẽ:qꝛ marit⁹ nõ poteſt dimittere vxorẽ nec vxor virũ : ſiue effi‑ ciatur cecus ſiue leproſus vel hereticus.xxxij. q.v.horrendus.niſi tñ cauſa fornicationis : et tũc ſi dimittat maneat ſine ꝯiuge vel recõcilietur ei.xxxij.q.iiij. dixit. et i alijs.c. Poteſt tñ alter eoꝝ ante ꝯſummationẽ mr̃imonij intrare reli‑ gionẽ altero inuito: ⁊ ille q̃ remanet in ſeculo: neceſſe habet illũ expectare vſq; ad ꝓfeſſionẽ: poſtea ſolutus eſt. Nã ſi ille reuertat ad ſeculũ ante ꝓfeſſionẽ durat mr̃imoniũ:⁊ ſi remanens in ſeculo ꝯtraxiſſet cũ alia ꝑſona: ⁊ etiã ꝯſum‑ maſſet matrimoniũ:cogeretur illũ dimittere ⁊ ſuſcipere egreſſum de religione. ſi aũt talis pol lueret vxorẽ extra clauſtra pudoris : nõ impe‑ ditur ꝑ hoc ab ingreſſu religionis: qꝛ nõ ꝯſum mauit ꝑ hoc matrimoniũ ſm Arch. ad hoc.ꝫ. ca.xj. Si ꝟo vxorẽ volentẽ ingredi religionem vel iã ingreſſam:ſed nouiciã cũ qua ꝯtraxerat per verba de preſenti : cognouit etiã ꝑ violen‑ tiam:tunc non poteſt ingredi religionẽ:vel re‑ manere ſi iam intrauit contra voluntatẽ alte‑ rius cõiugis.ſm Rich.et Hoſtieñ.

¶ Secũdus effectus eſt ꝙ §.III.

mulier poteſtatẽ ſui corporis nõ habet:ſed vir: et ecõuerſo.j.Coꝛ.vij. Unde nõ poteſt ꝯtinẽtiã vouere altero inuito.xxxiij.q.v.ꝑ totũ.qꝺ videt intelligendũ quantũ ad redditionẽ debiti : ſe‑ cus quo ad exactionẽ. Itē qꝛ cõpellendus eſt reddere debituȝ vxori : licet nunq̃ cognouerit eã ⁊ ecõuerſo : nõ obſtante ſuꝑueniente affini‑ tate.ex̃ de eo q̃ cog.ꝯſan.vxo.ſue.c.diſcretionẽ. Ille tamẽ cõiunx q̃ eſt innocẽs admonẽdus eſt vt ꝯtineat:ꝙ ſi nolit : tũc nocẽs tenet ei debitũ penitus reddere: ſed exigere nunq̃ debet : niſi ſecũ diſpenſet : et poteſt in hoc diſpenſare epũs ſm Pe.de pal. Qꝺ ſi dicat alter velle ingredi religionẽ:arbitrio iudicis puta epi:aſſignabit cõueniens tẽpus infra qꝺ aut intret aut ꝯſum met matrimoniũ:al's excõicabit:⁊ tali caſu nõ obediendo eccl'ie peccat mortaliter:nec ſuffice ret ꝙ intraret aliqꝺ heremitoriuȝ: vel ſumeret tertiũ habitũ ordinis predicatoꝝ vel minoꝝ: ſed oportet ꝙ intret in vnã de religionibus ap probatis ⁊ obligantibus ad tria vota.

¶ Tertius effectus eſt ꝙ §.IIII.

vnus coniugũ nõ poteſt orare ſine ꝯſenſu alte‑ rius: qꝺ intelligit de oratione tã longa ꝙ eſſet impeditiua debiti coniugalis.xxxiij.q.ij.quos deus. Secus de orone ſolẽni vt miſſe tꝑe a ca‑ nonibus diffinita.de cõſe.diſt.ij.omnis.

¶ De matrimonio cõtracto §.V.

De mr̃imonio cõditionato.

ſub conditione certo modo vel quando teneat vel non:videndum eſt. ¶ Sciendũ igitur ſm Guil.ꝙ quẽadmodum alij contractus qui non fiunt abſolute ⁊ libere : poſſunt eſſe aliquando ſub cõditione:vt dono vel vendo tibi hoc ſi fe‑ ceris hoc/vel ſi hoc fuerit. Itẽ poſſunt eſſe ſub modo vt ſi dicatur dono vel vẽdo vt facias hoc vel illud: alioquin reuocetur quod donaui ⁊c̃.

Itē poſſunt eſſe cū appoſitiōe cauſe: vt ſi dicat͛ dono vel vēdo: q͛ hoc eſt vel fuit: ⁊ cōditio q̄dē fit p̱ ſi / modus p̱ vt / cauſa per q͛. Sic etiā ⁊ matrimoniū q̄nq͛ abſolute: q̄nq͛ ſub modo vel cōditiōe fieri vel cōtrahi pōt. Qn̄ ergo matrimoniū cōtrahit͛ ſub certo modo: tunc ſm̄ Petr. de pal. in. iiij. ſi modus eſt cōtrari⁹ matrimonio viciat cōtractū: vt ſi dico accipio vel accipiā te ſi ꝓcures venena ſterilitatis ⁊ hmōi. Sȝ ſi poſt cōtractū apponit͛ talis modus p̱ pactū quātūcunq͛ incōtinēti tūc nō viciat matrimoniū precedēs quantūcūq͛ ſit cōtra ſubſtātiā ei⁹: q͛ eodē momēto quo v͛ba cōplent͛ a deo cōiungit͛ et ꝑficit͛: vt ſi ſtatim poſt matrimoniū cōtractū dicat vn⁹ volo ꝙ ꝓcures venena ſterilitatis: al͛s non ſit m̄rimoniū: ⁊ aliꝰ cōſentit: nichil valet pactū: ⁊ nichilomin⁹ tenet matrimoniū. Si vero modus nō cōtrarietur matrimonio / tūc aut eſt impoſſibilis: vt ſi dico accipio vel accipiam te vt celebres miſſam / vel celū digito tāgas: et tūc habet͛ ꝓ nō adiecto: et pure et ſimpl͛r tenet cōtractus in foro exteriori: ſed in foro ꝯſciētie non tenet: ſi nō intēderet in hoc cōſentire. Aut modus q̄ exprimit͛ eſt neceſſari⁹: vt ſi dicā accipio te vt moriaris vel aliud hmōi: et tūc habet͛ ꝓ impleto. Aut eſt poſſibilis: et tūc ſi inhoneſtus eſt / nō tn̄ cōtrari⁹ m̄rimonio: habet͛ ꝓ nō adiecto: et tenet m̄rimoniū ſicut in legatis: vt accipio te vt furtū facias. Si poſſibilis ⁊ honeſtus: tunc nō ſuſpēdit obligationem: q͛ natura modi eſt vt poſterius impleat͛: ſed ſi ex fauore apponētis tenet͛ implere aliꝰ celebrato m̄rimonio: vt ſi dicat͛ accipio te ſi des cētū nole dotis: nō aūt ſi ex gr̄a ſui: vt accipio te cū decē libris vt habeas vñ emas tibi fundū: non tenet͛ talis nec antea nec poſt emere. ff. de cōdi. l. titio. Cū v͛o in cōtractu m̄rimonij fiat appoſitio cauſe: tūc ſm̄ Pe. de pal. cauſa ſiue ſit vera ſiue falſa ꝓ nō adiecta habet͛: et pure intelligit͛ cōtrahi m̄rimoniū ⁊ ſpōſalia: vt ſi dico accipio te vel accipiā: q͛ pater tu⁹ deſpōſauit te michi vel me tibi / et nolo venire cōtra cōſiliū ei⁹: etiā ſi illud nō ſit verū: nichilominus eſt m̄rimoniū vel ſpōſalia. Idē etiā ſi ponat͛ in futuro cauſa: vt accipio te q͛ dabis michi decē ꝓ dote. Idē etiā eſt qn̄ in tali cōtractu ponit͛ demōſtratio: q͛ ſiue ſit honeſta / ſiue inhoneſta / ſiue cōtraria matrimonio ſiue nō / ſiue de p̄nti ſiue de futuro: p̱ ſe nunq̄ impedit vel ſuſpēdit m̄rimoniū: ſed habet͛ ꝓ nō adiecta: vt v͛bi gr̄a: accipio vel accipiā filiā tuā que ꝓcurauit venena ſterilitatis: vel que eſt ſterilis vel que eſt v͛go: vel quā audiui eſſe diuitē et hmōi. Nā falſa demōſtratio nō viciat legatū. ff. de cōdi. et demō. l. falſa. nec per ꝯñs m̄rimoniū. Sed ſi demōſtratio feratur ad cōditionē / tūc impedit: nō ratiōe demōſtrationis ſed erroris: vt ſi dico accipio vel accipiā filiā tuā liberā: ſi quidē ſciret illā ancillā nichilomin⁹ teneret m̄rimoniū: ſed ſi ignorat / tūc nō valet m̄rimoniū rōne erroris: etiā ſi demōſtratio fuiſſet omiſſa: ⁊ idē ſi demōſtratio refert͛ ad ſubſtātiā: q͛ error ſubſtātie vel ꝯditōis impedit / nō aūt qualitatis. Qn̄ aūt m̄rimoniū fit ſub cōditiōe: tūc diſtinguēdū de cōditione.

Facit ad hoc ſupra codē. c. ſtē. §. l. in fi. — *vt. ſ. c. §. l.*

¶ Primo eñ quedā ſunt cōditiōes ḡnales que ſemp̱ debēt intelligi: quas ponit. d. Iac. iiij. c. in fi. vt ſi voluerit de⁹ / ⁊ ſi vixerim⁹: ⁊ he nullū cōtractū ſuſpēdūt. Quedā vero ſunt cōditiōes de his q̄ in m̄rimonio oīno ſunt neceſſarie: ⁊ al͛s m̄rimoniū impedirēt: vt ſi es xp̄iana / aut ſi nō es affinis vel cōſanguinea ⁊ hmōi. Et iſte etiā cōditiōes intelligi debēt appoſite: nec viciāt cōtractū. ¶ Tertio eſt aliq̄ cōditio de futuro neceſſaria: vt ſolem oriri cras. Vn̄ ſi dicat ꝯtraho tecū ſi ſol orīat͛ cras: ꝯtractū eſt m̄rimoniū. vt Tho. ponit in. iiij. di. xxix. q. iij. ar. iij. q͛ talia futura ſunt iam preſentia in cauſis ſuis. ¶ Quarta eſt ꝯditio ꝯtingēs ⁊ honeſta: q̄ pōt apponi ⁊ nō apponi: vt ſi pater meus voluerit aut ſi dabis michi cētū: hmōi ſi apponat͛ ſuſpēdit m̄rimoniū vſq͛ ad euētū ꝯditiōis: niſi interim ꝯſenſus de p̄nti vel carnalis copula fuerit ſubſecuta: eo ꝙ tales videt͛ receſſiſſe a ꝯditiōe. ex̄ de cōdi. ap. c. de illis. ⁊ c. ſup̱ eo. ⁊ c. p̱ tuas. ¶ Quinta eſt cōditio inhoneſta: ſȝ tn̄ nō eſt cōtra ſubſtātiā m̄rimonij: vt ſi furtū feceris / vl͛ ſi hoīem interfeceris: hec ſi apponat͛ dȝ h͛ri ꝓ nō adiecta: ⁊ tenēt ſpōſalia ſiue etiā m̄rimoniū. ex̄ de cōdi. ap. c. fi. Et ſm̄ ꝙ notat͛ ibi: idē intelligi dȝ de ꝯditiōe impoſſibili. ſ. ꝙ habeat͛ ꝓ nō adiecta: vt ſi digito celū tetigeris. ¶ Sexta eſt cōditio inhoneſta ⁊ ꝯtra ſubſtātiā ⁊ bona m̄rimonij: vt ſi dicat ꝯtraho tecū ſi ḡnationē ꝓlis euites: q͛ hoc eſt ꝯtra bonū ꝓlis: vel donec inueniā aliā digniorē: q͛ eſt ꝯtra ſubſtātiā inſep̱abilitatis: vel ſi te ꝓ q̄ſtu adulterā tradas: ⁊ h̄ eſt ꝯtra bonū fidei. Vn̄ ſi tales ꝯditiōes apponāt͛ nichil agit͛. xxij. q. iiij. iter cetera. xxxij. q. ij. aliqn̄. ⁊ c. ſolet q̄ri. ex̄ de ꝯdi. ap. c. fi. Si tn̄ poſtea talis ꝯditio remittat͛ ⁊ ſequat͛ carnalis copula ꝓ m̄rimonio iudicabit͛: et ſi tn̄ vn⁹ cōiugū ponat talē ꝯditionē / vel alter ꝯ̄dicit vel tacet: iudicabit͛ ꝓ m̄rimonio: vt in. d. c. aliqn̄. Predicta aſſumpta ſunt de Ray. Tho. Inno. ⁊ Hoſt. Quid ſi quis ſignificet p̄ri abſenti ꝙ ꝯ̄nit tale m̄rimoniū ſub ꝯditiōe ſi ipſi p̄ri placuerit: ⁊ anteq̄ ipſe pater ꝯſentiat penitet: ſȝ pater ꝯſentit nūq̄d erit m̄rimoniū? Rn̄. ſm̄ Guil. dicendū ꝙ nō: q͛ nō videt͛ ꝙ debeat dici cōſenſus: niſi duraret quouſq͛ pater cōſentiat: tn̄ anteq̄ tranſeat ad ſc̄ba vota dȝ cōpelli ſiue induci vt illā recipiat ex q̄ ſemel in eā ꝯſenſit ſub ꝯditiōe q̄ extitit

tit.ar.ex̄ de deſpō.impu.de illis. Idē Hoſti.et Ber. Quid ſi qͥs ↄtrahat ſpōſalia ſub ↄditione ſi ꝑmiſeris coitū. Rn̄deo ſm Guil.ſi ↄditio illa intelligat̄ de coitu fornicario: ꝓ nō adiecta debet haberi:cū ſit turpis. ex̄ de cōdi.ap.c.fi.⁊ ſic erit ꝓ mr̄imonio iudicandū:⁊ multo fortius ſi intelligat̄ de coitu legitimo ⁊ maritali.et eodē modo ſi dixit ↄtrahā tecū ſi vnq̄ ↄtraxero:ſi ꝓmiſerꝭ ⁊c. Quid ſi dicat accipiā te vel accipio te ſi inueniā te virginē: poſtea ſequit̄ coitꝰ ⁊ nō inuenit̄ virgo. Rn̄.ſm Inno.Bern̄.⁊ Hoſti.iudicandū eſt ꝓ mr̄imonio ſicut ⁊ in p̄cedēti. Et addit Hoſt.ꝙ licet ſic iudicare oporteat in foro iudiciali ꝓpter hoc ꝙ nō poſſunt hr̄i alie ꝓbationes:tamē in iudicio aīe nō eſt mr̄imoniū.ex̄ de cōdi.ap.c.de illis.⁊.c.ſuꝑ eo.⁊.c.ꝑ tuas. Nā et bn̄ eſt ꝙ mulier q̄ in fraudē mentita fuit decepta remaneat:et viro ſubueniat̄ qui forſitan intēdit bigamiā vitare. Quid ſi dicat accipiā te in vxorē vel dabo tibi centū:⁊ ſequat̄ carnalis copula:nunqͥd p̄ſumēdū ꝓ mr̄imonio? Rn̄. ſm Guil.nō credo. Nā cū ille q̄ dic̄ hāc optionē ꝙ liberare ſe poſſet vtrūq; patiendo: nō recolo preſumptionē eſſe inductā a iure ꝙ intelligat̄ recedere ab optione ꝑ carnalē copulā. Quid ſi dicat: ꝓmitto ꝙ nunq̄ deficiā tibi in vita mea: et ſecuta eſt carnalis copula? Rn̄.ſm Guil.nō debet p̄ſumi ꝓ matrimonio: cū ſponſalia ante mr̄imoniū nō ſoleāt ↄtrahi ꝑ promiſſiones negatiuas:niſi forte cōſtaret ꝙ ꝑ hoc intendebat ſponſalia ↄtrahere. Quid ſi dicat ducā te poſt annū: et ſecuta eſt carnalis copula? Reſpō.ſm Guil.credo p̄ſumēdū ꝓ matrimonio:qꝛ ꝓpter carnalē copulā ſubſecutā videt̄ renūciaſſe dilationi tēporis. Quid ſi quis ↄtrahat cū aliqua ſub cōditione: deinde ante euentū cōtrahit cū alia pure? Rn̄. non debet remanere cū ſecūda: etiam ſi ſit conſanguinea prime.

De fine ſeu intētione que §.VI.

habet̄ in ↄtrahēdo mr̄imoniū:qꝛ poteſt ibi eſſe et meritū ⁊ pctm̄ ⁊ mortale ⁊ veniale ſm varietatē intētionis. Circa finē ergo ⁊ intētionē matrimonij nota ſm Pe.de pal. in.iiij. diſt.xxxj. qͥnq; cōcluſiones. Et prima eſt ꝙ duplex eſt finis in mr̄imonio. Unus ꝑ ſe qui ꝓprie eſt finis ipſius mr̄imonij intentus ab eo q̄ matrimoniū inſtituit:⁊ ab oī recte mr̄imoniū ↄtrahente ſm potiſſimū ſtatū matrimonij ꝑ ſe acceptū: ⁊ iſte eſt ḡnatio ꝓlis. Unde Adā ꝓphetizans dixit. Adherebit vxori ſue:⁊ erūt duo in carne vna.ſ. generāda. Gen̄.ij. Et deꝰ bn̄dictionē nuptialē tribuēs dixit. Creſcite ⁊ multiplicamini. Aliꝰ eſt finis ꝑ accidēs.ſ.quē intendit cōtrahens: ⁊ ſic eſt finis non proprie ipſius matrimonij cōtrahētis. Et hic finis quādoq; eſt bonus/quādoq; eſt malus:ſicut finis domꝰ q̄ ſit eſt inhabitatio:finis domificātis forte eſt aliud vt lucrū.

Secūda concluſio eſt ꝙ §.VII.

matrimoniū ſemꝑ eſt bonū/vel nō eſt malū ex primo fine non ſecūdo: quia cū finis bonus eſt ipſum quoq; bonū eſt : loquendo de fine per ſe non ꝑ accidens:ſicut ſcientie medicine ⁊ iuris ſunt ſcientie bone ꝑ ſe: quia finis per ſe bonus eſt vt ſanitas corporis: ⁊ iuſta diſtributio tēporaliū : licet habentes ſcientiā poſſint eſſe mali ex abuſu eius ⁊ mala intentione.

Tertia concluſio eſt ꝙ §.VIII.

finis mr̄imonij ꝑ ſe meritorie intendit̄ : ſiue ſit finis ꝑ ſe ⁊ primo finis eius vt eſt bonū prolis: ſiue finis ꝑ ſe ſed nō primo:ſed ſcḋario intentꝰ vt vitatio fornicationis. Nā ſola generatio ꝓlis dicit̄ finis primo et ꝑ ſe : qꝛ iſte fuit finis in primaria ſui inſtitutiōe etiā in ſtatu innocētie. Et de iſto cōcedūt oēs ꝙ ſine pctō : imo cū merito poteſt intēdi principaliter. Uitatio aūt fornicationis licet ſit finis ꝑ ſe nō tamē primꝰ ſed ſcḋarius:qꝛ poſt pctm̄ fuit mr̄imoniū inſtitutū nō ſolū in officiū.ſ.generādi : ſed etiā in remediū dicēte aplo.j.Cor.vij. ꝓpter fornicationē ſcꝫ vitandā vnuſquiſq; habeat vxorē ſuā. Et ſi iſte finis ſcḋario intendatur:certū eſt ꝙ adhuc meritoriū eſt ⁊ non pctm̄:qꝛ nulla deordinatio eſt. Sed ſi vitatio fornicationis principaliter intendat̄:adhuc nō eſt pctm̄ mortale:quia nec tali fine cognoſcere vxorē eſt mortale. Sed ad ſciendū an ſit veniale videt̄ diſtinguendū:quia aut eſt talis q̄ poteſt prolē habere ſm ſpem cōmunē:⁊ tūc venialiter peccat cōtra rōnis ordinē agens: finē ſcḋariū preponēdo primo fini et principali: ſicut etiā peccaret cognoſcēs vxorē propter hāc cauſam nō curās de ꝓle vbi crederet ſe poſſe generare. Sed qn̄ ſenex non poteſt generare nec eſt ſpes de ꝓle : ſed timor de fornicatione:tunc nullū pctm̄ videt̄ :qꝛ alio modo nō poſſent ſenes ↄtrahere mr̄imoniū ſine pctō. Ridiculū eſt enī ꝙ illi q̄ nō ſperāt nec credūt ſe poſſe generare ⁊ ↄtrahāt ſola vel principali intētione generādi:cū ſpes vel intētio vel electio nō ſit de impoſſibili:ſublato aūt fine principali licet facere de ſcḋario principalē plus q̄ de tertio vel de quarto. Un̄ cū poſt ꝓlē primus finis ſit vitatio fornicationis:illa poteſt pricipaliter attendi vbi ꝓles ſperat̄ impoſſibilis haberi.

Quarta concluſio eſt de §.IX.

alijs cauſis ſeu intētionibus: vt eſt reformatio pacis: acquiſitio amicitie ex parētela:vel diuitiarū ex dote:pulchritudo ⁊ hmōi. Et reformatio quidē pacis eſt honeſta cauſa in ſe: ſed non in mr̄imonio ſi primo ⁊ ꝑ ſe intēdat̄: cū matri

moniū ad hoc nō ſit ordinatū pricipaliter: ſicut vir cognoſcēs vxorē propter ſanitatē peccat: ⁊ qui baptizatur vt ſanetur: ſed ſcdario pōt illud intendi: nō tamē eſſet mortale ſi etiā illud principaliter intenderet: ſicut nec etiā ſi diuitias vel pulchritudinē pricipaliter intēderet: cū homo nolit talia niſi modo licito: etiā ſi al's non eſſet ɔtractur⁹ mrīmoniū: ſicut etiā nō peccat mortaliter cognoſcens vxorē propter delectationē infra limites mrīmonij. Videtur tamen al's ꝙ cū mrīmoniū ſit verū ſacramētū: ꝙ nō poteſt ſine pctō mortali pricipaliter intēdi finis extrane⁹ in eo: ⁊ ꝑ accidēs oībi inſtitutioni mrīmonij totaliter: ſicut ſi qs pncipaliter baptizaretur ꝓpter ſanitatē vel queſtū faciendū non curās de grā baptiſmali: nō eſſet hoc ſine ɔtemptu iniuria ⁊ irreuerētia ſacramēti ⁊ abuſu ei⁹. Sed iſta ſententia eſt multū dura: quia multos inuoluit. Et videtur eſſe ɔtra illud qd̄ habetur .iij. Reg. j. vbi dauid duxit in vxorē abiſac ſunamitē ſolū vt calefaceret eū: ⁊ nō ſpe ꝓlis: nec timore fornicationis: qr nō cognouit eā nec peccauit. Diuitie ſi ſcdario intēdantur vt ꝓles melius educentur: et onera mrīmonij melius ſupportētur: nullū eſt pctm̄. Et ſimiliter ſi pulchritudo eſt ſecūdario intenta ad fornicationē vitandā. In caſu in quo illa vitatio poteſt principaliter intēdi: nō facit peccatū etiā veniale: ſed ſi ſcdario intēderetur ad voluptatē facit peccatū veniale: et ſimiliter diuitie immoderate licet ſcdario intente.

¶ Quinta concluſio eſt ꝙ §. X.

dato ꝙ ɔtrahere ꝓpter voluptatē pricipaliter eſſet pctm̄ mortale: nō tamē cognoſcere ꝓpter voluptatē eēt mortale: dūmodo nō eſſet idē cū alia factur⁹: qr nō eſt ita dānabilis abuſus rei cōis ſicut rei ſacre: ſicut bibēs cū cipho cōi ꝓpter voluptatē nō eſt in ſe niſi veniale: ſed nō ꝓpter hoc ſequitur ꝙ portās calicē ad tabernā ad bibēdū ꝓpter voluptatē quin peccet mortaliter: et hoc ꝓpter abuſuz rei ſacre. Qui aūt ɔhit mrīmoniū ꝑ vba de p̄ſenti ꝓpt̄ finē indebitū: abutitur re ſacra qr eſſentia ſacri ꝗ ibi ɔſiſtit: ſed qui cognoſcit vxorē ſuaȝ ſine indebito abutitur re nō ſacra. i. muliere: qr eſſentia ſacri trāſiit vnde nō adeo peccat. Et eſt argumētuȝ ꝙ ſi iudex pena pecuniaria punit malefactores dū tm̄ eſſet al's puniturus: licet q̄rat pecuniā: vel nō cogitans actu de iuſticia: dū tamē nō ſit facturus iniuſte nō eſt niſi veniale. Nā ſi p̄poneret expreſſe (al's implicite) pecuniā iuſticie: non eſſet excuſat⁹ a mortali. Et ſimiliter canonicus nō al's iturus ad eccleſiā niſi vt lucretur diſtributionē non peccat mortaliter: dū tm̄ nollet eā illicite lucrari: ⁊ paratus eſſet ire ſi de⁹ vel eccl'ia p̄ciperet. Nota ꝙ Tho. in. iiij. diſt. xxx. dicit in expoſitione lr̄e. in fi. loquēs de iacob ꝗ cōtraxit cū rachele que erat pulchra: vt patet Gen. xxix. ꝙ decor faciei nō fuit cauſa principalis talis ɔtract⁹ mrīmonij/ ſed ſcdaria: ⁊ hoc bene pōt eſſe ſine pctō: vel qnq̄ etiā cū pctō veniali. ſi aūt eſſet pricipalis cauſa libido pulchritudinis: nō excuſaretur a mortali ſi eſſet effrenata libido. Hec Tho. ita ſcȝ ꝙ ibi ɔſtitueret finē. Quis aūt aliq̄ ɔtrahāt mrīmoniū ꝓpter ſcdarias cauſas quaſcūq̄ dictas nō principaliter ꝓpter primā: nō hȝ iſtud vitiare mrīmoniū ɔtractū ſm Ray. ſed ſufficit ꝙ ɔtrahant ꝑ verba de preſenti: ⁊ ɔtrahere intendant. vt. xxxij. q. ij. ſolet.

¶ Addem⁹ ſextā cōcluſionē §. XI.

ex verbis ipſius Pe. de pa. in. iiij. ſ. ꝙ ɔtrahere mrīmoniū ꝑ vba de p̄ſenti ei ꝗ eſt in pctō mortali ſiue viro ſiue mulieri videtur eſſe pctm̄ mortale. Dicit eñ Aug. ꝙ ſacrā talia fiūt vnicuiq̄ cū q̄li ɔſciētia qs accedit ad ea. j. q. j. c. ꝑ eſaiā. Cū ergo mrīmoniū ſit vnū ex ſacris eccleſie et eſſentia eius ɔſiſtat in ɔtractu ꝑ vba de p̄ſenti nō in carnali copula: al's nō fuiſſet verū mrīmoniū eſſentialiter inter mariā ⁊ ioſeph: ſequitur ꝙ ɔtrahēs in mortali mrīmoniū mortaliter peccat. imo idē Pe. de pa. in. iiij. diſ. vij. q. ij. videtur tenere ꝙ nō ſufficiat ɔtritio: ſȝ ꝙ ſit neceſſaria etiā ɔfeſſio. Dicit eñ ꝙ in oīni ſuſceptiōe ſacri poſt baptiſmū obſeruādū eſt h̄ ei ꝗ poſt baptiſmū peccauit mortaliter vt nō accedat ad aliqd̄ ſacrm̄ incētrit⁹: niſi pri⁹ faciat ɔfeſſionē. Et rō eſt: qr ſicut baptiſm⁹ eſt ianua oīm ſacroꝝ ante qd̄ nullū ſuſcipi pōt vel dȝ: ita pnīa eſt ſcda tabula poſt naufragiū. Vū poſt naufragiū. i. mortale cōmiſſuȝ poſt baptiſmū: nullus etiā ɔtrit⁹ dȝ accedere ad ſacrm̄ aliud niſi ɔfeſſus. In cōfeſſione eñ pficitur pnīa inquantū ſacrm̄: qr ſic ꝑ miniſtrū eccl'ie datur ⁊ abſoluitur. idē dicit di. l. xvij. q. ij. Addit tñ ibi i fi. ꝙ nō tñ mortaliter peccat ſuſcipiendo vel miniſtrādo ſacrm̄ poſtq̄ ɔtrit⁹ eſt: cū ſit iā deo ɔiūct⁹ ⁊ penitēs: vñ ⁊ ɔfeſſus in ꝓpoſito: qd̄ tamē nō ſufficeret ꝗ ad euchariſtie ſumptionē habendo copiā cōfeſſoꝝ ſm Tho. ⁊ oēs alios. Septimo no. ꝙ cōtrahēs mrīmoniū clandeſtine: ita ſ. ꝙ nō poſſit ꝓbari: peccat mortaliter: qr cōtra p̄ceptū eccleſie agit. Itē ⁊ qui ɔtrahit ſiue occulte ſiue manifeſte nō intēdens ɔtrahere: ſed decipere ad extorquendā copulā et hmōi: peccat mortaliter: qr vtitur fictione in ſacro: ⁊ in dānū alterius. Itē ⁊ qui votū habet ſimplex caſtitatis anteq̄ diſpenſetur. Iteȝ ⁊ qui cogit aliqueȝ cōtrahere coactione abſoluta vel cōditionata. Iniuriatur eñ ei notabiliter: cū matrimonia debeant eſſe libera ſm oīa iura. Iteȝ qui excōmunicatus eſt ſcienter ⁊ cōtrahit matrimonium: peccat mortaliter.

De cō ceſſu ad matrimonium.

¶ De ↄſūmatiōe matrimonij ⁊ actu coniugali: qḋ aliqñ eſt mortale: ⁊ nouē modis / aliquādo veniale / aliquādo nullū. Cap.xx.

Poſtq̄ actū eſt de mr̄imonio quo ad deſponſationē ſeu ꝓmiſſionē de futuro: ⁊ quo ad ratificationē ſeu contractū ꝑ ꝟba de p̄ſenti: nūc videndū eſt de ↄſummatiōe ei⁹ ꝑ copulā carnalē. Et circa hoc p̄mo ponenẗ caſus plures in quib⁹ actus cōiugalis eſt mortale pctm̄. Scd̄o caſus in q̄bus eſt veniale. Tertio qñ eſt actus meritoꝛi⁹ et qñ indifferēs. Quarto de nuptijs et bn̄dictione que ipſum ordinarie ſequiẗ.

¶ Quantū ad primū Pe. de §.I.

pal. in.iiij. diſt.xxxij.q.iij. ponit nouē caſus in quib⁹ eſt mortale pctm̄ actus ↄiugalis. Et primus eſt quātū ad intētionis īordinationē effrenate libidinis qñ.ſ. fertur intētio extra limites mr̄imonij: idē.ſ. facturus cū quacūq3 alia q̄ ſibi occurreret vel cū eadē ſi nō eſſet ſua vxoꝛ vt ſatiſfaceret voluptati ſue vel ipſi delectatiōi veneree inherens vt fini vltimo. Et ideo Hiero. d. q̄ ſapiēs iudicio.i.ſm rationē debet diligere vxorem nō affectu.i. paſſione vt nō regnet in eo impetus voluptatis: nec preceps feraẗ ad coitum xxxij.q.iiij. origo. ſed vt dicit idē Pe. qꝛ actib⁹ nō habitib⁹ meremur ⁊ demeremur: hoc intelligendū eſt qñ actu hoc cogitabat.ſ. talis inordinationē intentionis. et idē videẗ dicendū qñ vxorē cognoſcēs vir animo deliberato ad aliā intendit quā3 carnaliter diligit: ⁊ ſimiliter de vxore cum ad aliū mentem figit.

¶ Secūdus caſus eſt quātū §.II.

ad locū in quo talis act⁹ exerceẗ: videl3 in loco ſacro. Circa hoc tñ q̄da3 vt Rich. in.iiij. diſtinguūt. et dicit ipſe q̄ ſi neceſſitate guerrarꝫ icluſi in aliquo loco ſacro vñ exire nō poſſunt ꝓ lōgo tp̄e: licet vtriq3 exigere ⁊ reddere debitū: qꝛ nō eſt iniiciendus laqueus alabus ꝓpter mūdiciā loci ſacri. Sed ſi paruo tp̄e: tunc debēt ↄtinere tp̄e neceſſitatis ⁊ tribulatiōis. Nā ⁊ noe et filij eius ⁊ pecoꝛa ↄtinuerūt tp̄e diluuij. Pe. tñ de pal. reprobat iſtā diſtictionē: ⁊ dicit ſimpliciter illicitū ⁊ moꝛtale: qꝛ etſi nō poteſt aliū locū habere: nō debet propter hoc locū ſacrū polluere cū hoc nō ſit neceſſitatis ſicut ibi emittere vrinā. ſiue ergo habeaẗ alius locus ſiue non poſſit haberi alius locus ad hoc: certū eſt q̄ nō licet petere: ſ3 nec reddere teneẗ alter illud qḋ reddi non pōt ſine irreuerētia loci ſacri. Nā ꝓpter hoc indiget recōciliatione ſm Jo. an. quātū eſt ex natura facti: licet ꝑ accidēs ſi eſt occultū nō indigeat recōciliatione: qḋ etiā ponit Hoſt. Et licet iura antiqua nō faciāt mētionē niſi de pollutione ꝑ adulteriū. extra de adul. ſignificaſti. equaliter tñ iura noua dicūt de effuſiōe ſanguinis ⁊ ſeminis. Vñ ſicut effuſio ſanguinis etia3 ſi fiat a nō priuato ſ3 a iudice (cui alr̄s licet) locū ſacrū violat ibi facta: etiā ſi ſanguis nō cadat in terrā: ita etiā ſeminis effuſio ſiue ab extero viro ſiue a ſuo marito polluit locū: etiā ſi non cadat in terrā. Tho. in.iiij. diſt.xxxij.q.v. art.j. et Pe. in.iiij. dicūt ſimplr̄ q̄ nō teneẗ ↄiunx reddere debitū in loco ſacro: qꝛ nō ita teneẗ oī loco ſicut oī tp̄e. Nā tp̄s violari nō poteſt ſicut locus ꝑ hoc violaẗ: ſed nec in oī alio loco: niſi ſeruata debita honeſtate: qꝛ nō in publico. Vtrū autē moꝛtale vel veniale ſit hoc: nichil dicūt.

¶ Tertius caſus eſt quātū §.III.

ad modū: cū ſc3 eſt modus ↄ̄ naturā. Sed dicit Tho. in.iiij. di.xxxj. in expoſitiōe lr̄e: q̄ vſus cōiugij ↄ̄ naturā pōt dici duplr̄. Vno mō cū p̄termittiẗ debitū vas: ⁊ h̄ ſemꝑ eſt moꝛtale ſm oēs doc. eo q̄ ꝓles ſeq̄ nō pōt: ⁊ tota intētio nature fruſtraẗ. Vñ ⁊ Aug. xxxij.q.vij. Adulterij. poſt aliq̄s ſpecies luxurie noīatas ſubdit. Oīm hoꝛū peſſimū eſt qḋ ↄ̄ naturā fit: vt ſi mulierj mēbꝛo ad hoc non cōceſſo vir vti voluerit. hec ibi. Vñ nullo mō vxoꝛ d3 viro ī hmōi aſſentire. Nō eñ excuſareẗ a moꝛtali pctō quātūcūq3 cū animi diſplicētia hoc faceret: nec timoꝛ vel ſufferētia ꝟberū vel futura incōtinētia viri eā excuſaret: niſi ei violētia abſoluta inferreẗ: a q̄ ſe nō poſſet defendere: ſed ex h̄ in futurū licite ei poſſet debitū denegare. Scd̄s modus ↄ̄ naturā eſt qñ ſeruato debito vaſe p̄termittiẗ modus a natura inſtitut⁹ quātū ad ſitū. Mod⁹ eñ a natura inſtitut⁹ quātū ad ſitū (vt d̄r in ſumma ↄfeſſoꝝ) eſt vt mulier iaceat in doꝛſo: et vir ſuꝑgrediaẗ ſuꝑ ventrē ei⁹: ⁊ hoc mō aptioꝛ fit ↄceptio. Qñ ergo recediẗ ab iſto mō ſituali: dicūt aliqui q̄ ſi ſeruaẗ mod⁹ ↄtrarius: vt qꝛ vir nubit in feminā.i. mulier ſuꝑgrediẗ virū q̄ peccat moꝛtalr̄: vt Pe. de pal. et Henric⁹ boic. ſuꝑ.c. inq̄ſitiōi. ex̄ de ſen. excō. Jde3 videẗ ſentire Guil. ⁊ Glo. Paraldi in ſumma vitioꝝ aſſignāt ꝓ rōne: qꝛ talis modus nō cōuenit ſeminis infuſioni quo ad virū: nec ſeminis receptioni quo ad mulierem. et ſic videẗ impediri prolis generatio intenta a natura. Si aūt alio modo indebito: ſeruato tamē debito vaſe vtatur: diſtinguit Pe. de pal. quia aut hoc facit p̄ciſe cauſa voluptatis ſine aliqua cauſa neceſſitatis vel rationabili: ⁊ tūc dicit ſimpliciter etiā eſſe moꝛtale: quia eſt vxoꝛ eius niſi quo ad act⁹ naturales: aliter agendo abutiẗ ſacramēto ↄiugij: ſicut q̄ ꝑuerteret vſum ⁊ ritū alteri⁹ ſacramēti ſciēter eſſet trāſgreſſoꝛ precepti: non ſolū in eſſentialibus

De indebito modo couuu.

mulier

ſed etiā in accidētalibus. Aut hoc fit ex cauſa rōnabili: puta ꝓpter periculū ſuffocatiōis partus: ꝓpter qđ timet mō debito ad vxorē accedere: ſed ex alia pte accedit ꝙ debita: ſeruato tñ vaſculo muliebri: nec ſciēter ſemen ab extra effundat: non erit mortale. Idē ſi hoc faciat ex alia infirmitate. Guil. etiā in glo. Ray. dicit ꝙ cū hoc fit ꝓpter periculū ſuffocatiōis vel egritudinē vel aliā indiſpoſitionē corporis pōt eſſe ſine pctō: quāto aūt magis recedit a naturalitate modi/tāto grauiꝰ peccat. Sed Alb. mag. in. iiij. di. ꝙ nichil eoꝝ que facit vir cū vxore in actu cōiugali ſeruato debito vaſe eſt de ſe mortale: ſed pōt eſſe ſignū mortalis cōcupiſcentie: qñ ei nō ſufficit modus determinatꝰ a natura: ſed aliū inuenit cauſa ſe delectādi: cū nō ſubeſt cauſa infirmitatis vel alia rōnabilis. Ex qbꝰ dictis videt ſentire Alb. ꝙ non impedit generatio ꝓlis p tales modos indebitos: ſeruato debito vaſe: q̄ fuit maximꝰ pbs. Et hāc rationē vident aſſignare q̄ dicunt alios modos eſſe mortale. ſ. impedimētū ꝓlis excipiēde. Dure ergo in tali exceſſu reprehēdēdi ſunt cōiuges: et ꝙ abſtineant cū non ſubeſt cauſa. Inducēde ſunt ad hoc vxores ꝙ viris a quibꝰ cōiter iſta ꝓcedunt non cōſentiant in hmōi: ſi tñ timore verberū vel incōtinentie viroꝝ eis aſſentiant nō poſſunt ex hoc argui de mortali: ex quo ſm Alber. illud de ſe mortale nō eſt. Nam de intentione viri exigentis qualitercunqꝫ non hꝫ ipſa iudicare vt per hoc poſſit ei debitū denegare: nec de facili eſt precipitanda ſentētia de tali modo ꝙ ſit mortale in ſe.

¶ Quartus caſus eſt ratiōe §. IIII.

aborſus tpē cōceptus vel partus ſi ꝓbabiliter timet: qꝛ cōtra charitatē eſt ꝙ qs velit delectari cū pernicie vite ꝓlis. Sed ꝑ maiori declaratiōe huiꝰ ſciendū ſm Pe. ⁊ Rich. in. iiij. ꝙ tpe pregnatiōis reddere debitū non eſt peccatū: ⁊ reddere dꝫ ſi nō eſt periculū aborſus: pōt etiaꝫ exigere in dicto caſu abſqꝫ mortali: qꝛ mrimonū nō ſolū eſt in officiū/ſed etiā in remediū: vt dictū eſt: ſed vbi eſſet periculū ꝓbabile aborſus: nec debꝫ exigi nec reddi: alr̄ eſſet mortale ſm Pe. de pa. Qui etiā dicit ꝙ petere debitū tali tpe eſt ſemꝑ veniale: ſi tñ nō ſit periculum aborſus: et maxime mulieri: qꝛ ſꝫ medicos impregnate magis appetūt coitū. Sed valde reprehēſibile eſt vt hoīes non cōtineant tpe cōceptus: qđ beſtie faciunt. Nā elephas ad impregnatā nō accedit. Et Plinius dicit ꝙ tpe cōceptus ceruie femine a maribus diſcedūt donec a partu purgent. Et vt dicit frater Jo. de ſancto gemi. in lib. v. de ſſſitudinibꝰ. Nota exigēte materia (ꝗuis nō ſit pulchrū dicere vel audire: vtile tamē ſcire) ꝙ ꝗuis matrix mulieris poſt impregnationē claudat/tñ ex delectatiōe mouet aliqñ ⁊ apit: vt dicit Auicē. ⁊ ideo imminet piculū aborſus: qđ etiā refert idē Pet. de pa. vbi. ſ. Et ꝓpterea Hier. vituperat accedentē ad pregnātē. xxxij. q. iiij. origo. et magis videt eſſe periculū circa principiū cōceptꝰ: qꝛ tunc aliqñ matrix ꝓpter delectationē aperit: ⁊ materia nōdū pfecte coagulata diſpergit/et effundit: et inſtāte partu eſt periculū ne partꝰ ſuffocet. Poſt partū aūt dū eſt mulier i puerperio: exigere vel reddere debitum neutri eſt mortale: niſi adhuc mulier ex partu eſſet infirma: ⁊ ꝓpter hoc eſſet ei piculū mortis vel aggrauatiōis infirmitatis. ſm Pe. de pa. Cui ſatis cōcordat Rich. in. iiij. di. ꝙ mulieri ſi eſt purificata ab illis corruptionibus et cōmotionibus que ſunt in mulieribus aliquāto tpe poſt partū/reddēdū eſt debitū ſi petat: ⁊ petere pōt abſqꝫ pctō: ꝗuis nondū ſit impletū tēpus purificatiōis. ſ. xl. dierū. Sed ante illud tēpus. ſ. talis immūdicie abſtinere dꝫ vterqꝫ: ſaltē debito cōgruitatis: et ſic intelligendū eſt illud. c. gre. ad eiꝰ cōcubitū. di. v. Idē Guil. Et ꝗuis decēs eſſet abſtinere de cōi cōſenſu ab actu cōiugali quouſqꝫ abſtinet ab ingreſſu eccleſie: nō tñ eſt neceſſariū: ſed immo exactꝰ tenet reddere/niſi obſtet infirmitas. Et ꝗtum ad ingreſſum in eccleſiā poſſet mulier. xl. diebꝰ expectare vbi eſt talis ꝯſuetudo: nec tenet interim ad auditionē diuinoꝝ. Pōt etiā ꝗcitius purgata eſt poſt partū templū intrare ſi vult ex deuotione ſua abſqꝫ pctō. vt di. v. c. cum enixa. et extra de pu. poſt partū. c. j. Nec obſtat ꝙ in veteri lege mulier in partu maſculi. xl. diebus omnino arcebat ab acceſſu in tēplū. ⁊ ꝑ. lxxx. in partu femine. Leuit. xij. qꝛ illud fuit cerimoniale. vñ nō ligat: nec ex eo qꝛ in lege hoc habet: ſed ex cōſuetudine ab eccleſia tolerata pōt. xl. diebꝰ abſtinere ab ingreſſu in eccleſiā ſi vult: vt dictū eſt. Modus aūt introducēdi talē mulierē in eccleſiam p ſacerdotē: nullus determinatus eſt ab eccleſia. Vñ ſeruandus eſt mos patrie: et ſi etiā ſine tali cerimonia intraret: nō ex cōtēptu ſed vel ex ignorātia/vel qꝛ nō hꝫ copiā ſacerdotis ⁊ hmōi: non credo eſſe peccatū: ſaltē mortale: debet tñ ſeruari conſuetudo. di. xij. illa.

¶ Quintus caſus eſt tēpore §. V.

menſtruoꝝ. Circa qđ diſtinguendū: qꝛ ſi innaturalis ⁊ quaſi cōtinuus ſit hmōi fluxus a quo mulier dicit emorroiſſa: nō interdicit petitio vel redditio debiti: qꝛ qñ eſt infirmitas continua vel nimis diuturna/periculoſum eſſet cōiugatis aliquibus ꝓhibere: tūc etiam mulier cōcipere nō pōt ſm quoſdā: ⁊ ſic nō timet ꝓli. Unde tūc eſt veniale petere/cū nō ſperet ꝓles immo nec veniale ſi fiat ꝓpter vitādā fornica

Tho. i iiij. diſ. xxxi. in expōne littere.

De purificatione poſt partum.

De benedictiōe purificate.

De menſtruoſis mulieribꝰ.

tionē in ſe vel in alio: ⁊ in hoc cōcor. doct. Sed
ſi flux⁹ ſit naturalis (qđ eſt cōiter ſemel in mē=
ſe ſm Rich.) tūc circa hoc ſunt varie opiniōes
et cōtrarie: ꝓpter qđ dicit Guil. ꝙ confeſſor in
hmōi non dꝫ ꝑcipitare ſniam/ ſed reprehēdere
⁊ ꝓhibere quātū pōt: nec ꝓpter hoc dꝫ negare
abſolutionē nolēti ab hmōi abſtinere exactiōe
ſcꝫ vel redditiōe debiti in tali tpe. Nam Pe.
Boñ. et Hug. dicunt ꝙ tunc exigere ſciēter eſt
mortale pctm̄. Tū qꝛ ꝯtra ꝑceptū legis. Leui.
xviij. Tū ꝓpter periculū infectiōis ꝓlis ſi tūc
cōciperet̄: ſed reddere nō eſt mortale. Pe. de
de pal. in. iiij. di. xxxij. plenı⁹ declarat iſtā ma=
teriā: ⁊ dicit ꝙ nō videt̄ mortale ſciēter tūc pe=
tere vel reddere: ꝙuis Hiero. dicat ſup Eſa. ꝙ
tūc cōcipiūt̄ mēbris priuati: ceci/ claudi/ lepro
ſi: vt qꝛ parētes nō erubuerūt in cōclaui cōmi=
ſceri: eoꝝ peccatū patēter ⁊ aperte redarguat̄
in puulis. Mulier ergo ſi ſine ſcādalo viri pōt
ſe excuſare/ dꝫ ſubterfugere: aliter non peccat
cū dolore reddēdo ſm Boñ. et Pe. Sed dicūt
ꝙ exigere ſciēter eſt mortale. Sed hoc non vi=
det̄: qꝛ non eſt maior timor de infectione ꝓlis
tpe mēſtruoꝝ/ ꝙ̄ tpe lepre: petere aūt tpe lepre
nō eſt mortale: ergo nec tpe menſtruorū. Nec
valet ſolutio eoꝝ dicentiū qꝛ lepra eſt morbus
cōtinuus: mēſtruū momētane⁹: qꝛ exponere ſe
ꝑiculo generādi leproſum eſſet mortale de ſe:
vbicūqꝫ eſſet periculū illud/ eſſet idē peccatū: ⁊
licet facere in ſuo qđ nocet in alieno: dū tñ hoc
nō intēdat̄. Et paulopoſt circa iſtā materiā po
nit iſtas quinqꝫ cōcluſiones. ¶ Pria eſt ꝙ nō
eſt mortale reddere etiā ſciēter ex ꝑte mulie=
ris: nec ꝑ ꝯñs ex parte viri: ex quo certior non
vult abſtinere. ¶ Secūda eſt ꝙ nō eſt peccatū
petere ignorāti infirmitatem. ¶ Tertia eſt ꝙ
ſciēs infirmitatē: ſed neſciēs mōſtrū ſolere ge=
nerari qñ nō erat facturus ſi ſciret: etiā nō pec
cat maxime mortalr̄. ¶ Quarta eſt ſciēs non
generari vel ꝓbabiliter credēs vt qꝛ ſenex: vel
nō cōſueuit tūc cōcipe: ſilr̄ tūc nō peccat ſaltē
mortalr̄. ¶ Quinta eſt etiā ſi credēs ꝙ ꝓba=
biliter cōceptura ſit etiā mōſtrū nō peccat mor
taliter: ſicut in lepra in qua eſt maius periculū
ꝙ̄ in mēſtruata naturalr̄. Circūſtātia eñ q̄ nō
mutat ſpeciē nūꝙ̄ facit de veniali mortale. Cir
cūſtātia aūt tpis nūꝙ̄ facit aliam ſpeciē: vnde
cū hoc nō ſit mortale ſi ſit niſi ꝓpter ꝓlē: et eſt
idē nō min⁹ ꝑiculū in leproſa ꝙ̄ in menſtruoſa:
ergo ⁊c. Mꝫ aūt dꝛ ꝙ hic haberet nimis ꝯtine
re puta ꝑ totā vitā: ille aūt cuius vxor eſt men
ſtruata ꝑ paucos dies nō variat ſpeciē luxurie
qꝛ cognoſcere qñqꝫ eā que paritura eſt mōſtrū
nō differt ſpecie ł genere moris. Rōnis cauſa
q̄ ꝓhibet ad tp̄s accedere qñ eſt tpalis/ ꝓhi=
bet in ꝑpetuū qñ eſt ꝑpetua: qꝛ ꝑcepta negati=
ua obligāt ſemꝑ ⁊ ad ſemꝑ. Vñ ſi eſſet ꝓhibitū
accedere ad pariturā mōſtrū: ad ſemꝑ obliga=
ret̄. Poteſt etiaꝫ dici ꝙ illud preceptū Leuit.
xviij. ad mulierē mēſtruatā nō accedes: ſit iu=
diciale: vñ modo nō ligat: vel non de ſua vxore
ſed de alia muliere. Cōſulendū eſt igit̄ ſic mu= Notet hoc cōfeſſor.
lieri: aut mulier ſcit vel ꝓbabiliter credit virū
ſe exoſam habiturū: audiēs ab ea de menſtruo
ſuo: et tūc nō tenet̄ reuelare: ſed reddet debitū
ſine pctō: et ille ꝓpter ignorantiam nō peccat.
Aut nō credit ꝙ ꝓpter hoc habebit eā exoſam
ſꝫ credit ꝙ nō ꝓpter hoc dimittet quin cogno
ſcat eam: et tūc etiam nō dꝫ dicere: ne eū faciat
graui⁹ peccare: ⁊ tūc vterqꝫ excuſat̄ a mortali:
⁊ hoc pōt perpēdere vxor ex alijs vicibus qui=
bus renuēti non acquieuit. Aut neutrū. ſ. cre=
dit ꝙ ex reuelatiōe mēſtrui: nec ꝓpter hoc ha=
bebit exoſam/ nec eā cognoſcet: et tūc ſi credit
ꝙ adulterabit̄ vel peius faciet: non debet etiā
dicere/ ſed reddere. Aut nil horū: ſed credit ꝙ
abſtineat: ⁊ tunc ſibi dicat. ꝙ ſi audiens nō ac=
quieſcat: reddens nō peccat: ſed petēs peccat
non tñ mortaliter. Hec Petrus.

¶ Sextus eſt qñ cōiunx vo= §.VI.
luptatē preuenit/ ⁊ ꝓuocat diuerſis modis: vt
manibus/ vel cogitatiōibus/ vel vtēdo calidis
et incētiuis vt poſſit pluries coire. Hoc tñ non
ſimplr̄ intelligendū eſt: ſed qñ in talibus pre=
paratorijs ꝓpter ſe delectat̄: ſicut ſi ꝯfricatio=
nibus impudicis mēbris attrectādo ſequatur
pollutio extra vas debitū: nō eſt dubium ꝙ eſt
mortale: qꝛ omnis pollutio extraordinaria eſt
peccatū mortale que vigilādo ꝓcurat̄. Idē vi
det̄ ſi diu inſiſtat in hmōi nō intēdendo venire
ad actū cōiugalē: ſꝫ finē in his ponere. Sꝫ ſi ꝙ̄
cauſa gñande ꝓlis vel vitāde fornicatiōis i ſe
vel i ſocio aut debitū reddēdi: cū alr̄ ſit ipotēs
ſe ꝓuocet eſu vł potu calefactiuoꝝ: aut oſculis
⁊ amplexib⁹: qb⁹ etiā aīalia ſe ꝓuocāt vt colū
bi ⁊ vrſi: vel aliqb⁹ alijs tactib⁹ in qb⁹ nō q̄rit
ꝓpter ſe delectari ſꝫ ſolū ad actū illū ꝑpari: nō
videt̄ pctm̄: qꝛ lꝫ iuuare nām̄ corpis ad obediē
dū recte rōni. Itē ſi h̄ facit vt ſit potēs cogno=
ſcere ꝓpter delectationē: quā tñ nollet cū alia
experiri: tūc graui⁹ peccat ꝑueniēdo delectatio=
nē: nō tñ mortalr̄: qꝛ nō q̄rit in hac ꝓuocatiōe
delectari/ ſꝫ i actu ꝯiugali: vñ videt̄ idē ſpecie
qđ de fine. Itē ſi ſemē fundit ex̄ ne habeat plu
res filios qs nutrire nō poſſit: rem deteſtabilē
cum filio iude facit: ⁊ eſt mortale: ⁊ reducit̄ ad
vſum ꝑmū ꝯnām. Si aūt añ cōpletionē act⁹ ſe §.iiij.
retrahit/ nec ſemē emittit eadē intētiōe: nō vi=
det̄ mortalr̄ peccare: niſi forte ex h̄ mulier ad
ſeminandū ꝓuocaret̄. Sed ſi forte ꝓpter hoc
omittit cognoſcere vxorē ex cōi ꝯſenſu nec ne=
gat debitū: nō videt̄ ꝙ peccet etiā venialiter:

qꝛ licet appetere nõ plꝭs habere filios ꝙ poſ-
ſit nutrire:nec tenet ipſe debitum petere: nec
actum inchoatũ conſummare:niſi vxore petẽ-
te. Hec oĩa Pet. excepto qđ dicit Albertus.

¶ Septimus caſus eſt circa §.VII.

actũ ↄiugalẽ: qđ eſt mortale i denegãte debitũ
petẽti oĩno:ſi nõ habeat cauſaʒ rõnabilẽ excu-
ſantẽ:cũ ſcriptũ ſit.j.cor.vij. Uir vxori debitũ
reddat ⁊ vxor viro. Nolite fraudare inuicẽ niſi
forte ex ↄſenſu vt vacetꝭ orõni. Et aſſignat ad
hoc Pe. de pa. in.iiij.di.xxxij. duplicẽ rationẽ.
Pria eſt:qꝛ ſicut ſeruꝰ eſt i ptãte dñi:ita vnus
cõiugũ in ptãte alteriꝰ ꝗ ad redditionẽ debiti.
Un͂ dı̉ aplꝭ.j.cor.vij. Uir nõ hʒ ptãtẽ ſui cor-
poris/ſʒ mulier:et ecõuerſo. Sʒ ſeruꝰ tenet de
neceſſitate pcepti exhibere dño ſuo obſeqũ de-
bitũ ſuitutis:ꝗ ⁊ vnꝰ ↄiugũ alteri. Scđa rõ eſt
qꝛ ſicut eſt ↄ iuſtitiã alienũ rape inuito dño:ita
ↄ iuſtitiã eſt alienũ petẽti nõ reddere: niſi ↄtra
hoc legitima exceptio habeat: ſʒ pmũ eſt mor-
tale:ꝗ et ſcđm. Sʒ corpꝰ vniꝰ cõiugũ eſt res al
teriꝰ ꝙtũ ad actũ mrimonij:ꝗ ꝗ negat cõiungi
alteri corpꝰ ſuũ ꝙtuʒ ad actũ mrimonij peccat
mortalr: niſi (vt dictũ eſt) habeat legitimã cau
ſam denegãdi: vt dicet. Dʒ ꝗ alter alteri red-
dere ꝗ̃cũqʒ tpe/etiã ſacro: vt in ꝗdrageſima/in
ſolẽnitatibꝰ/⁊ hmõi: qꝛ nõ refert quõcunqʒ ꝗs
volũtatẽ ſuã exprimat: iõ ſiue expreſſe ſiue in-
terptatiue: vt p nutꝰ ⁊ hmõi ꝗs petat: tenet al
ter reddere: qꝛ (vt dictũ eſt) nõ refert quõcunqʒ
volũtatẽ ſuã exprimat: vbis vl factis. ff. de legi.
l. de qbꝰ. Et maxime vaſculo infirmiori in hoc
cõpatiẽdũ eſt: qꝛ verecũdiꝰ eſt mulieri petere. Et
quacũqʒ intẽtiõe alter ↄiugũ petat debitũ: ſiue
cauſa ꝓlis/ſiue cauſa ſatiãde libidinis: dũmõ
naturalr: nõ dʒ denegare aliꝰ nõ hñdo cauſam
ſufficiẽter excuſantẽ. Nec hoc eſt reddere gla-
diũ furioſo: ſʒ magꝭ ꝓuidere ne icidat i dãna-
biles corruptelas: ſicut i teutonia vxore militꝭ
negãtꝭ i vigilia paſche debitũ: qꝛ ↄtinuerat to
ta ꝗdrageſima: fratrẽ eiꝰ impetiuit: ⁊ negantẽ
iugulauit: ⁊ reuerſa ad virũ dixit. Hoc tu feci-
ſti: qꝛ me facere coegiſti. ſ. nõ reddẽdo debitũ.
Alia ſuppoſuit ſe iumẽto. Un͂ ⁊ phs. vij. eth. dı̉
ꝙ ↄcupiſcẽtie venereoꝝ ꝗbuſdã iſanias faciũt:
⁊ h̃ niſi diſſuadẽdo ceſſare faceres ab exactiõe
de ↄſenſu eiꝰ. Idẽ Ricđ. Pe. ⁊ Tho. in. iiij. di.
xxxij. q. v. ar. ij. ⁊. iij. ꝗ etiã dicit ꝙ vir nõ dʒ ad-
monere vl mãdare vxori vt nõ petat niſi ob ra
tiõabilẽ cauſaʒ: nec petẽtẽ auertere dʒ cũ mlta
inſtãtia. i. negare ꝓpter mlta picula. Et no. ꝙ
Aug. de ancđ. ſup eplas Pauli dı̉ ꝙ tripłr cõ
tingit vxorẽ debitũ petere a viro. Uno mõ vbi
expſſiõe qñ hoc petit. Scđo ex ſigni demõſtra
tiõe qñ hoc vir ppẽdit ex aliquo ſigno vl nutu.
Tertio ex nature ↄditiõe: qñ ſcit vxorẽ ħ rõna-
biliter debere petere: ſciẽs tñ ipſaʒ eẽ verecũde
nature: et ꝓpter verecũdiã nõ petere. Nõ ſolũ
ꝗ prĩo ⁊ ſcđo caſu/ſʒ ⁊ tertio mõ petẽti dʒ red-
dere: qꝛ inquãtũ põt vir dʒ conari vt faciat vxo
rẽ cõtentã: tã debitũ reddẽdo/ꝙ ſigna beniuo-
lẽtie ei oñdẽdo: ⁊ cũ ea familiariter ↄuerſando
Idẽ de vxore erga virũ intelligẽdũ: ſʒ qꝛ nõ ita
verecũdãt viri in hoc: ideo nõ ita dicit de eis.
Sed in hoc aliqñ offendũt vxores: qꝛ ex ira vl
indignatiõe ↄtra viros ſine cauſa rõnabili de-
negãt debitũ. Et alique ſub ptextu deuotiõis:
vt qꝛ eſt ꝗdrageſima vel ſolẽnitas magna: vel
forte volunt cõmunicare in aliquo feſto: dene-
gãt debitum. Et ſiquidẽ hoc faciũt rogãdo et
pſuadẽdo viris vt volũtarie abſtineãt: lauda-
bile eſt. Si aũt nõ acquieſcũt/ſed hoc oĩno vo-
lunt ⁊ ſcãdaliʒãt ex negatiõe mala pħt. excuſa
ri a mortali. Qđ aũt dicit in principio ꝗdrage
ſime Egrediat ſpõſus de cubili ſuo: et ſpõſa de
thalamo ſuo. Iohel. ij. ⁊. xxxiij. q. iiij. c. j. et ſeq.
ꝙ in vigilijs et ſolẽnitatibꝰ debẽt cõiuges ab-
ſtinere ab actu cõiugali. ⁊ de cõſe. di. ij. oĩs hõ.
dicit ꝙ p tres/quatuor/vel ſeptẽ dies añ cõio
nem ſumẽdã debẽt cõiuges cõtinere. Hec oĩa
intelligunt de cõſilio reuerẽtie: ⁊ vtroqʒ cõſen
tiẽte: vt dicit Gratia. xxxiij. q. iiij. nec vxorẽ. §.
hec aũt. Et ſm Arcđ. in roſ. et Tho. ⁊ Ricđ. in
iiij. ⁊ nõ de neceſſitate obediẽtie. Un͂ nõ ſeruã-
do exigẽs debitũ nõ peccat mortalr/ſʒ venia-
le põt eſſe: niſi hoc faceret in cõtemptũ feſti vel
eccłie: qꝛ tũc mortale eſſet: ſed reddẽs in nul-
lo peccat: ſed tenet ad hoc de neceſſitate: ı alr
grauiter peccaret: nõ ei eccłia inijcit laqueos
aiabꝰ. xxvij. q. j. de viduis. ſed ad meliora ꝓuo
cat exhortãdo nõ precipiendo. Tanti ergo de-
bent eſſe predicatores ⁊ cõfeſſores in hac ma-
teria: et ita hortari ad caſtimoniã ꝙ non indu-
cant ad iuſtitiã vnũ/⁊ alterũ ad incõtinẽtiam.

¶ Octauus caſus eſt cum §.VIII.

hñs impedimẽtũ exigẽdi rõne voti vel affini- vt. J. c.
tatis exigit. Nã ꝗuis hñs votũ ſimplex ſi con xvi. §. j.
trahat teneat mrimoniũ: tñ exigere nõ põt de-
bitũ: ſed exactꝰ tenet reddere: ⁊ exigẽdo ꝗuis
Io. an. in decre. videat quaſi tenere ꝙ non pec
cet: ſubdit tñ ꝙ qꝛ Tho. in. iiij. ſcʒ di. xxxviij. q.
j. ar. iij. q. ij. ad. iij. tenet ꝙ talis peccat morta-
liter: qꝛ facit ↄtra votũ: cũ adhuc poſſit illđ im
plere quãtũ ẽ ex pte ſui. ſ. vt nõ exigat: ideo te-
neamꝰ cũ eo: ⁊ hoc niſi diſpẽſet. Et qꝛ in voto cõ
tinẽtie ſolꝰ papa diſpẽſat/ideo a papa petẽda
eſt diſpenſatio: ꝗuis aliqui vt Guil. dicãt epi- J. c. xvi.
ſcopuʒ in hoc caſu poſſe diſpẽſare. Similr qui §. iiij.
cognouit cõſanguineã vxoris ſue poſtꝙ cõtra-
xit per verba de preſenti cũ ea: ſʒ matrimoniũ
iam contractũ per hoc non dirimatur: tñ talis
ꝓhibetur ab exactione debiti vxoris: ſed nõ a

redditione:ꝛ ſi petat peccat mortalr: quouſq3
ſecū in hoc diſpēſet. Et dicit Pe. de pa.in.iiij.
ꝙ epſ in hoc pōt diſpēſare. qđ tamē nō eſt cla=
rū.de papa nō eſt dubiū. Qui etiā igreſſus eſt
religionē aliquā approbatā:nō aīo ꝓbādi: ſed
firmiter perſeuerādi ꝛ poſtea egreſſus ante ꝓ
feſſionē ꝯhat:qꝛ talis ingreſſus hꝫ vim voti ſim
plicis:vel ſm alios vim voti ſolennis:exigēdo
debitū ab vxore peccat mortalr. Et ſi hoc ha=
beret vim voti ſolēnis: nec etiā poſſet reddere
abſq3 mortali:niſi ſecū diſpenſet a papa. Sꝫ de
hoc vide diffuſe in.ij.pte ti.de voto.ꝛ plenius.j.
ti.xvj.hui9.iiij.partis de ſtatu religioſorū. Di=
cit etiā Guil.ꝙ in illis locis vbi conſuetū eſt ꝙ
pri9 adhibeat bñdictio nuptialis ante cōſum
mationē matrimonij: ſi abſq3 diſpēſatione hoc
vtatur cōiugio ante ipſam bñdictionem ꝛ ſine
§.c.xvj. iuſta cauſa:peccat mortaliter. Sꝫ Rich.in.iiij.
i pncl. magis declarās dicit.ꝙ q̄uis actus cōiugalis
regulariter ſit licitus:tamen aliquo modo vel
tpe per accidēs poteſt eſſe illicit9.ꝛ hoc ꝓpter
ſcandalū populi: vt in clādeſtino matrimonio
anteq̄ eccl'ie innoteſcat: vel ꝓpter eccl'ie ꝓhi
bitionē:que alicubi ꝓhibet ꝯiuges carnaliter
cōmiſceri ante ſolēnitatē matrimonij. quā ta=
men ſolennitatē quidā dicūt obſeruandā:et cō
trariū faciens ꝓhiberi reſpectu actus petēdi
debitū:nō reſpectu reddēdi:vnde peccaret tūc
exigēs ꝛ nō reddēs.ꝛ lꝫ ante bñdictionē hmōi
exigens mortalr peccet:tñ poſtq̄ ſemel exegit
nō peccabit vlteri9 ſꝫ quoſdā:niſi nouo exigat
ꝯtēptu. Etiā Tho.in.iiij.di.xxvij.q.ij.ad.iij.di
cit ꝙ ſi ſpōſa admittat ſpōſū ad actū cōiugalē
ante bñdictionē credēs eū velle mrīmoniū con
ſūmare:nō peccat:niſi ſigna appareāt fraudis
expſſa.vt ſi ſit cōditio multū diſtās ꝓpter nobi
litatē vł diuitias:tñ nō tenet reddere de neccē

Nonus caſus eſt qñ alter §.IX.

coniugū manet in adulterio manifeſto:tūc ali9
hoc ſciēs certe:nō pōt exigere nec reddere de=
bitū in adulterio ꝑmanēti: dū ſcꝫ icorrigibilis
eſt. Preſumit aūt incorrigibilis ſm Rich. qñ
ꝑtinaci aīo corrigi renuit:aut qñ correctionē
ꝓmittēs ex cōſuetudine relabit:alr exigendo
vel reddēdo mortalr peccat:qꝛ facit cōtra con
ſtitutionē eccl'ie ſm Hug.xxxij.q.j.ſi qs vxorē
ꝛ in aliis.c. Quidā tñ excipiūt hūc caſū:qñ.ſ.
exigeret q̄ eſt innocēs timore icōtinētie ne in=
curreret in ipſam:qꝛ tūc non peccat ſm Arch.
poſt Bern.qđ etiā recitat Jo.in ſumma cōfeſ.
Adulterās aūt qꝛ peccando in legē mrīmonij/
actu ꝯiugali indignū ſe reddit: nō debet exige
re niſi purgata culpa:alr peccat:reddere tñ te
net exact9 ſm Ray. Circa hāc materiā huma=
ni9 loqt Pe.de pa.in.iiij.ſic dicēs.ꝙ ſunt q̄nq3
caſus in qb9 innocēs nō tenet dimittere adul=
terātē cōiugē lꝫ poſſit. Primo.ſ.qñ eſt oc= Caſus
cultū quia ceſſat ratio de ſcādalo. Scđo qñ in qb9
correcta eſt vel eſt ſpes de correctiōe. Ter= adulter
tio qñ incorrigibilē oino poteſt cōpeſcere iclu= non dꝫ
dēdo:ꝛ ſic cohibendo ne exeat ꝛ ꝙ null9 intret dimitti
niſi ipſe. Quarto quādo plus cohibet ſal=
tē ꝓpter hoc ꝙ retinet q̄ expoſita:q̄ eo ipſo ꝓ
ſtituet. Quinto qñ timet ſibi de incōtinētia
qꝛ nō tenet plus vir corrigere vxorē: q̄ dñs fa
mulū. Nā ſeruū excōicatū nō tenet expellere:
ſed licite poteſt ab eo debitū ſeruitiū expetere
et tamen eſt min9 debitū dño:q̄ ab vxore viro.
Sic ergo vir cū detrimēto iuris ſui ꝛ ꝑiculo nō
tenet expellere. Sed qꝛ hic timet ſcandalū: et
ꝓpter ſcādalū phariſeorū nō tenet hō dimitte
re ius ſuū:pri9 debet exponere illis q̄ ſciūt illā
fornicariā:ꝙ nō foueāt illā in crimine: ſed ma
gis vt eā meli9 cohibeat a pctō iuxta ſe retinet
et cū hoc ſit veriſimile:ſi qs ex hoc ſcandalizat
nō eſt ſcādalū puſilloꝝ:et cū nō pōt dimittere ſi
ne periculo ſuo:licite poteſt retinere. Autori=
tates igit q̄ dicūt ꝙ nō licet eā retinere loquūt
qñ nō poteſt ſine ſcādalo: vel ꝓpter hoc ꝙ reti
net deterior efficit: vel qñ nō ꝓpter ſui pericu
lū hoc facit. De muliere dicit idē Pe. ꝙ nō ſic
ipſa tenet virū dimittere: qꝛ nō habet ſic corri
gere facto:ꝛ eſt veriſimile ꝙ qñ accedēs ad vxo
rē:tāto min9 accedēs ad fornicariā. vnde cum
iſto caſu lꝫ viro adulteram retinere:multo ma
gis econuerſo ꝛ pl9:qꝛ cū ipa nō habeat virū cor
rigere facto ſed xbo: nō tenet eū dimittere:ni
ſi qñ nollet eā cognoſcere niſi innaturalr:tunc
eñ ꝓpter hāc fornicationē innaturalē tenet di
mittere quo ad thorū:ſic ꝙ pri9 ꝑmittat ſe occi
di q̄ ꝙ cōſentiat ſe ſic abuti. Itē ꝓpter fornica
tionē ſpūalē ſi timet ne cohabitādo ipſam per
uertat:etiā quo ad domū tenet eū dimittere:
alr ſi nō timeret de hoc ius ſuū petere nō ꝓhi
betur: maxime ꝓpter periculū incontinentie.

Caſus autem in quibus §.X.

cōiunx nō tenet reddere debitū alteri petenti
nec peccat nō reddēdo:ponit Pe. de pa.l.iiij.
di.xxxij. eſſe quattuor. Et prim9 eſt:lꝫ ipſe po=
nat in ſcđo loco: cū ex hoc ſequit periculū pſo
ne reddēdi debitū. Nā nō tenet ad hoc:niſi ſal
ua cōſiſtētia ſubiecti: ſicut natura primo reti=
net nutritiua ꝛ augmentatiua gratia ſubiecti:
q̄ miniſtret generatiue grā ſpeciei. Imminet
aūt ex multo coitu periculū. Unde pħs de lōgi
tudine ꝛ breuitate vite.c.ij.§.Propter.dicit ꝙ
ſperma ſepius (alr amplius) emiſſum deſiccat ꝛ
ſeneſcit cito: propter qđ mulus longioris vite
eſt equo ꝛ aſino ex quib9 genitus eſt. Et femel
le maſculis ſi maſculi ſint coitiui: propter qđ
paſſeres maſculi breuioris vite ſunt femellis.

Si autē infirmꝰ vel vulneratꝰ eſſet: coitus ſibi
mortalis eſſe poſſet. Et idē dʒ in balneis vel a
balneis aliqbꝰ ſubito reuertēti: vnde tunc red
dere nō tenet. Ex iſto pncipio dicūt etiā aliqui
ꝓbabiliter ꝙ ſi vir eſt fur ꝛ incorrigibilis pro-
pter qð vxor cū eo quotidie periclitat ad mor
tē ꝑ iuſticiā rectorū: ꝙ poteſt fugere ꝛ eū relin-
quere ne moriatur cum eo. ¶ Scðs caſus eſt
de impotētia coeūdi: ꝓpter quā qs excuſat: qꝛ
ſm iura. ff. de reg. iur. l. impoſſibiliū. Impoſſi-
biliū nulla eſt obligatio. ſiue ꝑ actū precedētē:
qð tñ in muliere locū nō habet cōiter. ſiue per
aliā cauſam: ita tñ ꝙ ſi ꝓpter culpā ſuā pecca-
uit reddēdo ſe impotētē indiſcreta afflictione
vel pnia: imputat ſibi ſi ꝓpter hoc aliꝰ incidit
in dānabilē corruptelā. Sʒ multo minꝰ excuſa
tur ſi impotēs eſt effectꝰ ꝓpter alias illicitas
cauſas vel corruptelas. Nec ergo viro iniūgen
da eſt tā grauis penitētia ꝙ ſit ipotēs ad reddē
dū debitum vxori iuuēcule ꝛ feruēti: puta ieiu
nia et vigilie q̄ deſiccāt ſperma. Nā multū vi-
gilātes raro ſpermatizāt: nec i ſomno meridia
no q̄ eſt tenuis ſit reſolutio: nec in ſomno ſolli-
citi delectatiōe vel ſermone: ſʒ in ſomno ꝓfun
do: maxime in aurora digeſtione facta et hora
ſanguinis. ꝛ ꝓpter ieiunia minuit. vñ raro in
quadrageſima et ſine cena. Retulit medicꝰ q̄-
dā virū quendā ad ſiccitatē ptiſice deductū: qꝛ
poſt prādiū ſtatim cōſueuerat cognoſcere vxo-
rē. Nec etiā vxori ꝯſulēdū eſt facere tā graues
penitētias vt reddat deformis ſuo viro: ne ꝓ-
pter maciē ſit in pnicië ſue ꝓlis: vel impedimē
tū cōceptꝰ: nec tñ tenet vir vti calidis vt ſit po
tēs: ſʒ ſufficit ꝙ nō faciat ſe impotētē. Ad hūc
caſum reducit qñcūqʒ nō poteſt reddi ſine pctō
rōne loci vel voti pariter facti de cōtinēdo: vel
alia cauſa q̄ ſit impoſſibilis de iure. Tertiꝰ ca-
ſus eſt de fornicatiōe: qꝛ fornicāti nō tenet aliꝰ
debitū reddere: cū dñs pmittat ob fornicatio-
nē dimitti. ſ. quo ad actū cōiugij. Et hoc niſi et
ipſe fornicet poſtea: qꝛ paria delicta mutua cō
penſatiōe tollūtur: aut debitū petierit: ꝛ ſic ſibi
recōciliauerit: vt dicit papa de Lothario ꝛ the
berga. xxxi. q. ij. Lotharꝰ. Et ad iſtū caſum re
ducit oē crimē ꝓpter qð cōiūx ꝑdit ius peten
di debitū: puta ſi ſciēter alter baptizet vel te-
neat ad baptiſmū extra neceſſitatē ꝓpriū filiū
vel teneat in confirmatione et hmōi: qꝛ ex quo
actor ꝑdit ius petēdi: reꝰ habet ius nō debēdi
et negādi ſed excipiendi: et de hoc. j. plenius.
¶ Quartꝰ caſus eſt i leproſo: qñ ſcʒ ex hoc im
minet ſano ꝑiculū mortis: vel ſimil' infectiōis
ex redditione. Nec etiā tenet cohabitare ſanꝰ
qñ etiā ex ipſa cohabitatiōe immineret tale ꝑi
culū. quo ſuppoſito loquūtur iura extra de cō-
iu. lepro. c. ij. Utrū aūt ex redditione debiti in
hmōi immineat periculū infectionis: querēdū
eſſet a medicis ꝛ eis credēdū. Dicūt aūt medi
ci ꝙ viro accedente ad leproſam: iminet ei ma
gis periculū infectiōis q̄ mulieri ſi cognoſcat
a viro leproſo: ꝛ iſtud nō videt dubiū qñ muli-
er eſt infecta vltima ſpecie lepre q̄ dicit leoni-
na: in quo caſu vir nō tenet reddere. Si vo nō
eſſet notabiliter infecta ꝙ immineat periculū
tenet reddere: ꝛ multo magis mulier viro le-
proſo cū nō tātū immineat ei ꝑiculū. Lepra eī
ſupueniēs nō ſoluit matrimoniū contractū de
preſenti: ſicut ſoluit ſpōſalia: nec excuſat a red
ditiōe debiti: niſi vt dictū eſt cū periculū immi
net nō obſtāte ꝙ filius generet leproſus. Me-
lius eſt eñi ſic eſſe q̄ nō eſſe: nec aliꝰ ꝓhibet iu
re ſuo vti: q̄uis inde alteri malū eueniat tꝑale
maxime ſi ſibi immineat periculū ſpūale: puta
incidere in dānabilē corruptelā: qꝛ leproſi ꝓ-
pter interiorē calorē dicunt multum appetere
actū illum: nō tamē tenet cohabitare in domo
cū leproſis qꝛ magis inficeret ex diutina ꝯuer
ſatione q̄ ex vna cōmixtione: ſed debet ꝓpe do
mū manere: ſm Ala. ꝛ cōmunē opi. Hoſt. tamē
dicit ꝙ manente leproſo ſeparatim a leproſis:
coniūx ſana tenetur cohabitare: non autem ſi
maneat cum leproſis: ſed prima opinio eſt ꝓ-
babilior. extra de coniu. lepro. c. ij.

¶ In ſecundo principali §. I. qñ actꝰ cōiuga-lis eſt veniale

videndi ſunt caſus in quibꝰ actꝰ cōiugalis eſt
pctm̄ veniale: ꝛ ſunt ſex caſus ſm Pe. de pal.
in. iiij. diſt. xxxi. ¶ Primꝰ eſt qñ precedit ali-
qua deordinatio rōnis: ſʒ nō tanta ſicut in pre
dictis caſibꝰ in quibꝰ eſt mortale: puta petere
in tꝑe ſacro: et ſi reſpectꝰ ſit ad delectationem
grauis eſt culpa: venialis tñ. et ſi ad lubricū ꝛ
infirmitatē ſue mētis cuiꝰ eſt cōſciꝰ: eſt minus
veniale. Uix tamē cōtingit ꝙ in precipuis feſti
uitatibꝰ ſit graue: ſed veniale ſm Boñ. Scðs
eſt petere cauſa delectationis intra limites tñ
mrimonij ſemꝑ eſt veniale: ſicut comedere ꝓ-
pter voluptatē. Qð eñi cibꝰ ad ſalutē hoīs. ſ. i-
diuidui eſt neceſſariꝰ: hoc coitꝰ ad ſalutē gñis
dicē Aug. ¶ Tertiꝰ cū ſit cauſa īfirmitatis vitā
de: qꝛ q̄uis vtriqʒ liceat ſeorſū appetere: nō tñ
vnū ꝓpter alterū: qꝛ iſta cauda nō eſt huiꝰ vitu
li. Quartus qñ incipit petere vel reddere bo-
na intētiōe poſtea mutet intētionē: ita ꝙ nunc
vellet cauſa delectatiōis: ꝛ hoc extra horā de-
ciſiōis ſeminis: qꝛ tūc nō habet vſum rationis.
Quintꝰ qñcūqʒ aliud intendit q̄ id ad qð ordi
natur cōiugiū. ſ. vel ad prolē: vel ad reddendū
debitū. Sextꝰ eſt quādo hoc agit cauſa vitāde
fornicatiōis: licet hac intētione cōtrahere non
ſit etiā veniale. Sed circa hoc vt dicit Pet. de
pa. ſunt due opi. Una eſt ꝙ petere cauſa vitāde
fornicatiōis in ſe nō i altero ſemꝑ eſt pctm̄: qꝛ

ois ſupabūdantie paſſiōis eſt pctm̄:ſed hic eſt ſuperabūdātia paſſiōis hac cauſa petere: ꝙ ⁊c. Alij ſimpl'r dicūt ꝙ non eſt pctm̄. Rich.in.iiij. vtrāq; ponit ⁊ neutrā preſert. Pe.vero de pa. vbi.ſ.p diſt.quādā vtrāq; cōcordat ſeu ſoluit. Aut eñ talis cognoſcit vxorem cauſa fornica tiōis vitāde in ſe:ꝗuis poſſit alio modo vitare menti occurrēte:ſed magis vult iſto modo de lectabili vitare/ꝙ modo nō delectabili: vt do mādo carnē/fugiēdo cōſortia incitātia ⁊ hmōi que poſſet faciliter vitare:ſed vult cū volupta te vitare: ⁊ ſic eſt veniale:qꝛ pfert voluptatem carnis abſorbētē ratione͂ ei qđ cōſeruat vſum ratiōis et attingit ad finē. Et Aug.ponit inter pctā venialia vti cōiugio nō debita intentiōe. diſt.xxv.§.criminis appellatio.ante fi. ⁊ ſic eſt vera prima opi. Aut ille exercet talem actū ad vitandā fornicationē: nō qꝛ delectabilior/ſꝫ qꝛ tūc nō pōt alio modo meliꝰ eā vitare:ita ꝙ vo luptas nō mouet eū/ ſed amor vitande fornica tionis:quā ꝓtūc nō pōt melius vitare: puta qꝛ hꝫ loqui in ſecreto alij mulieri: de qua exptus eſt ſe tentari et hmōi. Et tunc nullum eſt pecca tum ſi ꝓles nō ſperatur:qꝛ tunc ſemp illa eſſet premittenda intētio:et ſic verificatur ſecunda opinio que dicit non eſſe peccatum.

¶ In tertio ſunt explicādi §.XII. caſus in quibus actꝰ cōiugalis eſt meritū: vel ſi non eſt meritū nullū peccatū. Et Pe.de pa. in.iiij.diſ.xxxij. q.iij.ponit in pncipio quatuor caſus in quibꝰ actꝰ cōiugalis eſt meritoriꝰ. Et primus eſt qñ quis habēs gratiā reddit debi tū:qđ eſt actꝰ iuſtitie:qꝛ reddit qđ debet. Se cūdus qñ petit cauſa generāde ꝓlis ⁊ ad cultū dei educāde tpe ⁊ mō debitis:⁊ hic eſt actꝰ la trie ſeu religiōis. Tertiꝰ eſt qñ hoc facit ad cō ſeruādum cōparē ſuum a fornicatiōe: ⁊ hoc eſt actꝰ charitatis. Quartꝰ qñ facit cauſa vitāde fornicatiōis in ſe: quā ꝓbabiliter credit nō ali ter vitandā:vt dictū eſt in precedēti.§.et videt actꝰ prudētie vel caſtimonie. Aliq̄ vero actꝰ ꝯiugalis eſt indifferēs.i.nec meritoriꝰ nec de meritoriꝰ: puta cū cōiunx vno de quatuor mo dis nūc dictis exercet illū:qꝛ ois actꝰ q̄ eſt me ritoriꝰ habēti gratiā:eſt indifferēs nō habenti eā. Nō eñ eſt meritoriꝰ ꝓpter carentiā gratie q̄ eſt principiū merēdi: nec demeritoriꝰ ꝓpter carētiā culpe in tali actu cui ſolū debet pena. Q̄ poſſit ꝯiugiū eſſe ſine pctō ꝗtū ad actū eiꝰ ꝓbat Inn.di.xxvi.deinde.p h̄ ꝙ deꝰ inſtituit ⁊ mādauit actū ꝯiugū dicēs: Creſcite ⁊ multipli camini. ⁊ ante lapſum Geñ.i.⁊ poſt diluuium. Geñ.viij. Et ſi arguat ꝙ homo erubeſcit de ta li actu:ergo eſt peccatū: qꝛ erubeſcentia eſt de turpi:qđ reſpicit culpā. Rñdeo ꝙ erubeſcētia

Actꝰ cō-iugalis eſt me-ritoriꝰ.

Indiffe-rens.

non ſolū eſt de turpitudine ptinente ad culpā/ ſed etiā de ea que hꝫ ſpeciem culpe : talis aūt eſt actus matrimonij:eo ꝙ eſt eiuſdem nature in ſpecie cum actu fornicatiōis : ſed excuſatur ꝓpter bona matrimonij vt dicet. Eſt etiā eru beſcentia non ſolū de malis culpe/et de haben tibus ſpeciē mali:ſed etiā de omnibus defecti bus naturalibus:vt egeſtione ⁊ hmōi.

¶ Notādum eſt etiā quō §.XIII. actus cōiugalis dicitur excuſari a pctō ꝓpter tria bona matrimonij:q̄ ſunt fides/ ꝓles/et ſa cramētū. Vñ Aug.dicit. Oñe nuptiarū bonū fuit in parentibus xp̄i: fides/ꝓles/et ſacramē tum. Prolem cognouimus dñm xp̄m:fidem/ qꝛ nullū adulteriū:ſacramentū/qꝛ nullū ibi di uortiū. Solū ibi ille carnalis cōcubitꝰ nō fuit. xxvij.q.ij.oñe. Pro cuius declaratione dicit Pe.de pa.in.iiij.di.xxxj.q.j.ꝙ cū actuū huma norū ſit triplex differentia:qꝛ q̄dā ſunt boni in ſe:vt deum colere/honorare parētes/ et hmōi: quidā mali ex ſe : vt blaſphemare/peierare/et hmōi: quidā indifferētes:vt comedere/leuare feſtucā/⁊ hmōi. Boni actus de ſe nō egēt excu ſatione: qꝛ nō ſunt mali nec habēt in ſe ſpecieꝫ mali. Nō ſiquidē eſt malū vel hꝫ ſpecieꝫ mali: eſt illud qđ indiget excuſatiōe. Mali actus de ſe nō capiūt excuſationē : qꝛ ex quo mali ſm̄ ſe ſunt/excuſari a malo nō poſſunt. Reſtat igit ꝙ actꝰ indifferētes qui.ſ.poſſunt bene ⁊ male fie ri indigēt excuſatiōe cū habent ſpeciē mali:ex eo ꝙ ſm̄ ſpeciē nature ſunt idē cū actibus ma lis. Et ea que talem actū excuſant ſunt circum ſtantie finis ⁊ obiecti et hmōi que trahūt actū talē ad mediū virtutis. Sed ſciēdum ꝙ eſt in differēs aliq̄s actꝰ dupl'r. Vno modo p omni modā equalitatē abſtrahendi a bono ⁊ malo:⁊ tali actui nō aſſignāt bona excuſantia: ſicut le uare feſtucā/vel comedere:ita ei poſſunt bñ fie ri ſicut male. Alio modo ſic eſt aliquis actꝰ in differens ꝙ ꝗuis poſſit bene ⁊ male fieri/ma gis tñ de ſe tendit ad malū ꝙ ad bonum: ⁊ ſibi relictuꝫ eſt malū: niſi aliquo addito trahat ad bonū:ſicut in ſomno ⁊ dormitione:que pōt be ne ⁊ male eligi: tñ qꝛ in eo ligatur liberū arbi trium vt nō poſſit dormiēdo bene cogitare/vel male velle: hꝫ detrimentū boni rationis anne xū. Unde ſm̄ ſomnū in ſe cōſideratū nō differt felix a miſero:ſm̄ pħm.i.Eth. Unde nō poteſt ſomnus eligi niſi male:niſi ꝓpter aliquod bo num recōpenſans illud tpale damnū rationis aſſumat:puta qꝛ poſt ſomnū homo promptior ſurgit ad bonū virtutis: qꝛ nimia vigilia etiaꝫ vſum rationis perdit. Et ideo ſomnus ex hoc ſpecialiter de ſui natura reqrit bona excuſan tia ipſum:puta cōſeruationē indiuidui: quies

tationē virium naturaliū: fortificationē dige-
1. cor. ſtiōis ⁊ hmōi. Et ſic eſt in cōiugio: q̄ȝ vacās cō
vij. iugio cogitat q̄ mūdi ſunt: ⁊ diuiſus eſt: ⁊ in il-
lo actu nichil pōt intelligere: ideo talis actus
indiget bonis p̄dictis excuſantib⁹ a pctō. Vn̄
Hiero. ſup Mat. Cōnubia legitima carēt q̄dē
pctō: non tn̄ illo tpe quo carnales actus gerūt
dabit p̄ſntia ſpūſſancti: etiam ſi ꝓpheta ille vi-
deat qui obſequit generatiōis officio. xxxij. q.
ij. cōnubia. ⁊ vt ibi dicit glo. nō intelligit q̄ gr̄a
ſpūſſancti in illo actu amittat: ſȝ q̄ȝ act⁹ ꝓphe
tandi et ſpeculandi tūc intermittit: q̄ tot⁹ ibi
Sufficientia bonorū matrimonij. homo carne⁹ efficit. Sufficientia aūt hoꝝ bo-
noꝝ excuſantiū ſic ſumit ſm Pet. vbi. ſ. Ma-
trimoniū eſt in officiū nature. Et ſm hoc hȝ bo
nū ꝓlis ꝑ vltimo fine intēto principalr: q̄ȝ na
tura intēdit cōſeruationē ſpeciei que nō eſt ni-
ſi ꝑ generationē in corporalib⁹. Scd̄o mr̄imo
niū eſt in fed⁹ humane ſocietatis: vt dicit. C.
de cri. expi. he. l. aduerſus. q̄ȝ vxor eligit ſocia
diuine et humane domus. et Ethi. viij. dicit q̄
amicitia viri ⁊ mulieris eſt naturalis: ⁊ inclu-
dit in ſe bonū vtile/delectabile/⁊ honeſtū: ⁊ ſic
hȝ bonum fidei ꝓut fides eſt facere dicta. i. p-
miſſa ſeruare reddēdo debitum ⁊ alteri ſe non
cōmiſceri. Tertio eſt ſacramentū eccleſie: et ſic
in eo eſt bonū ſacramēti: ꝓut ſua indiuiſibili-
tate ſignificat cōiunctionē xp̄i ⁊ eccleſie: ⁊ q̄ȝ il
la ſignificatio fuit inſeparabilis ⁊ eſt/ideo inſe
parabilitatē vſq; ad mortē efficit bonū ſacra-
mēti. Et bonū quidē ꝓlis ⁊ fidei non ſemp ha-
bet nec durat vſq; ad mortē: q̄ȝ aliqn̄ nō gene-
ratur ꝓles/⁊ adulteriū cōmittit: ſed ſacramē-
ti bonū: ſcȝ indiuiſibilitas quo ad vinculū du-
Vinculū mr̄imonij q̄d ſit. rat vſq; ad mortē. Et quid ſit illud vinculū de-
clarat ſm tres opiniōes: q̄ȝ ſm aliquos eſt ſo-
la ⁊ pura relatio: et forte rationis. ſm alios q̄
vinculū eſt aliquid abſolutū ⁊ in corpore. i. ali-
qua diſpoſitio ad gratiā: ⁊ ſic in p̄ria vel ſecūda
ſpecie qualitatis: ſm alios q̄ eſt aliquid reale
ſed eſt ſubiectiue in aīa: q̄ȝ diſpoſitio ad gr̄am
gratū facientē qualis eſt diſpoſitio ſacramen-
talis in aīa ibi potes videre: ſubtilis materia
eſt. vide etiā Tho. in. iiij. di. xxvij. q. j. ar. j. q. j.
De quarto ſcȝ de nuptijs in quibus cōſumma
tur matrimoniū. Vnde dicant nuptie oſtendit
Ambro. in. lib. de patriarchis. dicens. Nec il-
lud ocioſuȝ q̄ cū Rebecca veniret vidit yſaac
deambulātē: et cognito q̄ ille erat cui duceret
vxor/deſcendit: et caput ſuum obnubere cepit
Gen. xxiiij. docēs verecundiam nuptijs preire
debere: inde ⁊ nuptie dicte: eo q̄ pudoris gra-
tia ſe puelle obnuberent. xxx. q. v. nec illud. Et
q̄ȝ de hoc ſatis dictum eſt. ſ. in tractatu impe-
dimentorū ipſarum nuptiarū: ideo alia hic nō
ponemus.

De diſſolutione ſeu diuortio matrimonij. Capl'm. xxj.

De diſſolutiōe ſeu diuortio mr̄imo-
nij cōtracti ꝑ verba de p̄ñti quo ad
vinculū: vel cōſummati quo ad tho
rū. Circa q̄d vidēda ſunt tria. Pri
mū q̄ oīe mr̄imoniū ſiue carnale
ſiue ſpūale per religionē ſeu p̄lationē: ſiue ratū
tm̄/ ſiue cōſummatū diſſoluit ꝑ mortē natura- Tho. i
lem ſm ius cōe. ſm Pe. de pa. in. iiij. di. xxvij. iiij. diſ.
q. iij. q̄ȝ mors oīa ſoluit. in aut. de nup. §. dein- xxvij.
ceps. Vn̄ poſt mortē vnius alteruiuēs cōtrahe l expoſi
re pōt cū alio. Ro. vij. Mortuo viro mulier ſo- tiōe lit-
luta eſt a lege viri: cui vult nubat: tm̄ in dn̄o. i. tere. et
legitime. Et q̄ȝ obligatio ſemel extincta nō re di. xxix
niuiſcit: ideo ſi cōiugatus mortuus reſuſcitet ar. iiij.
nō eſt mr̄imonio obligatus. Et q̄uis in ſacra- ad. q.
mētis imprimētib⁹ characterē in reſuſcitato
nō debeat iterari ſacramētū: q̄ȝ baptizatus vel
cōfirmat⁹ vel ordinatus reſuſcitatus nō iterū
baptizat vel cōfirmat vel ordinat: ⁊ hoc ꝓpter
characterē impreſſum indelebilem: mr̄imoniū
tm̄ q̄ȝ characterē nō imprimit et vinculū ei⁹ eſt
corporale ⁊ corp⁹ reſpicit: lȝ aliquo modo etiā
ſit ſpūale inq̄tū eſt diſpoſitio ad gratiā: ⁊ ſic vi
det eſſe in parte intellectiua: ideo ſicut in cor-
pore corrupto morte corrūpūt potētie organi-
ce nō alie/ſic ſacramētū carnale mr̄imonij: nō
alia ſacramēta. Lazar⁹ igit reſuſcitatus ſi ha-
buiſſet vxorē/non eā recuperaſſet: niſi de nouo
cū ea cōtraxiſſet: ſed bona q̄ teſtat⁹ fuiſſet recu
peraſſet: q̄ȝ in donatiōe cauſa mortis pl⁹ ſe q̄
aliū cui donat vult habere. Vn̄ intelligit taci-
ta cōditio ſi moriat cū effectu. i. permanēs in
morte. Idē ſi ab inteſtato: q̄ȝ defert nō niſi per
cōiūctionē ad moriētē: q̄ eſt ſibi magis vnus q̄
ali⁹. Idē ſi fiſc⁹ ea acceperit in defectū heredū
q̄ȝ ſi fiſc⁹ parēti ꝓpinquo reddere tenet/mul-
to magis ei reſurgēti. Pari ratiōe mr̄imoniū
ſpūale diſſoluit ꝑ mortē naturalē: vcȝ ingreſ-
ſum religiōis cū obligatiōe ꝓfeſſiōis. Nā reli-
gioſus reſuſcitat⁹ nō tenet ad obſeruātiā reli-
giōis: q̄ȝ ſeruit⁹ ꝑſonalis q̄ debet a ꝑſona rōne
perſone: vt i mr̄imonio ⁊ religiōe: extinguitur
morte: q̄d etiā patet ex verbis ꝓfeſſionis ali-
quorum qui promittūt in profeſſione obedire
vſq; ad mortē. Et ſimiliter curatus ⁊ ep̄s reſu
ſcitatus q̄uis retineat cōſecrationem: non ta-
men retinet eccleſiā niſi ſibi noua electione vel
prouiſione conferatur: quia mortuus eſt ſpon
ſe ſue. i. eccleſie quam habebat. hec Petrus. De in-

Secundum eſt q̄ ꝑ mortem §. I. greſſu
ciuilē. i. ꝓfeſſionē tacitā vel expreſſam in reli- religio
giōe approbata diſſoluit matrimoniū carnale nis alte
contractū per verba de p̄ſenti quo ad vinculū rius coniugum.

ita ꝙ remanēs in ſcl'o poteſt cū alio libere con
trahere:niſi ipſe ſe ꝑ votū obligaſſet:ſꝫ cōſum-
matū quo ad thoꝛ.i.cohabitationē ⁊ debitum
qñ ingreſſus religiōis fit cū debitis circūſtan-
tijs .nō aūt quo ad vinculū diſſoluit.vt.ſ. rema
nēs in ſcl'o poſſit cū alia cōtrahere viuēte cōiu-
ge.ſm Pe.de pa.in.iiij.diſ.xxvij.q.iij.vbi no-
tat ipſe quattuoꝛ caſus in quib⁹ licet cōiugato
religionē ingredi. Primꝰ qñ poſt matrimoniū
cōſummatū alter cōiugū fornicat̄: qꝛ fornicāte
etiā inuito alter poteſt ingredi religionē: niſi ⁊
ipſe in hoc deliq̄rit vel ſibi poſt fornicationē recō
ciliauerit:vꝫ exigēdo vel reddēdo debitū.ſi eñ
licet diſcedere in ſcl'o remanēti multo magis i
clauſtro. Exēplū in paulo ſimplice. Ad iſtū tñ
caſum addūt doc. diſtinctionē. Dicit eñ tho.in
iiij.diſ.xxxv.q.j.ꝙ talis cū eſt certꝰ de fornica-
tiōe cōiugis:pōt dimittere q̄ ad thorū ſcꝫ dene
gādo debitū ꝓpria autoꝛitate i ſꝫ quo ad coha
bitationē nō pōt ipſe dimittere. vñ nec religio-
nē intrare niſi in iudicio eccl'e: ⁊ ſi dimiſerit dꝫ
cogi ad recipiēdū.Et hoc vt dicit Hoſt.niſi in-
cōtinēti vellet ꝓbare fornicationē. Et ſi ꝓbet
infra octo dies nō reſtituet̄.ſi nō ꝓbet coget̄ re
cipere.⁊ ſic poteſt intelligi illō.xxv.q.ij.eccle-
ſiaſtice.Addit etiā Hoſt.ꝙ ſi eſt notoꝛia forni-
catio pōt dimittere etiā propꝛia autoꝛitate.ex̄
de diuoꝛ.c. ſignificaſti. Idē Inno. Addit etiā
Guil'.ꝙ etiā ſi ſit notoꝛiū adulteriū ⁊ nō moꝛet̄
cū adultera vel adultero: nō pōt dimitti niſi in
dicio eccl'e quo ad cohabitationē : al's pōt di-
mittere. Et ſilr ſi poſtq̄ illū vel illā fornicātem
ſeu adulterātē dimiſit notoꝛie fornicet̄:⁊ ſi non
moꝛet̄ cū adultero pōt dimittere ⁊ intrare reli
gionē.Scd's caſus eſt qñ mr̄imonio cōſumma
to de cōi aſſenſu intrāt ambo religionē ille vi-
roꝝ ⁊ illa monialiū ⁊ ꝓfitent̄ ſicut pl'ies factū
eſt: ⁊ tūc diſſolutū eſt mr̄imoniū quo ad thoꝛ ⁊
cohabitationē nō quo ad vinculū.vñ ſi diabolo
inſtigāte vnꝰ coꝝ egrederet̄:nō ꝓpterea pōt al
ter exire ad reqſitionē eiꝰ : ſꝫ dꝫ cōpelli ad re-
ditū: nec etiā ſi in viſitādo vnꝰ ab altero exige
ret̄ :dꝫ alter reddere vt fecit ep̄s Lugdun̄. Ge-
nebaldꝰ viſitās vxoꝛē ſuā monialē:ex qua ſuſce
pit filiū vocās eū latronē:ſed pctō cōfeſſo ſctō
Remigio et pnīa ſibi impoſita pacta : interim
ſctūs Remigiꝰ gubernauit eccleſiā ſuā: qꝛ euꝫ
ſuſpēderat ab executione officij: angelo ſibi re
uelāte pctm̄ dimiſſum:ſctūs Remigiꝰ eū reſti-
tuit ſue dignitati. Tertiꝰ caſus eſt quādo alte
ro cōſentiēte ⁊ in ſeculo remanēte: vbi nō eſt ti
moꝛ incōtinētie:puta qꝛ eſt multi tpis ⁊ hone-
ſte vite:aliꝰ intrat religionē:⁊ tūc ſi ſit cōſum-
matū mr̄imoniū:qui remanet non poteſt cum
alio ꝯtrahere matrimoniū:qꝛ adhuc durat vin
culū cōiugale:immo nec eo moꝛtuo:qꝛ intelli-
gitur cū eo cōtinētiā ꝓmittere: ſed ſi eſt timoꝛ
de incōtinentia remanētis:qđ ſatis ꝓſumit̄ cū
eſt iuuenis : vel qꝛ leuis ⁊ ſuſpectꝰ nō debet al
ter ſine altero intrare vel recipi. vt dꝛ.xxvij.q.
ij.agathoſa. Quartus caſus eſt qñ matrimo-
nio nō cōſummato alter intrat ſciēte vel igno-
rante vel inuito altero:qđ poteſt. In quo caſu
remanēs in ſeculo debet expectare ad ꝓfeſſio
nē cōiugis q̄ ingreſſus eſt ad religionē ſm oēs
nā ſi egrederetur ante ꝓfeſſionē tenet̄ eū reci-
pere:ſi etiā cōtraxiſſet ⁊ cōſummaſſet mr̄imo-
niū:qꝛ per moꝛtē ciuilē.i. ꝓfeſſionē qua q̄s mo
ritur actibꝰ carnalibꝰ diſſoluit̄ vinculū matri
monij:nō priꝰ.Sed vtrū tp̄s ꝓbationis in tali
debeat abbꝛeuiari eſt triplex opinio. Aliq̄ di-
cūt vt Bern̄.in gl.extra de reg.⁊ trāſ.ad reli.c.
ſtatuimus.ꝙ ꝑ ep̄m debet taxari ⁊ abbꝛeuiari
tēpꝰ ꝓbationis ꝓpter ꝑiculū incōtinētie eiꝰ q̄
remanet:⁊ ad fraudē tollēdā: qꝛ poſſet intrās
poſtq̄ intraſſet in vnū monaſteriū in fine anni
ire ad aliud:⁊ ſic fraudaret̄ expectās. Alij di-
cūt vt Io.in glo.xxvij.q.ij.Deſpōſatā. ꝙ eſt di
ſtinguēdū:qꝛ ſi de volūtate remanētis in ſecu-
lo alter intrat:debet expectare ꝑ annū:nec tē-
pus expectatiōis eſt abbꝛeuiādū.Si aūt igno-
rāte vel inuita intrat:debet certū tp̄s ꝓfigi in-
fra qđ ꝓfiteat̄ : nec eſt icōueniēs tp̄s a iure ſta
tutū abbꝛeuiari:qꝛ ſpeciale eſt in iſto caſu pro-
pter periculū incōtinētie remanētis in ſeculo.
Tertij dicunt vt Hoſt.in ſumma.ꝙ ex quo ius
permittit talē intrare religionē: ⁊ tp̄s ꝓbatio
nis ſit inductū non ſolū in fauoꝛē conuerſi : ſed
etiā in fauoꝛē religiōis:vt experiantur moꝛes
conuerſi:ideo nō debet illud tēpus abbꝛeuiari
niſi appareat fraus : vt cum iret diſcurrēdo de
vno in aliud.hec Pe. Poteſt dici ꝙ cū hoc ſit
in poteſtate ſuaꝝ capituli:facere poſſunt quod
eis videtur:abbꝛeuiare tp̄s.i. ante annū face-
re ꝓfeſſionē ſi capitulū et ingreſſus volunt:et
etiā expectare annū. Tho.in.iiij.di. xxvij.q.j.
ar.iij.q.iij.ſm mēdicātes tamē ante annū non
poſſent recipere etiā talē ad profeſſionē ſine di
ſpēſatiōe pape:al's incurrerent penā iuris. In
oībꝰ aūt caſibꝰ in quibꝰ poſt cōſummatū matri
moniū licet intrare religionē: licet etiā ad ſa-
cros oꝛdines ꝓmoueri:etiā ad ep̄atū. Exēplū
in beato hilario q̄ habēs filiā et vxoꝛē fuit epi-
ſcopus. Qñ aūt nō licet religionē intrare: mul
to foꝛtius nō licet cōiugato ad ſacros oꝛdines
promoueri:ſed eſſet ſuſpēſus ab executione oꝛ
dinis licet characterē reciperet. De matrimo
nio autē conſummato violenter: puta cū quis
eam cū qua contraxerat per verba de preſenti
volentem ingredi monaſterium contra volun-
tatem ſuam cognoſcit . Dicit Hoſtien. ꝙ non
poteſt ingredi religionem contra voluntatem

viri.et ſi ingrederet̃ ſm Pe. cũ duret vinculũ
coniugale: nec poſſit diſſolui per ingreſſum re
ligionis:remanẽs in ſeculo nõ poſſet cum alia
contrahere: et poſſet illã inuitã de monaſterio
reuocare. Hãc queſtionẽ optime tractat Bar-
tho.brix.in.q.mer.et domi.

De exi-
tu reli-
giõis al
teri⁹cõ-
iugum.

¶ Notãdũ etiam cõiugatus §.II.

ingreſſus religionẽ:qñ tenet̃ exire ꝛ qñ nõ po-
teſt.et qñ eſt liber ad exeundũ vel remanendũ.
ſm Pe.de pa. in.iiij.diſt.xxvij.q.iij. Tenetur
quidẽ exire religionẽ:etiã facta ꝓfeſſiõe cõiu-
gatus ad cõiugẽ in ſeculo remanẽtẽ : qñ repe-
tit in ſeculo exiſtens cũ ꝗ illicite ingreſſus eſt:
vel q2 innoxio ꝓhibẽte ſeu ignorante vel con-
ſẽtiẽte fragili ꝗ eſt ſuſpect⁹ de incõtinẽtia:iuue
nis ꝛ laſciuus remanẽs in ſeculo: q2 nõ potuit
in eius preiudiciũ vouere vel ꝓfiteri. Itẽ ſi li-
cite ingreſſus fuit:q2 de licentia relicti : ſed re
uera penituit.ſcʒ qñ ante emiſſum ſolẽne votũ/
in ſeculo remanẽs vel de religiõe exiens:alter
repetijt eũ: tenet̃ exire. Scḋo tenet̃ nõ egredi
ſed remanere qñ licite emiſit votũ ſimplex vel
ſolẽne:vel illicite ingreſſus eſt:ſed ali⁹ nõ repe
tit eũ:q2 ratificãdo confirmat̃. Tertio liber eſt
in egrediẽdo vel remanẽdo qñ nullo modo in-
greſſus religionẽ eſt aſtrict⁹ religioni tacite
vel expreſſe:vt q2 nec vouit nec ꝓfeſſus eſt:nec
vxor eũ repetit:aut ſi repetit fornicata eſt ãtea
vel poſt notorie. Qñ vero votũ ſimplex emiſit
ingreſſus nõ ſolenne vel ſolẽne de facto non de
iure: puta q2 infra tẽp⁹ ꝓbatiõis corã eo ꝗ nõ
potuit recipere ad profeſſionẽ vxore nõ repetẽ
te egredi nõ poteſt : ſed quo ad eccleſiã poteſt:
maxime ſi votũ ꝓbari nõ poteſt:in quo caſu re
tinẽs clericũ inuitũ eſt excõmunicat⁹. Dico re
tinẽs nõ ſolũ man⁹ in eũ iniũciẽdo:ſed etiã veſte
ſeculari negata ſine qua cõmode egredi nõ po
teſt: ꝑſuaſionib⁹ tñ eũ retinere poteſt. Et idẽ in
telligendũ de vxore ingreſſa quo ad virũ nõ re
petentẽ. Quarto de debito:q2 egreſſus de reli
gione qñq3 non poteſt reddere nec exigere: vt
qñ illicite egreſſus eſt poſt ꝓfeſſionẽ:vt in caſi
bus dictis: ꝛ qñ cõiunx ſciẽs et tacẽs permiſit
profiteri:tunc eñi ſeruitutẽ remiſit:vt dñs cui⁹
ſeru⁹ eo ſciente ꝛ permittẽte ordinat̃ vel ꝓfite
tur. Dico aũt illicite ꝓpter votũ rite ſolẽniza-
tũ. Qñq3 et petere ꝛ reddere poteſt: vt qñ libe
re egreſſus fuit nullo voto aſtrictus religioni:
ſicut nouitius ſolut⁹ egrediẽs religionẽ matri
moniũ cõtrahere poteſt : ſed puto ꝙ intelligat
de tali nouitio ꝗ intrauit aĩo ꝓbandi:nõ in ꝑ-
petuũ ibi ꝑmanẽdi. Nam et ipſe Pe. tenet ꝙ
talis ingreſſus ſcʒ aĩo non probandi:ſed firmo
perſeuerandi:habeat vim voti ſimplicis ſaltẽ.
Alij autẽ ꝙ etiã ſolẽnis voti habeat vim:vnde
nõ poſſet cõtrahere talis vel exigere ſi ꝯtraxit
Sed de hac materia habes.ſ̃.in ſcḋa ꝑte.ti.xj
de voto.et diffuſius.j.de ſtatu religioſoꝝ.titu.
xvj.c.ij. Qñq3 ꝟo egreſſus poteſt reddere ſed
nõ exigere:vt qñ de cõſenſu ipſi⁹ de cuius con
tinentia eſt timor:votũ ſimplex emiſit : tũc eñi
illi nõ preiudicauit. Et nota ſm Pe.de pa.vbi
ſ̃.ꝙ in caſib⁹ in quibus licet coniugi repetere
conſortẽ ſuũ religionẽ ingreſſum ante ꝓfeſſio
nẽ ſiue poſt profeſſionẽ:nõ licet tamẽ de mona
ſterio eũ rapere. Nec obſtat extra de rap.c. cũ
cauſa. Quia narrat ꝙ rapuit:ſed nõ dicit ꝙ li-
cuit. Poſſet eñi vir vxorẽ vi de vico ad domũ
adducere:q2 habet in eã correctionẽ:ſʒ nõ poſ-
ſet eã priuato quaſi poſſidẽti vi eripere. ꝛ mul
to min⁹ de monaſterio extrahere fores frãgen
do:aut habitũ violẽter lacerãdo:vel cũ iniuria
loci ſacri eam accipiẽdo:licet alie peccauerint
ipſam recipiẽdo.ar. C.vnde vi.l.ſi quis in tan
tã. Quinto videndũ eſt de regreſſu ad religio
nẽ qñ tenet̃. Et dicit Pe.vbi.ſ̃.ꝙ in trib⁹ caſi-
bus. Primo qñ illicite egreſſus eſt : vtpote cũ
alio coniuge in religione remanente poſt pro-
feſſionẽ egreſſus eſt:vel etiã in ſeculo remanẽ-
te ꝛ honeſte cũ cõſenſu eius ꝓfeſſus eſt . Scḋo
quãdo licite egreſſus: q2 ad requiſitionẽ vxoris
ſine licentia eius ingreſſus eſt:ſed poſtea vxor
penitet de reuocatiõe ꝛ ipſa mouet. Tertio qñ
poſt votũ ad eã egreſſus mortua eſt ipſa vxor:
nam tunc tenet̃ regredi vt impleat votũ ſuum.
Sed ſi talis qui poſt votũ ſolẽne reuocatus ab
vxore ad ſeculũ mortua vxore cõtraxit matrimo
niũ:vtrũ teneat. Pe.de pal.vbi.ſ̃.facit talẽ di
ſtinctionẽ:q2 ſi inuita vxore fuit ſolenniter ꝓ-
feſſus:cũ illa ꝓfeſſio quantũ ad ſolennitatem
nõ valuerit eccl'ia hoc ꝓhibẽte:ideo talis mor
tua vxore non poteſt cõtrahere : q2 habet in ſe
votũ ſimplex rõne illius profeſſionis: ꝛ peccat
mortaliter cõtrahẽdo ꝛ exigẽdo : tenet tñ ma-
trimoniũ : nec poteſt eũ tanq̃ apoſtatã religio
ꝑſequi. Sed ſi vxore cõſentiente fuit ꝓfeſſus:
ſed poſtea q2 vxor iuuẽcula vnde ꝛ ſuſpecta eũ
reuocauit:ius noluit in hoc caſu ꝓfeſſionẽ inhi
bere ſimpliciter:ſed ſolũ inquantũ erat ad vitã
eius.vnde ſimpliciter fuit in preiudiciũ ei⁹ vo
tum ſolẽne:non in preiudiciũ vxoris : vnde ea
mortua eſt apoſtata ſi nõ redijt ad monaſteriũ
et matrimoniũ ſi cõtrahit cũ alia non tenet: vt
dicit Hoſt. Hec Pe.de palu.

¶ Tertium bene cõſiderã- §.III.

dũ eſt vtrũ ꝑter predictos duos modos.ſ. mor
tẽ naturalẽ:ꝛ mortẽ ciuilẽ ꝗ eſt ꝑ ingreſſum re
ligiõis.i. ꝓfeſſionẽ ſit alius mod⁹ ſoluẽdi ma-
trimoniũ ratũ. i. cõtractũ ꝑ ꝟba de ꝑſenti quo
ad vinculũ. Ubi petr⁹ ponit quattuor ꝯcluſiões

Prima eſt q̄ ſeruit⁹ ſupueniēs tali mr̄imonio
rato/nō ſoluit ipm̄. Et ratio eſt: q: p hoc nō mo
ritur ad actus carnales: nā ⁊ poteſt de nouo cō
trahere. Et gn̄aliter de ceteris impedimētis q̄
dirimūt mr̄imoniū poſt ↄtractū: intelligēdū eſt
q̄ nichil tale ſupueniēs dirimit prius ↄtractū:
ſed ſolūmodo poſt ↄtctū. Uerbi grā. Cognoſcēs
cōſanguineā eius cū qua iā ↄtraxit p verba de
p̄ſenti: etſi nō adhuc ↄſummauerit: nō dirimit
tale mr̄imoniū: qḋ dirimeret ſi ante cōtractū p
v̄ba de p̄ſenti illā cognouiſſet ꝓpter affinitatē
Scḋa cōcluſio eſt q̄ tale mr̄imoniū. ſ. ratificatū
p v̄ba de p̄ſenti/nō ſoluit̄ p votū ſimplex: vnde
tenet̄ vel intrare religionē vel reddere debitū
vxore petēte: ſed peccat mortaliter reddendo:
q: adhuc poteſt religionē intrare ante cōſum-
mationē ei⁹: nec ſufficeret ingreſſus religiōis
in tertio habitu btī Dn̄ici vel Frāciſci cū pfeſ-
ſione in ipſo: q: talis pfeſſio nō habet vim niſi
B.co.c. tiq.et xvi.
voti ſimplicis. vn̄ nō eſt ſufficiens ad tollendū
vinculū ↄiugale: ⁊ pfeſſus in illa religiōe tertij
habit⁹ q̄uis peccaret grauiter ↄtrahēdo q: cō
tra votū: tn̄ teneret mr̄imoniū. Tertia cōcluſio
eſt q̄ nec caſtratio quātacūq; ſupueniēs ſoluit
tale mr̄imoniū ratū: q: mr̄imoniū non inuenit̄
in iure ſolui niſi in certis caſibus: ſed ille nō eſt
de illis caſib⁹: ergo ⁊c̄. Itē. xxxij. q. vij. c. hi qui.
dicit̄: ↄiugiū illoꝝ q̄ poſt mr̄imoniū mēbris trū
cantur: aut a barbaris exſecti ſunt: ꝓpter hāc
cauſaʒ ſolui nō poteſt. ⁊ q̄uis glo. intelligat̄ de
mr̄imonio ↄſummato: ex eo qḋ dicit̄. xxxiij. q. j.
c. j. §. His ita. rn̄det̄. Cōiugiū firmat̄ officio ſcʒ
carnali ſm̄ glo. et anteq̄ ↄfirmet̄: ipoſſibilitas
officij ſoluit vinculū coniugij. Neganda eſt illa
glo. q: ↄiugiū ſolo cōſenſu p verba de p̄ſenti fir
mat̄: ⁊ ratū vocat̄: vt no. glo. de teſti. ⁊ atteſta. c.
ſup eo. Quarta ↄcluſio eſt q̄ nō ſoluit̄ tale ma
trimoniū ratū tn̄ p ordinē q̄ eſt ſacramētuʒ vel
dignitas. Et q̄uis magiſter ſent. in tex. in. iiij.
diſt. xvij. videat̄ innuere q̄ ſpōſi nō ſolū poſſunt
intrare religionē ſine cōi ↄſenſu: ſed etiā ad or-
dines promoueri. Et Hoſti. dicat q̄ ↄiugi ante
carnalē copulā licet ep̄atū acceptare: tamē cō-
trariū hui⁹ eſt verū: q: ep̄atus ex ſui natura nō
habet opponi ad mr̄imoniū: cū ep̄i pri⁹ eſſent
vnius vxoris viri. nichil aūt tollit̄ niſi a ſuo cō
trario: nec ep̄i moriunt̄ ciuiliter: cū ꝓpriū ha-
beāt ſicut ⁊ ceteri clerici ſeculares. Un̄ q: reli-
gio ſoluit mr̄imoniū nō ratione pfectionis: ſed
ratione mortis ciuilis: ep̄alis ordo licet ſit per
fectior: ⁊ ſimiliter ſacer ordo licet ſit perfectior q̄
religio: nō ſoluit ꝓpter defectū mortis ciuilis:
et ideo cōiugatus incorruptus. i. nō ↄſumma-
to mr̄imonio licite ꝓfitet̄: qui tamen illicite in
ſeculo ordinat̄. Nec ſoluit̄ matrimoniuʒ qn̄ de
cōſenſu vxoris ordinatur vel epiſcopat̄ quo ad
vinculū. vnde vxor talis eo viuēte nō poteſt cū
alio cōtrahere. Cōiugatus igit̄ ante copulā nō
poteſt eligi: q: cēſetur laicus nec eſt in ſacris:
vel eſt irregularis ſiue ſuſpenſus: ſed poteſt po
ſtulari: ⁊ tūc ſi vxor cōſentiat cōfirmabit̄: ſed ſi
diſſentiat: papa nō poteſt eū cōfirmare: nec cō-
ſecrare in preiudiciū vxoris: quin ſcʒ teneatur
reddere debitū: cum nō poſſit cōtra ius diuinū
diſpēſare: ſed poteſt religionē intrare: ⁊ prima
die de licētia pape ꝓfiteri: eadē die cōfirmari:
et poſtmodū ordinari ⁊ conſecrari. Nec ſimiliter
de licentia pape poteſt ↄiugatus inuita vxore/
etiā ante copulā ad ſacros ordines ꝓmoueri:
et ſi fuerit ordinatus: nichilominus tenet̄ red
dere debitū: quia ſemp hoc eſt de iure diuino.
Similiter nec papa poteſt auferre vxori virū ſuū
etiā incorruptū. i. nō cōſummato matrimonio:
et multo magis poſt copulā vt ipm̄ faciat car-
dinalē: quia ⁊ ille ſtatus ſecularis eſt: nō regu-
laris: dicente quodā cardinali. Nos habemus
religionē cuius apoſtate ſunt ſancti. vt Hiero.
Et ſi arguat̄ q̄ ep̄i tenent locū apl'oꝝ. Sed xp̄s
vocauit Johānē de nuptijs ad apoſtolatū etiā
inuita vxore: ſi verū eſt qḋ dicūt quidā: q̄ ipſa
fuit maria magdalena: q̄ ꝓpter hoc indignata
luxuriata eſt. Rn̄detur q̄ ep̄i tenēt locū apl'oꝝ
quo ad dignitatē: nō quo ad pauptatē ⁊ mortē
mūdi: q: illis dictū eſt: de mūdo nō eſtis. Pre-
terea alia ratio eſt: q: chriſt⁹ hoc potuit facere:
et ſm̄ deitatē ⁊ ſm̄ humanitatē: quia poteſtatē
habuit excellentē in ſacramētis quā nulli cō-
municauit etiam pape. Preterea q̄ Johānes
inuita vxore ſecut⁹ fuerit xp̄m ignorat̄: nec eſt
multū veriſimile illā fuiſſe mariā magdalenā.
Sed etſi veruʒ eſſet q̄ inuita vxore xp̄m fuerit
ſecutus: licite facere potuit: q: apl'atus ad quē
tranſiuit erat ſtatus religionis: ⁊ quo ad votū
obedientie/caſtitatis/et pauptatis. Et ſi dicat̄
q̄ papa diſpenſat monachū cōtrahere mr̄imo-
niū viuente prima vxore: puta q: ille contracto
matrimonio cū aliqua ante copulā intrauit re
ligionē et profeſſus eſt: ⁊ ſic ſolutū eſt vinculū:
poſtmodū magna cauſa vigente vt pace refor-
māda vnius regni: vel p cōuerſionē vnius gen
tis papa diſpenſat cū illo monacho q̄ ↄtrahat
cū alia: q: vinculū primū fuit ſolutū. nā ſi vin-
culū nō fuiſſet ſolutū/papa nō poſſet: niſi dicat̄
q̄ ex ſtatuto eccleſie eſt illa ſolutio: quia ſolēni-
tas voti eſt ex ordine eccleſie. Dicendū q̄ hoc
nō eſt verū: q: hoc nō ineſt illi voto ꝓpter ſolē-
nitateʒ: alr̄ ineſſet ordini ſacro: ſed ineſt ei ra-
tione mortis ciuilis. Unde heremite nō ſolēni
ʒant votū: ſed regulā approbatā: et tamen per
votū heremi ſoluit̄: q: hoc eſt ex natura actus
mūdo mortificātis ⁊ diuina inſtitutione: a qua
eſt vita heremitica: vt in Johāne baptiſta. Eſt
Un̄ ſit vīculuʒ voti ſolēnis et ſolutio eius.

ergo cõcluſio huius.§.ꝙ matrimoniũ cõtractũ per verba de p̃ſenti ſolũ ꝑ ꝓfeſſionẽ religionis approbate ſolui poteſt:⁊ non ꝑ aliũ modũ:etiã autoritate pape. Canoniſte autẽ cõiter tenent cõtrariũ:ſcȝ ꝙ papa poteſt diſſoluere illud. An. (Alter iuriſte.) Joh.an. in nouella ſup.c. ex publico. de cõuer. ꝯiu. dicit ꝙ q̃uis m̃rimoniũ ſit inſtitutũ a deo: ratificatio matrimonij tamẽ firmat̃ cõſtitutiõe eccleſie: inquantũ ſcȝ eſt ſacramentum eccleſie propter virtutẽ baptiſmi: quã virtute ratificationis (que eſt ꝙ alter altero viuente nõ poſſit cõtrahere) poteſt papa tollere: vel circa ipſam in aliquibꝰ diſpenſare: vt in.c.quãto.de diuoꝛ. Conſummatio xͦo procedit de iure naturali in principio.conſiſtit enĩ in facto: qd̃ ex quo factũ eſt nequit non fuiſſe.xxxij.q.v.ſi paulus. Dicit autẽ ꝙ huius iuris alia ratio eſt: diuina.ſ.reuelatio per quã ad exemplũ ſanctoꝝ facta eſt hec cõſtitutio vel interpretatio: que etiã approbat̃ primo per apl̃m dicentẽ. Si infidelis diſcedit/ diſcedat. Scd̃o ꝑ fauorẽ fidei.de quo in decre.c.quãto. Quare videt̃ facere potius fidẽ diuina cõſtitutio: qua ratione dicit ſponſos de preſenti ante carnalẽ copulã poſſe autoritate pape inuicẽ ſe abſoluere: ſicut ⁊ ſponſi de futuro. de ſpon.c.ij. Et ſic ratio cõgrue ante copulã poteſt ibi inuenire cõtrarios actus per diſſenſum mutuũ nõ alterius tñ: qd̃ nõ eſſet poſt copulã. Intelligit autẽ hoc de poteſtate abſoluta: non de ordinata: niſi alia cauſa ſubeſſet: nõ enim ſit hoc etiã ſine cauſa. Aſſerit etiam ꝓbabile dici poſſe: ꝙ cũ circa impedimenta matrimonij reſtringẽda ⁊ laxanda poteſtatẽ habeat eccleſia: vt de cõſan. ⁊ affini.ca.nõ debet. Statuere potuit qd̃ hic dicit̃ ⁊ de vnius ꝓfeſſiõe ⁊ alterius cõtractu. Potuit ergo papa etiaȝ de poteſtate ordinata circa matrimoniũ nõ ꝯſummatũ hãc cõſtitutionẽ facere: ⁊ ſit patens ratio cõueniẽs rationi, vt notat̃.xxvij.q.ij.quapropter. Unde circa nõ ꝯſummatũ poteſt eccleſia ſtatuere quicquid placet: dum tamẽ ſubſit cauſa iuſta: ⁊ hoc voluit finis.c.ex publico. Dicit tñ ipſe Hoſtiẽ. ꝙ non expedit ꝙ circa hoc multuȝ laxet habenas: nec etiã eſt tutũ. In matrimonio xͦo conſummato fieri nõ poteſt quin ꝑ ipſum repreſentetur cõformitas carnis inter xp̄m ⁊ eccleſiam que nullatenus rumpi poteſt: ꝙ ſi ꝑ religionẽ illud rumpi poſſet: eſſet cõformitatis violatoꝛ et innueret ꝙ expectaret aliã fidẽ ⁊ aliã eccleſiam quã ſibi xp̄s vniret ⁊ iterũ deſponſaret: qd̃ falſum ⁊ hereticũ eſt ſm Hoſt. qui plenius iſta tractauit hic ⁊ remittit ad ſummã. Idẽ etiã ponit Joh.an. in regula Actus legitimi.in.vj.in mercurialibus. Et Anto.de bu.et Arch.in.c.quapropter.xxvij.q.ij. Idẽ Benedictus ſuper dicto.c.ex publico, addens ꝙ ex poteſtate abſoluta matrimoniũ per verba de preſenti papa diſſoluere poteſt etiaȝ nulla cauſa ſubſiſtente: de poteſtate ordinata non: niſi ex legitima cauſa. Et non ſolũ de ꝯſenſu vtriuſqȝ: ſed etiã ſi tñ adeſſet cõſenſus vnius cõiugis legitima cauſa ſubſiſtente. vt vult hic glo.in fi. cũ circa matrimonium nõ cõſummatũ papa poſſit quomodo vult diſpẽſare ſm Inno.hic. Uidi aliquas bullas et Martini.v.et Eugenij.iiij.cõtinentes talem diſpẽſationẽ ſiue diſſolutionẽ matrimonij nõ ꝯſummati ꝯtrahentibus poſtmodũ illis cũ aliis. Unde tales non ſunt cõdemnãdi: ſed nec cõſulendũ eſt alicui vt procuret talem diſſolutionem ſiue diſpenſationem: cum theologi videantur tenere ꝙ nõ poſſit diſſolui niſi per ingreſſum religionis.vt.ſ.dictum eſt.

¶ Nota ſm Tho.in.iiij.et §.IIII.

Rich. ꝙ cõſummato matrimonio legitime contracto alter alterũ dimittere nõ poteſt quo ad vinculũ.i.vt poſſit cũ alia cõtrahere. Quãtum xͦo ad cohabitationẽ ⁊ actũ cõiugalẽ nõ poteſt alter alterũ inuitũ dimittere excepta fornicationis cauſa: niſi forte ad tẽpus velit ſe ſubtrahere a cõſortio vxoris propter caſtigationẽ eiꝰ ſubtrahẽdo ei ſolatiũ preſentie ſue. Nã ⁊ quando vxoꝛ preſtat magnã occaſionem ruine viro ſuo: tunc vir poteſt ſe ſubtrahere a conuerſatione ſua. (Eſt animal q̃dam et trãſſumit hic) Idem Alber. addens ꝙ non opoꝛtet cohabitare fureni ⁊ huiuſmodi ſi non vult reſipiſcere.xxviij.q.j.c.Uxoꝛ.

¶ Itẽ nota ꝙ ex fornicatione §.V.

(Alter cõiugũ poteſt aliũ de adulterio accuſare.) ſeu adulterio poteſt vir vxorem dimittere ſeu accuſare: et vxoꝛ virũ: niſi in ſeptẽ caſibus qui infra ponunt̃: quia in hoc ſunt paris conditionis.xxxij.q.v.Si quis vxorẽ. Et iſta cauſa ſcȝ fornicationis extenditur ad fornicationis ſeu adulterij ſuſpitionẽ: ſcȝ quando eſt ſuſpitio violenta vel certa. Uerbi gratia. Si probatũ eſt ꝙ fuit ſolus cũ ſola: nudus cũ nuda in eodẽ lecto: aut ſimul in mulus ſecretis locis: in latibulis ad hoc cõmodis ⁊ horis electis: libere dimittitur vxoꝛ.xxxij.q.j.dixit. Itẽ ſecũdo extendit̃ ad vitiũ ſodomiticũ vt propter hoc poſſit alter alterũ dimittere.xxxij.q.vij.c.omẽs cauſationes.et.c.adulterij. Pe.etiã de pal. dicit ꝙ hoc extendit̃ ad vitiũ ſodomiticũ et pollutionẽ extraordinariam cũ alio vel cũ alia cõmiſſam. Et idem dicũt quidã de omĩ peccato ꝯtra naturã. Item tertio extendit̃ ad infidelitatẽ: que dicit̃ fornicatio ſpiritualis: vt ſi alter incidat in hereſim: iudaiſmũ vel gentilitatem: ⁊ precipue ſi trahit ꝯiugem ad infidelitatẽ.xxviij.q.j. Idolatria. Sed ſi corrigere ſe vellet talis nõ debet dimitti. Item ſi polluat aliquã extra clauſtra

pudoris: videtur ꝙ dimitti poſſit ab vxore pro
pter hoc.ar.xxxij.q.iiij.Meretrices.Itē ſi tale
quid egit cum propria vxore ſm Hug.et Lau.
vxor poteſt eū dimittere: ſi tamen ipſa non fuit
in culpa.ſ.aſſentiendo:ſed violentata vel ſom=
no decepta ⁊ hmōi.Ex vitio autē molliciei: cū
ſcꝫ alter coniugū polluit ſeipſum: nec poteſt ta
lis dimitti ſm Hug.Itē ex ſola volūtate adul=
Duplex dimiſſio vxoris. terandi ſine opere ſubſecuto:nō poteſt dimitti
ſm Guil. Sed nota ꝙ iſta dimiſſio poteſt fieri
dupliciter.Uno modo quo ad thori ſeparatio=
nem:ſecūdo modo quo ad cohabitationis ſepa
rationē. Et iſte ſecūdus habet etiā primū mo=
dū implicitū. Dimiſſo primo modo ſcꝫ quo ad
thorū:videlꝫ denegando illi debitū poteſt fieri
propria autoritate: etiam ſine iudicio eccleſie:
qn̄ innocenti cōſtat certe de adulterio ꝯiugis:
tūc enim abſq̧ pctō poteſt ei denegare debitū:
et hoc niſi cōpellat̃ autoritate eccleſie: vel niſi
ipſe poſtea adulteraſſet: aut etiā ſi petiſſet vel
reddidiſſet debitū volūtate ſua poſtꝙ ſciuit de
adulterio: tūc eñ videt̃ ſibi recōciliaſſe.Unde
non poteſt innocēs amplius denegare debitū
adultero niſi recidiuaret. Pe.de pe.diſ.xxxv.
q.iij. vbi delinquēs oīno vellet ſe emēdare vel
preſumeret̃ penitens:debet innocēti ꝑſuaderi
ꝙ ſibi recōciliet:tamen ad hoc cogi nō poteſt ꝑ
ſubtractionem abſolutionis niſi hoc faceret ex
odio vel vindicta ſm Tho.in.iiij. Sed quantū
ad ſcōm modū.ſ. cohabitationis ſeparationē:
qḋ dicit̃ diuortiū:non poteſt alter alterū dimit
tere ſine iudicio eccl̄ie: ⁊ ſi dimiſerit debet co=
gi ad recipiendum: niſi fornicatio incōtinenti
poſſit ꝓbari.Et ſm Hoſt.infra octo dies:ſi ꝓ=
bet nō reſtituet̃.al's ſic. Et hoc intelligendū eſt
ſm Ricb.qn̄ matrimoniū eſt celebratū in facie
eccleſie vel corā teſtibus: ſed ſi erat oīno clan=
deſtinū:poteſt ꝓpria autoritate dimittere:etiā
quo ad cohabitationē.Hec ille. Uidet̃ tamē ꝙ
teneat̃ illud matrimoniū notificare eccleſie ad
vitanda pericula que inde poſſent contingere.
Itē ſm Hoſti.ſi adulteriū ſit notoriū.ita ꝙ in=
ficiationi nō ſit locus: tūc poteſt dimittere au=
toritate ſua.ex̄ de diuor.c.ſignificaſti. Et mul=
to fortius debitum negare. Idem Inno. Sed
Guil.dicit hoc eſſe verum ſi alter recedit a con
iuge ⁊ publice moratur cum adultero vel adul
tera:al's ſi propria autoritate dimitteret:coge=
retur recipere.

¶Caſus autem in quibus §.VI.

Tho.in iiij.diſ.xxxv.q.j. vxor propter adulteriū cōmiſſum nō poteſt di=
mitti ſeu accuſari: ſunt hi ſm Ray.¶Primꝰ
caſus eſt:ſi ipſe eaꝫ proſtituit.ex̄ de eo qui cog.
ꝯſang.vxo.ſue,diſcretionē. Idem eſt ſm Pe.
de pal.ſi vir ſciuit ⁊ non prohibuit cum potuit.
Ideꝫ enim eſt ſcientē nō ꝓhibere cū poſſit de=
lictū inferioris reparare. Secus autē ſi indi=
recte ei occaſionē dediſſet expellēdo eā vel ne=
ceſſaria denegando:q2 nō eſt ignoſcendū ei qui
pretextu paupertatis turpiſſimā vitaꝫ elegit.ff.
de ritu nup.l.palam. ¶Secūdus eſt cū ipſum
virū credēs defunctū nupſit alteri: q2 maritus
rediens tenetur eam recipere nō obſtante tali
adulterio:niſi ſteterit ſcienter cū ſecundo ma=
rito poſtꝙ primus venit.xxxiiij.q.ij.cū per bel=
licam.Excuſatur enim predicta ſi habuit pro=
babilē ignorantiā ſm Ricb. ¶Tertius ſi fuit
cognita ab aliquo latēter quē credebat ꝓpriū
virū.et eſt arg.xxxiiij.q.ij.In lectū. ¶Quartꝰ
ſi fuit vi oppreſſa.vt.xxxij.q.v.c.ꝓpoſito. Hoc
autem intelligo de vi abſoluta: ſed ſi metu vel
precepto parentū: inſtantia cōſanguineoꝝ:vel
alia ſimili cauſa fornicaret̃ cū aliquo etiā con=
trahendo cū illo de facto non excuſaret̃.xxxij.
q.vij.omnes. ¶Quintus eſt quādo recōcilia=
uit eam ſibi poſt adulteriū cōmiſſum: vel eam
publice adulterantē tenuit: ⁊ retinet in conſor
tiuꝫ maritale.xxxij.q.j.c.j.cū ſeq. Huius ratio
eſt ſm Ricb. quia crimen per recōciliationem
dimiſſum amplius obijci nō debet: niſi ſequat̃
recidiuū. ¶Sextus eſt licet raro occurrat: ſi
aliquis infidelis ꝯiugē infidelē dimittat dato
ſibi libello repudij: et illa nubat ſecundo viro
ſuo:ſi vterq̧ cōuertatur ad fidem:tenetur ma=
ritus eam recipere: non obſtante ꝙ ſit ab illo
cognita cui ſe cōiungit: niſi fuerit alteri forni=
cata.extra de diuor.c.gaudemus. ¶Septimꝰ
eſt ſi vir conuincatur adulterari.xxxij.q.vj.per
totum.Ubi etiam nota ꝙ ſi vir eſt adulteratus
occulte et vxor manifeſte: non poteſt vir ſine
peccato vxorem dimittere: quia vxori non de=
ficit excipiendi ius: ſed probatio ſm Thom.
Ray.et Alber.ſi tamen vir egiſſet penitentiaꝫ
et vxor nollet agere: ſed perſeueraret in adul=
terio:poſſet ſine peccato accuſare ⁊ dimittere.
xxxij.q.j. in quattuor primis cap̄. Iſtos caſus
ponit etiam Ricb.et addit. Alij addunt octa=
uum caſum ſcilicet ſi vir abſtinendo contra vo
luntatem vxoris ei occaſionem adulterādi de=
dit.xxxiii.q.v.ſi dicat. Tamen alij dicunt ꝙ nō
propter hoc excuſaretur mulier adulterans:
quin vir poſſet eam propter adulterium dimit
tere ſm glo. ¶Nota etiā ꝙ penitētia facta in
adulterio nō tollit quin poſſit accuſari vel ex=
cipi de ipſo adulterio in foro cōtentioſo.xxxiij.
q.ij.Admonere.et.vj.q.j.Qui crimen. Debet
tamē inocēs parcere penitēti ⁊ ſibi recōciliari
ex charitate ⁊ quadā equitate:ꝗuis nō teneat̃
ex neceſſitate.ſ.quantū ad reddendū ei debitū

coniugale. Item ſi vnus coniugum fornicetur carnaliter: ⁊ alter ſpiritualiter: ſcꝫ labendo in hereſim / ſm Goffre. ⁊ Hoſt. admitteret cõpenſatio: ſi tamen fornicationẽ ſpiritualem dimittat qui in ipſam incidit: alꝰ ꝓcederetur cõtra eum: ⁊ non audiretur contra ſuum coniugem.

Effect⁹ accuſa-tionis. ¶ Effectus accuſationis de adulterio eſt ꝙ ſi maritus probet quod intẽdit: vel mulier hoc confiteat̃: niſi mulier replicet contra eũ aliquẽ de predictis ſeptem caſibus: abſoluit̃ ab eius cohabitatione et ſeruitute qua ſibi tenebat̃: et poteſt aſſumere habitum religiõis eo inuito. xxvij. q. ij. c. agathoſa. Et in ſeculo ſine eo viuere põt: ſed tñ continere tenet̃ ſm Ray. ⁊ Tho.

In. iiij. di. xxv ar. v. ad iiij. ⁊ Pe. Ipſa autẽ dimiſſa ꝓpter adulteriũ non poteſt intrare religionẽ contradicẽte viro: ſed ſi ingreſſa eſſet viro ſciente ⁊ nõ ſibi cõtradicẽte: ſatis poteſt videri data licentia: ⁊ vir tenebitur cõtinere. Et ſi ingreſſa fuerit contra voluntatẽ viri poterit reuocari. Tho. et Pe. Itẽ in ſeculo remanentẽ: et poſt diuortiũ poteſt innocẽs adulterã recõciliare. i. admittere ad ſui cohabitationẽ ⁊ ad actum cõiugalem: ⁊ ſi nollet cogi poſſet: et hoc eſt verũ ſi nocens de adulterio correctus eſt: nã ſi manet incorrigibilis / nõ debet ſibi eam innocens recõciliare. ¶ Itẽ nota ꝙ ſi poſt diuortiũ qui erat innocẽs factus ſit nocens in crimine adulterij: poteſt et debet cogi per iudicẽ reconciliari ſibi adulterũ coniugem: et precipue ipſo hoc petẽte / ⁊ adulteriũ allegãte cõmiſſum poſt diuortiũ ab eo qui innocẽs prius fuerat. ¶ Itẽ ſi poſt diuortij ſententẽtiam conſiterit eccleſiam fuiſſe deceptã per falſos teſtes et huiuſmodi: debꝫ ſic ſpoliatus reſtitui. Taliter etiam ſi alter iam feciſſet ꝓfeſſionem in aliqua religione / vel cepiſſet ſacerdotiũ: ſi hoc petat: ⁊ tenetur reſtitutus reddere debitum: ſed exigere nõ poteſt. Sed ſi ſic ſpoliatus nõ petit reſtitutionem: ille qui iam factus eſt ſacerdos vel ꝓfeſſus non poteſt ipſe petere ſocium in cõiugem. ¶ Item nota ꝙ cũ reſtituitur aliqua vxor viro: ſi dicat ſe habere ſupectum virum ne forte eam ledat: ⁊ cauſam veriſimiliter oſtendit: ad iudicem ſpectat facere cauere ſibi ſufficienti cautione ꝙ tractabit eam bene: et ꝙ non ledet eam in perſona vel rebus: et hanc cautionem preſtabit per iuramentum: xxxij. q. j. de benedicto. Sed ſi mulier non confidat de iuramento: debet preſtare cautionẽ pignoratitiam / vel fideiuſſoriam ſub certa pena. xxxiij. q. v. prodeſt. Uel ſi capitali odio ita eam perſequeret̃ ꝙ merito de ipſo diffidat: nec poſſit ei de cautiõe ſufficiẽti prouideri: non ſolum non debet ei reſtitui / ſed ab eo potius remoueri ſm Raymun. ⁊ Petrum de palude.

¶ Nota ſm Inno. ꝙ vir §. VII. tunc tenetur ſequi vxorem: quãdo ſcꝫ itinerat cum neceſſaria cauſa: ſed vxor tenet̃ ſequi virũ ex quacũqꝫ cauſa recedat ſi domiciliũ trãſferat: niſi velit eam trahere ad peccatum. extra de diuor. queſiuit. Sec⁹ tñ ſi eſſet vagabũdus xxxiiij. q. ij. ſi quis neceſſitate. Idem Berñ. et Hoſtien. Et addit Hoſtien. ꝙ ſicut in voto vltramarino vxor poteſt ſequi virum ⁊ remanere ſi voluerit: ſic in omni itinere voluntatis cũ propoſito reuertẽdi. Qđ videtur intelligẽdũ de longo itinere: ſed vbi trãſferat domicilium de loco ad locum: vxor tenetur ſequi eum. xiij. q. ij. vnaqueqꝫ. Et ſm Guil'. debet eũ ſequi etiã in carcerem et exilium. Quod intelligitur de carcere ꝗtum ad debitum reddendum ſeruata honeſtate: quo ad exilium: quo ad cohabitandum ſi nutrire poteſt: ⁊ periculũ anime et corporis non imminet: vel vxor poteſt virum nutrire. Sed nota diligẽter que dicit Pe. de palu. in. iiij. diſtin. xxxix. circa cohabitationẽ coniugum. Dicit enim ꝙ ſi in vno coniugum ſit tale crimen ꝙ timet alter corpori ſuo: nec poteſt ſibi ſecure aliter ꝓuidere: licet dimittere talẽ: nec tenetur cohabitare: q2 ſi non tenetur debitum reddere cũ periculo corporis ſui / multo minus cohabitare. extra de reſti. ſpo. Ex trãſmiſſa. et. c. litteras. in fine. Unde falſa eſt gloſa. extra de diuor. c. ij. que dicit ꝙ non eſt dimittenda vxor: etiam ſi vite viri fuerit inſidiata. Item quãdo vnus coniugum trahit alterum ad crimen: ita ꝙ lꝫ non cogatur peccare / tamẽ ꝓpter periculũ ſue fragilitatis ne coniugalis ſocietas ipſum pertrahat ad peccatum: teneatur illud Si oculus tu⁹ dexter ſcandalizat te / erue eum ⁊c. Mat. v. et. xviij. Si enim cũ periculo corporis / non tenetur manere: multo minus cum periculo anime: et ſicut nõ tenet̃ propter periculum infidelitatis cohabitare cum infideli: ita nec propter periculum aliorũ criminum: lꝫ ad nullum poſſit cogi. Et lꝫ iſtud ſit grauius ꝗ alia / tamen minimũ periculũ mortalis peccati ꝑpõderat maximo periculo corporis: ⁊ licꝫ in hoc ſit diſſimile ꝙ inuito auferẽ vita corporis non anime / tamen iſta diſſimilitudo tenet ita in infidelitate ſicut ĩ alijs vicijs: q2 nullum peccatũ cadit in inuitũ. Item propter alia crimina vnius quibus alter non timet probabiliter anime ſue nec corpori / nõ debet derelinquere coniugem: etiam ſi ſit incorrigibilis: niſi ſit fornicatio carnalis / etiam ſemel cõmiſſa: vel ſpiritualis fornicatio. i. infidelitas in qua ſit incorrigibilis. Et ſic intelligitur extra de diuor. c. ij.

Uxor dꝫ virũ ſequi.

¶ De votis cõiugatorũ. Cap. xxij.

Vxoꝛ vota abſtinentie vel peregrinationis ⁊ hm̄oi facta ante mr̄imoniū ↄtractū ſiue poſtea: nō tenet͛ nec debet implere ↄtradicente viro. Ray. Sed vir pōt vouere ⁊ tenet͛ implere vota abſtinētie: etiā inuita vxoꝛe: niſi p̄ hoc fieret p̄iudiciū vxoꝛi: puta q2 redderet͛ impotens ad redditionē debiti ſm̄ Hug. xxxij. q. v. precepit. et. c. chꝛiſtiana. ℂ Nota etiā ꝙ ſi vir dedit iam licentiā vxoꝛi implendi votū abſtinētie: ſi poſtea reuocat rationabili cauſa mot⁹ bn̄ facit: ſi ſine cauſa reuocat peccat: tamē in vtroq3 caſu vxoꝛ debet obedire ⁊ nō peccat. Ray. xxxiij. q. v. c. Manifeſtū. et. c. Noluit.

ℂ Quantū ad votū peregri- §. I.

nationis / vnus nō poteſt ſine cōſenſu alterius facere ſeu factū adimplere ſm̄ Ray. ⁊ Hoſtien. Jmmo ſm̄ Jnno. poteſt reuocare ſi aliquando ↄſenſit: licet peccet. Excipit͛ ſm̄ p̄dictos aliqn̄ votū hieroſolymitanū: qđ poteſt facere vir ſine vxoꝛis licentia ⁊ factū implere: vxoꝛ tamen vt aſſentiat eſt attentius admonēda: vel ſi nō vult
Qđl. iiij. ar. q. i. iiij. dl. xxxij. q. iiij. ad. j. remanere ſequat͛ virū. Dicit tamen bea. Tho. in quodlibetis. et Alber. ꝙ non eſt conſulendū viro ꝙ accipiat crucē ad transferendū ſe vltra mare ſi vxoꝛ ſit talis ꝙ nō poſſet ſequi: et de ei⁹ incōtinentia timeatur. Vxoꝛ ſm̄ Hoſtiē. poteſt etiam inuito viro votū hieroſolymitanū emittere: ſed ſi ſuſpecta ſit vel nimis iuuenis nō exequatur perſonaliter: ſed votū redimat / al's vadat: maxime ſi talis eſt que ſecū poſſet ducere bellatoꝛes. Quantū v̓o ad modicā peregrinationē etiā ſine voto propter diſponendā domū: vel quantū ad tranſferendū domiciliū alio: videtur dicere bea. Tho. in. iiij. ꝙ poteſt vir hoc facere ſine licentia vxoꝛis: quia in diſpoſitione domus ⁊ regimine vite mulier eſt ſubiecta viro: et non ecōuerſo. Dicit tamen Hugo. xxxiij. q. v. c. Manifeſtum. Glo. ꝙ vir ille vxoꝛis vota reuocare poteſt: q̄ ipſa implere non poteſt ſine ſcandalo viri: vt de ieiunijs: de ſurgēdo ad matutinas et hm̄oi: alia non. vt ſi vxoꝛ vouit dare aliquid de pꝛopꝛio: vbi cōſuetudo eſt ꝙ mulier habeat bona parafernalia: vel ſi vouit aliqua3 oꝛationem ⁊ huiuſmodi.

ℂ Quantum ad votū caſti- §. II.

tatis coniugatoꝝ. Sciendū ſm̄ Ray. ⁊ Alber. ꝙ vir et vxoꝛ ad paria iudicantur. xxxij. q. j. ſi quis. j. Poteſt autē fieri tale votu3 tripliciter. Vno modo ꝙ vnus emittat votū caſtitatis altero inuito vel ignoꝛante: ſeu ſine licentia alterius. Secūdo modo ꝙ vnus tn̄ cum licentia alterius emittat. Tertio ꝙ vterq3 de pari conſenſu ſimul emittant. Et pꝛimo modo cum ſc3 vnus coniugū vouet caſtitate3 ſine licentia alterius: ſi inter eos ſit tn̄ matrimoniū initiatū: puta per ſponſalia. ſm̄ Pe. de pal'. aut opoꝛtet ꝙ frangantur ſponſalia de mutuo aſſenſu: ⁊ ſic poſtea ſeruet votū: vel intret religionē ſi ſponſa eſt que vouit: ſed ſi ſponſus vouit: ipſe vel religionē intret vel ſacrū oꝛdinem ſuſcipiat ⁊ ſic diſſoluuntur ſponſalia: etiā cōtra voluntatem alterius: vel faciat cōtentū alterū / ſc3 qui non vouit de non cōſummando matrimonio. Et dicit idem Pe. ꝙ ſm̄ Tho. per votū ſimplex ſol- Diſ. 38. q. iij. ar. ij. ad p̄mum.
uuntur ſponſalia: quod ſi verū eſſet non teneretur religionem intrare qui vouit: ſed poſſet remanere in ſeculo cōtinendo. Sed cum iura arctent ad complendū ſponſalia niſi in caſibus quibuſdā expꝛeſſis: de quibus. s. cap̄. xviij. §. j. et inter illos iſte non ponitur: tutius eſt tenere contrariu3. Si autē eſſet inter illos matrimonium ratificatū: ſcil3 per verba de pꝛeſenti: ſed non cōſummatū: tunc ſm̄ Pe. tenetur intrare religionē: ſiue vir ſiue mulier: niſi coniunx qui non vouit velit eum dimittere ſine debiti petitione: quia non potuit vouere in pꝛeiudiciū alterius: ⁊ ſic eſt ille obligatus ſub conditione ſi non intret religionē: quod poteſt facere altero inuito: ⁊ tunc per ꝓfeſſionē in qua moꝛitur ciuiliter ſoluitur vinculum matrimonij: ſed ſi eſt cōſummatū non poteſt intrare religionē altero inuito: niſi ob foꝛnicationē notoꝛiam. Sed de hoc vide. s. de diuoꝛ. cap̄. xxj. §. v. Sed ſi alter caſte vixit tunc querit͛ vtrū alius poſſit vouere cōtinentiā ſine licentia alterius quantū ad redditionē debiti. Jn hoc cōcoꝛdant oēs: quia non poteſt. Ratio eſt ſm̄ Rich. quia hoc eſſet facere cōtra votū de alieno: qđ non licet. Sed quantū ad exactionem ſunt varie opiniones. vt refert Petrus de pal'. Aliqui dicūt ꝙ non poteſt fieri tale votū. Vnde ⁊ Durādus in. iiij. dicit hoc votū indiſcretū et periculoſum: quia redditur alteri nimis oneroſum: vt ſemper ipſe habeat ſubire confuſionē in exigendo: ⁊ pꝛecipue ſi viro vouente mulier haberet exigere: que cōmuniter in hoc eſt magis verecūda: ⁊ nimis periculoſum eſt in igne ſtare. i. iuxta vxoꝛē ⁊ vigēte concupiſcentia non poſſe exigere. Et ad hanc videtur declinare bea. Tho. in. iiij. Dicit enim ꝙ tale votū factū ab vno ſine expꝛeſſo conſenſu alterius: poteſt alter irritare: ⁊ ſi irritat nō tenetur adimplere. Si autē audito voto ↄſoꝛtis / pꝛotūc tacet ⁊ diſſimulat: nec ratificat: ſi poſtea cōtradicit ⁊ irritat: ſimiliter nō tenetur implere. Hanc opinionē dicit Johēs neapol'. in quodlibeto. viij. eſſe ꝓbabilioꝛē: addens ꝙ etiā ſi talis qui vouit ſine licētia alterius exigeret etiā cū peccato moꝛtali: puta pꝛeſuppoſita veritate alterius opinionis contrarie: tenetur exactus

debitū reddere al's peccaret. Alij etiā dicūt ꝙ poteſt fieri tale votum ſcȝ de non exigendo debitum. Ratio: quia hoc eſt volūtatis ſcȝ petere debitū: ⁊ eſt perfectionis nō petere: ⁊ de his eſt votū. Et dicit Ricħ. in. iiij. hāc opinionē eſſe cōmuniorē ⁊ tutiorē. Et ad hanc videt̃ declinare Pe. de pal'. dicens tamē ꝙ hoc non eſſet alicui ꝯſulendū: maxime ſi per hoc matrimoniū redderet̃ onerosum alteri: puta vxori ſuſpecte vel verecūde in petendo debitū: ⁊ licet talis peccet vouendo nō petere: ſi tamē vouit tenet̃ ſeruare inquātū poteſt ſine hoc ꝙ reddat matrimoniū onerosum: puta reddendo nō ſolū exigenti expreſſe ſed interꝑtatiue. Ad tollendū igit̃ omne dubiū: bonū eſſet petere ſuꝑ hmōi diſpenſationē. Et poſſet in hmōi epūs diſpenſare: vt aperte trahi poteſt ex his que dicit Joħ. an. in nouel. in. c. rurſus. ex̄ qui cleri. vel vouen.

¶ Quantū ad ſecūdū modū §. III.

cū ſcȝ vnus vouet continentiā de licentia alterius loquendo de voto ſolēni religionis. Dicit Petrus de pal'. ꝙ circa hoc eſt duplex opinio. Quidā enim dicūt ꝙ licet intrando religionē iſtud debeat obſeruari: ꝙ ſi ille de cuius licentia alter intrat religionē eſt ſenex ⁊ nō persona ſuſpecta de incōtinentia: poteſt in ſeculo remanere vouendo cōtinentiā: ſed ſi eſt iuuenis vel ꝑſona ſuſpecta: non poteſt remanere in ſeculo: ſed debet intrare religionē: vt habet̃ ex̄ de cōuer. ꝯiuga. c. cū ſis. et. c. vxoratus. tamen iſtud nō obſeruat̃. Alij dicūt ꝙ ſicut viro cōſentiente vxori in voto abſtinētie idē vir poteſt reuocare poſtea: licet peccet reuocando ſine iuſta cauſa: illa tamē tenetur obedire. Ita ⁊ in voto caſtitatis quo ad vtrūqꝫ: q2 ſcȝ vno vouente ꝯtinentiā de licentia alterius: ſi poſtea licentians reuocet: licet peccet: tamē licētiatus tenet̃ reddere debitū. Et ſubdit idem Pe. ꝙ poſſet ſic diſtingui: q2 aut licentians ad religionē nō eſt ꝑſona ſuſpecta: de qua timet̃ de incōtinentia: et vult ſimiliter ꝯtinere ⁊ vouere: ⁊ tūc licet re integra. i. anteq̄ ꝯiunx eius ꝓfiteatur poſſit reuocare licentiā: ſicut ⁊ mandatū re adhuc integra reuocari poteſt: tamē poſt votū ſolēne emiſſum a licentiato nō poteſt reuocare ipſum. et ſic intelligitur cap̄. agathoſa. xxvij. q. ij. ⁊. xxxiij. q. v. qui vxorē. Aut licētians eſt ꝑſona ſuſpecta: de cuꝰ incōtinentia timet̃ / et talis que nō poterat licentiare de intrando: ⁊ tunc licet peccet reuocando poſt votū ſolēne: tamen q2 illud fuit temere emiſſum: tenet̃ licētians debitū reddere. Hec Pe. Dicit tamē hāc cōcluſionē dubiā. Et eandē diſtinctionēȝ facit Pe. de voto ſimplici emiſſo de licētia alterius. ſ. ꝙ poſſit reuocari a persona licētiante ſi eſt ſuſpecta de incōtinētia. Et argumentū ad hoc ſumit a fortiori per. c. ſ. de cōuer. ꝯiu. Sed doc. multi ⁊ precipue Tho. in. iiij. et Joħ. neapol'. in quodli. viij. dicūt ꝙ votum cōtinentie emiſſum ab vno ꝯiugū de licentia alterius: ſeu ſine licentia ſed poſtea ratificata: licentians nō poteſt ipm̄ reuocare. Unde ſi ille qui ſic vouet peteret debitū: nō ſolū licentians nō tenet̃ reddere: imo nec debet: al's peccaret mortaliter ſm̄ Jo. neapo. quia cooperat̃ ei in crimine mortali. ar. ad hoc. xxxiij. q. v. manifeſtū. §. ſi continentie vota. Nec cōiter tenet̃ qđ dictū eſt. ſ. a quibuſdā ꝙ ita poſſit reuocari votū ꝯtinentie ſemel conceſſum ab altero ſicut votū abſtinentie. Oēs tamē in hoc cōcordāt: ꝙ ex hoc ꝙ vnus vouit ſimpliciter de licentia alterius non impedit̃ quin ipſe poſſit ad placitū exigere debitū a vouente dū ipſe ſimiliter nō vouerit. De voto aūt ſolēni ꝑ ſuſceptionē ordinis ſacri / dicit Pet. de pal'. ꝙ ſi ſciente vxore ⁊ cognoſcēte ſe teneri ad ꝯtinentiā ex ordinatione viri ipſa cōſentiat ipſum ordinari: q̄uis vir eiꝰ nō debuiſſet ordinari ſi erat ſuſpecta: non propterea poterit reuocari votū viri ordinati: nec tenet̃ ipſe ꝓpter hoc ei reddere debitū petētia nec ipſo mortuo poterit cum alio ꝯtrahere: al's matrimoniū eſſet nullū. Nec eſt ſimile de profeſſione ⁊ ordinatione: quia prohibitio eccleſie poteſt facere ꝓfeſſionē nullā: non autē ordinē. Pet. Sed ſi inſcia vxore vel ſciente ⁊ cōtradicente recepit vir ordinē ſacrū: ipſe quidē deponetur ⁊ reſtituet̃ vxori ſi vxor hoc petierit: ⁊ ſic reddere tenetur debitū: ſed nō poteſt exigere: nec poſt mortem vxoris cum alia contrahere: al's nullū erit matrimonium.

¶ Quātū ad tertiū modū §. IIII.

cum ſcȝ vterqꝫ pari cōſenſu vouerit cōtinentiā: nullus eoꝝ poteſt vel debet exigere debitū vel reddere: niſi cū pctō mortali ſm̄ Joħ. neapol'. ⁊ alios. Et ſi vnus eoꝝ frangeret votū: puta aliā cognoſcēdo: alter nichilominus tenet̃ ſeruare. arg. xxxiij. q. v. c. qđ deo. Sed vbi eſſet periculū incōtinentie q2 ꝑſone ſuſpecte: forte bonū eſſet diſpenſationes querere ſuper tali voto. Et ſm̄ Guil. videtur ꝙ epūs poſſet diſpēſare. Item ſm̄ Pe. de pal'. quādo alter cōiugū intrat religionem ⁊ profitet̃ altero inuito: poteſt reuocari ad petitionē ipſius: ⁊ reuocatꝰ tenet̃ reddere debitū: ſed nō poteſt exigere ratione voti. Mortuo eo qui reuocauerat: is qui ꝓfeſſus fuerat inducendus eſt vt redeat ad monaſteriū: nō tamen cogendus. Cuius ratio eſt: quia profeſſio eius nō tenuit: ex quo non intrauit de licentia ꝯiugis ſue. Et q̄uis nō poſſit poſt mortē reuocantis cōtrahere cū alio: tamen ſi cōtraxit matrimoniū tenebit: ſȝ exigere nō poterit debitū.

Item cū vnus ꝯiugum de licentia alterius intrat religionē: ſed anteꝗ̄ ꝓfiteatur reuocatur ab eo: mortuo reuocante poterit etiā cum alia pſona cōtrahere: nec tenet redire ad monaſteriū: nec prohibetur exigere debitū. Et hoc totū verū eſt niſi aliud obſiſtat: puta ſi votum emiſiſſet. Qui autē de licentia cōiugis ꝓfitetur: nō poteſt de iure redire ad vxorē: ꝙ ſi de facto ad vxorē reuertit: cogendus eſt (non ſolū ea mortua: ſed etiā viuente) redire ad monaſteriū. et ſic videtur dicere illud. c. ex parte. ex̄ de cōuer. cōiug. Et ſi mortua vxore cōtraheret cum alia: matrimoniū nullum eſſet. Pe.

De dotibus et donationibus propter nuptias. Capl̄m. xxiij.

Dos eſt que datur viro a muliere ꝓ onere quod de matrimonio ſuſtinet. Unde tādiu durat ꝗ̄diu durat matrimoniū ſed eo ſoluto ſoluit: q2 ſine eo eſſe non poteſt. ff. de iure do. l. iij. Et eſt dos quaſi propriū patrimoniū mulieris. ff. de minori. l. denicꝗ. §. ſed vtrū. in fi. Sed ꝗ̄diu ſtat matrimoniū: dominiū dotaliū eſt penes virum. vnde cōtra voluntatē viri nō poteſt inde elemoſynaꝫ facere. Nota ꝙ due ſunt ſpecies dotis: nā alia eſt ꝓfectitia: alia aduētitia. Profectitia dos eſt que a patre ꝓ filia: vel ab auo ꝓ nepte: vel ab alio nomine eoꝝ: ſeu de bonis eoꝝ datur vel proficiſcitur. vt. ff. de iu. do. l. profectitia. Aduētitia dos eſt quam ipſa mulier dat ꝓ ſe vel ꝓ alio/ſiue ſit frater ſiue alius quiuis. Item dos alia eſtimata: alia ineſtimata. Sed ſi eſtimata datur: tam lucrum ꝗ̄ damnum pertinet ad maritum: ſicut ad rei emptorem. Si vo ineſtimata: damnū et lucrum pertinet ad mulierem. ff. de iure do. l. pleruꝗ. Fructus tamen pertinet ad maritū propter onera matrimonij. Unde fetus dotalium pecoꝝ ad maritum pertinent/ q2 in fructu cōputantur: ſic tamen vt ſuppleat inde mortua capita ex tā natis fetibus: vt in dicta. l. pleruꝗ. Pactū patri factū a filia dū nuptui traderet ꝙ dote contenta nullū ad bona paterna regreſſuꝫ haberet improbat lex ciuilis. Si tamen iuramento nec vi nec dolo preſtito firmatū fuerit: debet ſeruari. ex̄ de pac. ꝗ̄uis. lib. vj. Dos et donatio ꝓpter nuptias donari nō poteſt etiā cōſentiente vxore. ff. de fūdo do. l. lex iulia. nec valet alienatio niſi vxor iurauerit non ꝯtrauenire. ex̄ de iureiurā. Cum cōtingat. et. c. Licet. lib. vj. Sed iſtā materiā cū ſcꝫ iuratur ſup hmōi vide diffuſe. S. in. ij. parte in titu. de iuramento.

In quibus caſibus maritus §. I.

lucratur dotem. Reſpōdeo: lucratur ex pacto: vt ſi paciſcatur de tota dote: vel ei9 parte poſt mortem vxoris lucranda. vt. C. de pactis conuentis. l. ex morte. in principio. et in auten. ibi poſita. Itē lucratur ex lege: vt ſi propter adulterium mulieris fiat diuortium: mulier dotem amittit. extra de dona. inter virum et vxo. plerūꝗ. Item mortua vxore inteſtata et deficientibus liberis et propinquis: vir ſuccedit vxori et lucratur dotem. et ecōuerſo eſt. C. vnde vir et vxor. l. j. In alijs autē caſibus dos ad mulierē: et donatio ꝓpter nuptias redit ad virum: niſi ſecus obtineat de cōſuetudine. ex̄ de dona. inter vi. et vxo. donatio. §. ſane.

Pone ꝙ propter adulte- §. II.

rium vxoris facta ſeparatiōe thori mulier dotem amiſit: nunc autē probata cōſanguinitate ſeparantur omnino: nūquid poterit mulier dotē repetere? Reſpondeo non. Nā licet modo appareat ꝙ nō fuit matrimoniū: mulier nichilominus punienda eſt propter intentionem cum ope ſubſecuto. extra de biga. c. nuper. et. c. vlti. et etiam vt per hec ceteris delinquendi materia auferatur: et ne cogitetur falſa probatio cōtra matrimoniū. Hec Hoſt. Lauſ. Goff. Berſi. et Iohā. Et nota ꝙ quia ad penas legum quis non tenetur: niſi poſtꝗ̄ quis fuerit adiudicatus: ſcꝫ per iudicem cōdemnatus. ſm Tho. et Ray. ideo ſi mulier cōmittat adulteriū nō ipſo facto amittit dotē: ſed poſtꝗ̄ in iudicio ſup hoc fuerit iudicata: ſcꝫ de adulterio.

Cui reſtituenda ſit dos §. III.

Reſpondeo ſi dos fuerit a patre profecta: tunc ſi in matrimonio filia premoriatur: debet dos reddi patri. vt. C. ſolu. matrimo. l. dos a patre. niſi ſi mulier reliquerit liberos: quia tunc licet de iure deberetur patri: tamen de conſuetudine remanet penes liberos. vt nota. in dicta. l. dos. Si vero vir premoriatur: tunc talis dos patri et filie reddenda eſt: ita tamen ꝙ nec pater aliter ꝗ̄ voluntate filie eam petere poteſt. ff. ſolu. matrimo. l. ij. ꝙ ſi pater non viuat vxori reddenda eſt. vt ibi. Si vero dos fuerit a quocūꝗ alio: tunc ſi premoriatur vxor: ad heredes eius ꝑtinebit dos. Si vo premoritur vir: dos ad vxorem redibit. Intellige hoc niſi ille qui dedit fuerit ſtipulatus doteꝫ ſibi reddi. C. de rei vxo. actio. l. vnica. et. ff. ſolu. matrimo. l. quotiens. §. j.

Quando reſtituenda ſit §. IIII.

dos. Rndeo ſi dos cōſiſtit in rebus immobilibus: debet reſtitui ſtatim ſoluto matrimonio. Si vo in mobilibus debet reſtitui infra annū. C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. cū autē. Sn ſemp

ex iiij

maritus in caſu reſtituēde dotis cōpellaꝫ red
dere in totū? Rñdeo. marit⁹ in reddēda dote
nō cōdemnaꝫ niſi inquātū facere pōt: ſcȝ habi
ta ratiōe ne egeat ſi nō dolo verſatus eſt: vt. C.
de rei vxo. act. l. vnica. ⁊ dȝ cautionē exponere
ꝙ ſi ad meliorē fortunā peruenerit / ſoluet reſi
duū. Hoc etiā priuilegiū trāſit ad filios eiuſdē
matrimonij. vt. ff. ſo. ma. l. maritū. ſȝ hoc here-
di extraneo nō eſt preſtādum: q2 tale beneficiū
perſonale eſt / ⁊ cum perſona extinguitur.

¶ Utrū maritus vel ei⁹ heres §. V.
in reddenda dote poſſit detrahere impenſas?
Reſpōdeo: expenſas vtputa ꝙ domū refecit: ⁊
hmōi retinere pōt. vt. C. de impē. in re. do. l. j.
Expēſas ṽo volūtarias ſiue voluptuoſas ꝑdit
etiā ſi voluntate mulieris facte ſunt. ff. ſo. ma.
in volūtarijs. Quid ſi maritus teneꝫ de dote:
et alia debita hȝ? Reſpōdeo. mulier ꝓ dote hȝ
obligata oīa bona viri intantū ꝙ preferꝫ omni-
bus creditoribus nō habētibus expreſſam hy
pothecā. Et hoc niſi ali⁹ ſit in ſiſci iure: vt q2 pe
tit dotē precedētem. C. q̄ po. in pi. l. ſi. ver. pria
reſtitui. et. §. ſed in donatione ꝓpter nuptias:
non preferꝫ mulier creditorib⁹ niſi poſteriori-
bus. Etiā conſtante matrimonio vxor recupe-
rare pōt dotē: vt qñ vir vergit ad inopiā. C. de
iur. do. l. vbi. Pro delicto viri non debet vxor
dotē amittere. extra de pigno. ex litteris. Etiā
ſi cōmiſit crimen leſe maieſtatis. C. ad. l. iuliā
ma. l. quiſquis. Poſſeſſiōe pignorata genero
ꝓ dote fructus non debēt cōputari in ſortem:
ſi gener ſuſtinet onera matrimonij. ex̄ de vſur.
c. ſalubriter. vide. ſ. in parte. ij. tit. j. de vſuris.
Qui hȝ cognoſcere de matrimonio / hȝ ⁊ de do
te tanꝙ de acceſſorio. extra de dona. inter virū
⁊ vxorem. c. j. ⁊. c. iij. ff. de iure do. l. ij. ⁊. iij.

¶ Donatio propter nuptias §. VI.
eſt qđ ſponſus ſponſe donat: quādo ipſe ab ea
dotem accepit. extra de dona. inter vi. ⁊ vxo. c.
nuper. Huius autē donatiōis ꝓpriū eſt ꝙ ſi
paciſcaꝫ marit⁹ de dote vel parte dotis lucrā-
da vxore premortua: talem partē debet lucra-
ri mulier de donatiōe ꝓpter nuptias premor-
tuo viro. extra de dona. inter vi. ⁊ vxo. donatio
§. ſane. et. C. de pac. conuentis. l. ex morte. In
hmōi autem dotibus et donationibus ſunt di
uerſa ſtatuta in diuerſis locis. Naȝ alicubi vt
Florentie ſi vxor premoriaꝫ conſummato ma-
trimonio / vir lucratur totam dotem ſi non ex-
tant filij ex ea: nā ſi filios relinquit illis rema-
net. Alibi lucratur partem: et alia pars reſti-
tuitur ei vnde ꝓfecta eſt dos. Si vir premoria
tur: reſtituitur ei tota dos ⁊ donatio ꝓpter nu
ptias. Et in hoc ſtatur magis legi municipali
ſeu ſtatuto ꝙ̄ iuri cōmuni.

¶ Dos cōſtante etiā matri- §. VII.
monio ab vxore pōt repeti viro in inſulā depor
tato cuius affectionē mulier non mutauit ſm
Pe. de pal. in. iiij. di. xlij. Et idē de viro de re-
gno bannito. C. de iure do. l. vbi et in reb⁹. Itē
vergēte viro ad inopiā pōt peti dos cōſtāte ma
trimonio: non ꝓpter paupertatē eius / q2 tunc
ſub tali cautione quam preſtare pōt cōmitten-
da ⁊ dimittēda eſt dos: ſed ꝓpter paupertatē
mētis: vt qñ incipit eſſe ꝓdigus ⁊ dilapidator
q2 tunc cautio parū valeret: ⁊ ſic intelligiꝫ illa
lex: vbi ⁊ in rebus. Pe. Itē ꝙ lȝ ſm ius ciuile
mulier ſecūdo nubēs lucrareꝫ legatū ſibi factū
ſub conditiōe ꝙ permaneret vidua fauore ma
trimonij: dū tñ non nuberet infra annū a mor-
te viri: tñ q2 iura canonica ⁊ diuina plus fauēt
viduitati ꝙ̄ matrimonio: vt ſtatui perfectiori:
ideo nubens cōtra conditionem legati non lu
cratur ſed amittit ipſum. Pet. de pal. vbi. ſ.

¶ Item ſciendū ꝙ qñ vxor §. VIII.
ꝓpter diuortium factū ꝓpter adulteriū ſuum
perdit dotem: ſi ipſa erat filiafamilias. i. in pa
tris poteſtate cōſtituta: ⁊ dos erat ꝓfectitia. i.
de bonis pr̄is ꝓfecta: vel alr̄s qñcūqȝ dos erat
ad patrē recaſura: pater nō perdit eam ꝓpter
delictū filie / q2 nō debȝ pater portare iniquita
tē filij. Si ṽo nō erat recaſura ad patrē: ꝙ̄uis
ab eo ꝓfecta eſſet: q2 ea mortua eam rehabitu
rus nō erat: tunc maritus eā lucraꝫ: ⁊ ſic intel-
ligit Hoſti. C. de adul. l. vlt. ad fi. ⁊ extra de do.
inter vi. ⁊ vxo. c. plerūqȝ. Sed qñ dos erat redi
tura ad patrē / pater eā perdit ꝙ̄diu filia adul-
tera viuit: ſicut etiā nō potuiſſet eam repetere
ipſa nō adulterante: nec debet ipſe ex delicto fi
lie lucrari: ſed tenebit eam vir adultera viuēte
poſt eius mortē redibit dos ad patrem: ſicut ſi
prelatus eccleſie cōmittat felloniam. i. cōiuret
cōtra dñm: ꝙ̄diu ipe viuit eccleſia feudū ꝑdet:
ſed ipſo mortuo ad eccleſiā feudū redibit: nec
delictū perſone redūdat in damnū eccleſie. Ex
his ſequiꝫ ꝙ ſi vir cōmittit crimē leſe maieſta-
tis ꝓpter qđ bona eius cōfiſcenꝫ ⁊ ipe nudus
exulet: vxor perdit dotē ꝙ̄diu viuit vir ei⁹: ne
per eius delictū lucreꝫ vxor qđ prius nō habe
bat: interim tñ fiſcus ei ꝓuidere teneꝫ neceſſa
ria loco viri: ſed viro mortuo rehabebit inte-
gre dotem ⁊ dotarium ſuū: vt dicunt de conſue
tudine. Hec Pet. de pal. in. iiij. diſt. xlij.

¶ Item ſciendū de expenſis §. IX.
factis ab vxore extra domū: q2 vir ꝓ oneribus
matrimonij hȝ dotē: ideo a tēpore cōtracti ma
trimonij intus et extra dȝ ſibi facere expenſas
vir ſm quantitatē dotis. ff. familie herciſcūde
l. ſi marit⁹. immo etiā ſi dotē non hȝ vel ꝑdidit
culpa ſua / teneꝫ ei neceſſaria ꝓuidere ſm fa-

cultates ſuas: immo vbi maritus diſſipat bona ſua vergēs ad inopiā etiā cōſtante matri-
§.vij. monio: mulier recuperat dotē: vt dictū eſt. Sȝ qñ mulier ſpōte receſſit nō recuperat expēſas niſi a tpe quo rediēs nō eſt admiſſa: et hoc niſi opponat᷑ de adulterio: qꝛ adultere nichil tenetur preſtare: niſi ipſa replicet de cōſimili. Dico autē ꝙ ſpontevaganti non tenet᷑ ad expenſas: ſed ſolum qñ iuſta de cauſa: puta ꝓpter nimiā ſeuitiā viri vel aliquid hmōi. Vel qꝛ vadat ad longinquas partes / ⁊ eam mittit ad cōſanguineos ipſi⁹ vxoris ꝓ maiori honeſtate ⁊ hmōi.

¶ De diuerſis vicijs coniugatorū in genere. Capitulum.xxiiij.

Ex notatis in precedētibus cap.⁊.§. Nota ſummatim vicia tam virorū ꝙ̄ mulierū coniugatorū: que cōcernunt coniugiū ⁊ que mortalia ſunt. ¶ Primo ſi quis cōtrahit ſciēs in ſe eſſe vel habere aliquod predictoꝝ.xij. impedimentoꝝ que impediūt ⁊ dirimūt matrimoniū nō habita diſpēſatione a papa in his in quib⁹ a papa pōt diſpenſari. ¶ Secūdo cū habēs votum ſimplex religiōis vel caſtitatis: vel qui ſuſcepit habitū religionis approbate cum firmo ꝓpoſito remanēdi: ante ꝓfeſſionē tacitam vel expreſſam egreſſus eſt ⁊ cōtrahit matrimoniū ſine diſpēſatione pape. ¶ Tertio cū talis contrahēs matrimoniū ⁊ cōſummans exigit debitum: nō habens ſup hoc diſpēſationē: reddere aūt tenet᷑. ¶ Quarto cū quis cōtrahit matrimoniū clandeſtine ſine preſentia ſaltē teſtiū: et quouſq; manifeſtū faciat ſufficienter ſemp eſt in mortali. ¶ Quinto cum cōtrahit cōtra interdictū eccleſie: vt qꝛ ordinari⁹ audiēs aliqđ impedimentū circa aliqđ matrimoniū fiendū: ꝓ̄cipit ne fiat cōtract⁹ talis: niſi prius diſcuſſo negocio. ¶ Sexto qñ quis cōtrahit de futuro vel de preſenti nō intēdens cōtrahere ſed decipere ⁊ copulā extorquere. ¶ Septimo cuȝ ꝗs cogit aliquē vel aliquā ad contrahendū de futuro vel de p̄ſenti: etiāȝ ſi ſint pater vel mater: [illegible] debȝ eſſe in hmōi animi libertas [illegible]cus ſi pſuadeat tm̄. ¶ Octauo qñ ſponſalia [illegible]ā de futuro tm̄ frangit extra illos nouē caſus qui ſupra ſignāt᷑ ca.xviij.§.j. alius autē cui frangūt᷑ excuſat᷑. ¶ Nono qñ cōtractū p verba [de] p̄ſenti hoc negat: ⁊ ꝗuis alter ꝯtrariū ꝓbare nō poſſit vel nō ꝓbet / tñ neuter cū alio contrahere poteſt: alꝛs eſſet in cōtinuo adulterio ⁊ ſeparari deberet. ¶ Decimo qñ poſt cōtractū p verba de p̄ſenti nō vult cōſummare alio requirēte cōgruo tpe: nec religionē vult ingredi [v]t poſt ꝓfeſſionē alter ſit liber hoc facit: puta [q]uia vidit illum pauperē vel iniquū: vel qꝛ indignati ſunt adinuicē ⁊ hmōi: ⁊ ſil'r peccāt parentes ꝗ hoc non ꝑmittunt ſine ratiōabili cauſa: vt qꝛ ſine voluntate eoꝝ cōtraxerūt ⁊ hmōi. ¶ Undecimo qñ cōſummāt matrimoniū ante benedictionē nuptiarū cū benedici debeāt: vt qꝛ primū matrimoniū. ¶ Duodecimo qñ conſummāt matrimoniū ſeu celebrāt nuptias tpe ꝓhibito ab eccleſia: vt ab aduētu vſq; ad octauā epiphanie a.lxx. vſq; ad oct᷑.paſche: ⁊ a diebus rogationū vſq; ad oct᷑.pente. ⁊ hoc ſiue ſit virgo ſiue vidua / ſiue fiat cū ſolenni apparatu / ſiue pauperrime. ¶ Tertiodecimo qñ ꝗs cognouit cōſanguineā vxoris ſue vſq; ad quartū gradū: nam tūc non pōt exigere debitū ab vxore: vel vxor a viro ſuo ſi fuit cognita a cōſanguineo viri ſui: niſi habita diſpenſatione ſup hoc: reddere tñ debitum tenet᷑ cōiugi exactus: ſiue expreſſe ſiue interpretatiue: ⁊ hoc qñ iſtud fuit perpetratū poſt cōſummatū matrimoniū: vel in cōtractu p verba de p̄ſenti: nā ſi ante fuiſſet eſſet impedimētū dirimēs mr̄imoniū. ¶ Decimoquarto qñ alter alteri denegaret debitū nō habens aliquā cauſam rationabilē: etiāȝ ſi faceret cauſa deuotiōis vbi alter omnino petat ſibi reddi. ¶ Decimoquinto qñ in actu cōiugij reperit᷑ aliquis de illis octo caſibus ꝗ notant᷑.ꝯ̄.in.c.de actu coniugij. Nā vel eſt mor- Ca.xx.
tale vel dubiū de mortali. ibi vide: vbi etiā habes qñ eſt veniale in vſu cōiugij: ⁊ qñ nullū peccatū. ¶ Decimoſexto qñ vir ſine cauſa ratiōabili grauiter verberat vxorē ſuā vel contumeliat᷑ ei turpibus ꝟbis multū: vel cū nō ꝓuidet de neceſſarijs cum poſſit. ¶ Decimoſeptimo qñ vxor habens niſi dotem ſi det de bonis domus ⁊ viri ſine licētia eius expreſſa vel interpretatiua: et multo magis contra ꝓhibitionē eius cōſanguineis vel amicis: vel expendat in rebus malis vel vanis: vt ludo et pompis: vel etiā notabiliter ī elemoſynis: peccat grauiter qꝛ furtum cōmittit: niſi habeat artē multū lucroſam vltra gubernationē domus. ¶ Decimooctauo cum vnus coniugū aſſentit alteri in adulterio: vel vir expōit vxorē alijs cauſa temporalis ſubſidij: vel alia de cauſa: vel vxor permittit virū vicium ſodomie perpetrare cū poſſit obſtare. ¶ Decimonono qñ vxor non vult ſequi virū in cohabitando vel mutādo domicilium: niſi timeret ꝓbabiliter mortē vel mutilationem: vel ꝙ exponat eā alijs: vel ꝙ trahat eā ad hereſim vel aliud mortale: vel ꝙ nō poſſet eā ſuſtentare vel familiā cū inter ſuos ſubueniat᷑ eis. ¶ Viceſimo qñ de cōſenſu vtriuſq; vterq; vouit cōtinentiā ⁊ non ſeruant: tunc eñ ⁊ exigens et reddens ſine aliqua diſpenſatiōe peccaret mortaliter niſi diſpēſet᷑. ¶ Viceſimoprimo de negligentia in gubernando familiā-

in admonẽdo filios ⁊ ſeruos ad mãdata dei et eccleſie ⁊ ſacramẽta ſumendo: in correctiõe viciorũ et hmõi: in ꝓuidendo neceſſaria domui: in exceſſu amoris alteriꝰ ad alterũ in põpis ⁊ vanitatibus precipue mulierũ: eſt difficile dare regulã qñ ſit mortale vel veniale: nec de facili in hmõi debꝫ precipitari ſentẽtia. ¶ Uiceſimoſecũdo qñ ꝓcurat̃ aborſus ſiue a viro/ ſiue ab vxore/ ſiue etiã ex negligẽtia et a caſu: vt ꝓpter verberationẽ/ vel nimiũ laborẽ/ vel multam laſciuiã cõiugalis actus. ¶ Uiceſimotertio eſt in mulieribus qñ ex negligentia opprimũt paruulos in lecto ſecũ eos tenẽtes: ⁊ multo magis qñ ex incuria et tarditate eorũ decedunt paruuli ſine baptiſmo. ¶ Uiceſimoquarto qñ vxor concepit per adulterium/ ⁊ illũ nutrit de bonis viri tanq̃ ſit ſuus: q: furtum facit de illa ſubſtãtia qua illi ſubuenit. Et idẽ de ea que ſibi ſupponit partũ alienũ tanq̃ ſit ſuꝰ. ¶ Uiceſimoquinto de blaſphemijs / de mẽdacijs ⁊ piurijs/ de cõtumelijs ⁊ detractiõibus q̃ continue ꝓferunt̃ cum ſunt in locutionibus.

¶ De diuerſis vitijs mulierum per alphabetũ. Capitm. xxv.

Ecce ego in iniquitatibus cõceptus ſum: et in peccatis pepit me mater mea. ps. l. Loquit̃ pſalmiſta in pſona cuiuſlibet cõcepti ⁊ cõcepte ex viro ⁊ muliere. ſm Hiero. Uñ excipit̃ ſolus xp̃s qui nõ ex virili ſemine cõceptus eſt/ ſed myſtico ſpiramine ex Maria virgine. Oĩs alius vel alia ſub hac ſententia includit̃: vt dicit Aug. de conſe. diſt. iiij. firmiſſime. Et cõceptus fit in vtero mulieris: partus eſt egreſſus ex vtero. Et conceptus quidẽ ex voluptate: ſed partus cum maxima mulieris penalitate. In plurali dicit in iniquitatibus ⁊ in peccatis: q: etſi originale de quo loquit̃ eſt vnum in eſſentia: tñ multiplex in efficientia ſm Tho. in pᷓa ſecunde. q. lxxxij. ar. j. Nã inficit plures potentias anime: ⁊ inclinatiões facit ad multa: immo omnia peccata ⁊ mala cõmiſſionis que dici poſſunt iniquitates: ⁊ defectꝰ omiſſiõis que peccata dicunt̃ ⁊ ſunt. Lꝫ aũt in cõceptu creature adhuc ibi nõ ſint iniquitates: q: nec potẽtie infecte/ nec habitus viciorũ/ nec qui actus ſunt potentiarũ: cũ ibi nondũ ſit anima ſubiectum omniũ horũ. Nã in capite. xl. dierũ a principio cõceptionis maſculi dicitur anima de nouo tunc creata infundi: et in capite. lxxx. dierũ a conceptu anima femine infundit̃: ⁊ tunc peccatum originale cõtrahit̃ non prius. Dicit̃ tñ concipi in iniquitatibus/ cũ caro infecta ex vicioſa origine primoꝝ parentũ concipit̃ ex qua anima poſtea maculat̃. Et q: hmõi originalis tranſfuſionis pᷓa cauſa fuit trãſgreſſio mulieris: que etiã induxit Adã ad idẽ ſuaſiõe: ideo de muliere fit potius mentio: ꝓpter qḋ Eccleſ. vij. ca. Salomon filius Dauid dicit de muliere. Inueni amariorẽ morte mulierem: que laqueus eſt venatorum: ſagena cor eius: vincula ſunt manus eius: qui placet deo fugiet illam: qui autẽ peccator eſt capiet̃ ab ea. Ideo dicit̃ mulier amarior morte/ q: mors naturalis interimit corpus: ſed culpa que pᷓo habuit ortum a muliere Eua occidit animaꝫ priuando gratia: et cauſa prima fuit mortis corporalis. Amarior eſt morte que etiã denominat diabolum. Apocal. vj. Nomẽ illi mors/ q: diabolus induxit Euã ad peccandũ: ſed Eua Adam. ſed peccatũ Eue ſolum nõ induxiſſet nobis mortẽ anime et corporis: niſi ſubſecuta fuiſſet culpa Adam ad quã induxit Eua. In eo em̃ cõpleta eſt infectio totius humani generis. Ideo etiã q: mors corporalis eſt inimicus manifeſtus ⁊ terribilis: ſed mulier eſt inimicus blandus et occultus: ⁊ ideo amarior ⁊ piculoſior laqueus dicit̃ venatorũ. ſ. demonũ quibus capiũt aues ⁊ feras ſiluestres. i. contẽplatiuos ⁊ ſolitarios per viſum/ vt Dauid et plures heremitas: vel per auditũ/ vt Eua Adam. Bern. dicit ꝙ vox mulieris eſt ſerpẽtis ſibilus. Et ꝓpheta Abachuc. j. c. Facies eorũ ventus vrens. Per viſum ergo ⁊ auditum ad mulieres venator diabolus capit ſanctos viros. Sagena dicit̃ cor eius. i. affectio ad mulierem: hac capiũtur piſces homines natãtes in aquis delitiaꝝ. Abachuc. j. Totum in hamo ſubleuauit ſcꝫ diabolus. Affectio nimia Amon ad germanã ſuam Thamar induxit ad ſtuprãdam eam inuitam. ij. Reg. xiij. Manus eius ſunt vincula ad detinendum. Manus ſunt munuſcula vel ipſa commixtionis opera: que ita detinent homines alligatos/ vt vix valeãt dimittere. Et vt clare pateat amaritudo. i. malicia mulieris: formabit̃ vnum alphabetũ quod ipſe docent ſuos ſcholares: in quo tãgunt̃ earum ꝓprietates et nequitie ſm Ioh. do. ſuper Eccleſiaſten.

¶ Eſt enim mulier

Auidum animal	Beſtiale baratrum.
Cõcupiſcẽtia carnis	Damnoſum duellum.
Eſtuans eſtus	Falſa fides.
Garrulum guttur	Heryinnis armata.
Inuidioſus ignis	Kalumniarium chaos.
Lepida lues	Mõſtruoſum mẽdaciũ.
Naufragiũ nutrix	Opifex odiũ.
Prima peccatrix	Quietis quaſſatio.
Ruina regnorum	Silua ſuperbie.
Truculẽta tyrãnis	Uanitas vanitatum.
Xanxia xerxis	Ymago idolorum.
Zelus zelotipus.	

¶ Primo ergo eſt auidū aial.i. auaricie dedi
tū. Unde Sen.in. lib. declama. dicit q auari-
cia eſt muliebre vitium. Sunt puſillo animo et
inutiles vt minus lucrari ſcientes. vn̄ ⁊ nimis
timētes ne neceſſaria ſibi deficiāt. ſicut ſaphy-
ra q̄ timēs ne deficerēt ſibi ⁊ viro victui neceſſa
ria: occultauit partē precij habiti ex agro vēdi
to. Act.v. Et Ouidi⁹ in.iiij.meta. narrat Da-
naē filiā acriſij auro fuiſſe corruptā. q2 ad om̄e
malū eas auaricia ducit. ¶ Scd'a lr̄a alphabe
ti q̄ eſt.b. ſignificat q eſt beſtiale baratrū inſi-
pidū. Quid eſt mulier. dr̄ enī Prouerb.xj. cir-
culus aure⁹ in narib⁹ ſuis mulier pulchra ⁊ fa
tua. Et Terenti⁹ ait q mulieres ferme vt pue
ri leui ſententia ſunt. Et Lactātius.iij.inſtitu.
dicit nūq̄ aliquā mulierē philoſophiā ſciuiſſe:
niſi temeſtes. Et ratio naturalis eſt: q2 mulier
plus carnalis viro exiſtēs min⁹ ad ſpiritū ſeu
ſpūalia attēdere poteſt. Qd̄ etiā patet de mu-
lierib⁹ q̄ cū viris cōuerſant: q̄ videntur quaſi al
terius ſpeciei a viris quātum ad intellectum.
¶ Tertia littera eſt.c. ſignificās carnalē cōcu
piſcētiā: q̄ in eis videtur inſatiabilis. ſm̄ illud
Prouer.pen̄. Tria ſunt inſatiabilia ⁊c. ⁊ quar
tū qd̄ nūq̄ dicit ſufficit. ſ.os vulue. vnde Ecc̄i.
xxxvj. dr̄. Om̄em maſculū excipiet mulier. Et cū
naturalr̄ videret debere eſſe cōtrariū ex eo q
di. Ariſt.in.xiiij.de aialib⁹: q femina eſt frigi-
dior maſculo: vnde deberet eſſe magis caſta:
tamē eſt oppoſitū vt de facto videt. Cu⁹ ratio
poteſt eſſe q2 femina eſt imp̄fecta: ⁊ appetit vi-
rū ſicut materia formā: vt habet.j. phyſi. quia
vnūquodq3 appetit ſuā p̄fectionē: materia aūt
perficit per formā. Eſt enī in ḡnatiōe mulier vt
principiū materiale. ⁊ vir vt principiū formale
Naturale ergo deſideriū mulieris eſt eſſe cū vi
Ouidi⁹ de amo re. ro. Illa caſta eſt (ait quidā) quā nemo rogauit.
At niſi pudeat ipſa rogabit: ſ3 pudor eis inna
tus refrenat eas: quo dimiſſo nemo pōt auerte
re eas. Exēpliū in vxore phutifaris: que mulier
moleſta erat adoleſcenti ioſeph ſollicitans ad
adulteriū. Gen̄.xxxix. ſ3 relicto pallio aufugit:
nec eſt enī alius modus euadēdi niſi fugere ab
eis. Btūs Ber. clamando latrones / ſic euaſit
manus hoſpite eū ad nefas incitantis. Adeo
inſatiabilis luxurie eſt vt de cleopatra regina
alexādrie dicat: q in publico p̄ſtibulo oībus
ſe exponēs recedebat laſſata: ſ3 nō ſatiata. Et
Semiramis q̄ regnauit poſt ninū virū eius re
gē aſſyriorū: ita exarſit in libidinē vt filiū eius
duceret in maritū: a quo poſtea occiſa eſt. Sed
et (vt dicit apoſtolus) femine relicto naturalē
vſu: femine in feminas exarſerūt in ſe turpitu-
dinē operātes. vt ait ap̄ls ad Ro.j. Nec cōten
ta humana ſpecie aliq̄n etiā ad bruta cōuertit
Ob qd̄ ſcel⁹ dn̄s mandauit in lege: mulier que
ſuccubuerit iumēto morte moriat: ⁊ aial occi-
dat ad tollēdā memoriā ſceleris. Leuit.xviij. ⁊
xx. ¶ Quarta littera eſt.d. innuēs doloroſum
duelliū. ſ. inter virū et vxorē: q2 cōtrariat viro:
vnde de coſta curua formata eſt mlier. i. de co-
ſta pectoris q̄ eſt torta et quaſi cōtraria viro.
Legit de quodā cui⁹ vxor ſubmerſa erat in flu
uio. q cū q̄reret cadauer ei⁹ ad educēdū de aq̄
ibat per fluuiū cōtra aquā. Et interrogat⁹ cau
ſam: cū res graues deſcēdāt infra nō ſupra con
tra aquā. R̄ndit: mulier iſta i vita ſemp fuit cō
traria dictis ⁊ mādatis meis: ideo q̄ro ꝯtrario
mō: ſi forte ēt mortua ꝯriā volūtatē vltra ꝯſue-
tū tenuiſſet. Socrates ph̄s interrogat⁹: ſi ducē
da eſſet vxor. R̄ndit ſi nō capies ſolitudo orbi-
tās excipiet hic generis iterit⁹: hic heres alie
nus. Sed ſi ceperis illic p̄petua ſollicitudo: cō
queſtus q̄relaꝝ: dotis exprobratio: affinū gra
ue ſup̄ciliū: garrula ſocr⁹ ligua: ſucceſſor alieni
m̄rimonij incert⁹ liberoꝝ euēt⁹. hec locut⁹ eſt
expert⁹. Nā vt ait beatiſſim⁹ doctor Hiero. in
li. ꝯtra Iouinianū: hic Socrates habuit duas
vxores: quas ingēti patiētia ſuſtinēs nō potuit
tn̄ ab earū cōtumelijs clamorib⁹ ⁊ vituperationi
bus liberari. Et cū quadā die ipſis q̄rulantib⁹
cōtra eū domū ille egreſſus vt earū moleſtias
euitaret: et āte domū ſederet p̄iecerūt ille mu
lieres ſup eū aquā immūdā. ſup quo ipſe nō p̄-
turbat⁹ ait. Sciebā q poſt tonitrua pluuie ſeq̄
bāt. ¶ Quinta littera eſt.e. in qua itelligit q
eſt eſtuās eſt⁹ per irā ⁊ impatientiā: ſicut ei ma
ris eſt⁹ ſemp bullit ⁊ currit: ſic mulier tota eſt
impatiēs ⁊ maxime cū odit quē amauit. vt pa
tet in muliere q̄ falſo accuſauit Ioſeph ⁊ incar
cerare fecit q2 noluit ſibi i ſcel⁹ ꝯſētire adulte
rij. Gen̄.xxxix. Nō ē ira ſup irā mlieris. Eccl̄i.
xxv. Et Sen̄. tragedia.viij. Nulla vis flāme tu
midi q3 vēti tāta: nec celi metuēda torti: quāta
cū ꝯiūx viduata tedis ardet ⁊ odit. Nō vbi hy
bernos nebuloſos imbres auſter aduexit propat
q3 torrēs ⁊c. ¶ Sexta lr̄a eſt.f. vbi innuit falſa
fides: forſan ip̄a nois ethymologia hoc oſtēdit
femina femeno.i.min⁹ fide. P3 in prima mu
liere eua q̄ dixit ſp̄eti iterrogāti quare nō ede
rēt de om̄i ligno paradiſi. Reſpōdit de oi ⁊c. ne
forte moriamur: et ſic oſtendit dubitare non fi
dē habere ad verba dei. hec quātūcula fides re
manſerit in petro: vt ſubuerteret operā dedit:
dū bis ancilla ad negandū chriſtū eū induxit.
Lu.xxij. ⁊ Matth.xxvj. Hoc quaſi ex cōditiōe
ſua naturali procedit. Cū enim ſit imperfectū
animal ſemper credit ſe decipi: propter quod
ſemper decipit. Cato. Inſtruit inſidias lachry-
mis dum femina plorat. Ut patet in vxore ſam
ſonis que multum infeſtans eum ad declaran-
dum ſibi probleuma p̄poſitum ſodalib⁹ ab e-

expoſitū eis reuelauit.⁊ ſic decepit. Judi. xvj.
¶ Septima lr̄a eſt.g.garrulū guttur inſinuās
Prouer.xix.Tecta iugiter diſtillantia litigio
ſa mulier.Sic due mulieres meretrices cōten
debāt corā rege Salo.iij.Regū.iij.Theophra
ſtus philoſophꝰ loquēs de vxore quō eſt mole-
ſta viro ait.Per totas noctes garrule q̄ſtiōes
illa ornatior ꝓcedit in publicū:ego in cōuētu
feminaꝝ miſella deſpicior ⁊c.Et ꝑfidi iudei cō
citauerūt religioſas mulieres cōtra Paulū et
Barnabā predicātes.ſ.que eloquerent̄ de eis.
Et per hoc eiecerūt eos de finibꝰ ſuis. vt habe
tur in actibꝰ apl'oꝝ. xiij. ¶ Octaua littera eſt
h.deſignās eſſe herynnis armata. Herynnis a
poetis dicebat̄ dea diſcordie:⁊ eſt quedā furia
infernalis.Seneca in tragedia.viij.Quā ſup-
ba vincis herynnis:tu nudas ſemꝑ domos co-
mitas.Chriſ.in ſermone qui incipit. Heu me
ait. Ego cū eſtimo nullā eſſe in hoc mundo be
ſtiā cōparabilē male mulieri.Quid inter qua
drupedia animalia leone ſeuiꝰ: aut in ſerpenti
bus dracōe atrocius? ſed leo et draco in malo
inferiores ſunt. Danielē in lacu leones veriti
ſunt. Daniel' vlti. Juſtū naboth crudeliſſima
iezabel interfecit.iij.Reg.xxj.Cete ionā in vē-
tre cuſtodiuit.Jone.ij.Dalila ſamſonē circūue
nit illecebris ⁊ raſo capite deformatū alienige
nis tradidit.Judic.xiiij.xv.⁊.xvj. ca. Johānē
baptiſtā in deſerto viuētēꝫ dracones ⁊ aſpides
cornute ſubdita feritate tremuerūt.Herodias
vero eidē caput abſcidit: et tanti viri mortem
in preciū ſaltantis accepit. Mar. vj. ¶ Nona
littera eſt.i.ideſt inuidioſus ignis.hoc de ſan-
ctis mulieribꝰ crede et de ceteris magis. Ui-
des ei in Gen. quāta fuit inuidia ſare ad agar
poſtq̄ concepit.Gen.xxj.Quāta rachel ad lyā
quia filios nō habebat rachel vt lya.Gen.xxx.
Quanta anne ad Fenennā fecundā ipſa ſteri
li exiſtēte.j.Reg.j. Quanta marie ad moyſen
propter ethiopiſſam. Num.xij.c.Ubi murmu-
rauit et detraxit moyſi. Quanta marthe ad
magdalenā: cū ſedens ad pedes dn̄i audiebat
verbū illiꝰ ipſa martha miniſtrāte.Luc.x. Un
de etiā dr̄ Eccli.xxxvij. tracta cum muliere de
his q̄ emulat̄.q.d.nō eſt tractādū cū ea:qr ſem
per emulatio.i.inuidia eſt in mala muliere.Et
ꝓpterea ꝓcurāt aliquādo fieri maleficia his
quos emulant̄. ¶ Decima littera eſt.k.i. kalū
niarū chaos. Eſt eñi cōfuſio murmurationū et
infamationū.Dicit phs ꝙ ſi mulier ſit eloquēs
non eſt virtuti aſcribendū ſed loquacitati. ij.
Poli. q. d. ꝙ de ſui natura eſt aīal loquax. Et
apl's.j.ad Timo. v. dicit de mulieribꝰ que ha
bent apparētiā ſanctitatis : ꝙ diſcunt circūire
per domos non ſolū ocioſe: ſed et verboſe ⁊ cu
rioſe loquētes q̄ non oportet, Ubi cōe ꝓuerbiū
eſt ꝙ q̄ vult aliq̄d eſſe publicū dicat vni mulieri
nā ſubito ex loquacitate oībꝰ dicet. ¶ Undeci
ma littera eſt.l. ideſt lepida lues:nā pūgit ⁊ tñ
delectat.Unde aſſimilat̄ vox earū cātui ſirena
rū:q̄ dulci melodia tranſeūtes attrahebant:et
tādē occidebāt:qr marſupia euacuāt:vires au
ferunt:et deū perdere cogūt.Valeriꝰ ad ruffi-
nū hec loquēs.Placet delectatio ⁊ pungit de-
lectum:flos veneris roſa eſt:qr ſub eius purpu
ra multi latitāt aculei.Prouerb. v. Nitidius
oleo guttur eiꝰ.i. locutio:nouiſſima eiꝰ amara
quaſi abſinthiū. Per hāc q̄ſierūt cōſanguinei
ſcti thome de aq̄no peruertere mentē eiꝰ a ꝓ-
poſito religiōis:mittētes ad eū in camerā ſtri-
ctam puellā pulchrā ſuggeſtricē libidinis: ſed
puer ſctūs a deo ꝯfortatꝰ viriliter reſtitit:titio
ne ignis in camera exiſtentis aſſumpto in ma
nu eā de camera expulit. ¶ Duodecima litte-
ra eſt.m.⁊ ſignificat mōſtruoſuꝫ mēdaciū. Idē
ſcꝫ Valeriꝰ ad Ruffinū. Chimerā mulierē eſſe
neſcis: ſed ſcire debes ꝙ mōſtrū iſtud triforme
inſigni venuſtet̄ facie leonis : olentis maculet̄
vētre capre: virulente armetur cauda vipere.
Uult dicere ꝙ aſpectꝰ eſt pulcher: tactus feti-
dus:cōuerſatio mortifera.Et ſicut eſt mendax
in natura:ſic in loquela mulier eſt mēdax. Nec
homo ſcit ita bene inuenire et colorare mēda-
cia ſicut mulier:⁊ ita in prōptu habet:ſicut Sa
ra dixit mendaciū angelo.ſ. ſe non riſiſſe.Gen.
xviij.c.Obſtetrices hebreoꝝ ſephora ⁊ Phua
Pharaoni.Exo.j.Raab hiereccontinis. Joſue
ij.c. Michol ſauli patri ſuo querēti dauid occi
dere.j. Regū. xix. Saphyra petro. Act.v.Et
quotidie mēdacia dicūt.⁊ qđ peius eſt:nō cre-
dūt ſe offendere:cū ad ſcādalū remouendū hoc
faciūt.Cū tamen dicat Iſid. Omne mendaciū
pctm̄ eſt. ¶ Tredecima littera eſt.n.⁊ indicat
ꝙ eſt naufragiū vite.Unde ait ſcōs phs. Mu-
lier eſt hominis cōfuſio:inſatiabilis beſtia:cō-
tinua ſollicitudo:indeficiens pugna:viri incō-
tinentis naufragium:humanum mancipium.
Et de ipſo narrat Uincentius in ſpeculo hiſto
riali:ꝙ reuertens a ſtudio in ciuitatē ſuam : cū
audiſſet multa de incōtinentia mulierū: voluit
hoc experiri de matre ſua: vnde in habitu trāſ
formato vt peregrinꝰ acceſſit ad domū matris
q̄ hoſpita erat : et cū ꝓmiſiſſet ſibi certā pecu-
niā vt dormiret cū ea: ⁊ illa acquieuiſſet:de no
cte cū illa prouocaret eum ad opus nefarium:
ille manifeſtauit ſe filium ſuum: ex quo illa ita
erubuit vt mortua ſit pre cōfuſione.Et Orige.
ſuper illud.Matth.xv.Ecce mulier chananea
ait.Mulier arma diaboli : caput peccati:ma-
ter delicti : tranſgreſſio legis diuine : expulſio
paradiſi. ¶ Decimaquarta littera eſt. o. ideſt
odij opifex.Theophraſtus. Non amicum ha-

habere poſſumus:nō ſodalem:alterius amorē
ſuū odiū ſuſpicat̄ mulier.Et qualia odia ſunt
hec:certe inuincibilia et patientia multa.Uñ
et Uale.ad Ruffinū.Experimentū cape ꝙ au
dax eſt ad oīa que amat ⁊ odit femina et artifi
cioſa cū nocere vult:qđ ſemꝑ eſt: vt ptȝ in He
rodia.que inſidiabat̄ Johāni:et ex odio ad eū
ꝓcurauit mortē ei⁹.Mar.vj. ¶ Decimaquin
ta lr̄a eſt.p.ideſt pria peccatrix.Petr⁹ rauen
nas in ſermōe reſurrectiōis ait.Mulier pecca
ti cauſa/mali actrix/via mortis/ſepulchri titu
lus/inferni ianua/lamēti neceſſitas . Ideo ad
eā tentandā acceſſit diabolus poti⁹ ꝙ ad virū:
q2 cognouit min⁹ vigoroſam rationē habentē:
ſed nō cōtenta ſui ruina indu xit virū. ¶ Deci
maſexta lr̄a eſt.q.et intelligit̄ ꝙ eſt q̄ctis quaſ
ſatio. Narrat Ualeri⁹ ꝙ Forone⁹ rex grecorū
die qua mortu⁹ eſt dixit Leōtio fratri ſuo. Ad
ſummā felicitatē nichil michi deeſſet: ſi michi
vxor ſemꝑ defuiſſet. Cui Leontius:⁊ quō vxor
obſtat:⁊ ille.mariti hoc omnes ſciūt.Et Cato
vticēſis dixit.Si abſq3 femina poſſet eſſe mun
dus:cōuerſatio noſtra non eſſet abſq3 diis. Et
Cicero queſit⁹ quare vxorē repudiaſſet:reſpō
dit ſe nō poſſe vxori ⁊ phie vacare.Uñ ⁊ Plato
qui mulierē non cognouit: ſed ⁊ virgo ꝑmāſit:
inter alios ethnicos phos pl⁹ de diuinis ſcri
pſit. ¶ Decimaſeptima lr̄a eſt.r.q2 mulier eſt
regnoꝝ ruina:qñ.ſ.eſt mala. Si eſt ex hominū
memoria queramus: inuenimus fere oīa mū
di regna ꝓpter mulieres fuiſſe ſubuerſa.Pri
mū qđ fuit regnū felix.ſ.troie ꝓpter raptū vni⁹
femine.ſ.Helene deſtructuȝ eſt:et multa milia
grecoꝝ occiſa. Regnum iudeoꝝ multa mala ⁊
extermi[n]ia habuit ꝓpter peſſimā reginā Je
zabel ⁊ filiā eius Athaliā reginā in regno iu
dee: q̄ occidi fecerat oēs filios filij eo mortuo.
vt ipſa regnaret : ſed vtraq3 occiſa eſt. Regnū
romanoꝝ multa mala ſuſtinuit ꝓpter Cleopa
tram reginam egypti peſſimā mulierē:⁊ ſic de
alijs. ¶ Decimaoctaua lr̄a eſt.s. que ſignifi
cat ꝙ eſt ſuꝑbie ſilua. vñ Chryſo. O malū om̄i
malo pei⁹ mulier mala:ſiue illa pauper ſit ſiue
diues:ſiue vxor ſit nō ceſſat nocte ⁊ die virum
callidis ſtimulare ſermōibus: blāda nequiter
⁊ importuna violēter.Si vero pauperē virū hȝ.
ipm̄ quoq3 ad iracūdiā ⁊ rixas incitare nō de
ſinit: ⁊ ſi vidua ſit ipſa ꝑ ſemetipſam oēs deſpi
cit paſſim:⁊ ad oēm audaciā ſpū ſuꝑbie inflat̄.
¶ Decimanona lr̄a eſt.t.ſcȝ truculēta tyrānis
eſt mulier.Uñ Theophraſtus.Si totaȝ domū
ei cōmiſeris ſeruiendū eſt.Si aliquid tuo arbi
trio reſeruaueris etiam minimū vel magnū/fi
dem ſibi adhiberi nō putabit: ⁊ iurgia cōcitat
et niſi cito cōſulueris parat venena:aruſpices
et arioloſ cōſulit. Sed quale ſit dominiū mu
lierum audi Tullium in paradoxis . Nūquid
ille liber eſt cui mulier impat/leges imponit/
preſcribit/iubet/vetat qđ ei videt̄:nec ille im
peranti aliquid negare poteſt vel audet? Ego
iſtū non modo ſeruū/ſed nequiſſimū ſeruoꝝ ap
pellādū puto: lȝ ampliſſima familia natus ſit.
¶ Uigeſima lr̄a eſt.v.q2 mulier eſt vanitas va
nitatū:hoc ſatis notum eſt om̄ibus: fere nō eſt
homo in mūdo q̄ tantū ſtudeat placere deo be
nigno/quantū mulier etiā mediocris ſuis va
nitatibus ſtudet hominibus placere . De hoc
exemplū in vita beate Pelagie qñ dedita mū
do diſcurrebat ꝑ antiochiā ornata nimis: quā
vidēs quidā ſanctus pater Nōnus noīe/cepit
flere ⁊ dicere ſocijs ꝙ toto tēpore vite ſue nūꝙ
adhibuerat tantā diligentiā deo placere ⁊c. q̄
demū orationibus ei⁹ cōuerſa eſt. ¶ Uigeſima
prima lr̄a eſt.x. denotans ꝙ eſt xātia xerxis.i.
tumor ⁊ impet⁹ xerxis.Hic xerxes (vt ait Oro
ſius in lib.de ormeſta) cū multitudine fere in
numerabili in ꝑſiā veniēs multa tētauit:⁊ cō
fuſibiliter ſuo cōſilio ꝓcedēs /ſuperat⁹ eſt etiā
a pauciſſimis grecis dño grecoꝝ Leonida exi
ſtente.Hoc viciū eſt mulierū nolle regi/ſed fu
rioſe agere : et ſequi impet⁹ ſuos ſine quacūq3
pietate.Ait Sene.in perſona furioſe Medee.
Quid aie ceſſas ſequere felicem impetū pars
iſta vltiōis qua gaudes quotta eſt ⁊c.Ubi mul
ta ponit oſtēdens ꝙ mulier nō vult regi/ſȝ ſuo
impetu ꝓcedere etiā in dānū ſuū: ſicut de mul
tis legit̄ mulieribus q̄ vel ob amorē vel dolo
rē q2 vindictas facere nō potuerūt ſeipſas occi
derunt. ¶ Uigeſimaſecūda lr̄a eſt.y.q̄ notat ꝙ
eſt ymago idoloꝝ:ſic ei ſe pingit ⁊ ornat vt ido
la:immo nec eccleſia dei ita ornat̄ auro et lapi
de ꝑcioſo ſicut miſera mulier. Eſt etiā ymago
idoloꝝ/ q2 pl⁹ idola colit ꝙ alia creatura ⁊ fa
ſcinatiōes facit : quid de potētia mulierū dicā
ꝑ ſuas incantatiōes ⁊ artes magicas? Ait enī
Apulei⁹ de aſino aureo de quadā maga Me
roes noīe ꝙ potēs eſt celū deponere/ terrā ſu
ſpendere/fontes haurire/deos infirmare/ma
nes ſublimare/ſydera extinguere/⁊ tartarum
ipȝ illuminare. Sȝ et in.j.Reg.xxviij.c.habet̄
de Phitoniſſa: q̄ ſuſcitare fecit Samueleȝ ad
inſtātiam Saulis.Et de maga circe legitur ꝙ
quadā potiōe faciebat hoīes cōuerti i beſtias.
Uñ Lucanus.Mēs hauſti nulla ſanie polluta
veneni incātata ꝑit.xxvj.q.v.nec mirū. Et pl⁹
diabolus decipit ꝑ hec ſortilegia mulieres ꝙ
viros. ¶ Uigeſimatertia et vltima lr̄a eſt.ȝ.et
inſinuat ꝙ eſt zelus zelotip⁹ et tota zelat: ſicut
de Loadice narrat Hiero. ſuꝑ Dañ. q̄ exiſtēs
vxor Antiochi regis ſyrie zelās ne pl⁹ amaret
Beronicem quā etiā habebat vxorē: ſeipſaȝ ve
neno occidit.Beronicem xo ⁊ filiū ei⁹ ex dicto

Antiocho etiã fecit occidi. Hoc igiẽ alphabetũ eſt de malis mulierib⁹: de qb⁹ ⁊ eax doctrina dicit Eccl'i.ix. Nõ zeles mulierẽ ſinus tui: ne addat ſup te maliciã doctrine nequã. Nam vt dicit ibidẽ.xxv.c. Oĩs malicia breuis reſpectu malicie mulieris. Et qꝛ Salomõ nimis ardenti amore adheſit mulieribus: didicit malã doctrinã ab eis: ⁊ ex ſapiẽtiſſimo infatuat⁹ eſt amore illarũ vſqꝫ ad colenda idola earũ. Sed mulier timẽs deũ ipſa laudabiẽ: de cuius laudibus legitur ꝓuer. vlti. per totũ illud. c. Sed oẽs non ſolũ mulieres: ſed et viros et angelos excelſit in ſanctitate Vgo glorioſa Maria. Et ideo ſibi dictũ eſt Benedicta tu in mulierib⁹. Et vt ait Hieron. Totũ quod intulit mali maledictio Eue/ cauſa huius alphabeti: totũ abſtulit benedictio Marie: inſuper et gratiã nobis contulit xp̃s ortus: quam nõ habuit prius omnis mundus. Et ideo ibi in veteri teſtamẽto ſcripture mala loquũtur de mulierib⁹ propter primã ⁊ imitatrices eius. In nouo teſtamento ꝓpter Mariam multa bona dicũtur: vt patet in euangelio. Et primo xp̃s matri eius: ⁊ poſtea Magdalene que plus amabat: reſurgens ſe manifeſtauit.

De multiplici filiatõe. Cap̃. xxvi.

Ego dixi dij eſtis ⁊ filij excelſi oẽs. p̃s. lxxxi. Dij quidẽ ſunt hics boni: non eſſentia ſed participatiõe: ſed oẽs taꝫ boni q̃ mali ſunt filij excelſi creatiõe. Et qꝛ a deo p̃re oĩs paternitas in celo et in terra nõiatur: vt ait ap̃ls ad Eph. iij. Ideo eſt ſciendũ ꝙ multiplex eſt filiatio ſꝫ ꝙ multiplex eſt paternitas: ſunt ẽi correlatiua pater ⁊ fili⁹: ⁊ qꝛ finis p̃ncipalis m̃rimonij eſt filiatio/ ideo poſt m̃rimoniũ de h̃ agiẽ.

Eſt filiatio eterna ⁊ ineffabilis.

Filiatio diuina ⁊ cõmunicabilis.

Filiatio humana ⁊ variabilis.

Prima a nobis adorãda. Secũda a nobis ꝓcuranda. Tertia a nobis indaganda. Et qꝛ vt dicitur Johã. xvj. Ip̃e pater amat vos: debent ⁊ filij diligere econuerſo patrem bonum.

De prima breuiter expedio §. I.

qꝛ nõ eſt p̃ntis opis. Ait p̃s. in perſona filij loquẽtis de p̃re eterno. Dñs dixit ad me Filius meus es tu: ego hodie genui te. p̃s. ij. Dñs. ſ. de⁹ pater dixit nõ voce: qꝛ ſp̃us eſt de⁹: ſꝫ mẽte ad me. ſ. filiũ ſuũ vnicũ et cõſubſtãtialẽ. Et hoc ſuũ dicere nõ eſt aliud q̃ vbũ ſuũ ꝓducere ſeu filiũ gignere: ſicut ⁊ nos cũ aliq̃d intelligimus vbũ in mẽte formamus: ſed qꝛ trãſitoria mẽs mutabilis et tp̃alis ac determinate virtutis: ideo verbũ noſtrũ mentale tranſitoriũ eſt ⁊ mutabile habẽs principiũ et determinatã virtutẽ. Sꝫ mẽs paterna eſt eterna incõmutabilis ⁊ infinite vtutis: ⁊ ideo vbũ ſuũ eternũ p̃manẽs et ſubſiſtẽs ac infinite vtutiſ. p̃s. cxviij. In eternũ do. perma. ver. tuũ. Dicere ergo ei⁹ Filius me⁹ es tu/ eſt filium ſuũ ſibi coequalẽ ⁊ cõſubſtantialẽ generare. Vñ ⁊ ipſe pater de eo incarnato teſtimoniũ p̃hibens in baptiſmo ait. Hic eſt filius me⁹ dilectus in quo michi bene complacui. Mat. iij. Quãuis eñ noſtrã naturã aſſumpſerit/ nõ tñ eſt in xp̃o aliud ſuppoſitum q̃ ip̃a p̃ſona diuina in duab⁹ naturis: nõ in duabus p̃ſonis ſubſiſtens. Perfectionẽ aũt ip̃ius filiatiõis ſeu generatiõis notat cũ ſubdit Ego hodie genui te. i. eternaliter. Eternitati eñ totum eſt preſens: et ſic ſemp ibi eſt hodie. genui te eſt tẽporis preteriti p̃fecti/ ⁊ ſignificat eius p̃fectionẽ: non tp̃alitatẽ. Sed generationẽ ei⁹ quis enarrabit? Eſa. liij. ⁊ Act. viij. q. d. null⁹: qꝛ ineffabilis et a nobis incõprehenſibilis eſt. Vñ Amb. Tu digitũ ori admoue: ſcrutari non licet diuina myſteria. ſ. curioſe: credere licet ꝙ natus ſit: ſed non licet inueſtigare quõ natus ſit: ſed debemus adorare. Nã et angelis diciẽ de filio dei incarnato. Adorẽt eum oẽs angeli dei: ⁊ eccl'ia. Adoram⁹ te xp̃e ⁊ b̃ndicim⁹ tibi.

De filiatione diuina et cõmunicabili §. II.

dicitur Johã. j. Dedit eis poteſtatem filios dei fieri. Et iſta filiatio eſt triplex.

Filiatio per creationem.

Filiatio per glorificationem.

Filiatio per iuſtificationem.

Per creationem vtiqꝫ omnes ſum⁹ filij dei qꝛ creati ab eo. Deuẽ. xxxij. Nũquid nõ ip̃e eſt pater tu⁹ qui poſſedit/ ⁊ fecit/ ⁊ creauit te? Sꝫ ꝓ maiori parte ſunt ingrati et mali filij. Unde ibi diciẽ Generatio eñ p̃uerſa eſt ⁊ infideles filij. Et qꝛ oẽs amat gubernãdo. Sap̃. xj. Diligis eñ oĩa q̃ ſunt: ⁊ nichil odiſti eox: ⁊ nos diligamus deũ. Per glorificationẽ ſunt filij oẽs beati ⁊ ſancti et angeli. Ro. viij. Creatura liberabiẽ a ſeruitute corruptiõis in libertatẽ glĩe filiorũ dei. Et de angelis dicitur Job. xxxviij. Ubi eras cũ me laudarẽt aſtra matutina/ ⁊ iubilarẽt oẽs filij dei? Filij dei diciẽ qui ſimiles ei ſunt. i. glorioſi ⁊ impeccabiles: ⁊ eis data eſt paterna hereditas: ſm illud p̃s. cxxvj. Cũ dederit dilectis ſuis ſomnũ: ecce hereditas dñi ſcꝫ gloria filij: merces. ſ. operis boni hic facti: fructus vẽtris Marie matris: ⁊ certũ eſt ꝙ pater amat tales et ip̃i eum. Per iuſtificationẽ ſunt filij dei in mũdo aliqui tripliciter ſꝫ Gratia. de peni. di. iiij. hanc ſocietatẽ. §. hoc modo. Aliqui eñ ſunt predeſtinatiõe tñ: de quibus dicitur Johan. xj. Jeſus moriturus erat vt filios qui diſperſi erãt ſcꝫ per varios ritus gens

filiū cōgregaret in vnū. Predeſtinati quidem erant ad gratiā et gloriā: ſed nondū adhuc habuerāt ipſam. Aliqui tātū filij ſunt ſm preſentem iuſticiā: qui ſcꝫ ꝓ aliquo tpe habēt gratiā ſed nō perſeuerāt in ea. De quibus poteſt intelligi illō qō dñs dicit Eſa. j. Filios enutriui et exaltaui. ſ. per fidē et gratiā: ipſi autē ſpreuerunt me. Alij ſunt filij dei per predeſtinationē et preſentē iuſticiā. qui. ſ. ſunt in gratia ⁊ pmanent in ea: vt demū ad gloriā perueniāt. Et de hoc dicit chriſtꝰ diſcipulis ſuis. Filioli adhuc modicū vobiſcū ſum: ⁊ nūc mando vobis vt diligatis inuicē. Joh. xiij. Per hanc vt ſignū efficaciſſimū diſcernit̄ ⁊ cognoſcit̄ iſta filiatio dei Gal. iiij. Miſit deꝰ in corda noſtra ſpiritū adoptionis: in quo clamamus abba pater. Et ſic per hanc filij excelſi omnes habentes eā filiationē et pater amat vos talibꝰ donis remunerādo. Et vos diligatis eū qm̄ prior dilexit vos.

¶ De filiatione humana §. III.

dicit ſpirituſſanctus. pš. iiij. Filij ho. vſqꝫquo gra. cor. Et eſt triplex.

¶ Filiatio ſpiritualis.
¶ Filiatio legalis.
¶ Filiatio naturalis.

¶ Filiatio ſpiritualis §. IIII.

que fit per homines etiam tripliciter contrahitur. ⁊ diſtinguenda videtur: quia ⁊ ſacramēto fit: ⁊ doctrine verbo: imitatione ſeu morum exēplo. ¶ In ſacramento enim baptiſmi et cōfirmationis: is qui baptizatur ſeu cōfirmatur eſt filius ſpiritualis eius qui baptizat vel confirmat: ac etiam eius qui tenet ad baptiſmum vel confirmationem qui dicitur patrinus. et ſicut inter patrem et filiam non poteſt contrahi matrimoniū: ſic nec inter patrem ſpiritualē et filiā ſpiritualē. Et de hac diffuſe. š. c. xv. de impedimēto cognatiōis ſpiritualis. Similiter ꝗ audit aliquē in cōfeſſione ſacerdos dicit̄ pater eius ſpūalis: ⁊ cōfitēs dicit̄ filius ipſiꝰ. Vñ dic̄ Symmachꝰ papa. Oēs quos in penitētia ſuſcipimꝰ: ita noſtri ſpūales ſunt filij vt ipſi quos vel nobis ſuſcipiētibꝰ: vel ſub trine immerſionis vocabulo mergētibꝰ vnda ſacri baptiſmatis regenerauit. xxx. q. j. oēs. Ubi etiā ponitur grauis pena ſacerdoti cognoſcēti filiā ſuā ſpiritualē: quā ſcꝫ audiuit in cōfeſſiōe. ⁊ in duobꝰ capitulis ſequētibꝰ imponit̄ tali penitētia. xv. vel. xij. annorū: ⁊ ei qui carnaliter cognoſcit cō matrē ſuam: penitētia octo annorū imponitur xxx. q. iiij. ſi pater. Hodie tamen ſunt he penitentie arbitrarie vt de alijs peccatis. Tales ergo patres ſpirituales qui tenent homines in baptiſmo: cum promittunt pro eis credere et abrenunciare diabolo et pompis eius: debent operam dare: vt cum filij eorum ſpirituales venerint ad vſum rationis: admoneāt eos circa ea que ſunt fidei et bonos mores: ⁊ illi debent libēter audire. Prouerb. j. Audi fili mi diſciplinā patris tui: et ne dimittas legem matris tue. i. eccleſie. Qui aūt ſunt patres ex auditione cōfeſſionis: debēt aduertere vt nutriāt non occidāt filios ſuos: quod faciunt dū abſoluunt quos nō debēt: vel dant eis ꝓpter ignorantiā mala cōſilia. ¶ Dicitur ſcdo pater ſpiritualis alicuiꝰ qui inducit eū ad ꝯuerſionē fidei vel bonorum morum per doctrinā predicationis vel admonitionis que fit a prelatis. Unde apoſtolus. j. ad Corinth. iiij. ait. Et ſi decem milia pedagogorū habeatis in chriſto: ſꝫ nō multos patres. Nam in chriſto ieſu per euangelium ego vos genui. ⁊ ad Gal. iiij. c. Filioli mei quos iterum parturio donec chriſtꝰ formet̄ in vobis. Et Greg. ait de rectoribꝰ eccleſiarū qui habēt populis et ſacramēta et monitiōes pbere. Quis dubitat ſacerdotes chriſti regū pricipū et oim fideliū patres ⁊ magiſtros cēſeri. Nōne miſerabilis inſanie eſſe dinoſcit̄: ſi filius patrē: ⁊ diſcipulꝰ magiſtrū ſibi conet̄ ſubiugare. di. xcvj. c. quis dubitet. Et Anacletꝰ papa inquit. Sententia chā filij noe / damnātur qui ſuorū doctorū vel prepoſitorū culpā ꝓdunt: ceu chā qui verēda patris nō operuit: ſed ridēs monſtrauit. Gen. ix. c. ⁊. ij. q. vij. c. ſentētia. Significat enim chā filios ſpirituales ꝗ derident ⁊ publicāt crimina ſuoꝝ patrū. ſ. doctoꝝ ⁊ prelatorū: ⁊ hi patres etiā debent cauere. ſ. prelati et predicatores: ne quos gignūt verbo occidāt malorū operum exēplo: ſicut in figura illa mulier que cōtēdebat corā Salomone: ꝙ filiꝰ eius viueret: que tamē nocte dormiēdo eū oppreſſerat. iij. Reg. iij. ¶ Exēplo et imitatione dicit̄ quis filꝰ alicuius qui. ſ. imitat̄ opera eiꝰ. vt eñi dicit Gratianus de pe. diſt. j. Porro. §. Si anteq̄. Cuiꝰ opera quiſqꝫ facit eius filius eſſe perhibetur. Unde et zacheus publicanus cōuerſus ad penitentiā: dicitur filiꝰ abrae. Lu. xix. Et Hiero. dicit. Nō ſunt filij ſanctoꝝ qui tenent loca eorū: ſed qui exercēt opera eoꝝ. di. xl. nō eſt. ſicut ecōtra chriſtꝰ ait iudeis: vos ex patre diabolo eſtis. ſ. per imitationē. Jo. viij. Et Amb. Oēs qui dicunt mēdaciū filij ſunt diaboli. xxij. q. v. cauete. qꝛ ipſe eſt mendax et pater eius. ſ. mendacij. ſic et cuſtodes ſaulis dormientis dicunt̄ filij mortis. j. Reg. xxvj. qꝛ faciebāt opa digna morte negligenter cuſtodientes regem. ⁊ chriſtus dicitur filius dei / Eſa. v. qꝛ faciebat opera miſericordie vel ſpirituſſancti. Sicut quilibet querit habere bonum patrem et honorabilem: ita quilibet debet bonos et virtuoſos imitari: non malos: et tales filij excelſi omnes.

¶ De filiatiõe legali dicitur. §.V.

Inter eos qui natura ⁊ eos qui adoptiõe ſunt
filij: venerãde leges romane non ꝑmittunt eſſe
matrimoniũ. xxx. q. iij. ita diligere. De hoc tñ
quõ impediat matrimoniũ talis filiatio vide
s. c. xiij. de cognatiõe legali: ⁊ poteſt etiã iſta fi
liatio legalis triplex aſſignari.

¶ Primo per legem moſaicam.

¶ Secundo per legem canonicam.

¶ Tertio per legem imperiacam.

¶ In veteri lege mandauit dñs Deut. xxv. ꝙ
vir accepta vxore ſi moriebat ſine liberis: pro
pinquior ei⁹ german⁹ vel ali⁹ deberet relictã
illã mulierẽ accipere ſibi in vxorẽ ad ſuſcitãdũ
ſemen fratri ſuo. Unde prim⁹ fili⁹ q̃ ei naſceba
tur ex illa: dicebat fili⁹ defuncti ẜm legẽ: q̃uis
aliũ patrẽ naturalẽ haberet: q̃. ſ. eũ genuerat: q̃
tamẽ lex hodie ſeruari nõ poteſt. In lege cano
nica extra de ꝓba. c. in ꝑſentia. qđ tñ trahit ex
autẽtica: ꝙ ingreſſo religionẽ. i. ꝓfeſſo mona
ſteriũ habet loco filij fictiõe iuris. vñ cũ mouit
ſiue ciuiliter ꝑ ꝓfeſſionẽ: ſiue naturalr̃ ꝑ aie a
corpore ſeparationẽ: nõ dr̃ mori ſine filijs: pro
pter qđ ſi hereditas vl̃ legatũ fuerit illi dimiſ
ſa cũ ſubſtitutiõe: vt in caſu quo moreret ſine li
beris hereditas illa vel legatũ deuolueret ad
aliũ: euaneſcit ſubſtitutio: q2 nõ intelligit mo
ri ſine filijs: cũ in hoc caſu monaſteriũ habeat
loco filij: qđ monaſteriũ non mouit. De hoc in
Titu. x. fra in titulo de decedentib⁹. c. de teſtamentis.
cap. iij. Per legẽ autẽ ciuilẽ vel imperialẽ eſt introdu
cta filiatio que dicitur adoptio vel arrogatio.
Circa quod tria videnda ſunt.

¶ Primo quid ſit et quomodo fiat.

¶ Secundo quis poteſt vel non poteſt talem
filiationem facere.

¶ Tertio quis ſit effectus eius.

¶ Et quãtũ ad primũ ſic diffinit. Adoptio eſt
extranee ꝑſone in filiũ vel nepotẽ ſiue deincep
aſſumptio legitima. q2 ſcʒ ꝑ adoptionẽ q̃ filius
nõ eſt habet ꝓ filio. Et hmõi ſunt due ſpecies.
Una dr̃ arrogatio: ⁊ eſt qñ ille q̃ non habet pa
trẽ: ſeu etiã q̃ emancipat⁹ eſt: trãſit cũ reb⁹ ſuis
in poteſtatẽ arrogãtis: ⁊ habet fieri autoritate
principis. Alia ſpecies eſt q̃ vocat cõi noĩe. ſ.
adoptio: cũ ſcʒ adoptat q̃ eſt in poteſtate pr̃is
nec trãſit in poteſtatẽ adoptãtis. ⁊ hoc fit im
perio magiſtrat⁹. ff. e. l. ij. ⁊. l. ſi patri. Qꝫ autẽ
aliq̃s in domo per ſe vel corã hoĩbus aliquib⁹
aliquẽ recipit in filiũ vel filiã: nulla eſt adoptio
C. de ꝓba. l. nõnullis. ⁊ extra de cogna. le. c. j. i
glo. verũ qđ ei ꝓmittit ſeruare debet: cũ ex nu
da ꝓmiſſiõe oriatur actio ẜm canones. vt. xij.
q. ij. quicũq;. ij. ⁊. xxij. q. v. iuramẽti. Qđ aũt di
ctũ eſt. s. in diffinitiõe: ꝙ eſt aſſumptio perſone
extranee, intelligit q̃. ſ. nõ eſt in poteſtate ado
ptantis: q̃uis al's eſſet cõſanguine⁹: nã nepos
poteſt adoptari in filiũ. Sumit etiã aliqñ ado
ptio large prout cõprehendit arrogationẽ. Ali
quãdo ſtricte prout diſtinguit cõtra eã: et tunc
differt ab ea vt dictũ eſt. ¶ Quãtum ad ſcdm
ſciendũ ꝙ poteſt adoptare paterfamilias q̃ ſui
iuris eſt: et q̃ gñare poſſunt. qui eñi gñare non
poſſunt: ſi hoc eſt ꝓpter impedimẽtũ naturale
nõ poterũt adoptare: ſed ſi hoc eſt ꝓpter impe
dimẽtũ accidẽtale: vt ſpado ſiue bello caſtrat⁹
poſſunt. ff. e. l. ij. Itẽ nõ poteſt adoptare minor
lx. annis: niſi iuſta cauſa interueniẽte. ff. e. l. ſi
pater. Itẽ mulier adoptare nõ poteſt niſi ex re
ſcripto principis in ſolaciũ liberoꝝ amiſſoꝝ in
bello. C. eo. l. mulierẽ. Adoptari aũt poteſt q̃li
bet tã maſcul⁹ q̃ femina: dũmodo ſit minor pa
tre adoptãte ꝙ ei⁹ fili⁹ naturalis eſſe poſſet. ff.
e. l. adoptio. Adoptat aũt preſens et volũtari⁹
tñ: vt. ff. e. l. neq; abſens. ¶ Quãtũ ad tertiũ/
effect⁹ adoptiõis eſt vt habeat ꝑ oĩa vt fili⁹ ei⁹
q̃ eſt adoptat⁹. ita vt ab inteſtato ſuccedat. C.
e. l. ſi. Itẽ ſi ſit arrogat⁹ ei⁹ filij ⁊ nepotes trãſ
eunt in poteſtatẽ arrogãtis: ſec⁹ ſi ſolũ adopta
tur. Itẽ arrogator tenetur dimittere arrogato
quartã partẽ oĩm bonoꝝ q̃ habet. ⁊ hoc ſiue in
teſtamẽto: ſiue velit eum emancipare: ſed ado
ptator nil tenetur relinquere filio adoptiuo: ni
ſi velit. C. e. l. j. ⁊. ij. Sed ab inteſtato ſuccedit di. xiij.
etiã adoptiuus adoptãti. Ric. l. iiij. ⁊ Tho. ibi q. iiij.

¶ De filiatione naturali §.VI.

De qua dicitur Gen. iiij. Adam cognouit Euã
vxorem ſuam et genuit cayn et poſtea abel. Et
hec eſt triplex.

¶ Filiatio legitima.

¶ Filiatio illegitima.

¶ Filiatio legitimata.

¶ Filiatio legitima eſt qua q̃s ex legitimo ma
trimonio. i. vxore ſuſcipit filiũ: vt patet in ge
nealogia xp̃i Mat. j. vbi dr̃ Abraã genuit Iſa
ac filiũ ex Sara vxore ſua. et Iſaac iacob filiũ
ex rebecca vxore ſua ⁊c. Nec nõ ſolũ q̃ generãt
ab aliquo dicunt filij ei⁹: ſʒ etiã nepotes et oẽs
deſcẽdentes ab eo. vnde oẽs dicunt filij adam
Eccli. xl. ca. Graue iugũ ſuper filios adã a die
exit⁹ de vẽtre matris eoꝝ ⁊c. Et ex hoc xp̃s dr̃
filius dauid in euãgelijs: q2 deſcendit a dauid
ẜm corporalẽ ſubſtantiã quã traxit de virgine
ſine virili ſemine. Qꝫ autẽ dicat ioſeph pater
eius. Lu. ij. Ego ⁊ pater tu⁹ ſcʒ ioſeph querebã
mus te. dictũ eſt q2 nutriti⁹ eius. vt dicit Ori
ge. vel ſic a vulgo eſtimabatur. Unde iudei et
phariſei vilipendentes eum dicebant. Nonne
hic eſt fabri filius ſcilicet Ioſeph. Matth. xiij.
Et de his dicit Eccli. vij. c. Filij ſunt tibi: eru
di illos. Illegitimus eſt qui natus non eſt de
legitimo matrimonio: ſed per fornicationem

adulteriū:ſiue inceſtū. Et qui naſcunt̄ ex cōcubinis indubitato effectu retētis:nō aūt ex meretricibꝰ ⁊ ſcortis:hi illegitimi ſuccedūt parentibus ab inteſtato cū matribꝰ ſuis in duabꝰ vncijs.i.ſexta parte:vt dicit Pe.de pa.in.iiij. Dicunt̄ aūt illegitimi q̄ cōtra legē mr̄imonij nati ſunt. Nati aūt per adulteriū vel inceſtū dicunt̄ ſpurij ⁊ in nullo ſuccedūt: ⁊ dicunt̄ etiā innaturales : q: naturalis ratio talē copulā damnat. Qui autē naſcunt̄ de mr̄imonio ſed celebrato diuortio quo ad thoꝝ per religionē vel ordinis ſacri ſuſceptionē:ſicut accidit ſctō Genebaldo: qui factꝰ ep̄s Laudoñ. viſitans vxorē ſuā neptē ſancti Remigij factā ſctimonialē inſtigāte diabolo cognouit eā: ⁊ cōcipiens peperit filiū quē vocauit latronē:q̄ poſtea ob ſctitatē poſt mortē patris factus eſt ibi ep̄s. Utrū talis filius cenſendus ſit illegitimus ſunt opiniones. Aliqui dicūt legitimū eſſe quo ad ſpūalia: non quo ad ciuilia. Sed dicit idē Pe. ꝙ poteſt dici ꝙ ſit legitimus ſimpliciter:q: de legitimo mr̄imonio. Tales illegitimi cōiter ſunt maloꝝ moꝝ. vt dr̄ Sap̄.iiij.et diſt.lvj.c. ſi gens angloꝝ. et ab honoribꝰ ⁊ dignitatibꝰ ciuilibꝰ ⁊ eccleſiaſticis ac ordine repelluntur. diſt.lvj.in prin. Uerū vt ait Aug.c.vndecūqꝫ naſcant̄ hoīes ſi parētū vitia non ſectant̄ honeſti ⁊ ſalui erūt. Et Joh.chryſ. Ex meretrice natus ⁊ adultera:ſi ꝓpria autoritate decoret̄: parentū ſuoꝝ nō dedecorat̄ opprobrijs. diſt.lvj. Nunq̄. Legitimatus eſt qui natus illegitimus ꝑ modū datū a lege fit legitimus de quo videndū infra. De oībus his exceptis filijs diaboli qui ſcꝫ imitantur maliciaꝫ eius:dici poteſt illud. Dij eſtis per gloriā participatā: et filij excelſi oēs/per gratiā cōmunicatā a chriſto vnico et dei primo filio nominato:vt ſit ipſe primogenitꝰ in multis fratribꝰ.i. principalis ⁊ maximus dignitate.

De legitimatione illegitimoꝝ. Cap̄.xxvij.

De legitimatione illegitimorum. Nota ſm̄ Pe.de pal.in.iiij.diſt.xlj.q.iij. Primo de legitimatiōe que fit ſeu inſtituta eſt per ius ciuile. Sciendūꝫ igit̄ ꝙ quantū ad legitimationē iuris tres ſunt cōcluſiones.

Prima de legitimatione iuris ciuilis in ſex caſibꝰ. §.I.

Primus modus ſm̄ iura ciuilia eſt qñ pater filiū naturalē ex cōcubina ſuſceptuꝫ tradit curie ciuitatis ſue vel curie metropolitane: ⁊ fit officialis in ea qđ fit ꝑ honorē curie. Secundus eſt qñ pater filiū naturalē iungit officiali curie ſue ciuitatis vel metropolitane. Tertius eſt qñ filius naturalis offert ſeipſum deficiente prole legitima: nā al'r non liceret ſe offerre:ꝗuis patri liceret offerre ip̄m. Quartus eſt qñ deficiente ꝓle legitima pater cū cōcubina offert pro eo legitimādo preces principi ⁊ pñceps eas admittit. Quintus eſt qñ pater in ſuo teſtamento ſolenniter facto eum vocat naturalem legitimū. Sextꝰ eſt ſi pater in inſtrumēto publico vel ꝓpria manu cōfecto habēte ſubſcriptionē triū teſtium fidedignoꝝ dixerit eū filiū legitimū:et hoc caſu ſi in hoc pater teſtimoniū ꝑhibuit vni ex filijs naturalibus ſufficit ad legitimationē. Et de his habent̄ expreſſe iura ciuilia in varijs locis. Sed iſtud non tenet hodie propter duo. Primo quia nō ſunt leges canonizate. In rebus enim nō eccleſiaſticis nec ſpūalibus ligāt leges impatoꝝ: niſi ſint ꝑ papā reprobate:al's non: quia leges nō dedignant̄ ſacros canones imitari:ſed in eccleſiaſticis ⁊ ſpūalibus nō habent efficaciaꝫ: niſi ſint ꝑ canones approbate: ꝗuis al's ſint rōnabiles ⁊ honeſte:ſicut in rebꝰ eccleſie nō alienādis. De hereticis nulle leges valent: niſi inquantū ſunt per canones approbate:etiā ſi nō eſſent ſpecialiter reprobate. Uñ cū cauſa matrimonialis ⁊ legitimatiōis ſit eccleſiaſtica : nec incidēter etiā pertineat ad iudiciū ſeculare.ergo quicquid de legitimatione leges cauent nō valet:niſi inquantū eſt ꝑ papā approbatū. Non ſunt autē alicubi illi ſex modi ꝑ canones approbati : imo illi modi receſſerūt ab aula:q: nec in curijs impatoꝝ:nec ciuitatū: nec principū tenent. Nā viſum eſt ꝙ in ſpurijs de domo regis ita volebat rex habere ſucceſſionē ſicut in alijs.ergo ꝓpter dedicationē curie impatoris nō reputat eos legitimos.

Secunda concluſio eſt de §.II.

legitimatione ꝓpria iuris:que eſt ꝑ ingreſſum religionis q̄ eos legitimat quantū ad oēs ordines ⁊ nullā dignitatē ꝓprie dictā : vt ꝙ ſit prelatus ꝑ electionē.ex̄ de fi.preſby.c.j. Naꝫ curā animarū iure ordinario/ſiue ꝑ electionē ſiue ꝑ cōmiſſionē habere nō poteſt. Et ꝙ aliqui dicūt ꝙ cum ſpurio religioſo ep̄s diſpēſare poſſit ad curā et abbatiā nō legi. Siſr̄ ꝙ poſſit ex hoc ſuccedere : vel ordo ꝓ eo qui ſuccederet ſi ipſe eſſet legitimus.C.de ſacroſanc.eccle.l.deo nobis. nō legi nec credo quia hoc eſt ſtricti iuris. Uñ ſi eſt legitimatꝰ quo ad ordines: nō ꝓpter hoc quo ad ſucceſſionē. Intelligit̄ aūt īgreſſus cū effectu.ſ.per ꝓfeſſionē tacitā vel expreſſam.

Tertia cōcluſio eſt de legitimatione cōi iure canonico vel ciuili. §.III.

vnde eſt tertius modus vtriuſqꝫ iuris qñ cōcubinaꝫ ex qua nati ſunt filij prius ducimus in mr̄imonium. per ſequēs enim matrimoniū filij prius ſuſcepti ex illa fiunt legitimi quo ad oīa ſi tpe

ff

conceptionis poterat eſſe vxor legitima: q̄uis al's meretrix cōis / ſiue mediate / ſiue imediate ducta fuerit / aliter nunq̄. Ubi vertitur queſtio dn̄icalis Bartholomei: ſuppoſito ꝙ primogenitus legitimus debeat habere regnū: q̄s debeat habere an primogenitus naturalis ex cōcubina ante mortē ducta in cōiugiū: an ſcd̄o genitus ſemꝑ legitim⁹. Et q̄uis multa dicta ſint pro ⁊ ꝯtra. tamē iſtud videt̄ verius ꝙ ſi ius primogeniture ſit tale ꝙ cedat ante mortē patris vt qꝛ poſt moriens trāſmittat ius ſuccedēdi in regno pr̄is ad nepotes excluſo ſcd̄o genito: tūc nō ſufficit cōcurrere ante mortē primogenitu rā ⁊ legitimitatē: niſi iſtud ius naſcendo acquiratur. Unde cū ſcd̄o genitus naſcendo hoc ius acquiſierit: qꝛ ante ſe aliū legitimū nō habuit: legitimatio ꝯſequēs legitimū ius queſitū non tollit. Si autē ius primogeniture eſt talis nature ꝙ ante mortē patris nō cedit: quia tēpore mortis verū eſt dicere iſtum primogenitū ⁊ legitimū: videtur ꝙ debeat preferri.

¶ Quātū ad tertiū de legitimatiōe hoīs ſunt tres cōcluſiones. §.IIII. Prima eſt de legitimatione ep̄i. Et q̄dē quātū ad ep̄m certuȝ eſt ꝙ poteſt legitimare quo ad minores ordines: ⁊ ſimplicia bn̄ficia. i. que nō ſunt cure animarū nec dignitates. ex̄ de fi. pr̄ſby. c. j. Hoc autē intelligendū eſt de ſubditis: qꝛ nō ſubditū nemo poteſt ſoluere nec abſoluere ſicut nec ligare. Unde cū legitimare ſit a pena iuris abſoluere nullus poteſt nō ſubditum legitimare: ꝓpter qd̄ nō ſubdito ſpurio ep̄s nō poteſt dare beneficium nec minorū ordinū executionē: niſi prius a ſuo ep̄o fuerit legitimatus: qd̄ ſi factū fuerit tunc poteſt a quocūq̄ bn̄ficiari ſeu ordinari cū lr̄is dimiſſorijs: ſicut ⁊ legitim⁹. Unde ſi ep̄s ſcienter ſubdito ſuo illegitimo ꝯferat ordines vel bn̄ficiū: eo ipſo diſpēſare videt̄. Nullus aūt prelat⁹ papa inferior poteſt legitimare ad ſucceſſionē hereditatis: qꝛ nō eſt ei ꝑmiſſuȝ: ad ſequētia autē videt̄ legitimatus: ex quo eſt ad antecedētia. Unde qꝛ canonici maxime cathedraliū eccl̄iarū in iudices impetrant̄: videt̄ ꝙ ſi al's illegitimi iudices eſſe nō poſſent: quia de hoc ſunt opiniones: tamen eoipſo ꝙ canonici ſunt: in iudices ſicut ⁊ ceteri ipetrari poſſunt: quia non debet cui quod maius eſt licet: quod minus eſt non licere.

¶ Secunda concluſio eſt de §.V. legitimatione pape: quia papa certū eſt ꝙ ad omnē ordinē beneficiū ⁊ dignitatē eccleſiaſticā legitimare poteſt: qꝛ ad hoc legitimare non eſt aliud q̄ impedimenta iuris canonici amouere ſibi: et a penis canonū quib⁹ ligatus eſt ipſum ſoluere: ſed papa poteſt ab omni pena canonis abſoluere ⁊ oē impedimētū poſitiuū amouere. ergo ⁊c̄. Papa ergo legitimat ⁊ ad actus ſeculares ⁊ ad actus ſp̄ūales: ⁊ ad ſucceſſionē hereditariā in terra ſibi ſubdita. Sed vtrū hec legitimatio valeat quo ad ſucceſſionē in terris pape nō ſubditis dubiū eſt. Quidā enī dicūt ꝙ ex quo aliq̄s legitimat̄ a papa i ſp̄ūalib⁹: videt̄ legitimatus ꝑ cōſequētiā quandā ⁊ in tꝑalibus: ne ſit abſurdū et quaſi monſtruoſum vt legitimatus ad ſp̄ūalia: illegitimatus ad tꝑalia cenſeatur: multa enī ꝑ ꝯſequētiā obtinent̄. Et hāc opi. tenet Hoſt. in ſumma et cōcor. cū illo. c. per venerabilē. Alij dicūt ꝙ in terris non ſubditis tꝑali iuriſditioni pape: legitimatio facta ꝑ euȝ nō valet quo ad ſucceſſionē: q̄ eſſet p̄iudicialis legitimatio heredi: licet valeat quo ad actus ſp̄ūales in dignitates ſeculares. Et hoc tenuit de facto in regno frācie: qꝛ primogenit⁹ comitiſſe flādrie legitimatus ꝑ papā nō ſucceſſit in comitatu: ſed alius minor qui erat legitim⁹. Uerius aūt videt̄ ꝙ in terra eccl̄ie nō ſubdita tꝑaliter: papa poteſt legitimare quātū ad officia publica: in q̄bus nulli parat̄ p̄iudiciū: vt qꝛ ſit iudex ordinarius vel delegat⁹: ad qd̄ nō requirit̄ ꝙ ſit dn̄s tꝑaliū cū hoc non ſit alicui ius tꝑale auferre. Itē etiā ꝙ ſuccedat in bonis tēporalib⁹ in terris laicoꝝ nō ſibi ſubiectis: dato ꝙ nō habeat dn̄ium tēporale tale quale imperator: qꝛ ſi iſte nō ꝑdit ſucceſſionē niſi ꝑ hoc ꝙ eſt illegitimus: ⁊ illegitimitas eſt poſitiua ⁊ humana: vt qꝛ parentes eius ꝯtraxerūt in gradu ꝑ ſolū ſtatutū eccl̄ie ꝓhibito: vel alio impedimento pure poſitiuo: et iſtud eſt mere canonicū: qꝛ ius ciuile nō poteſt facere ꝑſonas inhabiles ad matrimoniū: ſed omē impedimentū a iure canonico impoſitū papa poteſt amouere. ergo ⁊c̄. Si dicat̄ ꝙ papa pōt amouere a principio nō ex poſtfacto: dicendū ꝙ imo: nō ꝙ ipſe faciat ꝙ fuerit natus de legitimo mr̄imonio q̄ nō fuit: ſed qꝛ nō repellit̄ a ſucceſſiōe niſi ꝑ hoc ꝙ cenſet̄ illegitimus: ille cōditor legis q̄ iudicat cū illegitimū poteſt euȝ iudicare legitimū. Si aūt ſit illegitimus lege diuina vel naturali: idē eſt ꝑ id qd̄ tactū eſt modo: qꝛ cū nō priuet̄ ꝑ hoc ꝙ natus eſt illegitime: qꝛ tūc a quocūq̄ legitimatus priuaret̄: ſed ꝑ hoc ꝙ nūc iudicatur illegitimus eccleſia cui⁹ eſt iudicare an ſit illegitimus: etiā ad hoc ꝙ ſuccedat: ipſa poteſt eū facere haberi ꝓ legitimo: ſi aliq̄s hoc poſſit facere: nō ꝙ quicūq̄ poteſt iudicare de legitimitate / poſſit legitimare. Sed ſuppoſito ꝙ aliq̄s legitimare poſſit qui nō poſſit de legitimitate cognoſcere: ⁊ iura punientia illegitimitatē tollere: poteſt eam efficere. Hoc aūt intelligendū eſt reſpectu iuris querendi: vt q̄n filius legitimatur patre viuente: q̄n etiā conſtat de menſe

pape ꝗ exprimit quaſi ad ſucceſſionē: al's ⁊ ad
oia ipſuȝ legitimat et reſtituit. Nā ſi exprimat
aliqua ad que legitimat: nō ꝓpter hoc ad alia
intelligit legitimare: niſi qn̄ ſunt minoꝛa ⁊ non
ſunt in alterius ꝑiudiciuȝ: ſicut ſi legitimat ad
dignitates: ⁊ ꝑ ꝯſequēs ꝙ poſſit eſſe ꝯſeruatoꝛ
vel hmōi: ſed nō ꝓpter hoc ꝙ parentibꝰ ſucce-
dat: etiā ſi ſimpliciter ⁊ quo ad oia legitimaret
niſi ſucceſſionē exprimeret: adhuc intelligeret
ſaluo iure alterius: ⁊ ꝑ ꝯſequēs nō extenderet
ad ſucceſſionē. Si autē queraꝛ de iure queſito:
vtputa de legitimando filiū poſt moꝛtē patris
ad ſuccedendū illi qn̄ legitimis eſt iā ius que-
ſitū: aliud eſt: qꝛ hic obſtat nō ſolū impedimētū
iuris poſitiui dicētis ipm̄ nō debere ſuccedere
ſed impedimentū iuris naturalis dicētis rem
iuſte queſitam ſine culpa ⁊ facto ſuo nō debere
ꝑdere: qđ nō poteſt facere papa niſi ſit dn̄s tpa
lium in caſu in quo princeps hoc poſſet.

¶ Tertia ꝯcluſio eſt de le- §.VI.
gitimatione principis ſecularis. Ubi de prin-
cipe ſeculari eſt ſciendū ꝙ nō poteſt legitimare
ad aliqđ ſpūale: nec plus tollere vinculū illegi
timitatis quo ad ſpūalia: ꝙ abſoluere ab excō-
municatione: qꝛ nō poteſt directe amouere ipe
dimentū eccleſiaſticū niſi iudex eccleſiaſticus:
poteſt tamen legitimare oēm ſuū ſubditū qui-
cūq in tpalibus nō habet ſuperioꝛē dn̄m tpalē
ſiue ſit imperatoꝛ ſiue rex francie ſiue alius: qꝛ
ex quo in tpalibꝰ non habet ſuperioꝛē reſpectu
tpaliū: poteſt ipſe penas tpales ſuoꝝ ſubditoꝝ
ſtatuere vel deſtituere ſicut vult: nec alius eis
nō ſuperioꝛ poteſt ſubditis īponere penas niſi
inquātū appꝛobat ſm̄ illud Roꝫ.xiiij. Tu quis
es qui iudicas alienū ſeruum. Si ergo lex ciui
lis dicit ſpuriū non ſuccedere vel iudicare: non
ligat ſpuriū frācie niſi inquātū placet regi frā
cie. Unde quantuȝ ad hoc poteſt legitimare. i.
quantū ad hanc penam non imputare illegiti-
mitatem: ⁊ hoc ſimpliciter reſpectu iuris que-
rendi vel pꝛopter vniuerſitatē dominij: ſed nō
reſpectu iuris iam acquiſiti.

¶ De legitimatione quo- §.VII.
modo poſſit fieri ꝑ papā/imperatoꝛē vel alios.
Bern.ſup.c.per venerabilē.extra qui fi.ſint le.
notat per Anto.de but.ſic ſummatim de papa
loquendo de legitimatione que fit per eū: aut
fit hoc circa pꝛolē futurā: aut circa pꝛolē illegi
time natā. Et circa pꝛolē futurā poteſt legiti-
mare ⁊ in terris eccleſie: et in terris imperij: et
generaliter valet remouēdo aliquē gradū con
ſanguinitatis vel affinitatis de his que ſunt de
iure poſitiuo. ſicut Grego.ix. remouit quintū ⁊
ſextū gradū generaliter. vt ex̄ de ꝯſan. ⁊ affini.
non debet. vel diſpenſando particulariter cum
aliquibꝰ vt ꝯtrahāt in tertio vel quarto gradu
attinentes: ⁊ ſic legitimare dicit quo ad pꝛolē
futurā vt habeant legitimi qui al's eſſent ille-
gitimi: ⁊ in ſpūalibus ⁊ tēpoꝛalibꝰ ſimpliciter
tales erūt legitimi. In gradibus autē qui ſunt
de iure diuino vel naturali: papa ꝑ hunc modū
legitimare nō poſſet. Loquēdo autē de pꝛole il
legitime nata: tūc aut hoc eſt faciendo ꝯſtitu-
tionē vel legē factā ab imperatoꝛe ꝯfirmando:
vt nati de ſoluto ⁊ ſoluta: ſi tales genitoꝛes cō
trahant mr̄imoniū legitime filij qui pꝛius erāt
illegitimi: ſint ⁊ intelligant eſſe legitimi: ⁊ cer
tum eſt ꝙ poteſt vbiq ⁊ ſic ſeruaꝛ. Aut qꝛ ille-
gitimo exiſtenti cōcedit iura legitimationis: ⁊
in ſpūalibꝰ quidē poteſt papa tales legitimare
vbiq/ſcȝ etiā in terris imperij: puta vt poſſint
pꝛomoueri ad oꝛdines ⁊ dignitates eccleſiaſti
cas. In tēpoꝛalibꝰ autē ſcȝ quo ad ſucceſſionē
hereditariā et honoꝛes ſubdiſtingue. Aut pa-
pa legitimat in terris ſibi ſubiectis: ⁊ tunc po-
teſt. Aut in terris imperij: et tunc ſi legitimat
ſibi ſuppoſitū vel de pꝛoximo ſupponendū: pu-
ta clericū factū vel de pꝛoximo clericādū: ⁊ tūc
legitimādo ſimpliciter intelligitur legitimatꝰ
etiā in tpalibus. Si legitimat laicū remanentē
qui imperatoꝛē recognoſcit in ſuperioꝛē: et tūc
nō poteſt ſine ꝯſenſu imperatoꝛis ꝗ pꝛeeſt illi.
Et iſtā opi. tenet Bar. in. l. qui in pꝛouinciā. C.
de nup. ſcȝ ꝙ in terris imperij papa non poſſit
in tempoꝛalibus legitimare.

¶ De imperatoꝛe certū §.VIII.
eſt ꝙ non poteſt legitimare ſuper pꝛole futura:
quia nō poteſt tollere per legē ſuā gradus con
ſanguinitatis ⁊ affinitatis: nec diſpenſare in gra-
dibꝰ cōſanguinitatis ⁊ affinitatis: qꝛ nō habet
diſponere de matrimonio. Et ſi ſup hoc cōde-
ret legē nil valeret talis legitimatio: niſi eccle
ſia appꝛobaret ꝙ nati ex foꝛnicatione habeant
legitimi ſi poſtea genitoꝛes cōtrahūt inuicem
matrimoniū. Inſup in terris ſuis ⁊ multo ma-
gis in terris eccleſie nō poteſt imperatoꝛ legi-
timare in ſpiritualibus: vt ſcȝ pꝛomoueri poſ-
ſint ad oꝛdines. Sed legitimatꝰ ſimpliciter ab
imperatoꝛe: vel ab eo qui habet hāc autoꝛitatē
legitimādi ab ipſo: indiget diſpēſatione pape:
ſi vult ad omnes oꝛdines vel beneficia curata
et dignitates pꝛomoueri. In tēpoꝛalibus autē
vt in ſucceſſionibus et honoꝛibus ſeculi poteſt
legitimare in terris ſuis: ſed nō in terris eccle
ſie: quia abſurdum eſt dicere ꝙ imperatoꝛ ha-
beret maioꝛem poteſtatem in terris eccleſie ꝙ
papa in terris imperij. Sint ergo cōtenti ter-
minis eius. Et hec procedunt de imperatoꝛe
tam coꝛonato: ſed de non coꝛonato magis du-
bitatur. Dicit tamen Jac. de are. et Joh. and.

in ſpe.i ti.de reſcrip.Et idē eſt de his q̄ hn̄t po
teſtatē legitimādi ab impatore:q2 poſſunt i ca
ſibus in quibus ille pōt ſm v̄ba priuilegij.Vn̄
vbi ille nō pōt:nec illi poſſunt cū habeāt aucto
ritatē ab eo.Dicit etiā An.de bu.ꝙ hn̄tes po-
teſtatē a papa vel ab impatore legitimādi: nō
poſſunt legitimare ad p̄iudiciū alterius: q2 ta
les ꝯceſſiōes intelligūt ſine aliorū preiudicio:
vt ex̄ de offi.ↄ po.iudi.dele.c.ſup eo.ↄ de p̄uil.
c.paſtoralis.De ſolēnitate legitimatiōis dicit
An.de bu.ꝙ opꝫ ꝙ illegitim⁹ impetrās expri-
mat qualitatē illegitimatiōis.ſ.an ſit ſpurius
vel inceſtuoſus: q2 difficili⁹ diſpēſat̄ cū ſpurio
vel inceſtuoſo q̄ cū naturali tm̄.vn̄ ↄ Jo.an.in
ſpe.dicit ꝙ ſi q̄s dicit ſe ſpuriū impetrādo legi
timationē:ſi iſte eſt ſpurius duplicat⁹:vt q2 ex
vxorato et vxorata:cū al̄s nō valeat impetra-
tio ſi hoc nō exprimat̄: ſed reputat̄ ſubreptícia
vt in cle.illa.eo.ti.ↄ de fi.preſ.c.fi. Itē cū que-
rit̄ an in legitimatiōe alicui⁹ debeāt citari illi
in quoꝝ preiudiciū fit ſeu q̄b⁹ preiudicat̄.An.
de bu.diſtinguit: q2 aliq̄n legitimatio fit in vi-
ta patris: et tunc pōt diſponere de hereditate
q̄ð vult ad preiudiciū ſperantis hereditatē: et
valet talis legitimatio nō vocata parte:ſꝫ exi-
git̄ ꝙ in ipſa legitimatione fiat mentio agna-
torū:nec ſufficeret primū cū ſecūdo.Si v̄o fiat
legitimatio ad inſtātiā filij ↄ intuitu pietatis:
ſatis pōt dici ꝙ nō requirat̄ eorū aſſenſus:etiā
ſi illi legitimi eſſent confratres.Dicit tn̄ idem
An.ꝙ non valeret legitimatio: niſi appareret
principē certificatū ꝙ alios liberos ipſe habe
ret:q2 iſta eſt cauſa inductiua ad facilius cōce
dendū legitimationē: eo.ſ.ꝙ non hꝫ alios libe
ros:ſed facta expreſſiōe bene valeret hec impe
tratio.Idem.ſ.ꝙ ſi nō fieret mētio de agnatis
non valeret impetratio: tenuit Joh.an.in ad-
di.ſpe. Requirit̄ etiā aſſenſus ipſius patris a
p̄ncipio vel ex poſtfacto. Si aūt fiat legitima-
tio poſt mortē patris de cuius ſucceſſiōe agit̄:
ↄ tūc eſt dubiū an legitimatio illa retrotrahat̄
et ſi retrotrahat̄ vtrū tollat ius alteri queſituꝫ
medio tpe.Et dicit ipſe An.ꝙ ſi fiat per verba
nō reſtrictiua legitimatio: vt dicendo Conferi
mus tibi legitimationē : tūc legitimatio retro
non trahit̄. Si autē fiat p verba reſtrictiua:vt
dicēdo Integramus te ad oīa primeua natu-
re:acſi legitime natus eſſes: que ſic fieri dꝫ q̄n
vult totaliter integrare ipſe legitimās: ↄ tunc
legitimatio retrotrahit̄.Sed vtrū ſic retrotra
hatur ꝙ tollat ius alteri medio tpe acquiſituꝫ
ſunt opiniōes.Quidā dicunt ꝙ ſic.Bar.tenet
cōtrariū.in.l.gallus.ff.de lib.ↄ poſthu. Et hoc
ſi aliq̄d ſibi.ſ.legitimato ſpecificet̄ reſtitutuꝫ.
Et iſtā opinionē vt verā approbat ipſe An.ad
hoc de reſcrip.c.Quis.lib.vj. Et iſtā ſniam te-
net Jo.an.in addi.ſpe. Et dicit ip̄e An.ꝙ tenē
do ꝙ ipſa legitimatio retrotrahat̄ ad preiudi
ciū illius cui iam acquiſita erat hereditas:tūc
diſtinguēdum:q2 aut filius legitimare ſe fecit
ex tacita volūtate patris q̄ declarauit ip̄ꝫ vel-
le ſuccedere in teſtamēto: ↄ tunc non exigitur
ꝙ illi vocent̄ quibus preiudicat̄. Aut nō appa
ret illud: ↄ tūc dicit ꝙ exigit̄ ꝙ citētur illi qui-
bus preiudicat̄: immo exigitur eoꝝ cōſenſus.
alleg.C.de nat.reſti.l.pen̄.Et hec vera niſi hoc
appareat de expreſſa volūtate principis:ꝙ vo-
luerit preiudicare alijs in hereditate: ſed ſi nō
exprimat aliud de iure alteri acquiſito: valet
legitimatio: ſed nō ad preiudiciū eius de cui⁹
p̄iudicio agit̄: et hec vera de legitimatiōe quā
facit in terris ſuis. Si autē alibi legitimaret/
nō poſſet etiā citatis illis quibus ius eſt que-
ſitum:niſi ipſi conſentiāt. Sciendum etiam ꝙ
legitimatio peti poteſt per ꝓcuratores.

¶De ſtatu cōtinētiū:vcꝫ virginum ↄ viduarum. Titulus.ij.

¶De virginitatis poſſeſſiōe/dignificatione/ↄ coronatione. Capl̄m.j.

Adducent̄ regi v̄gines poſt
eam ꝓxime eius affe.tibi.
ps.xliiij.Loquit̄ pſal.de ec
cleſia que vtiq3 eſt mater ↄ
virgo.Mater quidē oim fi
delium quos genuit in ba
ptiſmo p fidē. Uirgo p inte
gritatē mentis: et libera a
corruptiōe peccati mortalis. Vn̄ apl̄s.ij.cor.
xj.dicit de fidelibus. Deſpondi em̄ vos vni vi
ro virginē caſtam exhibere xp̄o.Poſt eā vt fi-
lie adducūtur virgines regi dn̄o Jeſu xp̄o: vt
ſponſo earū.Unde ↄ de ſanctis virginib⁹ canit
eccleſia. Agnū ſpōſum v̄ginū venite adorem⁹
dn̄m Jeſum xp̄m.Pōt etiā iſtud poſtea refer-
ri ad virginē Mariā: que ſola mater eſt ↄ vir-
go ↄ primiceria/ↄ ſpeculum virginū:que vtiq3
poſſidet aureolā virginitatis:q2 etſi nō habuit
a carne pugnam ꝓpter religationē vel extin-
ctionē fomitis: ꝓpter cuius victoriā.ſ.pugne
plena datur aureola:habuit tn̄ ab hoſte cuius
caput.ſ.principiū ſuggeſtionis contriuit ſola.
Poſt eam igit̄ vt principaliorē ſequunt̄ virgi
nes alie ↄ xp̄o adducunt̄ regi. Uidue autē di-
cunt̄ ꝓxime eius: q2 appropinquāt ad caſtita
tem virginalē:nō tn̄ ita ſunt ſimiles. Tam vir-
gines autē q̄ vidue ad xp̄m ꝑueniūt: quinim-
mo ↄ boni cōiugati:ſed adducunt̄ ad xp̄m vir-
gines dei gratia adiuuāte:ↄ ipſis magis labo-
rantibus ad cōſeruationē ei⁹.Uidue aūt affe-
runt̄ cū adiutorio etiam gratie : ſed non tantū

conatū exercētes:nec tamē virgo nec vidua ca
ſtitatem virtute ꝓpria ſeruāt ſed dono dei. Et
ideo dicit/adducent̄/⁊ offerent̄.ſ.ab illo videlꝫ
dono dei. Sed prius de virginib⁹ agendū eſt.

¶ Dicitur autē virgo quaſi §.I.
virū agens.i.repellēs vt nō ꝑmittat ſe cognoſci
carnaliter ab eo. Ille eñ eſt modus naturalis
quo amittit̄ virginitas:q̄uis ꝑ alios etiā mo=
dos poſſit amitti: vt dicet̄. Uel dicit̄ a virore:
ij.ij.q. ſm Tho.q2 nō eſt experta aduſtionē.i.actū ve=
clij. ar= neree delectationis:ſicut arbor dicit̄ viridis q̄
ticu.j. a calore nō deſiccat̄ in foliis. Uel vt dicit Ful=
gētius ad ꝓbā in lib.de virginitate. Uirgo di=
citur quaſi virago:virago dicit̄ a viro:vir autē
a virtute. Claret igit̄ inter ceteras eccleſie do=
natiōes illius p̄cipuū munus ſpūalis eſſe cha=
riſmatis: vbi virtus ipſa integritatis ꝑfectio
meret̄ vocabulo cenſeri virtutis. Nec in eo tñ
ꝙ virginalis integritatis agnoſcimus culmē:
pudicitie ꝯiugalis aſſerimus crimē:ſed ſanctā
virginitatē dici merito potiore diſtare a cōiu=
gali vita quantū diſtāt a bonis meliora:a ter=
renis celeſtia:a carne ſpūs:ab īfirmitate virt⁹.
Nec dicere dubitamus tantū a ſctā ꝟginitate
carnis ⁊ ſpūs fideliū ꝯiugatoꝝ licet a deo con=
ceſſum diſtare cōcubitū: quantū ſīltudo pctōꝝ
ab imitatione diſcernit̄ angeloꝝ. In vno q̄ppe
ad terrā ſpūs terrena carnis voluptate depri=
mit̄:in altero terrena caro celeſti delectatione
ſpūs ad celeſtia ſubleuat̄.hec Fulgētius. Et in
decre.diſt.xxx.c. hec ſcripſim⁹,dicit̄. Nos ꝟgi
nitatē cū humilitate admiramur:⁊ ꝯtinētiā cū
caſtitate:⁊ religionē deo acceptiſſimā dicim⁹.

¶ Ad laudē ⁊ cōmendationē §.II.
virginitatis ait Hiero.ad Euſto. Habeant nu=
ptie tēpus ſuū,et titulus michi virginitatis in
maria dedicat̄,⁊ chriſto. Dicat aliquis/audes
nuptiis detrahere,q̄ a dño bñdicte ſunt:non eſt
detrahere nuptiis:cū illis virginitas antefert̄.
Glorientur ⁊ nupte cū a virginib⁹ ſint ſecūde:
creſcat ⁊ multiplicet̄ ille q̄ impleturus eſt ter=
rā:tuū agmen in celis. Poſt paradiſum ⁊ nu=
ditatē ſint folia auſpicantia prurigine nuptia=
rū: nubat ⁊ nubatur ille q̄ in ſudore vultus ſui
comedit panē ſuū: cuius terra ſpinas generat
et tribulos:cuius herba ſentib⁹ ſuffocat̄. Meū
ſemen centenaria fruge fecundū eſt. Conſuant
tunicas que incōſutā deſurſum tunicā perdi=
derūt quas vagitus delectat infantiū. Eua in
paradiſo virgo fuit. Tua regio paradiſus eſt.
ſerua qđ nata es. Uirgo naſcit̄ caro de nuptiis
virgo eſt mater dñi ſimpliciter pura ⁊ ſincera:
nullo extrinſecus germine coherēte ⁊ ad ſimi=
litudinē dei vnitate fecūda. Uirgo flos chriſt⁹
eſt dicens, Ego flos campi ⁊c̄, Canti.ij. Laudo
nuptias: ſed q2 michi virgines generant:lego
de ſpinis roſam/de terra aurū/de concha mar
garitā. Quid inuides mater filie tue:indigna
ris ꝙ noluit mulier militis eſſe ſꝫ regis:grāde
tibi beneficiuꝫ preſtitit: ſocrus dei eſſe cepiſti.
apl̄s paulus virgo fuit. Unde dicit. Dico autē
nō nuptis ⁊ viduis:bonū eſt illis,ſi ſic ꝑmanſe=
rint,vt ego.j.Coꝛ.vij. Ideo aūt dicit ſe de vir=
ginitate p̄ceptū dñi nō habere:q2 ſi virginitas
eſſet iperata:nuptię viderent̄ ablatę:⁊ duriſſi=
mū erat ꝯtra naturā cogere angeloꝝq̄ vitam
ab oībus extorquere. Uirgo helias:heliſeus
virgo:virgines multi filii prophetarū. Hiere=
mias vxorē ꝓhibet̄ accipere:et ad quālibet tñ
virginē eccleſia iſtud pſalmiſte adaptat:videlꝫ
adducent̄ ⁊c̄. Ubi tria vidēda ſūt de ꝟginitate.

¶ Primo quomodo virginitas coronetur.

¶ Secūdo quomodo poſſideatur.

¶ Tertio quomodo ipſa ſignificetur.

¶ Quantū ad primū dicit §.III.
apl̄s.ij.Timo.ij. Non coronabit̄ niſi q̄ legitime
certauerit: ita certet,vt vincat. vt aūt canit ec=
cleſia,mūdus,caro,demonia diuerſa mouēt pre
lia ꝯtra nos. Et quantū ad p̄liū carnis ſicut nō
coronat̄ aurea q̄ eſt p̄miū eſſentiale aie: niſi q̄s
habuerit victoriā de oī vitio carnali:abſtinēdo
ab eo vel a ꝑpetrato penitēdo:ita non coronat̄
aureola virginitatis,q̄ eſt p̄miuꝫ accidētale,qđ
datur in glīa ꝓpter excellentē pugne in carne
victoriā: niſi q̄s liber fuerit a volūtaria corru=
ptione carnis tētationes vincēdo. Quāuis eñ
virginitas quātū ad eius initiū,⁊ ſeminariū.i. Tho.i
inclinationē naturalē inſit a natura:ſicut ⁊ oēs iiij. diſ.
virt⁹: ⁊ quātū ad materiā remotā,q̄ eſt integri xlix.q.v
tas carnis:⁊ materiā ꝓpinquā,q̄ eſt experiētia ar.iij.q.
veneree voluptatis ineſt a natura ⁊ natiuitate j.ad.v.
q2 oēs naſcunt̄ virgines ⁊ inexperti voluptate
ſm Pe.de pa.in.iiij.diſt.xxxiij. Sed quātū ad
cōplementū actuale vel habituale:et ſic virgi=
nitas non eſt a natiuitate vel a natura plus q̄
alie virtutes. Nā puer naſcens nō habet actū,
nec habituꝫ virginitatis plus q̄ liberalitatis:
ſed eſt ſicut alie morales ꝑ acquiſitionē,vel in=
fuſionē. Nō eñ quicūq̄ habet integritatē car=
nis:cū venerit ad ānos pubertatis: ſi eligat in
carne incorruptibiliter viuere:ſtatim ꝑ hoc ha
bet habitū ꝟginitatis:ſed qñ cū hoc habituali
propoſito frequēter domauerit motus carnis:
aggenerat̄ in eo habit⁹: ſicut nec vidua ſtatim
mortuo marito habet habitū ꝯtinentie vidua=
lis:licet eligat ſic viuere:ſed ꝑ frequētē doma=
tionē paſſionū cū ꝓpoſito habitū acquirit diffe
rentē ab habitu caſtitatis cōiugalis:nō tamen
meretur nomē virtutis ſpecialis que nō perue
nit ad ꝑfectionē. Eſt igitur habitus cōtinentie

vidualis habitus differẽs a cõtinẽtia ꝯiugali: habẽs ſpecialẽ rationẽ boni ⁊ difficultatis: qꝛ quibuſdã eſt placitũ et facile in cõiugio viuere caſte: qͥbus nõ eſt facile nec placitũ viuere vel a cõiugio abſtinere: ſed tamẽ nõ eſt virtꝰ ſpecialis: imo caſtitas eſt vna virtus q̃ minorẽ habet gradũ in matrimonio: et ꝑfectius ſaluaꝛ in viduitate. Siliter caſtitas cõiugalis non ſtatim innaſciꝛ cũ quis eligit ab aliena abſtinere: ſed cũ frequẽter ab aliena tentatus eligit non acquieſcere: ⁊ ſic de alijs. Et vt dicit Tho. in. iiij.

q.v.ar. iij.q.j. ad p'mum.

diſt. xlix. In ꝯtinendo ſm aliq̃d maiorẽ pugnã ſuſtinent virgines: et ſm q̃d vidue ceteris paribus. Virginibꝰ em̃ cõcupiſcentiã inflãmat ⁊ experiendi deſideriũ: q̃d ex quadã quaſi curioſitate ꝓcedit: qua etiã fit vt homo libẽtius videat que nunq̃ vidit: ⁊ etiã in eis ꝯcupiſcentiã auget eſtimatio maioris delectatiõis q̃ ſit ſm veritatẽ: ⁊ incõſideratio eoꝝ incõmodoꝝ q̃ delectationi hm̃õi augenꝛ ⁊ adiũgunꝛ. Et quãtũ ad hoc vidue maiorẽ ſuſtinent pugnã: maiorẽ aũt propter delectationis memoriã: ⁊ in diuerſis vnũ alteri preiudicat ſm hominũ diuerſas diſpoſitiones: quia quidã magis mouenꝛ hoc: quidam alio. Quicquid autẽ ſit de quantitate pugne: tamen hoc certũ eſt q̃ perfectior eſt victoria virginum q̃ viduarum. Perfectiſſimũ enim genus victorie eſt et pulcherrimũ nunq̃ hoſti ceſſiſſe. Corona autẽ non debetur pugne: ſed victorie de pugna: non ergo coronabiꝛ niſi qui legitime certauerit.

¶ Quomõ in diuerſis tẽporibꝰ hoies diuerſimode ſe habuerũt ad virginitatẽ ſeruãdã. §.IIII.

Pe. de pal. in. iiij. diſt. xxxiij. dicit q̃ in ſtatu innocentie nõ licuiſſet cõtinere vſq; ad ſufficientẽ multiplicationẽ humani generis: qꝛ tũc erat preceptũ. Creſcite ⁊ multiplicamini: nec tamẽ peccauit adã ꝯtinendo in paradiſo: quia modico tẽpore fuit ibi. Sed Tho. in. iiij. diſt. xxxiij. q. iij. arti. ij. ad. ij. et diſt. xlix. q. v. arti. iij. q. j. ad. iij. dicit q̃ poſt multiplicationẽ ſine pctõ potuiſſet q̃s eſſe virgo. Contra: quia tũc preferebaꝛ virginitati cõiugiũ: qꝛ habebat fecũditatẽ cũ puritate: fuiſſet autẽ cõtra rationẽ eligere minus bonũ: ⁊ ipſi non erãt facturi ꝯtra rõnez puta tot fuiſſent maſculi quot femine: vt eſſet vna viri: ergo ſi ꝯtinuiſſet feciſſet ꝯtra finem matrimonij ⁊ pacis. Semꝑ etiã fuiſſet multiplicatio neceſſaria: qꝛ non videtur probabile q̃ parentes primi retardarenꝛ a gloria vſq; ad finẽ mundi: cũ ſolũ peccatũ ſit cauſa retardationis: vt originale vel actuale / aut pena. Unde primus parentibus tranſlatis in gloriaz oportebat ſucceſſores vacare generationi ſicut primi inchoauerãt. Tempore xͦ nature lapſe ſcꝫ tpe legis nature fuit virginitas licita multiplicato genere humano: ſed ſemper ante euangeliũ melius erat cõiugiũ niſi vbi ſpecialiter aliud reuelabatur. In paruulis autẽ erat virginitas carnis nõ mẽtis. Tẽpore xͦ lapſe nature ante multiplicationẽ fuit in p̃cepto ꝓhibitio. Nec tamẽ peccauit abel virgo moriẽs quia adhuc iuuenis erat: nec aptus ꝯiugio q̃n mortuus fuit. Nã nec cayn libidinoſus adhuc generauerat: fuit tamen abel mortuus virgo carne: ſed nõ mente: quia tunc non erat tẽpus virginitatis: niſi q̃s dicat q̃ deꝰ preſcius mortis eius ſibi inſpirauit virginitatem: vt caput eccleſie primũ haberet virginitatẽ: ⁊ ſic haberet aureolã virginitatis. Sed poſt multiplicationẽ licuit: nõ tamẽ habemus exemplũ nec in enoch qui ꝑ coitũ generãs ⁊ per coitũ genitus eſt: nec in alio forte. Tẽpore autẽ diluuij ſicut prius fuit illicita vſq; ad multiplicationẽ hominũ: poſtea xͦ licita / nõ tamẽ extat exemplũ niſi forte de melchiſedech. Sed ſi fuit ſem filiꝰ noe vt dicũt hebrei non fuit virgo. Tẽpore xͦ legis ſcripte / ſciendũ q̃ licuit ſeruare virginitatẽ: qꝛ iam filij iſrael multiplicati creuerãt nimis vt arena maris: nõ tamẽ laudabaꝛ: immo filia iepte fleuit virginitatẽ: vt habeꝛ Iudi. xj. Et maledictus erat nõ relinquẽs ſemen: maledictione ſcꝫ opprobrij tẽporalis niſi ꝯſilio ſpiritusſancti. vt helias dedicans ſm Hiero. Sed apud gẽtiles error increbuerat q̃ dederat eos deus in reprobũ ſenſum: vt licita putarent illicita, ⁊ econuerſo: vt fornicationem eſſe licitã. Plato vero ſanctificauit ſe: non quia putaret virginitatez illicitam vnde nec deſeruit eam: ſed vt ſatiſfaceret plebi. Naꝫ opinio fuit apud philoſophos propter ſcandalũ vitandũ facere multa que ſciebãt non eſſe facienda: ſicut adorabãt idola: q̃uis ſcirent nichil religionis eſſe in ſtipite: ne lapidarentur. Sicut anaxagoras apud athenas reus habitus eſt: quia vocauit ſolẽ lapidẽ ardentẽ. Ipſi enim neſciebant aliã vitã: ⁊ propter hoc nimis timebant ꝑdere iſtã. Tẽpore xͦ euangelij ſemꝑ licuit et licebit tenere virginitatez. Unde Iohãnes Lucifer fuit virgo ante ſolẽ ⁊ non venus. Maria enim primiceria virginitatis fuit. vnde in p̃s. Adducentur regi virgines poſt eã. Tẽpore etiã glorie erũt om̃es virgines: quia ſcꝫ nec nubẽt, nec nubentur: imo tẽpore gratie vt res melior cadit ſub cõſilio. ſm illud. j. Corinth. vij. De virginibus preceptũ dñi nõ habeo: cõſiliũ aũt do. Quod ꝯſiliũ Iohãnes euãge. ſeruauit cũ vxorem pro qua iam in domũ traducta nuptias faceret (vt habeꝛ Ioh. ij.) intactã ꝑmiſit: ⁊ virgo in euũ permãſit priuilegio amoris a chriſto dilectus. Hãc ioſeph ſponſus marie ſeruauit. vt

dicit Augu. et vouit cũ maria ſponſa ſua. xxvij. q. ij. c. Btã maria. Et vas electionis virgo fuit. Unde dicit. j. Cor. vij. Uolo oẽs homines eſſe ſicut me ſcilꝫ virgines. Sed vnuſquiſq; habet ꝓpriũ donũ: ⁊ chriſtus habuit. Unde Canti. ij. Ego flos campi, ⁊ lilium cõuallium.

¶ Notandũ etiã ꝙ virginitas §.V. ineſt ſm Pe. de pal. vbi. ſ. per infuſionem ſicut alie virtutes morales. Et ſatis videt ex ſpeciali gratia ꝙ Johãnes bap. et beata virgo, et hieremias in vtero per ſanctificationẽ receperint virtutem virginitatis, quã erant ſeruaturi. Sed de baptiſmo fluminis, et ſanguinis, in quibus non ſolũ infundunt neceſſaria ad ſalutẽ: ſed ⁊ omnia perfectiua in quibus non eſt obex in recipiente: vt remiſſio culpe venialis, et pene: videtur ꝙ in paruulis, in quib9 nullus eſt obex, infunditur virginitas, et innocẽtibus: non tamen ꝙ eis debeat aureola: quia illa reſpicit actũ non habitũ. De adultis aũt videtur ꝙ dñs ſua liberalitate infundat oñi homini id, ad qd̃ ſe diſponit. Unde qui cũ propoſito virginitatis venit ad baptiſmũ, vel ad aliud ſacramentũ: recipit habitũ virginitatis ſicut ⁊ ceteras virtutes: qꝛ enim in oñi ſacramento noue legis infunditur nõ ſolũ id, quod eſt neceſſariũ ad ſalutẽ: ſed etiã qd̃ eſt vtile ſm capacitatem et diſpoſitionem digne recipientis: inde eſt ꝙ recipiens ſacramentũ noue legis non cõtrariũ virginitati (qd̃ dico propter matrimoniũ) recipit omnẽ virtutẽ ad quã eſt diſpoſitus, ⁊ cuius eſt capax. Si autẽ eſt corruptus mente, et corpore; ꝗuis peniteat: nõ eſt tamen capax virginitatis: quia recuperari nõ poteſt. Sed ſi non eſt corruptus niſi mente, et penitens proponit cõtinere: tunc recipit. Hec Pe. de pal.

¶ Notãdum etiam ꝙ dicit §.VI. idem Pet. ꝙ Thom. in ſcripto. ſcꝫ in. iiij. diſt. xxxviij. q. iiij. ar. ij. ad. iiij. ar. et in. iiij. ſcilꝫ diſt. xlix. q. v. arti. iij. q. j. in corpore. q. tenet votũ de eſſentia virginitatis non eſſe. In ſumma vero videtur dicere oppoſitum. ij. ij. q. clij. art. iij. ad iiij. ar. Sicut enim ſeruare caſtitatẽ ⁊ paupertatẽ ſine voto vt nouitius non faceret religioſum: ſic virginitas ſine voto nõ daret aureolã. Sed cõtra: quia licet propoſitũ nubendi impediret: ꝗuis proponeret nõ illicite corrũpi: tamen firmũ propoſitũ perpetuo continendi etiã ſine voto facit virtutẽ virginitatis: nec votum trahit ad aliã virtutẽ ꝙ̃ ad ſuam ſcꝫ latriã: alſ ageret cõtra ſpeciẽ. Unde bene cõcedo ꝙ votũ non facit de actu non virtuoſo virtuoſum: et ꝙ actũ trahat ad altiorẽ virtutẽ nonin eodẽ genere: ſed alio: ſicut votũ trahit ieiunium ad altiorem virtutẽ ꝙ̃ ſit abſtinentia vel ſobrietas: ſed hoc non eſt in genere tẽperantie: ſed iuſticie. Unde votũ non facit ieiuniũ eſſe ſpecialem virtutem: ſed trahit ad alteram. Sic et in propoſito ſi virginitas haberet ex voto rationem virtutis: non eſſet ſpecies temperantie ſe habens ad caſtitatẽ: ſicut magnificentia ad liberalitatem: ſed ſolũ eſſet actus caſtitatis elicitiue: ⁊ latrie interpretatiue. Preterea ſic ſe habet virginitas ad caſtitatẽ ſicut magnificentia ad liberalitatẽ: ſed illa eſt ſpecialis virtus: non ex hoc ꝙ vota: ſed ſolũ ex hoc ꝙ habet ſpecialẽ difficultatem, et bonitatem: ergo ⁊c. Ad argumentum dicẽdũ ꝙ nõ eſt ſimile: quia ad religionẽ non ſufficit firmitas propoſiti: ſed requiritur firmitas facti. Et religio nominat ſtatuꝫ ad quẽ requiritur immobilitas facti: ⁊ per cõſequens voti. Sed ad rationẽ virtutis non requiritur immobilitas facti: cum quis poſſit a xᷓa virtute decidere ⁊ mutari de vere virtuoſo in vere vitioſum. Et ideo ſi virginitas diceret ſtatum non habitũ: poſſet videri ꝙ requireret votũ. Sed ſi dicat habitũ virtutis ſpecialis: nõ requiritur votum quodcũq;. Ad firmitatẽ etiã in religione requiritur votum ſolẽne: in virginitate ſaltem ſimpliciter. Unde ꝙ Augu. dicit in diffinitione de voto: ponit hoc nõ ꝙ ſit de neceſſitate virginitatis: ſed eſt de perfectione: qꝛ deſponſata chriſto per votũ eſt perfectior.

¶ Quantum ad ſecundũ §.VII. ſcꝫ quomodo poſſideatur virginitatis virtus. Sciendum ꝙ multis mediis. vnde dicit Pſ. Adducentur. Et primo quidẽ oportet ꝙ adducatur ad hoc a deo inſpirãte ⁊ principali agente. Sap. viij. Non poſſum eſſe continens: niſi tu dederis ſcꝫ deus. ¶ Secũdo oportet ꝙ adducatur ad hoc a ratione iſtud propoſitum firmiter eligẽte ⁊ perpetuo. Quod patet ex diffinitione dum dicit ꝙ virginitas eſt in carne corruptibili perpetue corruptionis meditatio/ id eſt propoſitum perpetuo abſtinendi a delectatione venerea necduꝫ experta. Unde virgines corpore que intendunt tẽpore ſuo nubere: non habent habitũ virginitatis nec aureolam: nec paruuli, qui licet nõ cogitent de nubendo: non tamen habere poſſunt propoſituꝫ continendi. Eunuchi etiã vel frigidi ſi intenderẽt experiri delectationem veneream per matrimoniũ vel aliũ modũ ſi poſſent: non habent habitũ huiuſmodi virtutis nec aureolam. Sed ſi intendũt ab huiuſmodi abſtinere ſi poſſent/ vtiq; habẽt: ſicut poteſt credi de eunuchis quos fecit nabuchodonoſor: ſcilicet Daniele et ſociis eius. Daniel. j. De nereo et achilleo qui pſuaſerunt domicille virginitatem. ¶ Tertio oportet ꝙ

adducāꝛ ad hoc a recta intentiōe.ſ. ꝓpter deū
nō ꝓpter mūdi laudē/ aut ꝓpter honorē ido=
loꝝ:ſicut ꝟgines dec veſte. Vñ ꝟgines quinq̧
que nō ſumpſerūt oleū in lampadib⁹ deſignās
charitatē dei in cordibus: excluſe ſunt a ſpōſo
⁊ clauſa eſt ianua. Mat.xxv.c. ¶ Quarto opꝫ
ꝙ adducanꝛ ꝑ vias aliquarū virtutū: vt humi
litatis. Amb. Decet vt virgo quanto caſtioꝛ/
tāto humilioꝛ. Vñ de quodā ſancto viro legiꝛ
ꝙ vſq̧ ad ſexageſimū etatis ſue annū ſeruans
virginitatē / elatus in ſuperbiā eam perdidit.
¶ Quinto ꝑ viā ſobꝛietatis: qꝛ ſm̄ Bern. In
delitijs piclitaꝛ caſtitas. Propterea apl's vt
virgo pſeueraret dicebat. Caſtigo corp⁹ meū
⁊ in ſeruitutē redigo.j.Coꝛ.ix. ¶ Sexto ꝑ viā
modeſtie.ſ.cauendo ſe ab auditu ⁊ diſcurſu va
nis. Corrūpūt bonos mores colloquia praua.
j.Coꝛ.xv. Et Dyna q̄ egreſſa eſt domū ad vi=
dendū mulieres regiōis amiſit ꝟginitatē cor=
rupta a Sichem. Gen.xxxiiij. Amb.in homeꝛ.
Diſcite ꝟgines nō curſitare ꝑ alienas domos
nō aliquos in publico miſcere ſermōes. Quō
autē perdaꝛ virginitas dicetur in vltimo.§.

¶ Quantū ad tertiū.ſ.quō §.VIII.

eius dignitas cōmendaꝛ ⁊ quantū/oſtendiꝛ cū
dicitur Regi adducēꝛ vere ⁊ veri virgines: re=
gi.ſ.dn̄o Jeſu xp̄o qui eſt rex regū: vt ſint ſpon
ſe eius. Magna dignitas iſta. Vñ btā Agnes
dicebat: Ipſi ſum deſpōſata.ſ.xp̄o: et nobilita=
tem huius ſponſi oſtēdit di. vt refert Amb.in
lib.de ꝟginitate: cui angeli ſeruiūt: cuius pul
chꝛitudinē ſol et luna miranꝛ.i.mirabilē oſten
dūt. Cuius mater virgo eſt: cui⁹ pater feminā
neſcit: cui⁹ poteſtas celſioꝛ/aſpect⁹ pulchꝛioꝛ/
amoꝛ ſuauioꝛ/et oī gratia elegātioꝛ: cui⁹ opes
nunq̄ marceſcūt/nunq̄ decreſcūt. Et de orna=
mentis ſibi ab eo collatis ſubdit: Induit me
dn̄s ciclade auro cōtexta.ſ.ſapientie vel dile=
ctionis: ⁊ immēſis monilibus decorauit me.ſ.
virtutū: annulo ſuo.ſ.fidei ſubarrauit me et co=
ronauit me corona.ſ.ſpei eternoꝝ. Tradidit
aurib⁹ meis ineſtimabiles margaritas.ſ.ver
boꝝ ſacre doctrine. Mel et lac ab ei⁹ ore ſuſce
pi.ſ.dulcedinis ſpūalis/ ⁊ puritatis ꝑ inſpira=
tionē. Sanguis ei⁹ ornauit genas meas.i.paſ
ſio eius induxit ad opa patiētie: que maxime
oſtēdūtruborē ſanctitatis. Poſuit ſignū in fa
ciem meā: vt nullū preter eū amatorē admittā
inquantū.ſ.dedit faciē erectā ad celū: vt ipꝫ cō
templer ⁊ ad pfectū dirigā: non ad terrena re=
ſpiciā. Verba ſunt Amb. Speculuꝫ dedit vni=
uerſitatis creaturarū quo pōt intueri pulchꝛi
tudinē nō ſolū ſponſi/ſed ⁊ ſuā: cum oīa ꝓpter
ipſum fecerit: ⁊ oīa in ipſo reperianꝛ. Cingulū
temperātie: amictū ſeu veſtitū prudētie. Huic
ergo regi tam nobili adducenꝛ vere virgines
vt ſponſe eius. Et lꝫ virginitas non ſit ſimplr̄ Tho.ſ. ij.q.clij. ar.vlu.
excellentioꝛ oībus alijs virtutibus: qꝛ non
maioꝛ theologicis: nec prudentia/iuſtitia/vel
fortitudine/⁊ humilitate. Eſt tn̄ ꝑcipua in ge=
nere temperātie ⁊ multū cōmendabilis ⁊ pre=
eminēs ex ſex que ponit Pe.de pal.in.iiij.di.
xxxiiij. Patꝫ ⁊ primo quo ad p̄miū accidentale
qꝺ diciꝛ aureola: qꝛ nulli parti tēperantie de=
beꝛ fructus/nec aureola niſi caſtitati: nec au=
reola ⁊ fructus cēteſimus niſi virginitati ſoli.
vnde Apoc.xiiij.diciꝛ: ꝙ nemo poterat cātare
illud canticū nouū: niſi illi centū.xliiij.milia.q̄
virgines pmanſerunt. Canticū illud aureola
eſt.i.quoddā gaudiū ſpeciale qꝺ habent virgi
nes: qꝺ nō poſſunt habere alij ſancti nō virgi=
nes: etſi maius p̄miū eſſentiale habeāt. ¶ Se
cundo quo ad eſſentiā: qꝛ maxime diſponit ad
acquiſitionē ſciētie et ſapiētie. Vñ Johannes
euāgeliſta virgo magnā de diuinis pre ceteris
habuit cognitionē vt de verbo dei. ¶ Tertio
quo ad pulchꝛitudineꝫ ſpūalem: nō ex eo tm̄ ꝙ
paſſiones cōcupiſcibiles ſint cōes nobis ⁊ bru
tis: ſicut eſſe furibundū in cane/ ⁊ vindicatiuū
in leone: ſed qꝛ magis abſorbet iudiciū ratio=
nis que eſt pulchꝛitudo hoīs: in qua eſt imago
dei. ¶ Quarto quo ad ſilitudinē in pluribus:
qꝛ hi ſequunꝛ agnū.ſ.xp̄m quocunq̧ ierit: inte
gre.ſ.corpore ⁊ mēte: ſicut xp̄s. Et incorruptio
facit ꝓximū deo: vt diciꝛ Sap.vj. mēte ⁊ cor=
pore deus incorruptibilis eſt. ¶ Quinto quo
ad ſimultatē: qꝛ iſta virtus nō eſt ſine alijs: ſed
bene econuerſo: poteſt eñ quis habere virtu=
tes alias ſine iſta: ſicut habuit Petr⁹ apl's ſi=
ne iſta. Et cū diciꝛ virtutes oēs eſſe connexas
ſm̄ magiſtrū ſen.in.iij.intelligiꝛ vel de virtuti Diſ.36.
bus neceſſarijs ad ſalutē qualis iſta nō eſt: ſi=
cut nec magnificētia: vel ꝙ ſint cōnexe in radi
ce charitatis cū iſto.ſ.ꝓpoſito: vt ſi eſſet a deo
preceptū ſeruare virginitatē ⁊ nondū fregiſſet
obediret eā ſeruando. ¶ Sexto quo ad rarita
tem. Apoca.vij. Vidi turbā magnā quā nemo
dinumerare poterat.ſ.ſanctoꝝ. Poniꝛ aūt ibi
numerus determinat⁹ virginū: qꝛ centū.xliiij.
milia qui virgines pmanſerūt: ꝓ indetermina
to/pꝛ plures ſunt. Et huiꝰ ratio eſt: qꝛ virtus
iſta nō pōt recuperari amiſſa materialiter: etſi
amiſſa quo ad mentē ſolū reparaꝛ per peniten
tiam: alie aūt reparanꝛ per penitentiā: tū etiā
qꝛ difficilioꝛ ad ſeruādum: ibi eñ frequēs pu=
gna ⁊ rara victoria: oē rarū charū. Quāuis
eñ aliqui per accidēs magis tentenꝛ de gula=
alij de alijs vicijs q̄ de luxuria ſꝫ qualitatē cō
plexionis vel dei diſpenſationē: tn̄ ꝑ ſe loquen
do maioꝛ eſt tētatio luxurie. Ratio pōt eſſe: qꝛ
natura magis intēdit cōſeruationeꝫ ſpeciei q̄

indiuidui:cui indiuiduo ꝓuidetur ſatiſfaciē- do gule vel aliꝭ viciꝭ. Nec obſtat ꝙ natura prius retinet neceſſaria ad nutritiuā ⁊ augmē- tatiuā ꝙ̄ tranſmittat ad generatiuā:qꝛ hoc nō eſt quaſi magis ſollicita ſit de indiuiduo ꝙ̄ de ſpecie:immo ecōuerſo. ſed qꝛ nō aliter ageret indiuiduū ad cōſeruandū ſpeciē niſi ipſum in- diuiduū cōſiſteret. Vn̄ qđ eſt hic prius in intē- tiōe/eſt poſteri⁹ in generatiōe. Sed hoc eſt qꝛ virtuoſi minus ſtudēt ſobrietati ꝙ̄ caſtitati:et ꝓpter hoc exercitiū fit facile qđ inexperto eſt difficile. Ratio aūt quare magꝭ ꝟtuoſi ſtudēt caſtitati ꝙ̄ ſobrietati eſt:qꝛ caſtitas nō amittit̄ ſine mortali:pōt autē deficere a ſobrietate per veniale:qꝛ illa cōſiſtit in medio qđ eſt latū: iſta ſcꝫ caſtitas eſt in extremo qđ eſt indiuiſibile.

¶ De volūtaria et irrecupa- §.IX. bili amiſſione ꝟginitatis. Pet.de pal.in.iiij. di.xxxiij.ſic ait. Mulier ꝑdit virginitatē ꝑ hoc ꝙ corrūpit̄ mente ⁊ corpore altero de trib⁹ mo- dis: puta ꝑ hoc ꝙ ſolū clauſtra frangūt̄ ſibi vo luntarie:etiā ſi nō ſeminaret nec ſemē reciꝑet. Nā cōcupiſcētia Spadonis defloꝛauit ꝟginē vt ſcribit̄:qui lꝫ nō poſſet ſeminare/poterat tn̄ clauſtra frangere. ¶ Scđo mō ꝑ ſeminis viri- lis ſuſceptionē: qꝛ ſi ita reciꝑet ſaluo clauſtro ſicut mēſtruū emittit nec ſeminaret:nichilomi nus virgo nō eſſet: qꝛ ſic poſſet cōcipere: puta ſi quis cognoſceret virginē voluntariā in hoc circa clauſtra pudoꝛis ⁊ ſemen ad matricē at- traheret: pregnantē eā per naturā nullus di- ceret virginē: et tn̄ mulieres alique cōcipiunt que nō ſemināt. ¶ Tertio ſi ex vehementia ar doꝛis ſine fractione clauſtri ip̄a ſeminat: puta volūtarie cogitās de cōmixtione turpi ⁊ hmōi abſq; cōmixtiōe cum aliꝭ: ⁊ talis que corrum pit ſeipſam vel ab alia muliere volūtarie cor- rupta nō debet inter virgines cōſecrari:etiam ad tollendū ſcandalum:qꝛ non eſt virgo: vt ha betur.ij.parte.c.de ſcandalo. non tn̄ faceret bi gamū virum cū quo cōtraheret matrimoniū.

¶ De corruptiōe aūt inuo- §.X. luntaria ſciendū ꝙ non perdit̄ virginitas per quancūq; corruptionē inuoluntariā corpoꝛis etiā in mulierꝭ: vt qn̄ opprimit̄ ⁊ frangūt̄ clau ſtra pudoꝛis ⁊ ſemen viri recipit̄:etiam ſi inde concipiat et pariat. Itē nec per ꝓpꝛiam ſemi- nationē qn̄ non ꝓcedit ex conſenſu: nec acce- ptat̄ a conſenſu qn̄ habet̄ iudicium rationis. Si eī̄ doꝛmiens vir vel mulier polluatur/nō perdit̄ virginitas:etiam ſi in vigilia terminet̄ pollutio: niſi poſtꝙ̄ terminata eſt cōplaceat ſꝫ deliberationē rationis. Videt̄ etiā aliquibus ꝙ cū virginitas mētis reſpiciat futurū ſi quis cōplaceat ſibi in preterita pollutione que non ex electiōe ꝓceſſit virginitas non ꝑdit̄ corpo- re ſed mente: ꝓtūc eī̄ non perdit̄ corpore/qꝛ illa corruptio tranſit. Prius autē nō fuit per- dita/qꝛ cōſenſus defuit. Requirit̄ ergo vt con ſenſus precedat: vt ſi ſentiens ſe calefactū ob- doꝛmiret vt pollueretur: mulier opprimeret̄. Vel requirit̄ ꝙ cōcurrat tēpoꝛe quo pōt ꝯtra- dicere. Nā durante ſeminatione nō hꝫ iudiciū rationis:⁊ mulier que opprimit̄ ſi ſuſcipiendo ſemē vel alˀs qn̄cunq; cōſentiat:niſi ſolo eo tp̄e quo inuite excitata ſeminat qn̄ ſine culpa ſua caret iudicio ratiōis ꝑdit virginitatē:⁊ nō alr̄. Unde dixit Lucia. Non corrūpitur corpus ni ſi de cōſenſu mētis.ſ.quo ad peccatū vel amiſ- ſionē virginitatis. Nā ſi me inuitā feceris vio lari: caſtitas michi duplicabitur ad coronam. xxxij.q.v.c.j. Talis tn̄ non conſecrat̄ inter vir gines: ⁊ hoc ꝓpter dubiū retinentie cōſenſus. vt.xxxij.q.v.ille. Aut qꝛ etiā non pōt ſignifica re integritatē ſponſe xp̄i.ſ.eccleſie: cum corru pta corpoꝛaliter ſit ⁊ nō integra:etſi virgo. Et cuicūq; nuberet faceret ipſū bigamū: qꝛ diuiſit carnē in plures. Item nota ꝙ integritas car- nis in experiētia voluptatis: electio actualis ꝑ violentiā demonis vel hoīs: infirmitatē vel ſomniū et hmōi perdi pōt:ſed per hoc nō per- dit̄ virtus ꝟginitatis. Unde bene pōt eſſe pa ter virgo per ſemen emiſſum a doꝛmiente:de- mone ſuccubo recipiente: ⁊ poſtea per eūdem demonē incubū factum tranſfūſum in feminā: cum etiā ſuſcipiendo ſemen virile ſaluo clau- ſtro mulier poſſit cōcipere: ſed in partu perdit integritatē: ſed virginitatis virtutē retinebit pater predictus:⁊ vi etiā oppꝛeſſa pariens/au reolam etiā vterq; habebit. Unde in chronica Martiniana legit̄ de Merlino: ꝙ fuit fili⁹ dia boli: qꝛ.ſ.cōceptus per monialē ex demōe ſuc cubo ⁊ incubo ipſius. Et de antixp̄o aliqui di- cūt ꝙ ſimili modo concipiet̄. Vn̄ dicit eū apl̄s filium perditiōis. ¶ Quāuis aūt dicant qui- dā virginitatē ſtatū dicere/nō virtutē ſpecia- lem: cōmunioꝛ eſt opinio ꝙ ſit virt⁹ ſpecialis ⁊ que amiſſa ſemel nō recuperat̄. Vn̄ Hiero. Cū poſſit oīa deus/virginē non pōt ſuſcitare poſt ruinam. Valet quidē de pena liberare: ſed nō valet coronare corruptā. xxxij.q.v.ſi Paul⁹.

¶ De cōſecratione virginū ⁊ cau- telis ꝓ ſui cuſtodia. Caplm̄.ij.

Onſecratio virginum pertinet ad ep̄m non ad inferioꝛes:que tn̄ con- ſecratio non eſt ſacramentū: nec ꝑ eam character impꝛimitur:ſed eſt quoddā ſacramentale ꝑ quod con fertur (ſm̄ Tho.) gratia: ⁊ operat̄ ad remiſſionē venialiū: ſicut in vnctione regū In.iiij. di.38.q.i.ar.v.ad.iiij.

⁊ hm̄oi alijs benedictionibus: ⁊ hoc niſi impedimentū preſtetur ex parte ſuſcipientis. Hec fit iſta cōſecratio omnibus virginibus: ſed ſolum religioſis: vt monialib⁹ obligatis ꝑ profeſſionē ad eſſentialia vota: nec etiā omnibus monialibus. Nam moniales ordinū mendicātiū ⁊ etiā aliq̄ alie non cōſecrant̄ ab ep̄o. Ratio autē quare ſolus ep̄s cōſecrat virgines: eſt ſm Tho.in.iiij.diſt.xxxviij.q.j.ar.v. q: ſicut ꝑ matrimoniū carnale repreſentat̄ matrimoniū ſpirituale inter xp̄m et eccleſiā quo ad fecūditatem: ita per velationē virginū repreſentat̄ idē matrimoniū ſpirituale q̄tum ad eius integritatē: vt pȝ ꝑ omnia que ꝓferunt̄ ⁊ gerunt̄. Et ꝓpter hoc ſolus ep̄s virgines velando deſponſat: nō ſibi/ſed xp̄o quaſi ſponſi paranymphus et amicus. Et q: integritatis ſignificatio plene poteſt eſſe ſolum in cōtinentia virginali: ſed ſemiplene in viduali: propter hoc viduis datur aliud velum: ſed non cū illa ſolēnitate que datur virginibus. Intelligenda autē videtur hec integritas eccleſie: q: vȝ integritatem ſemꝑ ſeruat in fide vera et rectitudine vite in nullo errore vl̄ vicio corrupta. ſm illud ij.Cor.xj. Deſpondi vos vni viro virginē caſtam exhibere xp̄o. Una eſt ergo virgo mater ⁊ ſemper immaculata eccleſia. ait Beda. Poteſt etiam deſignare matrimoniū inter xp̄m ⁊ eccleſiā triumphantē: vbi nulla eſt corruptio corporis vel mētis. Nec eīm nubent nec nubēt ſed erunt ſicut angeli dei. Mat.xxij. Angelis autem ſemper cognata eſt virginitas.

¶ Et notandum q̄ tripliciter §.I.

pōt eſſe aliqua virgo. ¶ Uno modo materialiter tm̄: vt illa que nō eſt experta actū venereū ſed intēdit experiri vel per cōiugiū vel actum illicitū extra coniugiū: vel q: de neutro deliberat: q: nondū hȝ vſum rationis: ⁊ talis nō conſecrat̄/ nec ei debet̄ aureola virginitatis: niſi poſtea ꝓponat firmiter in virginitate ꝑmanere/ ⁊ doleat de cogitatione carnali: qđ tm̄ mente nō opere cōmiſit. ¶ Secundo modo dicitur virgo formaliter tm̄: que.ſ. habens firmū ꝓpoſitū virginitatis violenter corrupta eſt ab alio ipſa ſemper ratione renitēte: ⁊ talis virgo eſt: nec amittit aureolam virginitatis: ſed tm̄ non pōt nec debet cōſecrari inter ꝟgines: vt.xxxij. q.v. ille autē famule. Et ratio eſt ſm Alber. q: difficile eſt in tali actu q̄ voluntas non eliciat aliquē cōſenſum. Unde cum de pleno diſſenſu eccleſie cōſtare non poſſit: ideo eccleſia ſtatuit vt nō conſecrarent̄. ¶ Tertio dicit̄ virgo materialiter ⁊ formaliter: que ſcȝ non eſt experta actum venereum: et firmiter ꝓponit ab hm̄oi abſtinere. Huic debetur aureola: nec tm̄ conſecratur inter virgines: niſi ſolenniter ꝓfeſſa in religione approbata. Q: ſi talis monialis eſſet occulte corrupta non debet conſecrari. Et q̄uis Guil̄. dicat q̄ talis ad vitandū ſcandalū poſſit conſecrari: puta q: in tali monaſterio cōſueuerūt omnes cōſecrari. Unde ſi talis occulte corrupta non cōſecraret̄ haberet̄ ab alijs ſuſpecta de corruptione eius: ⁊ ſic manifeſtaret̄: tm̄ Alber. ⁊ Tho.in.iiij.ſen.di.xxxviij.q.j.ar.j. ad vlti.ar. dicunt q̄ talis nō debet conſecrari: q: ꝓpter vitandum ſcandalum cuiuſcūq̄ non debēt mutari ſacramēta eccleſie nec ſacramētalia: vt eſt conſecratio virginū. Sed bene poſſet vti aliqua cautela: vt ſeruatis quibuſdam cerimonijs que nō ſunt de ſubſtantia veli virginalis: cū ep̄s dicit formā mutaret nomē virginitatis in nomē caſtitatis. Et cōcor. Goffre. ⁊ Hoſtien. Sed Petrus de pal.in.iiij. dicit talem cautelam nō eſſe licitam: q: eſſet mendacium ſeu fictio in facto rei ſacramentalis.

¶ Notādum ſm Pe. de pa. §.II.

in.iiij.diſt.xxxviij. q̄ eſt quintuplex velum ſm canōes. ¶ Primū eſt velum ꝓfeſſionis quod datur feminis duodecimo anno cōpleto.xx.q.ij. puella. Et hoc velum portant in religionibus omnes ꝓfeſſe. ¶ Secundū eſt velum conſecratiōis: quod dat̄ anno viceſimoquinto etatis.xx.q.j. placuit. et.q. eadem.ca. deuotis. Dicitur q̄ iſta velatio virginalis fiat ſolū in epiphania/ ⁊ in albis paſchalibus/ et in feſtis apoſtolorum: ſed cōſuetudo habet q̄ fiat etiam dominicis diebus et alijs feſtis ſolennibus: et etiam ante tempus dicte etatis. ¶ Tertiū eſt velum ordinationis: quod dat̄ anno quinquageſimo: vt.xxvij.q.j.ca. diaconiſſam. vbi dicitur diaconiſſam non debere ordinari ante annum quadrageſimū: vbi dicit glo. q̄ diaconiſſa hic appellatur non ex eo q̄ et conferatur ordo diaconatus: cum mulier non ſit capax alicuius characteris ſeu ordinis: ſed q: confertur ei aliqua benedictio ex qua accipit officiū inchoandi horas in choro ⁊ legere homeliam: quod al's non licet. Unde ⁊ ab epiſcopo dat̄ ei breuiarium ad tangendū: vbi ſunt homelie de euangelijs in matutinis. Et hoc adhuc ſeruatur ⁊ ſit poſt conſecrationē earum in eodē officio miſſe: ſed nō conſueuit dari aliquod velum in hoc: ſed nec etiam illa etas.ſ. vt ſit quadragenaria expectat̄: ſed de cōmuni cōſuetudine eſt vt cum conſecrat̄ (que cōſecratio ſeu velatio etiā ſit ante vigeſimūquintū annū) cōmuniter poſt conſecrationē ordinatur. ¶ Quartū veluꝫ dicit̄ prelationis: qđ dabat̄ abbatiſſis.lx. anno etatis: vt.xx.q.j. iuuēculas. Sed iure nouo ꝓuiſum eſt q̄ habēs.xxx. annos cōpletos poſſit

fieri abbatiſſa. vt de elec. c. Indẽnitatib⁹. li. vi.
vj. ſed nec tũc ſm pontificale datur velũ: ſed fit
officiũ quoddam et benedictio vt ibi notatur.
¶ Quintũ eſt velũ continentie et obſeruatio-
nis: et hoc eſt viduarũ. xxvij. q. j. Viduas. Hoc
velũ poteſt dari ⁊ ab epõ ⁊ a ſacerdote. vt dicit
glo. xx. q. j. Vidua. Et ipſa etiãmet accipere ab
altari facta ꝓfeſſione corã ſua prelata: ⁊ poteſt
dari tale velũ cõtinentie virginibus ⁊ viduis.
Sed velum virginale nõ poteſt dari niſi virgi-
nibus: nec epõs poteſt in hoc diſpenſare. xx. q. j.
Deuotis. Quidã autẽ adduxit ſextũ velum. ſ.
probationis: qd̕ datur in monaſterio quãdo re
cipitur ad habitũ ante profeſſionẽ: qd̕ cõmuni
ter eſt albũ. Nã alia predicta cõmuniter ſunt
nigra. In multis etiã monaſterijs hoc ſeruat
vt ea die qua cõſecrantur virgines: eadem die
pri⁹ ꝓfiteãtur corã epiſcopo et abbatiſſa. Idẽ
pe. dicit ꝙ nullus niſi epiſcop⁹ v̕gines velare
poteſt. xx. q. j. Deuotis. Ipſe eñi eſt quaſi ſpon
ſus paranymph⁹ deſpõſans chriſto virginem.
Abbatiſſe vero nullã monialẽ velo virginũ ve
lare poſſunt. xx. q. ij. ſtatuim⁹. Nec hoc poteſt
epiſcop⁹ nõ exiſtenti epõ demãdare: q: hoc eſt
cõſecrationis ⁊ ordinationis epãlis: ſicut ⁊ cõ
ſecrare eccleſias eſt iuriſdictiõis. extra de cõſe.
eccle. vel alta. aqua. Et ex his apparet ꝙ reli-
gioſe moniales ordinis mendicantiũ q̃ velant
a prelatis earũ nõ epiſcopis velo virginũ cum
ſolennitate qua velantur ab epiſcopo excepta
datione anuli et coronatiõe: nõ bene faciũt nec
qui velant eas: cũ videant vſurpare officiũ epi
ſcopoꝝ niſi hoc habeant ex cõceſſione a papa.
Idẽ pe. dicit ꝙ mulieres occulte corrupte ſiue
a viris ſiue aliter: nullo modo ſunt velãde ve-
lo virginũ: nec etiã propter vitandũ ſcandalũ.
Sed verum eſt ꝙ ſi epõs hoc ſcit in cõfeſſiõe vel
etiã aliter ſed occulto modo: nõ debet talẽ pu-
blice repellere ſed admittere: ipſa tamẽ que eſt
cõſcia de corruptione perfecta: mortaliter pec
cat eum ſuſpiciẽdo. Et idẽ videtur de his que
hoc ſciẽtes ad cõſecrationem ſollicitant: ſecus
ſi permittãt cum eſt occultũ. Poteſt autẽ ex-
cuſare ſe nõ manifeſtando peccatum: ſʒ tãꝙ ex
humilitate vt indigna recuſet.

¶ Nota de tẽtationibus §. III.

carnis continentium virginũ vel viduarũ. Di-
cit Pet. de palu. in. iiij. diſtin. xxxv. q. j. in fi. ꝙ
moleſtatũ a paſſionib⁹ non oportet deſperare
de defectu habitus infuſi vel acquiſiti. Nã ꝙ
dicit philoſophus ꝙ temperatus nõ moleſta-
tur paſſionibus ſed faciliter et delectabiliter
et prompte deuincit eas: ſed continens mole-
ſtatur: appellans continentẽ q̃ nõ habet habi-
tum firmũ virtutis tẽperantie: intelligitur de
temperantia acquiſita et tentatione a carne:
que duo ſolum nouit philoſophus: ⁊ non de tẽ
perantia infuſa et tẽtatione ab hoſte: que duo
non nouit philoſophus. Contingit enim q̃ſ ꝗ
habentem temperantiam acquiſitã a demone
ita grauiter tentari ſicut a carne nõ habẽte ali
quem habitum: quia poteſt inflãmare carnem
et imaginationem per motionem ſpecierum ⁊
ſpirituum ⁊ materie: ſi permittatur plus ꝙ na
turales motus inſurgunt. Unde ⁊ paulus di-
cebat. Datus eſt michi ſtimulus carnis: ange
lus ſathane qui me calaphizet. ij. Cor. xij. Un
de ꝙuis haberet habitum virginitatis acqui-
ſitum et infuſum: nichilominus caro non a ſe:
ſed a demone ſic inſtigabat: ſic acriter impu-
gnabat: ſed dictum eſt ei. Sufficit tibi gratia
mea: quia habitus acquiſitus ſufficit ad do-
mandum omnẽ tentationem naturalẽ: ſed nõ
tentationem que eſt ab hoſte: ſed habitus gra
tuitus continentie ad vtrũꝗ: etſi non eſſet illa
carnis que eſt quãdoꝗ cũ imaginatione: quã-
doꝗ ſine imaginatione. Illa hoſtis que quan-
doꝗ eſt ſola imaginatiõe eſt grauior oĩu aliaꝝ
que tamen aliquando etiam ad inflãmationẽ
carnis deſcendit: et tunc fortior eſt: vt carnis
afflictio requiratur. ſicut Beatus Benedict⁹
tentatus ſe ꝓiecit in ſpinas. Hec Pe. Et bea
tus Franciſcus poſt flagella cum non ceſſaret
tentatio: nudum ſe poſuit inter niues. Et bea-
tus bernardus adhuc ſecularis ſʒ virgo ſe im-
miſit in aquis gelidis. Sic legimus ſanctam
abbatiſſam Sarai virginem vſꝗ ad ſenectutẽ
vitio carnis tentatã: ſed viriliter reſiſtẽtem in
vitaſpatrum. Et beatam katherinam de ſenis
virginem ad tẽpus grauiſſime tentatam: per
imaginationes a diabolo immiſſas: ſed victo-
rioſam. et de multis alijs. Unde pro concluſio
ne notetur verbũ Greg. dicentis. Neꝗ immũ
da cogitatio cum mentem pulſat maculat: ſed
hanc per delectationem ſuperat. de pe. diſt. ij.
c. Inter hec. Orõne ergo pugnãdũ eſt contra
hoc. vt paulus fecit ter dominum orans ⁊ hu-
miliatione intelligens illud Sapien. viij. Non
poſſum eſſe continens niſi tu dederis ſcilicet
deus. et hoc ſcire donũ dei eſt. et ſe diſcrete af-
fligere ad domandum carnem.

¶ De inſtructione virgi- §. IIII.

nitatis ab infantia Hieronymus ad aletham
ſic ait. Filia tua cãtica mundi ignoret: turpia
non intelligat. Adhuc tenera lingua pſalmis
dulcibus imbuat: ꝓcul ſit etas laſciua pueꝛo-
rũ: habeat in addiſcendo ſocias q̃b⁹ inuideat:
quarum laudibus mordeatur: nec eſt obiur-
ganda ſi tardior ſit: ſed laudibus excitandum
ingenium: vt viciſſe ſe gaudeat ⁊ victa doleat.

Caue ne ineptis blāditijs feminaꝝ dimidiata
ſimilia verba dicere conſueſcat : ne in auro vel
purpura diſcat laudē:quorum alterum lingue
et alterū morb⁹ officit. Greca hiſtoria narrat
Alexandrum orbis dñatorē in moribus et in-
ceſſu pedagogi ſui Leonidis non potuiſſe care
re vitijs:quibus adhuc paruulus fuerat infe-
ctus. Procliuis enim eſt malorū emulatio : et
quorū virtutes aſſequi nequis:cito vitia imita
ris. Modeſtā habeat non garrulā nutricem:
grauem cum anū viderit in pectus ei⁹ trāſiliat
et collo depēdeat volēti alleluya decātet. Sit
omnibus amabilis: et vniuerſa propinquitas
roſam ex ſe natam gaudeat:ipſe habit⁹ doceat
eam cui promiſſa eſt. Caue ne ceruſa ꝛ purpu-
riſſo ora chriſto conſecrata depingas: ne collū
auro et margaritis premas : nec caput gēmis
ornes:nec capillū ꝛ aliquid ei de gehēne igni-
bus auſpiceris. Et ita heli ſacerdos offendit
dñm ob vitia liberoruꝫ. Si autē etas perfecta
et ſui iuris parentibus imputatur : quāto ma
gis lactens ꝛ fragilis que ignorat boni et ma
li diſtantiā.q̄ itaqꝫ paruul⁹ eſt ꝛ ſapit vt paruu
lus donec ad annos ſapiētie peruenerit:tā ma
la eius ꝙ bona parētib⁹ imputant. Si ſollici-
ta es ꝛ prudens: ne filia tua percutiatur a vi-
pera:cur non eadē cura ꝓuideas ne percutiat
a malleo vniuerſe terre:ne egrediatur cū Dy-
na:vt videat mulieres regionis aliene : ne lu-
dat pedibus : ne trahat tunicas. Venena non
dātur niſi melle circūlita:ꝛ vitia nō decipiūt ni
ſi ſub ſpecie virtutū. Non veſcatur filia in pu-
blico.i.ī parētū cōuiuio: ne videat cibos quos
deſideret. Et licet quidā putēt maioris eſſe vir
tutis preſentē cōtemnere voluptatē:tamē ego
ſecurioris arbitror cōtinentie neſcire qđ q̄rat.
Carnium edulio ſuſtentent ne prius deficiant
pedes ꝙ currere incipiant. Nuſꝙ abſqꝫ te ꝓ-
cedat in publicū : baſilicas in publicū ꝛ eccle-
ſias ſine matre non adeat. Nullus ei iuuenis
cincinnatus arrideat. Nolo aliquā de ancillu
lis plus diligat cui⁹ crebro aurib⁹ inſuſurret.
Quicquid vni loquitur oēs ſciant. Placeat ei
comes nō compta:nō formoſa:q̄ liquido guttu
re carmē dulce moduletur:ſed grauis pallēs ſor
didata / ſubtriſtis. Nocte ad orationes ſurgat
hymnos mane decantet:orationi lectio ſucce-
dat:lectioni oratio.diſcat ꝛ tenere colū:rotare
fuſum: ſtamina pollice ducere:ſpernat bōbicū
telas :ſericū vellera et aurū in fila lēteſcēs. Ta
lia parent veſtimenta quibus frigus pellatur:
non quibus veſtita corpora videantur. Cibus
ei⁹ holuſculū ꝛ ſimila:raroqꝫ piſciculi. ſic come-
dat vt ſemp eſuriat ꝛ ſtatim poſt cibū poſſit ora
re ꝛ legere. Diſplicēt michi in teneris maxime
etatib⁹ lōga ꝛ immoderata ieiunia. Expimēto
vidici aſellum in via cum laſſus fuerit querere
diuerticula. hoc in perpetuū ieiuniū preceptū
ſit: vt lōgi itineris ꝑpetes vires ſuppetāt : nec
in prima māſiōe currētes corruētes in medijs
Michi oīno lauacra in virgine adulta diſplicēt
que ſeipſaꝫ debet erubeſcere ꝛ nudā videre nō
poſſe. Si enim vigilijs et ieiunijs macerat cor
pus ſuū:et in ſeruitutē redigit: cur econtrario
balnearum fomētis ſopitus ignis ſuſcitatur?
Pro gēmis et ſerico virgo tua diuinos codi-
ces amet : quibus nō auro et pellis babylonic
vermiculata pectora:ſed ad fidē emendata et
erudita diſtinctio. Caueat oīa apocrypha:iu-
rare nō diſcat:mētiri ſacrilegiū putet. Trade
ei comitē ſctitatis:cui⁹ ꝛ ſermo ꝛ inceſſus ꝛ ha
bitus virtutū doctrina ſit. Hec Hieronymus.

De exercitio virginis et eius societate. §.V.

Hiero.ad demetriadē ꝟginē di
cit. Preter pſalmorū et orationis ordinē:qđ ti-
bi hora tertia ſexta et nona ad veſperū: medio
noctis et mane ſemper exercendū:ſtatue quot
horis ſanctā ſcripturā edocere debeas: quāto
tēpore legere nō ad laborē ſed ad inſtructionē
anime et delectationē. Cūqꝫ finieris ſpacia et
frequēter te ad figēda genua ſollicitudo animi
ſollicitauerit : habeto lanā ſemper in manib⁹
aliarūqꝫ filamina aut ī globū collige aut texē-
da cōpone: que texta ſunt reſpice: q̄ errata re-
prehēde:que facienda cōſtitue. Si tātis ope-
rūvarietatibus fueris occupata:nūꝙ tibi dies
longi erunt. Nec tibi iccirco eſt ab opere ceſ-
ſanduꝫ:q꜄ deo propitio nulla re indiges. Sed
ideo cū oīb⁹ laborandū eſt : vt per occaſionem
operis nichil aliud cogites niſi qđ ad dñi per-
tinet ſeruitutē. Simpliciter loquar:ꝙuis oēm
cenſum tuum in pauperes diſtribuas : nichil
apud chriſtū extat precioſi⁹ ꝙ qđ manib⁹ tuis
ipſa cōfeceris:vel in vſus proprios:vel in exē-
plum virginū ceterarū: vel ꝙ auie matriqꝫ offe
ras maiora ab eis in refectioneꝫ pauperū pre-
cia receptura. Solet tamē in pleroſqꝫ eſſe cer-
tamē:vtrū ſolitaria aut cū multis ſit vita me-
lior:quarum prior prefertur ſcđe. Sed in viris
periculoſa eſt ne abſtracti ab hominū frequē-
tia:ſordidis et impijs cogitationibus pateant
et plem arrogantia ꝛ ſupercilio cunctos deſpi
ciant : armentqꝫ linguas ſuas vel clericis vel
monachis alijs detrahēdo:quāto magis in fe-
minis quarū mutabilis fluctuanſqꝫ ſentētia / ſi
ſuo arbitrio relinquatur cito ad deteriora dilabi
tur. Noui in vtroqꝫ ſexu per nimiā abſtinentiā
cerebri ſanitatē in quibuſdā fuiſſe vexatā:pre-
cipue qui in humectis et frigidis habitauere
cellulis:ita vt neſcirēt qđ agerēt.quo ſe ſe ver
terent.qđ loqui:qđ tacere deberent. Bonū eſt

obedire maiorībꝰ:parere ꝑfectis:et poſt regu
las ſcripturarū vite ſue tramitē ab alijs diſce
re:nec preceptore vti peſſimo.ſ.preſumptione
ſua. ¶ De talibus feminis loquit̃ apl's Ephe.
iiij.ꝛ.ij.ad Tim.iij. Que circūferūt̃ oī vēto do
ctrine ſemꝑ diſcētes et nūꝗ̄ ad ſciētiā v̾itatis
ꝑuenientes. Graues femine ꝛ maxie v̾gines et
vidue eligāt̃:quaꝝ ꝓbata ſit cōuerſatio/ſermo
moderatus/ſancta verecundia. Fuge laſciuiā
puellarū que ornāt capita: crines a fronte de-
mittūt:cutē polliunt: aſtrictas habēt manicas
ſine ruga ſucos diſpātes/vt ſub noie v̾ginali
vēdibiliꝰ pareāt. Mores plerunqꝫ dñaꝝ ꝛ ſtu-
dia ex ancillaꝝ ꝛ comitū moribꝰ indicāt̃. Illa
ſit tibi pulchra et amabilis q̄ neſcit ſe eſſe pul-
chrā:que negligit forme bonū:ꝛ ꝓcedēs in pu
blicum nō pectus ꝛ colla denudat:ſed celat fa
ciem:ꝛ vix vno oculo q̄ eſt vie neceſſariꝰ patē-
ter gradit̃. Cincinnaculos pueros et calamis-
tratos ꝛ ꝑegrini muris dētes pelliculas qua-
ſi peſtes et venena pudicitie deuita. Hec ille.
Ꝙ ſit periculoſum virgines cōuerſari inter ſe-
culares vel laute viuere oſtendit idē Hiero.in
epl'a ad matrē ꝛ filiā in gallia mittens al's ſcri
bens. Si v̾go es inquit:quid times diligentē
cuſtodiā.ſ.matris vel alteriꝰ? Si corrupta:cur
palam nō nubis? Secūda poſt naufragiū tabu
la eſt: qḋ male ceāas hoc ſaltē remedio tēpa-
re. Quid tibi neceſſe eſt in ea domo verſari in
qua neceſſe habeas aut quotidie ꝑire aut vin-
cere. Quis vnꝗ̄ iuxta viperā ſecurus dormit:
que etſi nō ꝑcutit certe ſollicitat. Securius eſt
perire nō poſſe ꝙ̄ iuxta ꝑiculū nō perire. Inter
laſciuas puellas et comatos iuuenes puella
graderis. Dabit tibi barbaculꝰ quilibꝫ manū
ꝛ preſſis digitis aut tentabit̃ aut tētabit. Erit
tibi inter viros ꝛ matronas cōuiuiū. Specta-
bis aliena oſcula. In alijs ſericas veſtes:deau
rataſqꝫ numerabis. In ipo quoqꝫ conuiuio vt
veſcaris carnibꝰ quaſi inuita cogeris: vt vinū
bibas dei laudabitur creatura: vt laueris bal
neis ſordibus detrahet̃. Inter hec aliquis aſſi
ſtentiū vel cōuiuantiū q̄m alienas nō audebit
vxores:te que cuſtodē nō habes ſepiꝰ reſpecta
bit. Loquet̃ nutibus: ꝛ q̄cq̄d metuet dicere ſi-
gnificabit affectibꝰ. Inter has et tantas illece
bras voluptatū etiā ferreas mētes libido do-
mat:que maiorē in v̾ginibꝰ patit̃ famē dū dul
ciꝰ putat eſſe qḋ neſcit. Audimus aliquē oſſibꝰ
vix herētē illicitis arſiſſe a moribꝰ:ꝛ ante vita
caruiſſe ꝙ̄ peſte. Quid facies puella ſani cor-
poris/delicata/pinguis/rubens/eſtuās inter
carnes ꝛ vina ꝛ ad balnea iuxta maritos:iuxta
adoleſcētes: que etſi rogata nō feceris/tñ de-
forme putes teſtimoniū ſi rogeris:ibi libidino
ſa mēs ardētiꝰ honeſta ꝑcedit̃:ꝛ qḋ nō licet dul
cius ſuſpicat̃. Difficile inter epulas ſeruat̃ pu
dicitia. Nitēs cutis ſordidū oſtēdit animū: ve
ſtis etiā ipa tacētis animi indiciū eſt. Si fugā
nō habeat/ſi ꝑ terrā vt altior videaris trahat̃.
Si de induſtria diſſuta ſit tunica vt aliquꝰ ap
pareat. ¶ De ieiunio/modeſtia/et elemoſyna
a virgine ſeruādis. Hie.in epl'a ad Demetria
dē virginē. Ieiunioꝝ tibi ſunt arma ſumēda ꝛ
canēda cū Dauid. Humiliabā in ieiunio aīam
meā. Eua ꝑ cibū eiecta eſt de paradiſo. Helias
xl.dieꝝ exercitatus ieiunio igneo curru rapit̃
ad celū. Moyſes ieiunās.xl.diebꝰ ꝛ.xl.nocti-
bus dei familiaritate paſcit̃. Aduerſus iuue-
nes ꝛ puellas diabolus ardoris etate abutit̃:
et inflāmat rotaꝫ natiuitatis. Hec ſunt ignita
diaboli iacula:que vulnerāt ꝛ inflāmāt:ꝛ a re-
ge babylonis.i.diabolo tribꝰ pueris ꝑparāt̃.
Sed quō ibi quartꝰ apparēs habēs q̄ſi ſpeciē
filij hoīs immēſos mitigauit ardores: Sic ꝛ in
aīo v̾ginali ꝛ celeſti rore ꝛ ieiunioꝝ frigore ca
lor puellaris extinguit̃: et humano corpori an
geloꝝ impetrat̃ cōuerſatio. Quamobrē ꝛ vas
electiōis de v̾ginibꝰ dicit ſe nō habere p̄ceptū
q2 extra naturā:immo vltra naturā eſt v̾gini-
tatis decerꝑe poma: ꝛ in corꝑe viuere ſine cor-
pore. Neqꝫ v̾o tibi immoderata imperamus
ieiunia:enormē ciboꝝ abſtinētiā q̄bꝰ cito cor-
pora delicata frāgūt̃: ꝛ antea egrotare īcipiūt
ꝙ̄ ſctē cōuerſatiōis iacere fundamēta. Phoꝝ
ſnīa eſt moderatas eē v̾tutes/ꝛ excedētes mo
dū atqꝫ mēſurā inter vicia reputari. ¶ De mo
deſtia ait idē Hiero. Imitare ſpōſuꝫ tuū.ſ.xp̄ꝫ
q̄ fuit parētibꝰ ſubiectꝰ:eſto aute mr̃iqꝫ ſubie-
cta. Nullū viroꝝ ꝛ maxime iuuenū niſi cū illis
videas:nullū ſcias quē ille neſciāt. Eunuchoꝝ
tibi ꝛ puellaꝝ mores magis eligant̃ ꝙ̄ vultuū
elegātia. Scurrilitas ꝛ laſciuia te preſente nō
habeāt locū. Nūꝗ̄ verbū inhoneſtū audias q̄n
iraſcaris. Rideri ꝛ ridere ſecularibꝰ relinque.
Grauitas ꝑſonā ſuā decet: Affectus et ꝑturba
tiones ꝙ̄diu in huiꝰ corꝑis tabernaculo habi-
tamus/moderari ꝛ regere poſſumus: amputa
re nō poſſumus. ¶ De elemoſyna ait Da pau
peribus:nō diuitibus/nō ꝓpinquis:nō ad lu-
xuriā/ſꝫ ad neceſſitatē. Siue ille ſacerdos ſit/
ſiue cognatꝰ/ſiue affinis: nil in illo aliḋ ꝙ̄ pau
pertatē ꝯſidereſ. Laudēt te eſurientiū viſcera:
nō ructuātiū opulēta cōuiuia. Alij edificēt ec-
cleſias:colūnarū deaurēt capita: altaria ebore
ꝛ auro diſtinguāt:nō reprehēdo:vnuſq̄ſqꝫ ī ſen
ſu ſuo abūdet. Meliuſqꝫ eſt hoc facere ꝙ̄ repo
ſitis opibꝰ incubare. Sꝫ tibi aliud ꝓpoſitū eſt
xp̄ꝫ veſtire in pauꝑibus:paſcere in eſurientibꝰ:
viſitare in languētibꝰ: ſuſcipere in his q̄ tecto
indigēt:ꝛ maxime in domeſtico fidei. Virginū
alere monaſteria. Seruorū dei ꝛ pauperū ſpū

habere curã ꝗ dieb⁹ ac noctib⁹ ſeruiũt deo tuo
ꝗ in terra poſiti imitãt angeloꝝ cõuerſationẽ:
et nichil aliud loquũt niſi qḋ ad dei laudẽ ptinet.

¶ De frequẽtia oꝛonis et meditatiõe paſſionis xp̄i ⁊ ſctõꝝ ⁊ glĩa ſupna quã dꝫ v̄go ſeruare.

j.theſſa lo.v. Idẽ Hie. Quãuis apl̄s ſemꝑ nos oꝛare
iubeat: ⁊ ſanctis etiã ip̄e ſomnus oꝛo ſit: tñ diuerſas oꝛãdi debem⁹ hꝛe hoꝛas: tertiã ⁊ ſextã
ſcꝫ ⁊ nonã. Cibi nõ ſumãt niſi oꝛone premiſſa:
nec a mẽſa ſurgendũ niſi gr̃a referat creatori.
Egrediẽtes de hoſpitio armet oꝛo: regredientib⁹ occurrat oꝛo ꝓu⁹ ꝙ̃ ſeſſio. Ad oẽm inceſſum man⁹ pingat crucẽ: te ip̄aꝫ cõſiderãs noli
in alteri⁹ ruina glĩari: ſꝫ in tuo ope. Ne dicas
illa ⁊ illa ſuis reb⁹ fruit: honoꝛat ab hoĩb⁹: fratres ad illã veniũt ⁊ ſoroꝛes. Primũ dubiũ an
talis v̄go ſit: nã hõ videt in facie / de⁹ in coꝛde:
deinde ſi v̄go eſt / an ſpũ v̄go ſit neſcio. Apl̄s
eñ. j. coꝛ. vij. v̄ginẽ diffinit: vt ſit ſctã coꝛpe et
ſpũ. Propone tibi beatã Mariã: ad quã cũ angel⁹ Gabriel in viri ſpecie deſcẽdiſſet ꝑterrita
Luce.j. ſedere nõ potuit. Nũꝙ̃ eñ fuerat a viro ſalutata. Hec q̃ diximꝰ dura videt ei ꝗ nõ amat xp̄ꝫ:
amem⁹ ⁊ nos xp̄m ſemꝑ: ⁊ ei⁹ queramus amplexus: ⁊ facile videbit oẽ difficile. Fili⁹ dei
ꝓ ſalute nr̃a hoĩs fact⁹ eſt fili⁹. Nouẽ mẽſib⁹
in vtero vt naſcat expectat: faſtidia ſuſtinet: ar
mẽtat⁹ egredit: pãnis inuoluit: et ille pugillo
mũdũ includẽs breui p̄ſepio collocat / deridet
verberat / crucifigit. Quid retribuã ergo dño
ꝓ om. que re. mi. ca. ſa. ac. ⁊ no. do. inuo. Idem.
Hec ſola eſt digna retributio / cũ ſanguis ſan
ij.Coꝛ. xj. guine pẽſat. Apl̄s in laboꝛib⁹ plurimis glĩat
in carceribus abũdãti⁹: in plagis ſupra modũ
in moꝛtib⁹ frequẽter: in fame ⁊ ſiti ⁊c. Nos autẽ ſi cib⁹ inſulſioꝛ fuerit / cõtriſtamur: calix frã
Mat.xj git: menſa ſubuertit: v̄bera ſonãt. Regnũ ce
Lu.xvj loꝝ vim patit: niſi vim feceris celoꝝ regna nõ
capies: niſi pulſaueris impoꝛtune panẽ nõ accipies ſacramẽti. Egredere queſo pauliſꝑ de
carcere / ⁊ p̄ſentis laboꝛis mercedẽ ante oc̄los
pinge: quã oculus non vidit. Qualis erit illa
dies cũ tibi Maria mater dñi choꝛis occurret
comitata virgineis: cũ poſt mare rubrũ Pharaõe ſubmerſo cũ exercitu ſuo tenẽs tympanũ
ceteris inquiet rñſuris Cãtemus dño glĩoſe.
Exod. xv. Tũc tecla in tuos lenta leta volabit
amplexus. Tũc ⁊ ip̄ſe ſpõſus occurret et dicet
Surge ꝓpe. ami. mea. co. mea. ⁊c. Cãti. ij. Tũc
angeli mirabũt ⁊ dicẽt: Que eſt iſta que ꝓgreditur: videbunt te filie ⁊ predicabũt: regine et
laudabũt. Sara cũ nuptijs obuiã veniet. Anna cũ viduis / pueri quoqꝫ clamabunt Oſanna
in ex. Quotiens te vana ſeculi delectat ambitio: quotiens aliquid ibi videris glorioſum: ſic
ad paradiſum mẽte conſcẽde. Hec Hiero.

¶ De cautela virgini §.VI.
habenda contra pericula et ſolitudine tenenda. Hiero. ad Euſtoch. Obteſtoꝛ corã deo ⁊ angelis eius ne vaſa tẽpli facile in publicis ꝓferas: ne ſacrariũ dei q̄ſꝙ̃ ꝓfan⁹ inſpiciat. Oza
arcã quã nõ licebat cõtingẽs moꝛte ſubita ꝓſtrat⁹ eſt. ij. reg. vj. ⁊. j. Paral. xiij. Neqꝫ ei aureũ vas et argẽteum tã deo charũ fuit ꝙ̃ tẽplũ
coꝛpoꝛis virginalis. Preceſſit vmbra: nũc veritas eſt. Spõſa chꝛiſti arca eſt teſtamenti intrinſecus et extrinſecus deaurata legis dñi.
Suꝑ hoc ꝓpiciatoꝛiũ quaſi ſuꝑ cherubin ſede
re vult dñs. Mat. xxj. Mittit diſcip̄los ſuos vt
in pullo aſine ſedeat. Curis te ſecularib⁹ ſolue
vt paleas et lateres egypti derelinquẽs moyſen ſequaris in heremo: et terrã ꝓmiſſiõis introeas: et nemo ſit qui prohibeat: nõ mater: nõ
ſoroꝛ: non germanus: non cognata: dñs te neceſſariã habet. Quod ſi voluerint impedire timeant flagella pharaonis. Jeſus ingreſſus tẽplum oĩa que templi non erant proiecit. deus
enim zelotes eſt. Ergo vbi in pectoꝛe virginali
ſecularium negocioꝛũ cura eſtuat: ſtatim velũ
templi ſcinditur: ſponſus conſurgit iratus ⁊ dicit. Relinquetur vobis domus veſtra deſerta.
mat. xxiij. Sẽper te ſecreta cubiculi tui cuſtodiũt / ſemꝑ tecũ ſpõſus laudat intriſec⁹. Orãs
loquaris ad ſponſum: legenti tibi ille loquatur. Oꝛtus cõcluſus ſoroꝛ mea: fons ſignatus
Cañ. iiij. Caue ne domũ exeas et velis videre
filias regiõis aliene ꝗuis fratres habeas patriarchas ⁊ parente iſrael leteris. Nolo te ſpõ
ſum querere ꝑ plateas: nolo te circũire vicos
ciuitatis: ſpõſus in plateis nõ poteſt inueniri.
Vulneraberis: expoliaberis: ⁊ gemebũda narrabis. Inuenerunt me vigiles ⁊c. zelotip⁹ eſt
ſponſus: nõ vult videri faciem tuam. Foris vagant virgines ſtulte: tu intrinſecus eſto cũ ſpõ
ſo tuo: q̃ ſi tibi oſtiũ clauſeris ⁊ in occulto oraueris veniet et pulſabit et dicet tibi. Ecce ego
ſto ad oſtiũ ⁊c. Apo. iij. Daniel in cenaculo ſuo
in alto manet: nec ei in humili manere poterat
Feneſtras apertas ad hieruſalem habuit: ⁊ tu
habeto feneſtras aptas ſꝫ vnde lumẽ introeat.
vnde videas ciuitatẽ dei. Ne aperias illas de
quib⁹ dꝛ Hiere. ix. Moꝛs intrauit ꝑ feneſtras
id eſt ſenſus exterioꝛes. Et paulo. ſ. idem ait.
Tu ſimplex loquaris et ignotos quoſqꝫ blãdas
nõ deſpicias. Sed aliter impudici vidẽt oculi
non norunt anime pulchritudinem conſiderare: ſed coꝛpoꝛũ. Nec declinet auris tua in verba mala. Sepe enim indecens aliquid loquẽs
tentat mentis arbitrium. Si libenter audias
virgo quod dicitur. ſi ad ridicula queque ſolnaris: quicquid dixeris laudãt. quicquid negaris negant: caſtam vocant et ſanctam. Ecce

vere xp̄i ancilla. Nōvt illa horrida turpis ⁊ ru
ſticana terribilis: q̄ ⁊ oīno forſan maritū nō ha
buit q: inenire non potuit. Naturali ducimur
malo ⁊ adulatorib⁹ nr̄is facile fauem⁹. Et q̄q̄
nos reſpondeamus indignos: ⁊ calidus rubor
ora perfundat: tamē ad laudē ſuam anima le-
tatur intrinſecus. Precipue conuerſationem
virorū cum mulieribus et econtrario oſtendit
periculoſam di. Jud. xv. Sāſon leone fortior:
ſaxo durior: qui vnus et nudus mille eſt perſe-
cut⁹ armatos / in Dalide molleſcit amplexib⁹
Dauid ſm cor domini electus: et qui venturū
chriſtū ſancto ore ſepe cātauerat. Berſabee ca
ptus nuditate adulterio iunxit homicidium.
ij. reg. xj. Salomon per quē cecinit ipſa ſapien
tia receſſit a dn̄o qui amator fuit mulierū. iij.
reg. xj. Et ne aliquis ſibi de ſanguinis propin
quitate confideret in illicitum thamar ſororis
amore frater exarſit incendium. ij. reg. xiij.

De cuſtodia habenda §. VII.

a virgine circa ſenſus exteriores. Baſi. in. li. de
vera integritate v̄ginis ſic ait. q̄ diuinū ꝓfe-
cto quidē ac precipuū immaculate anime inſi-
gne virginitatē eſſe cōſtat. Maſculorūq̄ ac fe-
minarū corporū eſt adinuicē habitus: virgo q̄
nullā feminee voluptatis labē ex corpore pati
tur: ⁊ oīa carnis vitia omnēq̄ ꝑturbationē ani
mi prorſus a ſe eliminat: puriſſimā ſe deo ſiſte
re quē amare ꝓfitet: tota cū intentiōe conatur
Voluptas cū vna gn̄alis ſit: veluti fons q̄dā a
carne ꝓfluit: atq̄ in q̄nos ſenſus veluti i q̄nq̄
riuos diſtributa per hos ad ſenſibilia ab inti-
mis fluit. Horū quilibet ꝑ ꝓpriā feneſtrā fluē-
tū ſuū ſenſibile qd̄ oſtēderit vehemēter immit
tēs quicquid ꝓpinquū fuerit vi ſua ad ſe ꝓtra
hit: carnaliq̄ replet⁹ limo ad torrentis inſtar:
ecōtra rurſus ab exterioribus per eaſdē fene-
ſtras in carnis eſtus celerius refluens: animā
perturbationib⁹ et fluctib⁹ quatit ac in ꝓfun-
da demergit. Quocirca ſctā virgo ſenſuū fene
ſtris cuſtodē admoueat rationē: eoꝝq̄ ad exte
riora ꝓgreſſum nequaq̄ eis trāſitu libero paſ
ſim permittat. Nō igitur oculoꝝ acies ad oīa
paſſim inſpiciēda viſibilia pādēda eſt: ne oēm
quoq̄ figuraꝝ atq̄ formaꝝ ſpecieꝝ ſine diſcre-
tiōis examine hauriēs: ad earū poſtea turbet
imagines. Verū aptis ad ea q̄ vite vſu neceſſa
ria inſpiciēda ſunt corporeis oculis aie om̄ino
claudēt obtutum: eoſq̄ ad veri intuitum lumi
nis: et eius que ex illo inſinuatur pulchritudi-
nis: conſiderationem etiam eatenus clauſos
peruigili aperiet ſtudio. Nec auditum quidē
temere et indiſcuſſe verbis omnibus accōmo-
dabit. Ceterum ad ea que mala ſunt: que et
noxia ipſum veluti ad peſtem quandā putridi
ac pernicioſi animis obturabit. His vero que
ſunt optima emanātq̄ v̄tutis puriſſimos lati
ces tota intētiōe ſubijciet. Guſtū q̄dē ſemꝑ ad
ſuauia ⁊ dulcia inhiantē ratione frenabit: ⁊ ad
ea que ſunt neceſſario ſumenda moderabitur.
Tactū vero vt ſenſum oīm pernicioſiſſime ⁊ ſe
uiſſime blādū: ſenſuſq̄ reliquos vi ſua ad volu
ptatis illecebras pelliciētē immaculatū ⁊ per-
turbatiōib⁹ minime peruiū: ſemꝑ q̄ maxima
poterit cura ſeruabit. Hic eñ cū toto ſit diffu-
ſus corpore: ꝑ oēm illi⁹ ſupficē nō eā ſolū q̄ ap-
paret extrinſec⁹: verū ⁊ q̄ alti⁹ recōdita eſt ad
vitioſos cōtact⁹ aduerſus animā ſeue dn̄atur.
Porro manib⁹ adv̄ſus noxios precipue nitēs
his veluti q̄buſdā ſibi circūſeptis armis feruē
ti⁹ per eiuſdē inſtrumētoꝝ cōſenſum oēs q̄ in-
ciderint capit: ne aſpectū q̄dē blāda ſeductiōe
ſua immunē abire patiat. Sed cū ad horrēdū
tetraſq̄ figuras turbat atq̄ ꝯfundit: ad lenes
aūt ⁊ q̄ venuſtiora facie adiecta, coloris gr̄a ad
fallēdū formate ſunt ꝓfundit: atq̄ delinit: potē
tiā ſuā ſatis iſinuat ⁊ ſic de alijs ſēſib⁹. Ūn oīa
aduerſus guſtū v̄go tota itētiōe pugnabit: fon
teſq̄ voluptatū vētris ⁊ ipudicitie fomitū inde
manātiū a principio caſtitatis ſtudio ⁊ ardore
ſiccabit: ne dū v̄ginitatē ſuare ꝓponit: guſtui
ſe imoderate ꝓſtituēs caſtitatē ſuā alia ſeruē-
de voluptati deuicta ſenſim dū neſcit amittat.
Virginē enim neſcit ⁊ virginis guſtū conuenit
nulliq̄ gulā ſuauiter oblectāti illecebre potū.
Integrā ſe ⁊ in hac parte atq̄ inuiolabilē ſan-
cta v̄go caute ſeruabit corpuſq̄ vt ſeruire q̄at
aie i his q̄ ſunt neceſſaria victui moderabitur
prudēter ac reget. Nec tñ expedit ita corp⁹ at
terere: vt inualidū inutileq̄ reddat. Nec ſoluꝫ
eſcarū quātitas vbiq̄ ꝓle metiēda eſt: ſꝫ ⁊ qua
litas ſapiēter diſcernēda. Nō ſolū eñ legumi-
na ſeminūq̄ nōnulla: verū etiā holera pleraq̄
ſunt q̄ monacho q̄etū vite gubernaculū tenere
cupiēti (vt ſcꝫ cōmunis opi.) ꝓ noxijs vitāda
ſunt: q̄ppe q̄ carnis receſſus intimos pūgunt
et prurit⁹ titillationeſq̄ excitātia nō min⁹ cor
pora noſtra ꝑturbāt: ac ſecreta vi ſua inq̄etāt q̄
cōſenſu oīm fugiēda ſunt. Quocirca nec ſalib⁹
paſſim atq̄ indifferēter vtemur: ſicut fieri apd̄
pleroſq̄ cōperim⁹. q̄ ꝑ immoderatā cōtinētiā
pulmēta oīa repudiātes: hos ſales cū pane vi-
ce cōdimentoꝝ oīm ſumūt. Nō intelligūt hi q̄
ſales cū ſint natura fecūdi: ac ꝑ acrimonie vim
pruriginē corpori excitēt pl⁹ ceteris ad libidi-
nem coitūq̄ prouocare: et ſic de alijs cibis inci
tantibus ad laſciuiā. Virgo igitur ſit virginis
et auditus et viſus guſtus et tactus ⁊ odorat⁹
motuſq̄ oīs. Et q: blādimētū cupidinee volu-
ptatis eſt femina et maſculi laſciuioꝛib⁹ ocl'is
ad ſe iſpiciēdū illecebrā naturalr̄ ſuggerat: ac

luḋdiori voce ad oblectamētū auris oꝛgani in-
ſtar effecta eſt mēbroꝛūqꝫ iſinuata mollicie: ac
toto proꝛſus coꝛpoꝛis habitu ꝛ motu ad ſedu-
ctionē foꝛmata voluptatis. Nō mō eñi loquēs
mulier ꝛ intuēs: verū ſedēs quoqꝫ ꝛ incedens:
ob inſitā ſibi naturalr̃ aduerſus maſculū vim:
hūc ad ſe eminꝰ trahit vt magnes lapis ferruꝫ.
Et idcirco ſummoꝑe cōtēdat virgo neceſſe eſt:
ne villis voluptatis laq̄is irretiaꝛ. Inuteturqꝫ
vocē obtutūqꝫ virilē inceſſuqꝫ ꝛ oī proꝛſus ha-
bitu: ac motu coꝛpis voluptatis illecebrā vitet
Nec ſe patiaꝛ ſctā v̾go ſubijci carnalibꝰ curis:
nec in ſuā alioꝛūqꝫ ꝑnicīē carnalia oꝛnamenta
cōquirat: ſꝫ ad firmā ſe cōſtātē atqꝫ v̾tutis ſpe-
ciē pudicīe geſtibꝰ viriliqꝫ roboꝛe ſubigat. et
ita in ſe femineā voluptatē perimet. Itē reue-
reaꝛ oīs mulier ſꝫ v̾go in pimis angelos etiā
cū domi ſola nullis viris arbitris ſedet: ꝛ cum
coꝛpꝰ neceſſario curādū erit: ꝛ capitis vittas ꝛ
ſigillatim cetera ꝯſtringēs: id opꝰ celeriter exi
gat: ꝛ quātū fieri poteſt cōtegat mēbra. nō ſolū
ſuos angeloꝛūqꝫ ocłos verēs: verū ſe vt in ſue
exercitatiōis domicilio ad verecūdiā ſtudioſe
ſemꝑ exercēs. Q᷒ ſi neqꝫ cū ſola eſt nudari ſi-
ne rōne ꝑmittiꝛ: quāto minꝰ fratribꝰ in xp̄o p̄-
ſentibꝰ. Et pudoꝛe igiꝛ ꝛ tunica ſcipam pudice
ac v̾ecūde cōponet: nec ſolū nichil mēbroꝛū q̄
opta ſunt nudari vlla rōne ꝑmittet: verū ſum-
ma ꝛ ſecura obſeruatiōe circūteget: vt nō ſolū
ipſa illeſa atqꝫ illibata ꝑmaneat: ſed ꝛ q̄ intueꝛ
nullā ex eiꝰ aſpectu leſiōis materiā capiāt. Ui
dētes eñi filij dei filias hoim ꝙ eſſent pulchre
deuoluti ſunt ad eas. Geñ. xvj. Sufficit q̄ppe
vel modice nudata pulchritudo: dei quoqꝫ filii-
os ad voluptatē emollire. hec Baſiliꝰ. Q᷒ ſa-
tiſfaciēdo cuicūqꝫ ſenſui applicādo ipm̄ ꝛ dele
ctādo ſenſibili obiecto ſuo: vt ī vidēdo pulchra
que appetit oculꝰ: tactꝰ in tāgendo ſibi grata:
nō per hoc extinguiꝛ cōcupiſcētia talis ſenſus
ſed augeꝛ. Ad q̄d declarandū inducit fictionē
poeticā. ſ. de hydra ſerpēte ſeuo in limo moꝛan
te q̄ cum plura capita haberet: vno ſucciſo tria
oꝛiebanꝛ: ſed igne ſuccēſa occiſa eſt. Hāc dicit
ſig̃re voluptatē ī carnis limoſa materialiqꝫ na
tura: capita pl'a ſenſuſqꝫ plures habētē q̄bꝰ pſ̄i
citur ꝛ q̄ritur voluptas. i. delectatio ſenſualis.
Abſcindiꝛ caput cū ſatiſfit ꝯcupiſcētie alicuiꝰ
ſenſus ipm̄ plene delectādo. Sꝫ ex hoc nō mo-
riꝛ et deficit cōcupiſcētia: ſꝫ plura capita oꝛiū-
tur. i. magis accendiꝛ voluptas quāto magis
eā q̄s ſeq̄ꝛ. Tūc aūt ex toto occidiꝛ ſeu extin-
guitur qñ igne cōtinētie coartaꝛ: dū quis abſti
net ab illicito vſu cuiuſcunqꝫ ſenſus. Ba. Ma-
gna ergo cuſtodia ſenſuū ſeruāda eſt. Dicat er
go ꝑfecta virgo illud Abac. ij. Super cuſtodiā
meā ſtabo. ꝛ illud pſ̄. xxxviij. Dixi cuſtodiā vi-
as meas. Moꝛs enim introiuit per feneſtras
noſtras. ſ. ſenſuū exterioꝛū: ingreſſa eſt per poꝛ
tas noſtras. ſ. interioꝝ ſenſuū. ſ. imaginatione
memoꝛatiua ꝛ hmōi. moꝛs. ſ. pcti. Figura ex-
tat in iſboſeth filio ſaul: q̄ cū poſuiſſet ad cuſto
diendā poꝛtā domus mulierē: qꝛ doꝛmitioni ſe
dedit ꝛ nō cuſtodie pꝛicipes latronū Rechab ꝛ
Banaa latēter domū ingreſſi percuſſerūt ī in-
guine doꝛmiētē ſeu iacentē Iſboſeth: ꝛ occidē
tes ablatis ſpicis frumentoꝝ abierūt. ij. Reg.
iiij. Ad ſignandū ꝙ cū cōſideratio ſeu circūſpe
ctio quā q̄libet adhibere debet ad cuſtodiēdā
poꝛtā ſenſuū domꝰ aīe / doꝛmitat ꝛ non vigilat
ad cuſtodiēdū: ne fur vel inimicꝰ ingrediaꝛ: de-
mones latēter in animā intrant ꝛ iacētē appe-
titū rōnaleꝫ in terrenis per deſideria carnalia
occidūt: ablatis ſpicis virtutū de aīa. Et ideo
dixit xp̄s. Uigilate ne intretis in tentationem
Lu. xxij. c. Cuſtodiā quoqꝫ debet virgo habere
interioꝛū ſenſuū: ſm̄ illud Prouer. iiij. Omni
cuſtodia ſerua coꝛ tuū: q̄m ex ipſo vita ꝓcedit.
Uñ Baſi. in ſupꝛadicto li. Nulla ex parte v̾gi
nē mechari cōuenit: nō lingua: nō aure: nō ocu
lo: nō tactu: non vllo deniqꝫ ſenſu / multo minus
aīo: ſed aīam ipſam vt ſpōſam nitidā ac puriſſi
mā ſpōſi amplexibꝰ iūgere. Diligēter eñi oīa il
le ſpōſus rimaꝛ ꝛ diſcutit: etiā q̄ intimis animi
receſſibꝰ latēt. Ante oīa igiꝛ opoꝛtet v̾ginē co-
gitatiōes ſuas puras inuiolataſqꝫ ſuare. Aīa
quippe perdurāte incoꝛrupta coꝛpꝰ quoqꝫ im-
pollutū immaculatūqꝫ ſeruaꝛ. Poꝛro cū ſepiſ
ſimis cogitatiōibꝰ contamineꝛ aīa quātūlibet
coꝛpꝰ ꝑmanere incoꝛruptū videaꝛ: nō tñ mūda
cēſeꝛ eiꝰ integritas: cū ſoꝛdibꝰ cogitationū inq̄
nata vitieꝛ. Neqꝫ eñi eſt aliud imaginaria ꝑ-
trāſſēſqꝫ cogitatio ī aīa: q̄ pictura cogitatiōis
coloꝛibꝰ ꝛ imaginibꝰ figuriſqꝫ ſuis: quas ī ea
mēs pinxerit ſcripta. et cū aīa cogitatiōes per
coꝛpꝰ exequaꝛ / al's in opis perducit effectum.
Quas v̾o necdū ope impleuerit in ſe ſculptas
reſeruat: eaſqꝫ etſi nō actu coꝛpoꝛeo: intra ſe tñ
nutu volūtatis exequiꝛ. Sicut eñi coꝛpis offi-
ciū eſt coꝛpalr̃ aliq̄d exeq̄: ita opꝰ aīe eſt cogita
tionibꝰ vt vult placitas ſibi ꝛ gratas imagines
fingere. Uerū qꝛ ſicut is q̄ notas didicit ſi illas
ſcribere omittat ſenſim aīo labunꝛ: ita vt ꝓceſ
ſu tēpoꝛis nulliꝰ iā notādi figurā aut locū aut
nomen reuocare in animū q̄at. Ita ꝛ q̄ iniqua
cogitauerit: ſi eiuſmodi neglectis cogitationi
bus ad vtilioꝛes animū al's transferat ſeqꝫ ad
eas exercet / ꝓcedēte tp̄e poꝛes illas a memo-
ria eliminans ex anime tabula perpetua obli-
uione delebit. quippe memoꝛia nichil eſt aliō
q̄ figura expꝛeſſa cogitationū in anima veluti
pictoꝛis arte collocata. Et vt noxias turpeſqꝫ
cogitationes vitet: illud implendo Eſa. j. ca.

Auferte malū cogitationū vestrarū ab oculis meis: vt ſaltē in eis morā nō cōtrahat: ⁊ ſi mēti ſuggerant: debet ꝯſiderare ꝑſentiā ſponſi ſui ⁊ angeli ⁊ ſctōꝝ. Unde Baſi. ibidē. Uirgo ſeipſaȝ primū cōſcientiāq̨ ſuā reuerebit: et ſi valde ſit ſola: deinde aſtātē ſibi cuſtodē angelū. Angeli eni͂ eorū in celis ſemꝑ vidēt faciē patris ⁊c̄. ait ſaluator Mat. xviij. Nec eni͂ cōuenit vt angeli cui credita eſt cura faciē aſpernat homo. Atq̨ in primis virgo q̄ hūc ipm̄ caſtitatis ſue veluti paranymphū cuſtodēq̨ habet. Pre cūctis aūt ipm̄ ſponſum ſuū reuerebit ſibi vbiq̨ aſſiſtentē ipſiuſq̨ patrē ⁊ ſpm̄ ſctm̄. Quid ꝑ ſingula ꝑgā: ipſas angelorū infinitas multitudines et vna ſctōꝝ patrū beatiſſimos ſpūs: q̄ etſi oculis carnis minime cōſpicui ſunt: incorporeis t̄n obtutibus ad cognitionē cōplectunt oia ⁊ cōprehēdūt. Ex hac rōne ſi latere ꝟgo plures q̄rit: lōge hos magis q̄ tot ac tales ſunt: ꝙ hoies merito revereri debebit. Et q: multitudinis paueſcit obtutū / hos vitare fas nō eſt q̄ ſunt infinita multitudo. Uirgo ait apl's. j. Coꝛ. vij. et q̄ innupta eſt cogitat. i. cogitare debet q̄ dn̄i ſunt: quō placeat deo. Cogitat vt ſit ſctā ⁊ pura corꝑe ⁊ ſpū. Curas eni͂ ſc'lares ⁊ rerū corruptibiliū cogitationes ꝯiugatis linquēs: ſibi imortaliū ⁊ incorruptibiliū q̄ ſponſi ſui familiares atq̨ ꝓpinque ſunt ſeruauit curas. Quid eſt aūt virginē placere deo niſi naturalē ſpeciē ſuā virtutibꝰ exercitij ſpūalis coruſcā ſemꝑ oſtēdere: vt ⁊ eā iugiter integrā intemeratāq̨ ſeruare velle. Placere deo nichil aliud eſt ꝙ laudabilem ſeipam ac beatā ⁊ ei ſimilē ꝓ viribꝰ facere. Ceterū ſi ſollicita eſt quō placeat ꝟgo dn̄o: ſcire ꝑfecto debet: q: ipe ſponſus in nullo licet obnoxius quō ipſe ſponſe ſue placeat / curat: ſcȝ ꝓuidendo ei copioſe de oīmbus. Nā ſi ſponſa mortalis viri ſperat ſe gubernari ⁊ ꝓuideri ab eo: quāto magis q̄ deo gubernationē ſui tota fide cōmiſit: ⁊ cū illo ſemꝑ viuere elegit: copioſiſſima ſue circa illū cure ꝑmia ipſo ſibi ꝑ oia ꝓſpiciēte ſuſcipiet. Habet eni͂ fidei pignus ex ipſius ꝑcedēte ꝓuidētia. Si eni͂ cū necdū ſibi placere q̄reret: tantā erga illam oſtendit charitatē: vt ſe ꝓ ea prompte ac libēter offerret. ſ. in cruce vt eā ſuo ſanguine ſctificaret: multo magis placere ſibi cupientis curā habiturus eſt: ⁊ cū his q̄ ſibi ad verā ⁊ eternā vitā cōferūt: mortalis quoq̨ vite ſtipendiū illi ꝓuiſurus. Non aūt vltra vigentē neceſſitatē indulgebit delicijs dn̄i ſponſa: nec ſuꝑflua minuſq̨ neceſſaria requiret. Neq̨ eni͂ illi dare cōuenit que ſponſe charitatē intercipiant ad voluptates corporis ſe ꝯuertētis: vel ſibi ea accipere expedit que ab amore intimo auocent. Neq̨ ꝟo vnq̄ꝫ ꝑ neceſſarioꝝ indigenciā: etiā ſi experiende dilectiōis cauſa eius cōteri ſinat inedia puſillanimis effecta murmurabit. Sed oia credēs: oīa ſperans: oia ſuſtinens: ei quē diligit tota animi intentione coniuncta ⁊ veriſſima charitate affixa / etiā dum in exteriori hoie agit emortuo iā et quodāmodo ſenſuū officio priuato: iugiter abſq̨ diſtractiōe vlla ipſius paſcet immortali alimonia pulchritudineq̨ ſatiabit. Fit ſepe vt qui imortalē ardet ⁊ incorruptibilē ſpeciē nō modo pecunias oēmq̨ ſubſtantiaȝ amoris gr̄a large ꝓfundat: ſed cibū etiā ⁊ ſomnū ⁊ veſtem ⁊ habitū ⁊ omnē eſtimationē corporis: deniq̨ ⁊ corporis vitam dū ſolo potiat amore contēnat. Parietes itē ⁊ domos et oēs medios obices audacter aſcendat: ꝯtra ipſos deniq̨ cōſtrictos gladios ferat inſaniēs. Ita ferme ⁊ qui deū diligit veraciter ac ei ſollicite placere querit: nō ſolū pecunias et opes: vt mādatis illius obtēperet: et eo quē amat affatim fruat: negligere ⁊ aſpernari debet: verū ⁊ cibū neceſſariū ⁊ ſomnū ⁊ exteriorē habitū ſeculiq̨ fedā ꝑfecto ⁊ inaniſſimā gl'iaȝ: corpus ipſum deniq̨ corporiſq̨ vitaȝ vt celeſti amore ſaginet: tota intētione contēnere. Parentes ꝑterea carnalis ꝓpinquitatis ⁊ parētū domos oēmq̨ mediū mūdū trāſilire ⁊ ad martyrij gladios ſi ſe preſtet occaſio ꝑniciter currere: ac vt amore eterno frui poſſit ignobiliorē habitū ſumere: plurimaq̨ mundi improperia cū voluptate tolerare iuſtiſſime optabit: vt diuina (ſi ita dici liceat) inſania ſapiēter inſaniēs eo qui vere ⁊ ſumme amabilis eſt: per affectus ſui deſiderio fruat: hm̄oi profecto amatorē ad ſe de terrenis ꝑturbationibꝰ euocans. Hic ipſe qui tam ſuauiter ſalubriterq̨ diligitur ait ad abraam. Exi de terra tua et de cognatione tua et de domo patris tui ⁊c̄. Gen̄. xij. ca.

Et nota ſubtilē diaboli §. VIII.

deceptionē ad capiendū virginē vel alias perſonas ſpūales in q̄ frequenter ruit. Plerūq̨ ait Baſilius vbi. ſ. minus cauti dum libenter muſicū audiūt ſenſum: eo adducunt vt nō iam muſicū ſed viſibile inſtrumentū diligāt per q̄ perita muſici modulatione fruuntur: atq̨ ideo neceſſaria ſūma exactiſſimaq̨ diligētia obſeruādus eſt virgini auditus ⁊ viſus: ne clā forte et ipſi ſubrepat: vt pro loquēte aīa inſtrumētū per q̄ illa loquit diligat. Eſt eni͂ vehementer aſtrictus is qui affectū boni in nobis ſummo ſtudio maligne deprauare conatur. Ita deniq̨ et a q̄buſdaȝ cū verba de virtute fidei audirēt atq̨ hm̄oi loquēti aīe afficerent ex auditu iugi et aſpectu clam ſurreptū eſt vt aīo imprimerēt lineamenta corporea: ⁊ voce auditum laſciuie mulcerent: nec iā animā quā prius diligendo ex ore hominis pendebāt: ſed corpus ipm̄ bo-

noꝝ anime miniſtrū ꝑuerſe nimio atq; impro-
be amarent. Et ita qui charitatis plenitudinē
ſequunt: eos falſo dilectionis noīe: vel ad vo-
luptates corporis vitāq; cūctis execrabilē dia
bolus deijcit. Hec ille. Hec quotidie multos il
laqueāt: nam ſub ſpecie ſpiritualis amoris in
ſenſualem vertentes ⁊ de eo in carnalē vſq; ad
opa ꝑuenerunt illicita. Et ideo multa affectio
mulierū ad viros: ⁊ ecōuerſo etiā ſpiritualiū ⁊
multo magis frequens locutio vel aſpectus: ⁊
ꝑmaxime domeſtica ꝯuerſatio vt diaboli viſcꝰ
vitāda ſunt: tum ꝓpter periculū: qꝛ ſm̄ Hiero.
femina ꝯſcientiā ſecū inhabitātis ſemꝑ exurit.
diſt. xxxiij. c. i. ad ignē cōcupiſcentie accēdit et
trahit: ſicut ſtupa ſi ignē odorata fuerit proti-
nus inflāmata incendit: nec opus eſt alio ad-
minículo. Tum ꝓpter ſcandalū male. ſ. ſuſpi-
tionis ⁊ infamie q̄ inde orit: etſi nullū ꝑpetret:
tum propter exemplū: ne infirmi mente exēplo
ꝑfectoꝝ hoc facientiū ſimilia agentes in ruinā
incidāt diaboli. O quot ⁊ quante ruine quoti-
die audiunt eoꝝ qui tenēt ſtatū ſpūalē propter
inordinatā affectionē ⁊ incautā cōuerſationē ⁊
indiſcretā viſitationē. Idē Baſiliꝰ vbi. ſ. Uera
virgo ab oī quidē cōtactu maſculi mundā iugi
ſe obſeruatione cuſtodiet. Sed ⁊ cum feminis
dormiens ſemꝑ ſecū cōmorabit: fixūq; animū
habebit in celo: ⁊ illū a corpore totū penitꝰ re-
mouēs: ipſa quoq; cū apl'o dicet. Scio meipſaꝫ
ſiue in corpore neſcio: ſiue extra corpus neſcio:
deus ſcit: qꝛ rapta ſum in paradiſum ⁊ audiui
arcana verba. Uigilantiſſimū eñ eiꝰ in ſe amo
rē ſuꝑne de celis intuēs ſponſus quaſi lāpade
accenſa ipſam merito rapiet vſq; ad tertiū ce-
lū ⁊ in paradiſum dei: et ea ſibi loquet verba q̄
in corpore viuētibꝰ dicunt eſſe ineffabilia: ſed
illi plane q̄ ad id profecit ineffabilia immiſcen
do fient. Hec ille. A ſuꝑbia ſummopere opor-
tet virginē cauere: vt nō propter virginitatē ſe
alijs etiā ꝯiugatis ꝑferat: qꝛ ꝙuis ſtatus vir-
ginalis melior ſit q̄ ꝯiugalis: tamen ⁊ in ſtatu
viduali vel cōiugali poteſt quis perfectior eſſe
virgine ⁊ maioris meriti: ſcꝫ qꝛ maioris meri-
ti charitate exiſtit. Nec etiā ipſam ꝯſeruatio-
nē virginitatis ſuis meritis aſcribat: ſed gra-
tie dei. Decet inquit Ambro. vt quanto caſtior
virgo: tanto humilior. Nam ⁊ ad humiliandū
ſuperbiā taliū ꝑmittit dñs hmōi tētationibus
turpibꝰ vexari: vel ad cōſeruandū eas vel eos
in humilitate: vt dicit a quibuſdaꝫ de Paulo
apl'o. Et aliqñ etiā ꝑmittit ruere in cōſenſum:
vel vſq; ad opus exterius: vt patet in vitis pa
trū in multis exemplis. Et propter hoc etiam
aliqñ ꝑmittit virgines ab alijs violari ad eas
humiliandū: vt dicit Aug. in. i. de ciui. dei. que
tamen ſi aīo ſunt renitētes nō perdūt aureolā

virginitatis: ꝙuis inter virgines nō debeāt cō
ſecrari. vt dictū eſt. ſ. e. c. i. §. x. Sed nec de vir-
ginitate ⁊ cōtinentia ſenſuū glorientur: ſed de
dei gloria q̄ eſt oleū in lampade. Ualet ad arri
piendū talē ſtatū ⁊ cōſeruandū ſm̄ Baſiliū cōſi
deratio miſeriarū nuptarū. Nā nō ſolū ſui ſed
et viri ſollicitudinē habet. vbi vero filios par-
turire ceperit vltra tedia conceptus in vtero ⁊
dolores partꝰ: per vnūquēq; filioꝝ aīo ſcindit.
et parentibꝰ triſtibꝰ naſcituri cura ſemꝑ adij-
citur. At ſi bonū virum blandūq; nacta fuerit:
perpetuo ne moriat metu viduitatis incōmo-
da cruciatuſq; iā ſuſtinet: dirā quandā ⁊ immi
tem curā: ⁊ preſente illo ⁊ abſente ꝓpter inſpe
ratos caſus aīo indeſinenter excipiens. Si vo
duro ⁊ immiti nupta fuerit: tota quoq; vita il-
lius cruciatus eſt: et cū pudicitie ratiōe queat
neutrū eligere. i. nec viri mortē propter vidui-
tatis anguſtias: nec vitā ob moleſtiā incōmo-
dūq; cōuictus: ancipiti atq; ineuitabili malo
acerrimus quoq; doloribꝰ ſemꝑ atterit. Inde
vbi filios edidit aut ad bonaꝫ illi frugē euaſe-
runt: et maiores ex illoꝝ abſentia dolores iu-
giter tolerat q̄ parturiens tulerat: aut malos
euaſiſſe cōſiderat: ⁊ magis ex ea ꝓcreatione li
berorū q̄ ſi permāſiſſet ſterilis ſuſtinet oppro-
briū. Sepe anteq̄ predicta experiat incōmo-
da: vira ⁊ ſponſa ⁊ vidua efficit: ac ſine liberis
in viduitatē dilapſa: nec vxor iā nec virgo nec
mater eſt. Sic oībus que putantur leta ꝯiugia
miſſis ſimul breuiſſimo voluptatis ſenſu irre-
cuperabilē virginitatis perdidit florē: coniu-
gijq; tm̄ experta eſt quantū illi ſatis eſt ad di-
noſcenda viduitatis incōmoda. Qđ ſi relicta
vidua enutriat filios eius: quem ex viri morte
perceperat meroris / iuge illos monumentum
cernit. Et ſemꝑ in lachrymis: ſemꝑ in gemitu:
ſemꝑ in ſollicitudine educādoꝝ degens: nullū
preteriti mali ſolatiū inuenit. Primū ⁊ ꝓpin-
quis ⁊ famulis ⁊ filioꝝ curatoribus ipſiſq; po-
ſtremo etiā filijs vbi virilitatis annos attinge-
rent: cūctiſq; oīo ſe vexare volentibꝰ ad pre-
dā miſerabiliter expoſita doloris luctuſq; tra
gediā vitā ſuā oīm ingerit oculis. Et quid plu
ra proſequi neceſſe eſt. dñm ſibi cū dote infelix
mulier coemens virū: ancilla ꝓ libera efficit:
breuiſſimeq; liberalitatis grā naturali liber-
tate ſe priuās ianuā ſibi ineffabiliū doloꝝ per-
petuiq; meroris ꝑ hmōi cōnubiū aperit. At vo
prudens virgo iugū hmōi ſeruitutis abijciēs:
et tota intētione ad dñm currens: effugit qui-
dē partus anguſtias. Effugit mortalis viri mi
ſerū iugum: ſimulq; incōmoda oīa q̄ ex nuptijs
prouenire monſtrauimus. Effugit peccatoruꝫ
omnigenum inextricabiles nexus ⁊ retia vite
preſentis euaſit. Effugit ante omnia carnalis

cõmercij corruptelam: ⁊ integra tota ⁊ illibata
anima et corpore ſancta eterno regi ſe leta de-
ſpondit. Hec omnia Baſi.

¶ De inſtructione virginis §.IX.

lapſe: vt intelligens malũ ſuũ vehementer do-
leat. Hiero. ad Suſannã virginem ſacram ſed
lapſam. Bona cõmemorẽ que pdidiſti: an ma-
la deſleã que admiſiſti. Eras virgo in paradiſo
dei vtiqȝ inter flores eccleſie. Eras ſponſa xp̃i:
eras tẽpluȝ dei: eras habitaculũ ſpũſancti. Et
quotiens dico eras: totiens opus eſt vt inge-
miſcas: quia nõ es qđ fuiſti. Incedebas in ec-
cleſia tanq̃ colũba: de qua ſcriptũ eſt. Pẽne co
Ps.xxvi lũbe deargentate ⁊c̃. Splendebas enim vt ar-
gentũ: fulgebas vt aurum: eras tanq̃ ſtella in
manu dñi. Que eſt iſta ſubita cõuerſio: que eſt
iſta repẽtina mutatio? De virgine dei facta es
corruptio ſathane: de ſponſa xp̃i ſcortũ execra-
bile: de templo dei phanũ immũdicie: de habi-
taculo ſpũſancti tugurium diaboli: q̃ incedebas
cum fiducia vt colũba: nũc lates in tenebris vt
Threñ.j. veſpertilio. Que fulgebas vt aurũ ꝑpter virgi
nitatis decorẽ: nũc vilior facta es luto platea-
rũ: que fueras radians in manu dñi: nũc velut
de alto celo ruens extractuȝ cõuerſa es in car-
bonẽ. Ve tibi miſera ⁊ iterũ ve: que tanta bona
pariter ꝑpter parui tẽporis luxuriaȝ pdidiſti.
Aperi oculos ſi potes: erige frontẽ ſi audes: et
aliquẽ ſanctoꝝ intuere. Nõne faciẽ tuã cõſcien
tia cõmiſſi tanq̃ plũbuȝ inclinat? Quid facies
corã maria ⁊ tecla ⁊ agnete ⁊ ĩmaculato thoro
puritatis? Quid iterũ facies corã angelis ſan
ctis? Nõne ſplẽdore ⁊ claritate immaculatorũ
quaſi fulminibus percuſſa cõbureris? Sed di-
ctura es forſitan. Non potui ſuſtinere q: carnẽ
fragilẽ circũferebam. Rñdebit tibi beata tecla
cũ innumerabilibus ſocijs ſuis. Et nos eadem
carne amicte eramus. Nec tamẽ plenũ caſtita
tis noſtre propoſituȝ aut fragilitas carnis po-
tuit immutare: aut ſeuitia paganoꝝ per varia
tormenta deijcere. Reuera nõ poteſt caro cor-
rũpi: niſi mens fuerit ante corrupta. Remane-
bit ergo in crimine anima q̃ carnẽ precedit in
crimine. Penitudo ergo neceſſaria eſt. Sed
quanta putas ⁊ qualis neceſſaria eſt penitẽtia
que aut equet crimẽ: aut certe excedat. In pri
mis oĩs cura huius vite tibi intermittẽda eſt:
et quaſi mortuã te exiſtimãs quomodo poſſis
reuiuiſcere cogita. Deinde lugubris veſtis ti-
bi accipienda et mẽs ⁊ membra ſingula digna
caſtigatione punienda. Amputenť crines: de-
fluant oculi lachrymis: palleſcat facies: totum
corpus in cura ⁊ ieiunijs maceretur. Si nõ in-
fidelitate grauareť ſenſus humanus quẽuis ⁊
qualẽuis cruciatũ ad preſens libenter ſuffer-
ret dũmodo illas penas ignis eterni nõ incur-
reret. hec oĩa Hiero. Et nota qđ dicit Hiero. vt.ĩ.c.
carnẽ non poſſe corrũpi niſi aĩa fuerit ante cor- c.j.§.ix.
rupta: intelligitur de corruptione vitioſa et cũ et.x.
peccato. Nam corrũpi poteſt virgo ꝑ violentiã
ſibi oĩno illatã: ⁊ tamen non corrũpitur anima:
quia ſcȝ nõ peccat ſi oĩno renitatur.

¶ De ſtatu viduarũ ⁊ multis que pertinent ad eas. Capĩm.iij.

Viduam eius benedicens benedicã
pauperes eius ſaturabo panibus.
ps.cxxxj. Loquiť hic dñs per pro-
phetam de eccleſia que eſt mater ⁊
virgo ⁊ vidua dicitur: ſed diuerſis
reſpectibus. Diciť enim mater ratione fecun-
ditatis: quia quotidie generat filios chriſto ꝑ
gratiã baptiſmalẽ vel penitentialẽ. Diciť vir-
go ratione integritatis fidei ⁊ ſancte cõuerſa-
tionis: quia in nullo vitio corrupta. Diciť vi-
dua ratione abſentabilitatis ſui ſponſi: q: xp̃o
ſponſo ſuo mortuo in cruce demum etſi reſur-
rexit: tamen in celũ aſcendit: ⁊ permanet pre-
ſentia corporali. Eſt ergo vidua eius ſcilȝ dñi:
vel vidua ſyon.i. reſpectu eccleſie triũphantis
que aperte ſpeculať ⁊ fruitur preſentia chriſti.
Interpretať enim ſyon ſpeculatio. Hec vidua
afflicta eſt multiplici afflictione vt vidue: non
ſolũ quia caret preſentia ſponſi: ſed etiaȝ quia
draco ĩfernalis inſidiatur filio eius.i. cuilibet
fideli vt deuoret eum. Sed hanc benedicẽs in
preſenti ꝑ gratiã dñs benedicit ⁊ in futuro per
gloriã. Nam vt dicitur figuraliter Apoca.xij.
Date ſunt mulieri illi ſcȝ eccleſie due ale: qui-
bus demũ volare poſſit ad deſertum.i. celum.
Una eſt obſeruatio denarij ſcȝ decẽ preceptoꝝ
Secũda eſt exercitatio ſenarij.i. ſex operũ mi-
ſericordie quo ad viuentes. Diciť eñi Matth.
xix. Si vis ad vitam ingredi: ſerua mandata.
Et Matth.xxv. diciť his qui opera miſericor-
die fecerunt. Venite benedicti patris mei pci.
reg.ce. Ex denario aũt multiplicato per ſena-
riũ reſultat ſexagenarius. Fructus autẽ ſexa-
genarius eſt qui colligitur ex ſtatu viduali ſm
parabolam ſeminis in bonam terram iactati.
Matth.xiij. Pauperes quoqȝ filij eius ſpiritu
pauperes ſaturantur ⁊ panibus ſacramento-
rum ⁊ ſpiritualiũ conſolationũ. Sed ⁊ de qua-
libet vidua poteſt hoc exponi. Viduã eius ⁊c̃.
Ubi primo ſciendũ q ꝙuis ſm cõmunẽ vſum
loquendi mulier que priuatur legitimo mari-
to per mortem eius (vt diſt.xxxiiij.) vidua dica
tur: tamen ꝑut diſtinguitur cõtra ſtatum con-
iugalem ⁊ virginalem largius ſumitur. videlȝ
pro oĩ eo viro vel muliere qui vel que amiſit
virginitatem: ſiue per cõiugium conſummatũ

ſiue ꝑ quācūq; illicitā corruptelā: nec tñ in ſta
tu cōiugij eſt. Et vt talis ſaluetur perſona op;
¶ Q; a dño poſſideatur. ibi: Viduam eius.
¶ Et talis a deo ꝯſolatur. ibi: Bñdicēs bñdicā.
¶ Et in prole recreatur. ibi: Pauperes ⁊c.

¶ Quantū ad primū cū dicit §.I.

Vidue Viduā eius. i. dñi. vel ſyon. notatur ꝙ talis poſſi
ſunt tri deatur a dño. ¶ Sciendū ꝙ eſt triplex genus vi
plices. duarū. Quedā eñi ſunt diaboli/ quedā; mūdi/
quedā dñi. Perſone vidue diaboli ſunt: q̄ nec
in cōiugio ſunt: et tñ luxurijs vacāt: de qb⁹ ait
apl's. j. Tim. v. Adoleſcentiores viduas deui=
ta. Cū eñi luxuriate fuerint/ in xp̄o nubere vo=
lunt habētes damnationē: q: primā fidem irri
tam fecerūt. Simul aūt ⁊ ocioſe diſcūt circūire
domos: nō ſolū ocioſe ſed verboſe ⁊ curioſe lo=
quētes que non op;. Iamq; cōuerſe ſunt retro
poſt ſathanā. He ſolent frequentare eccl'ias ⁊
ꝑſonas religioſas ſub ſpecie ſanctitatis ⁊ mul
tos illaqueāt: ⁊ ideo cauēdū ab illarū familia=
ritate. Vidue aūt mundi ſunt que quidē hone
ſte viuūt: intendūt tñ nubere tꝑe ſuo: vel etiā ſi
non intēdūt nubere nō faciunt ꝓpter deū/ ſed
ꝓpter mundū: vt vitent moleſtias cōiugij/ vel
ſint domine rerū ſuarū et hmōi. He ſolent mul
tū vacare tꝑalib⁹ cōſeruādis ⁊ augēdis: ⁊ exer
citijs ſpūalibus parū inſiſtūt ſed tꝑalibus. Et
plures etiā dotes ſuas tradunt ad vſuram di=
uerſis modis: vel apud conſanguineos virorū
ſuum certa mercede dimittentes: vel mercato=
ribus ſub nomine depoſiti dātes ⁊c. Et aliq̄
ꝓ dotibus ſuis accipiūt plus debito. His etſi
caſte viuāt nō debetur fructus ſexageſimus: ⁊
delitijs aliq̄ vacāt. Sed vt dicit apl's. j. Tim.
v. vidua in delitijs viuens mortua eſt. Vidua
vero dñi eſt que per gratiam poſſidetur a dño:
et ꝓpter dominū ꝓponit firmiter abſtinere a
coniugio ⁊ ab omni actu venereo deinceps: et
ſi in preteritū experta ſit coniugio vel alio mo
do. Hanc deſcribēs apl's ibidem ait. Que ve=
re vidua eſt et deſolata ſperet in dño: et inſtet
orationibus die et nocte. Et paulopoſt de vi=
duis hmōi dicit. Precipe vt irreprehēſibiles
ſint. Debēt viuere vt ꝑſone religioſe ad exem=
plum Anne ꝓphetiſſe vidue: que nō diſcede=
bat de tēplo deo ſeruiens die ac nocte: ⁊ ꝑſeue
rando vſq; ad decrepitā etatem: vno prius tñ
cōtenta marito. Luce. ij. ⁊. lxxxj. di. c. vlt. dicitur.
Vidue que ſtipēdio eccleſie ſuſtētantur tam aſſi=
due in dei oꝑe eſſe debēt/ vt meritis et oratio=
nibus ſuis eccleſiā adiuuent. Et di. ea. dicitur
Ad reatū ep̄i vel preſ byteri pertinet qui par
rochie preeſt ſi ſuſtentāde vite preſentis cauſa
adoleſcentiores vidue clericoꝝ familiaritati=
bus ſubijciantur. Talis vidua a deo conſolatur: q:
benedicitur hic a deo per gratiam: ⁊ a mūdo per
bonam famā: ⁊ tentationū victoriam plenam.
Exēplū in Iudith vidua: de qua dicitur Iudith
viij. que ſecretū habitaculum ſibi fecerat in do
mo ſua vbi morabatur cu; puellis ſuis clauſa
cū tñ eſſet diues/ portabat cilicium continentie:
ieiunabat: timebat deu; valde: nec erat qui de
ea loqueretur malū ita caute viuebat. Hec inter=
fecit Holofernē deſignātem diabolum: ⁊ libe=
rauit populū ſuum. Vñ benedicta fuit ab oībus
bus ⁊ mirabiliter laudata: vt pt; Iudith pen.
⁊ demū in gloria benedicta. Viduas adiuuari Vidue
mandat diuina auctoritas et canonica. Unde ſunt ad
Gelaſius papa. Licet omnibus de nobis ſpe= iuuāde
rantibus non debeamus inquantū poſſumus
denegare nos: plus tñ viduarū ⁊ orphanorum
cauſas et impēſius ducimus exequēdas quas
tueri a nobis vel ab omnibus diuina manife=
ſtat aſſertio. diſt. lxxxvij. c. licet. ⁊ Eſa. j. dicitur
Querite iudiciū: ſubuenite oppreſſo: iudicate
pupillo: defendite viduam ⁊c. Unde ⁊ xp̄s con
ſolatus eſt viduam flentē vnicū filium ſuū de=
functū cum reſuſcitauit. Luc. vij. Vere vidua ſi
filios habet naturales pauperes nō deſerūtur
a dño/ ſed eis mirabiliter ꝓuidetur. exemplū
de muliere vidua que pauit Heliam: que cū fi
lio tēpore famis in ſarepta fuit paſt⁹ a dño: q:
etiā reſuſcitatus ab eo. iij. Reg. xvij. Et de vi=
dua cuius Heliſeus fecit miraculoſe multipli
care oleum: vt de eius precio filios liberaret a
creditoribus. iiij. Regū. iiij. Talis vero vidua
debet filios educare ſi habet diligēter in timo
re dñi: vt illa venerabilis que habuit ſeptem fi
lios: ⁊ eos hortabatur ad martyriū potius q̄ de=
relinquerent legem dei: vt habetur. ij. Machab.
vij. Et regina Blācha que frequēter admone=
bat filium Ludouicū regem Frācie ſanctū ⁊c.
Si non habet filios naturales et nō deſunt ſpi
rituales. ſ. ſenſus interiores qui reficiuntur ſpi=
ritualiter a deo: ſi pauperes. i. humiles ſunt.
De malis viduis ⁊ incōtinentib⁹ habes. xxvij
q. j. viduas. j. ij. et. iij. ⁊. c. de viduis. j. ⁊. ij.

¶ Exhortatio ad viduitatē §.II.

ſeruādam. Hiero. ad Geruntheiā. Interdū ſibi
libido blanditur: vt q6 ꝓpter intemperantiā ſuā
quidā faciūt/ videantur facere deſiderio libero=
rum. Verū cum in ſemente terre bone cētena=
rius ꝓ virginitatis corona primū gradum te=
neat: ſexagenarius ꝓ labore viduarū in ſecun
do ſit numero: trigenarius federa nuptiarum
ipſa digitorū cōiunctione teſtetur: bigamia in
quo erit numero immo extra numeru;. Certe
in terra bona nō oritur: ſed in vepribus ⁊ ſpinetis
vulpiū. Itaq; obſecro te o religioſa filia in xp̄o:
vt teſtimonia nō noueris: quibus incōtinentie

bus ⁊ miſeris ſubuenit̄:ſed illa potius lectites
q̄bus pudicitia coronatur.Sufficit tibi ꝙ ꝑdi=
diſti p̄imū virginitatis gradū:⁊ per tertiū ve=
niſti ad ſcd̄m.i.per officiū coniugale veniſti ad
viduitatis cōtinentiā : extrema immo abiecta
ne cogites. Q̄ſ ſi ⁊ poſt diluuiū ⁊ ante diluuiū
Gen̄. ij. et. viij. viguit illa ſententia Creſcite ⁊ multiplicamini
et replete terrā. quid ad nos in quos fines ſe=
.i.cor.x. Mat.iij culoꝝ deuenerūt quib⁹ dicit̄. Tēpus breue eſt
et iam ſecuris ad radicē arboris poſita eſt:que
ſiluā legis euāgelice ⁊ caſtitatē nuptiarū ſucci
dat: tēpus amplexandi et tēpus longe fieri ab
amplexib⁹ ait Salomon Eccl'ſ.iij. Primū in
veteri teſtamēto:ſcd̄m in nouo.Olim glīe erat
audire illū verſiculū. Filij tui ſicut nouelle oli=
uarū.p̄s.cxxvij.Nūc de ꝯtinentib⁹ dicit̄.j.Co=
rinth.vj.Qui adheret deo vnus ſpūs eſt cū eo.
Proponis michi gaudia nuptiarum :ego tibi
opponā pirā gladiū ⁊ incendiū. Non tantū bo
nū eſt in nuptijs quod ſperamus:quantū malū
q̄d accedere poteſt ⁊ timendū eſt. Libido trāſ=
acta ſemꝑ ſui relinquit penitudinē : nunq̄ ſa=
tiatur:⁊ extincta iterū reaccendit̄:vſu creſcit ⁊
deficit : nec rationi paret q̄ impetu ducit̄.Sed
dicis: ample opes ⁊ diſpenſatio rei familiaris
egent autoritate iuris ſcȝ niſi cū ſeruulis tuis
ipſa ſeruieris familie tue imperare nō poteris
quaſi nō poſſis probate etatis habere famulos
vel liberos q̄ preſint domui: vel ad publicū re=
ſpondeant vel tributa ꝑſoluant. Querite pri=
Mat.v. mū regnū dei et hec oīa adijcient̄ vobis. Me=
lius eſt rem familiarē minui q̄ anime ſalutem
perire. Melius eſt amittere q̄d velimus noli=
mus aliq̄n periturū eſt: q̄ id pro quo oīa dimit
tenda ſunt. Nos xp̄o ardemus auaricia:⁊ ꝯtra
pecunias diſputantes auro ſinū expandimus:
nichilq̄ȝ nobis ſatis eſt : et hoc facimus q: dn̄i
verbis nō credimus. Et q: etas optata cūctis
nō vicina mortis q̄ debet̄ mortalibus lege na=
ture:ſed craſſa ſpe ānoꝝ ſpacia nobis pollicet̄.
Nemo eīn tā fractis viribus ⁊ ſic decrepite ſe=
nectutis eſt: vt nō ſe putet adhuc vnū annū eſſe
victurū. Unde ſubrepit obliuio cōditionis ſue
vt terrenū animal iāq̄ȝ ſoluendū erigat̄ in ſup=
biā ⁊ animo celū teneat. Hec ille. Idem ad Fu
riā de cuſtodia vidualis caſtitatis:ꝙ debet vi=
dua cauere ab ornatu ⁊ delitijs:dicit. Nō que=
rant̄ in xp̄ianis initia:ſed finis. Paulus male
cepit : ſed bene finiuit. Inde laudant̄ exordia:
ſed finis ꝑditione damnat̄. Quid facit in facie
chriſtiana purpura byſſus ⁊ ceruſa:queꝝ alte=
rū ruborē genarū labiorūq̄ȝ mentit̄ : alterū can
dorē oris ⁊ colli. Ignis eſt iuuenū: fomenta li=
bidinū:impudice mētis indiciū. Ornatus iſte
non dn̄i eſt:ſed velamē antichriſti. Nō ethnici
ignes:nō vulcana tellus tantis ardorib⁹ eſtuāt

vt iuueniles medulle vino plene et dapib⁹ in=
flāmate. Grandis virtutis ⁊ ſollicite diligētie
eſt ſuꝑare ꝙ nata ſis in carne nō carnaliter vi=
uere : tecū quotidie pugnare ⁊ incluſum hoſtē
Argi centū oculis obſeruare. Nichil ſic inflā=
mat corpora ⁊ titillat mēbra genitalia: ſicut ci
bus indigeſtus ⁊ ructus cōuulſus. Quicquid
ſeminariuȝ voluptatū eſt venenū puta. Cogita
te q̄tidie moriturā :⁊ nunq̄ de ſecūdis nuptijs
cogitabis. Idem ad Saluinā viduā. Audi q̄d
ex ꝑſona vidue cōtinentis ethnicus poeta ꝓ=
pertius decantet. Ille meos primus q̄ me ſibi
iunxit amores Abſtulit:ille tulit ſecū ſeruetq̄ȝ
ſepulcro. Si tanti viliſſimū lucrū:quanti vili=
ſimū lucrū. Si ſic cōmuni lege nature damnāt
oēs gentiles vidue voluptates:quid expectan
dum eſt a vidua chriſtiana:que pudicitiā ſuam
non ſolū ei debet qui defunct⁹ eſt:ſed ei cū quo
regnatura eſt. Hec ille per totum.

¶ De inſtitutione ⁊ modo §.III.

ꝯuerſationis vidue. Hiero. ad Saluinā. Didi=
ciſti catalogū virtutū tuarū q̄d debeas nomini
tuo:quib⁹ meritis ſcd̄m pudicitie gradū poſſi
deas : nec moueat ꝙ ſexagenaria eligat̄ in vi=
duā ⁊ putes adoleſcētulas ab ap̄lo reprobari: j. Tim. v.
ſed te credas ab eo eligi qui diſcipulo ſuo dixe
rat. Nemo adoleſcentiā ſuā ꝯtemnat. et infra.
Mulieres que ſollicite ſunt quomodo placeāt j.ti. iiij.
viris: comedāt carnes q̄ carnib⁹ ſeruiūt quoꝝ
feruor deſpumat in coitū: q̄ ligate maritis ge=
nerationi ac liberis operā dant. Tu xp̄o que in
tumulo mariti ſepeliſti pariter oēs volupta=
tes:que linitā purpura ⁊ ceruſa faciē ſuꝑ fere=
trum eius diluiſti lachrymis:que pullā tunicā
nigroſq̄ȝ calceolos:cādide veſtis:⁊ aurati ſocci
depoſitionem ſumpſiſti : nichil habes neceſſe
aliud niſi perſeuerare in ieiunio. Pallor ⁊ ſor=
des gēme tue ſint:plumarū mollicies iuueni=
lia mēbra nō foueant. Balnearū calor nouū nō
ſuccendat adoleſcentule ſanguinē. Tenera res
in feminis fama pudicitie eſt:⁊ quaſi flos pul=
cherrimus cito ad leuē marceſcit aurā : leuiq̄ȝ
flatu corrumpit̄ : maxime vbi etas cōſentit ad
iudiciū:⁊ maritalis deeſt autoritas:cuius vm=
bra tutamē eſt vxoris. Quid faciet vidua inter
familie multitudineȝ:inter miniſtrorū greges
quos nolo contemnat vt famulos/ſed vt viros
erubeſcat. Certe ſi ambitioſe dom⁹ hec officia
flagitant:preficiat his ſenē honeſtis moribus:
cui⁹ honor dignitas dn̄e ſit. Scio multas clau
ſis ad publicū foribus nō caruiſſe infamia ſer=
uuloꝝ:quos ſuſpectos faciebat: aut cultus im
pudic⁹: aut craſſi corporis nitor:aut etas apta
libidini:aut cōſcientia amoris occulti:ſecutus
eum vel animi timor qui etiā bene diſſimulat

frequenter erūpit in publicū: ⁊ cōſeruos quaſi
ſeruos deſpicit. Omi ergo diligētia cuſtodias
cor tuū: ⁊ caueas quicq̄d de te fingi poteſt. Nō
ambulet iuxta te calamiſtratus ꝓcator: nō hi-
ſtrio fractus in feminā: non cantoris diabolici
venenata dulcedo: nō iuuenis fulſus ⁊ nitid⁹.
Nichil tibi artiū ſcenicaꝝ nil tibi in obſequijs
molle iungatur: habeto tecū virginū ⁊ viduarū
choros: habeto tui ſexus ſolatia ⁊ ancillarum
quoqꝫ moribus dn̄e indicant. Semp in manu-
bus tuis diuina ſit lectio: ⁊ tam crebre oratio-
nes vt oēs cogitationū ſagitte quib⁹ adoleſcē-
tia ꝑcuti ſolet hmōi clipeo repellant. Difficile
eſt quin potius impoſſibile ꝑturbationū vitijs
carere quēpiā: eo ꝙ incentiua vitioꝝ oim titil-
lent animos: ⁊ quaſi in meditullio ſit noſtrū iu-
diciū vel abijcere cogitata vel recipere. Opti-
mus ille eſt qui minus vrgetur: veluti ſi egre-
gios impreſſos reprehēdas i corpore neruos.
Et hoc eſt qd̄ alijs verbis propheta ſignificat.
ps. lxxxj. Turbatus ſum ⁊ nō ſum locutus. Et
illud Archite tarentini ad villicū negligentē.
Jam te verberib⁹ enecaſſem niſi iratus eſſem:
ſicut iraſci hois eſt: nō ꝑficere irā chriſtiani: ſic
ois caro cōcupiſcit que carnis ſunt: ſed noſtrū
eſt voluptatis ardorē maiori chriſti ardore re-
ſtringere: et laſciuiens iumentū frenis inedie
ſubiugare: vt nō libidinem ſed cibos querat ⁊
deſideret. Sed cur iſta: vt hominē eſſe te noue-
ris: ⁊ paſſionibus humanis niſi caueris ſubia-
cere. De eodē cūcti facti ſumus luto: in ſerico
et in pānis eadē libido dn̄atur: nec regū purpu
ras timet: nec mēdicantiū ſpernit ſqualorem.
Multo eī melius eſt ſtomachū dolere ꝙ̄ men
tem: imperare corpori ꝙ̄ ſeruire: greſſu vacil-
lare ꝙ̄ impudicitia: nec ſtatim penitētie nobis
blandiantur ſubſidia q̄ ſunt infeliciū remedia.
Cauendū eſt vulnus qd̄ dolore curatur. Aliud
eſt integra naui ⁊ ſaluis mercib⁹ portū ſalutis
intrare: aliud nudum herere tabule ⁊ crebris
fluctuū recurſibus ad aſperrima ſaxa collidi.
Neſciat vidua bigamie indulgētiā: nec noue-
rit illud apl̄i. j. Cor. vij. Melius eſt nubere ꝙ̄
vri. Tolle ꝙ peius eſt vri: et per ſe bonū nō erit
Gen. 4. nubere. Prim⁹ lamech maledictus ⁊ ſangui-
narius et de ſtirpe cayn deſcendens vnā coſtā
diuiſit in duas ⁊ plantariū bigamie.

¶ Et quia virginibus et §. IIII.

viduis maxime opꝫ vacare caſtitati ſeruande
abſtinendo ſe ab actibus venereis quibuſcūqꝫ
mentis ⁊ corporis: quomodo ſeu quib⁹ gradi-
bus perueniat ad perfectā caſtitatē: ponit ve-
nerabilis Johānes caſſianus in. ij. coll. chere-
monis dicens ſic. Sex gradibus licet multa a
ſeinuicē ſublimitate diſtantibus: faſtigia caſti-
tatis precelſa diſtinguā: vt quedā media: q̄ ta-
men multa ſunt pretermittā. Quoꝝ ſubtilitas
ita humanos ſubterfugit ſenſus: vt ea nec mēs
inſpicere nec lingua valeat ꝓloqui: quib⁹ ſen-
ſim caſtitatis ipſius perfectio quotidianis ſuc
ceſſib⁹ adoleſcit. Scōm ſimilitudinē nāqꝫ cor-
poꝝ terrenoꝝ que ſingulis dieb⁹ inſenſibiliter
ſui capiūt incrementa: ⁊ dū neſciūt ad perfectū
habitū prouehūtur: ita anime quoqꝫ robur ac
maturitas caſtitatis acquirat. Primus itaqꝫ
pudicitie gradus eſt ne et vigilans impugna-
tione carnali monachus elidat. Secundus ne
mens illius voluptarijs cogitationib⁹ imoret.
Tertius ne femineo vel tenuiter ad ꝯcupiſcen
tiā moueat aſpectu. Quartus ne vigilans vel
ſimplicē carnis ꝑferat motū. Quintus ne cuꝫ
memoria generatiōis humane vel tractus ra-
tio vel neceſſitas ingeſſerit: ſubtiliſſim⁹ mente
volūtarie actiōis ꝑſtringat aſſenſus: ſed velut
opus quoddaꝫ ſimplex ac miniſterio humano
generi neceſſario cōtributū: trāquillo ac puro
cordis cōtemplet intuitu: nichilqꝫ amplius de
eius recordatione cōcipiat ꝙ̄ ſi operationē la-
terū vel cuiuſlibet alterius officine mente per-
tractet. Sextus caſtimonie gradus ne illece-
broſis fantaſmatibus feminarū vel dormiens
illudat: licet eī hāc ludificationē pctō eſſe ob-
noxiā nō credamus: ꝯcupiſcentie tamē adhuc
medullitus latitantis indiciū eſt: quā tamē il-
luſionē diuerſis modis ꝯſtat accidere. Nā ſm
illū vſum quē vigilans exercere ꝯſueuerat vel
cogitare: etiā dormiens vnuſquiſqꝫ tentatur.
Aliter eī fallunt hi qui carnalē copulā norūt:
aliter qui feminee ſunt cōmixtionis expertes.
Hi enim ſicut ſimplicioꝛib⁹ ac purioꝛib⁹ ſom-
nijs inquietantur: ita etiā faciliore diligentia
ac minore labore poſſunt purgari. Illi aūt ſor-
didioribus magiſqꝫ expreſſis fantaſmatib⁹ il-
ludūtur: donec paulatim ſm menſurā caſtita-
tis ad quā vnuſquiſqꝫ cōtendit in odiū illi⁹ rei
quā volūtariā antea ſentiebat: mens etiā ſom-
no ſopita vertatur. Quiſquis igit extractus a
cūctis cōfabulationibus ocioſis: ⁊ mortificat⁹
ab oi ira ⁊ ſollicitudine curaqꝫ mūdana: duob⁹
tm̄ fuerit paximatijs quotidiana refectione cō
tent⁹: ⁊ aque ſatietate ſubtracta: quietē ſomni
triū: ſiue vt alij ſtatuerūt quattuor horarū ſpa-
cio terminarit: nec tamē laboꝝ aut cōtinentie
huius merito: ſed miſeratione dn̄i eā ſe credi-
derit adepturū: quia ſine hac fide vana eſt ois
humani laboris intētio: nō amplius ꝙ̄ ſex mē-
ſibus perfectionē iſtius impoſſibilē ſibi nō eſſe
cognoſcet: euidens tamen eſt iā proxime puri-
tatis indiciū incipere eā de proprijs laboris in- Pſal.
duſtria nō ſperare. Si enim vim verſiculi illi⁹ cxxvi.
vnuſquiſqꝫ in veritate cōceperit. Niſi dn̄s edi-

ficaue.vo.in va.labo.q̄ edifi.eā.ſequeꝛ vt ne de puritatis meritis extollaꝛ:intelligens eā ſe nō ſua diligētia:ſed dñi miſericordia ɔſecutū: nec cōtra alios immuti rigore moueatur ſciens hu manā nichil eſſe virtutē: ſi eā virtus diuina nō iuuerit. Hec Joh.caſſianus. Qui etiam ponit hāc eſſe differentiā inter cōtinentiā ꝛ caſtitatē: vt ɔtinens dicatur qui patiꝛ magnos ſtimulos tentationū carnis ſed nō vinciꝛ. Caſtus ꝙ par uos vel nullos:ꝗuis ſepe pro eodē ſupponant. Nā ꝛ caſtitas etiā large diciꝛ eſſe in ſtatu cōiu gali dum ſcʒ abſtinet ab aliis corruptelis : etſi actū coniugalē exerceat vt dictū eſt. Uidualis ſtatus cōgruit non ſolū feminis q̄bus defuncti ſunt viri earū:ſed ꝛ quicūq mares vel femine: qui amiſſa virginitate abſtinēt ꝛ ꝓponūt abſti nere ab actibus venereis:etiā cōiugii: ſiue ſint in religione ligati ſiue in ſeculo cōſtituti.

De dñis tpalibus. Titu.iii.

Oꝛ dominiū vniuerſi cōſiſtit in ſummi pon tificis autoritate ꝛ regali poteſtate. Cap.j.

Conſtituit eum dñm domus ſue:ꝛ principē oīs poſſeſſio nis ſue.ps.cuij. Loquiꝛ hic ad litterā ꝓpheta de ioſeph qui comperta ei⁹ ſapientia: prudētia ꝛ bonitate cōſtitu tus eſt a pharaone rege egy pti gubernator totius regni ſui:ꝛ primus prin ceps poſt eū. Dixit eñ ei pharao.Ecce cōſtitui te ſup vniuerſam terrā egypti:ꝛ dedit ei anulū ſuū in manu eius ꝛc. Et vt habeꝛ diffuſe hiſto ria Gene.xlj.Et poteſt exponi ꝛ adaptari iſtud ad quēlibet dñm temporalē ꝛ iuſtū principem. Ubi ſciendū vt dicit Gelaſius papa.ꝙ duo ſunt quib⁹ principaliter regiꝛ hic mundus:autori tas ſcʒ ſacra pontificū:et regalis poteſtas. Jn quib⁹ tanto eſt grauius pondus ſacerdotum: quanto pro ipſis regiminib⁹ hominū in futuro examine deo reddituri ſunt rationē. diſt.xcvj. duo. Ex hoc patet ꝙ iſta dominia ꝛ principat⁹ ſubalternanꝛ ꝛ nō ſunt paria : ſed tēporale do minū eſt ſub eccleſiaſtico ſeu ſpūali:quia impe rator qui diciꝛ dñs orbis et princeps abſolute eſt ſub papa ꝛ ab eo iudicaꝛ ꝛ cōfirmaꝛ ꝛ depo nitur. Jſta ſunt duo luminaria. Gēn.j.poſita in firmamēto celi:luminare maius ſcʒ pontifica tus:ꝛ minus ſcʒ imperii principatus:qui vt lu na lumen recipit a ſole: ita ipſe ſuā claritatem habet a papa. Preeſt tamen luminare maius id eſt ſol diei: quaſi ſcʒ pricipale exercitiū pape eſt circa ſpiritualia et animas. Luminare mi nus.i.luna preeſt nocti ad eam illuminandam quia imperiū ꝛ ſecularis dignitas eſt circa tē poralia ꝛ corporalia ꝛ vnū debet iuuari per al terū in gubernatione ꝛ directione mūdi. Unde Nicolaus papa. Cum ad verum ventū eſt.i.ad diſcuſſionē veri ſcilʒ ad tēpus chriſti: vltra ſibi nec imperator iura pontificatus arripuit : nec pontifex nomē imperatoriū vſurpauit: qm̄ idē mediator dei ꝛ hominum homo chriſtus ieſus actibus ꝓpriis ꝛ dignitatibus diſtinctis offi cia poteſtatis vtriuſq diſcreuit propria: volēs medicinali humilitate ſurſum efferri: non hu manā ſuperbia rurſum in inferno demergi : vt et chriſtiani imperatores pro eterna vita pon tificibus indigerent:ꝛ pontifices pro curſu tē poraliū tantūmodo rerū imperialibus legib⁹ vterentur:quatinus ſpiritualis actio a carna libus diſtaret incurſibus:et deo militans mi nime ſecularib⁹ ſe negociis implicaret : ac vi ciſſim non ille rebus diuinis preſidere videre tur qui eſſet ſecularibus negociis implicatus. diſt.xcvj.Cū ad verū. Jdem Cyprianus diſt.x. Et dicit ibi glo. ꝙ ſumma nobis a deo cōceſſa ſunt dona ſcʒ ſacerdotiū ꝛ imperiū vt habetur in auť.quomodo oportet epos in princi.coll'.j. Et de papatu quidē ꝛ aliis prelaturis eccleſia ſticis diciꝛ in ſuis titulis. Nunc autē de prin cipatibus ſecularibus agendū : quorū primus et principalis diciꝛ imperator / deinde reges/ duces / marchiones / comites /et barones. Et vbi ꝑ plures ciuitates regunꝛ ꝛ ad tēpus offi cium durat nō ꝑpetuo:cōſules priores antiani vel aliis nominibus nūcupantur . Et imperiū quidē ſeu monarchia mundi diuerſis tēporib⁹ fuit apud varias nationes ꝛ in diuerſis parti bus mūdi. Quattuor eñ monarchie fuerūt figurate per quattuor animalia que vidit Da niel propheta exire de mari magno. Dañ.vij. Monar chia ſi gurat.

Prima enim ſimilis leene fuit monarchia aſſyriorū que cepit a nino: ꝛ finita eſt in baltha ſar .vt patet Dañ.v. Scdā ſimilis viſo fuit perſarum ꝛ medoꝝ que inchoata eſt in Cyro:ꝛ terminata in dario vltimo deuicto ab alexan dro magno. Tertia fuit grecoꝝ ſimilis par do que initiū ſumpſit in alexandro: et quaſi in eo finē habuit : diuiſum eſt dominiū eius poſt mortem in plures reges. vt patet.j.Macha.j. Quarta fuit romanorū ſimilis ferocis be ſtie diſſimilis aliis . Huius principium fuit in Julio ceſare qui ſibi vſurpauit imperium : ſed perfectionem habuit in ſucceſſore eius imme diato Octauiano. Romani autem ipſi ortum habuerunt a Romulo: qui primus vrbem Ro mam condidit paruam tunc in monte auentia no tempore Achaz regis Jude . Et hoc fuit a creatione mundi. anno . iiij . M . cccclxxxix. et poſt.dccl. annos ab ipſius vrbis prima edifi catione natus eſt ieſus chriſtus anno imperij

ipſi⁹ Octauiani.xlij. Et primo quidē roma re-
cta eſt ꝛ gubernata per reges: qui ſeptē fuerūt
ſibiīnuicē ſuccedētes icipiētes a romulo: ꝛ ter
minātes in tarquiniū ſuperbum. Deinde per
conſules duos qui creabanꝫ per annū: quibus
aliqñ additi ſunt tribuni et pretores: demū ꝑ
imperatores: et adhuc permanet talis monar
chia. Nā imperator vl rex romanorū mutata
eſt tamē monarchia quātū ad locū. Nā ſedem
romani imperij q̄ erat in occidēte.ſ.rome Con
ſtātinus imperator conuerſus ad fidē ſub quo
imperiū collū ſuppoſuit iugo xp̄i: tranſtulit in
orientē.i.cōſtantinopolim ab eo amplificatā: ꝛ
ab ipſo poſtea denominatā circa ānos dñi.ccl.
vel circa. Et ſedē ſummi pontificat⁹ Silueſtro
et ſucceſſorib⁹ in vrbe dimiſit: multis ciuitati-
bus et ꝓuincijs in italia ſibi donatis. Deinde
imperiū romanorū tranſlatū eſt de cōſtantino
poli in Franciā per adrianū papā: collato im-
perio karolo magno regi Francoꝝ: q: italiam
liberauit de manu ꝛ dñio lōgobardoꝝ: et mul-
tū exaltauit chriſtianitatē: ex bellis victorio-
ſus cōtra infideles precipue ſaracenos. Et hoc
anno dñi octingētesimo vel circa. Demū trāſla
tū eſt de Francia in alemaniā. dato impio pri-
mo Othoni anno dñi nongenteſimo vel circa.
Et apud eos durat adhuc anno in quo ſumus
ſcȝ. M.cccc.xlviij. Sȝ hoc mutatū eſt ꝙ vbi pri⁹
imperiū dabaꝫ per ſucceſſionē ſuccedētib⁹ fi-
lijs parētib⁹ ſuis: per papā ordinatū eſt ꝙ de-
tur per electionē q̄ fit a ſeptem prelatis ꝛ cōfir
maꝫ ꝑ papā: ꝛ per eū coronaꝫ. Poſt imperato
rē ſunt reges plures in ppl'o chriſtiano. vt rex
Francie: rex anglie: rex aragonie: rex caſtelle:
rex nauarre: rex portugalie: rex ſicilie: rex da-
cie. rex cypri. Et cū oēs dñi et reges ſeculares
deberēt eſſe ſub impatore: mlt̄i tñ reges nō re-
cognoſcūt eū vt ſuperiorē ſuū: tuētes ſe vel priui
legio ſiue alio iure vel poti⁹ de facto: vt rex frā
cie ꝛ dux venetiarū ꝛ alij dñi. De quolibet er-
go principe iuſto ſiue impatore ſiue rege ſiue
aliter rectore poteſt dici illud. Cōſtituit eū pri
cipē ꝛc. Et de hac materia habeꝫ in.c. ſequēti.
Et multa etiā in tit. de ſummo pōtifice ꝛ pote-
ſtate ei⁹. Cōſtituit eū dñm dom⁹ ſue. ꝛ pñ. oīs
poſſeſſionis ſue. In quib⁹ verbis tria poſſunt
notari que debēt eſſe in domino temporali.
¶ Ut nō habeat dñiū vſurpatū: ibi. Cōſtituit.
¶ Ut poſſideat virtutē ꝑ ornatū: ibi. eum.
¶ Ut exerceat actū regulatū. ibi. dñm dom⁹.

¶ Quantum ad primum §.I.

ſicut ioſeph de quo loquiꝫ. pſ̄. non ſibi accepit
dñium et principatū: ſȝ is q̄ poterat.ſ. rex egy-
pti eum conſtituit dñm ꝛ principē. Ita ad hoc
vt quis ſit dñs verus oportet ꝙ cōſtituaꝫ dñs
ab eo qui pōt: ꝛ non ſibi vſurpet. Dicit eñ Leo
papa. Principatus quē metus extorſit.i. vio-
lentia: aut ambitus occupauit: etſi actibus vel
moribus nō offendat: ipſius tñ initiū ſui eſt pni
cioſus exemplo.j.q.j. principatus. Unñ ꝛ xp̄s q̄
eſt rex regū ꝛ dñs dominantiū non ſibi vſurpa-
uit dominiū: ſed ait pſ̄.ij. Ego cōſtitutus ſum
rex ab eo.ſ. deo. Tūc autē pōt quis dici dñs ab
eo/ qñ poſit⁹ eſt in dominio legitimo modo vel
a deo immediate: ſicut Moyſen cōſtituit prin- Exo. iij
cipem populi ſui: et Saulem primū regem po- j. Reg. x
puli ſui: et male ſe habentē in principatu: Da- j. re. xiij
uid hominē ſm cor ſuuȝ: vel mediate a populo
vel collegio ſeu principe qui hȝ iuſte hāc pote-
ſtatē: ſicut Ioiadas ſummus ſacerdos cū con
ſenſu populi conſtituit regē iuda Ioas adhuc
paruulū occiſa Athalia q̄ ſibi vſurpauerat re-
gnū.ij. Paraꝫ.xxiij. Et Adrianus papa cōſti-
tuit Karolū imperatorē. Et rex aliquis dat du
catū vel dominiū alicuius ciuitatis ſiue alicui:
ſicut Pharao rex egypti dedit principatū Io
ſeph ꝛ cōſtituit eum dñm ꝛc. Si eñ aliqs dñs
iniuſte capit vel tenet aliquā ciuitatem vel ca
ſtrū ſine legitimo titulo: fur et latro eſt. Sicut
Abſalon q̄ per fraudē ꝛ violētiā abſtulit regnū
patris ſui Dauid: ſed valde modico tp̄e gaui-
ſus eſt ꝛ deuictus vt latro fugiēs in mulo ꝑ co-
mā capitis in arbore ſuſpēſus remanens occi-
ſus eſt.ij. Reg.xviij. Talis ergo q̄ tenet domi-
niū vſurpatū cōtinue in pctō mortali ꝑmanet.
Nec ſaluari poteſt niſi reſtituēdo ei cuius eſt.
Teneꝫ etiā ad reſtitutionē oīm reddituū quos
habuit ab illis locis vſurpatis ꝛ expēſis habi-
tis. Et vt homicida eſt iudicādus q̄tuȝ ad eos
quos fecit per ſe vel ſuos officiales occidi vel
mutilari: lȝ illi digni fuerint morte ꝓpter ma-
leficia ꝑpetrata.xxiij.q.v. ſi nō licet. Nec debȝ
abſolui qñ hoc clarum eſt: niſi diſponat ſe ad ſa-
tiſfaciendū ꝛ dimittendū ſi titulum iuſtificatū
habere nō poſſit. ar. de pe. di.v. falſas. Et dicit
Hoſti. extra de iudi. nouit. ꝙ nulla ciuitas pōt
ſe dare alicui dño/ nec pōt titulū dñij iuſtifica
re: q: hoc eſſet in preiudiciū impatoris: qđ eſt
intelligēdum de ciuitatibus vel caſtris ſubie-
ctis imperio. Nam de his que ſunt de iuriſdi
tione eccleſie collatio vel iuſtificatio tituli ꝑti
net ad papā: ſicut in marchia plures ciuitates
collate ſunt ab eo diuerſis perſonis in vicaria-
tum: de certis tributis annalib⁹ reddēdo. Di-
cit etiā Arch. ꝙ q̄uis crimē leſe maieſtatis ha-
beat locū in perſonā inferiorez a principe.i. in
alijs dñis q̄ in imperatore: vt colligi pōt.ij.q.
j. in primis. §. de perſona ep̄i. Hoc tñ intelligit
de dño qui hȝ iuſtū titulū: ſed aliquis tyrānus
dici pōt: et debet etiā qui hȝ iuſtum titulū: ſi nō
querit de ſubditis vtilitatē ꝛ boni cōis/ ſed ꝓ-

priam vtilitatē ⁊ cōmoditatē: faciens iniuſtas extorſiones/leges/⁊ mandata iniqua: vt dicit Tho.in li.de regimine principū. Vex talibus dn̄is habētibus manifeſte iniuſtum dominiū: q̄uis ſubditi non teneant̄ obedire/nec eis ſol
ğ.ij.q. uere tributa vel gabellas ⁊ hmōi:tn̄ ſm Tho.
cxl. ar. in ſum.ad vitandū ſcandalū ſuū et aliorū bonū
vi.ad eſt obedire ⁊ reuereri in his que nō ſunt cōtra
iij. deū.Vn̄ Amb.Julianus imperator q̄uis eſſet apoſtata/habebat tn̄ ſub ſe xp̄ianos milites quibꝰ cū dicebat:ꝓducite aciem ꝓ defenſione reipubli.obediebāt ei. Cū aūt diceret:ꝓducite arma in xp̄ianos: tunc recognoſcebāt imperatorē celi.xj.q.iij.Julianus.Habētibus vero iuſtū dominiū quantūcūq; malis tenent̄ ſubditi obedire i licitis ⁊ reuereri ⁊ collectas ⁊ gabellas legitimas ſoluere. Vn̄ princeps ap̄ſtorū in prima canonica.Obedite dn̄is veſtris:non tm̄ bonis ⁊ modeſtis/ſed etiā diſcholis.Et Rom̄. xiij.Qui poteſtati reſiſtit/dei ordinationi reſiſtit:et ipſe ſibi damnationē acquirit. Nā vt ait Aug.de ciui.dei. Prouidētia diuina regna cōſtituunt̄ humana:ſicut dictum fuit a deo nabuchodonoſor monarche. Sciant hoīes q: dominatur altiſſimus in regno hominū ſcz ꝓuidentia ſua:⁊ cuicunq; voluerit dabit illud ⁊ humillimū.i.viliſſimū conſtituet ſuper illud: cum.ſ. ſibi placuerit.Dan̄.iiij.ſicut patet exemplū de Joſeph qui de carcere trāſiuit ad dominium. Conſtituit em̄ eum dn̄m ⁊c.Et hec de primo.

Quantū ad ſecundū debet §.II.

dn̄s quilibet ⁊ rector eſſe virtutibus ornatus: ſicut fuit Joſeph dn̄s cōſtitutus.Ad ip̄m ei refertur cū dicit eum.ſ.Joſeph de quo immediate locutus fuerit. Sap̄.j.Diligite iuſtitiā q̄ iudicatis terrā:ſentite de dn̄o i bonitate. Juſtitia aūt eſt oīs virtus: nec heſperus nec lucifer eſt ita clarꝰ ait ph̄s.v.eth̄.vt em̄ ait.Leo papa. Integritas p̄ſidētiū ſalꝰ eſt ſubditoꝝ. Nā totꝰ dn̄i familie ſtatꝰ ⁊ ordo nutabit:ſi qd̄ requirit̄ in corpe:nō inueniat̄ i capite.i.rectore a dn̄o.di.lxj miramur.Et Jſid.Juſtū eſt principē obtēꝑare legibꝰ ſuis:tūc em̄ iura ab aliis ſeruāda exiſtimet:qn̄ ip̄e eis p̄mꝰ reuerētiā p̄bet.di.ix.c.Juſtū Jmitet̄ g̊ dn̄s q̄libz t̄palis dn̄z ioſeph q̄ iterpretat̄ augmētū: q: auctꝰ fuit i oī v̄tute ab adoleſcētia ſua Jn cuiꝰ figurā pr̄ eiꝰ fecit ei tunicā polimitā.i.variis coloribꝰ itextā: ⁊ talarē.i. vſq;ad pedes.Geneſ.xxxvij.q̄ ſignificat cōuerſationem eiꝰ variis v̄tutibꝰ ornatā:et in bono vſq; ad finez perſeuerātē in virtutibus:videlz

- In venereorum caſtimonia.
- In diuinorum ſapientia.
- In agendorum prudentia.
- In aduerſorum benigna patientia.

Manifeſtū eſt de caſti- §.III.

tate ioſeph cū expoſuerit ſe periculo mortis: ⁊ incurreret ſqualorē carcerj ⁊ notā infamie ne ſcelus adulterij ꝑpetraret:ad qd̄ dn̄a ſua vxor patroni eiꝰ inuitabat:⁊ ſepe blādiciis ⁊ ꝓmiſſionibꝰ variis alliciebat.vt ptz Gen̄.xxxix.Sit g̊ dn̄s caſtus et pudicus:ſit cōtentus vxore ſua. nō querat alienas vel concubinas:ſeruet illud Tob.iiij.Preter vxorē tuā nunq̄ patiaris crimen ſcire.Nā fornicatores et adulteros iudicabit deꝰ.Heb̄.xiij.Et ſicut dn̄s in ſe dz eſſe caſtus idē querere dz in familia ſua. Lex oīs diuina pariter ⁊ humana etiā ethnicoꝝ mandat adulteria: inceſtus et vicia cōtra naturā acriter puniri. Seruari faciat legez in ſe ⁊ familia ſua:ſicut fecit ille gētilis dn̄s Chalencus:q̄ cū reperiſſet filiū ſuū adulteriū perpetraſſe: ⁊ ſm legē adulter deberet oc̄lis priuari populū ſuū ꝓ eo intercedētem in parte exaudiuit: vno tm̄ oc̄lo ſibi eruto:⁊ vt lex firma maneret ſibi aliū oculū erui fecit. O quanta mala ſequūt̄ effrenem libidinē dominoꝝ et ſuoꝝ curialiū:quot homicidia et extermīnia regnoꝝ. Rex Salomon ꝓpter amorē mulierū inordinatum infatuatus eſt:⁊ in cultū idolatrie cecidit.iij.Reg. xj.Antonius q: repudiauit vxorē ſororē Octauiani/⁊ adheſit libidinoſe regine egypti Cleopatre:amiſit regnū totius orientis:deuictꝰ ab Octauiano bello nauali ⁊ terreſtri:⁊ demū ſeipſum occidens/⁊ merito: q: vt dicit̄.ij.q.j.ſcelus.Rex dici non pōt qui nullo ſalubri regimine corpꝰ regit: ſed lubrica eneruatiōe illicitis motibus eiꝰ cedit. Et vt dicit Sen̄. Nichil tā mortiferū humanis ingeniis vt luxuria eſt: et ideo caueat ne in ſe ⁊ populo ſuo libido dominet̄:ſed virtꝰ caſtitatis eniteat.Sap̄.iiij.O q̄ pulchra eſt caſta generatio cum claritate ⁊c.

Secundo fuit Joſeph ſa- §.IIII.

piētia decoratus.ſ.cognitione diuinoꝝ: vt ptz. in expoſitiōe ſomnioꝝ regis Pharaonis ⁊ ſeruoꝝ eius.Gen̄.xlj.Unde ⁊ Sap̄.vj.dicitur.Si delectamini regnis ⁊ ſedibus o reges populi: diligite ſapientiā vt in perpetuū regnetis. Et Plato aſſerebat reſpublicas fore btās ſi eas regerent ſapiētes:vel qui ſapientie vacarent. Propter hoc mandauit dn̄s vt rex cōſtitutus in populo deberet habere ſecū legem dn̄i ſcriptā:vt i ea ſepe legeret ⁊ in diuinis inſtruerent̄. Alexāder magnus habuit in magiſtrū Ariſt. ſummū ph̄oꝝ. Karolus magnus alchuinū doctiſſimū in omnibus ⁊ ſanctū virū: ſanctus Ludouicus rex francoꝝ habuit in magiſtros magnos theologos magiſtros predicatoꝝ et minoꝝ ſanctos viros. Tales igitur viros ꝓbos ⁊ doctos dz quilibet dn̄s ꝓcurare ſecū habere:

ꝓ inſtructione ſui ⁊ cōſultatione ⁊ eruditione
ſubditoꝝ in his que ſunt xp̄iane religiōis. Et
quidē pꝛimus dux populi iſrael a deo cōſtitu=
tus Moyſes eruditiſſimus fuit in omni ſapiē=
tia egyptioꝝ/⁊ chaldeoꝝ/⁊ diuinoꝝ. Daniel
cū ſocijs cōſtituti pꝛincipes ꝓuinciarū a rege
nabuchodonoſoꝛ fuerūt eruditiſſimi in huma
na ⁊ diuina ſapiētia. Ptolome⁹ philadelphus
rex egypti doctiſſim⁹ ⁊ ita ſtudioſus: vt.lx.mi=
lia volumina libꝛoꝝ i ſua bibliotheca ꝓcurauе
rit. Juli⁹ ceſar ⁊ Octauian⁹ pꝛimi impatores
fuerūt pitiſſimi in ſciētijs humanis: ⁊ merito.
Dicit eñ Sap̄.vj. Rex ſapiēs ſtabilitas ppl̄i.

¶Tertio fuit Joſeph pꝛudēs §.V.
in agendis: vt ptʒ in ꝓuiſione neceſſarioꝝ ꝓ
tēpoꝛe famis future cōgregare faciēdo triticū:
⁊ in diſpenſatiōe diſcreta eoꝝ tēpoꝛe et modo
cōgruo: ⁊ oꝛdinatione ſuoꝝ fratrum in exerci=
tijs ⁊ alijs: vt ptʒ Gene.xlvij. Quiſputas fide=
lis diſpenſatoꝛ ⁊ pꝛudēs quē conſtituit dñs ſu
per familiaʒ ſuam? Mat.xxiiij.q.d.rarus eſt.
Debet ergo dñs eſſe pꝛudens in ꝓuidendo po
pulo ⁊ ciuitati neceſſaria ꝓ tempoꝛe nō ſolum
pꝛeſenti: ſed futuro in obuiādo periculis: in di
ſpenſandis neceſſarijs ⁊ officijs. Et (vt dicit ca
non) nec alicui cōcedendū eſt vnde alij ſcrupu=
loſo coꝛde moueant. Et ſeruādū illud: Tēpoꝛe
nō omni/nō omnibus omnia credas. Qui faci
le credit/credit eſſe miſer. Sicut fecit Amon.
Nam cū ad eū conſolandū ſuper moꝛte patris
miſit Dauid oꝛatoꝛes vt ad amicū: ſui cōſilia=
ij.reg.x. rij dixerunt ei ꝙ non cauſa amicitie/ſed ad ex=
ploꝛandā terrā ſuā miſerat. Qđ ille nimis fa=
cile ad credēdum audiens/dehoneſtauit illos
oꝛatoꝛes pꝛecidēdo veſtes eoꝝ vſqꝫ ad nates:
⁊ radendo dimidiū barbe eoꝛum: ꝓpter quam
iniuriam Dauid iſte mouit bellum contra eū:
vicit/⁊ dure puniuit eū. Sit quoqꝫ pꝛudens in
vitando bella cū poteſt: qꝛ varius euentus bel
li. Et vt dicit gl. oꝛdinaria ſup epiſtolas Pau
li. In pace pꝛincipū quies et vigoꝛ ſeruatur ec
cleſiarū. Nā in bellis tepeſcit pietas: diſcipli=
na ſcʒ coꝛrectionis diſſoluitur/ et caſtitas vio=
latur: et alia mala innumera ſequunt. Conſti=
tuat fideles ⁊ iuſtos officiales q̄ ꝓcurēt quie=
tem populi: ⁊ iuſtam equitatē ⁊ vtilitatem dñi
ſui: nō locupletationē ſui: vt cōmuniter fit per
nimias extoꝛſiones. Remoueat occaſiōes diſ=
ſenſionū cōſanguineos honoꝛabiliter tractan=
do: quietem eoꝛum nō emulationē pꝛocurādo:
vt fecit Joſeph.

¶Quarto debet eſſe cōſtans §.VI.
in aduerſis ⁊ benignus: vt non reddat malum
ꝓ malo: ſed oblitus iniuriarum humane ſe ha
beat ⁊ munifice ad inimicos vt eos ſic ad ſe tra
hat: ſicut fecit Joſeph qui non ſolum patiēter
tulit iniuriam maximā factam ſibi a fratribus
de venditione eius: ſed eis indulſit et benigne
tractauit prouidens large eis de neceſſarijs.
Sic de Julio ceſare refert Seneca: ꝙ omnium
recoꝛdabatur pꝛeterq̄ iniuriaruʒ. Sic Titus
imperatoꝛ qui ob bonitatē ſuam dictus eſt de=
litie generis humani: comperto ꝙ germanus
eius tractabat moꝛtem eius ſcʒ Domitianus:
vt in imperio ſuccederet: nil mali ſibi intulit:
ſed tñ rogauit eum lachꝛymis vt deſiſteret a
malis eius conatibus. Sic ſanctus Dauid rex ij. Regū
cum ei ſemel ſubditus eius malediceret cōtu= xvj.
melias inferendo/ ⁊ lapides contra eum iaciē
do: noluit in aliquo a ſuis ſibi moleſtiam infer
ri ſibi parcens in regnum reuerſus. Et hoc eſt
quod dominus mandauit in lege Leuiti.xix.
Nō eris memoꝛ iniurie ciuium tuoꝛum. Et in
lege euangelica. Benefacite his qui oderunt
vos. Mat.v. Sit ergo Joſeph in moꝛib⁹ qui=
libet dominus: augmentū ſcʒ virtutum conti=
nuum: augendo etiam rempublicam. Unde et
dominus oꝛbis et pꝛinceps imperatoꝛ dicitur
Auguſtus ab augendo: ſcʒ rempublicā. Et re=
cipit in ſui coꝛonatione triplicem coꝛonā. Fer
ream ab archiepiſcopo Coloniēſi aquiſgrani.
Et ſignificat conſtantiā ⁊ foꝛtitudinem ad de=
bellandum inimicos eius. Argenteam acci=
pit ab Archiepiſcopo Mediolanenſi: et ſigni=
ficat propter ſonoꝛitatem ſapientiam: et pro=
pter claritatem pꝛudentiam. Auream a papa
in eccleſia ſancti Petri: ⁊ ſignificat eius beni=
gnitatem.

¶Quantum ad tertium §.VII.
pꝛincipale debet habere actum ⁊ exercitiū re=
giminis regulatū ſm rationem: vt ſit dñs do=
mus ſue / et pꝛinceps omnis poſſeſſionis ſue. Jo. viij
Non enim eſt dñs /ſed ſeruus qui facit pecca=
tum: et tot dominoꝝ quot vicioꝛum. Regat er
go ſm regulas rationis et ſm interpꝛetationē
nominis dñs. Dicit eniʒ dñs quadrupliciter.
¶Pꝛimo: do minus ꝓpter eius parcitatem.
¶Secundo: do minas ꝓpter eius ſeueritatē.
¶Tertio: do manus propter eius pietatem.
¶Quarto: do munus ꝓpter ei⁹ liberalitatē.
¶Debet ergo dominus domui ſue dare min⁹
id eſt parum: nō pꝛodigaliter: vt faciunt cōmu
niter domini facientes magnas extoꝛſiones a
ſubditis vt poſſint facere expenſas ſuperfluas
in veſtibus ſuis et familie: in conuiuijs /ludis
⁊ mimis /et ſimilibus. Dicitur enim Sapiētie
ix. ꝙ ſapientia docet ſobꝛietatem. Uel etiā da=
re minus debet ſcʒ aliquid in penis q̄ merea=
tur vicium delinquentis: quod pertinet ad cle
mentiā que eſt diminutiua penarū ſm rationē

q.ij.q. tamēvt ponit Tho.in ſum.Un̄ Prouer.xx.de
cl vij.ar Miſericordia et veritas cuſtodiūt regē et cle-
ticu.j.⁊ mētia firmat thronꝰ eiꝰ. ¶ Debet ſecūdo dare
xxiiij.q. minas.ſcꝫ erga ſubditos incipiēdo a domo fa
ad.iij. milie ſue vitionis:vt vitia nō dimittat impuni
ta.Hiere.j. Ecce cōſtitui te ſup gētes ⁊ regna:
vt euellas et deſtruas ⁊ diſſipes ⁊ diſpdas:ſcꝫ
vitia variis modis ſm varietatem eoꝝ. Et ad
Ro.xiij. Nō ſine cauſa gladiū portat.ſ.dn̄s tē-
poralis ⁊ poteſtas.Dei em̄ miniſter eſt vindex
in irā ei qui male agit.Sicut fecit Saul ꝗ trāſ
greſſorē inuentū filiū ſuū Jonathā ſui mādati:
ꝙuis victoriā habuiſſet occidere voluit:ſed po
pulꝰ impediuit.j.Regū.xiiij. Hinc et Aug.ſu
per ps.Inuigilet diſciplina : ſicut cuiqꝫ regēti
apta et accōmodata eſt nō ſolū ep̄o regēti ple-
bē ſuā:ſed et pauperi regenti domū ſuā: diuiti
regēti familiā ſuā:iudici regenti ꝓuinciā ſuā:
regi regēti ſuā gētē . Ita nulli hoim claudēda
eſt miſericordia:nulli pctō īpunitas relaxāda
xxiij.q.iiij.Duo iſta noia. Nāvt dicit Ambro.
in li.de offi.Cū vni parcit indigno:ad ꝓlapſio
nis contagiū ꝓuocat vniuerſos.Facilitas em̄
venie incētiuū tribuit delinquēdi.xxiij.q.iiij.
Eſt iniuſta.Debet tertio dn̄s dare manꝰ adiu-
trices ad perſonas precipue miſerabiles ⁊ ab
aliis oppreſſas.ſm illud Prouer. vlti. Manū
ſuā aperuit inopi:et palmas ſuas extendit ad
paupes.Unde et Hiero.ſup Hieremiā. Regū
proprie eſt facere iudiciū et iuſticiā et liberare
de manu calumniantiū vi oppreſſos:⁊ peregri
no pupilloqꝫ et vidue qui facilius opprimūtur
a potētibus auxiliū prebere.et vt curā maiorē
eis inſereret preceptoꝝ dei intulit. Nolite con
triſtari vt nō ſolū eripiatis : ſed nec patiamini
vt veſtra negligētia eueniat eos ab aliis cōtri
ſtari:et poſtea itulit. Si hec feceritis reges iu
da tenebitis priſtinaꝫ poteſtatem. ¶ Quarto
debet dn̄s dare munus.Et primo quidē debi-
tū. vt nō faciat gratis artifices : vel agricolas
pro ſe laborare:non dando eis mercedē ſuā : ſi
cut faciūt hodie multi nō dn̄i vel officiales:ſed
tyranni ⁊ predatores cōtra illud legis. Nō mo
rabitur opus mercēnarii tui apud te vſqꝫ ma-
ne.Leuiti.xix.Deute.xxiiij.et Tob.iiij.Unde
cōtra tales inuehit Jacobꝰ apoſtolꝰ in canoni
ca ſua.c. v. Ecce merces operarioꝝ veſtroꝝ ꝗ
fraudata eſt a vobis clamat contra vos:et cla-
mor eoꝝ in aures dn̄i ſabaoth introiuit. Neqꝫ
auferat ſubditis ſua bona:vel poſſeſſiones:vel
ab inuitis extorqueat etiā per vēditionem pro
ſui cōmoditate:ſicut fecit rex Achab erga na-
both:quem quia noluit ſibi vendere vineā ſu-
am:vt de ea faceret viridarium:vxor ſua Jeza
bel peſſima fecit eū falſo accuſare de blaſphe-
mia et lapidare, et ſic ipſam vineam obtinuit.

Sed vterqꝫ mala morte periit:achab ſcilicet ⁊
iezabel.iij.Reg.xxj. Sed hoc nō eſt dare mu-
nus. Munera ſunt cum dat quis ex ſua libera
litate eccleſie piis locis ⁊ pſonis bonis vel ad
placandū malos ⁊ obuiandū nocumētis eoꝝ:
vt fecit Jacob ꝗ miſit munera ad eſau dicens.
In muneribꝰ placabo illum.Geñ.xxxij. Hinc
et Marcel.papa.Boni principis eſt ac religio
ſi eccleſias ꝯtritas atqꝫ cōciſſas reſtaurare no
uaſqꝫ edificare ⁊ dei ſacerdotes honorare atqꝫ
tueri.diſt.xcvj.boni.ſicut fecit magnꝰ ⁊ deuo-
tiſſimꝰ Cōſtātinꝰ impator:⁊ karolus qui con-
ceſſerūt maxima munera eccleſiis : ⁊ ꝙplures
de nouo edificare ceperūt. Qui ſic eſt dn̄s do-
mus ⁊ princeps in poſſeſſiōe ſua.i.in his quos
ſubiectos habet. hūc vtiqꝫ deus conſtituit hic
vt collocet eum demū cuꝫ principibus populi
ſui in celo. De vario et multiplici genere regi
minis et quomodo debeat exerceri :habes in
iiij.parte titu. de prudentia.

¶ Nota de cōditionibus §.VIII.

regis et cuiuſcūqꝫ dn̄i et principis boni/quas
ponit Aug.in.xv.lib.de ciui.dei.c. xxiiij. Re-
ges felices dicimus ſi iuſte imperāt. Si inter
linguas ſublimiter honorantiū et obſequio ni-
mis humiliter ſalutantiū nō extollūtur . Si ſe
hoies eſſe meminerint. Si ſuā poteſtatē ad dei
cultū maxime dilatandū maieſtati eiꝰ famula
tū faciunt.Si deū timēt diligūt ⁊ colūt. Si plꝰ
amāt id regnū vbi non timēt habere cōſortes.
Si tardius vindicāt:facile ignoſcūt.Si eandē
vindictā ꝓ neceſſitate regende tuēdeqꝫ reipu
blice:nō pro ſaturādis inimicitiarū odiis exer
cuerint. Si eandēveniā nō ad impunitatē ini-
quitatis:ſed ad ſpem correctiōis indulgēt. Si
qđ aſpere cogent plerūqꝫ decernere miſericor
die lenitate bñficioꝝqꝫ largitate compēſant.
Si luxuria i eis eſt tāto caſtigatior quāto poſ-
ſit eſſe liberior. Si malūt cupiditatibꝰ prauis
ꝙ quibuſlibet gētibus etiā imperare. Et ſi hec
omnia faciūt nō propter ardorem inanis glo-
rie : ſed propter claritatem felicitatis eterne.
Si pro ſuis peccatis humilitatis et orationis
et miſerationis ſacrificium deo vero immola-
re non negligunt . Hec omnia Aug. vbi ponit
xxiiij.conditiones.

¶ Notandum de quattuor §.IX.

neceſſariis rectoribus et reipublice que elicit
Helinādus hiſtoriographꝰ ex lib. Plutarchi
ad Traianū imperatorē: vt refert Uin. in ſpe.
hiſt.lib.iij.c.xxvj. Dicit ergo helinandus. Eſt
reſpublica (vt plutarcho placet) corpꝰ quoddā
qđ diuini muneris beneficio animatur : ⁊ nu-
tu ſumme equitatis agitur: ⁊ regitur quodam
moderamine rōnis. Que enim ad religionem

pertinēt: anime vicē habēt. princeps caput eſt huiꝰ corporis vni ſubiectꝰ deo ⁊ his qui vices dei agūt in terris. Cordis aūt locū ſenatꝰ obtinet. Oculoꝝ aūt ⁊ lingue officia ⁊ aurīū ſibi vēdicāt iudices ⁊ preſides ꝓuinciaꝝ. Officiales et milites manibꝰ coaptanť. q̄ ſemꝑ aſſiſtūt principi. Lateribꝰ aſſimilanť q̄ſtores ⁊ cōmētarienſes: nō illi q̄ carceribꝰ preſunt: ſed comites rerū priuatarū vētris ⁊ inteſtinoꝝ ferūt imaginē Pedes agricole ſunt. Ex his ergo quattuor ſunt q̄ plutarchꝰ principibꝰ inculcare conať. ſ. reuerētiā dei: cultū ſui: diſciplinā officialiū: et poteſtatē ⁊ effectū ⁊ ꝓtectionē ſubditorū. Deniq̄ ait. q̄duis rectiſſime geres ſi nō receſſeris a teipſo. Si primo te cōpoſueris ad virtutē recte ꝓcedēt vniuerſa. Iſta autē quattuor ſic extendit ſeu explicat Helinādus. ¶ Quo ad primū. ſ. reuerētiā dei ſic ait. Miro modo deꝰ intelligentiā ſui ſic infundit vt ſubtrahat: ſic ſubtrahit vt infundat. In multis enim multipliciter lucet. Eſt autē a maieſtate mirabilis: a ſapientia venerabilis: amabilis a bonitate. Et hic

Eccle iiij. eſt funiculꝰ triplex inter creatorē ⁊ creaturā: q̄ faciliter nō rūpitur: vt. ſ. timeať honoreť ⁊ diligať. Coliť aūt deꝰ dupliciter affectu. ſ. mētis et exhibitiōe corporis. ſ. per reuerētiā in ꝑſonis vel rebꝰ. Et in ꝑſonis q̄dē in his q̄ diuina iura miniſtrāt: deꝰ pre ceteris aut honorať aut ſpernitur: cū ſcȝ ipſi ſpernunť. Reuerētia in rebꝰ cōſiſtit aut in corporalibꝰ vt locis ſacris aut ſacrificūs: aut ī ſpūalibꝰ q̄ ſunt iura q̄ ſacris rebꝰ cōgruūt: q̄ temerare ſacrilegiū eſt: ⁊ morte expiādū. Rerū ſacrarū immunitates ꝯuellere inſurgere in deū eſt. ¶ Quo ad ſcđm cultꝰ ſui maxime in tēperātia cōſiſtit. Marcū catonē eodē vino quo remiges contentū fuiſſe tradūt. Caius curiꝰ ſabinoꝝ victor volēs agros ſuos ex ſenatuſcōſulto ampliare gregaliū portiōe cōtētus fuit: malū ciuē dicēs eſſe cui non ſatis eſſet idē qđ ceteris ciuibꝰ. ¶ Quo ad tertiū. ſ. de poteſtate et diſciplīa officialiū. nichil iniquo diuite cōſiliario pernicioſiꝰ. Prouerb. iiij. Omni cuſtodia ſerua cor tuū: q̄m ex ipſo vita procedit. Conſiliariꝰ ſcȝ aſſimilatꝰ eſt cordi. Eſt ergo ꝓuidendū poteſtati ne ꝯſiliariū indigeant: ne ve aliena immoderatiꝰ ꝯcupiſcāt. Nichil iniquiꝰ

Eccli. x q̄ amare pecuniā. Hic eñ aīam ſuā venalē habet. Nō ſolū autē in corde. i. cōſiliario: ſed etiā in vētre ⁊ in inteſtinis reipublice. i. q̄ſtoribꝰ et cōmētarienſibꝰ hec ratio ſeruāda. In lateribus quoq̄. i. illis q̄ principi ſemꝑ aſſiſtunt. Nam a cōuictu mores formātur in domibꝰ prelatoꝝ ⁊ principū. Hodie oīa venalia ſunt: fruſtra apud curiales de teſtimonio cōſcientie / de venuſtate morū / de torrente eloquentie: niſi precio interueniēte ꝯſidis. Ego eñ credo me vidiſſe oſtiarios cerbero duriores. Apud inferos tātū cerberus (vt aiūt) vnus eſt: ſed quot ſunt diuerticula curiarū: tot cerberi. Tota aūt familia aut mordet aut latrat. Vetus prouerbiū eſt. Manꝰ vacua temeraria petitio eſt apđ aduocatos et ipſum ſilētiū venale eſt. Cauſidicorū lingua dānifica ē: niſi eā (vt dici ſolet) funibꝰ argēteis vincias. In lege ſcriptū eſt. Deu. xvj. Iuſte qđ iuſtū eſt exequeris Lege quoq̄ iulia repetundarū munera iudices accipe ꝓhibenť. In epiſtola tamen Seueri imperatoris vetꝰ ꝓuerb. eſt. Nec ſemꝑ nec ab oībus. ſ. munera accipiēda. Nā valde eſt inhumanū a nemine accipe: paſſim viliſſimū: per oīa auariſſimū. ¶ De publicis exactoribꝰ egregie ait Laurētiꝰ mediolañ. epūs de talibꝰ. Publicanus. i. publicꝰ exactor caput eſt rapine. lex violētie. predo ſine pudore. medicꝰ exterminū. imanior furibꝰ. Nam

De publicis exactoribus.

fur laqueos legis timet: hic q̄cq̄d fecerit legē vocat. Quis eo iniq̄or q̄ verbis iuſticiā dānat: et armis innocentie ſpoliat. vulnerat. occidit innocentes: lege vtiq̄ legē perimit. ⁊ dū alios vrget ad legē a lege decidit? Publicanorū a maximo vſq̄ ad minimū cōcuſſioni potiꝰ q̄ iuſticie vacant: ⁊ ita in pplm debachanť: vt qđ relicht vnꝰ aliū nō moreť auferre: tanq̄ ad hmōi inſtituti ſint vt reſiduū locuſte comedat bruchꝰ. Officiali ceſaris: niſi in oībꝰ acquieueris ceſari cōtradices. ¶ De equitate in iudicādo inq̄t Helinādus. Equitas eſt (vt iuriſperiti aſſerūt) rerum conuenientia que cuncta coequat: et in paribus cauſis paria iura deſiderat: ⁊ lex vero interpres eius eſt. In nulla re tātum hodie offendunt ſeculi poteſtates ſicut in iudicūs: cū tamē ſcriptū ſit. Iuſte qđ iuſtū eſt exequeris. i. ſine acceptiōe ꝑſonarū vel munerū: mox vt tibi liq̄bit de cauſa iuſtā de vtraq̄ parte feras ſentētiā. Nā dū cauſa anceps eſt ꝓtelāda eſt ſentētia: q̄ feſtinata iudicia pariūt penitētiā. Si igiť in iudicādo ꝑiculū vitari nō poteſt / nichil vtiliꝰ q̄ differre. Si autē alterutriꝰ periclitať vtilitas ⁊ rei difficultas morā nō exigit: iniq̄ſſimū eſt iudiciū ꝓtelari. ¶ De militibꝰ videamus q̄ manꝰ appellanť. Nullꝰ eſt (vt ait Vegetius) renatꝰ quē oporteat plura vel meliora ſcire q̄ principē. Chriſtianꝰ pnceps milites magis a fide et moribꝰ q̄ a viribꝰ dȝ eligere. Nr̄i autē milites hodie ſic ad bella q̄ſi ad nuptias dealbati ꝓcedūt. In caſtris ſmo eſt illis de cōuiuūs: ī ꝯuiuio de armis. Cato militē nō dicit niſi q̄ cū ſacro ad militiā ſā ꝯſecratꝰ eſt. Eſt aūt pncipis ꝓuidere in pmis ne milites ſuā ꝑdāt inocētiā ꝓ defenſiōe reipublice: ſine qua reſpublica ſalua eē nō pōt. Solꝰ ille pnceps eſt bonꝰ ⁊ iudex icorruptꝰ: cuiꝰ ſnia ex cōtēplatiōe aſſidua ymago ē eq̄tatis. Cū ḡ milites ſint manꝰ

Equitas.

De militibus

coꝛporis publice poteſtatis: ⁊ illius principis
manus ſanguine plene ſunt: cuꝰ milites ⁊ offi
ciales vel innocētū ſanguinē fundūt: vel inno-
centes opprimūt. Hmōi principis oratio nūq̄
exaudiēda eſt: elemoſyna deo nunq̄ acceptan
da. Ultimū eoꝝ que hr̄e iubet Plutarchꝰ pn̄-
cipē eſt amoꝛ ſubditoꝝ. Codrus em̄ athenien-
ſiū rex ꝓ victoꝛia populi ſui ſeipz̄ tradidit. Nā
mutato regis habitu ſarmēta colligēs / caſtra
hoſtium ingreſſus a milite quē falce in iurgio
ꝑcuſſerat: interfectus eſt. Un̄ ⁊ illud poeticum
Et iurgia Codri. Decij ducis romanoꝝ ſe ꝓ
ſuis exercitibus moꝛti deuouiſſe ꝑcelebꝛe eſt.
Julius ceſar dicere ſolitus erat: dux q̄ nō labo
rat vt militibus charus ſit militē neſcit ama-
re: neſcit humanitatē ducis in exercitu. Idem
em̄ piſtoꝛē in vincula cōiecit: eo q̄ melioꝛē panē
ſibi q̄ militibꝰ in mēſa poſuerat. hec oīa Heli-
nandus. q̄ etiā de moꝛibꝰ principū ait. Dn̄s cō
ſtituēdo regē faciēs ſermonē ꝑplo ſuo. Deut.
xvij. ait. Cū fuerit rex non multiplicabit ſibi
equos: quoꝝ. ſ. numeroſitate ſit ſubditis one-
roſus. Equos mltiplicare eſt plures q̄ neceſſi
tas exigat vane gloꝛie cauſa vel erroꝛe alteriꝰ
cōgregare. Multo minus ergo licet ei multi-
plicare canes / aut volucres rapaces / aut be-
ſtias truces / aut quelibet poꝛtēta nature. De
hiſtrionibus aūt mimis / ſcurris / lenonibus et
meretricibus / et hmōi ꝓdigijs hoim̄ que prin
ceps potiꝰ exterminare dꝫ: nō erat in lege mē
tio faciēda. Et ſequit̄ ibi. ſ. Deut. xvij. Nec po
pulū reducet in egyptū. i. inferioꝛes nō coꝛrum
pat exēplo: q2 cōponit̄ oꝛdinatio oꝛbis regiſ ad
exēplū: nec ſic inflectere valent ſenſus hūanos
edicta vt vita regētis: mobile ſemꝑ mutat̄ cū
principe vulgꝰ. Et ſeq̄t̄ ibi. Nec habebit vxo-
res plurimas q̄ alliciāt animū eiꝰ: cū in alijs
ples vxoꝛes eſſe vniꝰ licitū fuerit: vt in Abraā
⁊ Jacob gr̄a ꝓpagāde ꝓlis: et fidelē pplm̄ di-
latādi: in regibꝰ ꝑpetuo obtinet vt ſit vna vniꝰ
multo minꝰ licet ei foꝛnicari vl̄ adulterari: vel
quelibet ſtupꝛa cōmittere. Quō em̄ hec crimi
na puniet in alijs ſubiectꝰ eiſdē. Et ſequit̄ ibi.
Nec habebit auri immēſa pōdera. Quid hic
dicūt q̄ dn̄o ꝓhibēte aurū ⁊ argētū ſibi theſau-
rizāt: queſtū ex calumnia faciētes et querētes
abūdātiā ſingularē de mltoꝝ inopia: nec mirū.
ſi regi nō licet hr̄e ꝓuata fiſcalia: cū nec ip̄e ſuꝰ
ſit ſꝫ ſubditoꝝ. Et ſeq̄t̄ ibi. Poſtq̄ ſederit in ſo
lio regni ſui deſcribet ſibi deuteronomiū legis
in volumine. Princeps iuris nō dꝫ eſſe ignarꝰ
lꝫ mlt̄is gaudeat ꝓuilegijs: nec ꝓtextu militie
legē dn̄i ꝑmittit̄ ignoꝛare. Sed ⁊ pnceps xp̄ia
niſſimus legibꝰ indicit: nec dedignet̄ princeps
ſacros canōes imitari. Inutilis ei eſt oīs cōſti
tutio ꝓncipis ſi nō eſt eccl'iaſtice diſcipline con

foꝛmis. Et ſeq̄t̄. Reget in ea oībꝰ diebus vite
ſue. Eſt ergo principi neceſſaria peritia lr̄aꝝ: q̄
die dei legem nō legerit nō ei dies vite eſt / ſed
dies moꝛtis. Et ſeq̄t̄ ibi. Non eleuet̄ coꝛ eiꝰ in
ſuꝑbiā ſuꝑ fratres ſuos. Nūq̄ humilitas ſatis
videt̄ cōmendari principibꝰ: q2 difficillimū eſt
vt gradꝰ honoꝛis nō pariat tumoꝛē in aīo preſi
dētis. Tarq̄niū a regno ſuꝑbia deiecit. In iu-
re romano cautū eſt vt q̄uis facilē in adeūdo ſe
ꝓbeat: cōtemni aūt nō ſe patiat̄. Principes vt
medici nunq̄ debēt grauibꝰ vti remedijs: niſi
cū leniū bñficio deſiderata ſanitas deſꝑat̄. Un̄
Claudianus. Sis piꝰ in primis: in fine iuſtꝰ ⁊
hoſtis. Nā cū vincamur ī oī munere dato. So
la deos equat ſemꝑ clementia nobis. Sequit̄
ibi. Nō declinet in partē dexterā aut ſiniſtrā.
Declinare ad dexterā eſt nō dei gr̄e: ſꝫ ſibi tri-
buere velle qđ rectū eſt. Uel declinare ī dextrā
vel ſiniſtrā eſt ꝓpter eoꝝ felicitatē q̄ appetunt̄
aut ꝓpter eoꝝ infelicitatē que fugiūt̄ peccare.
Uel ad dexterā declinare eſt virtutibꝰ ip̄is ve-
hemēter inſiſtere: et in ip̄is ꝟtuoſis opibꝰ que
in modo ꝯſiſtūt modū excedere. Et pħs. Caue
qđ eſt nimiū. Oīs em̄ vehemētia ſaluti inimi-
ca eſt: et exceſſus oīs in culpa. Bonarūq̄ rerū
cōſuetudo nimia peſſima eſt. Un̄ Salo. Eccl'i.
xix. Noli eſſe nimis iuſtus. Ad ſiniſtrā aūt de-
clinat qui manſuetudini nimis indulget. Uel
ad dexterā q̄ amoꝛe: ad ſiniſtrā q̄ odio ad iudi
candū mouet̄. Et ſequit̄. Ut longo tp̄e regnet
ip̄e et filius eiꝰ. De virtute nāq̄ parentū ſepe
ꝓtēdit̄ ſucceſſio filioꝝ ⁊ ſuccedētium felicitas
ex decedentiū iniquitate ꝓſcindit̄. iuxta illud
Iniuſti diſperibūt ⁊ ſimul reliquie impioꝝ in-
teribūt. Hec oīa Helināduſ. Ut de ceteris ta-
ceā quātū dilexit deꝰ pater rēpublicā: q̄ ꝓpter Ad Ro.
eā filio ꝓꝓo nō peꝑcit: ſꝫ ꝓ nobis tradidit illū. viij.

¶ De dominio ciuitatum ⁊ regnoꝝ quō
ſit introductum. Capitulū. iij.

DE dominio ciuitatū ⁊ regnoꝝ quō
introductū ſit: ⁊ quō transferatur et
tranſlatū ſit de vna ciuitate ad aliā:
ſeu de vno dn̄o ad aliū dn̄m: vel quō
licite acquirat̄ vel etiā ꝑdat̄. Nota
circa hmōi q̄ ponit Joh. an. in nouel. in. c. Qđ
ſuꝑ his. de maio. ⁊ obe. poſt Inno. ⁊ Hoſt. Fue
runt a principio res ⁊ poſſeſſiones nulliꝰ hoīs
niſi dei: ⁊ ideo occupāti cōcedebāt̄ a iure: vt di
ctum eſt Deut. xj. Omnis locus quē calcaue-
rit pes veſter / veſter erit: ſed ex quo ſemel oc-
cupata erant nō licebat ea alijs occupare pro-
hibente hoc lege naturali: q2 vnicuiq̄ dictū eſt
ne faciat alij qđ ſibi non vult fieri: vt in princi.
decretoꝝ. ⁊ ꝓuer. xxij. Ne tranſgrediaris ter-
minos antiquos quos poſuerunt patres tui.
Habuerūt etiam primi parētes dominia ſꝑe

tialis ꝑ diuiſiones inter eos factas:ſicut appa
ret in Abraã et Loth:qꝛ vn⁹ accepit ad dexte
rã aliꝰ ad ſiniſtrã.Gene.xiij.Sup hoies vero
tãq̃ ſup ſeruos null⁹ habuit dominiũ ante ius
gentiũ. Natura ei oẽs hoies liberi ſunt. inſti.
de lib.§.j.Iuriſditionẽ etiã iuſtã et cauſam le-
i.pet.ij. go. Ubi dicit gladius datus ad vindictã ma-
lorũ ⁊ laudẽ bonoꝝ.de ma.⁊ obe.c.ſolite. Sed
quõ ceperit neſcio forte niſi qꝛ deus dedit ali-
quẽ vel aliquos q̃ facerent iuſtitiã ſuper delin
quẽtes.ſm Inno.Idez th videt hoc notare.ſ.q̃
tpe hoc cepit.de fo.cõpe.c.licet.ſup ver.impio
qõ dic vt ibi notat. Sed de iure nature vt etiã
dixit Inno. paterfamilias ſuper oẽm familiã
ſuã iuriſditionem habuit a ꝓncipio. Et hoc re-
ſpicit decretum.xxiij.q.iiij.duo iſta noia.Quis
hodie nõ habeãt niſi in leuibus. vt.ff.de fur.l.
ſed inde.in fi.C.de patr.poteſtate. ꝯgruẽtius.
Hoc aũt certũ eſt q̃ ipſe de⁹ ꝑ ſe a principio iu
riſditionẽ exercuit:⁊ iuſtitiã fecit in celo expel
lendo angelos/⁊ in paradiſo expellendo homi
nẽ/⁊ in mũdo mittendo diluuiũ: ſicut ꝓbat de
primo Eze.xxviij.Eſa.xiiij. Et de ſecũdo Geñ.
iij.Et de tertio Geñ.vij. Et multa alia ſunt exẽ
pla que in diuerſis locis ſacre ſcripture colligi
poſſunt.Sed ⁊ ois poteſtas a deo eſt ordinata.
Ro.xiij. Uñ qui poteſtati reſiſtit dei ordinatiõi reſiſtit.
Sed per electionẽ cõſtituunt principes ſuper
hoies: ſicut ptꝫ in Saul.j.reg.ix.⁊ miltis aliis.
viij.q.j.licet.⁊.c.audacter. ⁊ in multis aliis.c.
et.xciij.di.legim⁹.Ptꝫ ex ꝓmiſſis q̃ poſſeſſio-
nes/dominia/⁊ iuriſditiones pñt eſſe ſine pctõ
apud infideles. Hec eñi non tñ ꝓ fidelib⁹ ſed
ꝓ omni ratiõali creatura a deo ſunt ordinata:
qui ſolẽ ſuũ oriri facit nõ ſolum ſup bonos ſed
etiã ſuper malos:oia volatilia paſcit.Mat.vj.
Pſ.cxxxv. Qui dat eſcã omni carni. Ideo di
cendũ q̃ nõ licet ſine iuſta cauſa fidelibus nec
etiã pape auferre infidelib⁹ poſſeſſiões/ſeu do
minia/vel iuriſditiões quas tenẽt: qꝛ ipſa ſine
peccato poſſidẽt. Uñ et inter precepta dñi di-
citur indiſtincte.Exo.xx. Nõ furtum facies.in
quo ois rapina/omnis violẽtia ꝓhibet: vt ptꝫ
xiiij.q.v.c.j. ⁊ in ſequẽtibus vſq ad.§.Contra
in exodo. Credimus tñ immo ſcimus q̃ papa
eſt generalis vicari⁹ Ieſu xp̃i. de trãſla.epi.c.
j.⁊.ij.et etiã ſup oẽs infideles.Etenĩ xp̃s ple
nariã recepit poteſtatẽ. vñ pſ.lxxj. Deus iudi
cium tuũ regi da:⁊ iuſtitiam tuã filio regis.Et
Mat.vlti. Data eſt michi ois poteſtas in celo
⁊ in terra. Nõ videret diligens ſeu ſapiẽs pa-
terfamilias:niſi ⁊ vicario ſuo quẽ in terra dimi
ſit:plenã ſup oẽs dimiſiſſet poteſtatẽz:vt ptꝫ in
eo qõ dicit de homicidio ca.ꝓ humani.lib.vj.
Ideo ⁊ dicit de papa q̃ non ſolũ hꝫ poteſtatem
ſed et plenitudinẽ poteſtatis.de vſu pal.ca.ad

honorẽ. qꝛ Petro et ſucceſſorib⁹ claues dedit
regni celoꝝ dicẽs Mat.xvj.⁊ Io.x. Quodcũq
ligaueris ⁊c.Oues aũt nõ ſolũ ſunt fideles/ſed
etiã infideles per creationẽ: lꝫ nõ ſint de ouili.
Uñ ⁊ ſeqt q̃ papa ſup oẽs hꝫ poteſtatẽ ⁊ iuriſ-
ditionẽ de iure:lꝫ non de facto.Et ꝓbat hoc in
eo qõ legitur de elec.ca.ſignificaſti. de maio.⁊
obe.ſolite.⁊ de iudi.nouit. Igit per hanc pote
ſtatem quã hꝫ papa dicendũ eſt q̃ gẽtiles etſi
non habẽt legem niſi nature:ſi tñ contra ipſam
legeꝫ nature faciãt/licite per papã puniri pñt.
ar. Geñ.xix. Ubi habes q̃ ſodomite qꝛ contra
legem nature peccabãt/puniti ſunt a deo. Uñ
cum iudicia dei nobis ſint exẽplaria/ nõ occur
rit ratio quare papa q̃ eſt xp̃i vicarius hoc non
poſſit et debeat:dũmodo facultas aſſit:et ideo
oẽs idolatras punire poteſt ⁊ debet. Natura-
le eſt eñi vnum ⁊ ſolum deũ colere ⁊ nõ creatu-
ras. Inde eſt etiam q̃ papa iudicat ⁊ punit iu-
deos ſi cõtra legẽ faciant in moralibus:qñ pre
lati eoꝝ ipſos non puniũt:⁊ eo modo punit eos
ſi contra legem ſuã hereſes inueniãt et obſer-
uent.Et hac ratiõe moti pape Grego.⁊ Inno.
iiij.mandauerũt comburi librũ: quẽ iudei vo-
cant Talmuth:in quo multe hereſes cõtinent
⁊ puniri illos qui docerẽt illas hereſes vel ſer
uarent. De libro illo videre poteris in diſpu-
tatiõe Petri alfonſi et hyſto.ſpecu. li.xxvj.c.
cxxviij.et ſeq. De xp̃ianis nõ eſt dubiũ q̃ papa
eos iudicare poteſt ⁊ punire ſi cõtra legẽ euan
gelicam faciant:vel al's grauiter peccẽt etiam
tẽporaliter: vt ptꝫ in eo quod notat in ca.licet
de foro competen.⁊ de iudi.nouit.§.j.Et quis
omittat papa aliquando penas iuſtas et debi-
tas omnibus predictis inferẽdas: vel qꝛ facul
tatem nõ habet coercendi: vel ꝓpter pericula
⁊ ſcandala que incumbũt/vel euenire timent:
vel qꝛ multitudini parcit.de tempo.ordi.ca.ij.
et de cleri.excom.c.latores.Eſt tamẽ poteſtas
faciendi hoc apud deũ. Qđ autẽ papa illis qui
vadunt ad defendendũ vel recuperãdum ter-
ram ſanctã dat indulgentias:⁊ etiam infideli-
bus terrã illam poſſidentibus bellum indicit:
licite facit papa ⁊ iuſtam cauſam habet: cũ il-
la terra conſecrata ſit natiuitate/cõuerſatione
et morte dñi noſtri Ieſu xp̃i:⁊ in qua non coli-
tur xp̃s/ſed machometus. Unde quis infide-
les ipſam poſſideãt/iuſte tamen exinde expel-
luntur:vt incolatur a xp̃ianis/ et ad ipſorũ do-
miniũ reuocetur. Nam et predicatione apoſto
lorum ⁊ iuſto bello victa fuit ⁊ acquiſita ab im
peratore romano poſt mortẽ xp̃i: et ideo papa
ratiõe impij romani qõ obtinet: poteſt ⁊ debet
ipſam ad ſuam iuriſditionem reuocare: qꝛ in-
iuſte ab illis qui de iure hoc non potuerũt fa-
cere noſcitur ſpoliatus. Et hec ratio ſufficit in

omnibus aliis terris in quibus nonnunq̄ ro-
mani imperatores iuriſditionem habuerunt.
Nec obſtat ſi dicas eccleſia nō habet imperiū
niſi in occidente.xcvj. diſt. Conſtantinus.q2 il-
lud loquitur quo ad ꝓprietatem.ſecus quo ad
tuitionem et defenſionem. Hoc eñ certum eſt
ꝙ vbiq3 vn⁹ gladius alteri aſſiſtere debet/pre-
cedit tamen ſpiritualis : vt pater et magiſter.
Unde poteſt ſupplere ꝛ punire tēporalem ne-
gligētiā et delictū.xcvj.diſt.quis dubitet. Po-
teſt etiā papa aſſiſtere regi Hieruſalē ad quē
ſpectat de iure ſicut credēdū eſt ex quo cōtra-
riū nō apparet:qnimmo et cōtra alios infide-
les:etſi nō teneāt terrā in qua iuriſditionē ha-
buerūt principes chriſtiani:et poteſt tamē pa-
pa iuſte facere preceptū et cōſtitutionē ꝙ non
moleſtēt iniuſte chriſtianos q̄ eorū iuriſditio-
ni ſubſunt: et etiam eos in totum eximere a iu-
riſditione et dominio quod ſupꝫ eos habēt:ſed
hoc non niſi ex magna cauſa. Debet enim eos
quantū poteſt tolerare/ dūmodo nō ſit pericu-
lū chriſtianis:nec exinde graue ſcādalū gene-
retur:licet etiā infideles precise nō cogant̄ ad
fidē: q2 oēs ſunt libero arbitrio relinquēdi. et
ſola dei gratia vocent̄ ad fidē.xlv.di.de iudeis
xxiij.q.v.ad fidē. Poteſt tamē papa mandare
infidelib⁹ ꝙ in terris ſuis ſue iuriſditiōis euā-
gelij p̄dicatores admittāt. Nā cū oīs creatura
rōnalis facta ſit ad deū laudādū.iuxta illō p̄s.
Laudate dominū oēs gētes.Et iterū. Omnis
ſpūs laudet dñm. Certū eſt ꝙ ſi pagani predi-
catores ꝓhibeant predicare peccant. ꝛ ideo a
papa ſunt puniēdi.vt.ſ̄.notatur. In oib⁹ autē
predictis caſib⁹ ꝛ in omnibus aliis in quibus
pape licet aliq̄d mādare infidelib⁹ ꝛ cōpellere
ſiue punire ſi nō obediant:papa ſolus ꝛ nullus
ali⁹ niſi de iure ſuo ꝯtēderet bellū eis indicere
ꝛ cōtra ipſos ſeculare brachiū inuocare poteſt
Sed cōtra q2 ſicut dicit apl's. j. ad Corin.v. c.
Nichil ad nos de his q̄ foris ſunt.ij.q.j.Mul-
ti.Sol.verū eſt excōmunicādo vel ad fidē pre-
ciſe cōpellendo cū ſola gratia dei vocandi ſunt
xlv.diſt.de iudeis.Als autē ſi nos vel noſtros
perturbent ſeu inq̄etent ſeu bona noſtra occu-
pēt:multū ad nos. qḋ dic vt legitur ꝛ notat̄ de
diuortiis.c.gaudem⁹.§.j. ꝛ in premiſſis gradi-
bus. ¶ Sed dices ex quo licet nobis repete-
re terram ſanctam et alias regiones quas im-
peratores olim acquiſiuerunt et ſibi ſubiuga-
uerūt:pro eo ꝙ imperatores ſemel in eis dña-
ti ſunt:quare non licet eo modo infidelibus re-
petere totam italiam et hiſpaniam in quibus
olim dominiū habuerūt? Reſpondeo ꝙ dñi ha-
rum terrarum cū populis ſuis conuerſi ſunt:
fatemur tamen ꝙ ſi populus alicuius magni
principis infidelis ꝯuerteretur ſed dñs in infi-

delitate ſua ꝑmaneret bene poſſet papa ſuper
fideles iuriſditionē ꝛ dominiū relinquere dño
infideli.arg.j.ad Timoth. vj. in princi.Sed ſi
chriſtianos grauaret iniuſte/poſſet ipſum cō-
peſcere vt dictū eſt.ſed et ꝓpter periculū fidei
vel etiā eorūdē fideliū poſſet cogi dñs ad reci-
piendū preciū vel cōmutationē. j. de iudeis.c.
ſi. Nā ſepe q̄s amittit res ſuas ſine culpa ſua
licet nō ſine cauſa:puta fauore libertatis. C.q̄-
bus ex cau. ſer. acci. liber.l.j.et per totum. et
multo fortius fauore fidei ꝛ religionis: q2 ſum-
ma eſt ratio q̄ pro ipſa facit.ff.de relig.ſunt ꝑ-
ſone. ¶ Diximus ꝙ infideles tenētur predica-
tores fidei admittere. Nūq̄d ergo ꝛ eodē mo-
do chriſtiani tenent̄ recipere predicatores ma-
chometi? vtiq3 nūq̄ eodē modo:immo necvllo
modo.cū enim ipſi in errore ꝛ in inuio ꝛ nos in
veritate ꝛ in via:neceſſe eſt ꝙ ad imparia iudi-
cemur.arg.in c. quod legit̄ ꝛ notat̄ de diuorti.
c.quāto.§. ſi x̄o alter. ¶ Sed queres quō po-
teſt eccl'ia romana et alie et etiā alij chriſtiani
licite tenere ea que tenēt in occidente/ꝛ alibi.
cū impatores romani ibi omnia cū armis per
violentiā occupauerūt . Et ita conſtat ꝙ mala
fide tenuerūt:in qua ꝛ hi qui tenēt vident̄ ſuc-
ceſſiſſe. R̄ñ. neſcimus vtrū hec iuſte occupaue-
rūt: ꝛ in dubio ſupponere debem⁹ ꝙ vſi fuerūt
iure ſuo recuperando qḋ pri⁹ per violētiā ami-
ſerāt: vel forte per matrimonia vel donatiōes
vel alios cōtract⁹ licitos ad eos legitime ꝑue-
nerūt:licet poſtea in eis multos rebelles inue-
nerūt et habuerūt quos vicerūt.Et probat̄ hoc
C.de rei vendi.l.ſi. ꝛ de peti. here.l.cogi. et de
offic.p̄.p̄.afri.l.j.et.ij. ꝛ in eo qḋ legit̄. j. de ce-
le.miſ.c.cū marthe.§.j.x̄. ſi. De eccleſiis autē
conſtat ꝙ ea q̄ tenēt iuſte poſſidēt: q2 nō cōſtat
quis ante occupationē dñs fuerit. In quo ca-
ſu prelato eccleſie ꝛ potiſſime pape faciēda eſt
reſtitutio tanq̄ xp̄i vicario. Unde ꝛ eccl'ie que
ꝓpria poſſidēt:iuſte poſſidēt.ar. ff. de acq̄ren.
poſ.l.iuſte poſſidet. ꝛ in eo qḋ legitur et notat̄
de vſuris.c.cū tu. §.j.x̄.vel his nō ſupſtitib⁹. ꝛ
de preſcrip.c.ad audiētiā.§.j. ꝛ.c. ſeq. Talia ei
ſunt pauperib⁹ erogāda:vt ibi d2.et quicquid
habēt clerici pauperū eſt.xvj. q. j. qm̄ quicq̄d.
Unde ꝛ pape ꝛ eccleſie bona que habēt ꝛ tenēt
nō tāq̄ ꝓpria: ſed tanq̄ cōia poſſidēt.extra de
prebēdis.c.ratio.vt oib⁹ hoib⁹ neceſſitatē ha-
bentib⁹ ſubueniāt. Bona aūt hereticoꝝ ꝛ ſciſ-
maticoꝝ autoritate cōſtitutionū principū hoc
concedētiū recuperant̄.viij.di. quo iure. xxiij.
q.vij.per totū.ſm̄ Inn̄. cui⁹ eſt hec tota gl. vel
quaſi. Hoſtieñ. tamē videtur ꝙ in aduētu chri-
ſti omnis honor et omnis principatus ꝛ omne
dominiū et iuriſditio de iure et ex cauſa iuſta:
et per illum qui ſupremam manum habet:nec

errare poteſt: oī infideli ſubtracta fuerit ⁊ ad fideles trāſlata. Q ꝫ hec iuſta cauſa fuerit: ꝓbatur Eccłi. x. Regnum a gente in gentē trāſfertur propter iniuſticias ⁊ iniurias ⁊ cōtumelias: ⁊ diuerſos dolos. ꝙ hoc factū fuerit probatur de conſtitu. c. tranſlato. Et hoc in perſonam chriſti filij dei viui: quia nō ſolū ſacerdos fuit: ſed ⁊ rex. Luc. j. Ecce concipies et paries ⁊c. vſqꝫ. Et regni eius non erit finis. Vñ et ipſe dicit Matth. xxj. Auferetur a vobis regnum: et dabitur genti facienti fructus eius. Huiuſmodi autē regni ⁊ ſacerdotij principatū perpetuū cōmiſit filius dei petro ⁊ ſucceſſoribus eiꝰ: vt patet in eo qđ legitur et notatur extra de homi. c. ꝓ humani. li. vj. et qui fil. ſint legi. per venerabilem. §. rationibꝰ per totū. ⁊ maxime ver. fi. Unde cōſtāter aſſerimꝰ: ꝙ de iure infideles debēt ſubijci fidelibꝰ nō ecōuerſo: vt patet per id qđ not. de iudeis. c. j. ⁊ c. multorū. ⁊ c. et ſi iudeos. §. inhibemus. Cōcedit tamē ꝙ infideles qui dñium eccleſie recognoſcunt ſunt ab eccleſia tolerandi: quia nec ad fidem preciſe cogēdi ſunt: vt. ſ. dictū eſt. Tales enim poſſunt habere poſſeſſiones et colonos chriſtianos ⁊ etiam iuriſditionē ex tolerantia eccleſie. Et ſi his cōtenti nō ſunt vel abutunt: ſibi imputēt ſi amittere cogunt ⁊c. Sup quo vide quod legit de iudeis. c. multoꝝ. ⁊ in talibꝰ ſcilicet ab eccleſia toleratis dicimꝰ locū habere illud apłi. j. Petri. c. ij. Serui obedite in omni timore dñis nō tātum bonis et modeſtis: ſed etiā diſcholis. ⁊. j. ad Tim. vj. in prin. Quicūqꝫ ſunt ſub iugo ſerui: dños ſuos omni honore dignos arbitrētur ⁊c. et oēs conſimiles auctoritates. Alios autē infideles q̄ nec poteſtatē eccleſie romane nec dominiū recognoſcunt nec obediūt indignos regno: principatu: iuriſditione: et omni dominio iudicamꝰ: ⁊ illos qui terrā ſanctā vel alias partes xp̄iani acquiſierūt: occupāt vel occupata detineant: debere autoritate eccłie impugnari: ⁊ multo fortiꝰ hereticos ⁊ ſciſmaticos ꝙ paganos. Sup quo vide quod notat in ſum. de hereti. in. c. excōicamꝰ. ⁊ in. §. qualiter detinetur. Alios aūt infideles in pace degētes ⁊ etiā illos quos ſeruos tenemꝰ: nō per bellū: nō per violentiā aliquā: ſed tantū per predicationē dicimus cōuerti debere: ⁊ ſi predicatores nō admittant eos poſſe cōpeſci per papā. vt dictū eſt ſ. in gl. Inſi. Sed vbi chriſtiani ſub dñio infideliū habitāt quibꝰ nec reſiſtere poſſunt / neceſſe eſt ꝙ patientiā habeant: ⁊ de facto ipſoꝝ dominiū recognoſcāt. Et ſic poteſt intelligi dictū apłi. de quo nota ⁊ cū hoc moderamine determina ⁊ intellige q̄cquid ſm Inno. in ſupioribꝰ eſt notatū. Sed cū hodie principes chriſtiani inter ſe bella ⁊ guerras ꝓpria temeritate moneant: et quod vnus iuſte et pacificce poſſidet et ab antiquo poſſedit: alius de nouo violēter occupet et vſurpet: et nichilominꝰ a ſuis cōfeſſoribus ⁊ eorum pctā ꝙuis notoria palpitātibus ⁊ diſſimulantibꝰ: et ab eiſdē caſtra poſſeſſiones et alias elemoſynas ſcienter recipientibus abſoluātur / ꝓ ꝯſequēs preſcribi nequeūt. vt patet in eo quod legitur ⁊ notat. ſ. de preſcrip. c. ſi. Quis excuſabit iſta? Neſcio reſpondere. Caueant ipſi ſibi et conſulant: alioquin timendū eſt ne cateruatim ad inferna innumerabiles populos ſecum trahant. xl. di. ſi papa. Peniteāt ergo ⁊ qđ ſciūt alienū eſſe reſtituāt. Nec enim dimittit pctm̄ niſi reſtituat ablatū. xiiij. q. v. ꝑ totū. Poſſunt tñ ꝑ verā penitētiā reparari. de ſum. tri. c. j. §. ſacramētū. Hec oīa ibi

¶ Circa dominiū autem §. I.

rerum et vſum. Nota ꝙ Io. de rip. ordinis mi. in quodam ſuo tractatu hoc ponit. Dicit enim ꝙ tria circa hoc vidēda ſunt. ¶ Primū ꝙ nullo modo expedit oīa eſſe communia pro ſtatu nature lapſe. Scdm videndū eſt vnde rerū dñia diſtincta ſint. Tertiū quomodo iſta diuiſio fuit iuſta. ¶ Primū probat ſic: illud nullo modo expedit reipublice per quod terre in ſolitudinem vertercētur: per quod via aperiretur fraudibꝰ ⁊ maliciis: et ꝑ qđ boni ſemꝑ haberēt peius ⁊ mali melius: et qđ eſſet efficax occaſionū ꝙ habēdi pacem. Sed cōitas oīm in repub. iſta induceret: ergo ⁊c. Maior patet ex terminis. Minor probat quo ad omnes ſui partes. ¶ Primo quo ad hoc ꝙ terre in ſolitudinem vertercētur. Si eñ agri oībus eſſent cōmunes ergo et agros colere ⁊ ſeminare eſſet cōmune. Sed patenti experimēto videmus ꝙ de cōmunibus nullus curat niſi modicum valde. Item aut oēs ſimul colerent et ſererēt: et hoc ſtatim apparet impoſſibile ⁊ incōueniēs. aut aliqui ⁊ cū fructꝰ debeāt eſſe cōmunes nullꝰ inueniret qui vellet ſibi appropriare laborē culture cum cōmunitate fructuū. ¶ Probatur minor quo ad ſcdm. ſ. ꝙ per hoc via aperiretur fraudibꝰ ⁊ maliciis: qꝛ fortiores plus debito de bonis cōmunibꝰ occuparēt: malicioſi etiā et aſtuti cum eſſent omnia cōmunia nō poſſent puniri: eo ꝙ dicerēt ſe nō recipe alienū: ſed tanto indigere. Et ꝑ hoc patet pars tertia. ſ. ꝙ bonis eſſet peius: quia nollēt accipere niſi neceſſaria ſibi: et malis eſſet melius: quia non ſolum neceſſaria ſed ⁊ multa ſuperflua aggregarent. Patet et quarta pars. ſ. ꝙ talis cōmunitas eſſet efficax occaſio litigij dupliciter. Primo quia induceret occaſionaliter maximā inequalitatē: vt patet in precedētibꝰ. Secundo quia contingeret frequēter ꝙ eadem repu. eodē equo vel domo

et ſic de alijs plures vellent ſimul vti:⁊ ſic cum quilibet pari iure fungeref:quia res eſſet communis:vellet quilibet obtinere: et ſic litigium eſſet ⁊ briga.Sic igit̃ patet ꝙ talis cōmunitas nullo modo reipubl. expedit. Qui vult de iſta materia ample videre: videat in.ij.Poli.ariſto.vbi reprobat politiam Platonis : qui ponebat omnia cōmunia.videant etiam quodlibetum.iiij.Henrici de gandauo.

Circa ſecundū vtrū rerū §.II. dominia ſint diſtincta : pono tres cōcluſiones. Prima eſt ꝙ in ſtatu nature lapſe rerū dn̄ia nō ſunt diſtincta iure naturali.Iſtā ꝓbo. Impoſſibile eſt naturā ad oppoſita inclinare : ſed in ſtatu innocentie de iure naturali oīa erant cōia:ergo ⁊ poſt lapſum cū eadē ſit.Maioꝛ patet:minoꝛ pꝛobaf: q: ⁊ eodē modo fuiſſet vſus rerū in ſtatu innocentie quo modo plus valuiſſet ad nature ſuſtentationē:⁊ pacificā cōuerſationē.Sed ꝓ ſtatu pꝛimo plus valuiſſet cōmunitas oim: cū quilibet eſſet rectus ⁊ non occuparet de cōibus niſi quātū indiguiſſet.ergo ⁊c. Scđo idē ꝓbaf ꝑ illud decretū diſt.viij.c.quo iure. Nā iure nature ſunt oīa cōmunia oībus. Scđa cōcluſio eſt iſta: ꝙ iure diuino nō ſunt dn̄ia diſtincta.Iſta ꝓbatur per ar.pꝛedicti canonis. Quo iure defendūt hoīes ſcʒ villas diuino aut humano. Unde quilibet poſſidet qđ poſſidet/nōne iure humano? Naʒ iure diuino Dn̄i eſt terra ⁊ plenitudo eius. Tertia concluſio eſt ꝙ rerū dn̄ia ſunt diſtincta iure poſitiuo humano.Iſta patet ꝑ locū a diuiſione:quia ex quo ſunt diſtincta ⁊ nō iure naturali nec diuino: ergo iure humano. Pꝛima ꝓbaf ꝑ illud decretū.quo iure.diſt.viij. Iure regū poſſident poſſeſſiones.Et ibidē.tolle iura imperatoꝛū et quis dicere audet:hec villa eſt mea?

Tertio videndū quomo §.III. do iſta diuiſio fieri potuit aliqua lege poſitiua. Circa qđ ſciendū ꝙ lex ad hoc vt ſit iuſta requirit in legiſlatore pꝛudentiā ⁊ autoꝛitatē. Pꝛudentiaʒ ad hoc vt lex bene feratur. Autoꝛitatē ad hoc vt liget. Lex eñ dicif a ligādo.Sententia autē cuiuſcūqꝫ pꝛudentis ſiue ſtatutū nō ligat aliquē ſuper quē nullā habet autoꝛitatem. Quomodo aūt in legiſlatore pꝛudentia poſſit eſſe ſatis patet.Sed quomodo poſſit autoꝛitatem ligādi ſup alios habere: cū natura oēs homies equales genuerit:eſt dubiū. Pꝛopter qđ eſt ſciendū.ꝙ ſm ariſtotelē pꝛimo politicoꝝ duplex eſt pꝛincipat⁹ paternus.ſ. et politicus. Paternus oꝛtū habet a naturali generatione. Eſt enim paternus pꝛincipatus ille quo pater pꝛincipaf filijs. Et iſte cuʒ ſit de lege naturali: patet ꝙ ſit iuſtus. Pꝛincipatus aūt politicus

Pꝛincipat⁹ duplex.

eſt duplex. Uel quia reſidet in vna pſona ſicut in regno frācie: vel reſidet in vna cōmunitate: ſicut in italia : vbi vtplurimū ciuitates pꝛincipantur. Patet aūt ꝙ iſtoꝝ quilibet poteſt eſſe iuſtus : ſi ſponte ſe velint aliqui ſubijcere dn̄io alicuius pꝛudentis vel alicuius cōmunitatis. Iuſtū eſt eñ vt q̄ ſe regere neſciūt vel non poſſunt ſine auxilio vel directione alicuius pſone vel alicuius cōmunitatis: illi ſe ſubijciant quo ad regimē ⁊ gubernationē. Cōuenientes ergo ab initio aliqui ad cōſtruendā aliquā ciuitatē iuſte potuerūt eligere aliquē virtuoſuʒ vel aliquos ad pꝛincipandū eis.Et hoc vel cōferētes ei pꝛincipatū ꝓ ſe ⁊ heredib⁹ ſuis:vel ꝓ ſe tm̄: vel ꝙ ſucceſſoꝛes ei⁹ eligerent: ſicut fuit in republica romanoꝝ. His pꝛemiſſis patet ꝙ dici poteſt iuſtā eſſe diuiſionē dn̄ioꝝ: vel q: a patre diuidēte:ſicut foꝛte fecit noe filijs ſuis poſt diluuiū:vel a pꝛincipe hoc ſtatuente: in quē cōis cōſenſus populi trāſtulerat hāc poteſtatē. Potuit etiā tertio modo iuſta eſſe diuiſio de cōi cōſenſu eoꝝ qui cōiter poſſidebāt:ſicut legitur in Geneſ.ca.xiij.de abraā ⁊ loth. Et ſic patet tria declarāda in iſta queſtione. Ad ar.in oppoſitū reſpondeo : cū dicif ꝙ cū cōitas talis ⁊c. patet oppoſitū in ſcđo ar.huius queſtionis.

Cōſequenter quero an §.IIII. dn̄ia reruʒ ab initio iuſte diuiſa iuſte poſſint in alios a pꝛimis dn̄is vel dn̄ijs transferri? Arg. pꝛimo ꝙ nō : q: qui iuſte poſſidet nō poteſt ceſſare a iuſta poſſeſſione niſi iniuſte : ſed ſi dn̄ia trāſferrent iſte ceſſaret poſſidere illa que iuſte poſſidebat.ergo ⁊c. Cōtra:multi ꝯtract⁹ qbus trāſferunf dn̄ia iuſti reputanf.ergo ⁊c. In iſta queſtione ita ꝓcedā. pꝛimo ponā duas diſtinctiones.ſcđo tractabo modū iuſte trāſlationis ſm vtrūqꝫ mēbꝛū. Pꝛima diſtinctio eſt iſta. ꝙ trāſlatio dn̄ij poteſt eſſe quo ad dn̄ium rerū vel quo ad vſum tm̄ : dūmodo penes ipm totaliter remanet ⁊ vtraqꝫ tranſlatio alias ⁊ alias regulas habet. Scđa diſtinctio eſt iſta ꝙ tranſlatio dn̄ij poteſt fieri vel autoꝛitate publica pꝛincipis:vel autoꝛitate pꝛiuata dn̄i imediate ipſius rei.Si pꝛimo fiat trāſlatio dn̄ij.ſ.autoꝛitate publica:ſic do hic vnā regulā generalē: ꝙ tranſlatio dn̄ij autoꝛitate legis iuſta eſt. Iſta patet:q: ſicut lex iuſte potuit ab initio diſtinguere dn̄ia vt patet.q.pꝛecedenti.ita poteſt diſtincta dn̄ia iuſte trāſferre. Ex iſta aūt regula ſequif:ꝙ pꝛeſcriptio in imobilibus: ⁊ vſucapio in mobilib⁹ eſt iuſta trāſlatio.pꝛobaf autoꝛitate.ex̄ de pꝛeſcrip.c.vigilanti.in glo.ſup verbo nouerit. Uel aliter ꝓbaf etiā ratione ſic. Illud poteſt a pꝛincipe iuſte ſtatui quod eſt neceſſariū ad pacificā ſubditoꝝ ꝯuerſationē:ſed dn̄ia tpaliū rerū que

tanto tꝑe negligunt tranſferri videt oı̄no ne=
ceſſariū ad pacificā ſubditoꝝ gubernationem.
ergo ⁊c. Maior patet cū pax ſit illud qđ maxi=
me expediens ⁊ neceſſariū reipu. iudicat. Mi=
nor ꝓbat: ſi enī nō transferret dn̄ium in occu=
pantē: ſed ſemꝑ poſt quantūcūq; tēpus rema=
neret dn̄ium apud primū: lites fierēt innume=
rabiles. Poſſet enī pꝛim⁹ dn̄s poſt quātūcūq;
tēpus repetere rem illā vel heres ſuus: ⁊ valde
difficile: imo quaſi impoſſibile eſſet ꝓbationes
ſufficientes ad talia habere: ⁊ ꝑ ꝯſequēs nec li
tes diſcindere: ⁊ ſic generarētur odia et multa
alia mala. Preterea pꝛiceps iuſte poſſet legē
tranſgredientē punire: cuius trāſgreſſio vertit
in damnū reipu. nō ſolū in rebus: imo in ꝑſona
ſed tanto tꝑe dimittere rem ſuā eſſet negligen
tia et trāſgreſſio valde nociuua reipublice. er=
go ⁊c. Maior patet/ minor ꝓbat: tum q2 pacis
impedimentū: tum q2 ex cultura terrarū ger=
minant ea quib⁹ reſpu. ſuſtentat. igitur negli=
gens multū tranſgredit. Ex his patet tertio ꝙ
poſſidens aliqđ iure preſcriptionis iuſte poſſi=
det: q2 autoritate legis poſſidet. Et ideo rem
legitime p̄ſcriptā vel vſucaptā reſtituere po=
tius eſt ſuperogationis q̄ neceſſitatis. Si aūt
fiat tranſlatio dominij a ꝑſona priuata: puta a
dn̄o rei/ imediate hoc poſſe fieri dicit: vel libe=
rali tranſlatione: puta illa in qua nichil ex hoc
expectat ⁊ cōiter vocat datio vel donatio. Vel
ex tranſlatione illiberali: puta per emptionē ⁊
venditionē/ ꝑmutationem ⁊ hmōi. Sed de his
dicet. j. titulo de mercatoribus et artificibus.
Titu. viij. ca. ij.

De declaratione terminorum vſufructus: vſus: poſſeſſionis: ꝓprietatis: dominij: et iuris. Capitm. iij.

Uſufructus qd eſt.

Circa aliquā rem poſſunt iſta cōcur
rere/ vſufructus/ vſus/ poſſeſſio/ ꝓ=
prietas/ dominiū/ et ius. Uſufruct⁹
autē ſm iuriſtas deſcribit ſic. Uſu=
fructus eſt ius vtendi fruendi alie=
nis rebus: ſalua rerū ſubſtantia. vt patet. ff. de
vſufruct. l. j. Ponitur autē in iſta deſcriptione
alienis reb⁹ ſm iuriſtas: quia ſua res nemini
ſeruit. Et ideo in re ꝓpria nō habet aliqs vſu=
fructū. Scđm eos enī in rebus cōſtituitur du=
plex ſeruitus/ ꝑſonalis/ ⁊ realis. Realis quan
do res inanimata ſeruit rei inanimate. vt ager
agro/ prediū predio. Perſonalis qn̄ ſeruit rei
animate ſicut homini: quia ergo in re propria
nō poteſt ꝯſtitui ſeruitus: ideo vſufruct⁹ ſemꝑ
eſt in alienis rebus: et ideo ſi habeo vſufructū
in vno viridario: ⁊ poſtea ad me perueniat ꝓ=
prietas: habita ꝓprietate expirat vſufructus.
Item ponitur ſalua rerū ſubſtantia: ⁊ ideo ſm
iuriſtas nunq̄ in rebus vſu cōſumptibilib⁹ cō=
ſtituitur vſufructus ꝓprie: q2 nō manent poſt
vſum. inſti. de vſufru. §. cōſtituit. Itē ponit ius
vtendi ad differentiā vtilis dominij qđ qñq; in
reb⁹ alienis habet/ ſicut emphiteota: ⁊ feuda=
tarius habēt vtile dn̄ium rei: cuius dn̄ium di=
recte ꝑtinet ad dn̄m ſuperiorē a quo res tenet
in emphiteoſim vel in feudū. Itē ponit fruen=
di ad differentiā nudi vſus: quia minus eſt in
vſu q̄ in vſufructu. vt dicit inſti. de vſu ⁊ habi=
tatio. §. minus. Sicut datur exemplū in grege
ad ſtercorandū agrū: et lac ⁊ lanā ⁊ fetus reci=
piendū ⁊ diſtrahendū ſicut volueris. Fetus enī
in iumentis ⁊ pecudibus et quodlibet animal
irrationale cōputatur in fructu: ſed non in an=
cillis. Unde ſi habes vſufructū in ancilla par=
tus ancille nō ꝑtinet ad vſufructuariū: ſicut di
cit. l. ſi. ff. de vſufruct. l. veſtis. Et eſt ratio legis
optima: q2 abſurdū eſtimauit natura hoīem in
fructu eſſe: cū oēs fruct⁹ gr̄a hoīs cōparauerit.
Aliud exemplū poteſt dari. Si vſus viridarij
ſit tibi relictus: roſas ⁊ flores viridarij poteris
ſumere ad vſum tuū: ſed alteri nō poteris ven=
dere aut dare: ſed ſi vſufruct⁹ ſit tibi relictus:
et vendere ⁊ dare ⁊ ad opus tuū retinere pote=
ris. Siliter ſi in horto aliquo ſit tibi vſus lega
tus: vteris holeribus ad vſum tuū: ſed alij non
dabis aut vendes: ſi ūo vſufructus: et vendes
et dabis: ⁊ ad opus tuū retinebis: ſicut iſta ꝓ=
bantur. ff. de vſufruc. l. ſi fundi. et inſtit. de vſu
et habitatio. §. minus aūt. Patet ergo quare
ponitur fruendi: quia habens vſum ſolū poteſt
vti pro ſe ſed nō frui: q2 nō poteſt dare alijs vel
vendere. Et ideo videtur michi ꝙ quicūq; ha=
bet vſufructum: neceſſario habet vſum: et hoc
etiam dicūt iuriſte: Dicunt enim ꝙ ſi alicui le=
gatur vſufructus deducto vſu/ nichil valet le=
gatum: quia verba repugnātia reperiuntur in
legato: ſicut probatur. ff. de vſu et habitatio. l.
per ſeruū. §. ſi. ⁊. l. ſed ſi de fructu. Iſta autē re=
pugnantia non eſt ex alio: niſi quia de neceſſi=
tate ſequit: habet vſufructū: ergo habet vſum.
Uerum eſt ꝙ ſicut ipſi dicunt ꝙ aliquis ſimpli
citer legauit vſufructū: ⁊ poſtea ademit vſum:
valet legatum: quia habuit bonum initium et
ademptio dicitur nulla: ſicut patet in prealle=
gatis iuribus. Unde ergo ſequitur habet vſu=
fructum: ergo habet vſum. Sed nō cōuertitur
habet vſum: ergo habet vſufructum: immo eſt
fallacia cōſequentis arguendo a ſuperiori ad
inferius affirmādo ſic: eſt animal: ergo eſt ho=
mo. Sic ergo patet quid eſt vſufruct⁹. Iuriſte
autē diſtinguunt duplicem vſufructū: ſcz cau=
ſalem et formalem. Sed iſta ſufficiant ad pꝛe=
ſens de vſufructu nobis theologis: qui parum
habemus de iſta materia.

¶ Uſus autē ſm iuriſtas eſt §.I.

Vſ⁹ eſt. ius vtendi alienis rebus: ſalua rerũ ſubſtãtia. Et q: ponit alienis reb⁹: patet ſm eos ꝙ vſus non cõſtituitur in reb⁹ que vſu cõſumunt: quia in talibus nõ poteſt rerũ ſubſtãtia ſalua remanere poſt vſum. Itē quia nõ ponit fruendi: diſtinguit vſus ab vſufructu: vt.ſ̄.declaratũ eſt. Sed quãtũ michi videt: legiſte iſto modo vſuz accipiũt nimis ſtricte.ſ.pro vſu ꝓ quo competit ſeruitus. Ideo accipiendo vſum ſm naturã rei ꝛ magis large ꝛ ſm iura canonica: cum ſm rei veritatē aliquis vtatur re ſua ſicut aliena. Iterũ vtitur pane cũ eũ cõſumit ꝛ comedit: alr̃s non cõſumeret vſu niſi poſſet circa comeſtionē panis haberi vſus. Sic ergo accipiendo vſum videt michi ꝙ vſum nudũ facti: de quo loquuntur cõſtitutiones Ioh.xxii. edite ꝯtra fraticellos: poſſumus imaginari quadrupliciter. Primo modo poteſt dici vſus nudus facti propter oīs iuris nudationē. Scďo propter ꝓprietatis excluſionē. Tertio ꝓpter oīs vtilitatis priuationē. Quarto ꝓpter actionis in iudicio abdicationē. Exemplũ oīm iſtorũ. De primo ſi ego equitarē equũ cuius ego nõ eſſem dñs: nec haberē aliquod ius equitandi equũ: tunc haberē vſum nudũ equitationis equi ꝑ oīmis iuris nudationē. Et iſto modo fur et latro habet vſum nudũ facti in re furtiua: quia habet vſum denudatũ facti ꝓprietate: quia ꝓprietas non eſt in eo ſed alterius: ſilr̃ de equo: ꝛ tũc poſſuʒ dici habere vſum nudũ facti ꝑ ꝓprietatis excluſionē: ꝛ ecõtra ille nõ haberet nudũ vſum qui haberet ꝓprietatē ſcʒ rei. Exemplũ de tertio qñ aliquis habet vſum alicuius rei: vel circa aliquã rem: et tamē caret oīni fructu ꝛ vtilitate q̄ poſſet ſibi ex tali vſu ꝓuenire. Sicut ſi ſeruus vtere aliquib⁹ inſtrumentis ad colendã terrã dñi ſui: talis vſus poſſet dici nudus quantũ ad fructũ vel vtilitatē ſerui: q: ex tali vſu vel opē nullus fructus vel cõmoditas acquirit ſeruo: ſed dño. Silr̃ famul⁹ campſoris tota die cõputat monetã dñi: ꝛ vtilitas nõ applicatur ſibi ſed dño. Talis poſſet dici nud⁹ vſuarius ꝓpter oīs vtilitatis priuationē. Exemplũ de quarto. Si aliq̄s hr̃et aliquã rem: ꝛ cũ auferret ſibi nõ poſſet ꝯtra illũ in iudicio agere: vel ex voto vel ex alia quacunq̄ cauſa: tunc poſſet dici habere nudũ vſum ꝑ actionis in iudicio abdicationē. Et hec ſufficiant ad preſens de vſu.

¶ Tertiũ autē eſt poſſeſſio §.II.

Poſſeſſio qd ſit que ſic deſcribitur. Poſſeſſio eſt corporalis rei detētio corporis ꝛ animi iuris adminiculo interueniēte. Sic deſcribit Hoſti.in ſum.de cau.poſ.et ꝓprie. Dicit autē corporalis rei: q: ſm iuriſtas incorporalia non poſſident: ſed quaſi. Dicit autē detentio: q: poſſeſſio ſm iura dicit quaſi pedũ ſeſſio: aliter nõ acq̄rit niſi corpore ꝛ aīo interueniente. Unde ſi alterũ deficit nõ eſt poſſeſſio. Itē dicit iuris adminiculo ꝛc̃. quia dz ꝙuis aliq̄s alicui rei corpore et aīo inſiſtat: cũ non habeat iuris adminiculũ: non dicit ꝓprie poſſidere. Uñ ſm eos poſſeſſio aliqñ habet plurimũ iuris: vt qñ acquirit ꝑ ſeruũ dño in reb⁹ peculiarib⁹. Nã ſine actu dñi acquirit ſibi poſſeſſio etiã ipſo ignorante: ꝛ vſucapio ꝓcedit ex ea. Qñq̄ habet multũ iuris: ſed minus ꝙ prima: ſicut illa q̄ michi per procuratorē acquirit etiã ignorãti: ſed ex illa vſucapio non ꝓcedit. Qñq̄ habet parum iuris: ſed plurimũ facti in acquirēdo: vt illa quã michi ꝑ meipm̄ acquiro: ſed iſta in retinēdo habet multũ iuris ꝛ parum facti: q: ſolo animo retinet: ſed nõ acquirit niſi animo ꝛ corpore interueniente. Et hec oīa notant diffuſius ꝑ Ber.glo.ex̄ de conceſ. ꝑben.c. cũ nr̃is. Semꝑ ergo poſſeſſio habet iuris adminiculũ. Sed cõtra hoc videt: quia fur ꝛ raptor habēt poſſeſſionē rei furate ꝛ rapte: ꝛ tamē nullũ habēt iuris adminiculũ vnde ſint reſtituendi: vt ꝓbat extra de reſti.ſpo.c.in lr̃is.et.ff.de vi ꝛ vi ar.l.j.§.qui a me. ergo nõ ſemꝑ in poſſeſſione interuenit iuris adminiculũ. Rñ.et dico ꝙ fur ꝛ raptor non dicunt ꝓprie poſſidere: ſed ſolũ iniuſte detinere: ſed ſunt reſtituēdi ex alia cauſa forte et ſine forte. hoc ſtatutum eſt ita in odiũ ſpoliantiũ ꝛ auferentiũ violēter res ſuas hoībus. Unde ſm ꝙ dicit illa decre.in litteris. hoc fuit introductũ ſm iuris rigorē ꝯtra iuris cõis equitatē: que qñq̄ prefert rigori. vt ibi dicit glo. Et ideo dicit Inno.in eadem decre. ſm opinionē ꝓbabilē multoꝝ: ſi cõſtaret tunc per ſuã cõfeſſionē ipm̄ eſſe predonē: vel cõſtaret de ꝓprietate rei: eſſet ꝑdoni reſtitutio denegãda: et hoc ideo q: nunq̄ vere poſſedit nec naturaliter nec ciuiliter: ſed ſolũ detētionē habuit iniuſtã: quia etiã nemo poteſt eſſe iudex in cauſa ſua: et ideo rem furtiuã non debeo a fure accipere: niſi autoritate iudicis coram quo oſtendam rem eſſe furtiuam: quare ꝛc̃.

¶ Quartũ qď inuenit circa §.III.

rem aliquã eſt ꝓprietas: q̄ ſic deſcribit ab eodē Hoſt. ibidē. Proprietas eſt dñiũ rei iuſtis modis q̄ſitũ. Acquirit aũt dñiuʒ iure gētiũ ꝛ iure ciuili. Iure gētiũ ꝑ occupationē: ſicut in his q̄ nõ ſunt in bonis alicuius hoīs q̄ occupãti cõcedunt: ſicut ſunt fere beſtie/aues/ꝛ piſces q̄ in terra/in mari/ꝛ in aere capiunt: ꝛ in his q̄ cõia ſunt: vt in mari ꝛ in littore maris et lapillis et gēmis q̄ ſunt ibi. vt patet inſti.de re.diui.ꝑ totũ. Tamē ſunt multe cõſuetudines in diuerſis regionibus ꝯtra iura. Itē in his q̄ ab hoſtibus Proprietas qd eſt.

capiũtur. Jure autẽ ciuili acquiritur dominiũ
multipliciter:preſcriptione/vſucapione/arro-
gatione/monachatione/teſtatione/ ſucceſſiõe/
⁊ alijs multis modis de iure ciuili inductis.

¶ Quintũ quod requiritur §.IIII.

circa aliquã rem eſt dominiũ. Dominiũ ei ẜm
aliquos doct.⁊ ius idem dicunt in re: q: tantũ
hȝ aliquis de dominio in re / quãtũ hȝ de iure.
Vñ ſi hȝ ius in re/hȝ dominiuȝ in re. Si hȝ tm̃
ius ĩ vſu rei/hȝ tm̃ dominiũ in vſu rei. Aliqui-
bus aũt doctoribus videt̃ oppoſitũ. Et tota ra
tio eſt:q: ẜm phm̃ ⁊ Simpliciũ in p̃dicamẽtis.
Relatio dominij eſt relatio ſuperpoſitionis:et
ideo nullus dicitur habere dominiũ in aliquo
niſi ſit ſibi ſuppoſitus : ſed aliquis non põt ha-
bere ius in aliquo cui nõ eſt ſuppoſitus:immo
econtra: ſicut filiuſfamilias hȝ ius in patre/ſi-
militer ſeruus in dño: q: tenet̃ eis ad alimen-
tationẽ: ſilr monachus in monaſterio:ſubdit⁹
in prelato:q: tenet̃ ſibi ad ſacramentoꝝ admi-
niſtrationẽ:ergo ius et dominiũ nõ ſunt idem:
immo ẜm iſtos ius ſe hȝ in plus q̃ dominiũ:q:
dominiũ omne eſt ius: ſȝ nõ oĩe ius eſt domi-
niũ. Dominiũ eñ videt̃ ſibi addere ſupra ius
quandã ſupioritatẽ et auctoritatẽ. Et ideo ẜm
Dñiuȝ eſt. iſtos dominiũ deſcribitur ſic. Dominiũ eſt ius
habẽdi/poſſidẽdi/⁊ vtẽdi aliqua re ſimplr̃ ꝓ li
bito volũtatis: vel ẜm aliquẽ determinatũ mo
dũ ex quadã ſupioritate et auctoritate. Dicit̃
aũt in dicta deſcriptiõe ius : q: ſi aliqs detine-
ret vel vteret̃ aliqua re ſine iure: ſicut fur ⁊ pre
do:talis nõ haberet dominiũ. Dicit̃ ius poſſi-
dendi ⁊c.et hoc debet intelligi iure ꝓprio non
alieno:q: ꝓcurator iconomus ſeu diſpenſator
vtit̃ iuſte ⁊ licite rebus dñoꝝ ſuoꝝ:ſed hoc non
facit iure ꝓprio/ſed iure dñi. Itẽ dicit̃ ꝓ libito
voluntatis ſimplr̃ q̃tũ ad dominiũ rerũ ꝓpriũ
⁊ ꝑfectũ:ꝑ qđ quis hȝ ius in re q̃tũ ad ꝓprieta
tem ſimplr̃: ⁊ q̃tũ ad omnẽ vſum qui natus eſt
circa rem: q: põt eã vẽdere/⁊ donare/⁊ diſtra-
here ſicut placet. Dicit̃ autẽ vel ẜm aliquẽ cer
tũ determinatuȝ modũ ꝓpter duo. ¶ Primo
ꝓpter dominia cõditionata :puta cuȝ quis eſt
dñs rei quo ad rei ꝓprietatẽ ⁊ vſum ſimul:ſed
tñ non põt vendere niſi certis ꝑſonis: puta ꝓ-
pinquiori de genere ⁊ determinato modo ſer-
uãdo legitimã liberis ẜm leges : vel ſpeciales
patrie cõſuetudines. ¶ Secundo ꝓpter domi
niũ imperfectũ . Vſufructuarius eñ vſuarius
lȝ non habeat dominiũ perfectũ/tñ plenũ ꝓ eo
qđ hȝ:et ſi non hȝ ius in ꝓprietate rei/tñ hȝ ve
rum dominiũ:ſed imperfectũ ꝓ eo q̇ verũ ius
habẽt in vſu vel vſufructu rei: lȝ non in rei ꝓ-
prietate:alioquin nõ poſſent in re iure ſuo ven
dere vel alienare vſum vel vſufructũ. Jura aũt
cauẽtia q̇ vſuarius vel vſufructuarius nõ ha-
bent dominiũ ſimpliciter in ꝓprietate rei: di-
cunt ipſos non habere dominiũ:lȝ ẜm veritatẽ
ſint dñi ipſius vſus vel vſufructus. Itẽ dicitur
cum quadã ſuperioritate et auctoritate cuȝ ſit
relatio ſuperpoſitiõis. Eſt aũt ſciendũ q̇ domi
nij ad p̃ſens poſſumus accipe tres diuiſiones.
¶ Prima eſt cũ dominiũ ſit ius habendi rem diuiſio
cũ quadã ſuperioritate et auctoritate ad eam: dñij.
ſicut ſtatim declaratũ eſt : ſicut eſt duplex ius /
ſic eſt duplex dominiũ. Jus aũt prima ſui diui
ſione diuidit̃ a pħo.v.Ethic.in ius naturale et
ius poſitiuũ:qđ vocat pħs ẜm legis poſitionẽ.
Et ẜm hoc eſt duplex dominiũ:quoddam natu
rale/⁊ quoddã politicum ſiue ciuile. Dominiũ
aũt naturale eſt ius qđ cõpetit alicui a natura
habendi et vtẽdi aliqua re cũ quadam ſuperio-
ritate ⁊ auctoritate ad eam:ſicut eſt ius patris
ſuper ꝓlem:⁊ viri ſuper vxorẽ:⁊ dñi ſuper ſer-
uũ ſi ſit ſeruus a natura. Eodem modo quo lo-
quitur Ariſto.j.Poli.q̇ qui põt mente ꝓuide
re et preualere.i.ratiõe viuere principãs natu
et dñs natura:qui aũt non põt hoc/corpore fa-
cit ſubditũ et natura ſeruũ. Et ſimiliter domi-
niũ quod hȝ aut habuit homo in ſtatu nature
integre ſuper aĩalia irrationalia. de quo legit̃
Geñ.j. Dominamini piſcibus maris ⁊ volati-
libus celi:fuit dominium naturale:q: tale ius
cõpetit homini a natura. Dominiũ autẽ politi-
cum ſiue ciuile dicit̃ ius cũ ſuperioritate pre-
dicta: quod non cõuenit alicui per naturã/ſed
mere per adinuentionẽ et collationẽ humanã
vel diuinam ſpũalem ⁊ ſupernaturalẽ: ſicut eſt
dominiũ dñi perpetuũ: ab hoĩe põt dici domi-
nium ciuile: vel ẜm legis poſitionẽ. ¶ Secun
da diuiſio eſt dominij politici ſeu ciuilis: quia
quoddã eſt verũ dominiũ ⁊ perfectũ/quoddam
vero.ſ.imperfectũ : ſicut iam aliqualiter tactũ
eſt. Non imperfectũ/ſed perfectũ dominiũ eſt
qñ quis hȝ dominiũ in rei ꝓprietate et in vſu
eius: q: põt eam vſu ꝓprio cõſumere/vẽdere/
⁊ alienare:⁊ ea vti ꝓut vult. Dominiũ vero im
perfectũ eſt cum nõ hȝ ius in rei ꝓprietate:ſed
ſolum in vſufructu vel vſu. Unde talis non põt
dici dñs rei/ſȝ dñs vſus vel vſufruct⁹. ¶ Ter-
tia diuiſio:q: dominiũ verũ hȝ multos modos
diſtinctos:q: quoddã eſt ſuperius ⁊ mediatũ:
quoddam altũ:quoddã baſſum:quoddã vtile:
quoddã directum:⁊ ſic de alijs modis:⁊ in ea-
dem re. Et ideo ſciẽdum q̇ lȝ eiuſdem rei non
poſſunt eſſe plures dñi ſimul:quilibet inſolidũ
ẜm eundem modũ ⁊ eandem rationẽ dominij:
vt dicitur in predicto.c.licet. ⁊.l.predicta poſ-
ſideri: tñ ẜm diuerſos modos dominij/⁊ diuer-
ſa iura vnius ⁊ eiuſdem rei poſſunt plures eſſe
dñi ⁊ diſtincti. Sicut campi ruſticus hȝ domi-

niū vtile. Burgēſis vō habet in eodē cāpo directū dñium. Miles dñium baſſum. Rex dominium altū: ⁊ ſic patet quid eſt dñium.

Sextū ⁊ vltimū quod re= §.V.

Ius eſt peritur circa rem eſt ius: ⁊ q2 dñium addit ſolum ſupra ius ſuperioritatē et autoritatē: ideo poſſet deſcribi ius eadē ratione ſicut dominiū dempta illa cōditione cū quadā ſuperioritate. Uel poſſumus ſic deſcribere ꝙ ius eſt poteſtas exercendi aliquē actū circa rem. Unde ſi licite poſſum vendere librū: habeo ius in venditione libri: ſi licite poſſum in eo legere ⁊ ſtudere / habeo ſolū ius in lectione ⁊ ſtudio libri: ⁊ ſic generaliter cōcludendo quantū habeo de poteſtate licita circa rem: tantū habeo de iure circa eā. Et ꝙ hoc ſit verꝫ declaro breuiter ſic. Homo circa rem aliquā venientē in vſuꝫ vite humane nō habet niſi duplex poſſe. ſ. poſſe facti ſeu executionis quo pōt homo vti illa re licite: ſed poſſe ſolius facti nō dicit ꝓprie poſſe iuris: ergo poſſe licite dicit poſſe iuris. Maior patet: q2 non video ꝙ circa aliquā rē homo poſſit habere aliqđ poſſe: niſi vel poſſe facti abſolute quo poteſt vti etiā illicite / vł poſſe licite. Sed minor faciliter ꝓbaẗ: q2 illud qđ fit de iure fit licite: ergo poſſe facti nō eſt poſſe iuris. Relinquiẗ ergo ꝙ poſſe licite ſit poſſe iuris. Eſt enim hic ſciendū ꝙ frequēter aliqđ nomē cōe pluribꝰ ſm rem ſm modū quo cōiter accipiẗ: retinet ſibi nomē ꝓpriū cōdiſtinctū cōtra aliā: ſicut ꝑſcientia q̄ ſm rem eſt cōis eſt noticia approbationis bonoꝝ ⁊ reprobationis maloꝝ: ſicut patet ad Roñ. viij. vbi dicit. quos ꝑſciuit hos et ꝑdeſtinauit: ⁊ ad Roñ. xj. Non repellet dñs plebē ſuā quā preſciuit. tamē ſm comunē acceptionē retinet ſibi nomē ꝓpriū ꝯdiſtinctū ꝯtra ꝑdeſtinationē. Uñ ſoli mali dicunẗ preſciti. Sic recte eſt in ꝓpoſito: ꝙ poſſe facti licet ſm rem ſit cōe licite et illicite vtēti: quilibet eñ de facto vtiẗ ſiue licite ſiue illicite vtaẗ: tñ ſm cōem acceptionē ꝯdiuidimus poſſe facti cōtra poſſe iuris: dicendo ꝙ ille pōt de facto q̄ poteſt aliquē actū exercere: ſed illicite. Ille aūt poteſt de iure q̄ poteſt actū ſolū licite exercere. Patet ergo ꝙ ius nō dicit aliqđ aliud niſi poteſtatē licite exercēdi aliqđ aliud actum. Et hoc etiā dicit Augu. xxij. q. ij. faciat. et eſt in lib. de mēdacio. vbi dicit ſic. Faciat homo qđ poteſt ꝓ tēporali ſalute hominū. Cū autē ad hoc ventum fuerit vt tali ſaluti niſi peccādo cōſulere non poſſit: iam eſtimet ſe non habere quod faciat quādo id reliquū eſſe proſpexerit: qđ recte faciet. Per qđ etiā dicūt iuriſte: ꝙ illud poſſumus ſolū quod de iure poſſumus: qđ etiā probo adhuc. Omnis actus qui poteſt eſſe circa aliquā rem: vel poteſt exerceri licite vel illicite: ex quo ſupponiẗ ꝙ poteſt exerceri: q2 priuatiue oppoſita in ſubiecto apto nato eq̄pollent ꝯtradictoriis. vt patet. iiij. Meta. Sed ius circa aliquē actuꝫ dat aliqđ poſſe: vel ſaltē ſic poſſe circa illū actū. Sed certū eſt ꝙ nō dat poſſe illicite: immo nō ſtat cū poſſe illicite: ergo ius dat poſſe licite ⁊c̄. Hec omnia quidā magnus magiſter in libello ꝯtra fratricellos: cuius nomen adhuc non inueni.

De diuerſis viciis dominorum et officialium eorum. Caplm. iiij.

In diuerſis regionibus ſunt diuerſi modi principandi ⁊ dominādi. Nā regna reguntur ꝑ vnū regē: aliqua etiā dñia ꝑ vnū ducē / marchionem / comitē ⁊ hmōi reguntẗ. Alique ciuitates et dñia ſunt que reguntẗ per plures et ad tēpus q̄ dicuntẗ dñi priores vel antiani: vel conſules ⁊ hmōi: qui etiā ad diſponendū de factis cōitatem cōcernentibꝰ habēt ſecū collegas ſub diuerſis noibus officiorū: vt in italia florentie ſenis. In terris eccleſie vice pape dñantur: vel vnus gubernator inſtitutus ab eo: vel aliquis laicus habēs vicariatū ab eo: vt in marchia et in romādiola: ferraria ⁊ hmōi. Quilibet ergo debet ſm modū ſue iuriſditionis dñari et non excedere terminos ſue poteſtatis. Et q2 ī multis locis (vt florentie) iurāt qñ officiū ſuſcipiūt ſeruare ſtatuta ciuitatis: ⁊ quedā etiā determinate tūc expreſſa: attendāt diligēter ⁊ ſeruent ne piuri inueniantẗ: ⁊ quotiens aliqđ eoꝝ trāſgrediuntẗ: mortale ſine dubio eſt. Iudicare etiā et intromittere ſe de his ad que ſe nō extendit officium eorū ſm ſtatuta hoc determinātia eſt graue pctm̄. vt verbi gr̄a. Ex ſtatuto habeẗ ꝙ dñi priores nō debent ſe intromittere in cauſis ciuilibus cū habeāt officiales ad hec deputatos. vt poteſtatē / capitaneū ⁊ hmōi. Ciues aūt habētes adinuicē cauſas ciuiles dant corā eis petitiones vnus cōtra aliū cōtinentes cauſam criminalē vt ꝙ verberauit eū et iniurias fecit: cū ſit falſum manifeſte: ⁊ hoc ipſi ſciūt: ⁊ ſic pretextu cauſe criminalis admittūt petitiones illas falſas: ac ſi eſſent criminales cauſe: ⁊ cogūt partes facere cōpromiſſum: Quis eñ pium videatur hoc: quia ꝑ hanc viā multi impotētes ⁊ oppreſſi a maioribꝰ ſe iuuāt: qui forte alś non poſſent obtinere iuſticiā vel cū diuturnitate tēporis ⁊ magnis expēſis: tamē vt dicit apl's ad Roñ. iij. c. ⁊. xiiij. q. v. c. forte. Nō ſunt facienda mala vt eueniāt bona. Malum vtiqꝫ eſt dicere mendaciū et maxime in iudicio. Unde nec ipſi porrigētes petitionē excuſantur a pctō. Malū eſt intromittere ſe de ꝓhibitis ꝑ ſtatuta eoꝝ q̄ iurant ſeruare. Et oſtendūt ſe velle illa durare

in robore ſuo. Nā ſi proponerent petitiones in cauſa ciuili nō admitterēt eas: q2 dicerent non ptinere ad eos: ⁊ tamē ſciunt vere eſſe ciuiles: et ſic faciunt cōtra illā regulā. certū eſt. de reg. iur. lib. vj. ¶ Itē ſolent excedere in hoc ꝙ non permittūt ꝯſilia eſſe libera: ſed ꝑ violentiā extorquēt ꝑ multā importunitatē facientē fabas oſtendere. Sed ⁊ ipſi grauiter peccāt ꝯtra honeſtatē agentes bone ciuilitatis ⁊ cōtra libertatē: ⁊ ſi iurant dare coopertas: plurī ſunt contrariū facientes: ⁊ peccāt mortaliter: nec excuſat eos timor diſplicentie vel incurſionis dāni vel odij: q2 debet qs potius oīa mala ſuſtinere ꝙ̄ pctō ꝯſentire. xxxij. q. v. ita ne. Et qui eos ad hoc inducūt cū ſint occaſio plurium eoꝝ / peccant mortaliter. Itē cū ſuſcipiūt ſeu inducūt alios collegas ⁊ cōſiliarios ad ſuſcipiendū bella iniuſta vel ad imponendum iniuſta onera vel ad conſentiendū / ſiue in exiliū mittendū aliquos ſine iuſta cauſa: vt ex inuidia / odio / leui ſuſpitione: vltra pctm̄ tenentur de damnis. De quo

Tit.iiij vide. ſ. in. ij. parte. de reſti. et. j. ti. de bello.

¶ De officialibus dominoꝝ §. I.

videndū eſt ſi dn̄s ſit vnus vel plures: ſi officia dedit vel tallias vel gabellas ⁊ hmōi perſonis de quib⁹ poteſt preſumi ꝙ nō ſint vtiles ⁊ iuſti in talib⁹ officijs vel actib⁹: vel ſi vendidit precio tanto ꝙ emptores recuperare non poſſint ſine grauamine ſubditorū: in vtroq3 enim caſu peccauit ⁊ tenetur de damnis inde ſecutis: alˀs autē licet tolerari poſſet hoc ſc3 vendere hmōi officia: non tamē expedit nec habet bonā ſpeciem: ideo potius eligendi ſunt ad officiū idonei ⁊ cogēdi ꝙ̄ ſint vendēda talia officia. Tho.

Opuſ. xvj. in epiſtola ad quandā duciſſam.

¶ Item ſi mutuum det ſub= §. II.

ditus ſuperioribus dn̄is: vt ex mutuo ſibi detur officiu3 ex quo officio ſatiſfaciat ſibi: vel ſi mutuo accepit ipſe a ſuis ſubditis hoc pacto vt det eis officiū: ex quo officio ſatiſfaciat eis: in vtroq3 caſu pactum vſurarium. Tho. ij. ij. q. lxxviij. ar. ij. ad. iij. ⁊. vj. vide in ſum. Itē ſi officiales magnos tyrannos ⁊ iniuſtos poſuit vel imperitos negocioꝝ ſcienter vel ex negligētia vel etiā vt minus expenderet: peccat grauiter et tenetur de damnis que inde ſequūtur: quia qui occaſionē damni dat damnū quoq3 dediſſe videtur. ij. q. j. notum. in glo.

¶ Item ſi dn̄s eſt vnus vel §. III.

plures: non debent iniuſtas vel indebitas tallias vel collectas exigere a ſubditis. Eſt autē hmōi tallia vel collecta vel exactio iniuſta et indebita quādo videl3 eſt vltra id de quo cōueniunt ſecū ſubditi vel cū anteceſſorib⁹ ſuis bona fide ⁊ ſine vlla coactione ſi in inſtrumēto vel pacto determinata eſt quātitas. Silr̄ eſt iniuſta qn̄ etſi nō eſſet quātitas determinata ſed indefinita cōtinetur in inſtrumēto vel pacto ꝙ poſſit exigere: nimis grauat inſpecta ꝯditiōe: et hoc arbitrio boni viri. Eſt etiā iniuſta ſi nouā exigit ⁊ cauſa iuſta neſcit̄ ⁊ hmōi. Eſt etiā iniuſta ſi qñcūq3 nō exitit memoria in ꝯtrariū: tamen nō implet dn̄s illud propter qđ inſtituta. vtputa ſi deberet tenere officiu3 vel viā ſecurā vel defendere eos quod nō facit ex negligētia auaricia vel ꝓpria malicia. Cogendo ad hmōi exactiones directe ꝑ ſe vel ſuos: rapinā facit ⁊ tenet̄ reſtituere. Et dicit̄ indirecte cogere qn̄ propter hoc negat eis iuſticia3 vel nō defendit eas ⁊ hmōi. Sponte oblata ſine vlla fraude poteſt accipere. j. q. ij. placuit. Guil. Itē ſi ſpoliauit ſuos volētes ad aliū locū vel dn̄m ſe ꝯferre: rapina eſt. niſi certū eſſet ꝙ a principe in cōceſſione terre fuiſſet impoſitū tale onus expreſſe: quia tūc tolerari poſſet. Et idē qn̄ eſſet cōſuetū etiā vt acciperent quantū vellent de mobilib⁹ ſuoꝝ ſubditoꝝ: dūmodo eos vltra modum non grauent remanentes vel recedentes. Guil.

¶ Item ſi dn̄s ea que erant §. IIII.

cōitatis ſibi vſurpauit. vt ſiluas cāpos paſcua et hmōi / rapina eſt ⁊ tenet̄ dimittere: ⁊ de fructib⁹ male ablatꝭ ſatiſfaciat. xiiij. q. vj. c. ſi res. ¶ Itē ſi ſuos ſubditos vel peregrinos nō habentes ꝯſanguineos non dimiſit diſponere de bonis ſuis in morte vt eis placuit: vel eis mortuis teſtatis vel inteſtatis coꝝ bona vſurpauit rapina eſt: et tenetur reſtituere vel pauperib⁹ erogare. ¶ Ite3 ſi a vaſſallis vel alijs ſubditis exigit ſeruitia indebita. ſ. faciendo laborare in vineis et cāpis ſiue ducere ligna vel victualia ad domū ⁊ hmōi: vel aīalia coꝝ fatigādo in factis ſuis ꝓprijs: ⁊ non ſoluit eis debitū preciū ſui laboris: rapinā cōmiſit. Et ſi talia fecit fieri dieb⁹ feſtis adhuc aliud pctm̄ eſt. diſti. lxxxvj. an putatis. niſi talia ſponte facerēt gratis: vel eis aliquo modo recōpenſaret in alio. ¶ Itē ſi coegit eos vēdere ei victualia vel alia: qn̄ ſunt in bono foro vt meſſiū tēpore: cū illi vellent ea reſeruare ⁊ ad emendū qđ nollent: in vtroq3 caſu grauiter peccat: ⁊ tenet̄ eis de dāno qđ inde ſuſcipiūt. ¶ Item ſi in terra ſua ſuſtineat menſuras vel pondera iniuſtā: iniuſtū preciū rerū venialium: particeps eſt criminis immo quaſi pricipalis. vnde tenet̄ ad ſatiſfaciendū. ¶ Itē ſi officiales vel alios de familia ſua offendētes non punivit ⁊ ſatiſfacere fecit q2 tenet̄. Augu. ad Euſto. Pro oībus tibi ſubditis qui ī domo tua ſunt oportet te reddere rationē. ¶ Item ſi ſpoliauit vel ſpoliare fecit vel ad hoc fauit nau

fragantes ⁊ bona eoꝝ vel bona peregrinoꝝ in locis decedentiū rapina eſt. ¶ Item ſi aliquā iniuriā fecit dn̄o vel alienādo feudū vel diminuendo ⁊ hmōi: vel ſi obſequiū debitū nō preſtitit vltra pactū: tenetur ad ſatiſfactionē.

¶ Item ſi dn̄s immunitatem §.V.

eccleſiarū violauerit vt faciendo extrahere per vim cōfugientes ad eccleſiā debitores vel etiā malefactores: niſi eſſent publici latrones vel nocturni populatores agroꝝ: vel iniuriā feciſſent loco ſacro: ſeu al's miniſtrantib⁹. de quib⁹ vide. ſ. in ti. xij. c. iij. de imu. eccl'. et in ſummis. quia ſacrilegiū cōmiſit et mortaliter peccauit. xvij. q. iiij. quiſquis. ¶ Itē ſi ꝓpter eū ciuitas vel terra fuit interdicto ſuppoſita in quo caſu multa mala ſup ſe cumulauit: ⁊ quare de cauſa interdicti poſita: ⁊ ſi ſeruauit. ¶ Item ſi faciendo venationes ⁊ aucupia cōculcauit per ſe vel p ſuos ſegetes alioꝝ: q: peccat et tenet̄ ad emendā. ¶ Itē ſi nimis talibus vacauit: et in hmōi ſuos grauauit ſubditos: et maxime ſi fecit fieri in dieb⁹ dn̄icis ⁊ feſtis ⁊ p hoc retraxit ſuos a diuinis: q: eoꝝ pctā ſibi etiā imputant̄. diſt. lxxxvj. an putatis. ¶ Itez ſi coegit ſubditos ad cōtrahendū matrimoniū ꝯtra volūtatē eoꝝ/vel cū quali pſona non placebat: q: peccauit mortaliter ⁊ damna ⁊ mala q̄ inde ꝓueniūt ſibi iputant̄. ¶ Itē ſi induxit vel ſuſtinuit malas cōſuetudies cū extirpare potuit ſine periculo ſcandali: vt ludū in natali ad taxillos: ludos noxios in carniſpriuio ⁊ huiuſmodi: quia grauiter peccauit ⁊ reus eſt illoꝝ maloꝝ. diſt. lxxxiij. error. ¶ Itez ſi ſeditiones ⁊ diſcordias necnon ⁊ partialitates nutriuit ⁊ non abſtulit vt potuit dignum ⁊ idoneum.

¶ Sciendū igitur ꝙ quādo §.VI.

dn̄s ſine iuſta cauſa extorquet a ſubditis: tenetur ad reſtitutionē ſm Ray. Unde ſi velit ludere vel vltra vires ad vanitatē exponere: vel ſi in bello qḋ ex parte ſua iniuſtū erat cogat̄ ſe redimere: tūc ſi qd per eū vel eius officiales a ſubditis exactū eſt ⁊ ad dn̄os ipſos ꝑuenit: tenent̄ reſtituere illis a qbus exactū eſt ſi ſciunt̄: al's in pias cauſas vel vtilitatē cōem. Si autē
Opuſ. M. ad eos nō ꝑuenit: nichilomin⁹ officiales ſuos ad reſtitutionē cōpellet Cō. Tho. in epl'a quadā ad ducīſſam brabātie. Et nota ꝙ in aliqbus caſib⁹ poteſt dn̄s a ſubditis exigere vltra ꝯſuetū: vel vltra cōe ſtatutū ſm Ray. ⁊ Hoſt. Et primo quidē pro defenſione terre ſue. Ad hoc eñi tenent̄ oēs: nō ſolū de rebus ſed etiā corporaliter laborare vt ſic ſeipſos ſaluent. xxiij. q. iij. fortitudo. ex̄ de imu. eccl'. ꝑuenit. ¶ Itē ſi dn̄s vult ire in exercitū indictū ab eccleſia vel principe cōtra hereticos vel paganos: nec ſufficit ad expenſas poteſt a ſubditis exigere moderatū auxiliū. ¶ Item ſi in bello ex parte ſua iuſto fuit captus ab hoſtib⁹ nec ſufficit ſe redimere abſq; graui dāno. ¶ Itē ſi vult ire ad principē ꝓ obtinēdo priuilegio ꝓtectionis ſpecialis ꝓ ſe ⁊ ſubditis ⁊ non poteſt cōmode expenſas ad hoc facere neceſſarias/et ſi qua alia cauſa ſilis emergat: puta qn̄ maritat filiā: nā acquirit ſibi amicos ⁊ affines. Aut qn̄ facit filiū militē: aut accipit qḋ erat feudū ſuū: vel nouū feudū acqrit: vel ad refectionē pontiū ⁊ viarū: vel qn̄ ſine culpa depauperat⁹ eſt vel obligatus ⁊ dū tamē ſemp moderate ⁊ nō ad grauamen exigat. x. q. iij. vnio. circa mediū. ex̄ de cen. cū apl's. §. prohibemus. xxij. q. v. de forma fidelitatis. Qḋ ſi qui impendāt legato vel aliis maiorib⁹ deinde propter hoc plus a ſubditis extorqueāt ꝙ expendāt: tenētur extorta reſtituere ⁊ tantūdem pauperib⁹ erogare. Superior etiā cū fuerit de hoc querela deportata: ſi in hoc negligēs fuerit canonice ſubiaceat vltioni. extra de immu. eccle. c. quia pleriq;.

¶ Queritur vtrum peccet §.VII.

princeps vel dn̄s cōcedendo alicui in terra ſua ꝙ mutuet pecuniā ad vſurā. R̄ndet Ioh. neapol'. in qōlibe. x. ꝙ differētia eſt inter cōceſſionē per quā de nō licito fit licitū: vt ſi papa cōcederet alicui licētiaz ꝙ comederet carnes in. xl. ex aliqua cauſa rationabili: vel vt contraheret in gradu ꝓhibito: et permiſſionē per quā tolerat̄ ſeu diſſimulat̄ ⁊ non punit̄ qḋ alias puniretur ſi non pmitteretur. Princeps igitur ſi cōcedit talem licentiā primo modo peccat. Et hoc probatur duplici ratione. Prima quia qḋ eſt ꝓhibitū p ſuperiorē ⁊ legē eius: nō poteſt cōcedi p inferiorē ⁊ legē eius licite: ⁊ ſi cōcedit de facto peccat: ſed mutuare ad vſurā eſt ꝓhibitū a deo et p legē eius. ergo ⁊c̄. Scḋa ratio eſt quia qḋ eſt iniuſtū de ſui natura nō poteſt fieri iuſtū vel licitū per principē vel per legē eius: q: ius poſitiuū non eſt cōtrariū iuri naturali: ſed determinatio eius: ſed mutuare ad vſurā eſt iniuſtū de ſui natura. ergo ⁊c̄. Scḋo modo ſcz cū cōcedit. i. tolerat ſeu diſſimulat ⁊ non punit illicitū: que dicit̄ potius pmiſſio ꝙ ꝯceſſio: videt̄ licitū quantū ad pmittentē: non autē quantū ad facientē actū illicitū. Si ergo princeps pmittit ſubditis ſuis mutuare ad vſurā videt̄ ꝙ liceat. Huius ratio eſt: quia illud qḋ expedit multitudini ꝙ pmittat̄: ſi princeps pmittat nō peccat: quia bonū multitudinis debet intēdere vt finē regiminis: ſed ꝙ aliqui mutuent ad vſurā expedit multitudini: q: ſi ꝓhiberent̄ diſtricte vſure multe vtilitates multoꝝ ipedirent̄ ꝓpter defectū pecunie mutuate: q: pauci reperiūtur

qui mutuent ſine lucro: nõ ergo peccat pͥnceps permittendo ſi iudicat hoc ſubditis expedire. hec ille. Et nota qd̾ dicit Pe. de pa. ꝙ dñi q̄ talliant iudeos vel alios quos ſciũt nichil habere niſi de vſuris: tenent̃ ad reſtituendũ his a quibus extorſerũt vſurarij illas ſicut ꝛ pͥuate pſone. Guil. plus addit di. ꝙ reges et principes q̄ cũ poſſint nõ cõpellunt ſuos ad reſtituẽdũ vſuras: tenent̃ etiam ſi nichil ꝑuenit ad eos. Frã. de zabarel. dicit ꝙ pͥncipes ſeculares poſſunt cogere iudeos ad reſtituendũ vſuras. extra de vſuris. poſt miſerabilẽ. ꝙ ſi negligẽtes fuerint ꝓcedit iudex eccleſiaſticus iuxta tenorẽ. extra eo. c. quãto. Ubi aũt eccl̃ia hʒ iuriſditionẽ tpalem: põt etiã ſine negligẽtia principis ſecłaris iudex eccleſiaſticus ꝓcedere cõtra iudeos vel xp̄ianos vel alienigenas vſurarios. Nota etiã ꝙ principes vel comites nõ poſſunt cõducere vel tenere iudeos vel xp̄ianos vel alienigenas ad exercendũ publicum fenus ſine licentia pape. Et hoc dicetur in titu. de excom.

De feudis ꝛ feudatarijs. Cap.v.

Quia multi dñi habent feuda a ſuis ſuperioribus: ꝛ etiã ipſi dant feuda ſuis ſubditis: aliq̄d breuiter de iſta materia videndũ eſt. Ubi p̄io ſciendum eſt ꝙ feudũ eſt cõceſſio rei immobilis facta ꝓ homagio. extra de ſimo. ex diligenti. Et aliud eſt paternum qd̾. ſ. a patre vel quocũq; de ſuꝑioribꝰ eſt acquiſitũ. Aliud maternũ qd̾. ſ. de femina eſt acquiſitũ. Itẽ feudoꝝ aliud eſt conditionale. ſ. qd̾ dat̃ ad certũ ſeruitiũ ſeu cõditionẽ: aliud non cõditionale. Item quoddã eſt perpetuũ qd̾. ſ. tranſit ad heredes: quoddã nõ. Sciẽdũ etiã ꝙ ſunt quedã incorꝑalia que q̄n̄q; dant̃ loco feudi: vt guardia vel caſtaldia. Nota etiã ꝙ res immobilis eccl̃ie non põt de nouo dari in feudũ. Nã ꝛ prelati hoc iurant: ſed res que priꝰ erãt feudales poſſunt iterum infeudari: puta ſi vaſſallus ꝓpter aliquã cauſam ꝑdat feudũ vel morian̄: poterit ꝓlatus cõcedere filijs eius vel alteri. extra de feu. c. ex parte. Nota ſcd̾o ſm̃ Hoſt. ꝙ feudũ acquiritur quadrupłr. Uno modo ꝑ inueſtiturã: puta cuʒ aliquis tradit alicui poſſeſſionẽ rei immobilis corꝑaliter / vel cũ haſta / aut baculo / aut aliquo tali qui dicit ſe ꝑ hoc inueſtire. Scd̾o acquirit̃ ꝑ id qd̾ loco inueſtiture habet̃: vt cũ dñs dicit alicui. Uade i poſſeſſionẽ talis feudi / et teneas ꝓ feudo. Tertio acq̄rit̃ preſcriptiõe: vt ſi. xxx. annis tenuit feudũ ꝛ dño ſeruiuerit: lʒ nõ fuerit inueſtitus. Quarto acquirit̃ ſucceſſiõe: nõ quidẽ ex teſtamento ſed potiꝰ ab inteſtato. Nõ eñ valet aliqua ordinatio defuncti in feudo facta. Natura autẽ hmõi ſucceſſionis talis eſt ꝙ aſcendẽtes nõ ſuccedũt in feudo: puta pater filio. Deſcendẽtes vero ſic: ꝛ p̄io quidẽ filiꝰ patri et nõ filia. Itẽ nepos filio ꝛ nõ neptis: et ſic vſq; in infinitũ gradũ: poſtea vero ſuccedũt collaterales. Sed iſti de cõſuetudine imperij nõ ſuccedũt ſed ſolus filiꝰ: quo deficiente reuertit̃ feudũ ad imperatorẽ: ꝛ cõfert cui vult. Filia autẽ in feudo nõ ſuccedit ſm̃ Hoſti. niſi de pacto vel aliqua cõditiõe feudi: vel niſi filia poſt mortem patris redemerit feudũ a dño: aut dñs inueſtierit eam de beneficio patris ꝓpter amorẽ patris: vt in ꝯſtitutiõe Frede. queadmodũ.

De modo inueſtiture feudi §.I.

Nota ſm̃ Hoſti. ꝙ põt fieri inueſtitura tã a femina q̃ a maſculo et minore. xxv. annis ſi feudũ ſit vetus: ſi vero ſit nouũ nõ põt a minori fieri: niſi ſit pubes et iurauerit nõ contrauenire. Inueſtiri aũt põt quilibet etiã ſeruus: niſi dñs ignorauerit eũ ſeruũ. Põt autẽ quis inueſtire aliũ tam ꝑ ſe q̃ ꝑ alium: vt per ꝓcuratorẽ. In omi aũt feudo ſtatim facta inueſtitura requirit̃ iuramẽtũ fidelitatis niſi ex pacto remiſſuʒ ſit: et fit his verbis vel ſiṁibus. Ego talis iuro ad ſancta dei euangelia ꝙ abhinc in antea ero fidelis tali: ſicut eſſe debet vaſſallus dño ſuo: nec id qd̾ michi cõmiſerit ſub noĩe fidelitatis pandã alijs ad eius detrimentũ me ſciente. Et hoc ſufficit. Et nota ꝙ vaſſallꝰ obligat̃ dño ſuo ſm̃ ꝙ cõuẽtũ eſt: ꝛ ſm̃ ꝙ feudi natura ꝛ regiõis ipſius vel vicinoꝝ eiꝰ cõſuetudo requirit: q̄bꝰ deficientibus poterit vti iure ſcripto. Cõiter aũt obligat̃ vaſſallus dño in ſex: de quibus habes. š. in. ſ. parte. ti. j. Item lʒ vaſſallus nõ debeat eſſe ꝓ alijs in iudicio contra dominũ ſuũ extra de poſtu. c. fi. tñ ꝓ ſe et ſuis oĩbꝰ põt petere ꝛ defendere ius ſuũ. ar. e. de iureiu. petitio.

Multis autẽ de cauſis amittit̃ feudũ. §.II.

Et primo quidẽ ſi vaſſallus fiat clericus vel religioſus: qꝛ nec tales ſuccedunt in feudo. xxiij. q. iij. c. j. Item ſecũdo amittit̃ ſi heres vaſſalli ſteterit per annũ ꝛ diem ꝙ nõ petierit a dño inueſtiturã feudi. Siłr etiã ſi ipſe vaſſallꝰ poſt mortẽ dñi nõ petierit ab herede dñi: vt in lib. feudoꝝ. in quibꝰ caſibus feudũ amittit̃. c. j. Et hoc verũ niſi vaſſallus fuerit minor annis. xiiij. qꝛ talis non cognouit fidelitatẽ facere. Item niſi ſit miles: qꝛ ꝓ termino hʒ annũ et mẽſem. Itẽ niſi iuſta cauſa impediuerit eũ. vt in lib. feu. Et intelligit̃ iuſta cauſa: vt ꝑ mortem vel ꝑ capitales inimicitias vel aliã iuſtã cauſam allegaret. Tertio amittit̃ cũ vaſſallus corã paribus tribus vicibus requiſitꝰ vel citatus fidelitatẽ iurare noluerit: q̃uis dñs ꝑmittat inueſtiturã. Quarto ſi vaſſallꝰ infeudauerit feudũ alia lege q̃ ea quã hʒ ipſe: vel in tali

vaſſallum qui feudū ſeruare nō pōt. Quinto ſi vaſſallus interficit ſuū ꝓpꝛiū germanū ſeu germani filiū vel aliū qd̄ parricidij noie cōtineaẗ: ad hoc vt totā hereditatē habeat. Sexto ſi vaſſallus in ꝑlio dimittit dn̄m nō moꝛtuū/ nec ad moꝛtē vulneratū. Sil'r ꝓpter mltas alias ingratitudines q̄ numerāẗ in lib.feu.q̄.mo.feu.amit.c.j.⁊.ij. Septimo ſi vaſſallus ſciēter legauerit feudū vel partē aut cōditionē ei⁹: ſec⁹ ſi ignoꝛāter. ꝙ ſi vaſſallus nō vult oñdere de parte feudi/ ꝑſumeẗ ꝙ totū teneat in feudū. Octauo ſi vaſſallus feudū alienauerit: ⁊ ſi q̄dē ꝓ parte alienauerit illā partē amittet ⁊ libere ad dn̄ā reuerteẗ nulla preſcriptiōe obſtāte: nec ꝓderit vaſſallo ſi poſt factā admonitiōnē recupauerit ipm̄ feudū niſi ignoꝛāter alienaſſet. Nono ſi vaſſallus dn̄m accuſauerit/ aut ſi cōtra eū teſtimoniū in cauſa nō tm̄ criminali ſed etiā ciuili tulit: lȝ q̄dā dixerint ꝙ in ciuili pōt. Decimo ſi vaſſall⁹ vocat⁹ a dn̄o ꝙ ſecū vadat in expeditiōe publica: puta vocat⁹ ab impatoꝛe ꝙ ſecū veniat romā ꝓ ſuſcipiēda coꝛona ⁊ hmōi: nō venerit: nec alium ꝓ ſe dn̄o ſuo acceptū miſerit: vel ſtipēdia militie nō dederit. Et quidē ꝓpter fidelitatē non ſeruatā amittiẗ feudum: non intelligiẗ ipſo iure ſed ꝑ ſententiā. Si vero alienatū fuerit ipſo iure ꝑdiẗ: vt Inno.di. Hec oia Hoſt.in ſumma. Sed ⁊ dn̄s amittit ius qd̄ in feudo hȝ ſm̄ Hoſt. ſicut vaſſallus amittit feudum ꝓpter culpā ſuā/ ita dn̄s ꝓpꝛietatē feudi ſi eam cōmittat. Et hoc qꝛ dn̄s vicē dȝ preſtare vaſſallo in his que ei vaſſallus teneẗ. xxij.q.v. de foꝛma.in quo.c.diciẗ ꝙ ſi dn̄s vicē vaſſallo nō repēderit/ merito cenſebiẗ malefidus: ⁊ dicit glo.ibi ꝙ ea fide teneẗ dn̄s ſubdito ſicut dn̄o di.xcv.eſto. Et ſi dn̄s vicē nō reddit priuaẗ dominio qd̄ hȝ in vaſſallo: ⁊ trāſit feudū in ſupioꝛem. Et ſicut innuiẗ extra de exceſ.prela.c.grauē. ⁊ in glo.intelligiẗ hoc ꝑ ſententiā ⁊ nō ipſo iure. Si aūt dn̄s moꝛiens pl'es filios relinquit ſm̄ Hoſti. vaſſall⁹ nō iurabit fidelitatē oībus: qm̄ vaſſall⁹ nō cogiẗ ꝓ vno feudo plures dn̄os hr̄e: maxime in comitatib⁹/ ducatibus/ ⁊ marchionatibus: qꝛ hodie diuidi nō poſſunt. Sȝ ſi vaſſallus moꝛiens plures filios relinquit/ oēs debēt iurare fidelitatē ſi feudū indiuiſum habēt: ſed ſi ex diuiſiōe totū feudū ad vnū ꝑuenit ille ſol⁹ iurabit. De refutatiōe feudi Nota ſm̄ Hoſti. ꝙ pōt vaſſallus feudū refutare/ etiā ſine voluntate dn̄i: poſt hoc nō tenebiẗ ſeruire dn̄o: verūtamē nō debet eū offendere. Quidam dicunt ꝙ nō pōt refutare inuito dn̄o. Primū videẗ verius ſi loco ⁊ tp̄e repudiat: al's nō. Nota etiā ſȝ Hoſti. ꝙ fili⁹ repudiās hereditatē pr̄is non pōt retinere feudū: ſed aut totū debet retinere aut totū repudiare: niſi foꝛte cum dn̄s de novo inueſtiat bn̄ficio cognatis aſſentiētibus: qm̄ tūc bene retinet illud ſine aliquo onere hereditario. Agnati vero bene poſſunt aliqd̄ feudū retinere repudiata hereditate ſine aliquo onere hereditario. Nota etiā ꝙ ſi feudū datū fuerit de camera dn̄i: ⁊ ad tēp⁹ datū ſm̄ Hoſt. nō pōt legari eccleſie: nec heres ſuccedit. Sil'r non pōt eccleſie legari ſi de natura feudi eſt ꝙ vaſſallus ſeruiat in ꝓpꝛia perſona. Si vero ſit paternū ⁊ perpetuū: tunc poteſt ꝓ anima legari: niſi cōſuetudo repugnet.

¶ De multiplici ſeruitute ⁊ manumiſſione. Capitulum. vj.

O Dn̄e qꝛ ego ſeruus tu⁹: ego ſeru⁹ tuus et filius ancille tue. ps.cxv. Seruus et dn̄s coꝛrelatiua ſunt: vt vno poſito intelligaẗ ⁊ reliquū. Et ideo bn̄ dicit O dn̄e qꝛ ego ſeruus tuus. q.di.ideo voco te dn̄m/ qꝛ recognoſco me ſeruū tuum. Sed large loquēdo de ſeruitute notandū ꝙ eſt triplex ſeruitus.

¶ Prima ſeruitus numinis.

¶ Secunda ſeruitus criminis.

¶ Tertia ſeruitus hominis.

¶ De prima loquiẗ pſal.cū dicit O dn̄e qꝛ ego ſeruus tuus. §.I. Sumus aūt ſerui dn̄i gubernatiōe: qꝛ ipſe dn̄s ꝓuidet nobis de oīb⁹ que habemus. Sicut eñ oculi ſeruoꝛū in manibus dn̄oꝛū ſuoꝛū.ſ.intenti: vt ꝓuideat eis aſpiciētes ad manus ſuas vt poꝛrigat eis. Ita oculi noſtri ad dn̄m deū noſtrū donec miſereaẗ noſtri: miſerijs ſpūalib⁹ ⁊ tēpoꝛalibus ſubueniendo. Clamādū eſt ergo O dn̄e qꝛ ego ſeruus tuus. Sic Salomon oꝛabat dicēs: Audi dn̄e hymnū ⁊ oꝛationē quaȝ ſeruus tu⁹ oꝛat coꝛam te ⁊c.i ij. Reg.viij. Secundo ſumus ſerui dn̄i redemptiōe. j. Pet.j. Nō coꝛruptibilibus auro ⁊ argento redempti eſtis de vana veſtra cōuerſatione: ſed ꝑcioſo ſanguine agni immaculati. Unde ſecūdo dicit Ego ſeruus tuus ſcȝ a te redēptus: ⁊ ideo te debeo timere et reuereri. Malach.j. Seruus timet dominū ſuū. Si ego dn̄s veſter: vbi eſt timoꝛ meus? Tertio ſumus ſerui cōuentione tanq̄ mercēnarij conducti: ꝓmiſſo nobis magno premio vite eterne. Eccl'i.ij. Fili accedens ad ſeruitutē dei ſta in iuſtitia ⁊ timoꝛe: ſcȝ obediendo ꝑceptis dei: qd̄ ꝓmittimus in baptiſmo abꝛenūciare.ſ.diabolo ⁊ pōpis ei⁹/ ⁊ ſeruare ꝑcepta/ ex quo ſperamus nobis dari magna ꝑmia.i.mercedem gloꝛie. Un̄ ſubdit ps. Et fili⁹ ancille tue. Ancilla iſta eſt eccleſia dn̄o in humilitate deſeruiēs: ⁊ cū ſimus filij huius ancille: ideo vernaculi et ſerui: et multo magis q̄ in clero vel religione deo ſeruit diciẗ fili⁹ ancille illi⁹ eccleſie

vel religiõis:τ ideo ſeruiamus illi in ſctitate τ iuſtitia corā eo oībus diebus noſtris.Luc.j.c.

¶Secūda ſeruitus crimina= §.II.
lis eſt:de qua Jeſus ait Jo.viij. Qui facit pec catū ſeru⁹ eſt peccati: quinimmo τ diaboli cuius ſe ſponte ſubijcit tyrannidi.ij.Pet.ij.c.A quo quis victus eſt:huius τ ſeruus eſt.Unde τ Amb.in lib.de vita beata. Voluntariū ſeruū ſibi diabol⁹ auctionat: neminē iugo ſeruitutis aſtrictū poſſidet:niſi ipſe ſe prius ei peccatorū ere vēdiderit. xv.q.j.nō eſt. Ubi glo.preciū qđ recipit peccator a diabolo cum ſe ei ſubijcit eſt delectatio peccati quā diabolus ſuggerit. Sicut eī ſeruus nō facit volūtatem ſuam/ſed dñi ſui vt iubet exequēs: ita criminoſus nō facit qđ dictat ſibi ratio vel cōſciētia: ſed quod ſuggerit diabolus. Et q: vt dicit Mat.vj. Nemo põt duobus dñis ſeruire:ſcꝫ cōtrarijs et cōtraria iubētibus: ideo qui ſeruit mãmone vel diabolo per quodcūqꝫ crimen non põt deo ſeruire: nec aliud meritoriū vel deo gratum agere vel ſatiſfacere. Fructus aūt τ merces hmõi ſeruitij eſt cruciatus eternus: fm illud Hiere. xvj. Seruietis ibi dijs alienis qui non dabunt vobis requiem die ac nocte. Demões dij ſunt paganorū: quos ſcꝫ colebāt alieni ab omni miſericordia: τ in inferno vbi eſt regnum eorꝫ ſeruiūt eis peccatores vt ſubijciant tormētis eorum: τ quos hic habuerūt incentores in culpa ibi habeāt tortores in pena. Et cū dñs mãdauit in lege decalogi:vt non fiat in feſto vel ſabbato opus ſeruile. Exo.xx. Non ſolū intelligit ꝓhiberi opus manuale/ ſed etiã opus peccati fm doct. Tho.τ Alber. Nec põt aliquis liberari ab hac ſeruitute niſi gratia xpi.Unde Jo. viij. Si liberauerit vos fili⁹ vere liberi eritis.

¶De ſeruitute hois eſt prin §.III.
cipalis intētio hic loqui. Et cum iſta dñs τ ſeruus ſint correlatiua vt dictum eſt: ſicut dñs dicit aliquis multipliciter/ita τ ſeruus:ſed precipue tripliciter. Uno modo dicit ſeruus large quicunqꝫ eſt alicui dominio vel iuriſdictioni ſubiectus. Et hoies vni⁹ regni poſſunt dici ſerui regis illius.Et ſic hoies vnius ciuitatis ſerui dicunt eiuſdē ciuitatis.Et epi dicuntur dñi reſpectu ſubditorū ſue dioceſis: Quis ꝓprius deberēt dici patres. Secūdo modo dicit quis ſeruus alicui⁹ reſpectu alicuius ſpecialis obligationis in ſeruiēdo illi in aliquib⁹.Et iſti dicunt cõmuni⁹ vaſſalli.Si aūt ad tēpus ſeruiāt mēſatim vel annuatim dicūtur mercenarij. Et de vtriſqꝫ dictū eſt.§. Tertio modo dicit ſeru⁹ ꝓprie et ſtricte q nō eſt ſui iuris ſed ſeruilis cōditiõis:τ de hac ſeruitute nūc agit. Hec ſeruitus eſt introducta fm Ray.nō ſolū de iure gētium.vt di.j.ius gētiū. τ cōfirmata p ius canonicū.vt.xij.q.ij.eccleſiarꝫ.τ ius ciuile: ſed etiaꝫ inchoata per ius diuinū.ſ.qñ Noe maledixit Cham filiū qui eū deriſerat denudatū vidēs in verēdis dicēs: Maledictus Cham ſeruus ſeruorꝫ erit fratrib⁹ ſuis. Gen.ix. Ubi dicit Amb. Antequã inueniret vinū manebat oibus inconcuſſa libertas. Neſciebat homo a cōſorte nature ſue obſequia ſeruitutis exigere. Non eſſet hodie ſeruitus ſi ebrietas nō fuiſſet. diſt.xxxv. ſexto. Et hinc eſt q ſi paganus vel iudeus xpiani ſeruus efficiat xpianus: non ꝓpterea liberatur a ſeruitute:q: in baptiſmo tollunt crimina:nō obligatiões hominū aut cōditiões. Concor. Goffre. Hoſti.τ Tho. Addit tñ Ray.q vbi de cōſuetudine eſſet q xpiani non eſſent ſerui: cōſulerem q dñs eius in remiſſionē peccatorū ſuorū manumitteret eū.i.liberū faceret vel ſaltem pecunia mendicata/ vel ſeruitio ad tēpus preſtito ad arbitrium boni viri ſe redimeret. ar.xij.q.ij.cū redemptor.bonū τ pium cōſiliū eſt:ſed q: conſilium eſt/nō tenetur quis de neceſſitate ad illud.xiiij.q.j.§.quod precipitur.

¶Notandū quibus modis §.IIII.
quis contrahat ſeruitutē: τ põt reduci ad tres modos:ex iure/emptiõe/τ natiuitate. Ex iure quidē multipliciter. Et prio de iuregētiū ſunt captiuitates τ ſeruitutes: vt dicitur di.j.c.ius gentiū. Ubi dicit glo.q ſi bellum eſt iuſtū/ captus in eo ſeruus efficit capiētis.xxiij.q.v.dicat.τ peccaret talis ſeruus fugiēs a dño:quod intelligo niſi eum ad malū cogeret vel induceret: τ talis ad eccleſiam fugiens reſtitui debet dño ſuo ꝓmiſſa tñ impunitate:non tñ p violētiam põt inde extrahi. vt.xvij.q.iiij.§.verū ne irreuerentia.cū.c.ſequē. Sed ſi bellum eſt iniuſtum licituꝫ eſt ei fugere ſi põt.ff.de capti.l. nichil. Adde q q: bellum infideliū vt ſarracenorū contra fideles eſt iniuſtum: ideo quos capiunt ex fidelibus nō ſunt vere ſerui: τ fugere licite poſſunt:nec in ſeruos vēdi poſſunt ſed redimi vt liberētur de manibus eorū. In bellis autē que ſunt inter xpianos ſiue iuſta ſiue iniuſta ſint nō ſeruatur hoc de facto: vt capti ſerui efficiant.capientiū: ſed oblatis armis τ equis dimittunt cum certa cōuentione:vel ſi ſint barones/nobiles/vel dñi/et hmõi:faciūt eos redimere:et ſi bellum eſt iuſtū/hoc nō eſt illicitū: ſec⁹ ex parte illorꝫ qui iuſtitiam nō habent. Di aūt dicti ſunt ſerui:q: cū victi in prelio occiderent:tales ſeruabant inuita.ſ.ad ſeruiēdū. Jure aūt canonico efficitur qs ſeru⁹ cū vcꝫ qs rapit mulierē: nam raptor efficitur ſeruus rapte vel opꝫ q ſe redimat:et ſi ꝓpter paupertatē ſe non põt redimere/erit ſeruus eius ad tempus

ſm arbitriū boniviri: vt habet.xxxvj.q.j.de ra
ptorib⁹ cū glo.ſua. q̄ pena videt intelligēdū q
ſit imponēda in foro iudiciali: qn̄ ſcʒ res ad iu
diciū deferret: non aūt ſeruanda in foro penitē
tiali. Itē per ius canonicū qui defert ſarrace=
nis arma vl' lignamina: vel fauēt eis ꝯtra chri
ſtianos ſi capiantur tales chriſtiani: efficiun=
tur ſerui capientiū eos etiā chriſtianorū: vt ex
de iude. ita quorūdā. Et hec pena extendit cū
pluribus alijs penis ad portātes victualia: et
q̄cūqꝫ mercimonia ad eos vel ad terras ſolda=
ni ſubiectas p extrauag. Nico. iiij. renouatā
per bonifaciū.viij. ꝛ Clementē.v. Itē ſi exiſtēs
in ſacris cōtrahit matrimoniū: vxor ei⁹ ſi hoc
nouit ſi libera eſt redigēda eſt in ſeruitutē. di.
xxxij. eos q. Et filij qui inde nati eſſent: debent
etiā fieri ſerui eccl'ie. xv.q.viij. cū multe. Iure
ciuili efficit ſu⁹: vcʒ cū libert⁹. i. ille q erat libe
rat⁹ a ſeruitute īgratitudinē erga patronū ſuū
habet. q.ſ. eum a ſeruitute abſoluerat ita vcʒ q
man⁹ in patronū iniecit: vel atrocē iniuriā aut
graue dānū vel vite periculū ei inferre preſum
pſit: i hoc caſu poteſt patron⁹ eū reuocare i ſer
uitutē: nō tn̄ videt q eoipſo efficiat ſeru⁹ ipſi⁹.

Emptione quomodo qs §.V.

efficiatur ſeruus. Et hoc quia vel ipſe ſeipſum
patitur venūdari: vel q2 vendit ab alio eo inui
to. Et quando patitur ſe venundari ad hoc q
fiat ſeruus: ſex requiruntur. Primo q ſit ma=
ior annis.xx. C. de libe. cau. ſi miniſteriū. Se=
cundū eſt q intendat precium participare. C.
de lib.cau. non ideo. Tertium eſt q in veritate
pticipet. ff. qui. ad lib. procla. nō li.l.j. Quar=
tū q emptor credat ipſum ſeruū. ff. de lib.cau.
liberis. §. ſi quis ſciens. Quintū vt ille qui vē=
dit ſciat conditionē ſuā. ff. q. ad lib. pcla. li.l. ſi
is qui ſc. Sextum q vēditor ſciat eū eſſe liberū
ff. qui ad lib. pcla.l.iiij. Si aliquid iſtorū defi=
ciat iure cōmuni ad ingenuitatē reuocat: ſed
ſi nichil deficiat eorū etiā ſi poſtea manumitta
tur nō fit ingenu⁹ ſʒ libert⁹. ff. de ſta. ho.l. hō li
ber. niſi reddat dn̄o p̄ciū. ff. ſi īge. manumit.l.ij
qd̄ tn̄ preciū dn̄s nō cogatur inuit⁹ recipe. Et
ſeru⁹ quidē cōiugat⁹ poteſt permittere ſe venū
dari mō dicto inuita vxore: ſed ancilla cōiuga
ta hoc nō pōt nō aſſentiēte viro ei⁹: nec tamē in
primo caſu diſſoluit matrimoniū: vt habes. ī.
ti.j.c. de impedimēto ſeruitutis. Cū vero vēdit
ab alio: tūc diſtinguēdū: q2 ſi eſt iude⁹ vel paga
n⁹ ꝛ emit iudeū vel paganū: aut emit ad ſeruitē
dū et tūc ſi ille vult effici chriſtian⁹ ꝛ efficiatur
chriſtian⁹ eripit i libertatē nullo precio dato:
ſi emit ad mercimoniū de eo faciēdum: ſi nō expo
nit venditioni infra tres menſes ab emptione
facta de eo cū efficitur xp̄ianus: liberat a ſerui
tute ſine precio aliquo. Si expoſuit vēditioni
et nō inuenit emptorē infra dictū tp̄s ſi vult ef
fici chriſtian⁹ liberat: ſʒ dato precio. xij. ſolido
rūʒ. Si autē iude⁹ vel pagan⁹ emeret chriſtia=
nū liber euadit nullo p̄cio dato: q2 ꝓhibitū eſt
eis talē emere. Hec oīa notat gl. di. liiij. ſup. §.
hoc tūc. ꝛ probat p multa. c. illi⁹ di. de hoc etiā
habes in.ij.p.ti.vi.c.iij. de iudeoꝝ infidelitate
Si aūt chriſtian⁹ emerit iudeū vel paganū ſive
lit effici xp̄ianus: nō ꝓpterea efficit liber: vn̄ ꝛ
vendi poteſt ſicut pri⁹: q̄uis piū eſſet liberū fa
cere p̄cipue poſt certū tp̄s ſeruitij: ſʒ ſi emit eū
q a principio ſue venditiōis prime erat xp̄ian⁹
q̄uis ignorauerit emptor reputās fuiſſe ſarra
cenū ꝛ hmōi cū nō poterit vēdi: nec iſte etiā po
tuit emere. ꝛ ideo ſine p̄cio debet eū liberū di=
mittere ꝛ preciū a venditore repetere ſi poteſt.

Natiuitate ſunt quidam §.VI.

ſerui q.ſ. naſcūtur per ꝯiugiū ex matre ancilla
et dicūt v'naculi ꝛ filij filioꝝ taliū etiā ſūt ſerui.
Sʒ ꝓ hmōi declaratiōe dicit Tho. in. iiij. diſt. Ar.iiij.
xxxvj. q ſm leges ciuiles part⁹ ſeqt vētrē. i. ma
trē quantū ad cōditionē ſeruitutis vel liberta
tis. Et hoc rōnabilr: q2 ꝓles habet a patre cō
plemētū formale. ſed a matre ſubſtātiā corpis.
Seruit⁹ aūt eſt cōditio corpalis: cū ſeru⁹ ſit q̄ſi
inſtrumētū dn̄i in opando: ꝛ ideo ꝓles i liber=
tate ꝛ ſuitute ſeqt matrē. Sʒ i his q ptinēt ad
dignitatē q eſt ex forma rei: ſeqt patrē: ſicut in
honorib⁹ ꝛ munerib⁹ municipijs ꝛ nobilitate ꝛ
alijs hmōi. In qbuſdā tn̄ terris q nō regūt iu=
re ciuili: pt⁹ ſequit deteriorē cōditionē. vt ſi pr
ſit ſeru⁹ ꝛ mater libera: filij erūt ſerui: non tn̄ ſi
poſt pactū mrīmoniū pr ſe in ſeruū dederit no
lēte vxore: ꝛ ſi mulier ſit fit ecōuerſo. Si aūt ſit
vterqꝫ ſeruilis ꝯditiōis: ꝛ ptineāt ad diuerſos
dn̄os. tunc diuidēt filios ſi plures ſunt filij. ꝛ ſi
vn⁹ tm̄: vn⁹ eoꝝ alteri recōpēſabit de p̄cio ꝛ ipe
accipiet natū in ſui ſeruitiū: nō tn̄ eſt credibile
q talis cōſuetudo poſſit eſſe ita ratiōabilis: ſi=
cut id qd̄ multoꝝ ſapiētū diuturno ſtudio de=
terminatū eſt. Et ſufficit ſʒ leges q mater fue
rit libera: ſiue tp̄e cōceptiōis ſiue tēpore part⁹
ſiue medio tp̄e ad hoc q proles ſit libera. ff. de
ſta. ho.l. ſi ſeruorū Idē Pe. de pal. in. iiij. dicit
hoc eſſe. ſ. q part⁹ ſeqt ventrē. i. matrē in ſerui
tute vel libertate ſm legem diuinā. Dicit eīn
Exo.xxj. Si dederit dn̄s vxorē ei. ſ. ſeruo ſup=
ple ex ancillis: ꝛ habuerit liberos: remanebūt
cuʒ dn̄o. Et idē ſupponit de filijs futuris: quia
ancilla vernacula non fit libera. vij. anno: ſicut
emptitia. Idem probatur. l. humana. vt. C. de
rei ven. l. partus. Similiter. l. canonica: vt ex=
tra de na. ex li. ven. c. j. ac etiā. l. p̄bica. q2 q̄cq̄d
recipit in altero: recipit per modū recipientis

mater autē eſt recipiēs. Tamē cōſuetudo ſi eſt in ↄtrariū tenēda eſt: maxime ſi eſt pſcripta: vt nō ſit memoria in contrariū. Et videt͡ loq̄ doc. iſti cū dicūt q̄ part⁹ ſeqt͡ ventrē/de his q̄ naſcūtur p matrimoniū qđ poteſt eſſe ⁊ inter ſeruos ⁊ liberos: vt patet. ſ. ti. j. de mr̄imonio. Nā de filijs q̄ naſcūtur p fornicationē vel al's illicitā copulā vndecūq; naſcūt͡ ignobiles ſunt: nec tñ ſerui eoꝝ q̄ ſunt dñi ſeruoꝝ vel ancillaꝝ ex qb⁹ nati ſunt vt oſtēdit ↄtinu⁹ vſus. Et qđ dictū eſt ſ. p Tho. q̄ in honorib⁹ ⁊ nobilitate part⁹ ſeqt͡ patrē. Pe. de pa. ſic diſtiguit circa hoc: q: aut mater talis eſt libera aut ancilla. Et ſi eſt libera: tūc nat⁹ ex ea ignobili ⁊ nobili patre eſt ſimpliciter nobilis. Si aūt mater eſt ancilla: tunc aut per cōcubinatū naſcit͡ fili⁹ ex tali et nobili patre: ⁊ tūc talis fili⁹ ſemp eſt ignobilis ⁊ ſeru⁹ q: dignitas viri nō cōmunicat͡ ↄcubine. Unde ſpuri⁹ regis nō eſt nobilior filio ruſtici: q: dam nat⁹ coit⁹ nō dat dignitatē. Aut naſcit͡ qs ex ancilla et nobili p copulā matrimonialē: et tūc eſt tale q̄ p hoc fit libera: vt cū dñs cōtrahit cū ancilla ſua: vel dña cū ſeruo ſuo. nec eñi hoc ſecūdū. ſ. dñam ↄtrahere mr̄imoniū cū ſeruo ſuo ꝓhibet͡ iure diuino: etſi iure ciuili: ⁊ tūc ancilla illa vel ſeru⁹ eripit͡ in libertatē. nō eñi ancilla eſt ſocia: nec ſeru⁹ dñs. Uñ volēdo eā eſſe ſociā vel ſociū: vult nō eſſe ancillā vel ſeruū: ⁊ tūc eſt nobilis. Nat⁹ ex tali ancilla et nobili erit et ipſe nobilis. nā coruſcāt vxores radijs viroꝝ. Si aūt per hoc nō fiat libera: vtputa q: cū illa cū qua cōtrahit eſt ancilla alteri⁹ nō ſua: tunc erūt ignobiles filij: q: ignobilitas poſitiua vxoris eſt cōtraria nobilitati viri. nec pticipat eā: ſed impedit: nec ad filios deſcēdere permittit. Sūt et alij ſerui dicti nō ita ꝓprie q̄ aſcriptitij ſeu originarij dicunt͡. quidā. ſ. hoies q̄ ita aſtricti ſunt certis terris colēdis: q̄ nō poſſūt a cultura eaꝝ recedere ſine voluntate dñorū ſuorū: nec poſſunt vēdi ſine gleba. nec gleba ſine eis. et dicūtur aſcriptitij: q: aſcripti ⁊ deputati ſūt ad talē culturā: ⁊ originarij quia a ſua origine hoc habēt. q̄nq; etiā hi dicunt͡ coloni. tales tamē ꝓprie nō ſunt ſerui: nec repellūt͡ ab actib⁹ legitimis: niſi q̄ nō poſſunt ordinari. diſt. liiij. quis autem leges.

¶ De cōuerſatione ſeruorū §. VII·

et prouiſiōe dñoꝝ ad eos. Et primo qdē debēt
Eph.vi dños ſuos reuereri: obedire ⁊ fidelr ſine fictione deſeruire etiā ſi ſint xpiani. ap̄lus. j. ad Ti. vi. c. Quicūq; ſui ſunt ſub iugo infideliū dños ſuos oī reuerētia dignos arbitrēt͡. ⁊ alibi. Serui obedite dñis veſtris. Uñ. xvij. q. iiij. ſi qs/dr Si qs ſeruū alienū occaſione religionis docet dñm ſuū cōtēnere: et eius miniſteriū deſtruere. i. ſeruitiū dimittere: ac nō potius docuerit eū dño ſuo bona fide: et cū oī honorificētia deſeruire: anathema ſit. i. fiat. Sed in reb⁹ illicitis nullo modo obedire debet: nec etiā minis vel verberib⁹ coact⁹. qđ no. Hiero. xj. q. iij. dicēs. Si dñs ea iubet q̄ non ſunt aduerſa ſctis ſcripturis ſubijciat͡ dño ſeru⁹. ſi cōtraria precipit magis obediat ſpūs q̄ corporis dño. Debet autē ſeruare dei mādata et eccleſie ſicut et ceteri ſi ſaluari deſiderat. Uñ cōfeſſionē facere ac cōionē ſumere tpe debito: ⁊ dñi ⁊ dñe eoꝝ vel ancillarū debēt eis eſſe humani ⁊ dare eis cōmoditatē audiendi diuina ⁊ predicationes diebus feſtis: inducere ⁊ exhortari ad orones et ieiunia: ad cerimonias chriſtianoꝝ: ⁊ honeſtati eorū intendere. Et cū viderit eos ſe male habere: et precipue circa honeſtatē vite: debet eos vel eas corrigere ⁊ caſtigare verbis ⁊ verberibus cū expedit: nō tamen vſq; ad mutilationē mēbri vel vulnerationē vel fractionē oſſis nec eos nutrire delitioſe. q: vt dr ꝓuer. xxix. q̄ delicate paſcit ſeruū in fine ſentiet eū cōtumacē. Juſtas querelas ipſoꝝ ſeruoꝝ benigne audiet ꝓut iob aſſerit ſe feciſſe di. xxxj. Si ↄtēpſi ſubire iudiciū cū ſeruo meo ⁊ cū ancilla mea cū mecū diſceptaret. Nō grauare eos nimijs laborib⁹. Nā ⁊ dñs mādabat in lege veteri in feſtis eos quieſcere. Deut. c. v. Jnfirmatis ipis curā ꝓcurare non ad hoſpitale mittere: q: nec cēturio ethnic⁹ circa pueꝝ ſuū. i. ſeruū hoc egit ſed in domo paralyticū gubernari fecit ⁊ ꝓ ſanatione eius ad chriſtum acceſſit. Matth. viij. Nec benefaciētes eos impediāt ſed ſollicitēt cū de eis dño habeant reddere rationem. Unde Amb. de dño malo ait. Seruulos ſecū pertrahit fortaſſis magis ad eccleſiā feſtinantes ⁊ voluptatib⁹ ſuis peccata accumulat aliena: neſciēs reū ſe futurū tam de ſuo delicto q̄ de ꝑditione ſeruorū ſuoꝝ. di. lxxxvj. an putatis. Sed quō debet ſe habere dñs ad ſeruū ſuū ⁊ ecōtra ſeruus ad dñm: habes l. iiij. parte ti. ij. de prudentia yconomica. Jpſi aūt ſerui ordinari non poſſunt ad aliquē ordinē niſi adepta plena libertate: ⁊ ſi ordinent͡ qđ iuris. habes. j. i ti. de irregularitate. Jtē nō poſſunt religionē ingredi ſine aſſenſu dñorum: al's et reſtituendi ſunt. Jtem nō poſſunt facere ſeu exequi vota in preiudiciū dñoꝝ ſuoꝝ vt peregrinationis ieiuniorū quib⁹ impedirētur operari et hmōi. Jtē nō poſſunt teſtari nec vēdere vel donare vel elemoſynas facere niſi de volūtate dñorū ſuorū. Et ſi qs aliqđ habuit ab eis per ludū vel donationē vel alienationē vel turpē caſum: tenet͡ dño reſtituere. Jtē ad actus legitimos: vt accuſare. teſtificari: iudicare: et huiuſmodi: non admittuntur cōiter. Jn contrahēdo autē mr̄imoniū

ſunt liberi: nec poſſunt a dn̄is ab hoc ꝓhiberi vel cogi ad hoc: ſed de matrimonio eoꝝ habet̄ ī.tit.j.c.de impedimento ſeruilis cōditionis: vt etiā Tho.in.iiij. ſicut ſeruus nō ſubdit̄ dn̄o quin poſſit libere comedere/ dormire/ et alia hmōi facere que ad neceſſitatem corporis ſm naturā neceſſaria ſunt: ita etiā nō ſubditur ei quin poſſit cōtrahere matrimoniū eo neſciēte vel etiā cōtradicente: nec debet tn̄ ꝓpter hoc ſeruitia debita dn̄is ſubtrahere. Silr̄ de interiori diſpoſitiōe nil hȝ iuris in eo niſi exhortando. Vn̄ ad orandū vel ſumendū ſacramenta et hmōi nō debet cogere: ſed nec ad fidē ſi infidelis eſt. Sen̄. Errat q̄ ſeruitutē exiſtimat in totum hoīez deſcēdere: pars melior excepta eſt: Corpora dn̄is obnoxia ſunt: mēs ſui iuris eſt. Et ſi dn̄s cogit famulā ad fornicādum ſecum vel al's exponit grauiter peccat: et ſi poſſet fugere credo ſibi licere: q: et ille meret̄ in ea ius ſuum amittere ꝓpter hmōi iniuriā. de pe.diſt. j.ſi quis taȝ maſculū.ibi.ſed ſi ſerui pudicitia. Idem ſi cogeret ad aliquod crimen: ſed etiā ſi ſcit ſe non potuiſſe vendi q: xp̄iana erat: ⁊ contra ius capta vel empta/etiam poteſt fugere.

Diſt.36. arti.ij.

¶ De libertate ſeruorum §.VIII.

qualiter.ſ.liberi efficiant̄: ad qd̄ dicit Hoſti.ꝙ multis modis. Et vno mō ſi dn̄s euȝ languidū expoſuit vel ei alimēta negauit impune: ſeru⁹ efficit̄ liber ⁊ libert⁹ ingenu⁹. extra eo.c.vnico illi tn̄ qui eos ſuſcipiūt nō poſſunt ꝑ hoc in eis aliqd̄ ius ſibi vēdicare. Scd̄o ſi q̄s vēdit ancillam ne ꝓſtituat̄ et emptor facit contra: libera efficit̄. Tertio ſi ſeruus pileatus incedat ante cadauer dn̄i dū defert̄ ad ſepulturaȝ. Quarto ſi poſtq̄ lata eſt ſentētia contra eū qui dicebat̄ ſeruus: dn̄s poſtea ꝓ eo preciū accipiat. Quinto ſi dn̄s ancillā in matrimonio collocauit ſcribens ꝓ ea dotem. Sexto ſi ſeruū appellauit ſiliū actis interuenientibus quaſi in figura iudicij. Septimo ſi dn̄s dedit ſeruo inſtrumētū per qd̄ ſeruitus ei⁹ ꝓbabat̄. ⁊ alijs caſibus qui habent̄. C.qui.ex cau.ſer.pro pre.li.ac.per totū. Octauo qn̄ emptus a iudeo vel pagano ipē talis exiſtēs vult effici xp̄ianus: ſm tn̄ diſcretionē ſupra poſitā in.§.v. ⁊ multo magis ſi empt⁹ eſſet xp̄ianus.vt ibi. Nono et vltimo eſt qui et cōmunior ⁊ ordinatior exiſtit qn̄ ſeru⁹ manumittitur: eſt aūt manumiſſio datio libertatis. Nā q̄diu aliquis in ſeruitute eſt/manui ⁊ poteſtati alteri⁹ ſuppoſitus eſt: manumiſſus vero liberatus eſt. inſti. de liber. in prin. ⁊ manumiſſi dicūt̄ liberti: ſed quō fiat manumiſſio/⁊ quibus/⁊ de libertis hic immediate dicitur.

¶ De manumiſſione ſeruorū §.IX.

que fit multis modis: aliqn̄ in eccl'ia ſub aſpectu ep̄i et plebis. Et debet de hac fieri ſcriptura ad cautelā futuri. C.de his q̄ in eccleſia manumit.l.j. extra de ſer.nō or.c.j. Itē qn̄qꝫ fit coram iudice: ⁊ dicit̄ manumiſſio vindicte. Nam vindicta appellabat̄ virga p̄toris cū qua tāgebant̄ a pretore illi q̄ manumittebāt̄. Et ſiq̄deȝ manumiſſio fiat ad hoc vt manumiſſus ordinetur: debet potius fieri corā eccleſiaſtico iudice q̄ ſeculari. ar. extra de ſer.nō or.c.j. Itē pōt fieri manumiſſio in ſecreto: vt cū dicit dn̄s Eſto liber: vel inter amicos fieri pōt/vel ꝑ ep'lam/vel ꝑ teſtamētū/vel per quālibet vltimā volūtatē. Item pōt fieri diebus feriatis ⁊ tā de die q̄ de nocte: ⁊ etiā a ꝓcedēte per viā. inſti. de libe.§. multis. Princeps quoqꝫ ſola volūtate manumittere pōt. C.de cōi ſer.ma.l.cū apud. Quis aūt poſſit manumittere. Sciendū ꝙ dn̄s ſerui ſi eſt maior.xx.annis: niſi al's non habeat adminiſtrationē: vt furioſus ⁊ ꝓdig⁹. Minor vo xx. manumittere nō pōt niſi ex cauſa: et tunc ſi eſt maior.xvij.annis. C.q̄ ma.nō po.l.ſi minor ſed in vltima volūtate pōt: ſicut ⁊ pōt teſtari.ſ. poſt.xiiij.annū: vt.C.q̄ ma.nō po.aut̄.ſed iure. Itē ep̄s pōt manumittere ſeruos eccl'ie bene meritos.xij.q.ij.ſi q̄s. Poteſt etiā alios nō bene meritos manumittere: dum tn̄ det eccleſie duos ꝓ vno eiuſdeȝ meriti vel peculij. xij.q.ij. ep̄s q̄ mancipiū. Et ſm Guil'. hoc intelligit̄ ꝙ debet dare de ſuis ꝓprijs bonis ſeu ſeruis: nō de reb⁹ eccl'ie. Itē pōt manumittere cauſa miſerationis.xij.q.ij.cū redēptor. qd̄ intelligi pōt de bene meritis. Itē abbas nō pōt manumittere ſeruū monaſterij niſi cōſenſu ep̄i et monachoꝝ. di.liiij. abbati. ⁊ hoc niſi ſit cōtraria conſuetudo. extra de his q̄ fi.a p̄la.c.ea noſcit̄. Itē ſeruus cōis pluriū pōt manumitti ab vno: ſed debȝ manumiſſor alios ſeruare indēnes. C.de cōi ſer.ma.l.j. Et nota ꝙ nō valet manumiſſio in fraudē creditoꝝ facta. inſtitu.q̄.cau.ma.§.j.

¶ De libertis. Libertus dicit̄ §.X.

q̄ ex ſeruo factus eſt liber ꝑ manumiſſionē: manumiſſor aūt patron⁹ ei⁹ dicit̄. Et ſemꝑ libert⁹ tenet̄ patrono ad quedā obſeq̄a. Ingenu⁹ aūt vocat̄ qui liber nat⁹ eſt: et ſic nulli tenet̄ obſequi: quō libertus reducat̄ in ſeruituteȝ ꝓpter ingratitudinē dictum eſt.ī.eo.c.§.iiij. Eſt aūt multiplex differētia ſm Hoſt. inter libertos eccleſie ⁊ priuatoꝝ. Nā liberti eccl'ie reuocāt̄ in ſeruitutē ꝓpter opas non preſtitas. xij.q.ij.c. diaconi. ſec⁹ eſt in liberto ꝑuati. C.de libe.cā. l.ſolo. Inno. tn̄ hoc intelligit de obſequijs impoſitis nō alijs. ¶ Scd̄a differētia eſt: q: filij libertoꝝ eccleſie nati etiam poſt manumiſſionē ſunt obnoxij eccleſie. xij.q.ij. de libertis. ⁊.c. liberti, ſec⁹ in alijs. C.e.l.j.⁊.ij. ¶ Tertia: q: li-

berti eccl'ie tenent ſeruire eccl'ie etiam ſi nulla
opa ſint eis impoſita.xij.q.ij.diacom.in fi.ſec⁹
in aliis.C.e.l.j.⁊.ij. ¶ Quarta:qꝛ ſi liberti ec=
cleſie manumiſſi ad hoc vt ordinent iniurient ec
cleſie vel accuſent vel teſtificent cõtra eã:reuo
cãt in ſeruitutẽ etiã ſi ordinati fuiſſent. di.liiij.
c.qui ex famulis. ¶ Quinta:qꝛ liberti manu=
miſſi ab eccl'ia vt ordinẽt:nõ poſſunt de acqui=
ſitis quoquo modo ad alios tranſmittere ſm
quoſdã: ſed potius oĩa ad eccleſiam ptinebũt.
Sed verius puto q hoc ſit verũ ſolũ qñ in ma=
numiſſiõe hoc fuit expreſſum: al's etiã teſtamẽ
tũ cõdere poſſunt de his que acquiſierũt. arg.
ex de ſer.non or.eo libẽti⁹. et.xxij.q.iij.c.j.⁊.ij.

¶ Nota defectus principũ §.XI.

⁊ rectorũ ſeu officialiũ: ⁊ primo de camerariis
⁊ puiſoribus vel notariis officiorum: q ſi eſt ſta=
tuiũ certũ ſalariũ p labore officiij ſui ⁊ ſufficiẽs
ſi aliqd a pſonis p cauſis ſpectantibus ad offi
ciũ illud exigit/iniuſte accipit ⁊ tenet ad reſti=
tutionẽ.xxxiij.q.j.militare.Vñ Aug.tractans
illud qđ dixit Joh.bap.militib⁹.ſ.cõtẽti eſto=
te ſtipendiis veſtris. dicit q hec ſententia dici
põt et aliis officialibus:vbi gratia militibus/
ptectorib⁹/clericiſq rectorib⁹:et ſubdit.Qui=
cunq ſibi ſtipendia publice decreta cõſequit:
ſi amplius querit tanq̃ calumniator ⁊ cõcuſſor
Johannis ſentẽtia cõdemnat; hec ibi. Nec vi=
det excuſare cõſuetudo qꝛ corruptela.extra de
cõſue.c.fi.in fi. Si autẽ non recipiunt ſalarium
aut nõ ſufficiẽs ſed diminutũ ſi exigant a pſo=
nis p quibus laborãt in officio ſuo quid cõpe=
tens ſm laborem/⁊ officiũ/et conſuetudinẽ nõ
eſt illicitum. Si autẽ nimis extorqueãt debẽt
pauperibus erogare.xiiij.q.v.non ſane.

¶ Deinde de principibus §.XII.

⁊ aliis rectoribus.Et qꝛ primo qñq trahũt cle
ricos ad forũ ſuũ in cauſis eorum ppter qđ eſſent
deponẽdi a ppria dignitate.xj.q.j.nullus.Se
cũdo qꝛ a clericis ⁊ eccl'iaſticis pſonis ⁊ eccle=
ſiis pẽſiones/ pcurationes/⁊ bãna/⁊ penas ex=
torquẽnt cõtra iura ⁊ eccl'iaſticã libertatẽ.Vñ
tenent pena decẽ librarũ auri.xxv.q.ij.q̃cũq.
Tertio qꝛ talliis ⁊ exactionibus populos ſuos
grauãt vltra debitũ: aſſumentes aliqñ iniuſta
bella vñ et tenent ſatiſfacere leſis. xiiij.q.vj.ſi
res. Quarto qꝛ occupãt terras alienas iniuſte
xxiiij.q.iij.transferũt. et tales non ſaluant niſi
reſtituãt.xiiij.q.v.neq. Quinto qꝛ nõ ſunt cõ=
tẽti vxorib⁹ niſi ⁊ habeãt cõcubinas ⁊ ad alias
feminas accedãt in ſui pnicie et ſcãdalũ aliorum.
Sexto qꝛ auguriis/ſortibus ⁊ maleficiis/⁊ in=
cantationibus vtunt:vel talibus fauẽt.cõtra il=
lud.xxvj.q.v.auguriis.Septimo qꝛ leges ini=
quas cõſtituunt cõtra illud, Vide vt quis reci
piens iniuriã perſone poſſit ſe poſt factũ vindi
care:vel vſuras aliqui poſſint petere:vel ſolnẽ
tes vſuras nõ poſſint repetere ⁊ hmõi.Jn quo
caſu eſſent excõicati.e.ti.ex graui.in cle.Octa
uo qꝛ iuſtas leges ſeruare non faciũt:⁊ malefa
ctores et tranſgreſſores legum nõ puniunt: vt
blaſphematores dei et ſanctorũ/luſores/iniu=
riantes aliis : ſi ſunt eorũ ſatellites vel amici.
cõtra illud.xxiij.q.v.regũ officiũ eſt.nec eccle=
ſias tuent vt debẽt ⁊ iura earũ. xxiij.q.v.prin=
cipes.et di.xcvj.boni.Nono dãt immunitates
ſeu bolletinos ſecuritatis indebite.ſ.male vtẽ
tibus in detrimentũ reipublice vel priuatorũ:
vt q quis vadat de nocte vel ferat arma/vel q
nõ poſſit cogi a ſuis creditorib⁹ : vel cũ ſit exul
poſſit manere in loco:⁊ hmõi. di.viij.que con=
tra mores. Decimo qꝛ aliq recipiũt pecunias
vel munera vt ſupplicẽt prelatis p beneficiis
cõferendis: vel etiam p ſuis cõſanguineis vel
amicis indignis ⁊ inſufficiẽtibus pcurant vel
rogant beneficia cõferri: qđ ptinet ad ſimoniã
aliqñ/vel ſaltẽ ad iniuſtitiã.di.lxj.miramur.⁊.j.
q.iij.per totũ.Vndecimo ſi fauẽt hereticis vel
non iuuãt officium epõrum vel inquiſitorũ: aut ſi
in aliquo impediũt inquiſitionẽ cõtra hereti=
cos in q eſſent excõicati.de hereti.c.vt inquiſi
tiõis.lib.vj. Duodecimo dñi tẽporales cõiter
ſunt nimis põpoſi in ſe ⁊ famulis ſuis inutili=
ter expendẽtes que indigẽtibus dari deberẽt:
et ex hoc grauãtes indebite.diſt.xlviij.ſicut hi.
Supbi ſunt cõiter nõ recognoſcẽtes a deo do=
minũ: volentes ſibi a ſubditis in omnibus etiã
malis obediri.cõtra illđ.xj.q.iij.ſi dñs.⁊.c.ſe=
quẽti.Malã inſup curã habent de familia ſua:
cũ audiũt eos inordinate ſe hr̃e ⁊ nõ corrigũt:
cõtra illud.xxiij.q.iiij.duo. Tredecimo qui in
officiis variis ſunt vel dñi tẽporales ſolẽt iura=
mẽta pſtare cõtra multa:vt de ſeruãdis ſtatu=
tis que tñ frequenter tranſgrediunt: vñ ⁊ mor
taliter peccãt..xxij.q.j.pdicãdũ. Decimoquar
to q ſe reperiũt ad faciendũ ſcrutinia officialiũ
ſi admittũt ineptos ⁊ quos credunt noxios ad
talia officia ex amicitia vel pcibus:vel ecõtra=
rio nõ admittũt: ſed repellũt idoneos ex odio/
vindicta/⁊ hmõi:peccãt grauiter.di.lxj.mira=
mur. Decimoquinto qꝛ multotiẽs dimittũt di
uina:vt miſſam/pdicationes/⁊ eccl'iaſtica ſacra
et ſunt in cauſa q alij dimittãt:qs vocãt diuer
ſis de cauſis ſine vrgẽte neceſſitate. di.lxxxvj.
an putatis. Sedecimo qñ dñi vel rectores lo=
corum exigũt a ſubditis opas indebitas:vt cultu
ram agrorum vel vinearũ/deportationes lignorum ⁊
hmõi ſine mercede eorum.Et aliqñ ẽt dieb⁹ feſti=
uis ad iſta iducũt. Decimoſeptimo qꝛ dñi tpa
les ponũt malos officiales in officiis qui gra=
uãt nimis ſubditos vel iniuſte ſe habẽt: et hoc

propter lucrū tēporale qđ recipiunt ab eis vel amicitiā. aliqñ etiā habent malos cōſiliarios. Decimooctauo: male iudicāt ⁊ iniuſte in his q̄ proponūtur eis odio vel amore cupiditate vel timore: vel ignorātia craſſa. xj. q. iij. quattuor. Et nimis munera diligūt. ꝓpter qđ de facili a vero deuiāt. xj. q. iij. pauper. Decimonono cū ſectas partialitates diuiſiones faciūt vel nutriūt ſeditiones ⁊ ſcādala ꝯgrunt: aut qñ exilio vel cōfinio tradūt ſine cauſa rōnabili ſuos cōciues: vel nimis grauāt in collectis vel preſtantijs ⁊ hmōi: vel ſciſmata eccleſiarū cauſant vel ſuſtētāt. Uigeſimo q: pupillis ⁊ viduis et alijs perſonis miſerabilib⁹ non ꝓuident in cauſis ⁊ alijs: ⁊ lēgata ad eos ſpectantia non faciunt.

Titulus. iiii. de militibus et multiplici bello.

¶ De triplici militia ſcilicet clericali: ſpirituali: et laicali. Capitulum. j.

PRecinxiſti me vͥtute ad bellū: ⁊ ſupplantaſti inimicos meos ſubtus me. ps. xvij. Cū oia appetāt pacē ſʒ dionyſiū: ideo bellum gerit vt pax habeat ait Aug. xxiij. q. j. noli. nec mirū ſi i terris vndiqꝫ bella fremūt ab his qui verſantur in imis: cū in altiſſimis vbi oīa pacata ſunt aliqñ ꝓliū exortū fuerit. Nā vt dr Apoc. xij. Factū eſt preliuʒ in celo: ⁊ Michael preliabat et angeli ei⁹ ⁊ draco cū eis: qđ tamē preliū nō fuit cū lāceis: gladijs: ⁊ alijs armis: ſed in cōtrarietate volūtatis. Nā michael q̄ dr princeps celeſtis militie cū ſuis cōuertētib⁹ ſe ad dn̄m et glorificationē ab eo expectātib⁹ humiliter. ⁊ hoc fuit dicere. Sal⁹ deo nr̄o. Draco ille q̄ ⁊ lucifer cū ſequacib⁹ ſuis ſe a deo auertit cupiēs ꝓpria virtute ſibi collata ad gloriā peruenire. Et hoc fuit mēte dicere. Aſcēdā in celū ⁊ ſupra aſtra exaltabo ſoliū ⁊c. Eſa. xiiij. ⁊ ꝓpter hoc ruina magna illi hoſti antiquo patuit: nec ampli⁹ loc⁹ ei⁹ inuēt⁹ eſt in celo. Apo. xij. c. ipis in abyſſum deiectis. Uerū ⁊ de remanētib⁹ in pace ſupna nō eſt numer⁹ militū ei⁹. Job. xxv. Et cū facta fuit pax inter nos ⁊ cōmilitones ſuos ⁊ deū per chriſti natiuitatē: facta eſt multitudo militie celeſtis cū angelo q̄ nunciauerat eā: canentiū Gloria in altiſſimis deo: ⁊ in terra pax. Luc. ij. Sed hac militia omiſſa tranſeamus ad noſtram: de qua dicit pš. Precinxiſti me ⁊c. Ubi tria oſtendit.

¶ Primo oſtēdit certamē: q: dicit ad bellum.

¶ Scđo adiūgit iuuamē: q: precinxiſti me ⁊c.

¶ Tertio cōcludit ſolamē: q: ſupplantaſti ⁊c.

¶ Quantum ad primū ait §. I.

aplūs. ij. ad Ti. ij. Labora vt bon⁹ miles Jeſu xpi. Sed ſciendū eſt ꝙ eſt triplex militia.

¶ Prima eſt militia clericalis.

¶ Secunda eſt militia ſpiritualis.

¶ Tertia eſt militia laicalis.

¶ De militia clericali dicit §. II.

hormiſda. Nō negam⁹ eſſe in laicis deo placitos mores ſʒ milites ſuos. i. clericos ꝓbatos ꝯgruit inſtituta maioꝝ. di. lxj. i ſacerdotib⁹. Et hiero. Si clericat⁹ ītillat deſideriū tuū diſcas qđ poſſis docere ne ſis miles anteꝙ̄ tyro. xvj. q. j. ſi clericat⁹. habēt eñ tales bellare ꝯtra errores īfideliū: ⁊ ideo oportet eos eſſe armatos autoritatib⁹ ſcripturaꝝ: ⁊ orōnib⁹ ſctōꝝ ⁊ frequētia orōnū. Un̄ Amb. Aduerſus milites et gothos arma mea lachryme mee ſūt. Talia eī munimēta ſūt ſacerdotis. xxiij. q. viij. ꝯuenior ⁊ ideo vt expedit⁹ ſit cleric⁹ ad arma in prōptu ſumēda: dicit aplūs. ij. Ti. ij. Nemo militās deo implicat ſe negocijs ſclarib⁹: vt ei placeat cui ſe ꝓbauit. Que aūt dicāt negocia ſclaria qb⁹ hi milites. i. clerici nō debēt ſe iplicare: habet ex ne cle. vl' mo. ꝑ totū. his eſt ꝯtra militia ſecularis: nō debēt cū ipſi bellare. Un̄. xxiij. q. viij. dr. Quicūqꝫ cleric⁹ aut i bello aut in rixa mortu⁹ fuerit: neqꝫ in oblatiōe neqꝫ in orōne ꝓ eo poſtulet. Et iteꝝ. Quicūqꝫ ex clero vident eſſe arma militaria nō ſumant: q: nō poſſunt ſimul deo ⁊ ſeculo militare. Hec ibi. Uerū poſſunt aſſiſtere iuſte militātib⁹ exhortādo ⁊ ſacra miniſtrando. vt. xxiij. q. viij. igitur. ⁊. xxiij. q. iij. ꝑ totum. et q: de clericis et religioſis. j. diffuſe agitur titu. xiij. ideo hic non oportet inſiſtere.

¶ De militia ſpirituali dr §. III.

Job. vij. Militia eſt vita hoīs ſup terrā. Militia. i. tentatio. Amb. Uolūtariū ſibi militē elegit xp̄s. xj. q. j. nō eſt. Iſta ergo militia cōis eſt oībus fidelib⁹ q̄ vtiqꝫ ſpū fit nō corpore. Unde Chryſ. Tu xp̄iane delicat⁹ es miles: ſi putas te ſine pugna poſſe vincere: ſine certamine dimicare: exerce vires: attēde pactū: aſpice ſponſionē quā. ſ. ds facit in baptiſmo. ſ. ſeruare fidē abrenūciare diabolo. Bellū aūt qđ gerit cōtra nos ſpūale eſt grauiſſimū ⁊ ꝑiculoſuʒ. Un̄ aplūs ad Eph. vj. Nō ē nobis colluctatio aduerſ⁹ carnē ⁊ ſanguinē: ſʒ aduerſ⁹ mūdi ꝑncipes ⁊ ptātes aduerſ⁹ mūdi rectores tenebraꝝ harꝝ ꝯ ſpūalia neqtie ī celeſtib⁹. Ubi oñdit ⁊ hoſtiū ꝯ q̄s bellū gerit nimia mītitudo: q: ꝯ carnē ⁊ ſanguinē. i. ſenſualitatē ⁊ paſſiōes ei⁹ q̄ ſunt pl'es: ⁊ aduerſus p̄ncipes et ptātes. i. tyrānos mūdi q̄ multipl'r vexāt: ꝯ ſpūales. i. demones q̄ ſunt innumerabiles: q: eis plen⁹ ē aer ſʒ Ray. Et inuenit ipoꝝ cū qb⁹ ꝓliū gerit malignitudo q: nequā. i. malicioſi, crudeles, mille nāqꝫ nocēdi hoīb⁹ hʒ artes

has exercuit.ſ.tentando vltra ſex milia annoꝝ ſed et ſerpēs ab initio ḋi callidior cūctis animātib⁹ terre. Geñ.iij. Deinū addiciť pmū magnitudo ꝓ quo certamē agiť: q: in celeſtib⁹.i. luctā iſtā ſuſtinem⁹ ꝓ cōſequēdo bona celeſtia Nō eñ coronabiť niſi qui legitime certauerit īnqt apl's.ij.ad Timo.ij. Propterea ſacra ſcriptura tradit nobis hiſtorias belloꝝ carnaliū veteris teſtamēti ad inſtruēdū nos ſub figura pugnare in bello ſpūali: vt dicit Greg. xxiij.q. j.niſi bella. Et ioſue ḋdē dux populi iſrael pugnās trās iordanē cōtra ſeptē natiōes terribiles et vincēs:ḋ etiā vidit angelū dei vt armatū militē ꝓ adiutorio eoꝝ paratū. Joſue.v. ſignificat populū fidelē electoꝝ cui⁹ dux eſt Jeſus chriſt⁹ poſt baptiſmū pugnantē cōtra natiōes ſeptē capitaliū vitioꝝ quoꝝ dux eſt ⁊ rex diabolus:ſed xp̄o duce ⁊ adiutorio angeloꝝ ſuperantur.Unde Greg. in. xxxj. moralia tractās illō Job.ꝓcul odorať bellū.ſ. equus de quo loqť: exhortatiōnē ducū vlulatū exercit⁹.ſic expōit q: miles dei ſolerter preuidere vitioꝝ certamina nititꝛ:bellū ꝓcul odorať. Odorare eſt diſcretione diſcernere: ⁊ q: mala precūtia quid mēti perſuadere valeant:cogitatiōe ſollicita aſpicit exhortatiōnē ducū naris agitata deprehēdit: et q: lōge pſciēdo ſubſequētiū inḋtatū cōfuſione cōſpicit:quaſi vlulatū exercit⁹ odorando cognoſcit. Tētātia ꝗppe vitia que in ſimili cōtra nos prelio regnāti ſuper ſe ſupbie militāt:alia more ducū p̄eūt/alia more exercit⁹ ſubſequūť. Et exinde declarat quō ſupbia eſt regina vitioꝝ:⁊ duces ſub eo ſeptē capitalia.ſ.inanis gloria:auaritia:inuidia:ira:accidia : gula:luxuria. Exercit⁹ hoꝝ capitaliū dicit eſſe filias earū. Et q: vt dicitꝛ de diabolo. Job penul. Ipſe eſt rex ſuper oēs filios ſuperbie: ipſe cū vxore ſua regina ſcʒ ſuperbia cū his ducib⁹ et exercitib⁹ pugnat contra milites chriſti.

¶Quomodo autē duces §.IIII.

eius hortenť ad preliū declarat ſic dicēs. Inanis nāq; glīa deuictū cor quaſi ex ratione ſolet hortari : dū dicit : debes maiora appetere: vt q: poteſtate valueris multos excedere etiā valeas plurib⁹ ꝓdeſſe. Inuidia quoq; deuictū cor quaſi ex ratiōe ſolet exhortari cū dicit . In quo illo vel illo minor es? Cur ergo eis vel eqlis vel ſuperior nō es? quāta vales ꝗ̄ ipſi nō valēt? Nō ergo tibi aut ſupiores aut equales eē debēt. Ira etiā deuictū cor quaſi ex rōne ſolet exhortari cū dicit.que erga te agūtur : equanimiter fieri nō poſſunt. Hec patienter tolerare peccatū eſt:quia et ſi eis ex magna exaſpatiōe non reſiſtitur:ꝯtra te deinceps ſine mēſura cumulanť. Triſticia quoq; deuictū cor ſolet hortari cū dicit quaſi ex ratione. Quid habes vnde gaudeas cū tot mala de proximis portas? perpende cū quo merore oēs intuēdi ꝗ̄ in tāta cōtra te amaritudine fellis vertuntur. Auaricia quoq; quaſi ex rōne deuictū cor ſolet hortari:cū dicit. Ualde ſine culpa eſt ꝙ quedā cōcupiſcis habēda que nō multiplicare appetis/ſʒ egere pertimeſcis. Et qō male ali⁹ retinet tu meli⁹ expēdis. Uētris ingluuies quaſi ex rōne ſolet exhortari cū dicit. Ad eſum de⁹ oīa mūda cōdidit: et qui ſatiari renuit ḋd aliud ꝙ̄ munere cōceſſo cōtradicit. Luxuria quoq; deuictum cor quaſi ex rōne ſolet hortari cū dicit. Cur te modo in voluptate nō dilatas/cū quid ſequať ignoras. Acceptū tp̄s in deſiderijs pdere non debes: q: ꝗ̄citi⁹ ꝑtrāſeat neſcis. Si ei miſceri de⁹ hoīem in voluptate coit⁹ nollet:in ipſo humani generis exordio maſculū et feminā nō feciſſet. hec eſt igiť ducū exhortatio. Hec Greg. ibi. Quoꝝ ducū noīa.i. demonū de illis vitijs tentātiū ſcriptura nō reticet. Nā ducē inanis glīe luciferū vocat quaſi ferens lucē. Eſa.xiiij. Ducē inuidie ſathan: q: interpretať aduerſarius. Job.j. Ducē ire abadō. Apoc.ix.i. exterminator. Ducē accidie beelzebub. Lu.xj. interpretatur muſcarū. Ducē auaricie mamona Mat.vj. interpretatur diuitie. Ducē gule behemoth. Job pēū. ⁊ interꝑtať aial. Ducē luxurie aſmodeū. Tob.iij.c. Regē hoꝝ ducū leuiathan. Eſa.xxvij. ⁊ interpretať additamentum Exercit⁹ hoꝝ ducū ſunt filie ipoꝝ vitioꝝ quas ibi noiat Gre. Et ſunt.xliij. gſa vitioꝝ de ꝗbus ſingulis diffuſe habes in ſcḋa parte per totū.

¶Secundo principaliter §.V.

poſt bellū oſtēſum ponit pō. iuuamen in eo collatū cū dicit. Precinxiſti me virtute.ſ.tu deus dediſti.i.ꝓuidiſti michi de virtute qua poſſem pugnare. Et ideo ipſe p̄s.dicebat. Dñs michi adiutor et ego deſpi.ini. meos. Et ſub fiducia diuini adiutorij ꝗlibet debet bellare:nō in virtute ꝓpria:ad qō hortatur apl's ad Eph.vj.dicēs. Cōfortamini in dño.ſ.ſperādo i adiutorio et in potētia ꝟtutis ei⁹:quā.ſ. nobis adminiſtrabit:ita tamē ꝙ laboretis quantū ex vobis eſt. Unde ſubdit declaratis hoſtib⁹ multis et crudelibus : ꝓpterea ſumite armaturā dei vt poſſitis reſiſtere in die malo.ſ.tētatiōis. Unde Greg. Sciēs apl's aie certamina ꝯtra ſpūales aduerſarios deſudāda / velut p̄ceptor militie preceptū dat militib⁹ xp̄i dicens. Induite vos armaturā dei vt poſſitis ſtare aduerſus īſidias diaboli.xxiij.q.j. niſi bella. Et ꝗ̄ ſint iſta arma ſumēda aliqua ex eis ponit.i oīb⁹ ſumētes ſcutū fidei in quo poſſitis oīa tela neqſſimi ignea extiguere ; ⁊ galeā ſalutꝭ aſſumite.i.ſpei ſalutꝭ

eterne. Multū em̄ roborat ꝯſideratio p̄mij ⁊
accendit ad bellū. Et gladiū qḋ eſt verbū dei ſu
mite ſicut xp̄s fecit cū pugnauit cū antiquo ſer
pente allegās ſcripturas. Mat. iiij. State etiā
ſuccincti ait in veritate. ſ. nō ſolū exteriori: ſed
interiori. i. in vera caſtitate. Sed ⁊ loricā chari
tatis opꝫ habere: q: oēs virtutes tanꝙ maleas
cōnexas adinuicē ꝯtinet. Calceatus ſit pedib⁹
et cruribus armis prudentie. Induit quoqꝫ ꝓ
thorace iuſticiā: ſed nec ei deſint ſagitte poten
tis acute oronū q̄bus ꝑfodiat inimicū. Dextra
lia quoqꝫ fortitudinis cū lācea longanimitatis
vt nō fiat puſill⁹ aio ſi bellū eſt diutinū. De his
ergo armis dicit ap̄ls. ij. Cor. x. Arma nr̄a nō
ſunt carnalia: ſed ſp̄ualia potētia deo ad deſtru
ctionē inimicoꝝ. Et q: de⁹ ꝑcinxit milites ſuos
hac multiplici ꝟtute armoꝝ: ideo ⁊ ipſe ſupplā
tat inimicos infernales ſubtus electū ſuuꝫ: qḋ
fuit tertiū p̄icipale notatū: dans ei plenā victo
riā. Sicut in figura dauid ipſe inermis corpo-
raliter: ſed armat⁹ virtute dei acceſſit in ſingu-
lari certamine ꝯtra goliath gygātē terribilē ⁊
armatū totū deſignantē diabolū fortē nimis ⁊
armatū om̄i militia dicēs. Tu venis ad me cū
gladio ⁊ haſta ⁊ clypeo: ⁊ ego venio ad te ī noie
dn̄i exercituū. Et dabit te dn̄s in manu mea et
ꝑcutiā te: et dabo cadauera caſtrorū philiſtiim
volatilibus celi ⁊c̄. j. Reg. xvij. Et ſic factū fuit
q: lapide funde eū ꝑcuſſit ⁊ in terra cadētē gla
dio eius caput amputauit: cū magna gloria in
hieruſalē reuerſus. Sic miles xp̄i cū fiducia di
uine gratie cū funda humilitatis ⁊ lapide for-
titudinis vincit diabolū ⁊ occidit: vt ſcꝫ ampli⁹
nō moleſtet eū cū ꝑfecte vicit ſm̄ Orig. Et de-
mū cū triūpho victorie ad ſupnā hierl̄m aſcen-
dit occurrentib⁹ agminib⁹ angelicis cū canti-
cis. Vn̄ apoc. iij. dr̄. Qui vicerit dabo ei ſedere
in throno meo ⁊c̄. Et iterū. Eſto fidelis vſqꝫ ad
mortē ⁊ dabo tibi coronā vite: videlꝫ eterne.

¶ Sequit̄ de militia laicali §. VI.

de qua nr̄a in hoc titulo verſat̄ intētio: de qua
etiā poteſt intelligi ad litterā verſus. ps. Pre
cinxiſti me virtute ad bellū. Fuit em̄ dauid vir
bellicoſus. vt ptꝫ in. j. ⁊. ij. lib. reg. Iuſta tn̄ cer
tamina egit: et a deo recognoſcens fortitudinē
ſuā ſemꝑ victoriā habuit: ⁊ inimicos eius ſup-
plantauit. i. vicit vt ſaulē et filiū eius iſboſeth/
abſalon/āmonitas/goliath/philiſteos ⁊ hmōi.
Ubi primo occurrit notandū ꝙ militia non eſt
ars ſeu ſtatus in ſe ab eccleſia reprobatus. Nā
Aug. in lib. de ver. do. ait. Militare non eſt de-
lictū: ſed propter predā militare pctm̄ eſt. Nec
rēpublicā gerere criminoſuꝫ eſt: ſed ideo rēpu
blicā agere vt diuitias augeas: videt̄ eſſe dam
nabile. xxiij. q. j. Idē Aug. ad bonifa. Noli eſti
mare neminē deo placere poſſe qui armis bel-
licis miniſtrat. In his ſanct⁹ dauid cui dn̄s tā
magnū teſtimoniū ꝑhibuit: in his etiā plurimi
illius tp̄is iuſti. ſ. vt machabei iudas ⁊ fratres
eius. In his erat ille centurio q̄ dn̄o dixit. Dn̄e
nō ſum dignus vt intres. xxiij. q. j. noli. Unde ⁊
milites veniētes ad iohānē baptiſtā dicentes.
Quid faciemus ⁊ nos ſcꝫ pro ſalute noſtra: nō
dixit. Dimittatis militiā. ſed quid? neminē cō
cutiatis: nec calūniam faciatis: eſtote contenti
ſtipendijs veſtris. Luce. iij. Ut ergo valeat di-
cere cum ps̄. Precinxiſti me virtute ad bel-
lum ⁊c̄. Tria debet ſeruare.

¶ Primo vt virtuoſe ſe habeat.
¶ Secundo vt ab illicitis abſtineat.
¶ Tertio vt bellum iuſtum ſuſcipiat.

¶ Quantū ad primū debet §. VII.

miles a deo fortitudinē recognoſcere: fidē etiā
hoſti ſeruare: pura intentione pugnare: victis
hoſtib⁹ miām p̄ſtare. Hec oīa notat Aug. ſcri-
bens ad bonifa. dicit em̄. Hoc primū cogita qn̄
armaris ad pugnā: virtus tua etiā corporalis
donū dei eſt. ſi em̄ cogitabis de dono dei nō fa-
cies cōtra dn̄m. Fides etiā qn̄ ꝓmittit̄ et hoſti
ſeruāda eſt cōtra quē bellū gerit̄: quātomagis
amico ꝓ quo pugnat̄. Pacē habere volūtatis
bellū aūt debet eſſe neceſſitatis: vt liberet de⁹
a neceſſitate ⁊ cōſeruet in pace. Nō pax querit̄
vt bellū exerceat̄: ſed bellū gerit̄ vt pax acqui-
ratur. Eſto bellādo pacificus: vt eos quos ex-
pugnas ad pacis vtilitatē vincendo ꝑducas. ⁊
infra. Sicut bellāti ⁊ reſiſtenti violētia reddit̄:
ita victo capto mīa debet̄: maxime in quo pa-
cis perturbatio non timet̄. Hec Aug. xxiij. q. j.
noli. Quid aūt ſit de iure militari oſtēdit Iſid̄.
dicens. Ius militare eſt belli inferendi ſolēni-
tas: federis faciēdi nexus: ſigno dato egreſſio
in hoſtē vel pugne cōmiſſio. Itē ſigno dato re-
ceptio. Itē flagitij militaris diſciplina ſi locus
deſeratur. Stipendioꝝ modus: dignitatū gra-
dus: premioꝝ honor: veluti cū torques vel co-
rona donatur. Prede deciſio: et ꝓ perſonarū
qualitatibus ⁊ laborib⁹ iuſta diuiſio: ac princi
pis portio. in decre. diſt. j. c. ius militare. Ubi
dicit glo. ꝙ qui fugit de bello publico eſt infa-
mis ſm̄ canones: ſed ſm̄ leges capite punitur.
Imitetur ergo bonus miles btūm Martinū mi
litē q̄ caſtiſſimus fuit/in armis humilis/pau-
peribus miſericors: vt ptꝫ de media chlamyde
data pauperi: immo chriſto in forma pauperis
nudi ſuis dn̄is obediens. Imitetur ⁊ mauritiū
cū ſocijs q̄ militabant ꝓ republica ꝯtra hoſtes
romanoꝝ: ſed mortē ꝑ martyriū ſuſtinuerūt ꝓ
veritate fidei et cultus diuini: ſeruantes illud
Eccli. iiij. c. Uſqꝫ ad mortē certa ꝓ iuſticia.

¶ Quantū ad ſecūdū de- §.VIII.
bet ſe miles abſtinere a rapinis. Nam vt ait
Aug. propterea quadā prouidentia ſunt mili-
tibus cōſtituta ſtipendia: ne dū ſumptus que-
ritur predo graſſet̄. xxiij. q. j. militare. A luxu-
rijs: q̄bus illud hoim genus eſt totū implicatū
in oīu ſpecie ei⁹ / a blaſphemijs / a ludis / a de-
litijs ꝛ ebrietatibus / a ſacrilegijs ꝛ alijs vitijs:
ſed hodie talibus vitijs pleni ſunt. Equidē mi
litaris diſciplina quā Uegetius ſenatū docuit
hodie euanuit. Ait enim eos eſſe aptos armis
qui ſub dio et labore nutriuntur ſolē patiētes:
vmbrā negligentes: balneoꝝ neſcij ꝛ delitiarū
ignari: parco cibo cōtenti: quib⁹ geſtare ferrū:
foſſam ducere oīus fere cōſuetudo de iure eſt.
Sed nūc milites pugnant cū ebrietatibus: va
cant ocio ꝛ eneruitati: nomen et titulū militie
dehoneſtāt: nō ſimiles iude machabeo: qui ꝓ-
tegebat caſtra gladio: ſed ſimiles diabolo qui
captiuos ſuos crudeliſſime cruciat imitantes
milites pilati q̄ accipientes ieſum ſpinis coro
nauerūt: ꝛ ſpuentes ꝛ blaſphemātes eum deri
ſerūt multipliciter. Ludentes inſup veſtimēta
chriſti: vt patet in euāge. Et ſi nūc milites no-
ſtros in expeditione ire cōtingat: ſomarij eorū
nō ferro ſed vino: nō lāceis ſed caſeis: nō enſib⁹
ſed vtrib⁹: nō haſtis ſed verub⁹ onerant̄: quaſi
vadant ad cōuiuiū nō ad bellū. Clypeos habēt
optimos deauratos: predā potius hoſtium q̄
hoſtes ꝛ eos deſerūt virgines ꝛ intactos. Bel-
la ꝛ cōflictus in ſellis ꝛ clypeis depingi faciūt:
vt ſe quadam imaginaria viſione delectent in
pugnis: quas videre vel ingredi nō audēt. Unī
cū ſcipio africanus ſcutū cuiuſdā vidiſſet gem
mis ꝛ auro ornatū: dixit ſe non mirari: ſi tanta
diligētia honoraſſet in quo plus haberet preſi
dij q̄ in gladio. Sicut autē quidā pbs pericles
ait. Non pictura: non aurū: nō lapides: ſed ſcu
tū diuulſum: fracta galea: gladius hebes: fa-
cies vulnerata cedūt militibus ad ornatū: ſed
certe tota ars militie hodierne ꝯuerſa eſt in la
Lucanus. trociniū: ꝛ nulla fides pietaſq; viris qui caſtra
ſequunt̄. Pleni ſunt ꝓditionib⁹ / furtis / ſacri-
legijs / periurijs / blaſphemijs / crudelitatibus
erga captos etiā iuſtos: crapulis ludis ſodo-
mijs: nullū reſpectū habentes ad iuſticiā belli
eius q̄ eos cōducit: ſed ad rapinā ꝛ maius ſti-
pendiū. Et de hmōi militib⁹ dicit̄ de pe. diſt. v.
falſas. q̄ nō poteſt talis miles vere agere peni
tentiā: niſi dimiſerit militiā. Intelligit̄ eñi de
iniuſta militia: ꝛ ideo videāt ꝯfeſſores quomo
do tales abſoluāt. Ber. in ſer. ad milites tēpli
qui bellāt ꝯtra infideles ſic ait. Quis hic o mi
lites tā ſtupend⁹ error ac furor tātis ſumptib⁹
ac laborib⁹ militare: ſtipendijs ꝗ̄o nullis niſi
aut mortis aut criminis: operitis equos ſeri-
cis: ꝛ pendulos neſcio quos pāniculos loricis
ſupinduitis: depingitis haſtas: clypeos ꝛ ſel-
las: frena ꝛ calcaria auro ꝛ argēto circūorna-
tis: ꝛ cū tanta pompa pudendo furore: ꝛ impu
denti ſtupore ad mortē properatis. Militaria
ſunt hec inſignia: an muliebria potius ornamē
ta? Nūquid forte hoſtilis mucro reuerebitur
aurū: gēmis parcet: ſerica penetrare nō pote-
rit? Denicq; ipſi ſepius certiuſq; experimini tria
eſſe precipue neceſſaria ꝓliāti: vt ſcȝ ſtrēnuus
induſtriuſq; miles ꝛ circūſpectus ſit ad ſe ſer-
uandū: expedit⁹ ad diſcurrendū: ꝛ prompt⁹ ad
feriendū. Uos ꝑ cōtrariū in oculoꝝ grauamen
ritu femineo comā nutritis: longis ac ꝓfuſis
camiſijs propria vobis veſtimēta obuoluitis:
delicatas ac teneras man⁹ amplis ꝛ circūfluē-
tib⁹ manicis ſepelitis: nec aliud inter vos bel-
la mouet: liteſq; ſuſcitat niſi aut irrationabilis
iracundie motus: aut inanis glīe appetit⁹: aut
terrene qualiſcūq; poſſeſſionis cupiditas: tali-
bus certe ex cauſis neq; occidere neq; occūbe-
re tutū eſt. At vero milites xp̄i ſecuri prelian̄t
prelia dñi ſui nequaq̄ metuētes: aut de hoſtiū
cede peccatū aut de ſua nece periculū: q̄nquidē
mors ꝓ xp̄o vel ferenda ſit vel inferenda. Mi-
les inquā xp̄i ſecurus interimit: ſecurior inte-
rit: ſibi preſtat cū interit: xp̄o cū interimit: nec
cum malefactorē occidit homicida: ſed vt ita
dixerim malecida: et plane vindex ꝛ xp̄ianorū
defēſor reputat̄. In morte eñi pagani chriſtia-
nus gloriat̄: qr xp̄s glorificat̄. Non q̄dē vel pa
gani necādi eſſent: ſi quo modo aliter poſſent
a nimia infeſtatione vel oppreſſione fideliū co-
hiberi. Nūc autē meli⁹ eſt vt occidant̄ q̄ certe
relinquat̄ virga pctōꝝ ſup ſortē iuſtoꝝ ne forte
extendāt iuſti ad iniquitatē man⁹ ſuas. Quid
eñi ſi ꝑcutere in gladio oīno fas nō eſt xp̄iano.
Cur igit̄ preco ſaluatoris cōtentos fore ſtipen
dijs ſuis militib⁹ indixit: ꝛ nō potius eis oēm
militiā interdixit. Proinde diſſipētur gentes
que bella volūt ꝛ abſcindant̄ qui vos ꝯturbāt.
Exerceatur gladius vterq; fideliū in ceruices
inimicoꝝ ad deſtruendā oēm altitudinē extol-
lētē ſe aduerſus deū: que eſt fides chriſtianoꝝ:
ne forte aliq̄n dicāt gētes vbi eſt deus eoꝝ ꝛc.
Hec oīa Bern. Dicit helinādus. Cōſecratio
militis hec eſt: conſuetudo ſolēnis eſt vt ea die
qua q̄s cingulo militari decorat̄ eccleſiā ſolē-
niter adeat: gladioq; ſup altari poſito ꝛ oblato
quaſi celebri ꝓfeſſione facta ſeipm̄ altaris ob-
ſequio deuoueat: ꝛ gladio. i. officiū ſui ingē deo
ſpōdeat famulatū. Eis ergo ꝓ eccl'ia plurimū:
ꝯtra eccl'iaȝ licet nichil. Aut eñi plus aut nō mi
nus in ſua ꝓfeſſione faciūt q̄ ep̄i vl' abbates q̄
ſcedulā offerūt. Et in quibuſdā locis moris eſt

militē in craſtino ꝯſecrādū tota nocte in oꝛone
ſtare. Et vt dicit Uegetius. Jurāt milites ſtrē
nue ſe facturos oīa que mādauerint principes
et moꝛtez nō recuſaturos pro republica cuius
militie ſunt aſcripti:ꝛ obſeruare tenenꝫ.

¶ Quantū ad tertiū ſcʒ de §.IX.

iuſticia belli ad quaʒ debet attēdere miles ſeu
ſtipendiarius vt licite militet. Nota ſm Tho.
ij.ij.q.xl.arti.j. ad hoc vt bellū ſit iuſtū tria req̄
runꝫ. Primū eſt cauſa iuſta: vt.ſ.illi ꝯtra quos
agiꝫ bellū aliqua culpa meruerit:qꝛ ſcʒ punire
neglexerūt qḋ ab eis improbe factū eſt ꝑ iniu=
riā.xxiij.q.iij.dñs. Ubi dicit Aug. Juſta bella
diffiniri ſolēt q̄ vlciſcunꝫ iniurias:ſic gens vel
ciuitas plectenda eſt q̄ vel vindicare neglexit:
qḋ a ſuis iꝑrobe factū eſt: vel reddere qḋ ꝑ in=
iuriā ablatū eſt: ſed ꝛ hoc gen⁹ belli ſine dubio
iuſtū eſt qḋ de⁹ impat q̄ nouit qḋ vnicuiqꝫ de=
beat fieri. Jn quo bello ductoꝛ exercit⁹ vel ipſe
ppl's nō tam autoꝛ belli q̄ᵱ miniſter iudicādus
eſt. Hec Aug. in dicto.c.dñs.ꝛ in.c.ſeq.ait idē.
Juſta bella agebanꝫ a filijs iſrael ꝯ amoꝛreos:
qꝛ innoxius tranſit⁹ negabaꝫ:q̄ iure ſocietatis
humane equiſſimo patere debebat. Scḋm eſt
intētio recta: vt ſcʒ fiat nō ex odio vel auiditate
prede: ſed ʒelo iuſticie ꝛ charitatiue vt bonum
promoueaꝫ et malū euiteꝫ.xxiij.q.j.qḋ culpaꝫ.
Ubi Aug. dicit ꝯtra manicheos. Quid culpaꝫ
in bello: an qꝛ moꝛiunꝫ qñqꝫ moꝛituri vt domi
nenꝫ in pace victuri? hoc repҌhendiſſe timidoꝝ
eſt nō religioſoꝝ : nocēdi cupiditas:vlciſcendi
crudelitas : implacat⁹ atqꝫ iꝑlacabilis anim⁹
feritas rebellandi:dñandi libido ꝛ ſi qua ſilia.
hec ſunt q̄ in bellis iure culpātur : q̄ plerūqꝫ vt
etiā iure puniantꝫ aduerſus violētias reſiſtētiū
ſiue deo ſiue aliquo legitimo iubente gerenda
ip̄a bella ſuſcipiunꝫ a bonis. Hec in dicto.c.qḋ
culpaꝫ. Nota tamē hic ꝙ cū habet qs al's iuſtū
bellū ꝯtra aliquē q̄ᵱuis nō ſit iuſtū ex intētione
ſcʒ quia ex odio ꝛ aīo malignādi facit licet gra
uiter peccet: tamē de dānis datis ꝛ reb⁹ abla=
tis ab eo nō tenereꝫ ad ſatiſfactionē ſaltē vſqꝫ
ad illā quātitatē in qua ſibi ille tenebatur: ſeu
quouſqꝫ ſe ad iuſticiā faciendā offerat. Tertiū
eſt autoꝛitas principis. Uñ Aug. in dicto.c.qḋ
culpaꝫ. ait. Oꝛdo ille naturalis moꝛtaliū paci
accōmodatus hoc poſcat vt ſuſcipiēdi belli au
toꝛitas atqꝫ cōſiliū penes pꝛīcipes ſit:ſed ſi hu
mana cupiditate bellū geriꝫ:non nocet ſanctis
in quos qs nō habet poteſtatē niſi deſuꝑ datā.
Nō eñ eſt poteſtas niſi a deo iubēte vel ſinēte:
ergo vir iuſtus ſi foꝛte ſub rege hoīe ſacrilego
militet recte poteſt illo iubente bellare.ſ.ſi bel
lum eſt iuſtū vel ſaltē dubiū: vt ibi in fine diciꝫ.
Hec Aug. Et diciꝫ pꝛinceps hic papa vel impe
ratoꝛ: ꝛ alie dignitates inferioꝛes habētes ta=
men iuriſditionē ſuꝑ eū cui moueꝫ bellū: ꝛ hoc
quātū ad inferendū bellū: ſed ad reſiſtendū ſeu
defendendū ſe ꝯtra iniuſte mouentē:nō requi=
ritur autoꝛitas pꝛīcipis:qꝛ de iure nature vim
vi repellere licet a ſe ꝛ ſocijs cuʒ moderamine
tamē inculpate tutele ꝛ incōtinenti.ex̄ de ho.c.
ſignificaſti. et.xxiij.q.iij.nō inferenda. Jnno. et
Hoſt. addūt ꝙ ex interuallo nō licet:imo debet
adiri iudex captoꝛis ꝛ eius autoꝛitate recupe=
rari. Nā ſi qs pꝛopꝛia autoꝛitate violēter cape
ret etiā rem ſuā:cadit a iure ſuo.ſ.in foꝛo cōten
tioſo ꝛ perdit eā. Et hoc niſi foꝛte nō poſſet eaʒ
cōſequi ꝑ iudiceꝫ: vt no.diſt.j.iuſgentiū.

¶ De ſtipendiarijs ꝛ de bellis iuſtis vel iniuſtis. Caplm.ij.

Sciendū ꝙ ſunt duo ppl'i ſcʒ ppl's ro
manus:et ppl's extraneus : de ppl'o
romano ſunt pꝛimo oēs qui obediūt
ppl'o romano. Nā ppl's accipiꝫ ꝓ to
to imperio : vt.l.romana.ff. ad mu=
nici. Quidā nō obediūt in toto ſed in aliq̄bus:
vt qꝛ viuūt legibus imperij: ꝛ fatenꝫ ip̄m dñm
oꝛbis vt ſunt ciuitates lōbardie ꝛ ſimiles:ꝛ iſti
ſunt de ppl'o romano. Nā cū in aliquib⁹ iuriſ=
ditionē exerceāt ipſaʒ retinēt: vt.l.ſi pri⁹.ff.de
aqua plu. Quidā ſunt ppl'i q̄ nullo modo obe=
diūt imperatoꝛi : nec viuūt imperij legib⁹:ſed
dicūt hec facere ſe ex pꝛiuilegio: vt veneti.ꝛ iſti
etiā ſunt de ppl'o romano:qꝛ ꝑcario hec tenent
ab impatoꝛe ꝛ ipſe reuocare poteſt qñcūqꝫ vo=
luerit: vt.l.ſi qs.in pꝛin.C.de legi. Pꝛeterea il
lud pꝛiuilegiū illis cōceſſuʒ debet eſſe accōmo
datū: vt nō pꝛiuenꝫ ciuilitate romana. Quidā
ſunt ppl'i q̄ non obediūt impatoꝛi:ꝛ aſſerūt ſibi
hoc cōpetere ex ꝯtractu: vt ſunt ꝓuīcie ſubdite
romane eccl'ie q̄ aſſerūt ſibi hoc cōpetere ex do
natiōe ꝯſtātini ꝛ alioꝝ impatoꝝ:ꝛ iſti etiā ſunt
de ppl'o romano. Nā eccl'ia ibi exercet iuriſdi
tionē quā habebat imperiū. vnde non deſinunt
ꝓpterea eſſe ciues romani. Et ſi qs diceret im
peratoꝛē nō eſſe dñm/diceret ꝯtra tex.euāgelij
vbi dr̄. Exijt edictuʒ a ceſare auguſto ꝛc̄. Ppl'i
aūt extranei ſunt: q̄ nō fatenꝫ iꝑatoꝛē dñm eſſe
vt greci q̄ dicūt impatoꝛē ſuū eſſe dñm ſuū. Jtē
tartari q̄ dicūt logrā cane dñm eſſe. Saraceni
machometē q̄ dicunt ſuū eſſe dñm. Jnter iſtos
tamē eſt differētia. Nā quidā ſunt nobis fede=
rati noſtri: vt greci ꝯtra thurcos:quidā ſunt cū
quib⁹ michil facere habem⁹: vt ſunt iudei:qui=
dā ſunt cū quib⁹ habem⁹ pacē: vt ſunt tartari:
nā mercatoꝛes noſtri vadunt ad illos ꝛ ſui ve=
niunt ad nos: quidā ſunt cū quibus habemus
guerrā actualē: vt ſunt ſaraceni : et hodie cum
thurcis q̄ tēpoꝛibus iſtis valde nos moleſtant

⁊ vtinã xp̄ianitatē non occuparēt. Inferꝰ igitꝰ ꝙ cum imperatoꝛ ſit princeps ſedis ſupioꝛē nō habēs in ſecularibus: niſi foꝛte(vt dixi)ꝙ ipſe nō pōt indicere bellū ꝯtra hoſtes ſuos. Et hoc eſt bellū de quo loquiꝰ lex hoſtes.ff.de cap.bellum aūt indiciꝰ a populo romano vel impatoꝛe adeo ꝙ ſi impatoꝛ indicit bellū cū aliquibꝰ italie rebellibus: vēdicat ſibi locū effectꝰ publici belli: qꝛ idē ſi repugnent officiali impatoꝛis vel pape: nō ꝓpter impatoꝛē vel papā. Jo.de li.

¶ Item dñs vel quicūq3 alius §.I. iniuſtū bellū mouēs vel ita iuuās ꝙ ſine eo nō fieret: vel faciēs cōtra aliquos vltra pctm̄ moꝛtale graue qꝺ cōmiſit: teneꝰ de oībus damnis datis his cōtra quos bellū mouit. Teneꝰ etiā ſuis ꝓpꝛiis hoībus de dānis que receperūt ab aduerſariis q̄ iuſte repugnabāt: ſi iuuerunt eū bona fide/aut ſi fuerūt inducti eiꝰ cōſilio/timoꝛe vel coactiōe/de ſe nō erāt facturi: nō aūt teneꝰ ſi mala fide iuuiſſent: ſcientes eū hr̄e iniuſtū bellū ⁊ volūtarie. Et ſilr̄ teneꝰ oēs q̄ fuerūt pꝛincipales in tali bello: ita ꝙ ſine eis non fieret. Alij vero teneꝰ de dāno qꝺ ipſi intulerunt ope vel vbo. Guil.de cōtentis in his ſequētibus interroga ꝓut ibi videꝰ expediens. Item dñs vel quilibet aliꝰ iuſtū bellū faciēs: ſi graſſandi aīo vel malicioſe intulit dāna aduerſariis cū alr̄ ſibi poſſet cōſulere: peccauit moꝛtaliter ⁊ teneꝰ. Vn̄ cōpenſabunꝰ illa cū dānis ꝓpter q̄ bellū motū eſt: peccāt etiā illi moꝛtalr̄ q̄ agūt bellū ex odio vel intētiōe dānandi q̄ſcūq3: vt faciūt ſtipēdiarij cōiter. Guil. Itē ſi habens iuſtū bellū notabiliter negligēs fuit in defendēdo ſuos: teneꝰ eis de damnis receptis: alr̄ non. Teneꝰ etiā oībꝰ illis q̄s vocauit de dānis ſi qua receperūt niſi illi veniāt ex debito vl' cauſa humanitatis vel cōſanguinitatis.xxiij.q.iij.c.nō inferēdo.⁊ alijs ca.ſm Guil. Itē habens iuſtū bellū vel ſe reperiēs in ipo ad bellandū: ſi ſpoliauit clericos vel religioſos/vel cōuerſos/vel pegrinos: teneꝰ reſtituere: ꝗuis ſint cuȝ illis q̄ habent iniuſtū bellū: ⁊ peccat moꝛtalr̄ talia ſcienter faciēdo niſi licentiā haberēt a p̄latis eccl'iaſticis habētibꝰ iuriſditionē ſup illos: vel niſi eſſent victualia eccl'iaꝝ ⁊ clericoꝛū. Si ſpoliauit ruſticos vel mercatoꝛes vel eūtes et redeūtes/et in agricultura exiſtentes: ⁊ aīalia quibꝰ arant ⁊ ſemina que poꝛtāt ad agrū. etiā talis rapinā fecit. ex̄ de treuga.c.innouamus. in quo.c.ſic dī. Preſbyteri/monachi/cōuerſi/pegrini/mercatoꝛes/ruſtici eūtes vel redeuntes/vel in agricultura exiſtētes: ⁊ aīalia quibꝰ arāt ⁊ ſemina poꝛtāt ad agrū/cōgrua ſecuritate letēꝰ. Sup quo.ca. Henri.boich facit hāc diſtinctionē: ꝙ duplex eſt treuga q̄ ſecuritatē imponit bello nō definito. Vna eſt cōuentiōalis q̄ ex cōuētiōe partiū foꝛmā recipit: et ſeruāda eſt dū p aduerſariū vel ptē aduerſam ſeruaꝰ: alr̄ nō.di.xcv.eſto. Alia eſt canonica: ⁊ iſta eſt duplex. Vna eſt ppetua: ⁊ iſta gaudēt pſone cōtente in dicto.c.innouamꝰ. Alia tpalis: q̄ ad oēs extēdiꝰ. de qua eo.ti.c.j.⁊ habes.j.in eo.c. Et ſubdit Hēricus. Intellige ꝙ treuge canonice ſunt ſeruāde dū ſeruat eas aduerſariꝰ: alr̄ nō. Nā ſi cōuentionales nō ſunt ſeruāde cū aduerſarius nō ſeruat vt dictū eſt: que tn̄ ſunt foꝛtioꝛes: qꝛ de iure naturali/diuino ⁊ humano ligātes: multo minus canonice.ar.extra de elec.c.cū in cūctis. Silr̄ etiā ſubditi iniuſte bellātes ſi in tali bello nō preſtēt dñis auxiliū/conſiliū/vel fauoꝛē: nō ſunt ſpoliādi vel in aliquo puniēdi: etiā ſi dñs predictoꝝ in dicto bello vteretur bonis eoꝝ eis ablatis. Guil. Ricꝺ.in.iiij.circa hoc ſic dicit. Illi q̄ in guerris ſcienter inferunt dānū innocētibꝰ/teneꝰ illis ad reſtitutionē nō obſtāte ꝯſuetudine ꝯtraria. Illi aūt in guerris innocētes nō ſunt q̄ habēti bellū iniuſtū fauēt directe vl' indirecte de pſonis vl' rebꝰ.hec ille.

¶ Item ſi fecit incendiū ponē §.II. do.ſ.ignē in domo vl' agro vl' victualibꝰ ſtudioſe etiā aduerſarioꝝ cōtra q̄s agebaꝰ iuſtū bellum ꝓpꝛia volūtate ſine oꝛdinatiōe vel volūtate ſupioꝛis: talis etiā diciꝰ incēdiarius: moꝛtaliter peccauit: et teneꝰ ad ſatiſfactionē.xxiij.q.j.q̄d culpaꝰ. Et incurraꝰ ſi ſcit ꝓpter hoc fuiſſe factā excōicationē vel denunciationē ſuā: eſſet ibi excōicatio per ſinodales: qꝛ tūc eſſet caſus papalis.ſ.quo ad excōicationē.ſ.qn̄ facta ſup hoc excōicatiōe eēt poſtea publicatꝰ. Et idē in hn̄te iniuſtū bellū: et ex mandato incēdiū faciēdo. Item ſi in iuſto bello exiſtēs illud qꝺ abſtulit aduerſariis ſibi retinuit ⁊ nō pn̄tauit pꝛincipi belli vel totum vel partē: vt ipe pꝛinceps oꝛdinauit: rapinam fecit.diſt.j.c.ius militare.⁊ xxiij.q.v.dicat. Item ſubditꝰ agētis bellū ⁊ in bello eū ſequēs: ſi ſciuit eū hr̄e iniuſtū bellū: qꝛ tūc ſequēdo nō excuſaꝰ a pctō/nec a ſatiſfactione dāni dati: dānificādo ipſe p ſe: ſed ſi poſt cōſilium peritoꝝ ſup hoc remāſit dubiꝰ de iuſtitia belli: tūc talis eſt excuſatꝰ: qꝛ in dubio dȝ obedire: ſed nō excuſaꝰ dñs.xxiij.q.j.quid culpaꝰ. Ray. Itē ſubditꝰ vel amicus agētis bellū vel ſtipēdiariꝰ ſtipendio cōductꝰ: ſi fuit in bello nō ſolū iniuſto/ſed etiaȝ de quo dubitaꝰ vtrū eſſet iuſtū: peccat moꝛtalr̄: ⁊ ſi eſt iniuſtū tenetur de dānis datis. Ray. Vn̄ nota ꝙ ſi ſtipēdiariꝰ qlibet q̄ indifferēter vadit ad bellū nō cōſiderās de iuſtitia vel iniuſtitia: ſed de ſtipendio paratus cū quocūq3 ſe ponere eſt in malo ſtatu aīe ſue: nec talis dȝ abſolui: niſi vel dimittat artē

vel dicat ſaltẽ ſe diſpoſitũ ad nõ recipiẽdũ ſe in bello: niſi qđ ſciuerit iuſtũ abſtinẽdo a rapina ꝛ dãnis indebitis.ar.ad hoc de pe.diſt.v.falſas. et.c.fratres. Itẽ ſi habẽs iuſtũ bellũ ſi vltra id qđ ſatiſfactũ eſt ſibi ꝛ ſuis de oĩ dãno ꝛ opis labore: vel donec ſe offerat ad ſatiſfactionẽ plus abſtulit vel dãnificauit: de illo pluri teneť: niſi forte eſſet talis hoſtis: ꝙ ꝓpť hereſim vel aliud hmõi ei⁹ bona eſſent ꝑ edictũ publicata. Guil. Itẽ ſi hoſti mẽtitus eſt vel ꝓmiſſum fregit grauiter peccauit: qꝛ hoſti etiã fides ſeruanda eſt. xxiij.q.j.noli. et hoc niſi ꝛ ipſe fregiſſet pri⁹: qꝛ frangenti fidẽ fides frangať eidẽ. Itẽ no. ꝙ papa tanꝗ̃ vniuerſalis princeps poteſt indicere bellũ infidelib⁹ ꝛ indulgẽtias cõcedere ꝓpter recuperationẽ terre ſctẽ q̃ cõſecrata fuit morte xp̃i. Itẽ qꝛ fuit poſt mortẽ xp̃i victa iuſto bello ꝑ imperatorẽ romanũ q̃ poſtea ſpoliatus fuit ꝑ infideles. De iſta materia.ſ.poteſtatis pape ſuꝑ fideles ꝛ infideles pulchra ꝛ vtilia notat Inno. extra de voto.c.qđ ſuꝑ his. q̃ cauſa breuitatis di-
Tit.iij. c.ij. mitto: ſed potes videre.ſ̃.in tit.de dñis. Item no. ꝙ nõ licet aliis indicere bellũ vniuerſale ſine pricipis autoritate. Et eſt ratio. Nã nemini ſine licẽtia pricipis licet violare iura principũ: ius autẽ violat qui ſine iuris autoritate manu regia ius ſibi dicit vbi habeať copia ius dicentis: idcirco ſine eius autoritate nõ licet. Soli ḡ principi cõpetit ſua autoritate: cũ nõ habeat ſuperiorẽ ad quẽ recurrat ꝓ iuſticia ꝯſequenda. Hodie tamẽ quia nõ ſunt populi cognoſcentes ſuperiorẽ de facto non requiriť ſuperioris autoritas cum non recognoſcunt: immo tota die inducantur bella a populo cõtra populũ: nullo alio requiſito. Ioh.de lig.

¶ Item ſi imperator cõtra §.III. eccleſiã mouet bellũ: ſubditi eius nõ teneňť ei obedire in bellãdo cõtra eccleſiã. Nã imꝑator eſt aduocat⁹ eccľie: ꝛ teneť eã defendere: idcirco nõ poteſt impugnare. de reſti.ſpo.c. cõquerente. imo indicẽdo ꝯtra eccleſiã bellũ: mereť ꝑdere priuilegiũ indicẽdi bellũ cũ illo abutať. xj.q.iij.priuilegiũ. etiã quia papa ſuperior eſt. Nã examinat imperatorẽ reprobat ꝛ deponit ipſum. de elec.c.venerabilẽ. Non ergo teneňť ſubditi iuuare ipſum ꝯtra eccleſiã: imo ꝛ papa põt abſoluere eos a vĩculo fidelitatis.xv.q.vj. nos ſctõꝝ. Ioh.de lig. ¶ Itẽ ſi papa bellũ mouet ꝯtra imꝑatorẽ ſciſmaticũ/hereticũ/vel alˀs vſurpantẽ iura eccľiarũ oẽs fideles teneňť adiuuare papã: et etiã vaſſalli imꝑatoris abſolui poſſunt a iuramento quo teneňť: vel declarari nõ teneri.xv.q.vj.nos ſctõꝝ. Ioh.de lig. ¶ Itẽ ſi rex habet cauſaʒ ꝯtra imꝑatorẽ: vel imꝑator ꝯtra regẽ q̃ nõ ſubeſt illi: nõ erit alius corã quo querimonia ꝓponať niſi papa: tñ paſſus iniuriam peccaret mouẽdo bellũ ſi alter offerret ſe ad ſatiſfactionẽ. Guil. ¶ Itẽ ſi comes hʒ aliqđ ꝯtra regẽ: ꝛ rex humiliter requiſit⁹ ꝑ partes noll̃et ius exhibere: credat ꝙ ſi ius ſuũ defẽdat armis cũ moderamine nõ peccat. impugnare xõ regẽ autoritate ꝓpria nõ poterit: ſed denũciare hʒ pape q̃ poterit excõicare: ꝛ creſcẽte cõtumacia dare autoritatẽ mouere arma ꝯtra illũ: vel ꝯquerať corã iꝑatore ſi rex illi ſubſit: ꝛ illi⁹ autoritate ſi oportuerit mouebit bellũʒ. Guil. ¶ Itẽ ſi vaſſall⁹ comitis hʒ aliqđ ꝯtra comitẽ requirẽda eſt autoritas regis: ſed ſi comes hʒ aliqđ ꝯtra ſubditũ ſuũ nõ ꝓpter hoc debet ſibi ius dicere: ſed vel autoritate pricipis ſuꝑioris gladiũ ſumat: vel ad dioceſanũ vaſſalli recurrat: cui ſi vaſſall⁹ obedire recuſauerit: excõicabiť rõne pcti.ex̃ de iudi.nouit.et ſi ꝑ annũ ꝑſtiterit: tũc dioceſanus ipm̃ et ei⁹ res capiendas exponet.ar.xj.q.iij.rurſus.et.c.q̃ſqȝ. ex̃ de hereti.c.excõicamus. ¶ Itẽ queriť ſi baro vnius regis: puta hiſpanie moueat bellũ ipſi regi: et mãdet oĩbus hoĩbus ſuis vt iuuẽt ipm̃ in bello ꝯtra regẽ nunqđ teneaňť cũ iurauerit ipm̃ iuuare ꝯtra oẽm hoĩem? Rñ. ꝙ nõ. Nã baro mouẽs guerrã regi incidit in legẽ iuliã maieſtatis. l.j.ff.ad.l.iuľ.ma. ꝛ.vj.q.j.§.ver. Nã rex hiſpanie eſt pꝛiceps in regno ſuo: ꝛ opẽ nõ fert q̃ peccãdo iuuat.xiiij.q.vj.ſi res.nec ꝓceptũ eos excuſaret.xj.q.iij.ſi dñs.nec ſacramẽtũ ad hoc ligat: qꝛ nõ eſt iuuẽtũ vt ſit iniqtatis vĩculũ.xxij.q.iiij.inter cetera. ¶ Itẽ queriť cũ baro vnius regis puta hiſpanie mouet guerrã alteri baroni: ꝛ rex hiſpanie mouet bellũ regi granate. baro mãdat hoĩbus ꝙ iuuẽt ipm̃: rex etiã mãdat eiſdẽ hoĩbus vt iuuẽt ipm̃: ꝛ cõcurrũt mãdata: quẽ primo iuuare teneaňť? Et videť ꝙ ꝑmo baronẽ: nã baroni ſunt ſubiecti rõne fidelitatis ꝛ rõne iuriſditionis. Regi aũt ſunt ſubiecti rõne iuriſditionis ḡnalis tñ: ꝛ ſic due rõnes vincũt vnã. In ꝯtrariũ videť. Nam vocati a rege ſunt vocati ad maius tribunal: ꝛ ſic ꝑferenduʒ. diſt. xviij.ſi ep̃s.et etiã qꝛ rex vocat ꝓ cõi bono ꝛ defẽſa corone: ꝛ ſic iuri gẽtiũ obediẽdũ.xxiij.q.iij. fortitudo. nã ꝓ defẽſione patrie licitũ eſt patrẽ īterficere.ff.de relig.ꝛ ſum.fu.l.minime.et hec vera. Io.de lig. ¶ Itẽ q̃riť de vaſſallo diuerſoꝝ dñoꝝ qđ eẽ põt rõne diuerſoꝝ feudoꝝ: ſi vterqȝ dñoꝝ ſimul requirat eũ vt iuuet ipm̃ in bello ſi vtrũqȝ debet iuuare: an alterũ ꝛ quẽ illoꝝ? Rñ. Quidã dicũt locũ eſſe gratificationi exẽplo ſerui duoꝝ dñoꝝ: q̃ ſi viderit vtrũqȝ dñm̃ interfici iuuare poterit quẽ voluerit. Aliũ dicũt ꝙ iuuabit priorẽ dñm̃ ꝛ cui primo iurauit. Nã priorẽ fidelitatẽ ſeruare teneť. Tutius tñ eſt ꝙ primo ſeruiat ꝑſonaliť: ſcđo ꝑ ſubſtitutũ: ſi hoc patiať

natura feudi. Jo. de lig. ¶ Jtē q̄rit̄ ſi vaſſallus
tenet̄ iuuare dñm ꝯ patrē vel patrē ꝯ filiū? R̄n.
glo. xxiij. q. v. de forma. tenet ꝙ ſic. Nā filꝰ ſolō
vinculo nature obligatꝰ eſt pr̄i: ſꝫ vaſſallus dño
vīculo iuramēti: ſed glo. in. c. qm̄ multos. ix. q.
iij. aliqualiter ſentit ꝯtrariū. Putarē hic pon-
derādā q̄litatē impendēdi ſubſidiū. Jo. de lig.
Jtē q̄rit̄ an ciuis duarū ciuitatuꝫ tenet̄ iuuare
vnā ꝯ aliā. R̄n. dic vt dictū eſt in vaſſallo duoꝝ
dñoꝝ. Jtē q̄rit̄ ſi vaſſallus vocatꝰ a dño teneat̄
An et qñ vaſſallꝰ teneatur dñm ſequi. ipm ſequi ī partibꝰ vltramarinis ad bellādū ꝯ
barbaros. R̄n. ſi dñs eſt ſtatꝰ talis ꝛ ꝯditiōis ꝙ
predeceſſores ꝛ ip ſe ꝯſueuerūt illuc accedere ꝛ
vaſſalli ipm ſequi: tūc tenent̄ exēplo liberti qui
tenet̄ ad opas ꝯſuetas. ff. de op. lib. l. ope. p̄ſta-
bunt̄ aūt a dño ſumptus moderati arbitrio bo
ni viri. Si aūt ſit talis q̄ nō poſſit nec cōſueuit:
tūc ſecꝰ. Hoc etiā tāgit Spec. ti. de feu. §. ipm.
Joh. de lig. Jtē q̄rit̄ an ſerui teneant̄ vbiq ſeq̄
dñm ad bellū? R̄n. de his nō eſt dubiū: cū ī eos
dñi plenā habeāt poteſtatē dūmodo nō inmis
ſeuiāt in eos. Liberti aūt tenent̄ ad opas ipoſi
tas: nec inſolite poſſunt eis ipoiu. Joh. de lig.
Jtē q̄rit̄ de ꝯfederatis. ſi dñs poterit eos ꝓuo-
care ad bellū: ita ꝙ teneant̄ ipm iuuare? R̄n. cō
federati ſunt plene liberi: lꝫ aliq̄ teneant̄ ex pa
cto: in his tñ pōderāda eſt ꝯuētio ꝛ ꝯuentionis
modꝰ vt ad vnguē ſeruet̄. ff. de pac. l. j. Jtē q̄rit̄
de his q̄ ſubditi ſūt rōne iuriſditiōis tm̄modo:
nō aūt ſunt vaſſalli an teneant̄ ad bellū accede
re? R̄n. tales tenēt̄ ad bellū accedere: nec agēt
ad ꝑtita: q2 hoc faciēt ex debito. Fallit h̄ regu-
lare dictū in q̄buſdā ꝑſonis q̄ excuſant̄ ab one-
ribꝰ ꝑſonalibꝰ vt minores ꝛ ſenectute grauati:
q̄dā īfirmitate: q̄dā liberoꝝ numero: q̄dā ꝓfeſ-
ſione: quidā ſexu vt mulieres. Jo. de lig. Jtē ſi
dux exercitꝰ mādauit: ne q̄s ꝓruperet ī hoſtes
ſub pena capitis: ſi q̄s miles cū comitiua mili-
tū q̄bꝰ preerat ꝓruperet in hoſtes: ꝛ eis ꝯflictū
daret ꝛ vinceret: ſi pene eſſet meritꝰ? R̄n. ꝙ ca
pite debet puniri. ff. de re mili. l. deſerto. ē. §. in
bello. Nam malū nō excuſatur ꝓpter bonū q̄d
ſequit̄. lvj. diſt. c. vndecūq. et facta nō ſunt ab
euētu notāda. xxiij. q. v. de occidēdis. poteſt tñ
a duce vel pricipe ipſa pena remitti. ff. de pe. l.
beſtias. Joh. de lig. Jtē duce belli capto venia
eſt ꝯcedenda humiliato ꝛ reſiſtere nolēti niſi ꝑ
venie ꝯceſſionē pacis ꝑturbatio timeat̄: tūc enī
plectendus eſt. Vñ Aug. xxiij. q. j. noli. dicit. ꝙ
ſicut debellāti ꝛ reſiſtenti violentia debet̄: ſic ꝛ
victore capto mīa iā debet̄ maxime in quo pa-
cis ꝑturbatio non timetur. Et exponūt Hug. ꝛ
Arch. maxime. i. tñ. et ferūt ꝙ ꝑ illā expoſitio-
nē Karolꝰ fecit amputari corradinū. Jo. de lig.
Jteꝫ ſi dñs mouit iuſtū bellū an teneant̄ acce-
dere vaſſalli cū armis et ſuis expenſis ꝓprijs?
Jnno. tenet ꝙ non niſi ex pacto ſpeciali ad hoc
ſint obligati cū ipſi nō teneantur ad ꝑſonalia.
Vñ de iure vaſſalli nō tenent̄ niſi ad ea q̄ cōti-
nētur in canone de forma. xxij. q. v. niſi ex ſpe-
ciali cōuentione ad aliud obligent̄. Jo. de lig.
Jteꝫ querit̄ an libere accedētes ad bellū obli-
gent ſibi illū in cuiꝰ ſeruitiū vadūt ſi in damnū
incidūt: vtpote ſi in bello perdūt arma: equos:
ſiue capiant̄: ſiue eūdo ſiue redeūdo? R̄n. ſi ac-
cedūt vocati a dñis ꝛ rogati et nō motu ꝓprio
ſed req̄ſiti: tūc habēt actionē mādati ꝯtra dñm
ſi cōtingat ipſos aliq̄d ꝑdere vt ſupradictū eſt:
niſi appareat ꝙ cauſa pietatis: ꝛ humanitatis
vel parētele hoc faciūt. xxiij. q. iij. nō inferēda.
xj. q. iij. ſi dñs. Et ſi opponas dicēdo dñm nō te-
neri: q2 talia ꝑdūt caſu fortuito de quo q̄s non
tenet̄. ex̄ de homi. c. Joh. R̄n. Jſte eſt caſus for
tuitus q̄ potuit ꝛ debuit p̄uideri: q2 veriſiliter
hec ꝯtingūt in bellis: q2 dubiꝰ eſt euētus belli.
Et ita notauit Jnno. in. c. ſicut. de iureiur. Joh.
de lig. De cōmodātibꝰ aūt vel locantibꝰ equos
et arma euntibus ad bellū ſi amittāt ſeu aufe-
rant̄. dicit idem id iuris eſſe q̄d dictū eſt cōiter
de cōmodato: locato ꝛ ꝯducto. ē. parte. ij. ti. j.

¶ Jtē queritur an non vo- §. IIII.
cati ad bellū: ſed motu ꝓprio accedētes ad bel
lū obligent ſibi illū in cuiꝰ ſeruitiū vadūt? R̄n.
ſi aīo donādi hoc faciūt: vtputa pietatis: huma
nitatis vel parētele: tales nō agēt. xxiij. q. iij. c.
nō inferēda. Si aūt aīo obligandi illū cuiꝰ ne-
gociū gerūt: tūc agēt vt negocioꝝ geſtoꝝ: et tūc
ſufficit vtiliter geſtū ceptū. Jo. de lig. Jtē q̄rit̄
de accedētibꝰ ꝓprio motu: ꝯtradicentibꝰ tamē
illis in quoꝝ ſubſidiū vadūt: nūquid tales agēt
ſeu obligēt illū in cuius ſeruitiū vadūt vtiliter
incipiendo ꝛ feliciter implendo? Et videt̄ ꝙ ſic
ad ſimilitudinē eiꝰ qui trahit aliquē inuitū de
domo ruitura. xxiij. q. iiij. ipſa pietas. q2 inuito
poteſt cōcedi bñficiū. xlv. diſ. et qui emēdat. ſic
tenet glo. in medico medicāte alicui ꝯtra volū
tatē ſuā. lxxxiij. diſt. in ſumma. R̄n. Credo con
trarium in caſu ꝓpoſito: nec ꝓpterea reprobo
glo. p̄dictā imo credo ꝙ verū dicat in infirmo.
Hoc dico q2 infirmus p̄ſumit̄ inſane mētis cū
non vult abſolute curari: ſed iſte qui ꝯtradicit
huic: ne veniat ad bellū ꝓ ſuccurſu ſuo nō pre-
ſumit̄ inſane mētis. Nā poſſibile eſt ꝙ nō cōfi-
dit de eo: ꝛ dubitat ne ꝑdat ipm. Nec credo ꝙ
glo. illa ꝓcedat in caſu quo infirmus bñ vellet
ſanari: ſed nollet iſtū medicū: imo potius aliū:
tūc iudicio meo nō ꝓcedit glo. nec hoc ꝓbāt. ē.
allegata. Jtē q̄rit̄ de his q̄ vadūt: q2 tenent̄ ad
antidota: vtputa quia ſimile vel aliud ſubſidiū
receperūt ab eo: nunquid tales agent ꝯtra illū
quē iuuant ad perdita vt. ē. R̄n. ſic. ſi vadit vt

thema ſupponit ⁊ vadit aīo diſſoluēdę obligatiōis naturalis: q̄ tn̄ nō poteſt deduci in ciuilē: nec de ea excipi pōt in iudicio. ex̄ de teſta.c. cū in officiſs: ⁊ ſic inferꝛ ꝙ vadat aīo obligādi: licet eni non ſit nata ob hoc obligatio efficax ad agēdū vel excipiendū: tn̄ eſt nata talis naturalis q̄ diſſolui pōt ꝑ antidota et recōpenſationē. Et iſte anim⁹ diſſoluēdi impedit naturalitatē obligatiōis cū in obligatione requiratꝛ anim⁹. vt.l.obligationū.ff.de ac.⁊ ob. Joh.de lig.

❡ Itē queritꝛ de accedentib⁹ §.V.

propter gloriā ꝯſequēdā in bello: an tales obligent ſibi illū. Nā aut dn̄s teneretꝛ mandati aut negocioꝝ geſtoꝝ. Nō mādati cū nullū interuenerit mādatū: nec actio mādati oritꝛ niſi interueniente mādato. Non negocioꝝ geſtoꝝ: q2 nō acceſſit aīo gerēdi negocia illius: immo ꝓpria ergo nō tenetꝛ. Jo.de lig. Itē queritꝛ q̄d de illis qui locāt opa s ſuas: vel verius aſſumuntꝛ per electionē cōſtituto ſalario: an tales agāt cōtra cōductorē? Rn̄.tales locāt opas et rem: ⁊ ideo ſi cōductor vtatur ſolū ad id qđ cōducūt nō tenentꝛ. vt.l.ſi quis domū.ff.de loca.⁊ conduc. Et hoc niſi aliud ſpeciale pactū interueniat: vel cōſuetudo aliud inducat vt eſt i italia.ſ. ꝙ ꝓſtentꝛ emēde equoꝝ cōductoꝝ in ſeruitio cōducētis: al's ſtat regula. vt.s̄.dictū eſt. Joh.de lig.

❡ Item de accedētibus aīo §.VI.

ſpoliandi an talib⁹ cōpetit actio. Rn̄.de his nō eſt dubiū ꝙ talib⁹ nō competit actio: cū ſuꝑ re turpi nulla inducatꝛ obligatio.ff.de verbo. obli.l.veluti. Jo.de lig. Item queritꝛ an clerici ad bellū accedere poſſint? Rn̄.hanc queſtionē determinat Gratianus.xxiij. q.viij. et glo. ibi in ſumma recitat. Circa hoc fuerūt varie opiniones. Nā dicunt aliqui ꝙ clerici vti poſſunt armis defenſionis: nō autē impugnationis et ſic bellare ꝓpter defenſam. Alij dicūt ꝙ vti poſſunt armis dūmodo impugnent incōtinenti: et pro ipſis tn̄ defendendis ⁊ in neceſſitate ineuitabili poſitis: nō autē ꝓ aliſs nec ſi aliter euadere poſſunt. Alij dicūt ꝙ autoritate pape poſſunt: al's non. Gandulphus tenet ꝙ ꝑſonaliter bellare non poſſunt ſed ꝑ alios. Et idē videtur ſentire Gratian⁹.xxiij.q.viij.§.in regiſtro. Cōcludendo in hoc puncto clerici vocati a papa poſſunt accedere. Nā penes principē eſt autoritas bellandi.xxiij.q.j. quid culpatꝛ.et.q.iij.c. maximianus. In bello autē non eſt licitum eis occidere etiā paganū ꝓpter metū irregularitatis: poſſunt tamē alios cōfortare ad bellū vt pugnent. immo et lapides ⁊ alia proiicere dūmodo ex eoꝝ ictibus nulli occidantꝛ. ita notat Inno. extra de reſtitu.ſpolia.c.olim.ne cle.vel mo.c.ſentētiā. Vocati ab aliſs maxime a principibus ſecularib⁹ bellare nō debent. An autē imputari poſſit clerico qui non fugit ſed expectat inuaſorē ⁊ ipſum ſe defendendo interficit. Videtur ꝙ imputari debet per textū illius clemen.qui dicit: cum mortē euitare nō poterit. Credo in hoc ponderādas ſingulas circūſtantias: vtpote periculū fuge: qualitatē ꝑſone fugientis ⁊ inuadentis: vt ſi ꝓpter fugā mortis periculū veriſimiliter incideret: tūc nō eſt imputandū. al's ſic. Joh.de lig. Quantū ad factū irregularitatis vide.j.ti.xxviij.c.ij.

❡ Quare clericis de iure §.VII.

cōmuni nō liceat bellare. aſſignat.b.Tho.ij.ij. q.xl.duplicē rōnē. Una eſt generalis.ſ.q2 bella habēt multū inquietudinis: ⁊ impediūt a contemplatione: oratione ⁊ vacatiōe ad diuina: ad que deputatꝛ ſtatus ⁊ officiū clericoꝝ. Scđa eſt ſpecialis.ſ.quia clerici ordinantꝛ ad miniſteriū altaris in quo repreſentatꝛ paſſio chriſti: ⁊ ideo nō decet eos occidere vel ſanguinē effundere: ſed potius eſſe paratos ad mortē ſuſtinēdā. vt imitentꝛ opere qđ gerunt miniſterio. Et ſubdit idem Tho.ad clericos bene pertinet ⁊ ſpectat inducere alios ad bellādū bella iuſta: licet nō debeant exercere bellū propria manu: tamen poſſunt intereſſe: vt iuſte pugnantibus ſpiritualiter ſubueniāt ſuis exhortatiōib⁹.hec ille. Licitū eſt ergo prelatis eccleſiaſticis ob defenſionē rerū eccleſie vel fidei inuocare cōtra violentos brachiū ſeculare: ⁊ hortari tales vt non occidant mutilent vel vulnerēt. hoc enim eſſet directe ad homicidiū ꝓuocare: ſed vt eccleſiā fidē vel patriā liberent vel terrā ab infidelib⁹ occupatā reducant ad chriſtū: ⁊ ſuꝑ hoc eccleſia facit remiſſionē. Et licet in huiuſmodi bellis hincinde hoīes occidantꝛ: non eſt hoc prelatis imputandū: immo peccarent ſi ſe nō opponerent cōtra tales. vt.xxiij.q.v. de occidendis. ex̄ de homi.c. poſtulaſti.xxiij.q.iij. maximianus.et.q.viij.igitur.et.c.ſcire.et.c.omni.et.c. hortatu. in quo.c.dicitꝛ ꝙ Adrianus papa vocauit Karolū magnū ad bellandū ⁊ liberandū italiā de manibus longobardoꝝ infideliū qđ ⁊ fecit. ❡ Itē queritur vtrū clericus accedēs cū habentibus iuſtū bellū ſi aliquid cōſecutus eſt de bonis hoſtiū teneatur reſtituere? Reſpon. Guil. Si datum eſt ei ab his quibus licuit capere poteſt illud tenere. Si autem ipſe rapuit tenetur reſtituere dānificato ſi ſcit ipſum. al's pauperib⁹ debet erogare. Naꝫ ſicut dominus eius non potuit ſibi iuſte dare autoritatē bellandi ita nec rapiendi: poſſet tamen rem tenere de cōſenſu domini qui iuſte pugnauit ſi conſenſerit dum guerra durat: quia proinde eſt ac ſi dn̄s rem illam dediſſet.

Ar. q. (margin, beside "cōmuni nō liceat bellare")
Ad. q. (margin, beside "idem Tho.ad clericos")

¶ Itē querit᷑ ſi ſtipendiarij §.VIII.
culpa ſua nolint ſeruire toto tēpoꝛe firme per-
dent ſtipendiū totius tpis:an ꝓ tpe tm̄ ꝓ quo
nō ſeruierūt? Rñ.quedā ſunt officia ad que qs
eligit᷑ : que ſic ſunt indiuidua/ꝙ aliquo omiſſo
reſiduū nichil releuat: et in talibꝰ totū perdit᷑.
Tolle exēplū in legatis:vt.C.de leg.l.ij.Que-
daꝫ ſunt officia que ſunt ſic diuidua/ꝙ aliquo
omiſſo reſiduū releuat:tolle exēplū in poteſta-
te ꝛ ſtipendiario:tunc non perdit totū/ſed ſolū
ꝓ tpe futuro; tenet᷑ tm̄ ꝓ futuro tpe ad inter-
eſſe:vt ſi nichil īterſit nichil ſoluat᷑. Jo.de lig.

¶ Itē querit᷑ vtrū ſtipēdia- §.IX.
rius ꝑdat ſtipendiū ꝓ tpe quo infirmat᷑? Rñ.
ſeruire videt᷑ vt debeat᷑ ſalariū:vt in.l.ſi heres
§.ſtichus.ff.de ſta.li. Joh.de lig. Item querit᷑
vtrū ſtipēdiarius pōt ſeruire ꝑ ſubſtitutū? Rñ.
ꝙ in his quoꝛū opera ꝛ laboꝛ ꝛ nō induſtria vt
in ſtipēdiarijs eligit᷑:pōt quis dare ſubſtitutū.
vt notat Jnn.c.cū bertoldus. de re iudi. Hoſt.
ibi cōtra. Credo opinionē Inno.verioꝛē.tutiꝰ
tm̄ eſt ꝙ fiat cum cōſenſu dñi: vt ſaluet᷑ vtriuſqꝫ
opinio. ¶ Itē querit᷑ an capta in bello efficiāt᷑
capientiū:ꝛ videt᷑ ꝙ ſic per.l.ſi quid in bello.ff.
de cap.cōtrariū videt᷑ ꝓbare.l.ſi captus.ff.eo.
ti. Rñ.lex ſi quid in bello.loquit᷑ de rebꝰ mobi
libus:cōtraria de immobilibꝰ: ſed obligat.ſ.ꝙ
mobilia publicent᷑:vt.c.dicat.xxiij.q.v.Sol.ꝙ
efficiunt᷑ capiētis:ſed tenet᷑ ea ſignificare duci
belli ꝗ diſtribuet ſm merita. Et hec ꝓcedūt in
his in qbꝰ nō vēdicat ſibi locū poſtliminiū.vt.l.
ij.ff.de cap. Jo.de lig. Item querit᷑ an in bellis
ſit licitū vti inſidijs ad victoriā conſequendā?
Rñ.ꝙ inſidie ꝓprie dicunt᷑ que tendūt ad fal-
lendū aliquē. Sꝫ dupl'r cōtingit aliquem falli
ꝟbo vel facto alteriꝰ. Uno mō ſi quid dicat᷑ fal
ſum vt decipiat᷑ vel aliqͩ ꝓmiſſum nō attēdat᷑
ꝛ ſic ſemꝑ eſt illicitū. Alio mō qꝛ nō aperimus
ſibi ꝓpoſitū noſtrū nec ſecreta nr̄a: ꝛ hoc mō li-
cet fallere: et ſic determinat btūs Tho.ij.ij.q.
Arti.ij. xl. Et inducit exēplū Joſue.xj.vbi dñs māda-
uit Joſue ꝙ poneret inſidias cōtra ciuitatem
Hay. Sed glo.xxiij.q.ij.dñs. dicit indiſtincte
vti poſſe dūmodo non rumpamꝰ fidē.vt ea.cā.
q.j.c.noli. Hoc idē tenet glo.in.c.vtilē. xxij.q.
ij.ꝛ allegat.c.in mādatis.xliij.di. Itē querit᷑ ſi
Ar.iiij. diebꝰ feſtis liceat bellare.ſm Tho.ij.ij.q.xl.ꝙ
licet vrgēte neceſſitate:al's nō. Dicit idē Tho.
ꝙ facere in die feſto qđ ꝑtinet ad ſalutē ſeu cō-
ſeruationē etiā coꝛpoꝛalē hoīs nō viciat feſtū.
Un̄ medicus ſine violatiōe feſti medet᷑/ꝛ facit
medicinas infirmis:ꝛ cū bonū cōe ſit ꝓponēdū
ꝛ preferendū bono priuato: multo magis licet
in feſtis ꝓuidere bono cōitatis alicuius:qđ fit
ꝑ bellum iuſtū. Qđ aūt machabei noluerūt ſe
defendere ꝓpter diē ſabbati ꝯtra hoſtes qua-
dā pia ſimplicitate ducti ſunt ꝑmittētes ſe po
tius occidi. Sꝫ ceteri ducti ſanioꝛi cōſilio ꝓpo
ſuerūt ſe defendere cōtra hoſtes/etiā in ſabba
tis:qđ ꝛ fecerunt:vt habet᷑.j.Mach.ij. Licet ꝗ
in feſtis bellare ex neceſſitate. Addit Joh.de
lig.credo ponderādā neceſſitatē vrgētē. Tex.
Nicolai pa.de hoc eſt in.c.ſi nulla.xxiij.q.viij.
Itē extra de treuga ꝛ pa.c.j.dicit᷑ ꝙ ab aduētu
dñi vſqꝫ ad octauam epiphanie/ꝛ a ſeptuageſi
ma vſqꝫ ad octauā paſche:ſeruet᷑ treuga in bel
lis:a quarta feria poſt occaſuꝫ ſolis vſqꝫ ad ſe-
cundā feriā in oꝛtu ſolis. Ubi dicit glo. ꝙ treu-
ga eſt ſecuritas preſtita rebus et ꝑſonis diſcoꝛ
dia nondū finita: ꝛ ſubdit ꝙ hec treuga eſt ca-
nonica ꝛ nō cōuentionalis. Canonica aūt treu-
ga de qua dictum eſt hodie nō tenet: ꝛ ep̄i illā
conſtitutionē non ſeruant:ſcꝫ in non excōican-
do contrariū facientes vt ibi mandat᷑ : nec di-
cunt᷑ tranſgreſſoꝛes:qꝛ non eſt moꝛibus vtētiū
appꝛobata hmōi treuga.diſt.iiij.§.leges.

¶ Item querit᷑ ſi aliquis in §.X.
bello cōſecutus ſit totū intereſſe ſuū:an iterum
poſſit in iudicio conuenire aduerſariū ſuū: vel
adhuc poſſit bellū indicere contra eū. Uidet᷑ ꝙ
iterū cōueniri poſſit. Nā captū in bello eſt pe-
na contumacie: ergo nichilominus agere pōt.
¶ Itē res nō eſt ſoluta ꝓ debito: immo in bel
lo queſiuit dominiū.xxiij.q.v.dicat. glo.tenet
contrariū ꝑ regulā:bona fides.ff.de reg.iuris.
Ego non credo glo.verā indiſtincte/immo di-
ſtinguendū an ab eodē/an ab alijs. Si ab eodē
ꝓcedit opinio: immo ſi ab alijs aut habētibus
cauſam ab eo:tunc idē. vt.C.de euic.l.emptoꝛ.
vel hr̄e regreſſum contra pꝛimū: al's aūt licitū
eſt pluries idē ſoluere. Sic notat glo.in regu-
la bona fides. Jo.de lig. ¶ Itē querit᷑ ſi moꝛiē-
tes in bello ſaluant᷑? Rñ.moꝛiētes in bello ec-
cleſie ꝓ ipſius defenſione cōſequunt᷑ celeſte re-
gnum:vt ꝓbat᷑.xxiij.q.viij.in.c.omni. Decedē
tes in alijs bellis ſed iuſtis etiā ſaluāt᷑:dūmo-
do decedāt ſine moꝛtali. Si autē in bello illici
to/ꝛ cū illo ſolo moꝛtali decedāt:pereūt. de pe.
di.v.fratres. Jo.de lig. ¶ Item querit᷑ vtrum
ꝓ rebus ꝛ poſſeſſiōibus eccleſie liceat vti bel-
lo coꝛpoꝛali: et ſuꝑ hoc cōuocare milites? Rñ.
planū eſt ꝙ ſic:vt ꝓbat tex.xxiij.q.iij.maximia
nus.xv.q.vj.auctoꝛitatē. Et glo.magiſtra.ibi.
ꝛ.xxiij.q.viij.igitur.ꝛ.c.hoꝛtatu.ꝛ de ſen.excō.
c.dilecto.li.vj. Et ſubdit ꝙ ep̄is credit nō eſſe
licitū ad bellū accedere ſine licētia pape:maxi
me cū vocant᷑ ad bella ſecularia:ſecus ſi defen
dant iura ſua. Jo.de lig. ¶ Itē querit᷑ ſi eccle-
ſia dꝫ indicere bellum cōtra iudeos? Rñ.ꝙ nō.
cū vbiqꝫ parati ſunt ſeruire:nec ꝑſequūt᷑ xp̄ia-

nos. Secus de ſarracenis q̄ xp̄ianos pſequūẗ.
Hic eſt tex.xxiij.q.viij.c.diſpar. Et ibi no.glo.
ꝙ nec etiā ſarracenis forēt indicēda niſi xp̄ia=
nos pſequerēẗ. ¶ Itez queriẗ an liceat p̄latis
eccľie rōne tp̄alis iuriſdictiōis bella indicere:
⁊ eis intereſſe/⁊ cohortari ad preliū? Rñ. ꝙ ſic:
vt notat Inno.in.c.quod in dubijs. de penis.
¶ Itē queriẗ an liceat prelato ꝑ iniuria ſub=
diti ſui de qua nō fit iuſtitia bellum indicere: ⁊
alios quaſi iniuriātes in bello cape? Rñ. ꝙ ſic:
vt notat Inno.in.c.dilectis.de appel.⁊.c.ſicut
de iureiu. ¶ Itē paulo poſt p̄dicta dicit ꝙ bel
lum volūtariū quo vtunẗ principes ſeculares
noſtri tp̄is ſine principis auctoritate iniuſtum
eſt: q2 nec ſine principis auctoritate licet arma
portare.in auẗ.de armis.col.vj.imo facientes
incidūt in.l.iuľ.maieſtatis.ff.ad.l.iul.ma.l.iij.
Bellū ꝟo neceſſariū qḋ faciūt fideles iuris au
ctoritate ſe defendēdo ꝯtra ip̄os inuadētes lici
tū eſt. Nā vim vi repellere licet. ſm Archi.de
homi.c.ꝓ humani.li.vj.⁊ in.c.iuſtū.xxiij.q.ij.

¶ Item queritur an xp̄iani §.XI.
ſine pctō poſſint ad ſui defenſionem vti auxilio
infideliū? Et ꝙ poſſint inducūtur.ff.de iuſti.et
iur.l.vt vim. Et hoc p̄cipue cum aliter ſe tueri
nō poſſunt: facit de homi.c.j.in clemen. Et qḋ
de Paulo legiẗ Acẗ.xxiij.et habeẗ.xxiij.q.iij.
§.itē ab aliquo. Itē ſic aſtrictus pōt vti dolo.
xxij.q.ij.c.vtile. Itē econtra in bello iuſto infi=
deles iuuāẗ per fideles.xj.q.iij.iulianus. Rñ.
Jo.in addi.ſup ſpeculū iuris de iudeis et ſar=
racenis. Puto infideles pacificos nō habētes
guerrā actiue nec paſſiue nobiſcū imminente
neceſſitate licite poſſe vocari: alr̄ nō.ſ.ſi guer=
ra viget vel noſtrū bellū eſt iuſtū vel iniuſtum:
ſed non viget neceſſitas: ⁊ facit ca.cū olim.eo.
titu. qḋ diſtinguit talia tp̄a: et facit ad hoc.ij.
Paraľ.xix. Impio prebes auxiliū: ⁊ his q̄ ode
rūt dn̄m amicitia iūgeris. et qḋ habeẗ.xxiij.q.
iij.§.idez ſicut legiẗ. Idē ſentire videẗ ex quo=
dā ſiſi Nico.de lyra ſup.j.Reg.c.xxviij.vbi di
cit ꝙ Dauid q̄ habebat ius in regnū iſrael.⁊ il
lud poterat acquirere ꝟtute armoꝝ facultate
ſibi occurrēte: in tali bello iuſto poterat licite
vti philiſtinoꝝ qui erāt infideles cōſortio ⁊ au
xilio: cogitabat em̄ ꝓbabiliter Dauid ꝙ ſi phi
liſtei haberēt victoriā/ Achis eius amicus eū
iuuaret ad poſſidēdū regnū: q2 habita victoria
philiſtei illud regnū nō poſſiderent: ſed in ter=
ram ſuā fuerūt reuerſuri: ⁊ ideo ip̄e Dauid po
ſuiſſet ſe ad iuuādū Achis cōtra Saul ſub iſta
ſpe: ⁊ etiam q2 ei tenebaẗ ex bn̄ficijs receptis:
nec peccaſſet Dauid ſi habebat iuſtū bellū con
tra Saul: qḋ potuit eſſe: q2 Saul qui erat arre
ptus a demonio fregerat aliqua pacta vel iu=
ramēta cū philiſteis inita: q2 talia ſunt ſeruan
da. Poterāt em̄ ipſi filij iſrael cū philiſteis fa
cere: etſi nō federa ꝑpetua/th̄ treugas ad tem
pus ⁊ iuramento firmare. Idē etiā tenet Joh.
neapo.in quolibe. cōcludēs ꝙ cū nō ſit guerra
inter nos et ſarracenos ⁊ turchos non liceret
modo vti auxilio eoꝝ cōtra fideles dum durat
guerra. Nota ſ3 Inno.ꝙ nō licet facere noua
caſtra cū iniuria vel emulatiōe alteri⁹: nec etiā
incaſtellare vetera q̄ nō ꝓbātur habilitare. C.
de edifi.pu.l.iij.et pōt ep̄s agere vt deſtruanẗ/
vel vt in priſtinā formā redigāẗ. extra de iudi.
c.cōſuluit.⁊ nō ſolū ep̄s/ſed etiā quilibet ali⁹ q̄
ibi haberet redditus: nā iuſte ꝓ vitāda patri=
monij diminutione q̄ſq3 agit.ex̄ de reſti.ſpo.c.
piſanis. Idē Hoſt. Itē no.ſm Arch.ſup.c.ſan
ctoꝝ patrū.x.q.j.ꝙ ad defendēdū aliquē eccle
ſia nō eſt incaſtellāda: ⁊ ſic eſt intelligendū p̄di
ctū.c.cū ſiľib⁹. Ad defenſionē ꝟo bonoꝝ ⁊ eoꝝ
q̄ in caſu licito ad eā confugiūt pōt eccľia inca
ſtellari.ar.extra de immu.eccle.c.cū eccľia. Et
in hoc cōcor. Inno.⁊ Hoſt. Sed Hugo intelli=
git ꝙ incaſtellari nō d3 etiā a clericis: et ſi laici
vellēt facere inſultū cōtra eā vel ꝓpter obliga
tiōes vel ꝓpter aliud vt ip̄is laicis reſiſtatur
niſi interuenerit auctoritas pape. S3 forte qḋ
p̄mittiẗ verius eſt. Arch. Itē nota ſm Guiľ.ꝙ
ſi eccľie fuerint incaſtellate ab his q̄ habuerūt
iniuſtū bellū: habētes iuſtū bellū ſi incēderint
eas nō teneнẗ ad ſatiſfactionē. Itē ſm Guiľ.ſi
imminētib⁹ hoſtib⁹ aliqui fugiunt ad eccľias
⁊ ibi capiūẗ: ſi tales cōfugientes ip̄as eccľias
incaſtellauerūt aut impugnauerūt iuſtos ho=
ſtes nō debēt gaudere immunitate eccľie: quā
pri⁹ ip̄i violauerūt impugnādo. Siľr ſi ibi re=
ponāt victualia de qb⁹ ſuſtēteнẗ in impugna=
tiōe hoſtiū: q2 ſi capiāẗ a iuſte bellātib⁹ nō pec=
cāt: nec teneẗ ad reſtitutionē. Sed nūquid dn̄i
q̄ bellauerūt pn̄t cōponere ad inuicē ſup dānis
q̄ eoꝝ ſubditi paſſi fuerūt in bellis? Rñ. Guiľ.
ſi cōpoſitio fiat de cōſenſu dānificatorū: ſtandū
eſt illi cōpoſitioni ſiue fiat p remiſſionē mutuā
ſiue p recōpenſationē alteri partiū fiēdā: ⁊ oēs
erūt liberi a reſtitutiōe. Si aūt nō fiat de cōſen
ſu ipſoꝝ: tunc non valet talis cōpoſitio quin.ſ.
obligēẗ q̄ iniuſte dānificauerūt ad ſatiſfactio=
nē: quinimmo in tali cōpoſitiōe qui iniuſte mo
uit bellū teneẗ de ꝓprio ſuis ſatiſfacere. Non
em̄ potuit p ſuā cōpoſitionē p̄iudicare hoībus
ſuis: ⁊ hoc niſi in culpa fuerint pariter cū eo.ſ.
cōſiliū ⁊ auxiliū ſpōte dantes ei in bello qḋ no
uerāt iniuſtū: tūc em̄ nō teneẗ eis: q2 in re tur=
pi nō cōtrahiẗ obligatio.iuſti.mādati.§.illud.
⁊.ff.mādati.l.ſi remunerādi. Si aūt habuit iu=
ſtū bellū talis cōponēs ſine cōſenſu ſuoꝝ hoīm
dānificatoꝝ: teneẗ ip̄e dn̄s eis quātū ad ver=

ſarius nõ ſatiſfaceret ipſe ſubditis talis dãnis: q2 nõ debuit cõponere cũ aduerſario in ꝑiudicium ſubditoꝝ ſuoꝝ: ſed debuit ꝓcurare ꝙ eis damna ab aduerſario reſtituãt: tenent̃ etiã nichilomin⁹ ⁊ ipſi aduerſarij q̃ habebant iniuſtũ bellũ. Et intelligit Guil. de dãnis rapinarũ et incẽdioꝝ. Nã de expẽſis factis ꝓ bello conſueuerũt dñi auctoritate ſua cõponere vel ꝯtrãſire qđ etiã de ꝑdictis dãnis rapinaꝝ ⁊ incendioꝝ cõcedi põt: ſed ſi dñi ex ꝓbabili cauſa viderũt eẽ ea remittẽda poti⁹ ꝙ̃ carere remedio pacis ⁊ incurrere belloꝝ ꝑicula. Et cũ in hoc caſu ꝑncipes vtiliter gerãt negociũ ſubditoꝝ: ipſi ſubditi tenent̃ ratũ hr̃e. Si tñ ab initio ꝯtradicãt ne fiat cõpoſitio niſi refectis dãnis ſibi non poterit dñs ipſa dãna quietare: bene tñ põt dñs deſiſtere a bellãdo: q2 ſicut apud eũ eſt auctoritas mouẽdi bellũ / ita ⁊ deſiſtẽdi. Cõcor. Hoſti.

¶ De bello particulari: ⁊ quõ liceat ſe defendere. Caplm. iij.

De bello particulari qđ fit ad defenſionẽ ſui et ſuorũ. Nota p̃io regulã iuris naturalis et poſitiui. ff. de iuſti. ⁊ iur. l. vt vim. ſ. ꝙ vim vi repellere licet cuȝ moderamine inculpate tutele et incõtinẽti. Pro cui⁹ declaratiõe cõiter dicũt doctores ꝙ moderamẽ inculpate tutele eſt illud qđ equalet illate violẽtie in qualitate armoꝝ: in ꝯcurſu tp̃is: ⁊ in ip̃o actu violẽtorne al̃s excedẽdo cẽſeat̃ vĩdicta ⁊ ꝑ ꝯñs peccatũ. Sȝ vtrũ cũ ille q̃ eſt fortis vult me ꝑcutere pugno q̃ ſuȝ vilis. i. debilis: ⁊ nõ poſſum reſiſtere: liceat michi defendere me cũ enſe: dubitat̃. Et Jacob⁹ de are. diſtinguit: q2 aut q̃s vult ꝓpulſare violentiã illatã ꝑſone / aut illatã rebus. P̃io caſu licet ⁊ cũ armis et qualitercũq3 ſi res al̃r reparari non põt. C. de appel. l. ſi q̃s. Nã ſi poſſuȝ occidere furẽ vbi nõ cognoſco ⁊ nõ põt in rebus furatis ꝓuideri ꝑ iudicẽ: vt ff. ad. l. cor. de ſica. l. furẽ. multo magis licet occidere vbi ꝑſona aliter ſalua eſſe nõ põt. Sȝ in ſecũdo caſu. ſ. qñ violẽtia infert̃ rebus: aut violentia rebus illata põt ꝑ viã iudicij reparari: ⁊ tunc nõ licet qualitercũq3: immo cũ qualitate armoꝝ nõ aũt factoꝝ: q2 nõ debeo ꝑſonã percutere ꝓ defenſione rei: vbi etiaȝ aliter ſalua eſſe nõ poſſit: dũmodo per viã iudicij reparari põt. Si aũt ꝑ viã iudicij reparari non põt / tũc licet qualitercũq3 defendere etiã perſonã occidẽdo vt. l. furẽ. ff. ad. l. cor. de ſica. Sic igit̃ intellige cũ moderamine inculpate tutele ex qualitate armorũ et factorũ. Quantũ ad id qđ dicitur ꝙ debet fieri incõtinenti repulſio violentie. Nota hic diſtinctionẽ Jaco. ⁊ Pet. qui dicunt ꝙ ſi violentia eſt illata ꝑſone / tunc dicit̃ repelli incontinẽti: ſi fiat in ipſa facti flagrantia. Et ſic intelligitur. ff. de iuſti. et iur. l. vt vim. Et dicit Pe. ꝙ ſi aggrediẽtes ſunt audaces ⁊ prompti ad ꝑcutiendũ: cũ video eos paratos ad me ꝑcutiendũ non teneor eos expectare: ſed eos preuenire poſſum impediẽdo ne ꝑcutiant. Si aũt ſint timidi / tales nõ ſunt ſtatim ꝑueniendi. Sȝ ſi violẽtia illata eſt rebus / tũc dicit̃ violẽtia incõtinẽti repelli: etiã poſt flagrãtiã facti dũmodo nõ diuertat ad actus extraneos. Ratio diuerſitatis eſt. Nã illata iniuria ꝑſone non põt amplius reſtaurari / ſed res ablata reꝑari põt: ⁊ ſic non facta diuerſione ad actus extraneos: etiam ſi amicos querat et redeat vt recuperet rem ablatã dicitur incõtinenti. Et ſic intellige moderamẽ in cõcurſu tẽporis. Jo. de lig. Predicta autẽ defenſio modo ꝑdicto licita eſt vniuerſaliter oĩbus nõ ſolũ laicis ſed etiã clericis et religioſis. Et opinio Hug. reprobat̃ dicẽtis ꝙ in nulla neceſſitate poſitus: etiã ſi aliter euadere nõ poſſit niſi occidẽdo: debȝ quis aliũ occidere: immo potius ꝑmitti debet ſe occidi: aliter peccat mortal̃r: cuius contrariũ manifeſte dicit cle. j. ſi furioſus. de homi. Verũ eſt tñ ſ̃m Tho. ꝙ nullus tenet̃ ad hoc: ſed maioris perfectiõis eſſet ſi potius ꝑmitteret ſe interfici ꝙ̃ ſe defendẽdo occidere. cum nõ poſſet aliter euadere. Et hoc intellige ſi eſt i bona diſpoſitione aĩe ſue. Nam al̃s fatue faceret exponẽdo ſe morti corporis et aĩe: cũ ſibi ꝑ mortẽ precludatur via penitẽtie. Item licita eſt predicta defenſio in omni loco / etiã in eccleſia: ⁊ hoc ꝓpter periculũ. ſ. qñ ſequeret̃ mors hoc non faciendo. Nec obſtat ꝙ eccleſia pollui põt ꝑ ſanguinis effuſionẽ: q2 magis ponderanda eſt hominis cõſeruatio cum ſit irreſtaurabilis / ꝙ̃ eccleſia que recõciliari põt: et forte dici põt ꝙ ad hoc ꝙ polluatur requirit̃ effuſio ſanguinis iniurioſi: vt notat̃ in. c. vnico. de conſe. eccle. lib. vj. Item licitũ eſt in quocũq3 officio occupato: ita ꝙ etiã celebrans ſi inuadat̃ ⁊ aliter euadere nõ põt / licitum eſt ſe defendere et occidere. Nam ꝓpter impedimentũ corporale ſuperueniẽs inchoatũ officium dimittit̃ inexpletum. vij. q. j. illud. ⁊. c. nichil. ſed hinc euenit impedimentũ celebranti: immo periculũ mortis: ergo licitũ eſt pretermittere officiũ: ⁊ ſe de periculo ſibi occurrenti ſi põt expedire. Et ſi ſe defendẽdo occiderit / põt etiam reaſſumpto officio celebrare dũmodo affuerint: de quibus loquitur cle. ſi furioſus. Nam nullum peccatũ in hoc fecit / nec irregularitatẽ incurrit: vt ꝓbatur in dicta cle. Idem de baptizãtibus / ordinantibus / cõfirmantibus / penitẽtias iniungẽtibus / ⁊ ſingula ſacramẽta cõferẽtibus inuaſis: q2 ſ. ȝ licitũ eſt collationẽ illorũ ſacramẽtoꝝ poſtponere

inchoatã ꝓpter ſui tutelã. Dubiũ tamẽ eſt cir
ca ſacramẽtũ baptiſmi in vno caſu: qñ ſcʒ ſacer
dos inuaſus ad mortẽ haberet pre manibꝰ par
uulũ baptizandũ in articulo mortis cõſtitutũ:
ita ꝙ ſi ſacerdos diuertat a baptizatione ipſiꝰ
vel ſe defendat: imminet puero periculuʒ mor
tis eternalis: preſuppoſito ꝙ nõ ſit aliꝰ q̃ ſciat
vel velit baptizare. In hoc ergo caſu ſi conſtat
ꝙ puer moreret ſine baptiſmate vbi ſacerdos
diuertat ad ſe defendẽdũ / preeligẽda eſt mors
corpalis ſacerdotis morte ſpũali pueri. Et ra
tio eſt: qꝛ tũc vnũ tãtũ malũ ſequiꝫ ꝛ tẽporale. ſ.
mors ſacerdotis: ſed ſi preeligaꝫ vita ſacerdo
tis ſequerenꝫ duo mala ſpũalia. i. mors eterna
pueri. de cõſe. di. iiij. firmiſſime. ꝛ neglectꝰ cu
re animarũ: qḋ eſt mortale ſacerdoti. ex̃ de eta
te et quali. cũ ſit ars. preeligẽdũ eſt autẽ minꝰ
malum maiori. xiij. diſt. c. nerui. Ubi aũt foret
dubiũ ꝓbabile de morte vel de vita pueri vſqȝ
ad expeditionẽ periculi: et conſtaret de morte
presbyteri niſi diuerteret: adhuc crederẽ pree
ligẽdã mortẽ ſacerdotis. Et hec maxime ꝓce
dũt ꝓ ꝓo ſacerdoti ꝛ parrochiano. Joh. de lig.

¶ Item nota ꝙ licitum eſt § I.

cuilʒ ſe defendere mõ p̃dicto contra quoſcũqȝ
iniuſte inuadẽtes. Unde ꝛ cõtra ſuperiorẽ ſuũ
qñ. ſ. conſtat ꝙ iniuſte inuadit. C. de iure fiſci. l.
ꝓhibitũ. ꝛ hoc maxime qñ aliq̇d extra officiuʒ
ſuũ agit ad ipſuʒ nõ ſpectãs. Si aũt iuſte agit
tũc nõ eſt reſiſtẽdũ niſi ſit tale factũ qḋ nõ poſſit
poſt tẽpus reſtaurari. Itẽ cõtra iudicẽ aut po
teſtatẽ iniuſte inuadẽtẽ vt occidat, licitum eſt
ſe defendere. Itẽ contra patrẽ agentẽ aliq̇d cõ
tra filiũ excedẽdo ſibi cõceſſa ex iure patrie po
teſtatis: credo filio licitũ ſe defendere etiã de
gẽti in patris poteſtate: ꝛ multo magis emãci
pato. Itẽ contra abbatẽ vel alios prelatos lici
tũ eſt monacho ſe defendere: ſi prelatꝰ attenta
ret aliq̇d cõtra monachũ in his que nõ ptinẽt
ad officiũ ſuũ iure vel cõſtitutionibꝰ modifica
tum / maxime in his q̃ propter morã periculuʒ
ingerunt: vtpote ſi abbas monachũ inuaderet
vt ipſum ſubito occideret: ſed ſi prelatus attẽ
tet cõtra monachũ de his que permittunꝫ a iu
re cõmuni in corrigẽdo et ſimilibꝰ, vel conſtitu
tionibꝰ ordinis: tũc monacho nõ licet reſiſtere:
immo nec hoc caſu audireꝫ appellãs. ex̃ de ap
pel. de priore. Itẽ cõtra dñm licet ſeruo ſe de
fendere ſi attẽtet dñs aliud ꝯtra eũ q̃ a iure ſit
ꝑmiſſum. Sʒ in his q̃ iura ꝑmittũt nõ lʒ ſeruo
ſe defendere: ꝛ hodie reſtricta eſt potẽtia dño
rũ in ſeruos: qꝛ nõ habẽt poteſtatẽ trucidandi:
nec acriter eos affligẽdi. Idẽ dicẽdũ eſt de vaſ
ſallo ꝯtra dñm: de diſcipulo cõtra magiſtrum:
de vxore cõtra maritũ: qꝛ. ſ. poſſunt ſe defendẽ
re ſi vltra q̃ iure debitũ fuerit aliq̇d cõtra eos
attentent alr̃s nõ. Jo. de lig. Itẽ licita eſt predi
cta defenſio: nõ ſolũ ꝓ ſe, ſed etiã ꝓ filio: qꝛ vna
perſona cenſetur cũ eo. Itẽ ꝓ patre cũ ſit pars
ſubſtãtie eiꝰ. Itẽ in vxore. nam iniuria vxoris
eſt irrogata marito. et iniuriarũ actio ſibi cõpe
tit: immo et pro ſponſa. Itẽ ꝛ ꝓ aliis perſonis
cõiunctis. nã ſi q̇s iniuriatur vni cõiuncto oĩbꝰ
iniuriari videꝫ. Cũ enim pro defenſa rerũ licet
vim vi repellere. ꝛ ad hoc amicos ꝛ cõiunctos
vocare: licitũ etiã erit amicos et cõiunctos in
uaſos iuuare: cũ etiã hoi hõ officiuʒ debeat. ff.
de ſeruis. l. cũ ſeruꝰ. Itẽ ꝓ dño ſuo licet vti vaſ
ſallo defenſiõe: immo teneꝫ alr̃s perdit feudũ.
Itẽ miles teneꝫ iuuare prepoſitũ belli ſi poteſt
alr̃s capite puniꝫ. Itẽ etiã ꝛ extraneũ defende
re dʒ ſi poteſt q̇libet ſine piculo ſui. xxiij. q. iij.
nõ iferẽda. lxxxiij. di. error. Hic tñ diſtinguẽdũ
in defenſione ſui vel cõiunctoꝝ vel extraneorũ
quo ad incurſionẽ vel inuaſionẽ pene canonice
vel ciuilis. Nã defendẽdo ſolũ ſeipm ſi ex hoc
occidat vel mutilet: euitat penam irregularita
tis: nõ autẽ ſi alterũ defenderet etiã patrẽ vel fi
liũ. vt notat gl. ſup. c. ſi furioſus. de homi. i cle.
Penã excõmunicatiõis euitat nõ ſolũ ſe defen
dẽdo: ſed patrẽ matrẽ vxorẽ filiũ vel filiã. cũ. ſ.
in tali ꝑcuſſiõe ꝑcutit clericũ ſm Inno. Extraneũ
autẽ defendendo ſi ex hoc ꝑcutit clericũ nõ eui
tat excõmunicationẽ etiã ſi miles mãdato in
iuriati hoc feciſſet: hoc videꝫ itelligẽdũ qñ mu
tilaret vel occideret clericũ vel grauiter lede
ret. alr̃s nõ videꝫ incurrere ſm ea q̃ habẽtur in
penul. §. huiꝰ ca. Quãtũ vo ad euitationẽ pene
perſonalis vel pecuniarie: ſi volẽtes vim vi re
pellere ab iniuriam paſſo ſunt cõiuncti: euitãt
penã ſm modũ. ff. de iuſti. ꝛ iu. l. vt vim. limitã
do eã p. l. in ꝓuatis. ff. de iudi. Si aũt extranei
et deputati ꝓ comitiua violẽtiã paſſi: etiã licet,
et euitãt penã. Si nõ erant deputati ꝓ comiti
ua ſed aduocanꝫ in auxiliũ per paſſum violẽtiã
lʒ talibꝰ vim vi repellere incõtinẽti tñ: ſʒ nõ ex
interuallo: nec ſi vocãtur i auxiliũ p paſſum vio
lentiã, ꝛ patiẽtẽ violẽtiã. Itẽ teneꝫ vaſſallꝰ ma
gis iuuare patrẽ q̃ dñm ſuũ: poſito ꝙ vterqȝ ſit
inuaſus ad mortẽ ꝛ pater ꝛ dñs: ꝛ ipſe nõ poſſit
niſi tñ alterũ iuuare. Rõ eſt qꝛ pri teneꝫ filius
naturali vinculo ꝛ ciuili: dño aũt tñ teneꝫ ciui
li. Itẽ ſi quis iuramẽto ſit aſtrictꝰ ad iuuãdũ dñs
iuramẽtũ ꝓſtitũ hmõi ſaluo vinculo ꝑcedẽti in
telligiꝫ. Nã ius alteri queſitum nõ tolliꝫ p ſe
cũdã obligationẽ. ex̃ de iureiur. c. petitio. priꝰ
aũt erat obligatꝰ. ergo ꝛc. Itẽ i ſimili caſu ma
gis iuuabit patrẽ q̃ epm ſuuʒ: qꝛ in beneficiis
tẽporalibꝰ: vt ſubſtãtia vite ꝛ hmõi: magis te
netur q̇s patri carnali q̃ ſpirituali vt notat gl.
xxx. q. j. c. j. ꝛ diſt. lxxxvj. c. non ſatis.

¶ Itē licita eſt defenſio cū §. II.
moderamine inculpate tutele. vt dictū eſt non
ſolū ꝓ pſona ſed etiā ꝓ reb⁹. Pro cui⁹ decla-
ratiōe nota diſtinctionē q: aut volēs vim ꝓpul
ſare ſibi illatā ꝓ reb⁹ quas poſſidet iuſte: aut
iniuſte. Si iuſte poteſt hoc incōtinēti ⁊ cū mo-
deramine īculpate tutele. ⁊ nō ſolū ꝓ reb⁹ ſuis
ſed etiā ꝓ rebus ſibi depoſitis: et cōmodatis.
et etiā ꝓ reb⁹ amicorū propinquorū ſuorū eos
ſcʒ adiuuādo. diſ. lxxxiiij. cōſentire. ⁊. xij. q. iij. q̄
cōſentit. Si aūt ex interuallo vult vim repelle-
re poſtq̄ diuertit ad act⁹ cōtrarios: tunc nō po
teſt. ff. de vi ⁊ vi ar. l. iij. §. ſi qs. In ſcdo autē ca
ſu cū iniuſte poſſidet: aut poſſidet̄ iniuſte ab eo
cōtra quē vult videlicet ꝓpulſare: aut ab alio.
Si ab eo: tūc aut vi poſſidet: aut precario: aut
clā. ⁊ in primo caſu hoc eſt ſi vi: tūc ſi ſtatim ve-
nit vt recuperet non licet michi reſiſtere. C. vñ
vi. l. j. ſʒ ſi venit ex interuallo: tūc licet reſiſtere
q: neq̄ ex interuallo licet alicui recupare abla
ta ꝓpria autoritate. In ſcdo caſu. cū. ſ. preca-
rio poſſidet: tūc poſt denegatā reſtitutionē lici
tū eſt illi incōtinēti vim vi repellere. nec lʒ illi
qui ſic poſſidet reſiſtere: nā denegando videoꝛ
ſpoliare. Ante vero denegatā reſtitutionē non
poſſet vim vi repellere: lʒ poſſet reuocare pre-
cariū. In tertio caſu cū ſcʒ poſſidet clādeſtine:
non eſt licitū vim vi repellere: ſed licitū eſt in-
gredi: ⁊ ſi ille nō admiſerit extunc fit violentus.
Reuertēdo ad ſecundū mēbrū diuiſionis pre-
cedentis iam dictū eſt. cū ſcʒ poſſidet vitioſe et
iniuſte: ſed nō ab eo cōtra quē vult vim vi pro-
pulſare: ſed ab alio: tunc licet illi cōtra illū aliū
qncūq̄ volentē violētiā inferre vim vi repelle-
re. ¶ Notādū eſt q̄ licitū eſt etiā ꝓ reb⁹ vim vi
repellere cōtra oēs: cōtra quos licitū eſt ꝓ pſo
nis: ſi tñ ille pſone q̄ vim vi repellere volūt poſ
ſint habere bona: vt excludant̄ ſerui: monachi
⁊ ſimiles: tñ moderamē tutele diuerſificari de
bet attēta varia pſonarū qualitate. nā aliter ⁊
mitius cōtra patrē q̄ cōtra penit⁹ extraneū et
ſic de ſingulis: q̄ cōſideranda venirēt inſpectis
circūſtātijs cū nō ſint hec iure limitata. ¶ No
tandū etiā q̄ vim vi repellendo ꝓ rebus: ſi qs
occidat vel mutilet irregularitatē incurrit: ſed
ſi clericū pcutiat ſeruādo tñ moderamē incul-
pate tutele excōmunicationē nō īcurrit: q: ex-
cōicatio nō īcurrit̄ ſine dolo vel diabolica ſua-
ſione. xvij. q. iiij. ſi qs ſuadente. Sed in irregu-
laritatē incidit quis etiā ſine dolo: vt patet in
iudice reum cōdemnāte. Io. de lig.

¶ De repreſalijs et materia duelli. Cā. iiij.

Repreſalie ſunt quoddā bellū parti-
culare: quod fit ad defenſionē corpo
ris myſtici: et eſt remedium extraoꝛ
dinariū habens ortū ex iure gentiū.
Nā licitū eſt ob tutelā corpis ſui arma moue-
re et nedū corpis ſui priuati: ſʒ etiā myſtici ſeu
vniuerſitatis. Eſt aūt introductū ꝓpter defe-
ctum remedij inſurgētis a neglectu guberna
tiū populos et carētia recognitionis de facto:
et ideo opus fuit hoc remedio extraordinario
ne iuſticia negligat̄. Et q: negligēti iudicio ſe
culari recurſus eſt habēdus ad eccliaſticū. ex-
tra de fo. cōpe. ex tenore. ideo raro hoc reme-
diū locū ſibi vēdicat. Et nota q̄ anteq̄ poſſint
fieri repreſalie licite: prius pars iniuriā paſſa
debet reqrere iudicē ciuitatis iniuriātis vt iu
ſticiā faciat: ⁊ tūc ſi negligit iuſticiā facere adi
bit proximū ſuperiorem. quo deficiente adibit
principē. quib⁹ oībus deficiētib⁹ debet adire
rectorē ꝓprie ciuitatis: ⁊ facere fidem de reqſi
tione ⁊ neglectu et petere vt requirat iterato
vt iuſticiā faciat: ⁊ tunc eo reqſito ⁊ negligēte
poterūt indici repreſalie per iudicē ꝓprie ciui
tatis: ſeu rectores ipſi⁹ q̄ ſuccedūt in locū defi-
ciētis iuriſditionis. Si autē iudex iniuriantis
nō negligit ſed iniuſticiā facit ꝓnūciando ini-
que ſentētiā: tunc ſi ciuitas habeat iudicē ap-
pellatiōis deputatū / ad ipſum p appellationē
adibit̄: ſed ſi nō habet indicētur repreſalie. nā
imputari debet ciuitati q̄ nō deputauit iudicē
appellatiōis. Si aūt duo iudices appellatiōis
iniuſticiā fecerint: tunc videtur pars deſtituta
oī ſubſidio cū nō liceat tertio appellare. nec vi
dentur poſſe indici repreſalie cū deficit iuriſdi
tio. Itē no. q̄ ꝓ modico nō indicūtur repreſa-
lie cū hoc ſit remediū extraordinariū qđ nō da
tur ꝓ modico. vt. ff. de in inte. reſti. l. ſcio. Re-
quirit̄ etiā q̄ ius totalr̄ ſit leſum. ſec⁹ ſi pticu-
lariter. C. de ſci. ipe. offe. l. quotiēs. Io. de lig.

¶ Queritur ſi aliqs cōſequat̄ §. I.
per repreſalias debitū ſuū ab eo q̄ nō erat obli
gatus. vtrū poſſit ſibi illud retinere cū bona cō
ſciētia. Rñ. Oſtienſis de ſctō Gemi. ſup. c. ⁊ ſi pi
gnoratiōes. ex̄ de iniur. li. vj. Arch. poſt Guil.
dicit q̄ i hoc caſu licita eſt pignoratio. i. repre-
ſalia: cū fit autoritate ꝓprij iudicis: precedēte
tamē ei⁹ ſentētia ſup negligentia et defectu iu
ſticie. alleg. no. p Innocē. extra de reſti. ſpo. c. cū
olim. ⁊ de ſen. excō. grauē. inducit etiā. c. dñs
xxiij. q. ij. Sed Guido nō putat q̄ iudex ſpolia
ti poſſit pignorationē cōcedere cōtra illos qui
ſue iuriſditiōis nō ſunt: nec ꝓpter ſui conciuis
delictū nec ꝓpter negligētiā iudicis. ⁊ qđ dicit
ſupradictū. c. dñs. ſ. q̄ ciuitas plectēda eſt ⁊c. i-
telligit p ſuū iudicē. vt dicit̄ Io. Frā. Zabel. Di
cit tñ Guido q̄ dictū Arch. poteſt eſſe verū qñ
null⁹ inuenit̄ ſuperioꝛ qui de ciuitate negligē-
te vel de dño ipſi⁹ iuſticiā faciat: qđ tñ raro cō-
tingit cū ex tali defectu iudex eccliaſtic⁹ poſſit
adiri. alr̄s ḡ ex̄ hos caſus habita p repreſalias

debẽt reſtitui. Itẽ nota ꝙ vbi nõ põt hr̄i copia ſupioris: nec de iure nec de facto loc⁹ eſt repreſalijs. xxiij. q. ij. dñs. Si autẽ de iure hr̄i põt/nõ tñ de facto: q2 ſi nõ obediũt tunc idẽ. Si aũt de facto hr̄i põt nõ de iure: vt q2 tyrãnus occupauit: tunc dic vt notat Inno. extra de elec. c. nichil. ſed ſi põt hr̄i de iure difficile tñ eſt hr̄i de facto: vtpote cũ ſit valde diſtãs ⁊ pars paupertima: tũc etiã locus eſt repreſalijs. ¶ Itẽ conceſſis repreſalijs licitis ſi põt hr̄i copia iudicis vel miniſtroꝝ eius: nõ debent illi ad quorũ petitionẽ indicunt̃ auctoritate ꝓpria rapere pſonas vel res eoꝝ cõtra quos indicũt̃: ſed iudiciaria poteſtate: al's vero ⁊ ꝓpria auctoritate licebit ſi hoc cõceſſuꝫ fuerit ab indicẽte: pſone aũt vel res capte remanebũt penes capiẽtẽ aut iudici pñtabunt̃ ſm formã conceſſiõis repreſaliarũ. ¶ Itẽ res capte vendent̃ vel in ſolutũ accipient̃: eſtimabũt iudicis auctoritate vt in cõputatione fiat deductio expẽſaꝝ: attenta tñ ⁊ ſeruata forma cõceſſionis repreſaliarũ. Io. de lig. ¶ Itẽ nota ꝙ contra certas pſonas exerceri nõ põt repreſalie: ⁊ pmo nõ pñt exerceri cõtra pſonas eccleſiaſticas ⁊ res eorũ: al's incurrũt excõicationẽ indicẽtes ⁊ exercentes: vt de iniur. c. j. lib. vj. Et de hoc habes. ĩ. ti. xxiiij. ¶ Itẽ nõ pñt exerceri cõtra ſcholares ſtudentes iura ĩ locis ꝑuilegiatis ꝑuilegio ſtudij: ſec⁹ ſi ĩ alijs ſtudẽt iura. Idẽ de ſcriptorib⁹ ⁊ bidellis et de accedẽtib⁹ cauſa ſcholariũ. Idẽ de patrib⁹ ⁊ alijs agnatis q̄ irẽt ad vidẽdũ filium et agnatũ in ſtudio. ff. de iudi. l. iij. ¶ Itẽ contra ambaſſatores indici non pñt vel exerceri. ff. de legi. l. fi. Et q̃d dictũ eſt de reb⁹ ſcholariũ ⁊ ambaſſatorũ: intelligit̃ etiã de his q̄ deferũt neceſſaria ꝓ ſtudio vel ambaſſiata. Et ideꝫ de rebus alioꝝ q̄ ꝑdicti deferrẽt ſibi neceſſarijs: vt equi/libri/et hmõi: ſecus de rebus non neceſſarijs. ¶ Itẽ cõtra eũtes ad nũdinas/vel ad ſctm̃ Iacobũ/vel ad aliũ locũ cauſa indulgẽtie: vel nauigãtes q̄ vi ventoꝝ deferũt̃ ad ciuitatẽ indicẽtium exerceri nõ pñt repreſalie. ex̃ de cle. pe. ꝑ totũ. C. de naufra. l. j. ¶ Itẽ cõtra illos qui in ius vocari non pñt. Vñ ſi bononien. eligeret̃ in poteſtatẽ mediolani: vel ſi bonon. iret mediolanũ ꝓpter funus cõſanguinei: ratione repreſaliarũ retineri nõ poſſet. ¶ Itẽ cõtra officiales poteſtates vel rectores iuſtitiã faciẽtes: q̄ expreſſe cõtradixerũt iniuſtitie tali: aut etiã q̄ nõ ↄſenſerũt nec ↄtradixerũt: q2 abſentes vl' ignorãtes erãt: non pñt indici vel exerceri repreſalie: ⁊ idẽ ſi erãt pñtes nec ↄſentiẽtes vel cõtradicẽtes: exiſtentes. ſ. tales ꝙ nõ vocãt̃ ad cõſilia vt notarij ⁊ berruarij. Sed ſi ſunt aſſumpti ad cõſulendũ/tunc cõtra illos poterũt indici: ⁊ multo magis ſi iuuerũt rectorem ad faciẽdum iniuſtitiã. ¶ Itẽ cõtra mulieres exerceri non pñt: nã in pſonã capi non pñt. C. de offi. eius q̄ vi. alte. l. fi. Iob. de lig. Sed an ↄtra ſingulares pſonas q̄ ſunt penit⁹ innocẽtes ꝓpter delictũ dñi vel alteri⁹ priuati: de quo nõ fit iniuſticia poſſint indici repreſalie: dubitat̃. Et Iacobus de beluiſo dicit ꝙ nõ: q2 nõ dꝫ quis grauari ꝓ delicto alterius. de re. iu. c. non dꝫ. lib. vj. Alij cõtra. ꝑ. c. dñs. xxiij. q. ij. Nã et ſnĩa interdicti puniũt̃ ſinguli etiã innocẽtes: etiã in bello iuſto capiũt̃ innocẽtes. Sed repreſalie ſunt quoddã bellũ particulare: ⁊ lꝫ ſit captus innocẽs/tñ ciuitas hꝫ ius in eũ: ⁊ hoc videt̃ ſeruare Iob. de lig. ¶ Itẽ cõtra hoĩes vnius ciuitatis vel vniuerſitatis ſi ſimplr̃ ſupponit ciuitati cõtra cui⁹ hoĩes indicũt̃ repreſalie: nõ poterunt indici repreſalie ꝓpter delictum dñi habentis eos ſubiectos: ſed bñ ꝓpter delictũ dictarũ ciuitatũ. ¶ Itẽ in dictis repreſalijs cõtra hoĩes vnius ciuitatis puta bonon. ab altera ciuitate puta floren. ſi incole bonon. ciuitatis ſubeunt onera ipſius ciuitatis: exercere poterũt repreſalias cõtra eos: al's nõ. ¶ Itẽ in dictis repreſalijs cõtra hoĩes ciuitatis puta bonon. an cõtra bononiẽſes alibi cõmorantes puta floren. poſſint exerceri dicte repreſalie: dubitat̃. ⁊ aliqui dicũt ꝙ pñt ſi dicti bononiẽſes florẽtie morãtes ſubirẽt onera bononie: ſec⁹ ſi nõ ſubirẽt. Alij dicũt ꝙ pñt exerceri ↄtra tales ſi ſint ĩ eadẽ ꝓuincia: ſecus ſi in alia ꝓuincia. Alij cõcedũt ſimplr̃ in oĩ loco ⁊ caſu. ¶ Item ſi de facto nõ poſſet ciuitas arcere ciuẽ ſuũ: qui etiã eſt ciuis ciuitatis cõtra quã indicũt̃ repreſalie: contra eũ optime repreſalie exercebũt̃. Nã ꝓpter defectũ iuriſditiõis indicũt̃: ſed de iure non dꝫ iuriſditio deficere: cũ de iure oẽs ſubijciãt̃ ꝑncipi. ix. q. iij. ꝑ principalẽ. ſꝫ de facto deficit: q2 de facto nõ recognoſcũt ſuperiorẽ. Sicut igit̃ de facto dicere põt cũ nõ ſubdit⁹ iniuriat̃: ſic ⁊ de iure ſubdit⁹ de facto reſtituere põt: ⁊ ſic recurri ad remediũ extraordinariũ repreſaliarũ q̄ tñ ſubditũ nõ arctabũt donec ſpecialiter contra ſubditũ fuerit ꝓceſſum iuris ordine ſeruato: nec ꝓceſſus ſortiri põt effectũ ꝓpter facti rebellionẽ. ¶ Itẽ cõtra bona exiſtẽtia in territorio ciuitatis cõtra quã ſunt indicte repreſalie exerceri pñt repreſalie: vt. ſ. capiãt̃ et reducant̃ intra territoriũ ciuitatis indicentis. Nã ꝓpter defectũ iuriſditionis recurrit̃ ad manũ regiã deficiẽte formula iuris ſolẽniter dicẽdi: ⁊ ſic vbiq3 hoc fieri põt: q2 vbicũq3 licitũ eſt cuilibet defendere corp⁹ ſuũ. Io. de lig. aliq̄ cõtra. Itẽ de reb⁹ mobilib⁹ ⁊ immobilib⁹ illoꝝ ↄtra quos cõcedunt̃ que repte fuerint in territorio ciuitatis cõcedentis exerceri poſſunt. hec oĩa de repſalijs extracta ſunt ex libello Io. de lig.

¶ Eſt quoddã aliud bellum §.II.

ſingulare qđ dicit̃ duellũ qđ fit inter duos. Et fit iſtud duellũ aut ꝓpter odiũ exaggerationẽ/ aut ꝓpter glorie tẽporalis conſecutionẽ: vt ſcꝫ oſtẽſis viribus corporis in publico ex tali bello laudẽ cõſequat̃ de fortitudine: aut ꝓpter iniuncti criminis purgationẽ: cũ. ſ. alicui imponit̃ furtũ vel ꝓditio ⁊ hmõi: et ipſe duello vult oñdere ſuã innocẽtiã: ſed tale bellũ eſt peccatũ mortale ⁊ valde graue: cũ exponat̃ ſe morti corporis et aie. Et eſt ꝓhibitũ lege diuina/ naturali/ ⁊ poſitiua. Nã in lege diuina dicit̃ Exod. xx. Nõ occides. ſ. nec te nec alterum: talis aũt exponit ſe occiſioni ſuſpⁱus. Itẽ facit cõtra illud ꝑceptũ Nõ tẽtabis dñm deũ tuũ. Deut. vi. hoc eñi dicit̃ tẽtare dñm: vt ḋ. ii. q. v. monomachiã. Eſt ⁊ ꝓhibitũ lege naturali ſumendo ius naturale ꝓ inſtinctu nature ꝓueniẽte ex rõnabili intelligẽtia que appellat̃ naturalis eq̃tas di. j. ius naturale. Item ꝓhibet̃ lege canonica extra de pugnã. in duello. per totũ. ⁊ ii. q. v. cõſuluiſti. ⁊ lege ciuili. C. de gladia. Iob. de lig.

¶ Nota de materia duelli §.III.

Ray. in ſum. querens vtrũ cõſuetudo generalis excuſet duellãtes a peccato: ponit diuerſas opiniões. Aliq̃ eñi dicũt indiſtincte ꝙ excuſat. Sed iſtã reprobat Ray. ⁊ bene. q2 hoc eſt contra diuinũ preceptũ Nõ tentabis. Nulla autẽ cõſuetudo que potꝰ dicẽda eſt corruptela/ põt tollere diuinũ ꝑceptũ. di. viii. que cõtra mores ⁊ ꝑ alia ca. Alii diſtinguũt de duello: vcꝫ q2 aut offert̃/ aut oblatũ ſuſcipitur ſpõte/ aut ſuſcipit̃ inuitus iudice indicente. Et in primo ⁊ in ſecũdo caſu peccat mortalr̃: ſed non in tertio caſu: vbi ſcꝫ indicitur ei a iudice: et ſi nõ ſuſcipit opꝫ eum perdere vitam/ vel res ſuas. Quidã iterũ hoc diſtinguunt: q2 ſcꝫ vbi eſt periculũ vite: puta innocẽter accuſatus de crimine ſi nõ vult ſe purgare per hunc modũ ſibi indictũ tanq̃ conuictus occiditur: dicũt tunc eſſe licitũ: q2 facit ad defenſionẽ ſuam. Et hanc opinionẽ videtur tenere Nico. de lyra ſuper. xvii. c. j. Regũ. vbi agitur de duello Dauid cũ Golia. Sed in cauſa ciuili ſeu ꝓ defenſione rerũ temporaliũ: dicũt eſſe illicitum. Sed Guil̃. Glo. Ray. credit etiã in hoc caſu eſſe licitũ: dicit eñi cũ res ſuas liceat armis defendere: eas defendẽdo raptorem occidere ſi aliter defendere nõ põt: quare non põt eas defendere duello: non ꝙ ipſe offerat duellum/ ſed ꝙ a iudice offert̃ ſeu potꝰ infert̃. Et ſic cõcludit iſtam opinionem tenẽdam ſubdẽs ꝙ de ſacerdote nõ credit ꝙ ſuſcipere liceat nec in cauſa ciuili nec etiã criminali. Hec ipſe. Sed ſi hoc eſſet licitũ laico ratiõe ꝓpe defenſiõis vt dictũ eſt: cũ ſit ita licitũ de iure nature clerico ſe defendere ſicut laico: liceret etiam ſacerdoti in dicto caſu duellũ ſuſcipere. Sed ſi nõ licet ſm̃ ipm̃: ergo nec laico. Tutior ergo videt̃ opinio Ray. cõcludẽs cũ Alano ꝙ ſine exceptiõe nulla cõſuetudo põt excuſare a pctõ: et ꝙ oẽs indiſtincte peccãt mortalr̃: ⁊ offerentes duellum ⁊ ſuſcipientes ſiue ſponte ſiue coacte. Et iudices qui deferũt ⁊ qui preſtãt auctoritatem. Et aſſeſſores in hoc ⁊ dãtes conſiliũ/ auxiliũ/ ⁊ fauorẽ: et ſacerdotes qui dãt hmõi benedictiones: minus tñ grauiter peccat qui inuitus ſuſcipit q̃ qui volũtarius vel q̃ offert. Idẽ dicunt Goffre. Hoſt. ⁊ Io. in ſum. confeſ. lib. ii. ti. iii. reprobãtes oẽs predictas opiniões. Idẽ videt̃ ſentire bea. Tho. ii. ii. q. xcv. ar. ſi. in ſi. dicit eñi ꝙ eadem ratio videt̃ eſſe de lege duellorum que ⁊ de iudicio ferri cãdẽtis ⁊ aque bullientis: niſi ꝙ plus accedit ad rationẽ ſortium inquantũ ibi nõ expectat̃ miraculoſus effectꝰ: ſcꝫ in duello ſicut in iudicio ferri candentis et hmõi: niſi forte qñ pugiles ſint valde impares virtute vel arte: ſed iudiciũ ferri candentis et aque bulliẽtis dicit idẽ Tho. eſſe illicitũ: tũ q2 ordinatur ad iudicãdũ occulta que iudicio diuino reſeruantur: tum etiã q2 hoc iudiciũ non eſt diuina auctoritate ſancitũ: vt allegat. c. conſuluiſti. ii. q. v. ergo. ⁊c. Dauid autẽ in illo facto excuſatur tanq̃ motus ex inſtinctu ſpiritusſancti: vt dicitur. ii. q. v. monomachiã. vbi dicitur ꝙ duellare eſt deum tentare.

¶ De doctoribus ⁊ ſcholaribus. Titulus. v.

¶ De modo atq̃ forma acquirẽdi ſciẽtiã ⁊ diuerſo fine ſtudẽtium. Capl̃m. j.

Bonitatem ⁊ diſciplinã ⁊ ſcientiã doce me: q2 mãdatis tuis credidi. ꝑs. cxviii. Ut ait pħs j. meta. Oẽs hoies natura ſcire deſiderãt. Huius ratio: q2 vnũquodq̃ naturaliter appetit ſuam ꝑfectionẽ: ⁊ q2 ſciẽtia ſeu cognitio veritatis ꝑficit intellectuꝫ: qđ eſt precipuũ in hoie: ideo appetit ſcire vt ꝑficiat̃. Qđ aũt ait Aug. ꝙ ſunt quedã que melius eſt neſcire q̃ ſcire. di. xxxviii. q̃uis. nõ ideo hoc dicit quaſi ſit aliqua ſciẽtia mala de ſe: ſed ꝓpter abuſum eiꝰ inquãtũ. ſ. quis male vtit̃ aliquorũ ſcientia: vcꝫ vel ad oſtentationẽ: ſm̃ illud Sciẽtia inflat. j. Cor. viii. c. vel ad curioſitatẽ ſupſtitionem vel cupiditatẽ. vñ Ber. Sunt quidã q̃ ſcire volunt vt ſciãt: et curioſitas eſt. Sunt qui ſcire volunt vt ſciãtur: ⁊ vanitas eſt. Sunt qui ſcire volunt vt lucrent̃: et cupiditas eſt quãdo lucrũ querunt per fas ⁊ nefas. Et ſunt qui ſcire volunt vt edificent ſcꝫ alios: vel edificentur

ſcʒ in ſe ꝛ charitas eſt. De primis trib⁹ generibus querētib⁹ ſcire Sapien.xiij.dr. Uani ſunt oēs hoīes in qb⁹ nō ſubeſt ſciētia dei. Et illud Eccl'ſ.j. In multa ſcia aƚs ſapia multa eſt indignatio. De vltimo aūt genere dr Sap.x. Dedit illi ſcʒ iuſto ſcientiā ſctōꝝ honeſtauit illū in laborib⁹. In hoc cōſiſtit talis ſciētia vt primo et principalr cognoſcat deū: deinde ſeipſum et quecūqȝ alia ſcire ꝓcurat ad deū finaliter referat. Unde Aug. ꝓ breuiſſima oſone et vltima dicebat. De⁹ ſemꝑ idem nouerim te: nouerim me. Q: igit ſicut et alioꝝ bonorum: ita ꝛ hmōi ſcientie dator eſt de⁹. ideo pš. ſuo exēplo docet nos hāc a deo poſtulādā et procurādā dicens. Bonitatē et diſciplinā ꝛc. Ubi tria notantur.

¶ Ut cognitio veritatis a deo expectetur. ibi. doce me.

¶ Ut ordo congruitatis obſeruetur. ibi. bonitatem et diſci. et ſcien.

¶ Ut cognitio humilitatis applicetur. ibi. q: mandatis tuis cre.

¶ Primo cognitio veritatis §.I.

a deo expectet. Clarū eſt ꝙ null⁹ naſcit magiſter: ſed vacu⁹ oī ſciētia. Sicut ei ait phs. ij. de aīa. Aīa noſtra naſcit ſicut tabula raſa in qua nichil eſt pictū: ſed apta eſt pingi. Quāuis aūt cōmuniter in ſciētijs doceamur ꝑ magiſtros: tamē q: oīs hō mēdax: vt dr in pš. ſcʒ ex ſe ꝓpter qđ maximi phi q̄ dixerūt. labia nr̄a a nobis ſunt: qs noſter dn̄s eſt. q: nō recognouerūt ſciētiā ſuā a deo: ſʒ ſibi attribuerūt: ſtulti facti ſunt vt dicit Rom.j. ꝛ multos errores docuerūt diſcipulos ſuos. Sed etſi magiſter vera et optima doceat: niſi de⁹ illuſtret mētē diſcipuli irradiatione ſaltē naturali: nullā ſciētiā addiſcere poteſt qs. Et hoc eſt qđ ait xp̄s Matth. xxiij. Un⁹ eſt magiſter veſter q̄ in celis eſt. q.ſ. eſt principalis ad mouēdū intellectū ad percipiendas ſciētias. Inſuper ꝛ oīs ſapiētia a dn̄o deo eſt. Eccli.j. et ab ipſo fonte deriuate ſunt ſcientie. Un̄ Amb. ſuꝑ epl'am ad Col. ait. Oīs ratio ſupne ſciētie vel terrene creature i eo eſt qui eſt caput earū et autor: vt qui hūc nouit nichil vltra q̄rat: q: hic eſt ꝑfecta virt⁹ ꝛ ſapiētia q̄cq̄d alibi q̄rit hic ꝑfecte inuenit. In Daniele ꝛ Salomone oſtēdit infidelib⁹ ſe autorē eſſe totius ſapiētie: qđ infideles nō putāt: q: nō legūt in euāgelijs ꝛ ꝓphetis: ſed aſtrologiā ꝛ alia huiuſmodi q̄ deſpecta ſunt: q: nichil valēt ad ſalutē: ſed mittūt in errorē: ꝛ dū his ſtudēt curā aīe nō habēt. Hec ille. ꝛ habet. di. xxxvij. legimus j.§. ſʒ ecōtra. A deo ergo eſt expectāda ſciētia et implorāda dicēdo. Bonitatē ꝛ diſciplinā et ſciētiā doce me. Inuocaui ait ſapiēs: ꝛ venit in me ſpūs ſapiētie. Sap. vij. Sic ſalomō poſtulādo ſapientiā exaudit⁹ eſt: non ſolū ad regendū populū recipiendo ſciētiā: ſed ꝛ moraliū vt patet i ꝓuerbijs ꝛ eccl'iaſticen: ꝛ diuinoꝝ arcanorū vt in cāticis cāticorū: ac etiā naturaliū. Nā diſputauit de plātis a cedro vſqȝ ad yſopum: ꝛ de aīalib⁹ terre ꝛ volucribus ꝛ piſcib⁹. vt dicit iij. Reg. iij. Et multa ſcripſit: licet nō inueniantur nūc de hmōi naturalib⁹ ei⁹ ſcripta. Ita tamē a deo expectāda eſt ſciētia vt ſollicitudo et labor exhibeat. Prouer. xxvij. Stude ſapiētie fili mi et letifica cor meū vt poſſis exprobranti reſpondere ſermonē. Sicut eñ deus ſm cōmunē legē corpora ſanat mediātibus naturalib⁹ medicinis et cōſilijs medicorū: ꝛ animas peccatis lāguidas curat mediātib⁹ medicinis ſpiritualib⁹ ſacramētoꝝ et ſacerdotib⁹ ea cōferētibus. Ita ſapientiā debet ꝓcurare ſibi q̄ vult ſapiēs et doct⁹ haberi. Quis aliqñ preter cōem legē deus ſanat aliquos in corꝑe ſine medicinis miraculoſe: ꝛ in aīa ſine ſacramentis. Ita ſm curſum ſolitū docet hoīem ſciētiā de⁹ mediātib⁹ magiſtris ꝛ laborib⁹ ꝛ exercitijs diſcipuloꝝ his vacātiū q̄uis apl'os docuerit omnē veritatē ſeu oēʒ ſciētiā ſine humana induſtria. Un̄ Hiero. dicit Q̄ð illis. ſ. aplis ſuggerebat ſpūſſanct⁹: hoc alijs cōfert quotidiana iñ lege dn̄i meditatio. Laborādo igit in ſtudio ꝛ a deo poſtulādo bonitatē diſciplinā ꝛ ſciaʒ: dabit ei.

¶ Secūdo ordo congruus §.II.

ſeruari debet in poſtulādo ꝛ ꝓcurādo ſcientiā qui hic traditur: videlicet vt prius ac potius ꝓcuretur bonitas ꝛ exinde diſciplina ꝛ demū ſcientia. Nā vt ait apl's.j. Cor. xiij. Si nouerim omnia myſteria ſcʒ quo ad ſapiam diuinorū: ꝛ habuero omnē ſcientiā quo ſcʒ ad noticiā naturaliū: charitatē aūt nō habuero nichil ſuʒ. Ipſa charitas eſt que facit animā ſimpliciter bonam: et ex qua eſt vera bonitas in homine ꝛ in operibus eius. Dicit eñ Aug. Radix oīm bonorum eſt charitas. de pe. di. ij. quia. Debet ergo poſtulari et opere procurari.

¶ Bonitas diſpoſitiōis iterioris q̄ ad affectū.

¶ Diſciplina compoſitiōis exterioris quo ad actum.

¶ Scientia cognitionis certioris quo ad intellectum.

¶ In adipiſcēdo ꝛ habēdo ſciētiā vtiliter ꝛ docendo oportet primo habere bonitatē veram mētis: que vtiqȝ ꝓcedit ex gratia. ſm illō apl'i ad Ephe. v. Fructus lucis eſt in omni bonitate. i. effectus gr̄e eſt oīs bonitas. Un̄ Fulgen. Nō eſt perfecta bonitas a qua nō oīs malicia vincitur. Hec autem bonitas eſt virtus. Unde Aug. dicit ꝙ virtus eſt bona qualitas mentis qua recte viuitur. Et philoſophus in ii. ethi. ij.

dicit q virtus bonū facit habentē et opus eius
bonū reddit. qđ maxime fit per charitatē: que
omnem virtutē cōplectit. vt em̄ dr Sap. j. In
maliuolā aiam nō introibit ſapiētia: nec habi=
tabit in corpore ſubdito pctis. Et ideo ſi fragi
litate in aliqđ pctm̄ labitur q̄citi⁹ reuertētur
ad penitētiā vt aia maliuola. i. q̄ voluit malum
peccati: efficiat beniuola ⁊ nō ſubdita pctō: ſed
bonitati: vñ ſepe confiteat ⁊ aliqñ cōtcet. Quis
em̄ pctm̄ nō tollat homini lumē naturale intel
lectus: ſed paſſionib⁹ multū offuſcat. Et diabo
lus ipſe q̄ habet ſciētiā de diuinis et humanis
ſup oēs mortales: q: cū ea bonitatē virtutis nō
habet: ad augmētum ſibi eſt iudicij. Nec hoīs
meritū ad qđ ſequitur glorie premiū ex ſciētia
eſt: ſed ex eius vſu bono q̄ ꝓuenit ex charitate
Et ratio hui⁹ eſt: q: ad meritū requiritur liberi
arbitrij act⁹: ſed cū intellectui ꝓponit clare ali
qua veritas quā cupiat: iam nō eſt libera ratio
ad aſſentiendū: vel diſſentiēdū: ſed captiuat et
cogitur ad aſſentiēdū. In vſu aūt ſciētie cōcur
rit act⁹ liberi arbitrij: q: liber eſt q̄lȝ ad addi=
ſcēdū vel docēdū vel cōſiderādū ſup aliqua ma
teria: ⁊ ab his deſiſtēdū: ⁊ ideo hoc faciendo cū
bonitate. i. charitate meret. ergo bonitas pri=
mo q̄rēda eſt. Et q: cū vna ex potentijs in actu
ſuo multū intēditur: alie remittūtur ab actib⁹
ſuis: qñ intellect⁹ laborat in ſpeculādo ꝟtutes
ſcientie ſeu addiſcendo: ne affectus nimis re=
mittatur a feruore bonitatis ⁊ paulatim eua=
neſcat: ideo inter lectiōes ſpeculabiliū forman
da eſt breuis oratio vel meditatio erga deum:
aut lectio ſepe habēda de doctrinis moralib⁹
et affectiuis. Sicut legit de btō Thoma de aq
no: qui inter exercitia ſpeculatiuorū quotidie
legebat: vel audiebat aliq̄d de collatiōib⁹: vel
vita ſpatrū. Debet ſecūdo doctor ⁊ ſcholaris ꝓ
curare diſciplinā. i. cōpoſitionē morū exterioꝝ
ſeu modeſtiā. De qua dicitur Ecči. xlv. Dedit
illi legē vite. i. ſpūalis gratie ⁊ diſcipline. i. cō=
poſitionis exterioris: ſed hoc tamē ꝓcedat ex
bonitate interiori. Nā al's eſſet hypocriſis et
ſimulata eq̄tas ⁊ duplex iniq̄tas. Vñ dr Sap.
j. Spūſſctūs diſcipline effugiet fictū. i. ſimula=
tā cōpoſitionē actuū exterioꝝ. Debet ergo eſſe
diſciplinatus. i. moderat⁹ in verbis. vt pauca
dicat et illa rōnabilia: et vtilia: q: in multiloq̄o
nō deeſt pctm̄. ait Salomon. qui aūt moderat
labia ſua prudētiſſimus eſt. Prouer. x. A con
tentionib⁹ ad oſtētationē caueat: a detractioni
bus: ſuſurrationib⁹: irriſionib⁹: piurijs: ⁊ tur=
pibus ꝟbis quib⁹ hodie multi dediti ſunt ſcho
lares. Inſup ab emulationib⁹ ſocioꝝ vel magi
ſtroꝝ ſuoꝝ. Sit quoq̧ diſciplinat⁹ in aſpectu.
q: vt ait Aug. Impudicus ocl's impudici cor
dis eſt nūci⁹. Nō ergo diſcurrat ꝑ plateas vel

eccl'ias ad vidēdū mulieres ⁊ ꝓcandū vel ſcor
tandū. q: vt dr Matth. v. Qui viderit mulierē
ad cōcupiſcēdū eā: iā mechat⁹ eſt eā i corde ſuo
Diſciplinā habeat in auditu. nō audiat cātile=
nas: turpia ꝟba. Corrūpunt em̄ bonos mores
colloq̄a mala. ait apl's. j. Cor. xv. Nec audiat
et min⁹ credat detractiones ab alijs factas ſȝ
horreat: vt em̄ dicit Dama. papa. xj. q. iij. Nō
ſolū reus eſt qui de alio malū ꝓfert: ſed etiā q̄
aurē cito criminib⁹ prebet. Diſciplina vtat in
guſtu. vt in cibo et potu ſit tpatus. Nam vt ait Diſt.
Hiero. Uenter pinguis craſſum ſenſum gñat. xliij. c.
In veſtitu quoq̧ vt humiliter induat. oēm lu= non li=
xuriā vitet. vt ſit diſciplinat⁹ in tactu. q: nil ita ceat.
obnubilat rationē ſicut act⁹ venere⁹. ſm pħm.
Vñ Ecči. xix. dr. Uinū ⁊ mľieres apoſtatare fa
ciūt ſapiētes: et auferūt cor. i. rōnē et bonitatē.
A rixis abſtineat: ludis: tripudijs: conuiuijs:
partialitatib⁹ circa ea q̄ pertinēt ad vniuerſita
tē: ſȝ vt dr Prouer. j. Exoſam habuerūt diſci=
plinā. Cōmuniter oia iſta vitia hodie reperiūt
in ſcholarib⁹: ⁊ aliqñ in magiſtris ⁊ ideo parū
proficiūt. Bonitas ergo quo ad deū: diſciplina
quo ad ꝓximū: vtraq̧ quo ad ſeipm̄ petēda eſt
a dño. Debet tertio doctor ſiue ſcholaris vaca
re acq̄ſitiōi ſciētie. Equidē ſciētia eoꝝ q̄ ꝑtinēt
ad ſtatum ſuū vnicuiq̧ neceſſaria eſt. Chriſtia
nus em̄ quilibet ſcire debet q̄ ꝑtinēt ad xpia=
nitatē: vt mādata dei ⁊ eccl'ie. Medic⁹ q̄ ad me
dicine ſcientiā. Aduocat⁹ ⁊ iuriſconſult⁹ debēt
habere ſciētias iuris. Sacerdos: q̄ ꝑtinent ad
debitā miniſtrationē ſacramētoꝝ. Religioſi q̄
ꝑtinēt ad religionē: ⁊ prelat⁹ q̄ ſpectāt ad debi
tū regimē populi: ⁊ doctor cuiuſq̧ facultatis q̄
ad illā ꝑtinēt. al's hmōi ſciētie defect⁹ pernicio
ſus eſt cuilibet tali. Vñ Eſa. v. dr. Propterea
captiu⁹ ductus eſt ppl's me⁹: q: nō habuit ſciē
tiā. ait dñs. Et Leo papa. Si in laicis videt in=
tolerabilis inſcitia: quāto magis in ſacerdoti
bus nec excuſatione digna eſt / nec venia. diſt.
xxxviij. Si in laicis. Dicit em̄ dñs ꝑ prophetā
Oſee. iiij. Q: tu ſcientiā repuliſti: repellam te
ne ſacerdotio fungaris michi. Et Gra⁹ diſt.
xxxvj. Qui eccl'iaſticis. §. ex quib⁹. Nō ſufficit
prelatis bona cōuerſatio: quo ad primū ſcȝ bo
nitatē. et honeſtas morū: quo ad ſcdm̄ ſcȝ diſci
plinā: niſi addat ⁊ ſcientia. et hoc eſt tertiū qđ
poſtulat. cū dr bonitatē ⁊ diſciplinā ⁊ ſciētiam
doce me. Licet aūt ſciētia ſcripturaꝝ vtilis ſit
oībus / maxime neceſſaria eſt clericis. De qua
Hiero. Diſcamus in terris quoꝝ nobis ſciētia
ꝑſeueret in celis. Et ſtudio ei⁹ maxime clerici
et religioſi debēt inſiſtere. vt oſtēdit Gratian⁹
di. xxxvj. per totū. tñ et vacare alijs ſciētijs: vt
quadriuij ⁊ triuij finē modo debitis nō ꝓhibet
etiā clericis et religioſis: niſi ſtudiū phyſice. l.

medicine et legū qđ vetat certis ꝑsonis eccle- ſiaſticis. vt dicet. j. et hoc vt vtilioribus vacent. Dicit enim Hiero. Muſica ⁊ geometria ⁊ arith- metica habēt in ſua ſcientia veritatē: ſꝫ nō ſunt ille ſcientie pietatis. diſ. xxxvij. ſi qs. Ubi dicit glo. q; de aſtronomia. i. aſtrologia nō facit Hie- ro. mētionē q̄ eſt quarta ſcientia in quadruuio q̄ abijt in diſſuetudinē: vel forte potius: q: huic vacantes falſitates immiſcent iudicijs: ⁊ nō ſolū de naturalib⁹: ſed ⁊ de actib⁹ humanis ex libe ro arbitrio ꝓcedentib⁹ ex ꝯſtellationib⁹ volūt diuinare. Grāmatica aūt que eſt ianua cūctarū ſcientiarū nō ſolū vtilis: ſed neceſſaria eſt. et lo gica ad diſputandū ⁊ cōuincendū errores. Un̄ Hiero. Si qs grāmaticā artē nouerit vel diale cticā: vt recte loquendi ratiōnē habeat: ⁊ inter vera falſaq; dijudicet: nō improbam⁹. diſ. xxxvij. ſi quis. Scientia philoſophie plurimū cōfert ⁊ ad noticiā ſacrarū lrārū: ⁊ ad cōuincendos er- rores gētiliū. Un̄ Aug. inquit. Si quid veri de deo ſibylla aut orpheus ceteri ve gentiū vates id eſt poete vel phi dixerūt: valet quidē ad pa- ganoꝝ vanitatē cōuincendā. diſ. xxxvij. Si qđ. Et Hiero. Si diſputaꝫ aduerſus mathematicos velit ſcribere imperit⁹ matheſeos riſui patet: et aduerſus phos diſputans ignoret dogmata phoꝝ: ſcꝫ riſui patet. diſt. xxxvij. q de menſa. Et in huius figurā munera tria q̄ magi dn̄o obtu- lerūt ei vtiq; grata deſignāt tres partes phie. vt ait Gratia. diſt. xxxvij. legimus. ſcꝫ naturalē cui ſupponit̄ medicina. Moralē cui ſupponit̄ canonica ⁊ ciuilis ſciētia. Et rationalē q̄ ad lo- gicā ꝑtinet. Rhetorica aūt cui deſeruit poeſis ad ꝑſuadendū plurimū valet vn̄ ⁊ ad ꝑdicādū. Et in figurā tanq; rem ſibi gratam dn̄s in lege ꝑmitias mellis iuſſit ſibi offerri: deſignantis dulcedinē humane eloquētie: vt videlꝫ in ipſa eloquētia deo intēdat placere: et ſic hoībus nō propter ſe: ſed ꝓpter deū. Et in ꝑdicto⁊ exem- plū Daniel ſanct⁹ ꝑmiſit ſe erudiri in ſcientia chaldea q̄ vtiq; hūana erat. Dan. j. Et moyſes fuit erudit⁹ in oīn ſcientia egyptioꝝ. Act. vij. Paul⁹ quoq; apl's aliqua phoꝝ ⁊ poetarū ſuis ſcripturis indidit. Un̄. j. Cor. xv. ſentētiā me- nādri ponit. ſ. Corrūpunt bonos mores collo- quia mala. Et ad Titū. j. ꝑimenidis poete ver ſus inducit. Cretēſes ſemp mēdaces male be- ſtie vētris pigri. Et ꝯtra athenienſes diſputās arati poete vtit̄ teſtimonio dicēs. Genus eū ſi- mus dei in ipſo viuimus mouemur et ſumus. Act. xvij. Hiero. etiā vſus eſt quibuſdā verbis virgilij. de ꝯſe. diſt. v. nunq;. et galieni ⁊ Hippo cratis. diſt. ea. ne tales. Et Augu. v̄bis lucani. xxvj. q. v. nec mirū. In horū etiā figurā ꝑcepit dn̄s ꝑplo ſuo iſrl' expoliare egyptios vaſis au- reis ⁊ argēteis ab eis mutuatis: moraliter in- ſtruens vt ſiue aurū ſapiētie: ſiue argentū elo- quētie apud poetas inuenim⁹: illud in vſum ſa lutiferū nr̄e eruditionis vertam⁹. vt dicit Gra tia. diſ. xxxvij. legimus. §. ſed ecōtra. Beda etiā dicit di. ea. turbat. Turbat acumen legentiū ⁊ deficere cogit q̄ eos a legēdis ſcīaribus libris oībus modis exiſtimat ꝓhibēdos: in qbus ſi q̄ inuēta vtilia ſunt quaſi ſua ſumere licet. Euge nius papa in ſynodo ſtatuit vt oīno cura ⁊ dili- gētia habeat̄: vt magr̄i ⁊ doctores ꝯſtituant̄ q̄ ſtudia lrārū liberaliūq; artiū dogmata aſſidue doceāt: q: in his maxime diuina manifeſtant̄ ⁊ declarant̄ mādata. diſ. xxxvij. de qbuſdā. Et ex̄ de magr̄is. c. j. vbi q; eccleſia cathedralis debet tenere magr̄os artiū liberaliū ad min⁹ grāma tice q̄ clericos ⁊ alios paupes doceāt gratis: ⁊ debet aſſignari magr̄o ꝓuent⁹ vnius ꝑbende. Et eodē mō debēt alie eccl'ie facere quarū ſuffi ciūt facultates. In metropolitana eccl'ia vlte- rius debet eſſe magiſter theologie et recipere ꝓuent⁹: nō tn̄ ꝓpter hoc debet eſſe canonicus. Ipſa eīn theologia eſt dn̄a oīm ſciētiarū ⁊ oēs artes liberales ſunt et ancille: ⁊ ei deſeruiūt: ⁊ ad hunc finē a clericis ⁊ religioſis in eis debet ſtuderi: nō ad vanitatē ⁊ curioſitatē: ſꝫ ad maio rē eruditionē ſcripturarū ⁊ cū timore ⁊ obediē tia: q: ſciētia inflat. ait apl's. Quō aūt ſit licitū vel illicitū i illis ſtudere diffuſius habet̄ ſupra parte ſcd̄a titulo tertio caplo de curioſitate.

Tertio oportet in docēdo §. III.

et dicēdo humilitatē ſeruare. Prouer. xj. Ubi humilitas ibi ⁊ ſapiētia. ⁊ ecōtra. Dicit Greg. q; maximū obſtaculū veritatis eſt ſupbia. Ad hāc humilitatē ꝑtinet vt nec qs ſeipm̄ doceat: nec ab alio qđ neſcit diſcere erubeſcat. Senex a iuuene ⁊ ep̄s tot annorū a collega necdū an- niculo parat⁹ ſum edoceri. ait ſummus doctor Aug. xxiij. q. iij. ſi habes. Et Hiero. ſcribit ad ruſticū. Diſcas qđ poſſis docere ⁊ rationabilē hoſtiā offeras deo: ne ſis miles priuſq; tyro: ne prius magr̄ ſis q; diſcipulus. xvj. q. j. Si cleri- catus. et. c. ꝑcedēti ait. Multo tp̄e diſce q̄ poſt- modū doceas: ⁊ inter bonos ſemp ſectare me- liores. Tēpus tacēdi ⁊ tēp⁹ loquēdi. Eccl's. iij. Quia prius v̄itas tacēdo diſcit̄ poſtea docet̄. Et xp̄s ſapientia pr̄is duodēnis in tēplo reper tus eſt i medio doctoꝝ: nō quidē docēs: ſed au- diēs ⁊ interrogās illos. Luc. ij. Unde ⁊ Hiero. Pythagoricorū doctrina eſt ꝑ quinquēniū ta- cere et poſtea erudite loqui: etſi quiſpiā igeniū acutiſſimuꝫ haberet Auguſtini q̄ eos artes li- berales ⁊ aliquas etiā mathematicas ꝑ ſeipm̄ legēdo nullo tradēte hoīm didicit: melius tn̄ ⁊ certius a voce viua q; mortua librorū ſcientiā hauſit. Nā vt dicit Hiero. Habet neſcio qđ la-

textis energie viue vocis actus: ⁊ de ore magri in aures diſcipuli trāſfuſa fortius ſonat. Pertinet ad hanc humilitatē: vt diſcipulus credat regulis ⁊ doctrinis magri. Un̄ phs ait .j. Poſterioꝝ. Oportet addiſcētē credere. Et hoc eſt qđ dicitur: qꝛ mādatis tuis credidi. q.d. ideo debes me docere ſcientiā: qꝛ credidi regule tue doctrine. Si em̄ nō credideritis nō itelligetis. dicit eſaias Eſa. vij. Quantā humilitatē ⁊ auiditatē addiſcendi ab alijs etiā doctiſſimi viri ⁊ ethnici habuerint: oſtēdit Hiero. in ꝓlogo biblie dicēs. Legimus in veterib⁹ hiſtorijs quoſdā luſtraſſe ꝓuincias: nouos adiſſe ppl'os: maria trāſiſſe: vt eos quos ex libris nouerāt corā quoqꝫ viderēt. Sic pythagoras memphiticos vates: ſic Plato egyptū et architā tarentinū: eāqꝫ orā italie: que quondā magna grecia dicebatur: laborioſiſſime peragrauit: vt qui athenis magiſter erat ⁊ potēs: cuiuſqꝫ doctrinas achademie gymnaſia ꝑſonabant: fieret peregrinus atqꝫ diſcipulus: malēs aliena verecūde diſcere ꝙ ſua impudēter ingerere. Deniqꝫ cuꝫ lr̄as quaſi toto orbe fugientes ꝑſequitur: captus a piratis et venūdatus: etiā tyrāno crudeliſſimo paruit: ductus captiuus vinct⁹ ⁊ ſeruus / tamē qꝛ phs maior emente ſe fuit. Ad titū Liuiū lacteo eloquentie fonte manantē de vltimis hiſpaniarū galliarūqꝫ finib⁹ quoſdaꝫ veniſſe nobiles legimus ⁊c. ibi vide multa exēpla. Lactātius. Magno ⁊ excellēti ingenio viri cū ſe doctrine penitus dediſſent quicquid laboris poterat impendi: ꝯtemptis oībus ⁊ priuatis ⁊ publicis actionibus: ad inquirēde veritatis ſtudiū ꝯtulerūt: eſtimātes multo eſſe preclarius diuinarū humanarūqꝫ rerū inueſtigare ac ſcire rationē: ꝙ ſtruendis opibus: accumulandis honorib⁹ inherere: quibus reb⁹ quoniā terrene ⁊ fragiles ſunt: ⁊ ad ſolius corporis ꝑtinent cultū: nemo melior / nemo iuſtior effici pōt. Erant quidē illi veritatis cognitione digniſſimi: quā ſcire tantopere cupierūt / atqꝫ ita vt rebus oībus eā anteponerēt. Nā ⁊ abieciſſe quoſdā res familiares ⁊ renunciaſſe vniuerſis voluptatib⁹ cōſtat: vt ſolā nudāqꝫ virtuteꝫ nudi expeditiqꝫ ſequerentur. Hec Lactantius in principio de falſa religione.

¶ De multis que pertinēt ad doctoratū in diuerſis ſcientijs et de plurib⁹ defectibus doctoꝝ ⁊ ſcholarium. Caplm. ij.

Augustinus de anchona in libro de poteſtate eccleſiaſtica dicit ꝙ magiſtrādus in theologia tenetur ſcire humanas ſcientias. Et ratio eſt: qꝛ cū magiſter in theologia teneatur diuinā ſcripturā declarare intelligibiliter: docere eloquēter: ⁊ ꝯtra impugnātes defendere fideliter: ⁊ ad hec tria plurimū valeāt ſcientie humane: metaphyſice ſcientie diffiniendi ⁊ diuidendi / rhetorice / ethice / ⁊ politice: ideo debet habere noticiā taliū: ita tamē ꝙ nō ſiſtat in eis: ſed in theologia finaliter. Et credibile eſt vt ait Aug. ꝙ phi de lr̄is nr̄is habuerūt quecūqꝫ bona et quecūqꝫ vera dixerūt. Cū ante lr̄as gētis hebreoꝝ doctrina fuit: in qua vnius dei cultus emicuit: nec ipſe pythagoras fuit a cui⁹ poſteris platonici theologiam didiciſſe aſſeruntur. Et ideo ſi qua vera dixerūt tanꝙ ab iniuſtis poſſeſſorib⁹ accipiēda ſunt. Unde ⁊ Caſſio. ait ꝙ oīs ſplendor rhetorice eloquētie: ⁊ oīs modus poetice locutiōis a diuinis ſcripturis ſumpſit exordiū. diſt. xxxvij. Legimus. §. ſed econtra. Utile etiā eſt ⁊ cōgruū ſcire talē magiſtrū varias linguas: ꝑcipue hebraicā ⁊ grecā ꝓpter infideliū cōuerſionē: ⁊ ꝓpter ſcripture ſacre plenioꝛē intellectionē. Magna em̄ ſacramenta ſunt in interpretationib⁹ nominū precipue hebraicorū. vt patet in expoſitione dicte ſcripture: ⁊ ꝓpter docētiū maiorē fructificationē. Unde extra de magiſtris ſtatuitur ꝙ in vrbe ⁊ quibuſdā alijs locis habeantur docentes hmōi linguas.

¶ Ordinatio autē ſtudiorū ⁊ §. I. precipue in theologia ⁊ canonico iure pertinet ad papā. Un̄ extra de magris. c. j. ſtatuitur ꝙ teneantur magri in theologia ad docendū theologiā in eccleſijs metropolitanis. et in. c. ſup ſpecula. de magris. mandatur ꝙ prelati eccleſiarū ⁊ capitula mittant aliquos dociles ad ſtudendū in theologia. Hui⁹ ratio quadruplex eſt ſm̄ Aug. de ancho. in lib. de ꝑtāte eccl'iaſtica. dicit em̄ ꝙ fides xp̄iana: cuius papa eſt caput ⁊ director: multis modis iuuatur ⁊ ꝓmouetur ꝑ ordinationē ſtudiorū. ¶ Primo in erroꝝ vitatione. Nō em̄ poſſunt errores vitari et reprobari niſi cognoſcantur. Un̄ ex defectu ſcientie prouenit colere multos deos. Unde dr̄ Sap. xiij. Nō cognoſcētes quis eſſet oīm artifex: ſed aut ignē / aut aerē / aut gyꝝ ſtellarū / aut aquā / aut ſolē rectores orbis terrarū putauerūt. ¶ Scd̄o in vitioꝝ vitatione. Sicut em̄ vitioſi nō curantur niſi ꝑ virtuoſos: ſic ſtulti (quoꝝ infinit⁹ eſt numerus) nō curantur niſi ꝑ ſapiētes. Un̄ ſcribitur Sap. vj. ꝙ multitudo ſapientū ſanitas orbis terrarū eſt: ⁊ rex ſapiens ſtabilimentū ppl'i. Plato etiā dicebat reſpublicas fore btās ſi ſapiētes eas gubernarēt: vel qui eas gubernāt ſapiētie vacarēt. ¶ Tertio in iudicioꝝ determinatione. Non em̄ aliter iudicia iuſte determinari poſſunt niſi ꝑ ſapiētū diſcuſſionē. Un̄ ⁊ Salomoni dictū eſt. iij. Re. iij. Quia poſtulaſti tibi ſapientiā ad diſcernendū iudiciū ecce feci tibi ſm̄ ſermones tuos ⁊ dedi tibi cor ſapiēs et itelligēs. ¶ Quarto in regimi

et ppl'i dn̄atione. Non em̄ poſſunt q̄ p̄ſunt iuſte dn̄ari ⁊ imperare ſubditis:niſi vigeāt itellectu et ſcientia. Vñ ſcribit Sap.viij. Per ſapientiā habebo claritatem ad turbas:⁊ honores apud ſeniores ⁊ iuuenes. Diſponā p ipſam ppl'os:et natiōes michi erūt ſubdite. Propter iſta ergo facta eſt decretalis i ꝯcilio lateraneñ.et poſtea p Inno.tertiū ꝯfirmata:q̄uis male ſeruet: modicū tñ vtile eſt bonos canones eſſe et eos non ſeruare. Ubi etiā notandū ſm eundē Augu.de ancho.ꝙ primū ſtudiū fuit ordinatū in egypto: ibi nāqꝫ gens ſacerdotuꝫ vacare dimiſſa eſt ad inuentionē ſcientiarūꝫ. vt dicit phs in.j. meta. Fuit aūt illa ordinatio ſtudij circa ſciētias mathematicas:q̄ vt dicit Aug. de doctrina xp̄iana. vtiles ſunt ad ſacrā theologiā intelligēdā: etſi nō neceſſarie. Et q̄uis illi ſacerdotes ſacrā ſcripturā ignorarēt:tñ ipſam figurabāt ⁊ cōditionē docētiū eā. Primo q̄dē:q: illarū ſciētiaꝝ inuētores erāt ſacerdotes: q̄ ſtipēdia a cōitate percipiebant:liberi a cenſu regali vel iudiciali exiſtētes. ſm illud Geñ.xlvij. Subiecitqꝫ pharaoni ioſeph oēm terrā egypti p̄ter terrā ſacerdotū q̄ a rege fuerat tradita eis. Scd̄o propter modū tradēdi illas ſcientias:q: ſcꝫ tradiderūt illas ſciētias p quaſdā ſīlitudines ⁊ figuras q̄d eſt ꝓpriū theologie. vñ dicit phs.j.meta.illos theologizaſſe:eo.ſ.ꝙ figuratiue ⁊ metaphorice locuti ſunt. Qꝫ aūt ſciant magr̄i in theologia ſcientias ſclares vel varias linguas ⁊ parū vel nichil ſciant vel ſtudeāt ſcripturā ſacrā: valde rep̄hēſibile ⁊ incōgruū eſt. Parati inq̄t princeps apl'oꝝ in prima canonica ſua.c.iij.reddere rationē oī poſcēti vos de ea fide ⁊ ſpe que in vobis eſt. Et Hiero. Sacerdotis eſt ad interrogatū reſpondere de lege:nō ait de ph̄ia vel geometria:ſed de lege ſcꝫ dei q̄ eſt in ſacra ſcriptura. Sed hodie clerici ⁊ religioſi nō vacāt niſi ſophiſmatibus ⁊ formalitatibus ⁊ metaphyſicis vel ſermonibus phaleratis Ciceronis. Et ſi canones vident nō niſi de iudicialib⁹:⁊ vix aliq̄ñ dignant aſpicere ſacras ſcripturas: textū ſentētiarū:librū decretoꝝ:fundamēta iuris diuini ⁊ canonici. vt ipleat illud apl'i.ij.Ti.iij. Semp diſcentes ⁊ nunq̄ ad ſcientiā ꝑuenientes.

¶ Querit Auguſtin⁹ de ancho.in lib.vbi.ſ. Utrū magiſtrandus in theologia teneat ſcire ius canonicū. §.II.

Et reſpondet ꝙ diſtinctio vnius ſcientie ab alia nō accipit penes rem q̄ cognoſcit:ſed penes diuerſuꝫ modū ſciendi. Unde penes diuerſuꝫ modū ꝯſiderādi phs.vj.meta.poſuit diſtinctionē ſciētiarū. Illa ergo eadē q̄ tractant in theologia recipiunt in iure canonico.⁊ que reſpuunt ibi reſpuuntur ⁊ hic. vt diſ.xij. Omia.et diſ.xv.c. Sctā romana.

Differūt tamē theologia et ſciētia canonica in modo ꝯſiderādi quātū ad q̄nqꝫ. ¶ Primo q̄dē q: a theologia determinant ille materie de diuinis ſac̄ris ⁊ alijs ac morib⁹ fideliū mō ſubtili:⁊ quaſi ꝓpter q̄d:eo tñ modo quo in theologia aſſignari poteſt ꝓpter q̄d: in iure aūt canonico modo groſſo ⁊ poſitiuo et ſolū q:. ¶ Scd̄o q: ille determinant a theologo p̄ncipaliter ꝓpter veritatis ꝯtēplationē:a canoniſtis principaliter ꝓpter actionē ⁊ queſtionū occurrentiū ſolutionē. ¶ Tertio q: a theologis determinat principaliter de cultu dei:⁊ de his q̄ ſpectāt ad integritatē fidei vnius dei:a canoniſtis magis de miniſtroꝝ ordine ⁊ eccleſiaſticoꝝ negocioꝝ ſpectantiū ad talē cultū. ¶ Quarto q: a theologia determinant canones qualiter pijs opitulent et defendant cōtra impios. In iure canonico quō opitulent pijs ⁊ defendant ꝯtra impios. ¶ Quinto q: a theologo determinātur magis vniuerſaliter ⁊ in foro ꝯſcientie: in quo agit cauſa inter deū ⁊ hominē: a canoniſtis v'o magis ꝑticulariter applicādo ad particularia negocia in foro exteriori iudicij: in quo agitur cauſa iter hoiem ⁊ hoiem. Et q: ſermones vniuerſales in materia morali parū ſunt vtiles. vt dicit .j. Ethi. ideo puto ꝙ ꝓuida ordinatio eēt: vt dignus magr̄ari in theologia poſt lecturā libri ſententiarū: teneret legere librū decretoꝝ: quaten⁹ magis tritus et expert⁹ aſſumeret in his q̄ ſunt neceſſaria ad ꝯſulendū ſaluti aīarū. Hec ille. Ex q̄b⁹ elici poteſt r̄nſio ꝙ nō tenet de neceſſitate:ſed de cōgruitate. Eſt eñi ſciētia canonica q̄dā practica theologia. Sed ꝯtēplatio dei ad quā ordinat theologia tanq̄ ad finē:acquiri nō poteſt vere ⁊ vtiliter niſi p charitatē ⁊ virtuoſa opa:⁊ obſeruationē mādatoꝝ q̄ ꝑtinēt ad practicā. Sicut autē theologia non reſpuit ſciētias humanas q̄ plurib⁹ errorib⁹ admixte ſunt:ita et ius canonicū nō reſpuit terreni imperij leges: q̄ minus erroris habent q̄ ſcientie ſeculares. Uñ ſicut magiſtrādus in theologia debet prius ſcire ſciētias humanas vt clarius et ſubtilius poſſit itelligere ſacrā ſcripturā: ſic multo magis debet ſcire ſctōꝝ canones vt melius ⁊ fructuoſius poſſit ꝯſulere ſaluti aīarum. Nota etiaꝫ ꝙ licet Tho.in quodlibet.iij.q.iiij. ar.j.teneat nō eſſe illicitū ꝓcurare magiſteriū ſi als ſit idoneus et ad bonū finē querat hoc et debito modo:ſed prelaturā etſi als idoneus et ad bonuꝫ finē nunq̄ licitū eſſe. prout habes de hoc diffuſe in.ij.parte. titu.iij.c.de ambitione. Aug.tamē de ancho.vbi.ſ. tenet nō eſſe licitū etiā ſi als ſit idoneus ad magiſteriū. Qd̄ ſi verū eſt peccarent q̄ admitterent tales. Sed durus eſt hic ſermo cōdemnare tot ⁊ tantos: ſed certo certius eſt non eſſe abſqꝫ graui pctō qui

admittũt ad hmõi indoctos et ineptos. Unde
premittiť rigoroſum examẽ ꝑ lectionẽ aliquã
⁊ diſputationẽ in qua ad argumẽta hꝫ rñdere.
Et exinde ab his q̄ ſunt de collegio hꝫ per ſce=
dulas approbari vel reprobari ſm maiorẽ par
tem eoꝝ. Et per cancellariũ ſeu vicecãcellariũ
ſtudij datur ſibi licentia recipiendi doctoratũ
vel in theologia/vel in iure/ vel i pħia/vel me=
dicina/et poteſtas cathedrã tenẽdi:legendi in
ſtudijs:diſputãdi publice/interpretãdi/gloſan
di/⁊ alia hmõi. Deinde ipſe doctorandus poſt
aliquem ſermonẽ per eũ factũ ad cõmẽdatio=
nẽ illius facultatis petit ab vno ꝓmotoꝝ ſuoꝝ
quem nolat ibi exiſtentẽ dari ſibi inſignia do=
ctoratus. Et ille ſurgens poſt cõmendationẽ il
lius ſcientie in qua debet doctorari et cõmẽda
tionẽ doctorandi dat ſibi inſignia vcꝫ primo li
brũ clauſum:vt habeat in mente clauſam ⁊ ha
bituatã illam ſcientiã: et teneat clauſam indi=
gnis: ⁊ quo ad ea que nõ expedit manifeſtare.
Secundo dat ſibi librũ apertũ:vt doceat alios
⁊ manifeſtet. Tertio dat ſibi anulũ deſpõſando
talem ſcientiã. Quarto biretrum in ſignũ au=
reole ſeu premij. Quinto oſculum pacis.

¶ Queritur etiã quid ſit ma §.III.
gis expediẽs an inſiſtere ſciẽtie theologie:pu=
ta docẽdo vel legendo alijs:aut intẽdere ſalu=
ti aiaꝝ. Ad qꝺ rñdet Thom.in quodli.j.q.vij.
ar.ij.ꝙ hec duo adinuicẽ cõparari poſſunt du=
pliciter. Uno modo abſolute.alio modo in ali=
q̄ caſu. Et prima quidẽ cõſideratiõe melius eſt
ſeu magis expediẽs inſiſtere ſciẽtie theologie:
q̄ intẽdere ſaluti particulari aiarũ:puta ſacra
miniſtrãdo:vt baptizãdo/⁊ cõfeſſiões audiẽdo
⁊ hmõi:qꝺ ꝓbať per exẽplũ. Nã in edificio ali
quo melior eſt q̄ diſponit de edificio/ ⁊ dicit ar
chitector: q̄ aliqs manualia qui ope exequiť:
ſm ꝙ ei ab alio diſponiť. Unde in edificijs con
ſtruẽdis maiori mercede cõduciť qui de edifi=
cio diſponit (q̄uis nichil opereť manibus) q̄
manuales artifices q̄ dolant ligna ⁊ incidũt la
pides. In edificio aũt ſpũali ſunt q̄ſi manua=
les operarij q̄ particulariter inſiſtũt cure aiaꝝ
puta ſacra miniſtrãdo vel aliqd hmõi particu
lariter agendo:ſed quaſi principales artifices
ſunt epĩ qui imperãt ⁊ diſponũt qualiter ꝑdi=
cti officiũ ſuũ exequi debeant: ꝓpter qꝺ epĩ.i.
ſupintendẽtes dicunť. Et ſilr theologie docto
res ſunt quaſi principales artifices, qui inqui
rũt ⁊ docẽt qualiter alij debẽt ſalutẽ aiaꝝ ꝓcu
rare. Simpliciter ergo meli⁹ eſt docere ſacrã
ſcripturã,⁊ magis meritoriũ/ſi bona intẽtione
agať: q̄ impendere particularẽ curã ſaluti hu
ius vel illius. Uñ et apl's de ſe dicit.j.Coꝝ.j.
Nõ miſit me dñs baptizare / ſed euãgelizare:
q̄uis baptizare ſit opus maxime cõferẽs ſalu
ti aiaꝝ. Et.ij.Ti.ij.ait apl's. Cõmẽda hoc fi=
delib⁹ q̄ idonei ſunt ⁊ alios docere. Ipa eñ ra
tio dictat ꝙ meli⁹ eſt erudire de ꝑtinentib⁹ad
ſalutẽ q̄ ⁊ in ſe,⁊ in alijs poſſint ꝓficere: q̄ ſim
plices q̄ in ſe tñ poſſunt ꝓficere. Scđo ſm ſe=
cundã cõſiderationẽ.i.in aliquo caſu neceſſita
te imminẽte habent epĩ,⁊ doctores intermiſſo
ꝓꝓo officio ꝑticulariter intẽdere ſaluti aiarũ.
Debẽt ergo rectores eccl'iarũ non ſolũ habere
cõpetentẽ ſcientiã lraꝝ: ſed etiã tꝑalium nego
tioꝝ ſolertiã: vt eoꝝ cautela eccl'ie ſeruenť in=
dẽnes.di.xxxix.ꝑ totũ. Et lꝫ q̄s ꝓpter hoꝝ ſim
plicitatẽ repellať ab obtinendo bñficio:non tñ
deijcitur ab obtẽto/ ſed datur ei coadiutor: vt
ptꝫ.vij.q.j.q: frater. extra de elec.c.cũ in cun=
ctis. Secus autẽ in litteratura: q: ſi nõ habet
competentẽ poteſt remoueri.

¶ Queritur inſuper que ſit §.IIII.
dignior ſciẽtia medicina vel ſcientia iuris? Ad
qꝺ reſpõdet Aug.de ancho.vbi.ſ. Unam ſciẽ=
tiam eſſe digniorem alia cõtingit tripliciter.
¶ Primo ex parte rei conſiderate.
¶ Secundo ex parte modi conſiderandi.
¶ Tertio ex parte finis ad quem ordinatur.
¶ Et pmo modo.ſ.ex ꝑte rei cõſiderate meta=
phyſica eſt dignior omni alia:cũ ei⁹ ſubiectũ ſit
ens inquãtũ ens. Ex ꝑte vero modi cõſiderãdi
mathematica eſt dignior naturali pħia/cũ mo
do abſtractiori ꝯſideret. Ex ꝑte ꝟo finis archi
tectomatice digniores ſunt ſubſeruiẽtibus:ſi=
cut militaris eſt dignior frenifactiua. Sciẽtia
q̄ medicĩe videť dignior alijs ſciẽtijs practicis
cũ ſit de corꝑe ſano egro ⁊ neutro: qꝺ corp⁹ eſt
organũ aĩe ⁊ oĩm actuũ hũanoꝝ. Ex ꝑte ꝟo fi=
nis dignior videť ſciẽtia legalis vel militaris:
cũ ordineť ad ꝯſeruationẽ boni publici qꝺ pre
ferť bono cuiuſlibꝫ ꝑticl'aris ꝑſone. Sꝫ ex ꝑte
modi cõſiderãdi vel incertitudĩe tradẽdi videť
ſe hr̃e ſicut excedẽtia et exceſſa:q: ſicut regula
medicinalis variãda eſt ex varietate cõplexio=
nũ/ſic regula iuriſꝑitoꝝ variãda eſt ex varieta
te cõditionũ ꝑpl'i:vt dicit Aug.de libero arbi=
trio. Cũ q̄ ſciẽtia medicine ⁊ iuris ſe habeãt ſi=
cut excedẽtia ⁊ exceſſa ⁊ vtraq; a deo ſit. Nam
de medicina ſcriptũ eſt Eccl'i.xxxviij. Altiſſi=
m⁹ de terra creauit medicinã: ⁊ vir prudẽs nõ
abhorrebit eã. Et de iure ſeu legibus dr̃ ꝓuer.
viij.ꝑ diuinã ſapiẽtiã. Per me legũ cõditores
iuſta decernunt. Et vtraq; eſt ſatis neceſſaria
hoĩbus. Medicina ad ſanationẽ corpoꝝ. Iura
ad pacificũ hominũ cõuictũ:vt dicť di.iiij.c.fa
cte ſunt leges:⁊ vtriuſq; peritus multũ ab ho=
minib⁹ honorať. Uñ dicť eccli.xxxviij.de me=
dico. Diſciplina.i.doctrina ⁊ experimẽtũ eius

per eā exaltabit caput illius:⁊ in cōſpectu magnatoꝝ collaudabiť. Et de iure quo exerceť iuſticia habeť Sap̄.viij. Per hāc habebo claritatē ad turbas.ſ.iuſticiā legis ſeruatā ⁊ honorē apud ſeniores. Ideo debēt iuriſperiti ⁊ medici ſeruare illud apl̄i. Honore inuicē ꝑuenientes. Rom̄.xij. et nō alter alterū ꝯtēnere ⁊ deridere. Iuriſperiti appellātes medicos obſtetrices:⁊ medici iuriſperitos nūcupantes boues ⁊ aſinos tanq̄ groſſam ſcientiā eoꝝ reputantes. Scientia aūt iuris poſitiui cū diuidať in canonicū ⁊ ciuile: nulli dubiū ſcientiam canonū digniorē ⁊ vtiliorē eſſe ſciētia iuris ciuilis. Vñ ⁊ impator dicit ꝙ ſacre leges non dedignanť ſeq̄ ſacros canones.qḋ etiā ꝯfirmat Grata.diſt.x. per totū.oſtendens ꝙ vbi leges ſint ꝯtrarie ſacris canonibus nullius ſunt momēti. Ius canonicū principalius reſpicit et dirigit ſpūalia. Ius autē ciuile tēporalia reſpicit ⁊ dirigit.

¶ Queritur vtrum magiſtri §.V.

ſcholarū poſſint ſcholaribꝰ collectā īponere vel exigere: vt ꝓ feſto celebrādo, vel nō celebrādo pecuniā exigāt? Rñ. ſm̄ Hoſti. Si magiſtro eſt annexū ſufficiens bñficiū vt ꝑbenda aliqua: vel ſufficiēs ſalariū publicū nō licet ei exigere: alr̄ ſimoniā cōmitteret: q2 vēderet obſequiū ſpūale, qḋ ex officio ſuo teneť facere ex quo ei ꝓuideť. ex̄ de ſimo.c.nemo.j.q.iij.vendētes.et.c.nō ſolū.ſed tñ ſponte oblata recipere poteſt.j.q.ij.ſicut ep̄m. Si vo nō ſit annexū tale bñficiū vel ſalariū: aut ſi nō ſufficiat eis ad cōpetentē victū poſſunt accipe collectā ꝓ laboribꝰ. ar.xij. q.ij. charitatē. Et videť Hoſti. innuere ꝙ nō ſolū ab extraneis: ſed etiā a clericis eccl̄ie poſſit exigere: nō tñ debet exigere a paupe: cū ipſe potius debeat pauptati ſubuenire. Sȝ ⁊ talis exactio ſm̄ Guil. nō debet eē coactoria: vt ꝙ niſi ſoluāt expellat eos de ſcholis: aut ꝙ accipiat libros vel res eoꝝ: ſed potiꝰ inopiā ſuā eis exponēdo. Hec oīa intelligēda ſunt ſi magr̄ eſt ſufficiēs: ꝙ ſi inſufficiens eſt ⁊ officiū docēdi aſſumit nō eſt ei ꝓuidendū ex debito: ſed culpe ſue iputet. ff. ad.l.aquiľ.idē iuris. Si vo ſufficiēs eſt, ⁊ nō hȝ ꝓuiſionē, etiā ſi diues eſt: poteſt a diuitibꝰ licite accipe: q2 nō teneť eis gratis ſeruire. Satis ꝯcor. Inno. Ray. ⁊ Guil. Iſtā etiā materiā diffuſe tractat glo.ſup.c.de q̄buſdā.diſt.xxxvij.et poſt multa ar.pro ⁊ ꝯtra.demū cōcludit Ioh̄. ꝙ tūc magr̄ faciet collectā: cū ei ſua pleniſſime nō ſufficiūt. vt.x.q.iij.priſcis.⁊.xij.q.j.ep̄s.et ſubdit Bar. brix. Ego credo quicq̄d dicat Ioh̄. ꝙ magr̄ facere collectā poteſt ꝓcurari ſibi: etiā ſi abūdet: q2 ⁊ ep̄s cū viſitat eccleſiā, vel cōſecrat: recipit procurationē etiā ſi abūdet. vt de cen.c. cū apl̄s.et.c.ſopite. Nec hoc eſt vēdere ſciētiā: que vēdi nō poteſt cū ſit res ſpūalis: ſed ꝓ labore ſuo ꝓmittiť ſibi ꝑmiū ſeu ſalariū: hoc eſt eīn locare opas. Sicut etiā licet aduocato exigere ſtipendiū ꝓ patrocinio ſuo: ⁊ iuriſcōſulto ꝓ cōſilio ſuo. vt dicit Aug.xj.q.iij.nō licet. Et ꝑdicator nō dȝ vendere ꝑdicationē ſuā: ⁊ tñ petere pōt ſuſtentationē ſuā. Hec oīa intelligēda ſunt. cū magr̄o nō eſt aliter ꝓuiſuȝ de ꝑbenda: vel de ſufficienti ſalario ꝓ labore ſuo. Nā ſi ꝓuiſum eſſet ſufficienter: tūc exigēdo reputareť ſimoniacū: ⁊ hoc cōīter teneť. Itē nota ꝙ ſi magr̄ feſtū alicuiꝰ ſcti, qḋ de ſc colendū eſt nō vult ꝯcedere ad celebrāduȝ niſi data pecunia ſm̄ Ray. ſimoniā cōmittit: q2 vendit qḋ ſpūale eſt ad qḋ teneť: ⁊ eodē modo ſi feſtū nō colendū ipſe vult feſtare: nec vult legere niſi data ſibi pecunia. vt.j.q.iij.vendentes.

¶ De licentia docēdi vtrū §.VI.

poſſit aliq̄d exigi ꝓ ea vel ſolui: aut etiā ꝓ licētia eūdi ad ſtudiū: aut etiā ꝓ ſubſtituendo aliū in locū ſui ī docēdo. Et videť ꝙ nō. Nā hoc expreſſe dicit titulꝰ de magr̄is.⁊.c.j. hoc expreſſe ꝓhibet. ne ꝓ licētia docēdi aliq̄d exigať. quinimmo in.c.ꝓhibeas.eo.ti. mādať ſolutū ꝓ tali licētia debere reſtitui ⁊ ꝓmiſſuȝ remitti. Quāuis eñ in hoc nō cōmittať ſimonia: q2 nō vēdiť ſpūale vel ſpūali annexū: ibi tñ eſt vitiū cōcuſſionis. Circa huiꝰ materie declarationē diſtinguēdū videť de licētia docēdi: q2 dupliciter ſumiť. Uno modo in ſpeciali ꝓ ipſa actualitate docēdi: puta cū cōduciť q̄s ab aliqua vniuerſitate ad legendū in aliqua facultate: vel ad hoc bñficiū ſeu ꝑbendā recipit vel ex ſe tñ ante inchoationē lecture opȝ accipe licentiā a rectore illiꝰ vniuerſitatis: vel cācellario vel aliis ex ſtatuto vel ꝯſuetudine loci. Et ꝓ tali licētia ꝓhibeť aliq̄d exigi vel recipi. Et de hoc videť itelligendū qḋ diciť eo.ti.c.j. videlȝ ꝓ licentia docendi nullus preciū exigat: vel ſub obtētu aliculꝰ ꝯſuetudinis ab eis q̄ docēt aliq̄d querat: nec docere quēq̄, qui ſit idoneus petita licētia interdicat. et taliter exactū mandať reſtitui in c.ſeq.eo.ti. Et ad h̄ facit qḋ notat Io.an.ſup.c. quāto. vbi dicit ꝙ illud fuit impetratū ſcȝ ꝙ nō exigať aliq̄d a docēte ꝯtra cancellariū pariſienſem: qui a quolibet docēte vnā marchā exigebat. Uincen. Alio modo poteſt intelligi licētia docēdi ipſa dignitas magiſterij qua dať facultas alicui ī generali vt poſſit legere publice interpretari, ⁊ gloſare. Et hoc fit in doctoratione alicuiꝰ in aliqua facultate. Et ꝓ tali licētia docendi aliq̄d accipere vel exigere nō videť ꝓhibitū: quia ꝑ dictū.c. cū cōſuetudo (q̄ eſt optima legū interpres) vbiq̄ꝫ habeat ꝯtrariū. Nam in doctoratione alicuius, q̄ eſt cancellarius exigit

et recipit octo florenos vel plures: ⁊ examina=
tores pſentes duos florenos nec aliter docto=
raret niſi illa ſolueret: nec adhuc legi reprehē=
dentē talē exactionē. Et poteſt eſſe ratio diuer
ſitatis: q2 pro iſta licētia generali ſeu doctora=
tione licet exigere ⁊ nō ꝓ prima: q2 iſta nō ordi
nat ad actualitatez legēdi: vnde ſciētia cōicat:
ſed ad quādā dignitatē: in cui9 collatiōe. ſ. ma=
giſterij ⁊ talis licētie: ponit ſpaciū tpis ꝓ quo
alijs tūc illi nō poſſunt vacare: ⁊ exercitiū labo
ris: q2 pſentes habēt ſtudere ꝓ arguēdo: ⁊ qui
cōfert gradū vel dat licētiā: habet ſermocinari
rōne officij: vt q2 cancellarius poteſt habere la
borare ꝓ directiōe vniuerſitatis ⁊ defenſione.
Et ſic fit in ſumpt9 officij nō in modū pcij. Sed
prima licētia ordinat ad cōicationē ipſi9 ſcien=
tie: ⁊ null9 ibi labor vel exercitiū vel tēpus po=
nit. Si aūt diſtinctio iſta non placet: ſed ſub li=
cētia docēdi intelligat ⁊ ſpecialis ⁊ generalis
que dat in doctoratu: tūc opz dicere. vel iſta. c.
illius ti. eſſe abrogata per cōtrariā ꝯſuetudinē
vbiqꝫ ſeruatā: quam ⁊ timorati viri ſecuti ſunt
vel ꝙ vbiqꝫ corruptela eſt ⁊ trāſgreſſio illoꝝ ca
nonū: qđ durū eſt tantā multitudinē cōdēnare.
Nec tñ eo caſu vertet turpitudo ex parte ſoluē
tis has quotas licētianti ⁊ examinantibus: q2
ex quo idoneus eſt ad legenduz redimit vexa=
tionē ſuā. ex᷑ de ſimo. c. dilect9 ſm Goff. ⁊ Hoſt.
Et qui intereſt examinationi recipit quaſi pro
labore ſuo. xij. q. ij. charitatem.

¶ Nota ꝙ car. flo. tractās §. VII.

iſtā materiā inducit aliquos doctores dicētes
illicitā dationē talē et ſimoniacā vel turpe lu=
crū: qđ ipſe nō tenet: ſed licitā aſſerit rōne labo
ris: ⁊ allegat Pe. de ancho. hoc tenentē. ¶ Itē
nota ꝙ ſi prelat9 nō vult dare licētiā alicui cle=
rico eūdi ad ſtudium: niſi data ſibi pecunia ſm
aliquos ſimonia eſt. Nā ipſa licētia ſpūalis eſt
et ſpūali competit poteſtati. ex᷑ de ſimonia. tua
nos. ſed ſm Inno. nō eſt ſimonia. ſed turpe lu=
crū. nā induxit eos: q2 forte non habebat: ⁊ cō=
tradicit ei qđ no. eo. ti. c. penul. hec Io. an. Itē
nota ꝙ ſi ille q̄ habet poteſtatē cōcedēdi licētiā
docendi, vult legere in pſona ꝓpria: non poteſt
alteri licentiā denegare, vel eū impedire: etiā ſi
ipſe ſit valde idoneus ſm Hoſti. Et ratio eſt: q2
hoc eſt in preiudiciū auditoꝝ cū ſepe quis ha=
beat gratiā diſcendi ab vno ⁊ nō ab alio. Unde
⁊ Quintil. ait. Scientia coaleſcere nequit niſi
ſociata fuerit tradētis accipientiſqꝫ cōcordia.
Itē cū querit vtrū aliquis obtenta licentia le=
gendi velit aliū ſubſtituere ſibi: nūquid a ſub=
ſtituto poteſt recipere expēſas quas fecit in cō
uiuijs ⁊ hmōi. Reſpondet Guill. ꝙ ſi eſt cōſue=
tudo loci ꝙ poſſit alium ſubſtituere: tūc ab illo
poteſt recipere expenſas factas quaſi loco in=
tereſſe dū tamē ille doceat noie ei9. Si aūt totū
ius ſuū transfert in ſubſtitutū: non debet aliqđ
recipere etiā ꝓ intereſſe: nec pōt etiā in primo
caſu paciſci cū ſubſtituto de certa portiōe emo
lumēti recipiendi: ⁊ multo min9 in ſcđo caſu.

¶ De monachis vel men= §. VIII.

dicantib9 fratrib9 magiſtrādis: et clericis do=
centibus vel ſtudentib9 in theologia: vel etiā
alijs ſcientijs: quib9 immunitatib9 gaudeant.
Et primo querit vtrū monachus vel de ordine
mēdicantiū poſſit ⁊ debeat in magiſtrū aſſumi?
Et videt ꝙ nō: quia officiū plangētis habet nō
docentis ſm Hiero. xvj. q. j. monachus. Sed
ꝯtra idem Hiero. dicit. Multo tēpore diſce qđ
poſtea alios doceas. xvj. q. j. ſic viue. Itē ſi reli
gioſus idoneus eſt pre ceteris: quia eminētis
ſciētie ⁊ ſanctiſſime vite: nūquid nō eſt melius
talē in cathedra ponere ꝙ minus honeſtū: non
ita litteratū clericū ſecularē: et maxime cū ta=
les cōiter gratis doceāt: et ex hoc releuent ec=
cleſie. Reſpondet aluarus li. de planctu eccle=
ſie. ſi talis ſe ingerat ſicut cōiter hodie faciunt
predicatores ⁊ minores ⁊ alij mendicantes: ⁊
nedū hoc in ordine ꝓcurantes: ſed p ſeculares
potētes platos et cardinales eccleſie hoc ma=
giſteriū ꝓcurātes: repellat vt indignus ⁊ am=
bitioſus. j. q. vj. ſicut. et. viij. q. j. in ſcripturis.
Aut a ſuo ſuperiori mittit: ⁊ ab illo ad quē pti
net licentiat: ⁊ ſic eſt admittendus. vt. xvj. q. j.
moderamine. ⁊. c. ſunt nōnulli: dum tamen ab=
ſtineant a ſcientijs prohibitis: de q̄bus ſcien=
tijs. ſ. legib9 ⁊ phyſica: vt eſt medicina: alš hoc
eis ꝯceſſum videt. ex᷑ de pſum. c. nōne. maxime
in theologia ad quā oēs indiſtincte admittēdi
ſunt: tā ſeculares ꝙ religioſi. hoc etiā requirit
ſalus animarū et publica vtilitas que pferēda
eſt priuate. Et i hoc debet obedire monachus
abbati: ⁊ ſimiliter religioſus ſuo ſuperiori: niſi
eſſet multū ineptus ⁊ ignorās ſm Hoſtien. Et
ſubdit idē aluarus. Ego nunꝙ vidi aut audiui
in aliquo ordine iniunctā alicui religioſo talē
obedientiā verā p prelatū. Nā non cū obedien
tia ſed extorta ⁊ ꝓcurata ⁊ frequēter empta li
centia: currūt quidā religioſi cū loculis ſuis ꝓ
magiſterio ⁊ lectoratu. Tāta eſt ambitio quo=
rūdā tota die. Ad dictū Hiero. ſupͣpoſitū pōt
rñderi. ꝙ monachus inquātū monachus. i. ſm
illū ſtatū preciſe non habet docere ſed lugere.
Sed ſi ad altiorē ſtatū vocat9 fuerit: vt ad re=
gendū vel legendū: tunc habeat etiam docere.
¶ Itē nota ꝙ in. c. ſup ſpecula. eo. ti. ſtatuit ꝙ
docentes in theologica facultate dū in ſcholis
docuerint: ⁊ ſilr ſtudētes in theologia: dū in
ſcholis ſtuduerint p annos quinqꝫ: recipiūt in=

tegre ꝓuentus ꝓbendarū ⁊ ſuoꝝ bñficioꝝ:non
obſtāte quacūq; cōſuetudine vel ſtatuto in con
trariū. Et nota ꝙ loquit̃ tm̄ de doctorib⁹ ⁊ ſtu=
dentib⁹ in theologia. Et hoc intelligēdū in ſtu=
dio generali nō ſpeciali alicui⁹ ville vel caſtri:
et de licētia ꝑlatoꝝ ſuoꝝ.ex̃ de cle.nō reſi.c.tue.
et.c.relatū. Itē epī poſſunt diſpenſare ꝙ q̄ ob=
tinent eccleſias parrochiales inſiſtēdo ſtudio:
nec fit diſtinctio magis de theologia ꝙ̄ de alijs
ſcientijs:nō teneant̃ ꝓmoueri infra annū: niſi
ad ſubdiaconatū:ad quē niſi ſint promoti infra
dictū tēpus ſunt priuati. Ad ſacerdotiū aūt nō
tenentur ꝓmoueri vſq; ad ſeptēniū:et interim
prouideat̃ eccleſie ꝑ vicariū:et elapſo ſeptēnio
ſi primo anno nō faciet ſe ad ſacerdotiū ꝓmo=
ueri:ipſa eccl̄ia priuat̃.extra de elec.c.cū ex eo.
lib.vj. Audire tn̄ leges in ſcholis,vel medicinā
nō ſolū religioſo (vt dictū eſt) ſed etiā ſacerdo=
tibus ſecularib⁹ ⁊ alijs habētib⁹ eccleſiaſticas
dignitates prohibitū eſt ſub pena excōicatio=
Tit.24 nis. de qua vide.j.in tit.de excōmunicatione.
ca.iij. Item in.c.ſup ſpecula.de magr̄is dicit̃.ꝙ pre=
lati et capitula debēt aliquos habiles mittere
ad ſtudiū theologie: q̄ poſtmodū valeant alios
erudire:quib⁹ ſi ꝓprij obuent⁹ eccleſie nō ſuffi
ciunt: ipſi ꝑlati ⁊ capitula neceſſaria miniſtra=
būt. Et ſm̄ Inno.nō ſolū epī:ſed etiā īferiores
prelati poſſunt dare talē licentiā eundi ad ſtu=
diū ſeu ad ſcholas:ꝙ ſi ep̄s vel alij prelati ma=
licioſe differāt dare talem licentiā: poterit ſm̄
Hoſti.peti a ſuperiori. ¶ Itē religioſus q̄ acce
dit ad ſtudia ſine licentia ſui prelati ⁊ maioris
partis capl̄i eſt excōicatus: ⁊ doctor qui docet
tales ſcienter in ſcholis: vel qui temere dimi=
ſerunt habitū religionis: vel religioſos ⁊ cleri
cos quibus eſt prohibitū (vt dictū eſt) leges vel
phyſicā.i.medicinā: eſt excōmunicatus. extra
ne cle.vel mo.vt periculoſa.lib.vj.

¶ De opinionibus ꝯtrarijs §.IX.

magiſtroꝝ. Utrū auditores diuerſoꝝ magiſtro
rū tenentiū diuerſas opiniones excuſent̃ a pec
cato ſi opiniones ſuoꝝ tenent qn̄ nō ſunt bone.
Rñdet btūs Tho.in quodlibe.iij.q.iiij.c.ij. Si
diuerſe opiniones doctorū ſacre ſcripture non
ſunt ꝯtra fidē vel bonos mores:abſq; periculo
auditores vtrāq; opinionē ſequi poſſunt. Si=
cut varia fuit opinio inter Aug. ⁊ Hiero.de ob
ſeruatione legaliū ante diuulgationē euāgelij.
et de ſimulatione Petri circa illa legalia ⁊ hu
iuſmodi habet locum qđ ait apl̄s Roma.xiiij.
Unuſquiſq; in ſuo ſenſu abūdet. In illis ꝟo q̄
pertinēt ad fidē vel bonos mores nullus excu=
ſatur/ ſi ſequat̃ erroneā opinionē magiſtri ali=
cuius. In talibus eñ ignorantia non excuſat:
alioquin imunes a peccato fuiſſent qui ſecuti
ſunt opinionem Arrij ⁊ Neſtorij ⁊ alioꝝ here=
ſiarcharū. Nec poſſunt excuſationē habere per
ſimplicitatē ſi in talibus opinionib⁹ opinionē
erroneā ſequant̃. In talibus enim dubijs non
eſt de facili preſtandus aſſenſus: ſed potius vt
dicit Augu.in.iij.de doctrina chriſtiana:cōſu=
lere quis debet regulā fidei: quā de ſcriptura=
rū planiorib⁹ locis ⁊ eccleſie autoritate perce=
perit. Qui enim aſſentit opinioni alicuius ma
giſtri ꝯtra manifeſtū ſcripture teſtimoniū: ſiue
contra id qđ publice tenet̃ ſm̄ eccleſie autori=
tatē nō poteſt a vitio erroris excuſari. Cōcor.
Monal. Guil. ⁊ Hoſti. Aliqua ſunt q̄ aliquādo
fuerūt in varia opinione doctoꝝ anteꝙ̄ ꝑ eccle
ſiam fieret determinatio:⁊ ꝓ illo tēpore potue
rūt excuſari qui vnā vel cōtrariā tenebāt. Sed
poſtꝙ̄ determinatū eſt ꝑ eccleſiā et firmata al=
tera earū:hereticū eſſet cōtrariū ſentire. Exem
pluz de paupertate chriſti ante papā Joh.xxij.
erant varie ⁊ ꝯtrarie opiniones. Utrū chriſtus
cū apoſtolis habuerit aliquid in cōmuni mobi
lium. Sed determinatū fuit per ipſum papam
Joh.xxij.immo per eccleſiā ꝙ habuit. vt patet
Joh.xiij.c.et.xij.q.j.habebat dn̄s.et.c.exēplū.
ita ꝙ qui cōtrariū aſſereret ꝑtinaciter hereti=
cus haberet̃. Non ergo excuſantur ſimplices
mulierculę q̄ docētur et nutriunt̃ in illo errore
ab hereticis ſeu fraticellis de opinione: quin
damnationē anime incurrāt. Et addit Hoſtiē.
ꝙ cū ſint diuerſa iura,⁊ opiniones.ſ. non cōtra
deū,vel bonos mores: humanior ſententia eſt
preferenda ſcʒ ceteris paribus. extra de trāſ=
actio.c.fi. al's ſtanduʒ eſt ei quę meliori inniti=
tur rationi. diſti.xx.§.j. et extra de ferijs.c.ca=
pellanus. Adde etiam ꝙ in his que cōcernunt
forum cōſcientie in dubijs tutior via eſt eligen
da.extra de ſpon.c.iuuenis. nec tamē de facili
contraria opinio condēnanda.

¶ De vitijs que reperiuntur §.X.

vltra cōmunia ſpecialiter in doctoribus ⁊ ſcho
laribus: ⁊ de ſuꝑbia interiori ⁊ laſciuia et im=
modeſtia exteriori dictum eſt ſupra in primis
quattuor.§. Ponit etiā aluarus in lib.de plan
ctu eccleſie plures alios. ¶ Et primo quidem
quia cum ſint indocti ⁊ minus ſufficientes fa=
ciunt ſe ꝑ preces ⁊ alia munuſcula promoueri
in magiſtros.extra de magiſtris.c.quanto. Et
cū vocant̃ ad examē alioꝝ: admittūt ineptos ⁊
ignorantes ad magiſterium. ¶ Secūdo quia
deſpiciūt ſufficiētes ſubditos cathedrari zelo
inuidie ducti:⁊ iactantia pleni: alios ꝯtemnūt
et eoꝝ dicta irrationabiliter reprobāt. ꝯtra il=
lud Amb. Ueritatis ea regula eſt vt nil facias
cōmēdādi tui cauſa quo minor alius fiat: neq;
ſi quid boni opis habeas id ad deformationeʒ

alterius ⁊ vituperationē exerceas.xj.q.iij.ſi qͦs.
v.Hinc ⁊ Greg.Hꝫ hoc ꝓpriū doctrina arrogā
tiū vt humiliter neſciāt inferre qͦ docent.diſt.
xlvj.c.j.¶ Tertio qꝛ deſpiciūt ſimplices q̄ ma
gis norūt vicia moꝝ vitare ꝙ̄ ꝟboꝝ:cōtra illud
Aug.xxxviij.diſ.ſedulo. ¶ Quarto qꝛ docent
inutilia vana ⁊ aliqñ falſa: qͦ piculoſiſſimū eſt
in doctrina fidei ⁊ moꝝ: qͦ precipue ptinet ad
magiſtros in theologia : hi ſunt fontes ſine aq̄
⁊ nebule turbinibꝰ exagitate:quibꝰ caligo te-
nebraꝝ reſeruaꝶ : vt ſcribiꝶ.ij.Pe.ij.c.quos ſi
guratos in Balaā aſina.i.ſimplices arguunt.
ij.q.vij.ſecuti ſunt. ¶ Quito quia ſunt canes
muti nō valētes latrare:vt inuehiꝶ contra eos
Eſa.lvj.c.videntes vicia populoꝝ ⁊ dñoꝝ: ne
diſpliceāt eis tacēt cū arguere deberēt ſaltem
ſecreto:qͦ aliqñ etiā omittūt:qꝛ ſunt ipi ſilibꝰ
inuoluti.iij.q.vij.in grauibꝰ. Et in.iiij.ſen.di-
cunt doctores ꝙ peccat mortalr̄ legēs publice
in theologia:ſi eſt pmanēs in notorio mortali.
¶ Sexto cū retinēt in ſcholis ſuis excōicatos
vel nō reprehendūt ſcholares diſcholos et tur
pitudines publice exercētes: debēt eñ cū ſciē-
tia mores imprimere.¶ Septimo cū ex auari
cia exigūt ſalariati ſufficiēter vltra debitū: vel
pauperes docere nolūt niſi cū pecunia: vt ꝓ fe
ſtiuādo,vel nō feſtiuādo pecuniā volūt vl̄ omit
tunt legere cū debēt:alijs vacātes vel minꝰ di-
ligēter faciūt.¶ Octauo cū conāꝶ dicere ſubti
lia nō vtilia vt videāꝶ ab hoībus. ⁊ vocēꝶ rab-
bi: qͦ pͨcipue in magiſtris theologie reprehēſi
bile eſt. Et pͨcipue in hoc offendūt (inquit pͥfa-
tus Aluarꝰ) magiſtri pariſieñ.et in anglia ⁊ in
oxonia tam ſeculares ꝙ̄ religioſi:tam pͥdicato
res ꝙ̄ minores ⁊ alij quoꝝ aliquoꝝ arrogātia
inexplicabilis eſt in qͦꝝ ſcholis nō ꝓphete/non
Moyſi lex ſancta/ nō xp̄s ſapiētia pr̄is/ nō euā
geliū.i.nō doctrina aploꝝ/nō ſctoꝝ doctoꝝ au
diunꝶ: ſed reboat phs ydolatra et cōmentator
eiuſdem cū ceteris liberaliū artiū pedagogis:
adeo ꝙ in ſcholis theologie non ſermo ſacer/ſꝫ
phia legaꝶ : immo nec iam textū ſniarū legunt
doctores in ſcholis ⁊ baccalarij: ſꝫ ad queſtio-
nes ꝓperāt curioſas vt ad lr̄am nō appareāt:
nōne heſitāt cōtra canonē.xxxvij.di.c.j.contra
quos dicit Hiero.diſ.eadē. Nōne vobis videꝶ
in vanitate ſenſus, ⁊ obſcuritate mētis ingre-
di: q̄ diebus, ac noctibus in dialectica arte tor
queꝶ ⁊c.Hinc ⁊ aplͥs doctor ſeraphicꝰ ad Col.
ij.ait. Uidete ne qͥs vos decipiat per phiam et
inanem fallaciā ſm traditionē hominū ſm ele
mēta mūdi ⁊ nō ſm xp̄ꝫ.De iſtis magiſtris, qͦꝝ
totū ſtudiū eſt legere/ ⁊ diſputare/ ⁊ cōmēta cu
rioſa facere: de pnia nō curare: carnalr̄ viuere,
⁊ honores appetere:cōqueriꝶ Grego.diſt.xlix.
hinc etenī,dicēs: Lippus eſt quidē cuius inge
niū ad cognitionē veritatis emicat: ſed tñ hūc
carnalia opera obſcurāt:q̄ quidē lippus repro
baꝶ a deo in miniſterio ſuo inveteri teſtamēto.

¶ De vicijs ſcholariū ponit §.XI.

Aluarus hec inter alia in eis repiri. ¶ Prio
quidē:qꝛ aliqñ volūt eſſe ſupra magiſtros ſuos
impugnātes eoꝝ dicta cū quadā ꝓteruia ma-
gis ꝙ̄ ex rōne:cū tñ dicaꝶ Luc.vj. Nō eſt diſci
pulus ſup magiſtrū.vj.q.j.ſacerdotes.¶ Se-
cūdo qꝛ volūt fieri magiſtri qui diſcipuli legitī
mi nō fuerūt.xxxvij.di.relatū.¶ Tertio vadūt
ad ſcholas/et diſcere negligūt,vel cōtēnūt:nec
ſtudio vacant: ⁊ talis magis mēbrū diaboli ꝙ̄
xp̄i eſt.di.xxxix.nullꝰ. Et tales q̄ vadūt ad ſtu
diū ⁊ nō ſtudēt nō videꝶ cū tuta ꝯſciētia gaude
re priuilegio fructuū bñficioꝝ in ſtudio. ex̄ de
magiſtris.c.j.Et ſi recipiūt tenēꝶ ad reſtitutio
nē:qꝛ fraudulēter eos recipiūt: qͦ ſatis appet
ex eo qͦ diciꝶ.c.ſi.de magiſtris.¶ Quarto qꝛ
frequēter diſcūt ea q̄ meliꝰ eēt neſcire ꝙ̄ ſcire.
di.xxxviij.Quis.vt ſciētias ꝓhibitas:⁊ amato
ria ꝟba ⁊ ſupſtitiōes. ¶ Quinto qꝛ in obſcu-
ris ad ſeipōs recurrūt dimiſſa ſcriptura vl̄ ca
nonica ſciētia quā neſciūt: et iō magiſtri erro-
ris ſiūt.Erubeſcūt ei ab alijs inquirere qͦ p ſe
neſciūt:qͦ eſt ſtultū. di.xxij.de ꝯſtātinopolita-
na. ¶ Sexto defraudāt magr̄os ſalarijs debi
tis, cū ſoluere valeāt :vñ ad reſtitutionē tenēꝶ:
qꝛ eccl̄iaſticis vtilitatibꝰ deſeruiētē eccl̄iaſti-
ca opꝫ remuneratiōe gaudere. ait Greg.xij.q.
ij.c.eccl̄iaſticis.¶ Septimo qꝛ habēt in ſe ma
las ⁊ turpes ſocietates aſſociātes alter alterū
ad mala.Et cum iacēt in ſcholis turpitudines
aliqñ operāꝶ:ſup quo magiſtri eoꝝ debēt ꝓui-
dere ⁊ obuiare quantū poſſunt: vt dictū eſt.s.
di.lxxxiij.error.¶ Octauo qꝛ ſunt inobedien-
tes magiſtris ⁊ rectoribus vniuerſitatū/ ⁊ trāſ
grediunꝶ aliqñ ſtatuta q̄ iurāt ſeruare: ⁊ aliqñ
cōtendūt.⁊ reſiſtunt eis q̄ ⁊ ꝟberibus virgarū
ſubijciēdi ſunt:q̄ modꝰ coertiōis ⁊ a magiſtris
artiū liberaliū ⁊ ab ipis parētibus circa cleri-
cos exhibeꝶ:exēplū de rapto i archiepꝫ.¶ No
no in feſtiuitatibus nō vadūt ad eccl̄ias ad au
diēdū diuina officia ⁊ pͥdicatiōes:et pmaxime
miſſam integrā ad quā oēs xp̄iani tenēꝶ. de cō
ſe.di.j.miſſas.ſed diſcurrūt p ciuitatē cū ſocijs
vl̄ intrāt ad lectiōes in ſcholis : vel ſcribūt re-
collectas in domibus.Aut ſi ad eccl̄ias vadūt
nō ob diuina/ſꝫ ad videndū mulieres vel fabu
landū:cōtra illō de immu.eccl̄iaꝝ.c.decet do-
mū.lib.vj.¶ Decimo qꝛ faciunt ſimultates et
ꝑtialitates et cōbiblias in eligēdo rectorē vel
ꝓcurādo doctores cōduci nō ſꝫ vtilitatē ſcho
lariū/ſed ſm ſuas affectiōes :aliqñ ad hec mu-
neribus allecti ⁊ obſequijs emulantes ꝓ ſuis

magiſtris: et aliqñ ſubtrahentes ſcholares ab alijs doctoribus: ⁊ pſuadētes ad ſuos accedere: nō ꝓpter vtilitatē ſcholariū. Et quō iſti teneātur ad ſatiſfactionē habes in.ij.parte.ti.ij. ¶ Undecimo ſi ſunt clerici curati: ſed cum vadūt ad ſtudia nō dimittūt in eccleſijs ſuis vicarios bonos ⁊ ſufficiētes: p quos diligēter cura aiaꝝ exerceat᷑. extra de elec. cū ex eo. lib. vj. vel audiūt lectiōes ſciētiaꝝ ꝓhibitarū: vt legales ⁊ hmōi. ¶ Duodecimo cū expēſas q̄s habēt a parētib⁹ vel eccleſijs ſuis expēdūt in tabernis cōuiuijs / ludis / ⁊ alijs ſupfluitatibus: ⁊ ſic vacui reuertūt᷑ ad ſuos: ſine ſnia / cōſciētia / ⁊ pecunia. ꝯtra quos pōt inuehi illud Hiero. Nō hieroſolymis fuiſſe / ſ3 bñ vixiſſe laudabile eſt. xij. q.ij. gl̄ia. ſic nō pariſi⁹ vel bononie ſtuduiſſe: ſ3 diligenter laudem meret᷑. ¶ Decimotertio qꝛ debita ꝯtrahūt: et recedūt de ſtudio aliqñ debitis nō ſolutis: ꝓpter qꝺ excōicant᷑ et nō curāt: ſed abſolui nō poſſunt. de re. iur. peccatū. li. vj.

¶ Reprehenſibilia circa ſtudium ſm Umbertū in expoſitiōe regule beati Aug. §. XII.

dium ſm Umbertū in expoſitiōe regule beati Aug. poſſunt eſſe iſta. ¶ Prio cū quis querit ſcire incōprehēſibilia que nec p rōnes philoſophicas nec p ſcripturas ſacras intelligi clare poſſunt: vt de myſterio trinitatis / vel de ſacramēto euchariſtie / vel de p̄deſtinatiōe / vel ſcientia ſui vel alioꝝ: cōtra illud Ro. xj. c. O altitudo diuitiaꝝ ſapiētie ⁊ ſciētie dei: q̄ᵐ incōprehēſibilia ſunt iudicia ei⁹ ⁊c. ¶ Scd̄o inueſtigādo q̄ ſunt ſupra capacitatē ſuā etſi in ſe intelligibilia vt ſpeculatiua: cū nō ſit hoꝝ capax. cōtra illud Eccli. iij. c. Altiora te ne queſieris. ¶ Tertio addiſcēdo curioſa et ſubtilia ⁊ min⁹ vtilia. cōtra illud Eſa. xlviij. c. Ego dñs docēs te vtilia. ¶ Quarto querēdo ⁊ vacādo nouis inuentionibus dimittēdo determinationē bonorū ⁊ antiquorū. ſm illud apl̄i. ij. Tim. iiij. Erit tēp⁹ cū ſanā doctrinā nō ſuſtinebūt: ſ3 ad ſua deſideria coaceruabūt ſibi magiſtros prurientes aurib⁹. Et a veritate q̄dē auditū auertēt: ad fabulas aūt cōuertent᷑: de quoꝝ numero erāt athenīēſes q̄ ad nichil aliud vacabāt niſi vt aliquid noui diſcerēt vel audirēt. Act. xvij. c. ¶ Quinto in plurib⁹ facultatibus ſtudēdo: mō in phia mō in medicia / mō in theologia / mō in iure ſtudendo: et in nullo ꝓficiūt: ſm illud. ij. Tim. iij. Semp diſcētes / ⁊ nunq̄ᵐ ad veritatis ſciētiam ꝑuenietes. ¶ Sexto nil memorie cōmēdātes: ſed oia curſim legētes et quaſi ſine intellectu: vel ita cōfidentes de ſua memoria: vt nil notēt in ſcriptis. cōtra illud Luc. ij. Maria cōſeruabat oia verba hec: ſc3 dicta de filio / cōferens in corde ſuo: vt poſtea euāgeliſta enarraret qui ſcripture cōmēdarēt. ¶ Septimo nō audiēdo ab alijs cum poſſint: nec cōferēdo cū alijs: nec interrogādo de dubijs: cōtra illud ꝓuer. j. Audiens ſapiēs ſapiētior erit. Et xp̄s inuēt⁹ eſt in medio doctoꝝ audiēs illos ⁊ interrogās illos. Lu. ij. ¶ Octauo nimis applicando mentē ad aliqua intelligēda: ita vt alia dimittat. cōtra illud Eccli. iij. c. Que tibi p̄cepit de⁹ cogita ſp. ¶ Nono debitū finē ſui ſtudij ſibi nō preſtituēdo: puta honorē dei / ſalutē ꝓximi / edificationē ſui: vel ſaltē ex lucro ſuo tpali cōductus ad legendū: vel aduocās / vel medicās: vñ ſe ⁊ familiam ſuſtētet. ¶ Decimo nō exequēdo ⁊ operādo bonū qꝺ cognoſcit: ꝓpter qꝺ dicit᷑ Jac. iiij. Scienti bonū ⁊ non faciēti / peccatū eſt illi.

¶ De ſtatu aduocatorū et ꝓcuratorum. Titulus. vj.

¶ De exercitio aduocatorum et differēti qualitate eorū. Cap. j.

Poſtula a me ⁊ dabo tibi gētes hereditatē tuā / ⁊ poſſeſſionez tuā terminos terre. Pſ. ij. Loquit᷑ hic ꝓpheta ſm expoſitionē ꝓpriā lſalē in pſona patris oipotentis eterni et vniuerſalis iudicis ad filiū ei⁹ incarnatū: q̄ fact⁹ eſt inquātū hō aduocat⁹ noſter. Aduocatus ei ⁊ poſtulator dꝛ: ⁊ aduocare in iure dꝛ poſtulare. Añ. j. Jo. ij. c. dꝛ. Aduocatū habemus apud patrē Jeſum xp̄3. Et apl̄s Ro. viij. Qui etiā interpellat ꝓ nobis. ſ. reis abſoluēdis qñ in cruce dixit Pater ignoſce illis ⁊c. Lu. xxiij. Et exauditus eſt ꝓ ſua reuerentia: vt dicit᷑ ad Heb. v. c. Poſtulauit gētes. i. gētiles dari ſibi in hereditatē. i. p cōuerſionē in ppl̄m ſuū: ⁊ terminos terre in poſſeſſionē. i. eos q̄ habitāt in fine mūdi: vt poſſideant᷑ ab eo p fidē vel iudeos q̄ erunt in fine cōuertēdi. Qꝺ impletū eſt quo ad p̄mū. Añ canit eccl̄ia in pſona xp̄i: Poſtulaui patrē meū ⁊ dedit michi gētes in hereditatē. Moraliter autē pōt adaptari ad aduocatos: quoꝝ officiū eſt poſtulare iudici in cauſis: ſed imitari debēt xp̄m aduocatū iuſtū: q̄ iuſte poſtulās fuit exaudit⁹: cliētulus ſuus. ſ. homo liberat⁹ ⁊ ip̄e exaltatus ⁊ gl̄ioſus. Añ dicit lex q̄ aduocati q̄ glorioſe vocis munere lapſa erigūt / fatigata reparāt: nec minus humano generi ꝓuident q̄ᵐ ſi clypeis ⁊ thoracibus ſeſe patriā pleroſq3 defendāt. Poteſt ergo iudex dicere ei: Poſtula a me ſc3 iuſte aduocando: vt xp̄s: ⁊ ego dabo tibi ⁊c. Ubi tria.

¶ Exercitatio aduocatoꝝ. ibi: Poſtula a me.
¶ Collatio poſtulatorum. ibi: Dabo tibi.
¶ Expreſſatio petēdoꝝ. ibi: Gentes ⁊c.

¶ Quātū ad primū vt dictū §. I.
eſt exercitiū ⁊ officium aduocatorū eſt poſtula
re. Unde dicit Poſtula. ſed tūc iudex debet eū
exaudire ⁊ dare qđ poſtulat: qñ iuſta ⁊ iuſte po
ſtulat. Petitis et nō accipietis: eo ꝙ male pe=
tatis. dicit Jaco. iiij. de quibus malis aduoca
tis dicit Sidonius. Hi ſunt in exaltationibus
harpie / in collocutiōib⁹ ſtatue / in queſtiōibus
beſtie: ad intelligēdū ſaxei: ad iudicādū lignei:
ad ſuccēdendū flammei: ad ignoſcendū ferrei:
ad amicitias pardi: ad facetias vrſi: ad fallēdū
vulpes: ad ſupbiendū tauri: ad cōſumendū mi
notauri: que cauſas moreꝫ adijciūt / impediūt /
ꝑtermiſſi faſtidiūt / admoniti obliuiſcūt / locu=
pletati lites emūt / vendūt interceſſiones / arbi
tros deputant / iudicāda dictāt / dictata cōuel=
lunt / attrahunt ligaturos / ꝓtrahūt audiēdos:
trahūt addictos / retrahunt tranſigētes: quoꝝ
nares ſi afflauerit q̄ſpiā rubiginoſi aura mar=
ſupij cōfeſtim videbit illic ⁊ oculos argi: et ma
nus blatei: ⁊ ſphingū vngues: ⁊ periuria Lao
medontis: et Ulixis argutias: Sinonis falla=
cias: fidem Neſtoris: pietatem Pigmaleonis
adhibet. Hec ille. De aduocatis ergo tria at=
tendenda in poſtulationibus eorum.

¶ Primo ꝙ̄ grauiter eis contingat peccare.
¶ Secūdo ꝙ̄ cōgruiter eos deceat aduocare.
¶ Tertio qualr ⁊ q̄d eos ꝓhibeat poſtulare.

¶ Quantū ad primū ſciēdum ꝙ valde graui=
ter peccat aduocat⁹ ſi male exerceat artē ſuā.
Nā vltra iniuſtitiā mendacia / ⁊ ꝑiuria / ⁊ adu=
lationes / ⁊ detractiōes / ⁊ fraudes / et odia que
in cauſis cōmittit: etiaꝫ alios cōmittere facit:
vt clientulum: ⁊ alios damnificat vt ꝓximū: ⁊
tenetur inde ad ſatiſfactionē. Ubi ſciendū ſm
Tho. ij. ij. q. lxxj. ar. iij. ꝙ aduocatus ſi aſſumit
ſeu defendit cauſam iniuſtaꝫ / peccat grauiter.
Illicitū eſt eñi cooperari ad male faciēdū: ſiue
cōſulendo / ſiue adiuuādo / ſeu qualitercūq; con
ſentiēdo. Rom. j. Digni ſunt morte nō ſolū qui
faciūt: ſed etiā qui cōſentiūt faciētibus. Et te=
netꝫ talis aduocatus ad reſtitutionē damni qđ
contra iuſtitiā altera pars per eius auxiliū in=
currit. Idē Ray. addēs exēpla particularia. ſ.
ꝙ per cauillationē ſuā abſtulit aduerſario iu=
ſtam cauſam: vel ſi ipm grauauit in petēdo di=
lationem ſupfluam: vel allegādo falſum et con
tra cōſcientiam: vel faciēdo poſitionē cauillo=
ſam: vel inſtruēdo falſum teſtem: vel inſtruēdo
clientulū denegando veritatē / et ſimilibus: te=
netur ad intereſſe. Si autē ignorāter iniuſtam
cauſam defendit putās iuſtā eſſe: tūc ſm Tho.
excuſatur ſm modū quo ignorantia poteſt ex=
cuſari. Si ꝟo in principio credebat cauſaꝫ eſſe
iuſtā ⁊ in ꝓceſſu apparet iniuſta: nō debet eam
ꝓdere: vt ſcꝫ alterā partē iuuet vel ſecreta cau
ſe ſue reuelet alteri parti: debꝫ aūt cauſam de=
ſerere: vel eum cuius cauſam agit ad cedendū
inducere: ſeu ad componēdum ſine aduerſarij
damno. Hec Tho. Quādiu autē remanet cau
ſa dubia / bene poteſt aduocat⁹ patrocinari ſm
Guil. Quis eñi in bello dubio non liceat ei qui
non eſt ſubditus bellando alterū iuuare expo=
nendo ſe diſcrimini: non ſic eſt in foro cauſarū.
Ratio diuerſitatis eſt: qꝛ in bello bellātes ni=
tuntur virtutibus nō iure: ſed in foro cauſarū
litigantes nitunꝫ iuribus: et ſub iudice q̄ cau=
ſam examinat. Guil. Item ſi aduocatus amit
tit iuſtam cauſam quā fouet ꝓpter ſuam igno
rantiam: cum ſcꝫ iactabat ſe ſcientē ⁊ non erat
ad ſufficientiā: vltra peccatū tenetur ad ſatiſfa
ctionem leſis. ſm Guil. Si autē amiſit iuſtam
cauſam ꝓpter ſuam negligētiam ⁊ infidelita=
tem ſm Ray. tenetur etiaꝫ ad reſtitutionē ſeu
ſatiſfactioneꝫ damni. Et qꝛ tales rariſſime ſa=
tiſfaciūt: ⁊ peccatū non dimittitur niſi reſtitua
tur ablatū. xiiij. q. vj. ſi res. qꝛ (vt ibi dicitꝫ) pe=
nitētia ſine hmōi non agitur ſed ſimulatꝫ: ideo
ad inferna deſcendūt impenitētes. Uñ in Se=
nece tragedia legitur ꝙ quidaꝫ vidit Neronē
apud inferos ſe balneantē: ⁊ circa eum aurum
feruens miniſtros infundētes. Et cum videret
turbā aduocatorū ad ſe veniētem inquit. Huc
venale genus hominū. O aduocati amici mei
accedite vt mecū in hoc vaſe balneetis: adhuc
ſupereſt locus in eo quē vobis reſeruaui. Et qꝛ
in dilatiōibus ⁊ appellatiōibus indebitis fre=
quēter offendūt: ideo iuſto dei iudicio puniūꝫ.
Unde de quodā iniuſto aduocato legiꝫ: ꝙ cum
infirmareꝫ ad mortē clamabat: Inducias / in=
ducias. ⁊ qꝛ in cauſis ſuperfluas poſtulauerat
ſibi neceſſarias obtinere nō potuit: ſed moriēs
ad inferna deſcēdit. Alius etiaꝫ aduocatus cū
a ſuis admonereꝫ de confeſſione / ⁊ ſuper hmōi
eum ſollicitarētꝫ noluit. ſed ait Ego appello: et
ſic expirauit vadens ad iudicē ſupernū: a quo
appellari nō poteſt. ¶ Quantū ad ſecūdū. ſ. de
debito modo tenēdo p aduocatū. Nota ꝙ debi
tus modus aduocādi q̄ debꝫ ſeruari ſm Ray.
eſt talis: vt ſcꝫ non ꝓducat falſa inſtrumēta vel
falſos teſtes ſeu corruptos: nec mētiaꝫ nec in=
ducat falſas leges aut quaſcunq; ꝓbationes:
nec querat in grauamē partis alterius ſuper=
fluas dilationes et nō neceſſarias. Itē ꝙ fide=
liter quantū iuſtitia ꝑmittit cauſam foueat nil
de cōtingētib⁹ omittēdo. iij. q. vij. §. ſi q̄s. ⁊ iiij.
q. iiij. c. j. ⁊. ij. Itē nō ꝓcaciter vel vociferando:
qꝛ p hec impediꝫ ꝓceſſus. v. q. iiij. c. i loco. Itē
dicit Tho. ij. ij. q. lxxj. ar. iij. ad. iij. ꝙ aduocato
defendēti iuſtā cauſam licitum eſt prudēter oc
cultare ea q̄bus poſſet impediri ꝓceſſus eius:
non autē licet ei vti aliqua falſitate. In cauſa

pauperū tenet aduocat⁹ gratis pſtare pſocini
um:eo caſu ⁊ mō quo tenēt oēs ad opa mie. vt
dicit tho.ij.ij.q.lxxj.ar.iiij. ad pmū. Nullus
eñ ſufficit oib⁹ indigētib⁹ opera mie impēde=
re.nō ergo tenetur quis p mūdū querere indi
gētes vel etiā in futuris indigētijs hominū ꝓ=
uidere:ſed ſufficit ꝙ ſubueniat his qui ſibi oc=
currūt ⁊ in preſenti tēpore. Et in caſu quo non
apparet in promptu quō poſſet ei aliter ſubue
niri: tunc tenetur de eo qȯ poteſt ita etiā ꝙ po
tius magis cōiunctis ꝓuideat ceteris parib⁹
His cōcurrētib⁹ tenetur aduocat⁹ patrocinuū
preſtare ⁊ gratis ſi illi non poſſunt ſoluere:alſ
nō tenet:tamē ſi faciat in iuſta cauſa.ſ. et gra=
tis laudabiliter agit ſi ꝓpter deū faciat. Item
dicit Ant.de but.ſuper.c. Tua nos.de homici
dio.No. ꝙ ſi quis nō eſt perit⁹ ⁊ aſſerit ſe ꝑitū
cōſulendo aliqñ in cauſis ſi aliquem ledit.ſ. ex
malo cōſilio ſuo:credo in foro cōſcientie teneri
ad reſtitutionē dāni: etiā ſi oēm adhibuit dili=
gētiā quā potuit et cōtra cōſciētiā nō fecit dū=
modo in hoc errauit. Itē ſi nō adhibet oēm di
ligētiā quā poteſt: lz ſit perit⁹: vt ſi ex pigritia
nō bene ſtudeat dare ꝯſiliū:eſt obligat⁹ in foro
cōſciētie ſi ex defectu cōſilij ledit aliqs. Dicit
aūt adhibere oēm diligentiā cū adhibet ſuffi=
cientē ⁊ cōgruā diligentiā ſm traditionē artis
illius.hec ille. ¶ Quātū ad tertiū.qui.ſ.ꝓhi=
beātur ab aduocādo. Nota ꝙ aduocati eſſe nō
poſſunt infraſcripte perſone ſm Ray. ¶ Pri
mo quidē heretici ⁊ pagani et excōicati. iiij.q.
j.c.j.⁊ de pe.diſt.j.c.nemo.vbi habet ꝙ peccat
iudex et puniri dꝫ q̄ admittit tales ſciēter. Itē
monachi vel religioſi niſi ꝓ monaſterio ſuo et
de mādato ſui ꝑlati aduocare nō poſſunt. xvj.
q.j.monachi.ij. Itē clericis in ſacris ꝯſtitutis
vel etiā in minorib⁹:ſed bñficiatis eſt ꝓhibita
aduocatio corā iudice ſeculari: niſi in cauſa ꝓ
pria vel eccleſia ſua vel ꝓ cōiūctis vel miſera=
bilib⁹ ꝑſonis.ex̄ de poſtu.c.clerici. Sed an co=
rā eccl'iaſtico iudice poſſint aduocare: ſatis vi
detur ꝙ ſic per dictū capitulū clerici.exceptis
epīs ⁊ ſacerdotib⁹ qb⁹ eſt ſimpliciter interdi=
ctū:niſi in cauſa ꝓpria eccl'ie ſue:vel ꝓ cōiun=
ctis vel miſerabilib⁹ ꝑſonis.di.lxxxviij. Pre=
latū.dūmodo p hoc diuinū officiū nō impedia
tur.arg.di.xcj. Cleric⁹. Itē in illa cauſa in qua
qs eſt iudex vel aſſeſſor in eadē nō pōt eſſe ad=
uocat⁹: q2 duo officia in eadē cauſa ꝓhibētur
exercere.extra de poſtu. Cū ſacerdotis. ⁊.iiij.
q.iiij.c.j.⁊.ij. Itē alie perſone ꝓhibent ab ad=
uocatiōe p canones:vt ſurd⁹:mutus:cecus:fu
rioſus:impubes vſqꝫ.xviij. annū.a ſenatu am=
motus:ſeruus:vir paſſus muliebria ſcilicet cō
tra naturā. Itē dānat⁹ capitali vel calūnia pu
blici iudicij, Item qui operas ſuas locauit vt
pugnaret cū beſtia in arena. Hec oīa.iij.q. vij.
Infamis.§.tria. Et nota ꝙ clericus beneficia=
tus in diuerſis eccleſijs non poteſt preſtare pa
trociniū vni cōtra aliā ſm Ber. Si tñ eſſet pre
lat⁹ in vna illarū poſſet cōtra aliā rōne ꝑlatiōis
Et idē Inno.addēs ꝙ ſi neceſſario officio vtat
poteſt ad ſilitudinē tutoris.ff.de poſtu.l. ꝑtor.
Itē ⁊ ꝓ priori eccl'ia poteſt agere cōtra ſecūdā
ar.ex̄ de iureiur.c. Tua. Qui aūt eſt bñficiat⁹ i
vna eccl'ia et ꝑſtat ꝓ extneis officiū aduocatio
nis vel ꝓcuratiōis cōtra eā dꝫ illo bñficio ſpo=
liari.ex̄ de poſtu.c.cū ſacerdotis. Tenet aūt iu
dex dare qñqꝫ aduocatū vt illis q̄ hñe non pñt
ꝓpter pubertatē vl' ꝓpter potētiā aduerſe par
tis.ff.de offi. ꝓcō. Nec dcq̄. Si aūt iudex hoc
alicui aduocato precipiat ⁊ ille ſine cā deneget
pōt p iudicē ꝑpetuo remoueri ab officio aduo
catiōis.C.e.l. ꝓuidēdū. Debet igit obedire ſi
tñ cōpetēs ſalariū cōſtituat ei ſm ſupradicta.

¶ Quātū ad ſecūdū principa §.II.
le de collatione poſtulatoꝝ ſcꝫ dabo. Notandū
eſt ꝙ dādū eſt iuſto aduocato a deo eternū pre
miū:a cliētulo lucrum.vt.xiiij.q. v. Nō ſane.a
mūdo et iudice honorem et cauſe obtentum.

¶ Quātū ad tertiū princi= §.III.
pale dꝫ de materia poſtulādi:cū dictū eſt.gen
tes ⁊c.q2 cauſa vel eſt circa ꝑſonas.vt in crimi
nibus ſeruitutib⁹ mrīmonijs ⁊ hmōi.vel circa
hereditates ⁊ ſucceſſiōes.vel circa alia q̄ poſſi
dētur:vel circa terminos dñioꝝ ⁊ hmōi. Et qñ
per aduocatū iſta iuſte petūtur debēt dari. Vñ
iuſte d2.poſtula a me ⁊c. Sꝫ poſſet alicui vide=
ri ꝙ ars aduocatiōis ſit illicita: ordinat eñ ad
litigādū i iudicio: ſꝫ xp̄s hoc ꝓhibet di. Mat.
v. Si qs vult tecū in iudicio cōtēdere ⁊ tunicā
tuā tollere:dimitte ei ⁊ palliū:et auferenti tua
ne repetas. Et apl's.j.coꝝ.vj. Secularia iudi=
cia ſi habueritis oīno delictū eſt in vobis:ergo
⁊c. Rñdet Gra.xiiij.q.j.ep̄s.§. his ita reſpōde
tur.ꝙ ꝑfectis nō lꝫ ſtare in iudicio ꝓ lucro ca=
ptādo.i.vt lucrent ex tali exercitio:ſed ꝓ dam
no vitādo. Uel ſic/ ꝓ reb⁹ ꝓprijs non lꝫ: q2 eis
non licet ꝓpria hñe.ſ.in ſingulari:ſed ꝓ rebus
eccl'ie ſeu monaſterij quarū ſunt prelati vel ꝓ=
curatores lꝫ in iudicio ſtare ꝓ paupib⁹. Sed
nota ꝙ ꝑfecti hic appellant habētes ſtatū ꝑfe=
ctiōis.i.religioſi et ꝑlati ⁊ nō eo mō quo gl.ibi
exponit. Et ex hoc ſeqt ꝙ laicis lꝫ i iudicio ſta=
re ⁊ aduocare qui hñe ꝓpriū poſſunt. Clericis
aūt ꝓhibet.vt.j.dicet.niſi ꝓ miſerabilib⁹ ꝑſo=
nis. Dñs autē Hugo cardinalis in poſtil. Ro.
iiij.ſic diſtinguit. Quibuſdā nō ſolū lꝫ ſua repe
tere:ſed etiā expedit corā iudice.ſ. infirmis q̄
qui ꝓni ſunt ad odiū et ad vindicandum ſe de
ꝓximo:vnde melius eſt ꝙ corā iudice repetāt

Quibuſdā aūt licet ſʒ nō expedit: vt prelatis ⁊ predicatoribꝰ ne fructꝰ p̄dicationis īpediatᷣ. j. Cor. x. Oīa michi licēt: ſʒ nō oīa expediūt. Quibuſdā alijs nec licet nec expedit. ſ. clauſtralibꝰ vt p ſeipſos repetāt: ſʒ p amicos poſſunt. Et ad autoritatē xp̄i. ſi quis vult ⁊c. rñdetᷣ p gl. ibidem quā tñ declarat. infirmis lʒ ſua repetere: nō tñ cōtēdere. i. cū cōtētiōe repetere. ſ. cū odio ⁊ ſcādalo ꝓximi. Nota ergo ꝙ nō tenetᷣ quis dare ſua vel ceſſare a repetitiōe debiti: niſi hec duo ſciat et ꝙ ille mortalr̄ ſcādalizabitᷣ ſi repetit debitū ſuū: vel ſi nō dat ſua: ⁊ ꝙ ille reuocabitᷣ a morte li ſi non repetat vel ſi dat ei ſua. Hec Hug. De hoc etiā vide. ē. in. ij. pte. Guil. vo dicit ꝙ ſi ſtatus pſone nō eſt in tuto puta qꝛ indiget illa re ꝗ ſibi petitᷣ ſeu quā ipſe iuſte repetit a debitore ita ꝙ ea carēs incidit in periculū impatiētie ⁊ murmuratiōis cōtra deum ipſe vel familia ſua tūc nō tenetᷣ dare vł a repetitiōe ceſſare rei ſue quātūcūqȝ debitor ſcādalizetᷣ: qꝛ tenetᷣ magis ſibi ⁊ ſuis ꝓuidere ꝙ̄ alijs. Si aūt poteſt abſqȝ periculo tali illa re carere: tūc ad vitādū ſcādalū ꝓximi dʒ dare vel a repetitione ceſſare. ſi tñ credat illū bñ vſurū. alr̄s nō. Guilhelmꝰ. Apl's autē in autoritate inducta reprehēdit iudicia nō ſimplr̄: ſed fraudulenta et iniuſta: vel ꝗ fiebant apud infideles: quod prohibetur.

¶ De his ꝗ pertinēt ad debitū modū aduocādi / ⁊ ſalarijs eoꝝ / ⁊ vitijs pluribꝰ. Cap. ij.

Aduocatus accedens corā iudice ad aduocādū (vt dicit Guil. in ſpec. li. j. c. de aduocatis) debet habere veſtes talares et ſuo officio congruentes. de pe. di. j. nemo. Vñ verſus. Vir bñ veſtitꝰ / ꝓ veſtibꝰ eſſe peritus Creditᷣ a mille: Quis idiota ſit ille. Si careat veſte nec ſit veſtitus honeſte. Nullius eſt laudis quis ſciat oē quod audis. Vñ legitᷣ de demoſthene eloquentiſſimo oratore: ꝙ in principio exercitū ſui miniſterij ſcʒ aduocādi ⁊ perorādi vſus eſt veſtibꝰ multū precioſis. ſed poſtꝙ̄ diuulgata eſt fama eiꝰ ſciētie ⁊ eloquētie: vſus eſt veſtibꝰ cōmunioribus. ⁊ interrogatꝰ de cauſa: cū ſm iudiciū cōmune videbatᷣ ꝙ precioſioribꝰ tūc indui debuerit: eo ꝙ eſſet magis in opiniōe ⁊ honore hoīm et opulētior. Rñdit ꝙ neceſſariū ſibi fuerat in principio cū eſſet ignotꝰ ꝓcurare ſibi ad acquiſitionē fame ⁊ opinionis ſui officij ex precioſitate veſtiū: qꝛ ſic cōmuniter hoīes eſtimant de ſufficientia taliū ſm qualitatem veſtiū. Sed ex quo iā erat nota oībꝰ facundia et peritia eius nō oportebat ammodo ex veſtibꝰ eā ſibi cōquirere. Debent ergo aduocati ad cōſpectū iudicis accedere in habitu ornato competenter nō tamen pōpoſe. Unde ⁊ Mat. xj. dicit chriſtꝰ. Ecce qui mollibus veſtiūtur. i. precioſis, in domibus regum ſunt. vbi ſcʒ ſunt iudices ⁊ aduocati. licet eñi ex ornatu veſtis nō ſit quis iuſticiā habiturꝰ. vt. xxx. diſt. ſi quis virorū. ⁊ veſtis humilis et non ornatus laudetᷣ. diſt. xlj. parſimoniā. tamē ſicut nec exquiſite delitie: ita nec affectate ſordes laudē pariūt ait Hiero. qđ ad veſtes extēditᷣ. di. e. §. j. De meo ergo cōſilio inquit idē Guil. veſtē gerat ſue ꝓfeſſioni cōueniē: tm̄ nō diuerſi coloris aut diuiſe: nō nimia breuitate: aut longitudine notanda vt faciat caudam: nō ex certis texturis variatā vel varijs coloribus ornatā: non diſſutā ⁊ laceratā. di. xlj. parſimoniā. ſed regionis morē ſeruet. di. xlj. quiſquis. vt cū fuerint in italia pallijs affibulatis vtantur: cū vltra mōtes cappis manicatis: vel pallijs diffibulatis: ſed in alio ornatu ſe honeſte gerāt vt in ſotularibus: frenis: ſellis: pectoralibus: calcaribus: fibulis: corrigijs et alijs huiuſmodi. volentē aūt ex humilitate vel corporis neceſſitate humilē habitum deferre / nō contemno. vt diſt. xxx. ſi quis virorum.

¶ Aduocatus qualiter debet §. I.

ſe habere ad cliētulū ſuū. Et ſi cliētulꝰ ille cuiꝰ cauſaʒ ſuſcipit defendēdā. dicit Guilˡ. in ſpeculo vbi. ē. ꝙ dʒ primo ſic alloqͥ clientulū ſuū aduocatꝰ. Chariſſime: tres ſunt perſone quibus oīmoda veritas eſt aperiēda. et nil eis celādū: cōfeſſor. ſ. quo ad pctā cōmiſſa: medicꝰ quo ad infirmitates ⁊ dolores ſuos: et aduocatꝰ quo ad ea ꝗ pertinēt ad cauſam de qua petit auxiliū ⁊ cōſiliū defenſionis. Dicas ergo michi oīmodā veritatē negocij. Exinde da michi ſcriptuʒ: vt cōgruū poſſim tibi dare cōſiliū ſeu reſponſum. Expedit eñi aduocato habere ſcripturā ſuper narratiōe facti: quā cliētulꝰ ꝓponat ꝓpter periculū piurij: cū hodie habeat iurare: vt ſine rubore ⁊ verecūdia poſſit eā aliter inuenitᷣ eā deſerere: ad qđ ex forma iuramenti qđ p̄ſtat hodie in merito cauſe tenetᷣ: vt poſſit euadere penā multiplicē: de qua habes de poſtu. c. ꝓperādū. lib. vj. tū etiā qꝛ talis ſcriptura poterit ſibi aliqñ ꝓdeſſe. Sene. Cuiuſcūqȝ facti cauſaʒ require. ⁊ cū initia inueneris: exitꝰ cogitabis. Facto intellecto ſi ſit actor quērat de ꝓbationibus quales habet. Nā ꝗ accuſare vel agere vult ꝓbatiōes dʒ habere paratas. vi. q. ij. accuſator. Si aūt eas nō habeat nō multū ſibi expedit ius hr̄e: ex quo deficit ei probatio. ij. q. vij. plerūqȝ. Nā et ꝓbatiōe ceſſante interdū vindicte ratio cōqͥeſcit. xxxij. q. v. c. xp̄iana religio. Si aūt ꝓbatiōes nō opʒ eū hr̄e ⁊ fctm̄ eſt liqͥdū dicat ei. age ſecure. C. de teſti. l. j. Sʒ ſi reus ſit / quērat ſi quas habet defenſiones ⁊ ꝓbatiōes. Nā oportet eū habere ꝓbatiōes paratas ad ſuas exceptiones probandas, ff, de ꝓbati, ⁊ preſumpti.

Nota de demoſthene.

l.in exceptiōib⁹.ꝙ ſi hȝ dicat ei:Secure te de‑fende.Uerū ſi viderit factū inefficax vel ꝑpter ſe/vel ꝑpter ꝓbationis defectū: dicat ei.Amice noli inanibus ſumptibus te vexare:nec defendi debet qḋ ratione inniti nō pōt. di.lxviij. cor epi. Nec debet quis malā cauſaȝ ſeu deſperatam fouere vel ſuis allegationibus colorare C.de iudi.l.rē nō nouā. Sepe tñ aduocati hoc non faciūt ſed dicūt: frater qꝛ litis euentus dubius eſt aliqñ litigantes obtinent ex induſtria vel aſtutia/vel gratia/vel fraude/vel ignorantia partis aduerſe. extra de fide inſtru.inter. Hoc tñ pernicioſum eſt quo ad animā ⁊ etiam quo ad famā. Preterea habito negocio in ſcripturis:qꝛ memoria labilis eſt: ſi heſitaret aduocatus vel iuriſcōſultus a quo querit̃ ſeu dubitet de iuſtitia cauſe non erubeſcat dicere: volo mecū et cū peritis et cū libris deliberare: qꝛ vt dicit̃ di.l.ponderet: nos tēpore indigemus vt maturi⁹ quid agamus. Et Salomō. Om̄ia fac cū cōſilio:et auditioni ſapientū vacādū eſt. extra de preſump.c.ex ſtudijs. Et reprehendit̃ qui conſilia ſapientū nō ſuſcipit. di.lxxxiiij.c.j. Utili⁹ eſt em̄ in occulto deliberare ꝙ̄ in publico ſuccūbere. In tēpore aūt hui⁹ deliberationis ſepe ſecū tractet ⁊ deliberet ⁊ inſpiciat diligēter inſtrumēta et iura ad queſtionē faciētia: ꝙ ſi ꝑ ſe nequeat inſtrui cōſulat peritiores: qꝛ qḋ a pluribus querit̃ facilius inuenit̃. diſt.xx. de libellis: et qꝛ ſepe reuelat̃ minori qḋ maior ignorat. di.xcv.eſto. Et veritas ſepius exagitata magis ſplendeſcit in lucē. xxxv.q.ix.graue. Porro ſi aduocato viſum fuerit ꝙ debeat clientulus litigare/primo cōueniat de ſalario cū eo ei dando: ⁊ de meo cōſilio iungat aliū aduocatū:qꝛ meli⁹ eſt duos eſſe ſimul ꝙ̄ vnū ⁊c. Eccleſiaſtici. Integrum eſt em̄ patrocinīū qḋ plurimorū ſenſibus approbat̃. extra de offi.dele.c.prudētiā. hoc tñ ſi qualitas vel difficultas cauſe hoc exigat:non em̄ debet cū inducere ad expenſas ſuperfluas qñ non eſt neceſſariū vel non poteſt clientulus. Caueat aūt aduocatus ne cliētulo victoriā repromat: ſicut faciūt medici ſuperbi ſanitatē infirmis pollicitātes. Dubius eſt em̄ litis euentus:nec victoria in eo eſt:ſed in iudice. ij.q.iij.§.notandū. Neqꝫ ſemꝑ laborē ſequit̃ effectus. extra de renūcia.c.niſi cū pridē. qꝛ et ſepe viciū eſt materie nō artificis. ff.ad.l.aquil. l.ſi ſeruus.§.ſi calicē. nec debet certū aſſerere vbi certus eſſe non pōt. extra de preſcrip.c.cuȝ cōtingat. Caueat etiā ne partē ſuam que eius fidei ſe ſuppoſuit:vl̃ ſecreta cauſe ſue quoquo modo ꝓdat vel reuelet:ſed ſm pactū inter eos initū clientulū defendat. Sed querit̃ Nūquid poſtꝙ̄ aliquis denudauit ſecreta cauſe ſue alicui aduocato vel iuriſcōſulto:ille aduocat⁹ eſſe poſſit contra eū in eadē cauſa:puta ab alia parte requiſitus? Reſpondet̃ ꝙ ſic:⁊ hoc dicit obtinuiſſe argumētū. xiiij.q.j.§.qꝛ ergo. alioquin nulli eſſet conſiliū dandū. Sed nec hoc ſufficeret ad iudicē remouendū: vt no. extra de teſti. c.dilecto. Sepe em̄ vidi peti conſiliū ab aliquibus nō vt acceptaret̃/ſed vt alteri parti poſtea cōſulere erubeſcerent. Si autē fui aduocatus tu⁹ in cauſa illa nō iam finita in aliqua parte fui cōtra te non ero: alioquin crimen preuaricationis incurrerē. ij.q.iij.§.notandū. Sed ꝗd ſi dedi tibi fidē ꝙ eſſem tuus aduocatus in aliqua cauſa ⁊ fui:et lata eſt ſentētia a qua appellatum eſt:nūquid in illa cauſa appellatiōis cōtra te aduocatus eſſe potero? Et hoc ſepe fit in curia: qꝛ aduocatus etiā qnōdam fiſci pōt eſſe aduocatus contra fiſcū in aliqua cauſa in qua non preſtitit ei patrociniū. C.de aduo.fiſ.l.ij. Preterea cauſa appellationis eſt alia cauſa a cauſa principali. Honeſtius tñ eſt abſtinere:tū qꝛ cauſa appellatiōis eſt eadē ſm quoſdā: vel ſaltē eſt eius ſequela:tū qꝛ ſecreta cauſe nouit. Uñ in hac inſtantia multū ledere poterit queȝ in priori defendit: tum qꝛ oportebit eū aſſerere qḋ pri⁹ negauit vel ecōtra:qḋ eſſe nō debet.

¶ Aduocatus quō ſe debeat §.II.

habere ad aduocatū cōtrarie partis: et ad ſocios qñ ſunt plures aduocati ex parte ſui cliētuli. Et primo quidē nichil cōtra aduocatū alterius partis cōferat:ſed euȝ benigne tractet: niſi alter ad aliqua inhoneſta prorūpat. Et cū eius dictis reſpōdere habebit:eum cōmendet ſuፍficialiter ⁊ non nimis. iuxta illud Senece. Laudato parce vitupato parcius: qꝛ forte ante finem litis cōtinget ꝙ ipſum reprehēdere laborabit:⁊ ſic eſſet tanꝙ̄ ſibi contrarius a iudiciorū limine repellendus. extra de appella.ca. ſollicitudinē. Commēdet ergo eum per verba duplicia.ſ.habentia diuerſos ſenſus. Vbi gr̃a. Opera laudant artificem:vel ſciētia veſtra nota eſt ⁊ cōmendatione non indiget: qꝛ ſeipſam oſtendit. Poterit etiā ſi velit eum reprehēdere ſub quedā honeſto colore ſi velit eū cōmendare:non de aduocatione cōmendet/ſed de doctrina legum ⁊ experientia rerū. Caueat tñ vt nō ꝓbris/ſed legibus certet cum eo:nec ei vel parti dicat contumeliā: ſiue palam vocādo eū ruffianum ſeu preuaricatorē: vel ſubdole dicēdo Ego non ſum fur. q.di. tu es talis:alioquin diminutionē fame patit̃/ ⁊ a limine iudiciorū excluderet̃. v.q.iiij.in loco. Si vero alter falſitatem vel aliam turpē notā imponit/ſecure dicat Tu mentiris:modeſtius diceret hoc nō eſt verum. Nam et xp̄s cum diceret̃ ei Demoniū habes:dicēti reſpōdit Ego demoniū nō habeo

Prouer.xij.

ſed honorifico patrē meū: tacēdo ei videt̄ aſſen
tire: ſꝫ nimis crudelis eſt. ait Aug. q̄ famā ſuā
negligit. xij. q. j. nolo. Sꝫ ſi turpia nō imponat
v̄bis vtat̄ tēpatis dicēdo: Salua pace veſtra/
vel reuerētia/ vl' honore veſtro. xxvj. di. deinde.
Itē ſi ali⁹ aduocatus te patiēter audierit/ ꝛ tu
patiēter audias eū: ſi te loquente ſtrepitū feces=
rit vel ſuſurrauerit/ ꝛ tu ꝯtra eū ſtrepitū facias
Teren= ꝛ ſuſurres: ꝛ ſic ars deludit̄ arte. ſm illud Qui
tius. dicit qđ vult: audiet qđ nō vult. xiij. q. j. §. q2 §.
Et Sen. Ab alio expecta quod tu alij feceris.
Cautus tñ exiſtas vt diligēter quecunqꝫ alter
dixerit notes ꝛ retineas. Nā ſi plura effundat
vix erit quin aliqđ irreprehēſibile cōferat. vñ
Sen. Quotidiana fornax lingua nr̄a. Et ſic ex
ore ſuo poteris eū redarguere: cū ſemel emiſ=
Hora= ſum volet irreuocabile v̄bū. di. xliij. c. diſpenſa
tius. tio eſt nobis. Et ſic adhibet̄ fides dicto ſuo cō=
tra eū. extra de pba. c. p tuas. ſicqꝫ ſibi pōt di=
ci: lex quā inducis p te p nobis cōtra te eſt: et
dicas qual'r et in quo. Uideat tñ ne ſagitta Io
nathe retrorſum abiēs in caſu ſi'i repercutiat
eundē. ¶ Ex premiſſis pꝫ q̄ diſcrete facit ad=
uocatus q̄ in ſui dicti initio ꝓteſtat̄ q̄ intēdit
ꝓponere id qđ ſit ſuo cliētulo vtile: nec ſibi p̄iu
dicet ſi quid errore vel incuria cōtra eū infun=
det. Sꝫ ꝛ pncipalis pſona caute agit q̄ cū in=
ſtrumēto publico dicit q̄ q̄cūqꝫ vtilia ſibi aduo
catus dixerit/ rata habebit: ꝛ ea vult valere q̄ſi
a ſe ꝓlata: inutilia v̄o reſpuit ꝛ inhibet: vl' al's
in ꝓcuratiōe dicit̄. C. de ꝓcur. l. marit⁹. nec ve
recundet̄ aduocatus taliter ꝓteſtari: q2 aliq̄n
bonus dormitat Homerus. Deferat quoqꝫ al=
teri⁹ partis aduocato cū quo ſaluo iure ſuo po
terit ſedere ſalutato ꝛ honorē quē ſibi cupit al
teri impēdat. ij. q. vj. q̄ ſcit. Uerū ſi aduocatus
videat̄ te in allegatiōibus ſupare: vel tibi defi
ciat ius vel ratio. Exēplū quibus modis quis
argumētari pōt: vt extra de iudi. c. nouit. tunc
ne videaris rñſiōis penuria declinare certamē
prudēter eū eludas te ad aliā materiā tranſfe
rēdo: vt docet Orig. in ſiñ. di. xliij. in mādatis.
Potes etiā ſi ille ſit melācholicus aliqua in=
directe vl' curialiter dicere p q̄ moueat̄ ad irā:
tūc eni nō ſic bene ordinare poterit ſuū ſermo=
nē: q2 impedit ira animū ꝛc. Iſtud tñ vltimo di
ctū non videt̄ licitū: niſi forte eſſet cert⁹ de iure
ſuo q̄ al's ſua ſciētia ꝛ cauillatiōib⁹ velit offu=
ſcare. Semp tñ aduocat⁹ vtriuſqꝫ ptis caueat
a mēdacio: et mlto magis a piurijs: nec ad iſtā
inducat clientulos ſuos: al's grauiter peccat.
¶ Porro et ſue parti aduocatus morē gerat:
ꝛ ſi plures fuerint ſimul cōueniāt: ꝛ ſimul deli=
berent ſup quolibet dubio qs eoꝝ ꝛ q̄ ꝓponet.
Ex hoc eni veritas meli⁹ inquirit̄/ et cauſa ſa=
lubrius dirigit̄: et aduerſarij terrent̄: iuniores

tñ primo ꝓponant et maiores vltimo: vt eoꝝ
ſpecioſas ꝛ efficaces rationes et allegationes
melius iudex memorie cōmēdet. de cōſe. di. ij.
liquido. Et (vt docet Tullius) validiora argu=
mēta ſunt reſeruāda in fine. Peritiores eni vl
timo ſurgētes melius defendēt ꝓpoſita: ꝛ ple
nius rñdebunt obiectis. Alij tñ dixerūt q̄ vbi
plures ſunt aduocati vni⁹ partis: vel vbi ſunt
plures ſapiētes cōuenientes ꝓ aliquo conſilio
dando: antiquior prius dicet: ad qđ facit dictū
Eccli. xxxij. di. Loquere maior natu: decet eni
te. ar. lxj. diſt. ſtatuimus. Et hoc niſi forte adeo
ſit in euidēti maior ſcientia in minori q̄ nulla
poſſit de hoc heſitatio oriri. diſt. lxj. miramur.
vel niſi minor etiā minoris ſciētie ratiōe digni
tatis debeat p̄dicere. ff. arb. fur. ceſa. l. j. ſed ſi
ſint eiuſdē ſciētie et etatis p̄fert̄ qui hꝫ plures
filios. Ego tñ credo (vt p̄dixi) ſcꝫ q̄ iuniores ꝛ
minus docti ſint priores in loquēdo ꝛ doctio=
res ſequant̄: vt pꝫ in caſtroꝝ acie ordinata vbi
maiores ꝛ fortiores ad cuſtodiā exercit⁹ ſubſe
quūt̄: vt pꝫ in ordine ꝓceſſiōis eccl'ie. Caueāt
aūt ne abinuicē diſſentiāt. Nā oīs gēs ꝛ ſciētia
in ſe diuiſa deſolabit̄. xxv. q. ij. ſi ea. iuxta illud
p̄s. cvj. Effuſa eſt cōtētio ſup principes/ et erra
re fecit eos in inuio ꝛ nō in via. Sꝫ ſi q̄s impit⁹
et ꝓcax fuerit inter eos/ alij dicāt cliētulo q̄ ei
ſilētiū iponat: q2 qđ ſapiēs agit fatu⁹ deſtruit:
nec eſt arādū in boue ꝛ aſino. xvj. q. vij. i noua.

¶ Aduocatus qualiter ſe de= §. III.
beat habere ad iudicē cum eū primo alloquit̄.
Dicit Guil. in ſpe. vbi. ſ. q̄ in eius cōſpectu ve
niēs eū reuerēter ſalutet. Si iudex eſt ep̄s vel
rex vel comes: vt ſcꝫ depoſito capitio: vt geni=
bus flexis: vel capite inclinato: vel alio ſigno
humilitatē oſtēdat. Humani eni moris eſt illū
vereri cui⁹ iudicio ꝛ voluntate nunc erigit̄ nūc
deprimit̄. xvj. q. ij. viſis. Si vero eſt archidiaco
nus vel p̄poſitus vel miles reuerēter inclinet:
et cōſuetudo regionis in hoc ſeruetur. vt. ff. de
offi. cōſul. l. officiū conſul. non aūt iuxta iudicē
ſedētē ꝓ tribunali ſedeat: vt ſit delectus inter
eos. xvij. di. §. illud. Item in ſtādo nō ſit garru=
lus/ loquax/ ſeu ꝓcax. Et lꝫ de⁹ diſſipet oſſa eo=
rū q̄ hoib⁹ placēt: vt dicit pſal. p̄s. lij. Loquat̄
tñ que credit iudici cōplacere: caute tñ. Nā ſe=
pe diſplicet imprudēs q̄n placere ſtudet: q̄ſi iu Ouidi⁹
dicem motū ira viderit/ non rñdeat ſibi. iuxta in de re
illud Dū furor in curſu eſt currēti cede furori. medio.
Et ſi in facto alieno quo iure tractet̄ ibi et ſcit
canonē vel legē determinātē illā queſtionē vel
bonū rat'ē dicat audacter: niſi partē timeat of=
fendere. Nam ex hoc iudex magis credit ei in
ꝓpo dicto eius ſi viderit eū pitū in aliena. Si
vero ſit nota pſona iudici taceat: ꝛ forte iudex

vocabit eū ad cōſiliū ſuū ſm̄ morē lōbardorū: ⁊
lucrabit̄ ſalariū: q2 non poteſt ꝓponere ꝓ vna
parte q̄n aliā ꝓuocet. Unde tutꝰ eſt neutrā iu
uare q̄ alterā offendere. vt ði. xiiij. q. v. deniq̄
Itē non rideat corā iudice ſine cauſa: q2 riſus
abūdat in ore ſtultoꝝ: ſ3 geſtus habeat ſapien-
tis. Itē humiliter audiat loquētē iudicē et di-
cta eiꝰ laudibꝰ extollat: ab adulationibꝰ tamē
caueat: q2 nō eſt hmōi ꝯſiliū aic tutū nimis ho
minē laudare. vt ði. xxv. di. §. alˀs ea. Cū aūt tē
pus loquēdi aduenerit: q2 oīa tp̄s habēt: tunc
ſurgat: q2 ſtare non ſedere debet cū orat: ⁊ cum Eccle. iij.
debita grauitate et curialitate ſtet nō indiſcre
te vel arrogāter. Actꝰ quoq̄ eiꝰ ſit tardꝰ ⁊ gra
uis nō p̄ceps vel celer: vt ſic veterē ⁊ bene fun-
datā videat̄ habere peritiā. Precipue aūt cir
ca tria exhibeat ſe maturū: vt ſic ex īgenio ſuā
augeat ſapiētiā. vz in vultu: in geſtu: ⁊ in voce
In vultu vz vt habeat vultū affabilē ⁊ iocūdū
et benignū iudici ac ſtantibꝰ oſtēdat abſq̄ riſu
tamē indiſcreto. In geſtu: vt caput vel pedes
nō ducat indebite: ſed cūcta mēbra debita ma
turitate regat. In voce vt eā plꝰ debito nō de-
primat vel exaltet: ſed in cūctis mediū ſeruet.
Nō ſit vagus oculis aut effrenis lingua aut pe
tulantia. Deinde poſt paululā morā incipiat a
iudice et aſtātibꝰ benignā audientiā poſtulan
do: iudiciſq̄ beniuolētiā captet eū cōmēdādo:
et dulci ſermone ad eū loquēdo. Uerbū ei dul-
ce mltiplicat amicos. Eccli. vj. ⁊ Sen. Cor ho
minis nobile cōtra potētiā recalcitrās potius
vult duci q̄ trahi. Poteſt aūt eū cōmēdare vel
de recta fide quo nil magis in principe ſplēdet
vel de moribꝰ ⁊ ſumma ꝓbitate: vel de honeſta
te et caſtitate q̄ ſola eſt poſſibilis aīas deo pre
ſentare. in aut̄. de lenonibꝰ. vel de dei timore ⁊
reuerētia: vel de māſuetudine et clementia: de
humilitate vel de ſapia ⁊ prudētia ſeu patiētia
vel iuſticia ⁊ eq̄tate. In hoc tñ caueat ne oēs
ꝟtutes vni attribuat: ſed eā vel eas quas ſibi
nouerit tribuēdas. A mendaciis abſtineat: ne
vt vulpes decorē corui ⁊ dulcedinē vocis cōmē
dās exiſtimet ſibi deriſorie dictū: ⁊ ſic ꝓuocet̄
ad indignationē. Inſup abſtineat ab oī ꝟbo
quo iudex poſſit iniuriam ad animū reuocare:
vel quo poſſet offendi. Res eñ ꝑiculoſa eſt liti
gare ſub iudice offenſo. Caueat etiā ne ꝓ ali-
quo videat̄ velle eiꝰ iudiciū declinare: niſi cau
ſam ꝓponat ſufficientē: ex hoc eñ ſibi ꝯſtituet
iudicē aduerſariū. Nec appellet ſine cauſa ſuf
ficiēti ⁊ euidēti: q2 eſt iudicē ꝓuocaſſe eiꝰ ſentē
tiā nō ſeruaſſe: vel iudiciū declinaſſe. q̄ ſi eū ſic
prouocau: t nec plene de eo cōfidat. Abſtineat
etiā aduocatꝰ ab his defectibꝰ q̄ repiūt̄ in q̄-
buſdā oratoribꝰ: dū ꝓponit ſeu loq̄t̄ corā iudi
ce. Quidā eñ cū quodā faſtu ſeu ſupſtitiōe ad
loquēdū geſtꝰ dānabiles pretēdētes abſtergūt
faciē: crines poſt aures reformant: nares cre-
bro purgāt ⁊ guttur: ſpeculanturq̄ manꝰ. Ali
ꝟo nūc oculū trās celū eleuāt: nūc caput remit
tūt: nūc crebra ſuſpiria emittūt: nūc frontē ru-
gāt: nūc labia cōprimūt: nūc ſupcilia obducūt:
manꝰ maxillis affigūt: et alia mirāda ſe medi-
tari ac grādia cōcipere ingenio multiplici ſi-
mulātes. Nōnulli quoq̄ tute iter ꝓcellas elo
quētie nauigātes periclitant̄ in portu: robuſte
enim inter vitia eloquij decurrētes priuſq̄ ad
cōcluſiōis metā puenerint: deficiūt imprudē
ter: cōtra quos eſt de pe. diſt. ij. multi. Econtra
quoſdā robur inter loquēdū arripit: ⁊ tremula
voce loquūtur: quoꝝ tñ timidū initiū finis ro-
buſtꝰ exornat. ꝓ q̄bus facit illō. Flebile prin- Ouidiꝰ
cipiū melior fortuna ſequet̄. Sunt etiā q̄dā q̄
ſolū vocis magnitudine cōfidētes fulminār et
vociferant proponētes: ꝯtra quos eſt. v. q. iiij.
in loco: ibi mitiſſima. Modꝰ igit̄ vbiq̄ ſeruan-
dus eſt iuxta illō Horatij li. j. ſermonū. Eſt mo
dus in rebꝰ ſunt certi deniq̄ fines. Quos vl-
tra citraq̄ nequit cōſiſtere rectū. In ꝓnuncia-
tione itaq̄ debet exercere vocis et ſpiritꝰ mo-
deramē: corporis et lingue motus: vt verba nō
ſint inflata vel elata: vel in faucibꝰ frendentia:
nec vocis immanitate reſonātia: nō aſpera frē
dentibꝰ vel inhiātibꝰ labijs ꝓlata: ſed preſſim
equaliter ⁊ leniter ⁊ clare ꝓnūciata: nec ꝓ oſtē
tationis cauſa frangatur oratio. Uerū ꝓ locis
cauſis ⁊ rebus tēporibꝰ diſpenſanda eſt. Nam
aliqua ſimplicitate narranda ſunt: alia autori
tate ſuadenda: alia cū indignatione depromen
da. alia miſeratione flectenda: vt ſic vox et ora
tio ſemper conueniant ſue cauſe. Recta quoq̄
ſit facies: nec labia detorqueātur. nec immo-
deratꝰ hiatꝰ. nec ſupinꝰ vultꝰ. nec eiecti in ter
ra oculi. nec inclinata ceruice. nec eleuata aut
depreſſa ſupcilia / labiaq̄ lābere vel mordere
deforme eſt. Itē grandia grāditer proferenda
ſunt: parua ſubtiliter. mediocria tēperate: ⁊ cū
de deo vel hoim ſalute referimꝰ plus magnifi-
centie et fulgoris eſt exhibendum. In ſumma
tamen notandum q̄ hec ſunt que audaciā tri-
buunt perorandi. videlicet ſcientia. potentia.
eloquentia. libertas. gaudium. fauor. et beni-
gnus auditus. et his contraria contrariū ope
rantur effectum.

De ſalarijs aduocatorū §. IIII.

Nota primo qō ait Aug. q̄ licet aduocato
vēdere ſuū p̄ocinium ⁊ iuriſcōſulto iuſtū cōſiliū
xiiij. q. v. nō ſane. Qō videt̄ intelligēdū q̄n cre
dit iuſtā eſſe cauſam quā defendit: vel ſaltē du
bitat nō eſſe iniuſtā: ⁊ ſi vt lucret̄ clientulo dicit
iuſtā eſſe: nil debet habere: ⁊ ſic acceptū debet

reſtituere. Pro iuſto em̄ patrocinio licet acci-
pere ſalariū: q2 nemo de ſuo cogit̄ bñficiū face
re. x. q. ij. c. p̄carte. j. nec ſuis ſtipēdiis q̄s debet
militare. j. Cor. ix. Nec hoc eſt vēdere ſciam ſ3
laborem ſuū ſeu locare op̱as ſuas ⁊ premiū po
ſtulare. xij. q. ij. c. Eccl̄iaſticis. Et q̄uis quidā
dicant ꝙ cū hoc facit aduocatus ſeu iuriſcōſul
tus abſq3 labore et reuolutione librorum puta q2
habet in promptu materiā vel de propinquo vi
dit: nō poteſt tūc accipere: tñ Guil. in ſpeculo ⁊
Hoſti. tenent cōtrariū. ſc3 ꝙ poteſt accipere: q2
ſi nō laborauit tunc: laborauit in preterito. alſ
deterioris cōditiōis eſſet magis peritus q̄ mi
nus. Id aūt certū eſt ꝙ nō licet paciſci de certa
parte ſeu quota litis: puta de decima: vel q̄n-
quageſima vel centeſima. qđ ſi fecerit eſt ei in-
terdicēdus forus. ⁊ a cōmunione aliorum aduo-
catorum eſt remouend⁹. i. ab actione aduocandi.
vt. C. de poſtu. l. ſi qui. ⁊. iij. q. vij. ifamis. §. tria
De quāta aūt licet puta q̄nq3 florenorum. x. xx. ⁊
hmōi: dūmodo nō trāſgrediat̄ legitimū modū
ſc3 ſummā cētum aureorū: quātacūq3 ſit cauſa
etiā de vno regno. In minorib⁹ autē cauſis ꝓ
aduocati facūdia / cauſe qualitate ⁊ fori cōſue-
tudine accipiet. Et nōie palmarij poteſt etiam
aliq̄d ſtipulari. puta ſi habuerit victoriā cauſe
ꝓmittit dare aduocato tm̄ preter ſalariū. In-
cludit̄ aūt illđ palmariū ſub numero predicto
ſc3. c. aureorum quē nō debet excedere. Et ſi certa
quantitas ſeu certū q̄d ꝓmiſſum eſt illđ debet
dari. ſi nil certum pactū eſt: nec etiā ſtipulatio
preceſſit: tūc iudicis officiū eſt implorādum: ſi
clientulus nollet dare cōueniens ſalariū: vt ꝓ
modo facūdie et negocij qualitate ⁊ fori cōſue
tudine cōſtituat̄ ſeu reddat̄ ei ſalariū. ¶ De-
bet ſm Guil. cōuentio de ſalario in initio litis
vel ea finita fieri. pēdēte em̄ lite ꝓmiſſio facta
non tenet. C. de poſtu. l. quiſquis. §. p̄terea. Si
ergo aduocat⁹ vel medic⁹ i initio litis vel mor
bi de certo ſalario cōuenit totius litis vel mor
bi: alia cōuētio poſtea facta non tenet. ſecus ſi
nō cōuenit de toto: licet receperit ſalariū ꝓ cō
ſilio vnius diei qđ dicit ſm Inno. extra de po
ſtu. c. j. ¶ Qñ aūt ſit ſoluēdū ſalariū aduoca-
tis: vtrū in pricipio litis vel i fine. Dicit Guil.
in ſpeculo aliquos dicere ꝙ in principio: alios
in fine eſſe dandū. Ego ait Guil. dico conſuetu
dinē ſpectandam. de pe. di. j. nemo vel in foro.
Si cōſuetudo ibi de hoc nō eſt: ſtatuat aduoca
tus diē in qua vel infra quā ei ſoluat̄. puta in
initio ſtatim medietatē ⁊ in fine aliā medieta-
tē: ꝓut in romana curia fieri cōſueuit: qđ ſi nō
fecerit forte ſtatim debet̄. Tamē cliētul⁹ caute
aget ſi petat aduocatū ſibi caueri de preſtando
fideliter vſq3 in finē patrocinio cauſe: ⁊ aduo-
cat⁹ econtra ꝙ de toto ſatiſfaciet. ¶ Sed q̄d ſi
clientul⁹ ꝓmittat dare aduocato centū ſi vin-
cit cauſam: et ſi perdit. l. Rñdet Guil. pacta ſer
uētur. extra de pac. c. j. ¶ Sed q̄d ſi in dicto ca
ſu clientul⁹ trāſegerit ſeu alr̄ ſe cōpoſuerit cū
aduerſario: nūquid aduocat⁹ habebit integre
illa centū ſibi ꝓmiſſa? videt̄ ꝙ ſic. q2 per eū nō
ſtetit quin obtineat victoriā. arguit ꝓ ⁊ cōtra
Demū ſic ſoluit. d. Hug. Bar. Archid. Goffr.
et Hoſti. ꝙ totū habebit aduocatus vel heres
eius eo mortuo. Alij hoc eſſe veru3 de iure: ſed
de eq̄tate habebit ꝓ rata. ar. ff. de leg. ij. l. qui
ſolidū. Si aduocat⁹ ipſe duxerit eos ad bonā
cōpoſitionē nō p̱dit quicq̄. Cōſulūt tamē vt de
ꝓmiſſiōe fiat ſcriptura: ne in dubiū vergat. ex
de fide inſtr̄. c. ſi cautio. Ad cōcordandas ergo
iſtas opiniōes diſtingue. Aut cliētul⁹ trāſege
rit in fraudē aduocati: ⁊ tunc totū ſalariū habe
bit: q2 per eū nō ſtetit. Aut hoc egit ſc3 trāſigē
do bona fide. puta q2 lis dubia erat: ⁊ tūc pro
rata ſeruitij habebit cōſiderata eius facundia
niſi aliud fuerit factum ſeu pactum inter eos.
¶ Sed q̄d ſi aduocat⁹ alio caſu impedit⁹ non
poteſt aduocare: non per eū ſtat q̄n faciat. Rñ- De ad-uocato ifirmo.
det Guil. nō videt̄ ꝙ ſibi ſit imputandū quo mi
nus habeat ſuū ſalariū. ar. ff. de va. ⁊ extraordi
na. cog. l. j. §. diu⁹. ⁊. xlvij. diſt. qđ ad nos. ⁊ ſunt
in arg. ꝙ ſi aduocat⁹ et magiſter ſit infirm⁹: ni
chilomin⁹ habeat ſalariū ſuū. Et nota gñaliter
ſm Joћ. de lig. ꝙ aduocato debet̄ pro ſeruitio
premiū ⁊ honor. vt. xij. q. ij. eccl̄iaſticis. Unde
ſi aliqua ſunt ei ꝓmiſſa: tenet̄ promiſſor. vt. q.
ea. quicūq3 ſuffragio. ⁊. q. v. q2 iohannes. etiā ſi
nō defendat dūmodo p̱ aduocatū nō ſtet: ſ3 per
clientulū quo minus patrocinet̄. Sed nūquid
aduocat⁹ in cauſa appellationis teneatur pa-
trocinari ꝓ eodē ſalario? Arguit idē Guil. pro
et contra. Demū ſic ſoluit. dicit ſm Pe. Bar.
Arcћ. ⁊ Azonem et alios ꝙ non tenet̄. Et licet
dicat̄ eadē cauſa. i. idē negociū: tamē aliud iu-
diciū eſt: cū ſint alij iudices: ⁊ hoc poteſt eſſe ve
rū cū a diffinitiua cauſa appellat̄. Sed ſi ante
ſentētiā appellaret̄ vel in integrū reſtitutio pe
tatur: tenet̄ in illa cauſa ꝓ eodē ſalario patro-
cinari. Et hoc verū puto ſi tractet̄ cauſa eo lo-
co vel ſaltē ꝓpe vbi fuerit principalis queſtio
agitata. ¶ Sed pone ꝙ nōie palmarij. i. victo
rie pact⁹ eſt aduocat⁹ aliquid ſibi dari ⁊ cū plu
ra ſint cauſe capitula: in aliq̄b⁹ ſuccūbit: in ali-
quibus vincit: quero an totū habebit? Reſpon
deo ſm Guil. vbi. ſ. ꝙ ſic. ff. de vari. ⁊ extraordi
na. cogni. l. j. §. cognitionū. ⁊ eſt ar. ſimile. Qui
autē tetigerit hōis / totū hōiem tetigiſſe videt̄.
de pe. diſt. j. vulgaris. Alij dicunt pro rata de-
beri. ar. C. de tranſac. l. ſi ex falſis. Tertij dicūt
ꝙ nichil. ar. de verbo. obli. l. in executione. §. pe
nul. Quarti dicunt ꝙ ſi capitulū in quo vincit

maius eſt ceterꝫ totū habebit: alˀs nichil. vt. ff.
de in integ. reſti. l. ſcio. ſed prius dictū veriꝰ eſt.
¶ Itē notandū ꝙ ſi res mobilis daꝫ ꝓ ſalario
ſola traditio ſine ſcriptura ſufficit ad tranſla-
tionē dñij: ſed ſi ſit immobilis: tūc eſt neceſſaria
ſcriptura. C. de ſuffra. l. vnica. et q̄uis dicatur
xv. q. ij. c. j. ꝙ clericus preſtās patrociniū aduo
cationis pſonis de qͥbus cōcediꝫ a iure: nō pōt
exigere ſalariuꝫ: ſed vt vſurarius ſi exegerit ſit
deponēdus. Dicit Guil. ꝙ illud. c. abijt in diſ-
ſuetudinē: nec eſt moribꝰ vtentiū approbatū. vt
diſ. iiij. in iſtis ·§· leges. Poteſt ergo exigere vt
laicꝰ: qꝛ nemo de ſuo cogiꝫ facere bñficiū. x. q. ij
precarie. j. Uel loquiꝫ illud. c. de regularibꝰ vt
probaꝫ ea. q ·§· fi. et. xvj. q. j. monachi. ij. Si ergo
aduocatus viderit clientulū ſuū iure debere cō
tēdere: dicat ei: amice ius eſt pro te: ſollicita tñ
eget defenſione. Sepe eñ qͥs moreretꝫ niſi me-
dicaretꝫ. de pe. diſt. vij. c. nullus. in fi. nō tamē eū
īhumaniter pecunijs euacuet vt pleriqꝫ impie
faciūt: ſed tñ de ſalario cōuenienti cū eo cōue-
niat. iij. q. vij. c. j ·§· tria. Si vero cauſam iniquā
nouerit: eā deſerat: ⁊ ſalariū reſtituat ſm Gof.
Sed Hoſt. dicit ꝙ illud habebit ꝓ labore: quē
forte bona fide ſuſcepit: qđ videꝫ ſi parū rece-
piſſet: ſed ſi multū ſaltē in parte videreꝫ reſti-
tuendū ſi nō ꝓſequaꝫ patrociniū: qꝛ videt cau-
ſam nō iuſtā: qđ a principio non ꝑpendit. Nā ſi
cognouiſſet iniuſtā ⁊ vt lucrareꝫ dicit clientulo
ꝙ ius habebat: verū eſt dictū Gof. ſ. ꝙ reſtituat
totū: immo etiā qđ alˀs clientulus in cauſa illa
De mortuo aduocato — expendit. Nota eñ ꝙ mortuo aduocato nō pōt
ab heredibꝰ eius repeti ſalariū ſibi datū: ſi ꝑ eū
nō ſtetit quin cauſam ageret. vt. ff. de var. ⁊ ex-
traor. cog. l. j ·§· diuus. Sꝫ ſi ꝑ eū ſtetiſſet viuētē
ꝙ cauſa nō eſt acta: tūc poſſet petere ſalariū: et
datū hr̄et reſtituere. C. de cōdi. ob tur. cau. l. fi.
Idē ſi ſit infirmus. vel alˀs legitime impeditus
ita ꝙ ꝑ eū nō ſtat quin agat cauſaꝫ: talis eñ nō
hꝫ reſtituere ſalariū ſibi datū. Quidā tñ diſtin
guūt in actore: qꝛ aut fuit in mora ꝯteſtādi litē
vel ꝓcedēdi: et tūc nō repetet. alˀs aūt de equi-
tate reddent heredes aduocati ſalariū datū in
hmōi. Alij aūt dicūt indiſtincte ſibi reddi ſi ni-
chil erat factū. et hoc de equitate. Si tūc ꝑ ca-
ſum fortuitū ex ꝑſona clientuli ſtetit quo minꝰ
ſequi potuit: ⁊ tūc teneꝫ reddere: puta ſi res pe
tita periit ita ꝙ res nō teneꝫ. vt. ff. de rei ven. l.
vtiqꝫ. Pro pauperibꝰ autē qui nō poſſunt eis
ſoluere: tenentur aduocare gratis cū poſſunt ⁊
queritur patrociniū eoꝝ ab eis ⁊ pupillis ⁊ vi-
duis ⁊ alijs ꝑſonis miſerabilibꝰ: etiā ſi habeāt
cauſam cōtra potentē volentē opprimere eos.
xxiij. q. iij. c. oſtendit. et in alijs. c. ſequē. Teneꝫ
enim quilibet ſubuenire neceſſitatem patienti
de ſubſtantia ſua et de arte ⁊ exercitio ſuo, ſm
Tho. ij. ij. q. lxxj. ar. j. et diſt. lxxxvj. non ſatis.

¶ De defectibus ⁊ vitijs ad- §. V.
uocatorū ponit Alanus in lib. de planctu eccle
ſie. peccāt eñ multipliciter. Et primo cū fouēt
ſubdole cauſas ꝓdēdo. i. decipiendo clientulū
dū. ſ. adiuuāt occulte aduerſariū. Et tales q̄ di
cuntur preuaricatores ⁊ proditores ſunt infa-
mes. ij. q. iij. euphemiū ·§· notandū. et tenentur
vltra pctm̄ iniuſticie ⁊ ꝓditionis ad oē damnū
et intereſſe leſo. ¶ Scđo qꝛ cauſas deſperatas
fouēt ꝯtra ꝯſciētiā: ⁊ in hoc gloriānꝫ: quaſi ma
gis ſubtiles aduocati ꝯtra illud. xj. q. iij. qui cō
ſentit. Et talis etiā teneꝫ parti aduerſe q̄ iuſti-
tiā habet de oi damno ⁊ itereſſe ⁊ etiā ſuo clien
tulo de expenſis: ſi ſuadet ſibi ius habere vt li-
tiget. ¶ Tertio cū dilationes ſuperfluas nitunꝫ
obtinere ad hoc tm̄ vt fugiāt ſententiā vel ma-
gis ꝓlongeꝫ litigiū. vnde plus lucrenꝫ: vel ſciē
ter ſine cauſa rōnabili faciunt clientulū appel-
lare: ⁊ etiā tenenꝫ de dānis ꝓpter hoc. iij. q. vij.
infamis ·§· tria. ¶ Quarto in recipiēdo nimis
magnū ſalariū vel paciſcendo de certa parte li
tis cū graui dāno litigatoris: qđ ꝓhibeꝫ. iij. q.
vij. infamis ·§· tria. Quomodo debeāt modera
ri ſalariū dictū eſt in ·§· ꝑcedenti. ¶ Quinto qꝛ
ignorātes iura cū neſciāt qͥd dicāt opprobrijs ⁊
cōtumelijs certāt: qđ prohibeꝫ in dicto ·§· tria.
¶ Sexto vbi eſt copia aduocatoꝝ: ſicut bono-
nie florentie ⁊ venetijs: vt alijs lucrū ſubtrahāt
qui meliores ⁊ peritiores ſunt: paruiſſimo ſala
rio ſunt ꝯtenti: vt viles ⁊ abiecti: ſecus aūt ſi fa
cerent ꝓpter paupertatē clientuli: tūc eñ vir-
tuoſe agerēt. ar. diſ. lxxxvj. c. nō ſatis. ¶ Septi
mo cū informāt falſos teſtes: et querūt ſeu fa-
ciūt poſitiōes cauilloſas vel inducūt clientulū
ad deierandū in ponēdo ⁊ reſpondēdo: et ideo
vt homicide aiarū tenenꝫ ⁊ infamia ꝑpetua no
tanꝫ. ar. xxij. q. v. ille q̄ hoiem. ¶ Octauo qꝛ re-
cepto ſalario nō curāt de cauſis: nec ſtudēt nec
vigilāt circa eas: ⁊ ſic ꝓpter negligētiā clientu
lus amittit iuſtā cauſam; ⁊ tūc vltra pctm̄ obli
gaꝫ ad ſatiſfactionē. ar. de eta. ⁊ quali. or. pre. c.
ad aures. ¶ Nono qꝛ cū ſciunt aliqui vel ſcire
debeāt ſe ignorātes ⁊ inſufficiētes: nichilomi-
nus ſalariū recipiūt et ꝓpter inſufficientiā ſuā
cauſam iuſtā amittūt vnde in culpa ſunt: et ad
reſtitutionē tenenꝫ. ar. ff. ad. l. aqui. l. idē iuris.
et ex de ſen. ⁊ re iudi. c. cū eterni. li. vj. in gloſa.
¶ Decimo qꝛ vbi ſufficientes ſunt ipſi q̄ aſſu-
mūt officiū aduocationis: alijs inſufficientibꝰ
vices ſuas cōmittūt. vñ et ipſi de leſione clien-
tuli tenenꝫ. ar. ff. de ꝑſcrip. v. l. apđ labeonē ·§·
fi. niſi forte clientulus ſciens ⁊ prudēs ꝯtentus
fuiſſet: qꝛ eo inuito nō poteſt alteri cōmitti hoc
qꝛ differentia eſt inter artifices. ex de offi. dele.

ca.ſi.et ſi eo inſcio hoc fecit:debuit hoc ipm eſti
mare non pmiſſurū ſi ſciret.ff.de fur.l.q̄ re ſibi.
¶ Undecimo falſam legē allegādo.vñ crimen
falſi incurrūt.ex̄ de iudi.nouit.in glo. vel falſo
legē inducēdo ⁊ eius intellectū puertēdo men-
tientes:⁊ a veritate recedētes:⁊ ad ſenſum ſuū
ꝑ parte ſua legē interpretātes.ꝯtra illud diſt.
xxxvij.c.relatū. Poſſunt tñ aduocati iura va-
riis modis exponere dūmodo ſm ꝯſcientiā ꝓ-
cedāt.Nā ꝯtra ꝯſcientiā exponētes ⁊ inducen
tes edificāt ad gehēnā.ex̄ de ſeru.in or.fa.ca.j.
Et ſi cauſaȝ deſperatā deſpiciāt.i.que nō poſſit
iuſte obtineri vel foueri oīno debēt ſalariū re-
ſtituere ſm Hoſt.et de hoc in.§.pcedēti.Et bre
uiter tenenꝫ qualitercūq; amittāt cauſam ſuā
vitio ſuo.Secus ſi ex qualitate cauſe vel ob de
fectū ꝓbationis: q: tūc vitiū eſt materie:nō ar
tificis.Nā ignoſcendū eſt illi q̄ bonā fidē agno
uit.vt.ff.man.l.quintus.¶ Duodecimo q: fre
quēter p eos ſtat ne cauſa termineꝫ ⁊ tñ totum
ſalariū petere poſſunt.ff.loca. et cōducti.l. qui
operas.¶ Tertiodecimo q: volunt eſſe teſtes
in cauſa in qua ſunt aduocati:ꝯtra illud qđ le-
gitur ex̄ de teſti.c.in litteris.¶ Decimoquar-
to q: cū ſint quidā.ſ.aduocati vaſſalli dñoꝝ vo-
lunt pro eis aduocare:nec de aduocatione eis
ſeruire: cū ad hoc ex pacto teneantur: nā ſi te-
neanꝫ eis in hoc ſeruire ſecus ſm Inno.ar.ex̄
de iureiur.c.ſicut.iij.¶ Decimoquinto q: cum
fuerint aduocati in cauſa volūt eſſe iudices in
eadē. ¶ Sedecimo q: vociferanꝫ ⁊ cōtendunt
rixoſe:cum miti locutione nō tumultuoſa voce
debeāt factū ſuū pponere ⁊ iura allegare.v.q.
iiij.in loco. ¶ Decimoſeptimo q: cuȝ religioſi
in aliquo caſu licite aduocāt: vt cū licentia ſui
prelati: ⁊ ꝓ pſonis cōceſſis aliqua munera re-
cipiūt vel exigūt:cōtra illud.xv.q.ij.obſeruan-
dū.¶ Decimooctauo q: monachi ꝓ monaſte-
rio ſuo aduocāt ſine licentia abbatis. cōtra il-
lud.xvj. q.j. c. monachi.ij. ¶ Decimonono q:
clerici aduocāt frequēter ꝯtra epm ſuū vel con
tra eccleſiā ſuā vel patronū:in quo caſu mereꝫ
pdere beneficiū.xxij.q.v.de forma.et nota.j.q.
vij.c.j. ¶ Uigeſimo q: aduocāt ꝓ hereticis cō
dēnatis vnde a ſuo officio ſunt ſuſpenſi perpe-
tuo.ex̄ de here.c.ſi aduerſus.qđ itelligit Hoſt.
poſtq̄ per eccleſiā fuerint denūciati excōicati.
¶ Uigeſimoprimo qui dederūt cōſiliū auxiliū
vel fauorē morti vel inſecutioni epoꝝ:quia tūc
aduocare nō poſſunt: nec circa aliud officiū.ex̄
de penis.c.felicis.lib.vj. ¶ Uigeſimoſecundo
cū aduocāt ⁊ tamē ſunt filij vel nepotes hereti
coꝝ vel fauentes hereticis cōtra illud de here.
ca.ij.§.heretici.lib.vj.¶ Uigeſimotertio cū nō
preſtāt patrocinū eccīe ſue cū teneanꝫ.iij.q.j.
nulli.¶ Uigeſimoquarto cū nolunt eſſe aduo-
cati ꝓ vtraq; parte bona fide: ꝓ quib⁹ facit qđ
notaꝫ.xlv.diſt.c.diſciplina.in tex.⁊ glo.Sed ar
chi.illud intelligit cū ex aduocatiōe nō fit pre-
iudiciū parti:ſed ego nō video quomodo vtriq;
partiū ꝯtrarie ſe habentiū poſſit ſeruare pure:
et ideo peccat.ar.p̄dicte legis canonizate.ij.q.
iij.§.notandū.Et cōtra illitteratū debēt aduo-
cati loqui vulgariter.Poſſunt etiā aduocati ⁊
iuriſconſulti mutare ſuā opi.ſi expedit mutari
ar.xxiij.q.vj.vides. Poſſunt etiā aduocati in
cauſis matrimonialib⁹ et aliis cauſis ſpūalib⁹
leges adducere: dūmodo nō cōtrarienꝫ cano-
nibus.diſt.x.c.j. ¶ Uigeſimoquinto q: aduo-
cant quidā qui de iure nō poſſunt cū a iure eis
prohibeaꝫ de quib⁹ habes.iij.q.vij.infamis.§.
tria.vt dictū eſt ſupra.eo.ti.c.j.§.j.ante fi.

¶ De tabellionibus ⁊ ꝓcuratorib⁹ ⁊ ſalarijs ⁊ defectib⁹ plurib⁹ eoꝝ. Capl'm.iij.

De notarijs ⁊ ꝓcuratorib⁹.Sciendū
q notarij debēt habere tres ꝯditio-
nes. Primo debēt eſſe liberi.i.non
ſerui ⁊ de legitimo mtrimonio nati ⁊
admittuntur ad notariatum iurati.
Pro quoꝝ declaratione dicit Aug.de ancho.
in lib.de pote.eccle.q notari⁹ in ſuo officio re-
quirit publicā adminiſtrationē.Eſt eñ pſona
publica publice vtilitati deſeruiens.Scđo re-
quirit liberā actionē:vt habeat dñiū ſui actus.
Tertio reqrit fidelē executionē.Igitur ꝓpter
publicā adminiſtrationē notarij debent eſſe de
legitimo thoro nati: q: q̄ vitioſa origine obſcu
rantur nō poſſunt eſſe de curia: nec reipublice
p̄eſſe in aliquo officio vel dignitate ſine ſupio-
ris diſpenſatione. Propter liberā actionē req̄
ritur q non ſint obnoxij ſeruituti: ſed pſone li-
bere.Dicit eñ iuriſcōſultus.C.de ſcrib.Tabu-
larij liberi hoies ordinenꝫ:nec vlli ad hoc offi-
ciū deinceps pateſcat aditus q̄ ſit ſeruituti ob-
noxius.Si tñ aliq̄s dicit ſe eē liberū:⁊ vt liber
admittiꝫ ad officiū notariat⁹ ⁊ noie libere ⁊ pu-
blice pſone exerceat notariatus officiū in ciui-
tate in qua forte ortus nō eſt:ſed poſtmodū de-
nūcietur ſeruus : planū eſt q inſtrumēta ab eo
prius facta valebūt:q: liberā actionē habuit a
dño:donec ipm ſeruū eſſe nō ꝓnūciauit. Pro-
pter fidelē xᵒ executionē requiriꝫ q iuramētū
preſtēt q fideliter exequenꝫ officiū ſuum: ſicut
eñ impator iuramētū preſtat de officio ſuo fi-
deliter exequēdo:vt patet diſt.lxiij.c.tibi dño.
ita eo mō ipſe ſuos officiales admittere debet
iuratos. Fiunt eñ notarij autoritate pape vel
impatoris īmediate:vel deriuata ab eis. No-
tādū etiā q notarij officiū eoꝝ delegare nō de-
bent.vt ſcribiꝫ in auť.de tabellionibus.Et hoc
propter tria incōuenientia q̄ interdū ſequunꝫ.

vt dicit Aug. de ancho. vbi.s. Primū est ex pte iudicis q̄ nō pōt lucide īformari de veritate cō tract⁹ q̄n p diuersos notarios inchoaē ⁊ pficiē. Scdm est ex parte psonarū q̄ ꝯtrahūt: q̄ cū aliq̄n sint laici ⁊ rudes lr̄as nesciētes faciliter eis potest negari vītas p illa q̄ subsequunē vel ponunē in instro: priori notario nō pn̄te. Tertiū est ex parte ipsius notarij: cū eni pfectio rei cōsistat in pricipio medio ⁊ fine: vt phs dicit in de celo ⁊ mūdo: nulli⁹ op⁹ pfectū esse potest: nisi p eū sit inchoatū mediatū ⁊ terminatū. Nō debēt ergo notarij delegare alijs ad cōponēda instrumēta inter ꝯtrahētes: maxime cū ipsi ꝯficeanē instrumēta sua manu ꝯscribere. Si tñ fecerint puniēdi sunt. Instrumēta ꝟo nō vitianē: vnde scribiē ex̄ de fi. instru. ca. cū. P. tabellio morte preuent⁹ quedā nō pfecerit instr̄a q̄ in nota redacta fuerūt ab eodē ad petitionē eoꝝ ad quos ptinēt autoritate ordinarij iudicis: poteris ea fideliter in publicā formā redigere habitura p hoc ppetuā firmitatē. Hec ibi. In casu etiā egritudinis vel alterius rōnabilis occupatiōis debēt ipsi notarij ꝯtrahētes admonere: vt p seipsos cōpleāt eoꝝ ꝯtract⁹. Et si dicaē q̄ ex frequētia hoim petētiū notarios aliquos nolatos interdū tot ꝯtractus recipiunt pficiendos q̄ soli ipsi cōplere nō possunt. Rñdeo q̄ vt dicit iuriscōsultus. melius est pauca agere caute q̄ multis iteresse piculose. Et Eccli. xj. dr. Fili ne sint in multis act⁹ tui: nō eni ppter hoc excusanē.

De his que iurāt notarij ſer- §.I. uare et q̄s possit creare notarios. Dicit Hosti. vt refert Jo. an. in nouella sup. c. sicut te. ne cle. vl mo. q̄ tabellio ꝯsueuit iurare sex. Primo q̄ de his q̄ videbit ⁊ audiet ⁊ reqsit⁹ fuerit: sine diminutione veritatis et cōmixtione falsitatis cōficiet instr̄m. Vn̄ vt dicit Host. Solet requiri tabellio sub pena officij sui q̄ cōficiat instr̄m requirēti. qd si nō fecerit piurus videē: et sic suis instr̄is postea nō crederet. ar. de testi. c. testimoniū. Et hanc requisitionē quisq̄ de pplo facere potest. ar. de test. c. relatū. ij. et ꝑ tāto dicit̄ seruus publicus et publica psona. Scdo iurat q̄ secreta iniūcta sibi celabit. Tertio q̄ sup ꝯtractu vsurario vel in fraudē vsurarū inito nō cōficiet instr̄m scienter. Quarto q̄ de oībus instr̄is q̄ reddet protocolla tenebit. Quinto q̄ fidelis erit illi a quo cōstituitur: ⁊ si sciret damnū suū tractari per se vel p nunciū reuelabit. Sexto q̄ illud officiū sic sibi iniunctū cupiditate odio timore et amore remotis vel oīa fm bonā conscientiā exequetur.

Quantū ad secundū scʒ q̄s §.II. possit creare notarios. Dicit Augu. de ancho. vbi.s. q̄ notarius est psona publica habēs officiū scribēdi instr̄a sup ꝯtractib⁹ aut alijs negocijs ad faciendū fidē sup eisdē. Illius q̄ autoritate instituendi sunt q̄ toti⁹ reipublice curā hʒ: vel p vniuersalē iurisditionē sicut papa: vel per imediatā administrationē sicut ipator. Et ideo solū papa ⁊ impator possunt notarios publicos facere: vel illi qb⁹ autoritate pape vel impatoris est ꝯcessum. Archieps floren. hʒ priuilegiū ab impatore valendi creare notarios. Plures etiā ciues ab impatore habēt hanc autoritatē. Dicūt aūt aliq̄ q̄ eps i ecclīasticis negocijs potest notarios ꝯstituere p totā suā diocesim eo q̄ ipsi cura toti⁹ diocesis cōmissa est p eū regēda ⁊ gubernāda. x. q. j. c. regēda. ⁊. xij. q. j. c. eps. nō tñ ecclīasticus notarius instr̄m ꝯficeret in negocijs sclāribus qui. s. instituit⁹ est solū autoritate epi. Nā si autoritate impiali ⁊ epāli poterit in vtrisq̄ ꝯficere instr̄a nisi sit cleric⁹. Nec sclāris in ecclīasticis negocijs debet ꝯficere instr̄a eo q̄ vtriusq̄ ꝯuersatio vtrorūq̄ debet esse secreta ⁊ distincta. vt. ij. q. vij. laicos. Circa hōc mouet q̄stionē Jo. an. in nouella. sup. c. sicut te. ne cle. vel mo. Et dicit q̄ lʒ aliq̄ dicant q̄ institut⁹ notarius a laico possit cōficere instr̄a in ecclīasticis negocijs ⁊ ita de facto seruaē. Tu de rigore ⁊ veritate iuris dicas ꝯtrariū. ad h̄ de elec. c. messana. Duo eni operanē q̄ credit̄ publico instrumēto scʒ pn̄tatio iuramēti. de pscri. c. ad audientiā. et autoritas iudicialis a qua tabellio hāc recipit potestatē. in auē. de tabel. §. j. hoc duoꝝ fm desicit hic. Sicut eni dictuʒ testis autoritate iudicis sclāris in causa ecclīastica recepti fidē non facit in foro eccl̄e lʒ forte sit verū. ex̄ de iudi. c. at si clerici. sic in instr̄o tabellionis autoritate ipsius ꝯstituti. Sicut eni hoc ipator specialiter mādare nō posset: ita nec gnāliter. ar. de deci. c. tua. Sec⁹ esset instr̄o ꝯfecto a tabellione clerico in tpalib⁹ lʒ tale offm̄ exercere nō debeat: vt in isto. c. sicut te. Ibi etiā assignat multiplicē rōnē quare clerici nō debēt ꝯficere instr̄a in tēporalib⁹. Et nota q̄ in dicto. c. sicut te. sic dicūt Inno. iij. Mādam⁹ q̄ clericis in sacris ordinibus ꝯstitutis tabellionatus officiū p bñficioꝝ subtractionē appellatione postposita interdicas. vbi dicit Jo. an. Nota ꝯtra venētos vbi nō est visus tabellionū s; sacerdotes ꝯficiūt instr̄a: si tamē fecerint instrumēta anteq̄ eis interdicatur tenēt: postea ꝟo nō. Inno. ⁊ ab. Et potest esse ratio quare post interdictū nō valēt: q̄ interdicto officio ⁊ eius executio. ar. de appel. c. pastoralis. al's elusoriū esset quod esse non debet: ⁊ sic etiam hoc est in penā cōtrahentium ⁊ delictum cōsentientiū. Et dixerunt quidā q̄ si hec prohibitio peruenit ad illos de populo nō valet instrumentum, al's probabilis ignorantia excusat. Nam tunc tales indigne cōficiunt

inſtrumēta q̄tū ad ſe: ſed nō q̄tū ad alios. Tu
dic indiſtincte q valet inſtrumentū: lʒ tabellio
poſſit priuari bñficio: q: hec pena ſola hic im-
ponitur: vnde aliā inuenire non debes / ſed po
tius impoſitā emollire. de reg. iur. c. in penis.
lib. vi. De iſta materia vtrum ſcʒ clerici vel re
ligioſi poſſint conficere inſtrumēta / ⁊ quō: ha-
Ti. xiiij. bes etiam. j. de ſtatu clericorum.
c. ij. §. ij.

De ſalarijs exigendis a §. III.

tabellionibus ⁊ ꝓcuratorib⁹ q̄ vt plurimū ſunt
inhumani in hmōi: dicit Guil. in ſpeculo circa
hoc: q: aut ſcriptura quaʒ faciūt eſt forēſis / ſeu
iudicialis: aut extraiudicialis. Si iudicialis
vt ſunt acta iudicioꝝ / ꝓteſtationes / emācipa-
tiōes / ⁊ hmōi q̄ corā iudice ⁊ notario fiūt: ſi im
moderatū exigit ſalariū ad officiū iudicis corā
q̄ actū eſt ptinet ptes releuare a grauaminib⁹
curialiū et expēſis. de pe. di. j. nemo. ex̄ de offi.
dele. cū te. Et cūcta q̄ litē vel litigatores impe
diunt / emēdare dʒ. j. q. j. emēdari. Et tales im
probos exactores dʒ punire. C. de offi. prefe. l.
peto. Debet ḡ moderari qd dabiť ꝓ termino
ſcribēdo: qd ꝓ exceptiōe: qd ꝓ citatiōe: qd ꝓ li
tis cōteſtatiōe: qd ꝓ poſitiōe: qd ꝓ articulo: qd
ꝓ depoſitiōe teſtis: qd ꝓ exēplatiōe inſtrumē-
ti: qd ꝓ interlocutoria: qd ꝓ ſnia / ꝑcepto / vel
appellatiōe: ⁊ ſic de alijs: ⁊ hoc inſpecta ⁊ cōſi-
derata cōditiōe ⁊ qualitate litigatoꝝ ⁊ cauſe ⁊
fori cōſuetudine. Nos vō ſcripta notarioꝝ no
ſtroꝝ q̄nq̄ facimus p alios notarios in talib⁹
expertos ⁊ fideles taxari. Si vō ſit extraiudicia
lis ſcriptura: puta inſtrumētū depoſiti / vel ſo-
lutiōis / vel ꝓcuratiōis / vel vēditiōis / ⁊ hmōi:
dʒ hoc p loci ordinariū expediri. Qz ſi cōſuetū
ſit de certo ſalario inſpecta ꝯditiōe litigatoris
⁊ fori ꝯſuetudīe ⁊ cauſe q̄litate: hoc taxabit vl̄
faciet p viros expertos taxari. iij. q. vij. infamis. §.
tria. ex̄ de ſimonia. c. j. ⁊ x. q. ij. §. hoc ius. Et vi
dim⁹ aliq̄s curias i hmōi bñ ordinatas: et nos
dū eſſem⁹ auditor ḡnalis cāꝝ palatij dñi pape
fatis bñ q̄ ad palatiū ipʒ ꝓcurauim⁹ ordinari.
In ſumma vero dñs teneť ꝓcuratori q̄ ad ex-
pēſas moderatas i negocio ⁊ i iudicio factas:
vt ex̄ de ꝓcu. cū ꝓ cā. Sed q̄n dʒ ſolui ſalariū
ꝓcuratori? Rñ. papa. nota. extra de loca. ⁊ cō-
du. c. ꝓpter. q ſi qs locauerit opas ſuas ꝓ aliq̄
ope faciēdo vl̄ exercēdo de nouo: q etiā ſi ſala-
riū ꝓmiſerit aduocato / medico / vel ꝓcuratori
vel in alijs ſimib⁹ caſibus / tn̄ finito ope debitū
ſoluēdū eſt. ar. C. d ſuffra. l. vnica. hec oīa Guil.

De ſalario ꝓcuratorum §. IIII.

q̄ ꝓcuratores aliq̄n etiā ſunt notarij ſeu tabel
liones: de q̄ dicit idē Guil. in ſpe. lib. j. Nūc de
ꝓcu. ſalariū ſeu merces incerte pollicitatiōis
peti nō pōt. C. mādā. l. ſalariū. ſoluta tā retine
ri nō pōt. Polliceť aūt quis aliq̄n / cū nulla in-
terrogatiōe ꝑcedēte ſalariū offert: dicēs ſubi-
to Facias hoc: ⁊ ſic faciam tibi. ff. de polli. l. pa
ctū. ⁊ hui⁹ polliciti q̄libet dñs eſſe pōt. In hoc
diſtingue: q: aut qḋ ꝓmittiť eſt incertum gñe:
aut eſt incertū re: aut eſt icertū re et gñe. Si eſt
incertū re vel gñe: puta dicendo Bñfaciā tibi:
vel recognoſcā hoc ſeruitiū: vl̄ tibi plene retri
buā: tūc peti non pōt: vt in ꝑdicta lege ſalariū.
Si vō re tm̄ ſit icertū / ſʒ certū gñe: puta ꝓmit
to equū vel veſtes: vel faciā te militē: nec dicit
quē equū vel q̄s veſtes: vel quātū ꝓ militia da
re: tūc nō eſt penit⁹ incerta ꝓmiſſio: ⁊ ideo pe-
ti pōt. arg. C. mā. l. j. Taxabiť aūt hoc arbitrio
boni viri. ff. ꝓ ſocio. l. ſi ſocietatē. Si aūt certū
re et gñe ꝓmittiť: puta ꝓmitto tibi talē equū
vel talē veſtē: vel faciā te militē tali die: ⁊ dabo
tibi ꝓ militia tantū. ſubdiſtingue: q: aut fuit
hoc deductū in ſtipulatiōe: ⁊ tūc certi ꝯdictiōe
petiť qḋ ꝓmiſſum eſt: vt inſti. de vbo. ob. i pn.
aut nō fuit deductū in ſtipulatiōe qḋ certū eſt:
ſed nudo pacto ꝓmiſſuʒ: ⁊ tūc petiť alijs varijs
actiōib⁹ ꝓut ibi ſubdiſtinguiť. Hoc autē no. q
ꝓcurator nō pōt de certa pte litis: puta media
vel q̄rta paciſci: alioq̄n nō valet talis pactio: im
mo puniť talis. ff. de va. ⁊ ex̄or. cog. l. j. §. aduo-
catos. Sʒ nec ſalariū ꝓcuratoris pōt excedere
c. aureos. q: nec aduocati ſalariū pōt tātū ex-
cedere. ff. de va. ⁊ ex̄ordi. cog. l. j. nā ⁊ ꝓcurator
dr̄ aduocatus. vt. iij. q. viij. c. j. ⁊ ecōtra. Hodie
aūt ꝓcurator noīe palmarij nō pōt recipere in
quacūq̄ cā vltra. xx. lib. turon. q̄ etiā dʒ iurare
vt q̄cito malā cauſam cognouerit ipſam deſe-
ret: ⁊ alia plura: alioquin multipliciter puniť.
vt in cōſtitutione Greg. x. de poſtu. c. ꝓpandū.
dicitʼ aūt palmariū victoria cauſe. Hec Guil.

De his que requirunť ad §. V.

publicationē inſtrumēti ſine quib⁹ inſtrumētū
nō eēt validū. Et ſunt. ix. ſm Guil. in ſpe. lib. ij.
c. xliiij. vcʒ inuocatio noīs dñi: ann⁹ eiuſdē: in-
dictio: dies ꝯct⁹: nomē pape / vl̄ impatoris / vl̄
regis de loco: teſtes: nomē tabelliōis / et ei⁹ ſi-
gnū. Inſtrumētū ei ad h̄ vt ſit publicū et p ꝯſe
validū duo dʒ ꝯtinere. ſ. factū qḋ dr̄ ꝯct⁹: q: in-
ter ptes ꝯhiť ⁊ ordinať. Et h̄ diuerſificať ſʒ va
rietatē vel diuerſitatē negocioꝝ. Et forme ſer-
uāde in hmōi habeť p totū in dicto li. ſpecu. in
di. ſʒ q dʒ cōtinere inſtrumētū publicatiōis q̄
ſunt ꝑdicta nouē. Primū eſt ḡ inuocatio noīs
dñi: vt dicať in ꝑncipio inſtrumēti. In noīe dñi
amē. vt. xxiij. di. in noīe dñi. vel ſic. in noīe dñi
noſtri Jeſu xp̄i: vel in noīe patris / ⁊ filij / ⁊ ſpiri
tusſancti. Et hec initiatio eſt ponēda i arduis
⁊ ꝑpetuis inſtrumētis. In minorib⁹ aūt et in-
fra breue tēpus defecturis et in publicatiōib⁹

actoꝝ iudicialiū: niſi ſit ſentētia diffinitiua nō
eſt vis eā omittere inchoando ſic. Anno dñi ꝛc̄.
¶ Scḋo ponēdus eſt annus dñi quotus ſiue a
natiuitate xp̄i: vt in qͥbuſdā locis: ſiue ab incar
natione ei⁹ vt in alijs locis: in hoc ſeruanda eſt
cōſuetudo loci ſm ꝙ ibi inchoari ꝯſueuit ann⁹
vt dicat̃ In noīe dñi amē. Anno ab ei⁹ incarna
tione vel natiuitate tali vel tali. Et hoc dicunt
qͥdā de cōſuetudine inductū nō iure ꝯtentū: nō
tñ debet omitti: al's eſſet inualidū inſtrumētū.
¶ Tertio poſt annos dñi ponēda eſt quota in-
dictionis: vt dicat̃ In noīe dñi amen. Anno ab
Indictio quid ſit. incarnatiōe ei⁹ tali. indictiōe tali vt p3 in. d. c.
in noīe dñi. diſt. xxiij. Sed ꝓ eius declaratione
ſciendū ꝙ indictio dicta eſt ab indicēdo. i. ꝑci-
piendo: vñ indictio iuſſum ſeu ꝑceptū dr̄. Et ſic
eſt hec introducta. Ceſar auguſtus ꝓpoſuit vt
deſcriberet̃ vniuerſus orbis q̄ ſcȝ erat ſub dñio
romanoꝝ. vt habet̃ Lu. ij. vt ſic ſinguli ſoluerēt
tributū in ſignū ſubiectiōis de quindeno anno
in quindenū: ꝛ quālibet quindenā annoꝝ diui-
debāt in tres qͥnas annoꝝ: ꝛ quālibet harū par
tiū q̄ erat qͥnqꝫ annoꝝ vocabāt luſtrū. In pͥma
ergo qͥna ſeu luſtro ordinauerat auguſtus īpe-
rator dari ferrū a ſingulis ꝓ tributo vnde fie-
bāt arma ꝓ militib⁹ reipu. In ſcḋo luſtro red-
debat̃ argentū ꝓ tributo in ſtipēdiū ſoluendū
militantib⁹. In tertio argentū ꝛ aurū ꝓ reipu.
expēſis vel fabricatiōe ſimulacroꝝ ꝛ eoꝝ tēplo-
rū. poſtea inchoabat̃ a capite aliud qͥndecēniū.
Illud ergo quindecēniū dicebat̃ indictio: ꝛ eſt
equiuocū ad totū illud tp̄s. xv. annoꝝ ꝛ ad quēli-
bet annū illi⁹ qͥndecēnij. vt prim⁹ ann⁹ ei⁹ dicat̃
prima indictio. ſcḋs annus ſcḋa indictio: et ſic
de alijs. et poſt. xv. annū īchoat̃ a capite ꝛ dicit̃
prima indictio ꝛc̄. Tāte aūt fuit autoritatꝭ hec
cōputatio et quotatio iuriſditiōis vt null⁹ ſine
ea expreſſa fieret cōtractus: nec priuilegiū nec
teſtamētū nec alia ſcriptura ſolēnis ſine ea va-
leret. Et etiā hodie eandē h3 iuris autoritatē:
De inuentiōe indictionis qͥuis in hoc ſtet̃ cōſuetudini regionis. vt ex̄ de
fi. inſtru. c. cū dilectus. Si vis aūt ſcire ꝛ inue-
nire cito quotā indictionis diuide annos dñi p
qͥndenas annoꝝ ꝛ dimiſſis oībus integris qͥn-
denis id qḋ remanet īferioris numeri additis
trib⁹ annis: qꝛ tot anni ꝑceſſerāt de primo qͥn-
deno qñ xp̄s eſt nat⁹: illud eſt quota indictiōis
vſqꝫ ad. xv. indictionē: expleta. xv. inchoabitur
poſtea a prima indictiōe: et ſic de ſingulis. Verbi
grā. Nūc currit annus dñi. M. cccc. xlviij. et nu
mer⁹ mille quadringētoꝝ quadraginta ꝯtinet
indictiones. xcvj. integras. quaꝝ qͥlibet h3. xv.
annos cōpletos. Remanēt ergo octo anni qͥb⁹
addēdo tres vt dictū eſt. ſequit̃ ꝙ indictio in ta
li anno ſit. xi. in ſequēti āno erit. xij. in alio. xiij.
et poſtea in alio. xiiij. demū in ſequēti. xv. ſcȝ in
anno dñi. M. cccc. lij. dicet̃ ī indictiōe. xv. poſtea
in anno ſequēti ſcȝ. M. cccc. liij. erit indictio pri
ma: ꝛ ſic deinceps. Incipiendus eſt aūt annus
indictiōis ab eo anno quo incipit̃ ann⁹ dñi ſiue
ab incarnatione ſiue a natiuitate ſm varietatē
locoꝝ. Aliqui etiā incipiūt annū a mēſe ianua-
rij: ꝛ ſic etiā indictionē. Vñ verſus. Si ꝑ quinde
nas dñi diuiſeris ānos. His trib⁹ adiūctis in-
dictio certa notat̃. ¶ Quarto poſt indictionē
ponit̃ dies mēſis in quo ꝯficit̃ inſtr̄m tali. ſ. vel
tali die talis mēſis. Et in aliquib⁹ locis addit̃
vſqꝫ ad mediū menſem: intrāti tali mēſe: ꝛ poſt
mediū ipſius mēſis addūt ad quotā die exeūte
tali mēſe: in penultima tñ ꝛ vltima die: ꝛ prima
hoc nō ponūt. Quot aūt dies qͥlibet mēſis ha-
beat dant̃ verſus. Iunius aprilis ſeptēber no-
uēberqꝫ tricenos. vnū plus reliqͥ: ſed h3 februa
rius octo. Vicenos: cū biſſext⁹ fuerit ſupaddit̃
vnus. Aliqñ et ꝑcipue in lr̄is ap̄licis deſignat̃
quota die ꝑ kalē. nonas et idus. Pro hoꝝ de- De kalendis nonis ꝛ idibus.
claratiōe ſciendu3 ꝙ romani faciebāt nūdinas
ter in mēſe quolibet. ſ. in prima die mēſis q̄ di-
cebant̃ kalēde. et in. v. die vel. vij. ſm varios mē
ſes vt dicet̃. et dicebant̃ none ꝛ poſt ide ad octo
dies: ꝛ dicebant̃ idus. Oēs ḡ dies mēſis deno
minabant̃ ab his. ſ. kalēdis nonis ꝛ idib⁹ ꝑ hūc
modū. Nā pͥma dies mēſis dicebat̃: kalēdis ta
lis vel talis mēſis. poſt aliꝫ dies vſqꝫ ad diē no
naꝝ denoīabant̃ ꝛ dinumerabant̃ a nonis. Nā
quo ad mēſes qui habēt quattuor nonas dice-
bat̃ in ſcḋa die mēſis. iiij. nonas talis mēſis. et
tertia die mēſis dicebat̃. iij. nonas. quarta die
ſcḋo nonas vl' pridie nonas. et in qͥnta dicebat̃
nonis talis mēſis. Quo ad mēſes habētes ſex
dies diſtantes a nonis dicebat̃ ſcḋa die mēſis
vj. nonas talis mēſis. tertia die mēſis talis. v.
nonas: ꝛ ſic de aliꝫ. Poſtea poſt nonas dinu-
merabāt dies ab idib⁹. Nā poſt diē nonarū di-
cebat̃. viij. idus talis menſis. et ſequēti die di-
cebatur. vij. idus: ꝛ ſic deinceps vſqꝫ ad octauū
diē: ꝛ tūc dicebat̃ idib⁹ talis mēſis. die aūt pre-
cedenti ipm̄ dicebat̃ pridie idus vel ſcḋo idus
talis mēſis. Reliqui dies mēſis denoīabant̃ a
kalēdis futuris ſm numerū dierū qͥbus diſtāt
ab eis: vt dicat̃ poſt idus quo ad aliquos men
ſes. xviij. kalēdas talis mēſis noīando ſequen-
tē menſem: ꝛ die ſequēti dr̄. xvij. et ſic deinceps
vſqꝫ ad vltimū diē: ꝛ tūc dicit̃ pridie kalendas
menſis ſequētis. De hmōi dant̃ verſus tales.
Sex nonas Maius October Iunius ꝛ mars.
Quattuor at reliqui tenet idus quilibet octo.
¶ Quinto poſt diē ponit̃ nomē pape in terris
ſuis: vel impatoris in impio: vel regis ī regno:
hoc modo. preſidēte tali papa vl' tali impatore
vel rege regnāte. In curia etiā ponuntur anni
qͥb⁹ papa reſedit. puta anno dñi. M. cccc. xlviij.

dicit̄ pontificatus ſctiſſimi dñi Nicolai.v. an-
no ſcđo. ¶ Sexto apponēdus eſt locus in quo
recitat̄ inſtrumentū: locus aūt q̄ eſt exprimen-
dus eſt duplex. ſ. generalis ⁊ ſpecialis. genera-
lis puta ciuitatis caſtri vel ville in quo recitat̄
inſtrumētū: ⁊ ſpecialis locus: puta actū eſt vi-
terbij in domo Johis quondā gerardi in came
ra ſupiori eiuſdē domus: vel in parrochia ſcti
Laurētij ſub porticu talis domꝰ. ¶ Septimo
poſt locū ponunt̄ ⁊ teſtes: ⁊ qñq; ſub noīe noia-
tiui caſus: puta interuenerunt ad hoc teſtes
Pe. ⁊ Jo. ad hoc vocati et rogati. Qñq; ꝑ ge-
nitiuū: vt cū dicit̄ in p̄ſentia talis ⁊ talis teſtis
vel corā talibꝰ teſtibus vel p̄ſentibꝰ talibꝰ. Et
licet in quolibet inſtrumēto tabelliones ex vſu
apponāt teſtes ad hoc vocatos ⁊ rogatos: ta-
mē de iure hoc nō eſt neceſſariū niſi in q̄buſdā
caſibꝰ. ¶ Octauo poſt teſtes debet poni nomē
tabellionis: ⁊ debet poni nomē ⁊ p̄nomē eiꝰ ⁊
cuius autoritate ſit notarius: puta hoc modo.
Ego talis filius talis de tali loco ſctē romane
eccl'ie: vel impiali/vel talis epi vel comitis au
toritate publicus notarius his oībus interfui
et rogatus hec ſcripſi. Jn teſtamētis aūt dicit̄
oīa de mādato dicti teſtatoris hec ſcripſi ⁊ in
publicā formā redegi. Sed in ſentētijs ⁊ ꝓceſ-
ſibus iudicio talis ſcripſi: ſed in ſentētijs ꝯfeſ-
ſionibꝰ ⁊ hmōi: cōſueuit ſentētiā ꝓferēs vel cō-
fitens loqui hoc modo. Ego talis in tali cauſa
ſic ꝓnūcio: vel ſic cōfiteor ⁊ dico. Et poſtea ſub-
ſigit. Jn cuiꝰ rei teſtimoniū ⁊ futuroꝝ memo-
riā hoc p̄ſens publicū inſtrumentū ꝑ talē nota-
riū ſcriptū fieri iuſſi: ⁊ hoc in ſentētia ordinarij
Et nota q̄ notarius ſemꝑ debet dicere in iſtru
mēto ſe fuiſſe rogatū. ¶ Nono in fine oīm poſt
oīa ſuū apponat tabellio ſignū: vt ꝑ illud ⁊ alia
euidētiꝰ cōparatio fieri poſſit cū neceſſe fuerit.
Jn q̄buſdā tñ locis vt narbone tabelliones nō
vtunt̄ aliquibꝰ ſignis: ⁊ in hmōi eſt ſtandū con
ſuetudini locorū. Nomen notarij ſolet poni in
fine inſtrumenti cōiter: alia vo in principio: vt
annus dñi indictio dies locus teſtes. Sed etiā
in h' ꝯſuetudo regionis ſeruāda. Hec oia Guil.

¶ Defectus ⁊ vitia q̄ cōmit- §.VI.
tunt̄ in exercitio notariatꝰ ⁊ ꝓcuratꝰ. ¶ Pri-
mo qñ cōficiūt inſtr̄a inepta et cōfuſa ſeu defe-
ctiua ⁊ inualida: q2 nō habēt debitas ſolēnita-
tes ex q̄bus ꝑſone dānificant̄ vel litigia incur-
rūt: qđ ſolet accidere ex ignorātia ipſoꝝ tabel-
lionū. ¶ Scđo qñ ex certa ſcientia ꝯfingūt fal-
ſa inſtr̄a: vt in teſtamētis ſolutionibꝰ vel hmōi:
q̄ ex hoc grauiter a legibꝰ puniunt̄. ¶ Tertio
ſi ex malicia occultant ſcripturas alijs neceſſa
rias ⁊ vtiles: ⁊ p̄cipue ad inſtantiā alioꝝ q̄bus
obſunt: vel legata ad pias cauſas vl' alijs facta
vel etiā de alijs negocijs. ¶ Quarto qñ ꝑpen
dūt ꝯtractū fieri ꝑ extorſionē violētā ſeu frau-
dē: ⁊ tñ rogāt ⁊ nō declarāt factū ſuū nō intelli-
gēti: q̄ ſolet ꝯtingi in mulieribꝰ adoleſcētulis:
et idiotis quo ad renūciationē alicuiꝰ ſui iuris
vel in ꝯtractu m̄rimonij cū apparet de violētia
vel in teſtamēto cū nō h3 vſum ratiōis ⁊ hmōi.
¶ Quinto qñ cōponunt inſtr̄a vſuraria: vel in
fraudē vſurarū ſcienter. ¶ Sexto qñ ſunt vo-
cati ad cōficiendū aliqđ inſtr̄m ⁊ nolunt facere
ne diſpliceāt amicis vel potentibꝰ quos timēt:
nec apte aliter pñt inuenire notariū. ¶ Septi
mo qñ pauperibꝰ non valentibꝰ ſibi ſoluere de
labore nolūt rogati ꝯficere inſtr̄a ſua: vel cōfe-
cta nolunt eis dare in publicā formā vt poſſint
ſe in iudicio iuuare. ¶ Octauo qñ de miniſte-
rio ſuo nimiū ſalariū extorquent: in quo atten-
duntur ⁊ labor ⁊ induſtria ⁊ quantitas cauſe ⁊
cōſuetudo regionis. Jn his oībus vbi damni-
ficatur quis ex ſuo opere: videt̄ teneri ad ſatiſ
factionē leſo. ex̄ de iniu. ⁊ dam. da. c. ſi.

¶ Procuratores aūt offen- §.VII.
dūt vt notat Alanꝰ in lib. de plā. eccl'ie. ¶ Pri
mo q̄dē ſi exercēt tale officiū q̄bus a lege ꝓhi-
betur. vt minor. xxv. annoꝝ ad iudicia ⁊ minor
xvij. ad negocia. ff. de ꝓcur. l. minor. ex̄ de pro-
cu. c. qui gn̄aliter. lib. vj. Jtē nō poteſt eſſe ꝓcu
rator furioſus/infamis/ſurdus/mutꝰ/accuſa-
tus de crimine/miles/ſeruus/excōicatus/vel
cōſtitutus ab excōicato qđ ſi fieret tñ in occul-
to teneret. ex̄ de ꝓcu. c. auditis. Jtē nec regu-
laris niſi in caſu ſui monaſterij iubēte ſuo pre-
lato. vt de procu. cū religioſus. in cle. Jtē cleri-
cus in quolibet gradu cōſtitutꝰ quo ad ciuiles
cauſas: ſecus aūt in ſpūalibus: ſed in ciuilibus
poteſt eſſe ꝓ ꝑſonis miſerabilibus ſm Hoſtiē.
¶ Scđo offendūt ꝓcuratores cū nō appellant
qñ debēt puta qñ ſunt grauati in cauſa contra
iuſticiā/vel dño ſuo nō denūciāt q̄ appellet. ex̄
eo. nō iniuſte. ¶ Tertio q2 plene dñm ſuū non
defendūt: q2 oīa debēt facere q̄ faceret dñs ſi
p̄ſens eſſet ⁊ maiorē diligentiā hr̄e debet q̄ in
ſuis negocijs. vt. C. mā. l. in re mādata. qđ in-
telligendū eſt ſalua ſemꝑ iuſticia ſeu cōſciētia.
Tenet̄ aūt ad tria ꝓcurator. ſ. vocatus ad iudi
ciū venire: iuſtis p̄ceptis parere: ⁊ ſine licētia
nō recedere. xj. q. iij. certū. ¶ Quarto offendūt
cū ꝯſitent̄ ꝯ dñm ſuū malicioſe: qđ nō debēt fa-
teri corrupti ab alia parte: ⁊ cōfeſſio ꝓcurato-
rio nocet dño. ex̄ de poſtul̄. c. j. ¶ Quito ſi falſi
ꝓcuratores ſunt. i. nō hn̄tes mādatū: vl' falſu3
mādatū habētes etſi in alijs habeāt. ex̄ de re-
ſcri. c. cū dilecta. Utrū aūt ꝑiudicet dño qđ fa-
cit procurator ꝯ ius vel iniurioſe ꝯ cū ſine ſpe-
ciali mādato. ex̄ eo. dilecti ſm Jnno. vide ibi.

¶ Septimo q̄ extorq̄nt nimis magna ſalaria in quo tenent̄ de ſuꝑfluo.xiiij.q.v.nõ ſane. De ſalario cõgruo dictũ eſt.ſ.§.iiij. ¶ Octauo q̄ intromittũt ſe de officijs aduocãdi cũ parũ vel nichil ſciãt iuris. vñ in culpa ſunt vſurpãtes officiũ alienũ: ⁊ cũ ꝑ hoc dãnificãt dños ſuos tenent̄ eis.ar.ex̄ de homi.c.tua. ¶ Nono q̄ in fauorẽ dñoꝝ ſuoꝝ multa ꝓ parte ſua mẽdacia ⁊ pluria dicũt et partẽ aliã decipiũt. ¶ Decio q̄ cauillationibꝰ ⁊ falſis poſitionibꝰ ⁊ allegationibus vtunt̄. vñ ⁊ ĩ his tenent̄ deo ⁊ ꝓximo.ex̄ de crimine falſi.c.j. Et breuiter in oĩbus in q̄bꝰ offendũt mali aduocati peccãt: ⁊ mali ꝓcuratores.

¶ De ſtatu medicoꝝ. Tit. vii.

¶ Q̄ venerandi ſunt medici in ſua profeſſione. Caplm.j.

Nunquid medici ſuſcitabũt ⁊ ↄfitebunt̄ tibi? Pſ.lxxxvij. Sicut deꝰ glorioſus creauit medicinalia. vñ dicit̄ Eccli. xxxviij. Altiſſimus de terra creauit medicinã ⁊ vir prudens nõ abhorrebit eã. ita ⁊ ipſe primus autor extitit artis ⁊ ſcientie medicinalis. Nã a deo habuerũt illuſtrãdo naturalẽ intellectũ ad inueſtigandũ vires herbarũ: ⁊ aliarũ rerũ ⁊ experiendũ earũ effectũ. Primi autores medicine. vt Apollo ⁊ eſculapius: quẽ ſecuti ſunt Hippocrates ⁊ galienus ⁊ auicẽna antiq̄ artis medicine ſcriptores ⁊ exinde alij. Applicãdo ergo medicinalia ad infirmũ a deo creata: medicꝰ ſic curat egrotũ vt inſtrumẽtũ dei ſiue nature: ⁊ ſcti viri fuerũt medici. vt Lucas euãg. de quo ait apl's ad Col.iiij.c. Salutat vos lucas medicus chariſſimus. Et ſcti viri vſi ſunt medicinalibꝰ. Legit̄ enĩ de Joh. euãg. ꝙ exiſtens in balneis videns cherinthũ hereticũ: dixit ſocijs: fugiamꝰ hinc ne balnea corruãt in q̄bus cherinthus filiꝰ diaboli lauat̄.xxiiij.q.j.oĩs qui. Et ſctũs Germanus epũs capuanus ad balnea cũ infirmitatis cauſa accedẽs inuenit ibi aĩam paſcaſij ĩ ſpecie hũana ſeruientẽ ⁊c. vt refert Greg. in dialogo. Et Augu. in regula loquẽs religioſis dicit ꝙ ſi nõ eſt certũ de infirmitate alicuiꝰ fratris: medicus cõſulat̄. vt ſcʒ ſm ↄſiliũ ſuũ ei quãtũ poteſt fieri ꝓuideat. de medicis ergo loquẽs pſ. ait. Nũquid medici ⁊c.q.d. etſi eorũ ſit curare non tamẽ reſuſcitare: in q̄bus tria poſſunt notari.

¶ Primo profeſſio veneranda: ibi. medici.
¶ Secũdo effectio admirãda. ibi. ſuſcitabũt.
¶ Tertio ↄfeſſio imitãda. ibi. et ↄfitebuntur.

¶ Quantũ ad primũ vtiqꝫ §.I.

ꝓfeſſio ſeu exercitatio medicoꝝ eſt honorãda, Nã ⁊ hoc vſus habet. vt dicit Sapiens Eccli. xxxviij.c. Honora medicũ ꝓpter neceſſitatẽ.i. quia tibi eſt neceſſarius cũ ſepe infirmetur homo varijs languoribꝰ. Ubi aduertendũ ꝙ medicus eſt triplici honore venerãdus, videlicet

¶ Honore ſubuenientie.
¶ Honore obedientie.
¶ Honore reuerentie.

¶ Honor ſubuenientie eſt vt detur ſibi ſalariũ vt inde ſibi ſubueniat̄ de labore ſuo. Uñ Aug. reprehendit eos q̄ nolũt medico prouidere dicens. Quidã nolũt dare medico honorẽ ſuum. xiiij.q.v.non ſane. oſtendens ibi ꝙ poteſt illud exigere etiã ab inuito: qđ intelligendũ eſt ſi poteſt. Nã pauperibꝰ nõ valentibus ſoluere gratis debet mederi: ⁊ non ſe ab eoꝝ cura ſubtrahere: quia hoc eſſet indirecte occidere. Mortẽ enĩ probat̄ languentibꝰ inferre q̄ hãc cũ poteſt nõ excludit: inquit Simmachus papa. diſtin. lxxxiij.§.j. Nec ex hoc ꝙ medicus accipit ⁊ petit ſalariũ dicit̄ vẽdere ſcientiã ſuã vel ſanitatẽ que ſpūalia ſunt: ſed locat operas ſuas ꝓ labore ſuo habito tũc vel prius in ſtudendo q̄rit mercedẽ. Nemo enĩ de ſuo cogit̄ facere bñficiuʒ.x.q.ij. precarie.j. Qđ autẽ ſcti medici Coſmas ⁊ Damianꝰ nil ſuſceperint cũ curabãt infirmos: hoc ideo fecerũt ne viderent̄ vendere grãm ſanitatũ: q̄ non virtute ⁊ induſtria humana: ſed infuſione diuina edocti fuerãt illã artẽ: ⁊ miraculoſe ſanabãt vt ſeruarẽt illud xp̄i mandatũ. Gratis accepiſtis grati date. Mat.x. ſicut etiã heliſeus ꝓpheta naamã curatũ a lepra ꝑ eũ nil tꝑale accipe voluit. et Giezi q̄ ex auaricia p̄ciũ occulte accepit ſcʒ ſine ſcitu heliſei lepra ꝑcuſſus eſt.iiij. Reg.v. Damianꝰ aũt q̄ munꝰ accepit a muliere ab eis curata q̄ nõ ob p̄ciũ: ſʒ ob dei reuerẽtiã ob quã ꝑ nomẽ eiꝰ illa adiurauerat ad accipiendũ ⁊ ſatiſfaciendũ deuotioni eiꝰ in nullo peccauit: ⁊ ideo frater eiꝰ coſmas qui hoc audito ita deteſtatus fuerat ꝙ mãdauerat ipm Damianũ non ſepeliri ſecũ/ admonitꝰ fuit in ſomnis ꝙ in eo non peccauerat Damianus cũ accepiſſet ob deuotionẽ non ex auaricia: qđ etiã per loquelã aĩalis irrõnalis poſt martyriũ eoꝝ fuerat declaratũ. de ſalarijs medicorũ habes.j.e.ij.§.iij. ¶ De ſcđo ſcʒ honore obedientie. Sciendũ ꝙ primo et ante oĩa infirmꝰ de eo qđ nouit debet detegere medico ſuã infirmitatẽ. Uñ phia ad Boe. Si operã medicãtis expectas neceſſe eſt vt vulnꝰ detegas. in li. de philoſophica cõſo. et hoc quantũ ad locũ in quo patitur ⁊ verecũde cum ea honeſtate qua decet: ⁊ quãtuʒ ad cauſam vel occaſionẽ vt crapulã nimiã luxuriã ex qua multi infirmant̄: paſſiones ex q̄bus inordinati hoĩes grauiter infirmant̄. Siue ira ex qua nimia ſylle dirutꝰ eſt ſanguis

nec reſtringi potuit: vñ ⁊ mortuus eſt: vt refert
Aug. de ciui. dei. lib. ij. c. xxij. Seu triſtitie ex=
ceſſiue: ſicut accidit Antiocho regi q̄ ex nimia
triſtitia quā incurrit: q2 non habuerat ꝓſperū
ſucceſſum in eo ꝙ queſierat expoliare ciuitatē
quādā Elimaidā decidit in lectū ſomnū nō ca=
piens: vt habet. j. Mach. vj. Uel etiā ꝓpter in=
ordinatū cōcupiſcētie amorē: ſicut habetur de
Amō filio Dauid ꝓpter amorē carnalē quē ha
bebat ad Thamar ſororē ex p̄re. ij. Regū. xiij.
Caueat tñ medic⁹ ne det tale remediū qḋ de=
dit Jonadab ip̄i Amō. ſ. vt cōcumberet cū ea:
q2 grauiſſime peccaret. Debet etiā manifeſta=
re vite ſue morē et vſum: ſicut d̄r de quodā q̄ ſo
litus erat euacuare loca neceſſaria: et cū trāſiſ
ſet ꝑ loca plena aromatib⁹ vt ꝑ realtū venetia=
rū ex tāto odore infirmatus eſt ⁊ q̄ſi deficiēs: ⁊
cū nō poſſet intelligi cauſa ſue infirmitatis vñ
nec curari: quidā medic⁹ acut⁹ interrogās de
exercitio ſuo eo intellecto iuſſit eū poni iuxta
locū talē. ſ. ſtercoꝝ: ⁊ ſubito vires reſumpſit. Et
ideo bonū eſt recurrere ad medicū cōſuetū qui
nouit cōplexionē et modū regiminis honeſtū/
maturū/ ⁊ practicū. Ex ide dꝫ medicū honorare
ei obediēdo. Aug. ſuꝑ Joh. de chriſo. quātū eſt
in medico ſanare venit egrotū. Ipſe ſe interi=
mit q̄ p̄cepta medici ſeruare nō vult. Debet ḡ
obedire medico in licitis et honeſtis: nō aūt in
c.§.4 malis infirmus. Quō ḡ debeat medico obedi
re vide. j. ſi aūt querit. Et q̄uis nō ſanet q̄s ni=
ſi deo diſponēte: hic tñ eſt mod⁹ a deo ordinat⁹
vt obediat q̄s medico. Un̄ dicit Gre. Quis cer
tiſſime ſciam⁹ neminē vltra terminū ſibi a deo
p̄fixū eſſe victurū: oībus tñ languētib⁹ nō incō=
grue medemur. xxiij. q. iiij. de tyris. §. ſe. Nā vt
dicit Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ar. ij. a diuina ꝓuiden
tia nō ſolū diſponit q̄ effectus fiant/ ſed etiā ex
q̄b⁹ cauſis ꝓcedāt ⁊ quo ordine eueniāt: inter
has aūt cauſas quorūdam effectuū cauſe ſunt
act⁹ humani: ſicut comedere et bibere eſt cau=
ſa hui⁹. ſ. cōſeruatiōis vite: ⁊ vſus medicinarū
cauſa ſanitatis ſc̄daria. Opꝫ ḡ hoīes aliq̄ age=
re: nō vt ꝑ act⁹ ſuos diuinā diſpoſitionē immu
tēt q̄ immutabilis eſt: ſꝫ vt ꝑ actus ſuos adim
pleāt quoſdā effect⁹ ſm ordinē a deo diſpoſitū:
q̄uis ḡ ip̄e de⁹ ſit q̄ vulnerat ⁊ medet: vt dicit
Job. v. c. ⁊ ip̄e ſanat oēs infirmitates: inq̄t pſ.
hoc tñ agit cōiter ꝑ cauſas ſc̄darias: vt medi=
cinas ⁊ hm̄oi: ⁊ ideo hm̄oi vti debem⁹ t̄pe op=
portuno: lꝫ aliq̄n p̄ter naturā et ꝑ viā miraculi
hoc opet. Sꝫ vt dicit Gre. miracl'a diuina ſunt
admirāda nō in exēplū nr̄e actionis trahēda.
iiij. q. iij. §. ſi. Si q̄s igit talib⁹ indigēs nō vel=
let talibus vti: q2 expectaret a deo ſanitatē/ gra
uiter peccaret: q2 deū tētaret niſi ſuꝑ hoc habe
ret familiare cōſiliū, ſi, ſicut btā Agatha cū di=

xit medicinā carnalē corꝑi meo nūq̄ exhibui:
erat eñ experta diuinā beniuolētiā. Dicit Tho.
ij. ij. q. xcvij. ar. j. vt vel infirmitates nō pateret Ad. iij.
q̄b⁹ corꝑali medicina indigeret: vel ſubito ſen
tiret i ſe diuine ſanatiōis effectū. ¶ De tertio
honore reuerētie dꝫ etiam medicus venerari.
Quilibet eñ bñficiat⁹ dꝫ honorare ſuū bñfa=
ctorē. Et cū dicit Eccli. xxx. c. non eſt cēſus ſuꝑ
ſanitatē: cum hoc bñficiū recipiat ꝑ medicū dꝫ
eū honorare reuerēdo. Eccli. xxxviij. c. Diſci=
plina medici exaltabit caput ei⁹. i. faciet eū ho
norari ⁊ reuereri: et in medio magnatū collau
dabit. In tāto honore et reuerētia habiti ſunt
medici ab oībus: vt prios inuētores medicine
artis. ſ. Apollinē ⁊ Eſculapiū hoīes vt deos co
lerēt et haberēt: quaſi quoddā diuinū medici=
nā reputātes: ſꝫ dij eſſe nō poterāt q̄ mortales
erāt: ſꝫ veri dei miniſtri et inſtrumēta: ip̄m aūt
deū auctorē oīs ſciētie ⁊ artis eē cōſtat. Solēt
iuriſte et medici queſtionē facere inter ſe quis
magis debeat honorari medic⁹ vel iuriſta. Et
h̄ eſt q̄rere q̄ ſcia ſit nobilior ⁊ ꝑfectior ſcia iuriſ Ti. vc.
vl' medicine: de q̄ vide i ti. de mgr̄is ⁊ doctorib⁹. §. §. iiij.

¶ Quantū ad ſecundū prin= §. II.
cipale qḋ eſt effect⁹ admirād⁹: vcꝫ viuificatio.
Utiq̄ admirādus eſt iſte effect⁹. ſ. reſuſcitatio
q2 ſupra v̄tutē nature. De priuatiōe eñ ad ha
bitū nō eſt regreſſus ſm p̄hm in poſtp̄dica. na
turalr. Nūquid ḡ ſuſcitabūt medici? vtiq̄: ſed
nō oēs. ¶ Sciēdū igit ꝙ eſt triplex medicus:
ſuꝑnaturalis/ ſp̄ualis/ ⁊ corꝑalis. Primus eſt
dei fili⁹: de quo ip̄e ait Mat. ix. Nō eſt op⁹ va=
lentibus medicus ſꝫ male habētib⁹. Et Aug.
Tūc venit de celo magnus medicus q̄ñ ꝑ totū
mūdū magnus iacebat egrot⁹. Hic medic⁹ ſo
lus eſt q̄ reſuſcitat. pſ. cvj. Miſit v̄bū ſuū. i. fi=
liū/ ⁊ ſanauit eos: ⁊ eripuit eos de interitiōib⁹
coꝝ. i. mortib⁹: ⁊ ſic ip̄e reſuſcitat corp⁹ ⁊ aīam
⁊ hoīem quē in mūdo cōuerſat⁹ reſuſcitauit et
ſanauit: ſimul in aīa ⁊ corꝑe viuū et ſanū fecit.
vt di. Aug. de pe. di. iij. ſunt pl'es: ita etiā ip̄e q̄
eſt principalr ſanat. Medicus aūt opat vt in=
ſtrumētū ſuū: qḋ dꝫ multū notare ⁊ medicus ⁊
infirmus. Medic⁹ vt nō gl'iet de ſua cura: nec
de ſciētia ſua ſolū cōfidat. Un̄ dicit Aug. ꝙ cō=
tra ſuꝑbe pollicitātes ſalutē inuigilat illud di
ctū pſ. lxx. Os meū annūciabit laudē tuā: tota
die ſalutare tuū. Infirmus aūt vt ad deū recur
rat: nō ſolū ad medicū corporalē. vñ Greg. vij.
Ad deū primū cōfugiēdū eſt q̄ nr̄e poſſit cura=
re aīe paſſiōes: ſꝫ hoīes ordine p̄poſtero ante
ſibi opē ab hoīb⁹ accerſiūt. de cōſe. di. i. oīs. Re
prehēdit Aſa rex iſrael eo ꝙ infirmat⁹ magis
ꝯfiſus eſt in arte medicoꝝ q̄ dei auxilio: ⁊ mor
tuus eſt. ij. Paral. xvj. Sicut ḡ nō ſuſcitabunt

medici:ita nec ſanabūt niſi deo auxiliāte. Medic⁹ ſpūalis eſt ſacerdos:medicina ſpūalis eſt pnia et alia ſacr̄a. Vñ Leo pa.p pnie medicinā ſpes vite reparaẽ eterne.de pe.di.j.multiplex. Sacerdos eſt medic⁹ q̄ applicat medicinā infirmo vł morituro. Vñ Hiero.de ſacerdote ait Ubi pctōꝛ intelligēs vuln⁹ ſuū.i.pctm̄ medico tradiderit ſe curādū.i.ſacerdoti. ibi nō virga diſtrictiōis neceſſaria eſt/ſʒ ſpūalis lenitatis. de pe.di.j.importuna. Sicut medic⁹ coꝛpis ſi pōt per ſuauia ꝛ leuia curat:ſed vbi eſt neceſſe etiā aſpa apponit:vt cauteriū ꝛ hmōi:ſic i cura ſpirituali:ferro em̄ neceſſe eſt vt abſcindāẽ vulnera q̄ fomētoꝝ nō ſenſerūt medicinā. diſt.lxxxij. plimos.in fi. Medici ḡ ſpūales mediāte pnie medicina ꝛ ꝯfeſſiōe reſuſcitāt moꝛtuos i pctis. Nō ſolū infirmos ſanāt. hoc tñ nō ex ſe/ſed ex virtute dei. Et hoc eſt qđ dicit:nunq̄d medici ſuſcitabūt.q.d.nō ex ſe:gr̄a ei dei reuiuiſcūt mediāte tñ cōfeſſiōe. Et ideo fit preceptū medicis coꝛpoꝝ vt cū viſitāt infirmos añq̄ curēt/inducāt eos vt vocēt aīaꝝ medicos.i.ſacerdotes ꝓ ꝯfeſſiōe fienda:vt ſaluti aīe ꝛ coꝛpis meli⁹ ꝓuideaẽ. de pe.ꝛ re.cū īfirmitas.cui⁹ declaratio-

c.454 nē habes.j.c.ti. Et q̄uis medicis coꝛpoꝝ q̄dā infirmitates ſunt īcurabiles:tñ ꝑ medicū ſpūalē ꝛ medicinā ſpūalē oīs lāguoꝛ curaẽ:ꝛ totiēs quotiēs. vñ Aug. Uidem⁹ adhuc q̄tidie in eccleſia ſepe febꝛicitātes:ſepe lāguidos:ſepe variis infirmitatib⁹ captos poſſe liberari:vt appareat totiēs op⁹ miſerātis/q̄tiēs ꝯfeſſio fit penitētis. Quō coꝛp⁹ qđ vili⁹ eſt ꝛ ab ipō diſſimili⁹ ſepe ſanaret/ꝛ nō aīam digniorẽ et a ſe redēptā totiēs liberaret:medicū ſe vocat.de pe.di.iij.§.adhuc. Medic⁹ coꝛpalis moꝛtuos quidē coꝛpalr̄ ſuſcitare nō pōt nec vlla creatura:q2 ſupra virtutē eſt nature. Et ſcti ſi aliq̄s moꝛtuos ſuſcitauerūt:vt Petr⁹ ꝛ Paul⁹:vt pʒ act.xx. ꝛ Helias ꝛ Heliſe⁹:vt habeẽ.iij.reg.xvij.ꝛ.iiij. reg.iiij.c.hoc egerūt nō ꝓpa virtute/ſʒ dei. Infirmitates tñ deſpatas (in q̄b⁹ ſm̄ iudiciū hoīʒ habēẽ ꝓ moꝛtuo) aliq̄ñ curat diligēs medicus ſʒ raro. Et tūc ſic pōt exponi illđ Nūq̄d medici ſuſcitabūt.ſ.moꝛti adiudicatos. q.di.raro. Et ideo vſq3 ad vltimū dʒ facere medic⁹ qđ pōt ad curā infirmi:nūq̄ tñ dādo remedia ꝯtra aīe ſalutē vel dubia. extra de pe.et re.cū infirmitas.

¶ De tertio medicis ſupnis ſuſcitātib⁹ hoīes ad gr̄am ꝛ fidē:deo.ſ.ꝛ angelis coopantib⁹ miniſterialiter:vt Raphael q̄ interpꝛetaẽ medicina dei:q̄ curauit Tobiā Tobie.xj.c. Vñ ꝛ diꝑerūt angeli Hiere.lj.c. Curauim⁹ babylonē ꝛ nō eſt curata:recedamus ab ea. Sed hoīes reſuſcitati virtualiter raro ꝛ vix cōfiteẽ:recognoſcūt ꝛ laudant tm̄ bñficiū curatiōis:medicis ſacerdotalibus ſuſcitātib⁹ ꝑ inſtructionē/ꝛ p̄dicationē/ꝛ oꝛationē:hoīes inde cōfiteñẽ pctā ſua cū difficltate:tñ medicis coꝛpoꝝ magnas curas faciētibus et infirmitates moꝛtales curantibus:nūquid cōfiteñẽ deo ab eo recognoſcentes? certe raro:ſed ſibi attribuūt. Eſt autē triplex medicina:q2 ſicut medici coꝛpoꝛales/ita ꝛ ſpūales curant infirmitates deſpatas:et ſic ſuſcitāt:ꝛ ſuſcitati cōfiteñẽ dño gr̄as agentes. ¶ Pꝛima eſt diſpoſitiua ad curā:vt ſirupus:hoc eſt vbū dei. Sap̄.xvj.c. Nō herba nec malagma ſanauit eos:ſed ſermo tuus q̄ ſanat oīa. ¶ Secūda eſt purgatiua humoꝝ maloꝝ.i. expulſiua vicioꝝ:hoc eſt pnia. Chꝛiſo. Sicut in ꝑceptis medicine medicamētū multas hʒ herbas:vnā aūt dominatiſſimā:ſic in pnia. de pe. di.j.c.medicina.§.medicamētū. Et hec eſt confeſſio q̄ſi reubarbarū qđ facit vomere. ¶ Tertia eſt cōſeruatiua:vt electuarium:ꝛ hoc eſt ſacramētū euchariſtie. Amb. Ego qui quotidie pecco quotidie debeo accipe medicinā. de conſe.di.ij.c.ſi quotienſcūq3. ꝛ loquiẽ de euchariſtia/vel etiā pꝛeſeruatiua a malis futuris. Et ſic intelligiẽ:ſit ablutio ſcelerū.ſ.ne cōmittāẽ. Abſtinētia etiā eſt optima medicinaꝝ:ſcʒ abſtinere ab occaſiōibus peccatoꝝ. Salutat.i.ſalutē ꝑ hoc optat Lucas medicus chariſſimus.

¶ De diuerſis viciis medicorū ꝛ ſalariis eorum. Cap̄.ij.

Medici in multis ſolēt delinquere in arte ſua. Et pꝛimo circa curā coꝛpoꝛalē infirmoꝝ in qua offendūt aliq̄ñ ex ignoꝛātia/aliq̄ñ ex negligētia aliq̄ñ ex malicia. ¶ Pꝛio ergo requiriẽ q̄ medicus ſit perit⁹ in arte:ita q̄ a peritis talis facultatis cōiter reputeẽ idoneus:nec ſufficit q̄ ſit doctoꝛatus:cū multi hodie in om̄i facultate magiſtrēẽ ꝛ doctoꝛēẽ indigni in damnationē ſui et ꝓmouentiū eos:alī vbi ex ignoꝛātia notabili i curis ſuis nocēt infirmis:ſemp peccant moꝛtalr̄ faciētes cōtra illud preceptū Nō occides. de pe.di.j.homicidiū. Nec excuſañẽ ex hoc q̄ illđ nō intēdūt:q2 volūtarie ſe ponūt ad illud vñ hoc ſeq̄ẽ.ar.xv.q.j.merito ꝛ.§.ſʒ obūciẽ de Lamech:immo etiā ſi ſequaẽ ſanitas:nō excuſañẽ a pctō/q2 exponūt ſe piculo pcti moꝛtalis ei.ſ.opi:vñ pōt ſeq̄ notabile nocumētū ꝓximo. ¶ Scđo dʒ medic⁹ adhibere debitā diligētiā:vñ quātūcūq3 ſit ꝑitus:ſi committat notabilē negligētiā in reuidēdo libꝛos in viſitando infirmū/in qualitate medicinaliū rerū:ꝛ hoc vñ ſeq̄ẽ moꝛs peccat moꝛtalr̄:et eſt irregularis. Si etiā ſeq̄ẽ magna aggrauatio infirmitatꝭ ex hoc etſi nō moꝛtis:nō excuſaẽ a moꝛtali. Et ideo vt dt Anto.de but.ſup.c.tuanoe. extra de homi. dʒ adhibere in hmōi oēm

diligētiā: qꝺ tūc ꝺꝫ facere qñ ſequit̄ traditiōes artis: ⁊ ꝙ infirmū viſitet pſonal̄r: ⁊ ꝙ dietā ſuā ⁊ regimē dictet ſibi: nec tenet̄ ei ad cuſtodiam pſonal̄r cōtinuā: vt dicit Hoſti. ꝙ ſi dubitet de medicina qꝛ nō ꝯſtat ei ſm artē medicine vtrū debeat ei nocere vel ꝓdeſſe: male facit dādo: qꝛ ꝺt Inno. In dubio poti⁹ dꝫ dimittere infirmū in manu creatoris / ꝙ̄ exponere medicine de q̄ neſcit. ex̄ de homi. c. petitio. ¶ Tertio dꝫ medic⁹ ꝙ̄ citi⁹ pōt curare infirmū. Uñ ſi ex induſtria omittit debitā medicinā et cito curatiuā: vt dimittēdo eū in infirmitate vt ampli⁹ lucretur / grauiter peccat: et furat̄ qꝺ ſibi lucrat̄. Et ſil̄r ſi in cōpoſitiōe medicine ꝑmittit aromatariū ponere vetuſtas ſpēs ⁊ hmōi parꝫ vel nil operātes vt faciat illū lucrari: cū poſſet ⁊ deberet alias ponere grauiter peccat: ⁊ ſi qđ detrimēti inde accidat infirmo imputat̄ vtriqꝫ: immo nō deberet medic⁹ ꝯfidere de aromatario in cōponēdis medicinis: niſi eū ſciret timorate cōſciētie ⁊ bene doctū ⁊ practicū in hmōi: ſed in ꝑſentia ſui deberet facere fieri ⁊ bñ videre q̄ ponit.

¶ Medici etiam mortaliter §. I.

peccāt ſi dāt aliqꝺ cōſiliū vel remediū ꝓ ſalute corpis in ꝑiculū aīe: vt. ſ. fiat aliqđ ꝯ diuina ꝓcepta: puta ꝙ cognoſcat mulierē ex̄ matrimoniū vel ꝙ inebriet̄ / ⁊ hmōi. Et ꝙ̄uis eis h̄ ꝓhibeat̄ ꝑ ius canonicū ſub pena excōicatiōis: q̄ cōminatio eſt ſnīe. ex̄ de peni. ⁊ re. cū infirmitas. tñ abſqꝫ illo ꝓcepto eſt illꝺ pctm̄ mortale ⁊ īfirmo ⁊ medicorꝫ: qꝛ ꝯ ordinē charitatis ſꝫ quē ꝑponēda eſt ſal⁹ aīe corpi. de pe. di. ij. §. ḡ. et. xxij. q. ij. faciat. nec excuſaret in hoc ignorātia. Et dicit Ioh. and. poſt Ain. in nouella ſup dicta decre. ꝙ medic⁹ q̄ dicit infirmo nō cōſulo: ſed ſi accederes ad aliquā mulierē ſanaberis: trāſgredit̄ illam cōſtitutionē. Nā et cum vēdo tibi aliquid adijciēs ſi vicioſum eſt / ſi leſum eſt nolo teneri: cū ſciā illud eſſe tale teneor. ff. de act. emp. ⁊ vē. l. j. Debet ḡ cauere ſibi medicus in loquēdo ne ex aſſignatiōe cauſe infirmitatꝭ ille incitet̄ ad aliqꝺ malū agēdū. ¶ Itē ſunt aliq̄ medici q̄ ſibi ⁊ etiā alijs ſanis faciūt cōſciētiā groſſam de ieiunijs eccl̄ie: aſſerētes hmōi deſtruere corpa qꝺ eſt falſiſſimū: qꝛ eccl̄ia in ſuis ordinatiōib⁹ regit̄ illuſtratiōe grē ſpūſſcti: grā autē non deſtruit naturā: talib⁹ imputāt̄ oēs trāſgreſſiōes quas hoīes faciūt ex ſua peſtifera ꝑſuaſiōe. ar. de pe. di. j. noli putare. et tenent̄ ſi cōmode pñt eos quos ſciūt ſuo verbo ꝑuertiſſe reedificare. Itē que ad infirmos ſeu debiles nō debēt ſine cauſa ⁊ ratiōe inducere eos ad frangendū ieiuniū / vel comedēdū carnes diebus ꝓhibitis: qꝛ imputaret̄ eis ad peccatum: in dubio tñ infirmus excuſatur medici cōſilium ſequendo.

¶ Medici vero vel alij in dā- §. II.

do medicinas ꝑgnātib⁹ ad ꝓcurādū aborſum et mortē ei⁹ vt occultet̄ pctm̄: mortal̄r peccāt. Sꝫ ſi faciūt hoc ad ꝑſeruādū pregnātē a ꝑiclo mortis in q̄ eſt ex puerperio: tūc ſm Ioh. neapol. in. x. quodl̄. diſtinguēdū eſt de puerperio: qꝛ aut eſt aīatū / aut nondū eſt aīatū aīa rōnali. Et ſiquidē erat aīatū dādo talē medicinā medic⁹ peccat mortal̄r. Ratio: qꝛ eſt cauſa mortꝭ puerperij corpalis et ſpūalis: nō dādo aūt medicinā nō pōt dici cauſa mortis ipe ſꝫ morbus: nō eñ eſt cauſa directe / qꝛ actu ſuo nō interfecit: nec indirecte: ſicut nauta dicit̄ cauſa indirecte ſubmerſiōis nauis: cū potuit et debuit gubernare nauim ⁊ nō fecit: qꝛ lꝫ dādo medicinā potuiſſet matrē a morte preſeruare: nō tñ tenebat̄: immo nō debuit / cū dādo cauſa mortꝭ eēt puerperij. ar. xiiij. q. v. deniqꝫ. vbi ꝺt Amb. Si nō pōt ſubueniri alteri niſi alter ledat̄: cōmodi⁹ eſt neutrū iuuare ꝙ̄ alterū grauare. Si aūt puerperiū nōdū eſt aīatū aīa rōnali / poſſet tūc et deberet dare talē medicinā: qꝛ lꝫ impediret aīationē talis fetus / nō tñ eſſet cauſa mortꝭ alicui⁹ hoīs: et hoc bonū ſequit̄ / qꝛ liberat matrē a morte: ideo in tali caſu dꝫ dare / nō in primo. Hec ille. Et ſi dubiū eſt de puerperio vtrū ſit aīatum vel inaīatum aīa ratiōali: dādo talem medicinā videt̄ ꝙ peccet mortaliter: qꝛ exponit ſe periculo peccati mortalis. i. homicidij: ⁊ qui amat periculū (vt ſcriptū eſt Eccl̄i. iij.) incidit in illud. vnde in tali caſu nō debet dari.

¶ Salariū aūt ſeu mercedē §. III.

ſui laboris iuſte petere poſſunt: vt ptꝫ Lu. x. c. Dignus eſt eñ opari⁹ mercede ſua. ⁊. xij. q. ij. quicūqꝫ. Aut igit̄ medici ſunt ſalariati a cōitate: ita ꝙ nil debeāt ab infirmis accipe: aut nō ſalariati / ſed limitati ꝑ ſtatutū cōitatis vel dñi ꝙ non accipiāt niſi tantū: aut nec ſalariati nec limitati in aliquo. Et in primo caſu nō poſſunt accipere: ⁊ ſi nō ſufficit eis ſalariū ſibi imputēt ex quo ſic cōuenerūt. Pacta eñ ex cōuentione legē accipiūt: que ⁊ ſeruāda ſunt. extra de pac. c. j. et hoc niſi mutate eſſent rerū cōditiōes. In ſecūdo caſu nō plus accipere debēt niſi quātū ſtatutū eſt: niſi ipm̄ ſtatutū eſſet abrogatū per cōtrariam cōſuetudinē. extra de cōſue. c. fi. In tertio caſu poſſunt accipe ⁊ debēt exigere moderatū ſalarium: qꝺ moderamen attendit̄ ſm qualitatē cure / et laborē medici / ⁊ induſtriā et cōſcientiā eius / ⁊ facultatē infirmi ⁊ cōſuetudinem loci. Sed querit̄ quid cū ſit pactū cū medico de certa mercede ei dāda poſt liberationē: vtrū infirmū ſanatū ⁊ poſtea recidiuātē tenetur ꝑ eodē ſalario curare: Guil. in ſpe. lib. ſ. c. ſi. arguit ꝓ et contra. Demū rñdet ſm Pe. ꝙ diſtiguit an incōtinēti redierit egritudo: et tūc

tenetur. Nō eñi videŧ egritudo receſſiſſe q̄ ſta
tim rediit. nec plene liberaŧ q̄ ex toto nō libe-
raŧ.de pe.di.iii. ſunt plures. an ex īteruallo re
dierit:⁊ tunc nō teneŧ.ar. de peni.di.j.§. diuor
tiū.Uel dic ꝙ ſi culpa egri recidiuauit non te-
neŧ q: talis euēt⁹ nō dꝫ ei imputari:alioq̄n ſic.
de reg.iur.c.ꝙ q̄s ſua culpa.¶ Itē quid ſi mo
nachū bononie ſtudētē egrū faciū aliq̄s cura-
uit:aīo tñ repetēdi expēſas quas etiā fuit ꝑte
ſtatus:demū mortu⁹ eſt monachus:nūq̄d pote
rūt peti expēſe ab abbate ſuo:an a pr̄e natura-
li. Et procedat q̄ſtio qñ monachus de licentia
abbatis ſui tacita vel exp̄ſſa erat in ſtudio.al's
nō teneŧ.ar.ff.de re mil.l. deſertores. Arguit
cōtra abbatē ꝙ teneaŧ et cōtra patrē ꝙ teneaŧ
ipſe⁊ nō abbas. Demū ſoluit ſic.negari nō pōt
quin negociū vtriuſq:ſed diſtingue cui⁹ cōtē-
platione factuꝫ eſt vt ille teneaŧ. Et ſi vtriuſq
vterq tenetur. videŧ tñ magis teneri abbas:
dꝛ eñi monach⁹ ſeru⁹ monaſterii.di.liiii. vnde
eum alere teneŧ. Itē abbas ⁊ vſufructuarius:
q: ei acquiriŧ ex re ſua vel opis.vt.xviii.q.j.c.
j.ſꝫ vſufructuari⁹ teneŧ:⁊ ſi habet cōmodū ex-
pēſe ſue infirmitatis. Infirmis autē nō valēti
bus ſoluere teneŧ gratis mederi: q̄nimmo et
medicinas ꝑ eis ſoluere ſi valeat ⁊ ipſi infirmi
facultatē nō habēt immo vt dicit gl.lxxxiii.di.
§.j.etiā diuitē valentē ſoluere ⁊ nolētē infirmū
debet medicus curare:⁊ ſi expedit medicinas
neceſſarias pro eo ſoluere.qđ intelligo qñ ipſe
infirm⁹ ex auaricia nō vult expēdere:ſed bene
al's: ⁊ ipſi⁹ curā medici ⁊ remedia ⁊ nō alteri⁹
querit. Et poſtmodū poterit petere impēſas ⁊
medicinarū et ſui laboris:nō ſolū ſi cōualuerit
q: vtiliter geſſit negociū ei⁹:ſed etiā ſi mortu⁹
fuerit: quia ſufficit ꝙ vtiliter cepit gerere ne-
gociū:etſi nō ſit ſecut⁹ euētus.ff.de neg. geſt.l.
ſed an vltro. Nec poteſt obiici ꝙ cauſa pieta-
tis ſumptus egerit infirmo: niſi eſſet ei propin
quus.C.eo.l.alimenta. immo etiā ſi infirmus
ꝓhibet ne ei deŧ ulle medicine:medic⁹ voca-
tus ab eo vel propinq̄s ei⁹ poteſt eū inuitū cu-
rare:ſicut inuit⁹ debet extrahi de domo ruitu
ra.xxiii.q.iiii.ipſa pietas. Debet eñi p̄ſumi vt
furioſus inuito etiā q̄nq dandū eſt bñficiū di.
xlv.⁊ qui emēdat. Nō aūt teneŧ oibus medic⁹
infirmis pauperib⁹ ſimplr̄ ⁊ indiſtincte ꝓuide
ti.vi.c.2 re:ſed ꝓ loco ⁊ tpe ſibi occurrentib⁹ prout di-
et §.iiii ctū eſt.ſ.de aduocatis: ⁊ ꝓut dꝛ de aliis opib⁹
in fine. miſericordie.ſ.in.ii.parte.ti.vii.c.iiii.§.v.

¶ Tenētur quoq medici §.IIII.

ad ſeruandū decreta q̄ habētur extra de pe. et
re.c.cum infirmitas.vbi dꝛ.Cū infirmitas cor
poralis nōnūq̄ ex pctō proueniat dicēte dño lā
guido:vade: et noli ampli⁹ peccare ne deteri⁹
tibi aliq̄d cōtingat Ioh.viii.c. Preſenti decre
to ſtatuim⁹ ⁊ diſtricte precipim⁹ medicis cor-
porū:vt cum eos ad infirmos vocari cōtingat
ipſos ante oīa moneāt et inducāt vt medicos
aduocēt aiaꝝ:vt poſtq̄ fuerit infirmo de ſpūali
ſalute ꝓuiſum ad corpalis medicine remediū
ſalubrius ꝓcedaŧ: cū ceſſante cauſa ceſſet effe
ctus ex.ii.phy.vt dicit Ioh.an.in nouell. ꝙ ſi-
gnāter dicit decretalis nōnūq̄: q: nō ſemꝑ ſed
aliqñ et aliis cauſis.ut Greg. Cū pcuſſio cor-
poralis imminet vtrū pro vindicta vel purga-
tione contingat:iudiciū dei in hoc ignoraŧ.vii.
q.j.ne deterius.ne maiorē infirmitatem incur
rat et ſic facit ad ꝓpoſitū. Diſtricte precipim⁹
et ſic neceſſitatē importat.xiiii.q.j. qđ p̄cipiŧ.
Et di.glo. Hoſt.ꝙ trāſgreſſor peccat mortalr̄⁊
ꝙ nō poteſt cōtra iſtā cōſtitutionē preſcribi vel
aliqua cōſuetudine tolli.Et ſubdiŧ in eadē de-
cre.ꝙ ſi q̄s huius ꝯſtitutiōis trāſgreſſor fuerit
poſtq̄ fuerit ꝑ p̄latos publicata : tādiu arceaŧ
ab ingreſſu eccl'ie donec ſatiſfecerit de hoc cō-
petēter.qđ intelligūt Inñ.⁊ Hoſt.ꝙ ꝑ ſentētiā
arceaŧ.Et dꝛ ſatiſfactio cōpetēs ad arbitrium
iudicis cū certa ꝑſona nō exp̄maŧ ſm Io. an.
Et nota ꝙ aliq̄ medici hoc obſeruāt circa infir
mos cū vidēt infirmitatē mortalē et nō al's : ſꝫ
iſti nō adimplēt conſtitutionē qđ patet ex ipſo
tex.decre. Diciŧ ibi poſt ſupi⁹ in prin.§.poſita.
hoc inter alia huic cauſam dedit edicto.ꝙ qui
dā i egritudis lecto iacētes cū eis a medicis
ſuadereŧ vt de aiarū ſalute diſponāt in deſpe-
rationis articulū incidūt: vñ facil⁹ mortis pi-
culū icurrūt. vbi dicit Io.an. Ex quo xp̄o ſcient
infirmi in oī infirmitate mortali hoc medicos
dicere:⁊ nō mortali / ex p̄cepto ceſſabit timor ⁊
periculū. ¶ Itē nota ꝙ debēt medici hoc p̄ce-
ptū ſeruare añ oīa vt dicit decre.i.añq̄ ad curā
manū mittāt vel de ſalario ꝯueniāt. ſm Io.an.
Sꝫ dubiū eſt an ſufficiat medicis tñ admone
re īfirmos ꝙ vocēt medicos aiaꝝ.i. cōfeſſores
q̄b⁹ cōfiteaŧ:an etiā reqraŧ ꝙ ita inducāt ꝙ ſe-
quaŧ effect⁹.ſcꝫ ꝙ infirm⁹ cōfiteaŧ al's medic⁹
nō viſitet eū ampli⁹. Et hoc videŧ ſentire Hoſt.
inducit.c.j.cū effectu. al's nō intromittat ſe de
cura. Sed dura videŧ iſta opinio cū in piculo
cōſtitutis quātūcūq etiā obſtinatis ſit ſubue-
niēdū ſm ordinē charitatis.nec tex.hoc dicit.
Sed ⁊ Pe.de pa.ſolū dicit ꝙ tenentur medici
ad monēdū. ¶ Utrū aūt medic⁹ precognoſcēs
mortē vicinā infirmi cui⁹ curā hꝫ:teneaŧ ei nū-
ciare. Circa hoc Io.neapo. i qđli.xi.q̄dā q̄ōne
ſic diſtinguit. Aut talis medic⁹ credit xp̄iſtr ꝙ
talis prenūciatio mortis multū ꝓdeſt infirmo
quantū ad ſalutē aīe ⁊ diſpoſitionē ſeu ordina-
tionē de reb⁹ ſuis. Aut credit oppoſitū.ſcilicet
ꝙ nō proderit.aut dubitat de vtroq. Et in caſu

cū.ſ. credit ꝙ ꝓderit: vtpote q2 credit ꝙ talis infirmꝰ ſit in ſtatu pcti mortalis: ⁊ nichil ordi- nauit de rebꝰ ſuis que diſtraherētur poſt mor tē eius. et grauis diſſenſio eſſet inter heredes propter eas. audita vō morte vicina infirmꝰ ſe diſponet ad bene moriēdū ⁊ bene ordinādū de rebus ſuis. et in tali caſu tenet manifeſtare ꝑ ſe vel ꝑ aliū infirmo ex precepto charitatis: et nō faciēdo peccat mortalr. Et huiꝰ ratio eſt: q2 multū dānificat proximū quo ad ſalutem aie ⁊ quo ad res tpales: nō qdē directe actu ſuo infe rēdo dānū: ſed indirecte q2 nō impedit danmū cū potuit ⁊ debuit. Dicit eñ Aug. q deſinit ob- uiare cū poteſt cōſentit. xxiij. q. iij. oſtēdit. ꝓ re
ſ.ij.qōe gula etiā dat a btō Tho. ꝙ q dānificat ꝓximū
lxij.ar.2 notabiliter peccat cū faciat ꝯtra charitatē. Si tamē ſunt plures habētes curā ipſiꝰ ifirmi vno predicēte alij ſunt liberati. ar. ad hoc ex de pe. et re. cū infirmitas. Si vō medicꝰ credit veriſi militer oppoſitū. ſ. ꝙ talis ꝓnūciatio mortis vi cine parū vel nichil ꝓdeſſet infirmo. ⁊ ꝑ oppoſi tū credit ꝙ taciturnitas huius parū vel nichil oberit: q2 credit eū eſſe in bono ſtatu et bñ or- dinaſſe de rebꝰ ſuis. tūc nō tenet medicꝰ ꝓdice re mortē ita ꝙ non ꝓdicēdo peccet grauiter: q2 ceſſante cauſa ceſſat effectꝰ. ar. i ꝓdicta decre. tamē meliꝰ faceret ꝓdicendo. Cuiꝰ ratio eſt: q2 quātūcūq3 infirmꝰ credit eſſe in bono ſtatu aie et bene diſpoſuiſſe de rebꝰ ſuis: poteſt quantū ad vtrūq3 proficere ⁊ meliorari: ⁊ probabile eſt ꝙ audita morte vicina magis ſe diſponet. Si aūt medicꝰ nō credit de ꝓdictis duobꝰ: ſed eſt in dubio tenet etiā tūc mortē vicinā nunciare. Cuiꝰ ratio eſt: q2 in dubio tenet hō vitare nota bile dānū ꝓximi ſi poteſt. In dicto aūt caſu po teſt ſeq dānū dānatiōis eterne ⁊ rerū tpalium. Qō aūt dicit Gal. ꝙ quātūcūq3 medicꝰ deſpe ret de ſalute infirmi d3 ſemꝑ ꝯfortare infirmū et ꝓmittere ſibi ſanitatē. Dicit Ioh. ꝙ in hoc dicto nō eſt ſtādu3 dicto galieni. ad qō optime facit qō dicit Amb. de cōſe. di. v. c. cōtraria. Cō traria ſunt diuine cōditiōi precepta medicine. Uel dicēdū ꝙ dictū galieni ſeruādū eſt qñ pre dicēdo mortē multū noceret ⁊ tacēdo nil obeſ- ſet. in nullo tñ caſu d3 mēdaciū dicere: vt face- re cōſueuerūt. xxij. q. ij. faciat. Si aūt qrit vtrū peccet infirmꝰ non obediendo medico? Rñdet Inn. ꝙ videt ꝙ nō: q2 nec prelatꝰ eiꝰ eſt: nec ta lis cuiꝰ mādatis teneat obedire. Nō eñ pōt ei ꝓcipere cū nō habeat iuriſditionē ſuꝑ eū ſ3 cō- ſulere ſeu hortari. Exhortatio aūt liberā volun tatē excitat. di. iiij. §. ñ. bonū eſt tñ ꝙ ei credat: q2 vt dicit phs. ſ. poſte. Cuilibet in arte ſua ꝑi to credēdū eſt. Q3 ſi ifirmꝰ ſciēter vel ex igno rātia craſſa ſumat potū vel cibū nociuū peccat: q2 d3 corpꝰ ſuū ſm charitatē diligere. de pe. di. ij. corpꝰ. et mortale eſſet ſi ex hoc mors ſeqret ſ3 ſi nō crederet cibū vel potū mortiferū: ꝗuis crederet infirmitatē aliqualiter augeri nō pec caret mortalr vel ſaltē ita grauiter ſicut i prio ri caſu. Poteſt eñ eſſe cōparatio grauioris af flictiōis qualis eſt afflictio ſitis ad minꝰ grauē qualis eſt augmētatio febris. Seruitores aūt infirmoꝝ ſi eis dant aliqō nociuū ex certa ſcia vel craſſa ignorātia: peccāt magis et minꝰ ſm nocumētū et intētionē. faciūt eñ cōtra charita tē ꝓximi. de pe. di. ij. proinde. ſani aūt nō tenet viuere medicinalr: q2 ſanis oia ſana. ſi quis tñ ſciēter ſumeret cibū vel potū quē crederet ſibi nociuū vtiq3 peccaret. Hec Inn. ⁊ hoſt. Cū aūt ex phlebotomia vel ſectiōe ſequat mors ifirmi ſi medicꝰ vl qcūq3 aliꝰ ꝑitꝰ erat et adhibuit de- bitā diligētiā ⁊ nō errauit ꝓpter inexperiētiā nō tenet in aliquo nec peccat nec eſt irregula- ris: q2 potiꝰ caſu ꝙ eiꝰ culpa mors putat eue- niſſe. vñ Augu. Abſit vt ea q ꝓpter bonū faci- mus vel habemꝰ ſi qd mali ꝓter nr̄am intētio- nē acciderit nobis imputet. xxiij. q. v. de occi- dēdis. Et poterit talis etiā ad ordies ꝓmoue ri ſm Ray. ſi de hoc h3 ꝓbabilē ꝯſciam ꝙ nil omiſerit de cōtingētibꝰ. alr ſi nō erat ꝑitꝰ vel nō adhibuit debitā diligētiā: ſibi imputat ⁊ nō poterit ꝓmoueri. ex de eta. ⁊ qli. c. ad aures. Qñ etiā ꝑitꝰ dubitat i aliquo potiꝰ d3 dimitte re ꝙ icidere. Inn. ⁊ hoſt. Eſt aūt cōſiliū Inn. ꝙ ꝓmouēdi a practica medicine abſtineāt ⁊ ꝓci- pue a chirurgia: q incīſionē vl aduſtionē exer- cet. q2 i nullo cōſcia ꝓmouēdi d3 vacillare. di. xxiij. c. laici. Itē clericis q ſunt i ſacris et etiā i minoribꝰ ſi ſufficiēter ſūt bñficiati: nō l3 oꝑari in medicina niſi gratis ꝓ miſerabilibꝰ ꝑſonis vel ſuis ꝯſāguineis. nec etiā tūc l3 vbi poſſet eē ꝑiculū qō etiā ſtrictiꝰ i clauſtralibꝰ eſt obſeruā dū. ex ne cle. vel mona. c. multa. Ray. officium aūt chirurgie qō reqrit incīſionē vel aduſtionē eſt oibꝰ clericis interdictū. ex ne cle. vel mo. c. ſniam. De clericis aūt audiētibꝰ phyſicā. i. me dicinā quā ſniam icurrāt: hēs. ē. i. ſ. ꝑte. Itē no ta ꝙ ꝓhibet oibꝰ iudeos medicos qrere i ifir mitatibꝰ ſuis. di. ei. xxviij. q. ſ. nullꝰ aliquē eo- rū iudeoꝝ i ifirmitatibꝰ ſuis vocet aut medici nā ab eis ꝑcipiat aut cū eis i balneo lauet. Si qs aūt hoc fecerit ſi clericꝰ eſt: deponat: ſi laicꝰ excōicet. Et videt iſtō eſſe ꝓceptū: ita ꝙ ꝯtrariū fa ciēs peccet mortalr: niſi ignorantia ꝓbabilis iuris eū excuſet. Nā nullꝰ d3 deponi vel excōi- cari niſi ꝓ mortali. Talis ei pena ifligēda mā- dat in trāſgreſſores. Dicit tñ Hug. ibi ꝙ neceſ ſitas excuſat qñ ſc3 aliū non habet medicū. Et idē videtur qñ nō habet ſufficiētē. Item dicit Hug. ⁊ Lau. ꝙ medicinalia poſſunt ab eis emi et facere per alium preparari.

¶ Medici non admittunẽ ad §.V.
practicã artis niſi iurati ⁊ de legitimo mr̃imo
nio nati: ſm Aug. de ancd. in li. de prĩte eccle-
ſiaſtica. Ratio eſt hoꝝ: qꝛ medici qbus curatio
corporũ cõmittiẽ cõiter a pplo ciuitatis debẽt
eſſe electi: vt certi de ꝓbitate moꝝ ⁊ peritia ar
tis eligãt ipi ciues illos medicos: qbus ſe libe
roſqꝫ ſuos in egritudine corpoꝝ cõmittũt: ſicut
iuriſcõſult⁹ dicit: ſꝫ ad reipu. adminiſtrationẽ
nõ pñt eligi illegitimi. Exercere aũt medicinã
publice ptinet ad adminiſtrationẽ reip. Illi eẽ
q̃ preponunẽ publicis officiis quadã claritate
moꝝ ⁊ fame fulgere debẽt: q̃ obſcurãẽ ex vicio-
ſa origine in illegitimis. Vñ illegitimi exerce-
re nõ poſſunt publice artẽ medicine: niſi cũ eis
diſpẽſeẽ p eũ qui põt. Et qꝛ hoc ꝓhibeẽ lege ci
uili impiali vbi non viuiẽ legibus impialibus:
ſꝫ aliis ſtatutis q̃ hoc nõ ꝓhibẽt: vel etiã vbi eſ
ſent leges impiales abrogate i hac pte: videẽ
ꝙ hoc non habeat obſtare. Silr qꝛ officiũ rei-
publice eſt fideliter exercendũ: ſeqẽ ꝙ recepto
iuramẽto officiũ exercẽdi ipaꝫ artẽ eſt eis com
mittẽdũ. Et ſic medici ꝓpter expiẽtie ꝓbatio-
nẽ debẽt eſſe a pplo electi cõiter/ ꝓpter reipu.
adminiſtrationẽ: debent eſſe de legitimo mr̃i-
monio nati/ ꝓpter officiũ fidelẽ executionẽ de-
bent licẽtiari iurati. ¶ Medicis practicis ma
gis q̃ theoricis dꝫ qs ſe cõmittere in cura cor-
poris. Vñ phs dicit. j. metha. ꝙ habentes artẽ
⁊ ſciẽtiã medicine ſunt magis ſciẽtes q̃ haben
tes expimẽtũ. Exptos tñ medicos in cura ma
gis debemus eligere q̃ hñtes ſciẽtiã ſine expi
mẽto. Pro cui⁹ declaratiõe dicit Aug. de an-
cho. vbi. ſ. ꝙ expiẽtia medicoꝝ ex duob⁹ exur-
gere põt: vel ex eoꝝ originis diſpoſitiõe/ vel ex
pticulariũ applicatiõe. Et q̃libet hoꝝ modorũ
talis expiẽtia hꝫ adiũctã cognitionẽ: ꝓpter qd
nõ in ſe/ ſed in ſua cã vlr. Sicut eñ ex originis
diſpoſitione aliq̃ hñt aptitudinẽ ad dñandũ ex
influxu corporũ celeſtiũ: ſic aliq̃ ex tali origine
hñt aptitudineꝫ ad medicãdũ ſeu curãdũ: cui⁹
cure effect⁹ q̃uis ignoreẽ cã in pticlari agẽte:
De alexandro magno cognoſciẽ tñ in vli agẽte a q̃ originata eſt natu
ra cuꝫ tali aptitudine ad talẽ effectũ. ¶ Vñ le-
giẽ ꝙ cũ Alexãder magnus inueniſſet in pſide
quoſdaꝫ hñtes intellectũ penetrabilẽ et aptos
ſup alios dñari et regnũ acquirere: ꝓponebat
eos occidere timẽs ne ſibi regnũ auferrẽt. Su
per q̃ ꝯſulẽs Ariſtotelẽ rñdit. Si potes muta-
re illi⁹ terre aerẽ/ ⁊ aquã inſup/ et diſpoſitionẽ
loci ⁊ ciuitatũ: imple ꝓpoſitũ tuũ. Si nautẽ/ do
minare ei cũ bonitate ⁊ clemẽtia: ⁊ exaudi eos
cũ benignitate: ⁊ per amorẽ quẽ habebũt in te
dñaberis in eis pacifice: qd ⁊ fecit: ⁊ facti ſunt
ei pſes magis obediẽtes q̃ ceteri. Silr expiẽ-
tia q̃ cõſurgit ex pticulariũ applicatiõe nõ ꝓce
dit oĩno ex ignota cã: qꝛ iſto mõ ars medicina
inuẽta eſt. Ex multis eñ pticlarib⁹ expimẽtis
inuẽtores medicine habuerũt vle principiũ ar
tis ⁊ ſciẽtie: puta qꝛ viderũt p expiẽtiã reubar
barũ purgare cholerã in hoc pticlari ⁊ in illo.
Inde dederũt regulã vleꝫ ꝙ ꝓpriũ eſt reubar
baro purgare cholerã. Iſtis g̃ duob⁹ modis ex
ptis vlꝫ ex originis diſpoſitiõe vel pticlariũ ap
plicatiõe: puto meli⁹ fore ⁊ tutius vt cõmittat
ſe i cura magi practicis medicis q̃ theoricis.
Si aũt ſint tales medici ꝙ vnam medicinã ve-
lint applicare ad oẽs egritudines abſqꝫ cauſe
cognitiõe ⁊ pticlariũ applicatiõe: tales nõ de-
bẽt dici medici expti nec ſciẽtes: qꝛ tales ſolũ
curant egritudinẽ in aliquo qñqꝫ ⁊ a caſu. Vñ
hmõi nõ dꝫ ſe qs cõmittere i cura. Ad qd facit
dictũ Hiero. xxix. di. c. ſi. Btũs Jo. i apoc. ſeptẽ
ſcribẽs eccliis: i vnaq̃qꝫ eaꝝ vel ſpecialia vicia
rephẽdit vel ꝟtutes ꝓbat: et ita ſctũs Paul⁹
aplẽs p ſingulas eccl'ias vulnerib⁹ medeẽ illa-
tis in vnaq̃qꝫ earũ vicia rephẽdẽs illi⁹: nec in-
ſtar impiti medici vno collyrio vult oĩm ocl'os
curare. Cauẽdi ſunt etiã tales idiote medici q̃
ſolẽt aliquotiẽs ſupſtitiones immiſcere cũ ali-
quib⁹ nãlibus remediis a qb⁹ oĩno abſtinẽdũ
eſt. Peccãt eẽ ipi ⁊ tales medici vtẽtes talib⁹
ſupſtitioſis medicinis. Vnde ⁊. xxvj. q. v. nõ li-
ceat. dr in collectiõib⁹ herbaꝝ q̃ medicinales
ſunt aliq̃s obſeruatiões aut incãtatiões nõ li-
cet attẽdere: niſi tñ cũ ſymbolo vel orõne dñi-
ca. Et Aug. Ad h̃ gen⁹ ſupſtitiõis ptinẽt oẽs
ligature atqꝫ remedia q̃ medicinaꝝ diſciplina
cõdemnat. xxvj. q. ij. illd. Et intelligit de his q̃
non hñt ꝟtutẽ nãlẽ ad talẽ effectũ: niſi fieret a
ſctis viris ꝟtute pure orõnis: etſi aliqñ talia
remedia ſupſtitioſa inducãt effectũ curatiõis:
hoc eſt vel a caſu vel ope demonũ. Vñ nllo mõ
ꝓcuranda ſunt vt ibi dr: nec eſt cõtra qd dr in
dicto. c. nõ liceat. xxvj. q. v. Dicitur eñ ibi. non
liceat xpiano tenere traditiones gẽtilium: et
obſeruare vel colere elemẽta/ aut lune aut ſtel
laꝝ curſus: aut inanẽ ſignorũ fallaciã ⁊c. ꝓhi-
beẽ eñ in hoc decreto ſeq̃ doctrinas ſupſtitio-
ſas gẽtiliũ q̃ fauſta vel infauſta eſtimabãt aliq̃
tpa: ⁊ cõſtellatiões ſequebãẽ non q̃tũ ad nãles
effect⁹ aſtroꝝ vel elemẽtoꝝ: ſꝫ ſm diuinatiões
⁊ fallaciã demonũ. Certũ eſt eñ ⁊ verũ ꝙ ſicut
neceſſario corpa humana ſubdũẽ influẽtie cor
poꝝ celeſtiũ: ſic neceſſario requiriẽ debitoꝝ ſi-
gnoꝝ influẽtia i egritudinũ corpaliũ curatiõe.
Vñ ſi medici dãt medicinã i ſignis cholericis
parũ ꝓficiũt: qꝛ corp⁹ paꝝ vel nichil mouebiẽ:
Si ꝟo in ſignis phlegmaticis/ medicina ſum-
pta faciliter corp⁹ laxat: ꝓpter qd ſicut medi-
ci in curatiõe egritudinũ obſeruãt dies creti-
cos q̃ determinanẽ ſm curſum ſolis ⁊ lune: ⁊ ta

in datiõe mediciarũ dħt obſuare debita ſigna
aſtrorꝫ. Uñ ꝯſultũ fuit Alexãdro magno vt nõ
ſumeret medicinã ſine cõſilio piti ĩ arte aſtrorꝫ
ꝛ ꝗuis vtile ſit medico eẽ ĩ hmõi pitũ/ nõ tñ eſt
neceſſariũ ipʒ eſſe aſtrologũ: ſed ſcire q̄dã cõia
ꝓut ſpectat ad congruã datiõnẽ medicinarũ.

Medici nõ illicite recipiũt §.VI.

ſalariũ ſeu ſtipẽdiũ ꝓ infirmitate quã ſciũt eſſe
incurabilẽ. Huiꝰ ratio eſt ſm Augu. de ancho.
vbi. ſ. qꝛ medicꝰ inuẽtꝰ eſt ad inſtrumẽtũ natu
re: tandiu inſtrumẽtuʒ medicine nõ eſt ex toto
ſubtrahẽdũ infirmo/ q̄diu natura nõ ſuccũbit:
ideo nõ peccat medicus accipiẽdo ſtipẽdiũ de
cura egritudinis quã ꝑ ꝑ̃ncipia artis medici-
ne credit eſſe incurabilẽ: niſi forte malicioſe nõ
indicãdo illis q̄ illiꝰ curã habent: vel ſupfluos
ſumptꝰ faciẽdo: vel eũ curare oĩno ꝓmittẽdo:
ſed indicata ỽitate quaʒ nouit de egritudinis
cura: tandiu iuſte põt accipe ſtudiũ ſuuʒ q̄diu
exhibet in cura ſui fidele miniſteriũ ꝛ verũ ꝯſi
liũ. Ad qð etiã facit auctoritas Aug. dicentis
in. iiij. de trinitate. Medicꝰ q̄dẽ cauſam ꝓximã
egritudinis curatiõis ꝓnũciare põt: ſed ꝑ̃mã ꝛ
ſupiorẽ ſcire nõ valet. Ezechias rex ſm cauſas
inferiores. i. diſpoſitioneʒ morbi vel demerita
ſua mori debebat de infirmitate ſua: ſʒ nõ ſm
cãm ſupiorẽ ſeu diuinã diſpoſitionẽ q̄ regulat
cãs inferiores ꝛ ſibi ſubijcit: vñ ꝛ mortuꝰ nõ eſt:
ſed cõualuit. Eſa. xxxviij. Quia ḡ neſcit medi-
cus quid deꝰ diſpoſuerit de infirmo: vtrũ ſit ſa
nãdus vel moriturus: ꝗuis ſm artẽ medicine
ſit moriturꝰ: ideo licite ꝓſequit̃ curã ꝛ accipit
ſtipẽdiũ vſq̧ ad finẽ vl̃ q̄ſi. Sed ꝛ tutiꝰ ꝛ meliꝰ
eſt infirmo ꝓ cura ſui plures hr̃e medicos q̄
vnũ ſi hr̃e põt. Unde pħs in ep̃la ad Alexã.
In vno medico nõ confidas: qꝛ vnus medicus
potens eſt ad nocendũ: ꝛ de facili audet nefas
ꝑ̃ſumere: et ſi ſumẽda fuerit medicina/ noli ſu-
mere niſi de cõſilio plurimorũ. Pro cuiꝰ decla
ratiõe dicit Aug. de ancho. vbi. ſ. In curatiõe
egritudinis eſt cõſiderãda cõditio artis medi
cine: cõditio egritudinis: ꝛ cõditio ſtatꝰ ꝑſone
egrotãtis. Et q̄tũ ad primũ clarũ eſt ꝙ medi-
cina ſicut ꝛ quelibet ars eſt inuẽta ꝑ iuuamẽ-
tũ vnius ad alterũ: ꝛ ꝑ iuuamẽtũ poſteriorũ ad
priores: qꝛ ſemꝑ poſteriores ſe habẽt ꝑ addi-
tamentũ ad priores: ſm pħm. ij. metha. Uñ ſi-
cut cõplementũ artis medicine eſt inuẽtũ per
multorꝫ expientiã: ſic cõplemẽtũ cure egritudi
nis dʒ fieri rõnabiliter ꝑ pluriũ medicorũ col-
loquia et ſñiam. Quantũ ad ſecũdũ. ſ. cõditio-
nẽ egritudinis: hec qñq̧ eſt occl̃ta vni medico
ꝑ ſigna q̄ apparẽt: cuiꝰ cãm vel ꝑ illa ſigna vel
ꝑ alia aliꝰ cognoſcere põt. Quãtuʒ ad tertiũ
ſcʒ cõditionẽ ſtatꝰ infirmi patʒ: qꝛ quãtũ ĩ ſtatu
ſublimiori/ tãto ĩ piclo maiori ỽſat̃. Ponũt̃ ei
dñi in odiũ ꝛ emulationẽ ml̃torꝫ: ꝛ ꝓpter digni
tatẽ quã hñt qbꝰ ml̃ti inuidẽt: ꝛ ꝓpter iuſtitiã
quã exercẽt in reos qbꝰ malicia placet. Uñ le-
git̃ in ep̃la ad Alexãdrũ reginã indorũ miſiſſe
ei ml̃ta munera ꝑ̃cioſa: ꝛ inter cetera puellam
pulcherrimã veneno nutritã: ꝛ q̄ iã ỽſa erat in
naturã ſerpẽtiſ venenoſi: hac intẽtiõe vt cogno
ſcẽdo eã toxicaret̃ ꝛ piret: ſʒ ꝑ̃monitꝰ abſtinuit
ab ea. Et ſic ad diligẽtiorẽ curã adhibẽdã ꝛ oẽʒ
ſuſpitionẽ remouẽdã: tutius eſt magnos viros
hr̃e pl̃es medicos q̄ vnũ. Qui aũt nõ pñt pl̃es
habere ꝛ niſi vnũ conducere/ ſint vno cõtenti.

Nota breuiter pctã grauia §.VII.

medicorꝫ. Primo ſi ignorãtes notabilẽ exer-
cẽt artẽ medicine: imputat̃ eñ eis mors infir-
morꝫ vel aggrauatio. ar. ex̃ de iniu. ꝛ dã. da. c. ſi
culpa. Scðo cũ ſint piti: vel ꝓpt̃ negligẽtiã
vl̃ alias occupatiões nõ aſpiciũt libros: nec di
ligẽter ꝓuidẽt his q̄ ꝓuidẽda ſunt: vt ĩ dicto. c.
Tertio qñ dãt medicinas et remedia ꝯ̃ ſalu
tẽ aiarꝫ: vt ꝓcurãdo aborſuʒ vel aliđ malũ ſua-
dẽdo. ex̃ de pe. et re. c. cũ infirmitas. Quar-
to qñ nõ inducũt infirmũ ad vocãdũ ſacerdotẽ
ad faciẽdũ cõfeſſionẽ: vt in dicto. c. cũ infirmi-
tas. Quinto cũ nõ viſitãt infirmos paupes
q̄s nouerint: qꝛ eis non ſoluũt cum nõ poſſint.
di. lxxxiiij. §. j. Sexto cũ medicꝰ ꝑ̃cognoſcẽs
mortẽ infirmi ſm artẽ medicine: nõ eũ vl̃ parẽ
tes vl̃ ꝯfeſſorẽ auiſat vt ſibi ꝓuideãt de ſacr̃is
vl̃ de teſtamẽto ſi expedit/ ꝛ hmõi: timẽs ne ex
hoc deteriꝰ ſe habeat vel diſpliceat ſibi vl̃ ſuis
ſm Io. neapol̃. in quodl̃. Septio cũ nõ adhi
bet diligẽtiã in medicinarꝫ cõfectiõe niſi ſit cer
te exptꝰ de ſolertia ꝛ fidelitate aromatariũ qui
ml̃ta ſophiſtica aliqñ in eis ponũt. Octauo
cũ detinẽt infirmũ in infirmitate diutiꝰ: vt plꝰ
ex frequẽtatiõe lucret̃ cũ eque bñ citiꝰ poſſent
liberare. Nono qñ ſine cã rõnabili inducũt
debiles ad frãgẽdũ ieiunia eccl̃ie/ vel comedẽ
dũ carnes diebꝰ ꝓhibitis: ꝛ ml̃to magis cũ ipi
ea faciãt obloquẽtes de ieiunijs eccl̃ie ꝛ abſti-
nẽtijs. Decimo de emulatiõibꝰ eorũ adinui
cẽ ex qbꝰ ſe iactãt de aliquibꝰ curis ſupbiẽdo:
ꝛ ſocios deprimũt vituperando curas eorum.

De ſtatu mercatorum ꝛ artificum. Titulus. viij.

De exercitio artificũ. Capłm. j.

Exibit homo ad opus ſuũ et ad
operationẽ ſuã vſq̧ ad veſpe-
ram. ps. ciij. Prima perfectio
cuiuſlibʒ creature eſt primus
actus eius. i. forma ſubſtãtia-
lis: patʒ. ij. de aia: vt in homine
aia rationalis. Secunda vero

perfectio ſeu ſcḋs act⁹ eſt operatio ei⁹ q̄ ab ea
ꝓcedit per quā manifeſtat̄ virt⁹ ei⁹. Nec enim
creatura aliqua eſt q̄ nō aliq̇d operet̄ vel opari
poſſet: ꝛ fruſtra eſt potētia q̄ non reducitur ad
actū. de⁹ aūt et natura nichil faciūt fruſtra ſm
pħm.ij. de aia.et.ij.de celo et mundo. Unde et
cōmētator.ij.meta. dicit ꝙ ſiq̇s aufert opatio
nes a reb⁹ aufert eſſentias rerū. Ultima etiā fe
licitas hoīs in opatiōe ei⁹ conſiſtit per optima
vt dicit Ariſto.j.ꝛ.x. eth. Et de primo hoīe dr̄
ꝙ poſuit eū in paradiſo voluptatis vt oparet̄.
Geñ.ij. Et lꝫ op⁹ ei⁹ eſſet principaliter ſpūale.
de quo xp̄s Jo.vj. Opamini non cibū q̇ perit:
ſed q̇ permanet in vitā eternā.ſ. meditādo ꝛ cō
tēplādo diuina. Erat tñ et aliqñ op⁹ corporale:
nō q̇dē ad neceſſitatē: ſꝫ ad delectationē mēta-
lē ad experiēdū vires nature: et exinde magis
ad recognoſcēdū res ipſas et creatorē in eis. ſꝫ
de paradiſo expulſus ꝓpter pctm̄ neceſſitat⁹
eſt ad operādū terrā: dictūq̧ eſt illi. In ſudore
vult⁹ tui veſceris pane tuo. Geñ.iij. vt cōſerues
te ī vita oportet te operari vñ viuas. ꝛ ꝓcures
tibi cibū donec reuertaris in terrā et ſic exibit
homo ad op⁹.ſ. ꝛ ad op.ſ. vſq̧ ad veſperā.i. vſq̧
ad mortē que eſt ſero et finis vite ſue. Et ita in
his operib⁹ exteriorib⁹ immergit̄ vt raro ſciat
reuerti ad opus ſuū propriū ad qḋ eſt fact⁹.ſ.
ad deū cognoſcendū et diligendū ꝛ fruēdū. Nā
vt dicit magiſter ſen.li.ij.di.j.c.iiij. Fecit deus
rationalē creaturā: vt ſummū bonū intellige-
ret: intelligēdo amaret: amādo poſſideret: poſ
ſidēdo frueret̄. ꝛ hoc eſt ſummū ꝛ perfectū op⁹
Ubi ſciendum ꝙ homo exit ad opus ſuum in
mundo iſto tribus modis.

Ad opus virtuale deo principalr̄ monēte.

Ad opus criminale diabolo internalr̄ ſug-
gerente.

Ad op⁹ manuale ingenio naturalr̄ agēte.

De primo dicit Eſa.xxvj. Oia opa nr̄a ope
rat⁹ es ī nobis ſcꝫ tu de⁹. ꝛ loq̇tur de opib⁹ vir-
tuoſis de q̇bus etiā xp̄s ait Jo.xv. Sine me ni
chil poteſtis facere.ſ. boni. Dicit̄ tñ op⁹ vir
tuoſum hoīs op⁹: qꝛ ibi coopat̄ liberū arbitriū
eius: nō eñ inuitus trahit̄ anim⁹ ſꝫ amore ſm
Aug.ſ. ad bonū op⁹ Et inde efficiūtur nr̄a opa
ꝓpter meritū. Apoč.xiiij. Opera eñ illorū ſe-
quūtur illos. illoꝝ.ſ. bonoꝝ hoīm ſeq. illos. Cū
eñ deus remunerat merita nr̄a coronat mune
ra ſua.i. opa bona q̄ vt faceremꝰ ab eo accepi-
mus. De ſcḋo ait dñs Jo.viij. Uos facitis opa
patris veſtri.ſ. diaboli.ſ. faciendo q̄ ipſe ſugge
rit mala. diaboli eñ ſunt ꝓpter ſuggeſtionem
vnde Hiero. Sicut eñ in bonis operibus no-
ſtris perfectio eſt de⁹: qꝛ nō eſt volētis ſꝫ dei mi
ſerentis ꝛc. Ita in malis operib⁹.ſ. pctīs ſemi
na noſtra ſunt incentiua ꝛ perfectio diaboli, de
pe. diſ.ij. ſi enim inq̇t. qḋ tamē ſane intelligēdū
eſt: qꝛ nō eo modo diabol⁹ opat̄ in malis nr̄is
quo de⁹ in bonis operib⁹ noſtris. Nā de⁹ effi-
caciter mētē mouēdo ad bonū: diabolus men-
tē per imaginationē ꝛ ſenſualitatē incitādo ad
malū: ſicut q̄ porrigeret alicui pomū delectabi
le ad edēdū: noſtra aūt ſunt per ſpontaneā vo-
luntatē. Uñ Amb. Quod poſſum⁹ nō facere ſi
volumus huius electionē mali poti⁹ debem⁹
nobis aſcribere q̄ aliis.xv.q.j.c. illa. Et qꝛ ope
ra nr̄a ꝓpter illa dānāt̄ et punit̄ d̄s ſm illud
Ro.ij. Tribulatio ꝛ anguſtia in oēm aiam ope
rātis malū: iudeo pmū ꝛ greco. De tertio ope-
re dr̄ Eccl'ſ.ix. quodcūq̧ poteſt manus tua in-
ſtāter opare. Exibit hō ad op⁹ ſuū ꝛc. Aliis q̇-
dē animalib⁹ natura prouidit de victu: veſtitu
et armis ad ſe defendendū ſine ipſorū ope. hoī
vero dedit rationē ex qua exeundo per diſcur
ſum ad actum conſiderationis et inueſtigatio
nis per opera exteriora diuerſoruꝫ exercitiorū
ſibi prouidere poſſit de victu et veſtitu ꝛ defen
ſione a nociuis. et quaſi oīa opera exteriora
hominū ad hec ordinātur. Exibit ergo ꝛc. Ubi
de ipſis operibus corporalibus tria nota.

Bonā cōſcientiā: ibi. exibit hō ad opus ſuū.

Debitā cōuenientiā: ibi. ad operationē ſuā.

Debitā permanētiā: ibi. vſq̧ ad veſperam.

Quantum ad primum in §.I.

operibus exterioribus artiū debet hō exire de
potētia intellectus ad opus ſuū interius.ſ. ad
actū diſcuſſiōis mētalis de qualitate opatiōis
artis ſue: vt nō ſolū operationē faciat exterio-
rē ſm regulā artis illius: ſꝫ etiā ſm regulā cō-
ſcientie bone. Unde apl's ad Galath.vj. Pro-
bet aūt vnuſquiſq̧ opus ſuū.i. examinet.

Si eſt rectum in intentione.

Si eſt licitum ex improhibitione.

Si eſt congruum in diſcretione.

De primo dicit Amb. Intētio operi tuo no-
mē imponit. Nam cuius finis bonus eſt.i. in-
tentio que reſpicit finē: ipſum quoq̧ bonuꝫ eſt
ſcꝫ opus inde ſequēs: quod verū eſt in his que
de ſe mala non ſunt. nā talibus nullus bonus
finis ſeu intentio poteſt opus reddere bonū. ſi
cut nec intētio dandi elemoſynam in furto de
eo excuſat a pctō. Debet ergo in oīi exercitio
artis haberi recta intētio. vt finis remotus et
vltimus ſit deus ſm illud apoſtoli.j. ad Cor.
x. Oia que facitis in verbo vel opere in gloriā
dei facite. finis propinquus ſit aliquod ratio-
nabile: vt ſubuentio ſue neceſſitatis vel proxi-
morum: ſm illud apoſtoli ad Epheſ.iiij. Ope-
retur manibus ſuis vt habeat vnde tribuat ne-
ceſſitatem patienti. Cum enim omnia agāt ꝓ-
pter finem: homo qui facit opus agriculture

laniſicij artis fabrilis ꝛ hmōi: finis ꝓpinquus
intētus eſt fruct⁹ ſeu lucrū. Et recte ait xp̄s et
apl's Lu.x. ꝛ.j. ad Ti.v. Dign⁹ eſt eñ operarius
mercede ſua. finis mercedis ſue debet eſſe vt
ex ea poſſit ſe ꝛ alios gubernare ꝛ ꝓuidere ſm
ſtatū ſuū. finis ſuſtētatiōis ſui ꝛ ſuoꝝ debet eſſe
vt poſſint viuere v̄tuoſe. finis virtuoſe viuēdi
eſt cōſecutio gl'ie. vt eñ di. Augu. ſup Job. Ad
hoc debet q̄ſq; bene viuere vt detur ei ſemꝑ be
ne viuere. ꝛ ſic de primo ad vltimū debet homo
exire ad op⁹ ſuū in gloriā dei. ❡ Scd'o dꝫ atte
dere vt op⁹ illud ſit licitū non prohibitū. odiſti
oēs q̄ opant̄ iniq̄tatē: ait ꝓpheta ad dñm. ps̄.
v. Iniq̄tatē opat̄ q̄ facit artē vel opationē illici
tā a deo vel eccl'ia ꝓhibitā: vt op⁹ meretriciū:
vſurariū: taxillatorū faciēdo taxillos vel vten
do. Negociatio quo ad clericos. Vñ Aug. For
nicari nūq̄ licet: negociari aliqñ lꝫ / aliqñ nō lꝫ
anq̄ cleric⁹ ſias lꝫ: poſtq̄ cleric⁹ fact⁹ es nō lꝫ.
di. lxxxviij. fornicari. ❡ Tertio dꝫ probare op⁹
ſuū ſi eſt cū diſcretiōe. nullū eſt ei v̄tuoſum op⁹
niſi debitis circūſtātijs veſtiat̄: vt ſcꝫ fiat debi
to tp̄e. Vñ dñs Exo.xx. Sex dieb⁹ opaberis: ſe
ptima die ſabbatū dñi eſt. Oē op⁹ ſeruile nō fa
cietis i eo ꝛc. ꝛ ſic de alijs circūſtātijs: vt debite
obſeruet̄ et impleat̄ illō ap̄li ad Colo. j. In oī
ope bono fructificātes. Fructificat q̄s in ope
bono qñ illud cū debito mō agit. Si ei recte of
feras ꝛ nō recte diuidas: peccaſti. dixit dñs ad
Cayn Geñ. iiij. ſm tñ trāſlationē. lxx. nō noſtrā
ideſt ſi facias op⁹ de ſe bonum: vt ſacrificiū et
huiuſmodi: ꝛ nō cum debita circūſpectiōe pec
catum eſt: vt exponit Gregorius.

❡ Nota de ſecūdo aptā cō- §.II.

uenientiā in operib⁹ exteriorib⁹ mechanicis: de
quib⁹ loq̄mur: q: dicit ad opationē ſuā. Ope-
ratio exterior hoīs poteſt dici ſua. q̄ ſcꝫ ſibi cō-
uenit ꝓpter inclinationē ꝛ aptitudinē natura-
lē ad illā. Delectatio ſm pħm ꝑficit op⁹. cū er-
go q̄s inclinat̄ ad vnū op⁹ nō malū naturaliter
cum natura delectabiliter operetur applican-
do ſe ad illud exercitiū: ꝑuenit ad ꝑfectionē il-
lius artis. Sicut eñ a natura habem⁹ inclina-
tiōes ad v̄tutes. vñ vn⁹ magis ad vnā vt ad iu
ſticiā: alius ad humilitatē: alius ad miam ma-
gis q̄ ad alias. propter qđ dicit Job. xxxj. Ab
infantia creuit mecū miſeratio: ꝛ de vtero ma-
tris egreſſa eſt mecū. Et moral̄ Sen. Semina
in nobis virtutū ſunt ſparſa: ſed exercitio no-
ſtro poſtea ꝑficiūtur. Et ſic etiā ſm Alber. ma
gnū. hoīes a natura dociles inclinātur ad ſciē-
tias varias ſm qualitatē complexionū. Nam
melancolici ad poeticas: phlegmatici ad mo-
rales: ſanguinei ad naturales: colerici ad ma-
thematicas vel metaphyſicas. Ita et ad cete-
ra opera mechanica ꝛ artes vn⁹ inclinat̄ ma-
gis ad vnā: alius ad aliā: ꝛ naturali inſtinctu ꝛ
diuia ꝓuidētia etiā diſponēte ad pulchritudi
nē vniuerſi et oſtētationē ſue ſapiētie: q̄ tātas ꝛ
tā varias operatiōes artificū inſpirauit mēti-
bus hoīm. Exeat ergo hō ad operationē ſuam
id eſt ad eā artē quā iudicat ſibi magis cōueni
re et cōplacere. Et dicit Hugo de ſctō victore.
q̄ operationum humanaruꝫ exteriorū triplex
inuenitur differentia.

❡ Nam ad quedam cogit neceſſitas. Triplices operatiōes hoīs.
❡ Quedam inuenit cupiditas.
❡ Quedam induxit vanitas.

❡ Cogit itaq; neceſſitas ad opus agriculture
q: ſi vult fruct⁹ terre colligere vnde comedat ꝛ
bibat: oportet q̄ operetur colendo terrā per ſe
vel per aliū. vñ dr̄ Prouer. xij. Qui operatur
terrā replebit̄ panib⁹. ꝛ ecōuerſo. egeſtatē ope
rata eſt man⁹ remiſſa ſcꝫ ad operādū. Et Eccl.
vij. Nō oderis laborioſa opera ꝛ ruſticationeꝫ
creatā ab altiſſimo. Nā deus eā inſtituit: q: vt
dr̄ Geñ. iij. Emiſit de⁹ adā de paradiſo volupta
tis vt operaret̄ terrā de qua ſumpt⁹ eſt. Et poſt
diluuium vt dr̄ Geñ. ix. Noe vir agricola cepit
exercere terrā ꝛ plātauit vineā vt colligeret vi
nū qđ pri⁹ ignorabat̄. ſꝫ vt ait Amb. Nec vinū
ſuo pepcit autori: ſed ebrietas illi⁹ ſuadet no-
bis ſobrietatē. di. xxxv. ſexto die. Cogit etiā ne
ceſſitas vite humane ad opa paſtoꝝ ac etiā la-
nificij ꝛ linificij: ꝛ opa q̄ his deſeruiūt ꝓ veſti-
tu humano ſibi neceſſario. Et primas q̄dē ve-
ſtes de⁹ fecit. vt dr̄ Geñ. iij. q: fecit de⁹ Adā et
eua in hoc exilio poſitis tunicas pelliceas. Nō
inq̄t Amb. ſericeas ſed pelliceas. habitum ſcꝫ
humilitatis ꝛ penitētie: nō vanitatis ꝛ iactan
tie. Et de ſapiēti muliere dr̄ Prouer. vl. Que-
ſiuit lanā et linū ꝛ operata eſt cōſilio manuum
ſuarū. ſ. veſtes. nā ſtragulatā veſtē fecit ſibi. Et
prim⁹ paſtor fuit abel quē ſecuti ſunt i hoc Ja
cob patriarcha cū filijs ſuis. Prim⁹ edificator
habitationū et ciuitatū fuit Cayn q̄ edificauit
ciuitatē nomē imponēs filij ſui enoch. Geñ. iiij
Nā patriarche abraā yſaac ꝛ iacob nō in ciui-
tatib⁹ vel palatijs: ſꝫ in tabernaculis habita-
bāt. quoꝝ tētorioꝝ ſeu tabernaculorū primus
operator fuit iabel. Prim⁹ aūt malleator ꝛ fa-
ber in oīa opera ferri et eris fuit Tubalcayn.
vt dr̄ Geñ. iiij. et ſic paulatim artes neceſſarie
inuēte ſunt. Operatio exterior inuenta a cupi
ditate eſt negociatio. Vñ pħs dicit eā hr̄e in ſe
turpitudinē q: deſeruit cupiditati cū fiat pro-
pter lucrū: que cupiditas in immēſum creſcit
et finē neſcit. Verū tñ eſt q̄ etſi in ſe turpis ſit:
poteſt tñ aliquo bono fine honeſtari ꝛ licita fie
ri. puta ꝓpter ſuſtētationē familie ſue vel ſub-
uētionē pauperum ex moderato ꝛ iuſto lucro.

Primi negociatores quos in ſacra ſcriptura
inuenio fuerūt hiſmaelite q̄ deſcēderūt ex hiſ=
mael filio agar. vñ dicunt agareni.i.ſaraceni. dr
cū Geñ.xxxvij.q̄ trāſeūtib⁹ negociatorib⁹ ma
dianitis q̄ ſcꝫ portabāt aromata ⁊ alia in egy=
ptū vēdiderūt hiſmaelitis ioſeph fratres ſui:q̄
hiſmaelite vendiderūt eū in egypto. De his dr
Baruch.iij. Filij quoqꝫ agar.i.ſaraceni q̄ exq̄=
ſierūt ſcientiā ⁊ prudentiā q̄ de terra eſt:nego=
Machomet negociator. ciatores terre viā ſapientie nō intellexerūt. Et
quē vt ſummū ꝓphetā ⁊ q̄ſi deū venerant ſara
ceni maledictū machometū: p̄mo fuit negocia
tor:ſꝫ in ꝓceſſu tp̄is malitijs ſuis cū quodā he=
retico iacobita adiut⁹:illos rudes et beſtiales
hoīes ſua peſſima ⁊ fatua doctrina decepit. Et
q̄ꝛ inimici ſunt xp̄ianoꝝ faciētes negociationē
de eis q̄ñ cape poſſunt vel ꝑuertere ad eoꝝ ꝑſi=
diā: ideo eccl'ia ſtatuit ꝑ extrauagātes Nico.
iiij. Clemētis.v.et Jo.xxij.q̄ negociatores vel
alij q̄cūqꝫ nō deferāt ad terras eoꝝ q̄cūqꝫ mer=
cimonia ſub penis excōicatiōis papalis ⁊ alia=
rū penarū. Operatio hec plena ꝑiculis eſt ⁊ frau
dib⁹ et aliq̄ñ mixta vſuris. vt no. ex̄ de vſu.c.in
ciuitate.et.c.nauigāti. Vñ oculos aperi. Unde
Chryſ. dicit ſup Mat. Nullus xp̄ianus debet
eſſe mercator: q̄ꝛ mercator nunq̄ pōt deo pla=
q.ij.q. lxxvij. cere.diſ.lxxxviij.eijciens.q̄d dicit be. Tho.eſſe
ar.iiij. intelligēdū de his qui ponūt finē ſuū vltimū in
ad p̄mū acq̄ſitione lucri ſeu pecunie:vel de exercentib⁹
illicitas negociatiōes.ſ.cū vſuris/ꝑiurijs/frau
dibus ⁊ hmōi. Vñ ⁊ Caſſiodo.dicit. diſt.eadē.
Negociatores illi de tēplo eijciunt q̄ ꝑ imode=
ratū pecunie ābituꝫ merces ſuas polluūt plus
onerātes ꝑiurijs q̄ precijs. Ponunt illa.c.eij=
ciēs.et.c.q̄m.ꝓ palea. Vñ ⁊ alīq̄ libri nō habēt
ſed ſunt optimoꝝ graduū. Dicit etiā Chryſ.in
dicto.c. eijciens. quēadmodū q̄ ambulat inter
duos inimicos volēs ambob⁹ placere ſine allo
quio mali eſſe nō pōt:ſic mercator ſine menda=
cio ⁊ ꝑiurio eſſe nō pōt. Sed ſubſtātia taliū ſta=
bilis eſſe nō pōt:nec ꝓficit ad bonū q̄d de malo
congregat. quēadmodū ſi triticū vel aliq̄d tale
cernas in cribro:dū huc illucqꝫ iactat:oīa gra=
na paulatim deorſuꝫ cadūt:⁊ tādē in cribro nil
remanet niſi ſterc⁹:ſic de ſuba negociatoris nil
remanet niſi pctm̄. Nā ⁊ ſic legit in vitas p̄rm
de quodā mercatore q̄ viſus fuit a btō Panu=
tio heremita ei eq̄parādus in gl'ia.q̄ tñ Pānu
tius heremita ſctiſſim⁹ magni meriti fuit apd
deū. Attēde q̄ꝛ ipſe Pānutius examinās vitā
ei⁹ inuenit q̄ totū lucrū expendebat in pauꝑes
xp̄i vt pr̄ pauperū: ab vſuris ⁊ ꝑiurijs ⁊ alijs il
licitis abſtinebat cū magna deuotiōe vacās di
uinis tp̄e ſuo: q̄ demū etiā dimiſit opus illud.
Quis eſt hic ⁊ laudabim⁹ eū. Eccl'i.xxxi. Opa
tio aūt tertia q̄ deſeruit vanitati eſt illa q̄ deſer
uit ornatui iactātie:vt ars ſerici in magna ꝑte.
Nā etſi dños deceāt tales veſtes: ⁊ reginas vt
Heſter ſctā ⁊ aliq̄ reges ſcti ſe ornātes. Sꝫ mul
ti abutunt quos nō decet. Vñ.j.ad Tim.ij.ait.
Nō in veſte ꝓcioſa auri ⁊ argēti ⁊ margaritis:
imo vt ars reticelloꝝ ⁊ recamature in veſtib⁹ ⁊
ꝑforature ſeu ſcāpature ⁊ purpure ceruſe ad co
lorādū faciē ⁊ hmōi: ad q̄d deſeruiūt niſi vani=
tati:vt dici poſſit illō Hiere.lj. Opa eoꝝ vana
et riſu digna. Vñ ⁊ Chryſ. dicit ſup Mat.q̄ ab
arte calceorū et textorū multa abſcindere opꝫ.
Etenī ad luxuriā deduxert neceſſitatē ei⁹ cor=
rūpentes artē aut malū arti cōmiſcentes.

Demū quantū ad tertiū §.III.

opꝫ habere in opibus ⁊ artib⁹ inſtātiā ⁊ ꝑſeue
rātiā. Nā vt dicit Anaclet⁹ papa. Jn vnoquo=
qꝫ artiū ope mater inuenit inſtātia. diſ.lxxxiij.
nichil.et hoc eſt q̄d dicit ps. vſqꝫ ad veſperā.i.
vſqꝫ ſero ꝯtinuando: nō parū operādo ⁊ ſubito
dimittēdo: vel vſqꝫ ad veſperā.i.vite terminū:
q̄d eſt ꝯtra aliquos inſtabiles q̄ oīni die mutāt
vnā artē:hi ſunt ſilies filio incōſtātie de quo di=
cit Boeti⁹ de eo narrās in li. de ſcholariū diſci
plina.q̄ cū eū pater ei⁹ poſuiſſet ad opa diuerſe
artis: q̄ꝛ ſubito attediabat cū vnā inchoabat.
demū oēs renuēs interrogāte patre q̄d facere
vellet: Rñdit ſe velle fieri aſinum vt ſalmā fer=
ret. Sed cū aliquis in operibus alicuius licite
artis bene viuendo ꝑſeuerat vſqꝫ ad veſperā.i.
finē. tūc facto ſero.i.vita deficiēte dicit dñs. vo
ca operarios ⁊ da eis mercedē Mat.xx.ſcꝫ gl'ie.

De diuerſis generib⁹ cōtractuū. Cap.ij.

Notandū q̄ in tranſlatione rerū q̄ fit
per priuatas ꝑſonas aliq̄ñ trāſfert
dñium rei: aliq̄ñ ſolū vſus rei reten
to dñio. Et p̄mū fit ſex modis. Pri
mo per liberalē donationē ſcꝫ cū nil
expectat retributiōis ex tali donatione rei niſi
beniuolentia q̄ dr donatio. de qua.j̄.dicet.ti.x.
c.iiij.⁊.v. Alijs q̄nqꝫ modis fit ꝑ dationē illibe
ralē qua videlꝫ trāſferēs vnā rem expectat ab
alio aliq̄d equiualēs ei q̄d transfert. Et prim⁹
modus dr ꝑmutatio: cū videlꝫ transfert dñiuꝫ Permutatio.
alterius rei vtilis ꝓ alia re vtili:puta frumentū
ꝓ vino:vel pānus me⁹ ꝓ lana tua:vel pāno ſe=
rico tuo:vel pecunia mea aurea:puta vnus flo=
renus ꝓ pecunia tua argētea:puta pro groſſis
xvij.vel circa. Jſtud tñ vltimū ſolet dici cābiuꝫ
cōiter.alie xo ꝑmutationes: vulgariter dicunt
baratti. Alius modus dr in vno transferentiū
dñiū rei cū altero emptio/et ī altero vēditio:q̄ñ emptio
ſcꝫ trāſfert dñiuꝫ rei vtilis: puta frumēti/vini/
aialiū/domoꝝ/agroꝝ ⁊ hmōi ꝓ numiſmate vel
ecōuerſo:q̄ꝛ enī difficile erat ſemꝑ res vſuales
imediate cōmutare in alias res: ideo inuentū

eſt mediū ꝑ qḋ talis cōmutatio fiat. Et hoc me
diū ḋr numiſma ſeu pecunia nūerata: ꝛ cōmu-
tatio rei vtilis ꝓ numiſmate ḋr vēditio. Cōmu
tatio numiſmatis ꝓ re vtili ḋr emptio. Ultim⁹
modus eſt cuꝫ fit ꝑmutatio numiſmatis ꝓ nu-
miſmate: ſed cū expectatiōe tp̄is: ꝛ in eo q̄ dat
Mutu- pecuniā ḋr mutui datio: i eo q̄ recipit pecuniā
um. et expectat ad reddendā pecuniā ḋr mutui ac-
ceptio: ꝑ mutuū eñ trāſfert dn̄iū pecunie in ac
cipiētē. Et iſti ꝯtract⁹ ſex ſunt liciti ſi cū debito
modo fiāt: illiciti cū iniuſte fiūt. Nā donatio ſi
fiat ꝑ eū q̄ nō pōt donare: vt eſt religioſus: iniu
ſta eſt ꝛ nō tenet: ꝛ ſi fiat iniuſta cauſa vt ob tur
pitudinē: pctm̄ eſt. ar. diſ. lxxxvi. donare. Per-
mutatio rerū cū fit ſine fraude licita eſt. vt ptꝫ
de re. ꝑmu. ꝑ to. Si cū fraude pctm̄ eſt. et videt
ad hāc reduci ꝯtract⁹ innoiati. l. ſ. do vt des: ꝛ do
vt facias vel facio vt des. Emptio ꝛ vēditio li-
cita ſunt: niſi fiat exceſſus p̄cij in vēdēte notabi
lis: vel diminutio in emēte: vel fraus: vel vſura
īplicita ꝓpter expectationē tp̄is. vt ex̄ de vſu.
c. in ciuitate. et. c. nauiganti. Datio mutui q̄ eſt
circa res q̄ vſu cōſumūtur: vt frumentū / vinū ꝛ
hmōi. vel diſtrahunt: vt pecunia nūerata cū fit
gratis: vt nil expectet vltra ſuū capitale ꝛ beni
uolētia ex obſequio licita eſt ꝛ piū opus. Si aūt
aliq̄d tp̄alis vtilitatis expectet. vn̄ pricipaliter
mouet ad mutuādū illicita eſt ꝛ vſura. ar. xiiij.
q. iij. ſi feneraueris. et ex̄ de vſu. c. ꝯſuluit. Mu-
tui acceptio licita eſt nō ſolū cū fit gratiſ: ſꝫ etiā
cū fit ſub vſuris qn̄. ſ. ad hoc mouet neceſſitate:
nec inducit mutuātē ad vſurā faciēdū: vt q: ad
hoc parat⁹ erat. Aliqn̄ x̄o trāſfert ſolū vſus rei
retēto ſibi dn̄io ei⁹ rei. Et hui⁹ trāſlatiōis ſunt
ſex modi q̄ſi correſpōdētes dictiſ ſex modis q̄-
bus trāſfert dn̄iū rerū. Nā p̄mo mō. ſ. donatiōi
Cōmo- correſpōdet dictū cōmodatū: qḋ ꝓprie eſt rei q̄
datum. vtēdo nō ꝯſumit vel deſtruit: vt cū q̄s cōmodat
alicui gratis equū / librū / domū ꝛ hmōi vt vtat
ad certū tp̄s ꝛ licit⁹ ꝯtract⁹ eſt de ſe: ſicut dictū
eſt de donato. Permutationi corrñdet mutua
Accom accōmodatio p̄dictarū rerū: puta tu cōmodas
moda- michi equū tuū et ego bouē meū: vel tu vnū li-
tio. brū ꝛ ego tibi aliū librū: tu vnā domū ꝛ ego vnū
agrū ꝛ totū ꝛ ſine fraude imixta licitū erit. Em
Condu ptiōi corrñdet ꝯductio ꝛ vēditiōi locatio: q̄ pñt
ctio. eſſe de reb⁹ mobilib⁹ ꝛ imobilib⁹: q̄ tñ nō cōſu-
munt vſu: ꝛ iſta nō fiūt gratis: ſꝫ cū dato p̄cio ꝓ
tali vſu: puta cū accipit equ⁹ ad vecturā ꝓ tali
p̄cio vel dom⁹ ad pēſionē vel ager ad colēdū ꝓ
medietate vel ad affictū: vel cuꝫ q̄s locat opas
ſuas ꝑſonales ꝛ alter eū ꝯducit ad laborādū: to
tū eſt licitū dūmō iuſtū p̄ciū ſtatuat ꝛ fraus oīs
tollat. Nā fraus ꝛ dol⁹ nemi debēt p̄ſocinari.
ex̄ de reſcrip. c. ſedes. Mutuo nō rn̄det ꝓp̄e ali
q̄s ali⁹ ꝯtus: hꝫ tñ aliquā ſīlitudinē lꝫ modicā

ad pign⁹ inquātū reſtituta pecunia ab eo q̄ de-
dit pign⁹ ille q̄ accepat reſtituit pign⁹: ꝛ in pi- Pigno
gnoratiōe pōt ibi eſſe ꝛ nō eē pctm̄. nā ſi ſolū pi ratio.
gnus q̄s recipiat: vt de ſuo ſit ſecurus: ita ꝙ de
pignore nō cōſequat aliā vtilitatē licitū eſt. Si
aūt de eo cōſequat vtilitatē ſiue ſit rei mobilis
q̄ ꝓprie ḋr pignus: ſiue rei imobilis vt dom⁹ ꝛ
ager qḋ magis ꝓp̄e ḋr hypotheca: puta q: vtit
equo vel veſte quā hꝫ in pign⁹: vtit domo habi
tādo vel habēdo de ea pēſionē: agro recipiēdo
fructū ei⁹ q̄ hꝫ ꝓ pignore ibi eſt vſura exp̄ſſa. ex̄
de pigno. c. illo vos. Tenet eñ oēm fructū quē
hꝫ ex pignore cōputare i ſortē. De hmōi ꝯtrib⁹
habes. ſ. ij. pte ti. j. c. de vſura. ¶ Itē nota ꝙ fa
cere fraudē legib⁹ iniuſtū eſt vn̄ ꝛ pctm̄: ꝛ vt di
cit glo. ſup. c. plerique. xiiij. q. iij. facit fraudē legi
q̄ x̄ba legis ſeruat: ſed mentē ei⁹ circūuenit. vt
ff. de legi. l. fraus. Sꝫ vt dicit regula iuris vlti-
ma in. vj. Certū eſt ꝙ is cōmittit in legē q̄ x̄ba
legis amplectēs ꝯ legis nitit volūtatē. Fit aūt Fraus
q̄ttuor modis fraus legi. Uno mō de re ad rem fit legi.
qn̄ dat in fraudē vna res pro alia. vt. xiiij. q. iij.
plerique. vbi ponit exēpluꝫ de eo q̄ rōne pecunie
mutuate ne videat cōmittere vſurā nō plus pe
tit q̄ mutuatā: ſꝫ q̄rit ex hoc exenia carniū vt
vini ꝛ hmōi q̄ pecunia eſtimant: iſte facit frau-
dē legi. vn̄ ꝛ ꝯtra legē vt ibi ḋr. et. j. q. j. ſunt nō-
nulli. et talis eſt fraus macedoniam. ff. ad ma-
cedo. l. iul. Itē fit fraus de ꝑſona ad ꝑſonā: vt
cū q̄s ſub ꝑſona alterius exercet vſurā: q̄ſi ipſe
nō ſit vſurari⁹ cū in x̄itate ſit pctōr vſurari⁹: et
teneat ad reſtitutioneꝫ ex q̄ de pecunia ſua fit.
diſt. xlvj. ſicut nō ſuo. et cū marit⁹ nō pōt aliq̄d
dare vxori: ſupponit aliā ꝑſonā cui det. vt. ff. de
dona. inter virū ꝛ vxo. l. hec rō. §. ſi. Itē fit fraus
de vno ꝯtu ad aliū: vt cū mulier nō poſſit aliq̄d
dare viro fingit ſe vēdere ei. vt. ff. de dona. iter
vi. ꝛ vxo. l. ſi ſpōſus. ſic. xvj. q. iij. Si ſacerdotes.
vbi ponunt caſus ſm vnā lecturā. Cū ep̄s vel
ſacerdos volēs dare nepotib⁹ de reb⁹ eccl̄ie fin
git litē hr̄e cū eis ꝓ eccl̄ia ꝛ facit tranſactionē
cū eis. Item fit fraus de vno ꝯtractu ad aliū vt
cū mulier nō poſſit fideiubere cōſtituit ſe prin-
cipalem debitricem. vt. ff. ad velleia. l. q̄uis. et
xxxiij. q. v. mulierem.

¶ De negociatoribus ꝛ campſoribus: ꝛ de di-
uerſis generibus cambiorꝫ. Capl'm. iij.

INcipiendo igit ab opibus negocia
tionis q̄ videt honorabilior in ciui-
litate hūana iter mechanicas. Ne- Nego
gociator ꝓprie ḋr q̄ rem cōparat vt ciator.
integrā ꝛ immutatā vēdēdo lucret.
dicit Chriſ. di. lxxxviij. eijciēs. Et pōt dici eſſe
triplex gen⁹ negociatiōis: q: vel de pecunia ad
pecuniaꝫ: vel de mercimonio ad mercimoniū:
vel de mercimonio ad pecuniā. Et prima dicit

cābitio vel cāpſio. Scḋa ꝑmutatio vel baractū. Cābiū. Tertia emptio et venditio. Et cambiū fit multis modis. Primū ḋr cābiū minutū: vt de moneta argentea vel aurea ad ereā ⁊ ecōuerſo: vt cū q̄s dat cāpſori vnū florenū aureū ⁊ recipit ꝓ eo.v.libras ⁊ ſol.vj.ſi eſt largus vel groſſos argenteos.xix. ⁊ ſic cāpſor retinet ſibi q̄ttuor denarios vel duos q̄trenos vel vnū ſolidū ſm cōſuetudinē loci. Et ſic ecōuerſo qñ quis vult hr̄e vnū florenū largū a cāpſore dabit ꝓ eo ſibi.v. lib. ⁊ ſol.iiij.vl.v. illud ġ plus qḋ recipit cāpſor nō recipit rōne mutui: q: ibi nō eſt mutuū: nec q: pecunia vēdat̄ q̄ eſt inuēdibilis vt dic̄ Arch. ſed rōne laboris quē ſubijt in numerādo pecuniā: et expēſarū q̄s facit ꝓ pēſione ⁊ miniſtris. Ratio em̄ laboris ⁊ expēſarū habēda eſt.ex̄ de vo.c.magne. Vñ de ſe tale cābiū eſt licitū: ſ ꝫ fit illicitū vel q: plus accipiūt ꝙ ſit cōiter ꝯſuetū: vel q: dāt monetas diminutas in pondere vel numero: ⁊ tenent̄ ad ſatiſfaciendū vel paupib⁹ erogandū. ¶ Eſt aliud cābiū qḋ ḋr ꝑ litterā qḋ ſic celebrat̄: dat q̄s cāpſori vel mercatori florētie.c. florenos reſtituendos ſibi vel alteri ꝓ eo rome vbi illis idigebit: ⁊ hoc vt ſecuri⁹ ⁊ apti⁹ habeat ꝓ quo lr̄am cābij cāpſor facit ſcribens alteri cāpſori rome: vt ad req̄ſitionē portantis talē lr̄am: tali det.c.flore. florētie receptos: ⁊ ſic rome.c.floreni ſibi aſſignant̄ ſm lr̄am. Et inde cāpſor lucrat̄: ſiue ꝓpter varietatē valoris monetar̄: q: cētū floreni q̄s florētie recepit cāpſor plus valēt ꝙ valeāt rome: ſiue q: etiā rome dabunt̄ centū ſine aliq̄bus ſolidis. Aut etiā econuerſo qñ de roma ſibi faceret tranſmitti pecuniā quā q̄s ibi hꝫ: ⁊ ꝑ cāpſorē cū lr̄a cambij ex q̄ cāpſor lucrat̄. Et cū hoc nō ſit mutuū nec vēditio pecunie: ſꝫ ꝯtract⁹ innoiatus do vt des/deſeruiēs vtilitati hoim rōnabiliter ꝙ ide lucret̄ rōne laboris ⁊ expēſar̄ ⁊ periculor̄ de ſe licitū videt̄ ſequeſtrat̄ fraudib⁹. Nemo em̄ cogit̄ de ſuo facere bñficiū.x.q.ij. ꝑcarie.et.j. Cor.ix. q̄s vnq̄ ſuis ſtipēdijs militat? Eſt tertiū gen⁹ cābij qḋ dicit̄ ſiccū ſeu ſine lr̄a: ſeu ad libras groſſor̄. Et vna libra groſſor̄ ſunt.x.ducati. Fit autē ſic tale cambiū. accipit q̄s.x.libras groſſor̄ florētie.i. cētū ducatos a cāpſore ſeu mercatore q̄s ſibi reſtituere debet hinc ad mēſem florētie: et eo valore q̄ valebūt venetijs.c.ducati ide ad.x. dies a die celebrati ꝯtract⁹.i.acceptiōis dicte pecunie. Et ſi plus vult tenere dictā quātitatē centū ducator̄ de mēſe in menſem renouat̄ cōtractus modo ꝑdicto. Cōtingit aūt ꝙ centū ducati in decimo die a receptione pecunie valent venetijs quātū tūc valebāt florētie qñ illos recepit ⁊ ſic cāpſor nil lucrat̄: aliqñ minus valēt: et ſic cāpſor vel mercator ꝑdit: q: illud minus ſibi reddit̄ de centū valore quo minus valent: aliqñ plus valent: et tunc campſor lucrat̄ illud plus. Et cōiter vt in plurib⁹ caſib⁹ plus valent qñ reddit ꝙ cū accipit: ꝗuis aliqñ vt dictū eſt valeāt minus: vnde in capite anni ſemꝑ reperitur in lucro et magno. Iſtud cōiter cenſetur vſurariū: q: ibi eſt mutuū: et ſpes lucri in campſore: ex q̄bus duobus ꝑficit̄ vſura.xiiij.q.iij.ſi feneraueris. Et hoc ſentire videtur Lau. de ridolphis in trac. de vſur. nec excuſat ꝑiculū vel dubiū amittēdi.i. q: minus poſſunt valere illa centū tꝑe redditiōis: tū q: in mutuo aliq̄d ſperare nō licet. ar. de vſuris.c. nauigāti. tū q: raro cōtingit ꝙ ꝑdat. De his tñ trib⁹ generibus cambij habes in.ij.parte ti.j.c. de cābijs. Eſt ⁊ quartū gen⁹ cābij qḋ frequēter modernis tēporibus celebrat̄ qḋ dicit̄ ꝑ litterā. diſſimile tñ a ſcḋo qḋ dicit̄ etiā per litterā. Et videt̄ quoddā mixtū ex ſcḋo ⁊ tertio ⁊ magis trahi ad materiā tertij. vnde ⁊ vſurā ſapere videtur: ⁊ fit hoc modo. Petrus indigens pecunia florentie vel alibi exiſtēs petit a martino cāpſore vel mercatore.c.flore. tūc ſibi dādos ad rationē cābij per venetias vel barchinonā vel neapolim ⁊ hmōi: qḋ intelligit̄ ꝙ petr⁹ faciet reſtituere ipſi martino illa centū venetijs barchinone vel neapoli ꝓut: cōuentū eſt inter eos eo valore quo valebūt illa centū de illa moneta q̄ ibi currit qñ lr̄a cābij preſentabit̄ ibi in capite videlꝫ quindene vel mēſis vel pluris tꝑis ſm diſtātiā loci a ciuitate vbi recipitur pecunia/ad ciuitatē vbi redditur: et ſic mittit̄ littera cābij. Et ipſa recepta pecunia reddit̄ ꝑ factorē illius q̄ pecuniā recepat ſed de illa moneta ibi currente: ⁊ ex hoc campſor ſeu mercator lucrat̄: q: cōiter plus ibi recipit ꝙ dederit: ⁊ hoc ratione variatiōis valoris monete date ibi: licet etiā aliqñ nō lucretur: vel aliq̄d ꝑdat ipſe mercator. Querit̄ vtrū hoc ſit licitū? et videt̄ ꝙ ſic. Nā ſimile videt̄ ac ſi q̄s ꝓcuraret magnā quātitatē habere bononior̄ florentie: vbi vnus valet.xxiiij.denarios. et deferret eos bononiam vel alio vbi valerēt xxvj.denarios. Sed hoc nullus illicitū aſſeret tale lucrū induſtrie ꝙ hoc tantū dat de bonoñ. quantū valent florentie ſcꝫ.xxiiij.denarios. Et bononie vel alibi tantū ꝑmutando cū alia moneta. quātū ibi valent.xxvj. denarios accipit. Qꝫ autē accipiat plus duos denarios de vno ꝙ ſibi cōſtiterit: hoc facit varietas valoris monete magis in vno loco ꝙ in alio: ſicut ⁊ de quibuſcūq̄ mercib⁹ cōſtat ꝙ plus valent in vno loco ꝙ in alio. Sic ⁊ in dicto cambio videt̄. Sed reſpondeꝛi poteſt ꝙ nō eſt ſimile. Nā ibi nullū eſt mutuū vt patet de ſe: ſed realis ꝑmutatio. vnde licet ſperare ⁊ q̄rere lucrū. In cābio aūt predicto ꝗuis ſic noiatur: tñ realiter videt̄ eſſe mutuū. Nā petrus indigens florētie pecunijs

vt ſibi ꝓuideat:accipit ſub mutuo a Martino
illa cẽtũ ſub noie cambij ꝑ venetias vel barchi
noñ.et hmõi ibi reſtituenda:cũ ibi non habeat
aliqñ mercimoniũ facere vł inde pecunias ad
ſe retrahere. Ex q̃ mutuo ibi reſtituẽdo Mar-
tin⁹ ſperat inde lucrari vñ vſurã ſapere videł.
ar.xiiij.q.iij.plerics. Ad qđ ſatis facit qđ ha-
beł in directorio iuris . Ubi querit Petr⁹ qđ
iuris cũ qs mutuat pecuniã receptur⁹ ad cer-
tũ terminũ alteri⁹ gñis : monetã/vel aurũ/vel
argẽtum/vel aliã ſpeciẽ.Et rñdet dicẽdum ſm
Hoſti.et Goff. q̄ ſi hoc faciat vt in expectatiõe
lucreł/vſurari⁹ eſt:ex q̃ fraudulẽter ⁊ mala in-
tẽtiõe fit ⁊ aliqđ ſorti accidit. xiiij.q.iij.plerics
⁊ ſic videł eſſe in ꝓpoſito.Uñ male pñt excuſa
ri ab vſura mẽtali. Et lʒ in ſumma aſtẽſis dica
tur licita eſſe cãbia : q² ars cãpſoria a q̃buſdaʒ
theologis in.iiij.đ² licita.tũ etiã q²vtilis ⁊ ne-
ceſſaria reipublice ſicut ⁊ negociatio:tum etiã
q² curia romana vbi etiã exerceł tolerat. Iſta
nõ videł ſufficere ad excuſandũ vſurã. Nã cõ-
cedił q̄ ars cãpſoria de ſe ſit licita:vt in p²io et
ſm p̄n.c. ſcđo gñe cãbij dictũ eſt:ſʒ nõ in oĩ eo qđ đ² cam
biũ:q² ĩ dicto caſu nõ videł cãbiũ/ſʒ mutuũ: ſi-
cut et negociatio : q̃uis de ſe licite fieri poſſit:
põt etiã fieri cũ vſura: vt in dicto.c.in ciuitate.
de vſuris:⁊ tũc nõ eſt licita. Qꝫ etiã dicał vti-
lis ⁊ neceſſaria reipublice/etiã non excuſat:q²
etiã reipublice eſt vtile hře ꝓſtibula ad obuiã
dũ maiorib⁹ malis:⁊ publicos feneratores ad
ſubueniẽdũ indigẽtijs multoꝝ:ne ſi eis nõ ꝓui
dereł vel ſic machineł maliũ cõtra charitatẽ:⁊
tñ null⁹ dicit ꝓpter hec illa nõ eſſe mortalia et
dãnabilia faciẽtibus ea.Sic ⁊ in caſu ꝓpoſito
q̃uis ſit hoc vtile mł̃tis/nõ tñ excuſat faciẽtes
talia:cũ vſura videał. Qꝫ curia romana tole-
rat etiã nõ valet: q² nõ ꝓpter hoc intelligił ap
probare/cũ nõ declarauerit hec licere. Nã ⁊ to
lerat cõcubinatũ multoꝝ curialiũ: q² forte ma
le poſſet auferre:nec tñ dubium eſt q̄ nõ appro
bat. Uñ Chriſo. Qđ ꝑmittim⁹ nolẽtes ꝯcipi-
mus.i.ꝑmittimus ſm glo. q² malas hoĩm vo-
luntates ad plenũ ꝓhibere non poſſum⁹.xxxj.
q.j.hac rõne.et ex̃ de p̄bẽ.c.cũ iãdudũ đ².Mul
ta ꝑ patiẽtiã toleram⁹: q̃ ſi ad iudiciũ deduce-
rem⁹ caſſareuł.Uñ ſaluo meliori iudiciovideł
tale cãbiũ ſapere vſurã:qđ tñ multũ frequentał.
Et mł̃tos doctiſſimos ⁊ deũ timẽtes audiui ſic
tenere.Videł tñ talis cãpſor vſurari⁹ mẽtalis
cẽſendus: de q̃ vſurario.ſ.q̃ eſt mẽtalis dicunt
Ber.Inñ.Goff.⁊ Hoſti.vt feꝛł in directorio iu
ris: q̄ inducẽdus eſt in foro pniali vt reſtituat
ꝑ.c.cõſuluit.de vſuris.Et inducẽd⁹ eſt nõ com
pellẽdus.ſ.in iudicio ꝯtẽtioſo vt reſtituat: nec
tãq̃ vſurari⁹ eſt puniẽd⁹. Sʒ q̃ ad deũ vere eſt
vſurari⁹: et ſic accepta teneł reſtituere:q² ſola
intẽtio facit vſurariũ:qđ intellige cum effectu
q̃tum ad obligationẽ reſtitutiõis cauſa: ſcʒ q²
accipit vltra ſortẽ:vt.xiiij.q.iij.ꝑ totũ. Sic ta-
lis in tali mutuo qđ cãbiũ đ² intẽdit lucrũ:alſ
nõ factur⁹.Alij forte dicerẽt nõ eſſe mutuũ/ſed
cãbiũ realr:ſʒ vtrũ verũ ſit ipſi viderint. Nã ſi
ipſi appellãt ꝯtractũ innoiatũ do vt des: etiam
ibi põt eſſe implicitũ mutuũ : vt aliqñ cõtingit
in cõtractu emptiõis ⁊ vẽditiõis:et ibi põt eſſe
vſura.devſuris.c.in ciuitate.In curia romana
fit aliud gen⁹ cãbij ꝑ cãpſores : qđ videł magſ
eſſe illicitũ ⁊ vſurariũ. Nã bñficia vel dignita-
tes inibi acci piẽtes cũ habeãt ſoluere annatã
ſeu p²ios fructus bñficij: vt đ² ꝓ medietate ca
mere aplice infra breue tp̃s ſm taxã q̃ ibi ha-
beł:accipiunt p̄lati ſeu beneficiati ipſi ſub noie
cãbij a cãpſoribus ſoluẽda aplice camere obli
gãtes ſe ad reſtituẽdũ ipſa in partib⁹ illis vbi
ſunt bñficiati:⁊ de illa moneta ibi currẽte: ⁊ vl
tra lucrũ qđ cõſequũł varietate monetarũ ibi
reſtituẽdarũ volũt ſibi dari tantũ ꝓ cẽtenario:
puta.v.vel.vij.vel pl⁹ ⁊ min⁹ ſm diuturnitatẽ
tp̄is maiorẽ vel minorẽ: quã hñt expectare ad
pecunie ſue redditionẽ. Et inſtrumẽtũ fieri fa-
ciũt obligatiõis debiti: nõ ſolũ pecunie mutua
te/ſʒ etiã vſure addite tanq̃ totũ ſit de capitali
vt ſi mutuãt mille ⁊ cãpſores volũt hře in par-
tib⁹ illis mille ⁊ quinquaginta rõne mutui:in-
ſtrumẽtũ ꝯtinet mille quinquaginta mutuata
tali tp̄e reſtituẽda:vnde cũ rõne dilatiõis tp̄is
pl⁹ petant ſcʒ q̃nquaginta:quõ ab vſura poſſit
defendi cõtract⁹ talis nõ videł. ar.xiiij.q.iij.ſi
feneraueris cũ.c.ſeq.⁊ ex̃ de vſuris.c.cõſuluit.
⁊.c.in ciuitate.et di.lxxxviij.eijciẽs.Solẽt aũt
tales cãpſores excuſare tale lucrũ rõne ꝑiculi
dicẽtes : q² ſi p̄latus moreręł in via amitterẽt
totã pecuniã mutuatã: vel etiã ſine caſu mortiſ
poſſet cõtingere q̄ in ꝑtib⁹ ſibi nõ reſtitueręł.
Sed hoc nõ videł verũ. Nã niſi eſſent in curia
prius bñ ſecuri de pecunia mutuata ꝑ ſatiſda
tionẽ aliquoꝝ ibi exiſtentiũ nõ mutuarẽt. Et ſi
obijciał ꝑ exẽplũ a ſiři. Nã ꝯcedũt doctores q̄
cũ volẽs ⁊ intẽdẽs actu de pecunia quã hʒ ne-
gociari:ſperãs inde lucrũ veriſimiłr ꝓuenire:
q̃dã hoc ſentiẽs ⁊ ſciẽs indigẽs pecunia illũ ro
gat q̄ illã pecuniã cũ qua eſt parat⁹ negociari
⁊ lucrari ſibi mutuet:⁊ ꝓpter hoc ſibi dabit lu
crũ qđ in illo dubio põt rõnabiliter eſtimari li-
cite poſſe mutuare ⁊ lucrũ illud accipe: nec eſt
vſura:ſed vt intereſſe petił.i.ſui damni vitatio
cũ nõ moueał ex intẽtiõe lucrãdi ex mutuo qđ
eſt vſura:ſed ſeruiẽdi ꝓximo cũ vitatiõe tñ ſui
damni. Nemo eñi dʒ cũ iactura alteri⁹ locuple
tari.de reg.iur.lib.vj. Dicũt tñ q̄ ſi cũ realiter
fit ⁊ ſine fraude/non cõſulendũ:ne ꝑ hoc apiał
via fraudibus:ergo a ſiři licitum videł in caſu

noſtro. Nā cāpſor ex carētia pecunie quā mutuat ꝓ illo tpe non poteſt cū ea negociari: ⁊ ſic patiꝛ iacturā. Rñdeo ꝙ nō eſt ſimile: qꝛ ille de quo poſitus eſt caſus intendebat principaliter dare ſe negociatiōi ⁊ pecuniā exercere in negociatione licita. A caſu aūt eſt ꝙ mutuet poſtea petenti ſibi: vt ſeruiat amico in quo tamē vult ſe indēnē ſeruare. Sed cāpſor pricipaliter intēdit exercere tale mutuū qđ cambiū vocat: nec illi prelato mutuat vt ſeruiat: ſed vt magis lucreꝛ: qꝛ magis ꝑ viā illā lucraꝛ ꝙ̄ ꝑ viā negociatiōis: ⁊ intētio lucri ex mutuo implicito vel explicito facit vſurariū. vt in dicto. c. ſi feneraueris. xiiij. q. iij. Hi etiā ſunt mediatores in ſimonijs q̄ fiūt in curia offerētes munera intercedentibus ꝓ bñficijs obtinendis ꝓ prelatis ſuis amicis: vnde ⁊ grauiter offendūt: ⁊ hi ſunt nūmularij de tēplo eiecti. Jo. ij. c. de qbus etiā dicitꝛ. j. q. j. ſi qs epūs. Si qs mediator tā turpibus ⁊ nefandis datis ⁊ acceptis extiterit: ſi laicus eſt: anathematizeꝛ: ſed ꝑ extrauagantē tales ſunt excōicati. De iſto vltimo cābio habes etiā ſupra in. ij. parte ti. j. c. de vſuris.

¶ Negociatores inſuꝑ in ſe- §. I.
cularibꝰ aliqñ ſe exercent vt inde lucrenꝛ: qđ cū debite fit nō videꝛ illicitū: ⁊ fieri poteſt ſecuritas in mercimonijs: vel in pecunijs ⁊ in ꝑſonis. Et in mercimonijs qdeꝫ ſiue ꝑ mare ſiue ꝑ terrā deferēdis: puta petrus hꝫ mille florenoꝝ valorē in mercimonijs i naui de flādria anglia vel hiſpania piſas deferēdis: dubitat vel timet de ſubmerſiōe nauis vel captura a piratis: dat vel offert martino. v. vel. x. ꝓ centenario plus vel minus ſm ꝙ plus vel minus timeꝛ de periculo ꝓ ſecuritate ſuꝑ his fienda: cui aſſentit ſumens in ſe periculū rōne dicti lucri. Jlle igitur martinus acceptis illis. v. vel. x. ꝓ centenario ſi merces ſalue ꝯducunꝛ ſibi remanet illud lucrū rōne dicte ſecuritatis. Sed ſi nauis periret vel capereꝛ ab hoſtibus martinus teneꝛ petro de mille florenis ꝓ ſecuritate facta: licitū reputaꝛ tale lucrū rōne periculo qđ ſubiit. Nec eñ pōt dici ibi eſſe mutuū cū nil mutueꝛ nec lucrū turpe: cū nec inueniaꝛ ꝓhibitū ⁊ vtilitati deſeruiens hoim. nec ob. c. nauigāti. de vſuris. qꝛ illud hꝫ locū cū. ſ. ſuſcipiēs in ſe periculū mercimonij ſi aliqd ꝑcipit de mercibus dꝛ vſura: qñ videlꝫ illud petit nō rōne ꝑiculi: ſꝫ rōne mutui facti ei cuiꝰ ſūt merces vt notat Jo. cal. Et idē dicēdū de mercibꝰ deferēdis ꝑ terrā ꝑ loca periculoſa. Jn pecunijs nota exēplū. Petrus petit a martino. c. ſub mutuo ſiue gratis ſi pōt/ſiue ſub vſura cū indiget: ⁊ cū non cōfidat de petro martinus: exigit ſecuritatē ſeu ſatiſdationē ꝓ eo. Albertꝰ negociator vel cāpſor q hꝫ magnū creditū vel qcūqꝫ alius ſatiſdat ꝓ eo de illis. c. ſꝫ de hac ſatiſdatiōe vult duo ꝓ cētenario. vtrū licite accipiat illa duo ꝓ ſcripta ſatiſdatione. Videꝛ dicēdū ꝙ ſi nō eſt oino ſecurꝰ ſatiſfactor vt qꝛ pōt fallere tūc videꝛ licitū rōne ꝑiculi: qꝛ ſi ille nō ſolueret. ſ. principalis hēret ſatiſdator ſoluere: ſꝫ ſi eſt oino ſecurus: vt qꝛ certū eſt illū hēre tot bona quot ſatiſdator non habebit ipſe reddere vel laborare: nō videꝛ tutū lucrū: qꝛ videꝛ iplicitū mutuū ⁊ rōne illa recipere duo. Et qñquidē idē eſſet creditor. i. mutuator pecunie et ſatiſdator: ⁊ aliū fingit eſſe mutuantē aliū ſatiſdātē /eſſet vſura manifeſta. De his habes ꝑ Rau. de ridol. in. ij. parte ti. j. c. de ſecuritatibꝰ.

¶ De ſecuritate ꝑſonarū que §. II.
fit multipliciter. Vno modo ꝑ ſaluicōducta: vt cū dubitaꝛ de trāſitu ꝑ aliquē locū ſibi ſuſpectū vel acceſſum ad locū vbi ſibi iminet ꝑiculū vite vel capture: ⁊ datur ſibi ſaluuſcōductus ꝓ quo ſoluit certū qd: licite qdē accipiꝛ illud: ſi tñ faciens ſibi ſecuritatē ſeruet ꝓmiſſum: pacta eñ ex ꝯuētione legē accipiūt. de reg. iur. c. ꝯtractꝰ. Et fides etiā hoſti cū ꝓmittiꝛ ſeruāda eſt. xxiij. q. j. noli. Sed de his nō hic agiꝛ principaliter: nec hoc eſt exercitiū mercatoꝝ ſed diñoꝝ. Eſt et alia ſecuritas ꝑſonarū qua videlꝫ qs cū alia cōtendēs de vita vel morte alicuiꝰ pricipis/vnus eoꝝ aſſecurat de vita ꝑ tantū tpˢ: puta ꝑ annū obligās ſe alteri in. x. flore. vel in. c. ſibi dādos. ſuiſqꝫ ad damnū ſi non ſuꝑuiuat. Aliꝰ ecōtra ſe ſibi obligat in tantūdē vel aliā quātitatē maiorē vel minorē ſi moriaꝛ. Et cū alterū eoꝝ oporteat euenire queriꝛ ſi illud eſt licitū lucrū: ⁊ ſatis videꝛ ꝙ nō: qꝛ nulli deſeruit vtilitati: ſed ſolū cupiditati. vñ ⁊ turpe lucrū dici pōt. vñ et illicitū. Daꝛ etiā per hoc via ad optandū mortē alioꝝ: qđ eſt illicitū ⁊ pauꝑibꝰ erogandū. xiiij. q. v. qui habetis cū. §. ſequē. de cōſilio tñ nō de neceſſitate. Et idē videꝛ dicēdū de ꝯtentionibꝰ que fiunt nō ſolū inter mercatores ſed et alios quoſcūqꝫ de aliquo euentu rei ꝑterite/ꝑſentis vel future: puta ꝙ talis eſt mortuus vel nō mortuus: ꝙ tale negociū fuit vel nō fuit: ꝙ in anno futuro erit penuria vel peſtis/vel aduētus alicuiꝰ exercitꝰ. Etiā īter ſcholares vel doctores ſuꝑ deciſione alicuius qſtionis fiunt hmōi pacta: que dicunꝛ a qbuſdā inuadiationes: et oīa vana ⁊ turpia lucra videnꝛ. De turpi lucro habes in. ij. parte ti. j. c. de turpi lucro.

¶ De permutationibꝰ que §. III.
fiūt a mercatoribꝰ. Cū mercatores nō poſſunt ita cito ⁊ apte expedire mercimonia ſua ꝑ contractū vēditionis vt vellēt: trāſeūt ad cōtractū ꝑmutationis: quē vocāt baractū. q ꝯctus de ſe eſt licitꝰ: poſſunt tñ ibi fieri fraudes: ſicut et in

qbuſcūq3 aliis ɔtibꝰ de ſe licitis. Sed vt dicit Aug. hec ſūt vitia hoim nō rerū. Fit ḡ cōmutatio aliqñ de pānis ad lanā: vel de pānis laneis ad ſericos: vel de ſerico ad aromata ⁊ hmōi diuerſi gñis rerū q̄ hodie multū freqntant̄ ꝓpter penuriā denarioꝝ. In hmōi aūt remouēde ſūt fraudes q̄ hodie vbiq3 abūdāt. Si qs aūt in ꝑmutādo ꝑciū ponit excedēs iuſtū valorē rei ſue ꝑmutande ſm ɔſcientiā ſuā: ſed ex eo q: nouit apte ⁊ indubie ꝙ ille cū quo ꝑmutat ſiliter apponit ꝑciū exceſſiuū rei ſue: hmōi exceſſus pari recōpenſatione tollunt̄: turpis tñ eſt vſus. In ꝑmutatiōe autē ſicut ⁊ in aliis ɔtractibꝰ qbuſcūq3 ⁊ actibꝰ fraus ⁊ dolus nemini debent patrocinari. ex̄ de reſcrip. c. ſedes. Hic etiā aduertere op3 ꝙ in hmōi ꝑmutationibꝰ tertia pſona nō ledat̄. Nā vt dicit Amb. cū nō poteſt alteri ſubueniri: niſi alterū grauādo: cōmodiꝰ eſt neutrum iuuari ꝙ alterū grauari. xiiij. q. v. deniq3. Verbi grā cū permutat lanifex vel retagliator pānos ſericos: frequēter fit vt ſetaiolus dimittat pānos laneos in cū ꝑmutatos penes retagliatorē: ea de cauſa ⁊ pacto vt de ipſo pāno retagliator vendat textoribꝰ ſericoꝝ: ſeu det pro parte mercedis quā debent hr̄e ipſi textores a magr̄is ſuis ſetaiolis ⁊ cōiter ꝓ maiori precio ipſis dāt ꝙ aliis vēdāt. Unde recipiūt textores diminutionē ſue mercedis: i quo ⁊ ſetaioli male faciūt defraudādo mercedē: ⁊ retagliatores in hoc eis ſeruiendo vt ſatellites eoꝝ.

De negociatione que fit §. IIII.

emēdo aliqua: vt ipſa imutata maiori ꝑcio ab eodē vendant̄: qđ ɔtingit fieri de oīm gñe rerū ſc3 de aīalibꝰ diuerſi gñis: de victualibꝰ variis frumēto vino oleo ⁊ hmōi: de libris ⁊ pānis lineis laneis ſericis: de metallis lapidibꝰ ꝑcioſis ⁊ aliis: q̄ quidē oīa ꝑdicta illicita ſunt clericis et religioſis. vt diſt. lxxxviij. fornicari. et ex̄ ne cleri. vel mo. c. ſ. laicis licēt remotis tñ fraudibꝰ piuriis mēdaciis et aliis iniuſticiis qbus cōiter pleni ſunt moderni negociatores. Superflui aūt vident̄ q̄ dicunt̄ retagliatores. i. fondachari ⁊ rigatterii: ⁊ ꝙ eodē tpe ⁊ eodē loco poſſint vēdere retagliatores pānos vel rigatterij ſupellectilia maiori precio ꝙ emerint licite: nō clare apparet: q: ſi iuſto ꝑcio emerūt: plus vendēdo ꝙ dederint exceſſiuo ꝑcio vēdūt: ⁊ ſic illicitū videt̄. Si iuſto ꝑcio vendūt: tūc minꝰ iuſto ꝑcio emerūt ⁊ ſic illicitū: niſi ſic excuſet̄ ars eorū: ꝙ ipſi emūt in notabili quātitate pānos vel ſupellectilia: ⁊ ipſi poſtea vt plurimū vēdūt: nō ſtatim ſed de tpe in tps: et ꝑ partes. Uñ aliqñ diu expectāt anteꝙ aliq̄ vendāt: quāto tpe nō poſſent expectare vēdētes eis: ⁊ in hmōi laborare hñt in diſcurrēdo exigēdo reuidēdo ſcribēdo: ⁊ miniſtros tenere op3: ⁊ pēſionē ſoluere. Dignꝰ eſt aūt mercēnariꝰ mercede ſua. ij. q. ij. q̄cūq3. et Luc. x. c. ⁊ j. Tim. v. c. Uñ lucrū moderatū q̄rere in hmōi nō videt̄ illicitū: ſed in mendaciis et piuriis nō euadēt dānationē cū dicūt malū bonū. ſ. eſſe puta pānū vel aliud: hi faciūt mōſtras i locis obſcuris vt decipiāt: ɔ quos dr̄ Eſa. v. Ue q̄ dicitis bonū malū: ⁊ malū bonū ponētes tenebras lucē. Hic etiā ſugillāda fraudētia rigateriorꝝ: q: cū dat̄ eis aliqđ ad vendēdū: cū dñs veſtis ſupellectiliū vel cuiuſcūq3 rei exprimit vltimū ꝑciū ꝓ q̄ vult rē ſuā vēdi. Rigaterꝰ ſi pōt plus hr̄e laborat: ⁊ illđ plus ſibi retinet aſſignās dño rei illđ qđ ſibi dixerat q̄ſi ſit ſatiſfactū volūtati eiꝰ: ſ3 recte fur eſt ⁊ latro: q: ſi certe ⁊ dñs ɔtētꝰ remanebat de minori ꝑcio: hoc intendebat vbi plus hr̄i nō poterat: ſed cū maiori ꝑcio vēdiderit: totū d3 illi ɔſignare. alr̄ ſi qđ ſibi retinet reſtituere tenet̄: niſi forte i caſu vbi dñs nollet ei ſoluere ꝓ labore ſuo ſm morē artis illiꝰ: q: tūc quātū mercedis meret̄ retinere pōt ſed nō plus: vel niſi dñs rei expſſe dicat ꝙ q̄cq̄d plus h3 de illa re ſua vendēdo eā vltra tātū ꝑciū illđ ſuū ſit: qđ rarū eſt: vel niſi ipſe rigaterꝰ emat ꝓ ſe iuſto tñ ꝑcio: ⁊ poſtea plus vēdat alteri: moderatū tñ lucrū in q̄rendo: alr̄ oporteret ꝙ deciperet vēditorē eiꝰ in diminutiōe iuſti ꝑcii: vel emptorē ab eo in exceſſu ꝑcij. Qui recardēt veſtes vt videant̄ q̄ſi noue: ⁊ q̄ſi ꝓ nouis vendāt: fraus ⁊ dolus eſt q̄ neminē a pctis excuſant in dānū ꝓximi: q: nemo cū iactura alterꝰ d3 locupletari. de reg. iur. li. vj. Mercatores victualiū ſub qbꝰ ɔtinent̄ bladioli ⁊ tabernarij ſeu caupones ex hoc ſolū ꝙ emētes blada tpe meſſiū: ⁊ vina tpe vindemiarū: qñ cōiter minus valēt vt poſtea in ꝓceſſu tpis chariꝰ vēdāt q: tūc ſunt in chariori foro: ⁊ hoc ſiue in magna quātitate ſimul ſiue in parua minutatim vt tabernarij: etiā ſi expectāt ꝑ annos quouſq3 magno ꝑcio vendāt: dūmodo nō intēdāt chariſtiā inducere ex maxima taliū rerū ɔgregatiōe: nō eſt illicitū vendēdo ꝑcio occurrēti: nec eſt ɔ hoc qđ dr̄. xiiij. q. iiij. q̄cūq3. vbi dr̄ h̄ eē turpe lucrū: nā hoc eſt verꝝ cū hoc ſit cauſa cupiditatj. vt ibi dr̄ in tex. puta cū qs eſt diues ⁊ h3 alia exercitia vñ multū lucrat̄: ⁊ nichilominꝰ nō ex alia cauſa niſi vt diuitias augeat: etiā talia lucra querit. Secus aūt cū hoc facit vt inde ex lucro ſubueniat ſibi et familie ſue vel pauperibꝰ ꝓuideat: vel cōitati talibꝰ indigenti: et hoc q̄dē clericis prohibet̄ vt alie negociationes. diſt. lxxxviij. c. negociatorē. ſed nō ꝓhibet̄ oīs fructus poſſeſſionū ſuarū: vel eccl̄ie retinere vſq3 ad tps quo charius vēdant̄: ⁊ multo minꝰ laicis. Sed prohibet̄ bladiolis vēdere quiſquilias ⁊ mixturas imūdiciarū ꝓ bonis bladis: et facere iniuſtas

Mercatores victualiū

menſuras: ⁊ cõtra quos dicit dñs Amos.viij.c.
Audite ꝗ conteritis pauperẽ ⁊ deficere facitis
egenos terre: dicẽtes.qñ tranſibit meſſis: ⁊ ve=
nũdabimus merces ⁊ ſabbatũ: ⁊ aperiemꝰ fru
mentũ: vt imminuamus mẽſurã ⁊ augeamus ſi=
clum ⁊ ſupponamus ſtateras doloſas: et quiſ=
quilias frumẽti vẽdamus.et infra. Si oblitus
fuero vſqꝫ ad finẽ oĩa opa eoꝝ.q.d.puniã ꝓ ta=
libus exceſſibꝰ. De inducentibꝰ chariſtiã dicit
Hiero. Eſurientibꝰ plurimis reſeruare omniũ
predonũ vincit crudelitatẽ.xij.q.ij.gl'a. ¶ Re
Caupones. prehendunt caupones de mixtura quã faciunt
aque cũ vino vendẽtes aquã ꝓ vino.ꝯtra quos
dicit Eſa.j.c. Caupones tui aquã vino miſcent
ẜm aliã tranſlationẽ. Sed nõ minꝰ malũ eſt cũ
immiſcẽt vinis aliqua nociua corporibꝰ hoĩm:
vt faciãt clariora vel ſuauiora. Mẽſuras quoqꝫ
diminutas tribuũt: qꝛ non plenas: nec a graui
pctõ excuſari poſſunt qñ vt vendãt frequẽtan=
tibus tabernas ſcienter adminiſtrant his ꝗ ſe
inebriant: defraudãt cõitates in gabellis fre=
quẽter vẽdẽdo minutatim in taberna. De ma
ne diebus feſtis cũ celebrant miſſe publice te=
Macellarij. nere tabernã icõgruũ eſt. ¶ Macellarij quoqꝫ
ſcꝫ beccarij fraudibꝰ vtunt: cũ vendunt carnes
pecudinas ꝓ caſtratis ⁊ hmõi: ⁊ grauius offen
dũt cum infectas: vel ꝓpter dilationẽ tpis: vel
propter infirmitatẽ aĩalis carnes vendũt ꝓ ſa
nis. vnde nocumentũ corporibꝰ hoĩm ſequit.
Stateras in ſe vel in ponderãdo falſificãt pro
vna libra dãdo.x.vel.xj. vncias. cũ tñ dr Pro=
uer.xj. Statera doloſa abominabilis eſt apud
dñm. Et cũ nõ poſſunt ꝑ dies carnes ꝯſeruari:
vt in eſtate ꝙ preparẽt diebꝰ feſtis eas videntꝛ
excuſari: ⁊ etiã in vendẽdo talibꝰ diebꝰ: ſed nõ
in dimittẽdo propter hoc diuina: vt auditionẽ
miſſe. Ibi etiã aliqñ vſurã cõmittũt dãdo.ſ.aia=
lia agricolis ad ſoccidã ſaluo capitali: ⁊ varijs
alijs modis vſurarijs: de ꝗbus habes.ſ.in.ij.
parte ti.j.c.de vſuris. Uadũt inſuꝑ diebꝰ feſtis
ad diuerſos foros ad emendũ aĩalia ſine audi=
tione miſſe: ⁊ abſqꝫ ieiunioꝝ ꝑceptoꝝ obſerua=
tione: necnõ ⁊ ruſticos a ꝗbus aĩalia emũt ſepe
decipiũt: quoꝝ fraudes ſuꝑ ipſoꝝ capita reuer
tunt in fine. ¶ Pizichagnoli quoqꝫ.i.caſaro=
lij: ⁊ tricones.i.fructurolij vẽdẽtes caſeũ ⁊ oua
piſces ſalitos ⁊ recẽtes aues oleũ minutis mẽ
ſuris: aut fructꝰ cũ exceſſiuo precio vendũt: vel
diminutis menſuris: quo ad menſurabilia vel
res infectas ſeu corruptas puta oua fetida ꝓ
recentibus: vel diebus feſtis niſi fructꝰ et ali=
qua magis neceſſaria: vel huiuſmodi dimittẽ=
tes miſſam ſine peccato graui nõ ſunt. Uadũt
et ipſi diebus feſtis ad forũ/de ieiunijs ⁊ audi=
tione miſſe parũ curantes: piuria iuramenta ⁊
mendacia pro nichilo computantes.

¶ De diuerſis generibus artificum: et de aurificibꝰ cũ eoꝝ miniſtris ⁊ pluribꝰ alijs artificibꝰ: ⁊ demũ de agricolis. Cap.iiij.

DE merciarijs aurificibꝰ ⁊ giorelle=
rijs. Sciendũ ꝙ hi in aliquibꝰ ſe ha=
bent vt mercatores: in aliquibus vt
artifices. Nã emendo diuerſa mer=
cimonia ĩ magna quãtitate ⁊ poſtea
vendẽdo ea immutata in magna quãtitate vel
parua paulatim vt cõiter accidit: ⁊ in ꝓlixita=
te tpis ac exinde moderatũ lucrũ querẽdo re=
prehendi nõ poteſt: cũ militare ꝗs non debeat
ſuis ſtipendijs.ar.xiij.q.ij.§.ij.et hoc niſi emat
vel reuẽdat ea quoꝝ vſus cõiter eſt ad pctm̃ et
graue: vt taxillos naibos: ſeu chartas: fucos ⁊
hmõi. Ut eñ dicit Greg. Sunt pleraqꝫ nego=
cia que vix vel nunꝗ̃ ſine pctõ exerceri poſſunt
Ea ergo ꝗ ſine pctõ exerceri non poſſunt ad ea
poſt cõuerſionẽ.i. penitentiã neceſſe eſt vt aĩ=
mus nõ recurrat. de pe.diſ.v.negociũ. Et mul
to magis ꝗ talia faciũt ſcꝫ taxillos ⁊ chartas ⁊
hmõi: ſunt in malo ſtatu anime ſue. Si aũt mer
ciarij ad dictas merces adiungunt aliqua alia
ad ornandũ: tunc ſe habẽt vt artifices ⁊ de la=
bore ibi appoſito et materia iuſtũ eſt eos inde
lucrari. Aurifices cũ emunt vaſa aurea vel ar=
gentea ⁊ hmõi: vt ea imutata reuendãt: maiori
tamẽ precio ſed moderato: nõ eſt illicitũ ſi ali=
quid lucrent moderate: dũmodo tñ ex eo ꝙ nõ
cognoſcit vendẽs ꝑcioſitatẽ rei: vtputa lapidẽ
precioſuꝫ multo minori ꝑcio emat notabiliter
ꝗ̃ valeat: ⁊ ecõuerſo nõ vẽdat ipſe aurifex rem
minꝰ ꝑcioſam puta vitrũ in aureo anulo inclu
ſum ꝓ lapide ꝑcioſo. hoc eñi gñaliter tenendũ
eſt ẜm Tho.in ſum.ꝙ ꝗuis iura ꝑmittãt in cõ ij.ij.q.
tractu emptiõis et venditiõis partes ſeinuicẽ lxxvij.
decipere vſqꝫ ad dimidiã iuſti ꝑcij: tñ lex diui= ar.j.ad
na nullã fraudẽ admittit: ⁊ ĩ foro ꝯſciẽtie tenet primũ.
talia ſatiſfacere leſo in modica deceptiõe dum
certa eſt. Si aũt aurifex ꝯflat vas argenteũ vel
aureũ vel aliã rem ⁊ inde facit aliqđ artificiũ:
iuſtum eſt vt inde reportet lucrũ de ſuo labore.
Quantũ aũt poſſit petere ꝓ lucro nõ põt bene
dari certa regula: ſed arbitrio boni viri ſtatur
ẜm laborẽ ibi habitũ et ingeniũ etiã ſeu indu=
ſtriã faciẽtis et morẽ pĩe. Nã in quacũqꝫ arte
attendit nobilitas materie ⁊ induſtria facien=
tis et periculũ etiã: puta ſi lapidẽ ꝑcioſum in=
cludẽdo vel laborãdo circa eum eſſet periculũ
fractionis ⁊ emendare haberet: plus licite re=
ciperet ꝗ̃ ſi ibi non eſſet periculũ: ⁊ maius etiã
decet lucrũ operando in auro et argento ꝗ̃ in
corio ⁊ ferro: et plus ei debet qui melius ope=
ra artis exercet. Sicut etiam in pictoria arte
faciendo ſimilem figuraꝫ: multo plus petet in

duplo vel triplo magn⁹ magiſter ꝙ rudis. Ca
ueat aũt ne furata emat: qꝛ inde hꝫ bonum fo=
rum: qꝛ poſtea reſtituere opoꝛtebit / cũ de fur=
to poſtea ꝑpendiť. Quãuis eñi ſi ignoꝛauerit:
excuſatus ſit tũc a pctõ: cũ poſtea nouerit: nec
rem ipſam retinere põt: nec preciũ repetere qð
ſoluit a dño rei. Calices et hmõi emere non dꝫ
ad cõflandũ niſi prius fracta fuerint: vñ conſe
cratione amiſerint. Aurũ et argẽtũ alchimatũ
non vendat ꝓ vero: qꝛ fraus eſt, ⁊ illicitum ſm
Thom. ij. ij. q. lxxvij. ar. ij. ad primũ: qꝛ non eſt
adeo purũ ſicut verũ: nec hꝫ illas ꝓprietates
aurũ alchimatũ ſicut verũ: qꝛ nõ hꝫ illã ꝓprie=
tatẽ letificandi coꝛ: vel ꝙ valeat contra certas
infirmitates ⁊ hmõi. Et ſubdit Tho. ꝙ ſi ꝑ al=
chimiã fieret verũ aurũ / nõ eſſet illicitũ vẽdere
ꝓ vero: qꝛ nil ꝓhibet artẽ vti aliquibus natu=
ralibus cauſis ad ꝓducẽdos veros, ⁊ natura=
les effectus: ſicut Aug. dicit in lib. de trini. de
his q̃ fiunt arte demonũ. ¶ Aduertendũ tñ ꝙ
hi qui vacãt hmõi exercitio alchimię cõiter ve
rificať illud apłi in. ij. ad Timo. iij. ſemꝑ addi=
ſcentes: et nũꝙ ad ſcientiã veritatis ꝑueniẽtes.
Experiẽtias multas faciunt: ⁊ quaſi nunꝙ ad
perfectũ effectum deueniũt: multa cõſumũt in
hmõi: ⁊ tẽpus / ⁊ pecunias / ⁊ laboꝛẽ / et famã: et
ſemꝑ pauperes inueniunť: vñ ſe diuites expe=
ctãt. Vñ etſi abſtinẽdũ ſit oĩbus ne decipiãt
vendẽdo ſophiſticũ aurũ, ⁊ argẽtũ ꝓ vero: ꝑma
xime clericis, ⁊ religioſis. Fraudẽ quoqꝫ auri=
fices cõmittũt, qñ operũ argenteoꝝ quę vẽdũt
tꝑm argẽtũ non repiť in tot ligis: vt iuxta vul=
gare loquar: vł opa aurea ĩ tot carathis / quot
ratiõabiliter eſſe dꝫ: ita ꝙ ibi eſt pl⁹ de mixtu=
ra eris ꝙ eſſe debeat ſm ſtatuta ciuitatis vel
cõem moꝛẽ. Dicitur eñi argentũ omnino purũ
⁊ ſine aliqua mixtura qñ eſt. xij. ligarũ: et aurũ
oĩno purũ eſt qñ eſt. xxiiij. carathoꝛũ: ⁊ qñ eſt
hmõi puritatis quantũcũqꝫ in igne ꝑmaneat /
nõ diminuiť in pondere ſuo ſeu quãtitate. Sꝫ
ſi eſt infra dictos gradus ligarũ vel carathoꝛũ
in igne ꝓiectũ / minoꝛať in quãtitate: qꝛ ibi ma
teria alia admixta eris / vel ſtãni / vel alterius
metalli paulatim cõſumitur: ⁊ in fumũ euane=
ſcit. Si ergo ſtatutũ eſt in ciuitate ꝙ opera ar=
gentea debeãt eſſe. x. ligarũ cũ dimidia. ſ. argẽ
ti in vna libra ſcꝫ opis argẽtei ſi eſſet ibi argen
tũ. x. ligaꝝ ꝑita ꝙ reſiduũ eſt mixtura eris: frau
dem vtiqꝫ cõmitteret: qꝛ mediã illam ligã eris
que in illo opere eſt ꝓ argento vendit.

¶ De ꝓſenetis ſeu cẽſalibus. §. I.

Qui ſunt mediatoꝛes in multis generibus con
tractuũ: ⁊ ſi ſunt mediatoꝛes in cambijs illici=
tis ⁊ vſurarijs / exercere nõ valẽt niſi cũ dãna=
tione artẽ illam in ea parte: niſi forte cum face
rent intẽdendo vt ꝓuideať neceſſitati accipiẽ=
tis in cãbio. Sed ſecus ſi in ſuiipſius vtilitatẽ
vt inde lucreť: vt fit cõiter. Si vero ſit mediatoꝛ
in matrimonijs tractandis inter partes: ꝙ ꝓ la=
boꝛe ſuo accipiat a partib⁹ ſm moꝛẽ patrie nõ
improbať / ſed caueat a mẽdacijs: puta referẽ=
do vni partiũ aliud: puta mulieri nubere volẽ=
ti: vel ꝓpinquis ei⁹ hoc tractãtibus illum eſſe
diuitẽ q̃ nil vel parũ hꝫ: eſſe modeſtũ ⁊ bonum
quẽ nouit eſſe diſcholũ / diſſolutũ / et luſoꝛem et
hmõi. Sunt eñi hec mendacia moꝛtalia cũ ſint
in magnũ detrimẽtũ ꝓximi. Et de hmõi mẽda
cio intelligiť dictũ Chryſo. ſ. vtrunqꝫ ⁊ piuriũ
⁊ mendaciũ diuini iudicij pena damnanť. Di=
cente ſcriptura Sap. j. c. Os qð mẽtiť occidit
aĩam. xxij. q. v. iuramẽti. Si eſt mediatoꝛ in cõ
tractib⁹ emptiõis ⁊ vẽditiõis / vel ꝑmutatiõis
vel locatiõis / ⁊ cõductiõis domoꝝ / agroꝝ / mer
cationũ ⁊ hmõi: licite recipit lucrũ a partibus
ſm patrie moꝛẽ: abſtineat tñ a fraudibus. Nã
cũ percipit vnã partẽ ex eis grauare alterã: pu
ta vendere velle / vel ꝑmutare mercimonia de=
fectuoſa ꝓ bonis ⁊ hmõi / illicite agit mediato
rem ſe faciendo ſeu cooperatoꝛẽ hui⁹ fraudis:
⁊ teneri videť ad dãnũ. extra de iniur. ⁊ dam. c.
ſi. Si eſt mediatoꝛ in emptiõe iurium montis:
ſiue impreſtitoꝛũ que quis ibi hꝫ diſtinguendũ
eſt: qꝛ ſi emptoꝛ hoc agit nõ ad faciendũ nego=
ciationẽ de hmõi iuribus. i. intentiõe reuẽden
di ⁊ inde locãdi ex augmẽto ꝑcij: ſed ad ꝓuidẽ
dum ſue neceſſitati et gubernatiõi ſue familie
ſm decentiã ſui ſtatus: tunc ſi cõtractus illius
emptionis taliũ iuriũ / ſeu creditoꝛũ montis di
catur eſſe licitus vt q̃dã aſſeuerãt: erit et lucrũ
licitũ qð cõſequiť ꝓſeneta ex tali mediatiõe. ſi
illicitus vt ab alijs iudicať / erit ⁊ lucrũ illud il
licitũ: et cooperatio ꝓſenete ad illud. De qua
materia ſcꝫ emptionis taliũ iuriũ habes diffu
ſe. S. in. ij parte. ti. j. ⁊ qꝛ dubiũ / ideo dimitten=
dũ exercitiũ in hmõi. Si aũt emptoꝛ talium iu
riũ hoc facit negociãdo. i. intendẽdo ad reuen
dendũ ⁊ inde lucrandũ: etiam ſi de ſe foret lici
tus cõtract⁹ talis emptiõis cũ ſit turpe lucrũ:
qꝛ nõ vtilitati hoĩm rationabili / ſed cupiditati
deſeruiat: illicita videť talis emptio. ar. xiiij.
q. iiij. quicunqꝫ. ⁊ per ꝯñs illicitũ eſt cooperari
tali cõtractui mediando. xj. q. iij. q̃ cõſentit. di=
citur qui cõſentit peccãtibus maledictus erit
apud deũ ⁊ holes. vbi dicit glo. ſuper verbo cõ
ſentit. ſ. ꝑ cooperationẽ. Idem dicẽdũ de oĩbu=
bus q̃ ſunt mediatoꝛes in quocũqꝫ contractu:
etiã ſi nõ ſunt ꝓſenete. Solent eñi mercatoꝛes
vni⁹ ciuitatis frequẽter eſſe mediatoꝛes mer=
catoꝛibus aliarũ ciuitatũ ad ꝓcurãdũ vendi=
tionẽ ſuoꝝ mercimonioꝝ: que ad eos trãſmit=
tunt ſm cõmiſſiões que ad eos faciunt ꝑ litte=

ras ſuas. Et tales mediatores cõiter retinent ſibi vnũ florenũ ꝓ centenario quaſi ꝓ ſuo labore cooperatiõis ſine alia cõuentione facta adinuicẽ: et ſic viceuerſa fit eis/qñ ſua mercimonia vendũt ab alijs in ciuitatibus eoꝝ. Cũ igitur hoc fit de cõi more mercatorũ in ratiõe fundatũ: qꝛ oĩs labor optat premiũ: non apparet illicitum. ar. diſ. viij. c. que cõtra mores. Verũ ſi oſtẽdũt tales mediatores ꝑ lrãs vel vba velle gratis ⁊ ratiõe amicitie etiam hmõi deſeruire mercatoribus alioꝝ locoꝝ cũ ⁊ ipſi ſeruiãt gratis viceuerſa in ſiĩibus: tũc nõ licet occulte aliquid vt preciũ laboris accipere: puta dicendo ſe mercimonia eoꝝ vendidiſſe centũ: cũ vendiderint centũ ⁊ vno florenis: illũ vnũ ſibi retinẽdo ꝓ ſuo labore. Fraus eñ eſt et dolus ex amicitia oſtendere gratis velle ꝓ aliquo laborare ⁊ occulte exinde precium laboris extorquere.

De lanificibus ⁊ ipſorũ contractib⁹. §. II.

Hmõi ars ſatis eſt neceſſaria vite humane ꝓ veſtitu ad arcẽdũ frigus: nuditatẽ tegendã laſciuiã ꝓuocãtẽ: et decentẽ ornatũ ꝑſone. Habet autẽ hoc artificiũ multa mẽbra ſibi deſeruiẽtia. Et pͥo quidã cõiter cõſueuerunt emere lanas a mercatorib⁹ termino ſex mẽſiũ: vel anni dato ad ſoluendũ ꝓciũ lane. Pariformiter ipi lanifices pãnos inde ꝑfectos vendũt mercatorib⁹ / vel retagliatorib⁹ pluris ſimul cũ termino ſex mẽſiũ: vel anni ad ſoluẽdũ ꝓciũ: ⁊ retagliator ipe pãnos vẽdit de tpe in tẽpus: ⁊ ꝑ partes: puta tot cãnas vni/tot alteri: ſed cũ termino ſolutiõis ſiĩi. Hoc aũt cõiter obſeruatur qꝛ vendẽdo pãnos vel lanã plus vendit vendẽdo cũ termino ꝙ vendẽdo cũ pecunia tunc ſibi numerata: ſeu iuxta vulgare a cõtãti ad ratiõnẽ. x. ꝓ centenario. Exẽpli gratia. Vẽdit lanifex pannũ vilẽ ſeu ꝓcioſum flo. xlv. ſi tũc ſibi datur pecunia: vbi aũt nõ detur/ſed terminũ vult conſuetũ. ſ. ſex menſiũ vel anni: vẽdit ꝓ. l. flore. In quo cõtractu merito dubitatur vtrum ſit contractus vſurari⁹ cũ. ſ. vẽdit lanifex vel retagliator illũ pannũ. l. flo. ratione termini ſibi dati. ſ. ſex menſiũ vel anni. Equidẽ certũ eſt ꝙ vẽdere pãnos vel alias res plus iuſto ꝓcio ratiõe dilationis ſolutiõis fiende cõtract⁹ decernitur vſurarius. extra de vſu. c. cõſuluit. ⁊ c. in ciuitate. Et hoc niſi illa mercimonia eſſet reſeruaturus ad tẽpus quo ipo tali ꝓcio quo tũc vendũtur/vel maiori eſſent valitura: qꝛ tũc licitũ eſt: vt ibi dicitur. Iſta ergo exceptiõe ablata que licitat contractũ: cũ. ſ. illa nõ eſſet reſeruatur⁹: opꝫ videre qd iudicetur iuſtũ preciũ. Nã termin⁹ ipe ſeu dilatio data ad ſoluẽdũ de ſe nõ facit cõtractũ vſurariũ: immo ſi gratis facit charitas eſt. Sꝫ vẽdere plus iuſto ꝓcio rõne tpis dilati/hoc facit vſurã: cũ nullus facit aliqđ artificiũ gratis ſed ea intẽtiõe vt ex moderato lucro exinde ſibi ꝓuideat qđ vtiqꝫ licet. Si lanifex deductis oĩbus expenſis factis: puta lane manufacture miniſtrorũ penſionũ ⁊ hmõi: de dicto pãno lucretur. v. vel. vj. ſm cõe artis iudicium qđ debẽt inde lucrari: qꝛ illa oĩa cõſtant ſibi. xliij. vel xliiij. vl'. xlv. ⁊ vendẽdo pãnũ ad terminũ. l. flo. remanẽt in lucro. v. vel. vj. vel circa. non videtur immoderatũ lucrũ nec iniuſtũ preciũ etiã ſi vẽderet ad cõtãtos cũ cogatur vẽdere ad terminũ rõne cõis cõſuetudinis. Si eñ ſolũ vellet vẽdere ad cõtãtos paucos inueniret emptores: nõ aũt videtur facere talẽ contractũ illicitũ hoc ſolũ qꝛ vẽdẽdo ad cõtantos dat pãnũ ꝓ minori precio. ſ. xlv. qꝛ tale ꝓciũ currit in venditiõe ad cõtantos: qꝛ ex hoc de vno ⁊ eodẽ genere mercimonij vendat vni ꝓ. x. iuſto ꝓcio: alteri ratiõe amicitie: vel qꝛ indiget pecunijs det ꝓ. viij. vel v. nõ põt dici vſurarius ꝓpterea in pͥo cõtractu. Si eñ lanifex vellet vendere pãnos ad terminũ eo ꝓcio quo vendit ad cõtantos in capite anni reperiret ſe in ſuo capitali: et fruſtra ſuũ laborem ꝓ alijs expoſuiſſet vt dicunt: vel minutiſſimũ ⁊ indecẽs lucrum cõſequeretur: et hoc non eſſet ſolum in vna vice vel anno/ ſed quaſi ſemꝑ. Vendẽdo autẽ pannũ talem ad cõtãtos xlv. flo. ꝙuis parum vel nichil lucrentur de illorũ ſic opꝫ eos aliquos pannos vendere: vt habeãt pecunias paratas ad dandũ miniſtris de die in diẽ cũ habeant expectare ſolutionẽ pannoꝝ venditorũ ad terminũ per annũ ⁊ mẽſem. Vñ etiam ex hoc ſuſtinẽt laborem ad mittẽdũ et exigendũ pluries: ⁊ multotiens in termino cõuento nõ ſoluunt: vnde incõmodũ patiuntur ⁊ aliqñ fallendo nõ ſoluunt: que oĩa ceſſarẽt ſi numerata ſibi pecunia cũ vẽdunt daretur. Et vt dicũt libẽtius vẽderẽt tales pãnos tali precio ſcꝫ. xlv. ⁊. xlvj. ad cõtantos: ſi oĩes vel maiorẽ partẽ ſic poſſent vẽdere/ꝙ ꝓ. l. ad terminũ: qꝛ pecuniã tunc habitã cito reinueſtirẽt: pluries in anno pãnos faciẽdo: et qđ minus de precio cuiuſlibet pãni acciperẽt ad cõtantos vẽdẽdo ꝙ ad terminũ: recõpenſaretur ex multiplicatiõe factionis pluriũ pannorũ: qꝛ facerẽt centũ pannos vbi faciũt quinqꝫ: ꝓpter carentiã pecunie quã expectare habẽt ex termino. Sed ſi lanifex in caſu ꝓpoſito vendẽdo ad cõtantos pannos ꝓ. xlv. flo. qꝛ tale preciũ currit inde lucratur cõpetenter: puta ad rationẽ. x. ꝓ cẽtenario vel circa: qꝛ ſibi expẽſe in eo facte ſunt. xl. vñ. v. vl' vj. lucratur: ⁊ nichilominus vt plus lucretur nõ vult vẽdere ad cõtentos eo precio quo poſſet: ſed vult poti⁹ vẽdere ad terminũ vbi ſuplucrabitur ad rationẽ. xx. ꝓ cẽtenario: male põt excuſari ab vſura: qꝛ tũc ratiõe termini ſtatui ꝑcia=

qꝺ vēdi non pōt vult pl⁹ iuſto ꝑcio illa q̄nq̄ ꝺe
pāno vēdēdo ipm̄ ad terminū:⁊ hoc improbat̄
vt vſura ibi in ꝺicto.c.cōſuluit.⁊.c.in ciuitate.
eſt tñ materia iſta multū intricata/ nec bñ cla-
ra:⁊ ideo nō ampliāda: cū tales etiā aliq̄ñ ꝺeci
piāt ſeipos in tractādo hm̄ōi negocia ⁊ inten-
tionē ſuā obumbrēt: ꝺe his multa habes.ſ̄.in
ij.parte.ti.j.c.ꝺe emptiōe ⁊ vēditiōe.ibi vide.

De ꝺeponētib⁹ pecunias §.III.

apud lanifices:et illi q̄ꝺē q̄ ponūt pecuniā apꝺ
lanifices in hm̄ōi artificio ꝑ moꝺū ſocietatis iu
ſte.ſ.licite exercēdo cū ꝺebitis pactis ꝑticipan
ꝺo in lucro ⁊ ꝺāno ꝓportionaliter nō peccāt: ⁊
pacta iuſta ſeruari ꝺebēt. ex̄ ꝺe pac.c.j. Si aūt
accipiat lanifex pecunias aliorū nō ꝑ moꝺū ſo
cietatis/ſ; ad ꝺiſcretionē ſm vulgare.i.vt ſal-
uo capitali ſm ꝺiſcretionē ſuā lanifex tribuat
illi meritū/grauiter peccat accipiēdo talem pe
cuniā ad vſurā:q: ꝺat illi occaſionē talis pcti:⁊
ꝺigni ſunt morte nō ſolū q̄ faciūt / ſed qui cōſen
tiūt faciētibus. Rom̄.j.c.⁊.ij.q.j.notū.⁊ hoc ni
ſi lanifex indigeret pecuniis: tunc em̄ ſicut lice
ret ei mutuo accipe ad vſurā/ſic in tali caſu:ab
eo tñ q̄ eſt paratus facere talia lucra vſuraria
ſciēter. Vñ a pſona ſimplici que hoc putaret iu
ſtū lucrū al's nō facturus:nō liceret ſic pecuniā
accipe. Itē cū quis eſt miniſter in apotheca ali
cui⁹ laborās / ⁊ certā ptē pecunie ponit in exer
citio artis:ſaluo capitali ipſo:⁊ ꝓpter ꝺictā pe
cuniā puta.c.flo.pcipit ſalarium a magiſtro ꝓ
ſuo labore.l.flo.vbi ſine illa pecunia ſic expoſi-
ta nō recepiſſet niſi.xl. vtiq̄ vſura eſt: nā illa.x.
intelligūt̄ ꝺari ſibi ꝓpter.c.mutuatos.ar.xiiij.
q.iij.ſi feneraueris.xl.autē iniuſte recipit:ex q̄
labor ſui exercitij.xl.eſtimat̄:et illa.x.reſtitue-
re tenet̄. Sȝ et ꝯſules artis lane ſiue alteri⁹
artis cū vniuerſitas ipſius artis ex introitibus
ſuis abūdās pecunia/mutuat ipſam miniſtris
artis ſeu lanificibus:vt exercētes eā in arte ꝺe
lucro inde ſecuto tantū ꝺent ꝓ cētenario puta
v.expenꝺēda in pios nichilomin⁹ vſus:vt pau
peribus:nichilomin⁹ vſurā cōmittūt:q̄uis ni-
chil ipſi ꝑticipēt ꝺe tali lucro. xiiij.q.iij.vſura.
Et q: ipſi ſunt auctores talis cōtract⁹ ſi ꝺiſpo-
nere nō valēt vt ꝺe pecunia vniuerſitatis: que
illꝺ lucrū vſurariū habuit : reſtitutio fiat his q̄
vſuras ſoluerūt:tenēt̄ ipſi ꝺe ſuo reſtituere.ar.
ꝺe iniur.⁊ ꝺam.ꝺa.c.ſi culpa.et ꝺi.xlvj.ſicut nō
ſuo. Itē cōſules artis lane vl' officiales mer
cantie/ vel alij q̄cūq̄ officiales cū ante eos ꝺe-
fert̄ cauſa vſuraria:⁊ vſuras quiꝺē immoꝺera
tas reſtituere cogūt : cū nō tñ in totū/ſȝ quaꝺā
apparēti equitate : puta ad rationē.v. ꝓ cente
nario: vel cogūt ad cōpromittēꝺum in aliquos
cū clare ꝑpenꝺunt ꝺe vſura: vel ſentiāt vt tan-
to tp̄e qui vſuras recepit/teneat tātunꝺē pecu-
nie eius qui vſuras ſoluit:quāto tp̄e ipſe tenuit
pecunias vſurarū. Oia iſta illicita ſunt ⁊ tenēt̄
ad ſatiſfactionē leſis: nō obſtante q̄ ſtatutū ſic
ꝺecerneret/q̄ nulli⁹ roboris exiſtat: immo fa-
cientes talia ſtatuta q̄ vſure nō poſſint repeti/
ſunt excōicati:et ſeruantes ea.ꝺe vſuris.ca.ex
graui.in cle. Et multo magis cū ſtatuta ꝺiſpo-
nūt q̄ in hm̄ōi cōtractibus que vſurā ſapiūt nō
poſſit haberi recurſus ad iuꝺiciū eccleſiaſticū:
qꝺ eſt expreſſuȝ cōtra libertatē eccleſie cū hoc
ſpectet ad iuꝺicium eccleſie. Vñ excōicati ſunt
⁊ qui ea ſeruant.extra ꝺe immuni.eccle.nouit. Ti. 24.
De quo viꝺe.ī.in titu.ꝺe excōicatione. c.xxix.

De miniſtris artis lane §.IIII.

q̄ multi ſunt. Et pmo ꝺe ſcarꝺaſſeriis:hi immo
ꝺeſtiſſimi in ꝟbis ⁊ factis ſunt:quoꝝ aiaꝝ: ⁊ ſi
curā magiſtri eoꝝ nō habeāt/ aut inquirere ꝺe
vita eorū: ſed ſolū ad laborē cōducūt̄ ſub certa
mercede:tñ ab inſolentiis eoꝝ/iniuriis ⁊ laſci-
uiis/in apothecis ſuis ⁊ ꝺomibus ꝺebēt coer-
cere quantū valēt:⁊ ꝑmaxime a vicio turpiſſi-
mo. Mercedē aūt queſitam ſm cōuentionē eis
reddere tardare nō ꝺebent: ſm illud Tob.iiij.
Quicūq̄ tibi aliq̄d opat⁹ fuerit/ſtatim ei mer
cedē reſtitue:⁊ merces mercēnarij tui apud te
oino nō remaneat:et multo min⁹ fraudare vel
minuere:ꝺādo eis monetas ꝺiminutas/vel pā
nū/aut victualia cū ꝺebeāt hr̄e pecuniā:vñ ꝺe-
cipiunt̄: cōtra quos inuehit̄ Jac.v. Ecce mer-
ces oparioꝝ veſtroꝝ q̄ fraudata eſt a vobis cla
mat contra vos: ⁊ clamor eoꝝ in aures ꝺñi ſa-
baoth introiuit. Ipſi aūt laborātes ſcarꝺaſſerij
fideliter opari ꝺebēt ⁊ ſollicite: nō tēp⁹ amitte
re in ocio et truffis:vel inepte q̄ ꝑtinent ad artē
peragere:al's tenēt̄ magiſtris ſuis et peccant.
Scꝺo ꝺe laninis q̄.ſ.ꝺant lanā ad nenꝺū ſeu fi
lāꝺū: vel extēꝺūt lanā ad ſolis raꝺiū:⁊ ſi hoc fa
ciūt ꝺieb⁹ feſtis indifferēter cū apte poſſint ſibi
aliis ꝺieb⁹ ꝓuidere ſine aliq̄ piclo male faciūt
cū multū ꝺe tp̄e ibi ponūt. Si aūt hoc agunt ex
cā rōnabili: vtputa q: lana ꝺeſtrueret̄ ⁊ hm̄ōi:
excuſant̄. Iſti etiā lanini ſolēt cū ꝺeb̄ eis certa
quātitas pecunie quā ꝺebēt filatricib⁹ ꝺare ꝓ
labore ſuo: puta ſol̄.viij. ꝓ libra vnū ꝓ ſe reti-
nere. Vñ cū recipiūt ſalariū a magiſtris ꝓ la-
bore ſuo/nō pñt ꝓ ſe illꝺ qꝺ ſubtrahūt retinere
ſȝ ipſis filatricib⁹ tenēt̄ reſtituere ſi min⁹ iuſto
vel cōuēto ꝑcio ꝺeꝺerūt:al's magiſtris ſuis qꝺ
ſupfluit eis ꝺebēt aſſignare:et ſi filatricib⁹ te-
nent̄ cū pſeuerāt in ꝺāꝺo eiſꝺē ad nēꝺū : ꝺebēt
ſatiſfacere pl⁹ ꝺāꝺo in poſterū q̄ mereāt̄ quouſq̄
ſatiſfacere cōpleuerint:vel ſi ignorāt̄ pſone vel
ꝺifficulter inueniūtur/et quātitas moꝺica eſt:
pauperibus erogari ꝺebet. xiiij.q.v.non ſane.

Multi per varia exercitia deſeruiũt huic arti:
vt filatrices ⁊ textoꝛes ꝗ ſi i officio ſuo ꝛ exerci
tio cõmittũt defect⁹ vñ pān⁹ patiaꝛ detrimẽtũ
in valoꝛe tenẽꝛ. Unde ſi ꝓpter hoc min⁹ ſoluiꝛ
eis ꝙ conuentũ precium non fit eis iniuſticia.
Purgatoꝛes etiã ꝗ ſi ſuis verendis honoꝛem
abũdantioꝛẽ tribuerẽt ea velando: decẽti⁹ age-
rẽt. Fullones tinctoꝛes qui et ipſi ſi min⁹ dili-
genter in tinctura operanꝛ vnde ꝓcioſitas mi-
nuatur: ſi in pena pecuniaria luant cõqueri nõ
valẽt. Tiratoꝛes qui cũ vltra decẽtiã trahunt
ſm moꝛẽ artis: vt ex quãtitate augmẽtata lu-
crẽtur: nõ ſunt mũdi a pctõ. Ex hoc eñi ſeqꝛ ſciſ
ſum pãni ad qȝ remediãdũ ĩducta eſt ars emẽ
datoꝛũ: ꝗ. ſ. ſubtiliter tales cõſuãt vt nõ videan
tur. ꝓpter qȝ poſſet dubitari de licitatiõe ta-
lis artis: cũ operẽꝛ ad deceptionẽ. Sed poſſet
reſpõderi ꝙ ſi nõ occultaretur talis defectus:
nec etiã cũ iuſto precio emptoꝛ vellet emere cũ
tali defectu: cũ tamẽ ex hoc nõ reddaꝛ viſus ta-
lis pãni noxi⁹ vel oĩno inutilis: etſi foꝛte nõ ita
duratur⁹ ⁊ apparẽs. vñ ſi lanifex ratione talis
defect⁹ minuit de quãtitate quã impoꝛtat ta-
lis defectus nõ videtur cõdẽnari poſſe: vt elici
Ar. ſ. poteſt ex dictis bti Tho. ij. ij. q. lxxvij. vbi loqꝛ
de fraude ꝗ cõmittiꝛ in qualitate rerũ. Et cum
lanifex debeat ſic agere deſeruiẽs emẽdatoꝛ il
li operi nõ dat illi occaſionẽ mali: ſed cõſeruari
ſe indemnẽ cũ etiã inſpiciaꝛ poſtea p reuẽduto
res: qui ſi nõ fideliter agũt detrahentes de pre
cio pãni vt decet: ſꝫ ſimulãtes: ac ſi nõ haberet
talẽ defectũ: tenenꝛ de tali dãno emptoꝛib⁹ ipſi
cũ lanificib⁹ vel pauperib⁹ erogẽꝛ. xiiij. q. v. nõ
ſane. Demũ veniũt cõiter ad retagliatoꝛes ipſi
pãni: ꝗ minutati vẽdũt ad mẽſurã cãne vel bra
chij: et ſi diminutã mẽſuram vendũt. i. aliis tri
buũt: vt multi faciũt: fraudẽ faciũt. Ibi etiã ali
qñ ſolẽt facere quoſdã cõtract⁹ illicitos ipſi vel
lanifices qui dicuntur barochola: cũ vꝫ vẽdũt
alicui pãnũ ad certũ terminũ certo precio. Et
cũ emptoꝛ nõ egeat pãno ſed pecunia: pãnum
ipſum reuendat pecunia ſibi numerata ſed mi
noꝛi ꝓcio ꝙ emerit ꝗnqȝ vel ſex floꝛenoꝝ eidẽ
lanifici vel retagliatoꝛi ꝗ vtiqȝ vſura eſt: cũ ha-
beat implicitũ lucrũ cũ mutuo. xiiij. q. iij. vſura
Sed de hoc cõtractu habes plen⁹ in. ij. parte
De ſar-toꝛib⁹. ti. j. c. de barocholis. ¶ De ſartoꝛib⁹ ⁊ ſtãpato
rib⁹ ⁊ cerdonib⁹ qui in arte ſua vitia ꝑpetrant
Primo cũ poſtulãt. xx. ſolidos pro repo vel ſe
rico cũ ſciũt. x. ſolidos in hmõi ſe nõ poſituros.
Excuſare tamẽ ſe ſolẽt ex eo ꝙ diminutã mer-
cedẽ recipiãt ſui laboꝛis. qȝ ſi verũ eſſet admit
ti poſſet hec cõpẽſatio. alꝛs ſecus. Scḋo cũ par
tẽ et nõ modicã retinẽt ſibi pãni ſuperfluẽtis ſi
ne ſcitu dñi eius: et tunc ſunt fures ⁊ latrones
et tenẽtur ad ſatiſfactionẽ. Tertio qꝛ ꝓmittũt
opera perfecta reddere certa die aliqñ hoc iu
ramẽto etiã firmãtes: cũ tamẽ ſciãt ſe nõ poſſe
ita cito ꝑficere ꝓpter alia etiã ſic ꝓmiſſa: ⁊ ſic
infideliter agũt. Quarto ſi nõ diligẽter: ſed de
fectuoſe faciũt vt citius ſe expediant. Quinto
qꝛ p totas quaſi noctes feſtiuas operãꝛ ⁊ ſuos
miniſtros operari faciũt: qꝛ in feſtis ꝑſone vo-
lũt ea habere qȝ eſt violare feſta. Sexto qꝛ de
mane in feſtis ad domos accedũt ad induẽdũ
veſtes mulierib⁹ vel viris pluribus et ꝓpter
hoc dimittunt auditionẽ miſſe cõtra mandatũ
eccleſie. Sub his cõpꝛehendũtur caligaꝝ ⁊ cal
ceoꝝ factoꝛes: ꝗ in hoc aliqñ fraudẽ cõmittunt
ꝙ cũ non madefaciũt pannũ vt minus de eo in
ipſis ponãt: poſtea pãnus contrahiꝛ ꝓcipue cũ
balneaꝛ ⁊ ꝓpter artitudinẽ eoꝝ cito dilaceran
tur. Eſt aũt ad ſupfluitatẽ ⁊ vanitatẽ ars ſtam
patoꝝ et ꝑfoꝛãtiũ pãnos ⁊ cincinãtiũ vel lingu
lantiũ. Uerũ qꝛ de ſe nõ videꝛ moꝛtale talis va
nitas vel pꝛodigalitas cõmuniter nõ de facili
debet vt damnatũ repꝛobari tale miniſterium
ſed ꝑſuaderi ad dimittendũ. ar. de peni. diſ. v.
negociũ. Et multomagis exercitiũ faciẽtiũ ſer
ta coꝛonas ſeu mitras cũ multa põpa mulieri-
bus: qui etiã in aliꝗb⁹ predictoꝝ offendũt mul
tis modis. Qui ꝟo cõmodãt veſtimẽta precio
ſa vel toꝛques de perlis vel alia iocalia ad tpꝰ
certũ viris vel mulierib⁹: ⁊ ĩde ꝑcipiũt ꝓciũ ſm
cõuẽtionẽ eoꝝ: de ſe nõ eſt illicitũ: qꝛ nõ eſt mu
tuum ſed cõmodatũ ⁊ per modũ locationis da
tum. Sic etiã licet locare aĩalia ad vecturã et
vaſa etiam aurea ⁊ argentea ſm Tho. in ſum.
ij. ij. q. lxxviij. ar. j. in reſpõſi. ad. vj. Talia ei ex
vſu paulatim deterioꝛãtur. vñ licite et pro cõ-
modatione eoꝝ preciũ recipiꝛ: poſſet tamẽ eſſe
exceſſus precij. vñ et quãtitas in hmõi debita
eſt attendẽda ſm precioſitatẽ rei cõmodate et
ſm diuturnitatẽ tpis ⁊ ſm periculũ deterioꝛa-
tionis: ⁊ ſm moꝛem patrie ⁊ arbitrio boni viri
iudicãda: nec poteſt dari regula firma vel cer-
ta. Cerdones ⁊ planelarij ꝗ veſtes faciũt pedi
bus fraudẽ cõmittunt cum alutas ſeu ſotula-
res vel ocreas de coꝛio vitulino vẽdũt ꝓ coꝛio
hircino et hmõi: vel cum male ⁊ indebite ſuunt
vt cito ſe expediãt: vel nimis charo precio ven
dunt. Nã planelarij vltra predicta vitia in hoc
videnꝛ offendere: adiuuãtes vanitates ⁊ fictio
nes mulierũ dũ nimis altas planellas faciunt
vt mulieres inde magne appareãt: ꝗ parue ſta
ture ſunt ⁊ ad maioꝛẽ vanitatẽ aliqñ etiã deau
rant. vnde moneri debẽt ⁊ argui de hmõi vani
tate ⁊ ſupfluitate. Pelliparij quoqȝ ſatis ſunt
neceſſarij ad arcendum frig⁹. Unde et dñs pri
mis parẽtib⁹ fecit tunicas pelliceas vt habeꝛ
Gen. iij. vnde licitum eſt eoꝛum lucrũ niſi cum
pelles malas ꝓ bonis vẽdant vel vltra iuſtum

preciū vel diebus feſtis in nocte laborantes in
hyeme cū opus eorū multū requirit. Uariarij
aūt ſatis vident ſupflui: cū varie pelles murīū
ad ornatū ſunt inuēte: etſi aliqn decentē freqn
ter tamē vanū et pōpoſum quo etiā aliqn ꝑlati
vtunt: ꝯtra quos inuehitur Amos. vj. Ue qui
opulēti eſtis in ſyon. i. in eccl'ia optimates ca-
pita populoꝝ pompatice ingredientes domū
iſrael. Poſſunt tamē ⁊ ipſi tolerari in arte ſua
ſicut et multi alij in ſupfluis operib⁹ dummo-
do abſtineant et ipſi a fraudibus.

¶ De ſcrificis ſeu ſetaiolis §. V.

Hec ars honorabilis eſt in humana ciuilitate
et ꝙuis de ſe nō illicita: tamē deſeruiēs vanita
ti in multis: cū ſericis vtātur hodie et velutis
et charmuſinis ſtipendiariſe mulieres nō ſolū
vxores baronū principū et militū: ſed etiā mer
catoꝝ et artificū qđ eſt ſatis indecēs et magis
ſm abuſionē ꝙ cōſuetudinē locoꝝ. Et in ſignū
deteſtatiōis talis vanitatis legit Lu. xvj. ꝙ di
ues epulo q̄ induebat purpura ⁊ byſſo ſepult⁹
eſt in iferno. Et qđ dr di. xlj. quiſqs. ꝙ in hmōi
debet ſe qs cōformare morib⁹ patrie: intelligi
tur ſalua ſemꝑ honeſtate et decētia. Ad ſetaio
los tamē nō ſpectat diſcernere ſi pannū veluti
vel broccati emat qs ab eo ad cōgruētiā ſui ſta
tus veſtē faciendā: vel ad exceſſum vel vanita-
tē: dūmodo iuſto ꝑcio vendat: et ſi aliquē defe-
ctū habeat nō ꝑceptibilē et ſi notabilē: tn̄ mi-
nori precio vēdat quantū importat ille defect⁹
verum ſi defect⁹ ille proceſſit ex textore vel tin
ctore ſete: ab eo poteſt petere emendam ta-
lis defectus: ⁊ ſic minus ſibi dare de mercede
cōuenta. Quib⁹ textorib⁹ ſi facto opere ſolue-
re pro eorū labore differant cōtra iuſticiā agūt
Et multo magis ſi cum debeant pecuniam da
re ex conuentione facta: dant eis victualia vel
pannos lineos vel ſericos: cū ipſi textores vel
tinctores talia vendenda eis data minus pre-
ciū ſemꝑ recipiūt ꝙ illud ꝓ quo fuit eis datū.
Secus autē vbi eſſet ſic cōuētū inter eos vt ꝓ
eius labore ſoluat eis de pane: vino: panno et
hmōi totū vel pars mercedis debite ſm preciū
cōe cōcurrēs: q2 vt dr de reg. iur. li. vj. Sciēti ⁊
cōſentienti nō fit iniuria nec dol⁹. qđ intelligit
de his q̄ de ſe nō ſunt illicita. Nā etſi qs sciēs
et cōſentiēs ſoluat vſuras fit vtiqꝫ ei iniuria: q2
eſt cōtra ius diuinū: vn̄ et iniuria eſt accipere
vſurā: ſic etiā eſt in ꝓpoſito: ſi ex illo pacto gra
uat textor: q2 pl⁹ mercedis debet ei de labore
ſuo ſm cōe iudiciū artis: tn̄ aſſentit ne ſit ocio-
ſus: ſꝫ aliqđ lucret etſi parꝝ: nō excuſat ſetaiol⁹
ab iniuſticia. Delinquūt aūt aliq̄ fraudādo ga
bellas vel pedagia portari faciētes ſericū oc-
cultatū inter lanā vel linū vel alias merces: vt
nō ꝑpendatur: tenent ad reſtituēdū dictas ga
bellas vel pedagia fraudata. ꝑmo ipſi fieri fa-
cientes: ⁊ ſcđo ꝑ quos facta ſunt: ſꝫ aliqn emūt
ſericū ab his quos ſciunt fraudaſſe gabellam.
Si aūt ſuꝑ hoc extat ꝓhibitio ſtatuti ciuitatis
qua cauet vt null⁹ emat ſericū niſi de ipſo ſit ga
bella ſoluta: tunc male faciūt emendo a talib⁹
quos ſciūt fraudaſſe gabellas: cū cōtra ſtatutū
agant ſatis rōnabile. di. viij. q̄ cōtra mores. Et
cū ꝑ hoc min⁹ iuſto cōmuni ꝑcio emāt/ ex qua-
dā equitate vidētur teneri de illa parte quam
min⁹ iuſto ꝑcio emūt gabelle: vel illis q̄ emūt
a cōitate ipſam gabellā. Si aūt fuiſſent cooꝑa
ti ad fraudē puta iuuātes eos ad inducēdū in
ciuitatē occulte: tenent ad totā fraudē gabelle
extra de iniur. c. ſi culpa. Si aūt nulla extat ꝓ-
hibitio ꝑ ſtatutū emendo a talib⁹: nō vident in
aliquo teneri ſed ſolū ipi fraudatores. Emēdo
aūt ſericū ab his quos veriſimiliter credūt fuiſ
ſe furatos: vt filatores vel textores aut textri-
ces/ eo modo tenent quo illi q̄ emūt rapta ab
alijs. de qb⁹ habes. ſ. in. ij. parte. ti. j. c. de fur
to. Nec excuſaret eos ſi illi dicāt ſe iuſte habu
iſſe illud ſericū: q2 magiſter ſeu ſetaiolus tene
batur ei in tm̄: q2 hoc nō eſt eis notū. et multo
tiēs hoies in hoc ſeipſos decipiūt. Excuſarent
tn̄ ipſi textores et alij in hac arte oꝑarij qn tor
ti ſūt de hoc: puta q2 cū debeat dare. xx. ex ma
nifeſta cōuētiōe ⁊ nō dat ſibi niſi. x. Nec poteſt
aliter ſe iuuare accipiēdo ab illo. x. ſiue de ſeri
co qđ ꝑuenit ad man⁹ ei⁹ ſiue de alijs reb⁹ amo
tis ſcādalis: non tenet illi nec peccat. ar. diſt. j.
ius naturale. cū glo. Caueat tn̄ ne ſe decipiat
nec in dubio hoc agat. Uēdūt etiā hi ad termi
nū frequēter vt lanifices. Unde idē iuris quo
ad licitationē vel illicitationē cōtract⁹ ſeu vſu-
rariā prauitatē qđ dictū eſt. ſ. de lanificibus.
§. j. Faciūt etiā ꝑmutatiōes frequēter cū lani
ficib⁹/ ⁊ retagliatorib⁹ in qb⁹ cōiter grauāt tex
tores ⁊ alios oꝑarios ſuos: facientes eis dare
pānū quo nō egēt: vn̄ ⁊ reuēdendo multū de iu
ſto etiā precio perdunt vt dictum eſt ſupra.

¶ De aromatarijs: hoc mi- §. VI.

niſteriū quo ad medicinalia ⁊ vite hūane cōſer
uationē deſeruit ad eſſe: quo ad alia ad bn̄ eſſe
Dicit aūt multas ſophiſticatiōes in ea fieri et
fraudes. ⁊ in ꝯficiēdis medicinis aliqn ponūt
arōata miſtū vetuſta. vn̄ ⁊ ꝟtutē modicā hn̄tia.
vel ſi nō hn̄t illa q̄ exigunt: aliq̄ alia nō ita ꝯferē
tia loco illoꝝ ponūt: vn̄ ⁊ īfirmo parꝝ ꝓſunt. vel
forte nocēt. qđ cū fieret eēt ḡue pctm̄. In cāde
lis formādis aliqn ponūt ibi oleū vel lupinos
vel fabas fractas bn̄ machinatas vt ſic ſiſlis co
loris exiſtētes cere incorporēt. In ſpecieb⁹ cō
ponēdis miſcētes q̄ min⁹ valēt pl⁹ debito ⁊ in

cōfectionibus etiam nō ſeruādo debitū modū. Jn ſiropijs cum paꝝ in eis expendāt: q2 aque ſunt diſtillate: corpus earū nimiū preciū appo nūt. Jn pōderibus diminutis offendūt dantes xj. vncias eoꝝ que ad pondus vendūt ꝓ libra. et ipſi cū emūt ab alijs talia volunt habere librā ꝓ.xij. vncijs: agētes cōtra illud Deut.xxv. Nō habebis in ſacculo diuerſa pōdera maius ⁊ mi nus: vnū.ſ.in emēdo/aliud in vēdēdo. Peccāt in dieb⁹ feſtis vendēdo nō neceſſaria. Nā ne ceſſaria: vtputa medicinas ꝓ infirmis/⁊ ipſas cōponendo/⁊ alia hmōi neceſſaria: vt ceram ꝓ funeralibus excuſant: ſup quo inde ciuitates bene ordinate vt florētia: ſolent ꝓuidere vt ali qui ex eis teneāt apothecas apertas: puta vnā ꝓ quartario/⁊ hmōi. Aliqui etiā ex miniſtris talis artis dediti gule ſibi aſſumunt: vel ſocijs dant de cōfectionibus ⁊ ſimilibus ad comedēdū: in quo tenent magiſtro ſatiſfacere/ ſi ſine con ſenſu eius faciūt. Mendacia aūt et periuria in tali arte ſicut ⁊ alijs ſemper ſunt vt peccata: et aliqñ mortalia vitanda ⁊ reprehendenda.

De barbitonſoribus: ⁊ q2 §.VII.

ad medicinalia ptinet minutio ſanguinis ſeu phlebotomia: qđ opus fieri ſolet ꝑ barbitonſo res: ideo de eis breuiter agēdū. Jn tali ſiquidē miniſterio fraudes male fieri poſſunt: ſ3 in hoc aliqui offendūt ꝙ diebus feſtis ſine aliqua ne ceſſitate radūt aliquos: hoc querētes ſc3 radi vel tonderi ob iuuenilē vanitatē: vt iuniores ⁊ pulchriores appareāt: qđ male pōt (vt videt) excuſari a mortali cū violent feſtū vtercꝫ.ar.ij. q.j.notū.in fi. Ex hoc aūt ꝙ in ſabbato vel vigi lijs ſolennitatū operent vſcꝫ ad tertiā horā no ctis ⁊ vltra vſcꝫ quaſi ad mediā: ex eo ꝙ cōiter perſone plus eo tpe in hoc volūt ſibi ſeruiri q̃ in alio: et niſi quis eo tpe laboraret vt ceteri/ amitteret in magna parte cōcurſum pſonarū vñ ⁊ lucrū: videt hoc poſſe tolerari attēto mo re generali patrie in hmōi. Quāuis eñ ſtatu tum eccñe in obſeruatiōe ceſſatiōis ab opibus dieb⁹ feſtis ſit de veſpera ad veſperā.i.ſero.de cōſe.di.iij. ꝓnūciandū.tñ mos patrie multū h3 modificare inchoationē ⁊ terminationē feſtoꝝ cū etiā habeat ⁊ tollere et inſtituere ipſa feſta. ar.de cōſe.di.iij.rogatiōes.⁊ di.xj.in his. ⁊ pre cipue attēto ꝙ poſt ſero diei feſti poſſent labo rare.ſm illud decre. ꝓnunciandū.cū tñ nō ope rent cōiter vſcꝫ ad mediā noctē: ⁊ ſic videt ad mittenda talis cōpenſatio ſero vigilie cū ſero feſtiuitatis/ſi ab officialib⁹ ad quos ſpectat ta le regulare ordinaret ꝙ poſt primā horam no ctis vel ſecūdā ſub certa pena null⁹ in tali arte operaret/meli⁹ eſſet ⁊ tutius: ⁊ tūc oēs tene rent ſeruare: ⁊ ſeruando nulli eoꝝ fieret preiu dicium. Jn minuēdo autē peccarēt ſi nō eſſent in eo periti. Sup oīa debent cauere ne in apo thecis eoꝝ fiat congregatio iuuenū ad male faciendū: vt hodie faciūt plurimi vbi impudi ca loquūtur/et honeſti ſcandalizantur.

De architectis ſeu edifi- §.VIII.

catoribus hmōi. Hec ars ſatis neceſſaria eſt vi te humane ꝓ domibus ⁊ habitatiōib⁹ fiendis: que nos defendāt a pluuijs ⁊ vētis/frigoribus ⁊ caumatib⁹: vt quieſcere valeat ⁊ ſecrete opa ri que expedit. Primus Cayn reprobus legit edificaſſe ciuitatē: vnde ⁊ domos. Gene.iiij.c. Poſt diluuiū aūt Nemroth. Geñ.x.c. primus tyrānus alios ad turrim edificādū Babel in duxit. Geñ.xj.c. vbi confuſis ob ſuperbiā illoꝝ linguis oportuit edificiū illud imꝑfectū dimit tere. Lata eñ palatia ⁊ exceſſiua edificia vltra cōuenientiā ſtat⁹ ſui ad oſtentationē facta deo nō placēt. Patriarche autē in tētorijs habita bāt: vt Abraā/Yſaac/⁊ Jacob: ſciētes ſe hic nō hre manentē ciuitatē: ſed domū nō manufactā in celis ampliſſimā expectare. Artē igit hui⁹ vt licitā exercētes cauere debēt a fraudibus ⁊ periculoſis ſeu ruinoſis opibus magis: qđ con tingit multiplr. Nam ſi cōducūtur ad operas dietim data eis mercede ſm cōuentionē: frau dem faciūt ⁊ peccāt: ſi non fideliter operant di ligentiā adhibētes ꝓut opus requirit: ⁊ ſi tem pus debitū ſubtrahūt in truſis/⁊ ocioſitatib⁹/ et pigritijs. Si eis ſoluit ex pacto ad menſurā cannaꝝ edificij facti data eis oīm materia ne ceſſaria a cōducente: fraudem cōmittunt ſi ad hoc vt plus operis faciāt vnde plus lucrēt/nō congrue laborāt ſed incurie: ꝓpter qđ edificiū debile ⁊ ineptum reddit. Tertio qñ accipiunt aliquod edificiū faciendū ad expēſas ſuas: ma teriā omnē ponētes ꝓ certo precio cōuēto in ter eos: ⁊ tunc fraudē aliqñ cōmittunt ibi non ponendo calcē ad ſufficientiā vel alia opportu na: vt minus expendāt ꝓ materia q̃ ibi habe ret de ſuo ponere: vñ edificiū non ſufficiēs red dit. Nec excuſaret eos: q2 ſi vellent ponere qđ requirit ⁊ diligēter operari/ valde modicū lu crarent: ita paruū ſalariū inde recipiūt q2 de bēt ipſi in principio hoc aduertere: ſ3 hoc ideo faciūt/vt citius eis q̃ alijs opus locet. Uerꝫ eſt tñ ꝙ qñ cōductor taliū percipit ꝙ minus parū lucrant ex tali pacto: eo nō obſtante d3 ſupple re ad cōpetentē mercedē: ⁊ precipue qñ in tali ope ſuperuenit caſus q bene nō potuit ꝓuide ri. Et vt ille diligentius agat opus/debet etiā cauere talis patronus ne differat mercedē ſol uere qñ tēpus aduenit ſolutiōis/vel diminutē ſoluāt dando res ꝓ pecunia/vel malas mone tas/⁊ hmōi. Dis ſubſeruiūt latomarij ⁊ ce mentarij. Latomarij.

mētarij q̄ peccāt qn̄ lateres vel calcē nō bn̄ co=
ctā ꝛ ꝑditionata tribuūt: vel cū mēſuras vel nu
meꝝ diminutū ꝓcedūt: vel cū in dieb⁹ feſtis la
borant qn̄ cōmode ꝛ ſine magno detrimēto ſui
ab his abſtiere valēt id alijs dieb⁹ faciēdo. La
picidarij q̄ꝗ his annectūł: q̄ꝝ aliq̄ lapides ce=
dūt/et ad rudē formā trahūt. Alij diuerſa inde
opa exacta ꝑficiūt: alij ſtatuas et figuras ſcul=
pūt: vt etiā marmorarij q̄ in opibus ſuis mul=
tas fraudes facere non pn̄t / q: manifeſta ſunt
opa eoꝝ: pn̄t tn̄ nimis p̄ciū exigere ſui laboris
ſed ſi ſic exiſtimał a peritis in arte eis credēdū
poſt pactū etiā factū de mercede: ſi negligēter
operareł vt cuti⁹ expediret / malū eſſet. In hac
arte periti fuerunt ſancti quatuor coronati.

De fabris. Horum aliqui §. IX.

ſunt fabri ferrarij, aliqui carpētarij: q̄ꝝ prim⁹
fuit Tubalcain: vt pz Gen. iiij. Inter fabros
aūt ferrarios primi in ope ſunt q̄ ferrū a ſcho=
ria ſeparantes ad formā maſſe vel virgarū ad=
ducūt. Exinde faciētes ferramēta iumentis q̄
dicunł manifcalli: q̄ non offendūt tantū impo=
nēdo praua ferramēta ꝓ bonis: ſed etiā q: ali=
qn̄ male ferrant vn̄ iumentū efficił clauatū: q̄d
aliqn̄ equitanti inducit magnū damnū: q: opz
ꝓpter hoc ſupſedere in hoſpicijs ꝛ expectare/
vel aliam equitaturā ſumere: vn̄ videnł tene=
ri de tali damno: qn̄ per incuriā eoꝝ hoc cōtin
git. Iſti maniſcalli ſolēt ſe intromittere ī me=
dicatione ipoꝝ iumētoꝝ/equoꝝ/ꝛ alioꝝ: q̄d de
ſe licitū eſt: dūmodo ſciāt artē ꝛ diligēter exer
ceāt: ſequeſtratis tn̄ oībus incātatiōibus: q:
hoc oīno illicitū: ꝛ iuſte inde mercedē petūt: q:
dignus eſt oparius mercede ſua. Lu. x. Hi ali
qn̄ ſolēt eſſe mediatores ad vendendū et emen
dū talia aīalia: tales tn̄ vulgariter dicunł cozo
ni: qui ſi cōmēdant ꝛ cōſilio ꝛ pſuaſiōe inducūt
ad emendū aīal defectuoſum ꝓ ſano: et in p̄cio
notabiliter decipiūt pl⁹ iuſto exiſtimātes ſciē
ter: tenenł leſo de omni damno: recte aūt ꝓce=
dendo licite recipiūt precium ſue mediatiōis.
Et iſti vel alij quicūq̄ q̄ locant equos ad vectu
ram offendūt / cū cōmodāt equos defectuoſos
ꝓ bonis: vn̄ cōducenti ſequił damnū in pſona
vel rebus: vel cū nimiū de hoc preciū exigūt: q:
vltra cōem eſtimationē. Alij ſunt fabri ferra=
rij facientes diuerſa artificia ex ferro vel alijs
metallis: vt armarioli faciētes galeas / thora=
ces / loricas / pectoralia / brachialia / ꝛ hmōi. Lā
ceas / ſagittas / baliſtas / bōbardas / ꝛ hmōi. Et
q: hoꝝ oīm pōt eſſe licitus vſus / de ſe talis ars
nō eſt illicita: q: in bello iuſto ſi licet occidere,
multo magis ꝛ his vti. xxiij. q. ij. dn̄s noſter. et
xxiij. q. j. quid culpał. Nec obſtat extra de ſa=
git. c. j. q: illud exponitur cōiter qn̄ in bello in=
iuſto his vtitur. Ex his ergo iuſtū preciū pete=
re de hmōi artificijs de ſe non eſt illicitū. Sed
cum manifeſtū eſt aliq̄d bellū eſſe illicitū ꝛ in=
iuſtū: tūc talibus iniuſte manifeſte bellātibus
vendentes talia videnł cooperari pctō eoꝝ: ꝛ
p̄cipue quo ad arma offenſiua: vt gladios / lan
ceas / baliſtas / bombardas et hmōi. xj. q. iij.
qui conſentit. forte non ſic de defenſiuis tn̄: vt
galea / thorace / lorica ꝛ hmōi: vbi etiam dubiū
eēt de iuſtitia belli: forte poſſent excuſari. Alij
ſunt fabri ad alia opera dediti: vt inſtrumenta
apta ad culturam / vomeres / ſappas / vangas /
ſarculos / falces / ſecures et hmōi. Alij ptinen=
tia ad coquinā: vt cacabos / patellas / vrceolos
tripodes / caldaria / catinos et hmōi. Alij per=
tinentia ad fabricam vel carpētariam: vt mal=
leos / incudes / forcipes / terebra / ſerras / leui=
gas / aſcias / celtes et hmōi. Qui omnes frau=
dem facere poſſunt in faciendo opera debilia:
ꝓpter malā materiā / vel nimio precio / vel di=
minuto pondere.

De carpentarijs ſeu ligna= §. X.

riolis. Hi ī faciēdo ligna incidere ſm augmē
tum vel decrementū lune ſine alia obſeruatiōe
dierū / non peccāt: q: cū luna vt ꝓpinquior pla
neta multū influat in corpora inferiora: ſm ra
tionē naturalē eſt q̄ potius incidanł cū luna
eſt in decremēto q̄ in augmēto. In faciēdo aūt
diuerſa opera ex lignis licitū eſt ex tali exerci=
tio lucrū expetere ſm quātitatē laboris / et in=
duſtriā operis / ꝛ morē patrie: ſed fraude vtunł
cum ligna parū durabilia tradunt ꝓ ſolidis et
diu pmāſuris. Ex his aliqui tharſias ſeu thar
ſiata lignamina faciūt: q̄d magis pertinere vi=
detur ad quendā ornatū ſeu oſtentationē q̄ ad
vtilitatē. Qui vō ligna ſecāt cū multū laborāt
digni ſunt mercede bona fideliter opādo. Hu=
ius artis fuit Joſeph Marie ſpōſus. Dicit eñ
Chryſo. i ſmo. de epbia q̄ fuit carpētari⁹. Ad
hoc genus miniſterij ſpectat galeas facere / na
ues ꝛ nauiculas / ꝛ alia p̄ que nauigał: q̄d op⁹
multū eſt neceſſariū humane conuerſationi ad
negociādū. Qui tn̄ iſta operarenł ꝓ eis quos
vti ad piraciā ſciūt velle. i. ad predandū quoſ=
cūq̄ per mare: vel ad deferendū ipſas ſarrace
nis grauiter peccarent: q: coopareneł in malo.
Marinarij autē et alij qui ſunt ductores taliū
lignoꝝ per mare ſcienter: vtiq̄ peccant mor=
taliter: cū ſciunt ad predam ſeu iniuſtū bellum
ſe duci: vel vtiq̄ ſunt excōicati cum deferūt vi=
ctualia ad terras infideliū: vt habes. j. titu. de
excōicatis. alˀs ꝛ opus licitum ꝛ merces licita.
Et cū ſuſtineāt ibi immēſos labores ꝛ peſſimā
vitam / tn̄ dimittere neſciūt tale exercitiū: ꝛ ita
piculoſum: nec tenenł dimittere. Et cōiter ſunt

hoïes peſſimi blaſphematores frequẽtes dei ꝛ
ſanctoꝝ: ꝛ ſine aliquo dei timore. In periculis
tamen videntur ad deũ deuotiſſime recurrere:
quos etiã de⁹ mirabiliter iuuat. ſʒ timore ſer-
uili magis ꝙ amore filiali apparet eos moue-
ri: cũ quaſi ſemꝑ ad vomitũ reuertãt / nõ curan
tes de deo et ſalute ſua. De piratis ꝛ penis il-
loꝝ habes .ſ.in.ij.pte tit.de auaricia.c.de fur-
to.ꝛ.j.ti.de excõ.ibi vide diffuſius et clarius.

De artificib⁹ circa ſcri- §.XI.

Scri-ptores. pturas et picturas et chartas. Qdã faciẽtes bõ
bicinas q̃ dicũtur chartarij: nõ valẽt cõmitte-
re multas fraudes: qꝛ cito appareret defect⁹
charte. vel de ruditate eius et groſſicie. vel de
inſufficiẽtia cole. vñ aliqñ attramẽtũ nõ ſeruat
ſed diffundit̃ fugãdo. Chartas aũt faciẽtes de
pergameno vel de pellib⁹ aĩaliũ q̃ dicũtur pel-
lacharij plures fraudes cõmittere valẽt q̃ non
cito deprehẽdi poſſunt: ſed in proceſſu vt cũ lit
tera extinguit̃: quod ex parte etiam attramẽti
ꝓuenire poteſt: ſʒ magis ex defectu ſiccitatis
taliũ chartarũ vel raſure. Et qꝛ ex hoc ſequitur
notabile dãnũ librorꝫ: ideo cũ hoc perpẽdũt gra
uiter peccãt. Et ſilr dicunt̃ chartularij q̃ hmõi
chartas reuẽdũt cũ ſciũt illos defectus. extra
de iniu. et dã.c.ſi. In ligando libros etiã char-
tularij frequenti⁹ operant̃ qui diligẽter agen-
do digni ſunt mercede ſua competenti. Qꝫ ſi
chartas emptas ab alijs de bõbice vel pgame
no reuendant maiori precio: dũmodo modera
to nõ eſt de ſe illicitũ. Solent et eſſe mediato-
res ad emẽdũ vel vendendũ libros pro alijs. et
ꝙ pro tali opere mediationis moderatũ lucrũ
querãt nõ eſt iniuſtũ. Sed ſi defectuoſum librũ
ſciunt et multũ falſum: et tamen ꝓcurant dari
preciũ ac ſi defectũ nõ haberet: cõmendãtes ꝓ
bono peccant et tenẽtur ad ſatiſfactionẽ ſi ſciẽ
ter decipiunt emptorẽ. Idẽ ſi faciunt emere vl
tra iuſtũ preciũ cõtra cõſcientiã ſuã: vel vẽdere
lõge minori precio: ꝛ ſi maiori precio vẽdũt ꝙ
qđ petebat vel intẽdebat dñs libri: et illđ plus
ſibi retinẽt. Scriptores ꝟo libroꝝ in multis of-
fendere poſſunt. Et primo cũ ſcribũt cũ multis
falſitatib⁹ ex quo liber quaſi nichil valet. Scđo
cũ precio ſtatuto certo ꝓ charta qualꝫ vel ſex-
terno: aut quaterno faciũt lata ſpacia linearuꝫ
vel litteraꝝ vt cito chartas impleant vel cũ ex
feſtinãtia nõ ita cõpetẽtẽ litterã faciunt. Offen
dũt etiã cũ dieb⁹ feſtis ſcribũt ꝓ lucro. violant
eñi feſtũ qđ eccľia precipit celebrãdũ in ceſſan
do ab opib⁹ ſeruilib⁹ vel manualib⁹ quale eſt
tale op⁹. de cõſe. di. iij. pnũciãdũ. Uide etiã de
Picto-res. hoc. ſ. in. ij. p. ti. ix. c. de negligẽtia. Pictores
nõ ſolũ ẜm quãtitatẽ laboris: ſʒ magis ẜm in-
duſtriã ꝛ maiorẽ peritiã artis de ſalario ſui ar

tificij magis vel min⁹ rõnabilr poſtulant ſibi
ſolui. Qui i hoc offendũt qñ formãt imagines
ꝓuocatiuas ad libidinẽ: nõ ex pulchritudine:
ſʒ ex diſpoſitiõe eaꝝ vt mulieres nudas ꝛ hmõi
Repħẽſibiles etiã ſunt cũ pingũt ea q̃ ſunt ꝯ fi
dẽ: cũ faciũt trinitatis imaginẽ vnã ꝑſonã cum
trib⁹ capitib⁹ qđ mõſtrũ eſt in rerũ natura. vel
in annũciatiõe ꝟginis puulũ puerũ formatũ. ſ.
ieſum mitti in vterũ ꝟgis q̃ſi nõ eſſet de ſubſtã
tia ꝟgis ei⁹ corp⁹ aſſumptũ: vel puulũ ieſum cũ
tabula litteraꝝ cũ nõ didicerit ab hoïe. Sʒ nec
etiã laudãdi ſunt cũ apocripha pingũt vt obſte
trices in partu ꝟgis. Thome apľo cingulũ ſuũ
a ꝟgine maria in aſſumptiõe ſua ꝓpter dubita
tionẽ ei⁹ dimiſſuꝫ ꝛ hmõi. In hiſtorijs etiã ſan
ctoꝝ ſeu in eccleſijs pingere curioſa q̃ nõ valẽt
ad deuotionẽ excitandã: ſʒ riſum ꝛ vanitatẽ: vt
ſimeas et canes inſeq̃ntes lepores ꝛ hmõi: vel
vanos ornat⁹ veſtimẽtoꝝ: ſupfluũ videt̃ ꝛ vanũ
his herẽt emmatores libroꝝ ſiue cũ calamo ſi
ue cũ penello: qbus etiã cõpetit premiũ de la-
bore ſuo. Offendũt ꝛ ipi ſi dieb⁹ feſtis hoc agũt
vel quãdo nimiũ precium exigunt: et maxime
cũ nõ bona tẽperamẽta in colorib⁹ mittũt: pro-
pter qđ cito delẽtur de libris: vel qñ vt cito ex-
plicant nõ diligẽter faciunt quãdo neq; firma-
tum eſt pactum de tanto precio.

De miniſterio muſicorũ §.XII.

in cantando ꝛ pulſando. Et cant⁹ qdẽ firmus Canto-res.
in diuinis officijs a ſctis doctorib⁹ inſtitut⁹ eſt
vt Greg. magno. ꝛ Amb. ꝛ alijs. Diſcant⁹ aũt
in officijs eccľiaſticis quis adinuenit ignoro.
Pruritui auriũ videt̃ magis deſeruire ꝙ de-
uotioni: ꝙuis pia mẽs etiã in his fructũ refe-
rat audiẽdo. Qui tñ huic opi inſiſtunt videant
ne dũ blãda vox q̃rit̃ congrua vita negligat̃: ꝛ
deũ irritet ꝯtra ſe dũ ppľm delectat vt ait Gre.
di. xcij. in ſctã. Cõiter tñ tales ſolẽt eẽ leues et
diſſoluti. Precipue aũt redarguẽdũ eſt in offi-
cijs diuinis ibi miſceri cãtiones ſeu balatas ꝛ
ꝟbavana. cõtra qđ etiã Hiero. inuehit di. xcij.
cantãtes. Sʒ et pulſatio organoꝝ vel alioꝝ in- Organiſte.
ſtrumẽtoꝝ ad diuinã laudẽ initiũ videt̃ habuiſ
ſe a ꝓpheta dauid: q nõ ſolũ inſtituit cãtores ꝉ
cultu tẽpli ſeu tabernaculi: ſʒ ꝛ ipſe etiã añ ar-
cã dñi pulſabat in pſalterio vel organis: vt ha-
bet̃. ij. Reg. vj. ꝛ in pſal. vlt. Laudate eũ in tym
pano et cho. ꝛc. Pulſare ergo in organis vel
alijs ad dei laudẽ nõ eſt ꝓhibitũ ꝛ iuſte recipi-
unt ſalariũ pulſantes: tamen pulſare balatas:
vt frequenter fit: valde deteſtabile eſt. De hoc
etiam habes .ſ. in. ij. parte. ti. iij. c. de curioſita-
te. Laici vero eẽ diuina officia pulſantes di- Fiſtula-tores.
uerſa inſtrumenta muſica: vel in nuptijs vel in
conuiuijs / vel in curijs dominorum: vt tibias

bifferos vel alia inſtrumēta vel alia ad recrea
tionē: ꝯdēnari nō poſſunt de re illicita. Unde ꝫ
certo precio cōduci poſſunt. Et ſilr cātātes ſi-
ue laudes in eccl'ia: ſiue hiſtorias palatinoꝝ:
vel alia dūmō honeſta ꝛ locis et ṫpib⁹ debitis
obſeruatis cū alijs circūſtātijs: ita ꝙ ꝓ hec di-
uina officia nō negligāt. Audire aūt cant⁹ mu
lierū piculoſum eſt. et ad laſciuiā incitantiū: ꝛ
hiſtrio ideo cauēdū. Hiſtrionatus ars q: deſeruit hu
nes. mane recreatiōi q̄ neceſſaria eſt vite hoīs / ſm
Tho. ij. ij. q. clxviij. ar. iij. in rn̄. ad tertiū. de ſe
nō eſt illicita. Vn̄ et de illa viuere arte non eſt
ꝓhibitū: ita tn̄ ꝙ fiat obſeruatis debitis circū
ſtātijs locoꝝ tēpoꝝ ꝛ pſonaꝝ. Nō eſt̄ decet cle-
ricū talia exercere. de cōſe. di. v. nō opꝫ. Nec in
eccl'ia nec tpe pnie: vt quadrageſime. Et q: re
preſentatiōes q̄ fiūt hodie de reb⁹ ſpūalib⁹ mi
ſcenṫ cū multis ioculatōib⁹ ꝛ truſis: ꝛ laruis
ideo nō cōgruit eas in eccleſijs fieri: nec ꝑ cle-
ricos. ex̄ de vi. et ho. cle. c. cū decorē. Sed cum
hiſtriōes vtūṫ indifferēter tali exercitio ad re-
preſentādū etiā turpia vel vituperādū ꝛ irridē
dū pſonas ſpūales: vel ſacramēta ꝛ diuinū cul-
tū: vel miſcenṫ ibi ſuperſtitiōes vel piculū vite: vt
tēdere arcū ſup funē ꝛ hmōi: illicita eſt ars ꝛ eā
opoꝛtet dimittere. Et de tali intelligitur de cō
ſe. diſ. ij. c. pro dilectiōe. ꝛ peccatū eſt talia aſpi
cere: ꝛ talib⁹ pro illo opere aliquid dare: vt di-
cit Aug. diſt. lxxxvj. donare.

De agricolis ſeu labo- §. XIII.

ratoꝛib⁹ terrē. ars q̄dē eſt et op⁹ neceſſariū vite
humane. Vn̄ et primo pareti dictū fuit. In ſu-
doꝛe vult⁹ tui veſceris pane tuo Gen. iij. Et noe
vir agricola plātauit vineā poſt diluuiū. Gen.
ix. Et cū terras ꝓprias laborāt fraudes l ſuis
cōmittere nō valēt niſi in vēdendo fruct⁹ ſuos:
vel nimio precio: vel diminutis menſuris: vel vi
tiatas ꝓ bonis. Sꝫ tāta eſt hodie aſtutia ꝛ ſub
tilitas hoīs: vt pou⁹ ipi decipiāt ab emptoꝛib⁹
in eo. ſ. ꝙ emūt ab eis neceſſitate ductis fruct⁹
et q: anticipāt tp̄s fructuū in ſoluēdo ꝓ mino
ri pcio emūt: qđ ptinet ad vſurā quātū ad emē
tē. De hoc tn̄ hēs plen⁹ i ſcḋa pte. ti. j. c. de vſu
ra. Si aūt laborāt terras alioꝝ: vl ad medieta
tē vel ad affictū. Primo modo ſolēt offendere
in nō rn̄dēdo pſonis ſuis integre de medieta-
te. Scḋo mō poſſunt offendere nō habēdo dili
gētiā circa poſſeſſionē ipam. ſꝫ magis ad vtili-
tatē ſuā in preiudiciū pſonī. Qꝛ aūt plus red-
derēt fructuū cultoꝛes pſonis rōne mutui eis
De ſoc- facti vſurā ſapet: qđ eſſet vitiū pſonoꝝ. Si aūt
cidis. tenent aialia ad ſoccidā poteſt ibi eſſe peccatū
vſure vel iniuſtitie ſm variū modū dādi: de quo
ḣ. habes in ſcḋa parte. ti. j. c. de vſura in ſocci-
dis. Sed hoc vitiuꝫ magis accidit in dātibus
ad ſoccidā ꝙ in comitatiuis accipiētis. Et ſilr
de bob⁹ cū quib⁹ colūt terras: vel ſuas vel alio
rū: aut etiā patronoꝝ ꝓ quo dāt certā quātita
tē frumēti locātib⁹ ipſos ꝛ cū pacto participā-
di lucrū ꝛ dānū: locatoꝛ et ꝯductoꝛ ꝓ medieta
te de quo etiā ibi habes. Inſup ꝛ cū aialib⁹ of
fendūt q̄ñ ex negligētia ꝛ multo pei⁹ cū ex cer
ta ſciētia vel malicia pmittūt aialia ipſa depa
ſcere in agris ſeu bladis alienis. vñ ꝛ ꝓximos
dānificāt in quo tenenṫ ad ſatiſfactionē. Et cū
aialia ipſa viciata vēdūt p̄o ſanis nō diminuē
do de precio ſm quātitatē defect⁹ nō ſunt im-
munes a pctō ꝛ ſatiſfactiōe pſone leſe: pcipue
cū notabile ſeqt̄ur dānū emptoꝛi. Offendunt
etiā cū decimas nō ſoluūt eccl'ijs: ſaltē ſm mo-
rē patrie totū vel partē: in quo tenētur ad reſti
tutionē eccleſijs de ſubtractis. Sꝫ de materia
decimaꝝ quō hoīes teneātur vel excuſenṫ ha-
bes diffuſe in ſcḋa pte ti. iij. c. de retētiōe deci
maꝝ. Vacātib⁹ aūt eccleſijs quarū ſunt parro
chiani de bonis eccleſie ſeu ſacerdotis ipſius
aliq̄ accipiūt ꝛ diſtrahūt ꝛ diſſipant in come-
dēdo ꝛ bibēdo. Cogūt etiā ipſos ſacerdotes ſu
as ſeruare quaſdā abuſiones: vt in dieb⁹ reſur
rectionis vel natalis vel alteri⁹ feſtiuitatis dēt
eis notabilē quātitatē panis ac etiā vini ad bi
bēdū vſq₃ ad ebrietatē. In eccleſijs ipſis aliq̄
tripudiāt ꝛ choꝛeas ducūt cū mulierib⁹. Qui-
dā aūt illoꝝ vadūt ad piſcationē q̄ ars de ſe nō
eſt illicita. Offendūt tamē cū hoc faciūt dieb⁹
feſtis. i. ꝓpter cupiditatē capiētes piſces ꝛ ven
dētes: eo ꝙ cōtra illō pceptū faciūt Op⁹ ſerui
le nō facietis. Exo. xx. c. Secus ſi cauſa recrea
tiōis vel vt habeāt aliquos piſciculos ad come
dendū: ſi tn̄ ꝓpter hoc non dimittūt auditionē
miſſe. et q̄ñ furanṫ adinuicē piſces tenētur ad
reſtitutionē. Itē deuaſtāt aliq̄ aggeres pdio-
rū alioꝝ. ꝛ q̄nq₃ ipſa predia: vnde tenenṫ ad dā
nū. vt habes. ſ. in. ij. parte. ti. ij. de reſtitutiōe.
Dieb⁹ feſtis parū vacāt diuinis ꝛ auditiōi miſ
ſe integre: ſed ludis: vel in tabernis ꝛ cōtētiōi-
bus ante eccleſias. In ipis dieb⁹ feſtis deferūt
in iumētis blada vina vl̄ alia patronis / per qđ
violāt feſta: niſi maxima neceſſitate ducanṫ nō
valētes aliter viuere. de facili blaſphemāt deū
et ſanctos. Maledicunt irati aialia ſua bꝛuta.
Mendacijs et periurijs pleni ſunt. De foꝛnica
tionibus ꝛ ſodomijs non faciunt ſibi cōſcietiā.
plurimi eoꝝ non cōfitētur annuatim et mul-
to paucioꝛes cōmunicāt: falſo eſtimātes ſe nō
debere cōmunicare niſi cū ſeneſcūt vel ad moꝛ
tem infirmātur. Familias ſuas parum inſtru-
unt in moꝛibus fideliū. Penitētias ſibi iniun
ctas a cōfeſſoꝛibus et vota facta frequenter di
mittunt. Incantationib⁹ vtuntur in ſe et in iu
mētis ſuis. De deo vl̄ ſua ſalute nichil cogitāt

Et cū cōiter ſint ignorātes:⁊ parū curantes de aīa ſua/⁊ obſeruatione mādatoꝝ dei q̄ neſciūt: hoc eſt qꝺ adiuuat eos duci ad ꝑditionē ꝑ viaꝫ latā vitioꝝ: ignorantia ⁊ incuria parrochialiū ſuoꝝ cū cōſcientia mala:q̄ nō curātes de ouibꝰ ſibi cōmiſſis:ſed de lana ⁊ lacte:nō eos inſtruūt in ꝑdicationibꝰ:ꝯfeſſionibꝰ:et priuatis monitionibꝰ:ſed cū cōi errore eoꝝ tranſeuntes:corruptelas ſequunt̄ eoꝝ:non corrigentes eos de vitijs eoꝝ:ꝓpter quod cōtingit ꝙ beſtialiter viuētes:aliq̄ñ beſtialiter moriantur.

¶De ſtatu iudicū ſeculariū ⁊ eccleſiaſticorū. Titulus.ix.

¶Quibus modis peruertatur iudicium: ⁊ de muneribus ſermo. Capłm.j.

Beati qui cuſtodiūt iudiciū et faciūt iuſticiā in oi tp̄e.ꝑs.cv. Actus iudicij et autoritas iudicādi eſt q̄dā poteſtas delegata ſeu collata hoībus a deo qui in hoc tenēt locū et vices dei.Vñ in iudicādo inquantū poſſunt debēt eū imitari.Vnde dr̄ Deut.j.Qꝺ iuſtū eſt iudicate:dei enim eſt iudiciū. Nā ⁊ de ſuis iudicijs ipſi iudici deo rōnē ſunt redditurı:⁊ ſm̄ qualitatē eoꝝ gloriā vel penā recepturi. ꝓpterea dr̄ Sap̄.vj. Diſcite iudices finium terre ꝑbere aures: vos qui ꝯtinetis multitudines ⁊ placetis vobis ī turbis nationū:qm̄ data eſt a dn̄o poteſtas vobis et virtꝰ ab altiſſimo q̄ interrogabit opa vr̄a: ⁊ cogitatiōes ſcrutabit̄: qm̄ cū eſſetis miniſtri regni eiꝰ non recte indicaſtis neq̧ cuſtodiſtis legē iuſticie:nec ſm̄ volūtatē dei ābulaſtis:horrende ⁊ cito apparebit vobis: qm̄ iudiciū duriſſimū fiet his q̄ ꝑſunt.i. dānatio ⁊ punitio grauiſſima iudicibꝰ male iudicantibꝰ et iniuſte.Et pauloꝑoſt ſubdit̄. Qui cuſtodierit iuſticiā iuſte iudicabunt̄.i.ſm̄ opꝰ bonū eoꝝ remunerabunt̄.Quia eñ opꝰ excellēs ⁊ laborioſuꝫ valde bñ ꝑegeꝛt:magno ꝑmio coronabunt̄. Dicit̄ eñ Mat.xxv. Ibūt iuſti in vitā eternā. Et hic in ꝑs.Bti q̄ cuſtodiūt iudiciū ⁊c̄. Vbi etiā aiaduertēdū ꝙ q̄uis apud vulgares iudices dicant̄ doctores iuris:tñ ꝓprie loquēdo debēt dici tales iuriſꝑiti : ſed iudices ſunt q̄cunq̧ hñt in aliq̄ materia iudicare ciuili vel criminali:ſiue ſint ordinarij:ſiue ſubdelegati:ſiue arbitri:ſiue dicant̄ dn̄i:ſiue ꝑtātes ⁊ capitanei:ſiue priores:ſiue officiales:ſiue ꝯſules alicuiꝰ artis:ſiue rectores vniuerſitatꝭ ⁊ hmōi. Vñ Iſiꝺ.ety.xx.li. Iudex dr̄ q: ius dictat ꝑplo ſiue ꝙ iure diſceptet. Iure aūt diſceptare eſt iuſte iudicare.vt habet̄.xxiij.q.ij.iuſtū.Vñ ⁊ dn̄s Deut̄.xvj.dicit. Iudices ⁊ magros ꝯſtitues in oībus portꝭ tuis:vt iudicēt ꝑplm̄ iuſto iudicio. Antiq̄tus iudices morabant̄ in portꝭ ciuitatū ad iudicādū:⁊ ideo dicit in portis tuis. Debēt ergo iudices deū imitari cuiꝰ ſunt miniſtri. De quo ait idē ꝑs.vij.Deꝰ iuſtꝰ iudex fortis et paciens.nū.ira.ꝑ ſingu.dies. Niſi ꝯuerſi fueritꝭ gladiū ſuū vibra.ar.ſu.tetē.⁊ para.illū.Et parauit i eo vaſa mortꝭ.Vbi octo notant̄.Et ꝑmo deꝰ iudex iuſtus oēm ꝟtutē in ſe habēdo ⁊ ꝓ meritis vnicuiq̧ retribuendo.Deut̄.xxxij. Deus fidelis ⁊ abſq̧ vlla iniq̄tate iuſtꝰ ⁊ rectꝰ. Tob.iij. Iuſtꝰ es dn̄e ⁊ oīa iudicia tua iuſta ſunt.Q̄uis eñ occulta ſit nobis iuſticia dei ī ſuis iudicijs :tñ vt dicit Aug. Nos etſi rōne facti ꝓfunditatē iudicij eiꝰ penetrare nō poſſumꝰ: manifeſte tñ ſcimus ⁊ veꝝ eſſe qꝺ dixit ⁊ iuſtū eē qꝺ fecit.xxiij. q.iiij.de tyrijs.Sit ergo iudex iuſtꝰ in ſe vt nulli ſubiaceat vicio graui. Iuſticia eī ſm̄ ꝑhm̄ in lib.ety.eſt oīs virtꝰ.Et vt dicit Aug. Oīs virtꝰ patit̄ detrimētū ab vno vitio.Hic Amb.ait ſuꝑ Bti imaculati. Iudicet de alteriꝰ errore q̄ non hꝫ qꝺ in ſeipſo ꝯdēnet. Iudicet ille qui nō agit eadē: q̄ in altero putauerit puniendo:ne cū de alio iudicat in ſe ferat ſentētiā.iij.q.vij.c.iudicet.et Greg.in li.moral̄.tractās illꝺ qꝺ ait xp̄s de adultera Ioh.viij.Qui ſine pctō eſt veſtruꝫ primꝰ in illā lapidē mittat.dic̄.Ad aliena pctā puniēda ibāt ⁊ ſua relinquebāt:reuocent̄ itaq̧ intus ad ꝯſcientiā ſuā:vt ꝓpria corrigāt: ⁊ tūc aliena reprehendant.Et ſubdit figurā de filijs iſrael bellātibus ꝯtra tribū bēiamin in vltionē ſceleris Gabaonitaꝝ:q: priꝰ ipſi purgati ꝑ plurimā ſtragē de ſuis:poſtea digne illos ꝓſtrauerūt. Ioſ.vij.⁊.x.c. Nō tñ pōt ſubditꝰ iudiciū ſui ſuꝑioris recuſare quātūcūq̧ ſit prauus dū tolerat̄ ab eccl̄ia.viij.q.iiij. Nōne. Vt iuſtꝰ aūt iudex reddat vnicuiq̧ ius ſuuꝫ ſicut deꝰ facit dicēs.Hiere.xvij.Ego dn̄s ſcrutās corda ⁊ ꝓbās renes:q̄ do vnicuiq̧ iuxta viā ſuā:et ſm̄ fructū adinuētionū ſuaꝝ.Scdꝺ deꝰ iudex eſt fortis.i. potēs ⁊ cōſtans in exhibēdo qꝺ debet. Nec eñ munere cuiuſq̧ vel precibꝰ flectit̄ vt a veritate deuiet q̄ nulliꝰ auxilio indiget.Sap̄.vj. Nō eñ ſubtrahit ꝑſonā cuiuſq̧ nec verebit̄ magnitudinē cuiuſq̧ Heſter.ix. Nō eſt q̄ reſiſtat maieſtati tue.ſ.dei. Ita ⁊ iudex debet eſſe fortis ⁊ cōſtans ad faciendū iuſticiā nec flecti timore vel amore cuiuſq̧. vñ dr̄ Eccl̄i.vij. Noli velle fieri iudex ſi nō vales virtute.i.fortitudine irrūpere iniq̄tates maloꝝ. Nō eñ excuſat̄ a pctō grauiſſimo iudex Pilatus q̄ nō volūtarius:ſed quaſi inuitus dedit iniuſtā ſententiā mortis ꝯ xp̄m: quē in iudicio nouerat inocentē ex eo ꝙ timuit incurrere indignationē ceſaris. Ioh.xix.qñ iudei dixerūt.Si hūc dimittis nō es amicus ceſaris.¶Tertio iudex debet eſſe patiēs in ſufferendo:ſicut ⁊ deꝰ iudex patiens eſt :nō enim

Condi tiones iudicis

ſubito punit: ſed patienter expectat peccātes.
vt aliqñ reſipiſcāt ⁊ boni efficiant. Et ꝗuis de
hoc ſcandalizent de tāta patiētia dei ⁊ ipm ma-
ledicāt vel blaſphemēt hoies: non ꝓpterea di-
mittit patientiā ſuā: qꝛ inde nouit ſequi multa
bona. Vñ dꝛ Eccl's. viij. Etem̄ qꝛ nō ꝓfert cito
ↄtra malos ſententia abſq3 vllo timore filij hoiz
ꝑpetrāt mala: attamē pctōꝛ ex eo ꝙ centies fa-
cit malū: et ꝑ patientiā ſuſtentatur. ſ. a deo: ego
cognoui ꝙ erit bonū timētibꝰ deū: qꝛ ſcʒ viden-
tes dei patientiā ⁊ miſericordiā magnā ↄfidūt
de ſua mīa erga eos: tum qꝛ boni interim exer-
cent in gratia ꝑ ꝑſecutiōes maloꝝ: tum etiā qꝛ
tales male cōuertunt aliqñ ad deū: ⁊ multa bo-
na poſtea faciūt illis. Si deꝰ nō patienter tole-
raſſet ſaulū ꝑſequentē xpm nō habuiſſet paulū
predicantē eū: ⁊ plus oībus laborantē ꝓ fide-
libus. Ita et debet iudex patiens eſſe. Aug. in
regula de ꝓlato ꝗ iudex eſt ait. Patiens ſit ad
oēs: nō eñ ſemꝑ oia ſibi nota crimina debet pu-
nire: niſi manifeſta in iudicio. Nā vt dicit diſt.
xxxij. erubeſcāt. Occultoꝝ cognitoꝛ ⁊ iudex eſt
deus. Que etiā nota ſunt: ſed puniri ſine ma-
gno ſcandalo nō poſſunt: patiēter debet ferre:
vt habet diſt. l. vt conſtitueret in fi. Patienter
ſinguloꝝ cauſas audire: etſi aliqñ inſurgūt ho-
mines ad murmurādū detrahendū et vilipen-
dendū iudicē: qꝛ poſiti ſunt vt ſignū ad ſagittā
cū nō poſſint oībꝰ placere patiēter debēt ferre.
Vñ poeta Ouidius de triſtibus. Si quotiens
peccāt hoies ſua fulmina mittat Iuppiter: exi-
guo tpe ſolꝰ erit. Quarto debet eſſe iudex trā-
quillꝰ in diſcutiendo ⁊ diffiniendo cauſas ſicut
et deꝰ ſine ira iudicat: ⁊ cū ſūma trāquillitate.
Vñ dicit ps. vij. Nūquid iraſcit ꝑ ſinglos dies
q. d. nō: cū tñ ꝑ ſingulos dies multi ꝓuocēt eū
ad irā ꝓpter ſcelera ſua: ꝓpter qꝺ dꝛ Sap. xij.
Tu aūt dñator virtutū cū trāquillitate iudicas
et cū magna reuerētia diſponis nos. Docuiſti
aūt ppl'm tuū ꝑ talia opa: qm̄ iuſtū opʒ eē ⁊ hu-
manū. Nec eſt ↄtra id qꝺ dꝛ in alio ps. ſ. ps. vj.
Dñe ne in furore tuo arguas me. ſ. iudicando.
Nā ira dei nō eſt ↄcitati animi furoꝛ: vt in hoi-
bus: ſʒ iuſta ſupplicij ↄſtitutio. Rogat eū ergo
ꝓpheta: vt nō iudicet eum ſm rigorē iuſticie ꝗ
meret puniri: ſʒ ſm māſuetudinē mīe ſue. Ita
⁊ iudex debet ſibi oino cauere ab ira. Nā vt ait
Iacobus in canonica epl'a. j. c. Ira viri iuſticiā
dei non operat. Que verba tractās Beda ait.
quia ꝗ iratus in aliquē ſententiā ꝓfert etſi ille
quantū ad ſe iuſtā reportet ſentētiā: iſte tamen
qui nō amore iuſticie: ſed liuore odij ſententiā
dedit in eū: iuſticiā dei in qua ꝑturbatio nō ca-
dit nō imitat. Hinc ⁊ Greg. ait. Reſtringenda
eſt ſub ratione poteſtas: nec ꝗd agendū priuſꝗ
cōcitata ad trāquillitatē mens redeat. Nā cō-
motionis tpe iuſtū putat oē qꝺ fecerit. xj. q. iij.
illa prepoſitoꝝ. Amb. etiā ſic ait. Ira etiā inno-
cētes ad crimen adducit: quia dum plus iuſto
iraſcimur ⁊ volumus aliena coercere pctā gra-
uiora cōmittimꝰ. q. c. c. ira. Et loquit ibi Am-
bro. de patrono Ioſeph ꝗ cū ab vxore ſua falſo
accuſatus fuiſſet ꝙ voluiſſet eā cognoſcere / ni-
mis credulus ⁊ ex hoc turbatꝰ iniuſte iudica-
uit eū ad carcerē. Unde ⁊ iura ſtatuerūt iudicē
in ꝓferendo ſententiā debere ſedere: ad iudi-
candū mentis trāquillitatē. ¶ Quinto debet
eſſe iudex rigidus in minas inferēdo: ſic deus
iudex minat pctōribus ꝑ ꝓphetas: ꝑ flagella.
Unde dicit. Niſi cōuerſi fueritis ſcʒ a vitijs ad
deū: gladiū ſuū vibrauit ſue vltiōis cōminādo.
Eſa. j. c. Si nolueritis audire ait dñs: et me ad
iracūdiā ꝓuocaueritis gladius meꝰ deuorabit
vos. et Hiere. xviij. Repente loquar aduerſus
gentē ⁊ aduerſus regnū: vt euellā deſtruam et
diſperdā ait dñs. ſ. cōminando. et ſi penitentiā
egerit gens illa de pctō ſuo: agā ⁊ ego peniten-
tiā de malo qꝺ cogitaui facere illi. Exēplū pa-
tet i niniuitis: ꝗbus dictū fuit ꝑ Ionā ex parte
dei. Adhuc. xl. dies ⁊ Niniue ſubuertet. Ione
iij. c. Et qꝛ ad vibrationē huiꝰ gladij. i. cōmina-
tionē huiꝰ punitionis cōuerſi ſunt: deꝰ reuoca-
uit ſententiā ʒ. Sic iudex cū iudicat in ciuilibꝰ
inter ptes vt cōuertant ad pacē debet vibrare
gladiū oſtendēdo diſpendia litigioꝝ / ꝑiculū ex
vtraq3 parte / ↄdēnatiōis ↄtra vtrūq3. Si in cri-
minalibꝰ debet vibiare gladiū. i. cōminatiōes
facere ⁊ reo ⁊ actori ⁊ teſtibꝰ ꝓ veritate haben-
da. Sicut Salomon cū fecit iudiciū inter duas
meretrices litigātes de filijs: vbi ad inueniēdū
veritatē dixit. Afferte michi gladiū ⁊ diuida-
tur ⁊c. iij. Reg. iij. Et vere ⁊ iuſte iudicauit in-
ueniēs veritatē. Debet quoq3 iudex adducere
cōminationes et graues penas in tranſgreſſo-
res legū et ad terrorē alioꝝ inferre: ꝑcipue cū
multis graſſantibꝰ opus eſt exēplo: vt dicit lex ff. de pe.
Et ſeruauit iudex moyſes ex dei mandato ad l. aut fa-
mortē ↄdēnās ligna ſabbato colligentē. vt pʒ cta §
Num. xv. c. Debet ſexto iudex eē equus in de- fi.
cernēdo. i. ſeruare eꝗtatē ꝗ ē ſeueritas iuſticie
mīe tēperata: ad quā debet iudex ſemꝑ atten-
dere qꝺ xp̄s deꝰ obſeruat. Eſa. xj. Iudicabit in
iuſticia pauperes: ⁊ arguet i equitate. Hec due
res ait caſſiodo. ſuꝑ pſalteriū. ſ. mīa ⁊ veritas. i.
iuſticia in oīm iudicio dei ↄiuncta ſunt ⁊ in ha-
rū ↄiunctione ↄſiſtit equitas. Et hoc eſt qꝺ ait
ps. Arcū ſuū tetendit. arcū. ſ. iudicij. Sic autē
tēdit arcus ſeu baliſta. Cū eñ in eo ſit chorda
mollis que ſignificat miſericordiā: ⁊ lignū du-
rū et rigidū ſignans ſeueritatē iuſticie: in ten-
ſione chorda mollis flectit lignū durū aliquan-
tulū erga ſe. Sic in iudicio debet dulcedo mīe

tẽperare rigorẽ ſeueritatis. Abachuc.iij. Cum
iratꝰ fueris iuſte ſcʒ puniẽdo mĩe memor eris
ſcʒ tu deꝰ caſtigando citra condignũ. Ita ⁊ iu-
dex debet equitatẽ ſeruare miſcendo oleũ cum
vino in vulneribꝰ ſauciati. qð docet Grego. in
lib. moral. dicẽs. Oĩs qui iuſte iudicat ſtaterã
in manu geſtat: ⁊ in vtroq̄ penſo iuſticiã ⁊ mi-
ſericordiã portat: ſed per iuſticiã reddit pctis
ſententiã: per miam peccati temperat penã: vt
iuſto libramine q̄daʒ ꝑ equitatẽ corrigat: que-
dã ꝑ miſerationẽ indulgeat: q̄ dei iudiciũ ocu-
lis ſuis ſemꝑ timens et tremens in oĩ nego-
cio formidat: et ne de iuſticie tramite deuians
cadat. hec ille. Ad hoc facit qð dicit diſt. xlv.
diſciplina. Debet ſeptimo iudex eſſe maturus
in diſcutiendo. Unde dicit. Parauit illũ. arcũ
ſcʒ ad ſagittandũ. i. diffiniendũ. Et iſta prepa-
ratio eſt diligẽs inueſtigatio: ⁊ obſeruatio eoꝝ
que requirunt ad iudicij rectitudinẽ. Dñs iu-
dex iuſtus: quia ei oĩa ſunt nota nõ eget aliqua
informatiõe in ſuis iudicijs nec poteſt errare:
ſed iudiciũ hoĩm: qꝛ ex informationibus alioꝝ
procedit: errare poteſt. Uñ dicit de ſen. excõ. c.
a nobis. ꝙ dei iudiciũ nec fallit nec fallitur: ſed
iudiciũ eccleſie ⁊ fallit et fallit. Cũ tamen facit
iudex diligẽter que debet ſubtiliter inquirẽdo
et ſeruando debitũ ordinẽ: etſi erret excuſatur.
Et ꝓpterea ne iudices ſint leues vel precipites
in iudicãdo deꝰ ipſe q̄ oĩa nouit noluit peſſima
opa ſodomitarũ iudicando ꝯdẽnare: niſi priꝰ ꝑ
angelos i forma humana deſtinatos manifeſte
depꝛehẽderet eoꝝ ſcelera. Gen. xix. et. ij. q. j. Deꝰ
oĩpotens. Ubi dr. Mala audita nullũ moueãt:
nec paſſim dicta abſq̄ certa ꝓbatione credant
Sed ipſe deꝰ incarnatꝰ queſitꝰ a ſcribis ⁊ pha
riſeis vt iudicaret adulterã: priꝰ inclinãs ſe di
gito ſcribebat in terra: ⁊ ſollicitatus ꝓ rñſione
dixit. Qui ſine pctõ eſt veſtrũ primꝰ in illã lapi
dẽ mittat. Et iterũ ſe inclinãs ſcribebat in t̃ra.
Demũ ream abſoluit: qꝛ nõ erant idonei accu-
ſatores. Joh. viij. habet. Qð tractans Grego.
in lib. moral. ait. In hoc nos typice iſtruit dñs
vt cũ quelibet proximorũ errata cõſpiciamus:
nõ hec antea reprehendendo iudicemus/ꝙ ad
ꝯſcientiã noſtrã reuerſi humiliter digito diſcre
tionis ſolẽniter exſculpemus: ⁊ q̄d in ea cõdi-
tori placeat q̄due diſpliceat examinatione diri
mamus. Idẽ Grego. xj. q. iij. ſic ait. Sũmopere
precauendũ eſt: vt rectores eccleſie ⁊ q̄ publica
iudicia exercent in dictandis ſententijs nulla
leuitate vel furore ducti ſint ꝑcipites: ſed cau-
ſis prius diligẽter ventilatis: cũ res q̄ ignora-
batur plenirer ad noticiã ꝑuenerit: tũc diuina
et humana lex reſoluatur. et ſm ꝙ ibi cõſtitutũ
eſt remota ꝑſonarũ acceptione diffinitiua pro-
feratur ſententia. Hinc eſt ꝙ Moyſes querelas
populi ad dñm ſemꝑ tabernaculũ ingreſſus re
ferebat: et iuxta qð dñs imperabat iudicia ꝓ-
ponebat. hec ibi. Et vt dicit Augu. q. ea. ꝙuis
vera ſint quedã: tamen iudici nõ ſunt creden-
da: niſi certis indicijs demõſtrent. ¶ Octauo
et vltimo debet iudex ferre ſentẽtiã ꝯdẽnatio-
nis quo ad eos. Et hoc eſt qð dicit. In eo para-
uit vaſa mortis. i. inſtrumenta punitionis. Sic
deus iudex in ſuo iudicio peccatores cõdẽnat.
Deut. xxxij. c. ait. Si arripuerit iudiciũ manꝰ
mea reddã vltionẽ hoſtibus meis. Et qualem
ibi declarat. Ignis ſcʒ afflictiõis ſucceſus eſt
in furore meo: et ardebit vſq̄ ad inferni nouiſ-
ſima. i. hic incipiet ⁊ in inferno durabit: deuo-
rabitq̄ terrã. i. reũ peccatorẽ terrenũ cum ger
mine ſuo. i. operibus ſuis. Sic iudex ſicut ſol-
uere debet innocentes: ita ꝯdemnare reos: nec
mala dimittere impunita. Dũ enim vni parcit
indigno. ait Ambro. ad prolapſus ꝯtagiũ pro-
uocat vniuerſos. Facilitas enim venie incen-
tiuũ preſtat delinquẽdi. xxiij. q. iiij. eſt iniuſta.
nec penas debitas debet iudex relaxare/ mi-
nuere/ mutare/ vel aggrauare: niſi ex rationa-
bili cauſa: et ſi habeat poteſtatem. Nam vt ait
Ambro. ſuꝑ ps. Beati imaculati. bonus iudex
nichil ex arbitrio ſuo facit: ⁊ ꝓpoſito domeſti-
ce voluntatis: ſed iuxta leges ⁊ iura pronũciat:
ſtatutis iuris obtẽperat: nõ indulget ꝓprie vo
lũtati: nichil paratũ vel meditatũ de domo ſua
defert: ſʒ ſicut audit ita iudicat: ⁊ ſicut ſe hʒ na
tura decernit: obſequit legibꝰ nõ aduerſat: exa
minat cauſe merita: nõ mutat. Diſcite iudices
ſeculi: quẽ in iudicãdo tenere debetis affectũ:
quã ſctitatẽ: quã ſobrietatẽ: quã ſinceritatẽ. hec
ille. iij. q. vij. iudicet. ¶ Refert Pe. de pa. l. iiij
de quodã iudice pagano q̄ fuerat iuſtiſſimꝰ in
iudicãdo: cauens ſibi ab oĩ iniuſticia: q̄ q̄uis
mortuus fuerit in infidelitate: tñ ꝑſeruatꝰ fuit
ꝑ longiſſima tpa a ꝯdẽnatiõe infernali. Demũ
quodã fodiẽte in agro ſuo ad puteũ vl' aliud fa
ciẽdũ: audita ẽ vox: leniter ꝑcute ne me ledas:
q̄ interrogãte q̄s eẽt rñdit ſe fuiſſe gẽtilẽ ⁊ iudi
cẽ et ꝓpter iuſticiã ſuã a deo ꝑſeruatũ quouſq̄
baptiſmũ reciperet/ rogans eũ vt ꝑ epõ mitteret
vel iret vt baptiſmũ ei ꝯferret: quo facto ſubito
in cinerẽ diſſolueret: caluaria eiꝰ itegra erat: ⁊
lingua in ea viuẽs ⁊ recẽs ⁊ loquẽs. Quibꝰ oĩ-
bus pactis ⁊ corã ipſo clero ⁊ ppl'o ꝑ ipm̃ decla
ratis baptiſmo recepto i cinerẽ eſt reſolutꝰ: ad
btitudinẽ aĩa eiꝰ nulli dubiũ tendẽte. Bti ergo
q̄ cuſtodiũt iudiciũ ⁊c̃. In q̄bus v̈bis ps. ſ. Bti
q̄ cuſtodi. ⁊c̃. poſſunt tria notari circa iudices.
¶ Primo obſeruentur ad iudiciũ cõcurrẽtia.
ibi. Beati qui cuſtodiunt.
¶ Secundo eliminentur iudiciũ corrũpentia.
ibi, et faciant iuſticiam.

¶ Tertio continuenſ iudiciū ſtabilientia. ibi in omni tempore. Et his habitis ſequiſ beatitudo in hominibus in futuro.

¶ Quantū ad primū ſciendū §. I.

ſm Tho. ij. ij. q. lx. ar. j. ⁊. ij. ꝙ iudiciū importat
Judex. actū iudicis inquantū eſt iudex. Judex aūt dr̄
q̄ſi ius dicēs: ius aūt eſt obiectū iuſtitie: ⁊ ideo iudiciū importat ſm primā nois impoſitionē/ diffinitionē/ ſeu determiationē quādā iuris ſeu iuſti. Q̄ aūt aliqs bn̄ diffiniat ſeu determinet aliqd in ꝟtuoſis opibus ꝓp̄e ꝓcedit ex habitu ꝟtutis: ſicut caſtꝰ recte determinat ea q̄ ptinēt ad caſtitatē. Cū ḡ iudiciū importet quādā rectā determinationē eiꝰ qđ eſt iuſtū: ideo ꝓp̄e ptinet ad iuſtitiam. Et ꝓpter hoc dicit phs. v. eth. ꝙ hoies cōfugiūt ad iudicē ſicut ad quādā iuſtitiā aiatā. Verū nomen iſtud iudicij poſtea ampliatū eſt: vt ſignificet non ſolū rectā determinationē eoꝝ q̄ ſunt iuſta/ ſʒ etiā rectā determinationē in q̄buſcūqꝫ rebꝰ ſiue practicis ſiue ſpeculatiuis. Sicut ſapiēs medicus diciſ hr̄e bonū iudiciū de infirmitate. ſ. ad cognoſcendū cauſas ⁊ remedia eius. Et bonus artifex bonū iudiciū de opibus ſue artis: ⁊ ꝟtuoſus bn̄ iudicat de actibus virtutū. Sicut aūt eſt duplex iu-
duplex iuſticia ſtitia: vna que eſt ꝟtus ḡnalis importās quandā rectitudinē: ⁊ in ſe ⁊ quo ad alios. Et alia q̄ eſt ꝟtus ſpecialis q̄ ordinat hoiem ad alterū. Ita eſt duplex iudiciū. Vnū qđ eſt actꝰ ḡnalis illius iuſtitie: vcʒ hr̄e bonā et rectā determinationē de oibus actibꝰ ꝟtutū ſm deū ⁊ rectā rationem: de q̄ aplſ. j. Coꝝ. ij. ait. Spūalis. i. virtuoſus iudicat oia. i. recte determinat de oibꝰ ſpūalibus cōcernētibus ſalutē. Aliud iudiciū eſt quidā actꝰ ſpecialis. i. virtutis iuſtitie que eſt ad alterū. Et ad iſtud exequēdū requiriſ aliqua ſupioritatis auctoritas erga illos de q̄bꝰ hʒ iudicare. De q̄ diciſ Sapiē. j. Diligite iuſticiam q̄ iudicatis terrā. i. hoies. Et ꝗuis verbū pſ. Beati q̄ cuſtodiūt iudiciū ⁊c. poſſit intelligi de vtroqꝫ iudicio et iuſtitia: tn̄ ad p̄ſens ſumimus ꝓ iudicio fori cōtentioſi. Et iſtud etiā iudiciū aliqn̄ diciſ ipſa diſcuſſio et examinatio cauſe. ſm illud. j. Timo. v. c. Nichil ſine preiudicio facies. i. ſine precedēti iudicio. ſ. examinatione. Aliqn̄ diciſ determinatio ꝑ ſentētiam. Mat. v. Qui occiderit reꝰ erit iudicio. i. dignꝰ ſentētia cōdēnatiōis: ſʒ hic vtrūqꝫ cōprehēdit. Beati ergo q̄ cuſtodiūt. i. obſeruāt ea que ptinēt ad rectū iudiciū in examinādo ⁊ determinādo. Et vt dicit beatꝰ Tho. ij. ij. q. lx. ar. ij. ad hoc vt iudiciū ſit rectū ⁊ iuſtū tria requirūtur.

¶ Primo vt ꝓcedat ex iuſtitie inclinatione.

¶ Scđo vt ꝓcedat ex preſidētis iuriſditione.

¶ Tertio vt exeat ex prudentie recta ratione.

¶ Incipiēdo ab vltimo ad hoc vt iudicium ſit Judicium ꝓcedat ex prudentia.
rectū opʒ ꝙ ꝓcedat ex prudētia. Judicare eñi eſt actꝰ rōnis qui hʒ diſcutere/ ⁊ examinare/ ⁊ determinare q̄d ſit agēdū ſʒ rectitudinē. Prudentia aūt eſt recta rō agibiliū ſm phm: et per ꝟtutē ſynderesim facit recte iudicare. Vn̄ Hiero. ſup Eſa. ait. qn̄ ait dn̄s q̄rite iudiciū. Eſa. ſ. j. nō ē oim recte iudicare/ ſʒ eoꝝ q̄ ſunt prudētes. Deniqꝫ Salo. in viſione ꝑ ſomniū h̄ a dn̄o poſtulauit vt accepta ſapia iuſte ppl'm iudicaret. hec ille. ſapiētiā hic appellat prudētiā. Eſt aūt ꝯ prudētiā: ⁊ ꝑ ꝯn̄s iudiciū illicitū ⁊ temerariū: qn̄ iudex ex ſuſpitiōibus vellet iudicare leuibꝰ vel dubijs. Et de his loq̄ſ Melchiades papa dicēs. ij. q. j. c. j. Semp oia diligenter inquirite: ⁊ cū iuſtitia ⁊ claritate diffiniatis: neminē condēnetis aſi verū ⁊ iuſtū iudiciū: nullū iudicetis ſuſpitiōis arbitrio: ſʒ primū ꝓbate/ ⁊ poſtea charitatiuā ꝓferte ſniam. Et ſm glo. intelligiſ de ſuſpitiōe temeraria vel etiā ꝓbabili. Secꝰ de violēta q̄ inducit condēnationē ⁊ conuictionē. xxxij. q. j. dicit dn̄s. ⁊ Grego. in. c. graue. xj. q. iij. dicit. Graue eſt et ſatis indecēs vt in re dubia certa deſ ſnia. Ad prudentiā ptinet iudicis bn̄ et ſubtiſr examinare actorē reū ⁊ teſtes vt inueniaſ veritas. Sic Daniel in examinādo ⁊ iudicādo accuſatores et teſtes cōtra Suſannā cōuicit eos de falſitate. Daniel. xiij.

¶ Secūdū qđ eſt ad dandū rectū iudiciū ⁊ cuſtodiēdū. i. obſeruādū eſt iuriſditio ſeu p̄ſidentia iudicātis erga iudicādū. Huiꝰ ratio eſt ſm Thom. ij. ij. q. lx. ar. vj. q2 cū iudiciū ſit ferendū ſm leges/ ille q̄ iudiciū fert. ſ. dādo ſniaʒ dictū legis interpretaſ quodāmodo applicādo ipm ad particulare negociū. Cum aūt ſit eiuſdē auctoritatis legē interpretari/ ⁊ legē condere: ſicut lex cōdi nō pōt niſi publica auctoritate q̄ ſe extēdit ad eos qui ſe cōitati ſubdūt. Sicut eñi eſſet iniuſtū cogere aliquē ad ſeruādū legem que publica auctoritate non eſt ſancita: ſeu ab eo qui nō pōt legē illam cōdere. Ita iniuſtū eſt ꝙ aliquis cogat aliquē ſubire iudiciū qđ publica auctoritate nō ferſ: ⁊ diciſ iudiciū vſurpatū vn̄ et illicitū: cōtra quē vſurpantē ſibi tale iudiciū dicit aplſ ad Ro. xiiij. c. et Jaco. iiij. c. Tu aūt quis es q̄ iudicas alienū ſeruū. i. quō preſumis vſurpare iudiciū alterius: hoc eſt mittere falcem in ſegetē alienā: qđ dn̄s ꝓhibuit in lege Deuſ. xxiij. c. Falcē. ſ. iudicij in nō ſubditos ſibi. vt. vj. q. iij. ſcriptū eſt. Et q2 clerici non ſunt ſubditi laicis/ ideo nec in ciuilibꝰ nec in quantumcūqꝫ criminalibꝰ poſſunt iudicari ab eis: ſʒ mortaſr peccarēt vſurpādo ſibi hoc iudicium. Vn̄ diciſ. xij. q. j. clericū. Nullus p̄ſumat apud ſecularē iudicem non ꝑmittēte ep̄o ꝓpulſare: ſi ꝓpulſatus fuerit non rn̄deat nec ꝓponat et

per totū illā queſtionē in multis ca. hoc dicit. ¶ Tertiū qđ eſt ſeruādū ſiue cuſtodiēdū in iudicio eſt: ꝙ ꝓcedat cū iuſticia. Leuit. xix. Iuſte iudica ꝓximo tuo. Et niſi ſufficiēter ꝓbatū fuerit nullus debet ꝯdēnari niſi ꝯfeſſus vel ꝯuict⁹. Vñ Aug. tractās illud. Unus ex vobis me traditur⁹ eſt. Mat. xxvj. Mar. xiiij. Luc. xxij. c. ait Bene dixit ex vobis: nō ex nobis. Ex vobis enī eſt a qbus p iudiciariā poteſtatē ꝯuict⁹ vel cōfeſſus excluſus nō eſt: a me ꝟo eſt q̄ nullis indigeo argumētis ⁊ oīa certiſſime noui: ſeparat⁹ eſt ⁊ diuiſus eſt. Tale eſt ac ſi diceret. Etſi ego p occulti iudicij ſententiā eū dānatū habeo: vos tñ illū adhuc per tolerātiā ſuſtinete. hec ille. ij. q. j. vnus. Et Inno. ait. Graue nō oportuit videri piiſſimis mētib⁹ vr̄is cuiuſcūq̄ retractare iudiciū: q2 veritas ſepe exagitata magis ſplendeſcit in lucē: ⁊ ꝑnicies reuocata in iudiciū grauius etiā ſine penitētia cōdēnat. Nā fruct⁹ diuin⁹ eſt iuſticiā ſepi⁹ recēſeri. xxxv. q. ix. graue.

Sētentia iniuſta. Poteſt aūt ſententia eſſe iniuſta tripliciter: vt ponit Gratianus. xj. q. iij. ep̄s. §. ſi ergo iniuſte. videlz ex aīo: ex cauſa: ⁊ ex ordine: ⁊ ibi ſemper pctm̄ eſt in iudice ⁊ iniuſticia. Et ex aīo qđē cū videlz iudex nō ex zelo iuſticie dat ſentētiā: ſed ex odio vindicta liuore: vel vt laudet ab hoīb⁹: nichilomin⁹ ſentētia tenet ſi alr̄s iuſta eſt: licet peccet. Cū aūt eſt iniuſta ex ordine: q2 ſcz nō ſeruat ordo iudiciarius: peccat etiā ⁊ tenet ſentētia: ſi tñ ſunt ſeruata ea q̄ ſunt de ſubſtātia ordinis iudiciarij: alr̄s nō teneret. Ex cauſa eſt iniuſta qñ ꝗs ꝯdēnat ꝓ cauſa q̄ nō eſt vera: puta ꝓ furto qđ tñ nō cōmiſit vel i ciuili cauſa ad ſoluēdū qđ ſoluere nō tenet: ⁊ etiā talis ſentētia tenet: lz peccet iudex. Poteſt tñ releuari p appellationē: ⁊ hoc. ſ. ꝙ teneat talis ſnīa verū eſt: niſi ꝯtineat intolerabilē errorē: vel niſi ſit lata poſt legitimā appellationē. De his tñ plen⁹ dr̄. j.

¶ Quantū ad ſecundū in iu- §. II.

Iudiciū corrūpētia. dicio debēt remoueri iudiciū corrūpentia: p q̄ ſit ꝯtra iuſticiā. Vñ dr̄. Qui cuſtodiūt iudiciū ⁊ faciūt iuſticiā. i. ita ſe habēt in iudicio vt ide faciāt vnicuiq̄ iuſticiā dādo vnicuiq̄ ſuū ius. Dicit enī Greg. Sūmū bonū in reb⁹ humanis eſt iuſticiā colere et ſua vnicuiq̄ iura ſeruare. xij. q. ij. Cū deuotiſſimā. Et dicit idem Greg. in. c. quattuor modis. xj. q. iij. Quattuor modis humanū iudiciū ꝑuertit. Timore: dū metu poteſtatis alicui⁹ veritatē loq̄ ꝑtimeſcim⁹. Cupiditate: dū ꝑmio animū alicui⁹ corrūpim⁹. Odio: dū ꝯtra quēlibet aduerſariū molimur. Amore dū amico vel ꝓpinquo aliqđ preſtare cōtendimus. Addit glo. ibi alios quattuor modos ꝑuertēdi ſeu corrūpendi iudiciū vt nō fiat iuſticia a iudice: videlz nimia cōpaſſio ad pauperē, Unde Amb. in li. de offi. eſt iniuſta mīa. Deniq̄ in lege ſcriptū eſt. Exo. xxiij. c. de quodā. Non miſereberis illi⁹. et in lib. regnoꝝ legit. j. Reg. xv. c. ꝙ Saul ꝯtraxit offenſam: q2 miſertus eſt Agag hoſtiū regē quē ꝓhibuerat diuina ſentētia ſeruari. xxiij. q. iiij. eſt iniuſta. Duo alij modi ſunt: nimia remiſſio ⁊ nimia ſeueritas in iudicādo. Et de his habes diffuſe diſt. xlv. diſciplina. Quart⁹ modus quo ꝑuertit iudiciū eſt imprudētia ſeu ignorātia iudicis. inſti. de oblig. que ex delic. na. Qñ aūt iudex teneatur ad reſtitutionē de dānis latis ꝓpter iniuſticiā ſuā habes in ſeq. c. §. ij. Et q2 p munera frequenter iudicia corrūpunt ⁊ fiūt magne iniuſticie. Ideo notandū ꝙ munera etiā excecāt ſapiētes: ⁊ faciūt hoīes mutos ad dicendū veritatē et corrigendū. Vñ dr̄ Exo. xxiij. c. de iudice. Non accipiet munera q̄ excecāt oculos ſapientū ⁊ ꝑuertūt ꝟba iuſtoꝝ. et Eccli. xx. Xenia ⁊ dona excecant oculos iuſtoꝝ: ⁊ quaſi mut⁹ in ore auertit correctionē coꝝ. Apl's paulus noluit accipere ſumptus ſeu elemoſynas ex quib⁹ ſuſtentaret cū ſocijs a Corinthijs qbus ꝑdicabat: qđ tñ licite potuiſſet cum ⁊ xp̄s dixiſſet aplis: vt euntes ad ꝑdicandū comederēt q̄ darent eis: q2 dign⁹ eſt operarius mercede ſua. Luc. x. c. ſed ſibi ꝓcurabat manib⁹ laborādo. j. ad Coꝝ. iiij. c. Et hoc ꝓpterea vt liberius poſſet corrigere vitia auditoꝝ: ne ex beniuolētia ꝯcepta ꝓpter oblationē et receptionē munerū remiſſius repꝛhēderet vitia coꝝ. Vñ dicebat. j. ad Coꝝ. vj. c. Oīa michi licēt: ſed ego ſub nullius redigar poteſtate: recipere enī munus quodāmodo eſt vēdere vel ſubijcere ſe volūtati ei⁹ q̄ dedit. De his iudicibus vel p̄latis q̄ ꝓpter munera dimittūt dare iuſtas ſentētias vel corrigere vitia dr̄ Eſa. lvj. Canes muti nō valētes latrare. Interdū p̄lat⁹ in viſitādo vel alr̄s examinādo ⁊ inquirēdo aliquē ſacerdotē parrochialē ita latrat ꝯtra eum propter ſuos exceſſus ꝙ videt ꝙ velit eū deuorare. Sed ſi ſacerdos proijcit in ore eius aliqđ munus / deficit latrat⁹ ei⁹ ⁊ efficit mut⁹ ad corrigēdū ⁊ puniendū eū. Vñ ⁊ Ouid. poeta in lib. de arte amandi. Munera crede michi placant hoīeſq̄ deoſq̄. Qđ cognoſcēs Iacob miſit munera ad Eſau fratrē ſuū q̄ fuerat irat⁹ maxime ꝯtra eū dicēs. Placabo eū munerib⁹. vt patet Geneſ. xxxij. Hi acceptatores munerū inferūt multa ⁊ grauia dāna partib⁹ in cauſis ꝯtra infideliter ⁊ iniuſte iudicātes: ꝓpter qđ vt fures tenent ad ſatiſfactionē oīs damni. Unde dicit Eſa. j. c. Principes tui infideles: ſocij furū: oēs diligūt munera: ſequunt retributionē: pupillo nō iudicāt: cauſa vidue nō ingredit ad eos: q2 ſcz nō habēt ad dandū eis munera. Unde Iſid. in lib. de ſummo bono, Pauper dū non habet

Iudex nō excecatur muneribus.

qd offerat: nõ ſolũ audiri ꝯtẽnit: ſed etiã cõtra iuſticiã opprimit. Cito violat auro iuſticia. xj. q. iij. Pauper. Et ꝗuis iudex ſit ita cõſtans ꝙ munerib⁹ nõ pmittat ſe corrũpi: tamẽ eſt ꝑſum ptio ꝯtra eũ de corruptione. q: ſm Chryſ. Sicut matrona nõ eſt caſta q̃ cũ rogatur munera accipit: ita nec iudex munera accipiẽs immunis a corruptiõe iudicat: ꝓpter qd quidã iudex cũ in iudicando munerib⁹ duceret: duob⁹ habentib⁹ cauſam corã eo vnus obtulit ei vnũ vitulũ vt daret ſententiã ꝓ eo: alius vxori pro munere vnã vaccã: ita tñ vt cõmendaret cauſaz ſuã marito iudici. Diſceptantib⁹ ergo partib⁹ corã eo dixit primus loquat vitulus ꝓ me: q: iuſticiã habeo. Rñdit iudex. Nõ poteſt loqui: q: vacca eũ nõ ſinit: q: ſcꝫ maioris valoris erat munus datũ ab altero. ſ. vacca. et ideo ꝓ eo dedit ſententiã. Sed vt dicit Eſa. v. c. Ve qui iuſtificatis impiũ pro munerib⁹ ⁊ iuſticiã iuſti auffertis ab eo. Ve importat ſm Hiero. dãnationẽ eternã: qd dñs oſtẽdit dicẽs Deut. xxvij. Maledictus ſcꝫ a deo erit q̃ accipit munera vt pcutiat aiam innocẽtis. Et ꝗuis dicat Greg. j. q. ij. Sicut ꝙ eius oblatio nullã maculã ingerit: q̃ nõ ex ambientis petitione pceſſerit. Et lex dicat ꝙ munera nullũ accipere inhumanũ: aliqñ diſcretũ: paſſim ⁊ ab oĩbus auariſſimũ: tutius tamẽ ⁊ magis edificatoriũ illud obſeruare qd dicitur Eſa. xxxiij. Qui excutit man⁹ ſuas ab omi munere: hic in excelſis habitabit. Et dicit ab omi munere: q: eſt mun⁹ a manu ſcꝫ pecunie. Munus a lingua ſcꝫ laude vel ꝑce. Mun⁹ ab obſequio. de qbus Greg. j. q. j. Sunt nõnulli.

Quantũ ad tertiũ principale de ſtabilitate iudicij videlꝫ. In omi tpe. §. III.

Stabilitas iudicij.

Nota ꝙ debet iudex ſemꝑ recte iudicare: ſiue eo tpe ⁊ caſu quo iudicat cauſaz infirmoꝝ: ſiue eo tpe q̃ iudicat cauſas potẽtũ: vt nunq̃ deuiet a iuſticia: quia vt dicit regula iuris ex de iudicijs. c. nouit. §. ſed forſan dicet. et de reg. iur. c. in iudicijs. lib. vj. In iudicijs non eſt habenda acceptio ꝑſonaꝝ. Sicut de deo dicit apłs Gal. ij. Non eſt acceptio ꝑſonarũ apud deũ. Sunt qdã iudices q̃ in principio officij recte ⁊ iuſte iudicant ⁊ ſeuere puniũt: poſtea in pceſſu tpis ſiue munerib⁹ allecti: ſiue ꝑcib⁹ inclinati: ſeu amicitijs victi: vt eas nõ amittãt: multa iniuſta cõmittũt: ⁊ hi nõ faciũt iuſticiã in oĩ tpe: ſed deus omi tpe mundi iuſte iudicauit orbẽ terrarũ in iuſticia. ps. xcvij. expectauit ſiqdeꝫ tpe idoneũ poſt iudicauit ſeuere puniendo malos. Unde abrae dixit de his idolatris qui habitabant in terra pmiſſionis: nõdũ cõplete ſunt iniqtates amorreoꝝ ⁊ c̃. Gen. xv. Sed impletis: tũc deus diſperſit eos et exterminauit eos ꝑ iſraelitas dando eis terras eoꝝ: ⁊ ſic de alijs nationibus de tpe in tẽpus. Item vt ait Hiero. ſuꝑ Eſaiã. Eſt hic ordo ꝓuidentie dei: ⁊ omẽ hoim genus ineffabili iudicio diſpenſantis. Cõtra dei irã ⁊ iſrael ſperauit in damaſco. i. decẽ tribus iſrael fuit ſperãs in adiutorio ſurgẽtis regis Syrie: cuius caput erat damaſcus. Diruatur ciuitas ſcꝫ damaſcena: q̃ aduerſus dei volũtatẽ impijs ſcꝫ iſraelitis ꝑſtabat auxiliũ. Judas. i. trib⁹ Juda cũ rege ſuo ſperauit in egyptijs vt egyptus deſtrueret: ⁊ ſcꝫ ipſa tribus iuda ꝑ nabuchodonoſor. Egyptũ ꝯfiſi ſunt in ethiopibus. Ethiopes quoqꝫ vincant ab aſſyrijs. Aſſyrij ſuꝑbierũt: nõ dei/ ſed ſuarũ viriũ arbitrãtes eſſe victoriã quã ſcꝫ habuerũt ꝯtra decẽ tribus iſrael q̃s duxerũt in niniuẽ ⁊ cõtra damaſcũ. Et ipſi ſcilꝫ aſſyrij vincant a babylonijs. Babylon leuauit ꝯtra dñm caput ⁊ ipſa. ſ. babylon a medis ⁊ perſis ſuperet. qñ ſcꝫ balthaſar fili⁹ vel nepos nabuchodonoſor occiſus eſt a Cyro rege ꝑſarũ et medoꝝ. Capta babylone perſi ⁊ medi ex parte perſecuti ſunt pplm dei: et aries ſeuiſſimus ad orientẽ ⁊ occidentẽ oẽs pplos ventilabat. ſ. rex perſarũ ⁊ medoꝝ. Veniat hircus Alexander ⁊ ꝯterat eũ pedib⁹. Et iſte ſcꝫ Alexander rex grecoꝝ vltra modũ erect⁹ veneno pereat: regnũqꝫ eius diuidat ꝑ partes. Et cũ multo tpe inter ſe colliſum fuerit romano vincente copulet: ſcꝫ ꝑ Octauianũ imperatorẽ: q: deuicit Antoniũ et Cleopatrã: capta alexandria. romanus ipe ſcꝫ impator ferratis dentib⁹ vnguibuſqꝫ ſanctorũ cruento ore lacerabat. Excidat lapis de monte ſine manibus: et potẽtiſſimũ primũ regnũ. i. principale ac ferreũ: deficiat fragile et infirmũ in teſtarũ modũ. i. fides chriſti ſubijciat ſibi imperiũ romanũ quod et demũ romanũ imperiũ: et lapis ſcꝫ chriſtus erit in montem magnum: quod declarabitur infra.

De pluribus q̃ pertinẽt ad iudiciũ et ſalarijs iudicũ ⁊ aſſeſſorũ. Capitulum. ij.

PRo intellectu ſequẽtiũ. Nota ꝙ vt dicit. ij. q. j. in glo. ſummaria primo Cauſarũ eſt duplex genus ſcꝫ eccleſiaſticarũ ⁊ ſecularium. Eccleſiaſticarũ ꝗdo alia ſpiritualis: alia criminalis alia ciuilis dr. Spũalis dr vbi agit de decimis et matrimonijs et hmõi. Criminalis vbi agit de crimine eccleſiaſtico ſcꝫ vſura/ ſimonia ⁊ hmõi: vel in futurũ cuius examinatio ſpectat ad iudicẽ eccleſiaſticũ. j. q. ij. c. vj. Ciuilis ſiue pecuniaria vbi agitur de rebus tpalibus. ar. ad hãc diſt. xvj. q. j. Frater. Secularium aũt cauſaꝝ alia ciuilis: alia criminalis. Item nota ſm Iſid. de ver. ſig. c. Forus. ꝙ forus eſt locus exercendaꝝ litiũ a fando dictus: vel Foroneo rege. Conſtat

autẽ forus cauſa/lege/⁊ iudicio. Cauſa autẽ dr
a caſu quo venit. Eſt enim materia ⁊ origo ne-
gocij: necdum diſcuſſionis examine patefacta.
Que dũ proponit̃ cauſa eſt: dum diſcutit̃ iudi-
ciũ: dũ finit̃ iuſticia: ⁊ vocabit̃ iudiciũ quaſi iu-
riſditio. Et iuſticia quaſi iuris ſtatus. Et nota
ſm glo. ꝙ Iſidorus appellat hic iuſticiã quod
prius dixerat legẽ. Appellat autẽ legẽ ſenten-
tiã. Lex aũt dicit̃ iuris ſtatus q꞉ ꝑ ſentẽtiã ius
non cõſtituit̃: ſed ſtatus iuris declarat̃. ff. ſi ſer-
uit⁹ ven. l. ſicuti. §. ſed ſi q̃rat̃. Seq̃t̃ dictũ Iſid.
in oĩ negocio. ſ. nõ notorio. Dicit glo. De per-
ſone querunt̃. Iudex/reus/actor/⁊ tres teſtes.
Iudex dicit̃ quaſi ius dicens populo: vel quia
iure diſceptet. Actor quaſi accuſator: quia ad
cauſam vocat. Reus a re que petitur nũcupat̃
etiã ſi non ſit cõſcius ſceleris. Teſtes ſupſtites
antiquitus dicebant̃: eo ꝙ ſup ſtatu cauſe pro-
ferebantur. Et dicit glo. ꝙ tres teſtes dicit tri-
plicem modũ probandi. de quo predixerat ſcȝ
per teſtes/ꝑ inſtrumenta/⁊ ꝑ argumenta. i. per
naturales ꝓbationes: vel tertius modus pro-
bandi eſt ꝓpria cõfeſſio. Hec ibi. De peccatis
que perpetrant̃ a iudice vel aduocato vel pro-
curatore vl̃ accuſatore vel reo vl̃ teſte: habes. j.
ti. vj. c. q. §. v. eo. ti. de aduo. Et. ĩ. ij. parte. ti. j. c. de iniuſticia.
Nota primo ſm Ray. in ſumma: ꝙ cũ iudex
fert iniuſtã ſentẽtiã doloſe ſeu ſcienter tenetur
leſo preciſe ad omne intereſſe: niſi poſſet indu-
cere illũ ꝓ quo tulit ſententiã ad plenariã reſti
Pena iudicis tutionẽ. C. de pe. iu. qui ma. iu. l. fi. xj. q. iij. c. Que-
tuor. Et ſm leges multas alias penas debet
ſuſtinere: etiã preter reſtitutionẽ debet ei im-
poni penitentia tanꝙ ꝓ grauiſſimo crimine. xj.
q. iij. quicũq꞉. Unde Guil. dicit ꝙ iſtud eſt gra-
uius rapina: quia abutendo autoritate diuina
quã habet in iudicãdo preter iniuriã proximi
deo iniuriat̃. Et ſi eſt iudex eccleſiaſticus: ſi cõ-
tra iuſticiã in grauamen alterius partis in iu-
dicio quicꝙ facit per gratiã vel ſordes: puta ꝑ
pecuniã incurrit ſuſpenſionẽ per annũ ab exe-
cutione officij: ⁊ debet ꝯdẽnari ad eſtimationẽ
litis parti. ex̃ de ſen. ⁊ re iudi. Cũ eterni. lib. vj.
De qua ſuſpenſione habes. j. Si vo per igno-
rãtiã iniuſte iudicat: tenetur ſm leges leſo in-
quantũ bonũ ⁊ equũ videbit̃ religioni iudican
tis. ff. de variis ⁊ extraor. cogni. l. fi. Sed in iu-
dicio anime tenet̃: vt in primo caſu. ſi in culpa
fuit/ ſcȝ quia vel ſciuit vel ſcire debuit ſe inſuf-
ficientẽ ⁊ tamẽ talẽ cauſam iudicare ꝑſumpſit.
Si tamẽ talis ignorãs fuit delegatus ⁊ neceſ-
ſitate obedientie male iudicauit: ſed tamẽ bo-
na fide ⁊ de ꝯſilio peritoꝝ: non tenet̃ ſm Guil.
Et idem dicit Ray. ſi talis iudex tulit iniquaȝ
ſententiã deceptus per aſſeſſorẽ: talis qui cõ-
muniter ſufficiens putabatur. Si autẽ per ne-
gligentiã male iudicauit: vt ſcȝ cũ eſſet ſciens
et valens: ſed neglexit ſtudere ⁊ videre qđ de-
buit: ⁊ ideo errauit: idẽ iuris eſt ſm Ray. ſicut
de ignorante. Mitius tamen agendũ cum iſto
ꝙ cũ illo qui ſcienter fecit. Et pro maiori decla
ratione dictoꝝ. Nota ſm Berñ. extra de re-
ſcrip. c. ſciſcitatus. Qꝫ debet iudex eſſe ita pe- Iudex peritus.
ritus ꝙ non habeat querere ab aliis quicquid
eũ loqui oporteat. ex̃ de cõſan. et affi. c. ex lr̃is.
Et tamen ſi illitteratus ſit ⁊ habeat conſuetu-
dinem et peritiam iudicandi poteſt ei cõmitti
cauſa. C. de iuriſdi. om. iudicũ. Ubi dicit̃ ꝙ mi-
lites poſſunt eſſe iudices. et ſic dicit glo. xx. diſ.
ca. j. Sed iudex maxime eccleſiaſticus eſſe nõ
poteſt: niſi ſit peritus ſaltem mediocriter iu-
ris ſcientia. extra de elec. c. Cum nobis olim.
Secũdo nota circa acceptionem pecunie in De acceptiõe pecunie.
iudicando: ꝙ iudex ſi accepit pecuniã vt male
iudicaret ſm Ray. non ſolum punitur vt dictũ
eſt: quia ſcienter male iudicauit: ſed ⁊ pecuniã
ſic receptam tenetur reſtituere: non ei qui de-
dit cum turpiter dederit: ſed ei in cuius iniu-
riam recepit. j. q. j. Iubemus. et ar. xvij. q. iiij.
Si quis in atrio. Sed ſi accepit pecuniã vt iu-
dicaret nõ vt male: ſed bñ iudicaret. ſm Ray.
tenetur reſtituere ei qui dedit: quia cũ ex offi-
cio ſuo tenetur gratis iudicare et bene: turpi-
ter accepit. xiiij. q. v. Non ſane. et crimen con-
cuſſionis cõmiſit. Et idẽ dicit ſi ex aliqua cau-
ſa oportebat eũ non iudicare: et nichilominus
vt non iudicaret accepit aliqđ. j. q. j. iubemus.
extra de ſimo. c. nemo. et. xj. q. iij. dicit Augu.
Non licet iudici vendere iuſtum iudiciuȝ: etſi
liceat aduocato vendere iuſtum patrocinium:
et iuriſconſulto iuſtum conſiliũ. Guil. tamẽ di-
cit hoc ſcȝ de reſtitutione talis pecunie eſſe qñ
hoc conſtat in foro cauſarũ: ſed in foro cõſcien-
tie forte eſt magis conſiliũ ꝙ neceſſitas. Guil.
tamẽ dicit ꝙ de hoc debet fieri ſicut de alio tur
pi lucro. Et nota ſm Guil. ꝙ crimen concuſſio-
nis eſt: cum quis in officio conſtitutus extor- Cõcuſſionis crimen.
quet aliquid per metum a ſubditis: aut cũ non
vult facere ad quod tenetur niſi data pecunia:
aut cuȝ aliquis officialis: aut iudex aut miles
vltra ſibi cõſtituta ſtipendia extorquet. Unde
Iohãnes baptiſta dixit militibus. Eſtote con-
tenti ſtipendiis veſtris: neminem concutiatis.
Luc. iij. c. Uel cum accuſat: vel cum ab accuſa-
tione deſiſtit propter pecuniam. Tertio no-
ta ꝙ ſi iudex nullo modo voluerit ferre ſenten-
tiam: et propter hoc aliquis amittit ius ſuum
ſm Ray. tenetur iudex et facit litem ſuam/id
eſt tenetur ad totam litis eſtimationem ei qui
propter eius negligentiam eſt leſus. xxiij. q. ij.
Dominus. et. q. v. Adminiſtratores. in aut. vt
differen. iudi. §. penul. Idem Guil.

❡ De aſſeſſoribus Nota ſm §.I. Ray. ꝙ ſi doloſe ſeu ſcienter induxerūt iudicem aliquē ad male iudicādū: tenent̄ ipi aſſeſſores de omni damno parti leſe cōtra iuſtitiā: ſi al's ſine eoꝝ cōſilio ille iudex ſic nō iudicaſſet. Secus ſi al's ille iudex male iudicaſſet: ita ꝙ nichil plus addidit cōſiliū aſſeſſoris: q: ſi aliquid addidiſſet ad iniuſtā ſententiā ex cōſilio aſſeſſoris: ꝙuis al's ex ſe intendebat male iudicare: ad illud pl⁹ tenet̄. Et in caſu quo iudex fuiſſet deceptus ab aſſeſſore putās illum ſibi ſm iura ⁊ iuſte cōſulere/excuſat̄ ipſe a pctō ⁊ a reſtitutiōe: ex quo bona cōſcientia iudicauit. Et hoc intelligendū qñ iudex non fuiſſet in culpa talē eligēdo aſſeſſorē: qui cōiter ſufficiens ⁊ bonus reputabat̄. Nam ſi eligit eū qui cōiter reputabatur inſufficiēs/iniuſtus in hmōi.ſ.iudicādo ⁊ cōſulendo: vel nil cōſiderauit de ſufficiētia et bonitate: vel inſufficientia et malicia: dūmodo haberet vnde minus expēderet in ſalario: vel vt inde cōplaceret illi aſſeſſori: vel ex pce alioꝝ vel cū talē queſiuit q faceret eū multū lucrari: tūc nec iudex excuſaret̄ a pctō et reſtitutione: ſed quilibet eoꝝ teneret̄ inſolidū. Si aūt aſſeſſor induceret iudicē ad male iudicādū p ignorantiā ⁊ negligentiā/q: nō reuoluit libros: tūc tenet̄: ſicut dictū eſt de iudice in hmōi caſu. Iudex autē erit excuſatus ſi non fuit in culpa eligendo talē eo modo quo dictū eſt. ſ. immediate. Aſſeſſor eīn eligitur precipue pꝑter ſciētiā: ſed nō ſic in iudice. Multi eīn illitterati habēt iuriſditionem ⁊ iuſte: ꝙuis illitterati ſunt.

❡ De iudice eccleſiaſtico No- §.II. ta ꝙ pſona eccleſiaſtica pōt eſſe iudex ⁊ cauſas ventilare: ⁊ iudicare inter ſubditos in quib⁹ hꝫ iuriſditionē: preſertim clericos.xj.q.j.c.j.⁊.c. experientie.extra de foro cōpe.per totū. Itē ꝙ oīs xpian⁹ rōne peccati efficit̄ de foro eccleſie. Diere.j.c. Ecce cōſtitui te ſup gentes ⁊ regna. extra de iudi.c.nouit. Ideo ſi iudex laic⁹ negligit facere iuſtitiā de ſubditis/pōt iudex eccleſiaſticus cōpellere illum ad tenēdū ad iuſtitiā: ⁊ ſupplere defectū eius cognoſcēdo de cauſa: ⁊ ſic de ſubditis ei⁹ iudicare.extra de fo.cōpe.ex trāſmiſſa.et.xxiij.q.v.adminiſtratores. ❡ Itē glo.ſummaria que habet̄.xj.q.j.in prin. vltra caſum negligētie ponit alios.ſ.ſi cōueniat ipm ſup rebus ſpūalibus: vel vbi ruſtici eccleſie cōueniant̄: vel vbi rapiunt̄ res eccleſie: tūc eīn potius ex cōſuetudine ꝙ ex iure cōuenit̄ ſub clerico: vel ſi ſuſpectus haberet̄ iudex ſecularis: vel ſi haberet̄ querela cōtra eū. Item iudex eccleſiaſticus ꝙuis directe nō poſſit de infidelibus iudicare ſꝫ Ray. q: forte ſunt ſcꝫ aliquas religionis regulas imponēdo: indirecte tñ iudicat ſubtrahendo xpianos ab eoꝝ cōione: vt ptꝫ de iudeis: ⁊ precipue ſi attēderēt ſubuertere fideles. Itē prelatus eccleſiaſticus ſi hꝫ iuriſditionē temporalē ſm Ray. debet cōſtituere iudicem ſecularē qui audiat cauſas ſanguinis: pcipue cui pōt ⁊ debet dicere ꝙ faciat vnicuiq; iuſtitiā. Et ſi cōcurrēte cauſa ſanguinis interrogaret̄ quid agēdum: Reſpōdere debet ꝙ conſulat iuriſperitos. Poteſt etiā delegare alicui in ſpeciali ſuper aliquo maleficio: vt homicidio in ſua iuriſditione cōmiſſo: vt inquiſita veritate exequat̄ iuſtitiam: nec in hoc peccat/nec efficit̄ irregularis ſi inde ſequat̄ mors extra ne cle.vel mo.c.eps.lib.vj.

❡ De iudice laico ꝙ nō pōt §.III. iudicare de clericis. ❡ Quāuis eīn laic⁹ poſſit cōſtituere ſuū iudicē omnē qui al's iuriſditiōi preeſt nō aliū. Clericus nō pōt in nō ſuū iudicē cōſentire: niſi ſit pſona eccleſiaſtica ⁊ de cōſenſu epi. extra de foro cōpe.c.ſignificaſti. Nā ſecularis iudex nullā pōt in eo habere iuriſditionē nec in criminalibus nec in ciuilib⁹.extra de foro cōpe.ſeculares.lib.vj. Nec pōt cleric⁹ renūciare huic puilegio. Si aūt renūciat clericus foro ſuo.ſ.ꝙ rñdeat corā iudice ſeculari: ſi cauſa ciuilis eſt cadit a cauſa: alioquin ſuum locū amittit. extra de foro cōpe. ſi diligēti. In criminalibus ꝯo locū amittit. Et ſi nō hꝫ locū ſiue dignitatē: pōt al's extraordinarie puniri. Et ſic ptꝫ ꝙ pōt tacite renunciare ꝙtū ad dānū ſuū.xj.q.iij.placuit. Sed multo magis puniendus eſt ſi expreſſe cōſentiat et rñdeat. Excipit̄ tñ ab hoc cauſa recōuentiōis ciuilis. Nā ſi clericus cōueniat laicū corā iudice laico/⁊ ille laicus recōueniat clericū ciuiliter: ſi feraſ̄ ſententia contra clericū/bene tenet: q: ſu⁹ iudex eſt p recōuētionē. extra de mu.pe.c.j.⁊.iij.q.viij.cuius in agēdo. Glo.ſummaria que ponit̄.xj.q.j. in princ. vltra caſum recōuentiōis ponit alios duos: ſcꝫ in cauſa feudi: et ſi ſit incorrigibilis. di.xvij.nec licuit. Criminaliter vero laic⁹ ſicut cōuenire nō pōt clericū coram iudice ſeculari/ ita nec recōueniri pōt: q: in crimine recōuentio nō admittit̄ quo ad clericū p laicū. iij.q.xj.c. negāda. Et ſi iudex laicus iudicat de clerico/ dꝫ priuari iudicandi officio: ſi vocat clericū ad iudiciū ſuum.xj.q.j.inolita. Nec ſentētia valebit.extra de iudi.ca.at ſi clerici. Sꝫ ⁊ is q fecit eū vocare dꝫ amittere cauſam p ſententiā tñ: ⁊ dꝫ excōicari: vt in dicto.c.inolita. Et ſm Hoſt. ex ſola vocatiōe ex quo clericus tract⁹ eſt/aduerſari⁹ patiet̄ dictā penā. Sꝫ iudex nō niſi iudicauerit vel forte citra litis cōteſtationē loc⁹ eſt pnie. Et peccat mortal'r iudex iudicando: aduerſarios vocādo: niſi ex ignorātia iuris ex-

cuſaret. Et clericus rñdẽdo:niſi eſſet in mino-
ribus ⁊ vellet clericatũ dimittere ⁊ deſerere.

De clerico capto ꝓpter §.IIII.

maleficiũ a iudice laico quẽ petit iudex eccle-
ſiaſticus:vel cũ ipſe clericũ ſe dicens/petit ſe re
mitti ad curiam eccleſiaſticã. Nota ꝙ qꝛ de re
ſpũali ſeu eccłiaſtica agit̃:ad iudicẽ eccłiaſticũ
ꝑtinet cognoſcere. Sed dʒ vocari iudex ſecula
ris vel alius cuiꝰ intereſt. extra de ſen.excõ.c.
ſi iudex. lib.vj. Sic autẽ dʒ ꝓcedi in di.q.cũ.ſ.
dubitat̃ vtrũ ſit clericus: qꝛ ſi notoriũ eſt ꝙ ille
ſit clericus qui tali priuilegio gaudere debeat
ſtatim abſqꝫ aliqua cognitione dʒ reddi. Qꝛ ſi
fama publica de hoc eſt: vel ipſe ꝓ clerico cõi-
ter habet̃:vel ſi prius non ſe gerebat ꝓ laico: ⁊
deprehẽſus fuit cum tõſura ⁊ habitu clericali:
dʒ etiã reddi incõtinenti:nõ dico ſine cauſe co-
gnitiõe/ſed cũ cauſe cognitiõe de clericatu: ita
tñ ꝙ ꝓbãdi neceſſitate nõ ipſe/ſed aduerſarius
cõſtringat̃. Si vero ante deprehẽſionẽ ꝓ laico
publice ſe gerebat/ et ꝓ tali cõiter habebatur:
etiã ſi tpe deprehẽſiõis erat in habitu clericali
nõ eſt reſtituẽdus quouſqꝫ fidẽ fecerit de cleri
catu:ſʒ tñ interim ꝓceſſus iudicialis quieſcet.
extra de ſen.excõ.ca.ſi iudex.lib.vj. Mulieres
in iudiciũ ꝑſonaliter nõ poſſunt euocari vel tra
hi cauſa teſtimonij: vł alia quacũqꝫ que in iure
non exprimit̃.Sed cũ neceſſariũ fuerit teſtimo
niũ earũ/iudex etiã expenſis ꝓducẽtis mittat
tabellionẽ aut aliam perſonã idoneã:vel ſi hoc
iure ꝓhibente nõ poſſit/ꝑſonaliter ipſe vadat:
vel ſi nõ deceat ire mittat aliũ. extra de iudi.c.
mulieres.li.vj. Alr̃s eſt irritũ quicqd fit: vt ibi
dr̃. Mulieres religioſe ꝑſertim que debẽt ſub
clauſura morari nõ vocent̃ ad iudiciũ ꝑſonalr̃
ex quacũqꝫ cauſa etiã ſi velint:alr̃s totum qδ fit
eſt irritũ. extra eo.mulieres.li.vj. Qui aũt fin
git caſum aliquẽ fraudulẽter ꝑ quem iudex va
dat vel mittat ad aliquam mulierẽ ꝓ teſtimo-
nio eſt excõicatus:vt in dicto.c.mulieres.

De variatiõe vel mutatiõe §.V.

ꝑſonarũ Nota ſm Tho.ij.ij.q.lxvij.arti.iiij.in
cor.ar.ꝙ iudex dupliciter impediri põt ne pe-
nã reo debitã valeat relaxare. Prio ex parte
accuſatoris:ad cuiꝰ ius qñqꝫ ꝑtinet ꝙ reus pu
niat̃:puta ꝑ aliquã iniuriã in eo cõmiſſam. Hu
ius eñ relaxatio non eſt in arbitrio iudicis: cũ
debeat vnicuiqꝫ ius ſuum reddere. Alio mõ ex
parte reipublice : ad cuiꝰ bonũ ꝑtinet ꝙ male-
factores puniãt̃. Sed ꝗtũ ad hoc eſt differẽtia
inter inferiores iudices ⁊ ſupremũ:cui plena-
rie reſpu.eſt cõmiſſa. Iudex enĩ inferior nõ hʒ
poteſtatẽ ſoluendi reũ a pena contra legẽ a ſu-
periori ſibi impoſitã. Sʒ princeps q̃ hʒ plena-
riam poteſtatẽ ſuꝑ republica poterit abſolue-
re qñ viderit reipu.expedire:⁊ cũ paſſus iniu-
riam velit ius ſuũ amittere. Quantũ aũt ad di
minutionẽ pene dicit Hoſti.ꝙ reo cõuicto ſi in
iure certa pena inueniat̃/illa debʒ imponi:alr̃s
arbitrio ſuo cõmittit̃. extra de trãſac.c.fi. De-
bet tñ ſemꝑ in humaniorẽ partem declinare:⁊
ſic mitigare.ar.diſt.l.ponderet.in fi. Maxime
cum ſubeſt cauſa:vt qꝛ a caſu culpa eſt cõmiſſa
aut ꝓpter etatẽ puerilẽ ⁊ hmõi: de quibꝰ caſi-
bus.ſ.alleuiãtibꝰ culpã habes.ſ.ti.xxix.c.j.§.
viij. Ubi etiã multa habes de penis inferẽdis
que ibi videbis. Et hoc videt̃ habere locum in
his qui nõ habẽt plenariã poteſtatẽ. Nã tales
ſi poſſunt ex cauſa ratiõabili penã ex toto rela
xare:a fortiori poterũt et diminuere ⁊ mutare
eã que a iure determinata eſt. Sʒ nõ debẽt ſi-
ne cauſa ratiõabili:alr̃s grauiter peccãt. Et pe
nã mortis ſʒ Hoſt. poſſunt mutare in quãcũqꝫ
grauẽ:dũmodo ex cauſa legitima faciũt:⁊ non
ex auaricia ⁊ hmõi. Quantũ aũt ad augmentũ
dicit̃ ꝙ aliqñ augẽda eſt pena taxata ad terro-
rem alioꝝ qui.ſ.ſunt ꝓcliues ad talia:qꝛ mul-
tis graſſantibus opus eſt exẽplo.ff.de penis.l.
Aut facta.§.fi.⁊ hoc in ordinarijs iudicijs. In
extraordinarijs dicit̃ pena augeri vł minui cũ
iudex nõ ſeruat id qδ in talibꝰ eſt cõſuetũ : vbi
etiã quis accuſatꝰ ſponte cõfiteret̃:et nõ metu
ꝓbationũ. De mẽte vtriuſqꝫ iuris eſt ꝙ iudex
dimittat vel diminuat. Et hoc niſi immineret
ꝑiculũ aie vel eccłie:ſm Hoſti. Et nota ꝙ dicit
Pe.de pa.in.iiij.di.xxij. ꝙ a nullo iudice xp̃ia De ꝯfeſ
no eſt negãda cõfeſſio qui eã petit ⁊ paratꝰ eſt ſiõe ſu-
facere q̃cq̃d debet : etiã ſi timeret̃ ne ſuꝑueni ſpẽden
ret qui eriperet eũ:qꝛ vtiliꝰ ſcãdalũ naſci ꝑmit dorum.
tit̃ ꝙ veritas deſerat̃. extra de reg.iuris.q̃ ſcã
daliʒauerit. ⁊ hoc niſi crederet ꝙ ille nõ ex de-
uotione ſub patibulo peteret ſacerdotẽ: ſed vt
eriperet̃ interim ab amicis ſuꝑuenientibus q̃
in carcere nunq̃ petiſt confiteri: vnde rei fiunt
animarũ prepoſiti/et baliui: qui illis quos ad
mortẽ ducũt petẽtibus cõfeſſionẽ illam negãt:
cum dicatur de hereti.c.ſuper eo.lib.vj.ꝙ etiã
relapſis qui ſine vlla audiẽtia ſunt tradẽdi iu-
ſtitie ſeculari/eccleſia nõ claudit gremiũ:quin
ſcʒ penitentiam ⁊ viaticum adminiſtret.

De innocente q̃ in iudicio §.VI.

nocẽs ſeu malus cõuincit̃:an iudex debeat vel Iudex
poſſit abſqꝫ pctõ condẽnare ſunt varie opinio- dʒ ſʒ al
nes. Thom.ij.ij. q.lxvij.ar.ij.in cor.ar.dicit ꝙ legata
iudex in iudicãdo magis dʒ ſequi legitima do iudica-
cumẽta/⁊ teſtes/⁊ hmõi: ꝙ id qδ nouit vt pri- re.
uata ꝑſona. Ex hac tñ priuata cognitiõe iuua-
ri põt vt diſtrictius diſcutiat ꝓbationes indu
ctas vt poſſit earũ defectum inueſtigare. Qδ
ſi non põt de iure repellere/ debet eas in iudi-

cando ſequi. Et.ij.ij.q.lxiiij.ar.vj.in rñ.ad.iij. dicit idē Tho.ꝙ ſi aliquis quē ſcit iudex innocentē cōuincit falſis teſtibus occidaꝛ: ſi iudex non pōt inuenire occaſionē liberandi innoxiū: debet eū ad ſuperiorē remittere iudicādū. Si autē nec hoc pōt inuenire: non peccat ſm allegata ferēs ſententiā.
Vide J.c.c.v.§.ij. ¶ Nec facit iudex cōtra illud Exo.xxiij. Innocentē nō cōdemnabis: qꝛ non ipe eū/ſed illi qui aſſerūt eum reū occidūt. Cōcordat Pe.in ſcriptis. ⁊ Ray.ī ſumma: qd fere oēs doctores iuris canonici dicūt ꝙ iudex pōt iudicare ſm allegata: ſubdens ꝙ ſi ds talē iudicaret/nō auderet condēnare: ſꝫ ius ad cautelam aliquā penā iniūgeret. Et ꝓ iſta opinione multū facit Ambro.iij.q.vij.iudicet.vbi dicitur inter cetera ꝙ bonus iudex nichil ex arbitrio ſuo facit ⁊ ꝓpoſito domeſtice volūtatis: ſed iuxta leges ⁊ iura ꝓnūciat.et.j.ſicut audit ita iudicat. Et etiā ita determinat ibi gl. Joh. cū multis allegatiōib⁹ ad idē. Sed Guil.dicit in libro ſuo ꝙ ſi iudex ſcit veritatē negocij cum circūſtantijs: reputat impoſſibile quin aliquā viam iuris inueniat ad liberandū innoxiū: niſi ſit ex imprudētia vel negligentia iudicis: concludēs ꝙ ſi nullam inueniret: nec pōt actorē et teſtes emollire ꝙ deſiſtant: debet eū abſoluere a ſuo iudicio poteſtatē relinquēs cōitati vt deferant ad ſuperiorē ſi voluerint. Et idem addit ꝙ nec debet talē cōdemnare/nec ad ſuperiorē mittere videtur tutū: ſed ꝙ debet eū dimittere: qui ſi ſecus faceret nō excuſaret a mortali. Et addit ꝙ nō eſt cōtra hoc.c.paſtoralis. extra de offi.delega. vbi dicitur ꝙ ordinarius debet exequi ſentētiam latā a delegato ad mandatū ei⁹: ſꝫ ius ordinarius ſciat eā iniuſtā niſi poſſit obtinere ꝙ ab illo onere abſoluatur: qꝛ loquitur de ciuilibus et eccleſiaſticis: vbi nullus cōdemnatur ad mortē. Nico.de lyra ſuper.c.ā.allegato Exod.xxiij. Innocentē et iuſtū non cōdemnabis.recitata opiniōe Tho.dicit ꝙ contrariū videtur verū: concludēs ꝙ ſi iudex quantūcunqꝫ ſuperior viam nō poſſit inuenire ad liberandū innocentē a morte: debet pri⁹ dignitatē ⁊ officiū dimittere/ꝙ̄ ſentētiam mortis cōtra innocentem ferre: aliter peccatū nō euaderet vt videtur. Et dicitur in illa auctoritate: Juſtū ꝓpter illū qui iuſtus eſt in iudicio hominū: ſꝫ ius forte ſit debitor apud deū: ⁊ talem iudex nō debet
Opinico.de lyra tenet. occidere: ſꝫ ius ſciat eum ſecrete dignū morte: qꝛ non eſt ei licitum vt perſona ſingularis.hec ille. Prima opinio cōmunius tenetur.

¶ De miniſtris aūt iudicū §.VII.

qui exequuntur ſentētias eorū contra innocentē
Ar.vj.ad.iij. dicit Tho.ij.ij.q.lxiiij.ꝙ ſi ſentētia iudicis cōtinet intolerabilem errorē qꝫ cōdemnat innocentē/miniſter non debet obedire: alꝛs excuſarentur carnifices qui martyres occiderūt. Sꝫ ſi ſentētia nō cōtinet manifeſtā iniuſtitiā/nō peccat ꝓceptū exequēdo: qꝛ nō dꝫ diſcutere ſententiā ſuꝑioris: nec ipe occidit innocētē/ſed iudex cui ipſe miniſteriū adhibet. Guil.dicit ꝙ in tali caſu dꝫ deo potius ꝙ̄ homini obedire: vñ nullo modo debet exequi mandatū iudicis cum illum ſcit innocentē. Raymun.aūt ponit diſtinctionem ſuper hoc dicens ꝙ cum miniſter ſcit pro certo illum innocentem/non debet exequi mādatum. Sed cum dubitat tūc debet. Excuſatur enim propter bonū obedientie. xj.q.iij. quid ergo.et.xxiij.q.j.quid culpatur. Et idem de officialibus ⁊ alijs ſubditis.

¶ De ſalarijs iudicū Guil. §.VIII.

in ſpec.lib.j.c.prelibatū eſt. ſic dicit. Judicum alij ſunt ordinarij/alij delegati. Si eſt delegatus ſubdiſtingue: qꝛ aut eſt delegat⁹ a pīcipe aut ab ordinario. Si a principe vel alio ꝙ̄ vbi degit ad iudicandū ꝓficiſcitur: exigere pōt a partibus expenſas quas fecit in victu et vecturis equorū ⁊ ſimilibus: non tñ ſalariū.extra de vita ⁊ honeſtate clericorū.c.cum ab offi. xij.q.ij. charitatē.qꝛ nemo cogitur ſuis ſtipēdijs militare: ⁊ munera nō ſumptus ꝓhibentur.j.q.j.iudices. Hoc credo: lꝫ dñs meus.ſ.Hoſtienſis dixerit ꝙ habentes beneficia ſufficiētia quibus cauſe a ſede apoſtolica delegātur/recipiēdo expenſas peccāt: vt in.c.cū ab omni.extra de vita ⁊ hone.cle. Petant autē moderatos ſumptus et non delicatos. Nec obſtat ꝙ minores facere potuiſſent.ff.man.l.ſi quis impēdia. Et ſi aliquis equus occaſiōe cauſe moritur/vel iudex ipe cappa ſpoliatur/vel eius familia infirmatur: ſicqꝫ eum oportet facere moram longiorē. Circa hoc dicunt quidam ꝙ nō poteſt a partibus petere.ff.mandati.l.inter cauſas.§.nō omnia. Alij vt Hoſtien. dicūt ꝙ poteſt quatenus plus ꝙ̄ in domo ꝓpria expendit. extra de ꝓcura.c.cum ꝓ cauſa. Sed nunquid partes ꝓcurabūt cōmuniter iudicē? Reſpōdeo: ſi ad petitionem alteri⁹ partis iuit vltra duas dietas: ab ea ſola recipiet expenſas.extra de reſcrip.c.nōnulli. Si vero infra dietas duas dicit Bern.ꝙ habebit ab actore expēſas qui eum duxit: niſi de conſenſu partiū fuerit impetratus. iiij.q.iij.§. venturis. extra de reſcrip.c.diſpendia. lib.vj. Ego aūt ſentio ꝙ ſiue de cōſenſu partium/ſiue per alterā tñ partiū fuerit impetratus ex quo infra duas dietas citat cōmuniter ꝓcurabitur qꝛ eius officium eſt cōmune. xxiij.q.v.nō ſane. Porro ſi in domo ſua vel in ciuitate ſua iudicat/nichil prorſus ſuo nomine ꝓ expenſis vel alio obtinebit: ne dū ſumpt⁹ queritur predo grauis

ſel.xxiii.q.i.Militare.immo etiā vt qdā dicūt
expenſe quas factur⁹ eſſet in domo deduci de-
bēt de expēſis quas facit cū extra locū ſuū per
git. vt in auten.de iudic.§.Nemo aūt.coll.vi.
Sed hoc alij intelligūt in ordinario. in aut. vt
nulli iudicū.§.nulli.coll.ix. Scḋz leges tamē
pedaneus debet habere ſportulas ſcz duos au
reos in principio cauſe ⁊ duos in fine: cū ſum-
ma litis excedit centū aureos.qḋ Azo extēdit
tā ad iudices ordinarios ꝙ ad delegatos.iii.
q.iii.§.Offerat.in prin.Sed qd ſi delegat⁹ ali-
qd exegit aut extorſit? Reſpondeo aut id fecit
noie alterius: puta ꝓ aſſeſſore ſuo in cauſa: et
hoc facere potuit:aut fecit vt ſibi retineat: quo
caſu tenet crimine cōcuſſionis.Si aūt aliquid
ſpōte offertur per exenia ſi ſit moderatū et re
cipere poteſt.di.xviii.De eulogijs.Moderatū
autē intellige eſculētū qḋ infra dies proximos
conſumitur.ff.de offi.preſi.l.Plebiſcito.qḋq
trahi nequeat ad muneris quantitatē.Uel dic
ꝙ hoc attendit ſm qualitatē perſone dantis ⁊
cui datur.ex̄ de ſimo.c.Etſi queſtiōes.Multū
autē ſeu magnū nō debet recipere.Hodie autē
iudex qui recipit ſalariū a publico ſumpt⁹ non
debet recipere:qua ratione videt ꝙ nec ordi-
narius qui habet adminiſtrationē. Predicta
probātur in aut.coll.ii.ſcriptū exēplar.⁊ extra
de vi.⁊ hone.cle.c.Cū ab ol.i.q.ii.Sicut.Sive
ro datur pecunia iudici vt iniq iudicet: dic vt
extra de ſen.⁊ re iudicata.li.vi.Cū eterni.De-
bet illā non reſtituere dāti nec ſibi retinere:ſed
pauperib⁹ erogare:vel ei in cui⁹ iniuriā eſt da
ta. Sed quid ſi ſcholari bononie vel pariſi⁹ cō
moranti cauſa aliqua a ſede apoſtolica delega
tur.nūquid ille poterit a partib⁹ expenſas exi
gere lz nō oporteat eū inde exire? Rñ.nō videt
cū nullas faciat occaſiōe huius cauſe expēſas.
Nam nec teſtis habet niſi cum oporteat eum
extra domiciliū proficiſci.iiii.q.iii.§.Ueturis.
Sed contra: qꝛ ſtuderet vel corrigeret cū opor
teat eum cauſam audire: et ſic dānificat quod
eſſe nō dz.ex̄ de fideiuſſo.c.Peruenit. Nec pa
pa intendit per ſuū reſcriptū alicui inferre ꝑiu
diciū.extra de offi.ordi.c.Licet. Super hoc di
cūt quidā ꝙ nichil debet habere de ſtricto iure
licet ſit arg.cōtra.xii.q.ii. Charitatē. niſi cum
oportet eū proficiſci.Uerūtamē delegati de cō
ſuetudine quotidie recipiunt ⁊ male ſm quoſ-
dam ſi habent beneficia vnde poſſunt commo-
de ſuſtentari : ſed ſi ſunt ſine beneficio poſſunt
etiam ſalariū recipere:ſm Egidiū.extra de ꝑ-
ſcrip.c.Cum ex officij. quod nō placet:ſed ex-
pēſas ſic poſſunt recipere.Si delegatus eſt ab
ordinario:quid iuris dicet.j.Sivero iudex eſt
ordinarius expenſas quas facit in victu equi-
taturis et ſimilibus non habebit cum ad ali-

quem locum ſue iuriſditionis vadit. iuxta illḋ
Luce.iii.c.Eſtote contenti ſtipēdijs veſtris.ha
bet eīn redditus ſui epatus ſeu alteri⁹ benefi-
cij: vt ſtipendiū ſuū.ar. ad hoc extra de vita et
hone.clericorum.Cū ab omni.⁊.x.q.iii.Illud.
Nec ei licet vendere iuſticiā.xi.q.iii.Nō licet.
Poteſt tamen habere quod datur apparitori
bus et ſcriptorib⁹ qui ſcribunt acta cauſe⁊ hu
iuſmodi. ⁊ cogere partes: vt predictis pſonis
ſatiſfaciāt in talib⁹:et hec olim ſportule voca-
bātur. et etiā hodie vocari poſſunt. Et vt qdā
alius dicit: dicte ſunt ſportule illa vaſa in qb⁹
deferebātur munera iudicibus. Et ſumitur in
hac locutione cōtinēs pro cōtento: vt dicantur
ſportule ea que dātur iudici que olim in vaſis
illis portabātur.Sz nec expēſas habebit pre-
dictas ſi litigantes ſint pauperes: ſalariū aūt
non recipiet:vt in ꝑdicto.c.Cū ab om̄i. Si aūt
ordinarius det delegatuz ſubdiſtingue: qꝛ aut
eſt delegatus ad vniuerſitatē cauſarū: aut ad
vnā ſpecialiter. Si ad vniuerſitatē cauſarū da
tur:vt accidit cōmuniter in vicarijs epoꝝ:tunc
idem eſt quod in ordinario:cū idē ſit ꝯſiſtoriū.
vt extra de appel.c. Romana.li.vi.immo ordi
narius dabit illi expenſas. extra de offi. ordi.
Inter cetera. Quis hoc in quibuſdā locis ma
le ſeruetur vbi indifferenter expenſas recipiūt
In premiſſis tamē poteſt fortaſſe ꝯſuetudo va
lere:vt quid certū recipiatur.ar. extra de offi.
ordi.c.Dilectus. Si vero delegatus ſit ad ſpe
cialem cauſam: et ordinarius ei malicioſe cō-
mittit cauſam:tūc idē qḋ prius: qꝛ ſcz nō reci-
piet aliqd pro expēſis.ex̄ de offi.dele.c.Paſto
ralis.Si vo ſine fraude cōmittit volēs parce-
re laboribus forte partiū⁊ expenſis / tūc forte
poſſet. dicit idē qḋ in delegato a principe ne of
ficiū ſuū ſit illi dānoſum:⁊ hoc tenet Uincen.vt
iiii.q.iii.§.Uenturis.⁊.xiiii.q.v.Non ſane. Et
ea q̄ dicta ſunt procedunt de iure vt dicit.Sed
de conſuetudine induci poteſt vt tā prelati / et
ſic ordinarij:ꝙ delegati ꝓficiſcētes pro cauſis
extra domiciliū petāt oēs expenſas ſm Hoſt.
immo pl⁹ dicit Guil.in ſpeculo in parte iſta de
ſalarijs iudicū.Dicit eīn ꝙ cōſuetudo vniuſcu
iuſqꝫ fori in huiuſmodi ſeruetur:que ſm locoꝝ
rū varietatez variatur. Nā in patrimonio bea
ti petri ⁊ in ciuitate Romādiole ſtatim poſt li-
tis cōteſtationem dātur denarij.xii. pro libra:
qui ſunt quarta pars bononie:⁊ alicubi.xx. in
terris comitiſſe matildis medietas.Et repro
bo quarundam curiarum abuſum: vbi ex quo
pars aliquē terminum recipit.huiuſmodi ſala
ria exigūtur etiā ante litē cōteſtatā cū litis cō
teſtatio ſit initium cauſe. Lācre.etiā notat in
libello ſuo: ꝙ licet eccleſiarū prelati decimam
partē vel aliā partē litis non poſſunt recipere:

vt in dicto.c.cum ab oi.tamē moderatas expē ſas pñt habere ꝛ pro eis pignora recipere. hec Guil. Sꝫ Jo. an.An.de bu.Pe.de ācho.Frā. de zamb.hoc videntur tenere ꝙ tā ordinarij ꝙ delegati de conſuetudine poterūt aliqd petere pro ſalario et ſeruanda erit cōſuetudo loci vbi litigatur:dūmodo nō petaꝛ qd immoderatum ar.ex de ſimo.ad apoſtolicā. Sed cōtra hoc vi detur eſſe tex.c.cū ab oi.ex de vi.ꝛ ho.cle. vbi dr eſſe inhoneſtū aliquid recipere pro ſalario vltra expenſas:etiā ſi ſit in hoc conſuetudo.Et lꝫ Guil.dicat in ſpec. ꝙ cōſuetudo ibi reproba tur.qñ vcꝫ fit pactū a iudice cū litigantib9 ſup ſalario.Et Pet.de ancho.dicat ꝙ reprobatur cōſuetudo preterita nō futura.vt in dicto.c. vt etiā dicit de elec.c. Statutū. in clemē.Sed qꝛ hoc nō eſt certū ſed dubiū:ſcꝫ ꝙ reprobata con ſuetudine ꝑ iura: intelligatur reprobata prete rita cōſuetudo nō futura que ſupinduceretur poſtea.Jdeo ex dictis Jo.de imol.poteſt ſic di ſtingui.Aut cōſuetudo verſaꝛ circa expenſas: puta ꝙ etiā ordinarij pcipere expēſas poſſint a litigantib9 qñ proficiſcūtur extra:ꝛ tunc po terit talis cōſuetudo tolerari:vt in dicto.c.Cū ab omni.vt dicit Guil.in ſpec.Aut ipſa cōſue tudo ſimplr habet ꝙ poſſit aliqd percipere ꝓ ſalario. Et lꝫ ſup hoc ſint opiniones : tñ videꝛ ꝙ talis cōſuetudo nō valeat prout voluit gl.in clemē.Statutū. de elec. Et ad hoc facit tex.c. Cum ab omi.ꝛ hoc quo ad iudicē eccleſiaſticū Jn ſeculari vero iudice dicendū eſt ꝙ tolerari poſſet cōſuetudo talis.vt in auc.de iudi.§. Ne autem.in gl.Pro ſportulis dabanꝛ duo aurei i.floreni in principio cauſe:ꝛ duo in fine: quan do cauſa excedebat ſummam centum aureoꝝ. Nam in minoribus minus dabatur.

De ſalario aſſeſſoris §.IX.

Nota ſm Guilꝛ.in ſpecu.§. de aſſeſſore.ꝙ licet quidā dixerint ꝙ aſſeſſor ſalariū non poſſit re cipere a partib9 ſicut nec iudex.ex de vi. ꝛ ho. cle.c.Cū ab oi.Tu dic cōtra per.c.xi.q.iij. Nō licet.Unde licet legat9 moriaꝛ anteꝙ cauſa ter minetur/nichilomin9 aſſeſſores ſua ſalaria ha bebūt: qꝛ non cogiꝛ quis ſuis ſtipendijs mili tare.i.ad Coꝝ.ix.nec de ſuo facere beneficiuꝫ x.q.ij.precarie. et ex de reſcrip.c. Cū ex officij nec illud.c.Cū ab omni.eſt cōtra:qꝛ loquiꝛ cū in fraudē queriꝛ aſſeſſor. Sꝫ vt pleni9 materia dilucideꝛ nota diſtinctionē ſm Guiꝛ. qꝛ aut lo quiꝛ de aſſeſſore iudicis delegati:aut de aſſeſ ſore iudicis ordinarij.Et primo caſu poteſt aſ ſeſſor accipere mercedem ſeu ſalariuꝫ.Et ſi in fraudem aſſumptus eſt:puta ꝙ non ipſum ope ratur:ſed dedit nomen aſſumendi vt ſic pro eo acciperet ſalarium: vel etiā ſi operatus eſt cuꝫ iudex: tamen non egebat:quia peritus erat et per ſe poterat:ſed vt grauaret partes accepit: recipiet aſſeſſor ſalarium a iudice non a parti bus.vt in.d.Cum ab oi.ꝛ ex de reſcrip.c.Sta tutum.li.vj. Si vero fecit ſine fraude:vt qꝛ nō erat peritus ſufficienter:vel quia infirmus vel alr̄s impeditus:recipiet aſſeſſor ſalarium a par tibus litigantibus qđ pro eo.ſ.aſſeſſore exiget iudex ipſe a partib9 ꝛ ſoluere coget:moderatū tamē vt expreſſe habeꝛ in dicto.c.Statutū.de reſcrip.li.vj. Jn ſcđo caſu cuꝫ ſcꝫ eſt aſſeſſor iu dicis ordinarij:et tunc nō poteſt accipe ſalariū a partib9. nec ipſe ordinarius exiget ꝓ aſſeſſo re a partib9:ſed de ſuo ſoluet qꝛ debet eſſe pit9 ꝛ nō ignorare canones.x.q.iij. Qꝛ cognouim9 et diſ.xx.§.j. ꝛ de cōſangui. ꝛ affi.c.j.ꝛ ſciendo canones raro poterit euenire caſus aliquis in quo nō ſciat iudicare:cū ſm canones i foro ei9 ſint cauſe terminande.vt de fo.cōpeten.c. Qđ clericis.Et ſi aliqs caſus talis occurreret de bebit de ſuo ſoluere cū habeat redditus eccle ſiaſticos ex quibus poteſt ſuper hoc ꝓuidere. ar.ex iſto.c.Cū ab oi.Et hoc tenuit Jo.de mō te murio in quadā qſtione diſputata per eum ꝓut refert Jo.an.ita reſidēs Jdē Guil.in ſpe cu.ꝛ hoc in ordinario eccleſiaſtico. Ordinari9 vero ſecularis cū non teneaꝛ ſcire:ſed ſufficiat ꝙ habeat experientiā de cauſis prout habetur C.de iudi.l. Certi.poterit ſalariū pro aſſeſſore petere.ad hoc qđ notatur in auc.de iudi. circa princi.ſm Jo.de imoꝛ.qui tamē dicit ꝙ ſuper hoc eſt cōſuetudo attēdēda.hec ille.Dicit etiā Guil.in.ſpec.ꝙ ſi poſt concluſionē partes ante ſententiā componāt/ nichilominus aſſeſſor ha bebit ſuum ſalariū:et iudex ad hoc poterit co gere partes qñ ſcꝫ eſt ſibi a partibus dandum Notat etiam ꝙ perſone que debēt ſalaria reci pere debeant ea ante calculū ſentētie exigere. Partes nāqꝫ fallacib9 aduocatoꝝ ꝓmiſſioni bus cōcluſe in cauſa victores ſe fore exiſtiman tes ad ſentētiā ꝓperāt ꝛ libēter ſalaria ſoluūt qđ non facerent ꝯdēnate. Et qđ aſſeſſor lucraꝛ ex hmōi officio ſeu exercitio ſi eſt filiuſfamili as erit illud quaſi caſtrēſe.C.de offi. aſſeſſoris l. velut. Jtē nota ꝙ ſi aſſeſſor importunus eſt i exactione ſalarij ꝛ nimis peteret: per iudicem moderari debet. Sed nec iudices ſibi debent aſſeſſorum ſalaria retinere:ſed nec partē defal care:lꝫ plerūqꝫ contrariū faciāt.Et ſm hoc po teſt intelligi.c. Cū ab omi. Sed quid ſi duob9 aſſeſſoribus vel cōſiliarijs aſſumptis vt de eo rum cōſilio pronuncietur adinuicē diſcordan tibus terti9 aſſumatur : vnde habebit iſte ſala rium? Dic ꝙ illi debent ſalarium ſuum parti cipare ne dolo ſuo commodū reportēt. Qđ ſi fie ret ſi eis fingentib9 ſe concordare nō poſſe : vt

tertius aſſumatur in eorũ exonerationẽ vt ſe-
pe fit: vt partes illi ſoluere teneantur. Et huic
fraudi iudex obuiet. Sed qd ſi alter litigatorũ
dicit iudici: Dñe conſulatis peritos ſuper tali
articulo: nũquid alius debꝫ ſoluere partẽ eius
quod datur peritis ꝓ conſilio? Reſponde: dici
poteſt: qꝛ aut peto aliqd quod michi ſoli ꝓfu-
turum eſt: et ſic nõ debet alter ſoluere partem.
argu. ff. de eden. l. pretor. Aut peto aliquid qđ
michi ⁊ aduerſario eſt ꝓfuturum: et tũc debet
ſoluere etiam alter. arg. ff. finiũ regun. l. ſed lo
ci. Nõ autem debet iudex grauare in ſolutio-
ne huius ſalarij vnam partẽ ⁊ aliam alleuiare
ꝓut ſepe fit: qꝛ in iudicijs equalitas eſt ſeruan-
da: ⁊ ibi debet actoris ⁊ rei equa eſſe conditio.
extra de iudi. c. nouit. Item iudex bene poteſt
leuare. i. accipere expenſas factas in conſilia-
rijs. vt. xiiij. q. v. non ſane. ⁊ in mittendo ad di-
uerſa loca ꝓ conſilio inquirendo. Hec Guil.

De officio iudicis delegati. ca.iij.

De officio iudicis delegati. Ubi pꝛio
ſciendũ vt notat Joh. an. in nouella
ſm Tancre. ⁊ Goffre. Delegatꝰ di-
cit is cui a ſummo põtifice oꝛdina-
rio/ vel delegato pꝛincipis cauſa com
mittit. Hoſt. aũt ſic deſcribit. Delegatus eſt is
cui cauſa cõmittit terminãda vel exequẽda vi
ces delegãtis repreſentãs: a iuriſditiõe nil ꝓ-
pꝛiũ habẽs. ff. de offi. eius cui man. eſt iuriſdi.
l. j. Propterea aũt in decretalibꝰ pꝛemittit. ti.
de offi. delega. ti. de offi. lega. et ti. de offi. oꝛdi.
qꝛ delegatus pape eſt maioꝛ legato vel oꝛdina
rio q̃ ad cauſam ſibi cõmiſſam: vt extra de offi.
lega. c. ſtuduiſti. Delegatus pape poteſtatẽ re
cipit nõ ſolum in partes que ſcꝫ habẽt cauſam
ſeu litigiũ inter ſe: ſed etiã in alios qui ſunt iu-
riſditionẽ impediũt. Hoc ſummatim habetur
extra. c. j. de offi. delega. ſm Jo. an. Qui ergo
detinẽt actores taliũ cauſarũ vel minis deter-
rent: ad inſtantiã ꝑtinet cũ hoc eſt notoꝛiũ: vel
ſi occulte faciũt: tñ actoꝛ hoc aſſerit: ⁊ ſunt ꝓba
biles ad hoc cõiecture: nec volũt licẽtiare acto
rem ad mãdatũ delegati: vt. ſ. accedat ad ipm:
ꝓ ſuo iure poſſunt coerceri: ⁊ ſi potẽs licentiat
in publico/ ſed minat in occulto: erit locus ido
nee cautioni. Et ſi tãta ſit illi credulitas ꝙ non
poteſt per cautionẽ mederi. Dicit Hoſti. ꝙ ſu-
ſpendat cenſura donec mutent tẽpoꝛa/ vel deꝰ
vel eius vicarius apponat cõſiliũ: et cõſulatur
tunc actoꝛi ꝙ ad tẽpus deſiſtat. ar. extra de re-
ſti. ſpoli. c. ex traſmiſſa. Si tñ per tẽpoꝛalẽ po-
teſtatẽ cõpeſci poſſet ⁊ actoꝛ inſtaret/ non eſſet
iuſtitie veritas derelinquenda. Itẽ eo. ti. ſane.
ſummatim dicit. Cum diuerſe littere ſub eadẽ
data ⁊ foꝛma cõtraria impetrant ⁊ pꝛeſentant
a diuerſis ad eoſdẽ: ſupſedet vtriſqꝫ donec pa-
pa conſulat. Jo. an. ꝙ ſi littere alie cõtrarie di-
cant emanaſſe ab altera partiũ et nõ exhibeãt:
non tenet delegatus credere opponenti. eo. ti.
cum in iure. quõ ſunt littere cõtrarie ibi vide.

Delegatus pape impeditus §. I.

poteſt ſubdelegare. Unde Alexã. iij. eo. ti. dicit
Si ꝓ debilitate vel qualibet alia graui neceſſi
tate tractãdis cauſis q̃ tibi ab apl̃ica ſede com
mittunt intereſſe nõ poteris: liberũ tibi ſit pſo
nis idoneis et diſcretis vices tuas cõmittere:
ita ꝙ ſi res tanti eſt vt te cõſulere debeant: niſi
forte cauſe ita graues ſint ꝙ ſine pꝛeſentia tua
nõ poſſint cõmode terminari. Super verbo nõ
poteris. Jo. an. vel volueris. Iſta eñi duo equi
pollent in hoc caſu ſm Goffre. vt. j. eo ti. ſigni-
ficaſti. liberum. i. ſine aliqua pena vel redargu
tione. Sup ꝟbo idoneis. Debent eñi tales eſſe
in dignitate vel pſonatu: vel canonici eccleſia-
rum cathedraliũ et intra dioceſim: vt extra de
reſcrip. c. ſtatutũ. lib. vj. per qđ. c. habet ꝙ non
poſſunt ſubdelegare inuito actoꝛe extra dioce
ſim ne auferat ei dioceſis quã papa dedit. Sꝫ
inuito reo ſic: dũmodo nõ cõmittat vltra duas
dietas. Et quõ mulier/ ſeruus/ ignarus/ mẽte
captus/ infamis/ minoꝛ. xx. vel. xviij. annis nõ
ſunt idonei: ⁊ nõ ſubditus ⁊ pꝛiuilegiatus quo
ad cõpulſionẽ tractat hic Hoſtien. ſuper verbo
vices ſuas. Jo. an. ⁊ etiam ſententiã: non ſolum
cognitionẽ ſeu examinationẽ. Sup verbo tan
ti eſt vt ſcꝫ cõſilio tuo egeat. Sup verbo conſu
lere putat Inno. ꝙ poſſit delegatus cõſiliũ ſi-
bi retinere: quo caſu ſi non requirat non tenet
ſententia. j. eo. ti. paſtoꝛalis. Sed ſi conſiliũ fue-
rit requiſitũ tenebit ſententia: quis contra cõſi
lium lata: lꝫ aliqui cõtradicant. Sed requiſito
conſilio ſi placuerit delegato ꝙ ſubdelegatus
ferat ſententiã/ illam ferat: alſ non ſi ꝓhibeat.
Hec vera ſunt qñ conſulẽdus eſt iudex. Quod
dicit etiã Inno. illud idem quãdo iudex cõmit
tit donec reuocet: vel ſi non reuocauerit: vel vt
ferat ſentẽtiã ſi partibus placuerit: alſ remit
tat. Nam omnibus his caſibus putat poſſe iu-
riſditionẽ ſubdelegati per delegatum reuoca-
ri ⁊ ad eum appellari. Dicit eñi Abbas ꝙ per
hanc foꝛmã cõmitto vices meas donec reuoca
uero non intelligitur cõmiſſa ſententia. etiam
ſm Inno. ſi dicat. Cõmitto tibi cauſam: ⁊ vt fe
ras ſentẽtiam niſi reuocauero: quaſi hec clau-
ſula ſit contra ſubſtãtiam cõmiſſionis quo ad
ſententiam. Allegat de cõdi. appo. c. ſi. Hoſtiẽ.
tñ dicit ꝙ non eſt verũ ꝙ poteſtas reuocãdi im
pediat tranſlationẽ ferende ſentẽtie. De qui-
bus dic vt eo. titu. c. ſi delegatꝰ. lib. vj. Ubi re-
pꝛobat opinio Innocẽ. in his ⁊ in eo ꝙ dixerat

executionẽ impediri nõ poſſe. Putat etiã Jn-
no. ꝙ ſicut delegatus ſubdelegãdo retinet ſibi
conſiliũ: ſic etiã poſſit reſeruare conſiliũ tertij.
Poteſt eñ certã legem ſeu cõditionẽ ſue com-
miſſioni dare ſeu imponere: dũmodo nõ faciat
cõtra iura. Sic etiã delegatus primus poteſt:
vt de reſcrip. c. ij. Qz ſi delegatus mãdat ſub-
delegato ꝙ ferat ſententiã ſm ꝙ talis iuriſpe-
ritus dictauerit: licet Jnno. dicat ꝙ hoc fieri
nõ poteſt: tñ Hoſti. tenet cõtrariũ. Nã et cõmit-
tens format ſentẽtiã prout ſibi placet. vt de con-
ſti. c. cũ omnes. quã formã neceſſe hꝫ ſequi de-
legatus omnino. Sicut aũt ipſe delegatꝰ ipſam
formare poteſt: ſic ⁊ ipſe alij formãdã relinque-
re. eo. ti. c. paſtoralis. Nec ob. ff. de arbi. l. itẽ ſi
vnus. qꝛ natura arbitri talis eſt vt arbiter pro-
nũciet quicquid placet: ⁊ contra iura ⁊ inique
ff. de arbi. l. diẽ. Sed iudex non niſi qđ iuſtũ eſt
pronunciare debet. Et ideo ſi delegans timet ne
ſubdelegatus erret in iure: ſatis videt ꝙ pre-
dicto modo poſſit ei prouidere: qđ poteſt locum
habere qñ non poteſt haberi ſubdelegatus ita
peritus vt expediret: ⁊ is q̃ hꝫ dictare ſentẽtiã
eſt peritus. ar. eo. tit. c. cũ te cõſulente. Et ideo
eſt neceſſariũ officiũ aſſeſſorũ. vt. C. de aſſeſſo.
l. j. Sed in ſpiritualibus cauẽdum eſt ne is qui
debet dictare ſententiã ſit laicus: vt de iudi. c.
decernimus. Verũ eſt: non debet pnũciare ſen-
tentiã ſm cõſcientiam alterius dictãtis ipſam
cõſcientia ppria repugnante: etiam ſi ſibi hoc
mandaret. Verũtamen debet imperitus con-
ſcientiam ſuam formare iuxta cõſilium periti.
Nec eſt turpe ꝙ imperitus querat ⁊ ſequatur
conſiliũ peritorum et voluntatẽ: vt. j. eo. titu. c.
prudentiã. Si tñ non poteſt cõſcientiam ſuam
informare ſm conſilium ſapientis: ſtudeat ꝙ a
cõmiſſione illa exoneret. j. eo. ca. ſi quãdo. Qz
ſi hoc obtinere nõ poteſt / cõſcientiam ſuam ſe-
quatur: et nõ obediat ſcꝫ in dando ſentẽtiã con-
tra cõſcientiam: vt de tempo. ordi. c. ad aures.
¶ Jn ca. de cauſis. eo. ti. duo ſummatim conti-
nent. Primo ꝙ ſi cauſa aliqua cõmittitur de-
terminãda ⁊ decidenda ſubdelegato infra cer-
tum tẽpus: eo trãſacto expirat iuriſditio com-
miſſa ſubdelegato / et reuertit ad delegantem.
Poteſt tñ prorogari terminus prefixus a de-
legante: ſi accedat cõſenſus vtriuſqꝫ partis cu-
ius eſt cauſa. Et vt dicit glo. Joh. an. hec proro-
gatio fiat per principales / nõ per pcuratores.
Jtem etiam ſi non poſſet infra tempus prefixũ
perficere quod mãdatur: nichilominus expi-
rat elapſo tẽpore prefixo: vt. j. eo. titu. c. cõſulta-
tionibus. ac etiam ſi per maliciã alterius par-
tis firmatur terminus ſm Jnno. ipſa etiã pro-
rogatio termini de cõſenſu partium oportet ꝙ
fiat ante lapſum diei pfixe. ſm Spec. ⁊ Abba.

¶ Secũdo continet in dicto ca. ꝙ vbi certa pe-
na per ius ſtatuta nõ eſt delegatus imponit ar-
bitrariã. Ubi dicit Joh. an. ꝙ ſi certa pena ſta-
tuta eſt non ſolũ per canones / ſed etiam per le-
ges ſcriptas municipales: vel etiam leges cõ-
ſuetudinarias: dũmodo canonibus vel rationi
canonũ non obſiſtat: illam debet imponere ſcꝫ
partibus quarũ ſibi cauſa eſt cõmiſſa impediẽ-
tibus vel offendẽtibus iuriſditionẽ ſuam. di. x.
per totũ. Nec molliorẽ nec duriorẽ debet im-
ponere: alˡs ſit infamis. C. ne ſanctũ bap. l. iij. ⁊
hoc niſi ex cauſa temperet vel exaggeretur. ſm
Hoſti. ¶ Quo ad primũ Jo. an. in nouella mo-
uet queſtionẽ: vcꝫ An delegatus qui infra ter-
minũ ſibi ſtatutum tulit ſententiam / lapſo ter-
mino illaꝫ poſſit exequi: et precipue delegatꝰ q̃
alˡs exequi poſſet: de quo de fo. cõpe. c. ſi quis
contra. Circa quod ponit opiniones ſibi con-
trarias. Nam Damaſce. Tancre. Bar. Buri.
tenẽt ꝙ ſic. Hug. Joh. ⁊ Arch. contra. Has opi-
niones cõtrarias Joh. an. ſic concordat ſcꝫ per
diſtinctionẽ: qꝛ ſcꝫ aut terminus adijcit diffi-
nitioni vel deciſioni cauſe: ⁊ tũc ſic eſt vera pri-
ma opinio quaſi papa ſimplr delegante cau-
ſam ⁊ ſtatuente tẽpus diffinitionis fiende: ad-
huc durat poteſtas in executione. Si vero ter-
minus adijcit iuriſditioni / tunc ſic vera eſt opi-
nio Hug. et ſequaciũ. Et hoc ſiue affirmatiue
verba pferat: puta ꝙ non duret vltra annum.
Cum eñ executio ſit de iuriſditione. j. eo. ſi de-
legatꝰ. lib. vj. reſtat ꝙ iuriſditio ſit finita: et ſic
nõ poterit. ¶ Circa ſecũdum mouet aliã que-
ſtionẽ: vcꝫ an delegatus poſſit mulctare? Cir-
ca quod dicit Jnno. hic ꝙ delegatus et ſubde-
legatus nedum partes / ſed etiã extraneos iu-
riſditionẽ ſuam impedientes: ⁊ excõmunicare
⁊ mulctare poteſt: ſi aliter iuriſditionem ſuam
defendere vel expedire nõ poſſet: vt hic. ⁊. c. pro-
ximo. Hoſtien. autẽ quis in ſumma contrariũ
dixerit / tñ in lectura. c. j. eo. tit. ſe corrigit ⁊ te-
net cum Jnnocẽtio: dicens ꝙ ex virtute clauſu-
le qua cenſura cõmittitur id non poteſt: ſed ex
virtute cõmiſſionis hoc poteſt vbi pena nõ eſt
ſtatuta: vt hic. Et hoc ſiue pars venire cõtem-
nat ſiue nõ pareat: et demũ ad ipſam mulctam
extorquendam poteſt exercere cẽſuram: quod
intelligitur de parua mulcta et temperata / nõ
magna: qꝛ nõ tantam vt ordinarius. ¶ Jn ca.
preterea. eo. titu. ſummatim habet ꝙ per ſim-
plicem cõmiſſionem cauſe poteſt delegatus ci-
tare: contumacem punire: ⁊ reliqua facere que
ſpectant ad cauſam / vnde et cogere poteſt per
cenſuram ſcilꝫ eccleſiaſticam: ſm Hoſtienſem
⁊ damnare in expenſis ſcilicet condemnando.
¶ Jn ca. ſi quando. eo. titu. ſummatim habet
ſm Joh. an. ꝙ ſi ordinarius ſcit eũ nõ canonice

inſtitutum quē delegatus pape ſibi mādat in
poſſeſſionē induci nō reſiſtet violenter: ſed pre
cibus inſtabit vt differat donec romanꝰ ponti=
fex cōſulat. vbi Jo. an. ꝙ ſi delegatus hoc face
re nollet ſcꝫ differre neceſſe eſt obedire.j. eo.c.
Paſtoralis. Qđ intelligit Hoſtiē. qñ illud eſt
occultū. ſcꝫ ꝙ non eſt canonice inſtitutus: quia
tunc ep̄o nō eſt credēdum. vj.q.ij. Si tantum.
¶ In.c.ſane.eo.tit. ſummatim habeꝫ ſm Jo.
an. ꝙ delegatus pape in cauſa ſibi cōmiſſa iu=
riſdictionē habet ſuꝑ ordinariū ⁊ quēcūqꝫ maio
rē. et hoc qꝛ vices gerit pape in cauſa illa ſibi
cōmiſſa: et ad ipſam ſpectātibꝰ: ⁊ ſibi rebelles
poteſt punire: ſcꝫ non obediēdo in his que ſpe
ctant ad cauſam: ſiue ad cauſe executionē: ſiue
impediāt exequētes de mādato ipſius delega
ti iniuſte ⁊ violenter. vt.j.eo.c. Ex litteris. Si
vo q̄s diceret executionē nō faciendā cauſam
aliquā iuſtā pretendēs: ſuꝑ hoc delegatꝰ debe
ret eum audire ⁊ ſummatim examinare ⁊ hoc
infra annū: qꝛ vltra ex quo diffinitiue pronun=
ciandū eſt: nō extenditur iuriſditio delegati.j.
eo.c. querenti. ¶ In.c. Ex parte.j. ſummatim
habetur ſm Jo. and. ꝙ ſi primus impetrauit
primā dignitatē in eccleſia vacaturā: ſecūdus
impetrauit certā dignitatē ipſius eccleſie cum
vacaret: ⁊ illa poſtmodū vacat / primo non ſcđo
debetur. Ubi dicit Jo. an. ꝙ data litterarū eſt
inſpicienda: nō preſentatio ſm Hoſt. q̄ per hāc
litterā multū infringit opinionem contrariam
Idem Guil. Pe. ⁊ Abb. ¶ In.c. ex parte tua.
ſummatim habeꝫ ſm Jo. an. ꝙ vbi volūtas cō
traria pape non apparet: delegatꝰ iuris formā
ſeruare debet et rōnabiles exceptiōes admit=
tere. ¶ In.c. Quoniā. ſummatim habetur ſꝫ
Joh. and. ꝙ cū delegatio facta dignitati: puta
ep̄o: abbati ⁊ hmōi: nō expreſſo noīe ꝑſone ip̄a
tranſit ad ſucceſſorem eo ſcꝫ mortuo vel amo=
to. ¶ In.c. Super. eo. ti. ſummatim habeꝫ ſm
Jo. an. ꝙ ſi queſtionē de iure preſentādi papa
delegat appellatiōe remota: delegatus pronū
ciare poteſt: ſꝫ nō īſtituere. Qđ ſi facere vellet
is ad queꝫ ſpectat inſtitutio licite appellaret.
Ubi dicit Hoſti. ꝙ ſi ſunt viri eccleſiaſtici inter
quos vertitur queſtio: diffiniri debet infra ſex
menſes: ſꝫ ſi ſunt laici infra quattuor: alꝰ ep̄s
ordinabit eccleſiā. vt extra de iurepa. c. Eā te
et interim fructꝰ eccleſie faciet cuſtodiri. de of=
fi. ordi. Cū vos. qđ intelligēdum vt ibi dꝛ. Et ſi
delegatus mandet ei ad quem ſpectat inſtitu=
tio ꝙ preſentatū admittat ⁊ ipſe noluerit obe=
dire. putat Hoſt. ꝙ niſi oſtendat rationabiliter
cauſaꝫ delegatꝰ id poterit exequi.j.eo.c. Pru
dentiam. Qꝫ ſi pretendit cauſam quam dele=
gatus non putat rationabilē ſi voluerit: ⁊ dele
gatus nichilominus exequetur: et terminꝰ ap
pellationis declarabit quis ex eis rationabi=
lius moueatur: vt de appel.c. Ut debitus ſm
Hoſt. Talis autē preſentatus nō eſt examinan
dus vel approbandus per delegatum: ſed per
ordinariū. Tamē ſi q̄d fuerit dubiū decidet de=
legatus quaſi non ſit fruitus officio ſuo donec
eccleſia fuerit ordinata. ex de cleri. non reſi.c.
Relatū. Qꝫ ſi delegatꝰ ꝓcedat ad ordinatio=
nē eccleſie: ⁊ ſic ordinarius non appellat: ſi hoc
ſciuit ſibi imputeꝫ ꝙ nō cōtradixit ſm Inno. ⁊
Hoſt. ¶ In.c. cauſam matrimonij. eo. tit. ſum=
matim habeꝫ ſm Jo. an. ꝙ ſi ſimpliciter eſt de
legata duobꝰ aliqua cauſa vniꝰ ſentētia nō te=
net. Et ibi dꝛ ſm Specu. ⁊ Guil. ꝙ de cōſuetu=
dine curie ſolū ep̄is cōmittunꝫ cauſe matrimo
niales: papa tamē ad hoc nō aſtringiꝫ q̄n poſ=
ſit et alijs cōmittere: qđ et aliq̄n fecit. ¶ In.c.
Cauſam q̄. ſummatim dicitur ſm Jo. an. ꝙ de
legatꝰ q̄ eſt dn̄s impetrātis recuſari poteſt: ſcꝫ
vt ſuſpectus. Ubi gl. ponit ſex caſus recuſandi
iudicē. Ibi eñ dicit gl. ꝙ argumētū euidēs eſt
ꝙ rōnabilis ē cauſa ſuſpitiōis ſi iudex eſt dn̄s
aduerſarij: vt.xj.q.iij. Quattuor. Et idē eſſet
ſi iudex eſſet impetrātis vaſſallus.xxij.q.v. de
forma. Idē ſi eſſet cōſanguineꝰ vel aduocatus
extiterit in eadē cauſa pro ipſo: vt de appel.c.
Poſtremo. Idē videꝫ ſi haberet cōſimilē cau=
ſam. vt extra de iudi.c. Cauſam. De cauſa tñ
ſuſpitiōis tractabiꝫ ibi. Suſpitiōis. De recuſa
tiōe hmōi dꝛ: li.vj.eo.ti.c. iudex. Iudex ab apo
ſtolica ſede datꝰ ꝗuis legitime valeat recuſari
vt ſuſpectꝰ: poteſt licite vices ſuas cōmittere
añq̄ cōtra ip̄m recuſatio ꝓponaꝫ: ⁊ ſi in totum
cōmiſerit recuſari vlteriꝰ: aut facta ꝑ eū cōmiſ
ſio impugnari neq̄bit. Qđ poſſet ſi ſibi de iu=
riſditione aliquid reſeruaſſet. poſt recuſationē
quoqꝫ propoſitā cōmittere: niſi de recuſatoris
ꝓcedat aſſenſu nō poteſt. Sꝫ eo velēte hoc pōt
etiā ſi recuſatio ipſa ſit iā ꝓbata: dūmō ꝓnun=
ciatū nō fuit ſuꝑ ea. Extūc eñ cū iudex eſſe de=
ſierit nulla etiā cū illiꝰ aſſenſu poteſt fieri com
miſſio ꝑ eūdē. gl. ibi. Cū aūt ſibi aliq̄d reſeruā=
do de iuriſditiōe remaneat adhuc iudex: de ſu
ſpitiōe ſubdelegati hꝫ cognoſcere. et poteſt ad
ſe reuocare iuriſditionē. Uñ adhuc poteſt recu
ſari: et cōmiſſio impugnari. ¶ In.c. Cū te. eo.
ti. ſummatim habeꝫ ſm Jo. an. ꝙ ſi delegatus
pape cōmittit cauſam nō in totū de ſubdelega
to appellaꝫ ad eū nō ad papā. Ubi dicit idem
Jo. an. ꝙ idē eſt q̄ñ delegatꝰ ſibi reſeruat exe=
cutionē ſentētie tm̄: qꝛ tunc ſi poſt ſententiā ap
pelletur ad eum appellabiꝫ eo.ti.c. Si delega
tus. lib.vj. Fallit etiam hec decretalis in caſi=
bus eo.ti. Si is cui. ⁊.c. Si a ſubdelegato. lib.
vj. Dicit etiā idē Jo. an. ꝙ ſi vnicus eſt delega
tus pōt pluribus cauſam delegare. Itē ſi ſunt

plures delegati:poſſunt etiã delegare pluribꝰ
ꝙ ſint ipſi. Si vo vnus ſolus ex pluribꝰ ſocijs
non ſubdelegãtibus ſubdelegat ipſe pluribus
videt ꝙ valeat:quia nõ videt ꝓhibitũ ſm In=
no.⁊ Hoſtiẽ. Et quis deceat et expediat ꝙ vni
ſoli cõmittat ꝓpter abſurditates que inde ſeq̃
rẽtur : ſi vellẽt cõtraria.nõ tamẽ eſt neceſſariũ.
¶ In.c.Gratũ:eo.tit. ſummatim habetur ſm
Jo.an.ꝙ ſi delegatus citauit ante mortẽ dele=
gantis:perpetuata eſt eius iuriſditio.¶ In.c.
prouidentiã.eo.ti.ſummatim habetur ſm Jo.
an. ꝙ ſi cauſa cõmittitur tribus delegatis cuꝫ
clauſula.ꝙ ſi non oẽs poſſunt vel nolũt priuſꝙ
appareat de impotentia vel de volũtate tertij:
duo ꝓcedere non poſſunt:⁊ nil agunt ſi proce=
dãt. Idem in duobꝰ datis cũ clauſula. ꝙ ſi am
bo ⁊c. Scdo ibi continetur ꝙ ſi reus corã dele
gato citatus obijcit excõmunicationem actori
quam non probat infra debitũ tẽpus / delega=
tus abſoluet actorẽ: ſi vo ꝓbat ſi excõicatꝰ eſt
actor ꝓpter cauſam ſibi cõmiſſam idẽ erit. Sꝫ
ſi propter aliã nec eſt de caſibꝰ reſeruatis pape
ad eũ ad quem ſpectat illũ remittet. Qui ſi nõ
vult abſoluere: delegatus abſoluet. Et abſolu
tus ſuper eo de quo erat excõmunicatus corã
excõicatore parebit. Qui ſi maliciã adhiberet
delegatꝰ de cauſa cognoſcet. Dicit aũt ibi Ho
ſtiẽ.ꝙ lꝫ glo.⁊ alij cõmuniter dicãt ꝙ nũcius in
hmõi debet eſſe certe et ꝓbate fidei:tamen nil
obeſt etiã ſi nũcius ſit infamis: dũmõ ſit cano=
nice deſtinatꝰ. Itẽ ſi ſcribatur duobꝰ cũ clauſu
la vos vel alter veſtrũ:an vnꝰ altero irrequiſito
ꝓcedere poſſit:hoc eſt expeditũ eo.ti. Cũ plu=
res.li.vj.ibi vide.⁊ in glo.ij. Hic ponit Jo. an.
in nouel. ꝙ plures.q. circa materiã excõicatio
nis partiũ litigantiũ corã delegato : ibi potes
videre. Et multa alia ponit circa materiã huiꝰ
¶ In.c.cũ cauſa.e.ti. ſummatim habetur ſm
Jo.an.ꝙ ſi cauſa ſimplr delegatur tribꝰ:duo ſi
ne ſubdelegatiõe tertij ꝓcedere nõ poſſunt:qđ
ſi facerẽt ab eis poterit appellari. ¶ In.c.con
ſuluit.e.ti.habet ſummatim ſm Jo.an. ꝙ ſi iu
riſditio delegati expirat in perẽptorio qđ par
tibus aſſignauit : poſt congruã horã perẽpto=
rij nõ expectabit cõtumacẽ. Si vo non expirat
poteſt expectare ⁊ iterũ citare ſi vult. Ubi no=
tat Jo.an.ꝙ vocatis partibꝰ a iudice die ſtatu
to:pars preſens lꝫ aduerſariꝰ ſit abſens:actor
vel reus ſine licẽtia iudicis nõ dꝫ recedere. vt
de iudi.c.j.⁊.xj.q.iij.Certũ. Et hoc nõ rõne pe
ne: quia nullã incurrit ex quo pars altera non
venit:ſed rõne expẽſarꝫ: quas tũc petere pote=
rit ſi licentiã iudicis expectabit. Et ſi citatus
nõ venit ad diẽ aſſignatã:ſed nec is q̃ eũ citari
fecit preſens fuit:fiet cõpenſatio hincinde: ita
ꝙ neutra partium eſt punienda. ff. de arbi. l.

ſuſpenſi. Itẽ ſi dies feriata occurrat in die aſ=
ſignata vel alia cauſa euidẽs ſubſit: per quam
apparet ꝙ etſi citatus preſens eſſet procedere
non tenet:vtiꝙ in tali caſu debet preſes ſubue
nire/ ex quo actoris nõ intereſt citatũ veniſſe.
Item ſi iudex abeſt die aſſignata a loco in quo
partes citate ſunt ⁊ preſentes:ex eq̃tate debẽt
expectare vſqꝫ ad ſequẽtẽ diẽ.ar.hic.⁊ niſi aliđ
mãdauerit iudex libere poſſunt recedere:ſicut
ſi iudex mortuꝰ eſſet:nec tenẽtur eũ alibi q̃rere
ij.q.vj.§.Biduũ. ſm Inno. Item ſi iudex infir
metur in eodẽ loco nõ debent partes ſine licẽ=
tia recedere: poſſunt tamẽ inſtare vt procedat
vel ꝙ alius terminꝰ aſſignet. Et ſi nõ poſſet in
eis intẽdere:poſſunt partes ſine licẽtia recede
re:⁊ aliã citationẽ expectare.ff.de arbi.l.arbi=
ter.ſm Inno. Et ſi iuriſditio expiret in perem=
ptorio citationis:ſi pars nõ venerit hora con=
grua lꝫ poſtea venerit: ꝯdẽnabit in expẽſis ſm
Hoſt.qꝛ tex.dicit poterꝭ extũc exeq̃. Ubi idem
dicit poteris ⁊ debebis. Iudex ei ꝓpter cuius
negligẽtiã pũt iſtãtia:tenet pti leſe.C.de iudi.
l.Sãcimꝰ.Uincẽ.Sed Hoſtiẽ. dicit poteris ſi
volueris. Dicit etiã i tex. Nos eã horã ꝓcedẽ
di cõgruã intelligimꝰ ex qua poſſit ante noctis
tenebras pfici qđ incũbit. Ubi etiã declarat ꝙ
more romano dies a medietate noctis incipi=
at/et in medio noctis deſinat ſubſequentis: et
ibi dicit glo.quedã extraordinaria. ꝙ ſi iudex
proceſſerit in iudicio in tenebris ad lumẽ can
dele vel tulit ſententiã:quis fieri nõ debuit:tñ
credit ꝙ valet proceſſus:dummodo aliud non
impediat:et precipue ſi iudex ſit honeſtus:nec
hoc in tex. dicitur/ꝙ ſi proceſſum fuerit de no=
cte non valeat. Multa enim fieri non debent:
que tamen facta tenent. Alij forte contra. Di=
cit etiam ibi glo. ordinaria ꝙ quantum ad con
tractꝰ fieri poſſunt qualibet hora:⁊ vſqꝫ ad me
diam noctem notarius aſcribet contractũ diei
precedenti:poſt mediam noctẽ aſcribet diei ſe
quenti.ſm Jo.an.in nouella. Sed in officiis vi
detur dies incipere in veſperis dicit Hoſtien.
hic ꝙ quicquid dicatur de conſuetudine:iudi=
ces ſedent die noctuqꝫ:⁊ in vtroqꝫ foro. Et ſub=
dit ꝙ quia de nocte cõſueuerunt homines exi=
re loca publica: pſumeretur ꝙ iudex ſolus eſ=
ſet:et per conſequens occulte faceret quod pu
blice fieri debet. Qui etiam ſubdit ꝙ pro ma=
iori parte in curiis principum ceſſat hec cauſa
quia faciunt tenebras lucẽ:⁊ ſemper eſt ei mul
titudo. et ſic ceſſante dicta cauſa ceſſare poſſet
ꝓhibitio. de appel.c.Cum ceſſante. In nocte
tamen dicit ꝙ non credit ſententiam diffiniti=
uam vel interlocutoriam de nocte lataꝫ tenere
nec litis cõteſtationem: ſed ſm eũ bene potue=
rũt teſtes recipi et allegationes audiri. Et qđ

De ho=
ra iudi=
cij.

dicitur in auten. de iudi. ꝙ veſpere iudicabunt intelligit ipſe ſuprema hora ante tenebras vt hic. Subdit autē Joh.an. ꝙ ſibi placet dictum Hoſtien. quod eſt premiſſum.

¶ Delegati iuriſditio expirat §.II. decē modis. vt notat glo. ſup. c. in lr̃is. Primo finitur mortuo illo delegato iudice cui proprio noīe ſcribit̃ eo. ti. c. qm̄ abbas. a ↄtrario ſenſu. Scđo per mortē eius ↄtra quē littere ipetrant̃ re integra exiſtēte. vt de reſcrip. c. ſignificauit. Tertio reuocato mādato. ff. de iudi. l. iudiciū. Quarto ſoluit̃ per ſcđas lr̃as q̄ de primis faciūt mentionē expreſſam. ex̄ de reſcrip. c. cauſam. Quinto ſi iudex remittat cauſam ſupiori. vt de offi. deleg. c. licet. Sexto elapſo termino cōmiſſionis. vt eo. ti. c. de cauſis. Septimo ſi re integra moriatur delegās. vt eo. tit. c. gratum. Octauo p legitimā recuſationē. vt de appel. c. Cū ſpeciali. Nono p legitimā appellationē. vt de appel. c. vt debitus. et p delationē appellationis. Decimo ⁊ vltimo qñ p delegatū eſt data ſentētia et executioni mādata. vt in iſto. c. in litteris. Ubi dicit̃ ꝙ ex quo iudex delegat⁹ per ſe vel p aliū ſententiā executioni mandauit vel mādari p̄cepit: ei⁹ autoritas ⁊ iuriſditio ceſſat q꞉ ſemel eſt functus officio ſuo. Sup ṽbo functus eſt officio. dicit Joh.an. in nouella ꝙ hoc habet locū ſiue iudex ſit delegatus ſiue ordinari⁹: ſi ſentētia ideo ſit iniqua q꞉ ↄtra ius litigatoris eſt lata. Si em̄ nō eſt appellatū tranſit in rem iudicatā. vt de ſen. ⁊ re iudi. c. cū iter vos. Si ṽo appellatū eſt ad iudicem appellationis ſpectat ſentētiā affirmare vel infirmare. de reſcrip. c. dilectus. ij. Et hoc niſi tacite vel exp̄ſſe renūciatū ſit appellationi: in quo caſu rata manet ſentētia ac ſi nō eſſet appellatū: ſaluo eo qđ dicit̃ de ſententia excō. c. venerabilibus. lib. vj. Si ṽo ſentētia ſit nulla ipſo iure diſtinguit̃ inter iudicē delegatū ⁊ iudicē ordinariū. Nā ordinarius iterū a capite ipſam cauſam incipiet audire. C. quomodo ⁊ qñ iudex. l. ſi p̄ſes. Delegatus ṽo q꞉ funct⁹ eſt officio ſuo: licet male nō ſe intromittet amplius. ff. de arbi. l. qualē. Erit ergo ad eū qui ipſuꝫ delegatū dedit recurrendū. C. quomodo ⁊ qñ iudex. l. ſi vt proponis. Et hec vera in ſentētiis / ſecus in p̄ceptis vel aliis factis q̄ p̄cedūt ſentētiā vel ſine ſentētia emittunt̃. Nā illa poſſunt iterari ſi nō habēt effectū. vt eo. tit. ſignificaſti. et de p̄ben. c. relatū. In. c. inſinuante. eo. ti. ſummatim ↄtinet̃: ꝙ ex noua cauſa ſupueniente remouet̃ delegatus: ⁊ alius ſubrogat̃ etiā poſt litē ↄteſtatā: puta ſi peteret pars a delegāte allegādo ↄſanguinitatē vel nimiā familiaritatē. Unde dicit hic glo. ꝙ familiaritas repellit iudicē ſicut ⁊ teſtē. Modica tm̄ familiaritas nō nocet. ff. de ver. ſig. l. late. Hoc tamen aduertas ꝙ minor cauſa repellit iudicē q̄ teſtē: q꞉ quelibet cōſanguinitas repellit iudicē: ſed non teſtē. de appel. c. poſtremo. Inno. hic diſtinguit inter poteſtatiuā familiaritatē ⁊ extraneā eoꝝ ſcꝫ qui nō ſunt in poteſtate. Non ergo ſufficit excipere iudicē familiarē: vel ꝙ ſit nimis ꝑpitius: niſi ⁊ cauſa ꝑponat̃: vt lit. non cōteſt. c. accedens. al's quilibet poſſet recuſari cū quilibet ſit naturaliter obligatus alteri.

¶ Delegat⁹ a papa vſqꝫ ad §.III. integrū annū ſententiā ſuam poteſt exequi: vt ſummatim dicit̃ in. c. querēti. eo. ti. ſm̄ Jo.an. Ubi dicit ideꝫ Jo. de ſubdelegato delegati qui aliquid ſibi remittit dici poteſt ꝙ vſqꝫ ad annū ad delegatū recurret̃ etiā ſi reſeruauit excōicationeꝫ tm̄ puta reſeruata nobis excōicationis ſentētia ſup executione talis negocij vobis cōmittimus vices noſtras. arg. hic. Si ṽo nil ſibi retinuit forte vſqꝫ ad quadrimeſtre tēpus: tamen durabit hec poteſtas in ſubdelegato quaſi virtus clauſule appellatione remota p ſubdelegatum fuerit exinanita. Et ſic ſaluū remanet ſolū ius cōmune quadrimeſtris tp̄is a ↄtrario lr̃e huius dū dicit vobis. Et ſic nō tranſit priuilegiū in tertiū ſicut nec excōicatio: nec delegatus delegati p̄cipis eſt ſuus delegatus. Erit aūt annus iſte integer ⁊ cōtinuus. ccclxv. dierū ff. de ver. ſig. l. anniculus. ij. Ponit aūt glo. ordinaria variū terminū ſeruandū tp̄is ad executionē ſentētie. Aliū in actionib⁹ p̄ſonalib⁹: aliū in realib⁹: aliū in criminalib⁹. ibi vide. Ordinariis aūt nō prefigit̃ tēpus ad exequendū ſententias: q꞉ illoꝝ iuriſditio eſt ꝑpetua: vñ ſemꝑ abſoluūt ⁊ exequunt̃ ſentētias: imo ⁊ ſentētias in melius reformare poſſunt. de accu. c. q̄liter ⁊ qñ. et hoc niſi ſint ſuſpenſi vel excōicati.

¶ Delegat⁹ pape ſi ſubde §.IIII. legat nō in totū: pars a ſubdelegato nō poterit appellare: ꝑpter hoc ſolū ꝙ datus eſt ſine ſuo cōſenſu. Et ſi eo caſu ſubdelegat⁹ al's legitime recuſatur: delegat⁹ cauſam diffiniet. Et ſi iuſtā recuſationis cauſam delegat⁹ noluerit admittere / ab eo poterit appellari. Sic ſummat Jo. an. in nouel. c. ſup queſtionū. eo. ti. Hoſtiē. autē magis ſpecificat caſum huius. c. in glo. ſua dicens. Cauſa quedā fuit cōmiſſa cuidā cū clauſula: appellatiōe remota. ſubdelegata aūt fuit ab eo quibuſdā ſine ↄſenſu alterius partis: retinuit tamē ſibi ſubdelegans diffinitiuā ſententiā: pars illa q̄ non cōſenſerat venit corā delegato: et allegans ꝙ ſubdelegati erant ſuſpecti aliā recuſationis cauſam nō ꝑponens appellauit ad papā / quia ſubdelegati nō erant dati de ipſius conſenſu. Sup quo caſu formant̃ iſte

tres queſtiones. Primo querit vtrū ꝑ appel-
lationē impediat hmōi ꝓceſſus? Et reſpondet
ꝙ non. Secūdo ſi forte recuſat iuſte: an delega
tus poſſit nichilomin⁹ cauſam diffinire? Et re-
ſpondet ꝙ ſic. Tertio ſi iuſtā recuſationis cau-
ſam nolit delegatus admittere: vtrum ob hoc
poſſit ab eo appellari? Et reſpondet ꝙ ſic. Sup
quo caſu ſic deciſo videbant due decretales cō
trarie ſibi quas ſoluit et determinat. Ut enim
dicit Hoſti. iſta duo ſunt neceſſaria. ſ. ꝙ fiat cō-
miſſio a delegante ſubdelegato non in totū: ꝛ ꝑ
delegatū datū per iſtā Innocentianā cū clauſu
la appel. re. Et in his duob⁹ ſupplet cōſtitutio
alexandrina que habet. ē. c. cū te ꝯſulente. per
iſtā Inno. Ubi ſciendū vt dicit quedā glo. ꝙ il-
la clauſula q̄ ponit cōmuniter in litteris apli-
cis alicuius cōmiſſionis ſcȝ appel. re. ante ſen-
tentiam nichil operat: ſed poſt latā ſententiā a
delegato multū operat. Nā ſi nō poneret iſta
clauſula ꝛ appellet a ſententia: ſi nō deferatur
appellationi: ſed executioni mandet ꝑ iudicē
abſqȝ cauſe cognitione retractabitur: ſiue iuſta
fuerit ſiue iniuſta ſententia: quia appellatione
pendente nichil eſt innouandū. ij. q. vj. §. appel
latione. Sed ſi poſita ſit illa clauſula poterunt
iudices poſt appellationē ſententiā ſuā execu-
tioni mandare: quoꝝ executio nō reuocabitur
abſqȝ cauſe cognitione: tūc enim appellatio eſt
remota quo ad iudices nō quo ad partes; exe-
cutio tamē ſuſpendi debet quouſqȝ cognitū ſit
de cauſa appellationis: vt ſi iniuſta inueniat ir-
ritetur: ſi iuſta cōfirmet. In glo. etiā dicit: ꝙ ſi
ſubdelegat⁹ eligit a delegante de cōſenſu par-
tiū poſtea nō poterit recuſari: poterit tñ ab eo
appellari. Et hoc eſt argumentū ꝙ acceſſor (qꝛ
participationē habet cauſe) de cōſenſu partiū
eſt eligēdus. xj. q. j. c. iiij. Sed ſi partes nō cōue
nirent eligat iudex nō ſuſpectū: et illū ſuſcipiāt
partes etiā inuite. ¶ Nota etiā ꝙ i textū hui⁹
ca. dicit Inno. Ut iudicialis autoritas liberi⁹
valeat exerceri delegat⁹ a nobis licite poteſt ꝛ
principiū ꝛ mediū et finē cauſe ſibi cōmiſſe non
ſolū ꝯiunctim: ſed ꝛ diuiſim aliij delegare. Et vt
dicit glo. hoc ſm canones. Nā ſm leges iudex
facit corā ſe litē cōteſtari: qđ eſt pricipiū cauſe:
et ꝑ ſe fert ſententiā: qđ eſt finis cauſe. Media
vo cōmittere poteſt ꝯſiliarijs ſuis: ſemel tamē
etiā audit negociū in medio cauſe: et dicuntur
media cauſe: vt exceptiōes examināde: teſtes
recipiendi: allegationes audiende. Sed ſm ca
nones media poteſt cōmittere cuicūqȝ: ꝛ prin-
cipium ꝛ finē. Et ſequit in textu. Cū aūt alicui
media tñ cōmittunt: ab ipſo tanꝙ ab auditore
prouocari nō poteſt: niſi mādati fines excedat:
vel merito ſit ſuſpectus. Ubi ne valeat recuſari
prouide ſtatuimus vt de partiū detur vel reci-
piatur aſſenſu. Ubi dicit Inno. iiij. ꝙ nō appel-
latur ab auditorib⁹ datis ad media niſi modū
excedant. Secus in auditoribus datis ad litē
cōteſtandā: vel ad maiora. dicunt autē dati ad
media modū excedere: non ſolū ſi fines mādati
non ſeruant: ſed etiā ſi iniuriam faciūt: vel ag-
grauāt. Nā qñcūqȝ grauāt licet appellare ꝛ nō
aliter. Et Hoſti. dicit ꝙ grauare nō poteſt ſim-
plex auditor niſi cum modū excedit cū ſit quaſi
pica: ꝛ ꝓcedit nō ꝓprio: ſed cōmittētis motu.
Et ſi cōmiſſionis forma fuit iniuſta: nō ab ipſo
ſed a cōmittēte debuit appellare. Et decretal.
Ut debitus. nō in auditore: ſed i iudice loquit.
Dicit etiā glo. ꝙ iſta eſt differētia inter iudicē
ordinariū ꝛ delegatū: qꝛ ordinarius etiā ſi totā
cauſaȝ alteri cōmittat poteſt eā ad ſe reuocare
qñcūqȝ. Sed delegat⁹ ſi totā cauſam alteri cō-
mittit ſeu ſubdelegat: qđ poteſt ſicut et partē
eius. cū nil ſibi retineat: nō poteſt eā ad ſe reuo
care. Nec ad eā delegantē: ſed ad papā appel-
latur. vt dr in tex. Mouet hic Jo. an. in nouella
ſex queſtiones circa ſubdelegatos: qñ plures
ſunt ſimul dati iudices delegati. vide ibi. Sed
ſi delegatus alteri nō ſubdelegat cauſam ex to
to ſed in partē: puta ſi oīa cōmittit et vſqȝ ad
diffinitionē ſentētie excluſiue: tūc nō ad papā:
ſed ad delegantē a partib⁹ appellabit cuȝ fue-
rit appellandū. Dicit etiā glo. ibi ꝙ ſi delegat⁹
cōmittit alicui partē cauſe poteſt reuocare cuȝ
vult. Sed ſi totā: ſi ſubdelegat⁹ eā ſuſcepit non
poteſt reuocare ſeu reſumere. Sed ſi nō ſuſci-
pit tūc pōt reſumere. Poteſt etiā inuitis par-
tibus delegat⁹ cauſam ſubdelegare: qꝛ nemini
facit iniuriā q̄ vtit iure ſuo. ex de electiōe ꝛ ele.
pote. c. cū eccłia vulterana. Dicit etiā Hoſti. ꝙ
examinationē teſtiū ſubdelegat⁹ vel delegat⁹
ordinarij alteri cōmittere nō pōt. vt de appel. c.
cauſam que. Dicit etiā Petrus ꝙ ſi teſtes non
ſunt in loco iudicij: ſubdelegat⁹ poteſt rogare
iudicē ſub quo degunt vt recipiat teſtes. vt de
fide inſtru. c. iudices. Et ille eos recipiat: non
autoritate: ſed iure cōi. Sicut ordinari⁹ rogat
ordinariū cū nō poſſit imperare: ꝛ archieps dele
gati ſubdito ſuffraganei quem nō cogit. Dicit
etiā ꝙ ſi papa notet ꝙ delegat⁹ poſſit quēcūqȝ
cōpellere vt teſtes recipiat: et ſic ſeruat: putat
tñ ꝙ id de iure nō poſſit: ſed tñ rogare. ¶ No-
ta ꝙ lib. vj. eo. ti. dicit ſic in tex. c. ſi duo. Si duo
ex trib⁹ a ſede apłica delegatis: duobus aliis
non in totū ſubdelegauerunt vices ſuas: ipſiqȝ
ſubdelegati cū ſubdelegato tertio in cauſa ꝓ-
ceſſerint delegata ſi appellet ab ipſis: nō ad cō
delegatos: ſed ad primū delegantem tñmodo
appellari debebit. Ubi dicit Joh. an. in glo. ꝙ
hec decretalis edita eſt ad declarationē eorū q̄
notauerūt Inno. ꝛ Hoſt. ſup iſto. c. ſup q̄ſtionū,

Hic etiam notat Arch. ſi duo ſint delegati: et
vnus cõmittit ſeu ſubdelegat totũ: alter prin-
cipiũ: ſi fuerit appellandũ: appellabit ad papã.
Et dicit Ioh.and.in glo. idẽ ſi ex duobus tñ
delegatis vnus ſubdelegauerit: ſed nõ ex toto
idẽ dicendũ. In.c.paſtoral'.eo.ti.ſic in tex.dicit
Inno.iii. Cũ delegato a pñcipe iuriſditio dãdi
iudicẽ ſit a lege ꝯceſſa: dũmodo ipſe exonerare
ſeipm malicioſe nõ querat: poteſt cõpellere re-
nitentẽ: eo iuriſditio illa nullius videat eſſe
momenti: ſi coertionẽ aliquã nõ habent: debet
tamẽ delegatus ſollicite ꝓuidere: vt ſi ſuperio-
rib9 pſonis exiſtente neceſſitate negociũ duxe-
rit delegandũ: in coactionibus inferẽdis digni-
tati deferat et pſone. Et.j.in.iiij.§.dicti.c. Quia
ſepe cõtingit executio ſentẽtie ordinario de-
mandet: cũ ordinarius teneatur obſequi dele-
gato ſi nõ cognitio: ſed tñ executio ſentẽtie de-
mandetur: et ſi ſciat illã iniuſtã nichilominus
tenetur eam exequi: niſi apud eũ poſſit efficere
vt ab hoc onere ipſuz abſoluat. Sup verbo ma-
licioſe dicit Ioh.an.in nouella. vbi cõſtat de
malicia licet poſſet cõmittere: non tamẽ poſſet
cõpellere ſm Inno. ſm quẽ ſi eo caſu vellet cõ-
pellere poſſet ab eo appellare. Dicit tñ Vincẽ.
 ſi propter hoc excõmunicat delegatus tenet
excõmunicatio: licet male faciat/grauatus eñ
poterat appellare. Sed quando dicet malicia
in delegato circa hmõi. Dicunt ad hoc Pet. et
Abb. quãdo ſine cauſa ſubdelegat: ſed hoc non
placet Inno. et Hoſti. Alij dicunt qñ ſubde-
legat minus perito: et collegę non ſunt periti:
vel ſubdelegat his qui non audent facere pro-
ceſſum. Hec non placent Hoſti. Nam et minus
perito ſubdelegare poteſt: dum tamen perito.
Exponit ergo Hoſti. malicioſe.i.in fauorẽ vni9
partis: et leſionem alterius. vt de reſcrip.c.ad
hec: qđ hodie facere nõ poſſet ſine pena.c.cum
eterni. de ſentẽ. et re iudica. lib.vj. Et hec vera
vbi cõſtat alẽs dolus non preſumit ſm glo. q
de quolibet pſumẽdũ eſt bonũ niſi cõtrariũ ap-
pareat: vt de ſcrutinio.c.j. Et ſi quis dicat hoc
factũ in fraudẽ: hoc debet ꝓbare.ff.de ꝓba.l.
quotiens. Sup verbo compellere dicit Hoſti.
non tamen collegã ſuũ: quia par in parẽ nõ ha-
bet imperium. vt de elec.c.innotuit.glo.ibi. Et
ſic patet aliquis cõpellendus eſt inuit9 ſuſci-
pere iudiciũ: etiã homo alterius fori: niſi aduo-
catus qui non poteſt cogi alicubi in ſuo foro
recipere iudiciũ: et hoc in delegato a principe.
Nam ordinarius nõ poteſt cogere hominẽ al-
teri9 fori: vt de offi.ordi.c.paſtoralis. Sed ne-
mo poteſt cogi vt arbitriuz recipiat.ff.de arbi.
l.iij. ſed poſtꝙ receperit debet cõpelli. vt.l.ea.
Sup verbo neceſſitate. Ioh.and. de mente iu-
ris forte non licet aliter ſubdelegare ſm Hoſt.
fatetur tamẽ cõmunis et celebris opinio ha-
bet ꝯtrariũ: ſm quã ſubaudi maxime. Dicitur
etiã in tex. quia delegatus talis poteſt cuilibet
mãdare citationẽ et punire ſup hoc cõtempto-
rem. Vbi dicit Abbas cauſa dubitatiõis po-
tuit eſſe: quia nõ videbatur ante citationẽ ꝑpe-
tuata iuriſditio. Sup vbo cuilibet dicit Hoſt.
tertio vel collegę et expedit interduz hoc fieri.
Vbi etiã querit vtrũ delegatus legati poſſit ci-
tationem delegare: et dicit ſic. Dicitur etiã
ſummarie in tex. ſi papa cõmiſit ſcienter ap-
pellatione interpoſita a ſentẽtia iudicũ datorũ
cũ clauſula appel. re. ſuſpenſa eſt interim quo
ad executionem primorũ iuriſditio. Vbi dicit
Ioh.an. quantucũqz appelletur a diffinitiua
et certũ ſit appellationẽ tenere: vel ſaltẽ dubiũ
eſt de iure vel de facto an teneat: ſemper debet
ſupſedere executioni. Et ſic poteſt intelligi il-
lud.ij.q.vj. Decreto. Vbi dicit iudices qui
non deferũt appellationi puniuntur. Sed vbi
certũ eſt appellatio eſt nulla vel iniuſta: ſem-
per poteſt executioni mandare. vt quia noto-
riũ eſt crimen de quo quis eſt condẽnatus: vel
ipſum in iure confeſſus: vel talis eſt qui appel-
lare nõ poteſt: vt inſignis latro vel ſeditioſus.
vt quia appellatur ſine cauſa vbi cauſa eſt ex-
primenda: puta ne heres in poſſeſſionẽ mitta-
tur et huiuſmodi. Nec obſtat ſi dicas iudex
appellationis habet cognoſcere ipſe vtrũ ap-
pellatio ſit recipienda vel non: et non is a quo
appellatũ eſt: quia hoc eſt verũ in dubio: ſecus
autez eſt in premiſſis caſibus in quibus noto-
rium iuris eſt appellationez non tenere: vnde
non eſt ad iudicem vel ad aliam indaginẽ re-
currendum. In oĩbus his caſibus poteſt in-
telligi iudex a quo appellatum eſt poteſt ſen-
tentiam ſuam ſine pena executioni mandare:
quod non poſſet ſi appellatio remota non eſſet.
Vel melius dicas ſufficit de appellatiõe in-
terpoſita mentionem facere fieri: et ſuper ipſa
litteras cõcedere. Nam poſtꝙ littere fuerint
preſentate iudici: etiam ſi notorium ſit appel-
lationem non tenere: iudex tamen a quo ap-
pellatum eſt non procedit ſm Innocen. cuius
eſt tota iſta gloſa. Verũtamen ſm Hoſtienſ.
quo ad effectum ſemper requiritur ex certa
ſcientia committatur: alioquin opponi pote-
rit de veritate ſuppreſſa vel falſitate ſuggeſta.

De executore ſup verbo §.V.

executioni mandare in.§.quia vbo. qui tex. ha-
bet.ſ.in principio.§.diſtinguit glo. inter merũ
executorẽ et executorem mixtũ. Et dicit exe- Exe-
cutio mera eſt cũ partibus preſentib9 cognitũ cutio
eſt de cauſa ab aliquo. hic addit Iohã.and. in mera.

nouella. vel altera partiũ cõtumaciter abſen-
te: ſeruato tñ in om̃ibus iudiciario ordine ſm
Hoſti. et ille mãdet alteri q̃ ſententiã ſuã exe-
quat̃: talis executor nõ debet audire exceptio-
nes: et de tali executione loquit̃ hic decretal̃.
de ſen. ⁊ re iudi. c. de cetero. ⁊ expone cuȝ dicit̃
ſi ſciat illã iniuſtã eſſe. i. cõtra ius litigatoris la-
tam: q: ſup hoc nullã hȝ cognitionẽ. Sec⁹ ſi ſci-
ret illã eſſe nullã: vt q: latã auctoritate falſarũ
litterarũ. Uñ iudex nõ habuit iuriſditionẽ vel
p falſa inſtrumẽta: vel p dolũ aduerſarij: ſi iſta
obijciãt̃ corã executore debet ſupſedere execu-
tio: dũmodo iſta nõ malicioſe ⁊ calumnioſe p-
ponant̃: et tũc referat̃ negociũ ſuperiori: vt de
ſentẽ. ⁊ re iudi. de cetero. Sed ſi executor eſſet
ordinarius deputat⁹ executiõib⁹ cauſarũ de-
bet admittere tales exceptiões. Ideo aũt dixi
calũnioſe: q: ſi hoc eſſet nõ debet differri execu-
Executio mixta. tio. Mixta xo dicit̃ executio que hȝ cognitio-
nẽ admixtã: vt cum papa mãdat alicui reſtitui
rem ſuã / vel mandat alicui dari beneficiũ: corã
tali executore admittunt̃ legitime exceptiões
quantũcũq; abſolute ſcribat: vt eo. ti. c. ex pte.
Et nota q̃ a mero executore nõ appellat̃: vt de
re iudi. c. q̃ ad cõſultationẽ. niſi excedat modũ
executiõis. Ab executore aũt mixto bñ appel-
latur / ſi nõ admittat legitimã exceptionem vel
aliam partẽ grauauerit. vt de appel. c. vt debi-
tus. hoc in glo. Sup hac materia de executore
addit Joh. an. ad dictã glo. quandã diſtinctio-
nẽ Hoſti. ſup. c. qd ad cõſultationẽ. de iudicib⁹
dicẽs q̃ aliud eſt iudex / aliud executor. Et exe-
cutorũ alius mixtus: alius cõſeruatori⁹: alius
põt dici referẽdari⁹ ad aliquẽ. ſ. articulũ audiẽ-
dum vel expediendũ ſine alicuius iuriſditiõis
cõmiſſiõe datus. Alius nũciator ſiue executor
ſimplex ⁊ nudus. Alius executor ſnie late me-
rus ⁊ purus. Et de his om̃ib⁹ an legitimas ex-
ceptiões corã ſe ppoſitas teneant̃ admittere:
⁊ ſi nõ admittãt vtrum ab eis poſſit appellari.
Dicit aũt q̃ ſi ſit iudex debet illas admittere ⁊
in illis interloqui: ⁊ ſi nõ admiſerit poterit ap-
pellari: ⁊ hoc planũ eſt: vt de appella. c. cũ cau-
ſam. Idẽ p oĩa ſi ſit mixt⁹ executor quãtũcũq;
ſibi abſolute ſcribat̃: vt de offi. deleg. c. ex pte.
Si vero ſit cõſeruatori⁹ ⁊ ſciat vel credat noto-
rium exceſſum / nullã exceptionẽ admittit: niſi
forte excõicationẽ. xx. xi. q. iij. cum excõicato. ⁊
de excep. c. pia. lib. vj. Uel niſi dicat delinquẽs
q̃ hoc licite facit defendẽdo ſe et ſua in caſu li-
cito ⁊ ſibi a iure cõceſſo: vel a priuilegio. Nam
ex quo corã tali aliquid ppõitur qd expediri
nõ põt ſine cõtentioſa iuris indagine / omnino
debet abſtinere ⁊ admittere oẽm legitimã ex-
ceptionẽ: alr̃s iuſte appellat̃ ab ipſo. Si vero ſit
referendarius pcedat in articulo ſibi cõmiſſo.

Et ſi qua interponũt̃ audiat / nõ tñ interloquat̃
ſed dubia referat: alr̃s ſi opponũt̃ talia que im-
pediunt pceſſum articuli ſibi cõmiſſi poſſet ap-
pellari ſi pcederet: ⁊ hoc ideo / q: modũ excede-
ret. Item talis recuſari põt pp̃ter ſuſpitionẽ:
niſi ſit datus de volũtate et cõſenſu partiũ. Si
vero eſt executor ſimplex ⁊ merus: puta ad ali-
quem citandũ vel pignorandũ vel ſuſpendẽdũ
miſſus: talis nec exceptionẽ admittit / nec ali-
quid oppoſitũ examinat: ſȝ eſt ſicut pica. xxiij.
q. v. ca. miles. Et talibus omnino parendũ eſt
nõ cõtumaciter reſiſtendũ: qd intellige qñ con-
ſtat de eorũ mandato: ⁊ q: ab illo qui dare po-
tuit: alr̃s poſſet eis reſiſti. Si vero ſit merus et
purus executor ſentẽtie late / talis non põt re-
cuſari: et a tali vt dicit glo. non põt appellari.
Dicit etiã glo. q̃ cũ executor agnoſcit ſentẽtiã
ſibi cõmiſſam exequi eſſe iniuſtã: cũ nõ habeat
ipſe de hoc cognoſcere dȝ obedire. Si tñ hȝ in
hoc cõſcientiam leſam: tunc ſm Hug. cauſam
poterit alteri delegare: ⁊ hoc ſi ipẽ eſſet iudex:
quod ſi non põt: q: ipẽ eſt ſubdelegatus a dele-
gato / pnũciet ſentẽtiã ſm allegata ⁊ pbata in
noĩe dñi: vel remittat ad ſuperiorẽ ſi põt: vel ſi
eſt merus executor exequat̃: ⁊ deponat cõſciẽ-
tiam in cõtrariũ. Qȝ ſi deponere non põt con-
ſcientiã talem q̃uis erroneã / nullo modo debȝ
iudicare cõtra cõſciẽtiam vel executioni eam
mandare ſi executor eſt: ſed appellet ſm Hoſt.

De executore vel iudice §. VI.

delegato in ſexto eo ti. hoc ponit̃. Cum plures
ſub illa forma vt oẽs vel duo vel vnus mãdatũ
apoſtolicũ exequat̃: ſeu alia conſimilia. Iudi-
ces vel executores a ſede apoſtolica deputari
cõtigerit: quilibet iniunctũ poteſt libere adim-
plere mandatũ. Porro vno eorũ negocium in-
choante cõmiſſum alij nequibũt ſeulterius in-
tromittere de eodẽ: niſi vel infirmitate vel alia
iuſta cauſa illũ cõtigerit impediri. Iuriſditiõe
vero perpetuata etiã mãdatore viuente p vnũ
eo caſu quo poteſt ex iudicibus delegatis / ppe-
tuata intelligit̃ quo ad om̃es. Ubi dicit gloſ.
Forma iſta bene eſt aduertenda. Aliud eñ eſt
cũ ſcribit̃ cũ clauſula: q̃ ſi nõ omnes / vel ſi am-
bo: q: tunc iuriſditio datur cõditionaliter: tũc
igitur vnus vel duo poterũt vti iuriſditiõe con-
ditionaliter cũ cõſtiterit de cõditione vel impe-
dimẽto tertij vel college: nec aliter valet quod
agitur: vt in. c. prudẽtiam. eo. ti. hic vero in hoc
ca. iuriſditio dat̃ alternatiue. Unde quilibȝ eſt
iudex in ſolidũ vigore alternationis: vt de reg.
iur. in alternatiuis. cũ ſuis cõcor. lib. vj. Si ſu-
per gratia cuiq; ab apoſtolica ſede facta execu-
tores fuerint deputati / equũ eſſe cenſemus: vt
ſicut ipã gratia lȝ nondũ ſit in eius executione

proceſſum morte non perimaſ cõcedentis: ſic etiã nec re integra perimatur executorib⁹ data poteſtas: quã veluti gratie predicte acceſſoriũ naturã ſequi cõgruit principalis.

Subdelegatus a dele= §.VII. gato pape iuriſditionẽ habẽte coercere poteſt. Hoc ſũmatim habeſ ex eo.ti.c. ex lr̃is. ſm Jo. an. Et iſta coertio itelligiſ: q̃ poteſt excõicare interdicere ⁊ hmõi: ſm Inno. vnde ⁊ Hoſti. dicit q̃ ſubdelegatus delegati ⁊ merus executor coertionẽ recipit ꝯtra opponẽtes ſe ſibi: ⁊ iniuriãtes illos quos mittit ꝓ exequẽdo: quẽ etiã quo ad denunciationis actũ poteſt alteri delegare. Dicit etiã ibi Inno. q̃ qñ agiſ de reuocatione iudicũ in lr̃is illis nõ ſolum expreſſa: ſed expreſſiſſima fieri debet mentio. Et ratio eſt q̃ cũ reuocatio lr̃arũ dñi pape ſit odioſa ⁊ contra ius ibi rõnabiliter appellaſ: ſemꝑ p̃ſumẽdũ eſt papã circũuentũ: ⁊ q̃ lr̃as nõ cõceſſiſſet ſi tenor ipſarũ lr̃arũ: ⁊ ꝓceſſus ꝑ eos habit⁹ expreſſus fuiſſet: vt eo. tit. c. ex parte. Sed ſm Hoſti. melior hoꝝ ratio reddi poteſt: q̃ videlꝫ videſ fieri cõtumelia iudici cũ reuocaſ. vt. ff. de iudi. l. obſeruandũ. non tamẽ ipſa reuocatio eſt ꝯtra ius cũ fieri poſſit. Expreſſiſſima ergo mẽtio requiritur in ſc̃dis lr̃is de priorib⁹ cũ reuocanſ. Ubi vero ſcꝫ ſuꝑ principali queſtione prime lr̃e impetranſ: licet in eis aliqua falſitas exprimaſ vel veritas taceaſ nichilominus valẽt: ⁊ iudex ꝓcedit: etſi nõ ſm formã ſaltẽ ſm ius. Et ſic non requiriſ tãta expreſſio quãta in ſuꝑiori. Et ratio eſt: q̃ iudicium reddiſ in inuitũ. ff. de verb. ob. l. inter ſtipulantẽ. et hec habent locũ in lr̃is vbi iuriſditio ꝯmittiſ. Si enĩ eſſent executorie vel gratioſe ſiue etiã de aliis negociis: tũc opꝫ q̃ de multis aliis faciãt mẽtionẽ: puta de oĩbus omiſſis: q̃bus non eſſent ſub tali forma lr̃e impetrate. vt de reſcrip. c. cõſtitut⁹. Si vero ſuꝑ appellatione lr̃e impetranſ ⁊ ante ſententiam fuerit appellatũ ſufficit q̃ de cauſa appellationis fiat mentio. Sed poſt ſententiã de ſola appellatione. ar. de appel. c. Cordi. lib. vj.

Delegati iuriſditio re §.VIII. integra morte delegantis expirat. ſic ſummat Jo. an. in. c. licet. eo. ti. Ubi dicit Hoſti. q̃ diciſ res integra qñ delegatus nõ cepit vti iuriſditione. Intelligiſ aũt cepiſſe vti ſi vices ſuas cõmiſit alicui: vt hic patet etiã ſi principiũ ſolũ cõmittat. s. eo. c. ſuꝑ queſtionũ. Uel ſi mandet alicui q̃ citet partes: et multo fortius ſi ipſemet citet: vt eo. ti. Gratũ. Uel ſi recipiat teſtes i periculo cõſtitutos. Multo magis ſi excõicet contradictores vel rebelles. eo. ti. c. j. Sed ⁊ iuriſditione vtitur ſi diem aſſignet partibus. de dila. c. ſi. vel ſi forte offerri libellũ vel aliquẽ aliũ actũ iudicialẽ exerceat: ⁊ ſi partes non citauerit. Idem etiã dicit q̃ ſi delegatus mãdato recepto volens ⁊ intendẽs iuriſditionẽ ſuã ꝑpetuare tanq̃ iudex vocet tabellionem et teſtes dicens. Ego vocaui vos tanq̃ delegatus a papa: a quo recepi litteras hũc tenorem cõtinentes. Pius eps ⁊c. et faciat totum legi. Et per cõſequens patet q̃ iuriſditionẽ habeo. Uolens igiſ iuriſditionez michi in hac parte cõmiſſam ꝑpetuare: et caſib⁹ qui accidere poſſunt variis occurrere quantũ michi poſſibile eſt: et debeo autoritate michi cõmiſſa p̃cipio tibi tabellioni tali q̃ has lr̃as in publicã formaꝫ redigas. Et inſtrumẽto publico hos teſtes quos ꝓpter hoc vocaui apponas. Si ſic fecerit forſitan iuriſditio ſua ꝑ talẽ actũ diceſ ꝑpetuata: ⁊ ſic vti incipit iuriſditiõe: q̃ talis actus iudicialis eſt. Et ſic ꝑ mortẽ delegantis nõ expirabit iuriſditio: al's ſic. Cõſulunt tñ q̃ q̃citius poteſt ſine mora citet partes. arg. ex eo. qd legiſ. de ſen. excõ. c. ea noſciſ. Et magis erit ſecurũ ⁊ clarũ.

Delegatus quis nõ cre= §.IX. ditur niſi delegationẽ ꝓbet. vnde non teneſ ei q̃s obedire ſeu exequi qd mãdaret ante ipſam ꝓbationẽ. hoc ſummarie diciſ in. c. cũ in iure. eo. ti. vbi dicit Hoſti. q̃ q̃uis p̃ſumaſ q̃s bon⁹: vt de ſcru. c. j. et ſic non ſit preſumendũ q̃ mentiaſ: et ſic credendũ videſ ei mãdanti: et ſi p̃ſumiſ bon⁹ nõ p̃ſumiſ iudex niſi oſtẽdaſ. In hoc enĩ nõ ſufficit p̃ſumptio ſed ꝓbatio: vt dic̃ glo. Caueat q̃cũq̃ impetrat a principe cauſam cõmitti vel delegari alicui: vt ſi ſentẽtia fuerit data ꝓ eo a delegato bñ cuſtodiat cõmiſſionez ſicut ipſam ſentẽtiã. Lapſu enĩ tꝑis ſi cõueniret et oſtẽderet ſentẽtiã ſine cõmiſſione nõ valeret ei niſi ꝓbaret de cõmiſſione. Sentẽtie vero ordinarii ſemꝑ ſtatur ⁊ ꝓ ea p̃ſumiſ q̃ cõſtat de iuriſditione: vt de ſen. ⁊ re iudi. c. ſicut. Si tñ publicatũ fuiſſet in iudicio reſcriptũ: videſ q̃ ſufficiat. vt de teſti. c. ſignificauit. licet ſit ar. cõtra de ſen. ⁊ re iudi. c. cũ inter. Sed videſ q̃ hodie ſufficiat ſolus tabellio ad imponẽdũ finẽ ſentẽtie. vt ex de ꝓba. c. qm̃. Sed vt nulla ſit dubietas ita debet fieri q̃ autoritate iudicis reſcriptum pape ſolẽniter in publicã formã redactũ inſeratur in ipſa ſentẽtia iudicis autoritate: in p̃ſentia partiũ ⁊ alia inſtrumẽta ꝓcuratoria: q̃ idẽ iuris eſt de illis: vt ſi oſtẽdereſ ſentẽtia lata in ꝑſona ꝓcuratoris vel ſindici ſi nõ ꝯſtaret de mãdato ꝓcuratoris ſentẽtia nõ valeret nec ſtaretur ei ſi negarẽt illũ fuiſſe ꝓcuratorẽ. Sed poſtq̃ in ipſa ſentẽtia inſeranſ hmõi inſtrumẽta ⁊ reſcripta iudicis autoritate: ſtabiſ poſtea ſentẽtie etiã ſi originalia nõ appareãt. C. de teſta. l. publicati. Idem caueat in ſententia excõ=

municationis ille qui abſolutus eſt: cuſtodiat inſtrumentū ſiue lr̄as abſolutionis ꝑ quas tutus exiſtat ſi ei obijceretur excōmunicatio: al's poſſet ſibi periculū generari. Per ꝓcuratorē nō habentē ad hoc mandatū non ꝓrogarē de re ad rem iuriſditio delegati. Item excōmunicatio poſt appellationē legitimā lata nō tenet. Hec in ſūma habenē in.c.cū olim.eo.ti.ſm Jo. and. vbi dicit glo. ꝙ ſi procurator excedit fines mādati ſciēte dn̄o niſi ſtatim ꝯtradicat ei ꝑiudicat.ar.diſt.liiij.c.ſi ſeruus. Si aūt ignorante eo excedat nō ei ꝑiudicat. Siſiter ⁊ iudex ſi excedat fines mādati partib⁹ non ꝯtradicentib⁹ eis ꝑiudicat.C.cōtra vtriuſ.iu. Qui acta clauſa ſeu ſigillata relatiōis delegatoꝝ aperuit ipſoꝝ violādo ſigilla: cōtra illa acta nō debet audiri. Hoc habeē in ſūma in.c.cū olim.ij.eo.ti.vbi ponitur caſus de quodā qui deferēs lr̄as relatorias geſtoꝝ per delegatū in ſua cauſa ſuſpicās ne portaret lr̄as Urie.i.ꝯtra ſe: ⁊ iniuſte apuit eas. vnde ⁊ nō audiē cū fecerit iniuriā delegato ⁊ deleganti. Ubi glo.ponit hiſtoriā de Uria etheo: que habeē.ij.Reg.xj.c. Et ſubdit glo. ꝙ iſte fuit ſtult⁹/ ꝙ recepit tales lr̄as deferēdas: ſi habebat eas ſuſpectas. Primo q: debebat videre diligenter: ⁊ ſi qd eſſet in eis iniquū debuit ꝯtradicere relationi iudicū ſi ꝯtra ꝟitatē referebāt iudices debēt oſtēdere partib⁹ relationē quā faciūt ſuperiori.ij.q.vj.§.biduū. al's poſſet appellare vt ibi. Et quotiēs iudex relaturū ſe polliceē ilico acta litigatorib⁹ oſtēdere teneē: vt de appel.c.intimaſti. Dicit etiā glo. ꝙ talis tanꝙ falſarius puniendus eſt. Et ob hoc ſolū priuari debet bn̄ficio.vt de reſcrip.c.olim. Inno.tn̄ dicit ꝙ min⁹ peccauit ꝙ̄ falſarius: vn̄ ⁊ min⁹ debet puniri.ſ.pena arbitraria ſm Pe. Delegatus ſubdelegatū college impediti vel ⁊ excuſantis ſe nō poſſe intereſſe cū alio in cauſe diſcuſſione: ſi ī reſcripto eſt clauſula ꝙ ſi ambo nō poſſunt intereſſe vn⁹ adimpleat cōmiſſionē. Ubi Joh.and.in nouella ſic ait.exponēs glo. ſi clauſula ꝙ ſi ābo ⁊c̄.eſt in lr̄is apl'icis. Aut alter eſt ꝑpetuo impeditus: ⁊ tūc cōdelegat⁹ non tenetur ſubdelegatū impediti admittere. Aut tꝑaliter eſt impeditus: ⁊ tūc ſi impedimētū eſt ineuitabile: idē eſt dicēdū. Si euitabile collega tenetur ſubdelegatū impediti admittere: ſi ſubdelegatus iuriſditionē habebat. Sed ſatis michi placet tunc opi. Hoſti. de ap.re. Et ſi dices quia ſi eſt impedimentū tēporale et euitabile: aut clauſura preelegit perſonā: ⁊ tūc preelectus nō tenetur ſubdelegatū college admittere. ſed non ſic ecōuerſo. Aut clauſula nullaꝫ preelegit: et tunc in reſcripto aut eſt clauſula ap.re. et tunc non tenetur admittere: aut non eſt/ et tunc tenetur admittere.

Delegatus canonicus in §.X. cauſa canonici poterit recuſari. Itē delegatus ſi vocet ſeu citet reū ad iudiciū ad locū vbi ſecure nō poteſt accedere poteſt recuſari. Summarie ꝰ habeē in.c.cū te.eo.ti. vbi dicit Hoſti. ꝙ etiā cū lr̄is de cōductu nō teneē accedere ad locū vbi habet inimicitias. Et non ſolū ꝑpter ꝓprias inimicitias: ſed etiā ꝑpter cōes vt ciuitatis vel loci: ſm Pe. Hic etiā dicit glo. ꝙ canonicus nō pōt eſſe iudex cōcanonici ſui ꝑpter familiaritatē: que etiā veritatem impedire ſolet.iij.q.v.accuſatores. Teſtis tn̄ poteſt eſſe canonicus ꝓ cōcanonico ſuo: cū etiā frater ꝓ fratre poſſit teſtificari: cū edictū de teſtib⁹ ſit ꝓhibitoriū.ff.de teſti.l.j. Facilius eñ habenē iudices ꝙ̄ teſtes. vnde et facilius repelliē iudex ꝙ̄ teſtis. Iudex eñ recuſaē ꝓ modica cauſa: vt ſi aduerſarius eſt oriūdus de terra illius.ſ.iudicis: vt de appel.c.ex inſinuatione. Itē ſi iudex eſt ſuffragane⁹. Itē ꝯſanguinitas. vt de appel. c.poſtremo. Sed in teſte ſecus. Itē iudex recuſaē vel alius ei adiūgiē ſi habet ꝯſimilē cauſaꝫ: ſicut etiā teſtis repelliē ſi habet ꝯſimilē cauſaꝫ. Sed ſi dareē iudex canonicus cōtra aliū canonicū nō poterit recuſari: q: par affectionis non oēm ſuſpitionē tollit.ff.de ritu nup.l.non ſolū. Dicunt etiā Pe.et Abb. ꝙ ſcholaris recuſari poteſt ſi detur iudex in cauſa ſcholaris ī domo ſocij.allegat eo.ti.c.inſinuante. Societate aūt diſſoluta dicūt ſecus: niſi nimia affectio ex ꝑcedenti ſocietate remāſiſſet. De magiſtro etiā dicit ꝙ recuſatur in cauſa ſcholaris ſui: niſi alter eſſet eius ſcholaris ſm Guil.in.c.cū cōtingat. eo.ti. cōtineē ꝙ delegatus cui mādaē ꝙ abſoluat illū q̇ ſe dicit excōicatū iniuſte anteꝙ̄ partiū probationes recipiat.ſi ꝟo demandaē ei ꝙ denūciet ſentētiā eſſe nullā: prius ſuꝑ eo partiū ꝓbationes recipiat. Ubi dicit glo. ꝙ nō debet admitti q̇s ad ꝓbandū id quo ꝓbato non prodeſt. C.de ꝓba.l.ad ꝓbationē. Et poſt multa dicit in fine. hoc verū niſi iudex eum ſub illa ꝓteſtatione ad ꝓbandū admittat: vt ſi de iure debeāt valere ꝙ valeāt: al's non. Item dicit ibi glo. ꝙ duplici ex cauſa poſt abſolutionē ab excōicatione audiunē ꝓbationes ſuꝑ hoc.ſ. vtrū iuſte fuerit excōicatus: q: ſi ꝓbabit ꝙ iniuſte fuerit excōicatus nō iniūgetur ei aliq̇d ꝑ iuramentū. Et ideo preceptū differē quouſqꝫ cōſtet ſi iniuſte fuit excōicatus. Et tunc precipiet ei ꝑ iuramentū ꝙ ſatiſfaciat pro eo ꝓ quo fuit excōmunicatus. Itē ſi probaret ꝙ admonitione nō premiſſa fuiſſet excōmunicatus: excōmunicator eſſet ꝑ menſem ſuſpenſus ab ingreſſu eccleſie. Itē ſi ꝓbatur ꝙ iniuſte ſit excōmunicatus: excōmunicator tenebiē ei ad intereſſe: et tanto

tēpore abſtinebit quāto viſum fuerit ſuperiori.xj.q.j.nemo. Sed ſi ſentētia probabit fuiſſe iuſta: excōmunicat⁹ tenebit excōicatori ad intereſſe: et hoc niſi vtrūq; ꝓbabilis error excuſet. Addit hic Joh.an.quinq; queſtiones circa materiā talis excōicationis ⁊ ſoluit.vide in nouella in dicto.c. Nota ꝙ lib.vj.eo.titu. dicit de reuocādo ſubdelegato. Quāuis vices tuas in cauſa tibi ab apłica ſede delegata in totū commiſiſſe noſcaris: ſi tamē anteꝙ ille iuriſditione vſus fuerit cōmiſſio hmōi p te reuocet ab ipſo: vel eū eximi rebus cōtingat humanis: cauſam ipſam reſumere poteris: cum iuriſditio ex quo ipſa vſus nō fuerit: nō cenſeat in eū efficaciter tranſiuiſſe. Et.c.ſequēti qđ incipit. Si delegatus. dicit ꝙ ſi delegatus cōmiſerit vices ſuas vel ſubdelegauerit (qđ idē eſt) quotiēs abeſſet: vel donec reuocet cōmiſſionē: per quā etiā intelligitur cōmiſſa ſententie ꝓlatio mortuo ipſo delegante: ſi res nō eſt integra ſed ſubdelegat⁹ cepit vti ſua iuriſditione: ſi dicta cōmiſſio non fuerit reuocata p delegantē p mortē ipſius nō expiret. Dicitur etiā ꝙ a ſubdelegato ad delegantē qui ſcʒ aliqđ iuris reſeruauit appellādū eſt: cū appellat etiā poſt ſententiā. Cū delegatus etiā epi recuſat: recuſationis cauſa coram epo eſt ꝓbāda. Itē ſi officialis eiuſdē recuſet: licet ad ipſum ab eodē officiali nequeat appellari: eo.ti.c.ſi ꝯtra vnū.lib.vj. Itē in.c.venerabili.eo.ti.ſummarie dicit. ꝙ ſi ſubdelegat⁹ delegati pape ſimpliciter datus cepit vti iuriſditione: delegatus illū reuocare non poteſt. Sed ſi ſubdelegat⁹ ipſe ꝯtra formā apłici reſcripti procedit nullus eſt ꝓceſſus. Ubi dicit Joh.an. in nouella poſt glo.ꝙ qui eſt ſuſpect⁹ de dilapidatione ſue eccleſie non debet p hoc remoueri ab adminiſtratiōe ſed dari debet ei coadiutor. Ex quo autē probata fuerit dilapidatio: locus erit depoſitioni: vt de ſimo.c.licet. Pe.⁊ Abb. dicūt ꝙ qñ prelatus eſt ſuſpectus de dilapidatione preterita tm̄: tunc datur coadiutor tm̄: et inquirit de veritate de qua ſi ꝯſtabit deponet. Quādoq; eſt ſuſpect⁹ de dilapidatione futura propter p̄teritā de qua cōſtat: ⁊ tūc remouetur ſm glo.et ſine accuſatore: ſi euidentiſſimis argumētis liqueat eū ſuſpectū. Et ad hoc q̄libet perſona eccleſiaſtica eſt admittenda: ſcʒ ad accuſandū: vt de re.ec.non alie. Si quis presbyterorum. Dicit etiā Inno.ꝙ ſicut oīmis alienatio interdicit tali coadiutori: ita ⁊ viſitatori vel cōmendatori: niſi rerū ſcilʒ que ſeruando ſeruari non poſſunt. de elec.c.is cui.lib.vj.

¶ Delegatus qui pronunciauit ſe iuriſditionē non habere etiam de conſenſu partium cauſam non reaſſumit: ſumma- §.XI.

rie hoc dicit in.c.ſignificantibus.eo.tit.vbi fit mentio de quadam vidua nobili que ſub pretextu paupertatis impetrauit per reſcriptum a papa iudicem delegatū perſonā eccleſiaſticā in cauſa ſua vt vitaret iudiciū ſeculare. Unde Joh.and.in nouella ponit genera perſonarum etiam laicarum que poſſunt recurrere ad iudicium eccleſiaſticū. Et primo quidē de pauperibus dicit ꝙ indiſtincte poſſunt conqueri eccleſie non ſolum de oppreſſionibus: ſed etiā de alijs iuribus.xxiiij.q.iij. Si qs de potentibus. vt de verb.ſigni.c.Super quibuſdā. Idem intelligas de peregrinis oībus qui ſunt de foro eccleſie quo ad res quas portant: ⁊ contractus initos in ipſa peregrinatione.xxiiij.q.iij. Si quis romipetas.et.c.ſequenti. Idē in mercatoribus ſi in theloneis grauentur. vt in predictis. c. xxiiij. q. iij. Idem de manumiſſis ab eccleſia vel ei commendatis. Et de his qui ad eccleſiam confugiunt.lxxxvij.diſt.eos. et.c.ſequenti.et.C.de his qui ad eccle.cōfu.l.fi. Idem de penitentibus ſcʒ ſolēniter.xj.q.j.aliud. Idē de officialibus eccleſie: libertis/ruſticis/vxoribus/filijs/et ſeruientibus.ff. ad muni.l. Aſſumptio.C. de epi.⁊ cle.l.j. et diſt.lxxxix. indicatum. Idem in ſenibus ⁊ omnibus libertis. lxxxvij.diſt.c.j. Idem in cecis / membris mutilatis/leproſis/furioſis/captiuis / debilibus/ diuturno morbo fatigatis. vij. q.j. Cum percuſſio, et de cenſibus.c.Licet. C.de epiſ.audi. Supradicte perſone et ſimiles ſunt de foro eccleſie: adeo ꝙ ſi grauentur a ſuis iudicib⁹ poſſunt ad iudicē eccleſiaſticū appellare.et ipſum per ſimplicem querelam adire: vt.lxxxvij.diſt. Libertos.et.c.Irreligioſum. Sed quod dicūt de appellatione ſcilʒ ꝙ a ſeculari ad eccleſiaſticum poſſunt appellare falſum eſt: immo potius ad iudicem ſuum ſecularem et ſuperiorē gradatim appellatio facienda eſt: vt patet.ij. q.vj. Anteriorum. Hoc tamen ſpeciale in iſtis pſonis miſerabilibus: quia cuiuis eccleſia etiā non miſerabilibus perſonis reddat omnibus iuſticiam propter negligentiam ſecularium iudicum: tamen ſemper requiritur primo iudex ſecularis.de fo.compe.c.Licet. Miſerabilium autem perſonarū querimoniā ſimplicē quandoq; audit irrequiſitis etiam dominis eorūdem: ne nimis fatigentur pro iuſticia omittenda.diſt.lxxxvij.per totum. Alij dicunt ꝙ nunꝙ eccleſia habet ſe intromittere de his niſi in defectū iudicis ſecularis ſm Innocen.ſed Hoſti. remittit de hac materia: vt plene notatur de fo.competē.c.Cum ſit generale. Cruce ſignati oīmino defenduntur ab eccleſia ſm Inno. Hoc autē notandū ꝙ perſone miſerabiles facilius ſunt exaudiende ꝙ alie perſone: et reſcriptum

Laici potentes recurrere ad iudicē eccleſiaſticū

cõtra ipſas nõ valet:niſi faciat de ipis expreſſam mentionẽ. Hoc aũt regulare eſt ſm leges q̄ in defectũ iudicis ſecularis: ſiue qꝛ non habeť/ſiue qꝛ recuſať/ſiue qꝛ iuſtitiã facere negligit/ſiue qꝛ notoriũ ſubditum ledit: nedũ pape/ſed etiam epĩ eſt iudicare:ꝛ in melius reformare. vt in aut. vt diffe.iudi.pria rubrica. et hinc eſt q̄ papa vacãte imperio vices imperatoris gerit:vt de foro compe.licet. Hoſtien.

¶ Delegatus cũ vt ſuſpect⁹ §.XII.

ab aliqua partiũ litigantiũ recuſať: eligunť arbitri ad cognoſcẽdũ de cauſa ſuſpitiõis vtrum ſit ratiõabilis:qꝺ ſic declarat Greg.ix.eo.titu.di. Suſpitiõis cauſa cõtra iudicẽ aſſignata nõ ipſe q̄ forſan ꝓuocatus obeſſet/ ſꝫ arbitri poti⁹ corã quibus eſt ꝓbatio faciẽda:et ad quos oĩa que ad hũc articulũ faciũt ptinere noſcũť: põt ad hoc terminũ aſſignare:ab ipõ quoqꝫ iudice cui ſicut iuriſditio/ ſic ꝛ cetera ſine qb⁹ explicari non põt intelligunť eſſe cõmiſſa:ijdẽ vt cõueniant ſi diſcordes fuerint in vnã ſentẽtiam:vel tertiũ cõcorditer aduocẽt cũ quo duo vel alter eoꝝ id faciat ſunt cogẽdi: ne huius occaſiõe pn̄cipale negociũ pl⁹ debito ꝓrogeť. Hec in tex. Glo.ſuper ꝟbo cauſa que dꝫ eſſe ratiõabilis.ſ. neceſſaria: vel ꝓbabilis ad recuſandũ:talis.ſ. q̄ ſi eſſet ꝓbata deberet legitima reputari: vt de appel.cũ ſpeciali.Sup verbo iudicẽ glo.intelligit ordinariũ vel delegatũ.Sup verbo forſan.glo.qꝛ non dꝫ iudex moueri qui nõ facit ei iniuriã:cũ vtať iure ſuo:vt de elec.c.cũ eccl'ia. Et hoc eſt ei cõceſſum a iure vt hic. Sed refert ſe ad id qꝺ cõtingere ſolet. Licet eñ nõ deberet moueri tñ indignãť tales ꝓ maiori parte. Et ideo qꝛ forſitã eſt ꝓuocatus cõtra illũ/ non dꝫ terminũ ad hoc cognoſcẽdũ aſſignare:ne ſibi obeſſet in artãdo ipꝫ. Et lꝫ ſit ꝓuocatus/nõ tñ poterũt ipſi declinare quaſi offenſum: cũ habeãt ceſſante ꝓbatione ſuſpitiõis redire ad eũ quẽ recuſauerãt. Sup verbo non ipẽ. Joh.an. ſcilꝫ iudex recuſans: alſ tñ bene cognoſcit iudex an ſua ſit iuriſditio.ff.de iudi.l.ſi qs.qꝛ tũc non ſic afficiť perſona ſicut cũ recuſať. Super ꝟbo arbitri. Hi ſm Egidiũ nõ debẽt eſſe laici. Glo.ſup verbo ad quos oĩa. Sicut iudici oĩa intelligunť cõmiſſa que ad cauſam ptinẽt ipaꝫ ſic et his arbitris/vñ ipſi habẽt iuriſditionẽ et coertionem:ꝛ poſſunt cõpellere teſtes ꝛ impediẽtes punire:vt ptꝫ hic expreſſe:et põt ab eis appellari. Sꝫ ſi appellent ad papã appellabiť. Q2 ſi illi q̄ eligunť arbitri a partibus nolũt ſuſcipere arbitriũ:q̄uis dicať.ff.eo.l.itẽ.q̄ nemo cogiť ſuſcipere arbitriũ:tñ ſecus eſt hic. Nam teneň hic accipere in virtute obediẽtie diſtricte:ꝛ precepto dñi pape teneň:et ſi huic precepto non obediant:vt de appel.c.cũ ſpeciali. Si eñ iudex ordinarius eſt qui recuſať ipſe cõpellet eos. Si delegatus illos cõpellat nõ obſtãte q̄ recuſatus ſit:aliter iudiciũ nõ ꝓcederet. Itẽ eſt hic aliud ſpeciale: qꝛ cõſenſus priuatorũ facit eũ iudicẽ qui nulli preeſt iuriſditiõi: nec iſti veri arbitri dicunť niſi ꝓ tanto qꝛ eligũtur vt arbitri:ſicut alij arbitri eligũť de cõſenſu partium. Ex hoc ptꝫ q̄ alij arbitri nullã coertionẽ habent:ſed tñ metu pene ſentẽtie eorũ ſtatur. C.de arbi.l.j.vel ꝑ emologationẽ vel taciturnitatẽ decẽ dierũ.C.de arbi.l.cũ antea. Et iuriſditio iſtorũ quaſi ordinaria eſt ꝑ electionẽ. Gloſa ſup verbo cogẽdi. lꝫ iuriſditio talis iudicis recuſati interim ſit ſuſpenſa: tñ ne culpa eorũ cõtingat negociũ ꝓrogari ꝑmittitur tali iudici vt cogat illos ad cõcordãdũ ꝛ ſententiandũ de cauſa ſuſpitiõis. Q2 ſi arbitri non cõueniũt ſimul malicioſe vt negociũ ꝓrogeť: idem credo q̄ iudex poſſit cõpellere eos vt ꝓcedãt: aliter cõtineret iniquitatẽ iſta cõſtitutio: qꝛ dareť cauſa malicijs hominũ quib⁹ eſt poti⁹ obuiãdum:vt de reſcrip.c.ſedes. Sup verbo oĩa explicat ꝑ exẽpla Jo.an. poſt Hoſti.et Goffre. vt locũ teſtib⁹ aſſignare/eos cõpellere ꝛ punire ſi in falſo deprehẽdat: diſcutere ꝑſonas teſtium:admittere exceptiões in ꝑſonas:et ꝓnũciare verã vel falſam cauſam ſuſpitiõis/deficiẽtem in expẽſis cõdẽnare. Et di. Inno.et Guil. in ſpec. q̄ ſi aliqua pars etiã recuſans ſit cõtumax in certo actu: vel articulo coram arbitris non cõparens: nõ ꝓpter hoc delegatus reaſſumit iuriſditionẽꝫ: niſi totus labať terminus ꝑ eũ arbitris aſſignatus.allegat.c.cuꝫ ſpeciali. de appel.in li.vj.eo.tit.de arbitris hoc habeť. Ab arbitris qui ſm formã iuris vt de ꝓpoſita cõtra iudicẽ ſuſpitionis cauſa cognoſcant: vel qui cũ de reuocatione ambigiť litterarum iudicibus nequeũtibus in vnã ſentẽtiã cõcordare ad cõcertationẽ hm̃ōi ſopiẽdam a partib⁹ eligũť: et ſi ſe aggrauauerint/ad ſedẽ ap̄licam eſt appellandũ: vbi dicit glo. ſup verbo iudicem.ſ.delegatũ pape. Et idẽ ſi recuſareť ordinarius. Glo. ſup verbo grauauerint ſine ſentẽtia: puta qꝛ inique ꝓnũciant illum ſuſpectũ qui ſuſpectus ꝓbatus non eſt vel ecõuerſo: vel ante ſentẽtiam: puta minus breuem dilationẽ dando.de dila.c.j.qꝺ eſt eorũ officium. ¶ Nota etiã ibi in glo.q̄ ab arbitris q̄ cõpromiſſarij vocãtur ꝛ volũtate adducunť/ab eis nõ appellatuř: ſed ab arbitris q̄ de neceſſitate iuris habent aſſumi: de quib⁹ loquiť iſtud.c.ab his bene appellatur: vt ꝑtꝫ hic. Et hac ratione puto hanc decretalẽ locũ habere in arbitris electis ad audiendũ cauſam quam mouet ep̄s contra ſubditum ſuũ: cum etiã illo caſu de neceſſitate

eligant arbitri: vt.xj.q.j.ſi clericus. Et de hoc de officio ordinarij.c.irrefragabili.

¶ Delegata iuriſditio ad §.XIII.

perſonas nõ cõprehenſas in reſcripto: etiã de ipſorũ cõſenſu prorogari non pōt. in ſumma dicitur in.c.j.p Glo.eo.ti. Querit hic Hoſtiē. an poſſit renũciari beneficio conſilij generalis.de ſen.excõi. Sacro.ſ.q nulla admonitiõe p̄miſſa ad requiſitionē aduerſarij ferãtur tales ſentētie: et dicit q nõ.ar.de foro cõpe.ſi diligēti. Cõ col. Inno. plus etiã dicens ſcȝ excõicationē vel interdictũ nunq̃ poſſe venire in pactũ vel conditionē vt ſine cauſe cognitiõe ⁊ cõtumacia pferatᷣ: bene pōt ordinarius eccñaſticus cuius iuriſditio eſt debite prorogata has ſentētias ferre. Et poſt multa circa hanc materiã ſcȝ an nõ ſoluēs creditori in termino cõuento cum eo: q ſi nõ facit hoc/ſit excõicatus: ſi non pōt aliquo modo ſoluere an incidat/ſic cõcludit. Si quis ſibi vult caute puidere dȝ ſibi cauere vt nõ ſolum fiat ſibi iuriſditionis prorogatio/ſed ſtatim per iudicē cõſentiēte ⁊ inſtãter petēte debitore feratur ſentētia excõicationis: niſi infra terminũ ſatiſfecerit vt pmiſit: tunc eñ nulla monitio eſt neceſſaria: qꝛ dies p hoīe interpellat: vt de loca.c.fi. Nec valebit appellatio ſi appellat interim: qꝛ ex quo ſemel cõſenſit in alteri⁹ preiudiciũ diſſentire non pōt: vt de pba.c.per tuas. Ponit etiã hic Jo.an.in nouel. allegãdo Hoſt. multa genera prorogationũ: ſcȝ expreſſam ⁊ tacitã. Expreſſam diuidit in quatuor ſpecies ſcȝ de pſona ad pſonã: de re ad rem: de loco ad locũ: ⁊ de tpe ad tēpus: ibi potes videre. ¶ In ca.cum vigeſimũ. hoc ſummarie habetᷣ eo.tit. Primo q maior viginti annorũ a quocũq pōt dari delegatus. Secundo q maior decē ⁊ octo annorũ etiã datᷣ a quocunq delegatus: ſed nõ niſi de cõſenſu partiũ. Tertio qꝛ princeps pōt dare delegatũ in quacũq etate. ¶ In ca.ſeq. ſic habetᷣ in tex. Uno delegatorũ vel arbitrorũ ſicut pponis rebus humanis exēpto eorũ officiũ expirat: niſi aliud fuerit in delegatione/vel cõpromiſſo expreſſum. ¶ In ca.qm apo.eo.ti. ſummatim dicitᷣ q delegat⁹ pape ſubdelegare pōt: lȝ dat⁹ ſit ex officio/vel de partiũ cõſenſu/vel cũ clauſula: q ſi nõ oēs tu cũ altero ⁊c. Idē pōt cõſentiētibus partib⁹ is cui cõmittit negociũ exequendũ pſonaliter: preterq̃ in duob⁹ caſibus qui ponunᷣ in textu. vbi dicitᷣ: preterq̃ ſi inqſitionē fieri vel eccleſijs de p̄latis/aut alijs miniſtris puideri mandemus: cũ in his caſib⁹ induſtriã ⁊ fidem pſone cui talia cõmittimus eligere videamur. Ubi dicit Joħ.an. q hoc iniungitᷣ expreſſe vel tacite: ſcȝ cum non pōt ſubdelegari. Expreſſe/vt de reſcrip.ca.cũ dilecta. de accuſa.c.fi. Tacite/cum deprehendi pōt ex mēte reſcripti. puta cũ dicitᷣ de induſtria tua ⁊ circũſpectione confidentes plenius per apl̄ica reſcripta ⁊c. Al's ſi nec expreſſe nec tacite hoc iniungitᷣ: poteſtas ſubdelegandi amittitᷣ. Idē (vt ibi dicitᷣ in textu) cui cõmiſſum fuerit predicare crucē: excõicare vel abſoluere aliquos: diſpēſare cũ irregularibus: iniũgere penitētias. nõ licet hoc alijs demãdare.i. ſubdelegare: qꝛ nõ ſibi iuriſditio ſed certum miniſteriũ potius cõmittitᷣ in hoc. Itē in ſexto eo.ti. ſic habetᷣ. Si cõtra vnũ ex duobus iudicib⁹ cũ illa clauſula: q ſi ambo intereſſe nõ poſſunt/alter eoꝝ in cauſa pcedat: a ſede apl̄ica delegatis ſuſpitionis cauſa legitima pponatᷣ: cauſa ipſa ſuſpitionis coram nõ recuſato cõiudice ad quē ex vi predicte clauſule dȝ ipſius cauſe cognitio pertinere pbari ⁊ ab eo expediri debebit. Ubi vero non eſt dicta clauſula in reſcripto/debet ſuper hoc ad arbitros recurſus haberi. hec ibi.

¶ De delegatione que fit §.XIIII.

per ep̄os. Ubi ſciēdũ q que dicta ſunt.ſ̄. in iſto ca. de delegati officio cõiter dicunᷣ de delegatiõe que fit p papã: q̃uis aliqua etiã cõueniãt delegatis alioꝝ ep̄oꝝ ⁊ prelatoꝝ. Uñ circa delegationē ep̄oꝝ ſm Ray. ⁊ Guil. diſtinguendũ qꝛ quedã ſunt que ptinent ad ordinē ep̄alem: ſicut cõſecratio/recõciliatio eccleſiarũ/ordinatio ⁊ hmõi. Et iſta pōt ep̄s delegare: non tñ niſi ep̄is. vt de offi.ordi.ca.qꝫ ſedē. Quedã alia ſunt que ptinēt ad iuriſditionē: ſicut audiētia cauſarũ/⁊ abſolutio pctõꝝ. Et iſta indubitãter delegare ſeu cõmittere poteſt: vt de cõſe.eccle. vel alta.ca.aqua. Ita tñ q criminales cauſas clericorũ cum agitᷣ ad depoſitionē delegare nõ pōt: niſi in caſu ſcilȝ ſi inciperet abeſſe ppter eccleſie ſue neceſſitatē vel aliam magnã cauſam: ⁊ tunc cõmitteret cognitionē tm̄ ⁊ non diffinitionē. C.de peda.iud.l.ij. niſi cõmitteret diffinitionē totius cauſe alij ep̄o: qꝫ facere pōt cum non ei ſit inhibitũ. Sunt quedã alie cauſe que lȝ non ſint criminales/tñ ppter earũ excellentiam non debet eas delegare niſi cauſa multũ iuſta ⁊ neceſſaria ſit impedit⁹: vt cauſa matrimonialis/⁊ ſimiles. extra de cõſan. et affini.c. ex litteris.in fi. Nõ debet etiã delegare diſpenſandi poteſtatē cum irregularibus. Nec abſoluendi eos qui manus violētas iniecerũt in clericos in caſibus ſibi a iure cõceſſis: vt de pueris/mulieribus ⁊ hmõi. Et lȝ iſta delegare non debeat/poteſt tñ cum non ſit phibitum: immo de percutiētibus clericos conceditᷣ. de offi.ordi.c.eis. Alias vero cauſas minores etiã ſpirituales: vt de decimis/iure patronatus/⁊ ſimiles poteſt delegare: non tñ laicis/ſed clericis

tiñ. extra de iudi. ca. decernim⁹. Pecuniarias vero cauſas poteſt: immo forte indiſtincte debet delegare: nec in talibus occupari. arg. xj. q. j. te quidē. Poteſt aũt ep̃s delegare his qui ſunt in alieno ep̃atu ea que pertinēt ad iuriſditionē volũtariam: non tñ poteſt cogere eos ad ſuſcipiendũ: ſed ea que pertinēt ad iuriſditionem cõtentioſam: non poteſt illis delegare ſm Guil. Item ſicut delegat⁹ a papa vel a principe hʒ a lege ꝙ poteſt alteri cauſam ſubdelegare: niſi in inquiſitiōe vel ꝓuiſiōe eccleſie de prelatis ſeu aliis miniſtris: qꝛ in his caſib⁹ videtur electa induſtria / et fides perſone: vt eo. tit. qm̃. ita delegatus ab ep̃o vel alio: et ſi nō hʒ a lege poteſtatē ſubdelegandi: habere tñ poteſt ab hoie: vcʒ ſi delegatus ipſe dat ſibi illam auctoritatem ſubdelegādi. arg. de ꝓcura. c. j. ꝛ. ij. Sic tenet Jo. an. ſup. c. is cui. eodē titu. lib. vj.

De cõſeruatoribus. Cap. iiij.

De cõſeruatoribus qꝛ tales reputantur iudices delegati a papa: ideo de eis agitur in ſexto de offi. dele. in. j. ij. ꝛ vltimo. c. Nam ſm antiqua iura nil habebatur de illis. Et hic de eis breuiter tractabiꝭ. Inno. iiij. Statuimus vt cõſeruatores (quos plerũqꝫ cõcedim⁹) a manifeſtis iniuriis ꝛ violentiis defendere poſſint illos quos eis cõmittim⁹ defendēdos: nec ad alia que iudicialē indaginem exigũt ſuam poſſint extendere poteſtatē. Joh. an. ibi in glo. ponit tria genera conſeruatorũ. Nā aliquos dicit dari cõſeruatores: vt cõtra latrones vel predones eos defendāt. Alios dari vt defendant eos cõtra infringentes priuilegia ipſorũ. Alij dantur vt defendāt ab iniuriis ꝛ offenſis. Et in nullo dictorũ caſuum habent iudicialem indaginē: vt hic. De manifeſtj ergo iniuriis ſolũ habent cognoſcere. Et intellige manifeſta. i. notoria: ꝛ ita patentia ꝙ nulla ꝓbabili tergiuerſatione celari poſſint: vt de verbo. ſigni. c. ex parte. Si quis autē qui ſcʒ iniuriat⁹ eſt negat offenſam eſſe notoriā / cuʒ negatiōe videatur res fieri dubia: tũc bene recipiet ꝓbationes cõſeruator: an factũ illud ſit notoriũ vt ſic videat an ſua ſit iuriſditio: vt de reſcrip. c. ſuper litteris. Alˀs officium eoꝝ eſſet inutile. Et ſi inuenit factum notoriũ ꝓcedat contra illos: alˀs deſiſtet. Non eñ habet poteſtatē defendēdi iniuriam ſimpliciter / ſed qualificatā. ſ. notoriam. Habet ergo cõſeruator vocare reum: ꝛ ſi confiteaꝭ factum bene quidē. Si neget ſuper notorio ꝓbationes recipiat. Si autē confiteaꝭ factũ: ſed dicit ſe ſuo iure feciſſe: dicũt quidā ꝙ vltra ſe intromittere nō debet. Alij cõtradicunt aſſerentes ꝙ ꝓbatiōes ſuper notoria offenſa recipiet: ad hoc de elec. ca. bone. Alˀs facile eſſet conſeruatorũ officium deludere. Unde ſi videaꝭ conſeruatori ꝓbabilis negatio nō ꝓcedat: alˀs puniat ſicut notoriũ. Et qꝛ conſeruator nō cognoſcit niſi de notoriis non poterit recuſari: ſicut nec appellari poteſt in notoriis. Et dicit Ber. ꝙ talis cõſeruator poteſt inuocare auxiliũ brachij ſecularis: vt de offi. ordi. c. j. Glo. ſuper verbo offendere. hoc intelligi poteſt de cõmiſſa et cõmittenda. Pone eñ eos paratos ad exercitum ꝛ violentiā inferēdam illis quorũ eſt conſeruator: prohibere poterit excõicare et punire: vt de ſen. excõi. ſacro. In cõmiſſa defendere per diſtrictionē eccleſiaſticā compellēdo iniuriatores: vt ſatiſfaciāt leſo / et ſeculare brachiũ inuocando. Glo. ſuper verbo indaginē. i. cauſe cognitionem ſeu examinationē / qꝛ dubia ſunt: et ſi de talibus ſe intromittat incurrit penam: de qua. j. §. ij. Dantur autem cõſeruatores ſolum a papa: et vt plurimũ religioſis exemptis circa ſua priuilegia.

De cõſeruatoribus quō debeant ſe modeſte habere erga ep̃os in ꝓceſſibus contra eos. §. I.

Alexā. iiij. ſic ait. Quia pontificali dignitate preditis ob reuerētiā ſacri officij quod exercent plurimũ deferri conuenit: et eos pl⁹ aliis honorari decet: vt cũ a iudicibus vel cõſeruatoribus a ſede ap̃lica deputatis / cõtra eos per coactiōes aliquas ſiue penas fuerit ꝓcedendũ: gradus ꝛ modeſtia in hmōi conſerueꝭ ꝓceſſu: ita ꝙ eis quadā condigna reuerentia ſupportatis ingreſſus primo ipſis eccleſie: vel ſacerdotale interdicatur miniſteriũ: ac deinde ab officio ſuſpendanꝭ. Et ſubſequenter aggraueꝭ cenſura eccleſiaſtica contra eos: niſi forte aliter fieri ſuaſerit nimia contumacie ꝓteruitas ſiue culpa. de offi. dele. c. ij. lib. vj. Super verbo aliter circa finem: dicit glo. vt ſcʒ nō ſupportenꝭ tanta modeſtia: vt qꝛ iniurias ꝛ cõtumelioſa verba ꝓfert in iudicem: vt de penis c. dilect⁹. Sed quid ſi iudex nō ſeruata forma huius cõſtitutiōis ſtatim ſuſpēdit ep̃m vel excõicat / aut etiam ſuperiorē ep̃o: tenet ne ſententia? Dic ꝙ ſic: lʒ reprehendēdus eſt iudex qui hanc modeſtiā non ſeruauit. xj. q. iij. c. j. Item ſm Inno. ſi maleficiũ eſt notorium aliis / ꝛ non iudici: oportet ꝙ ſuper hoc querat ꝓbationes ꝛ teſtes cogat. ij. q. j. in primis. et de teſti. ca. ij. Et qꝛ in notoriis aliquis ordo neceſſarius eſt. extra de iureiu. ad noſtrā. Similiter oportet ꝙ ꝓcedat ad inquiſitioneʒ quādo factũ eſt notoriũ: ꝛ neſciꝭ quis fecerit. Item ſi reus qui fuerat cõdemnatus ꝛ excõicatus infra annum appareat ꝛ dicat ſe velle ſatiſfacere: cognoſcet cõſeruator de quantitate damni ꝛ hmōi.

¶ Que ſpectant ad officiū §.II.
cōſeruatoꝝ: ⁊ qui poſſunt eſſe cōſeruatores: ponūtur de offi.dele. Hac ꝯſtitutiōe.li.vi. Ubi dr Hac cōſtitutiōe ꝑpetuo valitura ſancimus. vt cōſeruatores ꝗ aliquib⁹ vt a manifeſtis iniurijs et violentijs tueantur eoſdē plerūq̄ a ſede aplica cōcedūt de cetero deputari nō poſſint: niſi epi vel eoꝝ ſuꝑiores aut abbates ſeu dignitates vel ꝑſonat⁹ in cathedralib⁹ vel collegiatis eccleſijs obtinētes. Nullusq̄ deputati ſibi cōuerſatoris eſſe valeat cōſeruator. Nec aliqs regib⁹ et reginis: ꝗ ſicut dignitatis altitudine preeminēt: ſic prerogatiua gratie cōuenit eos anteferri dūtaxat exceptis deinceps cōſeruatorē habeat cū ꝗ ſub ſua iuriſditiōe dn̄io vel diſtrictu eccliaſtico vel tꝑali cōſiſtat. Cōſeruatores autē hmōi extra ciuitates ſeu dioceſes in qb⁹ fuerint deputati: vel alibi ꝙ in ciuitatib⁹ ſeu locis inſignib⁹ vbi poſſit copia haberi peritorū ꝯtra quoſcūq̄ ꝓcedere: aut aliquos vltra vnā dietā a fine dioceſis eorūdē trahere nō preſumāt. Uices quoq̄ ſuas citationib⁹ ⁊ ſententiarū denūciationib⁹ dūtaxat exceptis: quas ꝑ alios valeant exercere nulli cōmittere poſſint: niſi hoc eis cōpetierit ex bn̄ficio litteraruꝫ: ſed nec tūc niſi infra ciuitates ſeu dioceſes in qb⁹ deputati fuerūt: ⁊ ꝑſonis tm̄ ꝗ ſuꝑi⁹ ſunt expreſſe.⁊.ſ. Officium aūt quorūcūq̄ cōſeruatoꝝ ipſo iure quo ad nō cepta negocia per obitū cōcedentis volum⁹ expirare. Circa munera Xbo expēſas aſſeſſores ac notarios et ꝑſonas teſtimonij cauſa vocandas: illa precipim⁹ obſeruari in hmōi conſeruatorib⁹ per oia ꝗ in delegatis iudicib⁹ cōſtitutio a nobis ſuper hoc edita obſeruanda decernit. Quicquid aūt cōtra premiſſa vel eoꝝ aliquid attentari cōtigerit oīno decernim⁹ irritū ⁊ inane. In ipſo etiā.c. ponitᷣ pena ꝯſeruatorib⁹ quidē: vt ſi de alijs ꝙ de manifeſtis iniurijs et violentijs ſcienter ſe intromiſerint: ſeu ad alia que iudicialē indaginem exigūt ſuā extēderint poteſtatē: eoipſo ꝑ annū ſint ab officio ſuſpēſi. Et vt dicit ibi Glo. ſuper Xbo officio et beneficio: qđ eſt eius ſequela. vt xxxij.di. Preter. ⁊ idē eſt ſi hoc agerēt ignorātia craſſa vel affectata. Pars aūt que hoc fieri ꝓcuraret ſententiā excōicationis incurrit. de qua.ſ.in titu.de excōi. Joh.an.ibi in glo. ponit ex ipſo tex. ſex vel qnq̄ differentias inter conſeruatores ⁊ iudices alˢ delegatos. ¶ Quarū prima eſt. ꝙ iudex delegat⁹ poteſt eſſe canonic⁹ eccleſie cathedralis: cōſeruator nō. ¶ Secūda eſt. ꝙ eius ꝗ eſt michi iudex delegat⁹ ſaluo iure recuſationis: poſſim ei eſſe delegat⁹ iudex in alia cauſa. Sed in cōſeruatore ſec⁹ etiā ſi nō opponatur exceptio. ¶ Tertia eſt. q2 ſaluo iure recuſationis ſubditū michi bene poſſum impetrare delegatū: ſed nō cōſeruatorem. ¶ Quarta eſt. q2 delegatus a principe poteſt cauſam ſibi cōmiſſam in totū vel in partem cōmittere. vt de offi.dele.c. Paſtoralis. ſed non cōſeruator. Licet Guil. dixerit cōtrariū in ſpecu. ſed nō tenetᷣ in hoc: cū text⁹ iſte cōtradicat. ¶ Quinta circa penā: q2 dato ꝙ legat⁹ ſe intromitteret de his que nō ſunt ſue iuriſditiōis non propterea habet locū pena in illum: q2 nō inuenitᷣ expreſſum. Sed ꝯſeruator incurrit penā. vt patet in textu. ¶ Sexta poteſt poni. q2 etſi cōſeruator haberet ex priuilegio ꝙ poſſet alteri delegare: nō tamen hoc poſſit niſi ꝑſonis ꝗ haberent cōditiones ſupradictas cōſeruatorū. Sed delegat⁹ poteſt ſubdelegare ei cui potuiſſet delegari. In omnib⁹ alijs predictis ſex exceptis equiparātur cōſeruatores alijs iudicibus delegatis. ſm̄ Joh.an.in glo. ¶ Itē nota ꝙ cum ſunt plures cōſeruatores deputati ꝓ vno prelato monaſterio ſeu eccleſia quo ad negociū ceptū: poſt vnū illoꝝ cōſeruatoꝝ ꝑpetuatᷣ iuriſditio in alijs ꝯſeruatorib⁹ nō obſtāte morte ꝯcedentis. Itē licet poteſtas executoris dati ad gratiā non pereat re integra mortuo papa. vt co.ti.ca. Si ſuper gratia. Tamen poteſtas cōſeruatoris priuilegiorū in quibus cōtinentur gratie bene perit quo ad nō cepta morte cōcedentis: vt patet in textu. Hec Joh.and. Que ſunt intelligēda niſi in ipſa cōceptiōe cōſeruatorū exprimeretur ꝙ non obſtante morte concedentis durarent ipſi cōſeruatores dati. quod credo cōmuniter hodie fieri.

[margin:] Differētia ꝯſeruatoris et delegati.

¶ De ordinarijs et pertinētibus ad ipſorum officium. Cap̄.v.

De officio ordinarij Alexāder. iij. florentino epo. Cū ab eccleſiaꝝ prelatis eccleſiaſtica ſententia in malefactores aliquos ꝓmulgatur: rata debet et firma cōſiſtere: ⁊ vſq̄ ad ſatiſfactionē digniſſimā inuiolabilr obſeruari ⁊c. de offi.ordi.c. Cū ab eccliaꝝ. Dicit ibi gl. ꝙ qlz prelat⁹ collegiate ecclie lꝫ ſubſit epo: eſt tn̄ iudex ordinarius ⁊ habet iuriſditionē cognoſcēdi ⁊ excōicādi: vt patet in hoc.c.⁊.xv.q.iiij.c. ſi. et de iudi.c. Decernim⁹. Et dico illū prelatum hoc poſſe facere ⁊ hr̄e talē iuriſditionē ꝗ elect⁹ eſt a collegio ſeu ab vniuerſitate. Et idē intelligo ſi preficiatur vniuerſitati vel collegio ab eo ꝗ habet adminiſtrationē cū iuriſditiōe. Unde et abbas excōicare poteſt. ſcꝫ ſubditos/ et habet iuriſditionē/ vt de ſimo. Sicut. Et hoc niſi cōſuetudo ꝯtra tales eſſet in cōtrariū: nō tamē poſſunt excōicare cū illa ſolēnitate qua epi. Et de hac intelligunt illud. c. Debent. xi. q.iij. et xvi.q.ij. Uiſis. Alij vero dicunt ꝙ prelati inferiores epis ſubditos eis excōicare nō poſſunt

niſi cõſuetudo que iuriſditionē dat ſit in ɔtra-
riū.ſcȝ ꝙ tales excõicent. Exempti aūt prelati
ꝑcipue religioſoꝝ cū habeāt iuriſditionē quaſi
epālem in ſubditos ſuos vtiqȝ ipſos excõmuni
care poſſunt. De hoc tamen ſcȝ quis poſſit ex-
cõmunicare habes diffuſe in tit.xxiiij.ca.lxxv.
Joh.an.in nouel. ſic ſummat.c.Si ordinarius
ſubiectus epō in ſibi ſubditū ferret iuſtā ſentē
tiā:epō illā ſeruari faciat:ꝛ eā ſine ſatiſfactiōe
et illius cõſciētia nõ relaxet. Tamē vt dicit ibi
glo.ſi ſecus faceret/ſcȝ abſoluendo talē a iuſta
ſententia:ꝛ contra voluntatē ordinarij ex quo
ſuperior eius eſt:teneret abſolutio.ſed male fa
ceret ille epō et cõgri poſſet:ſicut fecit ille ple-
banus ſancti Pācratij cõtra epm florētinū in
tali caſu. vt patet in dicto.c. et dicit glo. ſuper
vbo in malefactores.ꝙ ſi ſint malefactores ec
cleſiarū conuenire eos prelati poſſunt ſub quo
iudice maluerint.de fo.cõpe.Cum ſit.ꝛ vtroqȝ
gladio vti ɔtra eos ſi ſpectat ad eos.vt de ſen.
excõi.c.Dilecto.li.vj.Sup vbo obſeruari.di-
cit Joh.an.ꝙ placet Inno.ꝙ minores iudices
ordinarij vel delegati a principe vel a quocūqȝ
iudice alio:ꝛ etiā ſubdelegati poſſunt exeq̄ ſen
tētias per iuriſditionē quā habent.ſcȝ excõicā
di:interdicēdi:vel ſilia.arg.de offi.dele.c. Si-
gnificaſti. Quādo vo ſunt talia ꝙ non poſſunt
facere iudices minores: vel ſubdelegati: ſicut
in corporalem poſſeſſionē mittere:tunc nõ ipſi
ſed alij exequūtur. ꝛ ſic loq̄r.l.ff. de re iudi.l.a
diuo. Et idē de maiorib⁹ iudicib⁹ qn̄ executio
fiēda eſt extra terminos ſue iuriſditiōis. Sup
vbo/ clericos vel laicos. Habet ergo pleban⁹
nedū curā laicoꝝ: ſed etiam clericorum parro
chiam ſuam inhabitantium.Hoſti.

De ordinario iudice quis §.I.

ſit multa notat ſup dicto.c. Cū ab eccleſiarum
Ad hoc J.ca.vj. in fi. Jo.an.ſm Inno.ꝛ Hoſt.Dicit Innocen. ꝙ illi
dicūtur ordinarij prelati vel rectores:ꝛ habere
ordinariā iuriſditionē qui ab vniuerſitate eli-
gunt̄ in prelatos ꝛ ſuperiorē cõfirmationē re-
cipiūt:vt in auť.de defen.ci.§.interim.vnde et
rector cuiuſlibet vniuerſitatis eſt ordinarius.
Et qui eligit̄ ab his q̄ ſunt alicuius ꝓfeſſiōis:
negociatiōis: vel artis:ſicut ſunt piſtores:cer
dones:phyſici:canoniſte et ſiles: adeo ꝙ tā de
publicis cauſis ꝙ̄ de ꝑuatis quas habēt occa
ſiōe ſocietatis ſocij cogūtur inter ſe reſpõdere
ſub tali rectore nulla exceptione obſtāte. Acto
res tamē nõ cogūtur eos conuenire ſub eo: im
mo ipſos cõuenire poſſunt corā iudice ſub quo
domicilium habent:vt hec oīa probātur. C.de
iuriſdi.om.iudi.l.fi. Inde eſt ſm Hoſti.ꝙ ſcho
lares diuerſos iudices habent.eſt tn̄ in optio-
ne eorum ſub quo reſpondeāt:vt de fo.cõpe.ꝙ
clericis.Dicit etiā Inno. ꝙ corpora vel colle-
gia alicuius artis/ſocietatis vel negociatiōis
licita ſunt et approbata a lege. vn̄ poſſunt ha-
bere in his que ad negociationē vel ad ſocieta
tem pertinent arcā cõmunē ꝛ ſyndicū ꝛ iudicē
ſine tamen preiudicio dn̄i ſui ſi quē habēt. ar.
C.de iur.om.iudi.l. fi. Et poſt multa ſubdit di
ci poſſe(forte nõ male) nõ attendi in collegijs
iſtoꝝ piſtoꝝ:cerdonū ꝛ hmõi/ ꝙ ſint de vna ꝓ-
uincia vel de diuerſis : vel ꝙ oēs de vna ciuita
te ſint/de vno collegio vel plurib⁹:ſed tn̄ attē-
ditur ꝙ ſint tres vel plures q̄ cõueniāt:vel vni
uerſitatē faciant pro iuſticia cuiuſlibet ſeruan
da.et ſi in aliquo diſcordant ſtandū eſt maiori
parti:niſi minor pars rõnabile q̄d pretendat.
Hec aūt in ciuitatib⁹ potiſſime q̄ carent iudi-
cibus ſm Inno.locū habent:in quib⁹ qn̄ nõ re
peritur alius eſt ad epm dioceſanū tanq̄ ad or
dinariū recurrēdū/ etiā in tpalibus: vt in auť.
vt diffe.iudi.§.in ciuitatib⁹.coll.ix. Unde hec
iura collegioꝝ ſeu corporū vigent in ciuitati-
bus precipue lõbardie. que etſi dn̄m habeant:
ipm tamē dn̄m vt expediret reipublice nõ re-
cognoſcunt. Sic nec rex Frācie: vel bohemie:
vt in.c.per venerabilē.q̄ fi.ſint legi. Quicquid
aūt ſcribat̄ hoc putat Hoſt. iuſtū eſſe ꝙ ciuita-
tes et alia loca que habēt dn̄m ſpecialē:nõ de-
bent dn̄ium aliqđ vel iuriſditionē aliquā in ſui
dn̄i preiudiciuȝ vſurpare. Et ideo ꝙ̄uis ꝑdicta
corpora ſiue collegia ſint approbata a iure: et
iuſtum ſit ꝙ dn̄s eis ſua priuilegia ſeruet:ſi tn̄
incipiāt ſuos terminos excedere:et iura ſue iu
riſditiōis dn̄i vſurpare:de iure ſunt ꝑ ipm dn̄ȝ
coercēdi ꝛ refrenandi.ar.ix.q.iij. Priuilegiū.
hoc ei expedit reipublice vt ſit vnus dn̄s ꝛ nõ
plures. Sed verū eſt ꝙ de facto aliqn̄ ſimul cõ
gregati dicūt illud Sap. ij. Sit fortitudo nr̄a
lex iniuſticie. vn̄ et dn̄os cõculcāt ꝛ hoc quātū
ad laicos.quātū aūt ad clericos ꝑtinet:nullus
etiā ex electione iuriſditionē cõſequit̄ niſi pri-
mo a ſupiore cõfirmet̄ vel approbet̄: vt patet i
eo qđ legit̄ de elec.ca. Noſti. Exceptis q̄buſdā
caſibus:vt notat̄ de appel. Quia nos. Ex quo
aūt approbatus vel cõfirmat⁹ eſt canonice q̄s
a ſuperiori ad beneficiū cū cura:de iure cõi iu-
riſditionē habet:vt hic ſcȝ in.c. Cum ab eccle-
ſiarū. Is aūt qui curā nõ habet per cõſequens
nec iuriſditionē ordinariā:cū priuat⁹ ſit:niſi a
principe ordinarius ɔſtituat̄:vt de reſti.in in-
te.c. Cauſa. Uel niſi ſit officialis vel vicarius
ordinarij.vt de offi. vica. c.j.vel niſi habeat ex
conſuetudine:vt de off.archi.c.fi. Que cõſue-
tudo ꝛ priuato canonico in familia ſua iuriſdi
tionem dat ordinariā:qđ dic vt notat̄ de fo. cõ
pe.c.Cum contingat. Hoc tamen ſcias ꝙ mu-
lier vel etiā laicus quantūcūqȝ religioſus non

pōt eccleſiaſticā cenſurā exercere: vt extra de maio. ⁊ obe. c. dilecta. ſm Hoſt. Sed Inno. aliter poſuit. Dicit enī ꝙ ad hoc ꝙ ꝑlatus habeat iuriſditionē ordinariā in clericos/opꝫ ꝙ vniuerſitas q̄ illū eligit ſit clericoꝝ vel religioſoꝝ: vel al's idē ꝑlatus iuriſditionē ab eccl'iaſtico ꝑlato habeat: ⁊ ꝙ elect⁹ ſit clericus vel religioſus cum al's nec dare nec recipe poſſunt ſpūalē iuriſditionē. ſ. excōicandi/interdicēdi/et ſimiliū. Itē ꝙ eligat̄ in prelatū: nam ſi eligeret̄ ad aliquā dignitatē in eccleſia/ad primiceriatū/ archipreſbyteratū/cuſtodiā ⁊ hmōi: non hꝫ ordinariā: niſi ꝯſuetudo tribuat eis/qḋ pōt. de exceſ. prela. c. ij. Princeps aūt eoipſo ꝙ cōſentit tacite vl' expreſſe nō errans in iure vel in facto ꝙ aliq̄ faciāt collegiū: vt q: ſcribit ex certa ſciētia alicui vniuerſitati/ vel ſindicū eoꝝ admittit videt̄ cōcedere eis ius vniuerſitatis: q: vt ordinari⁹ facit. Tacite etiā eoipſo ꝙ dat ſiue cōmittit alicui aliquā ciuitatē vel caſtrū vel villā: vt ff. de offi. prefe. vr. l. j. Idē cū papa dat delegationē in ꝓuincia. de offi. lega. c. ij. lib. vj. vel dat archidiaconū vel aliquid ſimile. Et idē intelligas ſi ab alio conferat̄ vel cōmittat̄: qui tñ habeat poteſtatē. ar. ff. de iudi. l. cū pretor. Et ſm Inno. lex dicitur dare iuriſditionē ordinariā: eoipſo ꝙ aliquem ordinariū vocat. Sed ⁊ a lege hꝫ dñs iuriſditionem ordinariā in vaſſallos et arbitri electi a ſubdito ⁊ ep̄o ſuo in eoſdem. xj. q. j. c. ſi clericus. Et conſilijs preſidentes. de iudi. ca. j. Et preſidentes capitulis ꝓuincialibus religioſorum. de ſtatu mo. c. in ſingulis. et de maio. et obe. c. cum olim.

¶ Ordinarij ꝓ maxime dicūt̄ §. II.

ep̄i: ⁊ hi debēt punire crimina ⁊ inuocare cum expedit brachiū ſeculare. Un̄ ex ſynodo Iohānis pape dicit̄. Habeant ep̄i ſingularū vrbium in ſuis dioceſibus liberā poteſtatē adulteria ⁊ ſcelera inquirere: vlciſci ⁊ iudicare ſm ꝙ canones cēſent abſq3 impedimēto alicui⁹: et cū op⁹ fuerit publicū cōuocent auxiliū nō ad preiudicandū/ſed poti⁹ ad ea que ſunt deo placita ꝓſequendū. de offi. ordi. c. j. Ubi dicit glo. ſup verbo inquirere: tunc. ſ. qñ frequens ⁊ clamoſa fama eſt ꝯtra ſubditū que obtinet vices accuſatoris vt de accu. c. qualiter ⁊ qñ. Sup verbo iudicare. glo. vndecunq3 ſit ille. Preſes enī ꝓuincie debet purgare ꝓuinciā malis hoibus: nec diſtinguit vndecunq3 ſint. ff. de offi. ꝑſi. l. ꝑſes ꝓuincie. ⁊ vj. q. iij. placuit. Sup verbo canōes dicit glo. ꝙ canones dicūt vt ep̄i cauſas ſynodoles ad ep̄m deferāt. xxxv. q. vj. ep̄s in ſynodo. In ſynodo enī quā annuatim debꝫ facere ep̄s cū clero dioceſis ſue debet cōſtituere aliquos in diuerſis parrochijs in ciuitate ⁊ extra viros timoratos clericos: ⁊ etiā ſeculares pōt conſtituere q̄ dicunt̄ teſtes ſynodales. Et hi debēt referre ep̄o in ſynodo vel dictim que ſciūt emergere in dioceſi indigētia correctione/ vel ꝓuiſione. Dicit aūt ibi glo. ꝙ ad ep̄os ꝑtinet inquirere de hmōi criminib⁹ eccleſiaſticis/de adulterijs: de cōſanguinitate inter virū et vxorē: vt xxxv. q. vj. ep̄s in ſynodo. Itē de hereſi. de here. c. excōicam⁹. De crimine vſurarū/ſimonia/ſacrilegio/⁊ ſilibus que ꝓprie ſpectant ad iudicē eccleſiaſticū. Et ꝑ ep̄os debēt puniri: et de quocunq3 mortali pctō. vt de iudi. c. nouit. Itē ex eo ꝙ dicit punire ſm ꝙ canones cenſent/eſt arg. ꝙ iudex debet iudicare ſm allegata et ſm canones ⁊ leges: ⁊ non ſm cōſcientiā. Inducit ad hoc. c. ſummope. xj. q. iij. ⁊ iij. q. vij. iudicet. ⁊ alia iura. Ponit circa hoc duplicē opinionē. Aliqui dicūt cum iudex hꝫ ante ſe cauſam quā ſm cōſcientiā ſuam nouit iniuſtā: ſed ſm allegatiōes ⁊ ꝓbationes ſufficiēter apparet iuſta: nō debet iudicare ſeu dare ſentētiā/ſed alteri delegare. Alij dicūt ⁊ meli⁹ ꝙ iudicare hꝫ non ſm cōſcientiā: q: hoc eſſet vt priuata perſona: ſed ſm allegata ⁊ ꝓbata iudicare hꝫ vt publica ꝑſona. Si aūt cōſcientiā deponere non pōt/ꝗuis deberet deponere: nullo modo cōtra conſcientiā debet iudicare. De hac tñ materia diffuſius. ī. ti. eo. c. ij. §. vj. glo. ſuper verbo ad preiudicādū. i. q: per hoc nō acquirit iudex ſecularis inuocatus ius aliquod in preiudiciū eccleſie: vt ſcꝫ in poſterum poſſit talia ſua auctoritate attētare: niſi de mādato eccleſie. Inno. autē aliter exponit illud ad preiudicandū. i. q: ſi nō eſſet iudex ſecularis inique agi auxilium denegabit. xj. q. iij. qui reſiſtit. nec eſt cōtra qḋ ſ. dictum eſt de offi. dele. c. paſtoralis. q: ibi loquitur de ſubditis q̄ debent exequi ſententias maiorū ſuorū etiam iniuſtas: hic aūt loquitur de poteſtatibus ſecularibus que nō ſunt ſubdite ſed pares. di. xcvj. cum ad verū. Idem eſt in alijs ep̄is: vt ſi vnus ep̄s ferat ſentētiā iniuſtam: alius ep̄s non exequetur ſi nouit iniuſtā q: in bonis tm̄ debet auxilium impendere. di. x. c. penulti. Et intelligit hoc Inno. qñ ſine iudicio petit iudex eccleſiaſticus regem vel aliū rectorem aliquē ledi ⁊ iniuſte. Nam ſi in iudicio cōdemnatū petat caſtigari ꝑ regem debet hoc facere: et eſſet excōicandus ſi hoc non faceret. xxiij. q. v. adminiſtratores. Nec ei⁹ eſt inquirere an ſentētia eius ſit iuſta necne. Dicit etiā Inno. ꝙ ſi quis clericus vel laicus nō pareret ſententie ſui iudicis quē fatetur/vel notorium eſt eſſe ſuū iudicem: nec coram ſuperiori appellationē vel ſupplicationē ꝓſequitur ſm eum: nec aliquid ratiōabile pretēdit ſm Hoſt. eccleſiaſticus iudex poterit cenſurā ſuā exercere

re contra talē. Si vero ſit exēpt⁹ nō valet qđ fit a prelatis cōtra eū: qđ dic vt de priui.c.j.li.vj. Illud aūt certū eſt ꝙ etiā ſi ſit rex vel etiam im perator ſemꝑ poſt monitionē canonicam excōi cabilī ab ordinarijs ꝓ notorijs exceſſibus: niſi pareat. de iudi.c.nouit. niſi ſit nimis ſeuer⁹ vel iniurioſus. Tūc eñ papa vicari⁹ ſummi regis cognoſcet etiā de nō notorijs per modū accuſa tionis vel denūciationis ſm Inno. Hoſtienſis allegat de iudicibus.c.nouit. Glo.ſup illud pu blicū cōuocēt auxiliū alter alteri.i.iudex eccle ſiaſticus ſeculari iudici: ⁊ ecōuerſo. Hec eſt dif ferētia: qꝛ iudex ſecularis pōt cogi ꝑ eccleſia ſticū ad preſtādū ſibi auxiliū: ſed nō ecōtra. eo. ti. ad reprimēdū. ⁊ melius de iudi. c. qualiter. Nec mirū ſm eum cū ſecularis ſit inferior eo. Eſt etiam ſecūda differentia: qꝛ ſecularis non habet examinare ꝓceſſum eccleſiaſtici. Eccle ſiaſticus vero nunꝙ ad petitionē ſecularis ex cōicabitur: niſi ex cauſa ratiōabili ⁊ ſeruata for ma canonica: cui nec per pactū pōt renūciari. Unde ſi excōicādus aliquid voluerit obijcere audiet. xj.q.j.nemo. Et faciūt hec ad queſtio nē Johannis de monte murio: de ep̄o. Qui cū excōicaſſet prelatū dioceſis ſue: qꝛ nō recipie bat eum viſitantē. Qui tñ qꝛ prius appellaue rat: dicens ſe exemptū/et in poſſeſſione liberta tis: ⁊ nunꝙ fuiſſe viſitatum excōicationē con temnebat. Propter qđ ep̄s inuocabat contra eum brachiū ſeculare: prelatus ille dicit bra chium non eſſe prebendū. Queritur quid iuris? Multa inducit ꝓ ep̄o ⁊ contra ep̄m. Demū ſol uendo dicit ꝙ ep̄s in tali caſu nō poteſt inuoca re brachium ſeculare: nec cōpellere poteſt ad hoc iudicem ſecularē: nec cōpulſus tenet obe dire: dicens cōtraria iura loqui quando iudex eccleſiaſticus ꝓcedit ſeruato iuris ordine con tra illos qui de facto non de iure ſunt rebelles vel cum non eſt appellatum ex iuſta cauſa: vel ille contra quem procedit.

¶ Ordinarius qui ſcit non §.III.

vt iudex vel vt homo/ ſed vt de⁹ ſubditum eſſe criminis reū: indeterminate pōt ſed non noia tum eū arguere vel punire iudiciarie vł extra iudiciarie: hoc ſummatim in.c.ſi ſacerdos. de offi.ordi. ſm Joh.an. Qđ dicit indetermina te intelligit in genere: puta quis fecit hoc vel illud ⁊c. Et dicūt Inno. ⁊ Hoſtiē. ꝙ de iure pōt fieri excōicatio generalis. v.q.j.quidā. Gene rali tñ admonitione premiſſa: de ſen.excō.ro mana. lib.vj. non tñ debet fieri etiā generalis excōicatio niſi ex cauſa ratiōabili. Sed incer titudo eſt ratiōabilis cauſa. ff. de rei ven.l.que de tota. ¶ In ca.cū vos. eo.tit. ſummatim di citur: ꝙ ſi ordinatio differt ex cauſa vacāte ec cleſia: ep̄s ſeu ali⁹ ꝓlatus ponet ibi iconomū. vbi Inno. dicit. Secure teneas ꝙ facta preſen tatiōe de vno vel pluribus/ ⁊ longo tēpore du ret lis inter preſentatos: ep̄s non ordinabit ec cleſiā lite pendente: niſi de iconomo. ¶ In ca. ex parte tua. eo. tit. ſummatim dicit: ꝙ ſi ordi nario cōſtat ꝙ abſolutus a papa ſuppreſſit ve ram excōicationis cauſam: remittit illū ad pa pam. Si vero ſuſpitio tñ de hoc eſt coget eū ſe exinde purgare. Abbas ponit exēplū: puta qꝛ factum fuit graue: vt qꝛ occidit ſacerdotē ſuū parrochialē: nec in litteris mādat fieri ſatiſfa ctio: vt penitētia fieri ꝓ facto tam nequam: vel qꝛ portauit tales litteras ep̄i de quib⁹ in ab ſolutorijs quas ꝓſentat ep̄o nulla fit mentio ⁊ hmōi. ¶ In ca. ſignificauit. eo. ti. ordinari⁹ ꝓ pter periculum aīe ſupplet deſidiā vel maliciā delegati. Et dicit Inno. Hoſti. Pe. ⁊ Ab. ꝙ nō ſolum in cauſa matrimonij ſeu diuortij de qua in dicto ca. agit: ſed etiā ꝓ quocūꝙ alio crimi ne ꝓ quo aliqui fuerint excōicati per qđ vertit periculū aīe: ⁊ de exēpli ꝑnicie timet: et ex quo poſſet ſcādalū ſuſcitari: ⁊ periculū eſt in mora: locum hꝫ iſta suppletio fiēda per ordinariū in defectū negligentie delegati: qꝛ vbi eſt eadē ra tio/ibi et idē ius. de tranſla. prela.c.ij. Nec per hoc pturbat: ſed iuuat iuriſditio delegati. ca ſum ibi pleni⁹ vide. ¶ Ordinari⁹ ſupplet ne gligētiā abbatis nō reuocātis monachū vaga bundū. Ubi Hoſt. dicit ꝙ lꝫ monachus ſcurri litatis ⁊ vagatiōis cauſa in curijs eſſe non de beat: tñ de licētia abbatis pōt eſſe quotidie in obſequio alicuius principis vel ep̄i: tñ ꝓpter ꝓpriū qđ acquirit ⁊ alias cauſas periculoſum eſt ei. Inno. aūt dicit hunc ordinē eſſe ſeruādū: qđ intelligit in monaſterijs nō exēptis. Si ne gligētes ſunt dioceſanus ⁊ abbas ad reuocan dū monachū vagabundū: archiep̄s primo mo nebit abbatē ꝙ reuocet monachū talem eū ꝓ ꝓprio qđ tenet. Et ſi abbas negligēs fuerit mo nebit dioceſanū archiep̄s vt ſuppleat negligē tiam abbatis: ⁊ reuocet ipſe. qui ſi negligēs ſit monebit archiep̄s monachū ad redeūdū et re ſignādū ꝓpriū in manibus abbatis ſui. Et ſi noluerit obedire/tunc illum ſuſpēdet: vt hic in iſto.c. dicit tñ Hoſti. cui concordat Pe. et Ab. ꝙ ſi eſt notoriū ꝙ vix aliter eſſe poteſt ſublato huius monitiōis circuitu: ſtatim poteſt archi ep̄s hoc corrigere: vt de cenſibus. ca. romana. lib. vj. Sed decens eſt vt fiat monitio in noto rijs: neceſſariū autē in occultis vt appareat de negligentia prelatorū: quod apparebit per la pſum termini aſſignati. Dicit etiāꝫ Inno. ꝙ in his que ſunt regule magis ſpectat ad abbatē ꝙ ad ep̄m correctio. Unde in his debeat ma gis obedire abbati ꝙ ep̄o. diſt. viij. que contra.

Corriget ergo monachū delinquentē ⁊ puniet
et tādē eū expellet etiā de monaſterio ſm̄ regu
lā a ſuperiori approbatā: q2 ex quo ſuperior ipſam
regulā approbauit: videt̄ ei conceſſiſſe ꝙ exequa
tur ea q̄ in regula cōtinētur. Et ſi abbas ad hoc
nō ſit ſufficiens imploret auxiliū epī. xviij. q. ij.
abbates. ¶ In ca. Ad reprimēdā. eo. ti. ſumma
tim dr̄. ab vno ep̄o excōicatus ab alio eſt vitā-
dus. Et archiep̄s per querelā audiens nō ab-
ſoluet: niſi primo remittat: vbi dicit Ioh. an. in
nouel. Cognoſcit ergo archiep̄s de iniuſta ex-
cōicatiōe qua ſubditus cōqueritur de ep̄o excōi-
cāte cuius epī archiep̄s eſt iudex. Cognoſcēs
aūt ſi viderit ꝙ iuſte / remittet eū ad excōicato-
rē ad mandata eius ſeruāda. Si iniuſte / ſic nō rē
mittet. Idē in delegato cui cōmiſſuz eſt ꝙ ab-
ſoluat: iuncta clauſula ꝙ audiat ⁊ diffiniat: ⁊ ſi
quid reſiduū fuerat queſtionis. Sed qd̄ ſi ep̄s
petat per archiep̄m ſubditum ſuū diſtringi ad
mandata ſua ſeruanda vel puniri: q2 cōtemnit
excōicationem per ſe latam in ip̄m. Reſpōdeo.
Nō habet ſe ep̄s de hoc intromittere: q2 nō eſt
ordinarius ſubditi: ſed debet adiri ad clericos
arbitros. xj. q. j. Si clericus. cōtra cle. ¶ In. c.
Duo ſimul. eo. ti. ſummatim habet̄: ꝙ patriar
cha nō cognoſcit de cauſis ſubditorum archiep̄o
rū vel ep̄orum ſuorum: niſi de priuilegio vel cōſuetu
dine pſcripta vel appellatiōis remedio. ¶ In
c. ꝙ ſedē. habet̄ in ſumma ꝙ archiep̄s impedi
tus conſecrationē ſuffraganeo cōmittere poteſt.
Ubi glo. nō impeditus nō cōmittet: qd̄ verum
eſt dicit Hoſt. de honeſtate non de neceſſitate.
¶ Nā cū a iure hoc habeat: hoc etiā nō impe-
ditus cōmittere poteſt. ¶ In. c. Paſtoralis. e.
ti. ſummatim habetur. archiep̄s cauſam ad ſe
per appellationem delatā ſubdito ſuffraganei
ſui cōmittere poteſt: ſed ad ſuſcipiendū nō po-
teſt cōpellere. Itē mortuo delegato pape qui
excōmunicauit reū / vel actorem in poſſeſſionē
induxit: ſi eius ſucceſſor in delegatiōe ſuccedit
abſoluere ⁊ poſſeſſionē reſtituere poterit. Alš
ſol9 papa reſtituet ⁊ abſoluet: preterꝙ in mor
tis articulo. quod dicitur: quia in mortis arti
culo omnis etiā ſimplex ſacerdos poteſt abſol
uere ab om̄i excōmunicatiōe. Ne tamē currat
annalis preſcriptio reus corā ordinario vel pu
blicis perſonis. ſcʒ in dignitate conſtitutis vel
tabellionib9: de ſtando iuri prebeat cautionē.
Ubi gloſa ponit ꝙ q̄uis archiepiſcop9 habeat
iuriſditionem archiepiſcopalē in tota prouin-
cia: non tamen epiſcopalē. Nec ſequitur ꝙ ſi
archiepiſcopus ſit iudex prouincie: ergo ⁊ cui-
libet de prouincia. hoc patet in epiſcopo q̄ eſt
ordinarius dioceſis: non tamē exemptorū ſuē
dioceſis. Et licet etiam epiſcopus in ſubditos
habeat iuriſditionem: nō tamen habet in aliꝗ
quem iuriſditionis exercitium vt eſt videre in
eo qui eſt bonus et bene viuit: qui nec cōuenit
nec cōuenitur: nec correctione eget. di. xxij. De
cōſtantinopolitana. Sic archiep̄s per totā pro
uinciam iuriſditionem habet ſed nō exercitiū
niſi in caſibus quos ibi notat glo. de quib9 ha-
bes. j. in tit. de ep̄is ⁊ archiep̄is. Et q̄uis aliq̄ Ti. xx. c. ij. §. vl.
dicāt ꝙ ſi archiep̄s excōmunicat ſubditū ſuf-
fraganei ſentētia teneat: lʒ ille ſit puniendus.
Inno. tamē tenet cōtrarium. vj. q. iij. Scitote.
Nō poteſt ergo ſoluere vel ligare ſubditos ſuf
fraganeorum ſuorum: niſi in illis caſibus notatis in
glo. Dicit etiā Ioh. an. hic ꝙ ſaluo iure ſpecia
li de iure cōmuni in iuriſditione epī et prelati
ſibi ſubiecti locus eſt preuētioni: nec mirū q2 ⁊
iuriſditio pape preuenit̄ per inferiorē ordina-
riū. de appel. c. Ut debit9. ergo ⁊ iuriſditio epī
per ſuū inferiorē ordinarium. De iure ſpeciali
ideo dixi: q2 fateor inferiori prelato de priuile
gio vel cōſuetudine poſſe cōpetere ꝙ pri9 de-
beat eſſe cauſa corā ipſo. Et in his tunc nō poſ
ſet per ep̄m preueniri. hoc pbatur de foro cō-
pe. c. Cū cōtingat: alš qui primo citauit: ep̄s
vel inferior ordinari9 ille pcedet. ꝙ ſi ambo ſi
mul citarēt: ita ꝙ nō appareret qs primo: puto
ꝙ corā ep̄o debeat eſſe iudiciū. ar. in. c. Si a ſe-
de. de preben. li. vj. ¶ Querit etiā glo. quid ſi
quis eſt excōicatus ⁊ habet trāſfretare: vel eſt
in loco obſeſſo: vt nō poſſit pro abſolutione ac-
cedere ad eū ad quē de iure ſpectat ordinariuʒ
vel papā: vtrū poſſit abſolui a laico: cum ſcʒ ibi
nō ſit ſacerdos. Et de tranſfretāte tenet ꝙ non
immo nec a ſacerdote niſi eſſet in periculo nau
fragii: et tūc ſacerdos ab om̄i vinculo abſoluit:
etiam pape reſeruato. Sed ſi euadit oportet ꝙ
recurrat ad eū ad quē ſpectabat de iure abſo-
lutio. A laico abſolui nō poteſt: q2 nō habet cla
ues nec ordines nec iuriſditionem. De obſeſſo
vbi eſt periculū mortis idē dicendū: ⁊ idem de
intrante bellū vel in bello exiſtente: ſi tñ iuſtuʒ
eſt bellū ex parte illa. Nā alš ſiue obſidēs: ſi-
ue obſeſſus: ſiue bellans iniuſte: abſolui nō po
teſt: nec ab excōmunicatiōe nec a pctis: niſi for
te vulneratus oſtēderet cōtritionem de eo p-
ponens abſtinere a tali bello ſi euadat. ¶ In
nouella etiā querit: quid de muliere pregnāte
an poſſit ab ordinario cū appropiquat ad par-
tū excōmunicata. ſ. ea ſpecie q̄ ſpectat ad papā
ſcʒ abſolutio eius: nec pmittitur ordinario pro
pter ſexū: nec obſtet. c. Mulieres. de ſen. excō.
Rñ. diſtinguendū de conditione mulieris: q2
ſi habuit alios filios: ⁊ facile peperit nō eſt ab-
ſoluēda: niſi aliud periculū immineat. Si aūt
alios nō peperit: ⁊ multum timet partuʒ: ⁊ for
te debilis eſt / poteſt abſolui. Cōcludit tamē ꝙ
etiam in primo caſu: q2 et tales moriūtur: ideo

pium eſt abſoluere:q: ſi euadāt reincidūt: niſi
ſatiſfaciant ad mādatū pape: vt de ſen.excō.c.
Nos qui.li.vj. ¶ In.c. licet ſummatim dr: q
papa per reſcriptū quo monet ordinariū ſuuz
officiū exequi nō facit eū delegatū: ⁊ ideo tunc
ab eo ad primū ſuperiorē poterit appellari.vt
dicit Ioh.and.in nouel.q per hoc cognoſcit q
papa per reſcriptū ſuū non ſolū monet ordina
riū exequi officiū ſuum : ſed etiā delegatū fa-
cit : puta ſi in litteris dicat/ autoritate noſtra.
Et hoc planū eſt.de reſcrip.c.Cū aliquib⁹.lib.
vj.Uel ſi dicat/Cōmittim⁹/Delegam⁹vel ſic.
Item ſi dicat vel apponat aliquid vltra formā
iuris vt in litteris de ſimplici iuſticia ſcribat.
appel.re.Ubi als de iure remota nō eſt.Inno.
et Ab. Notat etiā Inno.q ſi papa ſcribit ordi
nario q audiat gnāliter cauſas aliquoꝝ ſubdi
torū ſuoꝝ nō ponēdo aliqd de ſupradictis:pce
dit vt ordinarius nō vt delegat⁹. ¶ In ca.irre
fragabili. ſummatim dicitur:prelati ſubditos
corrigūt et reformāt appellatione vel cōſuetu
dine nō obſtāte:ſi th capitulū canonicoꝝ exceſ
ſus corrigere cōſueuit: niſi hoc faciat infra ter
minū ab epō prefixū:eps corriget. Itē ſi cano-
nici ſine manifeſta et rōnabili cauſa maxime i
cōtemptū epi ceſſant a diuinis/ eps ceſſationē
nō ſeruabit.et metropolitan⁹ de hoc vice pape
cognoſcet.Et dicit Hoſtiē.q prelatus viſitans
et inquirēs ſi videt penā pecuniariā magis ti-
meri q ſpiritualem bene poteſt illā imponere:
debet tamen in pias cauſas illā cōuertere:non
imburſare ne videatur ad queſtū id facere:niſi
forſan egeret. Nā ⁊ mulcte quas infligit iudex
ſecularis ei qui venit cōtra preceptū ſuū acqui
runt fiſco:tamē ille que imponūtur pro facino
rib⁹ iā cōmiſſis ſunt publicis operib⁹ deputā
de:ſicut in refectione viaꝝ ⁊ pontiū:⁊ his ſimi-
lia.Dicit tamē q de facto ſibi applicāt has et
illas. ¶ In.c.Quoniā.eo.ti.ſummatim dicit:
q ciuitas habens populuz diuerſe lingue non
per hoc habebit plures epiſcopos: ſed epiſco-
pus ſm diuerſitatē linguarū prouidebit viros
idoneos qui officient:celebrent: et ſacramen-
ta miniſtrēt. Poterit etiam ſtatuere epiſcop⁹
illius loci ſibi vicarium.pro exemplo ponit:vt
ſi ibi eſſent greci et latini : vel citramōtani vel
vltramontani ⁊ hmōi:vt dicit de ciuitate Tri-
dentina. ⁊ ciuitate Litū. Nec intēdit dicere q
eps faciat epm in ipſa ſua dioceſi: ſed q vicariū
faciat qui ſit eps : als ſi nō eſſet eps non poſſet
ordinare:chriſmare:⁊ alia hmōi facere. Et pu
tat Hoſt.q eps grecus etiā extra quattuor tē-
pora poſſet ordines maiores cōferre : q: ritus
iſte adhuc non eſt quo ad grecos reprobat⁹ ex
preſſe:de quo remittit ad. c. q tranſlationem.
de temporibus ordinandorum.

¶ De predicatorib⁹ et cō- §.IIII.
feſſoribus ordinandis in eccleſijs p epos ⁊ pre
latos eccleſiarū. ¶ In.c. Inter cetera ſumma
tim dicit: q in cathedralib⁹ et collegiatis ec-
cleſijs inſtituendi ſunt viri idonei quibus cum
expedierit epi poterūt cōmittere viſitationes
predicationes:⁊ cōfeſſionū audientiā. In tex.
ſic dr in prin. ca. Inter cetera que ad ſalutem
ſpectāt populi chriſtiani pabulū vbi dei pma
xime ſibi noſcit neceſſariū ſm illō. Nō in ſolo
pane viuit homo ⁊c.Matth.iiij.Et in fi.c.pre-
cipimus tā in cathedralib⁹ q in alijs conuen-
tualib⁹ eccleſijs viros idoneos ordinari:quos
epiſcopi poſſint coadiutores ⁊ cooperatores ha
bere:nō ſolū in predicatiōis officio:immo etiā
in audiendis cōfeſſionib⁹ et penitentijs iniun-
gēdis:ac ceteris que ad ſalutem ſpectāt aiarū
Si quis aūt hoc neglexerit diſtricte ſubiaceat
vltioni.Ubi dicit Ioh.an.per hoc vbū precipi
mus cū fi.iunctū elicit q negligentes cōſtituti
ſunt in mortali.⁊ optat Hoſt.q miſericors de⁹
miſericorditer agat in his et alijs multis la-
queis impoſitis p humana ſtatuta:cū tamē ec
cleſia nō debeat iniicere laqueos.xxvij.q.j.de
viduis.ſi. Et ſuper vbo ordinari dicit Hoſt. q
ſi hi ad quos ptinet hoc nō faciūt infra termi-
nū congruū eis ab epo datū: epiſcop⁹ id faciet
iure ſuo:cū ad ipſum ſpectet pctōꝝ correctio.
Et hoꝝ negligentiam etiā ſuppleret archieps
Et loquitur de cōuentualibus ſecularib⁹.i.col
legiatis. Nā monachis nō cōpetunt dicta offi
cia que dicunt hic : ſcz ex monachatu ipſo ſm
Spe.⁊ Ab.Et addit Hoſt. q hodie puidit pa-
cletus per ordines predicatoꝝ ⁊ minoꝝ.Licet
nō oēs capiant verbū iſtud.vt de priuilegijs.c.
In his. Adde credo per predictos ⁊ alios : vt
heremitanos:carmelitas: Fuitas ⁊ hmōi mul-
tis ſubleuari in epiſcopis onus iſtius precepti
de predicatorib⁹ ⁊ cōfeſſorib⁹ precipue in ciui
tatibus vbi abundant predicatores et cōfeſſo
res:q: etiā magnū animaꝝ fructū reportarent
ſi opere ſicut ⁊ verbo predicarent.Uille tamen
remote a ciuitatibus horū magnā penuriā ha
bent.Super verbo neglexerit dicit Hoſt. q ta
lis negligentia eſt:qd ſane intelligēdū eſt. Nō
enim ois negligētia mortalis:ſed notabilis in
hmōi:nec de facili pōt determinari qn morta-
lis ſit.Circa gl.fi. q videt dicere q delegati et
nuncij aplici deberent prouideri a curia mit-
tente.Dicit Hoſtien.q romanā eccleſiā excu-
ſat neceſſitas : ſcilicet ſi non prouidet talibus
miſſis ab ea:ſed cōmuniter ab alijs prouiden-
tur.ſcilicet ab eis ad quos mittūtur: quia nec
de ſuo romana eccleſia poſſet omnib⁹ prouide
re.Excuſatur etiam priuilegiū de antiqua con
ſuetudine iam obtentum : et dicit q epiſcopi

conantur in hoc imitari qđ eſſe nõ debet. vt in ca.j.de tẽpo.ord. Pluries clamaui ſubdit Jo. an. intantũ ꝙ de hoc fuit ſermo in ꝯſilio Uiennen. qđ optarẽ ꝙ eccl'ia reciperet vigeſimã redditũ totius cleri ꝑ orbẽ ad ſuſtentationẽ pape et cardinaliũ: ꝛ nil exigi ꝛ recipi poſſet ꝓ ſeruitijs prelatorũ quos ꝓmouet: exceptis ſalarijs taxatis laborãtiũ: puta ſcriptoꝝ ꝛ ſimiliũ: ꝛ tũc prouideret ꝑlatis ꝛ nũcijs de predicta quota: ꝛ abſtineret ab exactione fructuũ primi anni: exactionib' decimarũ ꝛ hmõi: que nũc pullulant. Sed deliberauerunt prelati in concilio ꝛ forte bene ꝙ tanta viget inſatiabilis cupiditas ꝙ ſi hoc fieret hec ꝛ illa perciperet.

¶ De iuribus epiſcopalibus §.V.

q̃ epi poſſunt exigere a clericis ꝛ religioſis ſibi ſubiectis ꝛ que ſunt iura ep̃alia. Hoc declarat̃ in.c.cõquerẽte.eo.ti. vbi dr. Decernimus vt in eccleſijs ſeu capellis tue dioceſis ad monaſteriũ ſpectantib' habeas canonicã obedientiã / ſubiectionẽ ꝛ reuerentiã / inſtitutionẽ / deſtitutionẽ / correctionẽ / et reformationẽ / ac cenſurã eccleſiaſticã. Juriſditionẽ quoqꝫ ordinariã cauſarũ oĩm ad foꝝ eccleſiaſticũ de iure ſpectãtiũ: penitẽtias ꝛ ſacramẽtoꝝ oĩm q̃ ab ep̃o recipienda ſunt collationẽ. Synodũ ꝛ ſynodatici ſeu cathedratici noĩe duos ſolidos: q̃rtã quoqꝫ deciſationũ ac mortuarioꝝ: viſitationẽ quoqꝫ annuã: ita tñ ꝙ cũ ad eas viſitãdas acceſſeris: nõ amplius ꝓcurationis noĩe requiras ab eis niſi quantũ penſatis facultatib' earũdẽ moderate poterũt exhibere: ne plus ceteris capellis eiuſdẽ dioceſis onerent̃. Nec ab eis plus exigas preter moderatũ auxiliũ qđ iuxta formã lateranẽ. cõcilij ſi manifeſta ꝛ rõnabilis cauſa extiterit: cũ charitate poſtulandũ pro neceſſitate tpis ſuſtinemus. Hec ibi. Ubi dicit glo. ꝑ talẽ ſpecificationẽ precludit̃ via in poſterũ litigãdi ꝛ lites diminuunt̃: qđ debet facere iudex. vt de dolo ꝛ ꝯtu.c.finẽ. et iudex debet diſcordie materiã amputare. in aut. de mãda.pri.§.deinde. immo iudex primo loco partes ſi põt ad cõcordiã reuocabit.xc.diſ.ſtudendũ. Jo.an.ſup ꝟbo obedientiã.ꝑ hoc recognoſcit eũ cõcor.di.xxiij. Q̃ꝙ. Et ad hãc tenent̃ nedũ clerici: ſꝫ etiã laici: q̃uis ſint magis ꝑncipes: ſed potiſſime clerici: ſꝫm Hoſti. Et ſonat hoc verbũ ꝙ mandatis epi pareant ſꝫm Pe. ꝛ Abb. in his ſcꝫ q̃ ſpectãt ad ſtatũ clericat'. Nõ eñ ſi mãdaret ei vt det ſibi res ſuas vel renũciet bñficio: tenetur obedire. Sup ꝟbo ſubiectionẽ. Recognoſcit eũ dñm: et hoc de iure cõpetit ep̃o ſup oẽs exiſtẽtes in ciuitate vel dioceſi. Jdeo dicit̃ ep̃s taliũ ordinarius.xj.q.j.de ꝑſona. Nec ꝓdeſt in talib' preſcriptio. vt de ꝑſcrip.c. ad audientiã. nec ꝯſuetudo. de ꝯſue.c.ſi. et breuiter nil poteſt obſtare niſi priuilegiũ exemptiõis. eo.ti.c.duo. als nõ exempt' abijciendus eſt vt acephalus.di.xciij. nulla. Sup ꝟbo reuerẽtiã. Recognoſcit eñ eũ patrẽ et hec ſemꝑ exhibẽda eſt ſuperiori etiã ſi mulier ſit. de maio. ꝛ obe.c.dilecta. Sup verbo inſtitutionẽ ꝛ deſtitutionẽ: ſcꝫ autorizabilẽ ſꝫm Hoſt. qui remittit ad.c.cũ ſatis. de offi.archid. Sup correctionẽ.ſ.criminũ. Reformationẽ ſcꝫ morũ. cõtra hec nõ valet ꝯſuetudo vel appellatio. eo.ti. irrefragabili. Cẽſurã eccl'iaſticã noĩe cõprehẽdit̃ excõicatio: ſuſpenſio et interdictũ. de ꝟbo.ſig.c. querẽti. Juriſditionẽ ꝛc. de iure vel ꝯſuetudine. de excep.c.ij.lib.vj. Sup verbo penitẽtias. Jſtud ꝛ ſequẽs reſpicit etiã laicos. per qđ nota ſꝫm Jnno. ꝙ petẽdo iura ep̃alia ab abbate videor nõ ſolũ q̃ michi debent̃ a monaſterio: ſꝫ etiã ad q̃ michi tenent̃ ꝛ clerici ꝛ laici ſuarũ capellarũ. vt de offi.archi.c.ſi. Sup ꝟbo ſacroꝝ oĩm ꝛc. Sicut ordo ꝯfirmatio in fronte. Et large ſumẽdo ſacꝫm idẽ eſt de cõſecratione eccleſiarũ: altariũ ꝛ virginũ. Et idẽ ſꝫm Hoſti. de diffinitiõe matrimonij ſi q̃ſtio vertat̃ de eo. vt de ꝯſang.c.j. Et ſꝫm hoc ad ꝑdicta reſtringit̃ ꝟbũ oĩm. Uel ſꝫm Hoſti. illud oĩm reſpicit oĩa ſeptẽ ſacramẽta: q̃ ab ep̃o vl' curato vel vicario epi recipienda ſunt. Et dicit ꝙ illi q̃ ab alio illa recipiũt ſine ipſius vel illius licẽtia nõ ſunt abſoluẽdi: q: ſentẽtia a nõ ſuo iudice lata ꝛc. Nec prodeſt ꝯſuetudo ꝯtraria. Talia eñ nõ ſunt cõmittẽda niſi diligẽter examinato ꝛ idoneo reperto. vt de elec. nichil. et.j.q.j.ſi q̃s heretice.§. ecce. Si aũt dicat̃ ꝙ aliq̃s certus. puta abbas / decanus / archidiaconus / vel his ſimilis nõ priuatus in dignitate cõſtitutus poteſt de ꝯſuetudine ipſoꝝ cõfeſſiones audire: talis cõſuetudo excuſat: q̃ ꝛ curã tribuit. Allegat notata de pe. ni. ꝛ re.c. oĩs. Mortuos autẽ q̃ hoc nõ ſeruauerũt dicit ſe nolle dãnare: ſed dei iudicio reſeruatos. Sup ꝟbo ſynodũ dicit Hoſt. ꝙ licet antiqui notauerũt ſynodũ videat̃ ſpectare ad legẽ iuriſditiõis: q: ad ſynodũ venire etiã tenent̃ abbates: nedũ alij ſacerdotes ꝛ curati. Super verbo mortuarioꝝ.i. pro aĩabus a mortuis relictoꝝ illis capellis monaſterioꝝ ſubiectis ep̃o alijs nõ vt dicĩ de teſta.c. officij. Sup verbo viſitationẽ. hec eſt de lege iuriſditionis: qđ patet q: monaſteria viſitant̃ niſi ſint exempta et oĩa pia loca. vt de cenſi.c. romana.lib.vj. Sup ꝟbo penſatis: ita ꝙ a pauperib' nil petat.j.q.ij. placuit. Alij dicũt ꝙ a pauperib' eſt petenda ꝓcuratio: ſed ne nimis grauarent̃ plures cõgregabunt̃ in vnũ. vt de cenſi.c. cũ inſtãtia. ſꝫm Hoſt. Sed illud verũ in procurationibus. ſecus ſup cathedratico. Jnno. Sup verbo rationabilis. Hoſti. ponit exempla: puta ſi ep̃s fecit magnã

emptionem vel ſubiit grandes expenſas eūdo
ad papā vel imperatorē vel litigando pro iuri-
bus eccleſie: vel quicūqȝ caſus ſuperueniens in-
cidit: propter quē ſupportare habet tale ſubſi-
diū poſtulare ꝓpter qḋ facienda eſt ꝯtributio.
argu. de ſta. mo. c. in ſingulis. qḋ intelligit niſi
caſum inciderit culpa ſua. Si eñ ꝓpter ſui ꝓ-
digalitatē indiget ſibi imputet. Cum charita-
te. i. nō violenter: nec a pauperib⁹ ⁊ oppreſſis:
ſed clero ſuo cōuocato exprimat cauſam indi-
gentie ſue: hortando ad ſubuentionē et ꝙ non
expectent compulſionē. Sup verbo poſtpoſito
ſcȝ penitētias dicit glo. publicas criminū quo-
rū abſolutio ep̄is reſeruat̄: vt de peni. ⁊ remiſ.
c. ſi ep̄s. li. vj. Sunt enim plures caſus pecca-
toꝝ quoꝝ abſolutio ep̄is reſeruat̄. de quib⁹ ha-
Ti. xvij bes in tit. de confeſ. De cathedratico quid ſit ⁊
ca. xi. quantū habes. ſ. ti. de ep̄is. ibi etiā de quarta ⁊
Ti. xx. hmōi. ¶ Notandū etiā ſm Joh. and. in iſto. c.
c. §. x. ꝙ hec iura epiſcopalia quo ad plura eoꝝ alius
etiā ꝙ̄ ep̄s poteſt ea habere: vt archidiaconus
et archipreſbyter. vt de offi. archipreſ. c. j. quo
ad obedientiā. De viſitatione patet de offi. ar-
chi. mādamus. De inſtitutione habes de offi.
delegati. c. ſup eo. De cenſura eccleſiaſtica. de
elec. c. dudum. ij. De iuriſditione. s. eo. ti. cum
ab eccleſiarū. Idem pro magna parte de aliis.
aliter tamen pertinēt iſta ad inferiores prela-
tos: quia quaſi ſub aliis: aliter ad maiores: qꝛ
ſunt ſuperiores. Inferiores eñi prelati ea que
ipſis ⁊ ep̄is cōmunia ſunt exercere vident̄ tan-
ꝙ̄ epiſcopi: ⁊ non ſub ep̄is. vbi ſic eſt de cōſue-
tudine: ita ꝙ ab eis non appellat̄ ad epiſcopū:
ſed ad archiepiſcopū. ex̄ de no. ope. nuncia. c.
ſignificantibus. Et ibi epiſcopi nō cognoſcunt
de cauſis ꝑtinentib⁹ ad ſubditos prelatos. Et
ibi ſi minor iudex vnū precipit in his que ſunt
de iuriſditiōe ſua / ⁊ ep̄s aliud: potius paretur
minori iudici ꝙ̄ epiſcopo. Exinde Joh. an. poſt
Inno. diffuſe ponit quomodo ſubditus epiſco-
pi poſſit preſcribere aliquid de iuribus epiſco-
palibus: ⁊ vnus plebanus de iure alterius ple-
bani: ⁊ vnus archiepiſcopus de iurib⁹ alterius
archiepiſcopi: ibi potes videre.

¶ De duplici lege epiſcoporum. §. VI.

i. lege iuriſditionis: cui ſubiiciunt̄ mona-
ſteria: ⁊ lege dioceſana cui non ſubiiciunt̄ mo-
naſteria in quibus conſiſtit totū ius ⁊ poteſtas
epiſcoporū. Et de hac fit mentio de offi. ordi. c.
dilectus. Ubi dicit glo. ij. et plene ꝙ iſta eſt dif-
ferentia inter vtrāqȝ. Ad legem iuriſditionis
pertinet datio cure animarū: delictorū coertio
ordinatio eccleſiarū: cōſecratio earū: altariū ⁊
virginū ⁊ chriſmatis: ⁊ generaliter oīm ſacra-
mentoꝝ: ⁊ ordinū collatio que cōſiſtūt in dādo /
et alia plura que enumerātur in § precedēti. c.
conquerente. vſqȝ ad verbū ſynodaticū: in quo
verbo incipit enumerare quedā que pertinent
ad legē dioceſanā. Ad legē vero dioceſis ſpectat
cōuocare ad ſynodū: ad ſepulturas mortuorū.
cathedraticum tertia vel quarta mortuarioꝝ /
decimationū / hoſpitiū ⁊ ſimilia que cōſiſtūt in
recipiendo. quādoqȝ tamen lex dioceſana com-
prehendit legē iuriſditionis. vt de preſcrip. c.
auditis. Dicas ergo ꝙ omnia monaſteria ipſo
iure ſunt exēpta a lege dioceſana in fauorē re-
ligionis. x. q. j. c. j. et. q. iij. inter cetera. et. xviij.
q. ij. ꝙ̄ ſit. a lege vero iuriſditionis nō ſunt exem-
pta: niſi ſint munita ſpeciali priuilegio. Sed
oīa monaſteria que ſunt in dioceſi ſubdita ſunt
ep̄o quo ad legē iuriſditiōis. xviij. q. ij. Hoc tm̄.
Seculares vero eccl̄ie ſubſunt epiſcopo quo ad
vtrūqȝ. x. q. j. De his. preſtāt tamē monaſteria
aliqñ ep̄o ſeruitiū ex prima cōſtructione eius.
xviij. q. ij. Eleutherius. Et etiā rōne viſitatiōis
vel qḋ habet̄ ex ꝯſuetudine. xviij. q. ij. ſeruitiū.
Capelle vero monachoꝝ ſiue regulariū ſubſunt
ep̄o. ſ. quantū ad vtrāqȝ legē. s. eo. cōquerēte.
niſi pleno iure ſubſint monaſteriis. vt de priui.
c. quoniā. Capelle vero monaſterioꝝ exemptoꝝ
ſubſunt ep̄o ſicut ⁊ alioꝝ: niſi exempta ſint ipſa
monaſteria cum capellis ſuis. vt de priui. c. ex
ore. vnde rōne capellarū ad ſynodū venire te-
nentur. vt de ma. ⁊ obe. c. qḋ ſup. Et hoc intel-
lige de his que ꝑpriū habent. ⁊ ſic nō ꝯtradicit
palea iſta. diſt. xviij. ep̄o. et. xviij. q. ij. § ſi. q̄ in-
telligunt̄ de his que nō habent. Addit ad glo.
Jo. an. ꝙ oīs inſtitutio ⁊ deſtitutio ꝯfirmatio ⁊
inueſtitura ꝑtinent ad legē iuriſditionis. Item
cauſas audire ⁊ oīa que circa iudiciū aguntur
expedire / viſitare / corrigere / excōicare / ſuſpen-
dere / interdicere / ſtatuta facere / inquirere / tam
de vita clericorū ꝙ̄ de ſtatu eccleſie et officiis.
Qḋ autē dicit ad ſepulturas mortuoꝝ: refert̄
hoc ad id qḋ fit in cathedralib⁹ eccleſiis i qui-
bus canonico mortuo vel preſbitero vocantur
preſbiteri ciuitatis ad ſonū campane. Ad legē
dioceſanā addit Innocē. vltra cōnumerata in
glo. dicta miſſas publicas vbi voluerit canta-
re ⁊ cathedrā ponere cauſa ꝓdicandi: vel cau-
ſas audiendi a ſubditis moderatū auxiliū pe-
tere. de cenſi. c. cum apl̄s. pro negociis eccleſie
clericos mittere et eis imperare. xij. q. j. qꝛ tua
fraternitas. et dicit Inno. ꝙ nō alia ratione di-
cunt̄ leges dioceſane ⁊ iuriſditionis: niſi quia
a iure aſſumpte ſunt et nolate: et potius a iure
moderno decretaliū ꝙ̄ āntiquoꝝ canonū. Quia
ergo ꝓpria regula et inuariabilis doctrina de
his dari non poteſt: ideo dicit has leges ꝑ ſin-
gula declarandas. vt factū eſt. Dicit etiā ꝙ vo-
care ad ſynodū magis videt̄ legis iuriſditiōis

ꝙ dioceſane. In.c.vt iuxta.ſummatim dicit:ꝙ viſitans eṗs monaſteriū non introducat ſeculares: ſed duos vel tres canonicos cū aliquot religioſis. Ubi Hoſti. dicit ꝙ cōſiderata mente huius legis nō verbis huius legis plures poterit vel pauciores debebit ducere cōſideratis idoneitate ⁊ numero eorūdē. Addit Ioh.an. ꝙ hodie cōciliū Uienneñ. de ſta.mo.c.recolētes. dicit viſitatores monaſterioꝝ monialiū cōtentos eſſe duobus notariis ⁊ duabus ꝑſonis eccleſie ſue: ⁊ quattuor aliis viris maturis ⁊ honeſtis: ⁊ debent tales eſſe in habitu honeſto. vt in cappa vel eo quo chorū intrant ſm Hoſtien. In.c.graues.ſummatim dicit:ꝙ per reſcriptū qḋ papa mādat ordinario ꝙ corrigat clericos ſue dioceſis: non datur ei iuriſditio ſuꝑ exemptos. Ubi dicit glo.ar.ꝙ per generale mādatū poſterius cōceſſuꝫ nō derogatur priori ſpeciali de quo in generali mentio nō habet. Item ar. ꝙ ius cōmune non tollit priuilegiū illi eccleſie: que eſt exēpta a iuriſditione eṗi. Itē arg.ꝙ papa per litteras ſuas non intendit preiudicare alteri. vt de offi.dele.c.ſuꝑ eo. Itē ex eo ꝙ prelatus eccleſie exempte eſt negligens ad corrigendū ſubditos: nō propterea transfertur poteſtas corrigendi ad eṗm: nec aliqua iuriſditio in eos. Item cū ſit triplex iuriſditio: ſcilꝫ ordinaria/delegata ⁊ arbitraria/ſcꝫ ex cōpromiſſo. de tertia glo.nō tangit: qꝛ nō poteſt quis ex ea interdicere vel excōicare: etſi al's punire. Et ꝙ in textu dr̄ ſententiā latā relaxes. exponit glo. relaxatā eſſe oſtendas: quia nulla erat. Uel ſm Hoſt. ideo dicit relaxes: vt eṗs prudēter ⁊ caute poſſit errorē ſuū corrigere ne cōfundat. Uñ poterit dicere/tales ſentētias quas tuli de voluntate pape relaxo: cui oportet obedire.

❡Ordinarij quid facere §.VII.

debeāt erga habētes plura bñficia curata vel dignitates. In.c.ordinarij. de offi.ordi.lib.vj. ſummatim hoc dicit ſm Ioh.and. Hic ſtatuit papa ꝙ habētes plures dignitates vel alia bñficia curā animarū habentia ꝑ ordinarios compellantur oſtendere infra tēpus cōpetēs ſuperioris arbitrio ſtatuendū diſpēſationē quā habent ſuꝑ hoc: ꝙ ſi non oſtenderint proinde habeantur ac ſi nullas haberent. Si autē oſtenderint ⁊ ſufficientes: nō amplius moleſtentur prouiſo in dictis bñficiis ne cura animarū negligatur. Si autē dubitet de diſpenſatione: ad ſedē apoſtolicā recurrat. Talibus plura beneficia talia obtinentibus aliud nō cōferatur beneficium: niſi oſtenſa diſpenſatione ſufficienti. Et tunc ita demū ꝯferatur ſi per diſpenſationē poſſit illud cum aliis retinere: vel ſi priori renūciauerit: aliter collatio facta non valeat. Et quis videat loqui de eṗis: tamen ſm glo. poſt Guil. et Bar. ꝙ etiā compulſionē iſtam facere poſſunt quicūꝗ inferiores qui habent inſtitutionē: vt plebani aliqui. diſt.lxiij. Si in plebibus. et de offi.deleg.c.ſuper eo. Ipſi enim ordinarij ſunt. vt de offi.ordi.c.cū ab eccleſiarū. Item ex eo qḋ dicitur in tex. ordinarij impleri dicit glo. poſt Guil. ꝙ cū quis habet plura talia beneficia in diuerſis epiſcopatibꝰ quilibet ordinarius eoꝝ in quibus habet beneficiū poterit illū compellere ad exhibitionē ſeu oſtenſionē ſue diſpenſationis circa hmōi. Dicit etiā glo. non ſolū papam diſpenſare in pluribus curatis. extra de preben.c.de multa. In.vj.eo.ti. dicitur in.c. Cum epiſcopus in tota ſua dioceſi iuriſditionē ordinariā noſcatur habere: dubiū non exiſtit quin in quolibet loco ipſiꝰ dioceſis non exempto per ſe vel per alium poſſit pro tribunali ſedere: cauſas ad eccleſiaſticum forum ſpectātes audire: perſonas eccleſiaſticas cum earū exceſſus exegerit capere ac carceri mancipare: necnon et cetera que ſpectant ad eius officium libere exercere. Hec ibi. vbi gloſa dicit ꝙ idem eſt in legato circa ſuam legationeꝫ. Idem in archiepiſcopo circa ſuam propriam dioceſim: ſed non quo ad prouinciā.eo.ti.c.ſ. Et cum intentio epiſcopi in hoc ſit fundata de iure cōmuni: qui dicit ſe exemptum hoc habet oſtendere. diſt.c.cap. contra morem. In locis autem exemptis nō poteſt iudicia exercere. vt xviij.q.ij. Luminoſo.

❡De bonis dignitatum §.VIII.

vel eccleſiarū vacantiū nō occupandis per eos ad quos ſpectat collatio/preſentatio/vel cuſtodia: et pena ꝯtra tales habet de offi.ordi.c.preſenti.lib.vj. vbi ſic dicit. Preſenti ꝓhibemus edicto: ne eṗi vel eoꝝ ſuperiores: vt archieṗi ⁊ patriarche. ſm glo. aut abbates ſeu quiuis alij regulares vel ſeculares: ꝑlati aut eccleſiaſtice perſone q̄cūꝗ vacātibꝰ dignitatibꝰ/ꝑſonatibꝰ prioratibꝰ/vel eccleſiis q̄buſcūꝗ ſibi ſubiectis ſeu ad collationē/ordinationē/preſentationē/aut cuſtodiā ꝑtinentibꝰ: eorūdē bona morientibus eoꝝ rectoribus vel miniſtris in ipſis inuenta: ſiue vacationis ipſoꝝ tꝑe obuenientia: que in vtilitatē eorūdē expendi: vel futuris debent ſucceſſoribꝰ fideliter reſeruari: occupare ac in vſus ſuos cōuertere quoquo modo preſumant: niſi de ſpeciali priuilegio vel ꝯſuetudine iā ſcripta legitime ſeu alia cauſa rōnabili hoc eis cōpetere dinoſcat: alioquin eṗi ⁊ eoꝝ ſuperiores ab ingreſſu eccl'ie: ceteri v'o ab officio ⁊ beneficio tādiu eoipſo nouerint ſe ſuſpenſos: quouſꝗ reſtitutionē fecerint de ꝑdictis. Porro vbi ex priuilegio vel cōſuetudine vel alia de

cauſa ratiōabili ſibi aliquis ꝑdictoꝝ aſſerit bo
na cōpetere ſupradicta:hoc ſolūmodo debȝ de
illis bonis intelligi que ſolutis debitis ſi qua
ſunt: ⁊ de his que fuerint neceſſaria ꝓ ſeruito
ribus ⁊ miniſtris ac incūbentibꝰ oneribꝰ vſqꝫ
ad nouos redditꝰ ſupportādis cōgruere reſer-
uatis ex ipſis repta fuerint ſupereſſe. Hec oīa
ibi in textu. Ubi notādū ꝙ hic non ponit̄ pena
laicis cōtra iſtam cōſtitutioneȝ faciētibus: ſed
tm̄ perſonis eccleſiaſticis. Nā pena ſuſpenſio-
nis nō cadit in laicos. Uerum ⁊ ipſi laici ⁊ alij
quicūqꝫ qui vſurpāt bona vacantiū eccleſiarū:
etiā ſi ſint patroni ſunt ipſo facto excōicati: vt
ptȝ de elec.c.generali.lib.vj. Ponit etiam hic
glo.notabilis de fructibus eccleſiarū iam ꝑce-
ptis: quomō rector poſſit diſponere in morte.
¶ Iteȝ in ca.ſi ſacerdos. de offi.ordi.ſumma-
tim dicit̄ ſm̄ Jo.an.ꝙ archieps̄ nō pōt ſibi cō-
ſtituere officialē in dioceſi ſuffraganeoꝝ ſuoꝝ:
etiā ꝓ futuris cauſis ꝑ appellationē deuoluē-
dis ad eum:niſi de cōſuetudine hoc habeat̄: et
tūc tales officiales inhibere non poſſunt ꝑuſqꝫ
fuerit appellatū. Secundario dicit̄ ꝙ donec ar
chieps̄ pōt haberi de facili:vt qꝛ eſt in ꝓuincia
ſua vel circa illā officiales eiꝰ nō poſſunt ꝓfer-
re ſētētias excōicationis/ſuſpēſionis/vel in-
terdicti:in ſuffraganeos ſuos ꝓpter pontifica
lis ordinis reuerentiā. Dicitur eñ ibi in prin-
cipio.c.ꝙ cū metropolitani ſuoꝝ ſuffraganeo-
rum nō ingrediant̄ dioceſim vt in eis auctori-
tate ꝓpria iudicēt/diſponāt aliquid/ vel aliud
agāt que canonica ꝓhibeāt inſtituta:nequaqꝫ
hec poſſunt in illis per alios exercere: vbi glo.
dicit ꝙ hoc intelligit̄.ſ.ꝙ non intrent in dioce-
ſim ſuffraganeorū in caſibus non ꝑmiſſis. Nā
et cauſa viſitatiōis habent ingredi ⁊ ꝓcurari:
⁊ tūc de alijs cauſis ꝓut habetur in iure iudi-
cent. Glo. ꝓ tribunali ſedendo diſponāt extra
iudiciū faciendo corā ſe celebrari et ante ſe re-
cognoſci contractus.de foro cōpe. ca.romana.
lib.vj.agant.puta cōferendo ordines/⁊ ſacra-
menta ſimilia faciendo.

¶ De arbitris. Cap̄.vj.

DE arbitris habet̄ extra eo.ꝑ totū
⁊.ij.q.vj.a iudicibus.dicit̄. Judi
cū aliū ſunt arbitrarij / aliū ordina
rij. Ordinarij ſunt qui ab apoſto
lico vt eccleſiaſtici : vel ab impa-
tore:vtpote ſeculares legitimā poteſtatē rece-
perūt. Arbitrarij ſunt ꝗ nullā poteſtatē haben
tes cū cōſenſu litigantiū in iudices eligūtur in
quos cōpromittit̄:vt eorū ſententie ſtetur.hoꝝ
alij ſunt ordinarij et arbitri/ alij arbitrarij tm̄.
Ubi dicit glo.ꝙ ordinarius nō ſolum pōt inter
partes amicabilr̄ cōponere.v.q.ij.ſi primates
ſed etiā ſm̄ canōes poteſt arbitriū ſuſcipere ſi
a partibus eligat̄. extra de arbitris.c.cū tpe.
Et idē poteſt etiā delegatus.lex aūt que videt̄
huic ſentētie ꝯtradicere.iij.q.vij.§.tria.intelli
git̄ ꝙ ordinariꝰ nō pōt iubere ꝙ partes cōpro-
mittant in eū:⁊ ſic non eſt cōtra. Arbitroꝝ aūt
duo ſunt genera. Quidā dicūt̄ arbitri/et ꝗdā
arbitratores. Sed arbitri etiā ſunt dupliciter
qꝛ quidam dicunt̄ arbitri iuris:ꝗ veȝ eligūtur
a partibus ex recuſatione iudicis ordinarij vel
delegati. Et tales debēt ſeruare formā iuris ī
executione iuſtitie:et ab eis appellat̄. Arbitri
aūt ſimpliciter ſunt ꝗ eligunt̄ a partibus: que
ſi nō cōſentiūt ſentētie eius reducūt ſe ad arbi
triū boni viri : qui ſunt vt amicabiles cōpoſito
res:⁊ hi etiā tenent̄ ſeruare formā iuris in exe-
cutione iuſtitie. Sed arbitrator non tenet̄ ſer-
uare formā iuris in executiōe iuſtitie:et ꝓmit-
tunt partes non recedere ab arbitrio eius ſub
certa pena quam oportet ſoluere ſi nō pareret
ſentētie. De hoc diffuſe Anto.de but.ſuper.c.
quintauallis.extra de iureiur. Arbiter autē ſi
per dolum tulit ſentētiam / etſi nō retractatur
ꝑ appellationē:tm̄ per exceptionē retractat̄.ff.
eo.non diſting. ¶ Itē extra de arbitris.c.j.di-
citur:ꝙ debēt eligi arbitri vnus vel tres:⁊ vbi
tres eligunt̄ duoꝝ ſentētia retinet vigorē: vbi
dicit glo.ꝙ hoc dicit̄ ex honeſtate nō ex neceſſi
tate. Nā ſi duo etiā eligerentur in quos cōpro-
mitteret̄ tenet cōpromiſſum. Et ſi nō cōcorda
uerint cogēdi ſunt vt cōcordent vel tertiā per-
ſonā aſſumant. Item ſufficit ſentētia duorū cū
tres eligūt̄ preſente tm̄ tertio:etiā ſi ille diſſen-
tiat. Eo tm̄ abſente non valet ſentētia.ff.eo.l.ſi
in tres. niſi in cōpromiſſo ſit expreſſum ꝙ duo
ſine tertio ꝓcedāt. Idem in iudicibus delega-
tis. Item no.ſm̄ Berñ.eo.ti.expoſita in glo.ꝙ
ſiue quis ſit arbitrator/ ſiue amicabilis cōpoſi
tor/ſiue etiā arbiter: non eſt ſtandū iniquo ar-
bitrio:ſed reducēdū eſt ad arbitriū boni viri.l.
iudicis loci.ff. ꝓ ſocio.l.ſi ſocietatē. immo etſi
iuraſſet debet reuocari. extra de iureiu.quin-
tauallis. Ber.non tm̄ ꝓpria auctoritate veniet
cōtra iuramētū. ¶ Nota ſm̄ Inno.in.c.quin-
tauallis.de iureiu. ꝙ iſta eſt differētia inter ar
bitrum(de quo hic eſt ſermo)et arbitratorē:qꝛ
arbiter dicitur ꝗ eligitur vt iudex:⁊ vt ſcȝ ꝓce-
dat ſeruato in ſubſtātialibꝰ ordine iudiciario:
⁊ litem dirimat coram ſe ceptam vel corā alio:
ſed ordine iudiciario ſeruato:lȝ poſſet eā diri-
mere ſi vult etiam inique.ff.de arbi.l.j.nec eſt
vis ſi ſit cōpromiſſum cum pena vel ſine pena:
vel etiā ſine vlla ſtipulatiōe electꝰ ſimpliciter.
Cuiꝰ arbitriū emologat̄:vel taciturnitate de-
cem dierū vl̄ expreſſe. C.de arbi.l.penul. Ne-
ceſſe iſti ordinē ſeruare debent: ⁊ aget ad obſer-

uantiã arbitriũ ſiue ſtipulatiõe ſiue excõicatõe. ex.l.vt no.de arbi.c.dilecti. Arbitrator aũt eſt qui eligit vt aliqd eſtimet vt preciuʒ vel opas vel partes ſocietatis: vel quid ſibi videatur de aliqua re ſine ordine iudiciario dicat vel vt ſuper ea arbitretur. ff. p ſocio.l. ſi ſocietatẽ. et de verbo.obli.l. ſi quis arbitratu. Nec facio vim an partes iurauerint ſtare dicto hmõi arbitratoris/vel nõ: quia ſemp redigendũ eſt ad arbitrium boni viri. ff. de vbo.obli.l. ſi quis. Quidã dicũt idem etſi ſub pena ſtipulate ſunt ſtare huius arbitratoris arbitrio: ſcʒ q nunq poteſt petere penaʒ niſi ceſſauerit ſoluere id ad qđ p arbitriũ boni viri redactũ eſt dictũ arbitratoris. ar. pro his. quia nõ obſtante iuramẽto ⁊ ſtipulatiõe ſine pena poſſunt petere q dictũ eius redigatur ad arbitriũ boni viri: eadẽ ratione etſi cũ pena pmiſit. Alij tamẽ cõtradicũt. Itẽ nõ facio vim vtrũ iſte arbitrator fecerit litẽ cõteſtari inter partes vel etiaʒ ſi ſententiã in ſcriptis pnũciauerit: vel ſimpliciter nudo verbo: quod ſibi viſum fuerit dixerit. Nã corã eo non eſt iudicium vel quaſi iudiciũ: ſed totũ poſitũ eſt in ſua voluntate. Predictarũ aũt ſolẽnitatũ obſeruatio nõ eſt niſi coram iudice vel arbitro: et ita nõ poteſt dici litis cõteſtatio vel ſententia. Sed quid dices ſi compromiſſum ſic factuʒ eſt vt poſſit procedere ſeruato ordine iudiciario ⁊ non ſeruato. Reſpondeo. hec verba ſic ſunt interpretanda vt cõpromittatur in eũ tanq in arbitrũ. Et hoc innuũt illa verba ſeruato ordine: et etiaʒ tanq arbitratorẽ: qđ verba illa innuũt vel nõ ſeruato. Si proceſſerit vt arbiter: ſcʒ ſeruato ordine non redigetur dictũ eius ad arbitriũ boni viri. Item nota q ſi dicũt partes. Eligimus eum in arbitrũ ſimpliciter: non intelligitur vt arbitrator electus niſi ex alijs verbis appareat de cõtraria intentione. puta qr dixerũt q poſſit pcedere non ſeruato ordine iudiciario. Itẽ ſi dicunt. Eligimus talẽ in arbitratorẽ vel in bonũ virũ qui determinet queſtiões noſtras: nõ intelligitur electus arbiter: niſi appareat ex alijs verbis. Itẽ nota q dictũ arbitratoris nunq emologatur taciturnitate decẽ dierũ. ſed ſi expreſſe illud cõfirment partes/perit exceptio quaſi tranſactionis vel pacti. Dictũ arbitri pcedẽtis ordine iudiciario electi ſine pena emologatur. C. de arbi.l.penult. nec vnq. et ſi iniquũ ſit: redigitur ad arbitriũ boni viri. Itẽ nõ mutatur dictũ arbitratoris niſi i modico ledat. ff. de oper.liber.l. ſi libertus. Itẽ dictũ arbitri nõ mutatur etiã ſi grauiter ledat: immo ſi pena fuit promiſſa agitur ad ipſam. C. de arbi.l.j. Et ſi non fuit pmiſſa ⁊ ſtipulatio inter partes ſit agitur ad intereſſe. ff. de arbi.l. diẽ pferre. Et ſi ſimpliciter cõpromiſſum ſit: et ſententia expreſſe per partes emologata fuerit: vel infra decem dies nulla pars cõtradixerit/oritur ex ſentẽtia actio et exceptio. vt. C. de arbi.l. ne i arbitris. in fi. Hec oia Inno. Itẽ nota q q iurat ſtare dicto arbitri ſub pena euadit piuriũ ſoluendo penã: dũ tamẽ ante decendiũ cõtradixerit ſi arbitriũ penale poteſt emologari. alr̃s iuramentũ mutaret obligationẽ. Unde ⁊ qui tranſegit ſub iuramẽto ⁊ pena tenetur precise tranſactionẽ ſeruare: qr hec eſt natura tranſactionis. Qui aũt iurauit dare ſtichũ aut pamphilũ ſub pena: nõ propter hoc tenetur dare ſtichũ. Non eñ videtur facere de alternatiua abſolutã: ſed fortificat ſolum. Hec Pet. de pal. in.iiij. diſt.xxviij.q.j.ar.j.concluſione.iiij. Arbitramẽtũ latũ abſente parte ⁊ irreqſita ſm Pe. de vbo.obli.l. ſi qs arbitratu. nõ valet. Idẽ Cy. ⁊ Bar. Itẽ ſciendũ q arbiter nõ poteſt punire teſtẽ qui dicit falſum teſtimoniũ corã eo: vel partes pducentes falſa inſtrumenta: ſi ſolũ eſt arbiter vel arbitrator: et non alius iudex habens merũ imperiũ: qr et aliqñ in tales cõpromittitur. Et ratio eſt: quia punitio ſeu puniendi poteſtas nõ eſt niſi p iuriſditionẽ attributa: ſed arbiter vt arbiter caret oi iuriſditione: qđ patet: qr ab eius ſentẽtia nõ appellatur: nec ex ea oritur actio vel executio. vt.l.j. C. de arbi. Itẽ poteſtas arbitri eſt ita limitata q de rebus extra cõpromiſſum ⁊ partes cõpromittẽtes nullo modo cognoſcit: ſed teſtis in eũ nõ cõpromiſit: ergo nõ põt eũ punire. Nec obſtat q arbitria ſunt redacta iſtar iudiciorum. vt.l.j. ff. de arbi. Quia hoc eſt verũ quãtũ ad ea tm̃ que cõpromittuntur. Sʒ falſitas teſtis eſt oino extra cauſam ⁊ pſonas cõpromittẽtes. De ſumptibus tñ poteſt cõdẽnare: licet hoc nõ ſit cõpromiſſum expreſſe: qr cauſa ſumptuũ nõ eſt extra cauſam et pſonas cõpromittẽtes: ſed ſi eſſet arbiter habens iuriſditionẽ a ſtatuto ciuitatis: vel iudex alr̃s ⁊ haberet merũ iperiũ/poſſet punire nõ vt arbiter: ſed vt iudex teſtẽ deponentẽ falſum corã arbitro punit. C. de teſti.l. cũ apud. Hec Ange. de peru. Itẽ extra eo.c. Cũ dilectus. vbi q arbitri iudicare nõ valẽt niſi de his tm̃ ſup qbus in eos extiterat cõpromiſſum. Ubi dicit glo. Nota q arbitria ſtricta via incedũt. Nã id ſolũ venit in arbitriũ: de quo ſcʒ dictũ eſt vt veniat. ff. eo.l. ſi cũ dies. Itẽ arbiter nõ poteſt punire cõtumaciã litigatoris. ſ. mulctando: ſed in expenſis cõdẽnando põt: qr cognoſcit de intereſſe. nec poteſt cogere niſi in caſu q habetur de offi.deleg. c. ſuſpitionis. Et hoc eſt verũ q nõ põt punire cõtumacẽ niſi cõtumelijs ad hoc actũ ſit. ff. de iudi.l.ij. Itẽ arbiter nõ põt pnũciare niſi vtraqʒ parte pſente: niſi hoc inter litigatores cõuenerit. ff. eo.l. diem. §. ſi quis. Itẽ non poteſt citare partes niſi ad locũ in quo cõpromiſſum factuʒ

Arbitrator.

Differentia arbitrij ⁊ iudicij.

eſt.ff.eo.l.ſi cū dies. Sufficit tamē ꝙ in eadē ciuitate in qua factū eſt cōpromiſſum citet partes. Itē arbiter nō poteſt delegare arbitriū.ff.eo.l.ſi cōpromiſſum. Itē ſatiſdatio non preſtatˀ corā arbitro: qꝛ ſufficit pene ꝓmiſſio. Cū enim partes cōuenerūt ſtare ſententie arbitri ſub certa pena: pōt peti pena poſita ab ea parte q̄ recedit a ſententia: qua pena ſoluta cogi nō poteſt vt tali ſtet ſententie: niſi in cōpromiſſo dictū ſit vt etiam pena ſoluta vel nō ſtetur arbitrio nichilominus.xxvj.q.v.quicūq. Bern̄.in glo.ſuper.c.dilecti.eo.ti. Itē in arbitrio mora nō poteſt purgari vbi ꝑfixus eſt dies ab hoīe.ff.eo.l.Celſus.ſecus in iudiciis. Itē ſententia arbitri nō infamat: ꝛ hoc ideo qꝛ nō poteſt cognoſcere de crimine qḋ infamet.ff.eo.l.nō diſtinguemꝰ. In his oībus diſcrepant arbitria a iudiciis. Item ꝛ in alio.nā ſi partes renūciant appellationi ꝛ pactū faciūt de non recedendo ab arbitrio: nichilominus recedere poſſunt ſoluta pena appoſita: vt dictū eſt: ſecus circa iudicia: ſed in qbuſdā cōueniūt: qꝛ per vtrūq interrūpitur preſcriptio: et quātū ad iuramentū de calūnia. Bern̄. Itē ex̄ eo. Cōtingit.dicitˀ generaliter. prohibemus ne ſup rebꝰ ſpūalibus cōpromittatur in laicū. Ubi dicit glo.ꝙ in laicū de rebꝰ mere ciuilibꝰ qbus nullū ſpirituale eſt annexū bene poteſt cōpromitti in eccleſiaſticis tēporalibus rebus.ar.hic: quia ꝓhibet tm̄ de ſpūalibus rebus: qꝛ qḋ de vno prohibetˀ de altero cōceditur.diſt.xxv.c.qualis. Si x̄o cōpromittatˀ in laicū de rebus ſpūalibus nō tenet arbitriū. vt hic. Sed ſi compromittatˀ in clericū et laicū ſine autoritate quidē ſuperioris etiā ſic nō valet. Sed interueniente autoritate epi: non poteſt in laicū tm̄ compromitti: ſed ſolum autoritate pape.diſt.xxxij. ꝑter hoc.§.verū.et.ij.q.v.mennā. Unde dico ꝙ laicus nullo modo de rebus ſpūalibꝰ iudicare poteſt: nec principaliter nec incidenter. Bern̄. Itē ſoluitˀ cōpromiſſum per mortē alterius compromittētis. extra eo.ex parte. et etiā per mortē alterius arbitrorū. ex̄ de offi.deleg.c.vno delegatorū. Et hoc verū niſi fiat mentio in compromiſſo: ꝙ tranſeat ad heredes vtriuſq partis cōpromittentis. Secus in iudiciis quia illa tranſeūt ad heredes: etſi de ipſis non fiat mentio. Bern̄. Item cū ab vno de pluribꝰ arbitris vel iudicibꝰ aliis preſentibus etiā mandantibus / ſcripta ſententia recitatur: pro eodē eſt ac ſi ab oībus eſſet recitata. Oportet autem vt recitans non vtatur verbis ſingularis numeri: ſed pluralis dicendo. Nos tales arbitri vel iudices pronunciamus ꝛc̄. niſi in arbitris ſup electiōe que debet fieri ab vno vice oīm. ex̄ de ſenten.ꝛ re iudi.c.cum ab vno.lib.vj. Item nota ſm̄ Bern̄.ex̄ de offi.ordi.in glo.in.c.cum eccleſiarū.ꝙ quilibet prelatus collegiate eccleſie licet ſubſit epiſcopo eſt iudex ordinarius ꝛ habet iuriſditionem cognoſcendi et excōmunicandi.vt in iſto.c. Et ille prelatus hoc facere poteſt: ꝛ habet talē iuriſditionem qui eſt electus a collegio ſeu vniuerſitate.extra de elec.c.j. Et idem intelligo ſi preficiatur collegio vel vniuerſitati ab eo qui habet adminiſtrationē cum iuriſditione. puta epiſcopo. Bernar. De hoc ſ.ca.ꝛ §.j.

De triplici modo procedendi in iudicio.et primo de modo procedendi per inquiſitionem. Capitm̄.vij.

De crimine autē cōtra aliquē proceditur tribus modis pricipaliter in iudiciis. videlicet per accuſationē / denunciationē / ꝛ inquiſitionem. Et ad accuſationē requiritur iſcriptio. Denūciationē debet ꝑcedere charitatiua monitio. Inquiſitionem debet precedere clamoſa inſinuatio. ex̄ de accu.c.ſuper his. et.c. qualiter ꝛ quando. Poteſt et addi quartus modus cum crimen ſcꝫ obiicitur in modū exceptionis eo.ti.c. Inquiſitionis.

De inquiſitione vitiorū facienda §.I.

ſic ait Innocentius.iij. in cōcilio generali.ex̄ de accu.c.qualiter. Qualiter et quādo debeat prelatus procedere ad inquirendum ꝛ puniendū ſubditorū exceſſus ex autoritatibus noui ꝛ veteris teſtamenti colligitur euidenter ex qbus poſtea ꝓceſſerūt canonice ſanctiones. Legitur enim in euāgelio Luc.xvj. ꝙ villicus ille qui diffamatus erat apud dn̄m ſuum quaſi diſſipaſſet bona ipſius audiuit ab eo.quid hoc audio de te. Redde rationē villicationis tue: iam enim non poteris amplius villicare. Et in Gene.xviij. Dominus ait. Deſcendā ꝛ videbo vtrum clamorē qui venit ad me opere complenerint. Ex qbus autoritatibus manifeſte probatur ꝙ non ſolū ſubditus verūetiam cū prelatus excedit: ſi per clamorē et famā ad aures ſuperioris ꝑuenerit: non quidē a maliuolis ꝛ maledicis: ſed a prouidis: nec ſemel tm̄ ſed ſepe: quod clamor innuit et diffamatio manifeſtat: debet corā eccleſie ſenioribus veritatē diligentius ꝑſcrutari. vt ſi rei popoſcerit qualitas canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis: non tamen idem ſit actor ꝛ iudex: ſed quaſi denūciante fama vel deferente clamore officij ſui debitum exequatur. licet autem hoc ſit obſeruandū in ſubditis: diligentius tamē obſeruandum eſt in prelatis: qui quaſi ſignū poſiti ſunt ad ſagittam: quia nō poſſunt oībus cōplacere: cū ex officio ſuo teneantur nō ſolū arguere: ſed

etiā increpare. quādoq; etiā interdū ſuſpēdere
nōnunq̄ vō ligare. frequēter odiū multorū in-
currūt ꝛ inſidias patiuntur. Et ideo ſancti pa-
tres prouide ſtatuerūt: vt accuſatio prelatorū
nō facile admittatur: ne concuſſis colūnis cor-
ruat edificiū: niſi diligens adhibeatur cautela
per quā non ſolū falſe ſed etiā maligne crimi-
nationi ianua precludatur. Uerū ita voluerūt
prouidere prelatis ne criminarent̄ iniuſte: vt
tamen cauerent ne delinquerent inſolenter cō-
tra morbū vtrūq; cōgruam medicinā inuenien-
Inquiſitionū genera. tes. Nota ſm Ange. de peruſio. ꝙ inquiſitio-
num alia generalis: alia ſpecialis. Et genera-
lis diuidit̄ in quattuor ſpecies. ¶ Prima eſt
generalis quo ad delicta et quo ad pſonas. vt
cū preſes inquirit ſi ſint homines facinoroſi pe-
na digni. et de hac loquit̄ lex cōgruit. ff. de offi.
preſi. ad. l. iul. repetū. Quedā vō eſt inquiſitio
generalis quo ad pſonas: ſed ſpecialis quo ad
delicta: vt cum preſes inquirit cōtra illos qui
Titium occiderūt. Et de hac loquitur lex man-
dati. ff. de cōdictio. ob turpē cauſaꝫ. Quedā eſt
generalis quo ad delicta: ſed ſpecialis quo ad
perſonas: vt cū inquirit̄ per viſitatorē eccleſie
cōtra pſonas exiſtentes in eccleſia ad inueſti-
gandū ꝛ puniendū crimen p aliquē eoꝝ cōmiſ-
ſum per qđ debet monaſteriū reformari in ali-
quo. De hac loquit̄. c. p iquiſitionē. ex̄ de accu.
Nūq; tamē eſt inqſitio generalis quo ad per-
ſonas de neceſſitate: vt cū inquiritur de aliquo
maleficio cōtra ciuitatē ꝛ hoies illius: nec ſunt
hoies ſpecificādi. De hac loq̄ poteſt. C. de mo-
no. l. j. Specialis aūt inquiſitio quo ad pſonas
et delicta eſt. vt cum de certo ꝛ limitato delicto
preſes ſeu p̄latus inquirit contra certā ꝛ limi-
tatā perſonā. De hac loquit̄ lex ea quidē. C. de
Forma inqſitionis. accu. ¶ De formis dictādis in hmōi inqſitio-
nibus. Forma inquiſitionis generalis quo ad
pſonas: ſpecialis quo ad delicta hmōi eſt. Hec
eſt inquiſitio q̄ fit et fieri intēdit̄ p A. poteſtatē
et R. eiꝰ iudicē maleficiorū ex eoꝝ ꝛ cuiuſcūq;
eoꝝ officio arbitrio ꝛ balia ꝯtra oēs ꝛ ſingulos
illos qui tali loco ꝛ tp̄e Titiū occiderūt: ꝛ occi-
dentibus preſtiterūt auxiliū cōſiliū vel fauorē.
Hec forma ſumit̄ ex dictis Inno. Forma inq-
ſitiōis generalis quo ad delicta: ſpecialis quo
ad pſonas eſt talis. Hec eſt iquiſitio q̄ fit ꝛ fieri
intendit̄ per R. ſyndicū ꝛ ſyndicatorē electū: ꝛ
aſſumptū p cōmune peruſij ad ſyndicandū A.
olim poteſtatē dicte ciuitatis ꝓ ſex menſibus
iam elapſis inchoatis ꝛc̄. cōtra oēs ꝛ ſingulos
ſuos iudices / notarios / milites / domicellos /
berruarios / ꝛ familiā vniuerſam dicti olim po-
teſtatis. In eo. de eo. ꝛ ſup eo. ꝙ ad aures dicti
ſyndicatoris pluries puenit ꝙ dictus A. olim
poteſtas et dicti eius iudices / milites / notarij /
domicelli / berruarij / in dictis ꝛ in dicto palatio
reſidentie eorū poſito infra tales confines ꝛc̄.
Multas diuerſas ꝛ varias extorſiones / bara-
tarias / furta ꝛ falſitates cōmiſerūt. Et dictus
dn̄s poteſtas nō tenuit totā familiā quā tenere
debuit ſm formaꝫ electionis de eo facte. Et ꝙ
dictus dn̄s poteſtas et dicti dn̄i iudices mul-
tos abſoluerūt condēnandos: et multos inno-
centes cōdēnauerūt qui debuerūt abſolui: nec
venerūt ad banchum ſolitū pro iure reddendo
horis debitis ꝛ conſuetis ſm formā electionis
predicte. Et predicta oīa cōmiſſa ꝛ ꝑpetrata
fuerūt p dictos ſuos noiatos in locis p̄dictis:
et predicto tp̄e ꝯtra formā iuris ſtatutoꝝ ꝛ or-
dinationū dicti cōmunis. Sup q̄bus oibus et
ſingulis cōnexis ꝛ dependentibꝰ ab eiſdē ꝛ pe-
nitus extraneis: dictus ſyndicator inquirit et
intendit ꝓcedere ꝛ condēnare ꝛ punire reper-
tos culpabiles ſm formā iuris ꝛ ſtatutoꝝ dicti
cōmunis. Hanc formā approbat cōſuetudo to-
tius italie. Hec forma vbiq; ſeruat̄. Inuentis
autē malefactoribus ſpecialibus fit inquiſitio
ꝯtra eos ſpecialis. Et ex iſta ſcđa inquiſitione
ad condēnationē deuenitur: non ex prima. vt
notatur in. d. ca. Bone memorie. Et oēs teſtes
qui in prima inqſitione examinati fuerūt exa-
minari debent poſtmodū in ſecūda: quia aliter
ex primis atteſtationibus inquiſitus damnari
non poteſt: cū teſtes depoſuerint eo non citato:
et ſic teſtimoniū eorū erat nullū in eius preiu-
diciū. C. de teſti. l. ſi quando. Huiuſmodi forma Forma inqſitionis q̄ ad loca
inquiſitionis ſpecialis quo ad perſonas ꝛ quo
ad loca eſt hec. Inquiſitio quaꝫ faciunt ſeu fa-
cere intendūt poteſtas R. talis ciuitatis ꝛ iu-
dex maleficioꝝ eius contra talem. In eo. de eo.
et ſup eo. ꝙ fama publica precedēte: ꝛ clamoſa
inſinuatione referente: non quidē a maliuolis
et ſuſpectis: ſed ab honeſtis et fidedignis ad
aures predictoꝝ peruenit ꝙ dictus Titius de
hoc anno de menſe maij dicti anni armatus cū
quodā cultello de ferro: quē euaginatum ꝛ nu-
dum tenebat in manu doloſe ſcienter et appen-
ſate animo et intentione infraſcriptū homici-
dium cōmittendi ſpiritu diabolico: et deū pre
oculis non habendo: ſed humani generis ini-
micum: fecit impetum inſultum ꝛ aggreſſum:
mouendo ſe de loco ad locum in et contra per-
ſonā R. et ipſum vulnerauit in capite dicti R.
cum dicto cultello: vna percuſſione et vulnere
ex qua percuſſione dictus R. incōtinenti mor-
tuus eſt. Et predicta omnia cōmiſſa ꝛ perpetra-
ta fuerunt per ipſum R. in perſonam dicti R.
tempore ſupradicto animo et intentione pre-
dictis in ciuitate peruſij. tali loco prope tales
confines contra formam iuris ſtatutorū et or-
dinationis dicte ciuitatis. Hāc autē formam

ꝓbat.l.libellorū.ff.de accu.quā obſeruat pra-
ctica. Ideo autē ponitur locus ⁊ tēpus: q̄ hec
ſunt de ſubſtātia inquiſitiōis: ſicut ⁊ de ſubſtā-
tia accuſatiōis. Ideo ponit̄ fama publica pre-
cedēte: q̄ fama loco accuſationis ſuccedit. Vñ
niſi precedat nō debet inquiri. extra de accu.c.
cū oporteat. ⁊.c.qualiter ⁊ q̄n. Ideo dicit̄ a fi-
dedignis: q̄ ſi nō ſunt fidedigni faciētes famā:
ſed ſuſpecti/malicioſi/vel maliuoli: ex eorū fa-
ma nō debet ad inquiſitionē ꝓcedi: vt in dicto
c.qualiter ⁊ q̄n. Hodie tñ peruſij de cōſuetudi-
ne nō ſeruat̄: q̄ pars nunq̄ petit copiam fame
ſibi dari: eo q̄ ex forma ſtatutorū pōt de omni
crimine inquiri. Unde in dicta ciuitate inquiſi-
tio eſt auxiliū regulare ſicut accuſatio. Ceſſan-
te ſtatuto et cōſuetudine bene poſſ3 peti copia
dicta. Si fieret inq̄ſitio de aliis criminib⁹ qui-
buſcūq3: a ſimili debet fieri ſcḋm ea que cōcurrūt
ad act⁹ illos exprimētia maleficiū ſiue delictū.

¶ In quibus cauſis poſſit §.II.

fieri inquiſitio. Angel⁹ de peruſio circa hoc po-
nit varias opiniōes. Et primo opinio glo. iuris
ciuilis dicit in.§.ſi publico. q̄ non pōt fieri in-
quiſitio niſi in his caſibus. Primo ratiōe in-
iurie illate preſbyteris aut eoꝝ miniſtris: etiā
in loco occulto exiſtētibus: vt in.l.ſi q̄s in hoc
genus.C.de epiſ.et cle. Secūdus caſus in cri-
mine ſuſpecti tutoris.l.iiij.§.preterea.ff.de ſu-
ſpe.tu. Tertius in charta falſa ꝓducta coram
iudice.l.iubemus.C.de ꝓbatio. Quart⁹ in fal-
ſo teſte. C.de fal.l.vbi. Quint⁹ in crimine no-
torio.l.ea q̄dē.C.de ꝓba. Sext⁹ in caſibus no-
tatis in.d.§.ſi publico. Alia opinio dicit q̄ l3
hoc verū ſit de iure: de cōſuetudine tñ de quoli-
bet crimine pōt inquiri fama publica precedē-
te: ⁊ clamoſa inſinuatiōe referēte. Et ita refert
Alber.de Gandino. Sed opinionē glo.p̄lo po-
ſitā Ang.reprobat in hoc q̄ dicit tm̄ in dictis
caſibus poſſe inquiri ⁊ nō in aliis. Ponit eñi ⁊
ipſe alios caſus in quibus pōt inquiri.ſ.cōtra
oēm ſacrilegū/latronē/et plagiariū.l.iiij.§.mā-
datis.ff.ad.l.iuli.pecul. Item contra facientē
ſeditionē in ciuitate.in aut̄.de māda.princi.§.
ſi. Item videt̄ poſſe inquiri regulariter contra
omnē malū hominē.l.cōgruit.ff.de offic.preſi.
¶ Nicolaus de Nacta in quadā ſua diſputa-
tione recedēs ab illa opiniōe glo.ponit ſex ca-
ſus in quib⁹ pōt inquiſitio fieri. quos Bar.ſi-
bi aſſumit ꝓ regulis in.d.§.ſi publico. Quorū
primus eſt ad denūciationē officialis.ſ.publi-
ci ad hoc deputati: vt cū per ſtatutū deputant̄
in comitatu officiales ne maleficia cōmittant̄:
vt.l.diuus.ff de cuſto.reorū. Secūdus pōt in-
quiri ꝓpter precedentē incidētem cognitionē
vt i falſo teſte.C.de teſti.l.nullū. Terti⁹ ꝓpter
precedētem generalē inquiſitionē: als fruſtra
fieret.l.cōgruit.ff.de offi.preſi. Oportet tñ in-
uento malefactore fieri circa eū ſpecialē inqui-
ſitionē ad hoc vt condēnari poſſit. Quart⁹ vbi
maleficiū corā iudice cōmittitur: vt falſa char-
ta.C.de ꝓba.l.iubemus. Quintus ꝓpter atro-
citatem criminis ⁊ iniuriā factā clericis: vt in
l.ſi quis in hoc genus.C.de epiſ.⁊ cle. Sextus
ꝓpter criminis notorietatē: vt dicta.l.ea. Ad-
dit Bar.ſeptimū vbicūq3 ſine metu calumnie
⁊ ſine ſolēnitate inſcriptionis ꝓcedit accuſatio
⁊ ibi etiam pōt inquiri/qḋ ꝓbat per rationes.
S3 iſtud ſeptimū reprobat Ange.et addit aliū
caſu3 ſc3 in crimine ſuſpecti tutoris. ¶ Aliorū
opinio eſt q̄ duplex eſt inquiſitio. Una que p̄n-
cipaliter fit ꝓpter ſe ex officio iudicis nobili.
Alia mercēnaria ſeu incidēs que fit ex officio
iudicis mercēnario ſeu incidenter. Et p̄ia in-
quiſitio fit trib⁹ modis. Primo q̄n per famā
imploratur: vt in.l.iuſtiſſimas.C.de offi.rec.
ꝓuin. Nā fama tenet locū accuſatoris: vt in.c.
qualiter ⁊ q̄n.de accuſa. Secūdo q̄n per ꝓmo-
torē ꝓuocatur. extra de accuſa.c.cū oporteat.
Tertio q̄n per publicam denunciationē excita-
tur.l.ea q̄dē.C.de accu. Et ſubdit Ange.horū
opinionem iure canonico credo verā: quo iure
inquiſitio eſt remediū ordinariū. extra de ſen.
excō.cum deſideres. Sed iure ciuili ex ſola fa-
ma nō inquirit̄. Demū ip̄e Angelus ponit ſuā
determinationē p̄ diſtinctionē. Dicit eñi q̄ in-
quiſitio fit duabus de cauſis: q̄ aut ad priua-
tam vtilitatē principaliter/aut ad publicā. Ad
priuatā aūt vtilitatē regulariter nō fit inquiſi-
tio: q̄ que in iudicio agunt̄ ad partis poſtula-
tionē agenda ſunt: non ex officio.ff.de iudi.l.q̄
ſemel. Fallit hoc in caſibus.ſ.ſuſpecti tutoris:
quo ad vtilitatē pupilli inquirit̄ nemine poſtu-
lante. Et in datiōe tutoris qui dari pōt ex offi-
cio nemine petēte. Item ⁊ cēſitor pōt ad vtili-
tatē priuatā inquirere. Item ⁊ pretor inquirit
cōtra executores publicos ad priuatā vtilita-
tem/ne interim tributis ⁊ aliis vexēt̄ vexatio-
nibus: vt in aut̄.de man.prin.§.coges. Itē ep̄s
in cauſa vſuraꝝ inquirit cōtra vſurariū vt vſu-
ras priuato reſtituat: vt de iureiu.c.ad noſtrā.
Si ad publicā vtilitatē fit inquiſitio: tunc aut
in cauſis ciuilibus/aut in criminalibus. Si in
ciuilibus/regula eſt q̄ in oībus cauſis mere
ciuilibus ⁊ numerariis principaliter vtilitatē
reipu.cōcernētibus pōt ꝓcedi p̄ inquiſitionē:
vt.C.de bo.poſ.l.ſi q̄s. In cauſis xo crimina-
libus do q̄tuor regulas: quaꝝ prime tres ſunt
affirmatiue: quarta negatiua. ¶ Prīa regula
eſt q̄ vbicūq3 crimē eſt tale/q̄ accuſando iuris
ſolēnitas relaxat̄: de illo pōt inquiri. Probat̄
hec regula.C.de accu.l.ea. Unde q̄ cū ꝓcedit̄

Caſus inquiſitionis.

per accuſationē in multis ſolennitas iuris re-
laxatur:ideo de eo pōt inquiri. Quod etiā no-
tat Inno.in.c.veſtra. de cohabi.cleri.⁊ mulie.
Et inde eſt ꝙ ad denūciationē officialis publi
ci officialis pōt inquiri:q₂ per talem denuncia
tionē fit crimen notorium. ¶ Secunda regula
eſt ꝙ vbicunq₃ cōmittit crimen corā iudice:ita
ꝙ offendat pars/ vel iudicis maieſtas:pōt in-
quiri de eo. Probatur hoc.C.de teſti.l.nullū.
Unde ſi quis coram iudice ꝑducit falſum teſtē/
vel vtitur falſo inſtrumento:q₂ offendit aures
iudicis: merito ꝓpter offenſam iudicis maie-
ſtatis ⁊ partis/pōt cōtra eū inquirere. ¶ Ter-
tia regula eſt ꝙ vbicūq₃ crimen eſt de atrocio-
ribus fama publica precedēte / a fidedignis pōt
inquiri. Probat hoc.l.iiij.§.mādatis.ff.ad.l.
iuli.pecu. Uideo enī in iſtis actiōibus iuris ſo
lēnitatē relaxari: ergo poterit inquiri. Inter-
eſt ei reipublice atrociora delicta puniri vt ꝓ-
uincia malis hominib⁹ purgata remaneat.Et
reputatur inter atrociora iniuria q̄ fit clericis:
vt.C.de epiſ.⁊ cle.l.ſi ꝗs in hoc gen⁹. ¶ Quar
ta regula eſt negatiua:ſc₃ ꝙ in his caſib⁹ exce-
ptis nō poteſt in criminalibus cauſis inquiri.
Probat hoc per.l.reſcripto.§.ſi ꝗs accuſatus
ff.de mu.⁊ hono. Hoc videt intelligendū qn̄ iu
dex inquirit ad denunciationē ⁊ inſtantiā alte
rius:non autē ex mero officio ſuo hoc agit:vel
intelligēdū hoc de iure ciuili:ſecus de iure ca-
nonico: q₂ pōt et in aliis caſibus inquiri:et ita
practicatur: qđ etiam declarat in.§.ſequenti.
Poteſt autē inquiſitio impugnari ſemper cu₃
in aliquo eorū que ſunt de ſubſtantia inquiſi-
tionis deficit:ſicut accuſatio: cū defectus ſit in
ſubſtātialibus.Et tunc ex hmōi defectu ſubſtā
tialium non poſſet ꝓcedi ad cōdemnationē:qđ
verum eſt niſi inquiſitus ſit cōfeſſus crimē vel
non opponat talem defectū ſubſtātialiū. Nam
ex inquiſitiōe deficiente in ſubſtātialibus con
tra cōfeſſum crimen non opponentē defectum
ſubſtantialiū/poteſt ſequi cōdemnatio: vt ex-
preſſe dicitur.c.j.de confeſſis.lib.vj.

¶ De ſubſtātialibus inqui §.III.
ſitionis dicit Ange. ꝙ quinq₃ ſunt neceſſaria.
Primū eſt ex parte iudicis inquirentis:⁊ hoc
eſt ꝙ ſit cōpetens iudex:al's non tenet inquiſi-
tio.vt de reg.iur.ea que fiunt.lib.vj. Ubi ſcien
dū ſm ipſum ꝙ in cauſis meri imperij: vt ſunt
criminales cauſe: ſolus iudex habēs merū im
periū pōt principaliter inquirere:q₂ ei⁹ nego-
cū ſolus ipſe h₃ iuriſditionē.ff.de iuriſ.om.iu-
di.l.iubere. Incidēter autē iudex ciuiliū cau-
ſarū pōt inquirere de cauſis meri impij. C.de
teſti.l.nullū. Ut cu₃ teſtis deponit falſum corā
iudice ciuiliū cauſarū et non habente merū im
periū. Nā tūc ratiōe incidētis cognitiōis cau-
ſa meri impij deuoluta eſt ad ſuā iuriſditionē.
Et punit talis inquirēs inquiſitū ſm aliquos
pena extraordinaria:ſm alios ordinaria.Sed
hic notandū ꝙ ſi clericus deponit falſum corā
laico:ꝗuis in hoc caſu glo.in dicta.l.nullum.⁊
ſm Cy.clericus poſſit puniri ꝑ iudicē laicum.
Ray.contrariū dicit ꝑ.c.ſi diligēti.extra de fo.
cōpe.Et iure quidē antiquo ciuili glo.et eā ſe-
quentes verū dicūt: ſed iure canonico Ray.ve
rum dicit:⁊ ſic tenendū eſt.C.de epiſ.⁊ cle.⁊ in
aut.ſtatuimus. In cauſis vero ciuilibus ⁊ pe-
cuniariis ad publicā vtilitatē ſpectātibus in-
quirere pōt om̄is iudex ad cuius iuriſditionē/
officiū/⁊ cognitionē talis cauſa ſpectat. Ad pri
uatā aūt vtilitatē: vt ad remouēdū tutorē vel
curatorē tanꝗ̄ ſuſpectū rome ꝑtor inquirit/ vl'
ſubdelegatus:in ꝓuincia ꝓcōſul. Et cū hodie
poteſtates terrarū in terra quā regūt teneāt lo
cū preſidis / corā eis agēda eſt queſtio ſuſpecti
tutoris :ad inquirendū vero cōtra vſurariū vt
vſurā reſtituat poſſunt inquirere ordinarij lo-
coꝝ:⁊ eoꝝ vicarij. extra de vſuris.c.ad noſtrā.
Scđm qđ requirit qđ eſt ex parte inquiſiti eſt
vt ſit de iuriſditiōe iudicis inquirētis quo ad
iſtum articulū:al's nō poſſet cōtra ipſum inqui
rere.extra de foro cōpe.ſi diligenti.et aut.ſta-
tuim⁹.C.de epi.⁊ cle. Tertiū qđ requirit eſt ex
parte cauſe ſeu materie de qua inquirit: qđ ꝓ
tanto dicit/q₂ nō ſemꝑ in omni negocio pōt ꝓ-
cedi ꝑ inquiſitionē: ſ₃ tm̄ in quibuſdā: de qui-
bus dictū eſt in.§.ꝓcedenti. Quartū qđ reqrit
eſt ex parte cauſe incitātis inqſitionē: qđ dicit
ꝓ tanto/q₂ fama publica ⁊ clamoſa inſinuatio
a fidedignis ꝓcedēs/incitat iudices ad inqui
rendū:adeo ꝙ inquiſitio fieri nō pōt niſi prece-
dat diffamatio a viris honeſtis:non maliuolis
⁊ maleficis:nō ſemel ſed pluries:⁊ ꝙ ſit tāta ꝙ
ſcādalū generet nec tolerari poſſet ſine pericu
lo:vt in.c.qualiter ⁊ qn̄.in ſi.de accuſa. Hoc tm̄
fallit in tribus caſibus. Prio vbi inquirit ad
remotionē prelatorū regulariū:q₂ tunc non eſt
neceſſe ꝙ diffamatio ſit tāta ꝙ ſine ꝑiculo vita-
ri nō poſſit:vel ꝙ ſcādalū generet. Et eſt ratio:
q₂ tales facilius remouent ab officiis ſuis:vt in
dicto.c.qualiter.de accu. Itē fallit vbi inquiſi
tio fit preſente parte ⁊ nō opponēte ſe diffama
tam nō eſſe vel diffamationem precesſiſſe nō le-
gitime:vt de accu.ca.ij.lib.vj. Itē fallit vbi in-
quiſitio format contra cōfeſſum crimen.c.j.de
cōfeſ.lib.vj. Item fallit in inquiſitiōe generali
que fit cōtra caput ⁊ mēbra eccleſie alicui⁹ ci-
uitatis/caſtri/vel loci : de delicto in genere de
quo loquit.c.j.ex᷑ de offi.ordi.⁊ ita tenet Hoſt.
in ſumma.Et ꝑ hoc ꝑ₃ ꝙ ſyndicatores rectoꝝ
q̄ ſyndicāt caput ⁊ ei⁹ mēbra:puta poteſtatem

capitaneū vel ei⁹ officiales: poſſunt cōtra eos
inquirere in genere de delictis cōmiſſis p eos
in eoꝝ officio: non precedēte fama publica/vel
clamoſa inſinuatiōe: et ita de cōſuetudine ſer-
uat. Fallit etiā qñ per inquiſitorē ꝓceditur ad
denūciationem publici officialis: vt de offi.cu-
ſto.c.fi.ꝛ ita tenet Hoſti. Itē fallit cū iudex in-
quirit ex mero ꝛ puro officio/ꝛ non ad inſtiga-
tionē alterius: vt in.c.j.de offi.ordi. Et per hoc
ſint cauti rectores terrarū: ꝙ ad hoc vt ab eis
nō poſſit peti copia diffamationis: ſemꝑ cū for-
māt inquiſitiōes dicāt. Hec eſt inquiſitio quā
facit talis. N. cōtra talem. N. ex ſuo mero offi-
cio. Itē fallit vbi iudex ex neceſſitate ſui officij
inquirit/vel vbi vertit periculum aiarū: ibi nō
eſt neceſſaria diffamatio ſm formā predictam.
In criminali ꝟo in quo iudex ꝓcedit ex neceſ-
ſitate officij nō eſt neceſſaria diffamatio: qđ no
tandū ꝓ inquiſitiōibus que fiūt hodie per re-
ctores terrarū: an ſit neceſſe diffamationē pre-
cedere. Nā ſi de neceſſitate officij inqrere tene
tur/nō eſt neceſſaria diffamatio. Sꝫ ſi inquirit
ex voluntate/nō neceſſitate: tunc ſi inquirit ad
petitionē alteri⁹ eſt neceſſaria diffamatio: ſi ve
ro ex mero officio vel ad denūciationē publici
officialis/nō eſt neceſſe diffamationē precede-
re: vt dictū eſt. Quintū qđ requirit de ſubſtan
tia inquiſitiōis eſt ex parte forme: vt.ſ.inquiſi-
tio ſit apte cōcepta ꝛ habeat debitā formā: alſ
nō pōt ſequi cōdemnatio: vt in.c.qualiter.et.c.
inquiſitiōis.ꝛ.c.cū oporteat.de accu. de quib⁹
formis dictum eſt.ſ.§.j. Debet ergo in inquiſi
tione apponi locus ꝛ tēpus delicti tanꝙ ſubſtā
tialia: alia vero opportuna ſubſtātialia in libel
lo accuſationis ſm formā libelloꝝ. inſtituta de
pub.iudi.ꝛ ſm glo.ibi.ꝛ ſm Inno. non debent
obſeruari in inquiſitione. Sed Iaco.but.quē
ſequit Ange. dicit ꝙ excepta inſcriptiōe onus
alia ſolennitas que ſeruatur in accuſatiōe/ſer-
uāda eſt in inquiſitiōe. Item in inquiſitiōe de-
bet ꝓcedi contra preſentē: nam ſi abſens eſt/ꝛ
ſe per cōtumaciā nō abſentauerit: citādus eſt.
Sed hoc de conſuetudine nō ſeruatur/qꝛ ſem-
per inquiritur de delicto: ſiue inquiſit⁹ ſit pre-
ſens ſiue abſens per contumaciā vel nō. Item
ꝙuis litis cōteſtatio fieri nō debꝫ in cauſa in-
quiſitionis: qꝛ cōteſtatio litis fit per interroga
tionem ꝛ reſponſionem rei animo litem cōte-
ſtandi: vt.l.j.C.de li.conteſta. Sed hic non eſt
actor: ergo non eſt dare litis cōteſtationē: fieri
tñ debet ꝑ iudicē interrogatio/ ꝛ per eū reſpon
ſio. Item ꝙuis inquirēdus debeat interroga-
ri de his de quibus iudex debet inquirere: ad
hoc vt ipſe habeat facultatem ſe defendēdi: et
poſtea ſi inquiſitio debeat formari: ſi ordo iſte
ꝑuertitur.ſ.ꝙ pri⁹ fiat inquiſitio ꝙ inquiſitus
interrogetur: inquiſitio eſt nulla: vt in dicto.c.
qualiter. Sed hoc de cōſuetudine non ſeruat:
ſed cōtrariū. Item ſi iudex inquirat ex officio:
non tenet ſe inſcribere/ ſed charitatiuā denun
ciationē facere. Item in inquiſitione inquirēs
facit cōcluſionē per hec verba. Super quibus
omnibus ꝛ ſingulis dependētibus ꝛ connexis
ab eiſdē: ꝛ prorſus extraneis dictus iudex in-
quirit: vt.ſ.dictum eſt. Et eſt valde vtile hanc
cōcluſionem facere: qꝛ per hanc cōcluſionē iu-
dex intentat certā legem in puniendo: ꝛ hoc no
tat Bar. Item cū iudex inquirit de homicidio
contra Titiū fuiſſe culpabilē de furto vel adul
terio: de illis ſcꝫ furto et adulterio cōdemnari
nō poteſt: qꝛ reſpectu furti vel adulterij nullus
eſt confirmatus locus/nullūqꝫ tēpus deductū:
ergo ꝛc. Quod verū eſt: niſi de crimine conſta
ret per ꝓpriā cōfeſſionē: qꝛ tunc lꝫ illud crimē
nō ſit in inquiſitione deductum/ratione cōfeſ-
ſionis poteſt ſequi cōdemnatio. extra de cōfeſ.
ca.ij.lib.vj. Et ratio eſt: qꝛ tunc nulle ſunt par-
tes iudicis in confeſſum / niſi in cōdemnando.
Que autē ꝓbationes requirant vt ex inquiſi
tione poſſit ſequi condemnatio? dic ꝙ quando
inquirit contra laicum de crimine/requirūtur
ꝓbationes apte ꝛ neceſſario concludentes: vt
in.l.ſciant.C.de ꝓba. Si vero contra religio-
ſos inquiritur de crimine/ requirunt ꝓbatio-
nes magis exacte: vt extra de ſimo.ca.licet.et
cōtra religioſum ipſum ꝓbationes diuerſimo
de requirūtur. Nam aut aliquid inquirit con
tra religioſum ad correctionē ſm regulā: ꝛ tūc
ſm eandem de plano fienda eſt nō ſeruata for-
ma predicti.c.qualiter. vt notatur de appella.
c.reprehenſibilis. et.§.preſenti decreto ſtatui-
mus vt nec prelati niſi ꝛc. Aut inquirit vt ab
adminiſtratione remoueat: ꝛ tunc quādo agit
de priore vel abbate curam habente auctorita
te dioceſani inſtituto/eſt quo ad quedā ſeruan
da forma dicti.c.qualiter. lꝫ non quo ad omnia
qꝛ nō vocabitur modo predicto vt ſe poſſit de-
fendere: vt de accu.c.ad petitionem. Et remo-
ueri poteſt a predicta adminiſtratione leuius
et ex leuiorib⁹ cauſis ꝙ clerici ſeculares. Et in
hoc ſpectanda eſt conſuetudo ſpecialis locorū
religioſorū: vt in.c.qꝛ nos.de appella. Quādo
vero agitur de priore ſimplici vel alio officiali:
tunc talis inſtituitur ꝛ deſtituitur ad abbatis
arbitrium: vt notat Inno. in dicto.c.qualiter
ꝛ quando.de accuſationibus.

¶ Quando autē ꝛ quō ſit §.IIII.

ꝓcedēdum. Nota ꝙ cum ſubditus aliquis vel
etiam prelatus offendit: ſi per clamorem ꝛ fa-
mā ad aures ſuperioris peruenerit: non quidē
ortam a maliuolis/ſed prouidis et honeſtis: ꝛ

nõ ſolum ſemel ſed ſepe debet veritatem dili-
gentiꝰ perſcrutari vt puniat ſi oporteat:nec ex
hoc ſequiẗ ꝙ idẽ ſint accuſator ⁊ iudex: ſed fa-
ma eſt loco accuſatoris. ex̄ de ſimo. c. Licʒ heli.
Et pro maiori huiꝰ declaratione dicit Rich.in
iiij.di.xix. ꝙ fama mala q̄n̄ꝗ eſt a certo moto-
re q̄n̄ꝗ ab incerto.de cõſecra.diſ.iiij. Sanctũ.
Quãdo habet ortũ ab incerto motore:ſi ad au-
res ꝓlati deuenerit per clamoſam inſinuatio-
nem ⁊ ex ea ſcandalũ in populo generetꝰ/debet
ꝓcedere ad inquiſitionẽ : ꝗuis nullꝰ ſit qui ſe
offerat ad accuſandũ factũ vel famã. Sciendũ
tamẽ ꝙ malã famã non faciunt dicta paucorũ:
talẽ vt propter illã prelatus debeat procedere
ad inquiſitionẽ.extra de accu.c. Inq̄ſitiõis.in
glo.vbi diciẗ.dicta paucorũ nõ infamãt. fama
eñ debet eſſe per villã ſiue per parrochiam ad
hoc vt fiat inq̄ſitio.ij.q.j. Deus oĩpotẽs. Et cũ
ꝓcedit ad inquirẽdũ inquiri nõ debet de q̄bus
infamia non ꝓceſſit.Si aũt habet ortũ a certo
motore vel certis motoribꝰ .tunc ſi illi nõ ſunt
inimici ſed ꝓuidi ⁊ honeſti debet prelatꝰ ꝓce-
dere ad inquiſitionẽ.Si aũt ſunt inimici ⁊ ma
liuoli:tũc aut cõſtat ita eſſe nõ certitudine: ſed
per preſumptiões nõ violẽtas:et tũc etiã ꝓlatꝰ
ad inquiſitionẽ ꝓcedere debet. Si aũt conſtat
eſſe tales per legitimas ꝓbationes vel eoꝝ cõ
feſſionẽ vel violẽtas preſumptiões/⁊ infamatꝰ
alꝰs fuerit boni nois:⁊ perſona notabilis : non
credo ꝙ prelatꝰ ꝓcedere debeat ad inq̄ſitionẽ.
ex̄ de purga.cano.c. Cũ in iuuentute. Quidã
tñ dicũt ꝙ vndecũꝗ orta fuerit mala fama ꝓ-
cedẽdũ eſt ad inquiſitionẽ:⁊ infamato canoni-
ca purgatio indicẽda eſt ſaltẽ propter ſcãdalũ.
extra de accu.c. Qualiter et quãdo. Sed hoc
credo intelligendũ quãdo illi a quibꝰ infamia
ortũ habuit nõ probãtur eſſe inimici vel mali-
uoli. Hec Richar.in.iiij.diſt.xix.q.iij. ar.iij.in
Inquiſitio iudicis ex officio.
corpore arti. ¶ Differt autẽ inquiſitio quã fa-
cit iudex alio procurante ſiue ꝓmouente:⁊ ea
quã ipſe facit ex officio ſuo ad clamorẽ fame:
in hoc ꝙ vbi fiat alio ꝓcurãte nõ eſt cogendus
aduerſariꝰ iurare ne ꝓpter hoc ꝓmotor inqui
ſitionis poſſit inſtrui: ſed ipſe tenetur probare
ſuã intentionẽ: alꝰs puniretꝰ ſuſpenſione vel ali
ter donec ſe purgauerit ꝙ nõ aĩo calũniãdi cri
mina impoſuit.extra de calũ.c.Cum dilectus.
¶ Itẽ publicatis atteſtationibꝰ nõ recipientꝰ
aliĩ teſtes:q2 timeretur de ſubornatione. Sed
vbi iudex inquirit ex officio: tũc is ꝯtra quem
inquiriẗ eſt cogẽdus iurare ꝙ reſpondeat veri
tatẽ ad interrogata. Et hoc dico ſiue inq̄ratur
cõtra priuatam perſonã/ſiue cõtra cõuentum.
Itẽ publicatis atteſtationibꝰ poteſt denuo ab
aliĩs teſtibus inquirere veritatẽ.ij.q.v.Habet
et.c.Mennã. Forma aũt iuramẽti teſtiũ in cau
ſa inquiſitionis eſt hec. Si eſt cõtra perſonam
et crimẽ determinatũ:iurat teſtis ꝙ ſuper cri-
mẽ dicet plenã veritatẽ.extra de ſimo.c.Licet
heli.Si xõo eſt inquiſitio ſuper ſtatu eccleſie:iu
rat dicere q̃ ſcit vel credit de eccleſia reforman
da:vel ꝙ reſpõdeat veritatem ad interrogata.
extra de accu.c.Cum dilectus.Et in talibꝰ iu-
ramentis non debet iurare de occultis. Nam
ſecretorũ ſolus deꝰ eſt iudex et cognitor. diſt.
xxxij. Erubeſcãt impiĩ et aperte intelligant iu
dicia ſancti ſpiritꝰ eos ⁊c.⁊.ij.q.v.Conſuluiſti.

¶ Ad inquiſitionẽ iudicis. §.V.

Utrum teneatur inquiſitus de omnibꝰ aperi-
re veritatem ⁊ manifeſtare de quibꝰ fuerit in-
terrogatus. Nota circa huiuſmodi diſtinctio-
nẽ. Petrus de palu.in.iiij. diſt.xix. Aut certũ
eſt ꝙ iudex inquirit de crimine in caſu in quo
poteſt de iure:et tunc tenetur ſibi homo dicere
veritatem:tam de ſe q̄ de alio:quia mentiri in
iudicio eſt mortale. Aut certum eſt ꝙ ipſe iniu
ſte inquirit: vtputa q2 non preceſſit accuſatio:
nec denũciatio:nec clamoſa inſinuatio:nec in-
famia illius:nec factũ eſt diuulgatũ:nec denũ-
ciatũ. Nec in ſpeciali:puta talis fecit tale cri-
men:vbi iacet occiſus:ſed neſcitur a quo. Nec
in generali:puta tale monaſteriũ eſt diffama-
tum de diſſipatione religionis.tunc enim non
teneẗ nec de ſe nec de alio : quia ille in hoc non
eſt ſuus iudex.Si ſit dubiũ vel iuris vel facti
preſumendum eſt pro iuſticia iudicis:et debet
ſibi homo dicere veritatẽ/vel magis ponere ſe
in ipſius iudicio : cũ ſciat tale crimen qꝺ nullꝰ
alius ſcit:niſi forte vnus ꝙ habeat cõſiliũ vtrũ
teneatur nominare perſonã: ⁊ ſicut ille iudica
uerit ita faciat:q2 iuſſus iudicis in dubiĩs ex-
cuſaẗ.Similiter de latrone qui torquetur. Si
eñ tale crimen eſt in ſe vel in alio qꝺ iuſte poſ-
ſit ſubiĩci inquiſitioni:teneẗ dicere tam de ſe q̄
de alio:alꝰs nec de ſe nec de alio. Eo aũt ipſo ꝙ
homo vnicũ crimen habet ꝓpter qꝺ iudex in-
ſte ꝓcedit cõtra eũ in illo crimine inquirendo
ex hoc ipſo et de aliĩs poteſt inq̄rere : q2 nõ ꝓ-
pter occultationẽ peccati:ſʒ peccatoris de oc-
cultis homo ꝓhibeẗ iudicare.Ubi ergo iã per
vnicũ crimẽ eſt diffamatus: ⁊ de aliĩs debet di
cere veritateʒ: ⁊ ſimiliter ſi ſociĩ ſui ſunt in tali
ſtatu ꝙ iuſte cõtra illos agi poteſt ꝓ vnico cri-
mine:etiã de aliĩs oĩbꝰ ⁊ põt ⁊ debet eos ꝓde-
re:q̄ñ eoꝝ correctionẽ nõ ſperat: maxime cum
pctm̄ illorũ ſit in ꝑiculũ cõitatis : vt q2 ſcit eos
fures ⁊ latrones et impenitentes. Nã illũ qui
iam penituit accuſare non debet: niſi iuſte no-
minatim de eo interrogaretur. Hec Pe.de pa
lu. Qualiter ſit procedendũ quando ſit contra
ſingularem perſonã. Nota primo ꝙ debet fieri

Inquiſi= tio ɔtra ſingulā rē pſo= nam.

inquiſitio in loco in quo cōuerſata eſt pſona cō
tra quā inqrendū eſt. xxiij.q.j. Paratus.⁊ ex
de preſumptio. c. Quoſdā. Citabit aūt is con
tra quē inquirendū eſt: ⁊ ſic debet eſſe preſens
niſi ſe p cōtumaciā abſentauerit. Et debet fieri
corā eccſie ſeniozibus. Item exponēda ſunt ei
illa capitula de quib⁹ fuerit inquirend⁹: vt fa=
cultatē habeat defendendi ſe. Et nō ſolum di=
cta teſtiū ſunt ei dāda: ſed etiam noīa: vt quid
⁊ a quo ſit dictū appareat: ⁊ ne per ſuppreſſio=
nē noim detur audacia diffamandi. Dicit An
geius de peruſio: q noīa teſtiū ſunt dāda inqſi
to poſt depoſitionē eo⁊.i.atteſtationeȝ: ⁊ ante
dari nō debent: vt ceſſet omnis materia corrū=
pēdi teſtes. Ita notat Hoſtiē. ſuper. c. Qualr
et qñ. de accu. ¶ Itē nota ſm Guidonē ⁊ An
geliū: q teſtes nō poſſunt examinari parte non
citata p.l. Si qñ. C. de teſti. Nā teſtes exami=
nati parte nō citata: nō inferunt preiudiciū nō
citato. Item ⁊ admittende ſunt eius exceptio
nes ⁊ replicationes legitime. Hec oīa ex de ac
cuſa.c. Qualiter et qñ. ⁊. v.q.ij. Si primates.
Et talis poteſt opponere contra inquiſitorem
de ſuſpecto vel q talis ſit criminoſus: ⁊ contra
denūciationē vel litteras ad inqrēdū impetra
tas: et contra teſtes et dicta eo⁊. ex de accuſa.
Cū oporteat. Nā nō debent admitti teſtes niſi
legitimi. ¶ Itē inquiſitor debet facere iurare
et teſtificare etiā illos qui denūciauerūt. ex de
ſimo.ca. Licet heli. Secus eſt in via accuſatio=
nis: qꝛ accuſator nō poteſt eſſe teſtis. de accu=
ſatio. Cū. P. ¶ Itē ſciēdū q in nullo crimine
poteſt procedi ad inquirendū ex denunciatio=
ne: niſi preceſſerit fraterna correctio vt habet
in dicto ca. Licet Heli.

¶ Qualiter procedendum §.VI.

ſit in inquiſitiōe generali: cū cōmittitur alicui
inquiſitio eccſie tā in capite q̄ in mēbris. Dic
q debet procedi de plano ⁊ ſine ſtrepitu iudicij
cum nō deceat ſeruos dei talib⁹ implicari. ex
de accuſa.c. Olim. non tamen q ordo iudicia=
rius omnino pretermittat: ſed per modū qui di
cetur. j.c. Proximo. §.j. Item in tali iudicio
reperient teſtes quales in eccleſia inueniunt:
qꝛ q̄ domi fiūt p domeſticos ꝓbari oportet. ex
de teſti.c. Veniēs. Qñ aūt fit inquiſitio de ali=
quo matrimonio: ꝓuidebit de expenſis inqſi=
tori: vel monachis q̄ pſequūtur cōtra abbatem
monaſteriū de reb⁹ ſuis: ⁊ nō tm̄ denunciātib⁹
et accuſantib⁹: ſed etiā quos iudices ad proſe
cutionem negocij idoneos duxerint aſſumen=
dos. extra de accu.ca. Ex parte. Durante vero
inquiſitione debent monachi obedire abbati
in licitis et honeſtis: dūmodo non impediatur
proſecutio negocij. extra de accu.c. Olim. Itē
nota q nō poteſt prelatus ſuis ſubditis inter=
dicere ne reuelent ſtatum ſuū vel eccleſie: aut
perſonarū his qui miſſi ſunt ad inquirēdū cor=
rigendū et reformandū. Nec tenent ſententie
excōmunicationis ſuſpēſionis ⁊ interdicti con
tra hos late. ¶ Nec etiā iuramenta promiſſio
nes et obligationes alique facte ad celādum.
Inſuper ab inquiſitorib⁹ talis temeritas aiad
uerſiōe digna precipit caſtigari. extra de offi.
ordi.c.qꝛ plerīq.li. vj. Effectus aūt inquiſitio
nis eſt hic: qꝛ ſi inquirit cōtra prelatū vel habē
tem adminiſtrationē ⁊ cōuincit: pena ei⁹ eſt re
motio. exēplo villici diffamati cui dictū eſt. Iā
nō poteris ampli⁹ villicare. Luc. xvj. extra de
accu. Qualr et qñ. Si vo nō habet adminiſtra
tionē: pena eſt arbitraria ſm merita pſone: et
qualitatē exceſſus. extra de accu.c. inqſitiōis.
in fi. Sed hoc fallit in criminib⁹ enormibus q̄
ordinis executionē ⁊ beneficij retentionē poſt
pactā penitētiā impediūt. vt eſt i ſimoniaco in
ordine et beneficio. extra de accu.c. Inquiſitio
nis. Que dicātur enormia habes. j. parte ca.
ti. de ſuſpēſiōe. De inqſitione hereticoꝝ habes
ē.in.ij.parte.ti.xij. de infidelitate.ca.iiij.

Effect⁹ inquiſitionis.

Titulo xvij.c.ij et.iij.

¶ Circa inquiſitionem §.VII.

religioſorum vel etiam clericorum. ſic dicit ma
giſter Simon. Aut inquiſitio ſit in gñali ſuper
ſtatu eccſie vel capituli. aut cōtra determina=
tā perſonā. Et ſi in gñali ab oībus tūc eſt inqui
rēdū. Et ſunt oēs tam beniuoli q̄ maliuoli au=
diēdi et extranei poſſunt oīno repelli: ⁊ ſimili=
ter infames. Et qñ ſic procedit ſcȝ cōtra perſo
nā determinatā: deponentes contra eā in pri=
mis iurent anteq̄ eoꝝ teſtimoniū vel depoſitio
admittat. iij.q.ix. Hortamur. ⁊ extra de accu.
c. Qualiter et quando. Si vero in hmōi inqui
ſitione oēs vel multi dicāt ſe nichil ſcire de pſo
na per certā ſcientiā: ſed ſolū per famā: ⁊ forta
ſe credulitatem: nō per hoc fit cōuictio: nec per
hoc poterit in aliquo puniri: qꝛ nichil p hmōi
depoſitionem probatur niſi ſola fama: que ad
puniendū non ſufficit. Et niſi adſint teſtes aliij:
ſolūmodo eſt tali perſone infamate purgatio
indicenda ſm arbitriū iudicis ⁊ perſone qua=
litatem et modū infamie ſuſcitate. Iſtud habe
tur extra de accu.cap. Inquiſitionis. ⁊.ij.q.v.
Preſbyter. ⁊ per totū. Cum autē fit inquiſitio
cōtra determinatā perſonā ad petitionem par
tis agentis contra eā Primo iudex deſcēdēs
ad inquiſitionē habita perſona preſente inqui
rere debet de fama perſone delate: et ſi inuene
rit eam infamatā procedat teſtes admittendo
aliter non eſt in inquiſitionis negocio ꝓceden
dū cōtra ipm. extra eo. Cū oporteat. Et q̄uis
actor probauerit eam infamatā / adhuc pſona

rea ꝓbare poterit ſe bone fame.extra de accu.
c.cũ oportcat.Et tũc preſtãtius erit priuilegiũ
bone fame ꝙ ꝓbare infamie.Et hoc tenẽdũ eſt
niſi ꝓbetur factũ:ꝙ ſi ꝓbari non poterit ꝓcu=
rans inquiſitionẽ grauiꝰ puniatᷓ.extra de calũ.
c.cũ dilectus. Fama ꝟo inuẽta de ꝑſona apud
paucos: vel leues ꝑſonas nõ cogit nec dat oc=
caſionẽ prelato ad inquirẽdũ:precipue de ꝑſo=
na q̃ prius fuit clare ⁊ bone fame.Secꝰ ſi apud
plures bonos ⁊ graues:qꝛ fama apud tales ſu
ſpitiõibus violẽtis ſm cõditionẽ ꝑſone de qua
agitᷓ facit quodãmodo ꝓbationẽ. Nam etſi ſin
gula nõ poſſint:ſimul tñ collecta valent. ex̃ de
teſti.c.preterea. Nichil eſt em̃ aliud in hac ma
teria ꝓbatio ꝙ rei dubie per teſtes vel inſtru=
mẽta:vel preſumptiões oſtẽſio.xxxij.q.j.dixit.
Sic ergo ꝓcedens cõtra perſonã inquirẽdo ex
fama:prio citabit eã vel vocabit ſm modũ reli
gioſoꝝ qui artiꝰ obligantᷓ ad obedientiã prela
tis ſuis ꝙ ſeculares:⁊ faciet iurare eũ ſuꝑ veri
tate dicẽda de his de qbꝰ infamatus eſt.extra
eo.cũ dilecti. Aliq̃ tñ religioſi ex conſuetudine
omittũt iuramẽtũ: ⁊ ponũt tales ad examẽ ſuꝑ
ꝟitate dicẽda ꝑ ꝓceptũ: ⁊ addũt qñq₃ excõica=
tionẽ ꝓpter ꝑtinacẽ inobedientiã aliquoꝝ.Et
ſuꝑ dicto.c.cũ dilecti.dicit ꝙ cũ fit inquiſitio ſo
lum ad correctionẽ ſiue ad penitẽtiã valde libe
rius eſt ꝓcedẽdũ ꝙ qñ ꝓceditᷓ ad depoſitionẽ
⁊ ad penã: ⁊ maxime circa ſeculares:qꝛ tũc ſc₃
in primo caſu ꝓceditᷓ in fauorẽ eius cõtra quẽ
agitur. Nõ ſic autẽ ſemper in ſecũdo caſu. Be=
nedictus.xij.in ſtatutis ſuper ſtatu fratrũ mi=
norũ.c.xvj.ſic ait. Si exceſſus enormes occul=
tos tñ per vnũ ſolũ contra aliquẽ dicti ordinis
fratrẽ:alſ bone fame alicui ſuperiori ipſius ſe=
crete denũciari cõtigerit:non recipiatur hmõi
denũciatio ad fratrẽ:vt ꝓpterea ad inquiſitio
nẽ ſeu iudicialẽ diſcuſſionẽ ꝓcedatᷓ:niſi denun
ciãs requiſitus ꝑ ſuperiorẽ eundẽ ſe dicat fore
paratũ ea que ſic dicit:⁊ ꝓut ea denũciat depo
nere vt teſtis et in preſentia denũciati iurare:
nec regiſtretᷓ hmõi denũciatio ĩ libris ordinis:
niſi ꝓfatus ſuꝑior veriſimiliter credat vel eſti=
met poſſe ſuper denũciati exceſſus teſtes alios
idoneos reperiri:poſſet tñ ſuꝑ eis hmõi denun
ciatio ꝑ ipſum ſuperiorẽ recipi: et denunciatio
quãto breuiꝰ poterit in ſecreto maneat:⁊ ꝓut
diſcretioni ſue videbitᷓ faciendũ. Ubi aũt denũ
ciatori alius vel teſtis idoneus ſuꝑ hmõi occul
tis exceſſibꝰ poſtea appareret : ad ſecretã (ſi ei
viſum fuerit:etiã ſi denũciatꝰ abſens ⁊ remotꝰ
extiterit) informationẽ ꝓcedere:et tam primũ
ꝙ ſecundũ ⁊ quoſcũq₃ alios teſtes idoneos re=
cipere:recepto priꝰ ab eo corporali iuramento
informari. Infra tñ biẽniũ tenetᷓ prelatꝰ denũ=
ciatũ vocare/⁊ ei ꝓceſſum habitũ exponere/ac
iuſtitiã circa eum facere:alſ elapſo biẽnio ipſi
denũciato nocere nõ poſſit. Si ꝟo pluriũ ſingu
lariũ ꝑſonarũ teſtimonia cõtra fratrẽ aliquem
ſuꝑ exceſſibus eiuſdẽ generis habeãtᷓ:ex qbꝰ
ꝓbabiliter redditᷓ ſuſpectus:tunc ad veritatis
inquiſitionẽ pleniorẽ etiã ſi expediẽs videbitᷓ
per arctationẽ ꝑſone cõtra quã habebũtᷓ hmõi
teſtimonia ꝓcedatᷓ ſm modũ ſuſpitiõis ⁊ qua=
litatis exceſſus:ac ſtatũ conditionis ꝑſone. Et
ſi crimen ꝑ hmõi inquiſitionẽ non ꝓbetur/ipſe
denũciatus remaneat infamatus:indicatur ei
purgatio:vel alio modo ꝓuideatur ordinis ho=
neſtati et fame denunciati. Ubi aduertendũ ꝙ
in toto iſto ꝓceſſu ordinato ad iſtos religioſos
quaſi nichil nouũ eſt : ſed antiqua iura ad eos
ſunt rationabiliter applicata.

¶ Notandũ etiam ſm pre= §.VIII.
dictũ Simonẽ ꝙ cũ queritᷓ vtrũ prelatꝰ teneatᷓ
ꝓcedere ad inquiſitionẽ qñ nõ ſperat inde ꝓfe
ctũ? Bñdetᷓ ꝙ duplex eſt inquiſitio ꝑlati. Una
eſt quã tenetᷓ facere certis tẽporibꝰ generali=
ter ſuper ſtatu eccleſiarũ curie ſue:vt in viſita=
tione fit. Et cũ ad hanc obligetur ex officio/nõ
debet dimittere ſiue credat ꝓficere ſiue nõ: vt
di.xviij.c.qm̃ quidẽ. Alia inquiſitio eſt ſpecia=
lis que fit cõtra determinatã ꝑſonã. Et ad hãc
nõ tenetᷓ niſi fama acclamãte vel aliqua ꝑſona
deferẽte. Et tũc tenetᷓ ad eã faciẽdã ſm formã
iuris: vt dictũ eſt.ſ.§.iiij.ſiue credat ex ea in=
quiſitũ ꝓficere ſiue nõ. Nã ſi non ꝓficiet circa
illã/ꝓficiet circa alias ꝑſonas que ſunt ſcãda=
lizate ex fama audita : donec viderint circa eã
fieri qđ iura diſponũt. Si aũt inter illos alios
q̃ ſunt in cõgregatione ſunt aliqui quibꝰ cedit
ad vtilitatẽ:alij quibꝰ eſt ad ſcandalũ vel dãnũ
aie/differri põt:⁊ qñ opportunitas faciendi eã
fuerit corã illis quibꝰ cedere poterit ad bonũ:
ita tñ ꝙ finaliter nõ ſuperſedeatᷓ ab actu iuſti=
tie ꝓpter malũ aliquorũ: ⁊ maxime cum bonũ
inde ſequens maius reputetᷓ ꝙ damnũ in gene
re ſuo:vel niſi forte multitudo ſit in culpa ⁊ ti=
meatᷓ ꝙ velit inſurgere ad defendendũ eã:tunc
eſt ſuꝑſedendũ ad tẽpus.diſt.lxxxij.plurimos.
Itẽ notandũ ſm ipſum Simonẽ ꝙ clericũ vel
religioſum vehemẽter preſumptũ de crimine/
⁊ nolentẽ recognoſcere veritatẽ:licet vtiq₃ po=
nere ad queſtionẽ.i.tormẽta: ꝙuis em̃ ſm iura
ciuilia liber homo nõ debeat poni ad torturã/
ſed ſolũ ſerui:vt.ff.de queſtionibus.ꝑ totũ. Ue=
rum qꝛ dicitᷓ Io.viij. Qui facit peccatũ ſeruus
eſt peccati.ideo talꝭ clericus vel religioſus cũ
innoteſcit de aliquo enormi crimine/⁊ vehemẽ
ter ſuſpectꝰ eſt:vt ſeruꝰ põt poni ad queſtiões.
vt.vj.q.j.c.j. Et poſſunt arreſtari vel detineri:
qđ etiam cõfirmatᷓ per ſtatutũ dñi Benedicti:

xij. ad minores dicētis ꝙ poteſt talis artari: vt ptȝ in .§. precedēti. tñ nullo modo eſt a queſtionibꝰ inchoādū. de reg. iuris. cū in cōtēplatiōe. Cuius cauſa eſt: qꝛ ſiue prelatus ſiue alius de eiꝰ mādato ꝗ̄ clerico parato corrigi ⁊ obedire volēti vim infert: excōicatus eſt. extra de ſen. excō. vniuerſitatis. Hoc tenēt Hoſtiē. ⁊ Archi. Si eñ ſtatim fieret/ nulla ꝑſumptione ꝓcedente eſſet locus appellādi. ij. q. vj. nō ſolēt. Queſtiones tñ hmōi circa clericos debēt eſſe moderate: ⁊ ꝓpter periculū excōicationis: et ꝓpter hoc ꝙ iudicium peſſimū eſt qđ ꝓcedit ex ſuſpitione vel ex torta cōfeſſiōe: ſicut dicit̃. xv. q. vj. ſi ſacerdotibus. ⁊. ff. de queſtiōibꝰ. l. j. §. i. cū. xv. Queſtioni fidē non ſemꝑ nec tñ nunꝙ̄ habēdā cōſtitutiōibus declarat̃. Etenī res eſt fragilis ⁊ ꝑiculoſa que ỽitatem fallit: Nam plerīq₃ patientia ſiue duricia tormētoꝝ ita tormēta contemnūt/ vt exprimi ab eis ỽitas nō poſſit. Alij tanta impatiētia ſibi ſuſcipiūt tormēta/ vt mentiri potius ꝙ̄ tormēta pati velint: ita fit vt etiā vario modo fateant̃: vt non tam ſeipſos ꝙ̄ etiā alios crimīet̃. Itē dicit ꝙ in vicijs corrigēdis vbi ius deficit. i. qđ nō loquit̃ de correctiōe vel modo punitiōis talis criminis: ſequēda eſt cōſuetudo loci ī modo puniēdi crimina. Nec debet ꝑlatus introducere nouā cōſuetudinē ſimpliciter/ vel alicuiꝰ alteriꝰ loci ad puniēdū ꝓpter hoc vt efficaciꝰ corrigāt̃ vicia ſi ex hoc ſcādalū oriat̃: qꝛ nō ſunt faciēda mala vt eueniant bona. Roñ. iij. Malū eſt aūt ſuſcitare ſcādala. Circa religioſos ꝑcipue moderāde ſunt correctiones ne reſiliāt totaliter a ſtatu bono. Tria aūt ſunt particularia bona que integrant virū perfectū in religiōe. Et ſi circa particulare bonum ſic fiat reformatio/ ꝙ fiat deformatio vel deſtructio alterius boni: iam deficit ratio boni integri et ꝑfecti. Nam ſm Dioñ. Malū omnipharīā eſt: bonū vero ex perfecta ⁊ integra cauſa. Sic ergo tollendū eſt malū inobediētie/ vel incōtinentie/ vel ꝓprietatis in religioſis: vt aliqua pars boni integri remaneat: ⁊ ꝑcipue obediētia nullatenus deſtruat̃. Nā ꝙ̄diu illud remanet: ſpes ſemꝑ remanet de correctiōe alioꝝ defectuū. arg. xxiij. q. v. quid ergo. ⁊. xj. q. iij. noli te recedere. Item notādū ꝙ cū in priuilegijs religioſoꝝ dicitur ꝙ poſtpoſitis rimulis ⁊ apicibus iuris poſſint libere ꝓcedere prelati ad correctionē vicioꝝ: non per hec verba tollitur/ nec per hmōi exigūtur a iure cōi: ad qđ omnes catholici tenētur. extra de cōſti. c. j. Sed nō tenent̃ ad ea que non ſunt de ſubſtātia iuris ſeu ordinis iudiciarij: ſine quibus nō pōt ꝓcedi in iudicio cōtentioſo. Sicut ⁊ cum dicit̃ in cōſtitutionibus fratrū predicatoꝝ: ꝙ electiones fiant ſm formā canonicā alijs ſolēnitatibꝰ iuris relegatis: ſi aliquid dimitteret̃ cū ꝓcedit̃ ꝑ ſcrutiniū qđ ſit de ſubſtātia forme: caſſaret̃ electio ſed ea que nō ſunt de ſubſtātia forme: vt collatio zeli ad zelū et hmōi: per illa verba tollunt̃. Itē in. c. Quis. de penis. li. vj. dicit̃: ꝙ quis carcer ſit deputatus ad cuſtodiā reoꝝ: ſi tñ prelatus clericos cōfeſſos vel cōuictos de criminibus eoꝝ exceſſibus et ꝑſonis/ ceteriſq₃ circunſtantijs ꝓuida deliberatiōe pēſatis in ꝑpetuū vel ad tēpus carceri mācipet: nō eſt improbandū. Non tñ de facili eſt clericus carceri mancipādus: qꝛ excōicatꝰ eſt ꝗ̄ iniurioſe detinet clericū. extra de ſen. excō. nuper. nec eſt a quocūq₃ exiſtimādū ꝙ ꝑ hoc quis infamis efficiatur ꝙ eſt carceri mancipatꝰ: cum qñq₃: vt dicit̃ eccle. iiij. De carcere et catenis quis egredit̃ ad regnū: vt ptȝ ī Joſeph incarcerato iniuſte. Geñ. xxxix. ſed et princeps apoſtoloꝝ incarceratus pluries: vt ptȝ Act. v. ⁊ Act. xij. c. Et ſimiliter vas electionis: vt ptȝ. ij. ad Coꝛ. xj. c. et Johannes baptiſta. vt patet Matth. xiiij. Marci. vj. Luce. iij. ⁊ Johan. iij. cap.

De modo ꝓcedendi per accuſationem. Cap. viij.

Iudicis non eſt ſine accuſatore dānare: qꝛ dñs Judam cum fuiſſet fur: qꝛ nō eſt accuſatus minime abiecit: vt habetur. ij. q. j. in manifeſta et nota. vbi dicit glo. ꝙ nemo eſt cōdemnandus ſine accuſatore. Sed fallit hoc in octo caſibus. Primo in charta ſuſpecta: cui fides nō fit. C. de ꝓba. l. iubemus. Secūdo cū teſtis fraudulēter ⁊ ꝓcaciter rñdet. C. de teſti. l. nullꝰ. Tertio in tutore ſuſpecto. ff. de ſuſpec. tuto. l. iij. et. iij. q. ij. qꝛ ea. Quarto qñ maritus excipiendo cōdemnat̃ de lenocinio. ff. de adul. l. ij. Quinto qñ calumniator punit̃. C. de calum. l. j. Sexto qñ ꝓbat̃ crimen ꝑ inquiſitionē. extra de accu. c. qualiter ⁊ qñ. Septimo cū deficit reus in purgatione. ex de ſimo. c. de hoc. Octauo in notorijs: vt in iſto c. in manifeſta. De notorio ſic dicit Amb. Manifeſta accuſatiōe non indigēt: vt habet̃. ij. q. j. manifeſta. vbi dicit glo. ꝙ aliud eſt fama ſeu famoſum/ aliud manifeſtū/ aliud notoriū. Fama qñq₃ ex ſcientia/ qñq₃ ex ſuſpitiōe ꝓcedit: qñq₃ ex certo auctore/ qñq₃ ex incerto auctore ꝓcedit: vt de cōſe. diſ. iiij. ſanctū. Manifeſtū eſt qđ ſemper ex ſciētia ⁊ certo auctore ꝓcedit: et qđ poteſt ꝓbari: vt. C. de teſta. l. heredes. Itē etiā dicitur qñq₃ occultū qđ poteſt ꝓbari. C. de appella. eas. Et occultū dicitur qđ quinq₃ ſciunt. vt de pe. diſt. j. §. hec autē. Item dicit̃ manifeſtum qđ ptȝ per cōfeſſionem vel ꝓbationē/ vel per euidētiam rei. extra de verbo. ſigni. c. cum olim. ⁊ ſic ſumit̃ hic. ſ. pro notorio. Sed nota ꝙ

Tho.I iiij. diſ. xiij.q.i. ar.iij.q. iij.ꝛ in iij.pte q. lxxxij arti.iij. ad.iiij.

Notoriū triplex

triplex eſt notoriū.notoriū facti:notoriū iuris:
et notoriū pſumptiōis. Notoriū facti eſt qđ
exhibet ſe et offert oculis oīm.i.qđ ita habet
euidētiā facti:ꝙ nō poteſt negari.ſeꝫ ꝓbabilr.
extra de coha.cle.ꝛ mulie.c.Veſtra.ꝛ i tali nō
audiꝛ appellās.ex̄ de appel.c.Preterea.ꝛ cre
ditur ſimplici aſſertioni officialis.vt.iiij.q.iiij.
§.aliqñ. nec requiriꝛ hic ſciētia oiꝫ ſed pluriū
Eſt aūt quoddā factū continuū ſiue permanēs
quoddā interpolatum:quoddā trāſiēs ſtatim.
In notorio facti cōtinui null⁹ ordo iuris requi
ritur.vt extra de coha.cle.ꝛ mulie.Tua.et in
iſto.c.Manifeſta. In notorio facti interpolati
ſemiplena probatio requiritur.ex̄ de vſuris.c.
Cū in dioceſi.Notoriū actu nō permanēs pro=
babiliter poteſt negari.ex̄ de ſorti.Ex tuarū.
Notoriū iuris eſt de quo eſt aliquis condēna=
tus vel cōfeſſus:tamē in iſto notorio qñꝗ ꝯtra
negantē ſe eſſe conuictū requiriꝛ ꝓbatio.vt ex̄
de ſen.ꝛ re iudi.c.Sicut.Itē qñꝗ nō ſufficit ꝙ
ꝗs ſit cōfeſſus niſi ſit cōfeſſus ꝛ cōuict⁹.vt.ij.q.
vj.§.Sunt quorū.Notoriū pſumptū eſt.vt ſi
quis habit⁹ eſt pro filio alicui⁹ publice:ibi non
requiriꝛ ali⁹ ordo iuris.ex̄ de fi.preſby.c.Mi=
chael. Hoc eni ꝙ aliꝗs ſit filius alteri⁹ non pō
teſt vere probari.ff.de conditio.ꝛ demonſtra.l.
Lucius.ſed poti⁹ per pſumptiōes.Hec oīa
in gl.dicti.c.Manifeſta.q̄ etiā ponitur in ſum=
ma cōfeſſorꝫ.Sed Antonius de Butrio ſup.c.
Veſtra.facit diffuſum tractatum de notorio.

¶ Quomodo iudex ꝓcedere §.I.

debeat ſup crimine notorio in iudicio. Super
hoc angel⁹ de peruſio ponit ſententiā aliquorꝫ
dicētiū:qꝛ aut loqmur in notorio iuris.i.in no
torio iudicati: et tunc cū iſtud notoriū ſit inci=
dēs nō mutat formā iudicij.et ideo ſm̄ formā
negocij eſt ꝓcedendū de ꝓbationib⁹ ꝛ de teſti
bus.Aut in notorio facti:ꝛ tūc ſi iſtud notoriū
ſit oībus:ita ꝙ nec celari nec infici poſſit nō re
quiriꝛ aliquis ordo iuris:nec etiā citatio:qꝛ ci
tatio ſolum fit ad hunc effectū:vt citat⁹ ſe poſ=
ſit defendere: ſed ibi nulla cadit defenſio pro=
pter notorietatē. Si autē ſit notoriū negabile
in iudicio:tunc neceſſaria eſt partis citatio: et
ſi pars habeat legitimā excuſationem ſenten=
tia eſt ipſo iure nulla.ꝛ hanc excuſationē pars
poteſt allegare in cauſa nullitatis.ſec⁹ ſi pars
fuiſſet citata et contumax:ſm̄ Inno.in.c.Ve=
ſtra.de coha.cle.et muli.Itē ſi quid allegatur
eſſe notoriū ꝛ negatur et non probatur/ proceſ
ſus eſt nullus: qꝛ factus preter ſolennitatē or=
dinis iudiciorū ſm̄ Inno. Et hanc nullitatem
poſſet citatus vel non citatus in cauſa nullita
tis allegare et probare.Aut ergo allegaꝛ nul=
litas ex eo ꝙ non eſt notorium: et hoc poteſt al
legari ꝛ probari in cauſa nullitatis indiſtincte
aut allegatur nullitas: quia licet ſit notorium
tamē competebat defenſio: puta notoriū eſt ꝙ
ego occidi Titium cum reuera euꝫ occiderim
ad meā defenſionem. Et iſto caſu ſi non fui ci=
tatus potero allegare in cauſa nullitatis. aut
fui citatus et nō potero.Et aduerte:qꝛ iſta poſ
ſunt tolerari in criminib⁹ in quibus imponun
tur pene relegationis vel infra: ſed in alijs in
quibus apponūtur pene relegationis ꝛ ſupra.
tūc qꝛ abſens dānari nō poteſt:licet ſit hoc no=
toriū que dicta ſunt nō poſſunt ꝓcedere:niſi il
le qui damnat hoc ſuppleat de plenitudine po
teſtatis.Queritur autem cū iudex inquirit de
crimine velut notorio quod cōſtat iudici:tamē
non conſtat ꝙ crimē ſit notoriū.cū queritur an
poſſit ſequi ex ea inſtantia condēnatio? Reſpō
detur ꝑ diſtinctionē.qꝛ aut iudex proceſſit tali
ter ꝙ tenet proceſſus etiā ſi nō eſſet notoriū de
crimine.ꝛ crimen eſt tale de quo poteſt inqui=
ri etiā ſi nō eſſet notoriū.Et qꝛ qualitates noto
rietatis nō mutāt delictū nec penā:ꝛ ſic ſeq̄ po
teſt cōdēnatio. Aut proceſſus factus eſt null⁹
vbi crimē nō eſt notoriū:vel eſt crimen tale vbi
nō poteſt inquiri niſi rōne notorietatis: ꝛ tunc
non poteſt ex eadē inſtantia ſequi condēnatio.
Et hoc videtur fuiſſe de mente Inn̄.in.c.Sta
tuimus.de offi.dele.li.vj. Quod intellige niſi
crimen cōſtaret per cōfeſſionē partis:vel pars
renunciaſſet executioni huic:vt notat Inno.in
c.Cū ſemper.de furtis. Et ratio eſt:qꝛ cōfeſſio
inducit notoriū:ꝛ in cōfeſſuꝫ nulle ſunt partes
iudicis:niſi in cōdēnādo.Et cū queriꝛ quando
iudex inquirit de crimine tanꝗ notorio: an ſit
neceſſe probari notoriū? Quidā dicūt ꝙ non:
immo ſi iudex tanꝗ priuatus ſcit iſtud eſſe no
torium ſufficit:licet tanꝗ iudex ignoret:vt no=
tat Inn̄.in.c.Interpoſita de appel. Immo pl⁹
dicit ipſe Inno. ꝙ ſi iudex ꝓcedit ſuper noto=
rio:licet ignoret illud eſſe notorium:ſufficit vt
ipſe notat in.c.Veſtra.de coha.cle.et mulie.Et
cum queritur an poſſit eſſe notorium niſi pro=
betur factum quod dicitur eſſe notorium:licet
quidam dicunt ꝙ non.alij dicūt cōtra ꝙ eo ipſo
ꝙ probatur notoriuꝫ: probatur qđ dicitur eſſe
notorium: eo ꝙ omnes ita dicunt: aſſerunt et
affirmant nemine contradicente. Et hanc opi
nionem dicit eſſe veram.

¶ Qui prohibeātur accuſare §.II.

habeꝛ.ij.q.i.Prohibeꝛ.Vbi ſic dr.li.viij.ff.ti.
de accu.ꝛ inſcriptio. Prohibenꝛ accuſare alij
ꝓpter ſexū vel etatē:vt mulier ꝛ pupillus. alij
ꝓpter ſacramentū:vt qui ſtipendiū merentur.
Alij ꝓpter magiſtratum ꝛ poteſtatem in qua
agētes ſine fraude in ius euocari non poſſunt.

Alij ꝑpter delictū ꝓpriū: vt infames. alij pro‐pter turpē queſtū vt qui duo iudicia aduerſus duos reos ſubſcripta habeāt nūmos ve ad ac‐cuſādū vel nō accuſandū acceperit. Alij ꝑpter conditionē ſuā: vt liberti ꝯtra patronos ſuos. alij ꝑpter ſuſpitionē calumnie: vt illi q̄ falſum teſtimoniū ſubornati dixerūt. Nōnulli ꝑpter paupertatē: vt ſunt qui min⁹ q̄ quinquaginta aureos habēt. hi tñ oēs ſi ſuā iniuriā ꝓſequan‐tur: morteq̄ ꝓpinquorū defendāt: ab hac accu‐ſatiōe nō excludūt. liberi libertiq̄ nō ſunt ꝓhi‐bendi ſuarū rerū defendendaꝝ gratia de facto parentū patronoꝝ ve cōqueri. veluti ſi dicāt ſe vi a poſſeſſione eoꝝ expulſos: non vt crimen in eos intendant: ſed tm̄ vt poſſeſſionē recipiant. Nā et fili⁹ de facto matris nō eſt ꝓhibitus cō‐queri: ſi dicat ſuppoſitū ab ea partum: quo ma‐gis coheredē habeat: ſed eā reā lege cornelia facere ꝓhibētur. Ab alio delatum ali⁹ deferre non poteſt: ſed eum qui abolitione publica vel priuata interueniente: aut accuſatore deſiſten‐te vel de reis exemptus eſt: deferre nō ꝓhibeẗ Glo. ibi ꝑpter ſacramentū ſcilicet qđ preſtant ſcȝ ſe nō vitaturos mortē propter ſalutem rei‐publice. ꝑpter magiſtratū. loquitur de eo qui ante adminiſtrationē deliquit. talis nō poteſt cōueniri dū eſt in adminiſtratione. Uel intelli‐gitur hoc de maioribus iudicibus: qui etſi nō poſſint tunc in iudicio cōueniri: preſtabunt tñ cautionem de ſtando iuri poſt depoſitā admi‐niſtrationē. ff. de adulterijs. l. Si adulterium. Sine fraude/id eſt pena. queſtū. i. queſtus ſu‐ſpitionē. Qui cepit duos accuſare et vult ter‐tiū accuſare preſumiẗ q̄ faciat cauſa queſt⁹ ni‐ſi ſuā vel ſuoꝝ iniuriā proſequaẗ. Sed ⁊ duos nō poteſt accuſare niſi diuerſis libellis: niſi cri‐mē eſſet cōmune vt adulteriū: tūc eñ in vno li‐bello poteſt accuſare. Nūmos. q̄ dat pecuniaȝ non in cauſa ſanguinis habeẗ pro ꝯuicto. ij. q. iij. §. Notandū. Sed in cauſa ſanguinis lȝ da‐re accuſanti: ſed ſi iuſte accuſauit non lȝ in foro cōſcientie: ſed in foro iudiciali: q2. ſ. talis nō pu‐niẗ: accuſanti aūt nūq̄ licet recipere ab accuſa‐to. j. q. j. Cōcuſſiōis. Qui falſum. Iſti repellūẗ lȝ nō ſint ifames. extra de ordi. cogni. c. Cū di‐lectus. ꝑpter pauptatē. ꝑpter idem repelliẗ teſtis. dū tamē rōne paupertatis ſit ſuſpectus. nō vt crimē. niſi atrocē iniuriā feciſſent: vel niſi noīe alieno ꝯuenirētur. Abolitiōe publica: tri‐pliciter fit abolitio: aut publice ob diē inſignē vel ob rem proſpere geſtā. aut priuatim accu‐ſatore petēte: aut ex lege qñ accuſator deſiſtit vel mortuus eſt. In publica abolitione poteſt actor repetere reū finitis ferijs infra. xxx. dies ſȝ in alijs duab⁹ nō admittiẗ q̄ deſiſtit: ſed ali⁹ infra. xxx. dies admittitur. Hec omnia in glo.

¶ De laicis vtrū admittātur §. III.
ad accuſationē clericoꝝ. Nota ſup hoc glo. ſū. ij. q. vij. in prin. vbi ſic d2 ſm Bar. Brix. laici ſi ſunt bone fame admittūtur ad accuſationē cle‐ricoꝝ. ij. q. vij. clericos. Et Grā. idē ſentit: vt pa‐tet per totā. q. Alij dicūt q̄ laic⁹ ꝓpriū prelatū accuſare poteſt ꝑpter delictuȝ: q2 ſua intereſt habere bonū prelatū. vt. xxiij. di. c. Illud. Cer‐tior eſt opi. q̄ nō poſſit niſi ſuā iniuriā ꝓſequaẗ vt. iiij. q. vj. Oibus. extra de teſti. c. de cetero. Et hoc niſi in crimine hereſis: ⁊ in crimine ſi‐monie et leſe maieſtatis. xv. q. iij. Sane. extra de ſimo. tāta. ⁊ in crimine ſacrilegij ſm quoſdā xvij. q. iiij. ſi q̄s ſuadēte. §. qui aūt. In his autē oibus ita demū admittūtur: ſi bono zelo denū‐ciant crimē. extra de ſimo. lȝ hely. Et ſi accuſa‐tus fuerit vite ſuſpecte. ij. q. j. In primis. q2 ſi accuſat⁹ eſt vite ſuſpecte admittūtur laici ma‐le vite. Si autē fuerit bone vite: tūc admittun‐tur ſolū laici bone vite. extra de ſimo. c. ꝑ tuas Bar. Clerici xo admittūtur ꝯtra clericos: niſi fuerint criminoſi vel irregulares. ij. q. vij. ꝓſu‐mant. ⁊ c. ipſi apli. Tales tamē q̄ ſunt irregu‐lares bñ admittunẗ ad accuſationē eoꝝ q̄ ſunt eiuſdē ordinis cū eis vel inferioris. vt in. d. c. ipſi apli. Silr ipſi monachi audiunẗ. extra de accu. c. Ex parte. Et hec vera ſunt de ſolēni ac‐cuſatione. Sciendū eſt q̄ accuſatio debet fieri in ſcriptis. ij. q. viij. c. q̄ crimē. ſȝ hoc nō eſt ſem‐per neceſſariū puta in leui crimine. ff. de accū. l. leuia. Silr in notorio non reqriẗ: q2 in hmōi nec accuſator reqriẗ. extra de accu. c. Euiden‐tia. Secus in nō notorijs: etiā ſi manifeſta ſint xj. q. iij. Eoꝝ. Itē accuſatio debet exprimi viua voce ⁊ preſente accuſato. ij. q. viij. Per ſcripta. Item debet fieri accuſatio cū inſcriptiōe. i. ac‐cuſator debet ſe obligare ad penaȝ talionis. vt ij. q. viij. c. Quiſq̄. Excipiuntur tamē quidā ca‐ſus: vt in leui crimine: ⁊ in crimine apoſtaſie: ⁊ cū marit⁹ accuſat vxorē de adulterio. ſ. quo ad ſeparationē thori ⁊ ſimilib⁹. Sciendū tamē q̄ etſi accuſator nō inſcribat ex natura tamen ac‐cuſationis hmōi pena calumnie venit. C. de ac‐cu. l. fi. Quō accuſatio reddaẗ vitioſa per calū‐niā preuaricationē ⁊ tergiuerſationē habes. ii. Et ibi etiā habes qñ q̄s teneẗ ad accuſandū. et q̄ nō debet ob hoc recipere pecuniā: et ibi etiā de accuſato multa habes. Nota tamē q̄ qñ cri‐mē nō directe opponiẗ per modū accuſationis vel denūciatiōis ſed ꝑ modū exceptiōis: vt cū et obijciẗ accuſatori vel teſti ad hoc vt ab accu‐ſatione vel teſtificatiōe repellaẗ: vel electo vt a ꝓmotiōe excludaẗ: nō eſt neceſſaria inſcriptio Sed ſi obijciatur iam cōfirmato. puta in cōſe‐cratione: obijciēs ſe debet obligare ad penam extraordinariam ad arbitrium iudicis citra

ij. q. lx viij. arti. j. ad. iij.

ij. q. lx vij. ar. ij. Quō dȝ fieri ac‐cuſatio

ij. ij. q. lx viij. ar. iij.

vinculū inſcriptionis. Nam electus ſic ꝓbato crimine perdit quod ꝑ electionē ⁊ ꝯfirmationē ei fuerat acquiſitū: ſed prius habita non amittit. extra de accu. c. qualiter ⁊ quando.

¶De accuſatione matrimonij §.IIII.

¶De accuſatione matrimonij qñ accuſat̄ ꝑ aliqḋ impedimētū qḋ in eo eſt vel fuit. Et primo videnduꝫ eſt q̄ mr̄imoniū accuſare poſſunt: ⁊ q̄ ꝓhibeant̄. Ubi ſciendū ꝙ ꝓhibent̄ vniuerſaliter oēs extranei q̄diu ſunt aliqui ꝯſanguinei. Et iſtud eſt ſpeciale ꝙ ꝯſanguinei admittunt̄ ad accuſationē: ſicut mater/ pr̄/frater/ſoror/patruus/auūculus/matertera amita/⁊ tota ꝓgenies. xxxv. q. vj. c. j. ⁊. ij. Cuiꝰ ratio eſt. q2 vnuſq̄ſq3 genealogiā ſuā ſcire laborat. ex̄ q̄ mr̄i. accu. poſ. c. videt̄. Conſanguineis aūt deficientibꝰ admittunt̄ antiquiores ⁊ viciniores vicini: q̄bus ea ꝓpinquitas nō eſt. vt in dicto. c. j. xxxv. q. vj. Itē tā maritꝰ q̄ vxor poſſūt mr̄imoniū accuſare: nec vlla defendant̄ longinq̄tate annoꝝ. ex̄ de ꝯſan. ⁊ affi. c. nō debet. Sed q̄d cū aliq̄s tp̄e cōtracti mr̄imonij tacuit modo vult accuſare nūquid pōt? Rn̄deo ſi qñ banna vel denūciationes fuerūt facte / ipſe erat extra dioceſim: vł al's denūciatio nō potuit ad eū ꝑuenire. puta ſi nimia infirmitate laborās nō erat ſane mētis: vel ita puer vt talia cōprehēdere nō poſſet: vł alia legitima cauſa impeditꝰ erat: eiꝰ accuſatio debet audiri. al's cū rōnabiliter p̄ſumat̄ ꝙ denūciationē publice factā ipſe exiſtēs in dioceſi nō ignorauerit: tanq̄ ſuſpectꝰ eſt repellendus niſi iurauerit ꝙ poſtea didicerit qḋ obiecit: ⁊ ad hoc ex malicia nō ꝓcedit: q2 tunc etiā ſi didiciſſet ab illis q̄ tp̄e denūciationis tacuerūt admitti debet: qm̄ lꝫ illi nō eſſent admittendi: q2 fuerūt in culpa: iſte nō debet repelli cū nō ſit culpabilis. arg. ex̄ q̄ mr̄i. accu. poſ. Cū in tua. Accuſatio aūt mr̄imonij in p̄dicto caſu ſm̄ Ray. improprie dr̄ accuſatio: q2 nō fit īſcriptio vbi accuſator ſe nō obligat ad penā talionis: ſꝫ dicit̄ denūciatio q̄ fit ꝓpter peccm̄ in quo iuncti male ꝑmanēt. Et pōt etiā fieri ſine ſcriptis: ſed melius eſt ꝙ fiat in ſcriptis. ex̄ de reſti. ſpo. in lr̄is. ⁊ q̄ mr̄i. accu. poſ. c. a nobis. Huius denūciatiōis forma eſt hec. Ego talis denūcio vobis dn̄e epiſcope ꝙ ſtare nō poteſt mr̄imoniū petri ⁊ agnetis: q2 ſunt ꝯſanguinei in tali gradu deſignādo ꝑſonas. vel ſi eſt alia cauſa vt affinitatis ⁊ hmōi: ⁊ dat̄ libellus etiā parti aduerſe: vt ſciat qui impetit̄ quo facto ꝓcedit̄ in lite more ſolito. Et nota ꝙ in hoc caſu ꝯtra ꝯtumacē litē nō ꝯteſtata poteſt ꝓcedi ad teſtiū receptionē ⁊ diffinitiuā ſententiā. ex̄ vt li. non cōteſta. c. qm̄ frequenter. ſecus aūt eſſet ſi fieret accuſatio: vt de adulterio/thori ſeparatione. ex̄ vt li. nō conteſta. c. j. Om̄es autē qui admittunt̄ ad accuſationē in cauſa mr̄imoniali de quibꝰ ſupradictū eſt admittunt̄ ad teſtimoniū ſm̄ Ray. Et licet pater ⁊ mater ſint idonei teſtes in hoc caſu vbi agit̄ de federe matrimonij ſcꝫ vtrū ſit ibi cōſanguinitas vel ſimile impedimētū. vt ex̄ qui mr̄i. accu. poſ. c. videt̄. tamē ſi de ipſo ꝯtractu agat̄ ſcꝫ vtrū matrimoniū ſit inter eos ꝯtractū tanq̄ ſuſpecti ſint repellendi: niſi ille vel illa cuiꝰ filius vel filia ꝯiuncta dicit̄ eſſe ſuperior in diuitijs/nobilitate/potētia/⁊ honore: q2 parentes vident̄ filioꝝ ⁊ filiarū honorē diligere. ex̄ de teſti. c. ſuꝑ eo. Itē in caſu p̄dicto pōt eſſe idē accuſator ⁊ teſtis. arg. xxxv. q. vj. Epiſcopus in ſinodo. Idem Tho. in. iiij. diſt. xlj. ar. v. q. xxx.

Forma denunciationis. (marginal note beside "Huius denūciatiōis forma")

¶Cōtracto autē matrimonio §.V.

¶Cōtracto autē matrimonio qñ alter ꝯiugū accuſat de adulterio. Nota ſm̄ Ray. ꝙ licet tā ſm̄ leges q̄ ſm̄ canones q̄libet bone fame admittat̄ ad accuſationē adulterij cū agitur ad penā legalē vel canonicā: tamē cū agit̄ ad ſeparationē thori nullus admittit̄ niſi maritꝰ ⁊ vxor. Accuſatio aūt hmōi ſic fieri debet. Maritus volēs vxorē accuſare ad penā legalē de adulterio debet inſcribere: et ad penā talionis ſe obligare ⁊ nō poteſt agere ꝑ ꝓcuratorē: ſed ꝑ ſeipm̄ debet agere p̄ſentē. Sed ſi corā iudice eccl'iaſtico vult agere ad thori ſeparationē: tenet̄ inſcribere ⁊ dare libellū accuſationis: ſed nō debet ſe ad penā talionis obligare: qm̄ ſiue ꝓbaret qḋ obijceret ſiue nō haberet qḋ vellet q2 ſepararet̄ ab vxore: et poteſt maritus agere ⁊ illa rn̄dere ꝑ ꝓcuratorē: q2 etſi de crimine fiat accuſatio nō eſt criminalis: ſed quaſi mixta. probant̄ hec expreſſe ex̄ de ꝓcu. c. tue. Cū aūt aliq̄s petit̄ in virū vel aliqua in vxorē: ſi querit̄ quomodo in hac cauſa ſit ꝓcedendū. Rn̄det Ray. ꝙ ſi mulier petit aliquē tanq̄ virū vel ecōtra: videndū eſt vtrū velit agere petitorio iudicio vel poſſeſſorio. i. an mulier dicat aliquē eſſe ſuū maritū: q2 cōtraxit cū ea: ⁊ petit ſibi adiudicari in maritū: qḋ eſt agere petitorio quaſi agat de ꝓprietate. An petit ſibi reſtitui tanq̄ fuerit iniuſte ab eo dimiſſa: et hoc eſt agere poſſeſſorio: qm̄ petit poſſeſſionē viri ſui. Igit̄ ſi agat petitorio dicēs aliquē eſſe virū ſuū et ille negat excipiendo ꝙ non poteſt eſſe vxor propter tale ⁊ tale impedimentū: prius tractabit̄ exceptio mariti: q2 ea ꝓbata queſtio principalis perimit̄: erit eñ abſoluēdus vir. ex̄ de ordi. cogni. c. j. Sed ſi agat poſſeſſorio qñ ſcꝫ petit ſibi maritū reſtitui: licet maritꝰ obijciat impedimentū de cōſanguinitate: vel alio impedimēto: prius reſtitutio debet fieri mulieri q̄ cognoſcatur de exceptiōe mariti. extra de diuor. Porro. Hoc tamen fallit in quibuſdā caſibus in quibꝰ reſtitutio non debet fieri. ¶Primus

Uxor q̄ñ nō dʒ reſti tui viro

eſt ſi obijciatur mulieri fornicatio publica: de qua ꝓbato ꝙ ſit notoria: ita ꝙ nulla poſſit ter giuerſatione celari: nō reſtituetur: niſi ipſa ꝓbauerit maritū adulteriū cōmiſiſſe: qꝛ tūc reſtitui debet etiā ſi fuerit publice fornicata. ex̄ de diuoꝛ. c. ſignificaſti. ¶ Secūdꝰ caſus eſt ſi obijciatur cōſanguinitas maxime que lege diuina prohibita eſt: et ꝓbationes offerant̄ incōtinēti parate: in quo caſu debet recipi iuramentū ad cautelam: ne ſcꝫ hmōi obiectio malicioſe fiat: et tūc fiat reſtitutio quantū ad cohabitationē: non tamen quantū ad carnis copulam: vt in dicto. c. litteras. ¶ Tertius caſus eſt ſi obijciat̄ exceptio rei iudicate: non eñ tūc eſt reſtitutio facienda: niſi priꝰ de illa exceptiōe cognoſcat̄. arg. ex̄ de offi. dele. c. cauſam. ¶ Quartus q̄ñ vir petit ſibi reſtitui vxorē: ⁊ illa timet de ſeuicia viri: debet quidē ei reſtitui ſufficienti cautione recepta: ꝙ ei malū nō inferet. ex̄ de reſti. ſpol. Ex trāſmiſſa. Qꝫ ſi nō poſſit de ſufficienti cautione ꝓuideri / nō oportet ei reſtitui: immo potius remoueri. Idē Tho. ⁊ Petrus. In oībus autē alijs caſibus credo ꝙ mulieri virum petēti ⁊ ecōuerſo ſit reſtitutio facienda: dūmodo probet ſe in poſſeſſione fuiſſe: et a viro ſpoliatā ſine iuris ordine. hec duo habet probare. ex̄ de offi. dele. c. cōſultationibus. Qꝫ ſi is qui petit̄ tanq̄ ꝯiunx negat matrimoniū ſm Ray. ille qui ꝓponit habet probare: alioquin ſuccūbit. ex̄ de iureiurā. c. fi. ¶ Itē ſi mulier receſſit a viro ꝓpria autoritate ſine culpa viri: et nunc petit ipſa reſtitutionē ſm Uincē. Bar. et Hug. debet reſtitui: ⁊ hoc niſi fuerit publice fornicata: tunc enim non tenetur eā recipere. Reſtitui autē debet ꝯiunx ſpoliatus ad oīa illa: de quibus ꝓbauerit ſe ſpoliatū ſm Ray. vt gaudeat pacifica poſſeſſione et plena ſecuritate. iij. q. j. reintegranda. De alijs pertinentibus ad matrimonium habes. ſ. in primo titu. huius tertie partis per totum.

¶ De ꝓceſſu ꝑ denūciationē. Ca. ix.

duplex eſt dnūciatio.

Poſtq̄ ſufficiēter de accuſatione viſum eſt. Uidendū nūc eſt de denunciatione. Ubi notandum ꝙ duplex eſt denūciatio. Una que fit prelato: non tanq̄ iudici: ſed tanq̄ priuate perſone ſm exigentiā fraterne correctionis de qua. ſ. dictū eſt. in. ij. parte. titu. de accidia. c. de negligētia. vbi multa habes de correctione fraterna. Alia eſt denūciatio que fit prelato tanq̄ iudici: vt inquirat ⁊ puniat de qua videt̄ dictū illud eſſe. Dic eccleſie. Matth. xviij. Scias ergo ꝙ ſi aliquis ſcit ſolus crimen alterius: non tenetur illud reuelare prelato vt iudici: etiam ſi iurauit denūciare niſi poſſet probare. Nam eſſet proditoꝛ criminis. ij. q. j. c. ſi peccauerit. et q. vij. plerūqꝫ. et. vj. q. j. ſi tm̄. niſi vellet ei reuelare ſecreto: cum prelatus etiā ſecreto habeat corrigere criminoſos: debet quoqꝫ talibus indicare: qui magis poſſint ꝓdeſſe q̄ obeſſe ſiue eū corrigendo ſiue pro eo orādo: quia quilibet tenetur ad talē denūciationē. ar. xxij. q. v. Hoc videtur. De denūciatione autē primi generis ſcribitur Geneſ. xxxvij. Joſeph accuſauit fratres ſuos apud patrē de crimine peſſimo: accuſatio ſumitur pro denūciatione. Poſtq̄ enim non valuit fraterna correctio patri denūciauit qui efficacius corrigere poterat. Et nota ꝙ aliqui dicūt ꝙ crimen peſſimū dicit̄ coitus cū brutis: ſed hoc eſt turpe dicere de patriarchis dicit Nicolaus de lira ibi. ſed dicitur hic crimen peſſimū odiū ⁊ cōtentio inter illos: qꝛ filie Lye deſpiciebant filios ancillarū: et putabant eos quaſi ſeruos. Unde et hebraica lingua habet: retulit eoꝝ rixam peſſimā: ſicut enim charitas eſt optimū: ita odiū peſſimū. hec ille. Queritur an infames et criminoſi admittant̄ ad denunciationē? Rñdet gl. j. ſup. c. ſi peccauerit. ij. q. j. ſic dicit̄. Videt̄ ꝙ ſic. quia oēs ad hoc ex p̄cepto tenent̄. Nam et hereticus admittit̄. xxiij. q. j. quiſquis. et alie viles perſone. ex̄ de ſpon. preterea. ij. et vbi agit̄ ad correctionē nō exigitur tantus rigoꝛ. arg. xxij. q. v. Hoc videt̄. Econtra videtur ꝙ tm̄ honeſtiores perſone admittant̄. xxxv. q. vj. ep̄s. et non infames. ex̄ de teſti. cogen. preterea. Nā etiā ad populares actiones non admittūtur niſi pſone integri ſtatus. vt. ff. de populari. act. l. in populari. Ego credo quēlibet admitti dūmodo bono zelo denunciet. ex̄ de ſen. ⁊ re iudi. c. cum I. et A. Sed licet infames admittantur ⁊ irregulares: non tamē criminoſi: cum enim tales non correxerint ſua crimina: credendū eſt ꝙ non bono zelo denūcient crimina aliorum. De multis alijs pertinentibus ad iſtam materiam habes. ſ. in. c. de inquiſitione. et in. c. de accuſatione.

¶ De purgatione canonica: Cap. x.

De purgatione canonica. Nota ꝙ triplex eſt purgatio: vna eſt moſaica: ſecūda eſt vulgaris et diabolica: tertia canonica. De prima habet̄ Nūeri. v. c. vbi vir habēs ſuſpectā vxorē de adulterio: indicebat ei purgationē per certum modū ibi declaratū. et habetur etiā. ij. q. iij. cōſuluiſti. §. hoc autē. Et dicit ibi Nico. de lira ꝙ talis purgatio tēpore veteris teſtamēti nō erat illicita: quia ibi fiebat diuinū miraculū: quia ſi mulier fuiſſet innocēs ſi prius erat ſterilis efficiebat̄ fecunda; ſi rea languebat vel moriebat̄ diuinā

autē miraculū non fit ad ꝯfirmationē illicitoꝝ. Hodie autem ſicut ⁊ alia cerimonialia ſeruare ſm legē eſſet iudaizare: ⁊ ſic mortale. Myſtice autē deſignat aīam ſuſpectā de hereſi: vt pulchre exponit Archidia. in roſario ſup dicto. §. Purgatio vulgaris fit per tactū ferri candentis: vel potiꝰ aque bullientis: vel per ſuſceptionē duelli ad probandū innocentiā ſuā: ⁊ hec qꝛ fabricante diabolo inuenta eſt: prohibita eſt. ij. q. iiij. cōſuluiſti. et. c. monomachiā. Eſt eñi hoc ꝯtra illud preceptū. Non tentabis dñm deū tuū. Matth. iiij. De vitio tentandi deū habes in. ij. parte. ti. iij. c. x. Tertia purgatio eſt canonica ⁊ licita. Et de hac nūc agitur. Hec indicit cū deficiente accuſatore reꝰ laborat infamia/alr̄ nō. vt. vj. q. v. ꝙ autē. Fama autē orta a detractoribus vel malis nō indicit purgationē. xj. q. iij. In cunctis. nec etiā orta ab inimicis. extra de purga. cano. c. penul. ſed ſola illa que ex ꝓbabili preſumptione orta eſt. Item cū fit inquiſitio de crimine ſi teſtes ꝑ quos fit inquiſitio ſemiplene ꝓbant: tunc indicitur purgatio. ex̄ de purga. cano. inter ſollicitudinē. Sed ſi ꝑ dicta teſtiū nulla eſt ſuſpitio ꝯtra eū: non eſt tūc onerādus purgatus. ij. q. iiij. preſbiter. Ioh. in glo. Fienda eſt autē iſta purgatio ſi eſt infamatus apud populum: purgabit ſe in publico: ſi apud clerū etiā corā clero: et in vtroqꝫ caſu corā iudice. ij. q. iiij. omnibus. Et ſi non fuerit facta corā iudice: vel ſi fuerit vulgaris: etiā ſi reus fuerit abſolutus tenebitur nichilominus iterū canonice ſe purgare. ex̄ de purga. cano. c. ex tuarū. Cum quot autē debeat ſe quis purgare. dicit Ray. ꝙ numerus cōpurgatoꝝ taxabitur ad arbitriū iudicis boni: quādoqꝫ enim maior numerus: ⁊ quādoqꝫ minor taxandꝰ eſt. ſm ꝙ magis vel minus īfamia vel crimē ſunt grauia. ij. q. iiij. preſbiter. et. c. omnibus. Unde Inno. indixit purgationē cuidā decano. cū. xiiij. ſui ordinis. ex̄ de purga. cano. inter ſollicitudinē. et cuidā ep̄o indixit purgationē cū duobus abbatibus tm̄. ex̄ de purgatiōe canonica. c. cū in iuuentute. Debent aūt eſſe cōpurgatores eiuſdē ordinis ſiue dignitatis ſi poſſunt haberi. vt in dicto. c. inter ſollicitudinē. alr̄ puta qꝛ illi ſunt inimici cū alijs inferioris ordinis: vel etiā cum laicis pōt ſe qs purgare. ij. q. v. ſi legitimi. Debent tamē eſſe viri catholici ⁊ qui cōuerſationē eius ⁊ vitā etiā tranſacto tp̄e nouerint: vt in dicto. c. inter ſollicitudinē. etiā cū mulieribꝰ religioſis ⁊ honeſtis pōt ſe qs purgare. xxviij. q. ij. in decima. Forma autē preſtandi iuramenti in purgatione talis eſt. Ego N. iuro ꝙ non feci tale qd ꝑ me: nec mandaui: nec cōſiliū: nec fauorē nec autoritatē dedi. diſt. l. ſi qs viduā. ij. q. iiij. auditū. Poteſt etiā addi. nec ratū habui ꝙ nomine meo factū fuerit. de reſti. ſpo. cū ad ſedē. Cōpurgatores vero iurabūt ſic. Iuramus ꝙ credimus verū eſſe illud qd ipſe iurauit. ex̄ eo. c. quotiens. Uel breuius. Infamatus iurabit ſe immunē a crimine de quo infamat̄. Et cōpurgatores iurabūt ſe credere verū illū iuraſſe. Si autē infamatus deficiat in purgatione punit̄ tanq̄ ꝯuictus. ex̄ de accuſa. c. Cū. p. et ex̄ de ſimo. c. de hoc. Si vero purgationē rite perfecerit iudex ſine mora ⁊ difficultate debet ſuſpēſionē ſi forte facta fuerit relaxare: ⁊ eū ab infamia criminis abſoluere. ex̄ de purga. cano. c. ex tuarum. Sunt autē duo caſus in qbus non debet recipi purgatio ab īfamato cū eā offert. Primꝰ eſt cū crimen eſt notoriū. Alius eſt qñ eſt accuſator ⁊ offert ꝓbationē. ex̄ de purga. cano. c. ij. Itē purgatio illa qua dat̄ corpus xp̄i ad ꝓbationē non eſt fienda. Uñ illud. c. ij. q. iiij. ſepe eſt abrogatū. vt dicit Tho. in. iiij. diſ. ix. ar. vlti. q. ij. Et. iij. parte. q. lxxx. arti. vj. in reſpon. ad vlti.

De teſtibus ⁊ examinatione eorum. Capl̄m. xj.

Quia in inquiſitione accuſatione et denūciatione ⁊ purgatione admittuntur teſtes: ideo nūc de teſtibus agendū eſt. Et primo de ipſis quantum ad numerū. Ubi ſciendū ꝙ regulariter requiruntur duo teſtes et ſufficiunt. Mat. xviij. In ore duoꝝ vel triū. iiij. q. iij. §. Itē in criminali. Licet autē cōiter non ſufficiat vnꝰ teſtis: in qbuſdā tamē caſibꝰ ſtatur teſtimonio vnius. Et in primo in his in qbus non fit alteri preiudiciū: puta cū dubitat̄ de aliquo an ſit baptizatus: an eccleſia ſit cōſecrata: an aliqs penituerit cōfeſſorē ⁊ hmōi. de cōſe. diſt. iiij. paruuli. Scd̄o cū hoc eſt de cōſenſu partiū vt vnius ſtet̄ teſtimonio: cū ⁊ teſtimonio aduerſarij ſtari poſſit. Itē cū querit̄: an aliqs ſit emēdatus de crimine ſtat̄ teſtimonio ſacerdotis. ex̄ eo. teſtimoniū. Itē in correctione fraterna ſup ꝑſona charitatiua correctione. ex̄ eo. in omi. Itē licet vnꝰ teſtis nō faciat ꝓbationē: facit tñ p̄ſumptionē ex̄ de ſuc. ab inteſt. c. cū dilectꝰ. Itē nulliꝰ quantūcūqꝫ exercitate ꝑſone ꝯfeſſioni fides eſt adhibenda: ſcꝫ in iudicio: niſi cōpetētes ꝓbationes habeat: vt. vj. q. ij. ꝑ totū. Nec etiā ep̄o ſoli creditur: vt in. c. placuit. In aliquibꝰ tñ requirunt̄ plures q̄ duo. Nā in teſtamētis reqrunt̄ ſeptē in legatis tñ ad pias cauſas duo ſufficiūt. Itē in donatione cauſa mortis requirūtur quinqꝫ teſtes. C. de do. cau. mor. l. fi. Itēꝫ in codicillis quinqꝫ. C. de codicillis. l. fi. Itē reqrunt̄ quīqꝫ qñ debitor vult probare ſolutū debitū quod in ſcriptis fuit factū. C. eo. l. reſtitui. Item requiruntur quattuor cum dantur ad reprobandūꝫ

inſtrumēta. ar. extra de fi.inſtru.cū Johānes.
Item tres in depoſita pecunia.in aut.de fi.in-
ſtru §.ſi qs igit. Itē contra quaſdā pſonas re-
quirit maior numerus teſtiū. Dicit em.ij.q.v.
pſul nō dānet niſi.lxxij.teſtib⁹: preſbyter car-
dinalis niſi.lxxiiij.diacon⁹ cardinalis niſi.xxvij
ſubdiacon⁹/acholyt⁹/exorciſta/lector/ oſtia-
ri⁹ niſi.vij. Sed hoc hʒ locū in epis ⁊ alijs cleri
cis romane eccle pꝑter eius dignitatē: ⁊ hoc
triplici ratiōe quaʒ ponit Tho.ij.ij.q.lxx.ar.ij.
ibi vide. Sed querit glo.ſup dicto.c.pſul. nun
quid cōtra papā teſtes ſint duplicādi? ⁊ rñdet
ꝙ non: ſed duo ſufficiūt: ⁊ in hoc eſt deterioris
cōditiōis ipſe. Alij quicūqꝫ etiā epi duorū teſti
monio poſſunt cōdemnari.ij.q.v.per totū.

¶ Quis poſſit eē teſtis: ⁊ prin §.I.

Condi- cipalr q̄dē requirūt in teſtib⁹ cōditiões que in
tiões de his vſibus cōtinēt. Cōditio/ſex⁹/etas/diſcre-
ſtium. tio/fama. Et fortuna/fides/in teſtibus iſta re-
quires. ¶ Pⁱo ḡ reqrit ꝯditio ſcʒ vt nō ſit ſer
uus: qꝛ nō recipit ad teſtimoniū. C.e.l.qm libe
ri. Nā ſeruus metu dñantis teſtimoniū ſuppri
mit vitatẽ.ex̄ de ver.ſig.c.forus.§.teſtes.iiij.q.
iij.§.i criminali.iij.q.v.accuſatores. Fallit tñ h̄
cū de facto ſerui q̄rit: nō tñ ꝑ dño vel ꝯ dñm: vt
tā dicto.§. itē in criminali. v.itē ſerui. ¶ Scdo
requirit ſexus: qꝛ femina nō admittit ad teſti
moniū in cauſa criminali.xxxiij.q.v.c.mulierē
niſi cū de crimine ciuilr agit: tūc em admittūt
etiā ꝯ clericos.ex̄ eo.c.qm.et.c.tam lr̄is. In ci
uilib⁹ aūt admittūt.xv.q.iij.§.ecōtra. Nō ad-
mittūt etiam in teſtamētis: vt inſti.de teſta.§.
teſtis. ¶ Tertio reqrit etas: nā in ciuilib⁹ non
admittit minor.xiiij.annis.iiij.q.iij.c.j. ¶ In
criminalib⁹ vero nō minor.xx.annis: vt ibidē
dicit.§.iteʒ in criminali. ver.itē in teſtimoniū.
¶ Quarto reqrit diſcretio: qꝛ nō admittit ad
teſtimoniū furioſus ſiue mentecapt⁹: ſicut nec
ad iudicandū. iij.q.vij.§.tria. qꝛ non eſt cōpos
mētẽ.ff.q̄ teſta.fa.poſ.l.q̄ teſtamēto.§.quecūqꝫ
autē. ¶ Quinto requirit fortuna: ſcʒ an locu-
ples vel egen⁹: vt lucri cauſa faciat hoc: ſʒ hoc
iudici cōſiderādū eſt.iiij.q.iij.§.teſtis. v.teſti-
moniū. ¶ Sexto reqrit fides: qꝛ infidelis ꝯ fi-
delē nō admittit.ij.q.vij.ſi heretic⁹.xxiij.q.iiij
ipſa pietas. ¶ Septimo requirit fama: nā infa-
mes a teſtimonio repellūt.ex̄ de teſt.c.pterea.
nec ꝓdeſt pnia: qꝛ lʒ p pniam aīas ſaluare poſ
ſim⁹/infamiā tñ nō poſſum⁹ abolere.ij.q.iij.eu
phemiū.§.hinc colligit: nā ⁊ act⁹ legitimi ſunt
infamib⁹ interdicti. ex̄ eo.licet.ex quadā glo.
ibidē. ⁊ hoc intellige niſi pri⁹ fuerit integre re-
ſtitut⁹.iiij.q.iij.§.itē in criminali. v.iteʒ.l.iul.
ij.q.iij.§.preuaricatorē.in fi. Item adeo dʒ te-
ſtis eē ſine oī infamia: ꝙ etſi grauata fuerit ei⁹
opinio ad teſtimoniū admitti non dʒ. extra de
excep.c.deniqꝫ.⁊.ij.q.vij.teſtes. ⁊ precipue in
criminali cauſa.extra eo.teſtimoniū. Itē dʒ eē
ſine crimine. Nā criminoſus repellit ab oī te-
ſtimonio q̄diu in crimine pſeuerat. Si vero ſit
emēdatus nō repellit in cauſa ciuili: ſʒ crimi-
nali talis repellit ſi de crimine pri⁹ fuerat con
uictus vel cōfeſſus: vel nūc p exceptionē cōuin
cat: vel grauata eſt ei⁹ opinio ꝓ eo ꝙ aliqñ ſic
fuit repulſus: alr̄s vero q̄ emēdatus eſt recipit
etiā in criminali. Hec oīa in dicto.c.teſtimo
niū. Hec ḡ ſunt principalia in teſtib⁹ cōſiderā- In te-
da q̄ hic ſtatim ſequunt. ¶ Primūveʒ vtrū ſit ſtib⁹ cō
inimicus ei⁹ cōtra quē dat teſtimoniū: vel ami ſideran
cus eius ꝓ quo teſtificat. iiij.q.iij.teſtes. ver. da.
ideoqꝫ in pſona. Itē obſcuri ⁊ ignoti nō admit
tunt: vel ſolū admittunt cū tormētis vel verberi
bus: vt in aut.e.l.ſancim⁹. Itē executores ne-
gocioꝝ: vt ꝓcuratores qui in ipſa cauſa fuerūt
actores vel rñſales.extra eo.c.inſuper. Immo
etiā q̄ fuit ꝓcurator vel aduocatus in priori iu
dicio: nō recipit in teſtē in cauſa appellatiōis.
extra.e.romana.li.vj. ¶ Utrū qs poſſit admit
ti ad teſtimoniū in cauſa ſua? Rñdeo ꝙ nō: nec
principalr nec ſecūdario.C.e.l.oīb⁹. Uñ vēdi-
tor in cā rei vēdite nō admittit ꝓ emptore: qꝛ
cauſa ꝓpa vēditiōis eē videt: nec debitor i cau
ſa pignoris ꝓ creditore.ff.de appella.l.ab exe
cutore.§.alio cōdēnato. Fallit hoc i legatarijs
q̄ ferūt teſtimoniū in cā teſtamēti cū agit de he
reditate nō de legatis ⁊ fideicōmiſſis: bene tñ
pñt ſcribi ⁊ eē teſtes in eodē teſtamēto in q̄ eis
aliq̄d legatū eſt.C.de teſta.l.dictātib⁹. Itē fal
lit in collegijs ⁊ corpib⁹ in qb⁹ ſingulares coꝝ
pſone ꝓ cā vniuerſitatis ferre pñt teſtimoniū.
xiiij.q.ij.ſup prudētia. ex̄.e.inſup. ⁊.c.cū nun-
ci⁹. Et h̄ ideo/qꝛ cauſe vniuerſitatis nō ſunt ſin
guloꝝ: etſi cōmodū cōtingat ſingulos.vt.xij.q.
ij.c.q̄ manumittit. Et itellige niſi fuerint acto
res vł rñſales in ipſa cā: vt.ſ.dictū eſt. ¶ Utrū
in cā cōi duoꝝ alter admitti debeat ad teſtimo
niū? Rñdeo ꝙ nō: qꝛ cā cōis duoꝝ vtriuſqꝫ eſt.
ar.ff.de ri.nup.l.illō. ⁊ idē in ſocio criminis et
participe.iiij.q.iij.§.itē in criminali. v.itē libe
ri.ex̄.e.qm. Nā illud eſt ſpeciale in cauſa denū
ciatiōis. Ut ibi admittūt ſocij criminis ad pre
ſumptionē.extra de adul.c.ſignificaſti. Credit
etiā ſocijs criminis in exceptis: vt in crimine
leſe maieſtatis ⁊ hmōi.lxxix.di.ſi qs papa viuē
te.vj.q.j.quero ergo.§.ſi quis militibus.xv.q.
iij.nemini. extra de cōfeſſis.c.j. ¶ Utrū paren
tes vel liberi poſſint ꝓ vel cōtra ſe teſtimoniū
ferre? Rñdeo gñaliter per rectā lineā aſcēden
tes ⁊ deſcēdentes ꝓ ⁊ cōtra ſe idonei teſtes nō
ſunt.iiij.q.iij.§.item in criminali. v.itē teſtes.
ff.eo.l.teſtis.idem eſt de matre. Sed tñ ambo

parētes in cauſa admittunꝫ ꝓ filio:ſcʒ cū queritur de etate vel natiuitate: extra qui filij ſint legi.trāſmiſſe.et.c.ꝑ tuas. Itē vbi agiꝫ de impedimēto matrimonij rōne ꝯſanguinitatis vel affinitatis.eꝫ eo.qm̄. Si agiꝫ an mr̄imoniū ſit ꝯtractū vel nō: tunc mater ſuſpecta eſt ſi vir ſit ſuperior.eꝫ eo.ſeries.quē caſum habes.ṡ.in.j. titu.huius de mr̄imonio. Sunt ⁊ quedā pſone que aduerſus ꝯiunctos ſuos teſtimoniū dicere nō cogunꝫ: vt aduerſus ſocerū/generū/victricum/priuignū/ſobrinū/ſobrinā/ſobrino notā: eoſq; qui in priori gradu ſunt. Item aduerſus patronā et liberos eius.§.item in criminali.et alie etiā perſone que ibidē computanꝫ que generaliter a ferendo teſtimonio ſunt exempte.

Tit.j.c. xix.⁊.ß. e.tit.c. viij.§. iiij.l.fi.

¶ Utrum teſtes ꝓduci poſſunt de domo actoris? Rn̄deo:nec in domo actoris nec accuſatoris/nec in cauſa ciuili/ nec criminali teſtes produci debent:qꝛ eorū teſtimoniū ſuſpectū eſt.iij. q.v.per totū.iiij.q.iij.§.itē in criminali.ꝟ.itē ⁊ in iure ciuili.Oēs autē predicti qui repellendi ſunt debēt admitti: ſi is cōtra quē ꝓducuntur eorū teſtimonio in alio iudicio vſus fuerit: niſi inimicitias poſtmodum exortas docuerit: vel aliqͣd aliud legitimū poſt emergens ſeu correctionē:vt in predicto.§.Itē in criminali.ꝟ.Itē ſi quis teſtibus.et.C.e.l.ſi qs teſtibus. Nota ꝙ ſacerdos nō debet eſſe teſtis in inſtrumētis cōfectis totaliter inter ſeculares.xiiij. q.ij. ꝗꝗ. Hoc intellige de honeſtate non de neceſſitate. Et nota ꝙ teſtis qui ſciēter ſe ſubſcribit alicui negocio ꝑiudicat ſibi: ita ꝙ ꝯtra id non poteſt poſtea reclamare: qꝛ approbaſſe pſumiꝫ. Secus ſi ſubſcribat ſe noie alieno: qꝛ per hoc non intelligiꝫ conſentire.eꝫ de his que fi.a prela.c. quanto.Iteʒ nota tres tm̄ productiones teſtiū fieri in cauſis eccleſiaſticis vel ciuilib⁹:ſed non qͣrta niſi iuret ꝙ nō vidicerit teſtificata. Quinta nullo modo cōcediꝫ.eꝫ eo.in cauſis. Et hoc intelligas niſi aliqͣs teſtiū in primis ꝓductionibus impeditus fuiſſet. Nā probato impedimento ſine aliquo ſacramento dabitur alia dilatio etiā centeſima ſm̄ Inno. Et ſic intellige eꝫ eo.c.vltra tertiā. ¶ Iteʒ nota ſm̄ Goffre.ꝙ quattuor ſunt que tollunt copiā probandi per teſtes:ſcʒ publicatio atteſtationū. extra eo. de teſtibus. Itē renūciatio ſiue cōcluſio.extra eo. fraternitatis. Itē quarta productio vt iā dictū eſt. Itē numerus teſtiū effrenatus.extra eo.cū cauſam.Et nota ꝙ nulli quantecūq; religionis fuerit crediꝫ ſcilʒ in cauſis niſi iurauerit.extra eo.nuꝑ. poteſt tamē remitti iuramentū de conſenſu partiū.extra eo.tuis. niſi in cauſa matrimoniali:qꝛ nec ꝯfeſſioni ꝯiugū ſtatur. extra de eo qui cog.cōſan.vxo.c.ſuꝑ eo.et iurabunt tactis ſacroſanctis euangelijs niſi ſit epūs qui iurabit ſolū ꝓpoſitis euāgelijs.extra de iura.caliū.c.fi. Hoc autē iurabit teſtis ſcʒ ꝙ dicet totā veritatē quā nouit de illa re.iij.q.ix.pura. Iteʒ additur de cōſuetudine quorūdā ꝙ nulli pandet teſtimoniū ⁊ hoc bene.iiij.q.iij.§.itē in criminali. Item;ꝙ dicet purā veritatē nulla falſitate adiecta.iiij.q.iij.nullus. Cū teſtis de facto nō eſt certus quomodo debeat iurare. Iteʒ qn̄ quis teneaꝫ ad teſtimoniū ferendū. Itē quādo liceat ferre teſtimoniū de his q̄ in ſecreto ſibi ſunt cōmiſſa. Iteʒ ꝙ pro hoc non licet recipere pecuniā.habes de his oībus in.ij.parte.ti.x.de iuramento. Cū prociditꝫ ꝑ inquiſitionē vel per accuſationē:habes.ṡ.in ſuis capitulis.

¶ De diſcordia teſtiū quādo §.II.

infirmat teſtimoniū ⁊ qn̄ non. Nota ſm̄ Guilꝫ. teſtes debēt cōcordare in circūſtantijs q̄ in hoc verſu cōtinenꝫ. Res/pſona/locus/gradus:hec ſunt cōſona tēpus. Res:qꝛ ſi vnus dicit de vna re vel de vno facto:ali⁹ de alio:teſtimonia ſunt ſingularia. extra de ꝓba.c.licet. Perſona: nā ſi de diuerſis perſonis loquanꝫ:ſingularia ſunt teſtimonia.extra de reſcrip.Rodulphus. Et dicit Hoſt.ꝙ ſi ponerenꝫ certe locutiones nō obeſſet error nois. Locus etiā reddit teſtimoniū inefficax: vt patet in exēplo Danielis in cauſa Suſanne. Dan̄.xiij. Gradus:qꝛ ſi in queſtione mr̄imonij teſtes deponāt diuerſos gradus conſanguinitatis vel affinitatis nō valet teſtimoniū.xxxv.q.vj. de parentela. Tempus niſi vnū dictū includatur in altero: vt ſi vnus dicat diē: alius horā eiuſdē diei: vel niſi factū ſit dubitabile. Sicut eīn euāgeliſte cōcordāt:quoꝝ vnus dicit ſcʒ Marcus xp̄m crucifixum hora tertia. Lucas ꝟo hora ſexta. Tho.ꝟo.ij.ij.q.lxx.dicit ꝙ diſcordia teſtiū in aliquib⁹ principalib⁹ circūſtantijs q̄ variāt ſubſtātiā facti: puta in loco/ in tp̄e/vel in pſona de qͣbus agiꝫ:aufert efficaciā teſtimonij.ſed diſcordia in aliquib⁹ nō ptinentibus ad ſubſtantiā facti/puta ꝙ tēpus tūc fuerit ſerenū vel nebuloſum: vel domus picta vel nō picta ⁊ hmōi. talia nō ꝑiudicāt teſtimonio: qꝛ circa talia nō ꝯſueuerūt hoies ſollicitari: vnde facile a memoria elabūtur. Quinimo diſcordia i talib⁹ facit teſtimoniū credibilius: vt Chryſ.dicit ſuꝑ Matth.qꝛ ſi cōcordarent in oībus etiā minimis viderenꝫ ex cōdicto eundē ſermonē ꝓferre: qḋ tn̄ prudētie iudicis relinquiꝫ diſcernendū. Et vt plene pateat materia huius:qꝛ non ſolū in forenſi iudicio:ſed etiā in caplīs religioſoꝝ eſt neceſſaria. ¶ Sciendū ꝙ vbi teſtes diuerſa dicāt: ſi vnus teſtis expreſſe cōtradicit ſibiipſi non valet teſtimoniū.de proba.c. licet. Si autē in parte falſus teſtis inueniatur: in nullo crediꝫ ſibi ſicut in ſacramētis:

niſi hoc faciat incõtinenti corrigendo ſe. extra de teſti.cogen.c.preterea. Idẽ Hoſt.ſed addit. videt tamẽ ꝙ ſi in vno dicat verũ in alio falſuꝫ: valet ſaltẽ quantũ ad illã partẽ in qua verũ di-cit.ar.diſ.xxxvij.turbat.et.c.ſi qd.Si vero vnus teſtis cõtradicit pluribꝰ non obſtat eius ꝯtra-rietas:q: vnus teſtis nec iuſtificat nec ꝯdẽnat: niſi cõtradicat pluribus cũ qbus ipſe ſcriptus eſt in aliquo inſtrumẽto.Si autẽ plures teſtes cõtradicũt pluribꝰ teſtibꝰ:ſiue oẽs ſint ꝓducti ex eadẽ parte: ſiue ex oppoſitis partibꝰ:iudex ſi poterit cõcordabit teſtimonioꝝ ꝯtrarietatẽ. Sicut Aug.ꝯcordat dicta euãgelioꝝ.extra eo. cũ tu. Si nõ poteſt teſtimoniũ cõcordare:teſti-moniũ plurium preualebit:niſi ex altera parte ſit tãta dignitas ꝑſonarũ ꝙ merito debeat ꝑiu dicare numero:vel niſi pauciores dicãt veriſi-miliora ⁊ aptiora negocio:vel ꝙ per pauciores plura probent ꝙ̃ per plures:vt ſi plures teſtes probãt me poſſediſſe rem.xl. annis/pauciores probãt poſſediſſe p.l.annos.et vltra hoc titulũ poſſidẽdi:tũc ꝑualet teſtimoniũ paucorũ.extra eo.in lřa.Sed ſi ad ꝓbandũ dicta prioꝝ teſtiũ inducant ſecũdi teſtes: opꝫ iſtos ſcdos plures eſſe ⁊ longe melioris fame ꝙ̃ ſint primi:q: poſt publicationẽ atteſtationũ magis ꝑſumitur de ſubornatu teſtiũ ꝙ̃ ante. extra de ꝓba.c. licet. Si vero teſtes ſunt pares ex oĩ parte in numero et dignitate:tũc ſentẽtia fertur ꝓ reo. extra de proba.c.ex lřis.niſi in mřimonio et in cauſa li-bertatis ⁊ in teſtamẽto/et ꝓ dote.extra de ſen. et re indi.c.ſi. Si autẽ neuter poſſidet rem:ſed vterqꝫ eã exigit ab aliquo extraneo ⁊ teſtes vt dictũ eſt ſunt pares:diuidat res ſi poteſt: ſicut fecit Salomon inter meretrices.extra de pre-ſump.c.afferte.iij.Reg.iij.Si nõ poteſt diuidi: poteſt iudex gratificare ⁊ dare cui vult. arg.ex̃ de parro.c.j. Si aũt teſtes ꝯtradicũt inſtrumẽ-to ſemꝑ teſtes preualẽt:niſi in his q̃ melius ꝓ-bant ꝑ inſtrumentũ ꝙ̃ ꝑ teſtes: vt ſentẽtia lata et arbitriũ et cõmiſſio facta iudicibꝰ. Et niſi in inuẽtario publice cõfecto.cõtra illud enim non admittunt teſtes:et niſi in inſtrumento in quo mulier cõfitet ſe recepiſſe pecuniã ꝓ interceſ-ſione fideiuſſoris: tũc eñi oĩno credendũ eſt in-ſtrumẽto.Oportet autẽ ꝙ ad minus per quat-tuor teſtes inſtrumentũ reprobet: quia inſtru-mẽtũ obtinet vicẽ duoꝝ teſtiũ:⁊ tabellio equi-pollet vel eſt maior vno teſte.Hec ſumpta ſunt de ſumma cõfeſſoꝝ.lib.iij.ti.v.q.clxxxvj. Et ori-ginaliter habent in glo.iiij.q.iij.teſtes.et ꝑ to-tã illã cauſam de teſtibus agit.Itẽ notandũ ꝙ cũ teſtis primo extra iudiciũ dicit vnũ ⁊ in iu-dicio dicit oppoſituꝫ. ſm Bar.debet puniri de falſo: q: ſtatur primo dicto eius ꝑ.l. eos.C.de fal.cau. Sed Bal.hoc aſſerit eſſe falſum ꝑ glo. in.c.cũ cauſaꝫ.extra de teſti.qḋ etiã tenet Ioh. and.in mercu. in regula. nõ eſt.de re iu.lib.vj. vbi dicit ꝙ ea q̃ in iudicio vel extra minus va-lide aſſeruntur:ſtatur vltimo dicto nõ primo.l. eos.ſ̃.allegata ꝑ Bar. q: ibi veniebat ꝯtra ꝓ-priũ ſigillũ:⁊ ſic cõtra rem autenticã et appro-batã. Nec etiã obſtat extra de preſump.c.lřas. Ubi glo.dicit ꝙ ſtatur ꝑmo dicto teſtis: q: hoc eſt verũ qñ illud qḋ dixit teſtis in iudicio:dixit ita ꝙ eſt validũ teſtimoniũ. Nã tunc ſiue in iu-dicio ſiue extra iudiciũ dicat poſtea ꝯtrariũ ſta-tur primo dicto. Sed ſecus eſt cũ teſtis primo extra iudiciũ dicit aliqd:⁊ poſtea in iudicio di-cit cõtra. Nã primo dictũ extra iudiciũ non eſt validũ:quia nõ eſt ſolẽniter dictũ:⁊ corã iudice qḋ requirit: vt faciat fidem in iudicio.extra de teſti.c.veniẽs.Ad eſſentiã eñi dicti teſtis: vt ſit validũ requirit iuramentũ:⁊ corã iudice com-petẽte examinatio eius : qḋ nõ reperitur in eo qḋ dixit teſtis extra iudiciũ. Unde nõ reputat primo dictũ niſi qḋ primo dixit in iudicio. nec talis poteſt puniri de crimine falſi : quia nõ eſt probatũ hoc qḋ dicit nũc in iudicio eſſe falſum quia potuit eſſe falſum illud quod primo dixit extra iudiciũ.de quo nõ puniret de falſo : quia ſimplex locutio. eſſet tamen talis ſuſpectus de falſo ſi duo teſtes deponerent ꝯ illũ: et in dicto caſu poſſet poni ad torturã ſm Ioh.an.

De teſtimonio in iudicio §.III.

Nota ſm Bal.de peruſio. ꝙ falſus teſtis puni-tur pena talionis.l.j.ff.ad.l. cor. de ſica.et no-tat.ij.q.iiij.in glo. ſum. Et eſt teſtis falſus qui iuratus ⁊ examinatus falſum loquit.xxij. q.ij. ne quis arbitret. Qui autẽ nõ eſt examinatꝰ: ⁊ licet latitet vt nõ inueniat veritas:non eſt fal-ſus ſed doloſus:⁊ ſic nõ tenet pena illa. Teſtis eñi non punit de falſo anteꝙ̃ teſtimoniũ dicat: vt notat.xxxv.q.vj.notificamꝰ.in glo. Et pre-ſumit dolus in tacẽdo : ſi teſtis ad interrogata non vult rñdere. In ſcripturis tamẽ ille q̃ verũ celat : falſum cõmittit.ff.de fal.l.j. Teſtis non debet de impꝑtinentibꝰ interrogari:teſtis tamẽ qui loquitur obſcure nõ habetur ꝓ falſo:ſed ꝓ ſuſpecto.vt notatur.iiij.q.iij.teſtis.in glo.j. Et ideo poteſt peti ꝙ declaret niſi iudex ex cauſis noluit hoc facere: vt notatur.iiij.q.iij.§.in crimi-nali. Et iſtud ꝙ poſſit iudex ſub obſcuritate tranſire nõ eſt notabile : tamẽ cauſa poteſt eſſe vel in ipſo qui ſuſpectus eſt vel in producente ⁊ quia ꝓducit teſtem ſuꝑ incerto. Item nota ꝙ quãdo teſtis dicit vnũ ex quo aliud ſequit ſem-per vtrũqꝫ depoſuiſſe dicit. Unde ſi teſtis dicit aliquẽ tenuiſſe domuꝫ ex corporali detentione preſumit vera poſſeſſio.vt notat.vij.q.j.ponti-fices. Et ꝑ Inno. Itẽ nota ꝙ ſi teſtis negatiue

dicit: nõ videt michi/non ſequit.ergo non eſt. vt notat.xxxiij.q.iiij.c.ij.in glo. Item teſtis qñ ſup diuerſis factis teſtificat: nulla eſt ↄtrarietas inter eos. Unde ſingulares dici poſſunt ſic ſed nõ ↄtrariũ.de pe.diſt.j.periculoſa. ¶ Nota tamẽ q in ciuili ꝛ criminali dari poſſunt interrogatoria: ſed iudex ea non debet abſcondere parti: vt notat.ij.q.j.in primis.in glo.teſtes. Item nota q in interrogatorijs debet qs cogi ad petitionẽ partis: ad reſpondenduz in ciuili vel criminali poſt litis conteſtationẽ. Itẽ nota q teſtis qui nõ dicit totũ factũ non ꝓbat: vnde iterũ interrogat.vt notat.xx.q.iij.preſens. Itẽ nota q publicatio teſtiũ non ligat iudicẽ ex eo q ex officio facit.vt notat.iij.q.xj.§.cauſa. Itẽ teſtẽ falſum metus nõ excuſat.xv.q.vj.autoritate. Itẽ nota q interdũ vni teſti credit: qꝛ alij deſunt: vel qñ de cõſcientia in articulo mortis agitur.vt.xxvj.q.vj.his qui. Itẽ qui vocantur ad teſtimoniũ eoipſo vident approbari per eũ qui aduocari fecit: et debent examinari.vt notatur.xviij.q.ij.in decima. Quid ſi probatur q teſtis fuerit inſtructus: vt cõfirmet vel neget: et tunc eſt ſubornatio: aut velit affirmare vel negare q vtatur vera ꝛ congrua ratione: et tũc non eſt ſubornatio. Sed quid ſi teſtis promiſit teſtificari. Reſpondeo.aut promiſit certum et repellitur: aut non dicendo quid: ꝛ tunc non repellitur niſi accepiſſet precium: quia tũc preſumitur corruptus.

¶ Notandũ etiam q teſtis §.IIII.

poteſt falſum deponere ꝛ verũ: et nec verũ nec falſum in oĩbus decẽ predicamẽtis notatis ab Ariſto.in lib.de predicamẽtis. Et in ſubſtãtia quidẽ: vt cũ teſtis dicit q homo dedit damnũ: cũ non fuerit homo ſed aliud aĩal. Itẽ ſi dicit q titius ꝑcuſſit ſeruũ cũ ferro et fuerit cũ lapide: iſte deponit falſum in ſubſtãtia: res eñ ꝛ ꝑſone ſubſtantia appellant. Et ſi interrogat de cauſa illi⁹ ſubſtãtie.i.quõ ſcit q eſſet ſubſtãtia lapidis: vel q eẽt homo: ſufficit q dicat qꝛ vidit. In quantitate diſcreta atteſtat quis: vt cũ dicit q apollo ꝓmiſit Titio decẽ cũ nõ ꝓmiſit niſi qnq vel de quãtitate ↄtinua: vt ſi dixi ꝓmiſi vel vẽdidi tibi terrã vſq ad talẽ arborẽ: ꝛ nõ promiſi tantũ ſed minus. Et ſi interroget teſtis qd eſt quãtitas: nõ tenet rñdere: qꝛ in teſte nõ requiritur tãta peritia q ſciat diffinire: ꝑſertim ea q̃ ſũt ad materiã phyſice diſputatiõis ꝛ ad diſpoſitionẽ iuris ꝑtinent. vt notat.ff.de ver.obli.l.ſtipulatio. In qualitate deponit teſtis falſum: ſi dicat q frumentũ mutuatũ erat optimũ cum eſſet minus bonũ. Iſta eſt qualitas intrinſeca. Uel ſi dicat q furtũ factũ fuerit noctis tꝑe: cũ nox aggrauat maleficiũ / cuz fuerit de die. Et ſi interroget teſtis quomodo ſcit q fuerit de nocte. Et rñdet: qꝛ vidit / qꝛ fuit poſt lucis occaſuz vel qꝛ erãt tenebre: bona eſt ratio: qꝛ ſufficit q reddat rationẽ groſſo modo: licet nõ loquat cũ peritia artis.xxxiij.q.iij.ſi habes.in glo. Et ita nõ ſufficit dicere niſi ratio aſſignet.xxv.q.ij.c.ſi. Sed non requirit q tanq̃ legiſta vel philoſophus ſciat reſpõdere ad difficiles queſtiones: imo ſi interroget de talib⁹ poteſt dicere neſcio. Nec ꝓ hoc ratio reddita per eũ de viſu vitiat. Si quis autẽ nõ eſt verus teſtis principaliter: ſi tamen eſt teſtis cũ iudicis beneficio admixto ſeu artificio vt medicus ſup cicatrice et obſtetrix ꝛc. Interrogãdus eſt ſubtiliter ꝛ talẽ qualem ſe aſſerit. Nec excuſat a teſtimonio falſo: quia teſtificat per verbũ credo.quod verbũ eſt indifferens ad verũ et ad falſum: nam interdũ verbũ credo facit ꝓbationẽ ex addita rõne: qꝛ ꝑſumimus q nõ ſine rõne: vt qñ a perito ꝓfert in arte ſua ꝛ tũc pro aſſertione habet et punit: qꝛ credere nõ debuit id qd̃ dixit eſſe qd̃ non ſic eſt: nã rõne peritie artis preſumit dolus in eo q abutit peritia ſua: nõ enim preſumit qs credere qd̃ nõ debet: ꝛ q hoĩes cõiter illius profeſſionis ꝛ artis facere debent: nõ credũt nec ratione aliqua vel bona ↄiectura faciliter.ar.ff.de acqren.here.l.cũ qdã.§.qd̃ dicit. ¶ Quartum predicamentũ eſt relatio. Eſt autẽ relatio duoꝝ extremoꝝ adinuicem facta collatio. Sub hoc predicamẽto claudit ꝓbatio fraternitatis filioꝝ. Itẽ matrimonioꝝ. Itẽ ſororitatis. Item rerũ oĩm que habẽt reſpectũ ad aliud in cõparatione litterarũ. Et eſt notandũ in iſtis correlatiuis vel reſpectiuis vel adinuicẽ ſubordinatis vel comparatis adinuicem. Et nota q vbi teſtes torquent ſufficit torqueri duos vel tres factũ ſcientes: qꝛ refrenãda eſt tortura. ¶ Ubi eſt quintũ predicamentũ.deponit teſtis falſum ſi interrogat⁹ vbi / dixit: in domo: ꝛ fuit in agro. nã domus fuit locus intẽtatus. Inſultus dicit factus in domo qñ eſt factus intra porticus: in oſtio ꝟo non eſt intus nec extra proprie.de pe.diſt.j.§.hoc quoq. Et graui⁹ eſt maleficiũ ſi qs in domo offendat q̃ in agro. Et ſi iterrogatus quomodo ſcit q illa eſſet domus. Rñdet q vidit: bona eſt ratio trib⁹ rationibus. Primo qꝛ directe poteſt videri. Secũdo qꝛ viſus multas differentias demonſtrat.j.Metaph. Tertio q viſus eſt ſenſus generalis: vnde redditio cauſe per viſum eſt magis generalis q̃ aliqua. vt notat.iij.q.ix.teſtes. et qñ ratio includit in dicto teſtis nõ debet interrogari de rõne. Quãdoq eñ dictũ teſtis incipit a rõne: quãdoq a dicto / qñq ſimul ſunt iuncta et dictũ et ratio in eadẽ ↄſtructiõe ꝟboꝝ. ¶ Quãdo eſt ſextũ ꝑdicamẽtũ: ꝛ in hoc poteſt facile teſtis incurrere ꝑiuriũ

ſtaret ad die: niſi eſſet inſignis dies: vt extra de accu.c.qualiter.per Inno. Et qñ eſt queſtio de tpe debet tẽpus ꝓbari.de reſcrip.ca.bone. in cle. Sec⁹ ſi nõ eſt iuris ratio cõſtituta in tpe qꝛ nõ opꝫ certũ tẽpus ꝓbari. ¶ Septimũ predicamentũ eſt ſitus: ſup ſitu cadit teſtimoniũ: vt ſi dicaꝭ maleficiũ cõmiſſuꝫ in loco ſito in dioceſi Florentina: vel econtra dicaꝭ cõmiſſum in dioceſi Lucana: vel ſi conſtat maleficiũ cõmiſſum in agro Titiano: ⁊ ſic ꝯſtet de loco. Interrogamus an ille loc⁹ ſit in territorio peruſino vel eugubino. Super quo teſtes ꝓducti debẽt aſſignare cauſam etiã nõ interrogati: qꝛ ꝓducunꝭ ſup iuriſditiõe: ſicut ſi iudicareꝭ ad ꝓbandum dominiũ: qꝛ teſtes debẽt reddere ratiões ꝑ cauſas cõſiſtẽtes in facto nõ in iure. Reddet ergo rationẽ de iuriſditiõe i vt qꝛ vidit cõe peruſij furcas ibi erigere: malefactorẽ cape: mandatis obedire tã in faciẽdo ꝙ nõ faciendo: lꝫ in faciẽdo maior ⁊ plenior ſit ſubiectio. Itẽ bona ratio ſi dicit ꝙ vidit hoies illi⁹ loci ſoluere collectas. Et vbi agiꝭ de iuriſditiõe ꝓbãda in genere: ſufficit teſtimoniũ diuerſoꝝ in ſpecie: vt qꝛ vnus dicit ꝙ vidit ibi aliũ exoculari: ali⁹ dicit ꝙ vidit ibi aliũ ſuſpẽdi: ſcꝫ per iudicẽ talis territorij de quo queriꝭ. Secus ſi agiꝭ de ꝓbatione certi actus: vt de accuſa.c.qualiter ⁊ qñ. Item qꝛ cõe peruſij conſueuit ſe gerere ꝓ dño talis loci lõgo tpe et hmõi. Iuriſditio ergo eſt quoddã ius mixtũ ⁊ rerũ ⁊ perſonaꝝ: ⁊ qñq; in rebus / qñq; in perſonis / qñq; in vtriſq; ſimul exerceꝭ. ¶ Octauũ predicamentũ qð dicꝭ habere ſeu habitus etiam ꝑ teſtes hꝫ ꝓbationẽ: ſed qꝛ habere in multis cõſiſtit / diuerſo etiam modo debet ratio reddi ſm ſubiectaꝫ materiã de qua loquimur. Nam ſi teſtis vult ꝓbare ꝙ aliqs habeat virtutẽ vel viciũ: vel ꝙ ſit ebrius / ꝓdigus / vel furioſus: que ſunt paſſiões animi radicate et infixe intrinſec⁹: debet aſſignare rationẽ que inferat de neceſſitate. Vñ non iuret de credulitate vbi exigiꝭ ratio inferẽs neceſſario: qꝛ iuramentũ eſt induſtriale: de hoc ꝑ Inno.in.c.cũ cauſam. extra de teſti. ¶ Secundo dicitur quis habere magnitudinẽ: vnde ſi teſtis vult ꝓbare ꝙ quis habeat magnitudineꝫ decem cubitoꝝ / debet rationẽ reddere qꝛ vidit eum mẽſurari. ¶ Tertio modo dicꝭ quis habere veſtimenta: et hoc ꝓbatur per viſum quo ad habere facti: ſed quo ad habere iuris in iure nõ ſufficit viſus. ¶ Quarto dicꝭ quis habere mẽbra et hmõi: et hoc ꝓbatur per viſum: ſed virtus intrinſeca mẽbri puta ad actũ generationis: vt frigiditas vel nõ frigiditas nõ põt eſſe ſubiecta viſui / ſed debet experimẽtari. extra de frigi.ca.fraternitatis. qð ſane intellige ſcꝫ per actũ cõiugalem: vt dicunt iura: non per actum fornicariũ vel mollicici. Unde teſtis bene põt per viſum ꝓbare ꝙ quis nõ habeat oculum: vt qꝛ vidit effoſſum: ſed nõ ſic de facili ꝓbat ꝙ habẽs oculũ nõ videat inde. ¶ Quinto modo dicꝭ habere cõtinens cõtentũ: vt veges vinũ: ⁊ hoc etiã oculus videt: manus tãgit: guſtus guſtat: odoratus odorat: ſed mẽſura ꝓbãda eſt ꝑ menſurationẽ. ¶ Sexto dicꝭ quis habere poſſeſſionẽ / vel ꝓprietatẽ / vel obligationẽ. Et nota ꝙ verbũ habere ꝓprietatẽ et affectũ habẽdi ſignificat. Et ſi queraꝭ cũ actor facit duos articulos ſup quibus teſtes interrogenꝭ: vnus de cõtractu vel debito / ali⁹ de obligatione. et teſtis in primo interrogatus dicit ꝙ verũ eſt ſcꝫ debitũ vel contractũ: qꝛ vidit vel audiuit. In ſecundo dicit ſe nil ſcire: queriꝭ an ꝓbet talis teſtis? Et videꝭ ꝙ nõ. Nam poſito contractu vel debito neceſſario ſequiꝭ obligatio. Sed contrariũ eſt verũ. Nam lꝫ dicat ſe nil ſcire / de ſecundo verũ dicit: qꝛ lꝫ dicat ſe nil ſcire vere dixit: qꝛ tanꝙ teſtis nichil ſcit de iure ſed de facto: nã ſcire ius potius eſt iudicum ꝙ teſtiũ. Et intelligiꝭ nichil ſcire.ſ.aliud ꝙ dixerit: nã debemus interpretari vt ſibi nõ cõtradicat. ¶ Septimo dicꝭ quis habere vxorem / filios / fratres / ⁊ hmõi: ⁊ de iſtis põt interdũ reddi ratio neceſſaria: vt ſcio ꝙ eſt vxor / qꝛ interfui qñ contraxit ꝑ verba de preſenti ⁊ annuli datione: nam cũ aliquo preſuppoſito ⁊ cõceſſo aliquid ꝓbabiliter ſequiꝭ: tunc ratio eſt ꝓbabilis ⁊ ſufficiẽs: nã dico ꝙ eſt filius / qꝛ vidi eũ naſci in domo vt fili⁹ vicinis ſciẽtibus. Põt poni aliud exẽplũ. Dico ꝙ berta eſt meretrix: qꝛ vidi ſepe de nocte intrantibus ianuã aperire: nam locus a cõiter accidẽtibus eſt multũ ꝓbabilis in materia textus: vt ꝓbaꝭ.C.de ꝓba.l.neq;. ¶ Octauo dicitur quis habere infamiã vel inhabilitatẽ: ſꝫ illa eſt poti⁹ priuatio ꝙ habitus. Simili modo dicimus. Iſte hꝫ bãnũ de tali ciuitate. Hoc nõ eſt ꝓprie habere ſed careſſicut ⁊ dicꝭ habere febrem vel mortẽ. Ciuitatẽ autẽ habere ciues põt per inſtrumẽta ꝓbari ⁊ teſtes. Agere etiã et pati / ſeu actio ⁊ paſſio ſunt vltima duo ꝑdicamẽta: et hec etiã poſſunt ꝓbari ꝑ teſtes: facilius tñ ꝓbaꝭ agere ꝙ pati. Facili⁹ eñ cõprehẽdimus ictũ quẽ qs infert / ꝙ mortẽ quã qs inde patiꝭ ſiue incurrit: nã multi videnꝭ mortui ⁊ nõ ſunt. Vñ teſtis deponẽs ſup homicidio interrogatus quõ ſcit: hꝫ rñdere ꝙ corpus ei⁹ carebat pulſu / motu: ⁊ erat frigidũ / putridũ / vel ſimile: que ſolẽt mortuis accidere: nã receſſus aie a corpore videri nõ põt: qꝛ aia incorruptibilis ⁊ inuiſibilis eſt ſicut angelus inuiſibilis. Hec oia Baldus de peruſio.

¶ De ſententijs ferendis. Cap. xij.

DE ſentētia tandē videndū eſt. Dicit
Aug.ij.q.j.c.j. Nos in quenꝙ̄ ſentē
tiā ferre nō poſſumus : niſi aut cōui
ctum aut ſpōte cōfeſſum. Et de ſen
tentia quidē dicit glo.ſummaria in
(triplex ſnia.) ꝑncipio queſtiōis ꝙ triplex eſt ſentētia: ſcʒ in
terlocutoria/diffinitiua/ꝛ ꝓcepti. Ray.exem
plificat dicēs:ꝙ interlocutoria ſentētia dicitur
que non ſuꝑ principali ſed ſuꝑ alijs queſtiōib⁹
ꝓfert inter principiū cauſe ꝛ finē emergētib⁹:
vt eſt de teſte repellēdo / vel de dilatiōe danda
vel non/ꝛ hmōi. Uel forte dicit interlocutoria:
qꝛ inter partes loquēdo ꝓfert ſine ſcripture ſo
lennitate. Diffinitiua autē ſentētia dicitur qn̄
principalis queſtio diffinitur.ff.de re iudi.l.j.
Sentētia precepti eſt qn̄ maior ꝓcipit minori.
Sequit in glo. Si ſentētia diffinitiua fuerit la
ta omiſſo ordine iuris:ipſo iure nulla eſt. vt.ij.
q.vj.ſi qn̄.§.diffinitiua. Hoc tn̄ ſcias ꝙ duplex
eſt ordo iuris. Unus ꝗ eſt de neceſſaria ſubſtā
tia iudiciorū: vt.ſ.ꝗs poſt citationē habeat in
ducias vt fiat litis cōteſtatio ꝛ teſtes recipiāt.
Si cōtra hūc ordinem ferat ſentētia/nō tenet.
Eſt alius ordo ꝗ nō eſt de ſubſtantia iudiciorū:
vt.ſ.ſentētia nō ferat ſub cōditione:ꝛ vt pri⁹nō
ꝓnūciet de poſſeſſorio ał's poſſeſſione/ꝙ̄ de ꝓ
prietate:ſi tn̄ hoc nō ſeruet/tenet ſententia : vt
ij.q.vj.anterioꝝ.§.biduū. ¶ Itē in ſentētia in
terlocutoria ſiue ſit excōicatiōis/ſiue ſuſpēſio
nis/ſiue miſſionis in poſſeſſionē requirit ordo
iuris. De ordine excōicatiōis habes extra de
ſen.excō.c.ſacro. De ordine ſuſpēſionis habes
ij.q.j.notū. Si tn̄ ille ordo non fuerit ſeruatus
tenet ſentētia: vt.xj.q.iij.ſi ep̄s. Itē in ſentētia
immiſſionis in poſſeſſionē requirit ſemiplena
cauſe cognitio.extra vt lit.nō cōteſt.c.qm̄.ꝛ ſi
ue talis ordo fuerit ſeruādus ſiue nō:ſi abſens
pōt ꝓbare ſe nō fuiſſe contumacē/ talis ſenten
tia retractat.extra de ſen.et re iudi.c.cū Ber
toldus. Sentētia precepti eſt vt cū iudex preci
pit alicui ſine cauſe cognitione vt ſoluat alicui
decē que petit:ſi ille ſoluat ꝛ pecunia illa inde
bita eſt qꝛ iudex iniuſte ꝓceperat: tn̄ nō pōt re
peti pecunia illa.ff.qđ metus cauſa.l.ſi.hec in
glo. ¶ Circa ſentētiaʒ precepti nota ſm Ray.
vidēda ſunt tria : ſcʒ in qb⁹ cōſiſtit maioritas:
(Maioritas.) in qb⁹ cōſiſtit obediētia:et de neceſſitate prece
pti. Maioritas ſm Ray.attendit in prerogati
ua ordinis/cōſecratiōis/diſpēſationis.i.admi
niſtratiōis/et antiquitatis.extra de elec.c.du
dū. Prerogatiua ordinis preſbyter eſt maior
diacono.di.xciij.c.legimus. Prerogatiua con
ſecrationis ep̄s eſt maior preſbytero. diſ.xcv.
olim.et.c.ep̄s in eccleſia.vbi dicit ꝙ in cōceſſu
preſbyterorū ſublimior ſedeat ep̄s : intra do
mū vero collegam eoꝝ ſe eſſe cognoſcat. Pre
rogatiua diſpēſationis archidiacon⁹ eſt maior
preſbytero.di.xxv.ꝑlectis. vbi dicit ꝙ archi
diacono ſubeſt archipreſbyter ꝛ ei⁹ mandatis
obedire dʒ. Prerogatiua antiquitatis maior
eſt ꝗ prius fuit ordinatus:vł' ał's precedit tp̄e
vel etate.extra de maio.ꝛ obe.c.j. ¶ Obediē
(Obedientia.) tia aūt conſiſtit in tribus:in reuerētia/in iudi
cio/et ꝓcepto. Et reuerētia debet ei qui ꝓcedit
ordine vel antiquitate:inferior ei dʒ ſuꝑiori in
talib⁹ reuerētiā: vt.ſ.aſſurgat ei dādo primū lo
cū in choro/in mēſa/in ſedēdo/in eūdo ꝛ hmōi:
niſi maior diſpēſatio ſit cōmiſſa in minori ordi
ne vel antiquitate: vt archidiaconus diacono.
tunc em̄ nō ſolū preſbyteri/ſed archipreſbyte
ri debēt reuerētiā archidiacono. di.xxv.c.ꝑle
ctis. Obediētia precepti et iudicij debet tm̄ ei
qui preeſt cōſecratiōe vel diſpenſatiōe. Sentē
tia em̄ a non ſuo iudice lata nulla eſt. extra de
iudi.c.at ſi clerici. et idem in precepto.viij.q.j.
qꝛ frater. Que aūt ſint illa ꝑ que plena ſubie
ctio declarat:habes extra de ſentē.ꝛ re iudi.c.
cū inter.ꝛ de offi.or.c.cōquerēte.tam in glo.ꝙ̄
in tex. Duplici aūt ex cauſa ſm Thom̄.ij.ij.q.
ciiij.ar.v.ſubdit⁹ nō tenet obedire ſuꝑiori etiā
in licitis. Una eſt cuʒ maior poteſtas ſuperior
vtriuſqꝫ mādat cōtrariū.di.viij.que cōtra mo
res. Scđa eſt cuʒ ꝓcipit id in quo nō eſt ei ſub
iectus : vt que ꝑtinēt ad motū animi interiorē
et ꝗbuſdā alijs : de his tn̄ habes plene.ſ.in.ij.
parte.tit.de inani gl'ia. In dubijs dʒ obedire.
Itē dicit glo.ſuꝑ dicto.c.nos in quēꝙ̄. ꝙ qua
tuor ſunt modi cōuincēdi reū: aut.ſ.iure vt in
ſtrumētis ꝛ teſtibus:aut facti euidentia.extra
de coha.cle.c.tua.aut iuris interpretatione:vt
ſepius citatū eſſe reū.iij.q.ix.decreuimus. aut
violēta ſuſpitiōe.xxxij.q.j.dixit. ¶ Nota ꝙ tri
(Suſpitio triplex.) plex eſt ſuſpitio. Prīa eſt temeraria:et de hac
dicit canō. Nullū iudicetis ſuſpitiōis arbitrio
ij.q.j.prio. Scđa eſt ꝓbabilis:ꝛ hec purgatio
nē indicit:non aūt prima. vt.ij.q.iiij.p̄ſbyter.
Tertia eſt violēta que cōdemnationē inducit:
et de hac intelligit dictū Hiero.ſ.ꝙ vxor dimit
ti pōt ꝓpter fornicationē/aut fornicatiōis ſu
ſpitionē.xxxij.q.j.dixit.qđ intelligit de violen
ta: vt ſi ſuſpect⁹ cū ſuſpecta: nudus cum nuda
in eodē lecto. Item dicit glo.ſuper.d.c.nos.ꝙ
ſentētia ferēda eſt in cōfeſſum: et hoc verū etiā
ſi aduocatus alicuius cōfiteat nec reuocet con
feſſionē ſuā. extra de cenſ.c.olim. Et eſt feren
da ſentētia in cōfeſſum in cauſa ciuili et in cau
ſa criminali: niſi aliquis metu tormētorū cōfi
teat dū eſt in carcere: tali em̄ cōfeſſioni nō ſtat
niſi poſt tormenta in cōfeſſione ꝑſeueret. Que
autē cōfeſſio repugnet his verſibus cōtinetur.
Maior ſponte ſciēs cōtra ſe vbi iuſſit ꝛ hoſtis.
Nec ꝗ̄ negat:fauor/ꝛ lis/ius ve repugnet.

¶ De ſentẽtia aũt diffinitiua §.I.

Nota ꝙ dꝫ ꝓferri a iudice ⁊ nõ ab alio: alſ nõ
valet niſi ſit eþs iudex: ille põt per aliũ recita-
re ad inſtar illuſtriũ. extra eo. ⁊ ſi. lib. vj. Debẽt
etiã ferri ſedendo. Itẽ in loco publico ⁊ hone-
ſto. iij. q. iij. inducie §. ſpaciũ. Item dꝫ ferri de
die ⁊ nõ in tenebris. Itẽ nec in diebus feriatis
⁊ maxime feſtiuis et ſolẽnibus. Itẽ nõ dꝫ ferri
ꝑ venalitatẽ. ij. q. vj. ſi qñ. §. diffinitiua. Hec et
multa alia requirũtur quorũ ſi aliqđ omiſſum
fuerit ſentẽtia nõ valet. Itẽ dꝫ ferri in ſcriptis:
aliqñ tñ etiã ſine ſcriptis valet: vt immediate
j. patebit. Caſus in quibꝰ valet ſentẽtia diffini
tiua ſine ſcripto ſm Ioh. an. ſunt iſti. ¶ Prio
qñ cauſe breues ſunt: ⁊ maxime viliũ ꝑſonarũ.
Et põt dici breuis duorũ aureorũ. ff. de dolo. l.
adeſt. Inſpiciat autẽ qualitas perſonarũ ⁊ re-
linquat arbitrio iudicis. extra de offi. deleg. c.
de cauſis: vel inſpiciat cõſuetudo loci vel fori.
diſ. xj. cõſuetudinis. Secũdo valet cum eþs de
cauſa ciuili iudicat inter clericos ſuos. xj. q. j.
ſi qs cũ clerico. Tertio cũ preſes depoſito offi-
cio cõuenit vt reddat adminiſtrationẽ. in aut.
vt iudi. ſi. quo. ſuf. §. neceſſitatẽ. Quarto cũ pa
pa ꝑ ſe ꝓnũciat: valet eñ lꝫ ipſam nõ tulerit in
ſcriptis: ipſe eñ ſolutꝰ eſt legibus. Quinto va
let ſm quoſdã ſi ſit lata i cauſa matrimoniali.
extra de teſti. albericus. Cũ aũt ſunt duo iudi-
ces ⁊ ꝓferũt diuerſas ſentẽtias: Dicũt Ray. ⁊
Hoſt. ꝙ ſi ex iuriſditiõe ordinaria ꝓceſſerunt/
tenet ſentẽtia ꝓ reo: non ꝓ actore: niſi in cauſa
fauorabili: vt in mrimonio et ꝓ dote/ ⁊ liberta
te/ ⁊ ꝓ teſtamẽto: ſi ꝓ iꝑo fuerit ꝓmulgata. Si
vero ex poteſtate delegata eſt lata ſnia: vtraqꝫ
pẽdet ex arbitrio delegãtis. Si aũt ex compro
miſſo/ neutra dꝫ hr̃e vigorẽ. extra de ſen. et re
Effectꝰ ſnie. iud. c. duobꝰ. Effectꝰ autẽ ſentẽtie ſm Ray. eſt
multiplex. ¶ Primꝰ eſt ꝙ ꝓ ṽitate accipiat
ꝯtꝛ ad illos inter quos lata eſt. Et intelligit
poſtq̃ ſentẽtia trãſit in rem iudicatã. ſ. ꝙ ab ea
appellari non poſſit qđ eſt poſt. x. dies. ff. de re
iudi. l. res iudicata. ¶ Secũdꝰ effectꝰ eſt ꝙ in
actiõibꝰ ꝑſonalibꝰ mãdet executiõi infra qua-
tuor mẽſes. extra de off. dele. c. ꝗrẽti. ⁊ ex̃ eo. ꝙ
ad ꝯſultationẽ. In actiõibꝰ ṽo realibꝰ/ cũ res
certa petita eſt: puta liber/ ager/ equꝰ/ domus
et hmõi: dꝫ executiõi mãdari ſtatiꝫ poſt. x. dies
q̃ ſunt cõceſſi ad appellandũ: et hoc ſi res eſt in
pñtia. inſti. de offic. iudi. in þn. Et idẽ dꝫ fieri in
actiõibꝰ criminalibꝰ: neqꝫ eñ in talibꝰ eſt exe-
cutio differẽda. ij. q. vj. anteriorũ. Fallit tñ hoc
in q̃tuor caſibꝰ. Primus cũ princeps ex vindi
cta fert ſeuerius ſentẽtiã: qꝛ differt executio ad
minꝰ ꝑ. xxx. dies: vt locꝰ poſſit mie eſſe: ⁊ ſi res
exigit penitere. xj. q. iij. cuꝫ apud theſſalonicã.
Itẽ cũ ſnia lata eſt in muliere ꝑgnante: differt
eñ vſqꝫ ad tẽpus partꝰ. ff. de re iud. l. ꝑgnãtis.
Itẽ ſi capitalis ſentẽtia eſt lata i ſeruũ: differt
executio quouſqꝫ reddiderit ratiocinia admi-
niſtrationis quã geſſit. C. de bo. poſ. l. j. Itẽ cum
qs eſt cõfeſſus de crimine ⁊ inde negat/ retru-
dat in carcerẽ: vt poſtea reductꝰ apud acta au
diat: ⁊ iteret cõfeſſionẽ. Sũt ⁊ alij plures effe-
ctus ſentẽtie q̃ dimittunt ob breuitatẽ. Et no-
ta ſm Ray. ꝙ regulariter nec ſentẽtia nec res
inter alios acta vel iudicata preiudicat aliis.
extra de fi. inſtru. ca. inter dilectos. Fallit tñ in
multis caſibꝰ. ſ. cũ cauſe cõnexe ſunt. diſ. lxxxj.
tãtis. iij. q. vj. hec q̃ppe. ⁊ ex̃ de accu. c. ad peti-
tionẽ. Itẽ in cauſa libertatis. ff. de ſta. ho. l. in-
genuũ. Itẽ in cã filiatiõis. ff. de liberis agno. l.
j. Itẽ qñ quis pñs fuit ⁊ ſciebat cauſam agi. ff.
de re iud. l. ſepe. Itẽ in querela inofficioſi teſta
mẽti. ff. eo. ti. ꝙ papinianꝰ. Itẽ ſm Ray. regu-
lariter nec ſnia nec alia res inter alios acta al
teri ꝓdeſt. Fallit tñ hoc in certis caſibꝰ. Prio
in querela inofficioſi teſtamẽti. ff. eo. ti. ꝙ papi
nianꝰ. Itẽ in re diuiſibili. ff. ſi ſerui. vẽ. l. loci. §.
cõpetit. Itẽ in re cõi cũ pupillo. ij. q. vj. §. diffini
tiua. Itẽ ꝓdeſt vbi res eſt cõis cũ fiſco. hec ha
bent extra eo. c. fi. Subleuat aũt ſnia ſꝫ Ray.
quatuor modis. Prio ꝑ appellationẽ. ij. q. vj.
ca. j. Et de hac dicet in ſeq. c. Scđo ꝑ ſupplica-
tionẽ: vt cũ lata eſt a principe vel ab alio a quo
nõ licet appellare. xxv. q. ix. veniam. Tertio ꝑ
querelã falſi: vt ſi dicat lata per falſos teſtes ⁊
alias falſas ꝓbatiões. ex̃ de teſti. c. ſicut nobis.
Quarto ꝑ in integrũ reſtitutionẽ. ex̃ de in in-
teg. reſti. ꝑ totũ. Et dicit Guil. ꝙ querela falſi
hꝫ locũ vſqꝫ ad. xx. annos. C. de fal. l. querela.

¶ De litis cõteſtatione. Cap. xiij.

DE litis cõteſtatiõe dicit Greg. ix.
ꝙ non ꝑ poſitiones ⁊ rñſiones ad
eas: ſed ꝑ petitionẽ in iure ꝓpoſi
tam. i. in iudicio/ ⁊ rñſionẽ ſecutã
litis cõteſtatio fit. ex̃ eo. ca. j. Ubi
dicit glo. ꝙ litis cõteſtatio exordiũ veꝫ litis ſi-
ue cauſe principiũ appellat: ⁊ vbi principiũ de-
eſt nil põt ſuperedificari. j. q. j. cum Paulus. ⁊
cuiuſlibet rei principiũ maxima pars eſt. Et lꝫ
litis cõteſtatio ſit principiũ/ tñ neceſſe eſt libel
lum precedere ſuper quo fiat litis conteſtatio.
vt extra de libel. ob. ca. j. Eſt autẽ litis cõteſta-
tio negocij principalis hincinde apud iudicem
facta narratio ⁊ ſubſecuta reſpõſio: ſiue negan
do ſiue cõcedendo: quod eſt intelligendum vt
fiat animo ꝓcedendi in cauſa: et ea intentione
directe et ex ꝓpoſito. Unde ſi aliquis ꝓponat
factũ coram iudice non ea mente vt reſpõdea-
tur ſaluo iure ſuo et ſine ꝑiudicio: nõ erit pro-
pterea litis conteſtatio facta: cum hec fiãt non
ad iudicis interrogationem/ ſed motu ꝓprio.

Cõteſtatio autem fieri debet interrogante iudice: actore proponente ſuam actionem: et reo reſpondente ad interrogatiõnẽ iudicis vt mos eſt. Ubi ergo litis conteſtatio non precedit: nil valet qḋ agit̃. vt extra eo. c. j. Et poteſt ratio aſſignari: per poſitiões et reſpõſiones ad eas nõ fit litis cõteſtatio. Qui eñ ponit aliqḋ dictum vel factũ: nichil petit ab aduerſario: nec oñdit per hoc ſe velle agere. Et ita p hoc nõ poſſet ferri ſñia abſolutiõis vel ɔdẽnatiõis cũ nil petitũ ſit p poſitionẽ: ſꝫ oſtẽdit̃ aliqḋ eſſe factũ vel dictũ vel ꝓmiſſum ⁊ ſentẽtia ſemp formanda eſt ſm modũ agẽdi. extra de accu. c. qualr ⁊ qñ ad ſi. et cõdẽnatio nõ eſt facienda niſi ad hoc actũ ſit. extra de or. cog. c. Cũ dilect⁹. in ſi. Berñ. Libelli oblatio vtrũ ſit de ſubſtãtia ordinis iudiciarij ponit Berñ. in gl. extra de libel. obla. c. j. opiniones recitat pro et cõtra: ⁊ cõcludit tãdẽ ꝙ meli⁹ videt̃ de iure canonico ꝙ ſit de ſubſtãtia. Eſt aũt libell⁹ ſcriptura in qua cõtinet̃ res q̄ petit̃ ⁊ cauſa petendi et nomen actoris ⁊ rei. vt extra eo. p totũ. Et ſemp offerẽdus eſt iſte libellus iudicis per eũ reo: vt ipſe reus deliberare poſſit. iij. q. iij. §. offerat̃. ⁊ in ſcriptis dꝫ dari: et i principio litis. in modicis tamẽ cauſis ſcriptura nõ requirit̃. vt. xj. q. j. Si quis cũ clerico Eſt aũt duplex libell⁹. ſcꝫ poſtulationis qui datur in ciuilib⁹ queſtionibus. extra eo. c. j. Et accuſationis qui datur in criminalib⁹ actionib⁹. vt. ij. q. viij. c. per ſcripta. §. libellorum. Berñ.

De appellatione. Cap̄. xiiij.

DE appellatione aliqḋ breuiter vidẽdum eſt: de quo confuſe agitur. ij. q. vj. per totũ. Et ibi dicit glo. ſummaria in principio queſtionis hec q̄ ſequũtur. Appellatio eſt ꝓuocatio inique ſentẽtie querelã ɔtinẽs: tñ etiã in his que extra iudiciũ agũtur appellat̃. vt in electione. extra de appel. cõſtitutis. Circa appellationẽ ergo primo querit̃ vtrũ valeat ſtatutum ſeu ordinamentũ alicui⁹ municipij ꝙ nõ poſſit appellari niſi ad iudicẽ illi⁹ loci. ⁊ videt̃ ꝙ ſic: qꝛ ſtatutũ eſt quidã cõſenſus et pactũ ciuiũ illius loci vbi fit. ſed ɔſtat ꝙ quis poteſt remittere p pactũ ius appellãdi. C. de tẽp. ap. l. ſi. ergo et p ſtatutũ. ⁊ maxime p ſtatutũ tollit̃ ius cõe in illo municipio. ff. cõis p̄di. l. vẽditor. Sed cõtrariũ eſt rei veritas. Et ratio eſt qꝛ iuriſditio collata in iudicis appellatiõe per legẽ vel principẽ non poteſt tolli vel minui p ſubditos. di. xxj. c. inferior. immo ſ̄ponit̃ neceſſitate obſequẽdi. extra de cõſti. c. eccl̃ia. Iã enim ex hoc videret̃ eneruari iuriſditio imperij et romane eccleſie et vires principalis negocij exhauriri. C. de p̄ci. impera. offe. l. iij. Circa qḋ nulla cõſuetudo valere poteſt. extra de cõſue. c. j. Itẽ pactũ litigatoꝝ facere nõ poteſt ꝙ appellandi generalr renũcietur vel remittat̃. extra de appel. c. ij. ergo nec p ſtatutũ. Itẽ tale ſtatutũ eſſet diminutio iuriſditiõis et libertatis eccl̃e ⁊ imperij: ⁊ ideo ipſo iure nullũ: ⁊ hec eſt veritas: qꝛ in oibus ſemp intelligit̃ ius ſuperioris exceptuꝫ. extra de iureiuran. c. venientes. Sed municipes in cõdendo legẽ bone poſſunt renũciare appellationi. vt notat Inno. in. d. c. veniẽtes. Sed quid ſi aliqs appellat ſimpliciter dicens. Ego appello a tali veſtro p̄ceptoꝛ nec dicat ad quẽ. Reſpõdet Specu. ꝙ valet. Et intelligit̃ appellare ad proximũ ſuperiorẽ. ff. de appel. l. j. Nã in dubijs non eſt a iure recedendũ. Hoc aũt diſponit ius vt gradatim appellet̃. vt extra eo. dilecti. Et idem ſi non dicat appello: ſed ſubijcio me ſub protectione ſedis apoſtolice vel alteri⁹ iudicis appellatiõis: habet̃ eñ ꝓ appellante.

Licet autẽ appellatio ſit §. I. cõmune remediũ: tamẽ in multis caſib⁹ reijcit̃ Primo ſi nõ ſit interpoſita infra. x. dies. C. de appel. l. vlti. Sed hodie currũt a die ſententie vt ibi notat̃: qꝛ tẽp⁹ hoc quantũ ad ſui initium eſt vtile. vnde nõ currit niſi a tpe ſententie: et a tpe currit quo agere poteſt. Sed quãtũ ad ꝓgreſſum eſt continuũ. ij. q. vj. anterioꝝ. Uñ ſpõtanea appellationis omiſſio purgat ſententie turpitudinem. vt notatur extra de offi. deleg. c. paſtoralis. ita ꝙ poſt lapſum decẽ dierũ: etiã ſi iniuſta ſit ſentẽtia executioni mãdat̃. lapſus enim termini renunciationẽ inducit. ff. de acq. here. l. q̄diu. in ſi. et hoc niſi iuſta cauſa etatis vel alia reſtitutionẽ ad appellãdũ idulgeat. ff. de mino. p totũ. Nec poteſt iudex hoc tẽpus decẽ dierũ ad appellãdũ ſtatutũ ⁊ tp̄s anni vel biennij ad ꝓſequendũ ipſam. ⁊ tp̄s reſtitutionis in integrũ conceſſum minuere. vt notat̃ ex de appel. cũ ſit. ⁊ idẽ ſm Dy. in omni dilatione q̄ dat̃ ſine miniſterio iudicãtis: vt notat̃ extra de re. iuſ. li. vj. qꝛ indultũ a iure bñficiũ nemini eſt auferendũ. hinc eſt ꝙ ſi iudex mãdat alicui vt ſoluat aliqḋ vel faciat: infra. x. dies licebit ei appellare. Unde lꝫ ſñia ſit ſub cõditione data. vel etiã ad terminũ maiorẽ q̄ decẽ dierũ: dꝫ tñ appellare ĩfra. x. dies: lꝫ ɔditio ĩ ſñia adiecta nõdũ exiſtat ⁊ termin⁹ nondũ aduenerit ff. qñ appellã. ſit. l. j. Nõ eñ poſt. x. dies licebit appellare: vt notatur extra de appel. c. p̄terea. et ibidẽ notat Inno. Sed cũ datur ita breuis termin⁹ in quo nõ poteſt deliberare ad plenũ: et ſic incidere poteſt in prõptũ periculũ: vtputa triũ dierũ: vel alius minor decẽ dierum qui terminus modicus appellatur: tunc licebit a breuitate termini appellare. extra de dila. c. j. et hoc niſi ex cauſa minor daret̃: q̄ tamẽ cauſa eſt in dilatione exprimẽda. vt notatur in. d. c. j.

Sc̄do nō appellat a iudicio momētanee poſſeſſiōis: lꝫ ſm canones appellari poſſit. extra de teſti.c.ſignificauit. Itē non appellat ſm leges ab interlocutoria vel ab aliquo grauamine ante ſententiā.C.quoꝝ appel.nō reci.l.iij.niſi i caſibus ibi notatis:ſꝫ in iure canonico ſecꝰ. Tertio nō appellat a mero executore. extra de appel.c.nouit.niſi modū excedat vel citiꝰ exequat vt ibi notat. Quarto nō appellat a creatione muneris vel nōiatione:qđ eſt vtilitate tm̄ priuatū.vt tutela ⁊ cura.ff.qñ appel.ſit.l.j.§.ſi qs ſed a reprobatiōe executiōis poteſt appellari vt ibi.in alijs aūt muneribꝰ publicis autoritate ⁊ vtilitate eſt ſecꝰ.Quinto nō appellat a criminibꝰ enormibꝰ:que legunt.ff.de appel.l.cōſtitutus.qđ intellige vt ibi notat.Item in heretico nō appellat.extra de here.c.vt inquiſitionis.li.vj.Item in raptore feminaꝝ. C.de rap.vir.l.j.Item in falſatore monete et in eo qui fecit aliquē de cuſtodia exire.C.de fal.mone.l.j. Item in aliquibꝰ alijs criminibꝰ in quibus leges ꝓhibent ſpālr appellare.vt extra de elec.c.cū in cūctis.Sexto nō poteſt appellari ꝓpter naturā cauſe.ſ.cum res dilationem nō recipit: vtputa ne teſtamētū aperiat:ne iſcriptꝰ heres in poſſeſſionē mittat:⁊ ne pignꝰ vendere liceat et quedā alia q̄ habēt. ff. de appel.reci.l.fi. Et idē videtur dicendū in caſibꝰ in quibꝰ ſummatim cognoſcit: puta in alimentoꝝ exhibitiōe ⁊ in alijs caſibꝰ qui celeritatē requirūt (als deſiderāt) licet quidā aliter dicāt.Septimo regulariter nullꝰ criminoſus appellat qñ tria interueniūt ſm azonē.ſ.ꝙ ſit cōuictꝰ cōfeſſus ⁊ argumētis ſupatꝰ.ff.quoꝝ appel.nō reci.l.ij. ſꝫ aliquo iſtoꝝ deficiēte poteſt appellare ipe vel aliꝰ ꝓ eo.ff.eo.l.nō tm̄. Nota tamē ꝙ ſi nōie alicuius qs appellat:ſiue in ciuili:ſiue in criminali: ſi is ꝓ quo appellat ratū habeat: debet ratificare infra tp̄s appellatiōis iterponēde. Et qđ dictū eſt de cōfeſſiōe intelligit de cōfeſſiōe ſpōtanea nō in tormētis nec terrore tormentoꝝ facta. vt in.d.l.iij.Sed videt ꝙ cōfeſſus in iure canonico nō appellet:q2 ꝯfeſſio in iure facit notoriū et a notorio nō appellat.extra eo.cum ſit romana.⁊ hec opi. videt innui extra de appel.c.romana.li.vj.Sed cōtrariū potiꝰ poteſt ex illo.c.haberi. vñ iure canonico et ciuili cōfitens appellat ſi iuſtam appellationeꝫ faciat.i. iuſtā cauſam inſerendo : puta q2 errore vel propter territionem tormentoꝝ: vel quia cōfeſſionem expoſitam declarare intēdit: vel aliquid aliud rationabile. vt.ff.de appel. l. creditor. als ſi a ſententia ſup confeſſione lata appellat abſolute ſine expreſſiōe cauſe nō audit. vt dicit archi.e.ti.romana.lib.vj. Octauo nō appellat debitor fiſci ſeu reipublice.C.quoꝝ appel.nō reci.l.fi.

Itē officialis criminalr cōdemnatus a ſuo iudice: eo ꝙ in officio ſuo male ſe habuiſſet nō appellat.C.eo.ti.l.nulli. Itē nō appellat debitor ex calculo fiſcali vel ex tributaria functiōe: et ex alio caſu q̄ oēs legunt.C. quoꝝ appel. nō reci.l. abſtinēdū. Itē delinquēs a pena delicti non appellat:q2 pene certe ſinguloꝝ delictoꝝ ſunt.ff.de ꝟb.ſigni.l.ſi qua. ſed a mulcta bene appellat.vt ibi. Itē nō appellat vere cōtumax niſi veniat iudice ſedēte ꝓ tribunali.vel niſi ex iuſta cauſa venire impediat.vt. ff. de re iudi.l. cōtumacia. Ficte autē contumax appellat. Uere aūt contumax dr:cui iudex precepit vt adſit vt notatur.C.quō et qñ iu.l.ceſſante. Item qñ pſonaliter eſt citatus:ſed ⁊ cū citatꝰ reſpondet ſe nō venturū/ non eſt dubiū ꝙ eſt ꝟe cōtumax vt notat.ff.de appel.l.eū q. Sed ficte cōtumax dr qñ nō fuit inuentus : puta citatus ad domū vt ibi:quo caſu tp̄s appellādi a die a tpe ſcientie cōputat:et hoc intellige in cōtumace abſente. Cōtumax aūt p̄ſens: puta in nō exhibendo audit appellās.ff.eo.l.creditor.§.iuſſꝰ. Dic tm̄ ꝙ i hoc audit appellās cōtumax.ſ. vt cauſā ad ſuperiorē trāſferat:nō vt a ſentētia excōicationis releuet.vt extra de ſen.excō. ꝑ tuas. in gl. ij. Item nō appellat q̄ in iudicio ſe ꝓfitetur nō appellaturū.ff.a qbꝰ appel.nō licꝫ.l.ij.ſꝫ extra iudiciū nō ſufficit renūciatio: niſi cū pacto conueniat cū aduerſario ſe non appellaturū.C. de tēpo.appel.l.fi. Itē nō appellat a delegato:qñ delegās ꝓhibet appellationē:vt ſi dicat appellatione remota:qđ tamē ſolꝰ princeps facit. Et idē ſi papa.extra de offi.dele.c. ſup queſtionū. quo tamē caſu ſolū friuola appellatio interdicta ꝓhibet. vt extra de appel.c.ſup eo. in glo. j. Unde nichilominꝰ a grauamine appellabit: q2 tūc nō cōtra reſcriptū: ſed cōtra iudicis maliciā appellat.vt notat.ij.q.vj.§.biduū. Itē nō appellat ꝓpter autoritatē iudicantiū:vt a principe.vt in dicta.l.ij. Itē a ſenatu.i.a toto ſenatoꝝ cetu ſm Azo. Itē a prefecto pretorio.vt.ff. de offi.prefec.preto.l.j. Itē nō appellat ab arbitro:q2 nulla eſt eius ſentētia. C.de arbit.l.ij. Sed ſm canones pōt a ſentētia arbitri ſupplicari.vt.ij.q.vj.a iudicibꝰ. Itē nō valet ſi appelletur a correctore. extra de appella.c. reprehēſibilis.in fi. et hoc niſi modum excedat. Item non appellatur a citatione.extra.e.cum parati.niſi a breuitate termini appelletur : vel niſi fiat citatio cōtra formam canonis.extra de reſcrip.lib.vj. Item nec licet tertio prouocare.i. appellare.extra de appel.c.directe. In caſu tamen ſemel tm̄ appellat.vt in auc. de ſacroſan. ec.§.ſi quis. Item non valet appellatio ꝟbotenus facta ſeu viua voce: ſed debet fieri in ſcriptis.ff.e.l.j. niſi fiat eadē die ⁊ iudice in eadeꝫ

figura iudicij exiſtēte: ⁊ tunc nō opꝫ in ſcriptis appellare: qđ eſt verū iure legū: ſed iure canonū ante ſentētiā appellādo nō valet appellatio in eodē die etiam facta/ niſi fiat in ſcriptis: qm̄ nō valet niſi cauſa inferatᷣ. Qn̄ ergo dicitᷣ ꝙ viua voce pōt appellari: intelligitᷣ a ſentētia diffinitiua in qua nō opꝫ inſeri cauſam. Sꝫ ſi in appellatiōe facta ab interlocutoria iudicis viua voce appellās verbotenus exprimat cauſam legitimā: nō video cauſam q̄re nō valet. Itē non valet appellatio ante ſentētiā/ niſi cauſaꝫ ꝓbabilē cōtineat: vt.ff.eo.et.c.vt debit⁹.eo.ti. Itē non ꝓcedit appellatio ſi iudex reuocat grauamē a quo appellatᷣ. vt extra eo.cū ceſſante. Dicit tn̄ Inno. ꝙ iudex nō pōt reuocare ſententiā interlocutoriā poſt.x.dies ſine licētia illius ꝓ quo data eſt: ſed ante.x.dies pōt: niſi appellās aliquas feciſſet expēſas: q: tūc nō pōt niſi pri⁹ ei reficiātᷣ expēſe: eis eni͂ nō reſtitutis nō videtᷣ reuocatū grauamē plene. Appellatio etiā non ꝓcedit ſi peniteat appellantē. Itē dicūt aliqui ꝙ nō valet appellatio niſi ſint petiti apl'i.extra e.c.cordi.lib.vj. ſed dic ꝙ nō eſt de ſubſtātia appellatiōis petitio apl'oꝝ: q: pñt peti infra.xxx.

Apl'oꝝ petitio.

dies.extra.e.ab eo.lib.vj. Sꝫ ſi infra.xxx.dies a die late ſentētie cōputādos/ nō a die petitionis apl'oꝝ nō petantᷣ: videtᷣ deſerta appellatio. C.de appel.l.qm̄ nōnulli. Itē nō valet appellatio ſi deficit in forma: vt q: non cōtinet a q̄/ aduerſus quē/ ⁊ a qua ſentētia: vt in dicta.l.j. Itē non valet ſi nō interponitᷣ corā eo a q̄ appellatᷣ qđ fieri dꝫ.vt.ff.de appel.l.cū q̄dā. niſi qn̄ eius copia haberi nō pōt: q: interim etiā tp̄a appellatiōis nō currūt: ⁊ niſi eius violētia timeatᷣ inſte: vt in dicta.l.cū q̄dā. Tunc eni͂ ꝓ appellāte reputatᷣ dūmodo publice ꝓteſtetur: vt dicta.l.q̄dā. Sed ⁊ tūc videtᷣ ꝙ nō teneat appellatio: lꝫ metuat ei⁹ violētiam ſi corā eo nō appellatᷣ: cū copia de eo haberi nō pōt.extra.e.c.ſi.ſecus tn̄ de cōſuetudine obſeruatᷣ: pōt tn̄ iudex ad quē appellatᷣ adiri/ ⁊ coram eo appellari. Et dic vt plene no.ex̄ de appel.c.appellatio.li.vj. Itē nō valet appellatio ſi appellatᷣ ad iudicē inferiorē vel iuriſditionē equalē habētē. Debet ei ad mai⁹ tribunal appellari.di.xxj.inferior. Itē lꝫ ſit maior ad quē appellatᷣ/ tn̄ nō eſt iudex cōpetēs inter ip̄os litigātes: vt appellatᷣ ad metropolitanū ꝓuincie: cui nō ſubſunt litigātes/ nec iudex a q̄ ꝓuocatᷣ.xj.q.ij.c.j.⁊ de off.iudi.ordi.c.paſtoralis. Itē nō valet appellatio ſi non fiat ex ordine et gradatiꝫ.extra.e.c.dilecti.omiſſis tn̄ mediīs appellatᷣ ad principē. Item dicūt nō valere qn̄ ſentētia a qua appellatᷣ eſt nll'a. Nā ex hoc nō videtᷣ iudiciū deuolutū ad iudicē appellatiōis: immo primus iudex ꝓſiciat ⁊ cognoſcit. C.quō ⁊ qn̄ iudex.l.ſi p̄ſes. Sꝫ verius eſt ꝙ valeat appellatio ⁊ ꝙ iudex appellatiōis de nullitate pōt cognoſcere: q: etſi nō p̄ncipaliter/ tn̄ incidenter de nullitate queritᷣ. Hoc tn̄ eſt verū ſi in appellatiōe de nullitate ſit mētio. vt ex̄ de appel.c.cordi.li.vj. De qua quidē nullitate ⁊ poſt decē dies: et qn̄cūqꝫ pōt obijci ⁊ cognoſci. habes extra de offi.iudi.dele.c.paſtoralis.§.q: vo. Et ſm Othonē tāto tp̄e pōt obijci de nullitate/ quāto tp̄e durat actio cuius noīe iudicatū fuit. Pōt quoqꝫ obijci cōtra ꝑſonā iudicis ad quē appellatᷣ ꝙ eſt excōicat⁹/ interdictus/ vel ſuſpēſus/ vel infamis: vl' ꝙ ei⁹ iuriſdictio eſt finita: ⁊ alia q̄ poſſent obijci cōtra iudicē cauſe p̄ncipalis. de qb⁹ dicit Spec.in ti.de iudi. Itē non valet appellatio ſi appellatᷣ ab electiōe vt nō fiat. extra de elec.c.ꝯſiderauimus. ſed vt nō fiat niſi canonice: bn̄ valet vt ibi. Itē ꝓhibitum eſt appellare a dilatōne iuramenti neceſſarij vel iudicialis. Sūt ⁊ alij caſus quos notat Specu.in ti.de appella.§.itē. Et dicit ꝙ iudex appellationis tenetur ſequi leges tēporis prioris ſiue loci: vt no.xij.diſt.c.illud.

¶ Que ſint partes iudicis a §.II.

quo appellatᷣ: ſi ſibi videtᷣ ꝙ appellatio ſit fruſtratoria. Et ſuꝑ hoc diſtingue: q: aut euidēter apparet ꝙ ſit appellatio legitima: aut ꝙ ſit fruſtratoria et illegitima: aut dubium eſt de hoc. ¶ Primo caſu eſt deferēdū: al's qui nō defert punitᷣ ſm leges pecunialiter in.xxx.pondo auri.vt.C.eo.l.qm̄. Sed ſm canones deponitᷣ ab officio.ij.q.vj.decreto.et extra de appella.c.de priore. Et nichilominus oīa attētata in priſtinū ſtatū reuocat iudex appellatiōis ex ſuo officio.extra de iureiu.c.veniētes. q: nichil eſt innouandū appellatiōe pēdēte. ¶ Scđo caſu nō dꝫ iudex ei deferre.extra eo.c.cū appellationibus.lib.vj.vn̄ ea non obſtāte exequatᷣ: ꝗuis iudex appellatiōis poſſit retractare qđ actū eſt: vt notatᷣ.ij.q.vj.ad romanā.ibi videas. Si eni͂ iniuſte appellationi defertᷣ: nō eſſet reuerētia/ ſed malicia ⁊ imprudētia: ⁊ ſic teneretur.ff.de euic.l.ſi per imprudētiā. ⁊ faceret litē ſuam: vt inſti.de oblig.que ex quaſi delic.in p̄nci. ¶ In tertio caſu dꝫ deferre. extra eo.cū ſpeciali.pōt tn̄ vti cautela verboꝝ que legitᷣ et notatᷣ eo.ti.cū ceſſante. Dicēdo vcꝫ admitto: ſi ⁊ inquantū de iure debeo. Et nota ꝙ cū petuntᷣ apl'i: ſi non defertur appellatiōi/ dicit iudex: appellationi nō defero/ et apl'os refutatorios cōcedo. Pōt etiā iudex cū petuntᷣ apl'i ſumere ſibi dilationem ad cogitādū ſeu deliberandū quos apl'os dare voluerit. Si autē defert appellatiōi dꝫ dicere: appellationi defero. ⁊ cum petuntᷣ apl'i dicere: apl'os reuerētiales cōcedo. Qn̄ vero appellatur a ſentētia: ſed in abſentia iudicis: vt

qꝛ timet̃ ne eum ledat: tunc appellat̃ corã ali-
qua honeſta ꝑſona: ⁊ dant̃ ab ea ꝑſona que nul
lam iuriſditionem hꝫ in ea apli teſtimoniales.
¶ Item nota ꝙ ab vna et eadẽ ſentẽtia vtraqꝫ
pars põt appellare: qñ.ſ. illa ſentẽtia ꝯtinet di
uerſa capl'a. vt in.c. Raynutius. extra de teſta.
Conſueuit eñ tunc quelibet pars appellare a
ſentẽtia ꝗtum ad illam partẽ que facit contra
eũ: ⁊ in alijs approbare eã: vt ꝟbi gratia. Si iu
dex det ſententiã diffinitiuam ꝓ vna partium
cũ hoc ꝙ alia pars cõtra quam ſententiatũ eſt
non teneat̃ ei reficere expenſas litigij facti: vt
qꝛ habuit iuſtã cauſam litigandi ꝓpter mate-
riam valde dubiã: põt iſta pars ꝓ qua eſt data
ſentẽtia appellare quo ad hanc partẽ: ſcꝫ a gra
uamine expenſarũ ſibi non reficiendarũ: ⁊ alia
pars quo ad ſentẽtiam datam contra eam.

¶ Que ſint partes iudicis §. III.

appellatiõis in inhibitiõibus ſiẽdis. Et circa
hoc dicit ſpeculator valde plene in ti. de appel.
§. de officio. Sꝫ tu dic breuiter ꝙ cõſtituto ap
pellatore corã iudice appellationis ante oĩa fa
cienda eſt fides de ſua appellatiõe: al's audiri
non dꝫ: nec ad citationẽ vel inhibitionẽ eſt ali-
quatenus ꝓcedendũ: qꝛ non põt dici cauſe ne-
gociũ ad eũ deuolutũ: niſi conſtet appellationẽ
interpoſitã. extra de appella. c. romana. lib. vj.
Unde tanꝗ ſit iudex incõpetẽs nichil valet qꝺ
agit: appellatiõe aũt corã eo exhibita ſiquidẽ
apparet interpoſita ante ſentẽtiam: nec eſt ſibi
cauſa incerta: tũc nedũ quid inhibeat / ſed nec
ſuꝑ hoc citet partes: immo oĩno reijciat. vt in
dicto. c. romana. Et idẽ ſi ſit interpoſita a diffi-
nitiua / ⁊ apparet ꝙ ſit facta in caſib⁹ a iure ꝓ-
hibitis expreſſe qui ponunt̃. ff. de appel. re. l. ſi.
Uel ſi facta eſt ab eo vel ab eis a quibus appel
lare nõ licet: nã in his caſibus non eſt ad aliud
ꝓcedendũ: ſed reijcienda appellatio. ff. de ap-
pel. reci. per totũ. Si aũt de predictis nõ appa
ret / ſed dubium ſit: tunc dꝫ partes citare: qꝛ de
vnoquoqꝫ negocio p̃ſentibus partib⁹ ⁊c. ff. de
re iudi. l. in vnoquoqꝫ. Et appellato nõ cõparẽ
te põt iudex inhibere: nã ⁊ ꝓnũciare põt in cau
ſa ſm̃ Azo. altera parte abſente: vt ipſe notat
in ſumma eo. ti. glo. penul. Sed partibus p̃ſen
tialiter cõſtitutis ſiquidem obijciat̃ ꝙ appel-
latio a grauamine nõ cõtinet cauſam legitimã
vel ꝙ appellatio a grauamine vel a diffinitiua
nõ fuerit interpoſita infra decẽ dies: ⁊ alia op-
poſitio hmõi ſic opponat̃ / ꝙ cauſe negociũ non
eſt ad appellatiõis iudicẽ deuolutũ: tũc nõ eſt
inhibitio faciẽda niſi pri⁹ cõſtiterit cauſam ad
ſe delatã: vt in dicto §. ſi vero. Nã iudex appel
lationis nõ dꝫ aliquid precipe: nec iudex infe-
rior dꝫ executionẽ retardare quouſqꝫ cõſtet ꝙ
ad eũ ſit deuoluta iuriſditio: vt ex͂ de reſcrip. c.
dilectus. Et idem ſi dicat̃ appellatũ: vel a diffi
nitiua in caſib⁹ ꝓhibitis. ſ. ſuꝑ notorio: vel de
quo cõfeſſus eſt ⁊ ſimilibus. Tunc eñ qꝛ ex inſpe
ctione appellatiõis nõ ptꝫ de iuſta appellatiõe
vel iniuſta / nõ dꝫ inhibere niſi poſtꝗ cognoſce
re cepit de p̃dictis: vt de appel. c. romana. lib.
vj. Nã aũt appellatũ eſt an ſentẽtiã ſi obijciat̃
ꝙ non eſt emiſſa ex cauſa ꝓbabili: tunc ſi appa
reat palẽter ꝓbabilis: puta in iure expreſſa po
teſt inhibere anteꝗ cognoſcat an ſit ꝟa: vt ex-
tra de appel. c. non ſolũ. lib. vj. Et inhibitiõe fa
cta nil eſt innouandũ: extra vt lite pẽ. nil inno.
c. j. ⁊ ideo reuocãdũ ſi innouet̃. Sed ſi dubitat̃
an cauſa ſit ꝓbabilis / nõ dꝫ inhibere donec in-
cipiat cognoſcere: vt in dicto ca. romana. Hec
aũt cognitio videt̃ cõſiſtere vt ſufficiat ſuꝑ hoc
litẽ cõteſtari: ⁊ extũc inhibeat: qꝛ tũc iudicium
cognitiõis ſumit initiũ: que quidẽ litis cõteſta
tio fit in cauſa appellatiõis: etiã vna parte ab-
ſente. ¶ Circa reuocationẽ itaqꝫ eius qꝺ inno
uatũ eſt a die diffinitiue ſentẽtie: ſiue ante ap-
pellationẽ ſiue poſt / ſemꝑ eſt ꝑ appellatiõis iu
dicẽ reuocandũ: vt in dicto. c. nõ ſolũ. Illa vero
que innouant̃ poſt appellationẽ ante ſentẽtiaꝫ
interpoſitã nõ reuocant̃ donec cõſtet cauſaꝫ in
appellatiõe inſertã eſſe verã: niſi talis innoua-
tio fieret poſt inhibitionẽ legitimã: qꝛ ſiue cau
ſa in appellatiõe inſerta ſit vera ſiue nõ / eſt re-
uocãda: vt ibi dicit̃. Appellatione aũt interpo
ſita ab aliquo actu vel grauamine extraiudi-
ciali nõ debẽt reuocari inouata: ꝗuis de ꝟita-
te cauſe iudex appellationis cognoſcere cepit
Nec ꝓpter hoc officiũ primi iudicis impedit̃ /
quin illud exequi poſſit. Uñ nõ ꝓdeſt cauſe in-
ſertio niſi de eius ꝟitate ꝓbet̃: vt notat archi.
in dicto. c. romana. poterit tñ ad finẽ. Hinc eſt
ꝙ dicit Innoc. ꝙ a tali grauamine extraiudi-
ciali vel actu: vt eſt electio / cõfirmatio / preſen
tatio ⁊ hmõi: non eſt neceſſe infra decẽ dies ap
pellare: qꝛ ſalua eſt ſibi oĩs exceptio ⁊ oĩe ius
ꝗuis nõ appellaret: vt ipſe notat extra de his
q̃ fi. a maio. par. ca. c. ij. Et idẽ ſpeculator ĩ ti. de
appel. Sꝫ hodie iure nouo infra decẽ dies a ta
libus opꝫ appellare: poſtea vero nõ ꝑ viã appel
latiõis ſed ꝑ cõtradictionẽ ⁊ alia remedia pñt
reuocari. extra eo. c. cõcertatiõi. li. vj. ad inſtar
ſentẽtie arbitri a quo nõ licet appellare: põt tñ
ei cõtradici ⁊ opponi / ac etiã ſupplicari: vt no-
tatur. ij. q. vj. a iudicib⁹. §. j. De ꝓſecutione vel
nõ ꝓſecutione cauſe appellatiõis circa hoc dic
ꝙ terminus ꝓſequẽde appellatiõis eſt triplex.
Primus qui ſtatuit̃ ad iter capiẽdũ. extra de
ſen. ⁊ re iudi. cũ cã. Secũdus eſt ad preſentãdũ
iudici: vt in. c. cum ſit romana. de appella. et hi
duo ſunt ab hoĩe. Tertius ſtatuitur a lege: ſcꝫ

annus vel bienniū. Primꝰ ergo terminꝰ ꝛ ſcḃs
poteſt prefigi ꝛ limitari tā a iudice ꝙ̄ a pte. ex
co.c.oblate.ꝛ.c.romana.lib.vi.ꝛ tūc tenet̄ ap=
pellās proſequi cauſam ſuā infra terminū ſibi
prefixū.vt ibi dr.qḋ ſi nō faciat ꝓcedit̄.et fit vt
notat̄ in clemē.ſepe.de vbo.ſig.in glo. Si vo
nec a iudice nec a pte aſſignatꝰ eſt terminꝰ:tūc
lꝫ appellatori etiā ante finē anni vel bienniꝫ im
petrare iudicē et cauſam appellationis coram
quo appellans tenebatur cōparere et cauſam
ꝓſequi.vt i dicto.c. oblate.niſi appellās impe
tratū iudicē vt ſuſpectū recuſet ꝛ niſi prematu
re fuerit ab appellato iudex impetratus.

De modo agendi ſine figura et ſtrepitu iudicii. Cap.xv.

De iudicio agendo ſine figura ꝛ ſtre-
pitu iudicii. Sciendū ꝙ aliqñ cōmit
tūtur cauſe cū adiunctiōe quorūdā
terminoꝝ.aliqñ dr ꝙ cognoſcātur ſi
ne figura ꝛ ſtrepitu iudicii: aliquan
do ſummarie:aliqñ ſimplr ꝛ de plano:aliqñ de
facto:aliqñ ſine oī ſolēnitate ſeu nulla iuris ſo
lēnitate ſeruata.q̄ vba ſingula ſunt declarāda.
Quō intelligat̄ vbū ſimplr. Nota ꝙ iſtud vbū
Simpli=citer. ſimplr remouet intricationē ordinis iudicia=
rii. ꝛ ſm hoc iudex remouebit doloſas ꝛ mali=
cioſas ꝓtelationes ꝛ exceptiōes:ſed bona ſim
plicitate canonica ꝓtelata procedit in iudicio
ſm Pau.in clemen.diſpendioſam.de iudi.

Item iſtud verbum de pla= §.I.
De plano. no exponitur ſm Pau. in dicta cle.diſpendio
ſam.i.ſine ſtrepitu iudicioꝝ:ꝛ vt iudex nō com
pellat̄ ꝓ tribunali ſedere ꝛ in foro ꝛ loco cōſue
to:ſed in domo vel alibi cognoſcere poſſit:ꝛ die
bus feriatis ob vtilitatē hoim.vt.ff.quis or.in
bo.poſ.ſeruet̄.l.ii. libellꝰ tñ offert̄. ff. de adul.
l.miles. §.ſexaginta. Et ꝓbationes plures re
quirūtur.de iudi.c.nouit.ſꝫ Pau.ibi.Bar.ve
ro hoc vbū in extrauaganti ad reprimendam.
multipliciter capit: tractās que cauſe agitari
poſſent de plano.ꝛ quid importet hoc vbū:cō
cludens ꝙ ſi cauſa eſt vilis: qꝛ de vili vel leui
materia vel vilium pſonarū:et tūc accipit̄ de pla
no/ꝙ iudicet nō ſedendo ꝓ tribunali: ꝛ ſic non
in alto loco cognoſcit. Itē importat ꝙ nō ſerue
tur ſtilus alius iudicioꝝ: ſed ſine libelloꝛ aliis
ſolennitatibꝰ cognoſcat̄ veritas.vt no.Bar.in
dicta extrauagāti in verbo.de plano. Sufficit
eñ talis qualis narratio ſeu petitio. ſm Bal.
in.l.nec quicꝙ̄.§.de plano.ff.de offi.proconſu.
Si vero cauſa eſt grauioris ponderis et tūc de
bet agitari cauſa plene ꝛ ſolēniter cognita ve=
ritate.l.iudicis.C.de iudi.quod tamē fallit in
quibuſdam caſibus qui notantur in.c. nouit.
de iudi. Dicit tamē Bar. in dicta extrauagāti
ꝙ non eſt neceſſe ꝙ iudex ſedeat pro tribunali
alto:ſed in camera poterit fieri. ꝛ ſic non ſerua
bit ea que ſunt de leui ſolēnitate. Unde proce=
ditur tunc in feriis inductis ob vtilitatē hoim.
Et hoc quando tota cauſa debet agitari de pla
no. Si vero queratur de aliquo articulo: ꝛ tūc
ſi queritur an poſſit procedi et quomodo. Di=
cas ꝙ talis articulus agitari poterit de plano
hoc eſt iudice nō ſedente pro tribunali:ꝛ die fe
riata ob vtilitatem hominū. vt per Bar.in di=
cta extrauaganti in verbo Plano.

Quomodo intelligatur §.II.
verbū.ſine ſtrepitu iudicii. Nota ꝗcquid dicat Sine ſtrepitu.
Bar.in dicta extrauagāti. Dicas ſm Pau. in
dicta cle. diſpēdioſam. ꝙ qñ dr ſine ſtrepitu iu
dicii/tūc iudex reprimet aduocatoꝝ ꝓcurato=
rū et partiū clamoſam garrulitatē et ſophiſti=
cas cauillationes:ꝛ pernicioſam iuris ſolenni
tatē.facit ad hoc.c.nichil. de preſcrip. Et facti
veritatē pure ſimpliciter ꝛ de plano conſidera
bit.arg.c.dilecti.de iudi.ꝛ ita notat Hoſt.in.c.
ea q̄ l.§.ꝙ ſi abbas.de ſta.mo. Repellit etiā ex
ceptiones ꝛ appellationes dilatorias ꝛ fruſtra
torias:ꝛ ſuperfluam multitudinem teſtium re
frenabit.ꝛ ſm hoc dabit̄ libellus: fiet litis con
teſtatio/ꝛ alia ſubſtantialia obſeruabūtur.ſed
in nō ſubſtantialibꝰ iudicis officiū exuberabit
nec per eoꝝ omiſſionem vitiabitur proceſſus.

Itē quomodo intelligat̄ §.III.
verbum. ſine figura iudicii. Quid autem ſit fi Sine figura.
gura et quomodo capiatur per doc. in cle. ſe=
pe.de vbo.ſigni.ꝛ liceat habeat multas ſignifi
cationes:tamen hic accipitur pro actu exami=
nationis ꝛ deciſionis cauſe. Figura ergo iudi
cii eſt ꝙ partes ſine pacto ſui ordinē debitū et
debitā propoſitionē. ꝛ ex hac figura iudicium
capit ſuū eſſe:et ſuā ſubſtantiā. Dicas ꝗcqd di
cat gl.et pau.in dicta cle.diſpēdioſam.ꝙ ꝑ hec
verba ſine figura iudicii iudex releuatur ab oī
figura et forma iudicii inducta a iure ciuili: et
tenetur obſeruare omnē formā et figurā iudi=
cii inductam de iure gentium ſeu naturali. de
quibꝰ loquitur dicta cle. Sepe. Et eſt per hoc
neceſſe. Primo ꝙ pars citetur. vt patet in. c.
Paſtoralis.de iudi. quia et hoc de iure natu=
rali. Secundo neceſſe eſt ꝙ perſone legitimen
tur. vt patet in dicta extrauaganti. alˀs eſſet
abſurdum ꝙ facto alterius nō habentis man=
datum alter lederetur. Tertio requiritur peti
tio:ſed non forma libelli. Unde ſufficit ſimpli
citer petitio in ſcriptis vel voce que ſufficit ꝙ
contineat ſolam narrationem non concluſio=
nē. Quarto dicas ꝙ ad impediendum proceſ=
ſuꝫ in tali cauſa poterit opponi exceptio rei iu
dicate vel finite: quia de iure naturali non eſt

vt bis iudicetur. Poterit tñ iudex tūc repellere exceptiones q̄ magis differūt ⁊ fruſtrāt cauſam q̄ veritatē ipſam reſpiciant. ſm Bar. ibi: nō tamē cognoſcet ſimul de exceptiōib⁹ determinatorijs et peremptorijs vel ordine prepoſtero. vt eſt caſus in. c. exhibita. de iudi. Quinto dicas q̄ in talibus caſibus ꝓcedet dieb⁹ feriatis in vtilitatē hoim ⁊c. Sexto cōclude q̄ in tali cauſa lis nō eſt cōteſtāda: q: cōteſtatio eſt ſolēnitas ciuilis. eo tamē caſu quo merita cauſe tractari incipiūt. vt q: ꝓponūtur exceptiones perēptorie: vel ſiūt poſitiōes ⁊ articuli/ habetur lis ꝓ conteſtata. vt habet in. c. j. de elec. in lib. vj. ⁊ ibi gl. Septimo cōclude q̄ iurandū eſt de calūnia/ ne ỽitas occultetur. C. de iura. calū. l. iij. Et eſt neceſſariū q̄ preſtetur iuramentū in tota cauſa etiā de iure naturali ⁊ diuino. vt notatur extra de iureiu. c. et ſi xp̄s. et Exod. xxij. Octauo conclude q̄ lȝ iudex in tali cauſa debeat abbreuiare dilatiões: nō tamē ſic quin ꝓbatiões neceſſarie admittātur ſm Bar. Nono cōclude q̄ in tali cauſa teſtes debent iurare et iurabūt parte preſente. Decimo dicas q̄ in tali cauſa nō poterit actor petere a notario q̄ edat iſtrumēta: q: hoc nō ſolū ꝓhibitū eſt iure ciuili ſed etiā naturali equitate. C. de edē. l. q̄ accu. Undecimo dicas q̄ in tali cauſa nō requiritur cōcluſio. nā ſtatim cū liquet iudici accuſatio: poteſt ſentētiare abſq̄ alia ꝯcluſiōe. vt pȝ in illa ſentētia. iiij. Reg. iij. nec eſt neceſſe dare terminū ad allegandū. Duodecimo cōclude q̄ in tali cauſa debent partes citari ad audiendū ſentētiā intelligit̄ ſpālr̄ ⁊ limitate ad hoc. ⁊ ſufficit citatio nō peremptoria: et vnica ⁊ nō tres. Tredecimo cōclude q̄ hoc caſu nō requirūtur ſolēnitates circa ſentētiā q̄ a iure poſite ſunt. vñ nō eſt neceſſe q̄ ferat̄ iudice ſedēte ꝓ tribunali: ⁊ valebit etiā ſi ſit lata pte p̄ſētevl̄ abſēte.

¶ Qualiter intelligatur §. IIII.

Sūmarie. iſtud verbum ſummarie. Circa ordinē ꝓcedēdi concludo q̄ ſummarie debet intelligi. i. breuiter. ita tamē q̄ totā ſubſtantiā cōprehendat l. j. ff. de re iudi. vnde in proceſſu nil de ſubſtantialibus debet omitti. ⁊ ideo libellus debet eſſe ita bene format⁹: ſicut cum ordinarie procedītur. ff. ad exhiben. l. iij. in prin. Itē cōteſtatur lis. Itē ſententia diffinitiua datur. Operatur tamē iſtud verbū effectū: q: lȝ al's non poſſent dilatiões abbreuiari niſi cauſa cognita: tamē in his abbreuiādis illa ſola cauſa eſt ſufficiēs ſcȝ q̄ debeat agitari ſummarie: non tamen ita poſſent abbreuiari dilationes vt probationes legitime pereant: tamē hoc eſſet impedire cauſe cognitionē quod non poteſt/ cū cauſe cognitio ſit de ſubſtantia iudicij. C. de ſen. l. prolatā

Si tamē exceptiones que opponūtur in hoc iudicio requirunt altiorē indaginē et tunc ſi poſſunt per aliud iudiciū examinari: nō admittuntur per iudicē ſed in alio iudicio reſeruabūtur vt in. l. de teſta. ff. ad trebel. Si ỽo in alio iudicio examinari nō poſſunt: et tunc in illo examinabuntur. vt. l. iij. §. ibidem. ff. ad exhibendum

¶ Qualiter intelligatur ver§. V.

De facto. bum de facto. Circa quod dic. ſi dicatur ꝓcedas de facto ſcȝ eo modo vcȝ manu regia. l. ij. in prin. ff. de re iudi. ⁊ ſic omiſſa omni iuris ſolēnitate: nō aūt q̄ iura alterius vllo modo ledātur contra naturalē equitatē. vt tenet Bar. in dicta extrauag. in verbo videbitur. tamen ipſe Bar. in ꝯſilio. cxij. dicit q̄ ſenſus eſt q̄ ſine cauſe cognitione et ſine probationib⁹ deueniatur ad ſententiā. facit etiam quod ipſe notat in. l. ſi ſocietatem. §. arbitroꝝ. ff. pro ſocio. Bal. ỽo in. l. ſolam. in fi. C. de teſt. dicit q̄ qñ iudex habet arbitrium de iure ⁊ de facto: tunc nō poteſt credi teſti reddenti malā cauſam ſeu nullaȝ. ſi tñ eſſet rō pſuaſiua ⁊ nō plene poſſet ei īherere. argu. c. ſtatutū. §. aſſeſſorem. de reſcrip. lib. vj.

¶ Quomodo intelligatur §. VI.

Sine oī ſolēnitate. verbū. ſine oī ſolēnitate ſeu q̄ nullā ſolennitatē iuris ſeruet. Circa hoc cōclude q̄ per hec ỽba tollit̄ oīs ſolēnitas iuris ciuilis. Ea ỽo q̄ ſunt de iure gentiū naturali vel diuino ſublata non ſunt. puta q̄ in ore duoꝝ vel triū ⁊c. Ex quo infertur q̄ tunc ſufficit cōſtare per duos teſtes. l. j. ff. de teſta. mi. ſm Bar. ibi. nō poterit tamen tollere defenſionē cū ſit de iure naturali. vt in cle. paſtoralis. §. ceterū. de ſen. ⁊ re iudi. Unde nō poterit examinare teſtes parte abſente. ſed bene poterit recipere abſq̄ iuramento ⁊ dieb⁹ feriatis in honorē dei. cū hec ſolēnitas īducta ſit de iure ciuili ſȝ Bar. i. l. filiuſfa. ff. de dona. ſed hoc nō ꝓcedit de iure ⁊c. duo dicta ꝓxime ō. Itē poterit vigore taliū verboꝝ admittere teſtes ⁊ perſonas a iure reprobatas. puta relegatas et infames. ff. de teſti. l. cum coniuncta. fallit in duobus caſibus.

¶ Quomodo intelligatur §. VII.

Bona equitate ⁊c. ỽbū. bona equitate omiſſis ſolēnitatib⁹ iuris. Circa qd̄ dicas q̄ nō debet itelligi de bona equitate hoc eſt nō habito reſpectu ad ciuilia iura. q: hoc eſt cōtra. l. bona fides. ff. depoſiti. ſed dȝ itelligi hoc eſt nō inſpectis illis iurib⁹ q̄ ponūt quaſdā ſolēnitates ſeu ſubtilitates: q̄ veritatē negocij nō tāgūt: ⁊ iſta vocant̄ apices iuris ſm Bar. in. l. ſi fideiuſſor. §. quedā. ff. mādati. Negociū vero principale decidi debet p iura. vnde ſeruanduȝ eſt ius cōmune. ⁊ hoc ſi detrahit iuri gentiū ex cauſa. al's ſi nō intromittit ſe ei detrahēdo ſȝ nō adhibet ei robur/ tūc ſeruādū

eſt ei ius gentiũ.vbi mera ⁊ ſola equitas debet
attendi. Itẽ ſi cauſa cõmittat̃ de veritate ⁊ in=
ſticia/debet intelligi de veritate cui ius patro=
cinat̃.nõ autẽ ꝙ ex nudo pacto agatur.vt dixit
Bal.in.l.intimo.C.de ſen. facit etiã qđ ipſe no
tat in.l.ſi cũcta.C.de dotis ꝓmiſſione.

De decem ſeruandis ſucceſſiue in iudicijs. Capl'm.xvj.

Hec ſunt que in iudicijs frequenter
fiunt. Nã primo adit̃ iudex compe
tens: citatur reus: offert̃ libellus:
dat̃ terminus reo ad reſpõdendũ
libello: recuſat̃ aliqñ iudex: oppo=
nunt̃ exceptiones ꝑ reũ: dat̃ terminꝰ ad reſpon
dendũ: fiũt atteſtatiões ante litis cõteſtationẽ:
de calũnia iurat̃: ſtatuit̃ terminus ad ꝓbandũ
de iure: vel ſm̃ cõſuetudinẽ fiunt poſitiones et
reſponſiones: fiunt interrogationes ſiue capi=
tula ſuꝑ q̃bus teſtes debẽt reſpõdere parti ad=
uerſe: fiunt ꝑ aduerſariũ q̃ſtiones q̃ debẽt pre=
ſentari parti aduerſe: ꝓducunt̃ teſtes ⁊ proba
tiones: et debẽt p̃ſente altera parte examinari
et aperiri: vel ꝑ cõtumaciã abſente exceptiões
dant̃ ꝯtra teſtes: debet dari copia actoꝝ: deide
dat̃ terminꝰ ad allegandũ: cauſa cõmittit̃: etiã
habet̃ ꝯſiliũ ſapientis: fert̃ diffinitiua ſentẽtia:
vel interlocutoria: appellat̃ infra tp̃s. mandat̃
ſentẽtia executioni.ꝑ.l.a diuo pio.ff.de re iudi.
Ad ſũmã ergo noticiã iudicij cõſueti vſus quo=
dãmodo attingẽdã venio ⁊ diſtinguo decẽ tp̃a.
Primũ eſt tp̃s ante citationẽ. Scđm eſt tp̃s ci
tatiõis. Tertiũ eſt tp̃s rep̃ſentatiõis. Quartũ
eſt tp̃s dilationis. Quintũ eſt tp̃s litis ꝯteſta=
tionis. Sextũ eſt tẽpus ꝓducẽdarũ ꝓbationũ.
Septimũ eſt tp̃s renũciatiõis ꝓducendorũ te=
ſtiũ. Octauũ eſt tp̃s diſputationũ ⁊ allegationũ
ꝓponendarũ. Nonũ eſt tp̃s renũciationis ea=
rũdẽ. Decimũ eſt tẽpus ꝓlationis ſentẽtie.

Circa primũ ſcʒ ante tẽpus §.I.

citationis duo ſunt notãda. Unũ gñale ex ho=
neſtate quidẽ. vt anteꝗ̃ aduerſariũ ad iudiciũ
trahas eũ moneas vt tibi ſatiſfaciat.C.de pig.
l.debitores. Aliud eſt ſpeciale et neceſſariũ vi=
delicet vt ſi ſit libertꝰ nõ citet patronũ niſi ve=
nia petita.C.de in ius vo.l.j. Item ſiliter filius
emãcipatus patrẽ vel matrẽ.C. ꝙ cum eo.l.fi.
Si autẽ eſt in poteſtate patris: nullo modo niſi
in peculio caſtrenſi.ff. de iudi.l. lis nulla. ſed
ipſe demũ eſt corrigendus.

Circa tẽpus citatiõis nota §.II.

quattuor. Primũ ꝑtinet ad ipſuʒ iudicẽ. vt ſcʒ
quãlibet partẽ citet ad inſtãtiam actoris. vt in
aut̃.de mãda.prin. niſi ꝑſone ſint exceptuate a
iure.ff.de in ius vo.l.j.⁊.iij. Scđm ꝑtinet ad eũ
qui facit citare. vt ſcʒ cõgruo tp̃e nõ die feriato
citatio porrigat̃. al's reus venire nõ tenet̃.C.de
ferijs.l.dies. Iteʒ ꝙ nõ aſſignet terminũ in die
ſolẽni. nã tũc reus ĩpune non parebit.ff.ſi q̇s in
ius vo.l.ij. Et hoc caſu ſi reus venerit: ꝯſueue=
rũt expenſe peti ab actore ſi ignorauerit factuʒ
puta dicit ſibi aſſignatũ eſſe diẽ ſolennẽ ⁊ actor
ꝯſueuerit ei ꝯdẽnari tanꝗ̃ temere in ius voca=
uerit.ff.de iudi.l.eũ quẽ temere. Itẽ vide ſi iu=
dex ignorauerit: talis ignorãtia citato nõ no=
ceat.l.error.ff.de iur.⁊ fac.igno. Tertiũ re=
ſpicit partẽ citati. tenet̃ eñ venire etiã ſi de al=
terꝰ iuriſditiõe ſit.ff.de iudi.l.ſi q̇s ex aliẽa. Et
hoc caute itellige.ſ.cũ dubiũ ſit an ſit de iuriſdi
tione ſua vel nõ.vt.ff.de iudi.l.ij. Reſpicit etiã
ipſaʒ citationẽ ꝑemptoriã.ff.de iudi.l. ad ꝑem
ptoriũ.cũ ſequẽti.licet dicte leges ante diffini=
tiuã ſñiam loquant̃.nã ſi reus nõ venerit ĩ ipſo
ꝑemptorio: fit miſſio in oĩ bono hodie ꝓ mẽſu=
ra debiti declarati ſi eſt actio ꝑſonalis. in aut̃.
de exhib.⁊ itro.reis.§.ſi q̇dẽ. Ante miſſionẽ tñ
in poſſeſſionẽ q̇dã debẽt interuenire.ſ.ſũmaria
cognitio.ff.de rebus du.l.ſi is a quo. Si ỽo ſit
actio realis ⁊ ꝯuocatꝰ latitet ⁊ occultet: vel do
lo deſijt poſſidere: fit miſſio in poſſeſſionẽ oĩm
bonoꝝ.et ſequit̃ vẽditio: vel fit miſſio in poſſeſ
ſionẽ rerũ petitarũ.vt.ff.ex qui.cau.in poſ.l.ful
cinius.req̇rit̃ hͦ caſu ſũmaria cognitio. Quidã
tñ dicũt debere fieri miſſionẽ in poſſeſſionẽ tñ
rei petite inſtar actiõis ꝑſonalis. Sed vltima
opi.obtinet de ꝯſuetudine ⁊ ſic fit miſſio in poſ
ſeſſionẽ rei petite. ⁊ reꝰ veniẽs ĩfra annũ audit̃
etiã ſuꝑ poſſeſſorio oblata cautiõe ꝑ.l.ſi q̇s.C.
de p̃ſcrip.xxx.annoꝝ.⁊ hoc ſi lis nõ eſt ꝯteſtata
vere facta miſſio in poſſeſſionẽ ꝑ cõtumaciã nõ
veniẽtis audit̃ de ꝓprietate nõ de poſſeſſione.
Idẽ ſi eſſet quaſi cõtumax: quia veniens tñ de
proprietate audit̃.l.ij.C.vbi in rem actio.

Circa tẽpus ỽo repreſen= §.III.

tatiõis ꝯſidero tria: q2 aut venit reꝰ ⁊ nõ actor:
aut venit actor ⁊ nõ reꝰ: aut venit vterq;. Pri=
mo caſu põt reus liberari ab inſtãtia iudicij et
cãcellare edictũ.C.de iudi.l. ꝓperãdũ. vel põt
petere vt actor citet̃: ⁊ eo nõ ꝯparẽte cognoſcet
de cauſa p̃ncipali: licet lis nõ ſit ꝯteſtata. Et de
forma citatiõis actoris habes in aut̃.de reli.§.
oẽm.coll̃. viij. Sed vix tñ ꝯtingit ꝙ reus petat
actorẽ citari ſed petit ſe abſolui. Scđo caſu
cõpetit actori petere expẽſas: ſi plures ſunt fa=
cte citatiões: ⁊ ad primã nõ venit: ⁊ facit ius ꝓ
eo.C.de iudi.l.ſancimus. et ſic cõſuetũ eſt fieri
in q̇buſdã partibꝰ. Iudex tñ ꝯſueuit iſtã q̃ſtio=
nem reſeruare diſcernendã in ꝓceſſu cauſe vel
negocij. Quidã tñ dicũt nõ debere ꝯdẽnari: cũ
ante ꝑemptoriũ nõ dicat̃ cõtumax: qđ eſt verũ

quantū ad miſſionē in poſſeſſionē: nō quātū ad ꝯdēnationē ꝑ ꝑdictas leges. Uel iſtud itelligiᷓ poſtꝙ ꝑuentū eſt ad ſententiā. ¶ Tertio ꝟo caſu qñ ſcʒ vterqʒ actor et reus aſſunt in iudicio: ſufficit actori ſuā actionē vel petitionē vel reſcriptū dare ad euitādā ipſiꝰ cauſe ꝓrogationē que fit libellorū porrectiōe. Et ſi eo ſimpliciter ꝓponēte et ſine libelli oblatione pars aduerſa cōfeſſa fuerit: ꝯdēnatio nō ſequiᷓ: ſed iā cōfeſſo cōſignaᷓ terminus qui iure ꝯdēnato tribui ſolet. ff. de ꝯfeſſis. l. licet in ciuilibꝰ. hoc caſu poſt cōfeſſionē ſic fienda ꝯdēnatio tribui ſolet. C. de pe. l. ſententiā. Si aūt vult ſibi offerri libellū de iure cōi: hoc eſt vt offeraᷓ ſibi. vt in auē. de exhib. ⁊ intro. reis. §. ſancimus. col. v. Cōſuetū eſt autē iudici libellū offerri et porrigi ꝑ iudicem reo. vt in auē. de litigio. §. ad excludē. circa ꝑn. coll. viij. Cautiones ꝟo que in. d. §. dicunᷓ non ſeruanᷓ. Qualiter aūt formari debeat libellꝰ: dic vt. ff. de edē. l. j. et ſic recedit reus datis inducijs. Nota ꝙ ſi petitio actoris fuerit inſerta citationi. ita ꝙ cōuentus poſſit certiorari: et ſic plane deliberare: denegabunᷓ ei inducie deliberatorie. et ſic ꝯſueuerūt facere cauti petitores per decre. ex̄ de dilationibus. c. preterea.

¶ Circa tēpus exceptionis §. IIII.

Nota ꝙ cautus debet eſſe reus ne inordinate eas proponat: nā ſi exceptiones ꝯtra reſcriptū cōpetant expeditionis via opʒ eas primo proponi. nā ꝑ eas cōminuunᷓ ſeu eneruātur vires reſcripti quo ſublato tota iuriſdictio euaneſcit: nā ſublato principali tolliᷓ acceſſoriū. C. de codicil. l. j. Si aūt habet exceptiones ꝯtra ꝑſonā: puta qꝛ dicit actorē excōicatū ⁊ ita repellendū: vel cōtra iudicē: qꝛ dicit eū ſuſpectū cū ſit eius inimicus / vel aduerſarius ſit de eorꝫ familia vel ex aliqua alia cauſa: tunc tutius poterit iudicē recuſare: niſi ſit forte exceptio oppoſita contra ꝑſonā ⁊ in ea nō obtineret / ſero ad recuſationē iudicis recurreret. ff. de iudi. l. j. nā cū recipiendo interlocutionē iudicis approbauerit: nō poterit poſtea reprobare. ff. de neg. geſt. l. pomponius. Secus eſt aūt ſi ſuccūberet: cū vterqʒ viā eorꝫ intēdebat declinare. ff. de inoffi. teſta. l. cōtra minorē. Si ꝟo nullā habeat exceptiōeʒ: vel ſi habeat / ꝓcurator nō poterit in ea obtinere. Cōſueuit multa opponi ꝯtra libellū. vt de obſcuritate: ⁊ multe alie ꝗ notanᷓ in tex. ff. de rei ven. l. ſi rem. et in glo. ⁊ in alijs iuribꝰ. Et nota ꝙ qui exceptionē ꝓponit ⁊ nō ꝓbat ꝯdēnaᷓ ad expenſas. ex̄ de do. ⁊ ꝯtu. c. cauſam. Debet etiā terminus aſſignari a iudice ad oēs exceptiōes dilatorias. vt ex̄ de excep. c. Paſtoralis. Poſt terminū veniens ꝓcurator non auditur niſi in tribus caſibus notatis in. d. c. paſtoralis.

¶ His igitur viſis ſequiᷓ de §. V.

tēpe litis cōteſtande. Litis aūt ꝯteſtatio fit per narrationē ⁊ rñſionē. C. de lit. cōteſt. l. j. ſiue reſpondeat negādo ſiue affirmādo. nā licet cōfiteaᷓ libello oblato: adhuc tñ cōdēnandus non eſt. vt. ff. de iudi. l. iulianus. nec ob. qḋ diciᷓ ꝙ nulle ſunt partes iudicis in ꝯfitentes: qꝛ hmōi intelligiᷓ quo ad cognoſcendū: cū de facto iam cōſtet nō debet ſequi ꝯdēnatio: qꝛ ibi nulla fuit cauſe cognitio: hic aūt ſic cū libellus oblatus ⁊ inducie date ad rñdendū: ⁊ ideo pōt ſequi ꝯdēnatio. Poſt ꝯteſtationē litis duo nota. Primo ꝙ ſtatim ſit porrigēdū iuramētuʒ de calūnia: ſʒ ꝑmo actori ꝙ reo: vt. C. de iur. calū. l. ij. nec pōt remitti a ꝑtibꝰ: vt. d. l. ij. §. ſed qꝛ. pōt tñ remitti tacite vt a pluribꝰ crediᷓ. vt. ff. de ꝓcu. l. filius. ¶ Scḋo no. ꝙ circa poſitiōes litis vna pars nō teneᷓ alteri rñdere niſi ab ipſa interrogeᷓ. primū poniᷓ in auē. de his ꝗ ingre. ad appel. §. fi. coll. v. cū facto ꝓpoſito oīa ſub eiſdē atteſtationibus dicta itelligunᷓ. vt qḋ ꝗſqʒ iur. ⁊c. ff. qḋ ꝗſqʒ iuris in rubro ⁊ nigro. Cōpelliᷓ reꝰ ſi obſcure rñdeat declarare: alioqn puniᷓ ac ſi taceret. vt. ff. de interro. ac. l. de etate. ſi ſit ꝑſona ſuſpecta ad malignādū: vt. e. ti. l. qui interrogaᷓ. Quibuſdā tñ iudicibꝰ ꝯſueuerūt partes rñdere qḋ credit vel nō credit. ar. C. de iur. calū. l. ij. Sʒ errāt cū qñqʒ ſit neceſſariū ꝙ dubitent: vt. ff. de iureiu. l. ij. Cautꝰ tñ dʒ eſſe actor in poſitionibꝰ ne copulatiua ꝯiūctiōe vtaᷓ. nā poterit ⁊ altera ꝑte vera exiſtēte tota falſa negari. ff. de re. du. l. cū his. §. cū ita. In diſiunctiua ſufficit ꝙ altera pars ſit vera: nec ꝓponat in plurali dicēdo hos fundos eſſe meos: cū idē iuris ſit i his qḋ in copulatiuis. Nō aūt refert an altera pars rñdeat ad interrogata ꝑti vel iudici. Et nota ꝙ ad oēs interrogationes nō cogiᷓ rñdere ꝗs niſi tñ ad qōnes ꝑtinētes. vt. ff. de ꝓba. l. ad ꝓbationes. nec ad eas de ꝗbꝰ dubitat nec ad eas ꝗ eēnt cōtrarie ꝑcedētibꝰ rñſionibꝰ: ne incideret in piuriū dicēdo cōtrariū ⁊ ſibi eſſet ꝑiudiciū. vt. C. ſi aduerſus vē. l. j. nec negatiue teneᷓ rñdere que ꝓbare nō pōt. Nā loco ꝓbatiōis ſunt iſte poſitiones inducte. vt in auē. de his ꝗ ingre. ad appel. §. fi. coll. v. Iudex tñ de negatorijs ſuo officio pōt expedire. vt in. c. ſtatuimus. ex̄ de ꝯfeſ. lib. vj. ꝑ Inno. Et nota ꝙ de eodē pōt ꝗs ſepiꝰ interrogari: poteſt eīn eſſe ꝙ priꝰ nō credebat: nūc aūt ꝑ ptis antefactionibꝰ credit. argu. ff. de interro. ac. l. ij. Et nota ꝙ magna ſubtilitas eſt in ipſis poſitiōibꝰ faciēdis. Nā qñqʒ qḋ negaᷓ directe fit ꝑ obliquū ſicut i diuerſis ꝑtibus potes cognoſcere. Iteʒ caue ne rñſio ſiue aſſertio tui aduerſarij ſit obſcura: nā tūc accipiendū eſt qḋ ei vtiliꝰ eſt: ſʒ facias eū cogi vt ꝯfiteaᷓ certū

Certū aūt teneas ꝙ poſitiões nunꝙ̄ fiūt niſi li-
te ꝯteſtata.C.de libertis ⁊ eo.li.l.libertus.

¶ Circa tēpus probationū §.VI.

nota ꝙ ꝓbationes producunt̄ ſuppoſite et ne-
gate.et nota circa hoc.xij. ¶ Primo ꝙ p̄ſente
aduerſarij parte examinari debent niſi adeſſet
cōtumacia.vt.C.de teſti.l.ſi qñ. ¶ Scḋo teſtes
debēt eſſe iurati. ¶ Tertio debent teſtes paſci
ſeu expenſe eis dari a parte ꝓducēte eos.vt.e.
ti.l.q̄ liberti. ¶ Quarto nota ſup̱ circūſtantijs
factis a parte ꝯ quā ꝓducunt̄ vel ei⁹ aduocato
poſſunt fieri interrogatiões. vt.ff.de adul.l.po
ſtulet.§.qm̄. Et he īterrogatiões dant̄ partib⁹
in ſcriptis ⁊ dant̄ iudici vt p̱ ip̄m fiāt:ne ſi ipſe
p̱ ſe interrogaret quodāmodo videret̄ didiciſſe
teſtificata. ¶ Quinto ꝙ ſi alia pars didicerit
teſtificata:nō poterit poſtea ꝓducere teſtes:in
auſ.de teſti.§.illud. ¶ Sexto nota ꝙ ex quo qs
tertio ꝓduxerit teſtes quarto ꝓducere nō pote
rit:niſi cū ſolēnitate q̄ habet̄ in.d.§.qr vo.et in
l.fi.de ferijs.De ꝯſuetudine vo q̄ eſt optima le
gū interpres:dant̄ plures dilatiões. ¶ Septio
nota ꝙ ſi teſtis aliqḋ vbū obſcurū ꝓduxerit:il
lud poterit declarare. pōt etiā teſtis ſi teſtificā
do errauit ſe incōtinēti corrigere. ex̄ de teſti.c.
preterea. ¶ Octauo nota ꝙ poſt publicationē
iudex eſtimat ſi fuerint cōfuſe teſtificati. ex̄ de
teſti.c.cū clamor.ff.de qōnib⁹.l.repeti. In caſu
tñ legis ſi cōfuſe depoſuerūt: iterato examina-
bunt̄ ſi aduerſario placuerit. Inſup̱ ⁊ eoꝝ ⁊ ad
idē etiā admittunt̄:vt extra de teſti.c.veniens.
¶ Nono nota ꝙ iudex veniētes teſtes ex offi-
cio ſuo cogit teſtificari et ad teſtimoniū venire
ex officio: quēadmodū ad cognoſcendū ſigna.
In criminalib⁹ autē ſm canones teſtes nō co-
gūtur.vt ex̄ de teſti.cogē.c.dilectoꝝ. ¶ Decio
nota ꝙ iudex non debet pati ineffrenatā teſtiū
multitudinē ꝓduci:vt.ff.de teſti.l.j. Que autē
ſit ineffrenata multitudo. glo.interp̄tat̄ nume
rū.ex̄ de teſti.c.cū olim. ¶ Undecimo ꝙ lite nō
cōteſtata teſtes nunꝙ̄ admittunt̄ ex parte acto
ris niſi in caſibus. vt in auſ. de teſti.§.hec vo.
coll̄.vij.et ex̄ vt lite nō cōteſta.c.qm̄. Quo autē
caſu nō vocato ⁊ nō cōparente ſiue abſente ſine
malicia vt cōueniri nō poſſit:admittunt̄ ⁊ vale
būt eoꝝ atteſtationes:dūmodo actor cōueniat
reū infra annū et ſtatim denūciet eoꝝ teſtiū re-
ceptionē:aliter nō valebūt:vt in.d.c.qm̄ frequē
ter. Reus aūt indiſtincte ſuos teſtes ꝓducere
pōt ſm doc.nſos.ff.de do.ex.l.pure. ¶ Duode
cimo nota ꝙ teſtis cauſaꝫ ſui dicti dꝫ reddere ſi
fuerit interrogat⁹ de ea.C.de teſti.l.j.Et decre
talis dicit ꝙ de ſingulis prudēter inqrendū eſt
ſcꝫ de cauſis/loco/tp̱e/fama/viſu/auditu/ſcien
tia/credulitate/certitudie, vt ex̄ de teſti.c.l ol,

Productis nāq̄ teſtib⁹ ſup̱ ipſi⁹ ꝓductiōe re-
nūciatiōe facta iudex atteſtatiōes publicet:ad
eas publicādas partib⁹ diē aſſignet:qb⁹ publi
catis ⁊ acceptis certū originale remaneat pe-
nes ip̄m iudicē de ꝯſuetudine ſiue de iure ſiue
penes ſcriptorē:vt ex̄ de teſti.c.qm̄ ꝯ falſam.

¶ Poſt hoc ſequit̄ tempus §.VII.

diſputationū ⁊ allegationū ꝓponēdarū.de quo
in auſ.de teſti.§.ſi vo dicūt.et.§.fi.coll̄.vij. Nā
partes diem accipiūt ad obijciendū in p̱ſonā ⁊
dicta teſtiū:et diſcutiendū vtrū plene vel ſemi-
plene ꝓbatū ſit vel nullo modo. Fiūt aūt obie-
ctiones multiplices ꝯtra numerū et cū dicto ꝙ
pluries exigunt̄ ꝯtra qualitatē p̄ſentes : ſcꝫ an
fuerūt rogati/an non: qḋ in quibuſdā exigitur
caſibus. Itē an teſtes ſibiipſis cōtradicant : vel
aliter an ſint ſerui vel liberi : an amici vel ini-
mici: vel ſint honeſti vel inhoneſti : cogniti vel
incogniti : an plura vel neceſſaria dixerint : et
alia multa ſunt in auſ.de teſti. coll̄.vij.C.et.ff.
de teſti. Itē an ſit cauſa criminalis vel ciuilis:
an crimen piurij: an aliud crimen : an teſtis ſit
de crimine emēdatus: an p̱ſeueret:⁊ iſtud cri-
men infamiā imitet̄ an nō.ex̄ de teſti. Poſt pu
blicationē non licet opponere in p̱ſonas niſi in
tribus caſibus:ſcilꝫ ſi ante publicationē fuerit
proteſtatus : vel ſi ſic poterit de nouo didiciſſe
qḋ obijcit : vel iuramento firmauerit ꝙ ad hoc
malicioſe nō probat.Et ꝓbat̄ hoc ex̄ de teſti.c.
p̄ſentiū. ¶ Et nota circa hoc tēpus ſm ius ca-
nonicū p̱emptoria exceptio poteſt opponi ⁊ ꝓ-
bari : licet vtraq̄ pars didicerit teſtificata. vt
ex̄ de teſti.c.ex tenore.qḋ tamen ſic intelligo ſi
repulſio preceſſit ante publicationē teſtiū ſem-
per p̱emptorie p̄ponenda.Scḋm vo ius ciuile
dicunt ſecus eſſe dū didicerint teſtificata. vt in
auſ.de teſti.§.quia vo.ſm tamen vtrūq̄ ius in
cauſa appellatiōis pōt opponi et reprobari.C.
de appel.l.eos. et ex̄ de fide inſtru.c. cū iohes.
Et oīa hec oppoſita in principio ⁊ non probata
vel ſemiplene probata:poſſunt in cauſa appel-
lationis ꝓbari:vt dictū eſt.ſ. ¶ Nonū tēp⁹ eſt
renūciationis allegationū tam de iure ꝙ̄ de fa
cto.de quo.C.de iudi.auſ. iubemus. que dicit
in cauſa concluſum. vt ex̄ de proba.c.qm̄ con-
tra falſam. Iudex tamen ſepe ſepius interro-
gat vtrāq̄ partē.vt.C.de iudi.l.iudices.et iu-
dex requirat de veritate. et poſtea iudicet ſm
ꝙ mouerit eum equitas.

¶ Sequitur decimū ⁊ vl- §.VIII.

timū tēpus.ſ.ꝓlationis ſentētie. Iudex nō de-
bet ꝓferre ſubito ſed deliberatiōe p̄habita: dꝫ
etiā formatā et emendatā habere apud ſe ⁊ in
ſcriptis etiā ꝓferre. Ex quo eñ eā ꝓtulit: non
hꝫ poſtea facultatē mutādi vl̄ corrigēdi eā:niſi

rr ij

ꝙtum ad grāmaticā ⁊ ornatū ꝟboꝝ.ff.de re iudi.l.actoꝝ.Et ꝙ ſentētia dꝫ cōtinere condēnationē vel abſolutionē: alˀs nō valeret.C.de ſen.l.p̄ſes. vel eq̄pollēs: de re iudicata.c.ſentētia. Debet autē ferri in publico nō in ſecreto.C.de ſen.l.cū ſentētiaꝫ.Et dare cōſueuerūt maiores nr̄i.ff.de iuſti. et iur.l.q̄ſitū. Itē opꝫ ſeruare ordinē iudicioꝝ lege ꝓbatū.C.de ſen.q̄ ſine cer. quāti.l.iij. itē iudex lata ſentētia deſinit eſſe iudex cū ſit functus officio ſuo.ff.de re iudi.l.iudex. et ideo nichil de facto pōt addere vel minuere niſi (vt dictū eſt) quo ad grāmaticā vel ornatū ꝟboꝝ: vl' etiā mulctā que remittatˀ ꝓpter inopiaꝫ.C.de modo mul.l.fi. Uel niſi ſuppleat ea q̄ ꝑtinēt ad ſequētia principalˀr ſtatutoꝝ: vl' ea q̄ ꝑtinent de expēſis vel ſītibꝰ hoc eodē die: vt.l.peñ.ff.de re iudi. Debet eñ iudex victū victori condēnare in expēſis: alioquin ipſe de ſuo vel eiꝰ ſucceſſor tenetˀ refundere: vt.C.de iudi.l.ꝓpandū. nec pōt minꝰ cōdēnare ꝙ ſit iuratū poſt taxationē factā a iudice: nec eñ dꝫ ipſe clemētior lege eſſe: vt in aut.de iudi.§.oēm.coll'.viij. Si aūt ꝓſpiceret ex iuſta cauſa neutrū eē ꝯdēnandū in ſumptibꝰ: id ſua ſn̄ia declaret: vt in.d.§.oēm. Sciās tñ ꝙ ſi nulla eſt ſn̄ia interlocutoria iudex pōt cognoſcere.l.ſi p̄ſes.C.quō ⁊ qñ iudex. Si aūt eſſet delegatꝰ/q̄dā dicūt eū non poſſe cognoſcere: et ſic intelligūt.C.quō et qñ iudex.l.ſi vt ꝓponis. Alij dicūt idē in delegato/qꝺ ⁊ in ordinario. Itē nota ꝙ nō ſup incidenti/ſed ſup principali cognoſcere pōt: vt de or.iudi.l.j.et.iij. Et intelligas cū diſtinctione. Nā qñqꝫ ciuilis incidit in criminali: ⁊ hoc per modū exceptiōis vel defenſiōis: ⁊ habēt locum dicte leges. Si aūt ſit emergēs cauſa ſuper ea ꝓnūciatˀ nō expectato exitu p̄ncipalis cauſe.l.a ꝓcedēte.C.de dilatio. Si autē ciuilis incidit in criminali vel criminalis in ciuili: tūc ſuper vtraqꝫ ꝓnūciandū eſt.l.iij.C.de or.iudi. Et idē ſi criminalis criminali actiōi ꝓpoſite ſupſederet ciuili: donec ſup criminali ꝓnūcietˀ: vt l.fi.C.de ordi.iudi. Et ea q̄ dicta ſunt habēt locū vbi altera ſit p̄iudicialis. Si vero vtraqꝫ ſit ciuilis/et vtraqꝫ principalˀr ꝓponatˀ: hꝫ locū.l.q̄ prior.ff.de re iudi.ita vt q̄ recōuenerit priori lite pendēte poterit ſup petitiōe ꝓbatiōes inducere: lꝫ alius prio ꝓbet poſtea ſup queſtione recōuentiōis ⁊ incōtinēti: vt in aut.de execu.§.ſancimꝰ.col'.vij.⁊ extra de mu.pe.c.j. Teneas tñ ꝙ qui recōuenit dꝫ ante litis conteſtationē cōuenire/et libellū recōuentiōis ante litis conteſtationē porrigere: vt ſupradicto.§.ſancimꝰ. Quidā tñ dicunt vſqꝫ ad ſentētiam poſſe fieri recōuētionē: ſed primū placet. Si vero vtraqꝫ queſtio eſt criminalis ⁊ principaliter intentatˀ dic ſm̄ ꝙ habes notata.ff.de iudi.l.ſi p̄tor. Itē nota ꝙ ſi actor plene ꝓbat vincit: alˀs reꝰ abſoluitur.l.qui accuſare.C.de eden. Et ꝓbātur hec omnia in tractatu Bar.

De ſtatu moriētiū. Tit. x.

De triplici domo: vcꝫ cōſcientie/familie/et ſepulture: qbꝰ ꝓuidēdū eſt in morte. Cap.j.

Letatus ſum in his q̄ dicta ſunt michi: i domū dn̄i ibimus.ps.cxxj. Principalis domꝰ que dn̄i eſt/ qr ab ipſo edificata ⁊ p̄parata: et nr̄a/ qr ꝓpter nos ordinata: vt in ea ſp cuꝫ eo habitemus: eſt domus ſupne glorie: de qua ipſe ps.in alio pſal.ſcꝫ.xxv.ait. Dn̄e dilexi decorē domus tue: ⁊ ꝑ.i.locū habitatiōis glīe tue. De hac dn̄s Ieſus ait Ioh.xiiij. In domo pr̄is mei māſiones mlt̄e ſunt. Qr etſi vnū premiū btitudinis/mlt̄e tñ differētie p̄mioꝝ: ſicut et hic meritoꝝ: qr vt dr.j.Coꝛ.xv. Stella differt a ſtella in claritate. Cuiꝰ nobilitatē ⁊ magnificētiā Baruch admirās ait.iij.c. O iſrael ꝙ magna eſt domꝰ dei ⁊ ingēs locꝰ poſſeſſiōis eiꝰ: magnus/⁊ nō habēs finē: excelſus et immēſus. Magna eſt domꝰ glīe ſupne: ⁊ locꝰ poſſeſſionis eiꝰ. Magnus latitudine charitatis: qr cōplectitˀ oīa bona. ps.xxxv. Inebriabūtur ab vbertate domꝰ tue.ſ.habitātes in ea. Magnꝰ lōgitudine ꝑpetuitatis: qr nō habēs cōſummationē.i.finē.ps.lxxxiij. Beati q̄ habitāt i domo tua dn̄e: in ſe.ſe.laud.te. Lu.j. Regnabit.ſ.xp̄s in domo Iacob in eternū.ſ.in eccl'ia triūphante. Magnus ſꝫ altitudinē dignitatis: qr excelſus. Apl's.ij.Coꝛ.v. Si terreſtris domus nr̄a diſſoluitˀ/habemꝰ domū nō manufactā eternā in celis: in qua ſunt oēs in maxima dignitate et poteſtate: vñ deo canūt Apoc.v. Feciſti nos deo nr̄o regnū/⁊ reges/⁊ ſacerdotes: ⁊ regnabimus. Quibꝰ aūt dr ꝙ ibūt ad domū iſtā ſuperne glīe vtiqꝫ letātˀ: nec maiꝰ gaudiū et leticiā h̄re p̄nt ꝙ cū eis: vt dr Lu.x.c. Nolite gaudere ꝙ ſpūs vobis ſubijciūtˀ.i.ꝙ miracl'a facitis expellēdo demōes. Gaudete aūt qr noīa veſtra ſcripta ſunt in celis.i.ꝙ debetis ꝑuenire ad domū glīe. Dicitˀ aūt hic electis dei inſpiratione occulta.ad Ro.viij. Ipſe ſpūs teſtimoniū reddit ſpūi nr̄o ꝙ ſumꝰ filij dei: ꝙ ſi filij ⁊ heredes. Io.viij. filiꝰ manet in domo.ſ.glīe in eternū. Aliqbꝰ dr dei reuelatiōe: ſicut legitˀ de ſctā Martha q̄ xp̄ꝫ frequēter excepat in domū ſuā materialē: in morte xp̄s apparēs ei reuelauit ꝙ ip̄e erat ꝙ reciperet eā in domū ſuā in celis. Oībꝰ aūt recte viuētibꝰ hoc dr ſcripture infallibili atteſtatiōe.ps.cxj. Generatio rectoꝝ bn̄dicetˀ. Et quis ſit rectꝰ oñdit in eo ꝙ ꝑmittit.ſ.vt

deū timeat: vt in mādatis eiꝰ ſcꝫ ſeruādis valde cupiat: vt deſideria et inclinatiōes ad bonū valde ipleat. Et hoc eſt qđ dicit. Potēs i terra erit ſemē eiꝰ. Semē interiꝰ eſt inclinatio ad bonū: qđ tūc eſt potēs qñ ſequit̃ fructꝰ boni opis: et quđ ex his bñdicat̃: ſubdit. Glia ꝛ diuitie in domo eiꝰ ſcꝫ quo ad viſionē dei ꝛ fruitionē: diuitie q̄ ad oim bonoꝝ exinde ꝯſecutionē. Hinc Greg. in homelia ait. Si ꝯſideremꝰ fratres chariſſimi q̄ ꝛ quāta ſint q̄ nobis ꝓmittunt̃ i celis: vileſcūt aio oia q̄ habent̃ in t̃ris. Terrena nāq; ſubſtātia ſupne felicitati cōparata pondus eſt nō ſubſidiū: tpalis vita eterne vite comparata mors potiꝰ dicēda eſt ꝙ̄ vita. Ipſe eñ q̄tidianꝰ defectꝰ corruptiōis qđ eſt aliud ꝙ̄ q̄dā prolixitas mortis? Que aūt lingua dicere vel qs itellectus cape ſufficit illa ſupne felicitatis quāta ſint gaudia / angeloꝝ choris adeſſe cū btiſſimis ſpiritibꝰ: glie cōditoris aſſiſtere: ꝑſentē dei vultum cernere: incircūſcriptū lumē videre: nullo mortis metu affici: incorruptiōis ꝑpetue munere letari. Hec Greg. Ecce glia domꝰ. De diuitiis ait Aug. in fine de ciuitate dei loquēs de ꝑſona dei. Ego ero his ſcꝫ q̄ in domo glie erunt quicq̄d ab hoibꝰ iuſte deſiderari pōt. Ego ero his honor ꝛ glia ſalus ꝛ vita / victꝰ ꝛ copia: pax et oē bonū. hec ille. et ait Greg. Ad hec audita inardeſcit animꝰ: iāq; cupit aſſiſtere vbi ſperat ſine fine gaudē: ſed ad magna p̄mia nō pōt pueniri niſi ꝑ magnos labores: ꝛ labor q̄dē cū fine: ſed merces ſine fine erit. et ideo ait Aug. Si labor te terrēt cogita de p̄mio: et ꝑmaxie i morte ꝑ quā intrat̃ ad domū glie: opꝫ laborare eūdo per diligentē ꝯſiderationē in triplicē domū ad bene diſponendū ſm deū de ipſis oibus.

Uade ergo in domū tue conſcientie: vt ꝓuideas per ſacramentum.

In domū tue familie: vt ꝓuideas ꝑ teſtm̄.

In domum tue ſepulture: vt prouideas per ſuffragamentum.

De prima domo ſcꝫ ꝯſciētie §.I.

dicit̃ Eccli. xxvii. Niſi tenueris te inſtanter in timore dñi cito ſubuertet̃ domꝰ tua. i. ꝯſciētia. In iſtā opꝫ ire ſepe. ſm illud Sap. viii. Intrās in domū meā ꝯquieſcā: ꝛ p̄cipue in infirmitate per diligentē diſcuſſionē ꝛ ſacrm̄ confeſſionis. Mulier eñ q̄ amiſerat drachmā vnā ex decē vt habet̃ parabolice Lu. xv. accēdit lucernā / euertit domū / ꝛ q̄ſiuit diligēter donec inuenit: qua inuēta gauiſa eſt. Sic aīa debet euertere. i. diſcutere domū cōſcientie. opꝫ eñ ſi vult in domū vite eterne ingredi: vt ſecum ferat decē drachmas. i. obſeruationē decē preceptoꝝ: Mat. xix. ait xp̄s. Si vis ad vitā ingredi ſerua mādata: tūc vnā amittit cū vnū ex eis trāſgredit̃: reinuenit cū ꝑ penitentiā ſatiſfacit cōfitendo: et vt melius inueniat accipiat lucernā accenſam et bene luminoſam. i. ꝯfeſſorē intelligentē ꝛ ſcientē bñ examinare ꝛ cōſulere ſibi. Nō accipiat lucernā extinctā. i. ſacerdotē ignorantē. ſm illud Aug. Qui vult ꝯfiteri vt inueniat grām: ſacerdotē q̄rat ſcientē ſoluere ꝛ ligare: ne cū circa ſe negligēs fuerit: negligat̃ ab illo qui ſalubriter monet vt vitet ſecū / ne ambo in foueā cadāt. de pe. diſt. vi. c. i. Diligēter ergo examinet ꝯſciētie domū vt inueniat tranſgreſſiones ſuas: etiā ſi vna tm̄ eſſet: quia qui in vno offendit factus eſt omniū reus. vt ſcribitur Iaco. ii. id eſt illud eſt ſufficiens ad damnandū ſi nō peniteret. Et ex de pe. ꝛ re. c. cū infirmitas. precipitur medicis corpoꝝ vt inducant infirmos ad confeſſionem faciendā. Sed quomodo ſe debet habere circa hoc dicetur in caplo ſequenti.

De domo familie dici- §.II.

tur. i. Timo. iii. ꝙ opꝫ preficiendū eccleſie inter cetera domui eſſe bene prepoſitū. i. familie ſue. Et Augu. dicit. Arrogare michi non audeo vt domus mea. i. familia mea melior ſit ꝙ̄ domus abrae: in qua. ſ. vnꝰ ex filiis fuit bonꝰ ſcꝫ yſaac: alius malus ſcꝫ hiſmael. diſt. xlvii. quātūlibet. in iſtā etiā opꝫ ire diſponēdo de bonis ſuis per teſtamentū. vñ et Ezechie regi dictū fuit a dño ꝑ Eſaiā. Diſpone domui tue. i. familie ꝑ teſtamentū: q2 morieris tu ꝛ nō viues. Eſa. xxxviii. Debet aūt primo diſponere familiā admonendo bonos mores. Sic egit ille dei ſeruus matathias. nā vt ſcribit̃. i. Machab. ii. Appropinquauerūt dies matathie moriendi ꝛ dixit filiis ſuis. O filii emulatores eſtote legis: ꝛ date animas veſtras ꝓ teſtamēto patrū: ꝛ mementote operū patrū que fecerūt in gñationibus ſuis / ꝛ accipietis gloriā magnā et nomē eternū. ſ. eos imitādo: ꝛ ꝓpoſuit eis exempla virtutū ꝛ conſtantie inter aduerſa abrae. Ioſeph. phinees. Ioſue. ꝛ alia ordinauit de eis. Sic ꝛ tobias ſenior exiſtimās ſe moriturū admonuit filiū ſuū quomodo ſe haberet i vita ſua. vt ptꝫ Tob. iiii. per totū. Sed ꝛ ſaluator noſter ad paſſiōnē iturus admonuit diſcipulos p̄cipue de dilectione adinuicē habēda. vt ptꝫ Ioh. xiii. ꝛ ſequenti. c. Beatus etiā Dhicus dixit in morte filiis ſuis. Hec ſunt chariſſimi q̄ vobis poſſidenda relinquo / charitatē habete / humilitatē ſeruate / paupertatē volūtariā poſſidete: admonens p̄cipue vt vitarēt ꝯſortiū ſeu familiaritatē muliecularū. Deinde leget ꝓ aīa ſua plus et minꝰ ſm ꝙ pōt et familie quā dimittit: ſed bñ aduertat ꝙ ea q̄ eccleſiis vel pauperibꝰ relinquit: ita caute dimittat ꝙ impleantur. Inſtituendo videlꝫ tales executores q̄ ſint diligētes ad implendū: ꝛ he-

redes cogēdo in teſtamēto ad illa faciendū pe-
nā adijciendo: puta ꝙ deuoluaꝛ ad alios here-
ditas ſi nō impleuerint. Nā quotidiana expe-
rientia oſtendit ꝙ tarde ⁊ aliqñ nunꝙ fiunt ta-
les executiones qḋ eſt in magnū grauamē he-
redū ⁊ executoꝝ. Unde dꝛ. xiij. q. ij. qui oblatio-
nes. ꝙ tales debēt excōicari vt necatores ani-
marū: qꝛ ſubtrahunt eis illud ſuffragiū ex qua
ſubtractione remanēt in tormētis. Caueat aūt
talis teſtatoꝛ ne de male ablatis q̄ ſūt obnoxia
reſtitutioni relinquat heredibus ſuis: vel fiat
inde capella paramēta vel calices ⁊ hmōi. Sed
ſi vult ſalubriter ꝓuidere ſaluti aie ſue dimit-
tat reſtituenda certa certis perſonis ⁊ incerta
pauperibꝰ nō edificijs. Non eſt hoc pauperibꝰ
dare q̄ ſunt vt heredes in incertis. inde ſcꝫ edi
ficare eccleſias: ⁊ religioſi vel alij male cōſulūt
qui pauperibꝰ erogāda in alia ꝯuertere faciūt
ſine alia diſpenſatione. Honora (inquit Salo-
mon Prouer. iij.) dñm de tua ſubſtantia ſcꝫ nō
de aliena: ſi vis ad honorē dei facere capellam
vel calicē ⁊ hmōi. Sit etiā bñ diſcretꝰ in legan
do familie vt ita diuidat ⁊ clare teſteꝛ vt nō ha
beāt oriri litigia inter heredes. Qꝛ aūt vni ex
filijs vel alijs ꝯſanguineis equaliter attinētibꝰ
magis reliquat: liber eſt/nec peccat ſi iuſta ra-
tione moueꝛ. nā ⁊ patriarcha Jacob legauit Io
ſeph filio oim optimo partē vnā pre ceteris ſcꝫ
agrū cū ſpelūca duplici. Geñ. xlviij. Et eñ dicit
lex vnuſquiſq; in re ſua eſt moderatoꝛ ⁊ iudex.
Et alius tex. iuris dicit. nemini facit iniuriā q̄
vtitur iure ſuo. ex̄ de elec. cū eccl̄ia vulterana.
Iniuſtū autē eſſet ꝙ teſtatoꝛ ita legaret eccle-
ſijs ꝙ priuaret filios ſine cauſa rationabili tota
hereditate nec etiā poſſet: qꝛ legitimā non pōt
auferre niſi in certis caſibus: vñ Aug. in ſer. de
vita cleri. ait. Plane moriēs ſic faciat qḋ ſepe
hortatꝰ ſum. vnū filiū habet putet xp̄m alterū:
duos habet putet xp̄m tertiū: decē habet xp̄m
xi. faciat ⁊ ſuſcipio. Hec Aug. xiij. q. ij. ſi quis.
Exhortatio eſt nō preceptū ad hūc effectū vt le
get aliquā ꝓ aia etiā de ſubſtātia iuſte acquiſi-
ta. nā aliena opꝫ neceſſario reſtituere. Si tamē
alij egerēt tota hereditate quia modica: cōue-
nientius eſt vt eis relinquat ꝙ alijs pauperibꝰ
vel eccleſijs: cū ⁊ eccleſia debeat cū poteſt pau
peribꝰ ſubuenire: qꝛ quicq̄d habēt clerici pau-
perū eſt. ait Hiero. xvj. q. j. qm̄. ſ. vltra eoꝝ indi
gentiā. Itē Augu. in ſermone de vita clericoꝝ
ſic ait. Quicūq; vult exheredato filio heredem
facere eccleſiā: querat alterū q̄ ſuſcipiat nō au
guſtinū: immo deo ꝓpitio neminē inueniet. ꝙ
laudabile factū ſancti aurelij carthagineñ. epi.
Quidā cū filios non haberet nec ſperaret: res
ſuas oēs retento ſibi vſufructu donauit eccl̄ie.
Nati ſunt illi filij nec opinati: reddidit epūs ea

q̄ ille donauerat: in poteſtate habebat epūs non
reddere: ſed iure fori non iure poli. Hec Aug.
xvij. q. iiij. quicūq;. Sed et bea. Tho. in quadā
q̄ſtione de quodlib. dicit. ꝙ ſi ꝓpinqui indigēt
hereditate morientis indigētia manifeſta ipſe
moriēs teneꝛ eis dimittere hereditatē: niſi eſ-
ſent mali et hmōi bonis indigni. Et dico teneꝛ
ex debito honoris parētele: qꝛ cū precipiꝛ ho-
norare patrē ⁊ matrē: p̄cipiꝛ etiā honorare pa-
rentelā in his que ad parētelā ꝑtinent: vt ſunt
ſubſidia tp̄alia. Si aūt nō indigent manifeſte:
poteſt libere in alios ⁊ p̄cipue pauperes diſtri
buere ⁊ legare. ſm̄ illud Mat. xix. Da paupe-
ribus et ſequere me ait xp̄s. Cautū etiā eſt vt
prouideat ſibi de teſtamento in ſanitate: vel in
principio infirmitatis: quia ꝯſanguinei etiā in
infirmitate ipediūt multis modis teſtamenta
fieri ne leget alijs: q̄ in hoc ſunt p̄dones ⁊ ſcien
tes oimodā volūtatē volētis alijs legare ⁊ im-
pedientes ne veniat notarius vel teſtis: teneꝛ
ad reſtitutionē illoꝝ bonoꝝ q̄ volebat alijs re-
linquere in foro ꝯſcientie: imo deberēt priuari
hereditate. Qꝛ aūt rogēt teſtatorē vt leget eis
non ꝓhibetur dūmodo nō nimis importunent
vt quaſi extorqueāt. Siliter ꝙ aliquis conſu-
lat teſtatori vt magis leget vni ꝙ alteri: quia
ſibi videtur magis rationabile/nō peccat. Se-
cus ſi ex malicia faceret/ſed de hoc agitur dif-
fuſe de teſtamentis. j. c. iij.

De tertia domo diciꝛ in §. III.

pſal. xlviij. Sepulcra eoꝝ domus illoꝝ in eter-
nū vſq; ad finē mundi. Qḋ ſpaciū diciꝛ eternū:
qꝛ nobis incertū. Et Eccl̄i. xii. Ibit homo in
domū eternitatis ſue quo ſcꝫ ad corpus in ſe-
pulcrū. Utilitas aūt ſepulture in loco ſacro vi-
detur triplex. Prima intercesſio illorū ſan- Utilitas ſepulture
ctoꝝ: ad quoꝝ honorē fabricata eſt eccleſia: ꝓ-
pter honorē ⁊ deuotionē eligentis ibi ſepultu-
rā ad eos. Unde Aug. ꝙ quiſq; apud memoriā
martyꝝ ſepeliꝛ/hoc tantū michi videꝛ ꝓdeſſe
defunctorū vt cōmendās eū martyꝝ patrocinio
affectus ꝓ illo ſupplicationis augeaꝛ. xiij. q. ij.
ca. nō eſtimemus. Scḋa vtilitas eſt: qꝛ vt di-
cit Greg. Defunctoꝝ proximi quotiens ad ſa-
cra loca veniūt ſuorūq; ſepulturā aſpiciūt: re-
cordanꝛ: ⁊ pro eis dño preces fundūt. xiij. q. ij.
cū grauis. Unde ⁊ monumentū diciꝛ quaſi mo
nens mentē. vt dicit Aug. videlꝫ vel ad recor-
dandū ſuoꝝ vt oreꝛ pro eis/vel ad ꝯſiderandū:
quia ⁊ ipſe ſiliter in puluerē reuerteꝛ. Ter-
tia eſt quia vt dicit Ambro. In ſepulcris chri-
ſtianoꝝ requies eſt defunctoꝝ. xij. q. ij. aurū. qꝛ
ſcꝫ ibi minus vexanꝛ a ſpiritibus immūdis ca
dauera eoꝝ. vt dicit glo. i. inquietantur ne de-
mones ſiuāt illa corpora. Puto aūt vnicuiq;

melius ꝛ vtilius eſſe ſepeliri vbi ſūt plura ſuffragia miſſarū ꝛ orationū ꝛ a deuotioribus miniſtris. Et expenſe que fiunt per modū elemoſyne ꝓſunt defunctis. Alie xͦo cerimonie vt de lectis paratis, fletus, veſtit⁹ ꝛ banderis, ꝛ hmōi nichil proſunt aīe defuncti. Unde Augu. Corpori humano quicqd impendit: nō preſidiū eſt ſalutis: ſed humanitatis officium ſm̄ effectū: quo nemo vnq̄ carnē ſuā odio habuit. xiij. q. ij. nō eſtimemus. nimia tñ pompa reprehēſibilis eſt et nociua aīe ꝓcurātis. Itē dicit Ioh. an. in nouella ꝙ mortui ſiue teſtati ſiue inteſtati ſepeliendi ſunt: etiā ſi ꝓhibuerint. vñ Eccli. vij. dr. Mortuo nō prohibeas gratiā ſcȝ ſepulture: vt exponit. xiij. q. ij. c. in eccleſiaſtico. Et canon dicit ꝙ ſepultura in vniuerſo orbe xpianis concedenda eſt. xiij. q. ij. c̄ diuina. Et dicit hic in propoſito ſepultura ſcȝ chriſtiana: locus cōcauus quo in eccleſiaſtico cimiterio corpus catholici cōquieſcit: hec vendi nō poteſt: qꝛ locus eſt ſacer vnde ꝛ ſimoniacū vendere vel emere ipſaȝ. Unde et ephron qui vēdidit agrū abrae in quo erat ſepultura duplex: vbi fuerūt ſepulti Adā et Eua ſimoniā cōmiſit: qꝛ plus petijt de agro ratione illius ſepulcri. Abraā aūt non cōmiſit ſimoniā: quia agrū intendebat emere/ſub quo veniebat et ſepulcrū. de hoc habes. ſ. iij. parte ti. x. c. j. Ualerius maximus. c. de ſomnijs di. ꝙ ſimonides poeta ad littus applicans corp⁹ qd ibi vidit inuſtū ſepeliri mandauit: ꝓpter quod periculū maris euaſit. vt ibi. et terre vt in titu. de miraculis. ibidem. Et ſubdit. Quid hac felicitate locupletius? quam nec mare nec terra ſeuiens extinguere valuit. Iſte ſimonides ſcȝ cū eſſet nauigaturus cū quibuſdā a caſu accidit ꝙ ſocij ſine eo a littore receſſerūt: et in proceſſu ſubmerſi ſunt: ꝛ ſic maris periculū euaſit. Alia vice cum eſſet in cōuiuio cū quibuſdā vocatus a quodā ad exeundū ad loquēdū: immediate domo illa ruente mortui ſunt ſocij: et ſic ipſe euaſit periculū terre et maris. Idem Ualerius in. c. de humanitate. lib. v. cōmendat ceſarē: qui caput ſui hoſtis pompei ſibi per regē egypti deſtinatū honorifice ſepeliri et cremari fecit: qd licet pauloante pene romanū fuiſſet adeptū culmen imperij: iacuiſſet inhumatū: ſi humanitas ceſaris non fuiſſet. Cōmendat ibi Ualerius hānibalē: qui ſucceſſiue tres romanos Paulum/Gracchum et Marcellū hoſtes ipſius honorifice ſepeliuit: humanitas eñ hoſtilem ſanguinē hoſtilib⁹ lachrymis miſcet. Et ſicut cōcedere ꝛ operā dare ſepulture hoīm eſt humanū ꝛ pium: ita denegare eſt crudele ꝛ impium: niſi eccleſia ordinauerit: vt de quibuſdā decedētib⁹ in notorio pctō. vt. ī. dicetur. Sicut etiā a deo quidā in deteſtationē ſcelerū eoꝝ puniti ſunt priuatiōe etiā ſepulture. de quo dicit Hiere. xxij. c. ſepultura aſini ſepeliet. Qꝛ aūt ſine cauſa rationabili negare ſepulturā ſit inhumanum: oſtendit ps. lxxviij. vbi inter cetera horribilia perſequētiū fideles dicit. Non erat qui ſepeliret. Et valerius lib. v. de ingratis reprehendit athenienſes qui melchiadem in carcere mortuū ſepelire non permiſerūt niſi cimo eius filius ꝓ eo carcerem intraret: de quo cimone idem Ualerius ait. Nec te cimo ſilentio inuoluā qui patri tuo ſepulturā volūtarijs vinculis emere non dubitaſti. Nā etſi maximū tibi poſtea ꝛ ciuiȝ duci euadere cōtigit: plus tamen laudis in carcere q̄ in curia aſſecutus es. Quāuis autē laudabile ſit ꝛ humanum de ſua ſepultura ꝛ ſuoꝝ curam habere. Unde ꝛ ſancti patriarche de ſua ſepultura ordinauerūt: ꝛ qui dñi noſtri officioſiſſime ꝛ deuotiſſime ſepulture operā dederūt ſatis cōmendantur: tamē carentia eius anime non nocet. Unde poeta Luca. in. vij. Celo tegitur qui nō habet vrnam. Et Chryſ. Ubicūqꝫ ſepeliamur dñi eſt terra ꝛ plenitudo eius. Lugere autē mortuos ex puſillanimitate ꝓcedit. xiij. q. ij. qui diuina. quod intelligitur cū excedit in triſticiā. Unde de Tobia minore legitur Tob. vlti. ꝙ ſepelierūt eum cum gaudio. Sed ꝛ Ualerius maximus lib. ij. c. j. cōmendat marſilienſes qui diē funeris ſine luctu finiebant domeſtico ſacrificio et neceſſariorum cōuiuio. i. conſanguineorū. Et ſubdit. Quid attinet: aut humano dolori indulgeri: aut diuino numini inuidiā ferre: ꝙ immortalitatem ſuam nobiſcū impartiri noluerit? Ibi etiā proſequit de thracis qui lugebant natale hominū ꝛ exequias ridebāt. De huiuſmodi tamen habes diffuſe parte. j. de ſeparatione anime a corpore. Reprehendendi autē ſunt valde qui ex crudelitate et partialitate nō permittūt corpora ſuorū aduerſariorū ſepeliri: ſed dilacerant corp⁹ ſeu cadauer in partes. et aliqui etiā comedunt ſeniores olbus feris ſilueſtribus et canibus rabidis. De leone crudeliſſimo legitur. iij. Reg. xiij. ꝙ cadauer prophete quē ſtrangulauerat nō tetigit: vt ſepulture mādaretur. quinimmo leones iuuerūt facere foueam ſancto Antonio/Paulo pmͦo heremite/ꝛ Zoſime pro maria egyptiaca/et Pānuchio pro ſancto Onofrio/vt legitur in vitas patrum.

De penitentibus in extremis. Capl̄m. ij.

Quāuis ſemp ꝗlibet debeat eſſe parat⁹. et in pma ꝛ in ſcda ꝛ tertia vigilia. i. pueritia iuuētutis ꝛ ſenectutis: qꝛ ille btūs dr Luc. xij. Precipue tñ infirm⁹ magis ſe diſponē dȝ

q: infirmitas eſt nũcius mortis. Et ante oĩa fa
cere diligentẽ cõfeſſionẽ: ⁊ exinde ſumere alia
ſacramẽta tp̃e cõgruo vñ Theodorus ſic dicit
Ab infirmis in ꝑiculo mortis poſitis pura in-
quirẽda eſt cõfeſſio pctõꝝ: non tñ illis eſt quan
titas penitẽtie imponẽda ſed innoteſcenda/ et
amicoꝝ orõnibus ⁊ elemoſynarũ ſtudijs pon-
dus ſubleuãdũ: ſi forte migrauerint ⁊c. xxvj. q.
vij. c. j. Hec aũt Petrus in. iiij. exponens dicit
ꝙ cũ in tali ſtatu infirmus nõ poſſit facere peni
tentiã exteriorẽ ſꝫ interiorẽ: ideo exterior peni
tentia tũc nõ eſt ei imponẽda/ q: nõ põt facere:
ſed innoteſcẽda: vt per hoc ꝓuocet ad interio-
rem penitẽtiã: ⁊ innoteſcẽda eſt ei magis ꝑ mo
dũ cõſolatiõis oſtẽdẽdo ei benignitateꝫ dei re-
mittẽtis/ q̃ per modũ horroris oſtendẽdo ſeue
ritatẽ iuſtitie puniẽtis. Hec Pe. ⁊ bene. Ma-
gis em̃ cõſueuit homo tentari tunc de deſpera
tione q̃ de preſumptiõe ſm Grego. Hoſtienſis
aũt dicit ꝙ ſic ei eſt innoteſcẽda penitẽtia. Po
teſt em̃ dicere cõfeſſor: ſi eſſes ſanꝰ deberes fa-
cere talem penitẽtiã vſqꝫ ad tale tẽpus: ſed q:
infirmus es nõ tibi iniũgo: ſi tñ deceſſeris fa-
cies talem elemoſynã: vel iniũgas tuis here-
dibus ꝓ te faciendã ꝓ hac penitentia. Si autẽ
cõualueris facies penitentiã que tibi iniuncta
fuerit: vel talẽ determinãdo ſibi: vt dicit Guil.
duran. ⁊ tũc abſoluat ab oĩbus peccatis: ſi al's
eſt cõtritus. Et dicit prefatus Guil. ꝙ cũ talis
ſanatus venit ad predictũ ſuũ confeſſorẽ ꝓ pe-
nitentia recipiẽda: nõ credit ꝙ ſit neceſſe iterũ
cõfiteri niſi velit. Si aũt cõfeſſor memor ſit ſal
tem in genere peccatorũ que ille confeſſus eſt:
al's ab eo iterato querat quantũ ſufficit ad mo
derandũ penitẽtiam. Similiter ſi penitẽtie in-
iuncte fuiſſet oblitus: opꝫ ꝙ reuertat ꝓ ea ha-
benda vel alia. Item dicit Pet. de pal. in. iiij.
ꝙ expedit moriẽti: ⁊ hoc debet ei conſulere ſa-
cerdos ꝙ querat ſi eſt aliquis volũtarius ad fa
ciendũ ꝓ eo penitẽtiaꝫ vt euadat purgatoriũ:
⁊ ſi inuenit imponat: ⁊ ſi ꝓmittens non adim-
pleat/ nõ valebit illi ad ſatiſfactionẽ in purga-
torio. Dicit etiã ꝙ qui abſoluit moriẽtem/ de-
bet ei imponere omnia bona que ꝑ ipſum fue-
runt ꝓcurata: et omnia ſuffragia que ſibi fue-
runt impenſa: ⁊ hortari vt heredibus et execu
toribꝰ imponat querere quanto plura poterit.
Hec Pe. Et etiã ſi fuerit abſolutus in tali ar
ticulo a peccatis retẽtis ſeu caſibus reſerua-
tis: non opꝫ ꝙ iterũ confiteat. Cui cõcor. Tho.
in quodli. j. q. vj. ar. j. ⁊ in. iiij. diſt. xvij. q. iij. ar.
ij. q. v. ad. iiij. dicit ꝙ non põt quis cogi aucto-
ritate alicuius hoĩs ad confitendũ iterum pec-
catum qḋ ſemel cõfeſſus eſt ei qui potuit abſol
uere. In articulo autẽ neceſſitatis quilibet ſa
cerdos non excõicatus vel ſuſpẽſus põt abſol-
uere a quolibet peccato et a quolibet vinculo
excõicationis. Sed quo ad vinculũ opꝫ ꝙ ſi cõ
ualeſcit p̃ſentet ſe ei a quo regulariter debeat
abſolui: al's reincideret in ſentẽtiam: vt habes
ſ. in. j. parte. tit. j. Et dicitur articulus mortis
ſm Pet. de pal. qñ eſt in tali articulo/ ꝙ eque
indifferẽter ſolẽt vt cõiter hoĩes mori inde ſi-
cut euadere: vt decollãdus vel bellũ intratu-
rus/ vel naufragiũ patiens/ vel acutam febrẽ.
Non aũt ex hoc ꝙ quis intrat mare dicit peri
culũ mortis in eo eſſe. Si autẽ laico confiteret
teneret iterum totũ cõfiteri ꝓpter abſolutio-
nem conſequẽdam ⁊ penitẽtiam ſuſcipiẽdam:
quorũ neutrũ laicus facere potuit. Et nota ꝙ
ſi infirmo petẽti ſacerdotẽ interim dũ veniret
obmutuit: vel effectus freneticꝰ vel amẽs: ſa-
cerdos adueniens ſiue ad nutũ infirmi ſiue ad
teſtimoniũ illorũ qui audierũt eum penitentiã
petentẽ vel ſacerdotẽ: debet ei impẽdere quic
quid põt humanitatis abſoluẽdo/ recõciliãdo:
⁊ ſi ſine periculo fieri põt/ ei euchariſtiam pre-
bendo: ⁊ ſi superuixerit admoneat a predictis
teſtibus ſue petitioni ſatiſfactũ: ⁊ ſubdatur ſta
tutis penitẽtie legibus. Probant hec omnia
xxvj. q. vj. c. is qui in infirmitate. ⁊ c. ſi quis de
corpore. et alijs. c. Signa aũt penitẽtie que ſuf
ficiunt in hoc caſu dicit Hoſti. eſſe: q: forte ten
debat manus ad celũ: percutiebat pectus ſuũ:
dicebat. Deus ꝓpicius eſto michi: vel miſere-
re mei. Beata Maria adiuua me et hmõi. Et
multo fortiꝰ ſi nutũ faciebat cũ preſbyter ad-
ueniſſet: talibus em̃ ⁊ extrema vnctio et eucha
riſtia ſi põt retinere ſunt miniſtrãda: et ſi tales
decedãt cõtriti: vel cum certis ſignis cõtritio-
nis: vt dictũ eſt: et poſt mortẽ abſoluunt ab ec-
cleſia. i. abſolutos fuiſſe in cõtritione oſtẽdunt.
vt oblatio fiat ꝓ talibus. xxvj. q. vj. ſi aliquis
fuerit mortuus. ¶ Itẽ nota ꝙ dicit Julius pa
pa ꝙ ſi preſbyter penitẽtiam abnegauerit mo-
rientibus/ reus erit animarũ. Vera em̃ cõfeſ-
ſio in vltimo tẽpore eſſe põt. xxvj. q. vj. ſi preſ-
byter. Et intelligit ꝙ talis preſbyter reus eſt
animarũ quantũ eſt in ſe: al's ſi non potuit mo
riens habere cui confiteret: ⁊ non ſtetit per eũ
per contritionẽ ſaluabit. Si autẽ querat vtrũ
poſſet aliq̃s in fine vite vere penitere? Reſpõ-
det beatus Tho. in. iiij. et Pe. di. xx. ꝙ ſic. Nã
deus qui dat oĩbus abũdanter nulli gratiã
denegat: qui quantũ in ſe eſt facit vt ſe ad gra-
tiam preparet. Hec autẽ preparatio fit ꝑ mo-
tum liberi arbitrij in hac vita: in qua dum non
eſt adhuc cõfirmatũ malũ põt ſe preparare ad
gratiam dolendo de peccatis: ⁊ gratiã remiſ-
ſionis cõſequet. Unde et Leo papa. Nemo eſt
deſperãdus dum eſt in hoc corpore cõſtitutus:
q: nõnunq̃ qḋ diffidentia etatis differt/ conſi-

lio maturiori perficiť.de pe.di.vij.nemo.Exē=
plum de latrōe cuius tarda fuit penitētia: ſed
non fuit ſera indulgētia. Quāuis autē hoc ſit
poſſibile ⁊ eſt tñ valde difficile. Et ſm Pet.de
pal. Si talis qui adhuc nō doluit de peccatis
ſubito nō aduertat ſe mori: vel q2 ſubito ſpirat
vel ſit amens aut freneticus/damnat⁹ eſt. Cy
prianus. Qualē te inuenit dñs cum vocat:ta=
lem te iudicat.de pe.diſt.j.nūquid.Si aūt ad=
uertat ſe mori:ſed per vnam horā ante ⁊ modi
cam morulā: in repentinis homo operatur ſm
habitū.vnde non videť ꝙ habituatus in pecca
to tam repēte fiat bonus. Qui vero moriūtur
languore precedēte:q2 plus cū habitu ſui ama
tiuo ꝙ dei cōcurrit languor et dolor amati: vix
tunc homo penitet. Si autē vere peniteret/ſal
uaretur. Unde etiam qui ſeipſos interficiunt:
q2 tñ poſſunt in vltimo momēto penitere:lz nō
ſint in eccleſia ſepeliendi: nec ſit ꝓ eis publice
orandū: tñ occulte pōt orari ꝓ eis ab illis qui
credūt ꝙ forte dum occiderent eos querebant
deum et reuerebanť.Hec Petrus.Aug.etiaz
magis explicat ea vnde dubitari merito poteſt
de veritate talis penitentie.Dicitur eñ de pe.
di.vij.nullus. Nullus expectet qñ iam pecca=
re non pōt: arbitrij eñ querit libertatē vt dele
re poſſit cōmiſſa/nō neceſſitatem.⁊.ĩ.Quē ſe=
ro penitet opz nō ſolū timere deum iudicē/ ſed
etiam diligere iuſtū: ⁊ non ſolū timeat penam/
ſed anxietur ꝓ gloria:et.ĩ.Timendū eſt de ſe=
ro penitente. Quem eñ morbus viget ⁊ pena
terret/ad verā vix veniet ſatiſfactionē: maxi=
me cum filij quos illicite dilexit ſint preſentes
vxor ⁊ mūdus ad ſe vocent. Multos ſolet deci
pere ſerotina penitētia. Hec Aug. Quamuis
autē talis ſi vere peniteat non damneť:tñ peni
tentiam quam hic nō perficit q2 non potuit/in
purgatorio ſuſtinebit: niſi in eo eſſet tanta con
tritio/ꝙ eſſet ſufficiens ad delendū omnē cul=
pam et penam:qd̕ raro eſt.Ray.Concluſio to=
tius illius.vij.di.de penitentia eſt ꝙ vſq3 ad vl
timū articulum vite eſt tempus penitētie: ſed
difficultas ⁊ raritas oſtenditur ex dictis.

De teſtamētis ⁊ executoribus teſtamentorum. Capſm.iij.

Debet etiā moriēs ſeu infirm⁹ diſpo=
nere de domo familia et ſubſtātia ꝑ
teſtamētum ſuū ſi nō diſpoſuit pri⁹:
⁊ vt dicit Gratia.diciť teſtamētū: q2
eo quiſq3 libere teſtať quid de ꝓprijs
rebus poſt deceſſum ſuū fieri debet.xiij.q.ij.§.
q2 ergo ſm Greg. Non autē refert quibus ver
bis fiat ſiue dicat:Petrū heredez inſtituo: vel
voluntatem meā eius diſpoſitioni cōmitto: q2
ſic non videť talis decedere inteſtat⁹.extra eo.
cū tibi.nec curandū de verbis teſtatoris:dum=
modo talia ſint per que cōſtet de voluntate te=
ſtatoris.C.eo.l.fi. Per ſequens aūt teſtamētū
ſemper derogatur priori: etiā ſi in ſequenti de
priori nō fiat mētio: et hoc niſi in duobus caſi=
bus: vt dicitur diſt.xviij.c.qñ quidē.in gloſa.
Primo ſi ſit factum teſtamentū inter liberos.
Secundo ſi teſtator ipſe legem poſuit: puta ſi
in priori teſtamēto dixit: ſi aliud fecero nō va=
leat niſi fecero hoc vel aliud. In his caſib⁹ fa=
ciēdo ſecūdū opz facere memoriā de pori. Qz
ſi quis velit caſſare teſtamētū primū et nō face
re ſecundū: nō pōt niſi iam poſt conditū primū
ſit lapſum decēniū/ ⁊ coram tribus teſtibus di
xerit: nolo valere primū.C.de pact.l.pactum.

Quantū ad inſtitutionem §.I.

heredis: Nota ꝙ in teſtamento quilibet tene=
tur aliquem heredē inſtituere/vel aliquod col
legium et hmōi:ſine inſtitutiōe eñ heredis nō
eſſet teſtamētum.C.eo.l.iubemus.Et ſiquidē
teſtator habeat aſcendētes vel deſcēdentes: il
los tenetur heredes inſtituere ſaltem in eorū
legitima.C.de inoffi.teſta.auť.nouiſſima. ꝙ ſi
non habet aſcendētes vel deſcēdentes: tūc ſm
leges cōes pōt alios inſtituere heredes quoſ=
cunq3. Per leges autē municipales ſeu ſtatu
ta in quibuſdam locis etiā collaterales cōſan
guineos non poteſt certa portione priuare.

Quantū ad legitimā nota §.II.

ꝙ triplex eſt legitima portio.Una que eſt debi
ta iure nature: ⁊ dicitur debitum bonorū ſubſi
dium: ⁊ hec debetur filijs tm̄ qui ſine cauſa ex=
heredari nō poſſunt:et huic portioni nullū gra
uamen pōt imponi.C.de inoffi. teſta.l.oīmimo
do.⁊ duabus ſequētibus. Et hec portio eſt.Si
ſunt quatuor filij.et ita debent habere inſimul
tertiam partem bonorū. Si ſunt quinq3 vel vl
tra debent habere medietatez eius / qd̕ ab eis
deferebať ab inteſtato.C.de inoffic.teſta.auť.
nouiſſima. Et intelligi debz detractis debitis
ſi qua eſſent. Itē eſt alia portio.ſ.quarta fal
cidie que debetur iure inſtitutionis: vt cū ali=
quis eſt inſtitut⁹ heres:⁊ illa hereditas eſt ex=
hauſta per legata: tunc inſtitutus pōt detrahe
re ſibi vſq3 ad quartā partē hereditatis detra,
hēdo de ſingulis legatis / niſi ad pias cauſas.
extra de teſta.Raynald⁹. ad fi.C.ad.l.falci.ꝑ
totū. Item eſt tertia que dicitur trebelliani=
ca: vt cum aliquis inſtitutus heres rogatur vt
alij reſtituat hereditatez:nam talis inſtitutus
poteſt retinere quartam partē de tota heredi
tate.C.ad ſena.conſul.trebelli.ꝑ totū. hec de=
trahitur de vniuerſitate hereditatis: et in hac
computanť legata ⁊ donationes. ff.ad.l.falci.
l.in quarta.al's in quātitate.eo.titu. Notanť

hec extra de teſta. Raynutiꝰ.et ſi plures heredes inſtituti fuerint / diuident inter ſe dictas portiones. Hec que dicta ſunt de iure cōmuni ſcʒ ſunt:ceterum hoc diuerſarū terrarum varia eſt conſuetudo:que ſi ſit rationabilis et preſcripta ſeruari debet.extra de conſue.c.fi.

¶ Ab hereditate excludūtur §.III.

heredes/etiā ſi ſint filij in tribus caſibus. Primus cū pater vel aliꝰ eſt hereticus:q2 bona hereticorū ſunt ipſo iure cōfiſcanda. extra de here.c.cum ſm leges.lib.vj. Secūdus eſt ſi cōmiſit crimen leſe maieſtatis.vj.q.j.quero.§.ſi qs. Tertius ſi erat patronus vel habebat aliquod ius ſeu feudū in eccleſia qḋ debet trāſire ad filios:et ipſe interfecit ſeu mutilauit rectorē vel clericum illius eccleſie:ꝑdit omne ius et omnē dignitatē quam in ea habebat: ⁊ nichil ꝑuenit ad filios.extra de pe.ca.in quibuſdā. Poſſunt quoqȝ filij per patrē exheredari certis ex cauſis que habentur in aut.et notant̄ extra de iureiu.c.quintauallis. Sed tñ nō licet parētibus liberos / nec liberis parētes ab hereditate ſua repellere monachos factos : ꝗuis dū laici fuerant in cauſam ingratitudinis inciderūt. xix.q.vlt.c.fi.alīs vero bona defunctorū deuoluunt̄ ad heredes etiam illorū qui damnati ſunt : ſcʒ a iudice.C.de bo.auto.iudi.poſſi.l.bona.

¶ Quantū ad ſucceſſionem §.IIII.

ab inteſtato. Nota ꝙ dicit̄ quis inteſtatus decedere quatuor modis:vʒ ſi nullum fecit teſtamentū:vel ſi fecit nō iure fecit: vel ſi iure fecit: ſed poſtea ruptū eſt: vtputa nato ei filio:vel nō eſt ruptum:ſed heres noluit adire hereditatē: vt inſti.de here.que ab inteſta.in prin. ¶ Nota etiaʒ ꝙ ſucceſſio in hereditate nō durat ſolū vſqȝ ad quartū gradum cōſanguinitatis: ſicut quo ad impedimentum matrimonij:ſed durat vſqȝ ad decimū.xxxv.q.v.ad ſedem.ita tñ ꝙ numerētur iſti decem gradus ſm leges que ponunt duos gradus vbi canones ponunt vnum. Fit autē ſucceſſio ab inteſtato iſto ordine iure cōmuni laico morienti. Primo ſuccedūt deſcēdentes ⁊ aſcendētes:deinde collaterales ꝓximiores : vt in aut.de here.ab inteſta.in princi. His oībus deficiētibus ſuccedit vir vxori:et ecōuerſo. vt.C.quando vir et vxor.l.j. Vltimo ſuccedit fiſcꝰ.vt.C.de bo.va.l.j. Clerico quoqȝ inteſtato morienti ſuccedunt cognati ſm ordinem prenotatū in his bonis que ſibi ꝑſone intuitu obuenerūt.xij.q.ij.ca.fi. quibus oībus deficientibus ſuccedit eccleſia quaſi fiſcus.extra eo.c.j. Item in rebus acquiſitis per eccleſiam: vt legatis eccleſie ⁊ hmōi ſuccedit eccleſia : et hoc intellige vbi res clerici decedentis ſunt manifeſte diſtincte a rebꝰ eccleſie. xij.q.j. manifeſta. Nam vbi fuerint res cōfuſe ſi dubitetur an clericus habuerit aliquid ꝓpriū:preſumitur ꝓ eccleſia ⁊ totum ſibi vēdicat. ar.xij.q.iij.quicūqȝ. ſi vero certum ſit ꝙ clericus habuerit:ſed neſcit̄ quid vel quantū: dicunt quidam ꝙ tunc habet locū diſtinctio que ponitur extra eo.c.ij. Sed non eſt verū:q2 potius ibi loquitur de clericis qui fuerant ſerui eccleſie:vt ibi notat̄. Sed de alijs clericis debet fieri inter eccleſiam ⁊ cōſanguineos equa diſtributio in dicto caſu.xij.q.iij.c.j.preſumitur tñ in tali dubio ꝓ eo qui eſt in poſſeſſione rei de qua eſt queſtio : ſiue ſit eccleſia ſiue cōſanguineꝰ ille ꝗ poſſidet ⁊ alteri incūbit ꝓbatio in cōtrarium. ar.xij.q.iij.c.j.⁊.ij. Clerici quoqȝ indubitanter ſuccedunt ſuis cōſanguineis. Religioſi ſimiliter ⁊ fratres predicatores hoc habēt ex priuilegio ꝗuis ſint mēdicātes. Inter deſcēdentes quo ad ſucceſſioneʒ ab inteſtato eſt talis ordo. Nam in ſucceſſione mortui patrisfamilias vel filijfamilias liberi eius ſi ſunt oībus alijs preferunt̄. Et primi quidē gradus equaliter. Nepotes et vlteriores in ſtirpes nō diſtinguendo ſexū vel ius patrie poteſtatis. Succedunt ergo primū filij ſi ſunt ſiue maſculus ſiue femina equaliter: nepotes aūt ſuccedunt in ſtirpem.i. in eam partē quā parentes eorū ſi viuerēt erant habituri.C.de ſuis et legi.l.ij. Aſcendētes vero ab inteſtato ſic ſuccedūt : defuncto filio ſine liberis parētes ſi ſoli ſunt ſuccedūt: ſalua prerogatiua gradꝰ. Et ſi pari gradu ſunt pariter ſuccedūt:paterni in dimidia: ⁊ materni in alia dimidia:lʒ diſpar ſit numerus. Sed ſi cū parētibus ſint fratres vel ſorores:vocant̄ cū aſcendētibus in gradu ꝓximis in virilem portionē. C.ad ſena.cōſul.tertul̄.aut̄.defuncta. ¶ Collaterales vero ſic ſuccedūt ceſſantibus aſcendentibus et deſcendētibus. Primo vocāt̄ fratres: ſimiliter ⁊ filij alicuius fratris priꝰ mortui. Dico de fratre illo et eius filijs: qui quidē frater ex vtroqȝ parente cōtingit eum de cuius hereditate agitur: ⁊ veniunt in hereditatē dicti fratres et eorū filij cum parētibus defuncti ⁊ cum ꝓximis gradu aſcendētibus: ⁊ dicti filij fratris preferūtur illis fratribus defunctis qui ſunt ex vno tñ parente cōiuncti defuncto. C.de le.he.aut̄.ceſſante. Poſt fratres ex vtroqȝ parente ⁊ eorū filijs admittuntur fratres ⁊ ſorores ⁊ eorum filij qui ſunt ex vno latere tñ. Et etiam iſti fratrū filij preferunt̄ patruis defuncti ⁊ alijs ſimilibus. Poſt fratres et fratrū filios admittuntur quicunqȝ ſunt gradu ꝓximiores. Et ſi pares ſunt pariter admittunt̄. C. de le.he.aut̄.poſt fratres. ⁊ extendit̄ computatio vſqȝ ad decimū gradum : vt dictū eſt.ſ. Naturales autem filij ſuccedunt ab inteſtato patri

deficientibus legitimis filijs et legitima vxo-
re:non in totū ſed in ſexta parte totius heredi
tatis.ita tamē ꝙ ſi mater ſupeſt: virilis ei por
tio detur. Qui vero ſunt ex dānato coitu: ſcꝫ vt
ex adulterio vel inceſtu:ab oīni prorſus benefi
cio excludūtur.vt.C.de natu.lib.auť.lꝫ. Item
nota ꝙ ſi pater habet filios legitimos vel natu
rales: quis naturales tūc nō poſſit inſtituere:
poteſt tamē eis aliquid dare vel relinquere:qꝛ
eis et matri vnciā vnā et nō vltra:vel ſoli cōcu
bine ſemiunciā.C.de naturalib⁹ li.l.matre.Si
aūt nō habet legitime deſcendentes ſed aſcen
dentes:tunc legitima parte relicta aſcendenti
bus:reliqua inter naturales diſponere poteſt.
Qꝫ ſi nec aſcēdentes nec deſcendētes habeat:
tunc poteſt inſolidum naturales heredes inſti
tuere.C.de natu.li.auť.Licet. Debēt ergo na
turales filij paſci arbitrio boni viri. etiā ſi legi
timi extent ⁊ ſuccedant. aut ſi cōiuge viua alij
ſunt heredes:⁊ ipſi preſtent idē patri ſi op⁹ ſit.
vt in dicta.l.et hec quidem ſunt de iure cōmuni. In
diuerſis tamen locis ſunt alia ſtatuta vel cōſue
tudines preſcripte:que ſi nō ſint cōtra rationē
preiudicāt iuri cōmuni: et illis eſt ſtandū et de
eis inueſtigādū.Spurij aūt.i.nati ex his inter
quos nō potuiſſet tunc eſſe matrimoniū: quis
omni beneficio excludanť ſm leges:, tamē epi
intereſt facere ꝙ vtriqꝫ parētes eis neceſſaria
ſubminiſtrēt: ſm ꝙ ſuppetūt facultates.ex̄ de
eo qui dux.in ma.quā pol.ꝑ adul. ⁊ in hoc mi
tius agit canō ꝙ lex ciuilis.Si aūt de cōſuetu-
dine eſt alicuius patrie vel ciuitatis ꝙ mortuo
aliquo ſine filijs dñs terre totū accipiat. Dicit
Hoſt. talem conſuetudinē obſeruādā ſi preſcri
pta ſit.poteſt eñi dñs allegare ꝙ ab initio hoc
pactū fuerit:qꝛ terra ſua erat.Leuiť.xxv. Ter
ra nō vendatur in perpetuū quia mea eſt:⁊ vos
aduene et coloni mei eſtis.Heres autē ſm ca-
nones et ſm cōſcientiā tenetur ad omnia debi
ta defuncti ſiue fuerint ex contractu vel quaſi:
ſiue fuerint ex maleficio vel quaſi: ſiue res pue
nerint ad heredē ſiue non: ſiue lis fuerit conte
ſtata vel non.xvj.q.vj.Si epiſcopum.extra de
pig.ex preſentium.de ſolu.c.j.⁊ de vſu. ca. tua
nos. Et hoc itellige ſi hereditas ſufficit. vltra
eñi ſufficientiā hereditatis non tenetur etiā ſi
nō fecit inuētariū:quis ſecus ſit ſm leges. Di
ſtinguēdū tamē inter legata ⁊ debita: qꝛ debi-
ta teneť ſine diminutiōe ꝑſoluere. De legatis
vero ſi ſint tot ꝙ nō remaneat legitima portio:
poteſt eā detrahere ⁊ iterū quartā ſm quoſdā.
Idē dicit Hoſtien.ſi fuit inſtitutus heres.

¶ De executiōe teſtamētorū §.V.

ſiēda. Ubi notandū circa hoc cōcluſionē ſum-
mariā q̄ trahiť ex illo.c.ſi heredes.ex̄ de teſta,
ſm do.Anto.⁊ do.Flo. herede nō implente vo
luntatē teſtatoris epūs eū coget ad exequendū
et per hūc modū vt res ipſi heredi relicte a te
ſtatore ab epō ei interdicanť. Quod verū eſt etiā
ſi ipſe teſtator prohibuiſſet:ſcꝫ ꝙ ad epm nō de-
uolueretur talis poteſtas exequendi.ſm Inn.
Et ex hoc nota practicā ſm dñm Anto.cōpellē
di heredē ad exequendū teſtamentū defuncti:
qꝛ ſcꝫ poſſunt ei interdici reddit⁹ ⁊ emolumen
ta et auferri ei vt ſatiſfaciat voluntati defuncti
¶ Sciendū tamen ꝙ ea que auferūtur ab he-
rede nō implente voluntatē defuncti:nō appli
cantur epiſcopo vt ſibi imburſet. ſed vt diſpen
ſet et diſtribuat vt voluntas defuncti impleať
Unde non debet illa in occulto apprehendere
ſꝫ publice.ad hoc quod notať in.l. nulla.C. de
epi.et cleri. ¶ Notandum etiā ꝙ heredes de-
bent infra annū a die admonitionis adimple-
re volūtatē defuncti.vt in auť.de here.⁊ fal. §.
ſi quis vero.vbi dicit glo. ꝙ ſufficit vna moni-
tio:quod cōmuniter teneť.⁊ hoc non ſolū in re
lictis ad pias cauſas:ſed etiā in relictis ad nō
pias cauſas. Poſt lapſum aūt anni a die moni
tionis ſibi facte ſuꝑ hmōi:ſi nō impleuerint he
redes volūtatē teſtatoris:poterunt priuari he
reditate ⁊ oib⁹ bonis relictis:vt notāt Barto.
Bal.Angel⁹.⁊ Imola.⁊ Inno. Sed quātū ad
hoc vt poſſit heredi auferri id quod eſt relictū
ad pias cauſas:cū oī emolumēto ipſi⁹ nō req-
ritur lapſus āni:immo ſufficit ei lapſus ſex mē
ſiū ab inſinuatione ſeu publicatiōe teſtamenti
vt in auť.de eccle.tit.§.ſi aūt legatū.ſꝫ Imolā.
Et plus dici poterit: ꝙ ſi heres ſit negligēs in
adimplēdo defuncti volūtatē: poterit epūs etiā
nō expectato āni elapſu ei interdicere qcqd ei
fuerit relictū cū fructu ⁊ emolumēto:vt ex hoc
impleať volūtas defuncti. Et hoc videť innue
re textus huius decre.⁊ glo. ſm vnā lec. ⁊ hoc
volunt do.An.⁊ do.Flo. Item cū in relictis ad
pias cauſas nō videať requiri aditio heredita
tis. vt notat Bart. poterit epūs ſtatim mortuo
teſtatore monere heredē:vel illū q̄ implere de-
bet:ſed in alijs relictis ſcilicet ad nō pias cau
ſas non poterit monere heredem anteꝙ adea-
tur hereditas.vt no.Inno.poſt Pe. de ancha.
Et nota ꝙ non ſolum in relictis ad pias cau-
ſas ſpectat defenſio ⁊ executio ad epiſcopum:
ſed etiam in relictis ad non pias cauſas . Ad
hoc facit textus huius decre. ſi heredes.indi-
ſtincte loquens.et eo.tit.indicante.Et hoc vo-
luerunt Innocen.⁊ Hoſtien.Goff.⁊ glo.huius
c.hoc videtur innuere.licet glo.aliud tenuerit
eo,titu.c.tua.⁊.c.relatum.⁊ forte non bene: cū
negare non poſſet ſaltem ratione delicti con-
tracti veniendo contra voluntatem defuncti:
pertineat hoc ad epiſcopū,ſ̄,de iudic.c.nouit.

ſm Hoſt.cum quo reſidet Jo. an.qui ex hoc vi
detur tenere cũ hac gl.Et hãc opi.ſequũtur ca
noniſte in.c.iohãnes.eo.ti.ꝛ.xj.q.j.Silueſter.
et ibi ꝑ arch.ſm do.Flo.ſcʒ zab.q hanc opi.ſe
quitur.lʒ Pet.de ancha. aliud tenuerit. Hoc
aũt practicaꝛ cõmuniter i relictis ad pias cau
ſas.in relictis aũt ad non pias cauſas non pra
cticaꝛ.Et lʒ hoc ſit magis impeditũ : tamẽ opi
nio huius glo.cõmuniter de iure tenetur : pro
qua facit tex.qꝺ procedit qñ eṗs vellet ex offi
cio facere per viã executionis per predicta:alr
ſi per viam actionis vel libelli adeaꝛ:tunc non
poterit ſe intromittere cõtra laicos in relictis
nõ pijs.vt no.Jo.an.in.d.c.Johãnes.cuiꝰ opi.
ſequunꝛ cõiter canoniſte.ꝛ arch.ꝛ do.Flo.que
opinio ꝓcedere poteſt ſm canones : ſm quos
eṗs indiſtincte poteſt ſe itromittere circa exe
cutionẽ teſtamenti. vnde hec opinio in terris
eccl̃ie ſeruanda eſt:ſed nõ ꝓcedit ſm leges:cũ
per leges ſatis ꝓuiſum ſit cõtra negligẽtiã nõ
implentis volũtatẽ defuncti.vt in auꝛ.de here.
et fal.§.ſi quis aũt. Unde ſm. l. ꝓcedit opinio
Pet. de ancha.qui tenuit ꝙ in relictis ad non
pias cauſas eṗs non poſſit ſe intromittere:niſi
ſint relicta perſonis debilibꝰ et miſerabilibꝰ.ꝛ
ſic hec opi. in terris imperij ſeruanda erit ſm
Jmo.qui tamẽ nõ ſe firmat hic : cũ ex hoc indi
ceretur correctio iuriũ q̃ vitanda eſt.de elec.c.
cũ expediat.lib. vj. Unde reducẽdo talia iura
ad cõcordiã dicit ꝑ diſtinctionẽ:qꝛ aut ipe eṗs
data negligẽtia heredis etiã in relictis ad nõ
pias cauſas vult ſe intromittere in ſubtrahen
do fructus et alia emolumenta vt volũtas de
functi impleaꝛ:nõ aũt ad priuationẽ heredita
tis:et hoc poterit eṗs facere. ꝛ ita ꝓcedit tex.
huiꝰ ca.ſi eṗs.aut vult eṗs ſe intromittere pri
uando hereditate heredem:ꝛ in hoc nõ poterit
ſe intromittere:ſcʒ ad finẽ vt capiat heredita
tem et diſtribuat:ſed monẽdo vt deferaꝛ perſo
nis de quibꝰ in auꝛ.hoc ampliꝰ et facere pote
rit. Sed q̃uis poſſit eṗs in hoc caſu monere:
nõ tamẽ poterit ſe intromittere vt ſibi applicet
cũ nõ reperiaꝛ hoc iure cautũ in relictis ad nõ
pias cauſas:et ita cõiter practicatur: vt in reli
ctis ad nõ pias cauſas eṗi nõ ſe intromittant:
et ſi eṗs ſit negligens in exequendo: recurren
dũ eſt ad metropolitanũ q̃ ſuccedit executioni
teſtamẽti. vt in auꝛ.de eccle.ti.§.ſi q̃s autẽ.ſm
Hoſt.ꝛ Jo.an.qui etiã dicit ꝙ licitum eſt cuili
bet hanc queſtionẽ mouere ꝛ ſollicitare vt cau
ſe pie modis oibꝰ impleanꝛ.Hoc etiam voluit
Jmo.poſt Pe.de ancha.dicens etiam ꝙ ſi ter
tius poſſideat bona teſtatoris qui reliquit cer
tam quantitatẽ pauperibꝰ:et ſic ad piam cau
ſam:poterit eṗs illum cogere ad ſoluẽdum et
dimittendum bona,vt notat Bal.

Utrum filius vel alius §.VI.
extraneus inſtitutꝰ heres ſi nõ implet relicta
ad pias cauſas priueꝛ tota hereditate etiã le
gitima. Gl.ſuꝑ.d.c.ſi heredes. ponit diuerſas
opiniones.Sed Hoſt. dicit ꝙ nõ ſolũ extraneꝰ
ſed etiã filius vel alius attinẽs ſi nõ implet re
licta ad pias cauſas priuaꝛ tota hereditate ſi
ſit cõtumax:ꝛ hoc in fauorem relictoꝝ ad pias
cauſas:vt vota defuncti adimpleanꝛ introdu
ctum ſit:vt creſcente eiꝰ contumacia poſſit pri
uari tota hereditate:ꝛ etiam naturali debito.
Nã et in talibꝰ relictis ceſſat falcidia.C.ad.l.
fal.auꝛ.ſʒ cũ teſ.ſi tñ eũ peniteat nõ denegaꝛ ei
elemoſyna ſm Hoſt.cũ quo reſidet Jo.an.hic.
quã opi.ſequi videtur etiã Archi.in.c.ſilueſter
xj.q.j.ꝛ Cal.in quadã diſputatione.ꝛ Pet. de
ancha.ꝛ do.Anto.qui concludit ꝙ ſi relictũ ſit
factũ ad piã cauſam practica erit cõtra ipſum
heredẽ negligentem implere:ꝙ primo interdi
cãtur ei redditus:ꝛ ex eis fiat ſolutio ſi ex illis
ſatiſfieri poſſit. Si autem ex illis ſatiſfieri non
poſſit:et adhuc perſeueret in cõtumacia: tunc
exigente contumacia poterit tota hereditate
priuari:ſiue ſit filius/ſiue alius deſcẽdens/ſiue
ſit extraneus. Jn relictis xᵒ ad non pias cau
ſas ſimiliter eligenda erit hec via:vt primo ſa
tiſfaciat de redditibus : et poſtea procedat ad
priuationem etiam ex toto : ſi ſit extraneus he
res et in cõtumacia perſeueret. Si vero filius
et huiuſmodi:tunc relicta ſibi legitima priua
bitur toto reſiduo.Sed do.Flo.tenet ꝙ filiꝰ tã
in relictis ad non pias cauſas q̃ etiam in reli
ctis ad pias cauſas: non priueꝛ legitima pro
pter hmõi negligentiã vel contumaciã cum il
la non proueniat ſibi ex volũtate defuncti ſed
ex diſpoſitione iuris.Sed Jmol.poſt Pet. de
ancha.dicit ꝙ ſi heres eſt negligens in implen
do relicta ad pias cauſas:tũc deuoluitur here
ditas ꝛ executio relictorũ piorũ ad eṗm.vt hic
in.c.ſi heredes.Jn alijs relictis q̃ ad pias cau
ſas:tunc deuoluitur executio ꝛ emolumentum
ad perſonas de quibus in dicta auꝛ.§.ſi q̃s nõ
implens.niſi teſtator deputauerit ſpecialẽ exe
cutorẽ : per quod appareat ꝙ ipſe teſtator pri
uauit heredem ipſum poteſtate exequẽdi. Nã
tunc non implens non priuatur hereditate. vt
notat Bar.in dicta auꝛ.hoc ampliꝰ. ꝛ hoc quã
do heres priuatur hereditate ex diſpoſitiõe iu
ris propter negligentiã non implendi.Si vero
priuetur ex diſpoſitione defuncti:vt quia teſta
tor appoſuit penam priuationis in caſu negli
gentie vel delicti : et tunc ſi prouidit ad quem
deuoluatur hereditas : ad illum deuoluitur:
ſed ſi non prouidit cui applicetur : recurren
dum eſt ad notata per Barto. in. l. vxorem.§.
leges. ff. de leg. iij.

¶ De teſtamento qđ ſit corā §.VII.
ſacerdote ſuo parrochiali/et duobꝰ vel tribus
idoneis teſtibus tm̄: vtrū ſit validū.c.cū eſſes.
de teſta. Do. Flo. ſummat ꝙ eſt validū: nec in
terris eccleſie valet cōſuetudo in cōtrariū. Ubi
ſciēdū ꝙ glo. ibi tāgit quatuoꝛ opiniōes circa
hoc ſeu lecturas huiꝰ capituli. Prima eſt ꝙ lo
quaꝛ ſolū in relictis ad pias cauſas ⁊ nō alijs:
⁊ hec reprobaꝛ. Scđa eſt ꝙ loquaꝛ gn̄aliter et
indiſtincte.ſ.ꝙ ſit validū tale teſtamētū vbiqꝫ:
⁊ ſic deroget oībus legibus dicētibꝰ cōtrariū.
Et hec fuit opinio Ala. Goff. Lau. Hoſti. Bar.
brixi. quā etiā dicit do. Anto. eē magis de iure:
lꝫ ꝯtrariū fiat in practica. Tertia lectura eſt ꝙ
in foro eccl'iaſtico ſeruetꝛ hoc vbiqꝫ.ſ.ꝙ ſit vali
dū teſtamētū: ſed in foro ſeculari vbi ſm̄ leges
iudicaꝛ nō habeat locū. Quarta opinio eſt (vt
ſummatū eſt) ſcꝫ ꝙ tale teſtamētū ſit validū in
terris eccl'ie tm̄. Un̄ Jo. an. declarando mate-
riā dicit hoc cōiter obſeruari: qꝛ aut loqui-
mur in relictis ad pias cauſas: ⁊ tunc ſufficiūt
duo teſtes idonei ſiue i foro eccl'iaſtico/ſiue ſe-
culari: ꝑ id qđ habeꝛ in.c. relatū.ij. aut loqui-
mur in relictis ad nō pias cauſas: ⁊ tūc aut lo-
quimur in terris ſubditis eccleſie: ⁊ ſeruanda
erit decretalis cū eſſes. vt.ſ. valeat teſtamentū
cū preſbytero parrochiali cū duobus teſtibus
aut loquimur in terris imperij: ⁊ tūc dicit ſer-
uari ꝙ teſtamentū nō valet niſi interueniat ſo-
lennitas requiſita ꝑ legē ciuilem: ⁊ hec opinio
cōſuetudine roborata ſeruāda videꝛ per illud
qđ habeꝛ.ff. de legi.l. minime. Hanc opinionē
ſequi videꝛ Frede. de ſenis in ꝯſi. Pe. de peru
ſio. ⁊ Pe. de ancha. ⁊ do. Anto. ⁊ do. Flo. cōclu
dēs ꝙ i terris eccl'ie teſtamētū etiā q̊ ad diſpo-
ſita nō ad pias cauſas: dū tm̄ fiat corā preſbyte
ro parrochiali et duobus teſtibꝰ idoneis ſit va
lidum. Et ſm̄ hoc receditꝛ a iure ciuili ſolū ⁊ in
his terminis ad hoc vt euiteꝛ legū correctio.
In diſpoſitis ꝟo ad pias cauſas valet vltima
volūtas etiam in terris imperij cū duobus te-
ſtibus: etiam ſine preſbytero parrochiali.

¶ Teſtamentū vel vltima §.VIII.
voluntas ad pias cauſas valet factū corā duo-
bus teſtibus. Hoc ſummatim habeꝛ in.c. rela-
tū.j. ſm̄ Joh. an. ⁊ Flo. vbi nota ꝙ opꝫ ꝙ ſint hi
duo teſtes legitimi: vnde nō ſufficeret ſi eſſent
minoris etatis/vl' infames/⁊ hmōi: tm̄ ſi eſſent
mulieres hi duo ſufficerēt: qꝛ i relictis ad pias
cauſas mulieres ſunt idonei ⁊ legitimi teſtes.
ſm̄ Bart. et Bal. in.l.j.C. de ſacroſan. ec. dicit
ꝙ in relictis ad pias cauſas ceſſat oīs ſolēni-
tas iuris poſitiui: ⁊ ſufficit ſolēnitas iuris gen
tiū et diuini. Et hoc videꝛ eſſe de mēte Jo. an.
dū dicit ꝙ ſufficiāt duo teſtes idonei i. relictis
ad pias cauſas in oī foro: etiā in terris impij.
Itē nota ꝙ cauſa pia ſeu eccl'iaſtica ſi tracteꝛ
corā iudice ſeculari/terminari dꝫ ſm̄ canōes ⁊
nō ſm̄ leges: ⁊ hoc cōiter tenēt doctores: ⁊ non
ſolū in terris eccl'ie/ſed etiā in terris imperij.
Imol'. poſt do. An. Et etiā ꝙ ſi ſtatuto caueꝛ ꝙ
nō valeat teſtamētū vl' vltima volūtas niſi fue
rit poſitum in memorialibꝰ vel regiſtratū: tale
ſtatutū non hꝫ locū in relictis ad pias cauſas:
qꝛ laicꝰ in hmōi nō potuit ſtatuere. Silr ſi ſta-
tutū dicat ꝙ mulier nō poſſit teſtari ſine cōſen
ſu conſanguineorū: tm̄ poterit teſtari q̊ ad pias
cauſas ⁊ valebit. ¶ Itē vltima volūtas tēdēs
ad piā cauſaꝫ ꝑtinet ad iudicē eccl'iaſticū: et co
rā eo pōt tractari: qđ facit vt relictū eccl'ie vel
pauperi etiā laico poſſet peti etiā corā iudice
eccl'iaſtico: etiā ſi ꝓ tali relicto ſit priꝰ laicꝰ cō
uenīēdus: vt voluit dn̄s Anto. in.c. ſignificaſti.
de offi. deleg. Et plꝰ tenuit Bal. in.l. ſi quis.C.
de epiſ. ⁊ cle. ꝙ eps vt ꝓcurator pauperum vel
eiꝰ ꝓcurator ſeu ſindicꝰ corā ſuo vicario poſſit
petere ſe mitti in poſſeſſionē ex edicto ſi paupe
res ſunt inſtituti heredes: et ita quotidie pra-
cticatur: et voluit Imola poſt Pet. de ancha.
¶ Itē ſicut i relictis ad pias cauſas ſufficiūt
duo teſtes ſm̄ do. Flo. ꝑ regulā de reg. iur. qđ
aliqui intelligūt qn̄ priꝰ relictū fuit etiā facto
corā duobus teſtibus: nā ſi fuiſſet factū ꝑ teſta
mētū ſolēne in relictis ad nō pias cauſas: non
reuocareꝛ ope exceptiōis niſi ſit facta reuoca-
tio corā quinqꝫ teſtibꝰ relictū ſeu teſtamētū fa
ctū ad nō pias cauſas. Sed ſi fuerūt facta reli
cta ad nō pias cauſas ꝑ ſolenne teſtamētum: ⁊
poſtea ſit reuocatio eoꝝ faciēdo teſtamentū ad
pias cauſas per relictū ſcđo factū ad pias cau
ſas. ſm̄ Pe. de anch. et Jo. an. in additiōe ſpe-
culi. Itē ſimilr ſi volūtas fuit ꝑfecta ratiōe vo
luntatis/ſed nō publica ꝓut teſtator voluit: vt
qꝛ teſtator teſtamentū manu ſua cōſcripſit vo-
lens poſtea illud redigi in publicā formā ꝑ ta-
bellionē: ſed morte vel furore ꝑuētꝰ eſt anteꝙ̄
tabellio ⁊ teſtes venirēt/valebit teſtamētū ta-
le inter liberos ⁊ quo ad pias cauſas: dūmodo
cōſtet fuiſſe ſcriptum manu illiꝰ teſtatoris ſm̄
Imo. Itē lꝫ regulariter nō poſſit decedere qs
partim teſtatus et partim inteſtatus: vt.ff. de
reg. iur.l. ius noſtrū. tm̄ in relictis ad pias cau
ſas pōt qs decedere partim teſtatus ⁊ partim
inteſtatꝰ: cū de iure naturali nō ſit ꝙ quis de-
cedat vel in totū inteſtatus vel in totū teſtatꝰ.
Un̄ ſi quis diſponat expreſſe ꝙ velit certā par
tem ſuoꝝ bonoꝝ deuenire ad certam piā cau-
ſam: puta dimidiā partē et nō totū: talis dece-
dit ꝓ parte teſtatꝰ.ſ. ꝓ illa dimidia legata ad
piā cauſam ⁊ valebit: et ꝓ parte inteſtatus.ſ.
ꝓ reſiduo. ſm̄ Pe. de ancha. ¶ Itē lꝫ inſtitu-

tio facta per mutū non valeat.vt. C.eo.ti.l.iu-
bemus: tñ in relicto ad pias cauſas valet ſm
Imol. ¶ Itē lꝫ regulariter relicta in teſtamē
to nō valeāt niſi adeat hereditas.vt.l.ſi nemo.
ff.de teſta.tñ legata facta in teſtamēto ad pias
cauſas valent: nec requirit aditionē heredita
tis ad eoꝝ cōfirmationē/cū in ipſis relictis ad
pias cauſas ceſſent ſolennitates iuris ciuilis.
ſm Bar.⁊ Bal.vt refert Pet.de ancha.qḋ nō
tranſit ſine dubitatiōe ſm Imol. Committēs
extremā voluntatē ſuā diſpoſitioni alteriꝰ non
dicit decedere inteſtatꝰ ſed teſtatꝰ: ad pias tñ
cauſas ſic ſummat Inno.c.cū tibi.de teſtamē-
tis.Ubi nota ꝙ multe et varie lecture ponūt a
diuerſis ⁊ varijs doctoribus huius decretalis
quaꝝ alique notant in glo. alias tangunt alij.
Sꝫ omiſſis oībus alijs Inno.dicit ꝙ ꝑ hec ver
ba.ſ.cū quis dicit volūtatē meā cōmitto diſpo
ſitioni talis: intelligit voluiſſe ꝙ oīa bona ſua
per talē in paupes ⁊ pias cauſas expendant:⁊
ideo videt decedere teſtatus. Si aūt voluiſſet
expendi alio modo ꝙ̄ in pias cauſas: ⁊ tūc de-
cederet inteſtatꝰ ſm Inno.ꝓut refert Io.cum
hac lectura tranſiēs que cōiter tenet. Hoſti.tñ
dicit aliter:ſcꝫ ꝙ intēdēs teſtari cū dicit oīa bo
na mea cōmitto diſpoſitioni Petri: vel ꝑ vba
ſimilia intelligit teſtatus.Sufficit eñ ꝙ expri
mat ad quē vel ad quos vult bona ſua cōmit-
tere.C.eo.ti.l.fi. Nā ſufficit teſtatori dicere:he
reditatis mee dñs eſto:lꝫ non dicat heres eſto:
de verbis eñ non eſt diſputandū vt ꝓcuret pe
titio. Nam teſtatores aliqñ abuſiue loquūt et
neſciūt dicere inſtituo.ff.de lega.l.iij.et remit-
tit ipſe Hoſtiē.ad notata in ſumma ſua eo.ti.§.
qualiter.et hec lectura Hoſtiē.ſatis videt eſſe
de mēte glo.et placet do.Flo.⁊ magis videtur
adaptari lre huius.c.ꝙ̄ precedēs. vñ ⁊ de iure
videt verior ſm Imo.Sed lꝫ hec lectura ſit ve
rior de iure/ tñ cōiter approbat opinio Innoc.
dicētis ꝙ ꝑ talia vba in textu huiꝰ.c.expreſſe
ille cuius diſpoſitiōi cōmittit intelligit heres
inſtitutꝰ:cuꝫ hoc vt ad pias cauſas diſtribuat.
ſm Anto.⁊ do.Flo.vnde practica erit obſeruā
da:eſto ꝙ nō bene ꝓbet iure.Eſt eñ fauorabi-
lis aīe:et ideo amplectēda ſm Imol. Et hanc
opinionē cōem videt tenere Barto.in.l.Cētu
rio.ff.de vulg.⁊ pupil. Idem etiā Bar.dicit ꝙ
ſi teſtator dicat bona mea ⁊ aīaꝫ cōmitto in ma
nibus Titij:valet talis diſpoſitio/⁊ interpreta
bit: vt teſtator intelligat dixiſſe: facio Titium
heredem ꝓ pauperibus xp̄i:qḋ etiā tenet Pet.
de ancha. ¶ Itē qñ teſtator inſtituit heredes
ſuos ſimpliciter nō dato aliquo executore: ve-
niunt noīe heredū pauperes domicilij teſtato-
ris:vt notat per glo.in ca.j.eo.ti.lib.vj.et loco
ipſoꝝ pauperū veniet ep̄s loci ꝗ̄ loco heredis
habebit ad diſtribuēdū inde pauperibus: ꝙ ſi
ſit datus executor ad eligendū ⁊ diſtribuendū
inter ipſos pauperes: tunc talis executor ſeu
cōmiſſarius habebit loco heredis directi: per
no.in iſto.c.et in ſpecu.in ti.de inſtru.ſm Pe.
de ancha. qui etiaꝫ dicit ꝙ talis pōt eligere in
pauperē conſanguineū ſuum ſi ſit pauper. diſ.
lxxxvj.nō ſatis.⁊ etiam Spuriū vſqꝫ ad quan-
titatē ſufficientē ꝓ alimentis et non vltra. Si
autē teſtator nō inſtituat paupes xp̄i/ſed xp̄m
heredem: tunc veniet vt heres eccleſia cathe-
dralis domicilij teſtatoris. ſm Imol. Item ſi
teſtator dixit ꝙ volebat executiōi mādari que
diſpoſuerat quadā in ſcedula cōmendata guar
diano minoꝝ:ſi conſtet illam ſcedulam manu
teſtatoris ſcriptam comparatiōe litterarū vel
alio modo: executioni mandabunt in illa con-
tenta vel ſcripta:cum valeat talis diſpoſitio:vt
notat Imola poſt Bar.

¶ De executoribꝰ teſtamē- §.IX.

toꝝ multa notanda ponit Ioh.an.ſup.c. Iohā
nes.de teſtamētis cōmentando illam decre.ſic
auteꝫ ſummat. Executor fideicōmiſſarius qui
ſuſcepit officiū illud exequi compellit. ¶ Ubi
primo nota ꝙ executores teſtamentoꝝ pluri-
bus noībus nūcupant.Aliqñ eñ dicunt com-
miſſarij: aliqñ fideicōmiſſarij: interdum diui-
ſores:interdū diſtributores: interdum gradia
tores: vt notat Specu. Et (vt dicit Goffre.)hi
nō dicunt ſimpliciter executores/ſed executo-
res vltimarū voluntatū. Nam ꝓprie executo-
res ſunt hi qui ſentētias exequūt.C.de execu.
rei iudi.l.fi. ¶ Secūdo nota ꝙ dicit textꝰ poſt
ſuſceptū:nā anteꝙ̄ ſuſcipiat executionē nō pōt
cogi ad exequēdū:ſi nō vult ſuſcipere tale offi-
cium exequendi: ⁊ ꝑcipue ſi nil fuit ſibi relictū
vel ſi aliquid relictum nō agnouit: et loquit de
executore dimiſſo ꝑ teſtatorē: ſecus de datiuo
⁊ legitimo de quo Specu.eo.ti.Sed poſtꝙ̄ ſu-
ſcepit executionē expreſſe vel tacite: vt ſi iā ali
cui creditori ſatiſfecit / vel legatum ſoluit/ vel
aliquid vt executor geſſit:tunc cogi pōt ad exe
quendū ſm Inno.non tñ ſufficit ꝙ preſens fue
rit in cōſtitutione ſui: puta cū teſtator inſtituit
eū executorē ⁊ tacuerit.ff.de arbi.l.Pōponiꝰ.
Si aūt nō tacuit ſed expreſſe acceptauit: tenet
ex promiſſiōe. ¶ Item nota tertio ꝙ nō ſolum
dioceſanꝰ de quo in hoc.c.dicit:ſed etiā habēs
iuriſditionē ep̄alē vel quaſi pōt executorē com
pellere ad exequendū. Succedit etiā in hac iu
riſditiōe cōpellēdi capitulū mortuo ep̄o: vt de
ma.⁊ obe.his ꝗ̄ ꝓ eccl'ia.ſi negaretur in officio
executiōis legitime ꝗ̄ cōpetit ep̄o/capitulū ſuc
cedere dꝫ:de quo nota opi.in ſpeculo.Infirmo
autē ep̄o vel abſente capitulū hoc nō pōt: cum

in his caſib⁹ iuriſditio non tranſeat in capitu-
lū. ¶ Quarto nota ꝙ modus cogendi execu-
torem eſt. vel per ſubtractionē emolumēti reli
cti ſibi a teſtatore: alſ non relicto. vel ꝑ cenſu-
rā eccleſiaſticā: vel per penā arbitrariā. de hoc
ſatis in ſpeculo. et hoc niſi ex cauſa emergenti
petat ipſe executor ab epiſcopo exonerari. ff. de
ꝓcur. l. ſi poſt datū. Et ponit lex caſum de ſup-
uenientib⁹ inimicitijs. Officiū ergo executo-
ris teſtamenti et procuratoris ⁊ arbitri ſm bo
nagrū in hoc ꝯueniunt/ a principio voluntariū
ex poſtfacto neceſſarium: addebat et caſum de
executione voti paterni. vt de vo. c. licet. Et per
hoc argue ꝙ nō ſolū arbiter: ſʒ etiā arbitrator
poteſt cogi ſententiā dicere. de hoc in ſpecu. de
arbitris. §. ſi. ¶ Nota quinto ꝙ executores da
ri poſſunt in numero pari: ſicut ⁊ ꝓcuratores ⁊
compromiſſarū ad eligēdū. Non eñ refert an
ſint plures vel vnus ſol⁹. Eſt tamē cōſiliū ꝙ ta
lia ꝯmittant̄ in numero impari. vt de arbi. c. j.
¶ Sexto nota ꝙ querūt Jnn. ⁊ Hoſtiē. ⁊ Abb.
an executor poſſit agere contra heredes. ſ. ad
implendū legatum? Rñ. ꝙ in relictis ad pias
cauſas planū eſt ꝙ poteſt. ⁊ in hoc oēs concor-
dant: et contra heredes agere poteſt ⁊ exigere
relicta. C. de epi. ⁊ cleri. l. ſi quis. ⁊ ſi nullus ſit
heres: executor poteſt totā hereditatē vēdica-
re: vt nulla deducta falcidia voluntatē defun-
cti exequat̄. vt ibi. Si vō non ad pias cauſas:
ſed ad alios vſus voluit teſtator expendi reli-
ctū. ⁊ tunc aut executor eſt miniſter tm̄: aut mi
niſter et particeps relicti. Jn primo caſu non
agit cōtra heredes ſm Jnn. ⁊ Abb. Sed ſi he-
res gratis ſoluit: executor diſtribuit iter illos
quos teſtator diſtribui voluit: niſi teſtator ex-
preſſe illud cōceſſerit. ff. de le. l. cū quibuſdam.
Jn ſecūdo caſu etiā cū particeps eſt relicti. pu
ta ꝙ teſtator falcidiā vel aliā quotā ad eū per-
tinere voluit. ⁊ ſm oēs agit. ff. de le. ij. l. ſi ꝗs ti
tio. Sʒ Hoſti. dicit ꝙ hoc eſt diuinare. et tenet
ꝙ ſm canones executor ⁊ cōtra heredes ſi ſint:
et cōtra oēs alios agere poſſit in his que ad vl
time volūtatis ſpectāt executionē: ⁊ eis negli-
gentibus hoc faciat dioceſanus. vt extra de te
ſta. c. Tua. ⁊ c. Si heredes. Primā diſtinctio
nē tenet ſpeculator. ¶ Nota ſeptimo ꝙ quis
clerici curas ſecularū actuū vel negociorū ſu-
ſcipere nō debeant. vt di. lxxxviij. Epiſ. ⁊ xj. q.
j. te quidē. nec debēt eſſe miniſtri laicorū. Jſtō
tamē eſt ſpeciale in executore ad pias cauſas:
vt illa clericus vel monach⁹ exequat̄. vt de te-
ſta. c. ij. li. vj. Religioſus tamē de cōſenſu prela
ti ſui ⁊ nō aliter: cū iſtud ſit ſuffragiū aie ad qḋ
clerici tenent̄. ⁊ eſt officiū miſericordie: qḋ oib⁹
eſt cōmune. vt. lxxxvj. diſt. nō ſatis. Aliquibus
videtur ꝙ clericus et monachus omnē execu-
tionem vltime voluntatis etiā vltra relicta ad
pias cauſas agere poſſit: pro quibus facit de
teſta. c. ij. Et approbat conſuetudo ⁊ poteſt to-
lerari. dum tamen per id nō abſtrahatur a ſer-
uitio diuinorum. Et quis religioſus inſtitut⁹
executor acceptaſſet executionem cū conſenſu
prelati ſui: tamen ſi poſtea prelatus prohibeat
proſecutionē executionis: nō poteſt exequi. li-
cet prelatus non bene faceret ſine vrgente cau
ſa eum ꝓhibendo ſm Jo. an. Frater minor ta
men non poteſt executor exiſtere. de verb. ſigni
fi. c. exiui. in cle. licet poſſit cōſulere quomodo
executio fiat. ¶ Jtē nota octauo ꝙ in executio
ne hmōi poſſunt ſimꝉ eſſe clerici ⁊ laici. nec ob-
ſtat ꝙ in eodē officio nō debet eſſe diſpar ꝓfeſ-
ſio. xvj. q. vij. noua. ſed clerici ⁊ laici ſunt diuer
ſe ꝓfeſſiōis: vt. xij. q. j. duo ſunt. Nam vbicūqȝ
ad aliquid agendū admittim⁹ diuerſa capita
nō vt collegium vel corpus vnicū: nō refert an
illi ſint eiuſdem vel diuerſe ꝓfeſſionis: dūmo-
do vtraqȝ profeſſio per ſe ſit habilis ad id agē-
dum: vt de ſeruientib⁹ cardinaliū incluſoꝝ. nil
enim impedit in eodē facto duos ꝓcuratores
inſtitui: alterū clericū alium laicū. Jdem in te
ſtibus. Jdem in arbitris. Jdem in conſiliarijs
et ſimilibus. Judices etiam ⁊ executores gra
tiarum poſſunt eſſe diuerſarū profeſſionum. vt
probat̄ per diuerſa iura. vbi vō inter ipſos ge
rentes eſt vnio reſpectu eiuſdē collegij vel cor-
poris: illud tale corpus non debet eſſe diuerſe
profeſſionis. vt dictum eſt in obiectiōe. ¶ No
ta nono cū dicitur in hac decretali Johannes.
ꝙ per dioceſanum fiat executio ſeu compulſio.
Queritur quis dioceſan⁹ habeat hoc explere?
Reſpōdeo. Circa executionem legitimā teſta
mēti quam habet epiſcopus: planum eſt ꝙ in-
telligit̄ de epiſcopo originis ipſius teſtatoris.
Sed ſi alibi habet domicilium/ dicunt quidā
ꝙ vterqȝ exequi poteſt. alij ꝙ epiſcop⁹ domici-
lij ſi in totum iſtud tranſtulit/ niſi in loco origi
nis eſſent facultates ipſius: ſed quo ad cōpul-
ſionē executoris de qua decretalis loquitur:
puto ꝙ epiſcopus ipſi⁹ exactoris habet illum
compellere. Ex quo ergo ſuſcepit officium exe
quendi ſibi imputet: ſi tamen ipſe executor ſu-
ſcepit officium exequendi in domicilio teſtato
ris: epūs ipſius domicilij ratiōe illius quaſi cō-
tractus eū cōpellet: ſi inuenit eū ibidē: alſ ſer-
uabitur quod dicitur de foro cōpe. c. romana.
lib. vj. Uel dic ꝙ ex quo ipſe abſens eſt collega
exequet̄: ⁊ ſi collegā non habet nec aliter teſta
tor prouidit: non inſtabimus cōpulſioni abſen
tis: ſed exequatur epūs teſtatoris. vt de teſta. c.
ij. li. vj. Et per predicta expeditur quod queri
tur corā quo legatarius cōueniet executorem
de quo in ſpe. ¶ Querit̄ decimo qḋ ſi teſtator

vetat executorē reddere rationē ſue executio-
nis:nūquid iſtud ſit ſeruandū.ita ꝙ ep̄s nōva-
leat exigere rationē ſue executiōis ab eo? Rñ.
Hoſtiē.in. c. Tua de teſtamē.putat talē execu
torem qui nō neceſſario:ſed volūtarie ſuſcepit
officiū:vt hic teneri ad rationē reddendā ex bo
no et equo iudicis arbitrio faciendā. arch. de
ma.re.c.Qui filiū.Sic eñ pōtificali autorita-
te decet impleri voluntatem defuncti:etiam ſi
actio deficiat.ff.de peti.here.l.hereditas.Ju-
dex ergo penſata fama et conditione executo-
ris quātitate et qualitate articuli de quo ꝗrit
in aliquib⁹ credet ipſius iuramento:in aliqb⁹
plenam probationē requiret.C.de epi. ⁊ cle.l.
nulli. Et arbitrabitur taliter ꝙ nō ſit loc⁹ frau
di:nec min⁹ plene executioni:⁊ talis videt̄ fuiſ
ſe mens teſtatoris clauſulā illam apponentis.
Nec enim eſt veriſimile ꝙ illā excluſionē volū-
tatis ſue vel officij pōtificalis appoſuerit : ſed
magis vti voluiſſe fide vtriuſq;.Et ſi aliqd do-
loſe fecerit:de dolo poterit cōueniri ⁊ queri:cū
in tali remiſſione nō veniat remiſſio doli.⁊ etiā
de relictis q̄ apud ip̄ʒ eſſent ſm do. An.nō ob-
ſtāte ꝙ teſtator vetuerit:niſi illud ſibi reliqſſet.
¶ Undecimo nota ꝙ lʒ executor debeat exeq
infra annū ꝓut notat̄ de teſta.c. ſi heredes. tñ
poterit ep̄s eū cōpellere poſt annū ad exequē-
dum:cū annus ſit datus nō eius fauore:ſed vl-
time voluntatis ſm do. Flo.ſ.zabarellum.

¶ De ſubſtitutione heredis §.X.

Nota ſm glo.ſup.c. Raynuti⁹. extra de teſta.
Subſti ꝙ multiplex eſt mod⁹ ſubſtitutiōis. quedā eñ
tutio ē:vulgaris:quedā pupillaris:quedā exempla
multi- ris:quedā cōpēdioſa. Et iſte ſubſtitutiones di
plex. cūtur directe. Jtē eſt ⁊ fideicōmiſſaria. Subſti
tutio vulgaris eſt q̄ fit ab oībus vulgaribus. ⁊
fit ſub hac forma.inſtituo te heredē: ⁊ ſi tu non
eris ille ſit. hec appellatur expreſſa vulgaris.
inſti.de vulga.ſubſti.in prin. Pupillaris eſt q̄
fit ſub talibus verbis. Filius me⁹ michi heres
eſto:et ſi tu nō eris vel ſi eris ⁊ infra tp̄s puber
tatis deceſſeris ille ſit heres.iſti.de pupil. ſub
ſti.in prin. Exēplaris eſt q̄ fit ad exēplū pupil-
laris: q̄ fit furioſo ſub his vbis. Si filius me⁹
deceſſerit anq̄ reuertat̄ ad ſanā mētē ille talis
ſit heres.inſti. de pupil.ſubſti.§.j. Cōpendioſa
fit talib⁹ verbis.qñcūq; filius meus deceſſerit
ille ſit heres. Fideicōmiſſaria dicit̄ que fit ſic.
Jnſtituo te heredē ⁊ rogo vt reſtituas heredi-
tatē Titio tali die: vel ſub tali conditione ſcʒ ſi
deceſſeris ſine filijs. ⁊ hec ſubſtitutio poteſt fie
ri a quocūq; ⁊ cuicūq; ⁊ ante pubertatē et poſt.
inſti.de pupil.ſubſti.§.fi. Et talis fuit inſtitutio
et ſubſtitutio que habetur in dicto.c. Raynu-
tius. Uulgaris ſubſtitutio expirat ſtatim cito eſt
adita hereditas.C.de impub. ⁊ ali.ſubſti. poſt
aditā. Pupillaris ſtatim expirat poſt tp̄s pu-
bertatis.inſti.de pupil.ſubſti.in prin. Hec fuit
fideicommiſſaria ſubſti.ſeu precaria de qua in
iſto.c. Raynutius. Et hoc incertū cōditiōis po
tuit ſoror ſorori remittere : lʒ ſit cōtra volūtatē
teſtatoris.C.de pac.l.j.et hoc ꝓpter votū.i.de
ſideriū captāde mortis.C.de tranſa.c.l.fideicō
miſſo.nec poteſt alienare taliter grauatus. C.
cōia de leg.l.fi.niſi in certis caſib⁹ i auc̄.ibi po
ſitis. ¶ Querit̄ vtrū indiſtincte ꝑ religiōis in
greſſum expiret ſubſtitutio facta in defectū li-
berorum. glo. finalis dicit ꝙ aut ſubſtituit̄ ꝑſona
priuata ⁊ euaneſcit:q: hoc caſu ingreſſus mo-
naſteriū fingit̄ habere heredē: vt hic. ⁊ in auc̄.
de ſanctiſ.epiſ.§.ſed ⁊ hoc p̄ſenti. Si aūt ſubſti
tuit̄ eccl̄ia ſeu locus religioſus vel iubet̄ expē-
dere in pias cauſas: tūc nō expirat ſubſtitutio
ſeu fideicōmiſſum per religionis ingreſſum. vt
in dicto. §.Sed hoc. Ubi hec diſtinctio ſeu dif
ferētia ꝓbat̄. Et eſt diuerſitatis ratio:q: ꝙ ex-
piret ſubſtitutio per religiōis ingreſſum indu-
ctū eſt cōtra ꝓpriā ſignificationē verborum in fa
uorē pie cauſe. Ubi ergo ſubſtitutio ſeu fideicō
miſſum debet expendi in piā cauſam: ceſſat di
cta ratio. cū nō debeam⁹ impropriare vba in
fauorē pie cauſe ſeu religionis in preiudiciū al
terius religionis ſeu pie cauſe.ad hoc.c. Cum
cauſa.de prebē.priuilegiatus eñ nō vtit̄ priui
legio ſuo cōtra pariter priuilegiatum: niſi pa-
riter cōcurrat priuilegiū vtriuſq;. vt in.d.§.ſed
hoc p̄ſenti. Et plene ꝑ Bar.in auc̄.quas actio-
nes. C.de ſacroſan.eccle. Faciūt etiā predicta
ad aliā queſtionē ſatis notabilē. Quid ſi teſta
tor dedit ſubſtitutū ſub ꝯditiōe:ſi inſtitut⁹ de-
cederet ſine liberis ex ſe legitime deſcēdētib⁹
vel ex corpe ſuo naſcētib⁹:nūqd euaneſcit ſub-
ſtitutio ꝑ ingreſſum religionis. Hec queſtio ſa
tis pulchra et quotidiana eſt. Et idē poteſt di-
ci qñ teſtator per alia verba cōtinētia naturali
tatem fecit ſubſtitutionē. Doctores ſummi va
rij fuerūt in hac opiniōe. Nā Jacobus de bel.
diſputat hanc queſtionem ⁊ poſuit in. d.§. ſed
hoc. Et cōcluſit ſubſtitutionem dicto modo cō
ceptā nō expirare per ingreſſum religiōis : q:
teſtator per illa verba elegit naturalitatē nec
reliquit volūtatē ſuā interpretationi iuris. Se
cus qñ fuit locutus gnāliter. vt ſi ſine liberis
deceſſerit ⁊c.tunc ſuccedit iuris interpretatio
que ceſſat in caſu certo:q: in incertis nō certis
opus eſt cōiecturis. de re iu.c. eſtote. Jn hanc
opi.accedere vident̄ Ma.Sil. Hoſt. ⁊ Jo. an.
vt notat̄ per eū in.c. Raynald⁹.de teſta. Con-
trariū tenuit quidā bangonis dū eſſet bononie
hec q̄ſtio de facto. ⁊ Di.ſequit̄ in.l.ſi ita q̄s. ff.
de le.ij. ⁊ Bic. ⁊ Bar.in auc̄.niſi rogati. ⁊ in.l.ſi

ita quis p̄real.et ſic poſtmodū elegāter ↄſuluit
in q̄ſtione facti. Primo p rationē quā faciebat
Di. Expreſſio eī eoꝝ q̄ tacite īſunt nil opaꝶ.ff.
de leg.iij.ꝛ.c.ſignificaſti.de elec. Sed hec ṽba
ex ſuo corpore vel ex ſe legitime natis:inſunt in
illis ṽbis:ſi ſine liberis deceſſerit ꝛc̄.nō veniūt
filij legitimi tm̄.vt.d.l.ſi ita quis·§·ſi.ergo ſolū
intelligunꝶ de naturalibꝰ:ꝛ tm̄ fauore monaſte
rij expirat talis ſubſtitutio p religiōis īgreſſuꝫ.
¶ Scđo mouetꝶ p rōnē Ricħ. Malū iſtud fidei
cōmiſſum vel ſubſtitutio ſi deceſſerit ſine libe-
ris ꝛc̄.reprobaꝶ ꝛ ꝓ nō ſcripto habeꝶ:non ideo
q: monaſteriū nō habeꝶ loco filij: ſed q: prebet
impedimētū vite ↄtēplatiue ſeu retrahit a vita
ↄtēplatiua eligēda: nā ſubſtitutꝰ timēs ne bo-
na ſua cogaꝶ reſtituere ſi decederet ſine liberis
inducitꝶ ad mr̄imoniū ↄtrahendū: ꝛ remouetꝶ a
ꝓpoſito religiōis ꝛ caſtitatis .Et ideo imꝑator
voluit tale grauamen hr̄e ꝓ nō adiecto. et hoc
voluit tex. in.d·§·ſꝫ ꝛ hoc p̄ſenti. dū dicit tales
ordinatiōes inualidas ꝛ ꝓ nō ſcriptas.Sꝫ hec
ↄditio de q̄ in qōne nr̄a eſt plus multo cōtraria
vite ↄtēplatiue ꝛ caſtitati et religioni q̄ꝫ illa de
qua in.d·§·ſꝫ ꝛ hoc p̄ſenti.Et hic ḡ fortiꝰ dꝫ iſta
hr̄i ꝓ nō adiecta.et ita etiā tenet ꝛ refert Cinꝰ
in dicta auꝶ. niſi rogati. ¶ Tertio ꝓbat a ſiſi.
Illud qđ reliquiꝶ cauſa dotꝭ de neceſſitate ītel
ligiꝶ ꝓ mr̄imonio carnali ſine quo non pōt dici
dos.vt in.l.iij.ff.de iu.do.ꝛ.c.etſi neceſſe.de do.
inter vi.ꝛ vxo. Nā pro introitu monaſterij non
daꝶ dos.de ſimo.c.nō ſatis.ꝛ.c.veniēs.ꝛ tm̄ illa
ↄditio ſeu cauſa remittiꝶ īſtituto ſeu legatario
intrāte monaſteriū:lꝫ nō pōt dici ꝙ ciuiliter im
pleaꝶ.vt in.d·§·ſed hoc.ergo lꝫ in caſu q̄ſtionis
nr̄e nō poſſet dici īpleta ↄditio ciuiliter ꝙ mo-
naſteriū dicaꝶ ex ſe natū: nichilominꝰ rōne p̄di
cta debēt bona apđ monaſteriū remanere. Idē
debet ꝛ pōt dici de eo qđ relinquiꝶ cauſa dona-
tiōis ꝓpꝶ nuptias.vt habeꝶ in.d·§· ¶ Quarto
ꝓbat ſic. Inter monaſteriū ꝛ monachū nō dicꝶ
mr̄imoniū ſpūale: cū ſolus abbas dr̄ ſpōſus.de
elec.q: ꝓpter.ſed fideicōmiſſum relinquiꝶ ſub
ↄditiōe ſi nuptias ↄtraxerit:ꝛ ſi ille grauatꝰ mo
naſteriū ingrediaꝶ:nō teneꝶ ad fideicōmiſſum.
vt in.d·§·ſꝫ hoc.ergo apparet ꝙ nō eſt ideo ꝙ vi
deaꝶ defeciſſe ↄditio fideicōmiſſi: ſed ideo tale
grauamē habeꝶ ꝓ nō adiecto ꝛ ꝓ nō ſcripto:cū
vite ↄtēplatiue ↄ̄riaꝶ.ergo idē dicendū in qōne
nr̄a. ¶ Quīto ꝛ vltio ꝓbaꝶ iſto mō.Ego video
ꝙ ſi aliq̄d relinquiꝶ mulieri cū onere reſtituēdi
ſi nō nupſerit ꝙ nō teneꝶ reſtituere ſi nupſit.l.q̄
tiens.ff.de cōdi.ꝛ demō.l.cū ita legatū.cū.l.ſe-
quenti.qđ tm̄ limita ꝓut notaꝶ in auꝶ.cui.C.de
indi. vidui. ḡ multo magis nō valet iſtud gra-
uamen de quo in qōne nr̄a cū ſit impedimentū
religiōis ꝛ vite ↄtēplatiue q̄ longe melior eſt q̄ꝫ
actiua. Et hec opi.placet do.An. licet nō alle-
get ↄſiliū:ꝛ motiua Bar.q̄ michi multū placēt:
et ipſaꝫ veritatē ↄtinere videnꝶ. Pro hac ↄclu
ſione vide bonuꝫ tex. in.l.titie ſi nupſerit.ff.de
ↄdi.ꝛ demō. vbi dꝫ ꝙ ſi teſtator relinq̄t titie du
cētos ſi nō nupſerit: ꝛ ſi nupſerit relinq̄t centū:
ſi titia elegerit nuptias dꝫ hr̄e ducētos:ꝛ tm̄ nō
adimpleuit ↄditionē. Sed illa habeꝶ ꝓ nō ad-
iecta: q: retrahit a mr̄imonio carnali ↄtrahen
do. Idē ꝛ fortius ſi a ſpūali:et p hec clariſſime
ptꝫ intellectꝰ huiꝰ·§·ſꝫ ꝛ hoc.et huiꝰ.c.obtinet
ergo hic monaſteriū.non q: habeꝶ loco filij vel
heredis:q: fuit illa allegatio partis.vt.ſ̄.dixi.
ſed q: habeꝶ ꝓ nō adiecta ſi vult intrare mona
ſteriū:ꝛ infert ad deciſionē qōnū.ſ̄.tractataꝝ ꝛ
multarū aliarū ſimiliū. Expeditis et ſuppletis
glo.ex q̄bus patuit clariſſime intellectꝰ huiꝰ.c.
et multoꝝ iuriū ciuiliū ꝛ canonicoꝝ deſcēdēdo
ad aliā nō minꝰ vtilē materiā extriſecā huiꝰ.c.
q̄ verſaꝶ circa bona īgredientiū religionē cōdito
vel nō ↄdito p eos prius teſtō. Hec oia Abb.de
ſicilia in lectura. Ad idē vidi ſolēne ↄſiliū vni-
uerſitatis Bonoñ.et habeꝶ in ↄuentu ſcte Ma
rie nouelle florētie. Multi etiā ſolēnes doc.alij
idē ↄſuluerūt.ſ.ꝙ in hmōi caſu euaneſcat ſubſti
tutio. Fallit in fr̄ibꝰ minoribꝰ:nō in p̄dicatori-
bus. Ratio diuerſitatꝭ eſt:q: p̄dicatores ex p̄ui
legio ſūt hereditatꝭ capaces:nō aūt minores.

¶ Quis ordo tenendus in §.XI.
ſoluendo creditoribus aut legatarijs? Rn̄.ſm
Bay.ſi creditores ꝛ legatarij ſimul veniāt: pri
mo ſatiſfaciendū creditoribꝰ:ſed ſi veniāt ſepa
ratim liberaꝶ heres ſoluēdo p illū ordinē q̄ ve-
nerūt:dū tm̄ nō faciat in dolo:ꝛ creditores poſt
modū venientes nō debēt inquietare heredē niſi
remāſerit ei de hereditate:ſꝫ hn̄t ius ſuū ſaluū
ↄtra legatarios.Si tm̄ heres ſcit vel credit ſiue
dubitat ꝙ hereditas nō extendiꝶ vltra debita:
ſiue fuerit ex ↄtractu: ſiue ex maleficio:vel q̄ſi:
nil debet dare legatarijs donec ſatiſfaciat cre-
ditoribꝰ. Et idē modus tenēdus eſt in ſatiſfa-
ciendo prius creditoribꝰ prioribꝰ: ꝛ in iure po
tioribꝰ.Et nota ꝙ heres ante oia pōt deducere
expēſas funeris: ꝛ etiā alias neceſſarias quas
fecit cauſa hereditatis.vt in teſtamēto/inuen-
tario et hmōi. Et breuiter ſicut qñ debita totā
hereditatē exhauriūt heres debet eſſe imunis
a lucro:ſic ꝛ a grauamie.C.de iure delib.l.ſan-
cimus·§·ſi p̄fatā.cū ſeq̄n. Itē nota ꝙ licet obli-
gatio teſtatoris trāſeat ad heredē : nō tm̄ peri-
culū piuriȷ et hmōi q̄ nō poſſunt excedere ſingu
larē ꝑſonā. Idē Hoſti.et Guil. Quid ſi plures
ſint heredes:quomodo teneñꝶ ad debita vel le
gata? Rn̄. regulariter teneꝶ quilibet heres ꝓ
hereditaria parte.C.de here.ac.l.iij. Excipiūꝶ

ſſ

quinq̧ caſus. Primus ſi aliquid ſit in obliga=
tione faciendi vel nõ faciendi: tũc eñ quilibet
teneẽ inſolidũ.ff.de v.ob.l.in executorib⁹.§.ij.
vt ſi teſtator ꝓmiſit ſe aliqđ opus facturũ: vel
promiſit ꝑ ſe vel heredẽ non fieri quo minus ꝑ
fundũ ſuũ trãſire liceat:hic q̃libet heredũ obli=
gaẽ inſolidũ. Secũdus caſus eſt ſi res q̃ debet
reſtitui inſolidũ poſſideaẽ ab vno.C. de here.
ac.l.ij.ꝛ.ff.cõmodati.l.ſi tñ.§ heres. Terti⁹ eſt
in alimẽtis legatis: qꜫ ꝓ volũtate defuncti vel
iudicis:vel ab vno inſolidũ vel a plurib⁹ ꝓ par
tib⁹ deſignatis petunẽ.ff.de ali.le.l.iij. Quar=
tus ſi teſtator ab vno heredũ legauerit credito
ri hereditario cõpenſandi aĩo: tunc eñ ille he=
res onus ſuſtinebit vſq̧ ad quãtitatẽ legati.ff.
de leg.ij.l.cũ ab vno. Quintus in expenſa fune
ris vxoris q̃ nõ tñ aſtringat heredes ꝓ heredi
tariis portionibus: ſed etiã virũ pro portione
que ꝑuenit ad eum de dote vxoris.ff.de relig.ꝛ
ſump.fu.l.quotiens.et.l.veluti. Quid ſi heres
eſt pupillus nũquid poteſt differri ſolutio debi
torũ pretextu pupillaris etatis? Reſpon.non
vt.C.de acqui.here.l.j.Sub pretextu.

¶ De dilatione executiõis §.XII.

in legatiſ ad pias cauſas. Et primo queriẽ vtrũ
defunctus inde patiaẽ detrimentũ:qꜫ tardanẽ
elemoſyne quas legauit? Rñdet bea.Tho. in
quodli.vj.arti.xiij. ꝙ quantũ ad meritũ elemo
ſyne nullũ detrimentũ patiaẽ ex predicta tar=
ditate maxime ſi quãtũ in eo fuit curam adhi=
buit vt ei⁹ elemoſyne cito darenẽ: quia meritũ
principaliter ex volũtate depẽdet ꝛ intentione.
Sed quantũ ad effectũ elemoſyne patiẽ detri=
mentũ: non quidẽ vt ꝑ hmõi tarditatẽ puniaẽ:
ſed qꜫ remediũ expiationis pene ei nõ adhibeẽ
cũ nõ ſit ſuffragiũ vnde ſubleuareẽ. Siliter nõ
patiẽ detrimentũ ſi differaẽ reſtitutio quã ipſe
mandauit fieri: licet tarde mandauerit etiã in
morte:tñ fecit qđ potuit. Hec ille. Ex q̃bus ſe=
quiẽ ꝙ ſi tepide ꝛ incaute mãdauit fieri ſuffra=
gium:qñ nõ fit vel multũ differtur:nocet ꝛ quo
ad meritum ex remiſſione volũtatis: ꝛ quo ad
ſuffragiũ vt nõ ſubleuetur ſi nõ fit ita cito vel ſi
tarde fit. Et multo magis de reſtitutione fien=
da. Nã poſſet cũ volũtate ita remiſſa mandari
fieri reſtitutionẽ.puta ne filiũ egerẽt:vel ipſe ne
euaderet quaſi nõ curãs de reſtitutiõe: ꝙ parũ
vel nichil ſibi ꝓdeſſet talis reſtitutio mãdata:
ſi etiã fieret. ¶ Scđo queriẽ vtrũ executor de=
beat tardare diſtributionẽ elemoſynaꝝ ad hoc
vt res defuncti melius vendanẽ:puta moritur
teſtator tꝑe meſſiũ vel vindemiarũ: legat ſum=
mã pecunie pauperib⁹ erogandã:trahendã ex
fructib⁹ recollectis ipſius teſtatoris:que tunc
tꝑis parũ valent: inde ad ſex menſes vel annũ
valebũt multo plus. Rñdet.b.Tho.in quodli. Ubi.S.
ꝙ in mora modici tꝑis nõ videẽ magnũ pericu
lũ vel detrimẽtũ.vnde ſi executor ꝑ modicũ tẽ=
pus elemoſynas dare differat vt reb⁹ defuncti
vẽditis ampliores elemoſynas faciat/nõ videẽ
abſq̧ culpa:qꜫ forte tũc defunct⁹ a purgatorio
erit liberatus:in quo dũ erat cruciatus reme=
diũ ſuffragiorũ maxime ei neceſſariũ erat. hoc
autẽ relinquiẽ prudentis executoris examini.
vt cõſideratis dilatiõne tꝑis ꝛ cõditiõe ꝑſone:
que citius vel tardius liberãda eſt: ꝛ etiã quã=
titate augmenti elemoſynarũ faciat qđ viderit
magis expedire defuncto. ¶ Tertio q̃riẽ vtrũ
ex tali dilatione ꝛ ꝑcipue magna peccẽ mor=
taliter ꝛ ab executore ꝛ ab herede? Rñ.ꝙ ſic: ſi
nõ facit quantũ põt:nec excuſaẽ qꜫ ſine magna
cõmoditate heres hoc facere non poteſt. Nec
executor ne diſpliceat vel dãnũ inferat heredi/
et qđ ipſe nõ põt/ debet ipſe ſignificare dioceſa
no q̃ poteſt cogere.ex̄ de teſta. Jobes. Unde in
decre.xiij.q.ij.qui oblationes.ij.dr. Qui obla=
tiones defũctoꝝ detinẽt ꝛ eccleſiis tradere de=
moranẽ: vt infideles ſunt ab eccl̃ia abijciendi:
et quaſi egentiũ necatores: nec credẽtes iudi=
ciũ dei habẽdi ſunt:et in aliis duob⁹ capl̃is idẽ
diciẽ ibidẽ. Ex quibus arguit Joh. neapoĺ. in
quodli.ꝙ peccant mortaliter tales executores
et heredes multũ differentes:tũ qꜫ nullus de=
bet excõicari niſi pro mortali. hi aũt mandanẽ
excõicari q̃uis nõ ſint ipſo facto excõicati niſi
hoc eſſet alicubi ꝑ cõſtitutiões ſynodales:tum
etiã qꜫ notabile nocumentũ inferũt animabus
ꝓximorũ. Unde ibi dicunẽ necatores aĩarũ/ſcꝫ
ſubtrahẽdo ſuffragiũ illđ eis. ¶ Quarto q̃riẽ
vtrum pena appoſita a teſtatore poſſet exigi: ꝛ
ꝑcipue i relictis ad pias cauſas? Rñdeo ꝙ pe=
na poteſt apponi tripliciter. Uno modo cũ ꝯdi
tione turpi adiecta: puta legat ꝯuentui mendi
cantiũ prediũ cũ ꝯditione ꝙ nõ poſſit alienare:
vel alienando ꝑdit legatũ. Cõditio illa turpis
eſt:qꜫ alienare immobilia nõ ſolũ poſſunt ſed ꝛ
debẽt mẽdicãtes: ꝛ ſic ꝯditio illa vt turpis abij
ciẽ:et legatũ illi remanet ſine incurſione pene.
Scđo modo cũ deuolutione illi⁹ relicti ad al=
terũ: puta legat centũ petro teſtator: cũ hoc ꝙ
det.l.pauperib⁹ ex eis: vel faciat celebrari tot
officia. aĺs deuoluanẽ illa cẽtũ ad talẽ locũ vel
ꝑſonã:talis nõ ſeruãs ꝯditionẽ incidit in penã
illã ꝛ perdit legatũ. Tertio cõmittit heredi vt
det cẽtũ pauperib⁹ infra annũ. aĺs ſi ĩfra annũ
nõ dederit: teneatur alia centũ dare pauperi=
bus. In quo caſu dicit Bern. et Abb. eliciens
hoc ex.c.Rayn. ex̄ de teſta. cũ glo. ꝙ locus eſt
pene ꝛ exigi poteſt ſi pena afficiat patrimoniũ
teſtantis. Nã etſi teſtator cũ nõ habeat iuriſdi
tionẽ in heredẽ vel legatariũ nõ poſſit ei penã

imponere: tamē bene poteſt adimere ſub nole
pene bona legata vel relicta eis: que pena etiā
locū habebit in foro ꝯſciētie cū naturaliter ob=
ligetꝰ. ex̄ de teſta. c. Cū in officiis. Quis aliud ſit
in aliis penis ꝓut vult glo. ſingularis. xii. q. ii.
fraternitas. vbi dicit Grego. ꝙ eccleſia res ſibi
ablatas non debet recipere cū augmento. i. cū
pena ꝗ̄ iponitꝰ ꝓ furto: puta ꝙ fur debeat reſti=
tuere rem furatā in duplo. ſufficit enim ꝙ ha=
beat ſuū. poteſt tñ vt dicit ibi glo. iudex ex offi=
cio applicare illi eccleſie etiā penā. Vel intelli=
gitꝰ de pena canonis quo ad iudiciū penitētiale
in quo ſufficit iniūgere vt reſtituat male abla=
tū ſolū non penā. Sed in penis quas ponit te=
ſtator ſi non fecerit heres vel legatariꝰ hoc vel
illud/ poteſt pena exigi ſm docto.

Quis autē poſſit vel §. XIII.

nō poſſit facere teſtamētū. Ho. ſm Hoſt. ꝙ qli=
bet poteſt facere qui non ꝓhibetꝰ. Primo autē
ꝓhibetꝰ quidē filiuſfamil. niſi de peculio caſtrēſi
vel quaſi. ex̄ de ſepul. c. licet. lib. vi. nec pōt re=
linquere aliquid ꝓ aia ſua ſine patris aſſenſu.
Prohibetꝰ etiā ipubes. Itē ſeruus. xiii. q. ii. §.
qḋ de libero. Itē furioſus nō habēs lucidū in=
terualliū. Itē ꝓdigus cui eſt adminiſtratio bo=
noꝝ interdicta. Itē mutus qui nil loquitꝰ: ſur=
dus ꝗ̄ oino nil audit. vt inſti. quibꝰ nō eſt ꝑmi.
fa. teſta. ꝑ totū. Cecus aūt poteſt cū ſolēnitati=
bus ꝗ̄ habentꝰ. C. quibus nō eſt ꝑmiſ. fa. teſta. l.
hac cōſultiſſima. Itē illis ꝗ̄ ꝓpriis renūciaue=
rūt ⁊ nichil habēt. vt ingreſſi monaſteriū. vt in
autꝰ. de monachis. §. illud. ⁊. xix. q. iii. c. quia in
gredientibus. Sed ſi quis filios habēs mona=
ſteriū ingrediatꝰ nullo cōdito teſtamēto: ꝑmit=
titur ei diuidere cū filiis ⁊ iter eos. vt. xix. q. iii.
ſi qua mulier. Poteſt etiā facere teſtamentū
quicunqꝫ ante profeſſionē cū etiā ad ſeculū re=
uerti poſſit. extra de regu. c. ſtatuimus. Here=
mite autē ſi nō renūciauerūt propriis nec ſe ali
cui eccleſie tradiderūt vitam mutando teſtari
poſſunt/ alꝰs nō. xix. q. iii. §. ecōtra paulus. Re=
ligioſus in epm̄ promotus nullo modo poteſt
facere teſtamentū ſm Tho. ii. ii. q. clxxxv. quia
ſola diſpenſatio rerū eccleſiaſticarū ei cōmittitꝰ
que morte finitꝰ: ex qua teſtamentū incipit va=
lere. Si tamē ex cōceſſione pape teſtamentū fa
ciat: nō intelligitꝰ de ꝓprio facere teſtamentū: ſ
ſed aplica autoritate intelligitur ampliata po
teſtas ſue diſpenſationis: vt poſſit valere poſt
mortem. Qui autem prohibet teſtari eum qui
poteſt ab eius eſt hereditate repellendus. C. ſi
quis aliquem. l. i. Teſtamenta quoqꝫ publico=
rum ſeu manifeſtorum vſurarioꝝ ſic deceden=
tium ſunt irrita: de quo habes. ſ. in. ii. parte ti=
tu. i. c. vi. §. i. circa finem.

Clerici ſeculares teſta= §. XIIII.

mentū facere poſſunt/ ⁊ donare: ſed hoc modo.
Si habēt de patrimonialibus: vel de his ꝗ̄ ſibi
aduenerūt aliūde: puta ex ſucceſſione vel dona
tione ꝑſone: nō intuitu eccl'ie: vel de illis ꝗ̄ ipſi
ſibi ꝑ ſcripturā vel hmōi artificiū queſierūt: in=
dubitanter de his poſſunt facere teſtamentū ⁊
etiam donare. xii. q. iii. c. i. et ex̄ de teſta. c. quia
nos. Et hoc habet locū etiā ſi clericus ſit in po
teſtate patris vel aui cōſtitutꝰ. C. de epiſ. ⁊ cle.
autꝰ. pbr̄os. licet in aliis ꝑſonis ſecus ſit: que ſcꝫ
ſunt in poteſtate parentū. De rebꝰ aūt eccleſie
mobilibus vel imobilibus clericus teſtari non
poteſt. Sed pōt de mobilibꝰ ⁊ fructibꝰ ꝑceptis
in egritudine cōſtitutus: dū tamen ſit compos
mētis/ cōferre pauperibus ⁊ locis religioſis ⁊
his qui ſibi honeſte ſeruierūt. vt ex̄ eo. c. relatū.
De cōſuetudine tñ alibi clerici teſtantꝰ de fru=
ctibꝰ ⁊ rebꝰ mobilibꝰ eccleſie acquiſitis: tamē
de iure ꝯtra eſt. vt in. d. c. Teſtes autē in teſta=
mento regulariter reqruntꝰ ſeptē. vt inſti. eo. §.
ſi. Hoc tamē fallit: qꝛ quādoqꝫ valet ſine teſte:
vt ſi miles in bello ſcribat ⁊ moriatꝰ. C. de mili.
te. l. milites. qñqꝫ ſufficit vnus: vt ſi fiat coram
imꝑatore. C. eo. l. omniū. quādoqꝫ duo: vt inter
filios. C. eo. l. hac cōſultiſſima. vel ſi in territo=
rio teſtetꝰ miles. ff. de mili. te. l. lucius. Siliter
in his ꝗ̄ ad pias cauſas legātꝰ. ex̄ eo. c. cū eſſes.
et. c. relatum. qñqꝫ tres vel quattuor: vt in ſpe=
ciali priuilegio. C. eo. l. ſine ſpeciali. quandoqꝫ
quinqꝫ. vt in teſtamento ruſtici. C. eo. l. fi. qñqꝫ
etiā octo requiruntꝰ: vt quādo teſtator vult fa=
cere ⁊ neſcit litteras. vt in. d. l. hac ꝯſultiſſima.
Et nota ꝙ ſi teſtator nō vult ꝙ teſtes ſciant te=
norē ſui teſtamēti: poteſt facere teſtamentū qḋ
dicitꝰ in ſcriptis. i. ꝙ ipſe primo teſtamentū cō=
ſcribat vel etiā cōſcribi faciat: et poſtea chartā
clauſam repreſentet teſtibꝰ dicēs. Hoc eſt teſta
mentū meum rogo vt ſigilletis et ſubſcribatis
vos. C. eo. l. hac cōſultiſſima. Sed tamen ꝑ hūc
modū facere teſtamentū nō eſt tutū: quia mul=
tas obſeruantias requirit: que frequēter cum
non ſeruentur oportet ꝙ non valeat teſtamen=
tū: et ideo melius eſt ꝙ fiat ſine ſcriptis: ſcꝫ qñ
ſcribitur per notariū tm̄. Item notā ꝙ cū quis
ſanus vel infirmus qui eſt ſane mentis: vltimo
diſponit de bonis ſuis/ de quibus poteſt diſpo
nere per ſimplicem ſcripturā: vel per verba ſo=
lum non violentatus vel circūuentus: ſed libe
re ſine notario et teſtibus debitis/ ſtandum eſt
eius tali diſpoſitioni in foro conſcientie: ⁊ he=
redes quibus hoc conſtat certitudinaliter te=
nentur ad obſeruandū illud: etiam ſi prius per
ſolēne teſtamentum aliter diſpoſuerat. Execu=
tores etiā tenentꝰ ad hoc ſi certi ſunt de vltima

ſſ ii

volũtate inquantũ poſſunt. Unde Greg. xiij. q. ij. vltima voluntas. Ultima voluntas defuncti modis omnibus ſeruari debet: vbi dicit glo. ꝙ intelligit cum volũtas eſt rationabilis. Nam ſi moriens vellet exheredare filium ſine cauſa: hec voluntas non eſt ſeruanda: in foro tñ cauſarum vbi ꝓceditur ſm allegata et ꝓbata: niſi ſint ſufficientes ꝓbationes ꝑ teſtes ⁊ hmõi: ſtabitur teſtamento ſolenniter facto: et ſi nullũ fecit / iudicabitur vt inteſtatus.

¶ De donationibus. Cap. iiij.

Quia donatio cauſa mortis hꝫ ſimilitudinẽ ad teſtamentũ vel legatũ: ideo nũc de hmõi donatiõe cauſa mortis / et poſtea de donatione intervivos que conuenit in nomine: etiã hꝫ in aliquo ſimilitudinẽ ad donationeꝫ cauſa mortis. Donatio cauſa mortis eſt / cũ quis magis vult ſe habere ꝙ eum cui donat: magis eũ cui donat ꝙ heredẽ ſuũ. vt. ff. de dona. cauſa mor. l. j. et inſti. de dona. §. ij. Differunt tñ in quibuſdã donatio cauſa mortis et legatũ. ¶ Primo qꝛ legatũ ſemper traditur ab herede: ſed donatio cauſa mortis qñq ab herede / qñq a teſtatore. Itẽ ſi quis accuſat teſtamentũ vt falſum amittit legatũ: ſed non donationeꝫ cauſa mortis: alˀs ſi ex aliqua cauſa reſcindatˀ teſtamentũ ⁊ donatio cauſa mortis. vt ff. eo. l. ſi quis mo. et. l. ſi debitor. Reuocatˀ donatio cauſa mortis ſi donantẽ peniteat: vel ſi liberatus eſt de periculo in quo erat: vel ſi deſſinat cõditio ſub qua donatio facta fuit. ff. ſi certum pe. l. non oĩs. ¶ Iteꝫ ſi donatarius prius decedat ꝙ donator. ff. eo. l. ſi filio. ⁊. l. j. ⁊ ſi. Donatio ſcꝫ inter viuos quid ſit? Reſpõdetur ſm Hoſtien. eſt rei licite nullo iure cogente mera liberalitate facta collatio.

¶ Quis põt donare? Reſpõ §. I.

deo donare poteſt paterfamilias et dñs rei: nõ ergo ſeruus / nõ filiuſfamilias. ff. eo. l. filiꝰ. Itẽ nõ minor. xxv. annis. C. ſi maior fac. ra. ha. l. ſi. et multo minus pupillus ꝗ alienare nil põt ſine tutoris auctoritate. ff. de acqui. re. do. l. pupillus. Item nõ monachus vel cõuerſus. xviij. di. abbati. Itẽ non poteſt donare ꝗ nõ eſt compos mentis: vt furioſus nec ꝓdigus. ff. de cura. furi. l. Julianus. Sed nec is cui alienatio ꝑ legem interdicta eſt: vt qꝛ cõmiſit crimen leſe maieſtatis. C. ad. l. iuliã ma. l. ſi. vlˀ hereticus. vt. C. de here. l. maniche. Itẽ nec cõdemnatꝰ de publico crimine: lꝫ ante ſentẽtiã donare poſſit. ff. eo. l. poſt cõtractum. et. l. donationes. §. ſi.

¶ Cui poſſit donari? Reſpõ §. II.

deo ſm Hoſt. cuilibet: niſi ꝑ legẽ ꝓhibeatur: ⁊ quidẽ ſiue ſit pñſens ſiue abſens: notꝰ vel ignotus. Itẽ patrifamilias ⁊ filiofami. dicto extraneo: nã filiofamilias ſuo nõ valet facta donatio niſi poſt emãcipationẽ. C. eo. l. ſiue. Itẽ nec inter virũ ⁊ vxorẽ valet niſi poſt mortẽ: vt dr. j. §. iiij. Iteꝫ nec miles põt donare meretrici. C. de do. inter vi. ⁊ vxo. l. ſi ancillam. immo etiã quilibet ꝓhibetˀ donare meretrici. lxxxvj. diſt. c. ꝗ venatoribꝰ. Si tñ donaui repetere nõ poſſum. vt. j. notatˀ de dam. ſiue dona. adulteratoribꝰ.

¶ Donatio multis de cauſis §. III.

ſis reuocari põt: ꝑcipue modis illis qbꝰ libertus fit ſeruꝰ. vide. ſ. in tit. de dñis. Utrũ donatio facta ſub conditiõe ſit idẽ qđ facta ſub modo? Rñ. non: nã illa que fit ſub conditiõe: puta ſi tale quid fit vel fiat ſtatim tenet: ſed nõ extãte illo põt reuocari. C. de dona. ſub modo. l. j. et ij. Et idẽ dicendũ de venditiõibꝰ ⁊ hmõi cõtractibus. An cõiuges ſibĩnuicẽ donare poſſint? Rñ. non: nec valet donatio: quin potius ꝓhibita eſt tam de iure canonico ꝙ ciuili. ex̃ co. donatio. ⁊. ff. eo. l. j. niſi in certis caſibꝰ. Hmõi aũt ꝓhibitiõis ſunt quatuor cauſe. Prima eſt ne ꝓpter amorẽ alteri cõiugũ nõ tẽperãdo donationibus faciliter expoliaretˀ. ff. e. l. j. Scđa ne melior in pauꝑtatẽ incideret: ⁊ deterior ditior fieret. ff. eo. l. iij. Tertia ne cõiuges forte intẽti ad acqrẽdũ ſibi ꝑ donatiões: nõ eſſent ſtudioſi liberos habẽdi vel educãdi. ff. eo. l. ij. Quarta ne amor honeſtꝰ ⁊ debiti exhibitio ꝗ dꝫ eſſe inter cõiuges ꝑcio cõciliari videretˀ. ff. eo. l. iij. Et ſic inter eos donatio non valet: etiã ſi fiat ꝑ interpoſitã ꝑſonã: vt. ff. eo. l. ſi ſpõſus. §. generalˀr alˀs in prin. eiuſdẽ. l. nec valet inter eos remiſſio alicuius debiti / aut aſſignatio aliciꝰ debitoris: qꝛ hec oĩa donatiões ſunt. Sũt tñ caſus in quibꝰ donatio inter coniuges valet. Et primo ꝗdẽ ſi is ꝗ donauit ꝑmãſit ĩ eadẽ volũtate vſq ad mortẽ. Nã hmõi donatio morte donatoris cõualeſcit. ex̃ eo. donatio. Iteꝫ valet donatio ſi alter inde non fit pauꝑior: lꝫ alter fiat ditior: ſi maritꝰ heres ab aliquo inſtitutꝰ non adeat vt vxori ſubſtitute locũ faciat. Itẽ ecõtra valet ſi alter non fit ditior: lꝫ alius fiat inde pauꝑior vt ſi vir donauit vxori ad emẽdũ vnguẽta ⁊ hmõi vt in dicto. c. donatio. et. ff. eo. l. cuꝫ hic ſtatus. Tit. iij. c. vj. §. iiij. ⁊. 7.

¶ Quibus modis donatio §. IIII.

facta inter virũ et vxorẽ reuocetˀ? Rñ. reuocatˀ expreſſe ꝑ penitẽtiam. ff. e. l. cum hic ſtatꝰ. §. j. Iteꝫ reuocatˀ ſi res donata per donatorẽ alienetˀ: vt. C. e. l. ſi maritus. Iteꝫ ſi premoriatˀ ille qui donationẽ accepit. extra. e. donatio. Item ſi diuortium fiat: vt dicta. l. cum hic ſtatus. §. ſi diuortium. Item cũ ſocer nunciũ diuortiũ mittit nurui cui donauerat: vt in ea. l. cũ hic ſtatꝰ.

§.ſi ſocer, et filius qui eſt in eius poteſtate ſibi
donare nō poſſunt: eo ꝙ pater ⁊ filiꝰ quaſi vna
ſunt pſona.C.de ipu.⁊ ali.ſubſti.l.fi. Fallit ta=
men in dote ⁊ in donatione ꝓpter nuptias quā
pater filie et filio poteſt donare. Itē fallit cū fi=
liofa.eunti in caſtra pater donat mobilia. Itez
valet ſi pater remittat filio vſufructū quē hȝ in
rebus illius aduentitijs. Itē valet ſi fiat ob ali
menta. Hec Hoſt. ❡ Utrū ſacerdos parrochia
lis ⁊ alij clerici ſiue prelati poſſint donare. Rñ
deo quantū eſt de patrimonialibus vel de ſuis
proprijs q̄ per aliquā hereditatē vel alio modo
intuitu pſone acquiſierit donare poſſunt. ex̄ de
ſucceſ.ab inteſt.c.j. Sed ⁊ de fructibꝰ bñficioꝝ
ſuoꝝ donare poſſunt q̄dā modica ſm eoꝝ ſtatū:
ſed nō tenent̄ et debēt donare pſonis pauperi=
bus ⁊ honeſtis: qꝛ quodāmodo bona clericorū
ſunt pauperū: at pſonis inhoneſtis nō licet. vt
ſupradictū eſt. Utrū prelati eccleſiarū donare
poſſint. Reſponſio. dicendum ꝙ poſſunt que=
dam modica.xij.q.ij.terrulas. conſiderata ta=
men rei donate quantitate ⁊ loci cōſuetudine.
extra de dona.c.certum.

❡ De ſepulturis. Capl̄m.v.

De ſepulturis. Nota ꝙ quilibet eſt li
ber ad eligendū ſibi ſepulturā apud
quēcunqȝ locū qui habeat ius ſepe=
liendi. et hoc poſt.xiiij.annū cōpletū
ſiue maſculus ſiue femina. etiā ꝯtra
volūtatē parentū. Unde Gratianus. vbi quiſqȝ
tumulādus ſit in volūtate eius cōſiſtit.xiij.q.ij.
§.ij. Excipiunt̄ religioſi q̄ ſibi non poſſunt eli=
gere ſepulturā: ſed in ſuis eccleſijs ⁊ monaſte=
rijs ſepeliunt̄: niſi q̄ñ moriunt̄ eſſent adeo re=
moti a monaſterijs ſui ordinis ꝙ nō poſſent cō
mode deportari ad illa: qꝛ tūc poſſent eligere.
ex̄ eo.religioſi.lib.vj. Impuberes vō non poſ=
ſunt ſibi eligere ſepulturā: ſed parētes eoꝝ poſ
ſunt eos ſepelire vbi voluerit ſi ꝯſuetudo terre
hoc habeat/al's nō. Itē ſi q̄s elegiſſet ſepultu=
rā in aliqua eccleſia ex hoc ꝙ inductus fuit ad
hoc iurandū vel vouendū: vel al's ꝓmittendū
vel p quēcūqȝ clericū: vel religioſum de eligen
do ibi ſepulturā vel electā nō mutādo talis nō
poteſt ibi ſepeliri: ſed ibi ſepelieſ vbi al's fuiſ=
ſet ſepeliendus ſi nō elegiſſet ſepulturā: ⁊ indu
cētes illo modo ſunt ipſo facto excōicati. Sed
ti.xiij. de excōicatione habes.j.ſcȝ in titu.de excōica.
c.ij. et quomodo teneant̄ p̄dicti corpus reſtituere ſi
fuerint requiſiti ibi habes. Si quis tamen ex
proprio motu vouet ⁊ iurat alicubi eligere ſe=
pulturā. ſm Hoſti. teneſ ſeruare: niſi poſtea fa=
ctus eſſet religioſus: vel niſi locus ille q̄ſi eſſet
diſſipatus. ar. ex̄ de reli.do.c. inter. Itē poteſt
quis eligere ſepulturā dimiſſa antiqua etiā in
loco minus religioſo. ex̄ eo.cū quis.lib.vj. Itē
ſi quis mandaret corpus ſuū non ſepeliri: qō ⁊
fecit marcellinꝰ papa in deteſtationē idolatrie
cōmiſſe: non eſt iplendū vt notaſ diſt.xxj.c.nūc
aūt.in glo. Si ꝓprius ſacerdos corpus eiꝰ qui
alibi elegit ſepulturam violenter rapuerit ſm
Hoſtiē. amittit ius qō in eo mortuario habet ⁊
oſſa eoꝝ reſtituet. ex̄.e.c.cū liberū. Idē ſi aliq̄s
cōuentꝰ totus vel maior pars eius hoc fecerit.
ſecus crederē ſi minor pars: vel ſolus prelatus
hoc feciſſet. Itē ſi quis al's receperit ad ſepul=
turā alienū in caſu nō cōceſſo teneſ ad reſtitu=
tionē corporis ſi petaſ. Teneſ etiaȝ reſtituere
quicq̄d occaſione eius pcepit vel pcipi potuit.
ex̄ eo.fraternitatē.in fi.et.c.ex parte.

❡ De eo aūt qui decedit nul= §.I.

la electa ſepultura vbi debeat ſepeliri. Nota
ſm Ioh.and.ſup.c.animarū.de ſepul.lib.vj.ta
lis debet ſepeliri in ſepulcro parentū ſuoꝝ exē
plo patriarcharū.xiij.q.ij. hebron. ex̄ eo. Nos
inſtituta.et.c.fraternitatem.vel in parrochiali
eccleſia ſi cōſuetudo ſit. ꝙ ſi talis ſit alienigena
vel viator: debet ſepeliri apud eccleſiā in cuius
parrochia mortuus eſt.xiij.q.j.eccleſias.vel in
eccleſia cathedrali ſi ſit cōſuetudo.xvj. q.j.c.j.
Clerici quoqȝ ſi nō eligūt ſepulturā ſepeliendi
ſunt in eccleſia vbi ſunt clerici. Itez qui habet
domiciliū in ciuitate vel caſtro: ſed q̄ñ ad villā
ruralē ſe trāſfert cauſa recreationis: vel vt ru=
ralia exerceat ⁊ nō electa ſepultura moriſ/non
debet ſepeliri in eccleſia dicte ville: ſed in ſua
parrochiali. vel potius i ea in qua maioꝝ ſuoꝝ
ab antiquo extitit ſepultura: dūmodo abſqȝ pe
riculo ad ipſam valeat deportari. Mulier que
plures viros habuit: ſi non elegit ſepulturā eſt
cū viro vltimo cuius domiciliū et honorē reti=
net tumulanda. ex̄ eo.c.is qui.lib.vj.

❡ Ius ſepulture eſt qō com= §.II.

petit eccleſie ad ſepeliendū aliquos in cimite=
rio ſuo: et ꝯuenit ex aſſignatiōe pontificatꝰ vel
pontificis. ar.xiij.q.j.eccleſias. Cōpetit aūt ge
neraliter eccleſijs parrochialibꝰ ⁊ etiā alijs q̄=
bus a iure vel priuilegijs cōceſſum eſt: non aūt
alijs. Et dicit Inno. ꝙ cimiterium vel quecūqȝ
ſepulture debēt eſſe circa eccleſiam.xvij.q.iiij.
ſicut. poteſt tamē cimiteriū aliquātulū eſſe re=
motū ab eccleſia: nō tamē credimꝰ ꝙ alicui lo=
co etiā religioſo/hoſpitali et hmōi poſſit acce=
dere ſepultura niſi habeat eccleſiā. Itē in vno
cimiterio multe eccleſie poſſunt habere ius ſe=
peliendi ibi parrochianos ſuos. ❡ Itē nota ꝙ
pactū qō fit cū rectore parrochialis eccleſie de
nō recipiēdo aliquos vel certos parrochianos
eius ad ſepulturā: ſeruari debet etiā ab his q̄=
bus a ſede apl'ica ſepultura libera eſt cōceſſa: ⁊

illi apud eos elegerint ſepeliri. extra de pac. c. pactũ. lib. vj. Expenſas autẽ funeris tenet heres facere. Item ſi mulier habeat dotẽ de ipſa dote debent fieri. ſi nõ habet ad maritũ pertinet. ff. de relig. ⁊ ſum. fu. l. j. Pro ſepultura aũt non licet exigere pecuniam vel exactam pſoluere: quia ſimoniacum. de quo habes. ẽ. in. ij. parte titu. v. c. xxj. Et ibi etiam habes quomodo multipliciter dicitur ſepultura.

¶ De ſepultura quo ad canonicã portionẽ. §. III.

Nota ꝙ qñ quis eligit ſepulturã alibi ꝙ̃ in ſua parrochia: de oĩbus q̃ loco illi vbi eligit ſepulturã dimittit: debet ſua parrochialis eccleſia habere canonicã portionẽ de iure cõi. Hec autẽ canonica portio varia eſt ſm ꝯſuetudines. Alicubi eñi eſt medietas: alicubi tertia: alicubi quarta: ⁊ eidẽ ꝯſuetudini eſt ſtãdũ. ex eo. c. certificari. Et ſi cõſuetudo nõ appareat: ſtandũ eſt ꝯſuetudini eccleſiarũ vicinarũ: et ſi illa eſt varia ſm Hoſ. debet quarta. In hac enim magis iura cõcordare videntur. ex eo. c. in noſtra. Si aũt eſſet ꝯſuetudo ꝙ nichil det: credit Ray. ꝙ nõ valeat: q2 eſt ꝯtra rationẽ ⁊ naturalẽ equitatẽ. ex eo. c. nos inſtituta. ⁊. c. relatũ. tamẽ ſm Hoſti. hec cõſuetudo poſſet pſcribi: ſi titulus ꝓbaret. Et qñ quis dimiſſa eccleſia illa vbi ſui maiores ⁊ ꝑdeceſſores ſoliti erãt ab antiquo ſepeliri eligit alibi ſepulturã: nõ debetur canonica portio eccleſie dimiſſe: ſed illi in qua cõſueuit audire diuina ⁊ recipere ibi ſacramẽta. ex eo. c. cũ quis. lib. vj. Et ſi quis in vna eccleſia conſueuit audire diuina: et in alia eccleſia recipere ſacramẽta: debetur canonica portio vbi cõſueuit recipe ſacramẽta. ex eo. c. j. lib. vj. Si autẽ rex/dux/vel alter ꝑ anni circulũ audit diuina et percipit ſacramẽta in diuerſis eccleſijs quaſi habens duo vel plura domicilia in quibꝰ ſe pariter collocat eligit ſepulturã in alia eccleſia: tunc canonicã portionẽ diuident inter ſe eccleſie ille domiciliorũ illius. ex eo. c. cũ quis. lib. vj. Quomodo aũt debeatur canonica portio a mendicantibus de obuentionibꝰ

eo §. vij ex ſepulturis electis apud eos. j. dicetur.

¶ Canonica portio ſm §. IIII.

Franciſcũ de zab. poſt Matth. duplex eſt. Una epalis quã recipit eps ꝓ iure epali ꝓpter cõmunionẽ quã habet cũ eccleſijs ſuis. ex de teſta. c. requiſiſti. et hãc debet habere de oĩbus relictis factis eccleſijs ꝯſtitutis in ſua dioceſi: ſed ſi ſunt extra dioceſim nichil hrẽalis eccleſia ſolueret duas portiões. Alia eſt canonica parrochialis q̃ debet eccl'ie parrochiali de relictis factis illi eccl'ie vbi ſepelitur parrochianꝰ eius. Et debet hec de relictis factis eccl'ie ſepulture: nõ aũt de relictis factis alijs eccleſijs. eo. ti. c. j. Et de hac quarta q̃ de iure datur eccl'ie parrochiali detrahitur ab epo ꝓ ſe q̃rta illiꝰ quarte: et nõ ſolũ de legatis factis ſimpliciter: ſed etiã de legatis factis ꝓ fabrica: vel ad cultum diuinũ. A fratribꝰ autẽ eps nullã quartã detrahit ſm Frede. qð allegat zab. In aliquibꝰ tamẽ locis eps eſt parrochialis oim. vt neapol. et tunc vt parrochialis recipiet quartã a fratribꝰ.

¶ De canonica portione de §. V.

quibus. ſ. rebꝰ debeat dari. dicit Ray. ꝙ nõ tm̃ de oblationibus cereis ⁊ hmõi: q̃ eccl'ia in qua corpꝰ ſepelitur recipiet ĩ die funeris: ſed etiã de alijs q̃ defunctꝰ illi eccl'ie vbi ſepelitur ꝓ aĩa ſua relinqt. ex eo. in noſtra. Cui cõcordat Hoſt. Et addit ꝙ intelligendũ eſt h̃ de his q̃ relinquuntur occaſione eccl'ie vel loci: ſecus ſi intuitu pſone ꝙuis eccl'iaſtice: dũ tñ in fraudẽ nõ fiat. Itẽ dicit hoc intelligendũ eſſe tã de imobilibus ꝙ̃ de mobilibꝰ. Excipiuntur tñ ornamẽta eccl'ie et pecunia ꝓ eis data vel pro fabrica anniuerſario xxx. ſeptimo/⁊ alia ad ꝑpetuũ diuinũ cultũ delata: de q̃bus oĩbus canonica portio nõ debet deduci: niſi fuerit factuz in fraudẽ vt eps ſi eſt ꝯſuetudo ꝙ eps recipiat iſtã canonicã portionẽ: vel eccl'ia parrochialis fraudaretur. ex de teſta. c. ſi. Inſuꝑ de his q̃ teſtator ſiue moriẽs reliquit q̃buſcũq3 alijs pſonis vel eccleſijs vel in cõi vt pauperibꝰ nullã portionẽ habebit parrochialis eccleſia: vt dicit Inno. ex eo. c. relatũ. ij. q2 canonica portio nõ eſt pſtanda niſi eccleſijs vbi q̃s ſepelitur: vel ad quã tranſit ſe cõuertendo vel alio mõ. cõcordat Hoſti. Et nota ſm Inno. ab iſta canonica portione dãda eccleſijs parrochialibꝰ nõ ſunt de iure exempta monaſteria ⁊ alia loca q̃ alſ ſunt exempta. ex eo. c. in noſtra. et de teſta. c. requiſiſti. ſed ex priuilegio aliqui ſunt in hoc exempti. vt patet. j. Item nota ſm Hoſti. licet petitio canonice portionis ꝑtineat ad parrochialẽ ſacerdotẽ: tñ ſi ipſe eſt negligẽs in petẽdo: eps poterit petere ꝓ illo. ex de ſuc. c. ſi. De q̃buſdã de q̃bus poſſet eſſe dubiũ vtrũ dari debeat portio canonica. Et primo de ingreſſo religionẽ qui moritur tẽpore nouitiatus. de quo dicit Hoſt. ꝙ canonica portio nõ debet priori eccleſie de obuentionibꝰ ex morte eius: ꝙuis eñi exire potuerit: nõ tamẽ exiuit: ſed in religione deceſſit: et hoc ſufficit ad retentionẽ quarte. ex eo. de his. Si autẽ aliquis eligit ſepulturã apud aliquã religionẽ poſtea intrat in ipſam et decedit. Si tranſit ad religionẽ in infirmitate de qua moritur: tenetur locus ille religionis ad canonicã portionẽ eccleſie priori illius. Et ſi tranſit in ſanitate vel etiã in infirmitate de qua non moritur/non tenetur. ex eo. de his. Ray. ⁊ Hoſtiẽ. Ex hoc autẽ ꝙ quis recipiatur in

cōfratrē alicuius loci religioſi: retentis tamen ſibi bonis ſuis eligendo apud illum ſepulturā non liberabit a canonica portione: ſicut nec liberat etiā ab epiſcopali iuriſditione: etiā ſi ipſi religioſi ſint exempti. ex̄ de priuil. c. cū ⁊ plantare. Hoſt. ⁊ Hoſti. De leproſis aūt intrātibus domos leproſoꝝ ⁊ moriētibꝰ: vtrū debeat dari canonica portio priori eoꝝ eccīe. Dicit Guil. in hoc ſtandū eſſe ꝯſuetudini: de iure tn̄ eos nō teneri. Si autē infirmus de ſua parrochia faciat ad aliā ſe deferri: ⁊ ibi moriatur: dabit canonica portio priori eccleſie. ex̄ eo. de his.

Cum defunctus eccleſie §.VI.

ſue relinquit decē: eccleſie aūt alteri vbi eligit ſepulturā relinqt mille. Dicit Raymū. ꝙ ſi defunctus legauit illa decē hoc modo ꝙ eccleſia eſſet illis cōtenta pro canonica ſua: ⁊ ſacerdos ſciuit cōditionē ⁊ recepit legatū: videtur renūciaſſe iuri ſuo: ⁊ ideo nō poterit plus petere aliquā portionē. Sed ſi defunctꝰ abſolute relinqt ⁊ ſacerdos abſolute recepit: poterit nichilominus de ceteris portionem ſibi vendicare. ex̄ de teſta. c. officiſ. Uel ſaltē poterit agere ad ſupplementū cōputatis illis decē: ſicut filius cōſtitutus in minori parte ꝙ̄ legitima poteſt agere ad ſupplementū. C. de inoffi. teſta. l. ſi quādo. et ex̄ de emptio. ⁊ vendi. c. cū dilecti. Si ꝗs eligit ſepulturā in ꝓpria eccleſia et nichil legās: cū tamen aliis eccleſiis multa leget. Dicit Ray. ꝙ ſi eſt cōſuetudo ꝙ eligentes ſepulturā ei aliquid legēt: ſemꝑ poterit illud illa eccleſia petere ab heredibꝰ non iure actionis: nec differēdo ſepulturā: ſed implorando auxiliū ſuperioris. ex̄ de ſimo. ca. ad apoſtolicā. ſed ſi non eſt cōſuetudo nichil poteſt petere: ſed ſolis funeralibus debet eſſe cōtentus. Nā tenetur ex officio ipſum ſepelire. Poſſet quoqꝫ in hoc caſu implorare auxiliū iudicis aduerſus heredes: ſi deprehendatur dolus teſtatoris vel hereduꝫ. Similiter aduerſus rectores aliarū ſi ipſi in dolo deprehendant̄. Item in illis regionibus vbi de omnibus mobilibus que poteſt defunctus in teſtamēto relinquere ſeu legare eccleſia exigit terciam partē ⁊ morienti iniūgit ſacerdos ꝙ reuelet omnia mobilia ſua ſicut dicit̄ fieri in britannia minori. Credit Guil. ꝙ cōſuetudo hec non debet preiudicare iuri cōmuni: niſi ſit legitime preſcripta: ⁊ cōtradictorio iudicio obtenta / vel autoritate ſedis apoſtolice ꝯfirmata. Nec ſufficit conſtitutio epiſcoporū illius loci niſi adſit cōſenſus ſubditorū quos tangit: nec tenentur illi precepto morientes obedire.

De canonica portione §.VII.

ratione ſepulture quomodo teneant̄ ad eā ꝑ̄di catores ⁊ minores. Not. in cle. dudū. de ſepul. vbi inter cetera ſic dicit̄. Cōſtituimus et ordinamus vt predictoꝝ ordinū fratres de obuentionibus oībus tam de funeralibus ꝙ̄ de quibuſcunqꝫ ⁊ quomodocūqꝫ relictis diſtincte vel indiſtincte ad quoſcūqꝫ certos vel determinatos vſus de ꝗbus etiā quarta ſeu canonica portio dari ſiue exigi non cōſueuit vel nō debet de iure: necnō de datis: ⁊ qualitercūqꝫ donatis in morte ſeu mortis articulo: aut in infirmitate donātis ſeu dātis de q̄ deceſſit quōcūqꝫ directe vel indirecte fratribꝰ ipſis vel aliis ꝓ eiſdem: quartā partē / quā autoritate aplīca taxamus et limitamus / parrochialibus ſacerdotibus ⁊ eorū rectoribus ſeu curatis largiri integre teneant̄: facturi ⁊ curaturi ne quod in morte ab infirmis hmōi dandū fratribꝰ ipſis exiſtiment in eorūdē dantiū ſeu donantiū ſanitate ſibi dari vel donari procurent: in ꝗbus ꝑ ipſos vitandis eoꝝ intendimus ꝯſcientias onerare: ⁊ paulopoſt. Ultra portionem autē hmōi nil valeant parrochiales ⁊ rectores curati aut prelati exigere ſupradicti: ⁊ paulopoſt. Cōſuetudines cōuentiones ſtatuta et pacta inquantū ſunt premiſſis vel alicui ꝑmiſſoꝝ ꝯtraria penitus reuocamus. Nota ſm̄ Frā. de zab. ſuꝑ iſta cle. Primo ꝙ ius ſepulture nō cōpetit eccleſiis nō parrochialibꝰ: niſi ſpecialit̄ eis cōcedat̄: ſicut hoc conceditur fratribꝰ ꝑ̄dicatoribꝰ ⁊ minoribꝰ. vt in iſta clemē. paulo ſupra. Scd̄o not. ꝙ cū ꝗrit̄ vtrū dicti frēs poſſint proceſſionaliter cū cruce ingredi parrochiā inuito rectore ad ſuſcipiendū funus eius ꝗ elegit apud eos ſepeliri. Pe. de ancha. tenet ꝙ ſic: qꝛ hic ꝑmitti͞t fratribꝰ liberā ſepulturā habere: ⁊ vno ꝑmiſſo ꝑmittunt̄ ꝑ̄paratoria neceſſaria. de offi. dele. c. preterea. Sed Fran. de zab. dicit ꝙ ꝯ̄triū obſeruat̄: qꝛ nō leuat̄ funus niſi iubēte ſacerdote parrochiali: et hoc tutius ne detur materia rixe. ſed qd̄ dicit Fran. alicubi non ſeruat̄. Nota tertio ꝙ quo ad fratres de ꝗbus hic canonica portio limitata eſt ad quartā. Et ab taxatiōe ſm̄ Lau. de zen. nō licet recedi tū ſit papalis. diſt. xix. in memoriā. In aliis autē caſibus quanta ſit hec canonica ſtatur ꝯſuetudini: vt in. c. certificari. de ſepul. Nota quarto: ꝙ ſi nō relinquat̄ aliquid fratribꝰ predictis ab eo qui apud eos eligit ſepulturā: ſed frater aliꝗs ex eis dat̄ executor ad certā ſummā diſtribuendā arbitrio ſuo: et ipſe diſtribuit in frēs. glo. Jo. an. ſuꝑ verbo: oībus obuētionibꝰ. refert quādā declaratoriā emanaſſe a Bonifacio. viii. de qua ipſa glo. mētionē facit ꝙ canonica debet̄. et idem dicit glo. qn̄ decedēs nichil reliquit fratribꝰ: ſed mādat executoribꝰ vt ipſis frībꝰ dent aliꝗd vel ꝓmittāt ꝙ quarta debet̄. qd̄ etiā tenet Frā. de zab. ⁊

Pau.ꝗ etiã dicit locũ hr̃e hoc non tm̃ de reli-
ctis ad determinatos vſus ſiue indetermina-
tos:et hoc ſiue ſit vſus ſacer:vt ꝓ cõſtruẽdo ca
pellã:ſiue nõ ſacer vt ꝓ victu. ¶ Quinto no.ſu
per vbo funeralibus ꝗ dicãt̃ funeralia: ⁊ dicit
glo.ibi. ꝙ declarauerat Bñdictꝰ in ſua decre.
inter cũctas.illa eſſe ꝗ cũ funere deferunt̃: ſta-
tuẽs ibi de candelis ꝗ dant̃ ad manus quartã
nõ deberi. Sꝫ qꝛ reuocata eſt illa cõſtitutio pu
to etiã ex illis cãdelis deberi: ⁊ lꝫ hoc ſit rigo-
roſum:hoc tñ nõ vult lr̃a iſta ⁊ vbũ oĩbꝰ: puto
etiã teneri eos de his que legãt̃ ꝓ miſſis dicẽ-
dis. Frã. vo de zab.poſt pau.⁊ lau.dicit fune-
ralia eſſe bona ꝗ obueniũt eccl̃ie rõne funeris
ſiue ante corpus cõditũ in terra ſiue poſt: et de
his debet̃ canõica. ¶ Sexto querit Frã.quã-
tũ durent funeralia:an.ſ.dũ corpꝰ tradit̃ ſepul
ture:vel ꝑ totã illã diem vel ꝑ ſeptimã:vel.xx.
vel.xxx.diẽ vel anniuerſariũ. Recitat ſuꝑ hoc
diuerſas opiniões ⁊ nõ clare ſoluit. ¶ In ſepti
ma tñ queſtiõe vbi ꝗrit ꝗd de anniuerſario.xx.
vel.xxx.recitat Paulũ dicentẽ de his oĩbꝰ de-
beri: qđ aſſerit ſibi placere. Et ſubdit. Conſue
tudo tñ nõ hꝫ ꝙ debet̃ canonica niſi de his que cũ
funere deferunt̃: vel ꝗ offerunt̃ dũ funus eſt in
eccl̃ia. Dicit etiã Frã.poſt Lau.ꝙ ſi cũ funere
ducunt̃ eqͥ cũ armis de his deberi ꝗrta. ¶ No
ta ſeptimo ſcḋm glo. ꝙ cũ hec cõſtitutio ſit iuris
veteris correctoria:et ſit reſtringẽda.ex̃ de re.
iu. Que a iure. ad alios ꝙ̃ ad minores ⁊ ꝑ̃dica
tores nõ eſt extendẽda. Refert tñ Frã.de zab.
Jo.an.in apoſtil.dicere ꝙ Clemens.v.ꝓroga
uit eã ad heremitas. Joh.xxij.ad carmelitas.
Un̄ ſi ꝗs eligeret ſepulturã apud ſorores ordi
nis minoꝝ vel predicatoꝝ: cũ hec cõſtitutio ſit
reſtringẽda nõ hꝫ locũ in eis.ſcḋm Fran.de zab.
¶ Octauo nota ꝙ ſi teſtator legatũ ſoluit invi
ta nichilominꝰ debet̃ quarta: qꝛ videt̃ ſoluere
vt legatũ.ſcḋm glo. Pau.⁊ Fran. ¶ Nota nono
ꝙ ſi defunctꝰ petierit cũ habitu dictorũ fratrũ
ſepeliri: nichilominus quarta debebit̃ ſꝫ glo.
Pau.⁊ Frã. Nã etſi ad eoꝝ religionẽ trãſierit
in egritudine de qua decederet debet̃ quarta.
¶ Nota decimo ꝙ ſi defunctꝰ mãdauit aliqua
dari ſingulis fratribꝰ ad eoꝝ cõmoditatẽ: pu-
ta emptionẽ libroꝝ vel veſtiũ:de hmõi etiã de-
bet̃ quarta ſcḋm glo. Pau.⁊ Jo.de lig.⁊ Frã.qꝛ
negari nõ põt quin illud ſit relictũ monaſterio
cũ nõ poſſit religioſus capere.xij.q.j.nõ dicatis.
¶ Itẽ ſi defunctus reliquit alicui ꝙ in eccl̃ia
fratrũ faciat cõſtrui capellã ⁊ emat illi ornamẽ
ta: nichilominꝰ etiã debet̃ quarta ſcḋm Joh.de
lig.qđ placet Frã. ¶ Undecĩo nota ꝙ ſi teſta-
tor donauit in mortis articulo vel legata invi-
ta ſoluit/poſtea eccl̃ie ſepultura interdicit̃:ita
ꝙ ibi ſepeliri nõ põt: dicit Paulꝰ ꝙ nichilomi
nus debebit̃ canonica. Et idẽ dicit videri ſi ca
ſu alibi ſepelit̃: qꝛ forte apud priores nõ potuit
deportari: ſed cõtrariũ tenet Frede.in ꝯſilijs.
Et idem Frã.de zabarel. dicẽs: ꝙ ſi ꝑpetuo dꝫ
remanere ſepultꝰ in alia eccl̃ia:ſolũ de relictis
illi eccl̃ie/ vel de funeralibus dabit̃ canonica:
qđ ꝓbat ꝑ litterã huius Clemẽ. vbi determi-
natur quartã dandã ſolũ ab eccleſia in qua ꝗs
ſepelit̃. ¶ Duodecimo nota predictos fratres
nõ teneri ad hãc quartaꝫ de his que relinquũt̃
eiſdẽ ꝑ eos ꝗ apud illos nõ ſepeliũt̃ ſcḋm Inno.
Ab.⁊ Arch.⁊ glo. Et hoc eſt verũ niſi fieret in
fraudẽ:vt.ſ.moriẽs ꝓpterea alibi eligeret ſe-
peliri ad ſuggeſtionẽ fratrũ quibꝰ legat ne te-
neant̃ ad quartã:qꝛ tunc debet̃ quarta. ¶ No
ta tredecĩo ꝙ ſi ep̃s ſepeliat̃ in monaſterio mẽ
dicantiũ:nichilominus canonica debet̃: ⁊ hoc
cathedrali eccleſie que eſt parrochia ep̃i:et ibi
debet iacere:niſi aliud diſponat ſꝫ Frã. ¶ No
ta decimoquarto ꝙ ſi ſcholaris in ſtudio eligit
ſepulturã apud fratres/⁊ eis legauit de bonis
que hꝫ in partibꝰ ſuis: ꝙ quarta dabitur ꝓut
ꝓbabiliter dici põt illi eccleſie/ in cuius parro
chia ꝓ maiori parte anni morã traxit: obſer-
uatur tñ ꝙ detur quarta parrochiali eccl̃ie in
qua morabat̃ tẽpore mortis:et hoc qñ eccleſie
ſunt diuerſaꝝ dioceſum:qꝛ ſi eſſent in eadẽ dio
ceſi/tunc fieret diuiſio inter eccleſias. ¶ Nota
decimoquinto ꝙ dicta quarta põt peti ⁊ a fra-
tribus ⁊ ab heredibꝰ ſcḋm glo.⁊ Paulũ:ꝗ etiaꝫ
dicit ꝙ ſi heredes ſoluũt curatis liberati vidẽ
tur a fratribus ſaltẽ ope exceptiõis doli. Frã.
dicit ꝙ glo.eſt vera anteꝙ̃ ſoluãtur legata poſ-
ſent curati quartã vẽdicare:ſed ſi anteꝙ̃ vẽdi-
cẽt ſoluta ſint legata fratribus: nichil ampliꝰ
põt ab heredibus peti: qꝛ ſoluerũt vt manda-
uit teſtator ꝑ hoc littera iſta que nichil mãdat
heredibus:ſed tm̃ ipſis fratribus ꝙ tm̃ quartã
ſoluant:qđ tenet Zen. Si tñ heredes ſoluerũt
quartã curatis/tunc ꝓcedit dictũ Pauli: ꝙ ſi
fratres petant integrũ legatũ poterũt excludi
exceptione doli. ¶ Nota ſedecimo ꝙ fratres
ꝓcurãtes fraudes circa iſtã materiã: vt qꝛ ꝓ-
curãt relinqui ſororibꝰ ſancte Clare/vel ami-
cis:de quibus cõfidant qui nõ tenent̃ ad cano-
nicam:que exẽpla ponit Paulus ⁊ hmõi:ꝙ in
hoc caſu tenent̃ ad duo:ſcꝫ ad reſtitutionẽ eoꝝ
in quibus damnificati ſunt curati:⁊ quo ad ra
tionẽ corã deo:ꝙ ſi fratres ꝗ ꝓcurauerũt hanc
fraudem nõ ſunt abſoluẽdi. Dicit Lau.ꝙ ꝑ or
dinẽ fiat reſtitutio iuxta ordinem poſitũ de pri
uil.clemẽ.religioſi. ¶ Nota decimoſeptimo ⁊
vltimo ꝙ ad quartã iſtam ſoluendã nõ poſſunt
cõpelli ꝑ ordinariũ:nec ratiõe huius hꝫ iuriſdi
tionẽ aliquã cõtra eos:qꝛ obſtãt eorũ exẽptio-
nes. Per clemen.eñi iſtã reuocant̃ priuilegia

quorūcūq; etiā exēptoꝝ inquantū impedirēt ſo
lutionē quarte:ſed ꝑ hoc nō tollunt priuilegia
exemptiōis/ cū obligatio ad quartā poſſit eſſe
durāte exēptiōe.Sed coertio fit per ſuū iudicē
ſcʒ papam vel legatū:niſi aliud cōcederet ordi
narijs ſm glo.⁊ Pau.lʒ aliqui cōtrariū dicāt.
Sed nota ꝙ Jo.xxij.qui ꝓmulgauit clemē.cō
ceſſit ordini predicatorū priuilegiū ꝙ de lega-
tis ad ꝑpetuū cultū factū eccleſijs ipſius ordi
nis ab eligētibꝰ ibi ſepulturā: aut etiā ꝓ fabri
ca/pitantijs/victu/⁊ veſtitu: vel anniuerſarijs
ſeptimo.xx.vel.xxx.aut etiam de his que abſo
lute fratribus legant in vltimis volūtatibus:
nec fratres nec executores teſtamētoꝝ teneāt
aliquibus eccleſijs ad canonicā portionē.Qḋ
priuilegiū fuit poſtea ꝑ Greg.xj.⁊ per multos
alios innouatū: ſed q: ipſe Johānes poſt cōceſ
ſionē priuilegij ꝓmulgationē fecit Clemē.⁊ in
ꝓmulgatione cōſtitutiōes inſtituunt et habēt
vigorē:ideo aliqui doctores dicebant clemen.
frangere ⁊ tollere ipſʒ priuilegiū. Alij cōtra:ꝙ
priuilegiū frangebat: tandē Martinꝰ.v.inno-
uās dictū priuilegiū declarauit ꝙ nō obſtante
clemē.dudūʒ.nō tenemur ad canonicā portio-
nē. Similiter ibi declarat ꝙ illud xbū priuile
gij ſalua iuſtitia illarū eccleſiarū de quibꝰ mor
tuorū corpora aſſumūt: nō intelligit de his de
quibꝰ fit mētio in priuilegio:de quibꝰ non de-
bemus ſoluere quartā: ſed de alijs puta fune-
ralibus. Sic ergo de funeralibꝰ debemꝰ quar
tam dare:nō autē de legatis. Et que ſint fune-
ralia iam dictū eſt.Un̄ de ipſo tenore ipſius pri
uilegij plenꝰ.ā.in.j.parte vbi plenius habet.

¶ De ſepulture ꝓhibitiōe. §.VIII.

In eccl'ia vel cimiterio ſiue loco ſacro non de-
bent ſepeliri infraſcripti.Prio nullꝰ infidelis
nec iudeꝰ/nec paganus/ nec hereticus etiaʒ ſi
poſt mortē appareat de hereſi.de cōſe.di.j.ec-
cleſiā.et.xxiiij.q.ij.ſane.Scḋo ꝓhibet morientı
in torneamēto.Et exponit Hoſtiē.etiā ſi q̇s ibi
vulnꝰ letale acceperit:lʒ poſtea ſuꝑuixerit:qui
quis peniteat ⁊ ei eucharıſtia nō neget/care-
bit tn̄ eccl'iaſtica ſepultura.extra de tornea.c.
j.hoc tn̄ de illo intelligit q̇ venit cauſa exercē-
di ſe in torneamēto.Et ſm Guil'.de armigeris
coꝝ qui eis in armis ſeruiūt:ſecꝰ de aſtātibus
cauſa curioſitatis ⁊ hmōi.extra de tornea.c.ij.
Tertio ꝓhibet ſepultura illis q̇ ſe occidūt: vt
xiij.q.ij.quibꝰ.⁊.xxiij.q.v.placuit.qḋ intelligē
dum eſt ſm Guil'.ſi interfecerūt ſe ex deſpera-
tiōe vl' iracūdia:ſecꝰ ſi ex fatuitate ⁊ hmōi.Un̄
ſic dicit Berñ.extra.e.ex parte.Si quis ꝓpter
fugam precipitaret ſe in aquā:q: ſic credebat
inde euadere: nō imputat ei etſi cōtrariū eue-
niat:⁊ hoc cum ꝓ bono ⁊ licito hoc facit.ar.di.

xiij.nerui.et.xxiij.q.v.de occidendis.Quarto
ꝓhibetur ei de quo eſt certum et manifeſtū nō
fuiſſe cōfeſſum: vel non cōicaſſe ſemel in anno.
extra de pe.⁊ re.ca.oīs.Et hoc intellige niſi ſe
ſuꝑ hoc emēdaſſet in articulo mortis cōfitēdo
⁊ cōicādo:vel ſaltē ſigna cōtritiōis ⁊ hmōi emē
dationis oſtēdiſſet in fine : q: tunc nō negabit
ſepultura:qḋ etiā dicit Jo.de imo.Quinto ꝓ-
hibetur monacho q̇ reperit ꝓprietarius in fi-
ne.extra de ſta.mo.c.ſuꝑ quodā. talis dʒ ſepe-
liri in ſterquilinio.Sexto blaſphemꝰ dei.extra
de maledi.in fi. Septimo gn̄aliter quilibet no
toriꝰ pctōr decedēs in ipſo notorio mortali eſt
priuādus ſepultura eccl'iaſtica.xiij.q.ij.quibꝰ.
⁊.c.nō eſtinientꝰ. Et hoc locū hʒ ſi nō ſint eccle
ſie recōciliati ꝑ pniam: vel ſi nō apparent ſaltē
ſigna contritiōis in eis:ad qḋ ꝓbandū ſufficit
vnus teſtis.xxvj.q.vj.q̇ recedūt. q: tūc ſepeliē
di eſſent.Sed heredes tenēt ſatiſfacere ꝓ eis.
ex̄ eodē.parrochiano. excepto tn̄ eo q̇ morit in
torneamēto:vt dictū eſt.Itē ꝓhibet ſepultura
manifeſtis vſurarijs.Itē tpe interdicti illis de
illo loco vbi eſt poſitum interdictū dum durat.
Item excōicato excōicatione maiori etiā intu
ſte.xxiij.q.ij.ſane.Iteʒ excōicato etiā minori:
qn̄.ſ.hoc eſt notorium ſm Guil'. De his plura
habes pertinētia ad declarationē.j. ¶ De ſe- Ti.xx
pultura aūt taliuʒ nota ꝙ ſi aliquis predictoꝝ
quibꝰ de iure prohibet ſepultura eccleſiaſtica
ſepultꝰ fuerit in ſacro loco:ſi corpꝰ eius diſcer
ni poſſit ab oſſibꝰ alijs:exhumādus eſt ⁊ ꝓijciē
dus eſt extra locū ſacrū.al's nō.extra.e.ſacris.
et eccl'ia ſiue cimiteriū recōciliādū.extra de cō
ſe.eccle.ꝯſuluiſti. occulti tamē pctōres ſunt ſe
peliendi:q: manifeſtari nō debet pctm̄ alteriꝰ
occultū per viā iſtā. latentia eīn pctā vindictā
nō habēt.dicit aug.puta cōfitet aliquis parro
chiali de aliquo crimine occulto qḋ nō ꝓponit
dimittere ꝓpter qḋ nec abſoluit:ſi talis petat
alia ſacramēta:parrochialis nō poteſt denega
re:nec tandē eccl'iaſticā ſepulturā. Sepeliētes
aūt tales ſciēter peccāt mortal'r: q: ꝯtra decre
ta ⁊ ordinatiōes eccl'ie faciūt.arg.xxv.q.j.vio
latores. Sepelientes aūt ſciēter publice excōi
catos vel noīatim interdictos vel manifeſtos
vſurarios vltra pctm̄ etiā incurrūt maiorē ex-
cōmunicationē. cuiꝰ materie declarationē ha
bes diffuſe in ti.de excōicatiōe. Ipſis etiam ſe ti.xxiiij
pultis nocet ſi hoc ꝓcurarūt : q: de ſua ꝑſum- caꝑ. x
ptione grauiꝰ in inferno puniūtur. vn̄ Grego.
Que pctā grauiora deprimunt:ſi ſe in ſacris
locis ſepeliri faciūt:reſtat vt ꝑ de ſua ꝑſumptio-
ne iudicentur.xiij.q.ij.ca.Cum grauia.

¶ De quibuſdā de quibus §.IX.

poſſit eſſe dubiū:vtrum debeāt ſepeliri in loco

ſacro vel ſepulti dimitti. Nota ergo primo ꝙ ſi aliquis parrochianus ſit mortu⁹ qui nō ſit cō-feſſus infra annū ſuo ſacerdoti: nec accepit eu-chariſtiā: ꝗuis videaꝶ ꝙ ſacerdos poſſit ei in-terdicere ſepulturā per ca. oīs vtriuſqꝫ. de pe. ⁊ re. Joh. tñ de imola credit contrariū. Ratio qꝛ in dubio debet ꝓſumi ꝙ nō deliquerit: ⁊ ꝙ non fuit immemoꝛ ſalutis eterne. j. q. vij. ſancim⁹. Potuit eñ aliis legitime cōfiteri: qꝛ mēdican-tibus fratribus: vt ptꝫ ex clemē. dudū. ⁊ de ei⁹ cōſilio abſtinere ab euchariſtia: ⁊ nō debet pre-ſumi ꝙ nō fecerit. Idē ſi delictum tale eſſet oc-cultū: ⁊ ꝑ hoc nō debet publicari: ergo ⁊c. Ra-ptoꝛi rerū per violentiā ſi hꝫ vnde poſſit redde-re ablata: niſi reſtituat vel ſecuritatē plenā de reddēdo faciat: denegabunꝶ ei ſacramēta ⁊ ſe-pultura. Si vero cū haberet vnde redderet / di-ſtulit vſqꝫ ad mortē penitere: ⁊ tūc eſt impotēs ad reſtituendū: ſi al's eſt cōtritus ⁊ diſpoſit⁹ ad reſtituēdum ſi poſſet / dabunꝶ ei ſacramēta: ſed priuabiꝶ ſepultura eccliaſtica ad terroꝛē alioꝝ niſi parētes vel amici eius vellent reſtituere ꝓ eo: qꝛ tūc nō priuabiꝶ ſepultura. Et multo ma-gis priuabiꝶ ſepultura: immo et ſacramētis ſi eſt impenitēs. extra de rap. c. ex litteris. ⁊ c. ſu-per eo. Et intelligiꝶ iſte rigoꝛ de raptoꝛib⁹ ma-nifeſtis nō occultis. ſm Inno. ar. in dicto. c. ſu-per eo. Suſpēſus vel alio mō inſtitiat⁹ ꝓpter ſcelera ſua: ſi moꝛiaꝶ impenitēs denegāꝶ ei ſa-cramēta ⁊ ſepultura. Sed ſi ſunt contriti: ſicut nec penitētia nec viaticū: ita nec ſepultura ne-ganda eſt. xiij. q. ij. c. ſi. Uerū ad deponēdū eos de patibulis requiritur licētia iudicis ſecula-ris ꝗ debet faciliter eā cōcedere. Mulier pre-gnās ſi ipſa moꝛtua certū eſt ⁊ ꝓlem quā hꝫ in vtero moꝛtuā eſſe ſepeliēda eſt cū ea: ſed ſi du-bitaꝶ de vita ꝓlis ſcindēda eſt: ⁊ ſeparādus fe-tus. ⁊ ſi moꝛtu⁹ inueniretꝶ / tūc extra locū ſacrū fetus recondeꝶ. ſm Hoſt. De cadauere autē iā ſepulto vel etiā ſepeliendo: qꝛ ſi dubitatur vtrū ſit xpiani / vel infidelis / vel excōicati in melio-rem partē interpretandū eſt: niſi aliqua ꝓbabi-litas eſſet de oppoſito. xiij. q. ij. nō eſtimem⁹.

De ſtatu hoſpitalarioꝝ et de iuriſditiōibus / ⁊ ceteris ad ea ꝑtinētibus. Titulus. xj.

De cōditiōe hoſpitalarioꝝ. Cap. j.

EGo autē mendicus ſum et pau-per: dñs ſollicitus eſt mei. ps. xxxix. Clarū eſt ꝙ ſm corticeꝫ littere illud nō pōt intelligi de ipſo Dauid loquēte cū nō fue-rit paup: ſꝫ diues et rex iſrael. Spūaliter autē. i. de pauperta-te internali ipſe ⁊ quilibet iuſt⁹ dicere pōt: qꝛ mē-dicus ſum in gratuitis bonis nīl de me habēs ⁊ pauper in naturalibus: parū. ſ. habens vigo-ris in cognoſcēdo verū ⁊ appetēdo bonū. Sed dñs ſollicit⁹ eſt ad ꝓuidēdū homini de vtroqꝫ per legē et etiā ſacramenta. Quantū aūt ad lit-terā loquendo in ꝑſona xpi certū eſt ꝙ chriſtus fuit paup ⁊ mendicus quo ad vſum tēpoꝛaliū. At eñ ait apl's ad Ephe. ij. De⁹ qui eſt diues in mia ꝓpter nos egenus factus eſt: vt nos ſua pauptate ditaret. Et cū etiam ſm humanitatē omniū rerū dominiū haberet: ꝓpter qꝺ Jo. in apoc. vidit ipm dei filiū habere ſcriptū in femo-re ſuo. i. in humanitate. Rex regū ⁊ dñs dñan-tium. Uñ et Pilato dixit Tu dicis: qꝛ rex ſum ego. Jo. xviij. tñ vt paup ⁊ mēdicus viuere vo-luit vt nobis exēplū preberet ſcꝫ cōtēptus mū-danoꝛū ſm illud Aug. Oia terrena cōtempſit homo xps: vt cōtēnēda eſſe demōſtraret. Pau-per ergo fuit: qꝛ vt ipe ait Mat. viij. Fili⁹ hois nō hꝫ vbi caput ſuum reclinet. Mēdicus: qꝛ ex elemoſynis que ſibi ⁊ diſcipulis dabanꝶ ſuſten-tabaꝶ: illa habens in cōi cum aplis. Uñ Aug. Habebat dñs loculos oblata a fidelib⁹ cōſer-uans: vt ſuis ⁊ alioꝝ neceſſitatibus ꝓuideret. xxiij. q. iiij. duo iſta. Pauper natus eſt quē ma-ter pānis vilibus inuoluit ⁊ reclinauit in pre-ſepio. Sed dñs ſollicitus fuit de eo mittēdo re-ges magos qui eum honoꝛarēt: et auro contra inopiā ſubleuarēt. Sꝫ mater ſanctiſſima ſciēs filiū amplecti pauptatē: cito ſm Ber. Diſper-ſit dedit pauperibus. ps. cxj. Ita vt in die pu-rificatiōis nō agnū / ſed par turturū vel pullos columbarū: qꝺ erat ſacrificium pauperū offer-ret. Luc. ij. Cōuerſaturus in mūdo pauperem ſcholam diſcipuloꝛū elegit ipe pauper: ſed mu-lieres ſancte que eū ſequebanꝶ in doctrina au-diēda miniſtrabāt ei de facultatib⁹ ſuis: vt di-ciꝶ Lu. viij. Et nud⁹ in cruce moꝛtu⁹ pre pau-pertate ⁊ mēdicitate: ſepult⁹ eſt in alieno ſepul-chꝛo ⁊ expēſis alienis. Sicut ergo dñs ſollici-tus fuit de eis in cōuerſando inſpirādo mulie-res: ⁊ alios ad ſubueniēdū ſue neceſſitati: ita ⁊ in moꝛte ad ꝓuidēdū de ſepultura. Pauperes ait ipe ſemꝑ habetis vobiſcū. Mat. xvj. Et aliſ quidē pauptatē ferunt inuiti: et aliſ patiēter ſuf-ferunt: aliſ ſpōte aſſumūt: vt veri religioſi dicē-tes cū Hiero. habēs victū et veſtitū his cōtēt⁹ ero: ⁊ nudā crucē nudus ſequar. xij. q. j. cleric⁹ ꝗuis eñ in ea non cōſiſtat perfectio aīe: ſed in charitate ſm apl'm ad Col. iij. ſuꝑ oīa chari-tatē habete: qꝺ eſt vinculū ꝑfectiōis: qꝺ diffu-ſe declarat beatus Tho. ij. ij. q. clxxxiiij. ar. j. ⁊ Jo. caſſianus in colla. j. Moyſi. eſt tñ inſtrumē-tum tendēdi ad ꝑfectionē. Oibus tñ pauperi-bus inuitis vel volūtariis dñs ſollicit⁹ eſt ꝓui-dēdo eis. Et paup ꝗdē dicaꝶ quaſi parū habēs

apo. xix

Luce. ij

Mat. ij.

j. Ti. vj

in pera. Sed mendicus quaſi manu dicēs. qꝺ plus eſt ſcꝫ petens elemoſynā: ⁊ ꝓpterea inſpirauit mentes hoim ad fouēdum hoſpitalia in qbus ꝓuideat pauperib⁹ et mendicis ſiue ſanis: ſiue infirmis: ſiue paruulis derelictis. vñ et quilibet eoꝝ dicere poteſt cū ſuo capite xp̄o Ego mēdic⁹ ſum ⁊ pauper: dñs ſollicit⁹ eſt mei ¶ Poteſt etiā dici ꝙ ideo poſt mēdicitatē addit et paupertatē tanꝙ quid plus: q: mendic⁹ petens aliqñ multa recipit / et ſic nō erit paup: ſꝫ qñ etiā petendo parū inuenit: tūc eſt mēdic⁹ et pauper. vt lazarus vlceroſus mēdicus petēs a diuite epulone: ſedit pauper ⁊ nemo illi dabat de micis q̄ cadebāt de menſa diuitis. Lu. xvi. Sollicitus eſt autem domin⁹ hoꝝ pauperum tripliciter nec enim eos deſerit.

¶ Plures homines ad hoſpitalia pro eis facienda / dotāda: et per legata ⁊ elemoſynas augenda inſpirando.

¶ Ad hoſpitalia ipſa regenda pauperib⁹ ſeruiendo et prouidendo alios inſtigando.

¶ Ad ipſa cōſeruādat diligēter exercēdā hoſpitalitatē prelatos ad hec inqrēda mādando.

¶ Quantū ad hoſpitalarios §. I.

et ſeruitores pauperū. Sciendū ꝙ oportet eos eſſe munitos magna patientia, et benignitate: nec attēdāt ad qualitatē eoꝝ qui aliqñ ingrati et diſcholi ſunt: ſed ad perſonā quā repreſentāt in ſua neceſſitate. ſ. dñm ieſum xp̄m. qui ait Matthei. xxv. Qꝺ vni ex minimis meis feciſtis: michi feciſtis. Et ad p̄miū qꝺ inde habent expectare. ſ. regnū celoꝝ. Dicet enī eis a xp̄o: vt ipſe teſtat. Uenite bñdicti patris mei percipite regnū vobis paratum. et quaſi cauſam cōceſſionis regni aſſignans ſubdit. Eſuriui enim et dediſtis michi manducare ⁊c. hoſpes erā et collegiſtis me. ſ. in peregrino vos hoſpitalarij. infirmus fui. ſ. in paupere infirmo et viſitaſtis me vos ſeruitores ſeruitoꝝ. Et certū eſt ꝙ quilibet bon⁹ fili⁹ patri ſuo. ſeru⁹ dño. amicus amico cū magno affectu ⁊ diligentia debet ſeruire inneceſſitatibus: ſed multo magis fieri debet chriſto patri dño amico noſtro in pauperibus. caueat tamē ſibi a peregrinis ne aſportent bona hoſpitalis. Ut enī dicit Gratian⁹ de pe. di. ſ. Mus in pera: ignis in ſinu: ſerpens in gremio male remunerant hoſpites ſuos. Cū charitate autē ⁊ benignitate recipiat: nō cū murmuratione ſm illud apoſtoli. ſ. pe. iiij. Hoſpitales ſine murmuratione. Circa infirmos autē debet hoſpitalari⁹ tria obſeruare. Primo vt ꝓuideat eis de ſacramētis. et valde laudabilis mos eſt vt in principio qñ hoſpitale intrat infirmus ſi poteſt cōfiteatur vel poſtea: vel quando aggrauatur infirmitas, ⁊ de confeſſione cōmunione

pl. q. i. c. i. an ſi nem.

et extrema vnctione ꝓuideat tpe ſuo per ſe. vel per aliū ſufficientē: et ſi nō habet mittat ꝓ aliquo idoneo: ⁊ de bonis ſuis permittat infirmū diſponere ad placitū. poteſt tamen et recōmendare hoſpitale. qꝺ etiam ex ſe ille libere debet facere. Secūdo debet de neceſſariis eis ꝓuidere: non ſolū ad victū: ſed etiā medicū et medicinas ſi eſt hoſpitale pro infirmis deputatū. hoc tamen ſm facultatē hoſpitalis. Et medici etiā ſi non reciperent ſalariū vt quia hoſpitale eſſet tenue: gratis debent ꝓuidere. Mortem enim languentibus probatur inferre qui hanc cum poteſt nō excludit. inquit Symmachus papa diſt. lxxxiij. Si autē eſt opulentum congruum eſt ei prouidere de congruo ſalario q: nemo cogitur de ſuo facere beneficiū. ¶ Tertio debet eum per ſe vel per alios hortari ad patiētiam bonis verbis et ſanctoꝝ exemplis qui patienter ſuſtinuerunt graues ⁊ diuturnas infirmitates et neceſſitates / vt Job / Tobias / Gregori⁹ papa / Bernardus / Egidius / ⁊ alij. ⁊ ſtimulum carnis datum paulo apoſtolo Auguſtinus et quidam alij intelligunt fuiſſe aliquam infirmitatem corporalem ſiue iliacā paſſionē: ſiue dolorem capitis: qui tamē dicebat: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis: vt inhabitet in me virt⁹ chriſti. ij. Cor. xij. Et Amb. de pe. di. ſ. quod nocet corpori iuuat ſpiritū: ⁊ egritudo carnis peccatum repellit. Et ſi infirm⁹ cōqueritur debet tamē ſeruiens ei cōpati et conſolari / nō increpare dure. Diabolus enī aliquādo ſtimulat infirmū ira et ſeruientē tedio et impatientia: vt ab vtriſq auferat meritum ſuum Unde legitur de quodā in vitaſpatrū dicto Eulogio: qui ſuſcepit quendam pauperem leproſum in domū ſuā ad ſeruiēdum in obſequium dei: ⁊ poſt plures annos quibus Eulogius cū omni diligētia ſeruierat: demū cepit leproſus inſtigante diabolo turbari et de oībus que ſibi Eulogius faciebat in ſeruiendo conqueri: etiā eum contumeliando / et petendo ꝙ reponeret eum in locum priſtinū vnde ſumpſerat: ꝓpter eius perſeuerantes querelas quaſi incitabat eū dimittere: ſed ſaniori ductus conſilio pſuaſit infirmo: vt ambo accederent pro conſilio in hac re ad ſanctum Antoniū: quib⁹ aduenientibus auditis beatus Antonius leproſum reprehendit de ſua ingratitudine erga ſeruientē et Eulogiū de ſua impatientia ⁊ tedio erga infirmum iraſcentem: declarans hoc procedere ex inuidia diaboli qui procurabat per hoc eos perdere meritum acquiſitum ſuoꝝ laborum: exhortans eos ad conſtantiam: quia in breui eſſet remuneratio eorum: qui conſolati reuertentes ad ſua in bona patientia: inde ad modū cum migrarunt ad dominum leto fine.

ij. Cor. xij.

De ſctō Eulogio.

¶ Quantũ aũt ad epiſcopos §.II. ſpectat prelatos et patronos. circa hoſpitalia debent habere diligẽtiã ꝙ hoſpitalitas ibi ſeruetur ſm illud ad qđ ſunt ordinata ⁊ tpalia bene diſpẽſentur. vnde dr extra de relig. do. c. iij. De xenodochijs et alijs ſimilibꝰ per ſollicitudinẽ epoꝝ in quoꝝ dioceſi exiſtunt: ad eaſdem vtilitates quibꝰ cõſtituta ſunt ordinẽtur. et ſuper hac decretali eximiꝰ doctor Lapus de caſtelli. fecit tractatũ cũ queſtionibꝰ centum vel circa: que. j. ponũtur breuiter ad declarationẽ huiꝰ materie hoſpitaliũ. ⁊ in. c. ad hec dicit Urbanus. ꝙ ſi locꝰ ad hoſpitalitatis vſum ⁊ pauperũ prouiſionẽ fuerit ſicut moris eſt autoritate põtificis cõſtitutꝰ: cũ ſit religioſus nõ debet humanis vſibꝰ deputari: ſicut de veſtibꝰ et ligneis vaſis et alijs vtẽſilibus ad cultũ religionis ꝑ põtificẽ deputatis. ⁊. x. q. j. dr. Quecũqꝫ res eccl'iaſtice ſunt conuenit cũ oi diligentia ⁊ bona fide que deo debẽ (qꝛ oia ꝓuidet ⁊ cuncta iudicat) gubernari et diſpenſari cũ iudicio epi et poteſtate: cui totiꝰ plebis aie ſunt cõmiſſe / ex cõcilio antiocheno. qđ intelligiẽ qñ hoſpitale nõ habet patronũ vel nõ eſt exemptũ. Nã ſi habet patronũ: ad cũ patronũ pertinet prouidere de rectore: vt. j. declarabiẽ. ⁊ ad epm viſitare. vt. j. patebit. In clemen. qi cõtingit. de relig. do. quia hoſpitalium rectores locoꝝ ipſoꝝ cura poſtpoſita: bona res et iura ipſoꝝ interdũ ab occupatorum et vſurpatorũ manibꝰ excutere negligunt: qñimmo ea collabi ⁊ deperdi / domos edificia ruinis deformari permittũt: ⁊ nõ attento ꝙ loca ipſa ad hoc fundata ⁊ fidelium erogationibꝰ dotata fuerint vt pauperes reciperent inibi: ⁊ ex ꝓuentibꝰ ſuſtentarenẽ eoꝝ: id renuũt inhumaniter facere: prouẽtus ipſos in vſus ſuos dãnabiliter cõuertendo ⁊c. Sãcimus vt hi ad quos pertinet loca ipſa ſtudeant in predictis omnibus ſalubriter reformare: ac occupata ⁊ deperdita et alienata in ſtatũ debitũ reduci faciant ad ipſarũ miſerabiliũ perſonaꝝ receptionẽ ⁊ ſuſtentationẽ debitã iuxta facultates eoꝝ rectores ipſos cõpellere nõ omittãt: in quo ſi cõmiſerint negligẽtiã vel defectũ ordinarijs locoꝝ iniũgimus: vt etiã ſi pia loca predicta exemptionis priuilegio munita conſiſtant: per ſeipſos vel alios impleant oia predicta et ſingula / ⁊ rectores eoſdẽ vtiqꝫ non exemptos ꝓpria: exemptos vero et al's priuilegiatos apſica ad id autoritate cõpellãt: contradictores cuiuſcũqꝫ ſtatꝰ aut cõditionis exiſtãt ac prebẽtes eiſdẽ contra premiſſa cõſiliũ: auxiliũ vel fauorẽ: per cenſurã eccleſiaſticã et alijs iuris remedijs cõpeſcendo ⁊c. Ex iſta clemẽtina declarantur multe ex queſtionibus infra poſitis: vnde frequenter allegatur.

¶ De his que pertinent ad hoſpitalarios et hoſpitalia. Capitu. ij.

Notandum primo ꝙ hoſpitalia diuerſis noibus nũcupanẽ. vt eñ dicit glo. xxiij. q. viij. ſancimꝰ. Dicũtur enim aliquãdo xenodochia. et eſt xenodochium locus venerabilis vbi paupes et peregrini recipiunẽ. Diciẽ etiã pothotrochiũ locꝰ. ſ. vbi pauperes et ꝓpter ſenectutẽ ſoli infirmi curãtur. Orphanotrophiũ eſt locus vbi pueri parentibus orbati paſcũtur. Orphotrophiũ eſt locꝰ in quo infantes aluntur. Dicũtur ⁊ alijs noibus magis vſitatis: ⁊ domꝰ dei: domꝰ mie: domus fraternitatis: domꝰ pietatis: domus ſancti lazari et hmõi. Et dicit Lapꝰ de caſtellioñ. ꝙ primus hoſpitalarius fuit Ioticus noie. vt. C. de epiſ. ⁊ cle. l. j. Sed quo ad recipiẽdũ ꝑegrinos in domo ꝓpria legiẽ de abraã Gñ. xviij. queꝫ imitatꝰ eſt Loth nepos eiꝰ. Gñ. xix. In nouo aũt teſtamẽto fuit Martha: q̃ recepit frequenter xp̃m in domo ſua in bethania. Luc. x. vnde dr hoſpita dñi. ¶ Queriẽ aũt ſcdo vtrũ poſſit inſtitui aliqua religio ad hoſpitalitatẽ. Et reſpõdet Lapus allegãdo Tho. ij. ij. q. clxxxviij. arti. iij. ꝙ ſic. Et ratio eſt: qꝛ cũ ſtatus religiõis ſit quaſi quoddam exercitiũ perducendi ad ꝑfectionem charitatis. Charitatis autẽ diuerſa ſunt opera. qꝛ quedã pertinentia ad vitã cõtemplatiuã qua vacatur deo. quedã ad actiuã, qua intenditur charitati ꝓximi. Inter opera vite actiue qbus exercetur charitas ad proximũ eſt hoſpitalitas ſumẽdo large. ¶ Sciendũ eſt tamen ꝙ aliud eſt religionẽ eſſe fundatã ad hoſpitalitatẽ: vt religio cruciferoꝝ ⁊ ſancti Antonij de Uienna. et ſancti galli de Florentia et hmõi. Aliđ eſt religioſos habere hoſpitalia vt ſancti Iohãnis hieroſolymitani: ⁊ ſancte Marie theutonicoꝝ ⁊ kalatrenſiũ et hmõi. Et primo modo illud eſt exercitiũ cui principal'r inſiſtere debẽt: ⁊ principale inſtrumentũ per quod venire debẽt ad perfectionẽ charitatis. Scdo modo habẽt ꝓ principali aliud exercitiũ ⁊ inſtrumentũ quo tendũt ad ꝑfectionẽ: tamẽ ⁊ hoſpitalitatẽ ſeruant ad quã gñaliter tenenẽ oẽs clerici: vt patet di. xlij. per totũ. ⁊ multo magis religioſi. e. ẽ de prebẽ. c. de monachis. Uñ Hiero. ait in quadã epl'a. Oẽs ad nos veniẽtes leta fronte ſuſcipimus et eis pedes abluimꝰ preter hereticos. Et benedictus hoc etiam mandat in regula. immo etiam et quadam pia coactione inuitandi ſunt. exemplo illorum euntiũ in Emaus: qui chriſtum exiſtimantes peregrinum coegerunt eũ ad manendum. Luce vlti. c. Et multo magis facere tenenẽ habentes ad hoc hoſpitalia ordinata: de quibus dictum eſt

¶ Queritur tertio vtrũ religioſus poſſit prefici hoſpitali? Rñdet Lapus ꝙ glo. de relig. do. in cle. tenet ꝙ nõ. Et ratio eſt: q: ꝙ monach⁹ extra monaſteriũ intituletur: hoc eſt ꝓpter curam aiarũ. de regula. c. ſup eo. Ubi ergo hoſpitalis regimen cura careat ceſſat ratio iſta: ergo non põt ibi ꝑfici. Idẽ tenet Frede. de ſenis in cõſilio. xxviij. Et Paulus de lea. cle. cũ contingit. de relig. do. addens niſi eſſet hoſpitale alicui⁹ religiõis. Lapus autẽ dicit diſtinguendũ ꝙ ſi religioſus ille ꝗ preficitur ſit religionis que ꝑncipalr eſt fundata et dedicata hoſpitalitati: vt ſancti Antonij/⁊ ſancti galli de florẽtia ⁊ hmõi nõ video quare nõ poſſit prefici hoſpitali. Sed ſi religioſus nõ eſt talis religiõis. ſ. principalr inſtitute ad hoſpitalitatem: tũc ſubdiſtinguitur: q: aut hoſpitale eſt annexũ eccl'ie curate: ⁊ tũc prefici põt hoſpitali ꝓpter curã: aut etiã ipm hoſpitale hꝫ collegiũ religioſoꝝ a quib⁹ eligitur hoſpitalari⁹: vt in ſctõ Gallo de florẽtia: et tũc etiã poterit ꝑfici religioſus ibi: q: curã hꝫ ⁊ iuriſditionẽ in collegiũ: vt de elec. in. c. dudũ. ij. aut etiam hoſpitale eſt de mẽſa ⁊ ꝓprietate talis religionis: ita ꝙ ſpectat ad dictã religionẽ regimen dicti hoſpitalis: nõ tñ inſtituitur ibi certus ⁊ intitulatus rector, ⁊ tũc idẽ ſicut poſſunt mitti ad alia opa ⁊ loca ꝓmouenda ⁊ cuſtodiẽda: ⁊ ſic mittuntur ad litigãdũ/⁊ allegãdũ/et aduocandũ: multo forti⁹ ad curandũ paupes. Si autẽ hoſpitale eſt ſine cura animarũ qḋ requirit certum rectorẽ per ſe: tũc dico ꝙ lꝫ ſit certe religionis ad quã ſpectat illud cõferre: nõ credo religioſo poſſe cõferri/ q: non ceſſat ꝓhibitio: nec credo valere conſuetudinẽ in hoc: ſicut nec valeret in hoc ꝙ religioſus ꝑficeretur beneficio ſimplici. Sed ꝗd de cõuerſis religionũ que nõ ſunt ꝑncipaliter inſtitute ad hoſpitalitatẽ: nũquid poſſunt ꝑfici hoſpitali eo caſu quo non põt prefici monachus? Rñdet Lap⁹ ꝙ ſi eſt laicus ⁊ illitteratus põt ei cõmitti: nã cõmittitur ei cultura agroꝝ ⁊ edificare ⁊ alia mechanica: fortius officiũ curãdi pauperes. Ceſſat eñ in eo cauſa ꝓhibitionis. Nã hec cura nõ facit in eo ceſſare contemplationẽ vel predicationẽ: q: hec nõ exercet in monaſterio. Sed ſi cõuerſus eſſet clericus et litterat⁹: q: tenetur ad officiũ vt monachi: nõ poſſet talis prefici hoſpitali. Sed nũquid põt cõmitti regimen hoſpitalis mulieri? Rñdet Lapus ꝙ põt ſi eſt hoſpitale ſine cura animarũ. Et ratio: q: non eſt dare in iure regulas hoc ꝓhibentes: et qḋ non eſt ꝓhibitum intelligitur eſſe cõceſſum. xiij. q. j. c. j. ſed ⁊ mulieribus cõmittitur cura et regimen monaſterioꝝ que habẽt annexa hoſpitalia: ⁊ ſic regũt vtrũqꝫ ergo fortius hoſpitale tñ: ⁊ hoc puto verum ſi eſſet hoſpitale deputatũ ad receptionẽ mulierum: quo caſu eſſet honeſtiſſimũ. Credo tñ ꝙ cõſuetũ regi ꝑ maſculos nõ poſſet cõmitti mulieribus: q: mutatur per hoc ſtatus beneficij. Et ſi obijceretur clemen. q: cõtingit. de relig. do. que dicit ꝙ cõmittantur ꝓuidis viris ⁊c. ergo nõ mulieribus. Poteſt reſpõderi ꝙ ibi maſculinum cõcipit femininũ: ſicut ⁊ de elec. c. generali. lib. vj. ⁊. xvij. q. iiij. ſi quis ſuadente.

¶ Nũquid poteſt regimen §. I. hoſpitalis cõmitti duobus? Reſpõdet Lapus ꝙ ſic. Nã tales equiparantur tutoribus: ⁊ inſtar tutoꝝ debẽt facere inuentariũ: et aſſignare rationẽ ſingulis annis: vt in cle. q: contingit. de relig. do. Sed cõſtat ꝙ plures tutores poſſunt dari vni pupillo/et quilibet eoꝝ adminiſtrare inſolidũ: niſi certus modus et forma alia a teſtatore quõ ſe habeant in adminiſtrãdo imponatur. Unde ⁊ tales rectores hoſpitaliũ dicũtur potius habere beneficiũ ꝙ officiũ: qḋ puto verum in hoſpitalibus que nõ cõferuntur in beneficium eccleſiaſticũ: ſed ad curã ⁊ gubernationẽ ſcḋm cle. q: cõtingit. Et põt cõmitti cura inſolidũ: vel etiã ꝙ vnus ſine alio non adminiſtret qḋ cõgruentius eſſet. Sed que cõferuntur in beneficiũ vendicant ſibi locum ſcḋm regulã beneficioꝝ eccleſiaſticoꝝ. ſ. vt tñ vni conferantur: puto etiam ꝙ ſi cõſueuit gubernari per vnum nõ põt cõmitti duobus. Sed cũ cõmittitur duobus: nũquid põt cõmitti ita ꝙ vnus ſit maſculus alius femina? Reſpõdet Lapus ꝙ ſi eſt verũ qḋ ſupra firmatũ eſt: ſcꝫ ꝙ femine poſſit cõmitti: ⁊ hoc maxime qñ hoſpitalia ſunt diſtincta: vt illud qḋ eſt ꝓ mulieribus gubernetur per hoſpitaliſſam: ⁊ qḋ eſt ꝓ viris ꝑ hoſpitalariũ. Nec eſſet hoc abſonũ ꝙ hoc exprimeretur in cõmiſſione. Et ſic maritus et vxor poſſent preficꝫ vni hoſpitali: ita ꝙ marit⁹ eſſet hoſpitalarius ꝓ viris/⁊ vxor hoſpitaliſſa ꝓ mulierib⁹: ⁊ maxime in his hoſpitalib⁹ que habẽt habitationes diuiſas viroꝝ ⁊ mulierũ qui ibi recipiuntur ad hoſpitium. ¶ Sed queritur viceuerſa vtrum vn⁹ poſſit ꝑfici in duobus hoſpitalib⁹: ⁊ ꝙuis prima facie videatur ꝙ non: q: videntur incõpoſſibilia cũ vtrũqꝫ requirat perſonalẽ reſidẽtiam: ⁊ ſic in vtroqꝫ deſeruire nõ poſſit: vt dicitur a ſimili de beneficijs in. c. de mlta. de prebẽ. Contrariũ tñ dicit Lapus: qḋ videtur verũ. Et ratio eſt: q: dici nõ põt ꝙ de iure cõi hoſpitale requirat pſonalẽ reſidentiã de neceſſitate: ⁊ maxime cõtinuã. Nam poſſet deſeruire ꝑ aliũ: et ſic equaliter in vtroqꝫ ſe collocare/ꝓuidere/⁊ aſſiſtere/⁊ cõſulere in occurrẽtib⁹: ⁊ ad hoc facit qḋ notat Johãnes cal. in. c. ſup inordinata. de prebẽ. vbi dicit ꝙ põt quis habere eccleſiã non curatam in. xiiij. anno etatis: q: etſi in tali

etate nõ poſſet ipſe dicere miſſam ꝑ ſe ad qđ ordinaꝶ eccleſia: põt tñ dicere ꝑ aliũ: nec ius arctat rectorẽ eccłie vt ꝑ ſe hoc faciat: et ſic poſſet q̃s habere plura bñficia ſimplicia: qđ cõiter ſeruaꝶ: ⁊ deſeruire ꝑ aliũ in vno eorũ cũ non põt per ſe: ⁊ multo forti⁹ hoc in hoſpitalib⁹ ad ſimilitudinẽ tutorũ q̃ poſſunt ſimul plures tutelas gerere: ⁊ ꝓ vtroq꜅ cauere et vtriq꜅ ꝑ ſe diligenter ⁊ al's vacare: ⁊ maxime cum hoſpitalia ſunt in vna dioceſi: ⁊ forti⁹ ĩ vna parrochia: ⁊ multo magis in vno fundo/ vel vna via vicina. Et qđ dicit Jo.an. de cõceſſi. prebẽ. in rub. ꝙ habẽs beneficiũ curatũ recipiens ſecũdum qđ de ſtatuto vel al's requirit reſidentiã: nõ ex hoc vacat primũ/ ſed eſt pri⁹ in hoc caſu neceſſaria admonitio. Et idẽ tenet Inno. et hoc idẽ intelligẽdũ eſt de hoſpitalib⁹ que cõferunꝶ in beneficiũ: ⁊ ea ratione ſi nõ ſunt curata vel habentia collegiũ: q꜅ tunc idẽ eſt iudiciũ habẽdũ: vt de prebẽ. c. de multa. Et ꝙ vnus poſſit habere plura hoſpitalia ſimul tenet Guil'. de monte lau. in cle. ꝑ litteras. de prebẽ. Fateor tñ cõcludit Lapus hoc nõ eſſe vtile nec honeſtũ. Et poſſet eṗs cogere rectorez ad dimittendũ alterũ: maxime ſi minus diligẽter ꝓuideret vtriq꜅: qđ in beneficijs ſimplicib⁹ dici ſolet. Sed nũquid põt quis habere beneficiũ curatũ ⁊ hoſpitale? Rñ. Lapus ꝙ ſic eadẽ ratione. Et multo forti⁹ hoſpitale ⁊ ſimplex beneficiũ: omnia eñ iſta habent rationẽ: q꜅ nõ eſt cautũ in iure hoſpitalarios ad ꝑſonalẽ reſidentiã arctari. Sed queriꝶ nũquid põt quilibet erigere hoſpitale ꝓ libito volũtatis? Rñdet Lap⁹ quilibet põt domũ ſuã factã vel fiendã deputare ad hoſpitalitatẽ ⁊ ad tẽpus hoſpitare paupes: ſicut ⁊ alia opera eleemoſynarũ facere. Sed talis locus nõ erit religioſus/ nec gaudebit immunitate eccłiaſtica: ⁊ nec inter loca eccłiaſtica computabiꝶ: nec erit ſub iuriſdictiõe eṗi ⁊ poterit ad humanos vſus redire: ⁊ etiam vendi/ donari/ ⁊ emi. Ita notat Hoſti. in ſumma de eccleſijs edificandis. Pe. ⁊ Inno. et ea iura que dicũt ꝙ talia fieri nõ poſſunt ſine auctoritate eṗi: intellige vt ſint eccleſiaſtica: al's vt ſint ꝓfana bene fieri poſſunt. et hoc dicit glo. in clemẽ. q꜅ cõtingit. de relig. do. ⁊ Jo.an. poſt Vincẽ. ⁊ Lãcre. dicit ꝙ põt quis habere oratoriũ ⁊ hoſpitale in ꝓpria domo: nõ tñ põt ibi celebrari facere ſine auctoritate eṗi de cõſe. di. i. vnicuiq꜅. Dicit tñ Hoſti. ꝙ põt interuenire cõſenſus eṗi ⁊ poſt factũ: poſtq̃ autẽ auctoritate eṗi eſt factũ non põt ad alios vſus deputari: vt eo. tit. ad hmõi. Sed nũquid tale hoſpitale vel oratoriũ factum auctoritate eṗi gaudebit immunitate eccłiaſtica/ ⁊ ei⁹ rector? Hoſti. notat ꝙ oratoriũ tale nõ gaudeat immunitate eccłiaſtica: q꜅ non intelligiꝶ dedicatus deo: nec locus ſacer. Idẽ tenet Guil'. ⁊ Zab. q꜅ eñ qđ hodie eſt oratoriũ/ cras poterit fieri camera. Goffre. ſentit cõtrariũ: nõ eñ aliter determinat Lap⁹: niſi ꝙ hoſpitali cõpetit beneficiũ reſtitutionis in integrũ. De rectorib⁹ autẽ taliũ hoſpitaliũ vtrũ gaudeant immunitate eccleſiaſtica: Dicit Guil'. in ſpec. ꝙ ſic ſi fecit hoc auctoritate eṗi: etiã ſi ſint vxorati: al's nõ. hoc idem tenet Hoſt. in ſumma de hoſpitali et rectore eius: ⁊ ꝙ gaudeãt immunitate eccłiaſtica vterq꜅. Dicit Guil'. in ſpec. quinimmo priuilegiũ canõis: ſi quis ſuadẽte. xvij. q. iiij. al's nõ: vt dictũ eſt: q꜅ ſequereꝶ abſurdũ: poſſet eñ per hoc quilibet ruſticus aſſumere ſibi habitũ religioſum: ⁊ cõſtituere ſibi regulam quã vellet: ⁊ fraudare dños ſuos tallijs et alijs debitis ſeruitijs. Sed nũquid hꝫ hoſpitale beneficium in integrũ reſtitutionis ſi ledi cõtingat: vt habeꝶ etiã de reſti. in integ. c. j. Reſpõdet Lapus. hec queſtio tãgiꝶ per Jo.an. in nouel. c. ij. de in integ. reſti. vbi dicit ꝙ noie eccleſie includunꝶ nõ ſolũ monaſteriũ/ ſed ⁊ omnis pius locus: omnia iſta equiparãtur. de teſta. c. requiſiſti. Et cum hoſpitalia fuerint inuenta vt paupes infectiq꜅ lepra in eis recipianꝶ: ⁊ ex eorũ ꝓuentu ſuſtentenꝶ: queritur vtrũ omnia hoſpitalia teneãtur paſcere paupes/ veſtire/ et hoſpitari eos? Reſpondet Lapus ꝙ hec hoſpitalia differunt re ⁊ nomine: nam ſicut diuerſis nominibus nũcupanꝶ vt dictũ eſt. ş. ita et ad diuerſa officia deputantur. Et ſm hoc tenẽtur aliqua ad veſtes dandas: aliqua ad ſuſcipiendũ expoſitos: aliqua ad educandũ vel ſuſcipiendũ infirmos: et ſic que dicũtur in clemen. q꜅ cõtingit. referantur ſingula ſingulis. Si eñ eſt hoſpitale ad recipiendũ peregrinos: nõ tenetur ad infirmos niſi in caſu neceſſitatis: quando per alia ſubueniri non poſſet ⁊ illud poſſet.

¶ Ad quem ſpectat dictorũ §. II.

locoꝝ ⁊ receptoꝝ in eis cura/ ſeu correctio/ ſeu reformatio/ ⁊ emẽdatio? Rñdet Lap⁹ põt hoc ſpectare ad diuerſos et diuerſis modis: poteſt ſpectare ex ſtatuto appoſito in fundatione: põt ſpectare ex cõſuetudine vel ꝑuilegio ſedis apoſtolice: vt in dicta clemẽ. q꜅ cõtingit. his ceſſantibus ad loci ordinariũ ſpectat de iure: vt extra eo. de xenodochijs. et. xvj. q. vij. oẽs baſilice. Et addit Zab. etiã ad patronos põt ſpectare ⁊ eoꝝ liberos. vt. xvj. q. vij. filijs. Sꝫ q̃d ſpectat ad officiũ taliũ? Rñdet Lapus in hoc debent curare ne rectores illorũ locorũ inhumaniter recipiãt dictos pauperes: ne ꝓuentus in ſuos vſus cõuertãt: ⁊ ipſa loca in ꝑdictis ſalubiliter reformare atq꜅ occupata deꝑdita ⁊ alienata indebite ĩ ſtatũ reduci debitũ facere: ⁊ ad

ipſarū miſerabiliū perſonarū receptionē et ſuſtentationē debitā iuxta facultatē locoꝝ cōpellere rectores. vt in dicta clemen. quia cōtingit. et vbi predicti negligāt predicta facere: puta patroni hoſpitalium vel alij ad quos hoc ſpectat: tūc ſm Rap. iniūgitur ordinarijs locoꝝ: ꝙ etiā ſi pia loca predicta ſint priuilegio exemptiōis munita per ſeipſos vel alios impleāt oia ⁊ ſingula premiſſa: et rectores eoſdē vtiqꝫ nō exemptos ꝓpria: exēptos aūt ⁊ priuilegiatos apoſtolica ad id cōpellere debent autoritate. Contradictores cuiuſcūqꝫ ſtatꝰ vel cōditionis exiſtant atqꝫ prebentes cōtra premiſſa conſiliū auxiliū vel fauorē: ꝑ cenſurā eccleſiaſticā: ⁊ alia iuris remedia cōpeſcendo: attamē nulliū ex hoc priuilegijs ſeu exemptionibus eoꝝ preiudiciū generando. Et dicit Jo. an. in glo. ſuꝑ cle. quia cōtingit. in eo caſu eſſe hoc preceptuꝫ ordinarijs vt faciant qđ dicitur. Et ſi tales ad quos ſpectat ꝓuidere defectibꝰ hoſpitaliū negligunt: ⁊ nō ſint ſub iuriſditiōe ordinariū: ꝯpellet tñ eos autoritate dicte cle. quia cōtingit. ipſe ordinariꝰ ſed vbi nō ſit negligētia in hmōi exemptis: nō habet ſe intromittere ordinariꝰ. Sed vbi is qui habet prouidere hoſpitali ſit laicꝰ et rector hoſpitalis ſit clericꝰ: quō poterit laicus cōpellere clericū. cōtra illud. xcvj. di. bene quidē. Rñdet lapus. poteſt dici ſm zab. ꝙ predictā cōpulſionē non faciat per ſe laicꝰ ſꝫ per aliū. puta epm ad inſtātiā eiꝰ. Unde in illa clemē. quia cōtingit. exponit̃ verbū cōpelli. i. compelli facere. Et ſi querat̃ quō patebit de negligentia predictoꝝ in quo caſu tenet̃ ordinariꝰ ꝑdicta facere. Reſpondet glo. in cle. quia contingit. ex perfecto notorio. vt de cenſi. c. romana. lib. vj. vel per aſſignationē termini ad hoc prefixi ⁊ elapſi. et idē zab. et multi alij. An dicta loca poſſint cōferri in beneficiū. i. in titulū beneficij clericis ſecularibus. Rñdet Rapus. nō: quia hoc ꝓhibet dicta clemē. quia cōtingit. nec valet cōtraria cōſuetudo obſeruata niſi in duobꝰ caſibꝰ: vcꝫ qñ in fundatiōe dictoꝝ hoſpitaliū ſecus cōſtitutū fuerit ſeu per electionē ſit de hmōi rectore prouidendū. Cuius aūt cōditionis debeant eſſe ꝑ quos regūtur et gubernantur hoſpitalia: ponitur in dicta cle. quia ꝯtigit. de reli. do. Dicit̃ ei ibi ꝙ dꝫ ꝯmitti eoꝝ gubernatio viris ꝓuidis ⁊ idoneis et boni teſtimonij: qui ſciant et velint et valeāt loca ipſa et bona eoꝝ ac iura vtiliter regere: et eoꝝ redditꝰ ⁊ ꝓuētꝰ in vſum miſerabiliū perſonarū fideliter diſpenſare. ⁊ ꝙ in vſus alios cōuertere predicta preſumptio veriſimilis nō exiſtat: ſuꝑ quo onerātur cōſcientie eoꝝ ad quos ipſoꝝ locoꝝ cōmiſſio pertinet. hec ibi. Et dicit ibi glo. ordinaria ꝙ ſignāter dicit committere nō conferre: quia collatio fit in perpetuū: ſed cōmiſſio ad tēpus: et ideo bñficia dicūtur cōferri quia dātur in perpetuū. i. durāte vita illius cui cōferūtur: et tutoribꝰ quia ſunt tꝑales: dicunt̃ cōmitti adminiſtratiōes. Et ſm hoc rectores hoſpitaliū eſſent tꝑales. Sed vt dicit glo. cōſuetudo nō admittit hāc lec. immo inſtituūtur ꝑpetui rectores in talibꝰ locis. Recuperus aūt in quodā ſuo cōſilio dicit ꝙ de mēte clemen. eſt ꝙ nō ſint perpetui. Et lꝫ glo. dicat ꝙ conſuetudo hoc non patiat̃. tamē vbi nulla eſt conſuetudo optime poſſet ad tēpus cōmitti talis adminiſtratio. Paulus aūt dicit in dicta cle. ꝙ conferre ⁊ cōmittere aliqñ ſumūtur vt diuerſa. aliqñ vt idē. ⁊ ſic ſumūtur in littera ſcꝫ ꝓ eodē: et qđ tm̃ ꝓhibet̃ ſi fiat. i. ſi detur in bñficiū. Aſſignat aūt Paulꝰ vt refert Rapꝰ rationē quare ꝓhibetur hoſpitale dari in bñficiū: vcꝫ quia ad beneficiū habēdū oportet eſſe clericū. ex de trāſac. c. ex litteris. Et talis ſcꝫ clericꝰ bñficiatꝰ facit fructus ſuos: ⁊ tenet̃ ad horas ⁊ ad alia ad que alij clerici. ſed ſi gubernatio ſimplr̃ cōmittitur hoſpitalis ceſſant iſta. Itē beneficiū debet conferri infra certū tēpus: ⁊ in eo eſt neceſſaria inſtitutio. nō ſic aūt in cōmiſſione hoſpitalis. ⁊ a beneficio repelleret̃ quis propter bigamiā vel alios defectꝰ: nō aūt a gubernatiōe hoſpitalis. Item beneficiū quādoqꝫ datur in ſuſtētationē eius cui confertur: vt in. c. ij. de cle. pu. in duello. Sed nō hoſpitale: quia in hoc attendit̃ pauperū prouiſio nō hoſpitalarij ſuſtentatio. ¶ Poſito autē caſu ꝙ laicꝰ edificet hoſpitale de licētia epi cū oratorio vel ſine eo propter qđ locus ille dr̃ religioſus ⁊ edificator efficitur patronꝰ. vt de iure pa. c. nobis. ad quē ſpectabit ꝓuiſio rectoris illius hoſpitalis ad patronum vel ad epm? Rñdet lapus ꝙ ſolꝰ patronꝰ ponit ibi rectorem. Et ratio eſt: quia in talibꝰ vt dictū eſt. ſ. nō eſt neceſſaria canonica inſtitutio. nec habet tempus limitatum ad cōmittendum talē gubernationem. vnde non eſt neceſſe ꝙ propter hoc recurratur ad epiſcopū. Nec obſtat ꝙ de iure patronatꝰ ſolum patronis acquiritur ius preſentandi: quia illud habet locū in eccleſijs et alijs locis vbi requiritur inſtitutio canonica vel confirmatio. ſed in huiuſmodi hoſpitalibus non requiritur hoc. Hoc etiam ſentire vĩdetur zab. in dicta clemen. quia contingit. dicit enim ꝙ patrono acquiritur ius ſm naturā rei cuius eſt patronus. Nam in eccleſia collegiata non acquiritur ius preſentandi ſed conſentiendi electioni facte in capella acquiritur ius preſentandi. vt de iure pa. c. nobis. Sed in hoſpitali acquiritur patrono ius committendi gubernationem hoſpitalis. Et ſm hoc non indiget talis rector cōfirmatione epiſcopali ſi in ipſo hoſpitali nō reqrit̃ inſtitutio canonica.

hoc antē ƀ:q: ſi hoſpitale haberet curā aīarū:
tūc indigeret cōfirmatione epāli:niſi eſſet exē-
ptū vel aliter priuilegiatū. dicit tamē idē Lap⁹
q̄ vbi in aliquo loco emanauit aliqua cōſuetu
do gnālis vel ſpecialis circa hoc illa eſt ſeruan
da. Sed in caſu quo ad patronū hoſpitalis ſpe
ctaret preſentatio / ⁊ ad epm̄ cōfirmatio de con
ſuetudine vel aliquo iure ſpeciali:nūquid ante
confirmationem eſt premittendū edictū gnāle
vel ſpeciale ſm̄ formā.c.ſi. de elec. Reſpondet
Lapus q̄ in illis hoſpitalibus que nō cōferun
tur in beneficium nō oportet ſeruare illud.ſ.de
premittēdo edictū. Et hoc q: hic nō fit electio
vel collatio:ſed cōmiſſio.tum etiā q: non com-
mittitur cura animaꝝ. Unde et iam cōſului q̄
ad capellam ſeu altare erectū in eccleſia de li-
centia epi poteſt deputari ſacerdos ad miſſas
celebrandas ſine confirmatione vel edicto:niſi
alia conſuetudo obſtaret. Idē ſentire videtur
zab.ac guil. qui guil.dicit. q̄ ſi hoſpitale nō ſit
principaliter edificatum ad miſſam celebrādā
vel aliqđ eccleſiaſticū ſacramentū exhibendū:
nec ſit ibi cōſtitutus perpetuus vicari⁹ ſeu dos
aſſignata pro eo:lꝫ ibi ſit altare ⁊ de lnīa epi ce
lebret ibi edificatū pro oratorio: nichil ibi pōt
epſ vendicare niſi inquātū poſſet de aliis piis
locis legatis pro aīa fundatoris relictis. pro-
bātur hec de cōſe.di.j.vnicuiqꝫ.⁊ de teſta.c.he
redes. Et ꝯcludit lapus. Nō intelligas iſta de
hoſpitalib⁹ que cōferūtur in beneficiū ſeu que
regunt̄ per religioſos:ſeu que habent eccleſiā
ſed de illis ſolū que laicis gubernāda cōmittū
tur. Sed nunqd talia hoſpitalia poſſunt cōmit
ti clericis gubernāda? Reſpōdet lapus. vtiqꝫ
dūmodo nō in bñficiū. Dicit eñi clemē. q: con-
tigit.q̄ cōmittāt̄ ꝓuidis viris: nec dicit laicis
Ex quo ḡ cle.nō ſic diſtiguit:nec nos debemus
diſtiguere.xxxj.q.j.ſi ds. Idē ſentit zab.⁊ pau.

De hoſpitalib⁹ exemptis §.III.

vel religioſoꝝ exemptoꝝ. Et primo q̄rit̄ cū hoſ-
pitale ſit exēptū ⁊ immediate ſubiectū roma-
no pontifici nullū habens ſuperiorē vel aliū ad
quē correctio vel reformatio pertineat illi⁹ et
cui⁹ rector negligit illa facere ad q̄ tenetur:nū
quid ordinarius poterit ſupplere ⁊ corrigere?
Reſpōdet lapus q̄ nō. Nā clemen.q: cōtingit
que cōcedit ordinariis autoritate apl̄ica i exē
ptis in defectū eoꝝ ad quos ſpectat.talis cor-
rectio. et in caſu noſtro proponit̄ nullū eſſe ad
quē ſpectat correctio:ergo null⁹ defect⁹ vel ne
gligentia ſuppleri poteſt. Nec obſtat q̄ habet
ſuperiorē papā:immo facit ꝓ:q: nūq̄ papa ƀ
negligentiā cōmittere:et ſi illā cōmittat:null⁹
illā ſupplere poteſt vel debet. Ipſe eñi ſupplet
negligētiā alioꝝ/nemo ſpā.de elec.c,lꝫ.⁊.ꝗ.q.
iij. Alioꝝ. In nō exemptis aūt puto quātūcūqꝫ
nō habeant aliquos ad quos ſpectet correctio
vel reformatio:ad epm̄ ſpectat:vt de reli.do.c.
de xenodochiis. Quid ſi hoſpitale aliquoꝝ re-
ligioſoꝝ immediate ſubiectoꝝ ſedi apl̄ice non
habēs aliquē ſuperiorē aliū ſeu ad quē de iure
ſpectaret correctio ⁊c. vt.ſ. cui⁹ rector deficit
in exercēdis his ad que tenetur ſm̄ formā cle.
q: cōtingit. Nunqd poterit cogi per ordinariū
loci? Reſpondet lap⁹ q̄ in talib⁹ hoſpitalibus
epſ nullam ſuā vel apoſtolicā habeat autorita
tem:moueor q: dicta exēptio fuit libera. Un̄ ſi
ꝓuiſio poſtea facta de illis corrigendis per ſu
periores ſuos nō vendicat ſibi locū in illis : nō
tamē ceſſat diſpoſitio dicte exemptionis:q: po
tuit alia eſſe ratio. Et lꝫ ſuperiores fuerint cau
ſa impulſiua:tamē illa ceſſante nō ceſſat diſpo
ſitio.ar.eoꝝ que notantur in ca.inter corpora-
lia.extra de trāſla.prela.⁊ plurib⁹ etiā aliis ca
pitulis:nō poterūt tales religioſi per epm̄ re-
formari. Unde q: ex quo ſunt exēpti: ⁊ eoꝝ ſu-
perior nō eſt in culpa vel defectu nō eſt loc⁹ con
ceſſioni facte ordinario: q: fit ſub certo modo.
Illo ergo deficiente deficit cōmiſſio. Itē quia
papa eſt ſuperior:qui de ſe nō intellexit. Item
q: eius negligentiā nemo ſupplet. Et hoc pu-
to verū:⁊ ſic ſeruari feci in curia archiepāli flo
rētina/ q̄ per dictā clemē.procedebat cōtra ho
ſpitalariū ſancti galli imediate ſubiectū ſedi
apl̄ice.⁊ eſt religioſoꝝ q̄ ꝓfitēt̄ regulā.b.aug.

De rectorib⁹ hoſpitaliū §.IIII.

quo ad ſatiſfactionē et iuramētū cū committit̄
eis gubernatio ad diuina ⁊ ſacramenta. Dicit
lapus.q̄ tales ad inſtar tutoꝝ et curatorū de-
bēt iuramentū preſtare: ac de locoꝝ ipſorū bo-
nis inuētaria facere ⁊ ordinariis ſeu aliis qb⁹
dicta loca ſubſunt:vel deputādis ab eis annis
ſingulis de admīniſtratiōe ſua reddere rationē
vt in dicta cle.q: cōtingit. Sed nunqd ſatiſda
būt ad qđ tenent̄ tutores et curatores? Rn̄det
lap⁹ glo.ordinaria dicte clemē. tenet q̄ nō niſi
eſſent ſuſpecti ꝓpter vxorē et filios. Sed vt di-
cit ibi gl.talib⁹ ſuſpectis non debet cōmitti gu
bernatio taliū hoſpitaliū.ergo a talib⁹ nō exi-
gitur ſatiſdatio. Sed nūquid iurabūt ad in
ſtar tutorū ſcꝫ vtilia facere ipſis hoſpitalib⁹ ad
que deputāt̄:⁊ inutilia pretermittere. pſonas
et res ad cōmodū et vtilitatē eoꝝ bona fide cu
ſtodire:et in vſum miſerabiliū pſonaꝝ cōuerte
re:⁊ īuētariū de bonis ipi⁹ facere ⁊ alia facere
ad que tenentur maxime ſm̄ formam clemen.
Dicit lapus. q̄ ſi committantur talia hoſpita
lia aliis factis q̄ in dicta cle.dicantur ſeu con-
ferantur in beneficium clericis ſecularib⁹: vi-
detur eſſe irrita ipſo iure talis commiſſio ⁊ ita

videť ſentire glo.in dicta cle. Nā ſi tales nō fe
cerint inuentariū nec iurauerint:vel rōnē red-
dere noluerint tpe cōgruo: q̄uis ſm glo.dictū
videať ꝓbabilis intellectus dicte clemē. ꝙ ex
hoc ſit irrita talis cōmiſſio:tñ cōiter nō ſic itel-
ligiť:ſed tñ illis ceſſantib⁹ predicta facere po-
terūt cogi ꝛ cōpelli remedijs oportunis:etiā ꝑ
remotionē illarū perſonaꝝ a dictis locis tanq̄
ſuſpecti.et ſicut ad inſtar tutoꝝ ꝓficiunť: ſic ad
inſtar tutoꝝ remoueanť. ¶ Sed nūquid tales
rectores tenenť ſingulis annis reddere rōnem
per ſe etiā nō requiſiti? Rñdet Lapus ꝙ ſuffi-
cit ꝙ requiſiti hoc faciant.et ita tenet glo.et ſic
ſeruať. Sed qs celebrabit diuina officia et mi-
niſtrabit eccľiaſtica ſacramēta rectori familie
pauperib⁹ et infirmis taliū hoſpitaliū? Rñdet
Lapus.ſi talia hoſpitalia habeāt altaria ſeu ci
miteria ab antiquo:ꝛ plures celebrantes ꝛ ec-
cleſiaſtica ſacramēta rectori ꝛ familie ꝛ paupe
ribus hoſpitaliū adminiſtrātes: ſeu parrochia
les rectores ꝯſueuerūt illis exercere premiſſa:
Nota vim cōſuetudinis bone.
eſt ſeruāda antiqua ꝯſuetudo quo ad exercen-
da ꝛ adminiſtranda ſpūalia. vt in dicta clemē.
quia cōtingit in ſi. De iure ergo cōi fundat ma
trix eccleſia in hoſpitalibus ſitis in parrochia
ſua intentionē ſuam quo ad iſta ſpūalia:tamen
poſſunt preſcribere : vt hec per ſuū ꝓpriū ſa-
cerdotem faciant. vt no.ibi glo.

¶ Nūquid poſſit erigi hoſpi- §.V.

tale in parrochia matricis eccleſie illa irrequi
ſita:vel inuita? Rñdet Lapus de hoſpitalibus
nō religioſis .i.nō factis autoritate epī/non eſt
dubiū : nā q̄libet poteſt deputare domū ſuā ad
hoſpitalitatē inuito epō ꝛ multo fortius inuito
rectore matricis eccľie. Quod intellige qñ vt pri
uatas domos ſic deputāt. Sed ſi ſub effigie vel
ſigno vel denominatiōe loci eccľiaſtici: nō eſſet
licitū : imo poſſet epūs loca illa deſtruere:q2 cō-
tra iuris ꝓhibitionē factū eſt:facit quod notat
Inno.de reli.do.c.ad hec.et tenet cardina.flo-
reñ.hoc. Sed ſi loq̄mur de facto cū capella vel
de hoſpitali perpetuo ſcz cū autoritate epī : ita
ꝙ ſit locus eccleſiaſticus: de hoc cōſueuit dubi
tari. Nā licet ſit regulare ꝙ vna eccleſia in pre
Exēpla fortia ꝙ nemo cum iactura alteri⁹ ꝓficiat
iudiciū alterius cōſtituenda non ſit.xvj. q.j. c.
eccleſie.et.c.quicunq3. qꝺ ſi fiat deſtruenda eſt
maxime ſi operis noui nūciatio rite facta non
preceſſerit:tamen illa iura loquunť de eccleſia
nō de hoſpitali ſiue eccleſia vel capella. Et illa
eſt ratio / ne aliquid iuris antiquioris eccleſie
noue acquirať: vt in.d.c.eccleſie.et.c.quicūq3.
que ratio ceſſat in hoſpitalibus predictis. Cō-
trariū tamen eſt verū ſcz ꝙ nullus locus eccle-
ſiaſticus pōt erigi in aliqua parrochia ea inui-
ta ſcilz antiquiori eccleſia. Et iſto caſu nomine
eccleſie veniunt hoſpitalia ex quo fauor eccle-
ſiarū reſpiciť:qꝺ etiā tenet Lapus. Nec ceſſat
ratio preiudicij:q2 hoſpitale debet habere do-
tem de qua decima nō ſoluiť. Item ſi habet ca
pellā vel oratoriū accedūt oblatiōes:ꝛ ſic videť
minui dignitas ꝛ vtilitas rectoris antique ec-
cleſie. Unde ꝛ de facto vidi queſtionē ꝙ quedā
imago beate Marie picta in pariete dom⁹ cu-
Nota diligenter.
iuſdā laici fecit miraculū : ꝓpter qꝺ maximus
concurſus oblationū fuit:ſup quibus mota eſt
queſtio ꝛ ſentētiatū fuit ꝓ parrochia. Et eſt ſi-
milis queſtio que notať de cele. miſſa. ſup ru-
brica. Sed quid ſi erigatur hoſpitale in limite
eccleſie veteris? Rñdet Lapus ꝙ acquiriť ius
patronatus ex hoc ipſi eccleſie. vt.xij.q.ij.apl'i-
cos.et.xvij.q.iiij.queſti.et no.Hoſt.in ſumma.
Sed queriť vtrū hoſpitali debeat certa dos aſ-
ſignari? Rñdet Lapus ꝙ nō. Io.an.poſt Hoſt.
ꝙ hoſpitali ſicut et eccleſie in cōſtitutione eius
debet certa dos aſſignari. vnde ſm eū ꝓcedet
libellus talis : peto hoſpitale cū ꝑtinētijs ſuis
et intelligitur tunc de dote tñ : que de iure ad
hoſpitale ꝑtinet. Et ſi querať de quātitate do-
tis:ſcz quanta debeat eſſe? Rñdet Lapus.re-
curreť ad ar.a ſimili.de cōſecra.eccle. cū ſicut.
et qꝺ ibi nota.in glo.ordinaria: q2 alia dos re-
quiriť i eccleſia/alia i monaſterio vt ibi.ſicut ꝛ
alia in hoſpitali. Tanta enim debet eſſe dos in
eccleſia ꝙ ſufficiat ad luminaria ꝛ ad vitā mi-
niſtrorū. xvj. q.vij. pie mentis. exiſtimatio eſt
epiſcopi. In hac ſcz hoſpitalis dote habebitur
reſpectus alioꝝ hoſpitaliū.arg.in auť.de eccle
ſiaſticis titu.§.ſi quis. debent aūt prouideri vt
Affirme ſūt res neceſſarie
habeant affirmas .i. prouiſiones rerū neceſſa-
riarū. Et in hoc cōſiderabitur ſpes hoſpitalis.
Nam ſi ſit deputatū ad hoſpitandū pauperes:
tunc principalis cura erit in lectis. Alia ſunt
deputata ad curandū infirmos:et tunc princi-
palis cura erit in bonis ꝛ deuotis miniſtris et
expertis in opere medicine:ꝛ ſic de ſingulis.et
ſm hoc erit prouidendū de dote eius.

¶ De cōceſſione per litteras §.VI.

aplicas vel legatorū ſedis aplice ſup ꝓuiſione
quorūcūq3 clericoꝝ cōceſſa directas. Nūquid ꝑ
has poterit eis prouideri de hoſpitali? Rñdet
Lapus nō per cle.ꝑ lr̃as.de prebē.etiā ſi hoſpi
talia illa habeāt eccleſias vel capellas vel alia
iura ſpūalia annexa/niſi de eis ſpecialiter ca-
ueatur. vt in dicta clemē.per lr̃as. et hoc verū
eſt ſi littere ſint gratioſe ſiue in forma paupeꝝ.
vt dicit Pau. Sed qd de lr̃is aplicis ſup reſer
uatione fructuū bñficiorū? Rñdet Lapus : hāc
queſtionē tangit glo.ſup dicta clemē.per lr̃as.
et dicit ꝙ talia nō includunť niſi exprimantur.
Et eſt ratio ſm glo. quia ex quo ſunt deputata

ad certū vſum ſine expreſſa licētia pape ad aliū
vſum cōuerti nō debent. vt in dicta cle. quia cō
tingit. Sed nūquid talia beneficia vacantia p
mortē officialis pape: ſeu p obitū decedētiū in
curia: habēt locū in eis decretales prima ꝛ ſe=
cūda de preben. lib. vj. Rñdet Lapus ꝙ nō de
iure cōi: qꝛ illa ca. allegata loquunt̃ ſolū de bñ=
ficijs ꝛ dignitatibꝰ: ergo nō habēt locū in hoſpi
talibus ratione iam dicta. ¶ Si aūt ſup talibꝰ
Extra= bñficijs emanarent extrauagantes: ꝑut ema=
uagan= nauerūt reſeruationes circa bñficia: eaꝝ tenor
tes no= eſſet inſpiciendus. ex̃ de priuil. c. porro. et niſi
ue mor= fieret expreſſa mentio in illis nō includerent̃.
tificant Nec mirū: qꝛ predicta iura loquētia de benefi
cano= cijs vacantibꝰ in curia includūt beneficia ſpe=
nes. ctantia ad patronos laicos vt videtur innuere
glo. ſup dicta decretali. et de p̄bē. li. vj. Et ſm h̄
de hoſpitalibꝰ habentibꝰ patronos laicos non
eſſet dubiū. Sed nūquid in illis duobus caſibꝰ
poſſint cōferri clericis in beneficiū. de quibꝰ in
dicta cle. qꝛ cōtingit. includunt̃ in lr̃is ſup ꝓui
ſione facienda impetrantibus clericis. Rñdet
Lapus. glo. in dicta cle. per lr̃as. tenet ꝙ non.
Nota Sed nunquid eſt generaliter verū ꝙ in lr̃is ad
bene. bñficia impetratis non includant̃ hoſpitalia?
Rñdeo: diſtinguēdū eſt ſm Lapū vt diſtinguit
glo. in cle. p lr̃as. qꝛ aut hoſpitale eſt principa=
le cui accedit eccl̃ia vel capella: et tūc p dictas
lr̃as nō debetur. Si vo eccleſia ſit principalis
habens annexū hoſpitale: tūc debet̃ per tales
lr̃as ꝛ venit ratione acceſſorij qđ principaliter
nō veniret. facit eo. ti. ſup eo. li. vj. in dubio vo
quia extat eccleſia ꝛ hoſpitale: nec cōſtat qđ ſit
principale: et qđ acceſſoriū: dicit predicta glo.
ꝙ ſi apparet poſſeſſio ꝛ denominatio ꝛc. de pre
ben. c. cū de beneficio. lib. vj. Si non apparet:
repelletur impetrans. Cōſtat enim principale
hoſpitale: nec cōſtat illud acceſſoriū eccleſie: et
certū eſt ꝙ ſi hoſpitale ꝛ eccleſia eſſent annexa:
ita ꝙ neutruꝫ eſt principale haberet locū dicta
clemen. per lr̃as. ſm glo. predictā. Sed nunqđ
legati de latere poſſunt cōferre dicta hoſpita=
lia? Rñdet Lapus. ſi ſunt hoſpitalia in quibus
laici obtinent ius patronatus: non eſt dubiū ꝙ
ſicut nō cōferūt eccleſias collegiatas: eadē ra=
tione nec hoſpitalia collegiata. Sed in hoſpi=
talibꝰ ſpectantibꝰ ad eccleſias collegiatoꝝ vel
ad clericoꝝ diſpoſitionē videt̃ dubiū: qꝛ ſicut
poſſunt conferre talia bñficia: ita ꝛ hoſpitalia.
Glo. tamē ordinaria ſup dicta clemē. per lr̃as.
videt̃ ſentire cōtrariū. Et hoc idē notat Pau=
Nota quid de lus ibi. Vidi tamen ꝯtrariū de facto ſepe: ꝛ le=
lega= tꝰ qđ gati de latere talia hoſpitalia ꝯferūt. Sed licet
de iure talia hoſpitalia nō includant̃ in litteris apoſto
fiat. licis vel legatoꝝ eius ad beneficia impetratis
nūquid in lr̃is epoꝝ includent̃? Rñdet Lapus

ſm Zab. in dicta clemē. non: niſi ꝑut hodie ca
uetur in dicta cle. de religio. domi. Sed Guill.
de monte laud. dicit ꝙ ordinarij ea poſſunt cō=
ferre clericis ꝛ eis aſſignare ꝓ titulis ꝑpetuis
dū tamen conſuetū ſit p plures de antiquo regi
tanꝗ̄ habentia curam animarū vel altaria: vel
hoc conſtitutū fuit a fundatione: vel quis per
electionem creetur in ipſis locis.

¶ De quibuſdā ad que nō §. VII.

tenent̃ hoſpitalarij ſeu hoſpitalia: de qbꝰ poſ=
ſet dubitari. Et p̄mo ſciendū ſm Lapū. ꝙ hoſpi
talarij qbus cōmittunt̃ hoſpitalia gubernāda:
inquantū hoſpitalarij nō tenent̃ ad diuinū offi
ciū ſeu horas. Nam ꝛ laici etiā vxorati poſſunt
eſſe hoſpitalarij q̄ ad officiū non tenent̃. Et ra=
tio eſt: qꝛ nō eſt iure cautū ꝙ teneant̃. Sed cle=
rici qbus collata ſunt hoſpitalia in bñficiū te=
nent̃: qꝛ bñficiū dat̃ propter officiū. Et ſilr̃ ſi
hoſpitalarius eſſet in ſacris cōſtitutꝰ: ꝗuis il=
lud nō haberet in bñficiū. Non etiā tenent̃ ta=
lia hoſpitalia ad cathedraticū. ſm Pau. in cle
men. qꝛ contingit. Et ratio qꝛ bona taliū locoꝝ
tenent̃ ad ſuſtentationē pauperū tm̄: ergo non
ad aliud vnde nō ad cathedraticū: qꝛ nō eſt hoc
iure expreſſum: nec dos p hoc a principio fuit
inſtituta. ¶ Itē nō tenent̃ ad procurationē cū
epũs viſitat ſm Paulū in dicta clemē. qꝛ cōtin=
git. Ex hoc ꝓbat̃ ꝙ epũs nō poſſit viſitare talia
hoſpitalia: quādo ſcꝫ procuratio debet̃ ꝓpter
viſitationē: ſed ad ꝓcurationē nō tenent̃ hoſpi Nota li
talia. Si ergo vult corrigere vel emendare ali bertatē
qđ epũs ad qđ tenet̃ ſm formā dicte cle. inqui= hoſpita
rat ꝛ nō viſitet. Sed de viſitando alij doctores lium.
tenēt ꝯtrariū. Nā Frede. de ſenis in cōſilio. cv.
tenet ꝙ epũs viſitando vel nō viſitādo curā de=
bet habere in hoſpitalibꝰ ꝙ fiant ibi ea ad que
ſunt inſtituta. et dicit hoc ꝓbari in. c. romana.
de cenſi. lib. vj. §. pia. Idem Io. an. ꝛ archi. Et
iſtud eſt verius: nec obſtat ratio pauli. Nā epũs
debet viſitare eccleſiā pauperū nō obſtāte pau
pertate: ꝛ nō debet exigere i dicto caſu. vt. d. c.
romana. ita ꝛ hoſpitalia viſitet et nil exiget cū
pauper intelligat̃: cū oia pauperibus erogari
debet. ¶ Itē non tenent̃ ad decimas papales
hoſpitalia. Dicit enim glo. ſup clemen. ſi bene=
ficioꝝ. de decimis. ꝙ hoc hodie eſt expeditum
p declarationē clemen. honorij ꝛ bonifacij. viij.
vbi dicit̃: De redditibus prouentibꝰ leproſoꝝ
domoꝝ dei ꝛ hoſpitaliū que in vſus pauperū ꝛ
infirmoꝝ cōuertunt̃ decime non ſoluunt̃. Sed
quid ſi cōſtat hoſpitale edificatū ſed non cōſtat
de auctoritate epi: nūquid cenſebitur locus ec=
cleſiaſticus cū alis vt dictū eſt: non dicatur lo=
cus eccleſiaſticus hoſpitale: niſi ſit factū auto=
ritate epi? Reſpondet Lapus. ꝙ Frede. de ſe=

nis in conſilio.cvj. dicit ꝙ ex quo non apparet
cōtrariū in dubio preſumitur: ex quo vocatur
hoſpitale ⁊ habet faciē loci eccleſiaſtici: vt col-
ligitur de priuilegijs patentibus. vnde ⁊ notat
archi. de cōſecra. diſt. j. ne moyſi. ſi dubiū eſt an
in cōſtitutione eccleſie interuenerit autoritas
epī nec ne: debemus preſumere ꝙ interuene-
rit ex quo habet ſigna loci eccleſiaſtici: ⁊ maxi
me ſi talis locus denominatur a noīe alicuius
ſancti: puta dicit̃ hoſpitale ſancti Petri ⁊ can
ciani: immo ⁊ plus dicit Frede. ꝙ etſi nō ſit cō-
ſtructū hoſpitale autoritate epiſcopi: ad epm̄
tamē ſpectat curare vt ſeruentur in eo ea ad q̃
deputatū eſt. cū perſone degentes ibi ſint miſe
rabiles, et ſub ꝓtectione eccleſie eſſe dicantur.
Sed queritur an in talibus hoſpitalibus ha-
beat locū clemen. diſpendioſam. de iudi. vt ſcʒ
in eis ꝓcedatur ſimpliciter et de plano ⁊ ſum-
marie ſine ſtrepitu et figura iudicij? Reſpōdet
Lapus ꝙ hāc queſtionē tangit glo. ordinaria:
et tenet ꝙ ſic ꝑ verbū officijs quod eſt in dicta
clemen. quare nō eſt dubiū ꝙ rectores talium
locoꝝ dicūtur habere. Sed nūquid in iſtis fiet
miſſio in poſſeſſionē cauſa cuſtodie: cum in be-
neficijs non fiat. extra de eo q̃ mittitur in poſ.
cap. j. lib. vj. Reſpondet Lapus: hanc queſtio-
nem determinauit dn̄s meus Lapus abbas: ⁊
concludit ꝙ non fiat miſſio in poſſeſſionē: quia
ex quo poteſt procedi in tali cauſa lite non con
teſtata. vt. ſ. dictū eſt. cum ſit dare viam ordi-
nariā / non recurrit̃ ad extraordinariā. Quid
ergo de clemē. ad compeſcendas. de ſequeſtra.
nunquid habebit locum in iſtis hoſpitalibus?
Reſpondet Lapus. Credo ꝙ ſic per idētitateʒ
rationis: ⁊ per ea que notat dn̄s meus Lapus
abbas in dicta queſtione: vbi dicit ꝙ noīe offi-
cij et beneficij eccleſiaſtici venit locus religio-
ſus ⁊ eccleſiaſticus: et iure eccleſiaſticorū be-
neficioꝝ cenſeri debet. nec obſtat clemē. per lit
teras. de preben. cum ſimilibus. quia loquitur
in ambitioſis et odioſis in quib⁹ fit ſtricta in-
terpretatio. Sed nunquid clemen. cupientes
de elec. habeat locū in hoſpitalib⁹? Rn̄det La
pus. ꝙ Joh. an. ⁊ Bar. ⁊ Guil. dicūt ꝙ nō. et idē
ſentit Archi. et Joh. mo. q2 aliud eſt hoſpitale
aliud eccleſia. Eodē modo poteſt q̃ri vtrū ca. j.
de elec. lib. vj. habeat locum in hoſpitali? Re-
ſpōdeo Lapus abbas videtur ſentire ꝙ ſic: qđ
etiā michi placet non obſtante ꝙ. c. cupientes.
locū non habeat: nā illa loquitur de cathedra-
libus ⁊ regularibus eccleſijs: ſub quoꝝ voca-
bulo hoſpitalia non comprehendunt̃. Sed de-
cretalis ſtatuimus. loquit̃ de electione / poſtu-
lationibus / prouiſionibus / ſed nō poteſt nega-
ri quia hoſpitali ꝓuideat̃ de rectore: de hoſpi-
talibus ergo intelligatur. Idē ſentire videtur
Paulus de legatis factis pro hoſpitali tenen
do: vel poſt ipſum factū eidem ſub diuerſis cō-
ditionibus. Et primo queritur quid ſi teſtator
relinquit quandā domū ſuā priuatam: vel cuʒ
mandauit ibi teneri lectos ad hoſpitalitatem
ſeruandā et vnū famulū ad recipiendū paupe-
res et ſeruiendū: nunquid poterit heres com-
pelli per epiſcopū ad ſeruanduʒ hoc? Reſpon-
det Lapus non eſt dubium ꝙ poteſt: ſicut et in
alijs legatis. de teſta. c. ſi heredes. cū ſi. immo
ſm̄ quoſdā omne legatū eſt pium: ⁊ de omībus
poteſt ſe intromittere epūs. vt de teſta. c. Johā-
nes. et no. archi. xj. q. j. ſilueſter. imo non poſſet
heres vel alius dictā domū ad alium vſum de-
putare: nō ex hoc quia locus ſit religioſus: ex
quo non eſt autoritate epī factus: ſed quia le-
gata ad pias cauſas facta non poſſunt ad aliū
vſum cōuerti q̄ꝫ diſpoſitū ſit a teſtatore vt in di
cta cle. quia contingit. de reli. do. et ita aſtrin-
get heredem ad hoc faciendū: et ſuccedet ipſe
ſi non faciet iſta cogere debet vt cōſeruet vt ad
eum ſtatum ad quem deputatum eſt per teſta-
torem vt pauperes recipiantur ⁊ bene tracten
tur ibidem: ⁊ hoc non ſolum quia perſone mi-
ſerabiles ſunt ſub ꝓtectione epiſcopi: ſed quia
etiam executio pioꝝ legatorū ad eum ſpe-
ctat: et ipſe eſt iudex. Idem ſentit Fredericus
de ſenis. Sed quid ſi tali domui relicte ꝓ ma-
nutenenda hoſpitalitate ibidem reliquerit cer
tas poſſeſſiones: nunquid ille poſſeſſiones te-
nebuntur ad tallias ⁊ onera laicorū? Reſpon-
det Lapus ſic. ex quo locus non eſt religioſus:
tamen illa ſoluit heres qui eſt obligat⁹ ad hāc
domum ⁊ poſſeſſionem ad hunc vſum ſeruare.
Ille eñ poſſeſſiones ſunt partes hereditatis ⁊
ad ipſum heredem ſpectant et pro ipſis obli-
gantur. Sed nunquid poteſt erigi hoſpitale et
in ſui fundatione ordinari ꝙ oīa bona ſibi reli-
cta vel quecūqꝫ obuenientia debeat alienare ⁊
eorū preciuʒ erogare pauperibus? Reſpondet
Lapus ꝙ nō. quia hoſpitale eſt locus eccleſia-
ſticus et religioſus: ergo debet ſubijci regulis
que habent ꝙ bona immobilia ſine cauſa et cū
ſolēnitate non alienentur. vt. x. q. ij. ꝰ. hoc ius.
immo non videtur valere conſuetudo ꝯtraria.
de rebus eccle. non alie. c. ſi quis preſbiterorū.
Sed contrariū puto verū. Non enim hoſpita-
lia hoc caſu incedunt pari paſſu cum eccleſijs
propter diuerſaʒ rationē. Nam bona eccleſia-
rū a principio cōſtituuntur pro ſeruientibus ⁊
onerib⁹ epiſcopalibus ⁊ papalibus ⁊ legatorū
clericorū ſine quo ordo eccleſiaſticus confun-
deretur: ſed bona hoſpitaliū deputant̃ ꝓ pau-
peribus ſuſtentandis: vnde fructus non faciūt
ſuos vt prelati rectores hoſpitalium. Preter-
ea videmus hoc in religioſis mendicantibus

Nota curam epi.

Nota.

Nota de mendicantibus.

ꝙ bona immobilia capiũt vt vẽdãt ⁊ ſibi de pre
cio ꝓuideant cũ illa retinere nõ poſſunt: ſm ea
que notant̃ de ꝓba. ca. in preſentia. ⁊ de relig.
do. ca. j. lib. vj. in glo. hinc eſt ꝙ põt preſcribere
hoſpitale ꝙ capiat oĩa legata relicta pauperi-
bus in vna ciuitate: vt refert Joh. an. et ſpecu.
¶ Et hui⁹ occaſiõe querit Jo. an. an valeat ſta
tutum factũ in ciuitate ꝙ legata talia ſoluant̃
alteri hoſpitali vel religioſo collegio in preiu-
diciũ dicti hoſpitalis: allegat ꝓ et cõtra: ſoluẽ
do tenet ꝙ nõ per plura iura. ⁊ c. veſtra. de loc.
Itaqꝫ ꝑ dictũ ſtatutũ nullũ preiudiciũ põt ge-
nerari predicto hoſpitali. ¶ Sed queritur (qđ
põt frequenter cõtingere) teſtator iuſſit edifi-
cari hoſpitale / vel eccleſiam / vel monaſteriũ in
certo loco: nũquid poterit fieri in alio? vel nun
quid poterit tale legatũ cõuerti in aliud pium
opus: vel ex ꝓcio exponẽdo in ipſa edificatiõe
reparare ſeu augmẽtare aliud hoſpitale? Ad
hanc queſtionẽ que eſt trimẽbris reſpõdet La
pus ad primã partem ꝙ ſine cauſa non licet: q̃
Nota de vi vl timore voluntatis — vltima voluntas teſtatoris ꝓ lege ſeruãda eſt.
xiij. q. ij. c. vlt. ⁊ glo. j. ⁊ ea que ad certum vſum
largitiõe ſunt deputata fidelium / ad illum de-
bent ⁊ non ad aliũ ſalua ſedis apoſtolice aucto
ritate cõuerti. de relig. do. q̃ contingit. in cle-
men. Et ſicut hoc nõ licet in facto / ita nec i mo
do nec in loco. de reſti. ſpo. c. piſanis. Ex cauſa
vero licet: puta q̃ non põt in illo loco fieri hoc
extra de teſta. c. nos quidẽ. Et per ep̃m vel aliũ
inferiorẽ a papa. Ad ſecũdam partem idẽ di-
cit ꝙ nõ poteſt per alium ꝙ̃ per papã ſine cau-
ſa. Ex cauſa tñ etiam per alium inferiorẽ: vt di
ctum eſt de primo caſu. Et ſuꝑ hoc vide quod
ſcribit Lapus abbas in clemen. q̃ cõtingit. et
Bar. de ſaxo ferrato in libello minoricarũ. Ad
partem tertiã dicas idem per omnia. Et facit
hoc ad queſtionẽ quam notauit ſpeculator de
inſtru. edi. §. nunc vero. ver. quid ſi teſtator. Et
Joh. an. de illo qui relicto herede et trib⁹ com
miſſarijs iuſſit edificari et dotari eccleſiã: quo
mortuo duo cõmiſſarij illud legatum cõuerte-
re voluerũt in transferendo vnum monaſteriũ
male ſituatum ad locũ alium: tertius cõmiſſa-
rius et heres diſſentiuit. Ex hoc tenet ꝙ nedũ
duo ex tribus / ſed nec omnes tres cõtra volun
tatem heredis: q̃ in eccleſia nouiter cõſtructa
ius debet acquiri patronatus: et per id memo
ria defuncti conſeruat̃: ⁊ remittit Jo. an. ad ea
que no. in c. nos quidẽ. de teſta. Verũ in predi
ctis excludit̃ auctoritas apoſtolice ſedis: q̃ vt
dicit Guil. de monte lau. ipſe põt in legatis ad
pias cauſas quicquid vult facere. Sed vtrũ le
gati ap̃lice ſedis poſſint iſta legata ſine cauſa
cõuertere ad alios vſus. Et tenet glo. ordina-
ria ſuper clemen. q̃ cõtingit. ꝙ non. Et idẽ La-
pus abbas. ¶ Sꝫ quid ſi teſtator legauit vnũ
hoſpitale fieri i fundo ſuo ꝑ executores: ipſumqꝫ
dotari ad vſum pauperũ. Executores autẽ au
ctoritate prelati volũt facere vnam eccleſiam
religioſoꝝ: nũquid poſſunt hoc facere? Reſpõ-
det Lapus abbas et tenet ꝙ non. Refert Joh.
an. cum quibuſdam iuriſtis cõſuluiſſe contra-
rium: aſſignant ꝓ ratione / q̃ qui magis ⁊ me- Nota.
lius facit nõ aliud ſed idẽ facit: ſed pl⁹ eſt eccle
ſiã religioſoꝝ facere vel edificare ꝙ̃ hoſpitale.

¶ De rectore hoſpitalis §. VIII.

quo ad modũ hoſpitalitatis. Et primo querit
vtrũ hoſpitando vel elemoſynas largiẽdo poſ
ſit ꝑferre cõiunctos extraneis? Reſpõdet La-
pus: hec queſtio tangitur de cohabi. cle. c. j. Et
deciditur ꝙ vtiqꝫ preferendi ſunt ꝓpinqui ex-
traneis: quod eſt intelligendum ſi egeant: non
autem ſi ſunt diuites vel vt diuites faciat. Ad
quod etiam facit diſtin. lxxxvj. non ſatis. circa
finem. contra tamen facere videtur diſtin. xlij.
ſi quis. vbi dicitur ꝙ in hoſpitali nõ debet eſſe
delectus perſonarũ. i. diſcretio: quod poteſt tñ
intelligi vt ſcilꝫ nõ attendatur ad qualitatem
perſone: puta q̃ amicus vel conſanguineus:
ſed ad indigentiam magis. ¶ Sed nũquid ho
ſpitalarius poſſet eligere ad hoſpitandũ et re-
ficiendũ / ⁊ alios actus ad quos deputatus eſt
exercendum certos pauperes perpetuos: ita
ꝙ illis viuentibus alius non admittatur? Re-
ſpondet Lapus: ſi hoſpitale eſt deputatum ad
hoſpitandum ⁊ pauperes reficiendum: vel ad
alium actum charitatis exercẽdum: non puto
licite predictam electionem facere / q̃ non vi- Nota de rõnabili obſequio.
detur talis fuiſſe mens conſtituentis: nec tan-
tum debet dari vni: vnde aliĩ ſcrupuloſo corde
moueantur. In diſtributione enim debẽt plu-
ra cõcurrere ⁊ conſiderari diuerſa in indigen-
tibus: vt patet diſt. lxxxvj. ca. non ſatis. Et de
hac materia multa habes in ſecunda parte ti.
j. ca. xxiiij. de inhumanitate. ⁊ in quarta parte
titu. v. de miſericordia. nõ ergo illa que debẽt
obſeruari in hmõi: qui totũ hoſpitalitatis offi
cium ad certas perſonas conuerteret ceteris
excluſis: nam aliis iniuria fieri videretur. Et
poſſet hoc per epiſcopũ corrigi tanꝙ̃ indiſcre-
te factum: vt q̃ vſum debite hoſpitalitatis et
mentẽ diſponentis peruertit ſeu reſtringit: vt
in clemen. q̃ contingit. Non tamẽ nego quin
poſſit fundari hoſpitale a principio cũ iſto or-
dine: vꝫ ꝙ rector teneatur eligere decẽ vel plu
res certos paupeꝛ perpetuos ꝓ facultatibus
hoſpitalis: ⁊ illos ſolos reficere vel hoſpitari:
⁊ vno eorum decedente alter ſubſtituatur: hoc
enim appoſitum in principio non eſt illicitum.
In re ſua quilibet eſt moderator et arbiter. Et

cuilibet eſt licitū in re ſua ponere cōditionē honeſtā et maxime autoritate epiſcopi etiā ꝗ alr̄s de iure cōmuni non procederet. vt de relig. do. cōſtitutus. Unde ⁊ patronus in eccleſia poteſt ſibi reſeruare vocē cōſentiente epiſcopo: iuxta ea ꝗ notanꝭ in.c.nobis. de iure patro. ¶ Idez ſepe fit in domibus deputatis pro ſtudentibus prout diſpoſuit do.car.ſabineñ.bono.⁊ magnꝰ ſeneſcallus regni ſicilie prope florentiā in monaſterio quod fecit carthuſienſiū. hoc etiā fieri conſueuit in leproſariis: vt certi leproſi vſqꝫ ad certū numerū eligantur: vt in hoſpitali ſancti Euſebii iuxta florētiā. Queritur exinde an reſeruatio generalis facta de beneficiis Johannis.xxii. comprehēdit hoſpitalia collegiata in quibus ſunt cōuerſi laici eligentes ſibi rectorē quādoqꝫ clericū / quādoqꝫ laicum? Reſpondet Lapus hanc queſtionē mouet Frede. de ſenis in opere ſuo. et tenet ꝙ non. mouet eum: quia nomine eccleſiarū monaſteriorū vel prioratuū non comprehenduntur hoſpitalia ſiue in materia fauorabili: ſiue in materia odioſa. Et ſemꝑ illa tria videlicet monaſteria eccleſie ⁊ pia loca ponuntur vt diuerſa: ⁊ ſub diuerſis vocabulis nūcupantur: ⁊ ſic nō ſunt idem: quia etſi reformatio talium locoruꝫ pertineret ad papam propter diutinā vacationē fraudaretur hoſpitalitas cōtra mentem iuris. de relig. do. in clemen.ii. ſm eum. Sed nūquid poſſunt rectores hoſpitaliū adminiſtrare vel agere ante preſtitum iuramentū ⁊ ante confectū inuentariū ad que tenenꝭ in clemen. quia cōtingit? Reſpōdet Lapus ꝙ hanc queſtionem mouet Paulus in dicta clemen. et dicit ꝙ non: ſicut nec tutor nec curator. Et oīa opponi poſſunt ꝯtra iſtos ſicut que cōtra tutores ⁊ curatores opponi poſſunt reſpectu iuramēti nō preſtiti vel inuentarii nō cōfecti cū inſtar eorū ad hec duo teneanꝭ. Sed nūquid valet cōſuetudo que habet ꝙ oīa bona hoſpitali relicta etiam immobilia alienet ⁊ in vſum pauperū deputet? Reſpondet Lapus valet vtiqꝫ. Sed nūquid in alienatione taliū bonoꝝ immobiliū hoſpitalis requiriꝭ illa ſolēnitas iuris que requiriꝭ in alienatione rerū eccleſie? Reſpondet Lapus ꝙ Pe. de bella. ꝓut refert Pau. in cle. q: cōtingit. tenet ꝙ decretū eſt neceſſariū in immobilibus. In his aūt ꝗ ſeruando ſeruari nō poſſunt: nō requiriꝭ. alle. C. de admi. tu. lex ꝗ tutores. Et iſta faciunt ad id qđ obſeruat hoſpitale ſctē Marie noue de florentia: cuiꝰ rector cōſueuit de triennio in triennium impetrare licētiā a dño archiepō florētino vendēdi et alienādi que obuenire cōtingit vel cōtinget ipſi hoſpitali ⁊ vigore dicte licētie ꝑima vendit. Queriꝭ nunquid iſtud de iure fieri poſſit? Rñdet Lapus. nō eſt dubiū ꝙ in bonis eccleſiarū non ſufficeret dicta licētia vbi requiritur materia: ſcꝫ iuſta cauſa. et forma. ſ. tractatus inferioris ⁊ autoritas ſuperioris: ſed talis licentia diffuſa vaga ⁊ incerta nō poteſt ꝓdicta includere. Sed in hoſpitalibus puto idē ſi loquerenmur de dote primaria que ꝯſtituta fuit ⁊ ſine qua epiſcopus nō debet pati hoſpitale de nouo erigi. vt. ś. dictū eſt. Sed de bonis obuenientibus ex relictis vel ex elemoſinis fideliū: iſta facilius poſſunt vendi: quia cauſa ſemꝑ eſt vniuerſalis ꝑpetua ⁊ iuſta: ſcꝫ vt diſtribuanꝭ in vſus pauperū: et ideo dicta licentia generalis poteſt ſe legitime ad dictaꝫ ꝑpetuā referre. Et ſi valet hec cōſuetudo ꝑ ſe: multo fortius cū licentia epī. et ſic dicta obſeruātia dicti hoſpitalis videꝭ poſſe ſuſtineri. Sed nūquid hoſpitale poſſit ꝓſcribere decimas? Rñdet Lapus ꝙ ſic ex quo eſt locus religioſus: vtputa q: erectus autoritate epiſcopi: vnde talia iura poſſunt ſibi accidere. vt de preben. ca. per lras. lib. vi. Et probaꝭ ꝑ clemen. q: cōtingit. vbi poſſit preſcribere ſepulturā pauperū ⁊ habere ibi preſbiterū celebrantē diuina ⁊ adminiſtrantē eccleſiaſtica ſacramenta. Sed nūquid rectores hoſpitaliū faciunt fructus ſuos? Reſpondet Lapus ꝙ glo. ſuꝑ cle. q: ꝯtingit. tenet ꝙ non / etiā ſeparatos a ſolo. idem zen. ibidē. Sed queriꝭ quot pauperes ⁊ infirmos teneatur hoſpitale recipere? Reſpondet Lapus. quot poteſt ex fructibus ⁊ facultatibus cōmode ſuſtentare. Ita dicimus de monialibus recipiēdis. vt de ſta. re. c.i. lib. vi. ita ⁊ in clericis inſtituēdis. eꝭ de inſti. c.i. Ita ⁊ in procuratione habenda eſt ratio facultatis. de cēſi. c. ſopite. Ita etiā notat zab. Et ꝑ hoc patet ꝙ plus abūdans ad plures recipiendos tenetur. hoc tamen ſm Paulū nō habet locū in leproſariis: q: ibi ſunt cōtinui ⁊ anno ſterili nō poſſunt nutriri: ab initio xo debuerūt tot recipi quot potuerūt cōmode ſuſtentari ſicut in aliis eccleſiis. vt de vita ⁊ honeſta. clericoꝝ. c. quoniā. Sed nunqđ poterit ꝑ perſonā aliaꝫ habilē vel haberi vel ꝓſcribi hoſpitale in proprietatē? Rñdet Lapus ꝙ ſic: q: etiā eccleſia ſic poteſt preſcribi: vt lite nō cōteſta. ca. ii. et eo. ti. c. eū qui. lib. vi. Unde fortiꝰ hoc in hoſpitali: ⁊ tunc regiꝭ ꝑ cuſtodē vel famulos eccleſie vel loci qui tale hoſpitale preſcripſerit. Idē puto de mēſa. et ea ratione: quia ſi eccleſia poteſt eſſe de menſa alterius: et per illū regi ſine proprio rectore: vt de exceſ. prela. ca. frequens. in clemen. Et idem puto ꝙ poſſet competere ponere hoſpitalarium ⁊ remouere ad nutum alicuius prelati eadem ratione.

Boni caſus.

Nota legē hoſpitalium.

¶ De hoſpitalibus quo ad ſepulturas. §.IX.

Quid ſi aliquis eligit ſepulturam

apud eccleſiā hoſpitalis: nūquid eccleſia parrochialis debet habere canonicam de relictis eis? Reſpondet Lapus ſm Hoſti. ⁊ Joh.and. eccleſia parrochialis de oībus relictis eis ꝓ anima debet habere canonicā. de ſepul. c. in noſtra. Et hoc ſiue relinquat eccleſie: vel eccleſie et fratrib⁹ ibi morantibus: ſiue in genere ſiue in ſpecie. ſiue dicat. relinquo hoc hoſpitali: immo ſm quoſdaꝫ ex quo elegit apud hoſpitalarios ſepeliri etiā de relicto hoſpitali etiā ſi expreſſe dicat nō pro aīa ⁊ ſepultura: vt de ſepulturis. c. de his. Sed quid ſi ibi nō elegit ſepulturā: ſed tm̄ de iure ibi ſepeliendus eſt: vel qꝛ ei dederit ſe ⁊ ſua: vel qꝛ factus eſt frater. vt ex de priuileg. ca. vt priuilegia. vel quia ibi erant ſepulcra parentū. eo. titu. cap̄. j. Reſpōdet Lapus ſm Hoſtieñ. ⁊ Joh.and. in cap̄. in noſtra. debet parrochialis de omnibus habere canonicam ex quo in eorū eccleſia ſepelitur de iure ſine electione. Quid ſi ibi ſepeliri non potuit per caſum fortuitū: puta quia tempore mortis teſtatoris locus ille erat occupatus ab hoſtibus: vel alia iuſta cauſa: vt quia in bello mortuus: nec potuit diſcerni corpus? Reſpondet Lapus: ꝙ ſm Hoſtieñ. et Johan.and. in dicto cap̄. in noſtra. habebit eccleſia parrochialis de oībus canonicam: ſecus ſi dixiſſet: relinquo hoc eccleſie ī qua ſepeliar ⁊ illud hoſpitali: tūc enim de relicto eccleſie vbi eligit ſepulturam deducet canonica portio ⁊ nō de relicto hoſpitali: quia hoſpitalarij ſunt exempti: et de his q̄ legātur locis exemptis (niſi ibi eligatur ſepultura) eccleſia parrochialis nil habebit. allegat de teſta. cap̄. officij. et de ſepulturis. Ea enim que ſic diuiſim ſunt hoſpitali relicta nō vident relicta hoſpitali pro ſepultura: ſed alr̄s pro anima. Sed q̄d ſi nec de iure debuit ſepeliri apud hoſpitalarios: nec ibi elegit ſepeliri: ſed de facto ibi alr̄s ſepultus eſt? Reſpondet Lapus: ꝙ ſm Innocen. ⁊ Johan.and. in cap̄. in noſtra. ꝙ de relictis nec in totum nec in partem reddet parrochiali eccleſie: ſed corpus tm̄ ⁊ oblatiōes et alia que ad ipſos ratione ſepulture deuenerūt: vt de ſepulturis. c. ex parte. Quid ſi hoſpitale habet parrochiam: id eſt habet eccleſiam que eſt hoſpitale? Reſpondeo ſm Innocentiū ꝙ in iſto caſu niſi eccleſia ſit exempta diuidet legatum factū eccleſie de quo percipietur canonica a legato facto hoſpitali: de quo nil percipiet cum ſit exemptū: vt de teſtamentis. cap̄. officij. ſed illa capitula ſm aliquos probant cōtrarium. Quid ſi teſtator dicat: relinquo hoc vel illud hoſpitali: non pro ſepultura: ſed alia iuſta cauſa? Reſpondet Lapus: in tali caſu nil percipiet eccleſia parrochialis: niſi relinquēs ſe trāſtuliſſet ad hoſpitalarios. de ſepulturis.

cap̄. de his. vel niſi eccleſia hoſpitali ſit vnita: ita ꝙ quicquid dicitur de vno neceſſe ſit vt intelligatur de alio: puta quia hoſpitale cum eccleſia ſua exemptum eſt: nec in ſpiritualibus: nec in temporalibus eſt aliquid in eis diuiſuꝫ ſpecialiter ⁊ ſeorſum. Item cum huiuſmodi loca ad pios vſus deputata diuerſis nominibus nuncupentur: ⁊ aliqua habeant altaria in quibus diuina celebrantur: aliqua habent ſimpliciter domos in quibus obſeruatur hoſpitalitas. Item eorū aliqua ſunt deputata ad pios vſus per laicos ſine autoritate epiſcopi: ⁊ multa talibus locis relinquuntur in vltimis volūtatibus ꝓ remedio animarū ſub diuerſis modis et verbis. Queritur an epiſcopus de his poſſit petere quartam? Reſpondet Lapus ſm dn̄m Franciſcum cluſinū in quodā ſuo opuſculo: ꝙ cum omnia predicta loca ſint pia: et oīa pia loca ad quartā teneantur: vt de teſtamentis. cap̄. officij. concludit omnia predicta loca ad quartam teneri. Et dicit Hoſtieñ. hanc opinionē probare in ſumma de ſepulturis. Et concludit ꝙ de omnibus relictis pro anima debet quarta. Et declarat que dicātur pro anima relicta: illa videlꝫ que relinquuntur eccleſie vel pio loco: etſi de anima nulla ſit mentio in legato. Itē quicquid ab extraneo relinquitur prelato: etiam ſi nomen prelati ſit expreſſum in legato. Itē dicit deberi quarta de relictis hoſpitali iure inſtitutionis. Item de relictis pauperibus alicuius hoſpitalis: quia legare pauperib⁹ alicui⁹ hoſpitalis vel loci eſt legare hoſpitali vel loco: quod expreſſe notat Johan.and. de conuer. coniu. in cap̄. dudum. quantūcunq; de relicto ſimpliciter pauperib⁹ gabella nulla ſolui debeat. Item non ſolū de mobilibus: ſed etiaꝫ de immobilibus q̄ relinquit in vltima voluntate teſtator: vt molendinis et hmōi aliis.

Utrum ep̄s poſſit accipere quartam.

¶ Querit ſi det pecunia pro hoſpitali habendo: vtrū cōmittatur ſimonia? Reſpondet Lapus. gloſa. j. q. vij. videtur ſentire ꝙ ſic: immo etiam ſi detur pro adminiſtratione pauperū. et videtur probari hoc. j. q. iij. ſaluator. vbi dare pecuniam pro officio caſtaldi aduocati vel iudicis eccleſie cōmittit ſimonia. Et glo. ibi tangit iſtam queſtionē: ⁊ ponit opiniones contrarias. Hugo dicit ꝙ in oīni adminiſtratione eccleſiaſtice rei committitur ſimonia ſi detur pro huiuſmodi pecunia: et eſt ſimonia ſm eū: quia prohibita. Alij dicunt ꝙ ſimonia eſt ſi eſt adminiſtratio talis que habeat aliquid ſpiritualitatis annexuꝫ. facit quod notatur extra de ſimo. cap̄. conſulere. et hoc videtur verum. Sed nūquid beneficium poteſt permutari cum hoſpitali? Reſpōdeo ſm Frede. de ſenis ꝙ ſic. ſi hoſpitale conferatur in beneficiū clericis: ſecus ſi

hoſpitale ſit conceſſum laicis. Sed ſi clerico ſit cõmiſſum vt bono iure non in beneficium: putat ꝙ poſſit fieri permutatio: quia non eſt titulus totaliter ꝓfanus: ſed eccleſiaſticus: nec poteſt vendi ſine vitio ſimonie. Si queratur quid poſſet opponi contra rectores bonoꝝ hoſpitaliũ? Reſpondet Lapus ꝙ poteſt opponi ꝙ non fecit inuentarium ſolẽniter ⁊ ꝙ ſit minor .xxv. annis. C. de epiſco. et cleri. Orphanotrophos. Item ꝙ eſt turpis perſona et ſuſpecte vite: vel ꝙ eſt ei interdicta adminiſtratio. iij. q. ij. cap. quia. Sed infra quantum tempus debet compleri hoſpitale? Reſpondet Lapus. Hoſtiẽ. dicit in ſumma. ꝙ infra annũ: ſi fiat oratoriuꝫ infra quinquẽnium. in aut. de eccleſiaſti. titu. §. ſi quis autem. Item queritur vltimo / vtrũ diocesanus poſſet viſitare hoſpitalia infectorum ſue dioceſis habentia altaria / oratoria / et campanilia? Reſpondet Lapus ꝙ Frede. de ſenis in opere ſuo tenet ꝙ ſiue ex teſtamẽto ſiue a principio inter viuos ordinatum fuit ꝙ locus talis eſſet deputatus ad vſuꝫ hoſpitalitatis: ſiue interuenerit autoritas epiſcopi ſiue non: poteſt per epiſcopũ viſitari: vt viſitando inquirat an ibi illud fiat propter qđ cõſtitutũ eſt: ⁊ propter qđ ibi fiunt elemoſyne a fidelibus: ⁊ maxime cum habeat ſigna / formam / ⁊ ſtatum loci pij ⁊ eccleſiaſtici: vel etiam ſic denominet. ad hoc de ſenten. excõ. c. ſi iudex. lib. vj. et quod notat archi. de preben. c. cũ de beneficio. lib. vj.

Impedimẽta hoſpitalarij.

De eccleſiis et patronis earum. Titulus .xii.

Eccleſia trib⁹ modis ſumit. Cap. i.

IN eccleſijs bñdicite deo: dño de fontib⁹ iſrael. ps. lxvij. Uos ſcꝫ fideles qui eſtis de fontib⁹ baptiſmalib⁹ iſrael. i. chriſtianitatis que deũ videt per fidẽ. Sic enim interpretatur iſrael ſcꝫ videns deum. De fontibus dico leuati ſiue renati benedicite deo. Bñdicit autẽ quis deũ corde colendo ⁊ recte de eo ſentiendo. ps. cij. et. ciij. Benedic anima mea dño. et Iob. j. Benedicant deo in cordibus ſuis. ore ipſum laudando ⁊ predicãdo. Iaco. iij. Ex ipſo ore benedicimus deum ⁊ patrẽ. opera virtuoſa propter deũ operando. Tob. iiij. Omni tempore benedic deum: ſcꝫ bene operando. Benedicite inquit deo in eccleſijs. Ubi nota ꝙ eccleſia tripliciter accipitur.

- Pro collectione fidelium generali.
- Pro ꝯgregatiõe iuſtoꝝ ſpeciali: alr̃s ſpũali.
- Pro edificatione lapidum materiali.

De prima dicit. i. Timo. iij. §. I.

Scias quomodo in domo dei oporteat te conuerſari que eſt eccleſia dei viui. i. cõgregatio fideliũ. Hec deſignãtur parabolice Matth. xiij. cap. cũ dicitur. Simile eſt regnum celorũ. i. preſens eccleſia: ſagene miſſe in mari: et ex omni genere piſcium cõgreganti. Mare preſens ſeculum: piſces homines: ſagena immiſſa doctrina euangelica: que ex autoritatibus connexis conſtat. hec capit piſces bonos et malos: quia ſub hac doctrina fidei cõcluduntur multi boni et mali: ſed in fine diſcernuntur. Unde Grego. xxiij. q. iiij. hec vita. ait. Hec vita que inter celũ et infernum ſita eſt ſicut in medio ſubſiſtit: ita vtrarũq; partiũ ciues cõmuniter recipit: quos tamen ſancta eccleſia indiſcrete. i. indiſtincte ſuſcipit: ⁊ poſtea in egreſſione diſcernet. Si ergo boni eſtis ꝙdiu in hac vita ſubſiſtitis, equanimiter tolerate malos. Naꝫ quiſquis malos non tolerat: ipſe per impatientiã ſibi teſtis eſt. quia bonus nõ eſt. Hec ille. Iſta mixtura multipliciter figurata eſt: ⁊ oppreſſio ⁊ ꝑſecutio bonoꝝ a malis ꝑ opa ⁊ mala exẽpla: vt ꝑ Cayn et Abel quorũ ex vno patre ⁊ matre ⁊ vna domo Cayn interfecit Abel. Sic in arca Noe ex filijs vnus reprobus inuentus eſt: ſcilꝫ Cham. In domo vna Abrae Hiſmael qui perſequebatur Iſaac fratrẽ ei⁹. In domo Iſaac vterini Iacob dilectus et Eſau odio habitus ꝑſequẽs fratrẽ ſuum Iacob. In domo Iacob filij perſequentes ⁊ vendentes fratrẽ ſuũ Ioſeph. Hinc et Hiero. Qui ſm carnẽ natus eſt perſequebatur ſpiritualẽ: nunꝗ autẽ ſpiritualis carnalem perſequitur: ſed ignoſcit ei quaſi ruſticano fratri. Scit enim poſſe ꝓficere per tempus. xxiij. q. iij. c. qui ſm. Iſta aũt tolerantia maloꝝ referenda eſt: vel quo ad ſocios in quibus quis nõ habet autoritatẽ coercendi: vel quo ad ea que iudicialiter puniri non poſſunt: q: nec probari ſi ad prelatos extẽdat. Nã mali chriſtiani qui alijs nocent: diuerſis modis coerceri a ſuis inſolẽtijs debent cũ poſſunt ꝑ rectores. qđ docet Augu. dicẽs. xxiij. q. iiij. qđ faciet. Quid faciet eccleſie medicina: ſalutẽ oĩm materna charitate cõquirẽs / tanꝗ inter freneticos ⁊ lethargicos eſtuans: nunqđ ꝯtẽnere: nunqđ deſiſtere vel dꝫ. vel poteſt ſcꝫ a correctione / vtriſq; ſi neceſſe eſt: vt ſit moleſta: q̃ neutris eſt inimica. Nã ⁊ frenetici nolũt ligari: ⁊ lethargici nolũt excitari. Sꝫ ꝑſeuerat diligẽtia charitatis: freneticũ ligare: lethargicũ excitare: ambo offendunt et ambo diligunt: ambo moleſtant ꝙdiu egri ſunt indignant: ſed ambo ſanati gratulant. Hec ille. Et poteſt freneticꝰ dici q̃ alijs nocet. lethargicus qui ceſſat a bono ad qđ tenet. Ille dꝫ refrenari

Inſignis ca non ex grego.

Attẽde prelate. ⁊ predicator.

⁊ iſte ad bonum debitum ſtimulari. Et dicitur hic eccleſia prelatus eccleſie. Nam vſitatū eſt vt a toto denominetur pars principalior.

Secundo modo ſumitur §.II.

eccleſia ꝑ cōgregatione bonorū fideliū, q̄ ſunt per charitatē xp̄o incorporati: de quo pōt intelligi illud pſ̄.xxxiiij. Confitebor tibi in eccleſia magna.ſ.virtute: ⁊ ꝑ.i.in populo graui ſcʒ moribus virtuoſis laudabo te. De hac Hiero. de pe.di.j.eccleſia xp̄i. Eccleſia xp̄i eſt non habens maculā mortalis culpe: nec rugam.ſ.erroris. Unde qui eſt aliqua ſorde peccati pollutus/de eccleſia dici nō pōt: nec xp̄o ſubiectus. hec ille. Ad idem facit qđ notat Amb.xxiiij.q.

Aure⁹ canon ambroſij. j.que dignior. Que dignior domus aplice predicationis ingreſſu q̄ ſancta eccleſia: aut quis preferēdus magis oībus videtur q̄ xp̄s, qui pedes ſuis cōſueuit lauare hoſpitibus: ⁊ quoſcunqꝫ ſua ſuſceperit domo ſcʒ eccleſie pollutis nō patiaꝛ habitare veſtigijs: ſed maculoſos ſi in ea receperit:lʒ vite prioris:in reliquū tñ dignatur reformare ꝓceſſus: hic eſt ſolus quem nemo debet deſerere: nemo mutare: ad quē di

Joh. vj citur Dn̄e ad quem ibimus: verba vite eterne habes. hec ille. Hec eſt eccleſia que regiꝛ a ſpirituſancto: corpus xp̄i myſticū qđ vegetaꝛ ſpi

Lu. xx. ritu eius: ꝑ qua xp̄s orauit ne fides deficeret. Unde ſemꝑ firma manebit quouſqꝫ transferaꝛ tota in triūphātē.de qua et Hiero.ait.xxiiij.q. j.omnibus cōſideratis. Omnibus cōſideratis: puto me non temere dicere aliquos ita eſſe in domo dei/vt ⁊ ipſi ſint eadē domus dei.ſ.eccleſia: vt dicit glo.que diciꝛ edificari ſupra firmā

Mat. xvj. petram.ſ.xp̄m: que vnica columba appellatur, que ſpōſa pulchra ſine macula et ruga: ⁊ hort⁹

Can. vj cōcluſus:fons ſignatus:pute⁹ aque viue:para

Canti. iiij. diſus cū pomorū fructu. De hac domo dicitur Qui habitare facit vnanimes in domo.ſ.eccleſie. hec ille. Et q̄uis deceat miniſtros eccleſie ſcʒ clericos in virtute laicos excedere: qꝛ vt dicit Hiero. valde eccleſiam dei deſtruit laicos meliores eſſe q̄ clericos. viij.q.j.qualis. tñ ſi ſint mali et quantūcūqꝫ mali: dūmodo tolerati cōferunt veritatē,⁊ virtutē ſacramētoꝝ: ⁊ acceptanꝛ a deo orationes.⁊ officia publica eoꝝ:qꝛ reſpicit deus ad eccleſiā cui⁹ illi ſunt miniſtri: non ad eos q̄ ſunt in hoc vt inſtrumēta mota a deo ad iuſtificandū creaturā. Unde Aug. Spiritusſanctus in ſancta eccleſia ita operaꝛ vt reprobos fugiat: ⁊ tñ per eorū miniſteriū reprobos colligat. j.q.j.ita fit. Sed nec per iniuſtā

Diuerſimode dr qs eē extra vel intra eccleſiā. excluſionem ab eccleſia, que fit a prelatis, efficitur quis extra hanc cōmunionē:nec ꝑ indebitam admiſſionē ſeu collationem ſacramentoꝝ efficiꝛ quis intra eā. Unde Aug. Sicut ig̃ quē ſacerdos in eccleſia tolerat: eſt tñ extra eccleſiā,⁊ extra corpus, cui⁹ caput eſt xp̄s:ſi ei oſtiarius.ſ.xp̄s nō aperit: ita nō ideo extra eccleſiā eſt:⁊ nō eſt de corpore ſi quis paſtoris ꝑiudicio cōpelliꝛ foris eſſe.j.q.j.vt euidēter. Ut euidenter oſtenderet dn̄s a ſpūſancto, quē donauit ſuis fidelib⁹ dimitti pctā nō meritis hoīm: quodā loco ſic ait. Accipite ſpiritūſctm̄:⁊ ꝯtinuo ſubiecit. Si cui dimiſeritis pctā remittunꝛ ei:hoc eſt ſpūſſanctus dimittit/non vos. Proinde ſicut ig̃ quem ſacerdos in eccleſia tolerat: eſt tñ extra eccleſiam,⁊ extra corpus, cuius caput eſt xp̄s: ſi ei oſtiarius nō aperit/ ita nō ideo extra eccleſiam eſt:⁊ non eſt de corpore ſi quis paſtoris preiudicio compellitur foris eſſe.

Tertio modo ſumiꝛ eccle §.III.

ſia ꝑ edificio materiali:de qua.j.Tim.iij.Uolo in eccleſia oratiōes fieri. De hac diciꝛ de cōſe.diſt.j.nemo.j. Nemo eccleſiā edificet anteq̄ ciuitatis ep̄s veniat ⁊ ibidē crucē figat:publice atriū deſignet. Et.j.q.j.placuit.j. Placuit vt de ordinatiōe clericoꝝ nulla ep̄i munera ſuſcipiāt. Sed (ſicut ſcriptū eſt) qđ gratis donante deo acceperūt/gratis dent: nō aliquo ꝓcio dei gratia,⁊ impoſitio manuū vendaꝛ:qꝛ antiqua diffinitio patrū ita de eccleſiaſticis ordinatiōibus ſtatuit dicēs:anathema ſit dāti,⁊ accipienti. Propterea qꝛ aliquāti multis ſcelerib⁹ obruti ſancto altario indigne miniſtrātes nō hoc teſtimonio bonoꝝ operū/ſed ꝑ effuſione munerum obtinent: opʒ non ꝑ gratiā munerū/ſed ꝑ diligētem prius diſcuſſionē: deinde ꝑ multorū teſtimoniū clericos ordinare. Ex hac auctoritate beati Ambro.⁊ Grego.ptʒ q̄ ſimoniaci ſicut ⁊ alij heretici a fide exorbitāt:⁊ ideo cōiter de illis intelligiꝛ qđ etiā de alijs decerniꝛ. Itē opponiꝛ q̄ ꝓphetia donum ſpūſſancti eſt:hoc aūt in veteri teſtamēto a ſanctis ꝓphetis vēdi conſueuerat: vñ Saul ad ſamuelē ꝑ vaticinio expetendo non niſi cū munere ire preſumpſit. Uxor etiā Hieroboā ad hoīem dei nō niſi cum munere acceſſit. Itē xp̄s a iuda vēditus auriculā ſerui ſanauit. Exēplo itaqꝫ Saulis ⁊ vxoris Hieroboā ptʒ q̄ donū ſpūſſancti emere vel vendere nō eſt peccatū. Exemplo xp̄i liquet q̄ ſpūſſanct⁹ etſi iniuſte a ſimoniacis venalis patetur/virtutis tñ ſue non obliuiſciꝛ:nec deſinit effectū ſue gratie etiā venditus preſtare. Sed de ꝓphetia beat⁹ Hiero. in micheā cōpetēter ſoluit malos tm̄ accepiſſe et nō bonos denunciaſſe. Et.j.q.ij.placuit.diciꝛ. Unuſquiſqꝫ ep̄oꝝ meminerit vt nō prius dedicet eccleſiā: niſi ante dotē baſilice,⁊ obſequiū ipſius ꝑ donationē chartule cōfirmatū accipiat. Nam nō leuis eſt iſta temeritas vt ſine luminarib⁹, vel ſine ſub-

Anteceſte ep̄i ⁊ pſ̄byteri ſacramētoꝝ adminiſtratores.

ſtantiali ſuſtētatione eoꝝ qui ibi ſeruituri ſunt: tanq̄ domus priuata cōſecret eccleſia. Et hic de partibus edificatiōis quid ſignificēt.ſ.ſtat⁹ eccleſie militātis que ponit Rich. vt habes in lib. exceptionū parte.ij.lib.x.q̄ hec myſtice exponit. In iſtis ergo eccleſijs ab omnibus benedicitur deus. Sed ꝓ nunc de materialibus loquendo a pluribus benedicitur.

¶ Benedicite ergo vos patroni deo in eccleſijs edificandis/dotandis/⁊ defenſandis.

¶ Benedicite ⁊ vos oēs xp̄iani deo in eccleſijs venerādis/⁊ mētibus ad deū applicādis.

¶ Benedicite ⁊ vos ep̄i ⁊ clerici deo in eccleſijs cōſecrandis/officiandis/⁊ ordinandis.

¶ Primo ergo benedicunt §.IIII.

deū patroni in eccleſijs dū eas cōſtruunt et dotant/⁊ iura ⁊ bona cōſeruant: vt in eis benedicatur deus. Sed hodie videt̄ de facto mutatū in lege vt veri⁹ poſſint dici latrōes q̄ patroni: vt merito eis cōueniat illud Eſa.j. Principes tui qui fuerūt primi ad edificandū: ſocij furum diripiētes bona eccleſiarū: oēs diligūt munera que dant̄ eis a rectoribus eccleſiarū: vt defendāt eos in malis: ſequūtur retributiōes: cū ſcꝫ preſentāt: non attendūt ad merita pſonaꝝ: ſed vnde plus valeāt habere emolumētū tēporale. Sed ſacrilegiū magnū eſt: vnde dicit̄.xvj. q.vij.ſi quis.iiij. Si quis principū vel alioꝝ laicorū diſpoſitionē vel dominationē rerū vel poſſeſſionē eccleſiarū ſibi vendicauerit: vt ſacrilegus iudicet̄. Item Greg.vij. dicit in cōcilio generali. Si quis impatoꝝ/regū/ducū/vel quilibet ſecularū poteſtatū vel pſonarū inueſtituram ep̄atus vel eccleſiaſtice dignitatis alicui⁹ dare p̄ſumpſerit: ſciat ſibi introitū eccleſie interdictū.xvj.q.vij.ſi q̄s deinceps.⁊ in.c.ſeq. dicit̄. Decernim⁹ vt null⁹ clericorū inueſtituras ep̄atus vel abbatie vel eccleſie de manu impatoris/vel regis/vel alicuius laice perſone viri vel femine ſuſcipiat: qḋ ſi p̄ſumpſerit recognoſcat inueſtiturā illam apoſtolica auctoritate irritam eſſe ⁊ ſe excōicationi ſubiacere. Itē ea. q.nullus.ij. dicit̄. Nullus laicorū eccleſias vel eccleſiarū bona occupet vel diſponat: q̄ ſecus egerit ab eccleſie liminibus arceat̄. Itē.q.ea. oēs.ij. dicit̄. Oēs baſilice.i. eccleſie que per diuerſa loca cōſtructe ſunt vel quotidie cōſtruuntur in ep̄i poteſtate cōſiſtant in cuius territorio poſite ſunt. Et dicit ibi glo. niſi aliquo priuilegio a iuriſdictiōe eius exēpte ſint. Ad ep̄m ergo ſpectat ordinarie inſtituere rectorē in eccleſia curata: vel ſimplici ſi non hꝫ patronos. Sed ⁊ hꝫ cōfirmare preſentatū a patronis infra tēpus eis datū: vel ad capitulū vacante ſede: vel ad plebanos quo ad eccleſias ſubditas ſue plebi: vbi ſit conſuetudo preſcripta vt ſeruatur florentie: lꝫ indecens videatur.

(Tirāt inuaſores bonorū eccleſie.)

¶ Varietas autē corū qui §.V.

ſunt in eccleſia deſignat̄ per ea ex quibus conſtituit̄ eccleſia materialis ⁊ ex ei⁹ cōſignatiōe. Vñ Rich. de ſancto Victore. Singuli lapides ſcꝫ eccleſie materialis ſunt ſignificatiui ſingulos fideles qui ſunt quadri ſtabilitate fidei et firmi v̄tute patiēdi. Cementū eſt charitas que ſingulos coaptat atq̄ viuificat: atq̄ ne per aliquam diſcordiā inuicem diſcrepēt vniformiter equat. Fundamentū ſunt apoſtoli et prophete. Parietes ſunt cōtemplatiui fundamēto vicini terrena deſerētes: ⁊ celeſtibus adherentes. Tectuꝫ hoc reſpectu q: deorſum pendet: ſunt actiui terrenis actibus ꝓximi ꝓpter imperfectionē ſuā minus celeſtibus intēdētes/ ac neceſſitati ꝓximorū terrena adminiſtrātes in alto ſunt: q: in officijs ſupra alios. Lōgitudo eccleſie cōſideratur ſm diuturnitatē temporꝫ: ſcꝫ tempore legis naturalis/ moyſaice/et gratie. Latitudo/ dum multoꝝ populoꝝ numeroſitas p diuerſas mūdi partes dilatat̄. Altitudo ſm differentiā meritorū ⁊ officiorū. In altitudine eīn erigitur dum ſup laicos eſt ordo ſacerdotalis: ſuper ſacerdotalē ep̄alis: et ſuper oēs tandem papa collocat̄. Sacrarium eccleſie ſignificat virginū ordinem. Chorus ordinē cōtinentium. Nauis ordinē coniugatoꝝ: ſtrictius ⁊ ſacrati⁹ eſt ſacrariū q̄ chorus: ⁊ chorus q̄ nauis ſic pauciores ſed digniores virgines q̄ cōtinētes: ⁊ cōtinētes q̄ cōiugati. Atriū eccleſie ſunt falſi xp̄iani: qui etſi ſanctificati ſunt baptiſmo: vt cimiterū benedictiōe: tñ pleni cadauerib⁹.i. corruptione vicioꝝ. Turris.i. campanile eſt nomē dñi iuxta Salo. Campane ſunt predicatores verbi dei. Feneſtre vitree ſunt viri ſpirituales p quos cognitio dei nobis luceſcit. Interior dealbatura ſignificat mundiciā cordiū. Exterior mundiciā corporum. Altare xp̄s. De eccleſia igitur materiali ꝓ nunc tractando.

(puerb. xviij.)

¶ Primo videndū eſt de eius edificatione.

¶ Secundo de eius immunitate.

¶ Tertio de eius conſecratione/ violatione/⁊ recōciliatione.

¶ Quarto de eius ornatu.

¶ Quinto de officiatione.

¶ De pertinentibus ad edificiū materiale eccleſiarum. Caplm.ij.

Sciendum igitur primo ſm Thom. ij.ij.q.lxxxv.ar.iij. q̄ determinatus locus exigitur ad adorandū: ſcꝫ eccleſia nō ꝓpter deum qui adoratur quaſi loco concludatur: ſed propter ipſos adorantes: ⁊ hoc triplici ratiōe. ¶ P:ſo

electio loci ad honorē dei.

ꝓpter loci conſecrationē: qua ſpiritualem deuotionē cōcipiunt orātes vt magis exaudiant. ¶ Secundo ꝓpter ſacra myſteria ⁊ alia ſigna ſanctitatis ibi cōtenta. ¶ Tertio ꝓpter cōcurſum multorū adorātiū ex quo oratio fit magis exaudibilis: ⁊ ſm quandā decentiā ꝗuis nō ſit neceſſariū: ſic diſponunt vt adoratio fiat verſus oriētē. ¶ Primo ꝓpter diuine maieſtatis indiciū: qđ nobis manifeſtat in motu celi qui eſt ab oriēte. ¶ Secūdo ꝓpter paradiſum ad oriētem cōſtitutū: quaſi queramus ad paradiſum redire. ¶ Tertio ꝓpter xp̄m ꝗ eſt lux ⁊ oriens nominatur ⁊ ab oriente aſcendit: et ab oriente expectatur ad iudicium venturus.

¶ Si eccleſia fundata eſt in §.I. alieno ſolo ſm Ray. ⁊ Hoſtiē. ſi dñs ſoli laicus erat ⁊ hoc ſciuit ⁊ nō cōtradixit ſibi imputabit et eccleſia libera manebit. arg. di. liiij. ſi ſeruꝰ. ſi vero ignorauerit/eccleſia quidē remanebit cōſecrata et libera: nec efficietur laico cenſualis: ſed tñ ille qui cōſtruxit tenetur dominū ſeruare indemnē. Uel etiam ep̄s ſi imponendo lapidem primariū: et poſtea in cōſecratione eccleſie fuit negligens. de conſe. diſt. j. nemo. ⁊. xviij. q. ij. cōperimus. Si vero ſolū erat alterius eccleſie vel collegij: eccleſia debet ei reſtitui hoc modo/ ꝙ eccleſia cōſecrata ſit eis ſubdita quo ad ius patronatus. xvij. q. iiij. queſti.

¶ Edificare eccleſiam nemo §.II. poteſt niſi auctoritate dioceſani qui debet ponere primariū lapidem: crucem figere: ⁊ cimiterium deſignare: ⁊ etiam petere dotē ſufficientem ſine qua cōſecrari non deƀ. de conſe. di. j. nemo eccleſiam. et. c. placuit. et hodie quidem ſufficit ꝙ aſſignetur ꝓ dote vnus māſus. i. vnū predium ſufficiens ꝓ vno pari boum totaliter liberum. extra de eccle. edifi. ca. j. Talis eñ do nec in hac paupertate fuerit nō tenebit ad hoſpitalitatē ſeruandā: nec ep̄o aliquid perſoluēdum: niſi quantū poteſt donec ꝑueniat ad pinguiorem fortunā. arg. de cōſue. c. cū dilectus.

ꝓdiū debet eccłie.

¶ Exempti nō poſſunt con §.III. ſtruere oratoria vel capellas in locis nō exemptis ſine dioceſanorū licentia: nec in ſic cōſtructis facere celebrari vel celebrare tempore interdicti in caſibus non expreſſis: alˀs per ordinarios compeſci debent. Et ſi ꝓpter hoc cōſeruatores eorum ferrent ſentētias contra ordinarios nō valent. extra de priui. c. auctoritate. lib. vj. ¶ Item nota ſm Ray. ꝙ non licet habere oratorium in forma eccleſie in domo ꝓpria abſq; auctoritate ep̄i: nec debet ibi miſſa celebrari niſi de conſenſu eius ꝓpter neceſſitatem: ⁊ non fiat preiudicium enorme parrochiali eccleſie. Clericus autem qui ſine ep̄i auctoritate

De oratorijs.

in tali oratorio celebrauerit debet deponi. de conſe. diſt. j. vnicuiq;. ⁊. c. clericos.

¶ Quis autē teneat ec §.IIII. cleſiam cū indiget reparare? Reſpōdet Hoſti. ꝙ ſi fabrica habeat ſuper hoc portionē deputatā/ de illa reparari deƀ. x. q. iij. vnio. Et ſi nō tunc rector ⁊ alij in ea beneficiati conferre debent beneficia. extra eo. ca. j. ⁊. xvj. q. j. ſi monachus. In quo caſu ſtādum eſt diſpoſitioni ep̄i vel maioris partis capituli. extra de his que ſi. a ma. par. capi. c. ij. In quibuſdā etiam religionibus laici hoc faciūt expenſis ſuis. Et vbi conſuetudo eſt tenent: cum in ea percipiāt ſacramenta eccleſiaſtica et audiūt diuina. xvj. q. vij. quicūq;. et. c. filijs. ⁊ compellēdi ſunt talem conſuetudinē ſeruare. extra de ſimo. c. ad apoſtolicam. Si talis cōſuetudo nō reperitur/ tūc quarta ꝓuentuū que quōdam a ſanctis patribus fabrice deputata eſt tenetur: ita ꝙ qui eā percipiūt ſoluūt non obſtante vlla preſcriptione vel conſuetudine. Sed poſt reparationē redit quarta ad illos qui ꝑcipere conſueuerant: et ſic intelligitur illud. xij. q. ij. de redditibus. cum tribus ſequentibus.

De manutentiōe eccleſiaꝝ.

¶ Eccleſia ⁊ precipue conſe §.V. crata/ vel oratoria/ monaſteria ⁊ hmōi: non debent reuerti ad ſecularem habitationē ⁊ prophanos vſus. xix. q. iij. que ſemel. ⁊. c. quoniā. neq; etiam hoſpitale poteſt cōuerti ad alium vſum. extra de relig. do. ca. ad hec. et dicit ibi glo. ſuper dicto ca. que ſemel. ꝙ ſi monaſteriū deſtruitur poteſt bene de lignis ⁊ lapidibus conſtrui dormitoriū: vel alius honeſtus locus: vel etiā in coquina ſua ligna comburere poſſunt monachi. de cōſecra. diſtin. j. ligna. Sed ad priuatos vſus non debent conuerti. Locus autē remanet ſacer: lꝫ diruptum ſit edificium. ¶ Itē dicit Joh. in glo. ſuper. §. queritur ſi monaſteria. xviij. q. iij. de monaſterio non poteſt fieri ſecularis eccleſia: vt in. d. c. que ſemel. niſi enormiter viuant: tunc monachi poſſunt remoueri et inſtitui ſeculares canonici: cum auctoritate tñ pape: vel niſi ita ſit ꝙ inueniantur aliqui de ordine illo per quos poſſit locꝰ ordinari: vel niſi ita ſit ꝙ non poſſit aliter locus ille reformari ꝗ per canonicos: econtra videtur ꝙ epiſcopus de ſeculari eccleſia poteſt facere regularē. Altaria in eccleſia conſecrata non licet preſbyteris in eccleſia inſtituere ſeu erigere noua ſine epiſcopi conſenſu. ar. diſtinct. lxviij. ꝗuis. ⁊ de conſecra. diſtin. j. nullus preſbyter. Sed in eccleſia nō conſecrata poſſunt altaria inſtituere ꝓpria auctoritate. Altaria vero cōſecrata ſine cōſenſu ep̄i non ſunt deſtruenda. de conſecra. diſtin. j. eccleſia. Altare autem non debet eſſe

ligneū vel terreū:ſed lapideum.de conſe. diſt.
j.altaria. ſaltem oportet habere tabulam lapi
deam ⁊ conſecratam : ſuper qua ſituentur ho-
ſtia et calix quod dicitur altare viaticum et re
ſiduum altare ſit ligneum.

¶ De immunitate eccleſiarū ⁊ pſonaꝝ eccl'ia-
ſticaꝝ et de libertate eccleſie. Capl'm.iij.

Caplm aureū oīb⁹ eccleſiaſticis et ſecularibus notādum.

Immunitas eccleſie eſt priuilegiū
eccl'iaſtice libertatis vel rerum vel
perſonaꝝ ad eā pertinentiū. ⁊ dicit
immunitas quaſi extra munia.i.of
ficia a qb⁹ ſunt immunes. i. liberi.
Eccl eſſe nō ſolū cōſecrate:ſ; etiā nō cōſecrate:
ſi tamen ſuorū epiſcoporū autoritate edificate
ſunt et vbi ep̄s poſuit primariū lapidem:et ad
hoc ſunt edificate vt cōſecrarētur:et cimiteria
earū ſm Ray.Inno.⁊ Hoſt.habēt immunita-
tē.¶ Primo vt null⁹ inde extrahat: niſi in tri
bus caſibus.vt.j.dicetur. ¶ Itē ea q̄ in eccl'ia
poſita ſunt nec p vim: nec per furtū ſunt aufe-
rēda:al's cōmittit ſacrilegiū.xvij.q.iiij.q̄ſquis
¶ Itē ꝙ null⁹ mortu⁹ in eccl'ia ſepeliatur:niſi
ep̄i:abbates aut digni preſbyteri:aut etiā fide
les laici.iij.q.ij.nullus. Et intelligūt quidā de
illis laicis qui faciūt miracula : alij de fideli in
dignitate cōſtituto: vt rege:comite ⁊ huiuſmo
di:alij de quolibet fideli chriſtiano.et ſic exclu
dūtur per illud ca. infideles notorij pctōres in
notorio morientes: vt glo. ibi. ¶ Item habet
immunitatē ꝙ in choro non debent morari lai
ci cū clericis.de cōſe.diſt.ij.ſacerdotū.extra de
vita et ho.cle.c.j.qḋ intelligit dū ibi dr officiū.
Nam alio tēpore etiā in ſacrariū.i.capellā ma
iorem ad orandū ⁊ cōmunicādū poſſunt intra-
re:vt dicit in.d. c. j. ¶ Itē ꝙ nō poſſunt vendi
propter aliquā neceſſitatē.in aut.de aliena.§.⁊
qñ. ¶ Itē ꝙ in ea placita ſecularia nō ſunt fa-
ciēda:⁊ maxime de cauſa ſanguinis. extra eo.
c.j.⁊.c.eccleſia.¶ Itē ꝙ nō fiant ibi parlamen
ta nec negociationes:et precipue nundinaru;
nec ſtrepitus iudiciorum ſeculariū. Nā proceſ
ſus iudiciorum ſeculariū et ſententie in dictis
locis nō valent.extra eo.c.decet.lib.vj. ¶ Itē
ꝙ non fiant ibi ludi theatrales cum laruis et
alijs inhoneſtis.extra de vita et hone.cle.cum
decorē.Secus de honeſtate in repreſentationi
bus : vt preſepe domini herodem et magos et
hmōi:que potius inducunt ad deuotionē q̄ ad
vanitatem:et ꝙ talia poſſint fieri.ar.de conſe.
diſt. ij. ſemel. Nā quodlibet feſtum eſt ſignum
preteritarum rerum.lxxv.diſt. ꝙ die. ¶ Et no
ta ꝙ ſi eccleſia interdicatur nō propterea amit
tit priuilegiū immunitatis huiuſmodi ſm Ho
ſtiēſem:quia ipſa nō delinquit:ſed priuata ora
toria domoꝝ nō habēt immunitatē ſm Hoſtiē.

¶ Immunitas aūt cōfugiētiū §.I.

ad eccleſiā eſt iſta:ꝙ null⁹ quantūcūq; malefa-
ctor confugiens ad eccleſiā vel ſpaciū priuile-
giatum circa ipſam (de quo ſpacio dicet in fi.
huius.§.)debet per vim extrahi ſed ab eccleſia
defendi:niſi in his caſib⁹: videlicet ſi cōfugiēs
ſit publicus latro:ſc; qui ſtratas publicas inſi
dijs ⁊ aggreſſuris obſidet.¶ Itē ſi ſit noctur-
n⁹ depopulator agroꝝ:vc; qui de nocte agros
deuaſtat vel cōburit:tales eñi impune poſſunt
extrahi.xvij.q.iiij.ſicut. Item ſi quis in eccle-
ſia cōmiſit maleficiū ſperans ſe ab ea defendi:
qḋ ſemper preſumit niſi cōtrariū probet:talis
nō debet ab eccl'ia defendi.extra eo.c.immuni
tatē. Et ſi in vna eccl'ia offendat cōmittens ibi
maleficiū et confugiat ad aliā/ non debet ab il
la defendi ſm Guil'.q: qui facit iniuriā vni ec-
cleſie oībus facit:cum vna ſit per orbē eccleſia.
Itē ſi cōfugiens ſit ſeru⁹ qui niſi preſtita ſibi a
dño cautione de impunitate nō velit de eccle-
ſia exire:inuitus cōpellitur ⁊ dño reddit. xvij.
q.iiij.id cōſtituim⁹.His ergo exceptis oēs alij
ibi debent eſſe tuti: nec per vim extrahi etiā ſi
iudeus vel paganus eſſet qui ad eccleſiā cōfu-
geret ſm Hoſtien.Ber.⁊ Inno. De excōmuni
cato q̄uis dubitetur. Guil'. idē credit ſicut de
alijs.putat tamē in hoc cōſuetudinē probata;
eſſe tenendā. ¶ Item cōfugiens ad palatium
ep̄i eodē modo debet eſſe tutus: etiā ſi palatiū
nō ſit coniūctū eccleſie.xvij.q.iiij.id cōſtituim⁹
qḋ.c. abſolute loquit de domo ep̄i. Item ſi qs
malefactor vel alius reus obuiauerit ſacerdo- Nota.
ti portanti corpus xp̄i ⁊ ei adhereat ſm Hoſti.
q̄uis in iure hoc nō ſit cautū : qlibet catholic⁹
debet hoc fauere vt talis ſit tutus.¶ Item no
ta ꝙ eandem immunitatem ſecuritatis habet
ſpaciū in circuitu eccleſie. xl. paſſuum quo ad
maiorem eccleſiā.⁊.xxx.paſſuum quo ad mino
res eccleſias:vt dicit.xvij.q.iiij.ſicut.vbi dicit
glo.ꝙ paſſus ſm Iſido. eſt menſura quinq; pe
dum:pes aūt ſpaciū.xxv.digitorū. Illud tamē
non tenet in capellis que ſunt in ambitu caſtel
lorū:vbi propter loci anguſtiā non poteſt illud
obſeruari.vt.xvij.q.iiij.quiſquis. Qual'r autē
debeat defendi confugiens ad dicta loca nota
ꝙ ex predictis caſibus quātūcūq; aliquis gra
ue delictum cōmiſerit: debent rectores eccle-
ſie ſaluare ei vitā ⁊ membra et poterūt petenti
cōcedere recepta prius ſuper impunitate eius
idonea cautione:ſc; vel iuratoria tātū:vt.xvij.
q.iiij.id cōſtituim⁹.vel fideiuſſoria ⁊ penali ſi ti
meatur ꝙ ille qui petit nō bene ſeruet iuramē
tum.ar.extra de reſti.ſpo.c.ex tranſmiſſa.Su-
per eo aūt ꝙ inique fecit ille qui cōfugit ad ec-
cleſias:al's legitime puniēdus.extra eo. inter
alia.porro talis q̄diu eſt in eccl'ia:nec extrahē
d⁹ eſt:nec veſtis nec victualia ei denegāda:nec

moleſtãdus. C. de his q̄ ad eccle. cõfu. l. p̄ſenti. ꝙ ſi q̄s cõtrafecerit ſciat ſe crimine leſe maieſtatis irretitũ ⁊ vltimo ſupplicio puniẽdũ ⁊ ad reqſita nature debitis exeat locis: ita tñ ꝙ nõ accedat ad alias domos: vt dicto. c. diffiniuit xvij. q. iiij. De expẽſis aũt tali ſic cõfugiẽti ꝓui debit eccliã: ſicut rector carceris ꝓuidebit captiuis: vt notat̃ i dicto. c. diffiniuit in gl. ¶ Itẽ nota ꝙ etiã cõfugiẽtes ad monaſteria ⁊ couẽt⁹ debẽt quãtũ poſſibile eſt cõtutari. Dicit enim Greg. xxiij. q. v. c. reos. Reos ſanguinis defendat eccliã: ne effuſione ſanguinis particeps fiat. vbi dicit gl. Ioh. ꝙ nõ ſolũ confugiẽtes ad eccleſiã: ſed ⁊ nõ cõfugiẽtes ad eccleſiã qñq3 iuuabit: ſ3 cũ diſtinctiõe: q2 ſi iniuſte dãnati ſunt oib⁹ modis iuuabit: quibus ſc3 cõmode poteſt ſi iuſte debet ſi eſt ſpes correctiõis eorũ tamen tẽperate: et non importune iuuabit ſc3 intercedendo ꝓ eis ne ex indiſcreta defenſiõe incidat in malam opinionem. xiiij. q. fina. caꝑ. hi qui.

¶ De immunitate ꝑſonarũ §. II.

ecc̃ie et ꝑ̄dioꝝ ecc̃iaſticoꝝ. ¶ Nota ſ3 Ray. ꝙ ecc̃ie nõ debẽt fatigari angarijs vel ſeruitutib⁹ ꝑſonaꝝ vel rerũ. C. de epiſ. ⁊ cle. oẽs p̄ſbyteros. xij. q. ij. ecc̃iaꝝ. In neceſſitate tamẽ vt ſi ciuitas eſſet obſeſſa nõ debet patr eccliã ſuos ruſticos defendi aliquo priuilegio a cuſtodia et hmõi: immo debet ad hoc eos cõpellere. ex̃ eo. ca. ꝑuenit. Predia autẽ ecc̃iaſtica habent hãc immunitatẽ ſm Ray. nõ debẽt grauari ſordidis onerib⁹ vt calcis coquẽde: arene fodiẽde cloace purgande: ⁊ ſimilib⁹ que vilia ſunt. xvj. q. j. generalr̃. §. nouarũ. Ad honeſta xͦo munera ſicut ſunt ordinaria tributa: tenent̃ etiã predia eccleſiaꝝ. xxiij. q. viij. c. tributũ. Fallit tamẽ in domib⁹: atrijs et hortis iuxta eccleſiã poſitis: et in mãſo de quo ecc̃ia dotata eſt de quo nullũ debet dari tributũ. de alijs aũt ſic: niſi fuerit expreſſe remiſſum per eũ qui potuit. Nam res ad eccleſiã tranſit cũ onere ſuo. xxiij. q. vlt. ſm canonicã. extra de cẽſi. c. ſancitũ. xvj. q. j. Si q̄s laicus. Si xͦo ſunt extraordinaria et de nouo inducta non tenent̃. xvj. q. j. Placuit. Similiter nec ad ea que ſubito iniungũtur niſi reſpiciant ad pias cauſas: vt q2 princeps mouet exercitũ contra ſarracenos: vel quia petitur ad conſtructionẽ pontiũ: aut aliã cõſimilẽ cauſam. In talibus eñi ſi neceſſitas expoſcat debẽt dñi tẽporales nõ autoritate ꝓpria accipere: ſed humiliter ab ep̃is ⁊ clericis poſtulare: ⁊ illi viſa neceſſitate poterũt conferre. extra eo. nõ minus. Sed hodie nichil cõferre debent in auxilium principũ niſi cõſulto papa. extra eo. aduerſus. Itẽ ſi poſſeſſio aliqua vel dom⁹ teneat̃ alicui albergũ facere: ſi illa poſtea ꝑueniat ad eccleſiã: et ipſa tenebitur ad idẽ: vel vendat ſm Inno. et Hoſtiẽ. Itẽ q̄uis hoſpitiũ charitatiuũ eccleſia prelatis nõ debeat denegare: violẽter tñ et tanq̃ ex debito exigere nõ poteſt. xlij. di. c. q̄ſcam⁹. extra eo. c. j. ſm Hoſtien. Si tñ aliquis in recognitionẽ beneficioꝝ ſuoꝝ reſeruaſſet ſibi hoſpitiũ in aliqua ecc̃ia: illud ſibi debetur xviij. q. ij. eleutheri⁹. ¶ Sed nec tali licet violẽter irrumpere domos rõne alicuius iuris ſibi debiti. ⁊ eadẽ ratione nõ poteſt tollere ſibi neceſſaria: inde hoſpitiũ violenter ingrediendo. Inno. ¶ Item circa res tẽporales eccleſia habet hãc immunitatẽ. ¶ Primo ꝙ eccleſijs donari poteſt in infinitũ abſq3 alia inſinuatiõe. in aut. de nõ alie. re. ec. §. ſinimus. ceteris aũt donari non poteſt vel recipi vltra quingentos ſolidos: niſi precedat certa inſinuatio: ⁊ niſi certis caſib⁹. C. de dona. l. ſi q̄s. ¶ Scd̃o quia relictum eccleſijs etiã minus ſolẽniter factũ: puta q2 in preſentia duoꝝ teſtiũ tãtũ tenet. extra de teſta. cũ eſſes. ¶ Tertio q2 in eccleſijs trãſfertur dominiũ rei ſolo pacto: cũ alijs ꝑſonis ſit neceſſaria traditio. C. de ſacroſan. eccle. l. vt inter diuinum. ¶ Quarto ꝙ quicquid eſt emptũ de pecunia eccleſie: ei⁹ eſt ⁊ ad ipſa3 debet reuerti. xij. q. ij. c. j. Et hoc adeo verum eſt: q2 ſi clericus habeat pecuniã de prebẽda vel eccleſia ſua: ⁊ de ea emat prediũ: l3 illã potuiſſet dare alijs intuitu pietatis: tñ nõ põt dare prediũ q2 ſtatim fuit acquiſitũ eccleſie. ⁊ hoc ſiue emerit noie ſuo ſiue alieno. extra de pecu. cle. c. j. Et ꝓpter hoc nõ poteſt cleric⁹ illud alienare. Et idẽ eſt ſi quis emat prediũ de pecunia eccleſie quã habuit furto vel depoſito: q2 ſc3 eſt eccleſie. Itẽ nullo modo licet laicis exigere tallias vel exactiones ab eis etiã rõne ſuaꝝ poſſeſſionũ domoꝝ vel predioꝝ. ex̃ de immu. eccle. q2 nõnulli. Itẽ alienatio rei eccleſiaſtice niſi i certis caſib⁹ ⁊ in certa forma nõ tenet. ⁊ de hoc. j. Nota.

¶ Pena autẽ violantium §. III.

immunitatẽ eccleſiarũ eſt ſm Hoſt. q2 qui aliquo modo eccleſias violant vel perſonas: vel ab ipſis rapiunt violenter ſeu vſurpant bona ipſarũ: ſacrilegiũ cõmittunt: et excõmunicãdi ſunt. xvij. q. iiij. null⁹. ⁊ c. ſi quis deinceps. In certis etiam caſibus ſunt excõmunicati: vt incendiarij: ⁊ effractores ſacroꝝ locoꝝ. de quibus habes. j. in hac. iij. ꝑte. Violatores quoq3 eccleſiaſtice immunitatis non ſolum pena ſpirituali vt dictum eſt puniendi ſunt: ſed etiam pena pecuniaria. qñq3 maiori: qñq3 minori. vt xvij. q. iiij. Quiſquis. hoc arbitrio iudicis eſt relinquendum: ⁊ debet talis pecunia dari ꝑſone vel loco cui facta eſt iiuria. xvij. q. iiij. ſi q̄s i atrio. De occupãtib⁹ bona vacantiũ eccleſiaꝝ. ti. xxiij. c. xij.

Item de vſurpantibus in eccleſijs vel alijs lo-
cis pijs guardiā ſeu ius patronatus de nouo:
quō ſint excōmunicandi habes.ī.in hac parte
ti.xxiiij.c.xix. De obligantibus res eccleſie vel
eccleſias ꝓ alienis debitis. Item de recipien-
tibus vel tenentibus eccleſias de manu laici
vbi.ī.c. poſtq̄ fuerint admoniti habes.ī.in hac parte.
xx.

¶ De immunitate eccliarū §.IIII.

pulchra ⁊ vtilia notat Frā.de zab.in repe.de-
cre.perpēdimus.extra de ſen.excōi. Et primo
Immu- declarat vnde dicat̃/quid ſit/et in quo cōſiſtat:
nitas et poſtea quō contra eā fiat. ¶ Dicit̃ autē im-
q̄d eſt. munitas ab in qđ eſt ſine/ ⁊ munus ſeu muniū
qđ eſt onus.i.ſine onere. Et q̄uis aliqui dicāt
emunitas: magis tn̄ ⁊ ꝓprie debet dici per i.i.
immunitas ſm Io.an. Dicit̃ ergo immunitas
quaſi libertas.ſ.ab oneribus: ſic accipit̃ ꝑ to-
tum titulū.ff.de iure immu.ſicut etiam notant
Hoſti.⁊ Goffre.in ſummis. Eſt ergo immuni-
tas libertas ſeu exēptio eccleſie in ꝑſonis/ re-
bus/⁊ iurib⁹ eccl̃iaſticis quibuſcūq;. Et cōpre-
hēdit oīa priuilegia collata eccleſie ſiue a deo
ſiue ab hoīe: quibus alij ſubijciunt̃. Sunt que-
dam priuilegia eccleſie ꝑſonalia: que.ſ.concer-
nunt ꝑſonas clericoꝝ: vt ꝙ q̄ inijcit manus vio-
lentas in clericū/ſit excōicatus.xvij.q.iiij.ſi q̄s
ſuadēte. Et ꝙ clericus non poſſit cōueniri corā
iudice laico: vt de fo.cōpe.c.ij. Quedā priuile-
gia ſunt realia: que.ſ.cōcernūt res ⁊ iura cleri-
coꝝ ⁊ eccleſiarū: vt.C.de epiſ.⁊ cleri.l.genera-
liter.⁊ de vita ⁊ hone.cleri.c.ſi. Item ſit alia di-
ſtinctio: q̄ ꝓuilegiorū quedā ſunt generalia.ſ.
cōceſſa toti eccleſie: vt illud ſi q̄s ſuadēte. xvij.
q.iiij. Quedā particularia ſeu ſpecialia: vt ali-
cui ordini cōceſſa/ vel alicui patirculari eccl̃ie
vt de reſcrip.c.cū ordinē.⁊ de preſcrip.c.audi-
Diui- tis. Item ſit alia diuiſio: q̄ priuilegioꝝ quedā
ſio pri- ſunt data a deo/quedā ab hoīe. Et ea que ſunt
uilegio data eccleſie a deo q̄uis ſint plura: tn̄ princi-
rū eccle paliter ſunt tria. ¶ Primū eſt illud ex quo to-
ſie. ta poteſtas eccl̃ie depēdet: ⁊ eſt illđ.ſ. Quod-
cūq; ligaueris ſuper terrā. Mat.xvj.et habet̃
xxiiij.q.j.quodcūq;.⁊ de trāſla.c.j.⁊ ꝓpter hoc
papa hꝫ poteſtatē decidēdi et interpretādi oīa
iura etiā ciuilia: vt extra q̄ fi.ſint legi.c.ꝑ vene-
rabilem. ¶ Secūdū priuilegiū eſt de decimis
et oblatiōibus dādis clericis.xvj.q.j.reuerti-
mini.⁊ extra de deci.c.nobis. ¶ Tertiū priui-
legiū datū a deo eccleſie eſt vt adminiſtret ſola
ſine laicis res ſuas: vt diſt.xvj.ſi impator.⁊ de
rebus eccle.non alie.c.ſi.⁊ hinc eccleſia ſola et
nō imperator ius cōcedere pōt/ ⁊ aliter diſpo-
nere.xcvj.di.c.deniq;.et.c.cum ad verū. Mul-
ta alia priuilegia ſunt cōceſſa a deo eccl̃ie que
patēt in veteri ⁊ nouo teſtamēto: vt dicit Inō.
in.c.nouit.eo.ti. ¶ Priuilegiorū aūt que ſunt
data ab hoīe eccleſie: quedā ſunt data a papa:
vt illud.c.ſi quis ſuadēte.xvij.q.iiij.et illud de
legatis ad pias cauſas ꝙ ſufficiant duo teſtes
ad ꝓbandū: vt de teſtamētis.c.relatū. Quod
intelligo tam quo ad legatū adimendū q̄ quo
ad inducendū: vt contrariorū eadē ſit diſcipli-
na. Et ſic ſiue dicat deberi ſiue nō: vt q̄ adem-
ptū terminabit̃ per iudiciū eccleſie. Similiter
et illud priuilegiū eccleſie eſt a papa cōceſſum:
vt res eccleſie nō alienent̃ niſi cū certa ſolēni-
tate: vt.xij.q.ij.ſine exceptione.⁊ de reb⁹ eccle.
nō alienā.c.ſi quis. Quedā ſunt data eccleſie
ab imperatore. Et hec multa. Et hec qn̄q; con-
cedunt̃ loco q̄tum ad immunitatē: puta ꝙ nō
fiat iniuria vel violētia in loco ſacro. Qn̄q; ec-
cleſie et aliqn̄ generaliter accepte: ideſt toti cō-
gregationi fideliū.C.de ſacroſan.eccle.l.j. Ali-
quādo minus generaliter accepte: ideſt om̄i-
bus eccleſiaſticis: vt romane eccleſie. Et qn̄q;
ep̄is et qn̄q; alijs ordinibus clericorum: vt.C.
de epiſ.⁊ clericis.l.nemo.⁊ multa alia que ꝓ-
ſequitur Inno.in.d.c.nouit.eo.titu. Quedaꝫ
alia priuilegia ſunt data eccleſijs ab inferiori-
bus: vt extra de reſtitu.in integ.ca.auditis.et
de fide inſtru.c.inter.⁊ de deci.ca.dudū. Et de
iſtis do regulā generalē: ꝙ quilibet poteſt da- De pri-
re priuilegiū eccleſie in his que ad ſe ſpectant: uilegio
q̄ quilibet etiaꝫ priuatus poteſt trāſferre ius dando
ſuum in eccleſiam: vt de dona.c.cū dilecti. Pri- eccleſie
uilegium tn̄ generale nullus inferior a princi-
pe cōferre poteſt: cū ad ſolum principē papam
ſcꝫ ⁊ imperatorē ſpectet vniuerſaliter diſpone-
re de orbe.ix.q.iij.cuncta. et.c.per principalē.
⁊ de vſu pal.c.ad honorem.

¶ Quō vel qn̄ dicatur violari §.V.

eccleſiaſtica libertas vl̃ immunitas. Circa qđ Viola-
dicit Inno.ꝙ non ſit cōtra libertatem eccleſie tio ec-
quando violant̃ priuilegia conceſſa particula- cleſiaꝝ.
ribus eccleſiis: ſed quando violātur priuilegia
conceſſa vniuerſali eccleſie. Bar.autēꝫ.ff.qua-
rum.ac.non datur.l.j.§.que onerande.dicit fie-
ri contra libertatem eccleſie/ quādo ſit aliqua
diſpoſitio vel ſtatutū per quod clerici efficiunt̃
timidiores: quod non nego: ſed etiam alio mo-
do contra libertatē eccleſie: ſcꝫ vt cum ſit cōtra
priuilegia cōceſſa vniuerſali eccleſie: vt dictuꝫ
eſt per Inno.et alio modo quo dicetur inferi⁹.
Unde ſi cōmunitas faciat ſtatutum ne ꝑ ſuos
iudices reddatur ius prelato alicuius eccle-
ſie: puta ep̄o contra ſuos debitores: q̄uis pri-
ma facie non videatur cōtra libertatem eccle-
ſie per dictum Inno.ſupra allegatū: q̄ ſcilꝫ ſit
contra particularē eccleſiam tm̄: ſicut eni poſ-
tuiſſet ex toto ciuitas reuocare iuriſditionem

a ſuis iudicibus:ita in pte limitare: vt de offi. deleg.c.paſtoralis. tñ contrariũ eſt rei vitas. Et ratio hui⁹ eſt:q: fit cõtra priuilegiũ conceſſum ab impatore oĩbus clericis.C.de epiſ.ꝛ cleri.auc.ſtatuimus. ꝛ ꝓbat hoc tex.notabilr de excep.ca.ij.lib.vj. Nõ em ledit hic particu= laris ſtatus tñ:immo tota vniuerſalis eccl'ia ꝛ eius libertas:ſicut ꝛ cũ vnus cleric⁹ cõuenit corã iudice laico/fit iniuria toti ordini clerica= li.xj.q.j.inolita.et de fo.cõpe.ſi diligẽti. ¶ Sz quid ſi ab vna eccl'ia particulari exigant colle cte p laicos? Dic idẽ. Nã violat libertas eccle ſiaſtica: de qua habet de immu.eccle.c.nõ mi nus.ꝛ eo.ti.c.clericis.li.vj. ꝛ lz ſublata ſit quo ad ſuã particularẽ penam illa cõſtitutio cleri= cis.p clemen.vnicã.eo.ti.tñ adhuc durat in ra tione ſua/q: fit cõtra eccleſie libertatẽ: etſi in= directe violet immunitas: vt de immu.eccle. c.ſi.lib.vj. vt cũ fieret ſtatutũ ꝙ nullus coquat panẽ clericis vel cõtrahat cũ eis ꝛ hmõi.Et ex hoc infert ꝙ fit cõtra libertatẽ eccl'ie quotieſ= cũqꝫ tollit vel minuit libertas eccl'ie etiã par= ticularis:qꝛ vcꝫ illa libertas talis nõ eſt vniu eccl'ie particularis: ſꝫ eſt etiã generalis aliaꝝ. vt de immu.eccle.c.j.lib.vj.in verſi. ledere vel minuere. Et ex hoc pꝫ ꝙ q̃ turbat iuriſditio= nẽ vnius ordinarũ eccl'iaſtici turbat libertatẽ eccl'ie: et dicit facere iniuriã eccl'ie vniuerſali. ¶ Et ex his decidit queſtio que fuit de quodã ſtatuto facto in caſtro prati in tuſcia: quo caue batur ꝙ nullus pſumeret allegare ꝙ ꝓpoſitus prateñ. eccleſie non haberet iuriſditionẽ quaſi ep̃alez in loco. Querebat vtrũ hoc eſſet cõtra libertatẽ eccl'ie:ꝛ r̃ndet ꝙ ſic. Nam p tale ſta= tutum violat libertas ep̃i dioceſani q̃ in ſp̃uali iuriſditiõe fundat intentionẽ de iure cõi in to= ta dioceſi.xcv.di.perlectis. Eſt em violatio li= bertatis eccl'ie ſi laici aliquid diſponũt auto= rizabiliter in aliquo de reb⁹ eccl'ie: vt di.xcvj. bene.ꝛ de cõſtitu.c.eccl'ia. Et ſic conſuluit dñs Lap⁹ de caſtell. optim⁹ in iure canonico theo ricus ꝛ practicus. ¶ Sed quid ſi eccl'ie parti= cularivel alicui ſpeciali ordini cõpetit aliquod particulare priuilegiũ et illud violet. Pone exemplũ de priuilegio ciſtercieñ. de quo dicit de reſcrip.in.c.cũ ordinẽ. vt ſi aliquis legatus apoſtolicus viget ciſtercieñ.ad r̃ndendũ corã ſe p reſcriptũ non faciẽs de eoꝝ ordine mẽtio= nẽ an faciat ꝯtra libertatẽ eccl'ie? R̃ndeo ꝙ nõ Nam hoc caſu opꝫ ꝙ citat⁹ alleget priuilegiũ ſuũ: forte em negabit eſſe ciſtercieñ. ꝛ eſt verũ ſic intellectũ: ꝙ tenet dicere de his que ſunt fa cti:ꝛ hoc niſi ſit notoriũ:vt de accuſa.c.veniẽs. ſed etſi notoriũ ſit videt obligari ad veniendũ: q: lz excuſet ab onere ꝓbãdi / non tñ ab onere ꝓponẽdi:vt lit.nõ cõteſt.c.accedẽs.et ex predi

Nota caſum.

ctis cõcludo ꝙ fit ꝯtra libertatẽ eccl'ie q̃ſcũqꝫ violat priuilegiũ cõceſſum ſup generali liber= tate eccl'ie:ꝛ hoc ſiueviolet quo ad oẽs eccl'ias ſiue clericos:ſiue quo ad vnã eccl'iam ſiue cle= ricũ:q: oẽs eccl'ie ſunt vna.xxiiij.q.j.loquit.et de ſumma trini.c.j. Sec⁹ de libertate particu laris eccl'ie.i.non cõpetenti generali eccleſie. ¶ Sed quid de ſtatutis laicoꝝ diſponẽtib⁹ au toriꝫabiliter ꝛ pceptiue de aliquib⁹ que etſi nõ directe/tñ cõcernẽtibus eccl'ias:puta diſponit ſtatutũ ꝙ aliqua bona immobilia nõ poſſint vẽ di nõ ſubdito cõitati:ꝛ annullat cõtractũ ſi fiat: nũquid ſi laicus vẽdat eccl'ie deſtruet cõtract⁹ obſtãte ſtatuto? R̃ndeo.d. Frã.de albergotis cõſuluit in queſtiõe facti ſic:q: ſtatutũ nõ eſt cõ tra libertatẽ eccl'ie. Nam in cõtrahendo eccle ſia non fungit iure ſpeciali ſed iure cõi cũ aliis ergo in hoc non verſat libertas eccl'ie que non cõpetit oĩbus / ſed eccl'ie tñ. ar.ff.de leg.iij. l.legatũ. Sed Joh.cal.cõſuluit cõtrariũ:ſcꝫ ꝙ non includunt in tali ſtatuto eccl'ie / nec pſone eccl'iaſtice: q: ſi ſtatutũ hoc exprimeret/eſſet il licitũ in eo ꝙ ꝓhiberet cõtractũ de ſe licitũ cũ eccl'ia fieri:ad hoc de priuile.c.quãto. ꝛ de im= mu.eccle.c.ſi.lib.vj. Sed nec in vbis genera= libus includit eccleſia. ad hoc.ff.de magiſtra. cõuen.l.j. Et hoc tenet Jo.an.de immu.eccle. c.ſi.lib.vj.dicens ꝙ tale ſtatutũ quo ad ꝓhibẽ dos cõtractus factos cũ nõ ſubditis laicis de= ne valet p.l.dudũ.in ſi.ff.de cõtrahẽ.emp.iun= cta.l.cum ita. Sed ſec⁹ eſt in eccleſiis que ſunt priuilegiate in donatiõib⁹ vt poſſint fieri in ec cleſiã.C.de ſacroſanc.eccle.l.illud. ſic et ſuper aliis cõtractibus ꝙ tranſeat dominiũ in eccle= ſiam ſine traditiõe.eo.ti.C.l.ſi. Jn generali er go cõceſſione facta populis ſuper legibus con dendis p.l.offici.populi.ff.de iuſti.ꝛ iure. non intelligit derogatũ priuilegio tali eccleſiaruꝫ: vt in earũ preiudiciuꝫ poſſint populi ſtatuere. Jtem ſic intelligẽdo eſſet cõtra libertatẽ eccle ſie.extra de cõſti.c.eccleſia. Et ſi fuiſſet expreſ= ſum ſtatuẽtes ꝛ q̃ ſeruare facerent eſſent excõi cati:vt eo.titu.nouerint. Et dicit Jo.an.ꝙ non eſſet abſurdũ dicere ꝙ iudex eccl'iaſticus poſ= ſet cogere illos ad quos ptinet: ad declarandũ ſtatutũ illud non reſpicere cõtractus faciẽdos cũ eccl'ia:q: etſi nõ de iure/tñ de facto impedit vtilitas eccleſie p illud. vt de arbi.c.peruenit. Jdem determinauit Oldra.de q̃ ponit Frede. de ſenis in ope ſuo cõſilio.lxxvij. ¶ Jpſe autẽ Frãciſcus de ꝫabar.ad hãc addit aliã queſtio= nem:vcꝫ diſponit ſtatutũ piſtoriẽ: ꝙ donatio ſit ipſo iure nulla:niſi ſit denũciata poteſtati infra mẽſez. Querit an donatio facta eccl'e ꝛ nõ de= nũciata tali mõ ſit nulla? R̃ndet et dt ꝙ Jo.cal de.diſputauit hãc q̃ſtiõez:lꝫ ſub aliis terminis

Statuta laico rũ ꝯtra eccl'ias

Donatio fc̃a eccleſie

dez ꝙ bonon.ſtatutū diſponit teſtamentū nō valere qđ nō fuerit regiſtratū i memorialib⁹ cōis infra certū diē: ſi eccl̄ia fuerit inſtituta heres nō ſeruata illa qualitate: vtrū valeat teſtamētū. Et tenuit quo ad eccl̄iam ſtatutū non ligare p rōnes.ſ.poſitas. In cōtrariū ipſe Frāc.de zab. ſic ſtatutū poteſt qualificare contractū laicoꝝ. Per hoc etiā qđ no.Bar.ff.de mu.⁊ hono.l.reſcripto.§.fi. vbi dicit apponi poſſe remediū ne predia trāſferant in eccleſiā: niſi cū onere vt teneatur eccl̄ia ad tributa ⁊ vectigalia: ⁊ dat modū ꝙ fiāt oīa predia ciuiū tributaria cōis: ⁊ tūc trāſeāt cū onere tali. ad qđ inducit not.p Inn. in.c.poſtulaſti. Sȝ magis ad hoc facit.c.paſtoralis.de decimis.⁊ de pigno.c.ex litteris. Demū poſt plures rōnes inductas dicit ꝙ tūc demū talia ſtatuta nō tenēt: cum apparere pōt ea vergere in derogationē eccleſiaſtice libertatis ¶ Si aūt queraꝶ qn̄ dicanꝶ vergere talia ſtatuta in derogationē eccl̄iaſtice libertatis. diſtinguendū ſic: q2 aliqn̄ fit mentio de eccl̄ia vel eccleſiaſticis pſonis in illis ſtatutis: aliqn̄ nō fit mētio. Et ſi fiat mentio dico ꝙ eoipſo apparet ꝙ ſunt cōtra libertatē eccleſie in eo ꝙ laici ſtatuūt de nō ptinētib⁹ ad ſe p dictū.c.fi.de re. eccle.nō aliena. Si aūt nulla fiat mētio: vt in duabus p̄dictis q̄ſtiōib⁹: tūc aut ſtatutū nō ſimplr̄ ꝓhibet ↄtractū: ſȝ certā formā reqrit: vt i q̄ſtione premiſſa: cū ſcȝ diſponat ſtatutū ꝙ nō valeat donatio niſi inſinuata poteſtati. aliqn̄ ſimplr̄ ꝓhibet ↄtractū. Et in primo caſu aliqn̄ forma eſt obſeruabilis ſine magna difficultate: aliqn̄ nō obſeruabilis ſine magna difficultate. Si ſine magna difficultate obſeruari poteſt: aut forma adijciꝶ cōtractui q̄ de ſui natura eſt de foro eccl̄iaſtico: vt ſuper legatū ad pias cauſas vel alijs cōtractib⁹ factis ad pias cauſas: aut adijcitur alteri contractui. ¶ Primo caſu dico ꝙ nō tenet tāꝙ de nō pertinētib⁹ ad iuriſditionē ſtatuentis: cū taliū regulatio ad eccleſiaſticuȝ iudicē ſpectet. vt de teſta.c.nos quidē.⁊.C. de epiſco.et cle.l.nulli. Si aūt adijcitur cōtractui q̄ de natura ſui eſt de foro iudicis ſecularis: vt regulariter ſunt oēs cōtract⁹ ⁊ diſpoſitiones laicoꝝ: tunc per hoc nō violaꝶ libertas eccl̄ie in aliquo: q̄uis eñ ſit fauendū eccleſijs et pſonis eccleſiaſticis: nō tñ ita vt turbetur iuriſditio laicoꝝ. vt de iudi.c.nouit. Et maxime hoc dico: q2 ex iuſtis cauſis pñt iuſtificari talia ſtatuta: ne ſcȝ bona alieneꝶ in nō ſubditis ad nutū eoꝝ qui bona habēt: ſed ſolū cū ſubeſt rōnabilis cauſa: alſ de facili poſſet ciuitas exui tributarijs et ſuſtinentib⁹ onera cōmunitatis. Et idcirco ſi diſponat ſtatutū ꝙ nō teneat vēditio niſi fiat ꝓclamatio in palatio ſi quis velit contradicere in aliquo: vel niſi alienās ſit annoꝝ triginta: vel niſi ſint inter duo ꝓximiores: non tenebit alienatio facta in eccleſiam nō ſeruata tali forma: q2 in hoc nullo iure ſpeciali munita eſt eccl̄ia: nec in aliquo p hoc ſibi preiudicabitur. Si vo forma adiecta nō eſt ſine magna difficultate obſeruabilis: dico idē ſicut ⁊ qn̄ cōtractus precise ꝓhibeꝶ cōparādo in hoc difficultatē impoſſibilitati. vt de iureiurā.c.breui. Et hoc intelligēdo de difficultate que ſit maxima et talis ꝙ cenſeatur impoſſibilitas. Et per hoc decidiꝶ alia queſtio. cū eñ ſit ſtatutū ꝙ nō fiat trāſlatio immobiliū in nō ſubeuntē onera cōitatis: niſi de licētia cōis vel habētis ius cōmunis. Si queriꝶ vtrū teneat tranſlatio facta in eccleſiā: ita ꝙ nō ſeruata illa forma dicatur nulla. Rn̄det ꝙ tenet talis trāſlatio: nec poteſt dici nulla: q2 cū talis obtētio licētie depēdeat ab vno ſolo: ꝓ impoſſibili habeꝶ. Vn̄ ſtatutum tale qđ eſt paduę limitandū ita.ſ. ꝙ nō extēdaꝶ ad eccl̄ias. Et idē dicēdum ſi difficultas ſit magna: q̄uis ⁊ ſi nō tāta ꝙ cenſeaꝶ ꝓ impoſſibili. Qn̄ aūt dicaꝶ talis difficultas et qn̄ non patet per exēpla.ſ.⁊.j.poſita. in quo permaxime debēt attēdi circūſtātie ex qb⁹ actus variaꝶ: vt de iureiu.c. cū q̄dā. Si vo ſtatutū ſimplr̄ ꝓhibet cōtractū: vt cū diſponit bona nō poſſe trāſferri in nō ſubditū vel nō ſubeuntē onera cōitatis: tūc ſi cōtractus eſt de facto eccl̄ie: tūc nō tenet ſtatutū: ſicut dictū eſt in alio p̄cedēti mēbro. Sȝ ſi nō eſt de foro eccleſiaſtico: vt cū prohibet vēdi nō ſuſtinēti onera cōitatis: tūc aut ex obſeruātia ei⁹ multū preiudicaꝶ eccl̄ie: aut parū: vel nichil. Et primo caſu nō extēdiꝶ ſtatutū ad eccleſiā vel clericos ſicut eſt predictū ſtatutū qđ ꝓhibet vendi nō ſubeūtib⁹ onera cōitatis. Nam lȝ clerici nō ſuſtineant onera cōitatis. vt ex̄ de immu.eccle.c.nō min⁹. nō tamē ꝓpter hoc debēt min⁹ bene tractari ꝙ laici ſuſtinentes: alſ priuilegiū eccl̄ie eſſet dānoſum. cōtra illud de reg.iur.c.qđ ob gratiā.lib.vj. Itē ex hoc violaretur libertas immunitatis eccleſie. ex quo p eā efficerentur deterioris cōditionis: vt de priuil.c.quāto. Sed ſi nullū vel paruū preiudiciū inferretur ex obſeruātia eius: poſſet ſuſtineri ſtatutum: puta ſi diſponit arma nō alienari in non ſubditos. vel quid ſimile de his q̄ clericis ꝓhibētur de iure: vt ꝙ reciperētur gabelle ab oib⁹ q̄ deferūt res cauſa negociatiōis et hmōi. extra ne cle.vel mo.per totū. immo etiā ſi ſunt talia que poſſunt cōpetere clericis: dū tamē nō ſit notabile preiudiciū eccleſiarum ⁊ appareat cauſa rōnabilis aliqua propter quā moti ſunt ſtatuentes: idem dicerem: puta diſponit ſtatutum ꝙ certa bona q̄ ſunt in cōfinibus nō alienētur in nō ſuſtinentes onera: ne poſſit contingere fines variari: vel ꝙ certe dom⁹ que ſunt ad

Trāſlatio fctā i eccl̄iā

Priuilegiū clericorū.

vſum publicū:lꝫ ſint ſingulorum: nō poſſunt trāſ-
ferri in nō ſubditū ne poſſet cōtingere ꝙ a tali
in quē trāſlata foret nō poſſet habere cōe ꝫ loca
tionē ꝓ vſu publico:q2 ille locare nollet: vel nō
ſine magno emolumēto l quo magnū fieret cōi
preiudiciū. Iſtis caſibꝰ et ſimibꝰ dico ꝙ in eccle
ſiā fctā alienatio nō tenebit. ꝓcedūt hec de ra-
dice iuris et nitūtur maxima eqtate: vt ecclie
cōſeruētur in iure ſuo: ⁊ laicorum iuriſditio nō ex
toto ꝯfundaꝛ. Et accedit ad hoc. xj.q.j.ꝑuenit
Qō aūt dicit Fran. de albergotis. ꝙ poteſt ſta
tuēs ꝓhibere trāſlationē rerū in nō ſubditum
nec ꝑ hoc agiꝛ cōtra libertatē ecclie: nō ſimplr
eſt verū ſed diſtinguēdū: q2 aut non ſubditꝰ dr
q2 de alio territorio eſt: puta de bononia: ⁊ ta-
le ſtatutū ſit florentie: ⁊ tūc eſt verū nec cōcedē
dū: q2 priuilegiū clericorum nō debet eis eſſe dā-
noſum: qđ eſſet ſi excluderenꝛ a bñficio qđ ha-
bent ciues ⁊ ſubditi quo etiā ipſi debent gau-
dere. de fo. cōpe. dilecti. Dictū etiā Bart. ĩ. al-
leg. nō ꝓcedit in italia: cū in ea predia nō ſunt
tributaria. C. de epi. ⁊ cleri. l. de his. Sꝫ ſic ge-
neralr faciēdo oia predia tributaria: appare-
ret factū in fraudē ⁊ in grauamē ecclie: maxi-
me qñ tributū eſt maximū: ⁊ ſolū eſſet impoſi-
tū et nō exigereꝛ. Vñ cōiter a modernis teneꝛ
illud cōſiliū Bar. licite fieri nō poſſe. Et ex hoc
apparet ſtatutū factum florētie anno dñi. M.
ccccxxv. vel circa. ꝙ oia bona immobilia q̄ tūc
inueniebanꝛ apud laicos ſeu portantes onera
cōitatis in quēcūq; trāſferrenꝛ: trāſirent cū one
re impoſitionū cōitatis: nō pōt extēdi ad eccle
ſias vel clericos. ſ. ꝙ ſi emāꝛ ab eccleſijs vel do
nētur aut legētur eiſdē per teſtamētū talia im
mobilia ſubijcianꝛ oneribꝰ cōitatis: cū nō fue-
rint ab antiquo tributaria: nec ſeruatꝰ ſit mo-
dus datꝰ a Bar. qui tamē nec reputaꝛ licitꝰ: q2
in fraudē factꝰ: ⁊ hoc eſſet ꝯtra libertatē eccle
ſie. de immu. eccle. ꝑ totū. Et ſi allegaꝛ ꝙ ꝑ hoc
multe fraudes fiant: q2 multi donāt ecclie vel
legāt ſimulate vt euadant onera cōitatis. Rñ-
deo ꝙ fraus et dolꝰ nemini patrocinari debent
Vnde talibꝰ detectis punianꝛ. Sed negari nō
poteſt q̄n ad eccleſias ⁊ hoſpitalia multa imo-
bilia licite ⁊ ſine fraude: ſed iuſtis titulis lega
ti vel emptiōis noie ꝑueniāt: q̄ vtiq; debēt gau
dere priuilegijs eccliarum: alr̄s violareꝛ libertas
eccliaſtica et princeps ꝓuinciarum facta eſſet
ſub tributo. Quoddā etiā ſtatutū florentie fa-
ctū fuit anno dñi. M. ccccxliij. vel circa quo ca
uebaꝛ ꝙ nullꝰ forēſis q̄ ſcꝫ nō eſſet de ciuitate
vel diſtrictu florētino poſſet obtinere vel poſſeſ
ſionē cape cuiuſcūq; bñficij eccliaſtici ſibi col-
lati ꝑ quēcūq; niſi priꝰ in cōcilio obtinereꝛ per
ꝑtitū bñdo. xxxvj. fabas nigras. Et lꝫ aliq̄ di-
cerēt nō eſſe hoc ſtatutū cōtra libertatē ecclie:

Fraus excludit libertatē

tamē cōmuniter fuit determinatū cōtrariū: et
ſic declaratū per papā: vnde oportuit ānullare
illud ſtatutū: alr̄s nō poterāt abſolui ab excōi-
catione cōtracta: q2 cōtra libertatē ecclie erat.

De cēſibꝰ et tributis eccliarum. Cap. iiij.

Cenſum ſeu tributū eſſe ſoluendū et
cui debeꝛ oſtēdit xp̄s verbo ſuo qñ
interrogatꝰ a q̄buſdā: ſi lꝫ cēſum da
ri ceſari an nō. Rñ. Reddite q̄ ſunt
ceſaris ceſari: ⁊ q̄ ſūt dei deo. Mat.
xxij. Oſtēdit et exēplo qñ iter faciēdo cū diſci-
pulis q̄ exigebāt a tranſeūtibus tributū vel pe
dagiū vel vectigal: hoc petens a petro. oſtēdit
xp̄s ipſi petro ſe liberū eſſe ab huiꝰ ſolutionis
debito. Et ſubdit. vt nō ſcādalizemꝰ eos vade
ad mare ⁊ mitte hamū: et eū piſcē quem primo
capies accipiēs inuenies in ore eius ſtaterē. i.
certā monetā: et illum ſumēs da illis. ſ. exigen
tibꝰ: qđ et factū eſt. vt habeꝛ Mat. xvij. Ad idē
apl̄s ad Ro. xiij. Reddite oibus debita. cui ho
nore ꝫ honorē / cui tributū tributū / cui vectigal
vectigal. Et Aug. tractās illud apl̄i ad Rom.
xiij. Ois aia poteſtatibꝰ ſublimioribꝰ ſubdita
ſit. ſic dicit. et vos ſubditi eſſe debetis: ideo et
tributa preſtatis: q2 hec eſt ꝓbatio ſubiectiōis
extra de cēſi. c. ois. ⁊ dicit glo. hoc dictū laicis
eſt: ⁊ poteſt extēdi ad clericos non oēs: ſed eos
q̄ poſſidēt ciuitates ⁊ caſtra a laicis data cum
aliqua ſubiectiōe obſequij tꝑalis. Hinc Amb.
ait. xj.q.j. magnū. Magnū quidē eſt ⁊ ſpeciale
documentū quo xp̄iani viri poteſtatibus ſubli
mioribus docentur debere eſſe ſubiecti: ne q̄s
cōſtitutionē terreni regis putet eſſe ſoluendā.
Si enim cenſum filiꝰ dei ſoluit: vt patet ex exē
plo poſito: quis tu tātus es qui putas non eſſe
ſoluendum? Vbi dicit glo. ꝙ chriſtꝰ ſoluit cen-
ſum nō ex debito: q2 cum cenſus ſit ſignū ſubie
ctionis: chriſtꝰ aūt nemini erat ſubiectus: ſed
dñs oim. ideo nō erat obligatus ad illud: ſꝫ ad
tollēdum ſcandalū puſillorum ſoluit. Et pedagia
quidē ⁊ gabellas ⁊ collectas vel tallias nō poſ
ſe exigi a clericis ⁊ eccleſijs / vel imponi abſq;
licētia pape per cōitates ⁊ principes ſeculares
ſub pena excōicationis: habeꝛ. j. in tit. de excō. ti. xxiiij
maio. Quomodo autē imponendū ſit laicis et c. xxv.
exigendū. habes. ĩ. in. ij. parte. titu. j. c. de rapi
na. Sed cenſus ſeu tributū que ꝓ eodē ſuppo ca. xj.
nūt: debentur et poſſunt licite exigi: non a lai-
cis tantum: ſed etiam a clericis. Nam eccleſie
reperiuntur obligate ad cēſum vel tributū ſol
uendum. aliquando prelatis eccleſiaſticis. ali
quādo patronis quod frequenter accidit. ali-
quando principibus ſecularibus: et ſi ab anti-
quo reperiuntur ſic obligate / ſoluere debent.
Vnde Amb. Si tributum petit imperator nō
negamus: agri eccleſie ſoluunt tributum. Si

Tributū eſſe ſoluendum.

agros deſiderat impator poteſtatē habet vendicandoꝝ:tollat eos ſi libitū eſt imperatori/nō dono:ſed non nego.xj.q.j.ſi tributū ⁊ glo.dicit ſup verbo/poteſtatē.ꝙ intelligit̃ de facto nō de iure: nā ſine autoritate principis ſiue alterius ꝗs detineat res eccleſie ſacrilegus eſt niſi reſtituat.xij.q.ij.quiſquis. Nec etiaȝ ex hoc ꝙ p̄dia eccleſie ceſſent a tributo:ꝓpterea poſſunt vendi.xvj.q.j.generaliter·§·nouarū.Et ſup verbo/nō nego. dicit glo.ſ.corporaliter me opponendo:qꝛ pro tēporalib⁹ opponere me non debeo. Idem Ambro.imperatori poſtulāti ab eo vnā eccleſiā pro hereticis arrianis nullo modo voluit aſſentire: ſed inter cetera dixit. Allegatur imperatori licere oīa: ipſius eſſe vniuerſa. Reſpondeo.noli grauare te imperator vt putes te in ea que diuina ſunt imperiale aliqđ ius habere/noli te extollere: ſed ſi tu vis diutius imperare: eſto deo ſubditus. Scriptū eſt. reddite q̄ dei deo:que ceſaris ceſari.ad imperatores palatia ꝑtinent:ad ſacerdotē eccl̄ie:publicoꝝ tibi menium ius cōmittit̃ non ſacroꝝ. Naboth poſtulatus a rege.ſ.achab ꝑ vinea ſua.rn̄dit abſit vt ego patrū meoꝝ tradā hereditatē:vt habet̃.iij.

Exēplū naboth iſraelite de īmunitate eccleſie.

Reg.xxj.Sctūs naboth vites ſuas ſuo proprio cruore defendit: qꝛ ſcȝ ꝑ eo iniuſte occiſus eſt. Si ille nō tradidit vineā ſuam: non trademus eccleſiā xp̄i.et.j̄.tributū ceſaris eſt:non negat̃. eccleſia dei nō vtiq̄ ei debet̃ qꝛ ius ceſaris non poteſt eſſe templū dei. Quid honorificētius q̄ vt impator filius eccleſie dicat̃ eſſe: qđ eñi fili⁹ dicit̃ ſine pc̄tō dicit̃ ⁊ cū gratia dicit̃. Impator eñi intra eccleſiā eſt:bonus impator q̄rit auxiliū eccl̄ie/nō refutat̃. Si de meo aliqđ poſceret̃ aut fundus/aut domus/aut aurū vel argētū:id qđ mei iuris eſſet liber offerrē: tēplo dei nichil poſſuȝ decerpere vel tradere cū illud cuſtodiendū nō tradendū accepi.hec oīa habent̃.xxiij.q.viij.ꝯuenior. Ad idē facit qđ dicit Urban⁹.q.e. tributū. Tributū in ore piſcis piſcante Petro inuentū eſt:qꝛ de exteriorib⁹ ſuis q̄ palā cūctis

Quid ſignat ſtater ī ore piſcis.

apparent tributū eccleſia reddit: nō aūt totum piſcē dare iuſſus eſt: ſed tm̄ ſtaterē: qui in ore piſcis inuētus eſt:qꝛ nō eccleſia dari impatori: nō pontificalis apex qui in ore capitis eccleſie preeminet/ ſubijci regibus poteſt. Sed ſane vt diximus qđ in ore piſcis inuentū eſt ꝑ petro ⁊ dño dari iubet̃: qꝛ de exteriorib⁹ reb⁹ eccleſie: qđ cōſtitutū antiquitus eſt ꝑ pace ⁊ quiete (qꝛ nos tueri ⁊ defenſare debēt) impatorib⁹ ꝑſoluendū eſt. hec in glo. ſup v̄bo exteriorib⁹.i.nō de reb⁹ eccleſie. Nā ex quo ſemel dicatū eſt eccleſie:ſanctaſanctorū erit dño.xij.q.ij.nulli. vel de exteriorib⁹.i.quantum ad ea q̄ prius erant tributaria: qꝛ cū onere ꝑuenient ad eccleſiā:vt de deci.c.cū nō ſit.Alñ ⁊ Gratia.diſ.xxiij.q.viij.

ſm canonicā·§·hic dat̃. ꝙ de his q̄ a q̄buſlibet eccleſia emerit vel viuoꝝ donationib⁹ acceperit principib⁹ cōſueta debet obſequia: vt ⁊ annua ꝑſoluat tributa. Et idem Gratianus·§·ſed notandū.ea.q.ſi in morte. dicit ꝙ ſunt q̄dā ep̄i qui nō cōtenti decimis ⁊ primitijs:p̄dia villas et caſtella ⁊ ciuitates poſſident ex q̄bus ceſari debent tributa ⁊ hmōi: niſi benignitate imperiali promeruerūt immunitatē ab hmōi:debēt vtiq̄ tributa ſoluere quibus a domino dicitur Reddite que ſunt ceſaris ceſari.

¶De cenſibus ⁊ procurationibus habetur titulus ſpecialis in decretis cū multis ca.et in.vj.et clemen. et p̄cipue quo ad procurationes. Ex q̄bus eliciunt̃ alique cōcluſiones magis cōes cōtentioſa fori iudicialis dimittēdo aduocatis. In.c.ſancitū.dicit Jo.an. in nouella. de dote eccleſie ꝙ antiquit⁹ fundatores eccleſiarū cōſueuerūt aliquē cenſum pro fundo in dotē aſſignato recipere:illū debent dimittere.arg.ex hoc.c.⁊.x.q.j.c.j. Et ſi remittūt pro remiſſo:et ſi de nouo imponūt ꝑ nō impoſito habet̃. arg.ex eiſdē iuribus. ſed ſi alij erat tributariū qđ datur ꝑ dote non erit eccleſia liberata:ſed eccleſia nō debet illā terrā recipere pro dote:niſi prius ſit liberata a tributo:et potius eſt ab edificatione ceſſandū ſm Inno. De tributis terre que dantur eccleſie ꝑ dote:dicit Hoſti. ꝙ ſi aſſignatio dotis talis fuit facta ſine cōſenſu dñi illius: ſcȝ cui debebat̃ tributū non valuit.ar.de loca.⁊ ꝯducto.c.potuit. Si aūt de cōſenſu: tūc ſi nō retinuit tributū illud videtur dediſſe. diſt.liiij.ſi ſeruus. et ſic intelligat̃ opinio Ala.cū iuribus ſuis.aut ip̄m excepit:⁊ tūc ſibi imputet eccleſia q̄ rem tributariā recepit: cū et dño licuerit retinere. In.c.licet. habet̃ ꝙ cecus ad collectas ꝑſonales cogi nō debet. qđ Inno.intelligit de ꝑſonalibus tm̄: nō de realibus:ſed Hoſt.itelligit generaliter de collectis

Cecus collectas nō dȝ dare

que fiunt in terra:vt fodrū/albergaria/regiū/⁊ ſimilia. Putat eñi ꝙ tales ꝑſone miſerabiles nō ſolū a ꝑſonalib⁹:ſed etiā a realibus extraordinarijs debeāt eſſe immunes.arg.lxxxix.diſt. indicatū. In realibus aūt ordinarijs non ſunt immunes:fatet̃ tamē ꝙ tales ſi teneant aliquā terrā cenſualē vel tributariā:ꝙ debent ſoluere tributū vel cenſum.xvj.q.j.ſi quis. Quis pie faciat dñs ſi ꝑ paupertate oppreſſo hoc remittat. Ex.c. preterea. habet̃ ꝙ prelat⁹ autoritate ſua nō poteſt preſertim poſt mortē eccleſiā ſuā conſtituere cenſualē: quod ſi faciat ſine ſuperioris autoritate nō durat poſt mortē.vt de tranſac.c. de cetero. Ex.c.eccleſijs.habet̃ ꝙ ex hoc ꝙ ep̄s eripiat aliquā eccleſiā de manu laicoꝝ:vel quo ad ius patronatus qđ iniuſte tenebāt: vel quo

ad fructus quos ſibi vſurpabāt: non tamen ex
hoc poteſt eps aliquid cenſus de nouo impo-
nere: tenebat enī eps ex officio ad hoc liberare
eccleſiā de manu laicoꝝ. vt ex̄ de relig. do. ca. de
xenodochijs. Ex. c. inouamus. habet q. c. illud
quod alīs fuit ſtatutū de telonijs. de pedagijs.
xxiiij. q. iij. ſi quis romipetas. precipit obſerua
ri: vt ſcʒ noua pedagia ſine autoritate regum ⁊
principū non ꝯſtituant. Ubi dicit glo. q reges
et principes tm̄ habēt poteſtatē noua pedagia
inſtituēdi. ff. de publica. ⁊ vectiga. l. vectigalia.
Alia aūt oīa pedagia interdicta intelliguntur
niſi ex cōſuetudine cuius nō extat memoria in
ꝯtrariū exigant. de verbo. ſig. c. ſuper. Et tales
hodie a papa in curia romana excōicantur. ſm
Utrū recipiēs pedagium prohibituʒ ſit excōmunicatus. Hoſti. ¶ Sed querit Jo. an. vtrū tale pedagiū
prohibitū recipiēs ſit excōicatus: nō tamē hoc
ſtatuens. Rn̄det q ſic: ſaltē ex mēte. ar. de ſen.
excō. c. q2 periculoſum. lib. vj. vel iuſta ignoran
tia. vt de cle. excō. c. apoſtolice. Hoſtien̄. et dicit
lex. C. ne noua vectiga. l. j. ij. ⁊ iij. q ſine impe-
ratoris precepto nec preſidi/ nec curatori/ nec
curie ꝯſtituere licet ea. neqꝫ precedentia refor
mare: vel his addere vel minuere. de pedagijs
tamē vide. ſ. in. ij. parte tit. j. de rapina. ca. xiij.
Non debet cenſus cuius cauſa ignorat. hoc di
cit. c. ꝯuenit. de cenſibus. ſub his verbis. Cen-
ſus ignorantie. i. cuius ignorātia (vt dicit glo.)
nec diuinis nec humanis legibus inuenit. glo.
ſupple q ſolui debeat ſine cauſa. et ideo q̄ petit
alleget cauſam. Ubi dicit Inno. q ſi eſt certuʒ
cenſum deberi etiā ſi nulla cauſa ſubeſſet ſolui
debet. vt de cenſi. c. quāto. Dicit autē Hoſti. q
tēpus ſolū per ſe ſicut nec patientia per ſe nec
negligentia obligationē talē inducit: ſed negli
gentia cuʒ tēpore obligationē tollit: vt de pre-
ſcrip. per totū. et patientia cum tēpore obliga-
tionē inducit. Dicit enim Hoſti. q inepte petit
quis cenſum dicendo: Peto cenſum: quia mi-
chi preſtitū eſt p annos. xl. ſed ſi dicat. peto ta-
lem cenſum ex tali cauſa impoſitū. ad qđ pro-
bandū alleg. ſolutionē cōtinuā. xl. annoꝝ. bene
petit ⁊ obtinebit ſolutionē illā ꝓbādo. Caueat
tamen talis ſubdit Hoſti. de ꝯſcientia q nō ex-
primat vel fingat falſam cauſaʒ. de p̄ſcrip. c. ſi.
Videt q ſi non eſt memoria initij preceptionis
vel cauſe: ſufficit dicere ex iuſta cauſa impoſi-
tum: ad qđ ꝓbandū inducat tēpus cuius non
extat memoria. ar. ad hoc de preſcrip. c. j. li. vj.
Nec obſtat q non ſpecificatur cauſa: quia pre-
ſumptio eſt ꝓ petente: cū non ſit veriſimile ali-
quē cenſum ſine cauſa ⁊ ſine querela tanto tp̄e
preſtitiſſe. arg. ff. de ꝓba. l. cū de indebito. Itē
incertitudo ⁊ īpoſſibilitas merito excuſat hoc
caſu nō exprimentē ſpecialem cauſam. de reg.
iur. nemo poteſt. lib. vj. nec his cōtradicit tex.

ipſius. c. quia nō eſt talis cenſus ignorātie qui
preſcriptus eſt: etſi cauſa ignoret. Hoſtiē. Sed
Abb. de ſicilia ſup. c. ad audientiā. de preſcrip.
querit vtrū cōtra p̄ſtationē cenſus currat pre- Utrum currat p̄ſcriptio cōtra preſtationē cēſ9
ſcriptio. Rn̄det p diſtinctionē prius declaran-
do ſm glo. et Barto. q tributum ⁊ cenſus ſunt
ſynonima. Aut ergo preſtat cenſus pricipi in
ſignū ſupreme poteſtatis ⁊ dominij: ⁊ tunc non
poteſt preſcribi. ſicut nec ſubiectio ipſa: vt de
preſcrip. c. cum ex officij. aut cenſus datur alia
cōſideratiōe: ⁊ tūc poteſt preſcribi: vt in ipſo. c.
ad audientiā. de p̄ſcri. Et no. Ci. in dicta. l. cō-
perit. C. de preſcrip. Sicut enī alia iura eccle-
ſie vel principis poſſunt preſcribi: ita ⁊ cenſus
ex quo ceſſat cauſa p̄dicta: ⁊ p predicta puto q
vbi poteſt p̄ſcribi ſubiectio: puta epī vel alte-
rius circa principē: poterit etiā preſcribi ⁊ cen
ſus: et etiā ſi preſtaretur in ſignū ſubiectionis.
Si enī poteſt preſcribi ſubiectio: ita et fortius
ſubiectōis ſignū: ne fortius ſit ſignū q̄ ſignatū.
ad qđ nota de cathedratico. in. c. cū olim. et. c.
cum venerabilis. de cenſi. ¶ Dubitatur tamē
an remanēte ſubiectione poſſit in totū preſcri-
bi ſubiectionis ſignuʒ. Et dicit q ſuprema po-
teſtas p̄ſcribi nō poteſt ſicut nec cōtra deū cui9
vices papa gerit: vt notāter dē Inno. i. c. bone.
de poſtu. Dñicus de ſancto geminiano ſic vide Pulchra diſtinctio.
tur diſtinguere vt audiui: q2 aut certū eſt cen-
ſum inſtitutū in ſignū ſubiectionis: ⁊ tunc pre-
ſcribi nō poteſt ſicut nec ſubiectio ea durante:
aut ob aliam cauſam eſt certū fuiſſe inſtitutū: ⁊
tūc p̄ſcribi poteſt. aut dubiū: ⁊ tūc q2 p̄ſumit in
ſignū ſubiectionis inſtitutū nō poterit p̄ſcribi.
In. c. ſignificauit ſummarie habet q is qui re-
cipit iuramentū de nouo īpoſito eccleſie ſoluē-
do cōpellit iurantē abſoluere. vbi dicit Hoſti.
q ſi cenſus ille erat indebitus non aſtringebat
iuramētū illū a q̄ petebat abſoluēdū. interdixit
aūt eps in caſu dicte decretalis ſacerdoti talis
eccl̄ie ne ſolueret cenſum illū monachis q̄ exi-
gebāt ipm̄: q2 monachi ignorāte epo cui9 auto
ritate ⁊ nō inferioris eo cenſus eccl̄ie eſt impo
nēdus. vt eo. ti. ca. p̄terea. Hūc cenſuʒ acquiſie
rāt: ⁊ ſic clandeſtinū poſſidebāt: nec eccl̄ia erat
obligata: ſed is q̄ ſoluit tm̄: q2 ſacerdos nō po-
tuit eccleſiā obligare: nec ei quo ad poſſeſſionē
p̄iudicare niſi legitimis modis: vt de arbi. c. p
tuas. Uel dic q ſatis potuit acq̄ri poſſeſſio mo
nachis p ſolutionē ſacerdotis: vt de capel. mo.
c. ij. Sed eps bene ſciebat illū cenſuʒ nō deberi
de iure ⁊ iuramentū nō obſtare: q2 fuit preſtitū
in detrimētū eccl̄ie. de iureiur. c. ij. Et ideo po-
tuit ꝓhibere eps ne ſolueret: q2 ꝯſtabat q mo
nachi iniuſte ⁊ mala fide poſſidebāt: ſec9 ſi p̄ci-
peret q poſſeſſio rei corporalis quā alius etiā
mala fide tenet: auferret ei violēter. Hoc enim

malū ꝑceptū eſſet:qꝛ etiā violento poſſeſſori nō eſt vis inferenda.iii. q.j.§.fi. Et eodē modo cui de nouo cēſus ſubtract⁹ eſt violēter:⁊ cū armis recuperare vellet. Et eſſet idē forſitan cū armis recuperandū.de iure tñ ꝯtra ipm agendū:licet alij ꝯtradicāt. Si aūt monachi q̄ cenſum recipiebāt eſſent bone fidei poſſeſſores:tunc ſacerdos etſi in veritate cenſum nō debeat : ipm tūc tenetur ſoluere:qꝛ ſicut nō licet aliquē ſpoliare aliqua re:ſic nec poſſeſſiōe.C.vnde vi.l.ſi q̄s in tantā.vel cēſuȝ de nouo ſubtrahere:verū ſi eps̄ precipiat ſacerdoti ne ſoluat cenſuȝ bone fidei poſſeſſori:ſacerdos debet appellare: qꝛ iniuſtū eſt ꝑceptū. Et idē videt̃ dicēdū vbi eps̄ ꝑcipit alicui de ſua dioceſi ꝙ ꝓſtaret ei obedientiā vel aliud ad ipm ſpectās de iure cōi: ſed ſubditus ſe dicit liberū priuilegio vel ꝑſcriptiōe vel alio modo. In hoc tñ caſu ſi eps̄ etiam poſt appellationē ⁊ ſine aliqua cauſe cognitiōe ſubditū excōicet : tamē tenet excōicatio:dūmodo verū ſit ꝙ nō ſit liber:quia qđ petit eps̄ iuris eſt:⁊ ideo ibi nō requirit̃ iuris ordo. de iureiurā.c.ad noſtrā.ſed in notorijs ⁊ falſis nō valet appellatio: ſecus ſi hoc petat a clerico qui nō eſt de ſua dioceſi.vel etiā a clerico ſue diocesis ea q̄ ad ipſuȝ nō ſpectāt de iure cōi. Nā tūc nō teneret excōicatio lata poſt appellationē:etſi in veritate deberet̃ qđ petebat̃:quia ꝑ appellationē negociū ad ſuperioris audiētiā eſt deuolutū. Aliqui tñ ꝯtradicūt aſſerētes ꝙ in caſu appellationis ſententia ſemꝑ ligat ⁊ maxime in eo cui cēſus quē poſſidebat ſubtrahit̃. Hoc eñ caſu poſt appellationē et ſine cauſe cognitiōe poteſt excōicare ſubtrahentē:⁊ ſic defendet poſſeſſionē ſuā ꝑ excōicationem : vt de reſti.ſpo.c.olim.appellatio eñ nō debet alicui auferre poſſeſſionē. Sed q̄d

Caſus notabilis. ſi abbas excōicat ſacerdotē cenſuarium ſuū habens in eo poteſtatē ſi nō ſoluit:⁊ eps̄ excōicat ſi ſoluit. Rñdeo/appellet ſacerdos:et ſic tutus erit ar.per id qđ uo.de appel.c.ꝑterea.⁊ nunꝙ obliget eccleſiā nec cenſuȝ ſoluat: niſi ꝓbabilē et manifeſtā credulitateȝ habeat ꝙ ſoluere debeat ſm Inno.cuius tota mens eſt hec glo.ſed nec ꝑ oīa placent iſta. Quomodo eñ ſm Hoſt. potero ſcire de mente ſubtrahētis cenſum qua intētione hoc faciat:vtiqȝ hocipſo ꝙ ſubtrahit cenſum poſſum agere cōtra ipm poſſeſſorio vel petitorio: qđ dic vt plene no.in.c.ꝑuenit.eo.ti. ſed nec placet qđ dixit. ſcȝ ꝙ in his que de iure petuntur poſt appellationē interpoſitā teneat excōicatio. Hoc eñ verū eſſet ſi ſubditus appellaret ꝓ eo ꝙ liber eſt:et libertatē nō probaret. ſi autē appellet quia in dubio nō debet eps̄ ſibi ius dicere/ bene defendet eū appellatio. Et dicit Hoſti.ꝙ non ſolū requirunt̃ hec duo : autoritas ſcȝ epi ⁊ iuſta cauſa ad cenſum impetēdū ſed et ꝙ capitulū cōſentiat. vt ex̃ de his que fi. a prelatis.c.tua.et.c. paſtoralis. et etiā conſenſus eccleſie cui cenſus imponit̃ ſi eſt cōuentualis. vt de rebus eccle.non alie.c.fi. Fatet̃ tamē ꝙ ſola autoritas epiſcopi ſufficit maxime cum cauſa ad transferendū iuſtū titulū preſcribēdi. ⁊ ſic poteſt intelligi de dona.c.apoſtolice. Nec preſcribens ſuꝑ hoc debet habere malā fidem cū fulciatur autoritate pape qui hoc ius cōſtituit : maxime cum de tali re agatur quā papa poſſet tollere ⁊ cōtrariū eius conſtituere: ſcȝ ꝙ ſola autoritas epi ſufficeret ad plenū ius trāſferendū : ſi tamen haberet cōſcientiam remordentē:ꝗuis ſcrupuloſam illam ſequatur. vt de ſimo.c.per tuas. Item dicit Hoſti.ꝙ ſi cōſcientia dictat ei a quo petitur cenſus ꝙ debeatur: ſoluat ipſe rector:⁊ ſi dictat ꝯtrariū nō ſoluat. ſi dubitat in tali caſu obediat cuȝ ei precipit̃ vt ſoluat. vt de tēp.ordi.c. ad aures. Idem Goff. Item querit Hoſt. quid ſi cōſtare poſſit ꝙ olim preſtabat̃ ex cauſa:ſed tamē ceſſatū fuit a ſolutione eius legitimo vel longiſſimo tēpore preſcriptionis:nūc ṽo renouat⁹ eſt autoritate epi: nūquid ſit ſoluēdū:⁊ videt̃ ꝙ nō:qꝛ obſtat preſcriptio.e.ti.c.olim. Sȝ tenet ipſe ꝯtrariū. Et hoc tenet:qꝛ cenſus nō preſcribitur.C.de preſcrip. triginta annoꝝ.l.male.de relig.do.c.cōſtitut⁹. preſcriptio nō cadit i cēſum. Tum quia aliud eſt de nouo imponere:⁊ aliud renouare.vt de iudi.c.nouit. cum concor. tum quia non videtur facta deterior conditio eccleſie ſi ad id quod ab initio ſibi impoſitū fuit reuertatur.diſt.liiij.c.generalis.tum quia caſus videntur hic notari.de cen.c.cum venerabilis. Hec omnia Io.an.in nouella.

De diminutione cenſus §.II.

non fienda:et de ꝓcurationib⁹.c.olim.de cen. ſic ſummat Ioh.and. Soluendi ſunt cenſus ad antiquā monetā in qua cōſtituti fuerūt: niſi ſit in alterius monete ſolutione preſcriptū. vbi dicit Hoſti. ꝙ ſicut preſcribi nō poteſt.C. de preſcrip.xxx.annoꝝ.l.male agitur. Sic nec diminui ſaltē ab eo qui habet malā fidē.ar.de relig. do.c.cōſtitutus.qđ etiā tenuit Goffr.ſed ſi non habet malā fidē videt̃ poſſe preſcribi diminutio per illud.c.olim. Item.c.cum canonicis ſic ſummat Ioh.an. Ad antiquā monetā vel eius eſtimationē ſoluende ſunt penſiones antique. Capl'm fi.de cen.ſic ſummat Ioh.and.propter priuatū oratoriū procuratio non debet̃. Hec eſt autē differētia inter eccleſiā ⁊ oratoriū:qꝛ dicit̃ eccleſia vbi ſtatuta eſt certa dos ꝓ rectore:clericis ⁊ alijs neceſſarijs.de conſe.diſt.j.c.nemo. Oratorium ṽo quod non eſt dotatū nec edificatum ad miſſam celebrandam: ſed ad orandum.de conſe.diſt.j.vnicuiqȝ.de licentia tamē

epi pōt ibi qhq́ʒ celebrari. Sed in maiorib⁹ fe=
ſtiuitatibus nō dabit hāc licētiaʒ ſm Inno. Si
vero eſſet in oratorio aliquis rector cōſtitutus
vel aliqua certa perſona/vel vna de certis que
debent oratorio deſeruire: nō videt Inno. qua=
re epūs nō poſſit viſitare et ꝓcurationē ſuā exi=
gere. extra de relig. do. ca. de xenodochijs. Nā
ꝗuis tale oratoriū ſit gratia deuotionis factū
ſecularius tn̄ miniſter ei⁹ erat ꝑſentandus epō:
ſed alij cōtradicunt. ¶ In clem. de cēſi. c. j. ha=
bet ꝙ religioſi quicūq́ʒ ꝓ monaſterijs ⁊ eccle=
ſijs que ad eos quocunq́ʒ ſint titulo deuoluta
ꝓcurationes legatorū ſedis apl'ice iura epalia
et alia ꝓſtare ꝓ ipſis anteꝗ̄ ad eos ꝑuenirent
ſollicitius prōpte ſoluere ſtudeāt: niſi forte ſe=
dis apl'ice priuilegio exēptiōe ſcʒ facta ſpecia=
liter de hmōi ꝓcurationibus non ſoluendis vel
alia cauſa legitima ſe ab his valeāt excuſare.
¶ Capitulū quārto. de cen. ſic ſummat Ioh. an.
Que tenent ꝓcurare fratres alicui⁹ domus:
lʒ illorum numerus nūc creauerit ꝓcurabunt
oēs. Sed ſi ex eo nimiū grauarēt/eis ꝑ officiū
iudicis cōſulet. Et dicit ibi ꝙ ſm Pe. ⁊ Abb.
eſt hic ar. ad queſtionē de illo ꝗ habebit furnū
et molēdinū in emphiteoſim ſub pacto molēdi
et coquendi gratis dn̄o et familie ſue: habuit
poſtea dn̄s decē filios: ⁊ quilibet filius decē fi=
lios alios. vn̄ ſi oīb⁹ molat ⁊ coquat emphy=
teota/ expedit ſibi magis nō habere ꝗ̄ habere
de iure ſtricto tn̄ dicunt illū teneri: ſed iudicis
officio ſibi ꝓuidebit: vt nō teneat vltra primā
mēſurā: ſed Hoſt. dicit ꝑ hanc decretalē ſimpl'r
ad ſtatū primū habere reduci. vt in. c. cū cano=
nicis. C. de ſerui. l. preſes. qḋ dicit verū: niſi in
maiorı numero ſit preſcriptū. vt in. c. olim. eo.
titu. lʒ multa iura poſſent in cōtrariū allegari.

¶ De alienatiōe rerū eccl'ie. Cap. v.

De alienatione rerū eccleſie Nota ꝙ
dicit decretalis. Nulli liceat alie=
nare rē immobilē eccleſie: neq́ʒ hy=
pothece titulo obligare. Aliena=
tionis aūt verbū cōtinet cōditionē
venditionē/donationē/ꝑmutationē/⁊ emphy=
teoſim ꝑpetuū contractū. extra de re. eccle. non
alie. Ubi dicit glo. ꝙ hypotheca eſt obligatio
rei immobilis: ſicut pignus rei mobilis. Cōdi=
tionē appellat cōtractū ſub cōditiōe factū: vt ſi
ſoluat tributū: vl' do tibi talē rē ſi nauis veniat
ex aſia. Alienare: niſi ꝓ vtilitate eccl'ie. ¶ Sʒ
nota ꝙ iſta vtilitas eccleſie cōprehēdit oēs ca=
ſus quib⁹ ꝑmittit a iure alienatio rerū eccl'ie
qui ſunt quatuor: vt ponit glo. ſummaria. xij.
q. ij. in prin. Prim⁹ eſt cauſa neceſſitatis: vt ſi
debitum viget. x. q. ij. hoc ius. Secūdus cauſa
pietatis: vt ꝓ redēptiōe captiuoꝝ vl' alimonia
pauperū. xij. q. ij. aurū. Terti⁹ cauſa vtilitatis.

Alienatio rerū ꝑmittit

q. e. c. ſine exceptiōe. Quart⁹ cauſa incōmodi=
tatis vel minoris vtilitatis. q. ea. c. terrulas.
Itē vltra dictos Quint⁹ caſus ꝓpter eccl'iaʒ
edificandā vel cimiteriū ampliandū. q. e. c. au=
rū. Sextus eſt qn̄ epūs cū cōſenſu clericoꝝ pōt
donare quinquageſimā partē reꝝ ſue eccl'ie ꝓ
conſtructiōe monaſterij in illa dioceſi: vt. q. ea.
bone rei. Sed de forma alienatiōis eſt dubiū.
Nā glo. Bern. ſuꝑ dicta decretali dicit ꝙ ſer=
uata forma que habet. x. q. ij. hoc ius. Sʒ alia
glo. dicit ꝙ talis forma nō ſeruat hodie: ſʒ illa
forma que habet. xij. q. ij. ſine exceptione. Hoc
tenēt Hoſt. Io. an. Guil. Ber. etiā correxit ſe ⁊
idē tenet. Illud aūt. c. ſine exceptione/ cōtinet
ꝙ nō fiat alienatio talis ab epō niſi cū cōſenſu
⁊ cōtractu toti⁹ cleri: ⁊ ꝙ nō ſit dubiū illud ec=
cleſie ꝓfuturū: al's ſit irrita. Et dicit ibi gloſa
ꝙ etiā ſi eccleſia ex tali cōtractu nō ſit locuple=
tata: dūmodo nō ſit dānificata tenet cōtract⁹.
nā eo ipſo ꝙ nō eſt pauperior facta intelligit lo=
cupletata. ff. de ſolu. l. in pupillo. Sic ergo ſm
Ioh. in glo. xij. q. ij. in ſumma. et Guil'. In alie=
natiōe rerū immobiliū eccl'iaſticarū collegia=
tarū requirit conſenſus epi et capl'i. i. maioris
partis capl'i. In reb⁹ autē monaſterij requirit
ꝯſenſus abbatis capl'i ⁊ epi. xij. q. ij. abbatib⁹.
In alienatiōe rerū hmōi eccleſie parrochialis
requirit ꝯſenſus ſacerdotis ipi⁹ parrochie. x.
q. ij. ſi quis epūs. al's facta alienatio cōtra ꝑdi=
ctā formā nulla eſt: lʒ ſit in dicto caſu licita: vt
in dicto. c. ſine exceptiōe. Sed tn̄ ꝑſcripta for=
ma facta in caſu etiā nō cōceſſo tenet ipo iure.
extra de his que fi. a ꝑla. ſine cōſenſu ca. c. cum
nos. ſed ſi damnoſa fuerit eccleſie reſtituit. ex
de in integ. reſti. c. j. hec in. d. glo. Quidā etiaʒ
dicūt vt Goffre. ꝙ in hmōi alienatiōibus ſuffi=
cit ſeruare cōſuetudinē illius eccleſie cuius ſit
alienatio: etiā ſi ſit illa conſuetudo preter ius.
Sed Hoſti. ⁊ Guil'. tenent cōtrarium. Ioh. an.
eo. ti. c. j. lib. vj. dicit primā opinionē eſſe verā/
cū ꝯſuetudo eccleſie grauaret alienationē: ſe=
cundā vero vbi cōſuetudo laxaret. Item nota
ꝙ cū dicitur. ſ. in glo. Ioh. ꝙ requirit cōſenſus
epi in alienatiōe monaſterij: intelligit de mo=
naſterio nō exēpto. Nā in exemptis dicit Frā.
de zab. poſt Inno. ſuper clemen. monaſterioꝝ.
eo. ti. ꝙ requirit cōſenſus pape vel ꝑlati imme=
diati cui ſubſit eccleſia pleno iure: ſicut habent
plures priores ſuos abbates. Talis igit prela=
ti requirit faltē aſſenſus in exēptis: etiā ſi pre=
latus alienare vult cōuentū: ꝗuis clemen. illa
videat dicere de eo ꝗ non hʒ cōuentū: ita tenet
ibi glo. ⁊ ſic dicit ſe feciſſe ſeruare ad validādū
cōtractū. Item dicit Frā. ibidem: ꝙ conſenſus
pōt etiam interuenire poſt cōtractū celebratū:
vt no. eo. titu. c. j. lib. vj. Qḋ dicit Stephanus

Forma alienationis.

Cōſenſus epi

verū eſſe niſi bona q̄ alienat prelat⁹ ſpectāt ad mēſam cōuent⁹:q: tunc requirit̄ conſenſus ei⁹ in ipſo cōtractu. ¶ Itē dicit Joh.in glo.x.q.ij. hoc ius.ꝙ ſi aliquid datur eccleſie ea ꝯditione ne alienetur:ꝗuis videatur ꝙ nullo caſu poſſit alienari.in auť.de al'.et emphi.§.ſanctiſſimas iſtud nō eſt verū: q: nō valet hoc pactum cū ſit contra legē dei.vt.xij.q.ij.c.aurū.Bay. autem diſtinguit et dicit ꝙ ſi eccleſia habet alias poſ ſeſſiones quas ſcʒ poteſt alienare: ſic nō poteſt illā alienare:vt dicit lex inducta. Si nō habet alias poſſeſſiones:tūc poteſt in caſib⁹a iure ꝑ miſſis.concor.Inno.ꝛ Hoſt. ¶ Item ſi legare

Notabile dictum. tur monaſterio aliqua poſſeſſio qđ non poſſet tenere poſſeſſiones:vt ſunt mendicātes: etiā ſi adijceretur pena in cōtrariū facientē/nō videt̄ eſſe locus pene: ꝛ nō obſtante illa cōditione po

Conditio turpis. terit ꝛ debebit vendi:quia vt turpis cōditio eſt habenda ꝓ quo eſt ꝯtra ordinē ſuū:vnde ꝓ nō adiecta habetur: quinimo ꝛ cuicūꝗ eccleſie ſit data poſſeſſio:appoſita ibi cōditione aliqua vel modo vt ſcʒ aliqđ fieret : ſi nō fiat nō pōt ꝑ hoc reuocari datio : niſi ſit facta ita ꝙ ceſſante illa cōditione vel modo reuocet̄ vel reuocari poſſit. ex̄ de cōdi.appo.c.ſi. Iteʒ qđ dictū eſt.§.ꝙ hoc fiat ꝓ vtilitate eccľie:ꝗuis Laudul.dixerit ꝙ oportebat ꝙ ꝑciū rei vēdite eſſet verſum in vtilitatē eccľie:ꝛ ſit euidēs ꝛ ꝑpetua illa vtilitas vt in edificijs ꝑpetuis:emptionib⁹ aliaꝝ rerū/vel ſolutione grauis debiti:et ꝙ emptor debet eſſe curioſus vt videat ꝙ ſic conuertat̄. Fran.tñ de ʒab.ſup clemē.monaſterioꝝ.eo.ti.dicit ꝙ nō eſt neceſſe ꝙ duret verſum in vtilitatē eccleſie. Glo. etiā Jo. ſup dicto.c.hoc ius.dicit ꝙ emptor nō opʒ ꝙ ſciat ad quē vſum cōuertat̄ pecunia : ſed ſufficit ꝓbare ꝙ tūc eccľia indigebat pecunia. Dicit̄ etiā in eadē glo.ꝙ ſi plus offerat̄ de reb⁹ eccleſie q̄ valeāt : ꝙ tñ iuſtū ꝑciū debet accipi: q: eccleſia in ſuis ꝯtractib⁹ non debet dolū facere. Et Grego.dicit.xij.q.ij.ſicut eccľia. Sicut eccľia ꝓprias res amittere nō debet:ita in rapacitatis ardore aliena iuadere nō opʒ. poteſt tamē ep̄s aliquos ſeruos eccľie bene meritos manumittere.i.liberos facere.vt dicit̄.xij.q.ij. ſi quos.et vt dicit glo.ibi:dicit̄ bene meritus q̄ aliqđ inſigne ſeruitiū fecit eccľie. Sed notādū vt ibi ſubdit Gratian⁹.§.ſequēti:ꝙ ſerui eccleſiarū manumitti nō poſſunt niſi retento eccle-

Utrum ſucceſſor debeat ſtare cōtractib⁹ ꝑdeceſſoris. ſiaſtico patrocinio:niſi forte manumiſſor duos eiuſdē meriti et eiuſdē peculij eccleſie conferre voluerit:qđ probat ꝑ.c.ep̄s qui.ea.q. ¶ Queritur an ſucceſſor in prelatura prioratus/abbatiſſatus/vel epiſcopatus ꝛ hmōi teneatur ſtare cōtractibus factis ꝑ predeceſſorē ſuū circa immobilia. Reſpondeo per diſtinctionē: quia aut loquimur de cōtractu cōcernente verā alienationē proprietatis puta venditionis/donationis/ꝑmutationis ꝛ hmōi. et tunc ſi fuerit celebratus cōtractus cū debita ſolēnitate : que ſcʒ habet̄.xij.q.ij.ſine exceptione.et declaratur ſcʒ in iſto.§.ſed de forma. tunc eñ poſſeſſor ſtatim cepit proprietario poſſidere:ꝛ nō tollitur qđ ſolēniter actū eſt.vt.ff.de mino.l.in integrū. Aut loquimur de ꝯtractu cōcernente redditus qui ſpectāt ad prelatū:vt locatione:ꝛ tunc mortuo prelato vel tranſlato vel amoto non durat contractus alterius:vt.ff.locati.l.ſi quis domum. Et hoc niſi cōtraxiſſet: vt ſindicus monaſterij: vel ſolēniter cū cōſenſu capituli et pro vtilitate monaſterij: quia vtiliter geſtū debet haberi ratum.ff.de nego.geſt.l.pomponius. Ita diſtinguit Bal.de foro compe.in.c.dilecti. et ſequit̄ eū frater eius Pe.in.c.querelam. ne prela.vi. ſuas.ꝛ remittit ad notata.xij.q.ij.alienatiōes. et glo.in.d.c.querelā.diſtinguere videt̄ ſic.ꝙ ſi prelatus faciat locationem nomine ſuo: ſucceſſor non tenet̄ ſtare tali cōtractui:ſed ſi nomine eccleſie : tunc durat locatio predeceſſoris poſt mortē ei⁹. Reſtat ergo videre qñ dicat̄ fieri locatio noīe eccľie: ꝛ qñ noīe prelati.et videt̄ eſſe de mēte dicti Joh.cal.ſup dicto.c.querelam.ꝙ quotienſcūꝗ ꝑlatus locat noīe ſuo. vtputa exprimendo ꝓpriū nomen vel alius ꝓ eo vt ꝓcuratoꝛ eius:tūc nō tangit talis ꝯtractus ſucceſſorē. ad qđ facit.c.littere. de dila. Et ideo ſucceſſor poteſt ꝯtrauenire.vt in.c.relatū.de teſta. Si vo locatio fiat noīe eccleſie:vt q: dicit talis ꝑlatus ꝓ ſe ꝛ eccleſia ꝛ ſucceſſorib⁹:et tūc ſi nō locauit vel ꝯtraxit ꝓ vtilitate eccľie poteſt ſucceſſor ꝯtrauenire:nec tenet̄ ſtare tali ꝯtractui. vt de re.ꝑmu.c.ij.Si autē locauit vel contraxit pro vtilitate eccleſie:ꝛ tūc tenet̄ ſtare. Alienationes aūt rerū mobiliū ꝑdictā ſolēnitatē nō requirūt:q̄ tñ et ꝑcipue rerū quarū eſt vſus in eccleſia. vt calices/libri et hmōi. non ſine magna cauſa ꝛ rationabili fieri debēt.vt dicit̄ in.c.hoc ius.x.q.ij. Itē nota ꝙ nullus ꝑlatus religioſus poteſt vēdere reddit⁹ ſeu cōcedere alicui ad vitā vel ad certū tēpus:niſi neceſſitas vł vtilitas loci expoſcat:vel de cōſenſu cōuentus:vel ſi cōuentū nō habeat de ꝯſenſu ꝑlati ſui. in cle.monaſterioꝝ.eo.ti. Alienationes facte ab intruſis nō valent.xij.q.ij.alienationes. Et ſimiliter alienatiōes facte a ſciſmaticis. ex̄ de ſciſmati. c.j. Et tenent̄ reſtituere oēs ꝑdicta loca ꝛ res ꝛ fruct⁹ ꝑceptos.ex̄ de reſti.ſpo.c.grauis.ꝛ quomodo q̄ vtitur talib⁹ alienationib⁹ ſit excōicatus:habes.j.ti.de excōicatione. ti.xxiij ca.ix.

¶ Quia ſupra dictum eſt in §.I.

dicta decretali.nulli.eo.ti.ꝙ nec etiā in emphiteoſim debent dari poſſeſſiōes eccľie:ideo breuiter

emphi- uiter aliquid de emphiteoſi dicendū. Ubi ſcien
teoſis. dū ꝙ eſt nomē grecū: ⁊ latine interꝑtaſ melio-
ratio: ⁊ ab initio q̄dā viles terre ꝑ hūc ꝯtractū
cōcedebanſ quas recipiens meliorabat: ⁊ me-
liorationes ſue erāt: qꝺ poſtea ꝑmiſſum eſt de
fertilib⁹ ⁊ fructuoſis: ⁊ cōſiſtit in reb⁹ ſoli tm̄: ⁊
iuxta vulgare quorūdaȝ dicſ datio ad libellū.
Poſſeſſio ergo eccl'ie de nouo nō poteſt dari in
emphiteoſim ꝑpetuo. vt dicſ in. d. c. nulli. Si
tamē poſſeſſio erat pri⁹ emphiteotica ⁊ ꝑuenit
libere ad eccleſiam bene poterit dari in emphi
teoſim alteri etiā ꝑpetuo. Cōtrahiſ aūt emphi
teoſis interueniente ſcriptura. C. eo. l. j. et ꝑ cō
ſenſum dn̄i ⁊ emphiteote. vt ſcȝ ſtatim dn̄s pro
re ipſa aliq̄d accipiat ſm ꝙ inter eos eſt cōuen
tū. Itē de cetero ſingulis annis cōuentū cano-
nē. i. penſionē ſoluat. vt inſti. loca. §. adeo. ꝯtra-
hitur aūt aliqñ ad tēpus. x. vel. xx. annoꝝ ⁊ ſuc
cedit in hoc heres vſq ad dictū tēpus: aliqñ in
ꝑpetuū: et tūc nō auferſ emphiteote nec here-
dib⁹ eius q̄diu ſoluerit canonē. ſi tñ res illa ex
toto periſſet vel etiaȝ medietas nō debet tantū
Natu- exigi. Eſt aūt de natura emphiteoſis ſm Hoſt.
ra em- ꝙ liceat dn̄o emphiteotā expellere: ſi ꝑ triēniū
phiteo- in ſecularib⁹: vel ꝑ bienniū in eccleſiaſticis nō
ſis. ſoluerit penſionē. x. q. ij. hoc ius. nec teneſ dn̄s
cenſum requirere: q: dies ſtatuta ꝓ dn̄o inter-
pellat. Expellet aūt ſm quoſdā ꝓpria autori-
tate. ſm alios ⁊ veri⁹ ꝑ iudicē: qꝺ tenet Inno.
et hoc niſi celeriter ſatiſfaciat. vt dicſ ex. de lo
ca. c. ꝓpter. Et dico celeriter anteq̄ patiaſ tra
hi ad iudiciū. Itē poteſt emphiteota ius ſuū al
teri vēdere dn̄o prius requiſito ⁊ ꝓpoſito ꝑcio
quantū reuera inueniri poteſt. Si em̄ dn̄s com
parare voluerit cuilibet emptori eſt ꝑferēdus.
Si licentiā det: vēdi poteſt. Qui etiā ſi taceat
elapſis duob⁹ menſib⁹ a denūciatione vendere
poteſt ⁊ ſine cōſenſu dn̄i: dūmodo nō ꝑſonis ꝓ-
hibitis. vt ſunt potētiores emphiteota: ſi ſecus
fecerit ius ſuū amittit. Poteſt etiā emphiteo-
ta ius tale donare, ⁊ pignori dare etiā irrequi-
ſito dn̄o: ⁊ ſi ꝑſentib⁹ annis ſoluit: licet prius ꝑ
plures annos nō ſoluerit, nō pōt expelli. ¶ Eſt
quidā alius ꝯtractus q̄ dicſ ꝑcariū vel preca-
ria. de quo habeſ. x. q. ij. precarie. cū glo. j. et ex
eo. ꝑ totū. Et q: nō eſt multū in vſu omitto. ibi
potes videre. De emptione ⁊ vēditione ⁊ de lo
catione ⁊ de cōmodato ⁊ hm̄oi. habes in. ij. ꝑte
tit. j. c. viij. Itē dicit Gratianus. xij. q. ij. iniuſtū
videſ. §. itē ſi rectores. ꝙ ſi rectores eccleſie de
rebus ꝓpriis tantūdē eccleſie reſtituere volue
rint: eccleſiaſticas facultates libere dare poſ-
ſunt. Et cōſtabūt his q̄bus date fuerūt ꝑpetua
firmitate. qꝺ ꝓbat per. c. ſequēs. vbi dicit glo.
ꝙ hoc eſt verū qñ prius eſt habitus tractat⁹ cū
clericis ⁊ cōſenſūt, vel cū prius tantūdē dede-
rat eccleſie. Itē dicit Greg. q. ea. eccleſiaſticis.
Eccleſiaſticis vtilitatibus deſeruientes eccle-
ſiaſtica dignuȝ eſt remuneratione gaudere. Et
propter hoc dicit Gratianus ꝙ poſſunt res ec-
cleſie donari ꝓ remuneratione ſcȝ impenſi ob-
ſequij. Et ſi aliq̄d ꝓpter hoc iuſte fuiſſet alicui
ꝓmiſſuȝ: teneſ eccleſia obſeruare vt dicſ in. c.
quicūq. ea. q. ¶ Notandū etiā diligēter ꝙ di-
cit Amb. ea. q. c. aurū. Aurū habet eccleſia, nō
vt ſeruet: ſed vt eroget ⁊ ſubueniat in neceſſita
tibus. Quid eſt opus cuſtodire qꝺ nō adiuuat
an ignoramus quantū auri ⁊ argenti de tēplo
dn̄i aſſyrij abſtulerūt? Nōne melius conflat ſa-
cerdos ꝓpter alimoniā pauperū? Nōne dictu
rus eſt dn̄s. Cur tot inopes paſſus es fame mo
ri ⁊c. Et ipſe de ſe narrat calices feciſſe aliqñ
ꝯflare ad ſubueniendū pauperib⁹. diſt. lxxxvj.
non ſatis. a quo tale exempluȝ ſumpſit Augu.
vt refert ſimilia faciendi.

¶ De conſecratione eccleſiarū: et quomodo eccleſia violetur cōſecretur et reconcilietur. Capl'm. vj.

SAnctificauit tabernaculū ſuū altiſſi
mus: de⁹ in medio eius nō cōmone-
bitur. ps. xlv. Ut dicit Gratianus de
cōſe. diſt. j. in ꝑn. Tabernaculū moy
ſen dn̄o ꝑcipiente feciſſe ⁊ ſacraſſe cū
menſa ⁊ altari ei⁹ ⁊ ereis vaſis ⁊ vtenſilib⁹ ad
diuinū cultū explendū: legimus ſcȝ in Exodo. Exod.
Dauid regū piiſſimus qualiter amplificauerit xxvj. ij.
cultū dei: ⁊ tēplū dei edificare voluerit: ſed ꝓhi reg. vij.
bitus ꝓpter multū ſanguinē effuſum ſcȝ inimi ⁊. j. pal.
coꝝ: ⁊ ipſe impēſas collegerat. Salomō quoq xxij. et
filius eius qꝺ ipſe facere optauerat: iubente ⁊ xxviij.
auxiliāte dn̄o ꝑfecit: ⁊ tēplū cū altari: ⁊ reliqua
ad diuinū cultū ꝑagendū cōſecrauit. In lib. re- Et. ij.
gū legiſ. iij. Reg. viij. Si ergo iudei q̄ vmbre le pal. v. ⁊
gis ſeruiebāt hoc faciebāt: multomagis q̄bus vj.
veritas patefacta et gr̄a ꝑ xp̄m facta eſt tēpla
dn̄o edificare: ⁊ ꝓut melius poſſum⁹ ornare ea
q̄ diuinis ꝑcibus ⁊ ſctis vnctionibus deuote, ⁊
ſolēniter ſacrare: nō i aliis q̄ i ſacratis ab epis
miſſas celebrare ⁊ ſacrificia offerre debemus.
Unde iginius papa. Oēs baſilice cū miſſa ſem
per debet cōſecrari. de cōſe. diſt. j. oēs. j. Et ibi
dicit glo. miſſam eſſe de ſubſtātia cōſecratiōis.
ſed Hugo contrariū ſentit. Debet autē conſe-
cratio fieri per epiſcopū: non per aliū inferiorē.
diſt. xxv. c. perlectis. Sed vtrū ſit neceſſarium
ad conſecrationē eius ipſum epiſcopum conſe-
crantem dicere miſſam vel per alium facere di
cere. Hugo tenet ꝙ non. et hoc eſt clarū ſi miſſa
non eſt de ſubſtantia conſecrationis vt ipſe te-
net. Sed ſi eſſet de ſubſtantia: tunc oporteret
eum dicere vt alij dicunt.

Myſte= ca ſunt hec pro feſtis dedica= tiõis eccleſiaꝝ.

¶Ea autẽ que fiunt in conſe= §.I.
cratione deſignãt illa q̃ cõcurrũt ad ſanctifica=
tionẽ eccleſie militantis. Nã triplex circuitus
quẽ facit pontifex circa eccleſiã ab extra: ſigni
ficat circuitum quẽ fecit xp̃s ad ſanctificandũ
eccleſiã ſcʒ de celo in mundũ: de mũdo ad lim=
bũ: de limbo reſurgens e terra aſcendit in celũ.
ſm illud p̃s.xviij. A ſummo celo ꝛc̃. Uel etiam
triplicẽ ſtatũ eccleſie: ꝯiugatoꝝ viduarũ ꝛ vir=
ginũ: quas circuiendo viſitat ꝛ defendit. Tri=
plex ꝑcuſſio per ep̃m facta ad oſtium dicentẽ:
Attollite portas. deſignat triplex ius vel rõnẽ
quare debet ſibi aperiri introitus in cordibus
noſtris. Unde Anſelmus. Dñe debeo me tibi
totũ quia feciſti: ꝛ iterũ totũ quia redemiſti: et
iterũ totũ: quia tanta ꝓmittis ſcʒ teipſum. Fit
tertio aque aſperſio deſignãs baptiſmũ vel pe=
nitentiã qua mũdant̃ pctã. p̃s.l. Aſperges me
dñe hyſopo ꝛc̃. Quarto ſcribitur alphabetũ in
pauimẽto litteris grecis ꝛ latinis ſuꝑ cineres
ibi ſparſos: ꝛ ſcriptura fit ibi de angulo dextro
in angulũ ſiniſtrũ per trãſuerſum ꝛ ecõuerſo in
modũ crucis: ad innuendũ vnionẽ factã duorũ
populoꝝ in cruce xp̃i ꝛ fide articulorũ qui ſunt
prima elementa doctrine chriſtiane. Uel etiaʒ
cõtinentiã vnius teſtamenti in alio ꝛ ecõuerſo
in xp̃i incarnatione ꝯuenientiũ in materia. ſm
illud Ezech.j. Erat rota in medio rote. Fit etiã
ſcriptura ſuꝑ cineres: q: humiliari oportet ad
ſuſcipiendũ doctrinã fidei. Fit quinto pictura
cruciũ in parietib⁹ eccleſie intra ad ſignifican=
duʒ mortificationẽ ſenſuũ quã debẽt habere fi=
deles. ſm illud ad Gal.vj. Qui ſunt xp̃i carnẽ
ſuã crucifixerũt cũ vitijs ꝛ ꝯcupiſcẽtijs. Sexto
ponunt̃ luminaria ante cruces: ꝛ ſignificant lu
men agendorũ qđ debent habere in ſua cõuer=
ſatione: et recte intẽtionis in operib⁹. ſm illud
Luc.xij. Lucerna corporis tui eſt oculus tuus.
Septimo inũgunt̃ cruces chriſmate ad innuen
dũ odorẽ ꝛ nitorẽ bone fame. Eccli.xlj.c. Curã
habe de bono noĩe. ſic ſuũ tabernaculũ. i. eccle=
ſiã ſanctificauit. Et ex hoc eſt in medio eius ta
bernaculi. Uñ ꝛ cõgruenter figura crucifixi po
nitur in medio eccl'ie quaſi oẽs inſpiciat: q̃libet
ad eũ imitandũ attẽdat: oẽs defendat; oẽs au=
diat ꝛ vniat. vñ ꝛ naſcens ꝛ moriẽs ꝛ docens ꝛ
reſurgẽs in medio ſtetit: vt patet in euãgelio:
vt oſtẽderet in cõuerſatione/in doctrina/ in oĩ=
bus alijs mediũ tenendũ virtutis. Unde de⁹ in
medio ei⁹. Mat.xviij. Ubi ſunt duo vel tres cõ
gregati in noĩe meo: ibi ſum in medio eoꝝ. Sũt
in eccl'ia cõgregati duo ſtat⁹: clerici ſcʒ et laici:
vel tres: ꝯiugati: ꝯtinẽtes: ꝛ p̃lati in noĩe xp̃i in
fide formata ei⁹. Et ideo xp̃s in medio habitãs
ꝑ gratiã. Ezech.xiiij. Si fuerint tres viri Job
Noe ꝛ Daniel in medio ei⁹ ipſi liberabũt aĩas
ſuas. Job cõiugatos. Noe regẽs arcã p̃latos.
Daniel cõtinentes. in medio virtutis hi ſalua=
bũtur. Et q: xp̃s in eccleſia ideo nõ cõmouebit̃
tribulationib⁹/ ꝑſecutionibus/ tẽtationib⁹: nõ
recedet a virtute ꝛ veritate. Mat.vlt. Ecce ego
vobiſcũ ſuʒ vſq ad ꝯſummationẽ ſcl'i. Eccl's.j.
Generatio p̃terit/generatio aduenit: terra aũt
in eternũ ſtat. i. aliqui pretereũt recedentes ab
eccleſia ꝑ vitia: aliqui veniũt ad eccleſiã ꝑ con=
uerſionẽ: terra autẽ ipſa ſcʒ eccleſia ſemper du
rat. Et ſic tria notantur.

¶Eccleſie ſanctitas: ibi. ſanctificauit.

¶Eius ſocietas: ibi. deus in medio.

¶Eius firmitas: ibi. non cõmouebitur.

¶Sanctificauit tabernaculũ §.II. Mate= ria pdi cabilis ꝑ feſto dedica= tionis.
ſuũ. p̃s.xlv. Nota de ſanctificatione aĩe ad ſimi=
tudinẽ ꝯſecrationis eccleſie. Ubi ſciendũ ꝙ ec=
cleſia materialis multipliciter noĩat̃. ſ. baſilica
tẽpluʒ domus dei eccl'ia tabernaculũ. Baſilica
dicit̃ vt diſt.xlij. nõ oportet. Ubi dicit archidia. Baſili= ca.
baſilica dicit̃ palatiũ regis: baſilicos eñ grece:
latine rex interpretat̃. Uñ baſilica dicit̃ queli=
bet eccl'ia quia palatiũ eſt ſummi regis: ꝛ regi
regũ miniſtrat̃. Quidã tñ dixerũt eccl'ias ep̃a=
les tñ dici baſilicas: q: hmõi reges ꝯſueuerũt
fundare ꝛ dotare ſm Hug. Uel baſilica dicit̃ a
baſileo rege grecorũ: qui primo ſe fecit ſepeliri
apud eccleſiaʒ ſm Iſid. Uel đr a baſeo. i. fundo
fundas. Inde baſilica quaſi fundamentũ aliaꝝ
eccleſiarũ ſm Rau. Dicit̃ etiã eccleſia templũ. Tẽplũ.
xvj.q.vij. ꝛ hoc. Ubi archidiaconus dicit: tẽplũ
dicit̃ q̃ſi tecta ampla: q: ppl's ibi ſub vni⁹ tecti
amplitudine ꝯtinet̃ ꝛ ꝓpe ſunt maiores eccl'ie
Uel templũ a ꝯtẽplando: q: hoc ibi fieri debet.
Dicit̃ quoq eccl'ia. de ꝯſe. diſ.j. eccl'ia. q̃ inter= Eccl'ia.
pretat̃ collectio ſeu cõuocatio. Ubi dicit archi.
ꝙ đr cõuocatio ideo: q: ꝯtinet ppl'm ꝯuocatũ. ſ.
ab eo de quo apl's ad Rom.viij. Quos vocauit
hos ꝛ iuſtificauit. et ponit̃ ꝯtinẽs ꝓ cõtẽto. vbi
autẽ cõueniebat ppl's iudeoꝝ dicebat̃ ꝛ adhuc
đr ſynagoga q̃ interpretat̃ cõgregatio: q: virga
legis q̃ dura erat ꝛ aſpera: ille ppl's velut grex
irrationaliũ pecoꝝ cõgregabat̃. Sed in catho=
licis adunatio đr eccleſia. i. cõuocatio vbi cõue
nit q: amore ſpũſſancti ad vnã fidẽ: ꝛ p̃miũ fu=
turi ſeculi vocat̃: et participat corpus chriſti.

¶Domus dei đr. vt de reli. do. lib.vj.c. domũ Dom⁹ dei.
tuã decet ſanctitudo. Sic aũt đr quaſi ſpeciali
modo ibi habitet ꝑ ſacramenti ꝯtinuã exiſten=
tiã. ꝑ exauditionẽ: ꝑ iuſtificationẽ: ꝑ defenſionẽ
a diaboli iñſidijs. ¶Dicit̃ ꝛ tabernaculũ qđ eſt Taber naculũ
militare habitaculũ. Uñ Hiero. tractans illud
qđ dñs ait per Malach.j. ſcʒ: adhuc habitare
vos faciã in tabernaculis: ſicut in diebus feſti=
uitatis: ait. vt qđ facit baptiſma faciat ꝛ peni=
tẽtia: ꝛ habitẽt in tabernaculis ſaluatoris. i. in

eccleſia.de pe.di.j.ne forſitan.Sic expoſuit Ar
chi.illud ps.xlj. Tranſibo in locū tabernaculi
admirabilis vſqȝ ad domū dei.i.ab eccleſia mi
litante ad eccleſiā triūphantē. Quia igit̄ mili
tia eſt vita hoīs ſup terrā. Jo.vij.ideo eccleſia
vbi adunat̄ populus militās nō habēs hic ci=
uitatē manentē dicitur apte etiā tabernaculū.
Oīa aūt iſta cōueniūt aīe ſanctificate:nā baſi=
lica eſt ſummi regis ab eo fundata et dotata.
Templū amplū cōtinēs deū immēſum apta cō
templatiōi. Eccleſia cōuocatio omniū viriū ad
vnū finē.Domus dei ſuſcipiēs ſacramētū ⁊ in=
ſtificationē . Et tabernaculū ꝑparata ad gentē
bella tentatū.¶ Et nota ꝙ Pe.de tharan.ſup
Sāctifi epl'as tractās illud.j.Cor.iij. Templū dei ſan
catio ctum eſt qd̄ eſtis vos.ponit.x.que cōcurrūt ad
anime. ſanctificationē aīe figurata p ea que fiūt in ſan
ctificatiōe templi ſeu tabernaculi materialis.
Primū eſt eiectio oſſiū infideliū:qd̄ ſignificat
remotionē ptinaciū erroꝝ ⁊ vicioꝝ:⁊ hoc p cō=
feſſionē.Hiere.viij.Eiciēt oſſa regū et ṗncipū.
Secūdū eſt circuit⁹ triplex extra et intra eccle
ſiā.Et hec eſt circūſpectio int⁹ et extra circa co
gitatiōes/locutiōes/et operationes. Cant.iij.
Surgam et circuibo ciuitatē. Tertiū eſt trina
oſtij pcuſſio innuēs inſtigationē dei p inſpira=
tiōes oſtendēdo ei ſuā bonitatē: bn̄ficiorū lar=
gitatē:premiorū immēſitatē.Apoc.iij.Ego ſto
ad oſtiū et pulſo:ſi qs aperuerit michi ianuam
intrabo ad illū. Quartū eſt trina aſpſio cū hy=
ſopo de aqua exorcizata cōpoſita ex mixtura
aque/vini/⁊ cineris/⁊ ſalis: inſinuās cōpūctio
nem ⁊ dolorē triplici reſpectu cōſiderando vbi
fuit/qꝛ in pctō:⁊ ex hoc vbi erit/qꝛ in tremēdo
iudicio redditurus rationē.Eccl's vlti. Cūcta
que fiūt adducet dn̄s in iudicium:vbi eſt/qꝛ in
ſtatu piculoſo. ps.cxiiij. Pericula inferni in=
uenerūt me:vbi nō eſt.ſ.in paradiſo ꝓpter quē
eſt creat⁹.Ap'ls ad Ro.vij. Infelix ego homo
⁊c. ⁊ hec aſperſio cū hyſopo paſſionē ſignificat
xp̄i.ps.l.Aſpges me dn̄e hyſopo et mūdabor.
Quintū eſt incineratio in pauimētis: ⁊ ſignifi
cat humiliationē ex mortis recordatiōe et vi=
lis cōditiōis.Eccli.x.Quid ſupbis terra ⁊ ci=
nis? Sextū eſt deſcriptio alphabeti p cineres
in pauimēto eccl'ie: et ſignat humilitatē quam
debēt in mēte habere hi q ſacrā doctrinā recte
intelligere cupiūt.Eccli.iij.Que tibi precepit
de⁹ cogita ſemp.Zepherin⁹ papa.Sicut ſtel=
las celi nō extingut nox : ita mētes fideliū in=
herētes ſacre ſcripture firmamēto non obſcu=
rat mūdana iniqtas.di.xxxviij.ſicut.Septimū
depingūt cruces plures:et exprimūt tolerātiā
paſſionū.Mat.x.Qui nō accipit crucē ſuam ⁊
ſequit̄ me / nō eſt me dignus. Octauū inūctio
crucū chriſmate:qd̄ ſignificat ſpūalem letitiā,
Mat.vj.vnge caput tuum:vel vnctionē mīe et
cōpaſſiōis erga ꝓximū. Eccl's.ix. Oleū.ſ.mīe
de capite tuo.i.mēte nō deficiat. Nonū lumi=
naria accēdunt̄: ⁊ hec figurāt clara exēpla bo=
noꝝ operū cauēdo etiā a ſpecie mali.Luce.xij.
Sint lucerne ardētes in manib⁹ veſtris.Deci
mū ſancti alicui⁹ intitulatio eccl'ie: et hoc vite
ſctōꝝ conſiderationē ⁊ imitationē ſignificat.j.
Mach.ij. Memētote operū patrū que fecerūt
in generatiōib⁹ ſuis.Undecimū eſt miſſe cele=
bratio:⁊ hoc p cōtinuā dei laudē ⁊ grāꝝ actio=
nē.Ap'ls.j.ad Theſſa.v.In oīb⁹ grās agite.

Violat̄ autē iſtud taberna= §.III.

culū ſeu tēplū aīe:ſm illud ps.lxxiij. Pollue=
runt tabernaculū noīs tui.Qd̄ fit p pctā:⁊ pre
cipue p tria que magis abūdant et magis no=
cēt:et hoc fuit figuratū in violatiōe illius tēpli
qd̄ erat in hieroſolymis. Ter em̄ fuit violatū.
Primo p nabuchodonoſor q illd̄ incēdit igni:
vt ptȝ in.iiij.Reg.vlti. ⁊ ſignificat gulā ⁊ luxu
riam. Secūdo per Antiochū ſuperbiſſimū: vt
ptȝ in lib.j.Mach.j.c. ⁊ ſignificat ſupbiā ⁊ am
bitionē.Tertio p romanos.de qua ps.lxxviij.
Polluerūt templū ſanctū tuū: ⁊ ſignificat aua
riciā: ſed recōciliatū fuit illud tēplū p ſacerdo
tes tpe iude machabei: nūc aūt violatū ex cau
ſis de quib⁹.ſ.recōciliat̄ per ep̄ȝ cū aqua exor
cizata:ſed tabernaculū ſeu templū aīe violatū
p xp̄ȝ recōciliat̄ : ſed non niſi p aquā penitētie:
vbi cōcurrūt aque lachrymarū ⁊ cōtritiōis: ſal
diſcretiōis:vinū feruoris ⁊ dilectiōis: et cinis
humiliatiōis . Nota ergo ꝙ eccleſia cōſecrari
nō pōt niſi ab ep̄o.de cōſe.di.j.c.nemo.nec pōt
ep̄s hoc cōmittere alteri niſi ep̄o . Et pōt fieri
cōſecratio tam dn̄icis dieb⁹ ꝙ priuatis . extra
eo.c.tua.nec debet ſine miſſa cōſecrari. de ꝯſe.
di.j.de fabrica.in fine.Et ſi ep̄s nō petijt dotē
cōpetentē qn̄ primariū lapidē poſuit/ debet in
ꝯſecratione ſupplere: qꝛ ad hoc tenet̄ fabrica=
tor ⁊ eius heres.j.q.ij.placuit.et extra eo.c.cū
ſicut.hoc tn̄ non requirit̄ in eccleſijs ordinum
mēdicātiū:qꝛ ſporta eſt poſſeſſio eorū: qua qdē
non cōtenti innitētes poſſeſſiōibus carent ne=
ceſſarijs . Preſumit̄ eccleſia cōſecrata qn̄ ap=
paret de hoc aliqua ſcriptura vel inſtrumentū
donatiōis: vt in libro eccleſie vel in colūna:vel
in tabula marmorea ⁊ hmōi. Uel etiā ſi appa=
ret vnus teſtis de viſu vel auditu.de cōſe.di.j.
ſolēnitates.j.⁊ intelligas ſemiplenas ꝓbatio=
nes ſufficere vbi nō eſſet de hoc cōtentio p quā
tolleret̄ iſta ꝓbatio: vt qꝛ fieret alteri inde pre
iudiciū.extra eo.c.ꝓpoſuiſti. et extra de adul.
c.ſignificaſti. Et nota ꝙ eccleſia/altaria/⁊ alia
hmōi inaiata cōſecrant̄ : vt dicit Thom̄.in.iij.
parte.q.lxxxiij.nō qꝛ ſint gratie ſuſceptiua:ſed

q: ex cõſecratiõe adipiſcunẽ quandã ſpũalem virtutẽ per quã apta reddunẽ diuino cultui:vt ſcʒ hoĩes exinde deuotionẽ quãdaʒ perciperẽt vt ſint paratiores ad diuina. Unde ⁊.ij.Macb. iij.dicit. Uere virtus quedã eſt in loco. Et quidam ꝓbabiliter dicunt ꝙ per ingreſſum eccleſie conſecrate homo conſequitẽ remiſſionẽ peccatorũ venialiũ: ſicut ꝑ aſperſionẽ aque benedicte:inducẽtes illud ps. Benedixiſti dñe terram tuam ⁊c. Unde ꝓpter virtutẽ illam quam cõſequitẽ ex cõſecratione non debet iterari conſecratio. de conſe. diſt.j. eccleſijs. Hec Tho.

Pia et iuſta opinio.

De violatione eccleſiarũ §.IIII.

Nota ꝙ in quatuor caſibus polluitẽ ita ꝙ indiget recõciliatione. Primus eſt ꝓpter homicidiũ: vel aliꝰ enormẽ ſanguinis effuſioneʒ ibi cõmiſſam. extra de cõſe.eccle.c.ꝓpoſuiſti.ſecꝰ de leui:vt ſi ſanguis caſu de naribus emittatẽ: ⁊ ſi quis vngue aliquantulũ excoriet et ſanguinẽ emittat: ꝙ ſi ex lapide cadẽte de edificio eccleſie aliquis moriatẽ: vel ex fatuitate furie ſe ſe occidat. ſm Hug. et Hoſtiẽ. nõ eſt neceſſaria recõciliatio: q: non eſt ꝑ contentionẽ vel malã voluntatẽ facta. Itẽ ſi ex vulnere extra eccleſiã accepto in eccleſiã fugiẽs moriatẽ/ nõ violatur eccleſia: q: nõ accepit ibi cauſam mortis: ſecꝰ ſi in eccleſia vulneretẽ ⁊ extra moriatẽ/ q: tũc violatur. Itẽ ꝗuis quidã dicant ꝙ ſi occidatẽ martyr in eccleſia nõ indiget recõciliatiõe: q: talis effuſio nõ polluit/ ſed cõſecrat: cõtrariũ verius videtẽ: q: ſceleratius eſt ſanctũ occidere ꝙ prauũ. xxv.q.v.ſi non liceat. ⁊ ꝗuis ex hoc nõ polluatẽ eccleſia ex ſanguinis effuſione/ polluitẽ tñ ex effundẽtis praua actiõe. Secũdus caſus violatiõis eſt ꝓpter adulteriũ/ ⁊ qualẽcũqꝫ ſeminis emiſſionẽ voluntarie ꝓcuratã: ſiue cum alijs/ ſiue ꝑ ſe ſolũ. extra de adul.c.ſignificaſti. de conſe.di.j.eccleſijs. etiã per actũ cõiugalẽ: vt ſi vir cognoſcat vxorẽ in eccleſia/ polluitẽ ſm Io.an. Ex pollutiõe aũt que accidit in ſomnijs non polluitẽ vel violatẽ. Sed nota ꝙ qñ vicia hec i eccl'ia cõmiſſa ſunt occulta: vt dicit Guil. et Hoſtien. in ſumma nõ indiget recõciliatiõe. Et idem tenet Iob.an.in.vj.eo.titu. lʒ Hoſtiẽ. in glo. magis ſuſtineat cõtrarium. Tertius caſus eſt ſi excõicatus eſt ibi ſepultus. de cõſe. di.j.eccleſiã. et extra eo.c.cõſuluiſti. Quartus caſus eſt ſi eccleſia ab epõ publice excõicato cõſecrata fuerit. Nã vt dicit Hoſt. ſi corpus defuncti excõicati eccleſiam polluit: multo magis cũ conſecrationis officiũ peragitẽ per eorũ os ⁊ manus qui excõmunicationi ſubiacent.

Pollutio violat eccleſiam

De recõciliatione eccleſie §.V.

cõſecrate violate ꝓpter aliquod predictorum Nota ꝙ epõs ꝓprius põt talem eccleſiã reconciliare per ſe vel per aliũ: põt ⁊ vnus epõs aquã benedicere/ ⁊ alius recõciliare. Per ſimplices vero ſacerdotes non põt fieri hmõi reconciliatio: etiam ſi ſit conſuetudo: vt dicit Ray. ⁊ Al. extra eo.ti.c.aqua. Et vt dicit Inno. ex cõmiſſione pape poſſent ſimplices ſacerdotes hmõi recõciliationes facere: aqua tñ prius per epm benedicta. Et ꝗuis ãnte hmõi recõciliationeʒ non debeãt ibi diuina officia celebrari/ nec aliquis ſepeliri: tñ ſi quis cõtrariũ faceret etiam ſciẽter: non ꝓpter hoc incurreret irregularitatem. extra de ſentẽ.excom.c.is qui.lib.vj. vnde opinio Hoſtiẽ. in hoc non tenetur qui dicit talem irregularem. Sed Inno. et alij cõtra eũ.

Celebratio i eccleſia violata nõ inducit irregularitatem.

De recõciliatiõe aũt eccl'ie §.VI.

non conſecrate violate ſic dicit Grego.ix. extra eo.ca.ſi. Si eccleſia nõ cõſecrata fuerit ſemine aut ſanguinis effuſione polluta: aqua ꝓtinus exorcizata lauetẽ: ne diuine laudis organa ſuſpendantẽ: eſt tñ ꝗcitius fieri poterit cõſecranda. Hec ibi. Ubi dicit glo. Credo ꝙ ꝑ ſimplicẽ ſacerdotẽ poſſit lauari: q: ſi intellexiſſet papa ꝙ per epm lauaretẽ/ illud dixiſſet ſicut dixit in precedẽti.c. cũ idem eidẽ ſcripſerit. Et q: dixit aqua exorcizata que fit ꝑ ſacerdotẽ ſimplicẽ/ ⁊ non cũ aqua vino ⁊ cinere: cũ qua recõciliatẽ eccleſia conſecrata. Idem dicit Guil. ex hoc arguens/ q: papa dicit ꝓtinus: quod non fieret ſi oporteret expectare epi mandatum: quod dicit q: dicunt quidam ꝙ requiritur auctoritas epi ſuper hoc.

De cimiterijs: nota ꝙ ci- §.VII.

miteria eccleſiarũ benedicunẽ etiã et gaudent immunitate ſicut eccleſie: ita violanẽ ⁊ recõciliantẽ ſicut eccleſie: ſm Hoſt. ⁊ Berñ. et anteꝗ̃ reconcilientẽ nullus debet ibi ſepeliri. Sed nota ꝙ cimiteriũ cẽſetẽ eſſe pollutũ qñ eccleſia eſſet polluta ſi cimiteriũ ſit contiguũ ipſi eccleſie: ſecus ſi eſſet remotũ ab eccleſia. Sed econtra polluto cimiterio non ꝓpterea polluta eſt eccleſia: ne minus dignũ videatẽ ad ſe trahere maius dignũ. extra de cõſe.eccle.c.ſi eccleſiaʒ. lib.vj. et nõ eſt vnũ cimiteriũ ſed plura/ qñ paries eſt in medio: lʒ ibi ſit porta. vnde vno violato nõ eſt violatũ alterũ: vt in.d.c.ſi eccl'iam. Item ſi corpora fideliũ ſepulta ſunt in cimiterijs ab excõicatis vel infidelibus/ nõ debẽt ꝓpter hoc exhumari. extra de ſacra.nõ iterã.c.a nobis. Cimiteria autẽ nõ cõſecrata in quibus corpora paganorũ/ vel hereticorꝫ/ vel excõicatorꝫ ſepulta ſunt: nõ ſunt cõſecrãda: niſi priꝰ eiectis illis corporibꝰ. de cõſe.di.j.c.eccl'iam. Sʒ ⁊ ſi cõſecrata erãt ipſa cimiteria/ debẽt eijci ipſa corpa ſi poſſint diſcerni ab alijs.ſ.fidelibꝰ: aliꝰ nõ. eẽ de ſepul.c.ſacris. ⁊ recõciliari debẽt.

¶ De conſecratione vero §.VIII.

eccl'ie: Nota ꝙ ſunt tres caſus in qb⁹ eccl'ia cõſecrata debet iterũ cõſecrari. ¶ Primus eſt ſi eccl'ia cõbuſta fuit ita ꝙ parietes ſint cõbuſti/ vel dirupti / vel notabil'r decruſtati in toto vel in maiori parte. de cõſe. diſt. j. eccleſijs. Sec⁹ ſi totũ tectũ ſolũ cõbuſtũ fuerit. extra eo. ligneis. ¶ Secũdus eſt ſi tota eccleſia vel maior pars deſtructa vel dirupta eſt: ſecus ſi ſolũ tectũ deſtructũ fuerit vel combuſtũ. extra eo. ligneis. ſi vero parietes ſucceſſiue fuerint reparati / eadẽ eccleſia itelligiẽ: et ideo ſufficit ſi tñ recõciliẽ cũ aqua exorcizata et cũ ſolẽnitate miſſe: ſec⁹ ſi fuit primo tota deſtructa / etiam ſi eiſdẽ lapidibus reparata: cõſecrãda eſt eñi. de cõſe. di. j. de fabrica. ¶ Tertius caſus eſt qñ dubitatur vtrũ fuerit cõſecrata: nec apparet aliqua ꝓbatio de his que. ſ̃. dicta ſunt. de cõſe. di. j. ſolẽnitates. j. vide. ſ̃. ꝓbatiões que ad hoc ſufficiãt.

¶ De cõſecratione vel recõ- §.IX.

ſecratiõe altaris: Nota ꝙ alia eſt cõſecratio eccleſie/ alia altaris: ⁊ ideo vna ſine alia fieri põt. extra eo. c. j. Põt aũt eṗs in eadẽ eccl'ia ſimul plura altaria ꝯſecrare. extra eo. vniuerſis. Qñ vero ſit recõſecrãdũ. Nota ſm Hoſt. ſi mota. i. mutata/ rupta/ vel notabil'r deſtructa ſit tabula altaris ſuperior que d̃r mẽſa: cũ. ſ. tota eſt cõſecrata: ⁊ p̃cipue in angulis in qb⁹ ſolet fieri altaris cõſecratio: ſec⁹ ſi eſſet modica fractura. extra eo. ligneis. Eſt ergo neceſſaria deformitas ad hoc vt oporteat iterũ cõſecrari: quã puto ad arbitriũ epi redigendã. Idẽ Inno. Item ſm Ray. ſi mot⁹ fuerit aliquis de lapidib⁹ p̃ncipalibus ſtipitis mẽſam cõtingẽtis: opꝫ iterũ cõſecrari: nã illa cõiũctiõe p̃cipue intelligiẽ altaris cõſecratio. ex̃ eo. c. ad hec. Qḋ autẽ dictũ eſt de lapidib⁹ cõtingẽtibus mẽſam/ intelligit Guil. qñ menſa fundata eſt ſup q̃tuor colũnas ⁊ vna eaꝝ mota eſt: ſec⁹ ſm glo. de lapidib⁹ parietis vel ipſo pariete cui cõpaginatũ eſt ipꝫ altare in quibuſdã eccleſijs: q: ꝓpter motionẽ illius parietis aut lapidis nõ cõſecrabiẽ ipm altare ſi maneat immotũ. Itẽ ſi tota mẽſa cũ ſibi adherẽtibus lapidibus transferaẽ: dũ tñ mẽſa ſuperior nõ ſepareẽ ab eo cui cõpaginaẽ nõ eſt recõſecrandũ: ſicut nec recõſecraẽ altare portabile cũ transferẽ. Itẽ ſi ſigillũ lapidis quo ſigillanẽ reliquie fractũ ſit aut diminutũ/ eſt recõſecrandũ. de cõſe. di. j. ſi motũ. extra eo. c. qḋ in dubijs. Et dicit Hoſt. ꝙ hoc ſigillũ qñ poniẽ ſup tabulã altaris/ ⁊ ipſa claudiẽ: paruo tñ lapide aliqñ ex parte ante: aliqñ ex p̃te poſt: aliqñ ad dextrũ latus altaris: ⁊ claudiẽ paruo tñ lapide: et ſi ille paru⁹ lapis remoueaẽ/ erit reconſecrandũ. Item ſi altare tantũ augmenteẽ/ ꝙ amittat formã priorem: reconſecrãdũ eſt: q: forma rei eſt eſſe rei. argu. x. q. ij. hoc ius. a l'o non. Altaria autẽ ſine reliquijs nõ ſunt conſecranda. de cõſe. diſt. j. placuit. Item nota ꝙ ꝓhibetur celebrari ſuper ſepulchra hominũ: niſi martyrũ vel aliquorũ ſanctorũ. de conſe. diſt. j. Non oportet. cum glo. eius.

¶ De veneratiõe eccl'iaꝝ. Cap. vij.

Ego autẽ in multitudine mie tue introibo in domũ tuam: adorabo ad templũ ſanctũ tuũ in timore tuo. p̃s v. Domus dei ad quã ꝓpheta dirigit ſermonẽ ſuũ eſt eccleſia: de qua quõ accedendũ et manendũ in ea ſit nos docet ſuo exẽplo Salomõ edificato tẽplo dei in dedicatione eius orauit inter cetera dicens. Audi dñe hymnũ et orationẽ quã ſeruus tu⁹ orat coram te hodie: vt ſint oculi tui apti/ ⁊ aures tue intente ſuper domũ iſtam. de qua dixiſti: Erit nomen meũ ibi. iij. Regũ. viij. Ubi tria nota.

¶ Quomodo ad ipſam accedẽdũ. ibi: Ego autem in multitudine miſericordie tue.

¶ Quid ibi agendum. ibi: Adorabo ad templum ſanctum tuum.

¶ Quanto reuerendũ. ibi: In timore tuo.

¶ Debet homo accedere ad §.I.

eccl'iam que eſt dom⁹ dei: vt inde miam conſequaẽ dei. Uñ dicit. Ego aũt in multitudine mie tue introibo in domũ tuã. i. vt ibi recipiã miaꝫ tuã multipl'r. ſm illud p̃s. Suſcepimus deus miam tuã in medio tẽpli tui. Et ideo admonet Salo. Eccl's. iiij. di. Cuſtodi pedem tuũ ingrediẽs domũ dei. i. affectũ tuũ: ne ſit ad mala direct⁹/ ſed ad bona: vt cõſequaris miam/ nõ iuſtitie ſeueritatẽ. Diciẽ ei. ij. Mach. iij. dixit Heliodorus flagellat⁹ a deo cũ fuit ingreſſus templũ ad malefaciendũ: ipſe q̃ hꝫ in celis habitationẽ viſitator ⁊ adiutor loci illius. ſ. templi: et venientes. ſ. ad malefaciendũ p̱cutit ⁊ p̱dit. Sic ⁊ Siſinius q̃ intrauit eccl'iam vt curioſe videret myſteria x̃pianoꝝ: orãte ſctõ Clemẽte p̱cuſſus fuit cecitate. Hiero. ad Oceanũ in ep'la. ij. Timeo ne qñ p̱ riſum intramus eccl'iam ſic de nobis rideat: de quo ſcriptũ eſt pſal. ij. Qui habitat in celis irridebit eos. Sic ergo vt dicit Grego. x. de immu. eccle. c. decet domũ. lib. vj. Sit ad eccl'ias humilis ⁊ deuot⁹ ingreſſus: ſit in eis quieta cõuerſatio/ deo grata/ inſpiciẽtibus placida: que cõſiderãtes non ſolũ inſtruat ſed etiã reficiat cõuenientes ibidẽ. Et ſic faciẽdo dicere poteris vere: In multitudie mie tue introibo in domũ tuam. ſ. ſuſcipiẽdam. Ibi eñi recipiẽ mia venie de peccatis p̱ ſacramẽta/ indulgentias/ ⁊ oratiões. Unde Salo. in dedicatione templi ait. Si peccauerit tibi populus ⁊ c.

Primo

iij. reg.

viij.

egerit penitentiā in corde ſuo: ⁊ orauerit con-
traviā templi qđ edificaui nomini tuo:tu exau
dies de celo oratiōes eoꝝ: ⁊ ꝓpitiaberis ppľo
tuo ⁊ oīb⁹ iniquitatib⁹ eoꝝ: quib⁹ preuaricati
ſunt in te: ⁊ dabis eis miam. Ibi ſuſcipiť mia ⁊
tutela cōtra tētatiōes diaboli qui nō ita poteſt
Scdo. vexare mētes hoim virtute cōſecrationis. Un̄
in officio cōſecratiōis et exorciſmis aque q̄ ibi
ſemp habeť.ſ.benedicte dicitur ꝙ oīs virt⁹ ini
mici cōprimať et inſidie diaboli ⁊ hmōi.habeť
etiā tutela:q: ex īmunitate nō poſſunt ibi capi
rei.xxiij.q.v,reos dicit.Reos ſanguinis defen
dat eccľia ſcȝ ſi cōfugerint ad eā. ſed de immu
nitate ei⁹ habes plene.ſ̄.c.iij.ibi vide.Etiā ſu
ſcipitur mia cōtra multas miſerias et ſpūales
Tertio et tpales. Nā per lectiōes et predicationes q̄
ibi fiūt illuminatur ignorātia.Un̄ dicit Eſa.ij.
Uenite aſcendam⁹ ad domū dei iacob.i.tēplū:
et docebit nos vias ſuas. A multis etiā neceſ
ſitatib⁹ q̄b⁹ ſubijciť humanū gen⁹:vt peſtis itē
pertei aeris:penurie:guerre: ⁊ hmōi orōnib⁹ q̄
fiūt cōmuni⁹ in eccleſijs:hō ſubleuatur:qđ ora
uit fieri Salomon in dedicatiōe templi ſui. iij.
Reg.viij.Cū tamē tēplū ſeu dom⁹ xpi.i.eccľia
multo ſacratior ſit. Sed cū a multis intrať do
mū dei ad pccandū:ad confabulandū ⁊ multa
mala faciēdū:poteſt dicere quilibet taliū. Ego
introibo in domuȝ tuā in multitudine iuſticie
tue ſcȝ expectāde:q̄uis etiā intret in multitu-
dine mie dei pro tūc inquātū nō punit vt merē
tur expectādo ad penitētiā:dom⁹ mea ait ipſe
dom⁹ orationis vocabiť.vos aūt feciſtis illam
ſpelūcā latronū.Luce.xix.Etiā ethnici cū ma-
gna veneratiōe habebāt tēpla ſuoꝝ deoꝝ.Re-
fert.Ualeri⁹ maxim⁹ li.j.c.j.exēplo.ix.ꝙ fabi⁹
ducatu/gai⁹ magiſterio ꝓuati ſunt a ſenatu:q:
queſtiones etiam paruas audiebant in tēplo.

Quid agēdū ſit in tēplo §.II.

Secūdo nota cū dicit.adorabo ad tēplū ſanctū
tuum. deus eſt q̄ principaliter debet adorari.
ſm illud Deute.vj.Dn̄m deum tuū adorabis:
cultu.ſ. interiori et exteriori. Adorari ergo in
templo debet nō negociari vel cōfabulari. Un̄
Canon de dicit in.c.decet domū dn̄i ſanctitudo. de im
ꝑdicant mu.eccle.lib.vj.Nullus in eodē loco ſeditionē
dꝫ pplo excitet ⁊ clamorē moueat impetū ve cōmittat.
Ceſſent in illis vniuerſitatū ſocietatū quarūli-
bet cōſilia/cōciones ⁊ publica parlamēta.Ceſ
ſent vana et multo fortius feda ⁊ ꝓfana collo-
quia.Ceſſent cōfabulationes q̄libet.Sint po-
ſtremo quecūq; alia q̄ diuinū poſſunt turbare
officiū: aut oculos diuine maieſtatis offende-
re ab ipſis.ſ.locis prorſus extranea. Ceſſent in
eccleſijs earūq; cimiterijs negociatiōes ⁊ pre-
cipue nūdinarū ac fori cuiuſcūq; tumult⁹, hec
ibi. In nullo xp̄s oſtendit tantā ſeueritatē cor
rigendi quantā in offenſiōe tēpli eijciēs cū fla-
gello emētes ⁊ vēdētes in illo. Joh.ij.ſcȝ in por
ticu tēpli:debet ergo adorari in tēplo.nō vaga
ri vel negociari vel ꝑcari.Dicit aūt Joh. and.
in nouella poſt Guiľ.ꝙ nō eſt licitū ibi fieri con
gregationē doctoꝝ ⁊ ſcholariū ad magiſtrādū:
nec etiā ad repreſentatiōes pietatis: vt natiui
tatis dn̄i ⁊ aſcēſionis ſpūſſancti : annūciatiōis
virginis: ⁊ preſertim in noſtra ciuitate florētī-
na agitur.qđ verum eſt ſi in eis fiūt inhoneſta.
Debet aūt adorari mēte ꝑ deuotionē. Apoca.
xiiij.inquit angel⁹. Adorate eū qui fecit celū ⁊
terrā.Corpore ꝑ genuflexionē ⁊ ꝓſtrationē et
hmōi.Exo.iiij.dr̄.ꝙ proni adorauerunt deū eo
ꝙ viſitaſſet eos ad liberandum ſcȝ de ſeruitute
pharaonis. Subſtātie oblatiōe. Un̄ de magis
dr̄ Mat.ij. Et ꝓcidētes adorauerūt eū.ſ.xp̄m
natū. ⁊ obtulerūt ei munera aurū thus ⁊ myr-
rhā.Et de⁹ debet adorari latria.Apoč.vlt.Hic Latria
deū adora. ⁊ xp̄i humanitas vnita v̄bo : ⁊ crux dulia:
xp̄i nō vt lignū: ſed vt repreſentatiua crucifixi hypdu-
ps.Adorate ſcabellū pedū ei⁹:qm̄ ſctm̄ eſt. Et lia.
in officijs eccľie. Tua crucē adoram⁹ dn̄e. In
hymno. Te adorandā: te crucē viuificā:per te
redēpti:per te ſum⁹ liberi ⁊c.Et ſcti etiā debēt
adorari nō latria:ſȝ dulia. i. nō eos honorātes
vt creatores vel datores gratiarū:ſed vt parti
cipātes dei bonitatē per gratiā vel gloriā. ⁊ vt
noſtri interceſſores: ⁊ ſic abraā angelos adora
uit.Gen.xviij. Et corneli⁹ centurio Petrum.
Acť.x.Et coꝝ reliquie ſunt etiā venerāde.Un̄
Aug. in lib.de ci.dei ait. Non ſunt cōtēnenda
ſed plurimū veneranda corpora ſanctoꝝ:q̄bus
dum adhuc viuerent ſpūſſanct⁹ quaſi q̄buſdā
organis vſus eſt. Et ſiľr imagines picte ſctōꝝ
inquantū eoꝝ repreſentatiue.de cōſe.di.iij.ve-
nerabiles. Beatiſſima auteȝ maria mater dei
adoratione hypdulie debet adorari.i.excellen
tiori veneratiōe ſuper alios ſctōs.De ſingulis
horū ſcȝ de deuotione:de adoratione corpora-
li:de oblationibus:de imaginibus ſanctorum
et de reliquijs habes in.c. ſequentibus.

Quanto reuerendū aut §.III.

venerandū ſit dei templū materiale tertio oſtē
ditur cū dicitur in timore tuo.ſ.reuerētiali.de
bet em̄ loc⁹ eccľie in magna veneratiōe haberi Eccľia
multiplici rōne. Primo ꝓpter dei ꝑcipue dꝫ ha-
preſentiā.ps.Dn̄s in tēplo ſctō ſuo.ſ. eſt ⁊ hoc beri in
ꝑ effectū ibi faciēs q̄ ſol⁹ ipe facit.ſ.iuſtificādo reuerē-
pctōres ꝑ diuerſos modos : vel etiā ꝓpter ſa- tia.
cr̄m altaris in quo realiter exiſtit qđ quotidie
ibi ꝯſecrať ꝓ ſalute viuoꝝ ⁊ defunctoꝝ: ⁊ ibi cō
ſeruať quotidie cū magna diligētia i taberna-
culo.Cōſideret q̄lȝ cū quāta reuerētia ⁊ timore

maneat corā magno dn̄o tp̄ali: et quātū ſibi caueret ne q̄d minimū ageret qđ ocl'os eiꝰ offenderet. Sed hic eſt rex regū ⁊ dn̄s dn̄antiū q̄ videt intima cordis ⁊ quē nullū latet ſecretū. Et ideo vt ait Cyprianꝰ: cogitatio carnalis ⁊ ſecularis hoīs abſcedat: nec tunc preter id ſolū qđ orat animꝰ cogitet. ꝓpterea ſacerdos dicit in prefatione. ſurſum corda. de cōſe. di. j. q̄ñ. Minima aīalia bruta oſtēdūt mō ſuo ſe magis revereri ſacramētū ꝙ hoīes. Legiť eniꝫ de quodā ruſtico: ꝙ cū edoctꝰ fuiſſet a quodā mago vt ſi vellet ditari hoc ageret vt ſacramētū euchariſtie ſumptū in paſchate nō deglutiret: ſed reſeruatū in ore poneret illud in vno alueari apum Et ſic cūcte vicinoꝝ apes ad mellificādū ad eiꝰ alueos cōuenirent. Quo facto mirabile dictu apes ruſtici antedicti cū apibus vicinoꝝ eccleſiūculā cū altari ſctiſſimo ſacr̄o mirādo artificio cōſtruxerūt. Extrahēdi itaq; mellis adueniēte tp̄e venit ruſticꝰ querēs mel in eis: ⁊ vacua repperit vaſa: mirāſq; venit ad alueolū in quo poſuerat dn̄icū ſacr̄m: audit apes mirabilibus melodijs in aere circūuolātes. Cūq; appropinquaret ad locū vbi erat dn̄icū ſacramētū: ſubito quodā impetu vindicandi oēs ille apes irruerūt in eum: aculeis ſuis illū totis viribꝰ affligentes ⁊ quaſi dn̄i ſui iniuriā vindicātes. ſentiēſq; ruſticus dei virtutē: ſecedens cucurrit ad ſacerdotē ſuū: confiteť ſcelus ſuum ⁊ dei miraculū patefacit. Cōgregať pp'ls indicto ſacerdotis: cōcurrunt gentes vndiq; ad locū vbi erat dn̄icū ſacramētū. Quibꝰ appropinquātibꝰ de alueolis eleuātur apes mirabilibꝰ melodijs ⁊ cōcinētibꝰ choris in aere iubilabāt. Aſpiciētes igitur in alueolū vident cūcti eccleſiūculā cū altari de cera ab apibꝰ fabricatā ⁊ ſuper eo dn̄icū ſacramētū. Extrahit ſacerdos cū debita reuerentia ſacr̄m cū eccl'ia cerea ⁊ illud ꝓ ſummis reliquijs fuit reſeruatū. Cum magna igiť reuerētia et timore debent in eccleſia hoīes manere: vbi celebrať ⁊ reſeruať cōtinue dn̄icū ſacramētū pro infirmis. vt de cōſe. di. ij. c. preſbyter. ¶ Scđo debet in eccl'ia cū timore et reuerentia reſideri ꝓpter aſſiſtētiā angeloꝝ In conſpe. ange. pſal. tibi. inquit pš. Unde et chorus đr locꝰ vbi moranť clerici ad officiū dicendū / a choris angeloꝝ. Et ſm̄ antiquū ſtatutū eccl'ie ibi nō debēt laici reſidere cū clericis. vt de vi. ⁊ hone. cleri. c. clerici. qđ etiā de facto ſeruauit Ambroſiꝰ erga theodoſiū imperatorē quē inuētum in choro manere iuſſit ab loco illo recedere clericoꝝ ⁊ īter laicos ſedere. Ap'ls etiā. j. Coꝝ. xj. dicit ꝙ mulier debet velare caput. ſ. in eccl'ia ꝓpter āgelos: qđ exponitur in glo. q: cū ſicut oēs alij habeāt angelū ad ſui cuſtodiā deputatū: ita et mulieres oſtendant facto angelos ipſos nō velle offendere de vanitatibꝰ ſui capitis. vt faciūt frequenter in eccl'ia. Uel q: ipſi angeli aſſiſtunt ſacramēto cū celebratur. Dicit enim Greg. de cōſe. di. ij. §. q̄s fidelīū. Quis fidelīū dubitare poteſt in ipſa immolatiōis hora ad vocē ſacerdotis in ipſo myſterio angeloꝝ choros adeſſe. Uel ꝓpter angelos. i. ſacerdotes: qui in ſcriptura angeli dicūť qui eaꝝ ornatibꝰ et fucis poſſunt ſcandalizari.

Miraculū de ſacro.

Dignitas chori.

¶ Tertio dꝫ eccl'ia in timore reuerētiali haberi propter maioꝝ exempla. Et inchoando a capite eccl'ie dn̄o ieſu xp̄o q̄ exemplo ſuo docuit templū eſſe frequentandū ⁊ reuerendū. Nam quadrageſimo die ſue natiuitatis in tēplo voluit preſentari: ⁊ a ſymeone ⁊ anna vidua manifeſtari. Luc. ij. c. Et i. xij. āno etatis ſue iens ad templū cū matre eius ⁊ ioſeph in tēplo ipo in medio doctoꝝ voluit inueniri. Cū predicare cepit intrans hieroſolymā p̄mo templū viſitabat. ibi orabat: ibi predicabat: ibi miracula faciebat. vt oſtēderet hec ibi faciēda: ⁊ nō alia. ꝓpter qđ dicit Aug. in regula. In oratorio nemo aliquid agat: niſi illud ꝓpter qđ factū eſt. vnde et nomē aſſumpſit. Sil'r et ſctūs benedictus in regula ſua precepit monachis: vt nullꝰ poſt expletū officiū in oratorio ſeu eccl'ia remaneat, niſi q̄ orationi vacare voluerit. ⁊ tēplū đr a contēplando. ibi fiunt quotidie maxima miracula videlicet iuſtificatio peccatoꝝ per debitā ſuſceptionē ſacramentoꝝ. que vt dicit Aug. maius eſt miraculū ꝙ creare celuꝫ et terrā. ibi etiā predicať. et vt đr de cōſe. diſt. j. ſacerdote. Sacerdote verbū in eccl'ia faciente. i. predicāte quicūq; egreſſus fuerit de auditorio excōicetur. Oēs aūt illi qui irreuerentiā vel iniuriā fecerunt eccleſijs male fortunati ſunt: vt patet de Heliodoro. ij. Macħ. iij. et de antiocho. ij. Macħ. v. de pompeio magno qui poſtꝙ in tēplo dei hieroſolymis fecit equos ſuos ſtabulare. vt dicit Oroſius. ſemꝑ poſtea fuit deuictus in prelijs vbi prius fuerat victorioſus. ¶ In templis etiam ſunt corpora ⁊ reliquie ſanctorum que debent venerari. poſite ſunt etiam ibi frequenter indulgentie. vnde ⁊ plures immunitates a ſummis pontificibꝰ et imperatoribꝰ eis collate ſunt. de quibus. š. dictum eſt. cp̄. iij. De ſacrilegijs que fiunt circa eccl'ias ⁊ res eccleſiaſticas: habeť in. ij. parte ti. j. de ſacrilegijs

¶ De reliquijs et imaginibus ſacris et canonizatione ſanctorum. Cap'm. viij

De reliquijs xp̄o ⁊ imaginibꝰ ⁊ alijs ꝑtinētibꝰ ad ornatū eccl'ie. Sciēdū ꝙ Inn. iij. ex̄ de rel. ⁊ ve. ſan. cū ex co. ſtatuit ꝙ ātiq̄ reliq̄e nō dn̄t ex̄ capſā oſidi: nec poni venales. Inuentas xp̄o de nouo

nemo debet eas venerari: niſi auctoritate ro=
mani pōtificis fuerint approbate. Et p̄lati nō
ꝑmittant ꝙ illi q̄ accedūt ad eoꝝ eccleſias cau
ſa deuotiōis decipiātur falſis figmentis: ſicut
q̄nq; occaſione queſtus fieri cōſueuit. hec ibi. ⁊
de cōſe. di. j. placuit. ꝙ nulla memoria martyrū
ꝓbabiliter accipiat: niſi aut vbi corpꝰ aut reli
quie certe ſunt. Aut vbi origo alicuius habita
tionis/ vel poſſeſſiōis/ vel paſſionis fideliſſima
origine tradit. Nā que ꝑ ſomnia ⁊ per inanes
quaſi reuelatiōes quorūlibet hoīm vbicūq; cō
ſtituunt altaria oīmino reprobent. hec ibi. Sen
ſus eſt ꝙ nullꝰ recipiat ſeu ſolēnizet ꝓ marty=
re: niſi autētice ſciat de morte eius vel origine
eiꝰ: nec reliquie venerent: niſi ſciat ꝙ ſint alicu
ius ſcti martyris. Et nota ꝙ ſolū dicit de mar= (Eccliā primitiua ſola martyrū feſta celebrabat.)
tyribus: q: tūc eccleſia nō ſolēnizabat de aliis
ſanctis. Nunc aūt idē eſt de aliis: vt de cōfeſſo=
ribus canonizatis. Reliquias vēdere vel eme
re eſt ſimoniacū: vt habes in. ij. parte. ti. j. ca. v.
Itē de cōſe. di. j. corpora. dicit. Corpora ſctōꝝ
de loco ad locū nullus trāſferre p̄ſumat ſine cō
ſilio p̄ncipis vel epōꝝ/ ſancteq; ſynodi licētia:
vbi dicit glo. ꝙ princeps hic intelligit papa: et
hoc eſt verū cū corpus eſt traditū ꝑpetue ſepul
ture. C. de rel. l. ſi. niſi neceſſitas immineat: et
tunc ſufficit auctoritas preſidis ꝓuincie. C. de
rel. l. j. Si aūt non eſt traditū ꝑpetue ſepulture
pōt bene tranſferri ſine auctoritate cuiuſcūq;.
C. de rel. l. ſi necdū. Et nota ꝙ p̄dicte leges de
oībus corporibus loqui videt: nō tñ poſſunt
incidi vel decoqui corpora ipa anteq̄ ſint inci=
nerata: alr̄s hoc faciēs incurreret excōicationē
papalē: de qua habes in. iiij. parte. j. ti. j. Item
ſubtrahi furtiue reliquias ſctōꝝ vt honorabi=
lius ponant: ſacrilegiū eſt ſm Hugo. q: auferet
ſacrū de ſacro. Item portare reliquias ſctōꝝ
ad collū: ſi hoc fiat ex deuotiōe ⁊ fiducia ad deū
⁊ ſanctos quorū ſunt: licitū eſt ſm Tho. ij. ij. q.
xcvj. ar. vlti. in rñ. ad. iij. ſecus ſi fieret cum ali
qua ſupſtitione: puta ꝙ vas earū eſſet quadrā
gulum ⁊ hmōi: q: tunc licitum non eſt.

De canonizatiōe ſanctorū §. I.

Nota ꝙ nō licet aliquē venerari ꝓ ſancto: niſi
fuerit canonizatꝰ auctoritate romane eccleſie.
extra de reli. ⁊ vene. ſan. c. j. In hac aūt canoni
zatione ſanctorū ſm Goff. ⁊ Hoſti. inquirit de
vita eius, ſi fuit in laboribus multis ⁊ iuſtus i ſi
moribꝰ caſtus ⁊ ſtrenuꝰ. di. lxj. miramur. Opꝫ
eñi p̄nti teſtificatiōe p̄dicari ⁊ bone fame p̄co=
niis nō taceri. xij. q. ij. quatuor. Et maxie que=
rēdū eſt de ſimplicitate et humilitate. extra de
p̄ſump. c. ex ſtudiis. q: cū ſimplicibꝰ ſermocina
tio eiꝰ. Prouer. j. Et humilibꝰ dat gratiā. Itē (Iac. iiij)
queri ſolet ſi ſuſtinuit ꝑſecutionē. vij. q. j. oīs. ⁊
c. ibi adunati. Et an illa ſuſtinuerit cū charita
te. j. q. j. vide quātū bonū. Inquirēdū etiam de
miraculis i vita ⁊ poſt mortē: ſed vt dicit Hoſt.
tanta examinatio fit de cōfeſſore: ſed de marty
ribus nō fit tāta. Sed querit de miraculis
⁊ cauſa ꝓpter quā paſſi ſunt. ar. de cōſe. di. iiij.
cathecuminū. ⁊ c. baptiſmi vicē. Dicit tñ Inn.
Non negamus quin liceat porrigere p̄ces ali=
cui defuncto quē quis credebat bonum virū/ ⁊
nunc eſſe cum xp̄o: lꝫ non ſit canonizatus: q: ſ̄
dem orantis dñs attendit: ſed facere ꝓ eo offi
cium vel preces ſolēnes nō licet: vt dictum eſt.

In ipſa autē canonizatiōe §. II.

ſctōꝝ vtrū ecclia poſſit errare. ſ. canonizādo eū
q̄ nō eſt ſctūs? Rñdit Io. neapol. in quodli. xj. (An papa poſſit errare.)
ꝙ ea q̄ facit papa cū cardinalibꝰ ſunt duplicis
gñis: quedā eñi ſunt ⁊ ꝑtinēt ad p̄ticularia fa=
cta particulariū hoīm vt ſunt collatiōes bñfi=
cioꝝ eccliaſticoꝝ/ ⁊ ꝓmotiōes/ ⁊ gradus/ ⁊ di=
gnitates/ ⁊ ſnīe iudicialiter late ꝓ aliquibꝰ vel
contra aliquos: ⁊ in talibꝰ papa pōt errare. Et
ratio eſt: q: cū ſit purꝰ homo ⁊ viator/ ⁊ nō con
firmatꝰ in gr̄a inordinate pōt affici ad aliquos
vel cōtra aliquos. Et pōt decipi ꝑ falſas ꝓba=
tiōes ⁊ atteſtatiōes ex quibꝰ ꝓcedit in hmōi: ⁊
ſic pōt errare: vt dicit Tho. quodli. ix. q. vl. ar.
vlt. Et ad hoc facit qꝺ dicit extra de ſen. excōi.
c. a nobis. ſcꝫ ꝙ iudiciū eccleſie ⁊ fallit ⁊ fallit.
Quedā alia ſunt q̄ facit papa ꝑtinētia ad ſta=
tum vniuerſalē totiꝰ eccle/ vel q̄tū ad fidē: vt
ſunt determinatiōes et declaratiōes q̄ ſpectāt
ad fidē/ ⁊ articulos/ ⁊ eccle ſacramēta: ⁊ oīa
alia cōtenta in ſacra ſcriptura. ſiue q̄tū ad bo=
nos mores: vt ſunt ſtatuta/ decreta/ ⁊ decreta=
les: ⁊ in talibꝰ dicēdū eſt ꝙ lꝫ abſolute p̄ſatis
ſolis ꝑſonis pape ⁊ cardinaliū papa cum ipſis
poſſit errare ſuppoſita tñ diuina ꝓuidētia: ⁊. ſi
loqui ꝑ eccleſiā credēdū eſt papā nō poſſe erra
re: ⁊ q: xp̄s orauit ꝓ ecclia. Luc. xxij. Ego ꝓ te
rogaui vt non deficiat fides tua: et dicere ꝙ in
hmōi papa erraret eſſet hereticū. Idē Tho. in
quodli. Et ad hoc facit qꝺ dicit. xxiiij. q. j. a re=
cta fide. Et ad iſtud ſecūdū genꝰ dicit ipſe iam
ꝑtinere canonizationē ſctōꝝ: q: p̄ponit ꝑ cano
nizationē ſancti vt exēplar ⁊ fidei ⁊ ſancte vite:
⁊ ab oībꝰ adorādi: ⁊ in neceſſitatibꝰ ſuis inuo=
cādi. Sed Tho. in quodl. ponit canonizationē
ſanctoꝝ in tertio genere eorū que fiūt ꝑ papā:
de quibꝰ dicit ꝙ etſi papa poſſet errare/ pie tñ
credendū eſt ꝙ deꝰ non ꝑmitteret eccleſiam in
hmōi errare: ⁊ forte ratio eſt: q: et talis deter=
minatio ꝑtinet ad eccleſiaꝫ vniuerſalem: fit tñ
per atteſtationes hominū que fallere poſſunt.

De multiplici adoratione: ſcꝫ latrie/ du lie/ et hyperdulie. Capitulū. ix.

Adorare autē.i.venerari debemus reliquias ſanctorū ſm Tho.in.iij.parte.q.xxv.ar.vlt. Nam q̄ hꝫ affectum ad aliquē etiā ea que de ipſo poſt mortē relinquunt, veneratur: nō ſolū corp⁹ aut partes corporis eius/ ſed etiam exteriorā aliqua ei⁹: puta veſtes ꝛ hmōi. Cum aūt ſanctos dei in veneratiōe debeamus habere tanq̄ mēbra xp̄i dei filij ꝛ amicos ꝛ interceſſores noſtros: ideo eoꝝ reliquias qualeſcunq; honore cōgruo in eorū memoria venerari debemus: ꝛ precipue eorū corpora que fuerūt templū dei ꝛ organa ſpūſſancti in eis habitantis ꝛ operātis: ꝛ ſunt corpori xp̄i configurāda p̄ gloriam reſurrectiōis. Unde ꝛ ipſe deus hmōi reliquias cōuenienter honorat in eorū preſentia miracula faciendo. Et vt dicit Hiero. ad riparium. Nos nec martyrum reliquias nec angelos adoramus: ſcꝫ adoratione latrie. Honoramus autē martyrū reliquias, vt eū cuius martyres adoramus, honoremus ſeruos/ vt honor ſeruorum redundet in dominum.

¶ De imaginibus, quibus §.I.

ornatur eccleſia: Nota q̄ earū traditio et adoratio creditur ab ap̄lis tradita. Uñ ꝛ beat⁹ Lucas dicitur depinxiſſe imaginē xp̄i: que rome habetur ſm Tho.in.iij.parte.q.xxv.ar.iij.in r̄n.ad vlt. Uñ de cōſe.di.iij.perlatū. quidam ep̄s laudatur a Greg. q̄ p̄hibuerit populū imagines adorare.ſ.adoratiōe latrie: vt dicit glo. qd̄ nō eſt fiendum imaginibus ſanctorū: vel forte de imagine xp̄i hoc p̄hibuit: q: adorabant talem imaginem inquātū quedā res ſeu reſpectu materie de qua erat qd̄ non eſt fiendū. Reprehenditur tñ ille ep̄s: eo q̄ ipſas imagines cōfringere fecit. Unde eo.c. dicit Greg. Aliud eſt picturam adorare: aliud eſt per picture hiſtoriā quid ſit adorandū addiſcere. Nā qd̄ legētibus ſcriptura/ hoc ꝛ idiotis preſtat pictura cernētibus: q: in ipſa ignorātes vident quid ſequi debeant: ꝛ precipue gentibus p̄ lectiōe pictura eſt. q̄ aūt dñs dixit Exo.xx. Nō facies ſculptile nec oēm ſimilitudinē: non p̄hibuit ſimpliciter illo precepto ſculptilia, vel imagines: ſed ne facerent eas ad adorādum. Uñ ſubdit Neq; coles eas. ꝛ q: vt dicit.§.ſequēti. idem eſt motus in imaginē/ ꝛ in rem cuius eſt imago: eodē modo p̄hibetur adoratio imaginis, quo p̄hibetur adoratio eius, cui⁹ eſt imago. Unde ibi intelligitur p̄hiberi adoratio imaginū quas gentiles faciebāt in venerationem deorum ſuorū.i. demonum. Ipſi autē deo cum ſit incorporeus nulla imago poterit poni. Sed q: in nouo teſtamēto deus factus eſt homo: poteſt in imagine corporali adorari. hec Thom. vbi.ſ.

¶ De adoratione que p̄cipue §.II.

fit in eccl'ijs: Nota ſm Tho.ij.ij.q.lxxxiij. Eſt adoratio interior: que cōſiſtit in interiori reuerentia/ deuotiōe/ et ſubiectiōe mētis erga eū q̄ adoratur. Et eſt adoratio exterior: que cōſiſtit in honore exteriori: qui exhibetur alteri: vt in genuflexiōibus/ inclinatiōib⁹/ muneratiōibus et hmōi: exterior ordinatur ad interiorē que eſt p̄ncipalis: ſicut ſignū interioris et ei⁹ excitatiuū. Quelibet haꝝ ſiue interior ſiue exterior eſt duplex. Una q̄ dicitur latria: que adoratio eſt actus v̄tutis religiōis: ꝛ exhibetur alteri vt p̄rio principio ſeu creatori: ꝛ vt fini vltimo in quo beatificamur. Et q: hic eſt ſolus de⁹ pater/ fili⁹/ ꝛ.ſſ. ideo ip̄e ſol⁹ tali adoratiōe latrie eſt adorādus iuxta illd̄ Deut.vj. ꝛ Mat.iiij. et Luc.iiij. dñm deū tuū adorabis: ꝛ illi ſoli ſuies. Eſt alia adoratio q̄ dr̄ dulia: ꝛ ſtricte q̄dē eſt reuerētia quā exhibet ſeru⁹ dño. Sed large p̄ut cōiter ſumitur extēditur ad oēꝫ reuerētiā que exhibetur alicui ratione dñij ſeu ſup̄ioritatis ꝛ excellētie. Et q: in deo eſt v̄le dominiū oim/ ꝛ oīs excellētia creature eſt quedā p̄ticipatio diuine bonitatis: ideo etiā adoratiōe dulie pōt de⁹ adorari: et nō ſolū ip̄e/ ſed oēs angeli, ſancti ꝛ rectores. Et de iſta adoratiōe dulie intelligēdū/ cū legim⁹ aliquos ſctōs creaturas adoraſſe: vt nathā p̄pha dauid iij.Reg.j. Angelos abrāā. Gen.xviij. ꝛ hmōi.

¶ De ſacrificijs: Nota q̄ ſi- §.III.

cut latria ſoli deo exhibetur: ita ꝛ ſacrificium qd̄ p̄tinet ad latriā. Eſt aūt ſacrificiū veꝝ ſꝫ Aug. x. de ci. dei.c.vj. oñe opꝰ qd̄ agimus vt ſctā ſocietate inhercam⁹ deo. Et ſicut eſt triplex hoīs bonū: ita triplex ſacrificiū. Primū eſt bonū aīe qd̄ offertur deo quodā interiori ſacrificio: vt deuotiōe/ oſone ꝛ hmōi: ꝛ hoc eſt principale. Secundū bonū eſt corporis: qd̄ deo offertur quodāmodo in ſacrificiū p̄ martyriū et abſtinētiā ſeu cōtinentiā. Tertiū bonū eſt exterioꝝ rerum: de quo offerimus deo directe ſacrificiū qñ immediate deo res nr̄as offerimus: mediate/ qñ res noſtras cōicam⁹ p̄ximis p̄pter deū. hec Tho. ij.ij.q.lxxxiij. ar.iij.in r̄n.ad ſcd̄m ar. Et q̄ iſta dicātur ſacrificia oñdit Hiero. in aggeo p̄pha dicēs. Hic popul⁹ hereticoꝝ oim eſt in ɔſpectu meo: dicit dñs. omne qd̄ fecerit/ oñe qd̄ michi obtulerit vel vota/ vel p̄ ſalute/ vel pacifica/ vel p̄ pctō/ vel holocauſta vel elemoſynas/ ſiue ieiunia ſiue corp̄is caſtitatē: cōtaminata erūt in ɔſpectu meo.j.q.j. hic ppl's. De p̄rio p̄s. Sacrificiū deo ſpūs ɔtribulat⁹.p̄s.l. De h̄ etiā ſacrificio pnīe pulchre ſcribit de pe.di.iij.c. Iter hec hircū. p̄p̄e tñ ſm Tho. dr̄ ſacrificiū: cū aliq̄d fit circa res deo oblatas. Uñ ſacrificiū dicitur/ q: homo facit aliquid circa ſacrū: vt cum frangitur

cemedit vel bñdicit. Sicut in veteri lege aïa‑lia occidebantur: ⁊ cōburebant in honorē dei. Et hoc illis mādauerat deꝰ ne idolis offerrēt exēplo gētiliū. vt dicit Hiero. xxij.q.j. ꝯſidera tū etiā i figurā noſtri ſtatꝰ.ſ.gr̄e.xij.q.ij.c.glo‑ria.ad ſignādū.ſ. paſſionē xp̄i.⁊ quō nos debea‑mus ſpūalr̄ deo offerre. puta vt agnꝰ ꝑ innocē‑tiā: vt ouis per patiētiā: vt turtur ꝑ caſtitatē: ⁊ hmōi. In nouo teſtamēto offerunt ſacerdotes ꝓ ſe ꝓ alijs ſacrificia ordinata ad cultū diui‑nū: ꝑcipue eucharīſtie: de qua dr̄. ſ. q.j.multi. Sacrificiū dr̄ tāq̄ ſacrū factū: q2 prece myſtica cōſecrat ꝓ nobis in memoriā dñice paſſionis.

¶ De adoratione imaginū §.IIII.

Nota ſm Tho.in.iij.parte.q.xxv.ar.iij.in cor‑pore ar. q ſm pħm duplex eſt motus in imagi‑nē. Vnꝰ eſt in ipſam imaginē inquantū eſt q̄dā res. puta lignū vel lapis ⁊ hmōi. Alius in ima‑ginem inquantū imago eſt repreſentatiua ali‑cuius. Et inter hos motus eſt iſta differentia: q2 primus motꝰ quo qs mouet in imaginem prout eſt quedā res. eſt aliꝰ a motu qui eſt in rē cuiꝰ ſcz eſt imago. Scd̄s motus qui eſt in ima‑ginē inquantū imago eſt vnus et idē cū illo qui eſt in rem. Igit ſi cōſideremus imaginē xp̄i et ſctōꝝ inquantū eſt quedā res. puta lignū vel pictū vel ſculptū: ſic nulla reuerētia eſt exhibē‑da: q2 reuerentia nō debet niſi rōnali creature Sed ſi cōſideremꝰ imagines xp̄i vel ſctōꝝ re‑preſentatiuas: ſic reuerētiā et adorationē exhi‑bere debemꝰ ſicut et ipſis. Et q2 chriſtus cū ſit deus et homo: inquantū humanitas eiꝰ eſt ver‑bo vnita: cū adorat adorāda eſt adoratione la‑trie ſicut ipm verbū diuinū. Sancti aūt adora‑tione dulie adorant. Sed q2 v̄go maria habet quādā excellētiā ſup alios ſctōs q2 mater xp̄i: ideo ſingularis adoratio fit ei. non latrie: ſed hyperdulie. Tho.iij.parte.q.xxv.ar.v. ⁊ ſic itel‑lige illud.c.de cōſe.di.iij. venerabiles. Venera‑biles imagines xp̄iani nō deos appellant: nec ſeruiūt eis vt dijs: nec ſpē ſalutis ponūt in eis: nec ab eis expectāt futurū iudiciū ſcz ꝓut ſunt q̄dā res: ſz ad memoriā ⁊ recordationē primiti‑uoꝝ venerāt eas ⁊ adorāt. i. īquātū imagines

¶ De adoratione crucis §.V.

Nota qualiter debet adorari ſm Tho. vbi. ſ. iij.parte.q.xxv.ar.iiij. Honor et reuerentia nō debet niſi creature rōnali. Creature aūt inſen‑ſibili nō debet honor et reuerētia: niſi rōne na‑ture rōnalis. et hoc dupliciter. Vno mō inquā‑tū repreſentat creaturā rōnalē. Alio mō inquā‑tū ei quocūq mō cōiūgit. Primo mō cōſueue‑rūt hoies venerari regis imaginē. Scd̄o modo eius veſtimentū. Vtrūq autem venerātur ho‑mines eadē veneratione qua venerātur ⁊ regē

Si ergo loq̄mur de ipa cruce in qua xp̄s cruci‑fixus eſt: vtroq mō eſt a nobis adorāda aīs ve‑nerāda. Vno mō inquantū repreſentat nobis figurā xp̄i extēſi in ea i modū crucis. Alio mō ex cōtactu eiꝰ ad mēbra xp̄i. ⁊ ex hoc ſanguine eiꝰ perfuſa. Vnde vtroq mō adorat ea adora‑tiōe qua chriſtus. ſ. adoratiōe latrie. Et ꝓpter hoc ipam crucē alloquimur quaſi ipm crucifi‑xū. Si aūt loquamur de effigie crucis in qua‑cūq alia materia: puta lapidis vel ligni: auri vel argenti: ſic veneramur crucē tantū vt ima‑ginē xp̄i: quā veneramur adoratione latrie. et hoc facimꝰ non prout fuit in xp̄i opprobriū: ſed prout conſiderat diuina virtꝰ eiꝰ quātū ad effe‑ctū nr̄e ſalutis: qua de hoſtibus triūphauit. Et quātū quidē ad rōnē cōtactꝰ mēbroꝝ xp̄i ado‑ramꝰ nō ſolū crucē: ſed oīa q̄ ſunt xp̄i. vt clauos lanceā: veſtimēta: ⁊ ſacra eiꝰ tabernacula. vt di‑cit Dama. Sed q2 nō repreſentāt imaginē xp̄i crucifixi ſicut crux q̄ dr̄ ſignū filij hois. Mat. xxiiij. Hinc eſt q imaginē crucis veneramur i quacūq materia. nō aūt imaginē clauoꝝ ⁊ hu‑iuſmodi. Itē dr̄.xj.di.c.eccl̄iaſticaꝝ. q̄ ſcriptu‑ra ſalutifere crucis ſignaculo docuit fideles iſi‑gniri. dicit gl. Nulla veteris vel noui teſtamē‑ti: ſed habitū eſt hoc ad traditionē antiquoꝝ. Et deſignat iter chriſti de celo in terraꝫ: ⁊ inde in infernum ⁊ tandem ad celū: quia fit a capi‑te in inferius: ⁊ a ſiniſtris in dextrū. vt dicit gl.

¶ De deuotione ⁊ ornatu eccl̄iarū. Cap̄.x.

De deuotione que precipue debet ha‑beri i diuino officio. Vn̄ Greg.xviij. q.ij. luminoſo. dicit q in dei ſeruoꝝ receptaculis. i. monachoꝝ nulla po‑pularis prebeat occaſio cōuētus. q2 nec expedit aīabꝰ eoꝝ. et hoc vt remotis vexa‑tionibus et cunctis grauaminibꝰ diuinū opus cū ſumma animi deuotiōe ꝑficiāt. ⁊ extra de ce‑le.miſ.c.dolētes. precipit vt diuinū officiū no‑cturnū pariter ⁊ diurnū ſtudioſe dicat pariter et deuote. Hoc tn̄ in ca. ſeq. exponet. ¶ Pro huiꝰ declaratiōe dicit Tho. ij. ij.q.lxxxij.ar.j. in corpore ar. q deuotio dr̄ a deuouēdo. Vnde deuoti dicunt q̄ ſeipos quodāmō deuouēt deo vt ei totalr̄ ſe ſubdāt. ⁊ ſic deuotio nichil aliud eſſe videt q̄ volūtas q̄dā prōpte ſe tradendi ad ea q̄ ꝑtinēt ad dei famulatū. Et q2 ad eādē v̄tu‑tē ꝑtinet opari aliqd ⁊ hr̄e prōptā volūtatē ad illud faciēdū: vnde eo cū operari ea q̄ pertinent ad diuinū cultū ꝑtineat ad v̄tutē religionis: etiā deuotio qua hō habet prōptā voluntatē ad hec ꝑtinet ad religionē ſicut actꝰ eiꝰ. Eſt aūt deuo‑tio pinguedo aīe. Vnde ſicut pinguedo corpo‑ralis generat per calorē naturalē digerentē: ⁊ ipm calorē naturalē ſeruat quaſi eiꝰ nutrimen‑tū: ſic deuotio cauſatur ex calore charitatis. ex

amore em̄ q̄s reddit prōptus ad ſeruiēdū ami
co.ꝛ p deuotionē charitas nutrit:ſicutꝛ q̄libet
amicitia ſeruat,ꝛ augetur p amicabiliū operum
exercitiū.deuotio igit ad ſctōs et ad deū refe-
rat. De cauſa deuotiōis di. Tho. vbi.ſ.ij.ij.q.
lxxxij.ar.iij.i corpore ar.ꝙ duplex eſt cauſa ei⁹.
Una eſt intrinſeca.ꝛ principalis.ꝛ iſta eſt deꝰq̄
vt dicit Amb.quē vult religioſum facit,ꝛ ſi vo-
luiſſet ſamaritanos ex ideuotis deuotos feciſ-
ſet. Cauſa intrinſeca ex pte nr̄a oportet ꝙ ſit
meditatio,vel contēplatio.Eſt em̄ deuotio q̄dā
actus voluntatis ad hoc ꝙ hō prōpte ſe tradat
ad diuinū obſequiū.ois aūt actus volūtatis ex
aliqua cōſideratiōe ꝓcedit:eo ꝙ bonū intelle-
ctū eſt obiectū volūtatis. Et ideo neceſſe eſt,vt
meditatio ſit deuotiōis cauſa: inquātū.ſ.p me
ditationē hō cōcipit ꝙ ſe tradat diuino obſeq̄o
Ad q̄d inducit duplex cōſideratio. Una eſt ex
pte diuine bonitatis et bn̄ficioꝝ ei⁹. iuxta illō
ps. lxxij. Michi adherere deo bonū eſt ꝛc. Et
hec cōſideratio excitat dilectionē,q̄ eſt ꝓxima
deuotiōis cauſa. Alia eſt ex pte hois cōſiderā-
tis ſuos defect⁹ ex q̄b⁹ indiget vt deo innitat
iuxta illud ps. cxxj. Leuaui oculos ꝛc. Et hec
conſideratio excludit p̄ſumptionē p quā aliq̄s
impedit ne deo ſe ſubijciat: dū ſue ꝟtuti inniti
tur. Et nota ꝙ q̄uis ea q̄ ſunt diuinitatis, ſint
ſm ſe maxime excitatiua ad dilectionē: et per
cōſequēs ad deuotionē: q: de⁹ eſt ſup oia dili-
gēdus: tn̄ quo ad nos ex debilitate mentis hu
mane ea q̄ ptinent ad xp̄i humanitatē p modū
cuiuſdā manuductiōis maxime deuotionē ex-
citāt: q: ſicut hō idiget manuduci ad cognitio
nē diuinorū:ita ad dilectionē p aliqua ſenſibi-
lia nobis nota inter q̄ precipuū eſt humanitas
xp̄i:vt dū viſibiliter deū cognoſcim⁹ per hūc in
inuiſibiliū amorē rapiamur.cū tn̄ deuotio cir-
ca ea q̄ ſunt diuinitatis ꝯſiſtat. Itē nota ꝙ ſciē
tia,et q̄cq̄d aliud ad magnitudinē ptinet,occa
ſio eſt,ꝙ hō min⁹ cōſiderat de ſeipſo:ꝛ ideo non
totalr̄ ſe deo tradat. Et ide eſt ꝙ hmōi q̄nq̄ oc
caſionaliter deuotionē impedīt. Et in ſimpli
cibus,et mulierib⁹ deuotio abundat elationē
cōprimēdo:ſi tn̄ ſcientiā quātācūq̄,et pfectio-
nem deo ſubdat: ex hoc ipſa deuotio augetur.

De effectu deuotionis qui §.I.

eſt per ſe et principalr̄ leticia ſpūalis ex conſe-
quēti triſticia. Nā cū deuotio ꝓcedit ex dupli
ci ꝯſideratiōe:ꝛ p̄mo principalr̄ ex ꝯſideratiōe
diuīe bonitatis.Et ex hac pte ſeq̄t delectatio.
ſm illō ps.lxxvj.Memor fui deiꝛ delectat⁹ ſu,
Sed p accidēs cauſat triſticiā quādā inquātū
nō plene fruit deo.Scd̄ario ꝓcedit deuotio ex
cōſideratione ꝓprioꝝ defectuū.Et hec cōſide-
ratio de ſe nata eſt cauſare triſticiāꝛ p accidēs
leticiā per ſpē diuine ſubuētionis ꝛ auxilij ꝛc.

De ornatu eccleſie. Nota §.II.

q̄d dicit Amb.di.lxxxvj.nō ſatis. circa fi.Ma
xime ſacerdoti hoc cōuenit ornare templū dei
honore ꝯgruo vt etiā culta aula dei reſplēdeat
Nō tamē dicit ꝙ fiant ſupfluitates pōpe⁊ mul
te vanitates armoꝝ:picturarū: vaſoꝝ aureoꝝ
et hmōi.Uñ idem Amb.in eodē li.ſ.de officijs
et habetur.xij.q.ij.aurū.ſic dicit. Aurū ſacra
non querunt: nec auro placent que auro non
emunt. Ornat⁹ ſacroꝝ redēptio captiuoꝝ eſt.
Sed et Hiero.in.c.ſequē.ꝛ incipit gl̄ia. tales
reprehēdit dicēs.Multi edificant parietes: et
columnas eccl̄ie ſubtrahūt. marmora nitent.
auro ſplendēt laquearia: gēmis altare diſtin-
guit:ꝛ miniſtroꝝ chriſti nulla eſt electio. Neq̄
vero michi aliq̄s opponat:diues in iudea tem
plū:menſam:lucernas:thuribula: patellas:ci-
phos : mortariola,et cetera ex auro fabricata.
Tūc hec ꝓbabāt a dn̄o q̄n ſacerdotes hoſtias
immolabāt.i.dū erat ille carnalis popul⁹:que
rebatur cultus dei circa exteriora et ſenſibilia
Et ſequit.Quāq̄ hec omnia preceſſerint in fi-
guram:ſcripta ſunt autem ꝓpter nos,in quos
fines ſeculorum deuenerūt. Nunc vero cū pau
pertatem domus ſue pauper dn̄s dedicauerit:
portemus crucem:ꝛ delitias lutum putemus.
hec ille. Bern.quoq̄ etiam reprehendit pictu
ras vanas ꝛ monſtruoſas eccleſiarum:ꝛ immū
diciam,et incuriam rerum ſacrarum: vt para-
mentorum,ꝛ altarium ꝛ hmōi.

De aqua bn̄dicta ſeu ſctā §.III.

que debꝫ eſſe in eccleſijs: de huius ꝟtutib⁹ ſic
dicit Alexā.papa.de cōſe.di.iij.aquā. Aquā ſa
le cōſperſam pplis bn̄dicimus/ vt ex ea cuncti
aſpſi ſanctificent,ꝛ purificent: q̄d ꝛ omibus ſa
cerdotibus faciēdū eſſe mādamus. Nam ſi ci-
nis vitule aſperſus populos ſanctificabat atq̄
mūdabat: multo magis aqua ſale aſperſa diui
niſq̄ precib⁹ ſacrata ppl'm ſanctificat ꝛ mūdat
Et ſi ſale aſperſo per heliſeū ꝓphetā ſterilitas
aque ſanata eſt : quāto magis diuinis precib⁹
ſacrat⁹ ſal ſterilitatē aufert rerū humanarū:et
inquinatos ſanctificat,ꝛ purgat:ꝛ cetera bona
multiplicat:ꝛ iſidias diaboli auertit:ꝛ a phan
taſmaticis ꝟſutijs hoīes defenſat. Hec ibi. Et
no.ſm Tho.in.iiij.ꝙ aqua benedicta nō eſt ſa-
cramentū,ſed ſacramētale:quaſi quedā diſpo-
ſitio ad ſacramētū. Non em̄ directe ordinatur
ad remediū preſtandū vt ſacramēta:ſed ad re-
mouendū ꝓhibens. Unde datur ꝯtra demonū
nequitias:ꝛ omne q̄d effectū ſacramētoꝝ impe-
dire poſſet. Quomodo etiā p ipſam tollant ve-
nialia habes.ſ.j.parte. Item ſm Tho. in.iiij.
diſt.xij.q.j. ar.ij.q.vj.ad.ij.ꝛ.iij.parte.q.lxxvij.
ar.viij.ad.iij. Cū aqua non benedicta apponit

Cauſa deuo-tionis.

benedicte:totū eſt bñdictū. Virtus em̄ q̄ acquiſita eſt aque ex benedictione:peruenit ad aquā additā. Item qḋ dicit̄ in dicto.c.aquā.ꝙ cinis vitule ſanctificabat: intelligendū eſt nō ex ope operato vt ſacramēta noſtra: ſed ex opere operante.i. fide ꝛ deuotione illud facientes ſicut ꝛ alia ſacramenta veteris teſtamenti.

¶ De oblationib⁹ eccleſiaſticis:id eſt que fiunt in eccleſijs. Caplm.xj.

De oblationibus que fiūt in eccleſia. Nota ꝙ Greg.vij.de ꝯſe.diſ.j.c.oīs. ſic dicit. Oīs chriſtianus ꝓcuret ad miſſarū ſolēnia aliq̄d deo offerre: et ducere ad memoriā q̄ꝛ de⁹ ꝑ moyſen
Exodi. xxiij. dixit. Non apparebis in ꝯſpectu meo vacuus. Pro cui⁹ declaratiōe dicit Tho.ij.ij.q.lxxxvj. art.j.ꝙ nomen oblationis eſt extenſum ad oēs res q̄ in dei cultū exhibent̄:ꝙ ſi aliq̄d exhibeat̄ in cultū diuinū quaſi ī aliqḋ ſacrū qḋ inde fieri debeat ad ſumēdū: dicit̄ ſacrificiū ꝛ oblatio:vt ptꝫ Leui.ij.Si vo exhibeat̄ vt integrū maneat diuino cultui deputādū: vel in vſus miniſtrorū expendendū:erit oblatio ꝛ nō ſacrificiū. Hmōi aūt oblatiōes de ſui ratione habēt ꝙ volūtarie offerant̄.Vn̄ dicit̄ Exod.xxv. Ab hoie q̄ vltroneus offert accipietis eas.concor.glo.d.c.oīs. di.ad litterā ꝙ eſt cōſiliū. Poteſt tamen ꝯtingere ꝙ aliq̄s ad oblatiōes teneat̄ quadruplici rōne ſm Tho.ij.ij.q.lxxxvj.ar.j.in corpore ar. Primo ex precedēti cōuentione ſicut cū alicui cōcedit̄ aliquis fundus eccl'ie vt certis tꝑibus certas oblationes faciat:qḋ tamē habet rōneꝫ cenſus.Scḋo propter precedentē deputationē ſeu ꝓmiſſionē: ſicut cū aliquis facit donationē inter viuos: vel legat aliq̄d eccleſie mobile vel imobile. Tertio ꝓpter eccl'ie neceſſitatē:vt cū miniſtri nō habēt vn̄ ſuſtētent̄. Quarto ꝓpter ꝯſuetudinē: tenent̄ em̄ fideles in aliquib⁹ ſolēnitatib⁹ ad aliquas eccl'ias ꝯſuetas: in his tn̄ duobus vltimis caſib⁹ remanebit oblatio quodāmodo volūtaria:quātū ad quātitatē vel ſpeciē rei oblate. Tho.ꝙ ſi laici nō dant oblatiōes cū debēt:poſſunt eis ſubtrahi ſacra: nō tamē ꝑ ipm ſacerdotē: vt glo.dicit illi⁹.c.oīs. ſed vt di
Vbi. s. ad.iij. cit Tho. per ſuperiorē prelatū. ꝙ aūt laici ꝓhibent̄ accipere vel comedere oblationes fideliū ꝑ decretū Calixti.xj.q.j.ſctōꝝ.et.c.ſeq.Hiero. etiā dicit ea.q. Quia ſacerdotes ꝓ oīb⁹ orare debēt: quoꝝ oblatiōes ꝛ elemoſynas accipiūt. Qua fronte p̄ſumūt laici oblatiōes ipoꝝ come
arti. ij. ad.iij. dere vel al's ꝯcedere ꝛc̄. Dicit Tho.ꝙ hec capitula intelligunt̄ poſtq̄ fuiſſent oblationes ꝯſecrate: q̄ꝛ tūc nō poſſunt cedere in vſus laicorū: ſicut nec ſacre veſtes: vaſa ꝛ hmōi:vel etiā pōt intelligi qn̄ talia ꝓpria autoritate auferūt: vel cū rōne parentele recipiūt oblatiōes a clericis extra caſum neceſſitatis: al's autē ipſas oblationes nō ſolū poteſt in vſus ſuos ꝯuertere:ſed etiā pōt ꝛ debet alijs diſtribuere ꝛ parti in his q̄ ꝑtinent ad cultū diuinū: partim in vſus pauperū quātuꝫ pōt vel vendēdo vel donādo ipſas oblatiōes.Hiero.xvj.q.j.qm̄. Qm̄ q̄cq̄d habēt clerici pauperuꝫ eſt ꝛc̄.et.xij.q.ij.q̄ttuor. ¶ Et nota ꝙ quarūdā ꝑſonarū ꝓhibent̄ recipi oblatiōes ad altare: ꝛ hoc in deteſtationē criminis eoꝝ:cū ſcꝫ eſt notoriū. Vn̄ dꝛ diſt.xc.oblatiōes. Oblationes diſſidentiū fratrū nec in ſacrario nec in gazophilatio recipiant̄.Et dicit glo.cū.ſ. odiū eſt apertū ꝛ notoriū. Et exprimit etiā q̄dā alia vitia ꝑ q̄ oblationes hmōi nō debēt recipi: videlꝫ de oppreſſore pauperuꝫ extra officiū vel etiaꝫ in officio poſt admonitionē nō correctus. Itē de eo q̄ vi extrahit de eccl'ia ſeruū ad eccleſiā cōfugientē. Itē de vſurario publico. Itē de meretrice. Poſſunt tn̄ iſti dare elemoſynaꝫ de ſuo ſi habēt. Itē dicūt Ray.ꝛ Hoſt.et ſimiliter de heretico excōicato ꝛ iudeo ſimiliter ꝛ de quolibet alio notorio ꝛ horrēdo.glo.tn̄ hoc vltimū nō tenet. Itē nota ꝙ cū ep̄s in eccl'ia cathedrali vel alia parrochiali celebrat:ſm Hoſt.oblatiōes q̄ offerunt̄ de iure cōi ſue ſunt. ex̄ de parro.c.ſuper eo.Si tamē de ꝯſuetudine eſt ꝯtrariū:ſequēda eſt ꝯſuetudo: dū tamen ep̄s accipiat ſuā canonicā portionē de oibus. Sed ſi ep̄s nimiā morā in vno loco ꝯtraheret ꝛ nimis frequēter celebraret ſec⁹ eſſet. Idē in archiep̄o ꝓuinciā viſitāte.ex̄ de cen.c.romana.lib.vj. Oblationes q̄ offerunt̄ eccleſijs ꝑochialib⁹ ſm Ray.ꝛ Hoſt. dāde ſunt ſacerdoti parrochiali:et ſi alij eccl'ie ꝑlato illi⁹ eccl'ie.x.q.j.q̄ꝛ ſacerdotes.

¶ De patronis eccleſiarū ꝛ que pertineant ad ius patronatus/quomodo habent preſentare ꝛ hmōi. Caplm.xij.

De patronis beneficioꝝ ſeu eccleſiaꝝ vltimo videndū eſt. Vbi ſciendū ſm Hoſti.ꝙ patronat⁹ eſt poteſtas p̄ſentādi inſtituendū ad bñficiū eccl'iaſticū. et ponit̄ vt Goff.dicit ex eccleſie fundatiōe/dotatiōe/ſoli collatiōe. xvj.q.vij. filijs.et.c.q̄cūq̄. Vn̄ verſus. Patronū faciūt dos edificatio fundus. Et ius patronat⁹ ſm diuerſas regiones diuerſimode noiat̄.q̄nq̄ em̄ dicit̄ aduocatio.ex̄ eo.c.q̄ꝛ clericus.q̄nq̄ vicedominatus vel cuſtodia ſeu guardia.ex̄ eo.preterea. q̄nq̄ dicit̄ ius frequentationis vel ꝓceſſionis. xvj.q.vij.pie mētis.et.c.frigētius.hec em̄ noīa ꝓ eodē ſupponūt. ex̄ de ſta.mo.c.in ſingulis.§. fi. Ius aūt qḋ cōpetit patrono eſt quadruplex. Vn̄ verſus. Patrono debet̄ honor/onus/emolumētū. Preſentet/preſit/defendat/alat̄ egenus. Primū ergo eſt ꝙ ipſe habet p̄ſentare inſtituendū ad prebendas ſeu eccleſias nō colle

giatas.ex̄ eo.fere ꝑ totũ. In collegiatis xͦo electiõi non quidẽ faciende ſed iã facte poſtulat̄ aſſenſus patroni.ex̄ eo.nobis.Scd̄m ē ꝙ quaſi pricipalis prim⁹ in ꝓceſſiõe ꝓcedit.xvj.q.vij. pie mẽtis. Tertiũ eſt ꝙ defẽſoꝛ ꝑcipuus eccl̄ie eſt:⁊ ideo tenet̄ eã defendere ab oībus oppreſſoribus.xvj.q.vij.filijs. Quartũ eſt ꝙ ſi vergat ad iopiã alẽdus eſt bonis ipſi⁹ eccl̄ie.vt in.d.c. filijs. Itẽ in ipſa fundatiõe põt patron⁹ laicus de ꝯſenſu epĩ certũ cenſum tenere.ex̄ eo.c.preterea.ij.ſed vltra nil debet exigere nec ĩ aliquo grauis eſſe.ex̄ de ſta.mo.c.in ſingulis.Sed qñ patronat⁹ eſt locus religioſus.vt ſi aliqui monachi in proprio ſolo ⁊ ꝓprijs expenſis eccleſiã edificauerũt: habẽt in ea oĩa tꝑalia ſicut epũs oia ſpũalia.vt.xvj.q.ij.ſtatuẽdũ.⁊.c.ſane. ex̄ de priuil.c.cũ ⁊ plantare.⁊ de capel.mo.c.j.habẽt nichilominꝰ ⁊ ius ꝑſentandi.ex̄ de ſupplẽ.neg.ꝑla.c.ſicut. ¶ Debet autẽ patron⁹ ſi eſt laicus ꝑſentare infra quattuoꝛ mẽſes. ſi eſt eccl̄ia vel monaſteriũ infra ſex mẽſes etiã ſi ius patronatus habuit.ex̄ eo. ſi laicus.lib.vj.alr̄s epũs ordinabit de eccleſia.ex̄ eo.cũ propiꝰus.ꝙ ſi patronus preſentet primo vnũ ⁊ poſtea alium:ſi laicus eſt patronus : iudicio epĩ relinquitur quẽ velit acceptare.ſed ſi eſt collegiũ vel eccleſiaſtica ꝑſona variare non poteſt:ſed primus preferendus.ex̄ eo.cum aduocatus.

¶ De preſentato. Nota ꝙ ſi §.I. patronus ꝑſentat nõ idoneũ ſed indignũ: ſi patron⁹ eſt collegiũ vel ꝑſona eccl̄iaſtica:priuat⁹ eſt ꝓ ea vice iure ꝑſentãdi.ex̄ eo.c.cũ in cũctis. et de ſupplẽ.neg.prela.c.ſicut. Sĩr etiã ſm quoſdã ſi patron⁹ eſt laic⁹ priuat⁹ eſt iure ꝑſentãdi ꝓ ea vice:⁊ deuoluit̄ ad ſuperiorẽ vel ſaltẽ priuari debet.tñ vt addit Inno.bene facit epũs ſi iterũ remittat ꝓuiſionẽ laico patrono. Item nota ꝙ patronus quãtũcũqȝ ſit idoneus nõ põt ꝑſentare ſeipm̃.viij.q.j.in ſcripturis.ex̄ eo.per noſtras. Si tamen plures ſunt patroni bñ poſſunt preſentare vnũ de ſeipſis. ar.ex̄ de elec.cũ in iure. ſed bene poteſt preſentare patronus filium ſuũ vel nepotez:dũmodo alr̄s ſit idoneus. ſm Hoſtiẽ. quin potius videtur preſentandus ꝙ̃ alius.ex̄ de coha.cleri.c.j.cõcoꝛ. Inno. Item ſi eccleſia vacãte epũs vocat patronũ:⁊ cõfert ei motu ꝓprio. ita ꝙ nõ habuit h̄ originẽ a ꝑſono põt fieri ſm Hoſti.arg.ex̄ de elec.c.cũ in iure.

¶ De tranſlatione vel alienatione patronatus. §.II. Nota ꝙ quattuoꝛ modis ius patronatus trãſfert̄ in alterũ. Primo per ſucceſſionẽ hereditariaȝ. Scd̄o ex ꝑmutatione qꝛ cuȝ alio ſpũali ꝑmutari poteſt.xvj.q.vij. nemini. Tertio ex donatione. Et ſi donat̄ ius patronatus laico requirit̄ cõſenſus epĩ : maxime qñ dubitat̄ ne fiat in fraudẽ ⁊ transferat̄ in potentiorẽ.ex̄ eo.c.ꝑterea.ſed ſi donet̄ clerico requirit̄ ꝯſenſus epi. extra eo.c.ex inſinuatione. Quarto ex venditione: qꝛ licet nõ poſſit vendi ſpecialiter.ex̄ eo.de iure.tñ tranſit cũ vniuerſitate : niſi de ipſo ſpecialiter excipiat̄. ex̄ eo. ex lr̄is.et.c.cũ ſcd̄m. Sĩr trãſit cũ vniuerſitate in conductione ad firmã ſiue ad penſionẽ. vt in eo.c.ex lr̄is. Utrum poſſit pignori obligari.de hoc ſunt opi.quidã dicunt ꝙ poteſt obligari:ſcꝫ cũ vniuerſitate:verioꝛ tñ videt̄ opi. Innocẽ.ꝙ nec ſimpliciter nec cũ vniuerſitate põt pignori obligari. ex eo ꝙ creditoꝛ nõ põt re vti pignorata nec debitoꝛ qñ tranſtulit in creditorẽ:⁊ ſic cum neuter poſſit ꝑſentare fieret detrimentũ eccl̄ie qd̄ nõ debet eẽ.di.c.cũ ſcd̄m. ſm Hoſt.in feudũ põt dari cũ vniuerſitate ſed nõ ſpecialiter ⁊ expreſſe. Et dꝛ ſpũale hoc ius qꝛ per ipm̃ preſtat̄ via ad cõcedendũ bñficiũ ſpũale. de ſimonia in hmõi vide.ſ.in.ij.parte tit.j.c.j. ¶ Sciendũ ꝙ patronat⁹ põt ꝑtinere nõ ſolũ ad clericos ⁊ religioſos:ſed etiã ad laicos. Sed obſtare videt̄ qd̄ habet̄.xvj. q.vij. laicis. vbi dꝛ. laicis ꝙ̃uis religioſis nulla de eccl̄iaſticis dignitatib⁹ aliqd̄ diſponẽdi legit̄ attributa facultas : ⁊ ſic videt̄ ꝙ de eccleſijs in nullo debeãt ſe intromittere vnde nec ꝑſentare qd̄ ꝑtinet ad patronos. Rñ. Arch.ſup.d.c. Notãdũ ꝙ duplex eſt diſpoſitio rerũ eccleſie. Una eſt legis ꝓmulgande:⁊ hec nõ cõpetit laicis de rebus eccleſie vt hic. ⁊ diſt.xcvj.bene quidez.et ex̄ de cõſti.c.eccleſia.qd̄ verũ eſt de iure cõi.ſecus ſi alicui eſſet hoc collatũ ex priuilegio qd̄ duret. vt diſ.lxiij.in ſynodo. Alia diſpoſitio eſt adminiſtratiõis:ſeu diſpẽſatiõis.⁊ hec eſt triplex. Una eſt autoꝛitatis et hec eſt ſolius epĩ.vt.ix.q.ij.ꝑ totuȝ. Alia eſt miniſterij/⁊ hec eſt yconomi:q̇ tamẽ eſt vel eſſe debet clericus.vt.xvj.q.vij.noua.vbi dicit Archi.idẽ : ꝙ ſi res eccleſie nõ fuerũt ſpũales nec tales q̇bus adherẽt ſpũalia:bene poſſunt ꝓcurari ꝑ laicũ ſm Hug.et tũc caſtaldus dꝛ regere vt operarius. Laudul.etiã dicit ibidẽ ꝙ i extrinſecis reb⁹ vt poſſeſſionib⁹ bene poteſt cõſtitui laicus ab eccl̄ia:⁊ tũc talis nõ eſt dicẽdus yconomus:ſed caſtaldus.et ſic non eſt ꝯtra qd̄ dicitur.lxxxix.diſt.indicatũ.et.c.ſeq.qꝛ illa.c.loquunt̄ de yconomo:q̇ preeſt rebus ſpũalib⁹ eccleſie annexis vt ius decimarum ⁊ hmõi. Alia eſt ꝓuidentie et ſollicitudinis.et hec competit laicis.puta patronis ⁊ vicedominis. vt.xvj.q.vij.c.filijs.et.lxxxix.diſt.volum⁹. Hi eñ habẽt preſentare in eccleſia inſtituendũ: nõ autẽ poſſunt ex hoc res ipſius eccleſie ſibi vẽdicare vel de eis diſponere. vt dꝛ in.c. ſi q̇s principũ.xvj.q.vij. et in.c.ſeq. dicit̄.pie mẽtis amplectenda deuotio eſt,⁊ in fine,ſcituris ſine dubio ꝑter

pceſſionis aditū:qui omi xp̄iano debet:nichil ibidē; p̄prij iuris ſe habiturū.et loquit de patrono. Et appellat vt dicit glo.z Arch. pceſſionis aditū ius patronat⁹ quo habet p̄ſentare inſtituendū in eccleſia: et ſic p illā p̄ſentationē aditur et pueniſ eccleſia. Vel ſic dicit:quia ex patronatu habet hoc ius vt primus in proceſſione ſit poſt rectorē eccle. Omi chriſtiano dicit:quia nō iudeo vel pagano ſed nec heretico. Sed ſi hereticus reuertat ad fidē:credit Vincen.q ei reſtituat.vt no.Arch.j.q.vij.maximū. dicit etiā Archi.z Joh.and. q hoc ius ſcz preſentandi tolli nō poteſt patronis: nec etiā a legato de latere:ſed ſolū a papa:qui etiā hoc non facit ſine vrgēti cauſa: z hoc ne laici retrahant a cōſtructione z donatione eccleſiarū.

De patronatu querit §.III.

Arch.in roſa.diſ.lxxj.ſup.c.hortamur.an ius p̄ſentādi poſſit p̄ſtari a parrochianis in eccleſia parrochiali.arguit p z cōtra multū diffuſe. demū dicit. Ad declarationē hui⁹ certaminis ſciendū q plures ſunt vie a iure inuēte p quas eccleſijs pudet de rectore. Prima via eſt electio.de elec.c.j.z p totū.et hec nullo iure poteſt ptinere ad laicos. Et ratio eſt:q: p eā cōtrahit mrimoniū ſpūale inter pſonas eligentiū z electi.ex de elec.c.cū inter canonicos. qd q̄dē matrimoniū ſpūale laici cōtrahere non poſſunt.et hoc ſentit Innocē.Berſi.z ſequaces. Scd̄a via eſt ſolēnis noiatio:de qua habet ex de poſtu.c. bone.j.et diſ.lxiij.quāto, et iſta ſolēnis noiatio nō cadit in laicū cū p eā etiā mrimoniū ſpūale cōtrahat.vt plene dr̄ in glo.dicti.c.quāto. diſt. lxiij. Tertia via eſt poſtulatio de qua habet ex de poſtu.c.bone.ij. et hec etiā in laicū nō cadit: cū p eā ad mrimoniū ſpūale pueniat et electiōi equiparet vt colligit ex.d.c.bone.in fi. Quarta eſt collatio q̄ ſpecialiter ptinet ad prelatū.et hec nō cadit in laicū de iure cōi.vt diſt.lxiij.ſi p ordinationē.ſed bn̄ cadit ex priuilegio ſpeciali a papa alicui cōceſſo:q̄ laicos ad iſta pōt habilitare. vt patet diſt.lxiij.c.adrianus. et.c.in ſynodo. Quinta eſt p̄ſumptio.de qua habet.xvj. q.vij.decernimus.z de re iudi.c.cū bertoldus. et hec cadit ex vi iuris patronatus in laicū patronū.ex de iure pa.c.ſi.Sexta via eſt ſimplicis petitionis. vt qn̄ ppl's petit ſibi dari in rectorē aliquē.et hec pōt cadere in laicos ſiue in pplm nō patronū. et de hac fit mētio ex de ſta.mo.c. qd dei.ſm Goffr.et diſt.xxiiij.c.j.et in hoc caſu intelligo caſum.xvj.q.j. Si qs monachus.vbi dicit glo.q ppl'i nō eſt eligere:ſed teſtimonium dare. Unde dicebat Gratian⁹ q iura q̄ dicūt q ppl's debet vocari ad electionē: intelligūtur vt cōſentiat ſimpliciter:nō vt eligat, vt patet diſt. lxiij.§.electiones. Cōcludo ergo q ius p̄ſentationis p̄prie a p̄prietate ſumpto vocabulo nō cadit in laicū ſeu populū nō patronū. Sed petitio que fit abſq alia p̄ſentatiōe bene cadit in populū vt qn̄ dicit ppl's. Reuerēde pater petimus vt placeat paterni.ve.dare nobis dominū cantianū in rectorē:que pſona eſt nobis grata. Et ſic fuit factū in p̄dicta decretali.qd tn̄. non tn̄ tenet prelat⁹ dare rectorē talē a pp'lo petitū pluſq ſibi videat. Et licet quidā dicāt q vbi nō eſt patron⁹ ppl's p̄ſentabit rectorē: hoc aſſerūt Inno.z Hoſti.nō eſſe verū: quia nō eſt hoc iure cautū:ſed eps̄ tūc inſtituet.vt ex de cle.pe.c.ſi. et.xvj.q.vij.c.nullus oino. niſi forſitan ad ipm pplm pueneret ius patronat⁹ qd eſſe poteſt. vt ſatis notat Hug.xvj.q.vij.pie mētis.et tūc populus p̄ſentat vt patronus: z ſic cōcludit q nō poſſit p̄ſcribi a laicis ius patronat⁹ etiā parrochianis. Sed Jo.an.in nouel.in.vj.de reg.iur. ſup regula.qd alicui gratioſe. diffuſe diſputās hāc q̄ſtionē tenet ꝯtrariū deſtruens efficaciter rōnes archi.et qd Inno.z Hoſt.vt allegatū eſt cōcedit eſſe verū de pp'lo q̄ nō poſſidet nec preſcripſit p̄ſentationis actū. Facit ergo in fi. Joh. and. hāc diſtinctionē.aut ꝯſtat eccleſiā habere patronos:aut nō ꝯſtat. Primo caſu aut parrochiani preſentauerūt cū patronis / aut ſine. In vtroq caſu p̄prie preſcribit ꝯtra patronos.de capel.mo.c.j.et de preſcrip.c.ad audientiā. Et ipſoꝝ patientia facit parrochianos hui⁹ iuris poſſeſſores inſtitutione ſecuta ad p̄ſentationē eoꝝ: iuxta ea q̄ ſatis dixi de reſti.in integ.c.ſi. Si nō cōſtat eccleſiā hr̄e patronos:hoc pōt eſſe dupliciter: aut q: cōſtat eccleſiā nō habere patronos:aut q: neſcitur:z hoc qd neſcit dicit nō eſſe.de cōſe.diſt.j.ſolēnitates. Et ſic cū certū ſit eccleſiam habuiſſe fundatores:niſi miraculoſe fuiſſet cōſtructa:preſumemus eā p pplm fuiſſe fundatā potiſſime: q: hoc eſt veriſimile et fieri cōſueuit.de reg.iur.inſpicimus.et ſm hec concludā q exercitiū vnius actus cōpetentis patrono erit poſſeſſio patronatus:qd eſt regulare. vbi plures actus dependent ab aliquo iure.de reli.do.c.j. Et hoc ex quo requirit actus nō apparent poſſideri per aliū:nec ius cōmune circa illud fundat intentionē alterius. Sic etiā dicit determinaſſe Nico.uij.in hmōi caſu.

De patronis dicitur §.IIII.

xvj.q.vij.decernimus.q debēt habere ſollicitā curā de eccleſijs quaꝝ ſunt patroni:z idoneos rectores in eis p̄ſentare ep̄o inſtituēdos. Et ſi eps̄ ipſis patronis ſp̄retis in illis eccleſijs rectorē inſtituerit:nil valebit illa iſtitutio:ſed poterūt patroni puidere de alio:z dic ibi glo.ſup verbo idoneos,vt ſcz ſit de eodē ēpatu:ſi habet

idoneos in ſuo/iuſte põt eũ repellere:ſed ſi nõ hʒ/tũc dʒ illũ inſtituere Archi. ⁊ multo magis ſi offerũt nõ idoneũ: etiã de illo epãtu põt et dʒ illũ repellere. Nõ tñ ꝓpter hoc patroni priuãt iure pñtandi: ſed debẽt aliũ pñtare ſi ſunt laici poſſent tñ priuari ꝑ prelatũ cui pñtãt. Dicit tñ Innoc.ꝙ bene facit epõs ſi reponit eos in iure. Sed ſi ſunt ꝑſone eccľiaſtice vel collegia : ipſo iure ſunt priuati ꝓ illa vice iure pñſentandi: vt de elec.c.cũ in cũctis. Et deuolui ꝓuiſio ad ſuperiorẽ. Et idẽ dicunt quidã de laicis: ſed primũ cõius. Quõ aũt fiat pñtatio ꝑ patronos dicit Arcħ.ſup.d.c.decernim⁹.ꝙ fieri ſolet vt patroni : ſiue parrochiani ſi ſunt patroni conueniãt in eccleſia:ſicut monachi in capitulo: ⁊ cõſentiũt in aliquẽ vt pñtel:⁊ ipʒ eligũt in pñtandũ: qõ fieri cõſueuit ꝑ ſcripturã. Poſſunt etiã patroni cõpromittere in aliquẽ: vt ipe noĩe eorũ eligat vel pñtet ꝓut ſibi videbit. Sed ꝑ talẽ electionẽ nõ eſt ius queſitũ electo. extra de iure patro.c.ſi. ¶ Itẽ nõ obſtãte p̃dicta electiõe poſſunt patroni aliũ pñtare: qꝛ illa electio non põt dici niſi quedã poſtulatio:que anteq̃ ſuperiori pñtaret/nõ impedit alia electio.ex̃ de poſtu.c.bone.ij. Nñ dicas ꝙ ꝑ noiationẽ ipãʒ ſeu electionẽ nõ acquirit noiato ius ne detur occaſio patronis vẽdicãdi maiorẽ partẽ in eccleſijs q̃ vendicẽt:qꝛ ea quã habẽt ſepius abutũt. ex̃ de iure pa.qm̃. ſm Ber.⁊ Compoſt. Et ideo qꝛ põt laicus variare pñtatũ: ab eo appellari non põt. ¶ Nota tñ ꝙ ſi collegium vel eccleſiaſtica ꝑſona eſt patrona/variare nõ põt : ſed primus eſt p̃ferendus ſi aliũ poſtea eligerẽt ⁊ pñtarẽt. ex̃ eo.cũ aduocatus. Ceterũ ſi ſecũdus nõ preſentet/prim⁹ appellare poſſet : ſi epõs alium nõ pñtatũ inſtitueret. Nã tunc agere poſſet cõtra inſtitutũ vt remoueat:ad qõ etiã patroni agere poſſunt. Item pñtatus ⁊ nõ admiſſus agere põt cõtra non admittentẽ. eo.ti.ca.paſtoralis. Et poſſet appellare ſm Goffre. cũ.ſ.ſine cauſa iuſta repellit. Item no.archi.ibi.ꝙ tribus modis ſpernit patronus:cũ nõ.ſ.vocat:cũ poſſit cõmode vocari ⁊ expectari:vel ſi vocat ⁊ adeſt repellit:vel ſi adeſt non audit nec admittit ad cõſiliũ. Si vero eſt abſens ita ꝙ cõmode expectari nõ põt/eligẽt clerici ſibi rectorẽʒ:vel ſi nõ ſunt clerici ibi eligit populus : ſcʒ ſi eſt patronus: vl epõs:cũ.ſ.infra quatuor mẽſes patron⁹ abſens nõ eligit:nec poſtea veniẽs poterit contradicere. Prelat⁹ tñ debebit eũ recognoſcere vt patronũ.ſ.honorãdo et hmõi. ¶ Querit Jo.an.in nouel.ſup.c.qm̃.eo.ti.vtrũ cõtẽptus alicui⁹ patroni habeat impedire inſtitutionẽ alicui⁹ pñtati ab alijs? Et rñdet ꝑ diſtinctionẽ vꝫ qꝛ ſi ad vniuerſitatis corpus vel collegium ſpectet pñtatio:tũc impedit:ſicut ⁊ in electiõibus : vt extra de prebẽ.c.cũ in eccleſijs.lib.vj. Et ratio eſt:qꝛ nõ ſinguli vt ſinguli/ ſed vt corpus habẽt pñtare: illos ergo de corpore exiſtẽtes neceſſe eſt vocari:⁊ ſic ſeruat. Si vero p̃ſentant vt ſinguli dato ꝙ aliqui pñtationẽ ſuã faciãt alijs nõ vocatis/tenet. Et illis nõ vetatur quin poſſent eundẽ vel aliũ pñtare: ⁊ in inſtitutione ſeruabit qõ dicit in iſto ca.qm̃.ſcʒ vt ille q̃ plures voces hʒ inſtituat ſi idone⁹ eſt. Et nota ꝙ ſi primo pñtatus nõ fuit refutat⁹ a p̃lato: ſi poſtea aliũ pñtatũ inſtituat: tunc cũ ius eſſet prio queſitũ tenet epõs ꝓuidere primo pñtato ob dolũ ſuũ:⁊ ꝓuidebit ei de bñficio cõpetenti in mẽſa ſua:et hoc iuſtum:vt qꝛ recuſauit idoneũ:⁊ ſic fecit ei iniuriã:ſic debeat ei ꝓuidere. Et hoc notat Joh.in glo.ex.c.paſtoralis. de iure pa. Sed dicit Arcħ.ꝙ illud.c.paſtoralis.loquit qñ primo pñtatus fuit dignior ſcdõ. Ceterũ ſi ſecũdus eſſet eque dignus/⁊ variare patrono cõcedat:⁊ epõs hʒ in hoc liberũ arbitriũ. vt in.c.cũ aũt.de iure pa.⁊ ſic puniri nõ dʒ. Et hoc etiã notat Goffre.in ſum.immo etiã ſi non ſit eque idone⁹ vt p̃mus dũmodo idone⁹. Joh. an.poſt Hoſti. Itẽ notat Arcħ.in.d.c.ꝙ ſi pupillus ſiue puer q̃ eſt patronus habẽs ſeptẽ annos ⁊ vltra pñtat idoneũ:et eius tutor p̃ſentat aliũ q̃uis equalẽ: preferri dʒ et admitti is qui pñtatus eſt a pupillo. Et eſt ratio ſm Tho. qꝛ pupillus eſt dñs. Idẽ Bar.brixiẽ. Notat etiã Arcħ.poſt Hug.in.c.ſi plures.ꝙ ſi eccľia a ciuitate vel populo:vel plebe ratiõe cõitatis vel vniuerſitatis cõſeruet/ vel dotet/ vel fund⁹ vt dotet ei det: nulli eorũ ſingulariter ius patronatus debet : ſed tm̃ vniuerſitati ipſi/vel ciuitati/vel plebi. Et cũ vniuerſitas ſecularis vocari debeat: puta ad eligendũ ſeu noiandũ rectorẽʒ eccleſie: oẽs maiores.xiiij.annis vocari debent:ſiue ſint mares/ſiue femine/ſiue virgines/ſiue cõiugate/ſiue vidue/⁊ minorẽ tutores ff.ad muni.l.filij.§.vidua. Item etiã filijfamilias vocãdi ſunt/ſi alubi q̃ in iudicio patris habent domiciliũ:ſed tñ pater vocãd⁹ eſt ſʒ Inñ. Iſtud tñ.ſ.ꝙ vocent femine de populo ad eligẽdũ cõiter non ſeruat. Et in hoc ſtandũ eſt conſuetudini loci. Si aliqua mulier in particulari haberet ius patronatus in aliqua eccľia:bene ſpectat ad ipſam pñtatio ſicut ad viros.

¶ Pro maiori declaratione §.V.

eius de quo dictũ eſt.ſ̃.de tranſlatiõe patronatus : dicit Joh.an. per alienationẽ vniuerſitatis factã per laicũ: puta ville/caſtri et hmõi:ꝑ venditionẽ/vel donationẽʒ/vel alium modũ in laicũ tranſit ius patronatus cum vniuerſitate: niſi exceptũ ſit. vt dicit.c.ex lris. eo.titu.trãſit etiam ius ſepulchri: vt.ff.de cõtrahẽ.emp.l.in

modicis.et alia iura ꝗ poſſunt per laicos poſſideri. Secus eſt de decimis ⁊ alijs iuribꝰ mere ſpūalibus: illa eñi cū vniuerſitate nō tranſeūt. Eſt eñi rationabile vt que poſſent poſſideri per trauſferentē tranſeant: nō aūt illa ꝗ nō poſſunt poſſideri. Cū etiā ius patronatus non ſit mere ſpūale: ſed partim tēporale ſm Inno. nō eſt mirū ſi annectit̄ tꝑalibus: et tranſit cū ipſis: vt de arbi.c.ꝑ tuas. Querit Ioh.an.ſuꝑ.c.j.in eo.ti.lib.vj. Quid cū aliquis vendit alteri villā vel caſtrū in quo eſt altare vel eccleſia cū oī iuriſditione exprimendo etiā patronatū: vtrū tranſit ius patronatꝰ cū vniuerſitate vel impediat̄ expreſſione illius. arguit ꝓ. per regulā. vtile. de reg.iur.lib.vj. Sed ꝯtra. qꝛ ius patronatꝰ vēdi nō poteſt. Demū ſic cōcludit. Cōſulo teneri certū vt nō fiat expreſſio vēditioni ꝯiuncta ſcꝫ per quā dici poſſit illud expreſſe venditū. Sed in fine inſtrumenti recognoſcat venditor ius patronatus cū vniuerſitate tranſiſſe in emptorē: ⁊ fateat̄ ſe dixiſſe eſſe patronū: ⁊ etiā poſſeſſionis cōmodū ⁊ animū depoſuiſſe. Et dicit Hoſtiē. ꝙ licet verū ſit qḋ dicit Inno. de epo donāte laico villā vel caſtrū in quo eſt eccleſia: ꝙ tranſit cū illis donatis ius patronatus: ſed nō decime vel eccleſia: ꝗ ſunt mere ſpūalia. Secus tamen eſt ſi donaret eccleſie vel loco religioſo: qꝛ tunc oīa tranſeūt etiā ſpūalia. vt de dona.c.cōſultationibus. Dicit etiā Inno. ꝙ cū aliquis vendit oīa iura ſua que habet in aliqua villa cū tamen illa nō ſit ſua: ſi habet ibi aliquos fundos ⁊ aliqua iura ⁊ ius patronatꝰ: ꝙ in tali cōtractu nō tranſit ius patronatus. Eſt enim neceſſe ſm eū ad hoc ꝙ tranſeat: vt res talis ſit que etiā ſine expreſſione vniuerſitatē ⁊ ius illud contineat: ſicut villa vel caſtrū ꝗ in ſe cōtinet iuriſditionē honorē diſtrictū ⁊ ius patronatus. ad hoc. ff. de verb.ſig.l.pupillus.§.territoriū. Unde in predicto caſu qñ dicit. Uendo tibi oīa iura que habeo in tali villa: reſoluit̄ vniuerſalis in ſingulares: ac ſi diceret. vēdo tibi hoc ⁊ illud. Cū aūt ius patronatꝰ vēdi nō poſſit ſub tali ꝓbatione nō tranſibit. Si tñ eſſet aliqḋ ius vniuerſale qḋ multa iura in ſe ꝯtineat vt hereditas: cū illo bñ tranſit ius patronatus. ar. ff. de pe.here. itē videndū.§.fi. Nota etiā ſm Ioh.an. ꝙ ius patronatus trāſferri pōt ſucceſſione / legatione / ꝑmutatione / donatione / vēditione vniuerſitatis: nō autē pignoratione. Et ratio eſt ſm Hoſti. quia pignus non cōſiſtit niſi in his ꝗ quis de bonis ſuis facit obnoxia. vt de pigno.c.j.⁊.ij. Sed cū eccleſia in nullius bonis ſit patet ꝙ a nullo pōt obligari. Et nota ꝙ ſucceſſio transfert̄ non ſolū cū ſuos cōſanguineos ꝗs inſtituit heredes: ſed etiā cum extraneos. De legato aūt dicit idem Ioh.and.in.c.cū ſcḋm. eo.tit. ꝙ ſi legatū factū eſt eccleſie de ipſo patronatu: etiā ſi ſine ꝯſenſu epiſcopi tenet: qꝛ legatū eſt donatio. Sed ſi eſt factū priuate ꝑſone: nō tenet factū ſine autoritate epi. vnde ante factionē teſtamēti requirendus eſt: fauore tamē vltimarū voluntatū videt̄ etiā ꝙ poſt mortē legantis illud poſſit epus approbare: ex quo alius tenuit teſtamentū. Nā ⁊ ſi teſtator iuſſerit cōſtrui eccleſiā ⁊ circa hoc fecit legata: cōſtat ꝙ neceſſarius eſt cōſenſus epi ad conſtruendū. de conſe.diſt.j.nemo. et tamen tenet legatum. de teſta.c.nos quidē.

Pro pleniori declaratione §.VI. eorū que dicta ſunt. ē. ſcꝫ ꝙ ius patronatus acquirit̄ edificatione eccleſie: dotatione eius: et collatione ſoli ſeu fundi vbi edificat̄. Nota ꝙ ꝑ quodlibet hoꝝ efficit̄ quis patronus. Et ratio eſt ſm Ioh.an.in nouel.in.c.j. qꝛ ſicut pater filiū: ita patronus eccleſiā de non eſſe ad eſſe venire facit. Non eñi poteſt fieri ecclia ſine fundo et ſine edificio: nec ſine dote. de conſe.diſt.j.nemo. Alius autē qui multa cōfert eccleſie: licet poſſet dici bñfactor / rōne ꝑdicta dici nō poteſt patronus. Nec ſi ante fundationē daret aliqd magnū ⁊ nō ꝓ dote daret acquirit ibi patronatum: nec ſi poſt fundationē daret ſm Inno. qui cū Hoſti. dicit ꝙ bene ſi a principio eccleſia conſtructa ⁊ ꝯſecrata ſine dote: licet male fuiſſet factū: tamē ſi ꝗs poſtea eā dotaret patronꝰ eſſet: cū ſine ſubſtātia rerū ecclie nō poſſit deſeruiri: ⁊ hoc verū credo ſi fiat de autoritate dioceſani. Et tūc fauore eccleſie fingamꝰ ꝙ actus iſte preceſſerit. ad hoc.c.tāta. qui fi.ſint legiti. Et dico verū: quādo a ꝯſecrari faciente vel ab ipſo epo cōſecratore nō poſſet dos haberi. Dicit etiā ꝙ edificio funditus deſtructo eccleſie perdit̄ ius patronatus. et idē ſi fundus eccleſia depereat facta vel fienda datus. Et dicit Hoſti. ꝙ ſi quis edificaret illā ſine cōſenſu epi nullū ius ibi acquirit patronatꝰ. alſ acquirit ſi cū ꝯſenſu eiꝰ. Equū tamē eſſet vt ſi extraneus eā reedificare voluerit anteꝗ̄ epus ei cōſentiat: antiquū patronū ſuꝑ hoc moneat et ipſum alijs ꝑferat ſi vult ipſe reedificare. Et idē dicit de dote. i. ꝙ ſi depauperata aliqua eccleſia aliquis de dioceſani cōſenſu dotet eam ꝙ acquiret ibi ius patronatus: ⁊ ſic loquit̄.c.quicūqꝫ.xvj.q.vij. vel ſaltē ſm glo. deberet illa gratia decurtari. i. ꝙ ipſe ſupplens haberet partē in iure patronatus cū alijs ⁊ non totū qui prius dotauerant.

Nota quaſdā queſtiunculas §.VII. notatas a quodā ſolēni doctore circa acqſitionē patronatꝰ: ⁊ de dāte fundū vbi ꝯſtruit̄ eccleſia ⁊ edificante vel dotāte dictū eſt ꝙ efficiunt̄ ꝑ hoc patroni qñ cū cōſenſu epi fiat. Sed quid de fabro ꝗ ibi ponit operas ſuas ad edifi-

Ius patronatꝰ acquiritur multis modis

candū gratis ⁊ ſine mercede:alio dante mate=
riā ſeu pecunias ꝓ expenſis materie.Rñdet ſi
cōuenerūt vt ſimul eſſent ex hoc patroni: ⁊ hoc
cū autoritate epi erūt patroni:alˀs non. Et idē
qñ vnꝰ dat neceſſaria materie/alius ſoluit edi=
ficanti.Sed qd ſi mulier fundet eccleſiā. Rñ.ſi
hoc facit autoritate dioceſani efficiť patrona:
qꝛ eadē ratio in muliere q̄ et in viro.vnde ⁊ idē
ius eſſe debet.vt de tranſla.pla.c.ij. Sed qd de
tutore ſi fundet vel dotet eccleſiam? Rñ. ſi hoc
noīe pupilli facit vel de eiꝰ pecunia vel ī fundo
eius:acquiriť pupillo nō tutori:qꝛ oīa acquiſi=
ta ꝑ tutorē ex rebꝰ pupilli acquirūtur pupillo.
de pecu.cle.c.ij.Quid de clerico eccleſiā edifi=
cante de pecunia ꝓpria in fundo eccleſie? Rñ.
puto ꝙ vtriq; acquiriť.ſ.eccľie ⁊ clerico: nō eñi
potuit facere conditionē eccleſie ſue deteriorē.
vt de dona.c.ij.Et idē dicendū de fundante ec=
cleſiā in fundo ꝓprio:ſed de pecunia eccleſie:ꝙ
ſcʒ vtriq; acquiriť: qđ etiā Joh.an.ſentire vi=
detur. Sed ſi de pecunia eccleſie emptꝰ eſt fun
dus ⁊ facta ꝯtractio/licet nō noīe eiꝰ ipſi eccľie
tm̄ acquireť patronatꝰ. arg.c.apľicos.xij.q.ij.
Sed qd cū ex pecunia militis cōſtruiť eccleſia
eo ignorāte ab alio cui acquiriť patronatꝰ mi=
liti vel cōſtruenti: p̄ſupponēdo ꝙ nō noīe mili=
tis ſit ꝯſtructa. Rñ.vtriq; nō militi acquiriť:qꝛ
nō fuit ꝯſenſus epi ad militē.e.c.qm̄. nec forte
expedit eccleſie militē habere patronū:ſed nec
ꝯſtructori: qꝛ illū voluit habere ꝑ fraudē.Sed
fraus et dolus nemini debēt patrocinari.vt de
reſcrip.c.ſedes. ſed remanebit eccleſia libera.
Sed qd de vſurario de cuiꝰ pecunia fenebri cō
ſtructa eſt eccľia: nūquid acquiriť ſibi ius pa=
tronatus vel a q̄bus extorſit vſuras? Rñ.dic ꝙ
licet de talibꝰ nō ſit facienda eccľia.vt extra de
vſur.c.quia. nec elemoſyna eſt faciēda.j.q.j.nō
eſt putāda.ſʒ reſtitui deberet. Tamē nō ꝓpter
hoc eccľia illa eſt deuiolanda.vt.xiiij.q.vj.com
perimꝰ. Cōſiderādū igiť ꝙ pecunie dn̄ium tm̄
erat ipſius imo ⁊ res empta ex ea.vt notať per
modernos in.c.cū tu.eř de vſur. et ideo ius pa
tronatꝰ ei acquiriť. et hoc puto ſi habet aliūde
vnde ſoluat his a q̄bus extorſit. alˀs eccleſia ſit
libera.ad q̄ faciūt notata.j.q.j.nō eſt putanda.
Et idē dicendū de eccleſia edificata ex pecunia
furis:aut ex pecunia ſimoniaca:aut ex pecunia
acquiſita ꝑ meretriciū vel ꝑ aliū illicitū modū.
In iſto tamē vltimo caſu nō teneť pecuniā illā
ex neceſſitate reddere vel erogare pauperibus
vt in priorībꝰ caſibꝰ. Itē ſi inequaliter plures
tribuūt ad actū inducentē patronatū: hoc non
impedit inequaliter acquiſitionē illius iuris.
facit de cōſue.c.ſi.lib.vj. Non eñi requiritur ꝙ
q̄libet det dotē ſufficientē ex quo ſunt plures:
ſecus ſi eſſet vnus.Sed qd ſi vnꝰ habuit licētiā
a dioceſano/alij nō. Rñdeo:qui habuit licentiā
ille habebit patronatū/alij non. Requiriť autē
licentia illiꝰ epi in cuiꝰ dioceſi fundať ſeu edi=
ficať eccleſia:nō autē ſufficit licentia dioceſani
edificātis.co.tit.nobis. et de fo.compe.c.ſane.
Sed qd ſi ep̄s nō vult dare licentiā:qꝛ vult pe=
cuniā vel alia de cauſa. Rñ.pape hoc referať q̄
eū cōpellet.co.ti.nullus. vel licentiā dabit niſi
iuſta cauſa ſubſit quare deneget. Sed nūquid
in hoc pōt haberi recurſus ad metropolitanū?
Rñ.Tan.Uincen.⁊ Hoſt. videnť ſentire ꝙ ſic.
Hoſti.tenet ꝯtrariū. Sed Jo.an.dicit ſup.d.c.
nullus.eo.ti. Poteſt dici ꝙ metropolitanꝰ po=
teſt cōpellere ſuffraganeū: et ſic eſt vera prima
opi.Sed licentiā ipſam edificandi dare nō pōt
et ſic vera eſt ſecūda. D.P.m.dicit ꝙ putat ꝙ
ſi ep̄s monitus fuit ꝑ archiep̄m licētiā dare: et
ipſe ep̄s monitꝰ dare recuſauerit vel neglexe=
rit dare ſine iuſta cauſa:tunc archiep̄s licentiā
dare poterit:quia expreſſuʒ eſt in iure ꝙ negli=
gentiā ſuffraganei ſuppleat archiep̄s.ix.q.iij.
cū ſimus. Negligentia aūt eſt lapſo tp̄e debite
monitionis et nulla cauſa aſſignata: ergo ⁊c̄.
Sed nūquid vacante ſede capitulū poteſt dare
talē licentiā.ſ.edificandi eccleſiā? Rñ.credo ꝙ
ſic qꝛ hoc eſt iuriſditionis non ordinis. In his
autē que ſunt iuriſditionis capl̄m ſuccedit. vt
de ma.⁊ obe.c.olim.Sed qd ſi vnus faciat edi=
ficare eccleſiā ⁊ cōſecrare:et alius poſtea dotet
ipſam? Rñ. ſi dotans hoc facit autoritate epi
ſm̄ Joh.and.efficitur patronus cum alio edifi
cante quaſi fauore eccleſie fingatur dos preceſ
ſiſſe.Et hoc puto maxime quando a fundatore
non poteſt dotari ipſa eccleſia iuxta notata de
conſe.eccle.vel alta.c.cum ſicut.

¶ De diſcordia patronoꝝ §.VIII.

in p̄ſentatione. Hec materia poniť in.c.qm̄.de
iure pa.quā ſic ſummat Jo.an.in nouel. Si pa
troni diſcordāt ille preficieť q̄ pluriū patronoꝝ
voces habebit. Qđ ſi hoc ſine ſcandalo eſſe nō
poterit: vel patroni infra tēpus debitū nō pre=
ſentāt:ep̄s ordinabit eccleſiaʒ. vbi primo dicit
Jo.an. Dic intrepide ſm̄ Uin.Ber.⁊ Cōpoſt.
ꝙ ſi ſit electio vel p̄ſentatio facta a maiori par=
te patronoꝝ etiā reſpectu alioꝝ: licet nō ſit fa=
cta a maiori parte oīm bene valet:nec obſtat.c.
eccleſia.de elec. quia loquiť de electiōe q̄ fit ab
aliquibꝰ vt a collegio. Et ꝑ hoc patet ꝙ ſi ſunt
duo patroni vnus pōt alterū preſentare: qđ nō
eſt de duobꝰ eligētibꝰ:qꝛ vnus nō poteſt alterū
eligere. Jo.aūt in glo.ſup.c.ſi plures.xvj.q.vij.
diſtinguit de diſcordia patronoꝝ:qꝛ videlʒ aut
diſcordia eſt īter patronū ⁊ ep̄m: aut īter ipſos
patronos.Et ſi inter ep̄m ⁊ patronū: tunc ep̄s
ponet interim yconomū in eccleſia quouſq; ſit

terminatū negociū.vt de offi.ord.c.cū vos. Si aūt eſt diſcordia inter patronos:aut hec eſt ſup electione facta ab eis:aut de iure patronatus: ſi eſt de electione:tūc ille inſtituat̄ q̄ maioribus meritis adiuuat̄:ſi ſine ſcandalo fieri pōt:vt in iſto.c.qm̄ in q̄buſdā.ſed ſi pares ſunt/ gr̄am fa cere poteſt ep̄s cui vult.vt ex̄ eo.cū aūt. Si aūt diſcordia ſit de iure patronat⁹: expectabit ep̄s per ſex mēſes a tp̄e vacationis eccleſie vſq̧ ad quattuor a tp̄e mote cōtrouerſie:vt de iure pa. ca.cū ꝓpter.Et ſi nō cōcordauerint infra dictū tēpus:poſtea ep̄s iſtituet in eccl̄ia aliquē:ꝛ ille p̄ſentabit̄ poſtea ab eo q̄ euincet p̄ronatū ſi hoc fieri poteſt ſine ſcandalo.Si autē fieri nō poſſit ſine ſcandalo patronoꝝ: tūc ep̄s claudet eccle ſiā: vt nō exerceant̄ ibi diuina.hec Joḃ.vt dicit̄ de iure pa.c.j.ꝛ.ij. Sed Joḃ.and.in nouel. ſup diſt.c.qm̄.ait.Aſſertiue teneas poſt factā p̄ſen tationē: licet diſcordēt hec iura locū nō habere q̄ ſolū loquunt̄ qn̄ de iure patronat⁹ emerſerit queſtio:nō qn̄ inter p̄ſentatos eſt queſtio q̄s ſcꝫ inter plures p̄ſentatos debeat inſtitui.Et dicit Jnno.ꝙ ſi de iure patronat⁹ eſt q̄ſtio expectan tur quattuor mēſes.Sed ſi eſt diſcordia de pſo na preſentata expectant̄ ſex mēſes. vt de ꝯceſ. p̄ben.c.ij. Dicit etiā Hoſti.ꝙ in hoc caſu ſcꝫ cū queſtio vertit̄ de iure patronatus: non inueni mus expreſſuꝫ ꝙ ſuperior debeat ꝓuidere.Vn̄ quantūcūq̧ ꝓtelet̄ diffinitio nō deuoluetur:ex quo nō eſt ius expreſſum: q̄ etiā ponit exemplū de ſcandalo qđ debet caueri : puta quia vtraq̧ pars eſt potēs.Et dicit ꝙ ſi alius cōſtituit̄/ gla dius ſuus vltor erit:nec poteſt refrenari. Dicit etiā Jnno. hoc locū habere nō ſolū in eccl̄ia va cante:ſed etiā non vacante:cū ꝓpter patronoꝝ diſcordias ſacerdos iſtitut⁹ ſtare ibi nō poteſt. Unde ep̄s ſi aliter ꝓuidere nō poteſt:faciat qđ dictū eſt de ceſſatione diuinoꝝ.Dicit aūt Hoſt. ꝙ ep̄s ſi brachiū ſcl̄are pōt habere ſcꝫ ad hm̄oi impedienda ad ip̄m poteſt recurrere.ex̄ de ho mi.c.poſtulaſti.Si aūt caret ep̄s brachio ſecu lari:non habet vltra q̄d faciat:niſi cū patientia expectare vel ad papā recurrere:qui oibus op preſſis debet ex officio ſubuenire.ij.q.vj.ad ro manū. vltra ſibi nō reſtat remediū/niſi ad deū. ex̄ de iudi.c.cū nō ab homine.Et dicūt Jnno.ꝛ Hoſtiē. ꝙ in hm̄oi electionib⁹ ꝗuis tantā vocē habeat vnus ex patronis quātā alius: dixit tn̄ attendēda merita pſonarū:ſicut in electionib⁹ eccleſiaſticis. vt de elec.dudū.et in teſtibus.vt de teſti.c.in noſtra.Et licet in iure patronatus ſuccedāt heredes. Dicit Jnno. ꝙ magis cōſo nat equitati dicere ꝙ ſucceſſio i patronatu ma gis fiet p ſtirpes q̄ per capita:cum hoc eſſe de beat in linea deſcēdentiū. inſti.de here.que ab inteſt.deferunt̄.§.et quia,ita ꝙ ſi plures vni ex patronis ſuccedāt puta quattuor:alteri ex pa tronis ſuccedāt pauciores.puta duo:non plus vocis habebūt illi quattuor q̄ illi duo.quilibet enim illoꝝ quattuor habebit quartā partē vo cis vnius:et illoꝝ duoꝝ quilibet habebit duas partes vni⁹ vocis.Et hāc equitatē dixit ſubti litati ꝯtrarie preponendā. et de hoc in cle.plu res.de iure pa.Et p hanc cle.declarat̄ iſta ma teria ꝛ quedā alie q̄ erāt in varia ꝛ ꝯtraria opi. ideo tex.eius hic immediate pono. Plures ab vno ex patronis eccleſie relicti heredes : voceꝫ dūtaxat vni⁹ habebūt in p̄ſentatione rectoris. Et vt facilius ꝓuideat̄ eccleſiis:nō incōuenies reputamus patronos ipſos īter ſe poſſe libere cōuenire de rectorib⁹ ab eis alternis vicib⁹ p̄ ſentando:in q̄bus etiā ex eadē cauſa pmittim⁹ vt plures ad vacantē eccleſiaꝫ poſſint eo modo preſentare pſonas ꝙ vna ex eis eligi p ep̄m va leat ꝛ admitti. Clemēs.v.de iure pa.in cle. Di cit Jo.an. hic in apparatu. ꝙ iſta cle.reprobat̄ opi. Ala.Hug.Lau.Jo.Tan.Vin.Ber.ꝛ Hoſ. q̄ etiā michi placebat:dicentiū.xvj.q.vij.ſi plu res.et de iure pa.c.j.ꝙ in iure pa.ſucceſſio erat p capita.et approbat̄ opi.Jnno.ꝛ Hoſti. dicen tiū ꝙ ſucceſſio in patronatu fit p ſtirpes nō per capita.vt dictū eſt in p̄cedēti.§.Et hoc ſiue pa troni ſint aliqui ex diuerſis cauſis.puta vn⁹ qꝛ fundauit:alius qꝛ dotauit:ſiue ſint ex eadē cau ſa:qꝛ fundauerūt ſimul vł etiā dotauerūt.ꝗuis Archi.xvj.q.vij.aliter dicat. qđ tamē Joḃ.an. non reprobat.et addit. Michi placebat in hac cle.opi.reprobata. que etſi in parte haberet cō trariā equitatē: tamē expediēs michi videbat̄ eccleſiis:vt ſicut patronis p capita debeat̄ ius proceſſionis:ius alimētoꝝ:ius defenſionis:ita et p capita debeat̄ ius p̄ſentatiōis. vt ſcꝫ quot ſunt capita patronoꝝ:tot ſint ſuffragia vocū et nō plura.ad hoc facit eo.ti.c.iij.nō plura dixit: vt ſcꝫ ſi patronus ſit heres cōpatroni ſolā vnā vocē habeat:cuius cōtrariū innuit hec lr̄a cle. Et ex iſta approbata hic opinione timeo ꝙ na ſcentur inextricabiles queſtiōes.Et ponit dif fuſe p exempla intricationē queſtionū. glo.ſup verbo plures. ad minus duos cōprehendit. et dicit plures etiā ſingulares. Ab vno.glo.ergo ſecus ſi plures a pluribus:vel vnus a plurib⁹: vt dixit Relicti.glo. Jdem tamen puto ſi inter viuos transferat vendendo pluribus vniuerſi tatē: vel pmutando cū plurib⁹:vel plurib⁹ do nando. Heredes.glo.ſui vel extranei cū hic nō diſtinguat. Rectoris. glo.etiaꝫ clerici cū eadē ſit ratio. Et vt facilius ꝛc̄. Circa hoc erat tri plex opinio. Prima ꝙ hoc poſſet fieri. Scđa ꝙ nō poſſet fieri. Tertia ꝙ fieri poſſet: ſed nō niſi cum autoritate ep̄i. Reprobatur ergo hic ſcđa et tertia opi.que fuit Jnno,et approbat̄ prima

que fuit Bern.ꝛ Hoſt. Libere.glo.i.ſine ſupio
ris auctoritate:ꝛ ſic reprobaꝶ opinio Inn.quā
notauit in.c.qm̄.eo.ti. Itē dicit libere etſi non
vacat eccl'ia. hoc ꝓbat plurale Alternis vici=
bus. Certum eſt em̄ ꝙ vna vice nō cōcurret du
plex vacatio. Nō ob.de cōceſ.p̄bē.c.ſi.q: illud
fiebat in fraudē vacature. Hoc aūt fit ad tollē=
dam diſcordiā ꝛ faciliorē ꝓuiſionem eccl'ie. Et
eadē ratione videꝶ patronos pluriū eccleſiarū
poſſe inter ſe diuidere: vt vn⁹ ſit patron⁹ ī vna
ꝛ ali⁹ in alia. Itez cū patronatus vnius eccl'ie
cōmuteꝶ in patronatū alteri⁹ eccl'ie:quare pa=
tronat⁹ vni⁹ eccl'ie cū parte quā ꝛc. In cle.etiā
que incipit.vt cōſtitutio de iure patronat⁹. Et
ſic ſtatuiꝶ de patronis eccl'iaſticis: vt ꝯſtitutio
que ad eccl'iam aliquā : ꝯſuis etiā ad exēptorū
p̄ſitationē ptineat: admitti ꝯſuetudine nō ob=
ſtante cōtraria ꝓhibet:niſi p̄ſitato de ꝓuētib⁹
eiuſdē talis coram dioceſano fuerit portio aſſi
gnata:vñ iura ep̄alia poſſit ſoluere et ſuſtenta=
tionē hr̄e cōgruā ſicut expedit obſerueꝶ ipam
declarare:ac etiaȝ quedā adijcere cōſulta hui⁹
ſacri cōcilij approbatiōe ꝓuidimus. Dioceſa=
nis ſub obteſtatiōe diuini iudicij diſtricti⁹ in=
hibētes: ne p̄ſitatū aliquē p quācūq; pſonā ec=
cleſiaſticā ius p̄ſitādi ad aliquā eccl'iam habē=
tem admittāt:niſi intra certū terminū cōpeten
tē p dioceſanos ipos p̄ſitātib⁹ p̄figēdū ipſo p̄ſi
tato fuerit corā eis (vt p̄ſcribiꝶ) cōgrua de ꝓuē
tibus eccl'ie portio aſſignata:quā ſi forſitā ijdē
p̄ſitātes intra terminū ipm aſſignare neglexe
rint:ne factū eorū noceat p̄ſitatoꝛ ſtatuimus vt
extūc dioceſani debeāt p̄ſitatū (niſi aliud cano
nicū obſiſtat) admittere:ꝛ in penā p̄ſitantiū ad
dioceſanos poteſtas aſſignatiōis huius deuol
uaꝶ. Precipim⁹ aūt dioceſanis ſub ipi⁹ obte=
ſtatiōe diuini iudicij/ iporūq; ꝯſciētias onera=
mus: ꝙ moderationē portiōis ip̄ius debite fa
ciāt:nec odio vel fauore vel al's in pluri vel mi
nori circa illam ſciēter excedāt ꝛc. Hec ibi. De
ſimonia ī pſonatu habes l.ij.pte.ti.j.c.iiij.ꝛ.v.

De clericis et diuinis officijs. Titulus.xiiij.

De exercitio clericoꝝ. Cap.j.

Si dormiatis inter medios cle
ros pēne columbe deargētate
ꝛ poſteriora dorſi ei⁹ in pallo=
re auri. p̄s.lxvij. Quāuis iſtd̄
exponaꝶ in gloſa continua de
oībus vere fidelibus: tñ allu=
dendo illi termino cleros : vñ
clerici denominanꝶ: adaptabiꝶ ad materiā de
clericis : ſed q: locutio eſt obſcura et multipl'r
exponiꝶ in dicta glo.breuiter ꝓut de oīb⁹ ele=
ctis intelligiꝶ exponemus. Prio ḡ ſciendū
ꝙ colūba hic ſignificat eccl'iam ſm glo.de qua
diciꝶ in Cant. Una eſt colūba mea ꝛc. Cant.vj.
c. Hec eſt deargētata/q: diuinis eloquijs eru=
dita:ſm illud p̄s.xj. Eloquia dn̄i eloquia caſta
argētū igne examinatū:q: ſonorū in p̄dicatiōe
purgatū ab om̄i errore. Poſteriora huius co=
lumbe ſunt fideles q̄ erūt in fine mūdi vel in vl
tima reſurrectione . Poſteriora em̄ dorſi ſunt
extremitates ip̄ius aīalis: hi aūt vltimi erunt
in pallore auri.i.in auro bene fulgēti ꝛ claro.ſ.
pfecte charitatis, q̄ ſignificaꝶ p aurū precioſi⁹
cūctis metallis:ſicut charitas eminet cunctis
v̄tutibus. De q̄ auro charitatis d̄r Apoca.iij.
Suadeo tibi emere aurū ignitum:vt locuples
fias. Pēne hui⁹ colūbe ſunt cōtēplatiōes,ꝛ af
fectiōes,q̄b⁹ eccl'ia ſe ſubleuat ad celeſtia: has
affectabat p̄s.dicēs. Quis dabit michi pēnas
ſicut colūbe/ꝛ volabo ꝛ requieſcā:ꝛ ad quē lo=
cū:niſi vbi vocat eā ſpōſus dicēs: Ueni colūba
mea in foraminibus petre. Canꝶ.ij.c. Petra
aūt erat xp̄s.j.ad Coꝛ.x.c.ꝛ de cōſe.di.ij.c.re=
uera. Clerici ſm glo.dicunꝶ duo teſtamēta:ve
tus ꝛ nouū. Cleros em̄ grece latine ſors. Sor=
tes aūt dicunꝶ in veteri teſtamēto partes here
ditatis terre ꝓmiſſionis:que ſortes date ſunt
pplo dn̄o diſpēſante:vt habeꝶ Joſue per totū.
Uñ etiā et ipſa teſtamēta ſortes ſignificāt:per
que ſeruata hereditas terre viuētiū ꝓmiſſa eſt
et daꝶ. Dormiūt inter medios cleros.i.in me=
dio clericoꝝ.ſ.teſtamētoꝝ. fideles q̄ requieſcūt
in auctoritate ſcripturarū duoꝝ teſtamentorū
acquieſcēdo ꝛ aſſentiēdo v̄itati eoꝝ: ꝛ ſm eas
doctrinas viuūt:vel requieſcunt in medio cle=
roꝝ qui terrena nō nimis ardēter appetunt et
amāt:que terrena ꝓmittebat vetus teſtamen
tū:vel dormiūt qui.ſ.vſq; ad mortē:que dormi
tio diciꝶ: pſeuerāt in cōtēptu terrenorū amore
celeſtium. Eſt ḡ ſenſus. O fideles ſi dormiatis
inter medios cleros.i.quieſcatis inter duo te=
ſtamenta modo expoſito : vos eritis vel vobis
erūt pēne colūbe.i.v̄tutes, ſeu cōtemplatiōes.
quas hȝ colūba.i.eccl'ia erudita ſacris eloqjs:
cui⁹ finis ꝛ vltimi erunt in pfecta charitate:vt
ip̄is pēnis.i.v̄tutib⁹ ꝛ cōtēplatiōibus poſſitis
volare ad celū:vbi eſt pfectiſſima charitas. Sȝ
adaptādo ſpecialiter ad ſtatū clericoꝝ ratione
nōis cleros: Notandū ꝙ clerici denoīanꝶ a cle
ros grece/qd̄ dicitur latine ſors,vel hereditas
ex eo ꝙ primus clericus inſtitutus ab ap̄lis.i.
Matthias ſorte elect⁹ eſt ad apoſtolatū:vt pꝫ
Act.j.c. Quā rationē tāgit Gratia.diſ.xxj.§.j.
Uel ſȝ Hiero.clerici dicūꝶ a cleros.i.ſorte dn̄i
eo ꝙ ſunt de ſorte:vel dn̄s eſt ſors.i.pars eorū.
Uñ ipſe ait.xij.q.j.c.cleric⁹. Cleric⁹ q̄ xp̄i ſer=
uit eccleſie:primū interpreteꝶ vocabulū ſuū:et
nōis interpretatione ꝓlata nitaꝶ eſſe qd̄ diciꝶ.

Si em̄ cleros grece latine ſors interpretatur / ꝓpterea clerici dicūt / q2 de ſorte dn̄i ſunt: vel q2 dn̄s ipe ſors.i.pars clericorū eſt: vel q2 ipſe pars dn̄i eſt: ꝗ ſi partē dn̄i h3 / talē ſe d3 exhibere. vt ipſe poſſideat dn̄m: ⁊ ipſe poſſideat a dn̄o, ꝗ dn̄m poſſidet: ⁊ cū ꝓpheta dicat. Pars mea dn̄s. Et Hiero. ad Nepotianū. Nichil extra dominū hr̄e pōt: ꝙ ſi quiſpiā aliud habuit preter dn̄m / pars eius nō erit dn̄s. Verbi gratia. Si aurū / ſi argentū / ſi variā ſupellectilē cū his partibus dn̄s non dignat̄ fieri pars eius. hec Hiero. ad Nepotianū: ⁊ intelligitur cum in his rebus ponit finem ſuū, vel nimis ſollicitatur: ita ꝙ officiū ſuum negligat. Predicta igit̄ verba ꝓphete. Si dormiatis ⁊c. adaptando ad ſtatū clericalem: ibi poſſunt notari tria.

¶ Pōo ꝙ debent a ſecularibus negocijs abſtinere. ibi: Si dormiatis.

¶ Secundo ꝙ debent in ſacris eloquijs, ⁊ virtutibus ſe exercere. ibi: Inter medios cleros.

¶ Tertio ꝙ debēt in diuinis officijs, ⁊ orationibus ſe exhibere. ibi: Penne columbe. ⁊c.

¶ Quantū ad pāmū debent §.I. clerici a ſecularib⁹ negocijs ſe abſtinere: ⁊ hoc eſt dormire. i. deſcere. Et in ſignū hui⁹ ordinatio clericoꝝ fit in ſabbato: qđ interpretat̄ deſ: q2 quieſcere debēt. i. ceſſare a ſecularib⁹ negocijs. Vn̄ apl's. ij. ad Tim̄. ij. c. ait. Nemo militās deo implicat ſe negocijs ſecularibus. Status clericalis eſt q̄dā militia ſpūalis. Que aūt ſint negocia ſecularia a qb⁹ clerici habēt abſtinere: declarat̄ in. c. multa. ex̄ ne cle. vl' mo. Vbi ſic d2 ex ꝯcilio Magūtin̄. Multa ſunt negocia ſecularia de qb⁹ pauca ꝑſtringamus: ad q̄ ptinet oīs carnalis cōcupiſcētia: quicq̄d pl⁹ iuſto appetit hō turpe lucrū eſt: munera em̄ iniuſte accipe vl' etiā dare ꝓ aliq̄ ſeculari queſtu: ꝓcio aliquē ꝯducere: cōtentiōes / vel lites / vel rixas amare: in placitis ſecularibus diſputare: excepta defēſiōe orphanoꝝ aut viduaꝝ: ꝯductores aut ꝓcuratores eſſe ſeculariū rerū: turpis v'bi vel facti eſſe ioculatorē: vl' iocū ſecularē diligere: aleas amare: ornatū incōuenietem ꝓpoſito ſuo q̄rere: in delitijs viuere velle: gulā ⁊ ebrietatē ſeq̄: pōdera iniuſta vel mēſuras hr̄e: negociū iniuſtū exercere: nec tn̄ negociū iuſtū eſt cōtradicēdū ꝓpter neceſſitates diuerſas: q2 legim⁹ ſctōs aplos fuiſſe negociatos. Et ī regula bti Bn̄dicti ꝑcipit̄ ꝓuideri / ꝑ quoꝝ man⁹ negocia monaſterij ꝓcurēt̄: canes vel aues ſequi ad venādū. Et oīb⁹ quibuſlib3 cauſis ſupfluis intereſſe. Ecce talia, ⁊ ſīlia miniſtris altarī dn̄i, necnō et monachis oīno interdicim⁹. Hec ibi. ⁊ infra in ſeq. c. magis declarat̄ a quib⁹ clerici debēt abſtinere: q̄ ſunt eis interdicta ibidē.

¶ Quantū ad ſecundū. ſ. ꝙ §.II. debēt ſacris eloquijs, ⁊ v'tuoſis actib⁹ inherere. Vn̄ di. xxxviij. oēs pſallētes. Oēs pſallētes deo repromittim⁹: In iuſtificatiōib⁹ tuis meditabor: nō obliuiſcar ſermōes tuos, q̄ ſunt eloquia dn̄i. Qđ etſi cūctis fidelib⁹ obſeruare ſaluberrimū ſit / precipue tn̄ his, q̄ eccl'iaſticā cōſecuti ſunt dignitatē. hec ibi notant̄ cū dicit̄ in auctoritate. Inter medios cleros. i. in medio duorū teſtamētoꝝ. ſ. veteris ⁊ noui: vt expoſitū eſt. ſ. ⁊ qđ ibi legūt diligenter adimplere: q2 vt ait apl's ad Ro. ij. c. Nō auditores legis: ſ3 factores apud deū iuſtificabūt̄. Et Ioh. xiij. dixit xp̄s diſcipulis ſuis. Scitis hec. Bti eritis, ſi feceritis ea. Quib⁹ aūt virtutib⁹ clerici debent eſſe decorati oſtdit apl's. j. ad Tim̄. iij. dicens. Op3 ep̄m eſſe irreprehēſibilē ⁊c. q̄ regula cōtinet. xiij. capitula ſeu cōditiōes virtutū que obſeruari debēt ab oīb⁹ clericis. Expoſitionē aūt dicte regule plene habes. j. eo. ti. c. iij. ibi vide.

¶ Quantū ad tertium. ſ. ꝙ §.III. debēt inſiſtere diuinis officijs ⁊ deuotiōib⁹: notat̄ ꝑ hoc qđ dicit̄ Pēne colūbe ⁊c. ſcil3 eritis vos. ſ. clerici: ſi dormiatis. i. ceſſetis ab actib⁹ ſecularib⁹: inter medios cleros. i. in medio teſtamētorū vos ponētes ꝑ ſtudiū, ⁊ obſeruationē eoꝝ: ſic eritis, ſeu vobis erūt pēnę columbę ⁊c. ꝑ orōnes vc3, ⁊ officia diuinā qb⁹ ipa columba. i. eccleſia ꝑ vos ſubleuat̄ ad celeſtia. Et de orōne dictū eſt. ſ. ti. xij. ⁊ etia3 dicet̄ in quarta parte: ⁊ de ea habes etiā in pa et ſecūda parte in pluribus locis. Sed quō debēt clerici dicere horas canonicaſ et diuina officia: et q̄ ad ipſa ex precepto teneāt̄ habes. j. eo. ti. c. iiij.

¶ De cōuerſatione clericorū: ⁊ a quibus exercitijs clerici debent abſtinere. Cap̄. ij.

A Quibus autē ſe debēt clerici abſtinere. Nota ꝙ ꝓmouēdus ad clerū debet eſſe bonę cōſcientię quo ad ſe, ⁊ bone fame quo ad alios / que reſultāt ex modeſta cōuerſatiōe: ⁊ debet ſe exhibere exēplu3 virtutis. vn̄ Hiero. qualis edificatio diſcipuli ſi intelligat ſe eē magiſtro maiorē. Vn̄ non ſolū ep̄i / preſbyteri / ⁊ diacōes debēt magnopere ꝓuidere / vt cunctū populū, cui preſidēt cōuerſatiōe, ⁊ ſermōe preeāt: verū etiā inferior gradus exorciſte / lectores / acholyti / editui / ceroferarij: ⁊ oēs omnino q̄ domui dei deſeruiūt: q2 vehemēter eccleſiam xp̄i deſtruit laicos meliores eſſe q̄ clericos. viij. q. j. qualis. Malus autē ſacerdos inquit Chry. de ſacerdotio ſuo crimē acquirit nō dignitatē. di. xl. multi. Et vt ait Aug. Nemo in eccleſia amplius nocet q̄ qui pucrſe agēs / nomē vel ordinē ſanctitatis vel ſacerdotis h3. Delinquētem

Cōuerſatio pſbyteri

aūt hunc redarguere nullus pſumit: ⁊ tn̄ exemplū culpa vehemēter extēditur qñ ꝓ reuerētia ordinis pctōr honorat᷑.di.lxxxiij.nemo. Qualis aūt cōuerſatiōis debeat eſſe oñdit Jſiō.de vita clericoꝝ ſic dicēs. His lege patrū cauetur vt a vulgari vita ſeclusi a mūdi voluptatib⁹ ſe abſtineāt: nō ſpectaculis/nō pompis interſint: cōuiuia publica fugiāt: priuata nō tm̄ pudica/ ſed ⁊ ſobria colāt: vſuris nequaꝙ̄ incūbāt: neqꝫ turpiū occupatiōibus lucroꝝ: nō fraudibus cuiuſꝙ̄ ſtudiū appetāt: amorē pecunie quaſi materiā cunctoꝝ vicioꝝ fugiant: ſecularia officia negociaqꝫ abijciāt: honoris gradū p ambitionē nō ſuſcipiāt: ꝓ beneficijs medicine dei munera nō accipiāt: dolos ⁊ cōiurationes caueant: odiū/emulatiōes/obtrectatiōes/atqꝫ inuidiaꝫ fugiāt: non vagi oculis/nō effrenes lingua/aut petulāti tumidoqꝫ geſtu nō incedāt: ſed pudorē atqꝫ verecūdiā mētis ſimplici habitu inceſſuqꝫ oſtendāt: obſcenitatē quoqꝫ mēbroꝝ ⁊ verborū ſicut ⁊ operū penitus execrent᷑: viduarū ⁊ virginū frequentationē fugiāt: cōtubernia quoqꝫ extranearū feminarū nullatenus appetant: caſtimoniā inuiolati corporis ꝑpetuo cōſeruare ſtudeāt: ſenioribuſqꝫ debitā prebeāt obedientiā: nec vllo iactātie ſtudio ſeipſos attollāt. Poſtremo doctrine/lectiōib⁹/pſalmis/et hymnis cāticis exercitio iugiter incumbāt. Tales eñi debent eſſe q̄ diuinis cultibus ſeſe mācipādos ſtudent: ſcꝫ vt dū ſcientie operā dant/doctrine gratiā populis adminiſtrēt: et hec oīa di.xxiij. his igit᷑. Jtē Clemēs. melius eſt eñi dñi ſacerdotē paucos habere miniſtros q̄ poſſint digne opus dñi exercere: q̄ꝫ multos inutiles q̄ onus graue inducant ordinatori.xxiij.di.c.tales.

Regla clericorum.

De opibus clericorū: Nota §.I.

quedā eis ꝓhibita. vt negocia ſecularia.ij.Timo.ij. Nemo militās deo implicat ſe negocijs ſecularib⁹. Et primo quideꝫ negociatio eſt eis ꝓhibita. Vñ Aug.di.lxxxviij.fornicari. Fornicari nūꝙ̄ licet: negociari aliqñ licet: anteꝙ̄ clericus fias licet: poſtꝙ̄ factus fueris non licet. Prohibita eſt eñi religioſis ſiue ſint clerici ſiue cōuerſi. Et dicit Pe.de pal.ꝙ ſi hmōi negocient᷑ ꝓpter lucrū: nō vident᷑ excuſari a mortali. Si aūt ꝓpter neceſſitatē victus/iam non eſt negociatio ꝓprie dicta: nec p ꝯñs ꝓhibita. Jtē non debēt intereſſe aduocādo. ⁊ procurando in queſtiōibus ſecularib⁹ iudicioꝝ ſi ſunt in ſacris. vel etiā in minoribus: ſi ſunt bñficiati: ⁊ hoc niſi ꝓ ſe. vel miſerabilib⁹ ꝑſonis. extra de poſtu. c.j. vel niſi ſuā vel ſuoꝝ iniuriā ꝓſequantur.iiij. q.vi.omnibus. Jtē nō poſſunt ſuſcipere gubernatiōes alienarū rerū. ſeu ꝓcurationes alienoꝝ negociorū: bene tñ poſſunt ſuſcipere tutelas a lege impoſitas ſi volunt: non tñ cogunt᷑ ad hoc laici. Tutelā aūt datiuā/que.ſ.datur a iudice: cū non eſt p teſtamentū non poſſunt ſuſcipere: ſed ad tutelā cōem miſerabiliū pauperū omnes clerici, ⁊ monachi tenent᷑: vt di.lxxxvj.peruenit. c.ſi.in glo. De licentia epi etiam pōt ſuſcipere gubernatiōes. Jtē dꝫ clericus abſtinere ab exercitio hiſtrionat⁹, et macellarie: al's punit᷑. vñ ex᷑ de vi.et hone.cle.lib.vj.c.j.dicit᷑. Clerici goliardi, aut buffones: ſi hoc p annū exercuerint/careāt priuilegio clericali. Et eodē modo ſi minori tp̄e, ⁊ admoniti nō deſtiterint. ⁊ eo.ti. in cle.c.dioceſanis.dicit᷑. Clerici qui carnificū, vel macellarioꝝ, ſeu tabernarioꝝ offm̄ publice faciūt/ſi tertio moniti nō deſiſtant, ſiue reaſſumūt: ſi ſunt cōiugati ꝑdūt priuilegiū clericale: non cōiugati vero q̄ incedūt vt laici/ perdūt in ꝑſonis q̄ꝫdiu hoc agunt. Jtē ſi eſt in ſacris opꝫ ꝙ abſtineat a cōtrahēdo matrimoniū: al's eſſet ipſo facto excōicatus. ⁊ matrimoniū nullū. Si eſt in minorib⁹ cōtrahēdo cū ſecūda, vel nō virgine/exuit᷑ omi priuilegio clericali: ⁊ adijcitur foro ſeculari: ⁊ ꝓhibet᷑ ſub pena excōicationis deferre tonſurā. extra de biga.ca.altercatiōis. lib.vj. Sꝫ ſi cōtrahit cū vna virgine deferendo tonſurā et veſtes clericales/retinet priuilegiū clericale in duob⁹: ſcꝫ ꝙ ꝑcutiēs euꝫ efficit᷑ excōicatus: ⁊ ꝙ non pōt diſtringi/nec cōdemnari a iudice ſecl'ari/ nec ciuiliter nec criminaliter. Sed ſi nō defert tonſurā, ⁊ habitū/in nullo retinet. extra de cle.cōiu.c.clerici.li.vj. Quō autē poſſit eſſe iudex vel iudicare habes.j. Jtē ꝓhibet᷑ clericis exercitiū venatiōis clamoſe: que ſcꝫ fit cū canibus/et clamore/et tumultu. ex᷑ ne cle.vel mona.c.j.⁊.ij. Et vt dicit glo.ſup.c.qui venatoribus.di.lxxxvj.etiā ꝓpter paupertatē nō eſt licita talis venatio: q: aliūde querere dꝫ ſibi victū et p honeſti⁹ exercitiū: vt p agriculturam.di.xcj.c.clericus. Venatio aūt que fit ſine clamore, ⁊ canibus: vt ponere laqueū/⁊ rete et hmōi bene licita eſt clericis. de ꝯſe.di.v.nūꝙ̄.

Officium tabellionatus, §.II.

ſeu notariat⁹ clericis cōſtitutis in ſacris eſt penitus interdictū ſm̄ Ray. Et ſi illud habeant/ ſunt cōpellendi ad dimittēdū per ſubtractionē bñficij appellatiōe poſtpoſita: extra ne cle.vel mo.c.ſicut. Et idem ſm̄ Ray.de clericis cōſtitutis in minoribus ſi habēt ſufficientia bñficia extra de poſtu.c.clerici. ⁊ dicit Jnno.ꝙ cōſtituti in ſacris ſi inſtrumēta cōficerent anteꝙ̄ eis interdiceret᷑/valerēt quidē: al's nō. Sed Hoſt. intelligit ꝙ nō valerēt in negocijs ſecularib⁹: ſed in eccleſiaſticis valerēt: vt docet rubri.illi⁹ ca.ſicut. Et ſm̄ Hoſtien.epſ pōt cōſtituere clericū tabellionē p totam ſuaꝫ dioceſim cui cura

oim eſt cõmiſſa.x.q.j.regẽda.ꝛ.xij.q.j.epũs. Et ſi ſic fecerit poterit ille vocari ad ſcribẽdũ acta eccſiaſtici fori:al's vbi tabellio non habeť:due honeſte pſone ſubroganť.ex̃ de pba.c. qm̃. Et ſic intelligo ꝙ clerici poſſunt eſſe notarij pape v.q.j.quidã. ſed cõſtitut⁹ a papa poterit cõfice re inſtrumẽta vbiqꝫ terraꝝ: ſꝫ cõſtitut⁹ ab epo nõ poterit extra dioceſim illi⁹ qui eũ inſtituit. ¶ Jtẽ nota ꝙ tabellio eccleſiaſtic⁹ nõ debet cõ ficere inſtrumẽta in ſecularib⁹ reb⁹:nec ſecula ris in reb⁹ pure eccleſiaſticis:qꝛ hoꝝ conuerſa tio nõ dꝫ eſſe pmixta.ij.q.vij.c.laicos. Vñ cleri ci in curijs principũ ꝓhibẽť eſſe ſcriptores.ex̃ ne cleri.vel mona.c.ſniam. ¶ Jtem religioſus nõ põt exercere officiũ tabellionat⁹ : niſi cõtra hereticos:nõ aũt in alijs ſꝫ Jo.an.extra de he re.c.vt officiũ.li.vj. Tamẽ vt notat Guiľ.in ſpe cu.vetera inſtrumẽta complebit : noua autem non aſſumet.extra de iudeis.c.Judei.

¶ Exercitiũ aũt honeſtũ, §.III.

ſeu artificiũ poteſt clericus exercere ſi indiget precipue:ꝛ etiã ſine hoc.diſt.xij. ꝑ totũ.dũ tñ ꝑ hoc nõ deſit in diuinis officijs.de cõſe.diſt.v.c. nunq̃. Jtẽ ſm Guil. poteſt recipe poſſeſſiones excolẽdas ad quartã vel ad quintã partẽ ſeu cõ ducere eas: ꝛ hoc ad ſuſtẽtationẽ ſuã et ſuoꝝ. ar.diſt.lxxxvj.c.ꝑuenit.in ṽbo auaricie cauſa. Cõcor.Hoſti. Põt etiã locare aialia. vt oues et boues ad certũ fructũ dũmodo per cõtractũ al's licitũ. Jtẽ ſm Guil.põt emere rẽ vt eã me lioratã charius vẽdat. vtputa pullũ vel equũ: vel etiã ſi tabulã emat vt faciat imaginẽ: quia iſta nõ eſt negociatio ſed artificiũ.xiiij.q.iiij.c. canonũ.extra ne cle.vel mo.c.j. Pena aũt cle ricoꝝ qui alijs negocijs ſecularib⁹ ſe immiſcẽt: eſt ꝙ debẽt excõicari.extra ne cle.vel mo.c.ſub interminatiõe. ꝛ ſi ſe nõ correxerint debẽt de poni.ita tamẽ ꝙ religioſi diſtrict⁹ q̃ alij puniã tur.extra ne cle.vel mo.c.ſed nec. Et ex hac pe na cũ maxima ſit deprehẽditur ꝙ in hmõi exer citijs mortaliter peccant. Jn foro autẽ penitẽ tiali debet eis iniũgi vel ſaltem cõſuli ꝙ ea que contra formã predictã lucrati ſunt ſtudeãt pau perib⁹ erogare.xiiij.q.v.qui habetis. Perma xime aũt clerici debent vacare ſacre lectioni ꝛ doctrine. Unde Hiero. ad ruſticũ. Si clericat⁹ titillat deſideriũ tuũ:diſcas qđ poſſis docere ꝛ rõnabilẽ hoſtiã offeras deo : ne ſis miles antẽq̃ tyro:ne prius ſis magiſter q̃ diſcipul⁹. Nõ eſt humilitatis mee: nec mẽſure iudicare de cete ris:et de miniſtris eccleſiaꝝ ſiniſtrũ quippiam dicere.ꝛ.j. Michi placet vt habeas ſanctoꝝ cõ tubernium:nec ipſe te doceas: ꝛ abſqꝫ doctore ingrediaris viã quã nunq̃ ingreſſus es.xvj.q. j.ſi clericatus. Et.xxxviij.diſt.per totum.

¶ De cõuerſatione clericoꝝ ſm regulã aplicã Oportet epiſcopũ eſſe irreprehenſibilem. ſub xiij.conditionib⁹ declaratam. Capłm.iij.

Quibus exercitijs debent clerici va care de quibus eſt regula aplica. j. Timoth. iij. Opꝫ epm̃ eſſe irrepre henſibilẽ:vnius vxoris virũ:ſobriũ: prudentẽ:pudicũ:ornatũ: hoſpitalẽ doctorẽ : non vinolentũ:nõ ꝑcuſſorẽ ſed mode ſtũ:nõ litigioſum:nõ cupidũ:domui ſue bñ pre poſitũ. Hãc eãdẽ regulã tradit ſcribẽs ad Ti. j.c.licet variet in aliquo ṽba. Et ibi dr.oportet epm̃ eſſe ſine crimine. Et lꝫ videať apl's hãc re gulã poſuiſſe epiſcopis:tamen hec regula etiã extenditur ad oẽs alios ordinandos:ꝛ ad pla turas ꝓmouendos.vt dicũt Aug.diſt.lxxxj.c. apl's.ꝛ Amb.di.xxxiiij.c. cognoſcamus. inclu dendo autoritatẽ Niceni ꝯcilij. Declarationẽ aũt harũ conditionũ aplice regule q̃ ſunt. xiij. ꝓſequitur Gratia. multũ diffuſe in decretis a di.xxv.vſqꝫ ad.xlviij.incluſiue.ꝛ iterũ ab.lxxxj vſqꝫ ad.xc.icluſiue ꝛ Ray.in ſum.ꝛ Jo.in ſum. cõfeſ.ipm̃ ſeqť. De ſingulis pauciſſima ponẽť.

Aplica regula clericorum explanat

¶ Quantum ad primũ ſcꝫ §.I.

oportet eſſe ſine crimine ordinãdũ vel eligẽdũ. Gratia.di.xxv.c.vnũ oratoriũ.§.nõie aũt crimi nis. vbi ponit quadruplicẽ acceptionẽ huius vocabuli. ¶ Et primo prout ſumitur genera liſſime pro quolibet pctõ iuxta illud catonis. Nemo ſine crimine viuit. Scđo pro pctõ com miſſo ex deliberatiõe ſiue mortali ſiue veniali. et ſic diſtinguiť cõtra pctm̃ cõmiſſum ex igno rãtia vel fragilitate. Tertio modo ꝓ pctõ mor tali. Et ſm hoc dicit Aug. Nemo exiſtimet ca pitalia crimina igne purgatorij poſſe purgari. in dicta diſt.§. al's ea demũ. Quarto modo ꝓ pctõ qđ inducit depoſitionẽ ſeu irregularitatẽ vt homicidiũ notoriũ adulteriũ ꝛ hmõi. Unde di.lxxxj.c.apl's.dr ꝙ crimen eſt graue pctm̃ ac cuſatiõe ꝛ dãnatione digniſſimũ. ꝛ ſic iſto vlti mo modo ſumitur hic:ita ſcꝫ ꝙ poſt peccatũ cõ miſſum poſt baptiſmũ inductiuũ irregularita tis:nõ ꝓmoueatur abſqꝫ diſpenſatione. Uel ſi intelligatur de mortali quolibet:tunc nõ ꝓmo ueatur ante penitentiã interiorem per quã tol litur pctm̃. al's ad ſui dãnationẽ ordinaretur q̃uis executionem haberet. Sed et diſt. lxxxj. Gratia.iterũ tractans illud.c. oportet eſſe ſine crimine.dicit ꝙ etiam debet vitare occaſiones criminis.i.nimiã familiaritatem: ꝛ conuerſa tionẽ cũ mulieribus.ꝛ acceſſum incautũ ad do mos earum.vt.c.clericus.ꝛ.c.oportet.ꝛ etiam debet hoc vitare vt auferat de eo ſuſpitionẽ ab alijs quã poſſet inde hře vt ibi dr. Jn oib⁹ ob ſeruare cõuenit vt quas certo tpe ꝛ certo loco

certis pſonis: vel apparere cleric⁹ vel loq̄ de=
beat mulierib⁹ vt excludat̃ ōis nefanda ſuſpi=
tio. Certe ſolū ad ſolā accedere nulla religiōis
ratio pmittit. Meli⁹ eſt em̄ eſſe duo q̄ vnū. ex
vij. ſynodo. Itē debet eſſe ſine crimine ne ipſe
committat: ſed ne alijs cōmittētibus aſſentiat
vt declarat. diſt. lxxxiij. per totum. et precipue
in. c. nemo. ⁊. c. error.

¶ Quantū ad ſecūdum ſcʒ §. II.
Nota vnius vxoris virum. vnius vxoris virū. Hoc exponit̃ negatiue. i. q̄
nō plures habuit: etſi vnā habuit. di. lxxxij. pro
poſuiſti. ſi nō ſic exponeret̃ ſequeret̃ q̄ v̄gines
et q̄ nullā vxorē habuerūt nō poſſent pmoueri
qđ eſſet abſurdū. Ray. ⁊ Hoſti. Et intelligit̃ il=
lud ſiue poſt baptiſmū ſiue āte: q̄ bigamia nō
tollitur per baptiſmū. vt patet di. xxvj. acuti⁹.
⁊. c. deinde. Et ſup iſtius cōditiōis declaratiōe
tractat Gra. diffuſe de incōtinentia clericoꝝ.
a. xxvj. diſtinctiōe vſq̄ ad. xxxiiij. incluſiue: po=
nens differentiā inter clericos eccl'ie orietalis
et occidētalis in materia cōtinētie: qđ colligit̃
ex. c. aliter. diſt. xxxj. ſed qđ dicit̃ in. d. c. q̄ ſacer
dotes grecoꝝ ⁊ alij clerici matrimonio copulā
tur: exponit gl. ⁊ bñ. i. cōtracto vtunt̃. Et decla
ratur iſta materia plene di. xxviij. in glo. ſuper
c. diaconi. vbi dr̄ q̄ in eccl'ia orientali ⁊ occidē=
tali licite cōtrahitur in minorib⁹ ordinibus. vt
patet di. xxxij. ſi quis eoꝝ. Sed cōſtituti in ſu=
periori ordine nec in eccl'ia occidētali nec oriē
tali poſſunt ꝯtrahere matrimoniū nec poterāt
a tpe aploꝝ: ⁊ ſi cōtrahant nō eſt matrimoniū.
Et hoc patet ex ſexta ſynodo que in oriēte fuit
celebrata: ⁊ regulā ſtatuit eis vt diſ. lxxxiiij. c.
cū in preterito. Sed in hoc eſt diſtinctio inter
orientales ⁊ occidētales: q̄ ipſi pmouētur nō
pmiſſa cōtinentia. Unde poſſunt greci pmoti
in ſacris vti matrimonio ante cōtracto: ſed nō
poſſunt in ſacris ꝯſtituti ꝯtrahere. vt extra de
cle. cōiu. c. cū olim. Et cū cōciliū Nicenū vellet
eis cōtinentiā imponere ſcʒ quo ad vſum con=
tracti matrimonij. Pānutius inexpt⁹ nuptia
rū diſſuaſit cōcilio: ⁊ ſic fuerūt dimiſſi. di. xxxj.
nicena. Sed latini nō poſſunt etiā vti cōtracto
et hoc a tpe Inno. ⁊ Sirij qui indixerūt conti=
nētias ſacerdotib⁹ et leuitis: ita ſcʒ q̄ nec etiā
cōtracto vti liceret ſicut antea permiſſum fue=
rat. vt diſt. lxxxij. plurimos. Greg. aūt etiā ſub=
diaconibus ſimili modo indixit cōtinentiā. vt
di. xxxj. c. ante triēniū. De bigamis quare phi
bentur ordinari: ⁊ quot modis: et qs dicat̃ bi=
gamus: ⁊ quis cum eis valeat diſpenſare: ⁊ de
notorijs fornicatorib⁹ quomodo ſint ſuſpenſi:
habes. j. e. parte. titu. xxviij. c. iij.

¶ Quantū ad tertiū ſcʒ ſo= §. III.
briū: ⁊ paulopoſt nō violentū. Hic phibet̃ cle
ricis ebrietas ⁊ voracitas. phibent̃ aūt clerici
ſm Ray. a ſuperfluitate vini: nō q̄ vinū ſit ma
lū immo bonū ⁊ moderate ſumptū acuit intelle
ctū: ſʒ q̄ ex eo frequenter incurrit̃ ebrietas. ex̄
de iureiu. c. etſi xp̄s. Ebrietas aūt fomes et nu
trix oīm vitioꝝ eſt. di. xxxv. ante oīa. Un̄ btūs
bñdict⁹ in regula admonet monachos ne vſq̄
ad ſatietatē bibāt. Un̄ cōſtituit ibi paruā men
ſurā qua infirmitatib⁹ corporū ⁊ debilitati na
ture ſatiſfacere poſſent: ⁊ nō appetitū et ſuam
ingluuiē adimplere: plus cōſulēs ſm medicū
q̄ ſm pceptorē: qđ etiā apoſtolū ad Titū feciſ=
ſe nō ambigim⁹. Et ſm Ulricū due ſunt cauſe
hui⁹ phibitionis. Prima q̄ vinolētia eſt inci
tatiua libidinis. Un̄ Hiero. di. xxxv. §. j. Uēter
mero eſtuans facile deſpumat in libidinē. Exē
plū in Loth Gen. 19 figurā in Noe. q̄ ebri⁹ nudauit ve= Gen. 9
rēda. Scđa cauſa eſt: q̄ impedit deuotionē ad
deū et diſcretionē. Prouer. xx. Luxurioſa res
eſt vinū ⁊c. q̄ his delectat̃ nō erit ſapiens. Hec
aūt duo ſcʒ mūdicia ⁊ ſapiētia maxime ſunt ne
ceſſaria dei miniſtro: q̄ ambulās in via imma=
culata: hic michi miniſtrabit. pſ. c. Et Pro=
uer. xiiij. c. Accept⁹ eſt regi miniſter intelligēs
Et multa pulchra habes de abſtinētia ⁊ gula:
et ebrietate p totā illā di. xxxv. vbi Gratia. tra
ctat illud. c. precipue in. c. ſexto die. Uoracitas
etiā in clericis phibet̃ ſm Ray. Primo q̄ vē
tris ingluuies ad luxuriā puocat: ⁊ oē op⁹ bo
nū diſſoluit. Un̄ Hiero. di. xliiij. §. j. dicit q̄ ven
ter ⁊ gēitalia vicina ſunt mēbra: vt ex vicinita=
te mēbroꝝ intelligat̃ cōfederatio vitioꝝ. Unde
et in figurā nabuzardā pnceps coquoꝝ deſtru
xit muros hierlm. iiij. Reg. xxv. Scđo q̄ cra=
pula generat morbos varios: ſed tēperātia ſo=
ſpitatē. de ꝯſe. diſt. v. nichil. Tertio q̄ pinguis
vēter craſſum ſenſum generat ſʒ Hiero. Et de
hoc tractat Gratia. diſ. xliiij. p totū. ⁊ ibi notāt
q̄ debēt haberi in cōuiuijs clericoꝝ: q̄nq̄ ſcʒ q̄ Conuiuia ſancta et honeſta.
ponit Greg. in. c. cōuiuia. dicēs. Sciēdū q̄ tūc
veraciter ex charitate cōuiuia pdeſt cū in eis
nulla abſentū vita mordet̃: null⁹ ex irriſiōe reb⁹
hēdit̃: nec i eis ſcl'ariū negocioꝝ fabule: ſʒ v̄ba
ſacre lectiōis audiūt̃: cū nō pl⁹ q̄ neceſſe eſt cor
pori ſeruit̃ ⁊c. Itē in pncipio mēſe dʒ fieri bñdi
ctio p eū q̄ ibi eſt maior: ⁊ i fine grarū actio vel
hymn⁹ exēplo xp̄i. Et i ſedēdo alter alteri ordi
nate deferre debēt ſm ſuū gradū. Hec oīa in. c.
qn̄. di. xliiij. Itē de ꝯſe. diſt. v. null⁹. ⁊. c. nō opʒ.
dicit̃ q̄ clerici ſpectaculis que in nuptijs aut
in ſcenis exhibentur intereſſe non debent. ſed
ſurgere de conuiuio et abire anteq̄ ingredian
tur thimelici. i. ioculatores. Item diſt. xliiij. c.
clerici dicitur. Clerici edendi vel bibendi cau
ſa tabernas non ingrediantur: niſi peregrina
tionis neceſſitate compulſi. Et ſm Ray. non

debēt clerici miniſtrare in tabernis:immo nec habere tabernas ꝓpter vilia et turpia q̄ ibi exercenť. Guil.tñ hoc intelligit: ita.ſ.ꝙ ibi nō miniſtrēt:vel etiam de illis tabernis vbi exercenť inhoneſta: qḋ eſt contra ep̄os qui dum faciūt vendi vina ſua:faciūt papiliones, ⁊ aliqua delicata preparari ad ꝓuocandū potatores.

Quātū ad quartū.ſ.pru §.IIII.

dentē dicit Gratia.di.xxxvj.§.j.ꝙ hoc eſt cōtra eos q̄ ſub noīe ſimplicitatis excuſant ſtultitiā ſacerdotū. Vñ dicit cōcil.tol.di.xxxviij.c.ignorantia. Ignorātia mater cūctoꝝ erroꝝ maxime in ſacerdotibus vitāda eſt q̄ officiū in ppl'o ſuſceperūt:⁊ di.e.Leo papa.c.ſi in laicis.dicit. Si in laicis videť intolerabilis inſcitia/quāto magis in clericis:nec excuſatiōe digna eſt nec venia. Debet aūt cleric⁹ hr̄e triplicē prudētiā. Prio quidē ſacraꝝ ſcripturaꝝ. Vñ Hiero. Si iuxta ap̄lm Paulū xp̄s eſt dei virt⁹ ⁊ ſapiētia: q̄ ignorantia ſcripturaꝝ eſt ignorantia xp̄i. di.xxxviij.ſi iuxta ap̄lm. Nā in ſacris ſcripturis maxime relucet ſapientia ſm Tho.in.j.parte q.j.arti.vj. Et Dioñ. Subſtātia nr̄i ſacerdotij ſunt eloquia diuinitus tradita.di.xxxviij.oēs. Nā hic ſubſtātia nō ſumiť ꝓ eo qḋ eſt de eſſentia:q: ſine lr̄is quis pōt recipere quēlibet ordinē: ſed ꝓ eo q̄ quis ſuſtētať:q:.ſ.ſine ſciētia nō pōt ſacerdos bene exequi officiū ſuū. Probat aūt Gratia.clericū debere eſſe pitū in ſcripturis.di.xxxvj.ꝑ totū.⁊ hoc ꝑ multas auctoritates ſcripture figuras ⁊ exēpla:⁊ de ratiōali qḋ portabat in pectore pōtifex vbi erat ſcriptum manifeſtatio ⁊ veritas:de vectib⁹ cōtinue arce inherētibus ⁊c.vide Exo.xxviij.c.et Leui.viij. Secūdo debet hr̄e peritiā canonū cōpetentē.i. cōſtitutionū eccl'iaſticaꝝ. Vñ diciť in.c.ignorātia.di.xxxviij. Sciāt ſacerdotes ſcripturas ſacras, ⁊ canōes. Et celeſtinus papa di.e.c.nulli ſacerdotū.dicit. Nulli ſacerdotum liceat canones ignorare:nec quicq̄ facere qḋ poſſit patrū regulis obuiare. Et q̄uis non teneať ſcire oēs ſubtilitates iuris/canones tñ cōes oēs obligātes ⁊ ad officiū ſuū ſpectātes ignorare ſine culpa nō pōt. Leges aūt ſeculares pōt cleric⁹ audire: niſi ſit religioſus.vel ſacerdos/vel habēs ꝑſonatū.vel ꝓbendā. De hoc tñ vide.j.in materia excōicatiōis. Tertio debet habere peritiā idest induſtriā ſeculariū negocioꝝ:q: ſm Gratia.di.xxxix.per totū.prelati debēt ſubditis nō ſolū carnalia/ſ; etiā ſp̄ualia ſubſidia miniſtrare exēplo xp̄i, q̄ turbas nō ſolū verbo docebat. Mat.v.c.ſed ⁊ v̄tute ſanabat.Luc.vj.c. ⁊ corporalib⁹ alimētis reficiebat. Jo.vj.c.et Mar.viij.c. Vñ dicit Greg.di.e.c.Petr⁹ diaconus. Hoc tpe talis d; in regiminis arce conſtitui:q̄ nō ſolū de ſalute aiaꝝ/verūetiam de extrinſeca vtilitate, ⁊ cautela ſciat eſſe ſollicitus. Vñ ⁊ ille Petrus elect⁹ ꝓpter ſuā ſimplicitatē repelliť. Dicit tñ Amb. ꝙ l; ꝓ tali ſimplicitate q̄s repellať ab obtinendo bñficio: non tñ deijciť a iam obtento:ſed dať ei coadiutor.vt.vij.q.j.q: frater. ſecus aūt eſt in litteratura: q: ſi non h; cōpetentē/etſi nō eminentē:pōt ep̄s remoueri. extra de eta.⁊ quali.ca.q̄uis. Et diciť ſcientia cōpetens, que eſt neceſſaria ad executionē debitā ordinis cuiuſcūq; quē h;. Dicit etiā Gratia.diſ.lxxxiij.§.j.ꝙ op; eſſe prudentē.i.vigilē ⁊ ſollicitū circa defenſionē pauperū/et releuationē oppreſſoꝝ/⁊ tuitionē monaſterioꝝ:et in c.ſeq.reprehēdit Greg.quendā ep̄m: q: cōſilia ſapientū ⁊ recta ſuadentiū nō ſuſcipiebat. Nō debet aūt etiā ſi ſit ſenex erubeſcere addiſcere etiā a minimis. Vñ Clemēs. Null⁹ ep̄s ꝓpter opprobriū ſenectutis, vel nobilitatem generis a paruis, vel minimis eruditis: ſi q̄d forte vtilitatis eſt aut ſalutis inq̄rere negligat. Et Augu.de ſe dicit. Senex a puero ⁊ ep̄s tot annoꝝ a collega nondū anniculo parat⁹ ſum edoceri. xxiij.q.iij.ſi habes. Et Grego.dicit. Stult⁹ eſt qui ſe in eo primū exiſtimat/vt bona que viderit, diſcere cōtemnat. di.xxij.c.de cōſtātinopolitana. Notandū etiā dictū Aug.diſ.xxxviij.c. ſedulo.vbi ait. Sedulo admonēdi ſunt ſcholaſtici: vt humilitate inducti xp̄iana diſcant non cōtemnere/quos cognouerint moꝝ vicia amplius q̄ v̄boꝝ deuitare:ſed cordi caſto linguā exercitatā cōferre non audeāt: quā etiā preferre cōſueuerant.⁊.j. Nouerint nō eſſe voces ad aures dei niſi animi affectū:ita eñ non irridebunt ſi aliquos antiſtites et miniſtros eccleſie forte aiaduerterint cū barbariſmis ⁊ ſoloeciſmis deū inuocare:⁊ v̄ba ꝑturbate diſtinguere nō ꝙ iſta minime reprehendēda ſint:ſed q: pie tolerāda. Sed ⁊ hr̄e peritiā ſeculariū litteraꝝ vtile eſt:ſi tñ hoc ad eruditionē querat:non ad delectationē/curioſitatē/vel oſtentationē: nec ꝓpter hoc dimittat magis neceſſaria ⁊ vtilia: quod oſtēdit Gratianus diſti.xxxviij.per totū. Sed iſta materia magis declarabitur.j.

Vitia latinitatis quō accipienda

Quantū ad quintū.ſ.op; §.V.

eſſe ornatū. Ponit Gratia.duplicē ornatū habere debere:ſc; interiorē et exteriorē. Et interior quidē cōſiſtet in v̄tutibus iuxta illud: Sacerdotes tui induanť iuſtitia.ps.cxxxj. Et hoc figurabāt varia ornamēta pontificis in veteri teſtamēto:vt dicit Gratia.di.xl.§.j.⁊ ꝑ totum. Vñ ex officio ſuſcepto nō licētiā peccādi/ſ; neceſſitatē bene viuēdi ſe nouerint aſſecutos: qḋ ꝓbat Symmachus in.c.tua nos.⁊ p̄cipue debet lucere in eo virt⁹ humilitatis:vt di.ea.c.ſi.

in fi. ⁊ Grego. dicit di.c. cōtra morē. ꝙ nichil in epali ceruice ſplēdidiꝰ fulget ꝙ̄ humilitas. Timendū etiā qđ dicit Aug. di.xl. ante oia. vcȝ ꝙ nichil apud deū triſtiꝰ/miſerabiliꝰ/⁊ damnabilius epi, preſbyteri aut diaconi dignitate. ſi ꝑfunctorie atqȝ adulatorie res agaꝛ: ⁊ econtrario nichil beatiꝰ, ſi eo mō militet, q̄ impator noſter iubet. ſ. xp̄s. Ornatꝰ exterior cōſiſtit in habitu/victu/⁊ inceſſu decentibus. di. xlj. ꝑ totū. In habitu: vt nec fulgidis/nec ſordidis veſtibus vtaꝛ: vt in. c. parſimoniā. diſt. ea. In victu: vt ꝯformet ſe moribꝰ eoꝝ, cū quibꝰ viuit: ſalua ſemꝑ honeſtate eoꝝ. Ūñ Aug. Quiſqȝ rebus preтереūtibus reſtrictius vtiꝛ ꝙ̄ ſe habeāt mores eoꝝ, cū quibꝰ viuit: aut intēperās, aut ſuꝑſtitioſus eſt. Quiſqȝ ꝟo ſic eis vtiꝛ/ vt metas cōſuetudinis bonoꝝ, inter quos ꝟſaꝛ excedat: aut aliqđ ſignificat, aut flagitioſus eſt. In his oibus non vſus/ſed libido in culpa eſt: qđ igiꝛ locis/tꝑibus/⁊ ꝑſonis cōueniat, attendēdū eſt. di. ea. c. q̄ſqȝ. Itē in inceſſu: vt equalis ſit, ⁊ maturus: vt grauitate itineris maturitatē mētis oſtēdat: icōpoſitio corꝑis indiſpoſitionē indicat mētis ſ₃ Aug. di. ea. §. fi. Itē clerici nō debēt deferre veſtes inciſas: nec ligulatas nec varij coloris: nec rubeas: nec virides: nec nimis longas, vel breues: nec de ſerico. Quicūqȝ autē clericus virgata, vel partita veſte vtiꝛ ſine cauſa: ſi eſt bñficiatus eſt ſuſpēſus a ꝑceptiōe fructuū ꝑ ſex mēſes. ſi nō eſt bñficiatus/et eſt in ſacris extra ſacerdotiū ꝑ idē tēpus eſt inhabilis ad obtinendū beneficiū. Si h₃ dignitatem, vel beneficiū cū cura: vel eſt ſacerdos, aut religioſus/eſt ſuſpenſus per annū a beneficio: ⁊ ꝑ idē tempus eſt inhabilis ad obtinēdum quodcūqȝ

Clericꝰ qñqȝ mutare pōt habitū

beneficiū: vt de vita ⁊ hone. cle. in cle. Nota tñ ꝙ cauſa peregrinatiōis timoris vel alia cauſa ſimili licitu₃ eſt clericis habitū transformare: vt. xxj. q. iiij. epi. de vi. ⁊ hone. cle. c. clerici.

Quantū ad ſextū. ſ. hoſpi §.VI.

talitatē dicit Gratia. di. xlij. §. j. ꝙ op₃ ſacerdotē eſſe hoſpitalē: vt ſit de numero eoꝝ quibꝰ diceꝛ: hoſpes erā et collegiſtis me. Mat. xxv. Cū enī d₃ alios ad hoſpitalitatem hortari/d₃ in ſe de hoc exēplū exhibere: ad memoriā quoqȝ reducere d₃ vt magis ad hoc ꝓuoceꝛ ꝙ Abraā ⁊ Loth ex hoſpitalitate meruerūt iter alios āgelos recipe in domo. ⁊ ecōtra Sodomitas, q̄ hoſpitibꝰ oſtiū claudebāt, ignis cōſumpſit. Gen. xix. Ūñ ⁊ Jo. euāg. in epl'a ſua. iij. excōicat quēdam diotrepē, q̄ paupes nō recipiebat: et recipiētes de eccl'ia eijciebat. In eccleſijs tñ ꝓhibenꝛ Agapē facere. i. cōuiuia pauperibus vel māducare: et accubitꝰ ſternere. vt di. ea. c. non op₃. De dormitiōe tñ in cōtrariū ſe h₃ cōſuetudo. ⁊ de comeſtiōe in. c. nulli. di. e. excipitur neceſſitas ex defectu hoſpitij. Dicit etiā Hieronī. ad Paulinū. xvj. q. j. c. ſi cupis eſſe. qm̄ quicq̄d habēt clerici pauperū eſt: ⁊ domus eoꝝ oībꝰ debēt eſſe cōes: qđ intelligiꝛ quo ad pauperes indigētes etiā minus bonos. vt di. xlij. c. quieſcamus. Sub hoſpitalitate intelligiꝛ diſtributio eccleſiaꝝ: ⁊ de ordine dandi ⁊ modo habes di. lxxxvj. nō ſatis. et de hoc habes. ſ. in. ij. ꝑte.

Quātū ad ſeptimū. ſ. pu §.VII.

dicū: dicit Grā. ꝙ d₃ eē pudicꝰ ita ꝙ moribꝰ et ꝟbis pudorē indeſinēter oñdat. Ūñ ⁊ gene ſpōſe Cant. j. turturi cōparanꝛ, q̄ eſt aial caſtū. Et Amb. ꝙ ꝟecundia ingenuos ꝓdit natales. di. lxxxvj. nō ſatis. Dicit Tho. ij. ij. q. clj. ar. iiij. ꝙ nomē pudicitie a pudore ſumiꝛ: in q̄ ꝟecūdia ſignaꝛ. Ūñ op₃ ꝙ pudicitia ſit ꝓp̄e circa illa de qbꝰ hoies magis ꝟecūdanꝛ. maxime aūt ꝟecūdaꝛ homo de actibꝰ venereis: adeo ꝙ nec actꝰ ꝯiugalis caret ꝟecūdia ſ₃ Aug. ⁊ hoc ideo: q2 motꝰ illoꝝ mēbroꝝ nō ſubdiꝛ impio rōnis. Verecūdaꝛ aūt hō nō ſolū de cōmixtiōe venerea/ ſ₃ etiā de q̄buſcūqȝ ſignis eiꝰ: vt dicit ph'ˢ in. ij. rhetorice. Pudicitia ḡ attēdiꝛ circa ſigna venereoꝝ ꝑcipue: vt ſunt aſpectꝰ/oſcula/tactꝰ et hmōi exteriora ſigna: caſtitas aūt circa ipſam cōmixtionē: tñ aliqñ poniꝛ vnū ꝓ alio. Ūñ Augu. dicit. Ne dicatis, vos hr̄e aios pudicos ſi habeatis oclos impudicos. Impudicꝰ enī oculꝰ impudici cordis eſt nūciꝰ. xxxij. q. v. nec ſolo. ⁊ vj. q. j. c. ex merito. &c. Officiū ſinguloꝝ ſit non ſolū oculos hr̄e caſtos: ſ₃ linguā et cor. Nec q̄d in cuiuſq̄ domo agaꝛ/alie domus ꝑ eas nouerit. Et ad maiorē honeſtatē, ⁊ cautelā ſtatutum eſt, vt clerici non cohabitēt cū mulieribus. Ūñ Hiero. Hoſpitiolū tuū rare aut nūq̄ mulieꝝ pedes terāt: q2 nō pōt digne habitare cū deo, q̄ feminarū acceſſibꝰ delectaꝛ. xxxij. di. hoſpitiolū. Et de btō Aug. legiꝛ ꝙ nō cōſenſit habitare cū ſorore ſua. di. lxxxj. Nā cohabitatio taliū ſepe intercipit adulteriū. i. eſt occaſio. xviij. q. ij. diffinimꝰ. Excipiūꝛ tñ quedā ꝑſone cū qbꝰ clerici ꝓt cohabitare ſm Ray. ſ. mater/ſoror/amita/ matertera/auia/filia fratris, vl' ſororis/vxor filij: et regulariter oēs cōſanguinei ꝑ lineā trāſuerſalē vſqȝ ad ſecūdū gradū incluſiue. ar. diſt. lxxxj. cū oibꝰ. Cōſanguinee ꝟo ꝑ lineā deſcēdētē, ⁊ aſcēdentē vſqȝ ad quartū gradū. ar. de conſang. ⁊ affi. c. nō d₃. Et rō eſt in iſtis: q2 fedꝰ naturale in iſtis nichil ſeui criminis cū talibꝰ eſtimari ꝑmittit: vt diciꝛ ex̄ de coha. cle. ⁊ muli. c. a nobis. ⁊ hoc intelligas ſi conſanguinea nō h₃ ſecū domicellas, pediſſequas, vel alias mulieres ſuſpectas: ⁊ hoc in caſu intelligiꝛ de coha. cle. ⁊ mulie. c. j. Et l₃ dictū ſit ꝙ cum predictis

cōſanguineis fedus naturale nō pmittit aliqd ſeui criminis ſuſpicari: debet tamē clericus, et maxime ep̄s cauere immoderatā familiaritatē cū illis: vt caput i gremiū ponēdo / oſculādo, et hmōi: ꝛ ne ex hoc contēptibilis habeaṫ. diſt. xxxiiij. quorūdā. Ultra ſcdm̄ vero gradū linee trāſuerſalis diſtingue: q2 aut ſunt ſuſpecte aut q2 iuuenes: ꝛ tūc nō poſſunt cohabitare: aut nō et tūc poſſunt. ꝛ eadē diſtinctio eſt facienda in ancillis et in vxore: quā ſcʒ duxit ante ordines ſacros. Nā ſi eſt vetula poteſt retinere i domo ſua et eā caſte regere. Si iuuenis nō debet ſecū tenere. diſ. lxxxj. volum⁹. Hoſt. ꝛ Goff. dicūt ꝙ in ep̄is et monachis nō habet locū illa diſtinctio: q2 cū nulla cōſanguinea debēt cohabitare vt in auṫ. de ſan. epiſ. §. ep̄m. ꝛ de monachis. §. cogitādū. col. j. Ray. tñ dicit ꝙ lʒ hoc ſit tutū ꝛ honeſtum: tamen canones ad hoc nō cogunt.

ℭ Quantum ad octauum §. VIII.

ſcʒ doctorē. No. ſm Jo. an. in glo. diſt. xliij. §. j. Iſtud cōſiſtit in duob⁹. ſ. in ſermone correctionis vt corrigat vitā ſubditoꝝ: ſed cū charitate. Un̄ Leo papa. Odio habeāṫ peccata nō hoies. corrigant tumidi: tolerenṫ infirmi. et qḋ ſeuerius caſtigare neceſſe eſt: nō ſeuiētis plectatur aīo ſed medētis. di. lxxxvj. odio. ſi aūt modum excesserit in corrigēdo ex amore, vel odio: nō a ſubditis, ſed a deo debet poſtulare veniā: ne dū nimiū ſeruaṫ humilitas regendi frāgaṫ autoritas. vt dicit Aug. in regula. ꝛ hābeṫ di. lxxxvj. qm̄ neceſſitas diſcipline. Scdo itelligiṫ iſta doctrina in ſermone p̄dicatiōis vt. ſ. p̄dicet. Hiero. Sācta quippe ruſticitas ſolū ſibi pdeſt. et quātū ex vite merito edificat eccl̄iam xp̄i: tātū nocet ſi reſiſtētib⁹ nō cōtradicat. ij. q. vij. ſancta Nec debet prelat⁹ ppter ſubſannationē vel pſecutionē ceſſare a docēdo et predicādo: vt dicit Jo. in glo. diſt. xliij. ſcim⁹. vbi anaclet⁹ ſic dicit. Scim⁹ multos ob id infeſtare doctores vt eos perdāt. i. cōfundāt: ꝛ pprie volūtatis placita impleāt. Nō tamē ppterea doctores inquātū vires ſuppetūt a recta emulatiōe dei et bona intētione recedere debēt: ſciētes q2 beati,
Mat. v q pſecutiones patiūtur ppter iuſticiā. hec ibi. Si aūt ſubditi ex his nō pficiant: ipſe tamē facit qḋ ſuū eſt et ſoluit debitū. Un̄ Corneli⁹ papa. Qḋ ad nos attinet cōſciētie noſtre cōuenit ſemp dare operā: ne quis culpa nr̄a de eccleſia pereat. Si qs aūt vltro, ꝛ crimine ſuo perierit. et penitētiam agere noluerit: nos in die iudicij inculpatos futuros credim⁹: q eoꝝ cōſuluim⁹ ſaluti: ꝛ illos ſolos in penis remanſuros: q noluerūt conſilij noſtri ſalubritate ſanari: nec mouere nos debēt cōuitia pditoꝝ: quo min⁹ a recta regula nō recedam⁹ quā apl's inſtituit dicēs. Si hominibus placerem ꝛc. ad Gal. j. De materia autem dicendi et modo predicandi dicetur. j. ti. xviij. de ſtatu predicatorum.

ℭ Quantum ad nonum ſcʒ §. IX.

nō pcuſſorē. Nota ſm Joh. an. in gl. ſ. di. xlv. ꝙ duplex pcuſſio phibeṫ clericis. Una eſt ſpūalis. ſ. cū qs corda īfirmoꝝ inutili ſermone pcutit. vt diſ. e. c. ſi. Scda eſt corporalis, q ſi fiat ex ira, vel odio: vel ex ſupbia vt magis timeaṫ: vel erga nō ſubditos phibeṫ: ſed ex charitate, ꝛ in ſubditos licita. Un̄ Aug. Et q emēdat verbere, in quē poteſtas datur: ꝛ coercet aliqua diſciplina mīam preſtat. di. xlv. c. ꝛ qui emendat. Ep̄s tñ ppter dignitatē ſuā neminē ſuis manibus debet verberare. diſt. lxxxvj. nō liceat. ſed p aliū pōt: p clericū tñ ſi cleric⁹ eſt verberād⁹. ex̄ de ſen. excō. c. vniuerſitatis. niſi penit⁹ ſit incorrigibilis cleric⁹: q2 tūc etiā p laicū. ex̄ de ſen. excō. c. vt fame. Diſtinguēdū tñ eſt circa qualitatē pſonarū ꝛ criminū q corrigūṫ ſm Jo. an. ꝛ Ray. Nā in minorib⁹ conſtituti licite verberātur etiā p leuib⁹ culpis. di. xxxv. ante. ꝛ di. xlv. §. Salomō. Siſr et regulares etiā in minorib⁹ cōſtituti ſm regulas ſuas p leuib⁹ culpis ſubijciunṫ verberib⁹ ex̄ de appel. c. rephenſibilis. in ſi. et de ſimo. c. per tuas. nō tñ vſq3 ad ſanguinē. In maiorib⁹ vo cōſtituti nō regulares / nō niſi p maiorib⁹ criminib⁹. di. xlv. cū beat⁹. Et Leo et Greg. ſic dicūt ea. di. Lʒ nōnūꝙ accidāt q in ſacerdotalib⁹ pſonis ſunt rephēdēda: pl⁹ tñ erga corrigēdos agat beniuolētia ꝙ ſeueritas: pl⁹ exhortatio ꝙ cōmotio: plus charitas ꝙ poteſtas: cū nemo noſtrū ſine pctō ſit. Sed ab his q que ſunt ſua querūt facile ab hac regula diſceditur: ꝛ dū dn̄ari magis ꝙ cōſulere placet: honor inflat in ſuperbiā. et qḋ puiſum eſt ad concordiā tēdit ad noxā. Moderata etiā debet eſſe caſtigatio. Un̄ quidā ſapiēs leuiter caſtigatus reuerentiā exhibet caſtiganti. Aſperitatis autē nimie icrepatio: nec correctionem recipit, nec ſalutē. di. ea. cū btūs. Sicut aūt nimia ſeueritas rephēdiṫ ita ꝛ nimia remiſſio. Un̄ Greg. xx. moral. Cūcti rectores nec i diſcipline vigore benignitatē māſuetudis: nec rurſus in manſuetudine diſtrictionē deſerāt diſciplie: quatenus nec a cōpaſſiōe pietatis obdureſcāt, cū cōtumaces corrigūt: nec diſcipline vigorē molliant: cū infirmoꝝ aīos cōſolanṫ. diſt. xlv. c. ſunt nāq3. Et ad h̄ ppoſitū iducūṫ auctes exēplaꝝ figure de ſcriptura. i. c. diſciplina. di. ea. Tertio prohibetur eſſe pcuſſor. i. ad vindictā ſeu punitionem facilis. Un̄ Greg. Si qd de quocūq3 ad aures tuas puenerit qḋ te iuſte poſſit offendere: facile nō credas: nec ad vindictā te res accēdat icognita: ſʒ p̄ſentib⁹ eccl'ie tue ſeniorib⁹ eſt

veritas diligēter pſcrutāda: et tūc canonica di ſtrictio culpā feriat deliquētis. di. lxxxvj. ſi qd

¶ Quantū ad decimū ſcȝ §. X.

nō litigioſum. Litigioſus dr̄ ſm pħm l. iij. eth. q̄ ad oia ↄtrariat cauſa ↄtriſtādi: nec quoſcūq; curās. Triplex eſt autē cauſa quare ꝓhibētur tales ordinari ſȝ Ray. Prima q2 nō ſunt apti ad humilē doctrinā q̄ exigit ab eis. Unde Hiero. Nichil impudētius arrogātia ruſticoꝝ. qui garrulitatē autoritatē putāt. ⁊ parati ad lites in ſubditos tumide intonant. di. xlvj. §. j. Scđa cauſa eſt: q2 litigioſi vel adulationib9 animos principū ſibi cōciliāt: vel fratrib9 ſuis detrahendo infamie notā ingerūt: vel q2 ſeditiones facere nō ceſſant. q̄ vitia oia prohibētur clericis. vt diſ. ea. §. j. ⁊ c. ſeq. Tertia cauſa eſt q2 cū ipſi debeāt diſcordantes ad cōcordiā reducere: ⁊ attrahere: nō debēt litigando alios ad diſcordiā ꝓuocare. Un̄ Cypria. Nec ad cayn, nec ad munera eius reſpexit dn̄s. Neq; enim deum placatū habere poterat: qui cum fratre nō pacem, ſed zeli diſcordiā habebat. quā igitur pacē ꝓmittunt ſibi inimici fratruȝ/ emuli ſacerdotū:

¶ Quantum ad vndecimū §. XI.

ſcilicet non cupidū. i. auarū: vbi ꝓhibet auaricia interioꝝ que eſt inordinat9 amor diuitiarū. Et ratio quare talis cupid9 ꝓhibet ordinari eſt: q2 vt dicit Grego. Bonoꝝ autori inherere aliter nō poſſum9: niſi cupiditatē a nobis, q̄ radix eſt oim maloꝝ abſcindam9. diſt. xlvij. c. bonoꝝ autori. Et Leo papa. Uirū catholicū ꝑcipue dn̄i ſacerdotem ſicut nullo errore: ſic nulla cupiditate impleri oportet. Mēs eīm potentie auida: nec abſtinere nouit a vetitis: nec gaudere cōceſſis: nec pietati adhibere cōſenſum. diſ. e. c. virū catholicū. Cleric9 aūt maxime dȝ deo inherere ⁊ a malis abſtinere. Itē vt dicit Amb. mēs auari ſemel vinculis cupiditatis aſtricta: ſemꝑ aurū: ſemꝑ argētū videt: ſemꝑ reddit9 cōputat: grati9 aurū q̄ ſolem intuetur: ipſa eius oratio ad deū petit aurū. di. e. c. ſicut hi. Clericus aūt debet habere mentē liberā a terrenis. Scđo ſub hoc cōpꝛehendit ꝓhibit9 ois turpis queſt9, ſeu lucrū: ne ſcȝ aliquo inhoneſto negocio victū, vel alia neceſſaria ſibi q̄rat: nec ſuſcipiat ꝓcurationes ſeculares. vt di. lxxxviij. ꝑ to. Excipiunt tamē ibi ꝑſone miſerabiles vt pupilli vidue et pauperes, que ab oib9 ex pietate debēt iuuari. vnde Gelaſi9. Licet oib9 de nobis ſperātib9 ꝑfociniū nō debeam9 nos negare tamen pl9 viduarū cauſas, et impēſi9 ducim9 exequēdas: quas tueri vel a nobis vel ab oib9 diuina manifeſtat aſſertio. di. ea. c. j. ⁊ in. c. ij. dr̄ Pupillo tuitionē diuinitas ipſa iuſſit impēdi: Tertio ſub cupiditate ꝓhibet aſſumptio cauſarū ⁊ negociatio. di. lxxxviij. ꝑ totū. vn̄ Hiero. ibi. c. negociatorē. Negociatorē clericū ex inope diuitē. ex ignobili glorioſum: quaſi quandā peſtē fuge. ⁊ diſt. ea. c. eꝑs. iij. dr̄. Eꝑs nullā rei familiaris curā ad ſe reuocet: ſȝ lectiōi, oroni ⁊ ꝟbo ꝑdicationis tm̄ vacet. ⁊ c. fornicari. ſilr̄ habet.

¶ Quantū ad duodecimū §. XII.

domui ſue bene prepoſitū: qđ itelligit vt exponit Gra. di. xlvij. §. neceſſe. vt ſi in laicali habitu habuit vxorē, ⁊ filios: a vitijs ad virtutū ſtudia ꝟbo, ⁊ exēplo ꝓuocet: vt qđ poſtea ꝑceptu rus eſt ppl'o: prius a domeſticis exigat. Qđ q2 heli facere recuſauit: ſemetipſum apud deum diſtrictū iudicē cū filijs graui dānatiōe ꝑcuſſit j. Reg. iij. c. Prohibetur ergo ordinari, q̄ hoc nō habet. q̄ preſumit negligēs, et q nō habeat frontē alios arguendi: ex quo ſuos nō reprehēdit: ſȝ tamē ꝑ eū nō ſtat, qn ei9 familia ſit bona q2 diligēter correxit eā: non ſibi imputat inuitū. a dn̄o eīm greſſus hoīs diriguntur. nec ſunt in hoīe vie ei9. vt dr̄ Hiere. x. c. corripere quidē poteſt/ corrigere aūt nō valȝ. vn̄ Aug. Quātūlibet vigilet diſciplina dom9 mee homo ſum: et inter hoīes viuo: nec arrogare michi audeo: vt dom9 mea melior ſit q̄ arca noe. Gen̄. ix. vbi tn̄ inter octo hoīes vn9 reprob9 inuentus eſt: aut melior ſit q̄ dom9 abrae. cui dictū eſt. Eiice ancillā ⁊ filiū ei9. Gen̄. xxj. et ad Gal. iiij. Aut melior ſit q̄ domus yſaac cui dictū eſt Malach. j. c. ⁊ ad Ro. ix. c. de duob9 geminis. Jacob dilexi: Eſau aūt odio habui. Intelligi etiam poteſt iſtud. c. apoſtolice regule. vt vcȝ bene preſit domui eccleſie ſibi cōmiſſe. vt videlicet nō vni plura ſed diuerſa diuerſis cōmittat officia. Unde Greg. Nulli vni quantūlibet exercitate ꝑſone vno tp̄e duarū rerum officia cōmittenda ſunt, ſi totū oculus vbi auditus: Sicut eīm varietas mēbroꝝ per diuerſa officia et robur corporis ſeruat et pulchritudinē preſtat: ita et varietas perſonarū per diuerſa diſtributa officia, et fortitudinē, et venuſtatē ſancte dei repreſentat eccleſie. di. lxxxix. c. ſingula. ¶ Item yconomos, vel vicedominos in eccl'ia nō debet inſtituere laicos. vt in. c. volumus. cū ſequenti. di. ea. Itē ꝓpinquis, vel fauore cōiunctis nō debet committere eccl'iaſtica officia. diſ. ea. decenter. vbi tamen dicit glo. q hoc intelligit nō ſimplr̄: ſed cū ſunt mali. Et ratio, quare magis ꝓhibet expreſſe de iſtis, q̄ de alijs malis, eſt: q2 ꝑlati eccleſie ſunt proniores ad dādū talib9: vel q2 ꝑſumitur q ꝑ eos bona eccl'ie dilapident. Et iſta eſt ꝟa rō, quā videm9 quotidie de facto: ⁊ q2 iſtud nō ſeruat multa mala inde eccleſie ſequūtur.

¶ Quātum ad vltimū nō §. XIII.

neophitū. i. nouū in fide, vel etiā in religiōe. vt

exponit̃ diſt.xlviij.ꝑ totū. et in glo.ibidē. Hui⁹ aūt ꝓhibitionis duplex eſt cauſa. vt dr in tex.ꝛ glo. Prima eſt vtilitas ipſiuſmet ſcȝ ne (vt ait apl's.j. ad Timo.iij.ca.) elatus in ſupbiā īcidat in laqueū,ꝛ ruinā diaboli. In arrogātiā nāqȝ,q̄ eſt ruina diaboli:incidūt q̄ in pūcto horę nōduȝ diſcipuli,efficiunt̃ magiſtri. et ſicut Inno.dicit Miſerū eſt,eū fieri magiſtrū,qui nondū didicit eſſe diſcipul⁹. Scd'a cauſa eſt:q2 cū ſit lexptus ad ſtatū eccl'ię neſciret varietati ꝑſonaꝝ diuerſimode ꝓuidere vt decet. Momētaneus eñi ſacerdos neſcit humilitatē/ mores perſonaꝝ:vel ſeſe ꝯtinere/nō ieiunauit/non fleuit / nō ſe correxit/nō pauperib⁹ erogauit.hec oīa Gratian⁹ diſt.xlviij.§.j.vnde ꝛ Greg. Caſum appetit qui ad ſummi loci faſtigia poſtpoſitis gradib⁹ per abrupta q̄rit aſcenſum.diſt.ea.c.ſicut.Itē promouēdus ad ordines debet eſſe imunis ab omi irregularitate.vñ Gra.a.xxv.vſqȝ ad.lviij.diſt. oſtēdit quō ordinādus nō debet eē ratiocinijs obligatus/nec homicida/nec corpore vitiatus/nec illegitimus/nec ſeruus/nec ſolēniter penitens:ꝛ horū oīm declarationē habes.j.

¶ De duobus generibus §.XIIII.

fideliū ſic dicit Hiero.xij.q.j.duo ſunt. Duo ſūt genera xp̄ianoꝝ.Eſt aūt vnū genus qd̄ mācipatū diuino officio et deditū cōtēplationi ꝛ orōni ab oī ſtrepitu tꝑaliū ceſſare cōuenit. vt ſunt clerici ꝛ deo deuoti.ſ.cōuerſi. Cleros eñi grece/latine dr ſors. hmōi hoīes vocātur clerici.i.ſorte electi.oēs enim de⁹ in ſuos elegit.hi nāqȝ ſunt reges.i.ſe ꝛ alios in virtutib⁹ regētes.et ita in deo regnū habēt ꝛ hoc deſignat corona l' capite hāc coronā habēt ab inſtitutiōe romane eccl'ie in ſignū regni qd̄ in xp̄o expectat̃. Raſio in capite eſt oīm tꝑaliū depoſitio: illi eñi victu ꝛ veſtitu ꝯtenti:nullā inter ſe proprietatē habētes: debēt hr̃e oīa cōia. Aliud genus xp̄ianoꝝ eſt vt ſunt laici. laos eñi grece latine eſt ppl's.his licet tꝑalia poſſidere: ſed nō niſi ad vſuȝ. Nichil eñi miſerius eſt q̄ ꝓpter nummū deū ꝯtēnere. his cōceſſuȝ eſt vxorē ducere:terrā colere:inter virū ꝛ virū iudicare ꝛc̄.Et ita ſaluari poterūt:ſi vitia tñ bñfaciendo euitauerint.hec ibi. Ex q̄bus v'bis videt̃ ꝙ clerici nō poſſunt hr̃e ꝓpriū que materia tractat̃ ꝑ totā illam.q.j.cauſe.xij. Et poſt plura capl'a inducta ad vtrāqȝ partē: tandē Gra.ipſe ſic ſoluit in.§.cū ergo in ꝯcilio. videlȝ ꝙ clericis orientalib⁹ q̄bus licet habere vxores ꝛ filios ꝛ occidentalib⁹ etiā clericis illis q̄ habent filios ex vxoribus quas habuerūt ante ſuā ordinationē iſtis licet habere propria ad ſuſtentationē familie ſue:alijs autē clericis nō licet habere ꝓpriū/ niſi forte retinēdo ſua a ſumptib⁹ eccleſie abſtineāt.Sed iſtā ſolutionē reprobat glo.ſummaria in prin.q.et bene. Nā oēs doc. in hoc cōcor. ꝙ clerici ſclares poſſunt habere ꝓpriū. et licet habeāt patrimonialia ꝑ hoc non tollit̃ quin iuſte poſſint hr̃e bñficiū vel redditus vel diſtributiones ꝯſuetas ab eccl'ia: ſi eccl'ie deſeruiūt. Illa ergo capl'a q̄ vident̃ dicere ꝙ nō licet clericis hr̃e ꝓpriū intelligenda ſunt ſm glo.ꝛ Ray.ſm tēpus eccl'ie primitiue. Notat̃ ꝑfectio primitiue eccleſie.
vt illud.c.dilectiſſimis. vel de clericis q̄ renunciauerūt ꝓprijs.vt illud.c.ſcimus.et.c.nō dicatis. Uel loquunt̃ de cōſilio. vt illud.q2 tua.ꝛ.c. nolo. et videt̃ ꝙ tꝑe Augu.ꝛ Hiero.clerici oēs viuebant in cōi.vt in illis.c.certe ego.et.c.duo ſunt.ꝛ.c.clericus. Nūc aūt cōiter nō reperit̃ talis modus viuendi in cōi in ſecularib⁹:ī nec ad hoc tenent̃: ſȝ licite poſſunt hr̃e ꝓpriū vt dictū eſt.ꝛ patet etiā in.d.q.c.epi.ꝛ.c.ſint manifeſte. Tho.aūt.ij.ij.q.clxxxv.dicit ꝙ clericis nō licet hr̃e ꝓpria.ita ſcȝ dū curāt ꝓpria faciāt defectū in his q̄ ꝑtinent ad cultū diuinū. et ſic exponit illud.c.clericus.vbi dicit Hiero.q̄ deū poſſidet et cū ꝓpha dicit. Pars mea dñs.dicit̃ eñi cleros grece latine ſors:ꝛ q2 ſors dñs.i.pars eorū nichil extra dñm hr̃e poteſt.ꝙ ſi aliud hȝ extra dñm: vt argentū ꝛ aurū : variā ſupellectilem et hmōi. cū his partibus non dedignat̃ dñs fieri pars eius. De donatione tꝑaliū facta eccleſijs habes in.c. futurā. De donatiōe facta eccleſie romane ꝑ Conſtan. habes diſt.xcvj.conſtantinus.ſed in aliquib⁹ libris illud nō habetur : in alijs ꝓ palea ponit̃.vel pertinet vt plurimū ad laicos. Nunc agamus de clericis.

¶ De horis canonicis. Cap.iiij.

De officio diuino quo officiant̃ eccleſie:de quo agit̃.xcj.diſt.ꝑ totū. ꝛ inter,cetera ibi dicit̃.c.clericus.j. Clericus victuȝ ꝛ veſtitū ſibi artificiolo vel agricultura abſqȝ officij ſui dūtaxat detrimēto preparet.et ex̄ de cele.miſ.c.j.dr ꝙ debet dicere oēs horas. Hore canonice inſtitute ſunt ab eccleſia vt dicant̃ ad laudādū deū pro bñficijs ſuis inter q̄ maxima ſunt beneficiū creationis ſeptē dieb⁹ expletū.vt patet Geñ.j. Nō ſeptē horarum.
et beneficiū redēptionis ſeptē quodāmodo horis pactū matutinali videlȝ prima tertia ꝛc̄. et ipſe hore ſeptē ſunt iuxta illud p̄s.cxviij. Septies in die ꝛc̄. Archi.tamē in roſario matutinas ſeparat a ſeptem horis ponens pro prima hora diei.ſ.artificialis laudes matutinarū. De ipſo autē proceſſu paſſionis his horis peracte habes in officio crucis qd̄ dicenti Iob.xxij.dedit.xl.dies indulgentie dietim.

¶ Queritur ergo primo qui §.I.

teneant̃ ex p̄cepto ad ipas horas? R̃n. Primo quidē tenent̃ oēs ordinati in ſacris.ſ.in ſubdia

conatu et ſupra. et hoc tã ſm oẽs theologos ꝙ canoniſtas. eꝫ de cele.miſ.c.dolentes. Tenent ſcḋo ex precepto quilibet clerici bñficiati et nõ exiſtẽtes in ſacris. ſm Fran.de zab. in lectura ſup cle.de cele.miſ.c.graui.nec excuſare ſe poſſunt rõne exiguitatis beneficij: ſi ex eo nõ percipiant ſibi neceſſaria: ſed imputẽt ſibi ex quo ſe fecerũt ad illud intitulari. Idẽ Hoſ.diſt.xcj. ca.clericus victũ. Et ꝙuis Lau.dicat ꝙ beneficiati in minorib⁹ exiſtentes poſſint p alios officiare ſeu p alios dicere horas: et precipue ſi ex iuſta cauſa: puta ſtudij vel alia cauſa probabili ſunt abſentes: ꝛ p idoneũ ſubſtitutũ vel ſubditũ officient eccleſiã ſm Pe.ꝛ Abb. tamen idẽ Fran.tenet ↄtrariũ. Jo.an.etiã ſup.c.pſbiter. de cele.miſ. dicit theologos tenere ꝙ cũ iſtud ſit onus pſonale: videꝫ ꝙ p alios ſolui nõ poſſit. Et idẽ in nouel. libẽter viderẽ ꝙ fauore ſtudij ſtatueret eccleſia ꝙ clerici ſaltẽ in minorib⁹ tñ bñficiati ſaltẽ nõ curati: occupati bono zelo ad ſtudiũ tenẽtes vicariũ excuſarent ab horis dicendis dicendo officiũ beate virginis. Dicũt etiã Inno.ꝛ Hoſt. ꝙ ois clericus beneficiatus ſiue ſit in ſacris ſiue nõ: teneꝫ oibus dieb⁹ horas in eccleſia dicere vel ſaltẽ audire. Uerũ eſt tamẽ ꝙ excuſaꝫ ab vtroq₃ rõne iuſti impedimẽti.ſ.a dicendo vel audiendo in eccleſia. Unde ſi pſens ſit clericus ꝛ dicat officiũ in camera non reddit debitũ: q₃ teneꝫ eccleſiã officiare: niſi ſit legitime occupatus. Et tunc dicat vbicũq₃ ſit/ equitando/ſtando/vel eundo/in vijs vel in camera: et tũc eccleſiã faciat p aliũ officiare. Intelligit Fran.de zab.illud de celeb.miſ.c.j. vbi dicit ꝙ a ſacerdote: aut a ſcholarib⁹.i.clericis officiũ cõpleaꝫ: q₃ ſcꝫ cũ ſacerdos poſt inceptũ officiũ vocaꝫ ꝑpter aliquã neceſſitatẽ: puta ad infirmũ ꝛ hmõi: ſcholares.i.clerici ꝑficient illud: et ipſe ſacerdos ſeparatim dicet quod ſibi reſtat dicendũ. Tenentur tertio ad horas religioſi pfeſſi quorũ religio ad actus vite cõtemplatiue eſt inſtituta et p eccleſiã cõfirmata. Et hoc ratione ſue pfeſſionis: q₃ nõ ſolũ ſunt inſtitute hmõi religiones ad orãdũ particulariter pro ſe: ſed etiã ad orandũ pro vniuerſali vtilitate fideliũ. Ad hmõi aũt orationẽ.ſ.fiendã in pſona totius ppli xpiani pro vtilitate oim ſunt inſtitute ſpecialiter hore canonice. Pe.de pa. dicit quẽlibet religioſuꝫ pfeſſum teneri ad horas. Religio aũt inſtituta ad opa vite ↄtemplatiue eſt ſtatus monachalis. Religio ꝟo mendicantiũ vtrãq₃ cõplectiꝫ.ſ.actiuã ꝛ cõtẽplatiuã. Hec Herſ.de trilia. in primo quodlib. Ex hoc videꝫ ꝙ cõuerſi nõ tenenꝫ de neceſſitate ad horas. Aug.de ancha.in ſum.de pote.eccle. dicit oẽs religioſos etiaꝫ cõuerſos teneri ad horas: alſ ex negligẽtia omittendo peccarent mortaliter: quia eoipſo ꝙ applicati ſunt totaliter ad cultũ dei habẽt bñficiũ interptatiue.ſ. viuẽdi ex elemoſynis vel de redditib⁹ monaſterij/vel de ꝗſtib⁹ q̃ eis ↄcedũꝫ ab eccl'ia rõne applicatiõis ad cultũ diuinũ.et idẽ tenet Pe.de pa.in.iiij.

¶ Secũdo queritur quid debeat dici p horis? §.II. Rñdet Frã.de zab.vbi.ſ.dicit Laudul. ꝙ ſi eſt ↄſuetudo pbabilis vel certa ↄſtitutio ſup hoc illud ſeruabũt. diſt.xxij.nouit. Nã dicere hoc vel illud nõ eſt in ꝑcepto cũ diuerſi diuerſa dicãt.de pſe.diſ.v.c.in die. Modus tñ dicẽdi horas quo ad ſeculares clericos ſumẽdus eſt ab eccl'ia romana. vt in.o.c.in die. vel metropolitana.diſ.xij.c.ſi. Nec reprobaꝫ p hoc ille vſus ſm Laud. quo ddã cõtẽti ſũt trib⁹ pſalmis: licet romana vel metropolitana eccleſia hoc nõ ſeruet. diſt.xij.de his.qḋ puto intelligendũ de vſu antiquo alicui⁹ eccleſie: nõ de eo quẽ ſibi faceret priuata pſona. In regularib⁹ dicit Laudul. attendendã eſſe ordinationẽ regule ſue et ſuorũ ſtatutorũ.diſt.xij.placuit.ibi. neq₃ monaſterioꝝ. Sed i directorio iuris.lib.j. ti.viij.diciꝫ ꝙ ordinat⁹ ad titulũ ſue poſſeſſiõis vel patrimonij poteſt dicere quodcũq₃ officiũ: q₃ nõ eſt obligat⁹ ad iſtã vel illã regulã ſpecialiter. Ordinatus ꝟo vel intitulat⁹ ad certã regulã vel eccleſiã teneꝫ dicere officiũ qḋ ibi fieri cõſueuit: alſ peccaret.diſt.xj.in his. Et hoc niſi eſſet ſup hoc priuilegiat⁹ vt clerici ꝛ religioſi q̃ ſunt cõmenſales domeſtici cardinaliũ et epõꝝ quib⁹ indulgeꝫ ꝙ idẽ dicãt officiũ nec ad aliud teneanꝫ. Prebendatus aũt in duab⁹ eccleſijs ſufficit ꝙ ſemel dicat ſm cõſuetudinẽ alterius illarũ ſm Tho.in quodli. Et videtur ꝙ magis debeat dicere officiũ illi⁹ eccleſie vbi hꝫ maiorem gradũ ꝙ̃ vbi habet pinguiorẽ prebẽdã. Si autẽ eſt paris dignitatis vtraq₃: preſens dicet ſm illã eccleſiã vbi tũc eſt: abſens dicet qḋ ſibi placuerit alterius illarũ. Monachus prefect⁹ eccleſie ſeculari in dicẽdo officiũ ſequeꝫ cõſuetudinẽ eccleſie ad quã tranſit ſm Hoſti.diſ.xij. ca.illa. Fratres ordinis pdicatorũ ſint cõtenti illarũ eccleſiarũ officijs ad quas extra ſuos cõuent⁹ declinarẽt. vt diciꝫ in ↄſtitutione eoꝝ.

¶ Tertio queritur vtrũ matutine beate virginis: §.III. vigilie mortuoꝝ: et ſuffragia ſint de neceſſitate dicende poſt horas: ꝛ diciꝫ hic ſuffragiũ letanie ſm catholicon? Rñ. ſm Fran.de zab.in cle.de cele.miſ.graui. Laudul. credit ꝙ ex quo vno et eodẽ modo eccleſie illius ſeruitores cõſueuerũt predicta p horis dicere: quilibet de ipſis ad hoc tenetur. ar.de cen.c.ex parte. Secus ſi aliqui tñ dicerẽt etiã plures: ſed alij non.ar.vj.q.ij.c.ſi. Idẽ dꝫ in directorio iuris.lib.j. et allegat Guil. de officio

defunctoꝝ. dicit Goff. in quodli. ij. ꝙ tenenẽ ad ipſm clerici eccleſiarũ collegiatarũ ſm cõmunẽ ꝯſuetudinẽ eccleſie de qua ſunt ſiue preſentes ſiue nõ: non aũt ad illa que ſiũt ex ſpeciali gr̃a pro aliquo ad preces eius vel ea ad q̃ aliqui ex ſua volũtate ſe obligauerũt. Et ſic canonici collegiati ſpecialis eccleſie tenenẽ ad officiũ mortuoꝝ: ⁊ ad alia ſpecialia ſm ꝯſuetudinẽ eccleſie ſue. Et ſicut illi q̃ habẽt anniuerſaria tenenẽ dicere officiũ mortuoꝝ et ꝓcipue illi qui recipiũt diſtributiones illius anniuerſarij: ita etiã cõe officiũ defũctoꝝ videẽ inſtitutũ indeterminate pro oĩbus bñfactoꝛib⁹ q̃ nõ determinãt ſibi anniuerſariũ. Vñ videnẽ teneri ad illud oẽs q̃ bona illius eccleſie ꝑcipiũt. hec Goffr. In ordine predicatoꝛũ ſolũ miniſtri altaris cũ hebdomadario ⁊ eo qui eſt notatus ad miſſam ꝓ defunctis tenenẽ ad vigilias quotidianas ſm ordinariũ. Alij aũt ſemel tñ ſm ordinariũ qñ ſcʒ in eccleſia dicendũ eſt totũ in aliqua die ꝑ hebdomadã: vt in cõſtitutionib⁹ eoꝝ habetur.

¶ Quarto querĩẽ qua hora ſint dicẽde hore canonice? Rñ. in officiando quidẽ eccleſiã debẽt dici tempoꝛib⁹ ꝓpꝛijs ſm morẽ patrie: vel ſm regulã ſuã quo ad religioſos: et matutinas q̃dẽ cõuenienti⁹ tẽpus videẽ eſſe dicere. iiij. vigilia noctis. hoc eñ ſm Pa. Hug. ⁊ Iſid. eſt matutinũ. ſ. inter abſceſſum tenebrarũ ⁊ aurore aduentũ: licet alij dicãt ꝯtra. iuxta illud. Media nocte ſurgebã ⁊c. ps. cxviij de cele. miſ. c. j. Sed vt dictũ eſt in hoc ſtãdũ eſt ꝯſuetudini loci vel cõſtitutioni ſi habeẽ. Officiũ aũt qð dicĩẽ in priuato. ſ. nõ officiando eccleſiã: ſi dici nõ poteſt ꝓpter occupationes horis ꝓpꝛijs / melius eſt ꝓuenire q̃ tardare. Preuenire eñ dicit Hug. eſt ꝓuidẽtia: tardare vo eſt negligẽtia. Vñ ⁊ Ioh. an. in nouel. de cele. miſ.

Exēplū notabi-le.

ponit exemplũ de quodã ſctõ viro cui dicẽti horas ante tẽpus ei afferebat angelus vuã acerbã: poſt debitũ tẽpus afferebat vuã marcidã: tp̃e aũt cõuenienti dicẽti horas afferebat vuas maturas bonas. Solẽt curiales ⁊ alij occupati dicere de mane vſq; ad veſperas excluſiue: ⁊ de ſero veſperas cũ cõpletoꝛio: et hoc ꝯſulĩẽ eꝫ de cele. miſ. c. j. Matutinas etiã ſi quis diceret de ſero: ꝓpter honeſtarũ neceſſitatẽ occupationũ nõ male faceret. Nã et hoc in ſolẽnib⁹ eccleſijs qñq; fieri ſolet: ſi autẽ hoc faceret vt quietius ſomno ⁊ voluptati vacaret: non eſſet abſq; pctõ ſm Tho. in quodli. nõ tñ videẽ de ſe eſſe moꝛtale: quãdocũq; q̃s tarde dicat officiũ dũmodo nõ trãſeat dies: q̃ quantũ ad hoc videẽ terminari circa mediã noctẽ. Nõ eñ iſtud ꝓceptũ de horis dicẽdis referẽ ad tẽpus. Sed ⁊ ſi q̃s pretermiſſa vna hora dicat aliã: puta poſt primã dicit ſextã. ſufficit ſm Guill. ꝙ ſuppleat id tñ qð omiſit. puta tertiã. et penitẽtiã agat de negligentia ſua. Itẽ q̃ nondũ dictis matutinis celebrat moꝛtaliter peccat ſm Guill. ⁊ Hoſti. quis poſtea diceret: ex hoc q: facit cõtra generalẽ ⁊ appꝛobatã ꝯſuetudinẽ eccl̃ie. diſt. xj. in his rebus. Sed celebrãdo ãteq̃ dicat p̃mã nõ peccat moꝛtaliter: niſi hoc eſſet ꝯ ꝓceptũ vel ſtatutũ.

¶ Querĩẽ quinto de non dicentib⁹ horas quãtũ peccẽt? Rñ. hi q̃ tenenẽ de quib⁹ dictũ eſt in. §. j. ſi dimittũt aliquã horã ex induſtria vel negligẽtia ſua moꝛtaliter peccãt: q: ꝓceptũ tranſgrediunẽ eccl̃ie. xliij. q. j. qð debeẽ. Et ſi q̃s dimittat oẽs horas vnius diei ſm Guil. nõ ꝓpterea cõmittit ſeptẽ pctã moꝛtalia: ſed vnũ. et tãto grauius quãto plus de ipſo dimittit: q: totũ officiũ vnius diei cadit ſub vno ꝓcepto. eꝫ de cele. miſ. c. dolẽtes. Si aũt dimiſit aliq̃s horas puta primã: nonã et cõpletoꝛiũ: tria pctã moꝛtalia cõmiſit: ⁊ ſic de ceterĩ. Si aũt dimiſit ꝓpter aliquã neceſſitatẽ. puta ꝓpẽ defectũ viſus: vel infirmitatẽ vel paupꝛtatẽ: ꝓpter quã libꝛo caret: recõpenſat tñ equiualẽs ꝑ pſalmoꝝ vel ořonẽ dñicã: nõ peccat moꝛtaliter: q: preceptũ hmõi nõ eſt determinatũ circa modũ: nõ tñ ex hoc videẽ euadere graue pctm̃: q̃ ad libitũ ſuũ ſine cauſa rõnabili mutat ꝯſuetũ offm̃. Qui etiã expẽdit pecuniã in ſupfluitatibus ⁊ vanitatibꝫ ⁊ de breuiario nõ curat: ⁊ ſic nõ habens breuiariũ nõ dicit officiũ: nõ euadit moꝛtale. Qui autẽ ex obliuione dimittit nõ peccat moꝛtaliter. teneẽ tñ qñ recoꝛdaẽ ſupplere omiſſum al̃s tũc peccaret. Et vt dicit Pe. de pal. in iiij. diſt. xv. debet ořo hmõi eſſe itegra vt nichil de ea fureẽ ſincopando / omittẽdo / nimis feſtinãdo: ⁊ hoc intelligendũ eſt de illis q̃ officiũ ꝑ ſe dicũt. Naʒ q̃ in choꝛo horas dicũt nõ tenenẽ repetere ea q̃ a ſocijs dicunẽ. puta verſus pſalmoꝝ / reſpõſoꝛiũ / lectiones / inuitatoꝛiũ / et ſimilia: q: vnus in ꝑſona oĩm dicit: alij autẽ debẽt attente audire. vide. ſ. in. ij. parte titu. de accidia. c. negligentia. § de negligentia circa diuinũ officiũ: qð etiã repꝛehendiẽ in dicta decre. c. dolentes. Unde teneẽ redicere qui notabiliter male dixit. qð videẽ intelligẽdũ cũ notabiliter omittit de aliqua hora ſi vult euadere moꝛtale ſed etiã modicũ dimittendo ſm Pe. ſiue pſalmũ ſiue verſum ſiue dictionẽ: videẽ ꝙ teneatur ad illud vel aliud loco eius. al̃s peccat ſaltem venialiter ⁊ hoc qñ ſolus dicit: vel qñ in choꝛo dimittit ea que choꝛo ipſius cõuenilt. vt. ſ. dictum eſt. De his qui in dicendo officiũ exercẽt ſe in occupationibus manualibus: quomodo non ſatiſfaciant: ⁊ alijs negligentijs. habes. ſ. in. ij. parte titu. et. c. vbi. ſ.

¶ Queritur ſexto de eo qui §.VI.
omiſit dicere officiū diuinū vtrū de neceſſitate
ſit ei iniungēdū ꝙ omiſſum ſuppleat/et idem?
Rñdeo ſm Tho.in quodl.ſicut in officiis diui
nis exoluēdis obſeruāda eſt congruitas loci:
ita etiā cōgruitas tpis que obſeruari non poſ-
ſet/ſi oporteret iniūgere omittēti ꝙ horas di-
ceret quas omiſit: forte eñ in cōpletorio dice-
ret: Jam lucis orto ſydere:et in tpe paſchali of
ficiū dñice paſſionis:qđ videt̃ abſurdū: ⁊ ideo
non videt̃ iniūgendū ꝙ eaſdē horas repetat:ſꝫ
aliquid ad laudē diuinā pertinens: hoc eſt eñ
cōe in oī officio diuino laus dei et ſuffragiū fi-
deliū:puta ꝙ dicat.vij.pſ.penitētiales: vł vnū
pſalteriū vel aliquid amplꝰ ſm delicti quali-
tatē:quis eñ eſſet debitor officij:qꝛ tpe debito
officij p̄tereunte/iam eſt impotēs ad ſoluendū
debito tpe:et ideo eſt ei alia pnia iniungenda.
Pe.etiā de pal.l.iiij.dicit ſic:ꝙ dei vicariꝰ pōt
cōmutare reſtitutionē deo faciendā in aliquid
deo acceptiꝰ. Dicere aūt pax ⁊ cū deuotiōe eſt
deo acceptū. Unde et penitentiā omiſſam pōt
cōmutare ſine audiētia aliorū peccatoꝝ. Reſti
tutio aūt hmōi faciēda nō ſic ſubiacet arbitrio
cōfeſſoris: qui autē omiſit vnam horā non opꝫ
ꝙ dicat oēs alias:nec etiā illam. Similiter ſi ꝑ
annū dimiſit officium nō opꝫ ꝙ totū duplicet:
ſed in aliud pōt cōmutari: qꝛ magis placebit
deo:et qꝛ in tediū eſſet penitenti. Ad hoc facit
dictum Hiero.de cōſe.diſt.v.non mediocriter.
ibi.Melior eſt.v.pſal. Archid.etiā in roſario.
diſt.xcj.penitētiam dicit hmōi eſſe arbitrariā.
Dicit etiā Hoſtiē. ꝙ ſi tanta fuit infirmitas in
omittēte officium/ vt ex toto impediat̃ ad ho-
ras dicēdas: non tenet̃ redicere/nec penitētiā
agere: ſi tñ ad cautelam velit hoc facere/com-
mendādus eſt:ſed ſi finxit et quartanā febrem
vel aliam debilem infirmitatēꝫ habuit:qua nō
obſtante ſua negocia ꝓcuraret/non excuſatur.
Itē ſm Guil.ſi dicens officiū aliqua verba pre
termittit: non opꝫ ꝙ ꝓpter hoc a capite reſu-
mat diſturbādo officiū:immo ſi dicēdo in cho-
ro cum aliis ex aliq̄ neceſſitate intermiſit pſal
mū/lectionē/vel aliquid hmōi:⁊ non aliter pōt
hmōi omiſſum ſupplere niſi ſubtrahendo vocē
ab adiutorio chori:melius eſt pertrāſire q̄ offi
cium chori minuere: poteſt tñ aliquid poſt offi
cium ꝓpter hoc ſupplere.

¶ Queritur ſeptimo vtrū §.VII.
attentio in horis dicendis ſit neceſſaria? Rñ.
Quis aliqui dixerint ꝙ ſic:ita ꝙ in eis non ha-
bens cor ad deuꝫ ſed ad exteriora / mortaliter
peccet: ꝓpter hoc ꝙ in fine illius.c.volentes.
extra de cele.miſ.precipit̃ dici totum officium
ſtudioſe pariter ⁊ deuote: etſi verbū ſit durum
tñ ſcriptū:benignior tñ eſt ſententia ſm Hoſti.
qui dicit ꝙ in p̄cepto eſt horas dicere: ſed alia
que in deuotione conſiſtūt ſuadendo dicūtur.
Et hoc eſt qđ dicit littera ibi. quantū deus de-
derit ⁊c.per que verba appoſuit cōſiliū fragili
tati humane cōpatiendo. q.d.precipimus vt
vnuſquiſq; de die ⁊ de nocte dicat horas ſuas.
Intētionē autē et deuotionē in precepto nō po
nimus: ſed gratie dei ſm ꝙ ipſe dare voluerit
duximus relinquēdum. Et hunc intellectū te-
neas qui benignior eſt: ⁊ qꝛ non debet eccleſia
alicui laqueum iniicere.xxvij.q.j.de viduis.ſi.
nec homines debet eccleſia oneribus impor-
tabilibus alligare.xxvj.q.vij.c.alligant. Hoſt.
et Hen. Aſſignat etiam Umber.aliam rationē
ad hoc: qꝛ ſcꝫ cum hoc ſit preceptū de iure poſi
tiuo/nō refert̃ niſi ad ea que ſub iudicio huma
no cadere poſſunt. Et iſta ſunt que exercētur ꝑ
actus exteriores:non aūt per interiores: facit
etiam ad hoc glo.ſuper.c.graui.de cele.miſ.in
cle.ſuper verbo.fructum labiorū. vbi dicit Ar
chidia.ex hoc ꝙ ſatis eſt labiis ſeruire in diui-
nis horis: ſꝫ cor diuertat ad alia. Hec ibi. Ex
quo etiam patet ⁊ verū eſt ꝙ non ſufficeret ho-
ras dicere mente.

¶ Octauo nota de atten §.VIII.
tione in oratione. Pe.de pal.in.iiij.diſ.xv.ſic
dicit. Ad orationēꝫ ſicut ad quodlibet bonum
opus pōt requiri duplex attētio. Uno modo vt
oratio ab intentione ꝓcedat. Alio modo vt in-
tentio cōtinue cōcomitet̃ orationi. Primo mo-
do requiritur attētio tam ad orationē publicā
q̄ priuatā: ⁊ non ſolū ꝓpter meritū/ſed etiam
ad vitandū peccatū quādo oratio dicit̃ ex pre-
cepto. Primū ptꝫ ſic:qꝛ nullum eſt opus meri
toriū niſi ex intentiōe ꝓcedat:aliter eñ non eſt
opus humanū: cū homo ſit homo ꝑ rationē et
voluntatē. Si ergo oratio debet eſſe meritoria
opꝫ ꝙ ꝓcedat ex intentione:⁊ ſimilr̃ ad hoc vt
euitet̃ tranſgreſſio precepti:qꝛ preceptū datur
hoībus:et ideo opꝫ ꝙ non ꝓcedat ex ſola ima-
ginatiōe que cōis eſt nobis ⁊ brutis:ſed ex de-
liberatiōe que req̄rit attētionē. Concor. Tho.
in.iiij.di.xv.di.ꝙ attentio in oratiōe ſemꝑ de-
bet manere ſm ſui virtutēꝫ:qđ eſt mediū inter
eſſe in habitu ⁊ eſſe in actu. Tūc aūt manet at-
tentio in oratione ſm virtutē qñ quis accedit
ad orationē cū intentiōe aliquid operandi/ vel
deo debitū obſequiū reddēdi:etſi in ꝓſecutiōe
orationis mēs ad alia rapiat̃:niſi tanta fiat va-
gatio/ꝙ depereat vis prime intentiōis:et ideo
opꝫ ꝙ frequenter homo cor reuocet ad ſeipm.
hec Tho.ſequit̃ cū Pe.de pal. Non tñ requi-
ritur ꝙ intētio comitet̃ actualiter totā oratio-
nem:qꝛ nec hoc requirit̃ in quibuſcūq; opibus

bonis:nec hoc eſt poſſibile propter euagationē mētis humane: requirit tñ ꝙ orās ſcienter nō diſtrahat mentē ab oſone:h̄ eñi nō pōt eſſe ſine culpa mortali vel veniali. Euagatio xº que eſt ꝑter intētionē ⁊ ꝓpter occupationē ꝑcedētē licitā. pctm̄ nō eſt: ſecus ſi ꝓpter illicitā. Sed ſi euagatio eſt aduertēter ⁊ ſolū ſm actū iteriorē: licet temeraria ⁊ grauis foret / non tñ mortale niſi ꝓpter ꝯtēptū:qꝛ eccľia non habet iudicare de actib⁹ interiorib⁹ mere:propter qḋ miniſter eccleſie licet dicēdo orationē cogitet aliud nō videt trāſgreſſor ꝑcepti ex natura facti. Sꝫ aūt euagatio mētis ſit ex hoc ꝙ aliqs ſcienter ſe occupat in actu exteriori q̄ nō ſecū patiat attentionē videt eſſe culpa mortalis ⁊ directe cōtra preceptū eccleſie. de cele. miſ. c. dolētes. vbi ꝑcipit ꝙ officiū celebrēt ſtudioſe:pariter ⁊ deuote Hoc nō obſeruant q̄ occupātes ſe in actu exteriori ſcienter ſibi attentionē ſubtrahūt. Vñ qḋ

iiij. pte diſt. xv. Tho. dicit ibi. ꝙ in oſone ſi in aliis ſponte ſe qs occupat in his que mentē diſtrahunt ſicut ſunt opera exteriora: ⁊ ſi ad cōtrariū mens euaget: etiā culpa mortalis erit. exponit idē Petrus et dicit ꝙ loquēdo de oratione que eſt precepti humani:illud verbū cōtrariū nō refert ad orationē:qꝛ bona opera exteriora etiā nō ſunt contraria orationi: ſed eſt referendū ad attentionē quādo ſcꝫ ſe exterius occupat circa aliquid incompoſſibile attentioni orationis.

¶ Queritur nono vtrum ſit §.IX.

cantandū officiū? Rñ. de hoc non reperit aliqḋ ꝑceptū/nec de iure diuino/nec de iure poſitiuo cōi. et ſic in hmōi hꝫ locū qḋ dicit Hiero. Vnaqueqꝫ ꝓuīcia in ſuo ſenſu abūdet. diſt. xxv. vnū. Dicit aūt bea. Tho. ij. ij. q. xcj. arti. ij. ꝙ cū laus vocalis ad hoc ſit neceſſaria vt affect⁹ hoīs ꝓuocet in deū: quecūqꝫ ad hec vtilia eſſe poſſunt: in diuinas laudes cōgruenter aſſumunt. Et qꝛ ſm diuerſas melodias ſonoꝝ animi hominū diuerſimode diſponunt: ideo ſalubriter fuit inſtitutū: vt in diuinas laudes cantus aſſumerent: vt animi infirmoꝝ magis ꝓuocarent ad deuotionē. hec ille. Vbi ḡ ex cantu nō excitat deuotio: ſed tedium creſcit ex labore, vel ignorantia

Qualis dꝫ eē cāt⁹ eccleſie cant⁹, ⁊ hmōi videt potius dimittendū niſi cōſtitutio, vel obediētia ꝓhibeat. Et nota ꝙ Hiero. diſt. xcij. c. cantantes. dicit. deo non voce ſed corde cantādū: nec in tragediarū modū gutt ⁊ fauces medicamine liniende ſunt: vt in eccľia theatrales moduli audiant ⁊ cantica. hec ille. Vbi ſm Tho. ꝓhibet cant⁹ ꝓpter oſtētationē, vel delectationē ꝓuocandā: vel etiā mō theatrico. dicit glo. vt ballatas vel hmōi. de hoc etiā diſt. ea. c. in ſctā. De organis xº dictū eſt. ſ. in tit. de artificib⁹, tit. viij, ca, iiij·§·xij, Alber. etiā dicit ꝙ muſica ⁊ cant⁹ ex quo nūc fiūt cōiter in malū: ideo ꝑſone eccleſiaſtice depoſuerūt: qꝛ in ſignis gaudiū nō eſt cōicandū cū pctōrib⁹. Frāciſcus petrarcha florētin⁹ poeta in li. de remediis fortune vtriuſqꝫ refert ꝙ athanaſius ꝓhibuit cant⁹ fieri in eccľia tpe officij diuini: ad remouēdū videlꝫ leuitatē ⁊ vanitatē q̄ inde oriunt aliqñ in mētib⁹ cantātiū ⁊ audiētiū. Vñ Greg. diſt. xcij. c. in ſctā. dicit. Plerūqꝫ fit vt dū blāda vox q̄rit ꝯgrua vita negligat: ⁊ cantor miniſter deū morib⁹ ſtimulat: cū pplm̄ vocib⁹ delectat. Sed Amb. ⁊ Greg. inſtituerūt cantū in eccleſia ad excitādū deuotionē. Aug. aūt ī li. ꝯfeſ. dicit Quotiēs me plus delectat cant⁹ ꝙ xba fateor me peccare. Nota ſm Hugo. de ſan. vic. ꝙ tres ſūt ſpecies ſonoꝝ q̄ tres modulos faciūt. fit eñi ſonus pulſu: voce ⁊ flatu. Pulſus ꝑtinet ad citharā: flat⁹ ad tubā, ⁊ organū: vox ad cantū. hec antiquus pplš in laudē exercebat dei. Hec cōſonātia ſonoꝝ pōt aſſignari cōcordie motū. ſ. ad pulſuꝫ cithare man⁹ opatio. ad flatū organi mētis deuotio: ad cantū vocis ſermonis exhortatio referat. Ber. Frāgis vocē: frāge ⁊ volūtatē: ſeruas ꝯſonātiā vocū/ſerua ꝯſonātiā moꝝ. ¶ Et

Quattuor ſūt tpa. nota ſm Guil. du. ī li. rōnalis diuinoꝝ officiorū ꝙ ſicut ann⁹ ſolaris hꝫ quattuor tpa. ſ. hyemē/ ver/eſtatē/ ⁊ autūnū: ita ⁊ magn⁹ totius tpis ab adā vſqꝫ ad finē mūdi ann⁹ quattuor tēpoꝝ varietate mēſuratur. Primū tp̄s fuit deuiatiōis in humano gñe ab adā vſqꝫ ad moyſen: hoc tñ e qꝛ fuit cecitatis ⁊ ignorātie: bñ ꝯcordat hyemi obſcure. Secūdū tp̄s fuit reuocatiōis ſeu renouatiōis a moyſe vſqꝫ ad xp̄i natiuitatē: ⁊ hoc cōcordat cū vere qḋ hꝫ aliqd luminis ⁊ multū obſcuritatis: ⁊ ſic hoīes edocti fuerūt ꝑ legē: ſꝫ in figuris erāt. Tertiū tp̄s fuit recōciliatiōis ſeu viſitatiōis a xp̄i natiuitate vſqꝫ ad aſcēſionē ei⁹ et hoc concordat eſtati in qua claritas regnat. Quartū eſt ꝑegrinatiōis ab aſcenſu xp̄i vſqꝫ in diē iudicij: ⁊ cōcordat autūno q̄ hꝫ aliqd obſcuritatis ſꝫ ampli⁹ luminis. Hec q̄ttuor tpa repñſentat eccľia ſingulis annis in diuinis officiis. Tp̄s deuiatiōis in quo mors regnauit repñſentat a. lxx. vſqꝫ ad paſcha: recolēs caſum ⁊ penā primoꝝ parētū ꝓpter eoꝝ culpā. vñ cātica letitie ſubticet. Tp̄s renocatiōis repñſentat ab aduentu dñi ꝑ quē oīa renouata ſunt vſqꝫ ad natale. Tp̄s recōciliatiōis ab octauis paſche vſqꝫ ad pentecoſtes octauā. Tp̄s ꝑegrinationis ab octauis pētecoſtes vſqꝫ ad aduētū dñi. Et qꝛ ꝑ aduentū dñi oīa renouata ſunt: ideo in honorē ei⁹ eccľia ab aduentu incipit diuina officia. Et

Officiū dr̄ officiū quaſi efficiū. vnicuiqꝫ eñi cōuenit efficere officiū ſuū. Eſt aūt officiū ſm Iſid. ꝯgruus actus vniuſcuiuſqꝫ ꝑſone ſm morē ciuitatis vel inſtitute profeſſionis. De pſalmis dauid Aug.

in lib.xviij. de ciui.dei.c.xiiij. ait. David vir in
canticis eruditus armoniã muſicã nõ vulgari
voluptate: ſed fideli volũtate dilexit: eaq̧ deo
ſuo myſtica rei magne figuratione ſeruiuit. di=
uerſoꝝ eni ſonoꝝ rõnabilis moderatuſq̧ cõcen
tus cõcordi varietate cõpactã bene ordinate ci
uitatis dei ciuitatẽ inſinuat. Dionyſi⁹ de ange
lica hierarchia. Pſalmoꝝ ſacra ofo ꝛ ois agio
graphia ad deificationẽ animoꝝ nr̄oꝝ oportu=
ne narrat: ꝯtinua quoq̧ ſacratiſſimoꝝ hymno=
logia aiales nr̄os habit⁹ coadunate diſponit.
De laude dauid. Ant.in ſpe.hiſto.lib.iij.c.lxxij.de eo ſic ait. Hic
dicit eximius ꝓphetarũ: q: non ſolũ futura de
xp̄o predixit: ſed etiã ip̄m de ſemine ſuo naſci=
turũ ꝓmiſſum annũciauit: et ſoliloquia.i.pſal=
mos vel hymnos qui ſolitudinẽ mẽtis exigũt:
vtpote q̄ oi affectu ſpũali ꝛ diuina ꝯtẽplatione
pleni ſunt deuotiſſime decãtauit dño. De qb⁹
ap̄ls ad Eph.v.c. Implemini ſpũſctõ loquen
tes vobiſipſis in pſalmis ꝛ canticis ſpũalib⁹. vt
patet q: frequẽtatio eorũ carnalia deſipere fa=
cit: et mẽtes pſallentiũ ſpũali deuotiõe reficit:
triſticiã quoq̧ ſcl'i ꝛ faſtidiũ boni ab animis re
pellit dicẽte Iaco.ap̄lo.v.c. Triſtatur aliq̄s ex
vobis oret equo aio ꝛ pſallat. hec ille. Hiero. in
ep̄la ad pauli. David ſimphonides noſter pin
darus ꝛ alcheus flaccus quoq̧ catull⁹ atq̧ ſe=
ren⁹ ꝛ orpheus xp̄m lira ꝓſonat: ꝛ in decachor
do pſalterio ab īferis excitat reſurgentẽ. Fue=
rũt predicti quoꝝ noia hic ponit Hiero. poete
antiqui ſuauiter loquẽtes. Sic David ſuauiſ=
ſime ꝛ metrice pſalmos edidit ſm Hiero. ꝛ ſm
Aug. oẽs ps.cl. ipſe cõpoſuit: q̄uis Nico. de li
ra dicat nõ oẽs ipſius dauid ſed aliquos. alios
aũt Aſaph ꝛ ydithum: ꝛ quoſdã alios ediſſe.
Nico. etiã dicit David ſummũ ꝓphetarũ ex h̄
quia copioſius myſteria xp̄i deſcripſit q̄ aliq̄s
alius ꝓpha. Oẽs aũt ꝓphete ad xp̄m ordina=
bant ī ſuis ꝓphetiis. Sed Tho. ij.ij.q.clxxiiij.
art.iiij. in rn̄.ad p̄mũ dicit moyſen ſimpliciter
fuiſſe maximũ ꝓphetarũ: ex eo q̧ clarius diui=
na cõſpexit: q: diuinã eſſentiã clare vidit: tũ q:
copioſius q̄ ꝓcul ſunt a noſtra cognitione. Vñ
ꝓpheta dicit ſcȝ ꝓcul fans: q: de preteritis: vt
de creatione mũdi ꝛ patriarchis: de quibus in
Gene. agit. et de preſentib⁹ occultis: ꝛ de futu
ris: vt xp̄i in myſteriis p̄dixit: tum q: ꝛ miracu
lis multis q̄ ex parte dei dicebat occulta cõfir=
mauit: qd̄ aliquo modo etiã ad ꝓphetiã perti=
net: ꝑ ip̄m etiã legẽ dedit deus. Sed dauid fuit
maximus ꝓphetarũ ſm q̄d.i. quãtũ ad myſte=
ria chriſti: de q̄bus copioſius q̄ alii ꝓphetauit
hm̄ōi pſalmis propterea magis aſſumpſiſſe in
officiis diuinis: vt in miſſa et horis canonicis
que quotidie dicunt q̄ verba alioꝝ ꝓphetarũ:
tum q: modo oratiuo loquitur cõiter: etſi aliqñ
modo narratiuo. vt recolẽdo geſta ꝑ pp̄lm illũ.
vt in ps. Confitemini. ꝛ Attendite ꝛ hm̄ōi. hoc
agit vt in ofone diſcamus bñficia dei recolere
et deo gratias agere. bella lapſus et profectus
ſpũalia intelligẽdo / deo humiliari ꝛc. tum etiã
q: de myſteriis xp̄i plenius loquit: quẽ maxi=
me in orationib⁹ debem⁹ meditari: ꝛ ip̄m ope
imitari: ꝛ modo diſtinctiori q: ꝑ verſus: ꝛ com
pendioſori q: in pauciſſimis v̄bis multe ꝛ ma
gne ſentẽtie in diuerſis materiis cõprehẽdunt
in q̄bus intellect⁹ poteſt ſe diffundere: tum ad
inducendũ pctõres ad ſpem venie: dũ ei⁹ dicta
qui maximũ peccatũ cõmiſit: vt adulteriũ ꝛ ho
micidiũ cõſiderant: cũ magna veneratione ha=
beri: ꝛ reuerſum ad penitẽtiã de⁹ ſuſcepit: nec
ſpiritu ꝓphetie priuauit. Sed ꝛ iuſti ei⁹ exem
plo multũ habẽt timere: qui tantũ virũ ſpiritu
prophetico plenũ: de quo dñs dixerat per Sa=
muelẽ prophetã.j. Reg.xiij.c. Inueni hominẽ
ſm cor meũ: ita ſubito in ceno luxurie demer=
ſum. Et intelligatur quia ois homo mendax.i.
ex ſe aptus ad omne peccatum.

De cerimoniis miſſe ꝛ expo=ſitionibus ſuis. Capl'm.v.

Inter ois officia q̄ agunt in eccleſia:
nil dignius eſt ꝛ ſolẽnius miſſa: ꝛ de
hac nũc agẽdũ. Vbi ſciendũ ꝓut dr̄
in rõnali diuinoꝝ officiorũ. Miſſam
inſtituit dñs ieſus qñ panẽ ꝛ vinũ in
corpus ꝛ ſanguinẽ ſuũ trãſmutauit dicẽs. Hoc
eſt ꝛc. hoc facite in meã cõmemorationẽ. Mat.
xxvj. Hãc miſſam adauxerũt ap̄li dicentes nõ
ſolũ v̄ba p̄miſſa: verũetiã ofonẽ dñicã ſupad
dentes. vt in cañ. de ꝯſe. diſt.j.c. Iacob⁹ frater
dñi dicit Iacob⁹ frater dñi ep̄s hieroſolymi=
tanus: et Baſilius ep̄s ceſarienſis tradiderũt
nobis ordinẽ celebrãdi miſſam: qd̄ intelligẽdũ
eſt quo ad quedã: non quo ad oia. Et dicit ipſe
Iacob⁹ ap̄ls prim⁹ miſſam celebraſſe, vel ſaltẽ
pontificaliter. Subſequenti v̄o tp̄e ep̄la tñ et
euãgelio recitatis miſſa celebrabat. Introit⁹
dicit principiũ miſſe: q: dũ canit ſacerdos mi=
niſtraturus ad altare intrat. vel q: repreſentat
introitũ filii dei in mũdũ. Et q: ſancti patres ꝛ
ꝓphete ante aduentũ xp̄i ſuſpirãtes p̄miſe=
rũt deſideria, opa, ꝛ laudes: ad hoc inſinuandũ
in principio miſſe dicit introit⁹ ſeu antiphona
deſignãs deſideriũ patrũ. Exinde verſus ꝛ cõi=
ter de pſalmis dauid. et ſignificat opa. et ideo
verſus dicit: q: v̄ſionẽ ad opus, vel ad introitũ
ſignificat. Poſt opationẽ danda eſt gloria deo
trinitati. Vñ ſequit Glia pr̄i ꝛ fi. et. ſſ. que dici
in officio eccleſiaſtico inuentũ fuit a Hiero. ſed
ſtatutũ a Damaſo pa. reſumit introit⁹ ad expri
mẽdũ magnitudinẽ deſiderij xp̄m expectãtiũ.

Dū autē introit⁹ dicit̄ eṗs, vel ſacerdos de ſacra ſede egredit̄ indut⁹ ſacris deſignans xp̄m: q: aſſumpta carne in mūdū intrauit. Diacon⁹ antecedēs eū deſignat legē, ⁊ ꝓphetiā. Subdiaconus deſignat ſcribas, ſeu legiſdoctores: vel etiā Johānē baptiſtā p̄curſorē. Ceroferarij cū luminarib⁹ / aplos, ⁊ diſcipulos eius. Uel melius / diaconus, ⁊ ſubdiacon⁹ / apl'i ⁊.lxxij. diſcipuli: ceroferarij / lex, ⁊ ꝓphetia: ante oēs hos altare, ad qḋ accedit, ſignificat eccleſiā: oſculū altaris cōiunctionē ꝑ dilectionē cū ea. Duo cornua altaris ſignificāt duos pp'los. ſ. iudaicū, et gentilē. Et q: primo venit ad iudeos ideo pri⁹ officiū ſacerdos dicit ĩ dextra parte altaris: q: ſignant̄ ꝑ dextrū cornu altarꝭ ꝓpter cultū veri dei. Et exinde vadit ad ſiniſtrā, cū dicit̄ euangeliū: q: ad gentilē pplm tranſiuit deſignatū ꝑ ſiniſtrū cornu. et hoc ꝑ pdicationē euāgelicā tandē reuertit̄ ad dextrū circa finē miſſe: quia iudei, a q̄bus nūc remota eſt fides euāgelij: tandē circa finē mundi cōuertent̄ ad xp̄m. Lectio epl'e ſignificat pdicationē Joh. bap. vel pronūciationē legis, ⁊ ꝓphetarū: p̄cedit aūt vnus tm̄ acholitus ſubdiaconū: q: pauci ſecuti ſunt p̄dicationē Jo. et neminē ad ꝑfectū ꝑduxit lex. Uoluit aūt ſubdiacon⁹ faciē ad altare: q: p̄dicatio Jo. ⁊ lex, ⁊ ꝓphetia ad xp̄m ordinabatur, ſignificatū ꝑ altare. Et dicit̄ epl'a grece latine ſupmiſſio. miſſa eſt enim ab apl'is ſupra legē, ⁊ euāgeliū. dum aūt legit̄ epl'a ſedendū eſt: quia doctrina in ſilentio, ⁊ quiete audiēda eſt. Poſt epl'am ſequit̄ graduale ſeu reſponſoriū, qḋ ptinet ad opa vite actiue. vt notetur nos operib⁹ rn̄dere his q̄ audiuim⁹ in epl'a. Dicit̄ ⁊ reſponſoriū: q: graduale, ⁊ verſus rn̄dere debēt in materia, de qua ibi agit̄. Deinde d̄r euangeliū, qḋ latine dicit̄ bonū nunciū: ⁊ ſignificat hoc pdicatores noui teſtamēti. Sumit aūt euāgeliū de altari. i. a verbo dei bn̄dictionē petit: q: nemo debet p̄dicare niſi miſſus. Legit̄ aūt euāgeliū in ſiniſtra parte: q: euangeliū tranſiuit ad gentes per ſiniſtrū deſignatas. Supponit̄ aūt pulpito, vbi legendū eſt euāgeliū / puluinar, qḋ deſignat tpalia, q̄ debēt p̄dicatorib⁹ miniſtrari, vl' ſuauitatē doctrine xp̄i. Duo acholiti cū cereis ſignant vel diſcipulos binos, q̄s xp̄s miſit ante ſe pferētes coruſcationes miraculoꝝ, ⁊ odorē virtutū: vel famā, ⁊ virtutē xp̄i pcedētia eius doctrinā. Tenet aūt diacon⁹ faciē verſus aquilonē: ad innuendū ꝙ doctrina euāgelica ordinat̄ ad expellendū diabolū. Eſt autē audiendū ſtando, non ſedendo. vt de cōſe. diſt. j. apl'ica. vt promptitudo notet̄ ad ſeruandū fidē, ⁊ doctrinā xp̄i. Capite aūt diſcooperto ad inſinuandū intētionē magnā ⁊ reuerentiā magnā. Hec oīa p̄dicta extracta ſunt de lib. Guil'. du. q̄ dicit̄ Ratiōale diuinoꝝ officiorū. Quia in hoc ſacramento, qḋ in miſſa ꝑficit̄ ſm Tho. in. iij. parte. q. lxxxiij. ar. iiij. in corpore. totū myſteriū noſtre ſalutis cōprehendit̄: ideo pre ceteris ſacramētis cū maiori ſolēnitate agit̄. Et q: in ſacramētis aliq̄d dupliciter ſignificat̄ ſcꝫ v̄bis, ⁊ factis ad hoc vt ſit ꝑfectior ſignificatio: hinc eſt ꝙ in celebratiōe hui⁹ ſacramēti, ſeu in miſſa q̄dā dicunt̄, ⁊ agunt̄ ad rep̄ſentādū xp̄i paſſionē: q̄dā corporis xp̄i myſtici diſpoſitionē, qḋ ſignificat̄ in ipſo ſacf'o: quedā ptinētia ad ipſius ſacri reuerentiā, ⁊ deuotionē: vt patebit. j. Et quia ſm Tho. in. iiij. diſ. viij. in expoſitione littere circa prin. oīs noſtra opatio a deo debet incipere: et circulariter in ipſum terminari: ideo officium miſſe incipit ab orone: et terminat̄ in gratiarū actione. Unde tres partes habet principales.

¶ Principium ſcꝫ orationis ipſius / que durat vſq3 ad epiſtolam.

¶ Medium ſcꝫ celebrationis ipſius / que durat vſq3 poſt cōmunionem.

¶ Et finem videlicet gratiaꝝ actionis exinde vſq3 ad finem.

¶ Quantū igitur ad orationē, §. I.

que ptinet ad principiū: preparat̄ pp'ls ad eā ꝑ ea que premittunt̄ tripliciter. videlꝫ primo per deuotionē que excitat̄ in introitu miſſe. Unde dicit̄ aliq̄d ptinens ad laudē diuinā vel ptinēs ad ſolēnitatē in cui⁹ deuotionē pp'ls cōgregat̄: et ſumitur hoc vt plurimū de p̄s. vel ſaltē cum pſalmo cantat̄: q: vt dicit Diony. de eccle. hierarchia: pſalmi per modū laudis cōprehendūt quicq̄d cōtinet̄ in ſacra ſcriptura. Et ſm Guil'. du. Celeſtinus papa inuenit introitū. Secūdo preparatur populus ad orationē per humiliationem que fit ꝑ kyrie eleyſon. quod eſt nomen grecū: et latine ſonat dn̄e miſerere. Miſericordiā aūt petens miſeriā profitetur: ⁊ dicit̄ ter ꝓ perſona patris: et ter ꝓ perſona filij. ſcꝫ chriſte eleyſon. et ter ꝓ perſona ſpirituſſancti. ſcꝫ kyrie eleyſon. contra triplicem noſtrā miſeriam: ſcꝫ ignorantie culpe et pene. Et quia quelibet perſona diuina in ſe conſideratur: et in ordine ad alias duas: vel etiam dicit̄ nouies propter nouē ordines angelorū. Et ſm Guil'. dominus Silueſter papa ſtatuit a populo et clero dici. ſꝫ poſtea Grego. ſolum a clero. Tertio preparatur per rectā intentionem que ad celeſtem gloriam dirigenda eſt: que omnē rationem humanam excedit. Et hoc fit per gloria in excelſis deo. quod canticum chorus proſequitur ſacerdote inchoante. Et ideo nō dicit̄ niſi in ſolēnitatibus que celeſtem repreſentant ſolennitatem. In officijs vero luctus intermittitur: vt a lxx. vſq3 ad paſcha et alijs ferialibus diebus

Et ſm Guil. du. reſiduū eius qḋ dixit angelus
poſt bone volūtatis. cōpoſuit Hilari⁹ epo: vel
ſm alios Theleſphor⁹ papa. Sȝ Symmach⁹
papa ordinauit in feſtis dici vbi prius tm̄ in na
tali dicebat. Deinde ſequit oratio ad deū pro
pplo fuſa vt digni habeātur tantis myſterijs:
quā ſacerdos publice pponit premiſſo/ Dñs vo
biſcū: quod ſumitur de ruth. c. ij. Pōtifex autē
dicit/ Pax vobis: gerens typū xp̄i qui diſcipu
los poſt reſurrectionē ſic allocutus eſt: ⁊ vertit
ſe ad populuȝ. Ubi nota ꝙ quinquies in miſſa
ſe ad populū ſacerdos vertit: ad ſignificādum
quinqȝ apparitiones xp̄i in die ſue reſurrectio
nis. Sed ſepties ſalutat quinquies vertēdo ſe
ad pplm: ⁊ bis verſus altare: ⁊ deſignat ſepti-
formē gratiā ſpūſſancti quā populo optat. Et
ſȝ Guil. du. Gela. papa orōnes a ſe vel ab alijs
factas ordinauit. ſȝ Greg. ſecluſis ſupfluis ra-
tiōabilia coadunauit addēs ⁊ alias. Et dicitur
collecta: q2 ſacerdos quaſi colligēs intentionē
populi ad deum porrigit. Terminātur aūt per
dominū ⁊c. tanꝗ per merita humanitatis ei⁹
ſcȝ Jeſu xp̄i dñi noſtri exaudiende.

¶ Quantū ad mediū miſſe §. II.

.i. celebrationem. Nota ſm Thom. diſt. viij. in
iiij. in expoſitione littere circa mediū: ꝙ iſta ſe-
cunda pars habet etiam tres partes.

¶ Pria eſt ppli inſtructio vſqȝ ad offertoriū.

¶ Scđa eſt materie oblatio vſqȝ ad p̄fationē.

¶ Tertia eſt ſacri ꝯſummatio vſqȝ poſt cōionē

¶ Primū. i. inſtructio fit p verbū dei qḋ a deo
p miniſtros ſuos ad pplm ꝑuenit: et ideo q̄ ad
inſtructionē ppli pertinēt nō dicunt a ſacerdo
te ſed a miniſtris. Miniſteriū aūt verbi dei eſt
triplex. ¶ Primū eſt auctoritatis: qḋ cōpetit
xp̄o qui dicit miniſter. Ro. xv. Erat eni in po-
teſtate docēs. Mat. vij. ¶ Secundū eſt mani-
feſte veritatis: qḋ cōpetit p̄dicatoribus noui te-
ſtamēti: de qb⁹ dicit. ij. Cor. iij. Qui idoneos
nos fecit miniſtros noui teſtamēti ⁊c. ¶ Ter-
tiū figurationis: qḋ cōpetit predicatorib⁹ vete-
ris teſtamēti: ⁊ ideo doctrinā xp̄i pponit dia-
conus. Et q2 nō ſolū eſt homo ſȝ etiā de⁹/ ideo
diaconus p̄mittit Dñs vobiſcū: vt ad ipȝ quaſi
ad deū hoies attētos faciat. Doctrina vero pre-
dicatoꝝ noui teſtamēti pponit p ſubdiaconū.
Nec obſtat ꝙ aliqn̄ ab eis aliquid legitur loco
epl'e de veteri teſtamēto: q2 predicatores noui
teſtamēti etiā vet⁹ predicāt. Doctrina vero p̄di
catoꝝ veteris teſtamēti p inferiores miniſtros
legit: non ſemp/ ſed illis diebus qb⁹ cōfigura-
tio noui et veteris teſtamēti p̄cipue deſignat:
vt in ieiunijs quatuor tēpoꝝ. Et qn̄ aliqua ce-
lebrant que in veteri lege figurata ſunt: vt na
tiuitas/ baptiſmus/ paſſio ⁊ hmōi. Et q2 vtraqȝ
doctrina ordinat ad xp̄m: ⁊ eoꝝ q̄ preibant/ et
eoꝝ q̄ ſequebant: vt ptȝ Mat. xxj. c. ideo doctri
na xp̄i preponit quaſi finis. ⁊ ſm Guil. du. euā
gelia ⁊ epl'as in miſſa dici qs prio ſtatuerit cer
tū nō eſt. Hiero. tn̄ ipa et alia q̄ de veteri ⁊ no-
uo teſtamēto habent in eccl'ia: in miſſis et offi
cijs magna ex pte ordinauit p̄ter cātū. Et Da-
ma. papa approbauit ⁊ ſeruari mādauit. Ad-
diderūt cantū Gela. ⁊ Grego. ⁊ alij. Ex doctri-
na autē nos ordināte ad xp̄m (ſm Tho. in. iiij.
di. viij. in expoſitiōe l're circa mediū) duplex ef
fect⁹ ſequit in nobis: quo etiā preparamur ad
doctrinā xp̄i. ſ. pfect⁹ virtutū q̄ p graduale ſi-
gnificat. Dicit eni a gradu quo aſcēdit de vir-
tute in vtutē: vel a gradib⁹ altaris ante quos
dicit. Et exultatio habita de ſpe eternoꝝ: qḋ
inſinuat all'a. Uñ et replicat ppter ſtolam aie
⁊ corpis. In diebus vero ferialibus ⁊ officijs lu
ct⁹ intermittit all'a: et loco ei⁹ dr tract⁹ q̄ aſpe
ritate vocis ⁊ plixitate verboꝝ pñtis miſerie
incolatū inſinuat. Quare aūt all'a ⁊ glīa in ex-
celſis deo intermittit a. lxx. vſqȝ ad paſcha: ra
tio ponit de cōſe. diſt. j. hi duo. ſ. ppter lapſum
hoīs ⁊ miſeriā incolatus hui⁹. Tpe aūt reſur-
rectiōis duplex all'a dr ppter gaudiū reſurre-
ctiōis capitis ⁊ mēbroꝝ. Et ſm Guil. gradua-
lia ſeu rñſoria cū all'a cōpoſuerūt Gela. Amb.
⁊ Grego. ⁊ ad miſſam cātari inſtituerūt. Et in-
terpretat all'a qḋ eſt nomen hebraicum: latine
laudate dñm vel deū. Loco aūt neume in ma-
gnis ſolēnitatib⁹ ſtatuit Nico. pa. cantari ſe-
quētias: et dr neuma vox nō ſignificatiua: cāt⁹
ſcȝ ille q̄ fit in fine all'a ſuper vltimū. a. cōtinēs
plures notas: ⁊ ſignificat gaudium vite eterne
qḋ nullis vbis pōt exprimi. Effect⁹ aūt doctri
ne euāgelice q̄ poſſet dici terti⁹ effectus reſpe
ctu duoꝝ p̄cedentiū: eſt cōfeſſio fidei ſm Tho.
in. iiij. diſt. viij. in expoſitiōe l're circa mediū: et
hoc innuit p ſymbolū ſeu credo qḋ poſt euāge
liū dicit. Et q2 ſupra rōnē eſt fides a ſacerdote
inchoat ſymbolū fidei ⁊ chorus pſequit: ſicut
etiā ⁊ glīa in excelſis: vbi et ſpes ſignificat ſeu
erigit. Et pax dñi: vbi charitas inſinuat/ a ſa-
cerdote inchoat: q2 iſta a deo ſunt i nobis. Nō
aūt dr ſymbolū niſi in ſolēnitatib⁹ de qb⁹ fit mē
tio in ſymbolo: ſicut in natiuitate/ reſurrectiōe
⁊ hmōi: vl' de his q̄ fundauerūt fidē: vt apl'i. Et
iſtud ſymbolū editū fuit in cōcilio. Et ſȝ Guil.
du. mādauerūt in miſſa dici Dama. pa. ⁊ Mar
cus pa. Symbolū aliud min⁹ qḋ dicit ſecrete
in pria et cōpletorio ediderūt apl'i. Aliud vero
quicūqȝ vult ſalu⁹ eē. Athanaſi⁹ edidit: ⁊ eccle
ſia approbauit: ⁊ dieb⁹ dñicis i pria dici ſtatuit.

¶ Secundū ptinens ad ce- §. III.

lebrationē ſacri eſt materie cōſecrāde oblatio-

⁊ hoc ptinet tria ſm Tho.i.iiij.pmittiť ei offerentiū exultatio q̄ſi pparatoria: ⁊ hoc in offertorio qḋ dicit: Hilarē eñi datorē diligit deus. ij.Cor.ix.c. Et ſʒ Guil.du.qs inſtituerit offertoriū ignorat. Et dicit offertoriū a ferta qḋ eſt oblatio q̄ in altari offerť: vel qr dū offerāda cātať: ſacerdos accipit oblatiōes a populo ⁊ hoſtias a miniſtris. Et nota ꝙ vſqʒ ad iſtū locū dr miſſa cathecuminorū: qr vſqʒ ad iſtū paſſum cathecumini ſtāt in eccl'ia: ⁊ poſtea emittūť de eccleſia: et ſilr pagani ⁊ iudei. vñ de cōſe. diſt.j.c. epē.ij.dr. Epe nullū phibeat eccl'iam ingredi ⁊ audire vbū dei: ſiue gētilē/ſiue hereticū/ſiue iudeū: vſqʒ ad miſſam cathecuminorū. Cathecumini dicunť qui erudiūť in fide anteq̄ baptizenť. Heretici tñ rōne excōicatiōis nō poſſunt diuinis adeſſe: ſed tm̄ pdicatiōi. Exprimiť ſecūdo ipſa oblatio dū dicit: Suſcipe ſctā trinitas ⁊c. vbi petitur vt ppl'i oblatio ſit deo accepta. vñ.j. Paraľ.xxix.ca. Dauid dixit. Ego in ſimplicitate cordis mei obtuli vniuerſa ⁊c. Exinde ſacerdos thurificat altare: qḋ nō facit q̄ſi vtēs cerimoniali pcepto legis: ſed eccl'ie ſtatuto ſʒ Tho.in.iij.pte.q.lxxxiij. ar.v.ad ſecūdū. ſtatuit autē hoc eccl'ia ⁊ ob reuerentiā ſacri: vt ſcʒ ppter bonū odorē depellať q̄cq̄d corporalr praui odoris eēt in loco qḋ poſſet puocare horrorē. Et etiā fit hoc ad repreſentandū effectum gr̄e: qua ſicut bono odore xp̄s plenus fuit: et a xp̄o deriuatur ad fideles officio miniſtrorū. Et ideo vndiqʒ thurificato altari p qḋ xp̄s ſignificať: thurificāť oēs p ordinē. Exinde lauat ſibi manus ſacerdos: tū ob reuerentiā ſacri vt mūdus tractet: tū ad ſignificandū emūdationem etiā a minimis pctis: que cōgruit accedēti ad hoc ſacr̄m: ppter qḋ etiā fit cōfeſſio generalis publice ante introitū. Petiť tertio oblatiōis acceptatio p orones ſecreto dictas. hoc eñi eſt ſacerdotis tm̄ deū oronibus placare: ad qḋ ſacerdos ſe pparat p humiliationē dicēs: In ſpū humilitatis. Et qr hec pdicta exigūt mētis erectionē ad deū: ideo oibus trib⁹ non premittiť dn̄s vobiſcū: ſʒ loco ei⁹ q̄ñ oro ſecreta facienda eſt dr Orate fratres. Et dicūtur ille orones ſequētes ſecrete ſm Guiľ. qr ſubmiſſe ſunt dicēde. Et hoc tum ne vileſcat officiū miſſe ſic oib⁹ manifeſtatū: tū vt deuoti⁹ oret ſacerdos ne habeat occaſionē cogitādi placere pplo i. platiōe tum ad ſignificandū orones xp̄i ſecreto factas tpe paſſionis: tum qr ipē ſilens fuit in paſſiōe.

orones ſecrete dicēde ſunt.

Tertiū ptinēs ad celebrationē eſt ſacri cōſummatio. Et hoc ptinet tria. §.IIII.

Primo preparationem.

Secundo ſacramenti perfectionem.

Tertio ſumptionem eius.

Preparatio aūt ppl'i ⁊ miniſtrorū ⁊ ſacerdotis ad tantū ſacr̄m p deuotā laudeʒ dei fit. Vñ in pfatiōe in qua ptineť dicta pparatio tria cōtineť. Prio ppl'i excitatio ad laudē dei: vbi ſacerdos dn̄s vobiſcū dicit: qḋ ad totā iſtā partem referēdū eſt. Inuitat ad mentis erectionē di. Surſum corda. vbi dicit Cyp. de cōſe. di.j. c.q̄ñ. Q̄ñ ſtam⁹ ad oroneʒ fratres dilectiſſimi inuigilare ⁊ incūbere ad pces toto corde debemus: cogitatio hoīs carnalis ⁊ ſecl'aris abſcedat: nec q̄cq̄ tūc anim⁹ aliud q̄ id ſolū cogitet qḋ pcať: ⁊ ideo plebs r̄ndet Habem⁹ ad dn̄m. quo admoneť ppl's nil ſe aliud cogitare q̄ deū debere: deinde ad grāꝝ actiōes dicens: Grās agamus dn̄o deo nr̄o. Scḋo deuʒ implorat ad laudē ſuſcipiendā: oñdēs laudis debitū dicēs: Uere dignū/ratiōe dn̄ij. vñ ſubdit Dn̄e ſancte. Et iuſtū ratiōe paternitatis: vñ ſubdiť Pater oipotēs. equū rōne diuinitatis. vñ ſubdit Eterne deus/et ſalutare rōne redēptiōis. vñ ſequiť p xp̄m dn̄m noſtrū. Q̄nqʒ vero adiūgiť aliqua laudis materia ſm cōgruentiā ſolēnitatis. vt q̄ p reſurrectioneʒ et hmōi. Et notat Guiľ.du. ꝙ pfatiōes hymnos ⁊ tract⁹ Gela.pa. cōpoſuit ⁊ cantu et elimato ſermōe dictauit. Et de cōſe. di.j. Inuenim⁹. ponunť nouē prefatiōes: ſcʒ de reſurrectiōe xp̄i: de aſcēſione: de pēthecoſte: de trinitate: de natiuitate dn̄i: de epiphania: de cruce ſeu paſſione: de apl'is: ⁊ de ieiunio in.xl. Sʒ Urba.pa. addidit decimā: ſcʒ de beata virgine. Proponiť etiā exēplū laudis.ſ. in angelis dū ſubdiť Per quē maieſtatē tuā ⁊c. Tertio ppl's laudes exoluit ⁊ diuinitati aſſumens vba angelorū.ſ. ſanctus/ſanctus/ſanctus dn̄s de⁹ ſabaoth ⁊c. Eſa.vj. Sabaoth nomen eſt hebraicū: ⁊ latine interpretať exercituū vel militiarū.ſ. angeloꝝ. vbi etiā exprimiť myſteriū trinitatis pſonaꝝ/qr diciť ter ſanctus: et vnitas eſſentie/qr dn̄s de⁹: ⁊ pñtia diuine maieſtatis qr pleni ſunt ⁊c. Exoluit etiā laudes humanitati xp̄i dicēs cū pueris hebreoꝝ Bñdict⁹ q̄ venit ⁊c. Mat.xxj. Oſanna hebraicū nomē eſt: ⁊ latine interpretatur obſecro ſalua. ⁊ ſm Guiľ. Sixtus pa. iſtud ſanctus ſtatuit dicēdū. Secundū ptinēs ad ſacri cōſummationē/eſt eius pfeſſio ſeu cōfectio. Et hec ps diuidiť in tres partes ſm tria q̄ ptinent ad integritatē ſacri. Aliq̄d.ſ. qḋ eſt ſacr̄m tm̄.ſ. materie oblate benedictio: ⁊ aliquid qḋ eſt res ⁊ ſacr̄m.ſ. corpus xp̄i verū: ⁊ aliquid qḋ eſt res tm̄. Et ſm Guiľ. expedite muſce vemētes.i. vane cogitatiōes perdāt ⁊ dicať ſuauitatē vnguēti.i. orones: dici pōt ꝙ canō dʒ dici expedite nō moroſe: ⁊ ne auditorib⁹ tediū genereť: nō tñ nimis feſtināter/ne ſacrificium fiat ſine ſale diſcretiōis ⁊ deuotiōis. Debʒ etiā legi in libro ne vll⁹ error cōtingere poſſit: diciť

Canon expedite dicať

aũt totũ illud.ſ.a Te igit͛ vſq₃ ad cõlonẽ canon q₂ regulis patrũ cõpoſitus eſt. Canon eñ greſce latine regula dr̃:q₂ ꝑ hũc fit regulariter cõſecratio ſacramẽti. Quantũ ad p̄mũ petit ſacerdos oblatiõis benedictionẽ di. Te igit͛ clemẽtiſſime ꝛc. Et ꝙ ſe inclinãs hoc dicat:ſignificat humilitatẽ et obediẽtiã ex qua xp̄s paſſus eſt. Et benedicas hec dona que nobis a deo data ſunt: hec munera que.ſ.deo a nobis oblata: ſacrificia ad noſtrã ſalutẽ deo a nobis ſacrificata:illibata dicunt͛.i.incorrupta:ꝛ quo ad materiam:q₂ materia debet eſſe apta:ꝛ quo ad rem cõtinendã.i.corpus xp̄i: et quo ad corpus xp̄i myſticũ ibi ſignificatũ. Et nota ſ͛m Tho.in.iij. parte.q.lxxxiij.arti.v.ad.iij.ꝙ in celebratione miſſe/ꝛ precipue ab iſto loco vſq₃ ad Pax dñi. vtitur ſacerdos frequẽter crucis ſignatiõe ad exprimẽdã paſſionẽ xp̄i que eſt ad crucẽ terminata. Eſt aũt paſſio xp̄i quaſi quibuſdã gradibus pacta. ¶ Nã p̄rio fuit xp̄i traditio:que facta fuit a deo/a iuda/ꝛ a iudeis. Et hoc ſignat trina crucis ſignatio ſup̄ iſta verba hec dona. ¶ Secũdo fuit xp̄i venditio:que facta fuit ſacerdotibꝰ/ſcribis/ꝛ phariſeis:ad qđ deſignandũ fit iterũ trina crucis ſignatio ſup̄ illa verba Benedictã ꝛc. Addit͛ autẽ duplex conſignatio ſup̄ illa verba Ut corpꝰ ꝛc.ad deſignandũ pſonã venditi et vẽditoris. ¶ Tertio fuit prefiguratio paſſionis xp̄i facta in cena:ad qđ deſignãdum fiũt due cruces : vna in cõſecratiõe corporis/alia in cõſecratione ſanguinis. ¶ Quarto fuit paſſio ipſa xp̄o exhibita : vñ ad deſignãdũ quinq₃ plagas xp̄i fit quintuplex crucis ſignatio ſup̄ illa verba Hoſtiam purã ꝛc. ¶ Quinto repreſentat͛ extenſio corpis xp̄i in cruce/ꝛ effuſio ſanguinis ꝛ fructꝰ paſſiõis : fit triplex cõſignatio ſup̄ illa verba: corpus ꝛ ſanguinẽ ſumpſerimꝰ et om̃i benedictiõe ꝛc. ¶ Sexto repreſentat͛ triplex oratio quã fecit in cruce. Unã ꝓ pſecutoribꝰ:cũ dixit Pater ignoſce. Lu.xxiij. c. Aliã ꝓ liberatiõe a morte: cũ dixit deꝰ meꝰ. Mat.xxvij.c. Tertiã ꝓ adeptione glorie:cũ dixit Pater in manꝰ tuas. Lu.xxiij.c.ꝛc. Et ad hoc ſignificandũ fit trina crucis ſignatio ſup̄ illa v͛ba ſanctificas ꝛc. ¶ Septimo repreſentãt͛ tres hore quibus ſtetit in cruce:ſc₃ a ſexta vſq₃ ad nonã. Et ad hoc ſignificãdũ fit trina crucis ſignatio ad illa v͛ba Per ip̄₃ ꝛc. ¶ Octano repreſentat͛ ſeparatio aĩe a corpore ꝑ duas cruces ſubſequẽtes factas extra calicez. ¶ Nono repreſentat͛ xp̄i reſurrectio tertia die facta per tres cruces que fiũt ad illa verba Pax dñi ꝛc. hec Tho.in.iij.pte.q.lxxxiij.ar.iiij.et.v.ad.iij. Reuertendo ad ſuperiora poſtꝙ̃ ſacerdos petiũt benedictionẽ oblationis dicens: Hec dona ꝛc. Deinde petit ſalutẽ ꝓ offerẽtibus ꝛ his ꝓ qbꝰ offert͛ cum di. In primis ꝛc. Ubi p̄rio cõmemorat eos pro quoꝝ vtilitate offert͛ hoſtia tam ad generale ſtatutũ eccl'ie ꝙ̃ ad ſpeciales pſonas ibi Memẽto. Orat ergo p̄rio ſ͛₃ Guil͛.du.ꝓ eccleſia catholica.i.vniuerſali. Secũdo ꝓ papa: cum dicit͛ Una cũ famulo tuo ꝛc. que v͛ba addidit Clemẽs papa. Tertio ꝓ ep̄o ſuo:cũ dicit͛ Antiſtite. Antiſteo tñ ipſe celebrans nõ debet ea dicere. Et in roma etiã non debet dici antiſtite:q₂ antiſtes illiꝰ ciuitatis eſt papa ip̄e iam dictus. Quarto ꝓ rege. Orare autẽ ꝓ rectoribus docet ap̄ls.j.Tim.ij. Poteſtas eius eſt duplex:ſc₃ eccl'iaſtica et ſecl'aris. di.xcvj.duo. Quinto orat ꝓ omnibus orthodoxis : qđ nomen eſt grecũ:et interpretat͛ recte glorians. Orthodoxus qui.ſ.deũ recte fidei cõfeſſione glorificat. Quantũ vero ad ſpeciales perſonas dicit Memento dñe ꝛc. vbi põt orare ſilenter pro quo vult vno vel pluribus: nõ tñ debet hic orare ꝓ aliquo defuncto:q₂ ꝓ defunctis oratur in ſecũdo memẽto.ꝛ cum deus nichil ignoret, vel obliuiſcat͛/dicitur tñ ei,vt recordet͛ ſc₃ ad miſerandũ. Oratur ꝛ ꝓ circũſtantibus cũ dicitur. Et omniũ circũſtantiũ. vbi oſtẽdit͛ vtilitas magna in audiendo miſſam/ cũ ꝓ illis ſpecialiter oretur. Hec omnia Guil͛.du. Et q₂ citius exauditur iuſtus ꝙ̃ peccator/ ideo ꝙ̃tũ ad oratiões meliꝰ eſt audire miſſam boni ſacerdotis, ꝙ̃ mali:ceteris paribus ſ͛m Alber. ꝙ̃uis ꝙ̃tũ ad virtutẽ ſacramẽti,ꝛ miniſterij publici non ſit differentia inter bonum,ꝛ malũ miniſtrum.j.q.j. intra catholicã. ¶ Et nota ꝙ de cõſe.diſti.j.de nominibus.cũ glo.eius dicitur ꝙ nõ debet nominari ig ꝓ quo oratio fit : nec in miſſa/nec in oratione eius/vel ſacrata miſſa. Secundo ſ͛m Tho.in.iiij.di.viij.in expoſitione littere cõmemorat eos,in quorũ offert͛ reuerẽtia:ibi Communicãtes ꝛc. Et ponit͛ virgo que xp̄m in templo obtulit. Apoſtoli/qui ritũ offerendi nobis tradiderũt. Martyres/qui ſeipſos deo obtulerunt:non autẽ cõfeſſores/q₂ de eis antiquitus nõ ſolennizabat eccleſia: vel q₂ nõ ſunt paſſi ſicut xp̄s:cuius paſſio hic recolitur. Et ſ͛₃ Guil͛.du.cõmunicãtes addidit canoni Sixtiꝰ papa. Et in hac cõmemoratiõe ſanctorũ ſeruat eccleſia quod antiquitus agere conſueuit : vt ſc₃ in oratiõibus ſuis recolat patrũ memoriã: quatenus eorũ meritis ſuffragãtibus facilius obtineat, quod implorat. Sicut Moyſes orãdo interpoſuit memoriã patrum dicẽs : Recordare Abraã yſaac ꝛ Jacob.ꝛc. Exo.xxxij.c. Tertio cõcluditur expreſſe quod petit͛ impetrãdũ: dũ di Hanc igit͛ oblationẽ ꝛc. Et iſtud ſ͛m Guil͛.du.adiũxit Leo papa vſq₃/placatus accipias: beatus vero Gregorius reſiduum vſq₃/iubeas gregi numerari. ¶ Quã oblationẽ. Hec pars

Canonis expoſitio

Memoria viuorum

Oro iuſti fortior ꝙ̃ pctõis

ad conſecrationẽ pertinet que tria continet. Primo enim imploratur conſecrantis virtus. Secundo perficitur cõſecratio. ibi: qui pridie. Tertio exprimitur rei conſecrate cõmemoratio. ibi: vnde et memores. ¶ Quantum igitur ad primum nota ſm Tho. in. iiij. ꝙ illa verba / benedictã: aſcriptã: ratã ⁊c. poſſunt referri vno modo quantũ ad id qđ eſt in ſacro cõtẽtũ. i. ad xp̄m qui eſt hoſtia. Unde dicit benedictã ab omni macula pctĩ immunis. Aſcriptam. i. prefiguratã figuris veteris teſtamẽti: ⁊ predeſtinatiõe diuina preordinata. Ratã: q2 nõ eſt trãſitoria. Rõnabilẽ ꝓpter cõgruitatẽ ad placandũ. Acceptabilẽ ꝓpter efficaciã: facere digneris tu. ſ. de⁹ pater. Alio mõ pñt referri ad effectũ. vnde dicit benedictã / per quã bñdicimur. ⁊ aſcriptã per quã celis aſcribamur. ratã per quã in mẽbris xp̄i cenſeamur. rõnabilẽ per quã a beſtiali ſenſu eruimur. acceptabilẽ per quã deo accepti ſum⁹. Poſſunt etiã referri ad ipſam hoſtiã que eſt ſacrm̄ tm̄. ¶ Quantũ ad ſcđm. ſ. q pridie ꝙ pateret ⁊c. Hec verba Alexã. pa. đr addidiſſe ſm Guil. du. et cũ ſacerdos dicit: accepit panẽ: debet ſumere hoſtiã in manib⁹: q̃ hoſtia de cõmuni more ſit rotũda ĩ modũ denarij ſm Guil. tũ q2 xp̄s q ibi eſt poſt cõſecrationẽ denarijs vẽdit⁹ fuit. tũ q2 ipſe vt denari⁹ ꝓmittit in premiũ. tũ q2 forma ſpherica deſignat eternitatez quã habet de⁹. Et eleuatis oculis in celũ ⁊c. Nota ꝙ nõ reperit in euãgelijs xp̄m tũc eleuaſſe oculos in celũ. nec etiã in cõſecrando ſanguinẽ: dicit aliq̄s euãgeliſta ipſum dixiſſe hec duo: que ponũtur in forma cõſecrationis ſanguinis ſcʒ noui et eterni teſtamenti myſteriũ fidei et nichilominus credẽdũ eſt ip̄m ſic feciſſe ⁊ dixiſſe. Nã forma ip̄a tradita eſt eccleſie a btõ Petro et alijs aplis: qui cõſecrationi interfuerũt vt đr ĩ decre. ex̄ de cele. miſ. c. cũ marthe. Nec obſtat ꝙ euãgeliſte hoc nõ ponũt. Multa enim omiſerunt ſcribere de his q̃ fecit ⁊ dixit xp̄s: vt illud qđ dicit Pau. Act. xx. vbi ait xp̄m dixiſſe q2 beati⁹ eſt dare ꝙ̃ accipere. ⁊ quod narrat j. Cor. xv. de xp̄o qui viſus pluſq̃ q̃ngẽtis fratrib⁹ ſimul ⁊ viſus eſt iacobo. ſcʒ reſuſcitatus. ⁊ Joh. xx. ⁊ Tho. iiij. ſẽ. di. viij. q. ij. ar. j. q. iiij. ad v. ar. ſic ⁊ iſta omiſerũt que tñ fecit vt đr ĩ dicta decre. Bñdixit ⁊ fregit ⁊c. No. ſm Tho. in. iij. pte. q. lxxviij. ar. j. in rñ. ad. j. ꝙ euãgeliſte non ſemꝑ eũdẽ ordinẽ in recitãdo ſeruauerũt: quo res geſte ſunt vt patet ꝑ Aug. Uñ intelligẽdũ eſt ordinẽ rei geſte hmõi ſic exprimi poſſe. Accipiens panẽ benedixit dicẽs: Hoc eſt corpus meũ. Deinde fregit ⁊ dedit diſcipulis ſuis dicẽs: Hoc eſt enĩ corpus meũ. ſenſus eſt. qđ cõtinet ſub his accidẽtib⁹. ſ. panis eſt corp⁹ meũ. Eſt aũt ſm Tho. in. iij. parte, vbi, ẽ, hec conuenientiſſima forma. Opʒ enĩ formã ſacramẽti ſignificare id qđ in ſacramẽto efficit. Uñ forma cõſecrationis panis opʒ ꝙ ſignificet ip̄am ꝯuerſionẽ panis in corp⁹ xp̄i. Nõ aũt debuit ſignificari talis cõuerſio in hac forma vt in fieri: ſʒ vt in facto eſſe. Et ratio vnĩ eſt: q2 hec cõuerſio nõ eſt ſucceſſiua: ſʒ inſtãtanea. In hmõi aũt cõmutatiõib⁹ fieri nõ eſt factũ eſſe. Et ideo ⁊c. Illud enĩ eſt appoſitũ ſm morẽ romane eccleſie traditũ a beato Petro. et hoc propter cõmutationẽ ad precedentia. Forma cõſecrationis ſanguinis eſt hec: Hic eſt calix ſanguinis mei noui et eterni teſtamenti myſterium fidei qui pro vobis et ꝓ multis effundet in remiſſionẽ pctõꝝ. Oia iſta ſʒ Tho. iij. parte. q. lxxviij. ar. iij. ſunt de ſubſtãtia forme excepto / enĩ. Ponit aũt hic continens pro contento. vñ ſenſus eſt. Hic eſt ſanguis cõtentus in calice: de quo fit hic mentio. q2 enĩ ſanguis xp̄i cõſecrat in hoc ſacramẽto inquantũ eſt potus fideliũ: qđ nõ importat in rõne ſanguinis: ideo oportuit hoc deſignari ꝑ aliquid huic vſui accõmodatũ: ſcʒ vt calicem noui et eterni teſtamẽti. Exponit hoc Inno. ex̄ de cele. miſ. c. cũ marthe. ſic noue et eterne ꝓmiſſionis cõfirmator. Teſtamentũ enĩ vt dicit Tho. eſt diſpoſitio hereditatis. Hereditatem aũt celeſtẽ de⁹ diſpoſuit hoib⁹ dandã ꝑ virtutẽ ſanguinis xp̄i. Dicit aũt teſtamentũ nouũ ratione exhibitionis: q2 nõ in figura datur vt in veteri teſtamẽto. Eternũ dicit tam rõne hereditatis ꝙ̃ rõne eterne dei preordinatiõis. Myſteriũ fidei. nõ ad excludẽdũ rei virtutẽ: ſed ad oſtendẽdũ occultationẽ quaſi quoddã ſecretuʒ qđ ſola fide tenet et nõ cernitur. Et q2 ſanguis ſeorſum cõſecratus a corpore expreſſi⁹ repreſentat paſſionẽ: ideo in cõſecratione ſanguinis fit mentio de paſſione ⁊ fructu eius dũ đr: q ꝓ vobis ⁊ ꝓ multis ⁊c. Pro vobis. ſ. iudeis. vel ꝓ vobis manducantib⁹: ⁊ pro multis ꝓ quib⁹ offertur. Hec quotiẽſcũq3 ⁊c. nõ eſt de ſubſtantia forme. ¶ Exprimit tertio rei cõſecrate cõmemoratio. vñ dicit. Unde ⁊ memores ⁊c. Qđ aũt poſt conſecrationẽ ſacerdos extendit brachia: deſignat extẽſionẽ xp̄i in cruce ſm Tho. Qđ aliqñ eleuat manus in orãdo: deſignat ꝙ oratio ei⁹ dirigitur ꝓ pplo ad deũ. ꝙ aliqñ manus iungit et inclinat: ſignat humilitatẽ ⁊ obedientiã xp̄i in paſſione. Digitos aũt iũgit poſt cõſecrationẽ. ſ. pollicẽ cũ indice ob reuerẽtiam ſacramenti: ne ſi qua particula digitis adheſiſſet diſpergatur. ¶ Supra q3 propitio ⁊c. Hic petit ſacramenti effectum. Et primo petit ſacramẽtum acceptari. qđ eſt cauſa gratie dicẽs Reſpicere digneris ⁊c. Munera pueri tui iuſti abel ⁊c. Ubi nota ſm Tho. ꝙ licet hoc ſacrificium preponatur omnib⁹ beneficijs antiq̄s

Aliqua addita ſũt verbis ꝯſecrationis a ſanctis

Forma cõſecrationis.

ſlla tñ fuerūt deo acceptiſſima ex deuotiōe offe-
rentiū:ſicut illa Abel. Scḋo petit dari ipm do-
nū grē dicēs. Supplices te rogamꝰ ꝛc. Ubi no-
ta ſm Tho. ꝙ ſacerdos nō petit ꝙ ſpecies ſa-
cramētales deferant̄ in celū:neqꝫ corpꝰ xp̄i ve-
rū:qḋ ibi eſſe nō deſinit. ſꝫ petit hoc pro corpo-
re xp̄i myſtico:qḋ in hoc ſacr̄o ſignificat̄. vt ſcꝫ
orōnes ſacerdotis ꝛ populi angelꝰ aſſiſtens di-
uinis myſterijs:deo repreſentet. Sublime al-
tare dei dicit̄ vel ipſa eccleſia triūphās in quā
transferri petimꝰ. vel per angelū intelligit̄ ip̄e
xp̄s:qꝛ corpꝰ ſuū myſticū deo patri cōiūgit: et
eccl̄ie triūphāti. Tertio petit effectū glorie da-
ri defunctis dicēs. Memēto dn̄e ꝛc. De conſe.
di.j. viſum. Statutū eſt vt ī oībꝰ miſſis fiat ora-
tio pro defunctis. ꝛ hoc fit in iſto paſſu gn̄al̄r ꝓ
omnibꝰ: ſed in ſpeciali poteſt ſecrete orare pro
quolibet quē tamē nō credit dānatū. vnde dici-
tur:in chriſto quieſcentibꝰ. Cū aūt dicit ſacer-
dos:nobis quoqꝫ peccatoribꝰ:paululū expreſ-
ſa voce percutit pectus ſuū. Sic ꝛ publicanus
percutiebat pectus. Lu.xviij. In tonſione pe-
ctoris tria ſunt. ſcꝫ ictus:ſonꝰ: et tactꝰ. Et hoc
qꝛ peccamus cogitatione:locutione: et opere.

Tria ſunt in tōſione (margin)

Cōpletur autē canon miſſe more aliarū orōnū
in chriſto. ibi:per chriſtū dn̄m noſtrū ꝛc. ꝑ quē
hoc ſacramētū originē habet. Et quātū ad ſub-
ſtantiā:vnde dicit Creas: propter eſſe nature:
Sanctificas / propter eſſe ſacramēti. Et quātū
ad virtutē. vnde dicit Uiuificas / propter effe-
ctū gratie: que eſt vita anime. Benedicis: ꝓ-
pter gratie augmentū. Et quantū ad orationē
ſiue vſum. vnde dicit: ꝛ preſtas nobis. ¶ Tan-
dem ponitur ſacramenti ꝑceptio ibi: Oremus
preceptis ꝛc. Et circa hoc primo ponit̄ prepa-
ratio ad ipm cōmunis. ſcḋo ſpecialis. Et cōis
eſt triplex. ¶ Primo ei ponitur ſacramēti pe-
titio in ipſa oratione dn̄ica: cū dicitur: Panē
noſtrū ꝛc. ¶ Secūdo ꝑcipientiū expiatio ꝑ ora-
tionem ſacerdotis dicentis: Libera nos ꝛc.
¶ Tertio pacis adipletio ibi: Pax dn̄i. Hoc
eñ eſt ſacramentū vnitatis ꝛ pacis. Et qꝛ pa-
cis petitio exuperat omnē ſenſum: ideo pacis
petitio inchoatur a ſacerdote:cum dicit: Pax
dn̄i: ꝛ a choro complet̄ cum dicitur: Agnꝰ dei.
et ſic tria a ſacerdote incepta chorus ꝓſequtur
ſcꝫ Gloria in excelſis. qḋ pertinet ad ſpē. Cre-
do in vnū deum:qḋ pertinet ad fidē. Pax dn̄i
qḋ ꝑtinet ad charitatē. Petit aūt ppl̄s miſeri-
cordiā q̄tū ad amotionē mali ꝯtra miſeriā cul-
pe ꝛ pene. et pacē quantū ad conſecutionē oīs
boni. vnde ter agnꝰ dei dr̄. Hec oīa Tho. L.iiij.
diſt. viij. in expoſitiōe littere. ¶ Et nota ꝙ fra-
ctio hoſtie ſm Tho. iiij. ſentē. diſt. xij. q. j. ar. iij.
in corpore queſtiōis tria ſignificat. ¶ Primo
ipſam diuiſionē corporis xp̄i q̄ facta eſt in paſ-
ſione.

Fractio hoſtie. (margin)

¶ Scḋo diſtributionē gratiarū precedē-
tiū ex paſſiōe xp̄i. vt dicit Dionyſiꝰ. ¶ Tertio
diſtinctionē corporis myſtici ſm diuerſos ſta-
tus. Et qꝛ ſtatꝰ ſunt tres:ideo tres partes fiūt.
Un̄ Sergiꝰ papa. de cōſe. diſt. ij. c. triforme. di-
cit. Triforme eſt corpꝰ dn̄i. pars miſſa in calicē
corpꝰ xp̄i qḋ iā reſurrexit demonſtrat. ſ. ipſum
xp̄m et beatā v̄ginē mariā:et ſi q̄ ſunt alij ī glo-
ria cū corpore. Pars comeſta ambulās ſuper
terrā:qꝛ ſcꝫ viuētes in terra ſacr̄o vtūtur. ꝛ paſ-
ſionibꝰ atteruntur:ſicut panis comeſtꝰ attерit̄
dentibꝰ. Pars in altari remanens vſqꝫ ad finē
miſſe ſignificat corpꝰ xp̄i remanēs in ſepulcro
vſqꝫ ad finē ſeculi:qꝛ corpora ſanctoꝝ in ſepul-
cris erunt: quoꝝ aīe ſunt vel in celo vel in pur-
gatorio. Hic tamē ritꝰ nō ſeruatur modo vt ſcꝫ
vna pars reſeruet̄ in finē miſſe. Manet tamen
eadē ſignificatio partiū. Un̄ v̄ſus. Hoſtia diui-
dit̄ in partes:tincta btōs plene:ſicca notat vi-
uos:ſeruata ſepultos. Hec Tho. Alij aliter aſ-
ſignāt iſtā ſignificationē:ſed nō eſt vis. ¶ Pre-
paratio autē ſpecialis ſacerdotis ſumentis fit
per orōnes quas priuatim dicit: Dn̄e ieſu xp̄e
et ſi q̄ alie ſunt. Et nota ſm Tho. in. iij. parte ꝙ
ſi ꝓpter frigꝰ manuū:vel al̄s ꝓpter negligen-
tiā ante fractionē vel poſt hoſtia cōſecrata la-
bat̄ in calicē:qꝛ hoꝝ ꝑtermiſſio nō facit ad im-
ꝑfectionē ſacr̄i:ſꝫ ad ſignificationē tm̄:ideo nō
eſt neceſſe iterare aliquid circa celebrationem
ſacr̄i ꝓpter hmōi defectū. Hec Tho. q. lxxxiij.
ar. vi. ad ſextū. Et ſi medietas hoſtie labit̄:p̄t ꝛ
dꝫ medietas alia q̄ remanet diuidi ī duas par-
tes:cū apte hoc poſſit fieri. vt ſit ſignificatū. Si
aūt tota dilabit̄ ſi non eſt tota madida: ſꝫ pars
aliqua:et pōt cōmode extrahi de calice:et ad-
huc diuidi ſine multa cōtrectatione partis ma-
defacte:debet fieri ꝓut meliꝰ pōt. Itē ſi ſumē-
do ſanguinē remanet pars hoſtie in calice miſ-
ſe in fundo calicis: pōt digito ad labiū calicis
adduci: et ſic ſumi.

Cōtrapicula ſumptiōis. (margin)

¶ Tertia pars principa-
lis eſt gratiaꝝ actionis: ꝛ cōtinet duo ſcꝫ reme-
morationē accepti beneficij in cantu antipho-
ne poſt cōionē: ꝛ gratiaꝝ actionē ex orōne quā
ſacerdos ꝓſequitur vt conformiter finis miſſe
principio rn̄deat. ¶ Et ſciendū ꝙ in officio miſ-
ſe quedā v̄ba cōtinēt̄ greca. ſicut kyrie eleyſon
quedā hebraica. vt all'a: oſanna: ꝛ ſabaoth: q̄dā
latina vt alia:qꝛ his tribꝰ linguis ſcriptꝰ eſt ti-
tulꝰ crucis xp̄i. Joh. xix. hec Tho. in. iiij. Ter-
minatur miſſa poſt ite miſſa eſt: qḋ dr̄ ſi p̄ceſſit
gloria in excelſis deo:al̄s benedicamꝰ dn̄o:vel
requieſcāt in pace ſi celebrat̄ pro defunctis ter-
minat̄ ꝑ bn̄dictionē ſacerdotis. vñ de ꝯſe. diſt.
j. c. miſſas. dr̄ ꝙ nullꝰ ante benedictionē ſacer-
dotis egredi preſumat. ſcilicet diebus dn̄icis.
Euāgelium aūt In principio erat verbū. eſt ad

placitū illud vel aliud. Debet tñ ſeruari in hoc
mos patrie. Poſt perceptionē aūt ſacramēti
ſumit̄ vinū ad abluendū os: ne reliquie alique
remaneāt inter dentes: qđ ptinet ad reuerētiā
ſacramēti: et hoc eſt verū: niſi eadē die deberet
iterū celebrare cū nō ſit ieiun⁹. ex̄ de cele. miſ.
c. cū ex parte. Et eadē ratiōe. ſ. ppter reueren-
tiā ſacramēti abluit etiā digitos quib⁹ tetigit
ſacramētū: ſi tñ aquā ſumeret in purificationē
ita poſſet fieri ſicut cū vino ad libitū ſacerdot̄.

¶ Pro expoſitione aūt aliqua §. V.

Expoſitio pr̄ noſter. et breui ip̄ius oratiōis dn̄icalis. Nota hic que
ponit Tho. ij. ij. q. lxxxiij. ar. ix. in corpe. q. Di-
cit enī q̄ ipſa orō dn̄ica eſt perfectiſſima. et ſm
Aug. Si recte oramus nil aliud dicere poſſu-
mus. ſ. q̄tū ad ſubſtantiā. Nā primo ponunt̄ il
la p que in nobiſipis fiduciā excitamus. ſ. cōſi
derādo charitatē ei⁹ ad nos: q2 bonum noſtrū
vult: et ideo dicimus Pater noſter. et cōſidera-
tio excellētie qua nos pōt iuuare: et ideo dici-
mus / q̄ es in celis. Deinde ſequunt̄ ſeptē peti
tiones: et eo ordine quo petēde ſunt. Pria pti-
net ad dilectionē dei qua deū in ſeipo diligim⁹
cū dicim⁹ / ſanctificet̄ nomē tuū. i. ſanctū ab ho
minib⁹ habeat̄: qđ ptinet ad gloriā dei in ho-
minib⁹ ppagādā. Secūda ptinet ad dilectio-
nē qua diligim⁹ nos: cū dicit̄ Adueniat regnū
tuū: p qđ petimus ad gloriā ei⁹ puenire. Ter-
tia petitione petit̄ directe illud quo beatitudi
nē mereamur: cū dicit̄ Fiat voluntas tua ſicut
in celo et in terra. Quarta eſt p quā petit̄ illud
quo inſtrumētaliter iuuamur ad merendū: cū
dicit̄ Panē noſtrū quotidianū da nobis ho-
die. ſiue hoc intelligat̄ de pane ſacramētali cu
ius quotidianus vſus pficit: in quo etiā intel-
ligūt̄ alia ſacramēta: ſiue etiā intelligat̄ de pa
ne corporali: ſub quo cōprehendit̄ ois ſufficiē-
tia victus. Quinta eſt remotio ei⁹ qđ eſſet im
pedimētū prime petitiōis: qđ directe excludit
a regno. ſ. peccatū. vñ dicit̄ Dimitte nobis de-
bita nr̄a ſicut et nos dimittim⁹ debitoribus no
ſtris. Sexta eſt remotio ei⁹ qđ nos impedit a
ſcđa petitiōe: ab obſeruātia diuine voluntatis
cū dicit̄ Et ne nos inducas in tentationē: p qđ
nō petimus ne tētemur / ſed ne a tētatiōe vinca
mur: qđ eſt in tētationē induci. Septima eſt re
motio penalitat̄ pñtiſ: q̄ eſt ipeditiua tertie pe
titiōis. ſ. ſufficiētiā circa vitā. vñ dicit̄ Sz libe-
ra nos a malo amen. i. ſic fiat. Exinde dr̄ Pax
dn̄i ꝛc. qđ ſequit̄ Agnus dei ꝛc. Ubi bis peti-
mus miam. ſ. q̄tū ad aiam et q̄tū ad corp⁹ libe
rari a miſeria. Et dicit̄ tertio agnus dei petē-
do pacē. ſ. q̄tū ad vtrūq. i. mētalē et corporalē.
Exinde ſacerdos deoſculat̄ euchariſtiā vel ca-
licē ſm alios: et poſtea ab eo diaconus accipit
oſculū pacis: et deinde alij. Agn⁹ dei dici inſti-
tuit Sergi⁹ papa. Oſculū pacis dari inſtituit
Inn. j. et Leo. ij. et ſignificat vnitatē dilectiōis:
quā debēt habere adinuicē fideles quā ſignifi
cat ipm ſacramentū: et etiā aſſenſum ſacris my
ſterijs: et his que celebrant̄ in eccl̄ia. Et eſt q̄ſi
loco cōionis: quā antiquit⁹ in feſtis oēs fide-
les ſumebāt. In miſſa tñ defunctorū ſacerdos
nec ſumit nec dat oſculū pac̄: q2 defuncti ſunt
abſq3 pturbatiōe pacis: illi. ſ. q̄ ſunt in purga-
torio cū peccare nō poſſiut. Sumpto xp̄o ſacra
mēto dicitur antiphona poſt cōionē: que a quo
fuerit inſtituta ignorat̄. Et deinde oratio: qđ
totū ptinet ad gratiarū actionē de tanto bene-
ficio. Et finitur per ite miſſa eſt: quod ſic expo-
nitur. Ite ad ppria: q2 miſſa eſt ſeu oblata eſt
hoſtia deo p humano genere: vel miſſa eſt orō
ad deū p populo: et finita. vel ite poſt xp̄z / et ſe-
quimini ipm: nō ſtetis in mūdo / ſed feſtinetis
ad patriā p bona opa: qđ leuiter poteſtis face
re / q2 miſſa eſt ad placandū deū patrē hoſtia p
quā cōfracta ſunt tartara: et ptz introit⁹ para
diſi. Qñ nō preceſſit glia in excelſis / terminat̄
p benedicamus dn̄o: vel requieſcāt in pace in
miſſa defunctorū. Eſt enī euchariſtia non ſicut
ali⁹ cibus maſticāda: ſed diſcrete / moderate / et
leniter anterioribus dentib⁹ terēda: et lingua
mollificāda: ne qua pars ei⁹ dentib⁹ inhereat:
ne ptingat expui: ſed nec ſubito poſt cōionē dz
expui ppter ſacri reuerētiā. Hec Guil'. du.

¶ De ptinētibus ad miſſam: et de defecti-
bus miſſe: et de diſpoſitione ad ipſam: et fre
quentatione et vtilitate. Cap̄. vi.

Miſſa quotidie in eccl̄ia celebrat̄. Et
hoc ſm Inno. qnq3 de cauſis. Prio
q2 opz ſemp medicinā eſſe paratam
cōtra q̄tidiana pctā. Scđo vt lignū
vite ſp ſit i medio padiſi. Tertio vt
nobis q̄tidie xp̄s vniat̄ ſacramētaliter: et nos
ei ſpūaliter. Quarto vt ſit apđ nos iugis me-
moria paſſiōis. Quinto vt vero agno loco typi
ci quotidie vtamur ad veſperā: quē iudei ad ve
ſperam cōuertēdi eſurient: iuxta illud Conuer-
tent̄ ad veſperam ꝛc. p̄s. lviij. ¶ Et nota q̄ ad
debitā miſſe celebrationez quedā requirūt ad
ſacramēti neceſſitatē: et quedā ad cōgruam ri-
tus ſolennitatē: et quedā ad celebrātis vel ſu-
mentis idoneitatē. ¶ Ad ſacramētū quidē ne-
ceſſitatē tria requirūt: ſcz debita materia / de-
bita forma: et miniſter intendēs cōfectionē vel
cōſecrationē: ſi aliquid iſtoꝝ defuerit cōfici nō
poterit. Sz his trib⁹ cōcurrētibus: etſi oia alia
deficerēt / cōficeret ſacramētum: q̄uis male ex
parte offerētis: q2 ptra eccl̄ie morē. ¶ Eſt aūt
debita materia hui⁹ panis triticei⁹ aqua natu
rali cōfectus: et vinū vitis. Et hoc ideo: q2 xp̄s

credit̃ cõfeciſſe in tali materia:qꝛ apl'i q̃ pſen-tes fuerũt tradiderunt nobis huc modũ: tũ qꝛ xp̃s q̃ eſt in hoc ſacramẽto cõparauit ſe frumẽto ⁊ viti:tum etiã qꝛ talis panis ⁊ tale vinũ neceſſarius ⁊ meli⁹ nutrimẽtũ preſtãt: vñ et meli⁹ ſignificãt effectũ ſacramẽti ſm doct.eccl'ie. Igit̃ p̃rio ſciẽdũ eſt ꝙ cõficiẽs p̃rio in pane fermẽtató grauiter peccat:qꝛ facit contra ſtatutũ et cõſuetudinẽ eccl'ie: ſed ſicut latinus cõficiẽs in fermẽto peccat mortal'r: ita grecus in azymo:qꝛ hoc faciũt cõtra eccl'ie ſue rituʒ:q̃uis ſit ratiõabilius cõficere in azymo ſm Tho.in.iiij. parte.q.lxxiiij.ar.iiij.in corpore.q. ⁊ in.iiij.ſenten.di.xi.q.ij.ar.ij.q.iij.in corpore.q.⁊.iiij.cõtra gẽtiles.ca.lxviij.Si vero cõficiat in pane q̃ incipit corrũpi/ſimil'r grauiter peccat:etiã cõficiendo in azymo ꝓpter irreuerentiã ſacramẽti: tñ pane tali conficit̃ ſacramẽtũ: ſed ſi panis adeo ſit corrupt⁹ ꝙ in eo deficit ſpecies panis non põt cõfici: hoc eſt per verba ſacerdotis nõ efficit̃ corp⁹ xp̃i. Et ꝙ ſpecies maneãt põt ꝑpẽdi ex hoc ꝙ cõtinuitas nõ eſt ſoluta:nec alia accidẽtia vel eſſentia omnino ablata. Hec Tho. et Alber. ¶ Itẽ ſi grana alterius generis ſint admixta tritico in tãta quãtitate ꝙ aliã ſpeciẽ faciant/ſiue ꝙ mediũ cõſtituant : non põt ex eo cõfici ſacramentũ: ex modica vero quantitate non impedit̃.Thom.⁊ Alber.⁊ Pe.Si panis ſit de aqua roſacea cõfectus : dubium eſt inter doctores ſi põt cõfici.Durãdus ordinis minorũ dicit ꝙ ſic:ſed ſanctus Tho.dicit eſſe ꝓbabilius ꝙ nõ poſſit cõfici. ¶ Ipſe aũt Tho.in.iiij. ſen.di.xi.q.ij.ar.iiij.q.iij.in rñ.ad.ij. dicit ſimpliciter ꝙ nõ põt cõfici ex pane coagulato/ſeu facto cũ aqua roſacea/ vel alio liquore q̃ aqua naturali . Et idem recitat Tho.in.iij.parte.q. lxxiiij.ar.vij.in rñ.ad vltimũ de ſpelta et farre: q̃uis quidã dixerunt ꝙ poſſit cõfici. Pe.tñ dicit ꝙ cõis ſentẽtia doctorũ eſt ꝙ non põt cõfici. Idẽ Richar.in.iiij.di.xi.Tho.etiã in.iij.parte q.lxxiiij.arti.iij.dicit ꝙ de hoc non põt confici: qꝛ ex tritico iſta non generãtur: et ſic non ſunt eiuſdẽ ſpeciei cũ tritico. Sʒ Pe.de pal.in.iiij. di.xi.tenet cũ Alber. ꝙ põt confici de ſpelta et farre:ſicut de tritico. Et rationem aſſignat/ qꝛ ſunt vni⁹ ſpeciei:⁊ ex eo ꝙ frumentũ ſit genus ad triticũ/et far ad ſpeltã. Compertũ eſt eñi ꝙ in eadẽ terra triticũ ſeminatũ vno anno generabat ſpeltã/vel far:⁊ in alio triticũ.Et ſi dicat̃ ꝙ ſpelta nunq̃ generat triticũ lʒ ecõuerſo:non obſtat qꝛ forte hoc eſt ꝓpter imperfectã virtutem in ſpelta: ⁊ ſimiliter ꝙ triticũ generat ſpeltam/vel far/eſt ex debilitate virtutis:ſicut aliqui maſculi nõ poſſunt generare niſi feminas: nec alique femine niſi feminas . Sed ſicut maſculus ⁊ femina non differũt ſpecie:ita nec triticum/ſpelta ⁊ far. Et ſi dicat̃ ꝙ alicubi tritico ſeminato creſcit hordeũ/alibi ſiligo: alibi loliũ:nec tñ ꝓpter hoc ſunt vnius ſpeciei.Dicẽdum ꝙ verũ eſt:nec de ipſis cõfici põt:qꝛ hmõi tria generant̃ ꝓpter accidẽs: ⁊ via corruptionis:ſicut ex vino generat̃ acetũ:vel ſicut ex ſudore animalis ꝑfecti generat̃ animal imperfectũ puta vermis. Sed far ⁊ ſpelta via generationis ex tritico:ſicut ex ſeminatiõe animal ꝓducit animal/⁊ oliua oliuã.Hec Pe. Cũ ergo certũ non ſit/vtrũ ſint eiuſdem ſpeciei ante confectionẽ: tenẽda videt̃ opinio Tho. vt ptʒ.iiij. ſen.diſ.xi.q.ij.ar.ij.q.i.in corpore.q. vt ſcʒ non conficiat̃ ex his. Sed ſi cõfectũ ſit/opinio Pe. ꝓ ſacramẽto habeat̃ preſuppoſito ſi eſt confectũ:⁊ idẽ dicit ꝙ de amido cũ ſit paſta cruda/et nondum panis:cõfici nõ põt: ſed ſi inde fiat panis:cũ ſit farina tritici purgatiſſima põt cõfici. ¶ Si ſacerdos infra miſſam ante cõſecrationem aduertit hoſtiã non eſſe triticeum/vel eſſe corruptã:remota illa hoſtia aliã ponat: ⁊ a canone reincipiat.Si vero poſt cõſecrationẽ/idẽ faciat ponẽdo aliam hoſtiã:⁊ eam ſumẽdo: ſed nichilominus poſtea primã illã hoſtiã ſumat: aut aliis ſumendã tradat:aut reuerẽter conſeruet.Pe.Idẽ Richar.in.iiij.diſ.xi.Nõ aũt dicit hic Pet̃.reincipiat a canõe.Beatus Tho. in ſimili caſu dicit reincipiendũ a verbis cõſecratiõis. iij.parte.q.lxxxiiij.arti.vlti.in rñ.ad iiij. vt habet̃.j. Si vero ſacerdos aduertat ſupradictũ defectuʒ hoſtie poſtq̃ ſumpſerit: lʒ in iſto caſu variẽt doctores Bea.Tho.in.iij.parte.vt.ſ.tenet ꝙ debet ponere aliã hoſtiã/⁊ conſecrare/et ſumere:qꝛ preceptũ de pceptione ſacramẽti maioris eſt põderis q̃ preceptum ꝙ a ieiunis ſumat̃. Per id aũt qd dicit Pet̃. ſi ſacerdos infra miſſã aduertat hoſtiã nõ eſſe triticeã/vel corruptã:ptʒ quid agendũ. Sed ſi nulla hoſtia fuerit poſita : vel ſi poſita ſit perdita. Et per id qd dicit Tho.ſi aduertat defectũ hoſtie poſt eius ſumptionẽ: põt hoc idem intelligi ſi aduertat̃ etiam poſt ſumptionẽ ſanguinis ſcʒ ꝙ rurſus ponat nouũ panem ⁊ nouũ vinum/⁊ cõſecret/atq; ꝓſequat̃:ne ſacramentũ remaneat imperfectũ: quod magis expreſſe apparebit.j.ibi:ſtatim dicere defectũ vini: ⁊ ponentur verba magis expreſſe ipſius beati Tho.Rich. autẽ dicit ꝙ ſi ſacerdos iam ſumpſit hoſtiã dictam.i.nõ cõſecratam ſm quoſdam:nichilominus debet ſumere calicem cõſecratũ.i.ſanguinem xp̃i:q̃uis non ſit ieiunus:qꝛ neceſſitas eũ cogit:ne ſanguis remaneat ſic inaſſumpt⁹: ſed ſi iam ſumpſit vtrunq; ſcʒ hoſtiã nõ cõſecratã/et calicem conſecratum:vel econuerſo: dicit ꝙ non debet illa die aliam hoſtiam conſecrare ⁊ quia ieiunus non eſt.ſed opinio Thome vide-

De hoſtia idebita.

tur in hoc rationabilior.ſ. ꝙ aliã cõſecret propter rationem ab eo aſſignatam.

¶ De vino puro ſciendũ ꝙ §. I. ſi vinũ oino factũ eſt acetũ: nõ poteſt de ipſo cõfici ſacr̃m ſanguinis xp̃i: q2 differũt vinũ ⁊ acetũ. exemplificat ſicut vivũ et mortuũ. ſm pħm. Si vinũ ſit in via aceſcẽdi: idẽ iudiciũ eſt qđ de pane qui eſt in via ad corruptionẽ. ſcʒ ꝙ põt cõfici. et de tali poteſt intelligi dictũ Innocen. in lib. de miſſa. cũ dicit ꝙ poteſt cõfici cũ aceto vt exponit Rich. l. iiij. peccat tñ cõficiẽs ꝑpter ſacramenti irreuerentiã. Idẽ Tho. ⁊ Alb. De muſto poteſt cõfici: nõ tamẽ fiendũ de muſto recẽti ꝑpter impuritatẽ. Tho. ⁊ Pe. ¶ De agreſta cõfici nõ poteſt: q2 differt a vino ſicut cõpletũ ab incõpleto. Rich. in. iiij. di. xi. Siĺr de vua matura confici nõ poteſt: quia nõ eſt ſub ſpecie potabili ſʒ edibili. Et de hoc etiã de ꝯſe. diſ. ij. c. Didicim⁹. Itẽ de vappa. i. aquarello nõ põt cõfici ſanguis xp̃i. ſm Alber. eſt enim aqua fuſa ſuper acinos vuarũ vino expreſſo: que habet aliquãtulũ vini acumẽ: ſed non eſt vinũ. Si aũt vino apponatur tãta aqua ꝙ nõ cõuertatur in vinũ non poteſt cõfici: ⁊ nõ debet apponi aqua roſacea vel alia artificialis. Si tñ apponeretur in tã modica quãtitate ꝙ in vinũ cõuerteretur conficeret. Tho. ⁊ Pe. ¶ Si ſacerdos poſt cõſecrationẽ corporis: ſed ante cõſecrationẽ ſanguis ꝑcipiat vinũ aut aquã nõ eſſe in calice: dʒ ſtatim apponere ⁊ cõſecrare. Si vero poſt oĩa cõſecrationis v̾ba ꝑcipiat ꝙ vinũ nõ fuerit poſitũ. ſi quidẽ hoc ꝑcipiat ãte ſumptionẽ corporis debet depoſita aqua ſi ibi fuerit: ponere vinum cũ aqua et reſumere a v̾bis cõſecrationis ſanguinis. Si vero ꝑcipiat poſt ſumptionẽ corporis: debet apponere aliã hoſtiã ſimul cum ſanguine iterũ cõſecrandã: et in fine ſumere hoſtiam iterũ conſecratã ⁊ ſanguinẽ. non obſtãte etiã ſi prius ſumpſit aquã q̃ erat in calice: q2 p̄ceptũ de perceptione ſacramenti eſt maioris ponderis q̃ preceptũ ꝙ hoc ſacramentũ a ieiunis ſumatur. predicta Tho. ¶ Predictis aũt v̾bis demõſtrãtur iſta duo q̃. ſ. dicta ſunt. cũ de defectu panis dictũ eſt. Hic enĩ dicit Tho. ꝙ nõ ſufficit ſolũ hoſtiã ſumere ne iꝑfectũ remaneat ſacramẽtũ. Sed ſi ſolũ ſanguinẽ aliq̃s cõſecraret ⁊ ſumeret: ita remaneret imperfectũ ſicut ſi ſolam hoſtiã cõſecraret ⁊ ſumeret. tunc autẽ ſolum ſanguineʒ conſecraſſet ⁊ ſumpſiſſet: ſi poſt conſecrationẽ ſanguinis cognoſceret ꝙ hoſtia non fuerit triticea: vel ꝙ fuiſſet corrupta vt dicit hic Tho. etiã ſi ſolutũ ſit ieiuniũ repetendũ eſt ſacramentũ vt ſit integrũ. ¶ Et cũ miſſe celebritas terminetur benedictiõe ſacerdotis vt dicitur. ſ. nõ ita iudicãdũ eſt de defectib⁹ miſſe reparãdis ante bñdictionẽ ſacerdotis: cũ adhuc ſtet officiũ miſſe: ⁊ poſt benedictionem q̃ñ nũc ſolutũ eſt officiuʒ miſſe: q2 poſt bñdictionẽ quicquid fieret magis fieret iteratio miſſe q̃ reparatio defectus. Itẽ ex verbis ſancti Tho. immediate ſupradictis apparet ꝙ in reparatione ſacramẽti imperfecti ſatis ſufficiat reſumere a v̾bis cõſecrationis. Vide tamẽ oĩa ordinate ſupra repetenda. q2 vt dr̃. vij. q. ſ. nichil ꝑfecta nõ poſſunt dici ſacramẽta: q̃ ꝑfectũ non habẽt ordinẽ. Et btũs Tho. dicit ꝙ ultimane ſacrilegiũ ſi nõ perficit hoc ſacr̃m. Vñ ⁊ conciliũ toletanũ tulit ſentẽtiã excõicatiõis in eos qui cũ poſſunt nõ ꝑficiũt illud ſacr̃m. vt patet in loco decreti. ſ. immediate allegati. ¶ Si ſacerdos percipiat aquã nõ fuiſſe poſitã in vino ante cõſecrationẽ ſanguinis ponat eã ⁊ dicat v̾ba cõſecrationis. Si aũt percipit poſt cõſecrationẽ ſanguinis nullo mõ dʒ poſtea apponere aquã: q2 non eſt de neceſſitate ſacramẽti: et ſeq̃retur corruptio ſacramẽti in aliqua parte. Si q̃s tñ ante cõſecrationẽ ſciẽter omitteret appoſitionẽ aque: grauiter peccaret: q2 ageret cõtra cõſtitutionẽ eccleſie: q2 dñm appoſuiſſe creditur. Nõ ſufficit aũt ꝙ aqua apponat̃ q̃ñ adhuc vinũ eſt in dolio: q2 hoc nõ ſignificaret aliqđ ſʒ oportet vt imminẽte oblatione apponat̃ ad ſacr̃m. Tho. Ponit̃ ei in ſignificatiõe hm̃oi ꝙ ppl̃s q̃ ſignificat̃ per aquã xp̃o vnitur. Et ſm Alb. dimittere talẽ appoſitionẽ aque ex heretica prauitate: vel ex contẽptu: vel ex occupatiõe circa illicita eſt mortale. dimittere aũt ex negligentia procedente ex occupatione circa vana ipſa illa: eſt graue pctm̃. Et ſi michi cõtingeret facerẽ emendã tanq̃ ꝓ mortali. Si aũt negligentia illa ꝓcedat ex occupatione circa vana. vel ex ſurreptiõe: nõ eſt mortale. Hec Alber. ¶ Et nota ſm Rich. in. iiij. cũ ſit equalis cõmixtio i calice ex vino ⁊ aqua: hoc põt fieri dupl'r. Uno modo ſm mixtoꝝ equalẽ quantitatẽ molis. ſic aqua nõ ſolueret ſpeciẽ vini. magis enĩ eſt vinũ actiuũ q̃ aqua: nec generaretur tertia natura ex duobus: nec poſſet vinũ cõuertere in ſui naturã. Alio modo poteſt fieri cõpoſitio ſm equalem cõpoſitionẽ v̾tutis. ⁊ ſic ex illis duob⁹ generaretur natura tertia: que nec eſſet vinũ nec aqua: ſed nõ ſtatim. Operationes enĩ nature nõ ſunt in inſtanti q̃uis earum termini ſint in inſtãti: et nõ ita cito poſſet ſacerdos conficere poſt talẽ vini et aque appoſitionẽ quin vinũ cũ adhuc nõ eſſet tranſmutatũ ad cõpoſitionẽ nature tertie: conuerteret̃ in ſanguinẽ. Sed ſi ſacerdos ꝯſecrat poſtq̃ facta eſt trãſmutatio ad tertiã naturã: cõfici non poteſt. Et dicit Alb. ꝙ in illis terris vbi vinũ nullo modo haberi põt debet haberi cõſultatio ad curiam quid ibi fiẽdũ: tamẽ ꝑpter intolerabile damnũ animarũ

De agreſta.

Caute: le bone

De admixtione poſt cõſecrationem

q̄ incurrit̄ ex defectu ſacr̄i: videret̄ cū talib⁹ eſſe diſpēſandū: vt corp⁹ x̄pi ſine calice ꝯficerēt: q: corp⁹ nō eſt ſine ſanguie ⁊ aīa ⁊ deitate: ꝗuis ibi nō ſit ſanguis ī hoſtia ex v̄tute ꝯſecratiōis ſacr̄i. Hec Alb. Itē cū ſpecieb⁹ vini poſt ꝯſecratiōnē admiſcet̄ aliq̄s liquor. Dicit Pe. ꝙ cum ſpecies retineāt modū ſubiecti ſui. ſicut poterat fieri additio vino ibidē exiſtenti: ita poteſt fieri ſpeciei vini. Aut ergo addit̄ eiuſdē ḡris liquor/aut alteri⁹. Si alteri⁹ vt aqua: aut id q̄d addit̄ eſt equale/aut maius/aut min⁹. Si maius nō t̄m q̄ntitate ſed virtute tranſmutat naturā ſpēi in ſe. Si equale tranſmutat̄ vtrūq; in naturā tertiā. ⁊ ſic vtroq; modo deſinit ibi ſpecies vini eſſe. ⁊ ꝑ cōſequēs ſanguis x̄pi. Si v̄o min⁹: trāſmutat̄ in naturā ſpeciei: verū t̄n ſub partib⁹ illis ad quas liquor addit⁹ penetrat: cū nō ſint ibi accidētia ſine ſubiecto, deſinit eſſe ſanguis x̄pi. Si addit̄ liquor eiuſdē generis vt vinū: tunc iterū aut liquor addit⁹ eſt maior aut equalis: aut minor. Si maior: tūc ad oēs dimēſiones ſpeciei ꝑuenit: et ei⁹ continuitatē totalr̄ ſoluit. ⁊ ſic iam ali⁹ liquor numero quo ad accidētia eſſet incipit. ⁊ ſanguis x̄pi ibi eſſe deſinit. ſi equalis/ſilr̄ ꝯtigit. ſi minor/tūc ad oēs dimēſiōes ſpeciei nō ꝑuenit. Sub partib⁹ ꝗ illis, ad quas peruenit vinū additū, deſinit ibi eſſe ſanguis: cū iā accidētia nō ſint ſine ſubiecto: ⁊ cōtinuitas ſpeciei que nō erat ſine ſubiecto, ſoluta ſit. Sub partib⁹ v̄o illis, ad quas nō peruenit: manet x̄pi ſanguis. Cōcor. Tho. ⁊ addit Pe. puto tamē ꝙ ſi nō eſt notabiliter excellens nimis, quod additur: propter dubium toto liquore ipſo tanq̄ ſacramento vtendum eſt.

¶ Pro noticia forme ſciēdū §. II.

ꝙ Amb. in li. de ſacramētis dicit ꝙ hoc ſacr̄m cōficit̄ in v̄bis et ſermonib⁹ x̄pi. ex quo dicto cōcludit beat⁹ Tho. in. iij. pte. q. lxxviij. ar. ij. ⁊ iiij. ꝙ forma cōſecratiōis hui⁹ ſacr̄i ſit. Hoc eſt enī corp⁹ meū: vel quātū ad ꝯſecrationē corporis. ⁊ hic eſt enī calix ſanguinis mei noui ⁊ eterni teſtamēti myſteriū fidei: q̄ ꝓ vobis ⁊ ꝓ multis effundet̄ in remiſſionē pctōꝝ. Illa v̄o v̄ba. accipite ⁊ manducate/ptinēt ad vſum materie cōſecrate. ſilr̄ illa v̄ba. Hec quotiēſcūq; feceritis in mei memoriā facietis: ptinēt ad vſum huius ſacr̄i. q̄ vſus nō eſt de neceſſitate ſacramēti vt idē Tho. dicit. Itē illa cōiūctio enī/nō eſt de ſubſtātia forme. t̄n dici debet ſ̄m vſum eccl̄ie. qui vſus a btō petro initiū ſumpſit. etiā Tho. ¶ Nota ſ̄m Pe. ⁊ Alb. ꝙ de ſubſtantia forme

Vbi.ſ. ſanguinis eſt t̄m Hic eſt calix ſanguinis mei. Sed Tho. in. iiij. dicit. ꝙ q: cōditiones appoſite ad ſubiectū, vel ꝑdicatū: ſunt de integritate locutiōis alicui⁹, ideo aliꝗ ꝓbabili⁹ dicūt ꝙ totū q̄d ſeq̄t̄ eſt de forma. cū totū hoc q̄d addit̄, nō ſit locutio ꝑ ſe: ſed determinatio predicati. Sciēdū etiā ſ̄m Tho. Pe. ⁊ Alb. in. iiij. ſen. ꝙ q̄lꝫ forma ſcꝫ corp̄is, ⁊ ſanguinis ꝑ ſe ꝓpriā hꝫ v̄tutē, ⁊ ꝓpriā cōpletā ſignificationē: et ꝓpriā et determinatā materiā. vn̄ et ꝓpriā opatiōnē per ſe. ⁊ ideo q̄libet forma ꝑ ſe cōplet ſuā opationē: nec ſe mutuo expectāt ⁊ ſub vtraq; ſpecie tot⁹ eſt x̄ps. Si ꝑdicte forme mutent̄, nichil efficit̄, etiā ſi videant̄ v̄ba idē ſiḡre. Silr̄ ſi aliq̄d de dictis formis diminuitur: niſi forte eſſet aliqua littera in fine dictiōis. vt. m. ⁊ hmōi. ⁊ hoc ex mala ꝓlatione: q: etiā ſic cōficeretur. Si v̄o aliquid adderet̄, q̄d ſignificationē nō mutaret: nec errorē induceret, magnū pct̄m eſſet: ⁊ tamē cōficeretur. Alber. vt ſi diceret, hoc eſt corpus meū ſanctiſſimū. ¶ Dicit aūt ſanctus Tho. ꝙ forma predicta vtens pronoīe demonſtratiuo: oſtendit ꝙ materia cōſecranda debet eſſe corā ſacerdote. Vnde ſacerdos exiſtēs in domo ſua nō poſſet cōſecrare panem, qui eſt in altari. aut etiā in foro: nec vinū q̄d eſt in cellario. Sꝫ quātacūq; ſit quātitas panis, ⁊ vini q̄ corā ſacerdote ponit̄, poteſt ab ipſo cōſecrari. Tho. Pe. aūt de pa. dicit ꝙ de materia quā habet ſacerdos ī ſua ꝑſentia nō eſt determinata quātitas. Verbi gratia. Vtrū exiſtens in ore clibani maximi: vel exiſtēs ī foro maximo pleno panib⁹: vel exiſtens in cellario pleno vino, vtrū poſſit cōſecrare hec oīa ſimul neſcio de hoc. ſed ſi requirit̄ talis preſentia ꝙ ſimul poſſit tangere oīa: tūc nō poſſit ſimul centū hoſtias cōſecrare. quas ſigillatim ſimul attingere non poteſt. Et ſic ſufficit preſentia viſus. nō qua actu videat, cum cecus cōficiat: ſed qua ſit viſibile: tūc aerem plenum vſq; ad celū poſſet cōficere. Vnde iſta diſtātia ⁊ preſentia ⁊ quātitas materie nō ſunt apud homines determinata ſed dei noticie reſeruata. verū eſt t̄n ꝙ nō poteſt cōſecrare niſi materiam preſentē et ante ſe poſitam. alr̄ eſſet falſitas in ſacr̄o veritatis ꝓpter illud ꝓnomē demōſtratiuum hoc vel hic. Hec Pe. Dicit etiā Tho. ꝙ ſi ſacerdos non recordatur ſe dixiſſe ea que in conſecratione euchariſtie dicitur: nō debet ex hoc turbari. non enī q̄ multa dicit/recolit oīa que dixit. Si tamē ſacerdoti ꝓbabiliter cōſtet ſe aliqua omiſiſſe. ſiquidē nō ſunt de neceſſitate ſacramenti: nō debet reſumere immutando ſacrificiū ordinem: ſed debet vlterius procedere. Si vero certificetur ſe omiſiſſe aliq̄d eoꝝ q̄ ſunt de neceſſitate ſacramenti. ſ. formā cōſecratiōis: debet reſumi ipſa forma ⁊ cetera per ordinē recitari. ¶ Miniſter aūt, qui neceſſario req̄ritur ad conficiendū hoc ſacramentū: eſt ſacerdos baptizat⁹. ſ. et ordinat⁹ ad ſacerdotiū ſ̄m formā eccl̄ie. Nā nō baptizatus ſacerdos eſſe

Materia cōſecranda

Miniſter cōficiens

nõ põt: nec ꝑ ꝯſequēs cõficere. Solis eñi ſacerdotib⁹ data eſt iſta ptãs: et nõ aliꝭ etiã quãtūcūq; ſctis. Vñ nec virgo Maria nec angeli dei ꝯficere poſſent ſm doctores: ſed ꝗ eſt ordinat⁹ in ſacerdotē rite quãtūcūq; ſit malus: excõicatus / heretic⁹ ⁊ degradat⁹ / vere ꝯficit ſi ſeruat debitã materiã ⁊ formã ⁊ habet intẽtionē. character eñi ſacerdotalis in quo ꝯſiſtit ptãs ꝯſecrandi ab hoie tolli nõ põt: qꝛ nõ datur ab hoie ſed a deo: licet mediante hoie ſcʒ ep̄o ꝗ operaꝛ inſtrumẽtaliter: ſed vſus talis poteſtatꝭ auferꝛ ꝓdictis ꝑ eccleſiã. Et ideo ad ſui ꝑniciē ꝯſecrãt ſed tñ cõſecrãt vt dicit Tho. in. iij. pte. q. lxxiij. ar. ix. ad vlti. Alb. Pe. et cõiter theoꝛ. ⁊ Hoſti. Vñ opinio magři ſen. in. iiij. diſt. xj. qui dicit cõtrariũ. ſ. ꝙ heretic⁹ nõ ꝯſecrat: nõ teneꝛ. Oportet autē ꝙ hoc intẽdat: non ſolũ eñi v̾ba forme ſunt ad ꝯficiendũ neceſſaria: ſed etiã reqꝛiꝛ intentio. quia ſm Aug. ſine intẽtione in ſacramẽto nichil agiꝛ. Vñ ſanct⁹ Tho. dicit ꝙ ad ꝑfectionē ſacramẽti requiriꝛ intẽtio miniſtri: qua ſe ſubijciat pꝛicipali agẽti: vt ſcʒ intẽdat facere, qḋ facit eccl̃ia: et xp̄s fecit. et dicit ꝙ nõ eſt neceſſaria intẽtio actualis: ſed ſufficit habitualis: vt ꝯficiaꝛ: puta vt ſi ſacerdos accedit ad altare ad celebrandũ: intẽdat facere qḋ facit eccl̃ia: ⁊ xp̄s fecit: ꝑficitur ſacramẽtũ ſi poſtea ſuſpẽdaꝛ eius intẽtio per aliã occurrentē cogitationē ex virtute pꝛime intẽtionis: tamē ſtudioſe curare debet miniſter ſacramẽti vt etiã actualē intentionē adhibeat. Et dicit Tho. ꝙ cũ aliꝗs nõ intendit ſacramentũ ꝯficere: ſed deluſoꝛie aliꝗd agere: talis ꝑuerſitas tollit virtutē ꝯſecrãdi et virtutē ſacramẽti ꝓcipue qñ intentionē exteri⁹ manifeſtat. Si aũt intentio miniſtri ꝑuertitur quantũ ad id qḋ ſequiꝛ ſacramentũ: puta ſi ſacerdos intẽderet ꝯficere coꝛp⁹ xp̄i: vt eo ad veneficia vtereꝛ: qꝛ pꝛi⁹ nõ depẽdet a poſterioꝛi: talis intẽtionis ꝑuerſitas veritatē ſacramenti nõ tollit: ſed miniſter tali intentione grauiter peccat. Pe. tñ dicit ꝙ ſacerdos ꝯſecrat quantācūq; materiã dũ tamē intẽdat hoc facere ad vſum ⁊ alimentũ fidelium / alˀs nõ. Sed opinio Tho. melioꝛ. Dicit tñ Alber. ꝙ ſi aliꝗ hoſtie ex obliuione remaneant in altari: aut alique vini gutte adhereãt pedi calicis: ⁊ ſacerdos ꝯficit: nõ ſunt ille cõſecrate: qꝛ de eis nõ intẽdiꝛ. Durandus aũt ponit caſum ꝙ ſacerdos habeat corã ſe vndecim hoſtias ⁊ intẽdit cõſecrare decē: querens quot ſint ꝯſecrate. Rñdet autē diſtinguẽdo dicẽs: ꝙ hoc poteſt pꝛimo duob⁹ modis intelligi. Vno modo ꝙ numerus ſit ſolũ in opinione ⁊ nõ in intẽtione: in intẽtione aũt ſit cõſecrare quicꝗd eſt corã ſe. Vt v̾bi grã. vt ſi ꝗs habeat corã ſe vndecim hoſtias: ⁊ opinaꝛ eſſe decē: ipſe intẽdit cõſecrare quicꝗd eſt corã ſe / non obſtat ꝙ eius opinio ferꝛ ad numerũ. Unde qꝛ effectus ꝯſecrationis ſequiꝛ intẽtionē ⁊ nõ opinionē: oẽs ille hoſtie ſunt ꝯſecrate. Alio modo poteſt intelligi ꝓdict⁹ caſus: qñ ſacerdos habet corã ſe vndecim hoſtias ⁊ intẽdit ꝯſecrare decem: vt nõ opinio ſed intẽtio feraꝛ ad numerũ: ita ſcʒ ꝙ nõ velit ꝯſecrãs plus ꝙ̃ decem: ſed tñ decē ꝯſecrare: tũc in tali caſu ꝓdictus doctoꝛ facit ſcḋam diſtinctionē dicẽs ꝙ duob⁹ etiã modis cõtingeret. Vno modo ꝙ ſciat veritatē numeri. Alio modo ꝙ ignoꝛet veritateʒ numeri. Et ſi ſciat veritatē numeri ſcʒ ꝙ hoſtie ſint vndecim: ⁊ ipſe decē tñ ꝯſecrare intẽdit: aut decē diſtincte intẽdit ꝯſecrare. i. diſtinguit decē hoſtias quas intẽdit ꝯſecrare ab vna quã non intendit ꝯſecrare: et tũc dicẽdũ eſt ꝙ iſte decē tñ ſunt ꝯſecrate de ꝗbus intẽdit: ⁊ illa de qua nõ intendit nõ eſt ꝯſecrata. Aut ſacerdos ſcit hoſtias eſſe vndecim ⁊ intẽdit ꝯſecrare decē: non diſtinguẽdo vel determinãdo quas decē intendit: ⁊ quã vnã nõ intẽdit: ⁊ ſic intendendo decē ex illis ꝯſecrare: tũc nulla eſt ꝯſecrata. eo ꝙ intẽtio nõ fuit ad aliquã determinatã. Et cũ iſto dicto ſatis ꝯcoꝛdat ſanct⁹ Tho. in. iij. parte. q. lxxiiij. ar. ix. ad pꝛimũ. ⁊ ar. x. ad tertiũ. vbi dicit ꝙ miniſter ſacramẽtoꝝ eſt ſicut iſtrumẽtũ pꝛincipalis agentis ſcʒ xp̄i vel eccl̃ie. Et cũ tale inſtrumentũ habeat cognitionē requiriꝛ ꝙ ꝑ intentionē ſe determinet ad opus: qḋ in virtute pꝛincipalis agẽtis ꝓducere debet. ideo ſequiꝛ ꝙ vbi nõ determinat ſe nichil operaꝛ. Si v̾o ſacerdos ignoꝛet numerũ vndecim hoſtiarũ: ⁊ intendit decē hoſtias tñ ꝯſecrare. Dicit idē Durãdus ꝙ eodē modo diſtinguendũ eſt: vtrũ determinet quas decē intẽdit: vel nõ determinet Et rñdendũ eſt ſicut in p̄cedenti caſu imediate dicto. Sed dubitatur quõ accidat ꝙ numerus ignoꝛeꝛ. Cui dubitationi rñdeꝛ: ꝙ poteſt ꝯtingere ꝙ decē hoſtias videat extenſas et vna ibi lateat: ipſe autē intẽdat oẽs quas videt ⁊ nullã aliã. Vel põt eſſe ꝙ ipſe decē poſuit: et vna erat ibi quã neſciuit: ipſe v̾o intẽdat ſolũ illas quas poſuit: et redit hic caſus in caſum ſupꝛapoſitũ Alberti. qꝛ tũc illa nõ eſt ꝯſecrata quã neſciuit ibi eſſe: ⁊ oẽs alie ſunt ꝯſecrate. Si aũt ipſe vnã plus ibi poſuerit ꝙ̃ crediderit: vel alius vndecim poſuerit: ⁊ ipſe mãdauerit ponꝛ decē: et nõ intẽdit ꝯſecrare niſi decē tñ: tũc nõ eſt determinata ei⁹ intẽtio: ⁊ ſicut ſupꝛa nulla ipſarũ eſt cõſecrata. Hec ille. Cui ꝯcoꝛ. Joh. neapoꝛ. in. viij. quodli. Et addit idem Joh. ꝙ ſicut dictũ eſt de quãtitate diſcreta. ſ. de numero hoſtiarũ: ſic dicendũ eſt de quantitate ꝯtinua vnius ⁊ eiuſdē hoſtie. Si eñi ſacerdos intendat ꝯſecrare medietatē ſolũ alicui⁹ hoſtie determinatã tñ vt pote ſuperioꝛē ſolũ vel inferioꝛē: aut dextrã vel ſi-

Intentio cõſecrãtis.

De numero hoſtiarum.

niſtrā:illā ſolū ꝯſecraret. Sed ſi intēderet cōſe
crare medietatē ſolū alicui⁹ hoſtie:nō determi
nando intētionē ſuā ad aliquā partē deſignatā
vel determinatā ꝑdictis modis:vel aliis quibuſ=
cūqꝫ: nichil penit⁹ ꝯſecraret ꝓpter cauſam ſu=
pradictā : qꝛ ſcꝫ i tali caſu nō eſſet determinata
intentio miniſtri reſpectu alicui⁹ determinate
materie. Sꝫ Pe.de pal.dicit ꝙ eſt duplex opi.
circa iſtā determinationē. Quidaꝫ eñi dicūt ꝙ
opꝫ ꝙ fiat determiatio ſeu ſignificatio de parte
hoſtie ꝯſecranda vel ſenſu vel imaginatiōe:al's
nō ꝯſecraret. Alii dicūt ꝙ ſufficit determinatio
iſta: vel ſignatio fiat intellectu : etſi non ſenſu.
Intētio eñ ꝗ exigit eſt act⁹ partis intellectiue
et non ſenſitiue. Et ꝗuis alia determinatio in=
tellect⁹ ſit ſm determinationē ſenſus.hic autē
nō opꝫ ꝙ ſit ſignatio certe partis ſm ſenſum:qꝛ
nec ꝑ viſum cū cecus poſſit ꝯficere:nec ꝑ tactū:
qꝛ ꝛ ſine tactu man⁹ pōt ꝯſecrare:nec ꝑ imagi=
nationē vel alium ſenſum:qꝛ indiuiſibile ſm ꝙ
hmōi nō eſt ſenſu ꝑceptibile. Id aūt quo ꝗd cō
tinui ab aliis diſtinguit: ſm ꝙ hmōi eſt oīno
indiuiſibile:ſicut linea ꝗ ſm latitudinē eſt oino
indiuiſibilis : nō tñ ſm ꝙ vnā partē diuidit ab
alia. Sufficit ergo ſignatio ſm intellectū: quia
intellect⁹ partē indiuiſibilē apprehēdere pōt :
puta ſi de hoſtia plena intēdat ſolaꝫ medietatē
ꝗ eſt a parte ſuperiori ꝛ nō aliā vel hmōi. Utrū
aūt plures ſacerdotes poſſint eandē hoſtiā ꝯſe
crare. Dicit Pe.de pa.in.iiii.diſt.xiii.ꝙ circa
hoc eſt duplex modus dicendi. Unus eſt ꝗ Al=
berti eſt.ꝙ vtiqꝫ poſſunt.ſ.ſimul.i.ſi ꝟba ꝯſecra
tionis proferāt. Ratio eſt qꝛ qua rōne vnus ſa
cerdos ꝟe ꝯſecrat ſi intēdit : eadē rōne ꝛ alius
ꝗ ſimul ꝓfert verba:ꝛ eadē intētio eſt: nec ſunt
due ꝯſecrationes:ſed vna.qꝛ diuina virtus pōt
ſm bñplacitū ſuū aliꝗd vnū facere ꝑ miniſteriū
vnius vel pluriū. Si aūt nō ſimul ꝓferāt ꝟba:
ſed vn⁹ prius altero:nō poſſunt:ſed pri⁹ ꝓferēs
ꝯſecrat/alii nō. Alius mod⁹ dicēdi eſt be. Tho.
in.iiii.ſen.diſt.xiii.q.i.ar.ii.q.i.in corpore.q.in
rñ.ad.i.ꝙ etiā dato ꝙ nō ſimul ꝓferāt ꝟba ſed
vn⁹ poſt aliū tñ ꝯſecrant:ꝛ hmōi ratio eſt qꝛ ſa=
cerdos cū ordinat ꝯſtituit in gradu eoꝝ qui in
cena acceperūt poteſtatē ꝯſecrādi:ſed apl'i qui
acceperūt hāc poteſtatē ꝯſecrādi xp̄o cenāti cō
cenauerūt. Et ideo noui ordinati ſm ꝯſuetudi
nē quarūdā eccl'arū ep̄o celebrāti ꝯcelebrant:
nec ꝑ hoc iterat ꝯſecratio ſuꝑ eandē materiā :
qꝛ licet diuerſis tꝑibus ꝓferāt ꝟba:tñ ſicut di
cit Inno.iii.intētio debet ferri ad idē inſtās cō
ſecrationis forte ad illud in quo cōſecrat ep̄s.
Licet aūt iſtā opinionē ſcd̄am prima reprobet
ꝑ quaſdā rōnes.ipſe tñ Pe.bñ defendit eā de=
ſtruendo illas rōnes. Dicit eñ prima opinio:ꝙ
ille ritus de ſcd̄a opinione nō poteſt dici ꝯſue=
tudo:ſed corruptela ꝛ abuſio:qꝛ qñ fit cōſecra=
tio eucariſtie in miſſa adhuc nō eſt cōpleta or=
dinatio ſacerdotū:quia reſtāt quedā fienda:vt
impoſitio manuū cū ꝑſcripta forma ꝟboꝝ / ac=
cipite ſpiritūſctm̄ ꝛc̄. Irrationabile igit eſt ꝙ ſacer
dos celebret cū ep̄o:cū adhuc nō ſit cōpleta or=
dinatio ei⁹. Ad qđ rñdet Pe. ꝙ in hoc magis
credendū eſt Inno. ꝗ hoc dicit ꝙ illis.ꝗ Inno.
etiā dicit ꝙ ꝯſueuerūt ꝑſbiteri cardinales cir=
cūſtare pōtificē: ꝛ cū eo pariter celebrare. Nec
ex eo ꝙ ꝯficiāt ꝯcelebrātes ante cōpletā ſui or=
dinationē pōt dici hoc corruptela:ꝗuis eñi āte
cōpletā ordinationē exequi nō debeant: tñ etiā
diſpēſatio eſt de ꝯſuetudine eccleſie ꝙ romana
eccl'ia ſcit ꝛ diſſimulat. Immo ꝛ Inno.papa ap
probat ex quo characterē ſacerdotalē iā acce=
perūt.etiā ſi nichil adderet/ꝯficere pōt ꝛ debet
in caſu ab eccl'ia cōceſſo. Unde etſi nō dicat niſi
ꝟba ꝯſecrationis: excuſat ſi talis eſt mos illius
eccl'ie a romana eccl'ia ſcitus ꝛ nō reprobatus.
Itē ꝗuis oīa ꝗ ſunt de eſſentia alicui⁹ effect⁹:
opꝫ ſimul cōcurrere:tñ qꝛ cū principale agēs in
ſacramētis ſit virt⁹ diuina:ꝗ ex voluntate agit
ſic ſufficit ad verū ſacrm̄ ea ꝗ aliꝗd agāt ꝯcur=
rere ſicut de⁹ vult. Quo ergo eccl'ia a ſpūſancto
regit ſupponimus cōſuetudines ab eccl'ia ap=
probatas eſſe ꝯformes dei volūtati. Quia igit
oēs ſimul ꝯſecrantes intētionē ſuā ordināt ad
horā ꝓlationis principalis : licet aliqui prius
aliqui poſterius ꝓferāt:tūc tñ eſt defect⁹ ex dei
ordinatione:ꝗuis al's ſm curſum cōem intētio
nō poſſit anticipare vel tardare. Hoc tñ eſt ve=
rū ꝙ prim⁹ ꝗ verba ꝓfert:nō ꝯſecrat ante alios
ſi hoc nō intendit. Uñ ſi homo ꝓferat ꝟba cōſe
crationis intētione nō ꝯſecrādi nichil ꝯſecrat.
ergo ſi ꝓferat intētione nō tūc cōſecrādi nō tūc
cōſecrat : ſed qñ eſt virtus que poſtea cōſecrat.
Uel pōt dici ꝙ virtus ſubiectiue manet in aere
ſubiecto vocis:que tranſit dei virtute eā cōſer=
uante:quouſqꝫ oīa ſunt cōpleta. Itē ſicut ſpūſ=
ſanctus in primitiua eccleſia diuerſas formas
baptiſmi ordinauit ꝓpter diuerſas ratiōes:ſic
ordinare potuit diuerſas formas in talib⁹ ec=
cleſiis vbi ſunt tales ritus ſicut ꝛ aliter ꝯſecrāt
greci/aliter nos. Hec Pe.de pal.

De plu rib⁹ celebran tib⁹ ſimul.

De defectibus miſſe ꝛ re=paratione. §.III.

De moriēte in celebrādo.

Quid agendū cū celebrās deficit in
miſſa:vel morte vel alia infirmitate occupat⁹.
Rñdeo ſm ſtatutū cōcilii toletani.vii.q.i.c. ni=
chil. Si ſacerdos impedit vt ceptū officiū im=
plere non poſſit : alius ſacerdos debet explere
qđ ille inchoauit. Et modū declarāt doctores.
Si neſcit vbi dimiſit primus:tūc ſm oēs debet
a capite inchoari. Et ſm Inno.iii.ſi hoſtia iam
eſt cōſecrata cōſultius eſt vt illa ſeorſum poſita

ſuꝑ aliã hoſtiã deinceps totũ officiũ iteret. Si vero ſcitur vbi dimiſit: tũc ſm Alber. in libro de miſſa: ſi primus defecit ante canonẽ debet alius reincipere a capite et totũ rite peragere: quia ea que dicũtur ante canonẽ nõ ſunt de ſacramenti cõfectione: ſed de populi inſtructione. Si autẽ iã incepit canonẽ ſed nondũ cõſecrauit: tũc alius ſacerdos non debet a capite inchoare ſed proſequi vbi ille dimiſit: et hoc tñ eſt ex parte ppli: quia populus minus verba et ſigna canonis appreciaret ſi videret ea tã facile repeti: tanꝙ prius dicta eſſent annullata. Signa enim illa repreſentant xp̄i paſſionẽ que nunꝙ debet irrita reputari: tum etiã ex parte ſacramenti: quis enim ex illis verbis et ſignis ſubſtãtia panis et vini non tranſſubſtantietur: tamen ipſa materia recipit ſanctitatẽ ex illis vt magis idonea fiat vt trãſſubſtantietur. Et hoc nõ eſt repetendũ ſuꝑ illã hoſtiã: ne iniuria fiat virtuti verborũ tanꝙ nichil valuiſſent prius dicta. Si ſacerdos in ipſa ꝓlatione verboꝝ q̄ ſunt forma ſacramẽti deficiat verbis iã in parte pronũciatis: ſaluo iudicio ſentẽtie maiorũ cõſulerẽ ꝙ illa hoſtia pro reliquijs in altari ſeruaret: et miſſa alia ab alio ſacerdote ſuꝑ aliã hoſtiam celebraretur. Sed Inno. extra de ſacra. non iterã. dicit glo. ſuper. c. presbiter. ꝙ in hoc caſu alius ſacerdos debet incipere ibi. q̄ pridie etc. Credo etiã ꝙ ſacerdos ille poſt ſacramẽtũ ſumptũ poſſet illã hoſtiã ſumere ſuꝑ qua dicta ſunt verba aliqua ꝯſecrationis etſi nõ oĩa. Si autẽ deficit q̄n iã cõſecratũ eſt corpus: ſed nondũ calix: cõſiliũ doc. eſt dicit Alber. ꝙ hoſtia cõſecrata in corporali mũdo reponatur et ab illo loco. Simili modo poſtꝙ cenatũ eſt: ſuꝑ calice rite preparato canon ab alio ſacerdote peragat: et in fine miſſe corpus et ſanguis ab eo accipiatur. Si autẽ ſacerdos deficit in ipſa ꝓlatione verboꝝ ſuꝑ calicẽ: tunc ꝑ aliũ faciendũ eſt ꝓut dictũ eſt de hoſtia ſuꝑ qua dicta ſunt aliqua verba ꝯſecrationis: ſed nõ oĩa. Sed in hoc caſu incipiet alius ſacerdos ſuper aliũ calicem preparatũ ab illo loco: ſimili modo etc. Tho. vero et Pe. de pal. dicũt ſimpliciter et indiſtincte ꝙ cum ſcitur vbi dimiſſum ſit: ibi debet incipi per eũ qui ſupplet. qđ tamẽ nõ eſt intelligendum de verbis formarũ: ſed de alijs verbis canonis vel miſſe: quia ſi prior dixiſſet partẽ verboꝝ cõſecrationis corporis et ſanguinis: et ſecũdus reſiduũ: nullus eoꝝ cõſecrat: ſed oportet ꝙ vnus dicat totã formã corporis et ſanguinis cõſecrandi. Debet autẽ ſacerdos cõſecrans ſemꝑ ſumere corpus et ſanguinẽ. ſm Tho. totiens quotiẽs celebrat. vt dicit de ꝯſe. diſt. ij. relatum. quia ipſum ſacramentũ in ſumptione cõplementũ ſue ſignificationis accipit. Et hoc intelligitur niſi per violentiã vel infirmitatem aliquid hmõi impediatur. Si autẽ cõtingeret aliquẽ infra miſſam infirmari ad mortem: nec haberet ſacerdos aliã hoſtiã ꝙ iſtam quã cõſecraret: non debet propter hoc ſacerdos a ſumptione abſtinere: ſed diuiſa hoſtia vnã partem ſumat: aliam infirmo ſeruet. Si muſca vel aranea in calicem ceciderit: vel venenũ ibi eſſe deprehenderit. Dicit Tho. in. iij. parte. q. lxxxiij. ar. vj. in rñ. ad. iij. ꝙ ſi hoc cõtingit ante conſecrationem debet vinũ effundi: et abluto calice aliud apponi. Si autẽ hoc cõtingit poſt conſecrationẽ: ſi quidẽ perpendit ibi eſſe venenũ vel animal venenoſum. et ꝑ cõſequens ſanguinem infectum eo: nullo modo debet ſumere: nec alteri tradere ne calix vite in mortẽ vertatur: ſed in vaſe apto diligenter poni: et pro reliquijs ſeruari. Et ne ſacramentũ remaneat imperfectũ: calix de alio vino debet preparari et a verbis cõſecrationis ſanguinis reincipere ſi nondum ſumpſit hoſtiã: quia ſi ſumpſiſſet deberet apponere etiam hoſtiam conſecrandã cum vino. Si autẽ animal non venenoſum fuerit: tunc debet beſtia vt muſca vel aranea et hmõi ſi poteſt capi et lauari et poſtea comburi. et lotio et cineres in piſcinã poni: in qua vt dicit Pe. de pal. ponuntur que cõtigerunt corpus vel ſanguinem mediate vel immediate. Sed in quibus tamẽ nichil eſt de corpore cũ ſanguine: ſicut raſure tabule et terre ſuꝑ quã ſtillauit ſanguis chriſti: qui lambi debet et poteſt a nõ ieiuno ſumi. Dicit etiã Tho. vbi. ſ. ad vltimũ ꝙ occaſione ſacramenti nichil abominabile debet ſumi. arg. etiam ad hoc de conſe. diſt. ij. Si per negligentiã in glo. Si ſanguis chriſti ſtillauerit vel ceciderit ſuper terrã vel tabulam vel altare: vel pallam altaris: quid agendum. Et de ſtilla et de penitentia fienda: de hoc habetur de conſe. diſtin. ij. ſi per negligentiam. ſic. Si per negligentiam de ſanguine ſtillauerit in terram vel ſuper tabulam: que ſolet eſſe ſub pedibus ſacerdotis. ſm glo. lingua lambatur et tabula radatur. Si non fuerit tabula vt non cõculcetur: locus tamen radatur et igne conſumatur: et cinis iuxta altare condatur: et ſacerdos. xl. diebus peniteat. Si ſuper altare. glo. non interpoſita palla ſtillauerit calix: ſorbeat miniſter ſtillam: et tribus diebus peniteat. Si ſuper linteũ altaris et ad aliud: ſcꝫ linteum ſtillauerit: quattuor diebus peniteat. ſi vſqꝫ ad tertium nouem diebus peniteat. ſi vſqꝫ ad quartũ viginti diebus peniteat. Et linteamina que tetigerũt ſtillam tribus vicibus miniſter/id eſt ſacerdos ipſe abluat calice ſuppoſito: et aqua ablutionis ſumatur vel iuxta altare condatur. Hec omnia in dicto decreto Pij pape. j. Et dicit Thomas in. iij. parte ꝙ etiã illa aqua ablutionis poſſet

De aranea.

De ſtillatione ſanguinis.

ſumi a miniſtro: niſi ꝓpter abominationē diſ-
mitteret. Dicit etiā ꝙ cautū eſt ꝙ pars illa lin-
tei vel palle abſcindat̃ poſt ablutionē ⁊ combu
rat̃: ⁊ cinis in altari ponat̃. Guil. tñ dicit ꝙ ſuf
ficit ꝙ lauent̃ modo ꝑdicto. De hmōi peniten
tijs. ſ. ꝙ tot dieb⁹ peniteat et hmōi: dicit Tho.
iij. parte. q. lxxxiij. ar. vj. ad. vij. ꝙ quidā dicunt
iſtas penitentias taxatas eſſe ad cautelam: vt
negligētia magis caueat̃: et ideo circūſtantijs
penſatis pōt addi vel minui ad dictam penitē
tiam. Sed tutius eſt vt dictam pniam pagat.
Debet aūt ſm̄ quoſdā diebus illis ieiunare et
a cōione ceſſare: qđ etiā ponit glo. ſup dicto. c.
Et Tho. etiā hoc dicit in. iij. parte. Fatet̃ tñ ꝙ
pōt hec pnia minui vel ei addi ſm̄ negocij con
ditionē et pſone. Et dicit Guil. ꝙ ſufficit ieiu-
nare ſicut ieiunat̃ in. vj. feria vel. xl. In ſcriptis
tñ dicit Tho. ꝙ alij dicūt ꝙ his diebus dꝫ iniū
gi pnia arbitraria pēſatis ꝯditiōibus pſone et
De vomitu eucharistie. negocij: ⁊ hoc dicit videri ꝓbabilius. ¶ Si qs
aūt euomuerit eucharīſtiā dicit canō de conſe.
di. ij. c. ſi quis p ebrietatē. vbi dr̄. Si qs p ebrie
tatē. i. ꝙ hoc accidit ꝓpter ebrietatē vel voraci
tatē: ſi eſt laicus. xl. dieb⁹ peniteat: ſi clericus
vel monachus. lxx. diebus peniteat: ſi ep̄s. xc.
diebus peniteat. Sꝫ ſi hoc accidat cauſa infir-
mitatis. vij. dieb⁹ peniteat. Et dicit glo. in. d.
c. ꝙ ꝓ cauſa infirmitatis imponit̃ pnia ad cau
telā ſicut. xxxiij. q. ij. in lectū. et qꝛ non debuit
ſumere eū eſſet infirmus. i. ſtomacho alterat⁹.
Et dicit Ray. ꝙ debet ille vomit⁹ ſumi diligē-
ter ⁊ cremari: ⁊ cineres iuxta altare recōdi. Et
ex ip̄o. c. ſi quis p ebrietatē. arguit Pe. de pa.
et reprobat glo. ſup. c. trib⁹ gradib⁹. que dicit
ꝙ vbi ſpecies ſacramēti atterit̃ dentibus: xp̄s
ad celuꝫ rapit̃: qđ dicere eſt hereticū: q̄diu eñ
maneret ſubſtātia panis ſi eſſet / tandiu manet
ibi corpus xp̄i ſuccedens: et q̄diu ibi maneret
ſubſtātia vini ſi eſſet / tandiu ſanguis xp̄i. Sed
ſubſtātia panis maneret nō ſolū attrita denti-
bus / ſed etiā in ſtomacho traiecta: vñ et dictū
c. dicit. ſi quis euomuerit eucharīſtiā. Nō pōt
aūt euomi niſi qđ eſt in ſtomachū traiectū. Et
qđ etiā dicit illa glo. ꝙ in receſſum non emittit̃:
ſed p ſudorē vel aliter emanat: fatuū eſt finge-
re: qꝛ et p receſſum taliter emitti poſſunt ſpe-
cies: ſicut emitteret̃ ſubſtantia panis ⁊ vini: nō
aliter. Illa aūt qñqꝫ non corrupta emittunt̃ vt
in habētib⁹ fluxū: ergo ⁊ ſpecies: ꝓpter qđ nō
eſt danda eucharīſtia habenti talē fluxū: qꝛ ſcꝫ
emittit integrū qđ ſumit: ſicut nec habenti vo-
mitū cū iſtud magis cederet in irreuerētiā ſa-
cramēti q̄ illud. Igit̃ corp⁹ xp̄i ⁊ ſanguis tan-
diu manet in ventre et ſtomacho vel vomitu: ⁊
quocūqꝫ alubi q̄diu ſpecies manet ſicut ſubſtā
tia cōuerſa māſiſſet: ⁊ ſi ſpecies incorrupte euo

munt̃ vel egrediūtur / eſt ibi vere corp⁹ xp̄i. Et
ſicut Greg. non hꝫ ꝓ incōuenienti ꝙ xp̄s pmi-
ſerit ſe a diabolo in mōtē et ſup pinnaculū por
tari: qui permiſit ſe a mēbris diaboli crucifigi:
ſic in ꝓpoſito maxime qꝛ per oīa hoc corp⁹ xp̄i
manet incōtaminatuꝫ. Et qđ dicit Aug. in lib.
de remedio penitētie. de ꝯſe. di. ij. c. vt quid pa
ras. ꝙ iſte cibus non vadit in ventrē / ſed in mē
tem: verū eſt finaliter. qꝛ eſt ꝓpter mentē non
vētrē ordinat⁹: ſed illud vadit ſacramētaliter /
De muſca vel mure. quo localiter. Si mus aut aliud aīal ꝓpter ne
gligētē cuſtodiā ſpecies ſacramēti comederit:
ille p cuius negligētiam hoc accidit / debet. xl.
dieb⁹ penitere: vt dicit̃ de cōſe. di. ij. qui bene.
Debet aūt his diebus penitere modo dicto in
§. ſi ſanguis xp̄i. ſm̄ Tho. in ſcriptis. Et debꝫ
mus capi ſi pōt ⁊ comburi: ⁊ cinis iuxta altare
reponi. Sed Pe. de pal. dicit ꝙ mus exētera-
ri debet: ⁊ mus quidē cōburi ⁊ cinis in piſcinā
ꝓijci: pars aūt hoſtie ſi homo eā horret ſume-
re / debet in tabernaculo reuerēter poni: ⁊ tan-
diu ibi dimitti quouſqꝫ naturaliter conſumat̃.
Ip̄a aūt hoſtia nequaq̄ debet in piſcinā ꝓijci:
ſicut fecit quidā ſacerdos de muſca repta poſt
cōſecrationē in calice: nec etiā debet comburi
ſicut fecit ali⁹ ſacerdos de hoſtijs mucidis cō-
ſecratis: ⁊ cinis ip̄arū in piſcinam ꝓijci: qꝛ hoc
eſt immane ſacrilegiū. Et ideo quātulacūqꝫ mo-
dica particula inueniat̃ / debet reponi cū reue-
rentia: qꝛ in ea tot⁹ eſt xp̄s. Et ſiquideꝫ homo
eſſet tāti feruoris ꝙ hmōi non horreret ſed ſu-
meret / cōmēdādus eſſet: ſi tñ eſſet ieiun⁹. Sic
beatus Hugo cluniacus cōmendauit Godera
nū ſumendo particulas hoſtie quas leproſus
cū viliſſimo ſputo euomuerat: dicēs craticulā
Laurētij fuiſſe tolerabiliorem. Hec Pe. Nec
puto eos ſibi contrarios: ſed dictū Tho. videt̃
intelligendū cū iam videt̃ ſpecies ſacramēti al
terata: ſcꝫ ꝙ debet cōburi aīal. Dictū xo Pe.
cum factū eſſet ita recens ꝙ adhuc credit̃ ſpe-
cies ſacramēti permanere in ſtomacho: ⁊ tunc
debet exenterari. ¶ Itē ſi amiſſa fuerit hoſtia De amiſſione hoſtie.
vel pars hoſtie vt inueniri nō poſſit. xxx. dieb⁹
debet penitere: vt dicit̃ de conſe. di. ij. ſi quis. ⁊
modus penitētie ſm̄ Tho. intelligēdus eſt vt
ſ. Et intelligēdum eſt qñ accidit ex negligētia
ſacerdotis: ſecus ſi ex miraculo. ſicut legit̃ de
beata Katherina de ſenis de habitu: de pnia
beati Dominici: quo. ſ. celebrāte quodā fratre
ip̄ſa preſente vna pars hoſtie in fractione eius
ꝓſiluit de manibus ei⁹ extra calicem: quā nunq̄
potuit inuenire / qꝛ miraculoſe fuerat Katheri
ne delata. Itē dicit Hoſti. ꝙ ſi is ad quem ſpe-
ctat cuſtodia eucharīſtie incaute dimiſit eu-
charīſtiā: q̄uis inde nichil nefande acciderit:
tribus mēſibus ab officio ſuſpendat̃. Et ſi per

eius incuriam aliquid nefandū accíderit: grauioꝛis pene vltioni ſubiaceat. extra de cuſtodia eucharíſtie.c.j.

Locus celebrã di. ¶ Quedam vero fiunt in §.IIII. miſſa ad congruā ritus ſacramēti ſolēnitatē: vt certus locus ⁊ certū tempus ⁊ certus modus. ¶ Quātū ergo ad locū notã ſm̄ Ray. ꝙ miſſa nō debet celebrari niſi in eccl'ia ꝯſecrata ſi fieri poteſt: vel ſaltē in altari cōſecrato: vel ſi hoc nō habet ad minus ſemꝑ habeat parua tabula cōſecrata. Et dicit Guill'. ꝙ hec tabula debet eſſe lapidea: nec cōſecrari debet niſi habeat capſulā: de capſula aūt illa cui cōpaginat tabula non refert vtrū ſit lapidea vel lignea: vel de alia materia ſolida. Et dicit Pe. de pa. ꝙ debet cauere q̄ celebrat ꝙ ſit tanta latitudo ⁊ longitudo lapidis in capſula: ꝙ in ea poſſit capi pes calicis et hoſtia cōſecrāda: vel ꝙ in ꝯficiendo cū in manibus panē vel calicē ſuꝑ lapidez teneat: vt ſic ſuꝑ lapidē cōficiat. Sed altare ſuper qd̄ altare poꝛtabile ponitur: non refert vtrū ſit ligneū feneſtra vel oſtiū. Idem etiā ꝙ extra eccleſiā ſine neceſſitate nunq̄ licet celebꝛare ſine licētia ep̄i. de cōſe. diſt. j. miſſarū. In nulla aūt neceſſitate licet celebꝛare in mari: vel ſuꝑ fluuiū vbi ꝓbabiliter timetur de effuſione ſanguinis pꝛopter agitationē nauis. Sed nō habentibꝰ capellas licet potius celebꝛare ſub diuo. i. in campo vel in domibꝰ pꝛiuatis / vel capellis: vbi tamen alia neceſſaria habeantur: q̄ quidē miſſam dimittere: qñ nō poteſt peti licētia ab ep̄o. in tali enī neceſſitate dat papa licentiā: ⁊ vbi eccleſie conſecrate ſunt deſtructe: in capellis: in itinere: ſub diuo aut in tentoꝛijs. de cōſe. diſt. j. Conceſſimus. In exercitu chꝛiſtianoꝛū idē fiendum: maxime qꝛ cōicare debēt quibus periculū moꝛtis imminet. Sed a pꝛincipio ſi cōmode poteſt peti licentia ab ep̄o debet peti. Vñ in cameris / in aula ⁊ hm̄ōi non licet celebꝛare: niſi ep̄o cōcedente. habēt tamē pꝛedicatoꝛes ⁊ minoꝛes pꝛiuilegiūz vbicūq; fuerit ſuꝑ altare viaticū celebꝛare. Unde etiā ſine ep̄i licētia poſſunt in infirmaria communi: ⁊ cameris pꝛiuatis altaria erigere: ⁊ in itinere in altari viatico celebꝛare. ex̄ de pꝛiuil'. c. in his. al's ſi hoc ſine ep̄i licentia non poſſent pꝛiuilegiū illud nichil operaretur. Hec Pe.

Tp̄s celebrãdi ¶ Quantū ad hoꝛā ⁊ tēpus celebꝛandi. dicit Tho. ꝙ cōmuniter loquendo miſſa debet dici de die et non de nocte: quia hoc ſacramentū ad tēpus gratie pertinet: qd̄ per diē deſignatur. iuxta illud ad Rom̄. xiij. Nox preceſſit ⁊c̄. Dies autē indicat in hoc nō ſolū ab oꝛtu ſolis: ſed ex quo incipiūt ſigna oꝛituri ſolis manifeſtari ꝑ aliquā aeris manifeſtationez vel illuſtrationē. In duabus tamen noctibus ꝓpter pꝛiuilegiū illarū celebꝛatur in nocte / ſcz in natiuitate dn̄i ⁊ reſurrectione. Quis hoc non opoꝛteat ſeruari ſemper. Et de reſurrectione cōiter non ſeruat: ſed dicit in ſabbato ſancto. Et dicit Guill'. Credo ꝙ q̄ ſcienter ante diē celebꝛat: cū hoc ſit cōtra generalē cōſuetudinē eccleſie moꝛtaliter peccat: niſi ſit ſuper hoc per ep̄m vel ſuperioꝛē diſpenſatū in caſu: vt ſi aliquē ꝯtigerit infirmari ad moꝛtē: et nō poſſet haberi euchariſtia niſi ꝯficeret ante diē. Pe. aūt de pa. dicit ꝙ cardinales aliq̄ñ ex diſpenſatione pape celebꝛant ante diem. Et ſic dicit glo. de pꝛiuil'. c. fi. lib. vj. Epiſcopi itinerantes ante diē celebꝛare poſſunt ne impediant in via. Silr̄ ꝓ cōicando infirmo: ſi aliter viaticū nō habeat, videtur eſſe bona cauſa. Solēnis autē celebꝛatio miſſe tribus hoꝛis inſtituta eſt: in tertia diebꝰ feſtis: in ſexta diebꝰ ꝓfeſtis: in nona diebꝰ ieiunioꝝ. de ꝯſe. diſ. j. nocte. ⁊. c. ſolent. qꝛ in miſſa recolit moꝛs xp̄i: q̄ hoꝛa tertia crucifixus eſt linguis iudeoꝝ: ſexta manibꝰ militū: nona expirauit. Poteſt etiā poſt nonā cantari miſſa: qñ fiunt oꝛdinationes: vel pōt dici qñ nō eſt dies ieiunij īter ſextā ⁊ tertiā: et in diebꝰ ieiunij in nona. Miſſe aūt pꝛiuate a mane vſq; ad tertiam / vel vſq; ad nonā diebꝰ ieiunioꝝ. Petrꝰ aūt de pa. dicit ꝙ miſſe nō ſolēnes poſſūt ab auroꝛa vſq; ad ſextā celebꝛari vel etiā nonā. qd̄ videt intelligēdū de diebꝰ ieiunioꝝ vſq; ad nonā. Anto. de bu. poſt Hoſt. dicit ꝙ poſſunt dici vſq; ad ſextā: et diebꝰ ieiunioꝝ vſq; ad nonā. Et dicit Pe. de pal'. ꝙ q̄ credit ante diē eſſe diē: aut credit nō eſſe meridiē cū ſit: cū in talibꝰ ſepe hō decipiat: q̄uis ex vna parte videatur cauſari / qꝛ ſe diſcrimini exponit. ex alia tñ ſi deuotio expoſcat ⁊ aliter miſſam hr̄e nō pōt: excuſat: qꝛ qd̄ parū deeſt quaſi nichil deeſſe videt. Itē nō debet dici ab eo qui nō dixit matutinū: licet poſſit audiri. al's dicendo eſſet moꝛtale: qꝛ ꝯ̄ ꝯſuetudinē gn̄alē eccl'ie. Guil. dicit ⁊ etiā Pe. ꝙ nō dꝫ dici ante ꝑmā niſi ſit cōſuetudo in ꝯ̄riū. vel gn̄alis vt in miſſa etiā ſcd̄a natalis: vel particularis: vt in q̄buſdā monaſterijs. vbi dicit miſſa ante pꝛimā.

¶ Nota ꝙ nō licet niſi ſemel §.V. Quotiens ẜ celebrãe. in die celebꝛare. vel cōicare: vt vel in hoc vnica paſſio xp̄i repꝛ̄ſentet: et valde felix eſt q̄ vnā digne celebꝛat. de conſe. diſt. j. ſufficit. et de cele. miſ. c. cōſuluiſti. Excipiuntur aūt ſex caſus ſm̄ Pe. de pa. in q̄bꝰ licet pluries celebꝛare. Pꝛimus eſt in die natiuitatis dn̄i: in qua q̄libet ter celebꝛare pōt: ⁊ hoc ad repꝛ̄ſentādū triplicē xp̄i natiuitatē. ſ. eternalē / tꝑalē ⁊ mentalē: vel tres in xp̄o ſubſtātias / deitatē / aīam ⁊ carnē. Scd̄s eſt ꝓpter defunctū q̄ ſubito occurrit poſt miſſam dictā: nec debet ſine miſſa ſepeliri ſi ſit tꝑe miſſe. puta qꝛ ſic ſe habet ꝯſuetudo loci. imo dicit Ray. ꝙ ex intētione pōt dicere vnā ꝓ viuis

et aliã ꝓ defunctis: non quidẽ regulariter nec oĩ die: ſed ex cauſa rõnabili. puta cũ parrochianus vel cui tenet petit anniuerſariũ vel annale vel trigenale: nec ille põt cõmode vicariũ hr̃e. Idẽ dicit Guil. niſi hoc ſit ꝯtra ꝯſuetudinẽ loci approbatã: vel ꝯſtitutionẽ ſynodalẽ. Tertiꝰ eſt ꝓ neceſſitate infirmoꝝ viaticũ petentiũ ſi nõ ſit corpus dñi reſeruatũ nec aliter poſſit hr̃i: tunc licet iterũ celebrare: ſi eſt ieiunus ⁊ pluribꝰ hoſtijs. vt vltra eã quã ſumit vnã portet infirmo ⁊ aliã reſeruet. Quartꝰ eſt ꝓ neceſſitate peregrinoꝝ die dñico ⁊ feſtiuo: qñ oẽs maxime pegrini debẽt audire miſſam. Quintꝰ ꝓ nuptijs: qꝛ laudabilis ꝯſuetudo eſt nõ niſi in miſſa dare benedictionẽ nuptialẽ. Quis in qͥbuſdã partibus poſt veſperas. et aliqñ in ꝓfunda nocte ſoleãt iſta fieri. Hos etiã caſus ponit Ray. Sextꝰ ſm Hoſtiẽ. eſt ſi hꝫ duas eccleſias cõmendatas vel vnã cõmendatã et aliã intitulatã ꝓpter paupꝑtatẽ: nec põt hr̃e vicariũ: ⁊ qͥlibet ppl's vult hr̃e miſſam in ſua eccl'ia: cũ vtriq; equaliter teneat vtrobiq; põt equaliter celebrare. Si etiã occurrant eodem die due miſſe vna forte de feſto: et alia de ieiunio: vt cõtingit in quadrageſima: ⁊ videt iuſta cauſa celebrãdi bis. ſi tñ al's nõ põt audire ſecũdã: nõ tenet ſed ſufficit de vno celebrare et de alio officiũ tenere. Et nota ꝙ in his caſibꝰ nunꝙ̃ licet celebrare vltra binã vicẽ: niſi in natali vbi ter ꝓcedit. Itẽ intelligit ꝙ põt dicere ſecũdã miſſam in his caſibꝰ ſi eſt ieiunus: ita ꝙ non ſũpſerit ablutionẽ: al's nõ poſſet ſcd̃o celebrare. Itẽ etſi licet aliqñ pluries celebrare: vt ĩ dictis caſibꝰ. in qͥbus dꝫ ſemꝑ ſacramẽtũ ſumere: nũꝙ̃ tñ licet in die pluries cõicare abſq; celebratione. Itẽ ſicut dicit vnũ prandiũ ⁊ vna cena vnitate cordis. i. intentionis: licet ſint ibi multe potatiões ⁊ comeſtiones. ſic ſi ſacerdos ſumat prius ſub duabꝰ ſpeciebꝰ fractionis: et poſtea calicẽ: vna eſt cõio. Siliter ſi ꝓpter cuſtodie piculũ ſacramẽti ſumeret ſimul decẽ hoſtias cõſecratas nõ dicit niſi ſemel cõicare. Itẽ poſtꝙ̃ celebrauit vel al's cõicauit licet nõ plus cõicare intẽderet: ſi ſit periculũ: licet ei ieiuno tñ hoſtiã ꝯſecratã ſumere. ar. de cõſe. diſt. ij. tribus gradibꝰ. Hec oĩa Pe. Itẽ ex̃ de cele. miſ. c. ij. dꝛ. ꝙ ꝓpter miſſam peculiarẽ. i. ſpecialẽ ꝓ aliquo ſctõ vel ꝓ defuncto nõ debet qs dimittere quin audiat miſſam ꝓpriã de die: qḋ intelligit ſm Guil. qñ dies hꝫ propriã miſſam: ⁊ illa die tenet audire. Itẽ dicit Ray. vt in profeſtis diebꝰ cũ dꝛ miſſa de btã virgine vel de ſctõ ſpũ, et hmõi. nõ debet dici Gl'ia in excelſis deo. nec Credo in vnũ deũ. vt fiat differẽtia inter ſolẽnitatẽ ⁊ cõmemorationẽ. ex̃ de cele. miſ. c. cõſiliũ. vbi etiaꝫ dicit ꝙ Te deũ. regularius dimittit. Sed dicit Hoſti. ꝙ in hmõi deuotã ꝯſuetudinẽ

nõ reprobamus. ¶ Itẽ nota ꝙ miſſa nõ debet celebrari niſi habeant oĩa que ſunt de cõi ⁊ vniuerſali ritu celebratiõis. et ꝙ ad minus ſit vnꝰ pñs: ⁊ ſufficit ipſe ⁊ ſeruitor ſm Alb. ⁊ Hoſti. *Requiſita ad celebrandum.* et qḋ dicit de ꝯſe. diſt. j. hoc quoq;. ꝙ debẽt eſſe duo: abrogatũ eſt ꝑ cõtrariã cõſuetudinẽ. vt dicit Pe. de pa. Item nõ debet celebrari ſine lumine ſm Hoſti. ex̃ de cele. miſ. c. fi. Unde depoſitꝰ fuit ſacerdos qͥ ſine igne celebrabat: vt pꝫ in dicto. c. Itẽ nõ debet celebrari ſine calice: qͥ licet olim fieret de ligno vel de vitro: nũc nõ lꝫ: nec etiaꝫ debet eſſe de ere / aut aurichalco / aut cupro / aut plũbo: qꝛ ꝓpter eruginẽ iſta vomitũ ꝓuocant: nec de ligno ꝓpter poros ne ſubintraret ſanguis: nec de vitro ꝓpter fragilitatẽ: nec de lapide ꝓpter ineptitudinẽ. de ꝯſe. diſt. j. vaſa. et. c. ſeq. et quia in. c. vt calix dñi. dicit ꝙ tã calix ꝙ̃ patena debet eſſe de auro vel argẽto vel ſtanno: oẽm aliã materiã ꝓhibere videtur. Debet etiã ipſe calix eſſe cõſecratꝰ ⁊ chriſmate punctus cũ patena: nec licet in hoc ep̃o diſpenſare: qꝛ ſic ſtatuit Silueſter papa. vt pꝫ ex̃ de ſacra vnc. c. j. Et ſiquidem modica pars pedis aut cyphi refectione indiget ſine ſuꝑioris partis amotione ꝯſecratꝰ manet. Si autẽ cyphus a pede ex toto ſeparatus eſt: licet fractus non ſit: vtputa qꝛ iunctura tornatilis / cõſecratione indiget. Hec Pe. de pa. Itẽ ſm Archi. ſi calix argẽteus cõſecratus deauret poſtea: quia aliã ſuꝑficiẽ habet: ⁊ cõſecratio fit in ſuꝑficie: indiget cõſecratione. Qḋ autẽ dicit diſt. xciij. diaconi. ꝙ ſacerdotibus ſolẽniter celebrantibꝰ nõ debent ꝑ ſe calicẽ accipere: niſi prius per diaconos porrigatur: monitio eſt nõ preceptũ ſm Pe. Itẽ debent ibi eſſe palle in altari: que ſm Pe. de pal. ad minus debẽt eſſe due: vt reſpondeãt linteaminibꝰ quibꝰ inuolutũ fuit corpus chriſti que pluraliter nominant. Debent autẽ ipſe palle ⁊ corporale eſſe non de ſerico: ſed de pãno lineo ſimplici. xxv. diſt. perlectis. Qḋ ad diaconũ cõpetit cõponere mẽſam: exponit Alber. i. explicare et replicare corporale cũ ſeruit ſacerdoti: nec inferioribꝰ tangere licet. Et nota ꝙ diſt. xxiij. c. ſacratas. dicit ꝙ mulieres etiam moniales nec pallas nec vaſa ſacra nec corporalia debẽt cõtingere. Et ſi ex deuotione hoc faciant: dicit Pe. de pal. ꝙ preſumptuoſa et indiſcreta eſt deuotio. Sicut Oza: qui tetigit arcam. ij. Reg. vj. c. et. j. Paral. xiij. c. vnde talia nec ꝑ laicos nec per mulieres abluenda ſunt. Dicit tamẽ ꝙ cõſuetudo excuſat cũ ſcꝫ moniales corporalia lauant: et multo magis de alijs veſtibus ſacris ⁊ cũ reficiunt. Itẽ ſine veſtibus ſacris non debet miſſa celebrari. de cõſe. diſt. j. veſtimẽta. Et ſm Pe. de pa. ſpecialiter iſta ſex requirunt: ſcꝫ ſtola / manipulus / alba / amictꝰ /

cingulū ⁊ caſula.i.planeta. Jſta eñi bñdicunt ⁊ ſacrātur. Un̄ videnī eſſe de neceſſitate p̄cepti: nō ſic de camiſia que nō benedicit. videt ꝙ de longo manipulo liceat facere ſtolā: et ecōuerſo de breui ſtola manipulū vel cingulū: qꝛ oīa hec vera bñdictione cōſecrant. Et cū caſula eſt duplicata cū poſſit eſſe ſimpla: ſup quālibet partē fit bñdictio: vñ in celebrādo verti pōt ex vtraqꝫ parte. Et ſi vna pars amoueat ab alia remanet bñdicta: ⁊ pōt in ea celebrari: ⁊ ſiliter de dupla ſtola. Jtē ſm eūdē Pe. qñ veſtimēta reparant

Reparatio veſtium.

propter paupertatē videt diſtinguendū: qꝛ aut tanta pars amota fuit ꝙ ſine illa nō bñdiceret vel celebraret: vt tota manica vel pars ſupior: et tūc deſinit eſſe benedicta: cū bñdictio nō fiat ſine ỽbis: nec niſi ab ep̄o. Si autē modica particula cui⁹ defect⁹ nec bñdictionez impediret: nec celebrationē/tunc licet celebrare. Nec hoc eſt ꝯtra illud qđ dicit ex̄ de ſacra vnc. qđ in dubijs. vbi glo. ex eo qđ dicit in tex. illius. c. oleū non ꝯſecratū pōt oleo ſacrato cōmiſceri: ſumit inde argumētū ꝙ in reficiendis paramētis vel ſacris veſtib⁹ nō ſacrū filū vel pannū licet ſacro apponi: nec eſt opus noua ꝯſecratiōe. Sed hoc non eſt ſimile: qꝛ qñ oleū admiſcet oleo: liquor preexiſtens nō deſierat eſſe ſacer vel bñdictus. Et talia cōtiguitate fiunt ꝯtinua ⁊ fiūt vnū: ſed pānus additus pāno nō facit vnū niſi colligatione. Jtē iā primus pānus deſierat eſſe benedictus: ꝓpter qđ appoſitio nō bñdicti nō bñdicit illū qui deſierat eſſe bñdict⁹: cū bñdictio nō fiat ſine verbis. Unde ſi anteꝙ̄ remoueat ſup̄fueret noua: tunc nunꝙ̄ deſijſſet eſſe bñdicta: ⁊ poſtea amota adhuc remaneret integra et vna vnitate tali qua nauis dr̄ vna ꝑ tabulas renouata. Jpſis aūt ſacris veſtibus vel vaſis ſacris nullo modo debent vti ſclares: vel eis mutuari ad vſum ſuū. de cōſe. diſt. i. nemo. ⁊. c. in ſancta. Propter hoc eñi balthaſar ⁊ vita ⁊ regno priuat⁹ eſt. vt habet Dañ. v. Et in hiſtoria tripartita legit de quodā ſeculari: ꝙ cū in theatro luderet ſacris veſtib⁹ indut⁹: ſubito mortuus eſt. Sed ⁊ Archi. poſt Hug. in roſario reprehendit abuſionē ſecularīū: etiā mulierū modernarū: q̄ cū vſe ſint veſtib⁹ precioſis ꝓ ſe factis in multis laſciuijs ⁊ vanitatib⁹: exinde faciūt fieri de eis paramēta vel planetas. Et ꝙuis iſtud non reperiat expreſſe ꝓhibitū: imo ex auro ⁊ argento ablato ab egyptijs quo male vtebant fabricatū eſt tabernaculū: tamē honeſtius ⁊ decentius eſſet facere hmōi ex his que nō venerūt in vſus laicorū. ¶ Notandū ſm Tho. in. iiij. diſt. xxiiij. in fi. ꝙ veſtes miniſtroꝝ deſignāt idoneitatē que requirit in eis ad tractanduz diuina. Et qꝛ quedā ſunt q̄ in oībus requirunt: quedā ỽo tm̄ in ſuperioribus q̄ nō ita in inferioribus

Significatio veſtiū.

miniſtris exigūtur: ideo quedā veſtes ſunt oībus cōmunes ſcꝫ paratis ſolēniter ad miſſam: quedā ỽo tm̄ ſunt ſuperioꝝ. Et oībus q̄dē miniſtris cōpetit amictus tegens humeros: q̄ deſignat fortitudinez ad diuina officia exequēda, quib⁹ mancipant: ⁊ ſiliter alba q̄ ſignificat puritatē vite: et cingulū qđ ſignificat repreſſionē carnis. Hec oībus ꝯueniūt. Sed ſubdiaconus habet manipulū in ſiniſtra q̄ ſignificat exterſio minimarū maculaꝝ: qꝛ manipulus eſt quaſi ſudariū ad extergendū vultū. Jpſe eñi prim⁹ eſt qui admittit ad ſacra tractāda. habet etiā tunicā ſtrictā ꝑ quā deſignat doctrina xp̄i. Unde et in veteri lege etiam tintinabula habebātur in extremitate tunice ſummi ſacerdotis. Exo. xxviij. c. Subdiaconi eñi primi admittūtur ad doctrinā noue legis nūciandā. ſ. in ep̄lis apl'orū: ſed diacon⁹ habet amplius ſtolā in ſiniſtro humero: in ſignū ꝙ applicat in miniſteriū ipſis ſacramētis: ⁊ habet dalmaticā: q̄ eſt veſtis larga ſic dicta: qꝛ in dalmacie partib⁹ primo fuit ei⁹ vſus ad deſignandū ꝙ ipſe primo ad diſpenſandū ponit: quia ſic diſpēſat ſanguinē chriſti. Jn diſpenſatione aūt requirit largitas: ſed ſacerdoti in vtroqꝫ humero ſtola ponit: vt oſtendatur ꝙ poteſtas diſpenſandi ſacramēti datur ei plena non vt miniſtro alterius. Habet etiam caſulā q̄ ſignificat charitatē quā debet habere: et qꝛ ſacramentū cōficit charitatis.

¶ Nota ergo ꝙ ſi aliquod §.VI.

coꝝ defuerit que requirunt ad ritum celebrationis in ſolēnitate: vt calix ꝯſecratus/palle/altare/vel lumē/vel aliq̄ veſtis ſacra: vt manipulus/ſtola ⁊ hmōi. poti⁹ debet dimittere miſſam, etiā die feſto ꝙ̄ ſic celebrare: quia ſic celebrādo aduertēter: ꝙuis ſine dubio ꝯficeret exiſtētib⁹ alijs q̄ ſunt de ſubſtātia ꝯſecrationis: tñ peccaret mortaliter. et idē credo celebrādo ſine miſſali ſeu libro: in q̄ ſit ſaltē canon alſ mēte retentus dicēdo. Nā ⁊ talis ſe exponit ꝑiculo errādi in ỽbis canonis: imo ⁊ ꝯſecrationis: cū ⁊ optime memorie viros aliqñ fallat memoria: tum etiā qꝛ facit ꝯtra gn̄alē eccl'ie ꝯſuetudinē. diſt. xj. i. his. dimittēdo etiā ſtudioſe aliqđ notabile de miſſa: vt euāgeliū/ep̄l'am et hmōi. puto etiā ꝙ eſſet mortale. Jtē nota ſm Pe. de pal. ꝙ veſtes ſacre palle q̄bus altaria cooperiūtur/corporalia/vela/cortine eccl'ie ⁊ altaris pāni: q̄ ſcꝫ ante altare vel ſup vel circūcirca. vt in q̄drageſima de partete in parietē extendunt: ⁊ q̄ ad parietes eccl'ie pendēt: ⁊ oīa alia ad cultū dei ptinentia: vt monaſteriū eccleſie et hoſpitale non debent cōuerti ad vſus laicos vel ꝓfanos. xix. q. iij. que ſemel. et cū predicti panni eccleſie vetuſtate ꝯſumpti fuerint: debēt cōburi ⁊ cineres

circa eccleſiam retrudi in aliquo loco honeſto
ne pedibus cõculcent̃. de conſe.di.i.c.altaris.
ſcuta autẽ mortuorũ in eccleſia appenſa ꝓ ne-
ceſſitate eccl̃ie milites tollere poſſunt: ſicut da
uid gladium Golie.i.Reg.xxi.

¶ Quedã alia requirũtur §.VII.

in celebratiõe, vel cõione ad cõicantis, vel cele-
brãtis idoneitatẽ: vt.ſ.digne operet̃: ⁊ iſta ſunt
tria ſm Tho.in.iiii.di.viii.q.viii.in expoſitiõe
lr̃e.ſ.puritas mẽtis: deuotio actualis: ⁊ mun-
dicia corporis. Et q̃tũ ad p̃mũ opꝫ ꝙ regula-
riter ſit cõtritus, ⁊ cõfeſſus cũ ꝓpoſito obſeruã
di mãdata dei, ⁊ eccleſie: ⁊ qꝛ eccleſia ꝓhibet a
cõione excõicatos excõicatione maiori vel mi-
nori: etiã ⁊ interdictos / ⁊ ſuſpẽſos / ⁊ degrada-
tos a celebratiõe: ideo tales opꝫ ab hmõi abſti
nere: al̃s peccarẽt mortal̃r: et qꝛ peccatũ eſt cõ
tra puritatẽ mẽtis / ideo accedere nõ dꝫ ad cele
brationẽ, vel cõionẽ: niſi pri⁹ cõtrit⁹ et cõfeſſus,
qđ eſt neceſſariũ de mortalib⁹: ſed et de venia-
libus decẽs eſt cõteri: ⁊ ſi cõmode põt cõfiteri:
q̃uis nõ ſit neceſſariũ. Vñ dicit̃ de cõſe.diſ.ii.ſi
nõ ſint. Si nõ ſint tãta pctã vt excõicet̃ quis.i.
vt poſſit excõicari (qđ nõ fit niſi ꝓ mortali) non
debet a medicina corporis dñi ſeparari: nõ de-
bet.i.nõ tenet̃: vt exponit Petrus: qꝛ etſi ve-
nialia nõ ſint cõtra charitatẽ / ſunt tñ cõtra cha
ritatis feruorẽ: et impediũt actualitatẽ deuo-
tiõis: ⁊ ꝑ ꝯñs vel fructũ impediũt, vel minuũt.
Sꝫ ⁊ q̃nꝗ qđ putat̃ veniale, eſt mortale: ⁊ ꝑ cõ
feſſionẽ fit homo de attritõ cõtrit⁹: niſi ponat
obicẽ. ¶ Itẽ nota ſm Pe. de pal. in.iiii.ꝙ ac-
cedere ad cõionẽ, vel celebrare cũ pctõ mortali (Celebrare i mortali.)
põt eſſe tripl̃r. Vno modo qꝛ illud ignorat: alio
modo qꝛ dubitat: tertio modo qꝛ illud cogno-
ſcit. Primo caſu: cuꝫ.ſ.nõ eſt cõſci⁹ de mortali
põt eſſe dupl̃r. Vno modo qa ſcit ſe cõmiſiſſe
peccatũ / ſed reputat ſibi fuiſſe dimiſſum: qꝛ cre
dit ſe eſſe cõtritũ, cũ nõ ſit / ſed attritus: et talis
ſi ſit cõfeſſus nõ peccat accedẽdo: qꝛ vbi nõ põt
haberi certitudo plena: ſufficit ꝓbabilis cõie-
ctura: ſcꝫ ꝙ homo doleat de p̃terito / ⁊ caueat ꝑ
ꝓpoſitũ de futuro. Alio modo qꝛ neſcit ſe com
miſiſſe hoc peccatũ: ⁊ hoc iterũ cõtingit dupl̃r.
Vno modo qꝛ recolit de facto / ſed nõ credit il-
lud eſſe peccatũ mortale: ſed veniale, vel nullũ:
vt puta fornicationẽ ſimplicẽ. et tũc nõ excuſat̃
q̇n peccet accedẽdo: qm̃ ignorãtia, que nõ excu
ſat facientẽ a pctõ, dum facit: nõ excuſat eum a
pctõ, dũ ſic ad ſacramentũ accedit: ſed talis eſt
hmõi ignorãtia. Nõ eñ excuſat eũ a pctõ faciẽ
tem ex q̃ punim⁹ eũ in pctõ lꝫ ignoret: qꝛ hmõi
ignorãtia vel eſt iuris / vel eſt particularis cir-
cũſtantie, quã talis tenebat̃ ſcire: al̃s non pec
caſſet: ergo peccat accedẽdo. Alio modo neſcit
cõmiſiſſe peccatũ: qꝛ.ſ.non recordat̃ de facto: ⁊
hoc iterũ cõtingit dupl̃r: qꝛ aut diſcuſſit cõſciẽ
tiam ſuã pri⁹ ſufficiẽter: ⁊ tñ nõ recolit illud fa
ctũ / ſed eſt oblit⁹: ⁊ tunc nõ peccat accedendo:
immo forte veniã obliti cõſequit̃ ex vi ſacramẽ
ti. Dicit eñ Aug. ꝙ corpus xp̃i viuificat mor-
tuos, dũ mãducat̃. Aut nõ diſcuſſit cõſciẽtiam
ſuã diligẽter: ⁊ ob hoc nõ venit in notitiã mor-
talis cõmiſſi: ⁊ tũc peccat mortal̃r. Et ratio eſt
qꝛ volũtaria omiſſio circũſtãtie que ad factũ re
quirit̃ / nõ excuſat ſed aggrauat. Sed diſcuſſio
cõſciẽtie eſt cõditio que requirit̃ in ſuſcipiente
hoc ſacramẽtũ. ſm illud.i.Cor.xi. Probet au
tẽ ſeipſum homo ⁊c. ergo talis omiſſio nõ excu
ſat quin accedat vt peccator: nã ⁊ iuſtus acce-
dẽs ad hoc ſacramẽtũ ſine diſcuſſiõe forte pec
cat: niſi ꝙ in iuſto, qui cõſueuit paſſim ſcrutari
cõſciẽtiã ſuã: ſufficit breuis, ⁊ trãſitoria diſcuſ-
ſio, que nõ ſufficit in alio. ¶ In ſecũdo caſu cuꝫ
ſcꝫ dubitat tũc dupl̃r: qꝛ aut credit ſe eẽ in mor
tali ex cõſciẽtia ſcrupuloſa, ⁊ temeraria: ⁊ tunc
debet deponere eaꝫ: ſed quouſꝗ nõ depoſuerit
abſtineat: qꝛ cõſciẽtia erronea ligat, et obligat:
aut hoc credit ex ꝓbabili cõiectura: ⁊ tũc debꝫ
cõteri, ⁊ cõfiteri: al̃s ꝑiculo ſe exponit: et ſic vi-
det̃ eſſe mortale: ſi fecit, qđ debuit in diſcuſſiõe:
nõ peccat / ſed ſibi dimittit̃: al̃s ſec⁹. ¶ In ter
tio caſu cũ ſcꝫ ſcit ſe eſſe in mortali, de quo non
conterit̃, vel etiã non cõfitet̃, cũ poſſit: tũc iterũ
peccat mortal̃r. Et ratio hui⁹ eſt: qꝛ irreueren
tia, ⁊ abuſus tanti ſacramenti non põt eſſe ſine
mortali. Eſt autẽ magna irreuerẽtia, ⁊ abuſus
ſacramẽti huius accedere ad ip̃m cũ mortali:
qđ ptꝫ: tum ex modo ſumẽdi / qꝛ ſumit̃ vt cib⁹:
ſed ſicut cibus corporalis nõ cõpetit niſi viuẽti
corporaliter: ſic nec iſte cibus ſpũalis niſi viuẽ
ti ſpũaliter: peccator aũt mortu⁹ eſt ſpũaliter.
Ptꝫ etiã ex re ibi ſignata ſcꝫ corpore xp̃i my-
ſtico. Vñ quicũꝗ ad hoc ſacramẽtum accedit:
pretẽdit ſe volare ad vnionẽ cũ xp̃o ⁊ membris
eius. Sed exiſtẽs in cõſciẽtia mortalis ad hoc
nõ tendit ſed recedit: ⁊ ſic eſt reus fictiõis cum
vnũ intẽdat ⁊ aliud pretẽdat: fictio reſpectu ſa
cramẽti eſt mortalis. Et eſt hmõi mortale q̃tũ
ad grauitatẽ: mediũ inter pctã, que cõmittunt̃
in deũ / ⁊ que fiũt in ꝓximũ: ſicut homo aſſum-
ptus eſt medi⁹ inter deũ et hoies. Et pctã q̃dẽ (Carnalia pctã)
carnalia reddũt hoiem magis indignũ / ⁊ ma-
gis impediũt a ꝑceptione huius ſacramenti q̃
ſpũalia: qꝛ plus mentẽ diſtrahũt ⁊ plus ſcãda-
lizãt: ⁊ magis ſcitur in iſtis quid mortale ⁊ q̃d
veniale q̃ in illis: ſed ſpũalia ſunt maioris cul-
pe q̃ carnalia ſm Greg. Et ideo pl⁹ impediũt
ſpũalia q̃tum ad genus peccati. Hec oĩa Pe.
Cui cõcordat Tho. et Pe. Sed ⁊ quantũcũꝗ
contritus, q̇ hꝫ mortale, nõ debet celebrare vel

cõicare niſi cõfeſſus: al's peccaret mortal'r ſm Tho. ⁊ Pet. q: ad ſacramentũ eccleſie requiritur recõcillatio etiam ſm iudiciũ eccleſie: et hoc niſi vrgeret neceſſitas celebrãdi: al's eſſet ſcãdalũ populi ⁊ ſi nõ haberet copiã cõfeſſoris: tũc ſufficit cõtritio. Similiter cũ infirmus grauiter amiſit loquelam. non eñ ꝓpter hoc deb3 priuari cõmunione: vel etiã ſi non h3 ſacerdotẽ q: per diaconum poſſet eucharistia deferri et hmõi. Petrus de pal. addit aliũ caſum cũ imminet cõmunio paſchalis: ⁊ quis non h3 copiã cõfeſſoris / vel h3 caſum reſeruatũ epõ ad quez tunc non põt ire: ſed credo iſtud reſtringẽdum: qñ ex hoc ꝙ abſtineret ſequeretur magnũ ſcandalum: ⁊ haberetur multũ ſuſpectus de aliquo malo: tunc forte poſſet.

¶ **Secundũ qđ requirit ad** **§. VIII.** idoneam celebrationẽ vel cõicationẽ eſt actualis deuotio. Ad hoc eñ vt aliquid nutriat / op3 ipm aliquid cooperari: q: nutriens agit in nutritũ. Cum ergo iſtud ſacramentũ detur ad nutriẽdu3 ſpũaliter: l3 deus operet principaliter: op3 tñ ꝙ homo operet inſtrumẽtaliter ip3 deuote amplectẽdo: iuxta illud qđ habet de cõſe. di. ij. c. q: corp⁹. in fi. nõ ergo quodlibet veniale / ſ3 illud qđ impedit actualiter deuotione3. i. qđ diſtrahit mentẽ ne actu feratur in deũ: impedit ſacramenti fructũ: nec tñ facit incurrere mortale: q: non tenet homo eam habere actualiter de neceſſitate / ſed habitualiter: habit⁹ autẽ eius tollitur ſolũ per mortale: non ꝑ venialia etiam oĩa.

Deuote celebrare.

Dicit autẽ deuote cõmunicare ſi conatur omnẽ diſtractionẽ ⁊ euagationẽ mẽtis expellere ⁊ nõ deliberate eã tenet ſi occurrat. Pe. de pal. Et q: meditatio paſſionis xp̃i multũ eſt inductiua deuotiõis ſup alia. Unde Bern. Super oĩa te michi reddidit amabilẽ o bone Jeſu calix quẽ bibiſti opus redẽptiõis noſtre: hoc et deuotionẽ noſtrã facilius allicit: dulcius vrit: et forti⁹ ſtringit: ideo accedẽti ad cõmunionẽ multũ cõgruit ipſam meditari. Ũñ Aug. de cõſe. di. ij. q: morte. Quia morte dñi liberati ſumus: ideo huius rei memores in edẽdo carnẽ et bibẽdo ſanguinẽ debemus eſſe. Et ꝓpter hoc vt deuoti⁹ accedat / ſtatutũ eſt vt ieiun⁹ quis celebret vel cõmunicet: q: aptior eſt homo ieiunus ad deuotionẽ ꝙ̃ pranſus. Verũ eſt tñ ꝙ eſt alia cauſa magis ꝑ̇ncipalis huius inſtitutionis. ſm Tho. ⁊ Pe. ſc3 reuerẽtia ſacramẽti: vt ſ. prius in os ⁊ ſtomachũ xp̃iani intret corpus xp̃i ꝙ̃ alius cibus ꝓ illa die: et habetur hoc de cõſe. diſ. ij. liquido. Qđ autẽ dicit de cõſe. di. j. ſacramẽta. ſacramẽta a ieiunis ſumant excepto die cene: habuit locũ antiquit⁹: ſed nunc eſt abrogatũ ⁊ non ſeruandũ. Pe. Et ꝙ̃uis in aliquo caſu liceat non ieiuno cõmunicare: vt infirmo qui nõ põt expectare ꝓpter periculum mortis vel freneſis: nunꝙ̃ tñ licet non ieiuno celebrare: nec ꝓpter infirmũ cõmunicãdum: nec ꝓpter vitandũ ſcãdalum quodcũq;: nec ꝓpter preceptũ niſi pape: qui ſolus poſſet in hoc diſpẽſare: cum ſit preceptũ poſitiuũ. Ũñ dicitur. vij. q. j. c. nichil. Nullus poſt quantũcunq; minimũ ſumptũ cibum vel potũ miſſas facere preſumat. Pe. Sed bene liceret nõ ieiuno ꝓſequi inchoatam poſt cõſecrationẽ iam factam: vt. j. dicetur: vel ſupplere defectũ cõmiſſum iterũ conſecrãdo: ſi ſumpſit aquam ꝓ ſanguine ⁊ hmõi: vt. ſ. dictũ eſt ante. §. j. Celebrãdo autẽ vel cõmunicãdo nõ ieiunus / eſt mortale. Et intelligit hoc ꝙ ſit ieiunus ieiunio nature: quo dicitur ieiunus qui poſt mediã noctem nichil ſumpſit adhuc cibi ⁊ potus: etſi poſtea illa die ſit pluries comeſturus facta cõmunione et nõ ſufficit ꝙ ſit ieiunus ieiunio eccleſie: quo dicitur ieiunus ꝗ iam comedit / ſi tñ ſemel illa die comedit. Et dicunt Tho. Pet. et Alber. et Hoſtiẽ. ꝙ poſt potum aque vel ſumptionẽ electuarij vel medicine que cõſiſtit in cibo vel potu / nõ licet celebrare vel cõmunicare: q: ſoluũt ieiuniũ ſc3 nature / cũ ſumit ſc3 a media nocte ⁊ citra.

De ſumente medicinam.

Quidam aũt vt Goffre. et Joh. pariter videntur tenere ꝙ ſumẽdo aliquid ꝑ modũ medicine: vt modicũ zinziberis et hmõi ꝙ non impedit perceptione3 euchariſtie. Prohibet eñ cibus ſm iſtos ante cõmunionẽ ꝙtum ad principalem vſum eius: ꝓut ſc3 ſumitur per modũ cibi. i. ad nutriendũ: ſed non ꝓut ſumit ad alterandũ etiam per modũ medicine. Sed Pe. de pal. in. iiij. di. viij. q. ij. deſtruit iſtam opinionem vt falſam cũ rationibus. Nec eſt verum ꝙ ꝓhibeatur ſolum cibus ⁊ potus ꝓut eſt ad nutriẽdũ: ſed ꝓhibetur ꝓpter reuerẽtiam ſacramenti: vt ſtomachus ꝓ illa die ſit nouus. Ita autẽ nouitas iſta tollit per cibũ ſumptũ ad alterandũ ꝓ medicina: ſicut ſumptũ ad nutriendum.

De reliquijs cibi.

De reliquijs aũt cibi que remanẽt in ore inter dentes: et caſualiter traijciunt per modũ ſaliue. Dicit Pe. de pal. ꝙ nõ impediũt euchariſtie ſumptionẽ: ſecus ſi ex intentione traijcerent. De reliquijs aque qua os abluit: ex quo caſualiter et non ex ꝓpoſito traijciũtur: l3 non ſint cõuerſe in ſaliuam / non impediũt: q: nõ ſumunt per modũ cibi vel potus: nec hoc intenditur. Non ſic de medicina / q: ex intentiõe bibitur: etſi nõ ad nutriendũ. Perfundẽdo etiã dentes ſale et aceto ad medendũ vel lauãdum: ſi non deglutit / non impedit. De his etia3 que ſumunt per modũ guſtatiõis: ſicut tabernarij ⁊ coci faciũt qui cibũ et potum ſupra linguam ponũt ſolum ad ꝓbandum / ⁊ ſtatim ꝓijciunt:

videtur φ nō impediat: ſicut ſi aliquis velit ꝓbare vtrum ſit aqua vel vinū album qđ ſibi miniſtratur: q2 non eſt potus vel cibus ex quo nō deglutiť: nec per ſe nec ꝑ accidēs pōt nutrire. Ex decentia tñ debet quis a talibus abſtinere qui vult cōmunicare. Si autē ad guſtandū ſumeret et preter intentionē deſcēderet: videtur idem dicendū quod de reliquiis aque cū abluitur os ſc3 φ nō impedit. Hec omnia Petrus.

¶ Poſt cōmunionē op3 gratias agere de tanto beneficio: nec tamē op3 ſm Thomā diu ſtare ante ſumptionē cibi ⁊ potus: tum q2 et ſpecies ſacramēti cito alteranť: tum q2 magis requiritur preparatio2 actualis deuotio ante ſumptionē φ poſt: q2 in acceſſu deuoto ad ſacramentū percipitur eius fructus. §.IX.

Regimen poſt miſſam

Poſtea poſt aliquas orationes ⁊ deuotionem ſufficit φ duret habitualis: multū tamē debet ſibi cauere ne ſubito diuertat ad fabulas et vanitates. Quod autē dicitur de conſe. di.ij. tribus gradibus: φ ſc3 cōmunicās mane ieiunet vſq ad ſextam ⁊c. eſt abrogatū per cōtrariam conſuetudinē. Et habuit locum poſt primitiuā eccleſiam quādo ex maxima reuerētia raro celebrabāt: vt tempore heremitar. Qz aūt quis poſt cibū ⁊ potum non dormierit vel non ſit facta digeſtio/nō h3 impedire: dūmodo poſt mediam noctem nō comederit vel biberit: l3 etiā non multū deceat bibere poſt completoriū/⁊ multo minus comedere niſi neceſſitas vrgeat: nō tamen impedit ſi fiat ante mediam noctem cum dicatur de ſero. Nō obſtat extra de accu. ca. ſi cōſtiterit. vbi quidam qui pernoctauerat in taberna ſine ſomno/priuatur eccleſia ꝓpter hoc. In taberna enim cōtinue apponitur vinū: ⁊ ſic eſt veriſimile φ poſt mediā noctem bibit: ⁊ ſic celebrauit. et ſic eſt preſumptio iuris ⁊ de iure contra quam nō admittitur probatio: vel ſaltem preſumptio iuris cui ſtatur quādo contrarium non probatur: q2 tandiu ſtetit vſq ad diem: nec ſtetit quin biberit. Pe. de pal. Ite3 nota ſm Petrū de pal. φ ſacerdos poſt perceptionem ſi viderit aliquam particulam eucha riſtie quantūcunq minimā: dummodo ſit ibi ſpecies panis: cum ibi ſit xp̄s: nullo modo debet accipere ipſe cum nō ſit ieiunus: ſed debet in craſtinū reſeruare/ vel alteri ieiuno ⁊ diſpoſito ad cōmunicandum tradere. Et ſic intelligendum eſt quod dicitur de conſecra. diſtin.ij. tribus gradibus. de miniſtris qui debēt ſumere portiōes remanentes ſacramenti: ſcilicet φ ſint ieiuni.

De mūdicia corpali

¶ Tertium qđ congruit communicanti vel celebranti eſt mūdicia corporalis: ⁊ hoc propter reuerētiam ſacramēti. Unde et miniſtri eccleſie lauāt ſibi manus anteφ induantur ſacris veſtibus. Uerum q2 iſte eſt cibus mentis nō corporis: mundicia corporalis non eſt ita neceſſaria ſicut ſpiritualis. Uñ ſm Pe. Tho. et Alber. ſi immundicia corporalis ſit perdiuturna: vt lepra vel fluxus ſanguinis/ vel ſeminis mēſtrui cōtinu⁹ nō impedit. Nec ex hoc abſtinere debet nec ꝓhibetur. Si autē immūdicia eſt ad modicū tempus: vt mēſtruū mulieris naturale vel aliud hmōi: melius eſt abſtinere ꝓpter reuerētiam: ſi tamen velit nō debet ꝓhiberi. ar. di. v. ad eius. Actus cōiugalis in reddēdo debitū vel exigendo cauſa prolis non impedit: ſed talis eſt in hoc ſuo iudicio relinquēdus ſm Greg. xxxiij. q. iiij. vir cū propria. q2 nō eſt ibi peccatum: tñ conſultius eſſet abſtinere a cōmuniōe. Sed exigēdo cauſa delectationis debet abſtinere: q2 l3 veniale tm̄ vel ſola pollutio non impediat: vtrūq ſimul impedit. xxxiij. q. iiij. §. ſi panes. tamen cōmunicādo nō eſſet mortale. ſm Pe. de pal. Quod aūt dicitur de cōſe. di. ij. omnis homo. φ ſc3 deb3 abſtinere ab actu cōiugali ꝑ aliquot dies: cōſiliū eſt/non preceptū ſm glo. ibi. die eadē poſt communionē exactus cū difficultate tamen debet reddere/non autē exigere: contrariū tamen nō eſſet mortale ſm Alber. Et leproſus in occulto poteſt celebrare: dūmodo poſſit ſine periculo.

De pollutione nocturna.

De pollutione nocturna ſiue termineť in vigilia ſiue in ſomno quoquo modo: etſi non in ipſa/tamen ante ipſam vel poſt cōtingit eſſe peccatū: ⁊ quale dictū eſt. ſ. ij. parte in tractatu de filiabus gule. in fi. Nunc autē dicēdum quādo impedit a cōmuniōe. ¶ Pro cui⁹ declaratiōe eſt ſciendū φ poteſt accidere quadruplici cauſa: q2 vel ex crapula/vel precedenti cogitatiōe turpiū/vel ſuꝑfluitate nature/ vel illuſiōe diaboli. Et ſi eueniat ex precedēti cogitatiōe turpium: cui cogitationi prebuit aſſenſum: vel in opus vel in delectationē: de neceſſitate h3 abſtinere a celebratione ⁊ cōmuniōe: q2 ibi ſimul cōcurrūt ⁊ immundicia/⁊ mentis diſtractio/ ⁊ impuritas mētis perfecta. Et idem ſi cōtingat ex crapula que ſit mortale. hec Tho. in. iij. pte. q. lxxx. ar. vij. ⁊ in. iiij. ſen. diſ. ix. q. j. ar. iiij. q. ij. Pe. ⁊ Rich. ⁊ Duran. ordinis minorum. Sed Pe. de pal. in. iiij. dicit φ talis pollutio impedit quouſq ſit cōtritus ⁊ cōfeſſus: nec eodē die peccati mortalis eſt cōmunicandū: Quis ſit cōtritus ⁊ confeſſus: tamen ſi contrariū faceret/ non credo φ peccaret mortaliter. ſ. cōmunicando tali die poſt cōtritionē ⁊ confeſſionē. Idem dicit Pe. in ſumma. Si vero cōtingat ex cogitatione vel crapula q̄ fuerit veniale: q2 ibi fuit tñ complacētia ſenſualis: abſtinēdū eſt ex honeſtate: niſi potior cauſa vrgeat. ſm Petrum

et Tho. et Ricb. celebrando tñ etiā ſine cauſa vrgēte:non peccabit niſi venialr ſm eos. Sed Pe. ſan.in ſumma. ⁊ Duran.ordinis minorū excipiūt iſtos duos caſus. Pum⁹ eſt qñ eſt dies feſtus quo ſcʒ conſuetū eſt cōicare:et precipue qñ accidit ſine turpi ſomno: a celebratiōe nō decet talē abſtinere. Scđs eſt qñ eſſet ſcādalū ſi non celebraret:puta qꝛ deeſt ali⁹ ſacerdos et ppl's expectat. vel qꝛ prelatus:⁊ tali die cōſuetū eſt prelato celebrare. eliciūtur hec ex dictis Greg. vj.diſt.teſtamentum. Debet tamen talis prius cōfiteri ſi cōmode poteſt. ſm Pet. ſan. hoc tamē de cōgruētia non de neceſſitate. Si aūt euenerit ex cauſa vbi nullū credit probabiliter fuiſſe peccatū. puta ex auditu turpiū in cōfeſſione vel cogitatione ad intelligendum et conferendū ſcholaſtice.⁊ ſine cōplacētia: vel ex ſuperfluitate nature: vel ex illuſione demonis:in ſua eſt libertate celebrare⁊ cōmunicare et precipue cū accidit ſine turpi imaginatione nec mentē diſtrahit. Et qꝛ difficile eſt vt plurimū probabiliter ſcire iſtā vel illā fuiſſe cauſam laudabilius eſt ſm Tho. abſtinere: niſi potior cauſa reformet pactum: vt magna deuotio. et hmōi. Et ſm Alb.⁊ Tho. debet qs abſtinere a cōione in hoc p.xxiiij.horas.qꝛ infra iſtud tps reputat᷑ natura eſſe reordinata. Sʒ Pe.de pa. dicit abſtinēdū cū accidit circa mediam noctē.

Quid debeat facere ſacer- §.XI.

dos qui in miſſa recordatur ſe eſſe excōicatuʒ vel ſuſpenſum vel inieiunū: vel aliqđ mortale nō cōfeſſum. Dicūt Alber. ⁊ Tho.in. iiij. parte q.lxxxiij.ar.v.ad.ij.⁊ in.iiij.ſen.di.xiij.in lr̄a. ⁊ Pet.de pal. ꝙ ſi poſt cōſecrationē iam factam horū recordat᷑: nullo modo debet dimittere ſʒ proſequi: qꝛ vbi difficultas occurrit ſemp accipiēdū eſt qđ minus habet de periculo. arg. ad hoc di.xiij. Nerui. Maxime autē eſt periculoſum qđ eſt cōtra pfectionē huius ſacramēti qꝛ hoc eſt immane ſacrilegiū.min⁹ aūt eſt qđ ptinet ad equalitatē ſumentis. debet ergo ex quo iam cōſecrauit predictis nō obſtantib⁹ perficere et ſumere ſacramētū ⁊ dolere de eo ꝙ nō eſt ieiunus:vel de pctō qđ menti occurrit cū ꝓpoſito cōfitēdi ⁊ ſatiſfaciendi: ⁊ ſic nō indigne ſed fructuoſe ſumit. Si ſe meminerit excōicatū dʒ aſſumere ꝓpoſitum petendi abſolutionē:et ſic per inuiſibilē pontificē chriſtū abſoluet᷑ quātū ad hunc actū. Tho. Si xo recordatur alicuius horū ante cōſecrationē:ſiquidem illud ſolū eſt peccatū non cōfeſſum:tunc ſm Pe.de pa. etiā ſi ſine ſcādalo poſſet dimittere miſſam inchoatam non debet ſed ſufficit contritio cū propoſito confitendi. Concordat Tho. Sed ſi poſſet cōmode habere cōfeſſorem et ſine nota quo ad aſtantes et ante ſecreta:credo ꝙ deberet querere. Si aūt eſt excōicatus. vel qꝛ nō eſt ieiun⁹. Tho. dicit ꝙ tutius putaret ꝙ dimitteret miſſam inchoatā:niſi graue ſcādalū oriret᷑. Pet. aūt de pa. dicit ꝙ debet dimittere oīno ſi poteſt ſine ſcandalo:ſed cū ſcandalo ponit rationē ad vtrāq; partē. ſed magis videt᷑ declinare ad affirmatiuā ſcʒ ꝙ dimittat. Et hoc intelligendū quo ad excōicationē cū nō poſſet habere q̄ abſolueret in prōptu. In oī autē caſu ſemp debet cauere ne ſimulet cōſecrare.i.oſtendat ſe cōſecrare ⁊ non cōſecret. qꝛ in ſacramēto veritatis nō debet eſſe aliqua fictio. ſm Tho. ⁊ Pe. nec debet quantū in ipſo eſt facere idolatrare. Unde ⁊ decretalis dicit ꝙ abijcienda ſunt falſa remedia: que veris ſunt periculis grauiora. ex᷑ de celebratione miſſarum.c.de homine.

Utrū aūt liceat ſacer- §.XII. Abſti-

doti omnino a celebratione abſtinere. Rñdet nere a ad hoc Tho.iiij.ſen.diſt.xij.q.iij.ar.ij.q.j.et in celebra iij.parte.q.lxx.ar.x.ꝙ lʒ qdā dicāt ꝙ nō peccat tione. q̄ dimittit celebrationē niſi pplʒ habeat ſibi cōmiſſuʒ:vel ex obediētia teneat᷑ celebrare. tñ qꝛ dicit Greg. Cū creſcūt dona, creſcūt ⁊ rōnes donorū: ideo cū ſacerdoti ſit data ptās nobiliſſima:reus negligentie erit niſi illa vtat᷑ ad honorē dei ⁊ ſalutē animarū viuorū ⁊ defunctorꝝ. ſm illud.j. Pet.iiij. Unuſquiſq; prout accepit gratiā in alterutrū illā adminiſtrantes ⁊c. niſi forte aliquis ex familiari cōſilio ſpūſſancti dimitteret:ſicut legit᷑ in vitaſpatrū de quodā ſancto patre:qui ordinatus nūq̄ celebrauit. Secus eſt de alijs actib⁹ ordinis q̄ pertinēt ad corpus xp̄i myſticū. vt ligare: ſoluere: baptizare: et docere.nā q̄ nō tenet᷑ alijs prelatiōe vel ſubiectione:pōt ab illis actib⁹ ſine pctō ceſſare. celebrare aūt tenet᷑ vt deo ſacrificiū reddat: etiā ſi nulli hoīm teneat᷑. Sacerdotib⁹ eñi preceptū eſt:hoc facite in meā ꝯmemorationē. Et in. iij. parte addit ꝙ ſaltem videt᷑ ꝙ teneat᷑ celebrare in precipuis feſtis. et maxime in illis dieb⁹ in quibus fideles cōſueuerūt cōicare. Dicit Pe. de pal. ſcʒ ꝙ cū teneat᷑ qlibet nō in vanū gratiā recipere.ij.ad Cor.vj.⁊ ſacerdotium ſit maxima gratia: vane habet ſi non vtitur ad finē ad quem eſt. Et q̄uis iſta nō ſit demonſtratio: tamē qꝛ extra de cele.miſ.c. dolētes. reprehēdūt᷑ qui vix quater in anno celebrant:⁊ precipit talia corrigi. vnde niſi ter vel pluries celebrent: quādo ⁊ mulieres religioſe ⁊ conuerſi cōicant peccant. Opinio tñ quorundā canoniſtarū dicentiū ꝙ mortaliter peccat qui ex negligentia dimittit quotidie celebrare:non videtur vera: ſed nimis dura. Nec predicti doctores Tho. ⁊ Pet. hoc dicūt:imo Alb. dicit ꝙ mediū tenere

beatū eſt.ſcȝ aliquādo celebrādo:aliquādo dimittēdo:niſi officiū exigat vt oīni dñico die celebret.ſed beatius eſt quotidie deuote celebrare:cum per hoc ſibi ⁊ multis proſit valde. Vñ Ambro.Ego qui quotidie pecco:quotidie debeo accipere medicinam. de conſe.diſtinc.ij.ſi quotiēs.Idē.accipe ꝙ̄tidie qđ tibi proſit:ſȝ ſic viue vt ꝙ̄tidie poſſis recipe.Hec ille.ↄſiliū eſt.

Miſſa prodeſt multis, §.XIII.

Utilitas miſſe.

et multipliciter.Prodeſt ꝗ̄dē btis,ad quoꝝ honorē offerṫ.vñ i collecta.ſicut tuis ſctis ad gl'iam ⁊c.ſcȝ ꝑdeſt.qđ intelligiṫ de gl'ia accidētali:qꝛ gaudēt de oī bono qđ ſciunt fieri ad laudē dei: maxime de illo qđ hȝ ſpecialē ordīneȝ ad eos: qñ ꝓpter ſcā ⁊ i ſe vidēt deū honorari. ❡ Prodeſt his,qui ſunt in purgatorio. ⁊ nil eſt in hac vita qđ tm̄ ſatiſfaciat mortuis.ſm Aug. exempla ſunt.in.iiij.dialogoꝝ.Prodeſt ⁊ viuis non ſolū celebrātib⁹ digne:ſed etiā ꝓ his,ꝓ qb⁹ dr̄ miſſa. Ualet ad remiſſioneȝ culpe mortalis,qđ eſt in ei⁹ cōſcia.⁊ hoc ꝑ modū ſacrificij ex merito xp̄i,ex quo ſibi venia impetraṫ.i.gratia contritionis. Unde maius donū non poteſt homo

Donum miſſe eſt maximum.

homini dare ꝙ̄ miſſam pro eo dicere,vel dare. Prodeſt etiā ad remiſſionē pene culpe mortalis,et venialis ſibi,⁊ alijs viuis,et defunctis:et ratione ſacramenti,et ꝑ modū ſacrificij. Prodeſt etiā ad liberādū a diuerſis malis:⁊ ad cetera alia,ad que prodeſt digna cōmunicatio.de qb⁹ j.titu.ſequen.c.j.Et vt dicit Amb. c. panis.ij. de cōſe.diſt.ij.Panis in altari vſitat⁹ ante cōſecrationē:de pane fit caro xp̄i vbis forme ꝓlatis.Eſt aūt ibi ſm Tho.⁊ Pet.xp̄s tot⁹ realiter,qui eſt in celo: ⁊ nō vt ſignatū tm̄ ſiue in figura quod eſt hereticū dicere.vt patet de cōſe.diſt.ij.ego berengarius. Et qꝛ ibi remanēt ſpecies,ſeu accidentia panis vt prius:hinc eſt ꝙ a doctorib⁹ dicitur panis:ꝙ̄uis ibi nō ſit ſubſtātia panis.Unde Ambro.de cōſe.diſ.ij. omnia. Hūc illū panem intelligo qui manu ſancti ſpiritus in vtero virginis fuit format⁹:⁊ igne paſſionis fuit decoctus in ara crucis. Eſt autē ibi cū ſua quantitate:ſed nō modo qnātitatiuo:qꝛ non vtitur ea occupādo locum:ſicut nec vtitur claritate ſua illuminando aerem. Et eſt etiā in qualibet particula hoſtie tot⁹ chriſtus:ita ꝙ ex vna plures poſſent cōmunicare. Sed ſi fieret diuiſio in tātas partes ꝙ ibi nō remaneret ſpecies panis:tunc deſineret ibi eſſe corp⁹ chriſti. Et idē de ſanguine xp̄i.Et ꝙ̄uis ex vi ſacramēti ſub ſpecie panis ſit tm̄ corpus,⁊ nō ſanguis: et ſub ſpecie vini tm̄ ſanguis:tamē ex naturali cōcomitantia ſub vtraꝙ ſpecie eſt totū et corpus,⁊ ſanguis.⁊ aīa ⁊ deitas.Seorſum aūt cōſecratur alterū ab altero.Unde apoſtoli ſi cōſecraſſent in illo triduo mortis chriſti: conſecraſſent corpus ſine ſanguine ſicuti erat. et chriſt⁹ inſtituendo ſacramentum conſecrauit corpus paſſibile et mortale:prout tunc erat.nunc autē immortale cōſecratur prout eſt.Et ſi fuiſſet ſeruatum ſacramentū tēpore paſſionis : ipſe xp̄s dolorem quidem illatum abextra: vt irriſiōes et verbera ⁊ hm̄oi:non ſenſiſſet in ſacramento exiſtens: ſed dolorem innatum vt triſticiā habuiſſet. ⁊ in ſacramēto exiſtēs dum erat in cruce:doluiſſet ⁊ mortuus fuiſſet: ⁊ non punctus.

Diuer. corporis conſecrationis.

Quando etiā apoſtolos cōmunicauit : nō fuit in ſacramēto exiſtēs attritus : qꝛ diuiſio et attritio nō recipiūtur niſi in quanto ⁊ modo quātitatiuo.chriſt⁹ autē non eſt ſic in ſacramento. ❡ Non celebrantib⁹ miniſtratur tantū corp⁹ chriſti et nō ſanguis propter reuerentiā ſacramenti:et ad euitandum periculū effuſionis: lȝ greci dent vtrūꝙ populo: nec tamē latini laici minus recipiunt ꝙ̄ ſacerdotes. ❡ Quomodo aūt cōuertitur? Dico ꝙ deus operatur hāc cōuerſioneȝ principaliter.qui plus facere poteſt ꝙ̄ creatura itelligere vt dicūt etiā philoſophi. Unde Euſebius inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas.ſ.panē ⁊ vinū in ſubſtantiā corporis et ſanguinis ſui verbo ſuo ſecreta poteſtate cōuertit.de conſe.diſt.ij.qꝛ corp⁹.vbi pulchra de iſta materia ponuntur.Amb.etiam in.c.reuera.ea.diſt.inducit rationes per exēpla ſcripture de diuerſis mutationib⁹ factis ſupra naturā.vt de mutatione virge in ſerpentē ⁊ econuerſo.de creatione rerū/ ⁊ alias. ad oſtendendum nō eſſe impoſſibilē hanc cōuerſionem : cum eā deus operetur.ſacerdos aūt inſtrumentaliter.

Conuerſio panis.

Et nota ſm Pe.de pal.ꝙ xp̄s oculo corporali videri nō poteſt ſm ꝙ eſt in ſacr̄o. Ratio eſt:qꝛ eſt velat⁹ ſub ſpecieb⁹ opacis vltra quas viſus figi nō poteſt. Itē nec oculo glorificato. vt btē marie. Et ratio eſt:qꝛ nō eſt ibi modo quantitatiuo: color autē videri nō poteſt niſi quātus i.in quantitate fundatus. Itē nec ocul⁹ xp̄i videt prout eſt ex ſacr̄m/qꝛ nō eſt viſus eſſe intellibilis:ſȝ eſſe ſenſibilis. Itē nec prout eſt in ſacramēto:qꝛ nō eſt ibi mō viſiuo ocl's xp̄i. Item ocl's mētalis viatoris corp⁹ xp̄i in ſacr̄o videre nō poteſt in ſacramento:qꝛ nō eſt hoc per ſe notū vt prima principia: nec demōſtrabile vt per concluſionem : ſed fide creditur. Item nec oculus naturalis angeli boni vel mali:qꝛ ſupernaturalia intelligibilia ſunt. naturaliṫ angel⁹ nō videt quale eſt corpus xp̄i in ſacr̄o. Sed ꝙ̄uis demones nō videant hoc in ſe ſicut nec trinitatem:nec vnionem cū carne:tñ ſciunt indirecte, qꝛ per miracula cōiecturant qđ impoſſibile eſt non eſſe. Sed oculus mentalis beati angeli,et hoīs hoc videt:qꝛ quod audiuit hoc ⁊ credidit

Mirabilis ſacramenti.

clare videbit. Idem eſt de oculo angeli: ipſi eñi
clare vident omnia de quibus credēdis nos il
luminant: articulos tñ incarnationis non vi-
dent clare: ſed per reuelationem.

¶ Cum autē in altari ſiue §.XIIII.

ſacramēto appareat caro: vt factum eſt Grego
rio cōicare volēti quandā matronā: vel forma
pueri: vt factū eſt cuidam patri ad tollēdū ten
tationē ſeu dubitationē eius circa hoc: vt ha-
betur in vitaſpatrū. Dicūt Tho. ꝛ Pe. ꝙ ꝓba
bilius dicitur ꝙ in ꝓpria ſpecie nunꝗ videtur
ibi: ſed in illa figura latet ſpecies ſacramenti
ſub qua continet corpus xp̄i: ꝛ illa ſpecies ſa-
cramenti circūfundit quibuſdā accidentibus
carnis vel pueri: que nō ſunt ꝓpria accidentia
vel lineamenta corporis xp̄i: vnde non videtur
in ꝓpria ſpecie etſi expreſſiori ſigno. Et qꝛ ſm
Tho. huius ſacramēti vſus eſt ꝑ manducatio-
nem: ideo quando ſic apparet cum non habeat
tunc cibi rationem non debet aſſumi ab eo cui
ſic apparet: ſed ab illo cui in ſpecie panis appa
ret. Si autē omnibus apparet in ſpecie carnis:
non debet ſumi/ſed ꝓ reliquijs ſeruari. Et di-
cit Alber. Sacerdos cui celebrāti ſic apparet:
debet iterū celebrare ꝛ ſic ſumere. de cōſe. diſt.
ij. c. relatū. ꝛ ſi ſecūdo accidit/tertio celebrare.
Quidā tñ dicunt ꝙ in hoc caſu ſufficit ſpūalis
mādDucatio. vt Pe. de pal. qui etiā dicit ꝙ ille
ſpecies carnis vel pueri nō ſunt in corpore xp̄i
ſed ſpecies ſuꝑinducte corruptis priorib⁹. Et
ſi dicat ꝙ mutatis ſpeciebus ſenſibilibus cuꝫ
ſint ipſe de ratione ſacramēti/nō manet ſacra-
mentū: ergo nec tūc ibi eſſet xp̄s. Reſpōdet ꝙ
quis qualitates mutent: puta ꝙ ſpecies deni
grent a fumo/vel ſpecies vini infrigidētur vel
calefiāt: dum tñ quantitas remaneat/ſemꝑ eſt
ibi corpus xp̄i. Cū ergo hic remaneat quanti-
tas eadē numero/remanet etiā corpus xp̄i: qꝛ
lꝫ ſpecies ſenſibilis ſit de ratiōe ſacramēti/nō
tñ iſta vel illa determinate: de rōne ei eſt quā-
titas cū aliquo colore ꝛ figura: ſed accidit ei ꝙ
ſit iſte vel cōtrarius. Hec ille. Sed Tho. videt
dicere ꝙ ille priores ſpecies puta albedo/figura
ꝛ hmōi: potius occultant ſeu cooperiūtur illis
ſpeciebus pueri vel carnis ꝙ corrumpātur.

Quid agēdū i trāſformatiōe ſacri.

¶ Inductiua ad frequēter §.XV.

celebrandū. ¶ Primū nobilitas ſacramenti.
Sacrum eñi corpus xp̄i eſt redēptoris noſtri ꝛ
redemptiōis noſtre memoriale dulciſſimū: pi-
gnus hereditatis eterne ꝛ future iocunditatis
amabile preludiū: arra ſponſe: iocale diuinū ce
litus ei donatū: eccleſie militātis cū triumphā
te ſuaue glutinū: ꝛ vnio fraternalis dulcedinis
dum eandē dulcedinē qua ille fruitur ſine vela
mēto: iſte hꝫ ſub mirabili ſacramēto. ¶ Secū-
dum eſt ſuauitas ꝛ vtilitas. Quante eñi iocū-
ditatis ꝛ dulcedinis eſt/tante rei ſacramētum
verbo ꝯficere: habere pre oculis: cōtrectare ma
nibus: ore ſumere ꝛ alijs miniſtrare. Quid eñi
iocūdius ꝛ dulci⁹ ꝛ delectabilius eſſe pōt ꝙ ha
bere ꝑſonaliter ꝛ corporaliter p̄ſentē dñm Ie-
ſum xp̄m donū vtiqꝫ excellentiſſimū: ꝛ toti⁹ ſpi
ritualis dulcedinis obiectum ſeu materiā: cau
ſam efficientē ꝛ finē: et in hoc tranſcēdit alia ſa
cramēta. Hoc eſt qḋ ſolet accēdere deſideriū:
humilitatē ingerere: compunctionē inducere:
pre alijs fiduciā et ſpem erigere: ad amorē in-
flammare: infundere gaudiū: ad reuerētiā ex-
citare: totam mētem liquefacere et oblectare.
Propter hec eñi excitanda in nobis tanti bo-
ni p̄ſentia indulta eſt. Et lꝫ aliqñ celebrans oc
caſionē diſtractionis habeat: puta ex tumultu
populi circūſtantis: ceteris tñ paribus eſſe nō
pōt ꝙ ꝗs maius ꝓmotiuū habeat ad deuotio-
nē ꝑ alia media ꝙ ꝑ iſtud: cū hic ſit fons toti⁹
dulcoris ꝛ gratie ꝛ glorie. ¶ Tertiū eſt beniuo
lentia quā celebrās non indigne a ſponſo ſuo
xp̄o ꝛ ſpōſa eccleſia reportat. Eſt eñi paranym
ph⁹ amoris ꝛ mediator inter ſpōſuꝫ et ſpōſaꝫ.
Grata eñi vota ſponſo quilibet dilecti ſui p̄ſen
tiaꝫ vehemēter affectat ſpōſe ſimul deferre vel
referre/et mox reportare ſpōſe plenā ſpōſi gra
tiam: qua parat⁹ eſt ei deſideriū cordis ei⁹ tri
buere: exhibere preſentiā: immo miniſtro com
mittere ipſum ſpōſum vt ſponſe p̄ſentet. Quō
aūt pōt ſponſa non amare tam vtilē ſibi mini-
ſtrum/quin eum ſpōſo cordialiter recōmēdet?
Aut quō ſpōſus nō diliget eū in tam grato offi
cio occupatuꝫ? ¶ Quartū allectiuū eſt multi-
plex fructuoſitas in aſſiſtētibus celebrationi.
Dat eñi celebrās occaſionē deuotis affectib⁹/
ſuſpirijs/et cōpunctiōibus. Seruit fidelib⁹ ad
multas oblectatiōes ſpūales: quas habēt miſ-
ſe aſtādo/corpus xp̄i vidēdo/reuerēter adorā-
do/ꝛ memoriā agendo ſue ſacratiſſime paſſio-
nis. Et ex hoc ipſe miniſter ſperare pōt ꝛ debet
ꝙ fideles deuotiōes quas eo miniſtrāte perci-
piūt: nōnunꝗ ſaltem optādo in eum refundāt.
¶ Quintū inductiuū qḋ eſt quaſi cogens offi
cij cōmiſſi fidelis executio. Eſt eñi cōmiſſuꝫ tā-
ti myſterij officiū/vt offerāt ꝓ viuis ꝛ mortuis
et in memoriā dñice paſſiōis. Si igit officium
hui⁹ neceſſariū eſt vel vtile ſancte matri eccl'ie
cur volūt matri hoc ſubtrahere vel negligere?
Si aūt non reputāt neceſſariū vel vtile: cur il-
lud aſſumere voluerūt? ¶ Sextū eſt bñficiorū
ꝛ eccleſiarū recōpenſatio: cōducti eñi vident ꝑ
xp̄m fideles: q̄ ex hoc ſacerdotib⁹ vite ſtipēdia
cōferūt et bñficia: vt ab alijs magis liberi hoc
ſacrificiū acceptabile ꝓ ipſoꝝ ſalute offerant.
Alie orōnes eorū nō plus valent orationibus

deuotoꝝ ſimpliciū:niſi inquātū ingerūt officiū
repreſentādi pſonā eccl'ie. Sed in nullo meli⁹
ꝓ bñfactoꝛibus/parētibus/ꝛ amicis ſatiſface
re:nec aliquid grati⁹ exhibere eis ꝓ ipſoꝝ ꝛ ꝓ
prijs pctis poſſunt/ꝙ̄ iſtud ſacrificiū.¶ Septi
mū eſt piculuꝫ moꝛe: qꝛ de facili irregularitas
vel infirmitas vel ali⁹ defect⁹ aut impedimē=
tū poterit occurrere: ita ꝙ diu aut foꝛte nunꝙ̄
celebꝛare cōtinget: Quis ergo ſit aliquis labo
ribus grauatus ꝛ curis occupat⁹:tñ quin poſ=
ſit officijs celebrādis vacare: ꝛ his que ad hoc
neceſſaria ſunt:vtpote diſcuſſioni ꝓpꝛie cōſciē
tie hois ꝛ cōfeſſioni ꝛ oꝛonibus ex debito dicē
dis:Quis ratiōe dicte interioꝛis vel exterioꝛis
occupatiōis min⁹ de dulci affectu ſentiat: non
video qua de cauſa debeat abſtinere. Aliud eſt
eñ deſideriū/ aliud eſt ſenſibilis deſiderij pce=
ptionē hr̄e:ſine deſiderio nemo debꝫ accedere.

Digni nota.

Cū autē xp̄ianū ſic viuere deceat, vt ſemp me=
reaꝛ accipe: nunꝙ̄ debet eſſe ſine deſiderio tūc,
ꝛ totiēs ſumēdi:qñ et quotiēs cōueniēter pote
rit.ꝛ crediderit expedire:ꝛ in hoc multi errant,
q̄ ſolent ſibi pfigere in aīo: nō niſi totiēs in an=
no, vel ſeptimana celebꝛare. Sꝫ hoc eſt ponere
obicē gr̄e ꝛ ammonitiōi dei: ꝛ quaſi tēp⁹ miſe=
rationū dñi in ſua poteſtate conſtituere. Si q̄s
autē illā diſpoſitionē in ſe iudicare voluerit ex
ſenſibili coꝛdis cōpūctiōe/ ꝓfuſiōe lachꝛymaꝝ,
feruoꝛe mētis/et ſimilibus ſentimētis: ita ꝙ tunc
credat ſe diſpoſitū qñ tale q̄d ſentit: ꝛ qñ nō pci
pit, indiſpoſitū:incaute valde ambulat, ꝛ ſepiſſi
me decipiꝛ. Multotiens q̄ nil taliū habēt, ſunt
in magno ſtatu gratie: et q̄ habēt, ſunt oīno ex=
tra gratiā gratū facientē. Sepe eñ cōtingit ho=
minē ab hmōi feruoꝛis affectib⁹ impediri ſine
omi culpa ſua/immo cuꝫ magno merito:nō eñ
poſſunt hoīes cōīter cōfecti ſenio/ languentes
coꝛpoꝛe/ grauati magnis curis ꝛ laboꝛib⁹ p̄di
cādo/ confeſſiōes audiēdo/ curā infirmoꝛū aut
alia neceſſaria gerēdo/magnas in oꝛone pcipe,
vel expectare dulcedines. Et ſic impiū eſſet ho
minē ꝓ his opib⁹ remouere a ſacramēto pie=
tatis: ꝛ illū ſacramētali refectiōe priuari. Qui
aūt ex obediētia volūtaria cogiꝛ: aut ex chari=
tate eligit ꝓpter ſalutē ꝓximoꝝ a dulci cōtem
platiōis ꝛ oꝛonis ſtudio ſe abſtrahere/et labo=
rioſas tedioſas et amaras occupatiōes ad dei
gloꝛiā tolerat: vel cū quis nō pōt ſe ad hmōi ef
fectus exercere. Nā etſi ſacramētū ſit cū deuo=
tiōe ſumēdū(qꝛ deuotio nō eſt aliud ꝙ̄ pꝛōpti=
tudo animi, ꝛ feruoꝛ bone volūtatis ad ſeruiē=
dum deo)nō ſolū in ſuſpirijs, et lachꝛymis/ ſed
etiā in p̄dicādo ꝛ cōfeſſiōes audiēdo: ꝛ in alijs
opib⁹ mie tam ſpūalibus, ꝙ̄ coꝛpoꝛalibus pōt
reperiri. Et lꝫ cōtēplatiui cōīter ſint magis fer
uidi, ꝛ deuoti/ non tñ ꝓpter hoc actiuis bonis
negāda eſt cōio:cū etiā cōtemplatiuoꝛū ſit vn⁹
deuotioꝛ altero: nec tñ ꝓpter hoc minus deuo
tus teneꝛ abſtinere:maxime cuꝫ bonitas hois
pl⁹ cōſiſtat in vtute animi ꝙ̄ in feruoꝛe. ¶ Sꝫ
ꝛ aliqñ in illis curis pgrauatus ſolū cōtempla
tioni, ꝛ oꝛoni diligēter intētus/ parū, aut nichil
pcipit de ſuauitate ſacramēti: qđ fit ex magna
dei gratia et ad magnū bonū eoꝛū:qm̄ valet ad
multa ſubtractio hui⁹ gratie et ſuauitatis. Et

Subtractio gratie valet,

pmo vt tentatiōe,vel tribulatiōe gaudiū tēpere
mus: ꝛ mēs hois ne laſciuiat tempereꝛ. Valet
ſecūdo vt timoꝛ homini incutiaꝛ ne tā delecta=
bili bono hic ꝛ in futuro priueꝛ:ac eo ardētius
tēdat ad vitā eternā vbi ſemp adherēdum eſt.
Valet tertio vt p fidē ambulātes amplius me=
reamur : plerīqꝫ eñ illa ſuauitate dotati magꝭ
guſtui, ꝛ experiētie ſtudēt inniti ꝙ̄ fidei:et qñqꝫ
occupatiōes, et alia opa fugiūt/ ac oꝛoni, ꝛ con=
templatiōi vacāt plus deſiderio illius cōſola=
tionis ꝙ̄ ꝓ gloꝛia dei, vel acquiſitiōe virtutis.
Valeꝛ quarto vt tam deſiderabile bonū feruē=
ti⁹ deſideremus:acceptemus gratāti⁹: ꝛ cau=
tius cuſtodiamus, ꝛ accepti⁹. Valet quinto vt
nos vidētes qꝛ priuati illa moꝛ graues ad bo=
na ſumus ꝛ pigri. Diſcam⁹ ꝛ grati eſſe gr̄e dei:
nō noſtris virib⁹ aſcribere quotiēs nos pꝛom
ptos in dei ſeruitio reperimus. Valet ſexto vt
p hoc timeam⁹ alios iudicare ex apparēti eoꝝ
ſegnitie:ſed magis cōpatiamur eis : vtpote a
gr̄a dei deſertis. Valet ſeptimo : qꝛ ꝓuidet in
hmōi diuina miſeratio indiſcretiōi nr̄e: ne vꝫ
illā dulcedinē ſentiētes ſectātes vires nr̄as vl
tra modum irratiōabiliter cōſumamur. Valet
octauo ad cōſeruandū humilitatē et excutiēdā
vanā gloꝛiā:ex talibus eñ gratijs magna ſepe
ſumiꝛ occaſio : adeo ꝙ qui tali ſemp cōſolatiōe
gauderent difficillime poſſunt a vanitate ſpūs,
et inani gl'ia pſeruari:niſi refrenarenꝛ per tēta
tionē:vt Paulus ſtimulo:vel p tentatiōes ex=
terioꝛes. Et Quis nō niſi virtute diuini auxilij
nobis celeſtia ſapiāt/ꝛ terrena vileſcāt: ꝛ deus
poſſet p ſuā gratiā oēm difficultatē amouere, ꝛ
facere ꝙ ſolū ſemp celeſtia nobis ſaperēt: non
tñ vult ſic pure nobiſcū ſupernaturaliter agere,
ſed etiā humano modo ſaluteꝫ nr̄am opari: ne
toꝛpeam⁹ ocio ſed excitemur : vt ex dulcedine
cū hꝫ eā gratiā dei cognoſcēs fiduciā accipiat:
ꝛ ex ſubtractiōe ei⁹ infirmitatē et inſecuritatē
cognoſcat. ¶ Itē nota ꝙ hmōi affect⁹, ſeu dul=
cedines ſpūales in ſacramentis pceptis, vel in
alijs operibus de genere bonoꝝ aliqñ veniunt
pter gratiā. Nā et iudei, et gētiles in ritibus
ſuis, ꝛ ſacrificijs, lachꝛymas fundūt ex affectiōe
ad illa, qñqꝫ in hoc coopante diabolo. Aliqñ cū
gr̄a veniūt/ſed nō ex gr̄a: vt cū aliquis etiā im
perfectus ſine oꝛone et hmōi trahiꝛ in magnū

Affect⁹ ſacri venit ſe pi⁹ preter gratiam,

affectū diuine dulcedinis. Aliqñ veniūt ex grā, et dono dei. Unde ex defectu hmōi ꝯſolationū non debet dimitti cōmunio vel celebratio: etiā ſi quis ſciret vel crederet hmōi conſolationem ſibi ſubtractā ex pctīs diu preteritis: qđ tñ nō poteſt ſcire vel debet credere niſi aliqualr euidēti rōne. Sed ſi crederet veriſimiliter ꝓpter pctā recentia, vel preterita: ſꝫ nō emēdata hoc pati: tūc abſtinendū eſſet: ita etiā ecōuerſo ſentiendo hmōi affectus, et dulcedines non debet ſe putare ex hoc magis ſecurū: ⁊ diſpoſituꝫ ad ſuſceptionē huius ſacramenti. Nam et magni pctōres aliqñ habēt hmōi affectus perſeuerātes in malis. Ponit exēplū de quodā qui compungebat̄ lachrymabiliter. ac eſtuabat deſideriis bonis. nec tamē renūciabat pōpis mūdi, et vanitatibus: nec habebat voluntatē dimittēdi pctā mortalia, ⁊ occaſiones immediatas: ⁊ media ad ea inducentia. ⁊ ſic cū eſſet extra ſtatum gratie: tamen hmōi affectus aliqñ ſentiebat. ⁊ ideo nō ſunt ſufficiēs argumētū: ſed magis teſtimoniū conſcientie ꝙ examinās nō habet remorſum. Ego accipio ſub hoc ſenſu ꝙ cauēduꝫ eſt ne quis ex ſola cōſuetudine exterioris operis moueat̄ ad celebrandū: non aduertēdo an indiſpoſitꝰ vel minꝰ diſpoſitꝰ ſit: ſeu an ex celebratione proficiat, vel tepeſcat: ſiue an habeat cauſam rōnabilē abſtinendi, vel non. hoc enim eſſet reprobabile. Gratias deo ꝙ ad hoc deuenimꝰ.

Nota bene.

¶ Nunc ergo dicit quid eſt qđ te trahit quādo quis nō vult de peccatis ſatiſfacere: ſeu quādo nō vult ceſſare: ſeu quādo eſt in peccādi voluntate. Quiſquis xᵒ vult realiter emēdare pctā et futura vitare: magis debet ſe putare dignū ꝙ oīno indignū celebrare. Qui xᵒ non vult nec habet voluntatē emēdādi habet quid faciat. Quilibet eñ vſum rōnis habens: ſemꝑ quando vult poteſt aliquid ad emendationem facere: qꝛ poteſt dolere ⁊ aut diſplicētiā habere de eis nolle amplius peccare: deſiderare gratiā: orare ⁊ humiliare ſe corā deo et ſimilia. Si habes ſcrupulū, vel dubiū habes iterū quid facias: vt videlicet doleas de quanto. hoc eſt ex culpa tua confitearis ſaltē ad cautelā ⁊ ad ſatiſfaciendū ſubmittas te puro iudicio boni cōfeſſoris ſi copiā eius habes vel paratus ſis ad hoc ꝙprimū poſſis talē habere qui te dirigere valeat in hoc caſu. Si aūt credis aut times te eſſe idiſpoſitū / iterū habes quid facias. vt veꝫ te ꝙciti⁹ diſponere ſtudioſe coneris. Si times de negligentia cōmittenda: adhibe diligentiā, et cōmitte te dei gratie. vnde cum in omnibus, que te poſſunt retrahere habeas quid agendū ſit: et ſi illa feceris pro poſſe tuo ſufficit nec eſt aliud periculū ſalutis. Et cū quis nō eſt: ſꝫ credit ſe cōtritū de pctīs ſed eſt ſolū attritꝰ: ꝙuis eſſet indignus, ⁊ in peccatis: qꝛ tamen faceret qđ in ſe eſt: nec indigne ſumeret: nec de nouo peccaret mortaliter accedēdo. Igitur manifeſtū eſt ꝙ quādocūqꝫ huic officio cōmode ⁊ optime vacare potes: nec aliquod canonicū obſtat: nullam poteris dimittendi cauſam habere: niſi maliciā vel negligentiā aut pigritiā tuā: que ſunt cauſe irrationabiles, ⁊ dānoſe.

Modi diſponendi ad ſacm.

¶ Non eſt oīm vnus diſponendi modus: ſed aliꝰ incipientiū: alius proficientiū: alius ꝑfectoꝝ. Incipiēs, et nouiter cōuerſus ad deū probet ſe ante peccaſſe et doleat: et cōfeſſus ſaltē peccata mortalia: vel ſaltē quod in ipſo eſt paratus ſit cōfiteri: penitentiā ſubire ⁊ ſatiſfacere: ⁊ vtrū habeat bonā voluntatē vitandi peccata: ſeruiendi deo: et an faciat ad hoc diligentiā ſuā pro opportunitate loci, tēporis, ⁊ viriū. ꝙdiu eñ in iſtis defecerit nūꝙ debet accedere. Deinde probet an de proximo fuerit in aliquo graui peccato. de quolibet in ratione doleat. ꝙ ſi adhuc affectus ſuꝰ nō ſit bene purgatus: ſed occupatꝰ ſit phātaſia ⁊ memoria delectationibꝰ ⁊ cōmotionibꝰ priſtinis ⁊ preter volūtatē grauiter inquinata et inclinata caro adhuc nimis vehementer impediat ſpiritū ⁊ ei non ſolū ad deuotionem nō ſeruiat: ſꝫ rebellet. Deinde ꝓbet ſi non habeat ex culpa ſua, vel negligētia notabile deuotiōis impedimentū. vtpote pollutionē corporis, vel magnam diſtractionē animi. Poſtremo ſi non ſit nimis indiſpoſitus ad omnem deuotionem preter culpam ſuam vtpote ſi eſſet grauatꝰ capite: preſſus ſomnolentia: aut nimiū tedioſus. Hec etiā ſunt, ꝓ quibus a cōmunione eſt abſtinēdum quandocūqꝫ non eſt aliqua neceſſitas. Nā in neceſſitatis articulo: vt in periculo mortis ſufficit habere iſta primo deſcripta: ſi iſta immediate poſita habere non poſſit. Proficiēti vero qualis debet eſſe oñus, qui ſepe aut frequenter communicare proponit: non ſufficiūt hec predicta: ſed vt tota vita eiꝰ debet eſſe preparatio ad ſuſceptionem tante rei et precipue in mortificando vitia: in fugiendo vanitates, ⁊ occaſiones peccatorum etiam leuium et venialium: occupationes non neceſſarias in quibus poteſt hō auerti a ſerioſa cuſtodia cordis ſui: necnon exercendo in virtutibus ⁊ excitando ſe per meditationem ad immēſum timorē ꝓfunde humilitatis: amorem ardentē: feruens deſiderium ſupernorum / inſerendo ſe vulneribus ieſu chriſti: compatiendo peccatoribus: cōmēdādo ſe ſancte matri eccleſie: in nullo de ſe aut de ſuis meritis: ſed de eius pietate vehementer confidendo. Per quodcūqꝫ ergo exercitium homo ad iſtam amplius promouetur ſiue ſit lectio: meditatio: oratio: predicatio: opꝰ miſericordie ſpūale ⁊ corporale: ꝑ illud magis ad

cõmunionem diſponitur. Et ex hoc patet error plurimoꝝ quin multum affligunt ſe: ieiunant: orant aut vigilant: etiã intantũ ꝙ ſenſus obrui tur et ab omni deuotione impeditur potius ꝙ̃ promoueatur: et habẽt aliqua vitia in ſe vel af-
Nota
fectiones mundanas: que non curant mortifi- care: vtpote aliquã maliciã, vel ſcãdaloſam cõ- ſuetudinem: amorem vel rancorẽ ad homines: complacentiam ad laudes aut alias cõſolatio nes: aut concupiſcentiam ad diuitias que etſi dimittunt ad temp⁹: nullatenus tamen renun ciare proponũt: ſed prõptiſſime redeũt et qñq; feruentius ꝙ̃ antea. Horũ autẽ cõtempt⁹ dete- ſtatio et mortificatio pl⁹ valeret eis: et eos ma gis diſponeret ꝙ̃ iſtis retentis cantando mille pſalmoꝝ. Nõnulli etiam cõmunitati ſe volunt abſtrahere; ac recuſant hoīes in arcto poſitos etiã in neceſſariis et ſalubribus expedire: qḋ eũ vtiq; qui ſui iuris eſt et nouit ac ꝓdeſſe poteſt miſero potius reddit indiſpoſitum ꝙ̃ diſpoſitũ Qui xͦo perfecti ſunt: ita ꝙ iã apprehenderũt ea ad que tendit proficiens prevehemẽti deſi- derio qḋ habent ad xp̃m non poſſunt ſuſtinere eius abſentiã. Et q2 non poſſunt eũ reuelata fa cie contemplari in gloria: ſaltẽ pro conſolatio- ne ſua volũt eodẽ modo quo poſſunt eius frui preſentia: aſpirant ad amplexus: petunt oſcu- lum: videre cupiunt: et experimẽtaliter guſta- re ꝙ̃ ſuauis ſit dñs: vt in dulcore ſuauitatis et in fortitudine cibi illius ambulẽt vſq; ad mõtẽ dei: ſcʒ beatitudinẽ ſempiternã: ad quã conſe- quendã pro viatico datũ eſt corpus dñi noſtri ieſu chriſti: qui cũ patre et ſpiritu ſancto viuit et regnat per infinita ſecula amẽ. Hec omnia ſcʒ contenta in proximis quattuor §. extracta ſunt ex quodã libello per modũ dialogi edito. Qui libell⁹ eſt magiſtri matthie de cracouia ĩ quo diſputãt rõ et cõſcia an crebro ſit cõicãdũ.

¶ Duodecim aũt mirabi- §.XVI.
lia reperiũtur in iſto ſacramẽto: vt ponit Ioh. de ſancto Geminiano in ſermone quodã: q̃ ta-
Mira- bilia ſa cramẽ- ti.
mẽ ſunt ſentẽtie bea. Tho.in.iiij. ¶ Primum enim mirabile eſt ꝙ corp⁹ xp̃i in celo localiter exiſtẽs: incipit eſſe in altari abſq; hoc ꝙ de ce- lo deſcẽdat. Qḋ certe ideo eſſe poteſt ꝙ corp⁹ chriſti non incipit de nouo eſſe in altari per ſui mutationẽ localẽ: ſed ꝑ hoc ꝙ aliquid in altari exiſtẽs .ſ. ſubſtãtia panis cõuertiť in ipm, et di- uina virtute efficiť corpus xp̃i: ſicut ignis inci pit de nouo eſſe in aere abſq; ſui mutatione lo- cali qñ aer in ignẽ ↄuertiť. ¶ Scḋm mirabile eſt ꝙ nichil remanet de panis ſubſtantia facta cõuerſiõe in corp⁹ xp̃i: et tñ nõ eſt corrupta, nec annichilata. Hoc aũt ideo eſt: q2 tota ſubſtãtia panis tranſſubſtantiať et cõuertiť in ſubſtãtiã corporis xp̃i: licʒ eñi hmõi trãſſubſtantiatio non poſſit fieri virtute nature: q2 agẽs naturale nõ poteſt agere niſi ad trãſformationẽ formaꝝ in materia: poteſt tñ fieri xͦtute ei⁹ q̃ eſt toti⁹ en- tis creator, et autor: q2 cũ vtriq; materie .ſ. pa- nis, et corporis xp̃i ſit aliquid cõe nature entis illud qḋ eſt entitatis in materia vel forma pa- nis cõuertere ad illḋ, qḋ eſt entitatis in mate- ria, et forma corporis xp̃i: ſublato eo per quod ſubſtantia diſtinguebať ab illa. Nam ſublato eo per qḋ ſubſtantia panis diſtinguiť a ſubſtã- tia corporis: tũc entitas que fuit ſubſtantia pa nis: remanet entitas corporis xp̃i. Vñ Amb. in li. de ſacramentis dicit: Licet figura panis, et vini videatur: nichil tamen aliud ꝙ̃ caro xp̃i, et ſanguis poſt cõuerſionẽ credẽda eſt. ¶ Ter- tiũ mirabile eſt, ꝙ ꝙ̃uis materia panis conuer tatur in materiã corporis xp̃i: et forma in for- mã: nõ tamen cõuertitur in animã rationalem, ꝙ̃ꝙ̃ aĩa ratiõalis ſit forma corporis chriſti. Et hoc ideo q2 anima eſt forma corporis: dans eĩ totum eſſe ꝑfecte. ſcʒ et eſſe animatũ, et eſſe cor- poreum: et ſic de aliis. Conuertitur ergo forma panis in formã corporis chriſti ſḋm ꝙ dat eſſe corporeũ: non autẽ ſḋm ꝙ dat eſſe animatũ tali anime. Eſt aũt anima ex vi ſacramenti ſub ſa- cramento inquantũ dat eſſe corporeũ: non aũt inquantũ dat eſſe animatũ: et ſic inquantũ aĩa non eſt ibi ex vi ſacramenti: ſed cõcomitanter. Unde licet ſit ibi realiter, et eſſentialiter forma, et anima: non eſt tamẽ determinatio cõuerſio- nis inquantũ anima: ſed inquantũ forma cor- poreitatis: q2 dato ꝙ illa eſſentia non eſſet aĩa ſed eſſet forma corporeitatis / adhuc cõuerterẽ- tur in eã forma panis: ſed ſi econuerſo eſſet aĩa et nõ forma corporeitatis, nõ cõuerteret in eã: q2 verba ſacramẽti efficiũt, qḋ ſignificãt: ſignifi cant aũt ↄuerſionẽ fieri in corpus: q2 dicit / hoc eſt corpus meũ: et corpus nõ eſt aĩa. ¶ Quar- tum mirabile q2 quotidie hoſtie cõuertantur in corpus xp̃i: ipſum tamen nullo modo augeť, nec immutať. Hoc aũt ideo accidit: q2 ſḋm phi loſophum in primo de generatione: Augmen tum eſt quantitatis preexiſtentis additamen tũ. dico aũt additamentũ alterius quãtitatis. Cũ igitur fit conuerſio in aliquid preexiſtens, augmenti tranſmutatio accidit: q2 ad preexi- ſtentem quantitatem fit additio quantitatis: auferatur ergo additio quantitati, et nulla erit mutatio circa id, ad qḋ ſolius ſubſtantie cõuer ſio terminatur: ſubſtantia enim ſḋm ſe cõſidera ta ſine materia, ſine forma eſt ĩdiuiſibilis: et ta- le indiuiſibile trãſmutatũ (cũ ibi nõ remaneat aliqḋ cõe ſubiectũ) nõ facit aliquã ↄmutationẽ circa illud, ad qḋ fit cõuerſio .ſ. nature mutatio gñatiõis: q2 aliqḋ ꝑſiſtit nature alteratiõis:

quia ꝯuerſio nō eſt accidentiū, nec augmēti: qꝛ nō fit additio quāti ad quantū pꝛeexiſtens. Sicut ergo ex hoc ꝙ vnus, vel multi diſcant aliqđ ſecretū: ipſum ſecretū ꝓpterea nō augeť: ita ꝙ vna, vel plures hoſtie ꝯuertanť in corpꝰ xp̄i: nō ꝓpter hoc augmētať. ❡ Quintū mirabile eſt: ꝙ q̄uis in multis altaribꝰ multe ſint hoſtie ꝯſecrate: ⁊ in qualibet hoſtia ꝯſecrata ſit integrū corpus xp̄i: nichilominꝰ corpus xp̄i nō multiplicať: ſed vnū tantūmodo corpꝰ eſt in hoſtiis, ⁊ altaribꝰ oībus: ſed hoc ideo eſt poſſibile: qꝛ ſubſtātia panis directe ꝯuertiť in ſubſtantiā corporis chꝛiſti: ſubſtātia aūt vt ſubſtātia ad nullū locū determinať: ſed ꝓut eſt quāta: qꝛ mediantibus dimēſionibꝰ ſuis ad dimenſiones loci habet habitudinē. Cū igiť dimenſiones corporis xp̄i nō ſint i hoc ſacramēto ex vi ꝯuerſionis: qꝛ dimēſiones panis nō ꝯuertunť, ſed remanent: patet ꝙ corpus xp̄i ꝓut eſt in hoc ſacramento mediantibꝰ dimenſionibꝰ ſuis: nō determinať ad locū: ſed qꝛ vere eſt corpus xp̄i ſub dimēſionibus panis, q̄ ad locū habitudinē habēt: ideo rōne earū in tot locis, ⁊ altaribꝰ poterit eſſe ſimul: in quot dimēſiones hoſtie ꝯſecrate inueniri poſſunt. Et ideo vt q̄dā apparenti, ⁊ groſſo exēplo vtamur: ſicut vna vox ab vnius oꝛe ꝓcedens ſimul eſt in diuerſis audientiū auribꝰ: ita vnū corpus xp̄i eſt ſimul in diuerſis altaribus. Sic ergo corpus xp̄i mediantibꝰ dimēſionibꝰ ꝓpꝛiis eſt tm̄ in vno loco: puta in celo, ſed mediantibꝰ dimēſionibꝰ corporis in ipm̄ trāſeuntibus: eſt in tot locis, in quot hmōi ꝯuerſio fuerit celebꝛata: nō q̄dē diuiſim ꝑ partes: ſed integrū in vnoquoq;. nā quilibet panis ꝯſecratꝰ in totū corpus xp̄i ꝯuertiť. ❡ Sextū mirabile eſt. qꝛ in tā parua hoſtia totū corpus xp̄i, vt dictū eſt: ibi ex vi ſacramēti ſolū ꝑ modū ſubſtantie, ⁊ nō ꝑ modū quātitatis ꝯtineť cū carnibꝰ ⁊ oſſibus, ⁊ neruis. Sed hoc ideo eſſe pōt: qꝛ corpus xp̄i, vt dictū eſt: eſt ibi ex vi ſacramēti ſolū ꝑ modū ſubſtātie, ⁊ nō ꝑ modū quātitatis: ꝓpꝛia aūt totalitas ſubſtātie indifferēter ꝯtineť in parua, vł magna quātitate: ſicut tota natura aeris in paruo, vel magno aere: ⁊ tota natura hoīs in paruo, vel magno hoīe. vnde totū corpus, ⁊ ſanguis xp̄i ꝯtineť ibi poſt ꝯſecrationē: ſicut ante tota ſubſtātia panis, vel vini. Vn̄ ⁊ aliq̄d ſimile qualitercūq; etiā ad ſenſum videmꝰ: ſcꝫ ꝙ pupilla oculi cū ſit minima: montē magnū ꝯpꝛehendit. ❡ Septimū mirabile eſt, ꝙ in qualibet particula hoſtie ſiue ꝯtinua, ſiue diuiſa eſt totꝰ xp̄s indiuiſus. Vn̄ Aug. Singuli inquit accipiūt xp̄m dn̄m, ⁊ in ſingulis poꝛtionibꝰ totꝰ eſt: nec per ſingulas minuiť: ſed integrū ſe tenet in ſingulis. Hoc aūt ideo: qꝛ cū ibi ſit corpꝰ xp̄i ſolū ꝑ modū ſubſtātie: ⁊ tota ſubſtātia ſit ſub q̄libet ꝑticula dimenſionū: ſicut in qualibet parte aeris ſiue ꝯtinua, ſiue diuiſa eſt tota ſubſtantia aeris: ⁊ aīa ſm̄ ſubſtantiā eſt in toto coꝛpoꝛe, tota et in qualibet parte tota: ſic ſub q̄libet parte ſpecierū ſiue ꝯtinua, ſiue diuiſa eſt totus xp̄s. Et ponūt aliqui exemplū de ſpeculo: qꝛ imago q̄ apparet i ſpeculo apparet vna in ſpeculo integro: et in fracto apparent ſingule in ſingulis partibꝰ: q̄uis hoc exemplū nō ſit oīno ſimile: qꝛ multiplicatio hmōi imaginū accidit in ſpeculo fracto ꝓpter diuerſas defectiones ad diuerſas ſpeculi partes: hic aūt nō eſt niſi vna ꝯſecratio ꝓpter quam corpus chꝛiſti eſt in ſacramento. ❡ Octauū mirabile eſt, ꝙ totū corpus xp̄i integrū cū oībus mēbꝛis ſuis eſt in qualibet particula hoſtie ſine mēbꝛoꝝ ꝯfuſione: ſcꝫ nō obſtāte diſtantia mēbꝛoꝝ, q̄ eſt in corpore xp̄i. Et ratio eſt: qꝛ determinata diſtantia membꝛoꝝ q̄ eſt in corpore organico, fundať ſuꝑ quātitate dimenſiua. vnde qꝛ ꝯuerſio ſubſtantie panis directe terminať ad ſubſtātiā corporis xp̄i ſm̄ quēdā modū ꝓpꝛie, ⁊ directe eſt i hoc ſacramēto. ideo talis diſtātia partiū eſt ꝙ in corpore xp̄i videť. Sed nō ſm̄ hāc diſtantiā ꝯparať ad hoc ſacramentū: qꝛ ſubſtātia corporis xp̄i nō comparať ad ſacramentū ꝑ modū quātitatis ſue: ſed potius quantitas eius ꝑ modū ſubſtantie. Unde habet corpꝰ xp̄i oꝛdinē, ⁊ diſtantiā partiū in ſe: ſed nō ꝑ ꝯparationē ad ſpecies ſacramētales. ❡ Nonū mirabile eſt: qꝛ ſcꝫ in hoc ſacramento accidētia ſine ſubiecto ſubſiſtūt, ſcꝫ dimēſiones panis: que remanēt ꝯuerſa ſubſtantia panis: hoc aūt fit virtute dei: qui eſt cauſa pꝛima oīm: qꝛ cauſa pꝛima plus eſt influens in cauſatū: q̄ cauſa ſecūda. vt diciť in libꝛo de cauſis. vn̄ virtute eius fieri poteſt, ꝙ remoto pꝛioꝛi: ſcꝫ ſubſtantia: remaneat poſterius / ſcꝫ quātitas dimēſiua: q̄ ſola eſt ibi ſine ſubiecto: qꝛ oīa accidētia vt coloꝛ / ſapoꝛ / et odoꝛ fundanť in ipſa quantitate. vnde nō remanent ſine ſubiecto. ❡ Decimū mirabile eſt: ꝙ cum frangiť iſta hoſtia: non ꝓpterea frangiť corpus xp̄i, qđ ꝯtineť in ea: ⁊ eſt ratio: quia nulla fractio fit niſi ꝑ diuiſionē quanti: ſed corpus xp̄i nō eſt ibi ꝑ modū quantitatis: ſed ſolū ꝑ modū ſubſtantie. vnde nullū quantū ibi diuidiť niſi ſpecies ſacramētales: ⁊ ideo fractio, ⁊ ꝯtractio illa eſt, ſicut in ſubiecto in quantitate dimenſiua panis: ſicut alia accidentia. ❡ Undecimū mirabile eſt: qꝛ cū non ſit ibi ſubſtātia panis: tamē ita nutriūt, ⁊ ꝯfortāt iſte hoſtie ꝯſecrate ſicut ante ꝯuerſionē quādo erant panis: ⁊ ſic vinū inebꝛiaret, ⁊ calefaceret: ſi poneref in quantitate: cū tamen poſt ꝯuerſionem nō ſit ibi ſubſtantia vini. Et ratio eſt: qꝛ ſubſtātia panis in ꝯſecratione ſicut in corpore xp̄i miraculoſe ꝯuertitur: ita miraculoſe acci-

dentibus cõfertur q̃ ſubſiſtant: qḋ eſt ſubſtãtie proprium: ⁊ per ɔſequẽs q̃ oia facere poſſint que ſubſtãtia ſi adeſſet facere poſſet. Unde ſine nouo miraculo poſſunt inebriare ⁊ calefacere cõfortare ⁊ nutrire. ¶ Duodecimũ ⁊ vltimũ mirabile eſt: q̃ ſiquis hoſtia cõſecrata putrefieret, vel abuteretur/vel in vaporẽ reſolueret̃: tamen corpus chriſti qḋ eſt in ea nichil horũ pateret̃. Et ratio eſt: quia ſicut illa accidentia habẽt q̃ poſſint agere, q̃ ſubſtantia panis poſſet, ſi adeſſet: ita habent q̃ poſſent pati, q̃ ſubſtantia pati poſſet. Et ideo etiã abſq̃ nouo miraculo ⁊ putrefieri, et corrũpi poſſunt ſine corporis xp̃i aliqua paſſione: cũ non ita ſunt iſta accidẽtia: ſed per ſe vt dictũ eſt ſubſiſtunt. Propter iſta ergo mirabilia que ſunt in iſto pane legit̃ Johã. vj. q̃ cuz dixiſſet iudeis. Hic eſt panis qui de celo deſcendit. Non ſicut p̃res veſtri mãducauerũt manna: ⁊ mortui ſunt. Qui manducat hũc panem viuet in eternũ. Subditur ibidez q̃ multi audientes ex diſcipulis dixerũt. Durus eſt hic ſermo: quis poteſt audire? Uidebatur enim eis durus: ſicut dicit Chryſo. difficile ſuſceptibilis ſupercedẽs eorũ imbecillitatẽ. vnde etiã auditu videbatur incredibilis.

¶ De ſeptẽ ſacramẽtis eccl'ie et ſtatu miniſtrãtiũ, ⁊ cõferẽtiũ ea. Titu. xiiij.

¶ De ſacramẽtorum ordinatione ⁊ eorum virtuali operatione. Capl'm. j.

Materia pãl [illegible]

Misit verbum ſuum, ⁊ ſanauit eos: ⁊ eripuit eos de interitionibus eorum. Pſ. cvj. Quãuis quãdo pſ iſta dixit nõdũ deus miſerat verbũ ſuũ: tamẽ loquitur ſub t̃pe preterito tanq̃ facta fuiſſet iſta miſſio propter certitudinẽ ⁊ infallibilitatẽ ipſius future miſſiõis ſeu incarnationis. Legũt enim prophete in his, de quibus ꝓphetizãt in libro diuine preſcientie: que infallibilis eſt. Unde ſicut qḋ factũ eſt non poteſt nõ eſſe factũ: ita qḋ prenũciatur p̃ ꝓphetã ꝓphetia predeſtinatiõis, nõ poteſt nõ impleri: ſed neceſſariũ eſt adimpleri. Et propterea pſalmiſta ſciens infallibiliter incarnationẽ futurã tanq̃ iam factã exprimit dicens: miſit verbum ſuũ ⁊c̃. hec eſt vox clamãtis in deſerto: parate viã dñi. Joh. j. c. ⁊ Luc. iij. Licet enĩ de Johãne baptiſta exponat̃ hoc: ⁊ ad iſtud ꝓpoſitũ inducat̃ ab euangeliſta qḋ originalit̃ dixit Eſa. xl. c. tamẽ etiaz ad xp̃m verbũ incarnatũ poteſt adaptari. Miſit ergo ⁊c̃. Ubi tria notatur.

¶ Primo diuinalis incarnatio: ibi. Miſit verbum ſuum.

¶ Secundo ſacramentalis ordinatio: ibi. Et ſanauit eos.

¶ Tertio v̾tualis eorum operatio: ibi. eripuit eos.

¶ Quantũ ad primũ notatur §. I.

incarnatio dei in eo qḋ dicit̃: miſit verbũ ſuũ. i. filiũ. Cũ quis intelligit aliq̃d: cõceptus mẽtis rei intellecte vocat̃ verbũ mentis: ⁊ tale verbũ nullꝰ poteſt videre vel intelligere: niſi ipſemet deus. ſm illud. iij. Reg. viij. Tu ſolus noſti corda filiorum hoim: ſed cum voce illud exprimit, qḋ dicit̃ verbũ vocale: tũc poteſt ſentiri, ⁊ intelligi verbũ mentis. Unde dicit. j. Perihermenias philoſophꝰ. Ea q̃ ſunt in voce, ſunt note. i. ſigna earũ, q̃ ſunt in anima paſſionũ. Uerbũ dei. i. filius dei de quo dicit̃ Johã. j. In principio erat verbũ. ante incarnationẽ apud patrẽ latebat: ⁊ ab hoibus videri non poterat: et a pauciſſimis intelligi, ⁊ imperfectiſſime: ⁊ licet p̱ prophetas deꝰ loqueret̃ hoibus: tamẽ locutio iſta obſcura erat, ita q̃ nõ intelligebat̃. Demũ qñ dixit Maria ad angelũ miſſum ad ipſam incarnationez nunciandã. Fiat michi ſm verbũ tuum: ſcʒ vocale: tunc verbũ caro factũ eſt quaſi in voce: vt poſſet ſentiri, ⁊ intelligi a nobis: ⁊ ſic miſit v̾bũ ſuũ. Unde Aug. dicit. Uerbi miſſio eius incarnatio eſt: et natꝰ in mũdo ſubito nõ lingua, ſed opere vox clamãtis fuit in deſerto mundi: parate viã dñi oſtendens vanitatẽ mũdi: q: omnis caro fenũ: ⁊ ſup̱ fenũ in preſepio poſitus fuit in magna paup̱tate/humilitate/⁊ auſteritate: quia per iſta parat̃ via dño. At vbi venit plenitudo t̃pis: miſit deus filiũ ſuum natũ ex muliere. ad Gal. iiij. Plenitudo t̃pis. i. tempus ab eo prefixum, qḋ prenũciauerat per Gabrielẽ Danielẽ prophete. Nã ipſo orãte ꝓ liberatione populi ſui a captiuitate, ⁊ ſeruitute babylonica: et reductione in hieruſalẽ: reuelauit ei Gabriel angelus liberationẽ fiendã: nõ ſolũ populi ſui de babylonia: ſed liberationẽ vniuerſalẽ humani generis de ſeruitute diaboli: ⁊ reductionem in ſupernã hieruſalẽ: determinãdo tẽpus quãdo hoc fieret dicens. Septuaginta hebdomade/ ſcʒ abbreuiate ſũt ſup̱ pp̃lm tuũ ⁊c̃. Daniel. ix. Expoſitionẽ quere ibi. Et in fine dicit̃ de vltima hebdomada. i. lxx. in qua chriſtus eſt baptizatus. ⁊ cõuerſatus in mũdo. Confirmabat autẽ pactũ multis hebdomada vna: ⁊ in medio hebdomade deficiet hoſtia, et ſacrificiuʒ. Appellat autẽ pactũ legem euangelicã. de qua etiã dicit dñs Hiere. xxxj. c. Ecce dies veniunt ⁊ feriã fedus nouũ domui iuda, ⁊ domui iſrael: non ſm pactũ qḋ pepigi cũ patribus veſtris dando leges meas in cordibus eorum. Hoc pactum: ſcʒ legis euangelice fuit ɔfirmatũ miraculis ipſius chriſti, ⁊ apoſtolorum in mentibus hoim. Factum

autē cum chriſtus legē ipſam propoſuit predicādo. vnde clamabat in tēplo. Joh.vii. Si quis ſitit veniat ad me, et bibat. i. legem meā ſeruet: que pactū dicit: quia deus cōuentionē fecit cū humano genere ſalutē dare ſeruanti eam: et in medio hebdomade vltime: que fuit tempore paſſionis in cruce pendēs clamauit Joh.xix.c. Sitio/ſcz ſalutē hoim, pro qua patiebatur: et tūc defecit hoſtia, et ſacrificiū. i. virtus legaliū: et ſic fuit vox clamantis in deſerto mūdi parate viā dñi: ſcz obſeruando legē euangelicā. Et hoc eſt quod ſitiebat dñs Jeſus chriſtus.

Quantū ad ſecundū ſacramentorum §.II.

Medici officiū. Quantū ad ſecundū ſacramentorum inſtitutio notatur: cū dicit/ſanauit eos/ſcz hoies infirmos. Medici officiū eſt curare infirmos. vnde qz ſanare genus humanū infirmū infirmitate incurabili ꝑ virtutez creature miſſum ſe nouerat ſm illud Eſa.lxi.c. Ad annūciandū māſuetis me miſit. ſ. deus, vt mederer contritis corde. Jdeo ſe medicum dixit Mat.ix. dicēs. Non eſt opus valentib9 medicus ſed male habētib9. Oēs aūt inuenit hoies ſe male habētes. Tūc vt ait Aug. venit magn9 de celo medicus: qꝛ magnus per totū mundū iacebat egrotus. ſ. totū genus humanū. Medicine aūt quas adinuenit, et inſtituit ſunt ſacramēta noue legis: qui ſpoliatū a latronib9 et vulneratū in via inueniens miſericordia mot9 curauit vulnera: ponēs ſup iumentū ſuū duxit in ſtabuluz vt perfecte ſanaretur. Luc.x. vt exponit magiſter ſentē. in prin. iiii. lib. Hic ſamaritan9 eſt xps nos quotidie cuſtodiens: ſamaritanus enim cuſtos iterpretatur. Expoliatū gratuitis. i. virtutibus: et vulneratū in naturalib9 a latronibus infernalib9 erat genus humanū propter pctm. Miſſum ergo verbū. i. incarnatū hūc infirmū inueniēs ſanauit virtualiter et cauſaliter infundēs vinū et oleū: vinū mortificatiuū iuſticie in ſe exercens: et oleū linitiuū miſericordie erga nos vtens: ponēs in iumentū ſuū ſauciatū. i. ſup corpus ſuū: qꝛ ſcz vt ait pꝛīceps apſorum in prima canonica ſua.c.ii. pctā nra. i. penā pro peccatis noſtris ipſe pertulit in corpore ſuo ſup lignū crucis: et ab ipſa paſſione ſacramēta habent efficaciā.

Prudētia medici. Et nota q ad prudentiā medici ptinet et rationē medicine: vt ꝯtraria contrarijs curentur. Nā infirmitates ꝯtracte ex nimia frigiditate: per remedia calida tolluntur: et que procedunt ex nimio calore: cū frigidis ſeu recentib9 rebus curantur. Quia igit infirmitas humani generis ex ſupbia ꝓceſſerat qua ſe voluerunt primi parentes deo adequari: celeſtis medicus noſter vt preberet nobis exemplū humiliationis humiliauit imo exinaniuit ſemetipm formā ſerui accipiens, vt dr ad Phil.ii.c. Deſcendens de gloria celi ad ſtabulū mūdi: de ſede maieſtatis ad penas noſtre iniquitatis: de ſummitate eternitatis ad finitatez mortalitatis: et demū vſq3 ad mortem turpiſſimā crucis. Jta etiā ordinauit medicinas humiles ſacramentorū, in quib9 homo ſe humiliet ſubijciendo ſe inferiorib9, vt ꝯſequamur ſalutē.

Nō materie ſacramētorū. Nā materie ſacramentorum que ſunt elementa: vt aqua vel elementata vt panis, vinū, et oleū: vtiq3 ſunt in ſe minus digna q homo. Dum ergo humiliatur qs ſubijciens ſe iſtis in debita ſuſceptione ſacramentorum expectās ſanitatē anime: etſi non ab his/tamen per iſta a deo hoc iubente, et ordināte inde meretur cōſequi ſalutē: et ſic altiſſimus de terra creauit medicinā: et vir prudens non abhorrebit eā. vt dicit Eccli.xxxviii.c. de terra. i. de rebus terrenis: vt aqua/vino/oleo et c. medicinā. ſ. aie. Et quia effect9 aſſimilatur cauſe inquantū poteſt: cū cauſa ſacramentorum. i. autor eorum, et inſtitutor ſit verbū incarnatū: qd conſtat ex verbo, et carne que eſt res elementata: ideo vt ſacramēta que ſunt eius effectus: ei aliqualiter aſſimilentur: ea conſtituit cōſiſtentia in verbis, et rebus: ſcz elemētis vel elemētatis. Unde Augu. Accedit verbū ad elementū, et fit ſacramentū. j. q. j. detrahe. Et verba quidē q reſpondent verbo dei, dicuntur forme ſacramentorū: que carni correſpondent, dicūtur materie: nec poteſt eſſe verum ſacramentum niſi vtrūq3 concurrat. Sicut autē forma eſt principalis in re quia dat eſſe rei informando materiam: ita in ſacramentis ipſa verba formarū principalius operantur. Oībus autē proponuntur ſacramenta loco, et tempore ſuo: nulli ſubtrahūtur ad ea diſpoſito. Ad hoc ergo vt quis actualiter conſequatur ſanitatem anime: oportet vt actualiter medicine iſte applicentur ad eū: et vt ea ſuſcipiat modo, quo medicus ipſe iubet. Unde Augu. ſuper Johan. Quantum eſt in medico ſanare venit egrotum: ſed ipſe ſe interimit, qui precepta medici ſeruare non vult. Quomodo autem chriſtus inſtituit omnia ſacramenta habes in capitulis de ſacramētis in genere, vt. j. particulatim patebit.

Quantū ad tertiū operatio §.III.

Quantū ad tertiū operatio virtualis ſacramentorum oſtenditur: cū dicitur: eripuit eos de interitionibus eorum. i. de mortalibus infirmitatibus eorum. Eramus enim, et ſumus quaſi oēs ſubditi ſeptē infirmitatibus ſpiritualibus aie. ſ. peccati originalis/mortalis/venialis/malicie/cōcupiſcentie/ignorantie/ et impotētie/ et debilitatis ad bonū. Et ꝓpter hoc ad eripiendum nos ab his mortibus: inſtituit iſtas medicinas ſeptem ſacramentoruz. Medela ſacrorum. Nam eripit a morte originalis peccati baptiſmus: a

mortali ꝛ veniali pnia: extrema vnctio ab infir
mitate: a malicia eucharistia: a debilitate cõ=
firmatio: ab ignorãtia ordo: a cõcupiſcẽtia ma
trimoniũ. Et qꝛ principale in ſacřis eſt forma:
qꝺ eſt verbũ vocale: ideo dicitꝛ Sap.xvj.c. Nõ
herba nec malagma ſanauit eos: ſꝫ ſermo tu⁹
dñe qui ſanat oĩa. Vñ et ipſa ſacřa pſalmiſta ꝑ
ordinẽ notat ſub noĩbus.vij. vocũ.pš.xxviij. di

Deſi=
gnatio
ſacro=
rũ ſes.

cens Vox dñi ſup aquas ꝛc. Et dicitꝛ quelibet
vox dñi: qꝛ exprimũtur vel in ꝑſona dñi/ vel ex
inſtitutiõe dñi/ vel ex virtute dñi ibi operãtis.
Aqua eſt materia baptiſmi: ꝗ eſt pmũ et ianua
omniũ ſacřoꝝ per quã intratꝛ ad eccl'iam et fit
xpian⁹. Vox que fit ſup aquas ad hoc vt ſit ibi
ſacramẽtũ baptiſmi cũ quis baptizatꝛ eſt: Ego
te baptizo in noĩe patris/ ꝛ filij/ ꝛ ſpirituſſancti.
que vox debet fieri ſup aquas.i. dũ fit immer=
ſio/ vel effuſio/ vel aſperſio aque ſm variũ eccle
ſiarũ ritũ: non ante nec poſtea/ ſed tũc ſup aqs:

Caute.

et multũ debet caueri vt nil omittatꝛ. Nã ſi ta=
lis omitteret aliqꝺ ſubſtantiale: puta baptizo
te: vel etiaꝫ te vel in noĩe patris nichil ageret:
nec paruuli ſaluti põt taliter ꝓuidere. Et qꝛ in
neceſſitate quilibꝫ põt baptizare: ideo bonum
eſt formã hmõi ſcire. Per hanc aũt vocẽ ſuper
aquã eripitꝛ a morte peccati originalis: ſicut ei
aqua lauat ſordes/ ita baptiſmus pctõꝝ macu
las ab aĩa. Et qꝛ originale eſt quaſi fundamen
tũ alioꝝ criminũ: vnde alia ꝑ inclinationẽ ꝓce
dunt. Et ſublato principali deſtruitꝛ et acceſſo=
riũ: ꝛ fundamẽto diruto ruit qꝺ eſt ſupedifica=
tum. Et ideo ſi vltra originale reperitur in aĩa
aliud peccatũ vt in adultis ſimul cuꝫ originali
oĩa in baptiſmo delentꝛ: niſi ponatꝛ obſtaculum
fictionis: principalr tñ ad originale remouen=
dũ eſt ordinatũ. Quid autẽ ex ſanatiõe ipa ſeu
purgatiõe poſt baptiſmũ cõſequatꝛ: oſtenditꝛ ex
eo qꝺ ſubditꝛ. Deus maieſtatis.i. maieſtas di=
uina intonuit. Et quid/ certe in inſtitutione ba
ptiſmi: qꝺ fuit qñ xp̃s a Johanne baptizatus
fuit. Hoc intonuit de⁹ pater. Hic eſt filius⁹ meus
dilect⁹. Mat.iij. et Lu.iij. ad innuendũ ꝙ in ba
ptiſmo de filio diaboli efficitꝛ filius dei.ſ. ꝑ ade
ptionẽ gratie. Quia ſi filij ꝛ heredes/ heredes
quidẽ dei: coheredes aũt xp̃i. ait apl's ad Gal.
iiij. ꝛ ad Ro.viij. Et quis fuerit xp̃s in iorda
ne baptizatus: tñ non ſolũ illi/ verũetiam aliis
aqs dedit vim regeneratiuã ꝛ purgatiuã pec=
catoꝝ. Et ideo ſubditꝛ Dñs ſup aquas multas
vcꝫ fontium/ fluminũ/ mariũ/ puteoꝝ/ ꝛ aliarũ:
dũmodo naturaliũ: dñs ꝟtutẽ purgãdi opatꝛ.

¶ Nouiter natus eſt ſatis §.IIII.

debilis: ſic et regeneratus ꝑ baptiſmũ patitur
adhuc infirmitatẽ aliã grauem aiẽ: ſcꝫ impotẽ
tiam ſeu debilitatẽ ad bonũ: p̃cipue arduũ ꝛ
terribile. Et dñs addidit aliã medicinã ſacra=
menti: que dicitꝛ confirmatio: que datꝛ baptiza
tis vt magis fortificentꝛ: vt ponit pš. ſecũdã di
cens. Vox dñi in virtute.i. ad fortificandũ debi
lem: ꝓpterea dicitꝛ cõfirmatio. Vox iſta eſt cuꝫ
dicit eps: nec eñ põt alius iſtud ſacramẽtũ cõ
ferre niſi eps: dicit ergo cum inungit frontem
chriſmate. Conſigno te ſigno crucis: confirmo
te chriſmate ſalutis. In noĩe pr̃is/ ꝛ filij/ ꝛ ſpiri
tuſſancti amen. Dat autẽ ſibi alapã vel tenẽti
eũ/ vt recordetꝛ ſe fore chriſmatũ. Nam ſicut ba
ptiſmus/ ita nec iſtud ſacramẽtũ debet niſi tm̃
ſemel dari: al's fieret iniuria ſacramẽto ꝛ eſſet
magnũ ſacrilegiũ. Et qꝛ vt debilis p̃ſentatꝛ ad
hoc ſacramẽtũ/ decens eſt vñ ꝛ inſtitutũ ab ec=
cleſia vt alius teneat eũ: ꝛ ibi contrahitꝛ cõpa=
ternitas ſicut in baptiſmo. Eſt aũt effectus ei⁹
vt fortificetur ſpũaliter: ne timore mortis vel
rubore cõfeſſionis omittat confiteri publice fi
dem xp̃i cum eſſet expediẽs. Et qꝛ ibi datꝛ gra
tia ad robur: vt dicitꝛ de conſe. diſti.v. omnes.
ideo etiã recipit fortitudinẽ cõtra diabolicas
tentatiões: ꝙ etiam additur gratia recipiẽti:
ideo etiam paruulis innocentibus debet dari
parentibus hoc ꝓcurãtibus: quis etiam ſine
illa morientes vadãt ad gloriam. Adulti vero
ipſam cõtemnẽtes/ vel ꝓpter verecũdiam di=
mittentes ex antiquitate damnarẽtur. Debẽt
ergo omnes ſumere.

¶ Sicut eñ in humana vita §.V.

indiget homo corporali cibo etiaꝫ ꝗ fortis eſt:
al's deficeret: ita et in vita ſpũali ſi vult in ea
cõſeruari. Sed quis eſt iſte cibus? certe ſacra=
mentũ euchariſtie cibus reficiens: ꝛ medicina
ſanans infirmitatẽ malicie qua inclinamur ad
diuerſa mala cogitãda ꝛ appetenda: ꝛ de aliis
ſuſpicãda etiaꝫ circa diuina. Unde dicit Hila.
de ꝯſe. di.ij. ſi nõ ſunt. vbi dicitꝛ. Si nõ ſunt tan
ta peccata vt excõmunicetꝛ quis.i. mortalia: nõ
debet quis a medicina corporis et ſanguinis
dñi ſeparari. Hmõi vocẽ notat p̃s. cum ſubdit
Vox dñi in magnificẽtia: que eſt iſta vox cuꝫ.ſ.
dicit ſacerdos ſup hoſtiaꝫ in ꝑſona dñi: Hoc eſt
eñ corp⁹ meũ. Et ſuper calicẽ p̃paratũ. Hic
eſt calix ꝛc. vſqꝫ in remiſſionẽ pctõꝝ incluſiue.
O quanta magnificentia eſt in iſta voce vt ad
ipſam cõuertatur panis ꝛ vinũ in corpus ꝛ ſan
guinẽ xp̃i: ibiqꝫ fit ꝛ aĩa ꝛ diuinitas. Grego. de
cõſe. di.ij. quid ſit ſanguis. Quis fideliũ dubiũ
habere põt in ipſa immolatiõis hora in illo Je
ſu xp̃i myſterio ad ſacerdotis vocem celos ape
riri: angeloꝝ choros adeſſe: ſumma imis ſo=
ciari. Et ne aliquis dubitet de hac magnifica
conuerſione: oſtẽdit deus per multa miracula
iſtam veritatem. Sed et quis poſſet explicare

magnificētiā fructus ⁊ vtilitates huius ſacra=
menti? O precioſum cõuiuiũ/magnificũ/ſalu=
tiferũ/et om̄i ſuauitate repletũ.hoc purgantur
peccata:virtutes augentur:et oīm chariſmatũ
abundantia mens impinguatur.inquit ſanct⁹
Thom̄.in officio corporis chriſti. Unde ex eo
multũ minuitur malicia hominis.

Quia vero diuerſis inor= §.VI.
dinationibus ⁊ cauſis corpus replet̄ malis hu
moribus: qui ſi nõ euacuarent̄ ad mortē dedu
cerent: ideo ſumere oportet medicinas purga
tiuas.Hec autē ſpecialiter medicina eſt ſacr̄m
Utili= penitentię. Iſta euacuat humores ſuperfluos
tas. pctõꝝ p cõtritionē ⁊ cõfeſſionē debite factā ſe=
quenti abſolutione vocali.de qua ps. Uox dn̄i
cõfringētis cedros.hec vox eſt cũ ſacerdos di=
cit.Ego abſoluo te a peccatis tuis ⁊c̄.Cedrus
aũt altiſſima arbor: hec deſignat ſuperbiā q̄ in
altũ eleuat mentē per falſam ſui eſtimationem
cũ nichil ſit.A ſupbia autē ſumpſit initiũ om̄is
perditio. Tob.iiij.c.Et in om̄i pctõ aliquo mo
do reperit̄ ſupbia: inquantũ peccator erigit ſe
cõtra ſuum ſuperiorē deũ nolendo ſubijci pre=
ceptis eius.hec igit̄ confeſſio cõfringit cedros
altas.i. pctā mortalia oīa cõtra que principa=
liter ordinat̄.cõfringit.i.tollit.vnde de pe.di.j.
multiplex.ait Leo papa.Multiplex miſericor
dia dei ita lapſibus humanis ꝓuidit vt p peni
tentię medicinā ſpes vitę reparet̄ ęternę. Ita
diuinę volũtatis ordinatis p̄ſidijs vt indulgen
tiam.i. remiſſionē pctõꝝ niſi ſupplantatione ſa
cerdotũ.i.abſolutione valeāt obtinere. Et no=
ta q̄ nõ dicit euellentis ſed cõfringentis:qꝛ qđ
frangit̄ fructus facere nõ poteſt:ſicut arbor dũ
ſtat cõfracta fruct⁹ cadũt cũ ea.tamē ex quo ra
dix remanet paulatim germinare põt ⁊ creſce=
re,et ſic iterũ fructus facere. Sic ad ꝓpoſitũ p
penitētiā,⁊ abſolutionē cõfringit̄ cõgeries ha=
bituũ vitioꝝ cũ fructibus.i.operibus eoꝝ: ta=
mē radix.i. inclinatio ad mala remanet in ter=
ra cordis:q̄ paulatim pullulat:et ideo opꝫ fre=
quenter pullulationes ⁊ motus vitioꝝ cõfrin=
gere: ne ſumēdo robur fructificent.Et vt dicit̄
xxuij.q.j.manet.Manet petri priuilegiũ qđ ex
equitate fertur iudiciũ. Nā ſi nõ eſt vere peni=
tens peccator:q̄uis abſoluatur a ſacerdote:nõ
recipit fructũ abſolutionis: ſed magis iudiciũ,
et indignationē dei incurrit. Unde ſubdit ps.
Confringet dn̄s cedros libani: cõfringet p iu=
diciũ ſuũ in morte. cedres libani.i.hypocritas.
qui ficte cõfitent̄,vt nõ credant̄ mali eſſe. Liba
Liba= nus eīn interpretat̄ candidatio.et ſignat hypo
nus. critas,qui vt dicit dn̄s Matih.xxiij.c. ſimiles
ſunt ſepulcris dealbatis:quibus ait.Ue vobis
quia ſcꝫ cõfringuntur cruciatu infernali.

Cum autē humana na= §.VII.
tura nõ poſſit ꝑpetuari in indiuiduis: qꝛ mor=
talia ſunt: ideo oportuit inſtitui matrimoniũ,
ex quo per generationē cõſeruatur genus hu=
manũ:qđ matrimoniũ etſi ab initio fuerit inſti
tutũ ſolũ in officiũ ſcꝫ ꝓcreandę prolis: tamen
poſt peccatũ eſt etiā in remediũ.ſ. ꝯtra infirmi
tatē periculoſam humanę cõcupiſcentię ad vo
luptatē,quā habet reſtringere ipſum matrimo
niũ vt ſacramentũ eccleſię:qđ habet formā ſuā
verba ſcꝫ quę dicũt ſponſus ad ſponſam,⁊ ecõ=
uerſo: ſcꝫ Accipio te in meā vxorē.et illa acci=
pio te in meũ virũ.Siue vt moris eſt.notarius
aut alius mediator interrogat vtrũq;: ſi alter
in alterũ vt in coniugē aſſentit: ⁊ cũ ibi cõſiſtat
eſſentia matrimonij ſi ſint in ſtatu gr̄e cõiuges
datur gratia reprimens cõcupiſcentiam.vt ſcꝫ
cõtentus ſit ſua: ⁊ nõ ferat̄ ad alias cognoſcen
das vel ꝯcupiſcendas.Unde ſequit̄ in ps.Uox
dn̄i intercidentis flāmam ignis.i. diuidentis.
Eſt enim flāma cõcupiſcentie comburentis ſcꝫ Flāma
p dānabiles corruptelas fornicatiõis et hmõi. cõcupi
Nam fornicatorib⁹ pars illoꝝ in ſtagnũ ignis ſcēne
ardētis et ſulphuris.vt dicit̄ Apoca.xx.c.pro= duplex.
pter qđ dicit apl's.j.ad Coꝝ.vij.c. Melius eſt
nubere q̄ vri.i.vinci a dānabili corruptela.Eſt
alia flāma cõcupiſcentie reprimentis:ſcꝫ dāna
biles corruptelas: ⁊ hec eſt actus ꝯiugalis de=
bite exercitat⁹/ que honeſtatur et licitatur per
bona cõiugij ſcꝫ per fidē prolē ⁊ ſacramentũ.de
qua dicit̄.xxvij.q.ij.omne.Unde dicit Greg.de
tali q̄ non debet ei negari ſacra cõmunio:quia
in igne poſitus neſcit ardere.xxiij.q.iiij.Uir.cũ
propria vxore:ſicut in figurā ignis fornacis ba
bylonice incendit miniſtros regis qui eam in=
cendebant:non autē quicq̄ moleſtie trib⁹ pue=
ris in eo poſitis obfuit.i. in ꝯiugio exiſtentib⁹
cũ illis tribus bonis predictis ſeu cũ virtutib⁹
tribus theologicis. Diuidit ergo matrimoniũ
flāmam reprimentē cõcupiſcentiā a flāma com
burēte. vt primā retineat/ſecũdā abijciat. De=
bet autē ſumme caueri ne cõtrahat̄ matrimo=
niũ in occulto: quia q̄uis etiā tenerent: tamen
peccarent mortaliter: quia cõtra prohibitionē Caute=
eccleſie: ⁊ ſemper manerēt in tali damnatione la.
quouſq; facerēt ipm manifeſtũ i ꝯſpectu teſtiũ
ſaltē vt poſſit in iudicio ꝓbari.Uiri aũt ꝯtinen
tes vt clerici ⁊ religioſi melius reprimũt iſtam
flāmā ſcꝫ p abſtinentiā/vigilias ⁊ hmõi.

Prouidit quoq; miſe= §.VIII.
ricors de⁹ de multiplicatione ſpũali filioꝝ ſcilꝫ
fidelium: ⁊ hoc per ſacramentũ ordinis qđ con
fertur per ep̄os ſolũ. Et cũ ſint ſeptē ordines:
vt partes huiuſmodi ſacramēti: quattuor mi=
nores ⁊ tres maiores:oēs tamē ordinantur ad

vnum finē/ſcʒ cōfectionē eucharistie:et gubernationē fideliuʒ. In quolibet autē imprimitur ſpecialis character indelebilis: ⁊ ſpecialis cōfertur gratia accedenti cū gratia. vnde ⁊ cōfeſſionē premittere debent ordinādi: ſicut et fieri debet in oibus ſacramentis excepto baptiſmo qḋ eſt ianua alioꝝ. Datur autē quilibet ordo ꝑ collationē ſpecialis inſtrumēti:puta clauiū/libri/candelabri/calicis et hmōi: cū certa forma verboꝝ que habeṫ in pontificali. Et vox dñi cōmouētis deſertū. Ad hoc datur ſpecialis ordo precipue ſacerdotiū cōmouens deſertū/ ſcʒ ſecularē ſtatuʒ vbi ſunt beſtie ſilueſtres .i. beſtialiter viuētes: vt debeat cōmouere doctrina verbi ad penitentiā exhortādo / arguendo/increpando/cōminando/⁊ ſic ꝯtra infirmitatē ignorantie infundiṫ ei gratia illuſtrans eū ad bene regendū ⁊ docendū populū. Et vt efficacius cōmoueat .i. totaliter moueat ad penitētiā: opere impleat qḋ docet. Nemo enī monitoris ꝑſonā recte ſuſcipit: niſi q̄ actib⁹ ſuis errata cōdēnat: et vite innocentiam cōuerſatione demonſtret. diſt. lxxxj. ca. ij. Verū etſi clerici mali eſſent dolendū eſt ppl'is: ⁊ ꝑlatis eoꝝ denūciare debent vt corrigāt eos: nō tamen ꝯtēnere vel iudicialiter ſentētiare. Unde Nicolaus papa ait. Verū vobis q̄ laici eſtis de clericis quicq̄d eis acciderit iudicandū nō eſt: ſed epiſcopoꝝ iudicio reſeruandū. Sic ⁊ xp̄s admonuit dicēs. Omnia quecūq̇ dixerint vobis facite ⁊ ſeruate. ſm vo eoꝝ opera nolite facere. Matth. xxiij.

Deſignatur officium ſacerdotis.

Laici notent hec.

Demū vero reſtat tranſi- §.IX.

tus hoīs de hac vita: de quo etiā piiſſimus de⁹ de medicina ꝓuidit ſpūali: vt citius homo poſſit euolare ad celuʒ. Et hoc eſt ſacramentū extreme vnctionis: qḋ vtiq̇ valet ad infirmitatē tollendā venialiuʒ que impediūt introitū glie. Sine macula ſunt enī ante thronū dei. Apoca. xiiij. Hūc effectū tangēs ap'ls Jacob⁹ ait. c. v. Infirmaṫ aliquis ex vobis iducat preſbiteros eccleſie ⁊c̄. vngentes eū oleo ⁊c̄. et oratio fidei ſaluabit infirmū: ⁊ alleuiabit eū dñs: ⁊ ſi in peccatis ſit remitteṅ ei. Hoc etiā habet ſuaʒ formā/ſcʒ per iſtam ſanctā vnctionē ⁊ ſuā piiſſimā miſericordiā: parcat tibi de⁹ quicq̄d vitio oculoꝝ deliquiſti: ⁊ ſic de alijs ſenſibus exprimēdo illū ſenſum in quo fit inunctio/nariū/auriū ⁊c̄. Et hec vox dñi preparantis ceruos. vt ſcʒ deſiderantes ad fontes aquarum viuentiū .i. dñm currentes perueniant ad deū viuū. Non ſolum enim remittit veniale: ſed etiā ſm Tho. in. iiij. tollit reliquias peccati .i. quādam hebetudinē mentis, ⁊ tepitudinē affectus ad illā gloriam ⁊ affectū inordinatū ad amorem vite preſentis. Indeq̇ ſequitur ꝙ ꝑ affectū huius ſacramenti debite ſumpti dñs reuelet cōdenſa .i. tollat impedientia conſecutionē glorie: et ſic in templo eius ſuperno oēs dicent gloriam.

Sermo de baptiſmo. Capl'm. ij.

Sermo excellens de baptiſmo.

Vox dñi ſuper aquas deus maieſtatis intonuit dñs ſuper aquas multas. ps. xxviij. Quia baptiſmus qui eſt ianua ſacramentoꝝ datur in inuocatione ſctiſſime trinitatis exprimendo ꝑſonas diſtincte cū diciṫ. Ego te baptizo in noīe patris ⁊ filij ⁊ ſpūſcti. Et habet efficaciā ſuā mirabilē in virtute ſanctiſſime trinitatis: ⁊ ꝑducit ad clarā viſionē ipſius .ſ. trinitatis: ideo in inſtitutione ipſius baptiſmi: q̄ fuit in baptiſmo chriſti in ſpecie ſenſibili/oſtēſa eſt trinitas ipſa quādo ſcʒ chriſtus a Johāne baptizatus eſt in Jordanis flumine: quod etiā in dictis verbis innuitur.

Et primo ꝑſona filij viſa eſt in humana carne. ibi. Vox dñi ſuper aquas.

Secūdo ꝑſona patris ſignata eſt in expreſſa voce. ibi. Deus maieſtatis intonuit.

Tertio perſona ſpūſſancti oſtenſa eſt in columbe ſpecie. ibi. Dñs ſuꝑ aquas multas.

Et ꝗuis tota trinitas operata ſit corp⁹ xp̄i: vocē illā ⁊ colūbam: tamen ſolus filius fuit in illa carne: ⁊ vox illa ſolū patrem repreſentat: ⁊ colūba ſpiritūſanctū. Alio tamē modo fuit dei filius in illa carne ꝙ pater in voce: vel ſpūſſanctus in forma colūbe: quia dei filius in illa fuit ſcilʒ per aſſumptionē humane nature ⁊ vnionē ipſius nature humane cū diuina in vna ꝑſona. Sed illa vox aut colūba fuit vnita in ꝑſona cū patre vel ſpiritufancto: nec colūba erat ſpiritusſanctus: nec vox pater: ſed repreſentabant ipſas ꝑſonas diuinas ſcʒ patrē vel ſpiritūſcm ſm Thomā in. iij. parte. q. xxxix. arti. vj. in Rñ. ad. ij. et. j. ſen. diſ. xvj. q. j. arti. iij. et. iiij. ſen. diſ. j. in expoſitione littere. et ſi fuit verū animal: habetur a ſctō Tho. j. ij. diſt. xvj. q. j. arti. iij. et. iij. parte. q. xxxix. arti. vij. poſt Auguſti. de conſe. diſtin. iiij. omnes. De hoc agitur in euangelio Matth. iij. vbi diciṫ. Venit ieſus ad Johānē in Jordanem vt baptizaretur ab eo.

Nota differentiam.

Quātū ad primū. Vox dñi §.I.

ſcʒ chriſti ⁊ ſaluatoris noſtri ſuꝑ aquas ſcʒ fluuij Jordanis cū dixit ſcʒ Johāni vt baptizaret eū in aqua. Voce et actu oſtendiṫ maxima humilitas dñi vt ipſe innocentiſſimus veniret ad baptiſmū: qḋ eſt remediū purgatiuū peccatoꝝ: qui nullū pctm̄ habebat. vt dñs iret ad ſeruū: rex ad militē: creator ad creaturā. Vox igitur dñi ſuꝑ aquas ſcʒ Jordanis. Interpretatur autē Jordanis deſcenſus. Unde deſignat humiliationeʒ qua quis deſcendit quodāmodo a

Jordanis.

dignitate ſua. humiliauit ergo ſe dei filius: nō
ſolū q2 deſcendit de celis p incarnationē. ſm il
lud ps. deſcendit ſicut pluuia in vellus. Nunc
autē ſe magis humiliat ſuſcipiēs ipſe hoim pu
rificator inter pctōres: qui accedebant ad Jo=
hānem vt baptizarenť ab eo: ⁊ baptiſmū qđ eſt
inſtitutū ad purificationē peccatorū quaſi eſſet
vnus ex illis. Cū enim lapſus primi hois fue=
rit per ſupbiā: et ipſa etiā ſit origo aliorū: ⁊ fre=
quēter hoies incidant eā nō intelligētes: ideo
in omī vita ſua dedit exempla maxime humili
tatis: vt infirmitatē primi hois curaret: ⁊ nos
ſuo exemplo ab ea pſeruaret. Inſup hoc egit:
non vt egeret: vel vt aliquid gratie ex eo ſuſci=
peret: ſed vt tactu ſue mundiſſime carnis vim
regeneratiuā aquis cōferret, ſeu virtutē cōce=
deret aque baptiſmali: ac etiā vt ſuo exemplo
oēs ad baptiſmū accederēt. Unde cū Johānes
recuſaret baptizare ex humilitate dicēs. Ego
a te debeo baptizari: et tu venis ad me: dixit ei
ieſus. Sine modo, ſic decet nos implere omnē
iuſticiam. Matth. iij. id eſt conſummatiſſimā ⁊
ſimā humilitatē. Magna humilitas eſt ſubij=
cere ſe ſupiori. Maior ſubijcere ſe equali. Ois
ſeu maxima ſubijcere ſe etiā inferiori: qđ xps
fecit baptiſmū a Johāne ſuſcipiendo. Uel vt di
cit Ambro. ſup Lucā. Hec omis iuſticia vt qđ
alteri iuſſeris, prius tuipſe pficias: ⁊ tuo alios
horteris exemplo. Qđ ergo xps aliis pcepit:
ſcȝ baptiſmi ſuſceptionē: ipſe primus accepit/
⁊ extunc baptiſmus vt videtur virtutē accepit
multiplicē que ex aque pprietate attenditur.
Et ideo vox dñi ſup aquas. Aqua enim eſt pur
gatiua: ⁊ baptiſmus purgatiuus omniū macu
larū anime. i. peccatorū ſup oia alia ſacramen=
ta ⁊ originaliū, ⁊ oim aliorū actualiū. Aqua eſt
refrigeratiua cōtra calorē: ita baptiſmus refri
gerat, ſeu diminuit fomitem ipſius cōcupiſcen
tie. i. inclinationē ad malū: nō tamen extinguit.
ſed remanet ad exercitiū virtutis: et humilia=
tionē/ ſed debilitat vt nō dominetur. Aqua eſt
corpus diaphanū. i. trāſparēs. vnde ⁊ ſuſcepti=
ua luminis: ita ⁊ baptiſmꝰ preſtat lumen fidei.
Unde dicit ſacramentū fidei. Et baptizandus
cū baptizari petit/ fidē petit. Aqua eſt fecūda=
tiua: quia per eam terra fructū affert. ſm illud
Jaco. v. Celū dedit pluuiā, ⁊ terra dedit fructū
ſuum: et baptiſmus inducit p gratiā ad fructū
bonoꝝ operū. Item aqua eſt animaliū ſuffoca=
tiua: vt patuit in diluuio: ſic ⁊ baptiſmo demo=
nes ſuffocantur, ⁊ eorū tyrānides. In cuius fi=
gurā pharao cū exercitu ſuo perſequēs popu=
lum dei in mari rubro ſubmerſus eſt: vt patet
Exod. xiiij. Et .j. ad Cor. x. Et de conſe. diſt. iiij.
nequaq̄. qđ deſignat baptiſmū ſm apoſtolum.
Itē aqua eſt mollificatiua terre: vt ſic inde re=

Proprietates aque.

cipiat varias imagines: ſic per baptiſmū im=
primitur character indelebilis. per quē confi=
guratur characteri eterno. i. chriſto. Aqua etiam
fluxit de latere xpi lancea trāſfixo. exiuit enim
ſanguis et aqua. Johā. xix. c. que deſignat ba=
ptiſmū ad innuendū q baptiſmus efficaciā ha
bet a chriſti paſſione: que terminata eſt in ſe=
pultura in quā corpus chriſti deſcendit, ⁊ inde
reſurrexit: ⁊ ad hoc ſignificandū cū quis bapti
zatur ſiue per immerſionē, ſiue per effuſionē po
nitur ſub aqua quaſi ſub terra ſepultꝰ. Et inde
educitur quaſi reſurgēs cū chriſto in nouitate
vite ſpūalis. Et hoc eſt qđ ait apl's ad Rom. vj.
Conſepulti enim ſumus per baptiſmū cū xpo:
vt quomodo chriſtus reſurrexit: ita et nos in
nouitate vite ambulemus. Quia etiam aqua
eſt cōmuniſſima: que vbiq3 reperitur: et iſtud
eſt ſacramentū ſumme neceſſitatis oibus. Niſi
enim quis renatus fuerit ex aqua et ſpūſancto
non poteſt intrare regnū dei. Johā. iij. xps ait.
Ideo decentiſſimū fuit in aqua inſtitui. Unde
vox dñi ſup aquas: q2 cū aqua oportet q addať
vox dñi. i. forma inſtituta a domino.

Secundo in baptiſmo §. II.

oſtenſus eſt pater omnipotens in voce que ibi
intonuit. videlicet. Hic eſt filius meꝰ dilectus:
in quo michi bene cōplacui. Matth. iij. ad in=
nuendū q per baptiſmū quis acquirit digniſ=
ſimā ⁊ vtiliſſimā filiationem. Unde notandū q
acquirit ibi triplicem filiationem.

Filiationem acq̄rit baptizatus.

Nā efficitur filius dei patris p adoptionē.
Filius eccleſie matris per ſubiectionem.
Filius baptizantis, ⁊ cum tenentis per in=
ſtructionem.

Primo em̄ p baptiſmū cū recipiat gratiā et
fidē efficiť filꝰ dei. ſm illud Joh. j. c. Dedit eis
poteſtatē filios dei fieri his qui credūt in noie
eius ⁊c. ſed ex deo nati ſunt. In baptiſmo autē
diciť renaſci. Nā primo naſciť naturaliter mū
do: cū exit de vtero matris. Poſtea naſciť ad
eſſe ſpūale per baptiſmū: ⁊ naſcitur filius dei p
adoptionem vt dicat deus. Hic eſt filius meus
dilectus. ex quo ſcȝ purgatus eſt a peccato: per
qđ erat filius diaboli. Unde Augu. de fide ad
petrū. Firmiſſime teneas, et nullatenus dubi=
tes, omnē hominē qui per cōcubitū maris ⁊ fe=
mine cōcipitur naſci cū peccato originali/ im=
pietati ſubditū mortiq3 obnoxiū, ⁊ filiū ire dici.
de conſe. diſtin. iiij. c. iij. Unde exorcizatur per
exufflationē verbis ſacris vt ſpūs malus exeat
ab eo. Qz ſi filiū (vt ait apl's) ⁊ heredes. ſ. regni
filiis enim debetur hereditas. In cuius ſignuȝ
apertum eſt celū ſuper chriſtū baptizatuȝ: non
quidem pro ſe: quia ſemp erat in celo diuinam
eſſentiaȝ clariſſime videns: ſed ad oſtendendū

baptiſmi effectū ꝙ ꝑ ipſum celū aperit: vt ſubi
to valeat intrare ſi tūc moriat: vel quandocūq
ſi cōſeruauerit innocētiam baptiſmalē: que ſi=
gnificat per veſtem cādidam que datur ſeu im
ponit ſuper baptizatū. ¶ Secūdo efficitur fi=
lius eccleſie: vbi prius erat extra eccliam. Et
dicitur xp̄ianus a xp̄o. Et ꝓpterea inungitur
chriſmate in vertice. Chriſtus latine dicit inun
ctus inuiſibili inūctione gratie pleniſſime. ſm
illud ps. xliiij. Unxit te deus deus tuus oleo le
titie. Sic ⁊ in baptiſmo inungit ſpiritu ſancto:
⁊ in vertice mētis debet habere xp̄m, ⁊ eū imi=
tari. Unde ait Aug. Chriſtianus eſt nomē pie=
tatis/iuſtitie/charitatis/ caſtitatis/humilita=
tis/patientie. Quō igitur arrogas tibi hoc no
men, cū nil de tātis bonis obtineas? Si re pri=
ueris: nec nomē habere mereris. dicit regula.
Imponit autē ei nomen ſpeciale ſm diuerſos
reſpectus. Ad hoc tñ debet attendi vt impona
tur nomē alicuius ſancti, vel ſancte: nō nomi=
na paganoꝝ: vt Priamides, vel Palamides/
Lancelotus et hmōi: vel nomina diminuta: vt
Nanni/meo/thoma/maſo/pippo: vel nomina
nil ſignificātia: vt blādo/lapo/gineura ⁊ hmōi.
Ex quo autē efficit filius eccleſie in baptiſmo
ſemꝑ vt bonus filius debet mandatis eccleſie
parere. ꝓuer. j. c. Audi filimi diſciplinam pa=
tris tui/et ne dimittas legē matris tue: vt ad=
datur gratia capiti tuo. i. menti: et torques ſcꝫ
corona glorie collo tuo. Dat. ſ. ſal in ore: vt ha=
beat diſcretionē in opere ſuo: ⁊ pcipue in lo=
cutione. In omni eñ ſacrificio mandabat dñs
in veteri lege poni ſal: vt ptꝫ Leuit. ij. c. Quia
nullum opus virtuoſum eſſe poteſt ſine diſcre=
tione. ¶ Tertio efficitur filius ſpiritualis ba=
ptizantis eū/et tenentis ad baptiſmū: ſed opꝫ
ꝙ teneat, vel tangat cum baptizat: alr̄s non eſ=
ſet. Et ipſi tenētes ſi puer eſt ⁊ neſcit loqui/re=
ſpondent ꝓ baptizando cū interrogatur: cre=
dis in deū patrem omnipotētē ⁊c. Credo. i. da
bo operam ꝙ cuꝫ erit adultus credet vt debet.
Et cū interrogat: abrenuncias diabolo ⁊ ope=
ribus ⁊ pompis eius. Reſpondent abrenūcio:
id eſt operam dabo ꝙ abrenūciet: ſcꝫ inſtruēdo,
et admonendo. Et regulariter debet vnus tm̄
eſſe. de conſe. di. iiij. non plures. Si aūt de mo=
re patrie duo vel tres aſſumunt/non debent ſi=
ne magna cauſa multiplicari: nam cōtrahitur
cōpaternitas ſpiritualis inter tenentē, et eum,
quem tenēt: ⁊ fraternitas ſpiritualis inter fi=
lios naturales tenētis, ⁊ eū, qui tenetur: et com
paternitas ſpiritualis inter parētes carnales
eius, qui tenet/⁊ eum, vel eam qui tenet/⁊ con
iugem eius ſi in cōiugio eſt: ⁊ inter tales nō po
teſt matrimoniū cōtrahi: ⁊ ideo nō debēt mul=
tiplicari: ⁊ precipue cum teneant tales teutos

Chriſtian' quid ſignificet.

admonere in bonis moribus: qđ tñ non faciūt.
Inſtruebant prius per aliquot dies de fide cū
erāt adulti baptizandi: ⁊ dicitur cathecimus
illa inſtructio. Nunc ſolum interrogat de fide
ſi credit: ⁊ reſpōdent ꝓ eo qui tenēt, vt dictum
eſt. Accendit etiam lumen ſignificans lumē fi
dei quod debet in manibus. i. operibus oſten=
dere. Ubi etiam animaduertendū ꝙ ſi eſſet ba
ptizatus in domo: quod fieri non debet niſi in
periculo mortis: non debet iterum baptizari.
Sed ſi dubitaret vtrum cū debita forma eſſet
baptizatus: tunc ſacerdos debet dicere. Si es
baptizatus non te baptizo: ſed ſi non es bapti
zatus ego te baptizo: In nomine patris/⁊ filij
⁊ ſpiritusſancti amen. extra de baptiſmo. ca. j.

Cautela.

¶ Quantū ad tertiū dñs §. III.

ſcꝫ ſpiritusſanctus ſuper aquas multas. ſ. ma=
ris/fluuioꝝ/fontiū/puteoꝝ: et breuiter omnes
aquas naturales: non aūt artificiales ad eas
ſanctificandū. Unde ſpiritusſanctus apparuit
ſuper xp̄m baptizatuꝫ in ſpecie colūbe. Gen. j.
Spiritus dñi. i. ſpiritusſanctus: ſcꝫ qui eſt dñs
vel qui ꝓcedit a dño/ferebatur ſuper aquas. ſ.
baptiſmi ad dandum vim regeneratiuā et per
gratiam: minorē mundū. i. hominē formādum
in hominem nouū. Apparuit autē ſpiritusſan=
ctus in forma columbe ſuper baptiſmū inſtitu
tum ad innuendum in baptiſmo

¶ Fictionis excluſionem.

¶ Baptizati cum deo reconciliationem.

¶ Eius poſtea ſanctam conuerſationem.

Per colūbe apparitionē₃ innuitur.

¶ Quantū ad primū columba eſt animal ſim
plex: et dicit felle carere. Unde xp̄s Mat. x. c.
Eſtote ſimplices ſicut columbe. Qđ exponēs
Hiero. ait. Habeāt omnes ſimplicitatē colum
be: vt nemini ſcꝫ machinent dolos. ideo ergo
apparuit ſpiritusſanct' in forma columbe ad
innuendū ꝙ qui vult gratiā ſpiritusſancti acci
pere a baptiſmo/ opꝫ ꝙ accedat ſine fictione et
duplicitate: ſcꝫ ꝙ non maneat fixus in aliquo
mortali ſi eſt adultus/ non credat ſe accipe vel
aliqua mūdana intētiōe accipiat: puta ad eua
dendū aliquam penam temporalē ⁊ hmōi. Nā
vt dicitur Sapiē. j. Spiritusſanctus diſcipline
effugiet fictū ⁊ qꝛ paruul' nō poteſt vti fictiōe
cum adhuc nō habeat vſum ratiōis: ideo ſemꝑ
in baptiſmo recipit ſpiritūſanctū. ¶ Quantū
ad ſecundū columba portauit ramū virētis oli
ue ad Noe ad arcā in ſignū ꝙ ceſſaſſet aqua di
luuij: et ꝙ deus iratus cōtra mundū ꝓpter pec
cata eius recōciliatus ⁊ placatus erat ⁊ paca=
tus. Gen. viij. Ideo ergo apparuit ſpiritusſan=
ctus in baptiſmo in colūba: vt oſtēderet omni=
bus ꝙ ꝑ ipſum homo q̄ erat dei inimicus pro=
pter originalia vel alia/recōciliat deo ⁊ ad ar=

cam eccleſie reducit: extra quā omēs diluuio
damnatiōis pereūt.xxiiij.q.j.c.j.alienus.et.c.
quicūq3.z de pe.di.vj.§.j.Et in figurā hui9 He
lias trāſito iordane raptus eſt in celū in curru
igneo:vt patet.iiij.Regū.ij.c.q2 poſt baptiſmū
Pro= grātia ſpiritusſancti qui etiā in ſpecie ignis ap
prieta: paruit recōciliat9 deo in celū aſcēdit. ¶ Quā=
tes co: tum ad tertiū columba h3 ſeptē ꝓprietates na
lumbe. turales que ſignāt ſeptem dona ſpiritusſancti:
de quibus Eſa.xj.dicit. Requieſcet ſuper eu3
ſpiritus dñi/ſpiritus ſapiētie zc. que recipiūt
in baptiſmo:z ſm que baptizatus deb3 regere
vitam ſuā et cōuerſationē. Unde illa columba
que apparuit nō fuit phantaſtica.i.de aere for
mata:ſ3 vera et nō vna de alijs colūbis iā gene
ratis:ſed dei potētia de nouo creata que facto
ſuo officio reſoluta eſt in materiā preiacētem:
vt determinat btūs Tho.in.iij.parte.q.xxxix.
Qui etiā adaptat ipſas ꝓprietates ad ſeptem
dona. Colūba primo h3 gemitū ꝓ cantu. Unde
Aug. Colūba a moleſtijs auolare cupit z ſemꝑ
gemit.vij.q.j.§.cū aūt a vicijs. Sic baptizatus
ꝑ donū timoris luget peccata ſua: timens ꝑde
re gratiam dei z ſuam amicitiā/z demū heredi
tatē. ¶ Columba eſt animal māſuetū et pium
z offerebatur deo in ſacrificiū:vt p3 Leuiti.v.
et ſignat donū pietatis: ꝑ qđ quis eſt deuotus
ad diuina: vt officia eccleſiaſtica/orationes et
hmōi. Pietas enī eſt dei cultus: vt dicitur de
Job. Debet eſſe etia3 plus ad ꝓximū: ad ſub=
ueniendū neceſſitatibus:z compatiendū z ſup
portandū defectus eius. Unde et inungit oleo
ſancto baptizād9 in pectore z ſcapulis: ad hoc
ſignificandū. ¶ Columba inter grana ſibi pre
poſita eligit meliora z corrupta dimittit et ca=
dauera: vt p3 de columba emiſſa a Noe: que
nō requieuit ſuꝑ cadauera vt coru9:ſed ad ar=
cam reuerſa/q2 non inuenit mūdū vbi requie=
ſceret pes eius. Debet ſimiliter baptizatus ꝑ
donū ſcientie diſcernere que ſibi preponunt et
occurrūt verba/z exēpla alioꝝ/z cogitationes
in mēte z bona admittere:mala aūt dimittere:
z non oībus credere nec omnes imitari/ſed
bonos. Aug. Non oīs qui dicit pax vobis zc.
¶ Colūba habitat in foraminibus petre. Can
ticoꝝ.ij.c.ideſt edificioꝝ. Eſa.lx.c.quaſi colum
be ad feneſtras ſuas. Et per hoc notatur donū
fortitudinis:in quo quis firmat meditādo vul
nera paſſionis xp̄i. Quid enī magis h3 fortifi
care mentē ſuam in tribulatiōibus/laboribus
z anguſtijs poſitam ꝙ meditatio paſſiōis xp̄i?
Uñ dicit ſponſus xp̄s ſpōſe ſue. Ueni columba
mea in foraminibus petre. Canti.ij.ad medi=
tandū vulnera paſſionis. Petra enī erat xp̄s.
j.Cor.x. Foramina eius vulnera eius. ¶ Co=
lumba fouet pullos alienos: ſic ꝑ donū conſilij
bonus fidelis debet fouere eos q̄ erant alieni
a deo z filij diaboli per peccatū: per bona cōſi=
lia z exhortatiōes deo nutrire. Et ipſe de agen
dis vbi dubiū occurrit conſiliū querere debet.
ſm illud Tobie.iiij. Conſiliū ſemper a ſapiēte
perquire:ſed ſume cōſiliariū bonū. ¶ Colum=
ba nō lacerat roſtro que comedit/ſed integra
grana ſumit:ſic baptizatus nō debet ſentētias
bonas veritatis integre ſcripturarū dilacera=
re falſe exponēdo:hoc enī ꝑtinet ad hereticos:
ſed ſm integrā veritate3 intelligere et ꝓferre.
p̄s. Si dormiatis.i.q̄ſcatis inter medios cle=
ros.i.in medio duorum teſtamētorū ſcripture
acquieſcendo veritati eorū:penne colūbe dear
gentate.f.eritis: ideſt veri fideles vniti eccle=
ſie que eſt colūba deargētata: ideſt erudita ſa=
cris eloquijs. ¶ Demū columba reſidet iuxta
aquas: vt cōtemplet vmbram accipitris eam
inſequentis:quod fit per donū ſapiētie:ſc3 gu=
ſtando z cōtemplando diuinas perfectiones:z
cum diabolus inſequitur eā:in ipſam diuinam
bonitatem ſe immergit ad eam recurrēdo ora
tione z euadit. Canticoꝝ.j. Oculi tui colūbarū
que reſident iuxta fluenta pleniſſima.

¶ De ſacro cōfirmatiōis. Cap.iiij.

Confirma hoc deus qđ operatus es Sermo
in nobis:a templo ſancto tuo qđ eſt de cōfir
in hieruſalem. p̄s.lxvij. Operatus matiōe
eſt de9 in fidelibus in baptiſmo in=
fuſionē gratie: z hoc a tēplo eccleſie
qđ eſt in ſuperna hieruſalē: que dicit pacis vi=
ſio nunc in ſpe: z demū in re cum perueniet ad
eam:poſtulatur ergo dñs vt confirmet illā gra
tiam:quod vtiq3 fit per ſacramētū chriſmatis:
vnde z ab eius effectu dicit confirmatio. vnde
de conſe.diſt.v.c.vt ieiuni.dicitur. Nunꝙ erit
xp̄ianus ſc3 plenarie qui non fuerit ep̄ali con=
firmatiōe chriſmatus:ꝙuis enī paruulus poſt
baptiſmū moriens vadat ad gloriam etiam nō
chriſmatus: tñ non h3 illam plenitudinem ſeu
augmentū gratie: vnde z glorie ſicut cōfirma=
tus. Et adultus qui cōtemneret hoc ſacramen
tum ſuſciperē ſaluari non poſſet:et ſic nō dicit
eſſe xp̄ianus: ꝓpterea autē dicitur cōfirmatio
q2 magis per hoc roborat in gratia. Hinc Ra
banus dicit. Nouiſſime a ſummo ſacerdote.i.
ep̄o per manus impoſitionē paraclitus datur
baptizato,vt roboretur per ſpiritūſanctum.de
conſecra.di.v.c.nouiſſime. Confirma ergo hoc
deus zc. Ubi ſciendum ꝙ quadruplex eſt con=
firmatio in bono a deo. Multiplex cōfirmatio in bono.
¶ Prima per glorificationem in celo.
¶ Secunda per ſanctificationem in vtero.
¶ Tertia per conſeruationem in mundo.
¶ Quarta per chriſmationem ab epiſcopo.

¶ Cum quis moriens aſcendit in celum.ſ.bene purgatus ab omni macula peccati ⁊ debito ita cōfirmaẜ ꝙ nullo modo cadere poteſt etiaꝫ in peccatum veniale. Unde dicitur de cōſecra. diſt.v.c.ij. Spirituſſanctus qui poſt baptiſmū cum acquiſita innocētia peruenit ad mortem/ confirmatur morte: q̄ꝛ anima non poteſt peccare poſt mortem. ¶ Per ſanctificationem in vtero: vt dicunt doctores beatus Thomas et ceteri in.iiij. Hic recipit robur gratie ſanctificatus: vt in vita non poſſit peccare mortaliter: quod eſt ꝓprie cadere: ſicut fuerunt confirmati Hieremias. Hiere.j.ca. et Johannes baptiſta: qui dicere poterat illud pſ.lxx. In te cōfirmatꝰ ſum ex vtero. Et virgo Maria de qua canit eccleſia. Cōfirmatū eſt cor ꝟginis. ¶ Per conſeruationē confirmatiōis: ꝙ deus cōſeruet aliquem in ſua gratia. Nam vt dicit Auguſti. Quibuſdam deus dat gratiam quibus nō dat perſeuerantiam: ipſi tamē ſunt in cauſa huius defectus. De hac pſalmiſta. Confirmata eſt ſuper nos miſericordia eiꝰ. Pſ̄.cxvj.ſcꝫ gratie qua a miſeriſs peccatorum liberati ſumus.

¶ De vltima que eſt per ſacramentū ſpeciale: de hoc intelligitur illud Spiritu principali confirma me. Pſal.l. §.I. Dicitur autem ſpiritus principalis qui daẜ in iſto ſacramento: q̄ꝛ cuꝫ multi ſint ſpiritus vt angelicus ⁊ humanus ⁊c. ſpirituſſanctus eſt principalis vel etiam principalis dicitur/ q̄ꝛ hoc in confirmatiōe ad plenitudinem ſpiritus datur: vt de conſe.diſtin.iiij.c.ſpirituſſanctus. Unde ⁊ apoſtoli cum fuerunt a xp̄o cōfirmati ſeu chriſmati (quod fuit in die penthecoſtes) dicunẜ repleti ſpirituſancto. Nam etſi prius haberent gratiam/ nō tamen in illa plenitudine. vt enim dicit magiſter ſenten. in. iiij. Deus non alligauit potentiā ſuam ſacramentis: quin ⁊ per modos alios ſibi placitos poſſit conferre gratiam ſuā. Qꝛ ergo aliis cōfert gratiam ſm legē communē per ſacramentū cōfirmationis: hoc apoſtolis contulit ſine eo: ſcꝫ plenitudinē ſpiritusſancti: fecit tñ ſuꝑ eos apparere aliquid correſpōdēs materie chryſmatis.ſ.linguas igneas. Chriſma eñ cōficiẜ ex oleo ⁊ balſamo. Et oleū qđ eſt nutritiuū ignis correſpondet igni. Lingue aūt que apparuerūt correſpōdēt balſamo: quod eſt valde odoriferū. Nam ꝑ linguā predicando diffuſus eſt odor ſuauis doctrine fidei. Apoſtolus.ij.ad Cor.ij.c. Chriſti bonus odor ſumus in oñi loco. Unde in feſto pēthecoſtes in quo cōmuniter etiā datur iſtud ſacramentū cantaẜ hoc ſepe. Confirma hoc deus. ¶ Dicitur quis cōfirmari vel roborari tripliciter. Per iurium firmationē. Per armoꝝ additionē. Per membroꝝ vigorationē.

Cōfirmatur aliquis tripl r.

Cum quis eligitur ad aliquā dignitatē acquiriẜ ei ius ad rem illam: ſed cū a ſuperiore cōfirmatur/ firmatur ſibi magis illud ius: vt nō ita de facili poſſit ſibi auferri: ſicut diciẜ de Salomone rege: ꝙ eo cōfirmato in regno/ regnū ei adheſit fortiꝰ. Ad ꝓpoſitum ꝑ baptiſmū aſſumiẜ quis ſpiritualiter ad dignitatē regiā ⁊ ſacerdotalē: vt ſe virtutibus regat/ nō paſſionibus: ⁊ vt ſpirituales hoſtias orationū ⁊ bonoꝝ opeꝝ deo offerat. Uñ.j. Pe.ij. diciẜ oñibus baptizatis. Uos eſtis genꝰ electū: regale ſacerdotiū: gens ſancta: populꝰ acquiſitiōis: ⁊ acquiriẜ ei ius ad oīa ſacramēta: vt admittaẜ ad ea. Sed per confirmatiōis ſacramentū magis firmaẜ ſibi illud. Non eñ eſt decēs ⁊ congruū vt baptizatus nō cōfirmatus admittaẜ ad ſacramēta: ⁊ p̄cipue ordinis ſicut cōfirmatus. Et ſicut confirmatio ad dignitatē fit ꝑ pōtificē/ ita et collatio huiꝰ ſacramēti: nec poteſt ꝑ aliū dari. Et in hoc oſtendiẜ excellētia huiꝰ ſacramēti ad alia: q̄ꝛ oñia poſſunt dari ꝑ ſacerdotē: etiam ſacramentū ordinis q̄tū.ſ.ad minores ordines / q̄ꝛ ꝑ abbates poſſunt dari: ſed iſtud ſolū per ep̄os. Uñ Euſebius papa de cōſe.diſ.v.manus.ait. Manus impoſitiōis ſacramentū magna veneratiōe tenēdū eſt: qđ ab aliis ꝑfici nō pōt niſi a ſummis ſacerdotibus. Nec tēpore apl̃oꝝ ab aliis q̄ ab apl̃is legitur aut ſcitur eſſe pactū. Hec ibi. Dicitur eñ Act. viij. ꝙ cū Samaria recepiſſet verbū dei.ſ.credendo in xp̄m: miſerūt ad eos Petrū ⁊ Johannē: qui.ſ.erāt ep̄i et principales. Et cū iā eſſent baptizati impoſuerūt manus ſuꝑ eos per hūc modū cōfirmantes: et tūc acceperūt ſpiritūſanctū.ſ.in linguis igneis cū magna plenitudine. Uñ ⁊ iſtud ſacramentū diciẜ manus impoſitio vt ꝑꝫ in dicto.c. Sed aduertēdū ꝙ ſi q̄s renūciaſſet iuri ſuo alicuiꝰ dignitatis: cōfirmatio nichil vel modicū ſibi valeret: niſi ſibi ius reddereẜ. Sic in ꝓpoſito q̄ renūciat gr̃e baptiſmali: qđ fit ꝑ mortale cōmiſſum: poſtea accedēs ad cōfirmationē cū eo: nō confirmareẜ in gr̃a/ nec augereẜ ſibi gr̃a: quinimmo mortaliter peccaret ⁊ magis debilitareẜ in aīa: q̄uis characterem recipet indelebilem: ⁊ hoc niſi reſtituereẜ ſibi prius gr̃a amiſſa: qđ nō fit niſi ꝑ pn̄iam. Et ideo diciẜ de cōſe.diſt.v.vt ieiuni. Ut ieiuni ad ꝯfirmationē veniāt ꝑfecte etatis.i.illi q̄ habēt vſum ratiōis: vt moneāẜ cōfeſſionē priꝰ facere: vt mundi donū ſp̄uſſancti accipe valeāt ſupplefatuimꝰ. Cōfirma hoc deꝰ ⁊c. vt ſic cōfirmatꝰ de hierl̃m militanti: aſcēdat ad triumphantē.

¶ Scđo confirmaẜ quis ꝑ armoꝝ appoſitionē quis eñ aliq̄s ſit fortis corpore ſi cuꝫ hoc addanẜ ſibi arma: ſicut fit militi cū accedit ad bellum: inde cōfirmatur et magis roboraẜ. Per

baptiſmũ aũt recipit qs gratiã vigorãtẽ eũ ad bene agẽdũ: ſed p chriſmationẽ recipit maius robur ſpũale ad pugnãdũ ꝓ fide vt nõ terreat nec erubeſcat publice fidẽ xp̃i cõfiteri. Vñ Petrus apl's q ad vocẽ viuus ancille ita timuit ꝙ xp̃m negauit. Math.xxvj. ⁊ Luc.xxij. Et ipſe cũ alijs apl'is. quis gratiã haberẽt ⁊ eſſent baptizati. vt dicit Aug. tñ ſtabant clauſi in domo ꝓpter metũ iudeoꝝ. Sed poſtꝙ fuerũt confirmati in die pẽthecoſtes ita fuerunt roborati ꝙ exeũtes domũ ceperũt publice predicare magnalia dei: ⁊ ſine aliquo timore fidẽ xp̃i: ⁊ quãtũcũqȝ fierẽt eis mine ⁊ flagellarẽtur nõ dimittebant qn publice ꝑdicarẽt. Unde xp̃s dixerat eis. Sedete in ciuitate donec induamini ꝟtute ex alto. i. armis fortitudinis ſpiritusſancti. Luce vlti. c. Et in ſignũ huius datur inunctio chriſmatis in frõte q eſt loc᷒ patẽs q nõ abſcõditur. ⁊ inſignit in frõte ſigno crucis. ſicut miles ſigno ducis. qd debet eſſe euidens ⁊ manifeſtũ. et ꝓpter ꝓpinquitatẽ imaginationis ad frontẽ: ſpiritus a corde directe ad frontẽ aſcẽdunt ſm Tho.in.iij.pte.q.lxxij. Et ibi apparẽt primo ſigna timoris ⁊ erubeſcentie: nã timentes palleſcũt. ⁊ verecũdantes rubeſcũt. Armat ergo ſigno crucis per ep̃m in frõte. ⁊ inũgitur. ſicut et pugiles antiquit᷒ inũgebant. ad hoc vt tanꝙ fortis miles xp̃i fact᷒: nõ timeat nec erubeſcat xp̃m publice fateri. In hui᷒ figurã dauid inũct᷒ a ſamuele preliãs cũ goliath terribili gigante: preliauit cõtra eũ in funda ⁊ lapide occidit. j. Reg. xvij. qi inunct᷒ chriſmate: cum lapide fortitudinis: ⁊ funda humilitatis. vt. ſ. nõ a ſe: ſed a deo recognoſcat virtutẽ ſuã dicẽs: Tu es dñe fortitudo mea. i. cauſa fortitudinis mee. deijciat diabolũ et mundũ cũ ſuis terroribus. Vñ melchiades papa. Quia in mũdo tota etate victuris inter viſibiles hoſtes ⁊ pericula nobis gradiendũ eſt in baptiſmo regeneramur ad vitã: poſt baptiſmũ confirmamur ad pugnã. In baptiſmo abluimur: poſt baptiſmũ roboramur. ⁊ ꝗuis cõtinuo trãſituris ſufficiat regenerationis baptiſma: victuris tñ ſunt neceſſaria confirmationis inſignia. Regeneratio per ſe ſaluat mox in pace beati ſeculi recipiendos. Hec ille de cõſe. diſ. v. Spũſanct᷒. Cõfirma ergo hoc de᷒. ¶ Tertio cõfirmat qs et roboratur per mẽbroꝝ fortificationẽ. Cũ puer naſcitur viuit vtiqȝ: ſed multũ eſt debilis: nec ad opera aptus adultoꝝ. Ex ſenſibilib᷒ aũt et corporalib᷒ deuenire poſſum᷒ in noticiã ſpũaliũ ꝑ ſimilitudines eoꝝ. ¶ Naſcit eñ hõ in eſſe ſpirituali per baptiſmũ: ⁊ viuit vtiqȝ vita grẽ. ſed adhuc eſt quaſi debilis in vita ſpirituali. Unde apl's Petr᷒ in prima canonica ſua baptizatis ait quaſi mõ geniti infantes rõnabiles ſine dolo lac cõcupiſcite: vt in ſalutẽ creſcatis. Sed ꝑ cõfirmationẽ vel chriſmationẽ cõfirmat quaſi perueniẽs ꝑ hoc ad etatẽ robuſtã: vt poſſit bellare ⁊ fortia agere. Vñ vt debilis accedẽs baptizãd᷒ ad hoc dȝ ſuſtẽtari ab alio: q tñ dȝ eſſe ipſe chriſmat᷒. Nã debilis nõ eſt idone᷒ ad ſuſtẽtandũ debilẽ: ne ambo ſimul cadãt. ⁊ ex iſta tẽtiõe cõtrahit parẽtela ſpũalis: eo mõ quo in baptiſmo / q impedit matrimoniũ. vt habes. ſ. in precedẽti. c. §. ij. et tit. j. c. xv. De cognatione ſpũali. §. iij. Et de hac roboratione ſpũali ꝑfectione grẽ hui᷒ ſacri dicit Raban᷒ in vnctione in ſummitate verticis q fit ꝑ ſacerdotẽ ſignificatur ſpũſancti deſcẽſio ad habitationẽ deo cõſecrãdã. In vnctiõe ꝟo q fit ꝑ põtificẽ in frõte eiuſdẽ ſpũſancti ſeptiformis gratia cũ oĩ plenitudine ſanctitatis ⁊ ſciẽtie ⁊ ꝟtutis venire in hoĩe declarat. de cõſe. di. v. c. Nouiſſime. Vñ ⁊ faſciolã: qua. ſ. frons inſicta ob reuerentiã poſt exterſionẽ ligatur: dȝ tenere nõ ſaltẽ per diem. ſed ꝑ ſeptẽ dies manere: vt nõ lauet ſibi caput ad ſignificãdũ grẽ ſeptiformis receptiõẽs. Roborat ergo virtus. i. potentia rõnabilis ſacro confirmationis: ne circũferat oĩ vẽto doctrine: ne cedat argumẽtis hereticoꝝ. Vñ dicit Urbanus papa de ꝯſe. di. v. c. j. Oẽs fideles poſt baptiſmũ debẽt recipere manus impoſitionẽ: vt pleni xp̃iani inueniantur: qꝛ cũ ſpũſanct᷒ cordi infunditur: cor fidele ad prudẽtiã ⁊ conſtantiã dilatat. Roborat virt᷒ iraſcibilis ne facile vulneret opprobrijs / iniurijs et tormẽtis: q multa antiquit᷒ irrogabãt xp̃ianis ab infidelib᷒ pro ꝟitate fidei: nũc aũt ꝓ veritate iuſticie et vite xp̃iane roborat ⁊ virt᷒ cõcupiſcibilis: ne cedat illicitis amorib᷒ ⁊ prauis deſiderijs. Cõfirma ergo de᷒ qd operat᷒ es in nobis: vt ꝑſeuerantes in hoc robore ſupnã hieruſalẽ aſcẽdamus.

¶ De ſacramento euchariſtie. Cap. iiij.

MEmoriã fecit mirabiliũ ſuoꝝ miſericors et miſerator dñs eſcã dedit timẽtib᷒ ſe. p̃s. cx. Nõ loqt pſalmiſta de eſca corpali cõi: qꝛ hãc dedit non ſolũ timẽtib᷒ ſe: ſȝ ⁊ iumẽtis dat eſcã ipſoꝝ. i. beſtialiter viuẽtibus: ⁊ pullis coruoꝝ inuocãtib᷒ eũ. vt dꝛ p̃s. cxlvj. Et cũ hoc ſit vſitatiſſimũ non poſuiſſet ꝓpheta hoc in pſalmo tãꝙ qd ſingulare. Sȝ et de eſca mãne data patrib᷒ in deſerto nõ videt etiã ꝓprie intelligendũ: cũ bonis et malis fuerit data certo tẽpore ſcilicet quadraginta annorum: et nõ memoria preteritorum fuerit mirabiliũ: ſed figura futuroꝝ. ſcilicet huiuſmodi magni ſacrificij. Re uera inquit Ambro. in lib. de ſacramentis: mirabile fuit ꝙ mannã pluit dominus patribus in deſerto: qui quotidiano paſcebantur celi alimento. Sed ſi illud miraris quod vmbra eſt:

Sermo ſignis de ſacramento.

quāto magis illḋ cui⁹ eſt vmbra.ſcʒ mirādū.de cōſe.di.ij.reuera.Sed de eſca eucharistie loqꝰ. qḋ eſt maximū miraculoꝝ ab eo fctōꝝ.Memoriā ergo fecit ⁊c.cū dedit eſcā ſacralē ⁊c. Ubi tria.

In sacro eucharistie tria designantur.

¶ Sacramenti eximia excellētia.ibi.Memoriā fecit mirabilium ſuorum.

¶ Conferentis nimia beniuolentia.ibi.Miſericors et miſerator dominus.

¶ Aſſumētis idonea cōſcia.ibi.Timētibꝰ ſe.

¶ Quantū ad primū,certū §.I.

eſt ꝙ iſtud eſt excellētiſſimū ſacroꝝ: et oīa alia ordināꝛ ad ipm,vel pficiūtur p ipm:nec qḋ preciosiꝰ habemꝰ in hoc mūdo. Quid enī melius corpore,et ſanguine dñi noſtri. ait Hiero.j.q.j. Multi.quaſi diceret nichil.de pſe.di.ij.nichil. dr ſic.Nichil in ſacrificio maiꝰ eſſe pōt:nec vlla oblatio maior reperiꝛ. Et cū mirabilia ſunt opera dei oīa:tñ ſunt pcipua,et valde ſtupēda.

Opera dei insignia.

¶ Opus creationis.

¶ Opus redemptionis.

¶ Opus glorificationis.

¶ Horꝝ oim mirabiliū fecit memoriā ⁊ repſentationē in venerabili ſacro.O ꝙ̄ mirabile eſt ꝙ cū nichil eſſet,niſi deꝰ,ſua oipotēti ꝟtute mūdū, et q̄ in eo ſunt:creauit ex nichilo. Natura qḋē, aro nil operatur niſi ex preiacēti materia:ita ꝙ ſemp in ope ſuo remanet cōis materia et,qḋ fit:⁊ ei ex quo opus fit. Nā cū aial moriꝛ,corrupta forma ſubſtantiali aialitatis: vel ſeparata, ſi eſt aia rōnalis : remanet materia cōis ei : qḋ prius erat ſub forma aialitatis:⁊ forme ſubſtātialis,quā ſuſcepit cadaueris.Et cū cadauer p cōſumptionē cōuertiꝛ in terrā:adhuc remanet materia cōis ſub forma terre.Sic in artificialibus. Nā cū faber ex ferro facit cultellū:materia ferri,q̄ erat priꝰ ſub,forma ꝟge,ipa materia ferri poſtea reperiꝛ ſub forma cultelli. Et cera, que priꝰ erat ſub forma maſſe/facta ex ea imagine reperiꝛ ſub forma hoīs,ſeu figura. Nō ſic aūt deus creauit mūdū: ſed nulla preexiſtente materia:oia fecit virtute ſua in materia,⁊ forma ſubſtātiali ſua ſubito.⁊ ſic nulla ibi fuit materia cōis,ex qua res facte ſunt:⁊ eis que facte ſunt.Sed vt dr Eccli.xviij.c.q̄ viuit in eternū: creauit oia ſimul.ſ.in materia,⁊ forma ſubſtantiali. ſm Aug. ſic in iſto mirabili ſacro non eſt aliqua materia cōis,q̄ ante cōſecrationē ſit ſub forma ſubſtātiali panis,⁊ vini.⁊ poſt pſecrationē ſub forma ſubſtātiali corporis xpi. Sed totū trāſit in totū: materia cū forma ſubſtantiali panis,⁊ vini/ trāſit in materiā,⁊ formā ſubſtantialē corpis xpi. Quō aūt cōuertiꝛ: deꝰ operaꝛ poſ. Bñdictꝰ dñs deꝰ,q̄ fecit mirabilia magna ſolꝰ. Ita aūt eſt hoc mirabile:vt nec ocſe intellectus angelici abſqꝫ lumine glorie hoc poſſit intueri quō xp̄s ſit in ſacro. Remanēt aūt accidētia panis,et vini.ſ.color:figura:ſapor: ⁊ huiuſmodi mirabiliter ſuſtentata ſine ſubiecto.

¶ Scḋm opus valde mirabile eſt opus redēptiōis nr̄e. Qḋ eīn viſus nō obtinuit:natura neſciuit:ignorauit ratio:mēs nō capit humana. pauet celū:ſtupet terra : ⁊ omnis creatura miratur etiā celeſtis:hoc Marie nūciatum eſt: in Maria impletū eſt p xp̄m. Nā dicente ea dnqꝫ verba.ſcʒ fiat michi ſm verbū tuū. ſubito totꝰ chriſtꝰ cū carne,aia,et deitate in vētre ſuo fuit. Sic dicēte ſacerdote dnqꝫ ꝟba cōſecratiōis.ſ. Hoc eſt ei corpus meū:totus xp̄s in carne: aia, et deitate eſt in ſacro: pceſſus quoqꝫ eiꝰ mirabilis cōuerſationis et paſſiōis. In iſto venerabili ſacro habeꝛ memoria et figura in materia eius q̄ eſt panis ⁊ vinū. ¶ Nā granū tritici cui ſe xp̄s cōparauit:⁊ ex quo fit materia eiꝰ naſcitur quidē de,terra imperceptibiliter inciſa re- Origo tritici. manēte:ortū triticū cū eſt paruulū ſarculaꝛ ad remouendas malas herbas ne fructū impediant et aliquantulū de eo abſcinditur. Sic chriſtus paruulus circunciſus eſt ad remouendas malas herbas ſuſpitionū excuſationū contra eū ꝙ non recepiſſent eū vt meſſiam : q: nō erat circūciſus : ⁊ de carne eius aliqḋ abſciſum eſt. Creſcēs frumentū ad ſuā pfectionē ſubijcitur caloribꝰ:pluuijs/grādinibus/⁊ ventis.Et xp̄s ad etatē pfectā veniēs cū hoibus cōuerſatus: calores inuidie paſſus eſt a ſcribis,⁊ phariſeis: pluuias detractionū/grādines cōminationū,⁊ lapidationis:vētoſqꝫ cōtumeliaꝝ. Capitur frumētū de terra ⁊ ligaꝛ/⁊ ad areā deportatū ꝟberatur. Et xp̄s captus in horto a iudeis et ligatus adductus corā Anna ⁊ Caipha et,Pilato/ percutiꝛ:⁊ aſperrime flagellatur. Molitur frumentum: vt totū contritum inde fiat panis ad ignē decoctus. Et xp̄s totus pſringitur in manibus,et pedibꝰ cum clauis et extenſione violenta membroꝝ in cruce. Sicqꝫ coquiꝛ in cinere humiliationis:⁊ ſumme cōfuſionis igne ardētiſſime charitatie:vt fiat nobis ſubcinericiꝰ panis ſacralis. In cuius fortitudine figurate ambulauit Helias vſqꝫ ad montē dei.iij.Reg. xix.qḋ etiā mirabile fuit,⁊ figura huiꝰ ſacri.Et ſic patet ꝙ hoc ſacrm eſt memoria incarnationis,et paſſionis xp̄i:que mirabilia valde ſunt.

¶ Tertiū opus mirabile eſt opus glorificationis.Unde ⁊ de malis dr Sap.v.c.ꝙ videntes ipſi ſanctos in gloria mirabūꝛ in ſubitatiōe inſperate ſalutis dicētes.Ecce quō computati ſunt inter filios dei:⁊ inter ſctōs ſors illoꝝ eſt. Certe mirabile eſt ꝙ mortalis creatura finite virtutis,pmoueaꝛ ad tantā dignitatē,vt vniatur cum deo infinite virtutis per clarām cognitionem,⁊ dilectionem perfectiſſimā,ac fruitionem

continuū. Huius rei mirabilis eſt memoria.i. figura vſus ipſius. Vñ in oratiōe feſti corporis xp̄i dicit. Fac nos queſumus dñe diuinitatis tue ſempiterna fruitiōe repleri: quā tēporalis pceptio pñfigurat. Nā ex ſacramēto ſumpto p modū cibi hoc euenit: vt ſpecies ſacramēti.ſ.panis et vini cōuertantur in ſumentē: et ſic vniunt cū eo/ q2 retinēt virtutē nutriēdi: et aīa etiā deuote ſumens p actualem deuotionem/ ꝛ delectatiōnē ſpūalis guſtus magis vnit cū eo/ qui de9 eſt infinitus: exiſtēs in ipſo ſacramēto. Ex vi eñ ſacramēti eſt ibi corp9 xp̄i: ſed ex naturali cōcomitantia ꝛ ſanguis/ ꝛ aīa/ ꝛ diuinitas vt infra: q2 ita cōſecrat et ſumit ſicut nunc eſt: ſicut tot9 eſt ſimul cū carne/ aīa/ ꝛ diuinitate. Ad hmōi eñ figurā facit illud mirabile de ligno vite in medio paradiſi: cui9 eſus vitā cōſeruabat ſeu vigorabat vt ppetuaretur in vita. Gen.ij. Qui eñ mādūcat hunc panē viuet in eternū: vnitus cū deo eterno p gratiā et poſtea p gloriā. ¶ De duodecim mirabilibus que cōſiderantur in hoc ſacramēto ſupra virtutē naturalem habes.§.ti.xiij.c.vj.§.vlt. De duodecim aliis mirabilib9 que notat Job.an.habes in clemen. Si dñm. de reli. ꝛ vene. ſan. in gloſa.

¶ Quantū ad ſecundū ſc3 §.II.

conferētis ſacramentū nimia beniuolentia et deuotio oſtēdit: cum dicit Miſericors/ ꝛ miſerator dñs eſcam dedit. Miſericors in affectu: non quidē per paſſionē doloris/ ſed p bonitatē dilectiōis. Miſerator in affectu ſubueniēs mi ſeriis nr̄is. Dñs pūidens largiter ſeruis ſuis eſcā dedit: nō aliam intēdit exprimere: niſi ſeipſum panē viuū/ qui de celo deſcēdit. Preſtat ſe nobis dñs ait Chryſo. palpare/ comedere/ ꝛ amplecti. Dicit eñ Cant.v. Comedite amici: bibite/ ꝛ inebriamini chariſſimi. Comedite inquit hoc eſt corpus meū. Bibite ex hoc omēs. Hic eſt eñ calix ſanguinis mei ꝛc. Luc.xxij. Et quo modo pōt maiorē beniuolētiā et amorē ad nos oſtēdere/ ꝙ dare ſeipſum nobis in cibū: vt vnū efficiamur cū eo: cū omīa ſacramēta dent nobis ſub rebus ſenſibilib9: in nulla ſenſatiōe vnit obiectū ſenſibile cum ſuo ſenſu ſeu ſentiēte/ vt vnū efficiat cum eo: niſi p guſtū ſeu eſum. Nam cū videmus obiectū/ qđ videt/ nō fit vnū cum vidēte: q2 ſpecies multiplicata vſq3 ad oculum vniat: nec qđ tangit/ odorat/ vel audit fit vnū cū ſentiēte. Sed cibus/ q̄ ſumit p guſtū/ realiter vnit/ ꝛ fit vnū cū guſtante: conuerſus p nutrimētum ex eo in ipm̄. Sic xp̄s in aliis ſacramētis non vnit per ſeipm̄/ ſed per effluxum gratie ab eis. Sed realiter exiſtens in hoc ſacramēto per ſeipſum nobis vnit: ꝛ ideo p modum cibi/ ꝛ potus nobis confert: ſicut cibus cū

cibato fit vnū per conuerſionē vnius in alterū. Verū q2 nobilius trahit ad ſe ignobili9: q2 homo eſt nobilior cibo naturali/ quē ſumit: ideo trahit ad ſe/ ꝛ cōuertit in ſe cibum. Sed cibus iſte ſacramētalis q2 melior eſt ſumente dñs ſc3 Jeſus xp̄s: ideo ipe cibus.i. xp̄s cōuertit ad ſe cibatū/ ꝛ vnit: vt dicat cum apl̄o. Viuo ego iam nō ego: viuit vo in me xp̄s. Ad Gal.ij.c. Hinc Aug. in lib. cōfeſſio. dicit ſibi a dño dictū: Crede/ ꝛ mādūcabis me.ſ. in ſacramēto: nec tu me mutabis in te ſicut cibū carnis tue: ſed tu mutaberis in me. Idē ſup Job. O ſacramētū pietatis: o ſignū vnitatis: o vinculum charitatis. Hanc etiā vniōnē ſignat aqua in calice mixta cū vino. Vñ dicit de conſe. di.ij. cū omne. Cum in calice aqua vino miſcet/ xp̄o ppl̄s adunat: ꝛ credentiū plebs in quē credidit/ copulatur et cōiungit: que cōmixtio ſeparari nō pōt/ q2 nec xp̄s ab eccleſia: hoc igit ſignat talis cōmixtio. Nā aque multe ſunt ppl̄i multi. dicit Apoca. xvij. ſignificatiue. ¶ Ex hoc aūt pcipi pōt vtilitas pceptiōis ex ſilitudine effectus eſce corporalis. Ex cibo enī ſeu eſca ſumpta reparat vigor deperditus: calor eñ naturalis cōſumit humidū radicale: ſed per cibū reſtaurat: ſic calor cōcupiſcētie habitualis in actum exiēs viciis/ ꝛ tentatiōibus/ et cū occupatiōibus mundi paulatim cōſumit humidū gratie/ in quo cōſiſtit vita aīe. Sed per cibū hunc ſacramētalem reſtaurat vigor/ ꝛ feruor gratie: ꝛ peccata relaxant. Per cibum homo auget cum eſt in ſtatu augmēti: ꝛ ideo pueri indigent frequenti cibo vt augeant. Et q2 ſemp ſumus in via in aptitudine augmēti ſpūalis: ideo frequenter ſumere debemus vt augeamur in virtutibus. Per cibum homo fortificat cōtra labores: impinguatur: delectatur in guſtu: ſic ſpūaliter ex cibo ſacramētali. Vnde beatus Tho. in officio corporis xp̄i. O admirandū conuiuiū ſalutiferum/ ꝛ omni ſuauitate repletū: in quo xp̄s nobis pponitur ſumēdus verus deus: nullum eſt eo ſalubrius quo peccata purgant: virtutes augent/ ꝛ omniū chariſmatū gratia mens impinguat. Vnde dicit Gen. penul. Pinguis panis Aſer qui interpretat beatitudo.i. xp̄s/ qui eſt noſtra beatitudo prebebit delitias regibus.i. ratiōe ſe regētibus. Et in huius figurā dicit de māna/ qđ non fuit datū niſi tranſito mari rubro deſignante baptiſmū: q2 nō datur niſi baptizatis: qđ habebat omnis saporis ſuauitatē. Sapiē. xvj. ſm th̄ diſpoſitionem ſumentis. Facit etiā memoriā in iſto ſacramēto/ quo ad effect9 eius mirabiliū ſuorū.i. miraculorū: q2 per hoc ceci illuminant: vt clarius ſc3 videant per fidem. Claud9 erigit in affectu vt recte incedat. Surdi audiunt pmptiores ad obediendū. Leproſi

Utilitas cibi corporalis

Nobilius tr

Aqua in ca mista

Aque multe

utilitas cibi sacramentalis

Thomas

Regibus

Ceci. claudus surdi. Leprosi

frix

mundanꝫ in aīa a reatu lepre peccati. Demo‑
nio vexati liberanꝫ a tentatiōibus eoꝝ. Para
lytici roborātur ad opera ardua. Febricitātes
curāꝫ a calore luxurie. Mortui reſurgūt a pec
catis. Vñ ⁊ Aug. dicit ꝙ non deficit manduca
tus/ſed mortuos viuificat: quo ſcilȝ ad ea que
quis ignorat non ponendo obſtaculū. Memo‑
riam igitur fecit dñs mirabilium ſuorum.

¶ Quātū ad tertium notaꝫ §. III.

quō debite ſumaꝫ ⁊ cū bona cōſciētia. ibi. timē
tibus ſe timore. ſ. filiali. Qui eñ timet deū (ait
Salomō) nichil negligit. Eccl. vij. c. ſcȝ eorum
que debȝ facere. Cauet eñ talis vt bonus fili⁹
omnē defectū ne patris ſui incurrat offenſam:
⁊ deinde ꝑdat gratiā. Talis igitur nō negligit
obſeruare qđ apl's ait. j. Coꝝ. xj. Probet autē
ſeipm̄ homo: ⁊ ſic de pane illo edat. i. examinet
cōſcientiā ſuā ſi eſt cōtritus ⁊ cōfeſſus de oīu‑
bus peccatis precipue mortalibus: qꝛ vt ibi di
citur. Qui mādūcat et bibit indigne. i. cum nō
pura cōſciētia ſed maculata peccatis: iudiciū
ſibi mādūcat ⁊ bibit. i. ad ſui iudiciū ⁊ augmen
tū damnatiōis accipit. Dedit quidē deus eſcā
iſtā ſacramentalē timētibus ſe. i. inſtituit vt cū
amore filiali ⁊ reuerētiali accederetur ad eā.
Sed nō ſunt ſacerdoti pctā occulta cordiū no‑
ta ⁊ indiſpoſitiōes mentiū: peccata etiā ſibi no
ta nō debet aliis manifeſtare: ideo datur oīu‑
bus ſacramētalis eſca iſta: niſi peccatum ſit no
toriū: vt public⁹ vſurari⁹ ⁊ notorius cōcubina‑
rius ⁊ hmōi. Sȝ mors eſt malis/vita bonis: ſi‑
cut palato ſano pena eſt panis: et nociuus qui
ſanis eſt ſuauis. Unde in ps. dicitꝫ. Manduca
uerūt ⁊ adorauerūt. ſ. eſcam ſacramentalē que
adoraꝫ vt verus de⁹ cū mādūcaꝫ: oēs pingues
terre. i. pctōres abundātes in viciis ⁊ terrenis
deſideriis: et in cōſpectu eius cadēt in peccatū
ſcȝ grauiſſimū. Unde dicit Augu. ſup ps. Non
ꝓhibeat diſpēſator dñi. i. ſacerdos peccatores
manducare mēſam dñi: qui. ſ. non ſunt notorii:
ſed exactorē moneat timere. ſ. vt in iudā indi‑
gne cōmunicatū introeat in eū ſathanas. De‑
dit timentibus ſe: ⁊ qui timet deū faciet bona.
Eccli. xv. c. que. ſ. requirunꝫ ad ſalutē ⁊ debi‑
tum cultū diuinū. Et qꝛ in corpore eius ꝑ cōio
nē hȝ quieſcere corpus xp̄i vt in ſepulchro: co‑
netur facere illa bona que ſignificanꝫ in ſepul
chro xp̄i. Sepulchrū iſtud iſta habuit ſm euan
geliſtas: vt ptȝ Mat. ⁊ Luc. penult. ⁊ Joh. xix.
In eo fuerūt cū corpore xp̄i myrrha ⁊ aloes: ⁊
lintheamina mūda ⁊ ſudariū. Exciſum erat in
petra et ſaxum magnū ad oſtiū eius ſignatum:
clauſum ſigillo ſummi ſacerdotis: munitū cu‑
ſtodibus: nouū in quo nondū quiſꝗ poſit⁹ fue‑
rat. Hortus ibi erat: ⁊ in monte caluario ꝓpe

hieruſalem: ⁊ Joſeph ei⁹ dñs erat. ¶ Ex qui‑ Tim
bus circūſtantiis notanꝫ duodecim bona que deū. os
debet facere q̄ timet deū vt ſit dignū xp̄i ſepul obſer‑
chrū in cōione. Primo ſit in eo myrrha morti‑ uare.
ficationis ſenſuū et paſſionū. Non eñ accede iij.
re debet cū diſtractiōe ſenſuū/viſus/auditus ⁊
hmōi: nec cū paſſionibus ire vindicte et hmōi.
Sȝ vt ait apl's ad Col. iij. c. Mortificate mem
bra veſtra q̄ ſunt ſup terrā. Aſſit ⁊ aloes ama‑
rum cōtritio peccatoꝝ. ſm illud Jo. iij. Anteꝗ̄
comedā ſuſpiro: ⁊ quaſi inūdantis aque ſcȝ la‑
chrymarū: ſic rugitus me⁹ doloris. ſ. Lintea‑
mina ſint mūda aīe ⁊ corporis per caſtitatem:
etiam ab actu cōiugali. Unde nō niſi mūdis a
mulieribus dedit Abimelech ſacerdos panes
ꝓpoſitionis edēdos Dauid ⁊ ſociis. j. reg. xxi.
Hoc etiā dicitꝫ de cōſe. diſ. ij. c. oīus homo. Sit
⁊ ſudariū qđ faciē corporis tegebat. ſ. humili‑
tatis que cooperit facieȝ bone cōuerſatiōis ne
videaꝫ ab hoībus et euaneſcat. Unde cū centu
rione reputās ſe indignū dicat: Dñe nō ſum di
gnus vt intres ſub tectū meū. Mat. viij. ca. tñ
cū hoc vt Zache⁹ etſi publicanus: tñ paruulus
et humilis recipiebat cum affectuoſe in domū
ſuā. Sit petra fortiſſima in tentatiōibus: ma‑
gnū ſaxū aduoluaꝫ ad os ſepulchri. i. firmū ꝓ‑
poſitū non recidiuādi. Potius debet quis oīa
mala ſuſtinere ꝙ̄ peccato cōſentire inqt Aug.
xxxij. q. v. ita ne. Sit ſignatum ſigillo ſummi ſa
cerdotis xp̄i annulo. ſ. fidei vt nō vacillet vel du
bitet de v̄itate ei⁹. Cyrillus. Non dubites/ſed
potius ſuſcipe v̄bū ſaluatoris: qui cū ſit veri‑
tas nō mentiꝫ dicēs: Hoc eſt corpus meū. Sit Condi‑
nouū vt nil cibi vel potus ſit poſt mediā noctē tiones
poſitū in ſtomacho: nec medicina nec aqua. de celebrā‑
conſe. di. ij. liquido. Spūaliter nullꝰ cadauer tis vel
mortalis peccati ſit in mēte. Leo pa. Nullus cōicā‑
malignus accedat: nullus fucato aīo: nec inſi‑ tis.
die mente condātur. Pura igiꝫ ſit mens: pura
cōſciētia: qꝛ et ſacrificium purū eſt: apponaꝫ in
futurū cuſtodia ratiōis ſumpto ſacramēto: ne
dormitādo negligentia furtim auferaꝫ corpus
xp̄i. i. gratia ſaluatoris ſm illud ꝓuer. iiij. Oīni
cuſtodia cuſtodi cor tuū. Sit mens hortus con
cluſus in quo ponunꝫ fagus ⁊ quercus: que po‑
nunꝫ fructus ꝓ beſtiis. Sed flores roſarū/liliū
conuallium/viole ⁊ herbe odorifere: vt perſa ⁊
hmōi arbores ſuaues fructus ferentes. Sic in
tali mente ruminētur exempla martyrū/cōfeſ‑
ſorū/virginum ⁊ hmōi ſunt flores: ſint ⁊ herbe
ſanctarū lectionū ⁊ verborū: et fructus bonorū
operū: ⁊ ſic dicere poterit illud Cāti. v. Deſcē‑
dit dilectus meus in hortū ſuū vt comedat fru‑
ctus pomorū ſuorū. Sit iuxta mōtem caluarie
locum. ſ. paſſionis: vt permaxime tūc mediteꝫ
xp̄i paſſionem. Aug. Quia morte dñi liberati

ſumus: huius rei memores in edendo carnē ꝛ bibēdo ſanguinē eſſe debemus. Prope hieruſalē ſit q̄ interpretatur viſio pacis. vt aliquādo etiā cōtēplemur ſupnā patriā: in qua pfectius aīa cū xp̄o viuit et paſcit. Vn̄ Amb. Mādu̇cat te angel⁹ pleno ore in patria. ſ. pfecte fruendo: mādu̇cet te hō in via ꝑ modulo ſuo: tali recreatus viatico. Joſeph q̄ interpretat augmētū: eſt illud monumentū qꝛ ſemp intendit creſcere in virtutibus. iuxta illud p̄s. lxxxiij. Ibūt de virtute in virtutē ꝛc. Dedit quoqꝫ eſcā iſtā timentib⁹: qꝛ cū timore maxime reuerentie debet accedi ad ipſum. Unde Euſebius emiſſenus. Cū ad reuerendū altare cibis ſpiritualib⁹ ſatiād⁹ aſcēdis: ſacrū dei tui corp⁹ ꝛ ſāguinē fide reſpice: honora: mirare: mēte cōtinge: cordis manu ſuſcipe: ꝛ maxime toto hauſtu interioris hoīs aſſume. de cōſe. diſt. ij. qꝛ corpus. p̄s. v. Adorabo ad templū ſanctū tuū in timore tuo: ſcꝫ reuerentiali: et ſic erit ſepulcrum eius glorioſum. vt dicit Eſa. xj. c. Et ſicut xp̄s reſurrexit a mortuis per gloriā patris: ita per ipſuꝫ reſurgem⁹ ad ſupernam gloriam: quia qui manducat hūc panē viuet in eternū. Joh. vj. c. Mādu̇care eſt viuentis creature: ſic viuens vita gratie ꝑ hoc ſacramentū ſumptū viuet vita glorie. De cōditionibus etiam que requirūtur ad debitā ſumptionem habes ſupra in prima parte tit. de lege moyſaica. c. de cerimonialibus: vbi agit de mō edēdi agnū paſchalē: qḋ figurat iſtḋ ſacr̄m

Canon mirabilis.

¶ Iterū de ſacramēto euchariſtie. Cap̄. v.

Sermo ſcōs de ſacrō.

Erit firmamentum in terra: in ſummis montiū ſuperextollet ſup libanū fruct⁹ eius: et florebūt de ciuitate ſicut fenū terre. p̄s. lxxj. Inmenſa diuine largitatis bn̄ficia exhibita populo chriſtiano ineſtimabilē ei cōferūt dignitatem. Neqꝫ enim eſt aut aliq̄n fuit tam grandis natio que habeat deos appropinquantes ſibi: ſicut deus noſter adeſt nobis. Unigenit⁹ ſiqdē dei filius diuinitatis ſue volēs nos eſſe participes: noſtrā naturā aſſumpſit: vt hoīes deos faceret fact⁹ homo. Inſuper qḋ de noſtro aſſumpſit totū nobis cōtulit ad ſalutē: nā corpus ſuū in ara crucis obtulit deo patri: ſanguinē ſuum fudit in preciū noſtre redēptionis. Et vt tanti beneficij iugis in nobis maneret memoria: corpus ſuū et ſanguinē ſub ſpecie panis ꝛ vini ſumendū fidelib⁹ dereliquit. Hec Tho. in officio Quia enim corpus aſſumptuꝫ ablaturus erat ab hominib⁹: et illaturus ſideribus: indꝫ Euſebius emiſſenus: neceſſe fuit vt die cene illud ſacramentum corporis ꝛ ſanguinis nobis conſecraret: vt iugiter coleretur per myſteriū quod ſemel offerebatur in precium. de conſe. diſt. ij. Quia corpus. Et de hoc ſacramento loquitur p̄s. etſi multum obſcure. Erit firmamētum ꝛc. vbi tria notat pſal.

¶ Primo deitatem ſub ſpecie panis latentē. ibi. Erit firmamentum.

¶ Secundo vtilitatem hominis cum deuotione cōſequentē. ibi. Superextollet ſup libanū.

¶ Tertio venerabilitatem plebis euchariſtie aſſiſtentem. ibi. Florebunt de ciuitate.

¶ Pro declaratione primi §. I.

eſt ſciendum ꝙ vbi noſtra tranſlatio habet. erit firmamentum / alia habet: Erit panis tritice⁹: et ſic per vtrāqꝫ habetur materia ſacramenti que eſt panis triticeus: cuius ſpecies remanet poſt conſecrationem conuerſa ſubſtantia. Unde etiaꝫ dicitur panis Joh. vj. Panis quē ego dabo caro mea eſt pro mūdi vita. Habetur etiam qḋ ſub eo latet. ſ. diuinitas que dꝛ firmamentum. p̄s. xxiiij. Firmamentū eſt dn̄s timētibus eum et teſtamentum ipſius vt manifeſtetur illis. Oīa enim ſuſtētat naturaliter ꝛ ſuos electos ſpūaliter. Mōtes hic intelliguntur ſacerdotes: qui a vallibus vitioꝝ debent eſſe eleuati: et in altum verſus celū per cōtemplationem et celeſtē cōuerſationē erecti. Sūmū eorū eſt caput eoꝝ. Erit ergo panis tritice⁹ qui eſt firmamentū in ſummis montiū qui eſt corpus chriſti: in quo etiā deitas ſub ſpecie panis triticei in ſummis mōtiū. i. ſuper capita ſacerdotū: qḋ vtiqꝫ fit quando ipſum cōſecratū populo oſtendūt eleuādo: ꝛ hoc in terra. i. in mūdo iſto Nam in celo clare intuetur: nō ſub aliquo velamine: ſed in terra in qua aīa noſtra habet velamē opacū corporis nō poteſt clare intueri: ſed ſub velamine. ꝛ in iſto ſacramēto ſub ſpecie panis et vini: ſed realiter eſt ibi totus chriſt⁹: corpus eius ex vi ſacramēti: ex naturali aūt cōcomitātia et ſanguis et aīaꝫ diuinitas: qꝛ iſta nō poſſunt abinuicē ſeparari. Unde Hila. in li. de trinitate de veritate carnis ꝛ ſanguinis. Non eſt relictus ambigendi locus: qꝛ ex ipſius dn̄i ꝯfeſſione caro eius vere eſt cibus: et ſanguis eius vere eſt potus. Recedat ergo om̄e infidelitatis ambiguū: qꝛ qui dator eſt muneris: ipſe etiā teſtis eſt veritatis dicens: Hoc eſt corpus meū. Luce. xxij. Et vt dicit Euſebius emiſſen⁹ de conſe. di. ij. quia corpus. Nouū tibi ꝛ impoſſibile eſſe non debet ꝙ in chriſti ſubſtantia terrena et mortalia conuertuntur. ſcilicet panis ꝛ vinum. Ad quod oſtendēdum: ſcilicet non eſſe impoſſibilem vel incredibilem talem conuerſionem induci poſſunt exempla. ſcilicet.

Exēpla ris idu ctio.

¶ Operantis nature.

¶ Narrantis ſcripture.

¶ Manifeſtantis figure.

¶ Uidemus per viā nature ſubſtantiā vini⁹ rei

mutari in aliã. Nã cũ hõ comedat panẽ: ⁊ vinũ
bibat: p digeſtionẽ factã panis cõuertiꝶ in car
nẽ: ⁊ vinũ in ſanguinẽ. Iſtud clare patet. come
dit mulier pregnãs et cib⁹ eius digeſt⁹ cõuer-
titur pro parte in carnẽ ⁊ ſanguinẽ ⁊ oſſa eius
quẽ habet in vtero. Narratur a naturalib⁹ ꝙ
in hybernia ſit quidã lacus: in quẽ ſi ponaꝶ li-
gnũ: pars illa que tangit terrã in fundo laci cõ
uertitur in ferrũ: que in aqua in paleas cõuer-
titur: que extra aquã lignũ remanet. Si igitur
natura operaꝶ talem mutationẽ in aliã: quãto
magis autor nature poteſt hoc agere qui hãc
cõuerſionẽ facit: quõ ꝯuertiꝶ: deus operaꝶ: qui
vtiqꝫ pl⁹ poteſt operari ꝙ̃ intellect⁹ noſter in-
telligere. ſm Auicẽnã. Ex ſacra ſcriptura q̃ mẽ
tiri nõ nouit: a iudeis etiã approbata: legim⁹
in veteri teſtamento multas mutatiões factas
de vna re in aliã. Nã ꝟga moyſi ad iuſſum dei
verſa eſt in colubrũ. Et iterũ moyſes de man-
dato dei colubrũ per caudã accipiens ꝯuerſus
eſt in virgã. Exo. iiij. c. Ad verbũ heliſei ferruꝫ
ſecuris de manubrio excuſſum de manu cuiuſ-
dã ligna incidẽtis: ⁊ merſum in aqua enatauit
et per ſe in manubrium intrauit. iiij. Reg. vj. c.
Helias ꝓpheta ignem de celo fecit deſcẽdere
iiij. Reg. j. Nũquid nõ preter naturã eſt: ꝙ pe-
tra duriſſima ꝑcuſſa ꝟga moyſi daret copioſiſ-
ſimã aquã? Numeri. xx. Aque egypti nõne ad
verbũ moyſi conuerſe ſunt in ſanguinẽ. Exod.
xiiij. ca. Omnia iſta exẽpla ⁊ plura alia ponit
Ambro. ad hoc probandum de cõſecra. diſt. ij.
reuera. ibi potes videre. om̃ia iſta ſunt preter
naturã. Si ergo ſancti viri verbo ſuo fecerunt
mutare naturas rerũ et cõuerſionẽ earũ: nõne
magis xp̃s dñs prophetarũ ⁊ ſanctuſſanctorũ
poterit mutare ⁊ cõuertere panẽ ⁊ vinũ in cor-
pus ⁊ ſanguinẽ ſuũ. ipſe em̃ eſt q̃ hãc mutatio-
nẽ agit. Vñ Aug. Intra catholicã eccleſiã ĩ mi
niſterio (al's myſterio) corpis et ſanguinis dñi
nichil a malo minus: nichil a bono magis ꝑfi-
citur ſacerdote: q̃ nõ in merito cõſecrãtis: ſed
in verbo efficitur creatoris et virtute ſp̃ũſſcti:
ipſe eſt qui per ſpiritũſanctũ hãc ſuã efficit car
nẽ ⁊ transfundit in ſanguinẽ. j. q. j. intra catho
licã. Ex multis demũ apparitionib⁹ ⁊ miracu-
lis oſtẽſis circa illud ſacr̃m oſtẽdiꝶ ꝟitas hui⁹
cõuerſiõis. Narraꝶ in chronicis ꝙ in Francia
tp̃e ſancti Ludouici regis francorũ celebrante
quodã ſacerdote in hoſtia conſecrata viſus eſt
ab om̃i ppl'o puer paruul⁹ in ipſa hoſtia: et cũ
nũciareꝶ regi Ludouico miraculũ vt iret ad vi
dendũ: r̃ndit: qui dubitãt de ꝟitate hui⁹ ſacr̃i il
li accedãt ad vidẽdũ. Ego aũt q̃ certe credo ibi
corpus xp̃i eſſe nõ curo videre. Narrat etiam
Uincen. in ſpeculo hiſtoriarũ li. xxx. c. xxiiij. ꝙ
circa annũ dñi. M. clxxxj. in pluribus locis in
Francia hoſtia cõſecrata a ſacerdote poſt ſan-
guinis ex ipſa fuſionẽ viſa eſt caro: ⁊ cũ diuide
re vellet ſacerdos: nõ potuit ſcindi ſed plicari.
Una pars remãſit in ſpecie panis: alia in ſpe-
cie ſanguis. In vitaſpatrũ etiaꝫ de hmõi legiꝶ
apparitiõib⁹. Cũ g̃ iſtõ ſacr̃m ſit firmamẽtũ. i. Sacr̃i
xp̃s firmamẽtũ eccl'ie: remanet t̃n in ſpecie pa euchari
nis triticei: ſicut pri⁹ appꝛebat. ⁊ h̃ triplici rõne riſtie
apparitio.

Prima vt fides exerceatur.

Secunda vt horror auferatur.

Tertia vt ſenſus non decipiatur.

Fides eſt de reb⁹ nõ viſis. quãto ergo min⁹
videtur tamẽ firmiter credit ea myſteria fidei:
tanto magis exerceꝶ meritũ fidei ⁊ augeꝶ. Un
de dicit xp̃s Io. penul. Bti q̃ nõ viderũt ⁊ cre-
diderũt. Si igiꝶ poſt cõſecrationem videreꝶ in
hoſtia caro: min⁹ haberet de rõne fidei hoc cre-
dere cũ videret manifeſtã carnẽ: ſꝫ q̃ nõ videt
carnẽ: ſed ſpeciẽ panis vt prius: ⁊ tamẽ credit
ibi nõ panẽ: ſed corpus xp̃i eſſe: magis credit ⁊
mereꝶ. Quantũ ad ſcdam rõnẽ certũ eſt ꝙ
eſſet horror hoib⁹ comedere carnẽ crudã hois
et ꝑmaxime cũ nõ ſit in vſu. Vñ iudei immo ex
diſcipulis eius q̃dã cũ xp̃s dixit. Niſi mãduca
ueritis carnẽ filij hois ⁊c. nõ habebitis vitã in
vobis. quidã ſcãdalizati receſſerunt ab eo eſti-
mantes ꝙ haberẽt ipſam comedere vt caro in
macello habẽtes hoc in horrorẽ. Unde dixerũt
Durus eſt hic ſermo: q̃s põt eũ audire? Io. vj.
Sed xp̃s declarauit: q̃ nõ ſicut caro q̃ vendiꝶ
in macello deberet comedi: ſed ſub ſpecie pa-
nis: ideo vocauit ſe panẽ dicens. Ego ſum pa-
nis viuus ⁊c. Nõ eſt aũt horrou hoi panẽ co-
medere: ſꝫ aſſuetũ. eſſet em̃ ridiculũ infidelib⁹.
ſi ſibi caro appareret in hoſtia dicẽtib⁹ ꝙ come
derem⁹ carnẽ hois: ⁊ ideo erit panis triticeus
ſ. in ſpecie. Tertio hoc congrue ordinatũ eſt
a dei ſapiẽtia ne deceptũ ſe reperiat ſenſus iu
dicãs de ſibi notis. Ex quo igiꝶ nõ apparet in
ſpecie carnis rõne iã dicta: ſi ibi nõ remaneret
ſpẽs ſaltẽ panis vt prius nil ſenſibile appare
ret. Unde hoies nõ eſtimarẽt ibi aliq̃d eſſe ni
vidẽdo: cũ tamẽ dicaꝶ. hoc eſt corpus meũ. Et ...pul-
quẽadmodum in comeſtione preparata yſaac ...ſa fi-
decept⁹ eſt ois ſenſus niſi audit⁹. Nã viſus: q̃ gura
caligauerat: nõ ꝑcepit iacob illũ eſſe. Odorat⁹ eucha-
q̃ ſenſit fragrantiã veſtimẽtoꝝ eſau: nõ iacob riſtie.
Guſt⁹: q̃ eſtimauit cibũ eſſe preparatũ ab eſau
Tact⁹: q̃ man⁹ tetigit man⁹ ſunt eſau ꝓpter pel
liculas hedorum: quib⁹ manus cooperuerat.
Sed auditus ſolus remanſit indeceptus. Un
de dixit. Uox quidem vox iacob eſt. Gen. xxvj.
Ita in ſacramento iſto tactus: odoratus: gu-
ſtus: et viſus: ſunt eorum accidentium panis:
ſicut erant cum ibi erat ſubſtantia panis. Sed
auditus non fallitur cũ audit / hoc eſt corpus

meum. Et ad firmandum cor ſincerum ſola fides ſufficit.

Quantū ad ſecūdū vtili- §.II.

tas.ſ.deuote accipientis: notat̄ cū dicit̄. Super extollet̄ ſup libanū fructus eius.ſ. panis triticici ſacramētalis. Libanꝰ eſt mons ſpecioſus: et interpretat̄ cādidatio: ſignificās montē glīe vbi oēs amicti ſunt ſtolis albis.i. ſumma puritate: fructus ergo eius.i. affectus ſuperextollet̄ ſup mōtē glīe: q2 qui mādūcat hūc panē viuet in eternū. Joh.vj. Sūt aūt.xij. fructus huiꝰ panis triticiei: deſignati per.xij. fructꝰ ligni vite: de q̄bus dicit̄ Apoc.vlti. et de his habes plene.j.c.xij.§.vj. ibi vide. opꝫ tamē q deuote accipiat: ⁊ in gratia: al's non extollet̄ ad gloriā/ſed deiſciet̄ in ifernū. Unde Jſid. de cōſe.diſt.ij. qui ſcelerate. Qui ſcelerate viuūt in eccl'ia: et cōicare nō deſinūt: putātes ſe tali cōione mūdari: diſcant ſibi nil pficere ad emūdationē: dicente ppheta.ſ. Hiere.xj. Quid eſt q dilectꝰ meꝰ fecit i domo mea ſcelera multa? Nūquid carnes ſctē auferēt a te malicias tuas? quaſi dicat nō: ſed auget̄ grauiſſimū pctm̄: q2 vt dicit apl's.j. Cor.xj. Qui mādūcat ⁊ bibit indi.iudi.ſi.mā. et bibit.i. ac ſi xp̄m occiderit puniet̄ ſm glo. Et hoc vt dicit Aug. non q2 illā res.ſ. ſacramentū ſit mala: ſꝫ q2 malus male accipit qd̄ bonū eſt. Non em̄ mala erat buccella que inde data eſt a dn̄o: vt patet Jo.xiij. Salutē dedit medicus: ſed ille indignꝰ accepit ad pniciē. de ꝯſe.diſt.ij. et ſancta. Quādo melchiſedech rex ſalē ſacerdos dei ſummi obtulit abrae panē ⁊ vinū eum benedicēs: vt pꝫ Gene.xiiij.c. vtiq3 fecit hoc ei reuertenti cum victoria a cede quattuor regū. Gen̄.xiiij. Ad figurādū q opꝫ q homo habeat victoriā de corpore ſuo compoſito ex quattuor elemētis: ſeu in parte ſenſitiua: in qua iſurgūt quattuor paſſiones q̄ multis dn̄ant̄: vel q̄ttuor differētie pctōꝝ: que vincūt quattuor reges.i. ſenſualitatis nr̄e pctā: ſcꝫ pctm̄ cogitatiōis/cōſenſionis/opationis/et aſſuefactiōis. huic xp̄s verus ſacerdos offert panē ſacramētalē cū benedictione gr̄e ⁊ glīe. Itē Joh. de ſan.gemi. in ſermonibꝰ dicit q ph̄s in lib. de ſenſu et ſenſato numerat ſeptē differētias ſaporꝝ qui ſpūaliter reperiunt̄ in hoc ſacramēto. Primꝰ eſt ſapor dulcis: qui ſignat donū ſapientie: que facit diuina ſuauiter deguſtare. Secūdus ſapor acutus: ⁊ ſignat donū itellectꝰ qui facit penetrare vſq3 ad itima rei. Tertius eſt amarus: ⁊ ſignat ſcientiā: q̄ huius mūdi amaritudines facit dolere. Quartꝰ eſt ſapor piguis: ⁊ ſignat pietatē. Ps̄.xxij. Impinguaſti in oleo caput meū. Quintus eſt ſalſus: q̄ habet̄ in dono cōſilij: in quo eſt ſal diſcretiōis. Sextus ſtipticus: qui habet̄ de

Septez ſapores huius ſacramenti.

terreſtri ⁊ calido: et ſignat fortitudinē q̄ roborat hoiem. Septimꝰ eſt auſterus ſeu acetoſus: ſub quo cōprehenditur ⁊ ponticus: vt in piris acerbis: ⁊ ſignat timorē qui pungit ex recordatione peccati ⁊ expectatiōe iudicij. Unde bene Sapiētie.xvj. dicit̄ de māna huius figuratiuo. Panē de celo preſtitiſti eis dn̄e omne delectamentū in ſe habentē ⁊ omnē saporē.

Quantuꝫ ad tertium de §.III.

veneratione ſacramēti dicit̄. Floruerūt de ciuitate.ſ. venientes angeli de ciuitate eccl'ie triūphantis: et hoies de ciuitate eccleſie militātis lete ⁊ affectuoſe aſſiſtentes ſuo dn̄o: hoc eſt florere vt fenū terre: qd̄ multū abundat ⁊ multiplicat. Nā q angeli veniant de ciuitate celeſti: oſtendit Greg. in ꝗ. dial'. Quis fideliū dubium hr̄e poteſt in illo ieſu xp̄i myſterio: in ipſa imolationis hora ad ſacerdotis vocē celos aperiri: angeloꝝ choros adeſſe: ſumma imis ſociari. de ꝯſe.diſt.ij. Quid ſit ſanguis.§. q̄s fideliū. De ciuitate etiā eccl'ie currūt hoies ad vidēdū ſacramentū altaris: et quaſi tota deuotio fideliū remāſit in iſto ſacr̄o: ⁊ merito: q2 ſicut dicit Alex. pa. de cōſe.diſt.ij. nichil. ſicut potior eſt ceteris hoſtijs ⁊ ſacrificijs: ita potius excoli ⁊ venerari debet. Hinc dauid corā arca dn̄i.ij. Reg.vj. que hoc ſacr̄m ſignabat: q2 in ea erat virga diuinitatis potentiſſime: lex ſic ſapientiſſime: māna carnis puriſſime: iudꝰ ſaltabat totis viribꝰ ex maximo feruore ⁊ deuotione. Quid fieri dꝫ ad figuratū ſi tātū egit ad figurā. Hoc etiā fuit figuratū in magnifico illo ꝯuiuio qd̄ fecit aſſuerus: q̄ interpretat̄ btitudo.i. domus tertio anno imperij ſui.i. tp̄e nō nature nec legis moſaice: ſed tp̄e gratie cunctis principibꝰ ſuis: q2 apl'is ſuis: exinde ōnibus volentibꝰ venire in domo ſua ſcꝫ eccleſia mirabiliter ornata: nec aliquis cogebatur ad ſumendū ⁊c̄. Heſter.j.c.

Arca federis figurat eucharistiam

De ſacramento penitentie et ſpecialiter de confeſſione. Capl'm.vj.

Dixi cōfitebor aduerſuꝫ me iniu.meā dn̄o. ⁊ tu remi.ipie.pec.mei. Ps̄.xxxj. Sicut pctm̄ originale nō remittitur niſi per baptiſmū actu vel propoſito ſuſceptū: ita actuale non remittitur poſt baptiſmū p̄cipue niſi p penitētiā. vn̄ Aug. Oīs hō poſtq̄ ſue volūtatis eſt arbiter ꝯſtitutꝰ: nō pōt nouā inchoare vitā: niſi peniteat eū veteris vite. de pe.diſt.j.c. tres ſunt aūt actiōes. Et xp̄s ait Lu.vlt. Oportuit xp̄m pati ⁊ reſurgere a mortuis die tertia: et p̄dicare pniam in remiſſionē pctōꝝ in oēs gētes. et vt ait Chryſ. in homel. de pe.di.j.⁊.iij.c. pfecta pnia. Perfecta pnia cogit pctōrem oīa libēter ſufferre. In corde em̄ ꝯtritio: in ore cōfeſſio: in ope tota hu-

Sermo de ſacramēto pnie

militas.ſ.ſatiſfactiōis.hec eſt vera ⁊ fructifera pnīa. Hoc eſt illud triduū quo vocat nos de⁹: vt eam⁹ in deſertū: vt imolem⁹ deo nr̄o ſacrificiū bonoꝝ operū. Exo.iij. Hoc eſt illud triduū quo xp̄s amiſſus dolēdo reperit̄. Lu.ij. Hec eſt via ꝑ quā exit̄ de carcere herodis īfernalis.i.ſtat⁹ pcti: quo intendit altera die.i.in vita futura du cere ad mortē. Act.xij. Per ꝯtritionē eñi exit̄ de porta duricie cordis: per cōfeſſionē de porta clauſa taciturnitatis: ꝑ ſatiſfactionē de tertia porta que eſt ferrea: vnde magis fortis ꝙ̄ alia retentionis aliene ſubſtātie vel fame. Quomo do aūt debite fiat iſta penitentia ꝓut eſt ſacra mentū eccleſie: ⁊ quantā preſtet vtilitatē oſten dit p̄s. dicens. Dixi cōfitebor. vbi tria notat.

¶ Primo confeſſionem penitentialē exercen dam: ibi. Dixi confitebor.

¶ Scd̄o cōditionē rationabilē adhibendā: ibi Aduerſum me iniuſticiā meā dn̄o.

¶ Tertio innouationē ſpūalē cōſequendā: ibi. Tu remiſiſti ⁊c̄. De impedimētis pnīe ⁊ reme diīs ꝯtra ea habes plene. ī.c.xvij.§.iiij.⁊.v.

¶ Quātū ad primū ſcꝫ de cō ... §.I.
feſſiōe fienda: q2 dicit ꝯfitebor. Dixit Joſue ad achor: q̄ trāſgreſſus fuerat mādatū dei. Da glo riā deo / ⁊ ꝯfitere pctm̄. Joſue.vij. q̄ſi dicat. Cō fitendo pctm̄ tuū das gloriā deo: nā manifeſtā do miſeriā pcti tui: vt de⁹ eā ſua bonitate amo ueat a te: fateri clemētiā ⁊ miam ſuā: ⁊ ſic glori ficas eū. Ūñ ſciendū ꝙ oīs lex nobis data a deo clamat nobis: ⁊ mādat ꝯfeſſionē peccatoꝝ.

Precipit confeſſio.

¶ Primo lex intrinſeca.

¶ Secundo lex moſaica.

¶ Tertio lex prophetica.

¶ Quarto lex euangelica.

¶ Quinto lex canonica.

¶ Lex intrinſeca eſt lex naturalis. Hec nobis dictat vt ꝯfiteamur deo pctm̄ nr̄m.ſ.recognoſcē do ⁊ petēdo veniā. Quia eñi ante incarnationē de⁹ erat pur⁹ ſpūs: ideo erat ꝯtētus ꝯfeſſiōe mē tali hoīs: nec plus exigebat. Sꝫ poſtꝙ̄ fact⁹ eſt hō incarnat⁹ ex ꝟgine: exigit a nobis etiā ꝯfeſ ſionē oris: ⁊ q2 p̄ſens nō eſt corꝑalit̄: vult vt fa ciamus eā vicario ſuo ſcꝫ ſacerdoti. Dicit Job xxxj.c. q̄ nō fuit iude⁹: ſꝫ gētilis lege nāli ad h̄ mot⁹. Si erubui pctā mea in ꝯſpectu ppl̄i ꝯfi teri.i.nō erubui.⁊ nō dt pplo: q2 ꝯfiteri publice eſſet ſcādalizare: ſꝫ in ꝯſpectu ppl̄i: q2 nō dꝫ hō erubeſcere ꝙ ppl̄s ſciat ip̄m facere ꝯfeſſionē: ſi cut aliq̄ ſapientes ſm̄ ſcl̄m erubeſcūt videri in ꝯfeſſiōe. Primi parētes nr̄i ꝑpetrata trāſgreſ ſione diuini p̄cepti interrogati fuerūt de ea vt cōfiterent̄ pctā ⁊ veniā peterēt: cū dn̄s vocauit adā di. Adā vbi es tu? Geñ.iij.q.d.ꝯfitere pec catū tuū: ſꝫ illi vt ſupbi noluerūt ſe accuſare: ſꝫ excuſauerūt ſe: q2 adam retorſit culpā in euā: q̄ ſibi ſuggeſſit eſuꝫ: ⁊ ſic q̄ſi i deū q̄ dedit ſibi talē ſociā: eua īterrogata in ſerpētē retorſit: ⁊ q2 no luerūt hūiliter ꝯfiteri pctm̄: expulſi ſunt de pa radiſo nudi mēte ⁊ corꝑe. Frequēter h̄ accidit vt reprehenſus q̄s a ꝯfeſſore vel alio de pctō ſuo: nō hūiliter ꝯfitet̄: ſꝫ excuſat ſe retorquēs in car nē ſeu ſenſualitatē ſignatā ꝑ euā: ⁊ ſil̄r in deū q̄ dedit ſibi fragilē carnē: vel ī diabolū q̄ tētauit. Sed ſi nō vis eiici de paradiſo celeſti: tibi attri bue ⁊ cōfitere. ¶ Lex moſaica ſicut alia ſacra: ſic ⁊ ꝯfeſſionē ꝯtinebat in figura. Nā dū māda bat̄ ī lege ꝙ cōmittēs certa pctā offerret deter minata aīalia ſacerdotib⁹ q̄ occiſa in ſacrificiū cremabant̄. vt ptꝫ Leui.iiij.v.vj.⁊.vij.c. mani feſtabat̄ ī gn̄e offerētis illud aīal cōmiſiſſe aliq̄ pctā in gn̄e q̄ expianda erāt ꝑ mortē xp̄i figura tā in tali aīali. ꝯfeſſio eñi ſacr̄alis a paſſiōe xp̄i hꝫ efficaciā. Ex iudicio etiā lepre habita fuit ī̄ figura ꝯfeſſiōis. de q̄ habet̄ Leui.xiij. et lepra in capillis ē pctm̄ in cogitatiōe. Lepra in cute eſt pctm̄ in carnali delectatiōe ſeu moroſa delecta tione. Lepra in veſte exteriori eſt pctm̄ in opa tiōe. Lepra in domo in qua cōtinue habitat̄ eſt pctm̄ in ꝯſuetudine. Qui ḡ habuit ſigna lepre debebat ſe ſacerdoti p̄ſtare: et ille debebat bñ cōſiderare modū lepre. Et ſi videbat eſſe leprā ꝑſeuerātē ⁊ augeri: iudicabat eū īmūdū ⁊ a ce teris ſeparādū. Si aūt videbat nō ꝑmanere le prā iudicabat mūdū: et liberū dimittebat. Sic ſacerdos pctōrē ſibi p̄ſentatū vel leproſuꝫ ī aīa: ſiue ꝑ cogitationē vel delectationē vel opa ma la: ſi videt eū nō dolere nec ꝓponere in futurū abſtinere: nō dꝫ eū abſoluere: ſed vt īmūdū ⁊ in lepra ꝑſeuerātē iudicare. Sꝫ ſi dolet ⁊ ꝓponit abſtinere dꝫ abſoluere: et vt mūdū ꝑ cōfeſſionē iudicare. Aliq̄ etiā ex hebreis bñ ꝑitis aſſerūt ꝙ cū repiūt ſacerdotē de eis.ſ. de leuitico gn̄e: q̄d tñ eſt eis difficile diſcernere: cōfitent̄ voca liter eis pctā ſua ante mortē. ¶ Lex ꝓphetica ad hoc inuitat. ꝙ ſcripture ꝓphetaꝝ dicant̄ lex patet ex eo ꝙ xp̄s dixit iudeis. In lege vr̄a ſcri ptū eſt.ſ.p̄s.lxxxj. Ego dixi dīj eſtis: q̄d tñ ꝟbū in prophetia eſt. p̄s.xciiij. ſeu in pſalmo dauid. Ipſe eñ dauid dixit. Preoccupem⁹ faciē dn̄i in ꝯfeſſiōe.i. anteꝙ̄ cōpaream⁹ ante faciē dn̄i.ſ.in iudicio ꝑticulari ꝑ mortē: in quo opꝫ nos red dere rōnē de debitis nr̄is pctōꝝ faciam⁹ ꝯfeſ ſionē: ꝑ eā eñi tollunt̄ pctā ſcripta in tabula cō ſcientie: ſicut ꝑ ſpongiā in tabula ſcripta. etenī oīa in cōfeſſione lauant̄. indꝫ bea. Lau.⁊ Salo. Prouer.xxviij. Qui abſcōdit ſcelera ſua.ſ.nō ꝯfitendo: nō diriget̄.ſ.in via ſalutis. Qui autē ꝯfeſſus fuerit, ⁊ reliquerit ea, miam ꝯſequet̄: et inueniet grām. Hinc Eſa.xxiij. Circui ciuitatē ſume citharā q̄ ſonitū reddit.ſ. vocalis ꝯfeſſio

Figuratio confeſſiōis

Iudei cōfitēt leuitis.

nis: bñ canta debite ꝯfitēdo.frequēta canticū. Et nota ꝙ dicit circui ciuitatē: nō eñ a caſu/ſ ʒ diligēter debet circuire ciuitatē eccl'ie vt inueniat bonū ꝯfeſſorē. Vñ Augu. Qui vult ꝯfiteri vt inueniat grām:ſacerdotē querat:q̄ ſciat abſoluere ꝛ ligare:ne ſi negligens circa ſe fuerit: negligaꝰ ab illo q̄ ſalubriter monet euʒ vt cecū vitet ne ambo in foueā cadant.de pe.diſt.vj.c. qui vult.et de pe.diſt.j.§.quē penitet. Danieli ꝓphete ꝯfitenti pctā ppl'i dicēdo: Peccauimꝰ iniuſte egimus iniq̄tatē fecimꝰ in oēm iuſticiā tuā:reuelata ſibi fuit dei placatio ꝛ liberatio a captiuitate babylonica. Daniel.iij. ¶ Lex euāgelica de hac plenius loquiꝛ. nā vt dr̄ Luc.iij. Qui baptizabanꝛ a Johe baptiſta: cōfitebanꝛ ſibi pctā ſua. Erat aūt baptiſmus Johis nō ſacramētū eccl'ie:vnde nec purgatiuū pctōꝝ: ſed diſpoſitiuū ad penitentiā: ꝛ ideo dicebaꝛ baptizare in penitētiā. Hmōi aūt iniūgendo ꝯfeſſionē dñs ieſus.x. leproſis q̄ clamabant miſerere nr̄i:dixit. Jte oſtēdite vos ſacerdotibꝰ Lu.xvij et eūdo mūdati ſunt. Ad innuendū ꝙ lepra peccati q̄ eſt ex trāſgreſſione decalogi mūdaꝛ oſtēdendo ſe ſacerdoti in ꝯfeſſione: ꝛ ꝗuis ipm ꝓpoſitū verū ꝯfeſſionis mūdet:vt patet ex ipſa figura hiſtorie: opʒ tñ vt tpe ſuo ſequaꝛ effectꝰ: aliter recidiuaret in leprā pcti. Autoritatē aūt abſoluēdi dedit dñs ſacerdotibꝰ cū dixit diſcipulis in ꝑſona oim ſacerdotū. Quoꝝ remiſeritis pctā remiſſa ſunt ꝛc̄. Joh.penult.ſ.claue nō errāte. Expreſſius ꝓmulgauit p̄ceptū hmōi Jacobꝰ apl's di.in can̄.ſua.c.v. Cōfitemini alterutrū pctā vr̄a.ſ.habentibꝰ claues eccleſie vt ſunt ſacerdotes. Vñ ꝛ q̄ in caſu extremo: vt fit in periculis maris ꝯfitetur laico:ꝗuis vtile ſit ſi nō hʒ copiaʒ ſacerdotis:tñ ſi euadat dʒ poſtea illa ſacerdoti ꝯfiteri. ¶ Lex aūt canonica hoc mandat dicēs ꝑ Aug. Judicet ſeipm̄ homo cū pōt: et mores ꝯuertat in melius:ne cū iā nō poterit p̄ter volūtatē a dño iudiceꝛ: ꝛ cū in ſe ꝓtulerit ſeueriſſime medicine:ſed tñ vtiliſſime ſentētiā: accedat ad antiſtites.i.ſacerdotes in eccleſia ꝑ quos illi claues miniſtranꝛ.de pe.di.j.iudicet. Amb.Venialis eſt culpa.i.digna venia quā ſequitur ꝯfeſſio delictoꝝ.di.e.c.ſerpēs. Non eñ meruit iuſtificari q̄ pctā ſua noluit cōfiteri. idē di.e.nō pōt.cū ſeq. Hinc ꝛ Hiero. Quiſquis es qui tibi alicuiꝰ pcti es cōſcius: quāto tpe deliquiſti tāto tpe ſatiſfacito deo in ꝯfeſſione penitentie:nō expectes vt humiliet te accuſator ſathan.i.diabolus.diſt.ea.c.vide. Tēpus determinat:q2 omi anno ſaltē ſemel.eꝛ de pe.ꝛ re.c. ois. Ois vtriuſqʒ ſexus poſtq̄ ad annos diſcretionis ꝑuenerit:teneꝛ ola pctā ſua ꝓprio ſacer-
ca. xix. doti cōfiteri. Multa habes ad declarationem huius.j.de cōfeſ. et.ſ.in.ij.parte titu. de accidia.c.de negligētia ꝯfeſ. Et q̄s ſit ꝓprius ſacerdos cuiuſlibet: habes diffuſe.j.in ti.de ꝯfeſſoribus. Verū in lib.vj.de pe.ꝛ re.habeꝛ ꝙ nulla cōſuetudine pōt introduci vt q̄s cōfiteaꝛ alteri q̄ ꝓprio ſacerdoti. Sunt aliqui ſapientes ſm mūdū:qui eſtimāt nō neceſſariā ſacerdotalē cōfeſſionē:ſed ad bene eſſe. Sed ſi iſtud aliqñ fuit in opinione: vt ponūt magr ſen.in.iiij. diſt.xv. et Gratianus de pe.diſt.j.ꝑ totū.hodie tñ eſt in determinatione eccl'ie.ſ.eſſe neceſſariā ad ſalutem ꝯfeſſionē vocalē.et ꝯtrariū tenere.ſ.nō eſſe neceſſariā:eſſet hereticū ſm Tho.in.iiij.vt habes.j.in ca.de ſtatu ꝯfeſſoꝝ.de quadā muliere. vt habeꝛ in lib.de.vij.donis. ꝙ lapſa i pctō carnis:q2 pre verecūdia noluit ꝯfiteri: ꝗuis intraret monaſteriū vt magis pniam ageret de pctō et ibi ſemꝑ vixerit in maximis abſtinētijs ꝛ gemitibꝰ ꝛ orationibꝰ:tñ mortua apparuit cuidā moniali ſibi familiari reuelās ſe eſſe damnatā: propterea q2 nō fuit illud pctm̄ confeſſa. T.iiii. xvij. Ti.xvi

¶ Quantū ad ſecūdū ſcʒ de §.II.

cōditionibus quas debet habere cōfeſſio vt ſit bene facta:ꝗuis.j.plene declaretur de.xvj.cōditionibus eius in titu.de ſtatu cōfeſſoꝝ: pro- ca. xix.
nunc ſolum ex verbis p̄s.proponenꝛ quattuor vt fiat primo.

¶ Cum matura diſcuſſione:ibi. Dixi.
¶ Cū amara cōpunctione:ibi. Aduerſum me.
¶ Cū ſincera denudatiōe:ibi. Iniuſticiā meā.
¶ Cum plena obeditione:ibi. Domino.

¶ Quantū ad primū non debet q̄s facere confeſſionē ſubito ſine aliqua premeditatiōe: quia modicū vel nil valeret: ſed cū deliberatione et mētis examinatione. Et ideo anteq̄ ponat p̄s. verbū cōfitebor: premittit dixi.i.deliberaui in mente mea. ita exponit Caſſio. Et in iſta deliberatione debet dicere in corde ſuo coram deo peccata ſua diligenter examinando. ſm illud Eſa.xxxviij.qd̄ dicit Ezechias penitēs de peccatis. Recogitabo tibi.ſ.deo oēs annos meos in amaritudine anime mee.i.oēs actus peccatoꝝ/cogitationis/locutionis/opationis/omiſſionis per me ꝑpetratos toto tēpore vite mee: et hoc cū diſplicentia ꝛ amaritudine:nō aūt cū cōplacentia delectatiōis. Et hoc eſt qd̄ di. Leo pa.de pe.diſt.j.c.ſufficit. Sufficit penitenti cōfeſſio q̄ primo deo offerꝛ.ſ.dicendo ꝛ examinādo ſe in corde ſuo:deinde ſacerdoti qui pro delictis peccātiū precator accedit. Manifeſtū eſt autē ꝙ cū q̄s habet facere cōputū alicuiꝰ adminiſtrationis facte per eum:prius per ſe examinat oēs particulas q̄ ſunt ſcripte in libro queʒ habet coraʒ exigente rationē preſtare: vt bene reddat ratiocinīū.multo magi q̄ habes ſcripta in libro cōſcientie opera tua mala:prius debes

p te examinare vt reddas cōputū corā exigēte
rationē a te.ſ.cōfeſſoꝛi loco dei. Et cuidā q̄ fece
rat cōfeſſionē ſuā ſine p̄cedēti debita exami=
natiōe fuit dictū i viſiōe: vt iterū redderet cōpu
tum ſuū.i.confiteret̄ in vitaſpatrū. ¶ Scḋo dʒ
fieri cū amara cōpūctiōe: vn̄ di. Cōfitebor ad=
uerſuʒ me. Que ſunt nobis aduerſa ⁊ cōtraria
nobis diſplicēt/⁊ de eis dolem⁹: ⁊ q2 pctā ſunt
maxime aduerſum nos.i.nociua ⁊ cōtraria no
bis: debem⁹ vt nociua ⁊ vera mala de eis in cō
feſſiōe dolere. Sicut eñ cōtraria cōtrarijs cu=
rant̄: cōplacētia.ſ.delectatiōis pcti aufert̄ p di
ſplicētiā et dolorē ei⁹. Vn̄ Aug. de pe.di.j.c.pe
nul. Quē penitet oīno peniteat: ⁊ dolorem la=
chrymis oſtēdat p cōfeſſionē. Debet aūt dolor
iſte eſſe magn⁹. Vn̄ dicit̄ aie peccatrici Hiere.
vj. Luctū vnigeniti fac tibi plāctū amarū: vtiq
cū mulier amittit vnigenitū ſuū q̄ eſt totū bonū
ſuū: et quē amat maxime/dolet maxime. Sed
quāto magis hʒ dolere pctōr q̄ p peccatū ami
ſit ⁊ bona oīa ſpūalia que excedunt valorē oim
tpaliū/⁊ patriā ꝓpriā ciuitatis ſupne: ⁊ vitam
aie/gratiā/⁊ ip̄m deū: q̄ ſolus eſt ſolaciū ⁊ refu
giū noſtrū/et totū bonū noſtrū. Vn̄ Amb. in li.
de pe. Nichil eſt qḋ cauſa tā ſummi doloris ſit
ꝙ ſi recordet̄ quis vn̄ lapſus ſit: ⁊ ꝙ ad iſta mo
mētanea et caduca ab illa celeſtis ꝯditiōis in=
tentiōe defluxerit. ¶ Tertio dʒ eſſe cōfeſſio cū
integritate ſincera.i.non miſceat alias mate=
rias in cōfeſſiōe/ſed iniuſtitiā ſuā: omne pctm̄
eſt quedā iniuſtitia ꝯtra deū vel ꝓximū vel ſe
ip̄m. Dic tu iniquitates tuas: vt iuſtificeris.ſ.
in cōfeſſiōe. Eſa.xliij. Debʒ aūt integre dicere
iniuſtitiā ſuā: dicit̄ eñ Thren.ij. Effunde ſicut
aqua cor tuū ante cōſpectū dn̄i. Sicut eñ cum
effundit̄ aqua de vaſe nil remanet i eo odoris/
coloris / vel saporis. Ita de vaſe cordis aqua
iniquitatis p os in cōfeſſiōe effundi dʒ: vt non
remaneat aliqua circūſtātia iniuſtitie ſeu pec=
cati. Vn̄ Aug. in lib. de pe. ait. Cōſideret pctōr
qualitatē criminis in loco/ in tpe/ in pſeueran
tia/in varietate pſone: et quali hoc fecerit tēta
tione ⁊ ip̄i⁹ viciū multiplici executiōe. Ois iſta
varietas cōfitēda eſt ⁊ deflēda. Dolendū eſt nō
ſolū q2 peccauit: ſed etiā q2 ſe ꝟtute priuauit.
Gemat alioꝝ vitā in ſua fuiſſe corruptā.ſ.exē=
plo: vel incorruptā nō cōſeruatā: ⁊ cōmodo ꝓxi
mi qḋ dediſſet exēplo boni, doleat de triſtitia
quā peccādo bonis intulit. Hec ille de pe. diſt.
v.c.j. De circūſtātijs vō pctōꝝ que ſunt neceſſa
rie cōfitēti ⁊ que nō/habes.ſ.in ti. de ſtatu con
feſ.ti.xvij. ¶ Quarto debʒ eſſe cū plena obedi
tiōe. vn̄ dicit Dn̄o cōfitebor. ſit eñ ſacerdoti lo
co dn̄i: ſeruus aūt dn̄o debet obedire: vn̄ dice=
batur in veteri lege Deut.xvij. Qui non obe=
dierit ſacerdotis imperio, morte moriat̄.xj.q.
iij. abſit. et p̄cipue in eo qḋ iniūgit ſibi in pe=
nitētia debʒ obedire ⁊ facere: alr̄ oporteret eū
iterare. vn̄ Aug. Ponat ſe cōfitēs in arbitrio
ſacerdotis: poteſtate iudicis: nichil ſibi reſer=
uans ſui: vt oīa eo iubēte paratus ſit facere ꝓ
recipienda vita aie quecūq faceret ꝓ euitāda
corporis morte: et hoc cū deſiderio/ q2 vitā re=
cuperat infinitā. de pe. diſ. v.c.j. Et ſi iniungit̄
ſibi q̄ aliqua de cauſa non poſſet explere/ de=
bet ſibi ſignificare: inſup ⁊ que ſibi declaret ne
ceſſaria facienda: vt reſtitutionē alienoꝝ fame
⁊ hmōi faciat integraliter. Et q2 nouit diabo=
lus ꝙ nō valet cōfeſſio niſi fiat ſacerdoti/ cū ha
betur copia: ideo legit̄ ꝙ diabolus ſemel ſum=
pſit ſpeciem ſacerdotis: cū.ſ. quidam infirmus Exēplū
mitteret ꝓ ſacerdote nūciū: cui obuiās in via mirabi
diabol⁹ in forma ſui ſacerdotis: acceſſit ad in= le.
firmū ⁊ audiuit eum ⁊ abſoluit. Illo aūt morie
te demones aiam eius querebāt ducere ad in=
fernū: dicentes illum nō fuiſſe cōfeſſum ſacer=
doti. Angeli boni econtra excuſantes eū: q2 vt
ſacerdoti diabolo cōfeſſus erat. Demū re de=
ducta ad iudiciū dei/ſentētiatum eſt vt aia re=
diret ad corpus: ⁊ vero ſacerdoti confiteretur
vt ſaluari poſſet: ⁊ ſic factum eſt: qui reſuſcita=
tus confeſſus eſt/⁊ poſtea quieuit in pace.

¶ Quantū ad tertiū.ſ.de §.III.
innouatione cōſequenda per confeſſionē dicit
Tu remiſiſti impietatē peccati mei. Per con=
feſſioneʒ fit pctōr nouus homo. ſm illud apl̄i.
Deponētes veterē hoiem induite nouū hoiem
qui ſm deū creatus eſt. ad Eph.iiij. ⁊ ad Colo. Utili
iij. Multa ex ea cōſequunt̄ bona: ſicut per pec= tates
catū multa nocumēta homo incurrit. Primo p confeſ
peccatū amittit q̄s vitā gratie. ſm illud Sap. ſionis.
xvj. Per maliciā occidit homo aiam ſuā.ſ.pri
uando eā gratia: ſed p cōfeſſionem reſurgit ad
gratiā. ps.lxxxiiij. Veritas de terra.i. de pecca
tore orta eſt.ſ. cōfeſſionis pctōꝝ: ⁊ iuſtitia de ce
lo ꝓſpexit.i. iuſtificatio ſm Aug. Iuſtificatio
autē ſit per gratiā. iuxta illud apl̄i ad Titū.ij.
Iuſtificati gratia ipſius. Aliqñ accedit quis
ad cōfeſſionē attritus ⁊ nō cōtritus: ⁊ tūc ſi nō
ponit obſtaculū: per cōfeſſionē iuſtificatur per
gratiā. ¶ Secūdo peccatū inducit ad obſtina
tionē et mortē eternā. ad Ro.vj. Stipēdia pctī
mors: ⁊ cōfeſſio a morte gehēne educit ⁊ a ꝓ
fundo obſtinatiōis. Vn̄ Aug. tractās illud ps.
Neq vrgeat ſup me pute⁹ os ſuū: ait. Pute⁹
eſt ꝓfundū humane iniquitatis: in quā ſi ceci
deris nō claudet ſup te os ſuū: ſi non clauſeris
os tuū. de pe. di.j.§.cec⁹. Cōfitere ḡ et euades
ſcʒ de ꝓfundo inferni et obſtinatiōis. ¶ Ter=
tio peccatū claudit paradiſum. Eſa.xxvj. Tol
latur impi⁹ ne videat gliam dei. Cōfeſſio apit

paradiſum. Amb.in lib.de paradiſo.Ecce nũc tẽpus acceptabile in quo ↄfeſſio aperit paradiſum latroni in cruce ↄfitenti pctm̃ ſuũ dicẽdo. Et nos quidẽ iuſte:nã digna factis recipimus. Luc.xxiij.Cui dictum fuit.Hodie mecũ eris in paradiſo. ¶ Quarto pctm̃ facit hominẽ ſeruũ diaboli ſeu filiũ.Jo.viij. Uos ex patre diabolo eſtis: ſed ↄfeſſio liberat a ſeruitute diaboli ⁊ facit filiũ dei. Jn hmõi figurã legit̃.j.Reg.xvj.ꝙ dauid ſonãte cithara/ſaul q̃ vexabat̃ a diabolo liberabat̃ ab illa vexatione. Cithara ſignificat ↄfeſſionẽ.ſm illud.Cõfitemini dño in cithara. ps.xlij. ¶ Quinto pctm̃ deturpat aiam ⁊ denigrat obſcurãdo mentẽ:ſed cõfeſſio decorat.Uñ Hiero.de pe.diſt.iij.totã pniam. Cõfeſſio ⁊ pulchritudo corã eo: vt qui fuerit pctã ſua ↄfeſſus dicens Corrupte ſunt cicatrices mee: feditatẽ vulneruꝫ in ſanitatis mutet decorẽ. Et Augu. Per ↄfeſſionẽ hõ de fedo fit pulcher. Jn cuius figurã eſt Naamã leproſus lotus ſepties in iordane: et reſtituta eſt caro eius ſicut caro pueri paruuli.iiij. Reg.v. Jnterp̃tat̃ iordanis riuus iudicij:⁊ ſignificat iudiciũ penitentiale ↄfeſſionis:in quo lotus ſepties.i.de oibus pctis vniuerſaliter mũdat̃ et decorat̃. ¶ Sexto cõfeſſio illuminat.Hec eſt natatoria ſiloe: in qua lotus cecus a xp̃o miſſus illuminat̃. Joh.ix. O quot illuminationes peccator ibi recipit. de multis eñ que nõ putabat eſſe pctã/ edocet̃ et inſtruit̃ quomodo debeat tẽtationibus reſiſtere: occaſiones vitioꝝ vitare:quomõ debeat ſatiſfacere et in oi ↄuerſatione ſua ſe habere. ¶ Septimo diminuit penas tp̃ales debitas ꝓ pctis plus ⁊ minus ſm quantitatẽ doloris et erubeſcentie. Aug. Qm̃ erubeſcentia magna eſt pena:fit dignus venia.i.remiſſione pene qui pro xp̃o erubeſcit cõfitendo.Unde legit̃ de quadã pulchra muliere ꝙ cõpuncta ex predicatione audita cõfeſſa eſt cũ tanto dolore ⁊ erubeſcentia ꝙ mortua eſt pre dolore: ⁊ reuelatũ eſt ꝙ ſubito ad celũ euolauerit om̃i pena ſibi dimiſſa. ¶ Octauo corpora ſanat aliqñ.vt de pe.⁊ re.c.cũ infirmitas. Precipitur eñ medicis corpoꝝ ꝙ cũ fuerint vocati ad infirmos inducant eos ad ↄfeſſionẽ faciendã:vt p hoc citius ſanent̃ infirmi: q: ſublata cauſa remouet̃ effectus:cauſa infirmitatis multotiens eſt peccatũ etſi non ſemꝑ: ideo ⁊c̃. ¶ Nono ↄfeſſio interceſſiões ſeu orationes multiplicat. Nã eccleſia orationeꝫ facit ſpecialẽ pro confeſſis dicens. Exaudi dñe ſupplicũ preces ⁊ cõfitentiũ tibi parce peccatis: et ſpecialiter ille cui ↄfitet̃ orat ꝓ eo. Uñ ⁊ Aug. dicit de pe.diſt.vj.c.j.de cõfeſſore. Adiuuet cõfitentẽ orãdo:elemoſynas faciẽdo:et alia bona opa ꝓ eo. ¶ Decimo dat magnũ robur anime ↄtra tentationes diaboli,Unde ⁊ in figurã iudas machabe⁹ ſurrexit vt leo dux exercit⁹ dei ⁊ habuit maximas victorias ↄtra inimicos populi dei:qui ſunt demones. Judas interpretat̃ cõfeſſio: q: per eã habet̃ victoria ↄtra demonũ tẽtationes:nam deteguntur in ea eius inſidie. ¶ Undecimo dat ſpem ſalutis. Amb. Cõfeſſio ſpem ſalutj tribuit: ſicut ecõuerſo taciturnitas inducit deſperationẽ. exemplũ in Cayn.qui vt dicit Gratian⁹ de pe.diſ.j.c.voluiſſent.q: pctm̃ dño interrogãte noluit ↄfiteri:in deſperationẽ incidit. Geñ.iiij. ¶ Duodecimo letificat penitentẽ ⁊ eccleſiã militantẽ. ps.xlj. Jn voce exultatiõis ⁊ ↄfeſſiõis ſon⁹ epulãtis. figura de filio prodigo qui reuerſus ad patrẽ et ↄfeſſus dicẽs Peccaui i celũ ⁊c̃.tota dom⁹ feſtauit. Lu.xv.c.

Cõfeſſio eſt ſalutaris etiã corpori

¶ De ordinib⁹ ſacris per modũ ſermonis. Caplm̃.viij.

Sacerdotes tui induant̃ iuſticiam ⁊ ſancti tui exultent. ps.cxxxj. Ordo ſacer q̃uis ſit diſtinctus in plures partes:q: in minores ⁊ maiores:eſt tñ vnũ ſacr̃m vnitate finis:quia oẽs ordinant̃ ad corp⁹ xp̃i verũ ↄficiendũ in eucharistia ⁊ corp⁹ xp̃i myſticũ dirigendũ in eccl̃ia:⁊ vtrũqꝫ fit p ſacerdotiũ: ad qđ cooperant̃ alij ordines. Et aliqui qdẽ nouẽ ponunt eſſe ordines correſpondentes nouẽ ordinib⁹ angeloꝝ:ſicut enim angeli dicuntur miniſtri dei.ſm illud ad Heb.j. Omes ſcꝫ angeli adminiſtratores ſunt ſpũs.ſ.dei.ſic clerici in q̃buſcũqꝫ ordinibus dicunt̃ miniſtri dei. Eſa.lxj. Uos aũt ſacerdotes dñi vocabimini: miniſtri dei nr̃i dicet̃ vobis.ſ. eſtis:⁊ loquit̃ ibi de ſacerdotib⁹:vñ oẽs vt angeli in magna puritate miniſtrare debẽt. Et dicũt hi primã tonſurã eſſe ꝓmũ ordinẽ ⁊ vltimũ ponũt epatũ. Alij ꝟo vt Tho.in.iiij.diſt.xxiiij. q.ij.ar.j.q.ij.ponũt tm̃ eſſe ſeptẽ ꝓprie ⁊ ſtricte loquẽdo ꝓut ordinat̃ ad ↄſecrationẽ euchariſtie:⁊ nõ imprimit̃ p eũ aliq̃s nouus characterꝫ et iſto modo nec primã tõſurã dicũt eſſe ordinẽ ſed diſpoſitionẽ ad ordines: p epatũ etiã nõ imprimi nouũ characterꝫ. De hoc tñ habes.ĵ.c.de ordinib⁹. Et ſic ſunt ſeptẽ ordines:et ita ꝓſuppeponũt gratiã ſeptiformẽ ſpũſſancti.i.ſeptẽ donoꝝ ad hoc vt ad meritũ ſuſcipiant̃ ⁊ miniſtret̃ in eis: ⁊ ipſa gratia ſeptiformis auget̃ in ſuſceptione cuiuſlibet eoꝝ ſi debito modo ſuſcipiantur. De ſacerdotib⁹ ergo q̃ habẽt oẽs ordines ſeptẽ: et in quibus completur hoc ſacramentũ dicit̃.ſacerdotes ⁊c̃.Ubi tria notantur.

¶ Primo myſteriũ almificum pro quo debẽt venerari:ibi.Sacerdotes.

¶ Secundo habitũ gratificum cũ quo debent exornari:ibi.induantur iuſticia.

¶ Tertio premium glorificum a quo debent

decoꝛari:ibi.ſancti tui exultent.

¶ Quantū ad pꝛimū ſacerdotes §.I.

ſemꝑ fuerūt in magno honoꝛe apud oēs:ſꝫ ſicut ſacerdotes paganoꝝ fuerūt ſacerdotes et miniſtri nō dei veri:ſed falſoꝝ deoꝝ.i.demonioꝝ:ita falſus honoꝛ eis exhibebat̃:ſed ſacerdotes eccl'ie ſunt ſacerdotes dei.Eſa.lxj.Uos ſacerdotes dñi vocabimini.de quibus.j.Pet.ij. Uos eſtis gen⁹ electū:regale ſacerdotiū.Dicit̃ (Sacerdos vñ dicitur) aūt ſacerdos ſacra docēs vel ſacra dans vel ſacer dux:qꝛ videlꝫ debet ꝓbere ſacra documenta:debet exhibere ſacra ſacra: debet adhibere exemploꝝ oꝛnamēta.Ex his oſtēdit̃ ꝙ ſit almū eoꝝ miniſteriū:et almos.i.ſctōs hoīes faciēs. Debet ḡ pꝛimo pplm docere de agēdis. Malach.ij. Labia eñ ſacerdotꝭ cuſtodiūt ſciētiā.i.cuſtodire debēt: ⁊ legē reqrūt de oꝛe ei⁹.ſ.ppl'i vt doceant̃. Sup quo Hiero. in ꝓlogo biblie. Sacerdotis eſt ad interrogatū rñdere de lege ſcꝫ dei ⁊ eccl'ie.Uñ in figurā mādauit dñs ꝙ tunica qua indut⁹ cū magno apparatu ſacerdos intrabat ſctāſctoꝝ: haberet in extremitate inferioꝛi tintinnabula vt audiret̃ ſonus in tēplo. Exo.xxviij.Ad ſignificandū ꝙ ſacerdos debet in eccl'ia ſonitū reddere ꝑdicationis.Ut eñ di. Greg.in paſt. officiū ꝑconis ſuſcipit qſquis ad ſacerdotiū accedit. diſt.xliij.ſit rectoꝛ. Et in cōcilio toletano dr̃. Ignoꝛātia mater cūctoꝝ erroꝝ:maxime in ſacerdotib⁹ dei vitāda eſt:qui officiū docēdi in ppl'o ſuſcipiūt.Sciāt ergo ſacerdotes ſacras ſcripturas ⁊ canones: ⁊ omne eoꝝ opus in ꝑdicatione ⁊ doctrina ꝯſiſtat.diſt.xxxviij.c.j.Alr̃ ſi ignoꝛans eſt: nec curat diſcere neceſſaria: dici ſibi poterit illud Oſee.iiij.Qꝛ tu ſcientiā repuliſti: et ego te repellā ne ſacerdotio fungaris michi.Et poterit dici ſacerdos non dei ſed nanee de quo dr̃.ij.Machab.j.Dux ipſe ⁊ exercitus cecidit in tēplo nanee: conſilio deceptus ſacerdotū nanee. Nanee interpretat̃ paſcua eoꝝ:ille ergo pōt dici ſacerdos nanee:q nō querit ſalutē aīarū:ſed paſcua coꝛpoꝛis.Hi dant ꝓpter ſuā ignoꝛātiā pꝛaua ꝯſilia:vnde cadāt in pctā pꝛiceps cū ppl'is. et qd̓ peius eſt:cū ipſi nō doceāt ꝓpter ignoꝛātiā vel inertiā: dolent ꝙ religioſi doceāt ⁊ pꝛedicēt ppl'o: ſimiles ſacerdotib⁹ īfideliū ⁊ inuidoꝝ iudeoꝝ de qbus dr̃ Act.iiij.ꝙ pꝛedicātib⁹ ap'lis ſupuenerūt ſacerdotes dolētes ꝙ docerēt pplm.Debet ſcd̓o ſacerdos exhibere tpe ſuo ſacra ſctā:⁊ oꝛonum munimēta.vnde dr̃ ſacra dans.Ut eñ dicit be. Tho.in.iij.pte.q.xxij.ar.j. Sacerdos cōſtituit̃ vt mediatoꝛ inter deū et pplm: nā ſacra q ſunt dei debet ppl'o miniſtrare:et oꝛatiōes ppl'i deo offerre:⁊ ideo dꝫ ſctē ⁊ mūda ꝯſcientia viuere. Eſa.lij.c.Mundamini q fertis vaſa dñi.i.ſacra q ſunt vaſa ꝯtētiua gr̃e dñi. Debēt etiā oꝛare ꝓ ppl'o.ſm illd̓ Johel.ij. Inter veſtibulū ⁊ altare ploꝛabāt ſacerdotes dicētes Parce dñe parce ppl'o tuo.Sed vt dicit Grego.in paſto. Dū is q diſplicet ad intercedendū mittit̃:irati animus ꝓculdubio ad deterioꝛa ꝓuocat̃.Sacerdotes igit̃ qui immūdi ſunt coꝛpoꝛe vel mēte: hi poſſunt dici ſacerdotes beelphegoꝛ: qd̓ eſt idolū ignominie ſimulea ophni et phinees filijs heli. de qbus ſcribit̃.j.Reg.ij. ꝙ erāt filij belial neſcientes dñm nec officiū ſacerdotū ad pplm: q cū mulierib⁹ doꝛmiebant q veniebāt ad tēplū: ſed mala moꝛte perierūt. Debent tertio ꝓbere ducatū alijs:ſed ſacrū. vnde dr̃ ſacer dux:⁊ hoc ꝑ optima vite exempla:q vtiqꝫ plus mouent ꝙ̄ verba. Pꝛimis eñ ſacerdotib⁹ noui teſtamēti dictū fuit Matth.v. Sic luceat lux veſtra corā hoībus vt videāt opa veſtra bona ⁊c̃. Si enim ſcandalizāt malis exemplis: dicit Greg.ꝙ tot moꝛtibus digni ſunt: quot exēpla ad ſubditos trāſmittūt perditionis.xj.q.iij.c.ꝑcipue. Sed dolenduꝫ eſt ꝙ illud inuenit̃ qd̓ ait dñs ꝑ Hiere.vj.dicēs.A minoꝛe vſqꝫ ad maioꝛē: a ſacerdote vſqꝫ ad leuitā:oēs auaricie ſtudent: ⁊ a ꝓpheta vſqꝫ ad ſacerdotē cūcti faciūt dolū: vendētes ſacra ⁊ quaſi dicētes cū iuda Mat.xxvj. Quid vultis michi dare ⁊ ego eū vobis tradā ſcꝫ in miſſa. Uerū quantūcūqꝫ ſunt mali: tamē qꝛ miniſtri dei ſunt:⁊ ꝑſonā eius repꝛeſentantes pꝛecipue in baptizādo:in abſoluendo:in cōfitendo:vbi locutio eoꝝ eſt in ꝑſona dei. Cū eñ mittitur aliqs miniſter a rege: nō attendit̃ ad qualitatē eius:ſed ad dignitatē mittentis ⁊ eū in miniſtro honoꝛat. Et quantuꝫ debeāt honorari oſtēdit Greg.xj.q.j.ſacerdotibus. Pꝛimo qꝛ ex ſcriptura ſacra vocat eos aliqñ deos. vt illud ꝑs.lxxxj. Deus ſtetit in ſynagoga deoꝝ. Aliqñ angelos. vt illud Malach.ij. Labia ſacerdotis ⁊c̃. qꝛ angel⁹ dñi exercituū eſt. Scd̓o cōſtantini piſſimi exēplo impatoꝛis q accuſatiōes aliquoꝝ ſacerdotū ſibi delatas i ſcriptis noluit audire: ſed cōburens igni ſcripta dixit. (xi.q.i.) Non eſt iuſtū nos deos iudicare. Tertio qꝛ et pagani ſacerdotib⁹ deoꝝ ligneoꝝ et lapideoꝝ (ſacerdotib⁹) tribuebant magnū honoꝛē. Non ergo pꝛo vita eoꝝ mala debēt ꝯtēni aut ledi.vj.q.j.ſacerdotes.ex̃ de here.c.cū ex iniūcto. Dixit enim dñs de eis ꝑ zach.ij. Qui vos tangit:tāgit quaſi pupillā oculi mei. Nec iudicare debent eos laici in foꝛo ſuo vel eos diffamare: vel eos capere ⁊ hmōi. Unde Nico.papa. Uobis q laici eſtis de clericis quicquid acciderit iudicandū non eſt: ſed epiſcopoꝝ iudicio reſeruandum.

¶ Quantū ad ſecundū ſcꝫ vt §.II.

habeat habitū gratificū cū deo facientē: notat̃

cũ dicit. Induant iuſticia. Iuſticia eſt oĩs virt⁹ vt ait phs. v. Ethi. et hãc debet habere nõ ſupficialiter: ſed fixam ꝛ habituatã in corde. et ideo dixit induant. indumentũ dicit habit⁹. Debet aũt iuſticia indui. Ad malũ fugiendũ. Ad bonũ ꝑagendũ. Ad ipm ꝓſequendũ. Prima igit pars iuſticie eſt ꝙ euitet crimina: ꝛ liber ſit ab illis maculis ſpecialiter (al's ſpũaliter) a qbus ſacerdos leuiticus ex diuina lege debebat eſſe immunis: de qbus habes diſt. xlix. Hinc etẽm. vbi ſic dicit. Qui habuerit maculã non offerat panes deo ſuo: nec accedat ad miniſteriũ eius.

Morali zatio pulcherrima. Exponit vndecim maculas ſeu defectus corporales deſignãtes defect⁹ ſpũales pctõꝝ: vt exponit Grego. in paſto. et habetur diſt. xlix. hinc etẽm. Si fuerit cecus. Cecus eſt qui ſupne lucem cõtemplationis ignorat: qui preſentis vite tenebris preſſus dũ venturã lucẽ nequaꝙ diligẽdo cõſpicit quo greſſum opis dirigat neſcit. Claudus eſt qui quo ꝑgere debeat aſpicit: ſed per infirmitatẽ mentis viã vite pfecte nõ valet tenere: quã videt ex defluxa cõſuetudine. Paruo naſo eſt q ad tenendã viam diſcretiõis idoneus nõ eſt: naſo qppe odores fetoreſqꝫ diſcernimus. recte ergo ꝑ naſum diſcretio exprimit: per quã virtutes eligim⁹: delicta reprobam⁹. Grandi aũt ꝛ torto naſo ſignificat diſcretionis ſubtilitas imoderata: q dũ plus ꝙ decet excreuerit actionis ſue rectitudinẽ ipſa confundit. Fracto autẽ pede vel manu eſt q ꝑ viã dñi oĩno nõ valet pergere atqꝫ a bonis actib⁹ exors vacat funditus: quaten⁹ hoc nõ vt claudus ſaltẽ cũ infirmitate teneat: ſed ab his oĩno alienus exiſtat. Gibboſus eſt quem terrene ſollicitudinis pondus deprimit: ne vnꝙ ad ſupna reſpiciat: ſed ſolũ infimis q calcant intẽdit. Lippus eſt cui⁹ quidẽ ingeniũ ad cognitionẽ veritatis emicat: ſed tñ hoc carnalia opa obſcurãt. Albuginẽ habet in oculo q veritatis lumẽ videre nõ ſinitur: q arrogãtia ſapientie ſiue iuſticie excecatur: qꝛ ſenſus humane cogitationis ſe ſtultũ ſeqꝫ peccatorẽ intelligit: cognitionẽ intime claritatis apprehendit. Si aũt candorẽ ſapientie ſeu iuſticie apprehẽdiſſe ſe eſtimat: a luce ſe ſuperne cognitionis excludit. Iugẽ ſcabiem habet cui⁹ carnis petulantia ſine ceſſatione dñatur. In ſcabie eñi feruor viſcerũ ad cutẽ trahit per quaꝫ luxuria deſignat. Impetiginẽ habet in corpore qui auaricia vaſtat in mẽte. Impetigo ſine dolore corpus occupat: et abſqꝫ tedio occupãti excreſcens mẽbroꝝ decorẽ fedat: qꝛ ꝛ auaricia capti animũ dũ quaſi delectat exulcerat: ſed decor mẽbroꝝ perdit: qꝛ aliarũ virtutũ per hanc pulchritudo deprauat. Ponderoſus eſt q turpitudinẽ nõ exercet ope: ſed ab hac cõtinua cogitatione ſine moderatione grauat in mente. Hec Greg. Facere bonũ debet exercendo ſe in actib⁹ virtutũ: et deſignant per veſtes ſacras quas ſe induit celebrando poſt depoſitionẽ veſtium cõmuniũ quaſi exuens ſe veterẽ hominẽ cũ actibus ſuis: et induens nouũ eũ. i. xpm q Fm deũ creatus eſt in iuſticia ꝛ ſctitate. Col. iij. et eph. iiij.

Moralizatio breuis veſtiũ ſacerdotaliũ. Induatur amictu prudentie in capite rõnis: q eſt recta ratio agibiliũ. Ambro. Sapiẽs nunꝙ eſt inanis: ſꝫ ſemꝑ habet in ſe amictũ prudẽtie. de pe. diſt. ij. ſapiẽs. Induat alba mundicie ſeu tẽperãtie ꝛ puritatis. Eccl's. ix. Omi tpe veſtimenta tua ſint cãdida. Cingat cingulo iuſticie Fm illud Eſa. xj. Erit iuſticia cingulũ lumborũ eius: ꝛ veſtimẽta eius. i. opa nõ defluãt ꝑ prodigalitatẽ: nec nimis ſtringãtur ꝑ auariciã. Induatur manipulo q eſt vt ſudariũ ad extergendas lachrymas: vel flagellũ ad ꝑcutiẽdũ vt ſcꝫ deploret pctã ſua ꝛ populi ꝛ puniat ſatiſfaciendo. ps. ij. Apprehẽdite diſciplinã: neqñ iraſcat dñs. Induatur ſtola fortitudinis et patientie. Vnde eã ſibi imponit ſuꝑ humeros vt iugũ: et ſibi aptat ante pectus in modũ crucis: qꝛ ſi paſſio xpi ad memoriã reducat: nil eſt tã durũ qđ equo animo non toleret. ait Greg. Induat caſula charitatis q ponit ſuꝑ oẽs ſacras veſtes: ꝛ magis ceteris ornat: ſic charitas ſuꝑ oẽs virtutes eminet. Col. iij. Suꝑ oĩa charitatẽ habete qđ eſt vinculũ pfectionis. Hec ſpherica figura ſeu rotũda eſt: qꝛ charitas a deo incipit / ad primũ extendit / ꝛ ad deũ reuertit: qꝛ propter deũ diligendus eſt proximus: q vtiqꝫ charitas ſine fide ꝛ ſpe eſſe non poteſt. Et hoc eſt tertium ſcꝫ ipſum bonũ ꝓſequendũ: qꝛ vt dicit Greg. in j. moral. Incaſſuꝫ bonũ agit ſi ante vite terminũ deſeratur. Ideo et hanc veſtẽ talarẽ polymitã vt in figuram legitur Iacob feciſſe ſuo dilecto filio Ioſeph. Geneſ. xxxvij. id eſt perſeuerantiam in virtuoſa cõuerſatione: que ſignificatur in veſte polymita. i. de diuerſis coloribus virtutum contexta: et hoc vſqꝫ ad pedes. i. vſqꝫ ad finem vite: ſicut ipſas ſacras habet caſulam et albam vſqꝫ ad pedes protenſas. Sic igitur ſacerdotes dei induantur iuſticia: id eſt omi virtute. Fm illud Eccli. l. cũ dicitur. In accipiendo ipſum ſtolam glorie et veſtiri eũ in conſummatione virtutis in aſcenſu altaris ſancti gloriam dedit ſanctitatis amictum: id eſt ex iſto amictu qui facit hominẽ ſanctũ: dedit dominus gloriam ſupernam: quod pertinet ad tertium immediate producendum.

¶ Quantũ ad tertiũ principale ſcꝫ glorificũ premiũ. §. III. ait ps. cxlix. Exultabũt ſancti in gloria ꝛc. Vnde ſubdit in the. ꝛ ſancti tui exul. q. d. ſacerdotes ſi induti erunt hac iuſticia ꝛ ꝑ hoc facti ſancti: exultabũt i alia

vita. Nec eñ eſt vera exultatio niſi ibi:nam de
gaudio mūdi dicitur ꝓuer.xiiij. Riſus dolore
miſcebit̃:τ extrema gaudij luctꝰ occupat. Jo.
xvj. Ibi gaudebit cor veſtrū:τ gaudiū veſtrum
nemo tollet a vobis. ideo p̄s. Sacerdotes eiꝰ
induā ſalutari.i.cōuerſatiōe virtuoſa Jeſu: nā
Jeſus hebraice/ latine interp̄tat̃ ſalutaris:vel
ſaluator dicit̃. Ad qḋ etiā hortat̃ ap̄ls ad Ro.
xiij. Induimini dn̄m Jeſum xp̄ȝ. Rep̄ntat aūt
ſacerdos in celebratione miſſe ꝑmaxime dn̄m
Jeſum: vt eo videat̃ indutꝰ q̄ſi alter ip̄e et totū
ꝓceſſum ſue incarnatiōis τ cōuerſatiōis:τ de-
mū aſcēſſionis in celū. Nā egreſſus eiꝰ a ſacra-
Miſſe expoſitio. rio ſignificat incarnationem τ manifeſtationē
ſui in mūdo:qḋ precedit introitꝰ in choro deſi-
gnās deſideriū patrū hoc poſtulātiū. Bis dicit̃
vt notet̃ petitio p̄riarchaꝝ τ poſtea ꝓph̄aꝝ. Cā
tus kyrie eleyſon ſignificat materiā petitam τ
obtētā ꝯtra pctā cōmiſſa corde/ore/τ ope:ꝯtra
ꝑſonas diuinas/q: ex infirmitate cōtra patrē:
ex ignorātia cōtra filium:ex malicia cōtra ſpm̄
ſctm̄. Nam p̄ri attribuit̃ potētia:filio ſapiētia:
ſpirituiſctō bonitas. vñ ter tribꝰ vicibꝰ dr̄:ꝑ na
tiuitatē aūt xp̄i v̄tualiter: τ vt in ea impendit̃
mia τ remiſſio ꝑ quā venit̃ ad nouē ordines an
geloꝝ. Vñ ſequit̃ gl̄ia in excelſis deo: qḋ ange
li decātauerūt in natiuitate xp̄i:q̄ſi cōgauden-
tes de n̄ra ſubleuatiōe a miſeria. Adueniens
xp̄s docuit nos orare ſuo exēplo et v̄bo. vñ ſe-
quit̃ orō. Docuit τ modū.ſ. pater noſter. q̄ orō
dr̄ in miſſa. Legit̃ ep̄la.ſignificās doctrinā apo
ſtoloꝝ τ ꝓph̄aꝝ:q̄ dȝ audiri a fidelibus. Inde
graduale.i. ꝓceſſus operū ex doctrina de v̄tu
te in v̄tutē:τ hoc nō terreno reſpectu/ſȝ amore
celeſtiū: vñ ſequit̃ Alleluya cātus ſupne p̄rie.
Deinde euāgelium qḋ deſignat et eſt p̄dicatio
xp̄i facta in mūdo: quā doctrinā et p̄dicationē
ꝓbauit τ firmauit innumeris miraculis: et ꝑ
hoc fuit recepta τ credita in mūdo vniuerſo ex
qua ſequit̃ cōfeſſio fidei xp̄iane: vñ dicit̃ credo
qḋ cōtinet totā ſubſtātiā fidei. Deinde v̄tit ſe
ad ppl̄m dicēs: Dn̄s vobiſcū. Vñ ſciēduȝ ꝙ ſe-
ptiēs ſalutat ppl̄m: bis nō ſe voluēdo ad pplȝ
ſignificat ſeptiformē grām ſpūſſancti qua ſalu
tem ꝓcurauit pplo per ſeptē ſacr̄a inſtituta ab
eo quibꝰ ſalutē opat̃: τ ſic offertoriū ſequit̃:qḋ
deſignat oblationē quā quis dȝ deo offerre: et
de rebus t̄palibꝰ/τ de corpore/ τ de mēte ado-
rando:τ recognoſcēdo ip̄ȝ auctorē oīm:ſicut et
xp̄s fecit. Nā ꝓ xp̄o facta fuit oblatio in tēplo.
Lu.ij. Dicit̃ poſt orōnes prefatio:in qua exhor
tamur ad gratiarū actiōes de bn̄ficijs pceptis
et ibi ponunt̃ rōnes ex bn̄ficiis de quibꝰ ibi fit
mētio. Inducūt exēpla angeloꝝ in Sanctus:
τ poſtea pueroꝝ xp̄m laudantiū in ramis pal-
marū: vt habet̃ Mat.xxj. Exinde repreſentat̃
paſſionis xp̄i totus ꝓceſſus in crucis ſignis q̄
fiūt tot vicibus: de q̄bꝰ oībus habes plene.ſ.
in ti. ꝓximo p̄ſertim.c.vj. in tractatu de miſſa
ibi vide. Deinde dicit Pax vobis. deſignans
reſurrectionē in qua ſalutauit ap̄los. Fractio
aūt hoſtie que p̄cedit ſignificat triplicē ſtatum
eccl̄ie τ ſctōs. Quinquies aūt ſe v̄tit ad popu
lū:ad ſignificādū quinqꝫ apparitiōes xp̄i i die
ſue reſurrectionis. Demū poſt oratiōes dicto
Ite miſſa eſt: vt.ſ. ppl̄s ſeq̄t xp̄ȝ:cuiꝰ ſacrificiū
eſt deo oblatū: τ miſſa orōne ad deum ꝓ pplo.
poſtremū data bn̄dictiōe reuertit̃ in ſacriſtiā:
q: τ xp̄s in die aſcēſſionis data bn̄dictiōe ap̄lis
reuerſus eſt in celū/ τ ſedet ad dexterā patris.
Ecce quō ſacerdotes induunt̃ ſalutari. Sed et
veſtes eiꝰ ſacre ſignificāt inſtrumēta paſſiōis.
Nā amictꝰ in capite coronā ſpineā: alba/ veſti Significatio veſtiū.
mentū quo herodes induit eū in deriſionē: cin
gulū/funē quo fuit ligatus in captiōe: manipu
lus/ flagellū quo fuit flagellatus ad colūnā: ſto
la q̄ ponit̃ in humeris τ poſtea extendit̃ ꝑ totū
corpꝰ in modū crucis/ ſignificat crucē quā ba-
iulauit in humeris:τ poſtea extēſus fuit in ea.
Demū caſula rubea charitatem deſignat:qua
ſanguineȝ ſuū rubeū fudit. Hec oīa ꝓpter nos
ex dilectiōe ſuſtinuit vt dictum eſt. De cerimo
nijs miſſe et ſignificatiōibus habes plene.ſ. in
predicto tractatu de miſſa. Multū ergo debēt
honorari dn̄i ſacerdotes/ cū xp̄m repreſentēt:
vt patet. Et miſſam frequenter audire nullibi
aptiꝰ adorat̃: cū ibi realiter ſit xp̄s q̄ adorādꝰ
eſt adoratiōe latrie: q: verus deus in ſacr̄o. Et
cū ſanctis magis offerēda ſunt munera/ aurū/
thus/τ myrrha. Aurū qḋ deſignat ſapiētiā ꝓ-
pter ſui fulgorē:τ in p̄ia parte miſſe inde hau-
riendo agēdorū τ credēdoꝝ eruditionē. Sc̄dō
myrrhā que ſignificat mortificationeȝ: q: po-
nit̃ in corporibus mortuoꝝ/et p̄ſeruat a corru
ptiōe: et hoc in ſecūda parte miſſe ſequēdo xp̄i
paſſionē ibi repreſentatā. ibi. Te igit̃ τc. Qui
ſunt xp̄i ait ap̄ls: carnē ſuā crucifixerūt cū vi-
cijs τ ꝯcupiſcētijs. ad Gal.v. Tertio thꝰ actua
lis deuotiōis. p̄s.cxl. Dirigatur orō mea ſicut
incē. in cōſpec. tuo τc. τ hoc circa ſumptionē ſa
cramenti vel aſpectionē in tertia parte miſſe.
Et ſic xp̄m adorantes in terris imus et ſequi-
mur eum in celis adorātes cū angelis. Amē.

¶ De ſacramēto extreme vnctionis per modū ſermonis. Capl̄m.viij.

Impinguaſti in oleo caput meum: τ
calix meus inebriās q̄ p̄clarus eſt.
p̄s.xxij. Cū caput mētis n̄re impin-
guat̃ deuotiōe intima ex oleo diui-
ne gr̄e: tūc ſequit̃ vinū feruoris dile
ctibis inebrians aīam/ vt terrenorū obliuiſcat̃

qḋ q̄dē vinū eſt valde p̄clarū/nā ducit ad claritatē eternā: et in p̄ñti etiā clarificat intellectū. Sumit̄ ei ↄtinēs ꝓ ↄtēto cū d̄r: calix inebriās .i. vinū qḋ ↄtinet̄ in calice: nō ei calix q̄ eſt argēteus vel ſtāneꝰ inebriare pōt / ſꝫ vinū cōtētū in eo. Ubi ſciēdū q̄ triplex eſt inūctio populi que elicit̄ ex decretali cū veniſſent. ex̄ de ſacra vnc.

¶ Prima eſt ſpiritualis omniū electorum.

¶ Scḋa eſt elemētalis omniū cathecuminoꝝ.

¶ Tertia eſt ſacramenti ſpecialis infirmoꝝ.

¶ De prima dicit̄ de xp̄o vnxit §.I.

te deꝰ deus tuꝰ oleo letitie. p̄s. xliiij. ⁊ ad Heb. j. c. ſ. gr̄a ſpūſſancti que dat letitiā ſpūalē. Un̄ quaſi exponēs Petrꝰ apl's ait Act. x. Jeſum nazarenū quē vnxit deꝰ ſpūſancto. Hāc vnctionem vniuerſalē habēt oēs veri fideles. j. Jo. j. Uos vnctionē habetis a ſctō ſpū/⁊ noſtis oīa ſcꝫ vobis neceſſaria: vnctionē. ſ. gr̄e ⁊ dilectionis. Gr̄a eñ et dilectio ideo oleo cōparant̄: q꞉ ſicut oleum enatat ſuper oēs liquores/ita diuina gr̄a ⁊ dilectio ſuper oīa dona ſpūalia: ⁊ ſicut oleum eſt curſiuū ⁊ penetratiuū ⁊ luminis nutritiuū/ ita gr̄a ⁊ dilectio facit hoīem promptū ⁊ facilē ad bene operandū: ⁊ illuminat in agendis: et q꞉ quinq̄ virgines fatue nō tulerūt oleū ſecum in vaſis quo lampades ꝑmanēt accenſe eūtibus ad ſpōſum clauſa fuit ianua domꝰ nuptiarū: aliīs autē que habuerūt oleū fuit apta. Mat. xxv. ad ſignificādū q̄ quicūq̄ nō hꝫ oleū gr̄e vel dilectionis excludicur a regno dei. Et ꝓpterea dicitur Eccl's. ix. Oleū de capite tuo non deficiat. i. dilectio de mēte nō deficiat. Impinguaſti in hoc oleo caput meum.

¶ Secundū oleū eſt materiale §.II.

et inūctio cū eo eſt viſibilis. Eſt aūt nō ſacr̄m ſꝫ quid ſacr̄ale diſponēs ad gr̄aꝫ. Hoc materiali oleo cōſecrato ab ep̄o in cena dn̄i inūgit̄ cathecuminus ante baptiſmū in pectore ⁊ in ſcapulis: ad innuēdū q̄ fidelis dꝫ hr̄e dilectionē dei ⁊ ꝓximi in corde et corꝑe: portādo leuiter onera alioꝝ. Sacerdotes quoq̄ cū ordināt̄ manꝰ eoꝝ inūgunt̄ hoc oleo ad cōſecrādū manꝰ eoꝝ que habēt ſacr̄a dn̄ica tāgere: ⁊ vt opa eoꝝ ſint plena oleo dilectionis ⁊ amoris ⁊ mīe ad ꝓximos. In veteri aūt teſtamēto inūgebāt̄ nō ſolū ſacerdotes/ſꝫ ⁊ reges et ꝓphete: oleo tñ puro ſine alia bn̄dictiōe eiꝰ. Sic legimꝰ Dauid inunctū in regē ſuꝑ iſrael a ſamuele. j. Reg. xvj. ⁊. ij. Reg. v. Et Heliſeū inūctū in ꝓphetam ab Helia. iij. Reg. xix. ⁊ Aaron et filios inūctos a Moyſe in ſacerdotes. Leui. vij. ⁊. viij. Nūc aūt etiā reges inūgunt̄ ab ep̄is oleo ſancto. ſ. in humero vel brachio: ad deſignandū eoꝝ miniſteriū: q꞉. ſ. principatꝰ ſignificat̄ ꝑ humerū: ꝑ brachiū fortitudo ad expugnādū inimicos. Inſuꝑ ⁊ altaria cū conſecrant̄ inūgunt̄ oleo ſancto ac etiā chriſmate: qḋ eſt oleum mixtū balſamo ab ep̄o conſecratū: quo etiā calices ⁊ patene inungunt̄ cum conſecrant̄: ⁊ eccleſie in. xij. locis. et ep̄s in corona capitis per totū cū conſecrat̄ ab ep̄is: ⁊ baptizati etiā a ſacerdote hoc chriſmate inungunt̄ in vertice: que inunctiōes oēs nō ſunt ſacramēta/ſꝫ ſacramētalia: vt extra de ſacra vnc. c. j. ⁊ valet bene diſpoſitis ad gratiā et deuotionem. Impinguaſti ergo ⁊c.

¶ Tertia inunctio eſt ſacra §.III.

mētū ſpeciale vnū ex ſeptē. de quo Jaco. apl's in cañ. ſua. c. v. Infirmat̄ quis in vobis: inducat preſbyteros eccl'ie q̄ orent ꝓ eo: vngentes eū oleo ſancto: et or̄o fidei ſaluabit infirmū. Et hoc dicit̄ oleum infirmoꝝ qḋ dat̄ infirmis ad mortē: qui ꝑuenerūt ad vſum ratiōis. Nam cū detur cōtra reliquias pctōꝝ tollendas: ⁊ baptizati ante vſum ratiōis nō poſſunt peccare: vt dicitur. xv. q. j. firmiſſime tene. originale autē ſit eis dimiſſum ꝑ baptiſmū: ideo nō cōgruit paruulis. Sumit̄ aūt effectus huiꝰ ſacr̄i (qḋ nō eſt dandū niſi ꝑ ſacerdotes) ex ꝓprietate materie eiꝰ que eſt oleū. Nā primo oleū eſt medicinale ⁊ ſic ſanitatis inductiuum: qḋ fit remota infirmitate. Un̄ in figuris ſamaritanꝰ in vulneribꝰ ſauciati ad ſanādum infudit oleū. Luc. x. Hoc igit̄ ſacr̄m deuote ſumptū auget gr̄am q̄ eſt ſanitas aīe: quīmmo etiā aliqñ tollit infirmitatē corꝑis paulatim vires reparādo: qñ. ſ. quis dꝫ de infirmitate euadere: etſi ꝓficit ſaluti aīe: qḋ eſt principalr̄ querēdū. Sꝫ etſi mori dꝫ/ nō tñ ex ſumptiōe ſacr̄i huius accelerat̄ mors: vt quibuſdam fatuis videt̄. Nec dꝫ expectari ad vltimū qñ nullū ſenſuꝫ et deuotionem hr̄e pōt: q̄uis etiā et freneticis ⁊ alienatis a ſenſu dari poſſit ⁊ debeat: etiā renitētibus dūmodo ſit penitēs: et ſacr̄a petierit faltē in gn̄ali: vel appareāt ſigna pn̄ie in eo: etſi loquelā amiſerit: nec in aliquo notorio mortali inueniat̄: tñ quanto cū maiori deuotiōe ſuſcipit̄/tāto maiorē fructū inde recipit. Ideo aūt fiunt inūctiōes in oībus organis ſenſuū: ſcꝫ in oculis/naribꝰ/auribꝰ/labiīs/manibꝰ/pedibus/⁊ renibꝰ: q꞉ ſenſus ſunt prima ꝓncipia pctōꝝ: q̄ſi porte quibꝰ vicia ingrediūt̄ ad aīam. Et in pedibꝰ dat̄ ꝓpter vim motiuā: in renibꝰ ſeu ſpatulis loco renū ꝓpter vim cōcupiſcibilē. Et q꞉ ſenſus oēs ſunt in capite: apte dici pōt Impinguaſti in oleo caput meū. nā plures ibi ſūt: etſi nō oēs. Sicut eñ oleū materiale impinguat ſeu facit cibum ſapidum ⁊ delectabilē: ita iſtud ſacr̄m extreme vnctiōis facit mētē pinguē deuotiōe et letitia ſpirituali: p̄s. vt exhilaret faciē in oleo. Nam ſ̄m Tho. in. iiij. di. xxiij. q. ij. ar. j. dat̄ ad tollēdum

Quibꝰ danda vnctio extrema.

reliquias pctõꝝ:que ſunt quedã hebetudo mẽ
tis relicta ex pctis circa diuina:⁊ remiſſio affe
ctus circa celeſtẽ gloriam:⁊ inordinatꝰ amor cir
ca terrena ⁊ vitã tꝑalẽ:⁊ ſic circa deũ in multis
nõ apparet talis affectꝰ: ⁊ hoc q: nõ bene ꝯtri
ti vel ꝯfeſſi ſuſcipiũt: vel q: nõ debita deuotiõe
⁊ ꝑparatiõe. Et q: grã cõfert in iſto ſicut i alijs
ſacris q̃ valet ad remiſſionẽ pctõꝝ: ideo etiã ꝑ
ipꝫ remittunt pctã ⁊ venialia/⁊ plꝰ ⁊ minꝰ ſm
deuotionẽ ſuſcipiẽtis: ⁊ mortalia q̃ ſcꝫ q̃s igno
rat vel de eis erat attritꝰ: etſi nõ cõtritus ꝑ cõ
feſſionẽ: ſi tñ nõ ponat obſtaculũ ipi grẽ ſacrali
fixus manẽdo in aliquo mortali. Sicut oleum
eſt purgatiuũ maculaꝝ: nõ quidẽ ꝑ ſe/ſꝫ mixtũ
cũ cinere: vt in ſapone q̃ fit de oleo et cinere: ſic
extrema vnctio cũ cõpunctiõe ſumpta purgat
maculas pctõꝝ. ¶ Secũdo oleũ eſt pugilũ in=
ungitiuũ. Vñ reges in nouo ⁊ veteri teſtamẽto
inũgunt: vt ptꝫ de Saule/David/Jeſu ⁊ alijs:
⁊ hoc in ſignũ victorie. vñ ⁊ oliua defert ad de=
nunciãdũ victoriã. Sed ⁊ apud ethnicos pugi
les iũgebãt vt aptiores eſſent ad pugnã: ⁊ hoc
cõgruit effectui huius ſacri. Nã in morte cum
dat iſtud ſacrm inſtat maximũ belluꝫ demonũ
cõtra aiam. Vñ in figurã dictũ fuit prio ſerpẽti
antiquo. Geñ. iij. Tu inſidiaberis calcaneo eiꝰ
ſcꝫ mulieris. i. aie. Calcaneus q̃ eſt finis corpo
ris ſignificat finẽ vite cui diabolꝰ inſidiat: ſcit
eñ nõ ſibi ſupeſſe tẽpus poſtea ad tentãdum:
adeo hoc eſt vniuerſale vt ad xp̄m diabolꝰ ac=
cederet in cruce: vt quid in eo poſſet inuenire.
Propter qd̄ dixit Joh. xiiij. c. Venit princeps
mũdi huiꝰ. ſ. diabolꝰ: ⁊ in me nõ hꝫ quicq̃. i. nõ
inueniet q̃cq̃ pcti. vt exponit Greg. Tẽtat aũt
maxime de fide/vel deſperatiõe/vel taciturni=
tate pctõꝝ: ⁊ ideo eſt vtile iſtud ſacrm: q: ex eo
recipit fortitudo cõtra tẽtatiões diaboli. Bea
to Martino ſanctiſſimo apparuit diabolus in
morte ſi forte ad aliqd̄ vicium inducere poſſet.
Sed etiã ꝯcitius cognoſcẽs eũ Martinus ait
Quid hic agis cruẽta beſtia? nichil in me re=
periet inimicus: ſed ſinus Abrae me ſuſcipiet.
Iſtud ergo ſacrm valet ad robur cõtra diabo=
lica bella. ¶ Tertio oleũ eſt diffuſiuũ. Canti. j.
Oleũ effuſuꝫ nomẽ eiꝰ. Mirabilr eñ penetrat
⁊ dilatat: ſicut ptꝫ cũ cadit ſuꝑ pãnũ/multũ di=
latat macula eiꝰ: ſic iſtud ſacrm cũ deuote ſu=
ſcipit dilatat deſideriũ ad amorẽ ſuꝑne grẽ: vt
dicere valeat cũ aplo ad Phil. j. Cupio diſſol
ui et eſſe cũ xp̄o. Et ponit Alb. mag. ꝙ btã vir=
Beata virgo ſuſcepit vnctionem ⁊ eucha riſtiam
go Maria in morte ſe fecerit inũgi: ſicut etiam
cõicauit: ⁊ hoc non q: indigeret/cũ nullũ pctm
etiã veniale nec reliquie pcti eſſent in ea: ſed vt
preberet fidelibus in oĩbꝰ exẽplũ humilitatis
⁊ vite xp̄iane: ⁊ ſic deus impinguat deuotiõe ⁊
augmento grẽ ſuſcipientẽ iſtud ſacramẽtum.

¶ De ſacramẽto mrimonij. Cap. ix.

Quia de ſacro mrimonij dictuꝫ eſt. ſ.
diffuſe in. j. ti. ſ. de ꝯiugatis. ⁊ ꝑ mo
dũ predicatiõis ⁊ ꝑ modũ doctrine:
ideo breuiſſime aliq̃ de hoc hic po=
nẽt. Et ad hoc põt induci illud ps.
cvj. Fecerũt fructũ natiuitatis ⁊ bñdixit eis: ⁊
mltiplicati ſunt nimis. ⁊ loquit ps. de filijs iſrl
q̃ figurabãt fideles eccle. Fideles nãq; iſti fa=
ciũt fructũ natiuitatis: ⁊ deꝰ bñdicit et multi=
plicat. ¶ Vbi ſciẽdũ ꝙ fructus q̃ naſcit ex ho=
minibꝰ ſut filij eoꝝ. vñ Elizabeth dixit ad Ma=
riã: bñdictus fructꝰ vẽtris tui. Lu. j. Sicut na
turalr ex terra fructus nõ naſcit niſi ex ſemine
in ea iactato deo tñ opante: ſic filij nõ naſcũtur
niſi ex ſemine viri: dei ꝟtute/excepto filio vir=
ginis: q̃ nõ ex virili ſemine/ſꝫ myſtico ſpiramĩ=
ne cõceptꝰ ⁊ natꝰ eſt. Vñ Hiero. cõtra Ruffinũ
ait. Recipit terra. i. vulua qd̄ ſuũ eſt: ſemẽ viri
receptũ cõfouet ⁊ cõfotũ corporat: corporatum
in mẽbra diſtinguit: ⁊ inter illas ſtricti ventris
anguſtias dei manꝰ ſꝑ opat: idẽq; eſt corporis
creator ⁊ aie. Noli deſpicere bonitatẽ figuli. i.
dei q̃ te plaſmauit et fecit vt voluit: ipſe eſt dei
virtꝰ ⁊ dei ſapiẽtia: q̃ in vtero virginis Marie
edificauit ſibi domũ. di. lvj. naſci. Faciũt ẽ fru=
ctũ vir ⁊ mulier carnali copula: ſꝫ nõ fructũ na
tiuitatis. i. naturalem non degenerẽ: vt expo=
nit glo. faciũt: niſi legitime. i. ꝑ matrimoniũ co
pulati. Naturale eñ dicimꝰ qd̄ eſt ſm rõnem
naturalẽ: vt copula cõiugalis nõ fornicaria vel
adulterina. Vt eñ dr di. lvj. ſi gens. Si ſpretis
legalibꝰ cõnubijs adulterãdo et luxuriãdo ho
mines fedã vitam duxerint: de tali cõmixtiõe
meretricũ eſtimandũ eſt degeneres populos ⁊
ignobiles libidine furentes fore ꝓcreandos.
¶ Iſte ẽ eſt fructꝰ natiuitatis: ⁊ ſm rõnẽ natu
ralẽ q̃ ſeqt ex ſacro cõiugij. ſ. cõiugati bñdicũt
⁊ multiplicãt: et a deo quidẽ ſunt bñdicti: ꝓut
mrimoniũ eſt in officiũ ⁊ remediũ: et multipli=
cati in bonis nãlibꝰ. i. in filijs. Nã vt dr Geñ. j.
maſculũ ⁊ feminã creauit eos. ſ. deus ⁊ bñdixit
eis: ⁊ ait: Creſcite ⁊ multiplicamini. Vñ ⁊ Hie
ro. di. ꝙ nuptie replẽt terrã. ſ. filijs. Et tũc mri=
moniũ ſolũ erat in officiũ. ſ. ꝓcreãdi. nulla eñ
cõcupiſcẽtia vigebant: nec tñ Adam cognouit
Euã niſi eiectꝰ de paradiſo in terrã iſtã habita
bilẽ: que ab eis impleta eſt filijs. ¶ Poſt dilu
uiũ aũt cũ remãſiſſent ſolũ Noe cũ tribꝰ filijs ⁊
vxores eoꝝ: deꝰ etiã bñdixit dicens. Creſcite ⁊
multiplicamini/⁊ replete terrã. Geñ. ix. c. qd̄ ⁊
factũ eſt. Nam ex filijs Sem impleta eſt Aſia:
ex filijs Japhet europa: et ex filijs Chã africa.
Et mrimoniũ erat nõ ſolũ in officiũ/ſed etiã in
remediũ ꝯtra cõcupiſcẽtiã: ꝓpter qd̄ ait aplſ.
Propter fornicationem. ſ. vitandã vnuſquiſq;

habeat ſuā.j. Cor.vij.ſ.vxorē. ¶ Scđo ſunt a
xp̄o benedicti cōiugati:inquātū cōiugiū eſt ec-
cleſie ſacr̄m inſtitutū a xp̄o.ſ.vt ſit eccl'ie ſacr̄m
ſicut ⁊ oia alia ſacr̄a inſtituit. Bñdixit autē ſua
pñtia ⁊ miraculo decorādo cōuertēdo aquā i vi
nū in nuptijs i cana galilee celebratis. Joh. ij.
Sacr̄m aūt eſt ſacre rei ſignū. Significat autē
cōiugiū duplicē rē ſacrā. Nā cōiūctio aīoꝝ q̄ fit
in cōtractu p v̄ba de pñti:p q̄ vn⁹ ꝯſentit i aliū
ſignificat cōiūctionē aīe fidelis cū xp̄o p chari
tatē. Et q: iſta cōiunctio ſeparari pōt:cū ſcꝫ aīa
recedit a deo per pctm̄: hinc eſt ꝙ ⁊ mr̄imoniū
hoc ſignificans ſeparari pōt totaliter.ſ.per in-
Jngreſſus religionis diſſoluit con iugiū. greſſum religionis:nō aliter. Cōiūctio aūt per
carnalē copulā ſignificat cōiunctionē xp̄i cū ec
cleſia p aſſumptionē humanitatis:⁊ q: dei fili⁹
poſtq̄ naturam noſtrā aſſumpſit nūq̄ dimiſit:
nec etiā in morte q: diuinitas erat cū corpore
in ſepulcro ⁊ cū aīa in limbo lꝫ corp⁹ ⁊ aīa reali
ter abinuicē eſſent ſeparata: ideo matrimoniū
cōſummatū nullo caſu pōt diſſolui quo ad vicu
lū:etſi quo ad thoꝝ. Ūñ ap̄ls ait. Hoc aūt dico
magnū ſacramētum in xp̄o et eccl'ia. Declara
uit iſtud dñs ieſus qñ iterrogātib⁹ ipꝫ iudeis
ſi liceret dimittere vxorē quacūqꝫ ex cā: r̄ñdit
Nōne legiſtis ꝙ qui fecit ab initio maſculū et
feminā dixit.ſ.p adam. Propter hoc relinq̄t
homo patrē ⁊ matrem:⁊ adherebit vxori ſue:⁊
erūt duo in carne vna.i.ad procreandū vnam
carnem.i.filiū: quos ergo deus cōiūxit homo
nō ſeparet. ⁊ Mat.xix. Bñdixit ergo xp̄s talē
ſtatū inquātū in eo infudit gratiā prout eſt ſa-
cramentū eccl'ie ab eo inſtitutū. Hui⁹ effectus
gr̄e eſt vt ſciat vnuſquiſqꝫ vas ſuū.i.vxorē in ho
norē poſſidere:nō in paſſiōe deſiderij ſicut ⁊ gē
tes q̄ ignorāt deū.ad Eph.iiij.vcꝫ vt vir ſit con
tent⁹ ſua vxore ⁊ eā honeſte cognoſcat ⁊ ex hoc
mltiplicāt boni fideles viuēdo v̄tuoſe. ¶ Ter
tio bñdicunt a ſacerdote in miſſa deputata ad
hoc ante cōſummationē matrimonij: ſi tñ non
ſint bigami. nā ſacerdos benedicens ſecūdas
nuptias punit.ex de ſecū.nup.ca.j. Nec p reli
gioſos pōt fieri talis bñdictio coniugalis: niſi
de licentia proprij parrochialis ſacerdotis vel
ep̄i: vel niſi ipſi eſſent curati quo ad pp̄lm ſuū:
al's inciderēt in ſentētiā excōicatiōis a qua ci
tra ſedē ap̄lcā abſolui nō poſſent. ex de priui.
c.religioſi.in cle. Multiplicant etiā boni cōiu
gati in bonis tp̄alib⁹ quo ad vitā ciuilē. Nam
vir in ſeculo quo ad regimē dom⁹ et corporis
ſui:non ita bene ſibi poteſt ꝓuidere circa ſup-
pellectilē:⁊ mulier ſine viro etiā in exteriorib⁹
nō ſufficit ſibi:ſed vir eā dirigit. Sequuntur et
cōmoda multa ex affinitate ⁊ conſanguinitate
vtriuſqꝫ:et amicitia multiplicat. ¶ Notandū
ſm Aug.in li.de ciui.dei.⁊.xxxv.q.j.cū igit.ꝙ
copulatio maris ⁊ femine quātū attinet ad ge
nus humanū quoddā ſeminariū eſt charitatis
Celeſtis v̄o ciuitas opus habet vt noxā gña-
tiōis euadat.i.vt a pctō originali qđ p gñatio
nē cōtrahit/emundet:vt ad celeſtē ciuitatē hō
ꝑueniat:vt exponit glo. Et ꝙ perſone nō cōſan
guineis:ſed extraneis cōiūgant in mr̄imonio.
Dicit idē Augu.eſſe factū ad augendum ⁊ dila
tādū charitatē in plures.vnde dicit in dicto.c.
Habita eſt certiſſima ratio charitatis vt hoīes
quib⁹ eſſet vtilis atqꝫ honeſtiſſima cōcordia:di
uerſaꝝ neceſſitudinū vinculis necterētur: nec
vnus in vno haberet multas:ſed ſingule ſpar-
gerētur in ſingulos:ac ſic ad ſocialē vitā diligē
tius plurime plurimos obtinerent. Pater qp
pe ⁊ ſocer duarū ſunt neceſſitudinū noīa. Dum
ergo quis habet aliū patrē:alium ſocerum: nu
meroſius ſe charitas porrigit.hec ibi.

¶ De cōuerſatione cōiugato- §.I.

rū quō ſe debeāt habere adinuicē. ¶ Sciendū
ꝙ q̄uis ad actū cōiugalem vir ⁊ vxor nō ad im
paria iudicent: tñ in alijs vir eſt caput mulie-
ris:⁊ maxime i gubernatiōe dom⁹. xxxiij.q.v.
manifeſtū.⁊.c. noluit. Et vt dicit Rob. holkot
ſuper li. Sap̄. debet vxor regi māſuete:corrigi Regimen debitum vxori.
ſecrete: diligi cōplete. Primo eñ debet vxor
regi māſuete:nō cū tyrannide auſteritatis aut
rigore: ⁊ v̄bis nō v̄berib⁹:amore ⁊ nō timore:
dulcedine nō amaritudine.ad Col.iij. Nolite
eſſe amari ad illas:dicit ap̄ls viris. Ūñ prima
mulier formata eſt nō de pede:q: nō dꝫ eē āncil-
la:nec de capite:q: nō debet eſſe dña:ſꝫ de late
re tanq̄ ſocia viro ſuo.vt notat magr̄ in.ij.ſen-
tē.⁊ debet ſibi ꝓuidere ſufficiēter: al's peccat:
niſi hoc ageret ex impotētia: ipſa tñ nō pōt fa-
cere elemoſynā notabilē ſine licētia viri:niſi ha
beret paraferna:vel artē multū lucroſaꝫ: vt
habes.ſ.in.ij.parte ti.j.ca.de furto. Item ſm
Guil.ſi haberet filios de priori mr̄imonio:qui
nō haberēt aliquā actionē contra ipſam matrē
nō poſſet aliq̄d eis dare ꝯtra ꝓhibitionē mari
ti. Sꝫ ſi haberēt actionē ꝯtra matrē:vt q: obli
gata eſt eos alere cū ſint impuberes:vel ābo cō
iuges poſſidēt bona illoꝝ vel alia iuſta cauſa:
maritus q̄dē tenet eos alere: q: mater cū ſuis
onerib⁹ ad maritū trāſiuit ſm quorūdā ꝯſuetu
dinē. Sed tñ q: marit⁹ hꝫ adminiſtrationē vxo
ris contra illi⁹ ꝓhibitionē nō dꝫ eos alere:niſi
in extrema neceſſitate:pōt tñ ꝓcurare ꝙ mari
t⁹ ad hoc p iudicē ꝯpellat. Hec Guil. Itē ſi vxor
habēs virū ꝓdigū celat de bonis cōib⁹ q̄ hꝫ cū
viro aliq̄d ſibi:ſi facit bona fide vt ſibi ⁊ viro vel
familie ſuo tp̄e ꝓuideat q: cavit ſu⁹ male ꝯſu
meret ſꝫ Guil. nō peccat:nec tenet obedire vi-
ro ſi ꝓhibeat.ſ.celationē:aut ſi ſibi tradi petat

¶ Scḋo modo debet corrigere ſecrete non cū
cōfuſione et verecūdia publice vel cōtēptibiliť.
In hoc ſolēt viri multū offendere dicendo eis
cōtumelias cū verbis turpibꝰ. ſed ecōuerſo ipe
vxores offendūt nō reuerēdo viros ⁊ ſuſcipien
do correctiōes: ſed ſupbe reſpōdendo ⁊ cōten=
dendo. Debēt nichilominꝰ etiā ipſe mulieres
reprehēdere viros ſuos qñ vidēt eos errare: ſʒ
cū humilitate: ⁊ qñ credūt eos audire ⁊ corrigi
et nō ſcādalizari. Poteſt etiā vir nō ſolū vbis
ſed etiā aliqñ verberibꝰ corrigere vxorē ſm qua
litatē defectus: nō tñ ita atrociter ꝙ mutilet ei
aliqḋ mēbrū: vel faciat eā grauiter īfirmari: ⁊
multominꝰ lʒ occidere: etiā in adulterio depre
henſam. Unde etiā tali occidēti vxorē iniūgiť
maior penitētia in iure canonico ꝙ̄ matricide
xxxiij. q. ij. admonere. Et hoc ideo nō q2 ſit ma
ius pctm̄ vxoricidiū ꝙ̄ matricidiū: ſed q2 maior
ꝓnitas eſt ī hoīe ad vxoricidiū ꝙ̄ ad mr̄icidiū.
ſm Tho. et Rich. in. iiij. nec excuſareť talis a
pctō ſi leges ſeculares hoc ꝑmitterēt. ¶ Ter=
tio debet diligi cōplete ſeu perfecte. iuxta illḋ
apl'i Eph. v. Uiri diligite vxores veſtras ſicut
xp̄s dilexit eccleſiā. ⁊ ecōuerſo vxor virū: nec ei
debent habere amorē zelotypū ad alterū: q2 ex
hoc oriūtur poſtea male inſidie ⁊ male ſuſpitio
nes et falſa iudicia et multa ſcādala ⁊ diaboli=
ca opa vbi innumera pctā et grauia cōmittunť
et dāna tpalia ſequunť. Et ipſe amor inordina
tus eſt pctm̄ mortale: ſi deo preponereť: ita ꝙ
paratꝰ ſit tranſgredi diuina precepta vt cōpla=
ceat cōiugi ſue: ſiue amore amicitie vt adā con
ſentiēs eue: ſiue amore cōcupiſcentie/ vt multi
quotidie faciūt. Uñ Hiero. dicit allegāo ſextū
pbm ꝙ oīs adulter eſt in vxorē ſuā amator ar=
dentior. xxxij. q. iiij. origo. ⁊ in his habet potes
ſtatē demoniū. vt dicit Raphael Tobie. et pa=
tuit exēplū in ſeptem viris ſare vxoris Tobie.
Tob. iij. Itē nec debet habere amorē remiſſuʒ
vt ſcʒ nō curet alter de altero ꝙ adultereť. Uñ
et ille mulieres fatue que dant licētiā viris ad
remota eūtibꝰ ꝙ ſe impediāt cū alijs feminis
mortaliť peccāt. Similiter ille q̄ permittūt vel
cū ancillis earū: vel alijs feminis viros turpi=
ter agere ⁊ nō impediūt quātū poſſunt. Siliť vi
ri qui permittūt vxores vti nimijs vanitatibꝰ
et ornatibꝰ: et ire ad loca diſſolutionibꝰ plena
ſine cauſa / nō ſunt īmunes a culpa. Debet au=
tē vterqʒ habere amorē et curam ad filios edu
candū ſm deū ⁊ informandū ſm bonos mores
arg. xxxij. q. iiij. duo ſunt. Quid ſit matrimoni=
um diffinitiue ⁊ vtrū conferat gratiā ſicut alia
ſacramenta. vide. ē. tit. j. huius. iij. partis. c. ij.

¶ Sciendū ꝙ matrimoniū §. II.

Matri= moniū. in lege ciuili canonizata. xxvij. q. ij. §. j. ſic diffi=
nitur. Matrimoniū eſt viri ⁊ mulieris cōiūctio
indiuiduā vite cōſuetudinē retinēs. Uiri ⁊ mu
lieris dr̄ ad differentiā cōiūctionis brutorū et
ſodomitarū vbi maſculi in maſculos: ⁊ femine
in feminas turpitudinē operanť. In ſingulari
etiā dr̄ viri et mulieris: q2 nunꝙ̄ licuit femine
habere plures viros/ nec in hoc vnꝙ̄ diſpēſauit
deus: nec vlli viro licuit plures vxores habere
niſi ex dei diſpēſatiōe. ex̄ de diuor. c. gaudemꝰ.
in quo diſpēſati ſunt plures patres veteris te=
ſtamēti: vt abraā erga duas. iacob erga quat=
tuor. dauid erga plures: ⁊ hoc ad dilatādū dei
cultū: q̄ ſolū ve ſeruabať in familia eoꝝ patrū:
alijs ad idolatriā declināti bꝰ. Multiplicabať
autē dei cultus ꝑ multiplicationē carnalē ꝓlis
illoꝝ. tum etiā ad deſignādū eccl'ie myſteria. ſ.
ꝙ chriſtus deberet ſibi deſpōſare eccleſiā nō ſo
lū vnā vnitate fidei et dilectiōis: ſed plures re=
ſpectu diuerſitatis locorū et rituū vñ aſſumpti
ſunt: ⁊ in q̄bus etiā in fide cōuerſanť. Nam alij
vocati ſunt ex iudaiſmo. alij ex gētilitate. ⁊ ali
os ritus hʒ eccl'ia orietalis / alios occidētalis.
Cōiūctio dr̄ q2 vbiqʒ mr̄imoniū quātū ad ꝑfe=
ctionē eiꝰ eſſentialē efficiť ꝑ cōiūctionē aīoꝝ. ſ.
cōſenſuū ꝑ vba expreſſoꝝ etiā abſqʒ cōiūctione
corpoꝝ. xxvij. q. ij. ſufficiat. ipa tñ copula carna
lis addit quātū ad ꝑfectionē ſignificatiōis: q2
ſignificat ꝑfectꝰ ꝯiūctionē xp̄i cū eccl'ia: ⁊ dei=
tatis cū humanitate indiuiſibilē: ſicut mr̄imo=
niū cōſummatū eſt inſepabile: ſʒ mr̄imoniū ra=
tificatū ꝑ vba de preſenti et nō cōſummatū eſt
ſepabile: puta per ingreſſum religiōis: ⁊ ſignifi
cat vnionē aīe fidelis cū deo ꝑ dilectionē: q̄ tñ
ab eo ſepe ꝑ pctm̄ mortale ſeparať in ꝓſenti. in
vita aūt btā vbi cōſummatū eſt mr̄imoniū iſtḋ
nūꝙ̄ pōt ſepari. Dicit etiā Pe. de pa. in. iiij. di.
xxvj. ꝙ cōiūctio q̄ eſt eſſentia mr̄imonij non eſt
corporū cū illa ſequať: nec fuit ī maria ⁊ ioſeph
vbi fuit verū mr̄imoniū: nec ꝯſenſus ꝓcedēs cū
illa ſit cauſa efficiēs extrinſeca: ſʒ cōiūctio liga
minis media quā deꝰ efficit: ſicut ⁊ cetera que
ſunt res et ſacramētū in alijs ſacris: ad quā cō
ſenſus diſponit. ſicut aqua et vba ad baptiſmi
characterē. Addit magr̄ ſen. ad dictā diffini=
tionē maritalis: qḋ dr̄ ad differentiā cōcubina
tus: q̄ etiā ſi duraret vſqʒ ad mortē ⁊ fidem ſibi
ſeruarēt nō eſt matrimoniū ſʒ fornicatio. Nec
obſtat ꝙ abraā yſaac ⁊ iacob ⁊ dauid dicuntur
habuiſſe cōcubinas: ⁊ tñ nō fornicarie: ſʒ licite
fuiſſe eis vſos. nā femine ille aliqñ vxores dicū
tur in ſcriptura: aliqñ cōcubine. Uxores q̄dē
inquātū cognoſcebāť vxoris affectu et cōſenſu
maritali: ſeu quantū ad debitū cōiugale. Cōcu
bine aūt dicūtur quantū ad regimē domus et
gubernationē familie: q2 nō erāt ꝓncipales in
hoc: ſʒ vna. ſ. ꝓma: alie vt obſecūdātes ſʒ Nico.

de ly.ſup Gen.Sequit in diffinitione.indiuiduā vite cōſuetudinē retinēs.i.ꝙ intelligat ẜm ꝓ=poſitū ⁊ debitū:qꝛ debēt eſſe illi⁹ ꝓpoſiti ꝙ nū=ꝙ diuidat ẜm Hoſtiē. Uñ non debēt diſrumpe cōiugalis cōpaginis vnitatem.ẜ.q.v.c.femine. Sicut impatoꝛ dicit auguſtus quo ad ꝓpoſitū certū eſt tñ ꝙ qñq3 matrimoniū diuidit: ⁊ prin ceps non ſemp auget imperiū vt cōſtantinus: de cuius donatiōe ꝓpter hoc eſt dubiū. Dicit Pe.in.iiij.Uite dicit/qꝛ mors oia ſoluit:moꝛ=

Mors oia ſol: uit.

tuo eñi viro mulier ſoluta eſt a lege viri: vt di=cit apl's.j.Coꝛ.vij.Sed eo viuente ſine eo non pōt oꝛare:ita.ſ.ꝙ ꝓpter hoc exigēti debitū de=neget:nec vouere et econuerſo vir ſine vxoꝛe ꝗ ſcʒ ad caſtitatē:in quo nō ad imparia iudicant. Uñ ſi cōiugatus moꝛtuus reſuſcitaret vt La=zarus:que erat vxoꝛ eius nō eſſet ampli⁹ vxoꝛ: niſi iterū ⁊ de nouo cōtrahendo. Et qꝛ quoddā matrimoniū ſpūale eſt inter prelatū et eccleſiā ſuā:qꝺ finit moꝛte:ideo dicendū de hmōi: hoc eſt ſi plebanus prioꝛ vel ep̄s moꝛtuus ſuſcitat opʒ ꝙ de nouo eligat in illa prelatura ẜm Pe. de pal.in.iiij. ⁊ idē dicit de religioſo reſuſcita=to ꝙ nō eſt obligatus religioni. Fuit autē ma=trimoniū inſtitutū a deo.di.xxvj.deinde. in pa radiſo terreſtri dicēte Adam ex inſtinctu ſpiri tuſſancti. Hoc nunc os ex oſſibus meis: ⁊ caro de carne mea. Gen.ij.c.Et ante peccatū quidē ſolū ad multiplicationē ꝓlis:poſt peccatū etiā ad vitationē foꝛnicatiōis.j.Coꝛ.vij.Propter foꝛnicationē.ſ.vitādam vnuſquiſq3 habeat ſuā ⁊c.ꝓpter alias etiam cauſas cōtrahitur:ſed il le ſunt principales.Et dicit matrimoniū qua=

Matrimo niū vñ dicitur

ſi matris muniū.i.officium:qꝛ dat mulieribus eſſe matres.⁊ lʒ pater generationis ſit autoꝛ ⁊ pene vxoꝛis dñs. xxxiij.q.v.ca.hec imago. tñ matrimoniū pl⁹ aſcribitur matri ꝙ patri: qm̄ eius officium plus apparet in matre ꝙ officiū viri. Nam ante partum oneroſus:in partu do loꝛoſus: ⁊ poſt partū laboꝛioſus ſibi noſcit par tus.extra de cōuer.infide.c.ex litteris.

¶ Nota ꝙ lʒ iuriſte dicant §.III.

⁊ etiā magiſter ſent.videat dicere ꝙ matrimo niū large dicit ſacramētū:inquantū.ſ.eſt ſignū ſacratiſſime rei:ſed nō cōfert in eo gratia ſicut in aliis. Tho. Pe.de pal. ⁊ alij theologi tenēt cōiter contrariū.ſ.ꝙ ibi cōferat gratia: ad iſtū veʒ effectū/vt ſciat vnuſquiſq3 vas ſuū poſſide=re in honoꝛe:nō in paſſiōe deſiderij:qꝺ ſic intel ligit/qꝛ hʒ minuere ⁊ refrenare concupiſcētiā: non per hoc ſolū ꝙ ſatiſfit cōcupiſcentie ꝑ actū cōiugalē/qꝛ iſtud eſt naturale:ſed ꝑ dei gratiā ibi operantē ẜm Jo.pariſieñ. vt.ſ.ſit contētus coniuge ſua/⁊ non ferat ad cōcupiſcentiā alte rius:⁊ magis amet conſoꝛtē:etiam turpiſſimā facie ꝙ aliam pulcherrimā. Qꝺ aūt in multis ſecus ſit: hoc accidit vel qꝛ ponūt obſtaculum gratie ſacramētali:vel qꝛ receptaʒ nō cōſeruāt vt in aliis ſacramētis. Eſt igitur ꝓpꝛie et ſtri=cte ſacramentū. Omne eñi ſenſibile a deo inſti tutum in remediū contra peccatū cōferēs gra tiam ex oꝑe operato ⁊ ſignificans eā:eſt ſacra=mentū noue legis:ſed omnia hec cōueniūt ma trimonio:ergo eſt ſacramentū ꝓpꝛie et ſtricte. Sed bene verū eſt ꝙ hʒ minus de ſpūalitate ꝙ alia:⁊ minoꝛ gratia cōfert ẜm Pe.de pal. Im primit aūt matrimoniū ꝓut eſt ſacramētū no=ue legis oꝛnatuʒ:qui vocat vinculū vel nexus: qꝺ non ſolū eſt relatio ratiōis/ ſed aliquid ab=ſolutū diſponens ad gratiā:qui oꝛnatus nō im primit in mrīmonio cōtracto ante baptiſmū: ſicut nec etiā imprimeret character diſponēs ad gratiā in cōfirmato ante baptiſmū. Uñ in=fideles coniugati recepto baptiſmo ſi de nouo cōtrahūt inter ſe vir ⁊ vxoꝛ/ſeu perſiſtūt in pri=ſtino ſtatu et cōſenſu: tunc imprimit ille oꝛna=tus:et matrimoniū eoꝝ eſt ſacramentū noue le gis:nam ante baptiſmū non erat ꝑfecte ſacra=mentū:ꝓut.ſ.eſt cauſans gratiā: ſed erat ma=trimoniū illud quidā cōtractus. Foꝛma huius ſacramēti ẜm Pe.de pal.in.iiij. ſunt vba que dicūt cōtrahentes:accipio te in meā ⁊c. vel ali quid equipollens expreſſiuū cōſenſus ꝑ ſignū. Materia ſunt ipſi cōtrahentes. Nec diſtinguit hec materia in qua ſuſcipiēs/⁊ materia ex qua ſicut in euchariſtia et aliis: qꝛ matrimoniū eſt cōtractus ꝑſonarū: ſicut alij cōtractus ſunt cō tractus rerū:in qb⁹ cōtractibus res que tranſ fert per pactū ſunt materia/ ⁊ expreſſio cōſen=ſus foꝛma. Uel pōt dici ꝙ ſicut ī euchariſtia eſt duplex materia et duplex foꝛma/vnū tñ ſacra=mentū:ſic et hic cum dicit: accipiā te in meā.i. do tibi meipm̄ in virū: eſt vna foꝛma ⁊ vna ma teria ex qua ipſe qui loquit vel coꝛpus eius: ⁊ alia materia in qua eius obiectū in qꝺ tranſit cū dico:Hoc eſt coꝛpus meū.⁊ vlteri⁹ qñ reſpō det mulier:accipio te in meum.i.do me tibi in vxoꝛē:eſt foꝛma ⁊ materia ex qua loquēs/et in qua recipiens. Et ſic diuerſis reſpectibus vnū eſt foꝛmale reſpectu alteri⁹: et aliꝺ materiale. Que aūt dicit ſacerdos cū benedicit nuptias eſt foꝛma accidētalis:⁊ non de ſubſtantia ma=trimonij ẜm Aug.de mcb.Dicit etiaʒ Tho.ꝙ cum puella pre verecūdia tacet parētibus eam viro tradētibus:verba parentum computātur acſi eſſent puelle:⁊ taciturnitas illa ꝓ cōſenſu habet. Et hoc eſt verū de filiis ⁊ filiabus reſpe ctu patris ⁊ matris tm̄:ſcʒ ꝙ ipſis parentibus cōſentientibus filiis cōtrahitur matrimoniū: ſed non ſic de aliis conſanguineis. vt extra de deſpon.impub.c.j.lib.vj.

¶ De pluralitate cõiugij ⁊ eiꝰ diuortio. Ca.x.

DE pluralitate cõiugij et eius diuortio vidẽda ſunt quatuor. Primũ eſt ꝙ mulieri nũꝗ eodẽ tẽpore licuit habere plures viros.i.maritos: nec in hoc deus vnꝗ diſpẽſauit. Secundũ eſt ꝙ viro nũꝗ licuit habere vno ⁊ eodẽ tẽpore plures vxores de iure naturali cõi: ſed in hoc fuit aliqñ a deo diſpenſatũ in veteri teſtamẽto. Tertiũ eſt ꝙ nunꝗ licuit viro dimittere vxorẽ legitimã quo ad vinculũ/⁊ aliã ducere: ⁊ econtrario mulieri dimittere virũ ⁊ alterũ ducere: qđ tñ fuit in lege Moyſi ꝑmiſſum. Quartũ ꝙ licet in certis caſibus viro dimittere vxorem ⁊ vxori virum: non tñ quo ad vinculũ/ſed quo ad negandum debitũ: ⁊ quo ad cohabitationem.

¶ Quantum ad primũ ſcʒ ꝙ §.I.

nunꝗ licuit mulieri vno ⁊ eodẽ tꝑe hr̃e plures maritos. Pe.de pal.in.iiij.di.xxxiij.q.j.ſic ꝓbat. Illud qđ eſt cõtra ius naturale nũꝗ licuit niſi diſpẽſante autore nature: ſed hoc eſt hmõi: nec legit deũ vnꝗ i hoc diſpẽſaſſe: ğ ⁊c. Q2 aũt ſit hoc cõtra ius naturale ſic ꝓbat. Ius naturale

Ius naturale vñ dr̃.

dicit vel a natura generis: qđ natura oia aialia docuit: vt cõiunctio maris ⁊ femine: educatio filiorũ. vel a natura ſpeciei: vt eſt ius gentiũ: ſcʒ qđ naturalis ratio apud hoies ꝯſtituit: vt puniri maleficia. vel a natura ſuperiori: qđ in lege ⁊ in euãg. cõtinet: et illud qđ eſt contra primũ eſt ꝓp̃e innaturale: ⁊ qđ eſt cõtra ſecũdũ eſt inhumanũ: ⁊ qđ eſt contra tertiũ eſt peccatũ: q2 peccatũ eſt trãſgreſſio legis diuine. Et ex hoc pʒ quõ aliquid ſit cõtra naturã mrimonij q2 natura agit ꝓpter finẽ. Et triplicẽ finem hʒ matrimoniũ ſm triplex bonũ eius. Nã inquãtum eſt in officium a natura generis hʒ ꝓ fine ꝓcreationẽ plis ⁊ educationẽ. Scđm inquãtũ eſt a natura ſpeciei hʒ ꝓ fine fedus humane ſocietatis iuxta bonũ fidei/amicitie/et cõicationẽ in operibus ciuilibus. Inquãtũ eſt ſacramẽtũ hʒ ꝓ fine repreſentationẽ incarnatiõis xp̃i: ⁊ ex hoc hʒ inſeparabilitatẽ. Pluralitas autẽ vxorũ eſt contra ius naturale q̃tum ad finẽ ſecundũ ⁊ tertiũ/nõ primũ finem: ſed pluralitas virorũ quo ad vnam vxorẽ eſt magis cõtra ius q̃tum ad finem/q2 cõtra omne ius: nam cõtra primũ finẽ ſcʒ generationẽ: q2 lʒ mulier qñ eſt impregnata aliqñ impregnetur: tñ frequenter cauſat abortus: vnde meretrices raro pariũt. Item eſt contra educationẽ plis ꝓpter incertitudinem. Secũdo eſt cõtra bonũ fidei: q2 magis contrixant viri ꝓpter feminas q̃ econuerſo: etiam in brutis. Tertio contra bonũ ſacramẽti magis: q2 xp̃s non conſtat ex pluribus perſonis ſicut eccleſia.

¶ Quantũ ad ſecundũ dicit §.II.

ꝙ nunꝗ licuit nec licet vni viro habere plures vxores: ⁊ hoc dicit expreſſe.c.gaudemꝰ.de diuor. Et dicit Iſiđ.di.xxxiiij.xp̃iano. Xp̃iano nõ dicã plurimas/ſed nec duas ſimul licet habere vxores: ſed vnã tm̃. ⁊ hoc niſi ex diuina diſpẽſatione. Ratio huiꝰ eſt: q2 hoc eſt cõtra ius naturale cõſuetũ: vt dictũ eſt.§.j. Sed quõ fuit in veteri teſtamẽto cũ aliquibꝰ patribus diſpẽſatũ: vt Abraã/Iacob ⁊ hmõi: eſt duplex modus dicẽdi ſm Pe.de pal.in.iiij.di.xxxiij.q.j. Dicũt eñi quidã ꝙ primi qui habuerũt plres vxores nõ potuerũt cũ ſecũda cubare viuente pria niſi de cõſenſu eius. Cuiꝰ rationẽ aſſignant: q2 duobus cõtrahẽtibꝰ matrimoniũ inter ſe ſimpliciter vnus transfert totã poteſtatẽ corporis ſui in alterũ.ſ. quo ad actũ cõiugalẽ: ꝓpter qđ ſine cõſenſu eiꝰ non põt alteri obligare corpus ſuũ: põt aũt de cõſenſu eiꝰ ex cauſa: vt ſi eſſet ſterilis vxor: vt in Abraã factũ eſt Gen.xvj. ⁊ recitat.xxxij.q.iiij.dixit Sara. vel ꝓpter paucitatẽ humani gñis mltiplicãdi in cultũ dei: vt Iacob ꝗ quatuor habuit. vñ Amb. Obijciunt Iacob quatuor vxores: qñ mos erat/crimen non erat. Sic patriarche cõiugibꝰ ſuſcipiẽtibꝰ ſemen ſuũ miſcebãt: nõ cõcupiſcẽtia ꝑficiẽde voluptatis/ſʒ ꝓuidẽtia ꝓpagãde ſobolis. xxxij.q.iiij. obijciunt. ⁊ ſic volũtate Rachelis acceſſit ad Lyã: ⁊ de volũtate earũ acceſſit ad ancillas earũ. Proceſſu vero tẽporis mos inoleuit apud alios habere plures vxores de volũtate prime tacita vel expreſſa / vel cõſuetudine ſup hoc obtẽta. Nec videt in hoc peccaſſe antiqui iuſti/q2 non eſt cõtra naturã; cũ hoc facerẽt aio gignẽdi nõ laſciuiẽdi: nec cõtra legẽ/q2 nondũ ꝓhibitũ. Et qđ Inno. dicit in.c.gaudemus.de diuor. hoc nõ licuiſſe niſi ex diuina reuelatione alicui fuerit cõceſſum. exponũt predicti nõ de reuelatiõe que eſt ſpecialis inſpiratio diuina/ſed de interiori dictamine rõnis quo ſciuerũt ſancti patres ꝙ ꝓ mltiplicatiõe humani generis licuit hr̃e plures vxores de cõſenſu prime. Sicut eñ lex naturalis nõ eſt ſcripta in codice: ſʒ impreſſa a deo in mẽte. Sic dictamẽ ratiõis quo ſcit quo caſu lex nõ aſtringit: cũ ſit quedã legis interpretatio: põt dici diſpenſatio: et q2 eſt mẽti impreſſa a deo/ideo dicit diſpẽſatio diuina. Sʒ alij dicũt ſm cõem opinionẽ ꝙ nec de aſſenſu alteriꝰ/nec ꝓpter ſterilitatẽ licuit vnꝗ vni viro plres hr̃e vxores: niſi ex diuina diſpẽſatiõe ſpeciali ſeu reuelatiõe. Primũ pʒ: q2 nõ plꝰ iuris hʒ vir in vxorẽ q̃ vxor in virũ q̃tũ ad eſſentialia matrimonij. Nec plus indiget ꝓle mulier q̃ vir: ſʒ nũꝗ de licẽtia viri ſterili licuit vxori accipere alterũ virũ: ergo nec econuerſo. lʒ ſit vnum grauius altero et innaturalius: tñ

et hoc ſcʒ viros habere plures vxores eſt cōtra
ius naturale cōmune: quātū ad ſcdm et tertiū
finē matrimonii:vt dictū eſt.§.j. Credit autē cū
predictis ſanctis patribus per diuinā inſpira
tionē diſpenſatū:licet non ſit ſcriptum. Sicut
aūt in tabulis cordis erat ſcripta iſta prohibi-
tio de pluralitate vxorū nō habenda nō in codi
ce:ſic ſufficiebat cordis diſpēſatio per diuinā
inſpirationē abſqʒ alia ſcriptura. ⁊ iſta eſt ſolu
tio Innocē. in dicto.c.gaudem⁹.de diuor.quia
nichil tam naturale eſt ꝙ vnūqʒqʒ diſſoluit eo
genere quo ligatum eſt. Unde preceptū quod
habet obligationē ex inſpiratione.ſ.de non ha
bendo plures vxores:habet diſpenſationem ex
ſola diſpenſatione:alˀs inſpiratione. Et qd pri
mi exponūt decretales de diſpenſatione diui-
na.i.de dictamine rationis naturalis: non eſt
ad mentem Inno. ſed extorta.et quod.ā.dixit
Ambroſius in.c.obijciūtur.quando mos erat
crimen non erat.exponit glo.mos.ſ.diuinus a
deo inſpiratus: ita ꝙ non vult dicere ꝙ ꝯſuetu
dinis ratione preciſe excuſarentur a peccato.
ſed quia inſpiratione diuina erant diſpenſati.
In noua aūt lege nulli lʒ habere plures:nec re
peritur deuʒ diſpēſaſſe: nec papa poſſet in hoc
diſpēſare:etiā aſſentiente vxore ſterili:⁊ ꝓpter
bonū vnius regni:vt q: rex haberet vxorem ſte
rilem: ſic ꝓpter bonum tale licet ei diſpenſare
in voto ſolēnizato in religiōe vt cōtrahat. ¶ Et
aduertendū ꝙ ante abraā non fuit in hoc diſpē
ſatuʒ ſcʒ habere plures vxores. Unde lamech
non excuſatur ab adulterio qui duas habuit.
Geñ.iiij. Nec abraā vſqʒ ad moyſen ſine iſpira
tione ad patres:ſed non fuit diſpēſatū cū alijs
a genere abraā.quia non diſpenſabatur ſolum
propter multiplicationē ſobolis ante diluuiū:
et ſtatim poſt: ſed ꝓpter augmentū cultus di-
uini: qd nō erat in alijs gentilib⁹ incircūciſis:
cū eſſent dediti idolatrie. Itē a moyſe vſqʒ ad
chriſtū non ſolū licuit regib⁹:ſed etiā ſacerdoti
bus: q: de vtraqʒ tribu erat xp̄s naſciturus et
moyſes legiſlator non ꝓhibuit: qd fecit helca
na qui fuit ſub lege: nec tamen de tribu legali
vel ſacerdotali:⁊ habuit annā ⁊ fenēnā.j.Reg.
j.⁊ Deuſ.xxij. de vxore odioſa ⁊ dilecta:agēdo
ſupponiſ tunc licitū habere plures vxores. In
lege aūt euāgelica nūꝗ licuit nec licebit nec iu
deis nec ſarracenis nec alijs. Unde xp̄s redu-
xit matrimoniū ad primā ſui inſtitutionē in pa
radiſo:cum dixit Matth.xix. Ab initio fuit ſic.
ſcʒ ꝙ nō liceret relinquere vnā vxorē ⁊ accipere
aliā vel plures habere: relinquet homo ⁊c. et
adherebit vxori ſue:nō dixit vxorib⁹ in plurali:
ſʒ in ſingulari:ſcʒ vnice. Et licet imperator Ua
lentinianus: ſed Arrian⁹ legē dederit:vt q vo
luerit poſſet duas habere:vt ſenior:⁊ ipſe cum
ſeuera quā habebat vxorē haberet et Iuſtinā
quā mox duxit vxorē.vt habetur in hiſtoria tri
partita: lex illa nullius eſt momēti:quia cōtra
legem dei et canonicam. Unde et nūc iure ciui
li eū q habet duas vxores comitaſ infamia. C.
ad.l.iuſ.de adul. Cū eñ nūc multiplicatio cul-
tus diuini fiat per gñationē ſpūalē nō carnalē:
ideo matrimonia reſtringunſ ad vnū et nō am
pliant. Habere aūt plures vxores diuerſis tē-
porib⁹ priore mortua ſemꝑ viro licuit:⁊ ecōuer
ſo mulieri plures viros pmo mortuo. Unde
apl̄s.j. Cor. vij. Mortuo viro cui vult nubat
tm̄ in dño. Unde et abraam decrepit⁹ mortua
ſara duxit cethurā. Geñ. xxv. Et anna mater
virginis marie habuit ſucceſſiue tres viros.
Hinc ⁊ Aug.xxxj.q.j.de⁹.ait. De⁹ maſculū et
feminā ꝓpagādi gñis cauſa nuptiali caſtitate
cōiunxit:⁊ ſcdas nuptias q in vtroqʒ teſtamen
to ꝑmittūtur licitas eſſe mōſtrauit. ⁊.j. Cōtra
humane verecūdie ſenſum nō audeo dicere: vt
quotiens voluerint nubant: nec ex meo corde
quotaſlibet nuptias cōdēnare. Itē Hiero. Nō
dāno bigamos nec trigamos ⁊ ſi pōt dici octo-
gamos.xxxj.q.j.apiāt. Qd q aliqñ doctores vi
deāſ inuehere ꝯ ſcdas nuptias:vt l ea.q.c.hac
rōne ⁊ ſeqntib⁹.vt dicit Gra.in.§.ſeq.ad exhor
tationē vidualis cōtinētie: nō ad cōdēnationē
ſcdaꝝ nuptiaꝝ ⁊ deiceps:itelligēdū eſt eē dictū

¶ Quantū ad tertiū ſcʒ §.III.

de repudianda vxore. Sciendū ſm Pe.de pa.
vbi.ā.ꝙ nūꝗ licuit vxorem repudiare excepta
cauſa fornicatiōis:et tūc quo ad thoꝝ.propter
illud Matth.xix. Quos de⁹ cōiunxit hō nō ſe-
paret. Nec abraam dimiſit agar: nec moyſes
ethiopiſſam:niſi cōſilio dei:ſed tpe legis quan
tū ad impunitatē licebat viro dimittere vxorē
et nō ecōuerſo. Et hoc niſi in duobus caſibus.
Pum⁹ cū ſtuprū obiectū nō ꝓbaſſet. ſecūdus
qñ eā prius ali⁹ deflorauerat. Deuſ.xxij. Sed
vtrū in repudiādo vxorē iudei peccarēt eſt du-
plex opinio. Aliq dicebāt ꝙ nō fiebat abſqʒ pec
cato:⁊ fuit cōparatiua ꝑmiſſio ad vitandū ma
ius malū.ſ.vxoricidiū. propter duriciā ergo iu
deoꝝ ꝑmiſſum erat iſtō ꝙ nō puniebaſ in lege
Sed circa hoc ab his q ſunt ꝯtrarie opinionis
ſic obijcitur. Lex vet⁹ etſi impfecta erat inquā
tū gratiā nō miniſtrabat ad iuuādum implere
ipſam:tñ cōplete oſtendebat petm̄ qd debebat
vitari. Sʒ cū nullibi in ſcriptura veteris teſta-
mēti tale repudiū rephēdaſ: ſi petm̄ fuiſſet lex
illa defeciſſet: q illud ꝑmittebat nec malū eſſe
oſtendebat. Sed ad hoc rñdet Nico.de ly. ſuꝑ
Deuſ.dicens ꝙ aliquid eſſe illicitū qd lex per-
mittebat dupſr oñdebaſ. Uno mō q: ꝑ aliquē
prophetā reprehēdebaſ:⁊ iſto modo vſura per

miſſa in lege oñdit̃ illicita dicẽte ps.xiiij. Qui
pecuniã ſuã nõ dedit ad vſurã. Et Ezechiel etiã
tãgit. Alio mõ ꝑ cõmunẽ bonoꝝ obſeruatio-
nẽ. Cũ eñ ꝯſuetudo ſit optima legũ interpres
ꝛ cõſuetudo ſit bonus vſus non abuſus: q: non
reperitur in veteri teſtamẽto aliquẽ ſanctoꝝ
vxorez repudiaſſe: niſi a deo inſpirat⁹ ſpecialr:
ſicut Abraam de agar: ꝛ moyſes de ethiopiſſa.
ꝛ ideo ꝑ iſtũ modũ oſtẽditur fuiſſe malũ tale re
pudiũ: ꝛ ſic concludit Nico. de lyra. Sed pe. de
pa. dicit ꝙ iſta opinio magis cõcordat verbis
euãgelij. Mat. xix. vbi xp̃s dicit ꝙ moyſes ꝓ-
pter duritiã cordis ꝑmiſit repudiũ ꝛc. Sz aliã
opi. q̃ dicit ꝙ nõ erat pctm̃: aſſerit ꝙ videt̃ me-
lior: q: illud fiebat autoritate legis dei q̃ omne
mortale ꝓhibebat etſi nõ cohibebat: al's ipſe-
cta fuiſſet lex que de oib⁹ actib⁹ ꝟtutũ ferebat̃
neceſſarijs ad ſalutẽ. Iure autẽ ciuili olim ſine
cauſa ad libitũ fiebat diuortiũ vtroqꝫ vel altero
volente vt libera eſſet a matrimonio. Et lz iure
nouo puniatur q̃ ſine iuſta cauſa repudiat: ta-
mẽ ſm illud ius ſoluitur matrimoniũ. C. de di
uor. l. fi. Et q: hoc eſt contra legẽ canonicã im-
mo ꝛ diuinã. xxxij. q. v. ille autẽ. §. cũ ergo. cũ. c.
ſeq. ideo illa lex ciuilis irrita eſt: nec ſeruãda:
quia eſſet mortale peccatũ. Dato aũt libello re
pudij tpe legis moſaice durantis: licebat viro
ducere aliam: q: ꝛ ante diuortiũ licebat vxora-
ri: at nõ ſic iure poli: q: vinculũ manebat. Sed
quia ante nouã legem in matrimonio non fuit
vinculum qḋ eſſet aliquid reale abſolutũ: igit̃
per repudiũ videbat̃ magis ſolutũ vinculum. ꝛ
per cõſequens licitũ cõiugiũ etiã mulieri: q: ſa
cerdoti ꝓhibitũ erat ducere vxorẽ viduam vel
repudiatã: et ꝑ cõſequẽs alteri nubere erat illi
cõceſſum: qḋ non eſſet ſi illa eſſet vxor primi: q:
vxorẽ alterius ducere nulla lege etiã apḋ gẽti
les fuit licitũ: vt patet Gen. xx. de pharaone et
abimelech. poſtꝙ autẽ vir repudiauerat vxorẽ
non poterat illam ſibi recõciliare ꝛ reaſſumere
ſibi ſi illa iã cõtraxiſſet cũ altero: vt patet Hie-
re. vij. niſi eo mortuo. Sed ſi nõ cõtraxiſſet ad-
huc cũ alio verius eſt ꝙ poterat illã ſibi reaſſu
mere: licet aliq̃ cõtrariũ dicãt. Forma aũt libel *Forma libelli repudij*
li repudij qui dabatur vxori ſm Ioſephũ erat
Promitto tibi ꝙ nõ ampli⁹ cõueniam tecum.

¶ De ſacramẽtis in gñe ꝑ modũ doctrine: de
nũero eoꝝ: de inſtitutiõe ꝛ de effectu. Cap. xj.

Quia miſſa ordinatur ad cõfectionẽ
ſacramẽtoꝝ: que eſt maximũ ſacra-
mentorum de qua multa dicta ſunt
titu. xiij. c. vj. per totuz. ꝛ adhuc ali-
qua dicentur immediate poſt illud.
In miſſa etiã cõferũtur ordines: vbi datur po
teſtas adminiſtrãdi ſacr̃a. cõſecrantur etiã ma
terie aliquoꝝ ſacramentoꝝ: ideo poſt tracta-
tũ de miſſa dicendũ eſt de ſacramẽtis eccleſie:
que ſunt ſeptẽ figurata per ſeptẽ panes quib⁹
xp̃s pauit et ſatiauit turbas. Ioh. vj. ꝛ ſic pau-
peres ſcꝫ ſpũ. vidue. i. eccleſie filij ſaturãtur pa
nibus ſacramentoꝝ. Et ſicut cibus reſtaurat
deperditũ in hoĩe ſumẽte et inducit augmentũ
cũ eſt in ſtatu augmẽti: ſic ſacramẽta tollũt de-
fectus ſpũales et inducũt augmentũ ſpũale ſcꝫ
virtutũ. Sũt aũt in hoĩe ſeptẽ defect⁹. tres cul
pe. ſ. pctm̃ originale: mortale: ꝛ veniale. quatu
or pene ſcꝫ ignorantia: malicia: cõcupiſcentia:
et infirmitas. Baptiſmus eſt cõtra originale:
pnĩa cõtra mortale: extrema vnctio contra ve-
niale: ordo cõtra ignorantiã: euchariſtia cõtra
maliciã: matrimoniũ cõtra cõcupiſcentiã: con-
firmatio cõtra infirmitatẽ. Itẽ baptiſm⁹ adau
get fidẽ: extrema vnctio ſpem: euchariſtia cha
ritatẽ: ordo prudentiã: penitentia iuſticiã: con
firmatio fortitudinẽ: matrimoniũ tẽperantiã.
Pe. ꝛ Rich. Iſta tamẽ poti⁹ eſt quedã adapta *Sacr̃m q̃d ſit.*
tio ꝙ perfecta ratio ſufficientie. Quid autẽ ſit
ſacr̃m dicit magiſter ſen. in. iiij. di. j. ꝙ eſt ſacre
rei ſignũ. q̃ diffinitio cõuenit ꝛ eſt cõis ſacramẽ
tis veteris et noue legis. Et Pe. de pa. ſic de-
clarat eã. Primo dr̃ ſacre rei. i. ſacrãs actu. ſ.
adhibita ad ſacrandũ ſpiritualiter. ꝓpter qḋ
nec ſerpẽs eneus poteſt dici ſacr̃m: q: adhibe-
bat̃ ſolũ ad curã corporalem: nec crux xp̃i q̃ eſt
ad repreſentãdũ tm̃: nec creature q̃ ſunt veſti-
giũ dei / poſſunt dici ſacramẽtũ. Scḋo additur
rei: quia in ſacramento ſunt tria. ſ. aliq̃d qḋ eſt
ſacr̃m tm̃: vt ſignũ exterius: ſignans ꝛ nõ ſigna
tũ: vt aqua in baptiſmo. Aliud qḋ eſt res tantũ
vltra non ſignans aliud: ſed ſignata vt gratia.
Aliud qḋ eſt mediũ. ſ. res et ſacramẽtũ ſcilicet
ſignatũ a primo ſignãs aliud: vt character vel
ornat⁹ gratie reſpectu hmõi. Tertio ponitur *Tho. iiij. ſnte q. lx. ar. iij.*
ſignũ. Sunt autẽ tria genera ſignoꝝ: ſcꝫ demõ
ſtratiuũ: rememoratiuũ: ꝛ pronoſticũ. vt demõ
ſtratiuum ſit reſpectu rei preſentis. rememora
tiuum reſpectu preteriti: ꝓnoſticũ reſpectu fu
turi. Et ſacramentũ dicit̃ rememoratiuũ quan
tũ ad cauſam quã rememorat ſcꝫ xp̃i paſſionẽ.
Demõſtratiuũ quantũ ad effectum quẽ actu fa
cit: quia ſanctificat. Et ꝓnoſticũ quantũ ad fi-
nẽ ad quẽ ordinat. ſ. futurã gloriã. Sed reſtrin
gendo diffinitionẽ ſacramenti ad ſacramenta
noue legis tantũ: que ſola ſunt perfecta ſacra-
menta: oportet addere (vt dicit ipſe magiſter
ſen) ad predicta hoc ſcilicet vt eius ſimilitudi-
nẽ gerat et cauſa exiſtat. Ubi ſciendum ꝙ ſicut
ſanũ dicit̃ tripl'r: ſcꝫ de habẽte efficiẽte et ſignã
te ſanitatẽ: vtputa de animali medicina et vri-
na: ſic ſacramẽtũ dicitur de habẽte formaliter
et eſſentialiter ſanctitatẽ: vt de euchariſtia cõ-
tinente ſanctũſanctorum. Item de ſignante et

efficiēte ſimul: nõ tamē habēte ſicut de ceteris ſacramētis noue legis. Itē de efficiēte tm̄:ꝛ ſic incarnatio et paſſio et hm̄oi dicit̄ ſacramentū. Itē de ſignāte tm̄:vt de ſacramētis veteris legis. Eſt aūt ſacr̄m noue legis cauſa gr̄e ꝛ ſalutē operat̄ ꝑ ſe:licet ꝑ accidēs in ponente obicē impediat̄: ꝛ ſic etiā intelligit̄ alia diffinitio/ſcʒ ſacr̄m eſt in quo ſub tegumēto rerū viſibiliū diuina virtꝰ ſecretius ſalutē operat̄. Pet.et habetur.j.q.j.multi. Et dr̄ ſacr̄m actiue a ſacrando:ſicut ornamētū ab ornādo. Sanāt aūt ſacr̄a effectiue quodāmodo: qꝛ diſpoſitiue: gr̄a autē formaliter:ꝛ ideo nõ ſunt ſuꝑflua:ſicut nec medicine que ſanāt inſtrumētaliter/ſuꝑfluūt aiali quod ſanatur formaliter per ſanitatē.

Sacra ſunt cauſa gratie.

¶Quomodo autē dicant̄ ſacramēta eſſe cauſe gratie. §.I.

Sciendū ꝙ circa hoc eſt duplex opinio ſolēnis. Quidā eñi dicunt ꝙ ſunt cauſa tm̄:ſine qua nõ ꝯfert̄ gr̄a:qꝛ ex diuina pactione vel ordinatione ſic fit ꝙ recipiens ſacr̄m recipit gr̄am niſi ponat obicē: et recipit gr̄am nõ a ſacr̄o ſed a deo:ita ꝙ nulla virtꝰ cauſatiua gr̄e nec characteris vel diſpoſitiõis ſiue ornatꝰ exiſtētis in aia eſt in ſacramētis ſm̄ eos ſed a deo a quo ſola ꝓdicta fiunt. Inducunt ad hoc ſilitudinē de eo q̄ recipit denariū plumbeū facta tali ordinatione: vt q̄ recipit vnū de illis recipit elemoſynā regis:nõ ꝙ denarius ſit cauſa elemoſyne: ſʒ ſolū rex. Denarius aūt ſolū eſt ſignū ꝛ cauſa ſine qua nõ:ſic ĩ ꝓpoſito de ſacr̄is reſpectu gr̄e characteris vel ornatꝰ. Sed iſtaʒ opinionē reprobat Pe.de pa.poſt Tho.in.iiij. et Io.neapo.in quodlib. ꝑ has rõnes. Primo qꝛ ſacr̄a ꝑfecta debēt aliq̄d agere ad ſanctificationē et nõ ſolū ſignare:qꝛ ſacr̄m dr̄ a ſacrando actiue. vnde niſi aliq̄d agat ad ſacrandū:nõ eſt ꝑfectū ſacr̄m:ſed ſacr̄a noue legis ſunt ꝑfectiſſima:ergo ꝛc̄. Scd̄o qꝛ videt̄ abſurdū ꝙ deꝰ nõ aliter agat in ſacr̄is ad iuſtificādū q̄ꝫ diabolus in ſortilegijs ad malefaciēdū ex pactiõe herba vel charta poſita ſub lecto vel linteamine (aſſ linunc) et nichil penitus agente: aut ꝙ v̄ba ſacramētalia nil plus faciāt:nec miniſter q̄ꝫ v̄ba incantatorum aut ipſe. Sed ſicut illis dictis ex pactione demon agit in ſerpente trahēdo i vel venenū mortificando:ſic in ꝓpoſito. Tertio qꝛ ſequeret̄ ſm̄ hoc ꝙ ſacr̄a veteris legis et precepta veteris ꝛ noue legis ſint magꝭ cauſa gr̄e q̄ꝫ ſacr̄a noue legis precipue aliqua: qꝛ illud eſt cauſa gr̄e ſine qua nõ potiſſime:quo ſolo poſito gratia aliūde nõ infundit̄: ꝛ quo ſolo remoto ꝛ nullo alio poſito ĩfundit̄. Sed nunq̄ꝫ eſt infuſio gr̄e in adulto ſine impletione p̄ceptoꝝ nec ecõuerſo: ergo ꝛc̄. nec autoritas magr̄i quā inducūt:qꝛ ſcʒ data ſunt ſacramēta vt homo querat ſalutē non ab illis ſed a deo in illis. facit ꝓ eis: qꝛ nõ a ſacr̄is querit̄ ſalus principaliter ſed inſtrumētaliter. Eſt alia opi.b.Tho.in.iij.parte. q.lxij.arti.j.ꝙ ſacr̄a ſunt cauſa gr̄e diſpoſitiue. Dicit eñi. Ex ſacr̄is duo cõſequunt̄ in aia: vnū qd̄ eſt ſacr̄m ꝛ res:ſicut character vel aliq̄s ornatus aie quātū ad illa ſacr̄a in q̄bus nõ imprimit̄ character:aliud eſt qd̄ eſt res tm̄:ſicut gr̄a Reſpectu igit̄ primi effectꝰ ſacr̄i ſunt cauſe aliquo modo efficientes.ſ.inſtrumētaliter:ſed reſpectu ſcd̄i ſunt cauſe diſponentes tali diſpoſitione q̄ eſt neceſſitatis:niſi ſit impedimentū ex parte recipientis. et hoc videt̄ magis theologis ꝛ dictis ſctõꝝ cõuenieñs:ꝛ inter alias rõnes inducit autoritatē Aug.dicētis. Vñ tāta virtꝰ aque vt corpꝰ tāgat:ꝛ cor abluat ꝑ gr̄am.j.q.j. detrahe. Hec Tho. Et declarat eā Pe.de pal. ꝑ tres ꝯcluſiones. Et ad ea q̄ poſſent obījci diffuſe rn̄det in.iiij.diſt.j.q.j. Et prima ꝯcluſio eſt ꝙ ſacr̄a nõ attingūt ad ꝓductionē gr̄e:qd̄ probat autoritate ꝛ rõne. Dicit eñi Aug. in lib.de natura ꝛ gr̄a: ꝙ q̄dā eſt deus faciens ꝑ ſeipm̄ q̄ illo ſolo digna ſunt eo ꝙ ſibi ſoli cõueniāt:ſicut illuminare aias:ſed ſuꝑma illuminatio in vita p̄ſenti eſt ꝑ gr̄am:ergo ꝛc̄. Cõfirmat̄ hoc rõne: qꝛ niſi ſic gr̄a nõ eſſet gr̄a:nā effectus dr̄ neceſſarius vel cõtingens ꝑ cõparationē ad cauſam ꝓpinquā ꝛ imediatā:nõ remotā etiā ſi illa non ſit p̄ricipalis ſed inſtrumētalis: ſicut dicit̄ vnū celum moueri ab alio neceſſario: q̄uis nõ moueat niſi motū ab angelo ꝯtingēter ꝛ libere: qꝛ mouet ꝑ ſuū motū q̄ eſt motus neceſſario agēs ſic in ꝓpoſito ſi gr̄a imediate cauſaret̄ a ſacr̄o: licet ꝑ virtutē ſibi a deo gratis collatā:quia tñ illa virtus neceſſario ageret:gratia non gratis nec libere ſed neceſſario daret̄. Preterea xp̄s ſm̄ ꝙ homo ꝑ poteſtatē excellētie: de qua dicit̄ hic eſt q̄ baptizat: poteſt cõferre effectū ſacramēti ſine ſacramēto: ſed ſm̄ ꝙ homo nõ poteſt cõferre gratiā:qꝛ nõ poteſt dare ſp̄m ſctm̄: ergo gratia non eſt effectus ſacramenti:ſic ꝙ ab illo eſſentialiter ꝓducat̄: imo ſicut dicēdo paralytico. dimittuntur tibi pctā tua. Per hec verba creauit in ipſo diſpoſitionem ad gratiā quā nõ habebat: qꝛ magis ſalutē corporalē q̄rebat q̄ꝫ anime:ſed ꝑ deitatē creauit gratiā: ꝑ quā formaliter pctm̄ dimiſit. Et ſicut filiꝰ hoīs habet poteſtatē in terra dimittēdi pctā: ſic ꝑ abſolutionē ſacerdotis diſponit̄ cõfitens ꝛ a deo gr̄a infundit̄. Et ſm̄ hoc intelligēde ſunt autoritates que dicūt cauſare gr̄am.ſ.diſpoſitiue: ſicut homo eſt cauſa hoīs diſponēdo: ꝛ ſm̄ hoc dicimus ꝙ humanitas xp̄i nõ ſolum diſpoſitiue vt ſacr̄a:ſed etiā meritorie eſt cauſa gratie. Scd̄a cõcluſio eſt ꝙ ſacramēta attingūt ad ꝓductionem diſpoſitionis ad gratiā q̄ eſt character vel

ornatus:et pari rōne ad ſacramentalē gratiā. Et iſtud probatur ſic. Sicut ꝑ que ꝗs peccat:ꝑ hec ꝛ torquet: ſic ꝛ qꝛ homo peccauit ꝑ ſenſibilia : ꝛ per ſenſibilia torquet in inferno ꝛ humiliatur:ita ꝛ per illa iuſtificat penitēs in mūdo: ſed ſenſibilia fuerūt cauſa peccati non ſolū ſine qua nō / ſed inſtrumētaliter: quia vidit mulier lignū ꝛc̄.ita ꝙ fructus viſus mouit ſenſum ꝛ ꝑ illū intellectū et cū hoc appetitū qꝛ eſt mouens motū ab appetibili: licet virtute intellect⁹ agēns. Preterea cū gr̄a nō detur ſm legē cōmunē niſi diſpoſito:oportet ꝙ receptur⁹ gr̄am diſponat ſe per liberū arbitriū vel diſponat ab alio: ſed paruulus nō diſponit ſe: ergo diſponitur a ſacramento. Item in ſacramētis noue legis in quib⁹ datur gr̄a:niſi homo ponat obicē: nō requiritur ꝑ ſe ꝙ homo ſe diſponat : ſed ſolū ꝙ ſe nō opponat:ergo ꝑ ipſum ſacramētū diſponit: et ſic eſt ꝓbabile in omi ſacramēto noue legis qꝺ iuſtificat ex opere operato ꝙ cōferat diſpoſitionē ad gratiā. In ſacramētis autē veteris legis nō ſolū promittebat gratia: ſed dabat in illis a deo:ſed requirebat diſpoſitio que ſacramenta non faciebāt niſi circūciſio: ſed ipſemet ſuſcipiens. Unde iuſtificabāt ex opere operāte nō ex operato. Cū ergo iſta iuſtificent ex opere opato ſicut illa ex ope operāte:ſicut opus operās ſibi formaliter operabat ꝛ cauſabat diſpoſitionē: ita hic opus operatū. vnde ſicut hic homo ſuſcipiēs ſacramentū ſe diſponebat ad gratiā: ſic nūc ipſa ſuſceptio ſacramenti vel ſacramentū ſuſceptū ipſuꝫ diſponebat. Et ſi dicat ꝙ corpus nō agit in illud qꝺ non tangit. Unde et Aug. Unde tanta virtus aque vt corpus tangat ꝛ cor abluat:ſed in ꝗbuſdā ſacramentis nō videt eſſe aliꝗs cōtactus. Rn̄det ꝙ in omi ſacramento ꝑ ſe requirit cōtactus forme:puta ꝙ ſonus verborū ꝑueniat vſqꝫ ad ſuſcipientē : qn̄ cōſiſtit in vſu:vel vſqꝫ ad materiā qn̄ cōſiſtit in cōſecratione materie : ſed nō requirit ꝙ ſuſcipiens ſacramentū intelligat verba cū aliqn̄ ſit paruulus:aliqn̄ laicus : nec etiā ꝙ audiatur ſonus verboꝝ:cū aliqn̄ ſit ſurdus:qꝛ nō ex opere operāte ſuſcipientis : ſed ex ope opato a ſe et a deo et a paſſione ſuſcipientis operatur. In matrimonio aūt qꝺ inter abſentes ꝯtrahitur ipſa verba nuncij audiunt et lr̄e legunt:et ſic eſt ibi quidā ꝯtactus ſenſuū:ꝛ eſt etiā ꝯtact⁹ materie in eis:vt in matrimonio. ¶ Tertia ꝯcluſio eſt ꝙ ſacr̄a habēt effectū per virtutē inherentē:qꝛ nō minus poteſt corpus vt inſtrumentū diuine miſericordie q̄ inſtrumentū diuine iuſticie:ſed ignis purgatorij vel inferni habet ꝑ hm̄oi virtutē affligendi ſpūs : ergo ꝛ ſacr̄m iuſtificandi. Preterea nō minus poteſt ſecūdus Adā ꝑ regenerationē q̄ primus ꝑ generationē carnalē: ſed ille trāſfudiſſet originalē iuſticiā : que erat diſpoſitio ad gratiā per virtutē ſeminis:ergo ꝛ hm̄oi talis virtus in ſacramētis: ꝛ ita erat illa originalis iuſticia diſpoſitio neceſſitās ad gratiā ſicut nūc eſt character vel ornatus. Et nota ꝙ virtus ſacramentalis qn̄qꝫ eſt in ſola forma ſicut in matrimonio:ita ꝙ cū ſacr̄m conſiſtat in ſuſcipiendo nō in agēdo:verba viri in muliere cauſant illā diſpoſitionē ꝛ ecōuerſo:qn̄qꝫ in ſola materia ſicut poſt ꝯſecrationē in eucharitia in ſpecieb⁹ remanet virtus diſponēs ad gratiā ſuſcipientē: qn̄qꝫ in forma materia et miniſtro ſicut in alijs. Et dicit Tho.iij.parte.q.vj.ar.iiij ꝙ iſta virt⁹ nō eſt ens cōpletū habēs eſſe fixum in materia:ſed quoddā ens incōpletū: ſicut eſt virtus mutādi viſum in aere vel colore:ꝛ hm̄oi entia cōſueuerūt dici intētiones: ꝛ habēt aliꝗd ſimile cū ente qꝺ eſt in aīa qꝺ eſt ens diminutū et eſt in ſacramēto ſicut in ſubiecto : ꝑ modū tamen intentionis nō ꝑmanētis:ſed fluentis. Et iſta eſt virtus ꝛ efficacia ſacramētoꝝ ex trib⁹.

¶ Ex dei inſtitutiōe ſicut ex cā pn̄cipali agēte.

¶ Ex paſſione xp̄i ſicut ex prima cā meritoria.

¶ Et ex fide eccleſie ſicut ex cōtinuante inſtrumento principali agenti.

¶ De differentia inter ſacramēta noue legis ꝛ veteris ꝛ alijs remedijs ꝯtra originalia:et legalia ꝗ ad collationē gr̄e. §.II.

Nota ergo ſm Pe.de pa.ꝙ ſacr̄a veteris legis nō cōferebāt gr̄am ex ope operāte ſicut ex cauſa per quā:ſed ex ope opato ſicut ex cauſa ſine qua nō. Ecōtrario aūt ſacr̄a noue legis ꝑ ſe ꝗdē ex ope opato:ſed ꝑ accidēs ex ope operāte ſicut cauſa ſine qua nō in adulto. De ſacr̄is autē ante legē videt ꝙ circūciſio cōferebat ex ope opato: ſiue ex ſola pactiōe:ſeu ex cauſa ſine qua nō: qꝺ idē eſt dicere ſm vnā opinionē:vel diſpoſitione ſeu ornatu:qꝺ idē eſt dicere ſm aliā opi. Reliq̄ xͦo que erāt cōtra originale ꝑ ſe ex ope opato ſicut ex pactiōe:nō aliter : qꝛ in paruulis nō poterat eſſe opus operātis. De fide ꝗdē pōt ꝯcedi:qꝛ illa eſt a deo. De ſigno xͦo exteriori idē : qꝛ erat inſtitutū a deo ꝑ inſpirationē:etſi nō in ſpeciali ſaltē in gn̄ali. Et ſic ex diuina inſtitutione poterat hoc habere. Et ꝓ maiori declaratione hui⁹ ſciendū ꝙ vſqꝫ ad paſſionem xp̄i in qua legalia amiſerūt virtutē: remediū ꝯtra originale i maribus ppl̄i iudeoꝝ erat circūciſio:q̄ habuit initiū in abraā:vt pꝫ Gen̄.xvij. Et octauus dies q̄uis eſſet de neceſſitate p̄cepti:ita ꝙ etiaꝫ morienti ante nō licebat dare:ſed ſaluabat in fide parentū:vt femine paruule: nō tn̄ erat de neceſſitate ſacr̄i:ſed ſolū inciſio carnis in tali membro tali modo cū intētiōe faciēdi qꝺ faciebat ille ppl̄s. Alijs aūt vt feminis illi⁹ ppl̄i ꝛ ꝑſonis vtriuſqꝫ

Digna annotatione.

ſexus ante inſtitutionem circūciſionis:adultis
ſubueniebat ɔtra originale fides:formata qdē
cōſequēter nō antecedēter:q2 effect⁹ nō pcedit
ſuā cauſam. Unde ſicut nūc baptiſmus fidē for
matā aliqñ inducit in non ponente obicē: ita ⁊
illud remediū. Sed vtrū requiraƚ aliqd ſignu3
exterius ꝓteſtatiuū illius fidei dubiū eſt. videƚ
tñ ꝙ vel ore remiſſionē petebat dicēs: ab alie=
nis parce ſeruo tuo. vel fidē de remiſſione ali=
quo ſigno exteriori adhibito declarabat. ꝓba=
biliter tñ poſſet dici ſine aliquo ſigno exteriori
nec in re/ nec in voto adhibito: adultos poſſe
ſaluari. In paruulo aūt erat remediū fides nō
cuiuſcūq3:ſed eccl'ie que ſemꝑ eſt formata. hoc
eſt ꝙ ſi tēpore legis nature: vl' tpe legis ſcripte
intēderit facere qd faciebat fidelis ꝓ paruulo
circūcidendo vel offerendo:illud idē feciſſet ꝓ
ſuo:fuiſſet verū ſacramentū: ſicut etiā nūc ſi qs
baptizat paruulū imtētione faciendi id qd inſti
tuit xp̄s ⁊ ſeruat eccleſia vel ſeruare debet:etſi
ipſe infidelis ſit et nullus etiā in mūdo eſſet fi=
delis verus baptizat:q2 baptizat in fide eccle=
ſie:iſta eñi dicitƚ fides eccl'ie in hmōi.ſ.talis in=
tentio: requirebaƚ tñ de neceſſitate ſignū exte=
rius ſenſibile:qd erat ſacr'm. vnde quouſq3 par
uulo vel ꝓ paruulo eſſet exhibita bñdictio vel
oblatio et hmōi/non fiebat remiſſio originalis
peccati. Sed nō erat tūc determinatū ſignū ſi=
cut nūc baptiſmus:⁊ ante circūciſio. Et q2 non
erat aliqd determinatū ꝓpterea Greg. dicit ꝙ
Reprobatio opinionis magiſtri. paruulis valebat ſola fides. Qd autē dicit ma
giſter ſen.in.iiij. diſt.j. ꝙ circūciſio ſolū purga=
bat pctm̄:ſed nō dabat gratiā: cōiter nō teneƚ:
q2 ablatio peccati nō poteſt eſſe niſi ꝑ gr'am: et
oppoſitoꝝ priuatiue op3 alterū ieſſe:vt animal
cecū vel vidēs:penitētia ✗bo matrimoniū ⁊ alia
ſacr'a legalia non erāt diſpoſitiua ad gratiā ex
ope opato:ſed ex ope operāte. Nota de circūci
ſione dicit Tho.in.iiij.ſenten.diſt.j.q.ij.ar.iiij.
q.iij. ꝙ ipſa ſola inter ſacramēta veteris legis
ɔferebat gratiā tollendo culpā: ſed nō aperie=
bat ianuam vt baptiſmus:nec diminuebat fo=
mitē. Sed idem in.iij.parte.q.lxx.ar.iiij. dicit
cōtrariū corrigens qd dixerat in.iiij.ſen. ꝙ cir=
cūciſio ſicut nec alia ſacramenta legalia nō cō=
ferebat gratiā:ſed fides cuius proteſtatio erat
circūciſio tollebat pctm̄:et dabaƚ gratia ex dei
pactione:⁊ ſic erat cauſa ſine qua non.

De opere operato. §.III. Ad de=
clarationē hui⁹ locutiōis/ nota ſm Pe. de pa.
ꝙ cū nichil creatū ɔferat gratiā niſi diſpoſitiue
ſm ꝙ op⁹ operatū tripliciter diſponit:dr' aliqd
ex ope opato tripliciter ɔferre gratiā. Uno mo
do cauſando effectū ⁊ diſpoſitionē ad eā q̄ dicitƚ
character vel ornat⁹:⁊ ſic ſola ſacr'a noue legis
cauſant gratiā ⁊ forte circūciſio. Sc'do mo=
do ſicut cauſa ſine qua nō: ſufficiens tñ ꝑ ſe ſine
ope operante ex parte gratiā ſuſcipientis:⁊ ſic
oīe ſacr'm qd fuit inſtitutū principale ɔ origi=
nale in pueris: vt circūciſio cōferebat gr'am ex
ope opato:nō ꝙ aliqd efficeret in puero: ſed q2
ex hoc ꝙ exhibebaƚ puero vel ꝓ puero ſine ali
quo alio de⁹ īfundebat gratiā puero:⁊ ſic ſacr'a
antiqua ꝓ adultis inſtituta:vt aqua luſtratio=
nis:vnctionis ſacerdotis ⁊ hmōi/gratiā nō cō=
ferebāt ex ope opato:ſed tm̄ ex ope operante ꝑ
ſe requiſito: q2 q̄uis ſine mortali eſſent:nichil
cū hoc motū liberi arbitrij in deū actu haberēt
illa ſacr'a ſuſcipiendo: nil gratie ſuſcipiebant.
Tertio modo dr' ɔferre gratiā ex ope opato
nō excludendo opus operās. et ſic diciƚ ɔferre
gratiā ex ope opato:id qd de ſe eſt bonū mora=
liter ſine hoc ꝙ accipiat bonitatē ex operante:
ſicut diceretƚ dare elemoſynā:⁊ quodcūq3 de ge
nere bonoꝝ cōfert gr'am ex ope operāte:inquā
tū de ſe natū eſt ɔferre gratiā vel diſponere ad
gratiā: et ſic ecōtrario diceretƚ id qd eſt de gñe
maloꝝ auferre gr'am ex ope opato: ⁊ q̄ ſunt in=
differētia de ſe dicerentƚ ex ope operāte cōferre
vel auferre gratiā ſm intētionē faciētis. Et ſic
ſacr'a veteris legis ⁊ quecūq3 legalia ex opere
opato poſſunt cōferre gratiā:q2 cū eſſent a deo
precepta ⁊ ad dei cultū ordinata:iā erāt actus
virtutis obedientie ⁊ latrie: ⁊ ſic ſi nō abſolute
ex ſui natura actū poterant dici ɔferre gratiā ex
iuſſu dei ex ope operato ⁊ ꝓprie:tñ large diciƚ
hmōi opus operatū ante nō excludendo opus
operans. Et ſic etiā baptiſmus Johānis:q2 ex
dei mādato ⁊ inſpiratione inſtitutus erat:⁊ ex
hoc erat bonus ⁊ ſanct⁹ ⁊ de ſe meritorius apti
tudine:cui⁹ actus ⁊ forma erat ex ope operāte:
qui baptiſmus Johānis erat ſub forma ✗boꝝ
hmōi. Ego te baptizo in noīe venturi:tamē ſub
tali forma nō baptizauit xp̄m. Erat aūt in figu
rā propinquā ſicut ſacramentū largo modo et
preparatoriū ⁊ ſub ɔſilio:⁊ q2 nō cōferebat nec
characterē nec gratiā:ideo oēs ab eo baptiza=
tos oportuit poſtea iteru3 baptizari baptiſmo
xp̄i. Ūñ illa opinio quā ponit mag'r in.iiij.ſen. Opinio magiſtri reprobatur.
diſt.ij.ſc3 ꝙ illos qui nō credebāt in venturū et
ponebant ſpem in illo baptiſmo:illos oportuit
iterū baptizari baptiſmo chriſti:⁊ nō alios ba=
ptizatos baptiſmo Johānis: qui hoc nō facie=
bant:cōiter reprobaƚ a theologis. Et ✗ba Hie
ro. q̄ magiſter inducit ad probandū exponunƚ
aliter a Tho. et aliis doc. Unde ⁊ apoſtoli fue=
rūt baptizati baptiſmo xp̄i. vt dr' de ɔſe. diſt. iiij
ab hieroſolymis: ⁊ aliqui eoꝝ fuerūt pri⁹ diſci
puli Johānis. Unde veriſimile eſt eos fuiſſe ba
ptizatos a Johāne. Sacramenta autē legalia
ꝑmo q̄de3 erāt purgatoria ab irregularitatib⁹.

illi⁹ legis quib⁹ arcebaꝛ aliquis ab ingredien
do caſtra/vt leproſus: vel tẽplũ/vt tangẽs im-
mũdũ: vel ſctã immolãdo/vt ſacerdotes. Erãt
ſecũdo meritoria: ſicut ſunt ea q̃ ſunt de gene-
re bonoꝝ: vt elemoſyna et hmõi: vtpote q꞉ erãt
materia ⁊ actus latrie: ⁊ erant ſatiſfactoria/q꞉
a deo accepta ⁊ penoſa: ſed nõ erãt diſpoſitiua
ad gratiã ex opere operato: vt dictum eſt.

¶ De inſtitutiõe ſacꝛoꝝ §.IIII.

Nota ſm Tho. ⁊ Pe. de pa. ꝙ ſacꝛa debuerũt
inſtitui non ex debito neceſſitatis abſolute/q꞉
aliter potuit deus hoies ſaluare: nec ex debito
obligatiõis/q꞉ nulli eſt obligat⁹: ſed ex debito
cõgruitatis q̃ eiſdẽ cõtrario modo factis virt⁹
corrumpiꝛ: ⁊ fit/q꞉ homo ꝑ ſenſibilia deordina
tus erat circa deũ: et quo ad cognitionẽ/q꞉ ita
erat occupat⁹ ⁊ offuſcat⁹ ſenſibilibus vt nõ cre
derẽt hoies eſſe alia extra ſenſibilia: vel de ſpi
ritualib⁹ ad modũ ſenſibiliũ iudicarent: ⁊ quo
ad affectionẽ/ q꞉ in ipſis cõſtituebat finẽ inor-
dinate amãdo ⁊ deo ꝑponendo: ⁊ quo ad actio
nẽ/q꞉ male vtebaꝛ eis: ⁊ exercebaꝛ in eis: ideo
neceſſariũ fuit neceſſitate cõgruẽtie vt ex ſenſi
bilib⁹ ſacꝛis ordinareꝛ in deũ q̃tũ ad hec tria.
Quo ad cognitionẽ/q꞉ cuꝫ cõſiſtãt in ſenſibili-
bus que ex ſuis nãlibus ꝓprietatẽ habẽt et ſi-
militudinẽ modo ſuo ad effect⁹ ſacꝛoꝝ q̃ ſpũa-
les ſunt: ⁊ ſic ꝑ ea quaſi manuduciꝛ ⁊ eruditur
in cognitiõe ſpũaliũ. Quo ad effectioneꝫ/q꞉ in
iſpis effect⁹ dirigiꝛ in deũ: dũ ꝓpter ei⁹ amorẽ
et obediẽtiam ſubijcit ſe inferioribus ſe ſm na
turã querens ſalutẽ in illis: ⁊ ſic hũiliaꝛ ꝓpter
deum. Quo ad actionẽ/q꞉ vtiliter et fructuoſe
exerceꝛ circa ipſa ſacꝛa corpalr̃ et ſpũaliter in
ꝑfectũ aie. Hãc triplicẽ cauſaꝫ tãgit magiſter
ſen. in. iiij. diſt. j. Non aũt debuerũt ſacꝛa inſti-
tui in ſtatu innocẽtie: nec ꝓpter eruditionẽ/q꞉
nec a naturalibus erat cognitio ſupnaturaliũ
ſumẽda: ſicut nec nũc ſꝫ ꝑ reuelationẽ: lꝫ poſte-
riores a parẽtibus eſſent edocẽdi vt nunc: nec
etiã ꝓpter curationẽ/ q꞉ nondũ erat morbus.
Differẽ Tẽpore aũt nature lapſe debuerũt inſtitui: q꞉
tia tem nũq̃ debuit deeſſe remediũ: nec antidotũ q̃ci-
porum. to fuerit venenũ. ſ. pcti. ſacꝛa aũt ſunt quedam
medicine ſpũales. Debuerũt aũt inſtitui tpe le
gis nature: q꞉ cũ ea que ab hoie fiunt a cogni-
tione ortũ habẽt: aliter nõ eſſet humana opa-
tio: opꝫ ꝙ operatio cognitiõi rñdeat: ſicut effe-
ctus cauſe. In lege aũt nature non ſufficiebat
ſola cognitio naturalis ad ſalutẽ: ſed exigebaꝛ
fides aliquorũ que ſunt ſupra naturã: et poſt la
pſum exigebaꝛ fides de reparatiõe ꝑ quã erat
medicina morbi: ideo in ſtatu illo non tñ erãt
neceſſaria illa opera q̃ ſunt de dictamine legis
naturalis: ſꝫ etiã aliqua que eſſent ꝓteſtatio-
nes ⁊ ſigna eoꝝ que ad reparationẽ ꝑtinebãt.
Et hec erãt illius tpis ſacꝛa: vt ſacrificia/obla
tiões/decime ⁊ hmõi. Debuit aliquid ſupad-
di tpe Abrae ⁊ legis ſcripte qñ cepit fides dei
augeri ⁊ ppl̃s dei diſtingui: q꞉ ⁊ myſteria fidei
magis fuerũt explicita. ¶ Tpe etiã gr̃e debẽt
eſſe ſacꝛa: q꞉ eadẽ eſt fides modernoꝝ ⁊ anti-
quoꝝ: ⁊ ideo cum ſacꝛa fidei correſpõdeãt ſicut
ipſius ꝓteſtatiões: vt ab ea virtutẽ habentia:
opꝫ ꝙ ſicut antiqui patres fuerunt participes
paſſiõis xp̃i ꝑ ſacꝛa que erãt redẽptiõis ſigna
future: ita et in nos redẽptio ei⁹ ꝑueniat me-
diãtibus quibuſdã ſacꝛis ſignãtibus qđ factũ
eſt. In ſtatu aũt glorie debẽt oẽs figure ⁊ ſacꝛa
ceſſare. Sũt aũt inſtituta ſacꝛa noue legis non
ſolũ in rebus que ſunt materia/ſed etiã in ver-
bis q̃ ſunt forma ſacꝛi. Vñ Aug. j. q. j. detrahe.
dicit. Accedit vbũ ad elemẽtũ ⁊ fit ſacꝛm. Ra
tio aũt cũ queriꝛ quare reb⁹ addita ſunt vba
eſt: q꞉ ſacꝛa nõ ſolũ ſignificãt op⁹ redẽptiõis q̃
ꝑ xp̃m facta eſt: ſicut alia ſacꝛa veteris legis: ſꝫ
ab ip̃a xp̃i paſſione fluxerũt. Et ideo ſicut effe-
ctus ꝓximi ſue cauſe habẽt imaginẽ quãtum
poſſunt: vt. ſ. ex rebus ⁊ verbis conſiſtant: ſicut
xp̃s ex verbo ⁊ carne. Item q꞉ gratiam conti-
nẽt ex ſanctificatiõe que fit per verbum dei.

¶ A quo aũt fuerũt inſtituta §.V.

ipſa eccl̃ie ſacꝛa. Licet quidaꝫ dixerint a xp̃o:
alij ab aplis inſtituta. Tho. th. iij. pte. q. lxiiij.
ar. ij. dicit cõiorẽ ⁊ meliorẽ eſſe aliã opinionẽ di
centiũ xp̃m oia inſtituiſſe: ſed quedã magꝭ ne-
ceſſaria expreſſe ⁊ explicite: quedã alia figura-
tiue ⁊ implicite ꝓmulgationẽ ⁊ expreſſionẽ ma
iorẽ relinquens aplis. Pe. aũt de paꝛ. dicit ꝙ
oia a xp̃o immediate fuerũt inſtituta: lꝫ nõ ꝓ-
mulgata niſi q̃ erãt neceſſitatis: vt baptiſmũ.
cũ dicit. Niſi quis renat⁹ fuerit ex aqua et ſpũ
ſctõ ⁊c. Joh. iij. Et pniam cũ dicit. Penitẽtiaꝫ
agite. Mat. iij. vel cũ dixit leproſis. Ite oſten-
dite vos ſacerdotib⁹. Et euchariſtiã cuꝫ dixit.
Niſi mãducaueritis car. filij ho. ⁊c. Jo. vj. Ex-
tremã vnctionẽ cũ miſit aploſ ꝑdicare: et oleo
vngere infirmos. Cõfirmationẽ qñ bñdicebat
pueros eis manus imponẽs. Ordines in cena
vltima cũ dixit. Hoc facite in meã cõmemora-
tionẽ. Luce. xxij. Matrimoniũ qñ nuptias mi
raculorũ initio cõſecrauit mutãs aquã in vinũ:
oſtendẽs preeminẽtiã matrimonij ꝓut eſt ſa-
cramentũ gratie: et ꝓut erat nature vel legis
ſcripte. Sed cõfeſſionẽ ⁊ vnctionẽ ꝓmulgauit
expreſſe ꝑ Jacobũ. Jac. v. cetera per doctrinã
aploꝝ: vt ptꝫ in actibus eoꝝ. Et q̃uis ipſa ſa-
cramẽta habuerint virtutẽ ⁊ gratiã in pria ſui
inſtitutione: paſſio tñ xp̃i addit eis ad meritũ
⁊ ſatiſfactionẽ. Et ex iſto etiam ſequiꝛ ꝙ oĩa

ab eccl̄ia vel papa vel cōcilijs inſtituta ſacr̄alia
ſunt nō ſacr̄a: in q̄bus ſicut eccleſia potuit inſti
tuere: ita pōt deſtituere diſpēſare ⁊ mutare: vt
bn̄dictionē habituū v̄ginū: ↄſecrationē altariū
eccl̄ie ⁊ hmōi. et habēt effectū ꝑ modū meriti ⁊
fidei ex ope opato: et nō ex ſolo feruore ⁊ deuo-
tione vtentiū: ſed totius eccl̄ie. Sacr̄a aūt nec
papa nec tota eccl̄ia mutare poteſt: nec in eis
diſpēſare: q: ſeruus nō pōt tollere legē dn̄i ſui:
niſi inquātū deꝰ reuelat vel diſpēſat ſicut in pri
mitiua eccl̄ia ꝙ baptiſmꝰ dareꝛ i noīe ieſu xp̄i.

Characteris diffinitio.

ℂ De charactere vel ornatu §.VI.

ꝓut eſt primꝰ effectꝰ sacr̄oꝝ. Nota ergo ꝙ cha-
racter ſic diffiniꝛ. Character eſt diſtictio a cha
ractere eterno impreſſa aīe rōnali ſm imaginē
ↄſignās trinitatē creatā trinitati increate crean
ti ⁊ recreanti: diſtinguēs a nō ↄſignatis ſm ſta
tū fidei. Eſt aūt character q̄dā potētia ſupnatu
raliter infuſa q̄ eſt principiū agēdi vel patiendi
ſpūalia. Et dicit Pe. de pal. ꝙ eſt in intellectu
poſſibili ſicut in ſubiecto: quia collatio ⁊ ſuſce-
ptio exterior ſacr̄i dꝫ dirigi et regi ab interiori
intētiōe ⁊ ideo in itellectu q̄ eſt primū regulās ⁊
dirigēs in dādo ⁊ ſuſcipiēdo ſacr̄a: dꝫ poni cha
racter vt ſcꝫ intellectꝰ illuminatꝰ ꝑ fidē dirigat
intentionē ad ↄferēdū ⁊ ſuſcipiendū ſacr̄m hoc
vel illud: qd̄ nō eſt ſic intelligendū ꝙ character
eliciat intētionē vel elicitā dirigat. Sed q: in-
tentio ꝑ characterē hꝫ virtutē quā al̄s nō hr̄et:
qui eñ ſacr̄a miniſtrat dꝫ intēdere ꝙ faciat qd̄
facit eccl̄ia: nec ad hoc iuuat character directe
ſed facit ꝙ intētio habeat effectū. Per chara-
cterem eñ baptiſmalē intentio recipiendi alia
ſacr̄a: facit eū vere ſuſcipe ea. Et character ſa-
cerdotalis facit ꝙ ſacerdos ↄficiēdo vel abſol-
uendo efficiat qd̄ intendit. Imprimiꝛ aūt cha-
racter in illis ſacramētis in q̄bus homo depu-
tatur ad actiōes ſacras ſuſcipiendas: et ſic ba-
ptiſmus eſt ianua ſacramētoꝝ. Scd̄o eſt in illis
in q̄bus homo deputaꝛ ad actiōes exercendas
ↄtra infideles: ⁊ ſic eſt character ↄfirmationis
nō abſolute: ſed ex officio. Vñ ante exponebaꝛ
ſcꝫ ad publice ↄfitendū xp̄m. Tertio eſt in illis
in q̄bꝰ hō deputaꝛ ad exercendū ſacras actiōes
circa baptizatū fidelē: et ſic eſt ſacr̄m ordinis.
Et q: talis character eſt indelebilis ꝓpter hoc
tria illa ſacr̄a in q̄bus ipꝛimiꝛ nullo modo ite-
ranꝛ: ne fiat iniuria habentibꝰ ꝑpetuū effectū.
Unde ⁊ in mortuis dānatis ⁊ ſaluatis ꝑmanēt
ꝑpetuo characteres: ⁊ in his ſacr̄is tribꝰ nō eſt
alius character ⁊ alius ornatꝰ: ſed eſt idē in re.
Eſt eñ character ornatꝰ ſeu diſpoſitio ad gra-
tiā: ⁊ cū hoc eſt ſignū diſtinctiuū ⁊ cōparatiuū:
qd̄ nō eſt ornatꝰ ſimplex. In alijs quattuor ſa-
cramētis. ſ. penitētia/euchariſtia/extrema vn-
ctione ⁊ matrimonio. ſm Tho. ⁊ Pe. de pa. im
primiꝛ ornatꝰ. Et ſm aliquos ſemꝑ iſta impri-
mūt ornatus ſicut alia tria characterem: ⁊ hoc
propter diſpoſitionē ad gratiā ſacr̄alem etſi nō
propter alia: q: ad vtrāq; diſponūt. ſ. gr̄am gra
tū facientē: ⁊ gr̄am ſacr̄alē q̄ poniꝛ eſſe alia rea
liter a p̄ma. Sed verius videꝛ qd̄ dicit Pe. de
pa. ꝙ nō ſolū attritus: ſed etiā ↄtritus: licet nō
ita egeat tñ recipiat ornatū: q: ex quo non po-
nit obicē non eſt cauſa cur priueꝛ effectu ſacr̄i:
et tūc maior gr̄a infundeꝛ ꝓpter duplicē diſpo
ſitionē ſcꝫ ſacr̄i ⁊ liberi arbitrij. Qñ autē ſic eſt
fictus ꝙ nec ↄcurrit eſſentia ſacramēti: puta in
matrimonio cū intēdit decipere nec ↄtrahere:
in penitētia q: nullo modo penitet vel celat ali
q̄d: aut in alijs qñ hꝫ diſpoſitionē mortalis de
quo nō penitet: nullū ornatū recipit: in quo dif
fert ornatꝰ a charactere: q: characterē recipit
ↄtritus ⁊ attritus et fictus: dū tamē velit verū
ſacr̄m recipere: ornatū v̄o nō recipit: niſi attri
tus vel ↄtritus: ⁊ iſte ornatꝰ nō eſt potētia nec
habitꝰ: ſed diſpoſitio nō ad agendū: ſed ad re-
cipiendū. Sicut eñ ꝑ actū ↄtritionis eſt homo
diſpoſitus naturaliter ad habēdū gr̄am gratū
facientē: ſic ⁊ ornatus a ſacr̄o impreſſus eſt ad
gr̄am gratū facientē: ⁊ gr̄am ſacramētalē. Et ꝑ
iſtū ornatū habemꝰ nos bene nō ad agēdū: ſed
ad recipiendū gratiā. Et eſt diſpoſitio neceſſa-
ria ⁊ neceſſitatis: non ſimpliciter: ſed ſub cōdi-
tione. Suppoſito eñ ꝙ in ſuſcipiente ſacr̄m nō
ſit cōtritio: tunc eſt neceſſaria hec diſpoſitio ad
gratiā gratū facientē: al̄s nō eſt neceſſaria niſi
ad gr̄am ſacramētalē ſi differat. Siliter ſuppo
ſito ꝙ ſuſcipiens ſacr̄m nō ſit fictus eſt diſpoſi-
tio neceſſitatis: non ꝙ ipſuꝫ deū neceſſitet: ſed
ꝙ ex dei volūtate neceſſe eſt gratiā infundi. Et
iſte ornatꝰ ſm aliquos nō ſolū nō manet amiſ-
ſa gratia: ſed manet q̄diu manet gratia: q: cū
nō imprimaꝛ niſi vt ſit diſpoſitio ad receptionē
gr̄e: nō ad receptionē intenſionis gr̄e: recepta
gratia vel intēſa euaneſcit. vnde nō eſt habitꝰ
de difficili mobilis: ſed diſpoſitio trāſitoria: ſi-
cut eſt ipſe actus cōtritiōis in cuiꝰ ſupplemētū
eſt maxime iſte ornatꝰ. Ornat aūt aīam diſpo-
ſitiue: ⁊ eſt tranſitorius ſicut ⁊ virtꝰ ſacramen-
toꝝ. vel ſm aliquos ꝙ iſte ornatꝰ ſit aliq̄d ma-
nens. Nec ꝓpter hoc ſequiꝛ ꝙ ſacramēta que
ipſum imprimūt: nō poſſint iterari ſine iniuria
ipſoꝝ: ſicut baptiſmus: q: tūc qñ ſacr̄m impri-
mit talē diſpoſitionē: ꝙ ꝑ illā ſtatim natus eſt
ſequi totalis ⁊ plenus effectus ſacr̄i: tunc ſine
iniuria nō poteſt tale ſacramentū iterari: vt in
baptiſmo: cuiꝰ character diſponit ad remiſſio-
nem oīs culpe quantū eſt de ſe: ſiliter ⁊ de alijs
imprimentibus characterē ſuo modo. Non ſic
aūt eſt de alijs/puta penitētia: q: ꝑ vnā ↄfeſſio-

nem pfecta remiſſio nõ habetur quo ad penã ⁊
ſequelã. Unde qñ quis de eodẽ pctõ bis ↄfitet:
nõ alius ornatus numero imprimit: ſed prim⁹
intendit: et forte eſt vnus ornat⁹ ſpecie in vno
ſacro qui intendit p illi⁹ iteratione: ⁊ remittit
p illius tardationez: ſicut habit⁹ q̃ acquirit ex
actib⁹ principaliter: ita ⁊ ornat⁹ q̃ acquirit ex
ſuſceptiõe ſacri inſtrumẽtaliter. Uñ et poſſunt
intẽdi ⁊ remitti: corrũpi ⁊ iterũ acqri. hec Pe.

¶ De ſecũdo effectu ſacra- §.VII.

mentoꝝ q̃ eſt gr̃a. Ponit Pe. de pa. duas opi
niones dicẽs. q̄ opinio cõis eſt q̄ gr̃a ſacramẽ-
talis nõ differat: ſed ſit vna cũ gr̃a q̃ eſt in vir-
tutib⁹ etiã donis: ſicut ⁊ eadẽ eſt ſanitas p artẽ
reſtituta ⁊ per naturã habita. Sed ſingularis
In.iij. pte.q. lxvj.ar ti.ij. opinio bti Tho. eſt in ↄtrariũ. ſ. q̄ gr̃a ſacramẽ
talis differt a gr̃a q̃ eſt a virtutib⁹. Et ratio: q̄
vnũquodq; ſacr̃m eſt inſtitutũ in ſpeciale reme
diũ cõtra ſpecialẽ defectũ: ſiue ſit culpa ſiue ſit
pena relicta ex culpa ſiue aliud. Uñ cũ effectus
particularis reducat in cauſaz particularẽ nõ
vniuerſalẽ immediatã: cũ cõe ſit ſacramẽtis no
ue legis cõferre gratiã ⁊ virtutes. ſpeciale do
ſit vnicuiq; ſuppoſita gr̃a remediũ p̃bere cõtra
ſpecialẽ defectũ: videt q̄ vnũquodq; ſacr̃m ha
beat ſpecialẽ effectũ ↄtra ſuũ ꝓpriũ defectũ. et
hoc patet in ſingulis: ſicut penitẽtia ↄtra oẽm
actualẽ: baptiſmus cõtra originalẽ: matrimo-
niũ ↄtra ↄcupiſcentiã: cõfirmatio ↄtra timidi-
tatẽ. in cõfirmatione ergo audacia maior for-
maliter eſt p gratiã ſacramẽtalẽ: et nõ ſolũ per
virtutẽ fortitudinis que fortitudo virt⁹ maior
datur in ſacro qd̃ plus confert de gratia: vt in
eucharistia et ordine. Et ſiliter in eucharistia
maior tẽperantia infundit q̄ in mr̃imonio: ſed
in matrimonio ſpecialis gratia ſacramentalis
dat vt ſciat vnuſquiſq; vas ſuũ poſſidere in ſan
ctificatione: ergo in ↄfirmatiõe eſt aliqd̃ robur
gratia gratis data: ſupponẽs tñ gr̃am gratũ fa
cientẽ. et ſiliter in mr̃imonio aliqua tẽperãtia.
Non eſt ergo ſacr̃alis gr̃a gratũ faciẽs: ſed nec
gr̃a gratis data informis: ſed gr̃a gratis data
formata: ſicut virtutes morales iſuſe. hec Pe.
de pa. Dicit aũt Tho. in.iiij. diſt.j.q.iiij.ar.v. q̄
ſicut a gr̃a gratũ faciente fluũt virtutes ⁊ dona
q̃bus pficiunt potẽtie aĩe: q̃ virtutes diuerſifi-
cantur ſm diuerſitatẽ actuũ in q̃bus opz pfici
ipſas potẽtias: ita ab ipſa gratia fluit aliq̃d ad
reparandũ defectus aĩe inflictos p pctm̃: ⁊ hec
dicit gr̃a ſacr̃alis. ſm aũt q̄ diuerſificant hmõi
defectus: ſic diuerſificant et gr̃e ſacr̃ales. Sed
quia effectus eius nõ ſunt nobis ita noti ſicut
act⁹ virtutũ: ideo nõ habẽt nomẽ ſpeciale ſicut
virtutes: ſed retinẽt ſibi hoc nomen gr̃e ſacra-
mentalis. Et virtutes ⁊ dona habẽt cõnexionẽ
cũ gratia gratũ faciente: q̄ vna non poteſt eſſe
ſine reliqua: ſed gratie ſacramẽtales nõ: q̄ põt
homo habere gratiã gratũ facientẽ ⁊ virtutes:
et nõ gratiã ſacramẽtalẽ: ſed gratia ſacramen
talis nõ poteſt ſtare ſine illis. Itẽ gr̃a ſacramẽ
talis opponitur peccato inquãtũ vulnerat bo-
nũ nature: ſed virtus quantũ ad inordinationẽ
actus. Idẽ in.iij. parte.q.lxij.ar.ij. ⁊ in.iiij. ſen.
diſt.vij.q.ij.ar.ij.q.ij. q̄ gratia iſta ſacramenta
lis vltra virtutes ⁊ dona ad duo ordinat. Pri
mo ad tollendũ defectus pctõꝝ preteritoꝝ in-
quantũ tranſeunt actu ⁊ remanẽt reatu. Scdõ
ad pficiendũ animã in his que ptinẽt ad cultũ
dei ſm ritum chriſtiane religionis.

¶ Quomodo vel que ſa- §.VIII.

cramenta ſunt neceſſaria. Dicit Pe. de pal. in
iiij. diſt.ix. q̄ ſm iuriſtas cũ ſint ſacr̃a ſeptẽ cõ-
tenta in his verſib⁹. Ordinat ⁊ iũgit baptizat
chriſmat ⁊ vngit. Pctm̃ plãgit: in altari ſacra
tangit. Quinq; ex ipſis ſunt neceſſitatis ⁊ duo
volũtatis. Uñ verſus. Ordo volũtatis iũgit dãt
quinq; neceſſe. Idẽ notat glo.j.q.j.§. notandũ.
Idẽ Ray. Sed theologi dicũt q̄ ſacr̃a neceſſi-
tatis ſunt iſta duo. ſ. baptiſm⁹ ⁊ penitẽtia: alia
quinq; volũtatis: niſi de eucharistia q̃ propter
preceptũ de pe. ⁊ re.c. oĩs. eſt ſemel in anno de
neceſſitate ſumenda. Et qd̃ dicit Joh.vj. Niſi
mãducaueritis carnẽ filij hoĩs ⁊c. intelligũt de
mãducatione ſpũali aĩe ↄtẽneret. Eſt alia opi Sacra neceſſi tatis.
nio ſatis ꝓbabilis dicẽs q̄ ſacr̃m eſſe neceſſa-
riũ ad ſalutẽ põt dupliciter itelligi. Uno modo
rõne ſui: alio modo rõne p̃cepti. Rõne ſui dr̃ ſa
cramẽtũ neceſſariũ: cui⁹ effect⁹ eſt neceſſarius
ad ſalutẽ: ⁊ ſic quedã ſunt neceſſaria quo ad cõ
munitatẽ: ita q̄ ab aliquib⁹ vel ab aliq̃ ſumant
non autẽ a quolibet: ⁊ ſic ſunt neceſſaria ordo ⁊
matrimoniũ: q̄ nec penitentia q̃ neceſſaria eſt
poſſet miniſtrari: nec ſine mr̃imonio poſſet nu-
merus electorũ debite cõpleri: ſed ita hec ſunt
neceſſaria cõi ſaluti q̄ nõ ſunt neceſſaria pſone
particulari: niſi cõſtaret et q̄ ſine ea ↄtrahente
vel ordinẽ ſuſcipiente nõ poſſet numer⁹ electo-
rũ cõpleri: ⁊ tũc tenet vnuſquiſq; ſicut in prin-
cipio humani generis: vel in medio poſt dilu-
uiũ tenebant ad matrimoniũ. Neceſſaria autẽ
ratiõe ſui ſunt baptiſmus et penitẽtia ſingulis
perſonis actu vel voto: qñ ſuſceptionẽ impedit
articulus neceſſitatis. Et ſicut poſt ↄſtitutionẽ
aliã factã: oĩs vtriuſq;: nõ ſufficit ſemel ante
mortẽ ↄfiteri: ad qd̃ tñ obligat illud preceptũ.
Cõfitemini alterutrũ ⁊c. Jaco.v. ſed opz ſemel
in anno cõfiteri. Sic poſt ſtatutũ de tpibus ba-
ptiſmi. ſ. in paſcha ⁊ pentecoſte. de ↄſe. diſt.iiij.
nõ rõne. et ſeq. nõ licuit vltra differre: q̃uis ſuf
ficeret ſemel ĩ vita. Reliqua aũt tria ſacr̃a ſunt

neceſſaria: nō neceſſitate ſui cū ad ſalutē ſufficiat gr̄a nō obſtante originali qḋ ablatū eſt per baptiſmū: nec actuali qḋ auferꝰ per penitētiā: ſed rōne precepti. Cū eīn eccleſiaſtica cōſuetudo q̄ habet vim legis. diſt.xj.in his. ſit egris dare viaticū et extremā vnctionē: alˀs ſi nō peterent nō reputarenꝰ boni xp̄iani: ergo ꝛc. Et p accidens poſſent hec eſſe neceſſaria attrito nō ꝯtrito nō valente cōfiteri ꝛ petente cōicari ꝛ inūgi: virtute quoꝝ ſacramentoꝝ fit de attrito cōtritus: q: ex quo fictus nō eſt gratia ſibi infundiꝰ. Unde habēs mortale ꝛ nō potēs loqui exponit ſe periculo ſi nō cōicatur ꝛ inungiꝰ. Item cū ſit eadē ratio de iſtis tribꝰ: cū euchariſtia videaꝰ eſſe in precepto: ergo ꝛ alia. De euchariſtia patet: q: papa nō poteſt illā rem que p diuinā ordinationē cadit ſub cōſilio tm̄: imponere generaliter ꝛ vniuerſaliter ſub precepto: puta precipere ꝙ oēs teneantur ad virginitatē vel paupertatē ꝛ hmōi. Sed ipſe poteſt preceptū diuinum ſine tēpore datū determinare quo ad tempus: vt patet in cōfeſſione annua. Unde et potuit precipere cōmunionē in paſchate: ergo illa erat in precepto ſm tempus in cōſilio quod determinare potuit. hec Petrus.

¶ Miniſtrator autē ſacramentoꝝ regulariter eſt ſacerdos excepta ꝯfirmatione ꝛ ordinibꝰ ſuperioribꝰ: q̄ ſolus ep̄s cōfert. ſm Ray. de cōſe. diſ.v. manus. et ſequētia. §.IX.

Itē quantū ad veritatē ſacramētoꝝ nō refert a quo cōficiantur ſacramēta vel cōſecrenꝰ. j. q. j. dn̄s declarauit. peccāt tamē q̄ indigne cōficiūt vel cōferūt: peccāt ꝛ q̄ ſcienter a p̄ciſis ab eccleſia vel ſuſpenſis ſuſcipiūt. diſt. xxxij. §. verū. Itē ſacr̄a talia fiunt vnicuiqꝫ cū quali ꝯſcientia qs accipit: ꝛ ſic ſunt bonis bona: ꝛ malis mala occaſionaliter. ſm Ray. ꝛ de ꝯſe. diſt. ij. et ſancta. et ideo diciꝰ diſt. xcv. illud. ꝙ ſacr̄a impenitentibus nō debent dari: qḋ tamē intelligendū de pc̄tis notorijs in q̄bus hoīes pſeuerant: nā pro occultis non ſunt in publico neganda.

¶ De ſacramenti euchariſtie inſtitutione cōicatione miniſtro ꝛ effectu. Cap̄. xij.

Deinde de ſingulis ſacramētis agendū eſt breuiter. Et q: multa iā dicta ſunt. ſ̄. tit. xiij. c. vj. de euchariſtia in tractatu de miſſa: ideo de ipſa tractabitur quo ad pauca que reſtant: et merito: q: eſt maximū ſacramentoꝝ quo ad eſſentiā: licet q̄dā alia dicanꝰ maiora ſm alios reſpectꝰ. Un̄ verſus. Maior in effectu baptiſmus: corpus in eſſe. Coniugium ſigno maiori chriſma miniſtro. Cōtinet eīn euchariſtia eſſentialiter autorem totius ſanctitatis vltra hoc ꝙ ſignificat ꝛ cauſat ſanctitatē qḋ eſt cōmune oībus ſacramentis noue legis. Sacramenta vero alia diſponūt ad ſanctitatē ſacramentorū ante vel poſt. Sacramenta veteris legis tm̄ ſignificabant. homo aūt ſanctꝰ habet in ſe ſanctitatē formaliter ꝛ ſubiectiue. Eſt aūt hoc vnū ſacr̄m: non quidē rōne vel forme vel materie que due ſunt: ꝛ ad hoc refertur qḋ diciꝰ in collecta: pficiant in nobis dn̄e tua ſacr̄a qḋ ꝯtinēt: ſed vnū vnitate pfectionis et ordinis: q: oīa q̄ hic ſunt ad vnū ordinanꝰ prefigurandū ꝛ cauſandū / ſcꝫ corpus xp̄i et ſanguis q̄ ſunt vnū preſuppoſito et corpus chriſti myſticū qḋ eſt vnū ordine et p perfectā anime refectionē. Corporalis aūt refectio fit cibo ꝛ potu: q̄uis vnū ſit ſacr̄m: diuerſis tn̄ noībus nūcupaꝰ. Nā diciꝰ ſacrificiū hoſtia vel oblatio inquantū rememoratiuū dn̄ice paſſionis. xiij. q. ij. nō eſtimemꝰ. et de ꝯſe. diſ. ij. nichil. Diciꝰ euchariſtia grece: qḋ latine interpretaꝰ bona gr̄a. j. q. j. multi. q: continet fontē. Diciꝰ ꝛ cōmunio quo ad finē: q: ſicut cibꝰ vniꝰ oībus mēbris ad que ſingula deferꝰ: ſic per hoc ſacramentū non ſolū xp̄o capiti: ſed oībus membris eius vnimur: vt ſimus oēs vnū corpus in chriſto. Diciꝰ ꝛ viaticū quia ſuſtētat in via: quouſqꝫ perueniamus ad terminū. diſt. l. penitentes. et. xxvj. q. vj. c. his qui.

¶ Debuit autē inſtitui iſtud ſacramentū ſm Pe. de palu. poſt Tho. in quo xp̄s contineꝰ realiter ꝛ eſſentialiter: q: ad perfectionē membroꝝ requiriꝰ vt capiti vniantur. §.I.

Et q: ſacr̄is deo iūgimur. Sacramentū aūt eſt ſignū ſenſibile: ſicut ad hoc ꝙ oīa pficianꝰ ſenſibilibꝰ: p̄ter ſenſibilia q̄ ſibi cōiungunꝰ per ſolā ſimilitudinē. Diſtantia medio ſeparāte: vt color odor ꝛ ſonus: q̄bus aſſimilanꝰ ſacr̄a veteris legis q̄ erāt tm̄ ſigna diuine gratie: non tamen ſunt ſenſibilia que per realē virtutē cōiungunꝰ ſenſui: mediū ꝯiunctū: que tamen nō fiunt vnū cū eo vt in tactu: quibꝰ aſſimilanꝰ ſacramenta oīa alia noue legis in quibꝰ diuina virtus interius operatur. Et vlterius guſtus quo ſenſibile nobis realiter cōiungitur ꝛ incorporatur: et vnū efficitur p cōuerſionē eius in nos: et ſic debuit hoc ſacr̄m inſtitui / in quo capiti noſtro xp̄o cōiungamur ꝛ incorporemur ꝛ eius membra efficiamur: nō p cōuerſionē eius in nos: ſed ecōuerſo. Unde dn̄s dixit Augu. Crede ꝛ manducabis me: nec tu me mutabis in te ꝛc̄. Nobilius eīn trahit ad ſe ignobilius. Et q: cibꝰ iſte eſt nobilior quia xp̄s: ideo trahit nos ꝛ ꝯuertit in ſe: nō eum in nos: ſicut cibū naturalē nobis ignobiliorem. Inſtituit autē in vltima cena: vt altius cordibus infigereꝰ: qḋ vltimo tradebatur: tum quia in memoriā iminētis paſſionis: tum quia cū erat receſſurus viſibiliter debuit

remanere ſpūaliter: ⁊ hoc pulchre de ꝯſe.di.ij.
q2 corpus. Cōicauit aūt tūc ſe xp̄s. Un̄ Hiero.
Ipſe cōuiua ⁊ conuiuiū comedēs ⁊ q̄ comedit.
de cōſe.di.ij.nec Moyſes.nō tñ mādūcauit ſa-
cramētaliter: q2 non ꝑ fidē cū haberet viſionē:
ſed q2 verū ſacramentū ſumpſit: nec ſpūaliter:
ita ꝙ augmentū virtutū inde ſuſceperit/ cū nō
poſſet in gratia creſcere: ſed q2 ſpūaliter dele-
ctabat. Cōmunicauit etiā iudā: vt dicit Aug.
j.q.j.xp̄s. qḋ fecit: q2 lʒ ſciret ipſum malū no-
luit ipſum prodere cum eſſet occultus: in hoc
dans nobis exemplū.ij.q.j.vnus ex vobis.

¶ Quibus ſit dāda vel ne- §.II.
ganda cōio. Et p̄io q̄ ad pctōres. Utrū ſit eis
dāda cōio: quos .ſ. ſcit ſacerdos ex certitudine
eē in mortali. Tho.iij.pte.q.lxxx.ar.vj.ſimpl'r
dicit ſine diſtinctiōe ꝙ ꝓ pctō occl'to nō eſt de-
negāda petēti in publico cōio: vt de cōſe.diſ.ij.
nō ꝓhibeat. Et hoc tū q2 ꝓ pctō occulto penā
publicā inferēs eſſet reuelator criminis: tū q2
ſcandalū eſſet ſi negaret: tū q2 quilibet xp̄ianꝰ
hʒ ius in ꝑceptiōe eucharistie: niſi illud ꝑ mor-
tale amittat. Un̄ cū nō cōſtet in facie eccl'ie illū
amiſiſſe ius ſuū: nō debet ei in facie eccl'ie ne-
gari. cōcor. Pet. ⁊ Alb. Et p̄cipue videtur iſta
ṽba de curato q̄ ad eiꝰ ſubditū. Pe. de pal. in
iiij. diſ.ix. rñdet ꝑ diſtinctionē: q2 aut eſt ſacer-
dos talis q̄ nō tenet ei miniſtrare ſacra: q2 non
eſt curatꝰ eiꝰ: vel ſi curatus eiꝰ eſt nō tenet tūc:
q2 nō eſt dies paſchatis nec eſt infirmus: ⁊ tūc
debʒ ei denegare: q2 dʒ ꝓximū a pctō ꝓhibere
mortali qñ pōt: pōt aūt hic/ q2 etiam nō pctōri
nō tenet dare in hoc caſu. Un̄ ſi neſciat etiā ni-
ſi ꝑ confeſſionē pōt negare: q2 nō ex cōfeſſione
ius iſtud acq̄rit: q2 al's hʒ ius negādi: eo ip̄o ꝙ
aliꝰ nō hʒ ius petēdi ab eo. arg. ex̄ de tēpo. or-
di. ad aures. Si autē tenet ei miniſtrare ſacra
ſicut ⁊ curatus vel vicariꝰ ⁊ eſt in paſchate: tūc
aut crimē eſt occultū/ aut manifeſtū. Si occul-
tum/ tūc dʒ denegare in occulto petēti nō in pu-
blico: q2 ſi negaret in publico eſſet ꝓditor cri-
minis aut reuelator: qḋ ꝓbatur de offi.or.c.ij.
vbi dr̄ ꝙ ſacerdos q̄ nouit crimē occultū par-
rochiani dʒ eū arguere in priuato: nō in publi-
co noīare: ſʒ petēti in occulto dʒ negare. Et hoc
verū eſt de pctō occulto aliter noto q̄ ꝑ ꝯfeſſio-
nē: q2 ſi ꝑ ꝯfeſſionē ſolꝰ nouit pctm̄ in penitēte
dʒ quidē eū monere in occulto vt deſiſtat: ſed ſi
inſtat ⁊ petit vt ſibi debitū non dʒ ei negare: q2
ſcit vt deꝰ nō vt homo: vt de offi. arch. c.ij. Ne-
gat aūt vt homo in foro cōtentioſo: nec ex con-
feſſiōe acq̄rit ſibi ius negādi qḋ priꝰ nō habe-
bat. Et q̄uis repellēdo in occulto nullo alio vi-
dēte nō reuelaret cōfeſſionē: tñ ex cōfeſſiōe ex-
tra iudiciū cōfeſſiōis nulla exceptio ſibi datur
plꝰ q̄ ſi neſciret: q2 nō ſcit niſi vt deꝰ. Si aūt pe-
teret ab eo q̄ non tenet vel qñ nō tenet: cū etiā
nō pctōri poſſet negari ſine pctō: multo magis
pctōri. Si aūt ſcit crimē eius eſſe notoriū ⁊ ma-
nifeſtū: ⁊ in publico petēti curatꝰ debʒ negare.
Et ex his ptʒ ꝙ meretrices et publici vſurarij
ſunt oīno ab altari arcēdi/ niſi pniam egerint:
ita ꝙ poſt pniā priuatā poſſunt admitti ad eu-
chariſtiā ſecreto: nō aūt publice niſi poſt publi-
cam pniam ꝓpter ſcādalū: nā manifeſta deli-
cta .i. notoria nō ſunt occulte corripiēda. de pe.
⁊ re. c.j. Un̄ vel ſacerdos dʒ iniungere publicā
pniam: vel publicare ꝙ ſunt vere penitentes.
Ex his etiā ptʒ ꝙ ſuſpectis de crimine preſum-
ptiōe violenta dʒ negari ſm̄ p̄dictā diſtinctio-
nē: qḋ habet ꝓ certitudine. Suſpectis aūt le-
ui ſuſpitiōe nō eſt negāda: immo nec ſuſpectis
ſuſpitione ꝓbabili: quod ptʒ ex hoc: q2 nec ꝑ
hmōi ſuſpitionē debet maritus negare debitū
vxori. extra de ſen. excōi. c. inquiſitiōi. Sed hi-
ſtriōibꝰ ꝓhibet dari. de cōſe. di.ij. ꝓ dilectiōe.
qḋ tñ non intelligit de oībus cuʒ licite poſſit
ars hec exerceri: ſed de vtētibus in ea magi-
cis vel turpibus actiōibus que ſunt mortalia.
Sed nec pugnātibus in duello eſt danda. ij.q.
ij. Monomachiam. in glo.

¶ Non eſt denegāda cōio §.III.
occidēdis ꝓpter ſcelera ſua publica ſi eos pe-
nitet ⁊ cōfitent: nec etiā heretico relapſo cum
paratꝰ eſt incēdio: ſicut habet ti. de here. c. ſuꝑ
eo. lib.vj. Sed ⁊ excōicato ſicut in morte nō ne-
gat pnia ſi peniteat: ita nec viaticū cuʒ in pnia
includat. de pe. ⁊ re. c. qḋ in te. Itē habētibꝰ lu-
cida interualla furioſis vel fatuis freneticis: ſi
anteꝙ intrarēt furiā vl' freneſim habuerūt de-
uotionē ad ſacr̄m ⁊ penituerūt: nō eſt denegan-
da cōio. vt. xxvj.q.vj. ſi q̄s. etiā ſi tales in ſani-
tate nō petierūt ſibi dari qñ .ſ. ex bona eoꝝ con-
uerſatiōe p̄terita/ veriſil'e eſt ꝙ ſi preuidiſſent
hmōi caſum eā petiſſent: habēt eñ tales deuo-
tionē habitualeʒ interpretatiuā q̄ ſufficit: hoc
tñ intelligēdū eſt qñ pōt dari eis ſine periculo
expuitiōis vel alteriꝰ irreuerētie erga ſacr̄m.
Perpetuo aūt furioſis ⁊ amētibꝰ nō eſt dāda:
q2 nūq̄ habuerūt actualē deuotionē ad ſacr̄m:
lʒ ſint baptizati ⁊ cōfirmati. Hoc eñ ſacr̄m re-
quirit deuotionē: dicēte ap'lo. Probet aūt ſe-
ipm̄ homo ⁊c. ¶ Itē demoniacis nō eſt dene-
ganda ſm̄ Tho.iij. pte. q.lxxx. ar.iiij. ad.ij. niſi
conſtet eos ꝓ crimine torqueri: q2 tūc ꝓ excōi-
catis ſunt habēdi. Impuberibus aūt q̄ carent
oīno diſcretiōe: vt ante ſeptēniū nō eſt dāda:
q̄uis greci eis dent. Sed ſi habēt aliquā deuo-
tioneʒ: vt circa. xj. vel. xij. annum pōt eis dari:
q2 innocētia recōpēſat ignorātiā. Nunq̄ autē

dari dꝫ ad ſuſpitionẽ ꝓbādam vel tollēdā: nec
hoſtia nō cōſecrata ꝓ cōſecrata: qꝛ hoc eſſet fa
cere idolatrare. de cele. miſ. c. de hoie. Hec oia
Pe. de pal. De quibuſdā alijs habes in. ij. pte
ti. ix. c. viij. vbi agitur de cōmunione paſchali.

¶ Quis aūt habeat diſpē= §. IIII.

ſare ſeu miniſtrare hoc ſacr̃m. Nota ſm Pet.
de pal. in. iiij. di. xiij. ꝙ ſol⁹ ſacerdos eſt diſpē=
ſator ei⁹ ſicut celebrator: nullus inferior eo hꝫ
ex officio aliqđ ſacr̃m miniſtrare. Diacon⁹ aūt
ex officio partē euchariſtie hꝫ dare: ſicut btūs
Laurē. dixit. Cui cōmiſiſti dñici ſanguinis di=
ſpēſationē: nō aūt corporis / qꝛ ſanguis mediā=
te calice ſacrato diſpēſat̃. Un̄ nō opꝫ manus di
ſpēſantis eſſe ſacratas: corp⁹ aūt diſpēſat̃ im=
mediate manib⁹ cōtrectātib⁹. Un̄ a ſolo eo dꝫ
diſpēſari cui⁹ digiti ſunt cōſecrati et manus. ſ.
ſacerdotis: q̄ etiā nō dꝫ tāgere niſi duob⁹ digi
tis ſacratis. Et eadē rōne inferior diacono va=
ſa ſacra nō dꝫ tāgere qñ in eis eſt corpus et ſan
guis dñi: qꝛ diaconi eſt ſanguinem diſpēſare / ⁊
corp⁹ dñi ad ſacerdotē deferre. Qñ aūt in eis
nō eſt corp⁹ vel ſanguis: tūc tāgit ſubdiaconus
vaſa ei⁹. Uaſa aūt reliquiaꝝ ⁊ hmōi acholiti ⁊
nō laici quātūcūqꝫ nobiles. di. xxiiij. nulli⁹. No
ta tñ ꝙ ꝓpter neceſſitatē preſbytero infirmo ⁊
nō valente / vel etiā abſente: licet diacono infir
mo euchariſtiā portare: et de hoc diſpēſat̃: non
aūt de inferioribus: cui⁹ tñ legit̃ cōtrariū in ec
cleſiaſtica hiſtoria de Sirapice: q̄ moriēs miſit
puerū ſuū ad preſbyterū petēs viaticū: ille aūt
qꝛ infirm⁹ erat ꝑ eundē puerū partē euchari=
ſtie miſit: nec veriſile eſt ꝙ ille puer eſſet diaco
nus. Sed nō qđ fit rome: ſed qđ fieri dꝫ ſpectā
dum eſt. Hec oia Pe. de pal. Sed ſm Henricū
boick ſup. c. decernimus. de iudi. in caſu neceſ
iij. pte. ſitatis etiā a laico pōt dari. Tho. ⁊ Pe. de pa.
q. lxxxij dicūt ſimpl̃r ꝙ in nullo caſu dꝫ euchariſtia mi=
arti. iij. niſtrari vel ſumi per laicū: qꝛ nō hꝫ cōſecratas
manus: ⁊ hoc non eſt ſacr̃m neceſſitatis. ⁊ hoc
magis placet. Ab hereticis nō dꝫ ſumi etiā in
morte exēplo Hermigildi: vt. xxiiij. q. j. c. cepit.
Idē de ſciſmaticis videt̃. Ab excōicatis et ſi=
moniacis ſm Pe. de pal. ſi eſt occulta excōicā
tio vel ſimonia eorū in occulto vitādi ſunt quo
ſcꝫ ad ſuſceptionē euchariſtie ab eis: cū ſcꝫ ſine
ꝓditione occulti poſſunt talia omitti. Sed cū
eſt manifeſta eorū excōicatio vel ſimonia in pu
blico etiā vitādi ſunt. extra de ſen. excō. cū non
ab hoie. A notorio fornicatore nō ſunt ſuſcipiē
da ſacr̃a etiā in publico. Excipiūtur tñ baptiſ=
mus ⁊ euchariſtiaꝫ que duo in extrema neceſſi
tate poſſunt ſumi etiā a ſimoniacis ⁊ fornica=
toribus notorijs: vt. xxxij. diſ. §. verū. cū glo. de
hoc tñ diffuſius habes alibi. Alios etiam ma
los miniſtros quātūcūqꝫ etiā publice ſcelera=
tos non debet qs vitare in ſuſceptione ſacra=
mentoꝝ niſi eſſent irregulares: qui per conſe=
quēs ſunt ſuſpēſi ab officijs ſuis: ⁊ a ſuſpenſis
nō debēt ſuſcipi ſacr̃a. j. q. j. ſi iuſtus fuerit. Si
quis tñ in occulto vitet hmōi malos in ſuſce=
ptione ſacr̃oꝝ ⁊ auditione diuinorū: vt eis pec
cantibus ruborē incutiat: vt vel ſic deſiſtant: et
hoc facit ex deſpectu. dicit Pet. ꝙ bene facit.
Tho. autē dicit ꝙ debet quis cauere ne indu=
cat quē certitudinaliter ſcit eſſe malū: vt qꝛ no
toriū / ne inducat talem ad executionē officioꝝ
ſuorū: ne ſit occaſio peccati illi⁹: puta illi faciē=
do dicere miſſas: q̄ forte al's nō diceret ⁊ hmōi
ſi tñ eſt ſubditus: ſacr̃a que non pōt ab alio ac=
cipere ⁊ ad ipa tenet̃: debet ſuſcipere niſi ſit ſu
ſpenſus. Quāuis aūt nō liceat laico euchari=
ſtiā miniſtrare. ſ. ex officio: inuentā tñ in terra
licet reuerēter eleuare: lꝫ nō habeat manus cō
ſecratas: qꝛ hoc nō fit ad diſpēſandū / ad qđ re=
quiritur cōſecratio: ſed ad cuſtodiendū / ad qđ
nō requirit̃ conſecratio: vnde pixis in qua eu=
chariſtia cōſeruat̃ in tabernaculo nō cōſecrat̃ /
nec benedicit̃: qđ tñ fit de corpali et de calice.
Pe. de pal. Itē peccator aſpiciēdo corpus xp̄i
nō peccat / niſi ſit ꝓhibit⁹ a viſione ei⁹: vt ſunt
excōicati ⁊ interdicti: qui tñ etſi ꝑforādo fores
eccl'ie ad aſpiciendū corpus xp̄i tpe interdicti
male faciāt: nō credit Pe. de pal. eos mortal̃r
peccare. Et q̄uis ſm Tho. peccator bñ faciat
ſi ex deuotiōe qua ſe indignū reputat non vult
in ſacramētū aſpicere: meli⁹ tñ facit ſm Pet.
qui ex deuotione intuet̃: cum aſpectu ſerpētis
enei ſanarent̃ a morſu igniti ſerpentis ⁊c.

¶ Quantū ad frequētationē §. V.

ſacr̃i. Sciēdū ſm Pe. de pal. in. iiij. di. xij. poſt
Tho. ꝙ in primitiua eccl'ia oēs quotidie cōica
bant: vt ptꝫ Act. iiij. et ad hoc eſt. c. peracta. de
cōſe. di. ij. In ꝓceſſu tēporis cōicabant fideles
ſingulis diebus dñicis. Et ad hoc hortat̃ oēs
Aug. dicēs de cōſe. di. ij. c. quotidie. Quotidie
euchariſtiā ſumere nec laudo nec vitupero: ſin
gulis tñ diebus dñicis cōmunicandū hortor.
Hoc de illo dico quem mortalia non grauant.
Poſtmodū reductū eſt hoc ad trinā vicē in an
no: ſcꝫ in paſchate / in natali / et penthecoſte. ad
qđ facit. c. Et ſi nō frequētius. de conſe. diſt. ij.
Tandē ex p̄cepto eccleſie obligat̃ quilibet ſal Tēpus
tem ſemel in anno: poſtq̄ ꝑuenit ad annos di= cōio=
ſcretionis. extra de pe. et re. c. ols. Et dicit̃ an= nis pci
nus diſcretiōis ſm Pe. de pal. xij. in femina. piende
⁊. xiiij. in maſculo: ſed cū eſt doli capax: cum. ſ.
pōt mortaliter peccare: tunc obligat̃ ad p̄ce
ptum de cōfeſſione: ⁊ per cōſequens de cōione
que ſimul dant̃. de hoc habes plura in. ij. parte

ti.ix.de accidia.ca.viij.⁊.ix. Conſulendũ eſt tñ bene ⁊ deuote viuẽtibus vt frequẽter ſumant hoc ſacrm̃: qꝛ ſicut diu abſtinere a cibo corporali corpus debilitat et ad mortẽ diſponit: ita abſtinere a cibo iſto ſpũali aiam debilitat: feruorẽ conſumit: ⁊ ad mortale inclinat. Et econtrario ex frequẽti ſumptione huius ſacri multa bona cõſequunꝛ: vt dicetur in ſequenti·§. Et hoc in hoĩe qui ſentit per hoc deuotionẽ augeri/et reuerẽtiam nõ minui: ſecus de tepidis: hi qꝛ nimia familiaritas parit cõtemptũ/ debent aliqñ abſtinere. Pe. Et q̃uis qui ex timore et reuerẽtia nõ ita frequẽter ſumũt/ſed abſtinẽt: bene faciãt exemplo centuriõis: ⁊ qui ex deuotiõe ⁊ amore frequẽtat/bene faciat exẽplo Zachei: ꝓpter qd̾ alter alterũ iudicare nõ debet. de cõſe.diſt.ij.quotidie.§.ſi dixerit. Ceteris tñ paribus ſm Tho.in.iiij.meli⁹ facit q̃ ex amore cõicat/q̃ qui ex timore dimittit: qꝛ meli⁹ eſt amare q̃ timere. Alber.in lib.de miſſa dicit ꝙ preparãtes ſe ad cõmunionẽ per abſtinẽtiam a coitu: et vidue ſeu in caſtitate manentes non debent ꝓhiberi a frequenti cõmunione: precipue de mẽſe in menſem: qꝛ iniuſte arcẽtur qui digni ſunt. Duran.autẽ dicit de bizotis ⁊ conuerſis ⁊ hmõi de quindena in quindenam.

De effectibus huius ſacri §.VI.

ſeu vtilitatibus. Nota ſm Tho.in.iij.parte.q. lxxix.ꝑ totũ.ꝙ multiplex eſt effect⁹ eius in de-
Primo uote ſumẽte. Et primus eſt collatio gratie: qd̾ ſic declarat. Effectus huius ſacri debet cõſiderari prĩo ⁊ principaliꝛ ex eo qd̾ continetꝛ in hoc ſacro: qd̾ eſt xp̃s: qui ſicut in mundũ veniẽs cõtulit vitã gr̃e / ita in hoiem ſacramẽtaliter veniẽs vitam gratie operaꝛ: ſm illud Joh.vj. qui
Scdo. mãducat me viuit ꝓpter me. Secũdo cõſideratur effectus hui⁹ ſacri ex eo qd̾ repreſentatꝛ ꝑ ip̃m: ⁊ hoc eſt paſſio xp̃i. et ideo effectũ quem paſſio xp̃i in mũdo facit: hoc ſacrm̃ facit in homine. Vñ xp̃s Mat.xxvj. Hic eſt ſanguis me⁹
Tertio qui ꝓ vobis effundetꝛ in remiſ.pec. Tertio cõſideratꝛ effect⁹ eius ex modo quo traditꝛ: qꝛ ꝑ modũ cibi et potus. Vñ omnẽ effectũ quẽ facit cibus ⁊ pot⁹ materialis quo ad corpus: qꝛ ſuſtentat/auget/reparat/⁊ delectat: ⁊ hoc totum facit hoc ſacrm̃ quo ad vitã ſpũalem. Vñ Joh.
Quarto. vj. Caro mea vere eſt cibus ⁊c. Quarto cõſideratꝛ ex ſpeciebus ſub qb⁹ traditꝛ: qꝛ ſub ſpeciebus panis ⁊ vini: ex multis nãq3 granis vn⁹
Nemo hʒ grãz ſine ſacramẽto euchariſtie. panis cõficiꝛ: ⁊ ex multis vuis vinũ cõfluit: vñ ſignificant vnitatẽ. Quia igiꝛ xp̃s et paſſio ei⁹ ſunt cauſa gratie/⁊ refectio ſpũalis ⁊ vnitas ſine gratia eſſe non põt: patet qꝛ hoc ſacrm̃ confert gratiam: nec aliquis hʒ gratiã ante ſuſceptionẽ huius ſacri: niſi ex aliquali voto ipſius vel ꝑ ſeip̃m/ſicut adultus: vel voto eccleſie/ſicut paruuli. Vñ ex efficacia virtutis eius eſt ꝙ etiã ex voto ipſius aliquis gratiã conſequaꝛ ꝑ quã ſpũaliter viuificetꝛ. Reſtat igiꝛ vt cũ ip̃m ſacrm̃ realiter ſumiꝛ/gratia augeaꝛ et ꝑficiaꝛ: et hoc per cõiunctionẽ eius ad deũ. Confert et gratiã ſpecialiter cũ virtute charitatis. vñ Dama.cõparat hoc ſacrm̃ carboni quẽ Eſaias vidit. Eſa.vj. Carbo autẽ eſt lignũ vnitũ igni: qꝛ ſignificat charitatem. Et qꝛ amor dei nunq̃ eſt ocioſus ſm Greg. operaꝛ eñi magna. ideo per hoc ſacrificiũ q̃tum eſt ex ſui parte nõ ſolũ habitus gratie et virtutis conferꝛ: ſed etiã excitatur in actũ. Et inde eſt ꝙ aia ex hoc ſacro ſpũaliter reficiꝛ: ꝑ hoc ꝙ ſpũaliter delectaꝛ: ⁊ quodãmodo inebriaꝛ dulcedine diuine bonitatis. Vñ Cant.v. Comedite amici ⁊ bibite ⁊c. Et Quinto.
qꝛ xp̃s in ſacro cõtentus per paſſionẽ ſuam ibi repreſentatã aperuit ianuam glorie: ⁊ refectio hui⁹ cibi ⁊ vnitas ſignata habetꝛ in p̃ſenti imperfecte: perfecte aũt in gloria: ideo etiã cõpetit huic ſacro effectus adeptionis glorie: nõ ꝙ ſtatim nos introducat (opʒ eñi ꝙ prius cõpatiamur cũ xp̃o hic: ⁊ poſtea ſimul glĩficemur) ſed dat virtutẽ ꝑueniendi ad gloriam. Per Sexto.
hoc etiam qñq3 remittiꝛ peccatũ mortale: non quidẽ illud cuius quis cõſcientiã hʒ cũ accedit ad ip̃m: ſed talis aliud tunc cõmittit mortale: ſed illud cuius cõſcientiã ⁊ effectũ nõ hʒ. Forte eñi prĩo nõ fuit ſufficiẽter ꝯtrit⁹: ſed deuote et reuerẽter accedẽs ꝑ hoc ſacrm̃ gr̃az recipiet que ꝑficiet cõtritionẽ: et ſic cõſequetꝛ remiſſionẽ: ⁊ ſic intelligiꝛ illud Grego. ſit ablutio ſcelerũ. Remittũtur ꝑ ipſum et venialia. Spũaliter quotidie aliquid in nobis deꝑdiꝛ ex calore cõcupiſcentie ꝑ venialia: ſed reſtauratio fit ꝑ ſacramentũ qd̾ ꝑ modũ cibi ſumiꝛ: ſicut cib⁹ corporalis hʒ reſtaurare deperditũ. Etiã per ip̃m feruor charitatis excitaꝛ in nobis: et ꝑ feruorẽ tollunꝛ venialia plus ⁊ minus ſm deuotionez
ſumẽtis. Per ip̃m etiam remittiꝛ pena debita ꝓ peccatis: et hoc q̃tum ad rationẽ ſacri Septimo
hʒ inquantũ ſumiꝛ: ⁊ inquantũ rationẽ ſacrificiũ hʒ.ſ.offerꝛ. Jnquantũ ſacramentũ remittit penã ex quadã cõcomitantia. Nã cũ eius effectus ꝑncipalis ſit nutritio ſpũalis per vnionẽ ad xp̃m: que vnitas fit per charitatẽ: ex cuius feruore remittiꝛ non ſolum culpa/ſed et penaꝫ ideo ex cõcomitantia ad principalẽ effectũ remittit penã non totã/ſed ſm feruorem et deuotionem ſumẽtis. Jnquantũ offertur vt ſacrificium ſatiſfacit ꝓ offerentibus ⁊ ꝓ quibus offertur. Et qꝛ in oblatione magis attendiꝛ affectus offerẽtis q̃ quãtitas oblationis: q̃uis ex quantitate oblationis ſit iſtud ſacrificium ad ſatiſfaciendum ſufficiens ꝓ tota pena: tamen

ſatiſfacit ſm deuotionem offerētis: nō auferē-
do vel remittendo ſemper totam penā: ſed ſm
plus et minus ſm maiorē et minorem deuotio
Octauo, nem offerentis. ¶ Per ipſum etiā homo pre-
ſeruatur a peccatis futuris. Unde Innocē. di-
cit ꝙ cauet mortalia. Eſt eñ vt medicina pre-
ſeruatiua cōtra corruptiua. et vt armatura cō-
tra hoſtes: q̄ paſſionis repreſentatiua. Unde
Chryſo. Uelut leones flammā inſpirantes: ſic
ab illa menſa dñi diſcedimꝰ diabolo terribiles
effecti. Hec oia Tho. ¶ Et q̄ ſacramētū iſtud
cōparaꝰ ligno vite: qđ Johānes in Apoč. xxij.
c. vidit producere duodecim fructꝰ: vltra octo
predictos quos ponit Thomas Poteſt dici
ꝙ nonus ſit quedā mentis illuſtratio: ⁊ de agē
dis ⁊ de diuinis precipue circa fidē in qua ipā
exercetur Unde Leo. Si chriſtū digniſſime ſu
mis: ſit tibi xp̄s clarior in intellectu ⁊c. Deci-
mus eſt ꝙ animas a purgatorio liberat vel pe
nas mitigat. Figura in Abachuc: q̄ portauit
prandiū danieli in lacū leonum cōfortās eum.
Daniel. xiiij. Undecimus dat robur contra tri
bulationes. Pſ. ciij. Panis cor hominis cōfir-
mat. Figura Actuū. ix. Accipiens cibū confor
tatus eſt. Duodecimꝰ eſt: q̄ vt dicit Amb. de
cōſe. diſ. ij. valet ad tuitionē aīe et corporis qđ
ſumimꝰ ſacꝛm. Figura Exo. xij. de āgelo exter
minatore qui nō valuit nocere in domibꝰ ſup
quarū oſtijs vidit ſanguinē agni. De forma au
tem materia ⁊ miniſtro: et alijs ptinētibus ad
hoc ſacramentum habes. ſ. in. c. de miſſa.

¶ De baptiſmo in particulari quo ad materi
am et formā miniſtrū ⁊ effectū. Cap. xiiij.

DEinde de baptiſmo videndū eſt: de
quo chriſtus Jo. iij. Niſi quis rena
tus fuerit ex aqua et ſpūſancto: non
poteſt videre regnū dei. quod intel-
ligitur actu vel ꝓpoſito quo ad ha-
bentes vſum rationis. ¶ In paruulis requiri
tur actus baptiſmi cum propoſitū habere nō
Triplex baptiſmꝰ. poſſunt. Uerū cū ſit triplex baptiſmus ſm Da
ma. ſcȝ ſanguis: flaminis: ⁊ fluminis. ¶ Pri-
mus cōis eſt martyrū tam in adultis q̄ in par
uulis: q̄ ſi paruuli nondū baptizati occidātur
pro chriſto. puta in deteſtationē fidei chriſtia-
ne quā tenent parentes / ſaluanꝰ ſm Tho. Di
cit etiā Pe. de pa. in. iij. ꝙ ꝓbabiliter videꝰ ꝙ
puer in vtero poſſit martyrizari ſicut ⁊ ſanctifi
cari: lȝ nō baptizari. Unde ſi iudeꝰ filiā a chri-
ſtiano impregnatā i deſpectū xp̄i pede eā in vē
trē percutiens faciat abortiri: videꝰ ꝙ fiat mar-
tyr: habens cauſam et penā: licet nō volūtatem
ſicut innocentes. Sicut et ſi mulier pregnans
ꝓpter xp̄m interficiaꝰ ⁊ ſic moriaꝰ paruulus:
vterq̄ martyr efficiꝰ. Et qđ Aug. dicit pire q̄
moriūꝰ in vteris maternis intelligiꝰ de morte
naturali vel violēta: ſȝ nō ꝓpter xp̄m illata. Et
baptiſmꝰ iſte ſanguis equalis eſt in virtute ba
ptiſmo aque quo ad remiſſionē culpe et pene ſi
tñ ſit cōtritꝰ. Excediꝰ aūt ab ipſo: q̄ nō impri-
mit characterē: ſed excedit ipm quo ad p̄miū
nō ſolū accidētale propter aureolā martyrij: ſȝ
etiā ſm Pe. de pa. eſſentiale: q̄ plꝰ de grā con
fert: q̄ maiori operi ad qđ plus eſt neceſſaria
gratia ſe exponit: ⁊ deꝰ nō deficit in neceſſarijs
¶ Scđs eſt baptiſmꝰ flaminis. ⁊ iſtud eſt ꝓpo
ſitū ſuſcipiendi baptiſmū modo debito anteq̄
ſuſcipiat. vnde non congruit niſi habentibus
vſum rationis. de cōſe. di. iiij. Baptiſmi vicem.
Equipollet autem baptiſmo aque quo ad re-
miſſionē culpe originalis et mortalis omnis ⁊
pene eternalis. Sed exceditur ab ipſo quo ad
remiſſionem pene temporalis debite pro pec-
catis: quia nō ſemper tota remittitur. ſed ſm
plus et minus ſm quantitatē deuotionis ipſiꝰ
Itē quo ad remiſſionē venialiū: q̄ non ſemper
oia remittūtur: puta ea que in ꝓpoſito habet.
Item nō imprimit characterē. Itē talis priua
tur ſepultura eccl'iaſtica: qua carēt cathecumi
ni: lȝ pro eis oret eccl'ia. Excedit aūt ipm quia
iterari poteſt: et q̄ proprio merito ſaluat. i. ex
ope operāte iuſtificat: q̄ vbi in baptiſmo vero
ſufficit attritio: hic requiriꝰ cōtritio: ſed nō cō
feſſio: q̄ baptiſmꝰ eſt ianua ſacramētorū. diſt.
xxxij. §. verū. Uñ tali nō baptizato nullū ſacꝛm
cōcedendū eſt. ¶ Tertiꝰ q̄ eſt ꝓprie baptiſmꝰ
eſt aque. de cōſe. di. iiij. Per aquā. ⁊ ca. ſeq. Et Utilitas.
iſte cōis eſt oībꝰ magnis ⁊ paruis. ⁊ iſte remit
tit culpā originalē ⁊ oēm mortalē. ⁊ ſufficit ſm
Pe. poſt Tho. vt dictū eſt. attritio. i. quedā di
ſplicētia pcti licet imꝑfecta: q̄ nō eſt grā infor
mata adulto ſuſcipienti. Remittit ſm Pe. de
palu. ⁊ venialia niſi ea in quibꝰ perſiſteret. Re
mittiꝰ etiā pena eterna et tpalis oīs debita in
iudicio dei. de ꝯſe. diſ. iiij. ſine penitētia. In ba
ptiſmo oia gratis cōdonat. Amb. ſed nō debi-
tā in iudicio hoim: q̄ nō tollit penā mortis de
bitā ꝓ maleficio cōmiſſo. Nec penā eccl'iaſticā
irregularitatis cōtractā per bigamiā. di. xxvi.
acutius. Itē nec penā ſpūalē nature: q̄ bapti-
zatus generat filiū cū originali. nec corporalē
q̄ penalitates remanēt: vt cōpatiamur ⁊ glo-
rificemur: et fomes etiā remanet ad exercitiū
vt pugnātes cōtra vitia ad que inclinat corone
mur. Itē ꝑ baptiſmū ſm bea. Tho. in. iij. parte
q. lxix. ar. iiij. cōferꝰ grā ac etiā oēs virtutes in
ꝑuulis quo ad habitū. in adultis etiā quo ad
vſum niſi ficti accedāt. Apiꝰ etiā ianua regni:
imprimiꝰ et character in aīa. Diminuiꝰ etiā ꝑ
ipm fomes. i. inclinatio ad malū: ⁊ mēs illumi
naꝰ: ꝑcipue quātū ad ea q̄ ſūt fidei. Et i adultis
cōferꝰ grā nō equaliꝰ: ſȝ plꝰ et minꝰ ſm maiorē

vel minorē deuotionē ſuſcipiētis.ſicut pl⁹ participat de calore qui pl⁹ appropinquat ad ignē Sed in paruulis ſm legē cōmunē equalis gr̄a cōfert. aliq̄n ex ſpeciali priuilegio alicui pl⁹ vt Nicolao Remigio Dominico ⁊ hmōi. Et dicit Pe.de pa. q̄ eos quos ſcit deus ante vſum rationis morituros diuerſitatem gratie confert. al's vel plures ſancti vni angelo equantur vel plures ſunt ſancti q̄ angeli boni: quod contra dictum Gregorij eſſet.

¶ De baptiſmi cauſa materia=li. §.I.

Dicto de cauſa finali.i. effectu ſeu fructu baptiſmi: nunc eſt videndū de materia ⁊ forma: et miniſtro q̄ eſt cauſa efficiēs ſed inſtrumētalis.

Materia baptiſmi. ¶ Materia baptiſmi ſʒ Pe. de pa. eſt duplex ſcʒ remota et propinqua. Materia remota eſt aqua elemētalis pura naturalis. et hoc ſiue ſit terreſtris. vt maris: ſtagni: fluminis: vel fontis. ſiue celeſtis: vt pluuialis: ſiue reſoluta ex niuib⁹: glacie: rore: pruina vel grandine q̄ oēs ſunt vere aque. Sil'r de aqua ſulphurea vel lixiuio Dicit Pe.de pa. q̄ aque que veniunt in vſum noſtrū ſunt eiuſdē ſpeciei cū elemētali q̄ nō eſt ſuſceptiua ſaporis vel coloris. Sapores aūt quos circa nos habent aque noſtre dulcis amarus: ſulphure⁹ ⁊ hmōi nō ſunt in ipſa aqua ſed in aliquo vapore admixto ſubiectiue q̄ realiter differt ab ea. De brodio autē ſi eſt expreſſum ex carnib⁹ vel piſcib⁹ nō eſt vera aqua. ⁊ ſic cū ea nō poteſt baptizari. Si aūt eſt aqua impinguata: ſic poteſt fieri q: eſt vera aqua niſi ſit nimis cōdenſata. Aqua artificialis nō eſt ꝯueniens materia: q: nō eſt eiuſdē ſpeciei cū naturali. ſicut eſt aqua roſacea: aqua ardens: ceruiſia. Urina etiā, ſudor, et ſaliua nō eſt ꝯueniens materia, Et quia de ſubſtātia materie eſt q̄ ſit aqua que poſſit abluere: immergere: vel aſpergere hinc eſt q̄ glacies q̄uis maneat infra ſpeciē aque: durāte tali diſpoſitione nō videt̄ conueniens materia. Fons tñ baptiſterij lʒ in hyeme dum eſt cōgelat⁹ non poſſit inde baptizari: niſi igne diſſolnatur: liquefact⁹ tñ nō oportet q̄ iterū bñdicat̄. Hec oīa idē Pe. De aqua ꝑmixta dicit Tho. in. iij. pte. q. lxvj. ar. iiij. q̄ q̄n eſt talis ꝑmixtio q̄ tollat ſpeciē ſicut cū per putrefactionē vel digeſtionē tranſit in vinū: aut per additionē alterius liquoris in tāta quantitate q̄ ſoluat ſpeciem. ſicut parū aque multo vino admixtū: tunc de ea nō poteſt fieri baptiſmus. Sed q̄n eſt talis alteratio vel ꝑmixtio q̄ nō ſoluit ſpeciē: ſicut cū calefit: vel cū aliq̄d ſolidū ponitur i aqua qd̄ nō cōmiſcet̄: vel ſi aliq̄s liquor cōmiſceat̄ tñ in parua quātitate: vt parū vini ī mixta aqua. ſic pōt ibi fieri baptiſm⁹. Idē Alb: q̄ etiā dicit q̄ meli⁹ eſt q̄ faciat calefacere aquā tēpore hyemali: q̄ frigida poſſit nocere paruulo. ⁊ cū illa aqua calefacta poteſt cōmiſcere ptē de aqua cōſecrata fontiū. De aqua quā faciūt alchimiſte ad mutandū metalla non poteſt fieri baptiſmus: quia mutat̄ ſpecies aque. Eſt autē cōueniens materia aqua: ⁊ q: de facili vbiq̄ reperitur: ⁊ q: habet oēs ꝓprietates cōgruentes effectib⁹ baptiſmi. Sacramētū aūt debet ſignare qd̄ efficit.

Materia propinqua. Materia ꝓpinqua baptiſmi ſm Pe.de pa. eſt ablutio. q̄ ſm Tho. in. iij. pte q. lxvj. ar. vij. poteſt fieri ⁊ per modū effuſionis: ſicut baptizauit Laurētius ⁊ Jacob⁹ ap'ls ioſiā. ⁊ per modū aſperſionis, ſicut baptizauerūt Mod⁹. ap'li vna die tria milia hoim: ⁊ p modū immerſionis. Et q: ꝑfecta ablutio eſt p immerſionē: ideo iſte vſus eſt magis et ſemp ſeruand⁹: niſi cōſuetudo loci ſit in cōtrariū: que in hoc ſeruāda eſt: vel niſi neceſſitas excuſet: puta q: eſt parū de aqua. ita q̄ nō poteſt immergi ſed aſpgi. vel q: ſi immergeret̄ timeret̄ de morte pueri. vel q: miniſter nō poteſt ex debilitate immergere et eleuare. in hmōi caſib⁹ debet aqua ſup baptizandū effundi vel aſpergi.

Immerſio. ¶ Immerſio in aquā ſignificat ſm Tho. in. iij. pte. q. lxvj. articu. vij. ad. ij. conſepulturam cum chriſto. per baptiſmū eñi conſepelimur xp̄o. Ubi ponimur ſub aqua ſicut corpus xp̄i ſub terra: ⁊ ex ea eleuamur quaſi reſurgētes cū xp̄o noue vite ſpiritualí. Unde paſſio xp̄i maxime operatur in baptiſmo oīa remittens. Et iſta effuſio vel aſpſio debet fieri precipue ſuper caput: q: in capite vigēt oēs ſenſus: ⁊ in ipſo manifeſtant̄ opera alie que purgat̄ a culpa. ſm Tho. in. iij. pte. q. lxvj. ar. vij. ad. iij.

Infans ī vtero matris baptizat̄ baptiſmo ſanguinis. Unde cū nō poſſit baptizari in vtero de cōſe. di. iiij. Qui in maternis. ſed nat⁹ ex vtero. ſi ſit periculū in partu de morte: ſi caput emiſit ex vtero aſpgi debet et baptizari a quocūq̄. ⁊ taliter baptizat⁹ cū debita forma nō eſt iterū baptizādus ex vtero nat⁹: q: perfecte eſt baptizatus. Si aūt emiſit manū vel pedē debet nichilominus illa pars aqua aſpergi cū forma baptiſmi: ⁊ deo cōmitti q̄ potētiā ſuā nō alligauit ſacramētis. ⁊ q: talis nō reputat̄ baptizat⁹ cōiter a doctorib⁹: ideo natus eſt baptizādus.

¶ Et ſi dicat̄ q̄ cū ap'li baptizauerint tria milia aſpergendo: nō eſt veriſimile q̄ oēs in capite tangerentur. ſed aliqui in humero vel alibi. R̄ndet Pe. q̄ dn̄s ſuppleuit: vel diſpēſatio dei tunc fuit in materia ſicut ⁊ in forma: quādo in noīe xp̄i fuit baptizatū. ¶ Sed nota q̄ mulier viua nullo modo debet ſcindi: vt puer quē habet in vētre baptizetur. etiam ſi cōſtaret ipſum moriturum al's ſine baptiſmo. Si autē ſit damnata ad mortē: debet differri executio vſq̄ ad partum. Sed nec etiam matrem ſic damnatā licet occidere: vt puer viuus extrahat̄ ex vtero

cū timereꝛ ne differēdo vſq₃ ad partū moꝛiaꝛ.
Dicit Pe.de pal.qꝛ nō inueniꝛ expꝛeſſum:ſed
moꝛtua pꝛegnāte nō debet ſepeliri quſq₃ puer
extrahaꝛ:ſicut accidit de Julio ceſare.Petr⁹.
¶ De trina aūt immerſiōe vꝛ vnica dicit Pe.
de pal.ꝙ debet quis ſeruare cōſuetudinē eccle
ſie ſue matricis nō metropolitane vel romane
niſi foꝛte ſit exēptus:⁊ ſm oꝛdinariū ſuū in ſy-
nodo coꝛrectū: contra quod nō debet facere:in
neceſſitate tñ pōt immo et debet cōtra moꝛem
ſue eccleſie facere qñ moꝛa periculū eſt allatu-
ra:nec eccleſia vult in neceſſitate laqueū dam-
natiōis iniicere. Unde ſi pꝛeſ byter vbi eſt con
ſuetudo ter immergēdi videt puerū moꝛientē/
nec poſſe expectare trinam immerſionē:debet
pꝛimā ⁊ ſolam facere cū intentiōe baptizandi.
alꝛs ſi ſecūdam faciat cū intentiōe ad tertiā / et
interim puer moꝛiaꝛ ante tertiā immerſione₃:
puer damnabiꝛ: et ille erit eius damnationis
cauſa:et irregularis efficitur.Unica immerſio
vnitatē ſignificat diuine eſſentie ⁊ moꝛtis xpi.
trina autē trinitatē perſonarū ⁊ triduū ſepul-
ture.vt dicit Greg.de conſe.di.iiij.de trina.

¶ Foꝛma aūt baptiſmi eſt iſta §.II.

Ego te baptizo in noīe pr̄is/ ⁊ filij/⁊ ſpūſſancti
Amē.vt habeꝛ de bap.⁊ eius effec.c.j.Inuoca
tio triū pſonarū ſm Peꝛ.de pal.poſt Tho. eſt
de ſubſtātia ſacri : qꝺ patet ex inſtitutione xpi
Mat.vlti.Docete oēs gētes baptizātes eos
In noīe pr̄is/⁊ filij/⁊ ſpūſſancti. Et etiā ex de-
terminatiōe eccleſie.de cōſe.diſ.iiij.in ſynodo.
Qꝛ aūt in pꝛimitiua eccleſia baptizabanꝛ ſolū
in noīe xpi.vt pꝫ Acꝛ.viij. factū eſt ex ſpeciali
reuelatiōe ⁊ diſpēſatiōe ſpūſſancti: ſine qua fie
ri nō potuiſſet. Cauſa aūt fuit vt nomē xpi qꝺ
erat valde odioſum incredulis:redderet ama
bile:ex eo ꝙ ad inuocatione noīs ei⁹ dabaꝛ ſpi
rituſſctūs.Ceſſante aūt cauſa ceſſauit ⁊ diſpen
ſatio : vñ nūc nō eſſet baptiſmus datus in noīe
xpi. Et in pꝺicto articulo eſt intelligēda rñſio
Nico.pa.de ꝯſe.di.iiij.a quodā iudeo.et nō ali
ter.Uñ ⁊ glo.Job.ſup.d.c. ⁊ Ber.de bap.⁊ ei⁹
effec.ca.j.q̄ dicit ꝙ baptiſmus dat⁹ in noīe xpi
eſt verus:qꝛ intelligiꝛ in noīe xpi inungēs/in-
unctus/⁊ ꝑ quē vngiꝛ. Quod Amb.dicit;ꝙ in
noīe xpi intelligiꝛ inungēs pater/⁊ inūctus fi-
lius/⁊ inūctio ſpūſſanctus: nō vult ex hoc dice
re ꝙ poſſit dari cōiter baptiſm⁹ in hac foꝛma:
In.iij. pte. q. lxvj.ar- ticu.vj. ſed vt dicit Tho.vult oſtendere quō fuit cōue-
niēs diſpēſatio ſpūſſancti ꝓ illo tp̄e: quo ſic da
baturꝫ cū etiam ibi non excluderetur trinitas.
¶ Expꝛeſſio actus baptizādi et pſone baptiza
te/eſt de ſubſtātia ſacri.Et ratio eſt:qꝛ illud di
recte eſt de foꝛma baptiſmi/⁊ ꝑ conſequens de
ſubſtātia ſacri: qꝺ directe repꝛeſentat interio-
rem effectū baptiſmi:qꝛ ſacra efficiūt qꝺ figu-
rant. Et cauſa effectiua et ſignatiua attribuiꝛ
potiſſime foꝛme.Sed effect⁹ baptiſmi eſt ablu
tio ſuſcipientis a pctō:quam directe ſignificat
expꝛeſſio actus baptizādi cū perſona baptiza-
tura cū diciꝛ Baptizo te:qꝺ idem eſt qꝺ abluo
te.pꝫ hoc idē ex determinatiōe eccleſie : vt de
baptiſmo et eius effec.c.j.¶ Expꝛeſſio aūt pſo
ne baptizātis nō eſt de neceſſitate ſacri/ ſed de
pꝛecepto eccleſie ſm foꝛmā latinoꝛū:et hoc ꝓ-
batur ex eo ꝙ greci conferūt verū baptiſmū: et
tñ non expꝛimūt in foꝛma perſonā baptizātem
dicentes ſic. Baptizeꝛ ſeruus dei talis in noīe
patris ⁊c. Cauſa aūt quare nō expꝛimūt perſo
nam baptizāte₃ eſt erroꝛ qui poniꝛ.j.Coꝛ.j.qꝛ
quidam attribuebāt miniſtris baptiſmū.Con
ueniētioꝛ tñ eſt foꝛma noſtra : vt dicit Tho. qꝛ
expꝛimit non ſolū cauſam efficientē pꝛincipalē
baptiſmi.ſ.inuocationē trinitatis /ſed etiā cau
ſam inſtrumētalem: dum dicit miniſter Bapti
zo.ſub quo intelligiꝛ ego/etiam ſi non diceretꝛ:
ſed dimitti non debet/ qꝛ ſic ſtatuit eccleſia di-
cendū.Amen non eſt de pꝯcepto eccleſie/ſed de
moꝛe quarūdam eccleſiarū non vniuerſali : et
ideo vbi eſt de moꝛe dici debet : qꝺ ad cōfirma
tionem totius eſt:nō de neceſſitate ſacramēti.

¶ De mutatiōe hui⁹ foꝛme §.III.

Nota ſm Pe.de pal.ꝙ aliqñ tollit veritatē et
virtutē ſacri baptiſmi:⁊ aliqñ non.Sex eñ mo
dis pōt fieri variatio. Et pꝛimo quide₃ ꝑ vocū Pꝛimo
variationē.Sed hec variatio pōt dupliciter fie
ri. Uno modo q̄tū ad voces tm̄/et non quo ad
ſignificata:et h̄ nō tollit baptiſmū.Et ratio eſt
qꝛ vba ſacroꝝ habent efficaciā ex hoc qꝺ ſigni
ficant.Unde manēte eadē ſignificatiōe manet
etiā eadē virtus ⁊ idē ſacꝛm: alioquin nō poſ-
ſent ſacra cōferri niſi ſermone hebꝛaico in quo
xp̄s foꝛmā inſtituit.Nūc aūt cōferunꝛ ⁊ confi- Uerba
ciūꝛ in quocūq₃ idiomate greco/latino/ hebꝛai ſacroꝝ
co/⁊ vulgari et litterato baptizādo in alio ſer-
mōe q̄ latino:vel alio q̄ litterato. Ut in vulga
ri debet baptizās ſm Tho.vti vocabulis que
magis ꝓpꝛie ſint in vſu ſignificādi ipſas perſo
nas diuinas ⁊ alia pertinentia ad foꝛmā.Alio
modo pōt fieri variatio vocū ⁊ ſignificatoꝛū ſi-
mul: ⁊ ſi hoc fiat totaliter:puta dicēdo Te bal
neo vt melius doꝛmias/nil ſit.Uel pꝛincipalꝛ:
puta dicēdo Te baptizo in noīe trinitatis/ vel
in noīe genitoꝛis geniti ⁊ ab vtroq₃ ꝓcedētis:
non eſt verus baptiſmus: qꝛ trinitas nō ſigni-
ficat pſonas diuinas/ſed numerū perſonarū:⁊
genitoꝛ ⁊ genitus dāt intelligere pſonas diui-
nas: ſed tñ non ſignificāt eas pꝛincipaliter:ſc₃
vt per ſe ſubſiſtētes : ſed actus eoꝝ notiōales.
Ratio hoꝝ eſt:qꝛ virtus ſacꝛalis data eſt vbis

ſignificātib⁹ ea q̄ ſunt de integritate baptiſmi principal̄r:ꝛ nō alijs v̄bis. Sed ſi fiat variatio nō in principali ſignificato: vt dicēdo nos vbi ego:ꝛ baptizamus vbi baptizo:ꝛ vos vbi te/nō tollit̄ p hoc v̄itas baptiſmi:lȝ incurrat̄ peccatū:q2 q̄nq hoc fit ex cōſueto modo loquēdi ꝛ vt ſi platus q̄ ꝯſueuit dicere nos facimus hoc vel illud dicat baptizam⁹. Siſr ſi dicat̄ magno viro baptizo vos:ſufficit ei q̄ maneat ſenſus verboꝝ ex accōmodatione vſus. Si aūt dicatur in noībus vbi dicit̄ in noīe viciat̄: q2 de forma eſt vnitas eſſentialis pſonaꝝ: quā repreſentat nu-
Scđo. merus ſingularis. ¶ Scđo modo pōt fieri mutatio p corruptionē verboꝝ: et pōt eſſe dupl̄r. Uno mō q2 ꝓfert v̄ba corrupte ex induſtria:ꝛ ſic nō videt̄ intēdere qđ intēdit eccl̄ia: vn̄ non eſt baptiſmus. Alio modo qꝛ hoc facit ex ignorantia vel ex defectu lingue:et tūc dicit̄ q̄ ſi eſt tāta corruptio q̄ auferat ſenſum oīno locutionis/nō eſt baptiſm⁹. Si aūt maneat ſenſus locutiōis ſaltē ex accōmodatiōe vſus:etſi non ex v̄tute impoſitiōis eſt ver⁹ baptiſm⁹. Et hꝫ pcipue accidit q̄n ſenſus non mutat̄:q̄n fit corruptio ex parte finis dictiōis vt grāmatici dicūt: ſicut ſi vetula vel ali⁹ ignar⁹ lingue dicat. Ego te baptizo i noīe patria/ꝛ filia/ꝛ ſpūſſctā: eſt verus baptiſmus:vt expreſſe dicit̄ de cōſe.di.iiij. retulerūt. Sed mutatio ex parte principij variat ſignificationē. Un̄ corruptio talis ſi ſit magna/aufert oīno ſenſum locutiōis:vt dicēdo in noīe matris loco patris. Et qđ Tho. dicit q̄ lȝ v̄bo corrupte ꝓlata nichil ſignificet ex virtute impoſitiōis/tn̄ ſignificat ex accōmodatiōe vſ⁹: videt̄ eſſe cōtra eum qui non vult q̄ poſſet dici baptizamus:cū tn̄ prelatus ex accōmodatione vſus dicat lȝ peccet baptizam⁹:ſed ille q̄ neſcit vel nō pōt ad plenū v̄ba ꝓferre/debet abſtinere niſi in neceſſitate. Et debet vti q̄ baptizat illo ſermōe quē ſcit melius ꝓferre: vt mulier in
Tertio vulgari/gallic⁹ in gallico ꝛc. ¶ Tertio pōt fieri mutatio p additionē: et ſiquidē addit aliqđ intendēs illud eſſe de forma:quaſi volēs p hoc inducere nouū ritū in eccl̄ia: nichil facit/ q2 nō intēdit ꝓferre formā qua vtit̄ eccl̄ia. Si addit ex alia cauſa puta ex deuotiōe/nō viciat baptiſmū: vt ſi dicat:Baptizo te in noīe patris/ꝛ filij ꝛ ſpūſſancti/et beate Marie: inuocate p modū interceſſiōis:ꝛ intēdēs q̄ p hoc interceſſio virginis ꝓſit baptizato/eſt verus baptiſmus i ſecus ſi inuocaret virginē:intendēs q̄ v̄go operet̄ ad baptiſmū ſicut trinitas. Ex parte autē ei⁹ qđ addit̄ eſt cōſiderādū ſi ſit corruptiuū forme qđ addit̄:ꝛ tunc viciat:vt ſi dicatur vt faciebāt arriani. Baptizo te in noīe patris maioris ꝛ filij minoris:ſi nō corrūpit fide vel ſenſuꝫ verboꝝ nō viciat. Si vero ſit dubiū vtrū corrūpat vel nō/recurrendū eſt ad intētionē ꝓferētis:et ſi intēdit aliqđ erroneū nil agit̄: ſi nō intendit hoc non viciat̄. ¶ Quarto pōt fieri mutatio p ſubtractionē: et ſiqdē ſubtrahat̄ qđ eſt de ſub- Quarto.
ſtantia forme/tollit̄ ſacr̄m: vt dimittēdo baptizo te:vel inuocationē alicui⁹ diuinarū pſonarū. Si ſubtrahat̄ qđ non eſt de ſubſtātia forme vt ego/vel amē ꝛ hmōi:non viciat̄ baptiſmus. ¶ Quinto mō p trāſpoſitionē: ꝛ dicēdū eſt ſi- Quinto.
cut dictuȝ eſt de corruptiōe. Sed nō videt̄ quibuſdaȝ q̄ in forma baptiſmi fieri poſſit aliqua talis trāſpoſitio que ſit cōtraria vero ſenſui:ſiue dicat̄ In noīe patris/ꝛ filij/ꝛ ſpūſſancti baptizo te:ſiue etiā ego baptizo te in noīe ſpūſſancti/filij/et patris:q2 lȝ de fide nō ſolū ſit numerus pſonarū/ſȝ etiā ordo: iſte tn̄ ordo nō eſt de ratiōe v̄l vocalis expſſiōis/ſed ſoli⁹ originis que ſufficiēter in noībus perſonarū intelligit̄ qualicūq ordine exprimant̄ perſone. Sed hoc nō videt̄:poſſent eni v̄ba ſic trāſponi/q̄ nullus ſenſus remanebit:vt ſi dicatur:baptizo in noīe te patris/ꝛ filij/ꝛ ſpūſſancti:nichil dictū eſt. Si etiā tranſponerent̄ ſyllabe nullus eſſet ſenſus:vt in nomine triſpa ꝛ hmōi. Si etiaȝ diceretur baptizo te pa.et fil.in nomine.ſſ.eſſet corrupt⁹ ſenſus huius eſſentie. ¶ Septo pōt fieri muta- Septo.
tio per interruptionē. Ubi ſciendū q̄ ſi interruptio tanta eſt q̄ non ſolū actualis/ſed habitualis intentio interrumpat̄:viciatur baptiſmus: puta poſtq̄ dixit baptizo te/interponat longā fabulā: ꝛ poſtea dicat in nomine patris/ꝛ filij/ et ſpirituſſancti: ſecus ſi interponat̄ actualis: que etiā ſine interruptione vocū interrrūpitur frequenter.concor. Tho.ꝛ Pe.

¶ De miniſtro autem huius §.IIII. ſacramenti.

Nota ſm̄ Pe.de pa. q̄ oīs homo cleric⁹ et laicus:vir vel mulier: fidelis vel infidelis:et etiā hermophrodita poteſt dare verū baptiſmū:nō aūt angelus bon⁹ vel malus: vel anima ſeparata.vt.i.q.i.Dedit.ꝛ hoc dūmodo ſeruet̄ debita materia ꝛ forma. Unde extra de ſumma tri.c.i.§.fi.v̄ q̄ baptiſmi ſacr̄m in forma eccl̄ie collatū rite a quocūq ꝓficit ad ſalutē. Ubi tamē plures reperiunt̄ in caſu neceſſitatis:maiori debet minor cedere:q2 poti⁹ baptizabit clericus q̄ laicus: et vir q̄ mulier.et hoc niſi inferior meli⁹ ſciret formā: q2 tūc ipſe baptizabit. Nō eni oēs tenent̄ ſcire formā:ſed illi quib⁹ incumbit ex officio vt curatus ꝛ obſtetrix cui ſepe incumbit vt in periculis.ꝛ caſu neceſſitatis nō ſolū quilibet pōt baptizare:ſed tenet̄ ex precepto et magis q̄ teneat̄ q̄s ſubuenire fame morienti. Unde et laudabile eſt quēlibet etiā ſcire ꝛ addiſcere hmōi formā. ¶ Scđo nota q̄ ex officio ſolus ſacerdos hꝫ baptizare

Miniſtre extra neceſſitatem.

propter qđ extra neceſſitatē nullꝰ: nec laicus:
nec clericus: nec etiā diaconꝰ cardinalis dꝫ ba
ptizare. Qđ ſi fecerit quicūq; vir nō ſacerdos
extra neceſſitatē irregularis efficit. vt de cle.
nō or.mi.c.j. Nec etiā ſacerdos debet baptiza
re: niſi parrochianū ſuū: vel de licētia curati: ni
ſi ſuper hoc habeat priuilegiū a ſuperiori: qꝛ ſa
cramēta a ſuis preſbyteris parrochialibꝰ ſunt
recipienda. vt.xvj.q.j. Interdicimꝰ. Ep̄s etiā
inuito curato poteſt dare licentiā baptizādi al
teri ſicut et abſoluendi. nō curatꝰ tamē bapti-
zās ſine licētia nō efficit irregularis: qꝛ nō eſt
expreſſum in iure. ¶ Nota tertio ꝙ malꝰ mini
ſter malicia motus ita cōfert ſacr̄m et rē ſacra-
menti. i. effectū ꝛ gratiā ſicut bonꝰ. vt.j.q.j. Si
iuſtus fuerit. de cōſe. diſt. iiij. Mulier. ꝛ. c. Ro-
manus. ꝛ. §. ego dico. Et ratio huius eſt. qꝛ qđ
conſiſtit in ope operato non vitiat ex demerito
operantis: ſi tamen cōcurrūt q̄ ſunt de neceſſi-
tate operis. ſed oīe ſacr̄m ꝯſiſtit in opere ope
rato: ergo nō vitiatur ex malicia vel demerito
miniſtri operātis. ¶ Nota quarto ꝙ ipſe mini
ſter malus ſeu qui baptizat vt miniſter eccl'ie ꝛ
cū ſolennitate in peccato mortali peccat mor-
taliter. Et ratio eſt qꝛ cōmittit irreuerentiā er
ga ſacramentū tractādo vaſa ſanctitatis cū ſit
immūdus. Iſtud etiā habetur. j.q.j. Remiſſio
nem peccatoꝝ. Et exponit glo. ibi. ꝛ bene. i. nō
ſunt digni dare. Idem etiā dicit ea.q.c. Per

Opi. tho.

Eſaiam. Sed circa hoc eſt duplex opi. Tho. in
iiij. ſen. diſ. v.q.ij. ar. ij. q. iiij. in corpore. q. dicit
ꝙ malus baptizās in neceſſitate ꝛ ſine ſolenni
tate: qꝛ nō baptizat vt miniſter eccleſie ſꝫ vt ve
tula nō peccat: qꝛ excuſat eū articulꝰ neceſſita-
tis. Alij dicūt ꝙ in nullo caſu poteſt malꝰ mini
ſter baptizare quin peccet: qꝛ ſemper baptizat
vt miniſter: cum in neceſſitate quilibet ſit mi-
niſter baptiſmi: nec caſus neceſſitatis eū excu
ſat vel facit perplexū: qꝛ poteſt habere diſplicē
tiam de peccato cuius eſt conſcius ipſe. Cōcor-
dat autē Petrus dictas opiniones ſic dicens.
Qui in neceſſitate et ſine ſolennitate baptizat
aut actu recolit de peccato: nec conteritur: ſed
vult in peccato remanere ꝛ nichilominꝰ bapti
zare: et tūc ſi eſt talis q̄ ſcire debeat ꝙ ab hmōi
pctōribꝰ cōtingi talia nō debeāt: quis nō ex li
bidine vel cōtemptu baptizet: ſed intuitu neceſ
ſitatis: nō excuſat ab irreuerentia vel cōtēptu.
et ſic eſt vera ſcđa opinio: qꝛ miniſter eſt et ne-
ceſſe nō habet cū peccato baptizare: lꝫ neceſſe
habeat baptizare. Si aūt cum metu ꝛ tremore
dolēs de peccato in gn̄ali: licet ꝓpter hoc ſciat
de pctō ſe non mūdari. puta qꝛ multa mortalia
cōmiſit de quibus oportet ſingulariter dolere
ſaltem dolore attritionis ſed tempus ei deficit
ad recogitādum de ſingulis ꝓpter periculum

vicinū baptizandi: ſed ꝓponit poſtea ad plenū
conteri. vel qꝛ eſt excōicatus: ꝛ nō pōt abſolui
vel ꝓpter aliqđ hmōi hoc facit: ꝛ tunc excuſat
et ſic eſt vera opi. Tho. Sed q̄ ſolēniter bapti-
zat ex quo periculū nō eſt in mora prius ſe de-
bet pfecta pnia lauare: vel ſaltē ſi ſacerdos nō
adeſt debet ſe lauare per pfectā cōtritionē: al's
peccat mortaliter ſm oēs. Ratio eſt: qꝛ mentit
facto in eo qđ eſt xp̄iane religionis oſtendēs ſe
ſanctū in veſtibus ſacris ſaltem ſtola cū ſanctꝰ
non ſit. Si autem non recoleret de peccato nō
facit irreuerentiā ſacramentoꝝ excuſatur tūc.

¶ Nota ſecundū Pe. de pa. §. V.

De poteſtate ſacroꝝ

ꝙ triplex eſt poteſtas in ſacr̄is ſcꝫ autoritatis:
excellētie et miniſterij. ¶ Poteſtatē autorita
tis habet xp̄s inquantū deus: q̄ in hoc conſiſtit
ꝙ principaliter ꝛ ꝓpria virtute remittat pec-
catū ꝛ cōferat gratiā. Hāc poteſtatē nulli crea-
ture deꝰ cōmunicauit nec etiā homini xp̄o. Sꝫ
nec cōicari pōt: qꝛ infinite ꝟtutis eſt: cuiꝰ crea
tura cū ſit finita nō eſt capax: ſicut nec etiā poſ
ſit creare. Unde opinio magiſtri in. iiij. di. v. cir
ca hoc nō tenet: niſi dicat ꝙ intellexerit ꝙ hoc
poteſt creature cōicari: ꝙ ꝓpria ꝟtute cōferat
gratiā et remittat culpā. nō tn̄ principaliter in
virtute ſua ſed alterꝰ. ſ. dei. Sed tūc iſta pote-
ſtas nō eſt ꝓprie loquēdo autoritatis: ex quo
ab alio dependet. ¶ Poteſtatē miniſterij ha-
buit xp̄s: qꝛ contulit ſacramēta. Et hanc dedit
nō oībus: ſed quibuſdā: qꝛ viris ſacerdotibꝰ tm̄
exiſtentibꝰ. Et iſta eſt poteſtas cooperationis
inſtrumētalis: ſicut patet exemplū in creatiōe
anime rationalis quā immediate deus ꝓdu-
cit: ſed tamē homo diſponit materiā ad anime
rōnalis receptionē. Et qꝛ creatio aie recreatio
ni eius reſpōdet: ideo emūdationē aie deꝰ im-
mediate opatur. Sed ad hoc homo cooperat
diſponendo dupliciter aīam. Uno mō ex opere
operāte ſiue docēdo ſiue merendo: ꝛ hoc modo
hoīes cooperātur deo in remiſſione peccatoꝝ.
Alio modo ex opere operato ſicut qui cōferūt
ſacramēta q̄ ad gratiā diſponūt. ꝛ hec eſt pote-
ſtas inſtrumētalis/de qua. j. Coꝛ. iiij. Sic nos
exiſtimet homo vt miniſtros chriſti ꝛc. ¶ Po
teſtas excellētie collata eſt homini xp̄o ꝛ nō al
teri. ꝛ hec cōſiſtit in tribꝰ. ¶ Primo quātū ad
meritū: qꝛ ex merito paſſionis xp̄i oīa ſacr̄a ef
ficaciā habēt: nō aūt ex merito alicuiꝰ alterius
¶ Scđo qꝛ xp̄s poterat cōferre effectū ſacra-
mēti ſine ſacr̄o qđ nullꝰ aliꝰ pōt. ¶ Tertio qꝛ
ad inuocationē noīs eiꝰ dabat baptiſmꝰ in pri
mitiua eccleſia: nō aūt ad inuocationē noīs al-
terius. Iſtā autē poteſtatē lꝫ deꝰ potuerit etiā
alteri dare tamē non dedit: ne ſpes poneretur
in hoīe. Aliqui tn̄ dicūt ꝙ cū nō ſit cōicatū xp̄o

Magiſtri opinio reprobatur.

ſm q eſt homo abſolute: q ei⁹ meritũ efficaciã
tribueret ſacramentis: ſʒ ſm q humanitas ei⁹
cõiuncta eſt deitati: ex qua cõiunctiõe cõpetit
ei q eius meritũ eſt aliquo modo infinite effi-
cacie: ideo iſtud nõ poſſet cõicari alij humani-
tati niſi aſſumeret in vnitatẽ dei. et iſtud videt
ſatis rõnabile dictũ. Mors enĩ xp̃i ꝓ tãto fuit
infiniti meriti et ſatiſfactionis: q̃ fuit infiniti
Malus miniſter. ſuppoſiti. oĩa hec Pe. ¶ Utrũ autẽ peccet pe-
tens vel recipiens baptiſmũ a malo miniſtro
Rñ. Pe. de palu. poſt Tho. et Pet. Aut mini-
ſter malus eſt preciſus ab eccl'ia: vt quia here-
ticus excõicatus ſuſpẽſus et hmõi. aut nõ. Et ſi
eſt preciſus: ſi qui offert ad baptiſmũ nõ habet
vſum rõnis: nõ peccat ipẽ: nec priuat gratia ſa
cramẽtali. Sed adult⁹ offerens eum peccat. in
quo caſu peccaret offerẽs ſeipm̃. Si aũt bapti
zandus eſt adult⁹: tunc aut latet eũ ꝓbabiliter
miniſtrũ eſſe preciſum: et tunc non peccat: quia
ignorãtia ꝓbabilis excuſat eũ. Aut eum nõ la
tet: et tunc peccat mortaliter: et p cõſequẽs tũc
non ſuſcipit gratiã ſacramenti. Et ratio eſt: q̃
eodẽ precepto quo precipitur preciſo ab eccl'ia
ne ſe ingerat diuinis: precipit et cuilibet ne ſibi
cõicet in eiſdẽ. Peccat aũt mortaliter faciẽdo
contra preceptũ. et hoc eſt intelligendũ niſi in
caſu extreme neceſſitatis: q̃ tũc a quolibet po
teſt ſuſcipi et fructuoſe. Si aũt miniſter eſt tm̃
pctõr ſʒ nõ preciſus: non peccat recipiẽs ab eo
baptiſmũ. Si enĩ peccaret a tali petẽs baptiſ-
mũ: hoc eſſet ideo q̃ iduceret illũ ad peccãdũ:
inducendo vcʒ ad miniſtrandũ ſacramentũ. Sʒ
hoc nõ oportet: q̃ cũ mal⁹ miniſter poſſit ĩ mo
mento cõteri: et dubia debeãt in meliorẽ partẽ
interpretari: poteſt credere illũ penituiſſe: ſed
etiã ſi nõ peniteat non inducit p hoc eũ ad pec
candũ petens ſacrm̃: q̃ iſte petit ius ſuum: et ſi
vult ille põt illũ ſine pctõ exhibere. Cõcor. Jo.
neapo. in q̃olibetis. Si autẽ miniſter eſſet ita
malus q nõ vellet baptizare niſi ꝓ pecunia: cũ
illud ſit ſimoniacũ et per cõſequẽs mortale. etiã
pro paruulo in extremis conſtituto baptizãdo
non eſt danda pecunia. Sed de hoc pleni⁹ ha-
bes. ſ. in. ij. parte titu. j. c. v. ibi vide.

¶ Queritur vtrum vnus §.VI.

poſſit ſimul plures baptizare: puta vel aſper-
gendo plures ſimul: vel cũ vna manu vnũ im-
mergẽdo: et cũ alia aliũ ſub vna forma tm̃. Rñ.
Pe. de palu. diſt. iij. q circa hoc eſt duplex opi
nio. Una eſt q ſic: et iſta cõiter tenet. ſicut et ſa-
cerdos põt ſimul plures hoſtias ꝯſecrare et q̃lʒ
poteſt ſimul plures de ſacro fonte leuare. Et lʒ
in veritate in baptiſmo nõ ſit niſi vna forma ma
terialiter: ſunt tamẽ plures virtualiter et reali
ter: ita q formaliter nõ ſunt in ea plures virtu-
tes ſubiectiue: q̃ vna virtus numero: q̃ eſt in
eodẽ ſubiecto: et ſic nõ poteſt multiplicari. Sed
effect⁹ eſt duplex ſm duo ſubiecta: ſicut ab vno
calore in igne eſt vnũ calere: ſed ab eodẽ duo in
duob⁹ calefactis. Alia opinio eſt quã Pet. di-
cit tutiorẽ et magis conſonã doctrine cõi: q de
lege cõmuni nõ ſunt plures baptizãdi niſi plu-
ribus baptiſmis formaliter et materialr. Un̄
ſup duos nõ ſufficit dicere baptizo vos vel ba-
ptizo te et te: cũ diſtinctus baptiſm⁹ debeat ha
bere explicita et diſtincta v̓ba. Un̄ et Tho. di-
cit in quodlibetis q cum naſcitur monſtrũ: pu
ta habens duo capita et hmõi: aut certũ eſt ibi
eſſe duas aĩas rationales: vt q̃ ibi ſunt duo ca
pita: duo colla: duo pectora: et p cõſequens duo
corda: et tunc baptizandi ſunt vt duo. Et q̃uis
preſumat q plures poſſint baptizari ſimul di-
cendo: Ego vos baptizo. tutius tamen eſt eos
baptizare ſigillatim. Si aũt nõ eſt certum eos
eſſe duos: vt quia non ſunt duo capita bene di
ſtincta et huiuſmodi: tunc baptizetur vnus: et il
lo baptizato poteſt alter dubie baptizari dicen
do: Si tu non es baptizatus &c. baptizo te.

¶ Item queritur vtrũ in §.VII.

neceſſitate mutus et mancus poſſint vnũ bapti
zare. ita q vnus dicat v̓ba et alius immergat.
Et videt q non: q̃ neuter facit totũ ſed partẽ
tm̃: et ſic eſt cõtra decretũ diſt. xxiij. Quorũdã.
Et hanc opi. cõfirmat Ray. et Hoſt. di. illũ non
eſſe baptizatũ: et Tho. iiij. ſen. diſt. vj. q. ij. ar. j.
q. j. Item. iij. parte. q. lxvij. ar. vj. q̃ ſacra ſunt
eccl'iaſtice vnitatis et diuidi nõ poſſunt. Sed
Pe. de pal'. vbi. ſ. videtur declinare ad partẽ
affirmatiuã q. ſ. ibi ſit baptiſmus. Diſtinguit
enĩ iſtud ſacrm̃ neceſſitatis ab aliis q̃ non ſunt
neceſſitatis in hoc: q̃ in illis vnus debet face-
re totũ. ſic in ſacro cõfirmationis: ordinatiõis:
et extreme vnctionis. In dicto caſu loquit ca-
non quorundã. preallegato. ſ. in ſacro ordinis
vbi cecus ordinabat et ali⁹ legebat et nulla fuit
ordinatio. Melius enim omittitur in hmõi q̃
nõ ſunt neceſſitatis q̃ q inordinate cõferatur.
Sed in ſacris neceſſitatis licite põt omitti q̃c-
quid non eſt de ſubſtantia ſacramenti propter
neceſſitatem. Cũ ergo miniſtri vnitas nõ ſit de
ſubſtãtia ſacramenti: vt dicũt cõiter oẽs: ergo
in neceſſitate licet duos cõcurrere: vt ſi vn⁹ nõ
poteſt facere totũ: faciat quilibet q̃d poteſt: ita
tamẽ q nõ ſit mendaciũ in forma vel materia:
q̃ hoc eſt de ſubſtãtia cuiuſlibet ſacri: q̃ ſicut
ex falſa et nõ vera materia nichil agit: ita ex fal
ſa forma et nõ v̓a. Dicet ergo mãcus in forma
grecorũ. baptizet ſeru⁹ xp̃i &c. muto immergen
te: vel dicat: iſte te baptizat. Si enĩ expſſio mi-
niſtri non eſt neceſſaria non refert in quacunq̃

forma exprimat̄ in prima vel tertia: vel poteſt dici ꝙ ſolus mutus baptizabit: et qđ nō poteſt dicere dicat nutu ⁊ ſufficit: ⁊ ꝓbat ꝑ exēpla de aliis ſacꝛis. Sed hoc ipſe reprobat: qꝛ ſicut ſine aqua in quacūq; neceſſitate nullꝰ poteſt baptizari: ita nec ſine verbo forme ꝓprie.

¶ Itē queritur ſi plures §.VIII. poſſunt baptizare ſimul? Rñdeo ꝙ ſic: ſed hoc poteſt eſſe multipliciter. Uno modo ſi ex cōtentione hoc faciāt ſimul immergendo ⁊ dicendo quilibet formam / ⁊ intendendo quilibet per ſe baptizare: ⁊ eſt vnū baptiſma. Alio modo quia vnus dicit prius: ego te baptizo ⁊c̄. et alter poſterius ⁊ ſic primus baptizat: ſecundus iterat ſi ex cōtentione qlibet hoc intēdit. Alio modo vt intendant ſimul īmergendo ⁊ dicendo ſimul ꝟba baptiſmatis. et tūc ſm Tho. ſi dicūt: nos baptizamus nichil faciūt: qꝛ mutat̄ forme. Et ratio eſt: qꝛ homo non baptizat niſi vt miniſter xp̄i: et eius vicē gerens: ſed xp̄s eſt vnus: ergo opꝫ ⁊ miniſtrū qui eū repſentat eſſe vnū: ſed cū dicit̄ baptizamus talis intentio exprimit̄ ſic ꝙ plures vt plures cōueniūt ad vnū ſacramentū ꝯferendū qđ videt̄ eſſe ꝯtra rationē miniſterij. debet ergo ſm Tho. dicere quilibet ego te baptizo. Et nota ꝙ Pe. de pa. de generatione carnali dicit ꝙ poſſit dici: ꝙ ſi duo cōcurrerent ad carnalē ḡnationē ſucceſſiue: ꝙ ſemē ſecūdi viri ſic poſſet ſupuenire ꝙ miſceret̄ primo: et ſic ex vtroq; ꝯiuncto formaret̄ fetus: ⁊ ſic eſſet vnus filius duoꝝ parentū. Uel ſi demon ſuccubꝰ reciperet a duobꝰ ſemina: ⁊ ſimul cuſtodiens coniuncta poſtea fieret incubꝰ: vtrūq; ſimul infundens in matricē: forte tūc generaret gigantē ⁊ eſſet vnus filius vtriuſq; viri. A ſimili videt̄ ꝙ plures poſſint cōcurrere ad regenerationē ſpiritualē q̄ eſt in baptiſmo. Alij dicūt ꝙ in dicēdo baptizamus: eſſet verus baptiſmus: qꝛ non eſt de neceſſitate ſacramēti ꝙ miniſter exprimat̄: vt patet ex forma grecoꝝ q̄ vere baptizāt: ergo non oportet ꝙ miniſter exprimat̄: nec ſingulariter nec pluraliter. Sed ad hoc poſſet rñderi ꝙ q̄uis nō requirit̄ nec vnitas nec exp̄ſſio miniſtri: tamē ſuppoſito ꝙ exprimatur ꝑſona miniſtri: ſic debet exprimi vt cōuenit miniſtro: aliter nō valet. Nā ſi diceret ego pricipalis baptizo te / nō valeret: qꝛ repugnat miſtro ꝙ ſit principale agens. Et ſilr̄ ſi dicatur baptizamus: videt̄ ex forma innui ꝙ xp̄s nō poſſit operari ꝑ vnū miniſtrū: ſed tm̄ ꝑ duos. Tandē poſt multa dicta ꝓ ⁊ cōtra Pe. de pa. ſic cōcludit. Non video ſuppoſito ꝙ duo ſimul poſſint baptizare ꝙ non ſit ita baptiſmus: ſi dicant baptizamus ſicut etſi qlibet diceret: ego baptizo te. Et addit ꝙ ſi duo ex ꝯtentione baptizant quilibet volens ꝑ ſe nō cū alio baptizare habet ꝓferre: ego te baptizo. Si aūt ambo ſimul cōcorditer intēdunt vnū baptizare: congruentius dicunt: nos baptizamus: vt notetur concors intentio: q̄ſi dicant: ego ⁊ ego: per quod notatur diuiſio. Eſt autē eadē queſtio. Utrum plures ſimul poſſint confirmare / ordinare / et inungere ⁊ quibꝰ verbis. De abſolutione in confeſſione quando plures abſoluunt. dicetur. j.

¶ De intentione circa ba- §.IX. ptiſmū. Notandū p̄mo in baptizando ſm Pe. de pal. poſt Tho. ⁊ Pe. Aut habet vſum rōnis actu: aut habuit ſed modo nō habet: aut nōdū habuit. Et in primo caſu eſt neceſſaria intētio recipiendi baptiſmū / alr̄s nichil reciperēt. Sed nō requirit̄ rectitudo intētionis ad hoc. Unde ⁊ qui recipit baptiſmū ꝓpter queſtū ſicut iudei ſepe faciūt / verū baptiſmū habēt. Sed ꝑuerſitas intētionis aufert ſibi rem baptiſmi. i. ḡraꝫ. Similiter etiaꝫ nō requirit̄ volūtas ſeu intētio ſpontanea. Nā ⁊ volūtas etiā coacta coactione tamē cōditionali recipit ſacꝛm baptiſmi: ⁊ qui ſic recipit puta timore mortis eligens potius baptizari q̄ mori recipit characterē ſed nō gratiā. Unde cogendus eſt ſeruare fidē. Qui autē ad baptiſmū cogeretur coactione violenta ſeu abſolute: nil reciperet nec etiā ſacramentū. ex̄ de bap. ca. maiores. ¶ In ſcđo caſu ſcꝫ qn̄ iam habuit vſum rōnis: ſed tūc nō habet qn̄ baptizatur ꝓpter furiā vel amentiā vel freneſim vel dormitionē: tūc ſi talis anteq̄ intraret amētiā vel freneſim ſupuenientē vel poneret ſe ad dormiendū: vel dū habet lucida interualla: habet ꝓpoſitū baptiſmi et intētionē: ſi baptizat̄ recipit ſacꝛm ⁊ rem ſacꝛi: ⁊ tūc habet intētionē habitu: etſi nō actu. et vbi ſit periculū mortis: talis debet oīno baptizari etiā ſi renueret amentia ductus. Et ligari pōt ſi expedit vt baptizet̄ et nō obſtante etiā irreuerentia quā cōmittere vellet ad ſacꝛm puta in mingēdo in aquā: ⁊ hoc totū ꝓpter neceſſitatē eius. Sed ſi nō eſt periculū mortis: tales nō ſunt baptizādi: ſed expectandū eſt ꝙ reuertantur ad ꝓpriū ſenſum: vel euigilēt quo ad dormientes. Si ꝟo tales ante amentiā freneſim vel dormitionē ꝯtradixerūt: non recipiūt ſacꝛm nec rem ſacramēti ſi baptizant̄: qꝛ nō habuerūt intentionē actu: vnde nec tūc vel habitu habere poſſunt: et ideo non ſunt baptizādi. ¶ In tertio caſu vt ſunt paruuli ab infantia furioſi: nō in ſua: ſed parentū vel offerentiū vel baptizātis ſi illi duo ſoli eſſent: intētione baptizant̄. ¶ Et nota ſm be. Tho. in. iiij. ſenten. diſt. iiij. q. iij. art. ij. Et. iij. parte. q. lxviij. arti. ix. ꝙ paruuli fideliū q̄citius ſunt baptizandi: nec eſt expectandū ſm Tho. et hoc quia

cito ba propter imbecillitatē nature de facili mori poſ
ptizenṫ ſunt ꝛ dānari. Scḋo ꝓpter reprimendas infe-
uuli. ſtationes demonū qui nō habēt tantā poteſta-
tē ſup eos baptizatos vt prius ſpūaliter ꝛ cor-
poraliter nocendo. Tertio q꞉ a pueritia ad ali
qua inducıṫ ꝛ firmius inheret. Fides in bapti
zādo ſi eſt ſine vſu rōnis nō requirıṫ; ſed nec in
adulto ad hoc ꝙ recipiat ſacr̄m: ſed bñ ad hoc
ꝙ recipiat gratiā: alṫ eſſet fictus. Paruuli aūt
infidelium ante pubertatē cū ſint in poteſtate pa
rentū: cōtra eoꝝ volūtatē nō ſunt baptizādi ſm
Tho. ꝛ Pe. de pa. tamē ſi baptizenṫ inuitis pa
rentibꝯ ſunt vere baptizati: et cogendi ad fidē
ſeruandū ſm Tho. Sed Pet. de pal. videṫ di-
cere ꝙ tales non ſunt baptizati. Opinio Tho.
magis placet: q꞉ poſita cauſa ſufficienti neceſ-
ſario ſequiṫ effectus. Hic aūt cōcurrūt oīa que
requirunṫ ad baptiſmū. ergo ibi eſt baptiſmꝯ.
Et ſi dicaṫ ꝙ cauſa ſufficiens nō eſt ſolū mate-
ria ꝛ forma debita: ſed etiā intentio ſeu volun-
tas baptizandi vera vt in adultis: vel ſaltē in-
terpretatiua in paruulis q̄ ſcꝫ eſt volūtas pa-
rentū. Sed hic deeſt volūtas vera. i. propria cū
nō habeāt vſum rōnis. ꝛ interpretatiua: q꞉ con
tra voluntatē parentū. Sed r̄ndetur voluntas
interpretatiua paruulorū in baptiſmo itelligiṫ
nō ſolū parentū carnaliū: ſed etiā ſpūaliū. i. offe
rentiū. ſicut olim ſaluabātur in fide parentū. i.
eccleſie: q̄ tamē nō erat parentū carnaliū ſolū:
ſed etiā ſpūaliū. Et pro iſta opinione ſcꝫ ꝙ reci
piant verū baptiſma faciūt. c. xxviij. q. j. iudeo-
rū. et ex̄ de iudeis. c. ſicut iudei. vbi dicıṫ ꝙ de-
bent tales cogi ad ea q̄ ſunt fidei qḋ nō fieret ſi
non eſſent vere baptizati. Ad qḋ tñ r̄ndent illi
de alia opinione. ꝙ intelligiṫ. c. qñ de volūtate
parentū ſunt baptizati. ſed iſta glo. ibi nō repe
riṫ. Itē de ꝯſe. diſt. iiij. paruulis. dicıṫ ꝙ paruu
lis ſufficit fides offerentiū nulla facta mētione
de fide parentū. Ad qḋ etiā r̄ndent alij ꝙ intel
ligiṫ qñ offerētes gerūt vicē parentū xp̄ianorū
aut eccleſie vt accidit in paruulis xp̄ianoꝝ. ſed
c. iſtud nō facit iſtā diſtinctionē. Pe. aūt de pa.
dicit cōcluſiue/ꝙ ſicut parētes nō poſſunt cogi
ad ea q̄ ſunt pure fidei. et ſi coacti nō cōſentien
tes recipiāt nil eſt actū: licet ad ea q̄ ſunt legis
nature poſſint cogi. Sic filij ipſoꝝ infideliū cō-
tra eoꝝ volūtatē in his q̄ ſunt legis nature poſ
ſunt coerceri: vt ſcꝫ eis non ſubijcianṫ. Sed in
his q̄ ſunt pure iuris diuini ꝛ volūtatē verā re-
quirūt vel interpretatiuā / nō debet fieri nec fa
ctū valet. Sed quicūqꝫ parētū etiā ſi tm̄ mater
cōuertaṫ: tūc de volūtate eius cōtradicente pa
tre pōt baptizari et recipit baptiſmū. primū vt
Paruu dixi magis placet. ¶ Quātū ſcꝫ ad baptiſmū.
li infi- vtrū ſcꝫ poſſint baptizari paruuli infideliū iu-
delium deoꝝ ante pubertatē inuitis parentibus, vide

ſctm̄ Tho. ij. ij. q. x. arti. xij. qui r̄ndet ꝙ nō tri-
plici ratiōe quā aſſignat in corpore. q. ibi vide.
Idē ſentit car. florē. de iudeis. in. c. ſicut iudei.
et Abb. de ſi. et Gaſpar. de cald. in conſi. et glo.
ſup. c. iudeorū. xxviij. q. j. Archidiaconus autē
ſup. c. qui ſincera. diſt. xlv. cōtrariū ibi firmat.
ſcꝫ ꝙ filij iudeoꝝ paruuli inuitis parentibꝯ poſ
ſunt baptizari ꝑ illos q̄ ſunt dn̄i eoꝝ. Pro ra-
tione aſſignat quia tales ſunt ſerui principū et
dn̄oꝝ tꝑaliū. Vñ ſicut poſſunt eos vēdere ꝛ do-
nare alijs: ita ꝛ filios eoꝝ paruulos tanꝗ̄ man
cipia ſua vendere vel dare in ſeruitutē inuitis
parentibꝯ: ꝛ ita etiā eis auferre ad baptizādū.
in hoc etiā mereṅ tales pricipes dūmodo hoc
nō faciāt ꝓpter cōpellēdos hoc modo parētes
ad fidē: ſed ꝓpter ſaluādos paruulos ad fidei
ſacramēta. Quā opi. ſequiṫ Anto. de bu. et hoc
etiā dicit Dn̄icus de ſctō Gemi. Sed dn̄s Flo-
ren. euacuat motiuū iſtud Archid. dicēs in di-
cto. c. ſicut iudei. ꝙ nō eſt verū ꝙ iudei ſint ſerui
taliter ꝙ vēdi poſſint: ꝛ quicq̄d fit de iure: tñ de
cōſuetudine ſeruaṫ ꝙ habeanṫ ꝓ ſeruis. Unde
qḋ dicıṫ extra de iudeis. c. etſi iudeos. ꝙ ꝓpria
culpa eos ſubiecit ſeruituti. et. xxiij. q. viij. Di-
ſpar. large ibi ſumiṫ ſeruitꝯ q̄ ad q̄dā nō ſimpli
citer quo ad oīa. Vñ ꝓhibeṫ eis auferri ſua vel
alias moleſtias inferri. et qḋ dicıṫ diſt. xlv. de
iudeis. ꝙ nō debēt inuiti ad fidem trahi. ſecus
videṫ ſi volētes ipſi ꝛ petentes etiā inuitis pa-
rentibꝯ accedant. R̄ndet idē cardi. floren. ꝙ cū
pueri ignorent q̄d faciūt nō ꝓprie poſſunt dici
velle: ſed volūtas eorū eſt in volūtate parentū.
Sed in his oībus videṫ valde ꝯſiderāda ꝛ pon
deranda r̄nſio btī Tho. in. d. q. q̄uis eñ ſimpli
citer q̄rat vtrū pueri iudeoꝝ inuitis parentibꝯ
ſunt baptizādi: non tñ ſimpliciter r̄ndet: ſed cū
diſtinctione ſaltē implicite. Naꝫ in cor. q. et in
r̄nſione ad arg. dicit ꝙ nō habētes vſum rōnis
pueri nō ſunt inuitis parētibꝯ baptizādi. Ergo
per arg. a ꝯtrarijs pueri habentes vſum rōnis
videṫ ꝙ poſſint inuitis parētibꝯ baptizari: qui
tūc quātū ad ea q̄ ꝯcernūt ꝓpriā ſalutē videnṫ
ſui iuris eſſe: ꝛ ſicut ꝑ liberū arbitriū (ſi iā vſuꝫ
eiꝯ habēt) poſſunt ſe dare diabolo ꝑ pctm̄: mul
to magis deo ꝑ fidē ꝛ ſacr̄a. Tota ergo difficul
tas huiꝯ materie videṫ in hoc ꝯſiſtere. Utrū in
pueritia exiſtēs iudeus vel iudea habeat vſum
rōnis vt ſic poſſit: vel nō habeat vt ſic nō poſſit
inuitis parētibus baptizari. Et cū pueritia di-
caṫ durare ꝑ ſeptēniū poſt īfantiā. ꝙ q̄s in prin
cipio pueritie dicaṫ habere vſum rōnis ſicut in
medio vel circa finē nō videṫ rōnabiliter dictū
Vñ qḋ dicit glo. ſup. c. pueris. de delictis pue-
roꝝ. ꝙ habent vſum rōnis ꝛ peccare poſſunt cū
ſint doli capaces: ſcꝫ poſt ſeptēniū infantie. ex-
perientia docet vt in pluribꝯ hoc verū nō eſſe.

Et quod dicit.c.pueris.ꝙ etſi pctā carnalia nō poſſint ꝑpetrare pueri: poſſunt tñ alia cōmittere vt mendacia/ꝑiuria ⁊ hmōi. Aduertendū ꝙ tex.c.pueris.dicit grādiuſculis.grādiuſculi aūt pueri dicendi ſunt nō a principio pueritie: ſed a medio vel circa finē: qḋ ſentire videt̄ Petrus de ancha.ꝙ ſcilȝ circa mediū pueritie.vel vltra incipiat habere vſuȝ rōnis.et btūs Tho. in.iiij.diſt.ix.q.vlt.ar.vlt.ad.iij.q.dicit.ꝙ pueri in.xj.xij.vel.xiij.anno poſſunt ſe cōicare: ſi appareāt ſigna deuotionis: qꝛ ꝓſumi poteſt in eis vſus rōnis. Et Gaſpar calde.in dicto ꝯſilio ſuo q̄ſtionē de puero iudei duodēni.de quo determinat inuitis parentib⁹ poſſe baptizari: qꝛ ſatis poteſt ꝓſumi de aliquo vſu rōnis in eo: ⁊ ſic in fauorem fidei poterit baptizari: etſi nō clareſcat oino de vſu rōnis. At vbi ꝯtrariū appareat ſcȝ de tali defectu nō videt̄ baptizādus: qꝛ nec in fauoreȝ fidei fienda eſt alicui iniuria vel iniuſticia. Accedit ad hoc dictū ſenece dicētis Errāt qui putāt ſeruitutē in totū hoiem deſcendere: mēs ſui iuris eſt cū ſcȝ habet vſum rōnis: corpora ꝗ̄ obnoxia ſunt dnis. Clarius hoc ꝓbat dictū cōcilij toletani diſt.xlv.de iudeis.dicentis. Sicut eñ homo ꝓpria arbitrij volūtate ſerpenti obediens periit: ſic vocante ſe gr̄a dei ꝓpria mētis cōuerſione quiſqꝫ credēdo ſaluat̄. Nec negat̄ quin alicui preter cōmunē curſum poſſit accelerari vſus rōnis: ſiue ex cōplexione naturali vt accidit in puero quinquēni: quē refert Greg.ex blaſphemia damnatū: in lib.dial. Sicut etiā aptitudo ad generandū accelerata fuit in eo: quē refert Hiero. nouē annoꝝ nutricem impregnaſſe. Uel ex ſpeciali gr̄a dei: ſicut fuit in Johanne baptiſta accelerat⁹ vſus rōnis in cognoſcendo xp̄m in vtero. Tho.in.iiij.ſen. diſt.vj.in expoſitione littere. Sed vna hirundo nō facit ver: ⁊ que a cōmuni iure exorbitant in cōſequentiā nō ſunt trahēda.de reg.iur.lib.vj. Sit ergo cōcluſio.vt ſm ꝙ exiſtimari poteſt de dicta puella vtrū habeat vſum rationis vel nō ita fiat. ¶ Notatur etiaȝ ꝙ ſi puella iudei efficitur chriſtiana: pater eius iudeus poteſt cogi ad dandū ei dotem cū nubit ſm facultatē ſuaȝ de eo quod licite acquiſiuit: nō autē de vſuris: et aliſ obligatus reſtitutioni.

Nota dicta Hieronymi.

¶ De intentione baptizantis §.X.

an ſit neceſſaria et qualiter. Nota ſm Pet.de pal.diſt.vj.ꝙ circa hoc eſt duplex opinio. Prima eſt ꝙ requiritur intentio in baptizante: nō quidē actualis que ſemꝑ et actu comitet̄ actuȝ baptizandi: cū ⁊ in modico ſermone vix ſit poſſibile quin interrūpatur intentio: ſed ſufficit ꝙ ab intentione ꝓcedat: qꝛ in operib⁹ meritoriis in quib⁹ tm̄ vel plus eſt neceſſaria intētio operantis nō plus requirit̄: nec etiā requirit̄ rectitudo intentionis: vt ſcȝ baptizet ad purgandū peccatū illius. Nā ⁊ baptizās ꝓpter ſalutē cōferendā vere baptizat.de cōſe.diſt.iiij.nō illud. Sed requirit̄ intētio faciendi qḋ facit eccl'ia in baptizando: qḋ nō eſt ſic intelligendū qḋ facit eccleſia romana aut iſta vel illa: ſed qḋ xp̄s ordinauit ⁊ facit eccl'ia catholica quecūqꝫ ſit illa: qꝛ ſicut nos intēdimus facere qḋ facit eccleſia noſtra ⁊ nulla alia: ſimiliter intendūt facere greci et heretici qḋ facit eccleſia illoꝝ et nulla alia. Eccleſia aūt illoꝝ eſt ſynagoga ſathane: ⁊ tamē non rebaptizam⁹ ab eis baptizatos. Et hoc qꝛ intendūt facere quod xp̄s inſtituit ⁊ dare verū baptiſmū: licet putēt nos nō dare verū baptiſmū: et hoc ſufficit. ¶ Secūda opinio eſt ꝙ ſola expreſſio verboꝝ ſufficiat: qꝛ ſunt quedā ſacramenta in qbus homo non eſt principale agens ſed inſtrumentale: ⁊ tūc nō requirit̄ eius intentio interior: ſed ſufficit exterior expreſſio ꝑ quā ſaluatur veritas verbi. Dicit eñ baptizo te/cōfirmo te/inungo te/vel hoc eſt corpus meū.que omnia vera eſſe poſſunt: ſiue ille intēdat ſiue nō intendat. Et precipue poteſt hoc dici de baptizante.vbi baptizans eſt ſicut applicans formā ad materiam ⁊ cauſa ſine qua non: ſicut etiā in applicante ignē ad ligna abſqꝫ hoc ꝙ intenderet comburere cōburit. Sed in aliis ſacramentis que requirūt characterē in miniſtro requiritur miniſtri intentio.vt in cōfirmando: in vngendo/in ordinando/abſoluendo/cōficiendo/in matrimoniū cōtrahendo. Concedūt etiā iſti de baptiſmo: ꝙ requiritur intentio in miniſtro ꝓferendi verba ⁊ applicādi materiā ſicut facit eccleſia: ſed nō requirit̄ intētio aliqd operādi. Unde ſi baptizās intēdit ludere vel deludere: ⁊ vult tñ dicere ⁊ facere exterius qḋ facit ⁊ dicit eccleſia.ſ.imergendo ⁊ verba forme dicendo ⁊ facit acſi intendit baptizare: baptiſmū petens vel petens pro paruulo: eſt vere baptizatus: qꝛ eccleſia q̄ eū poſuit miniſtrū nō intēdebat decipere. Et ſi ipſe diceret ꝙ intēdebat ludere non baptizare: nō eſſet ei credendū ad baptizandū: immo nec ipſemet qui eſt certus de ſua intentione debet rebaptizare: ſecus autē eſſet ſi etiā baptizatus intēdebat ludere: quia tūc non eſt baptizatus. Dicit tamē ipſe Petrus ꝙ prima opinio tanꝙ̄ ꝯmunior ⁊ tutior eſt tenēda: ꝗ̄uis etiā ſecūda ſuſtineri poſſet. Fides aūt nō requiritur in baptizāte: qꝛ infidelis vere baptizat.

¶ De ficte accedentibus ad baptiſmū. §.XI.

Dicit Augu.de cōſe.diſt.iiij.c.tunc valere dicitur. Tūc incipit valere baptiſmus cum fictio recedit. Sed notandū primo ꝙ ſm Petrum de pal'.poſt Thomā.quattuor modis

iiij.pte q.lxix. arti.ix.

cõtingit fictio. Prio modo qui nõ credit. Se-
cundo q̄ indeuote accedit. Tertio qui cõtẽnit:
vt ridẽdo et iocãdo accedẽs. Quarto cũ aliter
celebrat.i.contra ꝓhibitionẽ eccleſie ſuſcipit:
vt ab excõicato:vel cõtra cõem ritũ eccleſie:qđ
in omni ſacꝫo obſeruandũ eſt ne alꝰ celebreꝫ:
alꝰ ⁊ fictio incurriꝫ et fructus perdiꝫ. Dicitur
autẽ aliquis fictus reſpectu ſuſceptiõis ſacꝫi:
qꝛ cũ pretẽdit ſe velle ſuſcipere ſacꝫm ipſo fa-
cto oſtẽdit ſe diſpoſitũ ⁊ paratũ:et tñ non eſt cũ
ſit in ꝓpoſito peccãdi. Fictus aũt primo modo
nichil ſuſcipit:qui.ſ.nõ credit nec intendit ali-
quid ſuſcipere:qꝛ ſicut ad ſacꝫm requiriꝫ intẽ-
tio miniſtri ad cõferendũ.vt dictũ eſt in.§.pce-
dẽti.ita et intẽtio ſuſcipiẽtis ſacꝫm ſi eſt adul-
tus ꝓpria/ſi paruulus aliena.Vñ deficiẽte in-
tentiõe ſuſcipientis p fictionẽ nullũ eſt ſacꝫm.
Recedente ergo tali fictione nullus effectꝰ ſe-
quiꝫ in baptizato cũ hmõi fictiõe/qꝛ nil fuit fa-
ctũ: ſed indiget talis baptizari ex quo nõdũ eſt
baptizatus:qđ verũ eſt ſi conſtaret: ſed in foro
exteriori non crediꝫ volenti ſecũdo baptizari.
Nec ab irregularitate ei parciꝫ. De aliis ergo
modis fictionis intelligẽda eſt auctoritas Au-
gu.ſupra inducta nõ de iſto dicto:in quibus cũ
eſt ibi peccatũ mortale nõ recipit effectum ba-
ptiſmi tũc: ſed recedẽte illa fictione per cõtri-
tionẽ vel saltẽ attritionẽ de ipſa fictiõe/tũc re-
cipit effectũ baptiſmi. Sed vtrũ per ſolũ pecca
tum veniale poſſit homo eſſe fictꝰ? Dicit Pe.
certũ eſt ꝙ ſic reſpectu aliorũ ſacramentoꝝ: ſi-
cut in cõicando riſus/⁊ iocus/⁊ vagatio mẽtis
faciunt hoiem fictũ:et per cõſequens auferunt
effectuꝫ: niſi quis dicat id qđ alꝰ eſſet veniale
ꝓpter irreuerentiam ad ſacꝫm fieri mortale.
¶ Quõ autẽ recedẽte fictione baptiſmus ha-
beat effectũ ponit idem Peꝫ.tres opiniones.
¶ Prima eſt Joh.in glo.dicti.c.tunc valere.
et iuriſtarũ dicentiũ ꝙ nõ: ſcꝫ virtute baptiſmi
ſit remiſſio peccatoꝝ ceſſante fictiõe: ſed virtu
te cõtritiõis ⁊ penitẽtie. Sed hãc opinionẽ re-
probat: qꝛ glo.corrũpit tex.qui dicit ꝙ baptiſ-
mus valet nõ cõtrito ceſſante fictiõe. ¶ Secũ
da opinio eſt quorũdam modernoꝝ dicentiũ ꝙ
ex diuina ordinatione eſt hoc ꝙ ad characterẽ
ſequaꝫ gratia infallibiliter:vel tũc ſi deſiſtit fi-
ctio/vel poſtea fictiõe recedẽte: ⁊ hoc modo di
citur valere baptiſmus quo ad characterẽ im
preſſum:qꝛ ex ordinatiõe diuina ſequiꝫ gratia
recedẽte fictiõe: ſicut a principio fuiſſet ſi non
fuiſſet fictus. ¶ Tertia opinio eſt Tho.vbi.ſ.
ar.vlti.dicẽtis ꝙ baptiſmꝰ recedẽte fictiõe tũc
hꝫ totũ effectũ ſuũ: qꝛ tunc recipit in baptiſmo
characterẽ talem. Character eñ eſt diſpoſitio
neceſſitatis ad gratiã/niſi ſupueniat impedi-
mentũ ꝓhibẽs eã:⁊ iſtud eſt fictio: qua remo-
ta remoueꝫ effectꝰ.i.impedimentũ gratie:quo
ablato recipit effectũ baptiſmi totũ:⁊ hãc opi-
nionẽ firmat idẽ Peꝫ.tanꝗ veriorẽ addẽdo ꝙ
in ſacꝫis imprimẽtibꝰ characterẽ eſt ſpecialis
neceſſitas ꝙ ſortiãꝫ effectũ ſuũ recedẽte fictiõe
alꝰ nõ poſſit eoꝝ effectꝰ haberi:qꝛ non poſſunt
iterari: ſed nõ ſic in aliis ſacramẽtis: qꝛ cũ poſ
ſint iterari põt effectꝰ eoꝝ haberi alꝰ ſumẽdo.
Addit etiã ꝙ ſufficit attritio ad tollẽdũ illã fi-
ctionẽ:⁊ tũc virtute baptiſmi etiã fictio/morta
lis culpa ⁊ oĩa alia ſequẽtia deleñꝫ quo ad cul
pã ⁊ penã eternã:que habent cõnexionẽ: lꝫ alꝰ
mortale poſt baptiſmũ cõmiſſum non remittiꝫ
ſine cõtritiõe:ſed hoc eſt p accidẽs:verũtamen
ꝙ mortale cõmiſſum poſt baptiſmũ confitendũ
eſt:non qꝛ aliter nõ remittaꝫ/qꝛ remittiꝫ p re-
motionẽ fictiõis ex naturali concomitãtia:ſed
ꝓpter preceptũ de cõfitẽdo. vel poſſet dici ecõ
uerſo ꝙ lꝫ alꝰ attritio/nũc tñ mortale adiũctũ
impedit ne ſufficiat:et tũc ꝓpter vtrũꝗ ſacꝫm
preteritũ ⁊ futurũ baptiſmi ⁊ penitentie remit
tunꝫ oĩa mortalia. Sed differunt/qꝛ baptiſmũ
precedẽtia directe: ſequẽtia aũt ex naturali cõ
comitãtia:ecõtrario aũt ꝓpter penitẽtiã in vo
to:qꝛ ⁊ de fictione in baptiſmo hꝫ cõfiteri:⁊ ſo-
lum de peccatis poſt baptiſmũ. Sed de pecca-
tis ante baptiſmũ non hꝫ confiteri. Hec Pe.
Qđ ſi diceretꝫ ꝙ effectus in actu requirit cau-
ſam in actu:ergo ⁊c. Rñdet Pe.hoc eſſe verũ
de cauſa in eſſe ⁊ de effectu mediato:nõ de cau
ſa in fieri.i.diſpoſitiua. Vñ cauſa in actu gra-
tie efficiens eſt deus:diſponẽs autẽ eſt chara-
cter:vñ ſicut pater relinquit in vtero matris il
lud:virtute cuius eo mortuo generaꝫ Poſthu
mus:qꝛ pater eſt cauſa ꝓlis nõ immediate ſed
mediãte diſpoſitiõe:cuiꝰ genus eſt cauſa in fie
ri ⁊ nõ in eſſe:vñ ipo mortuo virtus formatiua
operatur. Sic in regeneratione ſpũali per ba-
ptiſmũ ſicut per cauſam in fieri ꝓduciꝫ chara-
cter:q̄ recedẽte fictiõe eſt diſpoſitio ad gratiã.

¶ De vnitate baptiſmi. §.XII.

Nota ꝙ baptiſmus nõ debꝫ iterari. Et hoc ſꝫm
Thomã.in.iiii.diſ.vi.q.ii.ar.i.q.i.in corpore.q. Ext.l.iij.
quadruplici ratiõe.tum qꝛ imprimit characte pte.q.
rem indelebileꝫ:tum qꝛ daꝫ cõtra originale qđ lxvi.ar.
ſemel cõtrahiꝫ:tũ qꝛ ibi homo cõfiguraꝫ morti ticu.ij.
xpi que ſemel facta eſt: tum qꝛ eſt ſpũalis gene
ratio q̄ ſemel facta eſt. Si ḡ certũ eſt oĩa q̄ ſunt
de ſubſtãtia ſacꝫi cõcurriſſe: lꝫ cetera que ſunt
de ſolẽnitate defuerint:puta qꝛ vetula xba ve
re ⁊ bñ ꝓtulit ⁊ in aquã immerſit:ſed defuerũt
cathecismus ⁊ exorciſmus:nullo modo eſt am
pliꝰ baptizãdus ſꝫ Pe.de paꝫ.nec ſimplr nec
ſub cõditiõe:ſed caute eſt ſupplẽdum qđ ex ne-
ceſſitate vel incaute fuit omiſſum: puta exor-

ciſmus ⁊ cathecismus. Si autē cōſtat aliq̇d de ſubſtantialib⁹ defuiſſe: tūc oīa ſubſtātialia q̄ ſimul opꝫ ꝯcurrere ſunt iterāda q̄ iā fuerūt adhibita et etiā alia q̄ ſunt de ſolēnitate ſm̄ theologos: q꞉ qn̄ vnū ſacr̄m cōfert̄ ⁊ tēpus patit̄/debita ſolēnitas eſt adhibēda: ⁊ nil de ꝯcurrentib⁹ eſt omittendū: nec eſt vis ſi repetunt̄ q̄ ſacr̄a nō ſunt: ⁊ etiā q̄ ſunt de ſubſtantia qn̄ nichil eſt factum: ⁊ per cōſequēs nō fuit ſacr̄m nec ſacr̄o fit iniuria. Juriſte xo dicūt ꝙ nichil eſt iterandū: ſed ſolū eſt ſupplendū qꝺ fuerat pretermiſſum. Sed pari ratione: nec ſi aliq̇d de ſubſtātialib⁹ fuiſſet adhibitū illud eſſet repetendū et ſic non eſſet verū ſecūda vice ꝓpter omiſſionē eius qꝺ nō eſt adhibitū ſicut nec fuerat prima vice: nec propter omiſſionē eius qꝺ nūc eſt suppletū. Si aūt ſit ꝓbabiliter dubiū: vt q꞉ puer in nemore expoſit⁹ inuenit̄: baptizandus eſt ſub ꝯditione que habet̄ ex̄ eo. cap̄. ij. premiſſa negatiua. Si tu es baptizatus nō te baptizo ⁊c̄. Idem dicit Rich. in. iiij. de expoſito de quo neſcit̄ a quo ſit expoſitus: ⁊ a quo ſit baptizatus/tenendū. Dicit etiā Rich. in. iiij. ꝙ ſi exiſtens in ponte cum paruulo: cū al's nō habeat aquā ad baptizandū intendēs ſaluti eius ꝓuidere: cū videat ipſum mori: ſi proiiciat in aquā dicēs formā baptiſmi cū intentione baptizandi: talis nō eſt baptizatus. Et ratio eſt: q꞉ proxima materia baptiſmi eſt ablutio in aqua. qꝺ aūt abluit̄ primo cooperitur aqua in toto vel parte/poſtea diſcooperit̄ Unde ꝑ primū baptiſmū repreſentat xp̄i ſepulturā: per ſcd̄m reſurrectionē: q̄uis autē in caſu predicto puer ꝑ actū illius qui proiicit in aquā mergatur: nō tamen eſt actus ordinatus ex ſui natura ad hoc vt puer abluatur: ſed vt ſubmergatur. vnde ſi euadit baptizādus eſt. ¶ De illo qui ex xp̄ianis eſt natus ⁊ inter xp̄ianos cōuerſatus nō eſt in dubiū reuocādū ſm̄ Pe. de pal. niſi non baptizatus euidentiſſime probaret̄. ex̄ de preſby. non bapti. c. ij. Si autē vno teſte puta obſtetrice aſſerente baptizatus probet̄ bene credendum eſt. Pena rebaptizantis eſt. ꝙ qui ſcienter vel ꝑ ignorātiā iuris hoc fecerit vel in faciendo iuuerit irregularis eſt: ⁊ nō niſi ꝑ papā diſpenſandus: ⁊ non eſt dubiū ꝙ peccat mortaliter. ex̄ de apoſta. c. ij. Si autē per ignorātiā facti ꝓbabiliter excuſaret̄: ſed rebaptizat⁹ ex eo quia ignorabat ſe tūc fuiſſe baptizatū eſt irregularis. vt habet̄ de cōſe. diſt. iiij. qui bis. ſed per ep̄m poteſt diſpenſari: immo etiā quidā dicūt talē non eſſe irregularē: q꞉ ignorantia facti excuſat eū. Illud enī fuit olim ſeruatū in odiuꝫ rebaptizantiū: nunc nō tenet. Tenendo primā opinionē que eſt magis conſona textui: ſi queratur quare baptizans in tali caſu non ſit irregularis cum pro eo facto illicito magis debeat puniri agens q̄ patiens. Poteſt reſponderi ꝙ hoc ideo eſt: quia nō inuenitur in iure cautū ꝙ baptizās qui neſcit baptizatū fiat irregularis: ſicut inuenitur de ipſo rebaptizato: ⁊ pene non ſunt extendēde: vel etiā de ipſo rebaptizato poteſt dici ꝙ tunc ſit irregularis: ſi poſtq̄ ſciuit ratum habuit ſm̄ vnā glo. illius. c. Item nota ꝙ etiam in vtero ſanctificati ſunt baptizandi ſm̄ Tho. in. iiij. ſentē. diſt. vj. q. j. arti. j. q. iij. in corpore. q. et Pe. tum vt ꝯformet̄ aliis. Unde ex baptiſmo recipiūt characterē nō autē emūdationē ab originali: q꞉ iā ꝑ ſanctificationē emūdati ſunt: nec de nouo accipiūt primā grām: q꞉ iam receperūt in vtero materno: ⁊ in tanto robore vt non poſſint peccare mortaliter: ſed augmentū grē percipiūt: tenent̄ enī ad hoc de precepto: q꞉ ſanctitas nō excuſat hoiem ab obſeruatione ꝑcepti ſicut nec a ieiuniis eccleſie.

De ſuētitiis pueris.

Pena rebaptizantis.

Sāctificati in vtero ſunt baptizādi

¶ De adultis petentibus §. XIII.

baptiſmū. Dicit be. Tho. in. iij. parte. q. lxviij. arti. iij. in corpore arti. ꝙ non ſtatim cū cōuertuntur eſt eis baptiſm⁹ dandus: ſed debet differri vſqꝫ ad aliqꝺ certū tēpus: ⁊ hoc triplici ex cauſa. Primo ꝓpter cautelā eccleſie: ne decipiatur ficte accedentib⁹ tribuens ſacramentū. Secundo vt ante baptiſmum de fide plene inſtruantur. Tertio ꝓpter reuerentiā ſacramēti: dum ſcꝫ in precipuis ſolēnitatibus/vt paſche ⁊ pentecoſtes ad baptiſmū hoies admittuntur: ſi tamē plene eſſent inſtructi: vel infirmitas vel aliud mortis periculū immineret: ſine dilatione eſſent baptizādi. Statuit aūt eccleſia predictū tēpus ad ſolēnitatē baptiſmi: nō ad neceſſitatē eius: q꞉ habet efficaciā ex virtute ſpūſſancti et paſſione xp̄i: cuius ſepulture homo configurat̄ in baptiſmo: vt patet Rom. vj. et ideo in pentecoſte ⁊ vigiliis paſche. ¶ De iudeis aūt ⁊ paganis dicit Hoſt. in ſumma. ꝙ ſi ex mora ſeu dilatione baptiſmi iminet periculū: q꞉ ſcꝫ cōuerſus timet ne alii iudei vel pagani ipſum interficiāt ſi hoc perpendūt: ⁊ tunc eſt citius baptizandus expoſita ſibi fide prout poteſt: ſi aūt nō imminet periculū aliqꝺ: tūc ſunt ꝑ octo mēſes vel al's arbitrarie iter cathecuminos retinēdi. de ꝯſe. diſt. iiij. ne qꝺ abſit. et. c. iudei. et. c. ſeq.

¶ De cathecismo dicit §. XIIII.

Pet. in. iiij. ꝙ cū baptiſmi ſaluatio ſit ꝑ fidem: merito requiruntur a baptizato ea que ſunt de neceſſitate fidei. Et hec ſunt tria/ſcꝫ fidei ſuſceptio/fidei profeſſio/et fidei obſeruatio. Et propter hec tria cathecismus inuentus eſt in quo fit inſtructio de articulis cōmunibus diſtincta ad fidei ſuſceptionē. Fit ⁊ ſponſio ad fidei profeſſioneꝫ: fit etiā ſponſio ad fidei obſeruationē.

Et quia adultus peccatũ propriũ habet et per
ſe credere poteſt:requirit hoc ab eo ex neceſſi=
tate ⁊ per ſeipſuʒ. Quia vero paruulus peccatũ
actuale nõ habet nec p ſe credere poteſt:requi
ritur hoc ab eo ⁊ de cõgruitate et p vicariũ/ſcʒ
per patrinũ:quia patrinus nõ reſpondet in ꝓ=
pria pſona ſed in pſona paruuli. Et eſt ſenſus.
Credo.i. preſto ſum ſacramẽtũ fidei ſuſcipere
ſm Aug. expoſitionẽ. vel intelligitur de obſer=
uãtia fidei in futurũ. Et ſic ſm Tho. duplex po
teſt eſſe ſenſus. Primus eſt credo.i.qñ ad per=
fectã etatem veniã fidei aſſentiã. Secũdus eſt
credo.i.operã dabo ꝙ ipſe credat:⁊ ſic obligat
puer ipſe ⁊ patrinus: quia de illis ad q̃ oẽs te=
nentur nõ eſt incõueniẽs ꝙ vnus obliget aliũ.
Secus eſt in his ad q̃ non oẽs tenẽtur. Nec ex
hoc ſequitur magnum periculũ in tenente ad
baptiſmũ quantũ ad modernũ tẽpus ſm Tho.
quia parentes ſui ſunt xp̃iani ⁊ ꝓbabiliter eſti
mari põt ꝙ eũ in fide nutrient:et ab aliis q̃bus
cõuiuit fidẽ addiſcet. Secus aũt erat in primi=
tiua eccleſia vbi pueri cũ infidelibus cõuerſa=
bantur: ⁊ ſimiliter eſſet nunc ſi parentes eſſent
ſuſpecti de infidelitate: tũc eñ diligẽtior cura
eſſet a patrino adhibenda. Idem Alber.

⸿ De exorciſmo dicit Tho. §.XV.

iij.pte. et Pe.ꝙ licet circa hoc plures fuerint opinio=
q.lxxi. nes: melius tamen dicenduʒ videtur ꝙ habet
arti.iij. effectum in corpore ⁊ anima: quia minuit po=
teſtatẽ demonis:ne tantũ poſſit in hoiem ſicut
ante baptiſmũ; et ne baptiſmũ ⁊ alia bona im=
pediat: ſed predicta poteſtas totaliter in ba=
ptiſmo tollitur. de conſe.diſt.iiij.c. Nec queq̃.
Ibi ponitur figura de Pharaone q̃ prius fla=
gellatus eſt/poſtea ſubmerſus.

⸿ De ſignificatione ſacra= §.XVI.

mentaliuʒ que fiunt in baptiſmo ſic dicit Pe.
Ante baptiſmũ fiunt quattuor:que ſignificant
quattuor fienda in baptiſmo. Nam exufflatio
et inſufflatio ſignificant ſpirit⁹ maligni expul=
ſionem:⁊ ſpiritusſancti infuſionẽ. Salis linitio
gratiam ⁊ ſapientiam ⁊ preſeruationẽ a pecca
torũ futurorũ putredine. Saliue cõtactus cir=
ca aures ⁊ nares:ſenſuum ſpiritualiũ apertio=
nem. Unctio olei in pectore et inter ſpatulas:
legis dei amorem et deuotã ſubiectionẽ. Alia
tria fiunt poſt baptiſmũ/ſcʒ chriſmatio in ver=
tice: ⁊ ſignificat chriſti gratiam ⁊ conformita=
tem in mente. Cerei impoſitio ſignificat fidei
et morum claritatem. Ueſtis candida ſignifi=
cat innocentie reſtitutionem.

⸿ De confirmatione et miniſtro eius et materia ⁊ forma ⁊ effectu. Capitulum.xiiii.

Sequitur de ꝯfirmatione de qua di=
citur Actuũ.viij. Imponebant ma=
nus ſup illos/ſcʒ apli ⁊ accipiebant
ſpm̃ſanctũ. Et dicit iſtud ſacramẽtũ
chriſma rõne materie:cõfirmatio ra
tione effectus:manus ĩpoſitio ex modo dandi.
Unde dicit de cõſe.diſt.v.c.j. Oẽs fideles poſt
baptiſmũ recipere debent p man⁹ impoſitionẽ
ſpm̃ſctm̃: vt pleni xp̃iani inueniant. Quod ſit ſa=
cramentũ ꝓbat:q: oẽ ſacrãs mentẽ cũ ſigno
viſibili ad ſpecialẽ effectũ eſt ſacrm̃:ſed confir=
matio eſt tale vt.j.patebit. Unde de ꝯſe.diſt.v.
de his. dicitur. Scitote vtrũq; ſcʒ baptiſmũ et
chriſma magnũ eſſe ſacrm̃. Inſtituit autẽ xp̃s
ſm Pe.de pa.ipſum cũ paruulis man⁹ impo=
neret. Luc.xviij.figuratiue tñ. vnde non videt
ꝙ eis cõtulerit iſtud ſacrm̃:q: ei⁹ vſus nõ cõue
niebat ante miſſionem ſpũſſancti. Uel etiã alr̃
inſtituit illud ſacrm̃:licet nõ ſit ſcriptũ.apli au
teʒ chriſmati fuerũt die pẽthecoſtes ſine chriſ=
mate deſcendente ſpũſancto in igneis linguis
Si eñ xp̃s ſm ꝙ homo potuit dare effectũ ſa=
cramenti ſine materia ſacramẽti:multomagis
ſpũſſanctus: nec aliã cõfirmationẽ illi.lxx.ha=
buerunt:⁊ characterẽ receperũt:ſicut nec apli
aliã ordinationẽ receperũt q̃ illã de qua dicit
Matth.xxvj. Hoc facite in meã cõmemoratio=
nem. Quãdo autẽ apli ceteris manus impo=
nebant cõfirmantes vel chriſmate vtebantur:
vel ſi nõ vtebant:quia tũc dabatur ſpũſſanctus
ſigno viſibili:hoc fuit diſpẽſatione.ſ.ſicut etiã
diſpenſatiue baptiʒabant in noie ieſu. Sed qr
ceſſat cauſa cũ nõ detur ſpũſſanctus viſibiliter:
ceſſat ⁊ diſpẽſatio. nec modo Petrus ſi viueret
ſine chriſmate ꝯfirmaret. Hec oia Pe.ibidẽ.

⸿ De neceſſitate huius ſacra= §.I.

mẽti. Nota ſm Pe.de pa.ꝙ nõ eſt ſimpliciter
neceſſariũ vt dicunt iuriſte:nec ex inſtitutione
propter effectũ eius q̃ eſt robur ſpũale:quia de
facto et meritorie poteſt homo cõfiteri fidẽ tpe
pſecutiõis p fortitudinẽ ⁊ charitatẽ q̃ datur in
baptiſmo cũ minima charitas ſufficiat ad re=
ſiſtendũ cuicũq; tentationi. Itẽ nõ eſt neceſſa=
ria ex inſtitutione xp̃i:quia xp̃s nõ ꝓmulgauit
hoc ſub cõminatione dãnatiõis vt baptiſmũ et
penitentiã. Nec ex p̃ceptione ſicut euchariſtiã
propter qđ iſta tria dicuntur neceſſitatis. Sed
hoc videt neceſſariũ ex ordinatione eccl'ie: ita
ſcʒ ꝙ ſicut homo ex ordinatione eccl'ie tenetur
ſemel in anno confiteri et cõicare:aliter peccat
mortaliter:etiã ex eccl'ie ordinatiõe: etſi nunq̃
occurrat ꝯfeſſio pſecutionis:tamẽ tenet homo
ſemel ĩ vita ꝯfirmari:⁊ ſi poſſit ⁊ negligat:licet
ſacramẽtũ aliter nõ cõtẽnat:peccat mortaliter
et dãnatur moriens: niſi cõfirmet tunc ſimpli=

citer/ vel niſi peniteat:et cõfiteatur de hoc ꝙ in ſanitate potuit ꝛ neglexit. Similiter ſi q̄s bellum mortale intrat q̄ prius cõfirmari potuit ꝛ neglexit:debet de hoc ꝯfiteri vel ꝯfirmari ſi poteſt:ꝛ ſic intelligitur illud de ꝯſe.diſt.v. vt ieiuni. Non erit chriſtianus qui non fuerit ep̄ali vnctione chriſmatus.ſupple ſi poterit.

ℭ Materia autẽ huius ſacramẽtu §.II.

Nõ cõſecratio: nis materie cõfirmationis.

mẽtu eſt chriſma ꝯſecratũ ab ep̄o. Chriſma aũt illud opꝫ ꝙ ſit cõpoſitũ ex oleo oliuarũ qḋ deſignat nitorẽ cõſcientie: ꝛ balſamo qḋ deſignat odorẽ bone fame. ex̄ de ſa.vn.ca.j. Opꝫ etiã ꝙ talis compoſitio ſit ab ep̄o ꝯſecrata. Quia enĩ xp̄s non eſt vſus illa materia nec iſto ſacr̄o: ſic nec etiã oleo ſancto. ideo indiget cõſecratione hmõi materia:ex quo ꝑ cõtactũ eius nõ eſt ꝯſecrata:ſicut aqua baptiſmi ꝛ ſacr̄m altaris:xp̄s etiã actus oim̃ ordinũ in ſua ꝑſona exercuit: et ſic ex vſu ſacr̄i illius etiã ſine materia cõſecrauit materiã ſacr̄i ordinis. Ad ſacr̄m enĩ qḋ habet materiã extra actũ ſuſcipientis requirens miniſtrũ ꝯſecratũ preexigitur de neceſſitate ſacr̄i materie exterioris ꝯſecratio. Si ergo non fiat inunctio chriſmatis ab ep̄o nil fit. Itẽ ſi ab ep̄o et chriſmate ſed nõ ꝯſecrato:nõ eſt ibi ſacr̄m cõfirmationis:nec põt elect⁹ ꝯficere chriſma: ſed opꝫ ꝙ ſit ꝯſecrat⁹ ep̄s. Nõ eſt aũt de neceſſitate ſacr̄i ꝙ ſit chriſma cõfectum in die cene vel illo anno:ſed eſt hoc de neceſſitate precepti:qꝛ ſolũ in die cene eſt ꝯficiendũ ꝛ de chriſmate ꝯfecto ꝛ cõſecrato illo anno.ar.de ꝯſe.diſt.iiij. Si q̄s de alio:ꝛ vetus eſt intra eccleſiã exurendũ.

ℭ Formã etiã determinatã §.III.

habet iſtud ſacr̄m:qꝛ licet ſacr̄a q̄ nõ habẽt materiã aliã extra ſuſcipientẽ nõ ſic requirãt determinatã formã verboꝝ ſicut penitẽtia ꝛ matrimoniũ: tñ quecũqꝫ req̄rũt determinatã materiã exteriorẽ ſuſcipiẽti applicandã: requirũt etiã determinatã formã verborũ:vt baptiſm⁹/ extrema vnctio/euchariſtia/ꝛ cõfirmatio ꝛ huiuſmodi. Non eſt aũt forma ꝯſecratio materie Solũ enĩ ſacr̄m euchariſtie eſt cui⁹ eſſentia cõſiſtit in cõſecratione materie:cetera ṽo nõ. Eſt igitur forma iſta. Cõſigno te ſigno crucis:cõfirmo te chriſmate ſalutis.in noie patris ꝛ filij et ſpũſſcti. Hanc aũt formã nõ habemus ab euangeliſtis:ſed a traditione romane eccl̄ie: que eã accepit ab ap̄lis q̄ eã a xp̄o acceperũt.iuxta illud.j.Corint.xj. Ego accepi a dño qḋ ꝛ tradidi vobis. Et ſi ap̄li non fuerũt vſi hac forma : hoc diſpẽſatiue fuit factũ:ſicut tũc forma baptiſmi. Magis tñ vſi creduntur:licet nõ legatur: qꝛ occultabãt formas ſacr̄oꝝ ꝓpter irriſiones gẽtiliũ. Et qꝛ in ſigno crucis oĩa ſacr̄a ꝑficiuntur.de ꝯſe. diſt.v.nũquid. ideo dr̄. cõſigno te ſigno crucis:

Forma ꝯfirmationis.

confirmo te chriſmate ſalutis:notatur ibi materia ſalutis finis qui eſt effectus ſacramenti. In noie patris ꝛc̄. dicitur ad deſignandũ cauſaꝫ principalẽ in effectu ꝯferendo ſacramenti. De mutatione forme idem ſentiendũ erit quod de mutatione forme baptiſmi de qua.ſ̄.

ℭ Effectus autẽ confirma §.IIII.

tionis ſm̄ Pet.de palu. poſt Tho. eſt triplex. Primus eſt impreſſio characteris. Cũ enĩ confirmatio ſit ſacr̄m quo homo deputatur ad aliqḋ ſacrũ puta ad cõfeſſionẽ fidei ꝛ cõſtantẽ ei⁹ defenſionẽ: ideo characterẽ imprimit ſicut videmus ꝙ his q̄ ad militiã eligũtur imprimitur aliqḋ ſignũ ꝑmanens:puta ꝙ aureis paramentis in armis ꝛ equeſtribus inſtrumẽtis vtũtur ad differentiã aliorũ. Et olim militib⁹ in brachio vel ĩ alio loco cauteriũ imprimebãt. Cõueniẽs eſt igitur ꝛ milites xp̄i aliquo charactere diſtingui ꝛ cõſignari. Eſt aũt diuerſus iſte character a charactere baptiſmali ꝛ ordinis:ꝛ preſupponit characterẽ baptiſmi ad eſſe: qꝛ nõ baptizatus nõ eſt ſuſceptibilis ꝯfirmationis. Sed character cõfirmationis p̄ſupponitur ad characterẽ ordinis ad bene eſſe : qꝛ etiã ſine ipſo ſi q̄s ordinaretur reciperet ordinẽ : ꝛ qꝛ character indelebilis eſt:ideo iſtud ſacramentũ non eſt iterandũ.j.q.j.c.manus impoſitio. Recõfirmatus tñ ignoranter nõ eſt irregularis: ſicut rebaptizatus ignoranter. Et ratio eſt quia.c.qui bis.de cõſe.diſt.iiij.loquitur de rebaptizato ꝛ nõ de recõfirmato:ꝛ pene nõ ſunt extendende:et maxime irregularitatis.vt dr̄ de ſen.excõ.c.is q̄.lib.vj.

iij.pte. q.lxxij. arti.v.

ℭ Secũdus effect⁹ ꝯfirmationis eſt gr̄a ſacramentalis q̄ eſt diſtincta a gratia ſacramentali baptiſmi. Qḋ enĩ ꝑ iſtud ſacr̄m homo deputatur ad aliqḋ ſacrũ qḋ digne ſine gr̄a fieri nõ põt:qꝛ nõ eſt ſpecioſa laus in ore pctõris. Itẽ qꝛ deputatur ad opus arduiſſimũ: et maxime charitatis.ſ.ponere aiam ꝓ xp̄o : cũ de⁹ nõ deficiat in neceſſarijs. Ideo in hoc ſacr̄o datur gr̄a ꝛ plenitudo gr̄e p̄cipue ad robur.vt de conſe.diſt.v. nouiſſime.ꝑficit aũt gr̄a ſacramẽtalis ꝯfirmationis gr̄am ſacramentalẽ baptiſmi : ſicut vna virt⁹ ꝑficit aliã a ſe differentẽ/ſicut fortior minus fortẽ. Unde de conſe.diſt.v.de his.dicitur ꝙ vnũ ſine altero ꝑfici nõ poteſt.i.baptiſmus ſine ꝯfirmatione:qñ ſcꝫ poteſt haberi:ſicut nec liberalitas ſine magnanimitate. Gr̄a ṽo gratũ faciens q̄ eſt vna in oĩbus ſacramẽtis collata in baptiſmo ſi ꝑſeuerat cõfirmatione ꝑficitur : qꝛ eſſentialiter augetur.vt aucta mereatur perfici. Et propter hoc dr̄ quis ꝑ ꝯfirmationẽ eſſe plenus xp̄ianus. vt de cõſe.diſt.v.oẽs. ℭ Tertius effectus eſt cognatio ſpũalis nõ ſolũ impediens cõtrahendũ matrimoniũ : ſed etiam dirimens

cōtractū. Et hec cognatio in ↄfirmatiōe cōtrahit inter cōfirmatū ⁊ eū vel eos q̄ tenent ad cōfirmationē. Itē inter ipꝫ cōfirmatū et filios naturales tenētis ad cōfirmationē cū cōiugibus ſuis. De hoc tn̄ vide plene. ſ. ti. j. ca. xv. Sꝫ inter ipſos tenētes ad cōfirmationē: ſicut nec etiā inter tenētes ad baptiſmū / nō cōtrahit adinuicē cognatio ſpūalis. Et q̄uis regulariter vnus tm̄ debeat tenere ad ↄfirmationē ſicut ⁊ ad baptiſmū: vt de cōſe. di. iiij. nō plures. tn̄ ſi plures tenētes ſint ad oēs extendit cognatio iſta. Itē non cōfirmatus nō debꝫ tenere cōfirmādū. ar. de cōſe. di. iiij. in baptizāte. Item nec vir vxorē nec vxor virū: alioquin iure petendi debitū carebunt: ſi ſcienter facerēt: ſecus ſi ignoranter. xxx. q. j. de his. de hoc etiam. ſ. tit. j. Itē cōſanguinei vel affines non debēt ſe mutuo tenere: q2 ſufficit vinculum carnale vel naturale.

Nota q̄ patrini

¶ Quibus debeat dari cōfirmatio: ⁊ de circūſtantiis circa dationē ei⁹. §. V.

Nota ſm̄ Pe. de pal. Primo q̄ debet dari oib⁹ baptizatis: nō aūt nō baptizatis. ⁊ hoc dicit de cōſe. diſ. v. oēs fideles. q̄ omne dicit nichil excludit. Unū ⁊ mulieribus ſicut viris dandū eſt: q2 ⁊ mulieres ꝓ xp̄o dimicauerunt: ⁊ monſtruoſi / ⁊ hermaphroditi / ⁊ ſurdi / ⁊ muti. Item infirmi ⁊ mouētes poſſunt ⁊ debēt cōfirmari: q2 tūc imminet pugna inuiſibilis cōtra hoſtē: ⁊ q̄uis cōtra talē pugnā non det cōfirmatio: expedit nichilomin⁹ vt morietes annumerent militie xp̄i: ⁊ inde magis nobilitent ex tali ſigno. Eſt enīꝫ character quilibet ſm̄ Tho. beatis ad augmētū grē accidētalis: ſicut ⁊ dānatis ad augmētū pene. ¶ Nota ſcđo q̄ paruuli etiaꝫ poſſunt cōfirmari: q2 ſi nō tūc / tn̄ poſtea habebūt forte ↄfiteri: ⁊ min⁹ habēt de fictiōe: tn̄ q2 hoc ſacrm̄ iterari nō debet: ⁊ non ſic p̄ſumit de cōuerſato inter xp̄ianos q̄ ſit chriſmat⁹: ſicut q̄ ſit baptizatus: ideo nō expedit q̄ paruuli cōfirment ante ſeptēniū: vt poſſint melius recordari poſtea cōfirmati: quib⁹ ⁊ ꝓpter hoc ſolet dari alapa: ſaluant tn̄ paruuli baptizati etiā ſine cōfirmatione. ¶ Nota tertio q̄ eſt faciēda tm̄ in frōte talis chriſmatio ſeu inūctio. ex de ſa. vnct. c. j. Quia vt magis audacter et ſine timore et ruбore homo confiteat xp̄m datur cōfirmatio: et ideo poti⁹ in fronte fieri debet: vbi magis apparēt hmōi paſſiōes. ¶ Nota quarto q̄ debet frons ligari quouſq̄ chriſma deſiccet: non opꝫ aūt q̄ pānus ſeptē dieb⁹ ligato capite portet / ſed q̄ ſeptē diebus caput a lotiōe ſeruet: ⁊ hoc ꝓpter reuerētiā chriſmatis ⁊ ꝓpter ſeptē dona ſpūſſancti. ¶ Nota quinto q̄ debet ab aliquo teneri qui confirmat: nec tn̄ iſta tentio eſt de neceſſitate ſacri / q2 et ſine ipſa dareť: ſed ex precepto ſi adſit facultas. Congruit aūt tentio huic ſacro: q2 cōfirmādus vt infirmus confirmari petit. ⁊ ideo alio vt baculo ſuſtētat quaſi infirmus: et mulier etiam tenere pōt. ¶ Nota ſexto q̄ adulti admonēdi ſunt p̄mittere cōfeſſionē ante cōfirmationē: vt de cōſe. di. v. vt ieiuni. Et hoc in omni ſuſceptione ſacri poſt baptiſmū obſeruandū eſt ab eo q̄ poſt baptiſmū peccauit mortaliter: q2 ſecūda tabula poſt naufragiū eſt pnīa: vt dicit Hiero. de pe. diſ. j. ſecūda. Et ideo poſt naufragiū. i. mortale poſt baptiſmū cōmiſſum ad eā pri⁹ q̄ ad aliud ſacrm̄ recurrendū eſt. Unde cōtritus anteq̄ cōfeſſus ſi cōmode pōt nec euchariſtiam / nec extremā vnctionē / nec ordinē / nec cōfirmationeꝫ ſuſcipere debet. ¶ Nota ſeptimo q̄ ieiunis et a ieiunis dari debet ⁊ ſuſcipi. de cōſe. di. v. vt ieiuni. ⁊ c. ſeq. q̄d ⁊ de omni ſacro intelligendū eſt. Unde nec poſt prandiū ſine magna et iuſta cauſa confeſſio facienda eſt: maxime de mortalibus. Eſt aūt iuſta cauſa ſi homo timeat obliuiſci peccatū differēs in craſtinū / vel ſe nō habiturū tēp⁹ ita opportunū: et ſilr ſi ep̄s debeat mane recedere: qui poſt prandiū paratus eſt cōfirmare. ¶ Nota octauo q̄ in omni loco dū tn̄ decēti et honeſto pōt ep̄s cōfirmare ſine pctō nō ſolū in eccl'ia / ſed extra: lꝫ chriſma ſolū in eccl'ia cōfici debeat: q2 q̄d nō eſt ꝓhibitū eſt cōceſſuꝫ: nō tn̄ extra locū ſue dioceſis debet confirmare: ſicut nec alia ſacra vel ſacralia miniſtrare etiā ſubditis. Nec archiep̄s ſubditos ſuffraganeoruꝫ ſuorū dū viſitat: ſed nec in dioceſi ſua debet alteri⁹ dioceſani ſubditos cōfirmare. ar. xvj. q. j. interdicim⁹. ⁊ hoc niſi ex cōmiſſiōe vel licētia: tn̄ cōfirmādo nō ſubditos / vere ſacrm̄ preſtat. Et lꝫ peccet / nō tn̄ efficit irregularis vel ſuſpēſus. ¶ Nota nono q̄ tpe interdicti dari pōt ſicut ⁊ baptiſmus ⁊ chriſma cōfici. extra de ſen. excō. c. ſuper. eo. ti. q̄m̄. lib. vj. ōnia idē Pe.

Locus ↄfirmatiōi nō determinat.

iij. pte q. lxiij. arti v. ad. iij.

¶ De miniſtro huius ſacri §. VI.

Nota q̄ ſolus ep̄s hꝫ ex officio confirmare ſicut et chriſma cōficere. Eſt aūt magna queſtio inter doctores vtrū ſimplex ſacerdos poſſit cōfirmare: et oēs in hoc cōcordant / q̄ ſine diſpenſatione ſeu cōmiſſione pape non pōt: et ſi facit nichil agit: ſed ex cōmiſſione pape pōt ſimplex ſacerdos cōferre confirmationē ⁊ minores ordines: vt tenet Tho. ⁊ Pe. de pa. ⁊ glo. di. xcv. peruenit. Unde Greg. papa diſpēſauit et permiſit ad tollēdum ſcandalū ſacerdotes chriſmare: nec eſt credendū q̄ in hoc diſpenſaſſet ſi nō potuiſſet: nec dicendū q̄ errauerit. Pōt ergo cōmittere papa. vt dicit Pe. de pal. ſi eſt cōſecratus ſimplici ſacerdoti cōferre confirmationē ⁊ ordines minores: q2 hec ſunt ordinata

In. iij. pte. q. lxxij. arti. vi. ad p̄mū

ad corpus xp̄i myſticū: ſuper qđ eſt plenitudo
poteſtatis cōmittentis. Et cōmiſſarius eſt ca-
pax poteſtatis perfecte ſup corpus xp̄i myſti-
cum cū habeat poteſtatē ſuper verū. Sed papa
non pōt cōmittere ſacerdoti poteſtatē conferē
di maiores ordines: non qꝛ cōmiſſarius nō ſit
capax/ſed qꝛ cōmittens non hꝫ plenitudinē po
teſtatis reſpectu eius qđ cōmittit.i.reſpectu
corporis veri ad qđ habent actū quaſi imme-
diatū omnes maiores ordines. Gratia.di.xcv.
§.ſed illud. dicit ꝙ forte in extrema neceſſita-
te ⁊ ex cōſuetudie in abſentia epī poſſunt pſby
teri chriſma conferre. Sed decretalis.quāto.
de conſue. dicit contrariū: qꝛ ſcꝫ corruptela eſt
⁊ nil agitur. Idem dicit glo.ſup.c.peruenit.diſt.
xcv.⁊ ita tenent theologi. ¶ Nota ergo in illo
ca.peruenit. ꝙ Grego.ad tollendū ſcandalum
diſpēſauit ꝙ preſbyteri cōferrent chriſma. Itē
papa non pōt cōmittere inferiori ſacerdoti cō-
firmare et ordines minores dare: non propter
defectū cōmittentis: ſed quaſi cōmiſſarius nō
eſt capax poteſtatis perfecte ſuper corpus xp̄i
myſticū: ad quā pertinet confirmare ⁊ ordines
minores dare: qđ ſolis epīs reſeruat: eo ꝙ non
hꝫ poteſtatē perfectā ſuper corpus xp̄i verū. ſ.
ad conficiendū. Sed contra predictā cōcluſio-
nē ab alijs qui ſunt cōtrarie opinionis arguit
ſic. De integritate cuiuſlibet ſacramenti ſunt
materia/⁊ forma/⁊ miniſter: ſed per papā non
pōt immutari materia ⁊ forma ſacramentorū:
ergo nec miniſter. Aut ergo miniſter cōfirma-
tionis eſt eps: et ſic alteri papa cōmittere non
pōt: aut ſimplex ſacerdos: ⁊ ſic abſꝗ pape con-
firmatione hoc pōt: ſed iſtud ſecūdum ab omni-
bus negat: ergo ſequit primū. Reſpōdet idem
Pe. ꝙ cū ſacerdos fiat eps: et miniſter huiꝰ ſa
cramēti ſit ſacerdos eps: qꝛ nec poteſt eſſe eps
niſi ſit ſacerdos: immo non videt alius chara-
cter ſed idē: tn̄ plenior character ſacerdotis:
hoc ſcꝫ diſpenſando ꝙ ſimplex ſacerdos confir
met/nō eſt mutare miniſtrū quo ad ſubſtātiā.
Sciendū eſt autē ꝙ forte ex diſpenſatiōe pape
ex chriſmate nō cōſecrato poſſet dari cōfirma-
tio: ⁊ ex oleo non ſanctificato fieri inūctio: qꝛ il
la cōſecratio eſt quid ſacramentale et nil reale
addit: ſed purā relationē rationis dicit. Unde
dici pōt ꝙ xp̄s inſtituit materiā / et ſanctifica-
tionē eccl'ie cōmiſit: qꝛ ſic xp̄s inſtituit/ꝙ oleū
vel chriſma ſit materia illorū duorū ſacramen
torū: eo modo quo fuit per eccleſiā determina
tū. Unde forte non eſt idem modus cōſecrandi
apud oēs: ⁊ qꝛ cōſecratio illa non eſt ſacramē-
tum/ſed quid ſacramētale: ideo non videtur in
diſpoſitiōe eccleſie. Sed ſicut nullū eſt matri-
moniū inter pſonas quas eccleſia reddit illegi
timas: ſic non eſſet cōfirmatio nec inūctio ſi ſie
ret de materia cōtra ritum eccleſie preparata.
Similiter ſi cōſecratio epī non ſit ſacramentū
ſed ſacramētale: videtur ꝙ papa poſſit circa il
lud diſpēſare: vt.ſ.miniſter cōferēs illa ſacra-
mēta quibus aliquis preficit corpori xp̄i my-
ſtico ſit ſimplex ſacerdos: ſi ſic eſt a xp̄o deter-
minatū ꝙ ſit ſacerdos ſm ꝙ placuerit eccleſie
ipm̄ cōſecrare. Unde q̄ preeſt eccleſie toti pōt
ei cōmittere ſine hac cōſecratione. Sed qꝛ ge-
neraliter ſtatuit ꝙ eps hoc nō faciat: ideo qui
cōtra hoc agit nichil facit: determinationē eīn
ſacerdotis xp̄s eccleſie cōmiſit: ſed ꝙ ſacerdos
eſſet hic determinauit. Unde papa forte poſſet
facere ꝙ ſimplices ſacerdotes epm̄ cōſecrarēt
ſed reſpectu aliorū ſacramentorū que reſpiciūt
corpus xp̄i verum: xp̄s determinauit non ſolū
ꝙ eſſet ſacerdos ſed etiam qualis ſacerdos: qꝛ
eps ſm ritū eccleſie conſecratus. Unde modū
cōſecrandi epm̄ eccleſie cōmiſit: ſed eum conſe
cratū voluit eſſe ulteriori ritu ꝙ̄ ſimplicem ſa-
cerdotē: et q̄uis iſta non ꝓbent/tn̄ iſto modo
eſſe potuit: et iſto modo ſaluari pōt qđ eccleſia
romana facit: de qua ſupponendū eſt ꝙ nō er-
rat. Dicit idem Pe. ꝙ papa hꝫ plenitudinē po
teſtatis etiā q̄tum ad cōſecrationē in qua etiā
alij ſibi non equant: qꝛ lꝫ omnia ſacramēta poſ
ſint alij epī conferre ſicut ipſe: tn̄ in ſacramen-
tis cōferendis alij tenent ad modos cōſecran
di ad quos ipſe non tenet: ⁊ in multis cōſecra
tionibus hꝫ poteſtatem excellētie: qꝛ ſine illo
pōt res conſecrare: ex quo conſecratio eſt per
inſtitutionē eccleſie. Habet etiam ſm omnes
plenitudinē poteſtatis q̄tum ad iuriſditionē
in qua nullus ei equat: ⁊ ad iſtam iuriſditionē
pertinet cōmiſſio omnis: qꝛ vt dicitur. ff. de iu-
riſdi.om.iudi.l.eo. in iuriſditione cōtinetur iu-
dicis dandi licentia. Unde lꝫ cōfirmare ⁊ con-
ſecrare ſit cōſecrationis: cōmittere tamen iſta
eſt iuriſditionis.

¶ De extrema vnctione quo ad materiam/formā/miniſtrū/⁊ effectū. Cap̄.xv.

Extreme vnctionis ſacramentū inſti
tuit xp̄s: ſed ap'ls Jacobus ꝓmul-
gauit di.v.c.ſue epiſtole. Infirmat
quis in vobis inducat preſbyteros
eccleſie qui orēt ſuper eum vngētes
eum oleo in nomine dn̄i: ⁊ oratio fidei ſaluabit
infirmū: et diſ.xcv.illud. dicit Gelaſius ꝙ non
penitētibus vnctio iſta fundi nō pōt: qꝛ genus
eſt ſacramenti. ¶ Et notandū ſm Pe. de paſ.
in.iiij.diſt.xxiij.ꝙ triplex eſt inunctio eccleſie. Triplex vnctio.
Una que nec eſt ſacramentū nec ſacramētale:
qꝛ nec per ſe gratiā cauſat: nec ad aliquod ſa-
cramentū ſuſcipiēdum vel perficiendū ordina
tur: ⁊ hec eſt vnctio regū. Unde non opꝫ ꝙ fiat

de materia conſecrata: et multo minus cum chriſmate: nec in capite fit vnctio ſed in humero vel armo. ¶ Secūda vnctio eſt ſacramētalis: ſed nō ſacramētū: q̃ ſcʒ ad ſacramentū ordinat̃: vel ſuſcipiendū / vt olei vnctio ad cathecuminos: vel ꝑficiendū / vel digne cuſtodiēdū: ſicut vnctio qua baptiʒatus inūgit̃ in vertice chriſmate: ⁊ q̃ ep̄s chriſmate in capite ⁊ manibus ⁊ altare chriſmate: ⁊ preſbyter oleo ī manibus vngit̃. Unde ⁊ Hoſt. reprobat opinionē Goffre. qui dicit ꝙ manus preſbyteri inūgunt̃ chriſmate. ¶ Tertia inūctio eſt ſacramentū ꝑ ſe: ⁊ illa eſt duplex: q̃ vel chriſmatis in frōte ꝑ epm̄: vel olei ſancti ꝑ ſacerdotē in organis ſenſuū infirmi ꝑ ſacerdotē: ⁊ quelibet harū eſt ſacramētū ꝑ ſe. De his vnctiōib⁹ et ſignificatiōe eaꝝ habet̃ ex̄ de ſa. vnct̃. c. j. Et lʒ fiant plures
iiij. diſ. vnctiōes: eſt tñ ſm Tho. vnū ſacramētū vnita
xxiiij. q. te que eſt ex parte finis: q̃ ad vnū cauſandū et
j. ar. x. ſignificandū ordinant̃. ſ. ſanationē ſpūalē. Ultima tñ vnctio eſt formalis reſpectu ꝑcedētiū / ⁊ agit in x̄tute eaꝝ: et tūc dat̃ effect⁹ ſacramēti.

¶ Materia huius ſacramenti §. I.

remota eſt oleū oliuarū. Et lʒ papa poſſet facere ꝙ oleū nucū fieret vnctio ad cathecuminos et vnctio manuū ſacerdotis: q̃ ſacramentalia ſunt. non tñ poſſet facere ꝙ oleum nucū etiam cōſecratū daretur extrema vnctio: q̃ ſacramētum eſt. Unde ſi admiſceret̃ balſamū vel oleuʒ nucū / vel alius liquor eſſet ꝑcepti tranſgreſſio: ⁊ ſi mutaret̃ ſpecies ꝓpter mixturā eſſet irritatio ſacramēti. Habet eñ oleum oliuarū maximā cōuenientiā ad ſignificandū eius effectū qui eſt hilaritas ⁊ claritas mentis: vt declarabitur. Materia autē ꝓpinqua eſt ꝙ illud oleū opʒ ꝙ ſit ab epō cōſecratū: nec refert quō ſit benedictum oleū: dūmodo ſit oleum oliuarū: ⁊ talis benedictio qualis a tota eccleſia vel romana cōſueuit. Unde papa poſſet mutare cōſecrationē olei et al's hmōi: ſed non poſſet inungere oleo nullo modo cōſecrato: ſed poſſet cōſecrare ſicut vult: non autē inferior papa hoc poſſet: et poteſt cum cōſecrato cōmiſceri non cōſecratū: dummodo ſit de oliuis / et totum ſit cōſecratū. extra de conſe. eccle. quod in dubijs.

¶ De forma huius ſacramēti §. II.

dicit Tho. ⁊ Pe. in. iiij. ꝙ eſt deprecatiua quā inſtituit Greg. ſcʒ per iſtā ſanctā vnctionē ⁊ ſuā piiſſimā miſericordiā ⁊c. Indulgeat tibi deus quicquid deliquiſti ꝑ viſum / auditū ⁊c. Et iſta forma eſt de neceſſitate ſacramēti. Alia eſt forma quā dicitur inſtituiſſe Ambro. que eſt indicatiua: ſcʒ vngo iſtos oculos oleo ſanctificato. In noīe patris / ⁊ filij / ⁊ ſpūſſancti. ⁊ hec forma eſt de bene eſſe / non de neceſſitate ſacramenti. Unde nec vſus eius eſt generalis / ſed tm̄ apud quaſdā eccleſias: ⁊ ſm morē illarum eccleſiaꝝ premittitur ante forma deprecatiua. Concordat Abb. ꝙ ſit conuenientior forma deprecatiua oſtēditur ex verbis Jacobi apoſtoli. v. c. et q̃ infirmus eſt ꝓprijs viribus deſtitutus: vnde indiget ſubleuari orationibus.

¶ De forma extreme vnctionis §. III.

illa ſcʒ vngo iſtos oculos ⁊c. Cōtrariū ſentit Pe. de pal̃. dicēs ꝙ ſi alique eccleſie habēt ſolum formā indicatiui modi: ſicut Ambroſiana ſaltē tēpore Ambroſij vt dicit̃. non videt̃ dicendū ꝙ nichil ſit actū: et lʒ cōuenientior ſit forma deprecatiua q̄ modi indicatiua: nō ꝓpter hoc eſt irritū ſacramentū: ſicut in baptiſmo ecōuerſo greci vtunt̃ forma deprecatiua ⁊ nos indicatiua: ⁊ vterq; vere baptiʒat. Nec eſt dicendum ꝙ beat⁹ Ambro. in hoc errauerit: q̃ ſancti ſibi nō pepeciſſent in cōtradicendo: ſicut nec pepercerūt Cipriano rebaptiʒāti ab hereticis baptiʒatos: fatetur tñ ꝙ cum dicit̃ vtraq; forma ſimul: tunc illa vngo ⁊c. eſt diſpoſitio ad ſacramentū ⁊ nō forma: al's iteraret̃ ſacramētū. ⁊ q̃ nulla forma harū. ſ. per iſtam vnctionē: vel illa / vngo ⁊c. vel vtraq; ſimul eſt ab eccleſia romana reprobata: ſed tolerata et diſſimulando approbata: ideo quelibet eccleſia debet tenere ritum ſuū ſicut in trina vel vna aſpſione vel immerſiōe in baptiſmo. Et addit. In omni tñ debet inuocatio trinitatis addi ⁊ fieri ſignū crucis ꝓpter generalē regulā. de conſe. di. v. nunquid. Hec Pet̃. de pal̃. Sed forte illi qui ſunt contrarie opinionis dicerent Amb. cū illa ſua forma ſeu per eum edocta vſum fuiſſe etiā alia forma deprecatiua ſubſtantialiter.

¶ Effectus eius ſm Tho. §. IIII.

in. iiij. di. xxiiij. q. j. ar. ij. eſt quedā ſanatio ſpūalis: q̃ datur cōtra quādā debilitatē vel ineptitudinē que in nobis relinquit̃ ex pctō originali vel actuali: cōtra quā debilitatē homo roborat̃ per hoc ſacr̃m. Et q̃ hoc robur grā facit q̄ ſecū nō cōpatitur peccatū: ideo ex ꝯñti ſi inuenit peccatū aliqđ mortale vel veniale q̄ ad culpā tollit ipm̄: dūmodo nō ponat̃ obex ex parte recipiētis. Secūdari⁹ aūt effect⁹ eius eſt ſanitas corporalis: ſed hūc nō inducit niſi ſʒ ꝙ expedit ad finē principalē. ſ. ad ſanationē ſpūalē. ⁊ tunc ſemꝑ inducit niſi ponat̃ obſtaculum ex parte recipiētis. Sed Pe. de pa. ꝑdicta declarans ſic dicit. Effect⁹ ſpūalis hui⁹ ſacr̃i eſt hilaritas mētis nō actualis ſʒ habitualis: q̃ imprimit ornatū diſponentē ad grām gratū faciētem: et cū hoc grām ſacramētalē que eſt quidā habitus habēs ſpecialem effectum ad fortificandū contra pugnam tunc imminētem: et ad

remittēdū penā ꝗ poſt oīa ſacra impediret ingreſſum regni. Et infra hoc magis declarās di cit. Morte imminente imminet grauiſſima tē tatio inimici ꝗ inſidiaꝛ calcaneo. Et qꝛ aīa que naturaliter diligit corp⁹: magis intenta corpo ri nun⁹ intēta eſt ſibi. Depreſſio etiā ex memo ria precedētiū delictoꝝ ex ꝗbus in deſperatio nē labi poſſet: ⁊ viſiones terribiles quas patiꝛ et hmōi occurrūt. ideo tūc ex his oīb⁹ aīa debi lioꝛ efficiꝛ: ⁊ ſpecialiter ex pctīs ꝑcedentib⁹ ex quib⁹ fit timida et infirma ad act⁹ grē: nō ſolū habitibus in contrariū inclinātibus: qꝛ tunc prona nō eſt inclinatio ad pctm̄: et forte graui infirmitate tales habit⁹ corrumpūtur. Sed fit infirma meritorie: qꝛ quāto plures ⁊ grauio rib⁹ aſſentit pctīs: tantomagis meruit in tēta tiōibus deſeri. ⁊ tamē tūc grauiſſima imminet tentatio. vn̄ et quaſi pugil inūgiꝛ cōtra demo nē: ſicut cōfirmādo cōtra mundū. Hec ergo eſt infirmitas ad actus grē differens ab habitu pctōꝝ ꝗ eſt alia infirmitas ſpūalis. Aliqū aūt infirm⁹ iam pdidit vſum rōnis lapſus in frene ſim. ita ꝙ peccare nō pōt nec penitere. Sed re ſtat in eo infirmitas retardās ab actu glorie ⁊ pena debita pctō actuali: et cōtra hāc etiā daꝛ vt pugnās in fine vincat. ⁊ vincens purgat⁹ ſi ne alio purgatorio celū intret. ⁊ ꝓpter hec duo inūgiꝛ. Et eſt duplex infirmitas. ¶ Itē decla rās quō in aliquo caſu iſtud ſacrm̄ pōt eſſe ne ceſſariū. ⁊ ꝯſequēter quō p ipm̄ dimittāꝛ aliqū mortalia/ſic dicit. Laborās in extremis ⁊ non valens cōfiteri de mortali qꝺ habet de quo at tritus eſt inunct⁹ ſaluabitur/nō inunct⁹ dāna bitur. Ponaꝛ etiā eū fuiſſe cōfeſſum tamen po tuit habere ita imperfectū dolorē: ꝙ fuit fictus reſpectu ſacri pnīe: qui tñ erit nō fict⁹ reſpectu extremevnctionis. Sicut aliꝗs nō fictus eſt re ſpectu baptiſmi ꝗ tamē fict⁹ eſt reſpectu pnie. Maior em̄ deuotio reꝗriꝛ in ſuſcipiēte reſpe ctu ſacri ad qꝺ per ſe reꝗriꝛ actus ſuſcipientis ꝙ in eo in quo niſi per accidēs. Itē ponam⁹ eū cōicatū: adhuc forte remanet in pctō qꝺ delebi tur p extremā vnctionē. qꝛ maior deuotio reꝗ riꝛ i receptiōe eucharíſtie ꝙ extreme vnctiōis.

¶ De miniſtro eius dicit §.V.

Pe. de pa. ꝙ eſt ſacerdos et ſol⁹ ſacerdos. ita ꝙ in nullo caſu ali⁹ ꝙ ſacerdos inūgere poteſt. etiā ex cōmiſſione ei⁹ ⁊ in quacūꝙ neceſſitate. Debet aūt eſſe ſacerdos ſuus non alien⁹: ⁊ hoc nō quo ad eſſentiā ſacramēti. qꝛ etiā ſi ab alie no inungereꝛ: ſacrm̄ reciperet. Sed quo ad ne ceſſitatē precepti: quia ſacra a ſuis ſacerdoti bus vel epiſcopis ſunt recipienda. Qꝺ ſi ſcien ter aliquis ab extraneo reciperet ꝓ eoipſo pec caret et fructui ſacri poneret obicē: niſi licētiā ſuper hoc haberet. Unde niſi periculū mortis immineret ex mora ꝓprij ſacerdotis: nō ſuus ſacerdos nō oꝫ eū cōicare vel inungere/alꝛs ſic ponendo ſpem in ratihabitione. neceſſitas em̄ nō habet legē. j. q. j. §. immo. ſicut ꝓprio ſacer dote abſente qui pōt haberi teneꝛ eū audire ⁊ abſoluere ſi eſt penitens: ſi petat ſicut de pane alieno quē habet morietē paſcere. Sic in om̄i caſu in quo ſibi licet abſoluere a pctīs morietē nō ſubditū: teneꝛ p cōſequēs cōicare eū ⁊ inun gere. Hec Pet. Sed qꝛ religioſis ꝓhibeꝛ ſub pena excōicatiōis quā incurrunt ipſo facto ne adminiſtrent ſacrm̄ eucharíſtie ⁊ extreme vn ctionis ſine curatoꝝ licentia: ideo nec etiam in mortis articulo nullo alio ſacerdote exiſtente lꝫ eis dare ſacra: alꝛs incurrerent dictam ſentē tiā. de priuilegijs. c. religioſis. in cle. de quo vi de. Sed audire ꝯfeſſionē cuiuſcūꝙ in hmōi ne ceſſitate bene poſſunt abſentib⁹ alijs ꝗ ordina rie poſſent eū audire etiā religioſi. alij autē ſa cerdotes nō religioſi ⁊ audire cōfeſſionē ⁊ cōi care et inūgere poſſunt ⁊ debent in hmōi caſu. ¶ Et nota ſm̄ Pe. de pa. ꝙ ſacerdos rogatus a curato miniſtrare eccleſiaſtica ſacra morietī in caſu in quo nō poteſt vel non vult ire: ſi omit tit ire reus eſt anime illi⁹ quā quantū in ſe eſt dānari permittit. cū per accidēs iſta ſacramen ta poſſint eſſe neceſſaria. Et videtur neceſſaria rōne precepti ex conſuetudine generali morē tiū. Preciſi tamē ab eccleſia vt excōmunicati et ſuſpenſi ab officio nō debent miniſtrare hoc ſacramentū. Suſpenſus autē ſolū ab ingreſſu eccleſie poteſt faciendo ſibi deferre per alium extra eccleſiam que ſunt neceſſaria. qꝛ ſi per ſe acciperet de eccleſia fieret irregularis. ¶ Itē ſicut de licentia excōmunicati et ſuſpenſi a iu riſditione poteſt quis audire cōfeſſionē ſubdi torum illius licet excommunicatus non poſſit delegare. quia illud fit principaliter autorita te iuriſditionis. hoc autem principaliter auto ritate ordinis. Sic etiam de licētia excōmuni cati poteſt inungere. Itē ſufficit ad inungēdū vnus ſacerdos. extra de ṽbo. ſig. Queſiuit. ⁊ ſi non poteſt habere adiutorē etiā ſol⁹ hoc poteſt quia ſi eſſent plures ſacerdotes: vn⁹ tñ debet eſſe adhibens materiā inungendo. ⁊ ſimul ꝓfe rens formā. Deficiente aūt illo qui inchoauit vnctionē debet ſuppleri per aliū incipiēdo vbi ille dimiſit niſi inchoando vnā ex illis nō per feciſſet: quia tūc ſupplens inchoabit illam ſo lam a capite proſequendo que reſtant.

¶ Quibus debeat dari §.VI.

Super hoc dicit Pet. de pal. ꝙ ſolū infirmis in piculo mortis cōſtitutis habētibus vel ꝗ ha buerunt aliquādiu vſum rationis petentibus

actu vel habitu. ¶ Uñ ingreſſuris bellũ mortale vel decapitãdis nõ datur:q2 nõ ſunt infirmi. Et ratio eſt q2 ea q̃ in ſacramẽtis gerũt interi⁹ debẽt repreſentari p ea que gerũtur exterius. Sed effectus interius hui⁹ ſacramẽti eſt ſanatio ſpũalis. ergo debet repreſentari per ſanationẽ corporalẽ. ſed nullus eſt hmõi ſanatiõis ſuſceptiu⁹:niſi ſit actu infirmus. Tamẽ iſta ratio nõ eſt demonſtratiua. q2 nec materia pat:t Certũ enĩ eſt ꝙ in multis partib⁹ ſani inungũtur:et curatio et medicina adhibentur nõ ſolũ cõtra morbũ preſentẽ: ſed etiã futurũ. ¶ Non eſt dãda inunctio quibuſcũq3 infirmis: ſed grauibus de quorũ morte ꝓbabiliter timet ꝛ magis creditur.q2 ſicut nomen ſonat extremũ ſacramentũ dr/poſt qđ aliud non ſperatur:nõ tñ per hoc tollitur quin poſtea adhuc poſſit ꝛ confiteri et cõicare:ſi pri⁹ nõ potuit. Et dicit Pe. de pa. ꝙ primo totũ inungere ꝛ poſtea ad libitũ currere ꝛ dicere.ſ.formã eſt error ꝛ deceptio animarũ. ſicut ſi puer primo immergeretur et poſtea ex interuallo diceretur. Ego baptizo te ꝛc.aut ſi epũs traderet librũ ordinando ꝛ hmõi poſtea diceret. Accipe poteſtatem ꝛc. qđ eſt cõtinuationẽ cauſe diuidere. Solum enĩ hoc pmiſſum eſt in ſacramento pnie vt interuallo facto hore vel dici poſt cõfeſſionẽ que eſt materie exhibitio poſſit abſolui que eſt forme impoſitio. Secus in his quibus ꝓponẽs materiã imprimit formã. His de quib⁹ dubitatur vtrũ ſint mortui poteſt dari ſub iſto modo. Si es mortuus non te vngo:ſed ſi nõ es mortu⁹ / per iſtã ſanctã vnctionẽ ꝛc. Si aũt inter ipſas inũctiones morit apparẽter/eoipſo cetere que reſtant ſunt dimittẽde. Recepit tñ inunct⁹ effectũ ei⁹ etiã vna ſola peracta. Pueris nondũ vſum rationis habẽtib⁹/ꝛ ppetuo furioſis nõ d3 dari: q2 eſſet mendaciũ in forma dũ dr. quicq̃d deliq̃ſti per viſum ꝛc.cũ nõ deliquerint. Sed habẽtib⁹ lucida interualla et freneticis d3 dari: etiam ſi oporteret eos ligare vt pmittant ſe inũgere. et hoc niſi ãte furiã vel freneſim eſſent manifeſte impenitẽtes. Ante freneſim vel añq̃ amiſerint loquelã ſi nõ petierũt vtrum debeat dari diſtinguendũ.q2 ſi talis erat excõicatus vel male vite notorie ꝛ nõ oſtẽdit ſigna penitẽtie:nõ debet tali dari:quia ſemel malus ſemp preſumit eſſe mal⁹:niſi probet cõtrariũ.de reg.iur.li. vj. S3 ſi bone vite erat nõ preſumit immemor ſue ſalutis in morte pluſq̃ in vita. Unde preſumit ꝙ petiuit l3 nõ ꝓbet.vel ꝙ petiuiſſet ſi aduertiſſet ꝛ ꝙ petere voluit:ſed forte non potuit: nec actualis deuotio requiritur in illo qui eã habere nõ poteſt. Baptizatis i articulo mortis etiã eſt danda:q2 etſi p baptiſmũ ſit remiſſa ois culpa et pena:remanet tñ pugna cõtra hoſtẽ tunc cõtra quẽ armatur. nec eſt mendaciũ in forma q2 etſi poſt baptiſmũ nõ deliquerũt:ꝛ remãſit tñ in eis debilitas mentis q̃ nõ tollit oino per baptiſmũ:deleta oi culpa et pena. Ex ſenio morẽtibus datur.q2 ſenectus eſt eis ꝓ infirmitate.

¶ In quibus partibus corporis fit inunctio ꝛ quare. §.VII.

Dicit Pe. de palu. poſt Tho.ꝙ cũ iſtud ſacrm detur p modũ curationis:ſicut in curatione corporali ponit medicina in locis vbi radix eſt morbi. ſic d3 eſſe in extrema vnctione.vt.ſ.fiãt inunctiones in illis partib⁹ ſolũ in q̃bus ſunt principia pcti mortalis vel venialis. Et q2 radix et principiũ peccãdi in nobis primo eſt vis cognitiua/ſecũdo vis appetitiua: tertio vis motiua vel executiua. Uis aũt cognitiua in nobis ortũ habet a ſenſu ideo i nobis debẽt inũgi loca ſeu organa q̃nq3 ſenſuũ ſc3 oculi ꝓpter viſum:aures ꝓpter auditũ:nares ꝓpter olfactũ:os ꝓpter guſtũ: manus ꝓpter tactũ q̃ in pulpis digitorũ maxime viget. Sed propter vim appetitiuã inũgunt a q̃buſdã renes vel ſcapule ꝓ renibus: et pedes ꝓpter vim motiuã. Sed q2 primũ principium actuũ noſtrorꝝ eſt vis cognoſcitiua:ideo illa inũctio q̃ fit in organis q̃nq3 ſenſuũ eſt de neceſſitate ſacri ꝛ ſeruat ab oibus. Qꝫ ſi aliq̃ ſint mutilati in illis organis d3 fieri inũctio in partib⁹ magis ꝓpinq̃s ad organa amiſſa. Alie inũctiones.ſ.ad pedes et renes nõ ſunt de neceſſitate ſacri. Uñ in eis fiẽdis vel dimittẽdis cõſuetudo eccle ſue ſeruãda eſt. De his q̃ nũq̃ habuerũt mẽbra vt cec⁹ nat⁹:videt dicẽdũ ꝙ ſit omittenda inũctio in tali ſenſu.q2 nũq̃ deliquit per viſum.vel põt dici ꝙ cũ pctm ſit eſſentialiter in volũtate nõ in ſenſu:dr peccare p viſum cec⁹ natus:nõ ſm opationẽ imperatã: ſ3 elicitã q2 forte cõcupiuit videre inordinate. Et q2 nõ imprimit characterẽ cũ nõ deputet p hoc hõ ad ſtatũ ſpiritualẽ in hac vita:ideo iterari põt.ꝛ nõ ſolũ in diuerſis infirmitatib⁹ q̃n in ſingulis timet de morte:ſed etiam in eadẽ infirmitate quãdo eſt diuturna vt ethica vel hydropiſis quotieſcũq3 ex tali īfirmitate deducit ad piculũ mortis

¶ De ordine ſeptẽplici ꝛ p quẽ actũ imprimat character i ſingulis:ꝛ de tpe ꝛ mõ ordinationũ ꝛ etate ordinãdorꝝ ꝛ examinatiõe eorꝝ. Cp.xvj.

De ſacramento ordinis qđ diffiniẽs magiſter.iiij.ſen.diſt. xxiiij. dicit ꝙ eſt ſignaculũ quoddã in quo ſpũalis poteſtas traditur ordinato: quã diffinitionẽ ſic declarat Pet. de pa. Et primo dr ſignaculũ quoddã:q2 cũ aliquo ſigno viſibili et diſtincto q̃libet ordo datur. Et videt neceſſariũ ꝙ vbicũq3 eſt diſtincta forma i eodẽ ſacro ſiue in diuerſis:ibi ſit ꝛ diſtincta materia

Quid ſit ordo

ſiue ſpecie:vt in eucharistia. ſiue numero:vt in
extrema vnctiõe. vbi ad ſingulas vnctiões per
diſtinctionẽ vl' diuiſionẽ adhibet diſtincta ma
teria numero. Sed ſi eſt vn⁹ liber in quo ſunt
exorciſmi ex vna parte/ ⁊ ꝓphetie ex alia par=
te/⁊ euãgelia ex alia parte: tunc vnus ⁊ idẽ li=
ber põt eſſe ſignaculũ imprimendi characterẽ
in trib⁹ ordinib⁹: ſcʒ exorciſta/lectoratu/⁊ dia
conatu: qꝛ differũt formaliter. Spũalis pote=
ſtas dicit in qua oſtendit differẽtia inter cha=
racterẽ baptiſmi qui eſt potẽtia paſſiua: ⁊ ordi
nis ꝗ eſt potẽtia actiua. Cum eñ potẽtia ſit no
men cõe ad actiuã et paſſiuã potẽtiã: poteſtas
importat actiuã. Determinate tradit ordina=
to:qꝛ dicitur ordinato accipe. Uñ niſi accipiat
manu tangendo videt nichil agi:nec ſufficit ꝙ
ep̃s porrigat materiã niſi ordinãdus tãgat: qꝛ
qꝺ nõ tãgit nõ agit. Uñ ſicut aqua ꝗ nõ tangit
corp⁹ nõ imprimit characterẽ: ſic nec liber vel
alia materia ordinis ꝗ nõ tãgit ab ordinãdo.
In oĩb⁹ eñ ſacris habẽtibus materiã ſenſibilẽ
opʒ ipſam ſenſibilẽ applicari ſuſcipienti ſacrm:
maxime qñ cõſiſtit in eius vſu eſſentia ſacri:vt
in baptiſmo/confirmatiõe/⁊ extrema vnctiõe.
Nõ aũt opʒ ꝙ tãgat cuʒ duabus manib⁹:lʒ ſe=
curi⁹ ſit. Hec Pe. cui cõcor. Tho. i. iiij. di. xxiiij
q.j. ar.j. q. v. ad. iij. dicens ꝙ ipſa forma oſtẽdit
ꝙ cõtactus ſit neceſſarius: qꝛ dicit accipe ⁊c.
Sed Alber. dicit ꝙ ſufficit porrectio ſacri.

Quãuis ordo ſacer diſtin §.I.

ctus ſit in ſeptẽ partes:ſcʒ oſtiariatũ/exorciſta
tũ/lectoratũ/acholytatũ/ſubdiaconatũ/diaco=
natũ/preſbyteratũ:eſt tñ vnũ ſacrm tm̃ ſʒ Pe.
de pal. in. iiij. diſ. xxiiij. ita ꝙ ꝗlibet ordo eſt de
eſſentia ſacri ordinis quaſi cõtinẽs in ſe eſſen=
tialẽ partẽ. Et nõ ſolũ ꝙ ſex ordines inferiores
ſunt quedã ſacralia diſponẽtia ad ſacerdotiũ:
ſed nec ſunt ſeptẽ ſacra ſed vnũ tm̃: qꝛ omnes
actiões ſacrales que ordinant ad vnũ effectuʒ
principalẽ certo modo habendũ: ad quẽ nulla
earũ totaliter attingit: ſed ex oĩb⁹ ſimul iũctis
habet ille effect⁹ totalis. Oẽs inquã ſunt vnũ
ſacrm:lʒ quelibet eaꝝ ſit pars eſſentialis ſacri
⁊ ſic poſſet dici ſacrm: ſic aũt eſt de oĩbus ordi=
nib⁹:ergo ⁊c. Maior ptʒ. In oĩni ſacro eſt ma=
teria et forma:quorũ neutrũ eſt vnũ ſacrm/ſed
vtrũqꝫ ſimul:ergo vnũ tm̃. Item in eucharistia
vbi tam hoſtia cõſecrata ꝙ calix cõſecratus: lʒ
quodlibet ꝑ ſe cõtineat eſſentialiter ſacrʒ ⁊ in=
tegrũ: tñ ꝓpter vnã perfectã aĩe refectionẽ ad
quã ordinant ſunt niſi vnũ ſacrm. Sic in extre
ma vnctiõe vbi ſunt plures vnctiões diſtincte
materia ⁊ forma:quaꝝ vna nõ eſt diſpoſitio ad
aliam:ſicut ſacrale ad ſacrm:nec oẽs ad vlti
mã:ſed oẽs in ſe habent aliquid de eſſentia ſa=
cramẽti: ſunt tñ vnũ ſacrm ꝓpter vnam aĩe ſa
nationẽ ad quã ordinant que non fit niſi ꝑ oẽs
ſimul. Minor apparet: qꝛ ſicut plures vnctio=
nes ordinant ad vnam perfectã aĩe ſanationẽ
quã omnes ſimul faciunt ⁊ nulla earũ:ſic ſeptẽ
ordines ordinant ex diuina inſtitutiõe ad vnã
miſſam celebrandã/ vel ad vnũ corpus dñi effi
ciendũ:nõ quocũqꝫ modo/ſed ſolẽniter ⁊ reue=
renter. Que ſolẽnitas ⁊ reuerẽtia ꝑ ſeptẽ ordi
natos in officijs ſuis agẽtes complet. Et null⁹
ordo immo nec vnus ordinatus habẽs oẽs or=
dines ꝑ ſe ad hoc ſufficit: nec ſacerdos lʒ poſ=
ſit cõficere/non tñ põt ſolus cõficere illo modo
quo ad cõficiẽdũ nati ſunt ceteri ordines ſub=
miniſtrare: ꝓpter qꝺ nec ipſe ordo ſacerdotũ ꝑ
ſe nec alius eſt ꝑfectũ ſacrm ordinis:ſed oẽs
ſimul. Et ꝗuis in ſingulis horũ ordinũ ratio ſa
cramẽti cõſiſtat eſſentialiter non tñ equaliter:
ſicut ratio vite nõ cõſiſtit equaliter in vegetati
uo/ſenſitiuo/⁊ intellectiuo. Sed in ſolo intelle
ctiuo totaliter ⁊ ꝑfecte: in alijs aũt partialiter
⁊ imꝑfecte:ſed tñ eſſentialiter. Sic in ꝓpoſito
quilibet ordo eſt ſacrm eſſentialr: qꝛ hʒ eſſen=
tialia vtraqꝫ: ſed nõ ꝑfecte niſi ſacerdotiũ. Qḋ
aũt dicit Tho. ꝙ tota plenitudo hui⁹ ſacri eſt iiij. diſ.
in ſacerdotio: eſt intelligẽdũ ꝗtum ad eſſentiã xxiiij.q.
illius qꝺ principaliter ⁊ finaliter querit in oĩ= ij.ar.j.
bus ordinibus:non autẽ ꝗtum ad perfectionẽ q.j.ad.
et integritatẽ accidẽtalem eiuſdem:nec ꝗtum ij.
ad eſſentiã eorũ que immediate vt ꝓprius fi=
nis querũtur in ſingulo ordine. Niſi eñ ſacer=
dos ſuſcepiſſet ordinem diaconatus: non lici=
te faceret officium diaconatus.

Quare ordines ſunt ſeptẽ. §.II.

Et ratio eſt ſm Tho. ⁊ Pe. de pal. Omnis or iiij. diſ.
do ordinat ad eucharistie ſacrm. Ordo eñ mi xxiiij.q.
niſtrorũ eccleſie ꝗ ſunt mediatores inter xp̃m ij.ar.j.
⁊ populũ eſt ad faciendũ vnionẽ populi cũ xp̃o. q.iij.
Hoc autẽ maxime fit per ſacrm eucharistie in
quo xp̃s continet totaliter ⁊ a nobis ſumitur.
Uñ dicit ſacrm vniõis. Hec aũt vnio fit dupli=
ci actu:ſcʒ per ſacri cõſecrationẽ/et ꝑ populi di
gnam preparationẽ. In primo actu deſeruiũt
quatuor ordines: ſcʒ acholitatus/ſubdiacona
tus/diaconatus/⁊ ſacerdotiũ. Sed differẽter:
qꝛ acholitus hʒ materiã conſecrãdam prepa=
rare in vaſis nõ ſacris. Subdiaconus autẽ po=
nit eaʒ in vaſis ſacris in quibus fit cõſecratio.
Diaconus vero offerre hʒ ſacerdoti cõſecran=
dam ⁊ cõſecratam diſpenſare:ſaltẽ ſanguinem
in vaſe:ſacerdos autẽ hʒ cõſecrare. In ſecũdo
vero actu: ſcʒ in preparatiõe populi deſeruiũt
alij tres ordines/ ſed differẽter: qꝛ duo eorum
diſponunt remouendo ꝓhibens:vel malũ ho=
minẽ vt oſtiari⁹:vel malũ angelũ vt exorciſta.

Secūdo vero preparat lector offerēdo bonam diſpoſitionem quo ad cognitionem veri/ꝛ dilectionem boni:qꝺ ſit legendo ꝓphetias de xp̄o in veteri teſtamēto cōtentas. Et nota ꝙ oēs ordines aliquo modo dicunt̄ ſacri:q̄ ſunt ſacrū. Sed tres ſuperiores vt ſubdiaconatus.ꝛ.ſ.dicunt̄ ſacri etiam duabus aliis ratiōibus : tum q̄ habent actus ſuos circa ſacr̄a/ vel vaſa/ vel euchariſtiā: tum rōne cōtinentie quā habēt annexā:ꝛ cōtinētie votū nos deo ſacratos reddit.

¶ Q in omni ordine cōfe- §.III.
ratur gratia. Cum eñ dei perfecta ſint opera/ cuicūqꝫ datur diuinit⁹ aliqua potētia : dant̄ ei ea ꝑ que congrue pōt exire in actus illi⁹ potentie. Sicut eñ videmus in naturalib⁹:aīalibus eñ data ſunt mēbra per q̄ poſſunt exire in act⁹ potentie aīe cōuenienter:vñ ſicut gratia gratū faciens eſt neceſſaria ad hoc ꝙ homo ſuſcipiat digne ſacr̄a : ſic ad hoc ꝙ homo digne exequat̄ actus. Cōfert etiā maiorē gratiā ordo in diſpoſito ꝙ̄ alia ſacr̄a : et maior ordo maiorē gratiā: q̄ maior gratia requirit̄ ad actū ordinū digne exercendū ꝙ̄ ad actus cōes:et ad maioris ordinis actū maior gratia:vñ nichil ſenſibile tantū valet ad magnitudinē grē impetrandū ex opere operato ſicut ſacerdotij ordo: niſi forte quis dicat de cōſecratiōe epī ꝛ ſuſceptiōe euchariſtie.

¶ In quo actu imprimat̄ §.IIII.
character cuiuſlibꝫ ordinis in ordinatiōe. Circa qꝺ ſciendum eſt ſm Pe.ꝙ in ordinis collatione ꝑ aliqua que ibi fiunt ſuſcipiēs diſponit̄ et preparat̄:vt per benedictionē/vnctionē/manuū impoſitionē/ꝛ veſtiū cōceſſionē. Per vnicum vero actū imprimit̄ character: ſcꝫ per inſtrumenti traditionē. Character eñ in ordine res ꝛ ſignū eſt:opꝫ ergo ꝙ aliquid habeat ꝓ ſigno exterius in quo conferat̄ : illud aūt potiſſime videt̄ eſſe qꝺ magis cum illo hꝫ ſimilitudinem. Illud aūt eſt traditio inſtrumēti apti ad officium ordinis : in qua ſit poteſtatis ordinis ſignificatio/ꝛ expreſſio verboꝝ in qua ſit ipſius officij determinatio:et primū eſt loco materie: ſecundū vero loco forme. hec Pe. Sꝫ nota ſm Pe.de pal.ꝙ aliquoꝝ ordinū eſt tm̄ vn⁹ actus ſeu officiū: alioꝝ vero ordinū ſunt plures act⁹: quorū tm̄ vnus eſt principalior altero. In ordinibus ergo illis quorū actus eſt vnus : character imprimit̄ in traditione inſtrumēti ꝑtinentis ad actum illū : ſicut oſtiario imprimit̄ character in traditione clauiū: lectori in traditiōe libri exorciſmorū cū forma v̄boꝝ ſingulis cor-
iiij. diſ. reſpondēte. Concor. Tho.ꝛ Alber.ꝛ Pet. In
xxiiij.q. ordinibus vero quorū ſunt plures actus impri-
ij.arti. mitur character in collatione inſtrumēti perti-
iiij.q.j. nentis ad principaliorē actuꝫ. Ille autē actus eſt principalior qui immediati⁹ ordinat̄ ad ſacramētum euchariſtie. Cum ergo acholiti ſint duo act⁹: ſcꝫ portare cereū/ꝛ porrigere aquā ꝛ vinum in vrceolis ad ſacr̄m euchariſtie:q̄ iſte ſecūdus act⁹ eſt principalior ob dictā rationeꝫ character imprimit̄ in traditiōe vrceoli: ꝙ̄uis denominet̄ ab alio actu qui eſt magis patēs et frequentior. Tho. dicit ꝙ imprimit̄ character in hoc ordine ex v̄bis epī/ꝛ traditione vrceoli ꝛ cādelabri ab archidiacono: ꝛ magis in acceptiōe vrceoli ꝙ̄ candelabri. Et ideo non ſequit̄ ꝙ archidiaconus ordinē cōferat: cū ſcꝫ ipſe nō exprimat v̄ba forme ſed epūs. Alber.ꝛ Pe. dicunt imprimi characterē in acceptiōe cādelabri. Sed dicit Pe.de pal.ꝙ hꝫ etiā ſubdiaconus duos act⁹: ſcꝫ legere epl'am/ꝛ materiā euchariſtie ordinare ꝛ preparare in vaſis ſacris. Et q̄ ſecūdus act⁹ eſt ꝑncipalior primo : vt de ſe pꝫ ex ratiōe ſuperius dicta : ideo imprimit̄ character ſubdiacono in traditiōe calicis ꝛ patene vacue. Concor. Tho. Alb.ꝛ Pe. vbi.ſ. ad vj. Sequit̄ in Pe.de pa. de diacono eſt magis dubiū. hꝫ eñ duos act⁹: vnus eſt legere euāgeliū : ali⁹ eſt miniſtrare ſacr̄m vaſis mediātib⁹. Habet eñ portare corpus dñi in patena/et miniſtrare ſanguinē cuꝫ calice:nec eſt dubiū quin act⁹ ſecūdus ſit principalior p̄io. Et tñ diaconus in ſua ordinatiōe non recipit aliqꝺ inſtrumentū ꝑtinens ad hunc actū: ꝓpter qꝺ de impreſſione characteris in diaconatu eſt duplex opinio. Una ꝙ imprimit̄ ei character in traditione libri euāgelioꝝ: q̄ deputatio ei⁹ ad principalem actū nō potuit exprimi per traditionē rei corporalis. Cū eñ diaconus habeat poteſtatē ſuper cōtenta in vaſis.ſ. corpus ꝛ ſanguinem:nō potuit hec poteſtas exprimi ꝑ dationē vaſis tm̄ / q̄ ſuper vaſa hꝫ poteſtatē ſubdiaconus: nec ꝑ dationē materie cōſecrate/q̄ nō hꝫ eā immediate tangere. Uel ideo ꝛ meli⁹:q̄ illud qꝺ eſt cōpletuꝫ ſacr̄m per ſe: vt euchariſtia nō eſt materia ſacramēti alteri⁹:et maxime cū omne totū ſit maius ſua parte. Uñ oñe ſacr̄m eſt nobilius ſua materia vel forma:euchariſtia aūt nobiliſſimū omniū. Oportuit ergo ꝙ ordinaret̄ per traditionē inſtrumēti pertinētis ad actū ſecūdariū.ſ. libri euāgelioꝝ: ꝛ hec eſt opinio Tho. et Guil'. Alia opinio eſt ꝙ imprimit̄ in impoſitione manuū : ꝑ qꝺ dat̄ intelligi ꝙ applicat̄ ad manuū miniſteriū: eo ꝙ man⁹ eſt organū organoꝝ:diaconus aūt ꝑ excellētiā dicit̄ miniſter: ꝛ hec opinio Pe. cui videt̄ cōcor. canō di. xxiij. diacon⁹. vbi dicit̄ ꝙ cū ordinat̄ dia- Ad hoc
conus ſol⁹ epūs ei manū imponit: eo ꝙ ad mini- J.xvij
ſteriū applicet̄. Ipſe aūt Pet. videt̄ declinare c.iiij.q.iij
ad primā opinionem. ¶ Sacerdos ſiīr hꝫ plures act⁹: ſed ꝑncipalior inter oēs eſt cōſecrare

corpus ⁊ ſanguinē. abſoluere autē in foro peni
tentie eſt actus ſecūdarius eius:⁊ in datiōe ca
licis cū patena cū materia impoſita imprimit
Abl.a. character ſacerdotalis. Hec dicit Tho. Unde
et primo dñs dedit hanc poteſtatē cōſecrādi di
ſcipulis in vltima cena cū dixit. Hoc facite in
meā cōmemorationē. Et poſt reſurrectionē de
dit poteſtatē ad actū ſecūdariū cū dixit: Quoꝝ
remiſeritis pctā ⁊c. Sed Pe. dicit ꝙ ſacerdo-
talis character imprimit i impoſitiōe manuū
p epm. Pe. aūt de pa. tenet cū Tho. aſſignans
hāc rōne cōtra opinionē petri. qꝛ impoſitio ma
nuū nō ita deſignat principalē actū ſacerdotis
ſicut traditio vaſorū cū materia. Itē qꝛ preter
actū miniſtri ⁊ ſuſcipiētis reqrit materia exte
rior aliqua in oī ordine. īpoſitio aūt manuū nō
eſt hmōi: ideo nec diaconat⁹ character impri-
tiij. diſ. mit p impoſitionē manuū. Itē nota ſm Tho.
xxiiij.q. et Alber. ꝙ character ꝯfirmatiōis p̄exigit cha
j.arti.j. racteri ordis ad bñ eſſe: ita ꝙ ſine cōfirmatiōe
q.iij.ad ordo ſuſcipet. Sz character baptiſmi p̄exigit
ij. ordini ad eſſe: qꝛ ſine baptiſmo non ordinaret.
Uñ ſm Tho. ordinat⁹ in ſacerdotē nō baptiza
tus nō conficit: nec abſoluit: nec ſi eſt eps ordi-
nat. Pie tñ credi poteſt ꝙ quātū ad vltimos ef
fectus ſacroꝝ ſumm⁹ ſacerdos ſupplet defectū
Et ꝙ hoc non permitteret ita latere ꝙ eccleſie
poſſet periculū imminere. Alber. aūt dicit ꝙ
putat ipm ꝯficere: nō in poteſtate ſua ſz eccl'ie.

¶ Quid agendū cū omittit §.V.

aliquid de forma ſtatuta. Circa hoc ſunt varie
opi. ⁊ Petrus dicit ꝙ qꝛ non eſt determinatū
expreſſe in quo actu fiat characteris impſſio.
ideo nichil ſemel rite collatū dꝫ in ordinib⁹ re
peti: ſz qđ omiſſum eſt ſuppleri. vt ex̄ de ſa. non
ite. ca. ſi. Sz tutior eſt opi. Ray. q ſic dicit. In-
ter alias opi. circa hāc materiā hāc itelligo tu
tiorem. Unde firmiter teneas ꝙ nichil de qb⁹
nō cōſtat q ſint de ſubſtātia (q nō inuenit tñ de
iure) qđ debeat fieri: intelligas oīa eſſe de ſub-
ſtātia: niſi inuenias expreſſum in iure ꝙ nō ſit
de ſubſtātia. Uñ ſi aliqđ tale de quo dubitatur
vtrū ſit de ſubſtātia fuerit omiſſum pōt ordina
tio iterari. glo. ex toto ac ſi nichil factū ſit. non
igit itelligit iteratū qđ neſcit factū. de ꝯſe. di.
j. c. ſolennitates. j. Si aūt fuerit omiſſum id de
quo expreſſum eſt ꝙ nō eſt de ſubſtātia nō dꝫ or
dinatio iterari: ſz qđ omiſſum eſt dꝫ caute ſup-
pleri ⁊ ſtatuto tpe ad hmōi ordines ꝯferēdos.
ex̄ de ſa. nō ite. c. Preſbyter. Cōcor. his Inno.
in gl. dicti. c. Preſbyter. Eſt aūt expſſum in iu
re qdā nō eſſe de ſubſtātia. Uñ infans quocūq
ordine pmoueretur reciperet ſm Pe. chara-
cterē. vt temp⁹. extra de tēpo. or. ca: Sane. Itē
etatē diſt. lxxvij. Subdiacon⁹. Item vnctionē,

extra de ſa. vnc. c. j. circa finē. Itē ꝙ ordinand⁹
in preſbyterū vel diaconū recipiat man⁹ impo
ſitionem epi tactu corporali: licet fieri debeat:
nō tñ de ſubſtātia eſt. ex̄ de ſa. nō ite. c. ſi. Item
ꝙ recipiat ordines a ꝓprio epo: aut ꝙ non oēs
ſimul: aut ꝙ ſeruatis debitis circunſtātijs / nō
ſunt de ſubſtātia. extra de tēpo. or. ꝙ trāſlatio
nē. Sūt alia de quib⁹ neſcitur vtrū ſint de ſub-
ſtātia: vt miſſa ⁊ hmōi: q oīa intelliguntur eſſe
de ſubſtātia niſi reperiat in iure cōtrariū. Con
cor. cū Ray. Hoſti. in glo. ⁊ Goff. cōſulētes ꝙ in
dubio et vbi nullū ius eſt expreſſum: ꝙ debeat
ſuppleri qđ omiſſum eſt: tuti⁹ eſt ꝙ preſumat ⁊
iudicet tanꝙ nichil ſit factum et totū iterandū
eſt. Idē ſentire videtur Pe. de pa. in ſimilib⁹.
¶ De ieiunio aūt vtrū ſit de ſubſtātia ordinis
id eſt ꝙ debeant eſſe ieiuni ordinator ⁊ ordinā
dus. ꝗuis Ray. dicat eſſe in dubio: Guil. tamē
Hugo. ⁊ Hoſt. dicūt nō eſſe de ſubſtātia: ſed de
miſſa dicit Hoſtiē. vtrūq dubiū eſſe. licet Guil.
et Hugo dicant etiā miſſam nō eſſe de ſubſtan
tia. Itē quod dicit Innocē. de ſa. nō ite. in glo.
ſup. c. Preſbyter. ꝙ cū in ordinatiōe alicui⁹ in
diaconū vel preſbyterū omiſſa eſt manus im-
poſitio et poſtea ſuppletur: et oratiōes ſunt di
cende que precipiūtur dici in impoſitione ma
nuū: qꝛ ipſe orationes man⁹ impoſitioni inhe-
rent. Itē ſi pars orationis alicui⁹ omiſſa eſſet:
a capite inchoāda eſſet: tñ in ordinibus multe
orationes poſſunt eſſe que non ſunt de ſubſtan
tia ordinis. Unde ſi al's ordo rite collat⁹ eſſet:
propter hoc non reiteraretur. Itē ſi tantū vna
manus inuncta eſſet. Et vbi dicitur in plurali
in orationib⁹ manus iſtas: dicatur in ſingulari
manū. Et ſi facta eſt inunctio in aliquo et nō di
cta oratio vel econuerſo / repetendū eſt vtrūq.
Itē qđ omiſſuꝫ eſt ſuppleri oportet per eū qui
ordinauit: qđ ſi fieri nō poteſt per aliū ſuppleri
pōt. Item ſi epſ in ordinando deficiat ex infir
mitate: per eum poſtea / vel per alium inchoa-
bitur vbi ille dimiſit: niſi ſit aliqua coherētia.
vt vnctio oro et hmōi. Hec Inn. Qđ aūt dictū
eſt omiſſum debere caute ſuppleri: exponit Ho
ſti. in glo. ſup dicto. c. Preſbyter. ꝙ fiat ſupple
tio tēpore ordinationis. Et veniat patiens de-
fectum quaſi miniſtraturus epo: nec erit inten
tio epiſcopi nec eius ꝙ oratiōes ſup ipſum rei
terent: ⁊ cū venit eps ad id qđ omiſſum eſt qđ
ſuppleat: et poteſt fieri vltimo poſt alios eiuſ-
dē ordinis vt magis recoletur: poteſt etiā ei di
cere eps: vade et porta michi librum: vel aliā
rem: quaſi credant circunſtantes / ꝙ propter
mandatū ſibi factum manus impoſuerit. Uel
etiam in capella ſua paucis ⁊ bonis vocatis ſe
cretariis: priuatim poterit ordines celebrare.
Dicit etiā Inn, ſuper, c. preſbyter. de ſa. nō ite.

ꝙ non eſt iterandū: ſed ſupplendū vbi diuiſi et
diuerſi ſunt act⁹: ſicut eſt in ordinatione ſacer
dotis: vbi ali⁹ act⁹ eſt tenere manū ſuper caput
alius dare calicē ꝛ patenā/ alius vngere. quoꝝ
ſi aliqđ fuerit legitime factū nō erit iterandū.
Quidā etiam dicūt ꝙ hec duo de patena ꝛ ca=
lice nō ſunt ſupplenda: qꝛ nō ſunt de ſubſtātia:
ſed tutius eſt ſupplere. Hec Inno. Sed cū tra=
ditione calicis et patene imprimat̃ character:
et per cōſequēs maxime ſit de ſubſtātia: vt ma
teria ordinis. ſm Tho. et Pe. de pal. vel ſaltē
ſm oēs alios ſit dubiū vtrū ſit de ſubſtātia: nō
ſolū eſt tuti⁹ hoc ſi fuerit omiſſuꝫ ſupplere imo
eſt neceſſariū: qnimmo totū videt̃ iterādū etiā
aliđ fctū. ſm Ray. ꝛ Pe. de pa. ꝛ Hoſt. ꝛ Goff.

De prima tōſura. Sciē= §.VI.

dū ſm Tho. ꝛ Pe. ꝙ nō eſt ordo ſed diſpoſitio
ad ordines. ꝛ ſm Pe. de pa. eſt diſpoſitio con=
gruitatis reſpectu ordinis: ſed neceſſitatis re=
ſpectu bñficij ꝛ reſpectu iuriſdictiōis eccliaſti=
ce: qꝛ ius ſpūale nō cadit in laicū. Un̄ nō tenet
collatio bñficij vel cōmiſſio iuriſditionis facta
nō tōſurato. Nō clericus enim nō eſt capax. de
trāſac. c. Litteras. Et reſcriptū impetratū taci
to ꝙ ſit laicus nō valet. de teſta. c. Ex parte. Ra
tio autem quare prima tōſura non eſt ordo ſm
Tho. eſt qꝛ ordo ꝓprie eſt illud in quo ſolū de=
putat̃ ad aliqđ cōſortiū. Unde qꝛ per coronā ſo
lū hō deputat̃ ad chorū vbi nō habet ſpeciale ſꝫ
cōe: ideo non eſt ordo: niſi ſicut đr ordo religio
nū qui eſt deputatio ad aliqđ collegiū in qbuſ=
dā cerimoniis. Et ſic intelligit̃ ſm Pe. de pa.
de eta. ꝛ quali. c. Cū cōtingat. ꝙ ꝑ primā tonſu
rā clericalis ordo cōfertur. Poſt ſeptē annos
poteſt qs tōſurari: ꝛ ꝑ cōſequēs beneficiū eccle
ſiaſticū poſſidere: non tamē curatū. di. xxviij. c.
De his. Et poteſt dari prima tonſura oī die: qꝛ
ſic ſeruat̃ de gñali cōſuetudine: ſm Pe. de pa.
Poteſt etiā dari prima tōſura ab eo q̄ pōt con
ferre ordines: vt epō vel abbate: niſi ſibi ſpālr
interdicat̃: ſed nō debet dari niſi a ſuo epō vel
de licentia ei⁹ ab alio: nō aūt debet dari infanti
niſi religionē intrāti nec illiterato nec cōiuga=
to: niſi volēti religionē intrare. vel ad ſacros or
dines ꝓmoueri de cōſenſu vxoris. de tēpo. or.
c. ſi. lib. vj. nec bigamo minimo nec iā ſuſceptam
portare licet. de biga. c. j. li. vj. Et ſub bigamo
cōprehēdūtur etiā alij irregulares q̄ nō debēt
tōſurari. ſm Pe. licet etiā ſm Pe. de pa. prio
ri tōſurari facere nouitium tonſura monacha
li ſub ſpe poſtea recipiendi ab epō tonſurā cle
ricalē. Uidetur autē ꝙ habens tonſurā mona=
chalem etſi non clericalē ab epō ꝙ poſſit illā re
ligionē profiteri tāꝙ clericus: quia cum ſit per
eſſentiā in eadē ordine: et in eadē religione cle=
ricorū et laicoꝝ eandē regulā profitentiū: ſicut
poſſet profiteri illoꝝ ordinē obligādo ſe ad or=
dinē per modū viuendi laicoꝝ: ita et clericorū:
ꝗuis forte ſic nō eſſet de bigamo: quia qui non
eſt clericus actu nec aptitudinē nō poteſt obli
gari ſolēni voto religionis clericoꝝ: licet ſi or=
dinaretur reciperet characterem. Oēs preſby
teri cardinales cōferre poſſunt de cōmuni con
ſuetudine (ſm Pe. de pa.) minores ordines ꝛ
primā tonſurā. Abbates ſimplices nō exēpti/
tm̄ primā tonſurā. ꝛ primos duos ordines mo
nachis ſi ſunt ſacerdotes ꝛ benedicti. diſt. lxix.
qm̄. Exempti aūt ꝛ mitrati poſſunt eam etiam
dare ſecularibus in quos habent eccleſiaſticā
iuriſditionē. Debēt aūt hmōi tonſurati porta=
re coronā. Unde dicit canō ꝙ clericus nec bar=
bā nec comam nutriat niſi ex cauſa. ſ. ad vitan=
dū aliquod periculū ad tēpus dimittāt. et ſi cō
tēpſerint portare excōmunicādi ſunt. di. xxiij.
c. Si quis. Raſura aūt que fit ex parte ſuperio
ri ſignificat qꝛ debent hmōi habere mentē libe
rā ad contēplationē diuinoꝝ. Tonſura ſuꝑ au
res deſignat: qꝛ nō debent habere ſenſus obuo
lutos et implicatos terrenis que per capillos
deſignantur. Corona vero capilloꝝ deſignat di
gnitatem regiam quam habent: ꝛ qꝛ ſe ꝛ alios
debent virtutibus regulare.

De minoribus ordinib⁹ §.VII.

vtrū abbates benedicti oēs poſſint dare quat
tuor ordines minores abſqꝫ alio ꝑuilegio/ aut
tantū duos. in. c. qm̄ diſt. lxix. đr. Lectoris ma=
nus impoſitionē licentia eſt vniciuiqꝫ abbati in
proprio monaſterio faciendi. Ubi dicit glo. vel
etiā oſtiarij qui eſt prior ordo: nō aūt exorciſte
vel acholiti ius habet faciēdi: licet ſit ar. ꝫ. de
eo q̄ reſigna. c. j. Dñicus de ſctō gemi. ſuꝑ. vj.
poſt Inn. ꝛ Lapū idē tenet. Sed Archi. ſuꝑ. d.
c. Qm̄. lxix. diſt. dicit. Adde ꝙ ꝗuis hic Hug.
Lau. ꝛ Bar. brix. hoc dicāt. ꝛ ex̄ de eta. ꝛ qua=
li. c. Cū contingat. dicat̃ de lectorib⁹ tm̄: idē tñ
intelligas de aliis duob⁹ minorib⁹: qꝛ eadē eſt
ratio: ꝛ qđ de vno đr ꝛc. ex̄ de cōſti. c. Tranſla=
to. ꝛ ſic de facto ſeruat̃ ſm Hoſti. ꝛ idem ſentit
Ray. ꝛ Goff. in ſummis ſuis. Ioh. an. in nouell.
ſuꝑ. c. Cū contingat de eta. et quali. ſuꝑ vbo lē
ctores. dicit: nomine lectoris alios duos ordi=
nes minores qui ſequuntur cōprehendi: cum
ſit eadē ratio ſm Hoſti. qm̄ ſic de facto ſeruat̃.
extra de ꝯſti. c. Tranſlato. Et eſt ſimile. xxviij.
diſt. de his. licet Bar. brix. dicat cōtra. Et pro
ipſo facit hec dictio ſolūmodo ſi determinaret
hoc nomē lectoris. Sed verius eſt ꝙ determi=
net illud in ꝓprio monaſterio. q. d. nō in aliis.
hec ille. Prima opinio tutior. ſecunda cōmu=
nior. propterea prima tutior: quia conſuetudo

etſi det iuriſditionem: non tamen dat poteſta=
tem conſecrationis vel ordinis.

De epatu quomodo ſit §.VIII.

ordo. Nota ſm Pe. de pa. ꝙ licet ꝓprie nõ ſint
niſi ſeptẽ ordines: put ſcʒ ordo iportat quãdaʒ
poteſtatẽ ꝛ officiũ ordinatũ ad confectionẽ eu=
chariſtie: qḋ dicũt theologi: large tñ ſumendo
ſunt nouẽ qḋ dicũt iuriſte addentes q̃ttuor mi
noribus pſalmiſtatũ: ꝛ tribus maiorib⁹ epatũ.
Duplex eñi eſt ordo eccl'ie. ſ. militãtis: ꝛ eccl'ie
triũphantis. diſt. lxxxix. ad hoc. Sunt autẽ in
eccl'ia triũphanti nouẽ ordines angelorũ deſi=
gnati ſub nouẽ generib⁹ lapidũ p̃cioſoꝝ: vt di=
cit Greg. de pe. diſt. ij. §. qḋ ergo. et ſm hoc mi=
litãs eſt exẽplata ad imaginẽ triũphantis: ha=
bens nouẽ ordines cõputãdo ꝓ primo pſalmi=
ſtatũ: quẽ tñ Pe. non dicit ordinẽ niſi large ſu=
mendo ordinẽ ꝓ officio ordinis. Et ſic eſt offi=
ciũ lectoris: q̄ ꝛ legẽdo erudit intellectũ ꝛ can=
tando ſeu pſallendo excitat affectũ. Sed Pe.
de pal. dicit pſalmiſtatũ eſſe primã tonſurã. Et
epatus ponit nonus ordo. ar. diſt. xxiij. c. pſal=
miſta. et diſt. xxxij. ſeriatim. Sed ſumẽdo ordi=
nẽ prout eſt ſacramentũ ordinatũ ad ſacꝛm eu=
chariſtie: ſic cũ eps ꝑ epalẽ ordinationẽ nõ acci
piat aliã vel maiorẽ poteſtatẽ ſuꝑ ſacꝛm eucha
riſtie q̃ ſimplex ſacerdos / nõ eſt ordo. Sed ſu=
mendo ordinẽ ꝓprie ꝓut iportat gradũ ptãtis
reſpectu quarũcũꝗ ſacraꝝ actionũ vł officioꝝ
dı. xxiiij ſic epatus eſt ordo. Tho. in. iiij. Dicit aũt Pe.
q. iij. ar. de pa. ꝙ põt ꝓbabiliter dici ꝙ epatus eſt ordo:
ij. q. ij. ſed nõ diſtinct⁹ a ſacerdotio: ꝛ eſt ſacꝛm ſed nõ
diſtictũ a ſacꝛo ordinis: ꝛ imprimit characterẽ
ſed nõ aliũ a charactere ſacerdotali. Sicut eñ
acholitus accipiendo candelabrum accipit po
teſtatẽ ad vnũ actũ: ꝛ ꝑ ꝯſequẽs characterẽ qui
eſt poteſtas agẽdi. Et recipiendo vrceolũ cum
aqua ꝛ manili accipit poteſtatẽ ad aliũ actũ: et
ꝑ ꝯſequens characterẽ. Sed q2 vnius ꝛ eiuſdẽ
eſt vterꝗ actus / vna eſt ptãs: ꝛ ꝑ ꝯſequẽs cha=
racter habens hos duos actus ſubordinatos.
Siliter i ſacerdotio cũ accipit calicẽ et patenã
cũ pane ꝛ vino recipit ptãtẽ celebrãdi: ex impo
ſitione manuũ epi ſuꝑ eũ recipit ptãtẽ ſoluen=
di ꝛ ligãdi: ꝛ ſic de alijs. oĩa hec ſunt vnus ordo
vnus character / vna pars ſacramenti ordinis.
Dicit aũt character imprimi in eo qḋ eſt prin=
cipalius ſiue in eo ꝙ illud eſt prius. Sed ꝑ ſe=
quẽtia nõ imprimit nouus ſed ampliat prius
impreſſus: ſiue q2 illud eſt pricipalius. Et licet
ꝑ primũ quo dicit accipere ptãtẽ iprimat cha=
racter in quolibet ordine: ꝛ ꝑ ſequentia nõ im=
primat ſed intendat: character tamẽ a princi=
paliori denoiatur. Sũt ergo ſeptẽ ordines: ſed
ſeptimus ſcʒ ſacerdotiũ habet duplicẽ ptãtem
in generali. ſ. ſacerdotalẽ ꝓprie dictã / ꝛ epalez.
Et ꝓpter hoc vocant aliqñ epi preſbiteri ꝛ ecõ
uerſo. Quare epatus et ſacerdotiũ cũ ſit vnus
ordo: nõ eodẽ die ꝯferunt: ſicut ceteri ordines:
ſed diuidunt. Ratio poteſt eſſe ad oſtẽdendũ ꝙ
aliq̇d poteſt eps qḋ ſacerdos nõ poteſt. Eſt eñ
maior ptãs in epo q̃ in ſimplici ſacerdote: non
ſolũ iuriſditionis ſed ꝛ ordinis ꝛ ꝯſecrationis: ꝛ
nõ ſolũ ex ordinatione eccl'ie: ſed ex natura or=
dinis ꝛ conſecrationis ſm diuinã inſtitutionẽ.
Unde eccl'ia noluit ꝙ eadẽ die qua fit ſacerdos
fiat eps. Sed ne crederet tanta eſſe diſtinctio
inter ſacerdotiũ ꝛ epatũ ſicut eſt inter alios or=
dines: voluit eccleſia ꝙ in craſtino diei quo eſt
fact⁹ ſacerdos poſſit ꝯſecrari in epm: qḋ nõ eſt
ſic de alijs ordinib⁹ in q̇bus diſtinctus chara=
cter imprimit. Itẽ ſacerdos eodẽ die quo reci
pit ptãtem ꝯficiendi: recipit implicite ptãtem
abſoluendi etiã ſi nichil plus fieret circa eũ. In
acceptione eñ calicis ꝛ patene cũ pane et vino
ex vi ſacꝛi accipit ptãtem cõficiendi. Sed ꝯſe=
cratio epalis nec ex vi ſacramenti nec ex natu
rali concomitantia datur in ordine ſacerdotij.
Unde ſimplex ſacerdos nõ poſſet ordinare vel
cõfirmare anteq̃ ſibi daretur ꝯſecratio epalis.
Q2 aũt quattuor minores ordines ſimul dan=
tur licet habeant diſtinctos characteres: hoc
eſt quia omnes actus illorũ licite vnus poteſt
exercere ſine aliquo ordine.

De officijs ꝛ actibus ſin= §.IX.

guloꝝ ordinũ habes diſt. xxj. Cleros. in fine. et
xxv. diſt. ꝑlectis. et in. iiij. ſen. diſt. xxiiij. Et de
primo. i. oſtiario. diſt. xxv. ꝑlectis. dicit ꝙ inter
bonos ꝛ malos habent iudiciũ: q2 bonos reci=
piũt ꝛ malos reſpuũt. vbi videt ſm Pe. de pa.
ꝙ ſacriſta q̄ habet officiũ oſtiarij nõ ꝓhibendo
excõicatũ ab ingreſſu eccleſie ex hocipſo reci=
piat ipm ad diuina magis q̃ ille cuius miſſam
audit: ꝛ ꝑ cõſequẽs ꝙ ſit ſuſpenſus ab ingreſſu
eccl'ie. De ſcḋo. i. de lectore dicit in dictis. c.
ꝙ pertinẽt ad eos ea que ꝓphete vaticinaue=
rũt populis predicare: qḋ intelligitur legendo
ſimpliciter nõ predicando: nullus enim debet
predicare niſi ad minus ſit diaconus: nichil tñ
prohibet vt videt ꝙ magiſter in theologia vel
bacchalarius in cathedra poſſit exponere ve=
tus et nouũ teſtamentũ: q2 ex quo eſt magiſter
habet autoritatẽ docendi: ſed non predicandi.
De tertio ſcʒ exorciſta dicit ꝙ ad eũ ptinet
exorciſmos memorie retinere: manuſꝗ ſuper
energuminos ꝛ cathecuminos exorcizãdo im=
ponere. Et dicit Pe. de pa. ꝙ de exorciſmis ſa
lomonis q̇bus demones pellebant: certũ eſt ꝙ
verba illa virtute inherente nõ fugabãt demo=
neʒ: ſic nec aliqua v̓ba alia: niſi forte ſint ſacꝛa.

Nec iterū ex opere opato p idem. Et ſi ab hoīe fuerāt inuenta nullo modo demonē expellebāt niſi forte volūtariū vt v̄ba magica. Si autē inſpirāte dn̄o illos exorciſmos inuenit: ſicut eccleſia ſuos: ſic poterat demon expelli p illos ſicut p iſtos: niſi q̄ nō ita efficaciter: ſicut nec ſacramēta illoꝝ erāt ita efficacia ſicut nr̄a: maxime q̄ exorciſta noui teſtamēti habet realē poteſtatem ſp̄ualem ſup demonē quā nō habebat exorciſta ſalomonis. ¶ De quarto ſcʒ acholito ibi dicit̄ q̄ ad ipſum ptinet preparatio luminariū in ſacrario: ipſe cereū portat: ipſe ſuggeſta ꝑ euchariſtia pparat. Et dicit Pe. de pal. q̄ poteſt p acholitū epl̄a dici. vt de vita ꝛ hone. cle. c. iij. Et actus oīm minoꝝ ordinū licite poſſunt fieri p nō habentē aliquē ordinē: q̄ ſic habet ꝯſuetudo gn̄alis eccleſie: ex quo videt̄ q̄ nō fiat irregularis excōicatus vel ſuſpenſus: ſi ingerat ſe diuinis exercēs illū actū ſolū qui licite ſine ordine pōt exerceri de iure vel cōſuetudine: vt actū minoꝝ ordinū vel ſubdiaconatū ſine manipulo: vbi hoc habet ꝯſuetudo: q̄ nō eſt in ſuo officio agens vt prius. Si autem incipit in choro ſolēniter Deus in adiutoriū ꝛc̄. vbi hoc nō ſolet ſpecialiter fieri a cōſtituto in ſacris nō incurrit irregularitatē cū ꝛ laici ibi pſalmodizent. Secus ſi de ꝯſuetudine id ptinet ad ſacerdotē. ¶ De ſubdiacono ibi dicit̄ q̄ ad ip̄m ptinet calicē ꝛ patenā ad altare xp̄i deferre ꝛ leuitis tradere: ꝛ eis miniſtrare. Urceolū quoq̄ et aquā manile ꝛ manutergiū tenere ep̄o preſbiteris ꝛ leuitis ꝓ lauandis ante altare manib⁹ aquā prebere. Et vt dicit Pe. de pa. hic eſt primus ordo ex ſacris: q̄ ſacra vaſa habet tāgere nuda manu ſicut ꝛ diaconus: qd̄ nulli inferiori pmittit̄. Dicūt aūt iuriſte q̄ ſubdiaconat⁹ tpe aplōꝝ nō erat ſacer ordo diſt. lx. inouam⁹. et. c. nullus in ep̄m. ſed tpe Gregorij et Urbani fuit ſacer ordo. Qd̄ nō ſic eſt intelligendū q̄ eccl̄ia vel papa nouū ſacr̄m vel ordinē inſtituerit: ſed q̄ ſacro inſtituto i officio ſuo de nouo diſtincte vti cepit. In primitiuis aūt tpibus q̄uis ordines fuerint ſemp inter ſe realiter diſtincti ꝛ inſtituti: tn̄ propter paucitatē miniſtroꝝ diaconi faciebāt officia oīm ordinū inferioꝝ: ꝛ ſic i ipſo diaconatu īplicite habebātur oēs alij ordines inferiores propter eorū officiū qd̄ ipſe agebat. Ipſis aūt ſubdiaconib⁹ ſanctitas ꝯtinentie indicit̄ qd̄ fuit p Greg. inſtitutū: vt ſcʒ nec etiā cōtracto ante matrimonio ipſis vti liceat: ſic nec etiā licet ipſis diaconib⁹ ꝛ ſacerdotib⁹ eccleſie occidētalis. diſt. xxi. ante trienniū. Itē ſubdiaconus ordinat⁹ ꝛ preſentat⁹ ab aliquo ad ſubdiaconatū ꝛc̄. debet ab eis ꝓmoueri ꝛ de victu ei ꝓuideri. de eta. ꝛ quali. c. accepimus. Et regulariter nō debet q̄s ordinari ad aliquē ſacrū

ordinē niſi intitulatus vel ad aliqd̄ bñficiū: vel ſaltē ſufficiens habēs patrimoniū: ꝛ hoc ne habeat mendicare ꝛ ſic clericatus vileſcat. Religioſis autē eſt ꝓ titulo ſporta: mendicantibus ꝓcipue. ¶ De diacono ibi dr̄ q̄ ad ip̄m ptinet aſſiſtere ſacerdotib⁹ ꝛ miniſtrare in oībus que agunt̄ in ſacr̄is xp̄i: oblationes offerre ꝛ diſponere in altari. cōponere etiaʒ menſam dn̄i atq̄ veſtire: crucē ferre: predicare euangeliū ad populū: ad ip̄m ptinet officiū precū. glo. i. letanie. Et dicit Pe. de pal. q̄ diaconi eſt actus predicare: nō q̄ ex ordine habeat autoritatē; ſed ſolū habilitatē. Soli em̄ diacono et nō inferiori cōmitti debet: vnde nec Stephanus ante officiū diaconi legit̄ predicaſſe: tamē ſimplicē exhortationē faciebāt ad monachos antiqui patres nullū habentes ordinē. Et licet archidiaconus habeat ex officio predicare q̄ nō debet eſſe niſi diaconus. diſt. lx. nullus ep̄s. et ſīr curatus qui habet curā aiarū. qui v̄o ſimplex ſacerdos eſt vel diaconus nō pōt predicare niſi de licentia ep̄i. xvj. q. j. adijcimus. et ex̄ de hereticis. c. cū ex iniūcto. Itē diaconus hʒ ex officio diſpenſare ſanguinē dn̄i: ſed nō corpus niſi in neceſſitate: q̄n ſcʒ infirmus morit̄ et ſacerdos eſt abſens vel q̄n preſbiter mādat ei: vt cū eſt impeditus: vel q̄ eſt infirmus: vel q̄ non ſufficit in paſchate oībus miniſtrare. Uñ in paſchate Ioſie et Ezechie leuite iuuerunt ſacerdotes. De preſbitero ibi dr̄ q̄ ad ip̄m ſpectat corp⁹ ꝛ ſanguinē cōficere. in altari orōnes dicere: ꝛ bñdicere dona dei. Et vt dicit Pe. de palu. Sacerdos miniſtrat ſacramēta oīa preter duo ſcʒ cōfirmationē ꝛ ordinē. Itē benedicūt pp̄lis ꝛ gr̄a diuina dat̄ et pctā delent̄. j. q. j. dictū. et. vj. q. j. ſacerdotes. q̄uis etiā benedicāt diaconi cardinales: ſed hoc nullus archidiacon⁹ p̄ſumit. Et videt̄ q̄ nō ſolū ſacerdos curatus: ſed etiā ſimplex in cōpletorio ꝛ miſſa poſſit bñdicere: quia ep̄s etiā non ſubditis dat ſuā bñdictionē. Sed ſi p̄ſente ep̄o ſacerdos celebret in fine miſſe illi tanq̄ maiori deferre debet: et illo volēte bñdicere ſupſedeat ipſe. xxij. diſt. deniq̄. Si aūt noluit: ſʒ ſibi remittat tūc ſecure bñdicat. xcv. diſt. ecce. et ita de cōſuetudine obſeruat̄: q̄ nec bñdictionē menſe nec diaconi vel predicaturi aut lecturi facit ſimplex ſacerdos ep̄o preſente niſi illo annuente. Eſt etiā ſciendū q̄ abſoluere in foro penitentie eſt actus ſacerdotis rōne ordinis principaliter nō ratione iuriſdictiōis. Sed illa p accidens aliq̄n concurrit: q̄ oportet eſſe ſubditū: ſed ſubditus eſt qui vult ſe ſubijcere: niſi alij ſit aſtrictus: ꝛ tunc de ſola licentia eius poteſt ſe ei ſubijcere: nec tunc dat illi poteſtatē abſoluendi: ſed renūcians iuri ſuo dat iſti licentiā ſe ei ſubijciendi. Ep̄s autē in conſecratione

Intitulatio re[...] ad ſacros ordies.

ſua inungitur chriſmate caput: τ ponitur liber ſup ceruicē cōſecrandi τ cōſecratur a trib⁹. Et dicit Hoſti. ꝙ liber ſup ceruicē τ numerus ternarius epoꝝ eſt de ſubſtantia cōſecrationis epalis. ita ꝙ ſine his nō ꝯſecraretur. Itē Hug. diſt.lxvj.porro. dicit ꝙ etiā ſi nō eſſet modo niſi vnus eps in mūdo vel duo: nō poſſet cōſecrari eps donec aliud cōſtitueretur a papa: vel ipſo mortuo poſſet generalis eccleſia mutare hanc formā ab apl'is inſtitutā: et inſtituere ꝙ vnus ſolus poſſet cōſecrare epm: vel ꝙ ſi nullus eſſet eps ꝙ preſbiteri cōſecrarēt. Et ſm Hoſti. vnus illoꝝ triū eſt principaliter cōſecrans τ alij duo ꝯſecrantes. Et licet oportet ꝙ vnus totam conſecrationē perficiat: oēs tamen pronunciare debent conſecrationē principaliter. Sed Pe. de pal. dicit in tractatu de poteſtate pape ꝙ numerus ternarius nō eſt de ſubſtantia cōſecrationis: τ ꝙ eſt de inſtitutione eccl'e. Unde et Grego. legitur diſpenſaſſe in anglia cōuerſa ad fidem/aliquando propter carentiā numeri: non tamen omitti debet.

¶ De veſtibus ſacris. Nota §. X.

Idē. S. ti. xiiij. c. vi. §. v. in fi. Fm Pe. de pa. ꝙ ſacerdos habet ſex veſtes neceſſarias ad celebrandū quo ad neceſſitatē precepti: ſcʒ albā/cingulū/amictū/manipulū/ſtolam τ caſulam. Sunt autē tres prime oībus cōmunes miniſtris materialiter non formaliter. Nō enim neceſſe eſt diaconū vti veſte bñdicta: puta alba: ſicut ſacerdotē: cum olīo ſine alba/ ſtola / manipulo τ ſuppellicio etiā corā epo dicat euangeliū diaconus ſolēniter. Si autē alba non eſt de neceſſitate ꝓcepti multo minus alba bñdicta. Et ſi nō oportet hoc in diacono: multo minus in inferioribus miniſtris. Sacerdos autē ſicut non debet celebrare niſi in calice et in altari ſacratis: ſic nec niſi in veſtibus ſacris. Manipulū nulli licet portare inferiori ſubdiacono: ſed tunicellā licet portare etiā nō ſubdiacono: quia nō eſt ꝓpria veſtis eius ſicut manipulus. Stola que et orariū dicit nulli inferiori diacono vti licet. xxiij. diſt. miniſtrū. Nec ſacer-

Nota. dos debet portare infirmis euchariſtiā: niſi ſtola circūſeptus in pectore in modū crucis: vt ibi dicit. Diaconus aūt in ſiniſtro humero ſtolam portat cū euangeliū dicit. diſt. xxv. c. vnū. Sacerdos aūt in celebratione τ ſacramētoꝝ exhibitione: τ in omni oratione ſolēni: τ eps in conferendo ordines etiam primā tonſuraʒ hac vti debet: quia ſic habet eccleſie conſuetudo. Caſula vtitur ſacerdos et nullus inferior eo: niſi ſicut habet cōſuetudo ꝙ diaconus explicatam

Ergo etiā in veſpis. poſtpoſitam: vel in humero portat in miniſterio. hac vti non debet ſacerdos niſi in miſſa: ſicut nec archiepiſcop⁹ pallio. De veſtibus epiſcopi. j. titu. xx. cap. ij. §. ix.

¶ De cōferentibus ordinē §. XI.

indignis. Fm Tho. in. iiij. diſt. xxiiij. q. j. art. iij. q. iij. epiſcop⁹ cōferens ordinē ſcienter indigno peccat mortaliter: quia infidelis eſt dño ſuo cōmittens indigno miniſteriū eius: precipue cū hoc vergat in detrimentū honoris diuini τ eccleſie qui per bonos miniſtros ꝓmouetur. Et addit ꝙ ſi nō poſſunt tot miniſtri boni inueniri quot modo miniſtri ei ſunt: melius eſt paucos miniſtros habere bonos ꝙ̄ multos malos. vt dicit diſt. xxiij. c. tales. Eadē ratione credo prelatos religioſoꝝ qui faciūt ſcienter ad ordines promoueri indignū peccare mortaliter: et etiā conſulentes τ preſentantes tales: quia cooperantur ad malū. ij. q. j. notū. Idem dicit Alber. addens ꝙ non ſolū ordinans indignū: ſed etiā qui promouet ad curā paſtoralē vel beneficiuʒ eccleſiaſticū indignum mortaliter peccat. Nec nobilitas excuſare poteſt: quia quāto nobilior tanto plus nociuior ſi malus eſt. Nec puto ſufficere ꝙ non ſcit eū eſſe malū: ſed neceſſariū eſt quo ad vitandū peccatū ſcire eſſe bonū per talē rationē qualeʒ poſſibile eſt haberi de homine. Et ſi dicit ꝙ alius nō ita erit vtilis oīno nichil eſt: quia oīs vtilitas ſpiritualis tpali preponenda eſt: nec excuſat paucitas bonoꝝ/qꝛ melius eſt habere paucos bonos ꝙ̄ multos malos. Preterea ꝙ malis cōferantur ordines et beneficia hoc facit eos eſſe malos: quia ſciunt talem habere locū in eccleſia/et bonos expelli. Hec Alber. ¶ Dicit autē quis indignus dupliciter. Uno modo priuatiue: quia ſcʒ priuatur dignitate ſeu beneficio: non tamen habens econtrariū dignitati vel beneficio puta vitium vel impedimentū. Et in talibus propter neceſſitatem quarūdā eccleſiarū que indigent litteratis τ defenſorib⁹ poſſet diſpēſari vt a cōmuni haberet de eccl'ia donec addiſceret. Dicit autē Ioh. in ſum. cōfeſ. ꝙ putat tali nō poſſe cōferri prebendā cuʒ cura abſqʒ pctō mortali. Secūdo modo dicit quis indignus cōtrarie: vt cū quis habet ꝯtrariū ordini vel bñficio eccleſiaſtico τ tali nō debet cōcedi: puta quia eſt vitioſus: vel quia habet canonicū impedimētū/vt ignorantiam vel irregularitatē. Si tamē talis indign⁹ iam obtinuiſſet dignitatē vel beneficiuʒ cui eſt annexus ordo: ſicut archidiaconatui/diaconatui/decanatui/vel archipreſbiteratui/vel beneficio curato ſacerdotiū: tunc ſi vitium vel aliud impedimentū eſſet occultū nō poſſet petēti denegare ordinē ſuus eps: nec eps peccaret cōferendo ſcienter tali indigno: τ ſic poteſt intelligi. c. ex tenore. de tempo. ordi. ſecus ſi non eſſet proprius eps qui nō tenetur ordinare niſi ſm

Indignꝰ dicitur

beneplacitũ: immo etiã et ꝓprius eps non tenet: nec debet dare ordinẽ clerico quẽ ſcit habere mortale vel impedimẽtũ lꝫ occultũ: ſi clericus non hꝫ beneficiũ cui annexus ſit ordo ex quo hꝫ ius petendi ipm ordinẽ: ⁊ ſic põt intelligi. c. ad aures. de tẽpo. ordi. Si aũt viciũ eſſet manifeſtũ vel impedimentũ etiã publice põt ⁊ debet denegare cuilibet. Et dicit Hoſti. ꝙ qui reputat dignus ad ordinẽ vnũ vel honorẽ: non debet indignus reputari ad aliũ. di. lxxiiij. geſta. extra eo. accepimus. Sed Goffre. hoc intelligendũ putat qñ ordinator anteq̃ ad ſacrũ ordineꝫ ordinauit per ſe examinauit. Niſi poſtq̃ fuiſſet ordinatus per aliquod vicium reddiderit ſe indignum. vt in. c. accepimus. ſecus ſi ꝑ alium fuit examinatus.

¶ De ſcrutinio faciendo in ordine. §. XII.

Dicit Hoſti. in ſum. lib. j. ru. xij. ꝙ circa ordinandũ duplex eſt ſcrutiniũ. Vnũ qḋ fit ante ordinationẽ. Aliud qḋ fit in ipſa ordinatiõe qñ ordinãdus preſentat epõ corã altari. Primũ diligẽter faciendũ eſt. de elec. c. nichil. §. ij. Et illud debet fieri feria quarta proxima ante ſabbatũ: in quo ordines celebrãtur. Forma huius eſt vt dicit idẽ Hoſti. vt incipiat a quarta feria ⁊ per triduũ: ſcꝫ vſq; ad ſabbatũ per archidiaconum de iure cõi diligẽter inquirat de vita ordinandi / de genere / de patria / de etate / de inſtitutiõe. i. titulo ad quem ordinat: de loco in quo cõuerſat: de ſcientia / de fide / et aliis que cõtinent in apl'ica regula: et ſic in ſabbato qui ꝓbati ſunt epõ preſentant. diſti. xxiiij. qñ eps. Et dicit Goffre. ꝙ lꝫ ſm antiqua iura eps eligeret hos ſcrutatores ſeu examinatores: vt dicit in dicto. c. qñ. Hodie tñ videt ſpectare ad officiũ archidiaconi. c. ad hec. ¶ Secũdũ ſcrutinium quod fit ante altare eſt cũ archidiaconus dicit: Poſtulat ſancta mater eccleſia hũc ſubdiaconũ vel diaconũ ad onus diaconatus aſſumi ⁊ hmõi. ⁊ interrogãte ordinatore: Scis eum eſſe dignum? Reſpõdet: quantũ humana fragilitas ⁊c. Nec peccat ꝑſentator in illa reſponſione: dum tñ non loquatur cõtra cõſcientiam: vt eo. titu. c. j. ꝙ qui neſcit indignũ debet preſumere dignũ. de preſum. c. dudum. ꝙ ſi archidiaconũ remordeat cõſcientia de indignitate ordinandi: ſtudeat ordinatori ſecreto anteq̃ veniat ad hoc ſcrutiniũ nũciare. vt eo. titu. ca. j. Et ſi ordinator nollet deſiſtere debꝫ ſe abſentare ſi poſſet bono modo. Si auteꝫ hoc non poſſet ſine ſcandalo / debet dicere verba vt miniſter eccleſie: que non indicat de occultis: qꝛ nullo modo debet crimen fratris publicare. Hec omnia Hoſtiẽſis. Idem Innocen. q̃ tũ ad vltimũ dictum.

Extra de offi. archi.

¶ De defectu ſcrutinij ſeu examinatiõis. §. XIII.

¶ Nota ſm Hoſti. et Goffre. ꝙ ordinat⁹ ſine examinatiõe aut eſt dignus aut indignus. Si dignus ⁊ notus in nullo peccat: qꝛ tales. ſ. noti et digni non ſunt examinandi. arg. diſt. xxiiij. nullus. fallit in cõſecrando epm qui etiam notus examinat. di. xxiij. qui eps. ſi ignot⁹ q̃uis alr̃ dignus deponẽdus eſt. xxiij. di. c. vlti. Si indignus / ſiue notus ſiue ignotus deponẽdus eſt: qꝛ crimen ſuũ nõ ꝑdidit. extra de cor. vi. c. expoſuiſti. Et intelligitur de graui crimine qḋ impedit ꝓmotionẽ vel executionẽ. lxviij. di. c. j. Debet ergo ordinãdus vel ꝓmouẽdus ad aliquã dignitatẽ: et tenet cõfiteri crimina notoria iuris vel facti / ⁊ enormia ⁊ impedimẽta q̃ ſcꝫ impediunt ꝓmouẽdũ vel deiiciũt ꝓmotũ niſi fuerit ſecũ diſpẽſatũ. di. l. ex penitentibus. Si aũt hmõi defectũ ſubticet / nõ habebit executionem miniſterij ſic ſuſcepti: ſicut nec ordinis ſic recepti. ex̃ de renun. c. niſi. peccãt etiã mortalr̃. Alia aũt crimina que nõ impediũt nec deiiciũt / nõ tenẽtur manifeſtare: vt de tẽpo. ordi. c. ſi. Cõcor. Inno. ⁊ addit ꝙ ſi cõfitet ⁊ ſecũ diſpẽſet per eũ ſcꝫ qui põt: ſecurus eſt vt vlterius accuſari nõ poſſit: alr̃ ſecus. di. xxxiij. c. ſi. ꝙ ſi ordinãdus manifeſtauit eſſe defectũ ſuũ: ⁊ ordinator nõ intendẽs diſpẽſare ordinauit: poſtea detecto impedimẽto non recipit ordinatus: et hic eſt caſus illi⁹ ca. di. lxxxj. ſi qui in examinatione. Hec omnia Hoſtien.

¶ De ſuſcipiente ordinẽ §. XIIII.

aliquẽ vel exercẽte officiũ ordinis in pctõ mortali. ¶ Nota ſꝫ Tho. Pe. ⁊ Alber. in. iiij. ꝙ ſuſcipiẽs vel exequẽs ordinẽ in mortali: mortaliter peccat: qꝛ facit cõtra illud preceptũ iuſte qḋ iuſtũ eſt exequeris Deute. xvj. Indigne eñ ſacrũ ꝑtractat officium: nec in hoc põt aliquis diſpẽſare: qꝛ de iure naturali eſt vt homo ſancta ſancte ꝑtractet. Concor. Ray. ꝓbans hoc ꝑ iura. di. xl. multi. ⁊ di. xcv. illud. et. j. q. iij. audiuimus. Et addit Alb. ꝙ ſi prelatus diſpẽſat cũ malis ⁊ indignis peccat mortaliter. Si aũt patit neceſſitate mali cõpulſ⁹ ne eueniat pei⁹ nõ peccat mortaliter: tũc eñ nõ diſpenſat / ſed diſſimulat ad tẽpus: donec corrigi poſſit. Nec tñ diſpẽſatio cũ indigno excuſat eũ a pctõ adminiſtratiõis dum ſcit ꝙ eſt indignus: dñs eñ papa relinquit vniuſq; cõſcientie ſue: vt ipſe dicit in quadã decretali. et vt dicit Tho. l. iiij. Ubi. ſ. In quolibet actu cuiuſcũq; ordinis qñcũq; ſe exhibet vt miniſter eccleſie peccat mortaliter: ⁊ totiens quotiẽs hoc agit: qꝛ vt dicit Dionyſius. Immũdis nec ſymbola. i. ſacramentalia ſigna tangere fas eſt. Unde qñ tangit res ſacras quaſi officio ſuo vtẽs peccat mortaliter:

di. xxiij q. j. ar. iij. q. v.

ad. iij.

ſecus aūt eſſet ſi in aliqua neceſſitate aliqđ ſacramentū ꝯtingeret vel exequeret in illo caſu: in quo et laicis liceret. Concor. Alb. addens ꝙ ſi dicit hoc eſſe graue valde. Reſpondet ꝙ lata eſt via que ducit ad infernū ꝛ multi vadūt per eam. Matth. vij. ꝛ Tho. dicit ꝙ q̄uis ſubditus

Ubi.ſ. ad.iiij. teneatur ſuſcipere ſacramēta a miniſtro eccl̄ie q̄diu tolerat etſi ſit in pctō mortali: qꝛ adhuc eſt ei obligatus: tamē preter neceſſitatis articulum nō eſſet tutū ꝙ induceret eum ad aliquē actuʒ ordinis ſui exequendū durante tali conſcientia quā tamē deponere poteſt: quia in inſtanti homo a diuina gratia emendatur.

De etate ordinandorum §.XV.

Nota ꝙ antiqua iura ſunt mutata. Nam ſm Ray. ꝛ Hoſt. Si ab infantia qs tradebat militie clericali. a. vij. anno vſqȝ ad. xij. poterat recipere tres minores ꝛ exinde acholitatū vſqȝ ad xxj. et in. xxj. ſubdiaconatū: diaconatū in. xxvj. preſbiteratū in. xxxj. vt diſt. lxxvij. in ſingulis. Si grandeuus erat q̄ petebat ordinari in primis duob⁹ annis recipe poterat oēs minores ordines. In alijs quinqȝ annis ſequentib⁹ oēs maiores. diſt. lxxvij. q̄cūqȝ. Diſpenſatiue tamē laicus grādeuus infra annū ꝛ dimidiū oēs ordines recipere poterat ꝛ monachus infra vnū annū. diſt. lxxvij. monachus. ſed vt dicit Guill. iſta hodie nō ſeruantur. Dicit aūt Tho. in. iiij. diſt. xxv. q. ij. ar. j. q. ij. ꝙ ſi neceſſitas eſt et ſpes profectus etiā ante annos diſcretionis poſſunt pueri ad minores ordines ꝓmoueri ſine pctō: qꝛ ꝑ aſſuefactionē efficient idonei ad illa officia: ꝛ iſtud ſatis cōiter tenet. Sed de ſubdiaco

Ubi.ſ. natu dicit idē Tho. in. iiij. ꝙ poteſt qs promo

ad lrāʒ. ueri qñ ad annos diſcretionis venerit vt poſſit cognoſcere votū caſtitatis. Alb. vo dicit ꝙ dicta tpa ſeruari nō opʒ in religioſis: qꝛ morꝫ grauitas ſupplet etatē. Pe. aūt dicit ꝙ ex diſpenſatione epi pōt tēpus anticipari ex idoneitate ꝑſonarū. Sed oēs iſte opi. hodie ablate ſunt ꝑ cle. de eta. ꝛ q̄li. c. j. vbi determinat ꝙ ordinandus in ſubdiaconuʒ debet eſſe. xviij. annorū. in diaconū. xx. an. in ſacerdotē. xxv. an. et ſufficit annū vltimū attingere. ordinādus aūt in epm̄ debet eſſe. xxx. an. ita ꝙ. xxx. impleuerit. ex̄ de elec. c. cū in cūctis. nec poteſt diſpenſari ꝑ epm̄ de minori etate: ſed ſolū ꝑ papā ſm Joh. an. et eōem opi. Nec ſcientia nec morū grauitas pōt ſupplere talē etatē a iure ſtatutā. Unde q̄ ante legitimā etatē facit ſe vel ſubditū ſuū ꝓmoueri ad ordinē peccat mortaliter: quia ꝯtra cōſtitutionē generalē eccl̄ie facit: ꝛ etiā qui ꝑmittit ſe ordinari: niſi forte ſit ita ſimplex ꝙ ignorantia excuſet eum. Qui etiā ordinat talē vel cōſiliū preſtat peccat mortaliter. Et q̄uis q̄dā dicant ꝙ talis eſt ſuſpenſus: verius eſt ꝙ nō eſt ſuſpenſus: ſed ſuſpendēdus vſqȝ ad legitimā etatē. ex̄ de eta. ꝛ quali. vel nō eſt cōpos ſm Ray. Arch. Anto. de but. Fran. de zab. ꝛ alios. Unde ſi exe quit officiū ordinis recepti āte legitimā etatē ſi nō eſt ſuſpenſus a ſuperiore / nō ꝓpterea incurrit irregularitatē: ſed videt q̄buſdā ꝙ peccet mortaliter quotiēs exequit officiū ſuū ante legitimā etatē: qđ quia nullibi legi / nō affirmo nec nego: tutū tñ eſt abſtinere ab executione.

Ordinat⁹ ante legitimā etatē iure non eſt ſuſpenſus.

De tēpore ordinationū §.XVI.

ꝛ ſimultate ordinū. Nota ſm Ray. ordines maiores / ſcʒ ſacerdotū / diaconat⁹ / ſubdiaconat⁹ / et etiā minores cōferri poſſunt ſex tpibus anni ſcʒ in ſabbatis quattuor tēpoꝝ: ꝛ in ſabbato immediato ante dñicā paſſionis: ꝛ in ſabbato ſctō paſche. diſ. lxxv. c. ſi. et ex̄ de tēpo. ordi. c. de eo. Poſſunt etiā ꝯferri dicti ordies etiā maiores mane diei dñice imediate ſequentis dicta ſabbata: ita tñ ſi ꝯtinuet ieiuniū tā ab ordinatore q̄ ab ordinādo ꝯferri. vt. lxxv. diſt. c. ꝙ a patribus. Et tunc fictione canonica mane dñice ſequētis trahit ad veſperā ſabbati p̄cedentis: et ita ꝯferri dicunt in ſabbato ſm Ray. Hoſti. in ſum. ꝛ Inno. de tēpo. or. c. lras. ꝛ glo. Inno. iiij ibidē. qui Inno. dicit ꝙ die illo ſabbati ꝛ nocte dñice nichil celebrās ordinatiōes ī dñica comedere vel bibere debet / niſi corp⁹ ꝛ ſanguinē xp̄i ſi ſabbato celebrat. Addēs etiā ꝙ die dñica ordines maiores ꝯferre etiā ꝯtinuato ieiunio nō expedit niſi neceſſitas aſſit: puta qꝛ in ſabbato nō potuit ordines ꝯferre ex eo ꝙ infirmat⁹ fuit vel tarde venit. Nocte autē paſchali ꝛ poſſunt ordines ꝯferri nō tñ alijs noctib⁹: qꝛ nec ī illis pōt miſſa celebrari. Ordines minores etiaʒ in dñicis dieb⁹ ꝛ in p̄cipuis feſtis poſſunt ꝯferri: et nō ſolū vni vel duobus vt dixit Ray. ſed etiā multis dūmodo nō videat ep̄s ex hoc ordinationē ḡnalē facere: vt dicūt Inno. Hoſt. ꝛ Ber. Subdiaconatū ſolus papa poteſt ꝯferre dieb⁹ dñicis ꝛ alijs p̄cipuis feſtis. Et ordinat⁹ ab eo in ſubdiaconū nō pōt ab alio ordinari niſi de licentia ei⁹ ſm Pe. de pa. Cōſecratio aūt ep̄alis ſm Ray. et alios fieri pōt et debet die dñica et hora tertia. diſt. lxxv. ordinatiōes. nec opʒ ex h̄ ꝯtinuare ieiuniū ſabbati cū dñica: qꝛ hoc ꝯfert in dñica nō in ſabbato. Itē quis pōt in ſabbato ordinari in ſacerdotē ꝛ ſequenti dñica ꝯſecrari in epm̄: qđ ſic nō eſt in alijs ordinib⁹ maiorib⁹: vt ſcʒ vnū poſſit in ſabbato ꝛ aliū ſequēti dñica recipere etiā ꝯtinuato ieiunio: ꝛ debet peti cōſecratio ep̄alis infra tres mēſes a tpe electionis vel a tpe ꝯfirmationis. diſ. c. qñ. ſm Hug. alr̄s eſt puniendus niſi eſſet legitime impedit⁹. Qui aūt recipit ordinē aliquē extra dicta tpa

ſine diſpenſatione pape peccat mortaliter ⁊ or
dinans ⁊ ordinat⁹. Simr ⁊ q̄ recipit duos or
dines maiores eadē die vel ſubdiaconatū vel
minores ordines mortaliter peccat. minores
etiā oēs ſiml̄ nō poſſunt dari:niſi ꝯſuetudo illi⁹
eccl'ie hoc habeat:q2 tūc pōt. Qui etiā ordinat̄
a prelato nō ſuo ⁊ ſine licētia eius: aut etiā qui
ordinat̄ ꝑ ſaltū: oēs hi peccāt mortaliter.arg.
xxv.q.j. violatores. vbi dr̄ Violatores canonū
a ſpūſctō cui⁹ inſtinctu cōditi ſunt ꝯdēnantur.
De irregularitate aūt quā ꝯtrahūt vide.j. De-
dicatio eccl'ie de ꝯſuetudine pōt fieri oīu die:⁊
ꝟgines dieb⁹ dñicis cōſecrant̄. ſm Pe.de pa.

❡ De loco vbi cōferendi §.XVII.

ſunt ordines. Minores ordines poteſt epūs cō-
ferre in quacūqꝫ eccl'ia ſui epat⁹. ſm Ray.arg.
de tēpo.ordi.c.ſi archieps.maiores vo cōferri
debent in eccleſia epali. diſt.lxv.c.j. Sed dicit
Guil.⁊ Hoſti.ꝙ hodie epi cōferūt ordines etiā
maiores vbi volūt de cōſuetudine. Epi conſe-
crantur vbi elegerit metropolitanus ſm Ray.
diſt.lxiiij.c.ſi.niſi aliud obſeruandū ſit de ꝯſue-
tudine approbata ſm Guil. Et ſi in alia eccl'ia
ꝙ metropolitana ⁊ in preſentia metropolitani
fuerit cōſecratus: debet ſe ꝓſentare metropoli
tano infra tres mēſes a tpe cōſecrationis.diſt.
lxiij.cū longe. Patriarcha autē primas ⁊ me-
tropolitanus ⁊ q̄libet horū debet conſecrari in
eccl'ia ſua ſm Ray.niſi neceſſitas aut cōſuetu-
do aliud inducat: ſm Guil.xxiiij.q.j.pudenda.
Papa vo in eccleſia ſua.i.vrbe ſi fieri pōt:al's
in quacūqꝫ ⁊ extra vrbē ſm Hoſti. vt diſt.xxiij.
in noie. Et ſm Goffre. cōſecratur papa ab epo
hoſtieñ.qui in hoc vicē metropolitani obtinet.
Si tamen ante aſſumptionē ad papatū fuiſſet
epūs cōſecratus nō amplius ꝯſecraret̄ ſm Pe.
de pal'. Itē ſm Ray. Inno.⁊ Goff. Si quis nō
ſacerdos cōſecraret̄ in epm nil reciperet: quia
fundamentū cōſecrationis epalis eſt ſacerdo-
tiū. Unde opi. Hoſti.qui di. cōtrariū nō tenet̄.
Sed ſi eſſet ſacerdos quocūqꝫ alio ordine ſibi
deficiente cōſecratus in epiſcopū reciperet cō-
ſecrationē epalē: ⁊ oēs ordines cōferret ſi ordi
naret excepto eo quē non hrēt ſm Ray. et ali-
os.j.q.j. Gratia. talis tamē nō deberet exequi
officiū ſuū ante receptionē ordinis ꝓtermiſſi.

❡ De coactione ad or- §.XVIII.

dines vel prelationes. Nota ſm Ray.⁊ Hoſti.
in ſum.ꝙ duplex eſt coactio. Una abſoluta.pu
ta ſi quis oīno inuitus ꝑ vim teneat̄ ſub ma-
nibus ordinatoris: ⁊ hac coactione ſi quis or-
dinatur non recipit characterē: vnde nec ordi-
nes ſicut nec baptiſmū.ex̄ de bapti.c.maiores.
et diſt.l.c. preſbiteros. Et null⁹ hoc modo de-
bet aliquē cogere ad ordinem vel aliud ſacra-
mentū. Alia coactio eſt cōditionata que fit cō-
minatione penarū et cōminando mortē vel in-
carcerationē ſi non ꝑmittat ſe ordinari. Et qui
ordinatur hac coactione duct⁹: quia huiuſmo-
di coacta volūtas eſt ſaltem indirecta. xv.q.j.
merito. ideo talis recipit characterē ſm Ray.
et alios:et etiā executionē illius ordinis ſi non
obſtat aliud impedimentū ſm Pe.de pa.quia
non eſt ius aliqd̄ qd̄ ipſum ſuſpendat:ſed gra-
tiam non recipit:cū fictus ⁊ inuoluntarius ac-
cedat: nec etiā hoc metu ſcꝫ penarū aliquis co
gendus eſt ad ordines. ❡ De coactione autē
cōditionata per penā iuris inferendā propter
eccleſie vtilitatē dicit Pe.de palu. Uidetur ꝙ
quis poſſit cogi per ſuperiorē per preceptū et
excōmunicationem vt ſit curatus vel epūs:ſicut
aliqui heremite per epm ſunt compulſi. Cum
enim ad bonū regimen eccleſie magis ſit obe-
diendū preſidenti in ſpūalibus ꝙ ad bonū re-
gimen in tēporalibus preſidenti: ſicut aliquis
in tēporalibus cogit̄ ſuſcipere tutelā: vel curā
papilli vel furioſi:q2 hmōi reipublice intereſt:
et multo magis iudicandi in republica: cuꝫ ſit
hoc officiū magis neceſſariū: vtputa ꝙ ſit pre-
poſitus vel baliuus ſi reſpublica indiget: pro
cuius ſalute bonus ciuis etiam morti ſe debet
exponere: multo magis ſi eccleſia indiget poſ-
ſunt perſone cogi ad prelaturas:⁊ tenētur co-
acti obedire: quia ſm Grego. Summū paſtorē
cōuincitur non amare qui eius gregem renuit
paſcere: qui dicit Joh.vlti. Paſce oues meas.
viij.q.j.in ſcripturis. Pe.quod videtur intelli
gendū niſi ſit ineptus euidenter. Dicit tamen
idem Pet̄. ꝙ nullus eſt ſponſus eccleſie.i.epūs
vel curatus nec abbas nec prior niſi aſſentiat:
quia ꝗuis legatū acquirat̄ de iure ciuili igno-
ranti: tamen de iure canonico nullū ius vel be
neficiū eccleſiaſticū acquirit̄ homini quouſqꝫ
aſſentiat. Unde de prebendis.c.ſi tibi abſenti.
lib.vj. dicit̄ ꝙ quando abſenti beneficiū confer
tur quouſqꝫ ratum habeat ſibi nullū ius acqui
ritur. De coactione vo cōditionata ꝑ ſubtra-
ctionē beneficij vel officij ꝑ ſentētiā hominis.
Nota diſtinctionē in hmōi ſm Ray.⁊ Hoſtien.
in ſumma. Aut enim epūs cogit clericū ad ſuſci
piendū ordinē qui eſt annexus de iure vel con-
ſuetudine bñficio vel dignitati quā habet: aut
aliū ordinē. Et in primo caſu puta cū epūs vult
cogere electū in archidiaconū vt fiat diaconus
et electū in archipreſbiterū vel decanū vel pre-
poſitū: vel abbatem vt fiat ſacerdos: vtiqꝫ po-
teſt cogi per ſubtractionē beneficij vel dignita
tis nō exiſtente in eo impedimento poſt debitā
monitionē appellatione remota. diſt.lx. inno-
uamus. et de elec.c.cū in cūctis.excepto eo qd̄
ibi dicit̄ de epo. Si autē habet impedimentū,

Pe.de pal.diſtinguit ſic dicens:q2 aut eſt temporale: aut ꝑpetuū. Si temporale q̄diu durat excuſatur:puta quia infirmus:illo ceſſante idē quod.ſ. Si eſt ꝑpetuū:⁊ tunc aut preceſſit collationem beneficij: ⁊ fuit tale ꝙ non eſt ſibi ius acquiſitū:⁊ tūc ſiue ſciuit ſiue ignorauit priuandus eſt de facto:ſicut de facto tenet:puta homicida: vel illegitimus et neſciebatur aliquid de hmōi. Si fuit tale impedimentū ꝙ ius ſibi acquiſitū eſt:ſi ſciuit et tacuit debet auferri tanq̄ ab indigno: vt quia habet morbū caducum et hmōi. Si autē ignorauit: tunc ita eſt ac ſi ꝑuenuſſet: et quia bona fide et iuſto titulo adeptus eſt ſine ſua culpa priuari non debet. Si aūt impedimentū ſuperuenit ſine culpa ſua: quia mutilatus fuit in naſo: aut oculo:aut factus leproſus:afflicto nō eſt adiungenda afflictio: ⁊ tunc non debet priuari: ſed de redditibus vicarius ſuſtentari vel alius aſſignari:⁊ ipſe ſic impeditus de ipſis redditibus ſuſtentari. Si autē impedimentū ſuperuenit culpa ſua:vt quia ſe caſtrauit: vt Origenes. vel quia in ſtupro inuentus caſtratus fuit: priuari debet: et ſic intelligitur de cleri.egro.per totū. Hec oia Petrus. ¶ In ſecūdo vero caſu cū ſcȝ vult cogere ad ordineȝ non annexum beneficio:⁊ tunc ſm Ray. et Hoſtiē. aut hoc exigit neceſſitas vel vtilitas eccleſie: tunc ſi clericus excuſet ſe ſola voluntate:quia ſcȝ non vult ⁊ nō alia rationabili cauſa:debet cogi per ſubtractionem beneficij ⁊ officij. diſt.lxxiiij.c.ij.et.c.iij.et de eta.et quali.c. queris. Sed ſi excuſat ſe clericus ratione criminis cōmiſſi: tunc vel diſpenſari poteſt ſi habet autoritatē: ⁊ al's eſt idoneus:vel ipſum remouet a beneficio quod obtinet in eccleſia:niſi eſſet multū vtilis ⁊ neceſſarius eccleſie. Si aūt allegat aliud impedimentum prouenien ſine culpa ſua:vt infirmitatē ſuā non eſt cogendus: et ſimiliter ſi non exigit hoc neceſſitas vel vtilitas eccleſie: non debet inuitos cogere ad ordines ſuſcipiendos: al's puniendus eſſet. diſt. lxxiiij.c.ij. et admitteret eorū appellatio. Dicitur autē neceſſitas: cum non ſint alij qui ordinentur ⁊ eccleſia indiget:vtilitas autē cum etſi ſint alij: eccleſia tamen indiget ordinatis. De ſic coacto ad ordinem ſacratū vtrum teneatur continere: dicit Johā.⁊ Guil.ꝙ ſi coactus fuit metu qui poſſet cadere in conſtanteȝ virū: non tenetur/al's ſic. extra de his q̄ vi me. ve. cauſa ſi.c. perlatum. quia cōtinentia nō debetur niſi voluntaria.diſt.xxxj.ante trienniū. et maxime ſi eſt proteſtatus in ſecreto ſe nolle continere. Talis autē ſic ordinatus ſi habeat vxorē gaudebit priuilegio clericali ſi vult viuere clericaliter ſm Ray.et Guil.et Hugo. arg.illius.c.ſi qui vero.diſt.xxxij. et hoc niſi tranſiret ad actuȝ contrariū. Uel aliter dicas vt dicit Ray. ſcȝ ꝙ ſi coactus non teneatur cōtinere quantū ſcȝ ad vſum matrimonij contracti ante ſuſceptionem ordinis: etſi vxor continere non vult gaudebit priuilegio tamen clericali ſi clericaliter viuit: non autem gaudebit ſi ipſa vult cōtinere ⁊ ipſe non vult. Sed ſi talis non habeat vxorem tenetur preciſe continere. ar.xlv.diſt. de iudeis. Regulares autem ordinari non debent contra voluntatem prelati ſui ſm Ray.de tēpo.ordi. ad aures. Debent ergo preſentari a prelatis ſuis: vel de licentia eorū que appareat. Item ſm Ray. Si epiſcopus cogeret aliquem ordinari exigente eccleſie neceſſitate:q̄uis peccet: debet tamē clericus obedire ceſſante legitimo impedimento: quia non eſt malū quod ei precipitur:immo iuſtū.xj.q.iij.quid ergo. De irregularitatibus que impediunt promouendum habes.j.tit.de irregularitate per totū. De his ti.xxxij.
que deijciunt vel ſuſpendunt iam promotū: habes.j.in titulo de ſuſpenſione. ti.xxvij

¶ De penitentia ⁊ effectu eius: et diffinitione / et impedimentis/et remedijs eius. Capl'm.xvij.

DE penitentia inquit xp̄s Matth.iij. Penitentiam agite ⁊c. Hec eſt virtus ⁊ ſacramētū:et inquantū ſacramentū tria in ea cōſiderant ſicut in alijs. Unū ſcȝ qđ eſt tm̄ ſacramentū: id ſcȝ qđ exterius geritur: vt eſt abſolutio pro forma:⁊ cōfeſſio ⁊ ſatiſfactio ꝓ materia. Aliud eſt qđ eſt ſacramentū ⁊ res: vt ornatus ⁊ penitētia interior. Aliud eſt qđ tm̄ res: vt remiſſio peccatoꝝ. ¶ Quantū ad primū ſcȝ id qđ eſt ſacramentū tm̄: ſic penitentia nō habet aliā materiam a ſuſcipiente: ſed ſolus actus verborū. Et ratio eſt ſm Tho.in.iiij. diſt.xiiij. q.j. art.j. q.j.ad.j. quia cum ſacramenta ſint quedā medicine ſpirituales:ſicut in corporalibus medicinis quedam cōſiſtunt in ſola paſſione vel receptione curati: vt ſectio vulneris ⁊ appoſitio emplaſtri. Et quedam conſiſtunt in actu laborantis:vt executiones ⁊ huiuſmodi. Ita in ſacramentis quedaȝ non requirunt actum eius qui ſanctificatur quantum ad ſubſtantiam ſacramenti niſi per accidens: et ſicut remouens ꝓhibens:ſicut in baptiſmo ꝯfirmatiōe ⁊ hmōi Et ī his ſacramētis materia q̄ ſignificat et cauſat eſt qđ exterius appoſitū. Quedā vero ſunt q̄ per ſe ⁊ eſſentialiter requirūt actū eius q̄ ſuſcipit ſacramentū: vt in matrimonio ⁊ penitētia: et in his nō eſt materia aliqđ extra ſuſcipientē ſed ipſi actus exterius apparent ⁊ faciūt qđ in alijs materia. Res ⁊ ſacramentū eſt penitētia interior.i.cōtritio ⁊ ornatus: penitentie enim

ſacramẽtũ nõ imprimit characterẽ ſʒ ornatũ. Et cõtritio quidẽ eſt diſpoſitio reſpectu act⁹ liberi arbitrij: et res ꝛ ſacr̃m reſpectu gr̃e gratũ faciẽtis: ornatus aũt reſpectu gr̃e ſacr̃alis. Et in attrito eſt ornatus etſi nõ cõtritio. In cõtrito eſt etiã vnus ornatus: ꝛ maior gr̃a infundit̃ reſpectu duplicis diſpoſitiõis. ſ. ſacr̃i que fit ꝑ ornatũ: ꝛ liberi arbitrij que fit ꝑ cõtritionẽ. De ornatu habes. ſ. eo. tit. c. j. Res tñ eſt remiſſio pctõꝝ. Ubi ſciendũ ſm Tho. ꝙ cauſa principalis remiſſiõis peccati quo ad culpã eſt de⁹: cauſa meritoria remiſſionis eſt paſſio xp̃i. Cauſa formalis eſt gratia dei. Cauſa inſtrumentalis eſt multiplex: q2 et cõtritio inquantũ eſt actus ꝟtutis penitẽtie / eſt cauſa vt remouẽs ꝓhibẽs ſed ꝓut eſt pars ſacr̃i pn̄ie eſt cauſa inſtrumẽtalis: ꝛ ſilr̃ confeſſio ꝛ abſolutio ſacerdotis eſt cauſa inſtrumẽtalis: ſicut ad formationẽ cultelli multa cõcurrũt: q2 ꝛ ars fabri / ꝛ man⁹ ei⁹ ꝛ malle⁹ / ꝛ ictus / ꝛ ignis / ꝛ alia. Ad remiſſionẽ pcti etiã quo ad pn̄iam oĩa p̃dicta operant̃ pl⁹ ꝛ minus ſm deuotionẽ ꝛ conatũ penitẽtis: remiſſa tñ prius oĩ culpa mortali: q2 cũ mortali nõ eſt homo capax remiſſiõis alicuius pene. Ualet etiam ad remiſſionẽ pene ſatiſfactio iniuncta: ꝛ oĩa bona opera facta in charitate: ꝛ flagella patienter tolerata / ꝛ indulgentie.

¶ Per pn̄iam reuiuiſcũt opa §. I.

mortificata ꝑ pctm̃ ſm Tho. ꝛ Pe. et Ray. qđ etiã dicit Aug. de pe. di. v. q̃ vult. qđ ſic declarat Pe. de pal. in. iiij. Opa noſtra dicunt̃ viua ꝛ mortua / ꝛ mortificata ꝛ viuificata ꝑ cõparationẽ ad ea q̃ viuũt naturalr̃. Sicut eñ illa dicunt̃ viua nõ ſolũ que habẽt principiũ vite / ſed etiã opationẽ: vt oculus vidẽdo / pes ambulando. Mortua q̃ neutrũ habẽt. Mortificata q̃ habent principiũ vite: ſed nõ opationẽ ꝓpter aliquod impedimẽtũ: vt mẽbrũ putridũ. Uiuificata q̃ ꝑ amotionẽ impedimẽti opationis vite redeũt ad ſuas opatiões. Sic opa nr̃a ſpũaliter dicunt̃ viua: q2 ꝓcedũt a charitate que eſt principiũ vite ſpũalis: ꝛ ꝑ meritũ poſſunt ꝑducere ad vitã eternã que eſt vera vita. Iſte ei eſt finalis act⁹ operũ nr̃oꝝ. Mortua vero dicũtur que fiũt extra charitatem: ꝛ dicunt̃ mortua ex aptitudine: q2. ſ. potuerũt fieri in charitate: et ſic fuiſſent viua. Mortificata vero q̃ facta fuerũt in charitate: ſed ꝑ meritũ nõ poſſunt ad vitam gl̃ie ꝑducere efficaciter ꝓpter impedimẽtum pcti mortalis ſupuenĩẽtis. Uiuificãt̃ autẽ cũ impedimentũ mortificatiõis amouet̃: ꝛ hoc eſt mortale ſupueniẽs. ¶ Sed nota ſm Tho. ꝙ reſurgẽs ꝑ penitẽtiã a mortali nõ opʒ ꝙ reſurgat ĩ eodẽ gradu gr̃e ꝛ charitatis quã amiſit: ſʒ põt reſurgere in equali / maiori / et minori

Pulchra diſtinctio operũ nr̃orũ.

ſm conatũ ipſius penitẽtis. Et ex hoc orit̃ dubiũ quõ viuificẽtur opa mortificata in eo q̃ reſurgit in minori charitate: ꝛ in illo ſtatu morit̃ cum premiũ recipiat̃ ſm ſtatũ in morte: nõ ſm ſtatũ preteritũ. Sed r̃ndet Pe. de pal. ꝙ ꝑ penitẽtiã reuiuiſcere merita põt intelligi duplr̃. Uno modo q̃tũ ad premiũ accidẽtale: et ſic nõ reuiuiſcũt niſi illius p̃mij ſit talis ↄditio / ꝙ requirat cõtinuitatẽ et ꝑpetuitatẽ: ſicut aureola ꝟginitatis. Alio modo q̃tũ ad p̃miũ eſſentiale: ꝛ ſic ꝑ ſe loquẽdo reuiuiſcũt: preſuppoſito ꝙ moriat̃ cũ tanto gradu charitatis quãtũ amiſerat: q2 tũc nõ eſt tñ ex merito vltimo / ſed ex merito prio ꝛ ꝑ ſe et ex pn̄ia: ſicut ex remouẽte ꝓhibẽs ꝛ ex vltima charitate: ſicut ex naturali diſpoſitiõe neceſſaria recipit quãtitatẽ p̃mij eſſentialis. Per accidẽs aũt eſſe põt ꝙ nõ reuiuiſcũt ex indiſpoſitiõe recipiẽtis quo ad integritatẽ. i. tantã quãtitatẽ premij. Sm eñ Tho. ſup ep̃lam ad Ro. Quãtitas p̃mij eſſentialis: qđ cõſiſtit in viſione dei: r̃ndet quãtitati charitatis in via: ꝛ quãtitas p̃mij accidẽtalis r̃ndet quãtitati laboris bonoꝝ operũ. Et de hoc intelligit̃ illud ap̃li: Unuſq̃ſqʒ ꝓpriã mercedẽ accipiet ſm ſuũ laborẽ. Nota ꝙ pn̄ia et plures alie ꝟtutes dicunt̃ fundamẽtũ: ſed diuerſis reſpectibus. Cum eñ fundamentũ ſit pria pars edificij et ſuſtẽtatio toti⁹ edificij rõne prioritatis. In ſpũalib⁹ fides dicit̃ fundamẽtũ ꝟtutũ ſimpliciter. ¶ Pn̄ia dicit̃ fundamẽtũ rõne p̃oritatis nõ ſimplr̃ / ſed in genere eorũ que ꝑtinẽt ad effectũ: ꝛ q̃ ad fugam mali cõmiſſi. Timor etiã dicit̃ fundamentũ q̃tum ad fugã mali cõmittẽdi. Charitas dicit̃ fundamẽtũ ratiõe prioritatis quo ad ꝓſecutionẽ boni: ſed ratiõe ſuſtẽtationis dicit̃ humilitas fundamentũ in proſperis / ꝛ fortitudo in aduerſis. Tho. in. iiij.

Opera mortificata quo viuificẽt̃.

¶ Penitẽtia aũt ſic diffinit̃ §. II.

ſm Greg. ꝛ Amb. ꝙ eſt p̃terita mala plangere ꝛ plãgẽda iterũ nõ cõmittere. de pe. di. iij. pn̄ia ꝛ. c. pn̄iam. que diffinitio dat̃ per duplicẽ actũ eius ſm Tho. Unus p̃ſens reſpicit. ſ. dolor de cõmiſſis. Fletus eñ ſumit̃ ꝓ dolore interiori. Alius reſpicit futurũ. ſ. ꝓpoſitũ non cõmittendi vlterius. Et ſic non cõmittere intelligit̃ quo ad ꝓpoſitũ ꝓtunc cũ penitet. Non eñ requirit̃ ad verã pn̄iam ꝙ aliquis vlteri⁹ nõ peccet: q2 de eſſentia alicui⁹ rei nõ eſt aliquid futurũ. Ille ergo auctoritates de pe. di. iij. ille. ꝛ. c. irriſor. ꝛ alie que videt̃ dicere ꝙ nõ eſt vera penitentia: ſed inanis cũ quis iterũ ꝛ iterũ peccat: vel referunt̃ ad idẽ tẽpus ſm Ray. et Goffre. quo q̃s penitet cũ ſcʒ etſi dolet de cõmiſſo / non tñ ꝓponit abſtinere: vel ſi vere peniteat dicit̃ inanis recidiuãdo: q2 priuatur fine ſeu fructu

eius ꝙ eſt abſolutio ꝓpter peccatū ſupueniēs. Qz aūt dicit Hiero. ꝙ ſecūda tabula poſt naufragiū eſt pnia/ſeu culpā ſimplr cōfiteri. de pe. di.j. ſecūda. loquitur metaphorice ad ſilitudinez nauigātis: ꝙ fracta naui auxilio alicui⁹ tabule ducitur ad portū. Sic ſpūaliter fracta innocētia baptiſmali p mortale: que eſt nauis et pria tabula non eſt alia vita ſalutis/niſi penitētia que dicitur ſecūda tabula: que tabula eſt poſt naufragiū: ſed nō ſecūda poſt ipm. Qd autē de pe. di. iij. penitētia. ij. dicitur p Aug. ꝙ penitere eſt penā tenere vt ſp puniat in ſe vlciſcēdo qd cōmiſit peccādo. vt in. §. ſi apls. ea. di. vbi dicit ꝙ penitēs ſemp doleat ⁊c. Intelligēdū eſt ſm Pe. nō quidē penitētiā exteriorē debere eſſe perpetuā: nec etiā penitētiā interiorē actualem. i. ꝙ ſemp actu doleat: ſed habitualē. i. ſemp debet habere hāc diſpoſitionē in mēte/ ꝙ cū mēti occurrit peccatū cōmiſſum nō acceptet/ſz ſm rationē doleat. Item qz dicit Augu. in dicto. §. ſi apls. ꝙ penitēs de dolore gaudeat. Sciēdū ꝙ triplex eſt dolor ⁊ gaudiū ſm Pe. de pal. Primo ipa paſſio ꝯcupiſcibilis: ⁊ ſic ſimul nō ſunt etiā de diuerſis dolor ⁊ gaudiū. Secūdo accipitur ꝓ motu cordis: qz letitia eſt cordis latitudo/et triſtitia cordis cōtriſtatio (al's cōſtrictio cordis) ꝙ duo etiā ſimul eē nō poſſunt. Tertio accipitur ꝓ ſimplici actu voluntatis: ⁊ tunc ꝓut ſunt de eodē nō ſunt ſimul/qz cōtrariantur. ⁊ ſilr ſi ſunt de diuerſis nō ſubordinatis: ſz ꝓut ſunt ordinati ita ꝙ vnū eſt rō alterius/ſic ſtāt ſimul ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito: immo forte ſunt vnius act⁹ ſicut finis ⁊ id qd eſt ad finē: qz vbi duo ꝓpter vnū vtrobiqꝫ tm̄ vnū. Vñ ⁊ qd dicit Tho. vtrūqꝫ nō poſſe ſimul eē equalr: intelligēdū eſt ꝙtū ad cauſalitatē ⁊ principalitatē: nō ꝙtū ad intēſionē ⁊ remiſſionē ſm rem ſi differūt re: vel ſm rationē ſi ſunt vnius act⁹ re: qz vnū eſt ratio alterius: ad intenſionē eñ ⁊ remiſſionē cauſe ſequitur intēſio ⁊ remiſſio effectus: quāto eñ plus dolet de peccato/tāto plus gaudet de dolore.

De effectu pnie ſeu fructu §.III.

Nota ſz Pe. de pal. di. xiiij. ꝙ pnia delet oēm culpā actualē mortalē ⁊ venialē cui applicatur ſpecialiter. Vñ Chriſo. de pe. diſ. iij. talis. dicit etiā ſi ad ſummū quis ꝑuenerit maloꝝ/et inde reuerti velit ad virtutis viā: ſuſcipit. ſ. de⁹ libēter amplectitur ⁊ oia facit quaten⁹ ad priorē renocet ſtatū. hec ille. Et qz mortalia habēt cōnexionē ex parte auerſiōis: qz oia a deo auertūt: vnū nō dimittitur ſine alio ſm Tho. Sed mortalia poſſunt dimitti ſine venialibus: ⁊ vnum veniale ſine altero: qz nō habent cōnexionē adinuicē ſm Tho. Secūdo nota ꝙ penitētia tollit penā eternā: penā autē tēporalē ſi perfecta ſit totaliter tollit vel ſaltē minuit. Unde dicit Pe. ꝙ ſicut qui hoiem ita ⁊ qui deum offendit peccat dupliciter: qz cōtra equalitatē amicitie inquātū debitū affectum nō impēdit: et contra equalitatē iuſtitie inquātū rem vel hoiem vel obſequiū ſubtrahit: opz ergo neceſſario vtrūqꝫ reſtituere: ⁊ qz reſtituta amicitia nō ſtatim reſtituitur res ablata: ideo poſt remiſſionē clpe remanet reat⁹ pene ſatiſfactorie. ſ. cōiter. ar. de pe. di. j. ſi pctm̄ Dauid. Tertio nota ſz Pe. de pal. ꝙ ſequelā ad peccatū qd eſt trahere ad peccatū/⁊ retrahere a pctō: ſi pnia que eſt virt⁹ ⁊ ſacrm ſit ꝑfecta/ totaliter delet iſtā ſequelā ⁊ iſtas reliquias. Si autē eſſet cōpleta pnia que eſt ſacrm ⁊ nō que eſt virtus/eſſet quidē deleta pena: ſed non ſequela cū in momēto poſſit eſſe deleta ois pena: nō aūt habitus malus acquiſitus. Sed ſi pnia virtus eſſet ꝑfecta/tunc ſequela eſſet totaliter deleta: qz habitus vicioſus totaliter corruptus. Quarto nota ſm Tho. ⁊ Pe. ꝙ reſtituit pnia oēs virtutes neceſſarias ad ſalutē: qz remouēdo ꝓhibens reſtituit gratiā cum qua oēs virtutes infunduntur: ſed neceſſarias ad dignitatē non infundit nec reſtituit. Quinto nota ꝙ per pniam vitātur flagella tēporalia. Ambro. Nouit dñs mutare ſententiā ſi tu noueris mutare delictū. ⁊ de pe. di. j. ſed ⁊ cōtinuo. ⁊. c. importuna. ⁊. c. ſi agam⁹. Ultimo nota ꝙ penitētia non reſtituit impunitatē in foro cōtentioſo: immo habēs bullā de abſolutiōe ab homicidio nichilomin⁹ ſuſpenderetur: nec liberat ab irregularitate. Itez mortificata opa meritoria p peccatū ꝑ pniam reuiuiſcunt.

De impedimētis pnie §.IIII.

Dicit Pe. de pal. poſt magiſtrū ſen. in. iiij. di. xvj. ꝙ hypocriſis ⁊ ludi ⁊ militia ⁊ negociatio impediunt pniam. Et hypocriſis ꝗdē impedit ꝓpter hoc: qz eſt habit⁹ malus quo homo eſt prōptus facere bona opera ꝓpter hoies: et ſic inclinat vt opera que al's eſſent digni fructus pnie/non habeāt hunc effectū. Ludi taxilloꝝ/ chorearū/hiſtrionū/ſpectaculoꝝ in haſtiludijs venatiōibus ⁊ hmōi impediūt: qz nimis diſtrahunt mentē a deo ⁊ diſſoluūt vana letitia: cum tñ penitens debeat habere cor recollectum ad deū ⁊ dolorē de pctō. Militia vero et negociatio etiam impediūt: et qz mentē diſtrahūt: ⁊ qz mētem multis peccatis cōiter implicāt. Verū qz iſta aliqñ ſunt venialia/et aliqua ex his alſ qñ licita: ideo nō impediūt de neceſſitate penitentiā ⁊ fructū eius niſi cum ſunt mortalia: vt de pe. di. v. negociū. Et de his materijs habes in. ij. parte in diuerſis ca. Sunt et alia impedimēta penitētie interiora. ⁊ ſm Ray. ⁊ Hoſt. in ſum. ſunt quatuor. Primū eſt pudor ꝯfitēdi

q̄ retrahit ſupbos dū nolūt videri mali. ¶ Secundū eſt timor ſatiſfaciēdi. Timēt em̄ quidaꝫ ꝙ nō poſſent facere pniaꝫ que eis imponeret. ¶ Tertium eſt ſpes vana: et hec eſt triplex: q: diu viuēdi / q: diuitias acquirēdi / ꝛ q: miam cōſequēdi finaliter. ¶ Quartū eſt deſperatio venīā obtinēdi: vel poſt veniā in bono pſeuerādi. Et deſperationē venie inducūt tria: ſcꝫ cōſideratio grauitatis pctī: ſicut Cayn dixit. Maior eſt iniquitas mea q̄ vt veniā merear ꝛc. Gen. iiij. Secūdū eſt cōſideratio frequētatiōis. Cogitat em̄ peccator. Ad q̄d cōfitebor: ꝗ͛ iterū cadam in hmōi. Tertiū cōſideratio diuturnitatis in peccato. Cogitat eniꝫ tandiu ſteti in hoc peccato ꝙ de illo nūq̄ miſericordiā obtinebo.

¶ De remedijs contra dicta §.V.

impedimēta. Nota ſm Ray. ꝛ Hoſt. cōtra pudorē eſt triplex remediū cōſideratiōis. ¶ Primū eſt cōſideratio ratiōis naturalis. Si em̄ nō erubuiſti peccare: qḋ malū ꝛ inhoneſtū eſt: non debes erubeſcere. i. ꝓpter ruborem dimittere cōfeſſionē peccatorū: qḋ bonū et honeſtum eſt. Bern. O nimia inſania hoiꝫ / pudet ablui ꝛ nō pudet inquinari: abſtergit caliga et cōtemnit oia. Secundū eſt virtus diuine intuitiōis. Ad Heb. iiij. c. Oia nuda et apta ſunt oculis eius. Tertium cōparatio future cōfuſiōis. Nau. iij. Reuelabo pudēda tua in cōſpectu omniū nationū. ¶ Contra falſum timorē eſt etiā triplex remediū. Primū eſt p cōſiderationē pene preſentis paucitas: ꝛ ecōtrario ī futuro pene multiplicitas. ps. Multa flagella pctōris: q: ignis ſulphur / aſpectus demonū / tenebre / vermis / et alia. Secūdū eſt pene preſentis leuitas: ꝛ ecōtra future acerbitas. Job. vj. Qui timet pruinā. i. penā tēporalē: irruet ſup eū nix. i. pena futura grauior. Tertiū eſt pene preſentis breuitas: et ecōuerſo in futuro eternitas. Mat. xxv. Ite maledicti in ignē eternū. Cōtra ſpem vanā eſt triplex remediū. Nā cōtra ſpem diu viuēdi eſt illud qḋ dicit Jaco. iiij. Que eſt vita veſtra: vapor ad modicū parēs ꝛc. ꝛ hmōi. Cōtra ſpem diuitias acquirēdi eſt illḋ Job. xxvij. Diues cū dormierit nichil ſecū aufert ꝛc. Exēplū diuitis dicētis: Aia mea habes mlta bona ꝛc. Luc. xij. Cōtra ſpem miam cōſequēdi eſt illud Eccli. v. c. Fili ne tardes cōuerti ad dn̄m: et ne differas ꝛc. Et illud Hiero. Aſſidue peccantiū nec miſeret deus. Contra deſperationē de venia eſt triplex remediū. Nā cōtra deſperationē ratione grauitatis peccati eſt illud Job. vi. Utinam appenderent pctā mea ꝛc. paſſio em̄ xpī eſt fortior ad diſſoluendū q̄ quodcūq; peccatū ad obligandū. Cōtra deſperationē ratiōe multitudinis pctōꝝ eſt illud Mat. xviij. Non dico tibi ſepties: ſed vſq; ſeptuageſieſſepties. i. oia peccata. ꝛ de pe. di. iij. adhuc. Cōtra deſperationē ratione diuturnitatis eſt illud Ezech. xviij. In quacūq; die cōuerſus fuerit peccator / omniū iniquitatū ei⁹ nō recordabor. de pe. diſ. vij. p totū. Cōtra deſperationē pſeuerādi in bono ſunt tria remedia. Primum eſt meditatio mortis: vbi oia oſtendunt vana. Eccl's. xj. Si multis annis vixerit homo ꝛc. Secūdū eſt hoſtis debilitatio: q: debilis eſt hoſtis q̄ nō vincit niſi volentē: immo nec in porcos intrauit niſi pmiſſus. Et iſtam libertatē oſtēdit Amb. xv. q. j. non eſt. Tertiū remediū eſt hois fortitudo que ꝓuenit ei ex quinq;. Ex pctōꝝ remiſſione: ex letitia ſpūali: ex armatura ſpūali: ex exercitio (al's exercitu) bonorū: ex dei protectione.

¶ De partibus pnie Nota §.VI.

ſm Pe. de pal. ꝙ penitētia hꝫ tria genera partium: ſcꝫ potētiales / eſſentiales / et integrales. ¶ Primo quidē hꝫ partes quaſi potentiales: ꝛ quaꝝ cōditio eſt ꝙ vna cōtinet aliā et pl⁹: ſicut dicimus aīam vt totū potētiale diuidi in ſuas partes potentiales: in vegetatiuū / ſenſitiuū / et intellectiuū: ꝛ ſenſitiuū cōtinet in ſe vegetatiuū ꝛ pl⁹: ꝛ intellectiuū vtrūq; ꝛ pl⁹ etiā. Et ſꝫ has ptes accipit diuiſio pnie data ab Augu. de pe. diſt. j. Tres ſunt actiōes. ſ. ꝙ eſt pnia ante baptiſmū: ꝛ hec requirit cōtritionē: pnia poſt baptiſmū de venialib⁹: ꝛ hec cōtritionē ꝛ ſatiſfactionē: pnia poſt baptiſmū de mortalib⁹: ꝛ hec requirit cōtritionē / ꝛ ꝯfeſſionē / ꝛ ſatiſfactionē. ¶ Secūdo pnia hꝫ partes ſubiectiuas q̄ reſpōdēt toti vniuerſali: ſicut indiuidua ſunt ſpeciei partes: ꝛ haꝝ cōditio eſt ꝙ q̄libet pars cōtinet totā naturā toti⁹ ꝛc. ſicut Petrus ꝛ Marti. totā hois naturā. Et ſic pnia ſm Ray. diuidit in ſolēnē publicā ꝛ priuatā. Pnia priuata eſt illa que fit ſecreto ꝯfeſſori. ex de pe. ꝛ re. c. ois. et vt dicit Alb. in. iiij. nō tenet homo p q̄libet pctō manifeſto ꝓpter qḋ ſcādalizauit alios pniam ſuā manifeſtare alij q̄ ſacerdoti: ſed q̄ fecit ſcādalū in cōi / tenet ad oſtēdendū bonū exēplū in cōi: q: eoipſo ꝙ videt ſcādalizat⁹ p malū opus eius bonū exēplū vite ei⁹: debet pſumere emēdationeꝫ eius. ¶ Pnia publica ſm Ray. ꝓpe eſt que fit in facie eccle: nō quidē cū obſeruatiōe eoꝝ que fiūt in ſolēni: ſed cū iniūgit pegrinatio p mundū cū baculo cubitali vel ſcapulari / vel veſte aliqua ad hoc cōſueta: ꝛ hāc pniam pōt imponere ſimplex ſacerdos: ꝛ pōt etiā imponi clerico qn̄ crimen eſt publicū ſm Tho. in iiij. ꝛ Ber. in glo. de pe. et re. c. queſitū. lꝫ Ray. ꝛ Hoſtiē. contrariū dicāt. Item dicit Guil. du. ꝙ penitētiā publicā ſedes aplica nemini agēdam indicit niſi vbi eſt curia ſcilꝫ ꝙ vadant ſe

verberando per eccleſias certis dieb⁹. Penitentia ſolennis: q꞉ ablata eſt de vſu eccleſie: iō breuiſſime ptrãſeo. hec ſm Ray. imponit ſolũ ab epõ vel de mandato eius: ⁊ ſolẽnis etiã reconciliatio ei⁹ reſeruat epõr imponit ꝓ crimine enormi ⁊ vulgatiſſimo qḋ cõmouet vrbẽ vel villã. vt. xxvj. q. vj. c. ſi. nec debet imponi clerico niſi prius depoſito q꞉ ipã inducit irregularitatem. vt diſt. l. Confirmandũ. nec iteratur hec pñia ſolẽnis: niſi cõſuetudo ſit in contrariũ. de pe. di. iij. Reperiunt. modus aũt quo imponebat habet diſt. l. In capite. ⁊ dum durabat hec pñia non poterãt intrare eccleſiã: niſi a quinta feria i cena dñi vſq; ad octauã paſche. ¶ Tertio pñia hab꞉ partes integrales ſc꞉ cõtritionẽ cõfeſſionẽ: ⁊ ſatiſfactionẽ: inquantũ ſc꞉ pñia eſt ſacramentũ. Uñ Chryſo. Perfecta pñia cogit peccatorẽ oĩa libenter ſufferre. in corde eñi cõtritio: in ore confeſſio: in opere tota humilitas: ſc꞉ ſatiſfactionis. de pe. diſt. iij. perfecta pñia. Sed nota ſm Pe. de pa. ꝙ ɔtritio dupliciter accipit. Uno mõ ꝓprie ꝓ actu grẽ informato ⁊ ſic nõ eſt pars ſacramẽti ſed res ſacramenti vel prim⁹ effect⁹ eius vt habiti in facto vel ſuſcepti. Scḋo mõ accipit pro actu liberi arbitrij dolẽtis de pctõ q̃ non põt dici res: cũ nõ ſit effectus eius: ſed eſt primũ principiũ eius: ⁊ ſic eſt pars ſacramenti prout exterius ſignatur actu vel habitu. Et figurata eſt pñia per triduũ quo chriſtus pditus requiſitus inuentus eſt. Luc. ij. et per triduũ: de quo Exo. iij. Uiam triũ dierũ ibim⁹ in ſolitudine ⁊c. ⁊ triduũ mortis xp̃i

¶ De contritione, et neceſſitate eius: et qualitate: quantitate: ⁊ cauſalitate eius.

Capitulum. xviij.

Contritionis diffinitio.

De contritione ſciendum eſt ꝙ ſic diffinitur magiſtraliter. Contritio eſt dolor pro peccatis voluntarie aſſumptus cũ ꝓpoſito cõfitẽdi ⁊ ſatiſfaciẽdi. Et dicit Pe. de pa. diſt. xvij. in. iiij. ꝙ hoc ꝓpoſitũ cõfitẽdi ⁊ ſatiſfaciendi requirit in mortali: q꞉ quãtũ ad veniale nõ requirit propoſitũ cõfitendi: niſi tñ p accidẽs ratiõe ṕcepti eccleſiaſtici: nec etiã ꝓpoſitũ ſatiſfaciẽdi. Sed q̃ hic nõ vult ſatiſfacere ꝓ mortali: non videt eſſe in ſtatu ſalutis. Et nota ſm Pe. de pa. poſt Tho. ꝙ cũ ad verã cõtritionem cõcurrũt iſta quattuor q̃ requirit iuſtificatio impij. Primo infuſio grẽ. Secũdo motus liberi arbitrij in pctm̃ deteſtando. Tertio motus liberi arbitrij in deum diligẽdo ſuper oĩa. Quarto remiſſio culpe: q̃ ſimul tpe, ⁊ in inſtãti in vno ſunt: vnũ tñ precedit alterũ ordine nature ⁊ intellect⁹: ⁊ ſm ordinẽ poſitum in motu liberi arbitrij ad deſtruẽdũ pctm̃ includit ꝓpoſitum confitendi et ſatiſfaciendi. Hic nota ſm Pe. illa quattuor que cõcurrunt ad iuſtificationẽ impij: que notãtur in illo verſu. Cõmouiſti dñe terrã. i. peccatorẽ: ⁊ hoc per infuſionem gratie: ⁊ conturbaſti eã per motum doloris de pctõ: ſana cõtritiones eius / ſc꞉ dando remiſſionẽ culpe: q꞉ cõmota eſt. i. ſimul ⁊ totaliter mota a te diligendo ſuper oĩa. Scḋm Pe. in. iiij. ſicut in naturalibus dr̃ durum id qḋ reſiſtit tactui vt lapis. molle quidem cedit, vt cara et cera. frangi aũt ⁊ atteri qñ in groſſas partes diuidit: cõteri qñ in minutiſſimas ⁊ quaſi in puluerem. Sic ſpũaliter cor dr̃ durũ qḋ non cedit diuine inſpirationi quaſi digito ſpũſcti ſe tangenti ſed reſiſtit: molle cũ cedit ⁊ aſſentit. Ezechiel. xxvj. Auferã a vobis cor lapideũ: ⁊ dabo vobis cor carneũ. Frãgi vero cũ atterit p groſſam, ⁊ imperfectã diſplicentiam pcti. Sciudite corda vr̃a. Cõteri vero cũ pctm̃ ſm oẽm ſui partẽ diſplicet. et pfecte ⁊ totaliter reſiliẽs a pctõ ṗs. l. Cor cõtritũ ⁊ humiliatũ de⁹ nõ deſpicies Johel lis. ij.

Differẽtia contritiõis et attritionis.

Et ex his ptz differẽtia inter cõtritionẽ ⁊ attritionẽ dupliciter. Uno mõ ex pte liberi arbitrij q꞉ dolor impfectus dr̃ attritio: ⁊ dolor pfectus dr̃ cõtritio. Scḋo ex pte dei: q꞉ dolor grã informat⁹ eſt ɔtritio quãtũcũq; ſit modicus dolor: qui nõ eſt grã informatus nõ põt dici cõtritio: ſed attritio. Nã dolor deſperationis eſt maior dolore cõtritionis: ⁊ tñ nõ eſt ɔtritio. Et dolor de pctõ prout eſt vn⁹ actus numero: ſic nõ põt attritio fieri ſed ɔtritio: ſ꞉ ꝓut eſt vnus actus ſ꞉ ſpẽm: ſic attritio põt fieri ɔtritio: ſicut ex mane fit meridies: ⁊ vnũ eſt diſpoſitio ad aliud: ſicut in naturalibus procedit de imperfecto ad pfectũ. Quis aũt p cõtritionẽ ſolã habeat remiſſio pcti: nichilomin⁹ tamẽ tenetur poſtmodũ cõfiteri tpe ſuo ⁊ ſatiſfacere. ⁊ hoc ſm Tho. tum rõne dubij. q꞉ certus nõ eſt ſi eſt contritus: tũ etiam rõne precepti de confeſſione facti. Si aũt hoc omittit facere tpe debito: pctã quidem iã dimiſſa non redeũt. ſed ſm Hug. tũc peccat mortaliter illud omittendo. de pe. diſt. i. Magna. Obiectũ aũt. i. materia circa quã eſt dolor ɔtritionis: ſm Pe. de pal. poſt Tho. eſt malũ non nature nec pene: cũ contritio agat in peccatũ ad deſtruendũ ipſum: ſed malũ culpe non quidem originalis: ſed actualis contra quod eſt. Eſt etiã malum culpe proprium nõ alienũ: q̃uis enim quis debeat de peccato ꝓximi dolere: non tamen eſt ille dolor contritio. Eſt et malum pteritum, ſeu commiſſum non futurum: quia de futuro eſt cautela, non dolor: ⁊ de venialibus ſufficit dolor in generali: q̃uis et vtilior ſit etiã i particulari. Sed de mortalib⁹ i pticulari ſi recordat: ⁊ ad recordãdũ dz adhibere ſtudium, ⁊ conatũ. Si eſt oblit⁹ in gñali ⁊

in particulari doleat de negligentia ſua ad pe-
nitendum propter quam eſt oblitus.

¶ De neceſſitate cōtritionis. §.I.

Sciendū ſm Pe.in.iiij. ꝙ de omi pctō actuali
mortali neceſſario requirit̃ cōtritio. Ratio eſt
q: in oi pctō mortali eſt actualis auerſio volun
tatis a deo ad pctm̄.⁊ ideo cū cōtraria cōtrariis
curentur: opʒ ꝙ i oi remiſſiōe pcti mortalis ſit
actualis auerſio a pctō ad deū: hec aūt auerſio
appellat̃ ꝯtritio. Duricia ei voluntatis manētis
i pctō nō tollit̃ niſi ꝑ voluntatis fractionē oimo-
dā q̄ appellat̃ ꝯtritio. Cōcor. Ray. de reg. iur.
in.c.venia.li.vj. vbi dr: venia nō dat̃ niſi corre-
cto.⁊ de pe.di.j. Neminē. ¶ Sʒ nota ſm Pe.
ꝙ lʒ de pctis oblitis, de qb⁹ qs poſt conatū de-
bitū ad recordādū nō recolit ſpālr̄ ſufficiat ge-
neralis cōtritio: tñ de pctis quoꝝ memoriā hʒ:
reqrit̃ ſpālis cōtritio de ſingulis, ſi tp̄s hʒ, quo
poſſit de ſingulis dolere ſpālr̄: ſʒ ſi tp̄s non hʒ:
q: de⁹ nō reqrit ab hoie niſi qđ poteſt: ⁊ in mo-
mento poteſt hō cōuerti: ſed nō poteſt in momē
to de ſingulis ꝯteri: ideo ſufficit tūc vna gn̄alis
cōtritio. Tho. aūt dicit ꝙ quantū ad principiū
contritionis: ſcʒ cum quis cogitat de peccatis
ſuis et dolet: etſi non dolore contritionis ſaltē
dolore attritionis: ſic opʒ ꝙ de ſingulis pctis,
que habet in memoria, conteratur: ſed quantū
ad eū dolorē, qui eſt iā gratia informat⁹: ſic ſuf
ficit ꝙ ſit vna cōis contritio de oib⁹. tūc em̄ ille
motus agit in virtute oim̄ precedentiū diſpoſi
tionū.⁊ qđ dicit Aug. de pe. di.iij. opʒ penitētē
ſimul dolere de oi crimine. dr̄ Petr⁹ ꝙ hec con
tritio gn̄alis eſt diſpoſitio immediata ad grām.
Nā dolere de vno ſine alio nō ſufficit ad ſalutē

¶ Quando teneatur quis §.II.

ad cōtritionē. Dicit Pe. de pe. ꝙ tota vita iſta
eſt tp̄s cōtritiōis quo ad habitū: ſic ſcʒ ꝙ homo
ſemꝑ dʒ eſſe promipt⁹ ad dolendū de oi mortali:
ſi ip̄m ꝯmitteret: niſi alr̄ voluiſſet. immo dicūt
aliq ꝙ quotiēs recolit de mortali, tenet̃ dolere,
et cōteri: qđ eſt durū, ⁊ videt̃ falſum: q: p̄ceptū
affirmatiuū non obligat ad ſemꝑ: etſi ſemꝑ: vñ
lʒ ſiue recolat pctm̄, ſiue nō recolat, ſemꝑ tenea
tur ad hoc nō ſibi complacere in peccato: nō tñ
tenetur actu odire peccatum: ſicut non tenetur
deū actu diligere, quotiēs de deo recolit: alio-
qn nullus poſſet iudicare de deo ſpeculatiue qn
peccaret mortalr̄: q: non pōt diligere deū niſi
cogitet de deo practice. vñ poteſt dici ꝙ eſt ve-
rū debito ꝯgruitatis, nō neceſſitatis. Uel ſi in-
telligat̃ de debito neceſſitatis. dicēdum ꝙ ſicut
preceptū de charitate quātū ad actū interiorē
videt̃ magis ligare q̄ affirmatiua que obligāt
in tp̄e neceſſitatis ſolū. Jſtud autē quādocūqꝫ
ei⁹ materia occurrerit practice nō ſpeculatiue

vt cum ſcilicet conſideratur deus vt diligēdus,
vel nō diligēdus / tenetur homo iudicare vt di-
ligendus, et diligere. Sic et pctm̄ cōmiſſum ſi
menti occurrit practice: vt ſcʒ materia delecta
tionis, vel deteſtationis: tenetur homo iudica-
re deteſtandum ⁊ deteſtari. Hec Pe. De pctis
quidē cōmiſſis, de quib⁹ iam qs habuit, vel cre
dit ſe habuiſſe cōtritionē. videt̃ ſufficere quod
dictū eſt. Sed quantū ad pctā mortalia, de qb⁹
nondum quis habuit cōtritionē: videt̃ ꝙ ſemꝑ
teneat̃, qñ pctm̄ menti occurrit ad actu odien-
dū, et deteſtandū pctm̄: alr̄s peccat mortaliter
pctō omiſſionis quouſqꝫ conteratur. Dicit em̄
Tho. Pe. ⁊ Boñ. et Durā. ꝙ poſt mortale pec
catū etſi nō tenetur quis ad ſtatim confitendū:
tenet̃ tamen ex neceſſitate ad ſtatim cōterēdū:
nec enim per momentum licet ſtare in pecca-
to. Uñ Eccli.xxj. dr. Quaſi a facie colubri fu-
ge peccatū. Jmminet em̄ tali maximū pericu-
lum. cum em̄ nulla neceſſitas excuſet a contri-
tione: ſi moriatur ante contritionē, etiā ſi nō po
tuit conteri (quia ſubito moritur) nichilomin⁹
damnatur: quod nō ſic eſt de confeſſione.

¶ De qualitate contritiōis. §.III.

No. ſm Pe. in.iiij. ꝙ duplex eſt dolor cōtritio
nis: ſcʒ intellectualis, q eſt diſplicētia, ⁊ deteſta
tio voluntatis de peccato: ⁊ ſenſibilis, q eſt q̄dā
afflictio in ſenſitiua, et triſticia conſtringēs cor,
et alterizās. ¶ Prim⁹ ſemꝑ requirit̃ de neceſ
ſitate: ⁊ eſt ſufficiēs ad delēdū culpā cū dei grā.
Rō eſt: q: ſm Chryſ. Unūqđqꝫ ꝑ quaſcūqꝫ cau
ſas cōtrahit̃ ꝑ eaſdē diſſoluitur. de reg. iur. ois
res. Sʒ pctm̄ mortale ſufficiēter cōmittit̃ volū
tate, ſeu per actū volūtatis. vt de peni. diſ.j. Si
cui. ergo ⁊ ſufficiēter per actū volūtatis cū adiu
torio diuine grē deſtrui poteſt ip̄m deteſtando
et diſplicentiam de cōmiſſo habendo volūtate
deliberata. ¶ Secūdus dolor ſcʒ ſenſibilis nō
requiritur de neceſſitate ad contritionē haben
dā ⁊ remiſſionē cōſequendā. Et ratio eſt q: de⁹
non requirit ab hoie impoſſibile: ſed poſſibile.
Sed habere iſtū dolorē ſenſibilē nō eſt in pote-
ſtate hominis etiā preſuppoſita in eo grā: ſed
bene ptm⁹ cū adiutorio gratie: vnde nō requi
ritur dolor ſenſibilis de neceſſitate: ſed de con
gruitate: ſufficit enim ſi mens ſit flebilis etiam
ſi actu flere nō poſſit. vt dicit Amb. ⁊ eſt vtilis
ad remiſſionem. Et iſte dolor cōiter inducit la
chrymas exteriores: ⁊ de quib⁹ Aug. de pe. di.
j.c. Quē penitet. Sciat ſe culpabiliter reũ qui
deflet dāna amici vel tp̄is. i. tp̄alia ⁊ non deflet
pctā. qđ intelligit̃ ſm Tho. qñ hoc accidit ex
inſufficiētia vel paruitate doloris de pctis: ſe-
cus ſi hoc ꝓuenit ex duricia cōplexionis, vel ex
magnitudie doloris, vel intētiōe humiliationis

q: ſcꝫ non vult ab aliis videri:cum ſcꝫ eſt in cō ſpectu aliorū: q: tunc non eſt reus. Pe.de pa. etiam dicit ꝙ velle conteri eſt conteri:qđ intel ligitur de voluntate efficaci:votum em̄ ꝓ ope re reputatur.de peni.diſt.j.magna.

¶ De quātitate cōtritiōis §.IIII.

Nota ſꝫ Pe.de pa. ꝙ dolor intellectualis de bet eſſe maxim⁹:nō quidē reſpectu doloris al terius/q: hoc eſt impoſſibile: q: mors xp̄i que exceſſit omnē dolorē vite preſentis nō attinge bat ad minimū dolorē inferni vel purgatorij: nec etiā reſpectu doloris inordinati/ q: maior eſt dolor ſe deſperātis ſm quoſdam:ꝗuis peni tens debeāt optare ꝙ plus ſibi diſpliceat pec catū ad expiandū ꝙ̄ illi ad augendū. Nec etiā debet eſſe maximus reſpectu alteri⁹ ſeu cuiuſ cūqꝫ/ q: de maiori magis debet dolere ſꝫ Pe. Et habitualiter ꝗtū ad dolorē cōtritiōis gene ralē de oībus peccatis ſuis inquātū ſunt of fenſa dei ꝗ dolor eſt diſpoſitio immediata ad iuſtificationē:ꝛ actualiter ꝗtū ad dolorē ſpē cialem quē hꝫ recogitando de ſingulis:q: ma ius peccatū hꝫ maiorē rationē dolendi:et ideo de maiori debet magis dolere : ſed debet eſſe maximus reſpectu mali nature et pene. Pro pterea autē debet eſſe maximus ſꝫ Pe.de pa. q: de maiori malo.ſ.culpe qđ eſt maximū: ꝛ de amiſſione maioris boni qđ ſit.ſ.dei et gl'ie ſue. Et ſm Tho.non pōt eſſe dolor iſte nimi⁹: ſicut nec charitas vnde ꝓcedit pōt eſſe nimia. De bet etiā cōtritus magis velle pati quācūqꝫ pe nā in generali ꝙ̄ peccare mortal'r ſm Tho.in quodli.j.q.v.ar.v. Et ratio eſt: q: cōtritio non pōt eſſe ſine charitate. Charitas autē dictat vt homo magis diligat deū. Peccare aūt eſt face re cōtra deū:pati aūt eſt cōtra ſeipſuꝫ: ergo ꝛc. Sed in particulari deſcēdere ad hāc penā vel illā nō tenet: immo ſtulte faceret ſi quis ſe vel aliū ſup hmōi ſollicitaret:cū terribilia in parti culari cōſiderata plus terreāt. Concor. Alber. Inno. Pe.de pal.dicit ꝙ nō debꝫ ſe qs tētare ſup his:nec cōfeſſor penitentē ad ſumēdū expe rimētū: nec in ſermōib⁹ debet tēdere laqueos tentatiōis ſimplicibus:dicēdo ꝙ pl⁹ homo de bet velle excoriari et hmōi/ que ſenſus horret: ſed hoc a penitēte requirat ſi peniteret. Et ſi do lor ei⁹ inſufficiēs eſt an vellet dolorē ſufficiētē habere: ꝛ ſi nō hꝫ hoc ip̄m ſibi diſpliceat : et hoc ſufficit. Dolor aūt ꝯtritiōis ſenſibilis lꝫ de pec cato maiori deberet etiā eſſe maior: tn̄ non re quirit de neceſſitate ſicut nec ipſe dolor : et q: corpus affligit / poſſet eſſe nimi⁹ qn̄.ſ.inde ſe queret leſio notabilis corporis. vn̄ ſm Tho.in iiij.di.xvij.q.ij.ar.iij.opꝫ ip̄m ſm debitā men ſurā ſumere:ꝛ mēſura in ipſo eſt ſicut i ieiunijs ꝛ aliis afflictiuis cōſeruatio ſubiecti ꝛ bone ha bitudinis ad operādū que ſibi incūbūt ſm ſta tū ſuū.ar.ad hoc de cōſe.diſ.v.nō mediocriter. Et ꝗuis ſm Pe.de pal. nō opꝫ ꝙ ſit maxim⁹ hic dolor:q: non eſt in poteſtate hois plus do lere ſenſualiter de pctō ꝙ̄ de dānō ſenſibili:de bet tn̄ plus optare lachrymas ꝛ dolorē ſenſus ꝓ peccato ꝙ̄ ꝓ quocūqꝫ damno tēporali. ꝛ ſm Hiero. Apud deū non tantū valet mēſura tpis ꝙ̄ doloris: ꝛ abſtinentia ciborū ꝙ̄ mortificatio criminū.de pe.di.j.mēſurā. Et ſm Pe.de pa. illud gaudium qđ eſt admixtū cōtritiōi ex ſpe venie (qđ eſt maximū) nō minuit dolorē: q: nō eſt ei contrariū : ſed eſt eius effectus vel cauſa ꝛ ratio:vnde potius auget dolorem.

¶ De cauſalitate cōtritiōis §.V.

Nota ꝙ lꝫ de⁹ ſit cauſa principalis cōtritiōis ꝑ gratiā ſuaꝫ: tn̄ ex parte noſtri diſpoſitiue ſex ſunt cauſe ei⁹ ſm Ray. Prima eſt recogitatio peccati. Eſa.xxxviij. Recogitabo tibi oēs an nos meos ꝛc. Et Chryſo. Nullū delictorū tale remediū:ſicut eorꝫ cōtinuata memoria.ſ.ad do lendū.de pe.diſ.iij.iudas. Secūda eſt ex reco gnitiōe pudoris. ꝓuer.xij. Putredo in oſſib⁹ ei⁹ ꝗ cōfuſiōe res dignas gerit. Tertia vilitatis ei⁹ deteſtatio. Hiere.ij. Quā vilis facta es ni mis iterās vias tuas. et Joh.viij.c. Qui facit peccatū ſeruus eſt peccati. Seneca. Si ſcirem deos ignoſcituros ꝛ hoies ignoraturos adhuc dedignarer peccare. Quarta timor de die iu dicij.ꝛ pena inferni. Hiero. Quotiēs diem illū cōſidero totus cōtremiſco. j. Pe.iiij. Si iuſtus vix ſaluabit. Job.x.c. Vadā ꝛ non reuertar ad terram tenebroſam ꝛc. Quinta eſt cōſideratio amiſſionis patrie.ꝛ offenſa tāti patris. Apoc. iij. Tene qđ habes.vt nemo accipiat coronam tuam. Et ſm Ber.debꝫ hic dolor eſſe acer/q: offendimus deū creatorē omniū: acrior/q: of fendimus patrē noſtrū ſpiritualē, qui nos pa ſcit multipliciter:acerrimus/q: offendim⁹ re demptorē noſtrū qui nos redemit a crudelita te demonū:a vinculis peccatorū: et acerbitate tormentorꝫ. Sexta eſt ſpes que eſt triplex.ſ.ve nie cōſequēde. Act.iij. Penitemini.vt delean tur peccata veſtra. Spes grē recipiēde. Apoc. iij. Ego ſto ad oſtium et pulſo ꝛc. Spes glorie. Penitētiam agite:appropinquabit em̄ regnū celorum. Matth.iij. Si quis autē non vult hic cōteri:conteret in inferno ſine fine.iuxta illud pſal.ps.xiij. Cōtritio ꝛ infelicitas in vijs eorū. De vtilitate contritionis pertinet illud quod habes.ſ.eodem.§.iiij.

¶ De cōfeſſione ꝛ eius neceſſita te:ꝛ de ſedecim eiuſdem conditionibus diffuſe declaratis. Cap̄.xix.

Confeſſio diffinitur.

De ſecunda parte pnie.ſ.confeſſione. Et prīo de diffinitiōe eius. Ab Auguſtino ſic diffinit̄: ꝙ cōfeſſio eſt per quā morbus latēs ſpe venie aperit̄. Ad cuius euidētiaꝫ nota ꝙ cōfeſſio tripliciter fit ſm Pe.in.iiij. Aut in foro aīe interius corā deo: aut in foro penitētie exterius corā dei vicario: aut in foro cōtentioſo corā iudice. In prima cōfeſſione peccatū non aperit̄: qꝛ deo apertū erat. In vltima nō aperit̄ in ſpe venie. In media peccatū aperit̄ latens ſpe venie. Unde cōuenienter deſcribit̄ cōfeſſio ſacramentalis ⁊ ꝑ materiā que eſt peccatū: ⁊ ꝑ actū qui eſt aperire: et ꝑ finē qui eſt ſpes venie. Ab de pe.di.j.ecce nūc tēpus. dicit Ambro. Confeſſio ſpem ſaluandi tribuit. Quare autē fienda eſt homini cōfeſſio: Petrus aſſignat hanc rationē. In omni iudicio bene ordinato opꝫ alterum eſſe iudicē/ alterū reū eſſe. In penitētia autē eſt quoddā iudicium: decet ibi alterū eſſe reum/ ⁊ aliū iudicem. Iudiciū autē contra reū ꝓcedit: aut per ꝓbationes cōtra inuitum: aut per cōfeſſiones ꝓprias ſponte factas. Cum ergo iudiciū penitētie ſit ſpontaneū opꝫ ꝓcedere ex cōfeſſione rei: non ex aliis ꝓbationibus. In iudicio vero nō debet eſſe iudex principalis niſi qui pōt abſoluere ⁊ cōdemnare. Et ideo illud iudiciū penitentiale in quo intendit̄ remiſſio culpe ſolū deo principaliter cōpetit: qui ſolus peccata pōt relaxare. de conſe.diſt.iiij.nemo. Ipſe vero qꝛ in veteri teſtamento deꝰ erat et non homo: tūc contentus erat mentali confeſſiōe: lꝫ eñ ab his qui erāt de populo iudeorum ex mādato legis fieret aliqua manifeſtatio peccatorū/ illa tñ erat generalis ⁊ ſolum ꝓ quibuſdā peccatis: non autē ſpecialis et diſtincta et vocalis vt nūc. Sed poſt ſuſceptionē nature noſtre: vt in nouo teſtamēto vocalem confeſſionē que fit homini requirit ab homine. Et qꝛ in forma humana nobiſcū vbiqꝫ pñs eſſe non pōt: ideo vicarios cōſtituit homines quibus debemus cōfeſſionē facere. de pe.di.j.multiplex. In hoc autē ꝙ poteſtatē ſuā iudiciariā ligandi et ſoluēdi dedit: cōfeſſionē eis fieri debere tanꝗ̄ iudicibꝰ inſinuauit. Ipſe ergo xp̄s inſtituit confeſſionē tacite. Apoſtoli autē promulgauerūt expreſſe. Iaco.v. Confitemini ⁊c. ideſt habētibus poteſtatē: vt ſunt ſacerdotes.

De neceſſitate cōfeſſionis ſacramētalis. §.I.

Nota ꝙ magiſter ſen.in.iiij.di.xvij.et Gratia.de pe.di.j.per totū querūt. vtrū abſqꝫ cōfeſſione ſacramētali actu vel ꝓpoſito per ſolam cōtritionē.i.dolorē de peccatis cum ꝓpoſito abſtinēdi: etſi nō confitēdi: poſſit haberi remiſſio peccatorū. Et multa dicūt ꝓ ⁊ contra. Et tādē Gratia.dicit in fine di.illius: ꝙ qꝛ vtraqꝫ opinio hꝫ viros ſapientes ⁊ religioſos: quid magis tenēdū relinquit iudicio lectoris. Et in fine illius di. Theodo.dicit grecos tenere cōfeſſionē vocalem nō eſſe neceſſariā: ſed Tho.in.iiij.diſt.xvij.in expoſitiōe littere dicit ꝙ hoc qđ ponitur ꝓ opinione ſcꝫ cōfeſſionē vocalem nō eſſe neceſſariā: nunc eſt hereſis. Non ꝙ explicite ſit cōtra aliquem articulū vel precedēs vel ſequens ad ipſum: ſed implicite aliquid cōtrariū fidei cōtinet: qꝛ ſequit̄ ꝙ claues eccleſie nō ſunt neceſſarie ad ſalutē. Et in talibus anteꝗ̄ determinet̄ per eccleſiam ꝙ ex eis ſequitur aliquid cōtrariū fidei: non iudicat̄ hereſis eſſe ſed opinio: ⁊ ſic magiſter ⁊ Gratia.ꝓ opi.hoc ponunt. Sed nūc poſt determinationē eccleſie ſub Innocētio.iij.factam: ſcꝫ extra de ſum.tri.⁊ fi.ca.omnis. hereſis reputāda eſſet. Cōfeſſionē autē eſſe neceſſariaꝫ Pe.in.iiij.ſic declarat. Omnis peccati originalis vel actualis remediū eſt paſſio xp̄i: illius autē paſſiōis virtus in ſacramentis eccleſie eſt impreſſa. Unde nō poſſumꝰ a peccato ſiue originali ſiue actuali ſanari ſine eccleſie ſacramēti ſuſceptiōe: vel in re cum adeſt oportunitas: vel in ꝓpoſito cū articulus neceſſitatis excludit ſacramētū ⁊ nō cōtemptus religionis. Confeſſio vero pertinet ad remediū inſtitutum contra peccatū actuale: vnde neceſſario tenemur confiteri. Eſt autē confeſſio de iure diuino nō naturali. Sed de iure naturali eſt cōfeſſio que fit deo mente. Concordat Tho. nec papa poſſet diſpenſare ꝙ aliquis nō teneret̄ confiteri peccatum ſuū: qꝛ nō habet poteſtatē tollendi ius diuinū: ſed poſſet diſpenſare ꝙ aliquis nō teneret̄ annuatim cōfiteri: qꝛ hoc de iure humano eſt. Tho. Amb. de pe.di.j.ecce. non meruit iuſtificari qui peccata ſua noluit confiteri.

De cōditiōibus quas debet habere confeſſio. §.II.

Nota ſm Tho.in.iiij.ſentē.diſt.xvij.q.vlti.ar.iiij.ad.iiij.q.iii. ꝙ debet habere.xvj.conditiōes que in his verſibus continent̄. Sit ſimplex/humilis cōfeſſio/pura/fidelis. Atqꝫ frequens/nuda/diſcreta/libens/verecunda: Integra/ſecreta/lachrymabilis/accelerata: Fortis/⁊ accuſans/⁊ ſit parere parata. Et due ex his cōditiōibus ſunt ad bene eſſe confeſſiōis: ſed non neceſſarie.ſ.frequens ⁊ feſtina. Alie ſunt neceſſarie. De qualibet igitur earū videndū. Et primo de illis que nō ſunt neceſſarie. Dicitur autē confeſſio ſm Ray. quaſi cordis vndiqꝫ faſſio.i.ex tōto manifeſtatio.

Prima cōditio cōfeſſiōis §.III.

eſt ꝙ ſit feſtina.i. ꝙ cito poſt peccatū cōmiſſum mortale cōfiteat̄. Et querūt doctores Utrū ſit

neceſſariū cōfiteri pctā mortalia ſtatim habita opportunitate? Rndet Pe.in.iiij.dicēs ꝙ due ſunt circa hoc opi. Una dicit ꝙ tenetur ſtatim habita opportunitate.nec ca.de peni.ꝛ re.oīs. excuſat q̄r intēdit arctare tp̄s nō ampliare ꝓpter negligentiā hoim. Alij dicūt cōmuniꝰ: ꝙ cū ſit preceptū affirmatiuum nō obligat niſi ꝓ loco et tēpore:eccl'ia āo in hoc potuit determinare tp̄s:cum ſit preceptū diſcipline nō nature Unde regulariter nō tenetur homo niſi ſemel in anno confiteri.ſ.in paſcha: qn̄ neceſſe habet cōicare.hāc opinionē dicit Tho. eſſe ꝓbabiliorē quā ſequitur Pet.de pa.Ricb.ꝛ Duran. et Joh.neapo.in quodli. In quattuor tn̄ caſibꝰ tenetur quis cōfiteri ante terminū taxatū ab eccleſia ſm Tho.et Pe.de pa.ꝛ alios. Primus eſt rōne ſacramenti:qn̄ ſcȝ vult ſuſcipere eucha riſtiā vel ordinem ſacrū. De his duobus dicit Tho.in quodli.j.q.vj.ar.ij.ꝛ Joh.neapo. Tali enim nō ſufficit ꝙ ſit cōtritus:ſed oportet ꝙ cōfiteatur ſi habet copiā confeſſoris: vł niſi neceſſitas vrgeat: al's peccaret mortaliter. Aliqui dicunt idem eſſe de omnibus alijs ſacramētis ꝙ ſcȝ nō ſufficiat cōtritio de mortali:niſi et cōfiteatur ſi poteſt:cū accedit ad ſacramētū aliqđ: vt ſicut baptiſmꝰ eſt ianua ſimpliciter reſpectu omniū ſacramentorū:ita penitentia eſt ſecūda tabula poſt baptiſmū lapſo reſpectu aliorū ſacramentoꝝ.ar.de pe.diſt.j.c.ſcđa poſt naufragiū. Nec eſt cōtra de cōſe.di.v.Ut ieiuni.quia etiā eccl'ia frequenter admonet fideles ad ſeruandū precepta naturalia et diuina. Adminiſtrando aūt ſacramenta: puta cōicando alios: audiēdo cōfeſſionē:faciēdo diaconatū ꝛ hmōi: ꝙuis debeat eſſe cōtritus de mortalibꝰ ex debito neceſſitatis: al's peccaret mortalr vt dictū eſt.ā.eo.c.xvj.§.xiiij. cōfeſſus tn̄ debet eſſe ex debito honeſtatis tm̄: ita ꝙ nō cōfeſſus attamen cōtritꝰ nō peccaret mortaliter ſm Pe. de pa. Aliquibꝰ videtur ꝙ etiā miniſtrātibꝰ ſacramēta nō ſufficiat cōtritio de mortali: ſed de neceſſitate requiratur cōfeſſio ſi poteſt haberi. Tho.ꝛ Pet.diſt.xvij.in.iiij.q.iij.dicūt ꝙ quia prelatis incūbit diſpēſare ſacra que nō niſi mūdi tractare debēt:ideo eſt eis conceſſum a iure ꝙ poſſint ſibi eligere cōfeſſores ꝓprios: quod intelligūt eos loq̄ de mūdicia penitētie ſacralis pfecte:q̄ in abſolutiōe facta cōfitenti conſiſtit. Quāuis autē iſta ſit tutior via:tamē nullū doctoꝝ ſcriptū legi hoc dicere clare. Scđs caſus rōne periculi. ſaltē cū ſemel ſacrm in neceſſitate in hac.vita ſuſcipiendū eſt. Et dicitur hic periculū quādo frequēter hoīes ex tali caſu moriūtur ſm Pe.de pa.vt patiendo naufragium:intrando bellū:aut patiendo acutam febrem vel grauem infirmitatem: ꝛ ſic intelligit ꝙ quilibet poteſt abſoluere in mortis periculo conſtitutum.de offi.or.c.Paſtoralis in glo. Non autem eſt hoc periculum ex hoc ſolum ꝙ intrat mare vel flumen. Tertiꝰ eſt ratiōe dubij quādo ſcȝ ꝓbabiliter dubitat ꝙ ampliꝰ pro illo anno non occurret ſibi copia confeſſoris ſeu valentis eū a peccato abſoluere reſeruato: vel ab excōicatione ſi ea eſt ligatus.tunc enī tenet̄ cōfiteri cum habet opportunitatem: vbi enim periculū imminet auferenda eſt mora. diſt. v. Baptizari. Quartus caſus eſt ratione ſcrupuli: cū ſcȝ aliquis eſt illius opiniōis ꝙ teneatur ſtatim confiteri: ꝛ ſic ſibi format conſcientiam tunc mortaliter peccat ſi non facit: quia omne quod eſt contra conſcientiam edificat ad gehēnam.xxviij.q.j.§.Ex his. Et addit Thomas ꝙ ꝙuis vt dictū eſt non teneatur quis ſtatim confiteri ex neceſſitate: bonum eſt tameȝ et conſulendum non differre et precipue ꝙuis doleat de peccato: neſcit tamen ſi eſt dolor ſufficiens ad contritionem: ſed in confeſſiōe fit homo de attrito cōtritus:niſi ponat obſtaculum. Si q̄s tamen differret expectans aptius tempus et liberius: vel vt habeat peritiorem confeſſoreȝ laudabiliter faceret: ita tamen ꝙ propter hoc non trāſeat annꝰ qui eſt terminꝰ a iure ſtatutꝰ

Caſus q̄bꝰ tenemur ꝓueniꝛe confeſſionem.
Primꝰ.
Scđs.
Tertiꝰ.
Quartus.

¶ Secunda conditio §. IIII.

confeſſionis eſt ꝙ ſit frequens.quod poteſt intelligi dupliciter ſm Raymū. Uno modo vt q̄ frequenter cadit/frequenter reſurgat per confeſſionem.de pe.diſtin.iij.Septies.ꝛ.c.Adhuc perfidi inſtant. Secundo modo intelligitur vt eadem peccata pluries confiteatur. et vt dicit Aug. Quanto pluribꝰ confitebitur turpitudinem criminis: tanto facilius inuenit gratiam remiſſionis.de pe.di.j.Quē penitet. Et ꝙuis in prima confeſſione ſi fuerit contritus: habuerit plenam remiſſionem omnium peccatorum mortalium: valebit nichilominus ſecunda et tertia:et deinceps confeſſio de eiſdem:etſi non ad remiſſionem culpe ex quo iam deleta eſt:tamen ad remiſſionem pene. tum ratione actus de ſe boni.tum ratione erubeſcētie.tum ratione et virtute clauium valebit et ad augmētum gratie:ꝛ aliquando ad remiſſionem pene:cum ſcȝ in precedenti non fuerat contritus. ¶ Nota tamē de peccato de quo quis fuit rite cōfeſſus et abſolutus non tenetur de neceſſitate iterum confiteri.nec tenetur quis obedire alicui p̄cipienti ſibi confiteri id de quo eſt confeſſus:nec papa poſſet cōdere legē ad hoc aſtringentem ſm Pet.de palu. Nota tamen ꝙ ſunt aliqui caſus in quibꝰ tenetur quis iterare confeſſionē:et ſunt quattuor ſm Pet.duo ſunt ex pte cōfitētis:ꝛ duo ex pte ꝯfeſſoris. Primꝰ ſm

Caſus reiterādi confeſſiōis.
Primꝰ.

Pe.Tho.Ray.ꝛ hoſt.ꝛ oēs alios.ſ.qñ aduer
tenter tacet aliqđ qđ eſt mortale:vel creditvel
ꝓbabiliter dubitat eſſe mortale ex verecūdia
vel alia iniuſta cauſa. tūc peccat mortalr ꝯmit
tēdo fictionē i ſacꝛoꝝ notabilē irreuerētiā:ꝛ ite
rare tenet illā ꝯfeſſionē.Si tñ talis ꝯfitet eidē
cui pri⁹ ꝛ ille hʒ in memoria pctā ei⁹:ſufficit di
cere illud occultatū et illā fictionē ſm Du.or.
mi.ut ſum.cōfeſ.immo etiā ſi nō haberet in me
moria vt ptʒ in fine.§.Sed ſi dimitteret ex ali-
qua iuſta cauſa.puta qꝛ dubitat ꝓbabilr ꝯfeſ-
ſorē eſſe ſollicitātē ad malū de quo cōfitet: vel
reuelatorē cōfeſſionis:vel dicēdo illud cū ſit cō
feſſor manifeſtaret pctm̄ qđ audiuit.puta ſi iiu
ſte abſoluit cū nō debuit:ꝛ in his caſib⁹ non ha
bendo copiā niſi talis cōfeſſoris cui cōfitendo
aliqđ p̄dictoꝝ ſeq̄ret:tūc ſatis videt ꝙ excuſet
Dicit etiā p̄dict⁹ Durā.ꝙ ſi ex ignorātia craſ-
ſa ꝛ ſupina aliqđ reticuit mortale: qꝛ noluit co
gitare de pctis ſuis tenet totū iterare: ſecus ſi
ex ignorātia ꝓbabili:qꝛ tūc ſolū illđ qđ dimiſit

Scđs. ¶Scđs eſt ſm Pe.ꝛ Tho.qñ nō impleuit pe
nitētiā ſeu ſatiſfactionē iniūctā ꝑ mortalib⁹ ex
cōtēptu vel negligētia et eſt oblit⁹ ei⁹.Si ei re
cordaret adhuc poſſet ꝑficere: ꝛ tūc perficiēdo
iterare nō tenet ꝛ p̄cipue qñ nō eſt ſibi termin⁹
prefix⁹ quē nō poſſit trāſgredi:ꝗuis ſibi ſit de-
claratū in quo ipſam debeat facere vel in alio
tpe ipſam ſupplere.coꝛꝑo aūt ꝙ facit ſibi ꝓpoſi
tū nō implēdi pniāʒ ſibi iniūctā ꝑ mortalib⁹ ex
negligētia vel ꝯtēptu peccat mortalr:qꝛ tenet
ad illā ſub p̄cepto.Sec⁹ de pnia iniūcta de ve-
nialib⁹ ad quā nō tenet de neceſſitate ſʒ Tho.
vel etiā ſi pniam ꝑ mortalib⁹ iniūctā dimitte-
ret ex impoſſibilitate:puta infirmitate ꝛ hmōi
poſſet tñ pnia iniūcta ab vno cōfeſſore mutari
ab alio cui cōfitet etiā ſine audientia cōfeſſio-
nis pctōꝝ illoꝝ ꝑ q̄b⁹ erat īpoſita.ſm Pet.de

Terti⁹. pa.de hoc tñ vide.ſ.§.xix. ¶Terti⁹ caſus ſm
Tho.Pet.ꝛ Hoſt.eſt ex pte cōfeſſoris: vcʒ qñ
eſt notabiliter ignorans ſacerdos:ita ꝙ neſcit
diſcernere inter mortale ꝛ veniale de pctis oi-
bus et p̄cipue cū penitēs habet caſus intrica-
tos et difficiles.Cōcor.Durā.or.mi.ꝛ addit. ꝛ
hoc niſi penitēs ſit perit⁹ et cōfeſſorē inſtruat.
cū aūt vadit ad eū quē ſcit idiotā et ignorantē
tenet iterare. hec Du. Qđ videt intelligendū
qñ pōt habere aliū ſufficientē. Nā ſi aliū habe
re nō poteſt:multo magis cū in periculo mor-
tis eſt:poteſt ꝛ dʒ cōfiteri ei quē habet.Vnde ꝛ
Aug.dicit de pe.di.vi.Qui vult.Qui vult cōfi
teri vt inueniat gratiā ſacerdotē querat ſciētē

Quar-tus. ſoluere et ligare ꝛc. ¶Quartus caſus etiā ex
parte cōfeſſoris eſt impotentia abſoluendi ſm
Tho.Pe.Ray.ꝛ Hoſt.Qđ poteſt eſſe dupli-
ter ſm Pe.de pa.ꝛ Du.or.mi.vel qꝛ habet po

teſtatē abſoluēdi arctatā: qꝛ ſcilicet ab aliqui-
bus caſib⁹ nō poteſt abſoluere ſuperiore ſibi re
ſeruāte illos: ꝛ tñ ab illis de facto abſoluit: et
cōfeſſus illi cū hoc ei cōſtat:tenet iterū cōfiteri
nō quidē oia:ſed ſm Pe.de pa. illa tm̄ de q̄b⁹
non potuit abſoluere.Aut hoc eſt qꝛ nullā ha-
bet ptātē:ꝛ hoc vel qꝛ nō ſacerdos erat ꝗuis re
putaret:vel qꝛ nō ſubdit⁹:vel qꝛ intruſus : aut
excōicat⁹ aut ſuſpenſus ab officio et hmōi : et
abſolut⁹ a tali cū hoc illi cōſtat tenet iterū con
fiteri:qꝛ realiter nō eſt abſolut⁹:ꝗuis ignoran
tia facti excuſet eū in ꝯſpectu dei ac ſi eſſet ab-
ſolutus dū neſcit ſm Tho.in qđlib. ſed Pet. di.xvij.
de pa.in.iiij.ſic diſtinguit ꝛ notabiliter: qꝛ aut q.vi.
impedimentū qđ habet abſoluēs eſt iuris diui
ni aut humani.Si iuris diuini:puta qꝛ nō fuit
baptizatus talis vel nō ordinat⁹.Et in hoc ca-
ſu abſolutus a tali tenet iterū cōfiteri hoc ſcito
nec papa poſſet de contrario diſpenſare.Si eſt
impedimētū iuris humani. puta qꝛ excōicat⁹
ſuſpēſus ꝛ hmōi:tūc aut impedimētū eſt noto
riū aut occultū.Si notoriū puta qꝛ manifeſte ꝛ
publice verberauit clericū: ꝓpter qđ notorie eſt
excōicatus.vel manifeſte intruſus.i.ꝑ cōceſſio
nē ſecularium poſit⁹ in eccl'ia curata nō per cano
nicā cōceſſionē ꝓpter qđ titulū non habet nec
poteſtatē ſuper parrochianos illi⁹ eccl'ie:ꝛ tali
cōfeſſus tenetur iterū cōfiteri hoc ſcito. Sed ſi
impedimentū eſt occultū:tūc aut cōfitens ipſe
ſcit illud impedimentū:aut neſcit.Et ſi ſcit cōfi
tendo ſibi tenet iterū cōfiteri ꝛ mortalr peccat
cōicando illi in diuinis.Si neſcit impedimētū
qđ aliis etiā occultū eſt/ ꝛ hoc ignorantia facti
tūc tenetur iterare.ar.g. de ſententia ſerui qui
putabatur publice liber et pretor/que rata eſt.
Sed ſi hoc neſciret ignorantia iuris : puta ſcit
illū percuſſiſſe clericū:ſed credit nichilominus
ipſum poſſe audire ꝯfeſſiōes: nō excuſat ꝑ hoc
quin teneatur iterare. ¶Et eſt quint⁹ caſus in Quint⁹
quo q̄s tenetur iterare confeſſionē ſm Pe.de
pal.vcʒ impedimentū ex parte cōfitentis ſcitū
vel oblitū vel ignoratū probabiliter:puta quia
erat excōicatus maiori vel minori excōicatiōe
lʒ neſciret. cū poſtea ſciuerit tenetur iterū cōfi
teri abſoluēdus.qꝛ ligat⁹ excōicatione abſolui
nō potuit a pctis ꝛ ꝓbabiliter ignorantia pre
ſeruat a culpa ꝛ a pena irregularitatis: ſed nō
facit eū nō eſſe excōmunicatū: ꝓpter qđ ſi tunc
eligeret vt ſibi beneficiū cōferretur: ignorātia
nō faceret ꝙ ſibi aliquod ius acquireretur : vt
in.c.apoſtolice.de cle.excō.mi.in glo. Eſt autē
minus capax ſacramentoꝝ a quoꝝ participa-
tione directe excluditur ꝗ quorūcūq; alioꝛum
et ideo abſolutio nulla. Et dicit idem Pet. ꝙ
in hoc caſu et in aliis in quibus quis tenetur
iterare confeſſionem : ſi confitetur eidem non

opꝫ iterare pctā explicite: ſed ſolū implicite dicēdo in illis q̄ vobis al's dixi: ſicut ſi nulla fuiſſet ſolutio de facto. Dilata eñ abſolutio ꝑ multos dies fieri pōt: etiā ſi iſte oblit⁹ fuerit i dū tñ prius penitentiā ei innotuerit: qꝛ ſi nō taxaſſet penitētiā: tūc opꝫ ad memoriā reducere vt moderetur iuſte. Hec Pe. Guil. etiā dicit ꝙ penitentia nō requirit tantā ꝯtinuitatē agendoꝝ ⁊ dicendoꝝ ſicut alia ſacramēta. Sed in vna die poterit fieri pars vna ꝯfeſſiōis: ⁊ in altera alia: vel in vna die audiri cōfeſſio: ⁊ in alia impendi abſolutio ⁊ penitentia iniungi.

Sextus ¶ Sextus caſus eſt quādo quis facit confeſſionem in mortali vel ſine ꝓpoſito abſtinendi. Sed quia iſte caſus habet varias opiniones: ⁊ eſt ſatis difficilis declarabitur in ſequenti §.

¶ Tertia conditio confeſ- §. V.

ſionis eſt ꝙ ſit lachrymabilis. i. cum dolore ſeu diſplicētia de pctis ſaltē ſm̄ rationē. Uñ q̄runt doc. vtrū cōfeſſio facta ab eo q̄ nō eſt ꝯtritus: qꝛ ſcꝫ nō dolet ſufficienter: vel nō proponit abſtinere a pctis valeat: ita ꝙ nō teneat̃ eā iterare. Et rñdet Pe. de pa. in. iiij. diſ. xvij. ꝙ circa hoc eſt triplex modus dicēdi. Primus eſt ꝙ nō valet ad remiſſionē culpe nec pene: nec tūc recedēte fictione vnde ⁊ tenet̃ iterare: ⁊ hec eſt opi. Goff. in quodli. Ray. Hoſt. in ſum. Bon. in. iiij. et Duran. or. mi. Rober. holkot. et Uincen. in ſpe. hiſto. Scd's mod⁹ dicēdi ꝙ talis cōfeſſio valet ad remiſſionē culpe qñ impenitens ꝯfitet̃ ⁊ abſoluit̃: licet tūc nō recipiat fructū abſolutionis: tñ recedēte fictione recipiet: ſicut dictū eſt de baptiſmo. Et ratio hui⁹ forte eſt: qꝛ ſicut in baptiſmo imprimit̃ character: ad quē recedēte fictione ſequit̃ gr̃a: ita in penitentia imprimit̃ quidā ornat⁹: ad quē recedente fictione ſequit̃ gr̃a. et hec eſt opi. Tho. Pe. Rich. or. mi. in. iiij et Ioh. ⁊ Ber. in glo. videt̃ etiā eſſe Gra. de pe. diſt. j. menſurā. in. §. ſeq. Dicit eñ ꝙ non eſt neceſſe ꝙ pctā que ſemel ſacerdoti ꝯfeſſi fuimus: eadē denuo ꝯfiteamur. Eſt ⁊ tertius modus dicendi declarās ⁊ ꝯcordās ambos: aut eñ talis nō habet intentionē cōfitendi ſacramētaliter ⁊ abſoluēdi: ſed deridēdi: aut habet intētionē cōfitendi. In primo caſu nō liberat̃ a p̄cepto diuino de cōfeſſione: qꝛ ſine intentione nō poteſt ſuſcipi eſſentia ſacramēti q̄ cōſiſtit in vſu: vnde tenetur iterū cōfiteri. Si aūt intēdit tūc diſtinguendū: qꝛ aut intendit implere p̄ceptū ⁊ ſuſcipere verū ſacr̃m qꝺ eccleſia cōfert: aut nullā habet de pctō ſuo penitentiā aut aliquā. Si nullā tunc penitētie ſacr̃m nō ſuſcipit: qꝛ pars eſſentialis ſacramēti huius qꝺ cōſiſtit in actu ſuſcipientis eſt actus interior: vnde ſine eo nōn eſt: ſicut nō eſſet verū matrimonium ſi quis intenderet verū ſacramentū ſuſcipere: nō tamē conſentire niſi in carnalē copulā et ad tēpus. Sed ſi aliquā penitentiā hꝫ de pctis ſuis: tunc iterū diſtinguendū: qꝛ aut talē hꝫ penitentiā ꝙ ſufficit cū ſacr̃o: puta attritus accedit ad cōfeſſionē ex quo ibi fit ꝯtritus / vnde fugatur fictio. et ſic nō habet dubiū: qꝛ ⁊ ſacr̃m ſuſcipit ⁊ effectū ei⁹ ſcꝫ remiſſionē pctōꝝ. vnde nō tenet̃ iterare. Et ſimiliter imo ⁊ fortius ſi accedit ꝯtrit⁹. Si vero habet talē penitētiā ꝙ nō ſufficit cū ſacr̃o ad gr̃aꝫ qꝛ nec etiā attrit⁹ accedit: tūc eſt vera opi. Tho. ſcꝫ ꝙ fictiōe recedēte tūc incipit valere cōfeſſio et nō tenet̃ ꝯfiteri niſi fictionē ſuā. Poteſt igit̃ opi. Tho. multis modis ſaluari. Uno modo loquēdo de eo q̄ fict⁹ eſt priuatiue nō poſitiue: qꝛ ſcꝫ habet dolorē: ſꝫ ita imꝑfectū ꝙ nec cū ſacr̃o actu ſuſcepto ſufficit ad ꝯtritionē: nichilomin⁹ tamen hāc imꝑfectionē q̄ eſt fictio nō ꝯfitet̃: qꝛ credit ſufficiēter eſſe diſpoſit⁹: et ſic nō ſcienter celat pctm̄ qꝺ fuit in hoc ꝙ nō examinauit conſciētiā ſuā ſicut debuit: ⁊ ſic qꝛ erat error iuris diuini nō tollit fictionē reſpectu vltimi effect⁹ ſacr̃i: qꝛ improbabilis vñ nō excuſat: ſed eoipſo quo error fictionē tollit q̄ excludit eſſentiā ſacramēti. Tali ergo q̄ verū ſacr̃m ſuſcipit ornatus imprimit̃: ſed gr̃a nō datur: ſed poſtea qñ redit ad cor ⁊ recolit ſe nō bene feciſſe debitū: et ex negligentia aliqua oblitū: tūc incipit valere ꝯfeſſio ⁊ nō tenet̃ ꝯfiteri illa q̄ prius cōfeſſus fuit ſic fictus: qꝛ nō fuit dimidiata ex intentione: ſed ſolū illā fictionē tenet̃ ꝯfiteri. Si aūt fuiſſet fictio poſitiue: qꝛ ſcꝫ nō doleret ⁊ ſciēter celata fuiſſet: ꝯfeſſio eſt nulla: vel ſi fictio fuiſſet cōfeſſa non debuiſſet dari abſolutio: ſed ſi data fuit: dubiū eſt vtrū ornatus impreſſus eſſet. In quo caſu Tho. nō poteſt intelligi. ¶ Scdo modo pōt opi. Tho. intelligi qñ eſt poſitiua fictio quātū ad hoc ꝙ nō dolet: nec abſtinere ꝓponit: tunc iſta fictio nō occurrit ſibi vt ꝯfitenda: nec actu cogitat ꝙ teneat̃ eā cōfiteri: tunc eñ ſicut de peccato qꝺ occurrit q̄deꝫ: ſed nō credit ꝙ ſit pctm̄: aut ꝙ ſit mortale ⁊ de neceſſitate ꝯfitenduꝫ: ꝑinde eſt ac ſi fuiſſet oblitū ꝑ negligentiā: nec feciſſet debitū ſuū de ſcrutādo ꝯſcientiā: in quo caſu ſolū illud eſt ꝯfitēdū ⁊ eſt verū ſacr̃m: licet ſit hec ignorātia iuris diuini facti. Et hoc modo poteſt ſuſtineri dictū Tho. xxj. diſ. vbi dicit ꝙ ignorātia iuris diuini nō excuſat a fictione: ⁊ ſic talē vocat fictū. ¶ Tertio modo poteſt ſuſtineri opi. Tho. loquēdo de illo qui ꝯfitetur ei cui prius: ⁊ tunc nō oportet iterare ꝯfeſſionē ei prius factā / licet fictā: etiā ſi ſacerdos nō recoleret pctā ſibi prius dicta: qꝛ nec qñ cōfeſſio eſt integra oportet ꝙ recolat actu de principio vſq; in finē. Et maxime quia hic ſufficit abſoluere ab oībus ⁊ iniūgere penitentiā ꝓ fictione

et pro aliĳs ꝙ faciat penitentiã tũc ſibi iniũctã. ¶ Itẽ paulopoſt dicit idẽ Pe. de pa. ꝙ cũ cõfitens exprimit fictionẽ ſuã: puta dicens nõ proponere ſe abſtinere in futurũ. Sacerdos ꝙuis nullo modo debet abſoluere: alſ peccat abutens claue: nec valet ſibi tunc illa abſolutio: tamen ex quo intendit abſoluere ⁊ ſacrm verũ cõferre qđ cõferat: ⁊ ſi tũc nõ habet effectũ ꝓpter illius indiſpoſitionẽ: habebit poſtea qñ conteretur: vel ex pactione vel ex diſpoſitione ornatus manẽte. Et ſi dicatur ꝙ ꝙuis ibi ſit forma non tamẽ materia: ergo nec ſacramentũ. Materia enim eſt peccator cõtritus. Rñ. ꝙ materia eſt peccator ſed imunda: nec eſt cõfeſſio dicenda dimidiata quã oportet iterare: niſi quando occurrit fictio vt confitenda.

¶ Quarta conditio confeſ- §. VI.

ſionis eſt ꝙ ſit integra: vt ſcʒ oĩa dicat q̃ habet in memoria de qbus nõ eſt rite cõfeſſus. Unde Augu. de pe. diſt. iiij. c. ſi. Caueat ne verecũdia ductus diuidat cõfeſſionẽ. hoc eſt enĩ ad hypocriſim tendere et ſemꝑ venia carere. Et hoc eſt intelligẽdũ de mortalib⁹: nã de venialib⁹ quia nõ habent cõnexionẽ nec quo ad ꝯtritionẽ nec quo ad ꝯfeſſionem: nec quo ad abſolutionẽ ſm Petr. de pal. ideo abſq; ꝓiudicio ſalutis põt de hoc dimidiari cõfeſſio: ꝙuis nõ ſit ita honeſtũ: niſi fiat ex cauſa rõnabili: ⁊ aliqñ mortalia ſunt que putanť venialia: ⁊ ideo periculoſum. Oĩa igiť mortalia vni de neceſſitate ſunt dicẽda. de peni. diſt. iij. ſunt plures. Rationẽ hui⁹ aſſignat Tho. in. iiij. diſ. xvij. q. vlti. ar. iiij. q. ij. Nã ſicut in medicina corporali oportet ꝙ medicus non ſolũ vnũ morbũ cõtra quẽ medicina dari debet cognoſcat: ſed etiã vniuerſaliter totã habitudinẽ ipſius infirmi: eo ꝙ vnus morb⁹ ex adiunctione alterius aggrauatur: et medicina q̃ vni morbo cõferret preſidiũ alteri nocumentũ preſtaret. Cũ qĩq; qs ꝯtrariĳs pctĩs ſit infectus: ⁊ ideo de neceſſitate cõfeſſionis eſt: vt oĩa pctã q̃ quis habet in memoria cõfiteať ſacerdoti: que ſcʒ alſ non eſt cõfeſſus. Que aũt eſt oblitus cũ eoꝝ poſtea recordatur: ſufficit ꝙ illa ſola confiteatur que ex obliuione dimiſerat alias: aut in generali vt ſub iſta forma: vt cũ de multis aliĳs ſum confeſſus: hoꝝ vel hmõi fui oblitus: et hoc ſiue illi qui priorẽ cõfeſſionẽ audiuerat ſiue alteri. Et ſi ꝯfeſſor a qbuſdã pctĩs nõ poſſet abſoluere ꝑ epm retentis: debet nichilominꝰ penitẽs dicere totũ cõfeſſori ſm Tho. in quodlib. qui debet eũ abſoluere a qbus poteſt: ⁊ de reliquis de qbus nõ poteſt remittere ad ſuperiorẽ abſoluendũ. ar. xxxiij. q. ij. latorẽ. et ex͂ de pe. ⁊ re. c. ſignificauit. ꝙ ſi de facto abſoluit non eſt abſolut⁹ ſm Tho. qđ intelligiť ſm Pe. de pa.

Oblita quõ cadũt ſub ꝯfeſſiõe

ab his in qbus nõ poteſt: q͂ ſententia eſt a non ſuo iudice in illis. Tamẽ q͂ vtile ꝑ inutile non vitiatur in his q̃ capiunt diuiſionẽ: ab aliĳs eſt abſolut⁹ de qbus poterat: nec plus oportet ad eũ redire. Excuſať etiã penitens in illo in quo abſoluit cõfeſſor nõ valens propter ignorantiã facti: ſed nõ excuſatur ſacerdos cui nõ licet ius ignorare ſm Tho. Sicut ergo eccleſia romana hũc vſum habet vt dicit Pe. de pal. ꝙ abſoluit a maiorib⁹ remittẽs ꝓ minorib⁹ abſoluendũ. In quo facto ſupponiť ꝙ ita poteſt fieri: ita pari ratione poteſt fieri ecõuerſo: q͂ de mortalib⁹ non poteſt minus remitti maius ſiue minori q̃ ecõuerſo: ꝓpter qđ qua ratione ſuperior poteſt abſoluere de retẽtis nõ abſoluẽdo de cõceſſis: eadẽ ratione inferior de cõceſſis tñ: q͂ ex quo iſte eſt abſolutus quo ad deũ: vt ſupponitur ex cõtritione quã oſtẽdit: id qđ eſt ex parte eccl͂ie poteſt dimidiari in foro penitentiali: ſicut in foro iudiciali poteſt qs abſolui ab vno iudice et ab vna ſentẽtia: ⁊ ab alio ab alia: imo etiã ſi nõ eſſet cõtritus ſed attritus idẽ eſt: q͂ diſpoſitio ad grãm poteſt dimidiari. Et ſic ex ꝯfeſſionib⁹ factis diuerſis cauſať diſpoſitio ornat⁹ ꝑfecta ad gratiã. Unde exemplũ clauiũ qñ cõpleta eſt vltima abſolutio: tũc ſequiť effectus ⁊ nõ ante. Exemplũ de extrema vnctiõe in qua ſunt multe forme ⁊ mutato miniſtro ꝓpter defectũ primi in vltima tñ recipiť effect⁹. Poteſt igitur ſuperior abſoluere de oĩbus: ſi tamẽ velit oĩa audire aliter nõ poteſt: ⁊ ꝓ his q̃ audiuit reſeruatis ſibi abſoluendũ remittere ad inferiorẽ: cui penitens oĩa debet dicere: etiã ſuperiori reſeruata: poteſt de potẽtia abſoluta maiora ſiue minorib⁹ cõmittere: ſed nõ de potentia ordinata. Inferior aũt nõ põt abſoluere a reſeruatis: qđ ſi facit nichil facit: ſicut nec etiã ſi abſolueret ab excõicatione a qua nõ poteſt: debet tñ penitẽs vni oĩa dicere. vt. c. oĩs. dicit. Omnia ſacerdoti nõ ſacerdotib⁹. ⁊ dicit Pe. ibidẽ ꝙ ratio Tho. quare oĩa vni ſunt dicenda non eſt demonſtratiua: quia nec materia ſacramẽtoꝝ eſt demonſtrabilis: ſed eſt ratio probabilis: ⁊ ſic intendebat Tho. ſcʒ perſuadere nõ demonſtrare.

¶ Quinta cõditio eſt ꝙ ſit §. VII.

nuda vt non inuoluat obſcuritatẽ verboꝝ. Sic ergo cõfiteať ꝙ ſacerdos intelligat eũ: nõ tamẽ debet loqui ĩ materia turpi vt ribaldi. vt dicit Guil. ſed honeſtiori modo quo poteſt ĩ illa materia: ita tamen ꝙ credat cõfeſſorẽ intelligere eum. Debet etiã cõfiteri circũſtantias pctõꝝ. iuxta illud Thren. ij. Sicut aquaʒ effunde cor tuũ. Et illas quidẽ circũſtãtias q̃ trahũt pctm̃ in aliã ſpeciẽ de neceſſitate oportet ꝯfiteri: ſm Tho. ⁊ Petr. et alios doc. Alias circũſtantias

ꝯfiteri cũ nõ ſint niſi venialia pfectiõis eſt ⁊ nõ
neceſſariũ. Pe.de pa.in.iiij.dicit.diſt.xvj.ꝙ nu
merus circũſtantiarũ cõprehẽditur hoc verſu.
Quis qd vbi quib⁹ auxilijs cur quomodo qñ.
Ray.addit octauã.ſ.quotiens et vbi. In verſu
dicit quib⁹ auxilijs.ipſe dicit p quos quotiẽs.
Dicit ergo qs ꝓ varietate pſone/ſtat⁹/etatis/
ſapientie/ordinis:⁊ ſic fuit grauiſſimũ peccatũ
Ade:qꝛ quãto gradus altior:tanto caſus gra-
uior:⁊ ingratitudo maior. Quid.vtrũ malũ qꝛ
prohibitũ vel ex genere ſuo:vtrum mortale vel
veniale.vtrũ occultũ vel manifeſtũ:⁊ quãtũ ad
hãc ꝯditionẽ grauius fuit pctm̃ Cayn ꝙ̃ Ade.
Quantitas eñi generis homicidij grauior eſt
ꝙ̃ gule vel ſupbie. Ubi/qꝛ in loco ſacro graui⁹
peccat. Per quos/qꝛ traxit alios ad pctm̃: qꝺ
ꝓpriũ eſt diaboli: vel quos poſuit mediatores
ad malũ ppetrandũ: qꝛ pctõꝝ illoꝝ eſt pticeps
vel cũ qbus ꝓ qbus ⁊ ꝯtra quos. Quotiẽs/nõ
ſolũ quantũ ad ꝯſuetudinẽ: ſed etiã quantũ ad
numerũ: qui numerus refert ad actionẽ nõ ad
obiectũ actionis. Uerbi gr̃a. Si homo iniuſta
cõtrectatiõe accipiat ſaccũ plenũ mille flo.vnũ
furtũ eſt.ſi aũt tres flo.accipiat diuerſis actib⁹
ſucceſſiue erũt tria furta: qꝛ in ipſo actu eſſen-
tialiter eſt pctm̃:⁊ ideo nõ poteſt eſſe vnũ in plu
rib⁹ actib⁹. Cur.an ex infirmitate vel ex igno-
rantia vel electione vel quali intẽtione fecerit:
qꝛ mortalia trahũt ſpeciẽ ex fine: ideo hoc dili-
genter explicandũ. qui eñi furat vt mechetur:
magis dicẽdus eſt mechus ꝙ̃ fur.eſt tamẽ vnũ
pctm̃ in vno actu: ſed habẽs plures deformita
tes. Quo mõ:naturali vel innaturali: qꝛ ſemp
grauius in eodẽ genere agendo vel patiendo.
Quãdo.ſi in ſacro tpe vt in diebus feſtiuis vel
alio tpe:vt de pſeuerãtia in pctõ. ¶ Ad decla-
rationẽ aũt huius qñ ſunt circũſtantie ꝯfitẽde.
Dicit Pe.de pal. circũſtãtie ſunt in qntuplici
genere. Prime ſunt q̃ nec alleuiãt nec aggra-
uant:ſicut ille q̃ nõ importãt aliquã cõuenien-
tiaꝫ vel diſcõuenientiã ad rationẽ nec ex ſe nec
ex ſuppoſitione: ſicut furari cũ dextra vel ſini-
ſtra:et iſtas cõfiteri eſt ſupfluũ. Scḋe ſunt que
alleuiãt q̃ importãt cõuenientiã vt facere malũ
ex bona intẽtione vel ex ignorãtia: ⁊ iſtas cõfi-
teri eſt impfectũ: niſi qs timeat ſcandalũ ꝯfeſ-
ſorũ. Tertie ſunt q̃ importãt diſcõuenientiã ex
ſuppoſitione/vt furari multũ: et iſtas qꝛ pctm̃
aggrauãt cõfiteri eſt pfectũ:niſi vt patet ꝓpter
ſui periculũ vel ꝯfeſſoris vel tertij: ſed quia nõ
mutãt ſpeciẽ:nec aggrauãt in infinitũ: non eſt
neceſſariũ eas ꝯfiteri:ſm Tho. Sed Pe.dicit
ꝙ ꝙ̃uis iſta ſit cõis opi. tamẽ alia eſt tutior ſcꝫ
ꝙ cõfiteatur eas:cũ notabiliter aggrauãt puta
vt furari centũ flo. multo grauius eſt ꝙ̃ furari
vnũ. Sũt quarte que aggrauãt ⁊ mutãt ſpeciẽ:

De circumſtantijs peccati.

nõ tñ in infinitũ grauãt:vt qñ vtrũqꝫ eſt veniale:
vel qñ primũ eſt mortale ſcḋm veniale:vt i ſpe-
ciebus gule: quarũ vna aduenit alteri: et ſunt
qñqꝫ mortales:qñqꝫ veniales:⁊ iſtas ꝯfiteri nõ
eſt neceſſariũ: nec eſt illud ꝯtra hoc quod dicit
Tho.et alij cõiter: ſcꝫ ꝙ que mutãt ſpeciẽ ſunt
neceſſario cõfitende:qꝛ loquunt de illis q̃ ſunt
mortalia. Ratio quare nõ eſt neceſſariũ eas cõ
fiteri:qꝛ circũſtantia eſt ꝯfitenda neceſſario:nõ
quia mutat vt patet in veniali: ſed qꝛ mutat in
infinitũ:vt patet in mortali. Sed circũſtãtia nõ
mutans in infinitũ nunꝙ̃ aggrauat in infinitũ
qꝛ intendit penã ⁊ nõ extendit. Extenſio eñi eſt
infinita:nec poteſt creſcere: ſed intentio eſt fi-
nita: et ſemp poteſt creſcere. nulla ergo talis q̃
non mutat ſeu aggrauat in infinitũ eſt neceſſa-
rio ꝯfitenda. Quinte mutãt ⁊ aggrauãt in infi
nitũ vt quãdo actui veniali: puta vt laute ⁊ ſtu
dioſe p̄parationi additur ebrietas:vel notabi-
lis anticipatio hore in ieiunio ſine cauſa. Sed
vtrũ religioſo ſit mortale qꝺ alteri ſit veniale:
dicendũ ꝙ non vt verbũ ocioſum et hmõi. Hec
Pe.de pal. Et nota ſm Tho.in quadã ep̃la ꝙ
circũſtãtie ille dicuntur trahere pctm̃ ad aliud
genus: ⁊ ideo de neceſſitate ꝯfitende q̃ habent
ſpecialẽ repugnantiã ad aliqꝺ p̄ceptoꝝ diuine
legis: ſicut furtuꝫ ſimplex repugnat huic pre-
cepto. Non furtũ facies. Si vo fiat furtũ in lo-
co ſacro:ex circũſtantia illa loci hꝫ repugnãtiã
ad aliud p̄ceptũ:qꝺ eſt de veneratione ſacroꝝ:
et ſic addit noua ſpecies peccati: ⁊ ſic de alijs.
Dicit Nico.de ly. ſup Exo. ꝙ peccatũ mortale
cõmiſſum in die feſto habet ſpecialẽ repugnan
tiã ad illud p̄ceptũ de ſanctificatiõe ſabbati:qꝛ
magis eſt opus ſeruile op⁹ peccati ꝙ̃ opus ma
nuale: opus autem ſeruile prohibetur ibi:⁊ ſic
mortale vltra ꝓpriã deformitatẽ ſue materie
ex eo ꝙ cõmittitur in feſto habet aliã deformi-
tatem ex iſta circũſtantia quã oportet cõfiteri.
Et in fine dicit idem Tho. vbi.ſ. ꝙ illud quod
dicitur circũſtantias non trahentes peccatum
in aliud genus ſeu ſpeciem non eſſe de neceſſi-
tate cõfeſſionis: non eſt referendũ ad numerũ
peccatorũ etiam eiuſdem ſpeciei: quia nume-
rum cõfiteri tenetur ſi poteſt: quia non eſt vnũ
ſed multa:⁊ hoc nota diligenter.

¶ Sexta conditio eſt ꝙ §.VIII.

ſit pura.i.vt cõfiteatur ad placandũ deũ ⁊ obe-
diendũ eccl̃ie nõ ad hoc vt bon⁹ reputet:ne vel
malus chriſtianus iudicet vel pricipaliter hac
intẽtione vt euadat flagella:aut de infirmitate
corporis ſanet: ꝙ̃uis ſcḋario poſſit hoc ſperare
Pura etiã ſit ne admiſceat in ea falſitatẽ. Uñ
ſm Tho. nec pctã debet dicere ſe feciſſe q̃ non
fecit:al̃s peccat. Uñ Aug. Cũ hũilitatis cauſa

mētiris: ſi nō eras pctō: anteꝙ̄ mētireris mentiēdo efficieris qđ euitaueras. xxij.q.ij.cū humilitatis. nec dʒ negare vel tacere q̄ fecit: alr̄s aduertēter hoc faciēdo ꝑcipue de mortali non cōfeſſo peccaret mortalr̄ ꝓpter fictionem qua vtiꝛ in ſacro: niſi taceret aliqđ tale ex rōnabili cauſa: puta qꝛ ex hoc poſſet veriſilr̄ ſequi ſcandalū: vt qꝛ ille eſt reuelator ꝯfeſſiōis: vel ex hoc ſollicitaret ad malū ⁊ hmōi: ⁊ aliū ꝓtūc cōfeſſorē nō pōt habere. Ea aūt de q̄bus dubitat vtrū in ipis peccauerit mortalr̄ ſm Tho. teneꝛ cōfiteri: alr̄s ꝑiculo ſe cōmittit ſi negligit cōfiteri ⁊ mortalr̄ peccat: ſicut et quicūqꝫ aliqđ cōmittit vel omittit: in quo dubitat eſſe mortale pctm̄: ⁊ intelligiꝛ de dubio ꝓbabili qđ hʒ rationē nō magis ad vnā partē ꝙ̄ ad aliā: hoc eſt ꝓꝑe dubitare: ſecꝰ eſt de dubio ſcrupuli: tn̄ ſic dubitās nō debet aſſerere illud in cōfeſſiōe eſſe mortale: ſed factū narret ⁊ iudicium ſacerdoti relinquat. Sʒ nec ſacerdos debet aſſerere illud eſſe mortale: ſi non eſt certus ne inijciat ei laqueū: nec teneꝛ ſacerdos de ſingulis q̄ audit determinare ſi ſunt mortalia vl̄ venialia: niſi de quibus eſt clarū. Sed nō alia de quibus ſint varie opiniōes: vel etiā ipſe penitēs neſcit exprimere mentē ſuā circa aſſenſum/vel morā peccati. Judicium ſacerdotꝫ de mortalibꝰ.

Septima conditio eſt ꝙ §.IX. ſit verecūda. Aug. qm̄ verecūdia eſt magna pena: fit dignus venia q̄ ꝓ xp̄o erubeſcit. ſ. cōfitēdo. de pe. di. vj. c. j. Et iſta verecūdia principalr̄ debet eē reſpectu offenſe diuine maieſtatis ſaltem ſʒ rationē: naturalr̄ em̄ erubeſcit qs ⁊ cōfundiꝛ defectuoſus reperiri corā magnis pſonis dignis reuerētia. Exēplū in maria magdalena: q̄ vt dicit Greg. qꝛ grauiter erubeſcebat intꝰ nichil putauit eſſe qđ verecundareꝛ foris: vn̄ ⁊ flere inter epulas nō erubuit. Erubeſcentia tn̄ que eſt etiā reſpectu ſacerdotꝭ nō nocet: ſed eſt ſatiſfactoria pene. Vn̄ cū queriꝛ vtrum poſſit qs confiteri ꝑ aliā pſonā vel ꝑ ſcripturā trā miſſam ſacerdoti? Rn̄. Tho. i. iiij. ꝙ inquātū cōfeſſio eſt pars ſacri/hʒ determinatū actū: ſicut ⁊ alia ſacra determinatam materiā: ⁊ iſte actꝰ eſt ille quo maxime cōſueuimꝰ manifeſtare mētis cōceptū. ſ. ꝓpriū vbū: alij modi inducti ſunt in ſupplemētū: vt ꝑ nutꝰ quo ad mutū: vel ꝑ interpretē quo ad hoiem alterꝰ lingue: qꝛ deꝰ nō requirit ab hoie plꝰ ꝙ̄ poſſit: igiꝛ qn̄ quis vti pōt ꝑ ſeipm̄ vbo: nō ſufficiūt alij modi. Vn̄ Aug. ſup illud: Oſ̄dite vos ſacerdotibus. i. q̄ ꝑ vos peccaſtis/ꝑ vos erubeſcatis. de pe. di. j. c. quē penitet. Jn abſentia aūt ꝓpriū ſacerdotis nō opʒ ꝙ ꝑ ſcripturā fiat cōfeſſio miſſa ſacerdoti: ſed pōt etiā laico cōfiteri: nō tn̄ ad hoc teneꝛ. Dicit tn̄ Pe. de pal. ꝙ cum eſt claudus penitēs et ire non pōt: nec ſacerdos ad eū venire: qꝛ forte infirmus: licet ei ſcribere pctā ſua ſi vult ⁊ numerū dare: ⁊ ſacerdos illi reſcribere ⁊ mādare abſolutionē: ſʒ nō teneꝛ ad hoc. immo aliqn̄ poſſet eſſe ſcādalū: qꝛ poſſet charta ab alijs reperiri: vn̄ non multū cōſulēdū ſm Ray. Dicit etiā Guil. poſt Hug. ſup. c. oēs. xxx q. j. ꝙ ſacerdos nō dʒ audire cōfeſſionē eius cū qua peccauit/ex eo qꝛ tollit ei erubeſcētiā: que eſt maxima ps ſatiſfactiōis: et idē in oī pctō in q̄ cōfeſſor fuit ꝯſentiēs vel cooꝑator: ſi tn̄ audit ⁊ abſoluit: valet abſolutio. Cōcor. Tho. in. iiij. Valet absolutio

Octaua cōditio eſt ꝙ ſit §.X. fortis. ſ. ꝙ ꝓpter verecūdiā vel timorē pne iniūgēde nō dimittat aliqđ dicēdū. Job. xxxi. Si erubui pctā mea in cōſpectu ppli confiteri. Et no. ſm Guil. ꝙ cū quis accedit ad ꝯfeſſionē cū hac diſpoſitiōe ⁊ ꝓpoſito ꝙ peccata que recolit cōmiſiſſe nullo modo diceret ꝑ ſe verecūdia ductus ꝓpter turpitudinē ipoꝝ: niſi quatenꝰ interrogeꝛ de his a ſacerdote: talis etſi cōfiteaꝛ de illis interrogatꝰ a ſacerdote ficte cōfitetur: nec fructū recipit cōfeſſiōis niſi peniteat eum infra ipaʒ cōfeſſionē talis fictiōis/⁊ mutet ꝓpoſitū: vt. ſ. diſponat ꝙ etiā nō interrogatus a cōfeſſore diceret qđ ipſe ſcit. Vn̄ peritus confeſſor cū hoc ꝑpendit debet ſibi oſtēdere ꝑiculū ſuū ⁊ rectificare cōſcientiā ſuam: ⁊ declarare quō hoc ꝓcedit ex ſuꝑbia. ar. de pe. di. v. c. j. Xſi. ſi. ⁊ doleat de illa fictiōe: ꝙ aūt pctōr petat inquiri de peccatis a cōfeſſore vt plenꝰ oīa dicat et reſpōdeat vere ad interrogata dicēs nichilominꝰ ⁊ alia de quibus recordaꝛ nō eſt malum: ſ̄ꝫ tn̄ laudabilꝰ eſſet dicere ꝑ ſe omnia.

Nona cōditio vt ſit accuſa §.XI. toria. i. vt ſe accuſet nō excuſet. ps. Dixi cōfitebor ⁊c. Nō aūt debet accuſare ſeu dicere alioꝝ crimina. Vn̄ cum queriꝛ vtrū penitens debeat dicere in cōfeſſione circūſtantiā illā peccati ſui qua expreſſa confeſſor intelligit pſonā illā que vel cū qua peccauit. Rn̄. Tho. i. iiij. ꝙ penitēs debet cuſtodire famā alterꝰ inquantū pōt: ſed ſuā cōſcientiā magis purgare debet: ⁊ ideo circunſtātia que ducit in cognitionē pſone ſi ſit de neceſſitate cōfeſſiōis: vt qꝛ trahit in aliā ſpeciē peccati mortalis debet cōfiteri: ſemꝑ tn̄ ſi pōt occultādo pſonā: puta nō noiando et hmōi. vel etiā pōt petere licētiā ab illo parrochiali vt ſuꝑiori ſuo cōfitendi alteri: qui ex circūſtantia quā opʒ de neceſſitate exprimere nō veniat in noticiā pſone. Jdem dicit Pet. de pal. addēs ꝙ ſi nō poſſet habere licentiā confiteaꝛ ille ſuo parrochiali ⁊ illā circūſtantiā: ſed ſi illa circūſtantia nō ſit de neceſſitate cōfeſſiōis: ſ̄ꝫ tn̄ ſi aggrauās debet dimittere ne pctm̄ alterꝰ ꝓdat: Quō cognitio pſone cōfitentis cadit ſub ꝯfeſſiōe

ſi tñ exprimat cũ bona intẽtione nõ vt ꝓdat vel ſe excuſet: ſed vt penitẽtiarius oret ꝓ ea: vel cũ ſecreta admonitione corrigat: non peccat ſed meret. xxij. q. v. hoc videtur. Siliter ↄfeſſor ſm Ray. nõ debet iterrogare ſpecificationẽ ꝑſone cũ q̃ penitẽs peccauit: niſi inquãtuȝ eſſet circũſtãtia neceſſaria dici: ſed ſi interroget nõ ex curioſitate: ſed ex charitate vt prouideat: puta q: eſt p̃latus nõ credo ꝙ male faciat: nõ tamẽ debet cogere vel moleſtare illũ ad dicendũ ſi non vult: ⁊ nec illud eſt neceſſarium confeſſori.

Decima conditio vt ſit §. XII.

ſimplex: vt dicanẽ preciſe pctã cũ circũſtantijs ſuis ⁊ dimittanẽ alie materie: nec imiſceantur ſuꝑflua: q: tñ difficile eſt ⁊ precipue idiotis dicere pctã ſua quin addãt multa ſuꝑflua: non tñ hoc hȝ vitiare ↄfeſſionẽ: ex quo dicãt hac intentione vt declarent factũ ſuũ: prudẽs tñ cõfeſſor debet quãtũ cõmode poteſt hmõi narrationes ſuꝑfluas facere reſecare. Et q̃ indigent cõſolatione ꝓpter tribulationes/vel ↄſilio ꝓpter dubia ⁊ hmõi: ↄſulit Guil. vt poſt ↄfeſſionẽ factã ⁊ abſolutionẽ talia dicanẽ ⁊ nõ miſceanẽ in ↄfeſſione: q: q̃uis ſolũ pctã cadãt ſub ſigillo cõfeſſionis: et nõ alie materie q̃ ibi dicerenẽ: tñ etiã alia debẽt taceri ⁊ nõ de leui narrari: q: ſimplices putant ꝑ hoc fieri reuelationẽ ↄfeſſionis et ſic ſcandalizanẽ. Et no. qꝺ dicit Guil. ꝙ ſi qͥs in ↄfeſſiõe reuelat ſacerdoti debita ⁊ credita: ⁊ depoſita ⁊ hmõi: ⁊ poſtea fit inquiſitio de hmõi quãtũ ad ea cõfeſſa in q̃bus cõmiſſum eſt pctm̃ vt quia habuit illa ꝑ furtũ/fraudẽ/vel vſurã et hmõi. nullo modo debet ſacerdos hoc reuelare quãtũcũq; fieret ſuꝑ hoc p̃ceptũ/vel etiã excõicatio etiã a papa ↄtra ſcientes ⁊ nõ reuelãtes: q: nõ ſcit vt homo. vnde nõ reuelãs nullã ſententiã incurrit: ⁊ ſi diceret eſſet reuelator ↄfeſſionis. Sed quãtũ ad alia vbi nõ eſt pctm̃: puta credita vel depoſita: tũc eſt diſtinguendũ: q: ſi ſuꝑ hmõi fit inquiſitio ꝑ ep̃m vel aliũ q̃ hȝ ſuꝑ hoc poteſtatẽ teneẽ veritatẽ dicere: q: etſi recepit in cõfeſſione: de hoc caſu non cogitauit/vel etiã ſi cogitaſſet: vel etiã promiſiſſet: imo ſi iuraſſet nõ reuelare illicitũ fuit promiſſum vel iuramentũ nec obſeruandũ in preiudicium iuris alieni. xxij. q. iiij. inter cetera. ſed ſi iniuſte fieret inquiſitio ꝑ tyrannũ: tunc ſubterfugere debet: vel ſophiſtice reſpondere ⁊ nõ reuelare.

Undecima conditio eſt §. XIII.

ꝙ ſit humilis: ⁊ hoc interius ⁊ exterius. Exterius quidẽ vt flexis genib⁹ ⁊ capite diſcooperto ſi eſt vir: velato autẽ ſi eſt mulier: et cum veſtibus humilibus erit corã preſbitero. iuxta illud Eccli. iiij. Preſbitero humilia animã tuaȝ. Iſta tamen nõ ſunt de neceſſitate: ſed cõgruitate qñ ſeruari poſſunt cõmode. nã al's ⁊ iacendo ⁊ ſedendo ⁊ ambulãdo poteſt quis cõfiteri. Debet etiã eſſe humilis in modo loq̃ndi vt nõ dicat cũ iactãtia mala: vel alleuiando: vel etiã narrãdo bona q̃ facit. Permaxime humilitas debet eſſe in corde: vt ſibiipſi aſcribat pctã ſua: nõ deo ipm̃ nõ iuuãti: vel diabolo impugnanti vel homini incitanti: vel cõſtellationi ſenſitiuã inclinanti. xv. q. j. nõ eſt. Et cũ querit vtrũ quis teneatur cõfiteri pctã manifeſta ipſi ſacerdoti. Rñ. Tho. in. iiij. ꝙ tenetur: q: nõ ſufficit aliq̃d eſſe notũ iudici: niſi ſit ei notũ in forma iudicij. ar. ij. q. j. c. nos in queꝗ. et ideo q̃uis pctã manifeſta ſint nota ſacerdoti: tamẽ quia nõ ſunt ei nota in forma iudicij penitẽtialis in quo ꝓceditur ſolũ ꝑ cõfeſſionẽ: ideo etiã illa debet humiliter ↄfiteri. Itẽ cõſulit Hoſt. ꝙ nõ variet qͥs ſeu mutet ↄfeſſorẽ qñ poteſt habere copiã eius quẽ ſumpſit: ⁊ eſt idoneus: ſicut etiã nõ eſt vtile infirmo variare medicos: q̃uis ad hoc non teneatur qͥs: ſi tamẽ variat ex humilitate vt plures ſciãt defectus ſuos: et vt plenius ſibi ꝓuideat laudabile eſt: ſicut ⁊ pluries cõfiteri idem pctm̃: q̃uis ad hoc nullus poſſit cogi: vtile eſt ⁊ fructuoſum. de peni. diſt. v. c. j. ſed ſi variat ne vnus plene ſciat totã maliciã eius: reprehenſibile eſt: tamẽ ſi totũ dicit qꝺ habet dicere non priuatur fructu eius: niſi eſſet adeo obſtinatus ꝙ etiam ſi non haberet aliũ: ⁊ in caſu neceſſitatis priori nõ vellet confiteri propter erubeſcentiam de ipſo: tunc eſſet fictus.

Duodecima conditio §. XIIII.

eſt ꝙ ſit diſcreta. i. ꝙ cõfiteaẽ diſcreto ſacerdoti qui ſciat cognoſcere pctã et abhibere congrua remedia ⁊ declarare dubia vel ſaltẽ cõſiderare vt valeat ab alijs interrogare. Augu. de peni. diſ. vj. c. j. Diſcreta etiã. i. ꝙ diſtincte dicat pctã mortalia reddẽdo ea ad numerũ inquantũ põt recordari: quotiens ſcȝ aliqꝺ cõmiſit. Diſcreta etiã debet eſſe vt cũ maiori ponderoſitate dicat maiora (al's grauiora) et clari⁹ ⁊ cũ maiori dolore mortalia q̃ venialia. Et cũ q̃rit vtrũ teneaẽ qͥs etiã venialia cõfiteri. Rñdeẽ ex iure diuino Venialia confiteri.
nõ. Et ratio eſt ſm Tho. in. iiij. quia cõfeſſio ad hoc eſt neceſſaria vt penitẽs ſatiſfactionẽ accipiat ſm modũ delicti. Veniali aũt nõ debeẽ pena taxata: q: pena illa eſſet ꝓportionata pene pcti mortalis: a quo veniale diſtat in infinitũ. Vñ ꝑ ſolã ↄtritionẽ venialia remittunẽ. Ex iure autẽ humano. i. rõne illius p̃cepti eccleſie ꝙ quilibet annuatim ↄfiteaẽ. ex de pe. ⁊ re. omis. Utrũ teneaẽ qͥs cõfiteri nõ habẽs niſi venialia. Tho. ponit opi. aliquoꝝ. aliqui eñi dicũt ꝙ talis teneẽ rõne p̃cepti eccleſie. Alij dicũt ꝙ non: ſed ſufficit ſe p̃ſentare ſacerdoti vt oſtendat ſe.

immunē a mortali: vt ad cõionē poſſit admitti ꝑceptū eñ illud obligat eos q̄ habēt q̄ teneant cõfiteri.ſ.mortalia. Pe.de pa.in.iiij.dicit ꝙ talis non tenet: imo ⁊ ꝙ nec papa poſſet ſuo precepto talē obligare ad cõfeſſionē ſi vellet: quia hoc eſſet mutare ſacri materiā ſcȝ de venialib⁹ facere materiā penitentie neceſſariā qḋ de⁹ nō fecit. Sed etſi poſſet: videt ꝙ hoc velit: tamē qꝛ nō debet eſſe melioris cõditionis malus q̄ bonus: ſed malus habēs mortalia nō tenet ad venialia ↄfitendū: ergo multo minus nō habens mortalia. Tum qꝛ.c.dicit. Oīa pctā ſua. qḋ nō eſt poſſibile de venialib⁹: quia innumerabilia. Hec Pe. Quāuis aūt nō ſit neceſſariū: tñ multū fructuoſuȝ: nō ſolū ſemel: ſed pluries i anno venialia ↄfiteri: vt plenius remittant: ⁊ qꝛ aliquñ forte mortalia ſunt que credimus venialia. Per ↄfeſſionē eñ generalē ſacrālē delent non ſolum venialia: ſed etiā mortalia oblita facta diſcuſſione ↄſcientie ↄfeſſione in ſpeciali de ſcitis mortalibus. ſm Pe. de pal. diſt.xxi. Etiā ſi quis nō ſit cõtritus ſed attritus: qꝛ ex vi clauiū fit in ↄfeſſione de attrito ↄtritus: ſed p ↄfeſſionē generalē nō ſacrālē ſine ↄtritione nunq̄ dimittit culpa mortalis etiā oblita vel per aliud opus operans. Et dꝛ ↄfeſſio gnālis ſacrālis cū

Ad q̄d valeat cõfeſſio generalis.

q̄s poſt dicta in cõfeſſione ſacerdoti q̄dā pctā q̄ recolit mortalia: vel etiā tñ venialia in fine dicat. in multis aliis offendi cogitatiõe/locutiõe/ ope ⁊ hmōi. Cõfeſſio aūt gnālis nō ſacrālis dꝛ illa quā dicit ſacerdos in principio miſſe ⁊ ꝑdicator ⁊ ppl's cū eo in fine ꝑdicationis ⁊ hmōi: ⁊ iſta valet ad remiſſionē venialiū ſm Tho. in toto vel in parte: ⁊ hoc ex ↄtritione ipſam facientis ⁊ humilitate ↄfeſſionis ⁊ orōne ſacerdotis. Et hoc ſm Pe. de pal. ad remiſſionē debite ꝓ mortalib⁹ remiſſa tñ primo culpa. Et in hmōi ↄfeſſione gnāli q̄uis dicat ſe cõmiſiſſe oīa pctā et hmōi: non tñ dicit mendaciū: qꝛ ſm Ray. taliter confitens loquit in ꝑſona oīm fideliū. vel ſm Aug. in vno pctō poſſunt plura notari: vel intelligit nō de ſingulis generū: ſed de generibus ſingulorꝫ. Nota tamen ſm Tho. ꝙ ex obliuione peccatorꝫ q̄ quis nō cõfitetur et cõterit niſi in generali: eo ꝙ particulariter non recordatur: non reportat quis cõmodū: quia nec tantum remittitur ſibi de pena: nec tantū meret: ſicut ſi in particulari fuiſſet confeſſus.

Tertiadecima conditio §.XV.

eſt ꝙ ſit volūtaria ſeu libēs. Non eñ debet q̄s ↄfiteri timore: ne videlȝ arceat ab ingreſſu eccleſie ⁊ hmōi: ſicut pueri timore verberū: alr̄s nō facturi: qꝛ modicū vel nichil iuuaret: ſicut etiā nō valeret ad remiſſionē culpe: ꝙ q̄s ↄfiteretur principaliter timore pene infernalis. Opȝ eñ vt ait Aug. non ſolū timere deū iudicē: ſed etiā anxiari ꝓ gr̄a. de pe. diſt. vij. c. ſi. et ꝓpter hoc a doc. ponit dubia penitētia in extremis. ſic autē principaliter ꝓpter deū ⁊ obedientiā dei ⁊ eccleſie ſcdario ⁊ ꝓpt timorē penarū valet. Et q̄uis vt dictū eſt: cū q̄s nō ↄfiteret pctm̄ niſi interrogatus ꝓpter verecūdiā ficta ſit ↄfeſſio: nichilominus debet ↄfeſſor interrogare vt dicit Aug. de pe. diſt. vj. c. j. de his q̄ ex ſe ille nō dicit: imo et q̄ ꝑpendit illū velle occultare: ⁊ q̄dā diſcreta cautela de ore eius educere: neceſſaria tñ. Dicit etiā Pe. de pa. in. iiij. ꝙ ſi ↄfeſſor ſcit vel ꝓbabiliter credat ꝙ ille non recolit aliqua pctā: qꝛ nō ſufficienter diſcuſſiſſet ↄſcientiā: vel ſi recolit errādo nō credit illud eſſe mortale: debet illud ad memoriā reducere: vel ↄſcientiā de illo facere: alioquin ſciēter indignū abſolueret. Sed ſi ↄfeſſor dubitaret vtrū illud de quo non penitet alius eſſet mortale: et ille diceret ꝙ de ↄſilio peritorꝫ illḋ faceret de q̄bus ex vita ⁊ cõſcientia ꝓbabile eſt ꝙ nō ↄſulerēt niſi bñ: pōt ſe illorꝫ iudicio ↄformare. Secus aūt ſi eſſet cert⁹ de oppoſito. Hec ille. Si cõfeſſor audit duos: ⁊ vnus dicit ſe peccaſſe cū illo alio: ille aūt cū cõfitet hoc non dicit. etſi in gnāli poſſit ſacerdos interrogare vtrū aliud cõmiſerit pctm̄: non tñ debet dicere ꝙ ille alius cõfeſſus eſt: niſi primo ſup hoc habuiſſet licentiā ab illo. ꝙ ſi habita licentia hoc dicendo ille negat: nō debet magis vni credere q̄ alteri: vnde ꝓpter hoc nō debet negare abſolutionē. Idē ſi plures circūſtātias dicit vn⁹ qḋ alter negat/⁊ neceſſarias ↄfiteri.

Quartadecima eſt ꝙ ſit §.XVI.

fidelis. i. fiat in fide eccleſie: ⁊ vterq̄. ſ. tā penitēs q̄ ſacerdos ſit ver⁹ fidelis nō hereticus: ⁊ ꝙ ea fide fiat vt ſperet inde cõſequi veniā pctōꝝ. vñ Amb. Nemo pōt digne agere penitentiā niſi q̄ ſperauerit veniā. de pe. diſt. j. nemo. Vñ cū q̄rit vtrum liceat ↄfiteri heretico vel ſciſmatico vel excõicato etiam in caſu neceſſitatis. Rñ. Tho. Ray. ⁊ Hoſt. ꝙ nō. ſed talis doleat de pctīs ⁊ ꝙ tātū diſtulit ↄfeſſionē ⁊ ſufficit ſibi. hoc etiā videt dicere Aug. de pe. diſ. vj. c. j. ꝙ ſi tali ſciēter q̄s ↄfiteat peccat mortaliter cõicando ei in diuinis: ⁊ tenet iterū ↄfiteri etiā ſm illos q̄ dicūt ꝙ ficte ↄfitēs nō tenet iterū ↄfiteri: qꝛ verū ē de fictiõe p ſubtractionē neceſſarij q̄ eſt in attrito nō p poſitionē ↄtrarij qḋ ipedit poteſtatē abſoluentis: nō tñ habilitatē recipiētis ſm Pe. de pal. Dicit tñ idē Pe. in. iiij. diſt. xxv. in ſi. j. q. ꝙ in articulo mortis ſi q̄s ↄfitet heretico neſciēs ipm̄ eſſe hereticū: certū ē ꝙ recipit verā abſolutionē: nec eſt neceſſe cõualeſcenti iterū cõfiteri: ſed ſi ſciat ipſum hereticū ⁊ in nullo hereſi ſue velit aſſentire ſed ſactm̄ neceſſitatis recipe cū

deteſtatiōe ſue hereſis: videt̄ etiā vera abſolu=
tio: nā et de manu heretici licet baptiſmū reci=
pere: quare nō etiā penitētiā cū ⁊ ipſa ſit ſacr̄m
neceſſitatis: ⁊ ibi aliq̄n fiat hō de attrito ꝯtrit⁹
Hec Pe. qđ tñ nō eēt fiendū niſi penitēs eſſet
intelligēs ⁊ fortis ī fide ꝓpter piculū erroris.

Decimaquinta eſt ꝙ ſit §.XVII.

ſecreta. Nō eñ publice ſed ſecreto ꝙ nō audiat̄
ab aliis debet q̄s ꝯfiteri ſacerdoti. Et ſi quis
aduertēter ſtaret ad audiendū ꝯfeſſionē alte=
rius grauiter peccaret: ⁊ ꝯfeſſor etiā debet ſm
Pe. de pa. ſecreto iniungere pniam ne ab aliis
audiat̄. Penitēs ſicut liber eſt ſi vult pctā que
ꝯfeſſus eſt dicere alteri: ita liber eſt ad dicendū
aliis pniam ſibi īpoſitā: niſi forte ex hoc alii ſu=
merēt ſcandalū. In nullo tñ caſu etiaꝫ extreme
neceſſitatis eſt in p̄cepto ꝯfiteri laico: cū nō ha
beat claues. ſm Pe. Guil. ⁊ Pe. de pal. ſed eſt
de ꝯſilio. ar. de pe. diſt. j. ſufficit. et ꝯfitēdo laico
tenet̄ iterū ꝯfiteri ſacerdoti cū oībus illis cul=
pis. cū poteſt. Qđ q̄ dicit Aug. de pe. diſt. j. c. ſi.
tanta eſt vis ꝯfeſſionis ꝙ ſi deeſt ꝯfeſſor ꝯfitea͞t
ꝓximo: ꝯſiliū eſt ⁊ bonū. Et in tali articulo ne=
ceſſitatis q̄libet ſacerdos nō p̄ciſus pōt abſol=
uere a qualibet ſentētia ⁊ a quolibet pctō. Et ſi
habuiſſet caſus epōꝝ tñ epis reſeruatos: non
tenet̄ ſi euadit periculū de illis iterū ꝯfiteri: ei
ſcꝫ qui poterat ordinarie abſoluere ſm Pe. de
pa. ſed q̄ ad excōicationē opꝫ ꝙ vadat ad illū q̄
poterat abſoluere eū extra caſum neceſſitatis:
alś reincidit. Sed ⁊ poſtq̄ q̄s ſemel abſolutus
etiā extra caſum neceſſitatis in caſib⁹ reſerua
tis ab eo q̄ poterat etiā ſi ꝯfeſſio fuiſſet ficta: ſi
iterū ⁊ pluries vult ꝯfiteri de eiſdē caſib⁹ reſer
uatis pōt abſolui a quocūq; etiaꝫ ſi nō haberet
poteſtatē abſoluēdi in illis ſm Pe. de pal. Itē
ſm Tho. recidiuās directe nō tenet̄ iterū ꝯfi=
teri pctā dimiſſa ſeu rite ꝯfeſſa: nec in generali
nec in ſpeciali cuicūq; ꝯfitea͞t: ſꝫ indirecte ſicut
illud ſine quo non pōt ſciri debit⁹ ſatiſfaciendi
modus. Quantū ergo ſufficit ad hoc ꝙ ſcia͞t q̄
ſatiſfactio ei cōgrue poſſet imponi: tantū reci=
diuans tenet̄ notificare pctā dimiſſa: vt ſi fre=
quenter lapſus eſt in lapſum carnis ex aliqua
occaſione: illa occaſio ꝑ ſatiſfactionē p̄cida͞t:
et ſiliter de aliis peccatis. Et ad hoc ſufficere
videt̄ ꝯfeſſio dimiſſoꝝ in generali: tamē quan
doq; ad alia ſpecialia oportet deſcēdere ſm ꝙ
ꝯfitens viderit oportunū: non enim poteſt in
his aliqua certa menſura p̄figi.

Decimaſexta cōditio §.XVIII.

ꝯfeſſionis eſt ꝙ ſit ꝯfitens parat⁹ obedire cō
feſſori in his q̄ ſibi imponent̄. vnde Aug. Po=
nat ſe in poteſtate iudicis ī iudicio ſacerdotis
nil ſui reſeruās ſibi: vt oīa faciat eo iubente ꝓ
recuperāda aīe vita: q̄cūq; faceret ꝓ euitanda
corporis morte: et hoc cū gaudio: qꝛ vitā recu=
perat infinitā. de pe. diſt. v. c. j. et qꝛ ꝯfeſſio eſt
quoddā iudiciū penitētiale: vbi penitēs eſt re⁹
et ꝯfeſſor eſt iudex: ⁊ quaſi ſentētia da͞t in abſol
uendo ⁊ ligādo ad certā penitētiā: qꝛ null⁹ pōt
eſſe iudex alteri⁹ niſi habeat autoritatē ſuꝑ eū:
ideo null⁹ pōt alteri ꝯfiteri q̄ ꝓprio ſacerdoti.
Vñ ⁊ decre. oīs. dicit ꝙ ꝯfitea͞t ꝓprio ſacerdoti
ꝓpter qđ ſi q̄s ꝯfiteret̄ ei q̄ nō de iure tenet bñ
ficiū: puta qꝛ eſt intruſus vel ꝑ ſimoniā adept⁹.
dicit Hoſti. ꝙ cū talis non poſſit ſoluere vel li=
gare decipit aīas: ⁊ ſic ꝯfeſſus tenet̄ iterū ꝯfi=
teri. Et quātū ad aliū q̄ ſcienter acceſſit ad talē
ſciens. ſ. ipm ſic impeditū omnino eſt verū. Sed
Inno. dicit ideꝫ eſſe ſi ignorauit: qꝛ tenet̄ iterū
ꝯfiteri cū poſtea audit illū fuiſſe impeditū: in=
terim excuſatur. ſed Pe. de pa. videt̄ dicere ꝙ
ignorās abſolui͞t: ita ꝙ nō tenet̄ iterū ꝯfiteri:
vt dictū eſt. ſ. Sꝫ no. ꝙ vt dicit Hoſti. ⁊ Pe.
de pa. quilibet hꝫ tres ꝓprios ſacerdotes ordi
narie. Prim⁹ eſt papa q̄ ad oēs fideles. Scđs
eſt dioceſan⁹ quo ad eos q̄ ſunt de ſua dioceſi.
Tertius eſt curat⁹ ſeu ſacerdos parrochialis
quo ad ſuos parrochianos. Per cōmiſſionem
aūt fit ꝓprius ſacerdos alteri⁹ q̄ hꝫ licentiā ab
aliquo p̄dictoꝝ: ſiue habeat licētiā ille q̄ ꝯfite͞t
ſiue q̄ audit: ſed ſacerdos parrochialis nō pōt
dare licentiaꝫ hāc niſi quo ad ſuos parrochia=
nos. Epūs quo ad eos q̄ ſunt de domicilio ſue
dioceſis. Papa quo ad oēs. Sed in articulo
mortis ratione neceſſitatis q̄libet ſacerdos nō
p̄ciſus ab eccl̄ia reputa͞t proprius ſacerdos
vt poſſit quemlibet audire autoritate iuris. de
offi. or. c. paſtoralis. immo videtur hoc etiaꝫ de
p̄ciſo: vt dictum eſt. ſ. Et quia mendicantes
ex priuilegio habēt ꝙ poſſint audire poſtq̄ fue
rint dioceſanis p̄ſentati hoīes tñ illius dio=
ceſis vbi mora͞nt: ideo ⁊ ipſi etiā reputa͞nt pro=
prii ſacerdotes quo ad ꝯfiteri ſibi volētes. De
hoc plenius. j. titu. de confeſſoribus. Titu. xvii. ca. viii

Quāuis autem dicant §.XIX.

Hoſtiē. ⁊ Guil. ꝙ cum eſt de more alicuius ec=
cleſie: vt vnus ſacerdos audiat aliū ſacerdotē
et abſoluat: ⁊ epiſcopus hoc ſciens fieri cōmu=
niter tolerat: poteſt fieri: quia eo ipſo p̄ſumi=
tur tacite approbare ⁊ licentiaꝫ dare. Non vi=
detur iſta opinio multū tuta: quia poſtea de=
claratū eſt per nouū iu͞s. ex̄ de pe. ⁊ re. ſi epiſco
pus. lib. vj. ꝙ nulla conſuetudine poteſt intro=
duci ꝙ aliquis p̄ter ſuperioris ſui licentiam
poſſit ſibi eligere ꝯfeſſorē qui eū poſſit ſoluere
vel ligare. Et nota ſm Tho. in quodlib. j. q. v.
art. iij. ꝙ ſacerdos parrochialis debet credere
parrochiano ſuo dicēti ſibi ſe alteri fore ꝯfeſſuꝫ

vt ei det euchariſtiā: q: in foro pnīali creditur vnicuiq̄ ꝓ ſe ⁊ cōtra ſe:ſed ſi parrochian⁹ haberet impedimētū qḋ ptineret ad forū iudiciale vt excōicatiōis: nō tenet̄ credere quē excōicatū nouit:niſi cōſtet ei de abſolutiōe. Idē Pe. de pal.addēs qḋ dicit̄: q: expedit ꝙ cōfeſſi alteri ſaltē debēt dare aliqḋ ſignū curatis de ſua cōfeſſione:vel ꝙ petāt nomē illi⁹: vel ꝙ ſcribāt. et hmōi ſignū p̄imū: q: pōt eſſe materia deriſionis ſacri: al's eſſet retrahere plures a cōfeſſione q̄ ſunt verecūdi: q̄ ideo ad extraneos vadūt/q: nolūt a ſuis cognoſci: et erubeſcūt ſuis curatis confiteri/⁊ eis ſcientibus ad alios ire. ¶ Pniam aūt ſeu ſatiſfactionē que ſibi imponit̄ a ꝯfeſſore facere d3:nā ſi ex negligētia omittit cū ꝓpoſito nō ſatiſfaciēdi id qḋ ſibi eſt iniūctum ꝓ mortalib⁹/mortalr̄ peccat:⁊ ſi eius eſt oblitus/tenet̄ iterū cōfiteri:ſed ſi ei⁹ recordat̄ adhuc ſivult eā facere/nō tenet̄ iterū confiteri. Sed ſi nō videt̄ ſibi poſſe facere vel nimis difficile:ꝑpter qḋ petit ſibi cōmutari:pōt fieri etiā ſi alteri confiteat̄ ꝙ ei q̄ eā impoſuit: nec tenet̄ ꝑpter hoc iterū cōfiteri illa pctā:vt dicit Pe. de pal. qḋ videt̄ intelligēdum ſi pnīa fuit datā ꝓ peccatis a qb⁹ iſte abſoluere potuiſſet. Nā data ꝓ caſibus reſeruatis ſm Guil. nō poſſet cōmutare:niſi in caſu neceſſitatis: puta q: impletio illi⁹ pnīe poſſet illi eſſe piculoſa vel cauſa infirmitatis vel ruine ſpūalis:⁊ ip̄e penitēs non cōmode poſſet hr̄e recurſum ad illū q̄ p̄io iniūxit:tūc eñ p̄ſumendū eſt ꝙ eſſet cōtent⁹ de hmōi pmutatione pnīe. Non aūt leuiter et ſine cauſa ſm Ray.ſunt pmutāde pnīe ſibi impoſite. Uñ ſi penitēs dubitat non poſſe implere/d3 declarare cōfeſſori: ⁊ confeſſor d3 iniūgere talē quā credat eū ſeruaturū. ¶ Tripl'r aūt ꝯfeſſor imponit penitēti aliqḋ. Uno modo p modū cōſiliū ⁊ exhortatiōis:ſicut cū admonet eū vt quotidie oret:vet indigētib⁹ elemoſynas ⁊c. et ad iſta nō tenet̄ ex neceſſitate. Alio modo p modū declaratiōis cōis obligatiōis: ſicut declarādo ꝙ reſtituat ablata: cōicet in paſcha: ſatiſfaciat leſo: et iſta ſi nō obſeruat/euacuat ſibi fructū facte ꝯfeſſiōis: nō tñ ꝑpter hoc tenet̄ iterū cōfiteri:nec cōmittit pctm̄ inobediētie ſpecialē nō obediēdo ſacerdoti. Tertio mō p ſpecialem ſatiſfactionē p cōmiſſionē: et ad iſtā tenet̄ ex p̄cepto:al's eſt trāſgreſſor ⁊ cōmittit ſpeciale pctm̄ inobediētie. Si tñ iniūgeret ſacerdos alicui ꝙ intraret religionē/ vel nō contraheret ⁊ hmōi:non tenet̄ eā acceptare. Sed ſi ſpōte ſe obligaret ad hoc teneret̄ non ratione pnīe/ſed ſue ꝓmiſſionis. Q: ſi ſacerdos credit vel dubitat ꝙ cōfitens non aget pniam: vel illud ad qḋ a l's tenet̄:vt reſtituere et hmōi. Dicit Guil.ꝙ non d3 ꝑpter hoc cōfeſſor exigere ꝓmiſſionē/

Tripliciter iponit pnīa.

vel votū/vel iuramētū:ſed ſufficit ſi dicat ſe habere ꝓpoſitū faciēdi:et ſic d3 abſoluere ſimpl'r ⁊ ſine cōditiōe: facta tñ ꝓteſtatione ſi ſuſpect⁹ habet̄:ꝙ ſi non faciet illud/ euacuabit ſibi fructū cōfeſſionis. Hec Guil. Sed q: multi decipiūt ſeipſos in omī cōfeſſiōe ꝓmittētes reſtituere ⁊ hmōi: ⁊ ſemp differūt:poſtꝙ cōfeſſor ppendit tales plures h̄ feciſſe: forte eſſet bona cautela talibus dicere ꝙ p̄i⁹ reſtituāt/⁊ poſtea veniāt ad cōfeſſionē ſeu ꝓ abſolutiōe:vel aſſignare eis aliqḋ cōgruū tēpus infra qḋ illud debēt expedire. ¶ De confeſſore ordinario vniuſcuiuſq̄ ⁊ de modo iniūgēdi pnias: ⁊ modo interrogādi:⁊ de caſib⁹ reſeruatis epis:⁊ de cōmiſſione audiēdie cōfeſſiōis: et de ſigillo cōfeſſiōis et aliis multis habes.ſ.titu.de confeſſoribus. Titu. xvij.

¶ De ſatiſfactiōe ⁊ operibus eius. Cap.xx.

Sequit̄ de ſatiſfactione. Dicit Aug. ꝙ ſatiſfactio eſt pctōrū cauſas excidere: ⁊ eaꝝ ſuggeſtiōibus aditū nō indulgere. de pe. di.iij.c.ſatiſfactio. Anſel.autē ſic diffinit. Satiſfacere eſt honorē deo debitum reddere. Iſtas diffinitiōes exponēs Pe.ſic dicit. Satiſfactio curat pctā p̄terita recōpēſando/ et p̄ſeruat a futuris cauēdo:⁊ ideo p actū p̄imū diffinit̄ ab Anſel.cū dicit reddere honorē deo debitū:ſcil3 qḋ p peccatū ablatū fuerat. Sed p actū ſecūdum diffinit̄ ab Aug.ſ.cauſas excidere ⁊c. p que fit p̄ſeruatio a futuris. Et vocat cauſas intrinſecas radices ex pctō relictas:ſuggeſtiones vocat opportunitates extrinſecas:vt tēpus ⁊ locū. Et nota ſm Pe.de pal.in.iiij.di.xv. Cū ſatiſfactio ſit act⁹ iuſtitie: ⁊ ideo equalitas quedam requirat̄ inter offenſam ⁊ op⁹ ſatiſfactionis: q: iuſtitia cōſiſtit in quadā equalitate: homo ſm ſe nō poſſit deo ſatiſfacere de offenſa cū ſit infinita: ⁊ opus ei⁹ finitū. Qḋ ergo poſſit ſatiſfacere/p̄ima poſſibilitas eſt ex gr̄a gratū faciēte que eſt valoris infiniti: ⁊ reddit opus ei⁹ deo acceptū. Scḋa eſt ex merito paſſionis xp̄i: q: l3 humanitas ei⁹ nō poſſit deo reddere equiualēs:tñ ſuppoſitū qḋ eſt de⁹ potuit:al's ꝓ alio ſatiſfacere nō potuiſſet ſi ſe totū debuiſſet. Fit aūt ſatiſfactio p opa penalia:q: ſm Pe.fit per hmōi abſolutio emēde debite ꝓ offenſa p̄terita/ et p̄ſeruatio a futura. Et ſm Ray. tria ſunt genera operū ſatiſfactiōis: oīa alia ad iſta reducunt̄:ſc3 elemoſyna/oro/ieiuniū/vigilie/diſcipline/pegrinatiōes: ⁊ alia corpus affligētia reducunt̄ ad ieiuniū. Miſericordie autē opera ſpūalia ad orationē. Miſericordie opa corporalia ad elemoſynā. Elemoſyna eſt cōtra auariciā:oratio cōtra ſupbiā:ieiuniū contra luxuriā. Et p elemoſynā ordinat̄ homo ad p̄ximū:per orationē ad deū:p ieiuniū in ſeipſo:per ele-

moſynā ſatiſfacit deo de bonis tꝑalibus: ꝑ orationē de bonis aīe internalibus: per ieiuniū de bonis corporis. Sed nota bene qđ dicit Pet. de pal. ꝙ illa opa penalia ad que quis tenet ex debito: vt ſcʒ ieiunia eccleſie: elemoſyne facte ex precepto: puta cū quis dat elemoſynā indigenti in extrema neceſſitate ⁊ de ſuꝑfluo: de ſe nō ſunt ſatiſfactoria / qꝛ tunc dare tenet: ⁊ ſi nō daret mortal'r peccaret. Unde quaſi nō eſt ſuū qđ dat: cū ad id tenet. Cū ergo peccator ad ſatiſfaciendū teneat ad aliquid ad qđ tenet q̄ nō peccauit: nunq̄ ſatiſfacit de illo ad qđ etiā non peccās tenet. Et qñ cōfeſſor iniūgit oīa bona que faciet penitēs ⁊c. intelligit que gratis ſpōte ⁊ nō ex debito: al's ſi iniūcti ſunt .xl. dies ieiuniū acquitaret ſe cū ieiunaret in .xl. ad quā al's tenet: qđ nullus dicit: ſed qñ elemoſyna eſt in ꝓcepto non ſimpl'r ⁊ abſolute / ſed per hoc ipm vt per eā ſatiſfaciat: vt qñ ſacerdos iniūgit dare elemoſynas pauperi: tūc elemoſyna eſt ſatiſfactoria: ⁊ etiā ſi ex ſe dat elemoſynā in eo caſu cū eſt ſibi in cōſilio nō in precepto: vt cū dat nō extremā neceſſitatē patienti: nec hʒ ſuperflua. Et ex hoc apparet aliq̄d eſſe meritoriū qđ non eſt ſatiſfactoriū: ſicut impletio cuiuſlibet precepti charitate formata: qꝛ oīs actus virtutis charitate informatus eſt meritorius: precepta autē dant de actibus virtutū: ideo ⁊c. non autē iſte eſt actus ſatiſfactorius / ſi al's debebat: qꝛ aliud eſt facere dignos fructus / aliud eſt facere dignos fructus pnīe. Econtra aūt oīs actus ſatiſfactori⁹ eſt meritori⁹ / qꝛ eſt bonus ⁊ charitate informat⁹: qꝛ ſatiſfactio addit rationē pene ſupra rationē boni: accipiēdo penale quicquid eſt priuatio alicui⁹ boni: q̄uis placeat voluntati. Hec Pet. de pal. Qđ dicit Pe. opera bona ad que quis tenet ex debito precepti nō eſſe ſatiſfactoria: de ꝓceptis eccleſie non videt verū: nā dicit Tho. in .iiij. di. xv. ꝙ preceptū eccleſie pōt ad idē ordinari ad qđ ordinat ſatiſfactio: et ideo ieiuniū qđ cadit ſub precepto pōt eſſe ſatiſfactoriū. Hec Tho. Non tñ ita ꝙ ieiunia eccleſie penitēs cōputare poſſit in numero eorū qui ſibi iniūgūt a ſacerdote in pnīa: qꝛ de per ſe tenet ad illa: ſed de ꝓceptis legis nature. Et huic ſententie videt cōcordare Tho. di. ꝙ id qđ cadit ſub ꝓcepto legis nature nō eſt ſatiſfactoriū / ſed exigitur ad ſatiſfactionē. Un̄ dicit ipſe illarū elemoſynarū ad quas quis tenet ex debito: puta cū videret pauperē in extrema neceſſitate: illarū largitio nō eſt ſatiſfactoria / ſed preambulū ad ſatiſfactionē: et hoc eſt verū ſm rigorē iuſtitie. Nam ex largitate diuine mīe etiā talia ad que quis tenet ex debito ſunt ſatiſfactoria ſm opinionē quorūdam: quā ponit Tho. in .iiij. ⁊ frater Egidius romanus nec eā reprobant: hāc etiam ſequi videt Rich. or. mi. in .iiij. ſen. Flagella quibus a dño flagellamur ſm Tho. ſi fiant aliquo modo ipſius patientis inquantū ſcʒ ea acceptat ad purgationē pctōꝝ eis vtēs patiēter / accipiūt ꝟtutē ſatiſfactiōis. Si aūt ſuſtinēs ea oīno eis ꝑ impatiētiā diſſentiat: hñt ſolū vim vīdicatiōis ⁊ nō ſatiſfactiōis. Reſtitutio autē alieni ſm Tho. eſt pars ſatiſfactionis eius ſicut preambulū eius: ⁊ ſicut id ſine quo non valeret al's ſatiſfactio: ſed non eſt ita pars ꝙ per ipſam homo ſatiſfaciat ſoluēdo de pena debita peccatis. Rich. dicit ꝙ reſtitutio ſit pars ſatiſfactionis: vt dicūt quidā. ⁊ hoc magis ex dei miſericordia q̄ ex iuſtitia.

Satiſfactio fieri non pōt per §. I.

opera extra charitatē facta. ſm Tho. ⁊ Pe. qꝛ ſatiſfactio eſt amotio offenſe: ⁊ reſtitutio amicitie. Hec aūt fieri nō poſſunt ſine gratia ⁊ charitate. Un̄. j. cor. xiij. dicit. Si diſtribuero oēs facultates meas ⁊c. charitatē aūt nō habeā: nichil michi ꝓdeſt ſcʒ ad meritū et ſatiſfactionē. Talia eñ opera nō ſunt deo accepta. Et lʒ homo nō habeat certitudinē ꝙ ſit in charitate / et per ꝯñs certus eſſe non poſſit de ſatiſfactione: ſufficit tñ certitudo ꝓbabilis cōiecture. Item ſm Tho. non pōt quis ſatiſfacere de mortalibus niſi peniteat oīm: qꝛ ſatiſfactio (vt dictum eſt) eſt amotio offenſe: ⁊ reſtitutio amicitie. Un̄ ſi aliquid ſit in hoīe qđ impediat reſtitutionē amicitie: etiam apud hoīes non eſt ſatiſfactio. Quodlibet aūt mortale impedit amicitiā hominis ad deū que ꝑ charitatē eſt. Un̄ eſt impoſſibile ꝙ ſatiſfactio fiat de vno mortali ſine alio ſicut ſi quis peteret veniam dño leſo: ⁊ exinde daret ei alapā. ſm Anſel. Ueniale aūt ſm Pe. de pal. nō impedit directe ſatiſfactionē: nec de mortali nec de aliis venialibus: qꝛ veniale nō tollit dei acceptationē ꝓpter perſone indignitatē: ſed indirecte veniale tollit ſatiſfactionem ex parte operis opati: ſicut et meritū tollendo ſcʒ bonitatē actus: puta ſi fiat oratio ⁊ elemoſyna ⁊ hmōi in ſtatu gratie: ſed ꝓpter vanā gloriam talis actus nec eſt meritori⁹ nec ſatiſfactorius. Utrū autē vnus poſſit ꝓ alio ſatiſfacere? Rñdet Pe. ꝙ cum ſit duplex effectus ſatiſfactiōis: vnus ſolutio debiti peccatorū cōmiſſorū: alius exciſio cauſarū peccatorū futurorū. Quantū ad ſecūdū effectū non pōt vnus ſatiſfacere ꝓ alio: qꝛ per ieiuniū vnius nō macerat ⁊ refrenat caro alteri⁹. Quantū ad primū effectum diſtinguendū: qꝛ ſi quis eſt ꝑ ſe impotēs ſatiſfacere / tunc alius q̄ eſt in charitate pōt ſatiſfacere: ſicut ⁊ confiteri ꝓ eo. Si vero eſt potens / tunc opʒ ꝙ ipſe ſatiſfaciat pro ſeipſo: pōt tñ iuuari per alterū: ⁊ addit Tho. ꝙ etiaʒ ſi ſit

potens/ pōt alius ſatiſfacere ꝓ eo. Sed nō eſt
permittendū ꝙ aliquis ꝓ alio ſatiſfaciat niſi
appareat aliquis defect⁹ in penitēte: vel corpo
ralis ꝑ quē ſit impotēs ad ſuſtinendū: vel ſpūa
lis ꝑ quē non ſit prōptus ad portandū penam.
Aug. etiā de pe. di. vj. c. j. Conſuluit cōfeſſori ꝙ
adiuuet penitētē portare onus pnie: vt ſit par
ticeps laboris ſi vult eſſe particeps et gaudij.
Et q̄tū ad ſatiſfactionē que imponit̄ in cōfeſ-
ſione dicit Pe. de pal. ꝙ ſi cōfeſſor imponit ali
quid fiendū per ſe vel ꝑ aliū: vt ieiuniū/ vel ora
tionē/ vel alia: ſm oēs ſiue ꝑ ſe ſiue ꝑ aliū illud
faciat penitēs ſatiſfacit deo et eccl̄ie: dūmodo
illō fiat in charitate: ſiue ſit viuus ſiue mortu⁹.
Sed ſi imponit ſibi ꝑ ſe fiendū/ tunc nō pōt ſa-
tiſfacere ꝑ aliū qn̄ ꝑ ſe pōt: ſʒ ſi non pōt ꝑ ſe ſiue
qꝛ infirm⁹ eſt/ ſiue qꝛ morit̄: tūc ſi imponit ipſe
penitēs alteri/ ⁊ ille ſuſcipiat onus et faciat in
charitate: vtiqꝫ ſatiſfacit: qꝛ iſta videt̄ fuiſſe vo
luntas imponētis: q̄ noluit ad impoſſibile obli
gare: nec voluit ad purgatoriū mittere. Pōt
etiā ille q̄ ꝓmiſit ꝓ eo ſatiſfacere alteri volēti
illud imponere: ⁊ valebit in charitate factum:
nec opʒ eum qui ſatiſfacit ꝓ alio ſiue viuo ſiue
mortuo pl⁹ aliquid addere: immo ſi ille qui ꝓ
aliquo ſatiſfacit eſt in maiori charitate q̄ ipſe
ꝓ quo ſatiſfacit: magis opus ei⁹ erit ſatiſfacti-
uū. Et ideo qui pniam ſuā alteri imponit dʒ ſa
tagere vt non ſolū ipſe ſit bonus/ ſed ꝙ melior
ſe. Ponit idē Pe. duos alios modos quib⁹ pe
nitēs pōt pniam ſibi iniunctā alteri acceptanti
imponere: de quib⁹ tñ nō eſt ita certū. Prim⁹
eſt dū ſe occupat interea i his que ſunt magis
deo accepta ⁊ magis iuuātia in remediū cōtra
peccatū: ⁊ ꝓpter hoc alteri imponit ⁊ nō ꝓpter
amorē carnis vt nō ſuſtineat laborē: vt op⁹ pre
dicatiōis/ bellandi contra hoſtes fidei ⁊ hmōi.
Secūdus eſt cū vult magis ſatiſfacere: et ideo
imponit homini magis deo accepto. In omni
caſu ſatiſfaciens ꝓ alio viuo vel mortuo pro ſe
meret̄: ſed ꝓ ſe tūc nō ſatiſfacit. Hec Petrus.

¶ Utrū vero pniam ſeu ſa- §. II.
tiſfactionē impoſitā poſt abſolutionē debite fa
ctā in pctō mortali/ vel in toto vel in parte te-
net̄ homo iterare. Sup hoc ſunt varie opinio-
nes: in hoc tñ oēs cōcordāt: ꝙ ſatiſfactio facta
in mortali/ ſicut nec alia opa valent in foro dei
ad tollēdū vel minuendū debitū pene ꝓ pecca
tis: ad qḋ ordinat̄ ois ſatiſfactio: qꝛ cum nō ſit
in amicitia cū deo/ non pōt deo eſſe acceptū ta
le opus. Sed vtrū valeat in foro eccl̄ie militan
tis: ita ꝙ nō teneat̄ iterare: qꝛ cū non potuerit
ſatiſfacere deo: nec etiam potuit ſatiſfacere ſa
cerdoti qui in ꝑſona dei ſibi illud iniūxit. Sed
Pe. de thar. ⁊ Jo. paruſiēn. videt̄ ſimpliciter
dicere ſine diſtinctiōe ꝙ talis non tenet̄ itera-
re talē ſatiſfactionē: qꝛ ſatiſfecit in foro eccleſie
militātis in quo data ſunt: et vbi nō iudicat̄ de
diſpoſitiōe interiori. Idē videt̄ ſentire Uincē.
in ſpe. hiſto. li. ix. ⁊ dñs Hanibaldus in. iiij. Et
ꝓ iſta opiniōe ſatis videt̄ facere impoſitio pe-
nitētie ſeptēnis: que fiebat regulariter ꝓ quo-
libet mortali: vt. xxij. q. j. predicandū. ⁊ nō valē
ti dare elemoſynā ꝓpter paupertatē: nec ieiu-
nare ꝓpter debilitatē: iniūgi oportebit oratio-
nes. et veriſimile eſt ꝙ in tāto interuallo aliqḋ
mortale cōmittebant: vñ ſi oportuiſſet iterare
fuiſſet hoc laqueū iniicere aiab⁹. Tho. cū Alb.
magno diſtinguit de ſatiſfactiōe in. iiij. dicit eñ
ꝙ ſunt quedā ſatiſfactiōes ex quibus remanet
aliquis effectus in ſatiſfaciētibus etiaʒ poſtq̄
act⁹ ſatiſfactiōis trāſijt: ſicut ex ieiunio rema-
net corporis debilitatio: ex elemoſyna dimina
tio ſubſtātie. Et tales ſatiſfactiōes in pctō fa-
cte nō opʒ ꝙ iterent̄: qꝛ q̄tū ad illud qḋ de eis
manet per pniam ſequentē accepte fiunt. Alie
ſatiſfactiōes ſunt que non relinquūt effectū in
ſatiſfaciēte poſtq̄ act⁹ trāſijt/ ſicut in oratiōe ⁊
hmōi. Actus eñ interior q̄ totaliter trāſijt nul
lo modo viuificat̄: vñ tales opʒ ꝙ iterēt̄. Ean-
dē opinionē tenet Pe. de pa. magis declarās.
Dicit eñ ꝙ in ſatiſfactiōib⁹ habentibus effectū
relictū poſt opus: ſicut baptiſmalis character
hʒ effectū recedēte fictiōe: et ſic iſtud derelictū
ex facto qḋ operat̄ ex opere operato incipit va
lere ex ſequēti ei⁹ approbatiōe ⁊ ſacerdotis ra
tihabitiōe cū illū vere penitet/ et nō ex ſimplici
viuificatiōe: qꝛ opus operās mortuū nunq̄ vi-
uificat̄: et ſic iſta pnia ſatiſfacit non ſolū in foro
eccleſie/ ſed etiā in foro dei q̄tū ad illud dereli
ctū vt nō oporteat iterare: ſicut ieiuniū/ elemo-
ſyna ⁊ hmōi: ſed ſi non hʒ effectū derelictum vt
eſt oratio: talis pnia facta in mortali in nullo
ſatiſfacit: quin hic vel alibi oporteat ſatiſfa-
cere. Hec ille. Quod videt̄ intelligendū in fo-
ro dei: qꝛ nec ratiōe ipſius operis cū facit: nec
ratiōe derelicti cū poſtea penitet: cū nō habeat
effectum derelictū. Sed in foro eccleſie ſatiſfa
cit: qꝛ nō eſt neceſſe ipſam iterare ſi vult eſſe in
ſtatu ſalutis poſtea penitēdo: ſicut neceſſe ha-
bebat ipſam adimplere cum fuit ſibi impoſita.
Unde idē Pet. dicit paulo ſuperius: ꝙ qñ ho-
mo de oībus eſt cōtritus ⁊ cōfeſſus/ ⁊ recipit
pniam cū abſolutiōe: ſi recidiuans peragat eā
in peccato mortali/ ipſe quidē ſe liberat ab in-
iunctiōe ſacerdotis: nec incurrit peccatū inobe
dientie qḋ incurreret ſi eam nō perfeciſſet: qꝛ
non eſt fortius vinculū cōfeſſoris q̄ dei vel ec-
cleſie: ſed in mortali exiſtēs implēdo preceptū
dei de honore parētū/ vel eccleſie/ de ieiunio ec
cleſie/ ab illo abſolute ſe liberat: ergo ⁊c. Hec

Pe. Cũ ergo penitẽtia iniũcta ordinet ad tol-
lendũ vel diminuẽdũ debitũ pene tpalis: talis
q̃ penitentiã ſibi impoſitã non habentẽ effectũ
derelictũ vt oꝛones pfecit in mortali: ſi reuer-
tit ad pniam ⁊ tandẽ morit in ſtatu gr̃e ex quo
illã nõ iterauit (cũ p ipſam nil ſit ſolutũ de debi
to pene tpalis) ſoluet eã in purgatorio niſi per
alia bona opa hic ſatiſfecerit. ꝙ ſi nõ reuertat
ad pniam: q̃ pniaʒ fecit i mortali quãtãcũqȝ ſi-
ne habẽtẽ ſiue nõ habentẽ effectũ derelictũ/ſol
uet illud debitũ in inferno ſemp. ſicut ille q̃ mo
rit cũ mortali ⁊ venialib⁹: de vtriſqȝ ſuſtinet pe
nã eternã in inferno. Quis ei veniali debeat
pena tpalis q̃ finẽ habet: tñ p accidens eſt ꝙ ve
niale in inferno puniat pena eterna .ſ. rõne ſta
tus: qꝛ in inferno nulla eſt redẽptio. Nõ eñ eſt
ille ſtatus expiãdi culpã ad quã ſeqtur pena: ⁊
ideo ſemp remanẽte culpa veniali durat ⁊ pe-
na. ita tenet Tho. in. iiij. diſt. xxij. Sed de pena
tpali debita p mortali poſt cõtritionẽ Pet. de
pa. ſic declarat in. iiij. Pctõr poſtq̃ eſt deo re-
cõciliat⁹ eſt debitor pene finite: nõ qualitercũ-
qȝ ſoluẽde: ſʒ in ſtatu gr̃e in quo eſt ſolũ deo ac-
cepta. Alioqn eſt debitor tãte pene quãtã me-
ret culpa: ⁊ illa eſt infinita. vñ pctõu per ſe qdẽ
debebat pena infinita ſi erat mortale: ſed mu-
tata fuit in tpalẽ ſuppoſito ꝙ pſeueraret i ami
citia. Acceptauit enim de⁹ abſolutionẽ a pena
eterna ⁊ impoſitionẽ pene finite ſub cõditiõe ſi
in gr̃a fieret. Et ſi querat quare de⁹ magis ac-
ceptauit abſolutioneʒ a culpa ſine cõditione q̃
abſolutionẽ a pena. Dicẽdũ ꝙ culpa tranſit et
macula trãſit: ⁊ gr̃a in momẽto aduenit: ſed ſa
tiſfactio futura eſt. Futuris aũt ſolet conditio
apponi: nõ aũt preſentib⁹ nec pteritis: vel ſi ap
ponat certa. Talis ergo dimiſſa culpa puniet
in inferno pena infinita: nõ pp̄ter ꝯmutationẽ
finite in infinitã: ſʒ qꝛ debitor eſt pene infinite
ex quo nõ ſoluit penã finitã ſub ꝯditiõe quã dʒ
ſicut perdẽs priuilegiũ cleri incidit de foro mi
ti ad forũ ſanguinis: ſic q̃ declinat forũ eccle-
ſie incidẽs in mortale ad forũ iuſticie exterminã-
tis inuenit penã eternã. Hoc qđ dicit Pe. vi-
detur intelligẽdũ de eo q̃ pniam iniũctã nõ ha
bẽtẽ effectũ derelictũ factũ in mortali ſcito ab
eo vel de quo dubitat cõtemnit iterare: vel etiã
cũ credit vel dubitat ſe debere iterare: ex negli
gẽtia dimittit ⁊ ex labore recuſans hoc ⁊ i pur
gatorio facere emẽdã de eo hʒ. Sʒ ſi qs dimit-
tat iterationẽ talis pnie ex impoſſibilitate: qꝛ
ei deficit tp̄s: vel etiã ſi hʒ tp̄s credit ſe eam fe
ciſſe in ſtatu gr̃e: cũ tñ fuerit in mortali icogni
to ab eo: vel etiã ſi ſcit ſe feciſſe in mortali itera
re facit per aliũ quẽ credit bonũ/vel etiam etſi
nec per ſe nec p aliũ iterat: credit ſibi ſufficere
ad ſalutẽ ꝙ impleuit ſibi iniũctũ intendens ꝙ
minus hic fecit ſatiſfacere in purgatorio: ⁊ ſic
deo facere emendã per hmõi omiſſionem talis
nõ dãnat. vñ et ipſe Pe. di. xlv. dicit ꝙ q̃ fecit
penitentiã ſibi iniũctã in mortali pro ſe: p tãto
nõ tenet iterare: qꝛ põt in purgatorio ſatiſface
re. Et ſi dicat ꝙ videt incõueniẽs ꝙ tñ qs pu
niat pro pctõ dimiſſo ſicut pro nõ dimiſſo qꝛ pe
na eterna: ⁊ ſic nõ videt pfuiſſe in aliquo ꝯtri-
tio ⁊ cõfeſſio. Rñ. Pe. ꝙ licet tñ puniat exten
ſiue nõ tñ intenſiue: ſicut pro vno pctõ tãdiu q̃
pro mille ſed non tã acerbe. Si etiã partẽ peni
tentie fecit .ſ. in ſtatu gratie: ⁊ vn⁹ dies remãſit
p illa die eternã penã luet ſi nõ penitet: non tñ
ita acerbe ac ſi nũq̃ cõtrit⁹ ⁊ cõfeſſus eſſet: nec
in aliquo ſatiſfeciſſet: alr̃s peccatũ rediret. Hec
Pe. Nota tñ ꝙ dũ qs facit pniam iniũctã ſi la
batur in mortale: q̃uis bonũ ſit q̃citi⁹ cõfiteri:
tñ cũ p ſolã cõtritionẽ pctm̃ dimittatur ⁊ gra-
tia reſtituat: q̃cito iſte moriat etiã anteq̃ cõfi-
teat pſequendo dictã pniam (etiã ſi ſit talis q̃
nõ relinquat effectũ poſt factũ) in foro dei reali
ter ſatiſfacit qꝛ in ſtatu gr̃e eſt: vñ in nullo tene
tur iterare. Ad tollẽdũ aũt oẽ dubiũ tutius vi-
detur ꝙ cõfeſſor: etſi dat penitentias diutinas
ieiunioꝝ/elemoſynarũ/peregrinatiõis ⁊ hmõi:
prout requirũt peccata: nõ tamẽ iniungat diu
turnas penitẽtias orationũ et precipue his de
quibus poteſt dubitare de recidiuo celeri.

Quid aũt ſit magis ſa- §. III.

tiſfactoriũ elemoſyna: oꝛo: vel ieiunium. Rñ.
Tho. i. iiij. ꝙ elemoſyna magis aliis. ⁊ hoc du-
plici rõne. Prima qꝛ elemoſyna cõſtituit debi
torẽ eũ cui dat ad orandũ et ieiunãdũ ⁊ alia bo
na faciẽdũ p datore. Scđa qꝛ elemoſyna hʒ vi
oꝛonis: qꝛ elemoſyna data propter deũ eſt q̃dã
oblatio deo facta. Oblatio q̃ fit deo hʒ vim ora
tiõis: hʒ ⁊ vim ieiunij qꝛ p ipſam ſubtrahuntur
tpalia qb⁹ ſuſtẽtat corp⁹ qđ macerat p ieiuniũ.
vñ elemoſyna magis idicit ſicut medicina ma
gis vniuerſalis. Tho. in. iiij. Tob. iiij. Elemoſy
na ab omi pctõ et morte liberat ⁊c. Danie. iiij.
Pctã tua elemoſynis redime. ⁊ de pe. di. j. di-
cit Chryſ. Medicamẽtũ forti⁹ qđ maxie opat i
pnia eſt elemoſyna ⁊c. de pe. diſ. j. medicia. ⁊. §.
q̃ obrẽ. Poſt elemoſynã magis ſatiſfactoriũ eſt
oꝛo q̃ ieiuniũ: qꝛ oꝛo ꝯtinet v̾tute ieiunij: nã ex
tẽſio intellect⁹ ad deũ debilitatẽ parit. Itẽ ſm
Tho. i. iiij. qꝛ quãto op⁹ ſatiſfactiõis eſt magis
difficile: ita ꝙ difficltas ſit ex q̄litate opis p re
ſpectũ ad ꝯditionẽ ſatiſfactiõis ⁊ nõ ex tepidi-
tate ſpũ⁹/tãto eſt magis ſatiſfactoriũ ceteris pa
rib⁹: ſicut ieiuniũ magis cholerico q̃ phlegma
tico: ſʒ vbi difficultas i ope ſatiſfaciẽtis pcedit
ex remiſſiõe voluntatis eſt min⁹ ſatiſfactoriũ. ſic
ecõuerſo ſi op⁹ i ſe difficile reddat facile pp̄ter

feruorē faciētis ſit ex hoc magis ſatiſfactoriū: q2 in oib⁹ hmōi attendit ad volūtatē vnde ꝓcedit. De elemoſyna habes.ſ. in.ij. parte titu.j. c.xxiij. de humanitate. De ieiunio etiam in.ij. parte. De oratione in.iiij. parte.

ℭ De operibus que ſunt §.IIII.

de genere bonoꝝ operū extra charitatē factis. Dicunt oēs ꝙ nō reuiuiſcūt: nec quo ad meritū ꝑ reſpectu ad p̄miū glīe: nec quo ad ſatiſfactionē ex ſe: ſ3 mortificata ꝑ mortale reuiuiſcūt ꝑ ſequētē pniam. Pctm̄ tñ mortale ſm pe. de pa. etſi impediat meritū condigni reſpectu ois premij: τ meritū cōgrui reſpectu premij eterni immediate ꝑcipiēdi: q2 nō decet deū dare gloriā niſi gratiā habēti: ſ3 nō impedit meritū congrui reſpectu alteri⁹ p̄mij. Vñ ſm Ray. talia de gñe bonoꝝ facta in mortali valent ad qnqȝ. Primo ad tpalē ꝓſperitatē. de pe. diſ.iij. cauēdū. τ.xxij.q.ij.ſi q̄libet. Scdo vt q̄citi⁹ ꝑ hoc illuſtret ad pniam. de pe. diſ.v. falſas.in fi. Tertio ad aſſuefactionē bonoꝝ operū ſicut baptiſmus Joh. de cōſe. diſt.iiij. nō regenerabantur. Quarto ne diabolus habeat in eo tantā poteſtatē. Exēplū in iudeo q̄ dormiēs in tēplo idoloꝝ: quia ſe ſignauerat: demones nō poterāt ei nocere. Quinto ad tolerabilius iudiciū ſubeūdū. de pe. di.iij.ſi qs aūt. S3 hoc vltimū eſt ſane intelligendū. nō eñ intelligit ſm Tho. τ Pe. de pa. vt ꝑ illa opa minuat pena iā debita: ſed q2 ſi non feciſſet illa bona aliqñ feciſſet interim aliqua mala pro q̄bus habuiſſet ſpecialē penā quam vitauit nō faciēdo illa mala: puta honorauit parētes: ſi non honoraſſet / dehonoraſſet: fecit elemoſynam extremā neceſſitatē patienti: ſi non feciſſet incurriſſet peccatū crudelitatis: τ ex his habuiſſet ſpecialem penam.

ℭ De ſtatu bñficiatoꝝ. Ti.xv.

ℭ De dignitatib⁹ prebendis τ beneficijs: τ de collatiōe eorum: τ de pluralitate τ diſpenſatione ſuper pluralitate: et reſidentia: et abſentia in beneficijs. Capitulum.j.

Einde videndū de dignitatibus prebēdis τ beneficijs clericoꝝ. Et pro declaratiōe horu3 noim nota primo ſm Jnn. τ Hoſt. ꝙ dignitas eccleſiaſtica eſt q̄dā preeminētia in gradu. τ quaſi ꝑ eodē ſumit dignitas et ꝑſonat⁹: vt archidiaconat⁹: presbyterat⁹: decanatus: et hmōi. Et intelligit eſſe dignitas vel ꝑſonatus ſm inſtitutionē vel cōſuetudinē eccłie. nā poſſet eſſe ꝙ aliqs in eccłia aliqua exercet officiū archidiaconi cognoſcēdo de cauſis clericoꝝ et alijs, nō tñ ob hoc eſt reputād⁹ eſſe i dignitate

Dignitas eſt.

niſi vocet noie qđ dignitatē ſonat. ꝙ ſi vocatur alio noie dignitatis: vel ꝓ perſona in dignitate cōſtituta reputet: l3 nullū dignitatis miniſteriū faceret: reputādus eſt in dignitate dū eā ꝑpetuo obtineat. ex de ſtatu mo. c. ij. τ fi. Sed Pe. de ancha. poſt Guil. τ Laud. dicit ꝙ dignitas eſt q̄dā preeminētia quo ad forū cōtentioſum in eccłia gradū tenens: q̄ qnqȝ dicit ꝑſonatus ab honorificētia in qua ponit ꝑſonā. qnqȝ officiū ab ipſo officio qđ exercet denoiat. vt de cōſti. c. cū acceſſiſſent. qnqȝ aſſumit ſua ꝓpria τ ſpālia noia: ſicut hoc nomē cuſtodia: ſuccētoria decanat⁹: prepoſitura τ ſilia. A noie aūt nō debēt iſta iudicari: ſ3 ex effectu q̄ colligit ex actibus τ exercitijs in q̄b⁹ verſat. τ ex talib⁹ iudicat vtrū ſit dignitas necne. extra de ver. ſig. intelligibilia. Et ſufficit ad hoc ꝙ ſit cēſenda dignitas ꝙ in modicis cauſis habeat iuriſditionē: ſicut habēt in eccłia Pictauieñ. archipſbyteri. nā excōicāt: ſuſpēdūt: τ abſoluūt. τ ſic propter talē gradū dicunt habere dignitatē: etiā ſunt excluſi a pena. ſ. canonis. de ele. c. ſtatutū. li.vj. Si aūt nullā iuriſditionē habēt: ſed tm̄ viſitant et vt pice referunt epiſcopo: ſicut teſtes ſinodales de quibus.xxv.q.vj. Eṗs. tūc cenſetur habere ſimplex officium et non dignitatē.

ℭ De prebēda et canonia q̄d §.I.

ſit. No. ſm Hoſt. ꝙ prebēda eſt ius percipiēdi ꝓuēt⁹ in eccłia cōpetēs tanq̄ vni de collegio. τ naſcit ex canonia ſicut filia ex mre: q2 ex quo q̄s h3 canoniā d3 hre ꝑbendā. ex eo. c. relatum. Prebēda igit ꝓprie ꝯſiſtit in fructuū ꝑceptione. Canonia aūt in iure alicui⁹ q̄ i canonicū eſt recept⁹ ad qđ ius ꝑtinet prebēda: ſtall⁹ in choro: vox in caplo. vt in. d. c. relatū. Et no. ꝙ in receptiōe canonicoꝝ τ in collatiōe ꝑbēdaꝝ abſentes canonici vocādi ſunt ſi cōmode fieri valeat niſi cōſuetudo habeat eos ad talia non vocari. alſ qđ in abſentia eoꝝ fieret eis inſtātib⁹ irritari d3. extra. e. c. cū in eccłijs. li.vj. De officijs vero eccłiaſticis: archidiaconatu: ꝑpoſitura decanatu τ hmōi. dicit Ray. q2 fere quot ſunt eccleſie tot ſunt ꝯſuetudines. extra de cōſue. c. cum olim. q̄ in hmōi ſeruāde ſunt. Si tñ ſcire vis q̄d iura dicāt de talibus vide.xxj.di. cleros. τ.xxv. di. perlectis. τ extra de of. arch. ꝑ totū. Dicitur etiā prebēda reddit⁹ deputat⁹ τ aſſignat⁹ deſeruiētib⁹ clericis in eccłijs cathedralib⁹ vel collegiatis i officijs: q̄uis illi clerici nō ſint canonici: ſed celebrāt: vel etiā interſunt diuinis officijs: ſiue reddit⁹ ille ſit ex decimis: ſeu ex poſſeſſionibus: vel per alium modum.

ℭ De bñficijs ſiue eccleſijs §.II.

Nota primo ꝙ aliud eſt ſimplex: qđ ſc3 non h3 curā aiarū: aliđ curatū: qđ ſc3 habet curā aiaꝝ.

Dicit aūt regula iuris in.vj.de reg.iur.ꝙ bñfi
ciū eccľiaſticū nō pōt ſine inſtitutiōe canonica
poſſideri. Pertinet aūt ad inſtitutionē cano=
nicā vt nō ſolū conferaẗ ab eo q̄ de iure pōt cō=
ferre:puta p̄lato eccľiaſtico:nō dño tēporali:vt
faciūt quotidie tyrāni: ſed etiā ꝙ ꝑ modū debi
tum ⁊ iuridicū/nō ꝑ ſimoniā ⁊ hmōi.et.ſ.qui ſit
habilis ad hoc:puta vt non ſit irregularis vel
infra legitimā etatē et hmōi:alʳs qn̄ iniuſte te=
net bñficiū:vt ꝑ intruſionē vel ꝑ ſimoniā:vel qꝛ
alʳs inhabilis. talis ſm̄ Ray.cū non intret per
oſtiū/eſt fur ⁊ latro: nec hꝫ viā ſalutis niſi reſi=
gnādo: vel ſi eſt diſpēſabile ſuū impedimentū/
petat diſpenſationē ab eo q̄ pōt:⁊ ſi non poſſet
obtinere opꝫ ꝙ oīno dimittat:et in vtroq̄ caſu
agat pniam de pctō cōmiſſo:⁊ fructus ꝑceptos
teneẗ reſtituere niſi ſibi remittanẗ a ſuꝑiorib⁹.
Idē de dignitatib⁹ eccľiaſticis. Et nota ꝙ cū
ſcit quis poſſeſſorē eccľie vel dignitatis nō eſſe
verū prelatū/ qꝛ in aliquo predictoꝝ inuolui⁹:
talis ſciēs etſi ſubijciaẗ illi eccleſie vel dignita
ti/tn̄ in foro cōſcientie nō teneẗ ei obedire: nec
ei ſoluere debet qđ eccleſie vľ dignitati debet:
nec ſoluēdo liberaẗ. extra de ſen.excō.inquiſi
tioni. In foro cōtentioſo ſecus videẗ qn̄ res eſt
occulta.argu.viij.q.iiij.c.j.⁊ q̄uis non abſol=
uat talis abſoluēs de facto ignorātem: qꝛ non
eſt prelatus.de pe.di.vj.c.placuit. nō tn̄ aīe pe
reūt/ſed excuſanẗ ignorātia facti:tn̄ qꝛ quantū
in ipſo fuit eos ꝑdidit/ ſanguis illoꝝ ab eo exi
getur.extra de offi.ordi.irrefragabili. et talis
ſemꝑ peccat mortaliter exequendo officium il
lius eccleſie;vel etiā fructus ꝑcipiendo vt fur.

¶ De etate beneficiādorū §.III.

in. iiij. Nota ſꝫ Pe.de palľ.ꝙ ad hoc vt q̄s valeat ha
di. xxv. bere ſimplex bñficiū vel p̄bendā ſufficit ꝙ ma=
ior ſit ſeptēnio : qꝛ pupillus pōt eſſe canonicus
etiā in eccleſia cathedrali:lꝫ nō habeat vocē in
electiōe.extra de elec.c.ex eo.li.vj.tn̄ q̄uis iu=
re humano nō irritẽ talis collatio: iure tn̄ di=
uino illicitū eſt dare talia bñficia talibus:niſi
qn̄ aliī nō inueniunẗ:qꝛ cōtra iuſtitiā diſtribu=
tiuā eſt ſi deẗ minus digno : q̄uis aūt iſte puer
nō ſit indign⁹ poſitiue ꝓpter defectū/qꝛ eſt in=
nocēs:reſpectu tn̄ illi⁹ eſt indignus/qꝛ ali⁹ eſt
dignior: vn̄ cōtēpto meliore/ſanctiore/iuſtiore
dare alteri eſt graue pctm̄. vt dicit Aug.ſuper
epl̄am Iaco. De dignitate xᵒ nō habēte curā
aīarū pōt ep̄s diſpēſare cū illo qui cōpleuit.xx.
annū.de eta.⁊ quali.c.j.li.vj. Et ſic etiā archi=
diaconatus pōt dari tali: qꝛ nō hꝫ curā aīaꝝ in
foro pnīe vt oporteat eſſe ſacerdotē: qđ requi=
rit.xxv.ānū:ſed ſolū in exteriori foro:et opꝫ eū
tn̄ eſſe diaconū:ad qđ ſufficiūt.xx.an.ſed q̄uis
ali⁹ minor.xxv.an.nō debeat eſſe iudex: pōt tn̄
eſſe archidiaconus:qđ eſt eſſe iudicē de cōſue=
tudine. Vel dicēdū ꝙ hoc nō eſt de iure cōi:ſed
de diſpēſatione epī a papa ꝑmiſſa. De eccleſia
aūt vel dignitate conſequēte curā aīaꝝ: No.ꝙ
debet q̄s hr̄e.xx.an.ad ep̄atū tn̄.xxx. nec pōt
in hoc ep̄s diſpēſare.ſ.ꝙ minor.xxv.annis ha
beat eccľiam parrochialē ſiue bñficiū cū cura:
ſed talis collatio ipſo iure eſt nulla:immo etiā
cōmēda facta illi q̄ nō hꝫ dictā etatē non valet.
extra eo.lꝫ canō.lib.vj. papa xᵒ lꝫ poſſit diſpē
ſare/nō tn̄ imēdiꝫ niſi exprimat.Vn̄ qui impe=
trauit bñficiū cū cura vel ſine cura : niſi tꝑe re=
ſcripti impetrati haberet.xxvj.an. nō pōt ſibi
ꝓuidere de bñficio cū cura. ex̄ de reſcrip.ca.ſi
ex eo tꝑe.li.vj. Teneẗ etiaꝫ talis infra annū ad
ſacerdotiū ꝓmoueri:alʳs eſſet ea ꝑuat⁹. ¶ Itē
no.ꝙ pōt per ep̄m diſpēſari cū curatis : vt litte
rarū ſtudijs inſiſtētes infra annū nō teneāẗ ni=
ſi ad ſubdiaconatū ꝓmoueri: ſed poſt ſeptēniū
teneāẗ ad ſacerdotiū ꝓmoueri:ita ꝙ niſi primo
anno fuerit ordinat⁹ i ſubdiaconū/⁊ infra octa
uū annū in ſacerdotē : ep̄o ſic diſpēſante/vacat
ipſo iure eccľia.Sed etiā niſi ep̄s cū eo diſpēſa
ret:vel ſi diſpēſaret ⁊ ille in lr̄aꝝ ſtudio nō pſi=
ſteret:cū aliter ep̄s non habeat auctoritatē di=
ſpēſandi: teneẗ infra annū ordinari vſq̄ ad ſa=
cerdotiū incluſiue: alʳs ipſo iure eſt priuat⁹.de
elec.c.cū ex eo.lib.vj. ¶ Item no.ꝙ q̄uis tātū
trāſeat de tꝑe ꝙ illo anno non pōt fieri ſubdia
conus vel ſacerdos:non tn̄ vacat vſq̄ anno ela
pſo ⁊ facit fruct⁹ ſuos ſi habuit a principio in=
tentionē ordinē recipiendi: alʳs nō niſi mutato
ꝓpoſito fecerit ſe ordinari.Et q̄ ſciēter ſic affe
cto dedit teneẗ eccľiam ſeruare indēnem. An=
nus aūt ꝓ ſubdiaconatu vel ſacerdotio nō cur
rit niſi a tꝑe quo fuit in poſſeſſiōe pacifica : vel
per eū ſtetit:extūc etiā eſt annus vtilis/qꝛ non
currit niſi iuſto impedimēto ceſſante . Nō pōt
aūt ſibi cōferri eccľia ſic vacans illa vice ⁊ illa
vacatiōe: ſi eñi deẗ alicui nō acceptanti/adhuc
vacat p̄la vice vacādi: ⁊ ſic ei nō pōt conferri.
Similr̄ ſi facit illi dari qui ſtatiꝫ renūciabit in
fraudē:ſic lꝫ ſecūdo vacet iſto reſignāte nō va=
let quo ad deū : ſed ſi bona fide alteri collata il
lo mortuo aut depoſito aut renūciāte vacaue=
rit ſecūdo: tunc pōt ei cōferri: qꝛ non eſt ei hoc
ꝓhibitum.de elec.c.cōmiſſa.lib.vj.

¶ De cura autē nō ſimplici §.IIII.

in eccľijs collegiatis:vt ſunt decani i collegijs
priores et abbates in cōuētibus. No.ꝙ iſti nō
liganẗ iſto ſtatuto.de elec.c.ſtatutū.li.vj.qꝛ nō
erit tantū periculū ſi iſti nō ſunt ſacerdotes:qꝛ
multi ſunt in collegio ſacerdotes q̄ ex ꝯceſſiōe
curati nō ſacerdotis facerēt qđ ille faceret: nō
aūt ſic in ſimplici cura ſunt parrochiani ſacer

dotes q̄ habēt eccl'iaſtica ſacra miniſtrare: ꝓ-
pter qꝺ fuit magis neceſſariū ibi apponere pe
nā. Collegiū vero hic large accipit̄ etiā ꝓ ple-
bania ſub ſe habēte capellanias in qua ſunt ſa
cerdotes ꝑ quos poterit ſuppleri: vt dictū eſt.
Hec Pe. ¶ Itē ſi ad eccl'iaꝫ parrochialē p̄ſen
tet̄ q̄ nō eſt in ſacris dū al's eſt idone⁹: et poſſit
infra tēpus ſtatutū ordinari: admittēd⁹ eſt. ex̄
de inſti.c.ſi is.lib.vj. et iſ ſm Jo.an.talis non
p̄ſentatus non poſſet in tali eccleſia inſtitui.ex̄
de eta.ꝛ quali.c.p̄terea.niſi diſpēſatiue.vt ibi.

¶ De collatiōe bn̄ficiorū.ſ. §.V.

infra qꝺ tp̄s dꝫ cōferri bn̄ficiū vacās. No.ꝙ ec
cleſiaſtica bn̄ficia ſeu eccl'ie: ſeu quelibꝫ officia
nō debēt vacare vltra ſex mēſes: alioq̄n ſi colla
tio ꝑtinebit ad ep̄ꝫ deuoluit̄ ad cap'm ꝛ econ-
uerſo: ꝛ ſi fuerit negligēs per alios ſex menſes
deuoluit̄ ad metropolitanū: ꝛ poſtea ad papā.
ex̄ de cōceſ.p̄bē.c.nl'ła.et intelligas ſolū ꝓ illa
vice.ex̄ de ſup.neg.p̄la.ca.ſicut nobis. Et ſi q̄s
p̄dictoꝝ elapſo tp̄e cōferat/nō valet. ex̄ de ſup.
neg.p̄la.c.ſi. et incipit currere p̄dictū tp̄s nō a
tp̄e vacatiōis/ſꝫ a tp̄e noticie. ex̄ de cōceſ.p̄bē.
c.qꝛ diuerſitatē.ꝛ de dictꝫ ſex mēſib⁹ ſubtrahit̄
tp̄s ſuſpēſiōis ꝛ ꝑegrinatiōis: et reqrit̄ ꝙ ꝑ ſuā
culpā diſtulerit vel negligētiā. Sec⁹ ſi ꝑ impo
tētiā iuris vel facti etiā ex culpa cōtingētē: niſi
fuiſſet negligēs i petēdo abſolutiōeꝫ: vt in.d.c.
qꝛ diuerſitatē. Et ſi talia eſſent officia ꝛ admi-
niſtratiōes q̄ꝝ collatio ad reg'lares ꝑtineret: ꝛ
ip̄i negligerēt dioceſani ꝓuidere debēt: nō ob-
ſtante ſi ip̄i regulares exēpti fuerūt: vt de ſup.
neg.p̄la.c.ꝙ reg'lares.in cle. porro ſi fuerit ec-
cleſia cathedralis vel reg'laris/habebūt electo
res ſolū tres mēſes: infra q̄s ſi iuſto impedimē
to ceſſante electio nō fuerit celebrata/eligendi
ptās ad ꝓximiorē ſuꝑiorē deuoluit̄.ex̄ de elec.
c.ne ꝓ defectu.ꝛ itellige cū aliis ꝯditiōib⁹ nūc
dictis. ¶ Itē no.ꝙ q̄ hꝫ ꝯferre bn̄ficia vacātia
ſcꝫ p̄ria exceptiōe ſcꝫ: ſꝫ cū q̄s recipit ſcꝫ bn̄fi
ciū curatū vacat p̄mū. vt dicet̄.j. dꝫ illa cōferre
infra ſex mēſes: al's ptās ꝓuidēdi deuoluit̄ ad
aliū: vt.ſ.dictū eſt. Incurrit̄ etiaꝫ alia pena ab
illo q̄ hꝫ cōferre: niſi ꝯferat̄ infra dictū tp̄s: vcꝫ
ꝙ ip̄e tenet̄ aſſignare i vtilitatē eccl'ie vacātis
de ꝓuētibus ſuis non de illis eccl'ie ſue tantū
quātū a tp̄e vacatiōis ꝑceptū fuit a q̄cūq̝ deti
nēte ip̄ꝫ: ꝛ ſi ꝓpriū non hꝫ/puniet̄ alia pena ad
arbitriū iudicis. xvj.q.vj.illud. et.xiiij.q.vj.ſi
res.vel repetent̄ ab eo q̄ percepit: qꝛ ip̄e tanꝙ̄
inuaſor omnes fructus reſtituere tenetur.

¶ De pluralitate bn̄ficiorū §.VI.

vel prebēdarū. No.ꝙ q̄nq̝ caſus ſunt vt dicit̄
in ſumma piſana.ꝛ quaſi idē dicit Arch.xxj.q.
j.cleric⁹. in quib⁹ pōt quis abſq̝ diſpēſatione
duas vel plures eccl'ias vel prebēdas habere:
ꝛ intelligit̄ hoc de eccleſiis nō habētibus curā
aiaꝝ.ꝛ de p̄bēdis in diuerſis eccl'iis. Nā in ea-
dē eccl'ia non pōt abſq̝ diſpēſatiōe plures pre
bendas habere. Vn̄ qꝺ dicit̄ in p̄io caſu ꝛ ter-
tio q̄tū ad eccl'ias curatas fieri nō pōt ꝑ ep̄m:
niſi per modū vniōis vniēdo plures eccleſias:
quā vniōnē pōt facere ep̄s vel ſimpl'r ꝛ in ꝑpe-
tuū: vel ad vitā eius cui cōferunt̄: de cōſenſu iſ
coꝝ q̄ ibi habēt aliqꝺ ius vt patronoꝝ: ꝛ ꝙ fiat
ex cauſa ratiōabili: vt ꝓpter tenuitatē. Prim⁹
eſt q̄n eccl'ie ſunt ita tenues/ꝙ neutra ſuffice-
ret ad ſuſtentationē.x.q.iij.vnio. ex̄ de reli.do.
qꝛ monaſteriū. Secūdus eſt ſi vna pēdet ex al-
tera.ex̄ de eta.et quali.c.eā te. Tertius eſt ꝓ-
pter raritatē clericoꝝ. xxj.q.j.clericus.in fine.
Quart⁹ eſt ſi eccl'ia eſt prebēde annexa vel di-
gnitati: in quo caſu cū ip̄e teneat̄ in maiori ec-
cleſia ꝑſonaliter deſeruire: tenet̄ in ip̄a parro-
chiali habere idoneū ꝛ ꝑpetuū vicariū qui con
gruētē habeat de illius eccl'ie ꝓuētib⁹ portio-
nē.extra de p̄bē.c.extirpāde. Quint⁹ ſi vnā ha
beat intitulatā ꝛ aliā cōmendatā.xj.q.j.q̄ plu-
res. Sed talis cōmēda parrochialis eccl'ie nō
pōt fieri niſi ei q̄ attingit.xxv.annū ꝛ ſit ſacer-
dos: ꝛ tali non pōt cōmitti niſi vna et ꝓ euiden
ti neceſſitate vel vtilitate: et non durat niſi per
ſex menſes.extra de elec.c.nullus.lib.vj.

¶ Diſpenſatio ſuꝑ plura- §.VII.

litate bn̄ficioꝝ non ꝓdeſt in his caſibus. Primo
vcꝫ q̄n impetrās ſubticuit aliquod quātūcūq̝
modicū bn̄ficiū: q̄n etiā cōcedit̄ vt q̄s duo bn̄fi
cia habētia curā aiaꝝ poſſit habere ſimul: intel
ligit̄ de duob⁹ primis bn̄ficiis poſt cōceſſionē.
Itē ſi mādat̄ alicui ꝓuideri de bn̄ficio nō ob-
ſtante ꝙ aliud habeat: ꝑ hoc nō eſt diſpēſatū vt
habeat ambo ſimul. extra de prebē.c.ſi motu.
lib.vj. Item ſi papa motu ꝓprio alicui aliquod
bn̄ficiū obtinēti aliud cōferat nō habita men-
tiōe de priori: non ꝓpter hoc inualida eſt gr̄a:
dūmodo in littera ꝓpria exprimat̄ ꝙ papa mo
tu ꝓp̄o cōcedat. Secus ſi ad petitionē alteri⁹
gratiā facit. ex̄ de prebē.c.ſi motu ꝓprio.li.vj.

¶ De pluralitate preben §.VIII.

darū ſine cura abſq̝ diſpēſatione habēda: vtrū
hoc ſit peccatuꝫ mortale? Rn̄det ad hoc Tho.
in quodl'.viij.q.vij.ꝙ ois queſtio in qua de pec
cato mortali querit̄ niſi expreſſe ei⁹ veritas ha
beat̄/periculoſe determinat̄: qꝛ error quo non
creditur eſſe mortale qꝺ eſt mortale/non excu
ſat a toto: ſꝫ forte a tanto. Error vero quo cre-
dit̄ eſſe mortale qꝺ nō eſt mortale: cōſciētiam
ligat ad mortale. Precipue vero periculoſum
eſt vbi veritas aliqua eſt: qꝺ etiaꝫ in hac que-
ſtione accidit. Cum eīm hec queſtio ꝑtineat ad

theologos inquātū depēdet ex iure diuino vel
naturali: et ad iuriſtas inquātū depēdet ex iu=
re poſitiuo: inueniūtur theologi theologis ⁊ iu
riſte iuriſtis ꝯtraria ſentire. In iure tñ diuino
nō inueniť expſſe determinata: cū in ſacra ſcri
ptura de ea nō fiat mētio: ꝙuis ad eā ex aliq̄b⁹
autoritatib⁹ ſcripture argumēta poſſent indu=
ci: q̄ tñ nō dilucidā veritatē oſtēdūt. Cōſideran
do eā xͦo ſm ius naturale ſic videtur dicēdū ꝙ
actionum humanaꝝ multiplex eſt differētia.
Act⁹ humani ſūt multiplices. Quedā eñ ſunt q̄ habēt deformitatē eis inſe=
parabiliter annexā vt fornicatio: adulteriū: et
alia hmōi q̄ nullo modo bene fieri poſſunt. Et
de numero taliū nō eſt habere plures ꝓbēdas:
q̄ꝛ qd̄ eſt de numero illoꝝ in nullo caſu diſpēſa
tionē recipere poteſt: qd̄ null⁹ dicit. Quedā xͦo
ſunt actiones q̄ de ſe ſunt indifferētes ad bonū
vel maluꝫ: vt leuare feſtucā de terra: vel aliq̄d
hmōi: inter quoꝝ numerū quidā cōputant hoc
ſcꝫ habere plures prebēdas: dicētes ita licitū
eſſe habere plures prebēdas ſicut habere plu=
ra poma. Sed hoc nō videť verū eſſe: cū habere
plures prebēdas in ſe inordinationē cōtineat
vtpote q̄ꝛ nō eſt poſſibile aliquē i plurib⁹ eccle=
ſijs deſeruire in quib⁹ eſt ꝓbēdat⁹: cū ꝓbēde vi
deanť eſſe ordinate quaſi ſtipēdia deo ibi mini
ſtrātiū. Seq̄ť etiā diminutio cult⁹ diuini dum
vn⁹ loco pluriū ꝯſtituiť. Sequiť ⁊ in quibuſdā
defraudatio volūtatū teſtatoꝝ qui ad hoc eccle
ſijs talia bona contulerūt: vt cert⁹ numer⁹ deo
ſeruientiū ibi habereť. Sequiť ⁊ inequalitas:
dū vn⁹ plurib⁹ bñficijs abūdat: ⁊ ali⁹ nec vnū ha
bere poteſt: ⁊ multa alia hmōi q̄ facile eſt conſi
derare: vnde nō pōt cōtineri inter indifferētes
actiōes: ⁊ multo min⁹ inter ea q̄ ſunt ſm ſe bo
na. vt dare elemoſynā ⁊ hmōi. Sūt xͦo q̄dā alie
actiones q̄ abſolute cōſiderate quādā deformi
tatē ⁊ inordinationē importāt: q̄ aliq̄b⁹ circun
ſtantijs adueniētib⁹ bone efficiūtur: ſicut occi
dere hoīem vel percutere: etiā de ſe deformita
tē quandā importāt: ſed ſi addať malefactorē
ꝓpter iuſticiā: delinquētē cauſa diſcipline: nō
erit pctm̄: ſed virtuoſum. Et in harū actionum
numero videtur eſſe plures prebēdas habere.
ꝙuis inordinationes aliquas cōtineat: tamen
poſſunt alie circūſtātie ſupuenire: ita honeſtan
tes actū ꝙ predicte inordinationes totalr̄ eua
cuātur. vtputa ſi ſit neceſſariū in plurib⁹ eccle
ſijs ei⁹ obſequiū: aut poſſit pl⁹ ſeruire eccl'ie:
vel tantūdē etiā abſens q̄ ali⁹ preſens: ⁊ ſi qua
alia ſint hmōi. ⁊ tūc iſtis cōditiōib⁹ cū recta in
tētione ſupuenietib⁹ nō erit pctm̄: etiā nulla di
ſpenſatiōe interueniēte: ſi cōſidereť ſm ius na
turale tm̄: q̄ꝛ diſpēſatio ad ius naturale nō ꝑti
net: ſꝫ ad ius poſitiuū. Si xͦo hac intētiōe quis
plura bñficia habeat: vt ſit ditior: vel lautius vi
nat: vel vt facili⁹ ad ep̄atū valeat ꝓmoueri in
aliqua eccleſia vbi prebēdatus exiſtit electus:
nō tolluntur predicte deformitates ſed augētur:
q̄ꝛ cū tali intētione etiā vnū bñficiū habere: qd̄
nullā deordinationē de ſe importat: eſt illicitū
Et ſic quidē dicēdū eſſet ſꝫ ius naturale nullo
iure poſitiuo ſupueniēte: nūc aūt certū eſt ꝑ an
tiqua iura eſſe ꝓhibitū. Patet etiā huic ꝓhi=
bitioni cōſuetudinem eſſe cōtrariā: ꝓpter quā
quidā dicūt illa iura eſſe abrogata. Nā ꝑ ꝯtra=
riā cōſuetudinē iura humana abroganť. Qui=
dā aūt dicūt ꝑ hāc cōſuetudinē antiquo iuri nō
derogari: eo ꝙ q̄dā decretalis dicit. Multa ꝑ
patiētiā toleranť: q̄ ſi fuerint in iudiciū deducta
iuſticia cogēte ceſſarent. Et hec cōtrouerſia iu
riſtis eſt relinquēda: ꝙuis videať ꝓbabile ꝙ iu
ra illa antiqua inquātū ꝑtinēt ius naturale nō
poſſunt abrogari ꝑ cōtrariā cōſuetudinē vtpo=
te irrōnabilē. Sꝫ quātū ad hoc qd̄ de iure natu
rali ꝑtinēt: ſolū poſſunt eſſe abrogata: ꝑcipue ſi
diſſimulātes hāc cōſuetudinē ꝯtrariā in quoꝝ
ptāte eſt illd̄ ius mutare: itēdūt ꝑ hāc diſſimu=
lationē āntiqua iura mutare. Si igiť antiqua iu
ra q̄ hoc ꝓhibēt in ſuo vigore maneāt cōtraria
cōſuetudine nō obſtāte: certū eſt aliquē plures
prebēdas nō poſſe hr̄e abſq̄ diſpēſatiōe etiā il
lis circūſtātijs ſupueniētib⁹: q̄ ſm ꝯſideratio=
nē iuris naturalis actū poterāt honeſtare. Si
aūt antiqua iura ſunt ꝑ ꝯſuetudinē abrogata:
tūc ꝑdictis circūſtātijs ſupueniētib⁹ etiā ſine
diſpenſatiōe licitū eſt plures ꝓbēdas hr̄e: ſine
q̄b⁹ circūſtātijs illicitū eſt: quātūcūq̄ diſpenſa
tio ſupueniat: eo ꝙ diſpēſatio hūana nō aufert
ligamē iuris naturalis: ſꝫ ſolū ligamē poſitiuū
qd̄ ꝑ hoīem ſtatutū ꝑ hoīem diſpēſari pōt. Hec
oīa Tho. Sed hodie vt dictū eſt. ſ. recipiēdo ſe
cūdā prebēdam ſi ſit canonicalis vacat prima.
Et nota ſꝫ Tho. ꝙ ſi q̄s habet plures ꝓbēdas:
innitēs opi. illoꝝ magiſtroꝝ qui dicunt ſimpl'r
hoc eſſe licitū: illa opi. nō eſt vera: nō propterea
excuſanť a pctō. Sed etſi eſt vera opi. quā ſeq̄=
tur. ſ. tenere prebendā eſſe licitū. ſi tamē ex con
trarietate opi. dubitat de xͥtate opiniōis quā
ſequiť: nichilomin⁹ tenet plures prebēdas pec
cat mortalr̄: q̄ꝛ diſcrimini mortalis ſic ſe expo
nit: ſꝫ ſi nō dubitat ⁊ vera eſt ei⁹ opi. nō peccat.

De pluralitate preben= §. IX.

darum ſic dicit Jo. an. in. c. cū iam dudū de pre
ben. No. pluralitatē prebēdarū nō ꝓhiberi. vñ
in iſto. c. nō dicit vel prebēdas: ſed atq̄ preben
das: qd̄ approbat gn̄alis cōſuetudo. Sed ꝯtra
lxxx. di. epi. xvj. q. j. preſbyteros. ſup eo. cū non
ignores. So. dicunt quidā ꝙ hodie de iure cō=
muni poteſt q̄s habere plures prebēdas cū plu
ralitas dignitatū bñficioꝝ cū cura tñ ꝓhibeť

hodie.j. eo. de multa.Un̄ cū de illis ſpāl'r ꝓhi
bet̄: videt̄ hodie ꝯceſſa pluralitas prebēdarū.
ar.ā.de preſum.c.nōne:cū ſuis ꝯcor.Si em̄ pa
pa aliud de ꝑbēdis nō intellexiſſet/hoc idē de
ipſis excepiſſet. j. de deci.ad audiētiā. cū ſuis
cōcor. Nec ob.c.ſuperi⁹ in ꝯtriū alleg.vt̄ alia ſi-
milia.loquunt̄ em̄ ƀ3 ſua tp̄a:ſed hodie ſecus.
vt̄ pōt dici ꝙ reſtringit̄ illō ad bn̄ficia curā aia-
rū hn̄tia.vel ad alios q̄ hn̄t nō ſolū pluralitatē
ꝑbēdarū:q: illa nō ꝓhibent̄:ſed ad nimiā mul
titudinē q̄ ſonat in vitiū ⁊ ambitionē:q: hoc ꝓ
hibet̄ vt hic.⁊.ā.eo.q: intātū. Et hoc eſt veru3
niſi vtraq3 requirat reſidētiā:de q̄ dic vt ſcripſi
de cle.nō re.c.ſi. Ibi aūt plene ponit̄ opi.Inn.
q̄ habet in ſum.ꝙ habere plura bn̄ficia nō cu-
rata ⁊ q̄ de cōſuetudine vel ſtatuto reſidētiā nō
requirūt:nō eſt pctm̄ nec contra iura.ſic refert
glo.in.c.gr̄a.de reſcrip.li.vj.ſequit̄ Inno. Jo.
an.vbi.ā.Sed Hoſti.debiles ſunt iſte rōnes.⁊
pōt ad eas facil'r r̄ideri. Remittit aūt ad no-
tata.j.de ꝑceſ.prebē.c.litteras.Ubi ꝓ hac par
te.ſ.ꝙ liceat habere plures ꝑbendas vel bn̄fi-
cia arguit.⁊ inter alias rōnes has inducit : q:
nimia multitudo dānabit̄:ſi dicat̄ eſſe mortale
⁊ q̄ nimis emūgit ⁊c.diſt.iiij.deniq3. Nec iura
ꝯtraria ſunt recepta.di.iiij.§.leges.⁊ ꝑ ꝯſuetu
dinē videt̄ papa diſpēſare quaſi tacite.ad hoc
facit.c.de multa. Hoſt.dicebat ꝙ ꝑ hoc dictū ⁊
ſequaces palpabāt crimina ⁊ ea inſana relin-
quebāt.diſt.l. ſi q̄s diaconus.⁊ ibi tenet Hoſt.
ꝙ null⁹ pōt plures prebēdas habere in titulū.
ar.di.xxvj.acutius.nec in hoc ƀm eum poſſunt
diſpenſare prelati.di.lxx.ſanctoꝝ. Et eſt ratio
ƀm eū:q: ſingule prebēde req̄rūt ſingulos act⁹
et miniſtros.⁊ tenent̄ canonici ad reſidētiā vt
aſſiſtāt. ⁊ ad cōtraria pōt de facili reſpōderi ƀm
eum ꝙ loquunt̄ ex diſpēſatione ſufficienti: vel
notant factū non ius qđ nō eſt conſiderādū. de
elec.c.cū cauſam.tn̄ ne inde tāta multitudo dā
netur:dicit ep̄m poſſe diſpēſare in plurib⁹ pre-
bendis habendis in beneficiū non in titulū. Et
ꝙ poſſit hāc diſpēſationē facere etiā ob prero-
gatiuā meritoꝝ vt in duplicibus ſit adepta: in
ſimplicib⁹ nō. Et ſi in diuerſis ep̄atib⁹ habeāt
illa cōueniant inter ſe ep̄i q̄s ſit prelat⁹ ⁊ ambo
diſpēſent.de ſen.excō.c.cū illoꝝ.Et ponatur ta
lis vicarius qui tam bene vel meli⁹ ſeruiat ec-
cleſie ſicut faceret canonic⁹:⁊ habeat ſufficiētē
portionē.j.eo. expoſuiſti.maxime cu3 talis eſt
in eccleſia cōſuetudo vel ſtatutū factū ex cauſa.
de conſti.c.cum oēs.hoc no.Hoſt.in.c.prealle.
litteras.Pro hoc dicto facit qđ no.Uincē.qui
exponit atq3 pro vel.ff.de verbo.ſigni.ſepe.di-
cens hanc expoſitionē probari.ā. cum cenam.
Sed Alƀ. hic dicebat ꝙ magiſter ſu⁹ tenebat
contrariū.hec omnia Johannes and.Hoſt.dis
cit ꝙ plures prebēdas nō poteſt quis ſimul ha
bere dūmodo vna per ſe ſufficiat.al's etiā de iu
re cōmuni poteſt quis habere plures preben-
das.vt de cle.non reſi.c.conquerente: quod di
ctum recitat Joƀ.an.in.c.Q: nōnulli.eo.titu.

¶ De diſpenſatione circa §.X.

beneficia curata vel nō curata q̄s poſſit diſpen
ſare.¶ No.q̄ ponit Joƀ.an. in nouel.ſup.c.de
multa.de prebē.in gl.vlti. vbi ſic dicit Ber. in
c.dudū.⁊ Tan.Bar.brix.di.lxx.c.ſctōꝝ.Inno.
hic tenet ꝙ circa duo bn̄ficia curata diſpenſat
ſolus papa:circa duo ſimplicia diſpenſant ep̄i:
vt no.Ber.in.c.dudū.Et etiam circa curatū et
ſimplex. Hoſt. in ſumma huius generaliter ꝙ
circa beneficia diſpēſat ſolus papa: hic tamen
in apparatu recitando opi. Jo.eos eandē pote
ſtatē habere quā olim habebant dicebat. Pe.
cōcor.opi.ꝙ in prebendis que requirūt reſidē-
tiā nō diſpēſant ep̄i contra eccl'ie cōſuetudinē.
xxv.q.j.que ad ꝑpetuā. In his vero que nō alr̄
ter requirūt reſidētiā : niſi q: nō reſidēs fruct⁹
nō ꝑcipit:in his diſpēſat ep̄s in canonia:in pre
benda non. ad hoc de ap.c.ꝑuenit.⁊ ſic loq̄t.c.
ſanctoꝝ. In his q̄ nō aliter niſi de cōſuetudine
requirūt reſidentiā diſpenſat ep̄s in canonia ⁊
prebendis.de cōſti.c.cum omnes.Hoſt. Pe. de
zab.⁊ Alber.dixerunt hic: ꝙ aut diſpēſatio cir
ca beneficia duo curata habet fieri ꝓpter euī-
dentem vtilitatē:vel vrgentē neceſſitatē eccle-
ſie.⁊ in his caſib⁹ poſſunt diſpenſare ep̄i. nam
ſi expreſſe diceret cōſtitutio ꝯtrariū/ eſſet one-
roſa eccl'iis ⁊ abijcienda.de cōſue.c.j.Et forti⁹
eſt vinculū dei ꝙ̄ hois:⁊ tamē iuramētū cuius
de⁹ eſt autor:in hoc caſu ſeruandū eſt.de his q̄
ſi.a ma.ꝑte ca.c.j.multo min⁹ cōſtitutio huma
na ſeruanda eſſet ſi hoc diceret. Si autē habet
fieri ob prerogatiuā meritorū : tūc ſolus papa
diſpēſat.vt in iſto.c.in ſi. Fatetur tamē Hoſt.ꝙ
primā opi. ſeruat curia: ſed ſibi non placet. Et
de hoc Guil.in ſpe.ti.ij.§.videndū reſtat.ver.il
lud.hec oīa Jo. an.Et no.ꝙ iſta decre.de mul-
ta. nō dicit ſimpliciter diſpēſandū cū ſublimi-
bus ⁊ litteratis:ſed addit cum ratio poſtulat:
que ratio eſt triplex ƀm Hoſt. in diſpenſando.
Neceſſitas:vtilitas: ⁊ euidēs prerogatiua me
ritorū.Et habetur hic magis ratio litterature
ꝙ̄ bonitatis in diſpenſatione obtinēda.al's ta-
men bonitas prefertur litterature. di. xxxviij.
ſedulo.Jo.Et ponit hic Jo.an.de diſpenſatio-
tione qđ dicit Tho.in prima ſecūde.q.ix. ſub-
dens/ꝙ ſi diſpenſans nuda voluntate mouet̄:
nō habens intuitū ad aliqđ preceptoꝝ: nō me-
ret̄ dici diſpēſatio ſed diſſipatio. Ex quo ſequi
tur ꝙ quo ad deū non eſt tutus cum quo diſpē
ſatum eſt.ſic ad hoc. xj. q. iij. Si is qui preeſt.

¶ De habente ꝑſonatū vel beneficiū curatū. §.XI.

No. ꝙ ſi talis recipiat ſecūdū bn̄ficiū curatū vel ꝑſonatū vacat primū. hoc dicit.c.de mlta.de p̄bē.vbi no.ſm Inno.⁊ Hoſti. vt alle.ibi Joh.and.in nouel. ꝙ cū dicit̄ bn̄ficiū curatū ſeu curā habēs aiarū intelligit̄ large cura animaꝝ: ſiue in foro penitētiali curā habeat ſiue al's: ſiue ſit ecc'ia parrochialis vel cathedralis: ſiue capella curā habēs parrochianoꝝ: ſiue de iure ſiue de facto: dūmodo parrochiam habeat in qua parrochiale ius exerceat: ſiue dignitas: ſiue officiū: ſiue eccl'ia: ſicut ſunt multi preſbiteri: archidiaconi ⁊ decani ꝗ nullā eccleſiā habēt cui p̄ſunt vt pictauis ⁊ padue: qui tn̄ habēt iuriſditionē ſuꝑ multa loca. Perſonatꝰ vt dicit Inno.et dignitas fere ſemꝑ ꝓ eodē ponunt̄. Ideo aūt dictū eſt fere ſm Joh.an. qꝛ in anglia rectores parrochiales dicunt̄ ꝑſone. de appella.c.ꝑſonas.in aliis regionibꝰ dicunt̄ curati ſiue rectores: ⁊ tn̄ tales nō dicunt̄ in dignitate ↄſtituti. Sil'r abbates epi ⁊ alij ſuperiores nō dicunt̄ ꝑſone: ⁊ tn̄ ſunt in dignitate ↄſtituti: et qn̄q₃ priores.ē.eo.c.niſi eſſent. Intelligas ergo dignitatē vel ꝑſonatū ſm inſtitutionē vel ↄſuetudinē eccl'ie. Jo.an. Sed nota plures caſus in ꝗbꝰ fallit dicta regula in prin.§.dicta. Primo qn̄ hoc fit cū ſufficienti diſpenſatione: vt dꝛ in illo.c.de multa.i fi.et de elec.c.dudū.ij. Scd'o qn̄ primū bn̄ficiū vel ſcd'm eſt curatū habitu nō actu.ſm Hoſt.ideſt qn̄ actu nō haberet parrochianos. puta qꝛ derelictus eſt locus ab habitatoribꝰ.de elec.c.licet canō.lib.vj. Inno. tn̄ ⁊ Abbas vident̄ tenere ↄtrariū. Tertio fallit qn̄ alterū dictoꝝ bn̄ficioꝝ curatoꝝ nō habet curā ex ſe: ſ₃ ꝑ vnionē alicuiꝰ curati.vt de p̄bē. ſuꝑ eo.lib.vj. Quarto qn̄ etſi habebat tale bn̄ficiū: tn̄ ſe habere ignorabat: tūc eñ ſibi datur optio.vt de reſcrip.c.gr'a.lib.vj. Si aūt habebat sciēs ſe habere ip̄m de iure: etſi nō de facto habebat: vt qꝛ erat ſpoliatꝰ primo/ſtat regula ſm Uincē. qui notat de elec.dudū.ij.repetit tn̄ fructus primi quos ꝑcipere poterat vſq₃ ad receptionē ſecūdi. Quinto cū alios fructus ſcd'i bn̄ficij ad tēpus ex cauſa ꝑcipit. vt de prebē.c. ſi tibi ↄceſſo.lib.vj. pro illo eñ tꝑe quo debent̄ alteri vel ꝑtinēt ad alterū fructꝰ ſecūdi bn̄ficij: nō cenſet̄ primū vacare. Et dicit Hen.boick.ꝙ eſt verū ſm Inno.An.⁊ Archi.quantū ad perceptionē fructuū ipſius primi bn̄ficij: vacat tn̄ quantū ad ħ vt poſtq̄ pacificā poſſeſſionē adminiſtrationis ſecūdi bn̄ficij habuerit debito tꝑe ↄferat̄: vel habebit locū ↄciliū lateran̄.de ↄceſſi.prebē.c. nulla. Sexto fallit ſi ſecūdi bn̄ficij pacificā poſſeſſionē adminiſtratiōis nondū habuerit: nec ꝑ eū ſtat quo minus haberet: qꝛ tūc nō vacat primū ſm Inno.⁊ Hoſti.⁊ Henri. boick. Septimo fallit in ep̄atu. Na₃ ep̄atus nō vacat ꝑ adeptionē ſcd'i bn̄ficij: ſiue ſit ſuperius ſiue inferius ſiue equale. Iſta eñ ↄſtitutio de multa: nō habet locū in ep̄atibus ꝗbus nec expreſſe nec tacite ſine volūtate pape renunciari poteſt.de trāſ.ep̄i.inter corporalia. ſm Henri. boick. Inno.⁊ Hoſtiē. Uincen.etiā ponit alios duos caſus ſuꝑ.c.dudū.de elec. Sit ꝑ octauus caſus eiuſdē fallentie. vt no.Ber.in.c.dudū.in bn̄ficijs vnitis vel dependētibꝰ vel ↄmēdatis. Nonus ſm Uincen.ſi colore ⁊ nō animo bn̄ficij ꝑpetui recipit ſecūdū: poſſet tūc eū penitere.de pe.diſt.j.diuortiū.idē ſi incōtinēti fuit detectꝰ. Decimo ſi recipit ſcd'm in alio ep̄atu ſine licentia ſui ep̄i a quo recedit: q̄uis eñ priuatus ſit primo quantū ad ſe: nō tamē quātū ad prelatū ſuū: ſi ſine licētia ipſius tranſit.hoc no. Jo.an. in.xxj.q.ij.ſi ꝗs iā trāſlatus.ↄcor Gof.⁊ Hoſt. Et dicit Hoſt.ꝙ reputat prelatū ſimplicē: ſi det ſibi licētiā q̄diu de iure ⁊ de facto renūciet primo: ⁊ tūc ſtatim ↄferat. Undecimo in eo ꝗ expenſas de ꝓprio fecerat in primo ꝓpter quas ↄpetit ſibi retētio primi.xij.q.iij.quicunq₃.et hoc de expēſis quas fecit ante receptionē ſcd'i: ſecus i his quas fecit poſtea.inſti.de re.diui.§. certe. Duodecimo in eo ꝗ ꝓteſtat̄ ꝙ nō vult dimittere primū: ⁊ tūc fatue agit p̄latus ꝗ ſibi ↄcedit ſcd'm: ⁊ poſſet in caſu hoc hr̄e locū ↄciliū lateran̄.ſc₃ ꝙ nō tenet collatio ſcd'i.ē.ti. ꝓxi.qꝛ nōnulli. vide ſm Hoſt.ſi ꝗs recipit ſcd'm minꝰ pingue nō videt̄ vacare primū cū nō videat̄ habere animū deſerēdi primū ꝓpter ſcd'm: ⁊ maxime cū errauit.ar.diſ.lxxiiij.quorūdā. et licet dicat hāc opi.verā in ſcholis: fatet̄ tn̄ eā falſa₃ in iudicijs ⁊ in curia nō ſeruari. Extra hos caſus ſi ꝗs retinere primū ↄtēderit etiā ſcd'o priuabit̄. vt dicit̄ in.d.c.de multa. ſed hodie ꝑ extrauagantē Jo.que incipit.execrabilis.ſi recipiēs ſcd'm/primū quo priuat̄ abſq₃ more diſpēdio x̄bo vel facto in manibꝰ ordinarij ſub teſtimonio publico non dimittat priuatꝰ eſt ſcd'o: ⁊ inhabilis ad ſacros ordines ⁊ bn̄ficia. Hec oia Jo.an.in nouel. ſuꝑ.d.c.de multa. ſed nō eo ordine quo ipſe ponit: ⁊ his paucis exceptis que aliqn̄ ponunt̄. Hen.boick. Dicit etiā Hoſt.ꝙ ſi ep̄s eodē x̄bo ⁊ momēto dat alicui duas eccleſias cū cura: nec ↄſtare pōt cuiꝰ poſſeſſionē primo ſit nactus: talis vtraq₃ carebit: qꝛ nō valuit collatio: ſicut nec aliꝗs pōt ſimul hr̄e duas vxores: vel ſm alios datur ei optio de altera earū infra ſex mēſes. Ite₃ nota ꝙ Goff.dixit idē eſſe in prebendis cū recipiunt̄ vt titulus: nō vt ſtipendiū.vt de ↄceſ.prebē.lr'as.qd' dicebat Joh. et Uin.verū cū prior prebēda erat ſufficiēs. vt ſc₃ recepta ſcd'a vacet p̄ma. Sed ſubdit Jo.an.

tu dic cõtra ſm Inno.⁊ Hoſt. Ad decretalem/ lr̃as.dic ꝙ loquiť cum habẽs pꝛebendã in vna eccleſia recipit ſecundã in eadẽ.idẽ iuris eſt cũ recipit aliqđ officiũ cui annexa eſt cura aĩarũ cũ pri⁹ habebat aliud ſiͤe. Et eodẽ modo vacat ſeu perdiť pꝛimũ bñficiũ ſi qs violẽter occupat ſcđm: vel ſe ſcienter intrudit in eo. vt de ꝑbẽ.c. eũ qui.lib.vj. Et tales violẽti occupatoꝛes ipſo facto ſi habebũt aliqđ ius in ipſo bñficio ſic occupato ꝑdunt illud: ⁊ ſic vacat. Et nota ꝙ oĩa talia beneficia ſic vacãtia apoſtolice ſedi reſeruanť: ⁊ ſi alius diſponat de eis nõ valet: vt ptȝ in extrauagante illa Ioh.xxij.execrabilis.

¶ De tenẽtibus beneficia §.XII.

nõ canonice habita ex tolerãtia ſeu tacito conſenſu pꝛelatoꝝ. vtrũ ex dicta tolerantia habent aliqđ ius in ipſis beneficiis? Rñ. Henri.boick. ſup.c.dilecto.de pꝛebẽ.ſic diſtinguit. Aut pꝛelatus patiens ⁊ tolerãs ſeu tacite conſentiens ignoꝛabat ipm̃ tenentẽ bñficiũ min⁹ canonice fuiſſe in ipſo beneficio inſtitutũ: ⁊ tũc non obeſt pꝛelato: etiã ſi expꝛeſſe cõſenſiſſet: nec acquirit aliqđ ius ipſi tenẽti: q2 nõ cõſentit qui errat.ff. de iuriſ.om.iud.l.ſi ꝑ erroꝛẽ. ſm Inno.⁊ Hoſt. hic ⁊ Archi.lxxij.diſt.cũ Adrianus. Aut pꝛelatus patiens et tolerãs ſciebat ipm̃ tenentẽ beneficiũ fuiſſe minus canonice in ipſo beneficio inſtitutũ. Et tunc q̃riť aut de papa: aut de aliis pꝛelatis inferioꝛib⁹. Si de papa: aut tũc hm̃õi patientia et tolerãtia fit expꝛeſſe ab eo vel alio de mãdato ſuo: ⁊ ſic eſt tolerãtia appꝛobatiõis: et talis tolerãtia ⁊ patientia dat ius in beneficiis. Ita itelligo.ĩ.de ſup.neg. pꝛela.lr̃as.vbi Hoſt.exponit illud verbũ patientia.ſ.expꝛeſſa: nec mirũ: q2 papa q̃ eſt ſupꝛa ius ⁊ hȝ plenitudinẽ ptãtis nõ aſtringiť illa foꝛma ꝯferendi eligendi vel ꝓuidendi: ꝑ quã acquiriť ius in beneficiis.ix.q.iij.cũcta et.c.ꝑ pꝛincipalẽ.per talem eñ tolerantiã papa ratã habet talẽ detentionẽ: ſicut habet ratã recõciliationẽ ab initio nullã: ⁊ incipit valere vt nũc.vt de cõſe.eccle.c. aqua. Et ideo circa talia poteſt papa diſpẽſare et facere quicq̃d ſibi placet. vnde poſtq̃ de ſua voluntate ⁊ intẽtione apparet ⁊ cõſtat ſufficit. Aut iſta patientia ⁊ tolerantia ibi non fuit expꝛeſſa nec eſt appꝛobationis: ⁊ tũc ſola patientia nõ ſufficit. ſm Hoſt.in.d.c.lr̃as.et ita intelligo qđ ibi no. Inno.ſ.ꝙ retinere nõ poteſt ſine noua toleratione. Si queriť de aliis ꝑlatis: tũc dic ꝙ talis patientia etiã expꝛeſſa ſeu appꝛobationis nõ dat ius in bñficiis niſi interueniat canonica electio vel ꝓuiſio. vt hic in glo. quã appꝛobat Hoſtien. dicẽs ꝙ ſi qs minus canonice adipiſcať bñficiũ.ſ.ſimoniace/vel ꝑ fraudẽ: vel ſurreptionẽ aliquã in ꝑpetuũ non pꝛeſcribit: ex quo cõſtat de hoc in iudicio ꝯtentioſo cõdẽnať ad reſtitutionẽ oĩm ꝑceptoꝝ: in iudicio ꝟo aĩe ſue cõſcientie dimittiť: et nõ dimittiť pctm̃ niſi reſtituatur ablatũ. ſm Hoſti. Ioh.an.et Inno. et Archidia. Hec Henricus boick.

¶ De clericis nõ reſidentib⁹ §.XIII.

in bñficio ſuo. No. ꝙ hm̃õi ſi moniti iuſta cauſa ceſſante nõ redeant poſſunt bñficiis ſpoliari. vt in.c.vlti.de cle.nõ reſi. Et dicit ibi Io. an. ꝙ intelligiť de bñficiis curatis vel etiã ſimplicib⁹ ſi reſidentiã exigãt ex pꝛiuilegio vel ſtatuto vel ꝯſuetudine. Verũ ſi eſſent bñficia q̃ reſidẽtiã nõ exigũt: tũc niſi eſſet neceſſitas vel vtilitas eccłie de nouo ſuboꝛta nõ poſſent cogi bñficiati ad reſidentiã: quia tũc hoc pꝛecipere nõ ſpectat ad ſupioꝛis officiũ.ar.vij.q.j.q2 frater. Et de talib⁹ põt intelligi ꝙ vnus põt hr̃e plura bñficia. Nec obſtat ſi dicas ꝙ vnus nõ põt ſeruire duab⁹ eccleſiis: q2 oẽs eccłie ſunt vna ſm Inno.xxj.diſ.q̃uis. Dicit Hoſt.melius rñdendũ.ſ. ꝙ vbi agimus de bñficio qđ nõ exigit reſidẽtiã nec de reſidentib⁹: ſed officio eſt q̃rendũ. Et põt qs vni ꝑſentialiter et alteri in abſentia deſeruire. Nec obſtat ſm Inno.j.c.cũ ſcđm.de ꝑben.⁊ dig. vbi a ꝯtrario innuiť ꝙ q̃ non ſeruit altari non debet viuere de altari. Nã abſens ⁊ ꝑſens ſeruire intelligiť: dũmodo bene viuat et bene expẽdat qđ inde ꝑcipit. Hoc tñ dicit Hoſti. reꝓbari põt.j.q.iij. ex multis. igiť q̃ male accepit vt bñ diſpenſet: grauať potius q̃ iuueť. Vñ dicit.c. cũ ſcđm. intelligendũ de bñficiis q̃ exigũt reſidentiã: ſecus de collatione obtentu ꝑſone cauſa pietatis ⁊ elemoſyne tñ. Vñ ſi debili cõferť bñficiũ ad ſuſtentationẽ ꝑcipiet etſi nõ ſeruiat. Nec hȝ cõqueri eccłia cũ quicq̃d hȝ ſit deputatũ pietati.xij.q.ij.aurũ. putat tamen Inno. oẽ bñficiũ requirere reſidẽtiã: niſi ꝓbeť ꝯtrariũ. hec Ioh.an. Ibi tñ dicit Vin. vt refert Io.an.e.titu.c.ex parte. ꝙ verbũ reſidentie nõ eſt ita amare ſumendũ vt nunq̃ inde diſcedat. ꝓ hoc facit.ff.de ſerui.l.ſi cui. qđ legiť ⁊ notať diſt.xxxvij.de q̃buſdã. de ꝯſe.diſt.v.c. ſint tibi. Et dicit hoc cõcedendũ pꝛecipue de cõſtitutis in dignitatibus: ⁊ in his q̃ habẽt diuerſa bñficia. vnũ intitulatũ ⁊ aliud cõmendatũ. Item in his qui habẽt bñficia depẽdentia a pꝛebẽdis. Strictius aũt accipiť verbũ reſidentie vbi pꝛebẽda hȝ onus annexũ. in.c.ſignificatũ. de ꝑbẽ. et digni. Itẽ vbi eccłia habet tm̃ vnũ miniſtrũ. diſt.vj.teſtamentũ. latius ꝟo accipiť vbi eccłia habet plures miniſtros q̃ ſeruiunt ꝑ ſeptimanas.lxxxij.diſt.pꝛopoſuiſti.lxxxiij.diſt. ꝯſuluit. Ita tñ ꝙ per oẽs ꝑdictos caſus reſidẽtie ceſſet fraus ⁊ negligẽtia. ſm Vincen. Hec Io.an. Et dicit Hoſti. ꝙ debet ep̃s quolibet die dñico di-

uinis officiis intereſſe niſi iuſta cauſa īpediat᷑. vt de ꝯſe.diſt.iij.epi. Similiter ſi ſit modicū bñficiū: debet bñficiatus intereſſe ꝑcipue in veſperis ⁊ matutinis: al's ſi eſt incorrigibilis poteſt deponi. vt diſt.xcij.c.vlt. et debet ſeruire eccl'ie in ordine ſuo. vt de ſi. preſbi.c.propoſuit.

¶ De his qui reſidere in= §.XIIII.

telligunt᷑ vt ſcꝫ priuari non poſſint bñficiis: ſed licite ꝑcipiant fructus: q̄uis in veritate nō reſideāt. Et primo q̄dē de eo q̄ extra eccleſiā eſt: ſeu ſe abſentat ꝓ negociis eccl'ie: vt de cle.non reſi.c.ex parte. vbi dī ꝙ talis etiā ſi iurauit reſidere licite ſe abſentat ꝓ negociis eccl'ie abſq; ꝑiurio. Recipit eñi iuramentū legitimā interpretationē ſm Inno. Iteꝫ ſi al's eſt iuſta cauſa abſentie ſue: vt propter inimicitias ⁊ hmōi. vt eo.ti.inter quattuor. et tūc debet deſeruire per vicariū. Scđo ſeruientes q̄buſdā ꝓlatis: vt dicetur nō obſtāte ꝯſtitutiōe ꝯtraria ꝓbende ſue fructus in abſentia ꝑcipiūt: familiares videlꝫ pape. vt eo.tit.cū dilectus. quod intelligit᷑ ſm Hoſti. de ſeruientib⁹ ei ⁊ aſſiſtentib⁹: vt capellani ⁊ ſi'les ſm Jo.an. Non tabelliones ꝯducti qui cōtenti debēt eſſe ſuo lucro. Dicit tñ Hoſt. ꝙ oēs qui morant᷑ in curia ex ꝓcepto pape habent hoc priuilegiū: etſi ſcriptores ſint: ſecus ſi ibi morant᷑ ex ꝓpria volūtate. Reſidentes etiā cū legato habebūt hoc priuilegiū quo ad ꝓuinciam ſibi cōmiſſam: q: hoc nō eſt priuilegiū ſed ius cui participare debet legatus ſaltē eo iure quo participat epūs. ſm Jo.an. Reſidētes etiā cū cardinali dī ſup hoc cōſtitutio ꝓmulgata ꝙ habeāt hoc priuilegiū: et de ꝯſuetudine ſic ſeruatur ſm Hoſt. Sed verius eſt ꝙ oibus cardinalib⁹ priuilegia cōcedunt᷑. Jo.an. Itē duo ex canonicis ſeruientes epō: abſentes percipiūt fructus ꝓbēdarū vt dicit.c.ad audientiā.eo.ti. et idē putat Pe. de aliis nō canonicis etiā curā habentib⁹. de cōſe.diſt.i.iubem⁹. et.ij.q.vij. cum paſtoris. Tertio ſtudētes in theologia: vt de magr̄is.c.ſup ſpecula. et hoc etiā ſine licentia prelati cū habeant a iure licentiā: ⁊ hoc niſi eſſent religioſi. in aliis aūt ſcientiis requiritur prelati licētia: vt.c.tue.de cle.nō reſi. vbi dicit Jo.an. ꝙ ſola licētia quā dat epūs exiſtēti in ſtudio non ſufficit: niſi eſſet ſtudiū priuilegiatū in hoc: vt nunc eſt illud.ſ.Bonoñ. Dicit etiā ꝙ ex lr̄a argui pōt ꝙ intelligat᷑ de gñali nō particulari ſtudio: q̄ñ triuiū et quadriuiū theologie et ſacri canones legunt᷑. putat tñ Hoſt. hoc ad arbitrium boni viri reducēdū.xxxvij.diſt. ſi quis grāmaticā. Et videt᷑ ꝙ duo tñ clerici ſint priuilegiati rōne ſtudii ⁊ nō vltra.eo.ti.ad audiētiā. Et durat hoc ꝑ quinquēniū: nō tñ iſti ꝑcipiunt diſtributiones quotidianas q̄ dant᷑ preſentib⁹ Et idē eſt de ſeruientib⁹ prelatis: ſed ſolū infirmi hoc habēt. Quarto infirmi. vt eo.titu.c.ad audientiā. Vbi dicit Jo.an. Non puto ꝙ oĩs infirm⁹ ꝑcipiat prebendaꝫ vel diſtributionē de q̄bus loquit᷑.c.i.eo.ti.lib.vi. Sed is q̄ al's erat reſidēs ⁊ pre infirmitate impedit᷑ reſidere ꝑcipiat ꝓbēdā. Et is qui al's erat deſeruiēs ꝓpter infirmitatē impedit᷑ deſeruire ꝑcipiet diſtributiones: et ſic intelligo ꝓdicta iura. Idē no. ipſe Jo.an.in.c.vnico.e.ti.lib.vi.in nouel. vbi ponit exemplū: Canonicus Bonoñ. ꝯtinue moratur mutine quia eſt de mutina: modo infirmat᷑ ibi nūquid rōne infirmitatis iſte habebit diſtributiōes? Certe nō: q: nō infirmitas ſed abſentia iā priſtina fuit cauſa principalis quare non intereſt diuinis officiis. Idē dico ſi eſſet ꝓſens et ſanus ⁊ nō intererat diuinis/nec ꝯſueuerat venire ad diuina: quia nō pretextu infirmitatis ſi vellet hr̄e quotidianas diſtributiōes nō habebit eas: nec cū ſalua ꝯſcientia pōt recipe: ſed in foro ꝯſciētie tenet᷑ ad reſtitutionē: ex quo ſi eēt ſanus nō intereſſet diuinis. Et iura q̄ volūt fructus ⁊ quotidianas diſtributiōes dari: debent intelligi q̄ñ infirmitas eſt proxima ⁊ imediata cauſa nōītereſſendi diuinis. al's ſec⁹. Hec Jo.an. forte tñ ſi gratis canonici ꝯferrēt ⁊ nō vt ex debito tāq̄ elemoſynā nō teneret᷑ ad reſtōnem.

¶ De clerico abſente cum §.XV.

neſcitur vbi ſit. No. ꝙ talis trib⁹ publicis edictis citabit᷑ ad eccleſiā: et ſi poſtea expectat⁹ ꝑ ſex mēſes nō veniat: priuabit᷑ eccl'ia quā habet. hoc dicit.c.ex tue.de cle.nō reſi. ⁊ ſm Jo.an. nō ſufficit vnū edictū lꝫ ꝑemptoriū: nec intelligit᷑ iſtud de epīs abſentib⁹ ſm Hoſti. Et dicit idem Hoſti. ꝙ ſi latitat clericus: ſufficit edictū publicari ꝑ domos vel eccl'ias. Sed ſi infra ꝓuinciā copiā ſui faciūt: procedi nō poſſet ex edicto qđ nō ꝑueniſſet ad eos. Nec ꝯ latitātes ex edicto ſolēniter ꝓpoſito. Dic᷑ etiā Inno. ⁊ Hoſt. ꝙ etiā ex ꝓbabili cauſa nō lꝫ abeſſe niſi de licētia ꝓlati: vel niſi illud ꝑmittat ꝯſuetudo. Tñ cōſuetudo nō poſſet īducere ꝙ ſine iuſta cauſa vagent᷑: eſſet eñi ꝯ bonos mores et leſiones eccl'iarū vñ nō valeret de ꝯſuetudie. Interea aūt dū cleric⁹ vagat᷑ diu: deſeruiat᷑ eccleſie de fructib⁹ ei⁹ ſm Jo.an.c.i. Nota etiā ꝙ ſi papa mādat ei ad quē ſpectat ꝙ bñficia alicui cōferat: collatio ꝑ eū alteri facta tenet: ipſe tñ ex trāſgreſſione punit᷑: hoc ſūmatim dicit.c.dilect⁹ fili⁹.de ꝓben. vt ponit Jo.an. Hꝫ tñ hoc dictū multas exceptiōes. Primo videlꝫ niſi in lr̄is eſſet appoſita clauſula: ꝙ ſi ſecus fieret ſit irritū ⁊ inane. vt eo.ti.inter cetera. Scđo niſi papa al's ſuā inſinuauerit volūtatē. vt no. hic glo. Tertio quādo papa nō mandat cōferri: ſed ipſe cōfert prebendā: tunc

em̄ collatio facta alteri de illa nō valeret. vt. j. eo.ti.ſi poſt q̄.li.vj. Quarto niſi iſte ꝓ quo ſcri-bit fuerat recept⁹ in canonicū ante illū cui fa-cta eſt ꝓuiſio prebēde: tūc em̄ poſſet reuocari collatio alteri facta: q̄uis ipſo iure teneat. Itē niſi dat⁹ eſſet executor ad cōpellendū: qui inſi-nuaſſet et interdixiſſet ordinario ne alteri cōfe-rat prebēdā: q: tūc collatio alteri facta non te-net. Itē niſi datus eſſet executor nō ad cōpellē-dum ſed ad ꝓuidendū: q: tūc ꝑ ſolā pñtationē lraꝝ factā ei ad quē dirigunt: ad quē pertinet collatio effecta eſt ꝑbēda: vt nō valeat collatio facta alteri: vt de cōceſ.ꝑben.li.vj.c.executor. Itē niſi papa inhibuiſſet hoc/ vel ſibi ipam re-ſeruaſſet. ſm Hen.boick in fi.iſti⁹.c. Canonici aūt qui tali ſimplici mādato in ipſius eluſionē ꝑbendā aliij cōtulerūt: tenent de cōib⁹ redditi-bus iſti ꝓuidere: vt dicit in ipa decretali dile-ctus. ⁊ ſic eſt iſtud in penā clericoꝝ: q cū nullā excuſationē haberent/obedire mādato aplico cōtempſerūt: nec eſt pena cōueniētior q̄ vt pu-niant in q deliquerūt. de tēpo.or.c.vel non eſt. Nō em̄ poſſet ei ſine iniuria cōferri ꝑbēda aliij iam collata: q: in ea nullū ius hȝ ipe impetrās qđ apparet ex ipa decretali Jo.an.⁊.j.eo. Idē dicit q ſm ſtilū curie raro fit monitio ſine ꝑce-pto: cuȝ dicat Monemus ꝑ aplica ſcripta: nec in talibus refert ſi dicat Mādamus vel ꝑcipi-mus.ff.mā.l.j.ſm Hoſt. ¶ Nota q ſi ad vnicū canonicatū ⁊ prebendā vacātē in eccña duo ca-nonici ſunt electi/nō tenet receptio: etiā ſi au-ctoritas legati ſedis aplice interuenerit. hoc ſummatim dicit decre.dilecto.de ꝑbē.vt notat Jo.an. vbi dicit Inno.q ꝑlato nō licuit infrin-gere priuilegiū canonicoꝝ: ſȝ ſi canonici ad q̄s ſpectabat receptio auctoritate ꝓpa hoc feciſ-ſent/tenuiſſet receptio: q: potuiſſent renūciaſ-ſe fauori ſuo: ſed nō tenuit diuiſio ꝑbēde.ī.eo. ꝓ illoꝝ. Et eſt ratio diuerſitatis ſm Hoſtiē.q: primū cēſet de iure priuato cui pōt renūciari: ſecūdū de iure publico cui nō pōt renūciari: vt de fo.cōpe.ſi diligēti. Itē per primū fit melior cōditio eccl'ie: q: vbi cōſiliū ibi ſalus: creſcit ei numerus cōſiliarioꝝ. Per ſecūdū poſſet indu-ci mēdicitas clerici. Dicit etiā Inno.q ſi in ec-cleſia vbi nō eſt cert⁹ numerus ſunt plures ca-nonici ex quib⁹ vnus morit: nō valent lre ſi im-petrāt ſuꝑ canōicatu illi⁹ alteri cōferēdo quaſi vacet: q: nō vacat ſed deſijt: vt hic dicit: vbi ve-ro cert⁹ eſt numerus: nō deſijt ſȝ vacat. ¶ No-ta etiā q ſi aliq̄s eligat vltra numerū in eccña in qua numerus eſt iuratus / nō tenet electio: idē ſi numerus ſit ꝯfirmat⁹ ꝑ papā cū decreto: al's ſecus et in cōcordia. Sec⁹ ſi q̄s iuraſſet nō vendere librū/q: tenet vēditio: dicunt ſpeciale in ſpūalibus q valeat qđ fit cōtra iuramentū:

et hoc placet Arch. Alij dicūt q receptio facta cōtra iuramētū tenet. Et ſubdit Jo.an. Satis pōt defendi q valet talis receptio lȝ illi ſint ꝑ-iuri: ſicut tenet mrimoniū cōtractū ꝯtra iura-mentū: lȝ cōtrahēs ſit ꝑiurus: hoc tñ nō ꝓcede-ret in illo q ſe eligi ꝓcurādo fecit recipientes deierare. Et hoc videt placere Pe.et pl⁹ Egi. ſm quem nō obeſt q ſint ꝑiuri: ⁊ ſic infames: ⁊ ſic repellēdi a legitimis actibus: et ſic ab eligē-do/q: tꝑe electōis adhuc nō erāt ꝑiuri nec in-fames. Sicut etiā regulariter q iurat nō muta-re teſtamētū: faciēdo ſecūdū fit ꝑiurus. Poſſet tñ caſus cōtingere quo nō eſſet ꝑiurus. Sic in ꝓpoſito dico q forti⁹ valebit receptio: vbi di-cas recipientes non eſſe ꝑiuros: puta q: caſus erat q ꝓpter augmentū facultatū poterat ſta-tutus numerus augeri ex vi tacite cōditionis ſine pena ꝑiurij: et id etiā factū fuit collegiali-ter: ⁊ ab his q poterāt: al's ſecus. Dicit etiā in iſto.c. Inno.q vacāte vna ꝑbēda plres poſſunt eligi in canonicos: hoc expreſſo q vn⁹ habeat prebendā integrā et aliijs ꝓuideat cū ſe facul-tas obtulerit. Sed ſi ſimplr recipiant vno iu-re vacāte nō valet electio: q: intelligunt electi ad vnā prebēdā. Nec obſtat de cōſti.c.Cū.M. Dicit em̄ q ibi fuit expreſſum. Dixerat auteȝ Inno.in ea.glo. q in eccl'ia hñte certū nume-rū prebēdarū vel canonicoꝝ vel vtrūqȝ eligēdo canonicū vltra numerū valet electio: ſed rum-pit priuilegiū quo ad numerū canonicoꝝ: ſed durat in numero ꝑbendarū.eo.ti.dilect⁹. Ra-tio aūt quare teneat electio in canonicis et nō in prebendis eſt: q: ſic ſtatutū eſt in canonicis nō in ꝑbēdis. Dicit etiā Joh.an.q in his ⁊ oī-bus ꝯfirmatiōib⁹ ⁊ ꝑuilegijs eccl'ie q̄b⁹ adijci-tur hec clauſula: q ſi q̄d cōtra id fiat nō valeat: hoc opat q canonici ſuo facto cōtrario nō poſ-ſunt rumpe priuilegiū vt hic: qđ dicit Hoſti.ſi-bi nō dubiū qñ apponit a papa. Et recitat In-no.⁊ Hoſtiē.quoſdā dicere q nō ſolū papa ſed quilibȝ iudex pōt apponere hoc decretū in his que ꝑtinēt ad ſuā iuriſditionē: immo ⁊ quilibȝ priuat⁹. Sed ſciēdū q hoc decretū hȝ maiores vires qñ fit cū cauſe cognitōe ſȝ Inno.⁊ Hoſt. qui tandē dicūt q nulla videt eſſe ratio quare canonici nō poſſint venire cōtra priuilegiū ſibi cōceſſum: qñ eſt talis clauſula ſicut qñ non eſt: niſi dicat q hoc faciat virtute clauſule: vel q ſit de nouo ſtatutū in fauorē eccleſiaꝝ. Hoſt.tñ di-cit q lȝ ſit clauſula augmētatis facultatib⁹ poſ-ſit numerus augeri: nō augmētatis non poſſit. ex quo eſt ibi clauſula. Hec oia Joh.an.in.d.c. ¶ De vna prebēda vacāte poſſunt fieri due ſi ei⁹ ſuppetūt facultates: al's diuidēs integrare tenet: ſic ſummat.c.vacāte.de prebē. Joh.an. vbi dicit Hoſt. ꝓut ipſe recitat: q ad hoc q va-

leat talis ſectio quatuoꝛ requiruntur. Primũ eſt vt diuidẽtes intẽdant de nouo creare ⁊ numerũ pꝛebendarũ augmẽtare. Scõm ꝙ fiat de cõi cõſenſu eoꝝ ad quos ſpectat ⁊ dioceſani ⁊ capituli. Tertiũ ꝙ fiat ex cã rõnabili. Quartũ ꝙ ſint duo ſufficiẽtes. Si aliqͦd hoꝝ defuerit: non valebit. ¶ Querit̃ ſi papa de plenitudine ptãtis poſſit priuare clericum bñficio ſine cauſa. Et videt̃ ꝙ ſic. in ca. Quis. de reſcrip. lib. vi. Secus in caſtro qͦd donauit ſm Pe. de ancha. in ca. i. de pba. Tãcre. tñ dicit ꝙ ſi papa priuat aliquẽ beneficio ſine cauſa: tenet̃ ei ad aliud ſimile bñficiũ. Aliq̃ dicunt cõtra ꝙ papa nõ poſſit hͦ facere ſine cã. l. x. col. de natura feu. in pn.

¶ De vacãtib⁹ beneficijs. §. XVI.

No. ꝙ beneficia ⁊ oẽs dignitates ⁊ pſonat⁹ vacãtia in curia romana nõ pñt conferri niſi p papã. Silr̃ beneficia curialiũ ſeu accedentiũ vel recedentiũ de curia: ſi decedãt in locis vicinis curie ad duas dietas legales: oĩa hec ad papã ptinent: niſi ꝙ poſt mẽſem pñt ↄferre ea illi ad quos ptinẽt p ſeipos tñ: vel ipſis agẽtibus in remotis p ſuos vicarios gñales quibus hoc ſit cõmiſſum in eoꝝ dioceſi exiſtendo: vel niſi ſint eccſie parrochiales ⁊ vacaſſent vacãte ſe. apo. aut etiã ſi vacauerũt ante: ſed anteꝙ̃ ↄferrẽtur papa eſt defunctus. pbant̃ hec oĩa de pbẽ. c. lz. li. vj. ⁊ c. ſtatutũ. ⁊ c. pñti. ⁊ c. ſi aplica. Caplm ſede vacãte nõ põt ↄferre illa beneficia que ad collationẽ epi ptinent: ſed bene põt admittere pſentatos a patronis ⁊ eos inſtituere in beneficijs ad q̃ fuerũt pſentati: lz ad epm ſi viueret ptinuiſſet: ex̃ de inſti. c. ſi. li. vj. Põt etiã caplm epo defuncto vel ſuſpẽſo a collatione bñficioꝝ ↄferre pꝛebẽdas q̃ ad epm ⁊ capitulũ cõiter ptinent: etiã ſi eps intereſſe habeat collationi tali tanꝙ̃ plat⁹. et idẽ põt eps ſi capitulũ ſit ſuſpẽſum vel ſingulariter oẽs excõicati. Sed ſi ptinent ad epm cũ cõſilio capituli: vel ↄſenſu: defuncto epo vel ſuſpẽſo nõ põt caplm ſe itromittere: niſi eps ſuſpẽſus fuerit in moꝛa de petenda relaxatione ſuſpẽſionis. Ubi aũt de ſpeciali cõſuetudine beneficioꝝ collatio ad aliquẽ cum cõſilio epi ptinet: ſublato de medio epo: cũ conſiliũ nõ poſſit peti: non erit collatio differenda. Silr̃ ſi eps egerit in remotis: ita ꝙ nõ poſſit in bꝛeui eius pſentia haberi. ex̃ ne ſe. vacã. c. ſi ad epm. li. vj. Itẽ ſi p epm ↄferatur bñficiũ alicui abſenti: lz non fiat ſuũ donec aſſentiat: tñ eps non poteſt cõferre alteri donec ille recuſet: nec valeret collatio. Sec⁹ ſi eps notificata ipſa collatione cõpetentẽ terminũ aſſignet ↄſentiendi et ille nõ ↄſentiat infra terminũ: põt etiã ↄſentire qñcũqȝ dũmodo anteꝙ̃ ipm beneficiũ alteri cõferat. ex̃ de pben. c. ſi tibi. li. vj. Si pauper clericus cui mãdabat̃ de bñficio puideri iuxta eius merita: qꝛ nullũ habebat poſtea aſſecutus eſt: non tenet̃ amplius eps puidere. ex̃ de pꝛeben. c. ſi pauper. lib. vj.

¶ Beneficiũ non vacans §. XVII.

nulli pmitti poteſt: nec in gñali vt pmittendo cũ potuerit puidere: vel ſc facultas obtulerit: aut ſub quauis foꝛma xboꝝ: al's promiſſiones dicte nec valẽt nec obligãt. ex̃ de cõceſ. pben. c. deteſtãda. lib. vj. Oꝛdinat⁹ ad titulũ ſui pr̃imonij ſm Bern. poſt Tãcre. ex̃ de pben. c. tuis. poteſt ipm pr̃imoniũ ſuũ vendere ⁊ donare. nã et bñficio eccliaſtico põt renũciare. Licet Uincẽ. dixerit cõtrariũ. De bñficijs patrũ nõ habẽdis a filijs habes. j. in. iiij. pte. De pmutatiõe bñficioꝝ ⁊ renũciatiõe habes. ſ. ij. pte ti. j. c. v. §. vij. et pleni⁹. j. c. iij. de pmutationib⁹ bñficioꝝ. De ſimonia in bñficijs ibi vide: et de pena talis ſimonie. Quõ bñficiati ſeu oꝛdinati teneant̃ ad hoꝛas ſeu ad officiũ dicẽdũ: habes. ſ. in ti. xiij. c. iiij. De teſtamẽtis clericoꝝ. ſ. ti. x. c. iij. §. xiiij.

¶ De fructibus beneficioꝝ. §. XVIII.

Fruct⁹ bñficioꝝ iã pcepti clarũ eſt ꝙ alienari poſſunt: nec requirit̃ illa ſolẽnitas q̃ requirit̃ in alienatiõe rei eccſie imobilis: de qua habes. j. ſeq. c. Sed ⁊ fruct⁹ pcipiendi poſſunt locari: etiã ſi ſint decime vel alia. ex̃ de loca. c. veſtra. Sed hec locatio non extendit̃ vltra tẽpus vite locantis: qꝛ clericus in bñficio vſufructuario cõparat̃. xvj. q. vj. illud. Et de locatione bñficioꝝ vide. ſ. ij. pte. ti. j. Item nota ꝙ canonici ⁊ alij bñficiati q̃ diuinis officijs nõ interſunt nõ poſſunt pcipere q̃tidianas diſtributiones: nec ↄſuetudo valet: al's nõ faciant eas ſuas: ſed ad reſtitutionẽ tenent̃ niſi excuſet eos infirmitas vel aliã rõnabilis ⁊ iuſta cauſa neceſſitatis coꝛpoꝛalis. ex̃ de cleri. nõ re. c. vnico. lib. vj. Itẽ nota ſm Guil. ꝙ illi clerici q̃ nõ reſident in bñficio ſuo: nec iplent in eo officia ſua ſed voluptatib⁹ vacãt nil iuris habẽt in reb⁹ eccliaſticis: ⁊ ſi receptũt tenent̃ reſtituere. Reddit⁹ eñi eccleſiarũ ſunt ſtipendia eccſie ſeruiẽtiũ. Uñ iura indixerũt pſonalẽ reſidẽtiã clericis: q̃ tñ in certis caſibus pmittũt abſentiã. vt. j. dicet̃. tñ quicq̃d ſit de foꝛo ↄtẽtioſo ſufficere videt̃ ad ſalutẽ: ſi ipſe ſua cura ⁊ impẽſis puidet ꝙ eccſia decẽter officiet̃ et ppl's ſufficienter regat̃. Et ipſe honeſte vite ⁊ moꝛũ bonũ exẽplũ ſubditis oſtendat. Et interdũ p ſe ad locũ accedat: et de pdictis certificet̃: ⁊ qñqȝ officiũ p ſe exoluat. Tutius tñ eſt ſi p ſe ↄtinue faciat. Itẽ nota ſm Guil. ⁊ Hoſti. ꝙ clericus licet habeat ſufficiens pr̃imoniũ: ſi deſeruit eccleſie poteſt licite ſuſtẽtari de bonis eccleſie. xij. q. ij. charitatẽ. et. c. eccliaſticis. ſed ſi nõ deſeruit ⁊ in malos vſus expendit multis

pliciter peccat:⁊ ſacrilegium cõmittit.xvj.q.j.
Qm̄.⁊.j.q.ij.Clerici.et de hm̄oi dꝫ intelligi.c.
paſtoꝛalis.⁊ ſimilia.q.c.Fructꝰ aũt beneficioꝝ
vacantiũ tp̄e vacationis debēt in vtilitatē ipſa
rũ eccleſiaꝝ expendi.vel futuris ſucceſſoꝛibꝰ fi
deliter reſeruari. al's in cathedralibꝰ eccleſijs
⁊ in regularibꝰ ⁊ collegiatis ſi fiant cõtra p. c.
cõuentus.collegia vel ſingulas ꝑſonas ipſiꝰec
cleſie ſunt ſuſpēſi ab officio et beneficio:non ob
ſtāte ꝓuilegio vel ꝯſuetudine.ex̄ de elec.c.quia
ſepe.lib.vj. Itē ſimilis ꝓhibitio fit gn̄aliter de
oībus eccleſijs ne eaꝝ bona occupenẜ a p̄latis
quibꝰ ſubſunt:ſeu ad quoꝝ cuſtodiā ptinēt:ni-
ſi de ſpeciali ꝓuilegio vel ꝯſuetudine p̄ſcripta:
vel alia rationabili cauſa id faciant.al's epiſco
pi et ſuperioꝛes ſunt ſuſpēſi ab ingreſſu eccl'ie:
⁊ alij ab officijs ⁊ bñficijs: donec ſatiſfecerint.
de offi.oꝛdi.c.preſenti.lib.vj. Item indulgētie
de ꝑcipiēdis fructibꝰ bñficioꝝ in abſentia con
ceſſis perſonis nõ eccleſijs vel dignitatibꝰ ſunt
caſſe ⁊ irrite.de reſcrip.c.fina.lib.vj.

De bonis ſeu fructibꝰ be- §.XIX.

neficioꝝ q̄ dant clerici ꝯſanguineis vel ꝑſonis
turpibꝰ.Utrũ in dando peccēt:et an teneāẜ ad
reſtitutionē.Sup h̄ dicit Ray.ꝙ clerici q̄ ꝯſan
guineis potētibus vel meretricibꝰ ⁊ hiſtrioni
bus ⁊ ſiſibus bona eccl'iaſtica pauperibꝰ debi
ta tribuũt:raptoꝛes ſunt. qꝛ quicq̄d clerici hñt
paupeꝝ eſt: dicit Hiero.xvj.q.j.c.fi. Nā paupe
ribꝰ debēẜ:vñ ad reſtitutionē tenenẜ oim pau-
peribꝰ:vel in vtilitatē eccleſie.xij.q.ij.c. Gl'ia.
⁊.c.⁊ ſi illi.⁊ peccāt moꝛtal'r nõ ſolũ q̄ paupibꝰ
ſubtrahũt:ſꝫ qm̄ turpibꝰ ꝑſonis tribuũt.lxxxvj.
diſt.q̄ venatoꝛibꝰ. ⁊.c.donare.Et qḋ dictuꝫ eſt
de ꝯſanguineis: intelligendũ eſt qm̄ daẜ eis nõ
vt paupibꝰ: ſed vltra ſtatũ ꝯditionis eoꝝ. ſm
Guil'.ar.lxxxvj.diſt.nõ ſatis.⁊.eſt ⁊ alia. Idē
videẜ ſentire Tho.ij.ij.q.clxxxv.dicit enim lo-
quēs de ep̄is.ꝙ ſi ſint diſtincta bona q̄ debenẜ
in vſum eccl'ie ab his q̄ ſunt paupibꝰ erogāda
⁊ miniſtris:et ep̄s aliq̄d ſibi retinuerit de his
que erogāda ſunt paupibus/vel in vſum mini-
ſtroꝝ vel cultũ diuinũ expendet: non eſt dubiũ
ꝙ moꝛtal'r peccat: ⁊ ad reſtitutionē teneẜ. De
his vo q̄ ſunt ſpãliter vſui ſuo deputata peccat
ſi imoderate ſibi retineat ⁊ alijs non ſubueniat
vt req̄rit debitũ charitatis:nõ tñ teneẜ ad reſti
tutionē.Si vo p̄dicta bona non ſunt diſtincta
eoꝝ diſtributio fidei eiꝰ cõmittiẜ. Et ſi q̄dē de-
ficiat i modico vel ſupabũdet:põt h̄ fieri abſq
bone fidei detrimēto:quia nõ poteſt hõ pũctua
liter accipe in talibꝰ illud qḋ fieri opoꝛtet. Si
vero ſit multꝰ exceſſus:latere non põt. vnde vi
deẜ bone fidei repugnare:ideo nõ eſt abſq pec
cato moꝛtali. Idē iudiciũ eſt de bonis alioꝛum
clericoꝝ. vt ponit idē Tho.i quodā q̄dli. Pe.
vo de pa.in.iiij.diſt.xxiiij.q.iij.dicit ꝙ quidam
dicũt ꝙ illud qḋ clerici in malos vſus ꝯſumũt
de patrimonio ieſu xp̄i nõ teneẜ reſtituere de
ꝓpꝛio:qꝛ ſunt dñi eiꝰ qḋ ꝑcipiunt.aliter teſta-
ri nõ poſſent. In re aũt pꝛopꝛia q̄libꝫ eſt mode
ratoꝛ ⁊ arbiter vt ptꝫ.arg. etiā ad hoc eſt ex̄ de
cle.nõ reſi.c.j. vbi dr̄.ꝙ qui nõ intereſt hoꝛis ſi
ne cauſa rõnabili ſi recipit diſtributiões quoti
dianas que pꝛo hm̄oi danẜ:non facit eas ſuas:
ſed teneẜ ad reſtitutionē.ergo a cõtrarijs ſi in-
tereſt hoꝛis facit eas ſuas.⁊ ſi male expēdit nõ
teneẜ ad reſtitutionē. Alij dicunt ꝙ non hꝫ fru
ctum fauoꝛe ſui ſicut pater in bonis filij aduen
titijs:quoꝝ fructꝰ ſi male ꝯſumat non tenetur
reſtituere.ſꝫ pꝛo bono eccleſie et pauperũ facti
ſunt adminiſtratoꝛes et tutoꝛes q̄ ſunt q̄ſi dñi:
ſed nõ quādo pupillũ ſpoliant. Et ideo ſicut il-
li poſſunt ſibi victũ et veſtitũ retinere ⁊ bñ me
ritis dare:ſed ſi male expendunt tenētur reſti-
tuere.ſic ⁊ iſti. Et iſtud magis conſonat dictis
ſanctoꝝ ⁊ iuri canonico.Hec Pe.Unde Hie-
ro.Tibi o ſacerdos de altario viuere:non luxu
riari permittiẜ.diſt.xliiij.§.j.et Aug.dicit. Nõ
illa noſtra ſunt quoꝝ ꝓcurationes quodāmodo
gerimꝰ: non ꝓpꝛietatē nobis vſurpatione dā-
nabili vendicemꝰ.xij.q.j. Si ꝓuatũ. vbi dicit
glo.ꝙ loco dñi habenẜ prelati cũ bene admini
ſtrant:loco p̄donis cũ male.ff.pꝛo emp.l. q̄ fun
dum §.ſi tutoꝛ.Cui ꝯcoꝛ.ipſe Pe.dicēs ꝙ pꝛe
lati ſunt dñi ſub certa lege.ſcilꝫ ſi bñ vtanẜ/al's
reſtituere tenenẜ:ſicut in his que danẜ ob cer-
tā cauſaꝫ in legatis relictis ſub certo modo.q̄-
bus deficiētibꝰ licꝫ dñium tranſlatũ fuerit:re-
petũẜ. Item nota ꝙ clericus ſeu p̄latus teneẜ
de bonis eccl'ie ſue amiſſis ſua negligentia:do
lo:culpa ſiue lata:ſiue leui vt no.ex̄ de offi. ar-
chi.ea que. Idem Hoſti. Male autē recipien-
tes a ꝑſonis eccl'iaſticis de bonis eccleſiaruꝫ/
videlꝫ de fructibus ⁊ elemoſynis beneficioꝝ:
vt foꝛnicarie ⁊ hiſtriones et ꝯſanguinei:nõ ra-
tione indigētie:ſed parentele ⁊ luſoꝛes ⁊ hm̄oi
et alij:⁊ dñi potentes per fraudes minas ⁊ im
poꝛtunitates.ſm Ray. tenenẜ reſtituere. Nõ
quidē illi qui turpiter dedit:ſꝫ auc̄te ſupioꝛis
cõuertere in vtilitatē illius eccleſie vel paupe
ribus erogare.xvij.q.iiij.ſi quis in atrio. Sed
ſi clericus dediſſet redimendo vexationē ſuam
puta tyrannis vel moleſtātibus eum iniuſte et
hm̄oi.tunc deberet reſtitui ipſi clerico.Qui ve
ro recipiũt intuitu neceſſitatis ⁊ elemoſyne vel
eccleſie:quia impenderũt ſeruitiũ vel patroci-
niuꝫ:in nullo tenenẜ nec peccāt: immo eccleſia
ad hoc teneẜ.di.lxxxvj.nõ ſatis.et.xij.q.ij. qui
cunq ſuffraganeo.

De trāſitu cl'icoꝝ de vna eccl'ia ad aliā.C.ij

Ec materia diffuſe tractaƚ. vij.q.j. ꝑ plura.c. et in.c.ſcias. dicitƚ ꝙ nõ mutat ſedẽ qui non mutat mentẽ. Et aliud eſt ſe mutare/aliud mutari:⁊ quia vtilitas pluriuʒ vtilitati vnius preferẽda eſt. Nota ergo ꝙ cleric⁹ q̃nqȝ de cauſis poteſt trãſire de vna eccleſia ad aliã. Prima eſt cauſa neceſſitatis. puta ꝓpter hoſtes ⁊ hmõi. Et in hoc caſu etiam ſi quis ꝓpria auctoritate trãſit:nõ puniƚ. vij.q.j. paſtoralis. Secũda eſt cauſa vtilitatis.ſ.qñ poteſt eſſe magis vtilis in eccl'ia alia.⁊ tunc põt tranſire auctoritate ſupioris. vij.q.j. mutationes.cũ trib⁹ capitulis ſequẽ. Tertia cauſa humilitatis ſeu ſcritatis.puta cũ tranſit ad religionẽ ⁊ tunc cũ ꝓfeſſus eſt nõ poteſt petere primã eccl'iam aut ad ſeculuʒ redire. vij.q.j.hoc nequaꝙ̃. Quarta eſt cauſa cupiditatis. Quinta cũ ambitiõis.et in vtroqȝ caſu cum temere tranſeat de vna ad aliam:debʒ vtraqȝ carere.ſcʒ habita quia eam ſupbe contẽpſit:⁊ ambita q̇ꝛ eam auare cõcupiuit. vij.q.j.ſi quis epũs.⁊.c.ſi quis de ordine. ex̃.de tranſla.c.Quãto. Sed tamẽ eccleſia poteſt eam repetere. vij.q.j.nõ oportet.et.c.ſi q̇s vero. Hec Ray.

§.I. De modo tranſeundi de vna eccleſia ad aliam. Nota ꝙ ſi eſt epũs non poteſt tranſire ſine ſpãli licentia pape. vij.q.j. mutationes.et hoc ſiue ſit cõſecratus ſiue electus ⁊ ꝯfirmatus.ex̃ de trãſla.c.Inter corporalia. Si autẽ ſit inferior ⁊ tranſit ad aliam eccl'iaʒ eiuſdem epatus.ſic ſufficit ꝯſenſus epĩ.arg.xxxiij. q.v. Qui vxorẽ. Si vero ſubeſt inferiori prelato:⁊ tranſit ad eccleſiã non ſubditã illi:tunc cõſenſus expreſſus requirẽdus eſt. ar.lviij. diſt. c.ij. Qui autẽ tranſit ad eccleſiam alteri⁹ epiſcopatus: tunc eſt neceſſarius cõſenſus expreſſus epĩ ⁊ etiam alterius ſi habʒ alium ſupra ſe preter epũm.lxxj.diſt.per totũ. vij.q.j.epiſcop⁹ de loco.ex̃ de regu. Admonet. hodie tamen de cõſuetudine licentia non petiƚ. De tranſitu autem clerici non epiſcopi ad religionem a nullo oportet petere licẽtiam. De tranſitu autem de vna religione poſt ꝓfeſſionẽ ad aliam diceƚ infra. Item nota ꝙ qui tranſit de vna eccleſia ad aliam: de minori ad maiorẽ debet tranſire. diſt.xciij.legim⁹.et ex̃ de tranſla.c.j. Diciƚ autem p̃latus tranſlatus cum eſt cõfirmatus: et obtinuerit poſſeſſionem corporalem. xxj.q.ij.ſi quis iam trãſlatus.⁊ tunc nil debet habere cõmune cũ priori eccleſia: vt ibi diciƚ.ſecus ſi nõ habʒ corporalẽ poſſeſſionẽ.di.xciij. Si qui epĩ. et de elec.c. Cum in cunctis.

De permutantib⁹ beneficia vel prebendas. Capitulum.iij.

De ꝑmutatione eccleſiarũ vel prebendarũ ſic ait Urba.iij. Queſitum eſt ex parte tua ſi cõmutationes fieri valeant prebendarũ: cum cõmutatio dignitatũ in cõcilio Turoneñ.fuerit iterdicta. Rñdeo. gñaliter itaqȝ teneas ꝙ cõmutatio p̃bendarũ de iure fieri non põt preſertim cũ pactione p̃miſſa que circa ſpũalia vl' cõnexa ſpũalibus labem ſemꝑ ꝯtinet ſimonie. Si autem epũs cauſam inſpexerit neceſſariã:licite poterit de vno loco ad aliũ transferre perſonas.vt qui vni loco minus ſunt vtiles:ſe alibi valeant vtilius exercere.ex̃ de re. ꝑmu.c. v. Et dicit glo.ſuper v̄bo ſimonie.ꝙ in ſpũalib⁹: puta in bñficijs et eccleſijs ⁊ annexis ſpũalib⁹ vt ius patronat⁹ nulla pactio vel cõuentio debet iteruenire.vt.j.q.ij.ꝙ̃ pio.al's eſſet ſimõia: et de hac ſimonia que fit in ꝑmutatione habes ſ.in.ij.parte titu.j.c.v.in glo.ſuper v̄bo vni loco.dicit eñ canon diſt.lxxxj. valet interduʒ cõuerſis mutatio loci:quia ſepe dum mutaƚ loc⁹ mutaƚ mentis affectus. Et de hac materia permutatiõis habeƚ etiam.x.q.j.§.ſed ⁊ permutare.xij.q.ij.diaconi.et.c.epũs qui mãcipiũ. Et repetiƚ materia hui⁹ in.vj.⁊ cle.vbi eſt tit.de re. ꝑmu.et dicit Io.an.in nouel.in.d.c.ꝙ illud eſt verum in ſpũalibus ⁊ annexis ſpũalibus.ſcʒ ꝙ nõ poteſt fieri pactio. Secus autẽ de corporalib⁹ et realibus ipſis annexis. Itẽ ⁊ de his annexis in corporalib⁹ q̃ a ſpũalib⁹ ſeparari poſſunt vt poſſeſſionib⁹. Nam ſuper talib⁹ ex cauſa ⁊ paciſci et ꝑmutari ⁊ vendi poſſunt. Et circa permutationẽ eccleſiarũ idem Io. an. in nouel.dicit ꝙ bñ poſſet clericus epõ dicere. Cum non poſſim ſecure morari vel ꝓficere in tali eccleſia ꝓpter inimicitias.vl' diuerſitatẽ lingue vel alia iuſta cauſã:ſupplico vt de mea p̃benda vel eccl'ia ꝓuidcatis alteri michi de altera ꝓuidendo.poſſet etiã exprimere ſic. Tali meli⁹ ꝯpeteret eccl'ia mea ⁊ michi ſua. arg.de p̃ben. c.inter cetera.ſm Hoſti.ita tñ ꝙ inter ſe nõ paciſcanƚ:nec fiat aliq̇d ex partiũ pacto vel ꝯtractu:ſʒ ex officio ⁊ iuſſiõe iudicis.vt de pac.c.cũ pudẽ. Et ſubdit ibi Io.an.cũ habui ꝑ tpa formare ꝯtract⁹ ꝑmutationũ ſuꝑ eccl'iaſticis bñficijs feci ꝑ hanc decretalẽ queſitũ.inchoare cõtract⁹ ab epõ hoc mõ. Venerabilis pater epẽ. talis Ioh. ꝯſiderans ꝙ.A. clericus talis eccleſie vtili⁹ ſe poſſit habere in tali eccleſia:ꝓ eo ꝙ ⁊c.requiſiuit eũdem an cõſentire vellet ꝑmutationi ⁊ tranſlationi fiende cum tali ⁊c.

§.I Et no.ꝙ circa hãc materiã ꝑmutationũ exim⁹ doctor Frederic⁹ de ſenis: fecit tractatũ pluriuʒ q̃ſtionũ q̃ hic breuiƚ ponũƚ.

Qõ.j. ¶ Et p̄mo querit̃ an pmutatio facta p ordina-
riũ de bñficijs reſeruatis p papã valeat cũ effe
ctu? Rñ. ꝙ nõ: qđ ꝓbat per declarationẽ bñdi
cti que incipit dudũ. Et p cõſtitutionẽ Jo. xxij.
q̃ incipit execrabilis. in fi. Nec obſtat. ca. j. de
re. pmu. li. vj. q2 ſicut lr̃e bñficiales ſunt odio-
ſe ⁊ reſtringẽde: vt. c. ſi motu ꝓprio. ⁊. c. ſeq. de
p̄bẽ. lib. vj. ſic ⁊ reſeruatiões ꝓ executiõe grãꝝ
ad alteri⁹ inſtãtiã reſtringi debẽt et ſtricte in-
terpretari: ad hoc de offi. deleg. lib. vj. c. ſuper
grã. Sed reſeruatiões que fiũt p papã ꝓprio
motu gñaliter vel ſpecialiter nõ ſunt odioſe ſ3
fauorabiles: ⁊ plenã recipiũt interpretationẽ:
vt de prebẽ. ſi pluribus. lib. vj. nec etiã negari
põt q̄n in pmutatiõe vacatio intercidat: ⁊ hinc
⁊ inde collatio. vt no. Joh. an. de reſcrip. ſi pro-
pter. li. vj. et ꝓbatur in cle. j. de re. pmu. Et cõ-
ſuetudo ſeruat ꝙ pmutare volẽtes p̄io renun
Qõ.ij. ciãt: ⁊ poſtea fit collatio. ¶ Exinde querit̃ po-
ſito ꝙ papa cõceſſit legato ꝙ auctoritate apl̃i-
ca poſſit recipe reſignationẽ bñficioꝝ a volẽti-
bus illa reſignare ex cauſa pmutationis: ⁊ illa
etiã eadẽ auctoritate conferre: querit̃ an talis
legat⁹ poſſit bñficia reſeruata pmutare? Rñ.
credo ꝙ nõ: q2 gñalis cõceſſio nõ ſe extendit ad
ea q̃ papa ſibi ſpecialiter reſeruauit: vt de offi.
dele. c. qđ trãſlationẽ. Habeat ergo illa ꝯceſſio
locũ in bñficijs nõ reſeruatis: ſecus ſi oĩa bñfi-
cia eſſent reſeruata in illa ꝓuincia. Nã eo caſu
vt cõceſſio ſit aliq̄d allatura poterit etiã reſer
uata pmutare: ad hoc de v̄bo. ſig. c. abbate. Et
Qõ.iij. de priuil. ſi papã. lib. vj. ¶ S3 querit̃ an in pre
dictis duobus caſibus p̄cedẽtib⁹ l3 pmutatio
nõ valeat/ ſaltẽ valeat renũciatio facta ex cau-
ſa pmutatiõis: vt l3 collatio fieri nõ poſſit ipis
pmutare volẽtib⁹ p ordinariũ/ ſaltẽ remaneat
firma renũciatio ex cauſa p̄dicta? Rñ. ꝙ ſic te-
net vtiqꝫ renũciatio. Nam l3 reſeruatio impe-
diat ꝓuiſionẽ p ordinariũ fiendã/ tñ non impe
dit vacationẽ. Vñ bñficiatus cuius bñficiũ eſt
reſeruatum: põt renũciare ⁊ mori ac ſi reſerua-
tio nõ eſſet facta: et eſt ſil̃e qđ notat̃ de ꝯfirma.
vti. vel inuti. ca. j. Tenet ğ renũciatio ⁊ fit hinc
inde ꝓuiſio p papã. ar. de renũ. c. cũ quidã. S3
melius dicit̃ p diſtinctionẽ: q2 aut iſta reſerua
tio erat talis que veriſil̃r potuit ſciri: puta q2
erat gñalis in vna ꝓuincia ⁊ plurib⁹ nota: aut
ſecreta et p̄ticularis que diuinari nõ poterat.
Jn p̄mo caſu dicẽdũ ꝙ manet renũciatio firma
⁊ veniet pmutatio fienda ſeu expediẽda ⁊ p̄fi-
cienda p papã: q2 hic nõ põt ignorãtia p̄tendi.
Jn ſecũdo caſu põt licite allegari ignorantia: ⁊
ideo relinquat̃ in optione eoꝝ an velint redire
ad ſua bñficia: ad hoc facit de cõſti. c. ij. et de re
iudi. p̄ſumit̃. li. vj. an velint ſuis ſumptib⁹ et la
boribus ad papam accedere ꝓ expeditiõe ſue
pmutatiõis. Sed certe in iſto caſu poſſet etiã
diſtingui an de facili et ſine grãdi p̄iudicio poſ
ſet p papã expediri pmutatio: an cũ difficulta-
te. Et in ſecũdo caſu det̃ electio vt. ſ. in p̄mo nõ
q2 ſemp viget ratio. de renũ. c. quidã. ⁊ de offi.
or. c. j. ¶ Querit̃ vtrũ pmutatio facta p papã Qõ.iiij.
vel aliũ ex ſpeciali eius cõmiſſione de bñficijs
certis ⁊ expreſſis ſed reſeruatis: nõ facta men
tione de reſeruatiõe valeat. Ad cui⁹ dubij ſolu
tionẽ videndũ eſt primo an collatio facta p pa-
pã de bñficio reſeruato: nõ facta mẽtiõe de re-
ſeruatiõe valeat. Et dicẽdũ ꝙ ſi reſeruatio erat
vt plurimũ gñalis ⁊ notoria in curia: ita ꝙ ve-
riſimile eſt papã ſciuiſſe ſicut ius ſcriptũ: valet
collatio nõ facta mentiõe de reſeruatiõe: ſic in
ſil̃i no. de cõſti. c. j. lib. vj. et no. glo. Si v̄o erat
particularis ⁊ ſecreta de certis et noĩatis bñfi
cijs: tũc nõ valet collatio: nã videt̃ papam non
fuiſſe recordatũ de reſeruatiõe et cauſa ei⁹. Et
ſi dicat̃ ꝙ non eſt veriſil̃e ꝙ papa ignoret factũ
ꝓpriũ. Rñ. ꝙ v̄itas in cõtrariũ tollit illã veriſi
militudinẽ. de p̄ſump. c. q2 veriſil̃e nõ eſt. et de
p̄ſcrip. c. veniẽs. cũ ſimi. Si ergo põt cõſtare ꝙ
papa reſeruauit ſibi cõtẽplatiõe Titij ⁊ poſtea
eidẽ Titio cõtulit: valet collatio nõ facta men
tiõe de reſeruatiõe. Jtẽ ſi papa reſeruauit ſibi
ꝓuiſionẽ bñficij vel bñficioꝝ ſolũ in odiũ cõfe-
rentiũ: forte q2 cõferebãt bñficia indignis: va-
let collatio facta p papã non facta mẽtione de
reſeruatiõe: q2 in vtroqꝫ caſu reſeruatiõis cau
ſa nõ violat̃. Jn dubio aũt p̄ſumat̃ ꝙ ad inſtan
tiã alicuius reſeruauit ſibi certũ bñficiũ: q2 vt
plurimũ reſeruare ꝯſueuit alicui⁹ cõtẽplatiõe.
Ad ꝓpoſitũ rñdeo in caſu pmutatiõis vbi dixi
valere collationẽ non obſtante reſeruatiõe ⁊c.
Jn eo caſu valet pmutatio cum effectu. At vbi
dixi collationem nõ tenere vel nõ valere: nõ va
leat pmutatio hincinde facta: ſ3 firma maneat Qõ.v.
renũciatio. ¶ Sed q̄d faciẽt pmutare volẽtes
in caſibus in q̄b⁹ renũciatio tenuit: ſ3 collatio
nõ tenet. Rñ. dicãt ſic pape Pater ſancte: ex q̃
renũciatio facta ex cauſa pmutationis tenuit:
l3 nõ collatio: q2 de reſeruatiõe nõ feciſtis men
tionẽ: placeat. S. V. ex quo certificat⁹ eſtis de
reſeruatiõe q̃ tũc erat occulta dare nobis licẽ-
tiã redeũdi ad nr̃a bñficia: vel p̄ficiatis pmuta
tionẽ collationẽ hincinde faciẽdo: q2 ſcitis pa
ter ſancte ꝙ iſta bñficia reſeruata alijs cõferri
nõ poſſunt: ⁊ tũc papa alterũ illoꝝ faciet. Et q2
v̄iſil̃e eſt ꝙ renũciatio nõ fiebat corã papa niſi
ex iuſta cauſa: papa bñ faciet ſi pmutatiõe3 p̄fi
ciat niſi cauſa que induxit eũ ad reſeruationẽ
ſuadeat cõtrariũ: puta q2 papa intẽdit de illo
beneficijs vel illorũ altero ꝓuidere cũ vacare
ſperet in primo. ¶ Sed pone ꝙ in caſu ſupra-
dicto vbi renũciatio tenuit/ collatio nõ tenuit

ꝑmutãtes credentes ꝑmutationẽ tenere: ad=
miniſtrarent in bñficijs ſic ꝑmutatis. Deinde
moriunᷣ ſic ꝑmutãtes: ⁊ nũc apparet ꝙ colla=
tio nõ tenuit: queritᷣ an iſta bñficia vacent per
mortẽ an ꝑ renũciationẽ. Et videtᷣ ꝙ vacẽt per
renũciationẽ: qꝛ bñficia iã vacabãt ꝑ renũcia=
tionem: ⁊ collatio ⁊ inſtitutio ſequens nõ facit
eos rectores: ⁊ ſic remãſerũt bñficia in eodem
ſtatu in quo erãt ꝑ reſignationẽ. Sed cõtrariũ
videtᷣ verũ: vcꝫ ꝙ vacẽt per mortẽ: qꝛ illa renũ=
ciatio fuit facta ſub cõditione tacita vel expreſ
ſa: vel ſaltẽ ob cauſam que nõ fuit ſecuta vel im
pleta. Et ſic cũ ꝑmutatio nõ fuerit impleta añ
mortẽ: ꝓinde eſt acſi nil fuerit factũ: et hoc etiã
ſentire videtᷣ Joh. an. in ꝓdicto. c. j. de re. ꝑmu.
ſup glo. pria opi. obtinuit in rota. Addit Lap.
ꝙ verũ. ſ. ꝙ vacẽt ꝑ mortẽ qñ nõ fuerũt in dolo.
Nam ſi fuiſſent in dolo ambo vel alter eorũ: vt
qꝛ ſciebãt reſeruationẽ vel aliud impedimẽtũ
ꝑmutationis: tũc ſecus: qꝛ ſic vacaret bñficium
doloſi ꝑ renũciationẽ: nõ ꝑ mortẽ. Sed pone ꝙ
permutãtes bñficia fuerũt in culpa: vt qꝛ ſcie=
bãt vł ſcire debebãt illa eſſe reſeruata vel per=
mutationẽ nõ poſſe cõpleri ex aliqua alia cau=
ſa: ſaltẽ ꝑ illũ corã quo fiebat: et hoc nõ obſtãte
ſe intruſerũt ĩ illa bñficia: ⁊ mortui ſunt. Que=
ritur quõ vacẽt? Rñ. ꝙ nec ꝑ mortẽ nec ꝑ renũ
ciationẽ: ſed ꝑ iuris priuationẽ: vt ptꝫ de ꝓbẽ.
c. cũ qui. lib. vj. Adde ſm Lapũ hec habere lo=
cũ in bñficijs in quibus hꝫ locũ. c. de multa. Di
cta ergo ꝑ renũciationẽ vacauerũt ſimplr ſi nõ
Qõ. vj. fuerunt de illis. Lapus. ¶ Sed cũ dictũ ſit. ſ.
ꝙ ſi ꝑmutatio nõ tenuit et culpa nõ põt aſcribi
alicui: ꝙ licitũ eſt ei q̃ nõ fuit in culpa ad ſuum
bñficiũ redire. Modo queritᷣ an poſſit ꝓpa au=
ctoritate redire: an indigeat noua collatiõe vel
inſtitutiõe? Rñ. Jo. an. in nouel. di. ꝙ de equi=
tate illius. c. ſi bñficia. de ꝓbẽ. lib. vj. põt redire
ad ſuũ bñficiũ auctoritate ꝓpria. allegat. C. de
re. ꝑmu. l. cũ precibus. Alij aũt cõtradicũt dicẽ
tes ꝙ. c. ſi bñficia. nõ loquitᷣ de renũciatiõe ex=
preſſa: ſed in priuatiõe iuris que effectũ nõ ha
buit ex quo nõ tenuit adeptio ſecũdi bñficij: vł
fuit ibi diminutio facti ſine expſſa renũciatiõe
que facti diminutio nõ habuit vim tacite renũ
ciatiõis: ex q̃ nõ fuit cum effectu ſecuta adeptio
ſecũdi bñficij. Et ꝓ iſto dicto facit qđ no. in. d. l.
cũ precibus. Si ergo in caſu nr̃o ꝑ renũciatio=
nẽ amiſit dominiũ: ergo eſt ſibi reſtituẽdũ. Sꝫ
illa reſtitutio nõ põt fieri ſine canonica inſtitu
tione. de regu. iur. lib. vj. Nã ſeipſum quis in=
ſtituere nõ põt. de inſti. c. ſi. Opinio Jo. an. eſt
equior/qꝛ ꝑ eã vitatᷣ vacatio ⁊ circuitꝰ: ⁊ incõ=
moda bñficiorꝫ. ad hoc cle. auditor. de reſcrip.
⁊ nõ debet grauari iſte ſumptibus ⁊ laboribꝰ:
⁊ qꝛ bona fide ⁊ forte ꝓpter bñficiorũ vtilitatẽ
iſte ad ꝑmutationẽ ꝓcedebat: vñ per legẽ non
debet iſti laqueus iniici. xxvij. q. j. de viduis.
¶ Queritᷣ an ſi vnus ex ꝑmutãtibus adinui= vij.
cem bñficia: non habeat ius in bñficio: puta qꝛ
eſt illud ſimoniace adeptum: vel alˀs non hꝫ ti=
tulũ: non tñ iſtud bñficiũ pertinet ad aliũ: nun=
quid acquirit ius in illo beneficio qđ aſſequitᷣ
ex cauſa ꝑmutationis? Et dicendũ eſt ꝙ nõ du
plici ratione. Prima: qꝛ ex hoc ſequeretᷣ abſur
dũ. ſ. ꝙ quis per fas et nefas acquirere et benefi
ciũ: ⁊ vidẽs ſe nõ poſſe tenere illud ſ lua cõſciẽ
tia ꝑmutaret cum habẽte ius in alio. Secũda:
qꝛ hic nõ contrahitᷣ ꝑmutatio: qꝛ rem alienam
dans nõ cõtrahit ꝑmutationẽ: vt notatᷣ de ex=
cep. cũ venerabilis. in glo. iiij. Item ep̃s q̃ con
fert ei bñficiũ intẽdit ſibi hoc cõferre loco eius
qđ dimittit: ſed iſte nil dimittit: ex quo ius nõ
habebat in illo bñficio. Vñ puto potuiſſet ep̃s
huic ſimpliciter cõferre beneficiũ: qꝛ tñ nõ con
tulit ſimplr/ſed ex cauſa ꝑmutationis: ille ni=
chil cõſequitᷣ: et hꝫ locũ qđ potuit noluit ⁊c. de
offi. deleg. c. cũ ſup. Sed quid erit in caſu iſtorꝫ
ſecũde ꝑſone: cũ hoc fuerit patefactũ? Rñ. ꝙ il=
le qui ius habebat redibit ad beneficiũ ſuũ qđ
ꝑmutauerat cũ alio: et iſte qui nõ habebat ius
nõ poterit beneficiũ retinere qđ aſſecutũ eſt: vt
dictũ eſt. Nec poterit recuperare antiquũ: qꝛ
nullũ ius ibi habebat. ¶ Sꝫ queritᷣ vtrũ ꝑmu viij.
tatio fieri poſſit cum interuallo tẽporis? verbi
gratia. Ego et tu habemus bñficia in diuerſis
dioceſibus: volumus ea adinuicẽ ex iuſta cau=
ſa ꝑmutare: via expedita eſſet ꝙ vnꝰ ep̃s com=
mitteret alteri/vel ambo vni: ⁊ oĩa fierẽt in in=
ſtanti. Sed pone ꝙ hoc fuit omiſſum: qꝛ vadi=
mus ad ep̃m meũ: ⁊ ei dicimus. Dñe ep̃e ego ⁊
iſte intẽdimus bñficia iſta ꝑmutare. Ego ſum
paratus renũciare bñficio meo ex cauſa ꝑmu=
tationis fiende: ⁊ cõferatis beneficiũ meũ ſibi:
poſtea ibimus ad ep̃m iſtius: et ipſe ſimilr fa=
ciet michi de bñficio iſtius. Et ep̃s dicit ſe eſſe
cõtentũ: ⁊ ſic recipiet renũciationẽ meã ex cau=
ſa ꝑmutationis: et cõfert bñficiũ meũ ſic renun
ciatũ tibi: ⁊ te mittit in poſſeſſionẽ. Et tu dicis
ꝙ es paratus ſilr facere de bñficio coram ep̃o
tuo. Queritᷣ ergo an ſic interuallũ poſſit in=
teruenire? Rñ. Jo. nul. et Jo. an. ſuadẽt ꝙ oĩa
iſta fierẽt in inſtãti: vt ſcꝫ ambo ſint ꝓſentes q̃
tunc ꝓ vno reputabuntᷣ. extra de prebẽ. c. ꝓ il=
lorũ. alˀs poſſent difficultates et intricationes
inſurgere. Nã eoipſo ꝙ vnus renũciat bñficio
ſuo: ⁊ ponit aliũ in pacificã poſſeſſionẽ: ſi eſt cu
ratum videtᷣ iam vacare ſecundũ beneficiũ qđ
erat ſuũ: qđ intẽdit renũciare vt detur alteri ꝑ
c. de mltã. de prebẽ. Ecõtrario videtᷣ qꝛ ex quo
renũciaui: ⁊ tibi collata eſt poſſeſſio bñficij mei
nõ hoc ſimplr: ſꝫ ex cauſa ꝑmutatiõis fiẽde ⁊c.

ꝓpter qđ ad tollēda dubia vtili⁹ eſt oīa in in-
ſtanti fieri:facit ad hoc qđ notat Jo.an.in glo.
xxj.q.ij.ſi quis iam. Jtē pone ꝙ ꝑmutatio eſt
cōpleta ex parte vni⁹:ſed ex parte alteri⁹ cōple
ri non pōt. vbi gratia. Titius habēs eccleſiam
parrochialē ꝑmutauit cū habente canonicatū
vel apparet reſeruatū: nūquid Titi⁹ pōt ad ec
cleſiam redire? Rñ.ꝙ ſic.dū tñ ꝓbabilis error
facti excuſet eū per.c.ſi bñficia.de ꝓben.lib.vj.
q. ¶ Utrū habēs duo beneficia poſſit illa permu
tare cū vno: vel habens duo poſſit illa permu-
tare cum habēte alia duo? Rñ.Joh.an.in.c.cū
venerabilis. de excep.ſuꝑ verbo ⁊ eccleſijs.di
cit ꝙ ſic in primo caſu.Sicut ratione ꝓprieta-
tis due eccleſie poſſunt ꝓ vna ꝑmutari:ſic ⁊ ra
tiōe tituli.allegat etiā in argumentū qđ no.de
mu.peti.ca.ij.⁊ dicit ꝙ hoc de facto vidit.Sed
certe plenius eſt hoc examinandū: pone eñi ꝙ
quis habeat duo bñficia curata:ex diſpēſatiōe
vult ꝑmutare cū curato vel ſimplici: certe hoc
fieri non poterit: qꝛ diſpēſatio illius eſt ꝑſona-
lis et non trāſiret ad illū cū quo vult ꝑmutare:
vt de priuił.ſane.cum ſimi. Nec eṗs in hoc pōt
diſpenſare.Sed dico ꝙ ſi is q̄ hꝫ duo curata ex
diſpēſatione vult illa ꝑmutare cū habente vnū
curatū: vtiq̄ poteſt. Sed caueas qꝛ recipiēdo
aliud curatū vacabit etiā id curatū qđ retinet
per.c.nō pōt.de prebē.lib.vj.⁊ in cle.ſi plures.
eo.ti.Sed ſi ꝑmutet vnū de ſuis curatis cū ſim
plici/certe poterit: ⁊ etiam poterit retinere il-
lud ſimplex cū ſuo curato:ſaltē ex diſpēſatione
eṗi qui circa talia pōt diſpēſare. de elec.dudū.
ij.ad fi.Eſt ergo verum in vtroq̄ queſito ꝙ ſiue
ex vna parte ſiue ex vtraq̄ beneficia teneāꝛ ex
diſpenſatione papali:ibi non pōt ꝑmutatio in-
teruenire: niſi id fiat per papā reuocando etiā
diſpenſationē de ꝑſona ad ꝑſonā. Si vero pōt
talia aperte tenere ex diſpenſatiōe eṗi: fiat per
eṗm ſi voluerit diſpēſare. Si vero hincinde po
terat tenere bñficia iure cōmuni/res eſt expe-
dita. Lapus etiā dicit ꝙ opꝫ ꝙ habēs duo cu-
rata etiam cū diſpenſatiōe vt aliud poſſit reci-
pere/ꝙ ambobus pri⁹ renūciet. ¶ Sed queritꝛ
r. vlterius an habēs ſolū ius ad beneficiū poſſit
ius iſtud ꝑmutare cū habente beneficiū: ⁊ nun
quid duo habētes ſolū ius ad rem/ poſſint ad-
inuicē ꝑmutare dicta ſua iura? Rñdet Jo.an.
eo.ti.c.j.lib.vj.in nouel.⁊ dicit ꝙ non:qꝛ bene-
ficiorū adinuicem debet fieri ꝑmutatio: qđ hic
nō eſt:allegat.ff.eo.ti.l.j.in fi. Jtē qꝛ ceſſat iſtis
caſibus ratio decretalis queſitū. eo.tit.qđ de-
claro ꝑ litteras aṗlicas . Michi debetꝛ benefi-
ciū:⁊ illud expecto:tu vero habes beneficium:
quđ mee littere aṗlice poſſunt ad te tranſire cū
ſint ꝑſonales niſi papa mediāte: vt de offi.de-
leg. c. P.⁊.G. ¶ Jtem executor aṗlicus da-
tus michi quđ ꝓuidebit tibi:cū non habeat in
mādatis:et ſic excederet formā mandati. Ad-
dit Lap⁹ ꝙ exiſtētes canōici auctoritate apo-
ſtolica: lꝫ vltra numerū expectantes prebēdas
vacaturas: tñ poſſunt permutare canōicatus
inter ſe vel cū alijs ad alia beneficia:et hoc po-
terūt auctoritate dioceſani: nec erūt poſtea ca
nonici auctoritate aṗlica: nec habebit ius ad
vacaturas prebēdas: nec habebit in eis locū
reuocatoria.de ꝓben.quodā.lib.vj. Secus eſ-
ſet ſi nō eſſent canonici: ſed expectarēt canoni-
catus ⁊ prebēdas:vel alꝛs exiſterēt expectātes
lꝫ cum decreto: tales eñi ꝑmutare non poſſunꝛ
qđ non habēt.Sed nūquid beneficiū cū hoſpi-
tali vel preſtimonia pōt permutari? Reſpōdet
Joh.an.in.vj.⁊ in clemē.eo.titu.dicit ꝙ ſic: dū
modo hoſpitale vel preſtimonia cōcedatꝛ in be
neficiū clericis:ſecus ſi laicis. Sed pone ꝙ ho
ſpitale nō ſit cōceſſum clerico in beneficiū / ſed
bono viro cōmiſſum:qꝛ cōmiſſionē non ꝓhibet
conciliū Uien. Sed nūquid talis clericus pōt
permutare cū beneficio? Certe nō video qđ ꝓ-
hibeat: qꝛ lꝫ hoſpitale non ſit beneficiū/non tñ
eſt titulus totaliter ꝓfanus:ſed eccleſiaſticus.
nec poſſet vēdi ſine vicio ſimonie.per id qđ no-
tatur de ſimo.c.cōſulere. Addit Lapus ſuper
id qđ dictū eſt/non video ꝙ ꝓhibeat:ſatis ap-
paret ꝙ ꝓhibeat cum non permittaꝛ permuta
tio ſpiritualiū ⁊ temporaliū: ſed beneficiorū ec
cleſiaſticorū inter ſe tñ:vt.xvj.q.vij.nemini.et
de re.permu.c.queſitum.⁊ eo.titu.c.j.lib.vj.et
in clemen.eo.ti.ne cōceſſione. vt ſic fiat permu
tatio de ſpirituali ad ſpirituale:de beneficio ec
cleſiaſtico ad beneficiū eccleſiaſticū: ⁊ de tēpo-
rali ad tēporale tñ:et non de tēporali ad ſpiri-
tuale: vel nō de beneficio ad beneficiū. Dico tñ
ꝙ de bñficio curato ad nō curatū:et ecōtra pōt
fieri permutatio. ¶ Sed queritꝛ vtrum habēs s.
beneficiū in cōmendā ſm formaꝫ: nemo dein-
ceps.de elec.lib.vj.poſſit permutare cū bene-
ficiato. Rñ.forte dici poſſet ꝙ ſic:cū titul⁹ com
mende ſit canonicatus:nec interim vacet eccle
ſia:vt dicit.c.nemo.et forte eo modo duo cōmē
datarij poterūt ſibiīnuicē permutare eccleſias
parrochiales ſibi cōmendatas. Sed nunquid
habētes beneficia manualia poſſint adinuicē
permutare: cum ipſi poſſint ꝓ libito a ſuis be-
neficijs remoueri? Rñ.ꝙ ſic:qꝛ lꝫ ſint reuocabi
les/tñ interim ſunt rectores: ⁊ per ipſorū reuo
cationē vacant beneficia: vt in clemē.j.de ſup.
neg.prela.in glo.magna . Et ſi velles tenere ꝙ
ſolū beneficiati perpetui poſſunt ꝑmutare:ad-
huc iſti poſſunt ꝑmutare/qꝛ poſſunt nō reuoca
ri.Et hoc ſufficit:facit qđ notatꝛ de reſcrip.c.ſi.
lib.vj. ¶ Sꝫ nūquid habētes beneficia imma-
nualia ſi illa ꝑmutēt auctoritate pape: poſſint

poſtea ꝓ libito ab illis bñficijs reuocari ſicut
prius. Reſpõdetur ꝙ ſic:quia papa ꝑmutando
intẽdit alterũ in locũ alteri⁹ ſubſtituere:ꝛ ideo
ſolet apponi clauſula in litteris apoſtolicis. et
nõ plus iuris eis acquirat ꝑmutantib⁹ ꝙ pri=
mo eis cõpeteret. ad hoc facit regula Js q̃ in
ius.li.vj. Nec papa intendit cõſuetudines reli
gionũ ꝛ eccliarũ tollere: et iuri predictaꝝ dero
gare;niſi hoc exprimat.de ꝯſti.c.j.li.vj.Et hoc
verũ niſi qñ papa ex certa ſciẽtia intendit illũ
ſuũ obedientiarũ facere : et a ptãte ſui prelati
xj. auferre ꝛ hoc exprimit i litteris ſuis.¶ Que=
ritur an in ꝑmutatione fieri debeat mentio de
alijs bñficijs q̃ obtinẽt ꝑmutantes. Rñ.ꝙ ſi ꝑ=
mutatio fiat autoritate dioceſani:nõ eſt neceſ=
ſe ꝙ fiat mẽtio. Nã nec neceſſe eſt qñ impetra=
tio fit ab ordinario ꝙ fiat de hoc mentio. de of
fi.ordi.c.ij.Sed in legato ꝛ in papa cõtrariũ vi
detur:qꝛ maioꝛ idoneitas ꝑſone requirit. Po
ne enĩ ꝙ habens duo bñficia ſimplicia ꝑmutat
vnũ ex illis cũ curato. Certũ eſt ꝙ facili⁹ ꝑmit
titur ꝙ q̃s habeat duo bñficia ſimplicia ꝙ vnũ
ſimplex cũ curato. Sꝫ certe iſtud nõ obſtat: qꝛ
lꝫ iſte loco ſimplicis recipiat curatũ:nõ tñ cum
ipſo intelligit diſpenſatũ vt retineat vtrũqꝫ.de
ꝓben.nõ põt.li.vj.Et ad iſtud qḋ d:/ꝙ forte ille
nõ eſt idone⁹ qꝛ ſuperioꝛ non cõſentiet ꝑmuta=
tioni. Sup̃ hoc quidã diſtinxerũt inter ꝑmuta
tionẽ q̃ fit fauore ꝑſonarũ:et illã q̃ fit ob neceſſi
tatẽ vel vtilitatẽ eccleſiarũ:vt in prima debeat
fieri mentio:in ſecũda nõ.Alij dicũt ꝙ recipiẽs
pingue loco tenuis:dꝫ facere mẽtionẽ quaſi de
ambitione notetur:ſec⁹ ecõtra/indiſtincte cre=
do ꝑmutationẽ factam nõ habita mentione de
alijs beneficijs valere:ꝛ hoc cũ non ſit impetra
tio nec collatio ſaluo ſimplr ſtilo curie. ¶ Itẽ
ſi duo prelati collegiatarũ eccliaꝝ volũt ꝑmu=
tare an poſſint hoc facere inuitis ſuis capitu=
lis ꝛ cõuentib⁹. Rñdet ſic:ſi ꝑmutatio fiat per.
papã. Nã ex quo papa põt ꝑlato inuito eccle=
ſiã auferre:etiã põt eis inuitis ſcꝫ ſubditis eũ
trãſferre ergo ꝛ ꝑmutare:ꝛ de hoc nõ eſt dubiũ
Idẽ de epõ q̃ habet de cõſuetudine vel priuile
gio liberã ordinationem eccleſiaꝝ: qꝛ in illo ca
ſu nõ intereſt collegioꝝ ad ꝑmutationẽ vocari:
ex quo ad collationẽ nõ vocarent. Remanet er
go dubiũ qñ ad capitulũ pertinet collatio:ꝛ ad
ſuperiorẽ cõfirmatio. Et tũc oẽs de hoc tractã
tes dicunt ꝙ illi quoꝝ eſt electio collatio ꝛ pre
ſentatio habẽt ꝯſentire.Et ratio eſt:qꝛ nec epũs
nec prelat⁹ poſſunt auferre collationẽ collegio
ſed ſi permutatio fieret eis inuitis:iam indire
cte haberent prelatum ſine ſua collatiõe:ꝛ pri=
uarẽtur poteſtate eligẽdi: nec epũs põt auferre
ſuis ſubditis ius conferendi vel preſentandi.
de exceſ.prela.c.ij.ꝛ.xvj.q.vij.c. decreuimus.
hoc eſt enim priuilegiũ principis ꝛ pape. vt de
reli.do.c.Conſtitut⁹.ſ.vt poſſit quẽlibet ſuo iu
re priuare. Eccleſiaſtic⁹ enĩ ordo cõfunditur ſi
ſua vnicuiqꝫ iuriſditio nõ ſeruat.xj.q.j.c.Per=
uenit. ¶ Sed nũquid legatus de latere de cõ=
ſenſu capituloꝝ eccleſiarũ collegiatarum earũ
prelatos poſſit permutare. Frederic⁹ videtur
ſentire ꝙ ſic: ꝛ ita cõmuniter obſeruatur. Sed
cõtra quia qui non poteſt conferre : non poteſt
permutationẽ facere.de re.ꝑmu.c. Queſitum
et eo.ti.c.j.lib.vj.Sed legatus tales eccleſias
conferre nõ poteſt: nec de ipſaꝝ diſpoſitione ſe
intromittere.vt de offi.leg.c.penul.lib.vj. Un
de videtur etiã ſic eſſe prohibitũ a diſpoſitione
ipſarum:ꝙ etiam cum cõſenſu capitulorum il
lorũ et eorũ quorum intereſt non poteſt hoc fa
cere.ſecus in dioceſano:qui hoc poteſt de eorũ
conſenſu ſm Johan.and.ſed archid. contra in
dicto.c.vnico.Et ſm hoc poteſt dioceſanus qḋ
nõ poteſt legatus.ad idẽ.c.fi.e.ti.li.vj. Dicen=
dũ videt circa hoc ꝙ in nõ collegiatis poteſt le
gatus ꝑmutationẽ facere ſine alicui⁹ conſenſu
cuius interſit niſi eſſent patroni laici.qꝛ tũc nõ
poſſet plus ꝙ dioceſanus.de offi.leg. dilectus
et de iure pa.cũ dilectus. In collegiatis xõ nõ
poterit etiã cũ cõſenſu illoꝝ quoꝝ intereſt. Sꝫ
dioceſanus in collegiatis ꝛ alijs hoc poterit cũ
cõſenſu illoꝝ:alr nõ niſi forte aliq̃ dicat in dio
ceſano qñ illud vult facere nõ in fauorẽ ꝑſona=
rũ:ſed ꝓpter neceſſitatẽ vel vtilitatẽ eccleſiaꝝ.
Et facit qḋ notat Jo.an.poſt Hoſt.et poſt.c.fi.
Lapus.Exinde queritur an ſufficiat cõſenſus
maioris partis eoꝝ quoꝝ eſt cõſentire in hmõi
ꝑmutatione. Et dicendũ ꝙ ſic.qñ per neceſſita
tẽ vel vtilitatẽ eccleſiarũ fit permutatio.ſec⁹ ſi
ꝑmutatio fiat voluntaria ꝑ illud qḋ notatur de
conſti.c.Cum oẽs.Joh.an.in nouel.cum hmõi
cõcoꝛ. ¶ Sed querit ſi epũs nõ habeat collatio xij.
nem vel confirmationem in eccleſia ſed capitu
lum vel alius prelatus: an epũs poſſit expedire
permutationem ſine illo. Rñ.dic ꝙ non.vt no.
Jo.an.eo.ti.c.j.li. vj. Sed nũquid ille inferioꝛ
hoc põt ſine epõ.Hoſti. Jo.an.ꝛ arch.eo.ti.c.j.
lib.vj.dicunt ꝙ nõ.quia cũ ꝑmutatio ſit regula
riter prohibita de prebẽ.c.maioribus.ꝛ in caſi
bus inueniatur epĩs conceſſa: ergo inferiores
epõ ſua autoritate hoc attentare nõ debẽt. An
inferioꝛ epõ poſſit ſibi hoc ius preſcribere:pu=
ta archidiacon⁹ vel abbas in eccl'ijs ſibi ſubie
ctis.Et dicendũ ꝙ ſic:quia iſte nõ eſt actus qui
ad ordinem pertineat epãlẽ: ſed potius ad di=
gnitatem vel iuriſditionẽ:ꝛ talia bene preſcri=
buntur per inferiores epõ.vt de preſcrip.c. au
ditis.ꝛ de exceſ.prela.c.accedentib⁹.ꝛ eodem
modo etiam preſcribunt ius vniendi. vt no.
Jo.an.de ſta.relig.c.j.in cle. Idem dicendũ de

illis q̄ habent epiſcopalē iuriſditionē vel quaſi
in loco. et maxime de quibuſdā abbatibꝰ q̄ nō
dicūtur eſſe in aliquo ep̄atu. vt Fareñ. glubas-
ceñ. ad hoc facit de priuil. Abbas. lib. vj. Itē ſi
ſumme ſit vtilis ꝑmutatio: ⁊ illi quoꝝ intereſt
nolunt ꝯſentire: an ep̄s cū cōſenſu capituli poſ
ſit permutationē inuitis illis facere. ⁊ videtur
ꝙ ſic. q: ep̄s cū capitulo ſuo poteſt maiora face
re. ſcꝫ vnire ⁊ diuidere eccleſias ⁊ ꝑpetuā ſubie
ctionē vni facere eccleſie ⁊ alteri dare. de exceſ.
prela. ſicut. et de rebꝰ eccle. nō alienā. c. j. in cle.
⁊ eo. titu. c. j. li. vj. Credo tamen cōtrariū ſcꝫ ꝙ
non poſſit. Jura autem allegata vendicant ſibi
locū caſibꝰ ſuis. Item nō eſt ꝓprie alienatio ſi
de vna eccleſia ad aliam transferatur. de his q̄
fi. a prela. Cum apoſtolica. ſicut non eſt in caſu
noſtro. Itē aliter poteſt conſuli vtilitati eccle-
ſiarum ꝙ cū preiudicio iuris eligentiū. puta ꝙ
inutiles renūcient ⁊ alij eligantur. et ſufficit ꝙ
eligatur bonus: licet meliores inueniantur. de
elec. Cū nobis. Sed nūquid aliqui inuiti cogi
poſſunt ad permutandū. Et videtur ꝙ nō: quia
nemo inuitꝰ cogitur accipere beneficiū vel di-
gnitatē eccleſiaſticā: licet aliud ſit in honoribꝰ
ſecularibꝰ. vt no. Inno. de his que fi. a ma. pte
ca. c. j. Et hoc poteſt ꝓbari iure. de elec. c. Nō
ſicut. ⁊ in. c. Si cōpromiſſarius. eo. titu. lib. vj.
Sed in ꝑmutatione accipitur beneficiū de no-
uo: ⁊ dimittitur antiquū. ergo inuitus nō cogi
tur accipere. ad idē. lxxiiij. diſt. geſta. Sed con
tra. quia inuitus quis cogit̄ accipere ordines.
vt de eta. ⁊ quali. c. Queris. ⁊. vij. q. j. Scias.
meliꝰ de re. ꝑmuta. ca. Queſitū. vbi dicitur da
ri poteſtas epiſcopo trāſferēdi ꝑſonas de loco
ad locum ſi ei videt̄ expedire. vbi Hoſti. ꝙ illa
ꝑmutatio eſt cōmēdabilis. ⁊ ad eā inuiti com-
pellūtur. ⁊ ad hoc facit. di. xl. Ante oīa. ⁊. xxiij.
q. iiij. Diſplicet. ⁊. viij. q. j. In ſcripturis. et qđ
ibi no. Hoc etiā videt̄ innuere Inno. ⁊ Hoſtiē.
de renū. c. niſi. Ubi dꝛ ꝙ ſi periculū deſtructio-
nis eccleſie vel magnū ſcādalum imminet niſi
prelatꝰ cedat/cogitur cedere. dum tñ bonū cā-
biū alterius prelature vel dignitatis aſſignet̄
allegat de reg. iur. Licꝫ. ⁊. vij. q. j. Mutatiōes.
Et ſic dicunt poſſe intelligi illud de re. permu.
Queſitū. Super hoc dicit Jo. vij. q. j. remoto.
ꝙ non poteſt cogi quis per ep̄m trāſire ad ma-
iorē locū; quia nemo cogitur cedere (al's crede
re) inuitus. Bar. ibi cōtra ꝙ poteſt: q: maiora
poteſt. alleg. de exceſ. ſicut. Pau. placet opi.
Jo. dicētis ꝙ ad equale beneficiū tranſire pōt
inuitus: nō aūt ad maius. Dñs Guido in qua-
dā ſua diſputatiōe dicit ꝙ nō credit ꝙ ep̄s poſ-
ſit cogere clericū ad renunciādū ſuo bñficio vt
viliꝰ recipiat. archid. aūt de reſcrip. c. ſi ꝓpter
in verbo vocabūt. li. vj. innuit ꝙ quedā ꝑmuta-
tio eſt voluntaria. qđā neceſſaria q̄ fit ſuꝑioris
officio quaſi fiat iſta ſcđa inuitis bñficiatis. idē
videt̄ notare Jo. an. in. c. ſi ꝓpter. Satis ſuſti-
neri poteſt ꝙ ſi nec datiōe coadiutoris: nec alio
mō pōt cōſuli vtilitati eccleſie ꝙ inuitus poſſit
transferri: ita ꝙ fiat ei bona cōpenſatio de ali-
quo beneficio: vt ſic publica vtilitas ꝑferat̄ pri
uate. vt de maio. ⁊ obedi. c. Cum inferior. Nec
mirū cū ipſe beneficiatus non ſit dñs: ſed quiſ-
dā diſpenſator et ꝓcurator. de dona. c. ij. Ep̄s
vero eſt preordinator in cunctis. xxv. di. c. ꝑle-
ctis. ⁊ cura totiꝰ dioceſis ad eum pertinet. xj.
q. j. per totum. Hinc eſt ꝙ ſit vnio nō diminutio
de re. eccle. non alie. clemen. vnica. Et ſiue fiat
permutatio ſiue trāſlatio fiet cū cōſenſu capi-
tuli ſui: quēadmodum hoc ſeruari debet in col
latione ⁊ inſtitutione. de his que fiunt a prela.
ſine conſen. ca. c. Nouit. et hoc niſi hec vt ſolus
faceret preſcripſiſſet. eo. ti. Ea noſcitur. ⁊. c. iij.
de conſue. li. vj. Intelligendo tñ hoc nō preciſe
ſed vt de nolente fiat volēs per fructuū ſubtra
ctionē: et finaliter per priuationē. vt in. c. queſi
tum. eo. titu. ¶ An vero vicarius vel officialis xiiij.
ep̄i qui al's poteſt inſtituere ⁊ cōfirmare vt no
tatur de offic. vica. c. fi. li. vj. ſed non cōferre. vt
no. poteſt permutare duos prelatos: quoꝝ ele
ctionē ſi de nouo eſſent electi poſſit confirmare
Dicendum ꝙ nō duplici ratione ſm opinionē
Inno. ⁊ quia conferre non poteſt et in renun-
ciatione cum permutatio ſit habet interueni-
re renūciatio ⁊ collatio. de rerū permu. in cle. j.
¶ Sed cū dictum ſit ꝙ in permutatione debet xv.
interuenire renūciatio ⁊ collatio. Queritur an
ſufficiat preſentibus permutare volentibus et
petentibus renunciationē admitti ⁊ collatio-
nē hincinde fieri ſi dicant placet nobis/⁊ ꝑmu
tetis vos. Et videtur ꝙ ſic quaſi breuiloquio vi
deantur renunciaſſe ⁊ ep̄s acceptaſſe. ff. de vul.
et pu. l. nā hoc iure. vnde dicit Inno. ꝙ permu
tantes habent ius in beneficijs ꝑmutatis ſta-
tim cū ſuꝑior interponit ſuā autoritatē. Opti-
me facit qđ no. Hoſti. ⁊ Jo. an. poſt ip̄m. de his
q̄ fi. a maio. parte ca. Ex ore. vbi dicit. ꝙ ſi ep̄s
confert beneficiū de volūtate beneficiati valet
collatio: quia ille videtur renunciaſſe ⁊ ep̄s ac-
ceptaſſe. De ſubtilitate iuris poſſet ſuſtineri
hec opi. tñ tutius eſt vt conſulit ibi ipſe Hoſt.
ꝙ fiat renūciatio expreſſa ⁊ collatio ⁊ ſic ſeruat
conſuetudo. et in clemen. j. de re. permu. ¶ Sꝫ xvj.
nūquid in prebēdis permutatis habet locum
optio de qua loq̄t̄. c. fi. de cōſue. li. vj. Et videt̄
ꝙ ſic: quia in permutatiōe interuenit renūcia-
tio tacita vt dictū eſt. ergo et locū habet etiam
optio: quia ſuperior etiā papa qui ꝑmutationē
facit vel fieri mandat nō videtur velle iſtā con
ſuetudinē tollere vel preiudicare rōnabilibus

ſtatutis vel cõſuetudinibus eccleſiarũ: vt de cõ
ſti.c.j.lib.vj. Ergo nec ꝑ collationẽ que in ipſa
permutatiõe interuenit debet ꝓiudicari dicte
cõſuetudini. Jtẽ permutãtes ſciuerũt vel ſcire
debuerũt dictam cõſuetudinẽ eccleſie: et ſic nõ
poſſunt ignorantiã allegare: nec debet impu-
gnare qđ defendere tenet. de natis ex libero
ven.c.j. Jn cõtrariũ videt ꝙ non habeat locũ ꝑ
c.j.de re.ꝑmu.lib.vj.⁊ eo.ti.clemẽ.j. Dñs Gui
do cõcordat diſputãs hãc queſtionẽ dixit ꝙ ꝓde
rigore iuris habeat locũ optio. Paul⁹ vero te-
net cõtrariũ. Joh.an.in.c.fi.de cõſue.in nouel.
lib.vj.nõ eligit alteraꝫ harũ: ſed dimittit quaſi
dubiũ. Sed ego ſemꝑ tenui et teneo ꝙ non ha-
beat locũ hec optio: q: intẽtio fuit cõcilij Vien.
ꝙ bñficia ex cauſa ꝑmutatiõis reſignata nedũ
nõ conferant aliis: ſed etiã ꝙ conferant ipſis q
ex ipſa cauſa reſignauerũt. Oñiis ergo modus
⁊ via ꝑ quã permutationes fruſtrant ſuo voto
in ꝑpetuũ: vel ad tẽpus in toto vel in parte ꝓ-
hibent: alr̃s illuderet eis cõtra mentẽ ⁊ verba cõ
cilij: et facit qđ ibi notat Joh.in glo.penulti.
xvij. ¶ Queritur exinde infra quãtũ tẽpus ſuperior
in cui⁹ manibus bñficia ſunt reſignata teneat
illa ꝯferre? Suꝑ hoc dicit Paul⁹ in ꝑalle.cle.
vnica. ꝙ circa hoc non eſt tẽpus ꝑfixũ a iure:
ſed cõpellit ꝑ ſuperiorẽ cõferre ſi ſit negligẽs.
arg.de iure pa.nullus. Jdeꝫ dicit Pau.in cle.
de relig.do. ꝙ nõ eſt tẽpus ꝑfixũ a iure infra
qđ cõmutant hoſpitalia: ⁊ idẽ in electorib⁹ im
peratoris: vt notat Jo.an.poſt Hoſt. Et in hoc
tenẽdũ eſt: ſcꝫ ꝙ nõ eſt tẽpus expreſſum a iure:
infra qđ cõmutant hoſpitalia: et ideo cõpellet
ꝑ ſuperiorẽ. Et ſi monit⁹ nõ expediat infra ter
minũ cõpetentẽ ſibi aſſignatũ: hoc faciat ſupe-
xviij. rior.ad hoc de offi.ordi.c.irrefragabili. ¶ Jtẽ
queritur an ꝑmutatio facta ꝑ epm̃ cõtemptis his
quorũ intereſt puta collatoribus vel patronis
ſit nulla ipſo iure vel annullãda? Rñſio. Pau.
in cle.eo.ti.dicit ꝙ cõſenſus hoꝝ põt interueni
re ante et poſtea: ex quo dat intelligi ꝙ non ſit
nulla ſed annullãda. Nã ſi fuiſſet nulla: nõ po-
tuiſſet ratificari per cõſenſum ſuꝑuenientẽ. de
elec.c.auditis.cũ ſimi.⁊ ꝙ ſit annullãda ꝑ ſen-
tentiã videt ꝑ.c. ꝙ ſicut.de elec. Sed cõtra de
his que fiũt a ꝑla.c.j.et.xij.q.ij.ſine exceptiõe.
⁊.xvj.q.vij.decernimus. Qđ eñi in ꝑſentia ali
quorũ neceſſe eſt fieri ſi illud nõ fiat: non valet
qđ agit: vt no.de offi.dele.c.cauſaꝫ m̃rimonij.
Placet michi ꝙ ſit annullãda nõ oĩno nulla
ꝑ predicta iura. Et ratio ꝙ ſit annullãda eſt: q:
iſte actus ꝑmutandi ſeu auctorizãdi principa-
liter ab epo dependet: q̃uis collatio ad eũ non
ꝑtineat: lꝫ male faciat cõtẽnere illos. Nec ob-
ſtant iura que dicũt collationẽ nullã fore: q: lo
quunt in eo caſu in quo epũs debet requiri: ⁊ in
quo epũs non hꝫ collationẽ: ſed in ꝑmutatione
ſecus. Nec obſtat.c.ſine exceptiõe. q: põt dici
ꝙ ibi ſit caſus ſpecialis ad hoc vt bona eccleſie
meli⁹ ſeruent: vel ſm Hoſt. nõ eſt nulla ſed an-
nullanda. Lapus tñ videt tenere cõtrariũ: ſcꝫ
ꝙ ſit nulla. ¶ Sed queritur infra quantũ tẽpus xix.
poſſunt hi q ſunt cõtẽpti in permutatiõe agere
de cõtẽptu. Et idẽ põt queri de eo q fuit cõtem
ptus in collatiõe. Dicẽdũ ꝙ ſi primo tacite vel
expreſſe cõſenſerũt non audient. de his que fi.
a ma.parte ca.ex ore. alr̃s audient infra ſex mẽ
ſes a tp̃e ſcientie cõputãdos. ſm Hoſt. allegat
de cõceſ.ꝑbẽ. q: aduerſitatis. ¶ Deinde que- xx.
rit an in ꝑmutatione bñficioꝝ quoꝝ collatio ⁊
inſtitutio ꝑtinẽt ad inferiores epo: renũciatio
eoꝝ/⁊ collatio/⁊ inſtitutio ꝑtinent ad inferio-
res epo: renũciatio eoꝝ ⁊ collatio debꝫ fieri in
manibus epi: ad quos pertinet collatio: ⁊ ſola
autorizatio ꝑmutandi ſpectet ad epm̃? Rñdet
Jo.an.⁊ Pau.in cle.j.eo.ti. Et dicũt ꝙ epũs to
tum expediet cõſentiẽtib⁹ tñ his quorũ inter-
eſt: ⁊ hoc videt ꝓbari per.c.queſitũ.in fi.eo.ti.
Et ex hoc ſequit hoc nouũ ⁊ mirabile ꝙ eccl'ia
cõſueta reformari ꝑ viam electiõis ⁊ cõfirma-
tionis: vel ꝑ viã preſentatiõis et inſtitutionis:
nũc reformabit ꝑ viã collatiõis per epm̃: q alr̃s
nõ habebat cõfirmare vel inſtituere: ſed certe
ex hoc nullũ incõueniẽs ſequit: ex q ille aſſen-
tiat cui⁹ intereſt. Et ſil'e qđ notat Hoſt.i ſum.
de iure pa. vbi dicit ꝙ patron⁹ põt recipe eccle
ſiã vacantẽ ab epo: lꝫ ad illum nõ ꝑtineat colla
tio illa ſed inſtitutio. Et illud qđ no. Jo.an.in
c.ꝑ nr̃as.de iure pa.poſt eũ. ¶ Sed nũquid cũ
ſint due eccl'ie canonice vnite mẽſe cuiuſdam
monaſterij: ſi illaꝝ rectores volunt eas ꝑmuta
re an poſſint: ⁊ maxime monaſterio nõ cõſentiẽ
te. Et eſt dicẽdũ ꝙ nõ: q: cũ iſte eccl'ie ſint facte
de mẽſa ⁊ ad modũ vacare nõ poſſunt. de exceſ.
prela.c.j. ergo non põt interuenire ꝑmutatio/
cũ in ea fiat bñficioꝝ vacantiũ collatio: ⁊ ex cõ
trario ſequeret abſurdũ: q: ſi iſti poſſunt ꝑmu
tare/ergo et alij: ⁊ ſic deinceps. Et ſic vnio non
haberet deſideratũ effectũ: et nõ ſubijceret mẽ
ſe monaſterij: cui⁹ tenuitas fuit cauſa vniõis:
⁊ idẽ dicendũ eſt de bñficio extincto. De hoc vl
timo notat Joh.an.eo.ti.ca.ij.lib.vj.in nouel.
¶ Queritur inſuꝑ ſi numerus canonicoꝝ q erat xxj.
trigenarius/eſt reſtrict⁹ ad duodenariũ: ⁊ hec
reſtrictio facta eſt legitime ⁊ iurata: ⁊ ordina-
tũ eſt in illa ꝙ cedẽtib⁹ vel decedẽtibus cano-
nicis nullus ſubſtituat donec ſit deuẽtũ ad nu
merũ duodenariuꝫ. Modo aliquis de numero
iſto exceſſiuo vult ꝑmutare auctoritate legati:
nunquid põt? Rñ. credo ꝙ ſic. dum tñ ex cauſa
legitima velit ꝑmutare. arg. eorũ que notãtur
vt lite pen.c.eccleſia. Jtẽ per hoc non derogat

ſtatuto ⁊ mēs debet inſpici. de elec.c.ſi poſtq̄.
lib.vj. Jo.an.tenet cōtrariū. Sed retento eodē
themate: ſi pmutatio fiat per illos q̄ fecerūt ſta
tutū an valeat pmutatio quaſi p actū cōtrariū
videant̄ reſuſcitaſſe numerū antiquū. de cōſti.
c.cū acceſſiſſent.in fi. Rñ. Solutio huius que-
ſtionis depēdet ab illa queſtiōe an teneat rece
ptio canonici cōtra numerū iuratū. Et arch. di
cit q̄ nō. vt no. de p̄bē.c.ſi iſtō. et Jo.an. dicit q̄
ſunt piuri: ſed receptio tenet quaſi recipiendo
capitulariter: tacite reuocēt ſtatutū: et ſublato
ſtatuto iuramētū nō ligat. Sed obiicit cōtra di
ctū Pauli: q: cū iſtud ſtatutū non potuerit vi-
res h̄re niſi auctorizāte ep̄o. de cōſue.c.penul.
quō potuerūt canonici p actū cōtrariū reuoca-
re ſtatutū: q: nō poſſunt exp̄ſſe: vñ videt̄ equior
archi. Et quicquid fit cōtra licitū iuramētū fit
nullū. de p̄ſcrip.c.ſi diligēti. Et ſic in hoc nō vi-
det̄ pmutatio valere. De hoc no. Jo.an. de re.
pmu.in nouel. Sed ſi volumus receptionē ca-
nonici valere cōtra iuramentū: vt dicat̄ ordina
tio tacite fuiſſe ſublata: ex hoc q̄ pmutatiōi cō
ſenſerūt qui pmutationē fecerūt: tūc dicamus
pmutationē valere quaſi pmutatio iuris: ⁊ nu
merus trigenari⁹ ſit p actū cōtrariū reſtitut⁹:
xxij. vt in.c.cū acceſſiſſent. de cōſti. ¶ Queritur an
etiā caplm ſede vacāte poſſit recipere reſigna-
tionē bñficiorū ad ſolā ep̄i collationē ptinentiū
ex cauſa pmutatiōis faciende. Et videt̄ q̄ non
q: cū nō poſſit talia bñficia cōferre/ſic nec pmu
tationē perficere. vt no. Jo.an. eo.tit.c.j.in cle.
Sed cōtrariū videt̄ verū. Añ ⁊ caplm tanq̄ vi
ces gerens ep̄i/pōt priuare bñficiatos: ⁊ p con
ſequēs bñficiorū reſignationē recipere. Ep̄s ve
ro ſucceſſor pficiet pmutationē: quā ex cauſa li
cita capitulū tanq̄ vices gerēs inchoauit. Ad
hoc facit qd̄ per Jnno. ⁊ per cōpoſtel. no. de re-
ſcrip.c.eam tc. Aut recurret̄ ad ſuperiorē ep̄i.
Caueant tñ ſibi pmutantes ne ante collationē
ſibi factā adminiſtrent ne penā incurrāt. ar. de
xxiij. elec. qualiter. ¶ Sed nūquid duo volētes per-
mutare poſſunt vnū ſolum pcuratorē cōſtitue-
re ad ſua bñficia pmutanda? Rñ. credo q̄ poſ-
ſint: ⁊ ſic practicabit̄. Dicet pcurator. Dñe ep̄e
ego vt pcurator Merlini renūcio talē eccleſiā
ſuam in manib⁹ veſtris ex cauſa permutatiōis
fiēde cū Timotheo de tali eccleſia ſua. Et ego
vt pcurator Timothei renūcio talē eccleſiam
ſuam ex cauſa permutatiōis fiēde cū Merlino
de tali ſua eccleſia. Quibus reſignatiōibus re
ceptis ep̄s confert eidē pcuratori vnā eccleſiā
p tali ⁊ aliam p tali recipienti. Et etiā ſine p-
curatore recipiēte valeret collatio. de prebē.in
c.ſi tibi abſenti. ¶ Sed pone q̄ quidā tractan
tes de pmutatione ſuorū beneficiorū quam ſibi
vtilem fore credebant pmiſerunt ſibi inuicem
fide data pcurare permutationē dictorū ſuorū
beneficiorū perfici ab illis quorū intereſt: ⁊ qui
auctorizare poſſunt. Alterū vero huius pmiſ-
ſionis penitet et nō vult reſignare. Querit̄ an
inſtāte altero poſſit ille ad permutationē cogi?
videtur q̄ nō: q: in talibus debet ceſſare om̄is
pactio ⁊ cōuentio: vt de pac.c.fi. ⁊.j.q.ij.q̄ pio.
Sed contra. q: nō ſimplr̄ cōuenerūt: ſed pmi-
ſerunt dare operā vt pmutatio fieret per eos q̄
eam facere poterāt: qd̄ non videt̄. de reſti.ſpo.
c.olim. Jtē fidei datio et iuramētū equipollēt.
vt de his q̄ vi me. ve cau. fiunt.c.ad aures. Jtē
illa ſunt ſeruāda que ſine interitu ſalutis eter
ne ſeruari poſſunt. vt in.c.ſi xp̄o. de iureiu. Rñ.
videtur dicendū q̄ iſte q̄ inſtaret pmutationē
fieri vel pfici non pōt petere iure actiōis illum
cōpelli ad permutationē qui eſt penitēs. Nam
etſi ambo inſtarēt p pmutatione facienda: nō
cogeret̄ ſuperior eam facere/ ſed totū pēdet ex
arbitrio ſuo. eo.ti.c.queſitū. Sed male faceret
ſuperior pmutationi eorū non conſentiēs: ſi ſit
expediens et neceſſaria eccleſije. de iure pa.c.
nullus. Sed ſuperior pōt illū cōpellere: vt de
nolēte fiat volens. Nā ipe cōtradicere non pōt
ex quo pmiſit fide data: ſcʒ ad dandū operam
permutatiōi. ar. de ſpon.c.requiſiuit. Nec ob-
ſtant iura que phibēt pactionē que loquūt̄ de
pactione illicita. Allegat hmōi Rapus hic fa-
cit qd̄ notat̄ de re.pmu.cle.j. Jura enī que phi
bent pmutationē pueniētē ex pactiōe partiū
ſine auctoritate ſupiorū: iſtud nō phibēt quin
ſuperior poſſit ipm̄ cōpellere ad permutandū.
¶ Sed pone q̄ vnus ex pmutātibus eſt graua xxiiij.
tus debitis noīe eccl̄ie: ⁊ tale debitū q̄ ad ſoluē
dum eccl̄ia eſt efficaciter obligata: vult q̄ ille
cū quo debet pmutare pmittat q̄ ſi contingat
pmutationeʒ pfici ſoluet debita predicta: forte
debitores cōſanguinei: ⁊ nō vult q̄ patiant̄ cō-
tradictioneʒ ex debitis illis. Querit̄ an talis
pmiſſio poſſit iure fieri? Et videt̄ q̄ ſic: et ſine
pmiſſiōe ad hoc tenet̄ .ſ. ſoluere debita eccl̄ie:
⁊ qd̄ ſubintelligit̄ videt̄ poſſe deduci in pactū.
Ad h̄ facit qd̄ no. de p̄bē. ſignificatū. et de elec.
ca. ſignificaſti. cū ſimi. Jtē hic nulla cupiditas
ex parte accipiētis pmiſſum/cū nil ſibi appli-
cet. Et nil deperit pmittēti/q: eccl̄ia obligata
eſt al's ſufficiēs ad ſoluendū: et ſic de ſuo nil ſol
uet. Sʒ cōtra: q: pars altera aliter nō renūcia-
ret niſi iſte hoc ei pmitteret. Renūciatio auteʒ
debet eſſe pura nulla pactiōe p̄cedēte. de pac.
c.fi. Sed poſſet rñderi q̄ intelligit̄ de pactione
illicita. Dicēdum eſt q̄ quicquid ſit cōſulendū
eſt abſtinere ne fraus cōmittatur: q: abſtinen-
dum eſt etiaʒ a re licita qñ hʒ ſpeciem mali: vt
de ſimo. audiuim⁹. et.j.q.j. emēdari. ¶ Que- xxv.
ritur demū an ſola inequalitas beneficiorum

rōne redditnū ſiue onerū incūbentiū bñficio et
alteri reddat ꝑmutationez nullā quaſi fraude
ꝓbata. Rñ. credo ꝙ nō/⁊ ſēꝑ fui i hac opiniōe
non tñ nego ꝗn ſit aliqualis ꝓſumptio fraudis
q: non eſt ꝓſumendū ꝙ aliꝗs velit deſcendere.
vel res ſuas iactare. de renū. ſuper hoc. ſed nō
eſt ſufficiēs probatio. Et in hoc ſumme placet
qḋ not. Jo.mo.⁊ Jo.an.eo.ti.c.j.li.vj. Ubi ha-
betur etiā ꝙ nō eſt ꝑmutatio: ſi renūcio benefi-
cio meo vt habeas illud/⁊ tuū deř nepoti meo.
xvj. ¶ Utrū eṗs etiā de cōſenſu capituli ſui eccle-
ſiā eximēdo vel alteri cōcedendo: puta abbati
vel decano ꝓ ſua dignitate recipiēti: poſſit da
to ꝙ velit et hoc exprimat in ea iuriſditionem
eṗalē a ſe in totū abdicare excutere vel moue-
re. De cōmiſſiōe eñi per viā allegationis nō du
bitař in qua ſemꝑ remanet idē ius penes ipm
et maiꝰ ꝑ ius reuocādi ⁊ reſumēdi. de ꝓbē. du-
dū.li.vj.xvj.q.ij. Uiſis. in gl. plene. Jo. an. mo
uet hāc qōnē.ex de cē. in nouel. ⁊ dicit ꝙ gl. ſuꝑ
e.c. de dona. paſtoralis. in glo. penul. apte in-
nuit ꝙ nō pōt quo minꝰ retineat hec quattuor.
ſcꝫ viſitationē: ꝓcurationē ꝓpter viſitationē:
correctionē ⁊ cathedraticū. idē Hoſti. i ſumma
Sꝫ ad ṗdicta quattuor poſſunt addi alia quat
tuor. ſcꝫ de reuerētia. vt no. Hoſti. ⁊ facit quod
no. de trāſac. Preterea. Scōm de charitatiuo
ſubſidio. vt dixi i tex. poſt Hoſti. Tertiū ſm eū
de autorizabili inſtitutiōe vt dixi in.c. paſtora-
lis. Quartū de his que ſunt ordinis eṗalis. vt
not. xvj.q.ij. in ſumma. Et ſcripſi poſt Jnn. de
ꝓbē.c. de monachis. Rationes gloſaꝝ et ꝗ eas
coadiuuāt inter ṗdicta ſunt he. Eṗs nō poteſt
aliū ordinariū facere in dioceſi ſua. ſed ſic trāſ-
ferēdo ille in quē fieret talis trāſlatio haberet
ordinariā eṗalē. ergo ⁊c. De primo dixi. xj.q.j.
experiētie. ⁊ extra ne prela. vi. ſuas. c.ij. in glo.
ij. Jtē iuriſditio eṗalis eſt iuris publici. diſt.j.
ius publicū. Et ea ꝗ ſunt iuris publici non re-
mittūř. ff. de pac. l. ius publicū. ⁊ no. de fo. ꝯpe.
c. ſi diligenti. in prin. Jtem in cōſecratione eṗs
ſe obligat ex toto ad curā aiarū ⁊ eccleſiarū. vt
de renū. c. Niſi. §. verū. ⁊ patet. j. Timo. iiij. Jllḋ
aūt votū ſic inheret oſſibꝰ eiꝰ ꝙ illud excutere
nō poteſt. extra de ſta. mo. Cū ad monaſteriū.
Hinc eſt ꝙ zelo ſpūs ad religionē tranſiēs: non
renūciat ſine licētia pape. de regularibꝰ. c. Lꝫ
Jtē ſubditus eṗi nō poteſt a ſe reiīcere iuriſdi
tionē eius. vt de fo. cōpe. c. ſi diligēti. ergo nec
eṗs iuriſditionē quā habet in ſubditū. facit. C.
de pa. po. l. abdicatio. Jtem eṗs nō poteſt face
re exceptionē in preiudiciū inferioris: puta ar
chidiaconi. de exceſ. prela. c. ij. ergo multo mi-
nus in preiudicium paris. vt ſucceſſoris. extra
de elec. Jnnotuit. nec mirū q: eṗs nō poteſt fa
cere alienatiōes: niſi vt meliora proſpiciat. vt
xij.q.ij. non liceat. ergo nec hoc fieri poteſt. Et
ꝗuis ad partē cōtrariā arguatur per.c. Cōſti
tutus de religi. do. ibi tamē reſpōdetur in glo.
et ad alias obiectiones que fieri poſſent: rñdet
Joh. an. hic: ⁊ poſtea cōcludit. Ex predictis col
lige tres modos ꝗbus procedit plena abdica-
tio. ¶ Primo quādo interuenit papalis cōfir
matio ex certa ſcientia. vt in. d. c. Conſtitutus.
¶ Scḋo quādo ſic iudicatū eſt nec appellatū.
vt in. c. cū inter vos. nec reſtitutio petita. de re
ſtit. in integ. c. j. lib. vj. ¶ Tertio quādo ſic pre
ſcriptū eſſet: alteriꝰ tñ noie. vt dixi poſt Hoſtiē.
ſuper ea. gl. allegata. alˀs teneo me cū gl. et his
que addidi ad dictā gl. ſcꝫ ꝙ non teneat plene
renūciatio remiſſio vel exemptio quo ad caſus
quos in princi. dixi. Tamē hoc puto ꝙ vbi per
eṗm cū cōſenſu capituli ex cauſa etiā predicti
caſus excepti cōcederentur: excepto cathedra
tico reuerentia et charitatiuo ſubſidio valeret
cōceſſio: nedum perſonalis de qua dictū eſt in
principio: ſed etiā realis cōpetēs dignitati. ita
tamē ꝙ per id nō fiat abdicatio: ſed quedā vica
rie cōmiſſio lꝫ perpetua. et facit qḋ notař in. d.
c. Cōſtitutus. per Jnno. Unde ſingulos caſus
reſumendo dico ꝙ ſi viſitationē: ꝓcurationē: ⁊
correctionē abbatie vel alteriꝰ dignitatis con
ceſſerit abbas vel eius vicariꝰ faciet predicta.
ſed per hoc nō erunt abdicata ab eṗo qui pote
rit ſaltē negligēte abbate viſitare Sic dico de
inſtitutione. ꝙ licet illā faciet abbas tñ et illā
facere poſſet eṗs per querelā: vel ꝑ appellatio
nem aditus: ⁊ ſic non erit abdicata vel excuſſa.
De cathedratico vero dicit archidi. c. j. de pre-
bē. lib. vj. ꝙ licet gñalis remiſſio nō extēdatur
ad id: poſſit tamē ſpecialř remitti. Joh. an. in
glo. xvj. q. vij. Quicūꝙ. cōtrariū tenet dicēs ꝙ
licet in eius quātitate currat ꝓſcriptio/non ta
mē in toto cum nō poſſit remitti. De reuerē-
tia ⁊ charitatiuo ſubſidio ſatis placet qḋ dictū
eſt illas. ſ. non poſſe remitti. De inſtitutiōe au
torizabili. licet Hoſti. tenet illā nō poſſe ꝓſcri-
bi in ṗdicto. c. cū ſatis. de offi. archi. contrariū
tñ ſeruari videmus. Et tñ dato ꝙ id verū eſſet:
nō tñ ſequiř quin poſſet remitti per modū pre
dictū vt alius vice eṗi autorizet. nō tñ propter
hoc dicetur abdicata cum eṗo petenti fidē fie-
ri oporteat. facit qḋ notař de reg. iur. c. j. li. vj.
De receptiōe eoꝝ que ſunt eṗalis ordinis idē
dico ꝙ ſcꝫ valeat licentia cū cōſenſu capituli ex
cauſa data ṗlato vt clerici vel monachi ſui poſ-
ſint illa recipe a quo voluerit eṗo: nec ꝑ hoc di-
cūtur abdicata cū illa ſit accumulatio tñ. Con
ſtat eñ ꝙ ipſe eṗs cōcedēs ſine alteriꝰ licentia
vel dimiſſorijs illos ſuo iure poterit ordinare
vel alia eṗalia cōferre. hec Jo. an. vbi. ſ. Dicit
Hoſtien. ꝙ ipm ius viſitādi et procurādi nulla

conſuetudine contraria tolli poteſt: quia talia
nec remitti poſſunt nec preſcribi. Nõ videtur
intelligendũ quantũ ad hoc ꝙ non viſitetur ab
aliquo: ſed bene poteſt preſcribi ꝙ non viſite-
tur ab ordinario: ſed ab alio.

¶ De ſtatu religioſoꝝ. Ti. xvi

¶ De eſſentialib⁹ religiõis .ſ. pauptate: caſtita
te ⁊ obediẽtia: ⁊ cerimonialib⁹ ⁊ trãſgreſſiõib⁹
et variis regulis ⁊ cõſtitutiõib⁹ eoꝝ. Cap̃. j.

Religioſitas cuſtodiet ⁊ iuſtifi-
cabit cor. Eccl'i. j. Status reli
gionis denominatur a virtute
quadã morali q̃ dicit̃ religio.
cuius officiũ ſeu actus eſt exhi
bere debitũ cultũ ⁊ cerimoniã
aliqua offerendo vel faciendo
ad dei honorẽ: vt ſacrificia: oblationes: inclina
ij. ij. q. lxxxi. arti. ij. tiones et hmõi. Et no. ſm Jo. an. ſup rub. de re
gularib⁹: ꝙ religio ſumit̃ quadrupliciter. Uno
modo ſolũ ꝓ debito cultu veri dei quo ad fidẽ:
et ſic cõprehendit totã chriſtianitatẽ q̃ exhibet
cultũ vero deo. Jaco. j. ca. Si qs putat ſe religio
ſuz eſſe ⁊c. ⁊ hinc dr̃ religio chriſtiana. De qua
acceptione habet̃ diſt. xcvij. c. j. ⁊ ex̃ de diuor. c.
Gaudemus. et extra de ſum. tri. circa princi.
Scd̃o ſumit̃ religio ꝓ cultu veri dei: nõ ſolũ p
fidẽ ſ; etiã p bona opa. Et ſic ſumit̃ Act. ij. Erãt
hieroſolymis viri religioſi ex oĩ natione q̃ ſub
celo eſt ⁊c. Et ſic religio ɔprehẽdit vniuerſitatẽ
bonoꝝ xp̃ianoꝝ. et de hoc. xvj. q. j. Juxta. et de
cõſti. c. eccl'ia. Tertio ſumit̃ ꝓ ſtatu clericali:
qꝛ ſunt magis dediti cultui diuino: ⁊ de hac ac
ceptione habet̃. j. q. iij. Saluator. ⁊. xij. q. j. c. j.
Et in aut̃. de ſanc. epiſco. §. dam⁹. Quarto ſu-
mitur ſtrictiſſime ꝓ ſtatu illo q̃ p emiſſionẽ ꝓ-
feſſiõis ſubijcit ſe prelati imperio totũ ſe dedi-
ij. ij. q. lxxxi. arti. j. cans deo. extra de vo. c. ex multa. Et ſm hãc ac
ceptione; vltimã hic tractatur de religione de
qua põt intelligi dicta autoritas. Et deriuatur
religio a religãdo: qꝛ vltra cõe ligamẽ p̃ceptoꝝ
dei religioſus eſt aſtrict⁹ etiã vinculo votorũ.
Uel dr̃ a religendo: qꝛ frequẽter ⁊ firmiter de-
bet eligere .i. ꝓponere obſeruationẽ ꝓmiſſoꝝ:
etiã in minimis. Uel dr̃ a relegendo: qꝛ ſepe de;
legere ⁊ meditari quid debeat obſeruare. Ipſa
autẽ religio obſeruata cuſtodit cor a plurimis
malis et in bonis cõſeruat. Dicit eñ Bern. ꝙ
ibi hõ cadit rari⁹: ſurgit veloci⁹: purgat̃ citius
incedit cautius: viuit q̃eti⁹: irroratur frequen
tius: moritur cõfidenti⁹: ⁊ remunerat̃ copioſi⁹
Perfectio in quo cõſiſtit. Hoꝝ expoſitionẽ habes. j. in vlti. c. ¶ In quo
cõſiſtat perfectio ſimplr̃ q̃ eſt finis religionis.
Sciendũ primo ꝙ pfectio importat quãdã vni
uerſitatẽ. Nã ſ; pħm pfectũ dr̃ cui nichil deeſt
vt vult Ariſt. in. iij. phy. ⁊ in. v. meta. et cõmẽta
tor ibidẽ cõmẽto. xxj. ⁊ tho. j. parte. q. iiij. ar. j.
in corpore articuli. Cõſiſtit aũt pfectio in ade-
ptiõe pfecte charitatis. iuxta illud Col'. iij. Su
per oĩa charitatẽ habete qđ eſt vinculũ pfectio
nis. Amor eñ habet v̾tutẽ trãſformatiuã ⁊ vni
tiuã diligẽtis in dilectũ p intellectũ ⁊ affectũ: ⁊
in hoc pficitur creatura ꝙ vniat̃ p affectũ cum
creatore: cui nichil boni deeſt. ¶ Eſt autem tri Triplex pfectio.
plex pfectio ſm Tho. ij. ij. q. clxxxiiij. ar. ij. i cor
po. arti. Una abſoluta q̃ nõ ſolũ attendit̃ ſm to
talitatẽ ex parte diligẽtis: ſed etiã ex parte di-
ligibilis. vt. ſ. diligat de⁹ quantũ eſt intelligibi
lis: ⁊ talis pfectio nõ eſt poſſibilis alicui crea-
ture. ſ; ſoli deo cõuenit: in quo eſt bonũ itegra-
liter et eſſentialiter. Scd̃a pfectio eſt abſoluta
ſm totalitatẽ abſoluta; ex parte diligẽtis ꝓut
ſc; affectio ſm totũ ſuũ; poſſe ſemp actualiter
ferat̃ in deũ: et talis pfectio nõ eſt poſſibilis in
via: cũ homo ⁊ dormiat et alijs occupet̃ in qb⁹
mẽs actu nõ fertur in deũ: ſ; eſt pfectio patrie.
Et de hac dicit Hiero. ꝙ pfectiſſima charitas
in hac vita haberi nõ põt. de pe. di. ij. Charitas
eſt. Tertia autẽ pfectio eſt/ q̃ neq; attendit̃ ſm
totalitatẽ ex parte diligibilis: neq; ſm totali-
tatẽ ex parte diligẽtis. vt. ſ. ſemp actu feratur
in deũ. Sed quãtũ ad hoc ꝙ excludant̃ ea que
motui dilectiõis in deũ repugnãt. De qua di-
cit Aug. in lib. lxxxiij. q. Uenenũ charitatis eſt
cupiditas: pfectio charitatis vbi nulla cupidi-
tas. Et hec poteſt haberi in p̃ſenti vita. Et hoc
dupl'r. Uno modo inquãtũ ab effectu hoĩs ex-
cluditur oẽ illđ qđ charitati cõtrariat̃ ſicut eſt
pctm̃ mortale: vt ſc; nichil cogitet vel velit deli
berate qđ ſit diuine dilectioni ɔtrariũ. Et ſine
tali pfectione charitas eſſe nõ poteſt. Alio mo
do vt hõ ſtudiũ ſuũ deputet ad vacandũ deo et
rebus diuinis pretermiſſis alijs: niſi quantum
neceſſitas vite preſentis requirit. Et ad iſtam
ordinatur religio vt ad finẽ: nec in oĩb⁹ bonis
reperitur ſed in paucis. Unde Aug. in epi. ad
hiero. dicit. Charitas in qbuſdã pfecta eſt: et i
quibuſdã impfecta. Perfectiſſima aũt in hac
vita haberi nõ poteſt. de pe. di. ij. charitas. Di-
lectio etiã ꝓximi in via neceſſaria: ſed impfe-
cta dr̃ illa qua excludit̃ ab affectu et effectu oẽ
qđ eſt cõtra dilectionẽ ꝓximi. vt odiũ: iniuria
et hmõi. Sed pfecta ei⁹ charitas dr̃ tripl'r ſm Perfecta charitas ad proximum.
Tho. ij. ij. q. clxxxiiij. ar. ij. i rñ. ad. iij. arg. Pri
mo modo ſm extenſionẽ. vt ſc; non ſolũ diligat
amicos et notos ſed etiam extraneos ⁊ inimi-
cos / ſcilicet ſpeciali actu dilectionis vel benefi
ciũ non ſolũ generaliter. Scd̃o modo ſm inten
tionẽ q̃ oſtẽdit̃ ex his que hõ contẽnit. vt. ſ. nõ
ſolum contẽnat exteriora bona ꝓpter ꝓximũ:
ſed etiã afflictiões corporales: etiã ipſam mor
tẽ. Tertio modo quãtũ ad effectũ dilectionis.

vt ſcʒ nō ſolum impendat ꝓximis temporalia: ſed etiam ſpūalia. Et iſte videtur eſſe finis religionis predicatoꝝ. Item nota ſm Tho. ii. ii. q. clxxxiiii. ar. iii. in corpo. arti. ꝙ ꝑfectio per ſe ⁊ eſſentialiter conſiſtit in p̄ceptis: ſecūdario ⁊ inſtrumētaliter in ꝯſilijs. ⁊ tam p̄ceptorum ꝗ̄ cōſilioꝝ finis eſt charitas. Aliter tñ p̄cepta ordinant̄ ad charitatē ꝗ̄ conſilia. Nam p̄cepta dei ordinant̄ ad remouēduʒ ea que ſunt contraria charitati: cum q̄bus eſſe non poteſt ipſa charitas. Sed cōſilia ordinātur ad remouendū impedimēta actus charitatis: que tamē charitati non contrariant̄ vt matrimoniū ⁊ occupatio rerum ſecularū. Non ergo in paupertate/abſtinentia et hm̄oi cōſiſtit perfectio charitatis eſſentialiter: ſed diſpoſitiue. Unde ⁊ chriſt⁹ Math. xix. et Luc. xviii. et Marci. x. c. non dixit ſolum. Si vis ꝑfectus eſſe da paupibus omnia. ⁊c. Sed addidit ⁊ ſequere me. ſcʒ mentis affectu: qḋ fit per charitatē. Item nota ſm Tho. vbi. ſ. ꝙ perfectio ipſa dilectiōis cadit ſub precepto. Sʒ cum ipſa ꝑfectio habeat multos gradus: quocūqʒ modo quis attingat ipſam perfectionē ſm aliquē graduʒ etiam infimū: non eſt trāſgreſſor precepti. Eſt autē infimus gradus vt nil ſupra deum vel contra (al's citra) deū vel equaliter deo diligatur: qui hoc nō ſeruat: trāſgreditur preceptum. et perfectio patrie includitur etiā in ipſo precepto dilectionis.

¶ De ſtatu ꝑfectiōis. Nota ꝙ §. I.

ſtatus ꝓprie pertinet ad cōditionē libertatis vel ſeruitutis. Spūalis autē libertas vel ſeruitus poteſt in homie attendi dupl'r. Uno modo ſm id quod agit̄ interius. Et ſic accipit̄ conditio ſtatus ſpūalis in homine per cōparationē ad iudiciuʒ dei qui ſcrutat̄ corda: vt dicatur in ſtatu ſeruili pctōr: ⁊ in ſtatu libertatis iuſtus. Alio modo accipitur ſtatus ſpūalis ſm ea que exterius gerunt̄ per comparationē ad eccl'iaʒ. ⁊ ſic nunc eſt ſermo de ſtatibus ꝓut. ſ. ex diuerſitate ſtatuū quedā pulchritudo eccleſie cōſurgit. Et ad adipiſcendū hunc ſtatū requirit̄ quedam obligatio abſoluta facta cum quadaʒ ſolēnitate: ſicut ⁊ in ceteris que inter homines obtinent perpetuā firmitatē/quedā ſolēnitas adhibet̄. Sic igitur in ſtatu ꝑfectionis dicit̄ eſſe aliquis ꝓprie: non ex hoc ꝙ habet actum dilectiōis ꝑfecte: ſed ex hoc ꝙ obligat ſe perpetuo cū aliqua ſolēnitate ad ea q̄ ſunt ꝑfectiōis. Cōtingit aūt ꝙ aliqui ſe obligāt ad ea q̄ nō ſeruāt: et aliqui implēt ea ad q̄ ſe nō obligauerūt. Iſto igit̄ modo ſunt in ſtatu perfectionis religioſi ⁊ ep̄i: qꝛ ad ea q̄ ad ꝑfectionē ꝑtinēt ſunt obligati ꝑpetuo ⁊ cū ſolēnitate ꝓfeſſiōis vel ꝯſecratiōis nō aūt alij curati: qꝛ nō habēt hm̄oi obligationeʒ: nā renūciare poſſunt eoꝝ eccleſijs. Magis tñ ep̄i dicunt̄ eſſe in ſtatu ꝑfectiōis ꝗ̄ religioſi. Aſſumūt aūt hoīes ſtatū ꝑfectionis non quaſi ꝓfitentes ſe eſſe ꝑfectos: ſed quaſi ꝓfitētes ſe ad ꝑfectionē tēdere. vñ nō cōmittūt mendaciū vel ſimulationē ex hoc ꝙ nō ſunt ꝑfecti q̄ ſtatū ꝑfectiōis aſſumūt: ſed ex eo ꝙ ab intētione ꝑfectionis animū reuocant. Tho. ii. ii. q. clxxxiiii. ar. v. in rñ. ad. ii. ar. Ad ꝑfectionē ꝑtinet aliq̄d tripliciter ſm Tho. ii. ii. q. clxxxvi. ar. ii. in corpore ar. Uno mō eſſentialiter: ⁊ ſic ad ꝑfectionē ꝑtinet ꝑfecta obſeruantia p̄ceptoꝝ charitatis. Scḋo modo ꝯſequēter ſicut illa q̄ ꝯſequuntur ex ꝑfectione charitatis: puta ꝙ aliq̄s bn̄dicat maledicenti: et alia hm̄oi impleat. Que etſi in preparatione animi ſint in precepto vt ſcʒ impleant̄ qñ neceſſitas requirit: tamē ex ſuꝑabūdantia charitatis ꝓcedit ꝙ etiā extra neceſſitatē talia impleant̄. Tertio modo pertinet ad ꝑfectionē aliq̄d inſtrumentaliter et diſpoſitiue ſicut paupertas/cōtinentia/abſtinētia ⁊ hm̄oi. Ipſa aūt ꝑfectio charitatis eſt finis religionis. Statuſ autē religionis eſt quedā diſciplina et exercitiū ꝑueniēdi ad ꝑfectionē: ad quā aliqui ꝑuenire nitunt̄ diuerſis exercitijs: ſicut medicus ad ſanandū vti poteſt diuerſis medicamētis. Manifeſtū aūt eſt ꝙ illi q̄ operat̄ ad finē nō ex neceſſitate cōuenit ꝙ iā aſſecut⁹ ſit finē: ſed requirit̄ ꝙ ꝑ aliquā viā tendat ad finē. Et ideo ille q̄ ſtatū religionis aſſumit nō tenet̄ habere perfectā charitatē: ſed tenetur ad hoc tendere et operam dare vt habeat perfectam charitatem. Et eadem ratione non tenetur implere ea que perfectionem charitatis cōſequuntur: ſed tenet̄ vt ad ea implenda tendat: cōtra qḋ facit contēnens: vnde nō peccat ſi ea pretermittat: ſed ſi ea ꝯtēnat. Similiter nō tenet̄ ad oīa exercitia q̄bus ad ꝑfectionē ꝑuenit̄: ſed ad illa determinata q̄ ſunt ei taxata ſm regulā quā profeſſus eſt. ¶ Itē nota ſm Tho. ii. ii. q. clxxxvi. art. ii. in rñ. ad. ii. ꝙ oēs tam religioſi ꝗ̄ ſcl'ares tenent̄ aliqualiter facere quicq̄d boni poſſunt. Omnibus eñ dicit̄ illud Eccl'e. ix. Quicq̄d poteſt manus tua inſtāter ꝑare. Eſt tamē aliq̄s modus hoc preceptū implendi quo vitat̄ peccatū: ſcʒ ſi facit homo qḋ poteſt ſm ꝙ requirit cōditio ſui ſtatus: dūmodo contēptus nō adſit agendi meliora ꝑ quē animus firmat̄ cōtra ſpiritualē ꝓfectū. ¶ Status religionis poteſt tripliciter cōſiderari ſm Tho. ii. ii. q. clxxxvi. ar. vii. in cor. arti. Uno mō ſm ꝙ eſt quoddā exercitiū tendēdi in ꝑfectionē charitatis. Alio modo ſm ꝙ quietat humanū animū ab exterioribus ſollicitudinibus. Tertio modo ſm ꝙ eſt quoddā holocauſtū per qḋ aliq̄s ſe ⁊ ſua offert deo: ⁊ ſm hoc in trib⁹ votis integrat̄ ſtatus re

Stat⁹ religionis.

ligionis. Primo quidẽ quantũ ad exercitium perfectiõis requirit ꝙ aliq̃s a ſe remoueat illa per q̃ poſſet impediri ne totaliter affect⁹ eius tendat in deũ: in quo cõſiſtit perfectio charitatis. hmõi aũt ſunt tria. Primũ quidẽ eſt cupiditas exterioꝝ bonoꝝ que tollit per votũ paupertatis. Secundũ eſt cõcupiſcentia ſenſibiliũ delectationũ inter quas precellũt delectatiões veneree: que excluduntur per votũ cõtinentie. Tertiũ eſt inordinatio volũtatis humane que excludit per votũ obedientie. Similiter ſollicitudinis ſecularis inquietudo precipue ingerit homini circa tria. Primo circa diſpenſationẽ exterioꝝ rerũ: que amputat per paupertatis votũ. Scḋo circa gubernationẽ vxoris ⁊ filioꝝ que tollitur per caſtitatez. Tertio per diſpoſitionẽ proprioꝝ actuũ / que tollitur per obedientie votũ. Similiter holocauſtũ dicit cũ aliquis totũ qḋ habet deo offert. habet autẽ homo triplex bonũ. Primũ eſt rerũ exterioꝝ quas totaliter offert deo per paupertatẽ. Secundũ eſt bonũ proprij corporis qḋ offert deo p̃cipue per votũ caſtitatis quo abrenũciat maximis delectationibus carnis. Tertiũ eſt bonũ anime qḋ totaliter offert deo per votum obedientie: per qḋ homo offert deo propriã voluntatẽ per quã homo vtitur oĩbus potentijs ⁊ habitibus aie. Cõuenienter ergo ex his votis ſtatus religionis integratur. Oẽs autẽ alie obſeruantie religionũ ordinantur ad predicta tria vota. Nã labor manuũ ⁊ mendicitas ad paupertatẽ: vigilie ⁊ ieiuniũ et diſciplina ad caſtitatẽ: et alia exercitia vt lectio / oratio / viſitatio infirmoꝝ et hmõi ad obedientiã. Determinatio autẽ habitus pertinet ad oĩa tria predicta tanq̃ ſignum obligationis. Unde habit⁹ regularis ſimul datur vel benedicitur cũ profeſſione. Interiores autẽ actus virtutis: vt humanitas / patientia ⁊ hmõi ideo non cadũt ſub voto religionis: quia oĩm virtutũ mater eſt charitas: ad quam ordinatur ſtatus religionis vt ad finem. Inter ipſa autẽ tria vota principalius ⁊ eſſentialius religioni eſt obedientia. Et hoc triplici ratione ſm
ar. viij. in cor. ar. Tho. ij. ij. q. clxxxvj. Primo q: per eam maius quid deo offert q̃ per alia ſcꝫ ꝓpria voluntas. Secũdo quia votũ obediẽtie cõtinet ſub ſe alia vota: ſed nõ cõuertitur. Tertio quia votũ obedientie proprie ſe extendit ad actus proprios propinquos fini religionis: quanto autẽ aliq̃d eſt ꝓpinquius fini: tanto melius. Prefert etiã ipſe ſtat⁹ religionis virginitati ex voto ſeruate. ſm Augu. in lib. de virginitate. et ſm Tho. in quodlib. iij. q. v. art. ij. in corpore articuli i fine.

De preeminentia vnius §. II. religiõis ad aliã.

Ro. ſm Tho. ij. ij. q. clxxxviij. arti. vj. in cor. arti. ꝙ excellentia vnius religionis ad aliã poteſt attendi tripliciter. Uno modo ex parte finis. et ſic illa religio dicit perfectior alia que ordinat ad potiorẽ finem. Et ſm hoc inter religiones illa q̃ ordinat ad docendũ et predicandũ tenet ſummũ gradũ. Et ratio eſt quia q̃uis predicare ⁊ docere ſit act⁹ vite actiue: procedit tamẽ ex plenitudine ꝯtẽplationis ſm Greg. vnde prefert ſimplici cõtemplationi: ſicut maius eſt illuminare q̃ lucere ſolũ. Et de hoc intelligit. c. licet. ex̃ de regu. vbi dicit. Sicut maius bonũ minori preponit: ita vtilitas cõmunis ſpeciali: ⁊ in hoc recte preponitur doctrina ſilentio: ſollicitudo cõtemplationi: labor quieti. vnde religiões ad iſta deputate ſunt ꝓpinquiſſime p̃fectioni epoꝝꝫ. Secundũ gradũ tenent ille que ordinantur ad cõtemplationẽ. Tertium que occupãtur circa exteriores res. Scḋo attendit excellẽtia vnius religionis ſup aliã: ſm ꝙ in eodẽ genere finis vna ordinat ad altiorẽ actũ q̃ altera: puta ſi religionũ que ordinantur ad cõtemplatiuã vna ordinet magis ad orandũ: ⁊ altera magis ad legẽdũ: erit perfectior prima: q: altioris cõtẽplationis eſt oro q̃ lectio. Et inter opa vite actiue potius eſt redimere captiuos q̃ recipere hoſpites. Et ideo religio q̃ ordinat ad redimendũ captiuos erit excellentior q̃ que ordinat ad hoſpites ſuſcipiendos ceteris paribus. Poteſt etiã attendi iſta excellentia ſi vna illarũ ad plura ordinet q̃ alia. vnde ſi ordinat vna ad legendũ ⁊ ad orandum: potior erit q̃ illa que ſolũ ad legendũ: vel etiam ſi cõuenientiora ſtatuta habeat ad cõſequendũ finẽ propoſitũ: dicet p̃fectior alia que hmõi nõ habet. Tertio attendit preeminentia religionis vnius ad aliã ex parte exercitij: non q̃dẽ quantũ ad quantitatẽ: ſed quantũ ad proportionẽ eius ad finẽ intentũ. Unde in colla. ij. moyſi bea. Antonius prepoſuit diſcretionez q̃ oĩa moderat vigilijs / ieiunijs ⁊ alijs hmõi. Nõ ergo ex h̃ ꝙ religio aliqua habet arctiores obſeruantias debet iudicari potior: ſed ex hoc ꝙ maiori diſcretione ſunt eius obſeruantie ordinate ad finẽ intentũ religionis: ſicut maceratio carnis per abſtinentiã cibi et potus: efficacius ordinat ad ꝯtinentiã q̃ per ſubtractionẽ veſtiũ vel corporalẽ laborẽ. Joh. and. in. c. ſane. ex̃ de reg. et tranſ. ad reli. in nouel. poſtq̃ poſuit predictas preeminentias vnius religionis ad alterã. ſm Tho. ſubdit. Nos canoniſte nõ ponderatis his ſubtilitatib⁹ ſolũ ſolemus aduertere vbi ſit arctior / ſtrictior / durior / vel fortior modus viuendi. Unde in. c. licet. de reg. ⁊ tranſ. ad religio. dicit. de arctiori vita ⁊ ſanctiori ad quã licet tranſire ex laxiori licentia petita. Et ſic cũ oẽs religiões ſint ordinate ad ſummũ finẽ: qui

eſt charitas ꝑ quā ꝯiungimur deo. vt in extrauaganti Jo.xxij. ad cōditorē.dicit᷑. Et ſic cū finis ſit idē:ſolū ponderamus arctiorē modū viuendi. vnde ſi in vna religione ſit ſola cōtēplatio cū arctiſſimo modo viuendi poſſibili tamen ſine deficiendi periculo:nō admittem⁹ tranſitū ad religionem in qua eſſet cōtemplatio ⁊ actio etiā predicationis officiū cum laxo vel minus arcto modo viuendi: qḋ tamē theologi admitterent ſm notata ꝑ Tho.ij.ij.q.vltima art.viij. in corpore articuli.et addit poſt Tho.ꝙ paupertas religionis ex hoc ꝙ eſt maior: nō ꝓpterea facit religionē perfectiorem ſimpliciter alijs. Hec Johānes and.ibi.

De habendo aliquid in cōmuni.ꝙ minuat ꝑfectionē religionis. §.III.

probatur.xij.q.j.c.illi autem.vbi dicit ꝓſper. Satis oſtendit᷑ et ꝓpria debere ꝓpter ꝑfectionē contēni ⁊ ſine ipedimento ꝑfectionis eccleſie poſſe facultates q̄ ſunt ꝑfecto cōia poſſidere. In religione autē illa q̄ eſt ordinata ad tradendū cōtemplata ꝑ doctrinā et predicationē congruit ꝑmaxime illa paupertas q̄ mobilia pro tpe reſeruat in cōmuni: q: nō requirit multā ſollicitudinē: ⁊ talis paupertas ſcilꝫ habere mobilia tm̄ in cōmuni: ſeruata fuit a xp̄o et diſcipulis. Unde dicit Augu.ſup Joh.xij.et tranſſumit᷑ in canone. Exemplū dn̄i accipite cōuerſantis in terra: q̄re habuit loculos cui angeli miniſtrabant:niſi quia eccleſia ipſius loculos habitura erat.xij.q.j.exemplū dn̄i. Et ibidē poſtea.c. habebat.dicit. Habebat dn̄s loculos a fidelibus oblata ꝯſeruans vt ſuis ⁊ alioꝝ neceſſitatibus ſubueniret. et ꝑ Jo.xxij.in extrauagā. fuit pro hereſi damnatū dicere: ⁊ pertinaciter aſſerere xp̄m non habuiſſe aliq̄d in cōi/ q̄ eſt hereſis fraticelloꝝ. Pro horū declaratiōe dicit Tho.ij.ij. q.clxxxviij.ar.vij.in corpore: ꝙ perfectio nō cōſiſtit in pauꝑtate. Sed vt dicit᷑ in.j.colla.moyſi pauꝑtas/vigilie/lectio/ieiunia ⁊ hmōi ſunt inſtrumenta ꝑfectionis. Unde ⁊ xp̄s Matth.xix. non dixit ſolū. Si vis ꝑfectus eſſe vade ⁊ vēde oīa q̄ habes ⁊ da pauperib⁹: ſed addidit.ſeq̄re me. Paupertas aūt dicit᷑ inſtrumētū ꝑfectionis:inquātū ꝑ eā tollunt᷑ impedimēta q̄dā charitatis q̄ ſunt tria. Primū eſt ſollicitudo quā ſecū afferūt diuitie. Scḋm eſt amor qui ex diuitijs poſſeſſis auget᷑. Tertiū eſt inanis glīa vel elatio q̄ ex diuitijs naſcitur. Primū a diuitijs ſeparari non poteſt ſiue ſint magne ſiue parue: neceſſe eſt hoiem aliqualiter ſollicitari de reb⁹ exterioribus acquiſitis vel cōſeruādis. Sed ſi res exteriores nō querant᷑ niſi i modica quantitate quantū ſufficiat ad ſimplicē victū:talis ſollicitudo nō multū impedit hoiem nec repugnat ꝑfectioni vite xp̄iane. Non eīm oīa ſollicitudo a dn̄o interdicit᷑ Mat.vj.c. Luce.xij.c.ad Phil.iiij.ſed ſupflua ⁊ nociua. Alia vo duo.ſ. amor ⁊ glorificatio vana non ſequunt᷑ niſi magnas diuitias ⁊ abūdantes. Differt vtrū diuitie q̄ habent᷑ abūdātes vel moderate habeant᷑ in ꝓprio vel cōmuni. Nā ſollicitudo que circa ꝓprias diuitias adhibet᷑ ꝑtinet ad amorē priuatū quo quis diligit ſeipm̄ tpaliter. Sed ſollicitudo q̄ adhibet᷑ circa res cōes ꝑtinet ad amorē charitatis:q̄ nō querit q̄ ſua ſunt:ſed cōibus intendit. Et q: religio ad ꝑfectionē charitatis ordinat᷑: quā ꝑficit amor dei vſq̄ ad cōtemptū ſui:habere aliq̄d ꝓpriū repugnat ꝑfectioni religionis. Sed ſollicitudo q̄ adhibet᷑ circa cōia pōt ꝑtinere ad charitatē: licet ꝑ hoc poſſit etiā aliq̄s altior actus charitatis impediri:puta cōtēplationis diuine/aut inſtructionis ꝓximoꝝ. Ex quo patet ꝙ habere abūdantes diuitias in cōmuni:ſiue in reb⁹ imobilib⁹: ſiue in reb⁹ mobilibus eſt impedimentū ꝑfectionis: licet non totaliter excludat. Sed habere in cōmuni ſiue in reb⁹ mobilib⁹ ſiue imobilib⁹ quantū ſufficit ad ſimplicē victū nō impedit ꝑfectionē: ⁊ hoc ſi ꝯſideret᷑ pauꝑtas in cōparatione ad cōem finē religionis q̄ eſt vacare diuinis obſequijs. Sed ſi cōſideret᷑ pauꝑtas ꝑ ſpeciales fines religionū:tanto vnaqueq̄ religio erit ſm paupertatē ꝑfectior:quanto habet pauꝑtatē magis ꝓportionatā ſuo fini. Manifeſtū eſt autē ꝙ ad opera vite actiue corporalis indiget homo copia rerū exterioꝝ: ad cōtemplationē pauca ſufficiūt. Ad cōtemplandū autē et cōtemplata alijs tradendū per doctrinā ⁊ predicationē requiritur maior ſollicitudo ſpūaliū:ꝙ in illa q̄ ordinatur ad ꝯtemplandū ſolū: vnde talē religionē decet talis pauꝑtas q̄ minimā ſollicitudinē ingerit: manifeſtū eſt aūt ꝙ minimā ſollicitudinē ingerit cōſeruare res vſui hoim neceſſarias tpe cōgruo ꝓcuratas. Sic igit᷑ tribus gradib⁹ religionū triplex gradus pauꝑtatis cōpetit. Nā religionibus ordinatis ad opa corporalia vite actiue cōpetit habere abūdantiā diuitiarū cōmuniū. Illis q̄ ſunt ordinate ad cōtemplandū cōpetit hr̄e poſſeſſiones moderatas. Illis q̄ ordinant᷑ ad ꝯtēplata alijs tradēdū cōpetit vita maxime ab exteriorib⁹ ſollicitudinib⁹ expedita:qḋ fit dū modica q̄ ſunt neceſſaria vite/congruo tpe ꝓcurata ꝯſeruant᷑. Hūc modū paupertatis.ſ.hr̄e pecuniā:vel quaſcunq̄ res cōes ad ſuſtētationē religioſoꝝ eiuſdē cōgregatiōis vel aliorū pauperū tenuere diſcipuli poſt reſurrectionē xp̄i: a q̄bus oīs religio ſumpſit originē: nam precia predioꝝ cōſeruabāt ⁊ diſtribuebāt vnicuiq̄ prout cuiq̄ opus erat. Actuū.v. Hec Tho.ij.ij.q.clxxxviij. arti.vij. in corpore arti.

Triplex gradus paupꝑtatis.

¶ Pôt em̃ dici ſic ꝙ ſunt tres gradus paupta
tis. Prim⁹ q̃ eſt renũciare cũ effectu tã mobi-
libus ꝙ̃ immobilibus in particulari: ſed in cõi
vtraqꝫ poſſidere moderate tñ: eſt monachoꝝ
habẽs aliqd viſcoſitatis vel tenacitatis in ter-
ra ꝑpter amorẽ immobiliũ rerũ: cũ a viris nõ-
dũ pfectis nõ poſſit deo tota mẽte vacari: ⁊ poſ
ſeſſionũ curis intẽdi: ſicut dicit archid. xii. q. i.
certe ego. ⁊ p. c. diuerſis fallacijs. de cle. coniu.
¶ Terti⁹ gradus q̃ eſt renũciare cũ effectu tã
mobilib⁹ ꝙ̃ immobilib⁹: tã in cõi ꝙ̃ in pticula-
ri exceptis minimis vtẽſilib⁹: ſine qb⁹ huma-
na vita ſuſtẽtari non põt: eſt fratrũ minoꝝ: hĩs
aliquid tarditatis ⁊ anxietatis: cũ oĩ die opor-
teat corpale viaticũ queri: q: granũ/ vinũ/ oleũ
et denarios: etiã p tẽp⁹ breue tenere nõ pñt: vt
in cle. exiui. de ver. ſig. ¶ Secũdus tãꝙ̃ mediũ
tenens hꝫ multũ facultatis ⁊ libertatis in deũ
et ꝓximũ: ⁊ ideo ceteris pfectior. Nã hr̃e ali-
quid in cõi: moderate tñ qđ ſufficere poſſit ad
victũ ⁊ veſtitũ ꝓ aliq̃ tpe nõ ꝓlixo/ pfectiõi pau
pertatꝭ nõ derogat: cũ nec curã exigat magnã/
nec ad ſui trahãt amorẽ q̃ vſu cõſumũť: vt gra
nũ/ vinũ/ denariꝭ/ et hmõi: vt no. Jo. an. i nouel.
ſup. c. ſanc. de reg. et trãſ. ad reli. Et hec eſt pau
pertas fratrũ p̃dicatoꝝ ſꝫ ꝯſtitutiões eoꝝ: ⁊ ta-
lis fuit pauptas p̃mitiuoꝝ xp̃ianoꝝ in eccl'ijs
q̃ religioſe viuebãt: vt hř. xii. q. i. dilectiſſimis.

¶ De triplici gñe religioſoꝝ §. IIII.

No. ſm Hiero. et Bñdi. in regula ꝙ triplex eſt
gen⁹ monachoꝝ: q̃ oẽs dicũt ſe xp̃ꝫ ſeq̃. ¶ Pri
mi dicũť ſerabite diſcurrẽtes hincinde ⁊ viuẽ-
tes in ſpũ libertatis q̃ dicũt ſe xp̃m ſequi in eo
ꝙ circuibat p ciuitates ⁊ caſtella: dicũť etiã cir
cũcelliões: hi ſatis vituperanť a doctorib⁹ ⁊ in
iure. vt. xvi. q. i. q̃dã monachi. ⁊. c. q̃ xe. ¶ Se-
cũdi dicũť anachorite. i. ſolitarie viuẽtes: q̃ di-
cũt ſe xp̃m imitari in eo ꝙ ſol⁹ agebat in deſer
tis. Mat. iiii. Et in montẽ aſcẽdit ſolus orare.
Mat. xiiii. Hi traxerũt initium ab Helia vel a
Johanne bap. de his di. xvi. q. i. q̃ vere. ⁊ pure
ſolitariã vitã eligũt: ⁊ digni ſunt cõuenięti ho-
nore: vbi dicit glo. ꝙ ſubſunt ep̃is. vt. xciii. diſ.
c. nulla ratiõe. et gaudent priuilegio clericoꝝ.
⁊ poſſunt vocari ad p̃laturã monachoꝝ. extra
de elec. cũ monaſteriũ. tranſit em̃ a min⁹ ſtricta
ad magis ſtrictã: in hoc ꝙ monachus abrenũ-
ciet ꝓprijs/ nõ aũt heremita: vñ et põt heremi-
ta facere teſtamẽtũ. xix. q. iii. §. ſed aliud eſt. Et
ſm Tho. ii. ii. q. clxxxviii. ar. viii. ꝗuis vita ſo-
litaria ſi debite aſſumiť preemineat vite ſocia
li: ſicut qđ iam perfectũ eſt preeminet ei qđ ad
pfectionẽ exerceť: tñ ſi vita ſolitaria abſqꝫ pre-
cedẽti exercitio aſſumať eſt picloſiſſima: niſi
p diuinã gratiã ſuppleať/ qđ in alijs p exerci-
tiũ acquiriť: ſicut in Bñdicto et Antonio. Ali-
ta em̃ ſocialis neceſſaria eſt ad exercitiũ perfe
ctionis: q: mutuo ſe inſtruũt verbo/ ⁊ exẽplo/ ⁊
correctiõe: ⁊ ad pfectũ pducũt. Solitaria cõpe
tit iam pfectis q̃ alioꝝ regimine nõ indigent:
ſed ſolum ſpũ dei aguntť. Vñ Hiero. in ep̃la ad
ruſticũ. Tractandũ eſt vtrũ ſolus an cũ alijs in
monaſterijs viuere debeas. Michi placet vt
habeas ſanctũ cõtuberniũ. i. ſocietatẽ: nec ipſe
te doceas: et abſqꝫ doctore ingrediaris vitam
quã nũꝙ̃ ingreſſus es. xvi. q. i. ſi clericat⁹. De
hac vita anachoritica ſeu ſolitaria participãt
ſatꝭ carthuſieñ. ⁊ heremite camalduleñ. lꝫ etiã
pticipent de cenobita: q: ſimul quoqꝫ cõuenũt.
¶ Tertij dicunť cenobite. i. in cõgregatiõe vi-
uẽtes: hi videnť exorti ſub Heliſeo q̃ cõſtituit
cuneũ ꝓphetarũ. i. religioſoꝝ ſm glo. Sed fue
runt renouati a xp̃o qui diſcipulos habuit pa
riter habitãtes ⁊ in cõi viuentes: cũ quibus in
monte aſcendẽs docebat eos. Mat. v. Et vt di
cit Joh. do. ipſos in principio habuit vt nouı-
cios docẽs eos in doctrina de beatitudinibus
quid deceat agere in religionem et plura alia.
Secũdo quaſi voluit eos ꝓfiteri cũ quibuſdã
ex diſcipulis recedẽtibus dixit ad ap̃los: Nũ-
quid et vos vultis abire? Et Petrus rñdit ꝓ
omnibus. Dñe ad quẽ ibimus ⁊c. Joh. vi. q. d.
nõ. Tandẽ eos ad ſtatũ perfectionis perduxit
qñ in vltima cena eos ep̃os fecit et cõſecrauit:
vt dicit glo. di. xxi. in nouo. ſed pfectiſſimos fe
cit die pẽthecoſtes. Habuit etiã xp̃s quoſdam
ex diſcipulis deditos vite actiue: vt Marthã ⁊
alias mulieres que miniſtrabãt ei de faculta-
tibus ſuis: quoſdã cõtẽplatiue deditos vt ma-
trẽ ſuã et Magdalenã: quoſdã mixte: vt ap̃los
et plures alios. Cenobite habẽt diuerſos mo-
dos viuẽdi: et ad diuerſa deputanť: vel actiuã
vel cõtemplatiuã vel vitã mixtã ſm regulas ⁊
cõſtitutiões eoꝝ quas ꝓfitenť. et ſm Yſid. re-
gula diciť eo ꝙ recte ducit: nec aliqñ aliorſum
trahit: vel ſꝫ alios: eo ꝙ regat vel normã bene
viuẽdi p̃beat: vel qđ diſtortũ prauũqꝫ eſt corri-
gat. di. iii. canon. Et ex his ptꝫ ꝙ cõſtitutiones
etiã poſſunt dici regula: ꝗuis cõis vſus loquẽ
di hoc non habeat. arg. di. xxix. regule. et ex de
reg. ⁊ trãſ. ad reli. c. porrectũ. diciť ꝙ habit⁹ nõ
facit monachũ: ſꝫ obſeruãtia regularis: qđ in-
telligiť ita de cõſtitutiõib⁹ ſicut de regula. Fit
aũt quis ꝓprie ⁊ pfecte religioſus p ꝓfeſſionẽ
que in diuerſis religiõib⁹ diuerſis modis ex-
primiť. Et ſm hoc arctius vel leui⁹ obliganť.
Nam in aliqua religiõe ꝓmittit ꝓfitẽs ſe ſer-
uare regulã: vt in regula ⁊ religiõe minoꝝ. In
alia cautius diciť viuere ſm regulã: qđ intelli-
gitur ſm Tho. ii. ii. q. lxxxvi. ar. ix. in rñ. ad. i.
ar. ⁊. i. quodlibet. q. ix. ar. iiii. in cor. ar. ꝙ inten-

Profite-
ri regu-
lam.

dat ad hoc ꝙ mores ſuos informet ſm regulā
ſicut ſm quoddā exemplar. hoc tollit ꝑ ꝯtēptū
In alia adhuc cautius ꝓmittit. ſcȝ obedire ſm
regulā: ita ꝙ ꝓfeſſioni nō ꝯtrariat niſi id qđ eſt
ꝯtra p̄ceptū regule: in aliis trāſgreſſio vel omiſ
ſio obligat ſolū ad veniale. In aliq̄ tñ religione
ſcȝ p̄dicatoꝝ taliū trāſgreſſio vel omiſſio ex ſuo
genere nō obligat ad culpā: ſed ad penā: q: per
hūc modū ad talia obſeruāda obligant ex ſua
ꝓfeſſiōe. Qui tñ poſſent peccare venialiter ex
negligentia: vel mortaliter ex libidine vel con=
temptu. Hec Tho. Nota etiā ſm Io. an. in no=
uel. ꝙ iſta eſt differētia inter regulas quattuor (Differētia iter ꝗttuor reglas appro=batas.)
approbatas ⁊ ꝯſtitutiōes religioſoꝝ: q: regule
mutari nō poſſunt niſi ꝑ papā: ſed cōſtitutiōes
mutari poſſunt ꝑ p̄latos religionū q̄ ſunt tante
autoritatis quāte fuerūt eas inſtituētes. vt de
reg. in. ois. Et nota ꝙ Greg. x. eꝝ de relig. do. c.
vnico. lib. vj. ſic ait. Diſtrictius ꝓhibemꝰ ne ali
q̄s de cetero nouū ordinē: aut religionē inue=
niat: vl' habitū noue religiōis aſſumat. Cūctos
ordines ⁊ religiones mēdicātiū poſt dictū cōci
liū. ſ. lateraň. qđ fuit celebratū ſub Inno. iij. ad
inuētos q̄ nullā cōfirmationē ſedis apl'ice me=
ruerūt ꝑpetue ꝓhibitioni ſubijcimꝰ ⁊ quatinꝰ
ꝓceſſerāt reuocamus. Inſtitutos aūt ordines
poſt dictū ꝯciliū ⁊ ꝯfirmatos a papa mēdican=
tes ex inſtitutione ſue regule vel ꝯſtitutione ſic
ordinat ꝙ ꝓfeſſi in eis maneāt: ſȝ nullū ampliꝰ
recipiāt ad ꝓfeſſionē in dictis ordinibꝰ loca no
ua nō emēdo ⁊ vetera nō vendēdo ſine licentia
ſedis apl'ice: irritās ꝯtrafacta ⁊ excōicās ꝯtra=
facientes. Ab his tñ excipit p̄dicatores et mi=
nores ob euidentē eoꝝ eccl'ie vtilitatē. Heremi
tas aūt ſcti Auguſtini ⁊ carmelitas: q: ipm cō
ciliū p̄ceſſerūt: ⁊ dicit ibi glo. Io. an. hoc intel=
ligi pluribꝰ ſimul in eodē collegio habitātibꝰ ⁊
eandē religionē ꝓfitentibus ſcȝ qđ dictū eſt de
habitu nouo nō ſumēdo: al's ſingularis pſona
ſectā nō inueniēs ⁊ ſeorſum habitās nouū ha=
bitū ſibi ſumere poteſt. Itē dicit ꝙ mēdicantes
dicūt q̄ ex regula vel ꝯſtitutionibꝰ ſuis hoc ꝓfi
tent. vt p̄dicatores ⁊ minores. Dicit etiā Arch.
ꝙ iſta ꝯſtitutio de mēdicantibꝰ nō extendit ad
nō mēdicātes: q̄ ſcȝ ex regula vel ꝯſtitutiōe ha
bēt ꝙ teneāt imobilia in cōi: licet actu mēdicēt
Tales eñ religiones ꝑmanēt ⁊ poſſunt recipe
alios ad ordinē ⁊ ꝓfeſſionē: ex quo non ſunt ex
regula ſua mēdicantes: poteſt tamē papa quo=
tidie approbare nouas religiones. Et plures
poſtea inſtitute cōfirmate ſunt religiones.

¶ Nota ꝙ quattuor ſunt re= §. V.
gule ab eccl'ia approbate ſub quarū aliqua mi
litāt oēs religioſi eccl'ie catholice. Prima fuit
Baſilij. Secunda Auguſtini. Tertia Bńdicti.
Quarta Franciſci. Carthuſienſes tamē nō mi
litant ſub aliqua iſtarū: ſed habēt ſua ſtatuta ꝓ
regula: ⁊ habent in magna veneratione ab ec=
cleſia. Sub regula bti Auguſtini militant oēs
canonici regulares: fratres p̄dicatores / here=
mitani / ſeruite: ordo ſctē Brigide: ordo ſancti
Hieronymi de nouo inſtituti ſub Eugenio. iiij.
ordo ſcopetini ſub Grego. xij. inſtituti. ordo ſcti
Iohis hieroſolymitani q̄ dicunt vulgariter fe=
rieri. ordo hoſpitalarioꝝ ſcti Antonij. ordo cru
ciferoꝝ. Differūt aūt inter ſe ꝑ cōſtitutiōes va=
rias additas regule et in habitu. Et de regula
bti Aug. ex eo ꝙ in pricipio dicit. hec ſunt q̄ vt
obſeruetis p̄cipimus ⁊c̄. Aliqui dixerūt ꝙ oia
que erāt in regula: erant in p̄cepto. quā opi. re=
probat Ambertus ordinis p̄dicatoꝝ in expoſi
tione regule. et do. Io. do. ordinis predicatoꝝ.
Dicit aūt ipſe Amb. ꝙ in ſacris ſcripturis re= (Inten=tio re=gule p̄=dicato=rum.)
periunt quedā q̄ habent modū ⁊ intētionē pre=
cepti vt illud. Hoc eſt p̄ceptū meū vt diligatis
inuicē ⁊c̄. Ioh. xv. Quedā alia q̄ habēt p̄ceptū
in intētione licet nō in modo. vt illud. Nō furtū
facies. Exo. xx. Quedā alia q̄ habēt modū pre
cepti: ſed nō intētionē. vt illud de ſanatiōe ſur=
di. Mar. vij. Precepit eis ne cui dicerēt. Non
eñ dicendū eſt ꝙ intenderit dñs eos ligare ad
mortale illud miraculū p̄dicādo: et tale eſt hoc
qđ dicit hic in regula. Non eñ videt ꝓbabile
ꝙ vir tā ſapiēs: etſi ꝑ modū precipiēdi loquat:
intēderit oia ponere ſub p̄cepto: ⁊ tantā mate=
riā damnationis accedentibꝰ ad regulā ſuā ꝓ
ſalute miniſtrare. Et licet nō intēdat oīa po=
nere ſub p̄cepto: q: tñ ſue intētionis eſt ꝙ mul=
tū vult oia ſeruari: ideo vtitur verbo p̄ceptorio
nō ad generandū ſcrupulos: ſed ad exprimēdū
ſuā intentionē: ⁊ ne ex tenui modo loquēdi da=
retur pigritie humane occaſio minus curandi
de mandatis regule. Quis aūt nullū preceptū
ſit in regula ex virtute illius verbi p̄cipimus: tñ
multa ſunt in intētione: etſi nō ſm expreſſionē
in modo loquēdi ſicut in diuina ſcriptura cū lo
quit nobis eodē mō. Quedā reputant exhor=
tationes. vt illud Mat. v. et Luc. vj. c. Si q̄s te
percuſſerit in dexterā maxillā ⁊c̄. Quedā pre=
cepta: vt illud. Mutuū date nichil inde ſperan
tes. Luc. vj. c. Et ſi queratur quomodo poſſunt
diſtingui ⁊ cognoſci? Reſpondetur per rationē
bene diſpoſitam: et maxime per vnionē poteſt
de facili iudicari ꝙ intēdit obligare ad ea que
pertinent ad obedientiam / caſtitatē / vnitatem
et huiuſmodi. non autē ad ea que pertinent ad
vltimā domationē carnis: vel cauenduȝ omnē
mobilitatem in omni motu ⁊ geſtu: ſicut in ſcri
pturis diuinis docemur per rationeȝ ⁊ doctri=
nam ſapientum que ſint ibi precepta ⁊ que con
ſilia. Hec Ambertus.

¶ De regula beati Auguſti- §.VI.
ni quõ obliget: ſic dicit dñs Jo. do. ꝙ in regula
quedã ſupponunt̃ vt ſubſtãtialia vt oĩa ꝑcepta
dei ⁊ eccl'ie: ⁊ tria vota principalia: et iſta obli-
gant ad mortale trãſgrediendo. Quedã appo
nunt̃ in regula vt media ⁊ declaratoria: et illa
ſunt q̃ determinãt principaliter qualiter ꝑſup
poſita debẽt ſeruari: vt de rixis nõ habendis ⁊
iniurijs nõ faciẽdis: aut ꝗ̃ celerrime finiendis
pro ꝑcepto charitatis ſeruando. ꝙ prepoſito. i.
priori: vel preſbitero. i. ep̃o obediatur declarat
modũ obedientie. ꝙ feminas appetere vel ap-
peti velle criminoſum eſt: exornat votũ caſtitã
tis. Sed maxime videt̃ text⁹ regule inſtare cir
ca ꝑfectiſſimã expropriationẽ in particulari. vt
ꝙ habeant victũ ſub vno cellerario. veſtitũ ſub
vno veſtiario: libros ſub vno librario. Et ꝙ nul
lus accipiat occulte litteras vel quodlibet mu
nus. Et iſta ſimiliter vident̃ cadere ſub precepto:
nec licere alicui iferiori regulã ſine cauſa ineui
tabili diſpenſare. Alia xᵒ in regula ponunt̃ vt
iuuatoria ad ornatũ religionis: et iſta nõ obli-
gant niſi ſicut conſilia. vt illud. Carnem veſtrã
domate ⁊c̃. Et illud. codices ſingulis dieb⁹ pe-
tantur ⁊ huiuſmodi. Hec ille.

¶ Sub regula beati Bene- §.VII.
dicti militant multi ordines vt monachi nigri:
de qͥbus in cle. de ſta. mo. c. ne in agro. Qui cũ
eſſent relaxati reformati ſunt in ſpeciali cõgre
gatione q̃ dicit̃ ſctẽ Juſtine: habẽtes ſpeciales
cõſtitutiões ⁊ exẽptiones p Eugeniũ. iiij. cõfir-
matas. Ciſtercien. multipliciter ꝑuilegiati: qͥs
btũs Bern. mirabilit̃ dilatauit. Camaldulen.
inſtituti p btm̃ Romualdũ ordinis vallis vm-
broſe: qͥs inſtituit btũs Jobes Gualbert⁹ ordi-
nis humiliatoꝝ. Ordo cluniacen. Celeſtini qͥs
inſtituit be. Petr⁹ de murrone q̃ fuit papa ce-
leſtin⁹: ſed renũciauit papatui: ordo mõtis oli-
uarũ: ordo mõtis fani ſeu ſilueſtrini. Oĩes hi
ſub regula bti Bñdicti differũt in cõſtitutiõib⁹
et aliq̃ in habitu: ⁊ oẽs ſunt exempti: niſi ſilue-
Expoſitio regule ſcti Benedicti. ſtrini. Et de regula bti bñdicti quã ꝓfitent̃ oẽs
monachi exceptis carthuſienſib⁹: ſi q̃rat̃ vtruꝫ
oĩa ꝯtenta in ea ſint in ꝑceptorita ꝙ ex trãſgreſ
ſione alicui⁹ ex ꝯtentis in regula peccet mona
chus mortaliter? Rñ. do. Jo. de Turrecrema-
ta cardinalis ſcti Sixti ordinis ꝑdicatorũ exi-
mius doctor in expoſitione quã fecit ſup regu-
la bti Bñdicti circa principiũ ꝙ nõ: ſꝫ q̃dã ſunt
ibi vt ꝑcepta obligãtia ad mortale: q̃dã vt mo-
nitiones non obligãtes de ſe tranſgreſſores ad
mortale / ſꝫ veniale. Ea aũt q̃ obligãt ad morta
le q̃ ſunt ibi ꝑcepta: ſunt illa q̃ ſe habẽt vt finis
regule. vel eſſentialiter faciẽtia ad finẽ regule:
⁊ ſine qͥbus finis religiõis haberi nõ põt: hmõi
ſunt oẽs act⁹ interiores xᵗutũ de qͥbus agit̃ in
regula: vt de charitate dei ⁊ ꝓximi: de patiẽtia
humilitate / manſuetudine / iuſticia ⁊ hmõi ſer-
uãdis. Nã nõ ſolũ religioſi: ſꝫ etiã laici tenent̃
ad iſta: nõ tñ ꝑfecto modo habẽda: ſꝫ taliter ꝙ
ſaluet̃ virt⁹ in eis. Nõ eñi tenet̃ monachus de
neceſſitate ſalutis ad oẽs illos. xij. grad⁹ humi
litatis q̃ ponunt̃ in regula: ſed ad ea ſine qͥbus
humilitas haberi nõ põt: ⁊ ſic de alijs xᵗutib⁹.
Similiter etiã q̃ ſunt ſubſtãtialia religionis: ſine
qͥbus religio cõſtare nõ põt: vt volũtaria paup-
tas / caſtitas / obediẽtia / ſcꝫ quo ad ꝑcepta regu
le vel ꝑlati. Adde q: tenet̃ deferre habituꝫ ſue
religiõis abextra ſeu patẽter cũ ꝓdit in publi-
cũ: qḋ eſt ꝓteſtatiuũ ſue ꝓfeſſionis: al's pecca-
ret mortaliter. vt. j. dicet̃. §. ſeq. Alia xᵒ q̃ ſunt
in regula poſita: q̃ nõ ſunt ſubſtãtialia religio-
nis: vt obſeruãtie de ieiunijs certis tꝑib⁹ taxa
tis in regula. de abſtinẽtia ab eſu carniũ: de ca
miſijs lineis nõ habẽdis: de culcitris nõ tenen
dis: de ſilentio certis locis ⁊ tꝑibus ſeruãdo: ⁊
hmõi: nõ ſunt ꝑcepta: nec obligãt trãſgreſſorẽ
de ſe ad mortale. Signãter dictũ eſt de ſe: q: ꝑ
accidẽs poſſet eſſe mortale rõne ꝯtemptus: qñ
ſcꝫ qͥs illa trãſgrederet̃ ex cõtemptu. Hoc autẽ
ꝓbat ꝑfatus doctor multipliciter. ¶ Primo ꝓbatio regule.
ex dictis beati Tho. ij. ij. q. clxxxvj. ar. ix. Ideꝫ
Tho. in quodlibet. j. q. ix. ar. iiij. dicit ꝙ ſtultũ
eſt dicere ꝙ monachus frangẽs ſilentiũ poſt cõ
pletoriũ peccet mortaliter. Idẽ in eodẽ quodli
bet. e. q. eo. arti. dicit monacho comedere car-
nes extra ifirmitatẽ nõ eẽ mortale. Idẽ habet̃
ex̃ de ſtatu mo. c. cũ ad monaſteriũ. niſi faceret
in ꝯtẽptũ vel ꝯtra ꝑceptũ qñ ꝯtrariũ ſibi a ꝑla-
to ſuo ꝑciperet̃. Idẽ videt̃ dicendũ de alijs ob-
ſeruãtijs: cũ hec ſit ꝑcipua. Et de ſilibus idẽ eſt
iudiciũ. ex̃ de ſta. mo. c. recolẽtes. ¶ Scḋo iſtã Scḋo.
probat ꝑ dictũ Jo. an. Nã in nouel. ſup illud. c.
relatũ. ex̃ ne cle. vel mo. neg. ſe. ſe immiſceant. dr̃
Relatũ eſt nobis ꝙ monachi de. N. viuũt ſecu-
lariter: et alios exemplo ſuo corrũpũt. Ideoqꝫ
mandam⁹ quatinus ad obſeruantiã regule ap
pellatiõe reſecata cõpellas. Sic ait Jo. an. ſup
glo. argu. ꝙ regula eſt in ꝑcepto: qḋ intelligas
indiſtincte quo ad tria ſubſtãtialia vota. Alia
autẽ nõ credo eſſe in ꝑcepto: al's vnus de mille
monachis non ſaluaret̃. ¶ Tertio hoc patet ꝑ Tertio
id qḋ dicit̃ in principio regule ipſius. Auſculta
o fili ꝑcepta magiſtri: ⁊ admonitiones pij prīs
excipe. inquit Bñdictus. Nõ dicit ſimpliciter
precepta: ſed addit ⁊ admonitiones: vt intelli-
gatur nõ oĩa eſſe precepta: ſed quedã ꝑcepta: ⁊
quedã vt monitiones ⁊ ſimplices ordinatiões.
Que aũt ibi in regula ſint ꝑcepta: ⁊ que moni-
tiones ſimplices: ex forma verborũ regule ha-
beri nõ põt. Sed ſicut vbi ſacra ſcriptura vti-

formiter loquiꝛ in veteri ⁊ noua lege: vt ex ꝓ
prietate ⁊ forma verboꝝ ipſius non poſſit bene
diſcerni q̄ ibi ſint precepta ⁊ q̄ ſimplicia moni-
ta nō obligātia ad mortale: ſed ꝑ rationē et do-
ctrinā ſapientū doceꝛ iſta diſtinctio: ita dicēdū
Quarto. eſt de regula bti Bñdicti. ¶ Et per rōnē quidē
cognoſciꝛ tales obſeruātias nō eſſe ſub p̄cepto
ſed ſolū ſubſtantialia religionis. ſcʒ expropria-
tio/caſtitas/obedientia: q2 nō eſt veriſimile ꝙ
vir ſapiens ⁊ expertus humanā fragilitatē ple
nus ſpū dei voluerit filios ſuos oneribꝰ impoꝛ
tabilibꝰ grauare: hoc eni nō eſſet regulā trade-
re et cōpendioſam viā facere ad regnū celeſte:
ſʒ inijcere laqueos ꝓfeſſoribꝰ: ⁊ deijcere eos in
profundū: q̄ pietas patris hec eſſet: cū tn̄ dicat
Quīto. admonitiones pij pr̄is excipe. ¶ Beatꝰ quoqꝫ
Greg. in lib. dialꝰ. dicit de bea. Bñdicto. ꝙ edi-
dit regulā diſcretione precipuā. Sed q̄ diſcre-
tio eſſet vt ad oīa cerimonialia tenerenꝛ ſub
precepto. Idem in moralibꝰ aſſimilat religionē
portui tranquillo: ⁊ ſecularē vitā mari propter
pericula: ſed maiora pericula tranſgreſſionis ⁊
dānatiōis eſſent in religione ꝙ̄ in ſeculo: ſi oīa
Sexto. ordinata regule eſſent ſub p̄cepto. ¶ Per do-
ctrinā ſapientū hoc patet. Nā doctores i theo-
logia ⁊ canoniſte approbati hoc dicūt: ſcʒ obſer
uantias regule: vt abſtinētiā ab eſu carniū ⁊ ſi-
lentium nō eſſe precepta: nec de ſe obligare ad
mortale hoꝝ trāſgreſſorē. In. c. etiā. cū ad mo-
naſteriū. ex̄ de ſtatu mo. ꝓhibeꝛ in virtute obe
dientie ſtrictiſſime: ꝙ nullꝰ monachus habeat
propriū: q2 hoc eſt cōtra pauptatē: qd̄ eſt eſſen-
tiale religionis. Alia xo vt abſtinentia ab vſu
lineoꝝ: eſu carniū: ſilentiū in dormitorio: in re-
fectorio ⁊ oratorio ⁊ clauſtro nō p̄cipiunꝛ eodē
modo: ſed iniungunꝛ vel ſimpliciter ſtatuunꝛ.
Argumenta contra. ¶ Poſſunt autē contra predicta fieri quedaʒ
obiectiones qͥbus de facili reſpondetur. Et pri
mo ſic. Qui votū tranſgreditur peccat morta-
liter: quia ꝯtra preceptū agit ſm̄ Tho. ⁊ alios.
Sed monachus in ꝓfeſſione vouet obſeruare
regulā: vnde ⁊ cōtenta in ea: ergo frangens ſi-
lentiū vel ieiuniū regule: vel abſtinentiā a car-
nibus ⁊ hmōi: cū iſta prohibeanꝛ in regula fa-
cit cōtra votū: vnde ⁊ mortaliter peccat. Ad qd̄
reſpondet idē doctor bea. Tho. in. i. quodlibet.
q. ix. art. iiij. in corpo. art. et. ij. ij. q. clxxxvj. art.
ix. in rn̄. ad. i. ꝙ monachus faciens ꝓfeſſionem
non vouet ſeruare regulā beati Benedicti: ſed
viuere ſm̄ regulam. i. tendere ad hoc ꝙ mores
ſuos formet ſm̄ regulam: ſicut ſm̄ quoddam
exemplar. vnde ex voto obligatur ad ſeruan-
dū ea que ſunt in regula tanq̄ꝫ precepta: et que
prelatus ſm̄ tenorem regule precipere volue-
rit. Cetera que non continentur in regula vt
precepta nō cadūt ſub voto directe: vnde pre-
termittens ea nōn peccat mortaliter. Non au-
tem oīa que ſunt in regula ſunt precepta vt
dictū eſt: ſed multa ſunt ſimplices ordinatio-
nes q̄ tranſgredi nō eſt cōtra votū nec mortale:
niſi qͥs ea faceret ex cōtēptu: q2 et hoc etiā eſſet
agere directe cōtra votū. ¶ Scdo arguiꝛ ſic: di
cit btūs Benedictꝰ in regula. c. xcviij. Si qͥs ſu
ſcipiaꝛ in cōgregatione. Et paulopoſt. ſuſcipiē
dus ꝓmittat corā oībus de ſtabilitate ſua ⁊ cō
uerſione morū et obedientia: ⁊ ſi aliqn̄ aliter fe
cerit ſciat ſe eſſe dānandū. Cū ergo ꝓmittat ta
lis cuncta ſeruare: ergo videtur trāſgreſſor vo
ti ⁊ ꝓmiſſionis: ⁊ dānandus per mortale com-
miſſum. Rn̄. idem ꝙ illa ꝓmiſſio large ſumiꝛ:
nō ꝓ obligatione per modū voti: ſed ꝓ oſtēſiōe
volūtatis. ⁊ eſt ſenſus ſi oſtenderit ſe velle cun
cta ſeruare: eo. ſ. mō que habenꝛ in regula ſcʒ
precepta vt precepta: et monita vt monita. Et
ſubdiꝛ. ſi aliter fecerit: ſciat ſe eſſe dānādū: in-
telligatur de his q̄ ſunt cōtraria voto ꝓmiſſio-
nis: ⁊ cōtra ſubſtātialia regule. Et de ſtabilita
te intelligiꝛ vouere: ita ſcʒ ꝙ nō apoſtatet a re-
ligiōe. ⁊ de morū cōuerſione. ſ. ꝙ nō viuat ſecu-
lariter. Nā ꝑ hmōi vtiqꝫ dānareꝛ. ¶ Tertio ar
guiꝛ ſic ex dictis Bern̄. i li. de diſpēſatiōe ⁊ p̄ce
pto. Oīa inſtituta in regula ſcti Bñdicti ait nō
ꝓfitentibꝰ monita ſeu cōſilia ſunt cēſenda: nec
grauāt nō ſeruata: cū tn̄ ꝓfitentibus precepta
preuaricātibꝰ in crimina fiant: et neceſſaria di
cit eſſe ipſa inſtituta: ergo ⁊c. Rn̄det idē ꝙ bea
tus Bernardꝰ nō accipit ibi preceptū proprie
et ſtricte: ſcʒ pro iuſſione ſuperioris cū intētiōe
ligandi in virtute obediētie: ſed large ꝓ qua-
cūqꝫ iuſſione ordinatiōe vel ꝓhibitiōe alicuꝰ
rei: ſicut p̄cepta grāmatice dicunꝛ qͥdā inſtitu-
ta circa illā artē. Silr neceſſariū nō ſumit pro-
prie ꝓ eo ſine quo nō poteſt ſalꝰ eſſe: ſed accipit
neceſſariū ꝓut diſtinguiꝛ cōtra liberū ꝓ eo. ſ.
qd̄ nō eſt ampliꝰ in optione eiꝰ facere vel nō fa
cere ſine culpa aliq̄ vel pena. Vn̄ idē ait i eodē
li. Regula bti bñdicti oīi hoī ꝓponiꝛ: impon
tur aūt nulli. Si qͥs aūt ex ꝓpa volūtate ſemel
ꝓmiſerit: deinceps tenēdū in neceſſariū ſibi cō
uertit: nec iā liberū habet dimittere qd̄ ante ſu
ſcipere liberū fuit. Idē in eodē. Hec minima vt
indictū ſilentiū ſi cōtra mādata nō veniūt: nec
pctā ſunt: accedēte mādato ſi quo minꝰ fiant in
pctīn reputanꝛ: nō tamē in crimē: ita tn̄ ſi ꝑ ſur-
reptionē vel obliuionē: nō aūt per cōtēptū horū
trāſgreſſio fiat. Hec ille. ¶ Quarto arguitur.
Monachꝰ qͥ trāſgrediꝛ aliqͥd eoꝝ q̄ i regula ꝯti
nēꝛ: aut eſt trāſgreſſor voti aut nō. Si ſic: morta
liter peccat. ſi nō: tūc illa trāſgreſſio nō videꝛ eſ
ſe culpabilis: cū nulla rō alia ſit ibi offenſe: niſi
q2 cōtra ꝓmiſſum agit: ſʒ nō eſt dicēdū ꝙ ibi ſit
nulla culpa: ꝗ mortalis ex quo frāgit votū. Rn̄.

idem ꝙ ſicut in his que indicāt nobis volūta-tem dei ſine trāſgreſſione ꝑcepti pōt eſſe offēſa: vt cū aliquis venialiter peccādo id qꝺ deus diſſuadet cōmittit/vel qꝺ ſuadet omittit: ſic ſine trāſgreſſione voti pōt eſſe culpa circa hec q̄ indicāt voluntatē patris ſpūalis Bn̄dicti/ Auguſtini/vel abbatis ſui: vt cū monachus monitum abbatis/vel ſtatutū regule trāſgredit̄: qꝺ ꝓbabiliter credit̄ non eſſe preceptū. Et ſicut q̄ venialiter peccat circa ea q̄ ſunt de iure naturali vel diuino nō dicit̄ ſimpl'r inobediēs: ſic q̄ venialiter peccat circa ea q̄ in regula cōtinent̄ vel q̄ ab abbate ordinant̄ nō dicit̄ ſimpl'r trāſgreſſor voti: nec ſimpl'r inobediēs dicit̄ q̄ mandatū factū ſine ꝑcepto trāſgredit̄. Nec etiā ſequit̄ ꝙ ſi monach⁹ frequēter tales ordinationes trāſgrediat̄ vt fractionē ſilentij et hmōi. ꝙ facit illud ex cōtemptu/ q: ex fragilitate et negligentia pōt hoc agere: ſicut dicere ocioſa eſt veniale. Et ſi ꝗs hoc agat quotidie et pluries: non tñ dicit̄ de ſe agere ex cōtemptu vt peccet mortaliter. Hec omia ille. Que aūt habent̄ de ſta.mo.ne in agro.in cle. ꝗtū ad ea que ſunt in ꝑncipio capl'i vſq; ad.§.ſane. tāgūt monachos nigros tm̄ ſm Jo.an. Quantū ad ea q̄ habent̄ in.d.§.ſane.ſ.ꝙ monachi in quolibet menſe ſemel cōfiteant̄ ꝛ cōicent: niſi de licētia et cōſilio ſui abbatis vel ꝓfeſſoris abſtineāt: dubitat Jo.an. vtrū extendant̄ ad oēs monachos: qꝺ dicit ſatis eſſe honeſtū. Que aūt habent̄ in.§.q: Vo. vſq; ad ſi. vt de nō eūdo ad curias principū ſine licētia ſuoꝝ abbatū: de non portando arma intra ſepta monaſterij: ꝯtra que eſt ibi lata ſentētia excōicatiōis: de priorатibus abbatiaꝝ: de etate priorandoꝝ monachoꝝ ꝛ hmōi: dicit Jo.an. extendi ad oēs monachos. Et in fine illius cle. confirmant̄ decretales ille cū ad monaſterium. et in ſingulis. de ſtatu mo. que dicunt de abſtinentia a carnibus/a camiſijs/et de ſilētio ꝛ hmōi: que tñ nō videntur eſſe in precepto: niſi illud de ꝓprio non habendo.

¶ De regula beati Frācīſcī §.VIII.

ſub qua militāt ſoli minores. Hic ſctūs Franciſcus incepit ordinē ſuū anno dn̄i.M.cc.x.ſub Inno.iij. ꝛ cōfirmat⁹ fuit ordo pmiſſiue: ſed ſoleni approbatiōe ab Honorio poſt cōfirmationē ordinis ꝑdicatoꝝ. ¶ Nota ꝙ i cle.exiui de paradiſo. de verb.ſig. declarat̄ q̄ ibi ſint precepta vel equipollentia preceptis obligantia ad mortale trāſgreſſores. Ibi et̄ dicit̄ ꝙ vltra tria vota eſſentialia religiōis: ordo ipe minoꝝ cōiter ſenſit tenet ꝛ tenuit ab antiquo ꝙvbicunq; in regula ponit̄ hoc vbū teneant̄/ obtinet vim ꝑcepti: ꝛ obſeruari debet a fratrib⁹ ſicut mortale. Cum votū determinatū cuiuſlibet habeat cadere ſuper certo: vouēs regulā non pōt dici teneri ex vi voti hmōi ad ea cōſilia euangelica que in regula nō ſunt poſita: ꝗuis dicat̄ in ꝑncipio regule. Regula ꝛ vita fratrū minoꝝ hec eſt: ſcʒ dn̄i noſtri Jeſu xp̄i ſanctū euāgeliū obſeruare. In obediētia viuere ſine ꝓprio ꝛ in caſtitate. Et i fine regule dicit̄: humilitatē ꝛ paupertatē ꝛ ſanctū euangeliū qꝺ ꝓmittimus obſeruemus. Declaramus tñ ꝙ dicti fratres nō ſolū ad illa tria vota ex ꝓfeſſione regule obligant̄: ſed etiā ad oīa implēda tenent̄ que ſunt pertinētia ad illa tria vota que regula ipſa ponit: et in eadem cle. dicit̄. Que videri poſſunt equipollētia preceptis ex vi verbi vel ſaltē ratiōe materie: de qua agit̄ vel etiā ex vtroq; ſub cōpendio habeant̄. Declaram⁹ ꝙ illud qꝺ ponitur in regula de nō habendo plures tunicas ꝗ vnā cū capitio ꝛ aliā ſine capitio. Itē de non portādis calciamētis: de nō equitādo extra caſum neceſſitatis. Itē ꝙ fratres vilibus induātur. Itē ꝙ ieiunare a feſto omniū ſanctoꝝ vſq; ad natale ꝛ in oībus ſextis ferijs teneant̄. Itē ꝙ clerici faciant officiū diuinū ſm ordinē Romane curie. Itē ꝙ miniſtri ꝛ cuſtodes neceſſitatibus infirmoꝝ ꝛ fratribus induēdis ſollicitam curā gerant. Item ꝙ ſi quis fratrū in infirmitatē ceciderit: alij fratres debēt ei ſeruire. Itē ꝙ fratres nō predicent in ep̄atu alicuius ep̄i cū ab eo illis fuerit interdictū. Item ꝙ nullus audeat populo ꝑdicare niſi a generali miniſtro: vel alijs quib⁹ ſm predictā declarationē id cōpetit: fuerit examinatus/approbatus/ et inſtitutus ad hoc. Item ꝙ fratres q̄ cognoſcerēt ſe nō poſſe regulam obſeruare ſpūaliter debeāt et poſſint ad ſuos miniſtros recurrere. Itē oīa que ponunt̄ in regula ad formā habitus tam nouicioꝝ ꝗ ꝓfeſſoꝝ: necnon ad receptionis modū ad ꝓfeſſionē ſpectantia: niſi recipientibus quo ad habitū nouicioꝝ ſicut dicit regula: ſm deū aliter videat̄: hec inquā omnia ſunt a fratribus tanꝗ obligatoria obſeruāda. Hec ibi. ¶ Duo tñ ex predictis ſcʒ de habēdo vnam tunicā cū capitio ꝛ aliā ſine capitio quo ad ꝓfeſſos. Et ꝙ fratres vilibus induant̄ ſicut ibi modificant̄: ꝙ ꝗuis iſta ſicut alia equipolleant preceptis/ tñ determinant quantū ad numerū tunicarū: ꝙ plurib⁹ vti nō licet niſi in neceſſitatib⁹ que haberi poſſunt ex regula ſm ꝙ hūc paſſum declarauit ꝑdeceſſor ſuus.ſ. Nico. Quo aūt advilitatē veſtiū tam habitus ꝗ interioꝝ tunicarū illaꝫ debere intelligi dicimus que ſm cōſuetudinē vel conditionē patrie debeat ꝗtum ad colorē panni/et preciū vilitatis merito reputari: hmōi aūt vilitatis iudiciū miniſtris ſeu cuſtodibus ꝛ guardianis cōmittit̄: cōſcientias eoꝝ onerās. ¶ De pecunijs nō ha-

bendis dicit ꝙ ſanctus Frāciſcus precepit fir-
miter.ſ.fratribus in regula cūctis:ꝙ denarios
vel pecunias nō recipiāt ꝑ ſe nec ꝑ interpoſitā
ꝑſonā. Iſtā particulaꝫ predeceſſor ſu⁹.ſ.Nico.
declarās caſus ⁊ modos poſuit quib⁹ a fratri-
bus ſeruatis/a fratribus nō poſſunt dici:nec ꝑ
ſe debēt vel ꝑ aliū pecunie receptiōes cōtra re-
gulā vel cōtra ordinis puritatē:ſed ſi ꝓ alio ꝙ̄
ponat dicti ꝑ̄deceſſoris noſtri.ſ.Nico.declara
tio/ad dantes pecunias vel ad deputatos nun
cios recurrāt trāſgreſſores regule ⁊ ꝑ̄cepti di-
ci poſſunt. ¶ Quocirca que ſunt ōis pecunie ⁊
oblationū pecuniarū receptio in eccl'ia vel ali-
bi cippi ſeu trūci ordinati ad offerentiū ſeu do
nantiū pecunias reponēdas:necnō ⁊ quicunqꝫ
recurſus ad pecunias ſe habētes ipſis ꝑ decla
rationē predictā nō cōcedit͛: hec oīa ſunt eis
ſimpl'r interdicta. Cū etiā recurſus ad amicos
ſpeciales expreſſe tm̄ in duobus caſibus conce
datur ſc̄m regulam:vcꝫ ꝓ neceſſitatibus infir-
moꝝ/vel ꝓ fratribus induēdis:atqꝫ pie cōſide
rata neceſſitate vite: ad alias neceſſitates fra
trū ꝓ tpe occurrētes ceſſantibus elemoſynis
ſepe dictus ꝑ̄deceſſor duxit extēdendū. Sed ꝓ
nullis cauſis ꝙ̄ ꝓ ꝑ̄dictis vel ſimilibus in via
vel alibi recurrere eis licet ad amicos hmōi:
ſiue ſint dātes pecunias ſiue deputati ꝑ ipſos
ſeu nūcij ſeu depoſitarij ſiue quouis nōie appel
lent͛. ¶ Et.j.ꝑ̄cipere ꝙ et qualiter pecunia ex-
pendat͛:cōputūqꝫ exigere de expēſa:eāqꝫ quo-
cunqꝫ deponere: aut deponi facere vel recipe:
facere capſulā pecunie vel eius clauē deferre:
hos act⁹ ⁊ ſil'es fratres ſibi illicitos eſſe ſciāt:
predicta enī facere ad dn̄os pertinet. ¶ Decla
rando etiā dicimus ꝙ ſucceſſiōe huius.i.here
ditatū que etiā ex natura ſua indifferenter ad
pecuniā ⁊ etiā ad alia mobilia et immobilia ſe
extēdūt/nullatenus ſunt capaces: nec licet eis
valorē hereditatū taliū vel tantā earū partē ꝙ
ꝑ̄ſumi poſſit hoc in fraudē fieri quaſi ſub mo-
do ⁊ forma legati dimitti ſibi facere/ vel ſic di-
miſſa recipe:quin poti⁹ iſta fieri ab eis ſimpl'r
ꝓhibemus. ¶ Cunqꝫ annui reddit⁹ inter mo-
bilia cēſeant͛ a iure/ac hmōi redditus obtine-
re paupertati ⁊ mēdicitati repugnet:nulla dubi-
tatio eſt ꝙ dictis fratribus redditus quoſcūqꝫ
ſicut ⁊ poſſeſſiōes: vel coꝝ vſum cū eis nō repe
riat͛ cōceſſus:recipe vel habere cōſiderata coꝝ
cōditiōe nō licet . Item ibi dicit͛ ꝙ nullo modo
debēt fratres ipſi curijs ⁊ litigioſis actibus ſe
immiſcere. Debēt etiam ſcire ſibi interdictū ꝙ
hmōi inquiſitiōibus al'is executiōibus et diſpē
ſatiōibus.ſ.rerū tpaliū ſe exponāt:cū hec vt ſe-
pius abſqꝫ litigio et cōtrectatione pecunie vel
adminiſtratiōe eius nō valeāt expediri: verū-
tamen in hijs poſſunt dare conſiliū. ¶ Itē et.j.
habere hortos vt colant͛ ac holera ⁊ alia horta
licia precio diſtrahant͛: necnon ⁊ vineas repu-
gnat ſue regule:ſc̄m ꝙ predeceſſor declarauit ⁊
ordinauit. Et.j.ſupfluitas aut nimia ꝑ̄cioſitas
vel q̄cūqꝫ curioſitas in his.ſ.edificijs eccleſia-
ſticis paramentis/vaſis altaris/ſeu alijs qui-
buſcūqꝫ:nec pōt eoꝝ ꝓfeſſiōi ⁊ ſtatui cōuenire.
Demū tradit͛ de miniſtrorū electiōe ꝓuincia-
lium:ſi habeāt diſpenſatiōes vel alias declara
tiones a papa ignoro. ¶ Sub regula Baſilij q̄ *Regula baſilij.*
prima fuit:militāt oēs monachi orietalis eccle
ſie ſeu greci:ac etiā in occidēte fratres carme-
lite aliq̄n ſub ea fuerūt : quibus anno dn̄i.M.
ccxlvij.dn̄s Inno.iiij.addidit q̄ſdā ordinatio- *Regula carmelitarū.*
nes ꝑ modū regule traditas eis a q̄dā ꝑ̄triar-
cha hieroſolymitano dicto Alberto:extractas
ex regula Baſilij cū quibuſdā additis declarā
tes et mitigātes regulā illam per dn̄m Hugo.
cardinalē ordinis ꝑ̄dicatorū dictatas : vbi de-
terminat ꝙ abſtineāt ab eſu carniū:⁊ ieiunent
ab exaltatiōe ſancte crucis vſqꝫ ad reſurrectio
nē dn̄icis exceptis . Et teneāt ſilētiū nocturno
tpe:⁊ ꝙ habeāt vnū priorē cui ꝓmittāt obediē
tiam cū caſtitate et abdicatiōe ꝓprietatis.ſ.in
ꝓfeſſiōe ⁊ de modo officij: ꝙ oīa habeāt in cōi:
ꝙ comedāt in cōi refectorio cū lectiōe in mēſa:
⁊ ꝙ vacent lectiōi ⁊ labori manuū ne ſint ocioſi
pauciſſima alia ponit. Sꝫ habēt multas alias
cōſtitutiōes ꝑ capitula ſua adiūcta:ſicut alij or
dines. Sub ipa etiā Baſilij regula fratres Er
meni ſeu Hermenij vulgariter dicti antiquit⁹
militabāt: nunc aūt audiui eos ſub regula Au
guſtini viuere : que aūt in dicta regula Baſilij
ſint precepta vel nō extra eſſentialia religiōis
nō inuenio a quoꝙ̄ declaratum. ¶ Et nota ſc̄m
Tho.ij.ij.q.clxxxvj.ar.x.in corpe arti.ꝙ in eo-
dem genere peccati mortalis vel venialis qd̄
cōmittit͛/graui⁹ peccat religioſus ꝙ̄ laicus in
tribus caſibus:vcꝫ ſi faciat cōtra vota religio-
nis:qꝛ ſi fornicat͛ agit ⁊ cōtra preceptū ⁊ cōtra
votū. Secūdo ꝓpter ſcandalū qd̄ hꝫ locum in
peccatis manifeſtis:qꝛ magis tales ſcandali-
zant. ¶ Tertio ſi peccat ex cōtēptu ⁊ malicia:
qꝛ tūc eſt magis ingratus. In alijs.ſ.que fiunt
ex infirmitate vel ignorātia leuius peccat reli
gioſus: qꝛ ſi eſt veniale quaſi abſorbet͛ ex mul-
tis bonis opib⁹ que facit.ſi eſt mortale facili⁹
reſurgit. Primo ꝓpter intētionē quā hꝫ ad deū
directam:que etſi ad horā intercipiat͛/de facili
ad priſtinam reparat͛. Itē ſcit etiā delicta cor-
rigere. Item iuuatur a ſocijs ad corrigēdum.

¶ De tribus votis eſſentiali- §.IX.

bus religiōis. Et primo de obedientia quō q̄s
in ea offendat. Obedientie tranſgreſſionē eſſe
mortale oſtendit͛ ex illo textu.j.Reg.xv.quaſi

peccatū ariolādi eſt repugnare:et quaſi ſcelus
idolatrie nolle acquieſcere.i.nō obedire. Sup
quo xbo dicit Greg. Obediētia ſola eſt q̄ fidei
meritū poſſidet: ſine qua quis infidelis eſſe cō
uincit̃:etiā ſi fidē tenere videat̃.viij.q.j.c.ſcien
dū. Sed nota ꝙ nō ois trāſgreſſio ordinatiōis
facte a regula vel cōſtitutiōe vel a p̄lato quā fa
cit religioſus eſt ꝑprie inobediētia: ꝛ per ꝯñs
mortale:alr̃s ſtat⁹ religiōis eſſet plen⁹ laqueis
ꝛ piculoſior ſtatu ſeculari. Nec eſt aliqua reli-
gio in qua quis voueat oia pūcta ſeu ordinata
que ponunt̃ in regula vel cōſtitutiōe/ ꝛ que di-
cent̃ ei a p̄lato ſe ſeruaturū: ſed aliqua ex ipis
plus ꝛ minus ſm formā ꝑfeſſiōis in qua fit vo
Triplir tum ſolēniter. ❡ Sciēdū ergo ꝙ tripliciter qs
agi‍r cō agit cōtra votū obediētie:ꝛ p ꝯñs peccat mor-
tra obe taliter trāſgrediēdo ordinatiōes regule cōſti-
diētiā. tutionū vel prelatoꝝ. ❡ Primo per cōtemptū
quātūcūqꝫ illud qđ agit p cōtēptū de ſe ſit par-
uū ordinatū a regula cōſtitutiōe vel p̄lato. Nā
ꝙ cōtemptus ſit mortale ptꝫ Num.xv.vbi con
temnēs mandat̃ morte puniri. Bern.etiam in
lib.de diſpē.ꝛ precepto dicit: Neglectus vbiqꝫ
culpabilis:cōtemptus vbiqꝫ damnabilis. Hoc
etiaꝫ dicit Tho.ij.ij.q.clxxxvj.ar.ix.ad tertiū.
qui declarās quid ſit cōtēpt⁹: dicit ꝙ eſt renue
re ſubijci ordinatiōi regule vel legi. Dñs Ioh.
do.hoc declarat p exempla dicēs: puta in cōſti
tutiōe ordinis predicatoꝝ dici cōtemptū volū-
tariā ſine cauſa cōtinuatā aliquādiu trāſgreſ-
ſionē: puta cuꝫ quis hꝫ cappas regales/lineis
vtit̃: replet̃ pecunijs etiam ad ꝑdigalitatē ſe-
quēdam: et cū ſanus ſit ꝓpter guloſitatem tm̄
vult fere cōtinue carnibus veſci:et cū ieiunare
valeat ſaltē aliquotiēs in hebdomada: nec ſe-
xtis ferijs a cena vult abſtinere:nulla inſup pe
tita licentia vel obtēta et ſimilia facit que cōſti
tutiōes vetāt:in hiſqꝫ perſeuerare intēdit: non
video quō a damnabili cōtemptu talis valeat
excuſari. Vñ dicit:quiſquis in ordine predica-
torū rite ꝑfeſſus tacite vel expreſſe ex delibe-
rato aio ſtatuta principalia nō ſeruat: cū inten
tione tranſgreſſionē hmōi cōtinuandi apoſtata
eſt apud deū. ❡ Secūdo modo agit̃ cōtra obe
dientiā ꝛ fit contra votū: ꝛ per ꝯñs eſt mortale
qñ religioſus facit contra preceptū ſui prelati
ſub quacūqꝫ verborū forma factū: dūmodo in-
telligat ipe preceptū ſibi fieri: obligans.ſ.eum
de neceſſitate ad faciendū:et preceptū ſit de re
in qua tenet̃ ei obedire:nā multa ſunt in quib⁹
nō teneret̃. Et primo ſi p̄ciperet cōtra dei man
data: vt crimen occultū reuelari ſibi nō ſerua-
to ordine fraterne correctiōis: vel preter man
data:vt mendaciū officioſum:non em̄ debet in
hmōi obedire:vt.xj.q.iij.ſi dñs. Secūdo ſi con
tra ordinationes eccleſie: vt ꝙ non ieiunet die
ſtatuta ab eccleſia/vel celebret ꝓ hereticis:tūc
non obediet.xj.q.iij.ſi eps. ❡ Tertio ſi contra
ordinatiōes ſue regule vel cōſtitutiōes vt in or
dine predicatoꝝ cū ſit ſan⁹ ꝙ comedat carnes
vel lineis vtat̃:etiam infirmus:in hmōi tn̄ du-
bio debet obedire. xxxiij.q.j.quid culpatur.
❡ Quarto ſi precipit ea ad que ſe nō extendit
prelature auctoritas: vt in interioribus: puta
ſi p̄ciperet cōtinuā attentionē ad oratiōes ſibi
iniūctas.ar.di.xxxij.erubeſcāt. Vel etiā ꝙ ma
nifeſtaret aliquod peccatū ſuū omnino occul-
tū:vel iterū confiteret̃ iam confeſſum peccatū.
Pe.de pal. Vel etiā ſi mandat ꝙ nō loquat̃ ſu
periori ſuo: vel faciat cōtra ordinatiōes maio-
ris p̄lati ſui.di.viij.que cōtra morē. ❡ Quin-
to ſi p̄ciperet vt ieiunaret vel auſteritates face
ret vltra regulā:non imponēdo ei p modū peni
tentie ſeu punitiōis alicui⁹ defectus:qr tūc te-
neret̃. vt notat Hug.xx.q.iij.p̄ſens.ꝛ di.lxxiij
geſta. Laudabili⁹ tn̄ eſſet in hmōi obedire.ar.
xj.q.iij.quid ergo. ❡ Sexto ſi aliquid precipe
ret qđ hꝫ ſpeciē mali: vt ꝙ nudaret ſe corā ho-
minibus: qr obediētia intelligit̃ in licitis ꝛ ho
neſtis:vt dicit̃ in glo.xj.q.iij.non ſemp. ❡ Se-
ptimo ſi p̄ciperet ei ꝙ colligeret feſtucā de ter
ra:vel aſpiceret tota die aues volantes. Pet.
Quis laudabilius eſſet obedire in hmōi.xxxiij.
q.ij.admonere. vbi dicit̃ cuidā Ingredere mo
naſteriū:humiliare ſub manu abbatis:ꝛ cūcta
facito ſimplici aio que tibi fuerint impeta. Et
Greg.p obedientiā nunq̄ debet malū fieri:de-
bet xo per obedientiā bonū qđ agit̃ intermit-
ti.xj.q.iij.quid ergo. et loquit̃ de illo bono ope
ad qđ quis non tenetur ex neceſſitate ſalutis.
❡ Inſup nota ꝙ religioſi nō tenētur epis ſuis
obedire:etiā in his que nō ſunt cōtra deum vel
ſuū ordinē ſm Guil.niſi ſaluis p̄uilegijs/et in-
dulgētijs/ꝛ cōſtitutiōibus ſuis. extra de ſimo.
c.ne dei. Vñ ſi precipiat p̄lato ꝙ vadat ad pa-
pam vel regē ꝓ ipſis vel alijs:aut recipiat com
miſſiones in cauſis: aut alias cōmiſſiōes teſta
mentoꝝ et hmōi:nō credo ꝙ tales teneant̃ obe
dire: lꝫ poſſint epi ſuis ſubditi laicis talia de-
mandare/ꝛ illi debeāt obedire. ❡ Ad prelatu
ram aūt ſibi impoſitā a ſuperiori vtrum teneat̃
obedire precepto ſup hmōi? Rñ. Pet.de pal. In.iiij.
ꝙ tenet̃:et pōt quis ad ſuſcipiendū cogi etiam dſ.xx.
ſi nō habeat ſufficientē ſciētiam: ſicut fieri con q.j.
ſueuit in religiōe: ꝛ qđ dicit Greg. ꝙ indignus
nō debet obedire: ꝛ dignus vix debet obedire:
intelligēdū eſt de illo q̄ eſt indign⁹ ratiōe defe-
ctus q̄ eſt irregularitas: tunc em̄ nō debet obe
dire niſi amoueat̃ impedimentū p diſpēſatio-
nē. Sed non habēs hmōi impedimentū debet
obedire: alioquin quilibet bonus q̄ reputat ſe
indignū refugeret:ꝛ ſoli indigni ꝓmouerētur.

Qui igiť inuitꝰ et coactꝰ ſuſcipit officiū prelature nō habēs ſufficiētē ſcientiā nō peccat. ſecꝰ ſi ſpōte et non coactus. Et idē dicit de audiētia cōfeſſionū. ſ. ꝙ pōt cogi etiā non habens ſufficientē ſcientiā ⁊ debet obedire. Hec Pe. Idē videť ſentire Guil. dicit eīn ꝙ obediētia eſt neceſſaria in his ſine quibꝰ religionis ꝓfeſſio nō poſſet ſeruari. vt facere officia cōmunia: ⁊ mutua obſeqa. Idē Pe. de tharā. in ſcripto: quod itelligit dūmodo ſciat ſaliē cōia pctā. ⁊ de aliīs dubitare vt habeat recurſum ad peritos: nec immineat ei ꝓbabiliter periculū aīe ſue: vel ſi ſubditi qbꝰ pficereť eſſent obſtinati nec poſſet eos corrigere. arg. ij. q. j. ſi peccauerit. §. qn vero. cū ca. ſequē. Qꝫ aūt qs cogi poſſit ad prelaturā per preceptū ⁊ alios modos patet exēplū in Aug. qui fuit coactus ad epiſcopatum. Vis indt ipſe michi facta eſt. di. xl. ante oia. ⁊. xxiij. q. iiij. diſplicet. vbi Aug. Nu. ti vt epatū ſuſcipiant teneť inuiti: producunť: includunť: patiunť mala: que nolūt donec eis adſit voluntas ſuſcipiēdi boni operis. ⁊. viij. q. j. in ſcripturis. dicit Grego. ꝙ is qui valet oues dñi paſcere et renuit cōuincitur dñm non amare. Hoc tamen ſcias ꝙ niſi aſſentiat quātūcūqꝫ aliquis electꝰ ſit ⁊ confirmatus et ſibi preceptū factum de acceptatione: nunꝙ eſt prelatꝰ nec epiſcopus nec abbas nec prior nec curatus nec aliqđ ius ei acquiritur. vt dicit idem Pe. diſti. xxv. in. iij. arti. viij. q. j. in ſcripturis. in glo. Cōſueuerunt aūt prelati quādo intendunt ad aliquid preceptorie ſubditos obligare: ⁊ ad peccatū mortale contrariū faciendo: vti tali modo loquendi. Precipio tibi in virtute obedientie vel in virtute ſpiritusſancti: vel ſub pena excōicationis: vel alterꝰ cenſure eccl'iaſtice: vel ſub pena carceris. Unde Hierony. in epiſtola ad Iouinianum. xuij. q. j. c. Quod debetur. §. Quiſquis. Qđ precipitur imperať: qđ imperatur neceſſe eſt fieri. Alie ordinationes prelatorū vel ſunt exhortatorie tantū. ⁊ ſic tranſgrediētes nō peccant. Unde Gratianꝰ. di. iiij. c. Deniqꝫ ſacerdotes. §. hec etſi. Decretū de neceſſitate facit. gl. id eſt preceptū vel ſtatutū. exhortatio liberā voluntatē excitat. vel ſunt mandata: et ſic peccat venialr nō ſeruando. Dicit enim Archid. poſt Hugo. xxiij. q. j. §. quiſquis. Mandatū eſt mediū inter preceptū et cōſilium: qr eſt infra preceptum ⁊ ſupra conſilium. Sepe tñ in iure ponitur mandatum pro precepto et econuerſo.

De caſtitate quō quis cōtra eā agat. §. X.

Ubi nota quod dicit Aug. de fide xpiana et in regula. ⁊ habeť. xxxij. q. v. nec ſolo affectu. Nec ſolo affectu et tactu: ſed aſpectu quoqꝫ appetiť ⁊ appetit cōcupiſcētia feminaꝝ. Et. j. Sed etiā tacente lingua cōſpectu mutuo ſeinuicē corda nūciāt impudica: ⁊ ſm concupiſcentiā carnis alterutro delectanť ardore. etiā intactis ab immunda violatione corporibꝰ: fugit caſtitas ipā de moribꝰ. Hec ibi. ¶ Primo igiť ſciēdū ꝙ non ſolū cōmixtio venerea: ſꝫ etiā aſpectus: tactꝰ: locutio: miſſio litterarū vel munerū: cōuerſatio: acceſſus: affectꝰ ad mulieres vel viros cū fuerit ex libidine ⁊ amore carnalis luxurie oia ſunt mortalia: et quodlibet eoꝝ de per ſe ſi diuerſis tpibꝰ fiant: ⁊ diciť ſacrilegiū. Et cōiter prelati in religione eoꝝ ſolent ſibi reſeruare abſolutionē ab iſto caſu et aliīs q̄ ſunt cōtra tria vota principalia: quod videť intelligendū cum proceditur ad aliquē actum exteriorem: non cum preciſe corde cōmittunť: niſi aliter ipſi prelati declararent. ¶ Secūdo nota ſm Umbertū in expoſitione regule. ꝙ cogitatio de muliere in ſe nō eſt pctm: delectatio autē in hmōi cogitatione pōt eſſe mortale ⁊ veniale ſm diuerſas circūſtantias: appetitꝰ xͦo mulieris ſemp eſt mortale. qđ intelligo de appetitu rōnabili. i. ſm determinationem rationis ⁊ libidinoſoꝝ actiue ⁊ paſſiue. id eſt amare vel velle amari carnaliter vir mulierem vel a muliere vel econuerſo: ⁊ multo magis gl'iari de hoc vel facere aliqđ ꝓpter hoc vt ameť. Hoc aūt patet ex verbis ipſiꝰ Aug. in regula dicētis: appetere ſcꝫ feminas vel ab eis appeti velle criminoſum eſt. crimen autē hic importat mortale ſm Umbertū. prout ſumitur a Gratiano di. xxv. §. Als ea. Uideant ergo qui habent deuotas in monaſteriīs: ⁊ mutuo delectantur carnis ardore: propter qđ eas ſi ſepe poſſunt viſitant: quot mortalia cōmittant etiā ſi non adderent alias turpitudines verboꝝ et actuū. Attēdant ⁊ prelati eoꝝ qui tales permittunt accedere ad monaſteria eſſe participes damnationis eoꝝ. ij. q. j. notum. ⁊. lxxxiij. diſt. c. j. ¶ Nota tertio ſm Umbertum ꝙ tria ſunt genera feminarū q̄ tentātur facilius de bonis viris q̄ alie. Primum eſt cōtinentes maxime iuuenes. cum enim tentatio ſit continue in earū natura: facilius tentātur iſte q̄ cōiugate vel alie femine male agētes cū aliīs. Et ideo apl's reddit cautū Timotheū cōtra iſtas. j. Tim. v. Scdm genꝰ eſt femine ille q̄ inter cōtinētes viuūt ſub ſpecie vel habitu ſctitatis. et ideo cū nō audeant habere familiaritatē cū mundanis ꝓpter votū ſctitatis: faciliꝰ effundūt ſuas tentatiōes in viros ſctōs cū quibꝰ frequētiꝰ cōuerſanť. Vñ Augu. Non ideo minus cauēdū eſt qr ſunt bone indolis et pie cōuerſationis: cum ſub affectu pietatis ſe ſupponat viſcus libidinis. Tertium genus eſt femine inter continentes ſpeciē ſanctitatis habentes que ſunt vilis conditionis ⁊ que faciliꝰ. Tria gña feminaꝝ.

cadunt q̃ nobiles vel magne autoritatis ma-
trone:q̃ propter honorē ſuū hoc attētare dedi-
gnarent. ⁊ ideo ab his cauendū. Unde Hiero.
Feminā quā videris bene cōuerſantē mente di
lige.ſcʒ ſm deū:nō corporali cōuerſatione. diſ.
xxxij,Hoſpitiolum. ¶ Et nota ꝙ dicitur extra
de ſta.mo.c. Cū ad monaſteriū.circa finem.ꝙ
abdicatio proprietatis ſicut et votū caſtitatis:
ita ſunt annexa regule monachali: vt nec con-
tra eā ſumm⁹ pontifex valeat indulgere.Unde
vt dicit Pe.de pa.in.iiij.ꝙ in preceptis nega-
tiuis q̃diu durat obligatio ad nō faciēdū nūq̃
licet facere. ⁊ cū obligatio ad nō coeundū ſit eſ
ſentiale religiōi q̃diu durat religio qḋ eſt vſq̀
ad mortē:nūq̃ eſt ſibi licitū coire: nec papa po
teſt diſpēſare ipo remanēte religioſo. Sed for
te papa poteſt facere de religioſo nō religioſuʒ
et tunc ceſſabit obligatio:q: ipē poteſt deſtrue
re omnē religionē ſicut deſtruit aliquas : quia
nec reputatur religio niſi approbata a papa:
q: in approbando nō poteſt ſibi legē imponere
a qua nō liceat recedere: ſicut nec teſtator in te
De occaſionibus vitandis ſtando.ff.de lega.ſi qñ. ¶ Nota de vitādis oc-
caſionib⁹ quib⁹ cauſaꝛ et augeꝛ amor carnalis
ad mulieres:⁊ mulierū ad viros ſm Umbertū
Prima in expoſitione regule. ¶ Prima occaſio eſt ac
ceſſus ad eas ſine cauſa vrgēte ⁊ modeſtia. Fe
mine ſunt multū curioſe ad vidēdū viros etiā
bonos. Gen.penul. Filie diſcurrerūt p murū.ſ.
ad vidēdū ioſeph. Sicut ex viſu mulieris inar
deſcit cōcupiſcentia viri:ita ex viſu viri inarde
ſcit cōcupiſcentia mulieris . Exēplū de ſancto
Bernardo quantū ad hoſpitam ſuā ⁊c. Et ideo
ſancti viri:⁊ precipue q̄ ſunt aſpectu gratioſi et
pulchri : caueant ſibi apparere inter mulieres
Scḋa. vel accedere ad eas. Scḋa occaſio eſt frequen
tatio cum eis. Solent eñ ex hmōi frequentia
corda eaꝝ iſlāmari ī viros. Exēplū Gen.xxxix.
de dña q̄ iniecit oculos in Joſeph.et ideo cauē
dū eſt ab hmōi frequentatione.vñ ꝓpter hmōi
vitandū monaſteria duplicia ſcʒ viroꝝ ⁊ mulie
rū ſimul habitantiū inſtituta a btō Baſilio mā
dātur ſeparari ⁊ nō ampli⁹ fieri.xviij.q.ij. diffi
Tertia nimi⁹. ¶ Tertia eſt familiaritas q̄ cauſatur ex
multa ⁊ priuata locutione: familiaritas eñ in
oñi re prebet audaciā:audacius eñ petiꝛ ali-
qd a familiari q̃ ab extraneo. Sic ⁊ mulier au
dacius prorūpit in temptationē in familiarē. vñ
xviij.q.ij. Peruenit. ꝓhibenꝛ monachi facere
ſibi cōmatres ad tollendū familiaritatē hmōi.
Et nota ꝙ preceptorie hoc ꝓhibet Greg.in. d.
c.dicit tñ glo.ꝙ ſi monachi habēt eccleſias cu-
ratas:nō ꝓhibēꝛ baptizare i ſʒ leuare de ſacro
fonte:q: ibi maior familiaritas cōtrahiꝛ. Qḋ
extenditur ad oēs religioſos:q: vbi eadē ratio
ibi idem ius. Hinc et Hierony. Omnes puel-
las vel virgines xp̄i aut equaliter ignora : aut
equaliter dilige. Uñ.xviij.q.ij. In decima dr. Ea
circa monachos cautela ſeruata : vt remoti a
familiaritate monialiū:nec vſq̀ ad veſtibulum
habeāt accedendi familiare pmiſſum . Sʒ nec
abbatē vel eū qui preficiꝛ extra eā q̄ preeſt vgi
nib⁹ xp̄i loqui aliquid:qḋ ad inſtitutionem vel
adminiſtrationē earuʒ ptinet licebit: nec cū ea
ſola q̄ preeſt frequēter loq̄ eos oportet: ſed ſub
teſtimonio duarū vel triū ſororū : ita vt rara ſit
acceſſio/et breuis oīno locutio. ¶ Quarta eſt Quarta.
oſtēſio affectiōis p munuſcula et dulces litte-
ras. Affectus ergo mulieris erga bonos viros
lʒ ſanctus de facili degenerat in carnalē q: fra
gilis eſt nature ⁊ ideo boni viri ſi ex aliqua cau
ſa vrgēte habēt oſtēdere familiaritatē/caueāt
ſibi a vbis blādis ⁊ actib⁹ ex quib⁹ poſſit auge
ri affect⁹ earū circa ſe. Uñ Hiero. Crebra mu-
nuſcula et ſudariola ⁊ dulces litteras ſanctus
amor nō habet. Et loquiꝛ nō de litteris hone-
ſtis ⁊ informatoriis ad bonū: ſʒ ſolū ex affectio
ne ſenſuali:⁊ cū verbis blandis ſcriptis:vt pa-
tet in ſequentib⁹. ¶ Quinta eſt decor ⁊ cōpoſi Quīta.
tio corporis. Exēplū de ioſeph Gen. xxxix. Et
ideo boni religioſi deturpant corp⁹ ſuū p mor-
tificationē. Qʒ ſi ſentiūt ſe diligi a mulierib⁹
fugiāt eas:⁊ aſpere et dure loquanꝛ ad eas: et
ſi ex hoc turbenꝛ nō curent de reconciliatione
earū:melius eſt ei eas eſſe turbatas cōtra eos
q̃ carnaliter affici. vñ Aug. Sermo breuis aſp
et rigidus eſt cum hmōi habend⁹. ¶ Sexta eſt Sexta.
aſpectus earū. Impudicus oculus (ait Aug.)
impudici cordis eſt nunci⁹. xxxij.q.v. nec ſolo.
Exemplū Dauid in vidēdo berſabee. ⁊ dñe re
ſpiciētis in ioſeph. Et ideo vt dicitur. vj.q.j.c.
ex merito. officium ſinguloꝝ ſit oculos habere
caſtos. Uitandū eſt ergo quantum poſſibile eſt
conſortiū mulierū. ¶ Primo ꝓpter periculū. Mulierū ꝯſortia ſunt vitāda.
Aug. Quanti et quales epiſcopi clerici ſimul
et laici poſt magnalia ⁊ ſigna mirabilia naufra
gati noſcūtur cū volunt in naui fragili nauiga
re:hoc eſt in carne fragili ſe exponere cōſortio
mulierū periculoſo. ¶ Secundo propter infa-
miā que inde ſequitur que cauēda eſt. arg. xj.
q.iij. non ſunt audiendi. ¶ Tertio propter no
tam exempli. Cum enim perfecti viri et ſecuri
inhererent familiaritatib⁹ predictis dant occa-
ſionem minoribus idē faciendi: qui cū ſint in-
firmi de facili corruūt in iſtis. Et declarat Au
gu. in li. de ſingularitate clericoꝝ:ꝙ nec ꝓpter
vtilitatē clericoꝝ tpalē q̄ ex hoc euenit: eſt ha-
bēda cum feminis nimia familiaritas:nec ꝓ-
pter charitatē ad ſalutē eaꝝ:nec ꝓpter quedā
exēpla chriſti et ſanctoꝝ. Nam etſi xp̄m ſeque
banꝛ mulieres q̄ miniſtrabāt ei ⁊ apl'is:⁊ helis
eo paſt⁹ ſit a vidua:nō ſe debēt hoīes fragiles

tantis viris equare vt credāt hoc ita pure age
re ſicut illi:ꝛ tñ mſtū moderata ꝛ maxie mode
ſta fuit illa familiaritas ꝛ ex cā magna facta.

¶De paupṫate religioſoꝝ §.XI.

ſeruanda/ſeu ꝓprietate particulari nō haben
da:qualiter circa hoc quis offendat.Vñ Aug.
in regula dicit. Non dicatis aliquid ꝓprium:
ſed ſint vobis oīa cōia.xij.q.j.c.non dicatis.Et
Urbanus papa inquit. Quicūq vestrū vitam
cōem ſuſceptā hꝫ/et vouit ſe nil ꝓpriū habere:
videat ne pollicitationē ſuā irritam faciat: ſed
qḋ dño pollicit⁹ eſt fideliter cuſtodiat: ne dam
natione/ſed ꝑmiū ſibi acquirat. xij.q.j.ſcim⁹.
Et extra de ſta.mo.ca.cū ad monaſteriū.dicit.
Prohibemus diſtricte in ꝟtute obediētie ſub
obteſtatione diuini iudicij:ne quis monachoꝝ
ꝓprium aliquo modo poſſideat.Et in.c.mona
chi.eo.ti.dicit.hoc de vniuerſis religioſis pre
cipimus obſeruari: ſcꝫ ꝙ non habeant peculiū
ſeu ꝓpriū. ¶Ubi primo nota ſm Jo.an.in no
uel.ſup.d.c.cū ad monaſteriū. ꝙ ꝓpriū dicitur
quicquid celat abbati ſeu alij ſuo ꝑlato:vel te
net cōtra voluntatē prelati.Si aūt abbas que
dam monacho cōcedit vt eis poſſit vti ad libi
tū nō videt dici ꝓprietas quādo de quātitate
ꝛ qualitate nil celat abbati:nec ſine ipſius ſciē
tia aliquid recipit vel expēdit parat⁹ totū red
dere ꝛ dimittere ad iuſſuꝫ abbatis . Et dicitur
ꝓpriū ſm abbatem quaſi porro priuatū ſepa
ratū a cōmunitate.Et ſm Hoſti.importat pro
habere ꝓpriū. — priū dominiū rei iuſtis modis acqſitū. ¶Se
cundo nota ꝙ habere ꝓpriū eſt peccatū morta
le religioſo cuilibet:tum qꝛ eſt cōtra votū prin
cipale.ſ.paupṫatis : tum qꝛ eſt cōtra preceptū
iuris canonici:vt ptꝫ per allegata capl'a. Et re
ligioſo in morte reperto cū ꝓprio/mādat in di
ctis ca.negari eccleſiaſtica ſepultura. Cū ergo
religioſus vel religioſa / qꝛ idē iuris omnino eſt
in monialibus in hoc : aliquid recipere multū
vel parū mobile vel immobile cōtra voluntatē
ſuperioris/ vel receptū de licētia prelati nō eſt
paratus totū ponere in manibus ei⁹ ad placi
tum ꝛ requiſitionē ipſius prelati:vel ei aliquid
celat ne ab eo accipiat: vt ꝓprietarius peccat
mortaliter:ꝛ ſimilr ſi ſibi ad vſum cōceſſa cōtra
voluntatē ſuperioris vel ſine licētia vendit vel
donat vt dñs rei: niſi poneret ſpem in ratihabi
tiōe prelati. ¶Tertio nota ꝙ prelatus nō pōt
diſpenſare cū religioſo vt habeat ꝓpriū : vt ſcꝫ
aliqd habeat ſimpliciter in ſui dominio : vt fa
cere poſſit quicqd velit ſine volūtate ſupioris
ꝓpria auctoritate:immo vt dicit Inno.in.c.cū
ad monaſteriū.in fi. nec ſumm⁹ pōtifex in hoc
valet indulgere.i.diſpenſare. Et ꝗuis Archi.
Hoſti.ꝛ Joh.an.dicāt ꝙ papa pōt cū monacho
in ꝓprietate ꝛ caſtitate diſpēſare:hoc volūt di
cere ꝙ ex iuſta cauſa ꝛ maxima vigēte neceſſi
tate vt eſt bona diſpoſitio vni⁹ regni pōt papa
monachū laicum facere/ꝛ vxorare:ſed ꝓ certo
tenet ꝙ non valet diſpēſare cū monacho vt ꝓ
priū habeat ꝛ ſit monachus ſm Tho.ꝛ Pe.de
palu.qḋ ptꝫ per id qḋ narrat Archi.xxxij.q.ij.
ſolet.de quadam ablata muliere.Vñ nota ꝙ ſi
prelatus diſpēſat cū religioſo in ꝓprio:vt.ſ.ali
quid habeat ꝛ ad placitū illud diſtrahat: diſſi
pet ꝛ diſperdat:vt ſibi videt etiā in damnū mo
naſterij/non videt poſſe excuſari a peccato gra
ui ꝛ mortali:cū exponat ouē ſuā morti/ꝛ dāni
ficet monaſteriū ꝛ vſurpet poteſtatē quā nō hꝫ.
¶Quarto nota ꝙ cū prelatus cōcedit quedā
ſubdito ad vſum: qꝛ tñ res periculoſa eſt/ꝛ in
uidie ꝛ exēpli mali cauſa: cōſulit Hoſti.abbati
ꝙ niſi ex magna ꝛ euidenti cauſa talem licētiā
nō det monacho nō habēti adminiſtrationem.
Addit ad hoc dñs Jo.do.dicens: qꝛ ꝯſiliū hoc
eſt latiſſimū ꝛ ꝓpter maliciā modernoꝝ odio
ſum:qꝛ religioni damnoſum: ideo reſtringēdū
per regulā illā. Odia reſtringi et fauores con
uenit ampliari.de reg.iu.lib. vj. Itē qꝛ ad ma
iorē paupertatē obligāt fratres predicatores
ꝗ monachi:cū illis ſit licitū habere poſſeſſiōes
in cōmuni:ꝛ ꝑ cōſequens abbas pōt cōmittere
poſſeſſionē monacho : qḋ non pōt prelatus or
dinis predicatorū:cū dictus ordo poſſeſſiones
habere nō poſſit:ſꝫ eis renūciauit.hec Joh.do.
Moniales aūt vtriuſq ordinis mendicātiū in
cōmuni poſſeſſiōes ꝛ redditus habere poſſunt
vt monachi. Conceſſorū autē ſibi ꝑ prelatū re
ligioſus ita hꝫ vſum/ꝙ nō hꝫ vſufructū.Eſt aūt — Differunt vſus et vſufructus.
hec differētia inter vſuꝫ ꝛ vſufructū:qꝛ ſm tex.
glo.extra de pigno.cū conſtet. Uſufruct⁹ dicit
ius vtēdi et fruēdi reb⁹ alienis: ſalua rerū ſub
ſtantia.Sed vſus dicit ius vtēdi ſꝫ nō fruendi
rebus alienis ꝛc.Vñ de re cui⁹ qs hꝫ vſum ac
cipe debet ꝑciſe ſuā neceſſitatē: nec aliqd dare
pōt.Sed in vſufructu vltra ſuā neceſſitatē pōt
reſiduū illi⁹ vſufructus donare vt vult:qꝛ eius
rei dñs eſt. Religioſus de cōceſſis ſibi ad vſum
nil pōt donare etiam elemoſynaliter:nec de eo
qḋ acquirit ꝑ induſtriam aliquā: nec de bonis
paternis qſi ſibi cōmitterēt ad vſum vel fieret
ꝓcurator; qꝛ oīa ſunt monaſterij. vt.xij.q.j.nō
dicatis.niſi ſup hoc habeat licētiā dandi: ꝛ tūc
beneuttaltzals diſſipatio erit nō diſpēſatio:ꝛ cō
cedēs ꝛ vtēs peccabit ꝛ recipiēs ſine cauſa ra
tionabili.arg.xij.q.ij.gloria. ꝛ tenet reſtituere
monaſterio recipiēs ex turpi cauſa:etiam ſi ha
buiſſet dans licētiam dandi.Ex dono etiā reci
piens ſi dans nō habebat licentiā: ꝛ multo ma
gis ſi non hꝫ indigētiam . ¶ Nota quinto ſm
Umbertū in expoſitione regule ſup illud Sint

Uſus vobis oīa cōia.xij.q.j.nō dicatis.ꝙ cū3 duplex
cert⁹ et ſit vſus:q: cert⁹ et incertus. Circa certū vſum
incert⁹.qui.ſ.nō pōt auferri/ diſpēſari non pōt. Semꝑ
enī voluntas religioſi debet eſſe ſubdita p̄lato
vt reſignet qñ voluerit. Sed circa vſum incer-
tū qui eſt in voluntate alterius vt ei auferaꝛ cū
ei placuerit ex cauſa ratiōabili diſpenſari pōt.
Cauſa autē ratiōabilis diſpēſatiōis eſt duplex
ſc3 vtilitas et neceſſitas:vt.j.q.vij.§.niſi rigor.
Utilitas aūt pōt eſſe duplex:ſc3 priuata ⁊ cōis.
Priuata: vt cū cōcediꝛ religioſo liber aliquis
vel ad addiſcēdū vel ad informādū animū ſuū
in ptinētibus ad ſalutē. Cōis vtilitas eſt:vt cū
concediꝛ alicui vſus libri ꝗ pōt ſtudio ſuo alijs
ꝓficere. Similr̄ neceſſitas eſt duplex: ſc3 pri-
uata:vt cū in monaſterio paupe in quo nō poſ-
ſunt habere de cōi victualia moniales:cōcediꝛ
moniali vt aliquid habeat ad vſu3 neceſſitatis
ſue: cum ꝓpoſito tñ ſemper totū reſignandi cū
voluerit ſuperior. Neceſſitas cōis eſt:vt cū cō-
cediꝛ alicui officiali/procuratori/cellerario/et
hmōi aliquid ad expendendū in vſus cōes. Et
q̄uis hmōi neceſſitates vel vtilitates ſint ſuffi
ciēs cauſa diſpēſandi/non tñ oēs:ſed ſolu3 que
ſunt valde ratiōabiles ⁊ euidentes fieri debēt
vt in neceſſitatibus quotidianis vict⁹ et veſti-
tus: ⁊ in vtilitatibus circa pertinentia ad ſalu
tem aīe:et eſt valde cauendū ne in hmōi facili-
ter diſpenſeꝛ:tum ꝓpter ſequelam exēpli: tum
ꝓpter ſpeciem mali.de vita ⁊ hone.cleri.cū ab
omni. ¶ Nota ſexto de habētibus bona mona
ſterij vel cōuētuū adminiſtrationē ꝑ cōmuni-
tate:vt ꝓcuratores/cuſtodes.i.librarij/veſtia-
Procu- rij/ſacriſte et hmōi. Procurator igitur cum h3
rator adminiſtrationē rerum iuridicē in miniſtrādo
mona- res eccleſie vel cōuētus : cōditionē eius melio
ſterij. rare pōt:deteriorare nō debet:vt diciꝛ extra de
dona.c.fraternitatem. vbi dicit glo.ꝙ etſi ep̄s
aliquid modicū donare poſſit ſi ſit de cōſuetu-
dine:nō tñ ꝓcurator etiā generaliſſimā habēs
adminiſtrationē.ff.de ꝓcu.l.ꝓcurator. Et hoc
eſt contra abuſionē modernorū religioſorū ſm
dñm Joh.do.ꝙ cōſtituti ꝓcuratores et ſindici
a cōuentibus ſuis in totū vel in parte3 bonorū
patrimonialiū vendūt/donant/cōmutant/diſſi
pant/et diſperdūt:dicētes ſe facere licite/q: cū
licentia ſuorū maiorū:cū nec ip̄i prelati poſſint
donare vel diſtrahere bona monaſterij ſeu con
Cuſto- uentus. Cuſtodia autē diciꝛ rerū cōmiſſarū ſo-
dia. lers cautela ⁊ diſcreta adminiſtratio.extra eo.
per totū. Et ſic dicunꝛ cuſtodes librarij/cellera
rij/veſtiarij:quorū officiu3 eſt res ſibi cōmiſſas
cōſeruare cum diligētia a latronibus/a corru-
ptiōib⁹:⁊ neceſſaria vnicuiq3 ꝓut regula vel or
dinatio dom⁹ iubet diſtribuere: et fideliter ad
bonū cōmune eas tractare. Magna ergo abuſio
eſt vt fratres velint habere ſalaria pro officijs
ſuis:cū oia opa ſua ſint in manib⁹ prelatorū ac
etiā voluntates.xij.q.j.nō dicatis. ¶ Nota ſe-
ptimo ꝙ ſi religioſus teneat ad ſupfluitatē res
vt pecuniā/cappas/ et tunicas pōpoſas tripli-
catas ⁊ hmōi:cū licētia tñ p̄lati ſui:et ſit para-
tus ſemꝑ totū reſignare in manibus ei⁹ (qđ tñ
raro cōtingit) q̄uis talis nō poſſit dici ꝓprieta
rius:tñ ſm Umber.in expoſitiōe regule:pecca
tū eſt in diſpēſante ⁊ diſpēſato ſic ſine cauſa ra-
tiōabili. Et in diſpēſante eſt peccatū infidelita
tis ſeu iniuſtitie cū abutiꝛ poteſtate:cū data ſit
ei in edificationē:⁊ ip̄e vtiꝛ ea in deſtructionē.
In recipiēte hmōi diſpēſationē eſt auaricia:cū
teneat ſine rōnabili cauſa. Hec ille. Et ſatis cre
do ꝙ ꝗ ſe reperiūt in monaſterijs et cōuētibus
vbi non viuiꝛ in cōi:ſi prelati ſunt et non faciūt
quātū eis eſt poſſibile ſine notabili ſcādalo vt
viuatur in cōi:eos non eſſe in ſtatu tuto: q: fa-
uent rei deſtructiue religiōis. arg.diſt.lxxxiij.
error.⁊ i alijs.c.Si ſunt ſubditi et reſiſtūt huic
bono cum attentaꝛ:non q: nō poſſent ſufficien
ter viuere:ſed q: volunt abūdare/⁊ de ſuis ſuo
modo facere: videnꝛ eſſe in malo ſtatu cum ſe-
culariter viuant et velint in malo perſeuerare.
Prohibetur autē religioſis viuere ſeculariter
extra de reg.⁊ tranſ. ad reli.c.relatum.

¶ De habitiōe ⁊ retentiōe §.XII.

poſſeſſionū redditū annualiū in cōi in ordine
predicatoꝝ vtrum ſit licitū? Hoꝝ declarationē
ſumo ex libello venerabilis viri dñi Jo.do.car
dinaꝛ.qui releuauit ſeu ſuſcitauit prim⁹ in ita
lia vitā regularis obſeruātie in ordine predica
torū ſcientia et vita famoſi: quē fecit ſup hmōi
materia. ¶ Primū ergo.ſ.hoc eſſe peccatum Poſſeſ-
ꝓbat ſic. Filij ſeu ſucceſſores tenenꝛ patrū pre- ſiones
deceſſoꝝ ꝓmiſſa ⁊ ſtatuta ſeruare:qđ p3 ex de habere
immuni.eccle.aduerſus.⁊ de teſta.ſi heredes. predi-
Unde ⁊ de regu.iuris in.vj.diciꝛ ꝙ rationi cō- catori-
gruit vt ſuccedat in onere qui ſubſtituiꝛ in ho- b⁹ pctm̄
nore. Sed inſtitutor ⁊ pater ordinis p̄dicatoꝝ eſt.
beatus Dñicus ⁊ ſui ſucceſſores ꝗ cōſtitutiōi-
bus formā ⁊ auctoritatē dederūt: ordinauerūt
⁊ ipſi ſeruauerūt ſine poſſeſſiōibus et annuali-
bus redditibus viuere:vt p3 in cōſtitutiōibus
in.c.de capitulo generaliſſimo:⁊ per ip̄3 beatū
Dominicū hoc ſummis pōtificibus ꝓmiſerūt:
nec aliter ſummus pōtifex ordinē approbauit:
qđ p3 in bulla cōfirmationis ordinis Honorij
iij.⁊ in bulla canonizatiōis beati Dominici: et
in bulla Clemētis que incipit : Uirtute cōſpi-
cuos. ⁊ in multis alijs bullis:que oēs teſtificā
tur fratres ordinis predicatoꝝ elegiſſe viuere
in arctiſſima paupertate. Igiꝛ poſteri in dicto
ordine tenētur de lege cōmuni:nō ſolū priuata

que obligāt non tm̄ ad penā: ſed etiā ad culpā integralē oim̄ poſſeſſionū reddituū annualiū abrenūciationē ſeruare. Quāuis enim regula bti Aug. (cui⁹ predicti ſunt pfeſſores) nō phibeat poſſeſſiones hr̄e in cōi: ſed pmittat: tamē huic pmiſſioni renūciauerūt in manib⁹ ſummi pōtificis obligātes ſe ad abdicationē earū per cōſtitutiones regule ſupadditas: quarū etiam ipſi ſunt profeſſores. Et regula iuris dicit. Qḋ ſemel placuit amplius diſplicere nō pōt. extra de reg. iur. li. vj. Qḋ verū eſt in his q̄ nō per errorē: ſed p ſcientiā placent: ⁊ nō ſolū mente: ſed vbo vel ope. vt glo. ibi Joh. and. ſic eſt in pposito. Renūciantib⁹ em̄ actiones ſuas nō eſt dandus regreſſus. vt. vij. q. j. q̄ periculoſum. et di. xcij. Si quis ep̄s. ⁊ de reg. ⁊ tranſ. c. ad aplicā. Sed et ipſe pater dn̄icus quē debent imitari q̄ volunt eſſe filij. vt dr̄ di. xl. nō eſt. nūq̄ voluit poſſeſſiones accipe que nō ſtatim venderentur. Et quaſdā cōuētui bononieñ. oblatas et a q̄buſdā fratribus receptas repudiauit: de quo nō parū ſcandalizati ſunt q̄ obtulerant ciues deuoti malnit aūt eos ſcādalizari q̄ poſſeſſionū ſceno ordinē fedare. Qui tn̄ tādē in extremis in ſuo teſtamēto maledictionē dei ⁊ ſuā cuilibet ad ordinē ſuū tales reddit⁹ inducēti delegauit: que maledictio patris effectu clamare non ceſſat.

¶ Scḋo nota q̄ ex predictis ⁊ multis aliis iuriū allegationib⁹ ⁊ rationib⁹ infert. q̄ fratres particulares duoꝝ ordinū mēdicātiū / ſcȝ predicatoꝝ et minoꝝ: q̄ vetant poſſeſſiones habere pertinētes ad illos cōuent⁹ qui patēter aut ſophiſtice de reddítib⁹ viuunt cōmunē vitā nō debent recipere niſi ſicut vxor vſurarij q̄ tenet de pprio labore aut elemoſynis vitā ſuā ducere poſito q̄ oīa bona viri ſui ſint de vſuris. Si enim fratres tales poſſunt viuere de cōib⁹ elemoſynis quas cōuent⁹ illi recipiūt bene eſt cū eis: ſin aūt pcurēt a fidelib⁹: caute tamē cauēdo ſcādala quātum poſſunt ⁊ a diffamatiōe fratrū ſuorū ſimpliciter abſtinēdo: q: tales redditus vt prefertur rapina ſunt et nulli⁹ iuris exiſtunt. Unde ⁊ allegat Hoſt. ⁊ Jo. an. dicentes predicatoꝝ ſtatū fore pfectū ex electiōe altiſſime paupertatis: dūmodo caueant ne furent. Et q̄d eſt furari niſi reuerti ad poſſeſſiōes ⁊ redditus phibitos? addit al's peccarēt mortalr̄ / ſicut et frāgendo caſtitatē ⁊ hmōi. hec oīa intelligo cum fuerit abſq̄ debita diſpēſatiōe ſuper hmōi: ⁊ per papā fiēda ſm ipm̄. vt. j. dicet. Et i fine tractatus ꝯcludit q̄ ſi frater ſingularis in dicto ordine p̄dicta facere nō poſſet: ad aliquē conuētū ſue religionis in quo religio vigeat liberā tranſeūdi habeat facultatē: licētia tamen petita: etſi nō obtēta: ne obedientie bonū deperiat.

¶ Nota tertio q̄ i ꝯtrariū poſſent induci tres rōnes quas elidit et deſtruit ipſe. Et prima eſt talis. trāſgreſſio eoꝝ q̄ cōtinent in cōſtitutionib⁹ nō obligat fratres ad culpā / ſȝ ad penā: niſi ppter p̄ceptū vel contēptū. vt habet ex plogo cōſtitutionis. Sed nō hr̄e poſſeſſiōes in cōi eſt ordinatio cōſtitutionū ⁊ ſine p̄cepto formata: ergo nō eſt pctm̄ ſaltē mortale vt dictum eſt. Ad qḋ prefat⁹ dn̄s Jo. rn̄. hāc ordinationē ſeu inhibitionē q̄ habet in. c. de do. cōce. ⁊ conſtru. ſic poſſeſſio aut reddit⁹ ānuales nullo mō recipiātur attēta ſolēnitate circūſtātiaꝝ: q̄bus facta eſt: de q̄b⁹ habet i. c. de caplo gn̄aliſſimoꝝ nō ſit ſtatutū quaſi principale: ⁊ ablata ſit poteſtas quibuſcūq̄ in ordine diſpēſandi in hoc. vt ibi pȝ hr̄e vim p̄cepti: q̄uis ibi non fiat p̄ceptū in forma. Sic dicit ſenſiſſe et determinaſſe famoſos doctores lapū de caſtellis. ⁊ Franciſcū de aretio. Aſſerit etiā q̄dā q̄ in cōſtitutionibus phibēt ſimplr̄ nulla adhibita pena taxata vel taxāda abſq̄ graui pctō cōmitti nō poſſe: ſicut eſt illud de poſſeſſionib⁹ nō habendis. obligāt em̄ cōſtitutiones aliqñ trāſgreſſores ad culpā et non ſolū venialē: ſed aliqñ mortalē / etiā ſine precepto formato vel cōtemptu adhibito qḋ. j. declarabitur in alio. §. Satis cōcordat Guil. q̄ dicit q̄ aliqua ſtatuta ſunt ſub p̄cepto: etſi per verba preceptoria nō exprimātur: ſi conſtat q̄ tanq̄ principalia fundamenta ordinē illum in ſpe religionis cōſtituētia: ſicut ſtatuta vt immutabiliter obſeruentur.

¶ Scḋa ratio eſt talis. Cōſuetudo nō ſolū cōſtituit ius. vt dr̄ diſt. xj. in his. ⁊ aliis ca. ſed etiā tollit ius poſitiuū. vt patet per exēplū de ieiunio a q̄nquageſima a clericis inchoando. di. iiij. ſtatuim⁹. et de ieiunio in feſto dierū rogationū. de cōſe. diſ. iij. Rogationes. ⁊ de q̄buſdā dieb⁹ feriatis. de cōſe. diſ. iij. c. pronunciandū. que oīa per cōtrariā cōſuetudinē ſunt abrogata ſm glo. ipoꝝ. c. Sed iam per antiquā cōſuetudinē a. l. annis ⁊ vltra introductū eſt cōuent⁹ habere poſſeſſiones ⁊ redditus: cui⁹ phibitio eſt de iure poſitiuo: ergo ⁊c. Sed ad hoc reſpōdet q̄ ad hoc q̄ ꝯſuetudo preiudicet iuri poſitiuo: requirūtur multa precipue vt ſit rōnabilis ⁊ preſcripta. extra de cōſue. c. finali. Sed iſta cōſuetudo que potius dicenda eſt corruptela non habet has cōditiōes nā interrupta eſt frequēter p phibitionē capitulo ꝝ generaliū. Requirit etiā q̄ res ſit p̄ſcriptibilis ⁊ p̄ſcripta de qua agit. ex̄ de teſta. c. ſi. qualis nō eſt ſtat⁹ religiōis. vnde cōtra cōſtitutionū puncta principalia nulla cōſuetudo poteſt introduci: vt de eſu carniū: de equitando ⁊ hmōi. ⁊ multo magis de poſſeſſionib⁹ habēdis quod eſt ſtricti⁹ prohibitū. Unde et Joh. andree in ca. Cum ad monaſteriū. extra de ſtatu monacho. dicit q̄ ſicut contra vota non valet

conſuetudo:ſit nec cõtra religionem. ⁊ conclu
dit cũ Hoſtiẽ. ꝙ monachi debent abſtinere ab
eſu carniũ non obſtante conſuetudine vel ſcan
dalo fratrum. Oportet etiam ꝙ conſuetudo ſit
rationabilis: ⁊ ꝙ contineat naturalẽ equitatẽ.
extra de conſuetu.c. Ex parte. Sed hoc nõ ha-
bet talis conſuetudo. ergo non tollit in hoc cõ
ſuetudo dictum ius. ¶ Tertia ratio eſt ꝙ cum
papa omnia iura in ſcrinio pectoris ſui cenſea
tur habere. C. de teſta. l. omniũ. ⁊ extra de con-
ſti.c.j.lib.vj. quo ſcꝫ ad interpretationẽ ⁊ muta
tionem in poſitiuis: ⁊ cum omni lege humana
poſſit diſpẽſare ſm oẽs: papa diſpẽſauit in hoc
qḋ eſt poſitiuũ ius. qḋ patet ꝑ plurima priuile
gia ordini indulta: et precipue in priuilegio a
pluribꝰ ſummis põtificibꝰ renouato: qḋ cõiter
dicitur mare magnũ. vbi indirecte ⁊ impublice
videtur hoc haberi. Sed ad hoc reſpõdet pre-
fatus dñs Jo. do. di. ꝙ hec priuilegia ſi que eſ-
ſent nõ valerent pluribꝰ rationibꝰ. ⁊ p̄cipue q̄r
priuilegiũ cõtra cõſuetudinẽ vel cõſtitutionem
impetratũ vigore caret: niſi de ipſa ꝯſuetudine
et ꝯſtitutione expreſſam faciat mẽtionẽ. extra
de conſti.c.j.lib.vj. ⁊ extra de his que fi. a ma-
io. parte ca. Cũ nos. Sed in dictis priuilegijs
nec de conſtitutione nec de cõſuetudine fit mẽ
tio: igitur nõ ſunt valida in hoc. Itẽ priuilegiũ
ꝑ ſurreptionẽ obtentũ vigore caret. de reſcrip.
c. ſuꝑ litteris. Sꝫ tale priuilegiũ fuit ſurrepti-
tium: q̄r cauſe friuole aſſignate: puta q̄r elemo
ſyne fideliũ ſunt attenuate: ⁊ nõ q̄r hoc eſt ideo
q̄r male viuũt et tacentur illa vera ſciẽter: que
ſi papa ſciret nũꝙ̃ talia daret. Uñ lapus de ca-
ſtel. doctor cõſultus ſuꝑ hoc dixit ꝙ ſi hoc eſſet
cõceſſum ordini per modũ priuilegij expectan
da eſſet ſc̃da iuſſio. Nõ eñi preſumitur a curia
emanaſſe: q̄r cõtra ſtatuta eſt religioſoꝝ. extra
de cõfirmatione vti. vel inuti. c. porrecta. Non
eñi p̄ſumitur ꝙ papa vnico v̄bo tollere volue-
rit tot laboribꝰ et vigilijs ſtatutũ firmatũ men
dicantiũ. extra de elec. c. eccleſia. ij. Idẽ poſt eũ
cõfirmauit Jo. de lignano profundus doctor
vtriuſqꝫ iuris dicẽs dictũ priuilegiũ nõ valere
⁊ eſſe ſurreptitiũ: q̄r tacuerũt impetrantes ma
ledictionẽ. b. Dñici ⁊ cõſtitutiones ꝓhibẽtes.
Cõſtitutiones aũt cũ ſint facti: ⁊ in facto conſi
ſtant: preſumũtur a principe ignorari. extra de
cõſti.c.j.li.vj. ergo ⁊c. ¶ Nota quarto ꝙ in eo
caſu dicit idem dñs Jo. licitũ eſſe habere poſ-
ſeſſiones et annuales redditꝰ poſtꝙ̃ fratres vi
uendo regulariter ⁊ vitando ſuꝑfluas expẽſas
in edificijs: in conuiuijs: in veſtibus: in promo
tionibus ⁊ hmõi: ac etiam vacando ſaluti pro-
ximorũ: predicationi: audientie confeſſionũ et
hmõi experti fuerunt in ſuis opportunitatibꝰ
nõ iuuari ſeu viuere poſſe ſine redditibꝰ: qḋ nõ

Nota de mari magno p̄dicatorũ.

credit ipſe euenire: tũc poſſeſſiones acceptent
moderate ex carũ vſu viuẽtes: ⁊ nullũ pc̃m erit
q̄r neceſſitas nõ habet legẽ. j. q. j. remiſſionẽ. et
ex̄ de obſerua. ieiu. c. Conſiliũ. q̄r ⁊ rem alienã
accipe licet in neceſſitate ⁊ vti ea. extra de fur-
tis. c. ſi quis ꝓpter neceſſitatẽ. ⁊ hoc q̄r tũc oĩa
ſunt cõia. di. xlvij. c. Sicut. in fine. cum ſcꝫ ſibi
aliter prouideri non poſſit. de cõſe. di. v. Diſci-
pulos. Hec ipſe. Tutius tamen eſſet ꝙ etiã in
neceſſitate qñ nõ eſſet extrema: accedat diſpẽ-
ſatio ſuꝑ hoc ſuperioꝝ: immo requirit̃. ¶ No-
ta q̃nto ꝙ tenet idẽ Jo. ꝙ in hoc nõ poſſit diſpẽ
ſare niſi ſolꝰ papa: nõ aũt p̄lati ordinis nec ma-
giſter ipſe: nec capitulũ generale nec generaliſ
ſimũ niſi autoritate pape illud celebraret̃. ꝙ ſi
dicat̃ ꝙ par in parẽ nõ hꝫ imperiũ. ex̄ de elec. c.
Innotuit. arg. di. xix. c. nulli. cũ gloſis ſuis. er-
go capitulũ gñaliſſimũ nõ potuit ligare manꝰ
alteri capl̃o gñaliſſimo: qḋ fieret ſi in hmõi di-
ſpenſaret ſeu dictã conſtitutionẽ tolleret. Rñ.
ꝙ illud capl̃m generaliſſimũ primũ fuit autori
tate pape celebratũ: in quo ſtatuit ⁊ dicit ip̃m
capl̃m / immo papa. nolo ꝙ aliud capl̃m etiam
generaliſſimũ poſſit reuocare iſtã conſtitutio-
nẽ de poſſeſſionibus nõ habendis: ſequitur ꝙ
quodcũqꝫ aliḋ capl̃m generaliſſimũ ſit inferiꝰ
alio primo ⁊ nõ par: ⁊ per cõſequẽs nõ poſſit re
uocare cõſtitutionem illã niſi etiã ipſum fuerit
autoritate pape celebratũ. Itẽ totꝰ ordo renun
ciauit autoritati quorũcũqꝫ capl̃oꝝ in hac ꝑte
noialiter ⁊ expreſſe q̃ poſſent ordini poſſeſſiões
concedere aut redditꝰ annuales: ergo talis au
toritas neqꝫ eſt in toto ordie: nec poteſt eſſe ni-
ſi per ſpecialẽ licentiã non ſurreptitie impetra
tam: ſed ſponte ⁊ de certa ſciẽtia cum legitima
cauſa a ſummo pontifice datam. Hec Jo. do.
¶ Nota ſexto ꝙ ſi conuentus poſſet cõpeten-
ter viuere in decenti numero ⁊ exercitio ſue vo
cationis ſine poſſeſſionibus ⁊ redditibꝰ annua
libus ſicut de facto experientia docet in pluri-
bus locis: tunc petere diſpenſationẽ ſuꝑ hmõi
velut obtenta durãte tali cõſtitutione nõ excu
ſarent̃ a pctõ: q̄r hoc eſſet retro aſpicere. qḋ ꝓ-
hibet̃. de pe. di. ij. pẽnata. Hoc eñi eſſet declina
re et minui a ſtatu perfectionis ⁊ paupertatis
xp̄i ⁊ apl̃oꝝ et tollere ab ordine ſtatũ mendicã
tiũ. Uñ lapus de caſtel. dicit ꝙ in hoc differunt
mẽdicãtes ab alijs religioſis: q̄r nec i cõi nec i
ꝑticulari poſſunt hr̃e ꝓpriũ. i. immobilia ⁊ red
ditꝰ quãtũ ad ordinẽ p̄dicatoꝝ. ⁊ gl. ex̄ de elec.
quorũdã. li. vj. dicit ꝙ mẽdicãtes ꝓp̄e ſunt q̄bꝰ
ad cõgruã ſuſtẽtationẽ redditꝰ aut poſſeſſiones
hr̃e eoꝝ ꝓfeſſio vel regula vel cõſtitutio vetat.
Sed ꝑ queſtũ publicũ tribuere victũ ſolet icer
ta mẽdicitas. vt habetur de reli. do. c. j. Et Jo.
and. poſt Arcħ. dicit mendicare eſt egere et ab

aliis neceſſaria q̄rere. Unde mēdicus dr quaſi
manu dicēs. Et Jo.an.in glo.in nouel.illud in
arctiſſima paupt̄ate.ex̄ de priuil.nimis praue.
dicit loquēs de p̄dicatorib⁹: q2 nec poſſeſſiōes
habēt nec reddit⁹:ſed ex ſolis elemoſynis ſuſtē
tant. Hinc deuotus Ber.in li.de diſpēſatione ꝛ
p̄cepto dicit de p̄lato. Uota mea nō augeat ſine
mea volūtate:nec minuat ſine certa neceſſitate
alioqn nō erit diſpēſatio:ſed diſſipatio. Et pec

De bonis immobilibus.

cabit ꝯcedēs et vtens. ¶ Nota ſeptimo q̄ ſi ad
cōuent⁹ puenerūt bona imobilia vt poſſeſſiones:
redditus annuales iure legati vel ex hereditaria
ria ſucceſſione. Nā et fratres nr̄i adire poſſunt
hereditatē parentū ex priuilegiis cle.iiii. imo
nec poſſunt exheredari. vt.xix.q.ii.c.ſi. Nō ne-
gat dn̄s Jo.de.dn̄ poſſint fratres ſuſcipe. Sed
hoc dicit eſſe ſeruandū: q2 ſi libere dimittūtur
q̄citius debēt vēdi:nō cauillādo diu tenēdo ꝑ
p̄cio habēdo maiori: ſicut faciūt ſeclares auari.
Seruet̄ dictū Hiero.ad paulinū. Si habes rē
in p̄tāte tua vende:ſi nō habes proiice. De p̄cio
vō puiſo neceſſitatib⁹ ꝯuent⁹ nō ſupfluitatib⁹
reſiduū pauperib⁹ erogeť:vel ꝓpinqs legātis
dent̄ ſi indigent.ar.xii.q.i.q2 tua.et.c.expedit.
Nec debet ſine neceſſitate q̄ caſū reſpiciat de
ꝓpinquo multa pecunia ſub depoſito ſeruari.
ar.xii.q.i.nolo. Si aūt legant̄ cū cōditione hoc
pōt eſſe multipliciter. Et ſi cōditio eſt talis: vi-
delz q̄ p̄ciū cōuertat̄ in fabricā vel ornamentū
eccl'ie:vel veſtes ꝛ lectiſternia ꝛ hmōi. hoc fieri
debet q̄citius cōmode pōt:dūmodo nō ſit ꝯtra
ꝯſtitutiones ꝛ humilitatē ordinatā. ar.xiii.q.i.
ca.vlti. Sed ſi ꝯditio ſit talis q̄ nō poſſit vendi
ſiue al's alienari: vt q2 de redditib⁹ debet an-
nuatim puideri fabrice/tectis/infirmis/pitan
tiis/veſtib⁹ fratrū ꝛ hmōi. credo tenere legatū
et ꝯditionē ꝑ nō adiecta haberi: ſicut pōt a ſiſi
inueniri in.c.tua nobis.ex̄ de teſta. Nā cōditio
illa q̄ fratres ſemꝑ teneāt illā poſſeſſionē: eſt ꝯ
ꝯſtitutiōes eoꝝ ꝛ pfeſſionē: ꝛ ideo obligāt eos
ad peccādū. Et ex alia parte hoc facit cōtra ad
orandū ꝑ ſe. Sed cū pctōres de⁹ nō audiat: ptz
q̄ teſtator petiuit ꝯtraria vn̄ nō eſt audiendus.
Simile notat Archi.xxiii.q.vii.c.i.ꝛ.ii. Et quia
vt dicit regula iuris.de reg.iur.lib.vi. Nō de-
bet vtile ꝑ inutile vitiari. Et priuata diſpoſitio
teſtatoris nō poteſt generalē diſpoſitionē legis
vel canonis immutare. vt de teſta.c.requiſiſti.
et.ff.de legib⁹.l.nemo poteſt. Ualebit legatū ꝛ
cōditio nō tenebit et ſic vendat̄: q̄ ſi hoc nō ad-
mittat̄ a iuriſtis:vel ꝑmittat̄ ab executoribus:
vel etiā ſi fiat ꝓhibitio alienationis ſub certa
pena: puta q̄ deuoluat̄ ad aliū in caſu aliena-
tionis vel incurrat aliā penā:nullo modo ꝓpter
hoc faciendū eſt ꝯtra cōſtitutionē: ꝛ ideo ſi non
poſſunt vēdi abiiciant̄ ꝛ dimittantur. ¶ Nota

octauo q̄ ſi legata nō ſunt facta in fraudē: ffes — De legatis.
poſſunt illas elemoſynas petere: vt al's ſponte
oblata. Sed caueāt ꝑ ſe vel ꝑ ſuos ꝓcuratores
ꝯtra nō dantes ciuiliter placitare q̄ ad imobi-
lia. Et ſi dicat̄ q̄ ex hoc dabit̄ occaſio ꝑſonis
nō ſoluendi legata: ſed detinēdi iniuſte aliena.
Rn̄.q̄ pctm̄ iā interius cōmiſſum nō euadit ta
lis a quo repetunt̄: et vltra hoc multa alia ad-
dunt̄ in placitatiōe: vt odia/rixe/mēdacia/piu
ria/detractiōes/iniuſticie: ꝛ vltra iſtud ſcanda
lū cōe laicoꝝ videntiū mendicātes litigare qui
al's ꝯſilia p̄dicare nō ceſſant: laici aūt ſi in iudi
cio ſua petāt nō ſcandalizāt laicos inquātū liti
gātes ꝛ ſua repetētes: qn̄ etiā clericus petens
debita bona eccl'ie ſue nō peccat: ſz debet h̄ fa-
cere. vt notat Arch.x.q.ii.ep̄s.ideo eſt: q2 eccle
ſia hoc ei mādat: nec etiā tenet̄ ad ſtatū ꝑfectio
nis vt religioſi. Mendicātib⁹ aūt nō mādat: ſed
potius interdicit ꝑ ꝯſtitutiōes ſuas: ꝛ magis ꝛ
prius debet qs puidere ſaluti ſue ſeruando re-
gulā ſuā ꝛ ꝯſtitutiōes q̄ alioꝝ pcurādo ne reti
neāt legata eoꝝ. Hec Jo.do. Cōſiliū eſt ꝛ opti-
mū: tn̄ ſi etiā in iudicio exigerent̄ ꝛ q̄citius vē-
derent̄: nō videt̄ eſſe ꝯtra cōſtitutiōes vel iura
cōia. Pe.aūt de pa.in quadā ep̄la reſpōſali ad
magiſtrū ordinis fratrē Hugonē ſuꝑ iſta mate
ria poſſeſſionū ꝛ redditūū dicit magiſtrū ordi-
nis ꝛ puincialē ex cauſa rōnabili: puta in caſu
neceſſitatis q̄ legē non habet: poſſe cū aliqbus
cōuentib⁹ diſpēſare: ſicut ex cauſa rationabili
diſpēſare valent in carnib⁹ comedēdis. Sed ſi
qs bene aduertit caſus ſunt multū diſſimiles.
Nā ꝑ cōſtitutiones declarat̄ q̄ p̄lati poſſint de
carnib⁹ diſpenſare: nō ſic de poſſeſſionib⁹ imo
expreſſe ꝓhibet̄ eis diſpenſatio. Et ideo tutior
et rōnabilior videt̄ opi. Jo.do.ſ̄.poſita. ¶ No — De ppetuis anniuerſariis.
ta nono q̄ de āniuerſariis ꝑpetuis ſic dicit idē
Pe.in dicta ep̄la. Michi videtur q̄ ſicut nō eſt
ꝯtra ordinē: imo de ordine recipe quotidianas
elemoſynas: ita etiā anniuerſaria ꝑpetua: nec
hoc eſt habere reddit⁹ in recipiēdo gratis: ꝛ in
petendo extra iudiciū: nec in hoc eſt neceſſaria
diſpenſatio: ſicut nec in quotidie mendicando.
Sed repetere ea in iudicio tanq̄ redditus ſibi
debitos nō licet abſq3 diſpēſatione. Que diſpē
ſatio fieri nō debet: nec illud diſſimulari niſi ex
cauſa neceſſitatis: puta in locis vbi ita refriguit
charitas q̄ ffes ſeminātes ſpūalia nō poſſunt
aliter metere tp̄alia. Hec Pe. ꝛ idē videtur di
cendū: imo ꝛ fortius de certis elemoſynis an-
nualib⁹ quas reges ꝛ principes aliqn̄ ordināt
dari fratrib⁹ de gabellis ꝛ aliis introitib⁹. Nā
talia ſunt pure elemoſyne: nā ipſe cōcedens ad
placitū pōt reuocare talē dationē cū ſponte det
et nō ex aliqua obligatiōe ad illos: nō obſtante
q̄ illi q̄ ſunt ſuꝑ dictis gabellis teneant̄ ex de-

bito dare fratribꝰ rōne ordinatiōis dñi. Idē di-
cit ipſe Pe. de cenſibꝰ annuis ac etiā de reddi-
tibus fratrū ad vitā: qꝛ ſcꝫ non licet exigere ea
abſqꝫ diſpēſatione: q̄ fieri nō debet niſi propter
neceſſitatē: ſed oblata licet accipe. Et addit ꝙ
iſtud priuilegiū quo ↄcedit̄ ꝙ ffes poſſint reci-
pere legata ꝑpetua ad cultū diuinū: nō exp̄mit
de legatis ꝑpetuis factis ꝓ pitantiis aut indu-
mētis ꝙ poſſint ea recipe. Timeo etiā ne illud
priuilegiū parū valeat ad ꝓpoſitū: quia ibi nō
exprimit̄ ↄtraria ↄſtitutione vel ↄſuetudine nō
obſtāte. Hec ipſe. ¶ Nota decimo ꝙ cū aliqui
docti viri aliter ſentiāt: ideo ſimplices fres. i. il-
litterati q̄ in dicto ordine degūt in cōuentibus
poſſeſſionatis / alia religioſe viuētes cū videant
peritos ⁊ bonos ſic viuere: ſatis videt̄ excuſa-
ri. Silr q̄ ex obediētia ordinis aſſignant̄ in
hmōi ↄuentibꝰ rōne ſtudij vel p̄dicatiōis ⁊ ſine
ſcandalo nō poſſent ſe ſubtrahere: etiā videt̄
poſſe excuſari remanēdo in ↄuentibꝰ poſſeſſio-
natis nō diſpēſatis ſup hmōi. Silr ⁊ alij do-
cti q̄ manēt in hmōi cōuentibꝰ ⁊ quantū in eis
eſt ſunt parati ꝙ poſſeſſiones vel redditꝰ hmōi
alienent̄ ⁊ operā dant: ſed alij non cōſentiūt: cū
alienatio habeat fieri ꝑ maiorē partē capli cō-
ſentientē excuſari videntur. Et multo magis ſi
prelatꝰ ſuperior hoc ꝓhibet. ſ. fieri alienationē.
Satis vtile ⁊ rōnabile eſſet ꝙ ex quo in multis
religionibus de elemoſynis viuere non poſſunt
ffes etiā religioſe ſe habētes: tū ꝓpter graua-
mina laicoꝝ multiplicata ex guerris: tū ꝓpter
diminutionē charitatꝭ refrigeſcētis: tū ꝓpter
multiplicationē pauperū q̄ſtuantiū: ꝓcuraret̄
diſpēſatio a papa ꝑ p̄latos ordinis: ⁊ papa ſatꝭ
rōnabiliter diſpenſaret: ⁊ p̄cipue in locis vbi ꝑ
experientiā videt̄ ꝙ elemoſyne nō ſufficiūt.

¶ Quantū autē ad cōſti- §. XIII.
tutiōes fratrū p̄dicatoꝝ. Si frater aliquā trāſ-
gredit̄ ordinationē ꝓhibitā ſub p̄cepto in vir-
tute ſp̄ūſcti vel ſub pena excōicationis vel car-
ceris: clarū eſt ꝙ mortaliter peccat: nō aūt ali-
ter trāſgrediēdo ſine ↄtēptu ꝓpter id qđ dicit̄
in ꝓlogo. Cōſtitutiōes nr̄e nō obligent nos ad
culpā vel ad penā niſi ꝓpter p̄ceptū vel ↄtēptū.
Sed ꝓ hoꝝ declaratiōe nota ſm Io. do. ꝙ in cō-
ſtitutionibꝰ aliq̄ ſupponunt̄ vt ꝑ ſe nota / vt for-
ma: habitꝰ ⁊ color ⁊ obſeruatio caſtitatꝭ ⁊ hmōi
et trāſgreſſio hoꝝ eſſet mortale: qꝛ ↄtra votū et
ordinationē eccl̄ie. Alia ponunt̄ in ↄſtitutione
et ſub triplici differentia: qꝛ q̄dā memoratiue:
q̄dā ſimpliciter negatiue: q̄dā ordinatiue ⁊ or-
natiue. Prima ſunt vt ieiunia ab eccl̄ia inſti-
tuta ⁊ alia hmōi: ⁊ iſta talia trāſgrediēdo facta
penitētia ↄſtitutionū vel p̄lati vel nō facta ad-
huc culpa remanet niſi ꝑ ↄfeſſionē deleat̄ ⁊ cō-
tritionē. Datur ⁊ nichilominꝰ penitētia ſm cō-
ſtitutiones: nō qꝛ egit cōtra eccleſiā: ſed etiā qꝛ
fecit ↄtra ↄſtitutiōes: ⁊ ſic multa ſunt in ↄſtitu-
tionibꝰ q̄ trāſgreſſores nō ſolū ad penā ↄſtitu-
tionis obligāt: ſed etiā ad culpā vel mortalē: vt
ꝑcutiendo fratrē: vel ↄtumelioſa ꝟba dicēdo ⁊
hmōi: vel venialē vt dicēdo ꝟba ocioſa. Illa ꝟo
que ponunt̄ ſimpliciter ⁊ negatiue nulla adhi-
bita pena taxata vel taxanda non recōpenſant̄
pena. vñ ipſa trāſgrediendo a graui pctō excu-
ſari nō poſſunt: vt ſunt q̄ exiſtūt ↄtra oēm obe-
dientiā ⁊ extra oēm autoritatē: ⁊ exēplificat de
poſſeſſionibꝰ nō habēdis vel redditibꝰ annua-
libus: et illa dicit eſſe mortalia. Illa autē q̄ po-
nunt̄ in ↄſtitutionibus ordinatiue: ſunt q̄ de ſe
nō exiſtunt de genere bonoꝝ aut maloꝝ: ſed de
ornatu et decētia religionis ſicut ſunt ieiunia:
eſus carniū negatꝰ: modus dicēdi vel cantādi
officiū / ſilētiū / iclinatiōes ⁊ hmōi: ꝓ his taxant̄
pene in cōſtitutionibꝰ vel cōſtituunt̄ taxande a
p̄latis: quas q̄ fecerit ⁊ a trāſgreſſione ceſſaue-
rit ſine culpa erit: puta ſi comedit carnes ſine
licētia ⁊ magna neceſſitate: ſi veniā petat: et ſi
inducit̄ ꝙ doleat de culpa cōmiſſa faciendo pe-
nitētiā taxatā: mūdat̄ a culpa ⁊ ſatiſfacit trāſ-
greſſionibꝰ eoꝝ q̄ ꝑtinent ad ornatū religionis
Et poteſt non eſſe culpa: puta ſi fiat ex rōnabili
cauſa: vel forte ex inaduertētia ⁊ obliuione cō-
tra hmōi ſtatuta: ⁊ ꝓpterea dr̄. non obligēt nos
ad culpā: qđ ſi nō diceret̄ etiā in dicto caſu non
obligarēt ad culpā. Et pōt in ipſis trāſgreſſio-
nibus eſſe culpa vel leuis ſi ex leuitate ⁊ fragi-
litate frangant̄ hmōi ſtatuta: ⁊ ꝓpterea ponit̄
capitulū de leui culpa: vel grauis ſi ex malicia
fiat parua: vel grauior ſi ex grauiori malicia: et
ꝓpterea ponunt̄. c. de graui culpa. et. c. de gra-
uiori. Silr caplꝫ quotidianū dr̄. c. de culpis.
Hec ille. Tho. etiam. ij. ij. q. clxxxvj. dicit ꝙ in
hmōi tranſgreſſionibꝰ pōt eſſe culpa vel venia-
lis ſi fiat ex negligētia: vel etiā mortalis ſi fiat
vel ex ↄtēptu vel ex libidine. i. cōplacētia frui-
tionis. ſic ſumit̄. xxv. diſt. ꝟ. alſ ea. Si quis aūt
nō fecerit penitētias taxatas a ↄſtitutionibus
vel taxandas a p̄latis ꝓ hmōi trāſgreſſionibꝰ
obligat̄ tūc ad culpā. Et ſi in hoc pſeuerat: non
paratus emendare ſe: nec penitētias pro hmōi
ↄſtitutionis vel prelatoꝝ ſubire debitas: hic ſic
agendo ↄtēnit ſm dñm Io. do. ¶ Utrū fratres
ordinis predicatoꝝ tenentur facere cōtenta in
regula ⁊ conſtitutionibꝰ ipſius ordinis dato ꝙ
prelatus ſuus nō mandet ſeu dicat ei ꝙ ſeruet.
Et primo videt̄ ꝙ non: qꝛ non tenet̄ ea ſeruare
obligatione cōi ſibi ⁊ aliis chriſtifidelibus qui
non ſunt obligati ad ſeruandū ipſa: nec etiam
nō videtur obligatione ſpeciali quā fecit in ꝓ-
feſſione: quia in ea nō promiſit ſeruare regulā

et cõſtitutiones ſeu contenta in eis ꝛ in ea: ſed promiſit ſolũmodo obedire prelato ſuo ſm regulã ꝛ ꝯſtitutiones: ergo ſi prelatus nõ mãdat et nõ dicit ei ꝙ ſeruet ipſa nõ videt̃ ꝙ teneatur ipſa ſeruare. Sed cõtra. idem iudiciũ eſt de fratribus p̄dicatoꝝ ꝛ alijs religioſis: ſed alij religioſi tenent̃ ſeruare regulas ꝛ ſtatuta ſue religionis abſq; hoc ꝙ prelatus eoꝝ dicat vel mandet eis ꝙ talia ſeruent: ergo ꝛ fratres predicatores. Reſpõdeo ſm Joh. neapol. in quodlibe. xiij. q. xvj. ꝙ fratres p̄dicatores tenentur ſeruare oĩa cõtenta in regula ꝛ in cõſtitutionibus ſui ordinis: prout ſunt in eis ꝛ in ea ꝯtenta hec precepta: vt precepta ꝛ ſtatuta ſimplicia: dato etiã ꝙ prelatus ſuus nõ mandet nec dicat ei ꝙ ſeruet ipſa. Qḋ poteſt ꝓbari ad preſens multipliciter. Primo qꝛ quilibet tenet̃ ſeruare ꝑtinentia ad ſtatũ ſuũ: ſicut prelatus qḋ ꝑtinet ad gradũ prelationis: et ſacerdos ad gradũ ordinis ſacerdotalis. Et ſiliter quilibet religioſus tenet̃ ſeruare regulã et ſtatuta ſue religionis. Scḋo ꝓbatur ꝑ rationẽ: ꝙ quilibet exiſtens in aliquo gradu vel ſtatu eccl'ie tenet̃ facere impoſita exiſtentib' in tali gradu vel ſtatu a ſupiore potente ei imponere. Sed papa tanꝙ vicarius chriſti et ſupremus p̄latus totius vniuerſalis eccleſie potuit imponere: ꝛ de facto impoſuit ſtatuendo vel ſaltẽ approbando vel confirmando exiſtentib' in om̃i ſtatu ꝛ gradu eccl'ie oĩa ſpectantia ad talem gradũ ſeu ſtatũ: ergo quilibet exiſtẽs in quocũq; gradu ſeu ſtatu eccl'ie tenet̃ facere ea que ſpectant ad talẽ gradũ ſeu ſtatũ. Sed dicet̃ ad hãc rationẽ ꝙ maior non eſt vera de fratrib' p̄dicatorib'. Et ratio eſt. qꝛ ſm decretalẽ ex̃ de reg. ꝛ tranſ. c. porrectũ. Habitus nõ facit monachũ: ſed ꝓfeſſio regularis. Idem ergo iudiciũ de ꝓfeſſione alicuius religionis: per quã aliquis efficit̃ religioſus: ꝛ de religiõe ipſa ſeu de ſtatu ipſius religionis. Sed frater ordinis predicatoꝝ ex ꝓfeſſione ſua tenet̃ ſolũ obedire p̄lato ſuo ſm regulã ꝛ cõſtitutiones: ꝛ nõ tenet̃ ſeruare regulã et cõſtitutiones: qꝛ qñ profitet̃ ꝓmittit primũ ſcꝫ obedire: ꝛ nõ ꝓmittit ſcḋm ſcꝫ ſeruare. ergo ex ſtatu ſue religiõis obligatur ad primũ ꝛ nõ ad ſcḋm. Sed hec reſponſio nõ valet: qꝛ etiã prelat' per electionẽ ꝛ cõfirmationẽ ꝛ cõſecrationẽ fit p̄latus. Factus prelat' tenet̃ ſeruare ſpectantia ad ſtatũ prelationis: que tamẽ ſeruare nõ ꝓmiſit expreſſe qñ factus eſt p̄latus. Et ſiliter ſacerdos tenet̃ ſeruare ſpectãtia ad gradũ ordinis ſacerdotalis: que tamẽ ſeruare nõ ꝓmiſit expreſſe qñ factus eſt ſacerdos. Et ſiliter xp̄ianus tenet̃ ſeruare oĩa ſtatuta xp̄ianoꝝ: q̃ tamẽ nõ ꝓmiſit expreſſe in baptiſmo qñ fact' eſt xp̄ianus. Sed eoipſo ꝙ aliquis ſuſcipit baptiſma vel ſacerdotiũ vel prelationẽ ꝛ vult eſſe xp̄ianus vel ſacerdos vel prelatus vult implicite/ ꝛ ex cõſequẽti ꝓmittit ſeruare om̃ia ſpectãtia ad xp̄ianos ſeu ſacerdotes ſeu p̄latos. Et ſiliter dicendũ eſt in ꝓpoſito ꝙ eoipſo ꝙ aliquis ꝓfitet̃ ordinẽ fratrũ predicatoꝝ ꝛ ꝓmittit eſſe ꝛ eſt frater p̄dicatoꝝ: promittit ex cõſequẽti ſeruare ſpectantia ad ip'uꝫ ordinẽ: licet in tali ꝓfeſſione hoc non ꝓmittat expreſſe. Sed ꝯtra iſta poteſt argui. qꝛ trãſgrediens votũ peccat mortaliter: ſed ſi ex voto ꝓfeſſionis ſue frater tenet̃ ſeruare cõtenta in regula ꝛ in cõſtitutionib' tranſgrediendo quodcũq; eoꝝ tranſgrederet̃ votũ. ergo ſemꝑ peccaret mortaliter omittẽdo vel trãſgrediendo qḋcũq; tale qḋ eſt incõueniẽs. Ad qḋ dicendũ eſt ꝙ vouens aliq̇d ſimpliciter ſeu abſolute ꝛ trãſgrediens ſeu omittens illud peccaret mortaliter. Sed ſi voueret illud nõ abſolute: ſed ſub hac cõditione ꝙ ſi omitteret vel tranſgrederet̃ illud: non incurreret culpã venialẽ ſed penam aliquã determinatã: quã penã ſi omitteret incurreret culpã venialẽ tñ ꝛ non mortalẽ: talis omittendo vel tranſgrediendo illud qḋ vouit nõ peccaret mortaliter: ſꝫ penã illã ſubire deberet: ꝛ eã omittendo peccaret venialiter tñ ꝛ nõ mortaliter: qꝛ ſolũ iſtã ꝓmiſit in voto ſuo: et ad iſtam ſolũ ſe obligauit: ꝛ ſic eſt in propoſito. Idem videt̃ dicendũ de cõſtitutionibus aliarũ religionũ que non ſunt in precepto.

De ingreſſu ad religionẽ tria poſſunt cõſiderari. Capl'm. ij.

De ingreſſu ad religioneꝫ. Et primo vtrũ ſit habẽda magna deliberatio circa hm̃oi. Reſpondet Tho. ꝙ diuturna deliberatio ꝛ multa ꝯſilia re- ij. ij. q. viij.
quiruntur in magnis dubijs: vt dicit philoſophus in. iij. Ethi. In his autẽ q̄ ſunt certa et determinata nõ requiritur conſilium. Circa auteꝫ ingreſſum religionis tria poſſunt conſiderari. Primũ eſt ipſe ingreſſus religionis ſm ſe: et ſic eſt certum ꝙ eſt melius bonuꝫ. Et qui de hoc dubitat quantũ in ſe eſt derogat chriſto: qui hoc conſilium dedit. Secundo poteſt cõſiderari religionis ingreſſus per comparationem ad vires eius qui eſt ingreſſurus: et ſic non eſt locus dubitationi: quia illi qui ingrediuntur religionẽ nõ ꝯfidunt de virtute ſua ſed diuina: ſm illud Eſa. xl. Qui ſperãt in dño mutabũt fortitudinẽ ꝛc̃. Si tamẽ eſſet aliquod ſpeciale impedimentũ puta infirmitas corporalis vel onera debitoꝝ vel aliquid hm̃oi: vbi requiritur deliberatio et cõſiliũ cũ his de quibus ſperatur ꝙ proſint ꝛ nõ impediant. Eccli. xxxvij. Cũ viro religioſo tracta de ſctitate. Et eſt locutio yronica in quibus non eſt diuturna

deliberatio hñda.iuxta illud Hiero.ad Pau-
linũ pſbyterũ.Herẽti in ſalo nauicule funẽ ma
gis pſcinde ꝙ ſolue. Tertio põt cõſiderari in-
greſſus religiõis q̃tũ ad modũ: ⁊ quã religio-
nẽ quis ingredi debeat:et in talib⁹ põt haberi
ↄſiliũ cũ his q̃ nõ impediũt.hec Tho. Sȝ pene
oẽs q̃ ſua ſunt querũt: nõ que Ieſu xp̃i ſuã reli
gionẽ oibus preferẽtes: ⁊ plerũq; qđ peius eſt
aliis derogãtes nõ attẽdẽtes ad quã vocenꝫ a
dño: querẽtes ſuſcitare ſemẽ nõ fratri xp̃o mor
tuo: ſed ſibi cõtra legẽ dei.viii.q.i.olim.Et vbi
quis ex ignorãtia vel errore intẽderet illaȝ in-
gredi in qua nõ bene viuiꝫ: crudelitas eſſet nõ
reddere cũ cautũ ⁊ a ꝓpoſito ſuo reuocare.di.
lxxxiii.§.i. Sȝ vbi inſtigaꝫ ⁊ multũ inclinaꝫ ad
vnã que ſit bona: nõ ſine magna cauſa reuocã-
dus eſt ab ea/⁊ ad aliã inducẽdus: vt eñi dicíꝫ
xx.q.iiii.preſens. Qđ quis nõ eligit vel optat
ꝑfecto nõ diligit: qđ aũt nõ diligit/facile con-
Inducere ad religionem. temnit. ¶ De inducẽdo ad religiõis ingreſſuȝ
Nota ſm Tho.ii.ii.q.vlti.ar.vlti.ꝙ inducẽtes
ad hoc nõ ſolũ nõ peccãt: immo magnũ premiũ
mereꝫ. iuxta illud Iaco.v. Qui cõuerti fecerit
peccatorẽ ab errore vie ſue/ liberabit aiam ei⁹
a morte: et operit multitudinẽ pctõꝝ. Ad hoc
etiã facit qđ dicíꝫ di.xlv.c. tria ſunt. Poſſet tñ
cõtingere triplex inordinatio circa hanc indu
ctionẽ. Prima eſt ſi violẽter aliquis aliũ ad re
ligionẽ cogeret: qđ ꝓhibeꝫ.xx.q.iii.pſens. Et
Hiero.dicit de cõſe.di.v.c.q̃cq̃d. Quicquid ne
ceſſitate fit ſoluiꝫ cito: qđ volũtate arripiꝫ pſe-
uerat. Secũdo ſi aliq̃s ſimoniace aliũ ad reli-
gionẽ trahat muneribus datis ꝓpter hoc: qđ
ꝓhibeꝫ.i.q.ii.ꝙ pio. Nec tñ ad hoc pertinet ſi
quis alicui pauperi neceſſaria miniſtret in ſe-
culo nutriẽs eum ad religionẽ: vel ſine pctõ ali
quã munuſcula tribuat ad captandã familia-
ritatẽ. Tertio ſi mẽdaciis eum alliciat. Immi
net eñi ſic inducto periculũ: ne cũ ſe deceptum
inuenerit/retrocedat: ⁊ ſic ſiãt nouiſſima illius
peiora prioribus. Tho. Sed etiã abſq; hoc pe
riculo nõ licet ſe inducere: q2 vt dicit Aug.ad
ſalutẽ ſempiternã nullus ducẽdus eſt opitulã
te mendacio.xxii.q.ii.primũ. Et loquiꝫ de offi-
cioſo mẽdacio qđ eſt veniale. ¶ Ingreſſus reli
gionis non ſolũ cõgruit et expedit exercitatis
in obſeruãtia p̃ceptoꝝ vt ad maiorẽ ꝑfectionẽ
ꝑueniãt: ſed etiã nõ exercitatis et pctõrib⁹ ſm
Tho.ii.ii.q.vlti. Nam ⁊ dñs Mattheũ publi-
canũ qui nõ erat exercitatus in preceptoꝝ ob-
ſeruãtia/vocauit ad obſeruantiã cõſilioꝝ: faci
lius eñi qui fuerũt pctõres peccata vitãt in re-
ligione: vt patȝ q2 per ieiunia/vigilias/obediẽ-
tiam ⁊ alia opera religioſa tolluꝫ occaſiones
peccatoꝝ gule/luxurie ⁊ hmõi. Tho.ad qđ fa-
cit qđ habetur.xxxiii.q.ii.admonere.vbi Ste-
phanus papa cõſuluit cuidam vxoricide ꝙ in-
grediaꝫ monaſteriũ dicens: Relinque hoc ma
lum ſeculum quod te traxit ad tam immaniſſi
mũ peccati facinus: ingredere monaſteriũ ⁊c.

¶ Ingreſſus religionis vel §.I.
opa obediẽtie in ipſa vtrũ ſint pretermittenda
ꝓpter obſequia exhibẽda parẽtibus? Rñdet
Tho.in quodl.iiii.q.vi.ar.ii.⁊ dicit ꝙ aliter di
cendũ eſt de eo q̃ nondũ intrauit religionẽ: ali
ter de eo q̃ iam intrauit ⁊ ꝓfeſſus eſt. Nam in
ſecũdo caſu cũ per ꝓfeſſionẽ ſit mortu⁹ mũdo/
deobligaꝫ a cura impẽdẽda parẽtib⁹: ſicut de-
obligaꝫ per corporalẽ mortẽ: ⁊ ideo nõ peccat:
nec facit cõtra dei preceptũ ſi in clauſtro rema
neat ad preceptũ prelati p̃termiſſa cura paren
tum. Eſt eñi fact⁹ impotẽs ad reddendũ debi-
tum parentibus abſq; ꝓpria culpa. Debet tñ
inquãtuȝ põt ſalua ordinis obediẽtia ſatagere
vt p ſe vel p alios ſuis parẽtibus ſubueniaꝫ ſi
in neceſſitate fuerint. In oꝑibus õo ſpũalib⁹
⁊ oratiõibus teneꝫ eis ſeruire in religione. Si
aũt nondũ intrauit tũc diſtinguit: q2 aut videt
ſe poſſe in ſeculo remanere abſq; imminẽti pe
riculo peccati mortalis: aut videt ſe non poſſe
ſine pctõ mortali remanere. Et in ſecũdo caſu
teneꝫ magis ſaluti aie ſue ꝓuidere ꝙ corpora-
li neceſſitati parentũ: et ideo nõ opȝ retardare
ab ingreſſu religiõis ꝓpter ꝓuiſionẽ parẽtũ.
In primo caſu iterũ ſubdiſtinguẽdũ eſt: q2 aut
ſine eius obſequio parẽtes ei⁹ nullo modo vi-
uere poſſunt: ⁊ ſic teneꝫ eis ſeruire: et alia pfe-
ctionis opa pretermittere: et peccaret dimittẽ
do eos: aut ſine ei⁹ obſequio poſſunt ei⁹ paren
tes ſuſtẽtari: ꝗuis nõ ita honorifice et abũdan
ter: et tũc nõ tenereꝫ dimittere ingreſſum reli-
giõis ⁊ alia opa perfectiõis. Et idẽ eſt dicendũ
ſi parẽtibus in quãtacũq; neceſſitate ↄſtitutis
poſſet ꝓcurare ꝙ eis ꝓuidereꝫ per aliquẽ: tũc
eñi põt ingredi religionem. ¶ Ioh.neapol.in
quodl. omiſſa diſtinctiõe de periculo pctĩ mor
talis vel nõ periculo: ſimplr̃ dicit ꝙ nõ ſolũ ha
bẽs ꝓpoſitũ ingredi religionẽ / ſed etiã habẽs
de hoc votum teneꝫ differre impletionẽ voti.i.
ingreſſum religiõis in duplici genere indigen
tie parentũ: vȝ in maxima: puta qñ parentes
ſui nullo modo ſine eo poſſunt viuere: vel more
renꝫ fame/vel nuditate/et ſilibus: q2 ſcilȝ ſunt
infirmi/ vel in carcere/,vel alia ſilr̃ calamitate.
In mediocri indigẽtia: puta q2 ſine eo poſſent
viuere: ſed cum notabili iactura ſeu detrimẽto
ſui ſtatus vel cõditionis ſue: puta q2 opȝ eum
mendicare/vel aliis ſeruire cũ magna indecen
tia ſtatus ſui. In his duobus modis indigẽtie
debet differre ingreſſum quouſq; ceſſet indigẽ
tia: ꝙ ſi nunq̃ ceſſat/ debet ex toto dimittere.

Et ratio eſt ſm eū:q꜡ ea que ſunt neceſſitatis ⁊ precepti nō debēt dimitti ꝑpter ea q̄ ſunt ſupererogationis ⁊ cōſilij. Sed obſequi parentibus eſt neceſſitatis et p̄cepti iuris diuini ⁊ naturalis: de honoratione parentū: qui honor magis cōſiſtit in eoꝝ ſuſtentatione et corpoꝝ obſequij preſtatione q̄ꝫ in reuerētie exhibitiōe. Ingreſſus autē religionis eſt opus cōſilij ⁊ ſupererogationis. ergo debet differri ꝑpter obſequia parentū in dictis caſib⁹. Si autē dicat̄ ꝙ implere votū eſt neceſſitatis ⁊ p̄cepti nō cōſilij: ſed talis fecit votū de ingreſſu. ergo ⁊c̄. Rñ. Ioh. ipſe et dicit ꝙ neceſſitatis eſt implere votū licitū non aūt illicitū. ſuppoſita autē indigētia parentū in dictis duob⁹ modis filius vouēdo ingredi religionē faceret votū illicitū. Et ratio eſt: q꜡ res alteri obligata nō poteſt alteri promitti licite: ꝑſona autē filij in illis caſibus eſt obligata parentibus ad ſubueniendū: ideo ⁊c̄. Si autē vouiſſet ante indigentiā parentū: ⁊ poſtea incurrerent talē indigentiā. tale votū implere eſt illicitū. et ratio eſt: q꜡ res alteri obligata etiā alteri ꝓmiſſa nō debet illa alteri tradi: q꜡ ꝑ promiſſionē nō transfert̄ dñium rei que promittit̄. Et ſi poſt votū emiſſum mutat̄ cōditio perſone vouentis: nō debet votū adimpleri: vt ſi q̄s ſanus exiſtens voueret ieiunare in pane ⁊ aqua: et poſtea infirmaretur: ita ꝙ illud ieiuniū eſſet ſibi periculū mortis: tale votū nō debet impleri: quia iuramentū et votū nō ſunt vinculū iniquitatis. vt. xxij. q. iiij. inter cetera. Sic in propoſito: quia poſt votū emiſſum de ingreſſu religionis ꝑſona vouens ꝑpter nouā indigentiam ſuꝑuenientē de nouo eſt obligata parentib⁹ ad ſubueniendū. ergo ⁊c̄. Sed ſi indigētia parētū eſſet parua: vt q꜡ nō ita honorabiliter ⁊ ample viuere poſſunt ſicut vellent et ſicut viuunt alij equalis ꝯditionis: propter hoc nō debet filius dimittere ingreſſum religionis propter hmōi indigentiā parentū. Hec Ioh. neapol̄. Si autē eſſet iam ingreſſus religionē: ſed nondū ꝓfeſſus: videt̄ idē dicendū qd̄ de eo qui nondū eſt ingreſſus: quādo ſcꝫ indigentie parentū precipue et maxime non poſſet aliter ſubueniri: nec monaſteriū vellet illi ꝓuidere: qd̄ pium eſſet ſi poſſet. Parentes autē q꜡ habent rationē principij inquantū hmōi ꝑ ſe eis ꝯuenit vt filioꝝ curā habeāt. Et ꝑpter hoc nō liceret alicui filios habēti p̄termiſſa cura filioꝝ oīno religionē ingredi. i. nō prouiſo q̄liter educari valeāt. Dicit̄ em̄. j. Tim. v. Si q̄s ſuoꝝ ⁊ maxime domeſticoꝝ curā nō hꝫ fidē negauit. Tho. ij. ij. q. clxxxix. Et ad hoc facit. c. ſi q̄s reliquerit filios. di. xxx. vbi hoc ꝓhibet̄ ſub pena excōicationis. nec obſtat huic diſt. xxx. c. j. vbi dicit̄. Si qui filij deſeruerint parētes maxime fideles occaſione cultus dei anathema ſint. quia vt dicit Gratianus illud fuit ſtatutū in deteſtationē hereſis quorūdam. qui vt dicit glo. dicti. c. putabant hoc eſſe neceſſarium ad ſalutem ex eo ꝙ chriſtus dicit. Qui nō reliquerit patrē ⁊ matrē ⁊c̄.

De ingreſſu ad religionem §.II.

quo ad ep̄os: archidiaconos et alios curatos. Nota ergo ſm Tho. ij. ij. q. finali. ꝙ obligatio voti ꝑpetui ad vacandū diuinis obſequijs competit ꝓprie ep̄is ⁊ religioſis. Preſbiteri autē curati ⁊ archidiaconi nō obligant̄ voto ꝑpetuo et ſolēni ad curā aiarū retinendā ſicut ep̄i obligant̄. vñ ep̄i p̄ſulatū deſerere nō poſſunt abſqꝫ autoritate romani pontificis ex̄ de regu. Licet archidiaconi ⁊ preſbiteri curati poſſunt libere renūciare ep̄o curā eis cōmiſſam abſqꝫ licentia pape: qui ſolus pōt in votis ꝑpetuis diſpēſare. vñ manifeſtū eſt ꝙ archidiaconis ⁊ p̄ſbiteris curatis licet ad religionē trāſire etiā ep̄o ꝯtradicēte. vt. xix. q. ij. c. due ſunt. Bñficia aūt alicui⁹ taliū toto t̄pe ꝓbationis nō debēt alteri ꝯferri niſi de ipſi⁹ ꝯſenſu: vel niſi cōſtet ꝙ abſolute voluerit vitā mutare vel ꝓfeſſionē fecerit vel habitū ꝓfeſſoꝝ receperit: interim ſeruiet̄ beneficio per aliū cui de portione ipſius bñficij ꝓuidebitur. ex̄ de reg. iur. c. beneficiū. lib. vj.

De ingreſſu ad religionē §.III.

quo ad obligatos. Nota ſi q̄s eſt obligatus ad ratiocinia reipub. nō eſt recipiēdus in religiōe niſi prius ſe expediat de ratiocinijs. dif. liij. §. j. Obligati etiā ad ratiocinia priuatoꝝ honeſtū eſt etiā ꝙ prius ſe expediāt. Obligat⁹ ad aliq̄d ſoluēdū ſm Ray. ingredi pōt nō obſtāte obligatione vel iuramēto: dūmodo nō ex leuitate nec intētione ſubtrahēdi debitū hoc faciat: ſꝫ ex feruore charitatis: nec facit iniuriā creditori: q꜡ facit autoritate ſpūſſcti cui reſiſtere nemo pōt. xix. q. ij. due ſunt. et ex̄ de regu. c. licet. Sed monaſteriū tenet̄ ſatiſfacere de his q̄ ꝯtulit monaſterio. xix. q. iij. ſi q̄ mulier. Q꜡ ſi nichil cōtulit monaſterio: q꜡ nichil habebat: inanis eſt actio quā excludit inopia debitoris. xiiij. q. vj. ſi res. Si tñ poſt ingreſſum ei⁹ monaſteriū aliq̄d acq̄reret occaſione ei⁹ puta ꝑ ſucceſſionē hereditariā: donationē: vel ex teſtamēto: tenet̄ monaſteriū quātū ad illud. arg. in. d. c. ſi q̄ mulier. Concor. Inno. ⁊ Tho. ij. ij. q. vlti. arti. vj. ad. iij. Poterit etiā ſm Ray. i monaſterio aliq̄d ſcribere vel aliud honeſtuꝫ opus facere ad liberandū ſe dūmodo ꝑ hoc nō negligat diuinū officiū. diſt. xcj. c. clericus. §. ⁊. ij. Et deducent̄ expenſe ne ſit oneroſ⁹ monaſterio. vt dr̄. xvj. q. vj. c. de lapſis. Aliqui tñ dicūt nō deducēdas expēſas: qd̄ ꝓbabilius eſt dūmodo nō impediat̄ obſeruātia. Pe. de pal. in. iiij. dicit ſimpliciter ꝙ talis non

teneṫ in religiõe oꝑari vt ſoluat debita. ¶ Itẽ
obligatus ad aliquid faciendũ: vt ſcribẽdũ vel
pingendũ ſm Hoſti. nichilominꝰ ingredi põt: ⁊
ꝑficiat qꝺ ꝓmiſit. Et ſi hoc non poteſt ſaltẽ per
aliũ: niſi manꝰ eiꝰ ſpecialiter eſſet electa: q꞉ tũc
nõ poteſt per aliũ facere niſi de licẽtia eius cui
ꝓmiſit. ex̄ de offi. deleg. c. ſi. Poteſt etiã ſatiſ-
facere ei cui ꝓmiſit: ſiue de bonis q̃ cõtulit mo
naſterio: ſiue operãdo aliq̃d vt ei ſatiſfaciat vt
dictũ eſt. Obligatus ex iuramẽto ad regendũ
ciuitatẽ ꝑ annũ vel magiſter ad legendũ: vel ca
pellanus ad ſeruiendũ in capella ſm Ray. non
obſtante iuramento poſſunt ingredi religionẽ.
Non eñ iuramentũ violat q̃ illud in melius cõ
mutat. de iureiu. c. peruenit. ij. Idẽ Inno. Gof.
et Hoſti. q̃ tñ addit. Cõſulo tñ priꝰ impleat qꝺ
ꝓmiſit: ex̄ de iureiu. debitores. Hoc eñ tutius
niſi ab illis q̃bꝰ iurauit poſſit licẽtiã obtinere.

¶ De obligante ſe per votũ §. IIII.

ad ingreſſum religiõis. ſm Tho. ij. ij. q. clxxxix
ar. ij. hoc de ſe laudabile eſt: q꞉ ideꝫ opus bonũ
factũ ex voto laudabilius eſt q̃ factũ ſine voto.
Sed nota ꝙ obligans ſe ad hoc aut eſt impu-
bes vel pubes. Et ſi ĩpubes .i. minor quattuor-
decim annis cõpletis q̃ ad maſculũ: vel duode-
cim quo ad feminas: ſi hꝫ vſuꝫ rõnis: q꞉ poteſt
ſe obligare deo ꝑ votũ: ſicut ⁊ diabolo ꝑ pctm̃:
ideo ſi pater vel tutor non irritat ſed ratificat:
teneṫ ad intrandũ. Si vo irritat non teneṫ nec
debet intrare ante pubertatẽ. Qꝫ ſi itrauerit
ſiue ex voto facto ſiue ſine voto inuitis paren-
tibus poſſunt eũ extrahere etiã ꝯtra voluntatẽ
ſuã de religione vſqꝫ ad vnũ annũ ⁊ vnã diẽ. xx.
q. ij. puella. Eſt aũt aduertendũ ſm Pe. de pa.
ꝙ pater vel tutor nõ debet cũ violentia ꝓpria
autoritate extrahere: ſed autoritate eius q̃ ha-
bet poteſtatẽ in monaſterio: nec etiã magiſter
filiũfamilias hoc põt: nec quicũqꝫ alius cuſtos:
licet aũt pater vel tutor poſſit pupillũ inuitum
diſciplinare etiã clericũ: non tñ poteſt eũ corri
gere aliis iniuriã inferendo: qꝺ fieret ſi habitũ
diſrũperẽt. vel de monaſterio vi extraherẽt: qꝺ
iã erat ĩ eius poſſeſſiõe. Hec Pe. de pa. Si aũt
eſt adultus teneṫ implere etiã cõtradicente pa
tre ⁊ precipienti patri in hoc nõ teneṫ obedire.
xj. q. iij. c. ſi dñs. Et ſi vouit ſimpliciter ⁊ abſo-
lute teneṫ q̃citius poteſt cõmode itrare: alſ ex
mora peccat. Si vouit cõditionaliter .i. ſub cer
ta cõditione ⁊ certo tempore: tunc adueniente
tẽpore ⁊ cõditione teneṫ / alſ non. Si aũt reli-
gio illa eſſet reprobata vel illi nolũt eum reci-
pere: ſi obligatio fuit abſolute ad religionẽ: li-
cet non intendiſſet niſi de iſta / ea refutante vel
percũte obligatus eſt ad aliã: q꞉ obligatio non
fuit certe ſpeciei: ſed generis: ſicut qui ꝓmittit
dare equũ licet non intendat emere alienũ ſed
dare ſuũ: ſi oẽs ſui pereant: teneṫ tñ dare aliũ.
Si autẽ non intẽdebat ſe obligare niſi ad iſtã
religionẽ preciſe: videṫ q̃buſdã ꝙ illa refutãte
liberatus eſt: quia per eũ nõ ſtat: ⁊ ſibi impoſſi-
bile factũ eſt qꝺ vouit: et ſiliter ſi ipſa totaliter
reprobeṫ. Sed iſtud nõ videṫ: q꞉ ille qui vouet
certã religionẽ: q꞉ cũ hoc nõ ſtat vita ſeculi: per
ꝯſequens videṫ vouere dimittere ſeculũ. vnde
ſi illã religionẽ nõ poteſt habere: vel q꞉ ipſa nõ
vult: vel q꞉ ꝓhibiti ſunt recipere ad ꝓfeſſionẽ:
q꞉ teneṫ nõ redire ad ſeculũ: videṫ ꝑ cõſequens
ꝙ in alia religiõe debeat remanere. Pe. de pa.
in. iiij. Sed Tho. ij. ij. q. vlti. arti. iij. ad. ij. tenet
priorẽ opinionẽ: ſcꝫ ꝙ non teneatur ad aliã. Et
licet Pe. ſit tutior. Tho. tamen rationabilior.
Obligatus aũt ex vinculo matrimonij cõſum-
mati: quomodo poſſit intrare religionẽ: ⁊ quo-
modo non: habes. ſ. ti. j. huius. iij. partis. Iteꝫ
qui vouit vel iurauit intrare religionẽ minorẽ
determinate licite poteſt intrare maiorẽ: quia
in maiori includiṫ minꝰ. Et licite poteſt ꝑ aliũ
ad hoc induci: niſi ſit aliquid ſpeciale qꝺ impe
diat: puta ĩfirmitas vel ſpes maioris ꝓfectus
in minori. Sed ille qui obligaṫ voto vel iura-
mento ad ingreſſum maioris: non poteſt licite
intrare: nec debet induci ad minorẽ: niſi ex ali-
qua euidẽti cauſa ⁊ cũ diſpenſatione ſuꝑioris.
Tho. ij. ij. q. vlt. ar. ix. ad. iij. ar. Item ſm Tho.
ij. ij. q. finali. vouens intrare religionẽ ſi intẽdit
ſe obligare nõ ſolũ ad ingreſſum: ſed etiam ad
perpetuo remanendũ teneṫ ꝑpetuo remanere.
Si aũt intẽdit ſe obligare ad ingreſſum cauſa
experiendi: ſed cũ libertate remanendi vel nõ
remanẽdi: manifeſtũ eſt ꝙ nõ teneṫ. Si autẽ in
vouendo nichil de hoc cogitauit: videtur obli-
gari ad ingreſſum ſm formã iuris cõis: que eſt
vt ingredientibꝰ detur annꝰ ꝓbationis. Unde
non teneṫ ꝑpetuo remanere. Si tamen tali in-
tẽtione intraret vt exiret ſtatim: nõ videṫ ſatiſ-
factũ voto: q꞉ in vouendo hoc nõ intẽdebat. Et
ideo teneṫ vt ſaltẽ velit experiri an ei expediat
remanere. Poſſunt etiã parẽtes offerre filios
impuberes monaſterijs ad ſuſcipiendũ habitũ
ſed cũ ꝑueniunt ad annos pubertatis eſt in li-
bertate eoꝝ ſi volũt remanere vel non: nõ enim
poſſunt cogi ad hoc. xx. q. j. illud. vñ. xx. q. j. c. j.
diciṫ. ꝙ cũ ſunt in. xv. anno qui eſt annus ꝓba-
tionis debent interrogari ſi volunt remanere.
Et ſi hoc elegerint per ꝓfeſſionẽ expreſſam vel
tacitã per lapſum anni: tũc coguṅṫ remanere:
nec poſſunt redire ad ſeculũ. et ſic intelligiṫ. c.
addidiſtis. cum capitulis duobꝰ ſequentibus.
et. c. que ꝓgenitores. vt dicũt glo. Quãuis aũt
liceat tales recipere: qꝺ etiã btũs Benedictus
fecit: tamẽ experientia rerũ magiſtra docet q꞉

nō expedit modernis tēporib⁹ in quibus et corpora ⁊ merita noſtra defecerūt. diſ.xxxiiij.c.fraternitatis. Sic ſeruāt oēs cuiuſcūq; pfeſſionis regulariter viuentes. Cogūt eni multas inuenire medicinas multorū experimenta morbo-rū.l.diſt.vt cōſtitueret. Beat⁹ Tho.in quodlibetis.iij.q.v.arti.j.⁊.ij.ij.q.clxxxix.art.v.pbat per plurima argu. licite ⁊ laudabiliter pueros recipi poſſe: qđ intelligendū eſt niſi p conſtitutionē alicuius religionis phibeat vt in pluribus reperit: vt in carthuſieñ.⁊ in ordine ſancte Brigide. Qđ autē in cōſtitutione predicatorū cauetur q nullus recipiat ante decimūoctauū annū: illud intelligit de cōuerſis in illo ordine: non de clericis put fuit declaratū p acta capituli generalis.

De pueris recipiēdis.

De probatione.

¶ Ingreſſus aliquā religionez q̄diu eſt nouicius in pbatione poſitus redire poteſt ad ſeculū libere infra tēpus nouiciatus ſeu annuz preterq̄ in his caſibus. Primus eſt ſi ſcienter receperit habitū q̄ dari pfitentibus cōſueuit: ⁊ in illo habitu triduo volūtarius pſeuerct. Qđ habet locū in illis religionibus vbi habitus nouiciorū eſt diſtinctus ab habitu pfeſſoꝝ: q: per talē ſucceſſionē intelligit pfeſſus tacite: ⁊ obligat religioni in genere: nō illi ſpecialiter. ex̄ de regula.c.cōſtitutionē.lib.vj. Secūdus eſt ſi fecit profeſſionē infra annū expreſſam: et ſi hoc facit in ordinib⁹ mendicantiū eſt obligatus religioni in genere: nō illi quā pfeſſus eſt in ſpecie. Sed in alijs ordinibus eſt etiā in ſpecie illi obligatus quā pfitetur. ex̄ de regu.c.non ſolū.lib.vj. Tertius eſt ſi euidēter apparet q talis voluerit vitā mutare. qđ tamē nō preſumit niſi clara pbatione vel cōpetentibus indicijs oſtendat: puta q: forte donationē fecerat de ſuis ⁊ hmōi. Quartus eſt cū ſuſcipit habitū alicuius religionis nō animo pbandi: ſed cū firmo pppoſito pmanendi: tūc hoc equipollet voto ſimplici ex vi ſtatuti eccleſiaſtici. ex̄ de regu.c.ſtatuimus. ſm Joe.de pa.⁊ Fran.de zab. obligat aūt religioni ſaltē in genere. de hoc etiā habes.ſ.lib.ij.ti.penul. ¶ Pro pleniori declaratione duorū caſuū vltimo poſitoꝝ exceptoꝝ a regula illa ſupradicta. Nota.j.tex.illius.c.vbi ſic ait Greg.ix. Statuimus nouicios in probatione poſitos ante ſuſceptū religionis habituz qui dari pfitentib⁹ cōſueuit: vel ante pfeſſionē emiſſaz ad priorē ſtatū poſſe redire libere infra annū: niſi euidenter appareat q tales abſolute voluerint vitā mutare: ⁊ in religione perpetuo dño deſeruire: cū quilibet renūciare valeat iuri qđ p ſe noſcitur introductū. Et poſt addit q in religionibus vbi nō eſt diſtinctus patenter habitus nouicioꝝ ab habitu profeſſoꝝ: in profeſſione veſtes eoꝝ.ſ. ſcapulare ⁊ hmōi debent benedici. vt ſic ſit diſtinctus habitus profeſſoꝝ ab habitu nouicioꝝ: ſaltē per hoc q eſt benedictus habitus profeſſoꝝ: nō autē habitus nouicioꝝ put fit in ordine predicatoꝝ. Et ex his videtur hoc debere ſeruari q nouicijs quādo recipiūtur ad habitū ordinis nō detur ſcapulare benedictū ſed nouū: vel ſaltē non alſ bñdictū. profeſſi autē quādo de nouo ſibi faciūt ſcapularia deberēt a prelatis ſuis ea facere bñdicere: q: ſcapulare benedictū eſt habitus profeſſorū. fit tamen quotidie contrariū per ignorantiā et abuſuz. Sed reuertamur ad dubiū principale: vtrū ſcz libere poſſit redire ad ſeculū infra annū qui intrauit animo et pppoſito firmo remanendi in religione: ⁊ poſſit ptrahere matrimoniū: vel ſit voto aſtrictus ad religionē: ⁊ ſi voto ſimplici vel ſolēni obliget ad religionez. In.c. cōſulti.eo.ti.di. Inno.iij. in tex. q in principio ſue receptionis debet recipiendus publice pteſtari an aīo probandi auſteritates religionis ingrediat: vt ſit liber ad egrediendū ſi ſibi placuerit exire: an aīo ppetuo ibi remanendi. In primo caſu libere poterit egredi ⁊ contrahere matrimoniū. In ſcđo nō poſſit ſed ad religionē ſit obligat⁹ in genere. Et q̄uis iſta vera ſint: tamen Job.an.in nouel.ſup dicto.c.refert Inno.iiij.et Hoſti.poſt glo.ibi dicere hoc non eſſe neceſſariū.ſ.facere talē pteſtationē: nec fieri conſueuit. Et aſſignat Inno.quadruplicē rationē. Prima q: ſm id oēs pteſtarent p egreſſu ⁊ ſic multi poſſent poſtea habere occaſionē exeundi ſine rubore: ⁊ de facto exirent alſ forſitā remāſuri. Scđa q: pmitti debet in dubio de ſua conſcientia teſtificari: nec aliter probari poſſet. de homi.c.ſignificaſti. In hac ergo vita ſit ſibi iudex ⁊ teſtis: caueat tamē ſibi in futuro iudicio. Tertia q: preſumit q ex rubore omiſerit proteſtari. Quarta q: timere potuit ne ppter talē proteſtationē ſibi pbationis habit⁹ nō daret. Hec ibi. Si aūt p prelatū recipientē ad habitū aſſignet ſibi annus pbationis infra quē libera eſt religio ad emittendū cum ⁊ ipſe liber ſit ad exeundū vt fit in ordine predicatoꝝ ſm cōſtitutiones: ſi tamē hoc nō obſtante is q̄ habitū recipit intendit remanere tenetur ad religionē vt declarabit. et multo magis ſi nec platus aliqđ dicit: nec ipſe proteſtationē facit q intēdit eſſe liber ad exeundū. Et multo magis obligat ad religionē ſi fecit votū etiā occultū pmanendi in religione. Qđ ergo tex.illius.c.ſtatuimus.dicit niſi euidenter appareat q abſolute voluerit vitam mutare et in religione perpetuo deſeruire. Glo.ibi ponit duos modos huius euidentie: videlicet quando in ſua receptione dicat ſe velle ſeculū dimittere: vel quia tunc recipit ſcienter veſtes que dant profitentib⁹. Job. and. in nouel. ibi poſt glo. ponit alios modos

De reditu ad ſeculū.

euidẽtie:vtꝫ ſi nũc cũ vult exire religionẽ:vel
cũ eſt egreſſus cõfitet ꝙ tpe ingreſſus habebat
firmũ animũ dimittẽdi ſeculũ ſꝫ Inno. etſi nil
de hoc tũc dixit: vel ſi in ingreſſu illõ expreſſit.
Vel ſm Hoſtiẽ.q: ſe ⁊ ſua expreſſe monaſterio
obtulit:vel q: ꝓpriũs oĩno renũciauit: vel caſti
tatẽ vel obediẽtiã ꝓmiſerit. Hec eñ et ſimilia
ſunt ſigna euidẽtia ſm eũ ꝙ qs dimittat ſclm.
¶ Querit eñ ibi Jo.an.quid de his que lega
uit qs vel dimiſit monaſterio in ingreſu eius?
Rñ.ꝙ ſi nil ꝓteſtatus eſt non eſt queſtio quin
ꝑ hoc ptꝫ ꝙ voluit vitã mutare. Sed ſi ꝓteſta=
tus fuit ꝙ ꝯditiõaliter intrabat oĩa recupabit
q: ꝓſumit cauſa mortis donaſſe niſi aliõ in do
natiõe fuerit dictũ ſm Hoſt. Nõ obſtat qð ha=
bet in.c.nõ ſolũ.eo.tit.li.vi. vbi dicit ꝙ põt in=
fra annũ ad ſeculũ libere redire: nec põt inuit⁹
teneri a recipiẽtib⁹ eũ: q: illud hꝫ locũ qñ non
apparet manifeſtis indicijs euꝫ voluiſſe ſeculũ
mutare: nõ eñ põt tũc inuit⁹ detineri: ex quo
ꝓbari nõ põt de obligatiõe ei⁹. Et vt dicit glo.
Ber.ſi nõ apparẽt manifeſta indicia preſumit
ab eccleſia ꝙ aĩo ꝓbandi intrauerit:ſi contrariũ
ꝓprie nõ aſſerat:q: nemo preſumit immemor
ꝓprie ſalutis:vt dicit.j.q.vij.ſancim⁹.et ſic co
gi nõ põt intrare religionẽ. Sed qñtũ ad deũ et
in foro cõſciẽtie ſi firmũ ꝓpoſitũ habuit ꝑma=
nẽdi obligat ad religionẽ in genere. Sꝫ ꝙ obli
get voto ſolẽni ad hoc durũ videt dicere: cũ la
queus magnus videat aïabus iniici qð eccleſia
non facit.xxvij.q.j.de viduis. vñ michi magis
placet opinio ſupradicta Pe.de pal.⁊ Frã.de
zab.vtꝫ ꝙ obligetur vi voti ſimplicis: qð vtiqꝫ
impedit: ſed nõ dirimit matrimoniũ cõtractũ.
Cõiter tñ canoniſte vidẽtur dicere ꝙ illud ha=
beat vim voti ſolẽnis: ꝙ ſi eſſet matrimoniũ cõ
tractũ ⁊ cõſummatũ dirimeret:verũ q: hoc eſ=
ſet ex ſtatuto eccleſie ſicut ⁊ de voto cõtinẽtie in
ordinibus ſacris : ideo papa poſſet cũ talibus
diſpẽſare in cõtrahendo.qð aliqñ facit ⁊ aliqñ
nõ facit. ¶ Ingreſſi monaſteriũ ſe et ſua dedi=
cãt deo:oĩa eñ eorꝫ bona intelligunt monaſte=
rio eſſe collata.C.de epi.⁊ cle.l.ingreſſi. et.xix.
q.iij.qꝫ ingrediẽtibus. Sed no.ſm Pe.de pal.
in.iiij.qñ iura loquunt de ingreſſu religionis/
loquunt de ingreſſu ꝑ ꝓfeſſionẽ:tũc eñ ꝑfecte
fit religioſus ⁊ morit mũdo:et tunc hꝫ locũ qð
dictũ eſt de bonis eorũ ſi aliter de eis nõ diſpo
ſuit. In nouiciatu tñ hꝫ plenariã libertatẽ di=
ſponẽdi de eis : non aũt poſt ꝓfeſſionẽ etiã ta=
citã:vt no.per glo.dicti.c.q:. In quibuſdã aũt
locis eſt cõſuetudo : ꝙ ex quo qs ingreſſus eſt
religionẽ ꝓpinqui eius bona immobilia occu
pant: niſi quatenus de illis dedit monaſterio.
Alicubi etiã idẽ fit circa mobilia ſm cõſuetu=
dinẽ regionis. Et ſm Ray.ſi dicta conſuetudo

eſt approbata ⁊ obtẽta per.xl.annos. Nam ⁊ a
minori tpe non currit cõtra eccleſiam ꝓſcriptio.
¶ Itẽ no.ꝙ viciũ ingratitudinis ꝓpter qð po
tuiſſet fili⁹ vel filia exheredari a patre vel ma=
tre tollit ꝑ ingreſſum religiõis:ita ꝙ talis non
põt exheredari:vt.xix.q.iij.c.ſi.cuꝫ gloſa.et in
c.ſi qua mulier.cũ glo.plura habent de diſpoſi
tiõe bonoꝝ ingrediẽtiũ religionẽ. ¶ Illi qui
cõſtruũt hoſpitalia/mutãt habitum ⁊ accipiũt
certũ ſignũ:ſi hoc faciunt auctoritate epi:et ꝓ=
mittũt obedientiã/⁊ caſte viuere cum vxore/⁊
ea mortua aliã non ducere: ⁊ ꝓpriũ nõ habere
eccleſiaſtice ſunt ꝑſone:et quodãmodo religioſi
dici poſſunt. Nec obſtat ꝙ vxorẽ talis hꝫ. Nã
⁊ intelligit caſte viuere.di.xxxi.Nicena. Item
nõ obſtat ꝙ quaſi ꝓpriũ hꝫ:q: illud põt habere
ratiõe adminiſtratiõis. Nõ tñ religioſus ꝓpe
dici põt : niſi ꝓmittat aliquã approbatã regu=
lam. ex de relig.do.ca.ſi. Nec põt tali cõmitti
adminiſtratio ſpũaliũ ſi laic⁹ eſt. Sed ſi hec pre
dicta facerẽt ſine auctoritate epi : nec religioſi
nec ꝑſone eccleſiaſtice dicẽde ſunt. di.xciij.nulla.
¶ Status quarundã mulierũ que canõice ap
pellant nec ſunt ꝓfeſſe et habent ꝓpriũ:im=
mo ⁊ matrimoniũ cõtrahere poſſunt. ſꝫ Inno.
et Ber.ſatis reprobat. xviij.q.ij.perniciosam.
nec ſunt cẽſende religioſe niſi forte aliud oſten
dant. Et debẽt ꝑ ordinarios viſitari auctorita
te ꝓpria:vel ſi ſunt exẽpte auctoritate pape.vt
in cle.de ſta.mo.c.attẽdentes.circa ſi. Quedã
alie que dicebant beghine ⁊ beghardi aſſumẽ
tes certũ habitũ nulli ꝓmittẽtes obediẽtiam:
nec renunciãtes ꝓpriis:nec regulã habẽtes:lꝫ
religioſis qbuſdã adhereãt: que etiaꝫ habẽtes
certos hereticos errores:ſunt excõicate ipe et
religioſi q fouẽt eas in illo beghinagio. de he=
reti.c.ad nraꝫ.i cle.nec ſub his includãt veſti=
te de pnia beati Dñici:nec ſorores de tertio or
dine btĩ Frãciſci: ⁊ vtraqꝫ regla approbata eſt.

¶ De ꝓfeſſione expreſſa: ⁊ ꝙ in ordi= ne mendicantiũ requiritur annus probatiõis continuus. Capitulũ.iij.

DE ꝓfeſſione. Et primo de ꝓfeſſione
expreſſa que fit verbis ad modũ ho
magũ:quibus aliquis ꝓmittit obe
dientiã vel cõuerſionẽ morũ ſm re=
gulã approbatã. Et fit talis ꝓfeſſio
expreſſa in manu abbatis ſeu alicui⁹ ꝓlati re=
cipiẽtis eũ: vel in manu ei⁹ quẽ prelat⁹ ad hoc
mittit. extra de reg.c.ad apſticã. Nota ergo ſꝫ
beatũ Tho.ſi.ij.q.lxxxviij.ar.vij.ꝙ ꝓfeſſio eſt
ſolẽne votum qð facit aliquẽ eſſe monachũ vel
religioſum : qð quidẽ ſubdit ordinatiõi eccleſie
ꝓpter ſolennitatẽ quã hꝫ annexã. Et q: eccleſia
reſpicit illud qð eſt in pluribus : ꝓfeſſio ante

tẽpus pubertatis facta quantũcũqȝ aliqͥs ha-
beat vſum ratiõis plenũ vel ſit doli capax/ non
hȝ ſuũ effectũ vt faciat ꝓfitẽtẽ eſſe religioſum:
hoc ſtatutũ eccleſie habet.xx.q.j.c.j.vbi dicit.
Firma tũc erit ꝓfeſſio ꝟginitatis ex quo adul
ta iam etas eſſe ceperit.vbi glo.dicit nõ intel-
ligas cum ceperit attingere quartũdecimũ an
nũ maſculus vel femina.xij.ſed cũ iaȝ eſt in fine
xiiij.vel.xij. Et q̃uis Ray.dixerit ꝙ in hoc ma
licia põt ſupplere etatẽ: ita ꝙ etiã pubes ſi eſ-
ſet doli capax poterat ꝓfiteri: ⁊ tenebat ꝓfeſ-
ſio:quã opinionẽ etiaȝ videt ſequi Pe.de pal.
in.iiij.arguẽs a ſili in matrimonio carnali. ex
de deſpon.impu.c.puberes.hoc verum fuit qñ
currebat prior cõpilatio decretaliũ: qꝛ hoc tra
hebat ex ꝟbis decretalis poſtulaſti.ex de reg.
Sed nũc de illa decretali particula illa ſubla-
ta eſt:vt dt glo.ſummaria.xx.q.j. Et hãc ſentẽ
tiam Tho.firmat glo.ſup cle.eos.de regu. vbi
dicit ꝙ requirit etas ꝯſummata.ſ.xiiij.annoꝝ
in viro.⁊.xij.in muliere.nec ſufficit ꝙ prudẽtia
⁊ malicia ſuppleat etatẽ. Profeſſio expreſſa in
religionibus mẽdicantiũ recipi nõ põt ante le
gitimũ tẽpus ꝓbatiõis.ſ.nouiciat⁹:qꝺ eſt tem
pus vni⁹ anni integri:q̃ annus non põt incipe
ante.xiiij.annũ cõpletũ:vñ vir ante.xv.annum
cõpletũ non põt ꝓfiteri valide: nec opȝ ꝙ ad-
dat vna dies vt quidã dicũt:qꝛ hoc nuſq̃ legit:
⁊ ſumma eſt ratio que ꝓ religione facit:ita di-
cit Pe.de pa.in.iiij. ⁊ ita firmat Jo.an.in cle.
eos.de reg. Si qui autẽ receperũt aliquẽ infra
annũ ꝓbatiõis ad ꝓfeſſionẽ/ ſuſpẽſi ſunt a re-
ceptiõe cuiuſcũqȝ ad ꝓfeſſionẽ:⁊ peccãt morta
liter faciẽtes cõtra preceptũ eccleſie: qꝺ habet
de reg.c.nõ ſolũ.lib.vj.⁊.c.cõſtitutionẽ.⁊ debẽt
puniri pena que ſolet infligi ꝓ grauiorib⁹ cul-
pis. Jlle ꝟo q̃ ſic eſt receptus ꝑ illaȝ ꝓfeſſionẽ
nõ obligat illi ordini in ſpecie/ ſed religioni in
genere:ita ꝙ ad ſeculũ redire non põt. Et nota
ꝙ mẽdicãtes hic dicunt tñ predicatores ⁊ mi
nores ſm Pe.de pal.in.iiij. quib⁹ nõ habẽti-
bus poſſeſſiões nec reddit⁹ ex ſua ꝓfeſſiõe in-
certa mẽdicitas victũ prebet: vñ ſecus eſt de il
lis ordinibus q̃ ex ſua ꝓfeſſiõe reddit⁹ et poſ-
ſeſſiões habẽt vel habere poſſunt:⁊ nichilomi-
nus mẽdicãt. Jn talibus eñ religiõib⁹ et aliis
quibuſcũqȝ exceptis (vt dictũ eſt) ordine p̃dica
toꝝ ⁊ minoꝝ põt fieri ꝓfeſſio expreſſa infra an
nũ ꝓbatiõis que ligat illi ordini in ſpecie:et ꝑ
ꝯñs fieri põt poſt cõpletũ.xiiij. ¶ Jtẽ nota ſm
Pet.de pal.in.iiij.di.xxxviij. ꝙ iſtud qꝺ dictũ
eſt de ordinibus p̃dicatoꝝ et minoꝝ nõ hȝ locũ
in monialibus dictorũ ordinũ:qꝛ nõ ſunt mẽdi
cantes. Et q̃uis cõceſſa ſint eis oĩa priuilegia
fratrũ: tñ nõ ꝓpter hoc obligant ad iſtud cum
hoc nõ ſit priuilegiũ. Et qꝛ hoc cõuenit fratri-
bus vt ſint mendicãtes in quo diſtinguũtur ab
eis q̃ habẽt redditus et poſſeſſiões/ vnde infra
annũ ꝓbatiõis pñt expreſſe ꝓfiteri. ¶ Pro-
feſſio expreſſa cũ mala intẽtiõe vel expreſſione
illiciti facta aliqñ tenet aliqñ nõ. Si eñ ꝓfitẽ-
do intẽdit eſſe religioſus: ſed cũ hoc intẽdit fu
rari vel fornicari vel rebellare:vel ideo ꝓfitet
et intendit eſſe religioſus:vt ſic poſſit fieri epẽs
vel aliquid mali facere ꝓfeſſio tenet: qꝛ intẽdit
ſe obligare ad vota:lȝ intendat non ſoluere qꝺ
ꝓmittit:tñ ꝯſentit in ꝓmittẽdo. Sola aũt obli
gatio ad vota/ non impletio eſt de eſſentia reli
giõis. Jtem ſi exprimat in ꝓfeſſiõe aliquid qꝺ
nõ ſit cõtrariũ eſſentie religiõis: puta qꝛ de li-
centia prelati cuſtodiat pecuniã vel aliquid ta
le valet ꝓfeſſio. Si vero non ſolũ non intendit
caſte viuere:immo nec intendit ſe obligare ad
hoc: tunc nõ eſſet ꝓfeſſus: qꝛ hec intẽtio repu-
gnat eſſentie religiõis: et idẽ eſt de aliis votis.
Si vero exprimat aliquid repugnãs ⁊ inhone
ſtum eſſentiali:puta qꝛ non intẽdit ſe obligare
ad caſtitatẽ vel aliquid tale/non valet ꝓfeſſio:
ſicut nec valeret ꝓpter ſolã intentionẽ. Et idẽ
eſt ſi dicat. Non intẽdo ſeruare caſtitatẽ ꝓmiſ
ſam quãtũcũqȝ ꝓmittã. Et hec expreſſa nocẽt:
nõ expreſſa nõ nocẽt. ad ſilitudinẽ matrimonij
carnalis. Hec oĩa Pe.de pal. Sed ſicut in ma Jn.iiij.
trimonio carnali eccl'ia iudicat ſm actus exte di.xxvj.
riores nõ interiores q̃ ſibi nõ poſſunt innoteſci q.iij.
vñ quantũcũqȝ quis nõ intẽdat cõtrahere ma-
trimoniũ: tñ exprimẽdo ꝟba matrimonij con-
trahendi iudicabit illud matrimoniũ/ ⁊ coget
cũ illa habitare: ita in religiõe quantũcũqȝ nõ
intẽdat ſe obligare votis religiõis: ex quo ſpõ
te ꝓfitet ⁊ non ꝓteſtat aliquid in contrariũ/ ec
cleſia coget illũ ſeruare ꝓfeſſionẽ:preſumit eñ
ſolẽniter vouiſſe: vñ ſicut excõicat eum qui eſt
tacite ꝓfeſſus ad hoc vt remaneat in clauſtro:
ita hũc. Guil.dicit ꝙ ſi exprimat cõditio cõtra
particularẽ auſteritatẽ:vt ꝙ liceat ei comede-
re carnes:ſi ſcit hoc ꝯtineri in regl'a ſeu cõſtitu
tiõib⁹ q̃s ꝓfitet/tenet:ſecus ſi neſcit id cõtine
ri in eis. ¶ Profeſſio facta per marẽ in mona
ſterio monialiũ:vel ecõuerſo per feminã in con
uentu fratrũ: puta ſimulato ſexu. Q̃uis Mat-
theus dicat ꝙ nõ teneat ꝑ textũ.c.diffinimus.
xviij.q.ij.tñ Frã.de zab.dicit ꝙ tenet: qꝛ lȝ ibi
eſſe non poſſit: ⁊ hoc eſt qꝺ dicit.c.diffinimus.
tñ cum moniales ꝓfiteant ſubſtãtialia/obliga
tus eſt ex tali ꝓfeſſione.arg.ad hoc.xxvij.diſt.
qꝺ interrogaſti. vbi tenet Arch.poſt Bar.bri-
xiẽ.ꝙ q̃ fingẽs ſe feminã intrat monaſteriũ mo
nialiuȝ vt corrũpat moniales: cõpellendus eſt
ad monaſteriũ monachorũ. Poteſt etiam fieri
ꝓfeſſio expreſſa ab aliquo ſeculari habitu nõ
mutato:que in aliis ordinib⁹ nõ mẽdicãtibus

obligabit ad illã religionẽ determinate:ſed fie
ri nõ debet niſi pñtibus duabus partib⁹ con
uẽtus ꝛ maiori parte cõſentiẽte: aliter tñ facta
tenet. Sed in ordinibus mẽdicantiũ nõ debet
talis ꝓfeſſio recipi ſm Pe.de pal. Item faciẽ
do talem ꝓfeſſionẽ expreſſam in religiõe pro-
hibita:quis illi non obliget: obligatur tñ reli
gioni in genere. Item qđ dicit Tho.ꝙ in qui-
buſdã locis non fit ꝓfeſſio ante decimũoctauũ
annũ ſm quandã decre. Dicit Pet.de pal. il-
lam decretalem reuocatã per ꝓhemiũ ſexti.

¶ De ꝓfeſſione tacita que fit §.I.

plurib⁹ modis. Uno modo ſi portat p annũ cõ-
tinuũ habitũ nouiciorũ poſt.xiiij.annũ cõpletũ
in quacũq religiõe vbi nõ eſt diſtinctus habi-
tus nouicioꝝ ab habitu ꝓfeſſorũ diſtinctiõe pa
tẽti:puta in ſciſſura vel colore:quis eſſet diſtin
ctus diſtinctiõe occulta:vt in ordine pdicatoꝝ
vbi differẽtia eſt inter habitũ ꝓfeſſorũ ꝛ noui-
cioꝝ:qꝛ habitus ꝓfeſſoꝝ eſt benedictus:habi-
tus nouicioꝝ nõ eſt benedictus: que diſtinctio
occulta eſt. Et nõ opꝫ anno addere diẽ ſm Pe.
de pal. niſi in anno biſextili: ſꝫ hoc eſt qꝛ ille an
nus excedit alios annos in vna die: tñ de inte-
gritate illius anni eſt illa dies. Profeſſio autẽ
hmõi tacita obligat etiã illi religioni in ſpecie
ſeu determinate. extra de reg.c.eos.in clemẽ.
Et hoc intellige niſi infra annũ facta fuerit ꝓ-
teſtatio in cõtrariũ: ſcꝫ ꝙ p lapſum anni nõ in-
telligat eſſe ꝓfeſſus:qꝛ tunc nõ eſſet. Sed in il
lis ordinibus vbi eſt diſtinctus habitus noui-
ciorũ ab habitu ꝓfeſſoꝝ diſtinctione patenti.ſ.
in colore:vt qꝛ nouicij habitũ album/ꝓfeſſi ni-
grũ vel griſeũ:ꝛ vt moniales nouicie velũ albũ
ꝓfeſſe velum nigrũ cõſueuerũt portare: vel in
ſciſſura:vt in ordine minoꝝ: in quo nouicij por
tant cũ caputijs aliquantulũ haſte:qđ nõ defe-
runt ꝓfeſſi: tunc quantocũq tpe deferat talis
habitus nouiciorũ non inducit ꝓfeſſionẽ: vt in
dicta clemẽ. Itẽ in illis ordinib⁹ vbi eſt diſtin-
ctio habitus nouicioꝝ ab habitu ꝓfeſſoꝝ: etiã
ſi indiſtinctus ſit habit⁹ eorũ ab habitu alioꝝ:
cũ eis vitam ducentiũ cõmunẽ:ſicut ſi eſſent ca
nonici regulares ꝛ clerici ſeculares cum eis in
choro et refectorio vtẽtes ſuppelliceis:delatio
habitus p annũ integrũ poſt.xiiij.inducit ꝓfeſ
ſionẽ tacitã. Sed ſi nulla ſit diſtinctio habitus
nouiciorũ/ ꝛ ꝓfeſſorũ/ꝛ laicorũ cũ eis degẽtiũ:
ſicut forte apud illas moniales que ſe dicũt ca
nonicas regulares: tũc delatio talis habit⁹ in
hmõi religioſis per annũ nõ inducit ꝓfeſſionẽ
ſm Pe.de pal. Itẽ ſuſcipiẽdo habitũ ꝓfeſſorũ
in alijs ordinibus ꝙ mẽdicantiũ infra annũ ſu
ſcipiens ſi eſt etatis apte:vt ſi fuit ſciẽs et volũ
tarius/et in illo habitu ꝓfeſſorũ triduo pſeue-
rat:talis obligat religioni in genere:nõ aũt in
ſpecie.i.illi cuius habitũ ſic ſuſcepit.ex de reg.
c.ꝯſtitutionẽ.li.vj. Hec etiã Jo.in glo.illi⁹ cle.

¶ De ꝓfeſſiõe tacita eorũ qui §.II.

impuberes ſunt religionẽ ingreſſi. Nota ergo
ꝙ ſi impubes patre vel tutore inuito vel igno-
rante intrauit:infra vnũ annũ ꝛ vnã diem iſte
repetere poſſunt.xx.q.ij.puella. et reddi debet
etiã inuitus. Sed ſi ab eis ſciẽtibus infra an-
nũ et diem nõ eſt extractus/ꝗtũ ad illos ꝓfeſ-
ſus eſt tacite:etiã impubes exiſtẽs:qꝛ vcꝫ ipm
ammodo extrahere non poſſunt vel petere:ſed
ꝗtũ ad ſe nullã ꝓfeſſionẽ tacitã vel expreſſam
facere põt ante.xiiij.annũ completũ maſculus
vel ante cõpletũ.xij.ſi eſt femina que valeat vt
ſolennis.ꝙ ſi de facto fecerit:tũc factus pubes
ſi ratam eã hꝫ vel de nouo ꝓfiteat: vel ꝓfeſſoꝝ
habitũ per triduũ portet fit ꝓfeſſus. Item ſi p
totum.xv.annũ remaneat/vbi non eſt diſtinct⁹
habitus nouiciorũ ab habitu ꝓfeſſorum:eſt tñ
diſtinctus ab habitu ſecularũ cũ eis degentũ
fit ꝓfeſſus tacite. Hec Pe.de pal. Annus igit Jn.iiij.
ꝓbationis eſt.xv.ſm Joh.an. Et hui⁹ ratio eſt
qꝛ tẽpus ꝓbationis datur ad ꝓbandũ auſteri-
tatẽ religiõis: vt extra de reg.c.ad apoſtolicã.
Inter quas eſt pcipua cuſtodia caſtitatis: quã
cõmuniter loquẽdo nõ eſt aptus antea ꝓbare.
In quibuſdam locis eſt conſuetudo ꝙ nobiles
puelle in monaſterijs nutriũtur multis annis/
ꝛ vtunt veſtibus nouiciarũ: non eſt tñ intentio
ꝓfiteri/nec ꝓbant: ſed poſtꝙ fuerint bene in-
ſtructe eas maritari: et hec eſt cõſuetudo ꝙ nõ
intendunt ꝓfiteri ſed cõtrahere: ſicut olim in
templo nutriebant puelle virgines vſq ad an
nos nubiles: vbi etiã eſſet cõſuetudo ꝙ paſſim
nunc iſte maritant/nunc iſte ꝓfitentur: lapſus
temporis nũꝙ eas obligat. Sed vbi nulla in-
duit niſi animo ꝓbandi ꝛ ꝓfitendi ſi poſſit ſu-
ſtinere/ꝛ aľs placeat:et in recipiẽdo hoc ipſum
ei dicit in capitulo: et ſic recepta ſi ſtat p annũ
integrũ reputat vere ꝓfeſſa:etſi nunꝙ cõſenſit
nichilomin⁹ vi ſtatuti eccleſie eſt ligata. Et ſi-
militer que intrat animo remanẽdi et ppetuo
deo famulãdi:etſi nõ ſit ligata vi voti:qꝛ nõ ꝓ-
miſit/ſed ſolũ ꝓpoſuit:eſt tñ ligata vi ſtatuti in
religione aliqua viuere:vt extra de reg.c.con-
ſulti. Et ꝙ hoc non ſit voti apparet/qꝛ votũ eſt
ꝓmiſſio non ꝓpoſitum tñ vel intẽtio:ꝛ qui hꝫ
ꝓpoſitum in iſta remanendi ſi vi propoſiti re-
maneret/in iſta remaneret: nec ad latiorẽ tran
ſire liceret. Hec omnia Pe.in.iiij.diſt.xxxviij.
ar.iij.q.j.ad.v. Profeſſus tacite ſm Thom.in Diſt.
iiij.tenetur in omni caſu ad tria vota religiõis xxxviij.
principalia: ſed ad alias obſeruãtias quarum q.j.
trãſgreſſio ex diſſimulatiõe prelatorũ inducit:

qui dū videtes nō corrigūt:indulgere videtur:
nō obligaꝛ precipue ſi ſit ſimplex q̄ talia diſcer
nere ſufficiēter neſciat. Idem Alber. Ad ꝓfeſ
ſionē tacitā ꝑ deportationē habitꝰ annualē in=
ducendā vel ad ꝓfeſſionē expſſe faciendā in or
dine mendicātiū:oportet ꝙ annꝰ ꝓbationis ſit
cōtinuꝰ. Nā ſi ſtetiſſet q̄s in religione ꝑ ſex mē
ſes ⁊ poſtmodū egrederetur:reuerſus ad religio
nē ipſam in capite ſex aliorꝫ menſiū nō diceretur
ꝓfeſſus tacite:nec in ordine mendicātiū pote=
rit recipi tūc ad ꝓfeſſionē:ſed in capite viuiꝰ an
ni integri cōtinui. Ita tenet Io.de ligna.ex̄ de
reg.c.Ad apſicā. Et Pe.de anch.ſup.c.his q̄.
de reg.li.vj.⁊ Bart.ff.de publica.l.ſi. ⁊ Bono=
corſius filius Iohānis andree in queſtione di
ſputata per eū. Et ratio eſt ſm eos:qꝛ iura ſta=
tuerūt annū propter hoc ad probādū auſterita
tes religionis.vt extra de reg.c.ad apoſtolicā.
Sed regularis auſteritas pro ſui maxima par
te in cōtinuatione cōſiſtit. Nā aliquis poſſet fa
ciliter ieiunare vna die vel mēſe qui nō poterit
cōtinuare. Et ideo ad verā probationē cōtinua
tio requiritur.puta qñ iura loquūtur de annuali
ſpacio:de cōtinuo intelligendū eſt. vt no. Ioh.
an.de elec.c.j.li.vj.⁊ eſt tex.cle.cupiētes.et ad
hoc facit.ff.de his q̄ no.infa.l.generoſus. Nec
eſt ꝯtrariū qđ notauit ſpeculator in rub. de ſta.
reg. Nā errore ſcriptoris de manu eiꝰ fuit mu
tatū. Caſus aūt ſpeculatoris eſt qñ q̄s integro
anno ꝓbationis in monaſterio ſtetit:⁊ anteq̄ fa
ceret ꝓfeſſionē exiuit: et poſtea rediit:vtrū ꝓ=
bationis annꝰ ſit ei de nouo cōcedendꝰ.⁊ tenet
ꝙ nō:q̄ caſus eſt diſſimilis a nr̄o. Et ꝙ ſpecula
tor talē caſum poſuerit patet. qꝛ dicit ipſe hāc
eſſe qōnē Bar.brix.in qōne venereali. cū tamē
Bar.nichil ibi dicat de nr̄o caſu.ſed de p̄dicto.
ſcđo qꝛ ꝓbat ſolutionē ſuā ꝑ.c.Fraternitatis.
di.xxxiiij.qđ ca.de nr̄o caſu nichil dicit. Io. de
Imol.tñ ſup cle.eos qui.de regula.tenet con=
trariū cū mattheo ⁊ arch. Hi dicūt nō eſſe dādū
annū itegrū ꝓbationis:ſꝫ cōputādū tp̄s qđ priꝰ
ſtetit in religione in nouiciatu. Et hoc niſi reli
gionis cōditio ſit mutata vel monaſteriū:vel niſi
defectꝰ pſone iteruenerit: ꝓpter qđ timeat ſe
non poſſe pati auſteritates:tūc ei dabitur et mo=
dica dilatio ad ꝓbādū ſm Bar. brix.arch.ſup
c.nō ſolū.de reg.li.vj. In antiq̄s rote deciſioni
bꝰ idē dr̄. Prima tñ opi. tutior videtur ⁊ rōnabi
lior. Io.an.de reg.iu.li.vj.ſup regula eū q̄ cer=
tus eſt in ſi.dicit ꝙ is q̄ ingreſſus eſt religionē:
et in fine anni exiuit: ſi iterū ⁊ de nouo eādem
religionem ingrediatur: an debeat habere an
nū ſcꝫ iterū et de nouo ad ꝓbationē. Satis vi=
detur ꝙ non per iſtā regulā.ſcꝫ eū qui certꝰ eſt
certiorari vlterius nō oportet. Et hoc niſi con=
ditio perſone vel religionis ſit mutata.

¶ De fructu ſeu vtilitate ꝓ= §.III.
feſſionis / dicit Tho.ij.ij.q.clxxxix.ar.iij.ad.iij.
ꝙ rationabiliter dici poteſt ꝙ ꝑ ingreſſum re=
ligionis cōſequitur quis remiſſionē omnium
peccatorū: ſicut per aſſumptionem crucis. Si
enim aliquibus elemoſynis factis homo po=
teſt ſtatim ſatiſfacere de peccatis ſuis. ſm illđ
Dan.iiij. Pctā tua elemoſynis redime. Mul=
to magis in ſatiſfactione pro pctis ſuis ſufficit
ꝙ aliq̄s totaliter ſe diuinis obſequijs mācipet
per religionis ingreſſum : qđ excedit oē genꝰ
ſatiſfactionis etiā publice pnie.vt habetur.xxxiij.
q.ij.admonere. Unde in vitaſpatrū legitur ꝙ eā=
dē gratiā cōſequuntur religionē ingredientes
quā et baptizati. Si tñ nō abſoluerentur ab omi
pene reatu ꝑ ingreſſum religionis: tñ vtilior eſt
ipſe ingreſſus religionis q̄ peregrinatio terre
ſancte quātū ad ꝓmotionē in bonū:qđ prepon
derat abſolutioni a pena. Hec Tho. Pe.de pa.
intelligit ꝑ hūc ingreſſum ipſam ꝓfeſſionē : qꝛ
tūc totaliter ſe tradit per votū ⁊ irreuocabiliter.
qui Pe.in.iiij.diſtin.iiij.q.iij.ſic dicit. Poteſt
probabiliter ſic diſtingui. Sicut obligatus ex
delicto cedēdo bonis nil lucratur vt carcerē eua
dat:ſed qđ nō pōt ſoluere ere luit in corpore:et
exigitur vſqꝫ ad nouiſſimū quadrantē:ſꝫ obliga=
tus ex cōtractu vel quaſi:cedēdo bonis euadit
carcerē : ne poſtea ꝯueniatur vltra q̄ facere poſ=
ſit deducto ne egeat cum ſcꝫ poſtea venerit ad
pinguiorē fortunā. C.q̄ bo.ce.poſ.l.j. Sic reli=
gionē ꝓfitens cedit oībꝰ bonis ſuis de q̄bꝰ ſa=
tiſfacere q̄s pōt ꝓ pctis.ſ. exterioribꝰ per pau
pertatē:corporalibꝰ per caſtitatē:ad quā ſeruā
dā ſunt inſtituta ieiunia ⁊ alie auſteritates : et
interioribꝰ per obedientiā. Unde ꝓfitentes ſi
nō ſunt cōtriti et confeſſi ex delicto obligati: et
ſic morientes tradūtur exactori mittēdi in car
cerē inferni donec totum reddāt: qđ nūq̄ erit.
Si aūt ſunt cōtriti ⁊ cōfeſſi remittitur eis oīs pe
na pro tali ceſſiōe bonorꝫ.⁊ ſic poſſunt intelligi
alique viſiones q̄ hoc ſonant: vt in vitaſpatrū:
et in legenda beati Antonij. Et Anſ. in lib.
de ſimilitudinibꝰ circa ſi.hoc tñ eſt ſub hac con
ditione vel modo:vt ſi ſuꝑuiuant qđ eſt ꝑueni=
re ad pinguiorē fortunā ſatiſfaciāt. Qđ ſi fece
rint : bene quidē. Si autē non ſatiſfaciunt:ſed
ſunt negligentes : in carcere purgatorij ſatiſfa
cient. Et ſic intelligi poſſunt quedā alie viſiōes
de quibꝰ religioſi qui mortui ſunt:reuelauerūt
ſe eſſe in purgatorio etiā pro peccatis in ſeculo
factis. Sed ſi ante negligentiā moriantur : qꝛ in
iudicio confeſſionis quaſi contrahit: ex ceſſio=
ne illa quaſi gratia dei omnia gratis cōdonat
iuxta etiam quaſdā viſiones. Ad hoc etiam fa
cit quod dicitur in auten. de monachis : ſcilicet
ꝙ monachatus omnem maculam abſtergit.

Nota dignifſimum.

¶ De profeſſione ſeruoꝝ §.IIII.
receptoꝝ in religiõe. Nota ꝙ ſeru⁹ nõ dꝫ recipi
in religiõe: niſi de licẽtia dñi ſui: ſeu oĩno fact⁹
liber. Et ſi recept⁹ fuerit ſciẽter vel ignorãter
ſi infra trienniũ a tpe ingreſſus repetat a dño
ſuo et nõdũ fecerit ꝓfeſſionẽ dꝫ reſtitui cũ oib⁹
q̃ attulit monaſterio: fide accepta de impunita
te ipi⁹: poſt triẽniũ vero repeti nõ poſſet niſi eſſet
tã lõge ꝙ inueniri nõ poſſet. vt. xvij. q. ij. c. Si qs
incognit⁹. Et currit dictũ tps triẽnij a die ſciẽ
tie. Et intelligitur hoc in oĩ genere ſeruoꝝ ſiue
ſint originarij ſiue aſcripticij. Si vero talis ſeru⁹
ante triẽniũ fecerit ꝓfeſſionẽ: ſi vſus eſt fraude
in ſui receptione: q: ſcꝫ cũ eſſet incognit⁹ ꝓba
uit per falſos teſtes ſe liberũ: ſi dñs ipꝫ repetit
debet reſtitui nõ obſtãte ꝓfeſſione facta. extra
de ſer. nõ or. c. oportet. Ray. ⁊ Hoſt. Si aũt re
ſtitut⁹ dño poſt profeſſionẽ poſtea manumiſſus
fuerit. i. liber fact⁹: tenetur ſm Guil. redire ad
monaſteriũ: q: quantũ in ipſo fuit monachus
eſt fact⁹. Si aũt monaſteriũ fuit in culpa reci
piendi: puta q: ſciebat ipſum eſſe ſeruũ: vel q:
neglexit inueſtigare cũ eſſet incognit⁹: ex quo
ꝓfeſſus eſt dꝫ remanere in religiõe: ⁊ monaſte
riũ dꝫ dño ſatiſfacere. arg. di. liiij. Si ſu⁹. Ray.

¶ De profeſſo in monaſterio §.V.
ſplẽdide viuẽte ⁊ nõ ſm regularẽ vitam. Dicit
Ray. ꝙ ſi erat peritus ⁊ ſciebat q̃ ꝓfeſſus eſt
q̃ fienda ſeu ſeruãda erant: intelligit obligaſſe
ſe non ad id qđ fit: ſed ad id qđ fieri debet. Idẽ
ſi erat ſimplex: ſed expoſita fuit ſibi auſteritas
regule: ⁊ conditiones ordinis. Idẽ etiã ſi cum
eſſet ſimplex nõ fuit ſibi explanata regula: ⁊ id
ad qđ tenebat: nec expreſſit in ꝓfeſſione vel an
te ſe ſic velle viuere et nõ auſterius. In oĩbus
his caſib⁹ debet remanere ⁊ regulariter viue
re. Nec põt ſi ſimplex fuit: etiã ſi dolo induct⁹
fuit ad talẽ religionẽ: vtputa q: cũ mẽdaciis: al
legare volũ: cui⁹ cõditio melior eſt facta. extra
de his q̃ vi me. cau. fi. c. ꝙ ñ dilect⁹. ⁊ de cõuer.
cõiu. c. ex parte. Si aũt expreſſit ſe velle viuere
illo modo et nõ in maiori auſteritate: tũc ad ſe
culũ qdẽ redire nõ põt ſi eſt ꝓfeſſus: ſꝫ trãſibit
ad aliũ ordinẽ ſm regulã laxiorẽ quẽ ſuſtinere
poſſit. Ray. Si cura eccleſiarũ ſpectantiũ ad
monaſteriũ vel negligatur aliquid ab officiali
bus monachis. Dicit Tho. in qđli. ꝙ ipſi mo
nachi debent ſupplicare abbati: et debẽt moue
re verbũ in capitulo: ⁊ ſi vident ꝙ nõ adhibeat
remediũ: debent appellare cõtra abbatẽ ſicut
contra aduerſarium veritatis. nec audere con
ſulere ꝙ aliqs eligeretur in tali collegio mona
chus. Et ratio eſt: q: nullus poteſt exigere vel
recipere temporalia aſs et maxime precia: niſi
ſeminet ſpiritualia predicando: orãdo: vel ſal
tem ſalutem eoꝝ a quibus recipit pro viribus
procurando. Hec Tho. ar. etiã ad hoc. ij. q. vij.
c. Admonendi. ⁊ c. Negligere.

¶ De tranſeuntibus de vna religione ad aliam religionẽ. Capitulum. iiij.
De tranſitu de vna religiõe ad aliã
Nota ſm btm Tho. ij. ij. q. fi. ar.
viij. ꝙ trãſire de vna religione ad
aliã niſi ꝓpter magnã vtilitatem
vel neceſſitatẽ non eſt laudabile.
Tũ q: plerũq; ſcãdalizãt illi q̃ re
linquuntur. Tum etiã q: facilius ꝓficit aliqs
in religione quã cõſueuit ꝙ̃ in alia quã nõ con
ſueuit: ceteris parib⁹. Unde in collationib⁹ pa
trũ abbas Neſtorius dicit. Unicuiq; vtile eſt
ꝙ ſm propoſitũ quod elegit ſummo ſtudio ac
diligẽtia ad operis incepti perfectionẽ perue
nire feſtinet: et nequaꝙ̃ a ſua quã ſemel elegit
profeſſione diſcedat. Et poſtea rationem aſſi
gnans dicit. Impoſſibile nãq; eſt vnũ eundẽq;
hominẽ ſimul vniuerſis fulciri virtutib⁹: quas
ſi quis voluerit ſimul attentare: in iſtud incide
re eum neceſſariũ eſt: vt dum omnẽ ſequit: nul
lã integre conſequatur. Diuerſe enim religio
nes preeminent ſm virtutum diuerſa opera.
¶ Poteſt tamen aliquis de vna religione trã
ſire ad aliã triplici ex cauſa. Primo quidẽ ex
zelo ꝑfectionis religionis in qua nõ attẽditur
excellentia ſm arctitudinẽ vite: ſed principali
ter ſm id ad qđ religio ordinat. ⁊ cõſequenter
ſm diſcretionẽ obſeruãtiarũ fini ꝓportionata
rũ. de quo habes. ſ. Et in hoc caſu debet qs ꝓ eo.ti.c.
pter humilitatẽ petere licentiã: q̃ tamẽ ei nega §.4.
ri nõ poteſt: dũmodo cõſtet illã arctiorẽ eſſe. Si
vero de hoc ꝓbabiliter dubitet: eſt in hoc ſupe
rioris iudiciũ requirẽdũ. vt de reg. Licet. Et
ſi etiã nõ petita licentia trãſiuit: nõ poteſt repe
ti ſm Guil. maxime ſi ꝓfeſſionẽ in hac ſecũda
iam fecit. ¶ Secũdo ꝓpter declinationẽ reli
gionis a debita perfectiõe: puta ſi in aliqua re
ligione arctiori incipiant ipſi remiſſius viuere
laudabiliter tunc tranſit ad religionem etiam
mitiorẽ ſi meli⁹ obſeruetur. Et in hoc caſu etiã
requiritur ſuperioris iudiciũ. ¶ Tertio vero
ꝓpter infirmitatẽ vel debilitatẽ ex qua inter
dũ prouenit ꝙ nõ poteſt qs arctioris religiõis
ſtatuta ſeruare q̃ poſſet ſeruare ſtatuta laxio
ris. Et in hoc caſu diſpẽſatio neceſſaria eſt. Cõ
cor. glo. ſummaria. xix. q. j. vbi dicit Ioh. ꝙ qli
bet poteſt tranſire ad arctiorẽ religionẽ petita
licentia licet non obtenta: ſed ad parem nemo
poteſt tranſire ſine diſpenſatione pape: vt de
reg. Sane. Et ratio eſt: quia de minore ad ma
ius tranſeundum eſt: et non econuerſo. diſtin.
xciij. Legimus. Non enim licet a meliori ꝓpo
ſito recedere. de pe. di. ij. Penuata, Monald⁹

tamen dixit ꝙ abbas poterat de cõſenſu capi-
tuli licentiare monachũ ad parem: etſi non ad minorẽ. arg. xij. q. ij. ſine exceptione. ſed primũ tutius. ſed ⁊ ſm Inno. etiã ad arctiorem nõ licet trãſire: ſi etiam ſit certũ eſſe eam arctiorem ſi ex ſuo trãſitu incurreret prior religio graue iacturam vel infamiã. ar. xj. q. iij. ſi quis vero. de regu. licet. Nã non debet eſſe cauſa ſcãdali: ⁊ cõmunẽ vtilitatem / puta vni⁹ monaſterij debet priuate preferre. Abbas quoq; qui immediate ſubeſt pape / non poteſt tranſire ſine licẽtia eius. de conſue. c. cum venerabilis.

¶ De tranſitu canonicorũ §. I. regularium ad monachatũ: vel ecõuerſo quõ liceat. Nota ſm Thom. ij. ij. q. clxxxix. ꝙ vtraq; religio. ſ. canonicorum regularium ⁊ monachorũ ordinatur ad opera vite cõtemplatiue. Inter que precipua ſunt que aguntur in diuinis myſterijs: ad que ordinatur directe ordo canonicorũ regularium: quibus per ſe cõpetit ꝙ ſint clerici: vt habetur. xvj. q. j. §. illud Hieronymi. vbi etiã recitat monachos Scithie cõueniſſe in vnũ vt ſacerdotẽ ſibi eligerẽt. Et ideo ꝗuis ordo monachorũ ſit arctioris obſeruãtie / liceret eis trãſire ad ordinẽ canonicorũ regulariũ ſi monachi ſunt laici: non autẽ ecõuerſo: vt. xix. q. iij. mandamus. Sed ſi monachi ſunt clerici ſacris myſterijs ſeruiẽtes: vt cõiter eſt hodie: q2 monachi ſunt clerici: habent id qđ eſt canonicorum regulariũ et cũ maiori arctitudine. Et ideo licet de ordine canonicorũ regulariũ tranſire ad ordinem monachorum petita licentia ſuperioris: ⁊ non econuerſo: vt. xix. q. iij. ſtatuimus. Tho. et dicit glo. dicti. c. credo ꝙ ſi non petit licentiam cogitur redire. Nec ob. c. ſane. de reg. q2 ibi dicit permittas. ⁊ ſic eſt diſpenſatio: et precipue cum cauſa leuitatis tranſit.

¶ De tranſitu monachorũ §. II. ad regendũ eccl'ias ſeculares. Nota ſm Io. in glo. ſummaria. xvj. q. j. ꝙ ſm antiqua iura monachi non poterãt preeſſe eccleſijs parrochialibus: niſi ex neceſſitate iſti. l. v. di. priſcis. Hodie vero poſſunt vtilitate etiã ſuadẽte: q2 magis probati ſunt eſſe vtiles ꝗ ſeculares. Sʒ ſm Hoſtiẽ. in eccleſijs que ad monachos pleno iure nõ ſpectant / nõ poſſunt preſici ſine epi auctoritate: nec poſſunt monachi in illis curã cõmittere / nec monachũ pñtare inuito epo: ⁊ multo magis in eccleſijs que nullo modo pertinẽt ad eos: ⁊ ſic intelliguntur illa. c. xvj. q. j. a principio vſq; ad. §. ecce in hoc. Sed cõcurrẽte voluntate epi ⁊ aſſenſu abbatis preſici poſſunt: et ſic intelliguntur alia ca. a. §. ecce in hoc. vſq; ad. §. his cõſtibus. Ubi aũt epus aſſentit ⁊ abbas diſſentit: abbati obediendũ eſt. xvj. q. j. cũ p vtilitate. In eccleſijs aũt que ad monachos pleno iure ptinẽt: non eſt dubiũ ꝙ poſſunt preſici monachi: ſufficit ſola auctoritas abbatis ⁊ cõuẽtus. xvj. q. ij. viſis. Io. ¶ Itẽ nota ꝙ monach⁹ nõ põt eſſe canonicus ſecularis ſm Io. q2 non eſt arandũ ſimul in boue ⁊ aſino. i. hoies diuerſe pfeſſionis in vno ſimul officio non ſociabis. Nã coercere ⁊ cõiungi nõ poſſunt: quorum ſtudia ⁊ vota ſunt diuerſa. xvj. q. vij. noua. Circa hanc materiã hec notat Io. an. in nouel. ſuper. c. ꝙ dei timorẽ. de ſta. monacho. Hoſti. dicit ſe tenere cũ Hug. Ber. ⁊ Goff. ſcʒ ꝙ monachus cũ licẽtia vel cõſenſu abbatis poſſit hodie pfici eccleſie parrochiali etiã ſeculari per epm: qđ intelligo ſi epo etiã verbis diſpenſationis non vtat. lviij. di. c. j. et. ij. Et idẽ in canõicis regularib⁹: vt in hoc. c. ꝙ dei timorẽ. Dicit etiã Hoſtiẽ. ꝙ abbas cogit cõſentire ſi non inueniunt idonei clerici: ⁊ monach⁹ ꝗ petit eſt pdicator: ⁊ honeſtus in vita. xxj. q. j. c. j. Et in hoc eſt puilegiatum officiũ predicatoriũ ratiõe regiminis cõpetentis. Nõ poterit aũt abbas cogi ad cõſentiẽdum p epm ſi ſit exẽptus: ſecus ſi nõ ſit exẽpt⁹. Et ex quo talis monachus eſt trãſlatus et per epm inſtitutus / eſt ab abbate abſolut⁹: ⁊ ſolus epus eſt ſibi abbas. Et hoc caſu pter ſalutem aiaꝝ ⁊ vtilitatẽ cõmunẽ prefert Lya Racheli. vt de reg. c. licet. ¶ Eſt eñi eadẽ ratio que ⁊ in epali dignitate de qua iura loquũt: vt in dicto c. licet. Tenet autẽ talis monachus ad diuinũ officiũ parrochiale nõ monachale: ⁊ quantũ bono modo põt / ſe cũ preſbyteris et collegis conformabit in licitis. di. xlj. Quiſquis. abſolut⁹ eſt eñi ab oibus obſeruãtijs regule quas cõmode obſeruare nõ põt ſaluis ſubſtãtialib⁹. xviij. q. j. c. j. Dicit etiã Hoſti. ꝙ in eccleſia collegiata canonicorum ſeculariũ non põt habere prebẽdam / nec pſonatũ vt prepoſiturã ⁊ decanatum ipſarũ eccleſiarũ collegiatarũ: niſi ob neceſſitatem cure id fiat ⁊ diſpẽſatiue: ⁊ ꝗ diſpenſare hʒ eam pbet. Et cum diſpẽſatio ſit de maioribus fiat de pſilio ⁊ cõſenſu capituli. Debet tñ talis habere ſocium monachum / ſi tñ cõmode põt: ⁊ idẽ eſt de canonicis regularibus: ſcʒ ꝙ habeat ſocium canonicũ regularẽ. Dicit tñ Hoſti. hoc precipue obſeruandũ ſi eccleſia nõ eſt curata: ſcʒ ꝙ habeat ſociũ: vel ſi eſt clauſtralis eccl'ia. Hec oia Io. an. ibi. Et qđ dictũ eſt ꝙ abſolut⁹ eſt ab obſeruãtijs regule: non dicit hoc ſimplr ſed quas cõmode ſeruare non põt. Unde cum cõmode poſſit abſtinere a veſtibus lineis ⁊ culcitris et carnibus: tenet iſta ſeruare ſm regulam ſuã: ⁊ multo magis habitũ ordinis ſui geſtare manifeſte: vt dicet infra. Ex his colligitur ꝙ religioſus nõ põt habere beneficiũ ſimplex vel capellam nõ curatam ſine diſpẽſatiõe pape.

intitulatam:nec ep̄s in hoc pōt diſpēſare: nec abbas vel alius p̄latus alicui⁹ ordinis. Si aliquis regularis impetrauit licētiam tranſcūdi ad aliquam arctiorē religionē ⁊ poſtea penitet eū:querit̄ ſi primi tenētur eum recipere? Dicit Guil. q̄ ſi nō inuenit arctiorem vbi recipiatur vel ſi non poterat ſuſtinere aſperitatē illius/et reuerti vult ante factā p̄feſſionem:non pōt repelli pretextu prioris licentie vel renūciatiōis cum facta fuerit ex cauſa:vt ſcʒ tranſiret ad arctiorem:⁊ cauſa ſubſecuta non eſt. Secus autē ſi p̄feſſionē fecerit in ſecūda. Si autē abbas et cōuētus licētiauit aliquē ſimpliciter/et ille renūciauit ſimpliciter: nō ex aliqua cauſa niſi forſitan ex odio:ſm Guil. non valet licētia:q: hoc eſt dare licētiam vagādi: qd̄ p̄hibet̄.xviij.q.ij. ca.abbates. tñ ſm Aug. expelli poteſt qñ non vult facere penam de culpa quā cōmiſit.

De bonis tranſeuntiū de vna religione ad aliam. §.III. Nota ſm Hoſtien. q̄ ſi aliquis exit de vna religione ad aliā ante profeſſionē/nō eſt dubiū q̄ cū omnibus rebus ſuis exiit. extra de reg. ſtatuimus. Intellige niſi ea abſolute et irreuocabiliter donaſſet. Sʒ ſi poſt p̄feſſionem trāſit ⁊ ſine licentia/ res ſue remanent priori monaſterio:et qui ipſum recipit imputet ſibi. Si vero cū licentia vel inuitus ex aliqua cauſa vadit ad ſecūdum monaſteriū / tunc vſufructus rerū quas contulit priori monaſterio debet̄ ſecūdo q̄diu vixerit:ne ei exiſtat oneroſus. Et ſic intellige.xvj.q.vj.c.cognouimus. ⁊.xxviij.q.j.c.ſi quis rapuerit. Religioſi mendicantes ſi tranſeūt ad ordinem nō mendicantiū etiam de licentia pape/non habent vocē vel locum in capitulo : etiam ſi ab aliis eis cōcedat̄. Nec poſſunt habere prioratū:nec aliquā adminiſtrationē: nec quecunq̄ officia etiam annua: nec tanq̄ vicarij vel miniſtri:vel loca eorū tenētes poſſunt quodcūq̄ regimen animarū exercere:vt de regu.ca.vt profeſſores.in clemen.

De tranſitu de vna religione ad aliam. §.IIII. Nota q̄ Pe. de pal. in.iiij.di. xxxix. ſic dicit. Religio mendicantiū eſt perfectior om̄i nō mendicāte: q: in voto paupertatis om̄es ſunt equales:quāto ergo arctior eſt paupertas/ tāto eſſentialiter eſt p̄fectior religio ceteris paribus. Similiter quāto in p̄fectioribꝰ eſt obediētia taxata / tāto religio eſt arctior.i. p̄fectior. Quia ergo corporalis exercitatio ad modicū vtilis eſt:nullum autē ſacrificiū eſt deo magis acceptū ſicut zelus animarū:q: ad predicandū fuit xp̄i religio eſſentialiter/⁊ principaliter/et noialiter inſtituta : ergo eſt p̄fectior aliis. Et ex omni alia ad eā licet trāſire: etiam ſi in paupertate et auſteritate alia excellat : q: hec eſt perfectio et religio xp̄i etiam ſi loculos habeat : qd̄ alia nō habet religio que predicationē eſſentialiter nō habeat annexā: ſed accidentaliter poſt inſtitutionē per auctoritatē ſibi cōmiſſam p̄ accidens ad hanc p̄fectionē attingit. Hec Pe. Concordat dn̄s Jo. do. dicēs q̄ cū vnicuiq̄ ob frugē melioris vite ad altiorem ſtatuʒ liceat trāſire:vt.xix.q.ij.c.due ſunt. de reg.c.licet. Nō ſolum carthuſieñ. ſed cuiuſcūq̄ ordinis fratres ad ordinē predicatoꝝ poſſunt tranſire regulariter ad vnguē viuentē. Et q̄ ſit perfectior aliis p̄bat eadem ratione qua Pe. de pal. et ſubdit. Et ecōuerſo dico fratres predicatores ad aliorū ordinū obſeruantiā nō poſſe deſcēdere : niſi in ordine predicatorū foret remiſſa religio. Tunc eñ liceret trāſire ad alium ordinē arctius viuētem cum p̄poſito et facto,ſic arcte viuēdi ⁊ non laxe:ſicut in ordine priori:al's cenſetur apoſtata qui cauſa libertatis vagandi / aut fugiendi ordinis ſui diſciplinam ad arctiorē aut altiorem trāſierit nomine tn̄. Hinc Johā.an.ſuper.c.ſane.de regu.dicit. Non eſt inſpiciendū principiū fundationis regule tranſeūtis ⁊ recipiētis:ſed ſatis eſt q̄ nūc ſit ſtrictioris vite illud ad qd̄ nunc tranſiuit: lʒ forte tempore fundationis fuerit laxioris. Sm Inno.nō eñ licet deſcēdere. Et hoc cōtra apoſtatas fratrū predicatorū: qui p̄fitendo in aliquo monaſterio ſancti Benedicti/ vbi forte nō ſeruatur religio:putāt ſe euadere apoſtaſiam: contra eos eſt littera hec in dicto ca.ſane. Conſtitutiones eñ predicatorū vltra regulā ita arctant eos/q̄ vita eorū eſt aſperior q̄ vita monachorū : vnde cogendi ſunt redire ad primū ordinem. Hec Jo.an. Quidam etiā Monaldus nomine magnus canoniſta ⁊ theologus:vt refert Joh.do.dixit ſe vidiſſe Pariſius determinationē factā per doctores vniuerſitatis eiuſdem q̄ frater carthuſieñ. poteſt tranſire ad ordinem predicatorū regulariter viuētem de iure cōmuni. Conſiliū etiam refert Joh.do.ſe vidiſſe Franciſci de ʒab. et cuiuſdā magni periti determinās monachū ſancti Benedicti obſeruantie laxioris. Et idē dicit Joh.do.de ordine minoꝝ.hoc in tractatu de poſſeſſiōibus. Olim fiebat trāſitus ab ordinibus mendicantiū ad ordines monachales quoſcūq̄ ſine diſpēſatione pape. Et reputabatur licit⁹ in foro iudiciali eccleſie tanq̄ tranſitus ad perfectiorem ſtatum ſcʒ contemplatiōis:cum tamen in rei veritate non hoc intenderent tranſeuntes / ſed vt maiori libertate ad malū vterentur : vt apparebat in conuerſatione eoꝝ. Sed per conſtitutionem Martini.v.decretum eſt vt de ordine mēdicantiū nullus poſſit tranſire ad aliquem ordinem monachalem niſi carthuſieñ. cum li-

centia ſui ordinis: niſi ſuper hoc haberet diſ-
penſationē a papa in qua bulla diſpēſationis
fieret mentio de conſtitutione Martini. alr̄s eſ-
ſet ille apoſtata: nec poſſet manere in illo ordi-
ne ad quē tranſit: vt habes. j. titulo de excōica.
circa finē. Uerū ſi q̄s propter ſua demerita ex-
pelleret̄ de ordine mēdicātium: qḋ fieri poteſt
tunc videt̄ q̄ talis poſſit tranſire ad ordinē mo-
nachalē quēcūq̄ volētē eū recipere: q̄ extra re-
ligionē et habitū religionis eſſe nō poteſt: ⁊ ſic
non videtur tunc neceſſaria diſpenſatio pape:
ſic vidi conſilia peritorum hec tenentia.

¶ De eiectis et fugitiuis. Capitulum. v.

De eiectis et fugitiuis dicit canon q̄
monachi q̄ fuerūt purgati: vbi inuē-
ti fuerit cū auxilio epī tāq̄ fugaces
ſub cuſtodia reuocent̄. Et reū ſe ille
abbas cognoſcat futurū q̄ in hm̄oi
perſonas nō regulariter aiaduertit: vel q̄ mona-
chū ſuſcepit alienum. xviij. q. ij. Abbates. et de
apoſt. c. a nobis. dr̄ q̄ tales fugitiui vel apoſta-
te ſi nolūt redire vel habitū reſumere: debēt ca-
pi: ⁊ ſub graui cuſtodia carcerari. Nota ſꝫ An-
to. de bu. q̄ monachi eiecti ⁊ fugitiui reuerti vo-
lētes admittēdi ſunt ad religionē: niſi regula
cōtradicat: ⁊ regula cōtradicēte non ſunt tn̄ in
derelicto habēdi: ſꝫ ſunt recipiēdi: vt apḋ loca
ſua vel aliter ſubiecta alimētēt̄ur: vt eis tollat̄
vagādi occaſio. Nota q̄ regula vt autētica po-
teſt allegari: ⁊ diſponere poteſt q̄ monach⁹ va-
gabūdus nō recipiat̄. Nota q̄ monaſteria etiā
ſi ordo repugnet in readmiſſione fugitiui poſ-
ſunt arctari ad preſtandum alimēta fugitiuis
et eiectis: vbi velint ad cor reuerti.

¶ Quero quis dicat̄ fugitiu⁹ §. I.

Rū. iuxta dicta doctor̄ q̄ p̄ ſe exiuit et ſtetit ex̄
monaſteriū ⁊ celat ſe abbati: lꝫ poſtea pn̄ia du-
ct⁹ ad abbatē redeat. ff. de edili. edi. l. q̄d ſit fu-
gitiu⁹. Et dicūt q̄dā q̄ q̄cq̄d talis acq̄ſiuit in-
terim dū eſt in fuga: acq̄rit p̄mo monaſterio ſi-
cut ⁊ ſeru⁹ dn̄o. ff. de acq̄. poſ. l. j. §. p̄ ſeruū. Sal-
uo niſi diu fuerit in poſſeſſiōe libertatis: q̄ tūc
acq̄rit ſibi. allegat. ff. de acq̄. poſ. l. p̄ eū. §. fi. ⁊ in-
telligūt diu. i. decēnio. ff. a q̄b⁹ ma. li. nō fiūt. l. ſꝫ
et ſi fideiuſſor. §. Ariſto. qḋ notat hic Inn. imo
q̄ i monacho nullū tp̄s excuſat. q̄cq̄d q̄rit: q̄rit
p̄mo mōaſterio. alleg. de teſta. c. q̄. nec eſt vis i
tp̄e: ita q̄ hoc nō habet locū i monacho: cū nul-
lo tp̄e excuſet̄: ex̄ de teſta. c. q̄. Et hoc oīno ver̄
eſt ſi de monachatu cōſtat: alr̄s ſec⁹. ex̄ de teſta.
nup̄. nec eſt vis in tp̄e: ſed ſolū an hoc cōſtet vel
nō. Et ex quo cōſtat oīa reuocat monaſterium.
xviij. q. ij. Abbates. ⁊ debent talia de plano et
ſine libello expediri: q̄ ſeruos dei ⁊c. j. de ac-
cu. c. Olim. xj. q. j. ſi q̄s cū clerico. Eiect⁹ aūt dr̄
qui eiicitur ab alio. Quid ſi monach⁹ fugitiu⁹
p̄mouet̄ ad aliquā eccleſiā: et ibi aliq̄d acq̄rit
ad quā iniuſte eſt p̄mot⁹. de teſta. c. Cū in offi-
ciis. Si cōtēplatiōe p̄ſone q̄rit monaſterio i du-
bio. Si relinquit̄ ab extraneo p̄ſumit̄ rōne ec-
cleſie. de teſta. c. req̄ſiſti. ⁊ ſic diſputauit Jo. car.
Quid ſi monach⁹ fugitiu⁹ vni⁹ monaſterij īgre-
ditur aliḋ laxioris regule: an ſi q̄d querit q̄rat
primo an ſcḋo i toto vel in p̄te. Dicit dn̄s Ant.
de but. ſi trāſiuit illicite: vt q̄ ſine licētia ad la-
xiorē religionē querit primo monaſterio: q̄ re-
manſit ei⁹ monach⁹. ſ. eo. c. Johānes. Si vero
ad ſcḋm tranſiuit arcti⁹ ⁊ licētia petita: querit
ſecūdo q̄ nichil cōe cū primo. ar. xviij. q. ij. c. j.
de ſanc. epiſ. §. ſi monachus. colla. ix. ⁊ de mo-
na. §. Si vo reliq̄. ⁊ extra de renū. Ex trāſmiſ-
ſa. ⁊. ſ. c. Licet. Nā et ſeru⁹ a dn̄o pro derelicto
habit⁹ dn̄o nō acq̄rit. l. qḋ ſeru⁹. ff. de ſtipu. ſer.
⁊. l. j. C. de lati. liber. tol. l. ij. ⁊ qḋ notatur de pri-
uil. Cum olim. Interim autē ſi licentiatus eſt
vt tranſeat ad arctiorem: ſi antēq̄ tranſeat ali-
quid acquirit: cui acquirit? Tan. ⁊ Bart. brix.
dicūt q̄ antēq̄ ſit ingreſſus ſecundū nō eſt ple-
ne trāſlatus. xxj. q. ij. Si quis. ⁊. ff. de teſta. mi.
l. Ex eo. Ideo querit primo monaſterio cuius
eſt monachus. De hac materia per Specu. in
titu. de ſta. mo. ver. xlj. ⁊. xviij. q. ij. c. Abbates.
Quando eſſet ſcandaloſus ⁊ periculoſus aliis
et non apte poſſet corrigi capi vel detineri / for-
te nō tenetur prelatus vel conuentus ſeu mo-
naſterium talem reducere ad monaſterium ne
aliis noceat: ſi non ſperat̄ poſſe coerceri ⁊ emē-
dari. Utilitas eñi cōis preponenda eſt vtilitati
vnius: que etiam non ſequeretur in tali incor-
rigibili. xxiij. q. iij. reſecande. Si aūt ſperatur
correctio vel impeditio malorū eius ſi coercea-
tur vel detineatur: tenetur prelatus vel mona-
ſterium eum corrigere et cogere ad redeundū.
extra de apoſta. c. A nobis.

¶ Queritur de exēplo quā- §. II.

do fugitiuus nō poteſt recipi ſalua ordinis di-
ſciplina: ponūt doc. in regula ſcti Bn̄dicti exē-
plū. ſ. q̄ q̄ eſt egreſſus ter monaſteriū nō debet
recipi ad monaſteriū: vt in. c. xxix. regule beati
Bn̄dicti. Que ſunt iſta loca cōpetentia in q̄b⁹
ponuntur quādo habēt regulā q̄ nō debēt ad-
mitti. Dic ſm̄ Anto. de but. nō admittētur vel
nō ponētur cum aliis monachis: ſed cū aliis cō-
ſeruientibus. vel ſm̄ Hoſt. ponētur in ergaſtu-
lis de quibus exire nō poſſint. j. de penis. tue.
Quando diceretur graue ſcādalum: vt quando
dicunt alij q̄ potius exirent q̄ vellent ſtare cū
illo: quia non poſſent durare cum eo. Et ſic di-
cit Hoſtien. ſe vidiſſe de facto. Et etiam ego vi-
di Florentie in quadam moniali.

¶ Quis miniſtrabit expēſas §.III.
huic q̄ detrudit̄ ad aliū monaſteriū: an abbas
p̄mi monaſterij: an abbas ſcd̄i monaſterij. Glo.
dicit q̄ abbas p̄mi: vt ſi habuit aliq̄d de ſuo de
illo ꝓuideat.xvj.q.vj.de lapſis.ꝛ etiā ſi nō ha-
buit aliquid ꝓuidebit monacho ſuo tp̄e pnie:
al's ſcd̄m monaſteriū grauaret̄. Et hoc placet
Inn̄.poſt gl. Hoſt.dicit q̄ ſi iclusus a principio
habuit bona ꝓuidebit̄ de illis. Si non habuit
vel habita nō ſufficiūt: et vtrūq̄ monaſteriū ſuf
ficit ad miniſtrādū expēſas: vtrūq̄ miniſtrabit
q2 ſu⁹ monach⁹ eſt vel ſaltē fuit forſitā: ſcd̄m ſa-
tis de ſola incluſiōe grauat̄. Primū ergo hoc
faciat in memoriā priſtine fraternitatis.ar.C.
de q̄ſtionib⁹.l.ſeruos.ff.de pac.do.l. Cū tibi ſo
cerū.§.cōueni. Si v̄o alterū ſolū monaſterium
ſufficit: id ꝓuideat.ar.de inſti.c.j.lxxxvj.di.pa
ſce. Si neutrū contribuit: tenebit̄ capitulū ge-
nerale.extra de ſta.mona. In ſingulis.ꝛ.c.fi.§.
hec etiā. In ſubſidiū recurrēdū eſt ad ep̄m.xc.
di.c.j.xij.q.j.precipim⁹.ꝛ.q.ij.eccl'iarū. Et hoc
etiā ſm Hoſt.potuerūt preſidētes exerc̄ autori
tate pape ſibi cōmiſſa. hoc ſaluo q̄ ep̄m neq̄ūt
coercere.extra de ſtatu mo.in ſingulis.ꝛ.c.fi.§.
q̄ ſi abbas.de maio.ꝛ obe.cum inferior.ꝛ facit
de here.c.inq̄ſitores.li.vj. Faciūt hec ad q̄ōnē.
Reformato monaſterio collapſo ad nouā regu
lā/data optione monachis antiq̄s ibidē rema-
nendi: modo eligant ibidem nō remanere: ſed
alibi extrinſec⁹ viuere: a quib⁹ debēt alimēta-
ri. Et certe de iure a primo monaſterio. Et hoc
tu vides: et ita de facto conſului. Hec Ant. de
but. Et nota q̄ nō debet iudicari apoſtata ſiue
fugitiu⁹ ſm iura etiā ſi diu ad lōginqua vaget̄:
niſi poſtq̄ ſic viuit q̄ animū redeūdi depoſuiſſe
oſtēdit.ff.de re mili.l. Deſertorē. tn̄ per ſolā te
merariā habit⁹ dimiſſionē: cū hoc facit excōica
tus eſt. Q2 ſi redierit: recipiet̄ in monaſteriū
ſm q̄ in regula cōtinet̄. hoc intelligit̄ ſi mona-
ſteriū regulariter viuat: al's in diſtrictius mo-
naſteriū cū vſufructu rerū quas cōtulit primo
monaſterio: q̄ res poſtea ad primū monaſteriū
redibunt. xvj.q.j.ſi qua.ꝛ.xvj.q.vj.de lapſis.
Alij v̄o dicūt q̄ res erūt ſimplr̄ ſcd̄i mōaſteriū.
Q2 ſi nullū monaſteriū vult eū recipere. dicit
Inn̄.q̄ eiectus taliter nulli acquirit: nec tenet
cōtract⁹ ei⁹. poſſet tn̄ dici q̄ acq̄rit ep̄o a cui⁹
iuriſditiōe nō abſoluit̄: ꝛ tales eiecti q̄ nō inue
niūt religionē in qua recipiant̄: debēt nichilo-
minus viuere regulariter ꝛ honeſte ſm Ray.

¶ De bonis que acquirūt §.IIII.
apoſtate. ¶ Nota ſm doctores q̄ ſi abbas no-
luit eum recipere: vel etiam neglexerit eum re
uocare/et ſic deceſſerit: denegabit̄ monaſterio
repetitio bonoꝝ illius ex quo malicioſe dene-
gauit alimenta.extra de infan.ꝛ langui.c.j. Et
pertinebūt bona illa ad ſecundū monaſterium
ſi ingrediat̄.al's ad ep̄m. Et hoc intelligendū
eſt ſi cōuentus totus deliquit in hoc: al's deli-
ctū perſone: ſcilicet prelati non debet in dam-
num eccleſie redundare.xvj.q.vj.c. Si epiſco
pum. Si vero non renuit eum recipere: quicq̄d
acquiſiuit ſuo monaſterio acquiſiuit: ſicut ſer-
uus domino.xviij.q.ij.c. Abbates.

¶ De excōmunicationibus §.V.
varijs quas incurrūt religioſi.habes.j.titu.de
excō.in diuerſis ca. Incurrūt ei inducēdo pſo-
nas ad vouēdū vel iurandū vel ꝓmittendū de
nō mutando ſepulturā apud eos electā: vel ad
eligendū apud eos. Item cōferendo ſacramen
ta euchariſtie et extreme vnctionis: vel ſolen-
nizando matrimoniū abſq̄ licētia ꝓprij ſacer
dotis. Itē abſoluēdo a ſentētijs p ſtatuta ſyno
dalia vel ꝓuincialia ꝓmulgatis vel excōmuni
catos a canone in caſib⁹ nō cōceſſis. Itē inqui
ſitores q̄ odio: gratia: vel amore vel lucro ꝯtra
iuſticiā et cōſcietiā omiſerūt ꝓcedere cōtra ali
quē hereticū: vel alicui īponerēt hereſim īpam
vel imponerēt q̄ impediret officiū inq̄ſitionis
Itē mendicātes ꝓfeſſi trāſeūtes ad aliquē or-
dinē monachalē niſi carthuſieñ. ſine diſpēſatio
ne pape. he oēs ſunt papales. ¶ Itē ſepeliētes
corpora in cimiterijs vel locis ſacris tp̄e iterdi
cti in caſib⁹ nō conceſſis: vel excōicatos publi-
ce vel noīatim interdictos: vel vſurarios mani
feſtos ſcienter ſepeliunt. Itē audiētes leges ꝛ
phyſicā. Itē dimittentes habitum temerarie.
Itē accedētes ad ſtudia gn̄alia ſine licētia ſui
prelati cū cōſilio maioris partis capituli. Itē
nō habētes adminiſtrationē cōferētes ſe ad cu
rias principū ſine licētia p̄latoꝝ: vt inferāt dā-
nū monaſterijs vel p̄latis ſuis. Itē portātes ar
ma infra ſepta monaſterij ſine licētia. Itē con-
trahētes mr̄imoniū de facto. Itē non ſeruātes
interdictū q̄d ſeruat matrix eccl'ia. Itē dicen-
tes aliqua vt retrahāt audiētes a ſolutiōe deci
maꝝ. Itē recipiētes de nouo loca vel domos ad
habitādū: vl' recepta mutātes. Itē nō faciētes
cōſciam cōfitētib⁹ ſibi de decimis ſoluēdis ſciē
ter h̄ omittendo: ſi p̄dicāt poſtea anq̄ faciāt de
p̄dictis ꝯſciam ſi hoc ꝯmode p̄nt. Itē minores
q̄ tp̄e interdicti recipiūt ad diuina fratres vel
ſorores.ſ.de tertio ordine. Itē ingrediētes mo
naſteria monialiū ordinis p̄dicatoꝝ vl' minoꝝ
niſi ī certis caſib⁹.de his oib⁹ habes diffuſe.j.
in ti.de excōicatione minori in ſuis.c.ibi vide.

¶ De multis pertinentibus ad religionē:
vt de habitu: de ſtudio: de mēdicatione: de
labore manuū: de eſu carniū: de cōtractib⁹
et obligationibus eoꝝ. Capitulū.vj.

De habitu.

De quibuſdā cōcernētib⁹ religioſos. Et p̄mo de habitu religionis neceſſario deferēdo a religioſis. Nota ꝙ quilibet religioſus tenet deferre patenter habitū ſue religionis cū prodit i publicū: alˀs ip̄m dimittēdo peccaret mortaliter: niſi iuſta cauſa illū dimitteret: puta ad euitandū aliqḋ periculū: vt capture ⁊ inſidiarū cū transformaret habitū: vel cū eſſet in balneis vel ſtuphis vel hmōi. Si aūt dimitteret vel occultaret habitū ne deprehēderet in ſcelere ꝑpetrando nō euaderet mortale ⁊ excōicationē. de qua. j. in ti. de excō. Sed q̄ſtio eſt vtrū religioſus ꝑcipue habēs curā aīarū in eccl̄ia ſeculari: vt ſe cōformet cū aliis clericis ſclaribus poſſit licite vti habitu clericorū ſecularium abextra: ſubtus chlamydē tenēdo habitū ſue religiōis. Et ſi hoc faciendo incidat in canonē illū temerarie dimiſſo habitu. Jo. an. in nouel. ſup regula. certū eſt. in. vj. dicit ꝙ Guil. de pe. la. diſputans hāc q̄ſtionē determinauit ꝙ deferens habituʒ monachalē coopertū habitu clericali eſt apoſtata: quod videt hodie approbatū per cle. Quoniā. de vi. ⁊ ho. cle. et poſt multa ar. pro ⁊ ꝯtra tandē cōcludit. Solu. cū talis religioſus iuſtā cauſam trāſformationis ſui habit⁹ nō alleget: indubitanter dico ip̄m eſſe apoſtatā. Et q: tali habitu nō vteret in clauſtro: vt in extrauagāte ne cle. vel mo. Grauis. quā hodie non habem⁹: licet mens ei⁹ habeat in ꝑte. ne cle. vel mo. c. ij. Et q: deferri debet deſup. de vi. ⁊ ho. cle. c. clerici. ij. Et q: publice debet ab aliis diſtingui. de iudeis. c. in nōnullis. Et q: nō dicit portare: nō portādo vt debet. de re iu. qui ex timore. Et q: recipit habitū quē non poteſt habere cū primo priori renūciat ipſo facto. ar. de p̄ben. c. de multa. Jdē Jo. an. in nouel. ſup. c. ꝙ dei timorē. de ſta. mona. dicit ꝙ monachus aſſumpt⁹ ad curā eccl̄ie ſecularis: nō abſoluit ab habitu: ſcʒ monachali deferendo: q: illud nō eſt ꝯtrariū eccleſie ſeculari: q: nō habet determinatū habitū ꝓ clericis ſuis: licet debeat eſſe talaris. xxiij. diſ. non liceat. Et ceteri colores veſtiū: vt virides/rubei: ⁊ hmōi ſunt ꝓhibiti. de vi. ⁊ ho. cle. c. clerici. Et idē dicit Arch. diſt. xxiij. ſctimonialis. Qḋ autē dicit glo. xvj. q. vij. nous. ꝙ tales poſſunt mutare habitū quo ad habitū intrinſecū: licet ex toto non debeāt. Dicit Arch. eſſe verū qn̄ inde eſſet ſcandalū ex delatione talis habitus monachalis inter clericos. vt de vi. et ho. cle. c. deus qui. Sed nullū ſcandalū videt oriri ex eo ꝙ religioſus deferat habitū ſuū inter clericos ſeculares. Jdē dicit Dn̄icus de ſctō Gemini. ꝙ ob ſcandalū vitādū licet monacho aſſumpto ad curā in aliquo ſe ꝯformare habitui clericoꝝ ſeculariū: qḋ fieri poteſt portando chlamidē ſed clauſam in antea cū feneſtris lateralibus: vt faciūt honeſti ſacerdotes ſeculares: ⁊ capitiū: etſi nō totū: ſaltē quo ad illā partē qua cooperit caput appareat abextra chlamyculū retro. Sed ſi hmōi monachi vtant habitu clericoꝝ ſeculariū: vt non appareant monachi: de hoc erubeſcētes vel vt cognoſcant ꝓpter vanitatē: nō euadūt mortale pctm̄ et cenſurā excōicationis. Jdē de monialib⁹ dimittētib⁹ habitū ſuū etiā ſi expellant de monaſteriis ſuis: et det eis licentia extra monaſteriū manere: tenētur habitū deferre: qḋ eſt notandū: q: frequēter in hoc offendūt religioſi ⁊ religioſe.

De ſtudio in religione §. I.

Hiero. xvj. q. j. dic. Multo tp̄e diſcas qḋ poſſis docere ne ſis miles anteq̄ tyro: ⁊ magr̄ anteq̄ diſcipul⁹. Michi placet vt neq̄ teip̄m doceas. Et Augu. in reg. Codices ſingulis dieb⁹ certa hora petāt. Ubi nota ſm̄ Tho. ij. ij. q. clxxxviij. arti. v. ꝙ ſtudiū cōpetit religioni tripliciter. Et primo quātū ad id qḋ eſt ꝓpriū ꝯtēplatiue vite. Nā ip̄m ſtudiū adiuuat ꝯtēplationē directe et indirecte. Et directe quidē illuminādo intellectū. Ordinat em̄ ꝯtemplatiue ad ꝯſiderationē diuinoꝝ: in qua dirigit ꝑ ſtudiū. Jndirecte aūt: q: ſtudiū remouet ꝯtēplationis pericula: ſcʒ errores qui ſepe in ꝯtēplatione accidūt his qui ſcripturas ignorāt. Unde Greg. lib. vj. moraliū: dicit ꝙ nōnulli dū plus exquirūt contēplando q̄ capiant vſq̄ ad peruerſa dogmata erumpunt. Scḋo ſtudiū eſt neceſſariū religioni inſtitute ad predicādū ⁊ hmōi alia exercendū. Un̄ ad Titū. j. dicit de ep̄o cui⁹ eſt hmōi actus exercere. Ut potēs ſit exhortari in doctrina ſana ⁊ eos q̄ ꝯtradicūt arguere. Un̄ ⁊ diſ. xxxviij. dicit. Jgnorātia q̄ mater eſt cunctoꝝ erroꝝ a cūctis vitāda eſt ⁊ maxime ab his q̄ officiū docendi in ꝑplo ſuſceperūt ⁊c̄. Nec obſtat ꝙ apl̄i abſq̄ ſtudio litterarū ad p̄dicanduʒ ſunt miſſi. Quia vt dicit Hiero. Quicq̄d aliis quotidiana i lege dn̄i exercitatio tribuere ſolet: h̄ apl̄is ſuggerebat ſp̄ūſſanct⁹. Tertio ſtudiū litterarū ꝯgruit religiōi quātū ad id qḋ eſt cōe oī. Ualet em̄ primo ad vitādū carnis laſciuiā. Un̄ Hiero. Ama ſtudia litterarū: ⁊ carnis vitia non amabis. de cōſe. diſt. v. nunq̄. Scḋo valet ad auferenduʒ cupiditatē diuitiarū. Hiero. Socrates ille thebanus cū ad philoſophandū ꝑgeret: magnū auri pōdus abiecit. xij. q. ij. gloria. Tertio valet ad obedientie documentū. Augu. Que peruerſitas eſt illa lectioni nolle obtemperare dū vult ei vacare. Docet etiā de modo ⁊ ordine obediendi. de quo. viij. q. j. ſciendū. Non obſtat qḋ ait propheta p̄s. lxx. Qm̄ nō cognoui litteraturā introibo in potentias dn̄i. i. in virtutem

Studium litterarum valet.

chriſtianã:ſed hoc maxime congruit religioni: ergo eis non cõuenit vacare litterature. Nã vt dicit Jo.an.in nouel.ſup.c.ſane.de regu. Illud ps.nõ intelligiť de quacũqʒ litteratura ſeu doctrina: ſed de litteratura iudeorũ.de qua apoſtol⁹.ij.Cor.iij.ait. Littera occidit. obſeruare ſcʒ cerimonialia ſm litterã q̃ nũc ceſſant. Sed litteratura ſanctarũ ſcripturarũ bene intellectarũ et aliarũ ſcientiarũ iuuat ad introeundũ in potẽtias dñi ad ꝯtemplandũ. Vñ Hiero.ait Diſcamus in terris quoꝝ ſcientia nobis pſeueret in celis. Hec Jo.an. Et addit q̃ ſupradicta ſunt per Tho. Aduertendũ tamen ꝙ non om̃e ſtudiũ cõgruit oibus religioſis. Nã in religionibus nõ deputatis ad p̄dicandũ ⁊ legendũ et diſputandũ: vt in monachalib⁹ chamaldulenſibus magis cõgruit ſtudiũ ſeu lectio litterarũ ſacrarũ ⁊ deuotoꝝ libꝛoꝝ: q̃ ſeculares ſcientie vel ſcientie iuris. In religionib⁹ deputatis ad predicandũ: vt ſunt mendicantes: q̃uis liceat in ſcientijs ſecularib⁹ ſtudere: nõ tamẽ debent in illis quieſcere: ⁊ p totũ tẽpus vite ſue his vacare: ſed ſtudio ſcripturarũ ⁊ his ex q̇bus poſſint cõſulere in foro aiarũ cauendo ſibi ſemp a curioſitate ⁊ inani glia. Et ex his nõ ſolũ alijs: ſed etiã ſibi ſumere documenta vite.

De elemoſynis viuere religioſis aliquo modo licet: aliquo modo nõ licet. §.II.

Pro cuius declaratione dicit Tho.ij.ij.q.clxxxvij.ar.iiij.ꝙ vnicuiqʒ viuere licet de eo qḋ ſuũ eſt vel ſibi debitũ. Fit aũt aliq̇d alicuius ex libertate donãtis. Sunt aũt donate monaſterio multe poſſeſſiones ⁊ dantur quotidie ⁊ bona mobilia: de q̇bus ſuſtentanť religioſi. Et q2 hmõi beneficia religioſis videtur eſſe collata: vt liberius religioſis actibus inſiſtere poſſint: quorũ cupiũt ſe fore participes qui tpalia ſubminiſtrant: redderetur eis vſus predictoꝝ donoꝝ illicitus: ſi ab actib⁹ religioſis deſiſterent: q2 quantũ eſt de ſe defraudarent intentionẽ illorũ qui talia beneficia cõtulerũt. Debitũ autẽ eſt aliquid alicui dupliciter. Uno modo ꝓpter neceſſitatẽ q̃ facit oĩa cõmunia. vt dicit Amb. diſt.xlvij.ſicut hi. et ideo ne religioſi neceſſitatem patiantur: licite poſſunt de elemoſynis viuere: que neceſſitas poteſt eſſe tripliciter. Primo quidẽ propter corporis neceſſitatẽ ⁊ infirmitatẽ: ex qua cõtingit ꝙ nõ poſſint ſibi labore manuũ victum querere. Secũdo ſi id quod ex opere manuũ acquirũt: non eis ſufficiat ad victum. Tertio ꝓpter priſtinã cõuerſationẽ eoꝝ qui non cõſueuerũt manib⁹ laborare. et de his duobus loquiť Aug.in libro de operibus monachoꝝ. Secũdo modo fit aliquid alicui debitũ ex eo qḋ ipſe exhibet: ſiue illud ſit ſpũale ſiue tẽporale. ſm illud apli.j.Cor.ix. Si vobis ſpiritualia ſeminauimus: nõ magnũ eſt ſi carnalia metamus. Et ſm hoc poſſunt religioſi quadrupliciter de elemoſynis viuere quaſi ſibi debitis. Primo ſi predicent. Q̃uis enim eis non competat hoc ex officio ſicut p̄latis. poteſt tamen cõpetere ex cõmiſſione prelatoꝝ. et vt dicitur.ij. ad Timo.ij. Laborantẽ agricolã oportet pcipere de fructib⁹. Secũdo ſi ſint miniſtri altaris: quia vt diciť.j.Corinth.ix. Qui altario deſeruiunt cũ altari participant. Sacramentũ altaris vbicũqʒ agatur cõmune eſt toti populo fideliũ. Tertio ſi inſiſtãt ſtudio ſacre ſcripture ad vtilitatẽ totius eccleſie. Unde Hiero. Uſqʒ hodie perſeuerat cõſuetudo nõ ſolũ apud nos: ſed etiã apud hebreos: vt qui in lege dñi meditantur nocte ac die: ⁊ patrẽ non habẽt in terra niſi deũ: orbis foueant miniſtris. Quarto ſi bona tẽporalia q̃ habẽt in ſeculo monaſterio largiuntur: poſſunt de elemoſynis factis monaſterio viuere: vt etiã dicit Aug.in libro de operibus monachoꝝ. Religioſi autẽ qui abſqʒ neceſſitate vel vtilitate quã afferant: volũt ocioſi de elemoſynis viuere que dantur pauperib⁹: hoc eſt illicitũ. Unde Auguſt.in dicto libro. Nullo modo decet vt in ea vita vbi ſenatores ſiunt laborioſi: ſiant opifices ocioſi. Hec Tho. Et ad hoc facit dictũ Hiero.xij.q.ij.gloria. Natus in paupere domo et in tugurio ruſticano: qui vix rugientẽ ventrẽ milio ⁊ cibario pane ſaturare poteram: nunc ſimilã ⁊ mella faſtidio. Et tales vt dicit idem.xvj.q.j.quoniã. ſi quod eſt pauperũ accipiũt / per abuſionem taliũ: iudicium ſibi manducant ⁊ bibunt.

De mendicatione religioſorũ quomodo licet vel nõ. §.III.

Nota ſm Tho.ij.ij.q.clxxxvij. circa mendicitatẽ duo poſſunt cõſiderari. Unum ex parte actus ipſius mendicationis: q̃ habet quãdã abiectionẽ ſibi ꝯiunctã. Illi eñ videnť abiectiſſimi inter hoies eſſe qui non ſolũ ſunt pauperes: ſed intantũ egentes ꝙ neceſſe habent ab alijs victũ acquirere. Et ſm hoc cauſa humilitatis aliqui laudabiliter mẽdicãt quaſi efficaciſſimã medicinã ꝯtra ſupbiã hoc ſumẽtes: quã vel in ſeipſis vel etiã in alijs p exemplũ extiguere volũt. Unde de pe.diſt.ij. diciť. Si quis ſemel notatus fuerit inuidie vel cõtentionis vel elationis vitio: oportet eũ p cõtraria curari.i.p humilitatis exercitiũ. Exercitia vere humilitatis ſunt ſi ſe vilioꝛib⁹ officijs ſubdat: ⁊ miniſterijs indignioꝛib⁹ tradat. Ita nãqʒ arrogãtie ⁊ humane glie vitiũ poterit curare. Cõpetit etiã mendicare religioſis vt xp̄m imiteť qui dicit. Ego autem mendicus ſum ⁊ pauper. ps. In pſona eñ xp̄i loquiť ibi. p̄s. ſm

Hiero. Sed q꞉ humilitas ſicut ⁊ cetere v̄tutes abſq꞉ diſcretione eſſe nō debet: ita opꝫ diſcrete ſumere mendicitatē ad humiliationē: vt inde notā cupiditatis nō incurrāt vel cuiuſcū꞉ alterius indecētie. Alio modo pōt ꝯſiderari mendicitas ex parte eius qḋ qs mendicādo acquirit. Et ſic ad mendicandū poteſt homo induci ex duobus. Uno modo ex cupiditate habendi diuitias vel victū ocioſum. Et talis mēdicitas eſt illicita. Alio modo ex neceſſitate vel vtilitate. Ex neceſſitate quidē ſicut cū aliquis nō poteſt aliunde habere vnde viuat: niſi mendicet. Ex vtilitate autem vt cum aliquis intendit ad aliquid vtile perficiendum: qḋ ſine elemoſynis fideliū facere non poteſt: ſicut petuntur elemoſyne propter conſtructionē pontis vel eccleſie vel quibuſcū꞉ aliis operibus ad cōmunē vtilitatem: ⁊ hoc modo mendicitas eſt licita: ſicut ſecularibus ita ⁊ religioſis.

¶ De labore manuū in religione vel extra quomodo ⁊ qñ ſit neceſſe. §. IIII.

Nota ſm Tho. ij.ij. q. clxxxvij. ꝙ ſub ope manuali cū manus ſit organū organoꝝ: intelligit̄ omnis opatio: ⁊ oīa hūana officia ex qbus licite hoīes victū lucrant̄ ſiue manib᷒ ſiue pedib᷒: ſiue lingua fiāt vt vigiles/cuſtodes/aduocati/⁊ hmōi. Ordinatur autē labor manualis ad quattuor. Primo ⁊ principaliter ad victū q̄rendū. Unde et primo homini dictū eſt. In ſudore vult᷒ tui veſceris pane tuo. Et ſm hoc labor manualis cadit ſub p̄cepto vel ſub neceſſitate p̄cepti: put ſcꝫ neceſſariū eſt ad talē finē. Et ideo q̄ non habet vnde poſſit aliunde viuere: tenet̄ manibus opari cuiuſcū꞉ ſit cōditiōis. et hoc ſignāt v̄ba apl̄i dicentis. Qui nō vult opari nō manducet q.d. ea neceſſitate tenet̄ aliqs ad operādū manibus qua tenet̄ ad mādu candū. Et eadē eſt ratio de illis q̄ nō habēt al̄s vnde licite poſſint viuere. Scḋo ordinat̄ labor manualis ad tollendū ociū ex quo multa mala oriunt̄. vnde dicit̄ Eccli. xxxiij. Mitte ſeruū in opatione ne vacet. Multā eni malicā docuit ocioſitas. et ſm hoc opus manuale ſm ſe cōſideratum nō cadit ſub neceſſitate p̄cepti ſi aliis modis pōt tolli ociū: vt p meditatiōes ſcripturaꝝ ⁊ laudes diuinas et hmōi. et ideo propter hāc cauſam nō tenent̄ religioſi ad opa manualia: ſicut nec ſeculares: niſi forte ad hec p ſtatuta ſui ordinis obligent̄. ſicut Hiero. dicit ad Ruſticū. Egyptioꝝ monaſteria hūc tenēt modū vt nullū abſq꞉ ope aut labore ſuſcipiāt: nō tā ꝓpter victus neceſſitatē q̄ ꝓpter aīe ſalutē: ne vagent̄ pnicioſis cogitationibus. et habet̄ de cōſe. diſt. v. nunq̄. Tertio ordinat̄ labor manualis ad elemoſynas faciendas. vñ dicit̄ ad Eph̄. iiij. Laborēt operādo manib᷒ ſuis. ſ. fideles. qḋ bonū eſt vt habeāt vnde tribuant neceſſitatē patienti. Et ſm hoc labor manualis nō cadit ſub neceſſitate precepti niſi forte ex neceſſitate in aliquo caſu in quo aliqs elemoſynas facere teneret̄: et nō poſſet al̄s habere vnde pauperib᷒ ſubueniret. In quo obligarent̄ ſilr religioſi et ſeculares ad opa manualia exequenda. Quarto ordinat̄ labor manualis ad cōcupiſcentiā reprimendā inquantū p hoc macerat̄ corpus. Unde. ij. Coꝛ. vj. dicit̄. In laborib᷒/in ieiuniis/in vigiliis/in caſtitate. et ſm hoc etiā labor nō cadit ſub neceſſitate p̄cepti: q꞉ multis aliis modis poteſt caro macerari: vt p ieiunia/vigilias ⁊ hmōi: nec tenent̄ religioſi ad alia q̄ ſeculares: niſi propter regule profeſſionē. et ideo ſi in ſtatutis regule nō cōtineatur aliqḋ de ope manuali: nō tenent̄ aliter ad operandū manib᷒ religioſi q̄ ſeculares. Qḋ autē apl̄i manib᷒ laborauerūt aliqñ fuit neceſſitatis: q꞉ aliūde victum inuenire nō poterant: aliqñ ſuperogationis: vt patet. j. Corint. ix. Et quātū ad iſtud ſcḋm nō tenent̄ religioſi in hoc apl̄m imitari: ſicut nec quo ad oēs ſuperogationes. Que aūt opa cōgruant religioſis oſtendit Hiero. de ꝯſe. diſt. v. dicēs. Nunq̄ de manu aut oculis tuis liber pſalterij diſcedat. dicatur ad verbū oratio. vbi dicit glo. i. iuxta verbū: vt intentio ad id qḋ dicit̄ dirigat̄: vel ad verbū. i. non tranſcurſe: ſed tractim ſingula dicendo. et infra. Semp aliqḋ boni facito: vt diabolus te inueniat occupatū. Fiſcellā texe iunco vel canīſtrū lentis plecte viminib᷒: ſeratur humus: areole equo limine diuidant̄: in qbus cū holerum iactata fuerint ſemina: vel plante p ordinē poſite: aque ducant̄ irrigue: inſerant̄ fructuoſe arbores vel gēmis vel ſurculis: vt paruo tunc tēpore laboris tui dulcia poma decerpas: apū fabrica alucaria: texant̄ ⁊ lina capiendis piſcibus: ſcribant̄ ⁊ libri vt ⁊ manus operet̄ cibos: et anima ſatietur lectione. Hec ille.

¶ De eſu carnium in religione. §. V.

Nota qḋ dicit̄ de ꝯſe. diſ. v. Carnē cuiq̄ monacho nec guſtādi nec ſumēdi eſt cōceſſa licentia: nō ꝙ creaturā dei iudicemus indignā: ſed quia carnis abſtinētia apta ⁊ vtilis monachis eſtimet̄: ſeruato tamē moderamine pietatis erga egrotos. Hec ibi. Et idem dicit̄ de ſta. mo. Cum ad monaſteriū. Sed querit Tho. in quodlib. j. q. ix. ar. iiij. Utrū monachus ſine rationabili cauſa. ſ. infirmitatis: et licētia prelati comedēs carnes peccet mortaliter: ⁊ arguit ꝙ ſic ex iſto cap̄. carnē. in fi. vbi ponit̄ pena carceris ⁊ penitētie p ſex mēſes ꝯtrariū faciēti. Sed talis pnīa non imponit̄ niſi ꝓ mortali. ergo ⁊c. R̄ndet idē Tho. ꝙ de ſe nō ē mortale: ſicut nec

etiā frangere ſilentiū: cum hmōi cerimonialia cōiter nō ſint in p̄cepto. Poſſet tñ hoc eē mortale ratiōe cōtemptus: vel contra preceptū/cū fieret a prelato faciēdo hmōi: ⁊ ſic intelligiť in tali caſu penitētia imponēda in.d.c.ſm ipſuȝ. Et q: in regſa beati Benedicti diciť ꝙ carniū quadrupedū oīno ab oībꝰ abſtineať comeſtio. Ex hoc arguūt aliqui ꝙ carnibꝰ bipedū vel gallinis ⁊ aliis auibꝰ vti licet.ꝑ ar.a cōtrariis: qđ eſt fortiſſimū regulariter: qđ tñ aliqñ fallit. ſicut.C.de epiſ.et cle.l.cōuenticulā. Et ſilr fallit

Nota de eſu carniū.

ar. hoc ſm Jo.an. q: cōtradicit tali intellectui ratio naturalis. ⁊.c.xxxvj. ipſius regule. ¶ Nota que ponit Jo.an.in nouel.de obſeruatiōe ieiuniū. Conſiliū in defenſiōe ordinis carthuſieñ. ꝗ etiā in extrema neceſſitate poſiti carnes nullo modo comedūt: ꝓpter qđ quidā emuli eorū dicebant ſtatū illū periculoſum ex defectu charitatis: contra quos magiſter Arnoldus ſummus medicꝰ et theologus dicit ꝙ hoc aſſerere eſt falſum ⁊ phātaſticū: ꝓbat ꝙ ſic ſapiat hereſim: nā aduerſať approbatiōi ⁊ tolerātie romane eccleſie: et fingit nouū dogma in ꝑtinētibus ad vtilē ſtatū fideliū ponēdo q̄ſq3 a mortis periculo nō poſſe ſine eſu carniū liberari: ⁊ ſic ad vite lōgitudinē carniū vſum neceſſariū: qđ eſt falſum. Nā vt dicit: virtꝰ vitalis deficit aut ꝓpter maliciā morbi illā reſoluentis: aut ꝓpter defectū alimēti per qđ hȝ cōſeruari vel reſtaurari. Primo caſu ꝓbat ꝑ dictū Hippocratis dicētis: ꝙ ſi pre furia morbi cibus exhibeať ſuffocatiōis vel alterꝰ grauamine ſupaddito coguñť vitam finire celerius: deficiētibꝰ aūt ꝓpter penuriā alimēti ſi denegeť cibus ⁊ medicatiōi ſubdanť: expirāt velocıꝰ tabefacti. Potȝ ꝑ id ꝙ deficiēti ꝓpter morbi magnitudinē nō ꝓſunt ſed nocēt carnes. Sed deficiētibꝰ propter alimenti penuriā ꝓſunt. Sed ꝓbat plus cōpetere vinū mediocriter maxime aromaticū et vitella ouorū mediocriter mollia: ideo ꝙ velociſſima digeſtione cōuertunť in laudabilē ſanguinē ⁊ multū/⁊ quaſi ſine fecibus. Carnibus autē ⁊ ceteris alimētis aliqua predictarū conditionū deeſt. Concludit ergo ꝙ ad virtutē vitalē vel cognitiuā plus cōferūt ſupradicta q̄ carnes: lȝ fateať ꝙ ad cōfortādū ꝟtutē motiuā plꝰ cōpetāt carnes: quā dicit īducēdo Galienū ſcȝ cōfortationē ꝟtutis motiue nō eſſe in egris neceſſariā: q: modicū egēt ipſius oꝑatione: ergo nec egēt neceſſario vſu carniū: ſed bene vſu vini. Apl's. modico vino vtere propter ſtomachū ⁊c. Vinū eñ letificat cor hoīs. Cor autē eſt principiū virtutis vitalis que confortať ꝑ cordis letitiā. Sȝ ⁊ in dicto ordine multi ſeneſcūt ⁊ viuūt etiā octogenarij. Et ante diluuiū nō comedebanť carnes.di.xxxv.ab exordio. ⁊ lōgiꝰ viuebāt. Hec oīa Joh.an.ibidē. Et hec ſcripta ſunt vt religioſi ꝗ ſm regulā ſuā vel cōſtitutiones ſuas nō debēt carnibus veſci: credāt ꝑ talem abſtinētiā carniū non ſibi abbreuiare dies ſi hoc obſeruāt: nec ꝓ quacūq3 debilitate carnes comedāt: ⁊ cōtra illos ꝗ hoc non obſeruāt: ad excuſandū excuſatiōes in peccatis: allegātes ſine eſu carniū ſanos nō poſſe viuere. Religioſus ſimplex iudex eſſe nō pōt.ff.de iudi.l.cū pretor. nec ꝑ cōpromiſſum pōt recipe arbitriū: q: nō debet eſſe diſceptator forēſiū negociorū. xvj.q.j.monachi. ⁊.c.de preſentiū. ſed arbitrator ſeu amicabilis cōpoſitor eē pōt. xj.q.iij.iniuſtū. Et hoc intelligēdū eſt de imperio ſui prelati: vt ex̄ de poſtu.c.j. Hec eſt ſententia Guil. Duran. ⁊ Hoſtiē. Religioſus ſi eſt ordinis minor/non pōt eſſe executor: vt in clemen.exiui.de ꝟb.ſig. Si eſt alterꝰ ordinis/nō pōt eē executor niſi petita licētia et obtenta: vt de teſta. religioſos.lib.vj. Talis quoq3 etiā ſi ſit exēptꝰ vel prelatus/teneť reddere rationē ordinario: et ordiariꝰ teneť exigere. de teſta.c.religioſis. in cle. Religioſus quoq3 ſm Joh.an.ſuper ca. vt officiū.de hereticis.lib.vj. non pōt exercere officiū tabelliōatus in aliis q̄ cōtra hereticos. Sȝ Guil.in ſpe.dicit ꝙ vetera inſtrumēta complere pōt: nō aūt aſſumere noua. Teſtis quoq3 eſſe pōt ſi requirať ad liberandū hoīem a morte iniuſta/vel quacūq3 pena/vel falſa infamia/ vel aliquo damno: et debet in hmōi teſtificari: dūmodo nō ſit in cauſa ſanguinis. xj.q.iij.quiſquis. Vide tñ de hoc plenius.ſ.tit.ix.c.xj.§.j.

Religioſus factus ep̄s.

Religioſus factꝰ ep̄s vtrū teneať ad obſeruātias regulares? Rñdet ſanctus Tho.de aquino.ij.ij.q.clxxxv. ꝙ ea que ſunt in regularibus obſeruātiis que nō impediūt pōtificale officiū: ſed magis valēt ad ꝑfectionis cuſtodiā: vt paupertas et caſtitas: ad hec remanet obligatus: et per ꝯſ̄s ad portandū habitū ſue religiōis: ꝗ eſt hmōi obligatiōis ſignum. Et q̄uis habeat redditus ⁊ poſſeſſiones ⁊ hmōi eccleſie: non tñ hȝ illa vt ꝓpria/ſed vt diſpenſator omniū bonorū eccl'ie. xij.q.j.ſi p̄matū. Vñ nō eſt abſolutus a voto paupꝑtatis ſicut nec a voto obedientie. Nā per accidens eſt ꝙ obedire nō tenetur ſi non hȝ ſuperiorē: ſicut abbas monaſterij qui tñ non eſt abſolutus a voto obediētie. Ea vero que officio pontificali repugnāt ſicut ſolitudo vigilie/ſilentiū/abſtinentie graues: ex quibus impotens redderetur ad exequendū pontificale officiū: ad hec nō teneť. In aliis etiā que nō repugnant pōt diſpenſatiue vti ſm ꝙ requirit neceſſitas ꝑſone vel officij et conditio hominū cum quibus viuit per modū quo et prelati religionū ſecum diſpenſare poſſunt in hmōi. Satis his videtur concor. Hoſtien.

¶ De contractibus obligationib⁹ vel ꝓmiſſis factis a monachis cũ alijs vel maleficijs. §.VI.

Nota ſm Inno.⁊ Hoſt.ꝙ ex cõtractib⁹ initis cũ monacho vel abbate obligaẽ ꝗs monaſterio: q: põt monachus actionẽ acquirere: ſed nõ poteſt obligare monaſteriũ. Unde ꝗuis abbas ſeu monaſteriũ poſſit agere: tñ nõ teneẽ rñdere niſi de eo qđ ad euʒ ꝑuenit. Et licet oĩs ꝯtractus ꝓhibitus monacho ſit: niſi imperante abbate.xij.q.j.non dicatis. et.xvj.q.j. ſunt nõnulli. hoc intelligiẽ inquantũ monaſteriũ obligeẽ: ſed obligatio alterius ad monaſteriũ poteſt ꝑ monachũ acquiri: ⁊ ſĩliter poſſeſſio etiaʒ ꝑ monachũ fugitiuũ.ff.de acq̄. poſ.l.j. Si tamen monacho ſit cõmiſſa adminiſtratio: tũc ex ꝯtractu ipſius monachi obligaẽ ipſe: ſed nõ cogiẽ ſoluere: q: nõ habet vnde.ex̄ de ſo.odoardus.ſecus de maleficio cõmiſſo ꝑ monachũ vel abbatẽ ſm Inno.⁊ Hoſt. quia delictũ ꝑſone in damnũ eccleſie redundare nõ debet. vt de reg. iur.c.delictum. lib.vj.niſi quantũ ad monaſterium peruenilſet: vel in eius vtilitateʒ verſum eſſet.ar.x.q.ij.hoc ius.

¶ De rebus ablatis monacho. §.VII.

Dicũt Inno.⁊ Hoſti.ꝙ ſi res erãt monaſterij: vel etiã alteri⁹ ⁊ monaſteriũ ad reſtitutionẽ tenebaẽ: tũc aget monaſteriũ: ſi xo nec ei⁹ erãt nec ad reſtitutionẽ tenebaẽ: tũc aget ille qui eſt dñs rerũ: ita tñ ꝙ ſi res erãt depoſite apud monaſterium: et abbas vidit eas ſubtrahi ⁊ facile erat abbati eas liberare. ſatis credit Inno. ꝙ abbas teneẽ inſolidũ propter dolũ: ſed ſi nõ vidit: nec ꝓhibere potuit: nõ videẽ etiã ſi monachus abſtuliſſet: q: non obligareẽ ex eius maleficio: vt dictũ eſt. Itẽ dicit Ioh.in glo.xij.q.j. non dicatis.ꝙ monachus agere non poteſt nec cõueniri rõne ꝯtractus: ſicut ille ꝗ ceſſit bonis. Et de hoc notaẽ in glo.xj.q.j.de perſona. Item agere nõ poteſt de iniuria ſibi illata: ſed tñ ei⁹ prelat⁹ agere põt: niſi prelat⁹ abſit: vel niſi reliquerit ꝓcuratorẽ inſtar filijfamilias.ff.de iniurijs.l.ſed ſi vnius. habẽt tamẽ monachi ius eligendi et ius accuſandi ſuũ abbatẽ ſine licentia eius: quia hoc eis a iure conceditur.

¶ Monachus fact⁹ rector §.VIII.

eccleſie ſecularis ſm Hoſt. ſi talis eccleſia pleno iure ſpectat ad monachos: prefect⁹ monachus remanet in ea ſubiectus abbati: ⁊ ſeruabit oĩa vt prius preter tria: ſcʒ ieiuniũ/ſilentiũ/ ⁊ vigilias/ꝗ cõmode ſeruari nõ poſſunt in eccleſia ſeculari. arg.xvj.q.j.Nemo põt eccleſiaſticis obſequijs deſeruire: ⁊ in monachoꝝ regula ordinate ꝑſiſtere: vt ipſe diſtrictioneʒ monaſterij teneat.ait Greg. Si eccl̃ia nõ ſpectat ad monachos ſed ad ep̃m: tũc monachus inſtitut⁹ a tribus ſubſtãtialib⁹ nõ abſolueẽ ſimpliciter: nã et ꝯtinẽtiã ſeruare teneẽ: et ſi ab obediẽtia abbatis abſolueẽ tñ imperio ep̃i ſubijciẽ ꝗ de cetero erit abbas ſuus: ⁊ talia diſpẽſabit rõne cõmiſſe adminiſtrationis. Et ſi hʒ ſociũ non excuſaẽ ab eſu carniũ.de ſta.mo.c.ꝙ dei timorẽ. et hoc niſi ſit infirmus.de cõſe.diſt.v.carnẽ.vel niſi imperante ep̃o: qui abbas ſuus eſt. Si autẽ ſociũ nõ habet ꝯformare ſe poteſt cũ his cũ ꝗbus viuit. arg.diſ.xlj.quiſquis. In oĩ tamẽ caſu habitũ deferre debet: nec poteſt dimittere temerarie: alˀs eſſet excõicatus: vt dictũ eſt.s̄.in primo.§. huius ca. Et dicit Inno.ꝙ talis rector fact⁹ nõ debet eſſe ſine ſocio monacho: qđ intelligitur ſi cõmode fieri põt.de ſtatu mona. ꝙ dei timorẽ. et hoc vtiqꝫ melius ⁊ tutius: ſed ſi nõ poteſt cõmode: tũc non teneẽ habere ſociũ. Hoſtieñ.

¶ De p̄latis religioſorũ: abbate: abbatiſſa: ⁊ quõ debeãt inſtrui nouicij. Cap̄.viij.

De prelatis religioſoꝝ. Nota ꝙ nõ ꝑ ep̃m: ſed ꝑ monachos debet abbas ſeu p̄latus iſtitui ordinarie: vt diciẽ xviij.q.ij.per totũ.niſi in ſuis cõſtitutionibus aliud caueaẽ. vnde Greg. Abbatẽ cuilibet monaſterio nõ aliũ ſed quẽ dignũ morib⁹ ⁊ actib⁹ monaſtice diſcipline cõi cõſenſu ꝯgregatio popoſcerit ordinari volumus. Monaſteria tñ ⁊ monachoꝝ diſciplina ꝑtinent ad ep̃m in cui⁹ territorio ſunt: vt dr̃.xviij.q.ij. Ad ipſum eñi ꝑtinet cura oĩs dioceſis.ix.q.iij. ca.ij. Et hoc eſt verũ niſi ſint exempti vel in hoc priuilegiati: vt ſunt mendicantes: ⁊ multe alie religiones monachoꝝ ⁊ alij: q: tũc de his in ꝗbus ſunt priuilegiati nõ habẽt ſe intromittere. Qui eñi nõ ſunt exẽpti poſſunt ab ep̃o a dignitate abbatie deponi: ſi nõ bene ſe habẽt. Unde xviij.q.ij.diciẽ. Si ꝗs abbas caut⁹ in regimine humilis/caſtus/miſericors/diſcret⁹/ſobriuſqꝫ nõ fuerit: ac diuina ꝑcepta verbis ⁊ exẽplis nõ oſtenderit: ab ep̃o in cuius territorio ꝯſiſtit: ⁊ a vicinis abbatib⁹: ⁊ ceteris deũ timentib⁹ a ſuo arceaẽ honore etiã ſi oĩs cõgregatio vitijs ſuis cõſentiens abbatẽ eum habere voluerit. Et in ſeq.c.dr̃. Abbates ꝓ humilitate religionis in ep̃oꝝ poteſtate ꝯſiſtãt. et ſi ꝗd extra regulã fecerint ab ep̃is corrigantẽ. Si autẽ ep̃s voluerit monachũ inſtituere in eccl̃ia ſeculari: et abbas nolit: monachus obediet potius abbati ꝙ̃ ep̃o xvj.q.j.cum ꝓ vtilitate. Si tñ eccleſie vtilitas hoc exigit: cogẽdus eſt abbas ꝑ ſupꝰ ſuperiorẽ vt cõſentiat. Itẽ ſi monachus velit cõfiteri ep̃o vel penitẽtiario eius: nõ poteſt abbas ꝓhibere cũ ep̃s ſit ordinari⁹ oĩm ſue dioceſis: ⁊ hoc niſi eſſent exempti: vel ꝯtrariũ ſit in eoꝝ cõſtitutio-

nibus ꝯfirmatis a papa:vel hoc habeāt ex pri-
uilegio. Abbas in collatione alicuiꝰ prioratus
non poteſt aliqđ onus nouū imponere. de ſup.
ne.p:e.q: regulares. in cle. Abbas et quilibet
prelatꝰ ꝯuentualis debet requirere monachos
fugitiuos ⁊ ad clauſtrū reducere ſalua ordinis
diſciplina.de reg.c.ne vagādi religioſi. Quos
Ti.xliij ordines poſſit abbas conferre ⁊ quō habes.§.
c.xvi.§. Abbas vnus nō poteſt ꝓſidere in diuerſis mo-
vij. naſterijs. de reli.do.c.ſi. Itē nulli monachi vel
religioſi poſſunt preeſſe pluribꝰ prioratibꝰ vel
pluribꝰ eccleſijs habentibꝰ curā animarū:etiā
ſi eadē cura non per ep̄os:ſed ꝑ preſbiteros ad
eoꝝ ꝓ̄ſentationē inſtitutos ꝑ ep̄os habeat exer
ceri niſi autoritate ſedis aplice:vl' ſi vna ex eis
ab alia dependeat : vel ſi ſint annexe adinuicē.
Et quicūqꝫ talē prioratū vel eccleſiaꝫ obtinens
ſuſceperit aliud:primo priuatus eſt ipſo iure:⁊
ſtatim tenet dimittere. vt ꝑ euꝫ ad quē ſpectat
libere cōferat:⁊ niſi dimittat ſit ineligibilis:et
debet penitꝰ repelli ab vtroqꝫ.ex̄ de preben.cū
ſingula.lib.vj. ¶ Itē prioratꝰ eccl'ie aut admi-
niſtrationes ſeu officia vnius monaſterij ꝯſue-
ta ꝑ eiuſdē monachos gubernari:nō debēt cō-
mitti monachis alterius monaſterij ſine licen-
tia pape:⁊ ꝯtra hoc ordinātes ſunt priuati po-
teſtate ꝓuidēdi de ipſis:⁊ recipiētes ſunt ineli
gibiles ipſo iure.de p̄bē.c.cū ſingula.lib.vj.

¶ De abbate ſeu quocūqꝫ no- §.I.
mine prelatoꝝ: dat doctrinā Aug.⁊ Bn̄dictus
in regula. Dicit eni Aug. Seip̄m bonoꝝ operū
Prelati prebeat exemplū : corripiat inquietos: cōſolet
cōditio puſillanimes:ſuſcipiat infirmos:patiens ſit ad
oēs:diſciplinā libens habeat: metuendus im-
ponat:⁊ tamen magis amari a ſubditis appe-
tat ꝙ timeri. Que omīa pulchre ⁊ diffuſe Am-
bertꝰ declarat in expoſitione regule. Nā cū pri
Primo mo habeāt p̄lati deo reddere rationē de ſubdi
tis. ſm illud ad Heb. vlti. Ipſi puigilant quaſi
rationē reddituri ꝓ aīabus veſtris:⁊ cū anime
ſint ꝓ̄cioſe ⁊ deo chare:xp̄i ſanguine redēpte:⁊
tam facile ⁊ multipliciter pereant: ideo multū
habēt timere in reddēda ratiōe. Et ideo Aug.
Quāto in loco ſuperiori tāto in periculo maio
ri verſat̄. Greg. in mora. Miſericors deus quē
tenere diligit ab exterioribꝰ prelationis occu-
pationibꝰ abſcondit:tamē impoſitū onus a ſu-
periori ꝑtinaciter recuſare nō debet: ne diuine
ordinationi videat̄ reſiſtere:ſed inuigilet ad cu
rā. Et primo dādo bonū exemplū. ſm illud xp̄i
Ioh. xiij. Exemplū eni dedi vobis vt quēadmo
dū ego feci:oīa ſcꝫ dei placita iplēdo:ita et vos
faciatis. Poſiti eni ſunt prelati vt ſignū ad qđ
ſubditi ſagittas operū ſuorū debent dirigere.
Unde ſm Greg. tot mortibus digni ſunt: quot

exempla ꝑditiōis ad ſubditos trāſmittūt. Nec
etiā exempla ſufficiāt:ſed corripiat inquietos.
Inquieti dicūtur qui ocioſitate vel curioſitate Scđo.
deuicti ſecū ꝯſiſtere nō poſſunt: modo intꝰ: mo
do extra:modo cū fratribꝰ: modo cū extraneis
ſine cauſa hincinde vagant̄. Uitiū aūt aliquod
eſt corrigēdū:vel q: eſt manifeſtū:vel q: cōtur-
bat alios:vel q: diſſimulatiōe nullū:vel leuius
reputat̄:et quia inquietudo oīa iſta facit : ideo
corrigenda. et ſi hoc vitiū qđ paruū multis vi-
det̄ eſt corrigendū:multo magis grauiora:al's
p̄latis imputant̄. diſ. lxxxvj. inferioꝝ. Cōſolari Tertio
debet puſillanimes. Puſillanimitas ex animi
paruitate procedit: dū ſcꝫ quis timet eſſe pcīm
vbi nō eſt:vel ibi eſſe periculū vel nimis arduū
et quaſi impoſſibile qđ nō eſt ⁊ hmōi. Iſti ergo
ꝯſolandi ſunt verbis ⁊ exemplis ſctōꝝ. ait xp̄s
Luc. xij. c. Nolite timere puſillus grex:q: com
placuit p̄ri meo dare vobis regnū. Debet etiā
ſuſcipere īfirmos. Sed ſm Amb. eſt multiplex Quar
infirmitas vt corporalis languor : debilitas cō to.
plexionis. Primū debet ſuſcipere in ꝓcurādo Infir
remedia. Scđm ī diſpēſando ī ieiunijs ⁊ hmōi. mitas
Eſt tertia infirmitas carnis ſcꝫ lubricū cum eſt multi
occultū : ⁊ hunc debet ſuſcipere occulte admo- plex
nendo : nec ip̄m repellere debet ne vitet cōfeſ-
ſionē. Eſt ⁊ quarta infirmitas morū ſeu paſſio-
nū:vt ſunt iracūdi/impetuoſi/⁊ queruloſi:et hi
ſuſcipiēdi ſunt animādo eos ad bonū inter bra
chis patiētie:dant eni p̄lati ⁊ alijs cauſam exer
citij ⁊ meriti: tn̄ ⁊ corrigēdi ſunt aliqn̄ cū alios
offendūt. Eſt aūt infirmitas inſtabilitatis:⁊ hi
ſuſcipiendi ſunt cōfortādo eos ad ꝑſeuerandū.
Eſt etiā infirmitas dubij de fide vel de ſcrupu-
lo ꝯſcientie: ⁊ hi ſuſcipiendi ſunt animādo eos
ad bonū. Eſt etiā infirmitas imperfectionis:et
his cōpatiendū eſt: nec cogendi ſunt ad aliqđ
vltra ſtatū ſuū:ſed exhortādi ad vtiliora: quod
etiā dicit Bn̄dictus in regula. Debet ⁊ patien
tia vti ad oēs: ꝙuis ſit in loco ſuꝑiori:⁊ habeat Quīto.
onus regiminis:⁊ ſit diſtractꝰ in multis occu-
pationibꝰ:que oīa prebent ſibi occaſionē impa
tientie:tamen q: multa inde ſequunt̄:⁊ iniuſti-
cia eū īpedit : ab ea ſemꝑ debet cauere. Hiero.
Iram vince patientia ⁊c̄. de cōſe. diſt. v. nunq̄.
Non tamē dimittat correctiones:ſed cum pa-
tientia ⁊ trāquillo aīo faciat ⁊ clementia. Unde
et rex apū đr nō habere aculeū ad pūgendū:ſed
ad inſinuandū ſm Sene. ꝙ rector debet vti cle
mentia nō vindicatiōe:niſi ꝓ bono cōi ꝓut ex-
pedit. Debet etiā exponere diſciplinā.i.regule Sexto.
obſeruātiā facere obſeruari:in qbus oībus pri
mus debet eſſe. Et vt dicit Bn̄dictus in regula
debet cogitare abbas ꝙ de ſingulis in quibus
diſpenſat: habet deo reddere rationē:⁊ videat
ne ſine cauſa rationabili diſpenſet:al's diſſipes

Septio tio erit ⁊ pcīſi. Debet etiā facere ſe timeri: nec cōtēnat autoritas eius. Caueat aūt dicit Benedictus: ne ſit nimis ſuſpitioſus: q: ſic nunꝙ bene ſibi erit: nec quies ſubditis. Debet tamē diligenter inuigilare: et occaſiones maloꝝ tollere. Magis autē debet querere ſe diligi ꝙ timeri: ad qđ inducit precipue humilitas. Unde beatus Franciſcus in regula ſpecialiter prelatos ad humilitatem hortatur.

¶ De abbatiſſa. hec nec aquā §. II. benedicere: nec cōfeſſiones audire: nec penitētias ſacramētales imponere poteſt: nec aliquē actū ſacramētalē exercere. vt de pe. et re. c. noua. Item nec ipſa nec aliqua femina predicare poteſt: vel publice docere. poteſt tñ ſuas ſubditas exhortari ⁊ informare: nec pōt ordinē ſuſcipere: nec ſuꝑ ſpūalibus iudicare. Itē nec excōmunicare poteſt: nec ab excōicatiōe abſoluere. de maio. ⁊ obed. dilecta. Sed addit Guil. Credo ꝙ poſſit precipere ſuis preſbiteris ꝙ excōicent. Permaxime opꝫ eā habere curā de clauſura monaſterij et ꝙ die noctuqꝫ clauſum ſit: et claues teneat ipſa ſecū: nec indifferēter alicui det: niſi prudenti ⁊ ꝯſcientiate. Cū aliqua monialis vocaẗ ad locutoriū: vel cū ea vadat: vel alias mittat maturas ⁊ honeſtas. Nō ꝑmittat ingreſſum etiā mulierū ꝯſanguinearū ſine cauſa neceſſaria / faciat euitare oēm familiaritatē monialiū cū quibuſcūqꝫ ⁊ ipſa ſit prima. Procuret eis de ſacramētis pluries in anno ſumendis: ſcꝫ cōfeſſionis ⁊ cōmunionis: et auditionis miſſe dieb⁹ feſtis: ⁊ precipue attēdat ꝙ querat ꝯfeſſorē qui ſit timens deū: ⁊ intelligat neceſſaria religioni vt faciat eis ꝯſcientiā de ſubſtantialib⁹ religionis: nec tamē domeſticus alicui fiat. Attendat ꝙ viuāt in cōi ⁊ de vna burſa: ita ꝙ oīa lucra in cōi habeanẗ. Ad abſtinētiā etiā ab eſu carniū: lineis ⁊ culcitris: ⁊ ad ieiunia inducat quantū poteſt ſi ſint ſub regula q̄ ad iſta obliget: ſiliter de ſilētio. Teneat frequēter capitulū de culpis ſemel ad min⁹ in hebdomada in quo exhorteẗ moniales ad obſeruantiā religionis ſue. reprehendat et puniat defectuoſas plus ⁊ min⁹ ſm defectū ⁊ qualitatē ꝑſone. Nō faciat diſpenſationē contra regulā ſine magna cauſa. Prouidere faciat diligēter īfirmis: ſed multo magis nouicijs de bona magiſtra. Caueat a pactionib⁹ in receptionib⁹ alicui⁹ ad habitū: q: ſimoniacū eſt. ſollicitari faciat ad officium: ⁊ ipſa ſit prima: ⁊ vt dicaẗ debito modo ⁊ ſine locutionib⁹ vanis: exinde in exercitijs ne ſint ocioſe: honeſtis tamen ⁊ non vanis rebus: lectiones librorū deuotas et ſingulares faciat eis legere: ⁊ in oībus ſit vigilans.

¶ De monialibus nota pri- §. III. mo ꝙ in monaſterio monialiū nō mendicantiū nō debēt recipi niſi q̄ poſſunt de ꝓuentib⁹ monaſterij abſqꝫ penuria ſuſtentari: alīs nulla eſt receptio. Item nulli inhoneſte vel etiā honeſte perſone debet patere acceſſus vel ingreſſus ad moniales: niſi ex rōnabili ⁊ honeſta cauſa: ⁊ de illius ad quē ſpectat licētia ſpeciali. Prelatis ꝑcipiẗ vt in oībus monaſterijs monialib⁹ etiā exemptis ꝓuideāt de clauſura ad expēſas monaſterij: vel de elemoſynis fideliū. Et idē precipitur abbatib⁹ ⁊ alijs inferiorib⁹ ꝑlatis quo ad monaſteria ſibi ſubiecta. ¶ Itē moniales debent manere ſub perpetua monaſterij clauſura niſi ꝓ tanto ⁊ tali morbo ꝙ nō poſſet abſqꝫ graui periculo vel ſcandalo morari: ⁊ qñ abbatiſſa vel prioriſſa debet alicui tēporali dño alicuius feudi occaſione homagiū facere: vel preſtare fidelitatē iuramenti nō poſſet facere apud ipſuꝫ ꝙ per procuratorē preſtet: poterit exire cū honeſta ⁊ decenti ſocietate: et preſtito iuramento eodē veſtigio reuerti debet: ita ꝙ in fraudē reſidētie nil fiat. Dñi tꝑales nō debēt abbatiſſas prioriſſas ⁊ alias moniales habētes officia monaſterij ꝑmittere litigare corā eis: ne oporteat eas euagari pro ſtatuendis ꝓcuratorib⁹: ⁊ ipſi dñi ſi ꝯtrafecerit ꝑ ſuos ordinarios cōpellanẗ. Epīs ⁊ alijs prelatis iniungiẗ ꝙ negocia ⁊ cauſas monialiū dictarū faciāt corā eis fieri ⁊ tractari per ꝓcuratorē earū: ſiue etiā ſint homagia: ſiue fidelitates: ſiue iuramenta vel quicqđ aliud. Hec oīa a princi. §. ſunt eẋ de ſta. mo. periculoſo. lib. vj. ¶ Monaſteria quoqꝫ monialiū etiā ſi ſint exēpta: debēt ſingulis annis ꝑ ordinariū viſitari: vt de ſta. mo. c. attendētes. in cle. vel aliū eo ſciente vel ratū habēte. Monaſteria quoqꝫ puellarū longe a monaſterijs monachorum: aut propter inſidias diaboli: aut propter oblocutiones hominū collocentur. ſicut habetur. xviij. q. ij. c. in decima. vbi dicitur. Tunc ſalubria chriſto dicatis virginibus probamus: quando eis ſpirituales patres eligimus quorum non ſolum gubernaculis tueri: ſed etiam doctrinis edificari poſſint: ea tamen circa monachos cautela ſeruata vt remoti a familiaritate earū: nec vſqꝫ ad veſtibulū accedendi habeant familiare permiſſum. Et ea. q. cap. diffinimus. dicitur. Si aliquā ſuā propinquam monachus videre voluerit: in preſentia abbatiſſe huic cōfabuletur. i. colloquatur modica ⁊ compendioſa verba / et in breui ab ea diſcedat. Femine etiam quantumcūqꝫ deo ſacrate: vt moniales vaſa ⁊ pallas ſacras: aut veſtes quibus domino miniſtratur contingere non debent: vel incenſum circa altare deferre. diſtinc. xxiij. Sacratas. et de conſecra. diſtinc. j. cap. Ueſtimenta. Et quantū ad corporalia que aliquādo

dicunt palle: hoc vtiq̃ ſeruandũ eſt ⁊ ſeruatur
cõiter: q: per ordinatos in ſacris lauãde ſunt:
⁊ etiã exterſoria calicũ. Quantũ autẽ ad alias
pallas altaris que etiã dicũt tobalie et veſtes
ſacras: vt canices/planetas/dorſalia et hmõi:
non videt illicitum eas tangere/⁊ reſarcire/et
lauare: ſicut ſeruat cõmuniter ex cõſuetudine.

¶ De forma inſtructiõis §.IIII.

Informatio nouiciorum. Primo. nouicior. Hãc formã pulchre tradit dñs Joh.
do. cardinalis ordinis p̃dicator in lib. de poſ-
ſeſſiõibus ex his que xp̃s egit erga diſcipulos
ſuos: cũ fuerũt cũ eo vt nouicij. Et ponit. xij. re
gulas circa hoc qualr. ſ. recipiẽdi ſunt nouicij:
⁊ quõ imbuẽdi oſtẽdit multimode. ¶ Primo
eñi recepit eos a cura ſeculi ⁊ ſuorum diuiſos:
ſicut pt; Mat. iiij. Luce. iiij. Joh. ij. optime eis
patefacta vite arctitudine quam tenebat: ſicut
Scdo. pt; ex illa voce ad andreã: veni ⁊ vide. ¶ Se-
cundo obtẽtu premij celeſtis ad amorẽ regule
inflãmauit ab alijs ſemot⁹: et in mõte poſitus
quiete dicere cepit: Beati pauperes ſpũ ⁊c. In
quib⁹ octo beatitudinibus oĩs auſteritas reli-
giõis cõſiſtit: ſicut pt; cõſideranti. Ibi eñi pau
pertas in p̃ria obediẽtia: humilitas in ſecũda:
orõ ⁊ plãctus ſui ⁊ aliorũ criminũ in tertia. In
quarta ſolertia obſequiorũ circa infirmos ho-
ſpites ⁊ ſanos ⁊ hmõi. In quinta ieiunior ⁊ fa
mis ⁊ ſitis p̃pter deũ grauitas. Patiẽtia cir-
ca ſupportationẽ ſociorũ ⁊ inquietorũ in ſexta.
In ſeptima xp̃o tolerãtia pugne victorioſe car
nis ⁊ ſpũs. Et in octaua acerbitates p̃ſecutio-
nũ que ex p̃dicatiõe diuini xp̃i ſequi debebãt
Tertio operoſius exprimunt. ¶ Tertio regulã miran
dam oĩs p̃fectiõis in gratiã tradidit eis in illo
ſermõe vbi ore ſuo p̃lato: in quo q̃ p̃ri⁹ latebãt
patefacti ſunt oñes theſauri ſapiẽtie et ſciẽtie
dei: ibi cõſilia: ibi declarant p̃cepta: ibi modus
orandi: ⁊ regula ſe cuſtodiẽdi a lupis ⁊c. q̃ etiã
nõ puto p̃ Aug. illum facũde poſtillantẽ ſermo
nem eſſe explicate cõplete: mira ſuauitate tra
Quarto. dunt. ¶ Quarto ſuis exẽplis eos cõfirmat: nõ
ſolũ vitam cõtinuãs arctã/ſed miracula plura
fortaſſe ad eor cõfirmationẽ faciens: que alr
nõ feciſſet: ſicut a ſili põt haberi Mat. xj. de ſi-
gnis q̃ oñdit corã duobus diſcipulis a Johan
ne trãſmiſſis ad xp̃m: vt interrogarẽt eũ: tu qs
es. Confortabat etiã eos p̃ doctrinã quã corã
eis populis p̃dicabat: et feruorẽ ex cõuerſione
Quinto. multor quos ad eũ videbãt reduci. ¶ Quin-
to ſi eis affabilẽ reddebat: iuxta idigẽtiã infir-
mor nondũ valẽtiũ duros ſumere cibos: illos
a turba poſt p̃dicationẽ ſequeſtrãs: et parabo-
las que turbas latebãt ſecrete reſerans: ſm q̃
Sexto. in illo ſtatu erãt capaces. ¶ Sexto oñi diſcre
tiõe vtebat cũ eis nõ arctãs eos i nouiciatu ad
arcta ieiunia: q: vinũ nouũ nõ in veteres vtres
fundũt: rõnabiliter declarans q̃ nõ debent filij
nuptiar ieiunare q̃diu ſpõſus eſt cũ eis. Inſi-
nuabat tñ q̃ in poſterũ infallibiliter oportebat
eos ieiunare/⁊ multa p̃ defenſiõe portare ve-
ritatis. ¶ Septimo crebro repetebat eis q̃d Septio.
erat fiẽdũ ab eis: vt predicãs populis aut par
ticulariter inſtruens eos / ſiue dulciter repre-
hendẽs cum verbo vel facto aliquid indebitũ
cõmittebãt aut omittebãt debitu;. ¶ Octauo Octauo.
ab eis ſe ſeparabat ad momẽtũ/⁊ ad eos redi
bat vt p̃ñtia corroborati ⁊ ordinati: etiã a leui-
bus abſtinerẽt q̃ dei ſeruos graues ⁊ maturos
nõ decẽt. ¶ Nono viſitatiõe deſerti aut mõtis Nono.
aſcẽſu: nõ quidẽ ocioſus ſ; plurimũ fructuoſus
ip̃os materialiter recreãs: ne tedio frangerẽt
ab incepto rigore p̃ modicũ recedebat. ¶ De- Decio.
cimo aliq̃ñ ſinebat eos pati penuriã vict⁹ aut
etiã forte veſtitus: dubia mortis ſuſtinere ma-
ri turbato: tũ vt incip̃ẽt aſſueſcere penis et ad-
uerſitatibus: tũ etiã vt ſuã fragilitatẽ recogno
ſcerẽt: ac tertio vt ad ip̃m recurrendũ forẽt im
pulſi. ¶ Undecimo frequẽtiſſimis orõnib⁹ re- Undecimo.
creabat: ſicut a ſili omni die credo orões ſi-
gulariter habẽs: q: poſt nouiciatũ eor eſt ſcri-
ptum q̃ ad hortũ gethſemani q̃ locus oratiõis
erat inſtitutus: idẽ frequẽter cõueniebat cum
diſcipulis ſuis. ¶ Duodecimo ne vnq̃ graua- Duodecimo.
rent ocio lectiõibus exercitabat illos interro-
gans: ⁊ dubia p̃ponẽs atq̃ obſcura dilucidãs
cũ ceteris innumerabilibus regulis ſanctis.

¶ De diſciplina religioſorũ in cõuerſan- do cũ alijs: in ambulãdo/in ſtando/in ha- bitu/in geſtu/⁊ in ſilentio. Cap. viij.

DE diſciplina ait pſal. p̃s. ij. Apprehẽ
dite diſciplinã ne q̃ñ iraſcatur dñs:
⁊ pereatis de via iuſta. Apprehẽdi-
te. i. voluntarie ſumite: q: non aliter
eſſet vtile. Diſciplina aũt eſt triplex: Triplex diſciplis.
diſciplina dei/diſciplina p̃lati/⁊ diſciplina ſui.
Diſciplina dei eſt flagellum. Prouer. iij. Noli
negligere diſciplinã dñi: nec deficias cu; ab eo
corriperis: quẽ eñi diligit dñs caſtigat. Infir-
mitates et alia aduerſa debẽt patiẽtiſſime fer-
re plus q̃ ſeculares viri. Diſciplina p̃lati eſt q̃
corrigit ſubditũ p̃ defectib⁹ verberãdo: et iſta
volũtarie debet ſumi etiã ſi nõ cõmiſiſſet defe-
ctũ. Et de hac põt intelligi illud p̃s. xvij. Diſci
plina tua (ideſt prelati qui eſt ei loco dei) corre-
xit me in finẽ ⁊c. Sic btũs Bñdict⁹ vãdo diſci
plinã monacho p̃ ſua leuitate diſcedẽdo ab eo
diabolo per hãc emẽdat⁹ eſt. Diſciplina ſui eſt
triplex. Una eſt verberũ qua ſe p̃cutit: ⁊ iſta eſt
vtilis ad reprimendũ tentatiões carnales. Uñ
btũs Frãciſcus tẽtatus de hoc dedit ſibi nota
bilem diſciplinã ad vincẽdũ tentationẽ. Ualet

etiā ad ſatiſfaciendū ꝓ peccatis ſuis et alioꝝ.
Sicut legiꝶ de ſctō Dn̄ico ꝙ tres diſciplinas
ſibi dietim dabat ad ſatiſfaciēdū ꝓ pctis ſuis:
eoꝝ qui erāt in mūdo:⁊ qui in purgatorio. Ad
hoc etiā valet ad conformandū ſe xp̄o. De quo
Eſa.liij.c. Diſciplina pacis noſtre ſuper eū ⁊c.
q: flagellatus fuit. Alia eſt diſciplina compoſi
tionis exterioris:⁊ de hac in.§.ſequenti.

¶ Quō religioſus diuerſimo- §.I.

de ſe debet habere in diuerſis ſtatib⁹ cū diuer
ſis pſonis:ſm Amb. In ſtatu prelatiōis ſe de-
bet habere ſollicite. Ro.xij. Qui preeſt in ſolli
citudine. In ſtatu ſubiectionis ſubiectiue. ad
Heb.xiij. Subiacete ꝑpoſitis veſtris. In ſtatu
ſanitatis laborioſe. In ſtatu infirmitatis cōſo
latorie.i.nō ſe deijcere aīo. Tobie.v. Forti aīo
eſto. In ſtatu iuniori quaſi ignoranter. Eccli.
xxxij. Adoleſcēs loquere in cauſa tua vix: et ſi
bis interrogatus fueris hꝫ caput reſpōſuꝫ tuū
et vbi ſunt ſenes non multū loquaris. In ſtatu
ſeniori ſapiēter:vtilitati ſcꝫ cōi vacādo. Sapiē
tes ſenes de bonis terre tractabant. In ſtatu
ſublimi humiliter. Eccli.iij. Quanto magnus
es humilia te in oībus. In ſtatu inferiori con-
ſtāter: vt nō aſpires ad ſublimiorē.j.Coꝛ.vij.
Seruus vocat⁹ es:nō ſit tibi cure. Et ſi hoc ſer
vādū eſt in ſtatu viliſſimo vt eſt ſeruit⁹: multo
magis in alijs. Itē cū diuerſis pſonis diuerſi-
mode cōuerſandū eſt. Nā ad prelatos ſe debet
habere obediēter. ad Heb.xiij. Obedite ꝑpo-
ſitis veſtris. Ad ſocios coequales amicabiľr.
Sene. Sociabiliter viue vt amare appetas et
amari. Ad minores paterne.ſ.eoꝝ edificatiōi
intendendo. Sicut apl's docebat diſcipulos.j.
Coꝛ.iij. Tanꝙ paruulis in xp̄o lac vobis potū
dedi. Cū officialibus trāquille nō perturbādo
eos.j.Theſſa.v. Propter opus illoꝝ pacē ha-
bete cū eis. Cū diſcholis pacifice. p̄s. Cuꝫ his
qui oderūt pacē eram pacificus. Cū viris ſan-
ctis ſancte. p̄s. Cū ſctō ſctūs eris. Cum foꝛin-
ſecis ſapiēter:q: neſciꝶ quid intēdāt. Ad Col.
iiij. In ſapiētia ambulate ad eos ꝗ foris ſunt.
Cuꝫ mulieribus pudice.j.Tim.v. Iuuēculas
obſecra vt ſoroꝛes in om̄i caſtitate. Cū paupe-
ribus affabiliter. Eccli.iiij. Congregatiōi pau
perū affabilē te facito. Cū diuitibus curialiter
ne ſcꝫ exaſperenꝶ vel aſpernanꝶ: ſed quadā ſa-
gaci curialitate trahanꝶ ad bonū: ſicut xp̄s ad
Zacheū inuitādo ſeip̄m ad comedendū cū eo.
Luc.xix. Cū domeſticis ſm carnem ſpūaliter.
Ro.ix. Optabā ego anathema eſſe a xp̄o ꝓ fra
tribus meis ⁊c. Cuꝫ aduerſarijs patiēter. Ro.
xij. Nō vos defendētes chariſſimi. In actibus
ſuis māſuete habere.ij.Tim.ij. Seruū dei non
opꝫ litigare:ſed māſuete ſe habere ad oēs. Cū
om̄ibus de eoꝝ vtilitate agere vt xp̄o lucrifa-
ciāt. Eccli.xxxvij. Cū irreligioſo tracta de ſan
ctitate ⁊ cū iniuſto de iuſtitia:⁊ cum timido de
bello.i.repꝛehēde tales de eoꝝ vicijs loquēdo
de ꝟtutibus que deficiūt eis. vel ſm Tho. eſt
locutio illa ironica:et tūc eſt ſenſus ꝙ homo in
petēdo cōſiliū nō debet ire ad eos ꝗ ſint affecti
in cōtrariū. Vn̄ Greg.in paſto.oſtēdit ꝙ ad di-
uerſos diuerſimode eſt loquēdū. Itē ſtādo de-
bet habere oculos demiſſos: exēplo publicani.
Sedēdo non debet tibias diuariare vel pedes
diuidere. Ezech.xvj. Diuiſiſti pedes tuos. Ia-
cendo cauere ne diſcooperiat ſe vt Noe. In di
uinis officijs reuerēter. ad Heb.xij. Seruiam⁹
placētes illi cū metu ⁊ reuerētia. Itē diligen-
ter. Hiere.xlviij. Maledict⁹ homo ꝗ opus dei
facit negligenter. ſm vnā lrām. Itē timide. p̄s
ij. Seruite dn̄o in timore: ne.ſ.in aliquo offen-
daꝶ. In miniſtrādo in tpalib⁹ ſedule.iiij.Reg.
iiij. Ecce ſedule i oīb⁹ miniſtraſti nobis. In do
cendo debet cauere ne in aliquo ſe magnificet
ſicut fecit Heliud. Iob.xxxiij. Itē in corrigēdo
ſiue ad partē/ſiue publice modeſte.ij.Timo.ij.
Cū omni modeſtia corripientē eos:qđ fit cum
nō excediꝶ modus in aggrauatiōe vel aſperita
te loquendi. Itē in iudicādo ⁊ puniēdo qn̄ opꝫ
ſemꝑ debꝫ miſcere miam exēplo xp̄i. In diſpu
tando cauere debꝫ a lite.ij.Tim.ij. Seruū dei
non opꝫ litigare. In cōſilio ꝓuidus: exemplo
Ioſeph. Geñ.xlj. In exequēdo ſibi cōmiſſa pru
denter.j.Reg.xviij. Dauid prudenter ſe habe
bat in omnibus ad que Saul miſiſſet eum.

¶ De diſciplina ⁊ cōpoſitiōe §.II.

in ambulādo. Nota ſm Amber.in expoſitiōe
regule. Debꝫ homo incedere nō nimis feſtine:
ſicut quidā ꝗ interdū precipites incedunt: nec
nimis lente vt videāꝶ numerare pedes/ſꝫ me-
diocriter:nō incaute ſed cū ꝓuidētia:ne offen-
dat ad lapidē/vel ponat pedē i luto vľ lubrico:
vn̄ cadat vel corruat ſuꝑ alios:vel nō teneat bo
nā viā. Itē nō eſt incedēdū collo extēto vt filie
ſyon:nec ceruice erecta vt ceruus: nec pectore
ꝓminēti vt gall⁹:nec cū cōmotiōe ſpatularū/⁊
brachioꝝ vētilatiōe quaſi remigātes:vel cubi-
toꝝ angulatiōe ſe ꝑ vētrē tenēdo vt domicelli:
vel irreuerēter ꝑcedendo:ꝗ oīa ſunt ſigna ſup-
bie. Itē repꝛehēdūꝶ qui incedēdo ſemꝑ videnꝶ
triſtes:neminē ſalutātes: nemini ſe tangētes:
nemini vnꝙ affabilitatē oñdētes: nūꝙ ſolaciū
aliqđ ſocio faciētes: nullū in aliquo ꝟbis bo-
nis edificātes:ſed quaſi in amaro ſilentio tota
die ꝑgēdo. Itē nō incedēdo cū leuitate ⁊ diſſo-
lutiōe: ſꝫ dicēdo pſalmos ⁊ orōnes/vel meditā
do aliqđ. Repꝛehēſibiles etiā ſunt ꝗ nimis de
facili diſcurrūt: nūc hinc nūc inde. Repꝛhēdūꝶ

q̄ nil fructuoſe agunt in via ſpūaliter vel tpalr
et mlto magiſ q̄ dānoſe incedūt frāgētes ſepes
et cōculcātes ſata vt faciāt viā cū dāno aliorū.

¶ De diſciplina in ſtando §.III.

ſm Amber. Nota ꝙ reprehenſibile eſt in hoīe
quieſcēte. Primo cū ſecū ſtare nō pōt:ſed ſemꝑ
cū aliis. Sen. Signū eſt bone mentis ſecū con-
ſiſtere. Secūdo ꝙ ſecū conſiſtēs ceſſet ab opere
ocioſus. Contra qd̄ eſt illud Hiero. Semꝑ ali-
quid boni facito. de cōſe. di. v. nunꝙ. Tertio ꝙ
nō vacet ſpeculatiōi aliq̄ respiciēs mētaliter:
modo ante pericula:modo retro pctā cōmiſſa:
modo infra penas inferni:modo ſuper gaudia
paradiſi:modo a dextris ſctōꝝ exēpla:modo a
ſiniſtris tpaliū vana. Itē quarto dꝫ q̄s cōmora-
ri magis īter viros ꝙ̄ mulieres. Eccli.xlii. In
medio mulierū noli cōmorari. Itē quinto ma-
gis inter graues viros ꝙ̄ leues. Sen. Inter il
los cōmorare qui te facturi ſunt meliorē. Itē
ſexto magiſ inter cōſimiles ꝙ̄ inter magnates.
Eccli.xxvii. Volatilia ad ſibi ſilia conuertunt.
Item ſeptimo morandū eſt magis in locis oc-
cultis ꝙ̄ publicis. Vn̄ de ſanctis viris ad Heb.
xi.c. in ſpelūcis ⁊ cauernis terre. Item octauo
magiſ in locis ſecuris ꝙ̄ periculoſis: vt plateis
et locutoriis. Itē nono magis in locis ſanctis
vt in eccleſia/ ꝙ̄ in locis cōibus. Jo.xix.c. Ma
ria ſtabat iuxta crucē Jeſu ⁊ ſoror eius ⁊c.

¶ De diſciplina habitus §.IIII.

ſm Amber. Prouidēdū eſt ne ſeruo dei veſtis
ſit nimis lōga vl̄ nimis breuis/nimis lata/vel
nimis ſtricta/vel nimis clauſa/vl̄ nimis formata
vel nimis informis : nimis defluens vel nimis
ſuccincta/nimis cōpoſita/nimis nitida/ vel ni
mis ſordida/nimis laniata/ vel nimis repetia
ta/ nimis aptata / vel nimis inepte relicta/ ni-
mis diſſuta vel nimis curioſe cōſuta. Cauendū
eſt etiaꝫ circa pāniculos/ſotulares/corrigias/
cultellos/canipſos/tabulas/burſas/ſaccellos
ſigilla/⁊ ſimilia:ne aliq̄d ſiat in iſtis:qd̄ ex pre-
cio/curioſitate/vel ſuꝑfluitate/vel ſecularitate
aliqua poſſit aliquid reprehēſibile iudicari.

¶ De diſciplina in geſtibus §.V.

ſm Amber. Hug. de ſancto Vict. ſic dicit. Sūt
quidā qui nō niſi buccis patētibus auſcultare
neſciūt:⁊ quaſi palatiū ad verba aperiūt. Alii q̄
in agendo vel audiēdo quaſi canes ſitiētes lin-
guā ꝓtendunt:⁊ ad ſingulas actiōes labia ve-
lut molā torquēdo circūducūt. Alii loquentes
digitū extendūt:ſuꝑcilia erigūt: ⁊ oculos in or
bem rotantes cuiuſdā intrinſec⁹ magnificētie
conatus oſtēdūt: caput iactāt: comā excutiūt:
veſtimēta coaptādo cōponunt. Et latera quaſi
cubitādo:pedes oſtēdēdo:ridiculos agēdo:for
mā ſue oſtēſionis faciunt. Alii tn̄ alterā auriū
voci apponūt:quaſi ambe non fuerint facte ad
audiendū. Alii ad iter videndū alterū tm̄ ocu-
lorū aperiūt. Alii cum maiori ridiculo cuꝫ me-
dietate oris loquūtur. Sūt ꝑterea mille larue
mille corruptiōes nariū: mille corroſiones la-
biorū que decorē diſcipline deturpāt. Hec ille.

¶ Quō ſe debet habere di- §.VI.

uerſimode in diuerſis locis. ſm Amb. In ora-
torio mature:iuxta altare reuerēter: iuxta reli
quias timorate: in capl̄o ſicut xp̄s ante ꝑſidez
iudicādus. ſ. ſm Amb. demiſſis aſpectib⁹/vul
tu hilari:rarus ad v̄ba:prōptus ad opprobria
ſcꝫ ſuſcipiēda:parat⁹ ad v̄bera: in ſcholis attē
te:in cella vtiliter:in refectorio et in eſu come
ſtione religioſe:⁊ linguā a loquēdo reſtringat:
oculos nō circūdet:ſuꝑ eſcā ſe nō effundat: mū
de comedat vt abominationē aliis non faciat.
In dormitorio q̄te vt alios nō inq̄etet : in in-
firmitorio nō queruloſe. Exēplū de lazaro vlce
rib⁹ pleno ⁊c. in hoſpitio lete:in cameris v̄ecū
de:in locutorio nō ocioſa ſꝫ vtilia dicat:in hor-
to vel prato meditatiue. Mat.vi. Cōſiderate li
lia agri ⁊c. In aliis officiis neceſſitatis:vt co-
quina/canipa/cellario ⁊ hmōi. Pro diſciplina
ſeruādū eſt ꝙ nūꝙ̄ appareat niſi ꝓ iuſta neceſſi
tate:ne ſimilis ſit illis mulierib⁹ de q̄b⁹ apl̄s ait.
Ocioſe diſcūt circuire domos. Cū iuuenculis
nō ſe inueniat ſol⁹ in cella:vel in dormiēdo vel
aliis locis ſecretis:q: diabolus circuit querēs
quē deuoret. ⁊ ibi de muliere rōne ſexus tētat:
de adoleſcēte ratiōe etatis vexat:vt dicit Ber.
Et ad tollendū ſuſpitiōes aliorū: ⁊ precipue in
religionibus vbi viget vicium cōtra naturam.

¶ De diſciplina ſilentii. §.VII.

Multū eſt vtile ⁊ neceſſariū cūctis/ ⁊ ꝑcipue re
ligioſis. Vn̄ et ab oīb⁹ patrib⁹ religiōis ꝓ cer-
to tpe ⁊ loco inſtitutū eſt: etiā a bonis nō neceſ
ſariis tn̄ v̄bis abſtinēdo. Vn̄ pſ. Obmu. ⁊ ſilui
a bo. Hoc gr̄am diſpoſitiue gignit in cui⁹ figu-
ram Zacharias tacēs Johannē q̄ interpretat̄
gr̄a genuit. Fortitudinē ſpūs addit Eſa. In ſi- Eſa.xx.
lentio ⁊ ſpe erit fortitudo veſtra. Sicut olla co
opta feruet cito:diſcoopta retardat̄ ꝓpter eua
porationē: ita ⁊ mens tacēs vel loquēs ad con
templationē inducit. Thren.iii. Erit ſolitari⁹ ⁊
tacebit:et leuabit ſe ſuꝑ ſe. Sapiētiam auget.
Nā ⁊ Pythagoras diſcipulis ꝑ quinquenniū
ſilētiū imꝑabat : vt tacēdo diſcerēt poſtea loq̄.
Secūdus etiā phs ex eo ꝙ loq̄ēdo fuit cauſa
mortis matris : ita ſtrictū ſilētiū ſibi indixit/ꝙ
nec etiā imperator Alexāder mortē ꝓmittēdo
potuerit eū inducere ad loquēdū. Nec eſt ꝯtra
qd̄ dr̄ Eſa.vi. Ve michi q: tacui:q: h̄ eſt ver̄ q̄ñ
eſt neceſſariū loq̄:vt ꝑlatiſ corrigēdo : penitēti-
b⁹ ꝯſitēdo:fratꝝ delicta fraternalr̄ admonēdo

Et tāto diligētiꝰ dꝫ iſtō obſeruari:quāto nil va lēs corpi nocere:multū aīe ꝓdeſſe. Et ꝙ teneri debeat ſilētiū hēs de ſta.mo. Cū ad mōaſteriū.

¶De exēptiōe religioſoꝝ ⁊ alioꝝ. Cap.ix.

De exēptis tā religioſis ꝙ alijs:qꝛ religioſi modernis tpībꝰ ſūt quaſi oēs exēpti a iuriſditiōe ordinarioꝝ ideo hic de exēptis. ¶Ubi ſciēdū ꝙ ſiue clerici ſclares ſiue religioſi:ſiue hoſpitalarij:ꝗ etiā aliq̄ ſunt exēpti:qui dicunt ſe exēptos ⁊ allegāt priuilegia ſua: reqſiti ab ordinarijs oſtēdere tenenꝭ:⁊ etiā tradere trāſcripta articuloꝝ:de qbꝰ fuerit cōtrouerſia. ꝙ ſi ad exēptionē allegāt ſolā preſcriptionē: debēt de hoc facere fidē. ꝙ ſi allegēt vtrūq₃:tūc ſi priuilegiū ad plenū non ſufficiat:ſed tñ cauſam p̄beat preſcribēdi teneꝭ p̄ſcriptionē ꝓbare: ⁊ ꝓbatiōe pendēte nō turbenꝭ. Qȝ ſi nō allegāt nec exhibēt ſaltē tale priuilegiū qȝ cauſam preſcribēdi prebeat:dioceſani vtantur iure ſuo. ex̄ de priuiſ.c. Cū perſone.li.vj. Dicitur etiā ꝙ in loco cōgruo et ſecuro:aut aliqbꝰ viris prudētibꝰ et oīu ſuſpitiōe carētibꝰ ad hoc ꝑ dictos ordinarios deputatis infra terminū cōpetētē ꝓ facti qualitate et ipoꝝ ordinarioꝝ vel delegatoꝝ ſuoꝝ arbitrio moderādū iuſto impedimēto ceſſante debeāt dicta priuilegia oſtēdere:⁊ ad legendū integraliter exhibere: eodē capitulo et titulo. Ubi dicit glo. ꝙ ſi ordinarius dicit ſuā eſſe iuriſditionē:et ſubditꝰ hoc neget: bene cognoſcet ordinarius an ſua ſit iuriſditio. de reſcrip. ſuꝑ litteris. Sed ad omnē ſuſpitionē tollendā melius videꝭ expediēdū per delegatos. de foro cōpe. Si quis. ¶Itē exempta eccleſia etiā monachi canonici ⁊ clerici cōuerſi:et ꝑpetuo oblati intelligūtur exempti: nō aūt preſbyter qui parrochianorū curā habet quo ad ea q̄ ad ipſam curam pertinent:nec ipſi parrochiani. extra de priuile. Per exemptionem. lib.vj. Si autē canonici alicuius eccleſie eximantur: ipſi ſoli canonici/non autē eccleſia vel alij eius clerici ſunt exempti. Si vero clerici cuiuſuis eccleſie eximuntur:tūc tam canonici ꝙ alij clerici eximuntur:nō autē eccleſia per hoc eximitur:niſi aliud in exemptionis priuilegio exprimatur. extra de priuiſ.c. per exemptionem. li. vj. vbi glo. ſuꝑ verbo preſbyter ꝗ curā hꝫ ꝙ tales preſbyteri habēt inſtitui ab ep̄is: ⁊ itelligūtur eſſe perpetui: qꝛ nequeunt abſq₃ ratiōabili cauſa reuocari ⁊ remoueri etiā per ep̄os: vt de capel. mo.c.j.lib.vj. Et hoc caſu ꝓpter curā et populū nō exemptū:prelatus exemptus vadit ad ſynodum epiſcopalē. vt de priuile. c. vt apoſtolice. li. vj. ¶Item dicit glo. ſuper verbo alij clerici. ꝙ nec etiā conuerſi vel oblati erant tūc exempti: quia verba priuilegiorum ſtricte ſumuntur prout verba ſonant. Item per monaſterium vel huiuſmodi locum exemptum intelligi debet tā de ipſo ꝙ de cimiterio domibꝰ monaſterij: theatris et hortis: et areis que ſunt iuxta eccleſiam. arg. xij. q. j. Neceſſaria. et. c. Nulla. xvij. q. iiij. Diffiniuit. Item exempti nō poſſunt conſtruere oratoria vel capellas in locis non exemptis ſine licentia dioceſanoꝝ: nec etiā in ſic cōſtructis tēpore interdicti in caſibꝰ nō expreſſis celebrare vel facere celebrari:alꝭ per ordinarios compeſcātur: et ſi propter hoc conſeruatores ferrent ſententias contra ordinarios: eorum ſentētie nō valerēt. extra de priuileg. ca. Autoritatem. li. vj. ¶Item exempti non debēt aſſumere lites ſuorū hominū etiam cēſualium: vt in dicto. ca. Autoritatem. in fine glo. Requiritur ergo licentia ſeu autoritas pape: vel etiam delegati de latere ad hoc vt exempti ſine licentia dioceſanorum valeant cōſtruere oratoria in locis non exēptis vel in conſtructis facere celebrari. Nota textum pulchrum Alexā.iij. extra de priuiſ.c. cū. vbi dicitur. Cū et plantare inquit ſacram religionem: ⁊ plantatā fouere modis omnibꝰ debeamꝰ: nuſꝙ hoc melius exequimur ꝙ ſi nutrire ea q̄ recta ſunt et corrigere ea que virtutis profectum impediunt/cōmiſſa nobis autoritate curemus.

¶De exemptis etiam nota §.I.

ꝙ quacūq₃ gaudeāt libertate: nichilominꝰ conueniri poſſunt corā ordinarijs rōne delicti: vel cōtractꝰ: vel rei de qua cōtra eos agitur: ⁊ hoc niſi delictū ſit cōmiſſum: vel cōtractꝰ initꝰ: vel res illa de qua agiꝭ litigiū ſit in loco exempto. Itē nō poſſunt cōueniri vbi domiciliū habēt: ſi alibi delinquāt vel cōtrahāt: vel res ipſa exiſtat. Nec etiā poſſunt dioceſani illoꝝ locoꝝ vbi domiciliū habent: remittere exēptos ad locū vbi deliquerūt vel cōtraxerūt vel res ipſa conſiſtit. extra de priuiſ. Uolētes. lib. vj. Itē in eo. c. volētes. 8r ꝙ quibꝰ a ſede apſica eſt indultū ne interdici: ſuſpēdi: vel excōicari a quocūq₃ valeāt: ſicut ſunt q̄plures religioſi in quoꝝ priuilegijs contineꝭ ne quis ep̄s vel archiep̄s monaſterioꝝ ſuoꝝ monachos ꝓ vlla cauſa vllo vel loco excōicare: ſuſpēdere vel interdicere p̄ſumat. Itē ordinarij quantū ad iſta iuriſditionē ſuam exercere non poſſunt vbicūq₃ fuerint: ⁊ hoc niſi iſti monachi mitterenꝭ ad prioratus ſubiectos ordinarijs: qꝛ tūc etiā lꝫ vtrobiq₃ ſint monachi ordinarij quo ad predicta etiam illos iudicāt ꝙ diu ibi manēt. Hec ibi. Nota etiā hic diligēter ꝙ plures ordines religioſoꝝ ſunt in hoc priuilegio ſpeciali muniti. ꝙ videlicet non obſtante illa conſuetudine q̄ eſt Inno. iiij. nō poſſunt ab ordinarijs vel corā ordinarijs cōueniri: nec

ratione delicti:nec ratione cõtractus initi:nec
rõne rei etiã in loco exempto nõ cõmiſſorũ ſeu
exiſtentiũ: ita ꝙ in nullo poſſunt cõtra eos ꝓ-
cedere vel iudicare de eis . Et de predicatori-
bus michi cõſtat haberi tale priuilegiũ:qđ vul-
gariter dicitur mare magnũ: cõceſſum ⁊ reno-
uatũ a pluribꝰ ſummis pontificibꝰ . Idẽ dr de
minoribus⁊ ciſtercieñſibꝰ:⁊ multis aliis ordini
bus:vt heremitanis : carmelitis: ſeruitis:ca-
malduleñſibꝰ:vallis vmbroſe:mõtis oliuarũ:cõ
gregatiõis ſancte iuſtine:⁊ pluribꝰ aliis:quoꝝ
tamẽ priuilegia non vidi.Utrũ aũt legati de la
tere poſſint iudicare de hmõi priuilegiatis.vi
de.j.in ti.de cardinalibꝰ.c.de legatis. Notan
dũ etiã ꝙ ex priuilegio in iure clauſo qđ.ſ. ha-
bet de priuilegiis.c.In his. Fratres predica-
tores et minores poſſunt vbicũꝗ ſint in altari
portabili celebrare abſq; epõꝝ illoꝝ locoꝝ licẽ
tia ſine parrochialis tñ iuris preiudicio.In di
cto.c.In his.dicit poſt Uincẽ.ꝙ hoc eſſet. ſ. in
preiudiciũ:ſi in cõtẽptũ eccleſiarũ recipiant ad
diuina parrochianos eaꝝ vel decimas vel obla
tiones defunctoꝝ:ſi iniũgãt pniam parrochia-
nis aliaꝝ eccliaꝝ ⁊ hmõi.Dicit etiã Joh.an.ꝙ
iſtõ priuilegiũ de altari portabili põt dare epõs
in ſua dũtaxat dioceſi: ſ; vniuerſal͛r ſolꝰ papa.

¶ Per que verba cõcedatur §.II.

exẽptio per papã.alius eñi talẽ exẽptionẽ face
re nõ põt:niſi habeat ſup hmõi autoritatẽ ſpe-
cialẽ a papa.hoc declarat de priuil͛.c. Si papa
li.vj.vbi ſic ait Bonifaciꝰ.viij. Si papa in aliq̃
priuilegio vel ſcriptura nõ facta principaliter
ſup donatione vel ſentẽtia exẽptionis ſeu etiã
libertatis aliquã eccleſiã ad ius ⁊ proprietatẽ
romane eccleſie ptinere:vel cõſimilia v͛ba nar
ret:nõ ꝓpter hoc illius eccl'ie exemptio eſt ap
probata:niſi de libertate aliqua aliter doceat.
Si autẽ eccleſie vel monaſterio exẽptionis pri
uilegiũ concedẽdo:vel ſup ipſiꝰ exẽptione ſen-
tentiãdo:cũ de ipſius exẽptionis negocio age-
retur: aſſerit ipſam eccleſiã fore exemptã : aut
eã iuris beati petri exiſtere:ſiue ad ius et pro-
prietatẽ romane eccleſie:vel ad romanã eccle-
ſiã ſpecialiter:aut ſine medio:vel etiã ſimplici-
ter ptinere. Per hoc plene exẽpta debet eccle
ſia hmõi iudicari. Cũ ei iure cõi oẽs ecclie per
orbẽ diffuſe ad eccliam romanã pertineãt:ſi id
alicui cõcedat eccl'ie vel de ea p ſniam iudicet:
ex hoc ipſius cõprobat exẽptio:vt priuilegiũ ni
chil al'ꝰ allatura conceſſio ei cui cõcedit:⁊ ſnia
nullũ aliter allatura ſubſidiũ ecclie ꝓ qua fert
prerogatiua: cũ verba debeãt aliquid operari
cõferãt gratie ſpecialis.Et eſt idẽ ſi priuilegiũ
cõtineat vel ipſe papa per modũ exprimat ſu-
praſcriptũ ꝙ eccleſia ſit libera : ſeu ꝙ potiat ro

mane ecclie libertate: vel ꝙ ĩ hoc prerogatiua
gaudeat ſpeciali:vel ſi dicat idefinite ꝙ roma-
ne eccleſie annuũ cenſum ſoluat:ad pcepte in-
diciũ libertatis:ſiue ꝙ ipam eccleſiã eximit ab
ordinariis poteſtate:vel ꝙ nõ audeat ibi epõs ca
thedrã collocare: aut imperãdi ſeu ordinatio-
nem q̃uis leuiſſimã faciẽdi exercere aliquã po
teſtatẽ.Similiter ſi aliq̃ recipiant in ꝓprios ⁊
ſpeciales ſubiectos:cenſentur exẽpti.non ſic ſi
in ꝓprios et ſpeciales filios ro. eccleſie ſint ſu
ſcepti.tales quippe ꝓpterea exẽpti nõ exiſtũt.
Si vero dicat ſimpl͛r ꝙ ro.eccleſie aliqua eccle
ſia cẽſum annuũ ſoluat:non ꝓpter hoc eccleſia
exẽpta dici debet. Idẽ dicimꝰ ſi per priuilegiũ
cõcedat libertas ⁊ clauſula de cẽſu annuo pſol
uẽdo ſequat:vt ſi aliq̃bꝰ ꝙ ab alio q̃ a papa vel
eius legato excõicari / interdici aut ſuſpẽdi nõ
poſſint:vel aliq̃d aliud apoſtolica ſede indultũ
ſit.Uel etiã ſi dicat ꝙ in ſpeciales ro. eccleſie fi
lios ſunt aſſumpti: et ſequat in priuilegio ꝙ ec
cleſie ro.ad indiciũ libertatis pcepte annuum
cẽſum ſoluãt.His eñi ⁊ ſimilibꝰ caſibꝰ ſic inſer
tis in certis priuilegiati articulis ordinarioꝝ
iuriſditioni quantũ ad alia ſunt ſubiecti:ſ; aũt
ſic diuerſos priuilegioꝝ quibꝰ eccleſie ⁊ mona
ſteria eximũtur:tenores ad litiũ materiam am
putandã diximus deſignãdos:per hoc tñ aliis
exẽptionũ ſi reperiũtur ſeu aliaꝝ libertatũ mo
dis:vel eoꝝ effectibus nolumus aliquatenus
derogari.Hec oia in tex.vbi.ſ.Dicit Jo.an.in
nouel.ſup hoc.c.ꝙ hic ponunt.xiiij.forme ver-
boꝝ que aſſertiue ꝓlate in priuilegiis cõceſſis
a papa ſapiũt exẽptionẽ. Dicit etiã ꝙ idẽ eſt p
oia in exẽptionibꝰ ordinũ ⁊ ſingularium pſonaꝝ.
Reprobat etiã Arch.hic q̃ dixerat ꝙ modꝰ vel
forma q̃ habet in.c.Ex ore.eo.ti.ſ.ꝙ epõs a fra-
tribus monaſterii cuiuſdã aliq̃d iniuſte nõ exi-
gat:ſed de his debeat eſſe cõtẽtus que anteceſ
ſores ipſoꝝ fratrũ anteceſſoribꝰ ſuis cõſtat rõ-
nabiliter impẽdiſſe:ſapit exẽptionem capitis:
non autẽ membroꝝ.Et ideo dicit Jo.an.abſit
ꝙ hec verba ſapiant aliquam exemptionem.

¶ De eccleſiis ſeu capellis §.III.

religioſoꝝ/ſic dicit Urbanꝰ.iii. de capel.mo.c.
j.In eccl'iis vbi monachi habitãt ppl's p mo-
nachũ nõ regat:ſed capellanꝰ q̃ pplm regat ab
eo p cõſiliũ monachoꝝ inſtituat:ita vt ex ſoliꝰ
epi arbitrio tã ordinatio eiꝰ q̃ depoſitio et to-
tius vite pẽdeat ↄuerſatio.Ubi dicit gl.ꝙ huic
c.nõ obſtat qđ habet.xvj.q.j.doctos. vbi dr ꝙ
monachi poſſunt aſſumi ad regimen eccliarũ:
qꝛ illud intelligit qñ monachi preficiũt eccliis
p inſtitutionẽ epi ⁊ ↄſenſum ſui abbatis:qđ fie
ri poteſt.Hoc autẽ.c. loquit quando ſine inſti-
tutione ⁊ conſenſu abbatis: vel al'ꝰ prelati ſui

hoc faciūt. Jo.an.in nouel.ſup dicto.c.dicit ꝙ hoc intelligit de eccleſijs parrochialibus ſm Abba.qđ ꝑ ꝑ ſequentia.⁊ loquit de eccleſijs que nō pleno iure ſpectāt ad monachos ſꝫ Jo. xvj.q.ij.ſane. Itē ſꝫ quoſdā etſi pleno iure ſpectent ad monachos/dūmodo ppl's non ſit exēptus: tūc etiā ratiōe ppli cui⁹ curam cōmitti t epūs: examiabit ipe eps/inſtituet ⁊ deſtituet: ⁊ ſic itelligit dictū.c.ſane. Alij intelligūt hoc.c. vbi abbas nō eſt patronus: nec preſbyter aliquid ab eo recipit/ſed tm̄ a pplo:al's abbas ſacerdotē inſtitueret et remoueret.ar.de prebē. in lata. Dicit aūt Inno.ꝙ qñcūqꝫ eps cōcedit curā aiarū ſacerdoti:ſemꝑ deſtitutio ad ipſum ſpectat nō ad abbatē. Nullus eñi remouet niſi qui cōceſſit:niſi ex delegatione. diſti.l.ſtudeat. Vel ex priuilegio: ſicut dicit de premōſtratenſib⁹ monachis/⁊ humiliatis: vel niſi id faceret epi vicari⁹:vt arch.de offi.archi.c.j.vel de conſue.pſcripta ſm Inno.hoc tñ vltimū.ſ.de conſuetudine expreſſe reprobat eo.ti.li.vj.vt.ſ.dicet. Qđ dicit de capellano intelligit de clerico ſeculari: cui de redditibus aſſignet cōgrua portio nulla cōſuetudine vel pſcriptiōe cōtraria obſtāte.de prebē.c.de monachis.Eps autē inſtitutionez pñtandi facit nō requiſito vlteri⁹ monachoꝝ cōſilio:⁊ ſic ei⁹.ſ.c.toti⁹ vite ſue viſitatio/correctio/ordinatio/⁊ inſtitutio: ⁊ deſtitutio.i.remotio ad epm ſpectat/non ad monachos:qđ eſt verū ſm Hoſti.de eccleſijs que nō pleno iure ſpectāt ad monachos:vt de pben.c. auaricie.et.xvj.q.ij.c.j.⁊ ſeq.Et dicit Jo.an.ꝙ iſtud.c.male ſeruat. immo videm⁹ in monaſterijs ſeu cōuētib⁹ parrochiā habētibus monachos clauſtrales ad mādatum epi vel abbatis circuire parrochiam et miniſtrare pplo ſacra. hec Jo.an. Quia iſtud igit ꝓhibet nō debent monachi ſeu alij religioſi habētes cōuētus ſeu monaſteria habētia curā aiaꝝ ꝑ ſe exercere curam: ſed inſtituere capellanū ſecularē preſbyterū q̄ curā exerceat: vel ſi nō poſſunt pre paupertate vel alia cauſa: conent licentiā hre ſup hoc a ſede aplica. Nota ꝙ in.vj.titu.de capel. mo.dicit. Preſbyteri q̄ ad curā ppli per monachos in eorū eccleſijs pſentant epis ⁊ inſtituunt ab ipis:cū debeāt eſſe ꝑpetui cōſuetudine vel ſtatuto quouis cōtrario nō obſtante: ab eiſdē nequeant eccleſijs niſi ꝑ epos et ex cauſa ratiōabili remoueri. Vbi glo.dicit ꝙ pñtationes tales fieri debēt a prelato ⁊ cōuētu de iure cōi. Cōſuetudo tñ pōt ꝯtrariū inducere de his q̄ ſ.a ſla.c.ca noſcit.⁊ ꝙ dicit ipſis / intelligit epis ſm glo.⁊ ſic non pleno iure habēt illas cū ad ipos non ſpectet inſtitutio.de priuil.cum ⁊ plātare. Reuocat aūt iſta cōſtitutio cōſuetudines et ſtatuta:nō aūt priuilegia. Et ideo q̄ hoc habēt ex priuilegio (vt humiliati) hoc etiā nūc facere poterūt. Et dicit Jo.an.in nouel.ſup dicto.c.ꝙ lꝫ epo fiat pñtatio ſolū quo ad curā populi quā hꝫ eps cōmittere:ꝑtinebit tñ ad eum examinare vt repellat ſi inſufficiens eſſet talis vel ꝑniciōſus.Et hꝫ hoc locū ſi etiā al's in ſpūalibus ⁊ tēpalib⁹ pleno iure habeāt eccleſiam ex epi collatiōe. Curā eñ ppli a ſe abdicare nō poteris: al's epalē iuriſditionē a ſe abdicare poſſet:qđ nō licet.ff.de offi.pſi.l.penult. Dicit aūt Arch.ꝙ regulariter ꝑ epꝫ debēt in parrochijs preſbyteri cōſtitui.xvj.q.ij.ſane.⁊.x.q.j.regenda.niſi pñtatio ꝑtineret ad patronū:vt de iure patro.ꝑ totū. Dicit tñ Inno.⁊ Hoſti.ꝙ ſi eccleſia eſt infra terminos alteri⁹ poſita/ eps nō ponet ibi miniſtrū: ſed rector parrochie pñtabit: qđ ſi neglexerit eps ſupplebit: qꝛ ratiōe parrochie videt eſſe patronus. Et ſicubi inuenit ꝙ alius faciat hoc:facit vt vicari⁹ epi.de offi.deleg.ſuꝑ eo. Et aduerte ꝙ loquēdo in principio huius.c.de preſbytero: nō diſtinguit an ſit monachus an ſecularis. Dicit etiā Joh.an.in nouel.in.c.cū ⁊ plātare.de priuil.ꝙ q̄uis interdū eccleſia ſpectet ad religioſos pleno iure intātū ꝙ in ea etiā rectorē inſtituūt: tñ qꝛ populus nō eſt exēptus/opꝫ illum rectorē pñtari epo vt ab ipſo recipiat curā populi:et de illa cura tm̄ tenebit rñdere epo. Quereret ergo i viſitatiōe ſua eps ab illo rectore talis eccleſie quō pplo celebret diuina officia/⁊ quō adminiſtret ſacra: et de reliqs inqrat abbas monaſterij: ad qđ pleno iure etiā ſpectat ecclia:⁊ hoc niſi ꝑ priuilegiū ipe ppl's eēt exēpt⁹: qđ rariſſimū eſt:⁊ i eo caſu eps nil ibi facere hret:ſꝫ abbas ēt q̄ ad pplm.

De ꝑtinentibus ad cōmendationē religiōis.Ser. Cap.x.

DE his que ꝑtinent ad cōmendationē religionis que pdicabilia ſunt et laicis et religioſis:ad qđ pōt induci illud ps.cxxxij. Ecce q̄ bonum ⁊ q̄ io.habi.fra.in vnū.Et ſi illud ps.de oībus vere fidelibus poſſit intelligi habitātibus in vnū.i.in vnitatē fidei/ſpei/⁊ dilectionis vnius veri dei ꝑ excellētiam:tñ ſm Augu. de bonis religioſis verificat. Bonū oēs appetunt ſm pħm. Et cū hoc ſub triplici differētia reperiat: qꝛ aut tale vtile/aut delectabile/aut honeſtū exiſtit: oīa iſta bona in religione reperiunt que ⁊ in his verbis poſſunt cōprehendi. Ecce q̄ bonum.

Bonum vtilitatis.ibi.Ecce q̄ bonum.

Bonum ſuauitatis.ibi.Et q̄ iocundum.

Bonū honeſtatis.ibi. Habitare fres in vnū.

Qđ eſt vtile homini dicit bonū:vt diuitie q̄ valent ad multa. Nā per ipſas homo ſuſtētat

honorat/premiū ꝑ elemoſynas mercat. Sʒ qꝛ
hoies cōiter abutunt eis: ideo ſiūt hoibus fre=
quēter multū dānoſe aie ꝛ corpori. vñ dicit Sa
lomō Eccl's.v. Diuitie cōgregate (al's cōſerua
te) in malū dñi ſui. Sed vere diuitie que habēt
in ſe verū bonum et multiplex bonū/ſunt in re=
ligiōe: vt vere poſſit dici Ecce ꝙ bonum. Et ꝙ
ibi ſit hoc multiplex bonū oñdit deuotꝰ Bern.
dicēs de religiōe. Bonū eſt nos hic eē.ſ. in reli
gione: qꝛ ibi homo viuit puriꝰ: cadit rariꝰ/ſur=
git velociꝰ: incedit cautiꝰ: quieſcit ſecuriꝰ: irro
rat frequētius: purgat citiꝰ: morit cōfidētius:
remunerat copioſius. Prime tres ex iſtis no=
uē vtilitatibꝰ cōcernūt initiū religiōis: ſecūde
tres ꝓgreſſum: vltime tres eiꝰ terminū. Pria
ergo ratio quare bonū eſt et meliꝰ in religione
ꝙ in ſeculo cōuerſari habet ex hoc: qꝛ ibi viuit
puriꝰ ꝙ in ſeculo: ꝛ hoc eſt ꝓpter tria bona reli
giōis eſſentialia: ſcʒ ꝓpter obediētie integrita
tē/ꝓpter caſtitatē/ꝓpter pauptatē. Obedien
tia eñ eradicat ꝓpriā volūtatē: ꝗ eſt cauſa oim
maloꝝ. vñ Ber. Ceſſet ꝓpa volūtas/ꝛ ceſſabit
infernꝰ. Vñ Saul rex factꝰ a dño cū cepit face=
re volūtatem ſuā nō obediēdo Samueli in his
que impauerat ſibi ex parte dei reprobatꝰ fuit
a deo: ꝓcedēs poſtea de malo in peius vſq ad
interitū aie ꝛ corporis. j. Reg. xv. Et ꝙuis oēs
fideles habeant obedire ſupioribus ſuis: tñ in
multis liberi relinquūt vñ ſepe offendūt. Sed
religioſus in oībus ſuis opibꝰ eſt ſub volūtate
ꝑlati die noctuqꝫ: ꝛ obediēdo nō peccat/ſʒ me=
ret ſemꝑ et viuit puriꝰ. Secūda ratio quare vi
uit purius eſt ꝓpter caſtitatē que vtiqꝫ purifi=
cat ꝛ pulchrificat aiam ꝛ corpꝰ ab oñi inquina
mento carnali. Sap. iiij. O ꝙ pulchra eſt caſta
generatio cū claritate. Cū claritate dicit. i. cuʒ
bona fama: qꝛ ſic debʒ cōuerſari religioſus vel
religioſa caute/vt nullꝰ poſſit aliqd mali ſuſpi
cari ꝓpter nimiā frequētiā cū ꝑſonis vñ poſſit
malū eſtimari: qđ quidē inducit ſcādalū ꝛ mul
totiēs ruinā. Et ſi aliqs gradꝰ caſtitatis reꝑia
tur in cōiugio fideliter ſeruato: tñ tot inordina
tiōes ſiūt in eo ꝛ beſtialitates/vt vix ſine impu
ritate pcti exerceat: a qbꝰ actibus cōiugij ab=
ſtinēdo ſine cōparatiōe viuit puriꝰ. Tertia ra=
tio eſt quare viuit purius ꝓpter pauptatē. Di
cit Greg. vi. xlviij. Bonoꝝ autori inherere nō va
lemus: niſi cupiditatē que eſt radix oīʒ malorū
a nobis funditꝰ euellamus. Quāto aūt qs ma
gis inheret deo. ſ. ꝑ affectū: tāto efficit purior.
Sed q poſſidet iſta tꝑalia vt ꝓpa/difficile eſt ꝛ
quaſi impoſſibile qn inordinate afficiat ad ea:
ꝛ per ꝯñs minꝰ deo inheret: ſed religioſus cuʒ
nil habeat nec hr̃e poſſit vt ꝓpriū in particu=
lari: etſi in cōi poſſunt mlti hr̃e licitiſſime etiā
immobilia: ideo ſublata occaſione cupiditatis
totalr pōt deo inherere ꝑ puritatē. Laici ꝑ iſtā
cupiditatē terrenorū efficiūt pleni malicijs: ſʒ
econtra religioſi boni pleni bona ſimplicitate
terrena iſta cōtēnētes. ſʒ illud apli. ij. cor. viij.
Pauptas coꝝ abūdauit in diuitias ſimplicita
tis coꝝ. Qꝛ igit ꝑ obediētiā/caſtitatē/ꝛ paup=
tatē fugit religioſꝰ occaſiōes malorū: ideo me=
rito ibi viuit purius. Ecce igit ꝙ bonū vtile.

¶ Secūdū bonū religiōis eſt: §. I.

qꝛ homo ibi cadit rarius: ꝛ hoc eſt ꝓpter tria q
ibi ſubtrahunt: que ducūt ad caſuʒ ruine: que
vtiqꝫ abūdāt in ſeculo: ibi ei. i. in religiōe vitāt

¶ Viciose occaſiones.
¶ Viciose conuerſationes.
¶ Viciose aſſuefactiones.

¶ Pria cauſa quare rariꝰ cadūt eſt: qꝛ vitant
occaſiones ruine. Occaſiōes maloꝝ vtiqꝫ ſunt
vana que ingerūt ſenſibus nr̃is. Nō eñ ſatiat
oculus viſu: nec auris auditu. Eccl's. j. et ſic de
alijs ſenſibus. Sed vt dicit Threñ. iij. Oculus
meꝰ depredatꝰ eſt aiam meā: vane. ſ. vel curio=
ſe aſpiciēdo: inde inſurgūt ꝯcupiſcētie in mētē
que faciūt ruere. Figura ꝛ exēplū in Dina filia
Jacob: q egreſſa eſt de domo ad videndū femi
nas regiōis illiꝰ: ꝛ corrupta inde a ſichē. Gen.
xxxiiij. Sic aia egrediēs de domo rōnis ꝑ ſen=
ſus corꝑis ad vidēdū creaturas corrūpit ꝑ in=
ordinatū amoreʒ ad eas. Iſte ḡ occaſiōes q in=
gerūt quotidie ſecularibꝰ: qꝛ diſcurrūt hincin
de ꝑ loca vana: ſubtrahūt religioſis ſtātibꝰ re=
cluſis: ꝛ ſi exeūt ita diſciplinate ꝛ modeſte ince
dūt ꝙ nō offendūt vel parū a rebꝰ occurrētibꝰ.
¶ Secūda cauſa quare rariꝰ cadūt eſt: qꝛ vitāt
cōuerſatiōes viciosas. ps. xvij. Cum ſctō ſctūs
eris et cū ꝑuerſo ꝑuerterij. Eccli. xiij. Qui cōti=
gerit ſupbo induet ſupbiaʒ. Huiꝰ rei exēplū
ptʒ. Nā (vt dt Beda) Petrꝰ cū fuit ī bona ſocie
tate. ſ. cū aplis cōfeſſus eſt publice xp̄m dicēs:
Tu es xp̄s filius dei viui. Mat. xvj. Cū aūt tꝑe
paſſiōis xp̄i ſe reppit cū iudeis ꝑfidis ad ignē
xp̄ʒ publice negauit. Si vnū pomū corruptū cū
alijs integris exiſtit: alia paulatim corrumpit.
Mlto magi mlta marcida pauca bona cuʒ eis
inficiēt. Mūdus ſꝑ fuit plenꝰ malis hoibus: et
ꝑmaxime nūc videt cū ſumꝰ in fine: et ideo ni=
mis difficile eſt ꝯuerſari cū talibꝰ ꝛ nō infici ab
eis: niſi qs vellet ſolꝰ manere et ſine ſocietate:
qđ raro ꝯtingit. Sed ecōtra in religiōe vbi eſt
ſocietas bonoꝝ: dat ſibi exēplū bonoꝝ operū vt
rariꝰ cadat. ¶ Tertia cauſa: qꝛ fugit malas aſ=
ſuefactiōes. Cōſuetudo (inqt phs) eſt altera na
tura: ꝛ cū non reſiſtit cōſuetudini: inqt Aug. in
lib. ꝯfeſ. fit neceſſitas. Cōſuetudines q ſunt in
mūdo ſunt mētiēdi/fraudādi/iurādi/ peierādi
luxuriādi/ detrahēdi/blaſphemādi/ mala cōſi=

lia dādi:vel ei aſſentiēdi q̄ eſt i regimine:a q̄b⁹
ꝙ ſint pauci qui abſtineant ſatis videt̄: vt dici
poſſit illud Hiere.xiij. Si mutare pōt ethiops
pellē ſuā aut pard⁹ varietates ſuas:et vos po=
teritis bn̄facere cū didiceritis malū. Et ideo
apl's ad hec dimittēda exhortās ad Ephe.iiij.
dicebat. Induite vos nouū hoiem.ſ.p religio=
nē:q̄ ſm deum creat⁹ eſt in iuſticia ⁊ ſanctitate
veritatis. Et ad hoc mirabiliter operat̄ ingreſ
ſio in religionē: vt q̄ in ſeculo cōſtitut⁹ nō pote
rat abſtinere a ludis:mēdacijs:piurijs: luxu=
rijs et hmōi:cōſtitut⁹ in bona religiōe illa dete
ſtat̄ et horret. ⁊ ſic vt dr̄ Eccli.j. Religioſitas
cuſtodiet cor:ſcilicet ab occaſionib⁹ peccatorū
ne cadat. Ecce ꝙ bonum ⁊c.

Tertium bonū eſt. Quia §.II.

homo ſurgit velocius. In multis offendimus
oēs dicit Jacobus apl's i can̄. ſua.c.iij. Sʒ iſta
eſt differentia inter iuſtos et reprobos:q: iuſti
cadūt ante ſe:vidēt et cognoſcūt vbi cadunt:et
ideo reſurgūt:ſm illō Prouer.xxiiij. Septies
in die cadit iuſtus et reſurgit. Sed reprobi ca
dūt retro et nō vidēt vbi cadūt. non cognoſcunt
malū. et ideo nō reſurgūt: ſicut Heli ſacerdos
qui cadens retro nunꝙ ſurrexit ſed expirauit.
Sed adhuc inter iuſtos velocius reſurgūt reli
gioſi ꝙ laici cōmuniter loquēdo. Tria enim iu
uant ad reſurgendum.

Lectio frequens.
Exhortatio feruens.
Exemplatio vigens.

Quantū ad primū. In omni bona religiōe
quotidie legunt̄ ſanctaꝝ ſcripturaꝝ documen
ta in officio:in mēſa:extra mēſam: ſicut mādāt
ordinationes patrū:frequēter percipiūtur re=
ſurgētiū pctōꝝ exēpla:ſepe audiunt̄ vitiorū de=
trimēta que inferūt aīe et corpori damnationē
demū eternā. Unde aīa excitat̄ ad reſurgēdū.
Surge qui dormis (inquit ſcriptura pauli) et
exurge a mortuis:et illuminabit te chriſt⁹. ad
Ephe.v. Scdm adiutoriū ad reſurgendū eſt
exhortatio feruens:ad reſurgendū a defectib⁹
ſuis ad ſinceritatē vite immaculate.ij. Coꝛ.vl
ti. Fratres gaudete: perfecti eſtote exhortami
ni:idipſum ſapite. dr̄ Eccl's.iiij. Ue ſoli:q: ſi ce
ciderit nō habet ſe ſubleuātē. qui.ſ.iuuet ad re
ſurgendū:ſi fuerint duo fouebunt̄ mutuo p ex=
hortationes. Tertiū adiutoriū eſt exēplum
aliorū: cū videt religioſus ſocios bene viuere:
frequēter cōfiteri: innocētes penitentiā agere
et feruēter deo ſeruire. hec vigēt hoiem ad re=
ſurgēdū. Exēpla ei ait Greg. pl⁹ monēt ꝙ vba.
Multū mouerūt Aug. ad cōuerſionem verba
Amb. ſcriptura predicātis:ſʒ pl⁹ exēpla Anto
nij idiote audita ſuaꝝ virtutū p̄eminētia. Sūt
enī exēpla bona tanꝙ carbones igniti accēden
tes carbones extinctos iuxta ſe. Reſurgit etiā
talis velocius: q: cadēs min⁹ leditur. Nā ſm
Tho.ij.ij.q.clxxxvj.ar.x. In eodē genere pec=
cati leui⁹ eſt pctm̄ religioſi ꝙ laici: niſi faceret
aliq̄d cōtra vota eſſentialia religiōis:vel p con
tēptū:vel ꝑpter ſcandalū. Nā vtiq: mai⁹ ſcan=
dalū daret pctm̄ hois religioſi notabile:qđ de=
ueniret ad noticiā alioꝝ ꝙ laici: puta blaſphe=
mādo vel ludendo publice et hmōi:ſed in alijs
cadēs min⁹ leditur:et ideo citius ſurgit. ſicut
gutta aque ſi ꝓijciat̄ in ignē:ſubito abſorbet̄ ⁊
cōſumit̄:et ita pctm̄ religioſi ꝑpter multa bo=
na q̄ q̄tidie facit:abſorbet̄ p feruorē ↄtritionis
et dilectiōis:⁊ ide veloci⁹ ſurgit. ecōtra laici pa
rū legūt ſcripturaꝝ doctrinas: modicū exhor=
tāt̄: niſi forte ad malū:exēpla nō vident niſi ma
la hoīʒ ↄuerſantiū i mūdo. Ecce igr̄ ꝙ bonū ⁊c.

Quartū bonū religiōis §.III.

et p̄cipue in ꝓgreſſu:eſt ꝙ hō incedit cautius:
nec mirū:q: religio eſt vere ſapientie ſchola. in
qua diſcit homo ſapiētiā dei p quā incedit cau
tius i via dei. Uidete quō caute ambuletis: nō
quaſi inſipiētes:ſed vt ſapiētes. ait apoſtol⁹ ad
Ephe.v. Hec autē ſapientia per tria acqui=
ri poteſt que maxime exercentur in religione.

A deo per deuotam orationem.
A proximo per mutuam inſtructionem.
A ſeipſo per multam experimentationem.

De primo dr̄ Jaco.j. Si q̄s veſtrum indiget
ſapientia:ſcʒ ad incedendū caute in via dei:po
ſtulet a deo.ſ. in oꝛone/et dabit̄ ei. In oratione
enī mēs illuminat̄ ad cognoſcendū que agere
debeat p lumē gr̄e ei infuſum: ſicut p lumē ma
teriale illuſtrat̄ quō caute icedat in via pericu
loſa ne cadat. Un̄ Aug. dicit ꝙ dubia meli⁹ ſol
uuntur oꝛone ꝙ inquiſitiōe. Nō debet tn̄ reli=
gioſus de hoc cōfidere qn̄ de dubio poteſt ſuffi
ciēter a ſapiēte certificari: q: hoc ꝑtineret ad
ſupbiā et eſſet tētare deum. q: igit̄ in religione
maxime frequētat̄ oratio: ideo magis illumi=
nat̄ a deo ad caute incedēdū. Scdo a proxi
mo illuminat̄ ſapiētia. Nam in bona religione
adeſt prelat⁹ ⁊ alij patres qui admonēt frequē
ter de agēdis:cautū reddūt de periculis: corri
gunt de cōmiſſis. Eccli.xviij. Qui hʒ miam.ſ.
alaꝝ docet ⁊ erudit quaſi paſtor gregē ſuū. Sic
in vitaſpatrū legit̄ ꝙ in monaſterio ſancti Ma
charij diabol⁹ q̄ apparuerat ipſi machario in
forma medici ferētis multas ampullas potio=
nū/accedēs ad fratres illi⁹ monaſterij ad tētā=
dū:vnum repperit cui dedit potionem per ten
tationem.ſ. inducēs in aliquod pctm̄:alijs fra=
trib⁹ viriliter reſiſtētib⁹ tentationib⁹ ſuis. ꝙ cū
diabolus adiurat⁹ machario hoc retuliſſet:ipſe

machari⁹ illũ ſugatũ a diabolo inſtruxit:ꝛ cau
tũ fecit et docuit reſiſtere tẽtationi adeo ꝙ ite=
rũ veniẽs diabol⁹ ad tẽtãdũ fratres/inuenit eũ
efficaci⁹ tẽtationi reſiſtẽtẽ ꝙ̃ alij vt retulit ipſe
diabolus machario. ❡Tertio caut⁹ reddit̃ ꝑ
experientiã que eſt magiſtra rerũ:edoctus per
ſeipm̃.non q̃dẽ auditu et narratiõe bellorꝫ:ſed
experiẽtia pugne fit hõ edoct⁹ in arte bellãdi:
et ſic in ſpũali pugna qua mũdus caro et demo
nia cõtra nos diuerſa mouẽt prelia. vñ Eccli.
xxxiiij. Qui nõ eſt tẽtat⁹ talia recognoſcit. Uir
in multis exꝑtus cogitabit multa : ꝛ qui mul=
ta vidicit enarrabit.i. per experiẽtiã edoctus:
et qui nõ eſt exꝑtus pauca recognoſcit. Nulla
autẽ maior experientia in xp̃i militia acq̃ri po
teſt ꝙ̃ in campo et lucta religionis. Jllic enim
oẽs malicie et ꝯſutie ꝛ vires demonũ effundũ
tur. Jn ſeculo aũt quaſi in egypto: qḋ interpre
tat̃ tenebre:ignorãt laici q̃d ſit tentatio: q2 ita
occupati ſunt vitijs:et preſſi occupationib⁹ mũ
di ꝙ nõ expectãt tẽtationes:ſed eas preueniũt
et demones ꝓuocãt ad tẽtãdũ eos. Figura de
iſraelitis q̃ in egypto poſiti nõ ſentiebãt bellũ:
ſed exeũtes egyptũ et intrãtes deſertũ inſurre
xerũt cõtra eos plura bella : vt patet in Exoḋ.
Et ſignificãt deſerẽtes ſcl'm ꝛ ingrediẽtes de=
ſertũ religiõis:quos bella tẽtatiõis aggrediũt̃
q̃ pri⁹ nõ expiebãt̃:ſꝫ ꝯfidẽtes in adiutorio dei
vincũt et quotidie magis cauti reddunt̃ ad ca
uẽdũ mala. Ecce ꝙ̃ bonũ cautionis in religiõe.

❡Quintũ bonũ religiõis §.IIII.

eſt ꝙ q̃eſcit securi⁹. Uẽite ad me ait xp̃s Mat.
xj. oẽs q̃ laboratis ꝛ onerati eſtis pctis ꝛ anxie
tatib⁹ mundi:et ego reficiã vos ſpũalr̃. Tollite
iugũ meũ.ſ.ſtatuꝫ religionis quẽ ego portaui.
pauꝑtatẽ:caſtitatẽ:ꝛ obediẽtiã pfectiſſime ſer
uãdo:ꝛ inuenietiſ requiẽ aiab⁹ vr̃is:ꝛ magnã q̃e
tẽ:ꝛ merito:q2 in religiõe nõ moleſtat̃ hõ a tri=
bus periculis q̃ infeſtãt ſeculares ꝛ perturbãt.

❡Primo regimen ꝛ ſtatus ſecularis.

❡Secundo amor parentalis.

❡Tertio occupatio mundialis.

❡Quantũ ad primũ de habẽtib⁹ regimẽ ꝛ ſta
tũ tp̃alẽ vtiq3 verificatur illud. Principes tui
infideles ſocij furũ:oẽs diligũt munera:ſequũ=
tur retributionẽ.ſ.tp̃alẽ. Eſa.j. Quõ exprimi
poſſet quãta mala ꝑpetrant̃ ab his qui in regi
mine ꝛ officijs ſe reperiũt:? q̃s in talib⁹ cõſtitu=
tus cõtinere ſe põt:ſcit et vult:quin ꝓ cõmodo
tp̃ali ſuiipſius vel ſuorũ amicorũ:vel ſue cõmu
nitatis:qḋ tñ eſt minor pars:non faciat multa
contra iuſticias et leges diuinas et humanas:
ſemꝑ preponit̃ bonũ tp̃ale:ꝛ corporale bono aie
et honori diuino:ꝛ his neceſſe eſt iniuſticias fa
cere:innocẽtes opprimere:ſectas nutrire: par
tialitates imitari: impios exaltare:iniq̃s cõde
ſcẽdere:bella ſuſcitare:leges iniquas condere
vel ſeruare:eccl'ie p̃cepta cõtẽnere:excõicatio=
nes incurrere:obligationib⁹ ꝛ reſtitutionib⁹ ſe
ſubijcere. Quis in regimine ſcl'ari poſitus iſta
euadit:q̃s iſta officia fugit? Quis eſt hic:ꝛ lau=
dabim⁹ eũ?fecit eñi mirabilia in vita ſua.ſꝫ cer
te quaſi null⁹:vt verũ ſit qḋ dr̃ Eccli.xiij. Qui
tetigerit picẽ.i.infectionẽ ſcl'i:inq̃nabit̃ ab ea.i.
maculabit̃. Ab his malis liberabit̃ q̃s in reli=
gione q̃ vtiq3 inquietãt nimis aiam et corpus.

❡Quantũ ad ſcḋm certũ eſt ꝙ amor parentũ
multũ inq̃etat hoies in ſcl'o. Qui eñi habet fi=
lios filias et vxorẽ vt eos impinguet diuitijs:ꝛ
exaltet honorib⁹:?extollat in põpis:ſeipm̃ obli
uioni tradit et inq̃etũ facit. Jnq̃etat̃ vir ab vxo
re ꝙ eã nõ diligat:ꝙ ſibi in veſtimẽtis nõ ꝓui=
deat. Jnq̃etat̃ a filijs ludẽtib⁹ vel al's malefa=
ciẽtib⁹. Jnq̃etat̃ in fratrũ vel parẽtũ iniurijs.
Jnq̃etat̃ ab alijs amicis ſi nõ laborat ꝓ eis in
vindictis vel alijs malis:vt verũ oſtẽdat̃ qḋ ait
dñs Mat.x. Jnimici hois domeſtici ei⁹. Sed
ab his liber eſt ver⁹ religioſus:q2 mortuus eſt
eis et abſolut⁹ a cura parẽtũ ſuorꝫ vt quietius
deo viuat. ❡Quãtũ ad tertiũ occupatio mũdi
multũ inq̃etat mentes hoim̃. Martha ſollicita
es. ait xp̃s: et turbaris erga plurima. Luc.x.
Hec eſt vita actiua vita ſeculi:nunc enim rapit
animũ inſatiabilis amor et ſpes lucrorũ. Nũc
deijcit dolor de amiſſione bonorꝫ. Nũc gaudiũ
vanũ q̃ñ ſuccedũt ad votũ concupita:nũc timor
amittendi optata:nũc decipit:nũc decipit̃:nũc
rapit aliena:modo ſua auferunt̃:nunc torquet̃
ſuſpitionib⁹:nũc iraſcit̃ in q̃ſtionib⁹:nũc in do
mo moleſtat̃ q̃ñ nõ fiunt q̃ vellet:nũc extra do=
mũ q̃ñ nõ honorat̃: nũc ꝓ factis ſuis iraſcitur:ꝛ
nũc ꝓ alienis : vt poſſit merito dici illḋ Thre.
ij. Magna eſt velut mare cõtritio tua.i.ꝑturba
tio qua cõtereris in iſtis paſſionib⁹. Sꝫ ab his
liberatur in religiõe vt dici poſſit illud Job.v.
Jngreſſus in abũdãtia.ſ.ꝟtutũ ſepulcrũ.ſ.reli
gionis in requie opulenta. Ecce ergo ꝙ̃ bonũ
eſt bonum quietis in religione.

❡Sextũ bonũ eſt q2 irrorat̃ §.V.

frequentius rore celeſtis gratie et conſolatio=
nis. Unde de eo dici poteſt illḋ Cañ.v. Caput
tuum et mens tua plenum eſt rore.i.celeſti cõ=
ſolatione. Tria ei ſunt q̃b⁹ tota vita inſiſtit pre
cipue:vnde irrorat̃ frequẽti⁹ ſpũali cõſolatione

❡Primo humilitas in intellectu.

❡Secundo puritas in affectu.

❡Tertio veritas in effectu.

❡Quantũ ad primũ religionis exercitiũ ad
hunc properat finẽ:vt ꝑ multas humiliatiões
exteriores deueniat ad ſui verã cognitionem.
Quãto eñi q̃s magis ſe cognoſcit:tãto magis
inde humiliãs ſe grã:ꝛ celeſti ꝯſolatiõe ifundit̃

Unde dī Jaco.iiij. Humilib⁹ de⁹ dat grām. Et paulus aplſs. Deus q̄ cōſolat̄ humiles cōſolat⁹ eſt ꝛ nos. Sicut eñi magnes trahit ad ſe ferrū: ita humilitas grām ꝛ celeſtē cōſolationē. vnde virgo maria humillima ſemꝑ fuit: ideo plena grā ꝛ ꝯſolatione celeſti. ¶ Quantū ad ſecūdū ſciendū ꝙ religio ipſa alio noīe dī ſcitas: q̄ puritatē affect⁹ importat. Hic eſt eñi finis ꝓxim⁹ religionis vt ꝑueniat ꝑ opa eius ad puritatē ꝑfectā. vt dicit venerabilis Jo. caſſia. in col. prima moyſi/ ſm illud Luc. j. Seruiam⁹ illi in ſanctitate ꝛ iuſticia corā ipſo. Si diſcurram⁹ ꝑ viā ſanctorū inueniemus eos q̄ fuerūt repleti rore celeſtis ꝯſolatiōis fuiſſe religioſos ꝛ valde puros. Beat⁹ bñdictus pater monachoꝝ propter magnā puritatē vidit animas ſcti Germani et ſcholaſtice ſororis ſue celū aſcendere: et multa alia vnde mirabiliter ꝯſolat⁹ eſt. Quantū guſtauerit diuinas ꝯſolatiōes deuotiſſim⁹ Bern. pater ciſtercieñ. ꝑpendi poteſt nō ſolū cū puer vidit xp̄m de ꝟgine naſci: ꝛ ſenex imaginē crucifixi ſe amplectentē: ſed etiā ex doctrinis melliſluis eius. Patriarcha mendicantiū predicatoꝝ ſanctiſſim⁹ Dñicus frequētiſſime irrorat⁹ fuit celeſti dulcedine in ſuis ꝯtēplationibus et ꝑcipue cū celo ſibi apto vidit ante tribunal xp̄i plurimos ex oībus religionib⁹: ſuos aūt ſub chlamyde ꝟginis mr̄is eius. O quātū roris diuini ꝑcepit ſanctiſſim⁹ ſeraphicus Franciſcus qñ crucifixus impreſſit in corpore ſuo ſtigmata paſſiōis in monte auernie. Ex magna vtiq̧ puritate ad iſta ꝑuenerūt. ¶ Quātū ad tertiū qñ ſubeſt veritas in effectu operis: vt abijciat̄ ois hypocriſis: tūc irrorat̄ mens celeſti ꝯſolatione. Dicit̄ eñi Sap. j. Spūſſanct⁹ diſcipline. i. moꝝ effugiet fictū. i. ſimulationē: que vtiq̧ abeſt in oñi vera religione: ꝛ ſic ſui roris aſperſione fecundet ipſe ſpiritus. Ecce ꝙ bonū eſt bonū gratie ꝛ conſolationis in religione.

¶ Septimū in religione qd̄ §. VI.

eſt primū ex his q̄ ꝑtinēt ad terminū religiōis: eſt ꝙ q̄ in ea eſt purgat̄ citius. Nā dī. iij. Reg. viij. ꝑ ſalomonē. Nō eſt homo ſuꝑ terrā qui faciat bonū ꝛ nō peccet. Sed de his q̄ ſunt in patria ſuꝑna dī Apoc. xiiij. ſine macula ſunt ante thronū dei. Nemo igit̄ ingredi poteſt i illā: niſi pri⁹ purget̄ maculis pctōꝝ quo ad culpā ꝛ quo ad debitū pene: ſed citius ꝛ plenius in religiōe ꝙ in ſclo poteſt purgari: ꝛ hoc ꝑ tres modos.

¶ Per exercitia ſpiritualia.
¶ Per exercitia corporalia.
¶ Per exercitia temporalia.

¶ Quantū ad primū plenius ſunt in religiōe exercitia ſpūalia ꝙ in ſclo. hec ſunt diuinū officiū: orōnes ꝑuate: meditationes myſterioꝝ xp̄i et paſſionis eius. In eccleſia ꝯſecrata aſperſio aque bñdicte/ cōfeſſio/ cōio/ ꝛ hmōi. Et qd̄ plus eſt ſue volūtatis expropriatio. Vñ ꝛ Tho. dicit in ſum. ꝙ per ingreſſum religionis. i. ꝓfeſſionē ꝓbabiliter dī haberi remiſſio oīm pctōꝝ. ſ. quo ad culpā ꝛ penā: ſi tñ cū deuotione ꝛ propoſito fiat de quo habes. ſ. hoc ipſo. xvj. ti. c. iij. ꝛ. §. iij. Dicit̄ ei Eccli. j. Religioſitas iuſtificabit cor. i. purificabit. ¶ Scd̄o hoc facit ꝑ exercitia corporalia: vt ſūt vigilie/ ieiunia/ abſtinētia/ diſciplina/ dormire/ veſtit⁹/ frigus/ eſtus/ ꝛ itinera/ ꝛ alia incōmoda corporalia. Oia eñi de genere bonorū q̄ ſunt penalia facta in grā ſunt ſatiſfactoria: ꝛ ſic purgatoria pctōꝝ/ ſm Tho. in. iiij. diſt. xv. q. j. ar. iiij. q. iij. et labor religionis oēm aliā ſatiſfactionē trāſcendit. Vñ ꝛ cuidā aſtulpho dicto ꝓpter vxoricidiū grauiſſima penitētia imponit̄ et ꝑ multos annos: ſed magis ſibi ꝯſulit̄ ad ingrediendū religionē loco tā aſpere penitētie: et ſibi vtilius fore. xxxiij. q. ij. admonere. Infra eñi dī. Relinque hoc malignū ſeculū: ingredere monaſteriū: humiliare ſub manu abbatis ꝛc. ¶ Tertio fit iſta purgatio ꝑ exercitia manualia: vt mēdicare qd̄ verecūdū eſt: facere coq̄nā: colere hortū: facere ꝓcurātiā: exercere aliqd̄ artificiū. Hec vtiq̧ etiā debite facta valēt ad purgationē: q̄uis eñi videant̄ opa ſecularia: tñ qꝛ ꝓpter deū fiūt ꝛ ꝓpter obediētiā ꝛ nō ꝓpter ſui cōmodū: ideo ꝛ meritoria ſunt ꝛ purgatoria. Minus etiā bonis opib⁹ q̄buſcūq̧ inſidiat̄ diabolus in religione ꝑ ſuꝑbiā. Nam religioſus hec faciens cū videat ſocios iſta vel maiora faciētes: nō habet occaſionē ſuꝑbiendi ſicut laicus cū videt ſe facere bona q̄ alij nō faciūt. Fiunt etiā modeſtius ꝛ ordinatius ſm illud apl̄i. j. Coꝛ. xiiij. Oīa honeſte ꝛ ſm ordinem fiant in vobis. Ecce igitur ꝙ bonū purgationis a maculis peccatorū in religione.

q.q.4. cxix. arti.iij. ad.iij.

¶ Octauū bonū religionis §. VII.

eſt qꝛ morit̄ ꝯfidētius. Et vt dī in ꝑs. cxvij. Bonū eſt cōfidere in dño ꝙ cōfidere in hoie. Nā in morte nullus homo poteſt iuuare: oia deficiūt tēporalia adiutoria morienti: ſed nō deficit de⁹. Sed tūc maxime iuuat in morte cōfidēti in eo: nō preſumēti: ſed vere cōfidēti. Tria aūt ſunt q̄ inducūt religioſo in morte magnā ꝯfidentiā.

¶ Bonorum multiplicitas.
¶ Malorum paucitas.
¶ Impedimentorum raritas.

¶ Primo bonoꝝ mltiplicitas. preſtat magnā fiduciā religioſo recordatio multorū bonorū q̄ fecit. ſ. obſeruātia nō ſolū ꝑceptoꝝ dei: ſed ꝛ ꝯſilioꝝ. toleratio laboris ꝓ dei honore: adiutoriū ſacroꝝ. Sic Ezechias rex in extremis poſitus ne laberetur in deſperationē: ſed ſumeret ſibi

occaſionē ꝯfidēdi de dei mia reducebat ad mē-
tē bona facta ab eo dicēs. Recordare obſecro
dñe quō ambulauerim corā te in ꝟitate in cor-
de ꝑfecto: ⁊ qḋ bonū eſt in ꝯſpectu tuo fecerim.
Eſa. xxxviij. Adauget fiduciā ſocietas religio-
ſoꝝ ꝯfortātiū eū: ⁊ multomagis illuſtratio an-
geloꝝ. Narrat Anſel. i li. de ſilī. in fi. de quodā
monacho ſui monaſterij: q̄ veniēs ad extrema
terribiliter fuit a diabolo tētatus de deſpera-
tione ter. Primo diabol⁹ reducebat ad mentē
multa pctā facta ante baptiſmū: qꝛ ille adult⁹
nō puer recepat baptiſmū: et cū deficeret mēte
neſciens q̄d r̄nderet: ⁊ eſſet in ꝓcinctu deſpera-
tionis: ſubito r̄ndit ſctūs Michael angelus ibi
aſtās ī adiutoriū: ꝙ oia illa pctā fuerāt dimiſſa
ꝑ baptiſmū. Scḋo diabol⁹ memorabat pctā cō-
miſſa poſt baptiſmū multa. Et cū infirm⁹ neſci-
ret q̄d diceret ⁊ quaſi deficeret de dei mia. Mi-
chael r̄ndit ꝙ oia fuerāt dimiſſa ꝑ ꝓfeſſionē re-
ligionis: ⁊ ſic reſumpſit fiduciā. Tertio diabo-
lus poſuit ante mētē ei⁹ negligētias ⁊ offenſas
cōmiſſas in monaſterio multū aggrauādo pluſ
q̄ erāt: ⁊ īfirmo quaſi diffidēte: r̄ndit Michael
ꝙ ꝑ opera laborioſa religionis ⁊ obedientiā: ⁊
ſacra ſibi erāt dimiſſa. Et ſi q̄d reſtabat ſatiſfa-
ciendū dolor infirmitatis cū patientia totū tol-
lebat. Et ſic diabol⁹ ꝯfuſus receſſit: ⁊ ille cū fi-
ducia magna in dño obdormiuit. ¶ Scḋo pre-
ſtat fiduciā in morte religioſo bono paucitas
maloꝝ reſpectu eoꝝ q̄ fiunt in ſclo: vt poſſit di-
cere illud Jo. xiiij. Uenit pꝛiceps mūdi hui⁹. i.
diabolus ⁊ in me non hꝫ quicq̄: ſcꝫ de ſclo. Nā
oē qḋ eſt in mūdo: aut eſt ꝯcupiſcētia carnis
aut eſt cōcupiſcentia oculorū: aut ſuperbia vi-
te. j. Joh. ij. q̄ ille a ſe abdicauit ꝑ caſtitatē/per
paupꝑtatē et hūilitatē obediētie. ¶ Tertio hoc
facit raritas īpedimētoꝝ. Nō eñ habet impe-
dimēta q̄ habēt laici retrahētia a ꝓuidēdo ſa-
luti ſue. Nō eñ anxiari hꝫ ꝓ factione teſtamē-
ti: ꝓ vxore ⁊ filijs dimittēdis: ꝓ ſubſtātia ſua:
pro reſtitutionib⁹ fiendis ⁊ hmōi. vt dicere va-
leat illud Job. xxix. In nidulo meo moriar: ſi-
cut palma multiplicabo dies ſcꝫ in gloria: quā
ꝯfidenter expectat. Ecce q̄ bonū fiducie.

¶ Nonū bonū eſt qꝛ remu- §. VIII.
neraꝭ copioſius. Quis eñ oēs ⁊ religioſi ⁊ laici
boni laborātes in vinea dñi vnū denariū perci-
piant. vt pꝫ in parabola Math. xx. ſcꝫ viſionē
beatificā: tñ in domo pr̄is mei (ait xp̄s) māſio-
nes multe numeranꝭ. Jo. xiiij. Opus religioſi
perfectius eſt ceteris parib⁹ triplici ratione.
¶ Ratione donationis.
¶ Ratione multiplicationis.
¶ Ratione confirmationis.
¶ Quantū ad pꝛimū op⁹ religioſi ꝑfectius eſt
opere laici eodē genere facti ceteris parib⁹: et
hoc ꝓpter votū. Nā vouere eſt act⁹ latrie q̄ eſt
p̄cipua inter virtutes morales. nobilioris autē
virtutis eſt op⁹ melius ⁊ magis meritoriū. Ań
act⁹ inferioris virtutis eſt melior ⁊ magis me-
ritorius ex hoc ꝙ imperaꝭ a ſuꝑiori ꝟtute: cui⁹
actus fit per imperiū: ſicut actus fidei vel ſpei
melior eſt ſi imperet a charitate: et ideo actus
aliarū virtutū moraliū/ puta ieiunare quod eſt
actus abſtinētie: ⁊ ꝯtinere qḋ eſt actus caſtita-
tis: ſunt meliora ⁊ magis meritoria ſi fiant ex
voto: qꝛ ſic iā ꝑtinēt ad diuinū cultū: quaſi q̄dā
dei ſacrificia. Unde Aug. dicit in lib. de ꝟgi. ꝙ
neq̄ ipſa ꝟginitas qꝛ ꝟginitas eſt: ſed qꝛ deo
dedicata eſt honoraꝭ: quā vouit ⁊ ſeruat ꝯtinē-
tia pietatis. Ita factum laici: etſi ſit eque bonū
ſicut monachi in ſuo genere: monachi tñ opus
redditur melius ex obedientia ⁊ voto quo deo
dedicatū eſt. ¶ Quantū ad ſcḋm. Quāto quis
plus dat ⁊ magis liberaliter: tanto plus debet
ei reddi: ſed religioſus dat id qḋ nō tenetur de
neceſſitate ſalutis. ſ. ad ꝯſilia ſe obligans: ⁊ dat
tꝑalia ⁊ corpus et volūtatē deo ꝑ votū. Et ideo
ceteris parib⁹ magis debet remunerari a deo
q̄ bonus laicus q̄ dat oꝑa bona: ſed voluntatē
ſibiipſi retinet. Plus eñ mereꝭ faciens aliquā
bona ex voto q̄ ex ſola abſoluta voluntate. Si-
cut ponit Anſel. exēplū de duob⁹ ſeruis: quorū
vnus dat dño ſuo arborē fructiferā/puta ficum
hort⁹ ſui cū fructib⁹: alter dat tñ fructus: vtiq̄
magis a dño remunerari debet pꝛim⁹ q̄ ſcḋs.
Sic religioſus dat arborē volūtatis cū fructib⁹
operum: laicus tñ oꝑa: ⁊ ideo religioſus debet
magis remunerari: dicit aplʹs. j. Cor. iij. Unuſ-
quiſq̄ ꝓpꝛiā mercedē accipiet ſm ſuū laborē.
Sed religioſus multos labores tolerat ⁊ bona
multiplicaꝭ propter deū. Laicus etſi aliq̄n plu-
res ſuſtineat: tamen qꝛ hoc nō facit ꝓpter deū:
ſed ꝓpter mundū: ideo raro ex eis meritū acq̄-
rit. Uñ dicere pōt. Laboraui in gemitu meo. i.
de labore meo: qꝛ nō ꝓpter deū ſuſtinui: ſꝫ ꝓpē
mundū et pctm̄. Ideo habebo ex eo gemere in
penitētia vel in gehēna. ¶ Quantū ad tertiū.
Nota ſm Thom. ij. ij. q. lxxxviij. arti. vj. Sicut
quāto quis ex maiori fixione animi in pctō fa-
cit actū peccati: tanto grauius peccat. Ita ⁊ in
bono quāto quis ex volūtate magis fixa in bo-
no agit bonū: tanto melius agit ⁊ plus mereꝭ:
⁊ magis inde erit remunerādus. Sed religio-
ſus ex aio fixo in bono ꝑ votū emiſſuꝫ ſolēniter
operaꝭ ea q̄ ſunt religionis: et ideo ceteris pa-
ribus magis debet premiari: totū intelligēdo
quantū ad oia ſupradicta de bonis religioſis ⁊
deuotis. Nā dicit Jo. Caſſia. de inſti. cenobio.
Nulla peior beſtia malo monacho. Et Augu.
Sicut difficile ſuꝫ expertus meliores q̄ qui in

monaſterijs ꝓfecerũt: ita difficile ſum expert⁹ deteriores ꝙ qui a monaſterijs defecerũt. diſt. xlvij. quantũlibet. Pertinet etiã ad copiã remunerationis ꝙ pfecti religioſi veniẽt cũ xp̃o iudice in fine mũdi nõ iudicãdi: ſed iudicaturi q̃ mundũ pfecte cõtẽpſerũt. Unde dr̃. Job. xxxvj. Pauperib⁹ tribuit iudiciũ. Et Mat. xix. Uos q̃ reliq̃ſtis oĩa ⁊ ſecuti eſtis me: ſedebitis ⁊ vos iudicantes ⁊c̃. Ex his noueẽ ptz ꝙ ſit bonũ vtile in religione. Threñ. iij. Bonũ eſt viro cũ portauerit iugũ. ſ. religionis ab adoleſcentia ſua.

¶ Quantũ ad ſecũdũ principale. ħ eſt ꝙ bonũ ſuauitatis ſeu delectatiõis ſpũalis habeaẗ in religiõe: patet p id qđ diciẗ ꝙ iocũduȝ. Et hoc expreſſe dr̃ Eccli. j. Religioſitas iocunditatẽ ⁊ gaudiũ dabit. Et hoc poteſt oſtendi ex tribus: per que figuraẗ ſacra religio ſcȝ ꝙ ſit in ea iocũditas. Figuratur enim §. IX.

¶ Per paradiſum voluptationis.
¶ Per terram promiſſionis.
¶ Per montem tranſfigurationis.

¶ De primo ponit Bern. in quodã ſermone. ſ. ꝙ religio aſſimileẗ paradiſo terreſtri q̃ dr̃ paradiſus voluptatis. i. delectationis ⁊ gaudij. Nã ibi nõ ſentiebãt primi parẽtes calorẽ nimiũ vel frigus: nõ famẽ: nõ ſitim: nõ infirmitatẽ: ſȝ erat ibi aer tẽperatiſſim⁹: ameniſſim⁹ locus ⁊ iocũdus. Sic in religione bona magna iocũditas ⁊ ſuauitas. Et ſi dicaẗ ꝙ ↄtrariũ videẗ: nã in religione multe neceſſitates habenẗ. ſ. famis / ſitis ieiunioꝝ / caloris / ⁊ frigoris / ⁊ ĩfirmitatũ / ⁊ paupertatis ⁊ hmõi. Rñ. ꝙ ait Aug. ſcȝ oĩa aſpera et difficilia ſeu immania: leuia ⁊ ꝓpe nulla facit amor qui debet eſſe in religioſo. Et cũ eſt ita diuinis intent⁹: vt iſta vel non ſentiat vel in eis gaudeat ſm rationẽ: etiã ſi ſenſualitas doleat: ſicut legimus de multis. Sunt aũt tria que faciũt hunc ſcȝ ſtatũ religionis iocundũ figurata in tribus que erant in paradiſo.

Religio paradiſus.

¶ Primo lignũ vite gratie ſacramentalis.
¶ Secũdo fluuius aque ſcripture diuinalis.
¶ Tertio arbor multiplex actionis virtualis.

¶ De primo lignũ vite in medio paradiſi deſignat gr̃am ſacr̃alẽ: qꝛ ſicut eſus fruct⁹ illius pſeruabat humidũ radicale: ⁊ p̃ſeruabat a debilitate ex morte. Ita ⁊ gr̃a ſacr̃alis conſeruat deuotionẽ interiorẽ et p̃ſeruat a morte pctĩ. Et licet gr̃a ipſa oĩbus ꝓponaẗ fidelib⁹: tñ in religione ſacroꝝ vſus magis frequẽtaẗ. ſ. penitentia ⁊ euchariſtia. Fluuius autẽ eſt aq̃ ſcripture diuinalis q̃ diuidiẗ in quattuor capita. i. in q̃tuor ſenſus ſm expoſitionẽ doctoꝝ. Uel ĩ legẽ: ꝓphetias hiſtoriales ⁊ ſapientiales. hec aqua irrigat terrã cordis ad ꝓducẽdũ copioſos fructus opationũ. Arbores multe ſunt multe ⁊ varie virtutes quarũ fruct⁹. i. act⁹ ſunt valde delectabiles mẽti. Ibi eñ exercẽt religioſi aliq̃ñ actũ charitatis: aliq̃ñ actũ hoſpitalitatiſ: aliq̃ñ actũ abſtinentie: aliq̃ñ fructũ patientie: ⁊ ſic de alijs. Sed diligẽter attẽdẽdũ: ꝙ in paradiſo religiõis cũ ſua iocũditate ſunt ⁊ eua ſenſualitatis: ⁊ ſerpẽs calliditatis: ⁊ lignũ ſcientie boni ⁊ mali curioſitatis. Et ſerpẽs antiquus eua ſenſualitatis vtiẗ ad decipiendũ Adã. i. rõnẽ ſuggerendo malũ ſub ſpecie boni: puta ſub ſpecie pietatis: vt. ſ. religioſus parẽtibus cõpatiaẗ: ⁊ eis occulte tribuat bona monaſterij: et negocia eoꝝ ꝓcuret: ab eis nõ diſcedat etiã ↄ obediẽtiã faciat ⁊ hmõi. Sub ſpecie charitatiſ: vt q̃rat p̃eſſe p̃dicare alijs magr̃ari vt ꝓſit alijs ⁊ hmõi. Sub ſpecie neceſſitatis vel diſcretiõis: vt ieiunia ⁊ auſteritates dimittat ne deficiat ⁊ hmõi. Ipẽ eñ ſathanas trãſfigurat ſe ĩ angelũ luciſ. i. ſub ſpẽ xtutis vitiũ ſuggerit vt occidat. Lignũ aũt ſcie boni ⁊ mali cui⁹ fruct⁹ ꝓhibeẗ eſt curioſitas ſenſus vel intellect⁹: a q̃ q̃libet dȝ cauere ne moriaẗ ſpũaliter. ¶ Aſſimilaẗ ſcḋario ſeu figuraẗ ſtat⁹ religiõis p terrã ꝓmiſſiõis. vt dicit venerabilis Caſſia. Diciẗ enim de illa terra ꝙ fluebat lacte ⁊ melle. ſm illud. Dabo tibi terrã fluentẽ mel ⁊ lac. Lac puritatis ⁊ mel dulcedinis ⁊ ↄſolationis. In illa eñ terra ab initio ⁊c̃.

Religio terra promiſſionis.

¶ Fuit gens inimica proſtrata.
¶ Fuit ſcala celi demonſtrata.
¶ Fuit gloria cultus diuini exaltata.

¶ De p̃mo dr̃ in p̃s. Eiecit a facie eoꝝ gentes. Septẽ eñ natiões ĩfideles ⁊ fortiſſime q̃ ibi habitabant. vt euei / ethei / chananei / pherezei / iebuſei / amorrei / ⁊ gergeſei: vt habeẗ Exo. iij. delete ſunt vt in pace ⁊ iocũditate manerẽt in illa terra ꝓmiſſiõis. Que deſignãt. vij. vitia capitalia vt exponit Jo. Caſ. ĩ col. ſerapiõis. q̃ cũ exercitib⁹ ſuis ⁊ vitijs alijs ab eis ꝓcedẽtib⁹ exterminanẗ in ſtatu religiõis: ne ab eis ſupati religioſi poſſint ſp in dño gaudere. Uerũ vt dr̃ Judi. ij. Has gẽtes nõ deleuit dñs. ſ. ex toto: quin aliq̃ reliq̃e remanerẽt vt erudiret iſraelẽ ĩ eis. Permittit eñ miſericors de⁹ ꝙ nõ ex toto eſſent ĩpugnatiões nationũ paſſionũ ĩ religiõe: ſȝ aliq̃ reliquie ſeu mot⁹ remaneãt venialiũ vt humilienẗ ⁊ ocio nõ torpeãt. Exẽplũ ponit Greg. in li. iij. dial. de Iſaac de ſyria. Habes etiã exẽplũ in Paulo apl̃o de ſtimulo. De ſcḋo habes Gen. xxviij. q̃ñ vidit iacob ſcalã de celo ad terrã ptingẽtẽ angelos aſcẽdẽtes et deſcẽdẽtes p eã ⁊ dñm innixũ ſcale ipſi Jacob bñdicẽtẽ. Qđ fuit in Luza. poſtea dicta hieřlm in terra ꝓmiſſionis. Ex quo admirans Jacob ait. Uere dñs eſt in loco iſto: nõ eſt hic aliud niſi domus dei ⁊ porta celi. Nec fuit ſine magno gaudio talis viſio. Scala iſta eſt exercitiũ qđ eſt in religiõe:

gradus ſunt lectio/meditatio/oꝛo/moꝛtificatio et hmōi: aſcēdūt angeli ad referēdū deo vota: deſcēdunt ad poꝛtādū ſponſi varia munera. Innix⁹ eſt de⁹ ſcale ſummitati ad iuuādū aſcēdētes et cōfoꝛtādū in termino ſe eis ꝓbendū in ꝓmiū. Et ſic nō eſt in religiōe aliō niſi poꝛta celi. Ecce ergo ꝙ iocundū. ¶ De tertio clarū eſt ꝙ tēplū dei vbi diuinus cult⁹ magnifice habebat fuit in terra ꝓmiſſiōis. Cū magna aūt iocunditate laudes diuinas cū inſtrumētis muſicalib⁹ Dauid inſtituit ibi celebrari. ps. cxxi. Letat⁹ ſum in his q̄ dicta ſunt michi in domū dn̄i ibimus. In nullo ſtatu ita deuote ⁊ diligēter ⁊ iocūde exercet̄ cult⁹ diuin⁹ ſicut in bonis ꝯgregatiōib⁹ religioſoꝝ: ⁊ ita frequēter. Ecce ꝙ iocūdū eſt eē in religiōe. Figurat̄ etiā ſtatus religiōis per montē trāſfigurationis: hic eſt ille mons de quo ps. lxvij. Mōs coagulatus .i. ſuper alios eleuat⁹. Mons pinguis per deuotionē. Mōs in quo bn̄placitū eſt deo habitare in eo. Et ideo q: deus habitat in eo: dictū fuit Loth in figurā. In monte ſaluū te fac/nō in planicie ſeculi: vbi ignis auaricie ⁊ ſulphur luxurie oēs cōſumit. Sed in monte religionis: vbi tria. vȝ

Religio mons transfigurationis.

¶ Magnificentia trinitatis inſinuatur.
¶ Excellentia humanitatis xp̄i declaratur.
¶ Decentia ſocietatis ſanctoꝝ intimatur.

¶ De p̄io audita eſt vox p̄ris: Hic eſt fili⁹ ⁊c. Mat. xvij. Viſus eſt fili⁹ dn̄s ſuus in carne: et apparuit nubes lucida ſp̄miſctm̄ rep̄ntās. De ſcdo reſplēduit facies ei⁹ ſicut ſol/ ad ſignādū gl̄iam aīe xp̄i: ⁊ veſtimēta ei⁹ ſicut nix/ad oſtēdendū gl̄iam coꝛpis in reſurrectiōe. De tertio q: viſi ſunt Moyſes et Helias in maieſtate loquētes exceſſum .ſ. dilectiōis xp̄i ad naturam humanā: vnus moꝛtu⁹ vt Moyſes: et alter viuus .ſ. Helias: deſignātes ſctōs moꝛtuos ⁊ viuos in illa p̄ria. Tāta iocūditas ibi fuit vt Petrus abſoꝛpt⁹ ea diceret. Bonū eſt nos hic eſſe .i. valde iocūdū. Sed q̄ iſta viderūt ⁊ guſtarūt? Certe Petr⁹ q̄ ⁊ Simon interp̄etat̄ obediēs. Jacob⁹ q̄ interpꝛetat̄ ſupplātās .ſ. mūdū ꝑ pauptatē. Et Johes v̄go puriſſimus. Cū ergo in religiōis mōte iſta habeāt/ vtiq3 ibi oſ̄dūt ⁊ guſtant/ myſteriū trinitatis/hūanitatis xp̄i/ ⁊ ſocietatis ſctōꝝ. Et ſic pꝫ ꝙ ſit iocūdū habitare in religiōe debite: vt dicetur. Ad hoc facit pulchꝛa ſīlitudo quā ponit Anſel. in li. de ſīlitudinib⁹. Aſſimilat em̄ deū cuidā magno dn̄o q̄ hꝫ quoddā pulchꝛū caſtrū et inacceſſibile extra villā magnā ⁊ territoꝛiū: in q̄ ſunt multa habitacula/⁊ aliqua magna palatia: et alie cōes domus/alie lutee/alie capane. Hꝫ dn̄s iſte inimicū capitalē: q̄ vt inimic⁹ diſcurrit quotidie per villā/⁊ domos luteas ⁊ capanas deſtruit ⁊ incendit/palatia aggredit̄: et quedā poſt multā luctā capit: alia lꝫ pauca obtinere nō pōt: appropinquās aūt ad caſtrū intrare nō pōt. Sꝫ ſi q̄ exeūt capit aſpiciētes ex curioſitate in merlis ei⁹: vel ꝑ fixuras ſagittis vulnerat: cuꝫ his q̄ in caſtro ſunt nil valeat nocere: nec inde pn̄t exire. Iſte dn̄s eſt de⁹/et inimic⁹ eſt diabolus. Foꝛtaliciū eſt ſtatus btōꝝ quib⁹ diabolus nil moleſtie infert. Villa eſt ſtatus laicoꝝ ꝑ quē diabolus diſcurrēs multas ſtrages infert per pctā varia. Et aliquos etiā q̄ ſunt in magnis opibus/⁊ bonis deditos capit: aliqui lꝫ pauci etiā leſi euadūt. Caſtrū eſt ſtatus religioſoꝝ: in quē diabol⁹ intrare nō pōt dūmodo ſeruet̄: ſed q̄ egrediunt̄ ſubito capiūt̄: q̄ etiā ſunt ocioſi et curioſi vulnerāt̄: ⁊ ſic religio eſt ſtat⁹ ꝑfectōis.

¶ De tertio pꝛincipali ſcꝫ ꝙ §. X.

bonū honeſtatis .i. virtuoſitatis notat̄ in religiōe. Notat̄ hoc cū dr̄ Habitare fratres i vnū. Fratres cōi vocabulo dicūt̄ religioſi: ꝙuis monachi inter ſe vocent̄ dn̄i. Apte aūt fratres dicūt̄/q: ab vno p̄re religiōis ſue inſtitutoꝛe: puta Bn̄dicto/vel Dn̄ico/vl̄ Auguſtino/vel Frāciſco hn̄t originē: ⁊ ſub vno p̄re ꝑlato ſuo militāt q̄ antiq̄t⁹ abba: nūc etiā in q̄buſdā religiōibus dr̄ abbas q̄ interp̄tat̄ pr̄. Et in vna domo ⁊ foꝛma viuēdi ſe hn̄t vt nāles fratres. Virt⁹ aūt eoꝝ i hoc ꝯſiſtit Habitare i vnū: qđ etiā impoꝛtat nomen monachi. Antiq̄t⁹ aūt oēs religioſi dicebāt̄ monachi. Monach⁹ aūt deriuat̄ a monos qđ eſt vn⁹/et achos qđ eſt triſtis: q̄ſi vnus triſtis: q: in vnum dꝫ habitare ⁊ triſtis eſſe per cōpunctionē de pctīs ſuis ⁊ ꝓximoꝝ: qđ dicit Hiero. xvj. q. j. monach⁹. Debent igit̄ religioſi habitare in vnū. Luc. x. Poꝛro vnū eſt neceſſarium ait xp̄s. Et p̄cipue neceſſarium eſt religioſo: ⁊ hoc quadrupliciter. vȝ

¶ In vnū diuinitatis ꝑ frequētē ꝯtēplationē.
¶ In vnū potentialitatis ꝑ dn̄antē rationem.
¶ In vnum ſtatū ſue vocatiōis ꝑ ꝓficientem continuationem.
¶ In vnū fin̄e dilectiōis ꝑ bonā ꝯfirmationē.

¶ Pꝛio debent habitare in vnū diuinitatis ꝑ frequētē ꝯtēplationē. ps. Michi aūt adherere deo bonū eſt. Nā vt dr̄ .j. Coꝛ. vj. Qui adheret deo vn⁹ ſpūs eſt cū illo: de⁹ autē ꝑmaxime vnū eſt ſine cōpoſitiōe. Inheret̄ aūt deo ꝑ contēplationē/intellectū/ ⁊ affectū dirigēdo ad eū ⁊ cōfirmādo ꝓut pōt: ⁊ inde mēs efficit̄ pura: ⁊ ad ħ oꝛdinat̄ religio .ſ. ad puritatē. Vn̄ Jo. caſſia. in .j. col. Moyſi indt. Oēs artes ⁊ diſcipline ſcopū quēdā .i. deſtinationē/ ⁊ telos .i. finē pꝛopꝛiū hn̄t: ad que reſpiciēs cuiuſcūq3 artis induſtri⁹ appetitoꝛ cūctos laboꝛes atq3 picl̄a ⁊ diſpēdia equanimiter/libēterq3 ſuſtentat. Finis q̄dē n̄re ꝓfeſſionis eſt regnū dei. Scopus autē

puritas cordis: ꝙ ſi pre oculis cordis iugiter
ſtatuta nō fuerit: cunctos labores nr̄os varios
atq̃ inſtabiles reddet ⁊ cogitationes diuerſas
ſibiq̃ ꝯtrarias ſuſcitabit. hec ille. Et hoc nō eſt
habitare in vnū: ſed in multa ꝑ diſtractionē. Et
ideo infra ſubdit Joh. Caſſia. Quicq̄d pōt iſtā
mentis puritatē trāquillitatēq̃ turbare: q̄uis
vtile ⁊ neceſſariū videat̄: tn̄ vt noxiū deuitandū
eſt. Inherere quippe deo iugiter ⁊ ꝯtēplationi
eiꝰ inſeparabiliter copulari impoſſibile eſt hoī
carnis fragilitate circūdato. Uerū opꝫ nos ſci
re vbi nr̄e mētis intētionē debemꝰ hr̄e defixā:
ad quā deſtinationē ſemꝑ aīe noſtre reuocemꝰ
intuitū: quā cum potuerit obtinere mens gau
deat: ⁊ a qua diſtractā ſe doleat atq̃ ſuſpiret: ⁊
fornicationē iudicās: vel ad momentū a xp̄i cō
tēplatione diſceſſum. A quo cū deuiauerit pau
lulū noſter obtutꝰ rurſus ad eū mētis aciē reuo
cemus. Cōtēplatio aūt dei multifarie cōcipit̄. (Cōtem platio dei cōci pitur.)
Nā deꝰ nō ſolū incōprehēſibilis illiꝰ ſubſtātie
ſue adminiſtratione cognoſcit̄: ꝙ adhuc in ſpe
repromiſſiōis abſconditꝰ eſt: ſed in creaturarū
ſuarū magnitudine: vel eq̄tatis ſue ꝯſideratiōe
vel quotidiane diſpenſationis auxilio ꝓuidet̄.
Qn̄ ſcꝫ q̄ cū ſctis ſuis ꝑ ſingulas generatiōes
egerit mēte puriſſima ꝑluſtramus: cū potentiā
ipſius q̄ vniuerſa regit moderat̄: ac gubernat.
Cū immenſitatē ſcientie eiꝰ: ⁊ oculū quē latere
ſecreta nō poſſunt: tremente corde miramur: ⁊
arenā maris ī pluuiarū guttas: ⁊ dies ⁊ horas
ſcl'i ⁊ hmōi ſcire. Cū ineffabilē clemētiā eiꝰ qua
innumera flagitia indefeſſa lōganimitate ſuſtē
tat. Cū vocatiōis nr̄e: q: nullis meritis p̄cedē
tibus gr̄e ſue miſerationis aſciuit. Poſtremo
diſpēſationē ſue īcarnatiōis ꝓ nr̄a ſalute ſuſce
pit. Sunt ⁊ alie hmōi innumere ꝯtēplatiōes q̄
ꝓ qualitate vite ⁊ puritate cordis in nr̄is ſen
ſibus oriunt̄. hoc eſt vtiq̃ habitare per ꝯtēpla
tionē in vnū. i. in deū frequēter cogitare hone
ſtiſſimū eſt bonū ⁊ iocūdū. ¶ Scdo debēt reli
gioſi habitare in vnū potentialitatis ꝑ dn̄antē
rōnē. Apl's ad Eph. iiij. Sollicitī ſeruare vnita
tē ſpūs. Sunt q̄dē multe potētie in aīa nr̄a: ſed
in hoc ꝯſiſtit ⁊ habet̄ bonū honeſtatis ſeu ꝟtu
tis aīe qn̄ oēs ſubijciunt̄ ⁊ regunt̄ rōne: tūc ſūt
vnite. al's nō eſt vnitas aīe in ſeipſa: ſed multa
ꝯtrarietas ⁊ diuiſio. Cū ergo ſeptē vitia capita
lia cū ſuis ſatellitibꝰ nos īpugnēt mediantibꝰ
potētijs ſenſitiuis ex q̄bus paſſiones inſurgūt.
Ideo ratiōe illuſtrata opꝫ vnanimiter ꝯ ea pu
gnare ⁊ ſuperare. et modū ⁊ ordinē docet Joh.
caſſia. in col'. ſerapiōis dicēs: Unuſq̄ſq̃ vitiū in
quo maxime īpugnat̄ exploret: ⁊ aduerſus illō
arripiat principale certamē: indeſinēter fletus
orōnū ad deū fundēs. Impoſſibile eſt eñ quē
piā de q̄libet paſſione triūphū ꝓmereri priuſq̄
intellexerit induſtria vel ꝓprio labore victoriā
certaminis ſemel obtinere nō poſſe. Cum tn̄ vt (Nota ordinē pugne.)
valeat emūdari neceſſe eſt eū die noctuq̃ in oī
cura ⁊ ſollicitudine ꝑmanere. Cū ab ea ſe ſenſe
rit abſolutū: rurſus latebras ſui cordis ꝑlu
ſtret: ⁊ excipiet ſibi quā inter reliquas reperit
duriorē atq̃ aduerſus eā ſpecialius oīa ſpūs
arma cōmoueat. Et ita ſemꝑ validioribꝰ ſuꝑa
tis celerē de reſiduis habebit facilēq̃ victoriā:
q: ⁊ mens triūphoꝝ ꝓceſſu reddit̄ fortior: ⁊ in
firmior pugna ſuccedēs promptiorem ei faciet
ꝓuentū p̄lioꝝ: nec tn̄ putādū eſt vt p̄cipaliter
q̄s ꝯtra vnū vitiū dimicās: ⁊ velut incautꝰ alio
rū tela ꝑſpiciēs inopinato ictu facilius valeat
ſauciari. hec ille. Oportet ergo ſic reſiſtere vni
vitio ꝙ etiā ab alijs caueat̄. Oportet etiā ī hac
pugna vitioꝝ ⁊ paſſionū: nō ſolū a magnis: ſed
etiaꝫ minimis p̄ctis cauere: al's ꝑ minima ne
glecta deducet̄ ad magna ſm̄ illud Prouer. i.
Auerſio paruuloꝝ interficiet illos. Cauere tn̄
debet a ſcrupulis ꝯſcientie: q: multū impediūt
ꝑfectū ſpūs. Sed vti debet in oībus diſcretiōe (Diſcre tio quō acq̄rat̄.)
de qua ⁊ quō habeat̄: ſic ait Jo. caſſia. in col'. ij.
Moyſi. Oīm ꝟtutū generatrix cuſtos modera
trixq̃ diſcretio eſt. Uera aūt diſcretio non niſi
hūilitate cōquirit̄: cuiꝰ hec erit prima ꝓbatio:
ſi vniuerſa nō ſolū q̄ agenda ſunt: ſed etiā q̄ co
gitant̄ reſeruant̄ ſenioꝝ examini. Nullatenus
eñ decipi poterit q̄ſquis ſi non ſuo iudicio ſed
maioꝝ viuit exemplo: ⁊ ſerpēs teterrimꝰ velut
tenebroſo ⁊ ſubterraneo ſpecu ꝟtutis cōfoſſus
ꝓtractus ad lucē ⁊ traductus quodāmodo: ac
dehoneſtatꝰ abſcedit. Hec ille. Inducit exēplū
Samuelis quē premiſit ad ſenē Heli recurre
re vocatꝰ a dn̄o. et Pauli apl'i miſſi ad ananiā.
Act. ix. et ꝑ multa exēpla ſctoꝝ patrū oſtendit̄
ꝙ qui hac caruerūt: etſi ī alijs eſſent mirabiles
vt abſtinētia ⁊ hmōi: tn̄ decepti ſunt a diabolo.
Ad habēdū aūt victoriā vitioꝝ vt dicit Jo. caſ
ſia. in col'. cheremonis. Tria ſunt q̄ nos faciūt (Tria tē perāt a vitijs.)
a vitijs tēperare: q: aut metꝰ gehēne: ſiue p̄ſen
tiū legū. Aut ſpes atq̃ deſideriū regni celorū.
Aut affectꝰ boni ipſiꝰ amorq̃ virtutū. Idcirco
apl's ſummā triū virtutū ꝯſummationē cōclu
dit. Fides nāq̃ futuri iudicij ac ſuppliciorum
metu vitioꝝ facit ꝯtagia declinari. Spes men
tē de p̄ſentibꝰ auocans corpoꝝ voluptates ce
leſtiū premioꝝ expectatione cōtēnit. Charitas
ad amorē xp̄i ⁊ virtutū fructū ſuccedēs quicq̄d
illi ꝯtrariū eſt facit deteſtari. Si q̄s ergo ad ꝑ
fectionē tendit: de illo p̄mo timoris gradu quē
ſeruilē diximus: ad altiorē ſpei tramitē gradu
ꝑficiente cōſcendat: qui iā nō ſeruo ſed mercen
nario cōparat̄. Feſtinandū ꝓinde eſt ad tertiū
filioꝝ gradū qui oīa q̄ patris ſunt ſua eſſe cre
dit ꝑ indiſſolubilē charitatis gr̄am. Diligamꝰ

deū qm̄ ipſe ꝑoꝛ dilexit nos.ait Jo.j.cano.c.iiij
et hec vtiqꝫ nr̄e ſalutis grā: nō ſui ſcꝫ vtilitate.
Ita ꝛ nos nullius alterius rei ſed ſolū amoꝛis
eius intuitu eū diligamus. Et hic eſt finis reli
gionis ſcꝫ charitas q̄ eſt chara vnitas cū deo q̄
nos facit habitare in vnū. ¶ Tertio debēt reli
gioſi habitare in vnū: ſcꝫ ſtatū ſue vocationis ꝑ
proficientē continuationē. ſm illud .j. Coꝛ.vij.
Unuſquiſqꝫ in ea vocatiōe qua vocat⁹ eſt ꝑma
neat. et Eph.iiij.c. Uocati eſtis in vna ſpe voca
tionis veſtre. et in hoc ſepe tentant religioſi vt
appetant mutare ſtatū vel religionē quā prius
ſuſceperūt: qđ vt plurimū ex inſtabilitate ꝛ ac-
cidia ꝓcedit. Unde dicit Joh.caſſia.in col.neſ-
toꝛetis. Religio in multas ꝓfeſſiōes ſtudiaqꝫ
diuiditur. Quidā ſummā intētionis ſue erga
heremi ſecreta ꝛ coꝛdis cōſtituunt puritatem.
Quidā erga inſtitutionē fratrū ꝛ ꝑuigilē ceno
bioꝝ curā. Quidā eligentes egrotantiū curā.
Alij itercesſionē ꝓ miſeris ꝛ oppreſſis. Qua-
propter hoc vnicuiqꝫ vtile ꝛ cōueniēs eſt: vt ſm
ꝓpoſitū qđ elegit: vel grām quā accepit ſum-
mo ſtudio ꝛ diligētia ad opis arrepti ꝑfectionē
ꝑuenire feſtinet. Et alioꝝ laudās et admirans
virtutes nequāq̄ a ſua quā ſemel elegit ꝓfeſ-
ſione diſcedat: ſciens ſm apl̄m vnū ecce coꝛp⁹
eccleſie: multa aūt mēbra. Impoſſibile eſt nāqꝫ
vnū eūdēqꝫ hoīem ſimul vniuerſis quas cōpre
hendi ſuperius ꝟtutib⁹ fulgere: quas ſi q̄s vo-
luerit pariter affectare: in id eū icidere neceſſe
eſt/ vt dū oēs ſequit̄ nullā integre ꝯſequat̄. ma
giſqꝫ ex hac mutatiōe ꝛ varietate diſpendiū ca-
piat q̄ ꝓfectū. Multis em̄ vijs ad deū tendit̄:
et ideo vnuſq̄ſqꝫ illā quā ſemel arripuit: irreuo
cabili curſus ſui intētione ꝑficiat. vt ſit in qua-
libet ꝓfeſſione ꝑfect⁹. Hec ille. Nō pōt aūt ha
bitare ī vnū.i. ſtatū debite niſi ꝓficiat de bono
in meli⁹. vñ Joh.caſſia.in col.theodo.ait. Ne-
ceſſe eſt vt renouat⁹ ſpū mētis ꝑ ſingulos dies
proficiat ad ea q̄ inante ſunt ſe extendēs: aut ſi
neglexerit: ꝯſequēs eſt vt retrocedat atqꝫ ī de-
teri⁹ labat̄. Quapꝛopter iſtud erit euidēs nr̄i
detrimēti indiciū: ſi intellexerim⁹ nos nil am-
plius acquiſiuiſſe: nec dubitem⁹ nos retroꝛſuꝫ
oīmodis reuocatos q̄ die nos ſenſim⁹ ad ſupꝛio
ra ꝓgreſſos. Et cū tria ſint q̄ ſunt in hoc mūdo:
bonū malū ꝛ mediū: ꝛ bonū in reb⁹ hūanis prin
cipale ſit animi virt⁹: malū ſit pctm̄: mediū aūt
qđ pōt bene ꝛ male vti. vt diuitie/honoꝛes/ſani
tas/vita/moꝛs/pauꝑtas ꝛ hmōi: ꝛ a malo ſemꝑ
dꝫ declinare: in ꝟtute ꝓficere: ꝓſperis ꝛ aduer
ſis mūdi q̄buſcūqꝫ q̄ ſūt vt media bono rectoqꝫ
vſu ad dexterā declinare.i. ad ꝟtutē vt ſit ſpūa
liter ambidexter aīoꝛ. ſicut fecit ioſeph patriar
cha: et apl̄s ad Phil.iiij. dicēs. Scio et abun-
dare ꝛ penuriā pati. hec ibi. Qđ pugnā carnis
ꝯtra ſpm̄ de qua apl̄s ad eph.v. Caro ꝯcupiſcit
aduerſus ſpm̄. diſpēſatio diuina in nr̄i ꝓfectū
dimiſit. Uñ Jo.caſſia.in col. Danielis ait. Hec
ꝯtentio carnis ꝛ ſpūs multā vtilitatē nobis cō
fert. Pꝛimo q̄ negligētias nr̄as arguit ſtatim
Scđo q̄ cū ꝓ caſtimonie ꝛ puritatꝭ integritate
in cōſcientia nr̄a fuerim⁹ elati: ſuo nos rurſum
q̄uis quieto ꝛ ſimplici viſitans fluxu humiliat
atqꝫ recōdit: noſqꝫ hoīes eſſe ſuis ſtimulis ad-
monet. Quodāmodo em̄ cū ī ceteris generib⁹
vitioꝝ equidē grauioꝛib⁹ magiſqꝫ noxijs indif
ferētius ſoleam⁹ incurrere: nec tñ facile in coꝝ
cōpungimur admiſſu in hoc peculiarius humi
liat̄ ꝯſcientia nr̄a: ꝑ q̄ illuſionē neglectā quoqꝫ
paſſionū recoꝛdatiōe moꝛdet̄: euidēter intelli-
gens īmūdā ſe factā naturalib⁹ incētiuis: q̄ cū
eſſet imūdioꝛ ſpūalib⁹ vitijs ignoꝛabat. Hec ibi
¶ Quarto debēt habitare frēs ī vnū fraterne
dilectiōis ꝑ bonā ꝯfirmationē. Joh.xvij. oꝛauit
xp̄s. Pater ſctē ſerua eos quos dediſti michi
vt ſint vnū. Hec aūt vnitas dꝫ eſſe in bono nō in
malo: vt nō ꝯcoꝛdēt ad malefaciēdū ſed ad bo-
nū. ſm illud Act.iiij. Multitudinis credentiū
erat coꝛ vnū: ꝛ aīa vna in dño: q2 ſcꝫ ad bonū oꝛ
dinata. ¶ Eſt aūt triplex iſta vnitas. Pꝛima ꝛ
pꝛīcipalis eſt vnitas coꝛdis ꝑ intimā dilectio- Tri-plex vnitas
nem.j. Pet.iij. Oēs vnanimes.ſ. ſitis. Hec em̄
vnitas īducit victoꝛiā in tētatione. Amb. Oīs
pugna vnanimiter ꝯgreſſa parit victoꝛiā. Pꝛo
curat ꝛ exauditionē in oꝛōnib⁹. Mat.xviij. Si
duo ex vobis ꝯſenſerit ſuꝑ terrā de oīni re quā
petierint fiet eis. Adducit roboꝛationē in oīni
bono. Oīs em̄ virt⁹ vnita eſt magis infinita.i.
foꝛtioꝛ. Scđa eſt vnitas oꝛis. Ro.xv. Oēs vno
oꝛe honoꝛificetis deū. Qđ fieri opꝫ in rel'giōe
tripliciter. vt ſcꝫ nō diuiſim hincinde: ſed ſimul
ꝯuenientes in choꝛo laudent deū. Scđo vt oēs
dicāt que dici debeāt: et nō doꝛmiāt vel taceāt
aliqui vel dimittāt. Tertio vt ꝯcoꝛdēt in voce.
vt vnus nō dicat cito ꝛ ali⁹ tarde: ſed ſimul in-
cipiāt ꝛ terminēt. Tertia eſt vnitas operis. de
qua poteſt intelligi illud Sopho.iij. Seruient
ei ſcꝫ deo humero vno: qđ fit dum viuūt in cōi.
Lucra ex operib⁹ et redditib⁹ ſuis habētes in
vnū: dum etiā cerimonias exterioꝛes vnifoꝛ-
miter obſeruant: in cibo/veſtitu ꝛ alijs: dū etiā
faciūt officia ꝛ mutua obſequia in vnū.ſ. ꝓpter
deū ꝛ bonū religionis. vt vnus non ocieī: alter
nimis grauetur: ſed oēs in vnū concoꝛdent ad
faciendū quod eis imponitur ſumendo exem-
plum in apibus: que in vnū locū cōgregate mi
rabiliter vnite ſunt ad mellificādū ꝛ cū magno
oꝛdine. Unde Hieronymus. Apum fabricare
aluearia: ꝛ monaſterioꝛum oꝛdinem in paruis
coꝛpoꝛibus diſce: ꝛ regularem diſciplinam. de
conſecra. diſtin.v. nunq̄.

¶ De ſtatu cõfeſſoꝝ. Tit. xvii.

Scrutati ſunt iniquitates: defecerũt ſcrutantes ſcrutinio. ps. lxiij. Scrutiniũ quidẽ eſt cõfeſſio in quo ⁊ penitẽs ſcrutatur cõſcientiã ſuã ⁊ cõfeſſor cũ eo ⁊c. Scrutans igit̃ eſt cõfeſſor: qui in hoc poteſt tripliciter deficere: q2 vel ꝑ maliciã abſoluendo quẽ ſcit nõ poſſe: vel ꝑ ignorantiã neſciendo diſcernere inter leprã ⁊ leprã: ⁊ quẽ poſſit vel nõ poſſit abſoluere. Uel ꝑ infirmitatẽ cõcupiſcentie: inde ſumendo occaſiones maloꝝ ex auditu dũ incaute ſe habet. Uñ Augu. de peni. diſt. vj. c. j. Caueat ſpũalis iudex vt ſicut nõ cõmiſit crimẽ nequicie: ita nõ careat munere ſciẽtie. Ex quibus verbis innuit̃ q̃ cõfeſſor debet habere tria ex illa autoritate Augu. preallegata.

¶ Primo poteſtatem in foro cõſcientie: vt ſit iudex ſpiritualis.

¶ Secũdo conſeruare puritatem vite ne committat crimen nequicie.

¶ Tertio ſcientie ſufficientẽ claritatẽ habere: vt non careat munere ſcientie.

¶ De poteſtate ſeu autoritate confeſſoris. Capitulum. j.

De poteſtate ſeu autoritate ꝯfeſſoris et q̃s poſſit audire cõfeſſiones. Ubi notandũ q̃ non ſacerdos: etſi poſſit audire in caſu mortis: non tñ abſoluere. al's ſi abſoluit vt ſacerdos iudicatiue: ſm quoſdã incurrit irregularitatẽ ſicut ſi celebraret. Hoc tñ eſt dubiũ: quia nõ eſt iſtud expreſſuz in iure ſicut de celebrãte. vñ nõ videt̃ irregularis. ex̃ de ſen. excõ. c. is qui. lib. vj. et talis ꝯfeſſus tenet̃ iterũ ꝯfiteri. Ratio eſt: q2 ſolis ſacerdotibus dictũ eſt. Quoꝝ remiſeritis ⁊c. Joh. xx. Nec tñ a quolibet ſacerdote poteſt q̃s abſolui: ſed a ꝓprio aut de licẽtia ei9. Uñ decr. Omnis. ex̃ de pe. ⁊ re. dicit. q̃ q̃libet ſemel in anno ꝯfiteat̃ oĩa pctã ſua proprio ſacerdoti. et de pe. diſt. vj. placuit. Ratio eſt: q2 nõ põt ſoluere vel ligare niſi habeat iuriſditionẽ ſup eũ q̃ ſibi cõfitet̃. Si aũt ſit ꝓprius ꝑlat9 ⁊ nõ ſacerdos: ſicut curati ⁊ epi nõ ſacerdotes põt abſoluere ꝑ aliũ cõmittẽdo hoc alteri. Sed nota ꝙ ꝓpri9 ſacerdos aliter itelligit̃: cũ d2: q̃ q̃libet debet ꝯfiteri ꝓprio ſacerdoti: ⁊ aliter cũ d2 de licentia ꝓprij ſacerdotis põt alteri ꝯfiteri. Nã in p̃mo caſu d2 ꝓpri9 ſacerdos q̃cũq3 h3 ptãtẽ abſoluẽdi ordinariã vel delegatã: ſiue ſit cõis ſiue ſingularis: q2 actor ſequit̃ forũ rei: ſ3 eſt in electiõe ei9 quẽ de multis ſequat̃: niſi ſit actio realis in q̃ ſequit̃ forũ rei. Et q2 in foro pnĩe idẽ eſt actor et reus:

Infra tit. xxij. c. ij. ⁊ iij. in fi.

inde eſt q̃ idẽ põt ſeip̃m accuſare corã quocũq3 cõfeſſore de cõibus q̃ illũ poſſunt abſoluere de crimĩe vbicũq3 cõmiſſo. Propter qđ dic̃ Hoſt. q̃ q̃libet h3 tres ꝓprios ſacerdotes. ſ. ordinarie curatũ. ſ. de cui9 parrochia eſt: ep̃m ſuũ ⁊ papã. Sed in ſcđo caſu ꝓpri9 ſacerdos de cui9 licentia põt alteri ꝯfiteri: itelligit̃ ſtrictius ille q̃ de iure ſuo ordinario hoc h3 ⁊ nõ ex cõmiſſiõe. Et ſic intelligit̃ cap. oĩs. equiuoce loqui de ꝓprio ſacerdote ſm oẽs. Nã cõſtat q̃ ad iplendũ illud p̃ceptũ de ꝯfitẽdo ſemel in anno oĩa pctã ſua ꝓprio ſacerdoti: ita ſufficit ꝯfiteri vicario curati ſicut ipſimet curato. Et tñ ad cõfitendũ alteri nõ ſufficeret accipere licẽtiã ab ei9 vicario ſiue capellano: ſicut ſufficeret ab ip̃omet curato. Uñ reſpectu primi vicarius eſt ꝓpri9 ſacerdos: ſed non reſpectu ſecũdi. Unde ſi poſſit quis cõfiteri vicario curati: tamẽ ipſe vicarius non poteſt dare licentiã illi q̃ alteri ꝯfiteatur. Hec Pe. de pal. in. iiij. diſt. xvij.

¶ De ordinario confeſſore vniuſcuiuſq3 quo ad eccleſiaſticas ꝑſonas. Cap. ij.

De ordinario confeſſore vniuſcuiuſq3 quo ad eccliaſticas ꝑſonas. Sciẽdũ eſt q̃ papa: q2 nõ h3 ſuperiorẽ a xp̃o: nec a ꝯcilio quocũq3: h3 ꝓpriũ ꝯfeſſorẽ quẽ duxerit eligendũ: q̃ autoritate xp̃i põt eũ ſoluere vel ligare in foro pnĩali: nõ aũt in foro exteriori: q2 ipſe nõ põt ligari vinculo excõicatiõis a quo indigeat abſolui: ⁊ ꝓpter hoc non op3 ſibi a xp̃o cõmitti. Q2 ỽo põt ligari vĩculo peccati ſicut aliĩ: indiget remedio ſicut alij. Nec xp̃s dimiſit eũ ſine remedio. Uel ſicut a principio q̃libet poterat quẽlibet volẽtẽ ſe ſibi ſubijcere abſoluere: ita ⁊ nũc quo ad illũ q̃ nulli eſt ſubiect9 ſicut papa. Qui ſunt de familia pape habẽt penitẽtiariũ ſummũ cũ papa ꝓ ꝓprio ſacerdote q2 nulli aliĩ ſubſunt. Secus aũt de capellanis ei9 qui ꝑ mũdũ ſunt diſperſi: qui propter hoc nõ ſunt ab alijs exempti.

¶ De cardinalibus autẽ qui §. I. ſunt ep̃i vł p̃bi nõ min9 habẽt q̃ aliĩ ep̃i. ſ. q̃ poſſũt libere eligere. idẽ ſi ſunt legati: q2 ſunt p̃lati vł exẽpti. Si ỽo ſint ſimplices cardinales nec ep̃i nec legati: dicit Hoſt. eos nõ hr̃e niſi papã ⁊ ſũmũ pniariũ. Et q̃uis imediate ſunt ſub papa ⁊ ꝑ ꝯñs exẽpti: nõ tñ pñt ſibi eligere ꝯfeſſorẽ ſine ipſi9 pape aut ſũmi pniarij licẽtia: q2 nõ ſunt p̃lati: ſed coadiutores l3 ſint pbr̃i ⁊ cardinales. Ideo tuti9 eſt q̃ habeãt licẽtiã a papa. Familia ỽo cõmẽſalis eoꝝ de licẽtia eoꝝdẽ cardinaliũ pñt eligere ſibi cõfeſſorẽ: q2 de ꝯſuetudine ſunt eis ſubditi: ſiue ſacerdotes ſiue aliĩ. Uel forte ſũmus pniarius eſt q̃ſi curat9 reſpectu oĩm manſionarioꝝ curie pape. Hec Pe. de pa. in. iiij.

¶ Patriarche archiepi ⁊ epi §.II.
habēt ꝓprios ſacerdotes ſuos immediate ſu=
periores: ⁊ epi habēt ꝓꝓos ſacerdotes: vt epſ
archiepm/ ille primatē/ ille patriarchā/ ille pa
pā: ⁊ hoc niſi ſint exēpti: nichilominus iſti poſ=
ſunt ſibi eligere cōfeſſorē. ex̄ de pe. ⁊ re. c. vlti. q̄
poſſunt eos abſoluere nō ſolū de occultis/ ſed
etiā de manifeſtis et notorijs etiā archiepō in=
uito. Et etiā a vinculo excōicatiōis maioris et
minoris. Et mutare vota/ ⁊ relaxare iuramēta
⁊ oīa alia ꝓpter q̄ nō eſt ſedes apl'ica ꝯſulēda:
lȝ Hoſti. dicat cōtrariū. Et iſtud cōtrariū tenet
frater Bartho. in piſanella. Nec obſtat ꝙ in il
la decretali nō ſit mētio niſi de abſolutōe a pec
catis: q: cū intētio pape ſit ipſis epis quib⁹ eſt
graue ad archiepū recurrere: ⁊ graui⁹ ad papā
ita ꝓuidere eis ꝑ confeſſorē ab eis electū: ſicut
ꝓuiſum eſt inferioribus epoꝝ per ipſos epos.
Ideo de oī pctō et vinculo de quo pōt epſ ab=
ſoluere inferiorē: ⁊ elect⁹ ab eo pōt ipm abſol=
uere. Et in caſ'n in q̄ pōt epſ diſpēſare cū infe=
riori: ⁊ ille cū epo: q: vbi eſt eadē ratio et idem
ius. Et ſic bn̄ dicit Hoſtiē. iſtud priuilegiū non
ꝑdit ꝑ hoc ꝙ venit romā: q: ibi non diſtinguit
vbicūqȝ ſit. Sȝ ſi deſinit eſſe epſ: vt q: cedit lo=
co et dignitati forte ꝑdit priuilegiū datū epis:
Argumentum contrarium. ſi vo cedit loco nō dignitati/ nō perdit. Ratio
qua aliq̄ ꝓbāt ꝙ cōfeſſor ab epo elect⁹ non pōt
eū abſoluere a vinculo excōicatiōis eſt: q: non
hȝ poteſtatē niſi ex electiōe epi. Sȝ ad hoc re=
ſpōdet ꝙ nō ab epo eligēte/ ſed a iure cōmittē=
te hȝ poteſtatē ille: ſicut q̄ eligit ab illis qui ꝑ
lr̄as penitētiarioꝝ habēt ꝙ poſſint ſibi eligere
cōfeſſorē ab ipis pniarijs/ nō ab eligētibus hȝ
auctoritatē: ſicut cū epſ cōmittit fratribus q̄s
prior eligit ipi cōmiſſarij ꝓlatorū nō eligentiū.
Argumentum contra. Et qd̄ etiā dicūt ꝙ ſi ille elect⁹ ab epo in cōfeſ=
ſorē eſſet excōicat⁹ minori cū eligit ad hoc nō
poſſit abſoluere: q: ligat⁹ minori lȝ poſſit cōfer
re ſacra/ nō tn̄ pōt eligi. Rn̄. ꝙ iſtud non valet:
q: intelligit de electiōe iuris ad dignitatē: im
mo etſi qn̄ eligit ab epo ꝯfeſſor: eēnt tūc ambo
ipe et electus ligati maiori excōicatiōe adhuc
non impediret factū: dūmodo qn̄ electus ille q̄
abſoluit nō ſit ligat⁹ maiori nec ſuſpēſus. Hec
Pe. de pal. in. iiij. di. xvij. q. iij. ¶ Prelati exē
pti q̄ habēt ſile priuilegiū cū epis in eligendo
libere cōfeſſorē: nā ex q̄ ſunt exēpti ⁊ prelati: ſi=
cut ſunt multi abbates ex hoc ipſo habēt iſtud
priuilegiū: q: graue eſſet eis ſp ire ad papā no=
uū ꝓ licētia confitēdi. Si aūt ſunt exēpti ⁊ non
ꝓlati nō habēt iſtud ꝓuilegiū. Verbi grā. Oēs
ſubditi collegij exēpti/ ſeculares vel reglares:
qd̄ eſt exēptū in capite ⁊ mēbris: hi eni ſuis pre
latis immediate cōfiteri poſſunt ⁊ non alijs: niſi
de licētia ipſoꝝ. Si autē ſic ſunt exēpti ꝙ circa
papā/ nec decanū/ nec ꝓpoſitū habent q̄ habeat
curā ipſorū adhuc nō poſſunt ſibi eligere: ſȝ pe
tant hoc ipm a papa vel eius penitētiario: cum
alr̄s null⁹ poſſit eos abſoluere. Silr̄ nulla ab=
batiſſa: ꝗuis iura epalia exerceat ponēdo offi=
cialē: niſi in hoc habeat ſpeciale priuilegium
quātūcūqȝ exempta: nō pōt hoc habere/ q: non
eſt prelata cum nō habeat claues iuriſdictiōis.
Et ꝙ ei⁹ officialis excōicat qd̄ per ſeipſam nō
pōt: nō eſt auctoritas ipſius/ ſed pape. Similr̄
quicūqȝ preeſt quibuſcūqȝ ex cōmiſſiōe alteri⁹
⁊ eſt delegatus: nō pōt dici ꝓlatus quantūcūqȝ
exēpt⁹: q: tn̄ nō eſt ꝓlatus/ non hȝ hoc ꝓuilegiū
puta ſuꝑior in religiōe vel prior nō cōuētualis
aut prior cōuētualis ſub abbate nō ꝑ electionē
ſed ab ipſo abbate ex cōſilio ſenioꝝ poſitus vel
inſtitut⁹: niſi forte qn̄ mortuo abbate vl' priore
ipſi fuerint quaſi ordinarij: q: tunc actio ſubro
gata hȝ priuilegiū eius in cui⁹ loco ſubrogat.
Sed prior qui per electionē canonicā inſtituit
ꝓlatus eſt: ⁊ ideo ſi eſt exēpt⁹ hȝ idē priuilegiū:
ꝓpter qd̄ nō opȝ ꝙ cōfirmans det ſibi poteſta=
tem eligēdi cōfeſſorē: ſicut nec cōfirmās vel cō
ſecrans epm: nec obſtat decre. ne ꝓ dilatione.
ex̄ de pe. ⁊ re. Iſtud eni priuilegiū de eligendo
cōfeſſorē equaliter cōcedit epis et minoribus
prelatis exēptis. Vn̄ cū epi lȝ immediate ſub=
ſint archiepo/ nichilominus ſine licentia illoꝝ
hoc poſſunt: etiā qui ſunt nō exempti: ergo et
priores hec poſſunt: lȝ ſubſint abbatib⁹ vel ma=
ioribus ſine licētia eorū cum ſint ordinarij. Si
aūt ſunt in dignitate cōſtituti nō tn̄ prelati: ſi=
cut cantor/ theſaurari⁹/ ſacriſta/ et hmōi ꝑſone
nō habent ꝓuilegiū ꝗuis ſint exēpti: ſȝ ſi eſſent
prelati exēpti: ſed non ſunt ꝓlati in foro pnialū
ſicut ſunt archidiaconi de pari cōcurrentes cū
epis in foro cauſaꝝ: adhuc nō puto eos habere
hoc priuilegiū/ ſed ſolos ꝓlatos: hoc dico q̄ ha
bent curā aīaꝝ. Sicut aūt dixi de epis ꝙ q̄diu
ſint epi quo ad dignitatē retinent hoc priuile=
giū: ita ⁊ de iſtis q̄diu ſunt in prelatione: ⁊ ſilr̄
electus ab eis pōt agere cum eis abſoluēdo et
diſpēſando q̄cq̄d poſſet epſ ſi ei ſubeſſent: exce
pto in ſnīa lata a ſuperiori cōtra eū: puta ab ar
chiepo cōtra ſuffraganeū ſuum: ſiue ab abbate
cōtra priorē cōuētualē ſibi ſubditū: ab hmōi eī
nō pōt abſoluere talis cōfeſſor elect⁹. Quilibet
etiā pōt eligere vno electo ſiue mortuo ſiue nō
mortuo: pōt aliū mutare ad placitū. Et eo ipſo
quo talis qui pōt eligere confitet alicui: videt
ipm eligere: q: plus eſt factis et intentiōe men
tis eligere q̄ verbis. iij. q. vj. c. j. de maio. ⁊ obe.
legebatur. Hec Pe. de pal. in. iiij. vbi. ſ.

¶ Inferiores ꝓlati nō exēpti §. III.
ſi ſubſunt immediate epo ipm ſolū cū ſuperio=
ribus eius habēt ꝓ ꝓprio ſacerdote: ſicut ab=

bates/decani/prepoſiti/ ⁊ archipreſbyteri rurales. Curati vero decanos rurales habent et epm: qn̄ ille decanatus eſt annexus cure. Siliť priores q̄ ſunt ſub abbatib⁹ illis ſubſunt ⁊ epō. Non prelati vero ſuis ſubſunt immediate curatis/ſiue abbatibus/ſiue prioribus/ſiue decanis qn̄ ſunt de collegio: vel ſimplicibus curatis qn̄ in parrochijs cōmorant̃. Clerici vero chorales ſubſunt alijs et q̄ preeſt choro ſiue ſit cantor ſiue ſuccētor in exterioribus: ſed quantum ad forum cōſcientie ſolus decanus videtur curatus eorum. Hec Petrus de palude.

Cui debeāt laici ordinarie cōfiteri. Ca.iij.

Imperator ſm Hoſti. de antiquiſſima cōſuetudine confitet̃ capellanis ſuis. Sed ſicut dicit̃ extra de pe. et re. ca. ij. lib. vj. nulla cōſuetudine introduci pōt: vt preter proprij ſacerdotis licentiam aliquis poſſit ſibi eligere cōfeſſorem: niſi de licentia pape.

Rex hȝ epm ſiue archiepm §.I. in cuius ciuitate eſt ſedes regni. Dicit̃ aūt ſedes vel metropolis regni: non in qua plus moratur/ſed in qua inūgit̃ ⁊ coronat̃. Principes minores ſi habēt ſub ſe ciuitates plures: ſiliť a ſede principali ducat⁹ vel comitat⁹ domiciliū ſortiunt̃: ſed ſi habēt vnā ciuitatē alia principaliorē ab vtroq̃ epō/vel a metropolitano licentiam accipiāt. ſm Hoſti. Sed iſtud nō eſt verū quantū ad metropolitanū: q2 null⁹ ſubdit⁹ ſuffraganeorum eſt ei ſubditus immediate niſi qn̄ viſitat: ſed ſoli ipſi ſuffraganei. vn̄ cū dn̄s duarū ciuitatū in tpalibus ita ſubſit in ſpūalibus epis ac ſi eſſet ſeru⁹: ſicut dn̄s caſtri ſubeſt in ſpūalibus curato: et ideo ſicut metropolitanus non poſſet dare licētiā cōfitēdi hoi hn̄ti domos i dioceſi ſuffraganeorum: ita nec pncipi. De illo vero principe q̄ hȝ dominiū in diuerſis dioceſib⁹: ſȝ non ſup ciuitatē: videt̃ q ipſe multo mag. a ab ipſis epis hoc petere debeat: illo. ſ. in cuius dioceſi principaliť hȝ dn̄iū: vel ab vtroq̃ ſi equaliter in duabus. Nā abſurdū eſſet q ipſe a tot curatis haberet hoc petere: quot i ſuo dn̄io includunt̃. Dn̄i vero q̄ in eadē dioceſi in diuerſis villis habēt dominiū: ſi in vna habēt pncipale dominiū in qua non ſit niſi vna parrochia tn̄/ſiue vnus curat⁹ tn̄: illi videt̃ ſubeſſe. Sȝ qn̄ nullū hȝ dominiū in illa villa q̄ ſub ſe nō cōtinet plures parrochias: maxime ſi vna nō eſt principalior altera/tūc nulli curato ſubeſt: ſȝ immediate epō. Si vero in vna villa ſit principaliť dn̄iū in qua nō ſit niſi vna parrochia tn̄: vel ſint multe ⁊ vna principalis: curat⁹ illi⁹ eſt ſibi propri⁹ ſacerdos citra epȝ. Balliui ſi nullibi haberēt māſionē: niſi ſm q aſſiſtere redrūt̃: modo huc/ modo illuc diſcurrūt: vbicūq̃ cōfiteri poſſunt: vel epis ciuitatū vel curatis in quorum parrochijs hoſpitiū eligūt. Si vero principaliť alicubi degunt: ibi curatū habēt illū in cuius parrochia hoſpitiū ſuū ſitū eſt. Et ſic de prepoſitis: lȝ habeāt domos parētū extra balliuiā/vel ſeneſchaliā/vel prepoſiturā: q2 p hoc officiū quaſi cōtrahēdo ſortiunt̃ forum. Ceteri vero burgēſes ⁊ alij laici non in poteſtatib⁹ cōſtituti/illis curatis ſubſunt in quorum parrochijs degūt principaliť: vel ſi in duabus equaliť in qua tūc manēt qn̄ cōfiteri volūt illius parrochiani ſunt. Hec Pe. de pal. Regulariter ergo fienda eſt cōfeſſio proprio ſacerdoti. Vn̄ Inno. extra de pe. ⁊ re. c. oīs. dicit. Si quis alieno ſacerdoti voluerit iuſta de cauſa cōfiteri peccata ſua: licētiam prius poſtulet et obtineat a proprio ſacerdote: cum aliter ipſe illum non poſſit abſoluere vel ligare. Hec ibi.

Caſus in quibus quis pōt cōfiteri alteri q̄ proprio ſacerdoti: etiā ſine licētia ei⁹. Ca.iiij.

Sed nota ſȝ Pe. de pa. caſus in qb⁹ pōt quis cōfiteri alteri q̄ proprio ſacerdoti et ſine licētia eius: quos ponit Hoſt. in ſumma. Et prim⁹ eſt propter indiſcretionē proprij ſacerdotis. Prim⁹.

Et ſub hoc caſu cōprehēdit̃ qn̄ etiā ipſe ſacerdos propri⁹ eſt ſollicitator ad malū/ vel reuelator cōfeſſionū: vel talis q ex cōfeſſiōe imminere pículū cōfitēti vel cōfeſſori. In hoc igit̃ caſu dicit Hoſt. q eoipſo hȝ licentiā a iure alium adeūdi. de pe. di. vj. placuit. Sed alij dicunt q tūc dȝ petere licētiā ab eo vel a ſupiori: q2 decre. oīs. dicit q qn̄ ex iuſta cauſa voluerit quis alteri cōfiteri/petat licētiam a ppō ſacerdote. Et quāuis quidā hoc intelligāt niſi ex culpa ſua hoc pcedat: videt̃ tn̄ melius q etiā ſi hoc non ſit ex culpa ſua: q2 culpa ſua non dȝ alteri nocere: puta ſupiori. Sicut ppō ſacerdote mortuo vel excōicato: nō eoipſo licet ire ad alium/ſed opȝ recurrere ad epm. Sed ſi ſupior adiri non pōt/vel etiā ſi eſt eque defectuoſus: tunc q2 ad papā non eſt facilis recurſus aliū adire pōt eo ipſo. Qn̄ ergo propri⁹ ſacerdos oīno indiſcret⁹ ⁊ inept⁹ eſt: tūc pōt adiri alius diſcret⁹ licētia petita etiam nō obtēta. Dico aūt petita: q2 etſi ſit indign⁹ audire/nō eſt tn̄ impotēs cōmittere: et in hoc ſcȝ q dȝ petere licentiā ab ipſo: vel adire ſupiorē/ cōcor. Tho. Pe. Alber. Inno. ⁊ Guil. Qz ſi negat̃ ab eis licētia: tūc dicūt predicti q idē iudiciū eſt de eo qđ et de illo qui nō hȝ copiam cōfeſſoris. Sed Pe. de pal. dicit q tunc pōt ire libere ad aliū: vt pȝ. ſ. Quia ſi nō poſſet alium habere ⁊ neceſſitas immineat: dicunt predicti doctores q confiteat̃ peccatū in genere ſine eo de quo poſſet malum puenire.

Secūdus caſus eſt qn̄ tranſtulit domiciliū. Scđs.

ſuũ parrochianus: tunc enĩ deſinit eſſe parro-
chian⁹ primi / et fit parrochianus illi⁹ ad cui⁹
parrochiã ſe trãſtulit. Sed ſi in duabus parro
chiis haberet domũ in vna manerium eſtiuale: in
alia hyemale: vtrobiq; ſortit forũ: nõ ſimul ſed
ſucceſſiue: ſm q̃ habitet hic vel ibi: vt tunc hic
Vaga- recipiat ſacra qñ hic habitat: al's alibi. ¶ Ter
bũdus. tius caſus eſt cũ eſt vagabũdus: non habẽs nec
petẽs domiciliũ. Iſte põt cõfiteri cuilibz curato
vel epõ in cui⁹ parrochia eſt: immo etiã nõ cu-
rato vt videtur: q2 nulli ſubditus ſubijcit ſe cui
vult. Nã ois ſacerdos poteſtatẽ ⁊ iuriſditionẽ
hʒ ex ſua ordinatiõe: ſed ſubditos hʒ ſoluʒ eos
q̃ ſe ei ſubmittunt: niſi q̃ ſm iura q̃ ſe ſemel ali
cui ſubmiſit fact⁹ eſt ei⁹ parrochianus: nec põt
ſe alijs ſubmittere quouſq; primo ſe ſubtrahat
ſimplr niſi de volũtate illi⁹. ar. de pe. diſ. vj. pla
cuit. Vñ dicit in. c. fi. de pe. ⁊ re. Permittimus
eligere. q. d. iure diuino licebat eis eligere: ſʒ
electiõe eis ſubtracta pmittim⁹ relaxãtes in-
tentionẽ q̃ poſſint eligere. Vñ in. d. c. placuit.
dicit ſine ei⁹ cõſenſu cui prio ſe cõmiſit: ⁊ poſtea
Pere- cui penitẽs cõfeſſus eſt. ¶ Quartus caſus eſt
grinus ſi querit domiciliũ quo ſe cõferat quouſq; alicu
bi ſe ſubdat. Et de pegrinis idẽ dicẽdum eſt q̃
ſi ſine licẽtia curatorũ ⁊ epõrum pfecti ſunt nil
priuilegũ habẽt in hoc. Concordãt in hoc. ſ. q̃
pegrini ⁊ negociatores ⁊ alij viatores: ſi nõ ha
bent licentiã a ſuis curatis vel epis vel ſine li-
cẽtia eoꝝ iter arripiũt / nõ poſſunt ab alijs ab-
ſolui. Inno. Hoſtiẽ. ⁊ Guil. Si autẽ de licentia
eoꝝ pfecti ſunt / eo ipſo habẽt interpretatiuã li
centiã cõfitendi: cũ ſine cõfeſſione digne pegri
nari nõ queãt. Si etiam veniat paſcha cõicari
poſſunt pp̄ter eãdẽ licentiã implicitã: et de ca
ſu epali abſolui: q2 epus nõ retinẽdo ſibi aucto-
ritatẽ licẽtiãdi pegrinos: ex hoc ipſo videt eis
dare licentiã cõfitendi de caſibus epalibus: ſi-
Merca- cut curat⁹ de parrochialibus. ¶ De mercato
tores. ribus aũt ſi nuſq̃ haberẽt domiciliũ niſi ſequẽ
do ſp nũdinas. Idẽ eſt de vagabũdis. Et idem
eſt ſi in loco ſuo tenẽt hoſpitiũ: ſed nõ declinãt
illuc in paſchate cõiter. Nõ enĩ tũc vident ibi
Baliu⁹ hẽre domiciliũ quo ad ſacra. Et ideʒ de familia
pncipis vel baliui q̃ nũq̃ in eodẽ ſtatu pmanẽt
ex quo ipi lʒ teneãt hoſpitiũ ſuũ alibi / nõ tñ il-
luc redeũt niſi ad horam: nã iſti vagabũdi cen-
ſent. Idẽ de familia epi laica: q2 non ſic hʒ ius
in ea ſicut cardinalis: ſʒ ſi eſſent de dioceſi ipſa
de ei⁹ licẽtia cõfiteãt. Si aũt de alia ex q̃ hoſpi
tiũ dimiſerũt: q2 p dioceſim vagãt: reſpectu il-
lius dioceſis vagabũdi reputãt: ⁊ de licẽtia epi
illi⁹ vel cuiuſlibet curati ad cui⁹ parrochiã ve
Ratiõe niũt cõfiteri poſſunt. ¶ Quint⁹ caſus eſt rõne
delicti. delicti. vj. q. iij. placuit. qd̃ q̃dã dicunt eſſe verũ
tũc ſolum qñ pp̄ter hoc eſt excõicat⁹: q2 ſi eſſet

excõicatus a plato loci illi⁹ pp̄ter illud pctm̃:
ſicut cõſueuit fieri in furtis ⁊ hmõi quoꝝ igno-
rant actores: mittẽdus eſſet talis ad excõica-
torẽ abſoluẽd⁹ ab eo. Sʒ ſi pctm̃ eſt occultũ: et
pp̄ter hoc nõ ſit excõicat⁹: põt etiã de hoc cõfi
teri pp̄o ſacerdoti: vt dr̃ in ſumma piſana. Frã.
zab. refert Laudul. tenere q̃ curati ⁊ etiam fra
tres admiſſi ad audiendũ cõfeſſiões ſm formã
cle. dudũ. poſſunt audire ⁊ abſoluere pctã com
miſſa nõ ſolũ in dioceſi / ſʒ etiã extra territoriũ
dioceſis: dũmodo tñ cõfitẽtes poſſint illis cõfi
teri. i. q̃ ſint illius dioceſis / vel parrochie q̃ ad
curatos. ¶ Sexi⁹ caſus eſt rõne ſtudij: vt ſcho Ratiõe
lares etiã ſi nõ ſint p annũ moraturi in ſtudio: ſtudij.
vel q2 nõ habẽt pl⁹ de ſpacio ab epõ vel caplo:
de cui⁹ licẽtia ibi ſunt: vel q2 ſic diſponunt: vel
q2 de parrochia in parrochiã mutant. De illis
xp̄o q̃ veniũt ex oi parte regni ad parlamẽtũ pa
riſius: cũ rex reputet ſe ſiſcũ: nõ recognoſcẽs ſu
periorẽ in toto orbe: videt q̃ ibi poſſint cõfiteri
epõ ⁊ curatis: in quoꝝ parrochijs cõducũt domos
ſicut olim tpe imparatoꝝ rome erat ibi cõis pr̃ia
⁊ q̃cũq; illuc veniebat habebat iudicẽ ſuuʒ vel
ptorẽ pegrinũ. Sed cõtrariũ eſt verũ: ſcʒ q̃ non
poſſunt abſolui rõne parlamẽti: ſi nõ habẽt li-
cẽtiã a ſuis platis: q2 rex nõ hʒ poteſtatẽ in ſpũa
libus: epus autẽ ſoli ſue dioceſi. Solũ enĩ roma:
vbi eſt ſedes pape eſt pr̃ia cõis: ſicut eccl'ia ca-
thedralis oib⁹ de dioceſi. Vñ i curia romana ſi
cut curato ſuo ſũmo pniario ois de oi loco mũ-
di põt cõfiteri: et pniarijs ſimplicib⁹: ſicut vica
rijs ſui curati. ¶ Septim⁹ caſus eſt rõne neceſ Ratiõe
ſitatis: q2 in mortis artic'lo ois ſacerdos ab ec neceſſi-
cleſia nõ pciſus auctoritate iuris fit pprius ſa tatis.
cerdos. de offi. ordi. c. paſtoralis. Et ex hoc qd̃
habet de cõſe. di. iiij. c. ſctm̃. videt q̃ etiaʒ laic⁹
in hmõi neceſſitate poſſit excõicatũ recõciliare
eccl'ie ſi nõ eſt ipe pciſus: non tñ põt abſoluere
a pctis audiẽdo confeſſiões. ¶ Octauũ caſum
ponit Hoſt. ſi ſacerdos nõ ppri⁹ ponat ſpem in
ratihabitiõe. Sʒ (vt dr̃ in ſumma piſana et bñ)
iſte caſus cõiter nõ tenet. Rõneʒ aſſignat Pe.
de pal. Nulla enĩ ratihabitio cõfirmat ſacr̃m
qd̃ nullum fuit: q2 etſi nõ in ſacr̃is ratihabitio
ſaltẽ pape aliquid valere põt: q2 ille ſolẽnitatẽ
mutare põt: ſicut de eccl'ia p nõ epm̃ dedicata:
ſola ratihabitiõe pape dedicata vel recõciliata
reputat. ex de conſe. eccle. c. aqua. tñ in ſacr̃is
non põt valere: q2 ipe papa mutare non põt: q2
regula iuris eſt q̃ ratihabitio retrotrahitur et
mãdato cõparat: qñ ſolo mandato a principio
res agi põt. In talibus aũt locũ non hʒ: qñ ſcʒ
ſacr̃i eſſentia deficit: q2 tunc totũ iterandũ eſt.
De eſſentia autẽ abſolutionis eſt poteſtas iu-
riſditionis: quã poteſtatem erga talem non hʒ
ex hoc q̃ ponat ſpem in ratihabitione.

¶ Quis poteſt committere audientiam confeſſionum. Capitulum. v.

Quis aũt poſſit ꝯmittere vel nõ ꝯmittere audiẽtiã ꝯfeſſiõis. Mo. ſ3 Pe. de pa. in. iiij. diſ. xvij. ꝙ oĩs ꝓpriꝰ ſacerdos q̄ iure ordinario põt ꝯfeſſiones audire põt hoc ip̃3 alteri cõmittere: q2 h3 cauſam meri imperij. Et q2 q̄cũq3 ꝑ electionẽ habet curã aiaꝝ eſt ordinarius: ideo oĩs talis poteſt licẽtiare quẽlibet ſubditũ cure ſue alteri cõfiteri. Itẽ ordinariꝰ eſt q̄cũq3 ex officio ſibi annexo hoc habet: licet nõ ſit per electionẽ. Itẽ gerens vicẽ curati per legẽ vel conſuetudinẽ: ſicut factꝰ prior per abbatẽ q̄ viuente abbate erat delegatꝰ nõ potens ſubdelegare: eo mortuo vel amoto eiꝰ vices in oĩbꝰ obtinẽs: eſt quaſi ordinariꝰ quãtũ ad hoc: vnde põt licẽtiare ſibi ſubditos de cõfeſſione. Idẽ videt̃ de ſuppriore amoto priore vel vicario: cũ conuentus nõ habet priorẽ. ¶ Archipreſbyter videtur tũc ordinariꝰ. cũ. ſ. eſt vna prebẽda ſacerdotalis cui ex officio eſſet annexũ officium audiendi cõfeſſiones illoꝝ de dioceſi extra ciuitatẽ: et multomagis ſi de ciuitate. Sed ſi penitẽtiarius nõ habet hoc officiũ ex ſua prebẽda: ſ3 ex cõmiſſiõe viue vocis ep̃i: talis eſt delegatus non ordinariꝰ. ¶ Archidiaconꝰ licet ſit iudex ordinariꝰ de cõſuetudine: nõ tamẽ in foro conſciẽtie niſi ſit ſacerdos ⁊ tũc audit ex cõmiſſiõe. vnde nõ põt ſubdelegare. Legatꝰ eſt ordinariꝰ in vtroq3 foro: vñ ſicut in exterioribꝰ dat iudices delegatos: ita ⁊ habet ſuos penitẽtiarios. ¶ Sũmus penitẽtiarius eſt ordinariꝰ in ſpiritualibꝰ tñ. vñ habet penitẽtiarios ſuos et concedit etiã licentiã eligendi cõfeſſorẽ. Sed ſimplices penitẽtiarij pape: Quis ſint delegati pape q̄ ſolus eos ponit: nõ ſummꝰ penitẽtiarius. poſſunt quidẽ oẽs de toto mũdo audire. ſed nõ poſſunt ipſi aſſumere adiutores: nec etiã dare licentiã eligendi cõfeſſorẽ. ¶ Decanus ruralis q̄ et archipreſbyter vocat̃ ſi iſte decanatꝰ ſit annexus alicui iure ſpeciali reputat̃ ordinariꝰ in parrochijs ſui decanatꝰ poſt ep̃m. ſupra curatos etiã videt̃ ordinariꝰ curatoꝝ. Et ſic curati de licentia eius non ſolũ ep̃i poſſunt cõfiteri. Si aũt ep̃s vel archidiaconus cõfert illũ decanatũ modo huic curato: modo illi / videtur delegatio. ⁊ hoc reſpectu criminũ ſiue caſuũ communiũ. Nã reſpectu caſuũ epiſcopaliũ tam de curato q̄ de decano: quibꝰ de ſpeciali gratia cõmittit abſoluere. de illis videt̃ diſtinguẽdũ: an ſint reſẽti de iure vel de ꝯſuetudine: ⁊ tũc i illis nullũ ius de ſe habet inferior ep̃o: vñ cuicũq3 illos cõmittit autoritate delegata ille abſoluit. ¶ Itẽ nota ꝙ qñ poteſtas iuriſditiõis eſt vna apud plures: ⁊ nõ apud quẽlibet inſolidũ: tunc nõ põt q̄l3 ꝑ ſe eã cõmittere ſine cõſenſu alioꝝ: ſed qȯ oẽs tãgit ab oĩbꝰ debet approbari. vñ ſi capitulũ ſede vacãte gerat vices ep̃i in tp̃alibꝰ nullꝰ de capitulo etiã decanꝰ poteſt ponere officialẽ ſine cõſenſu alioꝝ. ſed capitulũ de cõſenſu maioris partis. Poteſtas aũt abſoluendi a pctĩs vna et eadem poteſt eſſe apud plures: vt ſunt vnũ. ſicut penes capitulũ ſede vacante: qñ habet poteſtatẽ eiꝰ in ſpũalibus. dico quãtũ ad cõmiſſionẽ / nõ quãtũ ad executionẽ: q2 cõfeſſio faciẽda eſt ſoli. vnde totũ capitulũ nõ vnꝰ ponet penitẽtiariũ. Sed qñ iuriſditio ꝑfecte ⁊ iſolidũ reſidet apud quẽlibet ita ꝙ vnus ſine alio põt per ſeip̃m de cauſa cognoſcere: tũc vnꝰ ſine alio poteſt cui vult cõmittere etiã minor ſine maiore ⁊ multo magis ecõuerſo. Et q2 poteſtas curati abſoluẽdi que eſt apud curatũ papã ⁊ ep̃m non eſt vna: ſed q̄l3 poteſt ꝑ ſe audire ſine cõſenſu alterius. ita etiã quilibet eoꝝ ꝑ ſe ſine cõſenſu alterꝰ poteſt alteri cõmittere. Unde vicariꝰ curati ſine licentia ep̃i poteſt audire confeſſiones illorũ ſc3 qui ſunt ſubditi curato nõ alios: ⁊ multo magis ecõuerſo ſc3 de licẽtia ep̃i audire cõfeſſiones eoꝝ qui ſunt ſub curatis ſine cõſenſu vel licẽtia eoꝝ. De hoc extat bullata declaratio Clementis ⁊ Alexãdri poſt cuiꝰ bullationẽ nullꝰ Pariſiꝰ dixit contrariũ. Qui autẽ ex cõmiſſione ſolum audit confeſſiones: nõ poteſt alteri cõmittere audientiam cõfeſſionum.

¶ Quomodo curatꝰ poſſit dare vel denegare licentiam. Capitulum. vi.

Quomodo vel qñ curatus cũ ab eo petit̃ licẽtia alteri ꝯfitẽdi debeat dare vel negare liniam alteri cõfitẽdi ſubdito ſi petit illã. Nota ſ3 Pe. de pa. in. iiij. di. xvij. Parrochianꝰ ſi petit licẽtiã alteri cõfitẽdi idterminate: nõ d3 curatꝰ dare niſi ſit xiſſe ꝙ petẽs nõ eligeret niſi eq̄ bonũ / vel meliorẽ cõfeſſorẽ. Si xo nolet ſibi aliũ de quo xiſſe eſt ꝙ ſit eq̄ bonꝰ vel melior ad cõfeſſionẽ audiẽdã / nõ neget: q2 forte h3 pctm̃ qȯ erubeſcit cõfiteri. et prius moreret̃ ſine cõfeſſione q̄ ſibi confiteret̃. Si xo apparet ꝙ nõ eſt eque bonꝰ: aut ꝑ famã aut ꝑ viſum ſue ꝑſone: vel ꝑ cõuerſationẽ ꝑſonarũ ſibi cõfitentiũ q̄ minus religioſe cõuerſantur: et tũc ſimpliciter debet negare innoteſcendo ꝙ ille non poteſt eum abſoluere. Qȯ tñ intellige cũ ille ad quẽ vult accedere parrochianus: non habet autoritatem niſi ex cõmiſſione ipſiꝰ curati. dicendo etiã ꝙ ipſe eſt paratus audire eũ: ſi tamẽ eſt talis ꝙ ad hoc ſit ſufficiens: vel etiã ꝙ eſt paratꝰ dare ſibi vnũ aliũ loco ſui. in quo caſu bene videat vt det ſibi ſufficiẽtem ad hoc. Nam ſi inſufficientem daret ſibi imputaretur detrimẽtũ quod inde ſequeret̃ oĩ ſuc-

q: ſm iura qui parũ diligenti ſocio ſuã rem cu
ſtodiẽdã cõmiſit ſue facilitati imputare debet:
ſi periſt. Si autẽ ille petitus a parrochiano: et
diffamat⁹ habet poteſtatẽ ſupioris. puta q: eſt
vicari⁹ epi. vel cõfeſſor deputat⁹ in ordine pre-
dicatorꝝ vel minorꝝ et hmõi. non ꝓpter hoc ꝓ-
hibendus eſt ſimpliciter. q: iudex malus ordi
narius vel delegatus nõ perdit iuriſditionem
ſuã: ſed debet dicere petenti. nõ expedit tibi ꝙ
vadas ad illũ vel ad aliũ: nec ibis de voluntate
mea: nec aſſenſu nec licentia. Sed ſi ipſe habet
poteſtatem ab alio maiore. vnde nõ poſſum te
ꝓhibere: ſed paratus ſum te audire: vel per vi
cariũ: vel per extraneũ idoneũ. Et ſm hoc ſolui
tur obſtãtia illi⁹ regule ſcꝫ ꝙ nõ poteſt eſſe pa-
ſtoris excuſatio: ſi lup⁹ oues comedit et paſtor
neſcit: q: hoc verum eſt quando paſtor ſcire de
bet ⁊ poteſt. ¶ Et licet ſemꝑ aliquis debeat re
putare aliũ meliorem ſe ſimpliciter: nõ tamen
quantum ad omnia: puta quãtũ ad officiũ hoc
vel illud. Item ſuſpitiones habere poſſumus
non ad iudicandũ proximũ: ſed ad cauendũ no
bis. Nam ſi video pauperem non iudicabo fu-
rem: tamẽ ne forte ſit fur: cuſtodio rem meã ab
eo: et ſic in propoſito. Tamen niſi contrariũ ap
pareat pl⁹ debet homo preſumere de his quos
papa vel epſ per totã dioceſim preficit: ꝙ de ſe
qui deputatur ad vnam paruam parrochiam.

¶ Religioſi non poſſunt audire cõfeſſiones ſi-
ne licentia prelati ſui. Capitulum. vij.

Ota ꝙ religioſus nõ debet audi-
re cõfeſſiones etiã illorꝝ qui habẽt
licentiã eligẽdi ſibi cõfeſſorẽ quẽ-
cũqꝫ: etiã ſi haberẽt a papa ſine au
toritate ⁊ ſine licẽtia ſui ſupioris:
q: ſine ſuo ſupiori velle ⁊ nolle nõ
habet. patet hoc per ſimilitudinẽ de elect. Si
religioſus. lib. vj. vbi dr ꝙ electioni de ſe facte
nõ debet nec poteſt aſſentire ſine licẽtia ſupio-
ris. Sed vbi papa noiatim eligit religioſuꝫ ad
aliqđ officiũ: preſumit induſtriã pſone noſcere
Unde nõ requirit alterius licẽtia ſiue ꝓ inqſi-
tione: ſiue pro audientia cõfeſſionũ: ſiue ꝓ pre-
latione vel quocũqꝫ alio. Sed p hoc ꝙ papa da
ret licentiã alicui ꝙ poſſet ſibi eligere quẽcũqꝫ
etiã religioſum pro audiẽtia cõfeſſionũ: vel ꝓ
predicatiõe: ex iſta licẽtia nõ debet religioſus
audire confeſſionẽ vel predicare ſine licẽtia ſui
ſuperioris vel prelati vel abbatis. arg. ad hoc
extra de iudi. ꝙ ſit laudabile. Si tamen in di-
cto caſu religioſus audiret ſine licentia ſui pre
lati teneret abſolutio: ita ꝙ nõ oporteret con-
feſſionem iterare: ꝗuis male faceret. Hec Pe
trus de palude vbi. ſ. q. iiij.

¶ De ptãte audiẽdi cõfeſſiões fratrũ predica-
torꝝ et minorꝝ ꝑtextu clemẽ. Dudũ. Cap. viij.

E audientia confeſſionũ quõ debeat
et poſſit fieri per predicatores et mi
nores. Nota clemen. textũ. extra de
ſepul. Duduꝫ. §. ij. vbi dr. Statuim⁹
etiã ⁊ ordinamus vt in ſingulis ciui
tatib⁹ et dioceſib⁹ in quib⁹ loca fratrũ ordinis
predicatorꝝ et minorꝝ cõſiſtere dinoſcunt ⁊ in ci
uitatib⁹ ⁊ dioceſib⁹ locis ipſis vicinis: in qb⁹
loca hmõi non habent magiſtri priores: ꝓuin
ciales predicatorꝝ: aut eorꝝ vicarij ⁊ gñales: et
ꝓuinciales miniſtri ⁊ cuſtodes minorꝝ ordinũ
predictorꝝ ad preſentiã prelatorꝝ eorũdẽ locorũ
ſe cõferãt per ſe vel p fratres: quos ad hoc ido
neos fore putauerint humilr petituri: vt fra-
tres qui ad hoc electi fuerint in eorꝝ ciuitatib⁹
et dioceſib⁹ confeſſiones ſubditorꝝ ſuorꝝ cõfite-
ri ſibi volentiũ audire libere valeant ⁊ hmõi cõ
fitẽtib⁹ prout ſm deũ expedire cognouerint pe
nitẽtias imponere ſalutares: atqꝫ eiſdẽ benefi
ciũ abſolutionis impendere de licentia gratia
et beneplacito eorũdẽ. Ac deinde prefati ma-
giſtri prouinciales ⁊ miniſtri ordinũ predictorꝝ
eligere ſtudeant perſonas ſufficiẽtes idoneas
vita probatas: modeſtas atqꝫ peritas ad tã ſa-
lubre miniſteriũ et officiũ exequendum: quas
ſic ab ipſis electas repreſentent vel faciant pre
ſentari prelatis: vt de ipſorꝝ licẽtia gratia ⁊ be-
neplacito in ciuitatib⁹ et dioceſibus eorũdem
hmõi perſone ſic electe cõfeſſiões audiant ⁊c.
Extra ciuitates ⁊ dioceſes in qb⁹ fuerint depu
tate p quas eas volum⁹ et nõ per ꝓuincias de-
putari: cõfeſſiones nullaten⁹ auditure. Nume
rus aũt pſonarũ aſſumendarũ ad hmõi exercẽ
dũ officiuꝫ eſſe debet prout vniuerſitas cleri et
ppli ac multitudo vel paucitas exigit eorũdẽ.
Et ſi iidem prelati petitã licẽtiã cõfeſſionũ au-
diendarũ cõceſſerint: illã prefati miniſtri ⁊ alij
recipiant cũ gratiarũ actione. Qꝫ ſi forte iã di
cti prelati quẽꝙ ex hmõi fratrib⁹ preſentatis
eiſdẽ ad hmõi officiũ nollent habere vel nõ du
cerent admittendũ: eo amoto vel ſubtracto lo-
co ipſius ſimiliter eiſdem preſentandus prela
tis poſſit et debeat alius ſubrogari. Si vo iidẽ
prelati prefatis fratrib⁹ ad cõfeſſiones vt pre-
mittit audiendas electis hmõi exhibere licen
tiã recuſauerint: nos ex nunc ipſis vt cõfeſſio-
nes confiteri ſibi volentiũ libere licite qꝫ audi-
re valeãt: ⁊ eiſdem imponant penitentias ſalu
tares: atqꝫ eis beneficiũ abſolutionis imparti
ri gratioſe cõcedimus de plenitudine apoſto-
lice poteſtatis. ¶ Per hmõi aũt ꝯceſſionẽ ne-
quaꝙ intẽdim⁹ pſonis ſeu fratrib⁹ ipſis ad id
taliter deputatis poteſtatẽ i hoc impẽdere am
pliorẽ ꝙ in eo curatis ſeu parrochialib⁹ facer-
dotib⁹ eſt a iure cõceſſa: niſi forſan eis eccliarũ
prelati vberiorẽ in hac parte gratiã ſpecialiter

ducerent faciẽdã. Hec ibi. Nũc ꝓ expoſitione iſtius cle.ꝑ glo. Petituri.pau. põt peti hec licentia a ꝑlatis extra ſuũ territoriũ:qꝛ eſt volũtarie iuriſditiõis. Cuſtodes.glo.priores ꝗ conuẽtuales quo ad ꝑdicatores/ ⁊ guardiani quo ad minores hoc nõ poſſunt. Humiliter. Pau. Si petaꝛ iſta licẽtia aſpere/nõ videꝛ ſatiſfactũ cõſtitutioni:et ideo iterum eſſet petẽda ꝓpter omiſſionez forme. Miniſtri. Qđ dicit de vicariis priorũ ꝓuincialiũ:⁊ de cuſtodibꝰ nõ repetit de quibꝰ ꝑmiſit:lꝫ ergo illi petitionẽ poſſiut facere de qua premiſit / nõ tñ electionẽ de qua hic loquiꝛ. Pñtari.ergo ꝑſonalis pñtatio fieri debet. Nã diciꝛ pñs ꝗ prebeꝛ ſenſibꝰ corpis facit ad hoc.ff.de ver.ob.l.j.in prin. Idez dicit Pau.ſuꝑ verbo repñtent. Exigit. glo. Si eꝑs cõtẽdit cũ fratribus:dicẽs minorẽ numerũ ſufficere:recipiat eꝑs numeruz de ꝗ ſibi videꝛ:de reliquis recurraꝛ ad arbitriũ boni viri.i.iudicis.ff.de ꝟbo.obli.l.cõtinuꝰ. Cõceſſerint.glo. quã licẽtiã ſine cauſa reuocare non poſſunt. de reg.iur.decet.li.vj. Subrogari.glo. Si nõ recipiꝛ ex iuſta cauſa: qꝛ ſcꝫ nõ eſt talis qualis ſupra deſcribiꝛ ſibi imputẽt qui malũ elegerũt:⁊ ſic poſſet oẽs recuſare cũ nõ ſunt apti. Sꝫ ſi ſine cauſa facit ſuccedit licẽtia pape. Recuſauerint.glo.ſi nõ recuſat expreſſe:ſꝫ nõ dat nec negat: videꝛ ꝙ locũ haberet hoc ꝑuilegiũ poſt trinam monitionẽ vel requiſitionẽ ꝑ decretalem primã.de ſupplẽ.negli.ꝑla. Uolentiũ.glo.forte nõ intellexit de religioſis: ꝗ ſm ſuoꝝ ordinũ ſtatuta ſuis ꝑlatis cõfiteri debẽt. Libere.glo. denotat ꝙ nõ eſt neceſſe licẽtiã ſacerdotis parrochialis haberi:cuius cõtrariũ dixit Io.mo. ſed ei nõ ſtaꝛ. Impartiri.glo.abſoluti ergo nõ habẽt neceſſe viteriꝰ cõfiteri ꝓprio ſacerdoti. Nec obſtat decretalis Ois. qꝛ illud intelligiꝛ de eo ꝗ alteri nõ eſt cõfeſſus legitime. Io.mo. dicebat contrariũ:ſed male dixit. Idẽ Pau.ſ. ꝙ abſqꝫ licẽtia parrochialis ſacerdotis põt talibus cõfiteri:nec tñ ex hoc ſequiꝛ ꝙ ſint curati iſti. Ratio eſt ſm glo. qꝛ nec iꝑi fratres ſunt aſtricti ad executionẽ vel exercitiũ iſtoꝝ actuũ nec fideles ſunt aſtricti vt in his ad eos recurrãt. ¶ Itẽ nota (vt diciꝛ in ſumma piſa.et bñ) ꝙ põt eꝑs acceptare fratres ad audientiã confeſſionũ: etiã ſine ſolẽnitate ꝑſentatiõis ſi vult cõmittendo eis iuriſditionẽ ſuam:qꝛ etiaz ſine iſto priuilegio poſſet eis dare licẽtiã audiẽdi.

¶ De effectibus qui ſequunꝛ ex cõmiſſione audiẽtie cõfeſſionis alteri facte. Cap.ix.

Ex cõmiſſione aũt facta alteri de audientia cõfeſſionũ ſiue predicto modo ſiue ꝑ alium modũ: ſequũtur iſti effectus:vt dicit Pe.de paꝛ.in.iiij. di.xvij. Primus ꝗdẽ:qꝛ talis commiſſariꝰ põt audire et abſoluere licẽtia alteriꝰ nõ requiſita: nec ꝗ vult cõfiteri illi teneꝛ petere licẽtiã a ꝓpo ſacerdote.arg.efficax extra de ꝓcu.is ꝗ.lib.vj. Nec obſtat ꝙ curatꝰ dꝫ agnoſcere vultũ pecoris ſui. Nã vultũ exteriorẽ poterit cognoſcere ⁊ intueri ſicut priꝰ:⁊ corrigere fraterna correctiõe/⁊ paterna admonitione ſicut prius. Et ꝗtũ ad exteriorẽ vultuz attinet nõ minꝰ honeſte viuũt ꝗ cõfitenꝛ fratribꝰ ꝗ ꝗ cõfitenꝛ curatis. Quantũ vero ad interiorem vultũ meliꝰ poterũt reddere rationẽ de cõfeſſis fratribus et hmõi/ꝙ de cõfeſſis ſibi vel ſuo vicario:qꝛ de interiori vultu parrochianorũ ꝗ iꝑm reſpuerũt: et ſine licentia ſui vicariũ pape vel eꝑi elegerũt nõ habent reddere rationẽ: qꝛ ꝑ eũ non ſtetit quo minꝰ eos audiret: ſed ꝑ ſuperiorẽ ꝗ ei coadiutores dedit:⁊ ꝑ parrochianũ qui eũ elegit. Hec Pe. Dicit etiaz Tho.in iiij.di.xvij.q.iij.ar.iij.q.v. ꝙ ſi alicui concedaꝛ poteſtas a ſuꝑiori audire ꝯfeſſiões parrochianoꝝ alicuiꝰ curati: ex hoc nõ fit illi preiudiciũ: qꝛ poteſtas iuriſditiõis non eſt cõmiſſa alicui in fauorẽ ſui/ſed in vtilitatẽ ppli ⁊ honorẽ dei. Idẽ etiã tenet Io.an.ex de pe.et re ſi eꝑs.lib.vj.in glo.j. Idẽ etiã in cle.dudũ.de ſepul.vt.ſ. patuit.ſ.ꝙ nõ teneꝛ petere licẽtiã a ſuo curato ꝗ vult iꝑis fratribꝰ cõfiteri. Idẽ Pau.vñ glo. Ber.que hoc dicebat dãnata fuit tanꝙ falſa ꝑ clementẽ.iiij.in quodam priuilegio qđ incipit Quidã temere. ¶ Secũdus effectꝰ huiꝰ commiſſiõis eſt ſm dictũ Pe.ꝙ cõmiſſariꝰ põt audire cõtra ꝓhibitionẽ alteriꝰ ꝑlati. In quo eſt differẽtia inter inferiorẽ ⁊ ſuperiorẽ. Nã inferior cõtra inhibitionẽ ſuꝑioris nõ põt aliũ committere:ſicut nec ꝑ ſemetiꝑm audire eũ:cũ ita poſſit eũ ſuſpẽdere ab audiẽtia ꝯfeſſionũ ꝑ aliũ ſicut ꝑ ſemetiꝑm: econuerſo aũt cõtra inhibitionẽ inferioris ſuꝑior põt cõmittere:ſicut etiã eo inuito audire. Siliꝛ ſi eſſent duo curati ⁊ vterqꝫ inſolidũ/vnꝰ cõtra inhibitionẽ alteriꝰ põt audire ⁊ cõmittere:qꝛ par in parẽ nõ hꝫ imperiũ. Qñ ergo inferior ꝓhibet ne ſubditus cõfiteaꝛ cuicũqꝫ ſine ſui licẽtia/dꝫ excipe niſi ſuꝑiori vel eiꝰ vicario:alꝛs temere agit:niſi loqueretꝛ talibus ꝗ bene ſciũt ꝙ nõ intẽdit: vel ꝙ nõ põt ꝓhibere quin confiteaꝛ talis ſuꝑiori ſuo. Sicut in religiõibꝰ cũ prior ꝓhibet ne quis cõfiteaꝛ de tali pctõ ſine licẽtia ſua:certũ eſt oibꝰ ꝙ nõ intẽdit quin poſſit cõfiteri magiſtro ordinis/ vel ꝓuinciali/vel eoꝝ vicariis:qꝛ ſi ꝓhiberet ſpueremꝰ ſibi in faciẽ. Et multo magis ſupprior ꝗ nõ põt dare licentiã alteri ꝯfitẽdi:cũ ſit vicariꝰ hoĩs ꝗdiu prior viuit:ſi inhiberet ne quis ſine ſui licẽtia cõfitereꝛ derideretꝛ. Sed mortuo vel amoto priore vices eius gerit ꝑ conſtitutiões ⁊ vñ reputaꝛ ordinariꝰ. Curatus ergo ꝓhibens

ſubdito ſuo ne alteri cōfiteaꝛ: dꝫ excipe epꝫ/papā/legatū/ſummū pniariū/ꝛ archiepm dūviſitat ꝛ habētes ab eis poteſtatē. Ep̄s vero nō dꝫ excipe oēs p̄dictos niſi ſeip̄m: ꝛ ſic quilibet excipiat ſuos ſup̄iores a tali ꝓhibitione. ¶ Tertius effect⁹ hui⁹ cōmiſſionis eſt ꝙ teneꝛ curat⁹ ei euchariſtiam miniſtrare/ꝛ alia ſacra: ex q̄ dicit ſe cōfeſſum illi q̄ potuit euꝫ abſoluere. Nec eſt abſurdū ꝙ det ei euchariſtiā cui⁹ ignoret cōſciētiā. Sꝫ cū eque bona ꝛ tuta ꝯſciētia: immo tutiori pōt eū cōicare q̄ cōfeſſus eſt ſine licētia ſua habēti poteſtatē: ſicut illi q̄ ꝯfeſſus eſt de licentia ſua vel ſibi: q꞉ nec etiā vicari⁹ curati reuelat ſibi cōfeſſionē/cū idē curat⁹ dat illi cōtonē. Et dꝫ curat⁹ p̄ſumere ꝙ meli⁹ eſt ꝯfeſſus q̄ ꝯfeſſus eſt ei quē papa vel ep̄s elegit cōfeſſorē p totū mūdū vel dioceſim ſuā: q̄ꝫ q̄ ꝯfeſſus eſt illi quē elegit ip̄e ꝓuidēdo de ip̄o ſuis ſubditis: cū ep̄s nō dꝫ hoc cōmittere niſi viris potētibus ope ꝛ ſermone: vt de offi. or. c. inter cetera. Vel etiā q̄ꝫ ei q̄ ꝯfeſſus eſt illi quē ip̄e elegit ꝓp̄o arbitrio de licētia curati gn̄alis. Et hoc niſi cum eſſet excōicat⁹/vel notori⁹ pctōr. Nam tūc anteq̄ꝫ det euchariſtiā dꝫ ei cōſtare clare de abſolutiōe ab hmōi. ¶ Quartus effect⁹ eſt ꝙ pctā cōfeſſa habēti dictā cōmiſſionē/nō teneꝛ iterū cōfiteri ꝓprio ſacerdoti: vt etiā declarat Joh. xxij. in extrauagāti que incipit Vas electiōis. ¶ Quint⁹ effectus eſt ꝙ p hanc cōmiſſionē fit iudex q̄ pri⁹ nō erat. Cū eñ ad abſoluendū requiraꝛ poteſtas ordinis ꝛ iuriſditiōis: lꝫ ab habente ordinē ꝛ iuriſditionē vel iuriſditionē tm̄ poſſet hec audientia cōmitti habenti ordinē: lꝫ non habeat iuriſditionē: puta ſimplici ſacerdoti: ita nō curato ſicut curato: nō tm̄ ecōuerſo/ſacerdos nō curat⁹ pōt hoc cōmittere vel curato vel ſacerdoti. Et ratio diuerſitatis eſt: q꞉ non equaliter he due poteſtates trāſfunduꝛ: habēs eñ ordinē ex ſola cōmiſſiōe nō trāſfert ordinē/ſed ſolū ordinatio ſacr̄alis tranſfert: ſiue ſit iudex ſiue nō: ſed iuriſditio ab habēte eā ordinarie ſola cōmiſſiōe trāſferꝛ indifferēter priuato q̄ nullā habebat/et ei q̄ habebat aliquā: ſed nō illā reſpectu iſti⁹. ¶ Sextus effect⁹ eſt ꝙ q̄ audit cōfeſſiones nō iure ſuo/p̄dit poteſtatē ſuā: delegāte mortuo vl' amoto. Et idē forte eſt ip̄o excōicato vel ſuſpēſo: niſi in cōfeſſione iam inchoata quā audiuit ex tūc quaſi ex iure ſuo ꝛ ſicut etiā p̄dit poteſtatē ſuā illo reuocāte: q꞉ ſoluꝛ iudicium ꝓhibente illo qui iudicare iuſſit: vñ ſicut ep̄o mortuo vel trāſlato officialis ceſſat in cauſis: ſic dꝫ ceſſare penitētiarius in confeſſiōib⁹ audiēdis: niſi ꝙ abſoluere dꝫ de pctīs iam auditis. glo. in. c. gratū. ꝛ. c. relatū. de offi. ꝛ pote. iudicis dele. q꞉ mādatū expirat p mortem mādatoris. Siſr ſi dedit cōfeſſorē moniaNota plebane.libus expirat poteſtas/ niſi eſſet rector eoꝝ cui ex officio quaſi prioratus vel rectorie eſſet audiētia annexa: ꝛ tunc eſſet quaſi ordinari⁹. Videtur tñ ꝙ nō ſilr ita expirat poteſtas delegati delegāte excōicato vel ſuſpenſo ſicut mortuo vel amoto: q꞉ in p̄io caſu retinet delegatus iuriſditionē: lꝫ nō vſum. In ſecūdo aūt neutrū retinet. Ad hoc aūt ꝙ delegat⁹ vtaꝛ iuriſditione requiriꝛ ꝙ delegat⁹ in delegādū quidē habeat iuriſditionē ꝛ vſum ei⁹: q꞉ delegare eſt vſus iuriſditiōis: ſed poſtq̄ꝫ delegauit non requiriꝛ ꝙ habeat vſum/q꞉ vſus ei⁹ nichil facit: ergo ꝛc. Poſſet tñ dici ꝓbabiliter ꝙ ſi ep̄s nō exiſtens excōicat⁹ vel ſuſpēſus inſtituit officialē et penitētiariū/et poſtea excōiceꝛ: nichilomin⁹ vterq; pōt ꝓcedere in officio ſuo: q꞉ vtiꝛ vice ei⁹ q̄ iuriſditionē hꝫ: lꝫ non vſum p ſe. Si aūt iam erat excōicatus officialis nil agit: q꞉ inſtitutio vel cōmiſſio nō tenuit. De penitētiario vero ſecus videꝛ: q꞉ etiā nō ſacerdos vel non cōſecratus q̄ minus hꝫ q̄ꝫ excōicat⁹ cōmittere pōt: q꞉ nō minus eſt cōmiſſio q̄ꝫ permiſſio: q꞉ iure ſuo ſacerdos audit ꝯfeſſionē: ꝛ cōmittēs tm̄ eſt cauſa ſine qua non ꝓpter diuiſionē parrochiarū et eccleſie ꝓhibitionē. Qñ autē cōmittēs moritur vel amoueꝛ/ non eſt differētia inter cōmiſſariū in foro penitētiali aut iudiciali: q꞉ vtriuſq; poteſtas expirat q̄ꝫtum ad negocia nō incepta.

¶ Differūt fratres p̄ntati tenore cle. Dudū. ꝛ ſacerdotes curati. Cap. x.

Fratres ordinis predicatoꝝ habent priuilegiū: ꝙ ep̄is mortuis qui ip̄is ſuā auctoritatē dederūt vel cōmiſerūt poſſunt vti illa auctoritate vſq; quo fuerit eccl̄ie ꝓuiſuꝫ de paſtore. ¶ Item nota ꝙ iſtos effect⁹ nō hꝫ cōmiſſio in pſonis ordinū reprobatoꝝ: de quib⁹ dꝛ de reli. do. c. j. li. vj. Hec Pe. de pal. ¶ Nota vlterius differētiā inter p̄dictos fratres p̄ntatos et ſacerdotes curatos. Nā p̄dicti fratres ex tali p̄ntatiōe vel cōmiſſiōe pn̄t audire oēs parrochianos volētes eis ꝯfiteri oīm curatoꝝ illius dioceſis vbi ſunt p̄ntati: ſed nō aliaꝝ dioceſum. Et nō pn̄t hoc cōmittere alicui. Sꝫ curati non pn̄t audire inquātū curati: niſi ſuos parrochianos tm̄: alios nō: niſi cū licētia ep̄i vl' curatoꝝ illoꝝ. Et pn̄t cōmittere alteri: ſcꝫ audire ſuos parrochianos. Nota etiā aliā differētiā ſꝫ Randul. ꝛ Fran. zab. in cle. dudū. Nā curati pn̄t audire ꝯfeſſiōes ꝛ eoꝝ vicarij ſuoꝝ ſubditoꝝ in dioceſi ſui ep̄i ꝛ extra dioceſim: ſed fratres electi ꝛ p̄ſentati ſm formaꝫ cle. dudū. de qua. ſ. non pn̄t audire ſeu abſoluere ex dioceſim vbi ſunt p̄ntati. Et ſi ſecus fieret q̄uis cōfeſſi poſſint excuſari ex ignorantia: tm̄ quo ad eccl̄iam non eſſeꝛ

abſoluti. Sed ꝛ ſi cōſtaret eis: debēt iterū cōfi-
teri vel intra dioceſim abſolui a ꝑdictis. Sꝫ ſi
ſine dicta ſolennitate cōmitteretur fratribꝰ ab
epō vel a curatis autoritas audiendi cōfeſſio-
nē ſimplr: tunc poſſent etiā extra dioceſim au-
dire: ſicut alij vicarij eorūdē. A caſibꝰ aūt epis
reſeruatis: nec curati nec dicti fratres preſen-
tati poſſunt abſoluere: niſi inquātū fuerit eis a
dioceſanis cōceſſum. Et de his modo agendū.

¶ De caſibus reſeruatis epis. Cap.xi.

De caſibꝰ reſeruatis epis: de qbꝰ dr i
ſi. cle. Dudū. varie ſunt opiniōes do
ctoꝝ. Aliq ei ponūt plures: alij pau
ciores: vñ materia nō eſt bene clara
Et in ſum. piſana dr ꝙ Bñdictꝰ. xi.
in extrauagāti Inter cunctas. declarauit eſſe
quattuor caſus epales de iure. Primꝰ. ſ. pctīſi
clerici ꝓpter qḋ incurriſſet irregularitatē. Se
cūdus de incēdiarijs. Tertius de pctō ꝓpter
qḋ eſſet idicēda ſolēnis pnia. Quartus de ex-
cōicatis maiori excōicatiōe. Item declarauit
qnqꝫ eſſe caſus reſeruatos de approbata cōſue
tudine. Primo homicide volūtarij: ſcḋo falſa-
rij: tertio violatores eccliaſtice libertatis: quar
to violatores eccliaſtice immunitatis: qnto ſor
tilegi et diuinatores. ¶ Quāuis aūt dicta ex-
trauagās fuerit reuocata ꝑ cle. Dudū. tñ quan
tū ad dictos caſus nil fuit immutatū: etſi alia
ibi cōtēta. ꝛ ſic videt ꝙ adhuc illi remaneāt. et
addit in piſanella ꝙ poſſunt nichilominꝰ epi in
ſuis epatibꝰ caſus eis reſeruare: ꝓut eis videt
expedire: ſicut poſſunt cōſtitutiones facere: et
multo magis cōciliū ſynodale vel ꝓuinciale: a
quoꝝ ſentētijs religioſi nō valēt abſoluere. Jo.
an. extra de pe. ꝛ re. ſi epūs. lib. vj. glo. iij. de ꝑdi
ctis caſibus ponit crimē enorme: et publicum
homicidiū. ꝛ ſortilegiū. ꝛ addit iſtos alios. Op
preſſio pueroꝝ etiā ex caſu: inceſtus: corruptio
monialiū: coitꝰ cū brutis: mrimoniū clādeſtinū
vel cōtra interdictū ecclie cōtractū: ꝑiuriū: fal-
ſum teſtimoniū: ꝛ blaſphemia dei ꝛ ſctōꝝ. Ho-
ſtiē. in ſum. ſua ponit oēs predictos. Et addit
pctīi ꝯtra naturā: ꝛ etiā qḋlꝫ enorme: qḋ gñā-
lis vel particularis conſuetudo reſeruat epis.
In qbꝰ aliqñ epi remittūt pctōrē ad ſedē aplī-
cā propter enormitatē criminū: ꝛ ad terrorem
alioꝝ. Hec Hoſt. Ego tñ adhuc nō legi eſſe ali-
qḋ pctīm ꝑ ſe ita enorme: a quo nō poſſit abſol
uere epūs ſubditū: dū tñ nō habeat ſententiā ali
quā annexā. Quāuis aūt poſſint abſoluere: ꝙ
mittūt aliqñ bñ faciūt. Guil. Durā. ſpeculator
in reptorio ſuo vltra ꝑdictos caſus addit alios
caſus. ſ. defloratēs xgines vi oppreſſas vel ſe-
ductas. Cōtrahētes poſt votū caſtitatis: forni
catio cū iudea ꝛ ſaracena. Cōcipiēs ꝑ adulte-
riū quē vir credit ſuū: ꝓcurās aborſum: vel ſte
rilitatē in ſe vel in alio. Cōtrahens mrimoniū
poſt ſpōſalia iuramēto firmata. Cognoſcēs car
nalr baptizatā ab eo: vel cuiꝰ ꝯfeſſionē audiuit
Tenēs ad baptiſmū vel ꝯfirmationē filiū vel fi
liā extra articulū neceſſitatis. Baptizās filios
ſuos extra caſuꝫ neceſſitatis. Verberās patrē
vel matrē ꝛ vſurariꝰ. ꝛ tādē ſic cōcludit. Tot ca
ſus ponere non eſt aliud ꝙ poteſtatē ſacerdotū
reſtringere: q̄ eis plenarie eſt data a xpo. Vñ
breuiter dico ſacerdotes oia poſſe quo ad forū
pniale: q̄ nō ſunt ſpālr in iure epis reſeruata. ꝛ
q̄ nō ſunt ipſis ſacerdotibꝰ directe vel ꝑ aliquā
cōſequētiā interdicta. ar. ex̄ de iudi. At ſi. ꝛ de
ſen. excō. Nup. hoc tñ fateor. ꝙ vbicunqꝫ fuerit
graue delictū vel enorme ſuꝑioris eſt iudiciuꝫ
reqrēdū. Et idē dico in oibꝰ caſibꝰ de qbꝰ eſt ge
neralis cōſuetudo ecclie: ꝙ ſint epis reſeruata
Jo. de lig. i declaratiōe quadā ſuꝑ. c. ois. de pe.
ꝛ re. ꝓbat ꝛ ꝯcludit ex dictis imediate a Guil.
ſpeculatore ꝛ ex cle. Dudū. Fratres predicato
res ꝛ minores ꝑſentatos ꝓ audiētia cōfeſſionū
poſſe abſoluere ab oibꝰ caſibꝰ pctōꝝ exceptis ꝑ
ciſe q̄ in iure reſeruātur epis: ſed a caſibꝰ quos
epi ſibi reſeruāt: vel de ꝯſuetudine ſue dioceſis
vel ex ſuo bñplacito: vel ꝑ conſtitutiones ſuas
ſynodales: vel ꝑ ꝓuinciales / poſſe abſoluere:
etiā ſi epi dictos caſus nō cōcedāt. Et ꝓbat ſic
Cle. Dudū. ſtatuit ꝙ dicti fratres non poſſint
abſoluere niſi a caſibꝰ a qbꝰ poſſunt curati ab-
ſoluere vere: q̄ eis ꝑmittūtur i iure: niſi epi vel-
lent aliqḋ plꝰ eis cōferre. Sed Guil. dicit ꝙ nō
obſtante ꝙ doctores ponāt multos caſus epis
reſeruatos: curati poſſunt abſoluere ab oībꝰ
occultis q̄ in iure nō ſunt epis reſeruata ꝛ q̄ nō
ſunt ipſis ſacerdotibꝰ directe vel per cōſequen
tiā aliquā interdicta. Licet ergo epi poſſint re
ſeruare certos caſus q̄ de iure cōpetūt inferio
ribꝰ: nō tñ hoc poſſunt ſimplr niſi in duobꝰ caſi
bus ſm Guil. ſcꝫ directe vt cū aliq fuerint legi
time in crimine depꝛehēſi ꝙ merito fuerint ta
li poteſtate priuati. Scḋo indirecte per aliquā
cōſequētiā: vt cū aliquis caſus euenerit in quo
ad vtilitateꝫ cōem expediat ꝙ talē caſum reti-
neat et aliter nō. xxv. q. ij. de eccliaſticis priuile
gijs. Nō aūt expedit vtilitati cōi reſeruare tot
caſus: ſed hoc eſt ponere laqueū in via ſalutis.
Sꝫ ſi aliqs pure vult defendere plures caſus
poſſe epos rōnabilr reſeruare quo ad ſacerdo
tes ꝑochiales cū ſint de foro epoꝝ ꝛ eoꝝ ꝯſtitu
tiōibꝰ ſubiecti: tñ hoc nō pñt facere epi erga ꝑ-
dictos fratres q̄ exēpti ſunt: nec eoꝝ ordinatio
nibꝰ ſubiecti ſunt. vt ex̄ de exceſ. prela. Nimis
prana. Cū ergo non poſſint dicti fratres abſol
uere a caſibꝰ reſeruatis in iure epis. vt dr i cle.
illa: ergo poſſunt ab oibꝰ aliis. vi puta reſerua-
tis ex cōſuetudine particulari loci vel ſynodali

cõſtitutiõe:q2 vnũ negãdo aliud tacẽdo cõceſſit
di.xxv. Qualis. nec poſſunt prelati dictã con-
ceſſionẽ reuocare vel defalcare. non directe de
negando licentiã audiẽdi.q2 nichilominus ha
bẽt p cle. nõ indirecte ꝓhibẽdo parrochianis
ne cõfiteãt eis.ex̄ de priui. Quãto.nec p reten
tionẽ multoꝝ caſuũ:q2 fieret i fraudẽ legis qđ
fieri nõ dz.ex̄ de ꝯceſ.pbẽ.Cõſtitut⁹. Sileat er
go hic Jo.mo.q̇ dicit ꝙ ſi ep̄s põt arctare pote
ſtatẽ ordinariã curatoꝝ: põt multo magis ar-
ctare poteſtatẽ extraordinariã ipſoꝝ fratrũ.q2
qđ per ſuperiorẽ cõceditur: per inferiorẽ arcta
ri vel reuocari nõ põt.vt patet di.xxi. Inferior
Ad cõſtitutionẽ aũt cle.de priui. Religioſis. vbi
dr̄ ꝙ a caſib⁹ ordinariis reſeruatis quęq̄ abſol
uere nõ preſumãt. Reſpõdẽdũ eſt ꝙ hoc eſt in-
telligẽdũ de caſib⁹ reſeruatis in iure.ſicut intẽ
dit iſta cle. Dudũ.nõ aũt de reſeruatis p cõſue
tudines vel ſtatuta alioꝝ p̄latoꝝ:q2 illa remo-
uet papa.vt in dicta cle.dudũ. a qb⁹ poſſunt di
cti fratres abſoluere.ꝛ p ꝯñs videt̄ q̄cq̄d dicat̄
per modernos vel antiquos de talib⁹ caſib⁹ p
ep̄os reſeruatis totũ reuocat̄ p cle. Dudũ. ſpe
cialiter quãtũ ad dictos fratres. Si eñi cõſtitu
tio poſterior:licet nõ faciat mentionẽ de priori
ipſam reuocare noſcatur.c. Licet.de ꝯſti.li.vi.
Multo magis reuocari debẽt dicta doctorũ ſi
in ꝯtrariũ ꝓmulgent̄. Hec Jo.de ligna. ❡ Sz
Frã.zab. poſt Lãdul.dicit ꝙ de caſib⁹ ep̄alib⁹
nõ põt dari doctrina cũ dependeat ex ſtatutis
ipſoꝝ ep̄oꝝ et doctrinis. Et quis Lãdul.dicat
ꝙ habens irregularitatẽ quã ſol⁹ papa tollere
poteſt:nõ poſſit abſolui a pctõ ante diſpẽſatio-
nẽ. Frã.zab. dicit cõtrariũ.ſcz ꝙ poteſt abſolui
a pctõ:etiã remanẽte macula irregularitatis.
Quis ergo nõ eſt clarũ qui ſint caſus reſerua-
ti ep̄is in iure cõi:ideo tutior eſt via in hmõi ꝙ
fratres ſi poſſunt ſciant ab ep̄o quos caſus ſibi
vult reſeruare:ꝛ de illis ſe non audeãt impedi
Caſus ep̄is reſeruati re.oẽs ꝟo alios ſibi cõcedere faciant. Certũ eſt
aũt ſm oẽs ꝙ abſolutio ab excõicati one maio-
ri reſeruatur ep̄is. Itẽ diſpenſatio vel cõmuta
tio votoꝝ. Itẽ relaxatio quorũdã iuramentoꝝ.
De diſpenſatione incertoꝝ habes.s̄.in.ii.par-
te.ti.ii.de reſtitutiõe.c.iiii.ibi diffuſe. Frã.zab.
in cle.dudũ.in glo.ſup ꝟbo conceſſa. dicit glo.
ſcz Jo.an. Lãdul. Pau. Stephã. ꝛ zen.tenere
ꝙ ep̄s poſſit reſeruare caſus de qb⁹ curati po-
terãt ante hãc ꝯſtitutionẽ ſcz dudũ/abſoluere.
ita ꝙ reſeruatio p̄iudicet fratrib⁹.i. ꝙ nõ pote
runt tunc etiam ab illis reſeruatis abſoluere:
quod eſt cõtra hoc qđ dicit hic Jo.de ligna. Et
intelligitur iſta reſeruatio caſuũ epiſcopalium
de actibus exterioribus ꝛ cũ effectu:nõ de acti
bus interiorib⁹. Si quis enim deſiderauit vel
etiã q̄ſiuit occidere aliũ: iſtđ homicidiũ cordis
nõ eſt de reſeruatis ep̄is. Dicit etiã Pe. de pa
lu.ꝙ inceſt⁹ q̇ ꝯmittit̄ a pueris q̇ nõ habẽt vſuz
rõnis:nõ reſeruat̄ ep̄is:q2 nec per hoc tollitur
virginitas/nec cauſatur affinitas.

❡ De eo qui aliquẽ abſoluit a caſu a quo ab-
ſoluere non poteſt. Capitulum.xii.

Et nota ꝙ quicũq3 abſoluit aliquem
ab aliquo pctõ in caſu in quo nõ po-
teſt:ſiue q2 reſeruat⁹ eſt ep̄o: ſiue q2
nullã habet poteſtatẽ vel autoritatẽ
q̄uis grauiter peccet precipue quã
do abſoluit ſciẽter:vel etiã ex ignorantia iuris
craſſa:nõ tñ cenſurã aliquã ſeu excõicationẽ ex
hoc incurrit. ſiue ſit clericus ſecularis ſiue reli
gioſus dict⁹ abſoluẽs.ſm Frã.zab.ꝛ zenze. Sz
tenetur illũ quem ſic abſoluit auiſare de erro-
re ſuo:ſi cognoſcit vel poteſt inuenire. Ille tamẽ
quo ad deũ excuſat̄ dũ hoc ignorat. Et ꝙ dictũ
eſt ꝙ cõfeſſor debet illũ auiſare quẽ abſoluit cũ
non poſſet/intelligit̄ qñ fieri poteſt ſine ſcãda- Infra.
lo notabili. Unde in concilio Baſilieñ. q̇dam e.ti.ca.
multũ periti habita ſup hoc collatiõe dixerunt xxi.§.
ꝙ talis cõfeſſor petat autoritatẽ a ſuperiori ſu iii.
per hoc caſu a quo nõ potuit abſoluere:ꝛ tamẽ
abſoluit:qua habita vocet illũ quẽ abſoluerat
cũ nõ poſſet:ꝛ p aliquẽ modũ cooptũ iterroget
de aliq̇bus q̇ ſibi cõfeſſus eſt quaſi meli⁹ volẽs
informari:ac ſi nõ plene itellexiſſet:ꝛ ſi qua alia
cõmiſit crimina poſtea:ꝛ ſic abſoluat ab oïbus
iterũ:ꝛ tunc ꝛ pri⁹ alſs auditis:vel ſi magnũ ſcã
dalũ ex hoc timeret̄:q2 predict⁹ modus ſerua-
ri nõ poſſet:abſoluat abſentẽ:ſi ab vltima con-
feſſione adhuc credit̄ pſeuerare in gr̄a. Aut vt
aliis placet cũ ex hoc timeret̄ notabile ſcãdalũ
euenire remittat ſummo ſacerdoti.ſ. xp̄o prꝫ-
ſertim qñ multitudo eſt ſic neglecta:vel multũ
diſtant a loco vbi eſt cõfeſſor. Religioſus aũt ſi
abſolueret ab aliqua ſentẽtia excõicatiõis/ſu-
ſpenſionis vel interdicti in iure poſita incurre
ret excõicationẽ a qua non poſſet abſolui citra
ſedẽ apoſtolicã.ex̄ de priuil.c. Religioſi in cle.
Secus ſi abſolueret a ſentẽtia hoĩs:q2 tũc non
incurreret ſm Paulũ. q̄uis grauiter pecca-
ret. Sed clerici ſeculares abſoluendo a ſenten
tiis iuris q̄uis et ipſi malefaciant:non tamen
cenſuram incurrunt.

❡ An in generali cõceſſione contineatur
ſpecialis. Capitulum.xiii.

Nota etiam ꝙ vt dicit Joh.an.extra
de offic.vica.ſup ca. Tua nobis. in
glo. Si ep̄s dedit vicariũ generalẽ:
et in mandato expreſſit aliquid de
illis quod requirit ſpeciale manda
tũ ſecuta generali clauſula. Et oïa alia q̇ p nos
poſſumus etiã ſi mandatum exigant ſpeciale.
ſm Hoſti.ſatis videtur ꝙ talis etiam ſpecialis

poſſit inſtar ꝓcuratoꝛis. Secus ſi aliq̄d de ſpecialib⁹ nõ fuiſſet expreſſum. Hec ibi. Quod videt̃ intelligendũ quantũ eſt de virtute verboꝝ ⁊ in foro ꝯtentioſo. Nã in foro ꝯſcientie ſi alicui cõſtaret de intẽtione cõferentis autoꝛitatẽ ꝙ hoc intenderit etiã ſi nõ expreſſiſſet aliqđ ſpeciale: in generali conceſſione intelligerent̃ ſpecialia. xxij.q.v. humane. Et hoc idẽ dici poteſt de autoꝛitate data ab ep̄o cõfeſſoꝛibus: q2 ſcȝ dicẽdo Do vobis autoꝛitatẽ meã in cõfeſſionibus: nõ intelligit̃ ꝑ hoc cõceſſiſſe caſus ſuos: niſi alicui ꝯſtaret ꝙ ꝑ hec verba generalia intendit caſus ſuos cõcedere. Sed dicẽdo: cõcedo iſtũ ⁊ illũ: ⁊ oẽs alios meos caſus: tũc itelligit̃ totũ dediſſe.

Quid poſſint penitentiarij curie romane. Caplm̄.xiiij.

Et nota ꝙ penitentiarij minoꝛes in curia poſſunt abſoluere vndecunq̄ venientes ab oĩbus caſib⁹ pctõꝝ: et ſentẽtijs ep̄is reſeruatis: habẽt eñ autoꝛitatẽ quaſi ep̄alẽȝ in foro penitentie: ⁊ maioꝛẽ quo ad quoſdã caſus excõicationũ ⁊ diſpenſationũ. Sũmus aũt penitentiarius adhuc habet maioꝛẽ in pluꝛib⁹ alijs caſibus excõmunicationũ ⁊ diſpenſationũ.

Quid fiendũ quando cõfeſſoꝛ non intelligit penitentem. Caplm̄.xv.

Idẽ.ſe.ti.cap̄.xxi.§.iij.

Nota vero ꝙ cũ cõfeſſoꝛ nõ intelligit cõfitentẽ: aut ex imperitia lingue: aut ex doꝛmitiõe: aut ex diſtractione mentis ad alia applicate: vel ſimili cauſa ſm̄ Jo.neapol. in quodlibe. ꝙ cũ ſacramẽtalis abſolutio pꝛeexigat cõfeſſionẽ: cõfeſſio x̃o impoꝛtat reuelationẽ que non poteſt eſſe ſine relatione vnius ſcȝ cõfitentis: ⁊ perceptione alterius ſcȝ cõfeſſoꝛis: q2 alterũ iſtoꝝ deficit in pꝛefato caſu: credo de illo pctõ nõ eſſe factã cõfeſſionẽ: ⁊ per cõſequẽs nõ impẽdi abſolutionẽ. Hec ille. Et ſm̄ hoc tenet̃ dicere illi ꝙ iteret ꝯfeſſionẽ. Si t̃n nõ facit ꝯfeſſus q̄ de hoc non ꝑpendit abſolut⁹ eſt corã deo: nec tenet̃ iterare quouſq̄ neſcit illũ nõ ꝑcepiſſe ſeu itellexiſſe pctã ſua. Et hec x̃a ſunt de pctis grauioꝛib⁹.i.moꝛtalib⁹: que ſunt de neceſſitate cõfitenda: non de venialibus ad q̄ quis de neceſſitate non tenetur. Et vbi talia modica raro obaudiunt̃ ab eo q̄ al's noſcit perſonã.

De ſcientia quam debet habere confeſſoꝛ. Caplm̄.xvj.

Dicto de poteſtate cõfeſſoꝛis. Nũc in ſcđa parte pꝛincipali huius ti. videndũ de ſcientia eius. Eſt enim duplex clauis oꝛdinis. ſcȝ clauis potentie/⁊ clauis ſcientie. Unde chꝛiſtus petro dixit. Tibi dabo claues regni ce. ⁊c. Mat.xvj. Nota tamẽ ꝙ ſcientia nõ dicit̃ clauis: ſed ipſa poteſtas diſcernẽdi ſiue examinãdi ⁊ cognoſcẽdi in foro ꝯſciẽtie: et poteſtas determinãdi ſeu diffiniendi cauſam.i.ligãdi ⁊ ſoluẽdi dicit̃ clauis potẽtie. Iſta duplex poteſtas eſt vna in eſſentia: ſed duplex in effectu. Sciẽtia aũt acquiſita nõ eſt clauis: ſed iuuat bñ vti claui. De his clauibus habes diſt.xx. per totũ. ibi vide.

De quantitate ſcientie confeſſoꝛis: quantã ſcȝ opoꝛtet eũ habere peritiã. §.I.

Dicit Aug. de pe. diſt.vj.c.j. Opoꝛtet vt ſpũalis iudex ſciat cognoſcere quicquid debet iudicare. Dicit Tho. in.iiij. diſt.xvij. in expoſitione Tho. litere. Hec ſcientia etſi nõ ſit maioꝛ: tamẽ tanta debet eſſe vt ſciat diſcernere inter peccatũ ⁊ pctm̃: ⁊ inter veniale ⁊ moꝛtale. Et ſi in aliquo eſſet dubitatio: ſciat dubitare vt poſſit recurrere ad peritioꝛes. Alber. aũt in.iiij. dicit ꝙ nõ Albertus. tenet̃ ſacerdos ſcire diſcernere niſi in cõmuni que ſint capitalia: ⁊ que ſint moꝛtalia cõia: et q̄ venialia ex genere: ſed hec neſciens (dicit idẽ) puto ꝙ peccet moꝛtaliter audiẽdo cõfeſſiones. Et eũ inſtituens plus peccat q̄ ipſe. Et eũ permittens inſtitutũ miniſtrare ſi ſua intereſt talẽ ꝓhibere. Dicit etiã ꝙ in ꝑplexis caſibus ſacerdos parrochialis eccleſie debet eſſe ita diſcretus. vt talia difficilia eſſe ſciat: nec procedendũ in eis ſine ſuperioꝛis ꝯſilio vel autoꝛitate. Hec Alber. in.iiij. Durandus oꝛdinis minoꝛum in Durandus. ſumma ſua dicit ꝙ quotiens cõfeſſoꝛ ſe ingerit ad cõfeſſiones audiendas: totiens ſe offert ad reſpondendũ de quolibet: ⁊ interdũ de caſibus inopinatis: ⁊ al's inauditis: ⁊ de queſtionibus ꝑplexis valde. Debet ergo ꝯfeſſoꝛ ſcire diſcernere inter pctã et differẽtias pctõꝝ: vnde ſcire debet ſi ea que expꝛimit ſibi penitens ſint pctã vel nõ: puta an bella pꝛincipũ ⁊ ipſoꝝ exactiones ſint licita vel nõ: ⁊ vtrũ cõtractus quos facit ſint liciti vel illiciti. Et qñ tenet̃ ad reſtitutionẽ vel non: ⁊ vtrũ debeat ip̄m ꝓhibere a cõmunione: vel cõcedere cõionẽ: q2 ſi ꝯfeſſoꝛ iudicat licitũ qđ eſt illicitũ: tam ꝯfeſſoꝛ q̄ penitens in foueã cadũt: niſi foꝛte eũ ꝓbabilis ignoꝛantia excuſet: puta ſi habet aliquẽ doctoꝛẽ autenticũ ⁊ famoſum: cuius opinioni innitit̃. vnde ſi cõfeſſoꝛ nõ eſt expertus in caſibus: ita ꝙ nec ꝑ ſe ſcit iudicare: nec nouit dubitare: cũ periculo aĩe ſue audit ꝯfeſſiones. Pet. de pal. in.iiij. Petr⁹ de palude. diſt.xix. oſtendit plus ſcientie requiri in eo qui ſe ingerit: q̄ in eo qui ponit̃ ad hoc a ſuperioꝛibus ſuis ex obedientie iniũctione. Et de pꝛimo poteſt intelligi dictũ rigoꝛoſum Duran. de ſcđo dictũ Tho. ⁊ Alber. Dicit eñ ſic ip̄e Pe. Oĩs ſacerdos habet clauẽ ſcientie ſicut ⁊ po

tentie.i.autoritatē diſcernendi ſicut potētiā li=
gandi ⁊ ſoluēdi: licet multi nō habeāt ſcientiā
debitā:⁊ ecōuerſo. Multi ꝟo ſacerdotes habēt
ſcientiā qui nō habent autoritatē diſcernendi.
Secundi q̄dē ſine pctō:ſed primi cū pctō ſi hoc
ꝓcurarēt: al's ſi inuiti excuſati ſunt ſi ꝓpoſue=
rūt īpedimentū:nec ſunt auditi. Munus em̄.i.
officiū iudicādi neceſſariū eſt. Et poteſt ad hoc
cōpelli.ſ. ad officiū iudicādi ⁊ ad prelationē ca
rens ſcientia: ⁊ tunc nō peccat:ſicut in religio=
nibus fieri cōſueuit. Et qd̄ dicit Greg. ꝙ ſi in=
dignus eſt nō debet obedire:⁊ ſi dignus/debet
obedire. intelligendū eſt de illo qui habet defe
ctus q̄ ſunt iuris videlʒ irregularitas: ⁊ tūc nō
debet obedire: niſi ab eo p̱ diſpenſationeʒ mo=
ueatur:al's tenet religioſus obedire: alioquin
quilibet religioſus bonus q̄ reputaret ſe indi=
gnū refugeret: ⁊ ſic ſoli indigni ꝓmouerent et
ponerent. Qui ergo nō coactus ſponte accipit
poteſtatē:ſiue p̄lationis ſeu audiendi cōfeſſio=
nem:nō habēs ſufficientē ſcientiā peccat. Sed
qui inuitus ⁊ coactus non accipit: ſed ſuſcipit
nō peccat. vnde ſine peccato ab inſcio haberi ⁊
ſuſcipi poteſt: ſed accipi nō poteſt poteſtas iu=
dicandi. Hec Pe. Si tñ in eo eſſet tanta igno=
rantia ꝙ oīno ineptus eſſet:q2 nec etiā ſcit que
Tho. et Alber. dicūt.ſ. credo ꝙ nō excuſaret a
pctō:etiā ſi ex obedientia iniūcta poneret ſe ad
id ad qd̄ eſt oīno ineptus cū periculo aiarū.

Utrum autē confeſſor te= §.II.
neatur ſcire de oībus q̄ ſibi dicunt in ↄfeſſione
an ſint mortalia vel venialia. Hēricus boick in
quodlibe. ſic rñdet diſtinguēdo. Peccata ſunt
in duplici genere. Quedā ſunt pctā quia ꝓhi=
bita:quia ſi nō eſſent ꝓhibita nō eſſent pctā: vt
ſunt oīa q̄ ſunt mere de iure poſitiuo: vt audire
miſſaʒ die dñica:ſemel ↄfiteri ⁊ cōicari in anno
et hmōi. Et talia tenet quilibet confeſſor ſcire:
niſi habeat cauſam rationabilē que eū excuſet:
vt ſi forte tēpore ꝓhibitionis erat in terra lon=
ginqua vel in carcere. Alia ſunt pctā nō q2 ꝓ=
hibita.ſ.ab hoīe:ſed q2 de natura ſui mala ſunt
etiā ſi nō ꝓhibeant. Et horū quedā ſunt capita
lia: ⁊ iſta tenet quilibet cōfeſſor ſcire ſaltem in
generali.ſ. ꝙ ſunt ſeptē pctā capitalia.ſ. ſupbia
luxuria ⁊c̄. Hec em̄ ſunt quaſi elemēta ⁊ princi
pia q̄ de neceſſitate opʒ ſcire. Quedā aūt pctā
ſunt que ſunt ſpecies capitaliū: vt illa que re=
cipiūt horū predicationē: vt fornicatio/ebrie=
tas ⁊ hmōi. Fornicatio enim eſt quedā ſpecies
luxurie:⁊ ebrietas quedā ſpecies gule. Et ho=
rū peccatorū que ſunt ſpecies: quedā ſunt que
importāt malum de ſubſtantia ſui actus: eo ꝙ
ſtatim noīata habent annexū malū. vt fornica=
tio. Et de talibus etiā cōfeſſor ſcire tenet vtrū
ſint mortalia vel non. Quedā autē de ſubſtan=
tia ſui actus non habent deformitātem: ſed ex
libidine facientis: ſicut cognoſcere vxorē pro=
priam:quod non eſt peccatū de ſe: tamē poſſet
cognoſcere cum tanta libidine ꝙ eſſet mortale
vt ſi eam cognoſceret etiam ſi non eſſet ſua. Et
de talibus non oportet ꝙ confeſſor ſciat vtruʒ
ſint mortalia vel venialia. Alia ſunt peccata q̄
ſunt filie peccatorū capitalium: vt illa peccata
quorū fines terminātur ⁊ ordinantur ad fines
capitalium:ſicut dolus ⁊ acquiſitio rei iniuſte.
Et de talibus peccatis frequenter opiniones
cōtrarie ſunt inter doctores: et de talibus non
tenetur ſimpliciter curatus nō ordinarius ſci=
re vtrum ſint mortalia vel non. Curatus autē
ordinarius: vt epiſcopus ⁊ archiepiſcopus et
ceteri alij ſuperiores prelati tenent ſcire: quia
ipſi ſunt purgatores ⁊ tenentur alios purgare:
vel purgari facere:pficere:⁊ illuminare:⁊ ideo
tenentur nouum ⁊ vetus teſtamentū ſcire. Hec
ille. Caueat autem confeſſor ne ſit preceps ad
danduʒ ſententiam de mortali quando non eſt
certus ⁊ clarus: et vbi in aliqua materia ſunt
varie opiniones ꝙ̄plurium ⁊ ſolennū doctoꝝ:
vtrum ſit licitum vel illicitum ſicut de non ſol=
uendo decimas: vbi non eſt de more: parati ta
men ſemper ad dandū ſi eccleſia peteret: quod
quidā dicunt eos in ſtatu damnationis: vt In=
nocen. Alij ꝙ non. vt beatus Tho. Ioh. and. et
Archid. Et de exemptione iuriū in monte flo=
rentie: vel impreſtitorū venetiarū: quod quidā
eſſe vſuram dicunt. alij autē licitum dicunt: et
de multis alijs huiuſmodi. Conſulat ſemp̱ qd̄
tutius eſt ſcʒ ꝙ a talibus abſtineāt. ex̄ de ſpon.
iuuenis. Non tamen condēnet contrarium fa=
cientes: ſeu contrariam opinionem tenentes.
Nec propter hoc denegat abſolutionem. Sed
vt dicit Guill. dicat confeſſor ꝙ illud faciendo
non eſt tutum ſed dubium:et ideo ſibi bene ꝓ=
uideat. Si autē omnino conſcientia confeſſoris
dictaret illud eſſe mortale: nec poſſet conſcien
tiam deponere: quod tamen deberet ad conſi=
lium ſapientum:nullo modo debet facere con=
tra cōſcientiā:quia peccaret mortaliter. xxviij.
q.i. cap̄. omnes deinceps. §. ex his. iuncta glo.
Sed cum illud tale eſſet contra cōmunem opi
nionem doctorum:et communiter ſic ſeruatur
a ſapientioribus: ꝙ̄uis aliquem doct. audiret
contrarium tenere: non de leui debet illi ad=
herere. Quomodo etiam quis debet depone=
re in huiuſmodi conſcientiam erroneam vel
ſcrupuloſam. habes.ſ.in.i. parte. titu. ij. cap̄.
de conſcientia.

De bonitate cōfeſſoris in ſe: et quō
debeat ſe habere ad penitentē. Cap̄. xviij.

De bonitate ꝯfeſſoꝛis in ſe ⁊ in exercitio talis officij. Quantũ ad tertiã partẽ principalẽ huiꝰ ti. dicit Aug. de pe. diſt. vj. c. qui vult. §. ſacerdos ante quẽ ſtatuit ois lãguoꝛ: in nullo illoꝝ ſit iudicãdus q̃ in alio iudicare eſt promptus. Judicãs em̃ aliũ q̃ eſt iudicãdus: ꝯdẽnat ſeipm̃. Cognoſcat igit ſe ⁊ purget i ſe qꝺ videt alios ſibi offerre. Curet vt a ſe ꝓijciat q̃cq̃d in alio dãnoſuꝫ repperit. Animaduertat qꝺ dicit Jo. viij. qui ſine pctõ eſt veſtrũ primꝰ in illã lapidẽ mittat. Ideo em̃ liberauit xp̃s peccatricẽ qꝛ nõ erat q̃ ꝓijceret lapidẽ. Quõ lapidaret q̃ ſeipm̃ lapidandũ cognoſceret: nullus em̃ erat ſine pctõ: in quo intelligit oẽs fuiſſe reos: nam venialia ſemꝑ remittebant ꝑ cerimonias: ſi q̃d ergo in eis pctm̃ erat criminale erat. Deteriores itaqꝫ in hoc ſunt ſacerdotes ſe priꝰ nõ edificãtes illis q̃ dñm obſeruabãt inſidijs. Hec ille. Fm em̃ Tho. in iiij. et alios: audiẽs cõfeſſiones cũ ꝯſcientia moꝛtalis. ſ. pcti moꝛtaliter peccat. Tñ effectũ ſacri ꝯfert cũ ſacro: ſi non eſt p̃ciſus vel ſuſpẽſus: quantũcũqꝫ alꝭ malus. vñ Aug. j. q. j. dictuꝫ eſt. Dictum eſt a dño in numeris ad Aaron. Uos ponite nomẽ meũ ſuꝑ filios iſrael et ego dñs bñdicã eis: vt gratiã traditã ꝑ miniſteriũ oꝛdinati trãſfundat hoibus nec voluntas ſacerdotis ꝓdeſſe vel obeſſe poſſit: ſed meritũ bñdictionẽ poſcentis. Qꝺ autẽ dicit eadẽ q. remiſſionẽ. Remiſſionẽ peccatoꝝ auari non dant ⁊ ſimilia. intelligit fm glo. vel ſimpliciter de p̃ciſis: vel ſi intelligat de toleratis: tales nõ dant ex merito vite. i. nõ ſunt digni dare.

¶ Debet aũt p̃cipue duo habere. ſ. timoꝛẽ vnde fiat circũſpectꝰ: ⁊ zelũ aiarũ vnde ſit ſollicitꝰ. §. I. Quantũ ad primũ cõſiderare debet: qꝛ ipſe eſt vt mare eneũ in tẽplo dñi. vbi lauabant aialia offerẽda in ſacrificiũ: vñ ex immũdicijs a q̃bus illud abluebat efficiebat imũdũ. Un̄ Greg. in paſto. dicit. ꝙ fit plerũqꝫ vt animus paſtoꝛis audita tẽtatione ouis: et ipſe temptetur: et ideo cũ timoꝛe et tremoꝛe debet poni: nõ ſe ponere ⁊ ingerere ⁊ cũ leuitatibꝰ et riſibꝰ ibi ſtare. vnde in figurã Moyſes vt habet Exo. xxxviij. fecit labiũ eneũ de ſpeculis mulierũ: in quo lauarent ſacerdotes ſctã ſctõꝝ ingreſſuri: et ſignificat ſcripturã vbi ſunt exẽpla ſanctarũ aiarũ: ad quã ſepe debet inſpicere ad videndũ maculas ſuas ⁊ intelligendũ inſidias diaboli. Un̄ ſubdit Greg. vbi. ſ. Hec nequaq̃ timenda ſunt paſtoꝛi: quia tanto citius q̃ꝫ liberat a ſua: quanto magis fatigat aliena. Quantũ ad zelũ dicit Greg. ꝙ nullũ ſacrificiũ eſt deo ita acceptũ vt zelus aiarũ. Et fructũ hmõi oſtẽdit Jaco. v. vbi poſt ꝓmulgationẽ ꝯfeſſionis dicit. Qui cõuerti fecerit pctõreꝫ ab erroꝛe vie ſue: ſaluabit animã eius a moꝛte ⁊ operit multitudinẽ peccatoꝝ. Non minus trahunt anime ad deũ per cõfeſſionẽ quãdo diligẽter fit q̃ ꝑ predicationẽ moderno tẽpoꝛe: vt experientia docet. Debet igit nõ tardare quãdo vocat ad hmõi. Nota cõfeſſoꝛ

¶ Quomodo autẽ habere ſe debet ad penitẽtẽ oſtẽdit Aug. de pe. diſ. vj. c. j. poſt mediũ dicens. §. II. Diligẽs inquiſitoꝛ / ſubtilis inueſtigatoꝛ / ſapiẽter ⁊ quaſi aſtute interroget a pctõꝛe: q̃ foꝛſitan ignoꝛat: aut pꝛe verecundia velit occultare. Cognito crimie varietates eiꝰ nõ dubitet inueſtigare: ⁊ locũ ⁊ tẽpus ⁊c̃. Quibus cognitis adſit beniuolus paratꝰ erigere: ⁊ ſecũ onꝰ poꝛtare: habeat dulcedinẽ in affectiõe: pietatẽ in alterius crimine: diſcretionẽ in varietate: adiuuet ꝓñtentẽ oꝛando: ⁊ alia bona ꝓ eo faciendo. Semꝑ iuuet leniendo / cõſolando / ſpem pꝛomittendo: ⁊ cũ opus fuerit etiã increpando / doleat loquẽdo / inſtruat operãdo. Sit particeps laboꝛis ſi vult fieri particeps gaudij: doceat ꝑſeuerantiã. Hec Aug. Ex his v̈bis Aug. patet ꝙ non ſufficit ꝯfeſſoꝛẽ audire q̃ ſibi dicunt a confitente ⁊ de alijs ipm̃ interrogare: niſi eſſet ꝑſona bene in his perita ⁊ ꝯſciẽtiata: que ſufficienter ſcit dicere q̃ opꝫ. Sed cũ ꝑſone cõiter ſint groſſe in iſtis: etiã ille q̃ ſunt in alijs negocijs mũdi vel ſciẽtijs acute: ideo ꝑmittendũ eſt dicere vnicuiqꝫ qꝺ vult: ⁊ oꝛdine q̃ vult. Et de pctis q̃ ꝑ ſe ſufficienter dicit: nõ eſt iterũ interrogãdũ ne moleſtet in q̃ nõ opꝫ. Sed ſi aliq̃d nõ bñ intellexiſſet: p̃cipue de moꝛtalibꝰ facere dꝫ ſibi declarare vt itelligat. De his aũt q̃ nõ plene dixit: puta qꝛ nõ dixit circũſtãtias neceſſarias vl' numerũ ⁊ hmõi eũ interrogare dꝫ: vt plene dicat quãtũ eſt neceſſariũ. De illis v̈o pctis q̃ nõ dixit: nec ſcit dicẽ: iterrogare dꝫ ipꝫ.

¶ Scꝺm Ray. ⁊ Hoſtieñ. in ſum. §. III. Interrogatiões fieri debẽt de ſeptẽ vitijs capitalibꝰ: ⁊ coꝝ ſpeciebꝰ: ⁊ filiabꝰ. de q̃bꝰ diffuſe habes. ſ. iii. ſ. pte ꝑ totũ. Nõ tñ debẽt interrogari oẽs de oibꝰ: ſꝫ plus ⁊ minꝰ fm ꝯditionẽ ꝑſonaꝝ. Sicut aũt q̃ ꝯfitet nõ hꝫ neceſſe tenere magis vnũ oꝛdineꝫ q̃ aliũ dicẽdo pctã ſua. Ita nec ꝯfeſſoꝛ interrogãdo. Tñ ad melius memorie cõmendandũ: de q̃bus dꝫ interrogare: ⁊ de q̃bus iã interrogauit ne amplꝰ habeat replicare: cõgruũ eſt tenere aliquẽ oꝛdinẽ. Et ſi placet interroget de decẽ p̃ceptis: ⁊ deinde de vitijs capitalibꝰ. Decẽ p̃cepta ꝯtinent in his v̈ſibus. Unũ cole deũ: ne iures vane ꝑ ipm̃. Sabbata ſanctifices: ⁊ venerare patres. Non occiſoꝛ eris / fur / mechus / teſtis iniquus. Alterius thoꝛ: nõ rẽ cupias alienã. Aliquã declaratiõeꝫ hoꝝ habes. ſ. iii. j. pte. tit. j. c. ij. Septẽ v̈o vitia

capitalia cõtinẽtur iſto verſu in vna dictione.
Ut tibi ſi vita. ſp ſaligia vitta. Jn illa dictione
Saligia/ſunt ſeptez lr̃e a quib⁹ incipiunt noia
ſeptẽ capitaliũ viciorũ. Jn/ſ/intelligit ſupbia:
ſub qua cõprehendit vana gloria. Jn/a/auari=
cia. Jn/l/luxuria. Jn/i/inuidia. Jn/g/gula. Jn
i/iracũdia. Jn/a/accidia. Sed anteꝗ̃ interro=
get de peccatis prius querat de excõicatione
maiori: ꝛ ſi inueniat eum ſentẽtia aliqua irre=
titũ: ſi hꝫ auctoritatẽ ſuper hoc abſoluat prius.
Si nõ hꝫ remittat ad eum qui põt abſoluere.
Tho. dicit in interrogatiõib⁹ cõfeſſor tria de=
Interrogans tria ſeruet. bet ſeruare. ¶ Primũ eſt vt nõ interroget oẽs
de om̃ibus: ſed interrogent perſone de pecca=
tis que cõſueuerũt reperiri in hoibus illi⁹ con
ditiõis ꝛ ſtat⁹: vt ſtipẽdiarij de rapinis ꝛ incẽ=
dijs. Clerici de ſimonia ꝛ horis omiſſis. Ado=
leſcẽtes de luxurijs ꝛ hmõi. Un̄ a principio cõ=
feſſionis decẽs eſt interrogare cõfitentẽ de cõ=
ditione ſua: de exercitio: de ſtatu an cleric⁹ vel
laicus: ſolut⁹ vel cõiugat⁹ ꝛ hmõi: vt inde pru
dẽtius poſſit formare interrogatiões: ꝛ quãtũ
tẽpus eſt ꝙ fecit vltimã cõfeſſionẽ: ꝛ ſi fecit pe=
nitẽtiã ſibi iniũctã: et vtrũ in ſtatu peccati mor
talis. ¶ Secũdũ qð debet ſeruare cõfeſſor eſt
vt interrogent ipſi pctõres a remotis de pctis
in genere: ꝛ nõ i vltima ſpecie: ꝛ modo peccãdi
ſubito: ne ſi neſciebat tale pctm̃ addiſcat: et ſic
ducat in tentationẽ. Uerbi gratia. Si fatet ſe
cõmiſiſſe viciũ luxurie: nõ ſtatim querat ſacer=
dos ſi ſeipm̃ manibus ſuis polluit et hmõi: ſed
interroget de modo/ſeu cũ qb⁹ ꝛ hmõi. ¶ Ter
tiũ eſt in peccatis carnalibus: nõ deſcẽdat ni=
mis ad particulares circũſtantias nõ neceſſa=
rias: qꝛ hoc eſt ſeipm̃ in tentationẽ inducere: ꝛ
adinuẽtiões pctõꝝ docere eos q̃ ignorãt: ꝛ ali=
q̃n poſtea talia referũt in plateis in ſcandalũ ꝛ
in deriſum ſacrorũ ꝛ ſacerdotũ: vt ꝟbi gratia.
Si vir fatetur mulierẽ polluiſſe extra vas debi
tum: nõ vlterius querat ſacerdos in qua parte
corporis/ꝛ quõ: iam eni hꝫ vltimã ſpeciem pec
cati: alꝭ ergo turpitudines quas miſeri hoies
inueniunt ipſimet ſi volunt exprimant.

¶ Sed nota ꝙ cõfeſſor nõ §. IIII.
ſolũ debet interrogare de mortalibus: ſed etiã
de circũſtãtijs que aggrauant vel alleuiãt. Un̄
Jnno. in decre. Ois vtriuſqꝫ ſex⁹. de peni. ꝛ re.
ſic dicit. Sacerdos ſit diſcret⁹ ꝛ cautus: vt mo
re periti medici ſupinfundat vinũ ꝛ oleũ vulne
ribus ſauciati: diligẽter inquirẽs ꝛ pctã ꝛ cir=
cunſtãtias pctõꝝ: qb⁹ prudẽter inquiſitis intel
ligat quale ei debeat pb̃ere ꝯſiliũ: ꝛ cuiuſmodi
remediũ adhibere diuerſis experimẽtis vtẽdo
ad ſanãdũ egrotũ. Hec ibi. Ad idẽ facit qð di=
cit Aug. de circũſtãtijs pctõꝝ. de pe. di. v. ꝯſide
ret. Cõſideret qualitatẽ criminis i loco/in tpe

in pſeuerãtia/in varietate pſone: et quali fecit
hoc tẽtatiõe: ꝛ in ipi⁹ vicij m̃ltiplici executiõe.
Ois iſta varietas cõfitẽda eſt et deflẽda. Dolẽ
dum eſt nõ ſolum qꝛ peccauit: ſed qꝛ ſe ꝟtute ꝛ
gr̃a priuauit. Doleat aliorũ vitam in ſua fuiſſe
corruptã. ſ. exẽplo: et cõmodũ qð dediſſet pxi=
mo exẽplo boni. Doleat de triſtitia quã peccã
do bonis intulit: ꝛ de letitia quã eis non adhi=
buit. Hec Aug. que intellige ſm ꝙ declaratur Circunſtãtias cõfiteri oportet
hic. Et illas q̃dẽ circũſtãtias que trahũt pctm̃
in aliã ſpeciẽ de neceſſitate opꝫ neceſſario cõfi=
teri ſm Tho. ꝛ Pe. ꝛ alios doctores: alias eni
circũſtãtias cõfiteri cũ ſint venialia/pfectionis
eſt et nõ neceſſariũ. Pe. de pal. dicit in. iiij. di.
xvj. ꝙ numerus circũſtãtiaꝝ cõprehendit hoc
ꝟſu. Quis/quid/vbi/quib⁹ auxilijs/cur/quõ/
q̃n. Ray. addit octauã. ſ. quotiẽs. Et vbi in ꝟſu
dicit: quib⁹ auxilijs/ipe dicit: p quos quotiẽs.
Dicit ergo quis: p varietate pſone/ſtat⁹/eta= Primo
tis/ſapiẽtie/ordinis: ꝛ ſic fuit grauiſſimũ pctm̃
ade: qꝛ quãto grad⁹ altior tãto caſus grauior/
ꝛ ingratitudo maior. Quid: vtrũ malũ qꝛ phi= Scdo.
bitũ: vel ex genere ſuo: vtrũ mortale vel venia=
le: vtrũ occultũ vel manifeſtũ. Et q̃tũ ad hanc
cõditionẽ grauius fuit peccatũ Cayn ꝙ̃ Ade.
Quãtitas ei generis homicidij grauior eſt ꝙ̃
gule/vel ſupbie. Ubi: qꝛ in loco ſacro grauius Tertio
peccat. Per quos: qꝛ traxit alios ad pctm̃ qð Quarto.
ppriũ eſt diaboli: vel quos poſuit mediatores
ad malũ ppetrandũ: qꝛ pctõrũ illorũ eſt parti=
ceps: vel cũ qb⁹/p quib⁹/ꝛ cõtra quos. Quo= Quĩto.
tiẽs: non ſolũ q̃tũ ad cõſuetudinẽ/ſed etiã q̃tũ
ad numerũ: q̃ numer⁹ refert ad actionẽ: nõ ad
obiectũ actionis. ꝟbi gratia. Si homo iniuſta
ꝯtrectatiõe accipiat ſaccũ plenũ mille florenis
vnũ furtũ eſt. Si aũt tres florenos accipiat di
uerſis etiã tpibus ꝛ actib⁹ ſucceſſiue/erũt tria
furta: qꝛ in ipſo actu eſſentialiter eſt pctm̃. Et
ideo nõ põt eſſe vnũ in plurib⁹ actib⁹. Cur: an Sexto.
ex infirmitate/vel ignorãtia/vel electione: vel
quali intẽtiõe fecerit: ꝛ qꝛ mortalia trahũt ſpe
ciẽ ex fine/ideo diligẽter hoc eſt explicandũ: q̃
eni furat vt mechet/magis eſt dicẽd⁹ mechus
ꝙ̃ fur. Eſt tñ vnũ pctm̃ in vno actu: ſed habens
plures deformitates. Quõ: naturali modo vel Septio
innaturali: qꝛ ſemp graui⁹ in eodẽ genere agẽ
do ꝙ̃ patiendo. Q̃n: ſi in ſacro tpe: vt dieb⁹ fe= Octauo.
ſtiuis vel alio tpe: et de pſeuerãtia in peccato.

¶ Ad declarationẽ aũt hmõi §. V.
q̃n. ſ. circũſtantie ſunt cõfitende: ſic dicit Pet.
de pal. Circũſtãtie ſunt in quintuplici genere. Circunſtantie quintuplices.
Prime ſunt que nec alleuiãt nec aggrauant:
ſicut ille que nõ important aliquã cõuenietiaꝫ
vel diſcõueniẽtiam ad rationẽ: nec ex ſe nec ex
ſuppoſitiõe: ſicut furari cũ dextera vel ſiniſtra.
Et iſtas ꝯfiteri eſt ſuperfluũ. Secũde ſunt que

alleuiāt:q̄ importāt ꝯuenientiā:vt facere malū
ex bona intētione vel ignorantia.Et iſtas cōfi=
teri eſt impfectū:niſi ꝗs timeret ſcandalū con=
feſſoris. Tertie ſunt q̄ important diſcōuenien=
tiaꝫ ex ſuppoſitiōe:vt furari multū.Et iſtas:qꝛ
pctm̄ aggrauāt ꝯfiteri eſt pfectū:niſi ꝓpter ſui
periculū vel ꝯfeſſoris vel tertij.Sed qꝛ nō mu=
tant ſpeciē:nec aggrauāt in infinitū:nō eſt ne=
ceſſariū eas cōfiteri ſm̄ Tho.Sed Pe.dicit ꝙ
ꝗuis iſta ſit cōis opinio:tn̄ tutior eſt alia ſcꝫ ꝙ
ꝯfitean̄ eas.ſ.cū notabiliter aggrauāt.vt furari
centū florenos:multo grauius eſt ꝙ̄ furari vnū
Sunt quarte q̄ aggrauāt ⁊ mutāt ſpeciē:nō tn̄
in infinitū grauāt ⁊ mutāt: vt qn̄ vtrūqꝫ eſt ve=
niale: vel qn̄ primū eſt mortale: ſcd̄m veniale:
vt in ſpecieb⁹ gule: quarū vna aduenit alteri:⁊
ſunt qn̄qꝫ veniales/qn̄qꝫ mortales:⁊ iſtas cōfi=
teri nō eſt neceſſariū. Nec illud eſt ꝯtra hoc qđ
dicit Tho. et alij cōiter:ſcꝫ ꝙ que mutāt ſpeciē
ſunt neceſſario cōfitende:qꝛ loquun̄ de illis q̄
ſunt mortalia. Ratio aūt quare nō eſt neceſſa=
riū eā confiteri eſt:qꝛ circūſtantia eſt cōfitenda
neceſſario:nō qꝛ mutat vt ptꝫ in veniali:ſed qꝛ
mutat in infinitū:vt ptꝫ in mortali.Sed circū=
ſtātia nō mutās in infinitū:nunꝙ̄ aggrauat in
infinitū qꝛ intēdit penā ⁊ nō extendit.Extenſio
eni̇̄ eſt īfinita:nec pōt creſcere.Sed intētio eſt
finita:et ſemp pōt creſcere. Nulla ergo talis q̄
nō mutat ſeu aggrauat in īfinitū:eſt neceſſario
ꝯfitenda. Quinte mutāt ⁊ aggrauāt in īfinitū:
vt qn̄ actui veniali:puta vt laute ⁊ ſtudioſe pre
parationi addit̄ ebrietas/vel notabilis antici
patio hore in ieiunio ſine cauſa.Sed vtrū reli=
gioſo ſit mortale qđ alteri eſt veniale:dicendū
ꝙ nō:vt v̾bū ocioſum ⁊ hmōi:niſi ſpeciē muta=
ret:qꝛ nubere vel velle nubere:qđ ſclaribus nō
eſt pctm̄ ſi hoc fiat cauſa ꝓlis generāde:vel ve=
niale ꝓpter voluptatē:eſt religioſo ꝓfeſſo mor
tale ꝓpter votū:etiā clerico ordinato:qꝛ ſacri=
legiū eſt.Nō aūt ṗmi mot⁹ furti vel inuidie:qꝛ
nullus vouet ſe nō habiturū primos mot⁹ q̄ nō
ſunt in nr̄a ptāte. Hec Pe.de pal. Et nota ſm̄
Tho.in.iiij.diſt.xvj.q.iij.arti.ij.q.iiij.in quadā
epl̄a. ꝙ circūſtātie ille dicun̄ trahere pctm̄ ad
aliud gen⁹:⁊ ideo de neceſſitate cōfitēde:q̄ ha=
bēt ſpecialē repugnātiā ad aliqđ p̄ceptoꝝ diui
ne legis.Sicut furtū ſimplex repugnat huic p̄=
cepto.Nō furtū facies.Si v̾o fiat furtū in loco
ſacro:circūſtantia loci hꝫ repugnātiā ad aliud
p̄ceptū qđ eſt de veneratiōe ſacroꝝ:⁊ ſic addit̄
noua ſpecies pctī:⁊ ſic de alijs. Dicit Nico.de
lira ſup Exo.ꝙ pctm̄ mortale cōmiſſuꝫ die feſto
hꝫ ſpecialē repugnātiā ad aliud p̄ceptū de ſcti=
ficatiōe ſabbati:qꝛ magis eſt opus ſeruile op⁹
pctī:ꝙ̄ op⁹ manuale.Opus aūt ſeruile ibi ꝓhi
bet̄:et ſic mortale vltra ꝓpriā deformitatē ſue
materie:ex eo ꝙ cōmittit̄ in feſto hꝫ aliā defor
mitatē ex iſta circūſtātia:quā opꝫ ꝯfiteri.Et in
fine dicit idē Tho.vbi.ſ.ꝙ illud qđ dr̄ circūſtā
tias nō trahētes pctm̄ in aliud gen⁹ ſeu ſpeciē
nō eſſe de neceſſitate ꝯfeſſionis:nō eſt referēdū
ad numerū pctōꝝ:et eiuſdē ſpeciei:qꝛ numerū
ꝯfiteri tenet̄ ſi pōt:qꝛ nō eſt vnū ſꝫ multa:⁊ hec
nota diligenter. ¶ Nota ſcđo ꝙ ex q̄ cogitatio — De peccato cogitationis.
cū deliberatione rōnis in actū pctī mortalis.ſ.
deliberādo illū actum agere etiā abſqꝫ ope:ſit
pctm̄ mortale.Ideo ad ſingulas pctōꝝ ſpecies
poſt pctā opis:interroga etiā de pctis cogita=
tionū illius pctī:et de pctis oris.Et cū op⁹ ali=
cuius pctī et deliberatio mētis ad illud agēdū
abſqꝫ ope ſit eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime:ſꝫ dif=
fert ſm̄ magis ⁊ min⁹ vel pfectū ⁊ impfectū:qꝛ
ſcꝫ maius pctm̄ eſt in ope ꝙ̄ in ſola cogitatiōe:
ideo etiā de circūſtantijs hmōi cogitationū in=
terrogandū eſt:puta ſi dicit penitēs ſe ꝯſenſiſſe
cogitationib⁹ luxurioſis:qꝛ hoc pōt eſſe multi=
pliciter ⁊ in diuerſis ſpecieb⁹:ideo interroget̄
de q̄litate ipſarū cogitationū. vt ſi deliberauit
tale pctm̄ cōmittere cū ſoluta:qꝛ tūc fornicatio
eſt ſi ipē ſolut⁹ eſt:aut cū ꝯſanguinea:qꝛ tūc in=
ceſtus eſt:aut cū ꝯiugata/qꝛ tūc adulteriū eſt:
Et ſic de alijs ſpecieb⁹ luxurie:⁊ alioꝝ vitioꝝ.

¶ Pro aliquali declaratione §.VI.

p̄dictoꝝ.Nota ꝙ dicit Tho.j.ij.q.lxxij.ꝙ pctm̄
diuidit̄ p hec tria.ſcꝫ pctm̄ cordis/oris/⁊ opis:
nō ſicut p diuerſas ſpecies cōpletas:ſicut diffe
rūt ſpecie/bos/leo/⁊ capra:ſed ſicut p diuerſos
gradus pctī:ſicut domus diuidit̄ in fundamē=
tū:in parietes:⁊ tectū ſicut in ſpecies incōple=
tas.Cōſummatio igit̄ pctī eſt in ope. Vn̄ pctm̄
opis hꝫ ſpeciē cōpletā:ſed prima inchoatio ei⁹
eſt quaſi fundamentuꝫ in corde.Scđs gradus
ei⁹ eſt in ore/ſm̄ ꝙ habeo in mēte prorūpit fa=
cile ad manifeſtandū cōceptū cordis. Tertius
gradus eſt in ꝯſummatione opis. Patet ergo
ꝙ hec tria ptinent ad vnā pfectaꝫ ſpeciē:cū ab
eodē motiuo ꝓcedāt.Iracūdus eni̇̄ ex eo ꝙ ap
petit vidictā pri⁹ turbat̄ in corde:ſcđo in v̾ba
ꝯtumelioſa ꝓrūpit:tertio ꝓcedit ad facta iniu
rioſa:vt pcuſſionē ⁊ hmōi:et ſic de alijs q̄buſli=
bet:vt luxuria/auaricia ⁊c̄. Nec tn̄ ſic intelligē
dū eſt pctā cordis eſſe ſpecies incōpletas:quaſi
ſi nō ſint mortalia:immo qn̄ eſt in eis cōſenſus
deliberatiuus ad actus qui de ſe ſunt mortalia
peccata:tales cogitatiōes ſunt pctā mortalia:
etſi nō ita grauia ſicut pctā operis.vt dictū eſt
Et quando ſunt ſimul cogitatio cū locutione ⁊
opere:vnū eſt pctm̄ vt patet de luxuria et alijs
peccatis.Quando v̾o quodā tempore delibe=
rat fornicari:⁊ alio tempore diuerſo et diſtanti
fornicatur:ſunt duo peccata mortalia.

¶Regule quibus cognoſcitur pctm̄ mortale a veniali. Caplm̄.xviij.

Ad cognoſcendū qñ pctm̄ ex ſui natura eſt mortale vel veniale/notāde ſunt quinq; regule. ¶Prima regula eſt qñ amor vel affectio ad aliquam creaturā ſcȝ ſe vel aliā tantū creſcit: vel eſt tā magn⁹ q̄ in eo ꝯſtituit̄ vltim⁹ finis.i. q̄ nec actu nec habitu ordinat illam creaturā: aut eius dilectionē: aut etiā ſeipſum ſm deū:ꝛ vellet cū tali creatura ꝑētari:ꝛ nō curaret deū offendere aut ei⁹ p̄cepta tranſgredi ꝓpter illā creaturā:ita q̄ ibi eſt aliqualis ꝯtemptus dei: ſi non eſt formalis:tñ eſt interpretatiuus:ꝛ eſt fruitio creature q: p̄ponit̄ creatura deo.Vñ cū aliquis vellet cū creatura ſemꝑ manere nō curādo de eterna btitudine: licet nō ſint ſemꝑ rudes de hoc interrogādi vel tentādi: tamē talis amor creature ſemꝑ eſt pctm̄ mortale.Qñ aūt aliq̄s diligit aliquā creaturā magis q̄ deū:ſed ꝓpter hoc nollet deū offendere: aut eo carere: nec ei⁹ amicitiā ꝑdere, talis amor creature nō eſt pctm̄ mortale. ¶Scḋa regula ſatis cōcordat cū p̄cedēti.ſ. cū notabiliter ꝯtra dilectionē ꝓximi aliq̄d cōmittit̄:tūc eſt mortale pctm̄:qñ vo nō:tūc eſt veniale.Qñ vo aliq̄d fit ꝯtra dilectionē dei: pōt attēdi penes hoc q̄ repugnet charitati: vel amicitie quā debem⁹ ad deū hr̄e ſuꝑ oia.Qñ aūt aliq̄d fit cōtra dilectionē ꝓximi pōt attendi penes ipſa p̄cepta legis nature ſcȝ qḋ tibi nō vis fieri alteri ne facias : ꝛ qḋ tibi rōnabiliter ꝛ ex debito vis fieri:alteri facias Et pōt etiā attēdi penes ſcādalū actiuū qḋ ego infero ꝓximo meo ꝑ mala exēpla: ſed inquātū importat aliquā ꝯtradictionē:vel quantū ſit illud ſcandalū ad hoc q̄ ſit mortale: nō p̄ciſe determinatū eſt:q: in modico facere ꝯtra ꝓximū aut in paruo ſcandalizare nō eſt mortale.vnde q̄libet attēdat ſeip̄m q̄d ſibi vellet fieri:ꝛ q̄d ſibi nollet fieri:et ꝑ qḋ factū ꝛ non factū ſolueret inter ſe ꝛ ꝓximū ſuū amicitiā quā ſimul habēt.

Tertia ¶Tertia regula qñ omittunt̄ ꝯ preceptū dei ꝛ eccl'ie vel legis nature vel ſuꝑioris q̄ precepta ſunt de neceſſitate ſalutis:vel ꝯ votū publicū vel priuatū: vel ꝯ iuramētū licitū:ꝛ tūc eſt mortale pctm̄:qñ vo citra/tūc nō eſt mortale. ¶Quarta regula cū aliq̄d fit vel cōmittit̄ vel omittit̄ ꝯ ꝯſcientiā vere vel falſe dictantē aliqḋ pctm̄ mortale:vel ꝯ ꝯſcientiā formidantē ꝓbabiliter vel dubitatiue an aliqḋ pctm̄ ſit mortale:tūc ſemꝑ eſt mortale ſi ꝯſciētia nō ſit ſufficiēter iſtructa.

Quinta. ¶Quinta regula de actib⁹ intus manentib⁹: qñquidē ſolā hȝ cogitationē de aliquo quātūſcūq; turpē vł malā abſq; cōplacētia ſeu delectatione vel ꝯſenſu: tūc nūq̄ eſt pctm̄ mortale/ſed veniale vel nullū. Qñ vo eſt ꝯſenſus in actū q̄ eſſet pctm̄ mortale:tūc ſemꝑ eſt pctm̄ mortale: q: deus volūtatē ꝓ facto acceptat. Qñ autē cū cogitatione aut cōplacentia eſt delectatio moroſa in aliquo turpi ſpecialiter in libidinoſis: tūc eſt mortale ſm dictū Aug. eſto q̄ nō ſit conſenſus in actū ſm hoc dictū Aug. ſed i ſolā moroſam delectationē. Idē iudiciū eſt de interiorib⁹ ſicut exteriorib⁹ pctis. Ad qḋ facit diſtinctio ſuprapoſita de ſenſualitate ꝛ ratione : ꝛ de pctis p̄uenientib⁹ ꝛ ſequētibus deliberationē. Applicando igitur ſeptē vitia capitalia q̄ non ſemꝑ ſunt mortalia : ſed ſunt male radices in homine ex q̄bus oriunt̄ peccata venialia.

¶Que dȝ ſeruare ꝛ ſcire cōfeſſor vtilia et neceſſaria i ipſo exercitio ꝯfeſſiōis. Ca.xix.

De quibuſdā q̄ honeſtū et bonū eſt cōfeſſorē ſeruare in ipſo exercitio audiende cōfeſſiōis vltra excōicationē iuris cōis: vt ſciat ꝯfeſſor ſi penitēs incidiſſet in ſentētiā ꝯſtitutionis ſynodalis:ideo inueſtigare dȝ de ꝯſtitutionib⁹ illius dioceſis ſi quas haberet : vel etiā ꝓuincie vel forte a legatis : vt poſſit melius penitētib⁹ ꝓuidere. Diligēter q̄rat de nūero pcti.ſ. quotiens incidit in iſtud vel illud : q: cōiter hoīes iſtud leuiter trāſeūt. ꝛ de circūſtātijs nō neceſſarijs: ꝛ de pctō qḋ alteri rite iā ꝯfeſſus eſt non q̄ras : cū nō teneat̄ niſi in caſu i quo teneret̄ cōfeſſionē iterare. Et de his plene habes.ſ.immediate p̄cedēti.c.§.iij. Et nō ſolū in pctis opeꝛ ꝑpetratis q̄re: ſȝ de pctis cordis:q̄ ꝑſone paruipendūt:ꝛ de numero ipſoꝝ. Et q: ſm Tho.j.ij. q.lxxij. Pctm̄ cogitationis et opis in eadē materia ſunt vnius ꝛ eiuſdē ſpeciei: ſȝ differūt ſm magis et min⁹: q: ſcȝ pctm̄ opis eſt grauius q̄ pctm̄ cordis: iō interrogādū eſt etiā de ſpecie ꝛ circūſtātijs neceſſarijs pctōꝝ cordis. Vbi gr̄a. Si dicit ſe in mēte ſolū deliberaſſe mulierē cognoſcere:interrogandū eſt vtrū mulierē ſolutā vel nuptā vel vgīnē ꝛ in q̄ die ꝛ hmōi:q: iſta faciūt illud pctm̄ diuerſe ſpeciei. Itē ſi mulier eſt facias eā ex trāſuerſo ſtare:nec in faciē ei⁹ aſpicias: q: facies earū vt vētus vrens eſt dicit ꝓpheta. Sed nec decet frequēter in vultum viri aſpicere : ne facias eū erubeſcere vltra q̄ opȝ. Viroſq; graues ꝛ ſapiētes dulcius ꝛ vrbanius opȝ reprehendere: ruſticos groſſos ac idiotas durius: ne ꝑmi dedignent̄ ex aſperitate vboꝝ: et ſcḋi pctā paruipendāt ex lenitate ſermonis. Stimulatos ex dolore ꝛ deſperatione quantūcūq; pctā cōmiſſa ſint grauia cōfortare et alare expedit exēpla inducēdo Dauid/ Magdalene Pauli/Latronis ꝛ hmōi. Induratos ꝛ ſe excuſantes aggrauare mala eoꝝ oſtēdēdo periculū

Marginal notes: Prima (left, beside "ſunt quinq; regule"); Scḋa. (left, beside "eſt pctm̄ mortale. ¶Scḋa regula"); Quarta. (left, beside "pctm̄:qñ vo citra"); Primo (right, beside "ꝓuidere. Diligēter"); Scḋo. (right, beside "iſtud leuiter trāſeūt"); Tertio (right, beside "feſſionē iterare"); Quarto. (right, beside "q.lxxij. Pctm̄ cogitationis"); Quinto. (right, beside "Si dicit ſe in mēte"); Sexto. (right, beside "Viroſq; graues")

exēplo adā/ſaulis/ꝛ iude ꝛ hmōi. ¶ Nota etiā ſm magiſtrū Ũmbertū in lib.ſ. de officio ordinis.ſ.fratrū p̄dicatoꝝ.ꝙ illoꝝ ꝯfeſſiones prius et libētius audiri debēt q̄ magis indigere putant: vel q̄ raro venire ſolēt: vel q̄ ſunt extranei: vel q̄ ſunt in maiori ſtatu: vel de quoꝝ ꝯfeſſione maior vtilitas ſecutura ſperat. ¶ Idē dicit audiendo mulieres: caueat ne niſi in publico audiat: et niſi ab aliquo vel aliquibus videat: nec multū imoret: niſi quātū neceſſitas cōfeſſionis requirit. Et eis q̄ nimis frequēter ꝯfiteri volūt aſſignet certū tēpus extra qḋ ipſas nō audiat: nec aliis colloquiis ſe eis exponat. Et ſemꝑ verbis duris ꝛ rigidis vtatur circa illas potius q̄ mollibus. Hec ille. Et hoc eſt ꝯtra illos q̄ quotidie audiūt mulierculas et faciunt eis longas p̄dicationes: vnde amittūt multū tp̄is: ꝛ ſcandalū cōmuniter ſequit in ipſis ꝛ in populis.

¶ De penitentia iniungenda a confeſſore. Capl̄m.xx.

De penitētia ſeu ſatiſfactione iniungenda a ꝯfeſſorib⁹. Nota ꝙ ꝓ quolibet pctō mortali eſſet regulariter ſeptēnis penitētia imponēda: vt habetur.xxij.q.j.predicandū.in glo.et xxxiij.q.j.hoc ipm̄.§.ſequēti.qḋ ſeruabat antiquitus. Et iſta ſeptēnis pnīa magis vel minus aſpera ſm maioritatē vel minoritatē criminū ꝛ circūſtātiarū ꝛ cōpūctionē erat: qꝛ vt di. Hiero. Apud deū nō tātū valet mēſura tp̄is q̄ doloris nec tātū abſtinētia ciboꝝ q̄ mortificatio criminū. de pe.diſt.j.mēſurā. Sꝫ hodie oēs penitētie ſunt ꝯfeſſoris arbitrio taxande: ꝯſideratis circūſtātiis ꝑſonarū ꝛ criminū: ꝛ hmōi.ex̄ eo. De⁹ qui. Dicit etiā Leo papa.xxvj.q.vij. tp̄a. Tp̄a penitudinis habita moderatione tuo arbitrio ſunt ꝯſtituenda ꝓut cōuerſoꝝ animos ꝑſpexeris eſſe deuotos. Ray. Guil. ꝛ ſpe.in reꝑtorio h̄ tenent: ꝛ ḡnalis ꝯſuetudo hoc hꝫ. Nec eſt ꝯ̄ qḋ dicit Greg. de pe.diſt.v.falſas. Falſas pnīas dicimus q̄ nō ſm autoritatē ſctōꝝ patrū ꝓ qualitate criminū imponunt. Hoc eīm intelligit ſm Ray.cum ſine cauſa rōnabili dimitterent pnīe antiquit⁹ taxate. Nā vltra illā cōem penitētiā ſeptēnē ꝓ quolibet mortali in ḡne ponunt alie pnīe maiores vel minores ꝓ certis pctīs ꝓut habet in diuerſis.c.decretoꝝ: q̄ quia cōiter nō dant: ideo omitto ponere. Si vis eas videre: q̄re in ſumma cōfeſ.lib.iij.ti.xxxiiij. de pe.ꝛ re. q.cxxv.vbi.xlvj. caſus de hmōi. Eſt autē ſatis rōnabilis cauſa nō dādi hmōi pnīas: indiſpoſitio penitentiū etiā qꝛ aliq̄n nō ſufficeret tēpus vite. Nā vt dicūt Ray.ꝛ Hoſti. debet ꝯfeſſor dare talē pnīam quā credat veriſilr illū iplere: ne ipſam violādo deteri⁹ ei ꝯtingat. Qꝫ ſi magna pctā cōmiſit ꝛ dicit ſe penitere: ſꝫ nō poſſe

Nota cōfeſſor

aliquā durā pnīam agere: animet eū ad hoc cōfeſſor oſtēdēdo ei grauitatē pctōꝝ: ꝛ ꝑ ꝯſequēs penarū ꝛ pnīarū ſibi propter ea debitarū: et ſic tādē iniūgat ei pnīam quā libēter ſuſcipiat. Et ſi ſacerdos nō pōt gaudere de oīmoda purgatione eius: ſaltē gaudeat ꝙ liberatū a gehenna trāſmittit ad purgatoriū. Itaqꝫ vt indi Hoſti. ꝯfeſſor nullo mō debet ꝑmittere pctōrē deſperatū recedere a ſe.ar.xxvj.q.vj.preſbiter.ij.ſed poti⁹ imponat ei vnū pater nr̄.vel aliud leue: ꝛ ꝙ alia bona q̄ fecerit et mala q̄ tolerauerit ſint ei in pnīa.cōcor. Tho. Hoc tñ ſane intellige videlꝫ qꝛ ſi alīs ipm̄ penitet ꝛ paratū dicit ſe facere qḋ dꝫ: ſed on⁹ pnīe dicit nō poſſe ſufferre: tūc ꝓpṫ hoc quātūcūqꝫ deliq̄rit nō dꝫ dimitti ſine abſolutione ne deſperet. Et dicit Pet. de pal. in.iiij.ꝙ dꝫ ꝯfeſſor cū minorē pnīam debito iponit innoteſcere ei: ꝙ illa īpoſita nō eſt cōdigna ne decipiat putās ipſam ſufficere: ſꝫ ꝙ deberet ꝓ quolibet mortali ſeptēnē agere penitentiā: quā ſi hic nō faciet: luet in purgatorio. ſi tñ crederet ꝑ iſtā declarationē illū incidere in deſperationē nō dꝫ ſibi hoc dicere. Sed ſi dicit ſe nō poſſe dimittere odiū: vel caſte viuere: vel alienū cū poſſit nō velle reſtituere vel artē dimittere: quā ſine mortali exercere nō pōt vel aliq̄d hmōi: talis nullo mō debet abſolui. ſm Tho.ꝛ Pe. de pa.ꝛ alios. Quia vt dicit Greg.xj.q.iij tūc eſt. Tūc eſt vera abſolutio p̄ſidentis: cū interni ſequit arbitriū iudicis.i. dei q̄ nunq̄ abſoluit impenitentē. de pe.diſt.j.neminē. Sacerdos autē nullā debet cōmittere falſitatē in ſacramētis x̄ritatis. Vñ ꝛ de pe.diſt.v.fratres. ibi Fratres nr̄os admonem⁹ vt falſis penitentiis aias laicoꝝ decipi nō patiant. Falſas aūt penitētias dicim⁹ cū ſic agit de vno: vt non recedat ab altero. verū ꝛ ſi talis pure vult ꝯfiteri: dꝫ audiri ꝯfeſſio ei⁹. vt dꝛ ex̄ de pe.ꝛ re.ꝙ q̄dā. et dꝫ ſibi aliq̄d iniūgi: nō abſoluendo eū ꝛ declarādo ꝙ nō ꝓpter hoc credat ſe abſolutū: ſed tñ ſaltē ſatiſfaciet mandato eccleſie de confeſſione annuali: ꝛ hortet eū vt faciat oīe bonū qḋ poteſt: vt deus cor eius illuſtret ad penitētiā. vt dꝛ de pe.diſt.v. falſas. Et ſic nō eſt dimittendus ſine cōfeſſione ne deſperet. Qꝫ ſi inſiſtat ꝓ abſolutione oſtendēdo ſcandalū et deſperationē ſi nō abſoluatur: nullo modo debet ei aſſentire: ſed declarare ꝙ fieri nō poteſt nec iuuaret eū. Et ſi ꝑmanet in ſcandalo nō eſt curandū: qꝛ eſt ſcandalū phariſeoꝝ.xj.q.iij.inter verba.

¶ Imponendo penitentias ne §.I.

vileſcat autoritas eccleſie arbitret ꝯfeſſor: ꝛ ne poteſtas clauiū ꝯtēnatur. de pe.diſ.j.c.ſunt qui arbitrātur.l.diſt.c. abſit. et.c.ſi q̄s prepoſtera. minus malū eſt ſi pure cōtingat errare dando nimis paruā q̄ in dādo nimis magnā. vt dicit

Chryſo.xvj.q.vij.alligāt.q2(vt ibi dicit)meliꝰ eſt reddere rationē deo de nimia mia ꝙ̄ de nimia ſeueritate. Si eñ benignꝰ eſt dñs:vt quid ſacerdos vult videri auſterus? Exemplū habemus in xp̄o:vt dicit Ray.ꝙ nulli vnꝙ̄ impoſuit grauē pniam:ſed dixit:vade ⁊ noli ampliꝰ peccare. Et ad hoc permaxime debet attēdere cōfeſſor excidere ab eo cauſas ⁊ occaſiōes pctōꝝ puta ſi cōuerſatio eius eſt cū aliquo vel aliqua que eſt ei occaſio ruine: dȝ imponere ſibi ꝙ dimittat familiaritatē eiꝰ ſi pōt ⁊ hmōi.de pe.di.iij.ſatiſfacere. Aliqñ ei imponere mutationeȝ loci ꝙ eſt ſibi ad ſcādalū ſi pōt fieri. di.lxxxj.valet. Aliqñ tñ res ſic ſe habēt ꝙ fieri nō poſſunt. ¶ Itē imponēda eſt pnia p contrariū ad malū qđ cōmiſit ſ3 Ray.vt ſupbo opa hūilitatiſ: auaro opa elemoſyne:guloſo ieiuniū: q2 contraria cōtrariis curātur.de pe.di.ij.c.j. qđ intellige ſi crederet illū poſſe vel velle facere: hoc eſt eniȝ ad bene eſſe imponēre iſta magis ꝙ̄ alia. Itē ſi eſt negligēs ad audiendū vbū dei.ſm Jo.pōt ei iniūgere ꝙ audiat certū numeꝝ p̄dicationū. ¶ Debet etiā cauere ne det talē pniam p quā fiat alteri p̄iudiciū: puta ſi ſeruo iniūgit̄ longa pegrinatio vel ieiuniū ꝓlixū:dñs eiꝰ inde reciperet detrimentū de ſeruitio ſuo: ſi imponeret vxori vt daret multas elemoſynas de bonis viri ſi parafernalia nō hȝ. ¶ Itē ꝓ pctō occulto nō eſt manifeſta pnia iniūgēda: ſcȝ talis vñ poſſet aliqua peccati cōmiſſi ſuſpitio oriri. ¶ Itē nota ſm Jo.an.ſup cle.dudū.de ſepul.ſup ver. audire.ꝙ prius dȝ ſacerdos iniūgere pniam ꝙ̄ facere abſolutionē a peccatis: qđ ꝓbat ex ipſo tex.cle.ꝙ prius agit de pnia iniūgēda/ ⁊ poſtea de abſolutiōe: tum etiā ex ratiōe ꝓbat:q2 cum abſolutio ſit cōplemētū ⁊ forma/ in pnia prius dȝ eſſe ſatiſfactio ꝙ eſt vt pars materialis pnie ſaltē in actuali ꝓpoſito:vt expreſſa ſatiſfactiōe ꝙ dȝ imponi p ſacerdotē: eā penitens acceptet ſicut cōfeſſus eſt ⁊ voluit:et inde ſequit̄ abſolutio. Sȝ cōtrariū dicit̄ ex̄ de cēſi.c.fi.vbi dicit̄ ꝙ archiep̄i poſſunt in viſitatiōe abſoluere ⁊ penitentias imponere: ergo hoc de neceſſitate non ꝓcedit. Vñ apud multos eſt cōſuetudo ꝙ priꝰ abſoluat̄ ⁊ poſtea pnia iniūgit̄: quōcūqȝ fiat vl' ante vel poſt ſufficit:p̄ſupponit eñ cōfeſſor illū hr̄e ꝓpoſitū faciēdi qđ ſibi iniūget cū ipſȝ peniteat. Itē ſm Jo.ſi penitētē abſoluis cuius confeſſionē audiſti/abſoluas etiā eum a penitētiis oblitis iniūctis ab aliis ſacerdotibus:et ſi aliquaꝝ pniaꝝ iniūctaꝝ memor ſit ꝙs nō ipleuerit:ſi iudicaueris expediens cōmutes eas:niſi ſit in caſu a quo nō poſſes abſoluere. De pmutatiōe pnie habes.ſ.ti.xiiij.ca.fi.vbi multa de ſatiſfactiōe. Cautū eſt etiam declarare ſibi vel pmittere ꝙ ſi aliqua die vel ex negligentia vel oblitione omitteret pniam iniūctam: puta ieiuniū/vel orōnes ⁊ hmōi:ꝙ poſſit ſupplere alio die. Itē ſm Pe.de pal.cōſulēdū eſt diuitibus ⁊ nobilibus ꝙ querant participationē bonorū que fiūt in religiōibus vbi ⁊ ſunt plures penalitates ꝙ̄ alibi ⁊ magis accepte deo: ⁊ ꝙ in penitētiam imponat̄ eis non ſolū que facient per ſeipſos/ſed ⁊ que per alios vel ab aliis ꝓcurabunt:et oia quoꝝ ſpecialiter ſunt participes.

¶ De cōfitente aūt qui non § II.

cōfitetur aliqđ mortale qđ nouit de eo cōfeſſor ex eo q2 nō reputat illud pctm̄. Dicit Hoſt.in quodl'.ix.ꝙ ſi eſt certū illud eſſe mortale: tunc quicūqȝ cōfeſſor debet ei facere cōſciētiā de eo: cum cōfeſſor ordinet̄ ad vtilitatē eius: ſed vtilitas eiꝰ eſt ꝙ ſciat ſtatū ſuū:nec dȝ eū abſoluere/ ſed reputare eū indiſpoſitū ad recipiēdum abſolutionē dū manet in tali ſtatu. Sȝ ſi dubiū ſit vtrū ſit pctm̄ mortale et opiniōes ſunt inter magiſtros: ſicut vtrū ſit licitū emere redditus ad vitā:tunc aut cōfeſſor eſt ordinarius eiꝰ:ita ꝙ tenet̄ audire cōfeſſionē eius: et tunc ſi ſit illius opiniōis ꝙ illud non ſit pctm̄ / dȝ eū abſoluere ſimplr̄. Si aūt credit ꝙ ſit pctm̄ dȝ ei conſciētiā facere: ꝙ cōfitens diligēter ſe informet de illo facto vtrū ſit pctm̄. Sed dato ꝙ ille non vellet cognoſcere illud eſſe pctm̄: nichilominꝰ ex quo eſt ordinariꝰ tenet̄ eū abſoluere:nec reputare eū inhabilem ad abſolutionē: q2 ex ratione ⁊ nō ꝓteruia hec opinio eſt. Ordinarius aūt in abſoluendo dȝ ſequi cōmune iudiciū eccleſie nō ſuū. Si autē ſit cōfeſſor delegatus qui in nullo tenetur cōfitenti niſi velit: ſi credit illud eſſe mortale nō debet eum abſoluere:q2 ex mera volūtate dependet vt abſoluat vel dimittat: debet eñ ſequi in abſoluendo ꝓpriū iudicium:⁊ peccaret abſoluēdo. Hec Hoſtredus.

¶ De forma ⁊ modis abſolutionis: ⁊ de canonibus penitētialibus. Cap.xxj.

De abſolutiōe tandē: Nota ſm Ray. ſacerdos dicit̄ ſoluere vel ligare tribus modis. Uno modo p oſtēſionē: ideſt oſtēdendo ſolutū vel ligatum. Ligatū dico/cum ſcȝ nō abſoluit: lȝ eñ pctōr per contritionē ſit a deo abſolutꝰ/adhuc tñ in facie eccleſie manet ligatus: et ſic intelligit̄ illud.c.de peni.di.j.quantūlibet. Alio modo ligat ſacerdos dādo pniam ad quā obligat peccatorē:⁊ ſoluit dū de pnia ſibi debita dimittit:vel ad ſacra admittit. de pe.di.j.multiplex. Tertio modo p excōicationē ⁊ abſolutionē ab ea.xj.q.iij.nemo. ¶ Fit tñ ſm Pe.abſolutio a pctis realiter p miniſteriū ſacerdotis: nō quidē principalr̄ ⁊ auctoritatiue/ q2 hoc eſt ꝓpriū dei.de pe.di.j.vbū.nec tñ ſolū oſtēſiue/

Ligat ſacerdos et ſoluit.

q꞉ ꝛ hoc faciebãt ſacr̃a veteris teſtamẽti:ꝛ non ſolũ deꝑcatiue/q꞉ ſic magis abſolueret bonus laic⁹ ꝙ malus cleric⁹. Nec ſolũ ꝑ cõtritionẽ cõfitẽtis: q꞉ tũc nũꝙ ds ibi efficeret̃ de attrito cõtritus. Sed opat̃ inſtrumẽtaliter abſolutio ꝑ remiſſionẽ diſponendo ad gr̃am. Et ſic niſi ponat̃ obſtaculũ facit de attrito cõtritũ:et iam cõtrito adauget gr̃am. Hec Pe.cõcor.Tho.ꝛ ſit hoc ꝟtute clauiũ que dicunt̃ plures in effectu: q꞉ vna eſt potẽtia diſcernẽdi / alia diffiniendi: vna tñ eſt eſſentialr̃:ſcꝫ poteſtas iudicãdi in foro aĩe collata a deo:ꝛ in aĩa impreſſa indelebiliter ꝑ ſuſceptionẽ ſacerdotij. Hec Pet̃. Nota

Tri-plex iu-dicium ſm Ray.ꝙ triplex eſt iudicium:ſcꝫ dei/petri/ꝛ celi. In p̃io iudicio abſoluit̃ pctõr ꝑ cõtritionẽ. In iudicio petri.i.cõfeſſiõis ꝑ abſolutionẽ: ſi tñ ſit abſolut⁹ pri⁹ a deo/ſaltẽ ordine: aliqñ nõ. vñ dicit̃.xxiiij.q.j.manet. Manet petri priuilegiũ qñ ex equitate fert̃ iudiciũ. In iudicio celi.i.curie celeſtis abſoluit̃ ꝑ approbationeꝫ. de pe.di.j.nũquid Cayn. ¶ Nota etiã ſꝫ Pe. de pal̃.ꝙ eſt triplex clauis regni celorũ. Pria

Tri-plex cla-uis. eſt auctoritatis: ꝛ hãc hꝫ ſolus deus:q꞉ cũ clauis ſit poteſtas aperiẽdi celũ:et de⁹ ſolus ꝓnci palr̃ poſſit remittere pctã qb⁹ ſolus claudit̃ celum:ꝛ gr̃am infundere qua aperit̃:ideo hꝫ hãc ipſe ſolus. Scḋa eſt excellẽtie:hãc hꝫ ſolus xp̃s inquantũ homo : ipſe eñ merito paſſionis aperuit celũ tollens impedimentũ nature : qḋ nullus tollere potuit. Tertia eſt clauis miniſterialis: hanc habẽt ſacerdotes q̃ miniſterialiter et diſpoſitiue agũt ad amotionẽ obſtacl̃i.i.vectis ſeu peccati/et apertionẽ.i.collationẽ gr̃e. Clauis aũt miniſterialis eſt duplex:vna dicit̃ ordinis/alia iuriſditionis. Et forte ſunt realiter diſtincte: q꞉ lꝫ clauis iuriſditiõis nõ ſit aliq̃d reale/tñ clauis ordinis eſt aliq̃d reale ꝛ indelebile. Et clauẽ ordinis hꝫ oĩs ſacerdos: ſed clauẽ iuriſditiõis nõ hꝫ niſi habeat ſubditũ: vñ ꝛ curatus nõ ſacerdos hꝫ clauẽ iuriſditionis et nõ clauẽ ordinis. Itẽ clauis eſt duplex:ſcꝫ clauis ſciẽtie/ꝛ clauis potentie:vna tñ eſſentialiter.

¶ De modo abſoluẽdi: Nota §.I.

qḋ dicit Pet̃.de pal̃.q꞉ homo neſcit vtrũ vnꝙ fecerit vnã ꝑfectã cõfeſſionẽ / expedit ꝙ in omĩ cõfeſſiõe ſacr̃ali poſt quedã ſpecialr̃ enumerata ſequat̃ generalis clauſula.ſ.de oĩb⁹ alijs venialib⁹ ꝛ mortalibus / cõfeſſis ꝛ nõ cõfeſſis dico meã culpã:ꝛ ſic abſolutio ſequat̃: ꝛ ſic valebit ad remiſſionẽ pene ꝛ culpe etiam mortalis oblite et etiã ſcite:ad quã tñ nõ tenebat̃ al̃s in ſpeciali iterũ cõfiteri : q꞉ ſcꝫ cõfeſſus eſt ſufficiẽ

Forma abſolu-tionis. ter. ¶ Forma aũt abſolutiõis ſꝫ Tho.in trac. de forma abſolutiõis eſt hec ꝙtũ ad ſubſtantiã. Abſoluo te. Et ꝯſueuit addi Ego/ꝛ a peccatis tuis,ꝛ ſi nõ diceret̃ ſubintelligeret̃. Quia ei in ſacr̃is verba habẽt efficaciã ex inſtitutiõe diuina:tenẽda ſunt determinata ꝟba cõſonãtia inſtitutioni diuine. Inſtitutioni aũt diuine dicẽti Quecũꝙ ſolueris ꝛc. Iſta ꝟba cõueniũt: Ego te abſoluo. Idẽ Inno.ꝛ Hoſt. Et melius addit̃ ſm Pet̃.de pal̃.ab oĩbus pctis tuis: ꝙ dicere ab oĩbus pctis tuis cõfeſſis ꝛ oblitis. Et meli⁹ dicit̃ ab oĩbus pctis q̃ confeſſus es in gñali vel ſpeciali de qb⁹ intẽdis. Premittit̃ aũt abſolutiõi cõiter:miſereat̃ tui ꝛc.et fili⁹ dei te abſoluat ꝛc. Nõ ꝙ ſit neceſſariũ et de forma abſolutionis:vt quidã dixerunt et male:qḋ reprobat Tho. Sed ex cõgruẽtia: vt.ſ.ꝑ hmõi orõnẽ tollat̃ ſi aliqḋ eſſet obſtaculũ ex parte penitentis ad ꝑcipiẽdũ fruct⁹ abſolutiõis. Subiũgit̃ etiã ad abſolutionẽ cõgrue cõſignatio crucis ſuper cõfeſſum cũ inuocatiõe trinitatis : ad innuẽdũ ſm Tho.in.iiij.ꝙ ipa remiſſio pctõꝝ ſit auctoritatiue ꝑ ſanctã trinitatẽ/ ꝛ meritorie ꝑ paſſionẽ xp̃i. Sꝫ impoſitio man⁹ ſup caput cõfeſſi nõ ꝯuenit ſꝫ Tho.iij.ꝑte.q.lxxxiiij.ar.iiij.q꞉ iſtud ſacr̃m nõ dat̃ ad aliquã excellẽtiã gr̃e:ſicut illa vbi ſit man⁹ impoſitio. Et i ſine multũ vtilr̃ dr̃ Quicq̃d boni feceris ſit tibi in remiſſionẽ peccatoꝝ tuorũ. Nã vt dicit Tho.i quodl̃.ex ipis ꝟbis oĩa bona q̃ faciet in ſtatu gr̃e valebũt ſibi ad expiãdũ culpã preteritã/ ſeu diminuẽdũ de debito pene:nõ ſolũ ex ipa natura boni opis/ſꝫ ex ꝟtute etiã clauiũ. Quodlibet ei bonũ opus eſt magis expiatiuũ ex impoſitiõe cõfeſſoris ꝙ idẽ ꝑ ſe factũ: q꞉ ibi opat̃ virt⁹ clauiũ ꝛ meritũ paſſionis xp̃i. Sicut eñ cõfeſſor põt imponere pniam ex ſe vel de cõſilio alteri⁹/ita ꝛ de voluntate cõfitẽtis:puta vt dicit. Si nõ potes facere hoc:vel nõ vis facias hoc. Et huic eſt ſiſe cũ dicit Quicq̃d boni ꝛc. Vñ vltra pniam ſpecialr̃ iniũctã ex illis ꝟbis alia bona opa magis valebũt ꝙtũ quidẽ ad emẽdã culpe cõmiſſe:nõ autẽ ad ꝑſeruãdũ a futura. Pe.de pal̃.dicit ꝙ etiaꝫ debet cõfeſſor dicere ꝛ mala q̃ ſuſtines et bona q̃ ꝓponis facere ſint tibi ꝛc. Nõ q̃dẽ intẽdẽdo eũ obligare ad faciendũ q̃ ꝓponit facere. Sed vt ipm ꝓpoſitũ faciendi ſit ſibi ſatiſſactoriũ:et bona que faciet. Itẽ nota ſm Io.ꝛ Pe.de pa. ꝙ cõfeſſor ſemꝑ prius dꝫ abſoluere a vinculo excõicatiõis etiaꝫ minoris ꝙ a pctis: et multo magis a maiori ſi hꝫ auctoritatẽ: ꝙ ſi nõ hꝫ nõ abſoluat a peccatis:niſi prius abſoluat̃ ab excõicatione per eũ qui põt eũ abſoluere ex hoc. Solet aũt dñs papa aliqñ quibuſdã tantã gratiã facere/ vt ſimpliciter ab omĩbus cenſuris ꝛ penis iuris ꝛ hoĩs poſſint abſolui in foro ſaltẽ cõſcientie: et tunc confeſſor põt iſta forma vti: quã a curia romana recepi ꝛ vſus valet.

Nota bene.

quodlibe.iij.q xiij.ar.j.

¶ De plenitudine poteſtatis §.II.

apl̃ice cui⁹ auctoritatẽ ꝓ ꝑñti gero abſoluo te

ab om̄ibus cēſuris eccl'iaſticis/ſentētijs/ꝛ vinculis excōicationū ſuſpēſionū ꝛ interdicti tam a iure ꝙ ab hoīe latis: necnō ab om̄ibus negligentijs ꝛ defectibꝰ cōmiſſis in adminiſtratiōe ſacꝛoꝝ:officijs ꝛ actibꝰ tuis vel noīe tuo factis ſupplēdo de ſolita ap̄lice ſedis clemētia ꝛ oēs defectꝰ eoꝛūdē. Aboleo etiā oēm maculā infamie ꝛ inhabilitatis vn̄cūqꝫ ꝯtractā. Diſpēſoqꝫ tecū ſup oī irregularitate:ſimonia:in oꝛdine ꝛ bn̄ficio actiue vel paſſiue quacūqꝫ occaſiōe vel cauſa etiā circa te in collatōe oꝛdinū ꝛ alioꝝ ſacramētoꝝ vel cōtractis ſeu cōmiſſis. Reſtituo te ꝛ habilito te ad ſtatꝰ/famā/ꝛ honoꝛes/ꝛ executiōes officioꝛū eccl'iaſticoꝝ quoꝛſcūqꝫ:ac ad oēs gradꝰ dignitatū ꝛ honoꝝ: ad bn̄ficia eccleſiaſtica habita ꝛ habēda:et tibi de his que habes de nouo ꝓuideo relaxādo tibi fructꝰ quos male ꝑcepiſti ſeu leſa cōſciētia ex eiſdē: ac alia que in ludo ex ſucceſſione: ac alīs ad te ꝑuenerūt:que ſubiacēt reſtitutiōi vage in foꝛma pleniſſima. In noīe patris/ꝛ filij/ꝛ ſpūſſcti amen.

¶Si autē aliquis dubitat an ꝓ iſtis ſpecialis exigat̄ foꝛma abſoluendi neceſſaria: qui a ſede ap̄lica habent ꝑuilegiū:ꝙ in articulo moꝛtis dūtaxat ſemel poſſint habere plenā remiſſionē ſuoꝝ peccaminū.i.a pena ꝛ culpa vt alij exprimūt. Rn̄.ſꝫ ꝙ a magiſtris tā in cōcilio cōſtātienſi ꝙ baſilieū dictū fuit ꝙ nō:ſed ſufficit ꝙ ea oīa et ſingula faciāt ꝓ quibꝰ indulgētia p̄fata dat̄ ꝓut in bullis vel ꝑuilegijs taliū exprimit̄. Nec putet aliquis ꝙ qn̄ ſemel in articl'o moꝛtis fuit ꝛ vſus eſt:ꝙ poſtea in alio moꝛtis articulo vti valeat:niſi papa latioꝛē auctoꝛitatē daret ꝙ dat qn̄ ponit ꝙ in articulo moꝛtis dūtaxat ſemel. Et ita rn̄ſum eſt in cōcilio cōſtantienſi a lr̄atiſſimis viris pluribus de hoc requiſitis. Nec mirū/qꝛ ꝑuilegiū de indulgentijs tantū dat quantū ſonat:nō aūt extendi debet vltra.

¶Sed quid de cōfeſſoꝛe q̄ §.III.

abſoluit ſecularē vbi non potuit abſoluere:aut ex ignoꝛantia/vel ex verecūdia/feſtinatione et hmōi. Et cōfeſſoꝛ poſtea experit̄ ſe erraſſe. Nū quid tenet̄ hoc ſecl'ari dicere. Rn̄.ſꝫ oēs ꝙ ſecularis excuſatꝰ eſt:et coꝛā deo abſolutꝰ eſt interim ꝙ neſcit: ſed cōfeſſoꝛ nō. Quid ḡ faciet?

ſ.e.c.xij Collatio facta fuit de hoc cū multis notabilibus doctoꝛibꝰ theologie in concilio baſilienſi. Quidā dixerūt ꝙ dꝫ auctoꝛitatē a ſuꝑioꝛi impetrare abſoluēdi eū: ꝛ ſi ſine magno ſcandalo fieri pōt vocare nō abſolutū ꝛ ſibi dicere ac eū abſoluere poſt auditū in ꝯfeſſiōe: vel ſi magnū ſcādalū timeret̄/ abſentē abſoluat ſi ab vltima cōfeſſiōe ſperat̄ eſſe in gr̄a. Adhuc aūt et alijs placuit ſi magnū timeret̄ et notabile ſcandalū ſummo deo ſacerdoti cōmittat:et pn̄iaꝫ ſolā cōdignā ſacerdos ꝓ negligētia agēs:p̄ſertim qn̄ multitudo ſic eſt neglecta:vel m̄lti eoꝛū multū diſtāt a loco vbi reſidet cōfeſſoꝛ. Quid etiā ſentiendū eſt de aliquo q̄ confitet̄/et cōfeſſoꝛ eū nō intelligit:aut ex doꝛmitiōe vel ex imperitia lingue/aut diſtractiōe nimia/ vel ex ſimili cauſa? Rn̄det Jo. de Hartēbergis antiquꝰ doctoꝛ in quodlibetis ſuis. Sacr'alis abſolutio p̄exigit confeſſionē. Confeſſio v̄o oīs impoꝛtat reuelationē:que nō pōt eſſe ſine relatiōe vnius ꝛ ꝑceptiōe alterius. Cū ergo alterū iſtoꝝ ſcꝫ ꝑceptio ſacerdotis deficiat in p̄fato caſu / credo de illo pctō nō eſſe cōfeſſionē: ꝛ ꝑ ꝯn̄s nec impēdi abſolutionē. hec ille. Sed iſtud videt̄ debere intelligi vbi obaudita ſunt peccata grauia q̄ de neceſſitate ſalutis ſunt cōfitenda: non de alijs que cadunt ſub cōſilio vt venialia: et vbi talia modica raro obaudiūt̄ ab eo q̄ alīs nouit perſonam/ſiue noſcit:debet ergo cōfeſſoꝛ facere iterare ea que ex ſomno non intellexit. Idē. ſ. c. tim. c.xv.

¶Utrum autē pn̄iam ſeu §.IIII.

ſatiſfactionē impoſitā ꝑ abſolutionē debitā in pctō moꝛtali factā:vel in toto vel in ꝑte teneat̄ homo iterare? Sup hoc ſunt varie opiniōes:in hoc tn̄ oēs ꝯcoꝛdāt ꝙ ſatiſfactio facta in moꝛtali ita nō valet: ſicut nec alia opa facta in moꝛtali valēt ī foꝛo dei ad tollēdū vel minuēdū debitū pene ꝓ pctis ad qḋ oꝛdiat̄ oīs ſatiſfactio: qꝛ cū nō ſit ī amicitia cū deo/ nō pōt eē acceptū tale opꝰ ip̄i deo ſic factū. ¶Sꝫ vtrū valeat ī foꝛo eccl'ie militātis: ita ꝙ nō teneat̄ eā iterare. In hoc eſt varietas opinionū. Aliq̄ dicūt ꝙ tenet̄ iterare: qꝛ nō potuerit ſatiſfacere deo/ nec etiā potuit ſatiſfacere ſacerdoti q̄ in ꝑſona xp̄i ſibi illḋ iniūxit. Sꝫ Pe. de tharā. et Jo. Petri videt̄ ſimpl'r dicere ſine diſtinctiōe: ꝙ talis nō tenet̄ iterare tales ſatiſfactōes: qꝛ ſatiſfecit in foꝛo eccl'ie militātis in qua date ſunt: vbi non iudicat̄ de diſpoſitiōe interioꝛi. Idē videt̄ ſentire Vinc. in ſpe. hiſto. li.ix. de Hanibal.c.iiij. Et ꝓ iſta opinione videt̄ ſatis facere impoſitio ſeptēnis pn̄ie q̄ regulariter fiebat ꝓ q̄libꝫ moꝛtali antiquitꝰ: vt.xxiij.q.i.p̄dicādū. Et veriſile eſt ꝙ in tāto interuallo aliqḋ moꝛtale cōmittebāt: vn̄ ſi opoꝛtuiſſet iterare fuiſſet laqueū imponere aīabꝰ. Tho. v̄o. ꝛ Alb. i.iiij. diſtinguūt de ſatiſfactiōe. Dicūt eī ꝙ quedā ſatiſfactiōes in q̄bꝰ remanet aliq̄s effectꝰ in ſatiſfaciētibus: etiā poſtꝙ actꝰ ſatiſfactiōis trāſit: vt ī ieiunio remanet coꝛpis maceratio vel debilitatio: ꝛ ex elemoſyna ſubē diminutio:et tales ſatiſfactiones in pctō nō opꝫ iterare: qꝛ ꝙtū ad illḋ qḋ ex eis remanet ꝑ pn̄iaꝫ ſequētē accepte ſūt. Alie v̄o ſatiſfactiōes que nō relinquūt effectū in ſatiſfactiōe poſtꝙ trāſit actus: ſicut in oꝛatiōe et hmōi. Actus eīn interioꝛ q̄ totaliter trāſit nullo modo viuificat̄: vn̄ opꝫ ꝙ tales ſatiſfactiōes

De penitētia facta in mortali

iterēt. Eādē opinionē tenet Pe. de pa. magis declarās. dicit em̄ ꝙ in ſatiſfactionib⁹ habentibus effectū derelictū poſt opus vt elemoſyna priuationē eris: ieiuniū corpis debilitationē ꝛ hmōi. ſi poſtea peniteat ꝛ pſeueret. ſicut baptiſmalis character habet effectū recedēte fictiōe ſic ꝛ iſtud derelictū ex ſacro qđ opaꝛ ex ope operato incipit valere ex ſequēti ei⁹ approbatione et ſacerdotis ratihabitiōe cū illū vere penitet. et nō ex ſimplici viuificatiōe. qꝛ opus operans mortuū nūꝗ̄ viuificaꝛ. Et ſic illa pnia ſatiſfacit nō ſolū in foro eccl̄ie: ſꝫ etiā in foro dei quantū ad illud derelictū vt nō oporteat iterare. ſicut ieiuniū: elemoſyna. ꝛ hmōi. Sꝫ ſi nō habēt effectū derelictū/ vt oꝛōi talis pnia facta ī mortali nullo mō ſatiſfacit qn hic vel alibi oporteat ſatiſfacere. qđ videꝛ intelligēdū in foro dei. quia nec rōne ipi⁹ operis cū facit: nec rōne derelicti cū poſtea penitet eū cū nō habeat effectū derelictū. Sed in foro eccl̄ie ſatiſfacit: qꝛ nō eſt neceſſe eaꝫ iterare ſi vult eſſe in ſtatu ſalutis poſtea penitēdo. ſicut neceſſe habet ipſam implere cū fuit ſibi impoſita. Vn̄ idē Pe. dicit paulo ſuperi⁹. ꝙ qn̄ hō eſt de oīb⁹ cōtrit⁹ ꝛ cōfeſſus ꝛ accipit pniam cū abſolutiōe: ſi recidiuās pagat eā in mortali: ipſe qdē ſe liberat ab iniūctiōe ſacerdotis: nec incurrit pctm̄ inobediētie: qđ incurreret ſi eā nō perfeciſſet qꝛ nō eſt forti⁹ vinculū cōfeſſiōis ꝗ̄ dei vel eccl̄ie. Sed in mortali exiſtēs implēdo p̄ceptū dei/ ſcꝫ de honore parētū. vel p̄ceptuꝫ eccl̄ie vt de ieiunio vel elemoſyna ab illo abſolute ſe liberat. ergo ꝛc. Hec Pet. Cū ergo pnia iniūcta ordineꝛ ad tollēdū vel diminuēdū debitū pene tpalis: talis q pniaꝫ ſibi impoſitā nō habētē effectū derelictū vt oꝛones pfecit in mortali: ſi reuertiꝛ ad pniam: ꝛ tandē moriꝛ in ſtatu gr̄e: ex quo illā non iterauit cū p ipſam nil ſit ſolutū de debito pene tēpalis: ſoluet eū in purgatorio niſi p alia bona ſic ſatiſfaciat. Qđ ſi nō reuertaꝛ ad pniam q pniam pfecit in mortali quācūꝙ ſiue habēteꝫ effectū ſiue nō habētē derelictū: ſoluet illud debitū in inferno ſemp. ſicut ille q moriꝛ cū mortalib⁹ ꝛ venialib⁹ de vtriſꝙ ſoluet penā eternam in inferno. Quāuis ei p veniali debeaꝛ pena tpalis q̄ ſinē hꝫ: tn̄ p accidēs eſt ꝙ veniale puniaꝛ i iferno pena eterna ſcꝫ rōne ſtat⁹. qꝛ in īferno nulla eſt redēptio. Nō ei eſt ille ſtat⁹ expiandi culpā ad quā ſeqꝛ pena. ꝛ ideo ſemp remanēte culpa veniali durat et pena. Ita tenet Tho. in. iiij. diſt. xxi. ¶ Sꝫ de pena tpali debita p mortali poſt cōtritionē Pet. de palu. ſic declarat in ſcripto quarti. Peccator poſtꝗ̄ eſt deo recōciliat⁹: eſt debitor pene finite. nō qualitercūꝙ ſoluēde: ſꝫ in ſtatu gr̄e in quo ſolū eſt deo accepta. Alioqn eſt debitor pene tāte quātā mereꝛ culpa: et illa

De pena debita pro peccato.

eſt infinita. Vn̄ pctōri per ſe debebaꝛ qdē pena infinita ſi erat ī mortali. ſꝫ mutata fuit in tpalē ſuppoſito ꝙ pſeueraret ī amicitia. Acceptauit em̄ de⁹ abſolutionē a pena eterna: ꝛ ipoſitionē pene finite ſub cōditiōe ſi in gr̄a fieret. Et ſi q̄ratur quare de⁹ magis acceptauit abſolutionē a culpa ſine cōditiōe ꝗ̄ abſolutionē a pena. Dicendū eſt ꝙ culpa trāſit ꝛ macula trāſit ꝛ gr̄a in momēto aduenit: ſed ſatiſfactio futura eſt. Futuris aūt ſolet ꝯditio apponi nō aūt preſentib⁹ nec preteritis: vel ſi apponaꝛ certa eſt. qꝛ ſi eſt in gr̄a tūc nō poteſt eſſe ſine gr̄a. Ideo remiſſio culpe fit ſine cōditiōe. vel fit ſimpl'r qꝛ cōditio exiſtit. vn̄ ſicut p ſacr̄m nō remitteretur culpa niſi adeſſet gr̄a. ſic nec poſtea per ſatiſfactionē remittiꝛ pena niſi adſit gr̄a. Talis ergo dimiſſa culpa puniꝛ in inferno pena infinita. nō ꝓpter cōmutationē finiti in infinitū: ſed qꝛ debitor eſt pene īfinite: ex quo nō ſoluit penā finitā ſub cōditiōe qua debuit. Sicut perdēs priuilegiū cle. īcidit de foro meriti ad forū ſanguinis: ſic q declinat foruꝫ eccl̄ie incidens in mortale ad forū iuſticie exterminātis inuenit penā eternā. Hoc qđ dicit Pe. videꝛ intelligendū de eo q pniam iniūctā non habentē effectū derelictū factā in mortali ſcito ab eo: vel de quo dubitabat cōtēnit iterare. vel etiā cū credit vel dubitat ſe debere iterare ex negligētia dimittit ꝛ ex labore recuſans hic ꝛ in purgatorio facere deo emendā de eo. Sed ſi qs dimittit iterationem talis pnie ex impoſſibilitate: qꝛ ei deficit tēp⁹ vel credit ſe eā feciſſe in ſtatu gr̄e. vel ſi fuerit ī mortali cognito ab eo vel etiā ſi ſcit ſe eā feciſſe in mortali/ iterare facit p aliū quē credit bonū. vel etiā ſi nec p ſe nec p aliū iterat: credit ſibi ſufficere ad ſalutē ꝙ impleuit ſibi iniūctam: intēdēs qđ hic min⁹ facit ſatiſfacere oportet in purgatorio. ꝛ ſic deo facere emēdam per hmōi omiſſionē: talis nō dānaꝛ. Vn̄ ꝛ ipe Pe. dicit ī ſcripto quarti. di. xlv. q. ij. ꝙ q facit pniam iniūctā in mortali ꝓ ſe: ꝓ tāto nō teneꝛ iterare: qꝛ pōt ī purgatorio ſatiſfacere. Et ſi dicaꝛ ꝙ videꝛ incōueniēs ꝙ tm̄ qs puniaꝛ ꝓ pctō dimiſſo ſicut ꝓ nō dimiſſo: qꝛ pena eterna: ꝛ ſic nō videꝛ in aliquo ꝓfuiſſe ipſa cōtritio atꝙ ꝯfeſſio. Rn̄. Pe. ꝙ lꝫ tm̄ puniaꝛ extēſiue: nō tn̄ itēſiue ſicut ꝓ vno pctō ita diu ꝗ̄ ꝓ mille: ſed nō tā acerbe. Si etiā partē pnie fecit. ſ. ī ſtatu gr̄e ꝛ vn⁹ dies remāſit ꝓ illo die luet penā eternā ſi nō penitet. tn̄ nō tā acerbe ac ſi nūꝗ̄ cōtrit⁹ nec ꝯfeſſus eſſet nec ī aliquo ſatiſfeciſſet. al's pctm̄ rediret. Hec Pet. ¶ Nota tn̄ ꝙ dū qs facit pniam ſibi iniūctā ſi labatur in mortale: ꝗuis bonū ſit ꝗ̄citi⁹ cōfiteri: tn̄ cū p ſolā contritionē pctm̄ dimittaꝛ ꝛ gr̄a reſtituaꝛ: ꝗ̄cito ipe ꝯteriꝛ etiā anteꝗ̄ cōfiteaꝛ ꝓſequendo dictā pniam etiā ſi ſic

Nota bene.

talis pnia q̄ nō relinquat effectuȝ poſt ſe:in foro
dei realiter ſatiſfacit: q2 in ſtatu gr̄e eſt. vñ in
nullo tenet̄ iterare. Ad tollēdū aūt oīe dubiū
tuti⁹ videt̄ ꝙ cōfeſſor:ꝛ ſi dat penitētias diuti-
nas: det penitētias vt ieiuniorꝝ ꝛ elemoſynarū
atqꝫ peregrinationū ꝛ hmōi ꝓut requirūt pctā
nō tñ iniūgat diuturnas pnias orationū.ꝛ ꝑci-
pue his de qbus poteſt dubitare de recidiuo.

¶ Quāuis vero penitētie in- §.V.

iūgende a cōfeſſore penitētib⁹ hodie ſint arbi-
trarie.ꝛ ad arbitrium iudicis.i. cōfeſſoris im-
ponēde.vt habet̄.xxvj.q.vij.tpa.et de pe. diſ.j.
mēſurā. Et hāc opinionē approbat cōſuetudo
et gnal'r hoc ſeruat̄.vt dicit Hoſt.in ſum.ti. de
pe.ꝛ re.tñ vt ſacerdos circa hmōi diſpēſationē
cauti⁹ arbitret̄:notādi ſunt caſus in qb⁹ p cano
nes certe pnie imponunt̄. Nā et canones peni
tentiales tenet̄ ſcire ſacerdos.'aīs vix in eo no
mē ſacerdotis cōſtabit. xxxviij. diſt.que ipſis.
¶ Prim⁹ canō dicit ꝙ p̄ſbyter ſi fornicationē
fecerit pniam.x.annorū facere dꝫ hoc mō. Sit
incluſus:ſacco indutus:ꝛ humi ꝓſtrat⁹ miam
dei iugiter implorās:tribus mēſib⁹ continuis
de veſpera in veſperā pane ꝛ aqua vtatur exce
ptis dieb⁹ dñicis ꝛ ꝑcipuis feſtiuitatib⁹ in qb⁹
modico vino piſciculis et leguminib⁹ recreat̄.
elapſis et finitis ſic trib⁹ mēſib⁹ exit de carcere
nō tñ procedit in publicū ne grex fidelis in eū
ſcandalū patiat̄.p hoc apparet ꝙ loqt̄ de publi
co. poſt hoc reſumptis aliquātulū virib⁹ anno
vno ꝛ dimidio i pane ꝛ aqua peniteat exceptis
dñicis et aliis ꝑcipuis feſtis:in quib⁹ vino ꝛ ſa
gimine ouis ꝛ caſeo reficit̄. Finito ſic primo an
no et dimidio pticeps fit ſanguinis dñi:ꝛ ad pa
cē ꝛ ad pſalmos cū aliis fratribus cantādos in
choro admittit̄.tñ ad cornu altaris nō accedat
ſed minorꝝ ordinū tñ officia gerat. Deide vſqꝫ
expletionē ſeptimi anni tres dies.ſ. ſcđa quar
ta et ſexta feria (exceptis dieb⁹ paſchalib⁹ qui
ſunt quinquaginta) in pane et aqua ieiunet.tñ
ſcđam feriā vno pſalterio vel vno denario pote
rit redimere. Si ſic ſeptimū annū compleuerit
pōt eū eps ad gradū priſtinū reuocare.ita tñ ꝙ
in trib⁹ annis ſubſequētib⁹ oīu ſexta feria nul
la interueniēte mīa in pane ꝛ aqua ieiunet. Sa
cerdoti etiā ꝓ quolꝫ pctō ſiue crimine qđ depo
ſitionē inducit:eſt cōſilis pnia iniūgēda. ꝓbāt̄
hec oīa.lxxxij.di.p̄ſbyter ſi fornicationē fecerit
Et intelligūt qdā etiā ſi fornicatio ſimplex ſit:
alij de adulterio vel inceſtu. ¶ Scđs canon di
cit ꝙ ſacerdos cognoſcēs filiā ſuā ſpūalem/ſcꝫ
quā baptiȝauit vel confirmari fecit:vel in peni
tētia audiuit:pniam.xij.annorꝝ agere debet.et
eſt ſi in publicū ꝓdierit deponēdus. Eps aūt q̄
talia cōmiſit.xv.annis peniteat. Mulier vero re
ligioni tradēda eſt:reb⁹ ſuis paupib⁹ erogatis
xxx.q.j.ſi qs ſacerdos.ꝛ.c.nō dꝫ. ¶ Terti⁹ ca-
nō dicit ꝙ ſi qs ꝯtra naturā peccauerit ꝛ eſt cle
ric⁹:deponi dꝫ vel religiōi tradi ſi corrigibilis
appareat ad ꝑpetuā pniam peragēdā:ſi laicus
excōicari ꝛ a cetu fideliū vſqꝫ ad cōdignā ſatiſ-
factionē dꝫ fieri alien⁹.de exceſ. platorꝝ.clerici
iunge qđ notat̄ infra codē.ver.quadrageſimi⁹.
hoc autē vitiū mai⁹ eſt q̄ ſi qs matrē cognoſce
ret.xxxiij.q.vij.adulterij. ¶ Quartus ꝙ ſacer
dos q̄ intereſt clādeſtinis nuptijs triēnio ſuſpē-
dit̄.ꝛ ſi hoc culpa exegerit grauius puniat̄. de
clāde.deſpōſa.cū inhibitio. Per cōſtitutiones
aūt legatorꝝ aplice ſedis in ꝓuincia tales ſiue
ſint clerici ſiue laici ad ſedē aplicā ſunt mitten
di.nō dicūt tñ ꝙ ſint excōicati:ſed ꝙ citra ſedē
aplicā abſolui nō poſſunt / intelligas tu a pctō.
¶ Cōſuetudo tñ i pleriſqꝫ locis tales excōica
tos reputat quouſqꝫ p ſedē apoſtolicā fuerint
abſoluti.puto tñ ꝙ aſſignāda ſit dies talib⁹ in-
fra quā iter arripiāt.qua elapſa ſi non obedie-
rint:ſunt ad hoc p cenſurā eccliaſticā cōpellen
di. Et ex quo ꝓpter hoc ligati erāt: nō debent
abſolui quouſqꝫ iter perfecerint.arg.de appel.
qōni. ¶ Quint⁹.ꝙ ſi qs votū ſimplex violaue-
rit:trib⁹ annis penitere debet.xxvij.diſt.ſi vir.
¶ Sext⁹.ꝙ ſi qs excōicat⁹ celebrauerit trien-
nio penitere dꝫ:ꝛ a vino ꝛ carnib⁹ abſtinere.xj.
q.iij.de illis. ¶ Septim⁹.ꝙ q̄ aliū iniuſte accu
ſat ad mortē.xl.dies in pane ꝛ aqua.et p ſeptē
ſequētes annos peniteat.ꝛ hoc ſi accuſat⁹ occi
ſus ſit.ſi vero mēbrū tñ pdidit p trienniū.de ac-
cu.accuſaſti. ¶ Octau⁹.ꝙ qcūqꝫ filiā ſpūalē vl̄
cōmatrē ſuā cognoſcit: p ſeptē annos peniteat
et ei ꝯſentiētes ſilr.xxx.q.iij.nō opꝫ. ¶ Non⁹.
ꝙ ſi qs deſpōſatā alij duxerit:eā dimittat.ꝛ. xl.
dies in pane ꝛ aqua ieiunet ꝛ p ſeptē annos ſe
quētes peniteat.de ſpō.duo.accepiſti. ¶ Deci
m⁹.ꝙ q̄ cognoſcit duas cōmatres vel ſorores:
ſiue viuat vxor ſiue non:ad mīn⁹ p ſeptē annos
peniteat licet plus deberet.xxx.q.iiij.ſi pater.
¶ Undecim⁹.ꝙ homicida volūtari⁹ ſine ſpe re
ſtitutiōis deponit̄:ꝛ ſeptē annis peniteat.l.di.
miror. ¶ Duodecim⁹.ꝙ caſualis p qnqꝫ ānos
peniteat.l.di.eos.ꝛ duob⁹ ſequētib⁹.c. ¶ Ter
tiuſdecim⁹. ꝙ ſi hoc factū ſit ꝓpter neceſſitatē
euitabilē p duos ānos dꝫ penitere. l. di.de his
clericis.ſi eſſet ineuitabilis in nullo imputare
tur.l.diſt.q2 te.qđ verū eſt quo ad pctm̄:ſꝫ quo
ad cautelā ꝛ innocentiā ſuā eccleſie oſtendēdā
bonū eſt penitere.de homi. c.ij.§. ſi. Sꝫ etſi qs
per inſaniā cōmittat homicidiū nō imputatur
iij.q.ix. indicas. xv.q.j. aliquos.ꝛ.c.illi.ꝛ.c. ſi
quis inſaniēs. Qui vero etiā intuitu diſcipline
incaute pcutiendo occidit: deponit̄. de homi.
preſbrm.xv.q.v. ſi qs nō iratus, ſed ꝛ q̄ ligatū

latronẽ interficit/deponit. de homici.ſuſcepi=
mus. ¶ Quartuſdecimus: ꝙ mricida p.x.an=
nos peniteat ẜm formã ſatis aſperã traditam
xxxiij.q.ij.latorẽ. Uxoricide autẽ imponit ma=
ior pnia: talis eñ ꝛ q̃ dñm occidit nunq̃ eq̄tat
nec vehiculo deportat: vt ptz.xxxiij.q.ij.admo
nere.ꝛ.c.quicũq;. Quare dixit Hug.ꝙ maius
pctm̃ eſt vxoricidiũ q̃ mricidiũ: cũ grauius pu
nit.ar.xxiiij.q.j.nõ afferam⁹. alij cõtra. ſʒ ideo
maior pnia imponit: qꝛ prõptiores ſunt hoies
ad occidẽdas vxores q̃ mres. arg.ff.de penis
l.aut facta.§.ſi. ¶ Decimuſquintus eſt: ꝙ piu
rus p.xl.dies in pane ꝛ aqua: et p.vij.ſequẽtes
annos peniteat: et ſemp dʒ eſſe in pnia.ſ.inte=
riori.vj.q.j.quicũq;. ¶ Decimuſſext⁹: in falſa
mẽſura.xxx.dierũ in pane et aqua pnia eſt im=
ponẽda.de cõtrahen.emp.vt mẽſure. ¶ Deci=
muſſeptim⁹: ſi q̄s ſolenniter penituit/ꝛ poſtea
redijt ad vomitũ.x.annis peniteat. de pe.di.v.
ſi q̃ vero. ¶ Decimuſoctau⁹: q̃ deuotã ſeu mo=
nialẽ cognoſcit.x.annis peniteat: ꝛ ip̄a ſil'r pe
nitẽtiã agat ẜʒ formã traditã.xxvij.q.j.de filia
ꝛ.c.deuotã. ¶ Decimuſnonus: q̃ cãtat miſſam
ꝛ non cõicat/vno anno dʒ penitere: ꝛ interim a
celebratiõe miſſarũ ceſſare dʒ.de cõſe.diſ.ij.re=
latũ. ¶ Uigeſimus: ſacerdos q̃ mortuũ clericũ
inuoluit in palla altaris.x.annis/ꝛ.v.mẽſibus
peniteat. Diaconus vo triẽnio et dimidio ſiue
ſex mẽſibus. de cõſe.diſ.j.nemo per ignorãtiã.
¶ Uigeſimuſprimus: q̃ cõmittit ſacrilegiũ in
violando eccl'iam vel chriſma: ſeu calicẽ ſacrũ
pollutis manib⁹ accipit vel ſilia cõmittit: an=
nis.vij.penitet. in duobus primis nõ intrat ec
cleſiã: ꝛ vſq; ad quartũ nõ offert: et trib⁹ dieb⁹
in hebdomada a vino ꝛ carnibus abſtinet ieiu
nãdo: ſed et alia cõſiderãda ſunt: ſicut hoc ple=
ni⁹ inuenit.xij.q.ij.de viro. ¶ Uigeſimuſſecũ=
dus: ſi parẽtes frãgũt ſpõſalia filiorꝫ triẽnio ſe=
parãt a cõiõe: ꝛ filij ſil'r ſi in culpa ſunt: ſed ſi fi
lij ẜm ꝓmiſſionẽ factã cõtraxerũt/excuſantur
vtriq;: quo ad penam eccl'ie intelligas: nõ quo
ad reatũ ex q̃ dederũt operã in ꝯtrariũ.xxxj.q.
iij.ſi q̄s parẽtes.ar.de pe.diſ.j.ſi cui. ¶ Uigeſi
muſtertius: q̃ ducit in mrimoniũ quã polluit p
adulteriũ.v.annis peniteat.xxxj.q.j.ſi que vi=
dua. ¶ Uigeſimuſquart⁹: ꝙ maledicus cõtra
deũ vel aliquẽ ſctõꝫ ſuoꝫ linguã ſuam publice
in blaſphemiã relaxãs/dʒ agere pniam p.vij.
hebdomadas: ſicut habetur de maledi.ſtatui=
mus. ¶ Uigeſimuſquint⁹: in ſacerdote denu=
dante illũ q̃ ſibi cõfeſſus eſt verbo vel ſigno: qꝛ
dʒ a ſacerdotali officio deponi: ꝛ ad agẽdã pe=
nitẽtiã ppetuã in arctũ monaſteriũ detrudi. de
pe.di.vj.ſacerdos. ¶ Uigeſimuſſextus: q̃ com
pulſus cõditiõaliter piurat: ſi liber ſit.xl.dieb⁹
in pane ꝛ aqua ieiunet: ꝛ p.vij.annos ſequẽtes
peniteat: ſi ſeru⁹ ſit tribus annis. xxij.q.v.qui
cõpulſus. ¶ Uigeſimuſſeptim⁹: q̃ piurat i ma
nibus ep̄i vel in cruce ſacrata trib⁹ annis: q̃ in
nõ cõſecrata vno anno peniteat: q̃ coactus et p
ignorãtiã trib⁹ quadrageſimis. xxij.q.ij.ca.ij.
¶ Uigeſimuſoctau⁹: q̃ ſciẽter falſum iurat vel
aliũ iurare cõpellit.xl.dieb⁹ ieiunet in pane et
aqua: et p ſequẽtes ſeptẽ annos peniteat. xxij.
q.v.ſi quis cõuict⁹. ¶ Uigeſimuſnon⁹: q̃ in di=
cẽdis horis canonicis ꝛ alijs officijs diuinis a
cõſuetudine metropolitane ꝓp̄e eccl'ie diſcre=
pat.vj.mẽſib⁹ cõione priuat: ſi ex contẽptu hoc
accidat.xij.di.de his. ¶ Trigeſimus: ep̄s qui
ordinat ſine iuſta cauſa clericũ inuitũ abſolute
vno anno ſuſpẽditur. lxxiiij.di.c.j. ¶ Trigeſi=
muſprimus: ep̄s q̃ correctionẽ de vẽditiõe my
ſteriorũ diſſimulat duobus mẽſibus: ſacerdos
quatuor: diaconi ꝛ ceteri ad arbitrium iudicis
peniteãt. j.q.j.quicq̃d inuiſibilis. ¶ Trigeſi=
muſſecũdus: ſortileg⁹.xl.dieb⁹ peniteat. extra
de ſortilegijs.c.requiſiſti. ¶ Trigeſimuſterti⁹
qui vidit in aſtralabio: duob⁹ annis peniteat.
de ſortil'.c.ex tuarũ. ¶ Trigeſimuſquart⁹: ſi p
negligẽtiã aliq̃d de ſanguine xp̄i ſtillauerit in
terrã.i.tabulã terre adherẽtẽʒ/lingua lambat
ꝛ tabula radat: ſi nõ fuerit tabula loc⁹ cõradat
ꝛ cauãdo cõburat: ꝛ cinis iuxta altare recõdat
et ſacerdos.xl.dieb⁹ peniteat. Si ſuper altare
ſtillauerit calix ſorbeat miniſter ſtillã: et trib⁹
dieb⁹ peniteat. Si ſup linteũ altarij ꝛ ad aliud
ſtilla pueuerit.vij.diebus: ſi vſq; ad tertiũ.ix.ſi
vſq; ad quartũ.xx.dieb⁹ peniteat: et linteami=
na que tetigerit ſtilla tribus vicibus miniſter
abluat calice ſubterpoſito: ꝛ aqua ablutiõis ſu
mat: vel iuxta altare ꝯdat: ſi ſine abominatiõe
ſumi nõ põt.de ꝯſe.di.ij.ſi p negligẽtiã. ¶ Tri
geſimuſquint⁹: ſi p ebrietatẽ vel voracitatẽ eu
chariſtiã euomuerit.xl.dieb⁹ ſi ſit laicus: cleri=
cus aũt.lxx.diebus: ep̄s.xc.diebus peniteat. ſi
ꝓpter infirmitatẽ hoc accidit.vij.dieb⁹.de cõ=
ſe.di.ij.ſi q̄s p ebrietatẽ. ¶ Trigeſimuſſext⁹: q̃
preſbyterũ interfecerit.xij.annis peniteat. de
pe.ꝛ re.c.ij. ¶ Trigeſimuſſeptim⁹: q̃ domũ vel
areã volũtarie ſuccẽdit ſublata vel incenſa oĩa
reſtituat: ꝛ trib⁹ annis peniteat. ex de iniurijs
c.ſi q̄s domũ. Canon tñ dicit ꝙ ſi ex odio vel ꝓ
vindicta hoc fecerit/excõicari dʒ: nec abſoluet
quſq; ſatiſfecerit: pnia aũt imponit vt hieroſo=
lymis vel in hiſpaniã vadat in dei ſeruitio per
annũ integrũ moratur⁹. Si quis archiep̄s vel
ep̄s hoc relaxauerit/dãnũ reſtituat: et p annũ
ab officio ep̄ali abſtineat. xxiiij.q.viij.peſſimã.
hodie poſtq̃ denũciati ſunt nõ poſſunt abſolui
citra ſedẽ ap̄licã.de ſen.excõ.tua nos. ¶ Tri=
geſimuſoctauus: q̃ cõicat heretico inſci⁹/anno
vno peniteat: q̃ ſciẽter.v.annos. Qui pmittit

hereticũ cãtare miſſam ignorãter.xl.dies: ſi ꝑ
reuerẽtia eiꝰ ꝑ annũ: ſi in ſubuerſionẽ fidei tãꝗ̃
hereticꝰ dãnaẜ: niſi ꝑ.x.annos peniteat. Si qͣs
receſſerit ab eccłia ad hereticos fugiẽs ⁊ alios
ad hoc idẽ faciendũ induxerit.xii.annis peni-
teat: tres extra eccłiam: ſeptẽ inter audiẽtes:
duos extra cõionẽ: ⁊ ſic duodecimo anno cõio-
nem ſine oblatiõe ꝑcipiat. xxiiii.q.i.ſi qͣs dede
rit. ℂ Trigeſimuſnonus: qui ignorãter cogno
ſcit duas ſorores/vel matrẽ ⁊ filiã/ vel amitã ⁊
neptẽ.vii.annis peniteat: ſi ſcienter ꝑpetuo ca
reat cõiugio. xxxiiii.q.ii.ſi quis cum duabus.
ℂ Quadrageſimus: q̃ cũ brutis coierit plꝰ ꝗ̃
ꝑ.vii.annos peniteat. Idez ꝑ inceſtu.xxxiii.q.
ii.hoc ipſm.⁊.§.ſequẽtibꝰ. ℂ Quadrageſimuſ-
primus: patronꝰ q̃ res eccleſie dilapidat/anno
vno peniteat. xvi.q.vii.filiis. ℂ Quadrageſi-
muſſecũdus: q̃ luſtrat domũ ſuã cũ magicis et
incãtatiõibus.v.annis peniteat.xxvi.q.v.q̃ di
uinatiões.⁊.c.nõ liceat. ℂ Quadrageſimuſter
tius: ſi mus comedat corpus xp̄i/ſacerdos.xl.
dies peniteat: ſi ꝑdidit.xxx.dies. de cõſe.diſ.ii.
q̃ bene. Si incaute dimiſit ꝗ̃uis nichil nefan-
dũ inde acciderit/tribus mẽſibus ab officio ſu
ſpendaẜ. de cuſto.eucha.chryſ.⁊ ali.ſacra.ca.i.
ℂ Quadrageſimuſquartus: q̃ iurat nõ facere
pacẽ cũ ꝓximo ſuo/anno vno peniteat: ⁊ ad pa
cem redeat.xxii.q.iiii.q̃ ſacro. ℂ Quadrageſi
muſquintus: ꝑ ꝑiurio/adulterio/⁊ homicidio
danẜ regulariter ſeptẽ anni. Idẽ ꝑ fornicatiõe
lꝫ nõ ita aſpera pnĩa iniũgaẜ.xxii.q.i.p̄cauẽdũ.
alś incipit p̄dicãdũ.xxiii.q.ii.hoc ip̄z. et.§.ſeq.
ℂ Quadrageſimuſſextꝰ: q̃ ſciẽter rebaptizaẜ/
ſeptẽ annis peniteat faciẽdo tres quadrageſi-
mas: ⁊ feria quarta ⁊ ſexta in pane et aqua ie-
iunando: hoc ſi ꝑ vicio hereſis fecerit: ſi aũt ꝑ
immũdicia.i.ꝑ ſalute corporis obtinenda: vt
de apo.c.ii.tribus annis peniteat.de conſe.di.
iiii.qui bis. ⁊ talis qui bis baptizaẜ vel etiam
confirmaẜ fit de foro eccleſie: ⁊ cogiẜ fieri regu
laris.de conſe.di.iiii.dictum eſt.

ℂ De celatiõe ⁊ ſigillo cõfeſſiõis. Cap.xxii.

De celatione confeſſionis: Nota ſm
Tho.in.iiii.diſ.xxi.ꝙ audiẽs cõfeſ-
ſionẽ teneẜ celare eam. Quia in ſa-
cramẽtis id qͦ geritur exterius/eſt
ſignũ eius qͦ geriẜ interiꝰ: vñ ſicut
deus homini cõfitẽti tegit pctm̃ interius/ita ⁊
ſacerdos dꝫ celare exteriꝰ. Unde tãꝗ̃ violator
ſacri eſt reuelator confeſſiõis. Eſt et alia ratio:
qꝛ.ſ.hoies ꝑ hoc magis attrahũẜ ad cõfeſſionẽ
⁊ ſimpliciꝰ cõfitẽẜ: vñ ⁊ ſi aliqͦ periculũ futurũ
immineret/⁊ hoc ſcireẜ ſolũ ꝑ cõfeſſionẽ: vt de
heretico q̃ corrũpit fideles: vel de mr̃imonio il-
licito qͦ q̃dã voluit cõtrahere: vel de ꝓditione
ciuitatis fiẽda: nõ ꝓpter hoc dꝫ reuelari ꝯfeſſio ad impe
diendũ malũ: vt q̃dã dixerũt: ſed falſuꝫ eſt. De-
bet aũt monere eos q̃ cõfitẽẜ vt obuiẽt vel deſi
ſtant: et p̄lato dicere ꝙ vigilet ſup gregem ſuũ
⁊ hmõi: ſine vlla reuelatõe. Hec Tho. ℂ Quid
ſi iudex inquireret ab aliquo an ſciat aliq̃d de
tali materia in cõfeſſiõe vel ꝑ aliũ modũ. Dicit
Guiẜ.ꝙ ſi non põt declinare alio modo iniquũ
iudicẽ: põt rñdere nichil inde ſcio: qꝛ ſubintel-
ligiẜ vt homo: vel etiã nichil ſcio etiã per con-
feſſionẽ: qͦ intelligiẜ tibi reuelãdũ: ſicut expo
niẜ illud Mat.xxiiii. De die illo et hora nemo
ſcit nec filiꝰ hoĩs: ⁊ intelligiẜ reuelandũ nobis:
vel nichil ſcit inquantũ homo ꝑ ſciẽtiã acqui-
ſitam: et ſi ſciat ꝑ infuſam/põt etiã hoc iurare.
Sed nec etiã ſm Pe.de pal.in.iiii.di.xxi.per
licentiã aut preceptũ cuiuſcũꝗ ſupioris etiam
pape factũ ſub pena excõicationis licet reuela
re cõfeſſionẽ: qꝛ ſigillũ cõfeſſiõis eſt de iure di-
uino ⁊ de neceſſitate ſacri: papa aũt lꝫ aliqñ di
ſpenſet in p̄ceptis diuinis vt in votis/non tñ in
ſacris põt diſpenſare: vt ꝙ quis non baptizeẜ
vel nõ confiteaẜ. Qͦ dictũ eſt celationẽ cõfeſ-
ſionis eſſe de ſacri neceſſitate: non ſic intelligiẜ
ꝙ nõ ſit verũ ſacrm̃ etiã ſi non celareẜ: qꝛ vtiꝗ
verꝫ ſacrm̃ eſſet ſi ſacerdos reuelaret: ſicut etiã
ſi deus nõ tegeret: qꝛ ipſe nõ ſatiſfacit. Sed di-
ciẜ celatio cõfeſſiõis de neceſſitate ſacri: qꝛ na
tura ſacri neceſſitat eũ ad celãdũ. Natura dico
⁊ ꝗ̃tũ ad id qͦ eſt ſacrꝫ: qꝛ fit ĩ occł̃to ſolꝰ cũ ſo
lo: ⁊ ꝗ̃tũ ad id qͦ eſt ſacrm̃ et res.ſ.pnĩa inte-
rior q̃ etiã eſt occulta. Et ꝗ̃tuꝫ ad rem tm̃.i.re-
miſſionẽ pctõꝝ. Nota ſm Pe.de paẜ.qͦ dicit
Tho.ꝙ occultatio cõfeſſionis eſt de eſſentia ſa
cramẽti: nõ ſic eſt intelligendũ ꝙ ſit eius mate
ria vel eiꝰ forma: ſed ꝙ eſt de natura eius obli
gatio ad occultationeꝫ. Sicut ſi diceremus de
eſſentia leuis eſt ferri ſurſuꝫ: vẜ de eſſentia ma
trimonii eſt reddere debitũ.i.obligatio ad hoc
ip̄m. ℂ Eſt aũt pctm̃ mortale reuelare cõfeſſio
nem: qꝛ contra ius diuinũ ⁊ poſitiuũ: vñ ⁊ gra-
uiter puniẜ ab eccłia. Nam de iure antiquo dꝫ
talis deponi: ⁊ oĩbus diebus vite ſue ignomi
nioſus fieri ⁊ ꝑegrinari. de pe.di.vi.ſacerdos.
ſed ſm decretalẽ ex̄ de peni. ⁊ re.oĩs.dꝫ depo-
ni: et ad agendũ ꝑpetuã pnĩam in arctũ mona-
ſteriũ detrudi. ſm Hoſt.faciet primã certo tꝑe
⁊ exinde aliã: ſed hec pnĩa imponenda eſt in iu
dicio qñ quis cõuinciẜ de hoc vel fateẜ in iure:
nã alś in foro pnĩe videtur eſſe arbitraria pe-
nitentia ꝑ hmõi pctõ ſicut ꝑ aliis peccatis.

ℂ De licentia aũt cõfitentis §.I.

Quis pctm̃ ſuũ poſſit cõfeſſor alteri manifeſta-
re. ſm Tho.⁊ Pe. Tñ nõ dꝫ vti tali lnĩa niſi ad
vitãdũ aliqͦ malũ. Teneẜ aũt ille cui aliq̃d re
uelaẜ de lnĩa penitẽtis nõ reuelare ſed illud ce

lare.niſi forte pctõr velit ꝙ ille abſolute et libe
re ſciat. Licẽtia tñ quã dat penitẽs cõfeſſori de
reuelãdo quãtũcũq; gñalis:nõ itelligit niſi ad
bonũ ↄfitẽtis.ſ; Pe.de pa.Et no.ſm Pe. de
pa. ꝙ ſi iudex diceret alicui capto ꝓ maleficio
da licẽtiã cõfeſſori vt dicat ſi cõfeſſus es de hoc
vel de illo:nõ teneť dare:nec ex hoc ſuſpitio dꝫ
haberi ↄtra eũ de delicto.qꝛ forte hoc facit ꝓ-
pter vitãdũ ſcãdalũ. Sed etſi daret licẽtiã con
feſſori:ſic licẽtiat⁹ nõ debet dicere peccatũ illđ
ſi cõmiſiſſet. Itẽ ſi prelat⁹ preciperet ↄfeſſori vt
dicat ſibi pctm̃ alicui⁹ qđ eſt oĩno occultũ.etiã
ſi cõfeſſus dediſſet lñiaꝫ ipi vt diceret:nõ teneť
obedire vt reuelet illud:qꝛ prelat⁹ nõ eſt iudex
occultoꝝ:immo etiã ſi cõfeſſus eſſet diffamat⁹
de illo pctõ:ꝛ ꝑ infamiã ꝑueniret illđ ad cogni
tionẽ iudicis. Quis ipſe ↄfeſſus interrogat⁹ a
iudice ſiue ꝑlato teneret ſe manifeſtare:tñ con
feſſor ei⁹ etiã habita lñia ab eo dicẽdi:nõ teneť
obedire iudici ſibi ꝑcipienti vt dicat ſi ſcit. nec
debet dicere.qꝛ fori nõ miſcẽdi.ſ.cõtentioſus ꝛ
pnialis. Sꝫ ſi cõfeſſor ſcit pctm̃ alicui⁹ nõ ſolũ
ꝑ cõfeſſionẽ:ſed etiã ꝑ aliũ modũ.puta qꝛ vidit
vel audiuit:poteſt dicere ꝙ illud vidit vel audi
uit ꝑ talẽ ꝛ talẽ modũ.dũ tñ non dicat id ſcire ꝑ
cõfeſſionẽ. Nec refert vtrũ pri⁹ confeſſionẽ au-
dierit: ꝛ poſtea ꝑ aliũ modũ ſciuerit vel ecõuer
ſo. In quo caſu.ſ.ſi pri⁹ ſciuit peccatũ ante ↄfeſ
ſionẽ nõ oportet ꝙ ꝓteſteť ſe nõ recipe illud in
cõfeſſione. qꝛ etiã ſine ꝓteſtatiõe dicere poteſt
quãtũ extra ↄfeſſionẽ ſcit. Nec tñ hmõi dicere
debet ſine magna cauſa et rõnabili. ¶ Itẽ ſm
eũdẽ Pe.cũ ↄfeſſio nõ auferat ↄfeſſori ius ſuũ
nec cõferat ei ius nouũ in alio foro:q̃cq̃d videť
cõfeſſori faciẽdũ vel omittẽdũ ꝓ bono ipſi⁹ cõfi
tẽtis vel ꝓ bono cõi poteſt facere vel omittere.
dũmodo ꝑ hoc nõ reueleť cõfeſſio:ad qđ ſolum
obligať.lꝫ alr̃s id nõ eſſet factur⁹. vñ ſi ꝑ confeſ
ſionẽ prioris vel alteri⁹ ſcit abbas ꝙ nõ expe-
dit priori tenere mõaſteriũ. ꝛ ſit talis q̃ alr̃s ad
libitũ põt amoueri:expectet quouſq; ſine nota
reuelationis poſſit eũ amouere: et tunc ſtatim
amoueat. Cũ eñ ex audiẽtia ↄfeſſiõis obligeť
ad medẽdũ aĩe penitẽtis ſicut medic⁹.abſq; tñ
reuelatiõe cõfeſſionis:ex quo aliquẽ in curã ſu
ſcipit:teneť ei dare remediũ cõtra recidiuũ. Et
ſic in ꝓpoſito q̃cito poteſt amoueat quẽ etiam
amouere poterat. Si aũt talis erat q̃ ſine iuſta
cauſa amoueri nõ poterat:cũ audiẽtia ↄfeſſio-
nis nullũ ius ꝑbeat ſibi in alio foro in quo non
cõſtat ſibi vt iudici: amouere nõ põt. idẽ Tho.
¶ Itẽ qꝛ prelat⁹ lñiam itrãdi villã ſeu ciuita
tẽ ſubdito ad libitũ cõcedere poteſt vel negare
lꝫ alr̃s nõ eſſet negatur⁹/ꝓpter ꝑiculũ qđ ex ſo
la cõfeſſione nouit negare poteſt. dũ tñ ex hoc
ſuſpitio non oriať. In occulto tñ ſemꝑ monere
põt illũ q̃ cõfeſſus eſt:qꝛ hoc nõ eſt reuelare cõ-
feſſionẽ. ¶ Silr̃ curat⁹ ꝓpter cõfeſſionẽ nõ po
teſt negare cõfeſſo cõionem: qñ alr̃s eã dare te-
neť:puta in paſchate.alr̃s ſic dicẽs. Nõ teneor
nũc tibi dare ꝛ nõ obijciẽs de crimine ↄfeſſo:nõ
ꝑ hoc đi reuelare cõfeſſionẽ. Sed ſi cui cõque-
rẽti cõtra ſuũ parrochialẽ ſacerdotẽ qꝛ nõ vult
ſibi dare euchariſtiã:ipſe ſacerdos diceret co-
rã alijs ꝙ hoc facit qꝛ hꝫ pctm̃ a quo ipe nõ po
teſt abſoluere:ꝛ ipſe nõ vult ire ad epm̃. hoc eſ
ſet reuelare ↄfeſſionẽ:quis ipſe nõ intenderet
hoc:qꝛ grauitatẽ pcti exꝑſſit. Hec Pe. Et idẽ
eſt cũ dicit ſe audiſſe quẽdã nolando eũ et non
abſoluiſſe. ¶ Silr̃ de epõ q̃ ꝑ cõfeſſionẽ nouit
corruptionẽ monialis q̃ petit benedici : qꝛ aut
eſt caſus in quo teneť: ꝛ tũc negare nõ dꝫ. qꝛ ſi
ꝑ cõfeſſionẽ eiuſdẽ ſibi cõſtat:nõ tñ ſibi ↄſtat vt
iudici in illo foro in quo ſicut ab ordinario mo
naſterij petit bñdictionẽ et q̃lꝫ ꝓ ſcipã. Si aũt
hoc ſcit ꝑ cõfeſſionẽ ei⁹ q̃ vidit vel illi⁹ q̃ eã cor
rupit:nõ ſufficiẽter cõſtat etiã ſi ex̃ confeſſionẽ
dixit:vñ negare nõ debet. Si aũt alr̃s ſcit nõ te-
neť bñdictionẽ impartiri: ꝛ põt ſine reuelatiõe
cõfeſſionis negare ita cõfitẽti ſicut nõ cõfitẽti.
Et qđ dictũ eſt de bñdictiõe monialiũ.ſcꝫ ꝟgi-
nali:idẽ eſt de bñdictione abbatiſſarũ cũ virgi-
nes preficiũtur.qđ tamẽ nõ eſt neceſſariũ virgi
nẽ.ſ.prefici virginib⁹ ꝛ nõ aliã. Nã ꝛ vidua po
teſt eſſe abbatiſſa. ſicut Paula mater Euſto-
chij.tñ abſurdũ videť eis ꝙ monialib⁹ bñdictis
poſſit abbatiſſa preeſſe carens illa bñdictione:
ſicut etiã ſm iura profeſſis non debet nouitia
preferri in abbatiſſam.immo nec ꝓfeſſa tacite
nec expreſſe.de elec.c. indẽnitatib⁹. ꝑn.li.vj.
Quia tñ qđ nõ ꝓhibitũ eſt cõceſſum eſt:ideo vi
deť ꝙ bñdictio abbatiſſaꝝ quarũcũq; nõ requi
rat ꝟginitatem magis q̃ abbatũ:cũ nõ ſit iure
cautũ:ſicut de bñdictione ꝟginũ. Hec Pe. de
pa. Silr̃ qꝛ hõ liberã electionẽ hꝫ:lꝫ ꝑ ſolã con
feſſionẽ ſciat aliquẽ indignũ ad prelaturaꝫ ad
quã eligiť:quẽ alr̃s putabat dignũ:nõ dꝫ elige-
re ex cõſcia ſibi ſic dictãte: qꝛ eligẽdo ſciẽter di
gnũ vel indignũ negociũ geriť inter ipm̃ ꝛ deũ.
vñ põt etiã ex his q̃ ſcit vt de⁹ iudicare in ꝓpo
ſito. Sed bene putarẽ ꝙ patereť penas iuris.
puta ꝙ eſſet priuat⁹ voce eligẽdi:ꝛ a fructib⁹ ꝑ
trienniũ ſuſpẽſus:q̃ eligeret illũ quẽ ſcit vt de⁹
indignũ:ſed neſcit vt hõ.qꝛ de his q̃ ſcit homo
vt de⁹ ſolũ habet deũ vltorẽ nõ hoiem ꝛ hmõi.
Pe. Quis autẽ dimidiando confeſſionem non
ſit ibi ſacramentũ:tenetur tamen celare ſacer-
dos:quia pars eſt ſacramenti. Petrus.

¶ Qui teneãtur ad ſigillũ cõ- §.II.

feſſiõis. Dicit Pe.de pa.vbi.ſ.ꝙ ad celãdũ cõ
feſſionẽ teneť is ad quẽ ↄfeſſio ꝑuenit licite vł

illicite:mediate vel imediate:vñ ⁊ nõ ſacerdos
q̃ i caſu neceſſitatis audit de mortalibꝰ ⁊ venia
libꝰ tenet ad ſigillũ ꝯfeſſiõis. Itẽ iterpres quẽ
penitẽs ꝓ ſe adhibet. Itẽ q̃ caſu audit. Itẽ is
cui de licẽtia cõfitẽtis reuelauit. Itẽ q̃ ſe ꝯfeſſo
rẽ fingit. Itẽ q̃ latẽter abſcõditꝰ confeſſionẽ au
dit:qđ eſt ſacrilegiũ ⁊ iniuriã facere ſacto. Itẽ
cõfeſſor anteꝗ̃ abſoluat ⁊ etiã cũ nõ abſoluit te
net celare. Itẽ nota ꝙ cũ q̃s recipit aliq̃d ſub
ſigillo ꝯfeſſionis:ꝗ̃uis ei nõ fuerit cõfeſſus di-
cẽs illud:tñ ita dꝫ ſecretũ tenere ac ſi haberet i
cõfeſſiõe.nõ q̃dẽ rõne ſacti qđ ibi nõ eſt: ſꝫ rõne
ꝓmiſſi ſi ꝓmiſit illud ſic celare. hoc ſm Tho.
et Pe.de pa. Dicũt tñ Tho. ⁊ Pe.ꝙ hõ nõ dꝫ
aliq̃d de facili recipe in cõfeſſione. Addit autẽ
Pet.de pa.ꝙ q̃ tradit qđ accipit in cõfeſſione:
ꝗ̃uis nõ eſt cõfeſſio:videt ei facere irreuerẽtiã
ſacto:cũ nichil ſit eque celãdũ eo qđ in ꝯfeſſiõe
ſcit. Siſr cũ aliq̃s accipit ab alio cõſiliũ recom
mendãs vt illud ſeruet ſecretũ: tenet ad celan
dũ ⁊ frãgẽs mortalr peccat. Ea tñ q̃ q̃s recipit
ſub ſigillo ꝯfeſſionis ⁊ nõ i ꝯfeſſione nõ plꝰ obli
gãt ꝗ̃ cũ q̃s iurat tenere ſecretũ. vñ qñ iurauit
tenere ſecretũ aliqđ malũ qđ manifeſtãdo cum
alr̃s nõ poſſit impediri:illđ malũ aufert vt ꝓdi
tio aliqua ⁊ hmõi tenet manifeſtare nõ obſtãte
iuramẽto.xxij.q.iiij.iter cetera. Ita ⁊ qđ acci-
pit ſub ſigillo cõfeſſionis et non in confeſſione.

¶ Ad que ſe extẽdat ſigillũ cõfeſſionis. §.III.

Dicit Tho.in.iiij.ꝙ directe non ni
ſi ad illa que cadũt ſub ſacrali confeſſione. in-
directe aũt extẽdit ſe non ſolũ ad ea que cadũt
ſub cõfeſſione ſacrali vt pctã:ſed etiã oĩa alia ꝑ
q̃ poſſet pctõr vel pctm̃ deprehẽdi. vt ſi diceret
ꝙ nõ abſoluit eũ:vel talis (cuiꝰ impedimẽtũ co
gnouit per cõfeſſionẽ ſolũ) nõ eſt tali vxor. Ni-
chilominꝰ etiã alia q̃ in confeſſione dicunt non
ꝑtinẽtia ad cõfeſſionẽ ſummope ſunt celãda.tũ
ꝓpter ſcandalũ. tũ ꝓpter ꝓnitatẽ q̃ ex conſue
tudine ſequitur ad dicẽdũ audita in cõfeſſione
Tho. Pet.de pa.pleniꝰ ꝓſequit iſtã materiã
dicẽs.ꝙ directe ⁊ pncipalr pctã ꝯfeſſa et circũ
ſtantie inquãtũ hmõi ⁊ ꝑſona tertia cũ qua q̃s
cõfitet ſe peccaſſe cadũt ſub ſigillo cõfeſſionis.
licet q̃dã hoc negẽt de ꝑſona cũ qua q̃s cõfitet
ſe peccaſſe:qđ tñ ipe reprobat. Et qñ ꝑ locutio
nẽ de pctis cõfeſſis poteſt deuenire ꝑ ſe vel per
accidẽs directe vel indirecte/ vel per quẽcũꝗ
aliũ modũ in aliquã cognitionẽ vel ſuſpitionẽ
vel opinionẽ vel dubitationem de confeſſo. vel
inquãtũ poteſt ſibi ꝓuenire detrimẽtum vel in
aĩa vel in corpore:vel in poſſeſſiõe vel fama vel
amicis:vel poteſt per hoc ſcandaluꝫ in populo
generari. vel cõfeſſio magis odioſa vel minus
dilecta vel magis oneroſa vel minus precioſa
deputari debet cõfeſſor ab hmõi locutione ab-
ſtinere. Et quia raro vel nũꝗ̃ poteſt contingere
quin ex reuelatione pctõꝝ in cõfeſſione ſcitorũ
et non ꝑ aliã viã poſſit ſequi aliqđ de predictis
incõuenientibꝰ. ꝗ̃uis forte qñꝗ; nullũ ꝯtingat.
multũ debet cauere ꝙ nõ dicat pctã audita in
cõfeſſione quãlibcũꝗ; gnalr loquat vel quõ di-
cat. Hec Pe. Et magiſter Amb. dicit ꝙ cauen
dũ eſt ne vnꝗ̃ dicat q̃s in ſermone vel aliqua lo
cutione. Ego audiui iſtũ caſum in confeſſione.
Nec vnꝗ̃ debet dicere in illa abbatia vel villa
vel caſtro in q̃bꝰ audiui confeſſionẽ ſiũt multa
pctã ⁊ hmõi.qꝛ per hoc credũt ſimplices ꝙ hoc
ſit reuelare confeſſionẽ ꝗ̃uis hoc nõ ſit reuela
re ſm Pet.niſi ex hmõi locutione poſſet pctm̃
alicuiꝰ deprehẽdi. Dicẽdo aũt.iſte cõfeſſus eſt
michi pctã ſua nõ eſt reuelare:qꝛ nichil ponit i
palã:qꝛ ſi dixerimꝰ qꝛ pctm̃ nõ habemꝰ ⁊c. Sed
dicẽdo fuiſſe ſibi cõfeſſum de magnis ⁊ multis
hoc eſt reuelare ſm Pe. Bona aũt alicuiꝰ ope
ra q̃ ſcit ex ꝯfeſſione/puta qꝛ eſt xp̃o:vel quia
nũꝗ̃ peccauit mortaliter ⁊ hmõi lꝫ dicere: niſi
qꝛ ex hoc ꝙ vnꝰ laudat de hmõi:pctm̃ alterius
quaſi reuelat cũ nõ laudat de eodem.qꝛ qđ de
vno dr̃ de alio negat.di.xxv.qualis. vnde ſi de
duobus confitẽtibꝰ dicit ꝯfeſſor de vno ꝙ eſt vir
go.ſtatim eſſet ſuſpitio cõtra aliũ ſi idẽ non di-
ceret. Hec Pet.de pa. Vnde ⁊ Amb. dicit ſim-
pliciter abſtinẽdũ ab hmõi locutionibꝰ.addẽs
idẽ Amb.ꝙ ꝯfeſſor debet etiã cauere ne vnꝗ̃ ꝑ
aliqđ genus pcti cõfitẽti oſtẽdat minorẽ fami-
liaritatem vel ſignũ minoris dilectionis. Alia
q̃ dicũtur in confeſſione nec pctã nec valẽtia du
cere in manifeſtationẽ ꝯfitẽtis: vt ꝙ in tali ter
ra ſint bona blada ⁊ hmõi/non cadũt ſub ſigil-
lo confeſſionis. ¶ Nota etiã ꝙ ſi cõfeſſor indi-
get conſilio alteriꝰ:niſi habeat licẽtiã a confitẽ
te de ꝑſona manifeſtãda:debet loq̃ ita obſcure
et caute ⁊ a remotis vt nullo modo poſſit cõſu
lẽs imaginari de ꝑſona. vñ debet ꝯſiderare ho
rã et tp̃s idoneũ. Nã ſi q̃s audit ꝯfeſſionẽ cleri
ci alicuiꝰ quẽ vidit q̃ habet ꝯſulere ad pedes il
lius pro ꝯfeſſione:nec alius potuit aduenire:ſi
confeſſor vadit ſubito ad interrogãdum illũ de
aliquo caſu ſimoniaco ⁊ hmõi. nõne ſatis ⁊ ꝓ-
babiliter ⁊ quaſi violẽter habebit ille ſuſpicari
de aliquo clerico. Et ideo in hmõi magna cau
tela adhibẽda eſt. ꝙ ſi ꝯfeſſor neſciret vel ſi nõ
poſſet caſum exprimere ſuꝑ quo indiget ꝯſilio
q̃n ille ꝯſultor intelligeret ꝑſonã: ⁊ ipſa nõ vult
ſciri:debet ire ad alios pro ꝯſilio.ꝙ ſi aliũ ſuffi
ciẽtẽ habere non poteſt:non ſe intromittat. vñ
et ipſe Pe.de pa. dicit ꝙ ſi non poſſet confiteri
pctm̃ ꝓpriũ niſi dicẽdo aliq̃d ꝑ qđ manifeſta-
ret ꝯfeſſionẽ alteriꝰ:nõ debet illđ ꝯfiteri etiã ſi
eſſet mortale:ſꝫ ſufficit tũc cõtritio cũ ꝓpoſito

ꝯfitendi:qñ habebit copiā talis ſacerdotis:cui
illud pctm̄ ſuū ꝯfitēdo nō manifeſtet̃ ꝯfeſſio al=
terius. Ratio eſt qꝛ foꝛtioꝛ eſt obligatio ad ce=
landū ꝙ ad ꝯfitendū.Si qs aūt in ꝯfeſſiōe reue
lat credita ⁊ debita ſua ⁊ hmōi/ vtrū ⁊ qñ ſacer
dos poſſit aliqd reuelare.vide.ſ̄.de ꝯfeſſiōe in
hac.iij.pte ti.xxiiij.c.xix.Et qꝛ in cle.cupiētes.
de pe. dꝛ ꝙ ꝯfeſſoꝛes religioſi debēt facere con
ſciētiā ſibi ꝯfitētib⁹ de ſolutiōe decimarū.alꝛs ſi
ſciēter omittūt ſūt ſuſpēſi ab officio ꝑdicatiōis
donec faciāt ſi cōmode poſſunt. Et ſi interī ꝑdi
cāt ſunt excōicati ipſo facto.de q̄ ſentētia excōi
catiōis ⁊ ſuſpēſionis vide.j.in ti.de cēſuris ec=
cleſiaſticis.Et ſciēdū ꝙ ibi dꝛ ꝙ h̄ intelligit̃ ſm
Pau.de leaza.⁊ Pe.de ancha.ſi ipi ꝯfeſſoꝛes
fuerint a ꝑlatis eccłiarū ſup hoc reqſiti.ſicut h̄
dꝛ expꝛſſe in illa cle.de ꝑdicatoꝛib⁹. Si qs autē
vellet ſimpliciter itelligere cle.illā.ſ.ꝙ teneant̃
ꝯfeſſoꝛes facere ꝯſciētiā ꝯfitētib⁹ etiā ſi de h̄ nō
fuerint reqſiti.qꝛ de hoc alij doctoꝛes nil dicūt
Tūc videt̃ ꝙ ſufficiat facere ꝯſciētiā ꝑ iſtū mo=
dū.ſ.ꝙ ſi exigerent̃ ſint parati dare ad mādatū
eccłie: alꝛs vt dictū eſt nō eſſent in ſtatu ſalutꝭ ⁊
ꝯtēnūt ꝑceptū eccłie. Et vbi eſt ꝯſuetū dare de
toto facere ꝯſciētiā vt dent.Ubi xͦo aliq̄ quota
etiā parua ꝯſueuit dari illā dent. Nec tñ videt̃
ꝙ opoꝛteat facere ꝯſcientiā niſi de pꝛīcipalib⁹
domus. Nā filijfamilias ſerui et hmōi dare nō
poſſunt.Quid aūt ſit decima:qbus debeat da=
ri:⁊ a qbus vide.ſ̄.in.ij.parte.titu.iij.

De ſtatu ꝑdicatoꝝ.ti.xviii.

De.xvi. ꝓpꝛietatibus celoꝝ quas debēt habere pꝛedicatoꝛes. et.xix.pꝛiuilegijs pꝛedicatoꝛum. Capꝉm.j.

C[ ]Eli enarrāt gloꝛiā dei.ps.xviij
Licet ſm ſupꝑficiē lr̃e etiā verū
ſit:ꝙ celi materiales enarrent
gloꝛiā dei: eo mō quo dꝛ ꝙ op⁹
laudat magr̃m.Ex magnitudi
ne eñ et pulchꝛitudine ⁊ oꝛdie
⁊ influētia ⁊ xtute celoꝝ cōpꝛe
hendit̃ glr̃ia ⁊ magnitudo dei q̄ eos creauit.ſm
illud Ro.j. Inuiſibilia dei ꝑ ea q̄ facta ſunt in=
tellecta cōſpiciunt̃.Tñ pꝛīcipalis ſenſus eſt de
apłis ⁊ alijs ꝑdicatoꝛib⁹:de qbus tria notant̃.
Pꝛimo ex aſſimilatione habent in ſe perfe=
ctionem:quia celi.
Secūdo ex actione habent ab eccleſia pꝛiui
legiationem:quia enarrant.
Tertio ex narratione habent mere determi
nationem:quia gloꝛiam dei.

Aſſimilantur pꝛedicatoꝛes §.I.
celis: qꝛ vt digne ꝑdicēt debēt habere ꝯditio=
nes celoꝝ ſpūaliter:quas declarat dñs Io.do.
cardiñ.ſ.xvj.ſic di. Quales eſſe opoꝛteat docto Conditiones
res eccłie diuinā laudē ⁊ gloꝛiā ꝑdicantes: nō xvj. ꝑdi
ꝓpꝛiā: ſimphonides noſter grauide indicat di catori=
cēs.Celi enarrāt ⁊c̃. Celi inquā nobiles qddi= bus cō=
tate.de terreſtri materia in quā Adā ꝓlapſus uenien
eſt nichil habētes.Sed fide ſacris ⁊ vita emuli tes.
xp̄i notant̃ a Pau.j.Coꝝ.xv.dicēte. Pꝛimus
hō de terra terren⁹.ſcd̄s de celo celeſtis ⁊c̃.Ce
li ꝓculdubio hūt ſi ſicut ſunt loco officij ſubli=
mes: ſic alti aīo hoim terrenoꝝ quoꝛūlibet ꝯtē
nūt inſult⁹: ſicut ſcriptū eſt ps.ij. Qui habitat
in celis irridebit eos. Nec ſatis eſt ſemel ⁊ bis
ꝯſtanter egiſſe:ſi demū ꝓpter maledicta cedat̃
cū celū in ſuis circulis exiſtat ꝑpetuo.vnde pla
cuit creatoꝛi celū qd̄ tñ ſemꝑ mouet̃ firmamē=
tū nuncupare. Geñ.j.Uerūtñ qꝛ ab auditoꝛib⁹
vel ſubditis ſuis qlibet ſibi obediētie vēdicat
act⁹:qui ſuo ſuperioꝛi obediētiā exhibet:velut
celū in ſuo motu velociſſimū diuinis mādatis
parēdo etiā patēter ſe reddat myſtice. Petro
dicēte.ij.canonica.iij.c. Celi magno īpetu trā=
ſeūt. Sciant inſuꝑ hi qbus eos xtutib⁹ deceat
decoꝛari: dū celi nūcupati ſtellarū planetarūqꝫ
ſpecie mire hos ītuent̃ venuſtos: nō ignoꝛātes
ꝙ lōge plures ſint ſtelle q̄ a nobis videri nō poſ
ſunt: ꝙ̄ q̄ viſui patēt nequeūt tñ nūerari. Geñ.
xv.Ad quē finē dictuꝫ putēt Eccłi.xliij.Gl'oſa
ſpecies celi glr̃ia ſtellarū.mūdū illumināſ ī ex=
celſis dñs. Int⁹ eñ āgeli ſint ſpecioſi doctoꝛes:
vt hoībus exterius appareāt oī xtute foꝛmoſi.
Caueāt aūt ſummoꝑe ne obſcurēt̃ dū foꝛtaſſis
alijs radijs ꝙ̄ ſolarib⁹ illuminari qrūt ſcłarū
lr̃is ſuꝑflue inſudātes: nulla eñ luce celi ſplen
deſcūt:q̄ non oꝛiat̃ a ſole. Eccłiaſtico teſte.xlij.
Sol illumināſ ꝑ oīa reſpexit:et glr̃ia dñi plenū
eſt op⁹ ei⁹. Par eſt vt iuſticie ſole rutilātes ſo=
lis radios tranſfundant in ceteros:vt verificet̃
illud ps.cxxxv. Qui fecit celos in itellectu.va
leātqꝫ cū ꝓpħa alios auditoꝛes dicere. Ezech.j.
Apti ſunt celi ⁊ vidi viſiones dei. Quia tñ nō=
nulli ſunt celi diuinis arcanis repleti: videant
necubiqꝫ ſe totos aperiant. Quoꝛūdā eñ oculi
egri velut noctue limpidos ſolis radios ſuſti=
nere nō valētes: in media luce cecant̃. Quare
celis pꝛudētia op⁹ eſt ſicut ſcriptū eſt ꝓuer.iij.
Dñs ſtabiliuit celos pꝛudētia. Hic ꝑ Eſa.lxvj.
idē dñs ait. Celū eſt ſedes mea. Quo ſupꝛa ce=
los lateat magnificētia.iuxta illud ps.viij.Ele
uata eſt magnificētia ⁊c̃. Tūc erūt vtiqꝫ ſi fue=
rint ſpherici figura ꝑfecti capacitateqꝫ maxi=
mi: gemina videlꝫ charitate repleti oꝛdine di=
uino amātes deū:q̄ creauit celū ⁊ terrā ⁊ quic=
quid celi ambitu ꝯtinet̃. Heſter.xiij. Carnales
pꝛeterea vocat apłs.j.Coꝝ.iij.quos nō vt con=
coꝛdia celos:ſed velut beluas diſcoꝛdia nutrit.
Celi nēpe oꝛdine ſuo inferioꝛa gubernāt. Nun

quid ait Job. xxxviij. noſti ordinem celi ⁊c. Si ꝯo ad horā qñq̄ꝫ humana fragilitate vincente aut alia cauſa mouente lis orta fuerit inter ta-les: mutuo ſe mitigent ſicut celi: q̄ alterutras malicias tēperāt: elemētorū nullā auxiliū im-plorātes. de q̄bus bene exponiꝭ illud ſcti Job xxxviij. vbi dicit. Quis enarrabit celoꝝ ratio-nes: ⁊ cōcentū celi quis dormire faciet? Quin immo prudēter attēdāt ipſoꝝ officiū ſore infe-riora regere plene vt libeat pplis cuꝫ veritate dixiſſe. Habuim⁹ eñ de celis auxiliū ⁊ liberati ſumus. j. Macħ. xij. Licet aūt eis cū paulo ce-lorū natura ꝑductis ſupfluos humores terre-ſtres attrahere collectas diuitib⁹ indicēdo vt inde miſeri ſuſtententꝭ. Sic de⁹ operit celū nu-bib⁹ ⁊ parat terre pluuiā. ps. cxlvj. Aliqñ etenī celoꝝ facies teguntꝭ caligine vel nubib⁹ aeris: ſed tñ ⁊ tūc lumen refundūt: et illis obſtaculis diſſipatis ſe eſſe demonſtrāt qḋ erāt. Quia ni-mirū doctoꝝ vita talis eſſe debet vt ſi ſepe ma-licia detrahentiū infametꝭ: tñ ꝑ bona oꝑa ⁊ de-bitā patientiā ſanctitatis lumē nō ceſſet effun-dere ⁊ mordentiū rabie ex bonis opibus ꝯſide-ratis ꝯſumpta: pateat euidēter nubiū maledi-cta celos nō offuſcaſſe: ſed ſolum volaſſe ab ore latrantiū ad aures audientiū. Sic exponatur oratio Salomo. iij. Reg. viij. dicentis. Si clau-ſum fuerit celū ⁊c. Tandē talis ſit oīs vita do-centiū: vt ſicut celū intuētes ſingulos in admi-rationē et imitationē atq̄ꝫ diuina preconia con-uertat. Scriptū quippe eſt. dabo ꝓdigia in ce-lo et in terra. Johel. ij. Quicūq̄ꝫ igitur his ſe-decim cōditionib⁹ celoꝝ fuerint inſigniti: vere ſunt celi: qui enarrant gloriā dei. Hec ille.

¶ Secūdo notatꝭ actus pro- §. II. pri⁹ ipſoꝝ p̄dicatoꝝ: ⁊ hoc eſt enarrare. i. extra narrare aliis ꝑ p̄dicationē qḋ int⁹ intelligūt et guſtāt ꝑ deuotionē. ſm illud ps. cxliiij. Memo-riā ſuauitatiſ tue eructabūt. Hoc aūt officiū vt ħr de ſta. mo. c. qḋ dei timorē. eſt priuilegiatuꝫ ab eccl'ia multipliciter. Et ponit ſuꝑ. d. c. Joħ. an. xix. priuilegia ei⁹. Primo q2 de q̄libet reli-gione pōt q̄s ad illḋ aſſumi etiā ſtatu clericali: habita tñ licētia ſuoꝝ p̄latoꝝ: vt habetꝭ ex̄ de iu-deis. ꝙ ſit. Hoſt. Scḋo ꝙ null⁹ laic⁹ ad hoc ad-mittiꝭ niſi mitteretꝭ a deo: qḋ tñ hr̄et ꝓbare ꝑ euidēs ſignū vt moyſes miſſus ad pharaonē: q̄ ꝓbauit ꝑ ſigna vera in Exo. viij. c. ⁊ de here. cū ex iniūcto. Tertio q2 nec clericus illud officiū exercet: niſi miſſus a ſuis ſuperiorib⁹. Roñ. x. Quomodo p̄dicabūt niſi mittantꝭ. Eoipſo autē ꝙ alicui datur cura aiarū: intelligitur miſſus ab eccl'ia quo ſaltē ad ſuos ſubditos q̄bus p̄di-care debet. Et ſic intelligiꝭ dictū Greg. di. xliij. ſit rector, ibi dicitꝭ ꝙ officiū preconis aſs p̄dica-tionis. i. p̄dicatoris ſuſcipit quiſq̄s cū ad ſacer-dotiū accedit. ſ. ad regimen eccleſie. Religioſi multi hꝫ habēt ex priuilegio pape: aſs ad ep̄m ꝑtinet hmōi licētia. Quarto vt nō clam ſed pu-blice p̄dicetꝭ. Mat. x. predicate ſuꝑ tecta. i. pu-blice qḋ in aure audiſtis. i. ſecrete. ait chriſtus. vnde ꝙ de here. cū ex iniūcto. reprehēduntꝭ occul-ta cōuenticula in actu p̄dicationis vt ſuſpecta de hereſi. Quinto vt p̄ficiantꝭ predicatores in eccleſiis cathedralib⁹ ⁊ regularib⁹ vt quos ep̄i poſſunt in coadiutores hr̄e. vt de offi. or. inter cetera. ibi eñ dicitꝭ ꝙ inter cetera q̄ ad ſalutem ſpectāt ppl'i xp̄iani: pabulū verbi dei maxime ſibi noſcitur neceſſariū. vnde ep̄is mandatꝭ: vt viros idoneos ad p̄dicationis officiū exercen-dū aſſumāt potētes in oꝑe et ſermone qui vice eoꝝ (cū ipſi nō valent hoc agere ꝓpter occupa-tiones vel aſs) plebes ſibi cōmiſſas edificent ⁊ eis ep̄i neceſſaria ſubminiſtrent. Sexto vt ſint vicarii ep̄i. ſ. ex cōmiſſione ipſorū ep̄oꝝ quā fa-cere eis debēt ſi ſunt idonei. Qui ſcꝫ etiā adiu-uent in audiendis ꝯfeſſionib⁹ ⁊ aliis ꝑtinenti-bus ad ſalutē. vt in. d. c. inter cetera. Et paulus ſocios habuit ad p̄dicandū barnabā ⁊ titū ⁊ ti-motheū. Et petrus linū ⁊ cletū ꝓ directiōe ani-marū. Septimo vt occaſione hmōi officii adi-piſcendi mittantꝭ aliqui ad ſtudiū theologie cū priuilegio de q̄ habetꝭ de mgr̄is. c. ſuꝑ ſpecula. vt eñ dicit Inno. diſt. lxj. c. miſerū. Miſerū eſt euꝫ fieri magiſtrū qui nunq̄ꝫ fuit diſcipulus Et ab ap̄lis electus eſt in ſociū ad p̄dicandū Mat-thias: qui erat doctus in lege. Octauo vt licite poſſint mendicare ⁊ accipere ab his q̄bus p̄di-cant. j. Coꝝ. ix. Si ſp̄ualia vobis ſeminauimus magnū nō eſt ſi carnalia veſtra metam⁹. Nā et dñs ſtatuit qui euangeliū predicāt de euāgelio viuere. ad qḋ inſinuandū miſit ap̄los ad predi-candū ſine ſacculo ⁊ pera et pecunia: vt de ele-moſynis viuerēt ſicut ⁊ ipſe fecit. xij. q. j. habe-bat. et ipſas elemoſynas licite recipiūt etiā ab excōicatis. Nono vt poſtulatio facta de p̄dica-tore. ſ. in prelatū ⁊ rectorē eccl'ie citius admit-tatur. vt de elect. c. in cauſis. in fi. preſumitꝭ eñ ꝙ bene paſcet populuꝫ cibo doctrine ſm illud Joħ. vlti. Paſce oues meas. Decimo vt alte-rius ep̄atus eccleſia preſcribatꝭ / etiā cū ſcientia rei. vt de preſcrip. c. j. Undecimo vt cū gentili-bus cibus ſuſcipiatꝭ. de iudeis. c. ꝙ ſit. ſm illud Luc. x. Comedentes ⁊ bibētes que apud illos ſunt. Duodecimo vt diuerſarū religionū habi-tus in vnū ꝯformetꝭ. de vita ⁊ hone. cle. de⁹ qui. Illud tamē ſane intelligendū: vt cū ſit ex diſpē-ſatione pape ꝓpter cauſam ſpecialē vt ibi fuit factū. Nā aſs regulariter nō arabis in boue ſi-mul ⁊ aſino: dicit ſcriptura. i. hoīes diuerſe ꝓ-feſſionis nō iunges, vt exponit canon. xvj. q. vij.

Priuilegia predicantiū.

noua. ſcʒ ad officiandū eccleſiā. Nō debet ergo predicator ſi regularī eſt dimittere habitū ſuū vt cōformet ſe moribus clericoꝝ vel religioſoꝝ quibꝰ predicat: aut etiā illū occulte deferre: ſed palā. In alijs debet ſe ꝯformare cū alijs ſalua obſeruatione ſue religionis. diſt. xlj. quiſquis. cū glo. Archid. Tredecimo vt ad predicationē duʒ predicat q̄s excōmunicatꝰ admittatur nec eijciatur de eccleſia ſicut fit de diuinis officijs. de ſen. excōi. rn̄ſo. Et ſimiliter notorij vſurarij ⁊ pctōres ⁊ heretici ⁊ infideles. et hoc vt ꝑ predicationē detur eis materia cōuerſionis. Predicate euangeliū omni creature: ait xp̄s Mar. vlt. nulluʒ excipiendo. Quartodecimo vt clericus etiā religioſus ⁊ ſi cogatur mendicare: votū tamen tranſmarinū. ſ. ad terrā ſanctā ꝑſonaliter exequi tenetur: cū ſcʒ eſt aptus ad predicandū. ex̄ de voto. c. ex multa. Qđ videtur intelligēdū ſi licentiā habeat a prelato ſuo quo ad religioſos. Neq̄ enim votū poteſt exequi ſine aſſenſu prelati ⁊ precipue peregrinationis. in quo prelato fieret preiudiciū. Decimoquinto vt indignus ⁊ etiā inſufficiens ad hoc non admittat̄. de eta. ⁊ quali. ca. penul. Paulus ad Titū. j. c. potēs ſit adhortari in doctrina ſana: et eos qui cōtradicunt reuincere. Et Symmachus papa diſt. lxxxj. nemo. Nemo recte monitoris ꝑſonā ſuſcipit: niſi qui actibus ſuis errata ꝯdēnet: et vite innocentiā cōuerſatione demonſtret. Decimoſexto vt certe ꝑſone leges vel phyſicā non audiant: ne ꝑ hoc officiū negligatur. ne cle. vel mo. ſuꝑ ſpecula. Oportet enī noſſe ſcripturas ſacras ⁊ leges eccleſie non legalia vel medicinalia: ſi q̄s vult vtilia predicare. Vn̄ de xp̄o dr̄ Luc. vlti. ꝙ aperuit eis ſenſum. ſ. aplīs vt intelligerent ſcripturas. Decimoſeptimo vt ſecure verbū dei ꝓponat̄ in genere. Et nō aliq̄s peccator occultus tangat̄ in ſpecie: ſcʒ ipm̄ nominando. Apl's. ij. Ti. ij. c. Verbū dei non eſt alligatū. Eſa. lviij. c. Clama ne ceſſes ⁊c̄. Annūcia populo meo ſcelera coꝝ. Decimooctauo: ordo predicatoꝝ in eccleſia dei dicit̄ eſſe precipuus. vt de exceſ. p̄la. nimis praua. Et merito: q: xp̄s ad hoc miſſus eſt. Eſa. lxj. Spūs dn̄i ſuꝑ me eo ꝙ vnxerit me: ad euāgeliʒādū pauperibꝰ miſit me. et exinde ꝯſecuta eſt cōuerſio mūdi ad deū. Rom̄. x. Fides ex auditu: auditus aūt ꝑ verbū xp̄i. quomō aūt audient ſine predicante. Bern. Vn̄ tanta lux in toto orbe: niſi de p̄dicato ieſu. Decimonono: q: multe ⁊ magne indulgētie cōceſſe ſunt a multis ſūmis pontificibus audientibus predicationē fratrū predicatorū qđ vidi in priuilegijs. et ita credendū eſt de alijs predicatoribꝰ. Adde vigeſimo: q: priuilegiata merces eis reſeruatur in celis: ſcʒ aureola ſpecialis premij accidentalis: que datur doctoribus, ſm illud. ij. Timo. iiij. Curſum cōſummaui: ſcʒ predicationis. fidē ſeruaui: ſcʒ fideliter me habendo: in reliquo repoſita eſt michi corona.

Tertio oſtendit̄ determi- §. III. natio materie predicande in eo qđ dicit̄. gloriā dei. Non enī debent narrare gloriā ſuā ſe laudando ⁊ oſtendēdo ſcientiā ſuā: ſed gloriā dei. Magnificentiā glīe ſanctitatis tue loquent̄ et mirabilia tua narrabunt. p̄s. cxliiij. Mirabilia ſiquidē opa dei. ſ. creationis / gubernatiōis / redemptiōis debēt p̄dicari. Et bona q̄ habent̄ in glīa: q: ibi eſt om̄e id qđ appetit̄ recte. p̄s. Satiabor cū apparuerit glīa tua: et ea ꝑ q̄ ꝑuenit̄ ad gloriā ſcʒ opa virtutū. Rom̄. ij. Glia honor ⁊ pax omi homini operāti bonū. Et quia hec habentur per fidem ideo ⁊ fides predicanda ⁊ hereſes eradicande: ad qđ eſt inſtitutū officium inquiſitoꝝ. De pertinentibus ad cōmendationem fidei et veritate eius: habes in. iiij. parte. titu. de fide. De erroribus iudeorū / paganorū / et hereticorū ꝑ modū predicationis: habes. ſ. in. ij. parte titu. de infidelitate.

De inquiſitoribus quō ſe debēt habere in inquiſitione ꝯtra hereticos. Cap̄. ij.

Congruit autē maxime inquiſitoribus qui habent predicare illud p̄s. lxvij. Dn̄s dabit verbum euangeliʒantibus virtute multa. Et hoc tripliciter.

Primo virtute ſcʒ ſapientie ad proponendum veritatem doctrine.

Secūdo virtute cōſtantie ad tolerandū ꝑſecutionē ab hereticis ⁊ ipſam mortem.

Tertio ⁊ virtute prudentie ad cōuincendas aſtutias ⁊ malicias eorum.

Et quia predicatoribus cōiter cōmittit̄ inquiſitionis officiū ⁊ religioſis ordinis predicatoꝝ: licet ⁊ minoribus ſit cōmiſſum in ꝓuincia thuſcie ⁊ alijs ꝓuicijs ob reuerētiā bti Frāciſci ideo titulo de predicatoribꝰ annectitur capl̄m de inq̄ſitoribꝰ. Bonifacius. viij. vt inquiſitiōis negociū cōtra hereticā prauitatē ad dei gloriā et augmentū fidei nr̄is tēporibꝰ ꝓſperetur: leges ꝑ Fredericū olim romanoꝝ imperatorem promulgatas in dei ⁊ eccleſie honorē ⁊ hereticorū exterminiū approbātes ⁊ obſeruari volentes: vniuerſos ſeculi poteſtates ⁊ dn̄os tꝑales et prouinciales terrarū et ciuitatū aliorūq̄ locorū rectores quibuſcūq̄ dignitatibus vel officijs aut nominibus cenſeantur: requirimus et monemus: vt ſicut reputari cupiūt ⁊ haberi fideles: ita ꝓ defenſione fidei dioceſanis epis et inquiſitoribꝰ heretice prauitatis a ſede apoſtolica deputatis aut in poſterum deputandis

pareāt ⁊ intēdāt in hereticoꝝ credētiū fautoꝝ
receptatoꝝ ⁊ defenſoꝝ ipſoꝝ in inueſtigatione
captiōe ac cuſtodia diligēti cum ab eis fuerint
requiſiti. Et vt ꝑfatas ꝑſonas peſtiferas in po
teſtatē ſeu carcerē ep̄oꝝ ſeu inquiſitoꝝ dictoꝝ:
vel ad loca de ꝗ ipſi vel aliqui ſeu aliq̄s ex eis
mandauerint infra eoꝝ dn̄oꝝ poteſtatē vel re-
ctoꝝ diſtrictū ducant vel duci faciāt ſine mora:
vbi ꝑ viros catholicos a ꝑfatis ep̄is ſeu inqui
ſitoribꝰ/vel eoꝝ aliquo deputatos ſub arcta et
diligēti cuſtodia teneāt: donec eoꝝ negociū ꝑ
eccl̄ie iudiciū termineť. Eoſq̄ de hereſi a dio-
ceſano ep̄o vel inq̄ſitore ſeu inq̄ſitoribꝰ cōdēna
tos ꝑfati poteſtates: dn̄i tp̄ales ſeu rectores vł
eoꝝ officiales ſeu nūciū ſibi relictos ſtatim reci
piāt indilate aiaduerſiōe debita puniēdos: nō
obſtātibꝰ appellatiōibꝰ ſeu ꝓclamatiōibꝰ ꝑdi
ctoꝝ nequicie filioꝝ: cū tā ſm ordinationē ꝑde
ceſſoꝝ nroꝝ/ꝙ ſm legē imꝑialē appellatiōis et
ꝓclamatiōis beneficiū expreſſe ſit hereticis et
credētibus/⁊ eoꝝ receptatoribus/fautoribꝰ/⁊
defenſoribꝰ interdictū. Prohibemꝰ quoq̄ di-
ſtrictiꝰ poteſtatibꝰ dn̄is tp̄alibꝰ ⁊ rectoribus/
eorūq̄ officialibꝰ ſupradictis: ne ip̄i de hoc cri
mine cū mere ſit eccl̄iaſticū/quoquo mō cogno
ſcāt vel iudicēt: ſiue captos ꝓ eodem crimine
abſq̄ dictoꝝ ep̄oꝝ vel inq̄ſitoꝝ/aut ſaltē alteriꝰ
eorū licētia vel mādato a carcere liberent: aut
executionē ſibi ꝓ hm̄oi crimine a dioceſano vł
inq̄ſitoribꝰ ſeu inq̄ſitore iniūctam ꝓut ad ſuū
officiū ſpectat facere ſeu adimplere detractēt:
vel al's dioceſanoꝝ iudiciū aut inq̄ſitoꝝ ſniam
ſeu ꝓceſſuꝫ directe vel indirecte impedire ꝑſu
mant. Si q̄s aūt de ꝑdictis poteſtatibus dn̄is
tp̄alibꝰ/rectoribꝰ/vel eorū officialibꝰ/aut bali
uis ꝯtra ꝑdicta fecerit: aut ꝑfato fidei negocio
dioceſano ep̄o vł inq̄ſitoribꝰ icūbēti ſe oppone
re attētauerit aut forte ꝑſumpſerit: vel ip̄ꝫ ali-
quatenꝰ impedire voluerit: necnō qui ſcienter
in ꝑdictis dederit auxiliū/ꝯſiliū/vł fauorē exc-
ōicatiōis ſe nouerit mucrōe ꝑcuſſum: quā ſi ꝑ
annū aīo ſuſtinuerit ꝑtinaci: extūc velut here-
ticus cōdēneť. ex̄ de here. vt inq̄ſitiōis. lib. vi.
Jo. an. in nouel. ſuꝑ ꝟbo mere. dicit ꝙ non ob-
ſtāt auctoritates veteris teſtamēti ꝑ quas ꝓ-
bare videť hoc licere principibꝰ: vt ptꝫ Deute.
vii. ⁊ xii. c. ⁊ tāgiť. xxiii. q. v. ſi audieris. Et exē-
plū habeť de Jehu rege iſrael quo ad ſacerdo
tes Baal. iiii. Reg. x. Ad hec ⁊ ſimilia reſpondeť
per id qđ habeť. ii. q. vii. nos ſi. §. itē cū Balaā.
Ubi dicitur ꝙ multa in veteri teſtamēto cōce-
debanť que hodie ſunt ꝓhibita. Satis eſt hoc
expreſſe ꝑ ꝯſtitutionē eccl̄ie eſſe ꝓhibitum. Et
ſicubi canō eis circa hoc ꝑmittit: illud ſꝑ intel
ligiť ad mādatū eccl̄ie vel in caſu executionis
ſentētie late ꝑ eccl̄iam vel ꝑcepti facti ꝑ eam.

¶ Quō agendū ſit qn̄ cōtra §. I.
hereticos ꝓceditur per ep̄m ⁊ inquiſitorē ⁊ de
ꝓceſſibus adinuicē cōicandis. Querit glo. ſu
per verbo puniēdos. Quid iuris ſi ordinarius
⁊ inquiſitor diſcordēt in mādato: puta q: vnus
eorū mandat puniri ꝑ ſe cōdemnatū: alter mā
dat relaxari ꝑ ſe abſolutū? Reſpondet: ſatis vi
detur ſuꝑſedendū donec papa conſulať: vt eo.
ti. per hoc. lib. vi. vbi diciť. Uerū vt dictum in-
quiſitiōis officiū efficaciꝰ/meliꝰ/vtiliuſq̄ ꝓce
dat: cōcedimus ꝙ per ep̄os ipſos ⁊ per inquiſi
tores de facto eodē inquiri valeat cōiter vel di
uiſim: ⁊ ſi diuiſim ꝓceſſerint teneanť ſibi̇̄nuicē
cōicare ꝓceſſus: vt per hoc poſſit melius veri-
tas inueniri. Et niſi inquiſitores in hoc caſu in
ſentētie ꝓlatione dioceſanis vel ecōtra duxe-
rint deferendū: per vtroſq̄ ſimul ſentētia ꝓfe-
ratur. In qua ferēda ſi nō cōuenerint ꝑ vtroſq̄
negociū ſufficiēter inſtructū ad ſedēꝫ apoſtoli-
cam remittať. Siue aūt ordinaria ſiue delega
ta ep̄i poteſtate ꝓcedant: illum in ꝓcedendo
modū obſeruēt: quē inquiſitores poſſunt ⁊ de-
bent per iura cōia: vel per ſpeciales cōceſſiōes
ſeu ordinationes ap̄lice ſedis obſeruare. Et in
principio dicti ca. per hoc. diciť ꝙ ꝗuis in ali-
quo a ſede ap̄lica ſint deputati inquiſitores/
non per hoc tolliť ep̄is poteſtas quinetiā poſ-
ſint ꝓcedere contra hereticos: et pōt ep̄s iure
ordinario ꝓcedere contra hereticos nō exem-
ptos. Contra exēptos etiam: ſed iure delega-
tiōis. ſm glo. ibi. Et allegat. c. ad abolēdam. in
fi. de hereticis. Qđ autē eſt in dicto. c. per hoc.
ꝙ ep̄s et inquiſitor cum diuiſim ꝓcedūt/debēt
ſibi cōicare ꝓceſſus: intelligiť talem cōicatio-
nem neceſſario fiendam qn̄ nil aliud reſtat niſi
vt ſentētia ꝓmulgetur. Q: ſi alter non poſſet
cōmode ꝓcedere niſi viſis actis alterius/tunc
ſemel tm̄ cōicatio tribuať: vt habeť in extraua
gāti beati Benedicti. xi. que incipit ex eo. Itē
in cle. de here. multorū. diciť ꝙ tam ep̄s ꝙ in-
quiſitor vnꝰ ſine alio pōt citare/⁊ capere/⁊ tu-
te cuſtodire/et carceribus mācipare. Sed de-
putare duro carceri et qui magis ad penam ꝙ
ad cuſtodiā videatur: vel tormentis exponere
vel ad ſentētiam ꝓcedere/non pōt ep̄s ſine in-
quiſitore: nec inquiſitor ſine ep̄o aut eiꝰ ſuper
hm̄oi delegato: aut ep̄ali ſedevacante delega-
to capl'i: ſi ſui adinuicē poſſit copiā habere in-
fra octo dies poſtꝙ ſe requiſierint. Poſſunt tn̄
quilibet predictoꝝ cōmittere alteri vices ſuas
vel per litteras ſignificare ſuū conſiliū et aſſen
ſum. Hec ibi. Et cum queritur vtrū auctoritas
inquiſitoris in hm̄oi ſit ordinaria vel delegata.
Et circa hm̄oi quidā legiſte dicunt ꝙ hꝫ pote-
ſtatē ordinariā: q: hꝫ vniuerſitatē cauſarū quo
ad hereticos. Et ordinarius diciť qui hꝫ vni-

uerſitatē cauſarū.ff.de iudi.cū pretor.§.j.et ex
de appella.c.romana.lib.vj. Et ſic cōdēnatū cō
tra ſententiā ſuā pōt reſtituere ex cauſa poſtea
cōprobata:puta ſi doceat ꝯdēnatus malo dolo
cōuictus ⁊ hmōi. Sed canoniſte oino tenēt cō-
trariū dicētes:ꝙ hz autoritatē delegatā nō or-
dinariā: quantūcūqꝫ habeat vniuerſitatē cau-
ſarū:qꝛ nō oim ſed earū que ptinent ad crimen
hereſis. Et pro iſta opinione eſt expreſſe tex. di
cti cap. per hoc qḋ tenere videtur archi. Et ſic
ſententiam ſiue male ſiue bene proceſſerit tol-
lere nō poteſt. Et idem tenet Joh.and.

¶ De notarijs ⁊ carceribus ⁊ §.II.

cuſtodib⁹ carcerū hereticoꝝ ſtatuit in cle.in.c.
multoꝝ. de here. ꝙ notarū inqſitionis corā epō
cū inquiſitore vl' ſubſtitutis ab eis iurabūt ſuū
officiū fideliter exercere. et idē fiet de alijs pſo
nis neceſſarijs ad dictū officiū. Item quilibet
carcer vel murus hereticoꝝ debet eſſe cōis epo
⁊ inqſitori ⁊ debet hře duos cuſtodes: vnū quē
volet eps ⁊ ei ꝓuidebit: ⁊ alterū quē volet in-
quiſitor:⁊ ei ꝓuidebit. Et vterqꝫ eoꝝ poteſt ha
bere ſub ſe fidelē miniſtrū: et illi⁹ loci erūt due
claues:quarū vn⁹ cuſtodū vnā ⁊ alius aliā tene
bit. Et poterit officiū miniſtrādi carceratis cō
mittere ſuo miniſtro. Et tenent predicti cuſto-
des anteꝙ̄ exequant officiū corā eis a qͥbus aſ
ſignant iurare tactis euangelijs:ꝙ in cuſtodia
oēm diligentiā quam poterūt adhibebūt. Et ꝙ
alicui incarceratoꝝ nō loquetur vnus niſi alio
audiente: ⁊ ꝙ ipſis carceratis fideliter ꝯferent
ꝓuiſionē:quā ipſi recipiūt de cōi ordinatiōe:et
qḋ a parentib⁹ vel alijs pſonis ꝯfert eiſdē: niſi
epi vel inqſitoris vel ſuoꝝ cōmiſſarioꝝ ordina-
tio refraget:et eodē mō iurabūt pdicti cuſtodū
miniſtri ⁊ corā eiſdē. Hec oia i dicto.c.multoꝝ.
de here.i cle. De multis q̄ ꝯcedunt inqſitorib⁹
ꝓ expediēdo officio inqſitiōis. Bonifaci⁹.viij.
inqſitorib⁹ heretice prauitatis ſic ait. Uobis ⁊
veſtrū ſingulis cōmittēdi citationes ⁊ denūcia
tiones ſentētiarū q̄s i quoſlibet hereticos/cre-
dētes/receptatores/defenſores ⁊ fautores eoꝝ
tulerit[i]. Aduocādi qꝫ ꝓut expedierit peritos
quoſlibet vt vobis aſſiſtant:⁊ in hmōi ferendis
ſentētijs prebeāt ꝯſiliū oportunū. Ac eis ꝙ ſup
his hūiliter pareāt in ꝟtute obediētie iniūgen
di. Cōuocādo etiā clerū ⁊ ppl'm ciuitatū caſtro
rū alioꝝqꝫ locoꝝ ꝓut dicto negocio fidei vide-
ritis expedire. Et ꝯ illos quos in ꝓuincia in q̄
inqſitionis officiū eſt cōmiſſuꝫ: hereſeos crimē
cōſtiterit cōmiſiſſe: lꝫ ad alias partes ſe trāſfe-
rendos duxerint ꝓcedēdi: necnō faciendi a q̄-
buſlibet aſſignari vobis libros ſeu q̄ternos et
alia ſcripta in qͥbus inqſitiones facte ac ꝓceſ-
ſus ꝑ quoſcūqꝫ autoritate ſedis aplice vel lega
toꝝ ei⁹ habiti ꝯtra hereticos ꝯtinent. Et illoꝝ
qui veſtris mādatis obediētes humiliter ſtāt
propter hereſim in carcere vel in muro recluſi:
penā vna cū prelatis quoꝝ iuriſditioni ſubſunt
mitigādi vel cōmutādi cū videritis expedire.
Priuādi pterea vel ꝓuatos nūciandi dignita-
tibus ⁊ alijs bñficijs eccliaſticis de dioceſanoꝝ
vel in abſentia ſua ſuoꝝ vicariorū ꝯſilio. Et offi
cijs publicis ⁊ honorib⁹ q̄buſcūqꝫ eoſdē hereti
cos credētes receptatores ⁊ defenſores ipſoꝝ:
eorūqꝫ filios ac nepotes plenā cōcedim⁹ facul-
tatē. Sūt aūt dioceſani in priuādo tales vel nū
ciando ꝓuatos bñficijs hmōi req̄rēdi: niſi forte
ꝯſtaret legitime ꝙ iidē ſcienter hmōi perſonis
eadē bñficia ꝯtuliſſent. Tūc eñi eos in his req̄
rēdos nō eſſe cenſem⁹: ſꝫ poti⁹ ſuo a iudice pu-
niēdos. Hec oia in ca. vt cōmiſſi. de here. lib. v[j].

¶ Circa ſentētias ferendas §.III.

ꝯtra hereticos ⁊ hmōi notat q̄dā Joh.an. in no
uel. vt cōmiſſi. de here. lib. vj. Primo notat ſm
Archi. ꝙ nō eſt neceſſe in crimine hereſis nouā
ſentētiā ꝓmulgari: qꝛ iā ꝑ canones eſt antiqui
tus ꝓmulgata. Et ſic potius ꝓnūciat⁹ declarat
ꝙ̄ ꝓmulget. ij.q.j.c.j. Tamē qḋ circa hoc expe
diens iudicabit ipſoꝝ inqſitoꝝ prudētie ⁊ arbi
trio relinquit. eo.ti.cū ſm.lib.vj. Scḋo ꝙ circa
hmōi diſcuſſionē: ſcꝫ hereticorū vocent periti:
non quicūqꝫ ſed in theologia: iure canonico vel
ciuili. Cuꝫ eñi de crimine mere eccliaſtico tra-
ctetur: ꝑ canones cognoſci debet et decidi. ad
hoc. xj.q.j. ſi q̄s cū clerico. Cū ſuffragio tñ ⁊ fa-
mulatu legū. xj.q.iij. ſummopꝫ. Gratis aūt de-
bent in hmōi deſeruire. poſſunt tñ recipe tales
periti ſalariū ſui laboris ſi eis def: ſed non exi-
gere. Tertio qꝛ poteſt cōuocari cler⁹ ⁊ ppl's in
hmōi ſentētijs ferēdis. Qḋ fieri ſolet ꝑ inquiſi
tores ad audiendas ſententias ⁊ penas q̄ infe-
runtur hereticis vidēdas: ⁊ expedit pp'o talia
publice fieri ad inſtructionē ⁊ terrorē. Quarto
ꝯtra abſentes putat archidia. ꝙ ſi ꝯſtat de eoꝝ
ꝑfidia ex quo in ꝓuincia delinquēdo facti ſunt
ſubditi: ⁊ ſint ꝯtra eos ſolēnia edicta ꝓpoſita:
pronūciari poterit ſuꝑ crimine ſi cōſtat: locus
erit decretali' cū cōtumacia. eo.ti.lib.vj. Dicit
etiā archi. ꝙ fideiuſſorib⁹ abſentiū pena pecu-
niaria infligi poteſt: et remittit ad id qḋ habet
xxiij.q.v. cū hō. hoc tñ in citatis: q̄ ex quo q̄ſiti
fuerāt domiciliū mutatio nō obeſt. vt de fo.cō-
pe. ꝓpoſuiſti. Si ꝟo citati nō erāt tñ ibi deliq̄-
rūt rōne delicti ibi cōueniri poſſunt: et ſunt re-
mittēdi. in aut. vt nulli iudi. §. ſi ꝟo q̄s. Jo.mo.
dicebat ꝙ de fugitiuo loq̄bat hec ꝯſtitutio: qui
remittēdus erat ad req̄ſitionē inquiſitoris ſub
quo deliquit. C. vbi de cri. agi opꝫ. l.j. Quinto
circa obedientes reuerſos ſcꝫ ab hereſi querit

archi.q̄ dicanť ad gr̃am ſpōte redire.Rñ.ꝙ illi
q̄ venūt infra tēpus gr̃e:lz fuerit moniti. Nec
eñ coacti videnť ex quo a nemine ſunt ꝑuenti.
Et dicit archi. idē ſi poſt tp̄s gr̃e re tñ integra:
qꝛ nec ꝑſonaliter req̄ſitus nec ꝓbationes ꝯ eū
recepte. ad hoc de p̄ben.ſi tibi. lib.vj. cū cōcor.
Poſt tēpus vo gr̃e ꝑſonaliter requiſitus licet
veniat:indignus eſt venia licet errorē detegat.
et remittit.C. de his qui latro. occultāt.l.vlti.
Et ſubdit ꝙ hic nō loquiť de talibus obedien-
tibus q̄ nō carcerarētur:et remittit ad ſummā
Hoſti.eo.ti.§.qualiter deprehendatur.

Circa carcerē ſexto nota §.IIII.

ꝙ carcer eſt ad cautelaȝ ne ſcȝ noceat vel alios
inficiat:et vt appareat an in tenebris vel i luce
ambulet. Non tñ fit hoc diffinitiue ad penā:qꝛ
regulariter q̄s nō damnať ad penā carceris.vt
de penis.q̄uis.lib.vj. Ibi aūt dicit tex.ꝙ q̄uis
carcer ſit inſtitut⁹ ad cuſtodiā nō ad penā.ſ.ſm
iura ciuilia:tñ de iure canonico ꝑmittiť p̄latis
ad carceres ad tēpus vel in ꝑpetuū adiudicare
reos iu penā ſuoꝝ criminū. Et rō eſt ſm archi.
qꝛ de⁹ non vult mortē pctōris ꝛc̃. Pro illis eñ
pctis adiudicanť clerici ad ꝑpetuū carcerē: q̄-
bus ſm iura ciuilia debēt ad mortē ꝯdēnari.et
dicit glo.ꝙ ſi cū q̄s cōdēnať ad carcerē aliquid
exprimať in ſentētia.ſ.ad tp̄s certū vel in ꝑpe-
tuū:expreſſis in ſentētia ſtabiť. Si autē ſimpl'r
dānetť ad carceres: ꝑpetuo itelligiť dānat⁹.C.
de penis.l. ſeruus. Nec debet in eodē carcere
ſiue ad cuſtodiaȝ ſeu ad penā ſint poſiti eſſe ibi
cōmixtio ſexuū.i.maris ꝛ femine. Nec etiā ita
aſper carcer ꝙ ibi perimanť. Et aduertēdū qḋ
dicit arch. ꝙ abſoluti.ſ.ab excōicatiōe q̄ poſtea
detruſi ſunt in carcerē vel aliis penitētiis one-
rati:nullā ſententiā diffinitiuā receperūt ſi ta-
les ſponte carcerē exiuerūt vt fugientes tales
excuſationē legitimā nō habētes poſſunt vt he-
retici ꝯdēnari:qꝛ finguntť a iure ficte cōuerſi et
ſimulate ꝯfeſſi ꝛ erroris priſtini recidiui.ad id
de pe.diſt.iij.c.j. Septimo dicit archi.ꝙ in ferē-
dis ſentētiis vel penitētiis iniūgendis redeūti-
bus nō debet iudex tales ꝓnūciare hereticos
vel credētes qꝛ nō ſūt.xxiiij.q.j.hec eſt.ꝛ.q.vlt.
Nec ꝓnūciabit eos tales fuiſſe: qꝛ talis mod⁹
nō eſt datus a iure:ſed dicet ſic. Quia te inue-
nimus ꝑ tuā ꝯfeſſionē vel ꝑ legitimas ꝓbatio-
nes hereticuȝ fuiſſe. vel hereticos adoraſſe vel
talia ꝑpetraſſe. Nūc aūt ſaniori vſus ꝯſilio vis
ꝓut aſſeris ad vnitatē eccleſie de corde puro ꝛ
fide nō ficta redire. Idcirco in primis te abiu-
rata oī heretica prauitate ab excōicatiōis vin-
culis q̄bus tenebaris aſtrictus abſoluimus : ſi
tñ ad eandē ex corde redieris: ꝛ iniūctā tibi pe-
nitētiā ꝛ mādata ſeruaueris. Et quia in deū et
ſanctā eccleſiā modis p̄dictis temere deliq̄ſti:
ad peragendū penitentiā cōdignā in perpetuū
carcerē te detrudi volum⁹ ꝛ p̄cipim⁹ ꝑpetuo re-
manere. Nec miretur q̄s ꝙ dictū eſt ſub cōdi-
tione ſi. Nā cauſa tollende q̄ōnis expedit ſic di-
ci ꝛ poni.vt ſi qḋ impoſitū eſt nō obſeruaſſet eū
abſolutū nō eſſe appareat. Dicit tñ Ioh.and.ꝙ
quicq̄d dicat archi.inq̄ſitores noſtri tp̄is bene
ꝓnūciāt hūc hereticū fuiſſe. Nec video q̄d ob-
ſiſtat. Et dicit Ioh.an. Archi.oīa predicta ex-
traxiſſe de formulis inq̄ſitoꝝ. Sed ego ea rep-
peri determinata ꝛ declarata in quodā opuſcu-
lo per dñm Guidonē iurepitū tūc archiep̄m
narbonēſ.ad q̄ſita r̄ndere inq̄ſitorū:qui poſtea
factus papa dictus eſt Clemens.iiij. Qui etiā
Guido addit. Sane i his oībus cautū arbitror
inſtrumēta publica retineri ꝛ ſigillis ep̄orū mu-
niri p̄cipue vbi cauſa erit nobiliū ꝛ potentū. Et
illud adiicio.ꝙ oēs errores ſuos ſigillatim ꝓfi-
teri et adiurare publice faciatis:qꝛ nichil ma-
gis in cōfuſionē heretice prauitatis redūdat ꝛ
gloriā noīs xp̄iani. Quid vo iniūgendū ſit ta-
libus diffiniri nō pōt:qꝛ cōmittiť arbitrio iudi-
cantiū. Aliter eñ cū ſimplicib⁹ q̄ꝫ cū prudētib⁹
eſſet agēdū. Aliter cū clericis q̄ꝫ cū laicis:aliter
cū p̄latis:aliter cū ſubditis. Et oēs circūſtātie
ſunt notāde.de pe.diſt.v.c.j. Et cū multi ex ſim-
plicitate in h̄ crimē incidāt credo multoꝝ ſim-
plicitati parcendū : vt nō excuſenť a toto ſed a
tāto.diſt.lxxxvj.tanta. Credo etiā eos q̄ fauc-
rūt vel receperūt ſanguine ꝯiūctos mitius pu-
niendos. Hec ille. Dicit etiā archi.in roſa.ſup
c.j.xxiij.q.viij.ꝙ ſi q̄s ꝯſulat alicui ꝙ idubitate
morti ſe exponat ꝓ noīe ſeu honore xp̄i : vel ꝓ
fide vel ꝓ ſtatu eccl̃ie nō fit irregularis etiaȝ ſi
mors inde ſequať.xxv.q.j.ſunt q̄dā.cū xp̄s pro
nobis mortē ſubierit.ſm Inno.ꝛ Hoſt. Hac ra-
tione excuſari poſſunt ab irregularitate inq̄ſi-
tores heretice prauitatis:ſciētes ꝙ ſtati poſtq̄ꝫ
pronūciauerint aliquē hereticū fore: ille morti
tradeť hoc etiā al's multipliciter ꝓcurando.vt
xxiij.q.v.ſi audieris. Itē in.c.ſtatuta.de here-
ticis.lib.vj.dicit Bonifacius. Cōcedim⁹ vobis
ſcȝ inq̄ſitorib⁹ quaten⁹ in inq̄ſitionis heretice
prauitatis negocio ꝓcedi poſſit ſimpliciter ꝛ de
plano. Et abſq̄ꝫ aduocatoꝝ ac iudicioꝝ ſtrepitu
et figura. Iubemus tñ ꝙ ſi accuſatorib⁹ vel te-
ſtibus in cauſa hereſis interuenientib⁹ ſeu de-
ponētib⁹ ꝓpter potētiā ꝑſonarū ꝯtra q̄s inq̄riť
videant ep̄i vel inq̄ſitores graue periculū imi-
nere ſi ꝯtingat fieri publicationē noīm eorūdē:
ipſoꝝ noīa nō publice ſȝ ſecrete corā dioceſano
ep̄o : vel eo abſente ei⁹ vicario q̄ñ inquiſitores
ꝓcedūt:q̄ñ vo ꝓcedit ep̄s corā inq̄ſitoribus:ſi
haberi poſſit cōmode copia eoꝝ. Ac nichilomi-
nus ſiue ep̄s ſiue inq̄ſitores ꝓceſſerit:aliquib⁹

aliis ꝑſonis ꝓuidis et honeſtis iuriſq̄ peritis quas ad hoc vocari ⁊ eis totū ꝓceſſum ſuꝑ quo deliberādū eſt ſerioſe manifeſtari: ac integraliter explicari: ⁊ de ipſarū ꝯſilio ad ſentētiā vel ad ꝯdēnationē ꝓcedi volumꝰ exprimanť. Sicq̄ nō obſtante ꝙ illis ꝯ q̄s hmōi depoſuerūt noīa eoꝝ non fuerint publicata adhibeať ad cognitionē iudicis inſtruēdā plena fides depoſitionibus teſtiū eorūdem. Et vt eorūdē accuſatoꝝ et teſtiū periculis efficacius occurrať: et cautius in inq̄ſitionis negocio ꝓcedať: ꝑſentis ꝯſtitutionis autoritate ꝑmittimꝰ: ꝙ ep̄s vel inq̄ſitores ſecretū poſſint indicere illis: q̄bꝰ vt expreſſum eſt ꝓceſſum hmōi explicabūt. Et in eos ſi arcana ꝯſilii ſeu ꝓceſſus ſibi ſub ſecreto ab eiſdē ep̄o vel inquiſitoribꝰ patefacta ꝑter ipſoꝝ licentiā aliis patefecerint excōicationis ſentētiā quā ex ſecreti violatione ipſo facto incurrāt: ſi eis expedire videbiť ꝓmulgare. Sic tn̄ ꝙ inq̄ſitores ep̄m vel ep̄i inq̄ſitores nō excōicent hac de cauſa. Sed ipſi ex iniūcto exnūc a nobis ſub virtute ſancte obediētie diſtricte ꝑcepto ad ſecretū hmōi teneanť. Ceſſante ṽo ꝑiculo ſupradicto accuſatoꝝ ⁊ teſtiū noīa ꝓut in aliis fit iudiciis publiceնť. Ceterū in his oībus ꝑcipimꝰ tā ep̄os q̄ȝ inq̄ſitores purā ⁊ ꝓuidā intentionē habere: ne ad accuſatoꝝ vel teſtiū noīa ſupprimēdo vbi eſt ſecuritas periculū eſſe dicāt. Nec in coꝝ diſcrimen ſecuritatē aſſerāt vbi tale periculū immineret: ſuꝑ hmōi eorū conſcientias onerādo. Cōſtitutiones ⁊ ordinationes ⁊ mandata alia predeceſſoꝝ noſtroꝝ: que cōſtitutionibus ſupradictis nō obuiant volumus in ſuo robore permanere. Hec omnia ibi.

Circa inquiſitionē hereſis §.V.

Nota ꝙ excōicati ⁊ ſocii ⁊ participes criminis ad teſtimoniū admittunť ꝑcipue in defectū ꝓbationū alioꝝ ꝯ hereticos/fautores/credētes/ et defenſores eorū: ſi ex numero teſtiū aut ꝑſonarū tā deponentiū q̄ȝ cōtra q̄s deponiť q̄litate et aliis circūſtantiis nō falſa dicere ꝑſumāt. de here. in fidei. lib. vi. Siliter admittunť illi qui ſuꝑ facto hereſis iurauerūt dicere veritatē tā de ſe q̄ȝ de aliis: ⁊ eā celando ꝑiurauerūt: ⁊ poſt ea velint corrigere dictū ſuū ꝯtra ſe vel alios ſi manifeſtis īdiciis apparuerit tales nō leuitate vel odio vel pecunia: ſȝ zelo fidei velle reuelare: eo. ti. accuſatus. lib. vi. Itē ꝑſidentes regimini alicuius loci licet ſint excōicati vel de facto nō de iure iuriſditionē habeāt ad req̄ſitionē ordinarioꝝ ipſoꝝ vel legatoꝝ vel inq̄ſitoꝝ poſſunt ⁊ debēt ꝯ hereticos credētes/ receptatores/fautores/⁊ defenſores eoꝝ ſuū officiū exercere. Et illi q̄ requirūt eos nō incurrūt aliquā ſentētiā. Tn̄ dictis ꝑſidētibꝰ ꝓpter hoc ī aliis nullū ius eſt ꝯceſſum vel ꝑmiſſum. eo. ti. ꝑſidētes. lib. vi. Statutū q̄cq̄ cuiuſcūq̄ loci ꝑ q̄d impediretť inq̄ſitiōis negociū ꝯ hereticos nō valet. Et dn̄i tenenť illud prohibere ⁊ corrigere. eo. ti. ſtatutū. lib. vi. Sacerdotes q̄ inſtruūt hereticos de celanda veritate poſſunt ⁊ debēt pena debita caſtigari. Religioſi etiā q̄ inueniunť heretici ſunt aliis grauius puniendi. eo. ti. accuſatus. lib. vi. Inq̄ſitores in certis ꝓuinciis poſſunt ꝓcedere ſimul vel ſeparatim ꝓut negocii vtilitas ſuadebit. eo. ti. vt officiū. lib. vi. Duo eni͂ inquiſitores poſſunt aliq̄ñ cognoſcere de crimie hereſis alicuꝰ puta vnus cōuiſit crimē hereſis ī ciuitate Rauēnati. poſtea vadit mediola. inq̄ſitor mediola. poterit cognoſcere. q: vbi inueniť q̄s ibi cōueniť de crimine. Et etiā inq̄ſitor Rauēnas pōt cognoſcere ſm̄ Jo. an. in gl. Inq̄ſitores debēt abſoluere volentes cōuerti ⁊ pn̄iam iniungere. vt in. d. c. vt officiū. ibi eni͂ dr̄. Si q̄s ex ꝑdictis heretica labe abiurata redire voluerit ad eccl̄ie vnitatē et iuxta formā eccl̄ie bn̄ficiū abſolutiōis ipēdatis. Et iniūgatis eidē q̄d talibꝰ iniūgi cōſueuit. Et dicit glo. ſuꝑ ṽbo labe. ꝙ dȝ abiurare gn̄aliter vel ſimpliciter vel de ea de q̄ ſuſpectꝰ vel ꝯuictus erat. eo. ti. accuſatꝰ. lib. vi. Et dicit ibi q̄dā gloſula ſuꝑ ṽbo abſolutiōis. ſ. nō obſtātibꝰ ſentētiis: q̄ ter ī anno ꝯ hereticos a papa publice ꝓmulganť abſolui poſſūt. Glo. ſuꝑ ṽbo formā. hec tradiť. xi. q. iii. cū aliq̄s. et de ſen. excō. cū deſideres. videlȝ cū ꝑſtito iuramēto ⁊ verberibꝰ quātū ad excōicationē. Dicit tn̄ ibi archi. ꝙ tenebit abſolutio etiā ſi forma illa nō ſeruetť. Itē glo. ſuꝑ ṽbo ꝯſueuit. ꝓ cōſuetudine illa ſeruāda remittit ad capl'a. quotiēs ⁊ ſaluberrimū. i. q. vii. ⁊ de ꝯſe. di ſ. ii. Ego berengarius. Ibi poniť modꝰ abiurationis hereſis. Itē in examinatione teſtiū ꝯ hereticos debent īterelle due ꝑſone religioſe diſcrete. i. nō idiote ſiue laici ſiue clerici ſiue religioſi. Et ſi fieri pōt ꝑ publicā ꝑſonā cōſcribi debēt dicta teſtiū. eo. tit. vt officiū. lib. vi. Et religioſi qui fuerant in ſeculo notarii: et alii q̄bus iniunctū fuerit etiā clerici ſeculares ⁊ in ſacris ꝯſtituti tenētur ex precepto apl̄ico ad cōſcribendum. vt in. d. c. vt officiū. Item inquiſitores ſi opus fuerit inuocare poſſunt auxiliū brachii ſecularis. Et contradictores per cenſurā eccleſiaſticā compellere: nō obſtantibꝰ quibuſcūq̄ priuilegiis quibuſcūq̄ ꝑſonis conceſſis vel religioſis vel vniuerſitatibus. Nec etiā obſtante ꝯſtitutione de duabus dietis. de qua habeť de reſcrip. nonnulli. Nec etiā tolliť iſtud ꝑ id q̄d habeť de reſcrip. ſtatutū. lib. vi. quia q̄uis illa ꝯſtitutio ſtatutū. fuerit poſterius edita. et iſta vt officium prius. tamē nō tolliť ꝑ illā iſta. Et ratio eſt ſm̄ glo. q: iſta prior vt officiū eſt ſpecialis ī fauorē

fidei. Illa ſtatutũ gñalis:ſed generi p ſpeciem derogaẽ. de reg.iur.generi.lib.vj. Sed ſi eſſet gñalis tũc tollereẽ.vt de cõſti.c.j.lib.vj. Itẽ dicit Io.an.in nouel.ſup ṽbo teſtiũ. ꝙ quibuſdã videẽ ꝙ in hoc crimine ꝓbãdo nõ ſufficiãt duo teſtes. ar.optimũ de here.excõicam⁹. ibi tres aut plures.ſic notat Hoſt.in ſumma ſua. Et ſic addendus erit iſte caſus ad alios q̃ notãtur in ſumma.ij.q.iiij. Durũ eñi videẽ ꝙ homo bone fame p inquiſitores vł ordinariũ damnari debeat ad dicta duoꝝ teſtiũ:p̃cipue cũ truncẽ ordo defenſionis in notitia teſtiũ:vt in.c.fi.eo.ti. Et in interrogatorijs que fiũt in alijs iudicijs. Sed cõtra hoc facit qđ ſtatim ſequiẽ de duab⁹ pſonis cũ ſuis ꝯcor. Certũ eſt aũt ꝙ p ſingulos teſtes ⁊ famã de tãto crimine quis dãnari non poſſit: vt de teſti.in lr̃is. Debẽt eñi eſſe in criminine ꝓbatiões luce clariores.de ꝓba.iurauit. Tñ in crimie hereſis ⁊ ſimonie:vt dicit Archi.minores ꝓbatiões ſufficiũt.C.de here.l.ij. dicit tñ ꝙ lʒ leuia ſigna ſufficiãt ad cõuincẽdũ de hereſi:illa tñ opʒ plene ꝓbari.⁊ dicit Arch. teſtes cogẽdos ſi ſe ſubtrahãt. Nec p exẽptionem nec per votũ poſſunt ſe excuſare ab hmõi. ¶ Itẽ omnes rectores locoꝝ requiſiti a dioceſanis/vel eorũ vicarijs/vel inquiſitorib⁹ tenẽẽ iurare ſeruare ⁊ ſeruari facere cõſtitutiões cõtra hereticos/ credẽtes/ fautores/ receptatores/⁊ defenſores eorũ/⁊ filios ⁊ nepotes eorũ. Et q̃ iurare noluerit habeẽ infamis:⁊vt fautor eoꝝ ⁊ de fide ſuſpect⁹. Nec haberi debʒ ꝓ dño. Nec ad aliqđ publicũ officiũ admitti aut aſſumi vlteri⁹. Et ea que interim vt rector fecerit/ nullam habẽt firmitatẽ. eo.ti.vt officiũ.lib.vj.

¶ A quibus debeãt inquiſitores abſtinere/⁊ cuius etatis eſſe. §.VI.

Inquiſitor quis eſſe nõ põt : niſi attigerit.xl.annũ. Debet aũt cauere inq̃ſitor ⁊ q̃libet eṗs ⁊ ſubſtituti ab eis ne malicioſe aut fraudulẽter alicui imponat crimẽ hereſis. Nec ꝙ alij in executiõe officij eos ĩpediãt imponere aliqđ falſuʒ. Et ſi p̃dicti cauſa odij gr̃e vel amoris vel lucri vł cõmodi tp̃alis cõmiſerint ꝓcedere cõtra hereticos vel aliquẽ vexarẽt imponẽdo ei hereſim: vel ꝙ impediant officiũ ſuũ imponãt. Si eṗi ſunt vel ſupra per triẽniũ ſunt ſuſpẽſi ab officio ſuo. Si inferiores ſunt:vt inq̃ſitores ⁊ ſubſtituti a p̃dictis ſunt excõicati : a qua ſñia nõ poſſunt citra ſedẽ apl̃icã abſolui.de here.multorũ. in cle.de qua excõicatiõe habes.ĩ.in ti.xxiiij.de excõicatione. Itẽ inquiſitores nõ poſſunt ꝓcedere cõtra aliquẽ officialẽ vel nũciũ romane curie : vt in extrauagã. Ioh.xxij. que incipit Cũ frater. Itẽ inq̃ſitores ab apl̃ica ſede vel al̃s deputati nõ poſſunt facece inquiſitionẽ vel ꝓceſſum contra eṗos vel eoꝝ ſuṗiores : niſi hoc ſpecialiter fuiſſet ab apl̃ica ſede cõmiſſum:⁊ de eis expreſſum. Sed tñ teneẽ tales ſcʒ eṗos hereticos inuẽtos/vel diffamatos/ vel ſuſpectos pape nunciare.de here.inquiſitores.lib.vj. Et illa nũciatio fieri dʒ ꝯ̃citi⁹ ſm glo. ꝓpter ṗiculũ qđ inde põt euenire. ¶ Itẽ ꝓhibeẽ eis cognoſcere de ſortilegijs. Dicit ei Alexãder papa in.c.accuſatus. de here.lib.vj. Sane cũ negociũ fidei qđ ſumme priuilegiatũ exiſtit p occupationes al̃s nõ debeat impediri: peſtis heretice inquiſitores a ſede apl̃ica deputati de diuinatiõibus aut ſortilegijs niſi hereſim ſaperent/manifeſte ſe intromittere nõ debẽt: nec punire talia exercentes / ſed eos relinquere ſuis iudicibus puniẽdos. Ibi eñi eſt glo.notabilis Io.an.ſuper ṽbo ſaperẽt: vbi ponit exẽpla eoꝝ que ſapiunt hereſim dicẽs. Sicut eſt circa aras idoloꝝ nefarias p̃ces emittere; ſacrificia offerre: demones cõſulere:eoꝝ ſponſalia ſuſciṗe. xxvj.q.j.hi qui. vel aſſociãt ſibi ꝓpter ſordes exercendas hereticos:vel faciũt predicta cũ corpore ⁊ ſanguine xp̃i vel in fontib⁹ vt poſſint a demõibus hr̃e reſpõſa: faciũt puerũ rebaptizare et his ſimilia. Glo.ſuṗ verbo manifeſte. In dubio ergo hoc caſu nõ habent inq̃ſitores iuriſditionẽ. Et lʒ ali⁹ iudex cognoſcat an ſua ſit iuriſditio:⁊ in dubio dicatur iuriſditionẽ hr̃e. vt.ff.de iudi.ſi q̃s ex aliena. hoc locũ hʒ in ordinario: ſʒ inquiſitor q̃ delegat⁹ niſi manifeſte appareat nõ ſe intromittit. Io.an. ¶ Itẽ in.d.c.accuſatus.de here.lib.vj.dr̃ ꝙ de queſtiõibus vſurarũ moti etiã contra illos q̃ reſtitutionẽ vſurarũ in pñia ꝓ hereſis crimine iniũxerũt: ⁊ ſi illi ſe ⁊ ſua ad hoc faciẽdũ in iudicio eccl̃ie obligarũt / intromittere ſe nõ poſſunt : ne p cauſas hmõi offendiculũ negocio fidei p̃pareẽ. ¶ Sup verbo de queſtiõib⁹ dicit Ioh.an.in nouel.hic fuit aliq̃d immutatũ de mãdato Bonifacij pape. Nam p antiquã poterãt tales cõpellere ad reſtituendas vſuras de q̃b⁹ cõſtabat : iudicialiter tñ de ipſis cognoſcere nõ valebãt. Archi.in pñia. Io.an. Que q̃ ſine reſtitutiõe fructuoſa non erat/ ideo id adiũgere potuerunt heretico vſurario: qđ ad iudiciũ aie ptinet:non iuriſditiõis ordinarie. Et ideo talẽ executionẽ nõ ipſi ſed ordinarũ facere debẽt. Et ſic nota ceptũ p inq̃ſitorẽ ꝓpter cõtumaciã purgãde hereſis non p ipm/ ſed p aliũ.ſ.ordinariũ expediri. Et eſt hoc vt ſingulis ſua iuriſditio ſerueẽ. Sup ṽbo offendiculũ.i.leſio.poſſent eñi hr̃e magnũ forũ ſeu tribunal:ſi antiquo vſurario hoc iniunxiſſent: qđ multi pri⁹ faciebãt forte ꝓpter zelũ aiarũ. De pñia aũt iniũcta ab inq̃ſitorib⁹ ipſis hereticis vel receptatorib⁹ hereticoꝝ ⁊ defenſorib⁹ hereticoꝝ reuerſis ab errore : ſi añq̃ expleuerint.

moriantˀ: ⁊ ob hmõi obligauerunt bona ſua ad
ipaꝫ faciẽdã quõ heredes poſſunt cogi vel nõ.
ibi vide in tex. ⁊ glo. ¶ Itẽ inq̃ſitores tã ipi ꝙ̃
cõmiſſarij deputati nõ poſſunt pecuniam extor
quere. Nec ſciẽter bona eccl'iaꝝ ob delictũ cle
ricoꝝ fiſco eccl'ie applicare: al's eſſent excõica=
ti. de here. nolentes. in cle. Item dicit Joh. an.
in nouel. ſuꝑ. c. vt officiũ. de here. lib. vj. ꝙ fra=
tres ꝑdicatores in ꝓuincijs in q̃b⁹ habẽt offi=
ciũ inq̃ſitiõis cõpeſcere poſſunt fratres mino=
res ⁊ ecõuerſo: lꝫ multũ inuicẽ ſibi deferãt: qð
eſt cõmẽdabile: ita tñ ꝙ caueãt ſibi a pena cle.
multoꝝ. de qua dictũ eſt in prin. hui⁹. §. Itẽ de
duratiõe officij inquiſitiõis dicit Clemens. iiij.
Pñti declaram⁹ edicto ipm officiũ non ſolum
quo ad negocia viuẽte mãdatario incepta: im=
mo etiã ad integra ⁊ nõ cepta: ⁊ qð pl⁹ eſt q̃tũ
ad ea q̃ tunc nequaq̃ emerſerãt in fauorẽ fidei
ꝑdurare. de here. ne aliq̃. li. vj. Dicit Jo. an. in
nouel. hoc intelligẽdũ de inq̃ſitore ſimpl'r da=
to. Nã ſi eſſet dat⁹ cũ clauſula vſq; ad bñplaci=
tum ⁊c. tũc ſeruãdũ eſt qð habetˀ in. c. ſi gratio=
ſe. de reſcri. li. vj. Ibi aũt dĩ ꝙ ſi clauſula cõti=
neat vſq; ad bñplacitũ ſedis aplice/ durat poſt
mortẽ ei⁹: q2 aplica ſedes nõ moritˀ. Itẽ inqui
ſitores pñt ꝓcedere cõtra xpianos q̃ ad ritũ. i.
obſeruãtias trãſeũt iudeoꝝ: vel etiam cõtra iu
deos factos xpianos ⁊ in infantia ſi ad ritũ re=
dierint iudeoꝝ ſicut cõtra hereticos: etiã ſi fue
rint ꝑ iudeos cõuicti. Et ſicut contra fautores
receptatores ⁊ defenſores hereticoꝝ: ita cõtra
fautores receptatores ⁊ defenſores talium eſt
ꝓcedẽdũ. de here. cõtra. li. vj. Et bona horũ ſi=
cut ⁊ alioꝝ hereticoꝝ cõfiſcãtˀ: nec deuoluũtˀ ad
filios ei⁹ catholicos. ſm glo. ibi. Dicit hic Jo.
an. in nouel. et hec cõſtitutio prius fuit edita a
Clemẽte. iiij. ⁊ Greg. x. cum hac adiectiõe. Iu=
deos autẽ q̃ xpianos vtriuſq; ſex⁹ ad eorũ ritũ
execrabileꝫ hactenus induxerũt: vel in vetitis
de cetero inducẽt pena debita puniatis cõtra=
dictores inuocato brachio ⁊c. Et q2 decretalis
vlt. hui⁹ ti. que eſt Bonifacij. viij. reſeruat mã=
data ꝑdeceſſoꝝ ſuoꝝ iſti⁹ libri cõſtitutiõib⁹ nõ
obſtãtibus: ꝑ hoc cadũt in officiũ inquiſitoꝝ ta
les: qð non eſſet ſi hec l'ra nõ foret: q2 tales ꝓ=
prie nõ ſunt heretici: q2 iudei etſi errẽt in arti=
culis fidei/ non tñ ꝓfeſſi ſunt ipſam fidẽ: qð fit
in baptiſmo cũ ipſi nõ ſuſceperint: a qua ꝓfeſ=
ſione diſcedẽs ꝓpe dicitˀ heretic⁹. Et ſic in eos
ꝓprie cadit fautio hereticoꝝ: large tñ ſunt ta=
les fautores: immo et factores hereticoꝝ q̃ ſic
trahunt xpianos ad iudaiſmũ. Et q2 talia ꝑ iu
deos fieri ſolent/ ideo de eis loquitˀ decre. Re=
gulariter tñ cõtra eos ꝓ iuſtitia recurritˀ ad iu
dices ſecl'ares: vt. s. de iude. c. iudei. ⁊. c. in nõ=
nullis. ⁊ in cle. cedit. eo. tit. dicitˀ de ſaracenis.

Et q2 iudei tales reuertẽtes ad iudaiſmũ ſolẽt
exbaptizare denuo caput lauãdo ⁊ pomice ra
dere ꝑ iudicẽ ſecularẽ videtˀ eis imponẽda pe=
na capitalis cũ diſpẽdio fortũaꝝ. C. de apoſta.
Nã ſi rebaptizãti imponitˀ pena capitis. C. ne
ſanctũ baptiſma. l. j. forti⁹ exbaptizãti ſeu volẽ
ti baptiſmũ tollere. Si tamẽ inquiſitores vo=
lunt id punire poſſunt per predictã litterã. tñ
vna cum ep̃o per clemẽ. primã. eo. ti. Nam po=
teſtas illa inquiſitorũ participatur ep̃is.

¶ De bonis hereticorũ cõ= §. VII.
demnatoꝝ per ſniam quõ cõfiſcãtˀ ⁊ occupantˀ.
Dicit Bonifaci⁹ papa in. c. cũ ſm. de hereti. li.
vj. Bona hereticoꝝ ipſo iure decernim⁹ cõfiſca
ta. Cõfiſcatiõis hui⁹ executio vel bonoꝝ ipſoꝝ
occupatio fieri nõ debet ꝑ principes aut alios
dños tꝑales anteq̃ ꝑ ep̃ꝫ loci vel aliam ꝑſonã
eccleſiaſticã que ſuꝑ hoc habeat poteſtatẽ ſnia
ſuꝑ eodẽ crimine fuerit ꝓmulgata. Glo. ſuper
v̾bo ipſo iure. Terminatũ eſt hic qð olim du=
bitabatˀ ꝑ decretalẽ excõicamus. de here. q2 vt
hic dicitˀ ipo iure cõfiſcata ſunt. Et intelligitur
ipſo iure a tꝑe ſcꝫ cõmiſſi criminis. C. eo. tit. l.
iiij. Et ideꝫ in crimine leſe maieſtatis: ſecus in
alijs criminib⁹. Et puto hãc cõfiſcationeꝫ locũ
hr̃e etiaꝫ ſi ille catholicos filios habeat: q2 iſte
text⁹ nõ diſtinguit cõfiſcata. Intelligũt quidã
vt Jo. mo. in crimine ꝑmanẽte. ¶ Notãdũ au
tem ꝙ ꝓut dicitˀ in ca. decreuit. de here. lib. vj.
Quãuis ꝓpter hereſim maritoꝝ dotes vxorũ
nõ debeãt cõfiſcari ſi ipſe ſint catholice: tñ hoc
intelligitˀ verũ niſi cũ mulieres cõtraxerunt cũ
illis: ſciuiſſent illos fore hereticos. Nã tũc cõ=
fiſcarentˀ dotes illaꝝ etiã ſi eſſent catholice. Et
multo forti⁹ ſi ipſe eſſent heretice. Et (vt dicit
ibi glo.) preſumũtˀ ignorare niſi ꝓbetur eas ſci
uiſſe. de reg. iur. preſumitˀ. lib. vj. Dicit Jo. an.
in nouel. ſuꝑ. c. cũ ſcðm. ꝙ cõſtitutiones officij:
tñ papales volũt ꝙ tres partes fiant de dictoꝝ
hereticoꝝ bonis. vna ſit iudicis ſecularis: alia
officialiũ: tertia reſeruetˀ curie romane ꝓ tui=
tione officij. Sed q̃tũ ad illã tertiã que ꝑtinet
ad officiales/ ep̃s inquirẽdo ꝑ ſe vel cũ inquiſi
tore ꝑtextu laboris ⁊ expẽſaꝝ quas fecit in ex=
terminãdo hereticos nõ põt petere partẽ illo=
rũ bonorũ ſibi cõicari: cũ bona eccleſiarũ ſuarũ
ſibi debeãt ſufficere: et ad hoc ſint deputata: vt
habetˀ in extrauag. Bñdicti. xj. que incipit. ex
eo. Et notat Jo. an. ſuꝑ. c. ſtatuta. eo. tit. ad in=
quiſitores q̃ ꝑtinere videtur: vel eoꝝ vicarios.
¶ Sꝫ mouet Joh. an. q̃ſtionẽ notabilẽ hic. vꝫ
Quid ſi bononiẽſis origine ⁊ pꝛimonioi q2 ibi
ſcꝫ hꝫ bona cõſtituit florentie domiciliũ: et ibi
damnatˀ de hereſi: an ad dñꝫ vel cõe bononiẽſe
an florentinũ ſpectet apprehẽſio bonoꝝ q̃ ſunt

bononie. Arguit p̱ ꝛ ꝯtra multū diffuſe. Et pri
mo q̄ ptineat ad iudicē ꝛ cōe bononiēſe appre=
henſio dictoꝝ bonoꝝ. Scḋo q̄ ptineat ad florē=
tinū. ꝓbat p̱ Rich. de maſ. q̄ hoc publice deter
minauit. Qḋ ꝓbat multis ratiōibus ꝛ p̄cipue
his. Cōſtat cōfiſcationē hāc fieri in penā dāna
ti: vt nudꝰ exulet. C. ad. l. iuſ. maie. l. quiſquis.
Occupatio aūt ꝛ partitio fit etiam ad ſubleua
tionē laborātiū: qḋ ptꝫ in portiōe tertia que ap
plicaſ ciuitati. C. noua vecti. l. j. Idē de tertia
que daſ officialibus q̄ officiū pegerūt: facit in
auſ. de iudi. §. ne aūt labor. Tertia que p̱ offi=
cio cōſeruaſ eſt ſubſidiū alicuiꝰ peculij. Sꝫ pre
miū ꝛ merces ibi dāda ſunt: vbi labor ꝛ diſpen
diū imminet: vt de prebē. cū ſcḋm. Ergo nō bo
noniēſi ſed florētino debeſ: cui labor ꝛ diſpēdiū
officij in ſuo diſtrictu ſibi crediti imminebat.
ar. C. de ſportu. l. j. Et ſic ſibi cōpetit apprehen
ſio ne doleat diligētiā adhibuiſſe. Et ne ꝓmi=
ſcuis actibus turbenſ officia. C. de teſta. cōſul
ta. Item occupatio bonoꝝ eſt acceſſoriū ad ſen
tentiā que eſt principale: et neceſſario hꝫ prece
dere vt hic. Cū ergo acceſſoria iudicēſ ſm prin
cipalia: vt de reg. iur. acceſſoriū. cū ſuis cōcor.
ꝛ ſentētia ſup crimine iudiceſ ex terminis iu=
riſditiōis officij florentini: vt in. l. ſi quis. C. de
bo. ꝓſcrip. ꝛ dānatoꝝ: ergo ſm illos terminos
iudicabiſ publicatio bonorū vbicūq̄ ſint. dicit
demū Io. an. ferſ tñ per officiū inquiſitiōis fie
ri cōtrariū. Et p̱ Nicolaū. iiij. cōtrariū diffini=
tum: quā diffinitionē nō vidi. Nouiſſime ado=
ptiuus meꝰ diſputauit hanc queſtionē. Et quo
ad partē que debeſ officialibꝰ ſibi placuit p̄di
cta determinatio Rich. cū cōſtitutio dicat illā
deberi officialibus q̄ hoc peregerūt. Quo ad
alias duas partes tenuit cōtrariū cū generali
fiſco ſint cōfiſcata / ꝛ a tp̱e cōmiſſi criminis. in=
ducit. l. iij. C. de bo. vacā. Fortificat hoc equi=
tas ne ſit iuriſditionū cōfuſio. Et eo fortius cū
loca de quibꝰ querit inuicē eſſent valde remo
ta. Itē nota q̄ q̄ꝛ bona hereticorū (vt dictū eſt)
cōfiſcanſ a tp̱e cōmiſſi criminis: ideo ſi poſt cri
men cōmiſſum fuerūt alienata ꝛ vēdita ab he=
retico / vēdicanſ talia bona p̱ officium vel fiſcū
de manibꝰ poſſeſſoris nullo dato p̄cio p̱ quot=
cūq̄ manus trāſierūt: niſi p̄ciū vel aliquid loco
p̄cij eſſet in bonis heretici. ff. de leg. j. impator.
Et ratio huiꝰ eſt: q̄ꝛ fiſcus vel inquiſitores ven
dicāt rem: ſed vēdicās nō reſtituit preciū. C. de
furtis. inciuilē. Nō eñ habuit vēditor ius ven
dendi. ff. de cōtrahē. emp. ſi q̄s. Et hoc q̄ꝛ effe=
ctus dānatiōis retrotrahiſ: vt in glo. ad id. C.
ad. l. iuſ. ma. l. q̄ſq̄s. Si ei hec ſunt ī crimīe leſe
maieſtatis / fortiꝰ ī hereſi. ¶ Quis vel quō q̄s
dicaſ hereticꝰ: ꝛ de mltiplici punitiōe eoꝝ ha=
bes in. ij. parte in ti. de infidelitate. c. de hereſi.

¶ Qui aūt dicāſ credētes / hereticoꝝ recepto
res / fautores / vel defenſores: q̄ꝛ pluries de p̄di
ctis fit mētio in p̄fatis ꝯſtitutiōibꝰ eccliaſticis
habes declarationem hoꝝ terminoꝝ. ſ. in ti. de
excōicatiōe maiori. c. iiij. ꝛ ſeq. ¶ De excōica=
tiōibꝰ q̄ ꝯcernūt inq̄ſitores vel impedientes aut
nō iuuātes offm̄ inq̄ſitiōis: hēs. e. ti. c. vj. ꝛ ſeq.

¶ De p̄dicatoribus: quales debeant eſſe / ꝛ a quibus debeant cauere. Cap. iij.

PRedica verbū: inſta opportune im=
portune. ij. Timo. iiij. Ad rectores
eccleſie maxime ptinet p̄dicare p̱ ſe
vel p̱ aliū ſubditis ſuis. Vñ primis
rectoribꝰ dixit xp̄s Mar. vl. Eūtes
predicate euāgeliū omi creature. Et Greg. di.
in paſto. Officiū predicatiōis ſuſcipit q̄ſq̄s ad
ſacerdotiū accedit: vt ante aduētū iudicis qui
terribiliter ſequiſ: ipſe. ſ. declamādo gradiaſ
. i. p̄dicādo. di. xliij. ſit rector. vbi manifeſte do=
ceſ q̄ loquiſ de curatis. Qui etiā figurā indu=
cit Exo. xxviij. c. vbi dr̄ q̄ ſacerdos ingrediens
tabernaculū tintinnabulis ambiaſ: vt audiaſ
ſonitꝰ qñ ingrediſ ꝛ nō moriaſ. q̄ꝛ (vt exponit
Greg. in. d. c. ſit rector.) Irā cōtra ſe occulti iu=
dicis erigit ſi ſine p̄dicationis ſonitu incedit: ꝛ
ſic moritur ſpūaliter. Vñ dn̄s Ezech. ꝓphe ait
c. iij. Fili hoīs ſpeculatorē dedi te domui iſrael.
Si dicente me ad impiū morte morieris tu / et nō
annūciaueris ei: ipſe in iniquitate ſua morieſ:
ſanguinē vero eius de manu tua requirā. Con
firmat idem Nico. papa dicēs. diſpenſatio ce=
leſtis ſeminis nobis iniūcta eſt: ve ſi nō ſparſe
rimus: ve ſi tacuerimus. di. lxiij. c. vlti. Predi
ca ergo ꝛc. Ubi tria notātur per ordinem.

¶ Primo excellentia eximia in hmōi actione
ibi. Predica.

¶ Secūdo materia digna vel precipua in pre=
dicatione. ibi. Verbum.

¶ Tertio reſeruata circūſtantia cū diſcretiōe.
ibi. Inſta opportune importune.

¶ De primo ſcꝫ excellentia §. I.

actꝰ p̄dicatiōis. Nota q̄ officiū p̄dicatiōis eſt Predi=
p̄cipuū in eccl'a dei: vt dr̄ ex̄ de here. c. cū ex in= care eſt
iuncto. Et eſt multis p̄uilegijs dotatū: vt ex̄ de opꝰ pre=
exceſ. p̄la. nimis. j. ꝛ. ij. Et merito: q̄ꝛ xp̄s p̄nci= cipuū.
paliſ hoc officiū exercuit. Vñ Aug. de ciui. dei.
Ut homo cōfidētiꝰ ambularet ad v̄itatē fidei:
ipſa v̄itas dei filius hoīe aſſumpto / nō deo cō=
ſumpto veniēs fundauit atq̄ ſtabiliuit fidē. ſ.
p̄dicando: qḋ oſtdit apl's ad Heb. dicēs. Que
cū cepiſſent enarrari per dn̄m. Et ad innuēdū
huius officij excellētiam in ſacra ſcriptura di=
cunſ predicatores ꝓphete ꝛ angeli. Vñ Greg.
in paſto. tractans illud Hiere. Threñ. ij. Pro=
phete tui viderunt tibi falſa ꝛc. dicit q̄ ꝓphete

dicunt doctores: q2 dū fugitiua eſſe preſentia
indicāt: ꝗ vētura ſunt manifeſtāt. vñ dr̄ ꝓpha
quaſi ꝓcul fans. ⁊ p̄dicator quaſi p̄nūciator. ſ.
eoꝝ ꝗ vētura ſunt pena ⁊ gl̄ia. Q2 p̄dicatores
dicant angeli oñdit idē Greg. l. xxxiij. moral.
exponēs ei illō Job. Cū ſublat⁹ fuerit timebūt
angeli ⁊ territi purgabūt. dicit ꝙ in aduētu ſu
p̄ni iudicis qn̄ ptās tētādi erit diabolo ſubla-
ta: angeli. i. predicatores. ſcti dei etiā timebūt.
Apte aūt angeli dicunt p̄dicatores. angel⁹ eñ
interpretat nūcius: ⁊ p̄dicator aūt eſt nūci⁹ dei.
ps. Annūciauerūt opa dei ⁊c. Sed ⁊ angeli ſe-
ptē qb⁹ Johānes ſcribit. ij. ⁊. iij. c. Apo. Et ſe-
ptē angeli ꝗ canūt ſeptē tubis ſignāt p̄dicato-
res in ſeptē ſtatib⁹ eccl̄ie diuerſa p̄dicantes ꝗ
cōprehēdūtur in xbis tubicinatiōis eoꝝ vt pul
chre exponit Hugo cardi. ibidē. Sed ⁊ angel⁹
ꝗ apparēs cū gladio euaginato terruit aſinam
cui inſidebat balaā ne vlteri⁹ ꝓcederet: ſignifi
cat predicatorē ꝗ verbo dei qd̄ eſt gladi⁹ ſpūs
cōminādo. ſ. diuinā ſniaȝ ſubditis ꝗ a prelatis
preceptis ⁊ minis īducūtur ad malū occurrūt
declarādo ne obediāt in malis. vt exponit Gra
tia. ij. q. vij. c. nos ſi. §. cū balaā. Angeli autē nō
ex ſe veniūt. Sed vt dicit apl̄s Heb. j. in mini-
ſteriū miſſi ⁊c. Sic ⁊ predicatores quō predica
būt (ait apl̄s Rom. x.) niſi mittant. Quod aūt
Eſaias nō vocat⁹ ſe obtulit ad p̄dicādū cū dixit
Ecce ego mitte me. Eſa. vj. Et ecōtra cū hiere-
mias mitteretur a deo ſe excuſauit dicens. A.
a. a. dñe de⁹: ecce neſcio loqͥ ⁊c. Hiere. j. Etſi di
uerſa vox ex̄ prodijt: nō tñ a diuerſo fonte dile-
ctiōis emanauit. duo qͥppe ſunt p̄cepta (vt ait
Greg.) charitatis: amor dei ⁊ ꝓximi. Per acti
uā vitā ꝓdeſſe ꝓximis cupiēs Eſaias officiuȝ
predicationis appetijt. Per cōtēplatiuā vero
hieremias ſedule amori cōditoris īherere deſi
derās ne mitti ad predicādū debeat ꝯtradicit
Qd̄ laudabil̄r vnus appetijt: hoc laudabil̄r al
ter expauit. Iſte ne tacite cōtēplatiōis lucrum
loquēdo ꝑderet. Ille ne dāna ſtudioſi opis ta-
cēdo ſentiret. Sed hoc in vtriſqȝ eſt ſubtil̄r in-
tuendū: q2 ⁊ is ꝗ recuſauit plene non reſiſtit: et
is ꝗ mitti voluit ante ſe ꝑ altaris calculū pur-
gatū vidit. ⁊ paulo. ā. dicit. Sicut toto deſide-
rio occupationē fugere debem⁹: ita ſi deſit qui
predicet occupationis onus libenti neceſſe eſt
aio ſubire. viij. q. j. In ſcripturis. Et quia diffi
cile eſt et rarū videre ſe purgatuȝ: q2 nemo ſcit
vtrū odio vel amore ſit dignus. Eccl̄s. ix. ideo
nullus debet preſumere ex ſe ire ad predican-
dū: ſed expectare debet vt mittat vel a deo vel
ab eccl̄ia. Uñ de Johanne bap. dr̄ Joh. j. Fuit
hō miſſus a deo. Nō tñ creditur alicui dicēti ſe
miſſum a deo: qui ab eccleſia nō eſt miſſus niſi
ꝓbet ꝑ miraculū vt moyſes fecit. ar. de ꝯſe. di.
ij. Reuera. Sic fuit miſſus equitius cui appa-
ruit in ſomnis angel⁹ et eū ad predicādū miſit
xvj. q. j. placet. §. hoc idē. ¶ Ab eccl̄ia mittitur
ꝗs vel ordinarie vt ꝗlibet curat⁹ ſaltē quo ad
ſubditos: vel ex priuilegio vt p̄dicatores ⁊ mi
nores auguſtinēſes carmelite ⁊ ſeruite ſaltem
in eccleſijs ſuis: in alijs eccleſijs nō niſi vocati
Et hi etiā debēt mitti a prelatis ſuis. Mulieri
bus aūt ſimpl̄r interdicit officiū predicatiōis.
Et ſm̄ Tho. ij. ij. q. clxxvij. ar. ij. tū q2 habet ſta
tū ſubiectionis: ⁊ predicatio cōgruit ſtatui pre-
lationis et dignitatis: tū quia eſt incōſtans in
corde et locutione. Mulier ſemꝑ variū ꝓfert.
tū ꝓpter aſpectū in eā qui eſt cauſa libidinis.
Uiris aūt laicis interdicit: niſi licētiati vel miſ
ſi a prelatis. xxiij. di. mulier. ¶ Qui aūt voca-
tus ſeu miſſus ad hoc ꝑtinaciter recuſat ab ec
cleſia ⁊ deo cōtēnet. qd̄ figuratū fuit in eo ꝗ no
lebat ducere vxorē fratris mortui. ⁊ propterea
diſcalciabat vno pede ⁊c. vt exponit Aug. viij.
q. j. dicēs. Nunc euāgeliū quiſqȝ predicator ita
dȝ in eccl̄ia predicare ſiue laborare vt defuncto
fratri. i. xp̄o: ſuſcitet ſemē ꝗ ꝓ nobis mortuus
eſt. Et qd̄ ſuſcitatū fuerit eius nomē accipiat.
A xbo ꝗ elect⁹ ab eccl̄ia miniſteriū euangelizā
di et baptizandi renuerit: ab ipſa eccl̄ia digne
meritoqȝ cōtēnit. Qui eñ et ſibi ꝓdeſt ⁊ eccle
ſie: bene intelligit vtroqȝ pede calciat⁹. vnde ⁊
illud. Quā ſpecioſi pedes euangelizātiū bona
Qui eñ lucrandoꝝ curā refugit alioꝝ: diſcal-
ciati illi⁹ figuratū nō ſolū ſignificabit: ſȝ i ſeipō
īpletū portauit opprobriū. Aug. viij. q. j. olim.

¶ Predicator autē vt digne §. II.

predicet: tria debet habere interius.
¶ Primo dilectionem ardentem.
¶ Scdō exteri⁹ conuerſationem relucentem.
¶ Tertio cognitionē ſciētie cōpetentē. Uñ et
Jo. bap. ꝗ fuit limes p̄dicatoꝝ veteris et noui
teſtamēti. dicit chriſt⁹ Jo. v. Ille erat lucerna
ardēs et lucēs. Lucerna dr̄ ꝑ cognitionē legis
diuine quam habebat infuſam etſi non acquiſi
tā. Nam vt dicitur Prouerb. vj. mādatum eſt
lucerna: ⁊ lex lux. ⁊ ps. Lucerna pedibus meis
verbum ⁊c. Ardens dicitur ꝓpter dilectionē.
Luce. xij. Ignem veni mittere in terrā ⁊c. Et
lucens propter conuerſationem Matth. v. Sic
luceat lux veſtra corā ho. ⁊c. ¶ Nota ergo pri- Primo habēda eſt charitas.
mo ꝙ debet in ſe habere charitatem. Nam vt
inquit apoſtolus. j. Cor. xiij. Si linguis homi
nū loquar ⁊ angeloꝝ: charitatē aūt non habeā
fact⁹ ſum velut es ſonans. Lingua hoīm eſt pla
cere ⁊ delectare auditores. Lingua āgelorum
ēſt mouere ad opus: vel hoc eſt loqͥ naturalia ⁊
ſupnaturalia. Charitatē autē non hȝ qui eſt in
aliquo mortali pctō. quia ſm̄ Tho. quodlibet

mortale pctm̄ eſt cõtrariū charitati. Talis er-
go predicans eſt ſicut cāpana pulſans: q̄ alios
inuitat et vocat ad opa bona ⁊ ipſa ſe cõſumit.
Nā mortalr̄ peccat i mortali p̄dicās. ſʒ Tho.
in.iiij.q: idigne exequit̄ tm̄ officiū. Idē Arch.
i roſ.ſup.c. Cū exaudiero.vi. l. vbi dicit Aug.
Aiaduerte poſſe docere aliquē poſt pctm̄: ſi tn̄
vitia priſtina diluerit. Ergo arguēdo a cõtra-
rio ſenſu/ſi pmanet in pctō nō pōt docere. ſ. cū
ſui ſalute.ad qđ etiā facit qđ dicit Grego. Qui
adhuc vitior̄ bello ſubiacet:nequaq̄ p predica
tiōis officiū preeſſe magiſterio ceteror̄ dʒ.diſt.
xliij.§.vlti.⁊ di.l. qd eſt hoc.nec tn̄ dicit Greg.
q̄ p̄dicator nō debeat tētari:cum ⁊ paulo maxi
mo p̄dicatoru dat⁹ fuit ſtimul⁹ carnis.ij. Cor.
xij.q̄ fuit ſm Greg.tētatio carnalis.Sed q̄ nō
ſuccūbat tētationi p ꝯſenſum rōnis vt ipſemet
Greg.declarat.xxij. moraliū. Et nō ſolū in cha

Non ex cupiditate.

ritate:ſʒ ex charitate dʒ p̄dicare.nō ex cupidi-
te vel vanitate.vt valēs reputet̄ et hmōi. Qui
eni ꝓpter cupiditatē p̄dicāt figurant̄ p balaā.
de qb⁹ dic̄ Petr⁹ i.ij.epła. Secuti ſunt viā Ba
laā ex boſor q̄ mercedē iniq̄tatis amauit: cor-
reptionē vo habuit ſue veſanie ſubiugale mu-
tū. Sup qb⁹ vbis dicit Beda.q̄ multi catholi
cor̄ intātū amāt mercedē iniq̄tatis:vt etiā do-
cti ab idoctis:clerici a laicis merito redarguā
tur.q̄ iure cõparāt̄ ꝓphete q̄ vbis aſine contra
naturā loquētis corripit̄: nec tn̄ a ꝓpoſito pra
ui opis retardat̄. Cõgruit etiā nomen charita
tis de qua veniſſe dr̄ ſcʒ ex boſor qđ interp̄tat̄
carne⁹. Nec eni alia magis cauſa luxurioſis
extitit vbū veritatis amore pecunie: vel deſide
rior̄ tpaliū adulterare:q̄ q: carnis ſe ꝯcupiſcē
tijs mācipart̄. Balaā aūt interpretat̄ precipi
tās eos.q: in p̄cipitiū ſuos mergūt auditores:
quib⁹ nō ſalutaria q̄ corrigant:ſed q̄ illos dele-
ctēt erronea p̄dicāt.Hec Beda.ij.q.vij.ſecuti.
Quāuis autē p̄dicatores nō debeāt predicare
principalr̄ ꝓpter tēporalia habēda:al's tāq̄ vē
ditores boum de tēplo eijciūtur:debet tn̄ ppl's
ſubminiſtrare eis neceſſaria.iuxta illđ. Nō al-
ligabis os bouis triturantis.j. Cor.ix. Unde
Hiero. Apl'icis viris ⁊ euāgelizantib⁹ in neceſ
ſarijs vſib⁹ nolle tribuere:ſeipm condēnare eſt
xvj.q.j.c.penul. ¶ Qui vero ex arrogantia et

Non ex arrogātia.

inani gloria predicāt: figurantur per heliu qui
reprehēdit Iob et amicos eius cū multa arro
gātia:vt patet Iob. xxxij. vbi dicit Greg. xxij.
moral'. Arrogātes cū ſcientiā accipiunt:nichil
ſe accepiſſe eſtimant. ſi hanc eos habere occul-
tā cõtingat. Nuſq̄ ſuū gladiū niſi in ore hoim
ponūt. Predicatores aūt ſancti partē ſuam re
putāt ſi intus ipſi de ſapientia gaudeant: foris
aūt alios ab errore cõpeſcāt. Et ibi gaudēt vbi
hoc pcipiunt:nō vbi intus tot tētationū laq̄os
innoteſcere cõpelluntur: q̄uis bonū qđ accepe
rūt cū innoteſcit: media interueniente charita
te:de ꝑfectu audientiū nō de ꝓpria oſtenſione
gratulātur. Nōnūq̄ etiā arrogātes viri dū pre
dicatores ſctōs magna eloq̄ ac ꝑ locutiōe ſua
venerari cõſpiciūt:locutiōis eor̄ celſitudinē et
nō vtilitatem intentionis imitantur. Nec hoc

Cõtra arrogātes p̄dicatores

amant qđ illi appetūt: ſed hoc qđ dari hoībus
oſtēdūtur. Et plerūq̄ ad loquēdū impetu vane
glorie mentē anxietas nequaq̄ ſe intra ſilētiū
capiēs quaſi zelū charitatis inflāmat. Idē eo-
dē.xxij.dicit. Spiritualis predicator in cūctis
que dicit ſolerti cura ſe inſpicit: ne i eo q̄ recta
predicat vitio ſe elationis extollat. atq̄ omnē
ſapiētie gratiā quā vt loqueret̄ accepit nō ſuis
ſe eſtimat meritis:ſed eor̄ interceſſionib⁹ qb⁹
ꝓloquit̄ accepiſſe idignū ſe oībus iudicat etiā
cū digni⁹ cunctis viuat. Scit q̄ bona q̄ innote
ſcunt hoībus ſine periculo eſſe vix poſſunt. Et
q̄uis ſapientē ſe eſſe ſentiat: vellet tn̄ ſapiens
eſſe nec videri. Et ſi liceat tacere appetit. Eoſq̄
ſe feliciores putat:quos intra eccl'iam loc⁹ in-
ferior per ſilentiū occultat. Et tn̄ vt eos defen-
dat vt neceſſitate officium locutionis ſuſcepit
ſed ex magno deſiderio ociū taciturnitatis q̄-
rit:hanc dicendi formulā arrogantes ignorāt.
Neq̄ eni loquūtur q: cauſe eueniūt ſed cauſas
euenire appetūt vt loquātur. Hec oīa Grego.
Habēt eni hoc arrogantes ꝓpriū q̄ priuſq̄ di-
cant mira ſe dicere ſemꝑ exiſtimāt:⁊ locutionē
ſuā admirādo ꝑueniūt:q: vel in acutis ſenſib⁹
ipſa elatio q̄ta ſit fatuitas ignorāt. ⁊ ecõtra
Paulus dū mireт alte hebreos moneret.dicit
ſufferatis verbū ſolatij. Grego. ¶ Quāuis aūt
predicator debeat cauere ne ex arrogātia ⁊ ina
ni gloria predicet:tn̄ ſi mot⁹ recta intētione ſur
repat tētatio inanis glorie:nō dʒ ꝓpter hoc di
mittere. Eccl's.xj. Qui obſeruat ventū nūq̄ ſe
minat. Exēplū in.b.Ber.q̄ tentat⁹ de hoc dum
predicaret dixit ſibiipſi. Nec ꝓpter te incepi:
nec ꝓpter te dimittā. Subiacet etiā act⁹ predi
catiōis triſticie ⁊ tedio. ⁊ hoc q̄n quis nō extat
multū grat⁹: vel fructū nō facit.vt dicit Greg.

Debet eſſe firmus.

in moral'.⁊ ideo req̄rit hoīem bene firmatū. vt
nec extollat̄ fauorib⁹ popularib⁹: nec deficiat̄
inaudiētia vel infructuoſitate. vnuſquiſq̄ eni
ait apl's mercedē accipiet ſm ſuū laborē: et nō
dixit ſm fructū.nec credim⁹ minorē gloriā ob
tinuiſſe iacobū maiorē q̄ pauciſſimos cõuertit
multis ſanctis innolatis q̄ milia populor̄ tra-
xerūt ad fidē. Uel btō Iordane ſcđo magiſtro
ordinis predicatorū:qui vltra fructū quē fecit
in ſeculo remanentibus: bene mille traxit ad
ordinem. ¶ Scđm qđ requirit̄ in predicatore

Lucēs vita.

eſt vita ſeu conuerſatio lucens. Eccli.l. Quaſi
ſol refulgēs ſic ille refulſit in tēplo dei. Sol eſt

impaſſibilis ⁊ incoinquinabilis: et hʒ modicū
de materia: p iſta tria dʒ eſſe lucida vita p̄dica
toris. Per patiētiā. pŝ. Bene patiētes erunt
vt annūciēt. Per mūdiciā. Sap.iiij. O q̄ pul
chra eſt caſta generatio cū claritate. Et p pau
pertatē ⁊ abſtinētiā. Unde xp̄s Mat.x. primis
p̄dicatoribus ait. Nolite portare ſacculum ⁊c.
Un̄ Hiero. An nō cōfuſio ⁊ ignominia eſt xp̄m
crucifixū pauperē et eſurientē falſis predicare
corporibus: ⁊ ieiuniorū doctrinā rubētes buc
cas tumētiaq; ora pferre: ſi in aplorū loco ſu
mus: nō ſolū ſermonē eorū imitemur/ſed et con
uerſationē et abſtinētiā. xxxv. di. eccl'ie. Nemo
enī (inquit Symmach⁹ papa) recte monitoris
pſonā ſuſcipit: niſi q̄ actib⁹ ſuis errata ꝯdēnati
⁊ amorē innocētie cōuerſatiōe demōſtrat. diſt.
lxxxj. nemo. Et vt dicit Chryſo. bene viuēdo et
bene docēdo pplm inſtruis quō viuere debeat
bene aūt docēdo ⁊ male viuēdo deum inſtruis
quō te debeat cōdēnare. di. xl. multi. Et q̄uis ſic
cōtingat cōiter vt ſm Greg. Cui⁹ vita deſpicit
reſtat vt ei⁹ p̄dicatio ꝯtēnat. iij. q. vij. infames.
in fi. Tn̄ male faciūt cōtēnētes: q2 vt dicit Hie
ro. ſicut lixiuia p humidū cinerē fluens lauat ⁊
non lauat: ita bona doctrina p malū doctorem
alas credentiū lauat a ſorde viciorū. di. lxxxiij.
§. vlt. ⁊. j. q. j. nō quales. Et ſi cū pctōrib⁹ cōuer
ſari deceat aliqn̄ ad eorū conuerſionē: ſicut xp̄s
q̄ manducabat cū publicanis: dʒ tn̄ vitare pſo
nas ſuſpectas: et vn̄ poſſet ledi fama eius. Un̄
Aug. Cōſciētia nr̄a neceſſaria eſt nobis ꝓpter
nos: fama nr̄a nō pollui/ſʒ pollere dʒ in vobis
ꝓpter vos. xij. q. ij. nolo. Qui aūt murmurant
de p̄dicatoribus cōuerſantib⁹ cū pctōribus cū
debitis circūſtantijs vt eos inducant ad bona
opa: incurrūt leprā peccati: qd̄ fuit figuratū in
Maria ſorore Aaron murmurāte cōtra Moy
ſen ꝓpter vxorem ei⁹ ethiopiſſam: vt exponit
Gratia. ij. q. vij. §. his itaq; r̄ndet. Cui alludit
Greg. Nos q̄ infirmi hoīes ſum⁹ cū de deo lo
quimur: debem⁹ primū meminiſſe q̄d ſumus.
Cōſideremus q2 aut tales ſum⁹ quales nōnul
los corrigimus: aut tales aliqn̄ fuimus: ſed di
uina operāte gr̄a nō ſumus: vt tāto tēperātius
corde humili corrigamus/quāto noſmetipſos
veri⁹ quos emēdamus agnoſcim⁹. Si aūt nec
ſumus nec fuim⁹ quales ſunt quos corrigim⁹:
ne cor noſtrū ſupbiat q̄rū mala corrigim⁹ / eorū
alia bona ante oclos reuocemus. Que ſi nulla
oīno ſunt/ad occulta dei iudicia recurramus:
q2 ſicut nos nullis meritis hoc ip̄m qd̄ habe
mus bonū accepimus/ita illos pōt gr̄a diuine
ꝟtutis infundere: ⁊ excitati poſterius etiā ip̄a
poſſunt bona q̄ nos ante accepimus p̄uenire:
exēplū ponit de Paulo pſequēte/⁊ poſtea exce
dente in gr̄a Stephanū. Grego. in. xxij. moral.

Nota diligēs predicator.

¶ Tertiū qd̄ requirit in p̄dicatore eſt ſcientia
cōpetēs. Un̄ Pe. in canōica ſua. Parati red
dere rationē oī petenti vos de ea fide ⁊ ſpe que
eſt in vobis: ⁊ aplˀs ad Tim̄. Attende lectioni/
exhortatiōi/⁊ doctrine. et Eccl's. iij. dr̄. Tēpus
tacēdi ⁊ tēpus loquēdi: q2 veritas pri⁹ tacēdo
diſcit: et poſtea loquēdo p̄dicat. Un̄ Pe. Opʒ
eū q̄ docet et inſtruit alas rudes eſſe talē/ vt p
ingenio diſcētiū ſemetip̄m poſſit aptare: ⁊ verbi
ordinē p audiētis capacitate dirigere. Debet
ergo apprime eſſe erudit⁹ et doct⁹/irreprehē
ſibilis/maturus/⁊ pauid⁹. viij. q. j. opʒ. p̄cipue
aūt dʒ eſſe doct⁹ in ſacra ſcriptura ⁊ ibi vacare.
vn̄ in hmōi figurā vectes qb⁹ arca portabat iu
giter anulis erāt inſerti: vt cū arca eſſet portā
da nulla fieret mora de intromittēdis vectib⁹:
q2 predicatores per quos eccl'ia circunfert / ſa
cris lr̄is debēt inſiſtere ſemp: ne tunc querant
diſcere cū ex officio alios habēt docere: vt ex
ponit Gratia. diſ. xxxvj. q̄ eccl'iaſticis. §. ecce q̄
ſacrarū. Et ſaluator noſter prius in medio do
ctorū ſedit audiēs illos ⁊ interrogās: et poſtea
p̄dicare cepit. Sic etaim aplˀos prius docuit:
poſtea ad p̄dicandū miſit: ⁊ poſt reſurrectionē
prius aperuit illis ſenſum vt intelligerēt ſcri
pturas: ⁊ poſtea dixit. Eūtes in mūdū vniuer
ſum predicate euāgeliū oīni creature. Panes
etiā. v. deſignātes legē: que cōtinet in. v. libris
pri⁹ fregit: poſtea dedit diſcipulis vt ponerent
ante turbas. di. preallegata. Et Hiero. dicit q̄
hec duo ſunt pōtificis opa: vt aut a deo diſcat
legēdo diuinas ſcripturas ⁊ ſepi⁹ meditando:
aut pplm doceat q̄ pri⁹ a deo ipſe didicerit: nō
ex ꝓprio corde vel hūano ſenſu. di. ea. ſi qs vult.
Debet etiā ſcire ꝯſtitutiōes eccl'iaſticas q̄ pti
nent ad mores fideliū vt poſſit eas pplˀo doce
re. Si qua alia ſciat vel diſcat debitis modis
q̄uis nō ſit neceſſariū: tn̄ vtile erit. Un̄ ⁊ ſamari
tan⁹ pcurādo vulnerib⁹ ſauciatū/dedit ſtabu
lario era minuta duo/deſignātia duo teſtamē
ta: q̄rū doctrinis p̄lati debēt curare ſubditos.

Cōpetēs ſciētia.

¶ De ſecundo principali: §. III.

vcʒ materia iuſta ⁊ p̄cipua in predicatiōe cū di
cit verbū. Materia ꝯgrua p̄dicatiōis eſt ſacra
ſcriptura. Semel enī loquit de⁹: inquit Job. ⁊
ſcd̄o idip̄m nō repetit. Loquit aūt deus in ſcri
ptura ſacra: et ita copioſe cōtra oīa tentamēta
et oēs caſus cōtingibiles: ⁊ oīa opa virtutū: vt
exponit Greg. xxij. moral. q̄ non opʒ iterū deū
loqui aliquid nobis neceſſariū: cū ibi oīa ha
beant. Et hec ſcriptura apte dicit verbū. p̄di
ca (ait aplˀs) verbū. Dicit enī verbū quaſi verū
boās. i. ſonās. Ip̄a enī ſcriptura eſt que ſola ſp
eſt vera in oīni ſui parte: doctrine pbōrū et gen
tiliū cuʒ veritate habent falſitates admixtas:

doctrine etiam doctoꝝ catholicoꝝ aliqñ etiam deficiũt a veritate vel ſaltē dubitabiles ſunt:q2 ois homo mēdax.ſ.ex ſe. Ratio hui⁹ diuerſitatis eſt:q2 doctrine hoim innitunt̄ lumini naturali:qđ deficere põt a cognitiõe veri. Sʒ doctrina ſacre ſcripture innitit̄ veritati diuine q̃ infallibilis eſt. Spũ eñ ſctõ inſpirati locuti ſunt hoies ſancti ⁊c.inquit Pe.in ep̄la.⁊ loquit̄ de auctorib⁹ ſcripture ſacre. Vñ Aug.ad Hiero. Si in ſcripturis ſctis admiſſa fuerint vel officioſa mēdacia: quid in eis remanebit auctoritatis que tādē de ſcripturis illus ſentētia ꝓferetur:cuius põdere cõtētioſe falſitatis eſt obſeretur improbitas.di.ix.c.ſi ad ſcripturas. Idē de vnico baptiſmo. Quis neſciat ſanctam ſcripturã canonicã tam veteris teſtamenti q̃ noui certis terminis ſuis contineri: eãq; poſteriorũ omniũ ep̄oꝝ litteris ita ꝓponi: vt de illa dubitari omnino et diſceptari nõ poſſit vtrũ verũ vel vtrũ rectũ ſit quicq̃d in ea ſcriptũ ſit vel cõſtiterit eſſe. Ep̄oꝝ autē litteras que poſt cõfirmatũ canonē ſcripte ſunt vel ſcribunt̄: et p ſermonē forte ſapiētiorē in ea re ⁊ alioꝝ grauiorē auctoritatē doctiorēq; prudētiã:⁊ p cõcilia licere reprehēdi ſi quid forte in eis deuiatũ eſt a veritate.di.ea.q̃s. Quia igit̄ p maxime p̄dicator debet in p̄dicatiõe vti veritate. Nã ſciēter predicando mēdaciũ peccat mortal̄r ſm̄ Pe.de pa. in.iiij. ideo debet potiſſime p̄dicare v̄ba ſacre ſcripture. Vñ Chryſo. Sicut ſacerdos eſt debitor vt veritatē quã audiuit a deo libere p̄dicet: ſic laic⁹ eſt debitor vt veritatē quã audiuit a ſacerdotibus ꝓbatã in ſcripturis/defendat fiducialiter: qđ ſi non fecerit ꝓditor eſt v̄itatis.xj. q.iij.nolite timere. Vñ ꝓ themate in principio p̄dicatiõis vel ſermõis ſemp cõſueuit ſumi aliquid de ſacra ſcriptura vt fundamēto firmiſſimo.iuxta illud Luc.v. In v̄bo tuo laxabo rete qđ ſignat p̄dicatiõis v̄ba ſm̄ Bedã. Sed q2 (vt dicit̄ ꝓuerb.ix.) Sapiētia edificauit ſibi domũ q̃ cõprehendit ⁊ fundamētũ/⁊ parietē/ ⁊ tectũ. Ideo p̄dicator ad formãdũ domũ ſpũalis edificij non ſolũ thema vt fundamētũ/ſed ⁊ media ⁊ concluſiões de ſacra ſcriptura debet ſumere qñ põt:q2 ſunt optima argumēta veritatis. Si aũt ad eandē cõcluſionē ꝓbandã aliqñ voluerit inducere ethnicos: vt ph̄os ⁊ hiſtorias gentiliũ:nõ eſt vſq;quaq; improbãdum:q2 et ap̄ls aliqñ:ſed tñ rariſſime in ep̄lis vtitur talibus ⁊ in p̄dicatiõib⁹ ſuis:vt ptʒ.j.Coꝝ.xv. Vñ ⁊ Clemēs. Cũ ex diuinis ſcripturis integrã quiſq; ⁊ firmã regulã charitatis ⁊ veritatis ſuſceperit/ abſurdũ nõ erit ſi etiã aliquid ex eruditiõe cõi ac liberalib⁹ ſtudijs que forte in pueritia attigit ad aſſertionē veri dogmatis cõferat: ita tñ vt vbi vera didicerit/falſa ⁊ ſimulata declinet, di.xxxvij.relatũ. Sed p̄ciſe ex ipis velle ꝓbare intentũ ſuũ ⁊ predicationē implere philoſophijs/aſtrologijs ⁊ hmõi vitupabile eſt: ſicut ⁊ ſi quis ꝓponat ancillas dñe. Sacra eñ ſcriptura vt vera ſapientia ſpõſa dicit̄. Alie doctrine ſunt ancille. Vñ Aug. Si q̃d veri ſybilla aut orphe⁹ alijve gētiũ vates aut ph̄i predixiſſe ph̄ibent̄: valet quidē ad paganoꝝ vanitatē reuincendã: nõ tñ ad iſtoꝝ auctoritatē cõplectendã. Quãtũ eñ diſtat de xp̄i aduētu inter predicationē angeloꝝ ⁊ ꝯfeſſionē demonũ.tantũ inter auctoritatē ꝓphaꝝ ⁊ curioſitatem ſacrilegarũ ſcripturaꝝ.diſt.c.ſi quid. Greg.aũt reprehēdit quēdã ep̄m q̃ p̄dicabat pp̄lo grãmaticã: cõcludēs q2 in vno ore nõ bñ ſe capiũt laudes xp̄i cũ laudib⁹ iouis.di.lxxxvj.cũ mlta. vbi dicit glo. q̄ ille recitabat fabulas poetarũ et moralizabat. Cauere etiaʒ debet ne dicat apocripha et nõ autētica. Vñ ⁊ btũs Tho.in quadã ep̄la honeſte reprehēdit quēdã qui p̄dicauerat q̄ ſtella q̃ apparuit magis habebat formã pueri paruuli: et q̄ v̄go Maria ſepties meditabat̄ paſſionē xp̄i:dicēs q̄ p̄dicatorē veritatis nõ decet diuertere ad fabulas ignotas:cuʒ ſcriptura ſit ita copioſa de oĩbus. Materia aũt ipi⁹ ſcripture põt dici xp̄s:q̃ eſt verbũ patris:huic eñ oēs ꝓphete teſtimoniũ phibēt. Act.iiij. Et oēs ꝓphete ait rabbi Salomõ ad dies Meſſie: finis fidei mee xp̄s eſt ait Amb. Nos aũt inq̃t ap̄ls p̄dicamus xp̄m: p̄dica ergo v̄bũ.i.xp̄m. Et ſicut v̄bũ noſtrũ eſt triplex:q2 mētale/verbale/⁊ litterale.ita ⁊ xp̄s v̄bũ tripliciter põt cõſiderari ⁊ de eo p̄dicari. Q2 vel vt genitũ a p̄re quaſi verbũ mētale: vel vt reuelatum ꝓphetis quaſi vocale: vel vt incarnatũ quaſi ſcriptuʒ in libro ſeu charta vteri virginalis:que charta fuit deſiccata ab omĩ humore cupiditatis/ et ſeparata a carne cõcupiſcētie/⁊ raſa a ſupfluitate vanitatis. Vñ pš.in pſona patris dicit. Eructauit cor meũ.i.mēs mea: verbũ bonũ.i.filiũ qui eſt bonus abſolute ⁊ p eſſentiã: et hoc p eternã generationē de qua in principio erat verbũ ⁊c. Io.j.qđ exponũt Aug.et Tho.ſup Iob.oſtendentes ſilitudinē ꝓductiõis noſtri verbi mentalis ſeu cõceptus mētis: cum aliud intelligimus ad verbũ diuinũ. Sed q2 ꝓfundũ eſt nimis iſtud myſteriũ/raro eſt iſtud p̄dicandũ: et nõ niſi a ſapiētibus. Sapiētiaʒ inquit ap̄ls.j. Coꝝ.iij.loquimur inter pfectos. Imperfectis aũt ⁊ ſimplicibus tanq̃ paruulis lac vobis potum dedi. Nã (vt ait Amb.ſup Beati immaculati) vicium eſt indignis ſecreta vulgare:qđ fit vel loquacitate incauta/dũ ſine iudicio volat irreuocabile v̄bũ: vl̄ adulatiõe/vt ei placeat cui ſecreta reuelat: vel iactatione ſcie/vt p̄la ſcire videat̄.di.xliij.§.vl. Sedet in pš. Dico ego opa

Materia ſacre ſcripture.

mea regi. qđ ptinet ad vbū reuelatū ꝓphetis. ¶ Nō ei faciet dñs vbū qđ nō reuelet ſecretū ſuū prophetis ſuis. Amos. iij. c. Permaxime aūt myſteria xp̄i fuerūt regi dauid dicta. i. reuelata. quō ſcȝ oīa i ſapiētia fecit. quō miſit verbū ſuū ⁊ ſanauit eos. quō cuncta gubernat ⁊c. Ex qb⁹ relucet bonitas dei: potētia: mia: ⁊ iuſticia. q̄ inducūt nos ad timorē et amorē eius. Et hec q̄ habēt i vbo reuelata ſunt p̄dicāda. Seqt lingua mea ⁊c. Lingua dei eſt ſpūſſctūs q̄ loqt in p̄dicatorib⁹ ex parte dei. Nō ei vos eſtis loquētes ſȝ ſpūſſctūs. Mat. x. Iſta lingua loqnte p angelū vbū bonū. et rñdēte vgine. fiat michi ſm verbū tuū. ſubito vt a veloci ſcriba ſcriptū eſt vbū in vtero vginis qñ vbū caro factū eſt. Jo. j. De hoc vbo ſcripto. i. incarnato ſepe dȝ loq̄ p̄dicator: ⁊ de doctrina ei⁹ q̄ docet fugere vitia: ſeq̄ vtutes: vitare infernū q̄rere regnū. Vñ et btūs Frāciſc⁹ dicit in regula ſua de p̄dicatorib⁹ ꝙ annunciant vitia et virtutes / penā et gloriā cū breuitate ſermonis. de vita Jeſu chriſti qualiter eſt nobis imitāda / de pena eius ⁊ paſſione. Et vt dicit quidā. pene in nulla predicatione debet pretermitti quin aliq̄d de paſſione ei⁹ diceret. Ois ei xp̄i actio nr̄a eſt inſtructio.

¶ Tertiū qđ eſt obſeruādū §. IIII.

in p̄dicatiōe aut in actu p̄dicationis eſt debita circūſtātia. Vñ apl's. Inſta oppoitune importune. Inſtātia dicit pſeuerātiā: oppoitunitas cōueniētiā. importunitas frequētiā. Oppoitunitas aūt dȝ attēdi quātū ad locū tp̄s: et modū Loc⁹ aptior ad p̄dicādū eſt eccl'ia. vñ xp̄s Jo. xviij. Ego ſemp docui in tēplo ⁊ i ſynagoga ⁊c. et Lu. xix. Erat quotidie docēs in tēplo. Que dignior dom⁹ inqt Amb. apl'ice p̄dicatiōis ingreſſu ꝙ ſctā eccl'ia. xxiiij. q. j. q̄ dignior. Etiā i plateis et cāpis ⁊ alijs locis publicis pōt p̄dicari. Nō aūt debet fieri in occulto p domos ne oriat̄ ſuſpitio heretice doctrine. di. xxx. ſi qs. et ex̄ de hek. cū ex iniūcto. Nō dȝ aūt ſemp predicare i vno loco: q2 ⁊ laborator ſato vno agro ad aliū pergit. Et dñs ieſus circūibat p ciuitates et caſtella predicās: et cū a qbuſdā vellet detineri qb⁹ p̄dicauerat. ait. Q2 et alijs ciuitatib⁹ opȝ me euāgelizare. Luce. iiij. Oē ei rarū plus appetit̄. pulegiū apud indos pipere p̄cioſi⁹ eſt Hiero. di. xciij. legim⁹. Sed religioſus q2 velle et nolle nō hȝ: hoc dȝ facere cum obediētia. In alioꝝ tñ eccl'ijs ad vitādū ſcādalū cū licētia curatoꝝ. Vñ greg. Falcē iudicij in ea ſegete q̄ tibi cōmiſſa nō eſt mittere nō potes. ſȝ p affectū boni operis frumēta dñica vitioꝝ ſuoꝝ paleis expoliata ⁊ in eccl'ie corp⁹ admonēdo cōuerteret pſuadēdo quaſi māducādo contererē. vj. q. iij. ſcriptū eſt. Ubi dicit glo. nō publice predicādo. De tp̄e nō eſt determinatū niſi ꝙ ſeruari opȝ qđ habet̄ in cle. dudū. de ſepul. ibi dr̄. Statuim⁹ et ordinam⁹ ꝙ dictoꝝ ordinū. ſcȝ p̄dicatoꝝ et minoꝝ fratres in eccleſijs ⁊ locis eoꝝ ac in plateis cōib⁹ libere valeāt clero ⁊ ppl'o p̄dicare ac ꝓponere vbū dei. hora illa dūtaxat excepta in qua locoꝝ p̄lati voluerint / vel corā ſe ſolēniter facere p̄dicari: i qua p̄dicare ceſſabūt preterꝙ ſi aliud de prelatoꝝ ipſoꝝ volūtate ꝓceſſerit ex licētia ſpeciali. In ſtudijs etiā gn̄alibus vbi ſermones ad clerū fieri ſolēt: lȝ fratribus libere p̄dicare niſi forſan illa hora qua ſolet ad clerū i p̄dictis locis ꝓponi vbū dei: ep̄s vel prelat⁹ ſupior clerū ad ſe gn̄alr̄ cōuocaret: aut ex aliqua rōne vel cauſa vrgēte clerū ipȝ duceret cōgregādū. In eccl'ijs aūt parrochialib⁹ fratres ipſi nullaten⁹ audeāt vel debeāt p̄dicare: niſi ſint a ſacerdotib⁹ prochialib⁹ inuitati: vel de ipſoꝝ licia aſſenſu vel mādato ep̄i vel ſuperioris ei⁹. Glo. prelati. ſ. ordinarij vt ep̄i. et idē de vicarijs eoꝝ ſacerdotib⁹. Glo. idē de vicarijs vel ꝑpetuis vel tp̄alib⁹ in caſu licito autoritate ep̄i datis. ¶ Predicator q2 ex ſua p̄dicatiōe dȝ q̄rere hoies inducere ad faciendū qđ predicat: adeo vt efficaciter p̄dicet dȝ clare loq̄ vt inſtruat itellectū auditoris et doceat. Scđo ſic debet loq̄ vt delectet auditorē vt ſic moueat affectū vt libēter audiat vbū. Tertio dȝ ſic loq̄ vt flectat. ſ. amādo que dicta ſunt velit ea implere. Et cū quis hoc facit induſtria artis quā docet rhetorica: vt declarat Aug. in. iiij. lib. de doctrina xp̄iana ad honorē dei ⁊ ſalutē aiaꝝ bonū eſt: et humana operatio ſeu lingua. Sed cū ſpūſſanct⁹ vtitur lingua predicatoris vt inſtrumēto ad iſta efficiēdū ſicut fuit in apl'is q̄ humaniter indocti erāt: tūc op⁹ illud eſt gr̄a gratis data: q̄ dr̄ gr̄a ſermonis ⁊ lingua āgeloꝝ. ⁊ ſermo ſapiētie dicit̄ in locutiōe de diuinis: ſermo ſcie de humanis vt de morib⁹ et vitijs ⁊ virtutib⁹ et hmōi. Tho. ij. ij. q. clxxvij. pfecti⁹ autē gr̄a iſta opat̄ ꝙ natura vel ars. Sed aliqñ aptitudine naturali in p̄dicatore exiſtēte ⁊ arte rhetorice adiūcta: aliqñ etiā ſpūſſctūs opat̄ pleni⁹ iſtud. ſ. iductionē auditoꝝ ad faciēdū q̄ p̄dicat hois ergo eſt vt dicit Salomō ſe p̄parare. vt. ſ. bñdicat: dñi autē dirigere linguā. Et vt dicit Aug. in lib. de doctrina xp̄iana. Sapiētia ſine eloquētia parū ꝓfuit quo ad populos. eloquētia ſine ſapiētia multū nocuit. eſt eñ vt gladi⁹ in manu furioſi. Sapientia cū eloquētia multum iuuat ⁊ operatur. Si quis aūt neſcit eloquētia vti ſaltē ſapienter loquatur. Et cū ex ſe non habet autoritatē inducat ſcripturas et rationes vnde dictis ſuis detur autoritas. Qui autem habet autoritatem non indiget tantis: cum ipſe verbis ſuis preſtet autoritatem.

¶ De defectib⁹ a quib⁹ predicator debet ſe cauere in predicando. Capitulum.iiii.

PRimus eſt falſitas in predicando ⁊
precipue circa ea que ſunt fidei vel
ptinēt ad vitia ⁊ xtutes in qbus vt
dicit Hiero. Parū diſtat ivitio deci
pere vel decipi poſſe xpianū. xvj. q.
j. ſi cupis. Nā ſi ſemel deprehēdit in falſitate:
reddit ſe ſuſpectū de falſitate etiā in pdicatio=
nib⁹ oib⁹.ar.diſt.ix.ſi ad ſcripturas. Vn̄ ad ma
iorē aſſertionē dictoꝝ ſuoꝝ inquātū pōt et valet
debet inducere autoritatē aliquā ſacre ſcriptu
re vel aliarū doctrinarū que ſunt ſub eccl'ia ap
probate: vt doctoꝝ ſctōꝝ et decretaliū: ⁊ maxi=
me in his que non ſunt de ſe clara per rōnē vel
experientiā. Si qs aūt nō ex lapſu lingue: ſꝫ ex
induſtria diceret mēdaciū in predicatiōe mor=
taliter peccaret ſm Pe. de pa. nec excuſaret ſi
hoc faceret cauſa cōuertendi aīas ad deū. De⁹
eñ (ait apl's) nō indiget veſtro mēdacio. vnde
cauti pdicatores vt ſemp lōge ſint a falſitate. cū
allegāt quotatiōes libroꝝ: ſi nō ſunt bene certi
ſolent dicere. ſi bñ recolo: vel ſi nō erro. ⁊ hmōi.
¶ Scdo debet ſibi cauere ab adulatiōe: ne ſcꝫ
laudet populū: in qb⁹ reprehēſibilis eſt: qd eſt
peſſimū: vel etiā de tēporalib⁹ magnificentijs:
niſi hoc forte ſcdm fiat tēperate: vt meli⁹ ferāt
correctionē durā immediate ſequēdā: ſicut fe=
cit apl's. j. Coꝛ. j. c. Hoc eñ adulari prohibuit
chriſt⁹ ⁊ cū primis quos miſit ad predicandū di
xit. Neminē per viā ſalutaueritis. Luc. x. Ma
ledicā (inqt dñs p pphetā Malachiā. ij. c.) be=
nedictionib⁹ veſtris. i. ppl'is quos adulādo bñ
dicitis de eis: vt vos diuites faciāt. vt exponit
Hiero. j. q. j. iudices. i fine. Predicatores adu
latores reprehēdit dñs dicēs. Ipſi edificabāt
parietē: et vos abſqꝫ tēperamēto liniebatis eū
Edificāt parietem ppl'i: dū pctm̄ qd durū eſt qꝛ
indurat: pctō accumulāt: pdicatores aūt liniūt
indiſcrete laudādo. ita exponit Grego. di. xlvj.
ſunt nōnulli. ¶ Tertio dꝫ cauere a iactantia.
hoc eñ reddit ipm cōtēptibilē: hoc eñ faciunt
ſtulti inqt Cato. nō ſolū aūt dꝫ cauere ne ſe lau
det. ſꝫ etiā ne dicatorū videat oſtētare ſciam vel
ſcitatē ſuā. Vn̄ Greg. Hꝫ hoc ppriū doctrina
arrogantiū. vt neſciāt humilr dicere qd ſciunt
⁊c. di. xlvj. c. j. Quidā aūt ſunt ita arrogantes
vt nō ſufficiat eis recitare ſuas opiniones: niſi
etiā cōdēnēt vel cōtēnāt alios ⁊ aliqñ ſctōs do
ctores: vt Tho. Greg. ⁊ hmōi. ¶ Quarto dꝫ ca
uere a ſcādalis platoꝝ ne ſcꝫ ponēdo os ſuū in
celū detrahat eis recitādo corā ppl'is vitia eoꝝ
clericis ei laicos eſſe īfeſtos oppido tradit an=
tiqtas. ij. q. vij. laicos. ⁊. c. laici. Et nunc maxi=
me ex mala eoꝝ vita ppter qd eos cōtēnūt. vñ
predicare publice cōtra eos etſi ppl'is placeat:
tamē fruct⁹ null⁹ ſeqtur: qꝛ nō emēdatio illoꝝ
ſed pturbatio: nō vtilitas ppl'is: ſed augmentū
irreuerētie et cōtēpt⁹ etiā ſacroꝝ: q per eos cō=
ficiuntur vel miniſtrātur: cōtra illud. j. q. j. mul
tis. Prohibet etiā hoc in cōſtitutionib⁹ fratrū
predicatoꝝ et in cle. religioſi. de priuile. In vir
tute obediētie precipit pdicatorib⁹ religioſiſ
ne in ſermonib⁹ ſuis prelatis eccleſiarū detra=
hāt: aut etiā retrahāt laicos ab eccl'iarū ſuarū
frequētia vel acceſſu: ⁊ imponit pnīa debita p
grauib⁹ culpis in illa religiōe cōtrariū faciēti.
Intelligit tñ glo. hāc litterā cū noīatim detra=
hunt: vel p circūlocutionē q vicē hꝫ ppriū noīs
al's in gñe lꝫ pdicatorib⁹ tāgere vitā platoꝝ:
ſꝫ in gñali locutiōe linguā refrenēt: vt dicit gl.
ar. xvj. q. j. ſi clericat⁹. ſi ſolis clericis pdicaret
poſſet cōuenienti⁹ hoc fieri. ¶ Quinto dꝫ caue=
re a ſcādalis ⁊ diſturbio auditoꝝ: ne talia dicat
vñ inducant ad rixā vel ſciſma vel infidelitatē.
In cui⁹ figurā mādauit dñs / vt in ora veſtis pō
tificalis eſſent cū tintinnabulis malogranata
ope polymito inſerta: ad ſignādū q in predica
tione figurata per tintinnabula: dꝫ qri vnitas
charitatis in auditorib⁹ q ſignat in malogra=
nato: ex eo q ſub vno cortice multa grana ſi=
mul vniūtur. vt exponit Greg. di. xliij. ſit rector
Sic ergo tēperādus eſt ſermo: vt nō prouocent
ſubditi cōtra dñm ad aliqd malū: vel dñs ɔtra
ſubditos. De materia pdeſtinationis ⁊ preſciē
tie raro loquat: qꝛ ppl'i male capiunt xbū ⁊ po
tius inde diſturbiū mētis q fructū referūt: ⁊ ſi
pura materia euāgelij cogat: ſemper oſtēdat li
bertas arbitrij ad bonū et malū p exēpla. Silr
de ſacro euchariſtie vel de trinitate corā ſimpli
cibus nō predicet ſubtilitates. De cōceptione
xginis marie ptrāſeat. Et ſi materia ſe offert
ad aliqd dicēdū de hmōi: talibus xbis vtat q
exprimat veritatem et ppl's vix intelligat ſcꝫ ſi
fuerit in vtero ſctificata vel gr̄a repleta ⁊ hmōi
nec eſt neceſſe populis ſcandaloſum dicere ex=
preſſe q fuit concepta in pctō originali. Non
eñ intelligūt laici iſtū terminū: ſed putant di=
ci aliquid ſceleroſum: et ideo citius dimittēn=
dū. ¶ Sexto fugiat emulationes ⁊ cōtentiōes
cū alijs predicatorib⁹. ij. Timo. ij. Noli cōten=
dere xbis. ad nichil eñ vtile eſt niſi ad ſubuer
ſionē audientiū. Nec ex hoc q ali⁹ habeat ma=
iorem concurſum / qui etiā minus ſit ſciēs indi
gnationē oſtēdat. Nā ⁊ xpo indignat⁹ non fuit
q aliqñ Johānes baptiſta fuerit in maiori opi
niōe ppl'i q ipſe. Si audit aliū pdicatorē dice=
re aliqua q nō ſunt reprobata nec cōtra fidem
vel bonos mores ſꝫ dubia: quis ipſe nō ſit illi⁹
opiniōis / ſufficit ſibi dicere opinionē ſuā cū rō=
nib⁹: et nō impugnet aliū qꝛ hoc eſt intrare cō
tētiones ⁊ ppl'os ſcādalizare. Si audit dixiſſe

erronea ɔtra fidē vel bonos mores vel determi
nata p ecclesiā: nō credat faciliter niſi audiat a
fidedignis ⁊ tūc corrigat eū fraternaliter vt re
tractet: ꝙ ſi nō vellet retractare errores dictos
eſſet tūc publice predicandū ɔtra errores eius:
ſicut paulus publice reſtitit petro ex diſſimula
tione ſua quaſi inducēdo ad iudaizādū. ij. q. vij.
paulus. Si aūt ipe p̄dicator errauit: admonit⁹
debet libēter audire ⁊ ſe corrigere. ſicuti petr⁹
ceſſit paulo. diſt. viij. veritate. Et ſi aliqḋ erro=
neū ⁊ periculoſum dixiſſet: debet retractare ho
neſtius quo pōt. Si aūt nō eſſet periculoſuz qḋ
dixit puta aliqḋ apocriphū qḋ non tenet: ꝙuis
male dixerit nō dz retractare ſm Tho. in epl'a
quadā ad vitādū ſcandalū. ¶ Septimo caueat
ſuꝑfluitatez ſeu nimietatē ⁊ hoc multipliciter:
videlz nimiā ꝓlixitatem: gaudēt eñ breuitate
moderni. Priſcia. ⁊ Greg. in homel. Alimēta
q̄ min⁹ ſufficiūt auidius ſumunt. vñ nimis ꝓ=
lixe p̄dicās figurabat in lege p patientē fluxuz
ſeminis q̄ immūdus iudicabat. Semē eſt v̄bū
dei ordinatū ad gñationē ſpūalē cauſandā. Sz
ſicut in patiēte fluxū ſeminis ipm efficit inanē
et infructuoſum: ita ex nimia ꝓlixitate ſermo=
nis impedit fructus in auditoribus vt exponit
Greg. diſ. xliij. ſit rector. Nimia tñ breuitas ꝑ=
ſcindit ait Hiero. ſtudioſoꝝ deſideriū. Itez ni=
miā velocitatē in loquēdo vel tarditatē. Unde
Señ. ꝓnūciatio ſicut ⁊ vita dz eſſe cōpoſita. Ni
chil ordinatū ē qḋ p̄cipitat ⁊ ꝓperat. Et q̄ ſtilla
re volo ꝙ currere. Itē nimietatē diuiſionū. Uñ
Señ. p̄hiam in ꝑtes nō in fruſta diuidā. Diuidi
eñ eā nō ɔcidi vtile eſt. nā cōprehēdere queād
modū maxima: ita ⁊ minima difficile ē. Itē ni=
mietatē allegationū. Nā ⁊ in iure h̄ nō laudat.
Sufficit eñ ad approbādā vnā ſciētiā allegare
vnā vel duas autoritates. Multas aūt addu=
cere ſuꝑfluū videt vanū ⁊ ſui oſtētatiuū: niſi ali
qñ fiat ad maiorē cōfirmationē alicui⁹ ſcientie
dubitabilis. Itē nimiū ornatū v̄boꝝ ⁊ ſuꝑflui=
tatē. Nā et ficū q̄ tm̄ folia habebat nō fructus:
xp̄s maledixit. Matth. xxi. Señ. Non delectēt
v̄ba nr̄a ſed ꝓſint. Idez. Oratio q̄ veritati dat
operā incōpoſita debet et ſimplex eſſe. Non tñ
nimis ruſticana ne ɔtēnat. Nā ⁊ dñs p̄cepit in
lege offerri ſibi primitias mellis: qḋ deſignat
dulcedinē eloquētie: vt dicit Gratia. diſ. xxxvij.
legimus. §. ſed ecōtra. Primitia parū eſt: ⁊ ſibi
volebat offerri: quia ad honorem dei non fui.
¶ Octauo abſtineat a leuitate ne. ſ. dicat v̄ba
ocioſa ⁊ fabulas ad ꝓuocandū riſuz. Dicit eñ
Hiero. ꝙ bon⁹ p̄dicator eſt q̄ ꝓuocat ppl'm ad
luctū nō ad riſum. Et ſi aliqñ nō ſit indecēs di=
cere aliqua v̄ba ſolacioſa ad ſubleuandū ppl'm
attediatū/moderate tñ fiendū et raro. Non ſit
etiā leuis ad recitandū ſomnia ⁊ viſiones mu=
lierū ⁊ ad ꝓphetandū de aliquo malo venturo
vel determinatiue loquēdo de tp̄e aduent⁹ an=
tixp̄i: ⁊ die iudicij: q: non eſt veſtrū (inquit xp̄s
Act. j.) noſſe tp̄a vel momēta q̄ pater poſuit in
ſua ptāte. Uñ ⁊ Tho. in. iiij. dicit ꝙ oēs q̄ volue
rūt determinate loq̄ de hac re: repti ſunt ⁊ repe
rient fallaces. Nō ſit etiā leuis ad p̄cipitandū
ſententias de aliq̄ actu ꝙ ſit pctm̄ mortale niſi
ſit certū ⁊ clarū p rōnē vl' p autoritates doctoꝝ
Nō ſit etiā leuis ad ꝓnūciandū indulgētias ⁊
p̄cipue q̄ſtuarioꝝ qui aliqñ multis fictionib⁹ ⁊
falſis bullis vtunt: vt dr i cle. de pe. ⁊ re. c. abu=
ſionib⁹. vñ ⁊ in cle. religioſi. de priui. p̄cipit p̄di
catorib⁹ ne ꝓnūcient indulgētias indiſcretas.
vbi dicit glo. ꝙ dicunt indiſcrete ille indulgen
tie q̄ nō habent. et ideo diligēter examinet qñ
aliquā hz ꝓnunciare. In geſtuationib⁹ aut ex=
clamationib⁹ vnuſq̄ſq; in ſenſu ſuo abundet: oē
tñ nimiū vertit in faſtidiū. Et qḋ natura negat
nemo velociter audet. Et diſplicet imprudens
qñ placere ſtudet. Xp̄m in ſuis p̄dicationib⁹ le
git ter exclamaſſe: cū ſcz dixit. Qui hz aures
audiendi ⁊c. Luc. viij. ⁊ Joh. vij. Clamabat ie=
ſus in tēplo docēs. Et me ſcitis ⁊ vñ ſim ſcitis.
et in eoḋ. c. Clamabat ieſus dicens. Si q̄s ſitit
veniat ad me. et Joh. xi. c. Uoce magna clama=
uit. Lazare veni foras. et Johēs baptiſta dict⁹
eſt vox: q: nō ſolū debet clamare/ſed oīs cōuer
ſatio ei⁹ ⁊ vita dz clamare pniam. ¶ Nono in=
diſcrete ſermonē nō ꝓferat: als figurate imū=
dus ex torto naſo iudicat. diſ. xliij. §. vlt. Ne vi
delz eandē materiā oībus p̄dicet: ſz diuerſa di
uerſis ſm diuerſitatē cōditionū moꝝ ⁊ ſtatuū.
Uñ Hiero. de paulo predicatore maximo. Nec
ad inſtar imperiti medici vno collyrio vult cu=
rare: ſed p ſingulas eccl'ias vulnerib⁹ medet il
latis. diſt. xxix. c. vlti. Simplicib⁹ et idiotis nō
ſubtilia p̄dicet. Ita m̄rimoniū laudet cū de ipo
p̄dicat: ꝙ tñ v̄ginitatē ⁊ viduitatē p̄ferat. xxvij.
q. j. nuptiarū. ne virgo vel vidua incitet ad nu=
ptias. Ita virginitatē ſeu caſtitatē extollat: ne
ɔiugiū videat dānare. Exinde eñ et caſti ſuꝑ=
bire poſſent/ ⁊ ɔiugati debitū ſibi̇̄nuicē dene=
gare. Tēporibus feſtiuis ⁊ ieiunioꝝ ita exhor=
tent ſi volūt ɔiugatos ad caſtitatē: ꝙ reddendi
debitū oſtendāt neceſſitatē. Cū dei cōmendant
miam ſubdāt: et dei ſeuerā iuſticiā nolentibus
miam acceptare tp̄e ſuo. Ne hoīes de mia p̄ſu
māt: ita oſtendāt deū oīa mala punire ꝙ etiā
miam ꝑmittāt: ⁊ veniā q̄buſcūq; ad penitentiā
redire volētib⁹. Penitētiā exteriorē ſeu abſti=
nētiā predicent vulgo ita neceſſariā ꝙ ſpūalib⁹
hm̄oi indiſcretis ſi ibi eſſent rapinā eſſe imode
ratā abſtinētiā inſinuēt. Ad ɔtemptū mūdi et⁹
vanitatē oſtēdēdo: ſic inuitēt ad religionē ꝙ in
ſecl'o poſitos nō videant dānare: ſed ꝑicula eoꝝ

declarare. Pctōibꝰ ꝛ duris ita terribiliter viſtia repℏendere ſtudeāt q ſpūalibꝰ et virtuoſis dulciter ſuauia premioꝝ ꝓponāt. Vñ Greg. in mora. tractans illud. Quis dedit gallo cantū. dicit q gallus deſignat p̄dicatorē q pctōibꝰ in tenebris vitioꝝ inuolutis debet clamare terribiliter ꝛ bonis p̄dicare ſuauiter. Sicut ꝛ gallꝰ in tenebris. i. in nocte ꝓfunda fortiter clamat: ſed die appropinquāte iā luce tenuiter et quaſi raucus. Cū aūt hꝫ p̄dicare aliquā turpē materiā: vt de vitio luxurie: vel de mrimonij actibꝰ: vtatur verbis honeſtis: nec deſcēdat nimis ad particulares circūſtātias: ne doceat vel incitet auditores ad mala: ꝛ ſibi caueat ab omi verbo ſcurrili. xxij. q. v. quotiēs. ¶ Decimo caueat a nouitatibꝰ: cū diſcordiā pariat p̄ſumptio nouitatū: vt dicit decretal'. Quidā em̄ moderni p̄dicatores qi voluerūt vti nouitatibꝰ inconſuetis plura ſcandala inde ſecuta ſunt ꝛ parū inde honorē ſapientes reportauerūt ꝛ fructū impedierūt. vñ in decre. di. Qđ a ſctis patribꝰ decretū nō eſt: nō eſt ſupſtitioſis adinuētionibꝰ p̄ſumēdū. Et ſilr a curioſitatibus poetarū/pℏoꝝ/ꝛ hiſtoriarū/paganoꝝ/romanoꝝ ꝛ hmōi. etſi ad horā aliqñ vellēt aliqd taliū inducere. Act. xix. dicit. q multi q fuerāt curioſa ſectati: ꝯtulerūt libros et cōbuſſerūt eos oēs. Caueat em̄ ne nimis innitat ſenſui ſuo in exponēdo ſcripturas et p̄cipue in ſenſu litterali. Prouer. iij. Ne innitaris prudētie tue. Hiero. Prudētie ſue innitit qui ea q dicēda vel agēda vident ſanctoꝝ decretis preponit. ex de ꝯſti. ne innitaris. diſt. xxxvj. ſi qs. Obſeruare etiā decet p̄dicatores ꝛ in p̄dicatione ꝛ in priuatis locutionibꝰ cū pſonis qđ dicit Orige. diſ. xliij. in mādatis. Noſſe opꝫ quis et qualis ſit is cui imortalitatis vba credēda ſunt. Sollicitu em̄ eſſe debemꝰ: ne mittamus margaritas nras ante porcos. et. j. Si em̄ ſciā qi in his de qbus nō poteſt dubitari q bona ſint emēdatus inculpabilis eſt: vt ſi ſit ſobrius/ſi iuſtꝰ/ſi miſericors ꝛ hmōi: tūc qđ deeſt fidei ꝛ ſciētie cōferat. Sed ſi in his q palā ſunt pctis inuolutꝰ p̄manet: nō me opꝫ aliqd de ſecretioribus myſterijs ꝛ remotis diuine ſciētie proloqui: ſed magis ꝓteſtari eū vt peccare deſinat: q ſi ingeſſerit ſe ꝛ ꝓuocauerit nos dicere ea q cū minus recte agentē nō oporteat audire eum debemus prudenter eludere. dicit glo. ibi ſcꝫ transferendo nos ad aliā materiā.

¶ De forma predicatiōis: et de ſeptē modis ꝓcedendi in p̄dicatione. Caplm. v.

DE forma predicationis. Nota q in ordine dicendoꝝ nullus inuenit determinatꝰ modus de neceſſitate tenēdus a ſctis traditus. vñ vnuſqſq in ſuo ſenſu abūdat. Cōgruū tñ eſt ꝯformare ſe moribus ſapientū ſm tēpus et locū. ar. diſt. xij. illa. Aliud em̄ ſeruat in vno loco ꝛ aliud in alio. Et modus variatus eſt etiā ſm tpa. Nam alio modo ſe habuerūt antiqui: alio modo moderni. Multū autē videtur vtile ad reminiſcentiā dicēti ꝛ audienti aſſignare aliquas partes ſiue mēbra. Septē igit modis poteſt ꝓcedi.

¶ Primus modus ꝓcedendi §. I.

eſt p expoſitionē euāgelij ſeu epl'e. quod de die occurrit de parte in partē moralia inſerendo. Et iſtū modū tenuerūt antiqui: vt ptꝫ i homel. Greg. Aug. ꝛ Chryſ. Quē modū aliqñ ſequuntur moderni diuidētes tamē ipm euāgeliū vel epl'am in partes. vt verbi gr̄a. Dñica p̄ma poſt trinitatis euāgeliū de epulone diuite ꝛ lazaro pōt diuidi illud i tres partes. Et in p̄ma ponit vtriuſqꝫ p̄ſens cōuerſatio. ibi. Homo qdā erat diues ꝛc. In ſcđa vtriuſqꝫ ſequēs migratio. ibi Factū eſt ꝛc. In tertia vtriuſqꝫ decēs collatio: ibi. Eleuans aūt oculos ꝛc. Si aūt ſit illa epl'a qnquageſime. Si linguis hoim ꝛc. Hic de charitate tria notat apl's. Primo eiꝰ neceſſitatē: qi quodlibet bonū ſine ea nichil valet. Si linguis hoim loquar ꝛc. Scđo eiꝰ operoſitatē vel fructuoſitatē: qi ad oēs actus virtutū inducit: qi charitas patiens eſt ꝛc. Tertio eiꝰ dignitatē: quia alia dona deficiūt: ꝛ fides ꝛ ſpes: ꝛ ipſa ſemp durat: qi ſiue ꝓphetie ceſſabūt ꝛc. Si eſt euāgeliū in p̄cipio. xl. poteſt ſic diuidi. Docet nos xp̄s i iſto noſtro ieiunio tria obſeruare. Et primo excludere mundialē intentionē. ibi. Cū ieiunatis nolite fieri ſicut hypocrite triſtes ꝛc. Scđo habere mentalē purificationem. ibi. Tu autē cū ieiunas vnge caput tuū: ꝛ faciē tuā laua. i. ꝯſcientiā a pctis. Tertio adijcere effectualē miſerationē. ibi. Theſaurizate theſauros in celo dādo elemoſynas. Et qi cupiditas ab hac retrahit: ideo p̄mittit. Nolite vobis theſaurizare ꝛc. Si euāgeliū eſt hiſtoriale: vt illud diei ſequētis de Cēturione poteſt ſic diuidi. In iſto euāgelio tria ponunt de Cēturiōe. Primū eſt ipſiꝰ humilis ſupplicatio. ibi. Cū itraiſſet ieſus capharnaū ꝛc. Scđm eſt eiꝰ a xp̄o cōmēdatio. ibi. Nō inueni tantā fidē ꝛc. Tertiū eſt ex xp̄i fide pueri ſanatio. ibi. Vade et ſicut credidiſti. Et in qlibet pte p̄ſit dici aliq moralia ad edificationē: ſicut vbi gr̄a. In p̄ma pte p̄dicti euāgelij. Primo eſt notādū de magna charitate ꝛ diligētia quā habuit ad ſeruū ſuū: qi i domo eū tenebat: ꝛ ꝓ ipo ad xp̄m orandū acceſſit. Scđo notandū q xp̄s ad eūdū ad ſeruū ſe obtulit: nō ſic ad filiū reguli ad ꝯfundendū ſupbiā noſtrā. Tertio hūiliatio Cēturionis ꝛ magna fides: cū dixit. Dñe nō ſū dignꝰ ꝛc. Quartū eſt familie

ſue recta gubernatio: q₂ ſibi faciebat eſſe ſubie
ctos. Nā ⁊ ego hō ſum ⁊c̄. In ſcđa pte eſt vidē=
dū₃ quō intelligat ꝙ xp̄s admirat⁹ fuiſſe dicat
cū admiratio ꝓcedat ex ignorātia ⁊ in xp̄o nul
la fuit ignorātia. Scđo quō fides Centurionis
exceſſerit iſrael. Tertio p̄nunciat cōuerſio gen
tiliū figuratoꝝ in Cēturionis fide q̄ redeſcūt in
fide trinitatiſ:⁊ hoc eſt recūbere cū abraā/yſaac
et iacob. et reprobatio iudeoꝝ. ibi. Filij aūt re=
gni eijcient ⁊c̄. Quarto quō in iferno ſit fletus
et ſtridor dentiū. In tertia parte de effectu fi=
dei. Secūdo de ſanatione ipſius pueri.

Secundus modus proce= §.II.
dēdi eſt ſumere aliquā autoritatē de ſcriptura
ſacra ꝓ themate:⁊ illā diuidere in ptes. Et iſte
eſt mod⁹ magiſtralis ⁊ magis ſcientificus: quo
vſi ſunt Thomas. Bonauētura/⁊ Bernardus
in ſermonib⁹ ſuis p̄dicabilib⁹. Et aliq̄ Iaco.
et Ioh. de ſctō Gemi. in oībus ſermonib⁹ ſuis.
Et in dieb⁹ dn̄icalib⁹ ſumit ꝓ themate de euā=
gelio vel epl'a occurrenti. In dieb⁹ aūt feſtiuis
ſctōꝝ ſumit vel de euangelio dn̄icali vel epl'a:⁊
magis de precedēti imediate ꝙ ſeq̄nti: vel etiā
de euangelio vel epl'a de feſto. Si etiā ſumeret
aliqua autoritas ſcripture extra euāgelium et
epl'a₃: q̄uis nō ſit multū in vſu moderno: nullū
tn̄ incōueniēs. Iaco. de voragine. ⁊ Ioh. de ſctō
Gemi. vtunt hoc modo in feſtiuis cōiter ſumē=
do. ſ. vnā autoritatē de diuerſis libris ſcripture
et in ipſa₃ faciendo diuiſionē: verbi grā. Si de
euāgelio ferie ſexte ſumatur illud. Sit elemo=
ſyna tua in abſcondito ⁊ pater tuus ⁊c̄. Primo
oſtendit virtuoſa elemoſynarū erogatio. ibi. ſit
elemoſyna ⁊c̄. Scđo copioſa eaꝝ remuneratio.
ibi. pater tuus ⁊c̄. Poſſunt etiā mēbra diuiſio=
nis ſubdiuidi: et hoc diuerſimode: exemplū in
p̄dicta diuiſione. Nā in p̄ma parte notant tria
que faciūt elemoſynā virtuoſa₃. Primū ꝙ fiat
ei qui eſt in defectiōe. ibi. ſit elemoſyna. Scđm
ꝙ fiat de ſua poſſeſſione: nō aliena. ibi. tua. Ter
tiū ꝙ fiat cū recta intētione. ibi. in abſcondito.
In ſcđa parte notat ꝙ reddet tibi de⁹ ꝓ elemo
ſyna triplicē remunerationē. ſ. tēporaliu₃ mul=
tiplicationē. et iſte ſunt multe. Sp̄ualiū augmē
tationē: et ſupnaliū receptionē. Si ſumatur ꝓ
themate illud. Diliges dn̄m deū tuum ex toto
corde tuo. Tria hic notant. Et p̄mo actus gra=
tioſus: q₂ diliges: oīa eñi delectātur in amore.
Dilectio tn̄ importat amorē gratuitū. Secūdo
obiectū glorioſum dn̄m deū tuū. Et dn̄s notat
eius gubernationē: deus eius creationē: tuus
eius incarnationē: que cogūt nos ad amandū
ip̄m. Tertio ſubiectū vigoroſum: ex toto corde
tuo. Ibi quō tripliciter diligitur ex toto corde
ſm̄ Tho. ij. ij. q. xxv. Si aūt predicat de aliquo
ſctō: poteſt aliquid ſumēdo de epiſtola vel euā=
gelio et adaptari. Nec eſt incōueniēs ꝙ ille in=
tellectus ſcripture nō ſit illi proprius: ſed etiā
aliquādo ɔtrarius: q₂ moralis ſenſus eſt mul=
tiplex. Homo quidā erat diues et induebatur
purpura ⁊ byſſo: ⁊ epulabat quotidie ſplēdide.
Si predicet de ſctō Gregorio vel alio doctore:
tria poſſunt de eo notari. Uirtutū interioꝝ fer=
tilitas. Homo quida₃ erat diues. Scđo actuū
exterioꝝ nobilitas. Induebat purpura ſc₃ cha
ritate: ⁊ byſſo. i. puritate. Tertio ſenſuū ſcriptu
rarū ſuauitas. Epulabatur quotidie ſplendide
exponēdo ſcripturas. Si predicetur de ſancto
Hiero. et occurrat illud euangeliū dn̄icale vbi
habet. Dixit dn̄s dn̄o meo ⁊c̄. Q̄uis ſit dictū de
xp̄o. poteſt applicari ad ſctm̄ Hiero. et alios q̄
fuerūt mēbra xp̄i. vbi tria. Primo ad ip̄m diui
nalis locutio. dixit dn̄s: qđ intelligit per inſpi=
rationem/ſcripturas/⁊ flagella. Secūdo circa
ip̄m rōnalis executio: dn̄o meo: ratione vtens
dn̄s eſt ꝑ virtutes al's ſeruus. Tertio ſuꝑ ip̄m
premialis cōſecutio. ſede a dextris meis. quod
notat magnitudinē glorie ſupne. Si ſumat de
euāgelio ipſius feſti: vt de btō Dn̄ico vel Aug.
illud. Non poteſt ciuitas abſcondi ſupra mon
tem poſita. Matth. v. Tria hic de ipſo notant.
Primū ꝙ intimus fuit deo colligatus: q₂ ciui
tas quaſi ciuiū vnitas. i. ſenſuum tendentiū ſi=
mul in deū: ſm̄ ꝙ in exēplis ſeu geſtis fuit xp̄o
cōformatus: q₂ ſupra montē. Mons eñi ſignat
chriſtū cuius vite fuit multu₃ ſimilis vita ſan=
ctiſſimi Dn̄ici in predicatione ordine ſuo ⁊c̄.
Tertiū ꝙ fuit mundo in miraculis manifeſta=
tus: quia non poteſt abſcondi ꝓpter miracula
eius. Si ſumat de epiſtola feſti. vt illud. Repo
ſita eſt mi. co. vbi tria de ipſo notātur. Primo
magnificat ex triūphi excellētia: quia corona.
Scđo exercitatur in preliū experientia: q₂ mi=
chi. Tertio nobilitat in premij ꝑmanētia: quia
repoſita eſt. Et quantū ad primū nota triplicē
coronam. Prima debetur imperatori vel regi
propter potentiā. Secunda paſtori. i. epiſcopo
vel pape ꝓpter clementiā. Tertia doctori ſc₃
aureola propter ſapientiā. oēs has habuit bea
tus Dominicus. Et primā a patre per appro=
priationē: quia ei attribuit potentia vt in mi=
raculis. Coronā ſapiētie a filio ꝑ diſputationē
cōtra hereticos ⁊ predicationē. Tertiā coronā
clementie et miſericordie a ſpirituſctō in regi=
mine ordinis. Quantum ad ſecundū nota tria
in ſuo exercitio. Michi enim refertur ad id: q₂
bonū certamen certaui contra vitia bellando.
Curſum cōſummaui: perſeuerando. fidem ſer=
uaui. i. fidelitatem gloria₃ deo ſemper dando.
Quantum ad tertium repoſita: nota ꝙ repoſi=
tum non perditur. Semꝑ poteſt perdi corona

ꝟtutis quouſq; aīa reponaẗ in glia. Sed p'o repoſita fuit corona ꝟtutū p predeſtinationē. Secūdo p prenūciationē: qꝛ de ipo etiā ordine ſuo ꝓphetatū. Tertio p glificationez. Et nota ꝙ ſicut confuſa videẗ predicatio qñ nulla ibi fit diuiſio vel diſtinctio: ita etiā tedioſa redditur: cū nimis multiplicanẗ diuiſiones ⁊ diſtinctiones. Et quāuis omnis bona diuiſio ſit bimēbris hoc habet locū in lectionibus: ſed in p̄dicationibus vbi ꝓceditur perſuaſiue/videtur diminuta bimembris. Et vltra trimembrē vel quadrimembrē eſt nimium ⁊ inconſuetum.

¶ Tertius modus ꝓcedēdi §.III.

eſt p diſtinctionē. Et iſtū modū tenuit Ber. in ſuis ſermōibus: ⁊ eſt magis facilis. ad iſtud valent diſtinctiōes Mauritij. Greg. etiam in moraẗ. aliqñ vtitur diſtinctiōibus. et Jo. caſſia. in collatiōibus patrū. Et fit multiplr. Primo modo p multiplicē acceptionez alicu⁹ diſtinctionis in themate: vt ꝟbi gratia: ſi ꝓponaẗ illud. Erat nauis in medio maris. Nota ꝙ eſt mltiplex nauis de qua pōt iſtud intelligi. Eſt ei nauis innocētie baptiſmalis: ſecūda eſt nauis penitētie ſalutaris: tertia eſt nauis cōuiuētie regularis: quarta eſt nauis excellētie virginalis ſcʒ Marie. Si ꝓponaẗ Redde qđ debes. Mat. xviij. c. pōt fieri talis diſtinctio. Debitor eſt qlibet deo/ proximo/ et ꝓprio ſubiecto. Et cuilibet debet tria. Deo amorē ꝓpter bonitatē ſuam: ⁊ timorē ꝓpter cōmiſſam iniquitatē: honorē ꝓpter ſuam maieſtatē. Proximo tria: ſcʒ correctionē/ ſubuētionē/ et edificationē in moribus. Sibiipſi tria: ſcʒ vigilantiā/ pſeuerātiā/ ⁊ mortificationē diſcretā. Aliqñ multiplicanẗ membra diſtinctionis ſm numerū qui ponitẗ in themate: exēplū cum ꝓponiẗ. Eſt puer vnus q̄ hʒ quinq; panes. Nota ꝙ quinq; ſunt panes xp̄i de quibus debem⁹ comedere. Prim⁹ eſt penitentie. pš. Cibauit eos pane lachrymarū. Secundus panis ſapiētie. Eccli. xv. Cibauit illū pane vite et intellect⁹. Terti⁹ panis euchariſtie. Jo. vj. Qui mādůcat hūc panē viuet i eternū. Quartus panis grē. pš. Pauperes ei⁹ ſaturabo panib⁹. Quintus panis glie. Lu. xiiij. Beatus q̄ mādůcabit panē in regno celoꝝ. Si ꝓponaẗ illud de ſeptez panibus. Dici poſſunt ſeptē panes ſeptē ſacramēta. Uel ſi ꝓponatur de eodē euāgelio illud Miſereor ſup turbam. Dic ſm Ber. ꝙ ſeptē ſunt miſeratiōes dñi qb⁹ nos quaſi ſeptē panibus ſatiat. Primus expectatiōis ad penitētiā. Secūdus impeditionis ſcʒ mali noſtri. Tertius cōpunctionis peccati. Quartus remiſſiōis ipius. Quintus cōſeruationis a recidiuo. Sextus opationis ſcʒ boni. Septimus fiducie glorificationis. Poſſunt ⁊ aliter aſſignari ⁊ ordinari. Si ꝓponatur illud Hora ſeptima reliquit eum febris. Jo. iiij. Febris eſt peccatū mortale qđ inducit ad mortez eternā: ſeptē hore ſunt ſeptez dona ſpūſſancti: quib⁹ cū ſint cōnexa aduenientibus in aīa ꝟbo xp̄i recedit pctīn. Timor expellit ſupbiā: pietas inuidiā: ſcientia irā: fortitudo accidiā: cōſilium auariciā: intellectus gulā: ſapiētia luxuriā. Uel meli⁹ ſeptē hore ſunt ſeptē que cōcurrunt ad remiſſionē peccati. Prima hora eſt tribulatio: ſecūda bona opatio ſcʒ de genere bonoꝝ: tertia illuminatio: ſcʒ ad cognitionē peccati: quarta eſt deteſtatio ipius: quinta eſt confeſſio: ſexta eſt emēdatio ſcʒ in ꝓpoſito: ſeptima eſt grē infuſio. Et iſta ſex ſunt figurata per ſex hydrias q̄ erāt in nuptiis. Uel ſic ſi ꝓponaẗ illud Erat Jeſus eiiciēs demoniū. Lu. xi. Pōt dici ꝙ p peccatū homo poſſideẗ a diabolo: ſed cū per grām xp̄i pctm̄ deleaẗ: ideo Jeſus quotidie eiicit demoniū cum pctōꝛ iuſtificatur. Et quāuis demōes de oībus viciis tentēt: plus tñ de vno q̄ de aliis vnuſq̄ſq; tentaẗ: vñ ſicut angeli boni denoiant ab officiis que gerūt cū ad nos mittunẗ/ ita demōes a viciis de quib⁹ magis tentāt. Sicut ſunt ſeptē vicia capitalia/ ita ⁊ ſeptē reperiunẗ noīa demonū qui de eis tentāt: et in euāgelio diciẗ ꝙ immūdus ſpūs aſſumit ſeptē ſpūs nequiores ſe. et Mar. vlti. diciẗ de Magdalena: ꝙ xp̄s eiecit ab ea ſeptē demonia. i. pctā. Sic etiā reperiunẗ ſeptē demoniaci in ſacra ſcriptura his ſeptem viciis figurati.

¶ Et primus demon vocaẗ māmona: de quo Mat. vj. Nō poteſtis deo ſeruire ⁊ māmone: et interpretaẗ diuitie: ⁊ ſignat auariciam: de qua tētat cupidos cū diuitiis. Figuraẗ aūt p demoniacū lunaticū: de quo Mat. viij. diciẗ ꝙ diabolus mittebat eū in aquā ⁊ in ignē vt eū pderet. Et ſic auaricia p mare et p terrā ducit p ſaxa/ p ignes. i. eſtus cupidos. ¶ Secūd⁹ vocaẗ aſmodeus: de quo Tobie. viij. ⁊ interpretaẗ factura iudicij: ſignat luxuriā: ꝓpter qđ viciū deus fecit iudiciū diluuij tpe Noe ⁊ poſtea ſodomoꝝ. Figuratur aūt p demoniacū mutū. de q̄ Lu. xi. Illud erat mutū: viciū eñ luxurie facit hoīem mutū a cōfeſſione plus q̄ alia vicia ꝓpter materiā magis erubeſcibilē. ¶ Tertius vocaẗ ſathan: de quo Job. j. ⁊ interpretaẗ aduerſarius: ſignat inuidiā: que aduerſaẗ omni bono proximi dolēs de eo. Ex inuidia eñ ſathan percuſſit Job multipliciter flagellādo: ⁊ figuraẗ p Saul demoniacū: q̄ ex inuidia pſequebaẗ Dauid. j. Reg. xvj. ¶ Quart⁹ beelzebub: de quo Lu. xi. in beelzebub principe demonioꝝ eiicit demonia: interpretaẗ eñ vir muſcaꝝ: ſignās accidiā: que facit multitudinē muſcarū. i. vanarū et immūdarū cogitationū habere. Figuraẗ p filios

ſacerdotis demoniacos effectos:qui volentes expellere demones in noie pauli diabol⁹ vexauit eos : vt habeẗ in actibus aploꝝ.Sic hypocrite q̄ detinenẗ ab h̄ vitio: q: cōiter ſunt ocioſi dū miniſtrātes ſacra qđ debet fieri p bonos volētes ab alijs demones effugare:ipſi inuaduntẗ ab eis ſpūaliter. ¶Quint⁹ đ: labaddon: vt habeẗ Apoc.ix. et interp̄taẗ exterminator ꝛ tentat de ira q̄ ponit hoiem extra terminos ſocietatis ꝛ vnionis. Et figuraẗ pctōr deditus huic vitio p demoniacū clamantē in tēplo ꝛ dicentē: q: tu es filius dei ꝛc̄. tales aliq̄ñ ex ira blaſphemāt. ¶Sextus đ: behemoth de quo Job peñ. et interpretaẗ animal.et tentat de gula: q̄ facit hoiem beſtialē. Et figuraẗ p demoniacū q̄ morabatur in monumentis et ambulabat nudus. ¶Septimus đ: lucifer q̄ſi ferēs lucē apparentie:ꝛ tētat de vana glia: ꝛ etiā diabolus .i.deorſum fluēs p ſupbiā:ꝛ tali vitio dedit⁹ figuraẗ p filiā chananee demoniacā. Mat.xv. Juuēcule em̄ multū ſunt dedite vane glorie in ornatu.

¶Quartus modus eſt ſi- §.IIII.
milis tertio p̄dicto p aſſignationē multiplicationis effectuū vel cauſarū vel ꝯditionū vel graduum vel ſpecierū vel ꝓprietatū naturaliū vel noim alicui⁹ rei de qua agiẗ in themate.exempla de ſingulis. De p̄mo ſi ꝓponaẗ de corpore xp̄i.Qui mādúcat me viuet ꝓpẗ me. Poſſunt hic dici.xij.effectus ſacri debite ſumpti ꝓpter quos aia viuit ſpūaliter de q̄b⁹ .ſ̄.ti. de ſacris. Si ꝓponaẗ illud Jac̄.v.Multū valet dep̄catio iuſti aſſidua.Poſſunt poni effectus oꝛonis.de q̄bus alibi vide.Si ꝓponatur.Jmpone manū tuā ꝛ viuet.loquēdo de manu diuine gr̄e poteſt dici ꝙ h̄ȝ.v.digitos.i.effectus.Si ꝓponaẗ.audientes xbū retinēt et fructū afferūt.Luc̄.viij. Poteſt dici de fructib⁹ ſeu de effectib⁹ xbi dei de q̄bus habes.ſ̄.in.ij.parte.ti.ix.c.xj.§.ij. Si ꝓponaẗ de epl̄a illud.Ois fornicatio nō noietur i vobis. ibi potes declarare mala magna q̄ ſequunẗ ex vitio luxurie.de q̄bus.ſ̄.in.ij.p̄te.in ti.de luxuria.Poteſt ſcđo aſſignari multiplicitas cauſarū inducētiū aliquē effectū: de quo in themate agiẗ: vt ſi ꝓponatur. Remittunẗ tibi pctā tua.Mat.ix.Poſſunt hic poni ea ꝓpter q̄ pctā remittunẗ puta ꝯtritio/ cōfeſſio/elemoſynarū largitio/flagelloꝝ toleratio/religio.ita tñ ꝙ ſane iſta itelligantẗ. Et p̄nt iſta ſex figurari p ſex hydrias q̄ erāt in nuptijs.Si ꝓponaẗ.Opȝ exaltari filiū hois. Joh.xij. Poſſunt aſſignari cauſe ſeu rōnes quare oportuit exaltari i cruce q̄s habes in.iij.p̄te bti Tho. Poteſt tertio induci multiplicitas ꝯditionū q̄ req̄runẗ ad actū de quo agiẗ in themate:vt ſi ꝓponaẗ illđ. Jte ꝛ oſtēdite vos ſacerdotib⁹: qđ fit p ꝯfeſſionē peccatoꝝ.p̄ōt ibi dici de.xvj.cōditionib⁹ ꝯfeſſiōis. de q̄bus habes.ſ̄.in ti.de ſacris. Si ꝓponaẗ illud. Petite et accipietis.de oꝛone p̄dicādo p̄ōt dici de ꝯditionib⁹ oꝛonis.de q̄bus habes diffuſe in.iiij.p̄te.ti.v. Poteſt quarto p̄dicator p̄dicare de multiplicitate graduū alicui⁹ vitij vel virtutis vel ſtat⁹.vt ſi ꝓponaẗ illud.Qui ſe humiliat exaltabiẗ.Luc̄.xiiij.ꝛ Mat.xxiij.vel illud ep̄le petri. Humiliamini ſub potēti manu dei ꝛc̄.P̄ōt dici de gradib⁹ humilitatis vł illis ſeptē q̄s ponit Anſel.vel trib⁹ quos ponit glo. vel.xij.quos ponit Bñdict⁹ ꝛ Ber.q̄ habes declarata a ſctō Tho.de aquino.ij.ij.in qō.clxj.de hūilitate.Si ꝓponaẗ illud. Ecce aſcēdim⁹ hieroſolymā de charitate p̄dicādo: de q̄ agit ep̄la illius dñice.P̄ōt dici ꝙ Jacob vidit in ſomnis ſcalā hui⁹ hieruſm.Dauid autē nūerat gradus: q:.xv.decantando.xv.p̄s.graduales. Paulus deſcripſit eos di.Charitas patiens eſt ꝛc̄.Ubi ponit.xv.gradus charitatis.Si ꝓponaẗ.Qui iraſciẗ fr̄i ſuo ꝛc̄.Mat.v.P̄ōt loqui de triplici gradu ire.de q̄b⁹ habes.ij.ij.q.clviij.de ira.vel de triplici ira.ſ.virtuali/ veniali/et mortali.Si proponaẗ illud. Jncipiebat em̄ mori.vel illud. Ecce defunct⁹ efferebaẗ.Si q̄s vult p̄dicare de morte pcti q: aia q̄ peccauerit ipſa morieẗ Ezechieẗ.xviij.poteſt ponere.vij.gradus pcti.Primus cogitatio tentās ad malū: ꝛ hic interp̄taẗ Scđs delectatio ſēſualis:et hic febricitat. Tertius ꝯſenſus in mortale:et hic moriẗ. Quart⁹ op⁹ ad extra etſi occultū:ꝛ hic plāgiẗ p ꝯſcientiā remordentē. Quint⁹ manifeſtatio ei⁹:ꝛ hic deferẗ ad ſepulcrū. Sext⁹ aſſuefactio ſeu ꝯſuetudo:et hic ſepeliẗ.et de his ſex gradib⁹ de pe. diſt.ij.ſicut trib⁹. Septim⁹ obſtinatio ſeu defenſio:ꝛ hic figuraẗ p mortuū q̄ fuit xp̄o nūciatus: ſed nō ſuſcitat⁹.Uel ſi ꝓponaẗ. Amice aſcende ſuperi⁹:ꝛ tūc erit tibi gl̄ia. Si q̄s vult p̄dicare de aſcēſu xtutū in gl̄e : p̄ōt dicere ꝙ eſt triplex ſtat⁹ aſcendētiū ad celū.incipientiū/ ꝓficiētiū ꝛ p̄fectorū.primi aſcēdūt tētationib⁹ reſiſtendo. ſecūdi ꝓfectui xtutū inſeruiendo.tertij deo inherendo. et de hmōi de pe. diſt.ij.dum ſanctā. Quinto p̄ōt ꝓcedi p multiplicationē ſpecierū alicui⁹ vitij vel xtutis.vt ſi ꝓponaẗ illud.Si filius dei es dic vt lapides iſti panes fiant. vbi diabolus tētauit de gula.Lapides ſunt autoritates ſcripture ꝛ exēpla ſtabilia ꝛ rigida : ꝛ tūc de eis panes fieri volum⁹: qđ ꝓcurat diabol⁹: cū de ea veritate ꝛ firmitate q̄ſi dubitamus:ſed quinq̧ ſunt ſpecies gule:de q̄bus de ꝯſe.diſ.v. quinq̧.et de his.ſ̄.in.ij.p̄te.ti.vj. Si ꝓponaẗ. Qui ſe exaltat humiliabiẗ p̄ōt dici de q̄ttuor ſpeciebus ſupbie. de q̄bus habes.ſ̄.in.ij.parte. ti.iij.Uel ſi ꝓponaẗ illud. Niſi abūdauerit iuſticia ꝛc̄, Mat,v. Poteſt poni triplex ſpecies

iuſticie/diſtributiua/cōmutatiua/⁊ ſui regulatiua. et ꝗlibet harū erat in illis defectiua. Nā quātū ad primū diuites honorabāt: pauperes deſpiciebāt. Quātū ad ſcd̄m ꝓximos decipiebāt ⁊ ledebāt ꝑ vſuras ⁊ libellū repudij ⁊ hmōi Quātū ad tertiū ſe male regulabāt: q2 de pctis cordis nō ſibi faciebāt ꝯſcientiā: ⁊ ſeruabāt ꝓcepta vel timore pene vel amore tpaliū. Sexto pōt adduci multiplicitas ꝓprietatū naturaliū et⁹ qd̄ ponit̄ in themate eas moralizādo. verbi gr̄a. Si ꝓponat̄. Lux venit in mundū. Joh. iij. Lux ſignat ſpm̄ſctm̄ vnde canit̄. O lux beatiſſima ⁊c̄. Sicut aūt lux naturalis. xij. ꝓprietatibus ſuis naturalib⁹ venit ī mūdū: ita ſpūſſctūs xij. radijs ſuis: q̄ dicunt̄ ab aplo fruct⁹ ſpūs. ad Gal. v. Lux eni eſt calefactiua: qd̄ facit ſpūſſanctus ſpūali fructu q̄ eſt charitas. Lux eſt letificatiua: ſic ⁊ ſpūs fructu gaudij. Lux eſt pacatiua: nā ⁊ ſerenat aerē nubilatū: ⁊ lux ſolis eſt in medio planetaꝝ ad ꝯtēperādū ꝓprietates ꝯtrarias: ⁊ hoc facit ſpūs fructu pacis. Lux eſt impaſſiua et nō pōt pati qd̄ opat̄ quart⁹ fruct⁹ ſcilȝ patientia. Lux eſt dulcoratiua fructuū: ſic ſpūs dulcorat ꝑ benignitatē. Lux eſt ſui cōicatiua oībus reb⁹ ⁊ locis quātū in ſe eſt ſe cōicat: hoc opat̄ ſpūs ꝑ bonitatē: q2 bonū eſt ſuiipſius diffuſiuum. Lux eſt diſcurſiua in longinquū: q2 ſubito ab oriente in occidentē: ſic ſpūs dat longanimitatē ne deficiat q̄s in diu ſufferēdo: ſed vſq̧ ad occaſum vite ſue ſe extēdat. Lux eſt illuminatiua qd̄ fit a ſpū ꝑ fidē q̄ eſt certitudo q̄dā de his que ſunt fidei. Lux eſt incorruptibilis: ⁊ ſpūs facit hoīem incorruptū ꝑ caſtitatē: que eſt fruct⁹ ei⁹: ita ꝑfecte vt parū etiā moleſtet̄. Lux eſt ornatiua ſeu decoratiua. Nichil ei pulchrū ſine ea: qd̄ fit a ſpū ꝑ fructū modeſtie q̄ oēs act⁹ exteriores moderant̄. Lux ē deſiccatiua qd̄ fit a ſpū ꝑ ꝯtinentiā ab illicitis: etſi tētationes ſuſtinet: vicit tn̄ eas viriliter. ¶ Septimo poteſt ſumi multiplicitas noīm. vt ſi ꝓponat̄. Paracletus aūt ſpūſſctūs ⁊c̄. pōt dici ꝙ ſpūſſctūs hȝ multa noīa: ex q̄bus oſtendit̄ opatio ei⁹ in hoīe q̄ ponunt̄ in hymno. ſ. ſpūſſctūs paraclet⁹ donū fons viuus ignis charitas ſpiritalis vnctio: et digit⁹ dei. Spūſſctūs dicit̄ q2 facit hoīes ſpūales ⁊ ſanctos ⁊ ꝯtēnere terrena: ⁊ deo deditos. Paracletus dr̄ q2 ꝯſolat̄ afflictos ⁊ penitētes ſpe venie. vel paracletus dicit̄. i. aduocatus: q2 facit nos aduocare. i. orare. Donū: quia gratis dat dona ſua. Fons viuus: q2 nos lauat a peccatis. Ignis: q2 facit nos ſemꝑ moueri ad bn̄ operandū. Charitas: q2 facit nos deū diligere et proximū. Spiritalis vnctio: quia illuminat mentē de agendis. Digitus dei: quia ꝓcedit a patre ⁊ filio: vt digitus a manu ⁊ brachio: ⁊ q2 diuidit prout vult diuerſis diuerſas gr̄as gratis datas. Ad inueniēdū iſtas multiplicitates multū valēt ſumma vitioꝝ ⁊ virtutū. et Pe. de tharan. ſuꝑ epl̄as pauli ⁊ cōpendiū theologie. Qui liber etſi intituleł a q̄buſdā. b. Tho. nō tn̄ credit̄ eſſe eius opus: quia nec ſtilus patit̄ nec inter libros eius relegenda cōnumerātur: ſed nec Alber. mag. ſed cuiuſdā docti viri q̄ dictus eſt frater Tho. ordi. p̄di. vir vtiq̧ excellens.

¶ Quintus modus eſt poſt §. V.

thema euāgelij vel epl̄e cōcurrentis inducere autoritatem aliquā de pſalmis: vel alijs libris ſacre ſcripture correſpondentē themati in ſentētia materia ſeu vbis: et ſuꝑ dicta autoritate facere diuiſionē: vel diſtinctionē vel multiplicē expoſitionē ad ꝓpoſitū thematis. vbi gr̄a. Si thema ſit illud Luc̄. x. Quid faciēdo vitā eternā poſſidebo. dicat̄. ꝑs. mouēti eandē queſtionem reſponſum fuit a ſpūſancto. ꝑs. Declina a malo ⁊ fac bonū: inquire pacē ⁊ perſequere eā. Ubi precipiuntur tria obſeruari.

¶ Primum eſt receſſus a prauitate. ibi. Declina a malo.

¶ Secundū ꝓceſſus in ꝓbitate. ibi. fac bonū.

¶ Tertium ingreſſus cum tranquillitate. ibi. inquire pacem.

¶ Quantū ad primū loquit̄ de malo culpe qd̄ ꝑ excellētiā dr̄ malū: q2 priuat vel corrūpit bonū tpale/naturale/et ſpūale. xv. q. j. illa. Et hoc malū hȝ quattuor gradus. ſ. delectationē/ conſenſum/ opationē/ ⁊ obſtinationē. et de his habes de pe. diſt. ij. § ſuꝑ quattuor. ¶ Quātū ad ſcd̄m nota ꝙ principia opandi ſunt potētie: ſed principia bene operādi ſunt habit⁹ virtutū: q2 virt⁹ eſt q̄ bonū facit habentē: ⁊ opus eius bonū reddit ſm̄ pħm. Sicut aūt ſunt quattuor potentie: ita ⁊ q̄ttuor virtuteſ eas dirigentes ad bn̄ operandū. de q̄b⁹ in lib. Sap. Sobrietatē. i. tēperantiā ⁊ ſapientiā. i. prudentiā docet iuſticiā ⁊ virtutē. i. fortitudinē: q̄bus in vita nichil melius eſt hoībus. Prudētia ꝑficit rōnē: iuſticia volūtatē: fortitudo iraſcibilē: tēperātia concupiſcibilē. Fac igit̄ bonū prudēter ſm̄ rōnem agendo. Juſte ꝓximū nō ledendo. Fortiter ardua aggrediendo: et in aduerſis perſiſtēdo: tēperāter ſuꝑflua reſecando. ¶ Quantū ad tertium inquire. i. intus quere pacē et ꝑſequere. i. valde ſequere: q2 leuiter ſubterfugit. Et nota quadruplicē pacē. Prima inter deū et affectū noſtrū vt cōformemus nos cū voluntate eius. Secunda inter ſpm̄ ⁊ carnē: vt caro. ſ. ſubijciat̄ ſpiritui. Tertia in domo vt ſit ordinata operādi ⁊ obediendi inhabitantiū cōcordia. Quarta in ciuitate inter ciuē ⁊ ciuē. Si in die animarū proponat̄ illud. ij. Mach. xij. Sancta ⁊ ſalubris eſt cogitatio pro defunctis exorare. poteſt dici

Ipſe anime q̄ ſunt in purgatorio ſcientes ſe nō
poſſe per ſe iuuari: ſed per nos: petunt a nobis
ſuffragia dicentes illud Iob.xix. Miſeremini
mei miſeremini mei ſaltē vos amici mei: q2 ma
nus dñi tetigit me. Ubi tria. Et primo petunt
pluribꝰ ſuffragijs adiuuari: q2 miſeremini ⁊c̄.
bis dicit miſeremini: q2 ſunt ſuffragia carna-
lia: vt ieiuniū ⁊ elemoſyna. et ſpūalia: vt oratio
et ſacrificiū. de q̄bus Greg.xiij.q.ij. anime de-
functorū. Anime defunctorū quattuor modis
ſoluunt ⁊c̄. Scḋo oſtendūt ſe poſſe ab homini-
bus virtuoſis ſubleuari: q2 vos amici mei. Cū
eñ qui ſunt in purgatorio ſint in gr̄a non ſunt
eis amici qui ſunt in criminalibꝰ. Et ideo ſuf-
fragia q̄ fiunt a criminoſis ex ſe: vt priuate pſo
ne parū vel nichil ꝓſunt. vide de hoc in ſūmis.
et in.iiij.ſen.diſ.xlv.c.ij. Tertio innuūt ſe gra-
uibus ſupplicijs cruciari: q2 manus dñi.i. ſeue
ritas diuine iuſticie tetigit me. Et hec manus
habet quinq3 digitos ſm quinq3 genera penarū
ſc3 priuatio viſionis dei pro illo tp̄e: cruciatio
ignis: deriſio hoſtis: qui tamē ales nō flagellat
eas: remorſus cōſcientie: ⁊ dilatio ſubuenientie
a ſuis. ¶ Si in feſto trinitatis ſumat illud. Tu
es magiſter in iſrael ⁊ hec ignoras. Ioh.iij. po-
teſt dici: ꝙ Hieremias factꝰ magiſter a ſpūſctō
oſtendit ſe ignorare myſteriū iſtud dicēs.j.ca.
A.a.a. dñe deꝰ. Ecce neſcio loqui. Hiere.j. vbi
tria. Primo eñ diſtinctio pſonalis figuratur:
quia.a.a.a. Scḋo vnitas eſſentialis inſinuatur
q2 dñe deus. Tertio defectus habitualis decla
ratur. ecce neſcio loqui. ¶ Quantū ad primū
tria.a. ſignant tres pſonas diuinas. Unde ipſe
dicit Apoc.j. Ego ſum alpha: ⁊ declarat quare
q2 principium. vnitas innuitur: q2 ſingulariter
dicit dñe deus. Tria autē ſunt in q̄bus reperit
imago vel veſtigiū huius trinitatis ⁊ vnitatis
ſc3 angelus: ala ⁊ aqua ſc3 in fonte ꝯducto. qui
eſt quaſi veſtitus ⁊ riuo. Itē q2.a. eſt ſm omne
idioma ꝑma lrarū. Oēs lr̄e grece hebraice ⁊ la
tine reddūt teſtimoniū huic veritati. ¶ Quan
tū ad ſecūdū de vnitate eſſentie vnū deū eſſe ꝓ-
batur rōne ⁊ autoritate et exēplo. q2 eſt creator
omniū: ideo dicit deus. gubernator premiator
quoq3 bonoꝝ: et punitor maloꝝ. et ideo dicitur
dñs.i. do malus: do munꝰ: ⁊ do minas. ¶ Quā
tum ad tertiū: q2 deū nemo vidit vnq̄. Io.j. Et
de eo tm̄ poſſumus ſcire ꝙ ſit ſed nō quid ſit: et
pfectius loquimur de eo p negationē q̄ per af-
firmationē / ſane tamen intelligēdo. ¶ Si ꝓpo
natur illud. Exaltata ſum. Eccli.xxiiij.c. in aſ-
ſumptione virginis: poteſt dici. q̄ mirabiliter
fuit exaltata oſtendit Ioh. Apoc.xij. Signum
magnū apparuit in celo. mulier amicta ſole et
luna ſub pedibꝰ eius: et in capite eius corona
ſtellarū.xij. Ubi innuitur ꝙ tripliciter exaltata
fuit. Primo q2 in corpore glorificata: mulier
amicta ſole. dicit xp̄s ꝙ in vltima reſurrectiōe
iuſti fulgebūt ſicut ſol in corpore eoꝝ. hac ergo
gloria veſtita fuit nunc. et de iſta materia vide
in legenda ⁊ de morte eius. Scḋo fuit ſup oīe
collocata: ſc3 collegium angeloꝝ ⁊ ſanctoꝝ. ibi.
luna ſub pedibus eius. Luna mutabilis deſi-
gnat creaturā. quia oīs etiā angelica natura
mutabilis eſt affectu ⁊ cogitatu. Et hic poteſt
dici de ductione eius in celu3 a filio figurata p
arce reductionē i hieruſalē cū.vij. choris.ij. Re
gū.vj. et de admiratiōe angeloꝝ dicētiū. Que
eſt iſta ⁊c̄. Tertio fuit multiplici priuilegio de-
corata: q2 i capite eiꝰ corona ſtellarū duodecim
q̄ ſunt.xij. priuilegia ſingularia q̄ notat Bern.
¶ Nota etiā ꝙ ſm membra ipſius autoritatis
inducte: poteſt cōprehendi et diuidi ſimul totū
euangeliū vel epiſtola. verbi gratia. Si propo
natur illud. Exijt primo mane conducere ope-
rarios in vineā ſua3. Matth.xx. in ſeptuageſi-
ma: ⁊ inducatur autoritas ps. Beatus vir qui
non abijt in conſilio ⁊c̄. vſq3 die ac nocte: poteſt
ſic diuidi. Hic notantur quattuor concluſiones
iuxta euāgeliū hodiernū. Prima premiū pre-
optandū. quia beatus vir. Et euangeliū. cōuen
tione facta cū operarijs ⁊c̄. Secūda vitium fu-
giendū: q2 non abijt in cōſilio impioꝝ. et euan-
gelium: quid hic ſtatis tota die ⁊c̄. Tertia ra-
dium ꝯſequendū: quia in lege dñi ⁊c̄. et euāge.
ite ⁊ vos in vineam ⁊c̄. Quarta ſtadiū percur-
rendū: q2 in lege eius meditabit ⁊c̄. et euange.
Cum ſero autē factū eſſet ⁊c̄. Itē circa autori-
tate3 inductā ad propoſitū thematis poteſt ꝓ-
cedi per diſtinctionē. verbi gratia. Si ſumpto
pro themate illud.j. Coꝝ.xj. Hoc facite in meā
cōmemorationē. in feſto corporis chriſti: indu-
catur illud ps. Memoriā fecit mirabiliū ſuorū
miſericors ⁊ miſerator dominꝰ ⁊c̄. poteſt dici ꝙ
ſeptē ſunt opera mirabilia dei: q̄ in euchariſtie
ſacramento memorant: qḋ eſt eſca p excellen-
tiam data timentibus deum. Primū eſt opus
creationis. Secūdū eſt opus iſrael eductionis
Tertiū eſt incarnatiōis. Quartū eſt ſacre paſ-
ſionis. Quintū eſt iuſtificationis. Sextum eſt
pie expectationis. Septimū eſt ſupne fruitio-
nis. Primū memorat: q2 in ſacramēto non eſt
materia cōis termini a quo ⁊ termini ad quem
fit trāſmutatio / ſicut accidit in mutationibus
ſubſtantialibus: ſed totū ſc3 materia et forma
panis tranſit in totū. ⁊ hic poteſt dici aliquod
exemplū de tali mutatione quomodo nō eſt im
poſſibilis. Secundū eſt de eductione ⁊ libera-
tione iſrael de egypto p eſum agni ⁊ cibationē
populi ex māna: ⁊ potu aque de petra q̄ ſigna-
bant iſtud ſacramentū. Tertium eſt ꝙ ſicut ad
quinq3 verba virginis. Fiat michi ſm verbum

tuſ: dei filius deſcendit de celis velatus carne noſtra: ſic ad verba quinqʒ ſacerdotis deſcēdit xps nō mutando locū in altari velat⁹ illis accidentib⁹: de quib⁹ pōt aliquid dici quare ibi remanēt. Quartum eſt de paſſione quā maxime memorat celebratio hmōi. Et ꝓpterea ſeparatim ꝛ cōſecrat corpus et ſanguis: ꝗuis totū ſit ſub vtraqʒ ſpecie: ꝛ fractio hoſtie ꝛ ſigna tot ſacerdotis ſignificāt oia paſſionē. Quintū de iuſtificatiōe figurat: q: ſicut p multa flagella frumentū efficit panis ꝛ ſecernit farina a furfure ſic aia a vicijs ꝛ madefit lachrymis ꝛ coquitur charitate. Sextū: q: cū tractat ab immūdis et ſumit nō punit/ ſed patiēter expectat: ita ꝛ peccatores ꝙtidie. Septimū: q: ſicut reficit dulcedine mēte et vnit cibus cū cibato: ſic accidit in patria. Pōt etiā ꝓcedi circa auctoritatē inductam ad ꝓpoſitū thematis p multiplicē eius expoſitionē: vt ſi ꝓponat. Fides tua te ſaluū fecit. ꝛ inducat illud pſ. Omnia opa ei⁹ in fide. ❡ Sciendū ꝙ opa diuinoꝝ/ opa miraculoꝝ/ ꝛ opa bonoꝝ moꝝ oīa repertunt in fide. Et pmo opa diuina abintra. Nā ꝙ pater genuit filium/ ꝛ ꝙ vterqʒ ꝓducat ſpiritūſanctū ex fide habemus. Et etiā opa abextra: vt de creatiōe mūdi ꝛ incarnatione et hmōi. ad Heb. xj. Fide credimus aptata eſſe ſecla ꝛc. Secūdo opa miraculoꝝ. iuxta illud ad Heb. xj. Sancti p fidē vicerunt regna ꝛc. ꝛ ptʒ in euangelijs. Tertio opa bonoꝝ moꝝ. Nā vt dicit. j. Jo. v. Hec eſt victoria q̄ vincit mūdū. i. vicia mūdi fides nr̄a. Si ꝓponat illud in aſſumptiōe ſancte Marie. Optimā parteʒ elegit ſibi Maria. Et inducat illud pſ. Dn̄i eſt aſſumptio noſtra: vt loquatur ꝓpheta in pſona virginis. ❡ Pro cuius declaratione ſciēdū ꝙ humana natura pōt cōſiderari in triplici ſtatu: ſcʒ in eſſe nature/ in eſſe gr̄e/ ꝛ in eſſe glīe: ꝛ quilibet ſtat⁹ hʒ triplicē gradū. Et de q̄libet ſtatu virgo aſſumpſit optimā partem. ſ. optimū gradū. Nā primus eſt bon⁹: ſecundus melior: terti⁹ optimus. Et ſm hoc tripliciter exponit ad eius cōmendationeʒ illud Dn̄i eſt aſſumptio noſtra. Primo elegit optimā parte ex ſtatu naturali: q: dn̄i eſt aſſumptio noſtra ꝓpter dn̄icā incarnationē. i. q: ſumpſit totaliter dn̄ʒ. Secūdo elegit optimā partē ex ſtatu ſpūali: q: aſſumptio noſtra eſt dn̄i ꝓpter mirificā pfectionē. i. q: ſumpſit totalr dn̄m. Tertio elegit optimā partem ex ſtatu ſupnaturali q: aſſumptio nr̄a eſt dn̄i: q: dn̄s aſſumpſit me ꝓpter magnificā exaltationem. ❡ Quātū ad primū dicit apl's. j. ad Tim. j. Omis creatura dei bona eſt. ſ. in ſua natura: et pcipue rōnalis: ſʒ iſta repit in triplici gradu: q: in initiali inſtitutiōe/ in gnāli deſtitutiōe/ ꝛ in diuinali vniōe. Et in generali deſtitutiōe reperit poſt peccatū Ade cuʒ multis miſerijs peccatoꝝ et penaꝝ. Et originali cū quo naſcimur. pſ. Ecce enī in iniquitatib⁹ ꝛc. de cōſe. di. iiij. firmiſſime. addimus multa actualia ꝓpter que efficimur multum mali: verū quantūcūqʒ quis ſit malus: tn̄ nunq̄ peccatū tollit bonū nature: et q̄tum ad eſſentiā eius nichil auferi: q̄tū ad inclinationem ad bonū qđ eſt ei accidens naturale: et ſi diminuat/ nunq̄ tn̄ totaliter tollit ſm Tho. j. ij. Vn̄ ꝛ bonus eſt homo etiā peccator in ſui naturali conditione. In initiali inſtitutione. ſ. ante peccatū Ade fuit multo melior: q: nullis miſerijs ꝛ penalitatibus ſubdita: ꝛ ad nullū malum inclinata. Et hūc gradum habuit in parte virgo beata. Nā ita fuit in vtero ſanctificata/ et ſpūſancto repleta: q: nullā inclinationē actualem vnq̄ habuit ad aliqđ malū. Remāſit tn̄ nobiſcū ſubdita penalitatib⁹/ vt magis mererer et nos cōſolaremur ſuo exēplo: q: ſi ita pura et ſancta tāta paſſa eſt: quis debʒ velle immunis eſſe a penis? Sed ꝛ terti⁹ modus ſtatus humane nature. ſ. put eſt vnita cū deo: reperit tn̄ cū xpo qui eſt deus ꝛ homo. Et hanc partē elegit Maria: q: aſſumptio dn̄i (vt ipſa dicit) eſt nr̄a: de meis enī puriſſimis ſanguinib⁹ formata eſt caro aſſumpta a verbo. Et hec vtiqʒ eſt optima pars/ q: nulli vicio ſubiecta: nec etiā penalitati ex neceſſitate/ ſed ex ſua volūtate. Oblatus enī eſt/ q: ipſe voluit. Eſa. liij. Et ex hoc (inquit ipſa) beatā me dicent oēs generatiōes: ꝛ angeloꝝ ꝛ hominū/ iudeoꝝ/ gētiliū/ ꝛ xpianoꝝ: oēs enī multipliciter laudāt ꝛc. ❡ Quantū ad ſecundū ſtatus gr̄e ꝛ virtutis qui eſt melior pꝛio q: potior eſt gratia q̄ natura. de cōſe. diſ. ij. reuera. hʒ tres grad⁹. Ponūt enī nō ſolū theologi/ ſed ꝛ phi morales virtutes in triplici differētia in creatura. ſ. politicas/ purgatorias/ ꝛ purgati animi: vt habes in. j. ij. ſcti Tho. ❡ Primus gradus ſubijcit magis inſultib⁹ tētationū: quelibet enī virt⁹ a ſuo cōtrario impugnat ſed nō vincit ſi reſiſtit: pone exēpla de temperantia/ iuſtitia/ fortitudine/ ꝛ prudētia. Et iſte ergo eſt bonus gradus et neceſſari⁹ homini q̄ vult ſaluari: quelibet enī virtus patit detrimētum ab vno vicio. dicit Aug. de pe. di. v. c. j. Secundus patit tentatiōes: ſed facilius vincit et melius diſcernit: ꝛ iſte eſt melior. Terti⁹ nō patit quaſi tentatiōes: ſed ſedatis paſſiōib⁹ libere deo ſeruit: vt dicat cum pſ. Sitiuit in te aia mea q̄ multiplr tibi caro mea: ꝛ iſte eſt optim⁹ ad quē pauciſſimi veniūt: primus reperit in nouiter penitētib⁹: ſecūdus in bonis actiuis: tertius in cōtēplatiuis. Et hūc elegit Maria et aſſumpſit ſp dn̄m vt diceret cuʒ pſ. Pars mea deus in eternū. ❡ Quātum ad tertium qđ eſt optimū: ad Heb. xiij. Optimū eſt gr̄a ſtabilire

cor.firmaẗ autē ꝙ de cetero in malū moueri nō
poſſit gr̄a finali.i.gloria eterna: que et gr̄a di=
ciẗ ꝙ gratis datur:qꝛ vltra merita noſtra:ſed ꝛ
cū coronat de⁹ (inquit Aug.) merita noſtra re=
munerās:de⁹ vtiq̧ remunerat munera ſua.Uñ
ad Ro.vj.diciẗ.Gratia dei vita eterna. Et hic
poſſunt notari tres gradus.Prim⁹ valde bo=
nus:ſcꝫ aiam egredientē ſubito volare ſine im
pedimēto reatus ad qḋ pauciſſimi veniūt. Et
ad hoc plurimū iuuant ſacramēta deuotiſſime
ſuſcepta/ꝛ oratiōes ſanctoꝝ:que oīa ꝗuis non
egeret his/fuerūt tñ in trāſitu Marie in noſtri
exēplū.nam ſm Alber.mag.ſuſcepit cōionē et
extremā vnctionē ab apl̄is:ꝛ ſic migrauit. Se
cundus eſt melior: ſcꝫ etiā in corpore gl̄ificari:
qḋ quidā credūt de patrib⁹ q̄ reſurrexerūt xp̄o
reſurgēte: et quidā alij de Johāne euāgeliſta:
ſed certi⁹ crediẗ de virgine Maria : p̄cipue ex
quo corpus ei⁹ nō inueniẗ in terra: vt dicūt ra
tiones doctoꝝ:vt pꝫ in legēda.Terti⁹ eſt opti
mus:ſcꝫ in excelſo choro angelorū: oīa hec ha=
buit v̄go maria exaltata ſup choros angeloꝝ.
Et ſicut aſſumptio ſua fuit dñi.i.ſicut fuit aſ=
ſumptio dñi in celū quo ad multa: qꝛ ſicut xp̄s
in aīa ꝛ corpore/ita ꝛ v̄go. Et ſicut xp̄s aſſum=
ptus fuit ſup oēs etiā intellectuales ſpūs.i.an
gelos/ita ꝛ v̄go. Et ſicut oēs angeli ꝛ ſcti xp̄m
aſcendētē aſſociauerūt/ita ꝛ virginē: immo (vt
dicit Hiero.) credēdū eſt ꝙ ipſe ſaluator p ſe to
tus feſtiu⁹ occurrit/et eā in throno ſuo colloca
uerit: ad qḋ facit quod diciẗ. Te enī aſſumā et
regnabis mecū . Aſſumptus eſt xp̄s vt eſſet in
illa curia noſter aduocat⁹ . iuxta illud: Aduo=
catū habemus ꝛc.et Maria nr̄a aduocata.

Sermo de ſctō Johā. bap.

¶ Sextus modus pcedendi §.VI.
eſt ex interpretatiōe/vel etymologia/ſeu expo
ſitiōe nois in themate de quo eſt ſermo:vt ſi p=
ponaẗ in feſto natiuitatis Joh.bapti.illud Lu.
j.Johānes eſt nomen eius: inducaẗ illud Eſa.
xlix.Attendite populi delōge:dñs ab vtero vo
cauit me: de vētre matris mee recordatus eſt
nois mei . Ubi nota ꝙ noīa imponunẗ reb⁹ ab
hoīe/a pprietatibus naturalibus vel tp̄alib⁹:
ſicut legiẗ de Adā qñ impoſuit noīa rebus:ſed
a deo imponunẗ ex effectibus gr̄e.Uñ qꝛ p ex=
cellētiā fuit gr̄a in Johāne/ ideo fuiẗ ſibi impo
ſitum nomē importans gr̄am : interpretaẗ enī
in quo eſt gr̄a. Eſt aūt triplex gr̄a quā ipſe ha=
buit : que pōt notari in eo qḋ ait apl̄s.j.Coꝛ.
xv.Gratia dei ſum id qḋ ſum: ꝛ gr̄a eius in me
vacua nō fuit. Et alubi ideꝫ.ſed gr̄a eius ſemp
in me manet.Et qꝛ copioſe omnē gr̄am habuit
merito Johānes eſt nomē ei⁹.Ambro.Reſpi=
cite Johannē quāta vis ſit in noīe eius : cuius
nūcupatio patri pietatē/muto loquelā/populo
reddit ſacerdotē. Uñ tp̄e quo fuit tanta peſtiō
ꝙ oſcitādo vel ſternutando hoīes moriebanẗ:
ſumptū eſt p adiutorio hmōi dictū:de⁹ te adiu
uet ꝛ ſanctus Johānes. Eſt ergo gr̄a cumula=
lis adeptiua meritorū: gr̄a dei ſum id qḋ ſum.
Eſt ſecūda gr̄a ſpecialis cōtentiua p̄uilegiorū:
ꝛ gr̄a eius in me vacua non fuit.Eſt tertia gr̄a
finalis allatiua premioꝝ: ꝛ gr̄a ei⁹ in me ſemp
manet. De p̄ria dicit Johānes.j.c.De plenitu
dine ei⁹ nos oēs accepimus gr̄am.ſ.a xp̄o: ipſe
eſt q̄ illuminat oēm hoīem ꝛc.ſ.luce gr̄e:non ꝙ
oēs illuminenẗ/ ſed qꝛ nullus eoꝝ q̄ illumināẗ
ab alio ꝙ ip̄o illuminaẗ:ꝛ per hāc hꝫ homo eſſe
ſpūale ꝛ meritū naturale.Uñ Eccl̄s vlti.Time
deū/ꝛ mādata eius ſerua : qḋ fieri non pōt ſine
gr̄a.ſm Aug.hoc eſt oīs homo.i.per hoc hꝫ ve
rum eſſe. Sine hac gr̄a nec deſertum nec pnīa
pfuiſſet Johāni bap.nec alteri. Uñ Gre.que=
libet occulta loca aiam ſine gr̄a ſaluare nō poſ
ſunt ꝛc.di.xl.quelibet occulta.Cū ipſa gr̄a na=
tus eſt Johānes: qꝛ (vt diciẗ Luce.j.) Spūſctō
replebiẗ adhuc ex vtero matris ſue. Clarū eſt
aūt ꝙ quanto aliquod receptiuū qualitatis eſt
ppinquius alicui p̄ncipio influēti:tāto magis
recipit de influētia ei⁹ . Nā quāto quis magis
ppinqu⁹ eſt igni/tāto magis caleſcit: ꝛ quāto
flumē magiſ appropinquat mari/tāto eſt pfun
dius in aqua. Cū ergo Johānes fuit ppinquiſ
ſimus xp̄o natiuitate: ppinq̄tate ꝛ imitatione
copioſiſſime hāc recepit . Iſta aūt gr̄a ſine qua
homo ſaluari non pōt: que eſt maximū donum
dei in hac vita eſt ſimis luci ſolis:que quantū eſt
ex ſe parata eſt oēs illuminare : vt dt̄ Cypria.
de cōſe.diſt.iiij.nec quenq̄. dūmodo nō ponas
obſtaculū claudēdo feneſtras potētiarū/intel=
lectū et volūtatē ꝛc.¶ Quantū ad ſecūdū que
diciẗ in parte gratia gratis data dicit apl̄s.j.
Coꝛ.xij.Diuiſiōes gr̄aꝝ ſunt: idē vero de⁹ ꝛc.
ꝛ iſta p̄ter gr̄am cōem neceſſariā dicunẗ priui=
legia ſctōꝝ in quib⁹ nullus reperiẗ maior Jo=
hanne. Uñ Ber.in ſermōe. Exultēt oēs ſancti
ꝛ ſuoꝝ meritoꝝ prerogatiuis ante cōſiſtorium
maieſtatis aſſiſtāt:null⁹ tñ erit q̄ ad priuilegiū
Johānis audeat aſpirare:vn⁹ eſt ꝛ ſecūdū non
hꝫ q̄ vniuerſitatis humane trāſcēdit aſcēſum.
Sūt aūt.x.priuilegia gr̄e Jo.bap. Primū an=
nūciatio ſuperoſa. Secūdū ſctificatio amoro=
ſa.Tertiū manifeſtatio gaudioſa.Quartū cō=
uerſatio ſupuirtuoſa. Quintū pphetizatio co
pioſa.Sextum baptizatio generoſa.Septimū
cōmēdatio glorioſa. Octauū veneratio dulco=
roſa. Nonū predicatio fructuoſa.Decimū ope
ratio miraculoſa.¶ Quātū ad primū dixit an
gelus.Ego ſum Gabriel q̄ miſſus ſum tibi hec
nūciare.Luc.j.¶ Nota ꝙ lꝫ multorū in veteri
ꝛ nouo teſtamēto fuit prenūciata mūdo eorum

natiuitas:vt Remigi᷑. Tho. de aquino/ Iſaac/ Sāſonis/ Ioſie: nullus tñ eoꝝ fuit ita ſolēniter prenūciatus a deo/ ꝙ in hoc priuilegio ſʒ Ber. dñs Ieſus voluerit ꝑ ſe dignificare ſeruū ſuū: nec etiā xp̄s fuit ita ſolēniter nūciatus. Nam Iohānes iſte in ſolenniori die/ q̄ȝ in feſto ꝓpiciatiōis. In excellētiori loco/ q̄ȝ in tēplo Salomōis. Notiori miraculo/ q̄ȝ notū aliquo modo toti populo. Si igit̄ xp̄s voluit in hoc Ioh. magis ſe honorare/ quantū nos debem⁹ venerari.

¶ Quātū ad ſecundū legimus Hieremiā ſanctificatuȝ. Hiere. j. anteq̄ꝫ exires de vulua ſanctificaui te. Aliqui hoc etiā credunt de Nicolao: q̄ȝ nat⁹ ſtetit rectus ꝛc. Et de beato Dñico q̄ȝ iam in cunis egrediēs lectū/ iacebat in terra: ſed nullus cū tanta magnificētia. Nam ipſe dñs Ieſus pſonaliter ire voluit in vētre virginis exiſtēs ad domū Zacharie vt ſanctificaret Iohannē clauſum in vtero Elizabeth ſm̄ Orige. Et tāta gratia replet⁹ eſt vt impleuerit matrē. vñ exclamauit. vñ hoc michi vt veniat mater dñi mei ad me. Et ſm̄ quoſdā acceleratus eſt ei vſus ratiōis ad cognoſcendū aduentū ſaluatoris: et ꝓpterea exultauit. Operabat̄ autē ſanctificatio iſta ſm̄ doc. purgatiōnē ab originali ꝛ tātā ſoliditatē ꝙ nō poterat peccare mortaliter: et tñ non cōfidēs de ſeipſo fugit ciuium turmas: ne leui ſaltē maculare vitā famine poſſet ꝛc. De manifeſtatiōe. i. natiuitate gaudioſa dixit angelus. Multi in natiuitate ei⁹ gaudebunt. De trib⁹ tm̄ eccl̄ia ſolennizat natiuitatē ſcʒ de xp̄o/ virgine Maria/ ꝛ Iohāne: nō aūt de aliis: ex eo q̄ȝ nati ſunt in peccatis. Et de xp̄o quidē principaliter: q̄ȝ ille fuit ꝓ̇ncipiū noſtre redēptiōis. Annūcio vobis (ait angelus ad paſtores) gaudiū ꝛc. Luce. ij. De virgine: q̄ȝ nata eſt ſancta ꝛ mater. Natiuitas tua dei genitrix gaudiū annūciauit ꝛc. Canit eccl̄ia. De Ioh̄e aūt q̄ȝ precurſor xp̄i: ſicut lucifer precedit ſolē ſolēni⁹ eccl̄ia feſtiuat iſtā q̄ꝫ virginis. Nā antiquit⁹ nō fiebāt feſta de virgine: ſed bene de Iohanne ꝛ cū vigilia ꝛ octaua. Octaua aūt natiuitatis ꝟginis inſtituta fuit ſub Inno. iiij. etiā poſt vigiliā eius. Sʒ ad augmētū gaudij virgo Maria p̄ſens fuit huic natiuitati: et prima eū de terra leuauit: vt cōiter dicit̄. Fuit etiā miraculis plena: q̄ȝ p̄ri reſtituta fuit locutio ꝛ ſibi ꝛ matri datus fuit ſpūs ꝓphetie in octauo die. Bene ergo in natiuitate ei⁹ multi gaudebunt: q̄ȝ ꝛ iudei/ ꝛ ſarraceni/ ꝛ xp̄iani hodie feſtināt. Sed aliqui gaudēt corporaliter comedēdo ꝛc. Et extrema gaudij ſcilʒ hmōi luctus occupat. ꝓuerb. xiiij. Alij mūdialiter in pōpis et hmōi. Iob. xx. Gaudium hypocrite inſtar pūcti. Alij ſpūaliter. ſ. in cōſideratione tanti luminis et totius mundi. pš. Lux orta eſt iuſto ꝛc. ꝛ in ieiuniis/ oratiōibus/ elemoſynis ſe exercent ad honorē ſancti Iohānis: ꝛ hoc petit eccleſia in oratione. ſ. gaudia ſpūalia. De cōuerſatiōe eius dicit Chryſo. ꝙ cōuerſatio Iohānis omniū ſanctoꝝ vitā faciebat apparere culpabilē. Exemplū ponit de niue: cuius cōparatione oīus res alba videt̄ fuſca. Eius cōuerſatio q̄ꝫ ꝟtuoſa fuerit oſtendit xp̄s cū dixit Ioh. v. Ille erat lucerna ardens ꝛ lucens: vbi notat̄ humilitas imitanda: q̄ȝ lucerna que antiquitus fiebat de terra ſignat humilitatē qua quis ſe cognoſcit terram. vnde dixit. Ego vox ꝛc. que ſcʒ per me non ſubſiſto: et in baptiſmo Iohānes ꝓhibebat cū dicens. Ego a te debeo baptizari ꝛc. Charitas amplexāda q̄ȝ ardens. Arſit vtiq̄ꝫ in dei amore totaliter datus cōtemplationi: ꝛ ꝓximi admonens oēs ad bonū. Exēplaritas admirāda: q̄ȝ lucens Mat. v. Sic luceat lux veſtra ꝛc. Exēpla eximia fuerūt in eo auſteritatis/ paupertatis/ et caſtitatis: quis auſterior/ pauperior/ aut caſtior Io. ꝛc. De predicatiōe eius nota ꝙ fuit magiſter principaliū predicatoꝝ eccl̄ie: q̄ȝ apoſtoloꝝ: q̄ȝ plures fuerūt diſcipuli eius. ꝛ ꝓpter hoc dixit ſe vocē: q̄ȝ ſicut vox manifeſtat verbū ideſt cōceptum mentis/ ita Ioh. verbū patris. Vñ Eſa. de eo dicit. Ego vox clamantis in deſerto. vbi notat̄ et locutio ei⁹: q̄ȝ vox et affectio eius: q̄ȝ clamātis in deſerto. Sed quid loqueretur iſta vox notat pš. dicens. Vox dñi ſuper aquas ad predicandū. ſ. penitētiam cōtra gulā penitētiaȝ agite. Vox dñi in virtute. i. in fortitudine cōtra iram: cū innocenter incarceratus in morte nō eſt turbatus: ſed dixit in man⁹ ꝛc. Vox dñi in magnificētia contra auariciā: cū dixit. Qui hʒ duas tunicas det nō habēti. Luce iij. Vox dñi cōfringētis cedros altas ꝑ ſuperbiam: cū dicebat. Genimina viperaꝝ quis oſtēdit vobis fugere ꝛc. Vox dñi intercidētis flammā ignis cōcupiſcētie et luxurie: cū dixit Herodi. Nō licet tibi habere vxorē fratris tui. Vox dñi cōcutiētis deſertuȝ. i. accidioſum qui bonū deſerit cū dixit. Iam ſecuris ad radicem arboris poſita eſt ꝛc. Vox dñi preparantis ceruos: cū dixit mittens duos diſcipulos. Tu es q̄ venturus es: qḋ fecit ad preparandū ceruos. i. diſcipulos ad xp̄m vt abijcerēt inuidiam quam ad eum habebāt.

¶ De ꝓphetizatiōe eius dixit pater. Tu puer ꝓpheta altiſſimi vocaberis q̄ȝ ita fuit copioſe ꝓpheta vt xp̄s diceret plus q̄ꝫ ꝓphetā. Et hoc tripliciter: q̄ȝ ſcʒ de eo prophetatū extitit. Malach. iij. Ecce ego mitto angelū meū. Et q̄ȝ ꝓphetā patrē et matrē in natiuitate fecit. Et ipſe ꝓphetauit de p̄ſenti occulto: cū dixit Ecce agnus dei. nolite oīni ſpiritui credere: ſed ꝓbate ſpūs vtrū ex deo ſint. j. Io. iiij. Mūdus eſt hodie plen⁹ ꝓphetis: ſed nō ex

deo ſʒ ex diabolo. ¶ De baptiſmo dicebat ipſe Johes. Johannis.j. Ego baptizo vos aqua in pnia: ⁊ ꝗuis ipſius baptiſmꝰ nō eſſet in ſacꝛm vel ablutiuū pctōꝝ: tamen erat noſtri baptiſmi maxime figuratiuū: qꝛ in aqua: ſed in alia forma: qꝛ in noie vēturi Joh̄. baptizabat. erat ⁊ ad penitētiā inductiuū ſicut et bona opa: oīes tñ baptizati ab eo fuerūt iterum baptizati. ſm doctores. vñ.j.q.j. dedit. Dedit baptiſmū Johannes ⁊ baptizatū eſt poſt Johānes ipſe eñi xp̄m baptizauit: ⁊ tūc ei myſteriū trinitatis manifeſtatū eſt: qꝛ pater in voce: filiꝰ i carne: ſpūſſctūs in colūbe ſpecie. ¶ De cōmendatione nullꝰ reperit ita mirabiliter cōmēdatus. Nā ois natura intellectualis eū cōmendat. Primo deꝰ ipſe Mat.xj. Inter natos mulierū nō ſurrexit maior iohāne baptiſta. vbi excludit Maria: qꝛ dr inter natos. ⁊ chriſtꝰ: qꝛ dicitur mulierū. Non enim chriſtus fuit mulieris natꝰ: ſed ꝟginis. Scđo angelus. Luc.j.c. Erit eñi magnus corā dño ⁊c. vbi ſubſequēter ipſe archāgelꝰ gabriel deſcripſit vitā eius. Tertio hō etiā inimicus vt herodes. qꝛ vt dr Mar.vj. ſciebat eum virū ſanctū ⁊ metuebat eū. Sed et doc. eccl'ie mirabiliter eū cōmendāt. vnde Chryſo. Joh̄. ſchola virtutū ⁊c. vide in lectionibꝰ de decollatiōe eiꝰ Pe.da. in feſto natiuitatis eius. Et merito qꝛ reperitur i oi cetu ſctōꝝ patriarchaꝝ. qꝛ pater apl'oꝝ: propheta: immo plus ꝙ propheta. quia Math.xj. q̄d exiſtis ⁊c. Apl's. Fuit homo miſſus a deo ⁊c. Joh̄.j. Apl's īterpretatur miſſus. Martyꝛ: qꝛ ꝓ veritate decollatꝰ. Confeſſor. et predicator. ꝟgo cū ꝟginibꝰ ſacris. De veneratione eiꝰ multū oēs eū venerant: qꝛ didicerunt a xp̄o. Nā eū voluit quodā tpe eſſe in maiori fama. ipſe incarnatꝰ voluit eū ꝑ matrē viſitare: ſic eccl'ia multū honorat eū: nam plura feſta de eo agit ꝙ de aliquo ſctō. Sed ⁊ ſm Ber. prima eccleſia ſolēniter cōſecrata q̄ eſt principalis totius orbis. ſcʒ ſcti Joh̄. lateraū. ad eiꝰ honorē eſt cōſecrata. Et merito oēs debēt eū venerari qꝛ reperit officiū exercere oim angeloꝝ: ſcʒ ſeraphin ꝓpter feruentē charitatē ⁊c. vide in legēdis ſctōꝝ. Venerati ſunt ⁊ eū ſcti patres qui erāt in limbo: qꝛ prenūciauit eis ⁊c. ¶ De precurſiōe ptʒ: qꝛ ſm Grego. miſit ad ieſum dicēs. Tu es q̄ vēturus es: interrogans ſi volebat ꝙ eſſet ſuus precurſor ad pr̄es limbi: ſicut fuerat precurſor in mūdo. ¶ De miraculoſa operatione nota ꝙ nullꝰ ita cito fecit miracula ſicut Johānes: qꝛ adhuc i vtero matris exiſtēs exultauit miraculoſe cōceptꝰ: qꝛ de ſterilibꝰ parentibꝰ. miraculū fecit in natiuitate reddēs pr̄i loquelā: ⁊ tota vita eiꝰ fuit miracl'oſa. ¶ De gr̄a finali pōt intelligi illđ Ro.vj. Gr̄a dei vita eterna. multi eñi bñ incipiūt: q̄ in malo vitā finiūt. Greg. Et incaſſum bonū agitur ſi ante vite terminū deſerat. de pe. di.iij. incaſſum. hanc optime habuit Johānes ſemꝑ in ea ꝓficiens et tādē in eo finiēs. Si ꝓponat in circūciſione. Vocatū eſt nomē eiꝰ ieſus. Quō diuerſis modis noiatus eſt ſignificātibꝰ nomē eiꝰ effectꝰ. Sed iſtud ꝑcipuū qđ figuratū eſt in ieſu naue. in ieſu ſacerdote magiſtro: in ieſu ſirach fuit prenūciatū. pš. Dñe dñs noſter ⁊c. ⁊ tandem fuit hoc nomē impoſitū: ⁊ interpretat ſaluator. ⁊ qꝛ ſaluat nos ab infectione criminali. Mat.j. Ipſe eñi ſaluū faciet populū ſuū a pctis eoꝝ. ⁊ cōmiſſis et cōmittēdis ne fiāt. Scđo ſaluat ab obſcuratiōe intellectuali. Ber. Unde tāta lux in mūdo: niſi de predicato ieſu Cañ.j. Oleū eſt nutritiuū luminis. effuſum nomē tuū. Tertio ab afflictiōe tēporali. Mar. vlt. In noie meo demonia eijciēt ⁊c. ¶ Si ꝓponat. Tu es petrꝰ. Petrus interpretat diſcalciatus vel agnoſcēs. vel dicitur a petra. Et in primo notat in ipſo mundi abdicatio. in ſecūdo ſui illuſtratio. in tertio chriſti imitatio: per dilectionē: paſſionem ⁊c.

¶ Septimus modus pro= §.VII. cedēdi eſt curioſus: lʒ moral'r et vtiliter poſſit extēdi ſm litteras alicuiꝰ nois de themate: ſicut facere mēbra diuiſiōis incipiētia ſm illas lr̄as. ſicut verbi gr̄a. Si ꝓponat ꝓ themate illud. Mortuꝰ eſt diues et ſepultꝰ eſt in inferno pōt dici ꝙ octo ſunt pene maxime in inferno q̄ notāt in lr̄is octo ipſiꝰ nois infernꝰ. Prima i. id eſt ignis cruciatio. Apo.xxj. Pars illoꝝ. ſ. pctōꝝ in ſtagno ignis ⁊ ſulphuris. Scđa n. i. numinis priuatio. Eſa.vl. Tollat impiꝰ ne videat gloriā dei. Tertia f. ideſt flagelli illatio. pš. Multa flagella pctōris. et Eſa. Seruietis diīs alienis ⁊c. Quarta. e. id eſt eterna duratio. Mat.xxv. Ite maledicti in ignē eternum. Quinta. r. id eſt remorſiōis ſtimulatio. Eſa.vl. vermis eoꝝ nō moriet: ſcʒ remorſus cōſciētie. Sexta. n. id eſt negatio illuſtratiōis. Mat.xxij. Mittite eū i tenebras exteriores. Septima. v. id eſt vilificatio habitationis. qꝛ ſm Baſiliū ibi ꝓūciet fex oiʒ elemētoꝝ. Octaua. s. ideſt ſublatio ois cōſolationis. Greg. erit ibi mors ſine morte/defectꝰ ſine defectu. Et hec etiā poſſunt notari in autoritate Job vbi loq̄t de inferno: etſi non eo ordine. Nā numinis. i. dei viſionis ꝑuatio. ibi. vadā. ſ. expulſus a dei facie. Duratio eterna: ibi nō reuertar ad ſtatū. ſ. dētis. Negatio illuminatiōis: ibi. ad tenebroſaʒ. Illatio flagelli ꝑ demones. ibi. optā mortis caligine. diabolꝰ dr mors. Vilificatio habitationis. ibi. terrā miſerie. Sublatio ois cōſolatiōis. ibi. terrā tenebrarū. i. tribulationū. Ignis cruciatio. ibi. nullꝰ ordo. Nā ignis ille nō lucet vt hic. ⁊ i

Interꝑtatio inferni.

igne etiā friget: qꝛ ſm Job. trāſibūt ab aquis
nimiū ad calorē nimiū ⁊c. Remorſionis cōſciē
tie ſtimulatio.ibi.ſed ſempiternꝰ horror inha=
bitat.Extēde vt placet per autoritates ⁊ exem
pla. ¶ Si ꝓponatur illud. Stephanus plenꝰ
gratia. Poteſt dici ꝙ ꝗuis ex certitudine ſcī=
ri nō poſſit ſi hō habet gratiā dei: qꝛ dr̄ Eccſ.
ix.c. Nemo ſcit vtrū odio vel amore ſit dignus
tamē ꝑ cōiecturas et ſigna poteſt ſciri. Et ſunt
octo ꝗ ſi ꝗs habet ſignū eſt ꝙ plenꝰ eſt gr̄a ſm
octo litteras huius noīs ſtephanꝰ. Primū eſt
ſufferentia aduerſoꝝ. Vñ ſtephanꝰ plenꝰ gra=
tia et fortitudine.pſ̄.Spiritu oris eius oīs vir
tus.Scd̄m temperātia delectationū.ad Ti.ij.
Apparuit gr̄a dei erudiēs nos ⁊c.Tertiū effi=
ciēcia miraculoꝝ.j. Coꝝ.xij. Alij datur gratia
ſanitatū ⁊c. Uel meliꝰ experientia diuinoꝝ ſcꝫ
per guſtū.⁊ dr̄ ſapiētia.Quartū facilitas bene
operādi.Ambro. Neſcit tarda molimina ſpiri
tuſſancti gratia.Quintū auiditas diuina v̄ba
audiendi.Joh.viij.Qui ex deo eſt ſcꝫ per gra=
tiā: verba dei audit.Sextū nuditas terrenoꝝ.
Matth.xix.Si vis ꝑfectꝰ eſſe vade ⁊ vende oīa
que habes et da pauperibꝰ et ſequere me ⁊c.
Septimū vindicatio peccatorū in ſe et in alijs
pſ̄. Iniquos odio habui ⁊c. Tātum affligitur
quantū amat.Aug.Octauū ſubuētio ꝓximo=
rum.Joh.Qui viderit fratrem ſuū neceſſe ha=
bere ⁊c.Hec omnia ſtephanus.

¶ De modis dilatādi materiā et libris autēti
cis eccleſie et apocriphis. Capitulum.vj.

AD dilatandū materiam procedit
diuerſis modis. Nā primo circa cō
cluſionē vel materiā de qua agitur
inducēda eſt aliqua autoritas vel ſa
cre ſcripture/ vl̄ canonis/vel ſcti do
ctoris:⁊ aliqñ etiā gentiliū:ſed raro.Et poteſt
etiā ibi moueri aliqua ꝗſtio. Scd̄o induci pōt
aliqua ratio nō demonſtratiua:ſed perſuaſiua.
¶ Tertio diffiniendo ſeu deſcribēdo rē ipſam
de qua eſt ſermo. Quarto interꝑtādo vel ethy
mologizando nomē eiꝰ.Quinto aliquā figurā
adducēdo ad idē nō quidē fabularū poeticarū:
ſed de ſcripturis diuinis.Sexto ſimilitudines
naturales ꝓponendo. Septimo exēpla ad idē
recitādo de xp̄o ⁊ ſctis ſuis:⁊ nō ſolū que habē
tur in biblia:ſed etiā alia aliqñ etiā infideliuꝫ.
Exēpla etiā humane cōuerſationis multū im=
primūt et mouent.Octauo per cōmendationē
vel vituperationē materie de qua agiẗ.Et hoc
vel ex dictis ſanctoꝝ ſeu doctoꝝ:vel ex cōi opi
nione hoīm:vel ex vtilitate multa vel detrimen
to qđ inde poteſt ſequi. Exēplū ponatur in me
diū de ſupradictis. Si agaẗ de mīa. iuxta illđ
thema.Eſtote miſericordes. ¶ Primo poteſt
adduci autoritas ſcripture ſacre: puta dicēdo
illud apl̄i Coľ.iij. Induite vos ſicut electi dei
et ſcti viſcera mīe. Cognouit Salomō iſtud fo
re neceſſariū. ꝓpterea dixit Eccſ.ix.Oleū ſcꝫ
mīe de capite tuo.i.mēte nūꝗ̄ deficiat. Nō eñ
credendū eſt ꝙ loquaẗ de oleo materiali: quia
hoc eſſet turpe ⁊ abominabile. Diuiſio ſuper di
cto themate pōt fieri ſic. Pater veſter miſeri=
cors eſt iudicia differendo:et vos eſtote miſeri
cordes a diffinitiuis ſentētijs abſtinēdo. vnde
ſubdit. Nolite iudicare. ¶ Scd̄o pater veſter
miſericors eſt multiplicia ꝯferēdo:⁊ vos eſtote
miſericordes erogatiuis ſubſtātijs nō parcen
do.vñ dicit. Date ⁊ dabitur vobis.Tertio pa=
ter veſter miſericors eſt ſupplicia remittēdo.⁊
vos eſtote miſericordes vindicatiuis malicijs
indulgēdo.Vñ dr̄.Dimittite ⁊ dimitteẗ vobis.
Et hec tria ꝯſequēter tractanẗ ꝑ totū euāgeliū
Et ꝙ oībus mīa ſit neceſſaria oſtēdit Amb. in
canone.di.lxxxvj.in ſingulis. dicēs. Mie cōis
eſt vſus: ideoqꝫ cōe preceptū eſt oībus etatibꝰ
oībus officijs neceſſaria: ab oībus deferenda.
nō miles:nō publicanꝰ excipiẗ:nō agricola vel
vrbanus. Diues ⁊ pauper oēs in cōi moneṅẗ:
vt cōferāt nō habenti. Miſericordia ei plenitu
do v̄tutū eſt.hec ibi. ¶ Sed ꝗriẗ hic vtrū mīa
ſit maxima virtutū. Ad qđ r̄ndet Tho. ij.ij. q.
xxx.ꝙ in deo qui nō hꝫ ſuꝑiorē eſt maxima mīa
pſ̄.Mīa eiꝰ ſuꝑ oīa opa eiꝰ.In creaturis ma=
xima eſt charitas:ſed ⁊ mīa his ꝗ ſunt ad ꝓxi
mū.ibi vide. ¶ Scd̄o rō naturalis docet mīaꝫ:
nā cū quilibet velit ſibi miſereri ⁊ ſubueniri in
ſuis neceſſitatibꝰ et cōpati:hoc debet facere ex
mīa ipſe ꝓximis indigētibꝰ. ¶ Tertio ꝗd ſit
mīa declarat Augu.in lib. de ciui.dei di. ꝙ eſt
aliene miſerie nr̄a in corde cōpaſſio: qua ſi poſ
ſumꝰ alijs ſubuenimꝰ.Ex quo oſtendiẗ ꝙ illi ꝗ
hn̄t vñ ſubueniāt ꝓximis ⁊ nō faciūt:nō habēt
mīam. ¶ Quarto hoc declarat ipſa ethymolo=
gia noīs.nā mīa dr̄ quaſi miſeriā adimēs.i.tol
lēs ſeu miſerū hn̄s cor.i. patiēs triſticiā de mi
ſeria alteriꝰ:⁊ tali modo vtēdo paſſiōe triſticie
laudabile eſt. ¶ Quinto quātum placeat deo
iſta mīa oſtēdiẗ ꝑ figurā. Nā vaſa tēpli voluit
deꝰ inūgi oleo.Sacerdotes etiā in ſua ordina=
tiōe i veteri et nouo teſtamēto inūguṅẗ oleo ac
etiā reges: ad innuēdū ꝙ fideles xp̄iani ꝗ ſunt
vaſa dn̄i debēt eſſe miſericordes ⁊ ꝑmaxime ſa
cerdotes ꝗ debent eſſe patres pauperū:ac etiā
principes: ꝗ debēt cauſas miſerabiliū ꝑſonaꝝ
diligēter expedire. ¶ Sexto ſed et ipſa mēbra
corꝑis hūani hoc docēt:qꝛ ſi patiẗ vnū mēbrū:
cōpatiuṅẗ oīa mēbra ⁊ ſubueniāt ꝓ poſſe. pes
vadit ad medicū:manus oſtēdit locū:oculꝰ la=
chrymaẗ ⁊c.Similitudinē etiā habemꝰ de bru
tis. Nā elephas inueniēs hoīeꝫ inuiū in deſer=
to docet viā. Delphinꝰ piſcis ſuſcipit hoīem in

mari ne pereat: ſicut enarrat Aug.de ciui.dei de quodã citharedo: q̃ ꝓijciẽs ſe in mari ſuſceptus eſt a delphino. Terra etiã ſubuenit neceſſitatibus hoim dando eis fructus ſuos. Mare piſces: ipſa etiã bruta ſe iuuãt. ¶ Septio quanta ⁊ q̃ mira exẽpla habemꝰ in hoc. Nã de deo ipſo dicit pš. Cũ iratus fueris mie recordaberis. Qui ex mia motus incarnatus ſanauit ſamaritanũ vulneribus ſauciatum: ⁊ mia motus ſuper vidua reſuſcitauit filiũ eius: ⁊ famelicos quatuor milia hoies ſatiauit ſeptẽ panibꝰ. Ex miã abraã ſuſcipiebat pegrinos. Tobias ſubueniebat indigẽtibꝰ ſpũaliter et corporaliter. Greg.magnus angelũ ſuſcepit. Martinꝰ xp̃m veſtiuit nudũ. Sed et Conſtãtinus impator ex magna mia quã habuit ad paruulos occidendos meruit mũdari corporalr ⁊ ſpũaliter. Titus impator infidelis cũ ſero recordaret ſe nichil dediſſe dixit ſuis: hãc diem pdidimus: qꝛ nichil dedimus ⁊c. ¶ Octauo multũ cõmẽdãt ſcripture miam: nã dicit dñs per Oſee. Miam malo q̃ ſacrificiũ. aplˈs.j.ad Tim.iiij. Pietas ad oĩa vtilis eſt ꝓmiſſionẽ habẽs vite que nũc eſt ⁊ future. hic poſſunt dici fructus eiꝰ. Sed ⁊ Cicero in cõmẽdationẽ Ceſaris ait. Nulla de virtutibus tuis pietate maior eſt. Non tñ opꝫ omnẽ concluſionẽ vel materiã per oẽs iſtos modos extẽdere: qꝛ nimis eſſet prolixũ: ſed aliqñ per plures ex his / aliqñ per pauciores.

¶ Libri vero optimi ſup alios §.I.

ad dilatãdum materias ſunt poſt bibliã: liber decretorũ: textꝰ ſniaꝝ: moralia bti Greg. Aug. de ciui.dei.ſ.ũ.beati Tho.quo ad doctrinalia ſumma viciorũ ⁊ virtutũ quo ad pſuaſiua. Et vero in theologica facultate ⁊ in pdicatiõe locus ab auctoritate p̃io ſcripture ſacre eſt maximus: ſcdo auctoritas canõis: ⁊ tertio doctoꝝ quoꝝ doctrie approbate ſunt p eccliam. Ideo ad declarationẽ dictoꝝ ſi que doctrine ſint approbate nota que habẽt di.xv.ſctã.de Vbo ad Vbũ Gelaſius papa dicit. Sctã romana ecclia poſt illas veteris ⁊ noui teſtamenti ſcripturas quas regulariter ſuſcipimꝰ: etiam has ſuſcipi nõ ꝓhibet. Sanctã ſynodũ nicenã.cccxviij.patrũ mediãte Cõſtãtino maxio auguſto: in qua Arrius hereticꝰ cõdẽnatꝰ eſt. Sanctã ſynodũ cõſtãtinopolitanã mediãte Theodoſio ſeniore auguſto: in qua Macedoniꝰ hereticus debitã dãnationẽ excepit. Sanctã ſynodũ epheſynã: in qua Neſtorius dãnatus eſt cõſenſu bti pape Celeſtini mediãte Cyrillo alexãdrine ſedis antiſtite: ⁊ Archadio epo ab italia deſtinato. Sanctã ſynodũ calcedonẽſem mediãte Marriano auguſto ⁊ Anatholio cõſtãtinopolitano epo in qua neſtoriana et euthiciana hereſis ſimul cuꝫ Dioſcoro / eiuſq; cõplicibꝰ cõdẽnate ſunt: ſꝫ ⁊ ſi quia ſunt ſctã ↄcilia a ſctis patribꝰ hactenꝰ inſtituta poſt iſtorũ.iiij.auctoritatẽ etiã cuſtodiẽda ⁊ obſeruãda decernimꝰ. Jam nũc ſubijciendũ eſt de opuſcl'is ſctõꝝ patrũ: que in ecclia catholica recipiũt. Opuſcula bti Cypriani martyris carthagineñ.epi: opuſcl'a bti Athanaſij: Alexãdrini epi: opuſcl'a bti Gregorij nazãzeñ. epi: opuſcula bti Baſilij cappadoceñ.epi. opuſcula bti Jo.Chryſo.cõſtãtinopol.epi: opuſcl'a bti Hilarij pictauieñ.epi: opuſcula bti Auguſtini hypponeñ.epi: opuſcl'a bti Ambroſij mediolañ.epi: opuſcl'a bti Hieronymi preſbyteri opuſcula bti Proſperi viri religioſiſſimi. Epiſtola Leõis pape ad Flauianũ epꝫ cõſtãti.deſtinatã. Jtẽ opuſcula atq; tractatus oĩm patrũ orthodoxorũ q̃ in nullo a ſancte romane eccl'ie cõſortio deuiauerũt: nec ab eiꝰ fidei p̃dicatiõe ſeiũcti ſunt: ſed cõionis ipſius gr̃a dei vſq; ad vltimũ vite ſue diem participes fuerũt legẽda decernimꝰ. ¶ Jtẽ decretales epl'e quas btiſſimi pape diuerſis tpibꝰ ab vrbe romana ꝓ diuerſoꝝ patrũ ↄſultatiõe dederũt venerabilr ſuſcipiẽde ſunt. hec ibi. Sꝫ ⁊ de decretalibꝰ epl'is dr ſic di.xix.ſi romanoꝝ. Si romanorũ põtificũ decreto ceteroꝝ opuſcula tractatoꝝ approbãt vel reprobãt ita vt qđ vere apl'ica ſedes approbauit hodie teneat acceptum: ⁊ qđ illa reſpuit hactenꝰ inefficax habeat: quãto potiꝰ ea q̃ ipſa ꝓ catholica fide / ꝓ ſanis dogmatibꝰ / ꝓ varijs ⁊ multifarijs eccl'ie neceſſitatibꝰ ⁊ fideliũ moribꝰ diuerſo tpe ſcripſit oĩñ debẽt honore p̃ferri. hec ibi. Ponit Adã quoſdã alios doctores eccl'ie famoſos tenere in auctoritate ſecũdũ locũ poſt iſtos canonicos qbꝰ debent addi. Jſiđ. di.xx.de libellis.⁊ Greg.ex de reli.et vene.ſan. gl'ioſꝰ.li.vj.⁊ Dioñ.di.xxxviij.oẽs. Et ſunt iſti Beda / Alchuinꝰ / Rabanꝰ / Caſſiodorꝰ / Strabo / Hiſchiꝰ / Hiamo / ⁊ Juo carnoteñ. Ricđ.et Hug.de ſctõ Victo. Tertiũ locũ in auctoritate tenẽt phi doctoreſq; gẽtiliũ. Nam etſi fidei catholice ỽitatẽ ignorauerũt / mira tñ ⁊ preclara quedã dixerũt de creatore ⁊ creaturis / viciũs ⁊ ỽtutibꝰ.di.xxxvij.relatũ. Sed et doctrina ſcti Ber.fuit approbata: ⁊ doctrina ſancti Tho.de aquino p Jo.xxij.ſeu Vrbanũ in extrauagãti.

¶ Notandũ ſm Hieroñ.in §.II.

ꝓlogo galeato q̃ ponit ſup li.Reg.q̃ libroꝝ veteris teſtamẽti hebrei faciũt quatuor partes. Et primã appellãt legẽ que habet in.v.lib. Et primꝰ dicit Geñ.habẽs.c.l. Secũdꝰ dicit exodus habẽs.c.xl. Tertiꝰ leuiticꝰ habẽs.c.xxvij. Quartꝰ nũeri habẽs.c.xxxvj. Quintꝰ Deut. habẽs.c.xxxiiij. Secũdam partẽ ſeu ordinẽ appellant ꝓphetas: ⁊ hꝫ octo ptes ſeu libros. Et p̃mꝰ eſt Joſue habẽs.c.xxiiij. Secũdꝰ liber iudicũ habẽs.c.xxj. ⁊ huic libro iudicũ annectũt

hiſtoriā ruth:q2 in dieb⁹ iudicū facta eſt:ſed la
tini ponūt hāc vnū librū p ſe:ꝛ hꝫ.c.iiij. Tertiū
ponūt pmū ꝛ ſecūdū librū regū in vno volumi
ne:ꝛ appellāt Samuel. Quartū ponūt tertiū ꝛ
quartū librū regū in vno volumine quē vocant
malachi. Sꝫ latini ponūt hos.iiij.libros regū
in vno volumine.Et pm⁹ eorū hꝫ.c.xxxi.Se=
cūdus.c.xxiiij.Tertius.c.xxij.Quart⁹.c.xxv.
Quint⁹ liber eſt Eſaias habens.c.lxvi.Sext⁹
Hiere.habēs.c.lij.cui annectūt lamētatiōes ꝛ
librū baruch.ſed latini lamētatiōes faciūt vnū
librū ꝛ hꝫ.c.v.ꝛ baruch aliū ꝛ hꝫ.c.vi.Septim⁹
Ezech.habēs.c.xlviij.Octau⁹ liber.xij.pphe=
te minores quos ponūt in vno volumine.Sed
latini in.xij.libris diſtinguūt.Et pm⁹ eſt Oſee
habēs.c.xiiij.Secūd⁹ Johel habēs.c.iij.Ter=
tius Amos habēs.c.ix. Quartus Abdias ha
bens.c.j.Quint⁹ Jonas habēs.c.iiij. Sextus
Micheas habēs.c.vij.Septim⁹ Naum habēs
c.iij.Octau⁹ Abachuc habēs.c.iij.Non⁹ So=
phonias habēs.c.iij. Decim⁹ Aggeus habēs
c.ij.Undecim⁹ zacharias habēs.c.xiiij.Duo=
decim⁹ Malachias habēs.c.iij.¶ Tertiā par
tē ſeu ordinē appellāt agiographia.i.ſctā ſcri=
bentia: ꝛ diſtinguūt in nouē libros.Primi⁹ eſt
Job habēs.c.xlij. Secūdus Dauid.i.pſalteriū
habēs.ps.cl.Terti⁹ eſt Salomō.ſ.pūerbia/ec
cleſiaſtes/ꝛ cātica cāticoꝝ.Et pūerbia habent
c.xxxi.eccl'ſ.xij.cātica.viij.Sextus eſt Daniel
habēs.c.xij.Septim⁹ Paralipomenon habēs
duos libros:et pm⁹ hñs.c.xxix.ſecūd⁹.xxxvij.
Octau⁹ Eſdras diſtinct⁹ in duos libros:et pri
mus hꝫ.c.x. Scd's q̄ dicit̃ Neemias hñs.c.xiij
Non⁹ Heſter hñs.c.xvj.¶ Quartā partē quā
tñ nō ponūt ipi hebrei in canōe ſcripturarū ſan
ctaꝝ ſed appellant apocrypha: faciunt de aliis
qnq3 libris.ſ.ſapia hñs.c.xix.Eccleſiaſticus hñs
c.lj. Judith habens.c.xvj.Tobias hñs.c.xiiij.
Et liber machabeorū diſtinct⁹ in duos libros:
ꝛ pm⁹ hꝫ.c.xvj.ſcd's.xv.Uñ ꝛ de his quinq3 li=
bris dicit Hiero.i plo.ſup Judith.ꝙ auctori=
tas hoꝝ libroꝝ ad roborāda illa q̄ in cōtētione
veniūt min⁹ idonea iudicāt̃.Sꝫ tñ ſynodus ni
cena in nūero ſctāꝝ ſcripturaꝝ legit̃ cōputaſſe
hoc dicit Hiero.de libro Judith.et idē de aliis
q̄tuor videt̃ dicēdū:ꝛ de h̄ habet̃ diſt.xv.ſctā ro
mana i palea.Et idē etiā dt Tho.ij.ij.et Nico.
de lyra.ſup Tobiā.ſ.ꝙ iſti nō ſunt tāte auctori
tatis/ꝙ ex dictis eoꝝ poſſet efficaciter argumē=
tari in his q̄ ſunt fidei:ſicut ex aliis libris ſcri=
pture ſacre. Uñ forte habēt auctoritatem talē
qualē hñt dicta ſcōꝝ doctorū approbata ab ec=
cleſia.Nouū teſtamētū pōt diſtingui i quatuor
ptes correſpōdētes veteris teſtamēti ptib⁹ ſꝫ
talē quoſdā diuiſionē :q2 aliq̄ libri ſunt lega=
les : vt q̄nq3 pmi qb⁹ corrñdēt q̄tuor euāgelia,
¶ Primū eſt Mat.hñs.c.xxviij. Scd'ꝫ Mar.
hñs.c.xvj. Tertiū eſt Lu.hñs.c.xxiiij.Quar=
tū eſt Jo.hñs.c.xxi.Aliq̄ libri veteris teſtamē
ti ſunt hyſtoriales : vt lib Reg.Joſue/Judicū
ꝛ hmōi:qb⁹ rñdēt i nouo teſtamēto act⁹ aplo.ꝝ
q̄s ſcripſit Lucas:ꝛ hñt.c.xxviij.Alij pphales
qb⁹ rñdet apoc.hñs.c.xxij. Alij ſunt ſapiētia=
les: vt libri Salomōis ꝛ ſapiētia ꝛ eccl'iaſtic⁹:
qb⁹ rñdent epl'e Pauli/ꝛ epl'e canōice: ꝛ epl'e
cañ.ſunt.vij. Prima eſt Jac.habēs.c.v.Scd'a
eſt Petri habēs.c.v.Tertia eſt etiā Petri ha
bens.c.iij. Quarta eſt Jo.habēs.c.v.Quinta
eſt etiā Job.habēs.c.j.Sexta eſt etiā Job.ha=
bēs.c.j.Septima Jude habēs.c.j.Epl'e Pau
li ſunt.xiiij. ¶ Pria eſt ad Roñ.habēs.c.xvj.
Scd'a eſt ad Coꝛ.habēs.c.xvj. Tertia etiā eſt
ad Coꝛ.hñs.c.xiij. Quarta eſt ad Gal'.hñs.c.
vj.Quinta ad Eph.hñs.c.vj.Sexta ad Phi=
lip.hñs.c.iiij.Septia ad Col'.hñs.c.iiij. Octa
ua ad Theſſal'.hñs.c.v.Nona etiā ad Theſſa.
hñs.c.iij.Decima ad Timo.hñs.c.vj.Undeci
ma etiam ad Timo.hñs.c.iiij.Duodecima ad
Titū habēs.c.iij. Tertiadecima ad Philem.
habēs.c.j.Ultima ad Hebreos habēs.c.xiij.

¶ Qui aūt ſunt libri apo= §.III.
criphi declarat̃ diſt.xv.ſctā romana. vbi dicit̃.
In primis arriminēſem ſynodū a cōſtātino ce
ſare filio cōſtātini cōgregatā in eternū confite
mur eſſe damnatā. Itēꝫ itinerariū noie Petri
apl'i qd' appellat̃ ſancti Clemētis.lib.viij.apo
criphi. Act⁹ nomine Andree apl'i apocriphi.
Actus noie Philippi apl'i apocriphi . Actus
noie Petri apl'i apoc̃.Act⁹ noie Thome apl'i
apoc̃.Euāgelia Thadei noie apocripha.Euā=
gelia noie Thome apl'i apoc̃.Euāgelia nomie
Barnabe apl'i apoc̃. Euāgelia nomine Petri
apl'i apoc̃. Euangelia noie Bartholomei apl'i
apoc̃.Euāgelia noie Andree apl'i apoc̃. Euan
gelia q̄ falſauit Lucianus apoc̃.Euāgelia que
falſauit Hirci⁹ apoc̃.Liber de infantia ſaluato
ris apocriph⁹.Liber de natiuitate ſaluatoris/
ꝛ de ſctā Maria: ꝛ de obſtetricib⁹ eius apocri
ph⁹.Liber q̄ appellat̃ paſtoris apoc.Libri oēs
quos fecit Sculuſi⁹ (al'8 Leutici⁹) diſcipulus
diaboli apoc. Liber qui appellat̃ fundamentū
apoc. Liber q̄ dicit̃ theſaur⁹ apoc. Liber q̄ dt
de filiab⁹ ade vel geneſis apoc. Liber q̄ appel
lat̃ actus tecle ꝛ Pauli apoc. Pētametrū de
xp̄o virgilianis cōpaginatū v'ſib⁹ apocriphū.
Liber q̄ appellat̃ lepocius apoc. Liber pūer=
bioꝝ ab hereticis trāſcript⁹ et ſcti Sixti noie
ſignatus apoc.Reuelatio q̄ appellatur Pauli
apoc.Reuelatio q̄ appellat̃ Thome apoc. Re
uelatio que appellat̃ Stephani apoc. Liber q̄
appellat̃ trāſit⁹ ſctē Marie. Liber q̄ appellat̃
penitētia Ade.Liber q̄ appellat̃ diogene noie

gigãtis:ꝙ poſt diluuiũ cũ dracone ab hereticis pugnaſſe ꝑhibeẗ apoc. Liber ꝙ appellaẗ teſta‑mẽtũ Job. Liber ꝙ appellaẗ de pnia origenis. Liber de pnia Cypriani. Liber qui appellatur iamne ꝛ mãbre. Liber ꝙ appellaẗ ſors apl'oꝝ. Liber luſane. Liber ꝙ appellaẗ canõ apl'oꝝ. Liber philoſogus ab hereticis cõſcript⁹. ſed btī Ambroſij noĩe preſignat⁹. Hiſtoria euſebiũ pã‑phili. Opuſcula tertuliani ſiue africani. Opu‑ſcula Jouiniani ꝛ galli. Opuſcula montani et pricille ꝛ maximille. Oĩa opuſcula fauſti mani chei. Opuſcula alterius clemẽtis alexãdrini. Opuſcula caſſiani ꝑſbyteri galliaꝝ. Opuſcula pictauieñ. victoris. Opuſcl'a fauſtini regineñ. galliaꝝ. Opuſcula frumẽtici. Epl'a ieſu ab aba garũ. Paſſio georgij martyris. Paſſio ꝗrici ꝛ iulite. Scripta ꝙ appellanẗ ſalomonis cõtradi ctio. Philateria oĩa ꝙ nõ ab angelo vt illi con fingũt: ſꝫ magis a demone cõſcripta ſunt. Oĩa predicta apocripha. hec ibi ꝛ multo plura. Et diciẗ ꝙ opuſcula caſſiani ſunt collatiões ꝛ inſti tuta cenobioꝝ ꝙ fecit Jo. caſſia. Nã ꝓſper cui⁹ opuſcula approbata ſunt: notauit eũ de liberi arbitrij ꝛ grẽ materia in ꝗbuſdã locis collatio‑nũ: ꝛ ſimiliter caſſiodor⁹. De ruffino qui edidit plures libros: vꝫ i. d. c. ſctã romana. Quĩ bea. Hiero. in aliqb⁹ eũ de liberi arbitrij libertate notauit: illa ſentim⁹ ꝙ predictũ bea. Hiero. ſen tire cognouim⁹: ꝛ nõ ſolũ de ruffino ſed ꝛ de vni uerſis quos vir memorat⁹ ſcꝫ Hieroñ. zelo fi‑dei et religiõe reprehẽdit. Et idẽ de origenis li bris. i. qδ approbat: qδ Hiero. de eo approbat alia cũ ſuo autore condemnat. ¶ Euſebij ceſa‑rieñ. chronicã et eiuſdẽ eccleſiaſtice hiſtorie li‑bros vſqꝫquaqꝫ nõ dicim⁹ renuẽdos. Oroſiũ vi rũ eruditiſſimũ collaudam⁹. Sedulij paſchale op⁹ inſigni laude ꝓferim⁹. Vitas patrũ pauli ꝛ antonij ꝛ alioꝝ: quas Hiero. ſcripſit cũ oĩ hono re ſuſcipim⁹. ¶ Itẽ actus beati ſiluestri. Item ſcripta de inuẽtiõe ſctẽ crucis dñice: et de inuẽ tiõe capitis Joh. bap. cũ ad manus catholicoꝝ ꝑuenerit pauli ꝑcedat ſnĩa dicẽtis. Oĩa ꝓbate et qδ bonũ eſt tenete. ¶ Geſta quoqꝫ ſanctorũ martyrũ ſm antiquã conſuetudinẽ in romana eccl'ia ſine cautela nõ leganẗ: ne vel leuis occa ſio ſubſannãdi in ea oriaẗ: qꝛ et eoꝝ noĩa ꝙ ſcri pſerũt penit⁹ ignorãẗ: et ab infidelib⁹ aut dictis ſuꝑflua aut min⁹ apta ꝙ ordo rei fuerit eſſe pu tanẗ. hec ibi. ¶ Nota ſm catholicon ꝙ apocri phus cõponiẗ ab apo qδ eſt de ꝛ criſis qδ eſt ſe cretũ. i. occult⁹ ꝛ ſecret⁹ ꝗſi de ſecretis. i. de nu mero ſecretoꝝ. Illa ſcripta ꝓprie dicũẗ apocri pha: quoꝝ origo ꝛ autor ignoraẗ. Et ꝗuis ſint ibi multa vera tñ nõ habẽẗ i autoritate ꝓpter plã falſa ꝙ ibi ꝯtinẽẗ. Vel ſm quoſdã apocriph⁹ dr ab apo qδ eſt lõge et criſis qδ eſt iudiciũ: quaſi lõge a iudicio: vel de quo non põt haberi certũ iudiciũ. Et diciẗ dupliciter liber apocriphus: vel qꝛ autor ignoraẗ et veritas patet. et talẽ re cipit eccl'ia. nõ ad fidei ꝓbationẽ: ſed ad morũ inſtructionẽ quales ſunt quos ponit Hierony. in ꝓlogo ſuꝑ librũ Regũ de quib⁹ habes. ſ. vel diciẗ apocriph⁹ qꝛ de eius veritate dubitaẗ. et tales non recipit eccl'ia. ꝛ de his eſt hic ſermo. hec in catholicon. Et dicit adã ꝙ hmõi apocri‑pha quorũ autor ignoraẗ et de veritate dubita tur: nullã habẽt dignitatis autoritatẽ. Si tñ le gantur vel a quocũqꝫ narrenẗ / vtrũ credi vel nõ credi debeant: ipſius legẽtis vel audiẽtis iudi cio vel volũtati relinquitur. Legere ergo ea vel credere ꝙ non ſunt contra fidẽ in dictis libris nõ videtur prohibitũ. cautius tamen eſt dimit tere et precipue in predicatione.

¶ De ſtatu prelatoꝝ. Ti. xix.

¶ De prelatis et preficiendis. Capitulũ. i.

PEccatorum cõfringam cor nua: et exaltabũtur cornua iuſti. pẽ. pſal. lxxiiij. Cornu ſignificat dignitatẽ ꝓpter eminentiã et precipue epi‑ſcopalẽ: qδ deſignat mitra cornuta. Sꝫ cornua pctõrũ id eſt prelature maloꝝ con fringũtur a deo. i. reprobãtur ꝓpter ambitio‑nem et malũ vſum. Ecõtra prelationes iuſtoꝝ exaltãtur in preſenti et in futuro. Unde apl'us. Nec ſibi quiſꝙ ſumat honorẽ: ſed qui vocaẗ a dño tanꝙ aaron. ad Heb. v. Ex quibus verbis tria poſſunt elici circa preficiendum.

¶ Primo diabolica ambitio excluditur. ibi. Nec ſibi quiſꝙ ſumat honorem.

¶ Secundo canonica inſtitutio innuitur. ibi. Sed qui vocatur a domino.

¶ Tertio dñica executio ſubſeꝗtur. ibi. Tãꝙ aarõ. i. ꝙ exequatur ſm deum officium ſuum.

¶ Quantũ ad primũ dicitur §. I.

cõtra ambitioſos. oĩa cornua pctõꝝ ꝯfringã. di cũt ei Ambitioſi Amos. vj. Nũꝗd nõ i fortitu dine nr̃a aſſumpſim⁹ nobis cornua. Sed vt di‑cit Leo papa. i. q. i. principat⁹. quẽ met⁹ extor‑ſit aut ãbit⁹ occupauit: etiã ſi morib⁹ vel acti‑bus ſuis nõ offendit: ipſi⁹ tñ initiũ ſui exẽplo eſt ꝑnicioſus: ꝛ difficile eſt vt bono ꝑagãẗ exitu ꝙ malo ſunt inchoata pricipio. Aug. etiã dicit ꝙ ep̃s eſt nomẽ operis nõ honoris. dicitur etiã a ſcopos grece quod latine interpretaẗ intentio qꝛ is qui preficitur illis ꝗb⁹ ꝑficiẗ intẽdit curã gerẽs. Intelligat ergo ſe nõ eſſe ep̃m: ꝙ preeſſe dilexerit non prodeſſe. Ideoqꝫ a ſtudio cogno ſcende veritatis nemo prohibetur quod ad lau dabile pertinet ociũ. Locus vero ſuperior ſine

quo regi ppl̄s non pōt: ⁊ ſi tenet̄ ⁊ adminiſtret̄ vt decet tn̄ indecēter appetit̄. viij. q. j. q̄ eꝑatū.

¶ Quantum ad ſecundum §. II.

Dicit̄ vocari a dn̄o qui ſm̄ regulas dei ⁊ eccl̄ie inſtituit̄ in prelatione. ita ꝙ ſit bonꝰ et canonice aſſumat̄. Nā de malis rectoribꝰ dicit dn̄s. j. Regū (potiꝰ Oſee. viij.) Fecerūt ſibi regē ⁊ non ꝑ me: principē ⁊ nō ꝑ cōſiliū meū. Sup quo verbo Hiero. viij. q. j. audacter. Fortaſſe aliq̄d dicimꝰ: tn̄ qđ ſcriptū eſt dicimꝰ. Non ſemꝑ princeps ppl̄o et iudex eccl̄ie per dei arbitriū dat̄: ſꝫ ꝓut merita nr̄a depoſcūt. Si mali ſunt actꝰ noſtri ⁊ operamur maligna in cōſpectu dn̄i: nobis dant̄ principes ſm̄ cor nr̄m. Et hoc tibi de ſcripturis ꝓbabo. Audi nāq̄ q̄d dn̄s dicat. Fecerūt ſibi regē et nō ꝑ me ⁊c. Et hoc dictū videt̄ de ſaule illo quē vtiq̄ ipſe dn̄s elegerat: ⁊ regē ſibi fieri iuſſerat: ſed qm̄ non ſm̄ dei voluntatē: ſed ſm̄ meritū pctōris populi fuerat electꝰ: negat eū ſua volūtate et cōſilio cōſtitutū. Tale ergo aliq̄d intelligamꝰ in eccleſijs fieri ꝙ ꝓ meritis aut in ꝟbo aut in oꝑe potēs tribuit̄ a deo rector eccl̄ie: aut ſi malignū faciat ppl̄s in conſpectu dn̄i / ⁊ tales ꝑſeuerent: talis iudex eccl̄ie datur ſub quo famē ⁊ ſitim ppl̄s patiatur: non famē panis nec ſitim aque: ſed famē audiendi verbū dei. Hec ibi. Qualis autē ſit q̄ vocatur a dn̄o oſtēdit idē Hierony. viij. q. j. licet. Licet ergo dn̄s de cōſtituēdo principe precepiſſet ⁊ elegiſſet / tn̄ conuocat̄ etiā ſynagoga. Requiritur ergo in ordinando ſacerdote populi preſentia: vt ſciāt oēs ⁊ certi ſint: q2 q̄ preſtantior eſt ex oī populo: qui doctior: qui ſanctior: qui in oī ꝟtute eminētior / ille eligit̄ ad ſacerdotiū: et hoc atteſtante populo ne qua poſtmoduꝫ retractatio cuiq̄ / ne quis ſcrupulꝰ reſideat. Ego tn̄ ⁊ aliq̄d ampliꝰ vt in eo qđ dicit ꝯuocauit moyſes oēm ſynagogā vt hoc ſit colligere oēs animi vires et in vnū congregare virtutes: nichil in ſacerdotibus ſapientie: nichil ſcientie: nichil deſit induſtrie: ſed adſit oīs multitudo ſenſuū: adſit oīs congregatio ſanctarum cogitationum.

¶ Quantum ad tertiū modū §. III.

ſm̄ Pe. de tharā. ꝙ aarō quadruplici ſigno in virga oſtēſus eſt vocatꝰ a dn̄o. per quattuor illa ſpūaliter habita videt̄ q̄s eſſe a dn̄o vocatꝰ in prelatura. ¶ Primū fuit in virga germinatio. et intelligit̄ delinquētiū correctio: q̄ debet eſſe in prelato. Eſa. xj. Egredietur virga de radice ieſſe. qđ interpretat̄ zelꝰ. Unde Aug. xxiiij. q. iij. corripiant̄. dicit. Corripiant̄ itaq̄ a ꝓpoſitis ſuis ſubditi correctionibꝰ de charitate venientibꝰ ꝓ culparū varietate diuerſis vel minoribꝰ vel āplioribꝰ. q2 etiā ipſa q̄ dānatio nolat̄ quā facit eꝑāle iudiciū qua maior pena nulla i eccl̄ia eſſe pōt. ⁊ .j. Paſtoris neceſſitas hꝫ: ne ꝑ plures ſerpāt dira cōtagia ſeꝑare ab ouibꝰ ſanis morbidā: ab illo cui nil eſt impoſſibile ipſa forſan ſeparatiōe ſanādā. Neſciētes eīn q̄s ꝑtineat ad predeſtinatoꝝ numerū / q̄s nō ꝑtineat: ſic affici debemꝰ charitatis affectu: vt velimus oēs ſaluos fieri. ¶ Scđm: q2 ipſa ꝟga poſtmodū floruit: in quo ſignificat̄ honeſta cōuerſatio Eccli. xxiiij. Flores mei fructus honoris ⁊ honeſtatis. Un̄ Hiero. viij. q. j. qualis. Qualis enī erit edificatio diſcipuli: ſi itelligat ſe magiſtro eſſe maiorē. Un̄ nō ſolū ep̄i preſbyteri et diacones debēt magnoꝑe prouidere: vt cūctū pplm̄ cui preſidēt cōuerſatiōe ⁊ ſermone precēdāt: verū etiā inferior gradus vt exorciſte ⁊ ceteri: ⁊ oēs oīno q̄ domui dei deſeruiūt: q2 valde dei eccleſiam deſtruit laicos meliores eſſe q̄ clericos. Hec ibi. ⁊ di. xl. ꝑ totū. ¶ Tertiū eſt quia ꝟga ipſa fronduit: in quo ſignificat̄ ꝟbi predicatio. pſ. j. Et foliū eius nō defluet. Un̄ ⁊ di. xliij. §. j. dicit̄. ꝙ inocēs abſq̄ ſermone ꝯuerſatio quātū edificat eccleſiā exēplo tantū nocet ſilētio. ⁊ di. ea. ſit rector. ꝑ totū. ¶ Quartū q2 virga amigdalos ꝓduxit in quo notat̄ cōpaſſio. j. Theſſa. v. Suſcipite infirmos. Un̄ Leo. di. lxxxvj. odio. Odio habeant̄ pctā non hoīes: corripiant̄ tumidi: tolerētur infirmi. ⁊ di. xlv. Diſciplina. et dicit petrꝰ. viij. q. j. c. Clemēs. Si oībꝰ preeſſe volueris ſingulos vt poteris releua: q2 ⁊ ſingulorꝫ ſollicitudinē portas. Miramur aūt leo papa. apud vos tm̄: aut per occaſionē tēporis impacati: aut per ambiētiū preſumptionē: aut tm̄ multū valuiſſe popularē: ꝙ indignis quibuſq̄ et lōge extra meritū ſacerdotale cōſtitutis: paſtorale faſtigiū ⁊ gubernatio eccleſie ꝯmitteret̄. Nō eſt eīn hoc populo cōſulere: ſed nocere. non preſtare regimē: ſed adiuuare diſcrimen. Integritas eīn preſidentiū ſalus eſt ſubditoꝝ: ⁊ vbi incolumitas eſt obedientie / ibi eſt ſana forma doctrine. ꝙ ſi in q̄buſlibet eccleſie gradibꝰ ſollicite ꝓuidēter q̄ curandū eſt vt in domo dn̄i nil ſit inordinatū: nilq̄ prepoſterum: quātomagis elaborandū eſt vt in electione eiꝰ qui ſuꝑ oēs gradꝰ cōſtituit̄ nō erret̄. Nā totiꝰ familie dn̄i ſtatus et ordo nutabit: ſi qđ requirit̄ in corpore nō inueniat̄ in capite. ¶ Et vbi eſt illa bt̄i pauli apl̄i per ſpm̄ dei emiſſa preceptio. Manus cito nemini impoſueris ⁊c. diſt. lxj. miramur. et xxviij. diſt. q̄d eſt. Moyſes amicꝰ dei cui facie ad faciē locutꝰ eſt deꝰ: potuit vtiq̄ ſucceſſores principatꝰ ſui filios ſuos facere: ſꝫ extraneꝰ de alia tribu eligit̄ Ieſus al̄s Joſue. vt ſciremus principatū in ppl̄o nō ſanguini deferēdū ſꝫ vite at nūc cernimꝰ plurimos hāc rē bn̄ficio facere: vt q̄rāt eos in eccl̄ia colūnas erigere / nō quos cognoſcūt plꝰ eccl̄ie prodeſſe: ſed quos vel ipſi

amant vel quorū ſunt obſequijs deliniti: vel ꝑ quib⁹ maiorꝝ quiſpiā rogauerit: ⁊ vt deteriora taceā: qui vt fierent clerici muneribꝰ impetrarūt. Diero.viij.q.j.moyſes. Quis erit ꝗ ſe idoneū ad hoc.ſ.ad p̄laturā iudicet: niſi cui oranti et petēti a dn̄o reuelet: ſicut ⁊ deus ad moyſen dicit. Aſſume ad temetip̄m ieſum filiū naue hominē ꝗ habet ſpūm dei in ſemetipſo et imponēs manū ſup eū ⁊c̄. nulla hic ppl'i acclamatio: nulla ꝯſanguinitatis ratio: nulla ꝓpinquitatis habita ꝯtēplatio eſt: vt ꝓpinquis agrorꝝ ⁊ p̄diorū relinquat̄ hereditas. Gubernatio ppl'i illi traditur quē de⁹ eligit homini.ſ.tali ꝗ habet ſpūm dei in ſemetipſo ⁊ precepta dei in ꝯſpectu eius ſunt. Qui moyſi valde notus ⁊ familiaris ſit.i. in quo ſit claritas eius legis ⁊ ſcientie: vt poſſint eū audire filij iſrael. viij.q.j.ſi ergo tantus. Illud inferēduz eſt aduerſus eos qui de ep̄atu intumeſcūt: ⁊ putant ſe non diſpenſationē xp̄i: ſed imperiū cōſecutos: q: nō ſtatim oīb⁹ illis meliores ſunt: quicūꝗ nō fuerint ep̄i ordinati. Et ex eo ꝙ ipſi ep̄i electi ſunt ſe magis eſtimēt cōprobatos. Si autē pctā filiorꝝ ab ep̄atu iuſtū prohibent: quāto magis vnuſquiſꝗ ſe cōſiderans et ſciens q: potētes potēter tormēta patientur: retrahit ſe ab hm̄oi: nō tam honore ꝙ̄ onere: et aliorū locū qui magis digni ſunt: non ambit occupare. Diero.viij.q.j.illud.

¶ De electione ad prelaturam: quis poteſt et quis non poteſt eligere: de tempore ⁊ loco. Caplm̄.ij.

Electio Qia ad dignitates ordinarie venit̄ per electionē vel poſtulationē ⁊ confirmationem: ideo de his agendū et primū de electione. Eſt autē electio ꝑſone ad dignitatē vocatio: vt colligitur de elec.cū in cūctis.et.c.q: ꝓpter. Pertinet aūt electio de iure cōi ad collegiū etiā ſi ſolū duo vel tres fuerint. ex̄ eo.c.j.et de cōſue.cū dilectus.lxiij.diſt. Adrianus. Sed ſi clerici nō ſunt in eccl'ia vt collegiū: ſed vt ſingulares ꝑſone: tūc ſupior ꝓuidebit ꝑ ſe vel ad p̄ſentationē patroni ſi q̄s ſit vt de iure pa.paſtoralis. Et electio quidē non ſolū ad collegiū ꝑtinet: ſed pleruꝗ de ꝯſuetudine vel p̄uilegio alieni vocant̄. ex̄ eo.cumana. vnde ⁊ ꝗ eſt in poſſeſſione iuris eligēdi eligere poteſt: etiā ſi poſtea poſſeſſionē amittat. de iure pa.ꝯſultatiōib⁹.et.c.cū ꝓpter. et.c.q̄relā. ¶ Itē eligere pōt prelatus ⁊ q̄libet clericus in quē cōpromiſſuz fuerit: vt habet̄.j. .§.ix.

Qui nõ poſſunt eligere. Quis aūt nō poſſit eligere. Nota ꝙ excōicatus maiori nō pōt eligere. de appel.ꝯſtitutis ſecus ſi minori. de cle.excō.mi.c.vlti. Itez nec ſuſpenſus. de ꝯſue.cū dilectus. Itē nec interdictus. ex̄ eo.cū inter. Itē nec ille ꝗ ſcienter celebrauit in loco interdicto. de ſentē.excō.is qui. lib.vj. Itē illi q̄bus interdictū eſt eligere abſꝗ ſuperioris licētia. ex̄ eo.c.vlti. Itē nec illi ꝗ in ea vocatione elegerūt ſciēter indignū. ex̄ eo.cū in cūctis.et.c.innotuit.in fi. Nā tales ſunt ipſo iure ea vice p̄tāte eligēdi priuati. Et idē dicendum ſi peccauerint in poſtulādo. ex̄ eo.ſcriptū. Et h̄ verū eſt qn̄ facta noīatione ſequit̄ electio vel poſtulatio. ſec⁹ ſi nō ſequat̄: q: tūc nō eſſent ꝓpter hoc priuati. ex̄ eo.ꝑpetuo.lib.vj. Itē eligere nō poſſunt ꝗ peccauerūt in forma electionis: q: debent priuari iure eligēdi. ex̄ eo.quia ꝓpter. Itē nec illi ꝗ neglexerūt vſꝗ ad lapſum tēpus. de quo vide in.§.primo. Itē nō poſſunt eligere pupilli: nec etiā in locis regularibus: ꝗ nō ſunt ꝓfeſſi tacite vel expreſſe: ſꝫ neꝗ ꝯuerſi. ex̄ de elec.ex eo.lib.vj. Itē in cathedralib⁹ collegiatis ſecularibus vel regularib⁹ eccleſijs vocē nō habent ꝗ nō ſunt ſubdiaconi: nec in eligēdo nec i alijs factis capituli: etiā ſi ab alijs libere cōcedat̄: vt de eta.⁊ quali.vt hi.in clemen.

¶ Infra quātū tēporis debeat fieri electio. §.I.

Nota ꝙ in eccleſia cathedrali vel regulari habēt electores tp̄s triū menſiū: infra quos ſi iuſto impedimēto ceſſante nō elegerint ad proximū ſuperiorē deuoluit̄. ex̄ eo.ne ꝓ defectu. Deinde debēt electores p̄ſentare electū: et petere ꝯſenſuz eius infra octo dies poſtꝙ̄ cōmode poſſunt: alioquin negligētes excludunt̄ a ꝓſecutione ꝓceſſus: et ſunt ſuſpenſi per tres annos ab oīb⁹ bn̄ficijs ipſius eccl'ie. ex̄ eo.cupientes.lib.vj. Electus ꝟo tenet̄ ꝯſentire infra menſem a preſentatione: al's priuatus eſt iure electionis electus: niſi forte ea ſit electi ꝯditio ꝙ nō poſſit cōſentire abſꝗ licentia ſuperioris: quo caſu tenet̄ electus vel electores petere licentiaz: cū ea celeritate quā ſupioris abſentia vel preſentia patit̄: ⁊ ſi nō habeat̄ ex tūc ad electionē ipſam ꝓcedant. Quilibet etiā clericus electus infra tres menſes poſt cōſenſum tenet̄ petere ꝯfirmationē: al's irrita eſt electio. ex̄ de elec.ꝙ̄ ſit.lib.vj. Itē ſi petenda ſit cōfirmatio a papa: q: tūc electus tenet̄ infra mēſem poſt cōſenſum: vel ſi nō fuerit ei electio p̄ſentata infra menſem a noticia iter arripere ꝟſus curiā: ⁊ ſic petere ꝯfirmationē ac negociū ꝓſequi: vt in p̄dicto.c.cupientes. In alijs ꝟo eccleſijs debet prouidere infra ſex menſes: al's eodē predicto modo ad ꝓximū ſupiorē deuoluit̄. ex̄ de p̄ben. de multa.⁊ de ꝯceſ.p̄ben.nulla eccleſia.

¶ In quo loco fieri debet electio. §.II.

Nota ꝙ poteſt fieri in eccl'ia vel capl'o vel alio honeſto loco ſimili: ⁊ maxime iuxta cōſuetudinē. ex̄ eo.in cauſis. Sed tn̄ electiōes ep̄orꝝ precipue in eccleſia fieri ſolēt. extra eo.ꝙ ſicut.

Sed ex cauſa etiã extra ciuitatez fieri poſſunt:
vt.xxiij.diſ.in noie. Et nõ debẽt fieri ante ſepul
turã pdeceſſoris. ex eo.bone memorie. ſi tamẽ
fierent/valerent. Oẽs electores qui in ciuitate
ſunt debẽt vocari ad electionẽ vbo vel ſcripto
vel ↄſueto ſigno cãpane. Itẽ q̃ ſunt in hortis ci
uitatis.ar.ff.de procura.l.j. Itẽ debent vocari
oẽs qui ſunt in puincia p lr̃as vel p nunciũ.ex
eo.corã.hoc dico ſm ↄſuetudinẽ obſeruãdũ.Et
ſi vocati ad cõpetentẽ terminũ eis a vocantib⁹
aſſignatũ nõ veniãt: nõ opꝫ vlterius eos expe
ctare.ex eo.cũ inter.et.c.cũ nobis. Abſens aũt
elector ſi iuſto impedimẽto tenet̃: poteſt inſti
tuere pcuratorẽ et cõmittere vni vel pluribus
vices ſuas: dum tñ cuilibet coꝝ inſolidũ: ⁊ erit
melior cõditio occupantis.q ſi ambo ↄcurrant
et petant admitti: nõ admittant̃ ambo: ſed ille
quẽ capitulũ vel maior pars capituli elegerit.
Et ſi nõ cõcordant admittet̃ ille qui primo no
minatus in cõmiſſione: at ſi nullus ſit inſolidũ
nõ valet. Quãdo aũt pcurator vnũ noiat p ſe
et aliũ p parte illius q̃ ſibi cõmiſit: nichil agit
niſi de certa pſona habuerit ſpeciale mãdatũ:
quia tũc aliũ noie ſuo poterit eligere. Porro ſi
nullus de collegio vult eſſe pcurator nõ poteſt
abſens nolente caplo extraneũ deputare. Non
etiã poteſt per litteras exprimere votũ ſuũ.hec
oia de elec.ſi q̃s iuſto.lib.vj. Si autẽ aliq̃s ele
ctorũ cõtẽptus nec vocatus eſt ad electionẽ ad
petitionẽ ei⁹ caſſanda eſt electio. Poteſt tamẽ
ſi vult eã ratã habere.ex eo.q ſicut. Poteſt aũt
elector quilibet renũciare voci ſue: q: ⁊ poteſt
renũciare iuri ſuo. Et talis qđ poſtea fit p alios
nõ poterit impugnare. Si tñ talis accedat ele
ctione nõdũ facta admittẽdus eſt: etiã i oibus
q̃ reſtãt facienda circa ipſam.ex eo.eccl'ia vr̃a.

De forma ſeu modo electionis. §.III.

Nota q eſt triplex modus: ſcꝫ p ſcruti
niũ: p cõpromiſſuꝫ: ⁊ p cõem inſpirationẽ. et de
his dicit Inno.ex de elec.q: ppter. Statuim⁹
vt cũ electio fuerit celebrãda preſentib⁹ oibus
qui volũt ⁊ debent ⁊ poſſunt cõmode intereſſe:
aſſumãtur tres de collegio fidedigni q̃ ſecreto
et ſigillatim vota cũctoꝝ diligenter examinent
et exquirãt et in ſcriptis redacta mox publicẽt
in cõi nullo prorſus appellatiõis obſtaculo in
teriecto: vt is collatione habita eligat̃ in quem
oẽs vel maior pars ⁊ ſanior capli cõſentit: vel
ſaltẽ eligẽdi poteſtas aliquib⁹ viris idoneis cõ
mittat̃: q̃ vice oim eccl'ie viduate puideant de
paſtore: aliter electio facta nõ valeat: niſi forte
cõiter eſſet ab oibus quaſi p inſpirationẽ abſq;
vitio celebrata. Qui vo ↄtra preſcriptas for
mas eligere attentauerint eligẽdi ea vice po
teſtate priuent̃. Hec oia Inno.in.c.q: propter.

Ubi primo nota ſm Hoſt.q hec decre.locũ ſibi
vendicat i oibus bñficijs quoꝝ collatio ſpectat
ad collegiũ aliqđ: dũmodo tot ſint de collegio
q ſeruari poſſit. Un̄ ſi eſſent tm̃ tres de collegio
nõ põt ſeruari forma. Un̄ tũc inſimul eligent ⁊
duo ſcrutabunt̃ tertiũ: vel ſi duo ſunt tm̃ vnus
aliũ ſcrutabitur: q ſi ſolus ſit in quẽ cecidit ius
eligẽdi ille ſolus vocatis teſtib⁹ exprimet votũ
ſuũ ⁊ poſtea eliget ⁊ electionẽ publicabit.vnde
Inno.in glo.nõ credit q iſtud.ſ.q ſint tm̃ tres:
et q ſint de collegio ſit de ſubſtãtia forme. Sed
Hoſt.⁊ Goff.cõtrariũ dicũt cũ.ſ.poteſt ſeruari.
Collige ergo q de ſubſtãtia forme cũ pcedit̃ p
ſcrutiniũ ſunt iſta. Primo q electores cõgre
gẽtur. Scđo q aliqui ſcrutatores aſſumant̃: et
regulariter debẽt eſſe tres: q̃ ſimul debẽt vota
ſingulorũ in ſecreto exq̃rere. Et primo ſeipſos
pſcrutabunt̃: deinde alios ſigillatim ⁊ ſecreto:
et hoc vt q̃libet liberius dicat votũ ſuuꝫ. Qz ſi
fieret inq̃ſitio votoꝝ in publico nõ valeret ele
ctio: etiã ſi oẽs ↄſentirẽt.ex eo.in geneſi.vnde ⁊
requirit̃ tertio q ſecreto exquirãt vota ſigilla
tim: q̃uis nõ obſit ſi aliqui in caplo exiſtentes
nõ rñdeãt: vel captioſe rñdeãt: nec obeſt ſi aliq̃
de caplo nõ requirant̃: dũmodo ſuũ cõtẽptũ nõ
pſequant̃. Quarto q vota i ſcriptis redigant̃
et hoc p notariũ.vel qđ meli⁹ eſt vnus de ſcru
tatorib⁹ ſcribet videntib⁹ alijs duob⁹. Et ſi q̃s
vellet ↄtradicere ſtabitur ſcripture.ex de teſti.
pterea. Quinto q vota ſcripta mox publicent̃
in cõi.ſ.i caplo ſeu loco vbi fit electio: nec obeſt
ſi in caplo ſunt aliqui extranei religioſi vel aliq̃
Sexto q collatio habeat̃ ſaltem de numero ad
numerũ quis ſit maior. q ſi oẽs vnũ eligũt ha
benda eſt collatio. Si aliq̃s eſt ↄtẽpt⁹ vel aliq̃s
admiſſus nõ vocalis vel de ↄditione electi: ſed
ſm q̃ſdam ſi hec collatio admittit̃ tenet electio
qñ oẽs vnũ eligũt.ſecus ſi nõ oẽs vnũ: ſed diuer
ſos: ⁊ tũc facienda eſt triplex collatio.ſ.numeri
ad numerũ: zeli ad zelũ: meriti ad meritũ. Si
tñ vna pars eligentiũ ſit duplo maior in nũero
altera: nõ põt ei opponi de extenuatiõe zeli vel
numeri.ex eo.c.ſi qñ.lib.vj. Si aũt occurrit ali
qđ dubiũ diſcutiat̃ plene. ex eo. cũ terra. Et in
numero eligentiũ nõ poteſt cõputari elect⁹: q:
null⁹ põt ſe eligere.de elec.cumana. Septimo
q ſequat̃ electio cõis ⁊ fiet ab vno vice oim eli
gẽtiũ illũ noiatim. Octauo q eligat̃ ille in quẽ
maior ⁊ ſanior pars ↄſenſerit. Nota etiã ſm
Gof.q publicato ſcrutinio illi q̃ ſunt de maiori
et ſaniori numero cũ.ſ.vota diuidunt̃ in diuer
ſos non poſſunt variare vota ſua ⁊ accedere ad
minorẽ partẽ. Sed illi q̃ ſunt de minori nume
ro accedere poſſunt ad illos de maiori numero
q: is debet eligi in quẽ maior pars ↄſentit. Un̄
publicato ſcrutinio ⁊ facta collatiõe: tũc maior

pars dicet minori: q2 maior pars ꝯſentit in ta=
lē: vñ ille dʒ eligi: ſi placet vobis cōiter eū eliga
mus. Et ſi acquieuerint oēs: tūc vnꝰ electoꝝ cū
pronūciabit electū dicet. Ego talis vice mea et
oīm electoꝝ eligo talē. Si aūt aliq̄s nō acquie=
uerit dicet. Ego talis vice mea ꝛ oīm alioꝝ qui
mecū cōſentiūt: eligo talē ꝛč. Et nota ꝙ electio
facta cōtra p̄dictā formā. i. ſi aliq̄d omiſſum eſt
irritaꝛ et annullaꝛ. et ſm Inno. ipſo iure. ſʒ ſm
Hoſt. ꝛ Ber. ꝑ ſentētiā ſupioris eſt irritāda. ex̄
eo. cum ana. ꝛ hoc magis placet. ꝙ ſi ꝑ viā facti
ſcrutinij nullus poſſit eligi. puta q2 ſunt i pari
numero / pōt procedi ad ſcdm̄ ꝛ tertiū ſcrutiniū
donec aliq̄s eligi poſſit. Itē nota ꝙ in electio=
nibus vota incerta ꝛ ꝯditionata nō valēt ꝛ de=
bent haberi ꝓ nō adiectis: puta cū dicitur ꝯſen=
tio in illū in quē ꝯſenſit talis. vel ſi Pe. habere
nō potero ꝯſentio in Iohannē ꝛ ſilia. de elec. in
electionibꝰ. lib. vj. Itē in oī electione vel poſtu
latione ſi dicaꝛ. eligo talē poſtulādo vel poſtu=
landū vel in poſtulādū: ſeu poſtulo eligēdo vel
eligendū vel in eligendū: nil agiꝛ. Et ſiliter ſub
hac forma. Eligo ꝛ poſtulo ꝓut melius de iure
fieri pōt: niſi qn̄ ꝓbabiliter dubitetur vtrū aliq̄s
ſit eligēdus vel poſtulādus. Quo caſu ſic ele=
ctus vel poſtulatꝰ teneaꝛ vnā tm̄ determinatā
viā acceptare. ex̄ de poſtu. ꝑpetuo. lib. vj. Ele=
ctio aūt ſemꝑ debet fieri ꝑ ꝟba numeri ſingu=
laris: ſiue fiat ꝑ ſcrutiniū ſiue cōpromiſſuʒ: al's
facta nō valet. ex̄ eo. c. ſicut. li. vj. Qn̄ poteſtas
eligendi deuoluiꝛ in aliū. Nota ꝙ in cathedra=
libus eccleſijs ſi infra tēpus triū menſiū nō eli=
gant: deuoluiꝛ ad ꝓximū ſuperiorē. Qui ſi ifra
tres menſes nō elegerit deuoluitur ad aliū ſu=
periorē: ꝛ ſic vſq₃ ad papā. Si ꝟo eligāt ſciēter
indignum: ſic ſunt priuati iure eligendi vel pri
uentur ꝑ ſententiā: q2 nō ſeruāt debitā formā ꝛ
ad papā deuoluitur. ex̄ eo. ꝙꝙ. lib. vj.

Caſſanda eſt electio illiꝰ §. IIII.

qui requiſitus anteq̄ eſſet electus ꝯſentit ele=
ctioni de ſe faciende: q2 p̄ſumiꝛ ambitioſus. ex̄
eo. cū poſt petitā. Itē qn̄ maior pars capli defi
cit in electione. ſ. cōmittēdo vitiū / electio deuol
uiꝛ ad pauciores: vt notaꝛ extra de poſtuꝛ. c. ij.
Itē etiā deuoluiꝛ ad vnū ꝓpter oīm aliorū de=
lictū. lxv. diſt. ſi forte. ex̄ eo. bone. ꝙ ſi oēs deli=
querūt deuoluiꝛ ad ſuperiorē. Electiones clan
deſtine reprobanꝛ. ex̄ eo. q2 ꝓpter. Et dicūtur
clandeſtine q̄ in cameris ꝑ occulta ꝯuenticula
fiūt. lxxix. diſt. c. ij. ꝛ. c. ſi trāſitus. Siliter et ille
quas electores inter ſe ſecretas tenēt cuʒ cele=
brate debeāt ſolēniter publicari: vt in. d. c. quia
propter. Nota ꝙ qui ſcienter eligit indignū
nulli dubiū ꝙ peccat mortaliter: q2 infideliter
agit ꝯtra charitatē cū inferat notabile damnū
eccleſie: cū nemo amplius in eccleſia noceat q̄
malus p̄latus ſm Greg. diſ. lxxxiij. nemo. Vñ ꝛ
Leo papa. Sicut bonū ſui opis fructū ſibi com
parat q̄ rectū tenet i eligēdo iudiciū: ita graui
ſemetip̄m afficit dāno q̄ ad ſue dignitatis col=
legiū ſublimat indignū. lxj. diſ. miramur. et ſm
Tho. ij. ij. q. clxxxv. Non debet eligi ad dignita
tē vel regnū melior ſimpliciter. i. qui hʒ maiorē
charitatē: ſed melior ſm q̄d. i. ad illud officiū q̄
ſcʒ ſciat et poſſit eccleſiā melius iuuare defen=
dere ꝛ inſtruere et edificare. Itē qui eligit ali=
quē ad aliquā dignitatē vel officiū ꝓpter odiū
et ingratitudinē teneꝛ ei ad oē damnū quod
ei accidit inde ſm glo. diſt. lxxiiij. honoratus.
et. C. ſi ꝑ inimicitias creatio facta ſit. l. vna. et
peccat mortaliter: quia cōtra charitatē.

Quis poteſt eligi. Reſpō. §. V.

Eligendus eſt doctior ꝛ ſanctior cuius cōpara
tione ceteri grex dicanꝛ. viij. q. j. licet ergo. et q̄
ſit de legitimo matrimonio et etatis legitime.
ex̄ eo. cū in cūctis. nā ep̄s debet eligi. xxx. ānoꝝ
cōpletorū. Inferiores ꝟo p̄lati ꝛ alij q̄ curā de=
bent hr̄e aīarū requiriꝛ ꝙ attigerit. xxv. annū.
al's eligētes ſunt poteſtate eligēdi illa vice pri
uati. vt dictū eſt. ſ. Subdiaconus quoq₃ poteſt
eligi in ep̄m. ex̄ de eta. ꝛ q̄li. a multis. Iteʒ q̄ ad
vnā dignitatē reputaꝛ dignus: ſi poſtea eligiꝛ
ad aliā dignꝰ debet reputari. diſt. lxxiiij. geſta.
fallit qn̄q₃: quia licet tolereꝛ q̄s i officio minori
nō ꝓpter hoc in maiori tolerari debet indignꝰ
xij. diſ. nos ꝯſuetudinē. Abbas quoq₃ exēptus
bene pōt eligi ſiue in ep̄m ſiue in abbatē eiuſdē
regule ꝛ habitus: ſed nō pōt trāſire ſine licētia
pape vel legati de latere: ſi ſit in ꝓuincia. extra
eo. ſi abbatē. lib. vj. Religioſus quoq₃ licet non
expreſſe ꝓfeſſus: quinetiā nouitius eligi poteſt
ad ep̄atū. ex̄ eo. nullus. li. vj. de clericis alteriꝰ
dioceſis vtrū poſſint eligi. vide. j. poſtulatio.

Quis nō poteſt eligi. Re= §. VI.

ſpon. non poteſt eligi excōmunicatus maiori.
extra de appel. cōſtitutis. j. Item nec excōmu=
nicatus minori: qui ſi ſcienter electꝰ fuerit caſ=
ſanda eſt electio. extra de cle. excōi. mi. Si ce=
lebrat. Item nec ſuſpenſus nec interdictus: q2
interdictū non ſeruauit. extra de poſtuꝛ. c. j. et
de conſue. cum dilectus. Item non debet eligi
perſona cui aliq̄d obſiſtit de impedimētis cir=
ca ordinādos: de quibus habeꝛ. ſ. de ordi. per
totum. Item nec qui per vitium perſone ſemel
reprobatus fuit. talis enim nec ibi nec alibi eli
gi poteſt. extra eo. ſup eo. Secus autē ſi caſſata
fuit electio propter vitioſum proceſſum: quia
tunc non impeditur promotio eius etiā in ea=
dem eccleſia: vt in. d. c. ſuper eo. et. c. innotuit.

Item nõ põt eligi epũs.ſ.qui iam eſt alligat⁹ al teri eccl'ie:ſed põt poſtulari.ſ.a papa. extra de poſtu.c.ſi. Itẽ in prelatũ religioſo℞ non põt eli gi niſi expreſſe pfeſſus:al's nõ valet electio. ex̃ eo.null⁹.lib.vj. Nec etiã aliquis q̃ ſit alterius religiõis vel habit⁹. ex̃.e.cũ ratiõi.in cle. Item null⁹ religioſus põt eligi ſi trãſit de ordine mẽ dicãtiũ ad nõ mẽdicãtes: vt habes.s̃.ti.de re ligi. Elect⁹ poſt cõſenſum cõiugit vt ſpõſus ec cleſie viduate. ex̃.e.cũ inter. et de tranſla. inter corpalia.§.j.⁊.ij. Itẽ electio gignit cõfirmatio nẽ.ex̃ eo. Confirmatio dat adminiſtrationẽ.ex̃ e.trãſmiſſam.de cõfirmatiõe vide.j. Cõfirma tio electorũ. Si elect⁹ ante cõfirmationẽ admi niſtrat remoueđ⁹ eſt.ex̃.e.qualiter. niſi in ſum mo põtifice qui eligẽdo cõfirmatur.di.xxiij.in noie dñi: vel niſi ſic adminiſtrãti parcat. ex̃.e. noſti.vel niſi ptineat ad papã confirmatio/⁊ ſit valde remot⁹ a ſede aplica:q: tales ſi ſint in cõ cordia electi adminiſtrare pñt etiã ante: ita tñ ꝙ nichil penit⁹ alienet.ex̃.e.nichil. nec põt eis cõmitti adminiſtratio ſub noie yconomat⁹ vel pcuratiõis et hmõi: nec in pte nec in toto/nec in ſpũalib⁹ nec i tpalib⁹: ꝙ ſi ſuſceperint pũati ſunt oĩ iure ipĩ⁹ electiõis.ex̃.e.auaricie.lib.vj. Duas electiones in vna eccl'ia de ſe factas ne mo põt pſeq̃:ſ; vnã tñ eligat.ex̃.e.vt de.li.vj.

¶ An religioſo acquirat §.VII.

ius electiõis extra ordinẽ ſuũ? No.ꝙ nulli reli gioſo pdicato℞/mino℞/heremitarũ:et quorũli bet mẽdicãtiũ ex electiõe/puiſiõe/poſtulatiõe ſeu vocatione ad prelaturam extra ſuũ ordinẽ in diſcordia facta ius aliqđ acq̃rit: nec ipſe con ſentire põt etiã licẽtia habita. ex̃.e.quorundã. lib.vj. Et d; intelligi ĩ diſcordia q̃ eſſet ſiue de iure ſiue de facto: vt in cle.e.ti.ꝙ circa. Et no. ꝙ ſi religioſus electioni de ſe facte ad plationẽ aliquã extra ſuũ monaſteriũ vel eccl'iam nõ pe tita licẽtia ⁊ obtẽta cõſenſerit/cõſenſus nõ va let.⁊ electio ipſa viribꝰ vacuat. S; no.ꝙ plati religioſo℞ irreq̃ſitis cõuẽtib⁹ pñt hmõi licẽtiã dare.ex̃.e.ſi religioſus.li.vj. Nõ aũt valeret li centia q̃ cõcederet p futura electiõe quã fieri cõtigerit. ex̃.e.cũ cõceſſa.in cle. nec aliqs reli gioſus põt pfici in aliqua eccl'ia q̃ clero careat ⁊ pplo xpiano: vt in cle.eo.ti.in plerisq;. Quid ſi due electiões fiãt? Rñ.fm Hoſt.ſi ſimul ⁊ in cõtinenti fiunt:puta q: in ſcrutinio diuiſa ſunt noĩa:tũc illa valet q̃ melioribꝰ ⁊ maioribꝰ me ritis adiuuat.ex̃.e.licet.in ſi.⁊.c.dudũ. Si ꝟo electiões fiãt ex interuallo/ ⁊ pria fuerit rite fa cta:illa valet:immo etiã ſi pria annullanda ſit/ ſcđa nichilomin⁹ caſſari d;. ex̃.e.bone memo rie. niſi gr̃a fiat: ſicut qđã intelligũt ex̃.e.c.bo ne memorie. Sic etiã caſſanda eſt ſcđa etiã ſi pria nulla fuit pp̃ter cauſam nõdũ patentẽ. ex̃ e.cõſideramus.et.c.auditis. ꝙ ſi pria ex cauſa notoria nulla fuit/valebit ſcđa rite facta.ex̃ de ſup.ne.c.ſi.⁊ extra.e.venerabilẽ. Sũt caſus in qb⁹ electores iterũ pñt eligere: vtputa ſi elect⁹ nõ vult cõſentire: ⁊ ſi poſt pſenſum renũciat iu ri ſuo vel mouit/ vel pp̃ter occultu; eius viciũ irritat: et in his caſibus habẽt electores inte grũ tẽpus a diſſenſu/vel renũciatione/ vel mor te ſeu irritatione:acſi vacatio nõ eſſet: dũmodo nil egerint frauduleter. ex̃ eo.ſi electio.lib.vj.

¶ Circa electiões monialiũ §.VIII.

Nota ꝙ nulla d; ad electionẽ admitti:niſi.xij. annũ pegerit:⁊ pfeſſa fuerit tacite vl' expreſſe. Nec in abbatiſſam vel prioriſſam vbi p prioriſ ſam gubernat eligi põt niſi poſt.xxx.an. et niſi fuerit expreſſe pfeſſa. Itẽ no.ꝙ cu; p ſcrutiniũ pcedit illa electio que a duabus partib⁹ fue rit celebrata nõ obſtante appellatiõe partis al terius:premiſſa tñ diligẽti examinatiõe: ſi al's fuerit inuẽta canonica cõfirmet/⁊ benedicẽda benedicat: ſi aũt nulla electionũ eſſet a duabus partib⁹ celebrata: tũc nõ obſtãte ꝙ ſit publica tum ſcrutiniũ: aut etiã ad electionẽ pceſſum poſſunt alie moniales añq̃ ad act⁹ extraneos diuertãt ad illa; accedere q̃ a maiori nũero eſt electa:et ſi p hoc veniat ad duas partes cõfir met vt pri⁹ dictũ eſt: ſed nichilomin⁹ cõtra eã ſic cõfirmatã poſtq̃ fuerit in adminiſtratione poterũt alie opponere in modũ denũciationis vel accuſationis: vt a dignitate remoueat: ꝙ ſi ad aliã q̃ a maiori parte electa eſt alie nolũt ac cedere: vel nõ tot ꝙ aſcendãt ad duas partes: tũc ſup obiectis que faceret pars altera: et ſup alijs q̃ ſunt inquirẽda plane ⁊ ſine ſtrepitu iu dicij p ſuperiore inquirat antecq̃ cõfirmet: ſed ipa interim in ſpũalib⁹ ⁊ tpalib⁹ adminiſtret: ita tñ ꝙ de rebus monaſterij nichil alienet nec monialẽ recipiat. Si qua ꝟo a minori pte noĩa ta vel electa fuerit non valet: nec põt predicto modo ad eã accedi. ¶ Itẽ nota ꝙ nunq̃ in ele ctiõib⁹ monialiũ d; fieri collatio zeli ad zelum: nec meriti ad meritũ: ſ; ſolũ numeri ad nume rũ. Si ꝟo pcedit p formã cõpromiſſi: ſi minor pars ſe opponit electe: nichilomin⁹ cõfirmet ⁊ bñdicat cõtradictiõe partis nõ obſtãte. Si aũt maior pars ſe opponat/ differet cõfirmatio vel infirmatio: donec de obiectis ⁊ alijs fuerit in quiſitũ: ſ; interim adminiſtrabit vt ei pmittit. niſi pars opponẽtiũ fuerit duplo maior: q: tũc nõ adminiſtrabit/ſ; expectabit litis euẽtum. ¶ Itẽ no.ꝙ ſi in hmõi electiõib⁹ cõtigerit ad curiã appellari debẽt cauſe exprimi fm modũ cõſtitutiõis: vt extra eo. qui cõtra.li.vj.ſed nõ debẽt ipe ire quin poti⁹ pcuratores pſtituere. Itẽ ꝙ hi q̃ euocant ad dirigẽdas moniales in electiõibus: niſi abſtineãt ab his per que inter

eas ouri poſſe circa hoc diſcordia vel nutriri excōicati ſunt. et hec oia ſ̄ dicta habēt locū etiā apud mulieres q̄ viuūt quaſi canonice: excepto de ꝓfeſſione: q2 tales nō ꝓfitent̄. hec oia extra eo. indēnitatib⁹. li. vj. De ꝯfirmatiōe electiōis habes. ſ̄. ꝯfirmatio electoꝝ. p totū. De electiōe pape. j. De ſimonia q̄ cōmittit̄ in electione: et quō nō valet. ſ̄. in. ij. pte ti. j. c. v. τ. c. xx. De excōicatione quā incurrūt illi q̄ grauāt electores in ſe vel ſuis ꝯſanguineis i pſona vel reb⁹ ꝓ eo ꝙ noluerūt eligere illū quē volebāt. habes. ſ̄.

ℭ De electione per compromiſſionē. §. IX.

Eligendi ptās pōt alicui vel aliquib⁹ cōmitti. ex̄ eo. cū ad noſtrā. ſ3 cōpetētius cōmittat̄ in numero impari. ex̄ eo. in cauſis. τ. c. cū di lecti. τ. c. cū in iure. Et vni cōmitti pōt etiā non ꝑlato. ex̄ de renū. poſt trāſlationē. nec requirit̄ ꝙ hi q̄bus cōmittit̄ ſint de collegio. ex̄ eo. cām que. ſed tñ in hac cōmiſſione ſi vnus diſſentiat nō ſeruat̄ forma nec valet. ex̄ eo. q2 ꝓpter. et. c. cū dilecti. nec enim cogit̄ q̄s iuri ſuo renūciare inuitus. ex̄ qō me. cā. abbas. τ. c. ad audientiā. ℭ Itē no. ꝙ re integra talis ptās reuocari pōt ex̄ eo. in cauſis. Illi in quos ptās eligendi committit̄ poſſunt de pſona cuiuſcūq; loci ꝓuidere. ar. lxiij. diſt. lectis. et. c. reatina. Tutius tñ τ melius eſt ꝙ de ipā eccl̄ia eligāt. ex̄ eo. ꝙ ſicut. et. xxiij. diſt. in noīe dñi. non valet cōmiſſio ſub hac forma: vt q̄s q̄ſitis votis in ſecreto illū eligat in quē plures ꝯſenſerint. ex̄. e. ſi cui. lib. vj. An cōpromiſſarij poſſint vnū de ſe eligere. Rñ. ſi habet̄ ex forma cōpromiſſi poſſunt: al's nō. ex̄ de ſortil̄. c. vlti. et ex̄ eo. cuſ̄nana. Siue cōmiſſu3 ſit vni ſiue plurib⁹: electio d3 fieri p vba ſingularis numeri. al's nō valet. ex̄ eo. ſicut. lib. vj. et de ſen. τ re iudi. cū ab vno. lib. vj. Cōpromiſſarius ſi nō eligat infra tp̄s electiōis a iure ſtatutū / ad ſupiorē ptās deuoluit̄. Si vo eligat indignū ſiue ſcienter ſiue ignorāter eligēdi ptās reuertit̄ ad electores: niſi ſcienter electionē factā ratā haberēt: τ eodē modo reuertitur ad eos ſi eligit idoneū τ ille nō ꝯſentit. Porro cōpromiſſarius qñ eligit ſcienter indignū nō puniunt̄ cōpromittētes: niſi ratū habuerit: ſed ipſe ſuſpenſus eſt triēnio a bñficiis q̄ obtinet in illa eccl̄ia quā ſic eligēdo offendit: ſ3 hoc nō habet locū ſi cōpromiſſarius ſit ep̄s. ex̄ eo. ſi ꝯpromiſſarius. lib. vj. ℭ Et nota ſm Arch. ꝙ ſi is i quē cōpromittit̄ h3 poteſtatē ꝯfirmādi: ſi acceptat cōpromiſſum in ſe factū: nō eſt neceſſe ꝙ prius eligat poſtea cōfirmet: ſed ſufficit ꝙ τ inſtituat illū in prelatū vigore ſue prelationis τ cōmiſſionis τ ſue autoritatis: de quo ſibi videtur.

ℭ De tertio modo electionis §. X.

ſc3 p cōmunē inſpirationē q̄ nō eſt multū in vſu nō reperit̄ determinata forma. et ideo quomodocūq; declarēt ſuā volū: atē electores dūmodo ſint inſimul cōgregati vt debēt ſufficit / ſiue quilibet dicat vnus poſt vnū. ego eligo talē in prelatū talis loci: ſiue oēs ſimul: ego eligo talē. Eſt tñ neceſſariū vt nullus diſcrepet electorū a volūtate ꝓcedēdi p iſtū modū: al's ſi etiā vnus nō vellet op3 ꝓcedere p viā ſcrutinij: ſicut etiā dictū eſt cū fit p cōpromiſſum. De decreto electionis dicit Gratian⁹ in. c. oſius ep̄s. lxj. diſ. §. ſed aliud eſt. ꝙ electio fit cu3 ſolēnitate decreti oīm ſubſcriptionib⁹ roborati: qō ꝓbat p. c. ſeq. Decretū hic dicit̄ l'ra q̄ mittit̄ ſupiori q̄ habet cōfirmare electū: in qua exprimit̄ modus electionis celebrate: τ noīa electoꝝ ſeu electi τ eligentiū vt poſſit ſuperior cōprehendere ſi canonice eſt electio celebrata. Et q̄rit ibi glo. Utru3 ſit adeo neceſſarium hoc decretū ꝙ ſine ipſo nō valeat. Rñdet ꝙ nō: quia τ ſine ipſo valet. vnde qñ ſuperior eſt preſens in domo: recitāt vbo tenus geſta in electione per vnū eligentiū: ſed qñ eſt abſens: tūc mittit̄ talis q̄ dicit̄ decretū.

ℭ De poſtulatione. Caplm. iij.

Poſtulatio q̄d ſit. Rñdet ſm Hoſti. licet Gof. dicat ꝙ poſtulatio eſt gſe petitio. ar. ex̄. e. bone. Tu dic ꝙ poſtulatio eſt alicui⁹ pſone q̄ eligi ꝓhibet̄ nō ꝓpter vitiū: ſed ꝓpter defectū q̄ tñ poſtulatū nō oīno īhabile3 reddit: ad ꝓuidendū eccl̄ie cōcors et certa petitio capl'i. Quis ſit poſtulādus vl' nō. Rñ. Hoſt. In pmis q̄dē nō pōt poſtulari criminoſus: puta piurus / homicida / vl' inobediēs: tales enī nec eligi nec poſtulari poſſunt. ex̄. e. c. j. No. tñ ꝙ illud. c. j. loquit̄ de inobedientia ꝯtumacie cū q̄s nō paret ſentētiis ſuoꝝ prelatoꝝ: τ qō dr̄ de piuro: credo ꝙ intelligit̄ de eo q̄ p ſentētiā eſt iudicat⁹ piurus: non de piurio qō fit in cōi ſermone vel al's nō notorio. Itē nō ꝓfeſſus tacite nec expſſe nō poſtulat̄ i regularē ꝑlatū: ſicut nec eligit̄. ex̄ de elec. cū cauſa3. et. c. cū ad noſtrā. niſi neceſſitate inſtante: q2 tūc poſſet dūmodo in regula fuerit cōpetēter inſtruct⁹ τ bñ erudit⁹ ſicut pōt intelligi. ex̄ de elec. cū monaſteriū. et. c. officij. §. fiñ. Itē nō poſtulat̄ epilēticus ſicut nō eligit̄. ex̄ de elec. cū inter ea. niſi forte ſit liberatus. ita ꝙ p annū iā fuit liber. xxxiij. diſt. cōiter. Itē nec mutilatus: q2 talis oīno inhabilis eſt. ex̄ de corpo. vitia. expoſuiſti. De corpore vitiatis habes. ſ̄. in ti. de irregularitate. Itē bigamus τ irregularis: q2 talia τ ſiſ̄ia oīno inhabilē reddūt. ꝙ ſi talis defect⁹ eſt ꝙ nō reddit oīno inhabilē admittitur poſtulatio: ideo poſtulari pōt ſi defect⁹ ſit in etate. ex̄ de elec. cū nobis. §. pe. τ vlt. Item ſi defect⁹ ſit in ordinib⁹. Na3 ad oēs dignitates

habētes curā poſtulādus eſt q̄ eſt in ſacris. ex̄ de elec.c.dudū.j.ex̄ de eta.ꝛ q̄li.c.multis. Itē ſi ſit defectus in naturalib⁹ eſt poſtulādus.ex̄ de elec.innotuit. Itē ſi ſit ep̄s.ex̄ eo.c.fi.et ſi talis eligeret nō valeret electio.vt.j.habet. eſt ergo poſtulandus. Utrū clericus aliene dioceſis ſit poſtulādus vel poſſit eligi. Rñ.ſm Ber.ex̄ eo. et ſi vnanimiter.ꝙ q̄uis clerici non poſſint dimittere eccl'ias ſine ꝯſenſu ep̄oꝝ ſuoꝝ:nichilominꝰ eligi poſſunt:ſiue in ſua/ſiue in aliena dioceſi.ex̄ de elec.cū iter canonicos. Utrū religioſus debeat poſtulari ꝛ eligi. Rñ.diuerſe fuerūt hactenꝰ opiniōes:hodie tenet indiſtīcte ꝙ ſiue in ſuo monaſterio ſiue extra: ſiue etiā ad ep̄alē dignitatē eligi pōt. notat p Ioh.an.ex̄ de elec. nullus.lib.vj. Si aliquis eligat poſtulādo vel poſtulādū:vel in poſtulādū:vel poſtulet eligendo:vel in eligendū ꝛ hmōi.habes.s̄.c.ij.§.iij.

¶ A quo ſic ſit aliq̄s poſtulandus? §.I.

Rñ.ſi ſit ep̄s:a papa poſtulādus eſt.extra eo.c.fi.Si ꝟo patiat defectū in ordine vel etate debet poſtulari ab eo q̄ in hac parte diſpenſare pōt.Unde ſi aliq̄s.xx.an.poſtulet ad dignitatē ſine cura ab ep̄o pōt poſtulari:ſi cū cura a papa Si ꝟo ſit defectꝰ: q: eſt clericus aliene dioceſis vel ſubeſt alteri vt religioſus ꝛ hmōi:nō opꝫ ꝙ poſtulet:ſꝫ eligi pōt:vt dictū eſt.s̄. ¶ Quis pōt poſtulare? Rñ.ſm Hoſtiē.q̄ eligere pōt. ex̄ eo.bone.ij.§.ceterū.et p totū. ex̄ de elect.innotuit. et valet ſiue admittit poſtulatio ſi cōcors fuerit.ſ.ſi ab oībus fiat:vel ſaltē ſi due ptes cōſentiūt: q: tūc idē eſt ac ſi oēs cōcordarent:al's nō facile admittit.ex̄ de elec.ſcriptū.§.fi.nec requirit forma cōcilij. ex̄ de elec. q: ꝓpter.ſcꝫ vt fiat per modū ſcrutinij et formationis decreti: q̄uis ſm quoſdā requirat ꝛ tutiꝰ ſit. Quis ſit effectus poſtulatiōis. Rñ.q: poſtulatione admiſſa tanq̄ rite facta poterit poſtulatꝰ ꝯfirmari ac ſi electus fuiſſet.ex̄ de elec.cū monaſteriū. Utrū p poſtulationē aliqd̄ ius acquirat poſtulato. Rñ.ſm Io.an.ſup.vj.poſtulatio ſi cōcors fuerit: vel ſaltē a duabus partibꝰ facta pendet q̄dē a gr̄a gn̄ali:tamē ſm quoſdā peti pōt ꝯfirmatio.ex̄ de elec.cū monaſteriū.ꝛ.c.officij.§.fi. et ſi talē admiſerit ſuperior dicet facere gr̄am: et ſi nō admiſerit facit iniuriā.ff.de aqua quoti.ꝛ eſtiua.l.j.§.penul.Si aūt nō ſit facta in cōcordia vel a duabꝰ partibꝰ:ſed ex cauſa tūc pēdet a gr̄a ſpeciali. ex̄.e.poſtulationē. et.c.bone memorie.Utrū poſtulātes variare poſſint. Rñ. ſm Hoſti.variare poſſunt re integra.ſ.quouſq; miſerint ꝓ ꝯfirmatione petenda. Aliqui tamē dicūt ꝙ nō ſicut de electione. vt.s̄.de elec. ſi tn̄ poſtulantes et ſuperior a quo poſtulat poſſunt reſilire non obſtante contradictione poſtulati.

Poſtulati a papa qui patiūtur in ordinibꝰ vel in etate defectū:tenent i magna parte ſeruare cōſtitutionē. ex̄ de elec.cupiētes.lib.vj.de quo dictū eſt.s̄.de electiōe. No.ſm Io.an.ibidē.ꝙ ep̄s poſtulatꝰ ad aliā eccleſiā debet rūdere:nec ꝯſentio nec diſſentio:ſed in hoc me volūtati dn̄i pape ſuppono. Ad hoc.viij.q.j.in ſcripturis.

¶ De confirmatione electorum. Capl'm.iiij.

Sequitur de cōfirmatione. Nota ſm Hoſt.ꝙ ꝯfirmatio electoꝝ eſt fienda a proximo ſupiore. Un̄ ep̄s ꝯfirmat ſibi ſubiectos. extra de elec.cū monaſteriū.niſi aliq̄s ſit exēptus.extra de cōſue.cū venerabilis. Itē archiep̄s ꝯfirmat ep̄m.extra de elec.cum dilecti.lxiij.diſt.illud. Archiep̄m ꝟo ꝯfirmat primas vel patriarcha niſi ipſe archiep̄s exēptus ſit. ex̄ de elec.bone. Pr̄iarchā vel exēptos ꝯfirmat papa. extra de elec.ſcriptuꝫ.vel etiā legatꝰ de latere.extra de elec.ſi abbatē.lib.vj. Sic etiā papa impatoreꝫ ꝯfirmat. ex̄ de elec.venerabilē. Qualiter autē debeat fieri ꝯfirmatio. No.ſm Hoſt.ꝙ dꝫ primo fieri examinatio pſonarū tā eligētiū q̄ electi:etiaꝫ ſi nichil opponat. Cōſulit etiā ſupior ꝙ ip̄m electū ad partē trahat:ꝛ de his q̄ impedire poſſent diligēter exq̄rat. Et ſi impedimētū inuenerit ſecreto ad renūciandū inducat.extra de elec.dudū.ij.in fi.et extra de ſimo.p tuas.in fi.al's ꝟo ſm allegata et ꝓbata ꝓcedat. Nota etiaꝫ hic ꝙ ſi inter cetera q̄ obijciunt electo vel poſtulato ſeu al's ꝓmouēdo ad dignitatē opponat de euidēti defectu ſciētie vel pſone: primo debet de hoc examinatio fieri:ꝛ ſi hoc inueniat falſum opponētes excludūtur ab oībus alijs q̄ oppoſuerāt:ꝛ etiam puniunt ac ſi in ꝓbatione oim defeciſſent.extra de elec.ſi forte.lib.vj. Si ꝯfirmatio fiat nō vocato cōpetitore vel alio qui ſe vellet opponere et nō diſcuſſo negocio irrita eſt:ꝛ dꝫ fieri talis vocatio noiatim qn̄ eſt coelectus:vel apparet oppoſitor:al's gn̄aliter in eccleſia in q̄ electio facta eſt:vt ſi q̄ volūt ſe opponere appareāt in cōpetenti termino pemptorio aſſignato:ꝛ hec habēt locū ſiue electio ſit in cōcordia ſiue in diſcordia.extra de elec.qm̄.li.vj. Si aūt crimē obijciat electo vt a ꝓmotione excludat: non eſt neceſſaria inſcriptio fienda per accuſationē. Sed ſi obijciatur electo iam cōfirmato:puta in ꝯſecratione: tūc accuſator ſe debet inſcribere ad penā extraordinariā ad arbitriū iudicis. Nam crimine ſic probato electus amittit ius qd̄ ei acquiſitū iā erat p electionē ꝛ cōfirmationē.extra de accu.ſup his.

¶ De renunciatione. Cap̄.v.

DE renūciatione q̄ q̄s renūciat digni=
tati vel officio habito. No.ꝙ renū
ciatio eſt iuris ꝓprij ſpontanea refu
tatio nā iuri alieno renūciari nō pōt
Itē ſi renūciatio nō eſſet ſpōtanea ſꝫ
coacta nō obeſſet repetere volēti.ex͞ eo.ſup hoc.
Effect⁹ aūt renūciatiōis eſt vt q̄ renūciauit re=
greſſum nō habeat niſi ex nouo iure cōceſſo vel
antiquo reſtituto.vij.q.j.ꝙ periculoſum.ex͞ eo.
cū inter.et.c.in pſentia.et.c.ex transmiſſa.Et q̄
ſemel renūciauit epatui ꝓpter ↄſcientiā crimi
nis:ām̄odo eligi nō poterit nec poſtulari:ſecus
ſi ꝓpter maliciā plebis.ex͞ eo.poſt trāſlationē.
Renūcianti aūt eſt cōpetēs ꝓuiſio facienda:ne
intuitu miniſterij defectū in tpalib⁹ patiat̄.ex͞
eo.ad ſupplicationē. In q̄ ꝓuiſione dignitatis
⁊ ſcientie ratio eſt habēda.ex͞ de pbē.de multa.
ad fi.ſil̄r ⁊ quātitatis reddituū bñficij cui re
De pre ſignat̄.ex͞ de vi.⁊ ho.cle.qm̄.⁊.xij.q.ij.bone rei.
bē.c.ni Ex q̄bus cauſis admittēda vel petēda ſit renū=
ſi. ciatio epatus. No.ꝙ aliq̄ cauſe ſunt ſufficiētes
et aliq̄ inſufficiētes:et ſufficiētes ſunt. Prima
eſt ↄſcientia criminis.ſ.talis ꝑ qð ipſius execu
tio etiā poſt pactā penitētiā impedit̄. Scða eſt
debilitas corpis ex īfirmitate vel ſenectute.ſ.ꝑ
quā īpotēs redderet̄ ad exequēdū officiū paſto
rale. Tertia eſt defect⁹ ſciētie:⁊ q̄ꝙ deſiderāda
ſit eminēs ſciētia in paſtore.eſt aūt cōpetēs to=
lerāda. Quarta eſt malicia plebis:nō ꝙ ꝓ q̄li=
bet culpa debeat gregē deſerere ne mercenna=
rio cōparet̄ qui videt lupū venientē et dimittit
oues ⁊ fugit:ſed de ſupioris ſui licētia. Tn̄ de=
mū pōt nō tā timide fugere ꝙ ꝓuide declinare
cū oues ↄuertunt̄ in lupos: ⁊ q̄ debuerūt humi
liter obedire irreuocabiliter ↄtradicūt. Quīta
eſt graue ſcandalū cū aliter ſedari nō pōt:licitū
eſt epō petere ceſſionē ne plus tpalē honorē ꝙ
eternā videat̄ affectare ſalutē. Sexta eſt pſona
irregularj vtputa ſi ſit bigamus aliquo modo.
Nō tn̄ papa ꝓpter quālibet irregularitatē de=
bet ei dare licētiā:vt ſi nō ſit natus de legitimo
mr̄imonio ſi eſt occultū:et ille laudabiliter im=
pleat officiū. Due alie cauſe ſunt q̄ ſunt ꝓbabi
les ſeu apparētes. Prima eſt propter frugem
melioris vite.i.religiōis. Scða eſt cauſa ꝓprie
hūilitatis: ſꝫ he due cauſe nō fuerūt acceptate.
ex͞ de renun.niſi cū pꝛudē.vbi etiā alie cauſe ſu=
pradicte ponunt̄. Sed Tho.dic̄ ꝙ pfectio epa=
q.q.q. lis ſtatus in hoc cōſiſtit ꝙ aliq̄s ex diuina dile=
clxxxv ctione ſe obligat ad hoc ꝙ ſaluti ꝓximoꝝ inſi=
ſtat: ⁊ ideo tādiu ad hoc obligat̄ ꝙ curā paſto=
ralem retineat q̄diu pōt ſubditis ſibi cōmiſſis
ꝓficere ad ſalutē:quā quidē deſerere nō debet
nec ꝓpter diuine cōtēplationis quietē:cū apl's
ꝓpter neceſſitatē ſubditoꝝ etiā ↄtēplationē fu
turā intēſe affectatā differri tolerauit.ſm̄ illud

Phil.j. Deſideriū habens diſſolui ⁊c̄.nec etiā
aduerſa q̄ timet vitāda vel lucra cōquirēda:qꝛ
bonus paſtor ponit aīam ſuā ꝓ ouib⁹ ſuis. Cō Joh. x.
tingit aūt qn̄q; ꝙ epūs impedit̄ ꝓcurare ſalutē
proximoꝝ multipliciter.ſ.vel ꝓpter ignorātiā
vel infirmitatē/vel irregularitatē/vel ſcandalū
et hmōi.de q̄bus dictū eſt.ſ. Sed tn̄ ſicut curā
regiminis aſſumit aliq̄s ꝑ ꝓuidentiā ſupioris:
ita et ꝑ eius autoritatē ex cauſis p̄dictis deſe=
rit ſuſceptā. Unde Inno.in dicta decretali.niſi
cū pꝛudē.dicit. Si pēnas habeas q̄bus ſatagas
in ſolitudinē aduolare : ita tamen aſtricte ſint
nexibus preceptoꝝ: vt liberū nō habeas abſq;
noſtra permiſſione volatum.

Qualiter autem fieri debet §.I.

renūciatio bñficij vel officij eccl'iaſtici. No.pri
mo ꝙ renūciatio bñficij vel officij eccl'iaſtici dꝫ
eſſe volūtaria : nā inuit⁹ nō cōpellit̄ renūciare.
vij.q.j.ꝙuis. ex͞ qð me.cau.ad audientiā. item
debet pure et abſolute fieri.ex͞ de offi.deleg.ex
parte. Nā renūciando bñficio vel rei ſpūali ali=
quo dato vel ꝓmiſſo eſſet ſimonia.et de hoc ha
bes.ſ.in.ij.parte ti.j.c.v. Debet aūt fieri renū=
ciatio in manu eius a quo habet̄ inſtitutio vel
ↄfirmatio.ex͞ eo.admonet. Fallit tn̄ hoc in epō
qui nō poteſt renūciare niſi ī manu pape.ex͞ eo.
niſi cū pꝛudē. Sil̄r nec electus epūs poſtq̄ fue
rit ↄfirmatus.extra de trāſla.inter corporalia.
nec etiā intruſus:qꝛ et ſi titulū nō habeat:tamē
poſſeſſionē habet de facto.vnde ipſe etiā in ma
nu pape renūciat: ſed ſi talis eſſet ī ꝑiculo mor
tis: tūc ad hoc vt vere peniteat renūciat in ma
nu ↄfeſſoris ſub cōditione ſi placuerit pape. et
de hoc.ſ.in.ij.parte ti.j.c.v. No.etiā ꝙ pōt q̄s
renūciare ꝑ aliū ſm̄ Hoſti.ſi tn̄ habeat ſpeciale
mādatū.ex͞ de offi.dele.cū olim. Idē videt̄ ſi hꝫ
generalē adminiſtrationē.ff.de ꝓcura.l.cui li=
bera. Secus ſi tm̄ eſſet gnalis ꝓcurator.ex͞ de
pben.dilecto.j.rn̄. Et nota ſm̄ Hoſti.ꝙ ſi quis
mittit nunciū ad ſupiorē vt cedat/pōt penitere
dū res eſt integra. ex͞ de elec. in cauſis. ſed et ſi
talis ꝓcuratorē ignorātē reuocauerit: tenebit
nichilominus ceſſio facta anteq̄ ꝑueniat reuo
catio ad eū: niſi malicioſe fuerit factū quo mi=
nus reuocatio perueniat ad eū.vt de renū. Cū
illuſio.in cle. Qui vo impetrauit licētiā ceden
di cogendus eſt.extra eo.quidam. Item con=
uenienter renunciatio debet fieri in ſcriptis.vt
vij.q.j.§.ecce.et.c.qualiter.

Quomodo renūciat̄ iuri §.II.

ſcripto. Nota ꝙ talis renūciatio ex certa ſcien
tia faciēda ē. Ideoq; talis renūciās ſi ius igno
ret eſt ei notificandū. vt in auť.quō opꝫ epōs.§.
igit̄ ordinandus.colla.j. Nec eñ poteſt q̄s re=
nūciare ei qð ignorat.ff.de inoffi.teſt.l.mater.

Renūciaꝛ autē iuri expreſſe et tacite: expreſſe
quidē cū dicit q̄ctū clamo tale ius ⁊ ſi͞lia.extra
de deci.ex multiplici.Tacite ꝟo cū facit cōpo-
ſitionē.extra de elec.c.cū inter. Jtē tacite renū
ciat in faciendo cōtra: vt in exhibēdo illi hono
rem cuiꝰ electioni cōtradixerat.extra de his q̄
fiūt a ma.par.ca.ex oꝛe. Siliter recipiēdo ali-
quē in teſtem quē impugnabat.ff.de inoffi.te-
ſta.ſi ꝓponas.vel ſi petētis legatū aduocatꝰ vl
ꝓcuratoꝛ fuit.ff.de inoffi.teſta.l.ſi. No.ꝙ cle-
ricus qui impetrauit bñficiū ſi ſubūciat ſe mie
canonicoꝝ ſm Ber.nō ex hoc intelligiꝛ renun
ciaſſe. extra eo.c.veniēs. q̄nctiā ſi det eis lr̄as
ſuas ⁊ ipi ſint immiſericoꝛdes: debet talis offi
cio iudicis reſtitui.eo.ti.ſane. Nā deceptis nō
decipiētibꝰ iura ſubueniūt. de rerū ꝑmu.cum
vniuerſoꝝ.ſed ſi renūciat litteris ꝓ certa pen-
ſione priuaꝛ ⁊ litteris et pēſione. de reſcrip.ad
audientiā. Jtem qn̄ quis expectat primā ꝓ-
me vacaturā in aliqua eccleſia:ſi aliquis obti-
nēs ꝓbendā tenere frauduleter renūciet: vt ex
ꝓcedēti ꝯcludaꝛ illi via ad pinguioꝛē que ſpe-
raꝛ vacare nō impedit pꝛimū expectantē.Et ſi
ꝓbenda pinguis poſteavacās conferaꝛ iſti qui
renūciauit ꝓuaꝛ ipſe vtraq̄ꝫ.extra eo.ſi te.li.vj.

Que poſſunt renūciari. §.III.

Nota ꝙ pōt quis renūciare voci ſue quā hꝫ in
electiōe.de elec.eccleſia.Jtē renūciari pōt iuri
in futurū.i.ſi lex iam eſt pōt ꝓ futuro renūcia-
ri/alr̄s nō:qꝛ qꝺ nō eſt nō pōt renūciari ſm Ho
ſtiē.ff.de ꝯtrahē.emp.⁊ ven.in lege.Sꝫ quid ſi
q̄s renūciat omni iuri cōpetenti ⁊ cōpetituro:
⁊ ſilr̄ litteris impetratis ⁊ impetrādis.Rn̄det
Hoſt.quo ad futurū renūciatio generalis non
valet: vt dictū eſt extra de cōſti.cū acceſſiſſent.
Si aūt ſpecialis in quibuſdā iuribus ⁊ ſequaꝛ
generalis renūciatio valet.C.qn̄ muli.tute.of-
fi.fun.pōt.l.fi.circa mediū.⁊ in auten.vt liceat
mr̄i ⁊ auie.ibi poſita. Nota in ſumma ſꝫ Hoſt.
ꝙ renūciari poſſunt iura cōpetētia circa ſerui-
tutes:etiā ſi annualia ſint.extra de ſepul.in pꝛe
ſentia nr̄a. Jtem iura cōpetentia circa bñficia
ſicut ⁊ ipſa bñficia renūciari poſſunt.Jtē oīa
iura cōpetētia ꝑ aliqua inſtrumēta ſicut ⁊ ipis
inſtrumētis renūciaꝛ. extra de pac.cū pꝛidem.
Utrū aūt debitoꝛ poſſit renūciare ꝓbationi ſo
lutionis per teſtes et hmōi.Rn̄det.lꝫ quidam
dicāt ꝙ valet renūciatio:tn̄ ſm Hoſtiē.non vi-
detur verū:qꝛ ius ꝓbādi ꝑ teſtes ꝓ cōi vtilita-
te inductū eſt/ vn̄ vſus teſtiū frequēs ⁊ neceſſa
riꝰ eſt.ff.de teſti.l.j. ergo tali iuri renūciari nō
pōt.Jtē cléricꝰ renūciare non pōt foꝛo ſuo ſine
cōſenſu epi:qꝛ fieret ꝑ hoc ꝓiudiciū epo. Renū
ciatio eñ debet fieri auctoꝛitate eoꝝ quoꝝ in-
tereſt.de offi.arch.ad hec. ſilr̄ clericꝰ nō pōt re
nūciare illi ꝓuilegio/ſi quis ſuadēte.xvij.q.iiij.

Quis aūt poſſit renū- §.IIII.

ciare.Dicit Hoſti.ꝙ ille ad quē pertinet id qꝺ
renūciaꝛ.extra de reg.ad apſicā. Pōt autē re-
nūciare ⁊ libere reſignare papa papatui: ⁊ ma
xime cū ſe cognoſcit inſufficiētē ad regēdū vlꝫ
eccl'iam.eo.ti.qm̄.lib.vj. Un̄ ⁊ Celeſtinꝰ papa
renūciauit q̄ canonizatꝰ eſt ⁊ ſctūs Petrus di
ciꝛ: qꝛ ſic pꝛiꝰ vocabaꝛ. Et Greg.xij.venetꝰ na
tiōe renūciauit ꝓpꝛia ſponte in cōcilio cōſtan-
tieñ. ꝑ ꝓcuratoꝛē ſuū dn̄m Karolū de malate-
ſtis arimini dn̄m:nō ꝓpter inſufficiētiā/ſed vt
dareꝛ vnio ⁊ pax eccl'ie ſacroſancte: nā tp̄e ſuo
duo alij ꝓtendebāt ſe ius hr̄e in papatu: ⁊ ſum
mi pōtifices in ſuis obediētijs dicebanꝛ.ſ.Be
nedictꝰ.xiij. q̄ ꝓpꝛio noie dicebaꝛ Petrꝰ de lu
na.⁊ Joh̄.xxiij.qui ꝓpꝛio noie dicebaꝛ Baltha
ſar coſſa. Qui duo Bn̄dictꝰ.ſ.⁊ Jo.de cōi cōſi-
lio ⁊ auctoꝛitate totiꝰ cōcilij depoſiti ſunt ⁊ pri
uati papatu: qꝛ ſcādalizabāt eccl'iam dei: nolē
tes dare vnionē eccl'ie. Greg.q̄ ⁊ angelus pꝛiꝰ
eſt dictꝰ venetꝰ a cōcilio cōſtantieñ.factꝰ eſt le
gatꝰ in marchia.Et in cōcilio eodē a cardinali
bus ⁊ natiōibꝰ canonice eſt electꝰ Martinꝰ.v.
Romanus vnicꝰ paſtoꝛ eccl'ie. Renūciatio di-
gnitatis eccl'ie ſpontanea qn̄ fit ex pura deuo-
tiōe et humilitate: vt q̄s magis diuinis vacet
ꝑicula aie euadat: nō pōt reꝑhendi obſeruatis
debitis circūſtātijs/ſꝫ laudari: pōt eñ talis di
cere illꝺ pᷤ.Elegi abiectꝰ eſſe in domo dei ma
gis q̄ habitare in tabernacl'is pctōꝝ. Elegi di
cit qꝺ ꝑtinet ad ſpōtaneā actionē:nō coactio-
nē vel aliquā indignationē:abiectꝰ eē/ qꝺ ſpe-
ctat ad humilitatē ſeu moꝛtificationē:videꝛ eē
quedā abiectio ⁊ dehonoꝛatio quo ad mundū:
ſed laudabilis ⁊ ꝟtuoſa: qꝛ ſcꝫ in domo dn̄i ſcꝫ
exiſtēs ⁊ ꝑmanēs in domo eccleſie militātis:et
poſtea triūphātis magis q̄ habitare in taber-
naculis pctōꝝ/ qꝺ innuit ꝑiculoꝝ et dānatiōis
euaſionē.Tabernaculū pctōꝝ in q̄bus ſcꝫ habi
tāt ⁊ ſe reperiūt ſunt vicia ⁊ ꝑicula q̄ frequēter
reperiunꝛ in ꝓlatis. Nā quāto in loco ſuꝑioꝛi/
tāto in ꝑiculo maioꝛi ꝟſaꝛ. inq̄t Aug.in regl'a
Et nil triſtiꝰ/⁊ miſeriꝰ/⁊ dānabiliꝰ epi dignita
te:ſi ꝑfunctoꝛie res agatur. ait idem di.xlvij.c.
quātūlibet. Uel etiā tabernacula pctōꝝ in alia
vita ſunt toꝛmēta dānatoꝝ ad q̄ multi ꝓlatoꝝ
vadūt: nō tn̄ ꝓpter pꝛelaturā/ſed ꝓpter malā
vitā vel negligētiā erga curā.Un̄ q̄dā ex diſci-
pulis beati Ber.q̄ nullo modovoluit accepta-
re epatū ad quē fuerat electꝰ: vt a beato Ber.
exoꝛatꝰ apparēs cuidā poſt moꝛtē interrogātí
de hoc ꝙ noluerat acceptare. Rn̄dit. Reuela-
tum eſt michi a ſctā trinitate ꝙ ſi fuiſſem de nu
mero epoꝝ fuiſſem de numero damnatoꝝ: ⁊ de
iſtis ptꝫ per exēpla ſctōꝝ. Petrꝰ quidā damia
nus ſapientia et eloq̄ntia inſignis renūciauit

ep̄atui q̄ de ſe ſcribēs ait: q̄ꝛ refutaui eccliaſticum regimē dimittēs ep̄atū cētū annoꝝ michi pnia inuicta eſt ſʒ remedia monaſtice regule: tñ ſe excuſans ad Greg.vij. dicit multos añ eū hoc feciſſe. Ualeri⁹ inq̄t ep̄s hippōnēſis Aug. ſibi ſucceſſorē inſtituit. Lucidus cathocienſis imminēte obitu ad cenobium cōuolauit. Cui btūs Andreas apparuit in obitu. Aldebert⁹ ep̄s monachū ſe induēs martyrij palmā pmeruit. Meli⁹ eſt eñ pōdus abijcere q̄ cum detrimēto dñi firmatis ceruicib⁹ interire: dū eñ tu ignau⁹ negociatoꝛ denariū ſeu talētū tenes alteri⁹ locū q̄ pecuniā duplicare poterat occupaſti. hec ille. Adde et exēpla alia: vt Celeſtini pape q̄ renūciauit papatui: ꝛ canonizat⁹ eſt dict⁹ ſctūs Petrus de murrone. Beatiſſim⁹ Hiero. capellū preſbyteri cardinalis rome dimiſit: et bethleē accedēs totā bibliā in latinū trāſtulit: ac plurimas ep̄ſas magne doctrine ꝛ eloquentie ſcripſit: ꝛ ſcripture ſctē mlͦtos libꝛos cōmētatus eſt. Alber. magn⁹ immo maxim⁹ p̄hs et theolog⁹ archiep̄atui ratiſponēſi renunciauit. ſctūs Greg. nazāzenus grec⁹ ep̄atui renūciauit ſcribēs apologiā.i. excuſationē ſue renūciationis: oſtēdēs difficultatē maximā in regendo ꝛ docēdo pplos ppter diuerſitatē cōplexionū/ꝛ moꝝ/ꝛ ſtatuū: ꝛ exēplo eius q̄ haberet nutrire quoddā aïal cōpoſitū ex naturis multoꝝ aïaliū: cui vnus ꝛ idē cibus eſſet vni parti eius nutrimentū: alteri venenū. Nā panis vita hoïs/ꝛ venenū (vt dicit) accipitris: venenū vita ſerpentis ꝛ moꝛs hoïs ꝛc. Sctūs Bñdictus renūciauit abbatie qñ vidit ſubditos obſtinatos ꝛ nil pficere: ꝛ ad ſolitudinē derelictā reuerſus eſt. Magiſter Ray. cōpilatoꝛ decretaliū ꝛ miraculis clarens/renūciauit magiſtratui oꝛdinis ppter debilitatē coꝛpis: q̄ꝛ nō valebat ita diſcurrere et laboꝛare. Plures alij voluerūt renūciare: ſʒ q̄ꝛ nō fuerūt pmiſſi ſeu acceptata eoꝝ renunciatio: ne volūtati ſuoꝝ ſuperioꝝ: et p conſequens dei cōtrairent/patienter permāſerūt.

¶ De diuerſis officijs ſeu dignitatibus. Et pͦ de archidiaconib⁹. Cap̄.vj.

Deus in gradibus eius cognoſcet cū ſuſcipiet eā. pſ̄.xlvij. (ſed lr̄a nr̄a hʒ in domibus ei⁹ ꝛc.) Greg. hoc exponens ſup Ezech. ſic ait. de pe. diſt.ij. dū ſanctā. Dū ſanctā eccleſiam dñs ſuſcepit.i. p incarnationē ſe ei cōfoꝛmē faciēdo: in gradibus eius dignoſcit: q̄ꝛ ei⁹ gr̄a p illius incremēta declarat: quātū eñ ſctā eccl̄ia aſcēdēdo pficit/tātū de⁹ hoïbus ex eius virtute innoteſcit. Sed iſti grad⁹ pñt tripl'r cōſiderari.

¶ Primo ſm gratie augmentationem.

¶ Secundo ſm operis variationem.

¶ Tertio ſm perfectionis vel preſidentie diuerſificationem.

¶ Quātū ad pͥmū eſt triplex gradus: ſcʒ augmentū gr̄e/ſcʒ incipiētiū ſcʒ bñfacere/pficiētiū/ꝛ pficientiū ſeu pfectoꝝ. ¶ Primoꝝ exercitiū ſpūale eſt principal'r tentatiōibus vicioꝝ reſiſtere. Secūdoꝝ in virtutibus pficere. Tertioꝝ diuinis inherere: ꝛ de his in pſ̄. Benedictionē ſcʒ gr̄e dabit legiſlatoꝛ.i. deus: ibūt.i. ex ipſa gr̄a de virtute in virtutē: q̄ꝛ de incipiēti gradu ad pficientē/et de pficienti ad perfectū: et ſic demū videbit deus deoꝝ in ſyon.i. in gl̄ia. Cognoſcit de⁹ ab his q̄ ſunt in iſtis gradibus et ab alijs p eos. ¶ Secūdo cōſiderat gradus ſm variā occupationē ad quā plurimū ſe applicat homo. Et ſic ſunt tres gradus: q̄ꝛ actiuoꝝ q̄ ſe exercēt in opib⁹ mīe exterioꝛibus: cōtemplatiuoꝝ q̄ diuinoꝝ meditatiōibus ꝛ ſpeculatiōibus inſiſtūt. Et prelatoꝝ q̄ vtriq; ſcʒ actiue et cōtēplatiue deſeruiūt: vel penitētiū qui ſcʒ a p̄dictis gradib⁹ actiue vel cōtemplatiue decidentes ad deū p cōpunctionē reuertunt. Et hi figurati ſunt p tres quos dilexit xp̄s: vt dicit Joh.xj. ſcʒ Marthā que ſignificat actiuā. Mariā que ſignificat cōtēplatiuā. Lazarū deſignātem inquantū moꝛtu⁹ ꝛ reſuſcitatus gradū penitentiū: ſed inquantū poſtea p̄latus ꝛ ep̄s/ſtatū p̄ſidentiū. Hoꝝ gradus ꝛ act⁹ poſſunt notari in illo v̄ſu pſalmi. Memoꝛ fui dei ꝛ delectatus ſum: qđ ptinet ad cōtemplatiuos: in quib⁹ eſt maxima in memoꝛando de deo delectatio. Exercitat⁹ ſuʒ: qđ ſpectat ad actiuos q̄ ſe exercent in opibus mīe: ꝛ ſcopebam ſpiritū meū.i. mundabā: qđ attinet ad penitētes per penitētiā mundātes domū cōſcientie: vel etiā ad prelatos q̄ ſcopam zeli ad ſalutē ſubditoꝝ ſe debent pcutere. ¶ Tertio cōſiderat gradus ſm ſtatū perfectiōis et preſidētie. Dicunt in ſtatu pfectiōis eſſe ꝛ clerici/et religioſi/ꝛ ep̄i: ſʒ alio et alio modo: nā clerici diſpoſitiue/q̄ꝛ tenēt ad cōtinentiā que diſponit ad pfectionē: religioſi tenditiue/q̄ꝛ tendūt ad pfectionē: ep̄i perfecti/q̄ꝛ ſcʒ ſunt vt alioꝝ perfectoꝛes: ſed de religioſis dictū eſt: et de ep̄is eſt ſequēs titul⁹. Reſtat ergo videre de alijs clericis precipue curatis q̄ etiā ſunt in diuerſis gradibus cōſtituti. Nā aliqui dicunt archidiaconi/alij archipreſbyteri: aliqui pꝛioꝛes quo ad eccleſias collegiatas: vel decani ſeu plebani quo etiaʒ ad alias. Alij vicarij vicē ſcʒ tenētes prelatoꝝ: alij primicerij alij cantoꝛes/alij ſacriſte. Hi oēs nō ſunt pprie ꝛ ſtricte loquēdo in ſtatu pfectionis: q̄uis large hoc dicat de eis.xiiij.q.j. in pꝛin. Nō eñ habent obligationē perpetuā ad curam ſuam: q̄ꝛ poſſunt ſine licētia ſuoꝝ ſuperioꝝ deſerere curam renūciando: ꝛ multo magis religionē intrando. Ex quo oſtēdit ſm Tho. in ſum. ij.ij.q.

lxxxiij.ar.vlti.ſtatū religionis eſſe pfectiorem
omni ſtatu curato circa cpalem: cū eccleſia per-
mittat tales libere etiā contra voluntatē pre-
latoꝝ ad religionē trāſire:vt.xix.q.ij.due ſunt.
Et pōt quilibet in hmōi ſtatibus cōſtitutus di
cere illud pſ. Perfice.i.perfectos fac greſſus
meos.i.opera mea quib⁹ itur ad celū vel infer
num: in ſemitis tuis.i.obſeruatiōe conſilioꝝ:
vt cōtinentie/patientie et hmōi:que ſemite di-
cunt:q: ſtrictiora ſunt ꝙ vie late mandatoꝝ:vt
nō moueāt veſtigia mea. Veſtigia ſunt exēpla
derelicta ex opib⁹: que ſi leuia ⁊ impfecta ſunt
cito mouent.i.remouēt a memorijs hoim: ſed
ſi ſint veſtigia perfectoꝝ operū firma manēt in
mētibus hoim ad imitandū:⁊ per hos gradus
cognoſcit de⁹ a populis. Nūc ergo de hoꝝ ſin-
gulis aliqua annotēt:⁊ pmo de archidiaconis.

¶ Archidiaconus/archi- §.I.

preſbyter/ppoſitus/primicerius/ſacriſta/⁊ cu
ſtos/⁊ vicari⁹ ordinarius q̄ nō ſolū eſt epſ/ſed
etiā et inferior eo. Et de his excepto vltimo nō
pōt dari certa regula vniuerſalis de iuriſditio
ne coꝝ ſi habēt vel nō:⁊ quantā habeāt: ⁊ quid
ſpectet ad officiū eoꝝ. Sꝫ in his ſtatur magis
ꝯſuetudini locoꝝ ꝙ iuri ſcripto. ¶ Et in aliqui
bus eccleſijs eſt ſol⁹ archidiacon⁹ pria digni-
tas poſt epm:in alijs eſt archipreſbyter ⁊ non
archidiacon⁹:in alijs vterq;:in aliquib⁹ eſt pre
poſitus: nō archidiacon⁹ nec archipreſbyter:
et talis videt eſſe loco archidiaconi vel archi-
preſbyteri:in alijs eſt primiceri⁹. ¶ De quoli
bet ergo aliqua breuiter. Et pmo de archid. di-
cit Hoſt. ꝙ archidiaconi in aliquibus eccleſijs
habēt officiū/⁊ in aliquib⁹ habēt iuriſditionē:
⁊ quid ptineat ad tale officiū habet ex de offi.
archi.c.officiū. vbi dicit in textu. Officium ar
chi.eſt euāgeliū qn voluerit legere:vel aliqui-
bus de diaconis pcipe. Et qn epſ miſſaꝫ canit
ad iuſſionē ei⁹ induāt ſe leuite ſacris veſtibus
qualr cū pōtifice ad miſſam pcedāt.et.j. Omne
eccleſiaſticū officiū puidēdo lectiōes aut reſpō
ſoria in matrice eccl'ia dare debꝫ ⁊ auſcultare.
Et intātū vt null⁹ euāgeliū/aut epl'am/rn̄ſoriū
vel quālibet in eccl'ia legat lectionē vel cantet
donec auſcultet ab eo. Acholitos quoq; ipe or
dinet quis thuribuluꝫ deferre/quiſve minoꝝ
in eccl'ia officia agere debeat. Ubi dicit glo. ſu
per vbo auſcultet. ꝙ hoc videt potius ptinere
ad officiū magiſtri ſcholarū. Itē glo. ſup vbo
nullus. dicit incognitus ⁊ nō pbatus:epm em̄
vel aliū pbatū non auſcultabit:notoria em̄ exa
minatiōe nō ſunt examinādа: vt ex de fil.preſ-
by.qm̄.ſm Hoſti. Et hec ⁊ m'ta alia l hmōi ma
gis attēdunt ⁊ ſeruant ex cōſuetudine ꝙ ex iu
re cōi:hoc etiā ponit Iſido.diſt.xxv.perlectis.

¶ De iuriſditiōe aūt archid. tractat in diuer-
ſis locis ſꝫ Jo.an.in nouel.ſup dicto.c.officiū.
Primo em̄ archid. iurgia audit: vt dicit di.xxv.
plectis.⁊ de offi.archid.ad hec. Scdo inſtituit
lxiij.di.ſi in plebib⁹.et eo.titu.cū ſatis. Tertio
penas infligit:vt extra de penis.c.licet. Quar
to priuat beneficijs. extra de prebē.referente.
Quinto ſubiectis pcipit obſequia:vt de exceſ.
pla.ad hec. Sexto ppetuā vicariam ⁊ curā:⁊ p
ꝯñs iuriſditionē ordinariā hꝫ. eo.ti.c.j. Septi
mo corrigit/viſitat/pcuratiōes recipit/ſuſpē-
dit/excōicat/⁊ interdicit. eo.titu.mandamus.
¶ Sunt aūt quedā iura que faciūt contra ar-
chid. Primo q: nō inſtituit. xvj.q.vij.nullus.
et eo.ti.c.j.vbi dicit. Sciat archid. poſt epm ſe
in oibus eſſe vicariū ⁊c. Secūdo de paruis tm̄
cognoſcit/maiora refert: vt eo.tit.ad hec.p qd
ptꝫ ꝙ eſt pedane⁹ paruus aut nullus iudex aut
delegat⁹. hec Joh.an. Sed Joh.in glo.di.xxv.
plectis.querēs vtrū archidiaconus habeat iu-
riſditionē ordinariam vel delegatā: arguit ad
vtrāq; partem/nec determinat. Et addit Bar.
buxiē.michi videt ꝙ ſol⁹ epſ in ciuitate ſit iu-
dex ordinari⁹.vij.q.j.in apibus. niſi ſec⁹ ſit de
cōſuetudine pſcripta.extra de offi.archi.c.vlt.
Ang.autē de archo.dicit notandā eſſe differē-
tiā inter archidiaconū et archipreſbyterū. Si
em̄ archid. eligit ab vniuerſitate ⁊ confirmat p
epm hꝫ iuriſditionē ordinariā de iure:vt pbat
di.xxv.plectis.et eo.ti.c.j.⁊ vlt. Et idē dico de
illo qui pficit collegio vel vniuerſitati per epm
dioceſis.ar.diſ.xciij.legimus. Si aūt pficit in
eccl'ia p epm/ maxime vbi ſunt plures archid.
non credo ipm habere iuriſditionē ordinariā/
ſed tm̄ delegatā. Et tātū poterit exercere quan
tū epſ ſibi cōmittit. Et ſic intelligunt iura illa
xvj.q.vij.nullus.⁊ eo.ti.cū ſatis.et hoc niſi pl⁹
obtineat de cōſuetudine pſcripta cui ſemp ſta
bit: verū de iure cōi hec quatuor videt ptinere
ad officiū archi.iurgia minora clericoꝝ: exami
natio et repreſentatio clericoꝝ ad ordines:ſtal
latio ſiue inductio in poſſeſſionē: platoꝝ ⁊ cleri
coꝝ preficiēdoꝝ examinatio: ⁊ viſitatio parro-
chianoꝝ.habent hec eo.ti.ad hec.c.j. Et cū vi-
ſitare poſſint legat⁹ archiepſ de iure cōi ⁊ ar-
chi.⁊ archipreſbyter ex cōſuetudine: qd faciet
preſbyter ſi oēs hi ſemel in anno declinent ad
eccl'iam ſuā viſitandā/ vtiq; cōſumet vict⁹ ei⁹:
ſed rn̄det ꝙ viſitās ſuppleat ſumptib⁹ ſuis:nā
de vbis ⁊ mēte iuris eſt ꝙ nō grauent eccleſie
vltra poſſe:vt de cēſi.cū apl's. ¶ De cura aiaꝝ
quo ad archi. circa qd ſummatim dicit eo.tit.
cuꝫ ſatis. ꝙ archi.ſine mandato epi curā aiarū
cōmittere nō preſumat etiā obtentu alicui⁹ cō
ſuetudinis. Joh.an.in nouel.ſuper dicto.c.po-
nit triplicē inſtitutionē circa curā. ¶ Prima

Triplex iſti tuti.⁹ circa curam aiarum

eſt autorizabilis: ⁊ hec ad ſolū ſpectat epm. de
exceſ.prelato.c.iij.⁊ de offi.dele. ſup eo. Et in-
ſtitutio iſta habet loco iſtitutiōis ante quā nec
pñtat⁹: nec is cui collata eſt eccl'ia adminiſtra
re dʒ.vt de pben.cū īādudū.qđ ſi fecerit epꝰ ta
les remouere dʒ.vt de prebē.cū iā.niſi gratioſe
diſpenſauerit. Et hec eſt ratio hui⁹ iuris: qꝛ cū
ſine autoritate epi null⁹ poſſit intrare vel dere
linquere eccl'iaʒ.vt de renū.admonet. Nec dʒ
ꝗs talib⁹ ſe ingerere:qui intrat ſine autoritate
dioceſani: ſed qui vocat⁹ eſt a dño tāq̄ aarō.vt
de elec. qualiter. Et ꝗlibet debet itrare ꝑ oſtiū
qđ eſt xp̄s.al's cēſet fur ⁊ latro.vt habet Jo.x.
et.j.q.j.ordinationes. Dicit autē ſe ingerere ꝗ
intrat ſine autoritate dioceſani. vt de offi. ord.
qm̄.ep̄s eñi eſt xp̄i vicari⁹. Uñ ꝯcludit ꝙ ꝗ ſine
ep̄o intrat ſpreto oſtio.i. xp̄o. cui⁹ vicarius eſt
ep̄s:beneficiū eccleſiaſticū ſibi vſurpat. viij.q.
j.ꝗ vos.⁊.c. ſeq. Et hec eſt ſumma ratio quare
talis inſtitutio p̄ſcribi nō pōt. Eſt aūt ſcđa in-
ſtitutio corꝑalis ꝗ ad archi. ſpectat de iure cōi
et hec ſequit autorizabilē tāq̄ illi⁹ executoria
ar.de ſen.et re iudi.cū Bertoldus.ibi de cōſen
ſu epi. Et de hoc habet eo.tit.ad hec.⁊.c.vt no
ſtrū. Eſt ⁊ tertia inſtitutio ꝗ ꝑ collatiōe ponit.
et hanc poſſet archi.hr̄e de conſuetudine.vt de
inſti.c.cū veniſſent. Uñ ⁊ cōceſſio ꝑ inſtitutiōe
ponit.de offi.lega.dilect⁹. Sʒ lʒ cōferat archi.
recipiēs añq̄ corporali vtat ad autoritatē epi
hʒ neceſſe recurrere ꝓpter rationē ſupradictā
et iura allegata.ſm Hoſtiē. Et ꝗuis glo. ſuper
verbo obtentu cōſuetudinis. exponat de cōſue
tudine nō preſcripta: qꝛ cōſuetudo p̄ſcripta da
ret archiđ.poſſe cōferre curā aiaꝝ. Hoſti.tñ re
probat dictā opi. ⁊ expoſitionem et dicit ꝙ nec
etiā cōſuetudo p̄ſcripta hoc ſibi poteſt dare lo
quēdo ſcʒ de prima inſtitutione.ſ.autorizabili.
ſec⁹ de tertia ꝗ pōt preſcribi. Scđam habet de
iure cōi. Itē ſuꝑ v̱bo curā. Inno. diſtinguēdo

Cura dupl'r dicitur

de cura dicit.ꝙ dupl'r cura dr̄. Uno mō ſtricte:
et ſic eſt poteſtas ligādi ⁊ ſoluēdi in foro penitē
tiali.⁊ hec nō eſt in p̄lato qui non eſt ſacerdos.
di.xxj.in nouo. Alio mō large dr̄ cura poteſtas
eiſciēdi ⁊ recipiēdi in eccl'ia et corrigēdi exceſ-
ſus.di.xxj.c.cleros.ad finē.⁊ diſt.xxv.plectis.
Et ſub hac cura eſt excōicare:viſitare:corrige-
re et hmōi:⁊ hāc poſſunt habere archi.⁊ alij iſe
riores. Sed Hoſt. dicit ſe nō intelligere hāc di
ſtinctionē de cura. Non eñi poteſtas ligādi et
ſoluēdi in foro penitētiali pōt dici cura:nec ſm
ius/qꝛ illud nullo iure cauet: nec ſm naturalē
rōnē immo oīno aliud eſt cura/aliud poteſtas.
Multi eñi habēt illā poteſtatē qui tñ nō habēt
curā:ſicut ſacerdotes nō curati ꝗ de licētia vel
priuilegio audiūt cōfeſſiones alioꝝ. Et ecōuer
ſo multi habēt curā ꝗ nō habēt illā poteſtatem
qꝛ nō ſunt ſacerdotes. Uidetur ergo potius ꝙ
cura dicatur quedā poteſtas habendi aliquos
in ſubditos illis cōferēdo ſacramēta ꝑ ſe vel ꝑ
aliū.⁊ alia faciendo ꝗ ꝑtinent ad ſalutē aiaꝝ vt
corrigendo ⁊ hmōi. Et hanc habet archidia.et
alij prelati curati:etiā ſi nō ſint ſacerdotes. Sʒ
abſoluere i foro cōſciētie ⁊ penitētie nō poſſunt
nec alia ſacramēta cōferre ꝑ ſe: ex quo nō ſunt
ſacerdotes. ſʒ poſſunt hoc alijs cōmittere qui
ſunt ſacerdotes. Itē in.c.archi.eo.ti. dicit Jo.
an.poſt Inno.ꝙ ius cōe eſt ꝙ archi.⁊ oēs pre-
lati iuriſditionē habētes ab ep̄is ex collatione
vel cōfirmatiōe officioꝝ vel dignitatū ad quas
aſſumunt ſunt iudices ordinarij.⁊ poſſunt ex-
cōicare.xj.q.j.nemo. et hoc niſi ſint mulieres.
de pe.⁊ re.noua.⁊ qđ dr̄ in hoc.c.archidiacon⁹
ſcʒ ꝙ nō pōt excōicare:itelligit vbi eſt cōtraria
conſuetudo que dat iuriſditionē.vel qꝛ nō poſ-
ſunt excōmunicare cū ſolēnitate illa que habe
tur.xj.q.iij.debēt.qꝛ illđ eſt epi ſolū. Dicit eciã
ꝙ prelati qui habēt iuriſditionē tm̄ a collegijs
vel alijs ꝗ̄ ep̄is excōmunicare nō poſſunt:licet
al's iuriſditionē habeāt:qꝛ poteſtatē excōicādi
concedere non poteſt niſi ep̄s.xxiiij.q.iij. corri
piantur. niſi collegiuʒ eligeret autoritate epi.
vel ab eo cōfirmaretur vt dictū eſt. Sciendū ta
men ꝙ prelati religioſoꝝ precipue exemptorū
cū habeant autoritatem ſeu iuriſditionē quaſi
epiſcopalē in ſubditos ſuos tales poſſunt excō
municare ſubditos ſuos ex autoritate ſuorum
priuilegiorū a ſede apoſtolica eis cōceſſorum.

¶ Q̄ archidiaconi habēt §.II.

examinare ꝓmouēdos ad ordines ⁊ preficien
dos in eccleſijs i.c.ad hec.eo.ti. Ubi dicit Jo.
an.ꝙ ex hoc patet ꝙ nec beneficia nec ordines
cōferri debēt:niſi fiat diligens examinatio. Et
dicit Hoſt.ꝙ archi.hoc faciet ſcʒ examinare niſi
ſi ſibi ex cauſa ab ep̄o iterdicat: poterit etiam
ep̄s ⁊ alios adiūgere ꝗ ſcʒ ſimul cū archidiaco
no examinent ſicut ⁊ iterū examinare. Et dicit
glo.ꝙ ſi promoueat indignū: ꝗuis videat ep̄s
nō puniēdus in ꝓmouēdo indignū. ſed archi-
dia.ꝗ examinat ⁊ preſentat ep̄o indignū. arg.
diſt.liiij.ſi ſeruus.tñ nō ſic eſt:qꝛ tenet de facto
eius ꝗ examinat cū mādato eius fiat. Niſi for-
te examinator talis ſit qui ſcit veriſil'r ipm mē
tiri.vt de pig.ſignificāte. Sic etiā dicūt Inno.
et Hoſti.ꝙ ſi cōis opinio ſit de bonitate archi-
diaconi excuſet ep̄s. Idē videt dicendū qñ nō
ꝑ archidiaconū ſed per alios cōſueuit fieri exa
minatio. ⁊ videt intelligendū non de bonitate
ſimpliciter ſcilicet vite:ſed de bonitate.i. ido-
neitate ad talē examinationē vt ſciat in quib⁹
ſit examinandus: et fideliter id agat. Et ſi ali-
quis ordinatur ſine titulo,dicit glo.ꝙ tenebit

ei ꝓuidere ſcilicet de victu ſi ex ſe non habeat
examinator ꝗ preſentabit eũ.ꝙ ſi nõ eſſet ſoluẽ
do: tũc tenebiꝛ ei ep̃s ne cõtingat eũ mẽdicare
in opprobriũ ordinis clericalis. debebat enim
priꝰ videre ep̃s ſaltẽ quis / a quo / ⁊ ad quẽ titu
lũ preſentareꝛ. de eta. et quali. ordi. accepimꝰ.
Sed ſi archidiaconꝰ fecit aliquẽ ſcribi ad titu
lũ ſui patrimonij ordinandũ ⁊ apparet illũ non
habere patrimoniũ vel minꝰ ſufficiẽs: ſi archi-
diaconus fecit hoc ſciẽter ageꝛ primo cõtra eũ
qui fuit in dolo. ſcd̃o cõtra ep̃m qui fuit in cul
pa: qꝛ dolꝰ preponderat culpe. ff. ad. l. aquil. itẽ
ſi obſtetrix. Nec obſtat exceptio de dolo ordi-
nati ad cuiꝰ inſtantiã factũ eſt. Hoſt. tamẽ pla-
cet. ꝙ imputeꝛ illi qui mentirꝰ eſt. ⁊ ideo ip̃e ſi-
bi querat victũ. diſt. xcj. c. clericus. Et per hoc
ſubtraheꝛ materia multis decipiẽdi qui men-
tiendo facerẽt ſe ordinari vt ab ipſis ſuſtenta-
renꝛ ordinatore vel examinatore. Illi vero qui
faciũt ſe ꝓmoueri ad titulum paupꝫtatis ſuevt
mẽdicantes / illã ſequanꝛ. In eodẽ. c. ad hec. di
ꝙ decani rurales de cõſenſu archidiaconi per
ep̃m inſtitui ⁊ deſtitui debẽt. Ubi dicit Jo. an.
ꝙ melius eſt vt intelligaꝛ hoc ſm cõſuetudinẽ
francie. vbi inſtituunꝛ per ep̃m ⁊ archid̃. tales
decani ad exequẽda q̃dã officia eis cõia: ⁊ inſti
tuunꝛ ad tp̃s. Ergo vbi nõ eſt talis cõſuetudo:
hoc nõ vendicat ſibi locũ ſm Inno. Q3 ſi non
poſſent cõcordare. ſcꝫ ep̃s et archidiaconus in
inſtitutione vel deſtitutione alicuiꝰ nil agiꝛ: cũ
vnus nõ poſſit ſine altero: de offi. deleg. c. cau-
ſam. niſi cõſuetudo haberet ꝯtrariũ. Alij dicũt
nominatũ ab ep̃o habere locũ cũ autoritas eiꝰ
ſit principalis: et archidiaconi ſit qualis vica-
ria. In. c. ſignificaſti. ſummatim diciꝛ. ꝙ archi
diaconus nõ dat litteras cõmẽdatitias ad or-
dines ſuſcipiẽdos: qd̃ intelligit glo. cũ ep̃s eſt
preſens: ſcꝫ in dioceſi. nã ſi eſt abſens ⁊ neceſſi-
tas vel vtilitas ſuadeat ordinãdorum / poterit
eos alijs ep̃is preſentare: ⁊ ſic litteras dare cõ
mẽdatitias: qꝛ eo abſente ſupplet vices eiꝰ. eo.
ti. c. j. Dicit etiã Hoſtiẽ. ꝙ generalis vicarius
ep̃i cui aliquis de ſpecialibꝰ caſibus cõmiſſus
eſt cũ clauſula generali: hoc poſſet. vt de offi. vi
ca. c. ij. lib. vj. Sed in preſentia ep̃i qui ſic gene
raliter commiſit ſine ipſius ſcientia non debet
hoc expedire. de offi. leg. volentes.

¶ De archipreſbyteris. Capl̃m. vij.

DE officio archipreſbyteri. Archi
ꝑſbyter ſciat ſe ſubeſſe archidia-
cono ⁊ eiꝰ ꝓceptis ſicut ſui ep̃i obe
dire. de offi. archipreſbyteri. c. j.
Ubi dicit gl. ꝙ q̃uis archipreſby
ter ſit maior archidiacono ordi-
ne. quia ille preſbyter: iſte diaconus. tñ admi-
niſtratiõe ſeu dignitate archid̃. eſt maior. vñ ⁊
ei ſubijciꝛ vt patet in iſto. c. vbi dicit Jo. an. in
nouel. poſt Inno. ꝙ hoc eſt verũ archipreſbyte
rũ ſubeſſe archid̃. vbi ſic eſt de cõſuetudine et i
his que ſpectãt ad officiũ archid̃. de iure vel de
cõſuetudine. In aliquibꝰ aũt eccleſijs vbi non
eſt archid̃. ſed archipꝛſbyter vel ꝓpoſitꝰ tñ loco
archipreſbyteri: tũc archipꝛſbyterũ talẽ vel ꝓpo
ſitũ vltra ea que ſunt ſui officij. de quibus dice
tur in ſequenti. §. pertinent etiam ad eum que
dicuntur de archidiacono prout habet conſue
tudo loci que in hmõi dat iuriſditionem: q̃uis
non ita expreſſe habeaꝛ de iure de iuriſditione
archipreſbyteri ſicut de archidiacono.

¶ Q3 archidiaconus non §. I.

habeat iuriſditionẽ niſi de cõſuetudine: multa
ponit pro ⁊ ꝯtra Jo. an. in nouel. ſup. c. dilecto.
de offi. archid̃. demũ ſic dicit. No. ſm Hoſt. ꝙ
quedã ſunt ordinis ep̃alis: q̃dã ep̃alis autori-
tatis: quedã ſimplicis ep̃alis iuriſditiõis: q̃dã
certi officij. ¶ Et prima q̃. ſ. ſunt ep̃alis ordi-
nis / vt ordinare: cõſecrare: cõciliare: dedicare ⁊
chriſmare et ſimilia q̃ colligi poſſunt extra de
elec. in. c. ꝙ ſicut. nõ poteſt aliquis inferior ep̃o
acquirere etiã obtẽtu alicuiꝰ cõſuetudinis. di.
lxviij. q̃uis. lꝫ aliq̃ aliqua ex his exerceant. vel
quia a iure hoc cõceduꝛ vt abbatibꝰ. de eta.
et quali. cũ cõtingat. vel ex cõſuetudine appro
bata ꝑ papã. ſicut notaꝛ de ꝓſbyteris cardina-
libꝰ. de ſup. negli. ꝓla. c. j. vel pape priuilegio.
vt di. xcv. peruenit. ſed inferior papa hmõi mi
nori. ſ. nõ ep̃o delegare nõ p̃t. ¶ Quedã vero
ſunt ep̃alis autoritatis: ſicut cauſas crimina-
les vel matrimoniales audire. non dicit ſnias
dare vt vitet oppoſitionẽ. de qua habeꝛ de elec.
trãſmiſſam. idulgẽtias ꝯcedere. ⁊ quo ad exer
citiũ adminiſtratiõis eccleſiaſtici bñficij iſtitue-
re ⁊ deſtituere ⁊ ſimia. d̃ qbꝰ no. de offi. archi. ad
hec. ⁊ ſi qua poſſunt alia repiri q̃ ep̃s ad tp̃s cõ
mittere poſſit. vt no. de offi. archi. ſignificaſti.
In ꝑpetuũ xo a ſubiecto ꝯtra epꝫ nõ p̃nt acq̃ri
niſi ꝑ pape priuilegiũ: vel ꝯceſſionẽ ep̃i cũ ꝓſcri
ptiõe ſecuta. ⁊ ſic intellige de exceſ. ꝓla. accedẽ
tibꝰ. vel ex ſnia arbitri ſeu alia cõuẽtiõe ꝓſcri-
ptiõe firmata. extra de ꝓſcrip. cũ olim. ⁊ ſꝫ hoc
ſine calũnia poſſet intelligi de autorizabili iſti
tutiõe. extra de iſti. cũ veniſſent. alꝛs cõſuetudo
nõ ꝓdeſt ſm notata de offi. archid̃. cum ſatis.
¶ Quedã ſunt ſimplicis iuriſditiõis ſicut viſi
tare: corrigere: coercere modica coertione: cãs
minores audire ⁊ terminare. ⁊ q̃dã alia q̃ in vi
ueſis. c. habẽꝛ. Et in his putat Archi. quo ad
ꝑrochiales eccꝉias ⁊ minores titulos eſſe vica
riũ ep̃i. d̃ offi. archi. ad hec. vbi papa de iure re
q̃ſiꝰ de iure rñdit. maiorẽ aũt ꝯfirmationẽ exer
cere nõ dꝫ incõſulto ep̃o niſi plꝰ acq̃raꝛ. de elec.

dudū. Nec iſta vicaria extēdit ad maiores ti-
tulos: vt abbatie ⁊ cōuētualis eccl'ie:niſi ꝑ cō-
ſuetudinē hoc acquirat:vt de offi.archid.dile-
cto. Caueat ergo ep̄s ne hac vicaria permittat
archidiaconū tanto tꝑe vti ꝙ cōſuetudinis pre
ſcriptio ſit cōpleta.arg.de elec.cumana. Inte-
rim eñ pōt ipm ⁊ in his q̄ñcūq; vult cū ſit eius
vicari⁹ ꝓhibere. ¶ Quedā ꝟo ſunt certi offi-
cij:ex quibus et quo ad abbates ⁊ alios aliqua
de iure cōi ad archid.ꝑtinent de quib⁹ in.c.ad
hec.de offi.archi.hec Ioh.an. Et de archipꝛeſ-
bytero etiā dici poſſent que de archid. q̄ñ hoc
hꝫ cōſuetudo ꝑſcripta:et nō eſt ibi archidiaco-
nus in tali eccl'ia. Notat etiā ibi Ioh.an.ꝙ vbi
cōſuetudo eſt iuri cōtraria vel eccleſijs onero-
ſa: nō eſt extēdēda. vt de cōſue.c.j.neq; ad alia
iura. vt de ꝑſcrip.auditis. neq; ad alias eccle-
ſias vel ꝑſonas.xij.diſt.oīa. Si vero cōſuetudo
ſit laudabilis ⁊ ratiōabilis ⁊ ſuꝑ re cōceſſibili/
quale eſt illud ꝙ archidiacon⁹ habeat iuriſdi-
ctionē in monaſterijs: ⁊ que a iure nō improbat
talis cōſuetudo eſt toleranda: immo ſeruanda
⁊ extendēda ad alias eccleſias / nō dico ad alia
iura.di.xj.in his.et extra de cēſi.ſopite. Et hoc
intelligas ſi maioꝛ pars eccleſiarū vel ꝑſonarū
eiuſdē hoc ſeruet: qd nō ſolū de eccleſijs illius
dioceſis/ ſed etiā eiuſdē ꝓuincie eſt ſentiendū:
adeo ꝙ ſi certū ſit aliquā eccleſiā illam cōſuetu
dinē non ſeruaſſe/cogi pōt ad eam ſeruandā in
poſterū: qd eſt verū ꝙ poſſunt cogi niſi habeāt
contrariā certā laudabilē cōſuetudinē preſcri
ptam.vt de cōſue.c.fi.⁊ diſt.xij.illud.vel niſi il-
li ꝑ ea aliam cōſuetudinem habeāt.di.xij.illa.
Alij tñ aliter dicunt:que ibi potes videre.

¶ De officio archipꝛeſbyteri §.II.

in vꝛbe ſic dicit eo.ti. Officiū archipꝛeſbyteri
cōſtat q̄ñ ibi ꝑſul defuerit vice ei⁹ officium in-
choare: bn̄dictiōes pꝛeſbyterales in eccl'ia da
re:miſſam q̄ñ voluerit cātare: vel cui de ſacer-
dotib⁹ iuſſerit. Q̄ñ ꝟo ep̄s miſſam canit/debꝫ
ꝑcipe ſacerdotibus vt induāt ſe ſacerdotalib⁹
veſtib⁹ ſacris:⁊ qualr̄ ad miſſam ꝓcedāt:debꝫ
eñ precipe cuſtodi eccl'ie vt in ſacrario eucha
riſtia xp̄i ꝓpter infirmos nō deſit: debet infir-
mis ꝓuidere:et ꝓuidēdo precipe ſacerdotib⁹
ne foꝛte ſine cōfeſſione ⁊ cōicatiōe coꝛpoꝛis xp̄i
⁊ ſanguinis moꝛiant. Cōfeſſiōes eoꝝ q̄ a foꝛis
veniūt recipe cū oībus ſacerdotibus:⁊ exin-
de ꝑ ꝓuiſionē pōtificis magnā illis debet ad-
hibere curā. ad xp̄ianos quoq; faciendos ⁊ ba
ptizādos infantes: ⁊ ad ſuccurrēdū oia a ſacer
dotibus ꝑ iuſſionē illi⁹ fiant. Hec Leo papa de
officio archipꝛeſbyteri. De his etiā habet di.
xxv.ꝑlectis. circa fi. Et dicit ibi glo.ſuꝑ verbo
ſine cōfeſſione.ꝙ ſi culpa vel negligētia pꝛeſby
teri moꝛiat infirm⁹ ſine cōfeſſiōe/ reus erit aīe
illius.xxvj.q.vj.ſi pꝛeſbyter. Item ſuꝑ verbo.
a foꝛis veniūt.dicit.i.extra ciuitatē. Et eſt ar-
gu.ꝙ quilibet de ep̄atu pōt ſacramenta recipe
in maioꝛi eccleſia:qd verū eſt.ar.di.l.in capite.
qd autē dicit de pe.di.vj.placuit.ꝙ ep̄s nō de-
bet recipe parrochianū alteri⁹ ep̄i/nō eſt cōtra
q: nō recipit parrochianū alteri⁹ ſed ſuum: q:
oēs de dioceſi poſſunt recurrere ad archipꝛeſ-
byterū maioꝛis eccleſie: vt hic dicit. Suꝑ ꝟbo
cū oībus ſacerdotibus. dicit Io.an.i.et oīm
ſacerdotū:q: ⁊ ip̄i ſacerdotes archipꝛeſbytero
cōfiteri debēt ſm Inno.vel ſm Hoſt.hoc inten
dit:ꝙ ſi ꝓpter multitudinē nō ſufficit archipꝛeſ
byter ad cōfeſſiōes audiēdas / alijs ſacerdoti-
bus cōmittit.ad hec.ca.j.eo.ti. Et nota ſꝫ eūdē
ꝙ vbi is qui curā hꝫ nō ſufficit ad ſacerdotalia
exequenda alijs ſacerdotibus cōmittit: qd eſt
verū vbi neceſſitas imminet: vbi ſcꝫ nec per ſe
ſufficit q̄ caſu cōmittere poterit. exinde Inno.
ideſt poſtq̄ cōfeſſionē audierit vel de ipſis pec
catoꝛibus ſm Hoſt.ſed Inno.exponit de pere
grinis et ſacerdotibus. Peregrini eñ pl⁹ ce-
teris indigēt: q: ibi nō habēt notos. De ſacra-
mētis confunderet eccleſia ſi ſine ſacramentis
decederēt. Notat etiā hic Hoſt.quēlibet habe
re tres qui preſunt aīe ſue:papā cuꝫ ſuis vica-
rijs:vt legatis:penitētiarijs curie:priuilegia-
tis in hoc vt medicātibus : ſed cū certa foꝛma:
ep̄m cū ciuitatē ſi archipꝛeſbytero in hoc eius
vicario:⁊ curatū.de peni.⁊ re.oīs. Dicit tñ ꝙ
ſine ſpeciali cōmiſſione ep̄i archipꝛeſbyter in
caſib⁹ reſeruatis ep̄o nō abſoluet: qd verū cre
dit Ioh.an.de peni.⁊ re.c.ſi ep̄s.lib.vj. Itē di-
cit Ioh.an.ſuꝑ.c.miniſteriū.eo.ti. Nota vica-
riū poſſe dare vicariū:qd in voluntaria iuriſdi
tione locū hꝫ/et cōtentioſa nō:nec in delegatis
locū hꝫ: niſi ſint dati a ꝑncipe. vt de offi.deleg.
ſuꝑ queſtionū. Goffre. Dicit etiam Ioh.an.ꝙ
ſolēniter penitētes ſunt infames: vñ ⁊ oꝛdina-
ri nō poſſunt:et hoc nō accidit ratiōe penitētie
ſed ratiōe criminis publicati ꝑ penitētiā: al's
ſi crimen ſit occultū et penitētia occulta nō in-
famat/ ſed reuocat ⁊ emēdat.di.l.ferrū. Infa-
mat ergo talis tum q: publice verberat q̄ñq;
nudus incedēs: tum q: crimen ſuum per ſentē
tiā penitētie publicauit.iij.q.vij.§.poꝛro. al's
ſi ſentētia non precedat/ſolus ictus fuſtiū non
infamat. Et per hoc patet eos errare qui iudi-
cant infames qui ex deuotiōe ſuſcipiūt officiū
publice penitentie.

¶ De archipꝛeſbytero rurali §.III.

ſic dicit eo.ti.c.fi. Ut ſingule plebes archipꝛeſ
byterū habeāt per aſſiduā erga populū dei cu-
ram: qui nō ſolū imperiti vulgi ſollicitudinem
gerat/ verū etiā pꝛeſbyteroꝝ qui ꝑ minoꝛes ti
tulos.i.eccl'ias habitāt:vitā iugi circūſpectiōe

cuſtodiat: ꝛ qua vnuſquiſq; induſtria diuinum
opus exerceat epo ſuo renūciet. Nec obtēdat
eps non egere plebē archipreſbytero cum ipſe
eam gubernare valeat: q2 etſi valde idone⁹ ſit
decet tñ vt ſua onera partiat̃. Et ſicut ipſe ma-
trici preeſt eccl̃ie/ita archipreſbyteri pſint ple
bibus: vt in nullo titubet eccl̃iaſtica ſollicitu-
do. Cūcta tñ ad epm referāt: nec aliquid cōtra
eius decretū ordinare pſumāt. Hec ibi ex ſyno
do rauēnate: vbi dicit glo. q̄. c. pcedens loquit̃
de archipreſbytero ciuitatis: iſtud aūt de ar-
chipreſbytero rurali: q̄ in tuſcia cōiter dicitur
pleban⁹: alibi decan⁹. glo. ſup illud. ſicut iſtud
nō notat omnimodā ſſſitudinē ſed aliqualē: q2
aliter preeſt eps ſubditis ꝛ cū alia poteſtate q̄
archypreſbyter. glo. ſup illud ad epm referāt.
pter minora que ipſi archipreſbyteri determi
nare poſſunt cū habeāt ordinariā iuriſditionē:
vt de offi. or. cū ab eccleſiarū. Utrū aūt tales ar
chipreſbyteri ſeu plebani habeant auctoritatē
inſtituēdi ſeu cōfirmādi pſentatos a patronis
in eccleſijs que ſunt ſub ſuo plebanatu. Certū
eſt q̄ de iure cōi nō poſſunt: ſecus ex cōſuetudi
ne preſcripta: ſicut accidit in archipreſbytera-
tu florētino: qui p accumulationē hoc poſſunt:
vterq; eñi ꝛ archieps et archipreſbyter rura-
lis ſeu plebanus pōt confirmare pſentatū ſibi:
et ad quē primo recurrit̃ ille expedit. Cū autē
a plebano cōfirmat̃ quis in eccl̃ia curata: vtrū
requirat̃ cōmiſſio ſpecialis quo ad curā popu
li per epm. vide. s. in. c. de cura.

De pmicerio ſeu cātore. Ca. viij.

De officio primicerij q̄ ꝛ cantor dicit̃
ſm Hoſt. vt primicerius ſciat ſe eſſe
ſub archidiacono ſicut et archipreſ-
byter: ꝛ ad ei⁹ curā ſpecialiter perti
nere / vt pſit in docēdo diaconis vel
reliquis gradib⁹ eccl̃iaſticis in ordine poſitis:
vt ipe diſcipline ꝛ cuſtodie inſiſtat: ſicut p aia-
bus eoꝝ eſt rationē reddituru⁹ corā deo: vt ꝛ ipe
diaconib⁹ donet lectiōes ad nocturna officia:
ꝛ de ſingulis ſtudiū habeat vt in quacūq; re ca
pacē ſenſum habēs / abſq; vlla vacet negligētia
aut a quo ipe iuſſerit. de offi. pmice. c. vt pmice
ri⁹. glo. ſupple ſtatuim⁹. glo. ſup vbo diaconis
nō eſt cōtra qd dictū eſt. s. de offi. archid. c. offi
cium. q2 iſta. c. loquunt̃ ſm diuerſas cōſuetudi
nes eccl̃iaꝝ variaꝝ que in hmōi ſeruāde ſunt.
In aliqua eñi hoc facit archid. in alia primice
ri⁹: vel pōt dici q̄ ſi habet̃ de primicerio: q̄ hoc
ipe pmiceri⁹ facit ad mādatū archid. vel vt vi-
cari⁹ ei⁹: et ſilr de cōmittēdo lectiōes in choro
et alia hmōi ſtādū eſt cōſuetudini eccleſie quis
illa faciat archidiaconus / vel primicerius / vel
alius. glo. ad eius curā. ex hoc verbo et ex illo
p aiabus. videt̃ q̄ primiceri⁹ iuriſditionē ha-
beat. per hoc tñ nō excluditur iuriſditio archi.
rationē redditurus. Hoſtiē. ſi nō monuerit vel
inſtruxerit ſubditos: vl' ſi nō punierit delinquē
tes: vel epo denūciauerit: hꝫ eñi ordinariā iu-
riſditionē in his q̄ ſibi cōmiſſa ſunt. de offi. or.
cū ab eccleſiarū. ſm Inno. qd dicit Hoſti. verū
eſſe de cōſuetudine: nā de iure ſcripto nō inue-
nit̃ q̄ talis habeat coertionē: immo pſiſtit offi
ciū ſuū circa diſciplinā. i. doctrinā ꝛ cuſtodiam
ꝛ circa officia querit̃ et de negligētia obligat̃:
capacē ſenſum. i. multa recipientē ꝛ retinentē:
vacet. i. intēdat vel operā det: hi aūt ſe debent
habere vt vno deficiēte alter immediatior in di
gnitate ſuppleat epo archid. in his que pōt: ar
chidiacono archipreſbyter: et ſic de alijs. niſi
ſit alia cōſuetudo in cōtrariū. Et dicit̃ primice
rius quaſi primus in cātu vel primus in choro
qui cū abſens eſt eius officiū ſupplebit qui ei
vel lege vel eruditione primus eſt: de quo etiā
Iſid. di. xxv. perlectis. Et nota q̄ cātores in
templo dñi primū inſtituit Dauid: qui ex filijs
Aarō. ſ. Eleazar ꝛ ythamar elegit deputādos
ad hoc officiū. Et ſexdecim familias elegit ex
Eleazar deſcendentes: ꝛ octo ex ythamar or-
tas: ꝛ qualibet hebdomada per ſortē trahebāt
qui miniſtrare debebant in tēplo dñi ad laudē
dñi. i. que familia: in qua familia vnus erat pn
cipalis: qui dicebat̃ princeps ſacerdotū: ꝛ ſecū
habebat quilibet horū. xij. in adiutoriū. vt ha-
betur in. j. Paralip. xxiij. ꝛ. xxiiij. c. vnde ꝛ de
Zacharia patre Iohānis baptiſte legit̃ Lu. j.
q̄ erat de vice abia que erat ex illis familijs
xxiiij. ꝛ ſorte exijt vt incēſum poneret. ſ. in tem
plo in ſanctaſanctorū vt ſummus ſacerdos.

De officio cantoris dicit §. I.

Iſido. lib. vij. etymol. ꝛ habet̃ di. xxj. c. cleros.
Cantor vocat⁹ eſt q̄ vocē modulat̃ in cātu. Hu Cantor
ius duo genera dicunt̃ in arte muſica pcētor et
ſuccētor. Precētor q̄ vocē pmittit in cātu. Suc
centor q̄ ſubſequēter canēdo rn̄det. Concētor
aūt qui cōſonat: q̄ aūt nō cōſonat / nec cōcinnit
nec cōcentor erit. ꝛ diſt. xxv. plectis. dicit q̄ ad
primiceriū qui als cantor dicit̃ pertinet ordo
ꝛ modus pſallēdi in choro p ſolennitate ꝛ ipe
ꝛ matriculas facere: ſcꝫ p officijs faciendis in
eccleſia. Et q̄uis pauca habeant̃ in iure de mo
do agēdi ſe in hmōi officio: multa tñ ponit ma
giſter Umber. in lib. de offi. ordi. que cōueniūt
tali officio. Unde aliqua ponemus: etſi nemi-
nē ſub peccato obligē. Et vbi etiam in aliqua
eccleſia eſſet aliqua cōſuetudo in contrariū: nō
dico abuſio vel corruptela / ſed conſuetudo que
appareat rationabilis illa ſeruāda eſt. diſt. xij.
de his. Officiū cantoris eſt dare operam vt to Officiū
tum officiū bene correctū habeat̃ in eccleſia. cātoris
Pertinet ad eū libros eccl̃iaſticos. ſ. quoꝝ eſt

vſus in diuinis officijs corrigere diligenter in cātu ſeu nota in verbis ſeu punctuationibꝰ et accentibus ⁊ hmōi: vel ꝑ ſe ſi ſcit: vel per aliū ſi neſcit: libros ⁊ pſos mundos tenere et aptatos in coopertutis ⁊ ligaturis: et male tractantes reprehēdere vel apud maiores accuſare: rubricas que officiū pro tēpore ordinant ſepe videre ⁊ menti habere: ⁊ ꝓcurare ꝙ habeat armariū: in quo libri de choro reponantur cū eis nō eſt opus: libellos ꝓceſſionales cū habent operari fratribus in choro diſtribuere: ⁊ qñ occurrūt aliqua officia difficilia ad cātandū congregare iuuenes ⁊ minus doctos: vt ꝓuideant ne fiat confuſio in officio in legendo vel cantando vel cerimonias ſeruādo. Notare per tabulam vel aliū modū qui faciāt hebdomadariā ⁊ miniſtrātes in altari ⁊ ſine acceptione pſonarū ſcribat ad officia quoſcūq;. Tales tñ qui poſſint et ſciāt ea apte facerē: ⁊ multomagis in feſtis qñ magis ppl's cōcurrit ad officia: et ita ꝙ aliqui nō nimis grauētur ⁊ alijs nimis parcat in officijs: ſed equalitas ꝓportionalis ſeruet: ⁊ cū tenet ad aliqd officiū ⁊ non poteſt illud exercere debet alteri cōmittere vel cantori notificare vt poſſit de altero hora cōgrua ꝓuideri. Cantor debet manere in choro dextro et in prima ſede inferioris chori. Poteſt tñ cū oportuerit mutare ſedē pro exercitio aptiori officij ſui ⁊ aliqñ etiā ad chorū ſiniſtrū accedere. In officijs ſolēnibus feſtorū in medio chori debet incipere cū ſuccentore: vel ſine ſm morem patrie. et diſcurrere cum expedit per chorū ad excitandum fratres ad cantandū vel reprimendum diſcordantes. De nouo venientes in ſedibꝰ cōgruis collocare ſm gradū ſuū: digniores perſonas ponētes ſe in loco abiectiori trahere ad locū honorabiliorē et ſuperiorē. Et econtra abiectiores ſe ponentes in ſedibꝰ dignioribꝰ ad loca humiliora reuocare vrbane tñ. Ad ipm ſpectat operā dare vt cantantes vel legentes in choro concordent in pauſis: in inchoatiōe ⁊ terminatione et nota ⁊ protractiōe/et mittere aliquos de vno choro ad aliū ſm ꝙ eſt neceſſariū pro tēpore. Ad cantorem ſpectat nouos ſacerdotes inſtruere circa miſſas. ⁊ de adiutore vel inſtructore eis prouidere: quouſq; ſufficienter ſint edocti. Et ſimiliter alios de nouo ordinatos in diuerſis ordinibus vt in cantu et cerimonijs ſeruent qđ ſcriptū eſt vel cōſuetū ne diſcrepēt ab alijs: qđ frequenter accidit circa cerimonialia et cū epiſcopꝰ celebrat ꝙ tales ponant ad officia in ſeruiendo ei qui decenter ⁊ ordinate faciant que fieri oportet. Et cum fuerint dicende alique orationes ſpeciales vltra notatas: vt pro pace vel infirmis: vel alique miſſe votiue vel anniuerſaria: ipſe vel ſacriſta ſm ꝙ magis conſueuit notificet hebdomadario vel alijs ſacerdotibꝰ q̄ habēt hec dicere. vadat etiā ad ſacriſtiā vel mittat aliquē ad vidēdū ſi ſunt parati miniſtri ad ſollicitandū eos: ne chorus habeat expectare. Debet eſſe aſſiduus in choro ⁊ precipue cum hebdomadarius eſt ex choro dextro quē potiſſime habet dirigere. Primꝰ ergo chorū intret ⁊ vltimꝰ exeat: niſi neceſſitas vel aliud vrgeat. Excitet dormientes. incitet torpētes ad pſallēdū ⁊ cantādū: aliqñ vocet ad librū precipue in feſtis: vt minus errent antiphonas iniūgat inchoādas in choro ſuo: prout videbit vel ſm conſuetū a ſuperioribꝰ vel inferioribus inchoando: vt vnicuiq; ſeruet honor ſuus. Ad ipm ꝑtinet intonare pſalmos et reſumere antiphonas voce tali vt alij poſſint eque ſeruare vocē et aliquando exaltare quando nimis deijcit. Debet etiā prouidere ꝙ oēs vadāt ordinate: ⁊ ꝙ qui facit officiū habeat librū neceſſariū ⁊ rectificare eū et oēs alios in his que agēda ſunt vel dicēda. Eius correctiones oēs ſequi debent etiā ſi erret: dūmodo non ſit error intolerabilis ⁊ obedire ei in his q̄ pertinēt ad officiū eius. Officiū ſuccētoris eſt reſpicere diligenter que dicta ſunt de officio cātoris ⁊ ſollicitare cantorē de predictis et diligēter iuuare eū: ſtudere in officio diligēter: ⁊ menti habere et rubricas ordinātes officiū: ſtare in choro ſiniſtro et mutare ſedē rōne officij in choro ſuo cū voluerit. Ipſius intereſt cū hebdomada fuerit ex parte chori ſui facere officiū: ⁊ exequi diligēter: ⁊ q̄ dicta ſunt de officio cantoris inquātū ꝑtinet ad choꝝ ⁊ ſeptimanā ſuā hoc excepto ꝙ correctiones ⁊ directiōes in officio nō ꝑtinēt ad eū ſuper totū chorū eccl'ie illiꝰ: ſ; ſolū ſupra chorū ſuū niſi tpe hebdomade ſue preter intolerabiles errores quos ſemꝑ corrigere pōt. Itē ad ipm pertinet acquieſcere cantori in dubijs etiā ſi male corrigat vel dicat nō debet ei contradicere in choro ad vitandū contentiones in eo. Et qñ cantor preſens nō eſt debet ſupplere in oībus vices eius. ⁊ ecōuerſo cātor vices ſuccentoris abſentis. Uerū vt dictū eſt in hmōi attendenda eſt cōſuetudo antiquata in eccleſijs circa iſta vel alia ſeruanda dūmodo non ſit irrationabilis. diſt. viij. fruſtra. ⁊ diſt. xj. in his.

De officio ſacriſte et cuſtodis. Cap.ix.

De officio ſacriſte et cuſtodis ex cōcilio toletano ſic habet. Ut ſciat ſacriſta ſe ſubiectum eſſe archidiacono ⁊ ad eiꝰ curā pertinere cuſtodiam ſacroꝝ vaſoꝝ veſtimentoꝝ eccleſiaſticoꝝ ſeu totius theſauri eccleſiaſtici: necnō que ad luminaria pertinent ſiue in oleo ſiue in cera. de offi. ſacriſte. c. vnico. glo. ſuper verbo vt ſciat. ſupple ſtatuimus vaſoꝝ ſacroꝝ. Secdo

poſt archid.ne ſit contra de offi.archid.c.ea q̄.
vel ibi ex cõſuetudine ipſe ſolus ſacriſta cuſto
dit.et idē dicēdū de cera et oleo.ſ.vt fiat ſm cõ
ſuetudinē eccľie quo ad cuſtodiā ⁊ ꝓuiſionem
eoꝝ. Curā.i.ſollicitudinē ⁊ officiū.nā de aiab⁹
curā nõ hꝫ. Cera al's ſera.i.q̄ ſub clauib⁹ clau-
dūtur.hūc Iſido.diſt.xxv.c.plectis.vocat the-
ſaurariū.⁊ quid ad eum ſpectat declarat ibi: ⁊
q꞉ cuſtos eſt quaſi miniſter ſacriſte ⁊ ideo Iſid.
in.d.c.plectis.vbi ponit ṗdicta officia varia nõ
curauit de cuſtode facere mentionē: ſꝫ i decre-
talib⁹ ponit ſpālis titul⁹ de officio ſacriſte:⁊ de
officio cuſtodis:ſꝫ de vtroq̃ in hoc.c. ponem⁹.

¶ De cuſtode eccleſie qui vt §.I.

dictum eſt quaſi miniſter eſt ſacriſte: ſic d꞉. Cu
ſtos eccľie cui ea q̄ cõpetūt eccľie cuſtodienda
cõmittunt:oportet vt ſui archidiaconi iuſſioni
in cūctis obediat. In canonicis horis ſigna tin
tinnabuloꝝ pulſanda ad iuſſionē archidiaconi
ab eo pulſentur . Pallia vel linteamina alta-
ris ſeu cūcta vtenſilia eccľie indeſinenter cuſto
diat: lāpades et lucernas in accēdēdo ſiue ex-
tinguēdo peruigil exiſtat: vt ne ſupra modū lu
cendo oleū depereat : aut minus lucēdo obſcu
rior fiat eccleſia.Sed oia cū diſcretione agant
que noſcit oīm eſſe mater virtutū.Si vero mi-
nus idoneus is ad hoc pagēdū extiterit : ab ar
chidiacono coerceat vt ſe emēdet.Si aūt indo
mitus pmāſerit:archidiaconus ep̄o nūciando
prouideat:vt indecente eiecto aptus in domo
dñi cõſtituat miniſter:vt oia in laudē dñi fiant
ex li.ro.ordi.de offi.cuſto.⁊ in.c.ſeq.dicit. Cu
ſtos ſollicit⁹ eſſe debet de omni ornamēto eccle
ſie et luminariis ⁊ incēſo. Necnon panem et vi
nū in omni tp̄e preparatum ad miſſam habere
debet:⁊ oēs oblatiões ſeu elemoſynas ſeu deci
mas cū cõſenſu archidiaconi abſente ep̄o diui
dat.hec ibi. Super verbo vtēſilia. debet cuſto-
dire ſupple ſub archidiacono et ſacriſta : ne ſit
cõtra qđ ſupra dictū eſt.de offi.archid. ea que.
Vaſa em̄ aurea ⁊ argentea ⁊ veſtimēta precioſa
ſm Hoſtiē. magis ptinēt ad cuſtodiā ſacriſte.
vnde et theſaurari⁹ ab Iſido.dicit. et hoc ſer-
uandū ſm eccleſie conſuetudinē. vt ab iſto vel
illo.ſ.archidiacono vel ſacriſta vel cuſtode cu-
ſtodiāt. Sup ꝟbo indomit⁹ dicit Inn. Ex quo
incorrigibilis eſt ſine accuſatore remoueri po
teſt:q꞉ notoriū eſt ipſius crimē.xi.q.i.ſi quis ſa
cerdotū. Et dicit Inno.de offi.archid. ea q̄. ꝙ
ad officiū archidiaconi ſpectat vt diligentē cu
rā habeat ſup oēs inferiores prelatos eccľiaꝝ
qualiter hec cuſtodiant.ſ.precioſa eccľie:al's ſi
reperiat negligens obligatur : niſi ipſuꝫ excu
ſet cõtraria cõſuetudo ſm Hoſti.ſicut cõiter ac
cidit. Qui aūt habet iſtā cõmittere cuſtodiam
caueat cui cõmittit:tenet em̄ de fraude ⁊ offen
ſa illi⁹ cui cõmittit vt hic patet. Et tenet prela-
tus ſm Inno.nõ ſolū de leui culpa: ſed etiā de
leuiſſima.nec mirū: q꞉ qui preciū recipit ꝓ cu
ſtodia:tenet de leuiſſima. Sꝫ ṗlat⁹ habēs hoc
officiū plus q̄ preciū recipit cū pl⁹ ſit hr̄e digni
tatē q̄ preciū.vel ſm eū intelligit hoc de vaſis
et hmōi q̄ nõ erāt depoſita: ſed pignori obliga
ta vel alio mō accepta ab eccľia vel ep̄o ⁊ apud
archidiaconū cõmēdata. Que ptineāt ad offi-
ciū ſacriſte ⁊ cuſtodis ſm quandā decentiā ma
gis q̄ ſm iura:ponit magr̄ Amb.in lib.de offi.
ordinarii fratrū predicatorū : quoꝝ q̄plura nõ
ſolū ad religioſos: ſed etiā ad clericos ſecula-
res ſunt conuenientia. Primo ptinet ad eū te-
nere eccleſiā mundā . Unde ſepe debet eā ſco-
pare p ſe vel per alios . Et quāto loc⁹ eſt ſacra-
tior tanto debet eſſe mundior a puluerib⁹ ⁊ ara
neis ⁊ hmōi.vnde altare pmaxime:exinde cho
rus:demū nauis eccleſie inferior ac etiā cimi-
teriū. Curā habere de reparandis tectis vt tol
lant ſtillicidia ad obuiandū ruinis eccľie. De
ſeris et clauib⁹ locoꝝ:et de eccleſia tp̄e cõgruo
aperienda et claudenda.Signa cāpanarū pro
miſſa vel predicatione vel horis vel ad ꝓceſſio
nes ⁊ funera ſm cõſuetudinē ipſius eccľie face
re debet. Et qñ fiunt plura ſigna vt ad matuti
nū et ad veſperas:decet vt primū ſit breue et vl
timū ꝓlixius vt ad finem ipſius vltimi poſſint
cõuenire clerici etiā remoti ab eccľia:et diſtan
tia cõpetens inter ipſa ſigna fiat. ¶ Qua hora
etiā diei dicant ſingule hore ſtandū eſt cõſuetu
dini eccľie:ita tñ ꝙ nõ variet ſine vrgēti cauſa
modo cito:mō tarde pulſando ad horas quaſ-
cūq̃. Ubi etiā poteſt cõgruum eſt habere horolo
giū bene ordinatū ⁊ verax. De cereis habēdis
circa altare in miſſis matutinis et veſperis dꝫ
prouidere cõgruēter/ et de lumine accēſo ante
ſacramentū euchariſtie. Debet etiā attendere
ꝙ hoſtie pulchre cū pixidib⁹ decentib⁹ habeāt
pro ſacramēto de mūda farina triticea:et vinū
purū et ſanū in aptis ampullis mūdis/ ⁊ aqua
recens. Calices apti ⁊ libri neceſſarii cū exter-
ſoriis ſepe mutādis ⁊ per ſubdiaconū lauādis
Palle etiā altaris ⁊ tobalee mūde habeant et
benedicte tres ad minus:et multomagis cor-
poralia immaculata. Cauere dꝫ ne hoſtie par-
ue cõſecrate q̄ cõſeruant pro infirmis propter
humiditatē mucide fiāt:vl ꝓpter calorē eſtiuū
vermes ſeu tinee generentur. vnde ⁊ ſepe eas
debet mutare vt de quindena in quindenā vel
circa. De aqua etiā ꝓ lauādis manib⁹ in ſacri
ſtia ⁊ linteaminib⁹ ad extergēdū iūaritergiis
in miſſis ⁊ patella ignis in hyeme debet proui
dere. Diligētiā debet habere ꝙ locus honeſt⁹
et decētis pulchritudinis ſup altare vel iuxta

altare maius habeat in quo corpꝰ xp̄i ī pixide
honeſta ⁊ ornata ſub claue ſeruet. et ſimiliter alia
ſacra: vt oleū ſctm̄ ⁊ chriſma in eccleſiis baptiſ-
malibꝰ in debitis vaſis ſub claui teneant ac etiā
baptiſteriū. Et cū ep̄s ibi vellet facere ordina-
tiones vel bñdictiones vel ꝯſecratiões abbatū
vel ep̄oꝝ vel eccl'ie vel altariū ꝓuideant neceſ-
ſario de cōſilio capellani ep̄i vt habeant hec in
promptu ⁊ in officiis funerū: in ſignis cāpanaꝝ
cōſuetis foſſis ⁊ cereis ⁊ facientibꝰ officiū ꝑpa
ratis cū ſtola pluuiali et thuribulo aqua bñdicta
candelis ⁊ hmōi ſm morē patrie. De indumen
tis quoqꝫ ſeu caſulis dalmaticis ⁊ tunicellis ⁊
aliis ornamētis tā miniſtroꝝ ꝙ altariū dꝫ attē-
dere diligēter ꝙ ſint decētia: nō diſſuta: nō dila
cerata: nō deturpata varia: ſi fieri pōt ſm tp̄a.
Nā in ſolēnitatibꝰ magis pulchra ꝙ diebꝰ cōi-
bus. Et ſm feſtoꝝ varietatē ſic diuerſi coloris
veſtibꝰ miniſtri vtant: ſi habeant. puta rubeis
in feſtis martyꝝ ⁊ ap̄loꝝ ⁊ penthecoſtes: albis
in feſtis ꝟginis Marie ⁊ ſctārū virginū/ange-
loꝝ/natiuitatis xp̄i/reſurrectiōis ⁊ aſcēſionis:
viridibꝰ ⁊ croceis in feſtis ꝯfeſſoꝝ ⁊ hmōi. vio-
latis vl' nigris in officiis mortuoꝝ ⁊ ꝯuiciis ad-
uētus. et. xl. Et dū vetuſtate ꝯſumpta ſunt aliq̄
ex eis comburi debēt ſicut etiā chriſma et oleū
ſctm̄ anni ꝑcedētis ⁊ capilli abſciſſi a recipien
tibus primā tonſurā et alia ꝑtinentia ad orna-
mētū eccl'ie vel altaris inutilia: ⁊ cineres horū
in piſcinā mitti debēt ſicut ⁊ ablutiones corpo
raliū ⁊ extercoriorꝝ: ⁊ exterſiões altariū ꝯſecra-
toꝝ ⁊ alia hmōi. q̄ piſcina debet eē iuxta altare
maius vel alio loco apto q̄ capiat multa talia:
nec de facili repleat. Debēt inſuꝑ recipere per
inuētariū numerū calicū cū patenis/libroꝝ/pa
ramētoꝝ altariū ⁊ veſtiū ſacrarū: q̄ ſunt alicuiꝰ
valoris cū ſignis diſtinctiuis: puta cuiꝰ ſint co-
loris: et aliis ꝑ q̄ poſſunt bene cognoſci q̄ libri
ſint. ſ. initia ⁊ fines et alia. vnde non poſſit fieri
fraus. et ipſa accepta ꝑ inuentariū debet cōſi-
gnare ꝑlato cū expedierit ⁊ viſitatori. Reliq̄as
etiā cū ornatibꝰ ſuis ⁊ q̄ de nouo ꝯferunt eccl'ie
debet ſcribere ⁊ conſeruare ⁊ reſignare tēpore
ſuo. Aliqua etiam ex his ne ledantur a tineis
vel aliter excutere: vel ad aerem extendere. Et
ſi qua inutilia de licentia prelatorum vendit in
alia vtilia cōuertet precium. Et ſuper omnia ꝙ
habeantur in tuto loco ⁊ bene clauſo: ne fures
effodiant ⁊ furentur. Sacriſta etiā ſolet in ec-
cleſiis cathedralibus pronunciare coram po-
pulo excōmunicationes cum candelis accen-
ſis et proiectis: in aliis eccleſiis conſueuit fieri
per rectores earum: vel alios quibus iniunxe-
rint.

De officio vicarii. Cap.x.

De officio vicarii ⁊ in decre. xvi. q. vii.
in noua actione. vbi ſumit large iſte
terminꝰ. ſ. ꝓ officiali ep̄i ⁊ iconomo
ſuo: vbi tamen eſt aliqua ſpūalitas
annexa. Et ſtatuit ibi ꝙ talis nō pōt
eſſe laicus. dicit enim ibi ſic. Indecoꝝ eſt laicū
vicariū eſſe ep̄i: ⁊ viros eccleſiaſticos iudicare.
In vno eſt eodēqꝫ officio non debet eſſe diſpar
ꝓfeſſio: dicente moyſe. Non arabis in boue ſi-
mul ⁊ aſino. i. hoīes diuerſe profeſſionis in vno
officio nō ſociabis. nā coherere ⁊ ꝯiūgi nō poſ-
ſunt quorū ſtudia et vota ſunt diuerſa. et vt di-
cit ibi glo. ſtatus regularis nō dicit eſſe diſpa-
ris ꝓfeſſionis a clericali: q: ⁊ ipſi ſunt ad ſpūa-
lia applicati: ſed ſolū ſeculares. Dicit autē vi-
carius quaſi vices gerens. ſ. eius cuiꝰ eſt vica-
rius. Sed videndū primo de vicario pape qui
ſcꝫ eſt in vrbe. deinde de vicario ep̄i vel archi-
ep̄i. Demū de vicariis alioꝝ rectorum.

De vicario pape habet de §. I.

officio vica. tua nobis. vbi dicit. Iuriſditio vi-
carii quē romanꝰ pontifex in vrbe relinquit nō
extēdit vltra illā niſi ei ſpecialiter ſit cōceſſum.
Querit hic Ioh. an. in nouel. vtrū vicarius ta-
lis. ſ. pape poſſit abſoluere excōicatos propter
iniectionē manuū violentā ī clericos ſubditos
vel etiā aliūde venientes? et rñdet de facto vi-
demꝰ plerūqꝫ ꝙ abſoluit/qđ puto ex ſpeciali cō
miſſione fieri: aliter nō poſſet vt puto ⁊ ſpāliter
aliūde venientes. Et idē videt de ſubditis ſi di
cimus hr̄e eū illā vicariā poteſtatis quā hꝫ pa
pa in vrbe vt patriarcha ſeu ep̄s vrbis: nō quā
habet vt ep̄s orbis includēs vrbē. vt ſcꝫ tūc nō
abſolueret ſubditos niſi in his caſibꝰ in q̄bus
abſoluūt alii ep̄i vel eoꝝ vicarii. puta non enor-
mibus. de ſen. excō. c. ꝑuenit. Itē querit an cō-
ferat beneficia in vrbe ſpectātia ad collationē
pape vel inferioꝝ vt poſſet papa. Et reſpondet
ꝙ nō. niſi ad hoc habeat ſpeciale mādatū. vt. c.
ſi. eo. ti. lib. vi. Itē an poſſit ordinare vel cōmen
datitias litteras dare ad ordines recipiendos
et tenēdos. qđ habet de tēpo. ordi. c. cū nullus.
lib. vi. ſcꝫ ꝙ nō. Itē dubitat an dioceſanꝰ vrbis
includat in eius iuriſditiōe? Rñ. de iure videt
ꝙ non. ff. de offi. prefec. vr. l. ſi. et ſic nō venient
vbi aliud nō exprimat: niſi ꝯtinentia edificia ⁊
ſuburbia. per. c. ſi ciuitas. de ſentē. excō. lib. vi.
Sed in hoc opꝫ formā cōmiſſionis attendi. fa-
cit ad hoc qđ dicit hic tex. Item cū in vrbe ſint
tituli cardinaliū: qui q̄ ad ſubditos ſuos habēt
quaſi ius ep̄ale: querit an talis vicarius poſſit
cognoſcere de cauſis ſubditorū cardinaliū? Et
videt ꝙ ſic ex iſta decretali q̄ ſolū excludit iu-
riſditionē extra vrbē: ergo plenā hꝫ ī vrbe quā
papa quo ad cauſarū cognitionē cū ſit idē adm

toriū.de ꝯſue.c.ij. Jtē nō minus debet poſſe vicarius pape in vrbe ꝙ vicarius epi: q̄ cognoſcit de cauſis ſubditoꝝ ꝑlatis ſubiectis epo. vt dicet.j.de offi.ordi.c.paſtoral.in glo.licet fatear locū eſſe preuētioni vt ibi dicet: niſi aliud ſpeciali iure cōpetat. Et ꝑ hoc ſit rn̄ſum ad id qđ videt qbuſdaꝫ ꝙ vicarius pape nō habeat ſpecialē ſꝫ pr̄iarchalē ſeu epalē poteſtatē. Un̄ licet legat᷒ poſſit/qui equat cōſuli ⁊ preſidi: de offi. lega.c.ij.lib.vj. Uicarius tn̄ nō poterit niſi imediatos vigere: nā vt dixi nō minus debet poſſe ꝙ eps vel vicarius ei᷒. Jſta oīa ſi ꝑ ꝯſtitutionē declararent eſſet cōmendabile. et ꝙuis iſta cōſtitutio.ſ.tua nobis. ſit localis: q2 de vicario vrbis tractat: tn̄ in aliquib᷒ eſt vniuerſalis. Un̄ ⁊ ipſe Joh.an.dicit in principio ei᷒ ꝙ iſta decre. ſola in illo titu. tractat de vicario iuriſditionez habēte: quē al's officialē vocamus. Et ſuꝑ ꝟbo iuriſditio. dicit Jnno. vicariū habere iuriſditionem ordinariā per modū arguendi. qui notatur diſt.xxv.ꝑlectis in magna glo. idē Hoſti. Unde glo. Bern̄. ibi dicit ꝙ vicarius oīa poteſt que ꝑtinent ad iuriſditionē illius cuius vices gerit: ſed ſunt quedā que ſine mandato attentare non debet. vt dicetur infra.

¶ De vicario epi vel alterius §.II.

qui hꝫ iuriſditionē quaſi epalez vt ꝑlati exēpti religioſoꝝ. de hoc agit in.vj.eo.ti. vbi dr̄. Licet in officialē epi ꝑ cōmiſſionē officiū gn̄aliter ſibi factā cauſarū cognitio transferat: poteſtatē tn̄ inquirēdi corrigēdi aut puniendi aliquorū exceſſus ſeu aliqs a ſuis bn̄ficiis vel adminiſtrationib᷒ amouēdi trāſferri nolumus in eūdē niſi ſibi hec ſpecialiter cōmittant. de offi. vica. licet vbi glo. Jo.an. dicit ſuꝑ ꝟbo officialis. ꝙ talis interdū miſſus dn̄icus appellat. de reg.c.ij. et licet negari nō poſſit eos hr̄e iuriſditionē ordinariā: non tn̄ in oībus recurrit ad eos ſicut ad dantes. Un̄ ⁊ de caſib᷒ hic expreſſis nō ſe intromittūt: nec de ſpūalib᷒. vn̄ ⁊ lr̄as cōmēdatitias ad ordines dare nō poſſunt. vt de tēp. ordi.c.cū nullus.lib.vj. nec officialis archiepi ꝑſente vel inuito archiepo pōt in ſuffraganeū ei᷒ ferre ſententiā excōicationis interdicti vel ſuſpēſionis. Suꝑ verbo cōmittant. dicit glo. ꝙ ſi eps dedit vicariū gn̄alē ⁊ in mādato expſſit aliqđ de iſtis qđ reqrit ſpeciale mādatū ſecuta clauſula gn̄ali: puta oīa alia faciēdi q̄ ꝑ nos poſſem᷒: etiā ſi talia forent q̄ mādatū exigerēt ſpeciale: tunc ꝑ hec oīa ſpecialia pōt. Secus aūt ſi nō expſſiſſet aliqđ de ſpecialib᷒: ſꝫ ſolū gn̄ale mādatū daret ſm̄ Hoſt. Jtē in.c.cū in gn̄ali.eo.ti.lib.vj. dicit ꝙ officialis ſeu vicarius epi gn̄alis bn̄ficia cōferre nō pōt: niſi bn̄ficioꝝ collatio ſit ei cōmiſſa ſpecialiter. Ubi dicit qdam glo. ꝙ vicarius ſeu officialis dicit gn̄alis: non ſolū cui dat iuriſditio ab epo vel alio ꝑlato ſuꝑ totaꝫ dioceſim ſeu ſuꝑ oēs ſubditos ſuos: ſꝫ etſi iſtituat in aliquo particulari loco ſue iuriſditionis: q2 nō attendit gn̄alitas loci totius iuriſditionis: ſed gn̄alitas cōmiſſionis cauſarū ad hoc vt cenſeat ordinari᷒ ⁊ idē ꝯſiſtoriū cū epo: limitatio eīn loci non facit aliquē nō eſſe ordinariū. Jtē in.c.romana.eo.ti.lib.vj. dicit in ſumma ſm̄ Jo.an. ꝙ ſucceſſor officialis ſeu vicarij excōicati excōicatus nō eſt niſi in crimine dānato cōicet. Poteſt aūt aliqs ſuccedere officiali ſeu vicario dupliciter: q2 vel ex eo ꝙ eps vel ꝑlatus quiuis illo amoto ponit aliū vicariuꝫ de facto vel de iure: cū ſcꝫ a ſuperiori hꝫ de hoc poteſtatez: illa tn̄ q̄ exercet illo excōicato manente q̄ cōmiſit vices ſuas nō valēt ſi iuriſditione ſolū ab eo recepta hoc fecit. Jtē vt dicit glo. cū officialis vel vicarius epi peccat in his q̄ ſunt iuriſditionis: q2 idē eſt ꝯſiſtoriū epi ⁊ ſui officialis: tūc archieps ſicut epo ſuffraganeos ſuos pōt punire. Si ꝟo officialis epi aliqd poſſideret vel faceret vt priuatus/tūc archieps plus nō poteſt punire eos niſi ſicut alios ſubditos epoꝝ in caſibus ſcꝫ de qbus habes ex de offi.ord.c.paſtoralis. Jtē cū eps eſt excōicatus nec ipe nec officiales ſui ſeu vicarij cognoſcent de cauſis cū idē ſit ꝯſiſtoriū. Quid ergo fiendū? Rn̄. adeatur papa vt ꝓuideat. ex de ſupplē.neg.prela.c.j. Jtē dicit Joh. an. poſt Hoſt. in nouel. ſuꝑ.c.tua nobis.eo.ti. ꝙ mortuo epo vel eo q̄ vicariū dedit ceſſat iuriſditio vicarij. allegat de offi.vica.c.romana.li.vj. ſic etiaꝫ dicit de cōſuetudine ſeruari ꝙuis pleruqꜫ capitula tales ꝯfirmēt vel remoueāt: ⁊ ꝓcis ē de maio. ⁊ obe.cū olim. Scias etiā ꝙ eps poteſt ſibi ꝯſtituere officialē ſeu vicariū ſine cōſenſu capituli ſui: ⁊ remouere vt notat Hoſt. in ſumma. Et hoc etiā approbat cōſuetudo in talibus ſeruāda. poteſt etiā reſtringi locus a cōmittente vices ſuas: vt in certo loco tm̄ gerat vices ſuas: qđ elicit a ſimili: ex eo ꝙ in iſta decretali tua: dicit in vrbe ſm̄ Hoſt. ſic etiā poteſt determinari tēpus: ⁊ vtrobiqꜫ poteſt reſtringi et reuocari poteſtas ꝑ cōcedentē. Un̄ et padue ꝯſului vicariū per capl'm datū ad tēpus vacātē ſede ante tēpus reuocari poſſe. facit ad hoc qđ habet de preca.c.ſi. immo qđ plus eſt: q2 ſi conſtituentes vicariū ad certū tēpus iurauerūt vel promiſerūt ſub certa pena nō reuocare ante tēpus determinatū: ſi poſtea reuocent ante dictū tempus tenet reuocatio: et ſi ex cauſa rationabili hoc faciant: puta quia male facit officium vendit iuſticiam ⁊ huiuſmodi: reuocando non ſunt periuri: nec debēt penam: ſecus ſi ſine cauſa: et tamen tenet reuocatio vt dictum eſt. ar. de preben. dilecto.

De vicarijs qui deſeruiūt §.III.

in eccleſijs in diuinis officijs ꝓ alijs ꝑſonis q̄bus eccleſie ſunt intitulate in.c.clericos.eo.ti. ſic ſummat̄ ꝑ Joh.an. Prelat⁹ nō pōt ſibi ſubſtituere vicariū. vel ſic. Uicarius non pōt dare vicariū. Sed primū.ſ.ꝙ prelat⁹ nō poſſit inſtituere vicariū in eccl'ia ſua: intelligas ꝑpetuū ⁊ ſine autoritate epi: al's de ꝯſenſu epi nō eſt abſonū ſed cōſentaneū rōni:⁊ ſic nō cōtradicit ſed cōcor.de cleri. pere.c.fina. imo legit̄ ꝙ quicūq̧ pōt ipſuʒ hr̄e habeat: vt vbi deficit p̄latus ipſe ſuppleat i miſſarū ſolēnijs:⁊ alijs hmōi.vij.q.j. illud. in quo tñ caſu non excuſat̄ prelat⁹ a reſidētia ꝑſonali:⁊ ſic nō eſt ꝯtra de prebē.c.extirpāde.nec minuit̄ in hoc cultus diuinus:ſed auget̄ qđ ſemꝑ fieri debet. Quātū ad ſcđm ſcʒ ꝙ vicarius nō poteſt iſtituere vicariū: ſicut nec delegatus ſubdelegare: hoc ideo eſt:q2 vicarij ꝑſona videt̄ electa. ar.de offi.archipreſ.c.j.maxime ꝓpter certū miniſteriū.qđ videt̄ ei demādatū: vt de offi.dele.c.fi.imo etiā pōt dari ſpeciale.ꝙ vicarius vicariū nō ſubſtituit ꝓpter iñitatē vitādā.ar.de reſcrip.c.cū in multis.li.vj Dicit tñ Hoſti.ꝙ licet hoc ſit de iure: tñ ad tēpus ꝑmodicū ⁊ ex magna cauſa nō minus frequēter poterit vicarius aliū loco ſui reliquere ſicut fit tota die:vt de appel.ꝑuenit.ij.xv.interl. Qñ nō habēt mādatū ſubſtituendi ſi ſunt infirmi vel īpediti delegent cauſas tūc pendentes. Hec ibi. Uñ ex his videt̄ ꝙ ſi vicarij habēt poteſtatē ab inſtituente eos vt valeāt alios ſubſtituere ſibi: tūc poſſunt vicarios dare rōne dicte cōmiſſionis:nō inquantū vicarij ſimpliciter.

De vicario in beneficijs §.IIII.

ſeu eccleſijs. Nota ſm Hoſt.ꝙ in certis caſib⁹ pōt q̄s ꝑ vicariū deſuire ꝗ̄uis regulariter ipſe deberet reſidere. Prim⁹ eſt rōne occupatiōis: hac rōne excuſat̄ epūs: q̄ in eccl'ia cathedrali hʒ aliquē loco ſui ⁊ ipſe in camera ſua dicit horas et poſtea expedit occurrētia:⁊ hoc idē intelligo de q̄libet alio legitie occupato. de cele. miſ.c.j. debet tñ epūs celebrare i eccl'ia die dñico ⁊ alijs p̄cipuis feſtiuitatib⁹:niſi neceſſitas excuſet.vij q.j.tpis.Scđs eſt rōne ſtatuti ſeu ꝯſuetudinis. ar.de ꝯſti.c.cū oēs.Tertius rōne priuilegij ſeu diſpēſationis.de fil.p̄ſbi.c.ꝓpoſuit.hūc caſum ꝯcedit papa frequēter habētib⁹ pluralitatē beneficioꝝ.Et addit dūmodo aiarū cura nō negligat̄ ⁊ eccleſijs faciat ꝑ vicarios idoneos deſeruire. Et nota ꝙ hi caſus cū p̄cedēti nō hn̄t locū ſi eccl'ia fuerit ſeruitorib⁹ deſtituta. de cle.non reſi.ad hoc.Ex quo eñ ꝯſuetudo cepit eſſe irrationabilis ⁊ eccl'ie oneroſa: tenēda nō eſt.de cōſue.c.j.Quartus qñ epūs hʒ ſub ſe hoies diuerſoꝝ rituū ⁊ linguarū:nā illis hʒ ꝑ vicariū deſeruire.de offi.ordi.c.qm̄.Quint⁹ qñ q̄s hʒ p̄bendā in eccl'ia cathedrali:cui annexa ē parrochialis eccl'ia.nā talis i cathedrali eccl'ia deſeruiet ꝑ ſe:in annexa ſeruiet ꝑ vicariū.ex̄ de p̄bē.extirpāde.Sext⁹ rōne defect⁹ ſeu debilitate ſuperuenīete.vij.q.j.c.j. ex̄ de cleri.egro.c.j. Septim⁹ qñ neceſſariū hʒ ꝓficiſci: vt q2 cruce ſignat⁹ eſt ex̄ de vo.c.fi. Et ſil'r qñ ꝓficiſci hʒ vtiliter ⁊ honeſte vt cauſa ſtudioꝝ ⁊ ꝑegrinatiōis:⁊ de licētia p̄lati.de cōſe.diſt.v.nō opʒ. Aliqui ponūt ⁊ alios plures caſus ſʒ iſti vident̄ principaliores Et nota ꝙ rector eccl'ie cū licētia epi pōt clerico ꝯductori fructuū cōmittere vicariā ſiue curā aiaꝝ:ita tñ ꝙ nichil ꝓpter h̄ tꝑale q̄rat̄:q2 ſimonia eſt.Itē nota ꝙ vicarius ꝑpetuus eſt q̄ curā hʒ eccl'ie cui⁹ vicari⁹ eſt q̄ canonice inſtitutus a ꝑſona eccl'ie de autoritate epi:⁊ certā dʒ recipere portionē.vt dī eo.ti.ad hoc.⁊ hi ſunt cogēdi ad reſidētiā ibi faciendū.e.ti.ex ꝑte.⁊ q̄ hʒ ꝑpetuā vicariā alias hr̄e nō pōt.ex̄ de offi.vica.ad hec. Itē ſi talis vicari⁹ recipit aliquā eccl'iaʒ cū cura:ꝑdit vicariā: ⁊ dʒ hr̄e.xxv.annos:⁊ dʒ ꝓmoueri ad ſacerdotiū ſicut ſi eſſet rector ordinari⁹ al's priuat⁹ eſt. vt ex̄ eo.q̄ de eccleſijs.in clemē.

De debito modo ſe habendi in officio prelature. Capl'm.xj.

Duxit eos in innocētia cordis ſui:et in intellectib⁹ manuū ſuaꝝ deduxit eos.p̄s.lxxvij. Officiū prelatoꝝ eſt paſcere gregē ſibi cōmiſſuʒ.Unde ⁊ ſaluator dixit primo ⁊ ſūmo prelato eccl'ie p̄ncipi.ſ.apl'oꝝ Petro cū ei cōmiſit curā gregis ſui/paſce oues meas. Jo.vl.et ideo dicunt̄ paſtores nō dñi.qđ optie fecit xp̄s.vñ dicit Jo.x.Ego ſum paſtor bon⁹ quē q̄libet debet imitari.Figurat⁹ eſt eñ ipſe xp̄s in dauid q̄ ait pauit eos ⁊c̄.vbi oñdit tres ꝯditōes boni p̄lati

Prio vt q̄rat ſubditoꝝ vtilitatē.q2 pauit eos

Scđo vt habeat in agēdis intentionū puritatem.quia in innocentia.

Tertio vt addat exemploꝝ probitatē. quia in intellectibus ⁊c̄.

Primo debet prelatus que- §.I.

rere nō ſuā ſed ſubditoꝝ vtilitatē. Uñ dicit pauit eos.nō dic̄ ſe ſʒ eos.Dicit eñ dñs ꝑ Ezech. ꝓphetā.xxxiiij.c. Ue paſtorib⁹ iſrael.i.ꝑpl'i fidelis: q̄ paſcebāt ſemetipſos nō greges. Nōne greges paſcūtur a paſtorib⁹: lac comedebatis et lanis operiebamini. Lac comedebatis ⁊c̄.i. accepiſtis victū delitioſum ⁊ veſtitū p̄cioſuʒ de oblationib⁹ ſubditoꝝ.vt poſſeſſiones collatas eccleſijs.Qđ craſſum erat occidebatis.et hoc dupliciter: vel iniuſte iudicando ⁊ cōdemnando eos qui ſunt craſſi in pecunijs.vel ſpiritualiter.ſ.abſoluendo indebite:q2 craſſi.i.diuites

fauentes vobis: vel occidendo ſpūaliter craſſos idest deuotos: et hoc in malo exēplo. et ideo ſequitur. Gregem aūt meū nō paſcebatis: qd̄ infirmū fuit .i. ad vincendū tentatiōes et tolerandū tribulatiōes nō cōſolidaſtis .ſ. p monita et exhortatiōes. Qd̄ egrotū .ſ. per peccatū nō ſanaſtis: ſcʒ p miniſtratiōnē debitam ſacramētorū. Qd̄ fractū eſt p malā cōſuetudinē (qd̄ vix pōt curari) nō alligaſtis .ſ. p faſcias pecias .aſs penas. et impedimēta cohibēdo ne eas ſequeret. Qd̄ abiectū .ſ. per excōicatiōnē non reduxiſtis pcurādo et inducēdo ad querēdū abſolutionē: et qd̄ perierat p hereſim et errores nō queſiſtis: ſʒ cū auſteritate impabatis et potētia: et diſpſe ſunt oēs oues mee: eo q nō eſſet paſtor: et facte ſunt in deuorationē oīm beſtiarū: et paulopoſt. Propterea paſtores audite verbū dñi: p eo q facti ſunt greges mei in rapinā, egoipſe requiram gregē meū: et de manu eorū ceſſare faciam vt vltra non paſcant. Et quō requiret declarat Sapiēs dicens. Horrēde et cito apparebit vobis / qm̄ iudiciū duriſſimū fiet his q̄ preſunt et potētes potēter tormēta ſuſtinebunt. Sap. vj. Debet ergo prelatus paſcere nō ſe ſed eos ſcʒ ſubditos: cibo q̄dē corporali ſubueniēdo ſubditis in miſerijs eorū put pōt. Vn̄ Hiero. Quicquid habent clerici pauperū eſt: et domus eorū omnibus debēt eſſe cōes. xvj. q. j. qm̄. Non canes et aues / nō equos ſed eos .ſ. hoīes debet paſcere: nō dños et milites vt ſibi eos amicos faciat: nec cōſanguineos vt diuites faciat: nō hiſtriones aut cōcubinas / ſed eos .ſ. ſubditos indigētes: et multo magis paſcere debet cibo ſpirituali ſacramentorū et predicationū. Et vtrūq̄ xp̄s fecit dans corpus et ſanguinē ſuū frequenter docens: et turbas famelicas panib⁹ et piſcibus his reficiēs: vt Joh. vj. et Mat. xv.

¶ Secūdo prelatus debet §. II.

habere in plature exercitio rectā intentionē: et ſic paſcit in innocētia cordis ſui: vt vcʒ nō paſcat populū ſuū bene gubernādo ppter amorē et honorē mundi / et gloriā ſui / aut acquiſitionē lucri: vt nō diſſimulet correctionē viciorū propter timorē ſui vel ſue damnificatiōis / expulſionis ſeu occiſiōis. Nā bonus paſtor (ait dñs Jeſus) aīam ſuā .i. vitā ponit p ouibus ſuis cuſtodiendis. Joh. x. Et hoc eſt qd̄ dicebat prim⁹ paſtor eccleſie. Paſcite eū qui in vobis eſt gregem. Et quō in innocētia cordis paſcant declarat ſubdēs. Non coacte ſed ſpōtanee ſm̄ deū: nō turpis lucri gratia ſed volūtarie. Nec vt dominātes in clero / ſed forma facti gregis ex animo: vt cū venerit princeps paſtorū ſcʒ xp̄s petpietis immarceſſibilē glorie coronā. j. Pet. v. Nec ſufficit ad innocētiā cordis prelato q ipſe nō malū inferat cuiq̄ vel ſcādalizet malo exemplo: niſi etiā vtatur baculo correctiōis. Nec etiā ſine cauſa datur ei baculus paſtoralis / ſʒ ideirco vt pungat negligētes: pcutiat delinquētes: et vnco retrahat errantes. Et lʒ nō oēs prelati vtant baculo paſtorali / ſed epī et abbates aliqui: q̄ nō habēt tantā dignitatē et latā iuriſdictionē: tñ ad oēs prelatos ptinet predicta exercere erga oues ſibi cōmiſſas: aľs innocēs non eſt. Vn̄ Aug. lib. de ci. dei ait. Pertinet ad innocētis officiū nō ſolū nemini malū inferre / verūetiā cohibere a pctō .ſ. alios: vt punire pctm̄: vt aut ipſe corrigat expimēto / aut alij terreant exēplo. hec ille. Heli in ſe bon⁹ fuit: ſʒ q̄ filios ſuos prauos nō dure arguit / innocēs nō fuit: et ideo grauiter punit⁹ a dño: vt pʒ. j. Reg. c. iiij.

¶ Debet tertio platus pre- §. III.

bere ſubditis ſuis exēpla pbitatis: ad qd̄ hortatur Aug. in regula dicēs. Honore corām vobis prelat⁹ ſit vobis: timore corā deo: ſubſtratus ſit pedibus veſtris .ſ. p humilitatē mentis ſe inferiorē ſubditis reputās. Et ſubdit: ſeipm bonorū operū prebeat exēplū. Nil ita exēplare in plato ſicut humilitatis op⁹: ſcʒ in victu et veſtitu / in comitatu / in affatu / in geſtu / in actu: vt habeat tenuē victū nō pompoſum veſtitū: paupertū bonorū ſocietatē / non adoleſcētiū calamiſtratorū et diuiſatorū: oēs audiat etiā infirmes: omībus benigne reſpōdeat: niſi cū prauos dure increpare opʒ. Nō oculos ſublimes vel ceruicem erectā: vel pminus pectus habeat: ſed cōpoſito greſſu icedat humilia exercēs et querens nō ſublimia: que oīa xp̄s paſtor bon⁹ peregit lauās diſcipulis perſonis abiectis pedes etiā et pditori ſuo inde dicēs. Exēplū dedi vobis: vt queadmodū ego feci / ita et vos faciatis. Joh. xiij. Et p talia exēpla bonorū operū ducet et diriget gregē ſuū ad paſcua: et demū ad eternum ouile. Et hoc eſt qd̄ dicit pſ. In intellectibus manuū ſuarū deduxit eos. Manus corporales clarū eſt q nō habent intellectū: ſed manus ſpūales que ſunt opa bona / iſta habēt intellectū: q̄ fiunt cū ratione et augent intellectū homini in agēdis. Quanto eñ quis meli⁹ operat: tāto magis mēte a deo illuſtrat ad cognoſcendā veritatē in eo qd̄ agere debeat. Vnde et ſimpliciſſimi hoīes et mulieres idiote habere reperiunt meli⁹ iudiciū de agēdis aliq̄n q̄ viri peritiſſimi: et hoc ppter vite pbitatē. Deducet inquit eos in intellectibus manuū ſuarū: et ex illuminatiōe mētis quā percipiet ex bonis opibus ſuis: que opa bona oues ſequenī vidēdo exēplū in paſtore ſuo. Deducet ait nō ducet q̄ de vno loco ad aliū. Nā hoc eſt exercitiū boni plati vt ſubditos quantū pōt ſemp ducat de

impfecto ad pfectiorē ſtatū: ſicut paſtor non ſp tenet oues in eodē loco ad paſcēdū: ſed de loco ad locū deducit ac etiā ad potādū ad aquas viuas: ſicut fecit iacob. Gen̄.xxxix.c. Qui etiā poſuit in canalib⁹ virgas populeas et amigdalinas parti decorticatas vt ex aſpectu earū oues poſtea cōciperēt fetus varij coloris. ad figurandū (vt exponit Greg.ī mora.) q̄ prelati greges ſibi ſubiectos debēt ad aquas ſacrarū ſcripturarū ducere/ p̄dicādo/ admonēdo/ ⁊ exhortando: ⁊ virgas .i. ſentētias ⁊ opera rectoꝝ partim ibi cōtenta ⁊ partim ſm lr̄am ibi proponere. vt hiſtoria Job partim ſm ſenſum myſticū remouendo ſupficiē lr̄e: ⁊ verba q̄ ipſe Job ſubintulit maledictionis. vt in hm̄oi doctrinis informate oues .i. ſubditi pariāt fetus varios .i. diuerſa bona opa. Et vt magis pateat quomodo ſe p̄latus debet habere in regimine quo ad ſe ⁊ quo ad ſubditos: nota q̄dam breuiter excerpta ex lib. paſtoralis beati Grego. pape.

¶ De vita ⁊ modo regendi prelatoꝝ. §.IIII.

Nota q̄ ponit Greg. in paſtorali. et in ꝓlogo ſic ait. Penſandū valde eſt ad culmē regiminis q̄ſq̄ qualiter ꝑueniat: atq̄ ad hoc rite ꝑueniēs qualiter viuat: ⁊ bene viuens qualiter doceat: et recte docēs infirmitatē ſuā quotidie quāta cōſideratiōe agnoſcat: ne aut humilitas acceſſum fugiat/ aut ꝑuentioni vita ꝯtradicat: aut vitā doctrina deſtituat: aut doctrinā p̄ſumptio extollat. in .j. lib. c. j. Nulla ars doceri p̄ſumit̄ niſi prius intēta meditatiōe diſcat̄. Ab imperitis ergo paſtorale magiſteriū qua temeritate ſuſcipit̄: qm̄ ars artiū eſt regimen aīarū. Quis cogitationū vulnera occultiora eſſe neſciat vulnerib⁹ viſcerū: ⁊ tn̄ ſepe q̄ nequaq̄ ſpūalia precepta nouerūt: cordis ſe medicos profiteri non metuūt: dū q̄ pigmētoꝝ vim neſciūt videri medici carnis erubeſcūt. Et ſunt nōnulli q̄ ſolerti cura ſpūalia p̄cepta ꝑſcrutant̄: ſed q̄ intelligendo penetrāt viuēdo cōculcāt. Repente docēt q̄ nō ope ſed meditatione didicerūt: ⁊ qd̄ in v̄bis p̄dicāt morib⁹ impugnāt. lib. j. c. ij. Sepe quoq̄ ſuſcepta cura regiminis ſcʒ debito modo cor ꝑ diuerſa diuerberat: ⁊ impar inuenit̄ q̄ſq̄ ad ſingula dū ꝯfuſa mēte diuidit̄ ad multa. Cūq̄ foras ꝑ inſolentē curā trahit̄: a timoris intimi ſoliditate vacuat̄: ⁊ fit in exterioꝝ diſpoſitiōe ſollicita ſolū ignara ⁊ ſui. Et dū plus q̄ neceſſe eſt ſe exteriorib⁹ implicat quaſi occupata ī itinere obliuiſcit̄ q̄ tendebat. Sepe dū multa ſuppetūt dūq̄ agi pōt q̄ ſubiecti acta mirent̄: in cogitatione ſua ſe animus eleuat: ⁊ plene irā iudicis ꝓuocat. q̄uis in ꝓpiqua foras opa nō erūpat. lib. j. c. iiij. Et ſunt nōnulli q̄ eximia v̄tutū dona ꝑcipiūt: ⁊ ꝓ exercitatione ceteroꝝ magnis munerib⁹ exaltant̄ q̄ nimirū culmē regiminū ſi vocati ſuſcipere renuūt ipſa ſibi pleruq̄ bona adimūt: q̄ nō ꝓ ſe tm̄ ſed etiā ꝓ aliis acceperūt: q̄ ſi diſtricte iudicent̄ de tātis ꝓculdubio rei ſunt: quātis venientes ad publicū ꝓdeſſe potuerūt. lib. j. c. v. Et ſunt nōnulli ex qui ſola humilitate refugiūt: ne eis q̄bus ſe impares eſtimāt p̄ferant̄: quorū ꝓfecto humilitas ſi ceteris quoq̄ virtutib⁹ cingit̄: tūc āte oculos dei verax eſt cū ad rn̄dēdū hoc qd̄ vtiliter ſubire p̄cipit̄ ꝑtinax non eſt. ⁊ .j. Si iā donis p̄uent⁹ eſt: q̄bus ⁊ aliis ꝓſit: ex corde dʒ fugere ⁊ inuit⁹ obedire. c. j. li. vj. Pleruq̄ hi qui ſubire paſtorale magiſteriū cupiūt: nōnulla q̄q̄ bona opa aīo ꝓponūt: ⁊ q̄uis hoc elatiōis intētione appetāt: opaturos tn̄ ſe magna ꝑtractāt. ⁊ .j. Neceſſe eſt vt cū cogitatio extra viſuʒ ducit̄: ꝑtinus mētis oculus ad opa trāſacta reuocet̄. Ac penſet vnuſq̄ſq̄ q̄d ſubiectus egerit: ⁊ repente cognoſcet ſi prelat⁹ bona agere q̄ ꝓpoſuit poſſit: q2 nequaq̄ valet in culmine hūilitatē diſcere: q̄ in imis poſit⁹ nō deſinit ſupbire. li. j. c. ix. Ille igit̄ modis oībus debet ad exēplū bene viuēdi ꝑtrahi: q̄ cūctis carnis paſſionib⁹ moriēs iā ſpūaliter viuit: q̄ mūdi ꝓſpera poſtponit: q̄ nulla aduerſa ꝑtimeſcit: q̄ ſola interna deſiderat: cui⁹ intētioni bene congruēs nec oīno ꝑ imbecillitatē corpis nec valde ꝑ cōtumeliā ſpūs repugnat: q̄ ad aliena cupienda nō ducit̄: ſed ꝓpria largit̄: q̄ ꝑ pietatis viſcera citius ad ignoſcēdū flectit̄: nunq̄ plus q̄ deceat ab arce rectitudinis inclinat̄: q̄ nulla illicita ꝑpetrat: ſed ꝑpetrata ab aliis vt ꝓpria deplorat. Qui ex affectu cordis aliene infirmitati cōpatit̄: ſicq̄ in bonis proximi ſicut in ſuis profectibus letat̄. Qui ita ſe imitabilē ceteris cunctis q̄ agit inſinuat: vt inter eos nō habeat qd̄ ſaltē de trāſactis erubeſcat. Qui ſic ſtudet viuere vt ꝓximoꝝ corda arētia doctrine valeat influentiis irrigare. Qui orōnis vſu ⁊ experimento iā didicit q̄ obtinere a dn̄o qd̄ popoſcerit poſſit: cui ꝑ effectus vocē iā ſpecialiter dicit̄ adhuc te loquēte dicā. ecce aſſum. lib. j. c. x.

¶ Qualē debet p̄latus ſe exhibere in regimine. §.V.

no. ex. ij. lib. paſtoralis. c. j. Tantū dʒ actionē ppl̄i trāſcendere vita p̄ſulis quantū diſtare ſolet a grege vita paſtoris. Rector ſemp cogitatione ſit mūdus: q̄tenus nulla hūc imūdicia polluat q̄ hoc ſuſcepit officiū / vt in alienis cordib⁹ pollutionis maculas tergat q2 neceſſe eſt vt eſſe mūda ſtudeat man⁹: q̄ diluere ſordes curat. c. ij. Sit rector opatiōe p̄cipuus: vt vite viā ſubditis viuendo denūciet: ⁊ grex q̄ paſtoris vocē moreſq̄ ſequit̄ ꝑ exempla melius q̄ ꝑ v̄ba gradiat̄: blādimēta mūdi reſpectu intimo terrore deſpiciat. Terrores autē

ꝯſiderato interne dulcedinis blãdimẽto cõtẽ=
nat.c.iij. Sit rector diſcret⁹ in ſilẽtio:ne aut ta
cenda ꝓferat aut ꝓferenda reticeſcat:nã ſicut
incauta locutio merorẽ ꝯtrahit:ita īdiſcretũ ſi=
lẽtiũ hos q̄ erudiri poterãt in errore derelinqt.
ca.iiij. Sit rector ſingulis cõpaſſione ꝓximus
pre cũctis ꝯtẽplatiõe ſuſpẽſus. vt ꝑ pietatis vi=
ſcera in ſe īfirmitatẽ ceteroꝝ trãſferat: ⁊ ꝑ ſpe=
culatiõis altitudinẽ ſemetipm̄ inuiſibilia appe=
tẽdo trãſcendat. Ne aut alta appetẽs ꝓximoꝝ
infirma deſpiciat:aut īfirmis ꝓximoꝝ ꝯgruẽs
appetere alta dereliquat.ca.v. Sit rector bene
agẽtib⁹ ꝑ humilitatẽ ſocius : ꝯtra delinquẽtiũ
vitia ꝑ iuſticie zelũ erect⁹: vt bonis in nullo ſe
ꝓferat:⁊ cũ prauoꝝ culpa exigit ꝓtãtez ꝓtinus
ſui priorat⁹ agnoſcat:q̄ten⁹ ⁊ honore ſuppreſſo
equalẽ ſe ſubditis bñ viuentib⁹ deputet:⁊ erga
ꝑuerſos iura rectitudis nõ exercere formidet.
ca.vj. Sit rector īternoꝝ curã in exterioꝝ occu
patiõe nõ minuẽs: exterioꝝ ꝓuidẽtiã in inter=
noꝝ ſollicitudine nõ relinquẽs: ne aut exterio=
rib⁹ dedit⁹ ab intimis corruat:aut ſolis interio
rib⁹ occupatus:q̄ foris debet ꝓximis nõ impẽ
dat. Sepe nõnulli velut obliti ꝙ fratrib⁹ aiarũ
cauſa ꝑlati ſunt: toto cordis adnixu ſecularib⁹
curis īſeruiũt:he cũ adſunt ſe agere exultãt:ad
has etiã cũ deſunt dieb⁹ ac noctib⁹ cogitatiõis
turbide eſtib⁹ anhelãt. At ꝯtra nõnulli gregis
cuſtodiã ſuſcipiũt : ſz ſic ſibimet vacare ſpũalia
appetũt:vt reb⁹ exteriorib⁹ nullaten⁹ occupẽt:
qui dũ curare corꝑa fundit⁹ negligũt:ſubditoꝝ
neceſſitatib⁹ minime ſuccurrũt : quorũ nimirũ
ꝑdicatio plerũqꝫ deſpicit: q: dũ delinquẽtiũ fa
cta corripiũt:ſz tñ eis neceſſaria ꝑſentis vite cũ
pñt nõ tribuũt:nequaq̄ libẽter audiunt.ca.vij
Rector ſollicit⁹ īuigilet ne hũc cupido placẽdi
hoibus pulſet:ne cũ ſtudioſe īteriora penetrat:
cũ ꝓuide exteriora ſubminiſtrat ſe magiſ a ſub=
ditis diligi q̄ veritatẽ q̄rat:ne cũ bonis actib⁹
a mũdo videt alien⁹ / hũc autori reddat extra=
neũ amor ſuus. Hoſtis nãqꝫ redẽptoris q̄ ꝑ re=
cta oꝑa q̄ facit eius vice ab ecctia amari cõcu=
piſcit: q: adulterine cogitatiõis reus eſt: ſi pla
cere puer ſponſe oculis appetit:ꝑ quẽ ſponſus
dona tranſmiſit. Qui nimirũ amor ꝓprius cũ
rectoris mentẽ ceperit / aliq̄n hanc inordinate
ad molliciem:aliq̄n xᵒ ad aſperitatẽ rapit. In
mollicieẽ videlz cũ peccantes ſubditos recipit :
ne erga hũc eoꝝ dilectio torpeat corripere non
preſumit : nõnunq̄ xᵒ ſubditoꝝ errata q̄ incre
pare debuerat adulationib⁹ demulcet. Quos
xᵒ nil valere ꝯ ſe ꝯſpiciunt : hos nimirũ aſperi
tate ſemꝑ rigide inuẽtionis premũt : nunq̄ cle
mẽter monẽt:ſz ⁊ illicita q̄ faciũt nolũt vt aliq̄s
ꝯtradicat. Rectores xᵒ boni dũ priuato amo=
re diligere ſe neſciũt : libere puritatis verbũ a
ſubditis obſequiũ hũilitatis credũt. Sed iter
hec neceſſe eſt vt cura regiminis tãti modera=
minis arte tẽperet quaten⁹ ſubditoꝝ mens cũ
quedã recte ſentire potuerit ſic in vocis liber=
tatẽ ꝓdeat vt tñ libertas in ſuꝑbiã nõ erũpat.
Ne dũ fortaſſe imoderatius ligue ei⁹ libertas
cõcedit / vite ab his humilitas amittat. Scien
dũ quoqꝫ ꝙ oporteat vt rectores bonis place=
re hoibus appetãt: ſed vt ſue eſtimatiõis dul=
cedine ꝓximos in affectũ veritatis trahãt : nõ
vt ſe amari deſiderẽt / ſz vt dilectionẽ ſuã quan
dã viã faciãt in auditorib⁹ ad amorẽ ꝯditoris.
ca.viij. Scire etiã rector debet ꝙ plerũqꝫ vitia
virtutes eſſe mentiunt. Nã ſub parſimonie no
mine ſe tenacia palliat : et effuſio ſub appella=
tione largitatiſ occultat : remiſſio / pietas / ⁊ ira
zelus eſtimatur ⁊ hmõi. Cap̄.ix.

De diſcretione correctio= §.VI.

nis ⁊ zelo admonitiõis. Sciendũ ꝙ aliq̄n ſubie
ctoꝝ vitia prudẽter diſſimulãda ſunt:ſed q: diſ
ſimulant indicãda. vt cũ delinquẽs ⁊ deprehẽ=
di ſe cognoſcit ⁊ ꝑpeti has quas in ſe tacite to=
lerari ꝯſiderat augere culpas erubeſcat:ſeqꝫ ſe
iudice puniat: quẽ ſibi apud ſe rectoris patien
tia clemẽter excuſat. Nõnulla xᵒ vel apte co=
gnita mature tolerãda ſunt:vt cum videlz rerũ
minime oportunitas ꝯgruit vt apte corrigant
Nã ſecta īmature vulnera vlterius īferueſcũt.
Sed cuz tẽpus ſubditis ad correctionẽ querit
ſub ipſo culparũ pondere patiẽtia preſul exer=
cet. Nõnulla aũt ſunt ſubtiliter occulta ꝑſcru=
tanda. vt quibuſdã ſignis erũpentib⁹ rector in
ſubditoꝝ mente oẽ qđ clauſuz latet inueniat : ⁊
interueniente correctiõis articulo ex minimis
maiora cognoſcat. Nõnulla aũt ſunt leniter ar
guenda. nã cũ nõ malicia ſed ſola ignorãtia vel
infirmitate peccat / ꝑfecto neceſſe eſt vt magno
moderamine ipſa delicti correctio tẽperetur.
Cũcti eñ correctiõis nr̃e infirmitatib⁹ ſubia=
cemus. Ex ſe ergo q̄libet dz colligere qualiter
aliene hũc oporteat ībecillitati miſereri. Debi
tuz etiã rectoris eſt ſuꝑne patrie gloriã ꝑ vocẽ
ꝑdicatiõis oſtẽdere:quãta in hmõi vite itinere
tẽtamẽta antiq̄ hoſtis lateãt aperire. Et ſubdi
toꝝ maleficia q̄ tolerari leniter nõ debẽt cũ ma
gna zeli aſperitate corrigere:ne ſi minus cõtra
culpas accendit / culparũ oim̄ reus ipe teneat.
Et nõ ſolũ debẽt innoteſcere q̄liter vitia impu=
gnent. verũ etiã quõ cuſtodite nos virtutes ro
borẽt. Sed ſciẽdũ cũ ad increpationẽ ſe mẽs do=
ctoris exaſperat difficile valde ẽ vt aliq̄d aliq̄n
qđ dicere nõ debuit erũpat. Cũqꝫ increpatio mo
derata accendit : corda delinquẽtiũ in deſpera
tionẽ deprimunt. Uñ neceſſe eſt vt cũ rector ſub=
ditoꝝ mentes plus q̄ debuit ſe ꝑcuſſiſſe ꝯſide=

rat: apud ſe ſemꝑ ꝑ penitentiā recurrat. Ca.x.

¶ Debet etiā paſtoꝛ diuer- §.VII.
ſis modis admonere ſubditos ſeu populos: nō
vna eadēqꝫ cūctis exhoꝛtatio cōgruit: quia nec
cūctos par moꝝ qualitas aſtringit. Sepe nāqꝫ
aliꝭs officiūt q̄ aliꝭs ꝓſunt: qꝛ ⁊ plerūqꝫ herbe q̄
hec alalia nutriūt alia occidunt ⁊ lenis ſibilus
equos mitigat/catulos inſtigat/⁊ medicamen
tū qđ hūc moꝛbū iminuit alteri vires iūgit. Et
panis qui vitā foꝛtiū roboꝛat paruuloꝝ necat.
Pꝛo q̄litate igiꝫ audientiū foꝛmari dʒ foꝛma ⁊
ſermo doctoꝝ. vt ⁊ ſingulis cōgruat: ⁊ tn̄ a cōis
edificatiōis arte nunq̄ recedat. Quid em̄ ſunt
intēte mentes auditoꝝ niſi (vt ita dixerim) q̄dā
in cithara tēſiones ſtrate choꝛdarū: q̄s tāgenti
artifex vt nō ſibimetipſis diſſimile canticū fa-
ciāt diſſiliter pulſat: ⁊ idcirco choꝛde ꝯſonā mo
dulationē reddūt: qꝛ nō vno q̄dē plectro ſʒ vno
impulſu feriunꝫ. Unde ⁊ doctoꝛ quiſqꝫ vt in vna
cūctos ꝟtute charitatis edificet: ex vna doctri
na nō vna eadēqꝫ exhoꝛtatiōe tāgere coꝛda au
diētiū dʒ: aliter nāqꝫ viri/aliter admonēde ſunt
femine/aliter iuuenes/aliter ſenes/ aliter ino-
pes/aliter locupletes ⁊c̄. lib.iij.c.j. Tanta autē
arte voꝝ tēperāda eſt: vt cū diuerſa ſint auditoꝝ
vitia: ⁊ ſingulis ineniaꝫ cōgrua: ⁊ tn̄ ſibimetipſi
nō ſit diuiſa vt inter paſſiōes medias vno q̄deʒ
ductu trāſeat: ſʒ moꝛe bicipitis gladii tumoꝛes
cogitationū carnaliū ex diuerſo latere incidat
quatin⁹ ſic ſupbis ꝑdiceꝫ humilitas: vt tn̄ timi
dis nō augeaꝫ metus. ſic timidis infundaꝫ au-
toꝛitas: vt tn̄ ſuperbis nō creſcat effrenatio: ſic
ocioſis ac toꝛpentib⁹ pꝛediceꝫ ſollicitudo boni
opis vt tn̄ inquietis imoderata licentia nō au-
geaꝫ actionis: ſic inquietis ponaꝫ modus vt tn̄
ocioſis nō fiat toꝛpoꝛ ſecurus: ſic ab impatien-
tib⁹ extinguaꝫ ira: vt tn̄ remiſſis ac lenibus nō
creſcat negligētia. Sic lenes accēdanꝫ ad zelū
vt tn̄ iracūdis nō addaꝫ incēdiū. ex.iij.lib.c.iij.
Et grauis q̄deʒ ꝑdicatoꝛi laboꝛ eſt in cōis ꝑdi-
cationis voce ad occultos ſinguloꝝ mot⁹ cau-
ſaſqꝫ vigilare. Multo tn̄ acrioꝛi laboꝛe fatigaꝫ
qñ vni ⁊ ꝯtrariꝭs vitꝭs ſeruienti ꝑdicare cōpel
litur. Plerūqꝫ em̄ quis lete nimis ꝯſperſionis
exiſtit: ſed tn̄ eū repente aboꝛta triſticia imma-
niter depmit. Curandū itaqꝫ ꝑdicatoꝛi eſt q̄ti-
nus ſic tergaꝫ triſticia q̄ venit ex tēpoꝛe: vt nō
augeaꝫ leticia q̄ ſuppetit ex conſperſione: vt tn̄
nō creſcat triſticia q̄ venit ex tp̄e ⁊c̄. Quid aūt
mirū ſi medici mentiū iſta cuſtodiūt: dū tanta
diſcretionis arte ſe tēperāt q̄ nō coꝛda ſed coꝛ-
poꝛa medenꝫ. Sed qꝛ plerūqꝫ dū duoꝝ vitioꝝ
lāguoꝛ irruit hoc leuius/illud foꝛtaſſe grauius
pꝛemit: ei nimirum vitio rectius ſub celeritate
ſubueniꝫ: ꝑ qđ feſtine ad interitū tēditur. Et ſi
hoc a vicina moꝛte reſtringi nō poteſt niſi illud
etiā qđ exiſtit ꝯtrariū creſcat: tolerandū ꝑdica
toꝛi eſt: vt ꝑ exhoꝛtationē ſuā artificioſo mode-
ramine viuū patiaꝫ creſcere q̄tinus poſſit aliud
a vicina moꝛte retinere. c.xxxix. ⁊ ſequē. lib.iij
in fi. ſic dicit. Pulchꝛū depinxit hoīnē pictoꝛ
fedus. Grego. De hoc rite a rectoꝛe agiꝫ ſi ſu-
perne foꝛmidinis ⁊ dilectionis ſpū afflat⁹: ſtu-
dioſe quotidie ſacri eloquiꝭ ꝑcepta mediteꝫ: vt
in eo vim ſollicitudinis ⁊ erga celeſtē vitā pro-
uide circūſpectionis quā humane ꝯuerſatiōis
vſus indeſinenter deſtruit diuine admonitiōis
verba reſtaurāt. Et qꝛ ad vetuſtatē vite ꝑ ſocie
tatē ſeculariū duciꝫ ad amoꝛē ſemꝑ ſpūalis pa
trie aſpiratione renoueꝫ. Ualde nāqꝫ inter hu-
mana ꝟba coꝛ defluit cū indubitāter cōſtet: qꝛ
exterius occupationū tumultibus impulſum a
ſemetipſo coꝛruat: ſtudere inceſſanter debet vt
ꝑ eruditiōis ſtudiū reſurgat: hinc eſt em̄ ꝙ pꝛe-
latū gregi diſcipulū paulus admonet dicēs. j.
Timo.iiij.c. Dū venio attende lectioni. hoc de
iiij.lib.c.ſi. Ociū ſanctū q̄rit charitas veritatis
negociū iuſtū ſuſcipit neceſſitas charitatꝭ: quā
ſarcinā ſi nullus iponit ꝑcipiende atqꝫ intuēde
vacādū eſt veritati: ſi aūt imponiꝫ ſuſcipiendo
eſt: ꝑ neceſſitatē charitatis deſiderāda eſt. Sed
nec ſic oīno veritatis dilectio deſerenda eſt: ne
ſubtrahaꝫ illa ſuauitas ⁊ oppꝛimaꝫ iuſta neceſ
ſitas. Aug. viij.q.j.c. ꝯpatū. Et qꝛ ſepe dū ꝑdi-
catio modis cōgruentib⁹ vbertim fundiꝫ apud
ſemetipſum de oſtēſione ſui occulta leticia lo-
quētis anim⁹ ſubleuaꝫ: magna cura neceſſe eſt
vt timoꝛis laceratione ſe moꝛdeat: ne q̄ alioꝝ
vulnera medēdo ad ſalutē reuocat: ipſe ꝑ negli
gentiā ſue ſalutis intumeſcat: ne pꝛoximos iu
uādo ſe deſerat: ne alios erigēs cadat. Nā qui
buſqꝫ ſepe magnitudo virtutis occaſio ꝑditio-
nis fuit. vt cū de ꝯfidentia viriū inoꝛdinate ſe-
curi ſunt: per negligentiā inoꝛdinate moꝛeren
tur. Hec de lib.iiij. paſtoꝛalis Greg.c.j.

¶ De archipꝛeſbiteris de- §.VIII.
canis ⁊ aliꝭs curatis quid ꝑtineat ad curā quā
habent. Suꝑ hoc Joh. an. in nouel. de pe. ⁊ re.
oīs. allegat Hoſti. ſic diffinientē curā. Cura eſt
vigil oneroſa ac ſollicita cuſtodia animarū cō-
miſſa alicui vt curet ne pereāt ſed ſaluenꝫ: que
cōpetit ex lege vel cōmiſſione canonica aut cō-
ſuetudine ſeu ꝑſcriptione ꝑ ſedē apl̄icā nō im-
pꝛobata. Hec aūt ex diuerſis iurib⁹ colligunꝫ.
Unde dicit. Cura eſt vigil oneroſa ac ſollicita Cura q̄d eſt.
cuſtodia animarū. hoc colligiꝫ ex eo qđ legitur
de eta. ⁊ quali. c. intelleximus. viij.q.j.c. epiſco
patum. et aliꝭs iuribus: cōmiſſa alicui vt curet
ne pereant ⁊c̄. inſtruendo ſcilʒ ſibi cōmiſſos in
fide et moꝛibus: necnon de vitꝭs fugiendis ac

virtutib⁹ et bonis opibus exercẽdis: vt pꝫ.x.
q.j.placuit.ꝛ in eo qđ no.de vita ꝛ hone.cle.vt
quiſq̧. ex quo ſequiᷣ ꝙ ſi male vel negligenter
curet obligaᷣ deo.ar.inſti.de inuti.ſti.§.ſi qs.
cũ exinde teneᷣ reddere rationẽ:vt de offi.orđ.
irrefragabili. ꝛ de ſta.mo.cum ađ monaſteriũ.
Hoc aũt debet curare p̄dictis modis: necnõ vi
ſitando/corrigẽdo/puniẽdo/ſacramẽta eccl'iaſ-
ſtica exhibẽdo: vt de elec.dudũ.ꝛ de pe.ꝛ re.c.
cũ infirmitas. Caueat igiᷣ ꝙ ſemꝑ hãc obliga
tionẽ pre oculis habeat:nec reperiaᷣ negligẽs
dormiẽs/vel dormitans. Uñ pſal.pũ.cxx. Nõ
dormitabit neq̧ dormiet q̄ cuſtodit iſrael. nec
mirũ ꝙ ſicut dicit btũs Ber. Nõ dormitat nec
dormit q̄ impugnat iſrael. Ideo curato dicitur
ꝓuer.vj. Fili ſi ſpopõderis ꝓ amico tuo/ defi-
xiſti apud extraneũ manũ tuã.i.op⁹ ſollicitudi
nis:illaqueatus es verbis oris tui. Et ſequiᷣ.
Teip̄m libera/diſcurre/feſtina : ſuſcita amicũ
tuũ:ne dederis ſomnũ oculis tuis:nec dormi-
tent palpebre tue. Qꝫ ſi hoc diligẽter ſeruaue
rit:eſto ꝙ ꝓpter duriciã plebis nõ ꝓficiat tut⁹
erit:vt ꝓbatur.xliij.di.ſit rector.et.c.epheſijs.
Sꝫ nõ omittat ſeculare brachiũ inuocare : eſto
ꝙ pctõres ſine effuſiõe ſanguinis nequeãt coar
tari : vt de homi.poſtulaſti.que cõpetit ex lege
ſcripta ſiue iure cõi:ſicut pꝫ in ep̄is:vt de offi.
or.cõquerẽte.et p̄latis q̄ ꝑ electionẽ creãᷣ:etiã
rectorib⁹ eccleſiarũ parrochialiũ ex q̄ ſunt au-
ctoritate ſui iudicis inſtituti: ꝛ hoc pꝫ de offi.
archi.cũ ſatis.et in alijs pluribus. ¶ Notãdũ
ꝙ hmõi cura extẽdiᷣ ad oẽs habitãtes infra li
mites p̄dictoꝝ: qua ratiõe ꝛ ꝓuentus ſpũales
exinde ꝓueniẽtes ꝑcipiũt in vſus neceſſarios
cõuertẽdos:vt de parro.c.ſuꝑ eo.niſi in aliqui
bus obſtet cõſuetudo. vt ex̄ de deci.cũ ſinᷣ ho-
mines.Hi aũt limites q̄tum ad parrochias ꝓ
diſpoſitiõe ep̄oꝝ extendi poſſunt ex cauſa ꝛ re-
ſtringi:vt legiᷣ de exceſ.p̄la.ca.ſicut.Et de hac
cura teneñᷣ curati reddere rationẽ: ſicut legiᷣ
de priuilegijs.c.iij. vel cõmiſſione canonica ab
ep̄o gñaliter vel ſpecialiter facta:ſicut pꝫ in ar
chiđ.de offi.archiđ.c.ſi.ꝛ in vicarijs eccleſiarũ
ꝑpetuis.vt de offi.vica.ad hec. Et etiã ex cau-
ſa ad tẽpus ꝯſtitutis.vt de ap.ꝑuenit. vel a pa
pa ꝑ priuilegiũ gñale vel ſpeciale:vel ꝑ cõpoſi-
tionẽ ex certa ſciẽtia cõfirmatã.vt de trãſac.ve
niẽs.aut ꝯſuetudine ſeu p̄ſcriptiõe. Nã ꝛ me-
tropolitani in ſua ꝛ etiã in aliena ꝓuicia/ꝛ ep̄i
in alienis dioceſib⁹ ꝛ abbates/ꝛ archidiaconi/
ꝛ capellani/ꝛ ſites iura ep̄alia ꝛ parrochialem
curã ad hmõi ꝑtinẽtia inquãtũ iſta poſſunt in
eos cadere ꝑ cõſuetudinẽ ꝛ ꝑ preſcriptionẽ ac-
quirũt : ſicut de cõſuetudine ꝓbaᷣ in eo qđ le-
giᷣ de elec.dudũ.ꝛ de preſcrip.auditis.Et aliq̄
dicũt ꝙ ꝑ cõpoſitionẽ nõ acquiriᷣ cura niſi ſit ꝑ
ap̄licã ſedẽ approbata: quibus nõ aſſentimus
q: iura cõtradicũt. Sed q̄tũ ad ꝑſonã priuatã
bene reprobaᷣ cõſuetudo : vt nec curã acq̄rat
ex cõſuetudine/nec ſibi eligat cõfeſſorem.Hec
oia Joh.an.in nouel. ¶ Queriᷣ an abbas vel
ali⁹ inferior ep̄o poſſit p̄ſcribere inſtitutionẽ.ſ.
in eccleſijs:et dare curã aiarũ.Circa hoc repiᷣ
quoddã cõſiliũ ad hmõi materiã ꝓpoſitũ datũ
ꝑ dñm Recuperũ eximiũ doc.cui aſſentit Joh.
an.in caſu infraſcripto cõſult⁹.Quoddã mona
ſteriũ eſt ſitũ in dioceſi nucerina:ꝛ ei ep̄ali iure
ſubiectũ : hoc monaſteriũ habꝫ ſub ſe capellas
vna cũ cura ppli/ꝛ cũ omi adminiſtratiõe: ab-
bas p̄dictus eſt cõſuet⁹ cõcedere ꝛ eis inſtitue
re rectores:ꝛ hoc a tãto tp̄e cuius cõtrarij me-
moria nõ exiſtit.Ep̄s nucerin⁹ aſſerẽs ꝙ null⁹
ali⁹ q̄ ip̄e in ſua dioceſi põt curã cõmittere po
puli ꝛ aiarũ: monet ꝑ lr̄as oẽs ꝛ ſingulos cleri
cos ſue ciuitatis ꝛ dioceſis cuiuſcũq̧ cõditio-
nis exiſtãt habẽtes eccl'ias curatas: cui⁹ cure
cõmiſſionẽ ab eo adepti nõ eſſent /ſed ab alijs
de facto(cũ de iure nõ poſſent) eas acceperũt :
ꝙ nõ debeãt ſe intromittere niſi eã ab ip̄o prio
recipiãt:et ſi non deſtiterint ab ipſa cura infra
mẽſem fert in eos ſniam excõicatiõis . Capel-
lani eccleſiarũ dicti monaſterij ad p̄dicta ſe nõ
teneri dicũt:tum rõne dicte cõſuetudinis:tam
rõne cuiuſdaꝫ ſnie late inter ep̄m nucerinũ ex
vna parte [illegible] dictũ monaſteriũ ꝛ ei⁹ capellas ex
alia a quodã ſubdelegato cuiuſdã cardinalis
pape delegati et arbitro et cõmiſſario electo a
dictis partib⁹. In qua cauſa dicũt dicti docto
res ꝙ capellani dictarũ eccl'iarũ monaſterij di-
cte monitioni ep̄i nucerini non teneñᷣ parere:
q: ſm opinionẽ gloſatoris ſola ꝯſuetudo p̄ſcri
pta põt abbati hãc iuriſditionẽ tribuere ꝙ poſ
ſit cõmittere curã aiaꝝ: vt no.de offi.archiđ.c.
cũ ſatis.lꝫ ibi Hoſti.cõtradicat.cui⁹ Hoſt.opi-
nio eſt cõtra obſeruantiã toti⁹ italie: vbi archi
preſbyteri ſiue plebani in capellis ſuis.i.eccle
ſijs que ſunt ſub ſua plebania inſtituũt in ſpũa
libus ꝛ tp̄alib⁹ ep̄o nullo requiſito.Et minime
ſunt imitãda q̄ certã ꝛ lõgã interpretationẽ ha
buerunt.ff.de legi.l.minime. Nec obſtat dicta
decretalis.que dicit obtẽtu alicui⁹ cõſuetudi-
nis : q: illa põt intelligi niſi ſit tãti tp̄is cuius
memoria nõ extat in cõtrariũ: q: talis cõſuetu
do lꝫ ſit cõtra ius/nõ requirit titulũ. de p̄ſcrip.
c.j.li.vj.q̄ loco cõſtituti habeᷣ.ff.de aqua quo-
ti.et eſti.l.hoc iure. Preterea ſaltẽ negari non
põt quin ꝑ illã ſentẽtiam ſaltẽ pareᷣ titul⁹ pre
ſcribẽdi illã libertatẽ. Preterea qđ diciᷣ in.c.
cũ ſatis.põt intelligi de mandato ep̄i gñali: ſi-
cut dicit canon.ꝙ cõſecratiões ep̄oꝝ debẽt fie-
ri auctoritate ap̄lica ꝛ cõſecratiões baſilicarũ.
Primũ pꝫ diſt.lxiiij.cõſecratiões, Secũdum

ptȝ de cōſe.di.i.precepta.et ſequē.facit ad hoc
qđ no.Joh.diſt.lxx.ſctōꝝ. circa ſi.glo.magne.
Preterea eoipſo ꝙ ep̄s ſcit talē cōſuetudinē et
patiē: videē dare licētiā: ſicut in caſu valde ſi-
mili notat Archid.xvi.q.i.c.i.Et addit Jo.an.
in cōſilio ad idē: nec ꝑ hoc abdicaē ab ep̄o do-
miniū cure ſi ille male regit: vel ſi ppl's ab ep̄o
ipſo requirit que ſunt cure: cū ponaē nec abba
tem/nec rectorē/nec ppl'm exēptos. Itē ſi ple-
na exēptio cleri ⁊ ppl'i cōtra ep̄m pōt haberi ꝑ
p̄ſcriptionē ſicut ꝑ priuilegiū/ſufficiat. de pri-
uil'.c.ex parte. q: iſta cerimonia que cōſiſtit in
verbo et eſt minima pars exēptionis preſcribi
nō pōt. Hanc ſentētiā dictorū doctorū ſequunē
Franciſ.de zab.et plures alii doctores collegii
canoniſtarū vniuerſitatis florentine cōſulti in
ſimili caſu dicētes. Concludimus ꝙ lȝ de iure
cōi inſtitutio maxime autorizabilis cure ſpe-
ctet ad ep̄m.vt de hereti.cū ex iniūcto. cū con-
cor.ex iure tn̄ ſpeciali ſpectare pōt ad minores
ep̄o.de offic.deleg.ſuꝑ eo.de preſcrip.auditis.
Ex ſpeciali iure dicas cōſuetudinis preſcripte
vel etiā ex priuilegio. Poteſt tn̄ circa hoc ius
querendū cōcurrere ſimul priuilegiū et preſcri
ptio.vt de p̄ſcrip.auditis.nec excludūē ab hoc
iure abbatiſſa ⁊ monialis ꝓpter ꝯditionē ſex⁹
vel fragilitatis: immo hmōi ⁊ multorū ſimiliū
ſunt capaces de q̄b⁹ ſufficiat remittere ad no-
tabilem glo.Ber.in ca.dilecta.de maio.⁊ obe.
Et in p̄dicto caſu.ſ.cū monaſteriū vel plebana
tus nō ſit exēptus/pōt ep̄s viſitare illas eccle-
ſias in q̄b⁹ abbates ſeu plebani de antiqua cō
ſuetudine inſtituūt rectores. ar.de cenſi.cū ve
nerabilis.nā lȝ ſpūalia cōceſſerit abbati/viſita
tionē tn̄ reſeruaſſe videē: qđ dic vt notaē de do
na.paſtoralis. Et ſi cōcurrāt ambo ep̄s p̄ferē:
niſi aliud obtineant de conſuetudine ſpeciali.
¶ Ubi etiā ſciēdū ꝙ ſi monaſteriū vel etiā ple-
bania ſint exēpta: ꝑ predictā tn̄ exēptionē non
ſunt exēpti parrochiani niſi in p̄uilegio exem-
ptiōis hoc habereē. Un̄ in his retinet ep̄s oīa
iura. Dabit ergo pnīas publicas ⁊ chriſmabit
⁊ altaria cōſecrabit: ⁊ hmōi ⁊ indulgentias ⁊c.
Decimas aūt habebit pleban⁹: vel q̄ pri⁹ ha-
bebat ep̄s vel alius: nichil eñi iuris accreſcit
vel decreſcit in hoc laicis. xvi.q.i.ſi q̄s laicus.
ex quo populus non eſt exēptus. vt notat Joh.
an.de priuil'.cū perſone.lib.vi.in nouel. vbi di
cit ꝙ qn̄ populus nō eſt exemptus: lȝ eccl'ia ſit
exempta curabit populū ep̄s.x.q.i.regenda.

¶ Nemo deinceps parro- §.IX.
chialē eccl'iam alicui nō ꝯſtituto in etate legiti
ma et ſacerdotio cōmēdare preſumat: nec tali
etiā niſi vnā ⁊ euidenti neceſſitate vel vtilitate
ip̄ius eccl'ie ſuadēte: hmōi aūt cōmēdā vt pre-
mittiē rite factā declaramus vltra ſemeſtris
t̄pis ſpaciū nō durare. Statuētes ſi q̄d ſec⁹ de
cōmēdis eccl'iarū parrochialiū actū fuerit eſſe
irritū ipſo iure. Greg.x.in cōcilio Lugdunēſi.
de elec.nemo.lib.vi. Suꝑ quo.c.Jo.an.in glo.
dicit ꝙ cōmēdare diciē multipl'r: aliq̄n idē eſt
qđ deponere. vt.xxii.q.ii.ne quis. aliq̄n ꝓ ho-
noratiōe ⁊ laudatiōe.iuxta illud.ii.Cor.x.Nō
eñi qui ſeip̄m cōmēdat ille ꝓbat⁹ eſt ⁊c.ſed hic
aliter ſumiē: ſcȝ ꝓut importat cuſtodiā eccl'ie
alicui cōmiſſam.Et circa hmōi cōmēdā mouet
aliquas queſtiunculas ipſe Jo. ⁊ ſoluit in glo.
Et p̄io queriē vtrū talis cōmēdatari⁹ ſit prela
tus? Et dicit ꝙ nō: ſed tm̄ ꝓcurator.hȝ tn̄ legi-
timā adminiſtrationē.xxi.q.i.relatio.⁊ hoc in-
telligas cū debito modo ſit ſcȝ ꝓut hic dicitur.
Secūdo queriē an talis faciat fruct⁹ ſuos? di-
cit ꝙ nō ſ'm Bar.q: cuſtos eſt/ius in eccl'ia hȝ.
tenet tn̄ Archid.ꝙ vbi eccleſia indiget poterit
talis p̄ntare clericū ordinandū ad titulū talis
eccl'ie.vt de iurepa.poſtulaſti.nec etiam in fru
ctibus ius hȝ niſi ad colligendū/gubernandū/
⁊ ꝓuidendū ſibi ⁊ miniſtris: ⁊ qđ ſupeſt in vti-
litatē eccl'ie cōuertendū: ſicut ⁊ de viſitatore di
ciē di.lx.obitū.⁊ hoc tenet Hoſti.ſed contrariū
ſit de facto. Sed nūquid talē cōmendatā eccle
ſiam impetrās teneē de cōmenda facere men-
tionē? dicit ꝙ ſic.ar.de cōceſ.prebē.cū noſtris.
Sed nūquid ad talē cōmendā patronus voca-
biē? dic ꝙ ſic ſ'm Inno.Hoſti.⁊ Bar.ar.xvi.q.
vii.filiis. Idē in aliis q̄ ex tali cōmēda ledunē.
Si aūt fuerint cōtumaces vlteri⁹ nō audienē.
Sed nūquid ꝑ ordinariū cōferri interim pote-
rit dū durat cōmenda vel reuocari? Rn̄.dic ꝙ
nō ſ'ȝ Bar.niſi ceſſet cauſa ex qua facta fuerat
ar.de vo.c.magne.Sed quid ſi cōceſſum fuerit
ep̄o ꝙ vſq; ad certū tēpus fructus vacantiū ec
cleſiaꝝ ꝑcipere poſſit: nūquid p̄textu talis in-
dulgētie fructus bn̄ficii cōmēdati poterit reti
nere? Rn̄.nō ſ'm Guil'.cū cōmēda ius tribuat.
vt.s̄.dixi. Et ſ'uis quidā dicāt ꝙ ep̄s cōmen-
dare pōt tm̄ vſq; ad illud tēpus quo pōt cōfer-
re.ſ.vſq; ad.vi.mēſes: tūc ſ'm Guil'.eſt falſum.
ſi eñ ſecūda vel tertia die poſt vacationē com-
mēdaret/nō duraret cōmēda ꝑ.vi.mēſes: qđ tn̄
pōt per hāc cōſtitutionē. Si igiē vltima die ſex
mēſiū qui ſibi cōceſſi ſunt ad ꝓuidēdū ſiat com
menda/durabit cōmēda: et hoc dicit cōſtitutio
hec.caueat tn̄ ordinarius vt priuſq; totū tēpus
ſuū labaē cōmendā faciat: q: poſtea facere non
poterit. ar.de offi.delega.de cauſis. vel dic ꝙ
etiā illo finito ꝙ eā poterit cōmēdare alicui cu
ſtodiēdam ⁊ ſaluādam donec ſuꝑior ꝓuideat.
de appel.cū teneamur. Sed nūquid finitis ſex
mēſibus poterit ordinari⁹ eandē iterato eidē
ꝑſone vel alteri cōmēdare? Videē ꝙ ſic ex cau-

ſis hic expreſſis: q2 tēpus lateranēſis concilij
nō currit pendēte cōmēda ex cauſa facta. Sed
certe mens huius cōſtitutionis cōtradicit: alr
fraus ei fieri poſſet ꝛ perpetuo fieri. arg. de di=
uor. quāto. Uel diſtingue: vtrū cōmēda fiat in=
tuitu eccl'ie vel pſone. vt. ſ. Facta intuitu eccle
ſie. i. ei⁹ vtilitate: puta ad reparandā teneat: fa
cta intuitu pſone. i. vtilitate ei⁹: vt inde fructū
pcipiat: ꝛ nō tenet. Sed nūquid expirat cōmē=
da morte cōmendātis? Rñ. ſm Guil. nō. vt de
cōmo. c. j. Sed nūquid pōt habere plres cōmē=
datas? Rñ. ſicut duas eccl'ias curatas in titu=
lum habere nō pōt: ita nec curatas in cōmēdā:
vt hic pz: niſi ex diſpenſatiōe pape in vtroq ca
ſu: ſed vnā intitulatā ꝛ vnā cōmēdatā curatas
ab ordinario habere pōt ſm antiquū ius. xxj.
q. j. ꝗ plures. ſed cū hac moderatiōe huius. c.

¶ De ſtatu epoꝝ: archiepoꝝ: ꝛ patriarcharum. Titulus. xx.

¶ Epiſcopi debent tria habere ad ſui honorem. Capitulū. j.

Pro patrib⁹ tuis nati ſunt
tibi filij: cōſtitues eos pnci
pes ſup omnē terrā: memo
res erunt nois tui dñe. ps
xliiij. Hec vba pſal. expōit
Aug. p ep̄is. diſ. lxviij. qꝛ.
ſic dicēs. Patres miſſi ſūt
apli. p aplis filij nati ſunt:
ꝛ cōſtituti ſunt ep̄i: ipſa eccl'ia patres illos ap=
pellat. ſ. ep̄os: ipa illos genuit: ꝛ ipa illos cōſti
tuit in ſedib⁹ patrū. Nō ergo te putes deſertā
q2 nō vides Petrū: q2 nō vides Paulū: q2 nō
vides per ꝗs nata es: de ple tua creuit tibi pa
ternitas. Filios genuit eccl'ia: cōſtituit eos pn
cipes p patribus ſuis ſup oēm terrā. Hec ibi.
Ubi tria pñt notari de ep̄is in ipſa auctoritate
ps. iducta. Pro prib⁹ tuis nati ſūt tibi filij ꝛc.

¶ Primū eſt ꝙ debent habere vite ſanctitatē.
ibi. Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij.

¶ Secūdū eſt ꝙ debēt habere cure poteſtatē.
ibi. Conſtitues eos principes ſup omnē terrā.

¶ Tertiū eſt ꝙ debent afferre eccl'ie vtilitatē.
ibi. Memores erunt nominis tui.

¶ Quātū ad primū. Sicut .I.
fili⁹ naturalis corporalr vt in plurib⁹ patrizat
ita ꝛ fili⁹ ſpūalis debz mores bonoꝝ patrū imi
tari. ſm illud ſaluatoris Jo. viij. Si filij abrae
eſtis opa abrae facite. Epi ergo cuz dicant filij
apl'oꝝ ſm expoſitionē datā ab Aug. hui⁹ ptis.
Pro patribus tuis nati ſunt tibi filij: debēt er
go imitari. ꝛ hoc eſt qd̄ dicit Hiero. diſt. xl. non
eſt. Nō eſt facile ſtare in loco Petri ꝛ Pauli: ꝛ
tenere cathedrā regnātiū cū xp̄o. Nō ſctōꝝ filij
ſunt ꝗ tenēt loca ſctōꝝ: ſed ꝗ exercent opa coꝝ.
Et idez ſup Micheā. Si in apl'oꝝ loco ſumus:
non ſolū ſermonē eoꝝ imitemur/ ſed cōuerſa=
tionē ꝛ abſtinentiā. di. xxxv. eccl'ie. Idē ad He=
liodorū. Nō omnes ep̄i ſunt ep̄i. ſ. merito ꝛ re.
Attende Petrū: Judā cōſidera: Stephanū ſu
ſcipe: Nicolaū reſpice. non facit eccl'iaſtica di=
gnitas xp̄ianū. Corneli⁹ cēturio adhuc ethni=
cus dono ſanctiſpūs mundat: pſbyteros puer
Daniel iudicat: infatuatū ſal ad nichilū pdeſt:
niſi vt pijciatur foras ꝛ a porcis cōculcet. ij. q.
vij. nō oēs. et Aug. q. eadē. Qui nec regimis in
ſe rationē habuit: nec ſua delicta deterſit: nec fi
liorū crimen correxit: canis impudicus magis
dicēdus eſt ꝙ ep̄s. Debēt ergo ipi eſſe imitato
res patrū ſuoꝝ. i. apl'oꝝ in omni ſanctitate vite
paſcētes nō ſemetipos vt mali paſtores ꝗ aliō
nō querūt ab ouibus niſi lanā ꝛ lac. Contra ꝗs
inuehit dñs p Ezechielē pphetā. Ezech. xxxiiij
ſed debent paſcere exēplo bone vite gregē ſuū.
ſm illud. j. Pet. v. Paſcite eū qui in vobis eſt
gregē nō turpis lucri gr̄a: neq quaſi dñantes
in clero/ ſed forma facti gregis ex aio. Oēs il=
las conditiones virtuoſas quas ponit apl's. j.
Timo. iij. Opz ep̄m eſſe ſine crimine ꝛc. Expoſi
tionē autē illorū habes. ſ. in titu. de clericis in
pn. Et vt dicit Greg. diſt. c. cōtra morē. Nichil
in ep̄ali ceruice ſplēdidi⁹ fulget ꝙ humilitas:
pietatē quoq et cōpaſſionē ad delinquētes: et
pcipue ad penitētes debz habere. Un̄ Ambro.
de pe. di. j. ſerpēs. inquit. Paſtor ille euāgeli=
cus lapſam ouē vexiſſe legit nō abieciſſe. De=
bet em̄ iuſtitiā tēperare moderatio. Nā quēad
modū tibi curādus prebeat quem faſtidio ha=
beas: qui cōtēptui ſe nō cōpaſſioni ſuo medico
putet futurū. Et pptere dixit Greg. dñz pmi=
ſiſſe paſtorem eccl'ie Petrū negare xp̄m: vt in
ſua culpa diſceret ꝙ miſericorditer alienā in=
firmitatē toleraret. diſt. l. cōſiderandū. Demū
diligēter attēdere debet qd̄ ait Aug. ſcribens
ad Ualeriū ep̄m ſuū. diſt. xl. ante oia. Ante oia
peto vt cogitet religioſa prudentia tua nichil
eſſe in hac vita ꝛ maxime hoc in tp̄e facili⁹/ le=
uius/ ꝛ hoibus acceptabilius ep̄i/ aut preſby=
teri/ aut diaconi officio. Sed ſi perfunctorie. i.
negligēter atq adulatorie res agatur: nichil
apud deū miſerius/ triſtius/ et damnabilius.
Item nichil eſſe in hac vita et maxime hoc tp̄e
difficilius/ laborioſius/ ꝛ piculoſius ep̄i preſby
teri/ vel diaconi officio. Sed apud deū nichil
beatius ſi eo modo militet quo noſter impera
tor iubet. Cum ergo ep̄i filij dicant apoſtolorū
ſm illud Pro patribus tuis ꝛc. eos imitētur.
Obſeruāda eſt erga eos diſtinctio: quā ponit
Augu. xxiij. q. iiij. tres perſonas. vbi ait. Tres
perſonas dixit dñs: et debemus illas inueſti=
gare in euangelio ſcꝫ Johā. x. paſtoris et mer=

cennarij et furis. Diligēdus eſt paſtor ſcilicet bonus. tolerandus eſt mercennarius/ ſcilicet malus prelatus: cauēdus eſt latro/ qui ſcilicet non canonice adeptus eſt eccleſiam.

¶ Quantū ad ſecūdā partē §.II.

ſcʒ poteſtatem ſeu autoritatē cure ſibi cōmiſſe hoc ex eo qḋ ſubdit. Cōſtitues eos prīcipes.i. rectores poteſtatē habētes ſup oēʒ terrā.i.ſup omnes ciuitates mūdi diuerſis locis diuerſos ep̄os deputādo. Nā in italia. alemānia.ꝛ i frā cia.ꝛ in hiſpania. ꝛ anglia ſunt ep̄i nūc et olim erāt.etiā ꝛ in africa.ꝛ in ſyria. ꝛ in aſya.ꝛ i idia erāt ep̄i.vt pʒ ex vbis Hiero. dicētis. Et africa et ꝑſis ꝛ oriēs ꝛ india vnū xp̄m adorāt. diſt. xciij.legim⁹.ꝗ tn̄ natiōes receſſerūt a fide. Pri cipes aūt conſtituti ſunt ep̄i ſup dioceſes ſuas principal'r quātū ad poteſtatē ſpecialē iudicā di de eis. Vn̄ et de quolʒ pontifice cantaꝶ illud Eccli.xlv.c. Principē fecit illū dn̄s vt ſit illi ſa cerdotij dignitas in eternū. Ep̄i enī nō in caſtel lis nec in modicis ciuitatib⁹ debēt inſtitui ne vileſcat nomē ep̄i. vt dicit Anaclet⁹ papa diſt. lxxx.ep̄i. ¶ Diſtinctionē aūt ep̄oꝝ: vt ſcʒ aliqui dicātur ep̄i/ alij archiep̄i ſeu metropolitani qḋ idē eſt. alij primates ſeu pr̄iarche. et cām hui⁹ diſtinctiōis aſſignat Clemēs papa dicēs diſt. lxxx. in illis. In illis ꝟo ciuitatib⁹ in qb⁹ olim apud ethnicos primi flamines eoꝝ.i. ſacerdotes atq; p̄mi legiſdoctores erāt. ep̄oꝝ p̄mates vel patriarchas beat⁹ Petr⁹ poni precepit: ꝗ reliquoꝝ ep̄oꝝ cauſas et maiora negocia i fide agitarēt. In illis aūt in quib⁹ oudū apud predictos ethnicos erāt eoꝝ archiflamines: quos tn̄ minores eſſe tenebāt ꝙ memoratos p̄mates archiep̄os inſtitui p̄cepit. In ſingulis ꝟo reliqs ciuitatib⁹ ſingulos et nō plures ep̄os cōſtitui precepit: ꝗ ep̄oꝝ vocabula tm̄ ſortirēꝶ. Nec inter ipſos apl'os par fuit inſtitutio. ſed vnus prefuit oibus ſcʒ Petr⁹. hec ibi. Vbi dicit glo. ꝙ par fuit inſtitutio ſcʒ ꝑtātis quo ad cōſecratiōnē: qꝛ ita pōt ꝯficere ꝛ ordines ꝯferre ꝛ cōſecrare qlʒ ep̄s ſicut papa. ſed nō fuit par quo ad adminiſtrationē ſeu iuriſditionē. In ħ ei papa maior eſt ceteris. Nec obſtat dicit glo. de venetis qui patriarchā habēt et ep̄m: qꝛ nō eſt eorū ſed grādenſis: ꝗ loc⁹ multū diſtat a venetis. Sicut enī archiep̄s piſan⁹ eſt primas: ſed primas reſpectu ſardinie. Principatū igiꝶ ſuū.i. poteſtatē ſm̄ rōnē ꝛ equitatē vti dʒ. al's in ſui ꝑniciē vertitur. vn̄ Greg.xj.q.iij. ipſe ligandi. Ipſe ligandi ꝛ ſoluendi poteſtate ſe priuat.i. meretur priuari ſm̄ glo. qui hanc pro ſuis volūtatibus et non ſubditorum moribus exercet. iudicare digne de ſubditis neſciūt ꝗ in ſubditoꝝ cauſis ſua vel odia vel gratiā ſequūt. de qb⁹ ꝑ ꝓphetā

dicitꝶ Ezech.xiij. Mortificabant aīas ꝗ nō moriūtur: ꝛ viuificabāt aīas ꝗ nō viuūt. nō morientē mortificat ꝗ iuſtū dānat: ꝛ nō victurū viuificare nitiꝶ ꝗ reū a ſupplicio ſoluere conaꝶ. Cauſe ergo pēſande ſunt: ꝛ tūc ligādi ac ſoluēdi poteſtas exercenda. hec Greg. in.c. ipſe.ꝛ ca. pleruq;. In foro quoq; iudiciali obſeruare debet qḋ ait Aug. Nos quēq; a cōione ꝓhibere non poſſum⁹. Quis hec ꝓhibitio nōdū ſit mortalis ſed medicinalis: niſi aut ſpōte cōfeſſum: aut in aliquo ſiue ſeculari ſiue eccl'iaſtico iudicio nominatum atq; conuictum. Hec ille.ij.q.j. multi. De poteſtate autem epiſcoporum.j.eo. agetur.ꝛ in titu.ſeq. de poteſtate pape.

¶ Quantū ad tertium hoc §.III.

eſt ꝙ vtilitatē debent afferre eccl'ie/ notaꝶ hoc cū dr̄. Memores erūt nois tui. Debent enī ep̄i eſſe memores nois dn̄i: et lectitando ſeu lecta meditādo ꝛ ꝓ populis orādo et eis predicādo et eos regulādo. Ad lectionē hortatur apl's.j. Timo.iiij. ep̄m dicēs. Attēde lectiōi exhortationi ꝛ doctrine ſemꝑ ꝑmane in his. Et in hui⁹ figurā inter cetera ornamēta pōtifex in veteri teſtamēto rōnale ferebat in pectore in quo ſcribebatur manifeſtatio ꝛ ꝟitas: qꝛ in pectore pōtificis manifeſta dʒ eſſe cognitio ꝟitatis: inq̄t Gratia. diſt.xxxvj.§. ecce. vn̄ ꝛ Hiero. in Leui. ait. Si quis vult eſſe pōtifex nō tā vocabulo ꝙ merito imitetur moyſen. imitetur aarō. Quid enim dicitur de his: qꝛ non diſcedebant de tabernaculo dn̄i: oret ergo indeſinenter moyſes in tabernaculo dn̄i. Qḋ autem ei opus erat vt aut a deo aliquid diſceret: aut ipſe populū doceret: hec duo ſunt pontificis opera: vt a deo diſcat legendo ſcripturas diuinas ꝛ ſepi⁹ meditando: aut populū doceat.xxxvj. diſt.c. ſi quis. Hec optime ſeruaſſe nouimus ſctiſſimos ep̄os eccleſie. Athanaſiū. Chryſoſtomū. Baſiliū. Hilariū. Greg. Ambroſiū. Augu.ꝛ alios multos. Debet ep̄s memor eſſe nois dn̄i orando ꝓ ſe ꝛ pro ppl'o. vn̄ Pe. de ſe ꝛ aliis apoſtolis coep̄is ſuis ait ad multitudinē credētiū. Non eſt equū nos miniſtrare menſis: et derelinquere verbū dei: ſed cōſtituite ꝛc. et nos orationi et predicationi vacabimus. Actuū.vj. Sic et in figuram pontifex veteris teſta. intrabat in templum ad fundendū preces pro ſe et pro ppl'o. quod deſignabat illa incenſatio. vt legitur de zacharia Lu.j.c. Et ad hoc facit qḋ ait Hiero. in Leui. Eſt aliud opus qḋ facit moyſes: ad bella non vadit/ nō pugnat contra inimicos: ſed quid facit: orat: donec orat vincit ppl's eius: ſi relaxauerit ꝛ dimiſerit manus ſuas ppl's eius vincitur ꝛ fugaꝶ. Oret ergo ſacerdos eccleſie indeſinenter vt vincat popul⁹ qui ſub ipſo eſt hoſtes

inuiſibiles amalechitas: qui ſunt demones
impugnãtes eos q̃ volũt pie viuere in chriſto.
xxxvj.di.c.ſi qs vult.ꝛ di.lxxxviij.eps.iij.di ex
cõcil.carthagineñ. Eps nullam rei familiaris
curã ad ſe reuocet:ſ3 lectioni oratiõi ꝛ ꝟbo pre
dicatiõis tantũmodo vacet. Debet eſſe memor
nois dñi eps/ipm dñm populis p̃dicãdo: quõ
ad eũ peruenire valeãt declarando. vñ Paul⁹
ad Tim.epm inquit. Predica verbũ inſta op-
portune importune.ij. Tim.iiij. Et in hui⁹ figu
rã preceptũ fuit a dño in Exod.ii.c. vt ſummus
ſacerdos ingrediens tabernaculũ in ora veſtis
ſue hyacinthine haberet tintinnabula inſerta
ad deſignãdũ ꝙ ſacerdotes et precipue epi cõ-
uerſationi ſue deſignate per veſtẽ debẽt adiun
gere tintinnabula.i.actũ predicationis. vt di-
cit Greg.diſt.xliij.ſit rector.ꝛ in eadẽ diſt.dicit
idẽ Greg. Epheſijs. Paul⁹ dicit. Munde ſunt
manus mee a ſanguine oim veſtrũ. Non enim
ſubterfugi quo min⁹ annũciarẽ oẽ conſiliũ dei
vobis. Actuũ.xx.c. Mundus ergo a ſanguine
eoꝝ nõ eſſet: ſi eis dei ↄſiliũ ꝑnũciare noluiſſet
qꝛ cũ increpare delinquẽtes noluit/eos ꝑcul-
dubio tacẽdo paſtor occidit: hoc eñi ſc3 predica
re fuit officiũ chriſti ꝛ apoſtoloꝝ precipuũ quo-
rũ locũ tenent epi. Unde ꝛ eis dixit Marci vl-
ti. Euntes in mundũ vniuerſum predicate euã
geliũ omni creature. Scdm aũt qualitatẽ et ca
pacitatẽ audientiũ ſic debet verbũ ꝓponere: vt
dicit Petr⁹ aplẽs ad plebẽ. Oportet eũ qui do
cet ꝛ inſtruit alas rudes eſſe talẽ: vt ꝓ ingenio
audiẽtiũ ſeipm poſſit aptare: ꝛ verbi ordinẽ ꝓ
audientiũ capacitate dirigere. viij.q.j. oportet
Sed de modo predicationis qualiter formari
debeat habes.s.in ti. de predicatoribus.

¶ De his que pertinent ad executionẽ officij
epi. vt in ordinando. conferendo beneficia. in
diſpenſando. in adminiſtrando temporalia. et
alijs multis. Capitulum.ij.

DE epiſcopis nota ꝙ eps dicit ab epi
qđ eſt ſupra: ꝛ ſcopos qđ eſt intẽtio:
quaſi ſupintendẽs.ſ.cure ſubditorũ
vt dicit Aug.viij.q.j. qui epatũ. Et
nota ꝙ inter epm ꝛ presbyterũ quã-
tũ ad appellationẽ qñq3 nõ fuit differẽtia: qꝛ et
iſti et illi dicebant epi. vt patet di. xciij. legim⁹
Et ſic erãt ſynonima. vt epi dicerent presbyte-
ri et presbyteri epi. Semp tñ fuit realis diffe-
rẽtia. Vñ et in primitiua eccleſia ſoli epi cõfir-
mabãt. Actuũ.viij. Et hoc tenet Tho. Pet. de
palu. et Raymũ. Sed gloſ.ſup.d.c. legimus. cir
ca hoc ponit tres opiniones: ibi potes videre.
Fuit q̃dã dignitas in eccleſia antiquit⁹ q̃ erat
quaſi media inter epos et presbyteros: qua di
cebantur coepi. qui cõſtituebant in caſtris ſeu
in villis nõ in ciuitatibus vt epi, ꝛ conferebãt
ordines minores tantũ non maiores ꝛ dare va
lebant litteras cõmendatitias ꝛ pacificas non
autẽ formatas. vt dicit Gratia. diſt. lxviij. §.j. ꝛ
c. ſequẽti. Sed ablata fuit talis dignitas ab ec
cleſia: qꝛ abutebantur autoritate ſua vſurpan-
tes que ꝑtinebãt ad officiũ epoꝝ. vt dicit Da- Qua-
maſus papa. diſt. eadẽ. coepi. Qualẽ aũt opor lis de-
teat eſſe epm oſtẽdit aplꝰs.j. Tim.iij. Oportet beat eſ-
eſſe epm irreprehẽſibilẽ: vnius vxoris virũ: ſo- ſe eps.
brium: prudentẽ: ornatũ: hoſpitalẽ: pudicũ: do-
ctorẽ: nõ vinolẽtũ: nõ percuſſorẽ: nõ litigioſum:
non cupidũ: domui ſue bene prepoſitũ: nõ neo-
phitũ. harũ cõditionũ expoſitionẽ habes.s. ti.
xiij. de clericis. Et in.xxiij.diſt. q̃ eps. di. Qui
eps ordinandus eſt antea examinet: ſi natura
ſit prudens: ſi docilis: ſi morib⁹ tẽperat⁹: ſi vi-
ta caſtus: ſi ſobrius: ſi peruigil: ſi ſemp ſuis ne-
gocijs cautus: ſi humilis: ſi affabilis: ſi miſeri-
cors: ſi litteratus: ſi in lege dñi inſtructus: ſi in
litterarũ ſenſibus acutus vel cautus: ſi in dog-
matibus eccliaſticis exercitatus. Liberat aũt
epalis dignitas a conditione ſeruili ꝛ aſcripti
tia. immo etiam ſacerdotalis dignitas. vt diſt.
liiij. ſi ſeruus. liberat ꝛ a curiali. diſt. liiij. ex an-
tiquis. Tales tñ.ſ. ſerui ꝛ hmõi nõ debẽt ordi-
nari: niſi liberati ab hmõi. ¶ Eps nõ poteſt re
ſtituere depoſitũ ſiue degradatũ: ſed tñ papa
diſ.l.c.j. Nã nec preſes ꝓuincie põt reſtituere
illũ quẽ dãnauit. ff. de q̃ſti.l.j. in fi. De degrada
to ſeu ſolẽniter depoſito planũ eſt ſm oẽs: ſ3 i
depoſito ꝟbaliter ſunt opiniões. Nã archid. ꝛ
abbas de ſicilia tenent ꝙ põt reſtituere debite
quo ad crimina in qb⁹ poſſet diſpẽſare ipe eps
Jo. an. t3 ꝙ nõ. Epi ꝛ ſupiores nullã ſniã3 ſuſpẽ
ſionis vel interdicti incurrunt ipſo iure: niſi de
eis expſſe dicat. ex̃ de ſen. excõ. c. qꝛ piculoſu3.
lib. vj. Eps in tota ſua dioceſi iuriſditionẽ h3
ordinariã. Vñ poteſt per ſe vel per aliũ in quoli
bet loco non exẽpto ꝓ tribunali ſedere: cauſas
audire: ꝑſonas eccliaſticas cũ oportuerit cape
re: carceri deputare: ꝛ cetera officia libere exer
cere. Et ꝙ epi pñt a ſubditis qñq3 moderatum
auxiliũ exigere. ¶ Utrum eps poſſit iudicare
immediate de ſubditis ꝑlatoꝝ q̃ ſub eo ſunt: ni
ſi gradatim ad eũ deferat. Rñ. ſm Hoſti. l3 ſuꝑ
hoc a diuerſis diuerſa notata ſint. dico ↄſuetu-
dinẽ cuiuſl3 eccleſie obſeruãdã: q̃ iuriſditionẽ
tribuit. Idẽ Hoſt. Epi ſinguli i ſuis dioceſibus
etiã ſine cõſilio metropolitani pñt plurima. vt
Ray. ponit. puta ↄſecrare ꝟgines ſiſtr ꝛ eccl̃ias
ordinare cl̃icos: erigere altaria i eccl̃ia ↄſecra
ta. Nã i nõ ↄſecrata ſac̃dos hoc põt. Itẽ chriſ-
ma ↄficere: baptizatos ↄfirmare: recõciliare ſo
lẽniter penitẽtes: l̃ras formatas ſiue ↄmẽdati
tias cl̃icis dare. hec. lxxviij. di. c. Quis. de ↄſe.
di.j. null⁹ presbyter. lxxj. di. c. neo. Itẽ poſſunt

inter ſubditos indicare. Itez anathematizare
cū ſolēnitate: de qua habet̄.xi.q.iii.debēt. Itē
diuidere vnā eccleſiam in duas/ ꝛ duas vnire:
vnā ſubiicere alteri/ ꝛ nouas eccl'ias erigere: ꝛ
hoc quidē ex cauſa poſſunt facere ꝛ nō aliter: ꝛ
nichilominus requiſito cōſenſu illoꝝ quoꝝ in-
tereſt ꝛ q̄ forſan ex hoc ledi poſſent etiam q̄ñq̄
eoꝝ cōſenſu nō obtēto. ex̄ de exceſ.p̄la.c.ſicut.
ex̄ de eccle.edi.ad audientiā.x.q.ii.c.ſi.xii.q.ii.
c.placuit. Itē poſſunt ep̄alē ſynodū celebrare.
xxxviii.di.q̄ñ. Itē reuertētes ab hereſi recōci-
liare.ex̄ de here.ad abolendā. Itē canonē late
ſentētie quo ad ſuā dioceſim condere. iii.q.iiii.
nullus. Multa quoq̄ alia que difficile eſſet nu
merare cuz ep̄s preordinator ſit in cūctis.xxv.
di.plectis. ¶ Utrū ep̄s principali⁹ debeat in-
tendere cure paſtorali vel multiplicatiōi tpa-
liū? Rñ.ſm Tho.in quodl'. Sollicitudo p̄lati
ꝓpria ꝛ precipua debet eſſe circa gregis cuſto
diam: orādo/predicādo/ſacramēta diſpēſando
et ſua iura quantū res exigit erogādo. Multi-
plicatio aūt tpaliū pōt exerceri opportunitate
ſe offerente ſine ſpūaliū notabili dāno: ꝛ ſic ptū
eſt multiplicare ea ad eccl'ie vtilitatē: ꝙ ſi op-
portunitas nō ſe offerat/nullatenus licet ei ſe-
ipſum diſtractiōi ingerere et ſecularibus occu
pare cū impedimento notabili. Idē etiā Tho.
ii ii.q.clxxxv. Et ad materiā iſtam pōt ptinere
.i.ſollicitudo. Utrū liceat ep̄o ꝓpter aliquam
pſecutionē deſerere gregē? Rñ.ſm Tho.ii.ii.
q.lxxxv.ar.v.vbi ſubditorū ſalus exigit pſone
paſtoralis p̄ſentiā: non debet paſtor ſuū gregē
deſerere: nec ꝓpter aliquod tpale cōmodū: nec
etiā ꝓpter aliquod pſonale periculū imminēs
cū bonus paſtor aīam ſuā teneat̄ ponere ꝓ oui
bus ſuis. Si xo ſubditorū ſaluti poſſit ſufficiē
ter in abſentia paſtoris per aliū ꝓuideri: tunc
licitum eſt paſtori ꝓpter aliquod eccl'ie cōmo-
dum: vel ꝓpter perſone periculū corporaliter
gregē ſuū deſerere: ꝛ ſm hoc intelligit̄.vii.q.i.
ſciſcitaris. hec materia plene tractat̄.vii.q.i.
adverſitas.§.hoc totum.vbi gloſa ſic ſummat.
Perſecutio eccleſie aut eſt extrinſeca / aut in-
trinſeca. Si extrinſeca q̄.ſ.fit a manifeſtis ini-
micis pſequētibus corporaliter: tūc aut ſolus
prelatus querit̄/aut totus clerus. Si ſol⁹ pre-
latus/tūc ſi eo recedēte tuta eſt ſalus eccleſie: ꝛ
tunc fugiet exēplo xp̄i.: ſi nō eſt tuta/tūc ponat
aīam ſuā ꝓ ouibus ſuis: al's mercēnarius eſt.
ſi totus clerus querit̄ indiſtincte ſe ꝓ eis ho-
ſtibus opponet: vt di.xliii.ſit rector. Sz ſi al's
pōt cōſuli eccl'ie: totus cler⁹ fugiet cū prelato.
Si non pōt remanere cū prelato vel omnes vel
quidā ex illis. Si aūt eſt altercatio de māſuris
vł receſſuris/res ſorte dirimat̄.xxvi.q.ii.ſors.
Si autē pſecutio eſt intrinſeca p eos.ſ.qui ad-
huc nō ſunt preciſi: tunc aut oēs ſunt mali/aut
aliqui. Et ſiq̄dē oēs ſunt mali/ aut habet̄ ſpes
de eorū correctione: ꝛ tunc nō ſunt deſerendi: ſi
nō habet̄ tūc ſunt deſerēdi: ſicut fecit btūs Be
nedictus. Si autē non oēs ſunt mali: ſed boni
admixti malis/non debēt deſeri.xxiii.q.iiii.tu
bonus. De hoc etiā in.c. Ibi adunati equani-
miter portādi ſunt mali: vbi inueniūt̄ aliq̄ bo-
ni qui adiuuent̄. Nā vbi omnino fruct⁹ de bo-
nis deeſt: fit aliq̄ñ de malis labor ſupuacuus:
maxime ſi e vicino cauſe ſuppetant qui fructū
deo valeant ferre meliorē. Greg.ii.q.i.c.vlti.

¶ De ordinatiōibus ſiēdis p §.I.

ep̄os: qr iſtud eſt res maxime importantie ex
qua ſi cōgrue fiāt / magna vtilitas eccleſie dei
ſequit̄. Si aūt indebite/magnū detrimentū et
dehonoratio diuini cult⁹: et pnicies ordinatis
et ordinatorib⁹: ideo maxima diligētia i hmōi
eſt ſeruāda. Propter qđ apl's Timotheo ep̄o
ſcribēs ait: man⁹ cito nemini impoſueris.ſ.or
dinādo: neq̄ cōices alienis peccatis.i.Tim.v.
Ubi Leo papa. Quid eſt man⁹ cito imponere
niſi ante etatē maturitatis / ante tēpus exami
nis/ante meritū obediētie/ante expiētiā diſci
pline ſacerdotalē honorē tribuere nō ꝓbatis?
Et q̄d eſt cōicare peccatis alienis niſi talē effi
ci ordinātez qualis eſt q̄ nō meruit ordiari? di.
lxxviii.quid eſt. Uñ de Leōe papa legit̄ ꝙ cū p
xl.dies ad corp⁹ beati Petri apl'i oraſſet vt a
dño remiſſionē ſibi pctōꝝ ꝓcuraret: demū ap-
paruit ei apl's Petr⁹ dicēs ſibi hoc a dño obti
nuiſſe de oībus: excepto de manuū impoſitiōe
ideſt ordinatiōe ꝛ collatione bñficioꝝ: de q̄ ad- De exa
huc dño habebat reddere rationē. ¶ Primo mine
igit̄ debet ep̄s ꝓuidere: vt diligēter examinēt̄ ordinā
ordinādi ꝛ ſi de more illi⁹ dioceſis eſt vt p ar- dorum.
chipreſbyterū/vel archidiaconū/vel prepoſitū
examinent̄: hoc non obſtāte debet ip̄e alios cū
p̄dictis aſſumere examinatores ſacerdotes/ti
moratos et prudētes viros/gnaros diuine le-
gis/et exercitatos in eccl'iaſticis ſanctiōib⁹ q̄
ꝓmouēdos examinēt: vt dicit̄ diſt.xxxiiii.q̄ñ.
Et p̄cipue debēt examinari de etate legitima/
ſufficiēti litteratura/ ꝛ moꝝ honeſtate. Hec re-
quirūt̄ in p̄ficiēdis quib⁹.ſ.iniūgit̄ cura aīaꝝ.
vt dicit̄ ex̄ de elec.cum in cūctis. Et notat glo.
ſup dicto.c.q̄ñ examinatio fiēda eſt ante diem
ordinatiōis: vt ptz in illo.c. Debet ergo exami Etas.
nari prio de etate: vt.ſ.attingat.xviii.annum ſi
vult ordinari in ſubdiaconū.xx.annū ſi in dia-
conū.xxv.ſi in preſbyterū: al's nō debet eū ad-
mittere: et ſi admittit citra talem etatē peccat
mortalr. et ep̄s etiā talem ſciēter ordinās niſi
eſſet diſpēſatus p papā: qr in hoc ip̄e diſpēſare
nō poſſet. De etate aūt credere debet p̄ſentāti

ordinandū: niſi ipſe manifeſte ſciat cōtrariū ꝑ ſe vel ꝑ aliū/vel habeat aſpectū nimis puerilē: ꝓpter qḋ merito poſſet dubitari:⁊ tūc requiratur aliqḋ teſtimoniū vicinoꝝ vel ꝯſanguineoꝝ. De diſpēſatiōe aūt habita ſup hoc a papa non hꝫ credere niſi hoc oſtdat: pōt tn̄ credere ſi ꝑſo
Scientia. na eſt multū fidedigna. Quātū aūt ad ordines minores nō requirit̃ determinata etas: dūmodo excedat infantiā. De lr̄atura aūt quāta eſſe debeat nō eſt bn̄ clarū. Et q̄tū ad ſubdiaconatū ⁊ diaconatū opꝫ ꝙ ſaltē ſciat bn̄ et expedite legere:ne faciat cōfuſionē corā ꝑpl'o in legēdo. ar.di.xxj.cleros. ⁊ operā det addiſcēdi grāmaticalia: ⁊ ꝙ etiā ſciat bn̄ legere ⁊ inuenire officiū:cū ad hoc teneat̃ ex p̄cepto: al's ſi nō hꝫ modū ad addiſcendū ipm̄: vel q: nō hꝫ cōmoditatem breuiarij:vel q: neſcit ꝑ ſe vel cū alio: nullo modo debet ordinari: al's talē ſciēter admittens vel ordinās videt̃ peccare mortal'r: cum det illi quotidie occaſionē delinquēdi ⁊ peccādi mortal'r illud omittēdo. Quantū aūt ad ſacerdotiū videt̃ neceſſariū ꝙ ſaltē ſciat grāmaticam:et p̄cipue ſi eſt ſacerdos ſecl'aris:q: tales cōiter exponunt̃ ad curam aiarū:que male pōt exerceri ſine lectiōe libroꝝ q̄ habēt in litterali nō in vulgari ſermōe ſcripti. vn̄ Celeſtinus papa. Debet q̄s ante eſſe diſcipulus q̄ſq̄s doctor eſſe deſiderat: vt poſſit docere qḋ didicit. Qui minime lr̄is operā dedit p̄ceptor eſſe nō poterit.diſ.lix.ordinatos.Sed ſi eſſet religioſus cū ex vocatiōe ſua nō deputet̃ ad curā aiaꝝ: vnde oporteat eū ſcire que ꝑtinēt ad debitā adminiſtrationē ſacramētorū:⁊ p̄cipue penitētie.ideo videt̃ ſufficere ꝙ ſciat bn̄ ⁊ expedite legere miſſam ⁊ diuinū officiū/ ⁊ q̄ ꝑtinēt ad debitā materiā et formā euchariſtie ⁊ celebratiōis miſſe:in hmōi eñi puritas ꝯſciētie ⁊ deuotio regule ſupplent defectū ſciētie. Congruū eſt etiā et ſolitū examinare de cātu eccl'iaſtico:p̄cipue clericos ſeculares. Quātū ad tertiū.ſ.de bonitate vite
Uita. niſi ſit pctōr manifeſtus notorio iuris vel facti vt publicus cōcubinari⁹/ vel vſurari⁹ manifeſtus ⁊ hmōi:vel niſi ſit excōicat⁹ maiori vel ſuſpenſus vel interdict⁹ pōt eū admittere:q: nemo iudicād⁹ eſt ſalutis ſue immemor. j.q.vij. ſancimus. Debꝫ tn̄ admonere oēs ordinādos vt debeāt cōfiteri ante ordinis ſuſceptionem. Debꝫ etiā interrogare ſi eſt legitim⁹:q: ſi illegitimus nō pōt ꝓmoueri ad aliquē ordinē ſine diſpenſatiōe:vel ep̄i quo ad minores/vel pape quo ad ſupiores: niſi eſſet religioſus q̄ ratione religiōis in hmōi nō indiget diſpenſatiōe: al's ordinās talē illegitimū ſcienter peccat mortaliter:et ordinat⁹ eſt ſuſpēſus. Itē ad ſubdiaconatū ⁊ ſupra non debet aliquē clericū ſecularē ordinare ſine titulo alicui⁹ vel bn̄ficij vel altaris/vel ſaltē patrimonij: al's ipſe ordinator haberet ſibi ꝓuidere. Et lꝫ exēpti cōiter habeant p̄uilegia ꝙ nō debeāt examinari: ꝓpter qḋ ſuperficial'r pōt tranſiri in examinatiōe ipoꝝ: tū q: frequēter abutunt̃ p̄n̄tantes ineptos: puta habētes defectū etatis vel nimis ignorantes: ideo nō incōgruū eſt ſi in hmōi examinent̃. ar. xj.q.iij.p̄uilegiū. ¶ Scḋo debet ꝓuidere ep̄s vt ſicut ipe abſtinet ab omni vicio ſimonie/ vel qḋ hꝫ ſpeciē vel ſcrupulū ei⁹:ita ⁊ faciat examinatores et notarios ab hmōi cauere:et p̄cipue ab illa corruptela qua ſolēt notari anteq̄ ſcribant ordinandū ſeu p̄n̄tandū ep̄o petere certā pecuniā: vt florenū vel medietatē/vel plus vel minus: al's nō ſcriberēt.qḋ expreſſe ꝓhibet̃.j. q.ij.ſicut ep̄m. Et q̄uis poſt ordinationē factā ꝓ lr̄a teſtimoniali ordinis recepti poſſet notarius moderatū quid accipe ab ordinato ꝓ ſuo labore qn̄ non eſt ſalariat⁹ ab ep̄o ſm̄ glo.dict̃ c.tn̄ tuti⁹ eſſet abſtinere:vt ceſſaret oēe ſcrupulum:⁊ p̄cipue cū multū accipiūt:⁊ ordinator et examinatores ꝑticipant de lucro. Cortina ſeu cerei q̄ volunt ſm̄ morē ſua ſpōte offerre recipi poſſunt: q̄ nolūt nō ſunt cogēdi. ¶ Tertio ep̄s faciēs ordinationē in p̄ncipio ⁊ ante oia faciat generalē admonitionē ⁊ exhortationē ad ordinandos vt deuote ſuſcipiant ordines:cum per hmōi applicēt̃ ad diuina myſteria tāq̄ angeli. Et ideo conent̃ vitā tenere angelicā:p̄cipue vt caſte ⁊ honeſte viuāt:⁊ frequēter confeſſionē:⁊ precipue cū habēt exercere actus ordinū ſuoꝝ faciāt:q: talia faciēdo vt acholitatū/ſubdiaconatū/diaconatū et hmōi exiſtētes in pctō mortali:mortal'r peccarēt:et ꝙ nō omittant officiū diuinū.i.horas canonicas ad quas tenent̃:⁊ ꝙ vacēt lectiōib⁹ libroꝝ diuinoꝝ et hmōi: deinde ad cautelā abſoluat a vinculo excōicatiōis/ſuſpenſiōis/⁊ interdicti:a quib⁹ pōt ordinādos. ¶ Quarto ep̄s cōferat ipos ordines:ſꝫ nō niſi illis q̄ ſunt de ſua dioceſi.ar.ix.q.ij.lugdunenſis. vel alijs de licētia ſuoꝝ ſuperioꝝ oſtenſa in lr̄is autēticis: quos examinare pōt etiā ſi vult ꝑ ſe vel ꝑ alios:⁊ etiā nō ordinare cū ſibi nō vident̃ idonei. Conferat aūt tp̄ib⁹ ſtatutis ab eccleſia infra miſſam ſꝫ ꝙ notat̃ i pōtificali. Attēdat aūt cū oī diligētia vt nō faciat defectū in expreſſiōe formaꝝ vel collatiōe inſtrumentorū ipſoꝝ ordinū ⁊ alijs cerimonijs: vn̄ frequenter reſpiciat in pōtificali: vt de ꝑte in partē videat q̄d agere debeat mature ꝓcedēdo: ⁊ auiſando ordinādos:⁊ reſpiciēdo ꝙ tangant inſtrumēta in q̄b⁹ imprimit̃ character:de quib⁹.ſ̄.ti.xiiij. c.de ſacramēto ordinis. Frequēter eñi defect⁹ in hmōi ſolēt ꝯtingere in quib⁹ quid agēdū cū cōtingūt/habes.ſ̄.in dicto.c. Un̄ nō cōfidat de miniſtris eius quin ipſe etiā ſingula attendat

et precipue circa ordinē ſacerdotij et ꝑcipue ꝙ in calice ſit vinū cū aqua: ⁊ ſuꝑ patenā hoſtia ⁊ ꝙ ordinādi tāgāt calicē: ⁊ patenā. Itē ꝙ impo nat manū ſuꝑ capita eoꝝ ꝓut notaṫ in pōtifica li. Ita aūt ordinatione facta dicendo ſecretas moroſe et fortiter dicat: vt ordinati ad ſacerdo tiū poſſint cū eo dicere cū habeāt celebrare cū eo: nō tñ ꝙ iſtō ſit de ſubſtātia ordinatiōis: vel ꝙ oporteat ſupplere illud ſi nō dicerēt cum eo. Demū in fine miſſe ad bñ eſſe ſolēt epi ſe recō mendare ordinatis ⁊ iniungere quaſdā miſſas ſacerdotib⁹/alijs alias orationes ꝓ eccl'ia dei. ꝓ ſūmo pōtifice/ ꝓ ipoꝝ ꝓ bono ſtatu ciuitat.

¶ In cōferēdo etiā beneficia §.II.

oportet ſummā adhibere diligentiā. Nam ſm Tho. ⁊ Alber. in. iiij. mortal'r peccat ſciēter cō ferēs bñficia indignis. Vñ hormiſda papa diſ. lxj. c. in ſacerdotib⁹. ait. In ſacerdotib⁹ eligen dis curā op3 eſſe ꝑſpicuā. Irrephenſibiles eñi eſſe eos cōuenit quos preeſſe eſt neceſſe corri gēdis. Lōga ergo vitā ſuā ꝓbatione mōſtrare cui gubernacula ꝯmittūtur eccl'ie: emēdatiorē eñi eſſe cōuenit populo quē neceſſe eſt orare ꝓ po pulo. Et infra. Perferēs memorādi criminis labē nō h3 lucidā ſacerdotij dignitatem. Sicut aūt ſm Greg. ſingula eccleſiaſtici iuris officia ſingulis quibuſq3 ꝑſonis cōmitti debēt. q2 turpiſ ſimū eſt ſi ſingula rerū miniſteria ꝑſonis totidē nō fuerint diſtributa. di. lxxxix. c. j. ita ⁊ bñficia nō plura vni ſed ſingula ſingulis cōferāṫ. vt dr̄ di. lxx. c. ſanctoꝝ. Et hoc qñ illō vnū bñficiū eſt ſufficiēs ad cōpetētē ſuſtētationē ei⁹. Et quis ſolus papa diſpēſet vt ꝗs habere poſſit plures eccl'ias curatas vel pl'es dignitates. vt expſſe habeṫ ex de ꝑbē. c. de multa ꝓuidētia. ⁊ i bñfi cijs ſimplicib⁹ pl'ib⁹ habēdis epūs valeat diſpē ſare. vt dicit gl. ſuꝑ dicto. c. diffuſe tractās iſtā materiā: tñ ſine cauſa rōnabili diſpēſando non eſt abſq3 pctō cū diſſipet non diſpenſet. Ex quo ſequiṫ illud inconueniēs vt vn⁹ quidē clericus eſuriat nullū habens beneficiū: ali⁹ autē ebri⁹ ſit multitudine bñficioꝝ: ⁊ aliqñ min⁹ dignus. Pōt autē epūs eccleſias curatas duas vnire ex cauſa rōnabili. puta ꝓpter exiguitatē. q2 vna nō ſufficeret ad ſuſtētationē: vel ꝓpter rarita tē clericoꝝ ⁊ hmōi. Accedēte tñ cōſenſu patro norū ſi habēt patronos. ⁊ hoc vel ſimpl'r vel ad vitā ſacerdotis eas habētis. ⁊ ſic poterit abſq3 alia pape diſpenſatione quis habere duas cu ratas. q2 vt vna reputatur. arg. x. q. ij. De iſta materia ſatis diffuſe ſupra habetur titu. xv. c. de beneficiatis. ¶ Primo ergo attendat epūs vt cui cōfert beneficiū nullū ei obſtet de cano nicis impedimentis vel de his defectibus de quibus dictū eſt in. §. precedenti, et ꝙ attingat xxv. annū ſi beneficiū conferendū eſt curatum: quantūcūq3 exiguā curā habeat. ⁊ ꝙ non ſit il legitim⁹. et infra annū a collatione ordineṫ ad ſacerdotiū ſi nondū eſt ſacerdos. Contrarium ſciēter faciēdo vel ignorantia craſſa: peccaret mortaliter ⁊ collatio nō valeret. Examinet etiā per ſe vel ꝑ aliū de aptitudine adminiſtratiōis ſacroꝝ et precipue circa audiētiā cōfeſſionū: vt ſaltē ſciat cōia dei ⁊ eccl'ie precepta ⁊ cōpeten ter diſcernere inter mortale ⁊ veniale. S3 ſi bñ ficiū eſt ſimplex: nec predictā etatē nec promo tionē ad ſacerdotiū requirit. Et de illegitima tione ipſe diſpenſare valet dūmodo al's ſit ido neus: ⁊ per aliū deſeruire faciat illi bñficio ca pelle vel altari: ita etiā ꝙ reprehēdat ipm dice re horas canonicas cū ad hoc teneaṫ ex prece pto: al's nullo modo d3 ei ꝯferre quātūcūq3 exi guū etiā ſit. ¶ Scdo attēdat ſi bñficiū habeat pr̄onos. q2 tunc cū tp̄s habeāt quadrimeſtre a noticia vacatiōis talis bñficij curati vel ſimpli cis īfra illō tp̄s nō pōt epūs diſponere aliꝗd de eo cōtra volūtatē patronoꝝ cōferēdo: ſ3 ipſo va cante ꝓcitu⁹ d3 ibi cōſtituere yconomū ad con ſeruandū bona eccleſie mobilia vel immobilia ad ſeruiēdū in cura ⁊ officio illius eccl'ie: cui et poſtea ꝓuidere habebit de cōpetēti ſalario. Si aūt infra predictū tp̄s nō preſentāt: poſtmodū ad ipm deuolujṫ ꝓ illa vice ꝓuiſio eius. Et ſi ipſe epūs infra ſemeſtre nō inſtituit aliquē in il lo bñficio curato vel nō curato: poſtea deuolui tur ad aliū prouiſio ei⁹ nec poteſt ſe intromitte re: al's peccaret mortaliter ⁊ collatio nulla. Et idē de bñficijs q̄ ſpectāt ad eius collationē. de his diffuſe. ſ. ti. xv. c. de bñficiatis. Si aūt pa troni preſentāt indignū ſuꝑ quo ipſe h3 exami nare de idoneitate ſua/nullo mō debet admit tere ſ3 repellere eū: al's nō excuſareṫ a mortali admittēdo ſciēter indignū etſi ab alijs p̄ſenta tum. nec tamē ex hoc patroni amittūt ius pre ſentandi etiā pro illa vice: ſed poſſunt aliū pre ſentare. Si vo idoneū preſentēt d3 epūs ipſum admittere et confirmare miſſo tñ prius edicto publico vt moris eſt: et nullo cōtradicēte d3 eū anulo inueſtire ⁊ dare autoritatē alicui mittē di eū in poſſeſſionē. Et hec oīa fieri debent per inſtrumentū notarij curie ipſo tñ beneficiando prebēte aſſenſum per ſe vel ꝑ ꝓcuratorē ſuum Si autē patroni plures eſſent ⁊ vota variarent in p̄ñtādo: admitti poteſt preſentatio vtriuſq3 partis: ſed nō d3 ſequi cōfirmatio niſi facta diſ cuſſiōe cui⁹ p̄ñtatio magis debeat admitti. ꝓ ualet aūt p̄ñtatio maioris partis patronoꝝ ce teris parib⁹. Et circa hmōi ſolēt oriri multa li tigia q̄ deciduṫ ꝑ doc. Aliqua breuiter habes de patronatu. ſ. ti. xij. ca. de pr̄onis. ¶ Tertio d3 attēdere vt nulla ibi cōmittatur ſimonia in

collatiõe vel in preſentatiõe ipſoꝝ:nec per bñfi
ciandos nec ꝑ patronos nec per mediatores:⁊
multomagis ipſe ab hoc abſtineat.vt.ſ.nec ra
tione pecunie conferat.nec etiã rõne ſeruitij tẽ
poralis recepti vel recipiẽdi:aut rõne precũ ad
illud principaľr moueaꝛ:ſ; potiꝰ ad meritũ ꝑſo
ne reſpiciat. ꝑces etiã ꝓ ſe porrecte ꝓ bñficio
curato idignũ reddũt ſm Tho.Ray.et plures
alios.Collatio aũt bñficij ſimoniace facta nul
la eſſet et renũciare oporteret.de qua materia
diffuſe habes.ſ.in.ij.parte.ti.j.c.de ſimonia.
nec etiã d; bñficia rõne cõſanguinitatis dare:
nec minꝰ dignos conſanguineos preponat ex=
traneis magis idoneis.q: hoc ꝑtineret ad vi=
tiũ acceptionis ꝑſonarũ ſm Tho.de quo.ſ.in
ij.parte.Eſt aũt de more ſeu abuſiõe in multis
curijs epoꝝ:vt in collatiõe bñficioꝝ certã quã=
titatẽ pecunie ipſi exigãt a bñficiatis ſm taxã
curie ipſoꝝ maiorẽ vel minorẽ ſm valorẽ bñfi=
cij hoc agentes:⁊ in hoc ſe excuſantes ex more
romane curie vbi ſm taxã beneficioꝝ ſoluiꝛ an
nata ipſi curie:medietatẽ h; papa.aliam vero
medietatẽ cardinales.S; nõ ſequiꝛ ꝙ ſi papa
hoc facit ex antiqua cõſtitutiõe vel ꝯſuetudine
ꝙ ipſi ſilr̃ia poſſint facere cũ nõ habeãt plenitu
dinẽ ꝑtãtis in bñficijs quã h; papa:nec poſſint
defalcare iura vel introitꝰ eccl'iarũ ſibi ſubdi=
tarũ vt papa vniuerſaliter erga oẽs.Preterea
et aliũ ſtatũ ⁊ alias expẽſas papã cũ curia face
re op; ꝙ̃ epos in dioceſibꝰ ſuis:⁊ ita faciũt ha=
bẽtes magnos redditꝰ ſicut ⁊ tenues.Vñ videꝛ
hoc ad ſimoniã vel ad extorſionẽ iniuſtã ſaltem
ꝑtinere.Vñ cautũ eſt ⁊ vt videꝛ debitũ ab hmõi
abſtineãt.Notarijs aũt curie ſue ita faciãt ꝓui
dere de labore ſuo:ꝙ nõ nimis extorqueãt pro
hmõi a clericis.⁊ ipſi nõ ꝑticipẽt de lucro illoꝝ
Et ſilr̃ ꝓ cõfirmatiõe electaꝝ in abbatiſſas vel
electorũ in preſidẽtes eccleſiaꝝ collegiataꝝ ni
chil accipiãt: vt ſint immunes a vitio ſimonie.

Circa alia ſpiritualia ne= §.III.

gocia oportet epm̃ eſſe ſollicitũ ſemꝑ ea prepo
nẽdo tꝑalibꝰ ſicut animꝰ ꝑponiꝛ corpi:cũ ⁊ cu=
ra aiaꝝ precipue ſit ei iniũcta.⁊ primo circa au
dictiã cõfeſſionũ vbi magis vertiꝛ ꝑiculũ aiaꝝ
ſi indebite fiat illud offm̃.attẽdat ꝙ cõfeſſores
habeãt ⁊ autoritatẽ ⁊ ſufficiẽtẽ peritiã.⁊ q: vt
diciꝛ ex̃ de pe.⁊ re.c.ſi epõ.lib.vj.nulla ꝯſuetu
dine introduci põt vt aliqs propria autoritate
ſibi eligat ꝯfeſſorẽ:ideo admoneat ſacerdotes
et alios clericos vt ab eo vel vicario ſuo petãt
lniam ꝯfitẽdi ſi nõ habẽt ab alio ſupiore vel niſi
cõfitenꝛ religioſis habẽtibus ex priuilegio vt
poſſint audire quoſcũqꝫ illiꝰ dioceſis vbi fuerit
ꝯſtitati.vt ex̃ de ſepul.c.dudũ.in clemẽ.Sacer=
dotes vero parrochiales eo ipſo ꝙ cõſtituũtur
in rectores eccl'iaꝝ ſine alia lnia poſſunt audi=
re ſuos parrochianos:nõ aũt alios ſine licẽtia
epi vel vicarij ſui vel niſi ipſi cõfitentes de hoc
haberẽt lniã;.Aduenientes aũt ex̃ dioceſim au
dire nõ poſſunt niſi in graui infirmitate.vel ni
ſi illi alienigene haberẽt lniã; a ſuo dioceſano.

Nec tñ ſacerdotes parrochiales pñt abſol=
uere in caſibꝰ reſeruatis niſi ſuper hoc habue=
rint ſpecialẽ lniã;.Alij aũt ſacerdotes nõ cura
ti audire nõ pñt ſine lnia eoꝝ q̃ dare pñt.Reli=
gioſi ꝟo exẽpti audire pñt ſm formã clemẽtis
ne/dudũ.de ſepulturis.Et q: maxima ignorã=
tia hodie reperiꝛ in cõfeſſoribꝰ/⁊ ꝑcipue cleri=
cis ſecularibꝰ:ideo epõ ꝑ ſe vel per aliũ exami
net ⁊ doceat de neceſſarijs ad hmõi.de qua ma
teria habes diffuſe.ſ.in titu.de cõfeſſoribus.

Quãtũ etiã ad alia ſacr̃a ꝓcuret ꝙ a ſacer=
dotibꝰ oĩa debite miniſtrenꝛ ſm formã ⁊ ritum
eccl'ie:⁊ ꝯtrariũ faciẽtes puniat plus ⁊ minus
ſm quantitatẽ exceſſus:⁊ ꝑmaxime ſacr̃m ba=
ptiſmatis in ſubſtãtialibꝰ:vt nullꝰ fiat defectꝰ
Faciet etiã obſeruari vt nichil exigaꝛ ꝓ colla=
tiõe ſeu adminiſtratiõe ſacr̃oꝝ vel alioꝝ ſpiri=
tualiũ ſed ſpõte oblata recipere ꝑmittat.Dicit
enĩ Grego.ꝙ eius oblatio nullã culpe maculã
ingerit q̃ nõ ex ambiẽtis petitione ꝓceſſerit.j.
q.ij.ſicut. Monaſterioꝝ monialiũ ſibi ſubdi
toꝝ diligẽtẽ adhibeat curã circa cõſeruationẽ
honeſtatis earũ:nec ꝑmittat ingreſſum in mo=
naſteriũ niſi ex cauſa neceſſaria.vt viſitationis
medici ad infirmos:deportatiõis victualiũ et
hmõi.⁊ hoc ꝑ ꝑſonas maturas ⁊ honeſtas:⁊ cõ
tra ingrediẽtes ſine cauſis hmõi ſolet eſſe lata
ſnia excõicatiõis ꝑ ſynodales vt in pluribꝰ dio
ceſibꝰ.Acceſſum etiã ad crates ad loquẽdũ cũ
monialibꝰ nõ de facili ꝯcedat/niſi forte conſan
guineis.⁊ hoc ſine pompa et ornatu ſuperfluo.
Egreſſum aũt monialiũ nõ cõcedat rõne viſita
tionis parẽtũ etiã infirmoꝝ.rõne aũt balneoꝝ
ꝓpter liberationẽ ab aliqua graui infirmitate
de cõſilio m[e]dici ſi monialis honeſta eſt ⁊ nõ le
uis cũ decẽti ſocietate ꝯſanguineoꝝ vel aliena
rũ ꝑſonaꝝ nõ ſuſpectaꝝ ꝑmittere põt:etſi cõſul
tius eſſet abſtinere.Q; obſeruẽt regulã ſuam
vt viuãt in cõi oĩa tenẽtes ſub vno officiali ⁊ lu
cra ex artificijs ⁊ legata ⁊ donata a conſangui=
neis.de cõi ꝓuideaꝛ ꝑ prelatã prout vnicuiqꝫ
opus eſt:⁊ facultas permiſerit.xij.q.j.nõ dica=
tis.Cõfeſſorẽ eis tribuat q̃ nõ ſolũ ſit honeſtꝰ:
ſed etiã ſciat q̃ ſpectãt ad vitã religioſam:vt va
leat eis facere cõſciam de trãſgreſſionibꝰ ſuis
ꝓut decet.Cõgruũ etiã videtur vt lapſum car
nis cũ alijs ꝑſonis ſibi reſeruet.Viſitare etiam
ordinarie annuatim d;:⁊ ſi neceſſarium viderit
etiã pluries.De pertinẽtibꝰ aũt ad mores reli
gioſoꝝ hẽs.ſ.i ti.d religioſis.Familiaritates

aũt ⁊ frequẽtatiões laicoꝝ ⁊ multo magis cle=
ricoꝝ ⁊ religioſoꝝ cũ monialib⁹ intercidat. In
ↄſecratiõe eccliarũ vel virginũ nichil tpale exi
gat. Silr in bñdictiõe abbatũ vel abbatiſſarũ.
In ↄſecratiõe tñ eccliarũ põt recipe ꝓcuratio=
nẽ.vel cũ vadit extra ad chriſmãdũ. vt dr eẋ de
cẽſi.c.romana.lib.vj.i lectura.et habeẗ.j.Omi
anno chriſma ↄficiat in cena dñi.vel p aliũ epm
ſi nõ põt/fieri hoc faciat.et chriſma ⁊ oleũ ſctm
et cathecuminoꝝ faciat in eccleſijs cũctis reno
uare ⁊ vetus cõburere.Oi anno det ſacrm ↄfir
mationis his q̃ nõ ſunt chriſmati in eccl'ia ca=
thedrali:⁊ hoc fieri dz i feſto pẽthecoſtes:⁊ ad=
moneat vel admonere faciat p p̄dicatores qñ
adulti vadũt ad recipiendũ chriſma ꝙ pri⁹ cõfi
teanẗ:⁊ ꝙ habeãt q̃ eos teneãt. Põt etiã ↄfer=
ri q̃buſcũqꝫ dieb⁹ iſtud ſacrm p caſtella ⁊ villas
dioceſis ſue.dz aliqñ diſcurrere ⁊ ↄferre ⁊ p̄ci=
pue qñ viſitat.De ptinẽtib⁹ ad iſtud ſacrm ha
bes.ſ.ti.xiiij.de ſacro ↄfirmatiõis.Cõtra here
ticos ſi q̃s inuenerit dz ꝓcedere ſm iura ⁊ offm
inq̃ſitoꝝ q̃ deputati ſunt a ſede aplica nõ impe
dire ſʒ adiuuare. Judeos ſi ibi ſũt facere ſignũ
portare.eẋ de iudeis.c.in nõnullis.vt diſcernã
tur ab alijs ⁊ alia facere obſeruare : vide q̃ ha=
benẗ.ſ.pte.ij.ti.ñ.de iudeis. Poſſunt etiã epi
inq̃rere ↄ̄ hereticos. eẋ de here.c.p hoc.lib.vj.
Qñ inq̃ſitor vel epõs facit inq̃ſitionẽ vl' ꝓceſſuʒ
ↄ̄ hereticũ aliquẽ quõ ſe debeãt hr̃e: q: ſimĩ ali
qua habẽt facere. vide.ſ.i ti.de p̄dicatorib⁹.c.
de inq̃ſitorib⁹. Et maleficia faciẽtes expellere
de dioceſi vt dr.xxvj.q.v.epi. Et dicit q̃dã gl.ꝙ
q̃ p maleficiũ faciũt ꝙ vir nõ poſſit vxorẽ cogno
ſcere.iſtud eſt crimẽ eccliaſticũ: ⁊ ad epõs ſpe=
ctat ſeuere punire.vt.xxvj.q.v.ſi q̃s cleric⁹.Di
uinatiões ⁊ incãtatiões ꝓhibere p cẽſuras ec=
cleſiaſticas.Et excõicationẽ ⁊ iterdictũ ſeruari
facere. Cõtra eccliaſticã libertatẽ laicos nõ p=
mittet agere ſtatuta aliq̃/⁊ edita deſtruere fa=
ciat quãtũ põt: ⁊ ꝙ clerici ⁊ cauſe eccliaſtice et
vſurarie ⁊ mr̃imoniales ⁊ hmõi nõ trahanẗ ad
iudiciũ ſclare. Coneẗ ↄtra publicos vſurarios
ꝓcedere ſm formã ↄſtitutionũ vſuraꝝ.⁊.c.q̃ꝙ.
de vſuris.lib.vj. cui⁹ declarationẽ hẽs.ſ.in.ij.
parte.ti.j.c.de vſurarijs manifeſtis.Abuſiões
varias q̃ ſunt in ciuitate q̃tũ põt p p̄dicatores
admonẽdo rephendẽdo ⁊ aliqñ p excõicationẽ
conetur extirpare ſine ſcãdalo tñ.ar.diſt.xliiij.
comeſſatões.Singulis ãnis ſynodũ faciat:vbi
admoneat clericos de agẽdis ⁊ vitia reprehen
dat: excluſis laicis ↄſtitutiões ſynodales lege
re faciat ⁊ exponere ꝓ ignorãtib⁹ ⁊ mãdare oĩ=
bus ſub certa pena pecuniaria vt veniãt ad ſy=
nodũ.Et ſi expedit aliquã ↄſtitutiõeʒ ſynodalẽ
facere vel imutare:h̄ tractare cũ ↄſilio ⁊ ↄſenſu
capli.i,canonicoꝝ ecclie cathedralis: ad exem
ptos clericos vel regulares hũane ſe dz hr̃e:in
nullo infringere p̄uilegia ſue exẽptiõis: ſʒ ↄſer
uare ⁊ i nullo ꝓcedere ↄ̄ eos i iudicio:nec rõne
cuiuſcũqꝫ delicti:nec rõne ↄtract⁹ vel alteri⁹ rei
ſi in h̄ ſunt exẽpti.vt cõiter ſunt hodie. In eccle
ſijs eoꝝ nõ celebrare ſolẽniter nõ req̃ſit⁹ ab eis
monaſteria monialiũ eis ſubdita viſitare nõ dz
vel in aliq̃ moleſtare:põt tñ charitatiue ſi q̃d re
prehẽſibile viderit admonere.Eccliaʒ romanã
dz ſingulis ãnis p ſe vel ꝓcuratorẽ viſitare:q:
ſic iurat i ſua ↄſecratiõe ⁊ alia q̃ ibi iurat obſer
uet:vel ꝓcuret ſup hoc de anno in annũ relaxa
tionẽ ab illo iuramẽto.Singulis ãnis ſi poteſt
oẽs eccliaſ ⁊ monaſteria ⁊ hoſpitalia ſue dioce
ſis dz viſitare.et de mõ viſitatiõis diceẗ.j.in.c.
ſpãli.Vicariũ autẽ vnũ vel plures dz inſtituere
ſm ꝙ viderit expedire:q̃ audiat cãs iudiciales
et iuſticiã adminiſtret:cui det ptãtẽ neceſſariã
cauſis expediendis ⁊ plus ⁊ min⁹ ſm ꝙ ſibi vi=
debiẗ:⁊ diligẽter aduertat ꝙ talis ſit q̃ reputeẗ
ſufficiens in ſciẽtia ⁊ rect⁹ in ↄſcia:vt nõ decli=
net a vero p̄cib⁹ vel munerib⁹:⁊ ꝓuideat ei de
cõpetẽti ſalario ꝓ labore ſuo. Sed q̃rit Arch.
ſup.c.vob.xij.q.ij. vtrũ vicari⁹ epi in ſpũalib⁹ ⁊
tpalib⁹ poſſit bñficia ↄcedere. et Hoſt.tenebat
ꝙ ſic.eẋ de p̄ben.in.c.dilecto.q: vicari⁹ põt oĩa
q̃ ptinẽt ad iuriſditionẽ:ſʒ inſtituere eſt iuriſdi
tionis:nõ epalis officij. Guil.durã.tenet ↄtra=
riũ.Sed Archi.dicit.Credo ꝙ req̃raẗ ſpeciale
mãdatũ: qð ꝓbat expreſſe de offi.vica.ca.cum
in generali.lib.vj.et hoc tenetur.

Circa bona tpalia mobi= §.IIII.

lia vel imobilia epatus : eccleſiarũ ⁊ monaſte=
rioꝝ ⁊ alioꝝ locoꝝ pioꝝ ſibi ſubditoꝝ dz diligẽ=
tiam adhibere ne diminuanẗ vel auferanẗ. Et
primo q̃dẽ cauere dz ſibi ab auaricia. vt videlʒ
nec p ſe nec p alios negocijs ſclarib⁹ pecunias
ſuas exponat:ſʒ ⁊ clericos ſuos ab hmõi faciat
abſtinere ꝓut teneẗ. vt diſt.lxxxviij.c.fornica=
ri.et eẋ ne cle.vel mo.c.j. nec etiã dz theſauri=
ʒare ſed qð ſibi ſupeſt in pias cauſas expẽdere.
Vñ Amb.xij.q.ij.aurũ.Aurũ eccleſia hʒ: nõ vt
ſeruet ſʒ vt eroget ⁊ ſubueniat in neceſſitatib⁹.
Et Hiero.c.ſequẽ.j. Gl'ia epi eſt pauperũ opi=
bus ꝓuidere:ignominia ſacerdotis eſt ꝓprijs
ſtudere diuitijs. Scðo abſtineat a dilapidatio
ne ipſoꝝ bonoꝝ cũ ſint pauperũ.xvi.q.j.qm.vñ
amicis vel ↄſanguineis nõ det niſi i neceſſitate
tanq̃ pauperib⁹:ſicut legiẗ ſctm Augu.feciſſe.
Ab expẽſis ſupfluis cõuiuioꝝ/plurimoꝝ famu
lorũ vel equorũ/pompoſe ſupellectilis ſe abſti=
neat:obſeruãdo illud qð habeẗ diſt.xlj.epõs. ex
carthaginenſi cõcilio.Epõs vilem ſupellectilẽ ⁊
menſam ac victũ pauperẽ habeat:⁊ dignitatis
ſue autoritatẽ fide et vite meritis q̃rat. et in.c.

ſequẽ. dicit nec veſtib⁹ vel calciamẽtis decorẽ querat. Legata ad pias cauſas: ſi infra annũ a morte teſtatoris heredes vel executores nõ ſoluerint: iþe ẽps dʒ poſtea cogere illos ex officio ſuo niſi teſtator ipſe ꝓtelauerit ⁊ determinauerit tẽpus illa faciendi. Et ne hmõi lateant congruũ eſt vt ſingulis annis ẽps ꝑceptũ faciat notariis ſub pena excõicatiõis vt debeãt talia legata referre curie ſue poſt mortẽ teſtatoris: vt videat ſi adimpleant̃: ⁊ alicubi eſt ſentẽtia lata ꝑ ſynodalẽ cõſtitutionẽ ꝯtra tales. Ipſa vo legata q̃ haberet exequi ẽps ſiue ꝓ icertis facta ſiue ꝓ aliis cauſis: qñ ꝑ teſtatorẽ nõ eſt expreſſus locus vel modus erogationis nõ ꝓpterea põt vel debet ẽps ſibi iburſare ſed pauperibus erogare tenet̃: ⁊ idẽ de aliis incertis q̃ ꝑuenũt ad manus ei⁹ rõne vſure vel ludi ⁊ hmõi. Tertio alienare nõ debet aliq̃d imobiliũ ſui ẽpat⁹ etiã in caſu neceſſitatis niſi pri⁹ habita licentia a ſede aplica cũ ⁊ hoc iuret. ex̃ de reb⁹ eccle. nõ alie. c. monaſterioꝝ. in cle. et tunc etiã requirit̃ certa forma. de qua. ſ. ti. xii. de alienatiõe rerũ eccliaſticarũ. Siliter nõ debet ꝑmittere alias ecclias vel monaſteria vel hoſpitalia ſibi ſubdita alienationẽ rei alicui⁹ immobilis facere ſine cõſenſu ſuo ex cauſis ⁊ cũ modis qui habent̃. x. q. ii, hoc ius. et. xii. q. ii. ſine exceptiõe. Et debet bene inq̃rere ꝙ ecclia nõ decipiat̃ ⁊ ꝑciũ ꝓ neceſſitate expẽdat̃: vel in vtilitatẽ maiorẽ ecclie ipſius emẽdo aliud ſibi fructuoſius. Multe leſiones fiũt eccleſiis ⁊ locis piis ꝑ illicitas alienationes. Sed vbi ecclia vel monaſteria apparent notabiliter leſa: põt ẽps cõtractũ reſcindi facere vel ad ſupplemẽtũ cogere emptorẽ. Idẽ de ꝑmutationib⁹ vel trãſactionibus. Qꝫ autẽ ẽps in alienationib⁹ poſſeſſionũ ecclie velit certam quotã puta ad rationẽ. v. ꝓ centenario de precio rei vẽdite videtur expreſſa extorſio: nec excuſari põt rõne ꝯſuetudinis cũ ſit irrationabilis: nõ eñi põt gabellã ꝑonere in ꝯtractib⁹ ſicut laici faciunt. Que aũt reperit vſurpata ab eccleſiis ⁊ piis locis a patronis vł ꝯſanguineis rectoris eccleſiarũ mobilia vel immobilia reſtituere faciat inquãtũ poteſt. Eccleſias ruentes faciat ꝑ rectores vel populũ reparari ⁊ domos earũ ꝓut fieri põt. Quarto nota vt di. xii. q. i. ẽpi. et. c. ſequẽtib⁹. ẽpi ⁊ alii rectores eccleſiaꝝ debẽt habere ⁊ tenere res eccleſie diſtinctas a reb⁹ propriis: ne ſub ꝑtextu rerũ ꝓpriarũ auferant̃ bona ecclie. Et de bonis quidẽ ecclie mobilib⁹ vel imobilib⁹ ⁊ alii clerici nõ poſſunt teſtari: ſed de reb⁹ patrimonialib⁹ vel ſibi donatis aut legatis aut acquiſitis ꝑ induſtriã poſſunt teſtari ⁊ ꝯſanguineis licite legare ⁊ donare ⁊ ab inteſtato in hmõi ſuccedũt ꝯſanguinei. Epi aũt ex religionib⁹ aſſumpti nõ poſſunt de aliquo teſtari niſi de licentia pape ſm Tho. in ſum. ii. ii. q. clxxxv. argu. viii. Et ſiliter religioſi aſſumpti ad ecclias curatas: ſed quicq̃d acquirũt tales ẽpi vel aľs curati ecclie ſue acquirũt etiã ꝑ ſucceſſionẽ aduenientia. Sed hodie ꝯſanguinei ꝑlatorũ ſpoliãt domos eoꝝ in morte. de his plenius habes. ſ. ti. x. de teſtamẽtis. Nota quito ꝙ ẽps debet ꝓcurare ꝙ ecclie collegiate et monaſteria habeãt ꝓcuratores ſuos ſeu iconomos q̃ fideliter tractẽt bona earũ. Ipſe autẽ ẽps debet hr̃e iconomũ rerũ ẽpatus q̃ ſit teſtis adminiſtratiõis debite tꝑaliũ. Sicut etiã cubicularii q̃s dʒ hr̃e ꝑſonas maturas ⁊ optime vite ⁊ fame clericos vel religioſos debet eſſe teſtes ſctẽ ꝯuerſatiõis ſue. vt di. ii. q. vii. cũ paſtoris. ⁊ hic iconom⁹ dʒ eſſe clericus. vt di. lxxxix. diſt. c. qr in q̃buſdã. et. c. indicatũ. In glo. tamẽ ſuꝑ. c. diaconũ. di ꝙ q̃ hꝫ poteſtatẽ ſeu adminiſtrationẽ ſuꝑ reb⁹ ẽpatus di vicedñs. qui autẽ ſuꝑ res canonicoꝝ di iconomus. hodie ꝯſueuerũt nũcupari camerlighi. Et in. c. decẽter oib⁹. diſt. ea. di ꝙ talia officia ꝓpinq̃s vel fauore ſibi ꝯiũctis nõ ſunt cõmittenda. Et dicit ibi glo. ꝙ ratio hui⁹ eſt: qr magis ſunt ꝓni ẽpi ad dandũ ꝓpinq̃s ꝙ̃ aliis etiã magis dignis. Itẽ alia ratio eſt hui⁹ ꝓhibitiõis: qr ſemꝑ preſumit̃ ꝙ res ecclie latẽter ledant̃ ꝑ eos. ⁊ diſ. lxxxiii. ẽps. iii. dicit̃. Eps nullã rei familiaris ad ſe curã reuocet: ſed orõni ⁊ lectioni ⁊ predicationi tñmodo vacet. Hinc et Ber. ad Eugeniũ papã in lib. de ꝯſideratione multũ inuehit ꝯtra ẽpos qui totã ſollicitudinẽ ſuã ponũt principaliter circa temporalia ⁊ ſupellectilia ſua ⁊ cõparãdos reddit⁹ et de ſalute aiarũ parũ curãt: dicẽs ꝙ ſi nõ poſſunt hr̃e prudẽtes ⁊ fideles diſpẽſatores vt decet: melius eſt hr̃e minus idoneos ꝙ̃ ẽpi ſe immiſceant hmõi occupationibus tẽporaliũ.

¶ De diſpenſatione q̃ poteſt §. V.

fieri ꝑ ẽpos. Nota ꝙ circa lapſos reperiuntur tres regule ius cõe ꝯtinẽtes ſm Ray. in ſum. et glo. ſummaria. diſt. l. in ꝑn. Prima eſt ꝙ q̃ peccauit mortaliter poſt baptiſmũ nõ põt ꝓmoueri. ſ. abſq; diſpẽſatione. xxv. diſ. primũ. xlviii. di. qm. i. q. vii. ſi q̃s oẽm. Scda regula eſt ꝙ ꝓmotus peccãs mortaliter deiicit̃. di. l. q̃ ſemel. diſ. lxxxi. ſi diaconus. Tertia eſt ꝙ ab ordine depoſitus nõ põt reſtitui. diſt. l. c. i. ⁊ ii. Iſte etiã tres regule colligunt̃ diſ. l. vt ꝯſtituerent̃. in ꝑncipio. ⁊ vbicũq; mitius agit̃ diſpẽſatio eſt. Idẽ Hoſt. Sed circa intellectũ iſtaꝝ regularũ ſm Ray. ⁊ glo. vbi ſupra tres fuerũt ab antiquo opiniões. Prima fuit ꝙ omne mortale poſt baptiſmũ repellit ꝓmouendũ ⁊ deiicit ꝓmotũ. et qr iſta eſt nimis rigida: qr ſm eã nullus poſſet ꝓmoueri: ideo nõ eſt tenẽda. Scda opinio intelligit iſtas

regulas de magnis pctis: q̄ꝛ minoꝛa poſt penitentiā nō repellūt ꝓmouendū: nec deijciūt promotū. ar. diſt. xlj. clericus. et. v. q. iiij. in loco. Et q̄ꝛ iſta opinio nō diſtinguit inter pctā occulta ⁊ manifeſta: ideo nō eſt tenēda. diſ. l. c. de his ꝟo. Tertia opinio intelligit predictas regulas de manifeſtis: occulta eñ poſt penitentiā etſi grauia nō repellūt nec deijciūt. diſ. xlviij. q̄m. Et q̄ꝛ hec opinio nō diſtinguit inter enoꝛmia q̄ etiam occulta repellūt ⁊ deijciūt ⁊ alia pctā. ideo ipſa etiā nō eſt tenēda. ex̄ de accu. c. inquiſitiōis. Ut ergo ſine calūnia procedas diſtinguendū eſt de peccatis: q̄ꝛ aut illa ſunt enoꝛmia / aut medioc͛ria / aut minoꝛa: q̄uis oīa moꝛtalia. Si ſunt enoꝛmia ſiue occulta ſiue manifeſta ſint repellūt ꝓmouendū ⁊ deijciūt ꝓmotū. i. indignū faciūt vt ꝓmoueat̄. et ſi iam ꝓmotus ſit indignū faciūt ad exequendū officiū ſuſcepti oꝛdis etiā poſt quantācūq̧ penitentiā. et cōtrariū faciens hoc eſt accedēs ad oꝛdinē ſuſcipiendū vel exequens ipſū ante diſpenſationē ſemꝑ peccaret moꝛtaliter. diſ. l. c. miroꝛ. j. q. j. erga. ⁊. c. ſi q̄s. ex̄ de accu. c. inq̄ſitionis. Et vt dicit Guil. gloſatoꝛ Ray. hoc q̄d dicit̄ de enoꝛmibus reſtringendū eſt ad homicidiū ⁊ ſimoniā i oꝛdine. Idē Hoſt. et Goff. addentes vitium hereſis. j. q. j. ventū. Quantū ꝟo ad mediocria pctā ſubdiſtinguit Ray. q̄ꝛ aut ſunt manifeſta: aut occulta. Si manifeſta impediūt ꝓmouendū ⁊ deijciūt ꝓmotū. diſt. l. c. de his ꝟo. Et intelligunt̄ manifeſta q̄ ſunt nota ꝑ ſententiā vel ꝑ cōuictionē / vel ꝑ cōfeſſionē factā in iure metu ꝓbatiōis. diſ. xxxiij. ca. ſi. vel notoꝛia q̄ nō poſſunt aliqua tergiuerſatione celari. Si aūt ſint occulta nō impediūt promouendū nec deijciūt promotū: ſed poſſunt ꝓmoueri ⁊ miniſtrare in ſuſceptis abſq̧ incurſione alicui⁹ cenſure vel irregularitatis: ſed nō abſq̧ moꝛtali pctō quouſq̧ peniteant. ex̄ de tēpo. oꝛdi. c. ex tenoꝛe. et. c. queſitū. Dicunt̄ autē mediocria exēplificādo adulteriū / furtū / ſacrilegiū / ꝑiuriū / fraus cū dolo / inceſtus. multomagis vitiū ſodomiticū. ex̄ de exceſ. p̄la. c. clerici. et ſimilia maioꝛa adulterio. foꝛnicatio etiā ſimplex notoꝛia vbi admonit⁹ nollet ſe coꝛrigere: videt̄ ꝑtinere ad mediocria. ex̄ de coha. cleri. ſicut. Minoꝛa aūt pctā etiā manifeſta nō impediūt ꝓmouendū nec etiā deijciūt ꝓmotū. Et dicunt̄ minoꝛa reſpectu grauiū. vt venatio in clerico: ludus alee ⁊ ebꝛietas. diſt. xxxv. c. j. facere ſtrepitū in ſynodo. v. q. iiij. in loco. et ſimi̅a. Si tñ admoniti tales nollent ſe coꝛrigere: propter cōtumaciā efficiunt̄ grauioꝛa. Idē Hoſtiē. Inno. etiā in glo. ſuꝑ. c. ex tenoꝛe. de tēpo. oꝛdi. dicit q̄ in occultis peccatis ſufficit abſolutio ſacerdotis autoꝛitate clauiū. arg. vj. q. j. illi. nec credo q̄ ſit neceſſaria diſpenſatio oꝛdinarij quo ad promotionē vel quo ad executionē: q̄d intelligendū eſt de mediocribus. vt patet ex illo. c. ex tenoꝛe. et. c. queſitū. Et addit q̄ nō peccat talis ſtatim facta ꝯfeſſione celebꝛando: licet bonū ſit ꝯſiliū q̄ vel abſtineat / vel pro parte ſatiſfaciat. Q̄ꝫ papa poſſit in oī caſu diſpenſare ſuꝑ homicidio ⁊ alijs nō eſt dubiū. Sed circa ep̄os eſt duplex ſolennis opinio ſm̄ Ray. Pꝛima eſt q̄ ep̄s poteſt diſpenſare ꝯtra duas pꝛimas regulas in adulterio ⁊ minoꝛibus criminib⁹: ſcʒ cū ſunt manifeſta vt dictum eſt. in maioꝛibus ꝟo adulterio nequaq̄ niſi in caſib⁹ a iure expreſſis poſſit diſpenſare. et hoc expreſſe d̄r ex̄ de iud. c. at ſi clerici. Nā hoc ipſo q̄ de q̄buſdā ꝯcedit̄ de alijs tacite ꝓhibet̄. diſt. xxv. c. qualis. extra de trāſla. c. iter coꝛpoꝛalia. ar. ad idē de tēpo. oꝛdi. dilectus. vbi d̄r. Cū illi diſpenſatio hm̄ōi a canone minime ſit ꝑmiſſa. Expꝛimit̄ autē in iure de quibuſdā maioꝛib⁹ adulterio in q̄bus ꝑmittitur ep̄o diſpenſare. diſ. l. c. ſi q̄s preſbiter. In hereſi tñ hodie nō hʒ locū cū papa ſibi reſeruet abſolutionē. et in. c. preſbiteros. diſt. l. vbi dicit̄ de diaconib⁹ ⁊ preſbiteris idolis imolantibus ex coactiōe poſtq̄ penituerint penes ep̄os eorit poteſtas aliq̄d eis tribuēdi. Alia ſiue ſc̄da opinio eſt q̄ ep̄s p̄ōt diſpenſare in oī crimine cōtra duas pꝛimas regulas: niſi expreſſe ꝓhibeatur a iure. hoc ꝓbat̄ diſt. xxviij. c. preſbiter. et optime de pe. diſt. vj. c. j. in fine. vbi d̄r. Pontifex iuſtus atq̧ diſcretus nō cogitur ſuos ſacerdotes ſemꝑ abijcere: ſed nec mox reſtituere niſi ſtatutū fuerit a romano pontifice. vt ex̄ de ſentē. excō. c. nuꝑ. circa ſi. Hanc opinionē tenet Laud. Uincen. Ioh. ⁊ Tan. Et Ber. ex̄ de iudi. in glo. ſuꝑ. c. at ſi clerici. dicit q̄ hec opinio eſt magis cōmunis: cui aſſentit Ray. ⁊ Guil. gloſatoꝛ eius dicit hanc opinionē eſſe ſalubꝛioꝛē ⁊ benignioꝛē ſupꝛadicta. Sequendo igit̄ ſecundā opinionē que cōmunioꝛ eſt qui ſint hi caſus in quibus prohibita ſit ep̄is diſpēſatio et pape reſeruetur. plene habes. j. in ti. ſequē. ibi vide. Quantū autē ad tertiam regulā: ſcʒ q̄ depoſitus reſtitui nō poteſt in officijs ſuis: in hoc nullus poteſt diſpenſare niſi papa ſm̄ Ray. ⁊ Hoſtien. licet aliqui contrariū ſentiant. vt habes ſupꝛa in premiſſis.

¶ De epiſcopatu quo ad §. VI.

appetitionem vel recuſationem eius vel renūciationem. Et quantū ad pꝛimū q̄ non ſit licitum appetere epiſcopatū ſed preſumptuoſum: hoc declaratum eſt ſupꝛa parte. ij. titu. iij. c. de ambitione. ibi vide. Quantū ad ſc̄dm ſcʒ vtrū ep̄atū iniūctū a ſuperioꝛe liceat oīno recuſare. R̄n. Tho. ij. ij. q. clxxxv. ar. ij. q̄ in aſſumptione epiſcopatus duo ſunt cōſideranda. Pꝛimū eſt

quid deceat hoiem appetere ſm ꝓpriā volūta
tem. Secūdū eſt quid deceat hoiem facere ad
volūtatē alteri⁹. Quantū igit̄ ad ꝓpriā volūta
tem cōuenit homini principal'r inſiſtere ꝓprie
ſaluti ⁊ intēdere:ſed ꝙ alioꝝ ſaluti intēdat hoc
cōuenit homini ex diſpoſitiōe alteri⁹ poteſtatē
habētis ſup eū. Vn̄ ſicut ad inordinationē vo=
luntatis ptinet ꝙ homo ꝓprio motu ferat̄ in
hoc ꝙ gubernatiōi alteri⁹ preficiat̄:ita ad inor
dinationē volūtatis ptinet ꝙ aliqs oino cōtra
ſupioris iniūctionē predictū gubernatiōis offi
ciū finaliter recuſet:et hoc ꝓpter duo. Primo
qꝛ hoc repugnat charitati ꝓximoꝝ qꝛ vtilita=
ti ſe qs dꝫ exponere ꝓ loco ⁊ tpe. vn̄ Aug.xix.
de ciui.dei. Negociū iuſtū ſuſcipit neceſſitas
charitatis. Scḋo:qꝛ repugnat hoc humilitati
ꝑ quā quis ſe alioꝝ mādatis ſubijcit. Vn̄ Gre.
in paſtorali dicit ꝙ tūc ante dei oculos vera eſt
humilitas cū anim⁹ ad recipiēdū hoc qḋ vtil'r
ſubire p̄cipit̄ ptinax non eſt. Quāuis aūt vita
ꝯtēplatiua ex q̄ qs ſibi vacat ⁊ deo/p̄ponit̄ acti
ue qua ꝓximis intēditur:⁊ amor dei ſit potior
amore ꝓximi: tn̄ bonū multitudinis p̄ferendū
eſt bono vni⁹. Et hoc ipm ptinet ad dilectionē
dei: ꝙ aliqs ouibus xp̄i ꝑ curā paſtoralē impo
ſitā intēdit. Inſup ⁊ p̄lati nō ſic trāſferunt̄ per
p̄laturā ad vitā actiuā vt cōtēplatiuā deſerāt:
ſed vtrīqꝫ ꝓ tpe debent vacare. Et inducit ad
hoc Tho.auctoritates Aug.q̄ habēt̄ in decre.
Dicit ei Aug. Ociū ſcm̄ querit charitas verita=
tis/ negociū iuſtū ſuſcipit neceſſitas charitatiſ:
quā ſarcinā ſi null⁹ imponit ꝑcipiēde atqꝫ in=
tuēde vacādū eſt veritati. Si aūt imponit̄/ſuſci=
piēda eſt ꝓpter neceſſitatē charitatiſ. Sꝫ nec ſic
omnimō veritatis delectatio deſerēda eſt:ne ſub=
trahat̄ illa ſuauitas et opprimat̄ iuſta neceſſi=
tas. viij.q.j.q epatū. vbi dicit glo.q̄ ad finē an=
ctoritatis:ꝙ nō ita dꝫ inſiſtere tātū delectatiōi
veritatis in cōtēplatiōe/ꝙ nō deſeruiat ꝓut opꝫ
neceſſitati ꝓximoꝝ i exercitio cure paſtoralis.
Ad idē Aug.ad Eudoxiū. Vos aūt hortamur
in dn̄o vt ꝓpoſitū veſtrū cuſtodiatis/et vſqꝫ in
finē pſeueretis:aut ſi qua opa veſtra mater ec=
cleſia deſiderauerit: nec elatiōe auida ſuſcipia
tis/nec blādiēte deſidia reſpuatis/ ſꝫ miti cor=
de obtēperetis deo:cuꝫ māſuetudine portātes
eū q vos regit/q dirigit mites in iudicio/ ⁊ do=
cet māſuetos vias ſuas:nec ociū veſtrū neceſſi
tatib⁹ eccl'ie p̄ponatis. Cui parturiēti ſi nulli
boni miniſtrare vellēt:quō naſceremini nō in=
ueniretis. xvj.q.j.vos aūt. Itē q̄uis accipere
epatū de ſe nō ſit neceſſariū ad ſalutē:fit tn̄ ne=
ceſſariū ad ſalutē recipe rōne p̄cepti ſupioris.
Nec excuſaret eū ſi votū de nō epando feciſſet:
qꝛ ſi intēdiſſet hoc nullo mō acceptare etiam ꝑ
ſuperioris mādatū/eſſet votū illicitū:⁊ ſic non
obligaret. ſi intēdit quantū erat ex pte ſui:tūc
qꝛ iniūgit̄ a ſupiori nō agit cōtra votū:nec etiā
excuſaret a tali iniūctiōe hoc ꝙ haberet ꝓpoſi
tum peccādi:qꝛ pōt ⁊ dꝫ dimittere tale ꝓpoſi=
tum. Si aūt haberet aliqḋ impedimētū/puta
excōicatiōis vel irregularitatis: cū illo non dꝫ
ſuſcipe/ſꝫ dꝫ manifeſtare iniūgēti. Et ſi nō pōt
tollere tale impedimētū/ puta qꝛ eſt archiep̄s
q precipit:et ille irregularis vel illegitimus et
hmōi/nō tenet̄ obedire:⁊ idem videt̄ ſi eſſet no
tabiliter ignorās : ſed ſi pōt tollere impedimē
tum et tollit/ipſo iudicato vt papa dꝫ obedire.
De renūciādo aūt epatui qḋ fieri nō pōt abſqꝫ
licentia ſedis aplice.habes ex̄ de renū.ca.niſi.
qḋ plene declarat̄.ō.ti.xxi.c.de renūciatione.

De ep̄is aſſumptis ad §.VII.

hmōi dignitatē ex ſtatu religiōis vtrū teneant̄
ad obſeruātias regulares? Rn̄.Thom.ij.ij.q.
clxxxv.ar.viij.ꝙ cū ſtat⁹ religiōis ⁊ ſtatus epa
lis ptineāt ad pfectionē ⁊ dicāt̄ ſtatus pfectio=
nis/in hoc tn̄ eſt differētia inter vtrūqꝫ : qꝛ ſta=
tus religionis dicit̄ ſtatus pfectionis : qꝛ ipſa
obſeruatio religiōis eſt via tendēdi in pfectio=
nē. Sed ſtat⁹ epalis dicit̄ ſtatus pfectiōis q̄ſi
quoddā magiſteriū pfectiōis. Vn̄ ſtatus reli=
giōis cōparat̄ ad epalē ſicut diſciplina ad ma
giſteriū/⁊ diſpoſitio ad perfectionē: diſpoſitio
aūt non tollit̄ pfectiōe adueniēte niſi forte q̄tū
ad id qḋ pfectioni nō cōgruit / ſed magis cōfir
mat̄: ſicut diſcipul⁹ cū puenerit ad magiſteriū
nō ꝯuenit ꝙ ſit auditor: cōuenit tn̄ ſibi ꝙ legat
⁊ meditet̄ magis q̄ pri⁹. Sic igit̄ dicendū ꝙ ſi
qua ſunt in regularib⁹ obſeruātijs que nō im=
pediāt pontificale officiū:ſed magis valent ad
pfectiōis cuſtodiā:ſicut eſt cōtinētia/pauptas
⁊ hmōi:remanet ad illa obligat⁹ religioſus fa
ctus ep̄s: et ꝑ cōſequēs ad portādū habitū ſue
religionis q eſt hui⁹ obligatiōis ſignū. Si qua
vō ſunt in obſeruātijs regularib⁹ que officio
pōtificali repugnēt ſicut eſt ſolitudo/ſilētium/
abſtinētie/graues vigilie ⁊ hmōi:ex quib⁹ im=
potens redderet̄ ad exequendū pōtificale offi
ciū/ad hmōi nō tenent̄. In alijs aūt pōt ⁊ diſpē
ſatione vti: ſm ꝙ requirit neceſſitas pſone vel
officij/vel cōditio hominū cū quib⁹ viuit:ꝑ mo
dum quo etiā prelati religionū ſecū diſpēſant.
Qḋ autē dicit̄.xviij.q.j.ca.vnico. ꝙ monachū
canonica electio a iugo monaſtice cōuerſatio=
nis abſoluit:⁊ ſacra ordīatio de monacho ep̄m
facit : intelligit̄ hoc dictū non q̄tū ad omnia ſed
q̄tū ad ea que repugnāt pontificali officio. Et
q̄uis ep̄i religioſi non teneant̄ obedire p̄latis
ſuarū religionū : ex eo vꝫ qꝛ deſierunt ſibi eſſe
ſubditi:ſicut ⁊ ipſi prelati religionū cum nō ha
bent ſupiores non tenent̄ obedire ſupioribus

prelatis quos nō habēt: manet tñ adhuc obligatio voti virtualiter. ita ſcilꝫ ꝙ ſi eis legitime aliqs preficeret̄ obedire tenerētur inquātū tenent̄ obedire ſtatutis regule ꝑ modū ꝑdictū et ſuis ſuperiorib⁹ ſi quos habēt vt archiep̄m vel papā ⁊ hmōi. Propriū aūt nullo modo poſſunt hr̄e: nā hereditatē paternā vēdicāt nō q̄ſi ꝓpriā ſed quaſi eccleſie debitā. Et ſic intelligit̄ qđ habet̄. d. c. vnico. vbi dr̄ ꝙ monachus factus ep̄s velut legitimus heres paternā ſibi hereditatē iure vēdicādi poteſtatē habeat. Vñ ibi ſubdit̄: ꝙ poſtq̄ ep̄s ordinat̄ ad altare ad qđ ſanctificatur qđ acq̄rere potuit reſtituat. Teſtamentū autē nullo modo pōt facere: q2 ſola diſpenſatio ei cōmittit̄ rerū eccleſiaſticarū q̄ morte finitur. Si tamē ex cōceſſione pape religioſus ep̄s vel alter faciat teſtamentū: nō tamē ex hoc intelligitur vt de re propria diſponere: ſed autoritate apoſtolica intelligit̄ eſſe ampliata poteſtas ſue diſpenſationis: vt eius diſpēſatio poſſit valere poſt mortē. Epiſcopi aūt q̄ aſſumunt̄ ad ep̄atū de ſtatu clericali poſſunt bona patrimonialia ⁊ acquiſita ꝑ induſtriā tenere vt ꝓpria ⁊ donare vel legare per teſtamentū: ꝓut eis videtur de hmōi bonis. xij. q. j. ep̄s. Non eñ ep̄i in ſua ordinatione ad hoc ſe obligant vt abſq; proprio viuant: nec etiā viuere abſq; proprio ex neceſſitate requiritur ad officium paſtorale.

¶ Utrū epiſcopi non lar- §. VIII.

giendo pauperib⁹ bona eccleſiaſtica que ꝓcurant peccēt mortaliter. Rñ. Tho. ij. ij. q. clxxxv. ar. vij. aliter eſt dicendū de ꝓprijs bonis q̄ ep̄i poſſidere poſſunt. ſ. ſi nō ſunt religioſi: ⁊ de bonis eccleſiaſticis. Nā ꝓprioꝝ bonoꝝ verū dñiū habēt. Unde ex ipſa rerū ꝯditiōe nō obligant̄. vt ea alijs ꝯferant: ſed poſſunt vel ſibi retinere vel alijs ꝓ libito largiri: in qua tñ diſpēſatione vel receptione poſſunt peccare: vel ꝓpter inordinationē affectus ꝑ quā plura ſibi cōferāt vel retineāt q̄ȝ oporteat: vel alijs nō ſubueniāt ſm̄ debitū charitatis: nō tñ tenent̄ ad reſtitutionē. Sed eccl'iaſticoꝝ bonoꝝ ſunt diſpenſatores vel procuratores. vt Augu. xij. q. j. ſi priuatū. dicit. Ad diſpenſatorē aūt requirit̄ bona fides. Sūt aūt bona eccl'iaſtica nō ſolū in vſus pauperū: ſꝫ etiam ad cultū diuinū ⁊ neceſſitatē miniſtrorū expendēda. Vñ antiquit⁹ fiebāt quattuor partes de redditibus eccleſiarū: vna erat ep̄i: alia clericorū deſeruientiū eccleſie: tertia ſeruabat̄ pro fabrica ſeu reparatione eccleſie: et quarta pauperib⁹ dabat̄. vt habet̄. xij. q. ij. de redditibus. et. c. quattuor. ⁊ alijs ca. Si ergo diſtincta ſunt bona q̄ debent in vſum ep̄i cedere ab his q̄ debent expendi in vſum clericoꝝ vel pauperū vel fabrice: ⁊ aliq̄d ſibi retineat ep̄s de his que ſunt deputata miniſtris: vel pauperib⁹ vel fabrice: non eſt dubiū ꝙ agit cōtra fidē diſpenſationis: et mortaliter peccat ⁊ tenet̄ ad reſtitutionē. De his autē que ſunt ſpecialiter ſuo vſui deputata videt̄ eſſe eadē ratio que ⁊ de ꝓprijs bonis. vt ſcꝫ per immoderatū affectū vel vſum peccet ſi ſibi retineat vltra q̄ȝ debeat et alijs nō ſubueniat: vt exigit debitū charitatis. Si v̾o nō ſunt predicta bona diſtincta: eoꝝ diſtributio fidei ſue cōmittitur. Et ſiquidē in modico deficiat vel ſuꝑabundet poteſt hoc fieri abſq; bone fidei detrimēto: ⁊ ideo abſq; mortali: q2 nō poteſt in talib⁹ pūctualiter accipere qđ fieri oportet. Si v̾o ſit multus exceſſus nō poteſt latere. Unde videt̄ bone fidei repugnare: ⁊ ideo nō eſt abſq; mortali. Et addit Tho. ij. ij. q. clxxxv. ar. vij. ad. iiij. ꝙ ſi q̄s clericus vel prelatus neceſſitate nō īminente ꝓuidēdi pauperib⁹ de his q̄ ſuꝑfluūt ex ꝓuentib⁹ eccl'ie poſſeſſiones emat: vel in theſauro reponat in futurū ꝓ pauperib⁹ laudabiliter facit. Si aūt neceſſitas immineat pauperib⁹ erogādi / ſuꝑflua cura eſt ⁊ inordinata vt aliq̄s tūc in futurū cōſeruet. qđ dñs ꝓhibet dicēs. Nolite ſolliciti eſſe in craſtinū.

¶ De ornamētis epiſcopa- §. IX.

libus cū celebrat. Nā vltra ornamēta ſacerdotis de q̄bus. ſ̄. hꝫ. ix. alia ornamēta ſignificātia res ſpūales quas dꝫ hr̄e. Et p̄mo calige q̄ ſignificant rectitudinē greſſuū. i. affectionū ⁊ operū. Sc̄do ſandalia q̄ ſignificāt ꝯtemptū terrenoꝝ: q2 tegūt pedes ⁊ defendūt a puluerib⁹. Tertio ſuccinctoriū quo ſtola ligat̄ cū alba ſignificans amorē honeſtatis. Quarto tunicella lōga vſq; ad pedes: ſignificās ꝑſeuerantiā. Vñ ⁊ Joſeph dicit̄ habuiſſe tunicā talarē. i. deſcendentē vſq; ad talos: q̄ inſinuāt extremitatē vite. Quinto dalmatica lata deſignās largitatē in operibus miſericordie. Sexto chirotece: q̄ deſignāt cautelā in operib⁹: defendūt eñ ne ledant̄ man⁹ a frigore vel alijs: ⁊ manus ſunt oꝑa nr̄a. Septimo mitra deſignās ſcientiā vtriuſq; teſtamēti: vnde ⁊ duo cornua hꝫ: ⁊ appenditia mitre duo poſſunt ſignare expoſitiones additas doctorū ſm̄ duplicē ſenſum ſcꝫ litteralē ⁊ ſpūalē: qui eſt triplex. Octauo anulus ſignificās ſacramentū fidei quo eccl'ia deſponſat̄ chriſto. Ipſi eñ ep̄i ſunt ſponſi eccleſie loco chriſti. Nono eſt baculus paſtoralis q̄ deſignat tria q̄ ſpectant ad officiū paſtoris. nam ꝑ curuitatē in capite baculi ſignificat̄ ꝙ debet colligere vagos: per ſtipitis rectitudinē ſignificat̄ ꝙ debet ſuſtentare infirmos: ꝑ ſtimulū qui eſt in pede baculi ꝙ debet pungere ⁊ ſollicitare lentos ⁊ pigros. Vñ verſus. Collige ſuſtēta ſtimula vaga morbida lenta. Solent etiā quandā crucē paruulā argētā

vel eneā cū catenula ad collū ſub caſula deferre
que deſignat paſſionē chriſti quā debēt habere
in mente p meditationē ⁊ affectū imitationis.
Additur archiepiſcopis palliū in ſignū priuile
giate poteſtatis reſpectu ſuffraganeoꝝ. Et de-
ſignat torquē aureā quā ſolebāt recipere legi-
time certātes. Roman⁹ aūt pontifex nō vtitur
baculo paſtorali duplici rōne: vel q: petrus pri
mus papa miſit baculū ſuū p quendā diſcipulū
ſuū: vt ad tactū eius reſuſcitaret ſociū ⁊ cōdiſci
pulū eius georgiū defunctū in via quos ipſe pe
trus miſerat ad p̄dicandū: q̄ baculus reſeruat
vt d̄r in dioceſi treuerenſi. Unde ⁊ papa ibi ce-
lebrās vtitur baculo paſtorali. Uel ex eo ꝙ pa-
pa nō habet poteſtatē limitatā et determinatā
vt oēs ep̄i ⁊ prelati quā deſignat etiā curuatio
baculi ſȝ vniuerſaliter vbiq;. ideo nō vtitur tali
baculo. Poſſunt etiā per iſta nouē ornamenta
ſpecialia ep̄oꝝ deſignari nouē q̄ facere poſſunt
ſupra p̄ſbiteros. videlȝ clericos ordinare / virgi
nes bn̄dicere / baſilicas dedicare / clericos de-
ponere / ſynodos celebrare / chriſma conficere /
veſtes ⁊ vaſa ꝯſecrare ⁊c̄. Hec Tho. in. iiij. diſt.
xxiiij. immediate ante expoſitionem littere ex-
ceptis paucis additis. ¶ Notandū etiā de q̄-
buſdā que ſm iura debent obſeruare epiſcopi.
Primo vt nō deſpiciant ſed honorent clericos
ſuos ſm gradus ſuos: ⁊ ecōuerſo clerici epiſco
pos habeant vt patres. Unde Hiero. ad nepo-
tianū. Eſto ſubiect⁹ pontifici tuo ⁊ quaſi anime
parentē ama. Sed epiſcopi ſacerdotes ſe eſſe
ſciant nō dn̄os / honorēt clericos ſuos quaſi cle
ricos: vt ipſis ep̄is a clericis quaſi ep̄is honor
deferat. Scitū eſt illud oratoris domitij. Cur
ergo te inquit habeā vt principem cū tu me nō
habeas vt ſenatorē. ꝙ autē aaron ⁊ filios eius
hoc eſſe ep̄m et preſbiteros nouerimus: vnus
dn̄s / vnū baptiſma / vnū tēplū / vnū ſit myſteriū.
Et paulopoſt. Peſſime cōſuetudinis eſt i qui-
buſdā eccleſijs preſentib⁹ ep̄is tacere preſbite
ros nec loqui quaſi eis inuideāt aut dedignent
eos audire. Et ſi aliud ait paul⁹ ap̄ls reuelatū
fuerit ſedenti prior taceat: gloria patris eſt fi-
lius ſapiens. hec ille. diſt. xcv. eſto. Itē ex cōci-
lio carthagineñ. iiij. d̄r. Epiſcopus in eccl̄ia in
cōſeſſu preſbiteroꝝ ſublimior ſedeat: intra do-
mum x̄o collegā preſbiteroꝝ ſe eſſe cognoſcat.
diſt. ea. vbi glo. ſup x̄bo collegā. dicit. ita tn̄ ꝙ
nō cōtemnat. ff. de offi. preſi. l. obſeruandū. Itē
ep̄s dieb⁹ feſtiuis diuinis officijs dȝ intereſſe.
vnde dicit de cōſc. diſt. iij. ep̄s. Epiſcopus ſi in-
firmitate nō fuerit impeditus eccleſie cui ꝑri
mus fuerit die dn̄ico deeſſe nō debet. vbi dicit
glo. archid̄. ꝙ epiſcopus dieb⁹ dn̄icis in epiſco
pali eccleſia diuinis officijs dȝ intereſſe in qua
ſacerdotali more precipit reſidere. vt. vij. q. j.

Extra de ſa. vnc. c. j. in glo. viti.

Ep̄s quid dȝ facere.

peruenit. Non debet aūt ſacerdos in fine miſſe
dare bn̄dictionē pplo cū preſens eſt ep̄s: ⁊ pre-
cipue in miſſa quā cantat ip̄e ſacerdos: vel etiā
cū legit: niſi ipſe epiſcopus annuat ei ꝙ det: et
tūc etiā nō debet dare cū ſolēnitate illa. Sit no
men dn̄i ⁊c̄. Poteſt etiā dici ꝙ eoipſo ꝙ pmit-
tat ei miſſam celebrare. et p ꝯſequēs pmittit ei
oīa q̄ ptinent ad miſſam. vnde ⁊ bn̄dicere. vt ex
de offi. dele. c. p̄terea. hec in glo. ſup. c. ecce ego.
diſt. xcv. in quo. c. Hiero. reprehēdit ep̄os ꝓhi-
bentes ſacerdotes bn̄dicere populū: dicēs ibi.
Si preſbiter chriſtū conſecrat cū in altario dei
ſacra bn̄dicit: bn̄dicere populū nō debet q̄ chri
ſtum ꝯſecrare nō metuit. Qđ videlȝ intelligen
duȝ eſt de bn̄dictione in fine miſſe priuate quā
debet ei pmittere epiſcopus etiā ſi ſit preſens. Miſſaȝ quotidie audire.
¶ Item notandū qđ habet de priuil. in. vj. vbi
dicit. Quī epiſcopi ⁊ eoꝝ ſuperiores ſe habent
diuerſis ex cauſis a ſuis eccleſijs et dioceſi ab-
ſentare frequēter nec poſſunt cōmode ad eccle
ſias accedere ꝓ miſſa celebrāda vel audienda
etiam ipſa ſine qua eos tranſire nō decet abſq;
cauſa rōnabili vlla die. preſenti ꝯſtitutione in-
dulgem⁹ eiſdē vt altare poſſint habere viaticū
et in eo celebrare vel celebrari facere vbicunq;
abſq; interdicti trāſgreſſione illis pmittit cele
brare vel audire diuina. hec oīa in tex. vbi di
cit Ioh. an. in glo. cū iſto altari viatico poterit
epiſcopus: puta vadens ad curiā de mane ante
campanam diei dicere vel dici facere miſſam ⁊
pergere vias ſuas: ⁊ ſic non impedit in dieta:
qđ fieret ſi haberet expectare diē ⁊ ſolitā horā
et oportunitatē eccleſie. ex tex. iſto regulariter
quotidie debet dicere vel audire miſſaȝ niſi im
pediatur. Itē epiſcopi mutuū ſibi debent pre-
ſtare auxiliū ſcȝ in licitis. Un̄ Inno. ij. diſt. xc. c.
precipim⁹. ait. Precipimus eñ vt epiſcopi ad
ſolū deū et populi ſalutē habētes reſpectū oīni
tepiditate ſopita ad pacē firmiter tenendā mu
tuū ſibi cōſiliū et auxiliū prebeant. nec hoc ali-
cuius amore vel odio pretermittant. Ubi dicit
glo. ꝙ per iſtud. et. c. ſequēs patet ꝙ ad iudiciū
eccl̄ie ſpectat facere pacē: vt hic. ⁊ ex de treug.
et pa. c. treugas. Et etiam mortuo epiſcopo vel
infirmo vicini epiſcopi tenentur ſupplere defe
ctum. vt. vij. q. j. pontifices. Itē diſt. xc. ſtuden-
dū. ex cōcilio carthagineñ. iiij. dicit. Studendū
eſt epiſcopis vt diſſidētes fratres ſiue clericos
ſiue laicos ad pacem magis q̄ ad iudiciū coer
ceant. vbi tamē dicit glo. hoc intelligendū cū ci
uiliter agit de crimine vel in cauſa ciuili. ſecus
vbi criminaliter ageretur. Expedit eñ pctā no
centiū eſſe nota. extra de colln. c. j. in glo. Item
epiſcopus debet patrocinium preſtare pupillis ⁊
viduis et alijs pſonis miſerabilibus cōtra im-
proboꝝ violentias. Unde Gelaſius. Deſolatis

p̄prie defenſionis auxilio: ⁊ qui ſuis actibus prodeſſe propter etatis infirmitatē nō poſſunt: exoratū decet pontificē ſubuenire: q2 pupillis tuitionē etiā diuinitas iuſſit īpēdi. diſt.lxxxvij. defenſionis. et diſt.lxxxviij.ep̄s.iiij.dī. Epiſcopus gubernationē viduarū ⁊ pupilloꝝ ac peregrinoꝝ nō ꝑ ſeipſum ſed ꝑ archip̄ſbiterū vel archidiaconū agat: qđ intelligendū eſt de his qui ꝑ ſuos iuuari nō poſſunt: ⁊ idē de aliis pauperib⁹ ⁊ debilib⁹ inquantū facultas aſſit. vnde diſt.lxxxij.c.j.dī. Epiſcopus pauperib⁹ vel infirmis q̄ debilitate faciente ſuis manibus laborare nō poſſunt: victū ⁊ veſtitū inquantū poſſibile ſibi fuerit largiat̄. dicit̄ ea.diſti. Ad reatū ep̄i pertinet vel p̄ſbiteri qui parrochie p̄eeſt ſuſtentande: ſi vite p̄ſentis cauſa adoleſcentiores vidue vel ſanctimoniales clericoꝝ familiaritatibus ſubijciant̄. vbi glo. ꝙ propter rerū defectū faciēdo aliquas op̄as clericis vel aliis per talē familiaritatē inducūtur ad turpia. Et ideo epiſcopus ſi ſunt pauperes debet eis ꝓuidere: ⁊ hoc de quarta pauperū: nō tñ debēt eſſe ocioſe: ſed debent facere calathos et alia hmōi honeſta. de ꝯſe.diſt.v.nunq̄. Sed diligēter attendendū eſt ꝙ ꝑ ꝑſonas honeſtas dent op̄a et recipiāt preciū. Itē diſt.lxxxvj.nō liceat.dicit̄. Non liceat ep̄o manib⁹ ſuis aliquē cedere: hoc eñ alienū eſſe debet a ſacerdote. vbi dicit glo. ꝙ ſi ꝑ ſe hoc nō poſſit tanq̄ indecens dignitati ep̄ali pōt tñ hoc ꝑ aliū: ita tñ ꝙ ſit clericus. Nā ſi ꝑ laicū / incideret in canonē. ex̄ de ſen.excō.c. cū ex vniuerſitatis. et hoc niſi eſſet incorrigibilis vapulādus: nec ꝑ clericos poſſit coerceri.

¶ De his que ep̄s poteſt habere ſeu exigere ab aliis eccl'iis ex ꝯcilio Aurelian. §.X.

ſic dī. De his q̄ parrochijs ī terris vineis mancipijs atq; peculijs quicūq; fideles obtulerint antiquoꝝ ſtatuta ſeruent̄ vt in ep̄oꝝ poteſtate ꝯſiſtant. De his tamē q̄ altario ꝯceſſerint tertia pars fideliter ep̄is deferatur. In.c.autē ſe.qđ incipit antiquos / dī de medietate. vbi dicit glo. ꝙ tp̄e primitiuo cū pauperes eſſent ep̄i ſtatutū fuit: vt ep̄i de ep̄alib⁹ eccleſijs et oībus bonis eccl'ie ſumerent medietatē: ſed in oībus parrochialib⁹ eccleſijs habēt tñ tertiā oblationū ⁊ decimarū. vt in.d.c.de his. poſtmodū quartā. vt.xij.q.ij.vobis. et q̄cūq;.c.ſeq. Hodie autē nec tertiā parrochialiū habebūt niſi ad fabricā reparandā: nec illā habebūt niſi velint fabricā reſeruare vl' renouare. vt.x.q.iij.c.j.⁊.ij. vel dic ꝙ ſ̄m ꝯſuetudinē iſta dant̄. ex̄ de ſepul.c.certificari. hodie aūt cū ſint diuites ep̄i nichil habebūt preter cathedraticū. vt.x.q.iij.c.j. ſed certe quicq̄d dicat Jo. parrochialis eccl'ia habet tñ quartā decimarū ⁊ ep̄s aliā quartā ꝓ ſe, alias

De q̄rta ep̄o danda.

duas quartas retinet epiſcopus pro fabrica et pauperib⁹. vt.xij.q.ij.cōceſſo.et.c.ſeq. De aliis redditibus nichil habet de ꝯſuetudine gñali ⁊ p̄ſcripta. licet predicta ca. et alia videant̄ dicere ꝯtrariū. et ita ſententiatū fuit pro ep̄o Bonoñ. ꝯtra eccleſiā ſcti Johis in ꝑſico. hec in glo. Addit archid. ad glo. dicti.c. dicens. Hoſti. de hoc notādo ponit hāc ſententiā. et videt̄ manifeſte cōprobari ex̄ de cenſi.c. cū olim. de decimis.c.qm̄. Sed tu dicas ſ̄m Hoſt. ꝙ de iure cōi competit epiſcopo nō ſolū quarta decimationū ałs decimarū: ſʒ etiā mortuarioꝝ. vt ex̄ de offi. or.c.cōquerente. vbi de hoc in glo. et ex̄ de teſta.c.officij. et de v̄bo.ſig.c.ex p̄te.iij. Nec obſtat dictū.c.x.q.iij.c.j. q2 ibi nō loquit̄ de canonica ep̄i: ſed de canonica fabrice deputata. fateor eñ ꝙ illā nō habebit epiſcopus: niſi velit ſubire onera fabrice. Nā ⁊ quelibet res tranſit cū onere ſuo. vt ex̄ de pigno.c.ex litteris. Sed Inno. dixit in predicto.c.cōquerēte. de offi.or. ꝙ quarta decimarū ⁊ mortuarioꝝ nō debet̄ de iure cōi. et idē ſentit ibi Bern. Sed Hoſt. ibi dicit ꝙ ſalua reuerētia ſua debet̄ quarta vt dictū eſt. Quis quota.ſ. media vel tertia de cōſuetudine debeat̄. et ſic loquūtur iura.x.q.j.de his. et.c.ſeq. ⁊ ea.q.iij.c.vnio. et.c.nec numerus. et de ſepul.c.certificari. Et ipſe idē Inno. ſententiauit pro Hoſti. in cauſa quā habuit cū fratribus ſcti Johis hieroſolymitani ꝑut ibidē ipſe idem Hoſtien. notauit.ſ.in.c.cōquerente. Sed Laudul. notauit hic ꝙ quartam de decimis et oblationibus non conſequitur epiſcopus: niſi ſubeat onus fabrice. Et ita de facto ſ̄m ipſum ſententiauit dñs Celeſtinus. Si tamen ſit pauper epiſcopus nec poſſit fabricā reparare. credit ipſe Laudul. ꝙ nichilominus poſſit habere quartam. vt.x.q.iij.c.priſcis. et etiam vltra ſi illa non ſufficiat. ar.xij.q.j.ex his. Idem archid. ſuper.c.antiquos. dicit ꝙ Vincen. ⁊ Ber. notant extra de teſta.c.requiſiſti. que.c. dicunt ꝙ res eccleſiaſtice diuidende ſunt in quattuor partes. vt.xij.q.ij.quattuor. cum aliis cap̄. loquuntur de matricibus eccleſiis. ſed Hoſtien. in eo.c. inquit. ꝙ illi qui dicunt ꝙ epiſcop⁹ non recipit ſuam canonicam niſi de redditibus eccleſie cathedralis: videre debēt quoniā ipſam percipit per omnes ſue dioceſis eccleſias ⁊ alia pia loca: ſicut ſunt hoſpitalia et ſimilia. vt in.§. ſecus. predicti cap̄. requiſiſti. de teſta. colligitur manifeſte. et idem ſentit Goffre. in glo. et extra de decimis. cum cōtingat. vbi dicit ꝙ in aliis eccleſiis habebunt epiſcopi legitimā portionem in decimis. extra de preſcript. cap̄. de quarta. et in oblationibus. extra de verbo. ſigniſi. cap̄. cum inter. et in his que in teſtamento continentur. vt in predicto cap̄. requiſiſti.

De cathedratico.

Uincē.ſequit̄ Jo.in glo.xvj.q.j.quicūqꜫ.¶ Et
qꜫ de cathedratico facta eſt mētio quō illō de=
beat ſolui vel quātum habet̄.x.q.iij.c.j.vbi dr.
Placuit vt nullus epoꝝ per ſuas dioceſes am
bulans preter honorē cathedre ſue.i.duos ſoli
dos aliquid aliud p eccleſias tollat. Ubi dicit
glo.ſummaria ante.c.ꝙ iſtud appellat̄ qnꜫ ſy
nodaticū.vt ex̄ de cēſi.olim.⁊ hoc qꜫ frequēter
dant̄ iſti ſolidi in ſynodo. Addit archi.ad glo.
ꝙ Inno.intelligit iſtud de qualibet eccleſia.ſ.
ꝙ ab ea poſſit accipere cathedraticū: excipiūt̄
tñ oīa monaſteria: vt habet̄.x.q.iij.inter cete=
ra.in tex.que non tenētur ad cathedraticū. Et
q̄uis aliqui dicāt etiā hoc intelligi de capellis
monaſterioꝝ. dicit archid.ſuper.d.c.ꝙ hoc nō
eſt verum ſm Hug.niſi intelligat̄ in eo caſu qn̄
capelle ſunt exēpte etiā cum ſuis monaſterijs
aliquo priuilegio ſpeciali ab omni iure dioceſis
epi. Exponit̄ ergo iſte tex.vbi dicit̄/ monaſte=
rioꝝ baſilicis.i.baſilice que ſunt monaſterij:
que (vt dictum eſt) nō tenent̄ ad cathedraticū.
Sed Tancre.⁊ Ber.intelligūt hoc de eccleſijs
dioceſis et nō ciuitatēſibus. Idem Hugo. Iſti
aūt duo ſolidi quales debeāt eſſe ſunt diuerſe
opiniōes: vt ponit ibi glo. Aliqui eñ dicunt ꝙ
debent eſſe ſm cōem monetā regiōis: et ſi plu=
res appareāt magis exigui dabunt̄ meliores:
vel ſaltē mediocres. Addit archid.ad glo.dic
ſm Goffre.⁊ credo verius ꝙ erunt ſolidi vſua=
les ⁊ cōis monete regiōis. Et ſi plures ſint mo
nete in regiōe forte dabunt̄ meliores.ar.ex̄ de
iureiuran.quāto.vel mediocres.ar.x.q.ij.hoc
ius. vel minores.ex̄ de cenſi.ca.ex parte. Hec
ibi. Cum aūt in hmōi ſcʒ in datione cathedrati
ci et datione quarte/vel tertie/vel medietatis
de decimis ⁊ oblatiōibus dādis epo ſint varie
cōſuetudines: ⁊ alicubi nichil det̄ de oib⁹ his:
vt florentie.alicubi detur cathedraticū ſolum.
alicubi diuerſe portiōes de decimis ⁊ oblatio=
nibus ⁊ alijs: videt̄ in hmōi ſtandū cōſuetudi=
ni locoꝝ cū eſt preſcripta. vt ar.ex̄ de ſepul.ca.
certificari. Itē qd dicit̄.x.q.j.decretū. Decre=
tum eſt vt oēs eccleſie cū dotibus ſuis ⁊ deci
mis/ratiōibus et oībus iuribus ſuis in epi po
teſtate cōſiſtant: atqꜫ ad ordinationē ſuā perti=
neant. dicit ibi archid. ptineāt ſcʒ quo ad inſti
tutionē: vt ſcʒ talē p ſe vel per aliū inſtituat q̄
eccleſie bene puideat. Et quo ad alienationē:
qꜫ preſbyter non pōt res eccleſie alienare ſine
cōſenſu epi.xij.q.ij.placuit. vbi nota ſm archi.
ſup.c.j.x.q.j.ꝙ omnia iura que vident̄ dicere ꝙ
omnes eccleſie/monaſteria/⁊ hoſpitalia/⁊ alia
pia loca ſub diſpoſitione epoꝝ conſiſtant. vt in
d.c.j.⁊.xvj.q.vij.omnes.⁊.xviij.q.ij.c.quidaʒ.
intelligi poſſunt ſm illud qd habetur ex̄ de re=
li.do.ca.de xenodochijs. vt ſcʒ illud verū intel
ligat̄ quātū ad hoc vt ſeruēt ea q̄ ordinata ſunt
vt ibi dicit̄ ar.extra de teſta.c.nos quidē. nec=
nō quo ad alia que inueniunt̄ expreſſa in iure:
vt puta dare pcurationē cum viſitat et hmōi.
Al's aūt eps nichil ſaltē tpale ab eccleſijs pe=
tere pōt. vt.x.q.iij.qꜫ cognouimus. Innocē.et
Hoſti.qui ita ſcripſerūt in dicto ca.de xenodo
chijs. ¶ Notādū eſt etiā qd dicit̄.x.q.j.noue=
rint.ex cōcilio toletano. Nouerint conditores
baſilicarū in rebus quas eiſdē eccleſijs confe=
rūt nullā ſe poteſtatē habere: ſed iuxta canonū
inſtituta ſicut ⁊ eccleſiā: ita ⁊ dotē eius ad ordi
nationē epi pertinere. Ubi dicit archid.preciſe
dicēdū eſt ꝙ ex quo fundata eſt eccleſia ſtatim
eſt extra poteſtatē laici niſi quo ad ius patro=
natus: nec plus habet ibi ante cōſecrationē q̄
poſtea: qꜫ nichil antea/nichil poſtea niſi ius
patronatus: et ſtatim ptinet ad epm in cuius
dioceſi fundata eſt vt hic: ⁊ anteq̄ eccleſia cōſe
cret̄ eccleſia locus eſt religioſus ⁊ deuotus.de
conſe.diſt.j.precepta.lʒ nō ſit paratus: ⁊ tñ in=
uenit̄ dici ſacrat⁹.xij.q.ij.nulli. Nec obſtat qd
dicitur.xvj.q.vij.decernimus. Nam qd ibi di
cit̄ patronos habere poteſtatē in eccleſijs: in=
telligit̄ ſm glo.de poteſtate defenſiōis. Et ad=
dit archid. Non autē habeat poteſtatē dilapi=
dationis. ¶ Sciendū etiā de charitatiuo ſub= De charitatiuo ſubſidio.
ſidio debito epis: ꝙ hoc habet̄ ex̄ de cenſi.c.cū
apl's.circa mediū. vbi dicit̄. Suſtinemus autē
p multis neceſſitatib⁹ que aliquotiēs ſupue=
niūt: vt ſi manifeſta et ratiōabilis cauſa extite=
rit cū charitate moderatū valeant ab eis auxi
lium poſtulare.ſ.epi a ſubditis: nā ab exēptis
nō poſſunt. Idē dicit Honori⁹ de offi.or.c.con
querēte. ⁊ dicit glo.ſup verbo ratiōabilis cau
ſa. ꝙ ſi hoc dubitat̄ ſupioris arbitrio determi=
net̄: hinc puto in cōſuetudinē in aliquib⁹ locis
introductū: ꝙ epi cū a principio ſuſcipiūt poſ=
ſeſſiones epatus exigūt ab omnibus eccleſijs
ſibi ſubiectis charitatiuū ſubſidium ſm pporo
tionem beneficioꝝ. Nam qꜫ ipſi habēt ſoluere
annatā curie et bullas/⁊ ſibi puidere de mul=
tis in principio officij: ideo vt iuuētur in hmōi
expenſis pmiſſum eſt: quod tñ moderate fieri
debet. De pcuratiōibus in viſitatione dicet̄.j.
In dioceſi florentina extat bulla Eugenij.iiij.
ꝙ non poſſit exigi p ſubſidio charitatiuo vltra
ſeptingentos florenos: al's plus exigēdo inci=
dit in excōmunicationē ipſe archieps: ⁊ ex hoc
videtur tacite illud cōcedere: ex quo vltra illud
phibet.ar.diſt.xxxv.qualis ⁊c.

¶ De iuriſditiōe epoꝝ dicit §.XI.

Joh.an.in nouel.ſup.c.dilectus. de capel.mo.
ꝙ ſi eps vel quiſq̄s alius habeat iuriſditionē
vel aliud gnāle ſtatutū a iure/vel cōſuetudine/

vel ſtatuto in aliqua loca vel pſonas quãtocũqȝ tp̄e ſtet ꝙ in aliquo illorũ locorũ vel perſonarũ non vtať oĩ iure qđ in eis hȝ vel in aliquo.c. ipſius iuris:non tñ contra eũ preſcribiť:multo minꝰ ſi ibi aliquid exerceat. Nã ibi ꝑ vnũ ſolũ ca.ipſius iuris generalis oĩbus alijs poſſeſſionẽ retinere videť: niſi al's amittat poſſeſſionẽ:puta qȝ violẽter inde expelliť/vel reuertẽs non admittiť/vel ſuſpicať ſe poſſe repelli.ff.de acqui.poſ.l.clam poſſidere.§.fi. Nã cũ hec iura ſint cõtigua/ſufficit in vno eoꝝ retinere poſſeſſionẽ.ff.de acqui.poſ.l.poſſideri.immo nec preſcriptio illiꝰ tp̄is cuius nõ extat memoria. de qua nota de verbo.ſig.c.quid ꝑ nouale.curꝛit cõtra talẽ cum ſemꝑ poſſideat. Quid eñ ſi aliqua perſona vel eccleſia ꝑ quinquaginta annos ⁊ amplius in tali ſtatu fuit:⁊ tãta trãquillitate pacis ꝙ nõ opoꝛtuit eã viſitari:nec aliquẽ actũ iuriſditiõis in ea vel contra eam exerceri: nũquid ꝓpter hoc diceť ꝙ ep̄s amiſit in ea iuriſditionẽ ſuã quã in ea hȝ:ˀ abſit ſꝫ Inno.cuiꝰ eſt hec glo.ar.in eo qđ notať et legiť de p̄ſcrip. ca.vigilanti.Et adde qđ no.in ſpec.de iuriſdi. om.iu.ad fi.ver.illud. Notãdũ etiã ſm Inno. vt inducit Ioh.an.ibidẽ.ꝙ poſſeſſio generalis iuriſditiõis acquiriť etiã ſi vnicus actꝰ iuriſditionis exerceať : puta qȝ aliquis cognoſcit de aliqua cauſa criminali vel ciuili : vel qȝ excõicat aliquẽ : vel qȝ expedit/vel facit quodcunqȝ aliud voluerit:qđ tñ ad iuriſditionẽ ꝑtineat. Et hoc verũ dũmodo intendat vti iure ſuo quo ad iuriſditionẽ vniuerſalr̄. Quõ de hac intentiõe cõſtare poſſit vide qđ dixi de poſtu.c.bone.ij.Et lȝ legiſte Pe.⁊ Cy.improbẽt hãc opinio. Inno.tñ ip̄e ip̄aȝ determinationẽ ſuã declarat dicẽs : ꝙ ſi audiẽdo cauſam ciuilẽ intẽderet in ciuilibus tñ vti iure ſuo:nichil acquirereť tũc quo ad criminales.ar. ex̄ de p̄ſcrip.c.auditis. ⁊ de offi.oꝛ.c.dilectus. quãtũcũqȝ etiã intẽdat vniuerſalr̄ iuriſditiõe vti : tunc tñ nõ extendiť quo ad alias pſonas:niſi ad illas inter quas illam exercuit.Et ſic pȝ ꝙ potiꝰ extẽdiť ad partes iuriſditiõis ꝙ̄ quo ad pſonas . Et eſt ratio: qȝ ſub iuriſditiõe cõpꝛehẽduntur oẽs ptes ⁊ actꝰ iuriſditiõis:ſed ſub vna pſona nõ cõpꝛehendiť alia quantũcũqȝ etiã intendat per vnã perſonã iuriſditionẽ in totũ populũ exercere:qȝ diuerſi ſunt hoïes . Unde qđ fit in vno nõ extendiť ad alios regulariter:vt de re iud.c.ꝗuis.Et preſtat ad hoc ar.qđ al's diciť in gleba.qȝ vna apprehenſa oẽs apprehenſe intelliguntur:ſeparate vero nõ.ar.ff.de acqui.poſ.l.poſſideri. ⁊ de conſe.eccle.vel al.c.j.lib.vj.Sic in hac materia dicẽdũ eſt ꝙ apprehẽſa poſſeſſiõe in vno ca.iuriſditio intelligiť apprehẽſa ⁊ in oĩbus aliis dũ apprehendẽtes hoc intẽdãt: qȝ oïa capitula iuriſditiõis eidẽ iuriſditiõi cõtigua ſunt ⁊ annexa:ſecus in pſonis que nõ ſunt contigue ſed diuerſe. Et per hoc ſequiť ꝙ ſi ep̄s habeat poſſeſſionẽ in vna pſona ⁊ alius intendẽs iuri ſuo aliquid iuriſditiõis exerceat in eadẽ perſona ep̄s poſſeſſionem amittit : niſi ꝗcito ſciuerit cõtradicat.De hoc etiam nota de reſti.in inte.ca.ij. Generalis aũt poſſeſſio iuriſditiõis alicuiꝰ caſtri/vel ciuitatis/vel ꝓuincie acquiriť: ſi quis publice ⁊ vniuerſaliter ꝑ omnes partes ciuitatis bannũ:vt ſcȝ ſic preconizet. Talis dñs huius ciuitatis mãdat ꝙ quicũqȝ hoc vel illud fecerit incurrat talem penã. In hoc eñ caſu etſi nullus penã incurrat/tñ poſſeſſionẽ generalis iuriſditionis acquirit: qȝ edictũ qđ iuriſditionis eſt fuit ſic publice et generaliter ꝓmulgatum: ⁊ hoc eſt verũ ſi nullus erat in poſſeſſione generalis poſſeſſiõis illius ciuitatis:alioquin ille qui predicto modo vel alio quocunqȝ vult apprehendere poſſeſſionẽ iuriſditionis generalis : nõ acquirit poſſeſſionẽ niſi illorũ capitulorũ ⁊ hominũ tñ:que ⁊ quos apprehendit. vt ff.de acqui.poſ.quod meo.§.fi. Omnia que dicta ſunt de officio oꝛdinarij ſupra cõueniũt ſtatui ep̄oꝝ: qȝ ipſi ſunt principaliter oꝛdinarij et illa debẽt ſcire. Et ſĩliter illa q̄ dicta ſunt.s̄.de bñficijs in ti.de bñficiatis. et oïa q̄ dicta ſunt. s̄.de eccleſijs ⁊ ſacramẽtis: qȝ in hmõi debent alij informari per eos:⁊ pene de oĩbus cõtẽtis in iſta tertia parte de ſtatibus debẽt per ſe vel alios habere noticiam ad directionẽ populorũ:necnon de cenſuris eccleſiaſticis. de quibus.j.habeť.Et cũ oĩa hec fecerint que eis iure eis mandanť dicere habent illud Luc.xvij. Serui inutiles ſumus: ⁊ que debuimus facere fecimus. Sed quis eſt hic et laudabimꝰ eũ: fecit eñ mirabilia in vita ſua ſuper oĩa miracula. Quis eñ ad hec tam idoneus q̄ nõ omittat:et que perpẽdit ⁊ que nõ aduertit:ˀ Et ideo bene dicit Auguſt.ꝙ nil difficilius ⁊ periculoſius ep̄i dignitate.

Sermo de archiep̄is. Cap̄.iij.

Accingere gladio tuo ſuꝑ femur tuũ potẽtiſſime.ps̄.xliiij. Pꝛopꝛie ⁊ ſꝫ ſenſum litteralẽ loquiť ps̄.de xp̄o qui vtiqȝ potẽtiſſimus eſt: nõ ſolum in deitate ſua. ſꝫ illđ Eccli.iij. Magna eſt potẽtia dei ſolius: ſed etiã in aſſumpta humanitate data eſt ei oĩs poteſtas in celo ⁊ in terra.vt ipſe ait Mat.vlti.quã potentiã oſtẽdit. Foꝛtis eñ armatꝰ.ſ.diabolus:foꝛtis.ſ.naturaliter:qȝ tota materia elementaris ꝗ̄tũ ad motũ localẽ ſm oꝛdinẽ nature ei ſeruit ad nutum niſi a deo ꝓhibeatur: ꝓpter qđ diciť Iob penulti. Nõ eſt poteſtas ſimilis ei ſuper terrã.

Armatus autē in malicia: q꞉ callidioꝛ ſerpēs
erat cūctis aiantibus. Gen̄.iij. cum cuſtodiret
atriū ſuū.ſ.mundū ſibi ꝑ vicia ſubiectū:in pace
erāt q̄ poſſidebat nullo cōtradicēte ſeu reſiſten
te tētatiōibus ei⁹. Sed fortioꝛ eo.ſ.xp̄s ſupue
niēs in mūdū dū fortis et potēs in ꝑlio eū deui
cit:q꞉ vt ait Aug. Manu inermi et affixa cruci
debellauit aereas poteſtates: indeq꞉ arma ei⁹
in quib⁹ cōfidebat abſtulit.ſ.malicias ei⁹ dete
gendo ꝛ reprimēdo: ꝛ ſpolia eius diſtribuit:q꞉
aias fraude deceptas ꝑ fidē eccleſie diſtribuit
cōſignādas. Potētiſſim⁹ quoq꞉ in miraculis:
potētiſſimus in exēplis ꝟtuoſis.ſm illud Fuit
vir ꝓpheta potēs in ope ꝛ ſermōe.Lu.vlt. Iſte
accinxit gladiū.ſ.iuſtitie ſuꝑ lumbos ſuos: q꞉
non potētia eripuit hoīes de manu diaboli vt
poterat/ſed iuſtitia: q꞉ vez pctā noſtra.i.penā
pctōꝝ ꝑtulit in corpore ſuo ſuꝑ lignū crucis:et
corp⁹ ſuum hic dicit᷑ femur ſuū.ſ.humanitas:
quā ex femore patris traxerat ſm corpulētam
ſubſtātiam. In cui⁹ figuram dicit᷑ Gen̄.xxij.ꝙ
yſaac portāie ligna ſuꝑ humerū que deſignāt
crucē a xp̄o baiulatā. Abꝛaam portabat in ma
nu ignē ꝛ gladiū:ignē.ſ.amoꝛis ꝛ beniuolētie:
et gladiū iuſtitie:ex quib⁹ paſſus xp̄s tulit deo
diſponēte: et hoc gladio iuſtitie hoīem libera=
uit.ſm illud Eſa.xxvij.c. Viſitabit dn̄s in gla=
dio ſuo duro ꝛ grādi ſuꝑ Leuiathan ꝛc. Moꝛa
liter aūt pōt applicari ad quēlibet ꝓlatū: pre=
cipue archiep̄m qui eſt princeps ep̄oꝝ: vnde
merito pōt dici potentiſſimus qui permaxime
xp̄m repreſentat: qui dicit᷑ a Petro ap̄lo prin
ceps paſtoꝝ. Tria hic igitur notantur.

¶ Pꝛio eminentia dignitatis: q꞉ potētiſſime.

¶ Secundo congruētia operoſitatis: q꞉ accin
gere gladio tuo.

¶ Tertio continētia in ſe honeſtatis: q꞉ ſuper
femur tuum.

¶ Quantū ad primū ꝗuis §.I.

quilibet ep̄s ſit potēs in iuriſditiōe ſp̄uali que
potioꝛ eſt tp̄ali: archiep̄s tn̄ potētiſſim⁹ eſt: q꞉
Palleū archiep̄i. ſuꝑ alios ep̄os:qꝺ deſignat palleū ei⁹. Palleū
eſt inſigne oꝛnamentū archiep̄i ſumptū de coꝛ=
poꝛe beati Petri. vt de elec.ca.ſignificaſti. qꝺ
dat᷑ in ſignū plenitudinis pōtificalis dignita=
tis:q꞉ archiep̄s eſt ſuꝑ ep̄os. Unde dicit᷑ ab ar
chos qꝺ eſt ꝓnceps ꝛ ep̄s:quaſi ꝓnceps ep̄oꝝ:
non tn̄ hꝫ plenitudinē poteſtatis/ſed ſol⁹ papa
hāc hꝫ. vn̄ Juli⁹ papa. Ipſa eccl̄ia que pꝛia eſt
ſcꝫ romana ita reliq̄s eccleſijs vires ſuas cre=
didit largiendas:vt in partē ſint vocate ſollici
tudinis/nō in plenitudinē poteſtatis. ij.q.vj.q̄
ſe ſcit. Qꝫ aūt aliqui ep̄i vtāt᷑ palleo hoc eſt ex
ſpeciali priuilegio eis cōceſſo: vt dicit᷑ de ep̄o
Lucano, vt de ꝓſump.c.cū in iuuētute. Et ſm

Hoſti. debemus dicere palleū ad hoc etiā vt in
ſcribēdo ſit differētia inter palliū honeſtatis ꝛ
palleū dignitatis. ¶ Palliū eni honeſtatis qꝺ Pallium honeſtatis.
quilibet etiā laic⁹ deferre pōt/eſt ſupremū ve=
ſtimētū.i.ſuꝑ oia alia:et chlamydē vocam⁹. de
quo Mat.vj. Qui vult tecū in iudicio cōtēde=
re/ꝛ tunicā tuā tollere:dimitte ei et palliū. Et
vtrūq꞉.ſ.palliū et palleum dicit᷑ a pallicū grece
qꝺ latine dicit᷑ mot⁹. Nā palliū ſemꝑ mouet᷑:ꝛ
ſepi⁹ etiā palleū:vn̄ ꝛ miniſtri ſepe palleū aptā
do circūeunt palleatū archiep̄m. Uel dꝛ palleū
ꝛ melius a palloꝛe ſeu palleo palles. Pꝛe cete
ris eni debet deū diligere: amoꝛ autē facit ani
mū languidū/ꝛ languoꝛ vultū pallidū. ſꝫ illud
Cant.iij. Amoꝛe langueo. Debet etiā inſiſtere
talis vigilijs/ieiunijs/ꝛ abſtinētijs que faciunt
hoīem pallidū. Oꝛnatui ergo veſtiū conueniat
oꝛnat⁹ actionū. Un̄ Greg. Rōnis oꝛdo nos ad=
monet vt cūvſu pallei aliqua largiri priuilegia
debeam⁹. Sed qm̄ cū honoꝛis augmento cura
quoq꞉ ſollicitudinis dꝫ excreſcere vt cultui de
ſtiū actiōis q̄q꞉ oꝛnamēta cōueniāt:opꝫ vt eni=
xi⁹ in cūctis ſtudijs ſe veſtra fraternitas exer=
ceat: ꝛ circa ſubiectoꝝ act⁹ ſit cura vigilās. di.
c.rōnis. Repꝛehēdit aūt ipſe Greg. Johānē ar=
chiep̄m rauēnatē: eo ꝙ ꝑter cōe ius ꝛ cōſuetu=
dinē generalē extra miſſaꝝ ſolēnia palleo vte=
bat᷑:qꝺ fieri nō dꝫ. di.c.cōtra. Contra moꝛē ec=
cleſiaſticū eſt ſi nō patiētiſſime tolerat᷑ qꝺ a no
bis abſit etiā iniuſta correctio. ꝛ infra. Decoꝛa
ri palleo volum⁹ foꝛſan moꝛib⁹ indecoꝛi: dū ni
chil i ep̄ali ceruice ſplēdidi⁹ fulget ꝙ hūilitas.
¶ Ponunt᷑ aūt in palleo quatuoꝛ cruces colo In palleo quatuor cruces.
ris nigri ꝓpter moꝛtificationē viciorū que dꝫ
eſſe in palleato:vt cū ap̄lo dicere poſſit. Michi
mūdus crucifix⁹ eſt ꝛ ego mūdo. Ad Gal. vlti.
Et q̄dā dicūt ꝙ ꝓdicte q̄tuoꝛ cruces q̄tuoꝛ affe
ctiōes animi deſignāt. de quib⁹ Uirg. Hinc cu In.vj. eneidos.
piūt hoīes/gaudēt/metuūtq꞉/dolētq꞉. Pꝛia ꝙ
crux q̄ eſt in palleo an̄ pect⁹ ſignificat gaudiū.
Scda q̄ eſt in ſiniſtra deſignat ſpem. Tertia q̄
eſt retro doloꝛē. Quarta q̄ eſt a dextris timoꝛē
ꝛ iſta ſicut ꝯtraria/ſic a ꝯtrario apponūt᷑. Sed
q꞉ qn̄q꞉ hmōi affectiōes excedūt poti⁹ ſunt af=
flictiōes. Et iō in ꝓmis trib⁹ crucib⁹ apponūt᷑
acus ad pungēdū et reprimēdū ne excedāt. In
q̄rta nō ponit᷑ ac⁹:q꞉ ipſa ſecū ſuū aculeū poꝛ=
tat.ſ.timoꝛ. Uel pōt dici ꝙ ꝑ primā crucē ſigni
ficat᷑ gaudiū: qꝺ ideo ꝓponit᷑.ſ.an̄ pect⁹:q꞉ hō
dꝫ ſemꝑ incedere leta facie: ꝑ ſcdāꝫ doloꝛ:q꞉ a
ſiniſtris pādet᷑ omne malū:ꝑ tertiā timoꝛ q̄ re
tro eſt:q꞉ timem⁹ q̄ nō videmus:ꝑ quartā ſpes
ꝛ ideo ſine aculeo:q꞉ quiſq꞉ magis debeat ſpe=
rare ꝙ timere. Uel ꝑ ipſas deſignāt᷑ q̄tuoꝛ ꝟtu
tes cardinales: ꝑ primā ante pect⁹ iuſtitia: vt
ſemꝑ ſit pre oculis: ꝑ ſecūdam foꝛtitudo cōtra

aduerſa:ꝛ ideo ponitur a ſiniſtris: q: ſignificat
aduerſitates: p tertiā prudētia q̄ reſpicit pre-
terita vt bene prouideat.vñ retro ponitur. per
quartā tēperantia : q̄ nūq̄ excedit ſed alia tem
perat.Unde valerius maxi.lib.iiij.c.j. Nichil
tam magnificū tam preclarū quod non mode-
ratione tēperari deſideret. ꝛ ideo a dextris po
nitur quaſi concluſio aliarū virtutū.Et Hiero.
ait.Snia eſt phoꝝ moderatas eſſe ꝟtutes:ex-
cedētes modū vel mēſurā inter vitia reputari.

¶Quantū ad ſcdm. Opus §.II.

congruū potentiſſimo archiepo eſt vt accinga
tur gladio ſuo:vt in prōptu ipſum habeat ſecū
Gladi⁹ quadru plex. ſed hic gladius eſt quadruplex . Gladi⁹ ſupne
dilectionis.Gladius diuine ſermocinationis.
Gladius plurime paſſionis. Gladius iuſte vl-
tionis. Accingatur ergo primo archiepiſcop⁹
gladio dilectionis.Unde et primo archiepo vr
bis petro dictū fuit.Jo.vlti.Si diligis me pa-
ſce oues meas.q. d. nō vales eſſe verus paſtor
ſi me nō diligis. Nam ſi te diliges non paſces
oues meas.i.fideles meos:ſed lanā lac et car-
nes queres ex eis. Accingere ergo.i.tecū cōti
nue habe gladiū dilectionis.hic eſt gladi⁹ au-
reus quē in ſpiritu vidit iudas machabe⁹ ſibi
dari ab onia ſummo ſacerdote apparēte et di-
cēte.In hoc gladio vinces.ſ.ꝛ inimicos infer-
nales ſuggeſtores tentationū ꝛ tyrānos ꝛ here
ticos:vt lupos querentes gregē dñicū deuora
re.Mercēnarius aūt et qui nō eſt paſtor: ſi vi-
det lupū veniētē ſiue diabolū ſiue hereticū ſiue
publicanū prauū et nocentē aliis fugit:q: gla-
diū nō habet dilectionis: quo vulnerata ſe aia
deuota fatebatur dicēs . Uulnerata charitate
ego ſum. In canticis.Et vt dicit Leo papa.Er
ga corrigēdos plus agat beniuolētia q̄ ſeueri
tas. plus charitas q̄ poteſtas. plus coartatio
q̄ cōmotio.diſt.xlv.licet.De gladio diuini ſer-
monis ſic apl's oēs fideles hortať ad ipſum ha
bendū dicens ad Ephe. vj. Et gladiū aſſumite
qđ eſt verbū dei.multo magis archiepiſcopus
qui habet dirigere non ſolū laicos et clericos:
ſed etiā epos debet accingi ipſo gladio.Uiuus
eſt enim ſermo dei.vt ait apl's ad Heb.iiij.ꝛ pe
netrabilior omi gladio ancipiti ꝛc. Semp iſte
debet eſſe accinctus in vagina mentis.et cum
expedit pro loco ꝛ tpe de vagina educere pre-
dicando.admonendo.diſputando.conſulendo
ſm ſcripturas veteris vel noui teſtamenti.Un
de in figurā dicentibus apl'is.Ecce gladij duo
hic.Rndit chriſtus ſatis eſt.Luc. xxij. q: vet⁹
et nouū teſtamentū ſufficiunt ad docendum et
ad deſtruēdū oēm errorem.Uno eoꝝ fuit a pe-
tro abſciſſa auricula ſeruo pontificis altero nō
euaginato:q: p ipm vet⁹ teſtamētū oſtendiť et
aufertur falſus intellectus ſeruilis populi iu-
deorum.nam alio.ſ. nouo vti non oportet:cum
non recipiant eum. Gladiū paſſionē deſignare
oſtendit Symeon.cū ait virgini Marie Lu.ij.
Tuā ipſius animā pertranſibit gladi⁹.ſ. affli-
ctionis.ꝛ ps̄.Ferrum pertranſiuit animā eius
ſcȝ Joſeph.i.gladius afflictiōis:cū iniuſte fuit
calūniatus ꝛ incarceratus. Hoc gladio archi-
epō debet accingi ꝛ ſecū ſemper habere:vt di-
cat cum apl'o.Quis infirmatur et ego nō infir
mor:quis ſcandalizatur et ego non vror.Cum
enim quotidie cernat tot hoīes perire: tot mi-
ſerias corporales et ſpirituales.quid ei reſtat
niſi affligi ꝛ dolere? Afflictionem quoq; abſti-
nentie qua vt gladio tranſfigat ꝛ mortificet vi
tia carnis aſſumere oportet. vt dicat. Gladius
meus deuorauit carnes. Deuť.xxxij. id eſt vi-
tia carnalia.Si eñ vt ait Hiero.in loco apl'oꝝ
ſumus non ſolum doctrinā eoꝝ imitemur:ſed
etiam conuerſationem et abſtinentiā.di.xxxv.
eccleſie.vbi dicit.Eccleſie principes.i. prelati
qui delitijs affluunt et inter epulas ꝛ laſciuias
pudicitiā ſeruare ſe credūt ꝓphetic⁹ ſermo. ſ.
in michea deſcribit q eijciendi ſunt de ſpacio-
ſis domibus lautiſq; cōuiuijs et multo labore
epulis conquiſitis . Et ſi vis ſcire quo eijciēdi
ſunt:lege euangeliū:q: in tenebras exteriores
vbi erit fletus ꝛc.Matth.xxv. Sed ꝛ gladium
vltiōis peccatoꝝ aſſumat : vt nō diſſimulet ſed
puniat:vt dicat per effectum. Si acuero vt ful
gur gladium meū:ꝛ arripuerit iudiciū manus
mea:reddam vltionem hoſtibus meis. Deuť.
xxxij. Hoſtes dei et prelati veri ſunt peccato-
res/precipue obſtinati.Unde proſper. Si cri-
minoſi nec leui medicamēto penitentie ſeu pa
tientie ſanati ſunt:veluti igne pie increpatio-
nis vrendi ſunt : q ſi nec ſic medela proceſſerit
in eos qui diu portati et ſalubriter obiurgati
corrigi noluerunt : tanq̄ putride corporis par
tes debent ferro excōmunicationis abſcindi:
ne putredinis ſue contagione reliquos corrū-
pant.xxiiij.q.iij. ecce. Exēplo moyſi ducis po-
puli.hic enim vt ait Grego. xx. moraľ. mox vt
culpe veniā ne deleretur obtinuit. ſ. in monte
orās ꝓ pplo illo poſt idolatriā perpetratā in vi
tulo aureo : rectitudinis zelo ſuccenſus inquit
Ponat vir gladiū ſuper femur ſuū. Ite ꝛ redi-
te de porta vſq; ad portā et per caſtrorum me-
diū:et occidat vnuſquiſq; fratrē ꝛ amicū ꝛ ꝓxi
mū ſuū : et ceciderūt vigintitria milia. di. xlv.
diſciplina. In iudicādo aūt q̄ ſunt obſcura de-
bet vti gladio magne prudētie ꝛ equitatis.exē
plo ſalomonis:qui ad inueniendā veritatem q̄
clare probari nō poterat ait. Afferte michi gla
dium ꝛc.iij.Reg.iij. c. in cauſa illarum mere-
tricum contendentium de filio mortuo.

¶ Quantũ ad tertiũ debet §.III. archiep̄s vt potentiſſim⁹ in ꝟtute mentis acingi gladio occaſionis vitiorũ ſup femur ſuũ.i. ſenſualitatē. vt feriat illicitos motus ſeu paſſiones ei⁹. Ut eñi dicit ſymmachus papa. Uiliſſimus cōputādus eſt ſi ſciētia ⁊ ſanctitate non precellat: qui eſt honore preſtantior.i.q.i. viliſſimus. In cui⁹ figurā legit̄ ꝙ cũ ſaul fact⁹ eſſet rex dñi nutu eminebat ſuper populũ ab humero ſurſum.i.Reg.x.c. q₂ qui regit alios debet virtute multũ eos precellere. Nomen ergo ep̄i conueniat actioni: ⁊ actio reſpondeat nomini. Dicitur enim ep̄s ab epi qđ eſt ſupra ⁊ ſcopos qđ eſt intentio. quaſi ſup alios debet intēdere ad curā eoꝝ. ⁊ primo ſui. vt dicitur. viij.q.i. qui ep̄atũ. Archiep̄s dicit̄ quaſi princeps epoꝝ. q₂ permaxime debet intendere et virtutib⁹ eminere. Reſpondeat ergo actio nomini. ait Ambro. in paſtorali. ne ſit nomē inane: honor ſublimis: ⁊ vita procliuis: deifica profeſſio ⁊ illicita actio: religioſus amict⁹: et irreligioſus profectus: gradus excelſus ⁊ deformis exceſſus: cathedra ſublimior et cōſcientia humilior: locutio colũbina et mēs canina. Sicut enim nichil eſſe dicimus ep̄o excellenti⁹: ſic nichil miſerabilius ſi de vita ſancta periclitatur ⁊ in crimine teneatur. q₂ quanto gradus ep̄alis altior: tāto ruina grauior. Et ideo magna ſublimitas magnā debet habere cautelā: quia cui pl⁹ creditur plus ab eo exigetur ſicut ſcriptum eſt. q₂ optimis permixta ſunt peſſima: et potētes potenter tormenta patientur. Sapien. vj. Et iudicium duriſſimum fiet his qui preſunt. ibidem.

¶ De patriarchis primatib⁹ ⁊ archiep̄is quo ad eorum iuriſditionem. Capitulũ.iiij.

De patriarchis primatib⁹ ⁊ archiep̄is quo ad eoꝝ poteſtatem et dignitatē. Nota ꝙ ſm Ray. p̄triarche et primates ſunt minores papa et maiores archiep̄is: ⁊ p̄triarcha ⁊ primas ſupponunt ꝓ eodē. Nam inter patriarchā ⁊ primatē nō eſt realis differentia ſed vocalis. vt diſt. xcix. prouincie. ꝓprie tñ dicunt̄ patriarche quattuor principales.ſ. cōſtantinopolitan⁹: alexandrinus: antiochenus: ⁊ hieroſolymitanus. Et ſm ordinē hic poſitũ eſt eoꝝ maioritas ſeu dignitas attendēda. vt de priuile. c. antiqua. Aliũ vero ꝓprie dicuntur primates vt aq̄legienſis: grādēſis bituricēſis: ⁊ cantuarienſis: et hmōi. De primis quattuor patriarchis ⁊ de eoꝝ prioritatibus ⁊

Priuilegia patriarcharũ. autoritatib⁹ habes di.xxij. per totũ. ¶ Priuilegia autē quattuor patriarcharũ principaliũ ſunt iſta quattuor. Primũ eſt ꝙ poſtq̄ receperint palliũ a ſede ap̄lica conferunt ipſi metropolitanis palliũ qui ſunt ſub eis. Scđm eſt ꝙ recipiũt fidelitatis et obediētie iuramētũ ꝓ ſe et romana eccleſia. Tertium eſt q₂ faciũt vbiq₃ ante ſe crucem deferri. niſi vbi papa fuerit aut eius legatus vtens inſignijs papalibus: et niſi in vrbe romana. Quartum eſt q₂ appellat̄ ad ipſos omiſſis medijs. hec omnia habent̄ extra de priuile. c. antiqua. ex tex. ⁊ gl. p̄cipue Jnno.

¶ Juriſditionē aũt habēt patriarche ſiue primates in ſubditos ſuffraganeoꝝ ſuorum ſm Ray. in octo caſib⁹. Prim⁹ eſt cũ appellat̄ ad eos. diſt. xcix. prouincie. Scđs cũ vacat eccleſia metropolitana: ⁊ poſtulat̄ primas vt diſponat de rebus ad metropolitanũ pertinentibus ſc₃ cuſtodiendis. vt de offi. or. c. preſenti. lib. vj. Tertius ex cōſuetudine vel priuilegio. hos duos habes. ix.q.iij. cōqueſtus. Quartus cũ ſup arduo negocio dubitat̄: nec poteſt in ꝓuinciali cōcilio terminari. tũc eñi metropolitan⁹ debet primatē cōſulere. di. xviij. de cōcilijs. Quintus cũ metropolitanus eſt negligēs ⁊ remiſſus: tũc pōt ſupplere defectũ ei⁹. ix.q.iij.c. cum ſimus. Sextus ſi aliq̄s cōquereret̄ de archiep̄o p̄mas eſſet iudex. xj.q.i. ſi cleric⁹. Septim⁹ ſi ſubdit⁹ metropolitani cōq̄rat̄ primati ꝙ iniuſte eũ excōicauit: ⁊ primas remittit eũ ad metropolitanũ vt abſoluat: ⁊ ille nō poſſit abſolutionē obtinere: poterit abſoluere patriarcha: ita ꝙ precipiat ei ꝙ metropolitano ſatiſfaciat. al's reducat eũ in eandē ſententiā. de offi. or. c. ad reprimendā. Octau⁹ ꝙ ſi archiep̄s vel ep̄s fecit mādatũ iniuſtũ vel illicitũ: et ſubditus appellauit ad papā: pōt p̄triarcha determinare ꝙ ſubdit⁹ legitime appellauit. de appel. c. ſollicitudinē. Archiep̄s et metropolitanus ſynonyma ſunt et oīno ꝓ eodē ſupponũt. Sed archiep̄s dicit̄ ab archos qđ eſt princeps et ep̄s quaſi p̄ceps Metropolitanus. episcoporũ. Metropolitanus ꝟo a metros qđ eſt menſura ⁊ polis qđ eſt ciuitas: q₂ ſub certa mēſura.i. numero ciuitatũ cōſtituitur. vj.q.iij. ſcitote. nō tamē eſt neceſſe ꝙ habeat illũ tantũ numeruz ſub ſe ſc₃ decē epoꝝ. vt ibi đr Archiep̄s nō poteſt ꝯpellere ſubditũ ſuffraganei ſui ad ſuſcipiēdas cōmiſſiones eius in cauſis niſi ſit cōſuetudo. de foro cōpe. c. romana. lib. vj. et extra de offi. ordi. c. paſtoralis. Sup quo. c. dicit Hoſtiē. ꝙ cũ ep̄s ſubſit archiep̄o: q₂ pingui⁹ ius habet in eũ q̄ in ſubditũ ipſi⁹ pōt archiep̄s ep̄m cogere vt cōpellat ſubditũ ad ſuſcipiendũ Et ſi ep̄o infra certũ tempus ſibi aſſignatũ hoc facere neglexerit nec aliqđ iuſtum pretēderit. demũ pōt cogere vtrũq₃. arg. extra de offi. ord. c. quāto. in fi. ⁊. c. irrefragabili. §. exceſſus. Cōcor. Berñ. etiā ſi ab epiſcopo appellatũ fuerat.

¶ Sed hic ſciendũ ꝙ iure nouo archiep̄s cauſas que per appellationem vel alio iure metropolitico deferũt̄ ad ipſum nō poteſt audire ſeu

cōmittere alibi ꝙ in ſua ciuitate vł dioceſi: aut in eis in quib⁹ appellatū extitit: vel cauſe ipſe cōſiſtūt: niſi aliud ſibi cōpetat de cōſuetudine. ex̄ de offi.or.c.vt litigātes.li.vj. ¶ Archiep̄s non hꝫ iuriſditionē in ſubditis ſuffraganei ſui niſi in ꝗbuſdā caſib⁹ ꝗ notāt ex̄ de offi.or.c.paſtoralis. Prio ꝗdē cū deuiāt i diuinis officijs a conſuetudine metropolitane eccłie.xij.di.de his. Itē qñ ſubdit⁹ ep̄i delinquit in dioceſi archiep̄i.vj.q.iij.placuit. In hoc enīꝫ caſu efficit aliqs de iuriſditiōe cuiuſlibet alteri⁹. Itē ſi hꝫ prediū in dioceſi ſua. ex̄ de fo.cōpe.c.ſi. Et iſte etiā caſus ꝑtinet ad quēcūqꝫ aliū. ¶ Itē ſi cauſa deferꝛ ad eū ꝑ appellationē. ex̄ de offi.leg.c.j.ꝛ de offi.or.duo. Itē cū abſolut⁹ ab archiep̄o nōvult parere ep̄o. ex̄ de offi.or.ad reprimēdā. Iteꝫ ſi criminalis cauſa ſit inter ep̄m ꝛ clericū ſuū/ debet deduci ad ſynodū in qua p̄eſt archiep̄s.vj.q.iij.c.j. Item ſi clericus hꝫ ciuilem cauſam cōtra ep̄m ſuum.xj.q.j.c.ſi clericus. Item qñ ep̄s negligens eſt in eo qđ facere debet.ix.q.iij.cum ſimus. ex̄ de ſen.excom.ca.ꝑ tuas.et de appel.c.qua fronte. Itē qñ defuncto ep̄o eccleſia idoneos clericos nō hꝫ.xij.q.ij.nō liceat. Item cū euidens eſt ſentētiam ep̄i eſſe iniuſtā. ex̄ de appel.ca.ſollicitudinē. Item cum viſitat ꝓuinciam. ex̄ de preſcriptio.c.cum ex officij.ꝛ de cenſi.c.ſopite.ꝛ.c.cum nuper.

¶ Per ſolam vacationē ep̄alis §.I.

ſedis nō archiep̄s ſed capitulum ſuppletvices ep̄i. ex̄ de ſup.neg.prela.ſi ep̄s.ꝛ.c.eccleſie.lib.vj. Siłiter ſi ep̄s ſit excōicat⁹. ex̄ de ſup.negli.prela.romana.lib.vj.aut captus a paganis.vt in ca.predicto ſi ep̄s. ¶ Sed nūquid archiep̄s pōt eccleſie cathedrali vacāti dare viſitatoreꝫ? Rñdeo nō: niſi forte capitulū in ſpūalib⁹ ꝛ temporalib⁹ negligēter vel male adminiſtret: tūc eñi vocato capło ꝛ cauſe ſup hoc cognitiōe premiſſa viſitatorē ſeu miniſtratorē poterit deputare: ꝗ ꝙuis habeat legitimā adminiſtrationē in ſpūalibus ꝛ tp̄alibus/ tñ illa bñficia ꝗ ad ſolam ep̄i collationē ꝑtinent cōferre nō pōt ſi ab alio ꝙ a romano pōtifice fuerit deputatus. ex̄ de ſup.neg.prela.c.eccłie.lib.vj. ¶ Archiep̄s pōt ꝓuinciā ſuā viſitare: lꝫ nō ſint ei⁹ ſuffraganei negligētes/ ꝛ iterare viſitatiōes/ ꝛ ꝓcurratiōes recipe nō obſtante cōtraria cōſuetudine: ꝛ dum viſitat pōt cōfeſſiones ſubditorū ſuffraganeoꝝ ſuoꝝ audire/ ꝛ abſoluere/ ꝛ penitētiam iniungere. ex̄ de cenſi.ꝑpetuo.lib.vj. Sed vtrū aliquid poſſit recipere vide infra.c.ꝓximo de eius viſitatione. Archiep̄s pōt cōciliū celebrare irrequiſito primate.diſt.xcij.ſi quis ep̄s vacans.et.ix.q.iij.c.ij.et.iiij. Archiep̄s tranſiens per queuis loca pōt facere ante ſe crucem portari: benedicere populo: in pōtificalibus celebrare ꝛ hmōi. Similiter ep̄s etiā in locis exēptis ſue dioceſis.c.archiep̄s.in clemē.

¶ De pallio quo vtunꝛ papa §.II.

patriarche/ ꝛ archiep̄i. Et papa quidē ſemꝑ et vbiqꝫ vtiꝛ eo. Patriarche autē ꝛ archiep̄i ſolū eo vtunꝛ infra miſſaꝝ ſolēnia in qualibet eccleſia ſue ꝓuincie: non aūt ſi egrediaꝛ eccłiam: vt in ꝓceſſione. vt de vſu pal.c.j.et hoc in dieb⁹ in quib⁹ cōcediꝛ in priuilegio ſuo: alꝛ nō pōt. ſed bene pōt qñcūqꝫ ſine pallio celebrare. e.ti.c.ſi. Eſt aūt palliū illud quoddā ornamentū ad modum ſtole ſacerdotalis cū quibuſdā crucib⁹ nigris intextis qđ deferꝛ ſupra alia ornamenta circūdans pectus ꝛ humeros ad modū corone ante dependēs: ſignificat aūt plenitudinē pontificalis officij. eo.ti.c.niſi. Debꝫ aūt peti a papa infra tres menſes a tp̄e cōſecratiōis vel cōfirmatiōis ſi ante fuerat cōſecratus: alꝛ ſi petitum nō fuerit infra dictū tēpus legitimo impedimēto ceſſante poterit de hoc accuſari: et etiā de dignitate remoueri. vt diſ.c.ca.qm̄. Et debꝫ peti cū inſtātia. di.c.priſca. Et debet petēs preſtare ſacramentū fidelitatis ꝛ obediētie romane eccłie. di.c.optatū.ꝛ de elec.ſignificaſti. Itē in datiōe pallij debet dari nouū priuilegiū/ vel antiquū cōfirmari. diſt.c.ſcriptorū. Item recepto pallio et non ante pōt ſe archiep̄m noiare. eo.ti.niſi. Nec ante pōt conuocare cōciliū: nec cōficere chriſma: nec dedicare baſilicas: nec ordinare clericos: nec ep̄os conſecrare. vt ex̄ de elec.c.ꝙ ſicut. Item nō pōt archiep̄s pallium ſuū alteri cōmodare: qꝛ palliū eius in perſonā nō tranſit: vnde debet cum eo ſepeliri. eo.ti.ad hoc.ꝛ.c.ex tenore. ¶ Dies aūt in quib⁹ pōt archiep̄s vti pallio ꝛ ſolū in miſſaꝝ ſolēnijs ꝓparatus ſunt hi. vt nota.ſuper.c.ad honorē. ex̄ de aucto.ꝛ vſu pal. Natiuitas ſaluatoris/ feſtū ſequēs beati Stephani ꝛ ſcti Johānis euāgeliſte: circūciſio dñi ꝛ epiphania: in ramis palmarū et in cena dñi: in ſabbato ſctō: in trib⁹ dieb⁹ reſurrectiōis dñice ꝛ pētecoſtes: natiuitas Johannis baptiſte: in feſtis oīm apłoꝝ: in feſtiuitatibus ſancte Marie: in feſto oīm ſanctorū: in dedicatiōe eccleſiarū: in principalibus feſtiuitatibus eccleſie ſue: in ordinatiōibus clericoꝝ: ꝛ in die anniuerſaria ſue cōſecrationis.

¶ De viſitatiōe fienda per ep̄os et alios prelatos. Capłm.v.

INtende ad viſitandas oēs gentes: et nō miſerearis oībus ꝗ operanꝛ iniquitateꝫ. pš.lviij. Loquiꝛ pš. ad dñm deū poſtulās per aſſumptionē humanitatis eius viſitationē: dum dicit Intēde ad viſitādas om.gen. quod aliubi

pſ.cv. aptius loquēs ait. Viſita nos in ſalutari tuo. Scđo prenūciat defectū participatiōis ſalutis ſue incarnatiōis cum ſubdit Nō miserearis.i. nō misereberis oīḃ⁹ qui operanẗ iniquitatē ſcʒ qui pſeuerāt in malis. Nam (vt ait Hiero.) Aſſidue peccantiū nō miſereẗ deus. Exaudita aūt fuit oratio ꝓphete: qꝛ in viſceribus viſitauit nos oriēs ex alto. Illuminare his qui in te.et in vm.mor.ſe.ad diri.pe.no.in viā pacis. Luce.j. Vñ notaẗ ex ipſa viſitatione ſui p incarnationē intima miſeratio: qꝛ p viſcera mie ꝛc. Vñ Hiere.xxxj.c. In charitate perpetua dilexi te: ꝓpterea attraxi te miſerans.ſ.ſuſcipiēs humanitatē. Et noſtra illuminatio/ qꝛ viſitauit illuminare his qui in tenebris ꝛc. ideſt ad illuminandū. Et affectuū ꝛ actuū noſtroꝝ rectificatio/ qꝛ ad dirigēdos pedes noſtros in viam pacis: ſm illud Eſa.lxvj. ¶ Ponam viſitationē tuam pacē. Cum igiẗ eṗs quilibʒ vices teneat ſummi pontificis Jeſu xp̄i/ debet ip̄m viſitādo imitari in viſitatione gregis ſibi cōmiſſi: et lʒ xp̄s tm̄ ſemel viſitauerit per incarnationē/ viſitat tm̄ pluries ꝛ frequēter fideles ſuos ꝛ p gratiarū munera/ ꝛ per diuerſa beneficia/ ꝛ multa flagella. Sic et eṗs debet viſitare plebem ſibi cōmiſſam pluries: et ad min⁹ ſemel p annū: vt iura ſtatuūt. Vñ diciẗ.x.q.j.decreuimus. Decreuim⁹ vt antique cōſuetudinis ordo ſeruetẗ: ꝛ annuis vicibus ab ep̄o dioceſes viſitenẗ. Et ſi qua forte baſilica fuerit reperta deſtituta ordinatiōe eius reparari precipiaẗ. Qđ ſi nō poſſet impeditus infirmitate vel alia cauſa iuſta: p alios viſitare debet. Vñ in ſequenti ca.diciẗ. Ep̄m per cūctas dioceſes/ parrochiaſqꝫ ſuas p ſingulos annos ire opʒ: vt exquirat quo vnaqueqꝫ baſilica in reparatiōe ſui indigeat. Qđ ſi ipſe aut languore detētus/ aut aliīs occupatiōibus implicat⁹ adimplere nequiuerit: preſbyteros ꝓbabiles aut diacones mittat: qui et redditus baſilicarū ꝛ reparatiōes ꝛ miniſtrantiū vitam inquirāt. Vbi dicit archid.ꝙ hoc verbum oportet aliqñ eſt neceſſitatis/ aliqñ honeſtatis verbū. Sed hic non videtur ꝙ ſit neceſſitatis verbū. vt.s̄.ea.q.c.regenda. Et ꝗuis glo. dicat ꝙ cū ſubeſt cauſa neceſſaria/ tūc ſingulis annis pōt viſitare: alˀs ſi non eſt neceſſitas/ de triēnio in trienniū viſitabit. vt de offic.archid. c.vt archidiacon⁹. Sed addit archidiaconus ad glo.dicas ordinarium eſſe vt ſemel viſitenẗ eccleſie annuatim: ſiue ſit neceſſitas ſiue nō. vt in p̄dicto ca.decreuimus. Sed ſi fuerit neceſſitas/ viſitabit quotiens fuerit opportunū. exẗ de hereti.c.ad abolēdam. Et ſic intelligas oīa iura dicentia pluries poſſe viſitare in anno ſm Goffre. Nec obſtat de cēſi.c.cum venerabilis. vbi diciẗ ꝙ bis in anno ep̄s ꝓcurationeʒ accipiat que datur ꝓ viſitatione: qꝛ illud intelligo cū a fundatione monaſterij onus bine ꝓcurationis fuit illi impoſitū: vel forte monaſteriū illud conſueuit bis viſitari in anno ab illis ep̄is. Iteʒ dicit archidiaconus ſup verbo vnaqueqꝫ baſilica.ꝙ per hoc ſoluta eſt queſtio an dioceſanus habeat viſitationē in eccleſijs nō habētib⁹ curā aiaꝝ: ꝛ eſt dicendū ꝙ ſic. vt ptʒ p predicta vba. Nā videbit an eccleſia ſit ornata vel cooperta ꝛ hmōi. Et ſi nō poterit ad vnūquēqꝫ locū declinare archiep̄s: vt qꝛ ſunt niues vel inundatiōes aquarū vel alia iuſta cauſa: ad vnū ſaltem locū congruū clericos et laicos ſtudeat cōuocare. vt de cenſi.romana.lib.vj. Ad ipſum ergo ep̄m pōt dirigi verbum pſ̄.intende ad viſi.ꝛc.vbi tria poſſunt notari circa viſitationē.

¶ Primo ꝙ fiat affectualiter ꝛ cum ſubditoꝝ vtilitate.ibi. Intende ad viſitandas.

¶ Secundo ꝙ fiat vniuerſaliter et cū modorū varietate.ibi. Omnes gentes.

¶ Tertio ꝙ fiat miſericorditer ꝛ cū flagellorū ſeueritate.ibi. Non miſerearis.

¶ Quantū ad primū debet §.I.

viſitatio fieri ex affectu charitatiuo ꝛ nō ꝓ vtilitate nō ſua ſed ſubditorū: qꝛ diciẗ Intēde ad viſitādas. nō dicit ad dominādū/ vel ad epulandum/ vel ad lucrandū: ſed ad viſitandū. Aliqui em̄ viſitāt ſubditos cū multis equitaturis ꝛ famulis: acſi ſint dn̄i vel poti⁹ tyrāni. de quibus dñs p Ezechielē ait. Vos cū auſteritate impe- Ezech. rabatis ꝛ cū potentia. Cū tm̄ dicat Petr⁹ apl̄s xxxiiij. ep̄is.j.Pe.v. Non quaſi dominātes in clero/ ſed forma facti gregis ex aio. Ex conciẗ.cabiloñ.diciẗ.x.q.iij.cauēdū. Cauēdū ſane eſt ne cū ep̄i p parrochias ſuas peragrāt quādā nō ſolum erga ſubditos/ ſed erga ſocios tyrānidem exerceāt: ne (qđ abſit) nō cum charitate ſed cuʒ quadā iactātie temeritate ſtipendia ab eis exigant. Et dicit ibi glo.ꝙ ſubditos appellat laicos ꝛ ſocios clericos. Alij vero viſitāt ad epulandū ꝓcurantes ſibi parari lauta cōuiuia: et ſic longi temporis victū breuis hora cōſumit. vt dicit Innocē.extra de cenſi.c.cū apoſtolus. vnde ibi diciẗ. Nec ſumptuoſas epulas querant: ſed cum gratiarū actione recipiāt quod honeſte ꝛ cōpetenter fuerit illis miniſtratū. Et x.q.iij.illud.dicitur ꝙ ep̄i non debent cōpellere preſbyteros aut clerū parrochiarū ſuarum ſupra vires ſuas eis cōuiuia p̄parare. Vbi dicit glo.ꝙ comedet ep̄s carnes veruecinas/ vel vaccinas/ vel porcinas: vel tria oua cuʒ aceto. Et in dicto ca.cauendū. dicit glo.ꝙ ea que domi cōſueuit expēdere expēdet dum eſt in via.ſ. in viſitando. vt in autē.de man.princi.§.illud. coll.iij. Alij viſitant ad lucrandū pecunias: cū

tñ dicat apl's.ꝙ nõ debẽt filij parentibꝰ theſaurizare:ſꝫ parẽtes filijs. Et huic prouiſum eſt ꝑ c.romana.de cẽſi.li.vj. vbi precipit ſub interminatione maledictionis eterne: vt epi viſitãtes nichil recipiant preter ꝓcurationẽ victus cũ familia ſua ab eccleſijs quas viſitant:⁊ non viſitãtes nichil percipiãt rõne viſitationis nec etiã procurationẽ. Que cõſtitutio infra ponit ad litterã cũ ſua declaratione. Intendãt ergo nõ ad iſta:ſed ad viſitãdũ. Viſitat ſiquidẽ medicus egrũ ad curandũ.Matth.xxv. Infirmꝰ fui et viſitaſtis me.Viſitat amicus ſociũ tribulatũ ad ꝯſolãdũ: ſicut tres amici Iob cũ viſitauerũt afflictũ Iob.Viſitat paſtor gregẽ ad cõgregãdũ et defenſandũ.Ezech.xxxiiij.dicit dñs.Viſitabo oues meas ſicut paſtor viſitat gregẽ ſuũ. Sic prelati debent ſubditos viſitare ad curandas infirmitates vitioꝝ:ad ſubleuãdas neceſſitates miſeroꝝ:ad vniẽdũ et regulãdũ actiões ſubditoꝝ:⁊ ſic vtiliter viſitẽt ꝓut docet.x.q.j. placuit.vbi dr. Placuit vt per ſingulas eccleſias epiſcopi ⁊ per dioceſes ambulãtes primũ diſcutiãt clericos:quõ ordinẽ baptiſmi teneãt vel miſſaꝝ et qualiter quecũq; officia in eccl'ia peragãt. Et ſi recte q̃dẽ inuenIant deo gratias referãt. Si aũt minime/docere debẽt ignaros et hoc modis oĩb⁹ precipere:ſicut antiqui canones iubẽt.⁊ poſtea in eo.c. dicitur ꝙ debent etiam populũ docere vt vitia fugiant ⁊c.vt infra dicetur.vbi glo.ſuper verbo ignaros.ar.cõtra illos epiſcopos qui ſtatim ſuſpendunt ſimplices ſacerdotes.vt.xxxviij.diſt.ſedulo.

Quãtũ ad ſcðm principale §.II.

ſcꝫ ꝙ viſitatio debet fieri vl'r ⁊ cũ modoꝝ varietate innuitur hoc cũ dr. Ad viſitãdas om.gen. id eſt quoſcũq; ſibi ſubditos cuiuſcũq; ſtatus:⁊ laicos ⁊ clericos ⁊ religioſos et eccleſias collegiatas ⁊ nõ collegiatas: parrochiales ⁊ regulares:ſimplices ſubditos et prelatos hoſpitales et oẽs de ſua dioceſi: niſi ſint exempti a ſua iuriſditiõe.qui de hmõi non habet ſe intromittere:iudicare vel viſitare.Et qꝛ hmõi gẽtes varie ſunt cõditionis ⁊ ſtatus:⁊ ideo vario modo ſe debet habere ad eos in iudicando. In ipſa autẽ viſitatiõe tria habet facere:ſcꝫ docere per predicationẽ vel collationẽ: inquirere illorum mores et conuerſationem: corrigere illoꝝ trãſgreſſionẽ. Et quo ad primũ: nã de alijs duobꝰ infra dicetur. Predicare debet populo in cõi ad eccl'iam cõuenienti per ſe vel per aliũ. Vñ dr in di.c.placuit.x.q.j.ꝙ poſtq̃ epi clericos ſuos diſcuſſerint vel docuerint:cõuocata plebe illiꝰ eccleſie doceant illas vt errores idoloꝝ fugiãt: vel diuerſa crimina.i. adulterium:periurium: falſum teſtimonium:et reliqua pctã mortifera et quod nolunt ſibi fieri alteri nõ faciãt. Et vt credant reſurrectionẽ oĩm ⁊ diẽ iudicij in quo vnuſquiſq; ſm opera ſua recepturus ſit: et ſic poſtea eps de eccleſia illa proficiſcatur ad aliã. Predicatio aũt cõmunis et apta ad populum poteſt eſſe:vel de duodecim articulis fidei: vel de ſeptẽ vitijs capitalibꝰ:vel de decẽ preceptis vel de ſeptẽ ſacramentis:vel de ſeptẽ virtutibꝰ vel de ſeptẽ donis:vel de beatitudinibꝰ:vel de alijs materijs moralibꝰ: prout videtur expedire ſm qualitatẽ et capacitatẽ audientiũ. viij.q.j.oportet. Si eccleſia eſt collegiata habẽs plures clericos vel canonicos ipſis capitulariter cõgregatis dicat per modũ collationis q̃ pertinent ad ſtatũ eoꝝ agendũ.et ſi ſunt religioſi vel moniales ſimiliter in capitulo faciat exhortationem de pertinẽtibus ad religionem.de qbꝰ habes multa ſupra in titu.de religioſis.

Quantũ ad tertium principale §.III.

quod eſt in correctione defectuũ qui reperiuntur in viſitatione. Sciendũ ꝙ in huiuſmodi debet vti miſericordia et ſeueritate: qð innuitur in hoc quod dicitur. Non miſerearis omnibus qui operantur iniquitatẽ. Debet eñ miſereri delinquentibus ſed non omnibꝰ. Nã recognoſcentibꝰ defectum ſuũ ſine accuſatione et ſe humiliantibus eſt miſerendũ. Unde Hiero. Ubi peccator intelligens vulnus ſuũ tradit medico ſe curandũ/illi nõ eſt virga neceſſaria: ſed ſpiritus lenitatis.de pe.diſt.j. importuna. Et ſimiliter in his que cõmittuntur ex fragilitate:nõ ex habituata malicia que nec ſunt ſcandaloſa poſſunt etiam et debent miſericorditer puniri.vt diſt.l.c.quia. Cõtumacibus vero ⁊ ex ſuperbia peccantibus nõ eſt miſerendũ. Unde Greg.ij.q.iiij.c.quanto.ait. In cõtumacia pſiſtentibꝰ ſeueros eſſe nos cõuenit.ſm illud Virgilij. Parcere ſubiectis et debellare ſupbos. Similiter non eſt miſerendũ his qui operãtur iniquitatem poſt plures admonitiones. Unde Siricius papa ait. Ferro neceſſe eſt vt abſcindantur vulnera que fomentorum non ſumpſerunt medicinam.diſt.lxxxij.c.plurimos. Similiter qui operãtur iniquitatem infectiuã alioꝝ vt diſſeminãdo doctrinã hereticã non eſt miſerendũ ſed ſeuere puniendũ.j.Cor.v. Auferte malum a vobiſipſis. Modicũ enim fermẽtũ totam maſſam corrũpit. Et Hiero. Arrius vna ſcintilla in alexandria fuit:⁊ quia cito nõ extincta eſt:totũ orbem depopulata eſt flãma eius. xxiiij.q.iij.reſecãde. Similiter quãdo aliquod ſcelus reperitur diffuſum in multos precipue clericos:nõ eſt miſerendũ ſed ſeuere puniendũ cũ eſt manifeſtũ:qꝛ vt dicit lex. Multis graſſantibus opus eſt exemplo, et hoc niſi timeatur

maius ſcandalū ⁊ malū ex punitiōe ꝙ vtilitas
et bonū. ar.l.di.c.vt conſtitueret. Et breuiter
vt dr de cēſi.c.romana.lib.vj. Ad ſubditorum
emēdationē viſitans per ſalubria monita: nūc
lenia nūc aſpera iuxta datā ſibi a deo ꝓuiden-
tiā diligēter intendat. Corrigere aūt ⁊ punire
poteſt varijs modis.qꝛ ꝑ excōicationē:ſuſpen-
ſionē/⁊ interdictū:incarcerationē:flagellatio-
nē: penā pecuniariā: relegationē:depoſitionē
ſm qualitatē exceſſuū.de qb⁹ penis habes ple
ne.j.de cenſuris eccleſiaſticis in pluribus capi
tulis. et ſic puniendo dicere potuit illud Pſ.
lxxxviij. Uiſitabo in virga iniquitates eorum.

¶ Forma autem tenenda §.IIII.

in viſitatiōe ab archiepīs quo ad ꝓpriā dioce-
ſim et dioceſes ſuffraganeoꝝ:⁊ ab epīs quo ad
ſubditos ſuos: et de ꝓcurationib⁹ eis fiendis
habet ex de cenſi.c.j.li.vj. Que hic ex integro
ponet cū declarationib⁹ doctoꝝ:et eſt hec Ro-
mana eccleſia.⁊.j.Statuimus vt qlꝫ archiepꝰs
ſuā volens viſitare ꝓuinciā: prius eccleſie ſue
caplm atqꝫ ciuitatem⁊ dioceſim plene viſitare
ꝓcuret ꝓpriā.Nec ſit ſolū erga maiorū ſꝫ etiā
minoꝝ eccleſiarū: nec circa clericorū tm̄ ſꝫ etiā
pplꝰoꝝ viſitationē intēt⁹.Et ſi cōmode vel abſqꝫ
difficultate accedere ad vnāquāqꝫ nō poterit:
de plurib⁹ locis ad vnū congruū clericos ⁊ lai
cos ſtudeat cōuocare:ne i illis viſitatio poſtpo
natur.¶ Deinde liceat ei ꝑ totā prouinciā vel
ei⁹ partē viſitatiōis officiū exercere: ciuitates
et dioceſes:ſuffraganeos ſuos⁊ eorū ſubditos
cathedraliū et aliarū ecclīarū capitula et mo-
naſteria:ecclīas et alia religioſa ⁊ pia loca cle
ricos et pplꝰos libere viſitando ac ꝓcuratiōes
a locis tm̄ ſe recipe viſitatis. Ex quo tñ aliquā
de ipſis dioceſib⁹ viſitare ceperit: nūꝙ poſtea
ſiue totū ſiue partē eius viſitauerit:reuertatur
cauſa viſitationis ad illā priuſꝙ oēs reliq ipſi⁹
prouincie dioceſes in toto vel in parte(quas ſe
cure viſitare poterit) et ſua denuo fuerint viſi-
tate. Nꝫ ſi forte eadem dioceſis vel aliqua ibi
eccleſia plus alijs indiguerit viſitari:tūc aliaꝝ
viſitatiōe intermiſſa redeat ad eandē: ſi a loci
dioceſano reqſitus extiterit:vel de oim̄ aut ma
ioris partis epoꝝ eiuſdē ꝓuincie ꝓceſſerit cō
ſilio et aſſenſu:ad qꝺ ijdē ſe ꝓnos exhibeāt: ne
animaꝝ ꝓfectus aliquatenus negligat.¶ Si
vero malicioſe in his difficultatē aliquā exhi-
buerint:archiepꝰs licentiā ſuꝑ hoc a ſede apo-
ſtolica poſtulet cōfidēter. ¶ Poſtꝙ aūt ſemel
oēs prouincias ſue dioceſis viſitauerit:licitum
ſit ei poſtea(prius tñ ſuffraganeoꝝ ſuoꝝ reqſi-
to cōſilio:⁊ ipſi⁹ diffinitione ſuꝑ hoc habita co
rā eis que in ſcriptis redigi volum⁹:vt poſſint
alijs eſſe nota) viſitationē per eandē reiterare
prouinciā iuxta modū ſuperi⁹ annotatū:etiam
ſi nō interueniat in hoc ſuffraganeoꝝ ipſoꝝ aſ-
ſenſus:illā ſemꝑ ꝓuidētiā adhibēdo:vt in po-
ſterioꝛib⁹ viſitationib⁹ illas ecclīas:eoſqꝫ cle-
ros et pplꝰos prius viſitet q nō fuerāt ab eo in
prioribus viſitati niſi magis ſit alijs viſitatio-
nis offm̄ opportunū.Sane hmōi impēſur⁹ offi
ciū ꝓpoſito xᵇo dei querat de vita ⁊ cōuerſa-
tiōe miniſtrātiū in eccīijs et locis alijs diuino
cultui deputatis:ac ceteris que ad officiū ipm̄
ſpectāt:abſqꝫ coactione ⁊ exactiōe qualꝫ iura-
mēti ad ipoꝝ emēdationē per ſalubria monita
nunc lenia:nūc aſpera iuxta datā ſibi a deo ꝓ-
uidentiā diligenter intendēs. Nꝫ ſi de aliqb⁹
orta fuerit infamia cōtra eos:ordinarijs ipoꝝ
vt ſuꝑ his diligenter inqrāt denūciet ſi viderit
expedire. Notoria xᵒo crimina q examinatiōe
nō egent(cū ſuꝑ his merito notare poſſit ordi-
narioꝝ negligētiā eorūdem)libere corrigat:pe
nā pro illis debitā infligēdo. Procurationes
aūt recipiat ſm ꝙ eſt in canonibus cōſtitutum
nullā tamen pecuniam ipſe vel aliquis de ſua
familia occaſione alicui⁹ officij vel cōſuetudi-
nis:ſeu quolibet alio modo eorū noīe:ſed invi-
ctualib⁹ tm̄ expenſas recipiat moderatas. Ca
ueat inſuper ne ipſe vel qſꝙ ſuorū aliqꝺ mun⁹
quodcūqꝫ ſit et qualitercūqꝫ offerat preſumat
recipere:vt nō que ſua ſunt videat qrere: ſed q
ieſu xp̄i. Nꝫ ſi fuerit contra preſumptum reci
piens maledictionem incurrat:a qua nūꝙ niſi
duplū reſtituat liberetur. Uolumus eñ in his
fraudē quālibet penitus euitari. Hācautē viſi
tandi formā ab vniuerſis etiā epiſcopis alijſqꝫ
prelatis ordinario iure ſubditos ſuos viſitan-
tibus plene obſeruari precipimus. Saluis ſu
per hoc rōnabilib⁹ ⁊ approbatis religioſoꝝ cō
ſuetudinib⁹ ⁊ regularib⁹ inſtitutis. hec Inn.
Greg.x.in cōcil.lugdunen.cōfirmat dictā con-
ſtitutionē: et addit penā in cōtra faciētes in.c.
exigit.eo.ti.vbi dicitur.Statuentes vt vniuer
ſi et ſinguli qui ob procurationem ſibi ratione
viſitationis debitā exigere pecuniā: vel etiā a
volente recipere:aut als cōſtitutionē ipſam re
cipiendo munera ſue viſitatiōis officio nō im-
penſo procurationē in victualibus aut aliquid
aliud ꝓcurationis occaſione violare preſum-
pſerint: duplū ei⁹ qꝺ receperint eccleſie a qua
id receptū fuerit ifra mēſem reddere teneant.
Alioquin ex tūc patriarche: archiepi: epi du-
plū ipſum vltra dictū tēpus reſtituere differen
tes:ingreſſum ſibi eccleſie interdictū nouerint
Inferiores xᵒo ab officio et beneficio nouerint
ſe ſuſpēſos quouſqꝫ de duplo hmōi grauatis ec
cleſijs plenariam ſatiſfactionem impendant:
nulla eis in hoc dantium remiſſione liberalita
te ſeu gratia valitura.hec ibi.

¶ Declaratio dubioꝝ circa §.V.

predicta. Nota primo ꝙ cū nō pōt viſitare p ſe: poteſt viſitare p aliū. de offi.ordi. inter cetera. et cū viſitat p aliū ipſi viſitati debēt facere expē ſas victualiū viſitāti. Et ipſi quoqꝫ epi ſup his quos mittūt ad viſitādū debēt facere expēſas de alijs neceſſarijs. vt dꝛ de offi.ordi.c. ſi epꝯ. lib.vj. vbi dicit glo. ꝙ neceſſaria dicunt vt equi veſtes ꝛ familia ꝛ hmōi: de qbus epi debent illis puidere. Epi aūt nō viſitātes pſonaliter nichil penit⁹ poſſunt exigere a viſitatis. vt dicit in.d.c. ſi epꝯ. ¶ Scdo nota in glo. ſup vbo plene. ꝙ nulla parrochia debet remanere inuiſitata: dū cōmode poſſit viſitari ꝛ viſitationis cauſa ſubſit: ꝛ ſunt hec redigenda ad arbitriū boni viri. Nec ſufficit p viſitatiōe ſynodū cōuocare et plene inqrere: qꝛ in tā breui tēpore nō poſſet ſingulorꝝ inquiſitio fieri: tū etiā qꝛ nō veniūt ad ſynodū oēs viſitādi clerici ꝛ laici: tum qꝛ ſubijcięda eſt res oculis ꝛ pſone pſentia multū operat. ex de offi.leg.c.fi. Nota ſm Hoſti. ꝙ nō dicit viſitatio nō plena: qꝛ due vel tres vel pauce remaneāt viſitāde. Allegat de cōſe.diſt.ij. reuera. et.vij.q.j. deniqꝫ. Et dicit ꝙ in his inſpiciendus eſt modus regionis. ¶ Nota tertio ſuper vbo laicos. ꝙ ppl's viſitatus ipſe non tenet ad pcurationē ſed eccleſia. vt.x.q.iij. placuit. et ſic eſt ꝯſuetudo. Et ſi non poteſt ad aliquā eccleſiā accedere ſine difficultate: puta ſm glo. ppter niues vel glacies vel aliqd ſimile: tūc ad vnum locū congruū ꝛ honeſtū ꝛ cōmunē pōt cōuocare clericos ꝛ laicos illius eccl'ie ad quā nō poteſt accedere ꝛ ibi viſitare. ¶ Nota quarto ſm glo. ſup vbo pia loca. p hec intelligunt hoſpitalia ꝛ xenodochia q ibi debēt viſitari. ¶ Nota quinto ſup illud prouinciā. ꝙ licet Ber. dixerit hoc verū cū ſuffraganei ſunt negligētes: tñ ꝯtrariū eſt verū. vt ptꝫ eo.ti.c.fi. vbi dꝛ ꝙ archiepꝯ pōt puinciā ſuā viſitare: etiā ſi ſuffraganei nō ſunt negligētes: ꝛ iterare viſitationē eandē et pcurationē recipere a locis nō obſtāte ꝯſuetudine in cōtrariū. ¶ Nota ſexto ſup illud libere. glo. ſcꝫ ꝯtradictione/ pſcriptione/ vel appellatione nō obſtantibus: ſcꝫ pōt viſitare archiepꝯ ſuffraganeos. ex de pſcrip.c. cū ex officij. idē archid. Et itelligunt loca viſitata ſiue illa q pſonaliter viſitat: ſiue illa q ad viſitationē cōuocat. ¶ Nota ſeptimo ſup illud cōſilio ꝛ diffinitione: nō dicit hic de aſſenſu: qꝛ ſiue cōcordent ſiue diſcordent ſuffraganei hoc diffinire ad archiepm ptinet. q diffinitio ſic fiet ſm Inno. dicēdo. Diffinimus p nos pcedendū ad viſitationē puincie noſtre. Et a tali diffinitione cū ſit ſup executione ſui officij nō poterit appellare. de offi.or. ca. irrefragabili. idē archid. Dicit aūt Hoſti. ꝙ

ideo ingerit hec difficultas ꝯſilij ꝛ diffinitiōis: vt archiepꝯ non ſit negligens ad cōciliū cōuocandū: cū aliter ꝯciliū de facili haberi nequeat: nec ſine hac diffinitione viſitare pōt: per qd cōcludit ꝙ archiepꝯ vix vel nunꝙ ſecūdā viſitationē faciet niſi ꝯciliū celebret. Jo.an.i nouel. ¶ Nota octauo ſup illud coactiōe. glo. a principio nō exigetur iuramentū p qd occultū ppo nere conſtringat. ex quo tñ ſine iuramēto referunt aliqua corrigenda: poſtea poterit inquiſitor ſup his exigere iuramentū. Et ꝙuis nō debeat cogere a principio ad iuramentū. bene tñ coget venire ꝛ reſpōdere: et ſibi in his q officiū reſpiciūt obedire ſm Ber. Inno. ꝛ Hoſti. Joh. mo. et archid. al's eñi eſſet; diluſoria poteſtas vel iuriſditio viſitādi: ſi nullā coertionē haberet: ꝛ qꝛ cui cōmittit principale ꝛ acceſſoriū. de offi.dele.c. de cauſis. Joh.an. ¶ Nota nono ꝙ circa viſitationē clericorꝝ ꝛ populorꝝ debet eſſe intētus. dicit glo. ꝙ nō ſimul ſed ſeparatim fiet cū taliū vita ſit ſeparata. xij.q.j. duo. et melius pcedit inqſitio qñ fit ſigillatim. c. inquiſitiōis. de accuſa. Et hoc verū ſi qualitas negocij hoc expoſcit. al's in genere fit inquiſitio. Et quo ad punitionē dicit Joh.an. in nouel. ſup ſexto. hoc intelligēdū ſcꝫ quantū ad laicos quo ad crimina eccl'iaſtica matrimonia et alia q ad eccleſiā ptinēt: in alijs corrigēdis nō vſurpabit iuriſditionē iudicij ſecularis. vt de iud. nouit. Impedientes aūt nuncios q mittunt ad cōuocandū: vel al's iuriſditionē archiepi viſitātis p eū poſſunt puniri. quod dicit. vt de penis.c. romana. lib.vj. ¶ Nota decimo ſup illud ciuitates. ſm Hoſti. ꝛ Joh.mona. ꝙ ille ordo ſeruādus ſit in puincia: ſcꝫ quo ad eccleſiā principalē ciuitatē et dioceſim metropolitani. In ſuffraganeis tñ difficultas ꝛ incōmoditas ſit: in hoc ordine ſeruādo nō putāt ordinē neceſſariū. ¶ Nota vndecimo ſup illud eorū ſubditos. dicit Jo.an. in nouel. ꝙ ſi cōcurrāt epꝯ ꝛ archiepꝯ in viſitādo ſm Inno. Hoſt. ꝛ Jo.mo. Alb. ꝛ Arch. ꝙ ambo admittent cū nō ſit a iure phibitū: etſi diſcordarēt in ſentētia p reo niſi in cauſa fauorabili. vt de pba.c. ex lr'is. Et addit Hoſtiē. et alij ꝙ ſi eccl'ia nō ſufficit vtriqꝫ: admittet pmo veniēs: vt de foro cōpe.c. pposuiſti. cū ꝯcor. Et ſi cōcurrant ſimul veniendo nec apparet qs prior: licet videret epꝯ preferendus cui ſpecialis ineſt cura. x.q.j. regenda. pdictis placet archiepm preferendū. xj.q.iij. qui reſiſtit. et.c. ſeq. Si vo cōcurrat epꝯ cū prelato ſibi ſubiecto ad quē etiā ſpectet viſitatio. dicit Archid. preferendū epm niſi obſtet cōſuetudo. alleg.c. in lateranenſi. de prebē. ¶ Nota duodecimo ſm Jo.an. ꝛ Inno. ſup vbo viſitatis. ꝙ intelligitur viſitare etiā ſi vadat cauſa cōſignandi vel chriſmādi pueros

ſiue cōſecrandi eccleſias: ſiue pro quocūq3 alio
cōi negocio: vel qđ multos tangit. ar.x.q.iij.re
latū. ſm Inno. vel ſm Hoſti. vel Joh.mo.ꝙ ſit
pro ſalute aiarū vel ꝓ cultu diuino ampliando
vel pro ſtatu eccleſie melius reformādo.x.q.j.
placuit. Secus ſm Inno. ſi vadit ꝓ cauſis ex-
pediēdis. Unde in his debeť ꝓcuratio: nō aūt
ſi vadat ꝓ recōciliatione eccľie ſm Archi. Uin
cen. ⁊ Laudul. ⁊ Goffr. Item ſm Archi. cū ar-
chiepūs ad vnā dioceſim cauſa viſitandi acce-
dens: ſi tranſit p aliā nō eſt ꝓcurādus iure vi-
ſitationis: q2 nō viſitat. iure aūt hoſpitalitatis
nemini eſt denegādū. xlij. diſt. §. j. hoc tū ſi pōt.
¶ Nota tredecimo ſup ỽbo ꝓcurationes ibi
in victualibus. ꝙ ſi epūs vel archiepūs viſitans
ꝑdit equū: vel ſoluit vecturas equoꝝ et his ſi-
milia: nō pōt hoc exigere a viſitatis noie ꝓcu-
rationis ſm Inno. ⁊ Archi. Et multo min9 nō
poteſt petere expenſas quas facit in via eūdo
pro viſitatione facienda: tum q2 hoc nullo iure
caueť: tum q2 ꝓpter id habet bona dignitatis:
vt q̄ ad dignitatis officiū ſpectant exerceat. Et
talis procuratio hoc reſpectu potius datur in
ſignū ſubiectionis et ꝓpter hoſpitalitatē ꝙ de
neceſſitate iuris naturalis cū ſuos reddit9 ha-
beat: et ideo de illis viuat cū pauperes eccľias
viſitat. Qꝫ ſi vna die viſitationē expedire non
poteſt: dicit Inno. ꝙ plurib9 diebus vt opor-
tuerit ꝓcurandus erit. x.q.j. placuit. Nec ob-
ſtat. x.q.iij.c. inter cetera. q2 illud intelligiť cū
vna die viſitatio poteſt expediri. Item Hoſtiē.
addit ꝙ in nullo caſu eccleſia eſt grauanda.
¶ Nota decimoquarto ſup verbo inquirāt: ꝙ
epūs tenetur facere hāc inquiſitionē ad denun-
ciationē ipſius archiepi. ad hoc. ij.q.v. mennā.
Et ſi epūs nollet inquirere dicūt aliqui ꝙ archi
epūs inquirat: q2 curā eius habet: ⁊ ad eius offi
ciū ꝑtinet ꝓpter negligentiā epi. ar. ix.q.iij. cū
ſimus. Alij tū dicūt ꝙ ꝓpter eius negligentiā
nō deuolniť ad archiepm hec cognitio: q2 in ca
nonibus nō eſt expreſſum. ita ponit Inno. alle
gans ad hoc. ar. x.q.iij. q2 cognouim9. Et ſi di-
catur ꝙ ꝓpter hoc remanebūt crimina impu-
nita. cōtra illud de ſentē. excō. c. vt fame. Rū. ꝙ
archiepūs coget epm vt ꝓcedat ⁊ puniat qđ po
teſt rōne negligentie peccati. xxxiij. diſt. quo-
rūdā. ¶ Nota decimoquinto ſup ỽbo notoria.
Dicit Innocē. ꝙ ſi dubiū eſt iudici an crimina
ſint notoria. Primo de hoc inquiret nec videť
ꝙ habeat aliud ꝓnūciare: niſi qđ ſuū eſt punire
hec maleficia q̄ ſunt notoria: q2 ſolū in hoc vi-
deať cognoſcere: an ſit ſua iuriſditio puniendi.
Archid. dicit hoc notoriū intelligi cuius teſtis
eſt populus. allegat. xxxv.q.iij. qđ ſcripſi. et di-
cit illius criminis populū eſſe teſtē: etiā ſi cri-
men eſt notū maiori parti, tū allegat de coha.
cle. c. veſtra. et ibi Hoſti. tractat de notorio ma
nifeſto ⁊ occulto. ¶ Nota decimoſexto ſup ver
bo pecuniā ſm Jo. an. in nouel. Si veri philo-
ſophantes pecuniā cōtemnūt. xij.q.ij. ſocrates.
multo fortius viſitantes. et ſi ſm Hoſti. ciuilis
ſapiētia ꝑcio nūmario dehoneſtari nō debet. ff.
de va. ⁊ extor. cogni. l. j. §. eſt quidē. multo min9
canonica deprauanda: que multū reprehendit
auariciā clericoꝝ. ē. eo. c. ex parte. Hic etiā no-
ta ſm cōſtitutionē iſtā romana. et ſequentē ſc3
exigit: ꝙ nulla pecunia poterat exigi aut etiā
recipi a ſponte dare volenti rōne ꝓcurationis
in viſitatione epi vel archiepi: ſed tū in victua
libus expēſas moderatas: alˀs incidebat in pe
nā que habeť in. c. exigit. Sed p conſtitutionē
Bonifacij. viij. que habeť in. c. ſeq. et incipit. fe
licis. hoc ꝓ parte remoueť: q2 videl3 a volenti-
bus eccleſiarū ⁊ locoꝝ viſitatoꝝ rectoribus ſeu
ꝑſonis pecuniā licite recipere valēt ꝓ ſumpti-
bus moderatis faciendis in victualib9 diebus
quib9 viſitationis officiū ꝑſonaliter exercebūt.
Ex q̄bus verbis patet ꝙ ſi viſitati ꝓcurationē
in victualib9 ſoluere velit pecunia ab eis exigi
non poteſt. Sed ſi ſponte velit ſoluere pecuniā
cōgruentē ꝓcurationi accipere poſſunt. Et ſu-
miť hic pecunia nō ſtricte ꝓ ea q̄ cōſiſtit in nu-
mero: ſed etiā ꝓ rebus q̄ poſſunt ꝑcio eſtimari.
ſm illud. j.q.iii. totū. Unde ꝯcordare poſſunt in
alijs vel liquidis / vel de boue / pullo / vel re ſilī
danda ꝓ quantitate taxata: vel ſine alia taxa-
tione: dūmodo ſerueť moderamen. Hodie p cō
ſtitutionē Bñdicti. xj. q̄ incipit. vas electionis.
taxata eſt quātitas ſm diuerſitatē ꝓuinciarū
diuerſarū: q̄ ſoluenda eſt ſine victualib9: ſi a vo
lentib9 in pecunia in qua etiā diſtinguiť: an p
ſe an p alios viſitent: que etiā reſtringiť cū per
alios viſitāt. ¶ Nota decimoſeptimo ſm Joh.
an. ſup ỽbo de familia ſua occaſione officij aut
cōſuetudinis. Per familiā intelligiť clericus
vel laicus equeſter vel pedeſter. ſ. qui eſt de do-
mo ſua. Noie officij intelligiť ſcriptor / ſigilla-
tor / ⁊ ſimiles ſm glo. ibidē. Et addit in nouel-
lis. hoc eſt verū ſi petatur rōne viſitationis: ſed
nō intēdit grauare clericū ſi faciat litteras: ſc3
ſcriptor ⁊ aliq̄d habeat ꝓ labore. ar. xij.q.ij. ec-
cleſiaſticis. Hoſt. ⁊ Inno. et hoc niſi de publico
reciperet ſalariū: quo caſu ſtipendijs debet eſſe
cōtentus. xxiij.q.j. militare. Nec excuſat ꝯſue-
tudo in talib9: q2 cenſeť irrationabilis: ex quo
p ſedē aplicā reprobať. xj. diſ. quis neſciat. et p
ꝯſequēs ꝑſcribi nō poteſt. de ꝯſue. c. ſi. ¶ Nota
decimooctauo ſup ỽbo victualibus ſm Jo. an.
in nouel. horū noie cōtineť eſus / potus / veſtis /
ſtramēta / ⁊ oia hominu neceſſaria ad viuendū:
et hoſpitiū ⁊ calciariū: ⁊ hec nō videnť remiſſa:
etiā ſi de alimētis tranſactū ſit niſi ſpecificenť.

Uideāt tamē ne vltra facultatē grauent eccleſias. Et dicat Hiero. ad epm. Cornute cōſiderane ſimilā ⁊ mella faſtidias qui iam in paupere domo et tugurio ruſticano rugientē ventrē vix milio ⁊ cibario pane poteras ſaturare. xij. q. ij. gloria. ¶ Nota decimonono ſup v̄bo aliquod munus quodcūq ſit. ſm Jo. an. in nouel. Beatus q̄ excutit man⁹ ſuas ab om̄i munere. j. q. j. ſunt nōnulli. Excipit Hoſt. eſculentū ⁊ poculentū ⁊ enxenia: que nō extēdunt ad munerū qualitates. ff. de offi. procō. l. ſolent. Dicit demū q̄ mens huius littere innuit cōtrariū. Cōſultius ergo facit a talib⁹ abſtinens: tamē hmōi recipiens modica garſias: non credit q̄ incidat in penā. Et ſi dicat quomodo enxenianſ eſculētū et poculentū vt recipiat ꝓcurationē in victualibus. Rn̄. Jo. mo. cū ſcꝫ viſitatus aliqd excellens tale vltra cōes expenſas enxeniat. puto q̄ periculū ſit recipere victū alia portāda: ſi portat aliquos capones caſeos vel flaſcos vini: ſed victualia ibi comedēda quantūcūq excellētia recipere / nō eſt periculū penarū infrapoſitarū: exigere tamē poſſet eſſe peccatū. ¶ Nota vigeſimo ſup verbo maledictionē. ſm Jo. an. in nouel. i. penā eternā que debeſ illi pro mortali. ex quo ſequiſ hanc trāſgreſſionē eſſe mortale: nec talis pōt abſolui: niſi duplū reſtituat illi a quo recepit. ¶ Nota vigeſimoprimo ſup verbo ordinario. ſm Jo. an. delegatus ſeruet formā mādati. de reſcrip. c. cū dilecta. etiā ſi datus ſit ab alio q̄ a papa: ita tamē q̄ delegatus qđ nō poteſt nō cōmittat. de iure pa. c. qđ autē. Non putat autē Hoſti. ⁊ Jo. mo. hoc in legato locū habere triplici rōne: q2 vices pape gerit. xciij. diſ. ca. fi. Scđa quia maior eſt epo. de offi. deleg. c. ſane. qui non includiſ ſub clauſula generali. ex de ſentē. excō. c. quia periculoſum. lib. vj. Tercia quia romana eccleſia ɔtra ſe ⁊ ſuos priuilegiare nō cōſueuit. extra de cenſi. c. cū inſtantia. ¶ Nota vigeſimoſecūdo ſup verbo inſtitutis. Hoſt. dicit q̄ regularis denūciatio. i. ꝓclamatio in. c. nō requirit glo. q2 nō ſm iuris ſubtilitatē: ſed ſm obſeruātias regulares ⁊ ſm diuerſas religioſoꝝ cōſtitutiones de plano ⁊ ſimpliciter expediſ in qua nec eſt appellatio admittēda. ſ. de appel. c. ad noſtrā. Dicit aūt nō omittendū. q̄ ſi prelat⁹ q̄uis religioſus in mortali ɔſtitutus notoriis vel infamat⁹ incorrigibilis ſit et ꝓpter hoc a ſuo ſubdito appelleſ: aut appellatiōi deferet: aut ꝓ tāto exceſſu ſatiſfacere cōpelleſ. ſ. de appel. c. de priore. q2 nec ad talē pertinet iudicialis correctio. iij. q. vij. iudicet. Jtē religioſi licet ſint ſm regulā corrigēdi: miſericorditer tn̄ nec paſſim more latronū i grauē carcerē detrudendo ſm morē praue ɔſuetudinis: q̄ quaſi ꝓ lege in q̄buſdā eccleſijs inoleuit. ex de ſta. regu. c. ea que. Jtē licet ad abbatē ſpectet correctio: ſi tn̄ nimis eſt grauis de conſilio cōuentus. i. capli ſui tēperāda eſt. ſ. de his q̄ fi. a p̄la. c. nouit. Uult ergo finis hui⁹ cōſtitutiōis q̄ ɔſuetudines ꝑ quas fiūt viſitationes et correctiones religioſoꝝ: ſint rōnabiles ⁊ approbate. ¶ Nota vigeſimotertio q̄ monaſteria monialiū etiā ſi ſint exempta: debēt ꝑ ſuos ordinarios ſingulis annis viſitari. vt de ſta. mo. c. attendētes. in cle. qđ verū eſt niſi habeāt ex priuilegio q̄ nō poſſint viſitari ab ordinarijs. qđ priuilegiū habēt p̄dicatores ⁊ minores de monaſterijs ſibi ſubditis: ⁊ plures alij de q̄bus ignoraſ. Uñ ⁊ cū hoc allegāt priuilegiū debēt oſtendere. ¶ Nota vigeſimoquarto q̄ Hoſtiē. dicit locū incōgruū ad quē nō teneſ ire ad viſitandū ſed dꝫ rectorē talis loci: ⁊ ppl'm congregare ad aliū locū cōgruū: qn̄ ſcꝫ nō ſufficit ille locus ad ꝓcurationē archiepi. Sed archid. ɔtradicit: ⁊ dicit q̄ oēs cōtribuent. ſ. alie eccl'ie. Dicit ergo archid. q̄ iuſta cauſa cōuocatiōis nō eſt paupertas eccl'ie. Nā ſi pōt ad locū accedere teneſ ad id. et ſi eccl'ia eſt pauper: nichil exiget vel recipiet. j. q. ij. placuit. ſuis ergo viſitet ſumptibus q2 ad hoc ſunt ſibi reddit⁹ epales deputati. ſic etiā notat Ber. eo. ti. cū apl's. et Joh. Goff. Uincen. ⁊ Hoſti. eo. ti. cū inſtātia. Unde penit⁹ impotentē euidēs pauptas excuſat ad tribuendū. Decretalis autē cōquerente. de offi. ordi. que dicit moderate poſſe exigi. loquiſ de eccleſia q̄ cōtribuere poteſt: licet nō in totū ꝓcurare: haberi eñi ſemꝑ debet ratio ne miniſtri eccleſie egeāt. ar. de re. iu. in ɔdēnatione. ¶ Nota vltimo ſup verbo ingreſſum eccleſie interdictū. et ſup verbo ſuſpenſos. in. c. exigit. Dicit glo. q̄ ſi durante interdicto iſti moriaſ nō ſepelientur in cimiterio. et ſi interim celebrent in eccleſia in officio ſuo ſicut prius efficiunſ irregulares. de ſentē. excō. c. is cui. lib. vj. inferiores v̄o ſuſpenſi ꝓpter hmōi tranſgreſſionē: ſi interim celebrent vt prius ſunt irregulares nec poterunt ab alio q̄ a papa abſolui. de ſenten. excō. c. cum medicinalis. lib. vj. glo. ſup verbo quouſq. dicit facta ergo reſtitutione duplici ſtatim ſunt abſoluti ſine alia ſententia. de ſpon. c. nō eſt. qđ intelligendū ſi ſeruauerunt intereaſante reſtitutionem factam interdictū vel ſuſpenſionem. al's ſi nō ſeruaſſent incidiſſent ⁊ indigerent diſpenſatione ſeu abſolutione.

¶ De q̄bus ſint fiende inquiſitiōes in viſitationibus ad diuerſos ſtatus. Cap. vj.

Quia dictū eſt ſupra q̄ poſt predicationē ad ppl'm vel collationē ad capitulū clericoꝝ ſeu religioſorū fieri debet inquiſitio in viſitatione. Nūc

videndū eſt particulariter quō ⁊ quo ordine fiet
Primo inquiſitio. Qñ eps intrat eccl'iaꝫ/rector eccle
ſie vel principalis in cathedrali offert ei crucē
oſculandā ⁊ aſpſoriū aque bñdicte: ⁊ facta aſp
ſione incipit cātare ipē rector antiphonā Ecce
ſacerdos magnus.et poſtea antiphonā de ſctō
cui intitulata eſt eccl'ia:et poſt v̄ſiculū eps can
Scdo. tat orationē de illo ſctō.Et prio accedēs ad ec-
cleſiā cathedralē poſt orationē (vt dictū eſt) dꝫ
ire ad locū venerabilis ſacri: ⁊ videre quō ⁊ ꝙ
honorifice ſit recōditū: ⁊ bene firmū et clauſum
⁊ ꝙ ſepe mutet̄ ne generetur aliqua corruptio
Tertio vel v̄miū corroſio ex antiquitate. Et exinde ſa
cramentū extreme vnctionis ac etiā baptiſmū
⁊ chriſmatis ⁊ olei cathecuminoꝝ ſi ſunt reno-
uata illo anno: ⁊ fontes baptiſmales qñ eccl'ia
eſt baptiſmalis: ⁊ ſi vaſa ſunt mūda ⁊ corpalia
ꝑcipue ⁊ calices ⁊ palle altaris. Et cuꝫ reperit
in hmōi defectū dure increpet ⁊ puniat plus ⁊
Quarto. minus ſm qualitatē exceſſus. Inquirat (ſi viſi
tans eſt archieps) de vita epi viſitati ſuffraga-
nei ſui ꝗ ad honeſtatē ſui ⁊ familie ſue: ⁊ quali-
ter ſe habeat in gubernatiōe epatus et eccleſie
ſue/⁊ aliarū eccleſiarū ſibi ſubditarū tā in ſpūa
lib⁹ ꝙ in tpalibus: ⁊ pmaxime in collatiōe or-
dinū vel bñficiorū quō ſe habeat ſi indignis cō
ferat: puta ſi ante etatē legitimā vl' illitteratis
vel infamibus/⁊ ſi ꝓ hmōi pecuniam recipiat.
Si bona epatus bene gubernat nō diſſipando
ſed paupib⁹ diſpēſando ꝓut valet: ſi alienauit
aliqua immobilia vel alienatiōes in aliꝭs eccle
ſiꝭs ſine debita cauſa et forma fieri pmiſit. In-
terroget̄ non quidē ipſe eps (qꝛ teſtimoniū fer
ret de ſeipō) ſed aliꝭ maturi ⁊ diſcrete pſone qui
credunt̄ ſcire cōuerſationē eius ⁊ veritatē dice
re debēt: ſi eſt negligēs circa diuinū cultū vt di
ligenter exerceat̄ in eccl'ia maiori ⁊ in aliꝭs: et
ꝙ eccl'iaſtica ſacramēta tpe/loco/⁊ modo debi
to populo miniſtrent̄: ⁊ ꝑdicatiōes in eccleſiꝭs
iuxta laudabilē cōſuetudinē tēporib⁹ debitis
faciat: p ſe vel p alios inquirat̄. Si eſt diligens
vel negligēs in corrigēdo exceſſus clericorū et
alioꝝ quoꝝ correctio ſpectat ad eū de iure/pri
uilegio/vel cōſuetudine. Si viſitat eccl'ias ſue
dioceſis non recipiēdo niſi ꝓcurationē victus.
Si cōfert ſacramentū cōfirmatiōis tpe ſuo. Si
eſt rect⁹ in iudicādo vel iudicare faciēdo p vi-
cariū: ita ꝙ vnicuiqꝫ ad ipius tribunal recurrē
ti miniſtret iuſtitiā: et ſi iudiciū gratis reddat:
ſi cōſtitutiōes ſynodales aliquas hꝫ ⁊ ſeruat/⁊
ſeruare facit. Quo ad ſubditos eccleſie cathe-
dralis querat̄ ab archiepō vel epō ſi ꝑpoſitus
vel alius prelatus ⁊ canonici ⁊ aliꝭ clerici ſunt
eidem epō obediētes: ⁊ ꝙ oēs portent tonſurā
⁊ habitū clericaleꝫ: ⁊ ſi pacifice ⁊ quiete viuūt.
Et ſi aliqui ex ipſis ſunt rixoſi ⁊ ſcandaloſi: ⁊ ꝗ
ſunt illi. Item ſi canonici/⁊ aliꝭ capellani et cle
rici obediāt prepoſito ſeu alteri prelato ipſius
eccleſie in his in quibus tenent̄. Si faciūt ca-
pitulū/⁊ vbi/⁊ quotiēs/et que ibi tractāt. Et ſi
bñ gubernāt ⁊ ꝯſeruāt iura ⁊ iuriſditionē eccle
ſie. Et ꝗ ibi audiūt confeſſiōes: ⁊ ſi ſunt ſufficiē
tes ad illud: ⁊ ſi canōici ⁊ aliꝭ clerici viuunt ho
neſte/⁊ dicunt officiū ⁊ confitent̄ de licētia epi
vel eius ꝗ poſſit dare. Si prebende ſunt cōmu
nes vel diſtincte: equales vel diſſimiles. Qui
⁊ quales ſunt redditus ⁊ ꝓuentus ſacriſtie ca
nonicorū ⁊ eccleſie in quibus cōſiſtunt: et ad cu
ius manus perueniāt: ⁊ quō diſpenſant̄. Si in
dicta eccleſia officium diurnū pariter ⁊ noctur
num dicat̄ continue debitis tēporibus et debi
to modo. Et quot in die ex canonicis et capel- Quinto.
lanis in dicta eccleſia celebrāt. Deinde querat
de inuentario ſi hꝫ: ⁊ ſm ea que habent̄ in inuē
tario ſibi collata in acceptatiōe eccleſie vel offi
ciꝭs ſacriſtie ſic reſignet omnia. Et ſi aliquid
notabile defuerit ſeu perditū fuerit culpa ſua/
ſupplere tenet̄: ſecus ſi caſu ⁊ ſine defectu ſuo.
Et primo videat de rebus ſacriſtie per quanti
tatem/⁊ qualitatē/et ſigna diſtinctiua: calices
cuꝫ corporalibus/caſulas/cappas ſericas/ſeu
pluuialia/dalmaticas/tunicellas/albas/ami-
ctus/ſtolas/manipulos/cingulos/ſuperpelli-
cia ſeu coctas/doſſalia/altaria/pallas/toba-
lias/et alia hmōi. Et ſi ſunt cōfracta faciat re-
parare. Miſſalia/antiphonaria/homeliaria/⁊
alios libros diſſuta faciat reformare. Item ſi
eſt eccl'ia cathedralis vel al's collegiata inqui
rat quot debent ibi eſſe canonici vel aliꝭ in ea-
dē eccleſia ſeruiētes/⁊ quis eſt in ea prelatus.
Et i eccleſia cathedrali que ſint ibi dignitates
ſcꝫ archipreſbyteratus vel prepoſitat⁹/aut ar
chidiaconatus: ⁊ quis habet in ea curam prin
cipaliter: ⁊ qui ibi preſentialiter reſident ⁊ de-
ſeruiūt: ⁊ ſi eccl'ia hꝫ aliquas cōſtitutiones ab
epō approbatas: ⁊ quō ſeruantur ⁊ ſi fideliter
dantur diſtributiones intereſſentibus officiꝭs Sexto.
Itē inquirat̄ quot ſunt ibi capelle: ⁊ ſi ſint inti
tulate: et ꝗbus ⁊ quot reddit⁹ habent: ⁊ ſi offi-
ciātur ſm obligationē quā habēt: vel al's ſine
obligatione competenter ſm quātitatē reddi
tuū: et ſi patronos habent qui non committāt
fraudes circa reddit⁹ capelle. Si habēt debita
fulcimēta ad celebrādū ⁊ hmōi. Inquirant̄ nō
ſolū clerici ſed etiā laici aliꝗ de ppl'o maturi et
diſcreti. Si eſt in ppl'o aliquis heretic⁹: vſura
rius: ſimoniacus: ſortilegus: cōcubinari⁹: ma-
leficus: publicus adulter: vel obſtinat⁹ in excō
municatione: vel in inimicitia mortali: vel in
nō confitēdo annuatim ⁊ cōmunicādo: ⁊ preci-
pue qñ omiſit p plures ānos ⁊ alia hmōi quoꝝ
correctio ſpectat ad epm. Et circa hmōi admo

neat/ corrigat/ puniat/ pacē cōponat ꝓut dñs
dederit. Et ſi eſt aliq̄d legatum ad pias cauſas
nō mandatū executioni/ faciat implere. In viſi-
tatione eccl'iarū parrochialiū q̄ non ſunt colle-
giate. Primo viſo ſacſo euchariſtie: τ aliis ſa-
cramentis ſi diligenter teneanť: vt dictū eſt. ſ.
fiat inq̄ſitio: τ ſi lumē ꝯtinue teneť ante ſacſm.
Septio Exinde querať ſi eccleſia h̄z patronū: τ quē vel
quos/ et ſi bene ſe habēt ad ipſam vt nō extor-
queāt bona ei⁹ vel grauēt in prādiis expenſis τ
hm̄oi: vltra id ad q̄d teneнť. Et ſi rector ipſe ca-
nonice inſtitut⁹ eſt in illa eccleſia. Et ſi cōmiſſa
eſt aliqua ſimonia cū patronis vel ꝯfirmatore.
Et ſi aliq̄s detinet aliqua bona ipſius eccleſie.
Itez ſi h̄z ſolū illā eccleſiā parrochialē vel plu-
res. et ſi plures: ſi ſunt vnite vel nō: τ ſi ſunt vni-
te ſi h̄z ſup hoc diſpēſationē a papa. Nā al's te-
nere nō poteſt. Vñ diſpenſationē ipſaz oſtēdat
ꝑ modū ſufficientē. Itez ſi in dicta eccleſia ſunt
alique capelle dotate: τ ſi habēt capellanos de-
ſeruientes ſm debitū: τ de quātitate redditnū
ipſius eccleſie τ ipſarū capellarū. Et ſi habent
calices/ libros/ vel alia paramēta ꝑ ſe dicte ca-
pelle. Itē que in dicta eccl'ia habeanť ornamē-
ta/ calices/ cruces/ corpalia/ thuribula/ planete
et alie veſtes ſacre/ palle/ tobalee τ hm̄oi. de q̄-
bus habes. ſ. et ſi bñ τ nitide teneнť. Itē ſi re-
liquie ibi habenť τ quales. Item ſi habenť ibi
aliqua inſtrumēta τ priuilegia τ ſi bene cuſto-
Octa- diunť. Itē ſi eccleſia vel altaria ſunt cōſecrata.
uo. Singulariter aūt interrogeť ipſe ſacerdos re-
ctor eccleſie in abſentia tñ ppl'i ſed in preſentia
alicui⁹ de ſociis ep̄i quō ſe habeat circa ſacſa:
q2 multi errores cōmittunť ex ignorantia que
maxime regnat in clero in partib⁹ italie. Sin-
gulariter ergo interrogeť que ſint v̄ba ſubſtā-
tialia ad ꝯſecrationē euchariſtie: et ſi ea mēte-
tenus dicit vel in libro τ faciat eū dicere et vi-
deat ſi in aliquo verbo deficit ei declarādo q̄ ſi
aliq̄d omitteret non ꝯſecraret: τ p̄cipue de for-
ma ꝯſecratiōis ſanguinis q̄ prolixior eſt: nā du-
rat vſq3. hec quotiēſcūq3 feceritis. Et ſimiliter in-
terrogeť de forma extreme vnctionis/ τ quō ſe
habeat in collatione ei⁹: τ multo magis de for-
ma baptiſmi ſi baptizat. Inquirať etiā ſi h̄z bre-
uiariū/ ſi dicit officiū/ τ ſi ſcit bene legere τ ordi-
nate: τ ſi dicit miſſam ante matutinas: q̄d ꝓhi-
bitū eſt: et q̄ nō dicat officiū aliq̄d manuale fa-
ciendo. Si eſt luſor/ negociator/ vel frequenta-
tor taberne. Precipue aūt fiat diligēs inquiſi-
tio circa audientiā ꝯfeſſionū: q2 ibi verſať peri-
culū et ſalus aiarū. Vñ interrogeť ſacerdos cū
audit ꝯfeſſiones quē ordinē tenet interrogādo
peccatorē. Et ſi interrogat de decē p̄ceptis τ q̄
ſunt illa: et quō interrogat ſup quolibet illorū:
et q̄n in eis peccatur mortaliter vel venialiter
vel de ſimplici fornicatione: ſi facit ꝯſcientiā cō-
fitentibus de mortali eundo. ſ. ad meretrices τ
hm̄oi: τ de pctis cogitationū q̄n eſt ibi mortale
vel veniale: τ de ſeptē vitiis capitalib⁹: τ ſi ſcit
ea diſtincte exprimere: et q̄n ſunt mortalia vel
venialia: τ de p̄ceptis cōibus eccleſie: vt audi-
tione miſſe τ hm̄oi: et ſi in hm̄oi errat doceať et
admoneať τ ꝓcuret hr̄e aliquē libellū vel ſum-
mā talia docentē: τ ab aliis etiā inq̄rat. Inter-
rogeť etiā ſi audit alios q̄ ſuos parrochianos
ſine licentia: q2 nō poteſt. Et ſi ſcit caſus reſer-
uatos ep̄o. Demū de forma abſolutionis ſi ſcit
exprimere. Interrogeť etiā ſi h̄z licētiā ꝯfitēdi
pctā ſua: q2 al's nō poſſet niſi religioſis expoſi-
tis ad audiendū cōfeſſionē ſm cle. dudū. de ſe-
pul. Et quō frequēter cōfiteať ad q̄d admonea-
tur. ex quo frequenter celebrat: interrogeť etiā
quantū populū habeat: τ ſi viſitat īfirmos τ ſa-
cramēta exhibet tp̄e cōgruo. vt ſine eis nō dece-
dant. Si annuatim cōfitentur τ cōicant: τ quot
ſint q̄ remaneāt: τ ꝑ quot annos. Et ſi eſt aliq̄s
in parrochia maleficus vel incantator/ vel no-
torius ſeu manifeſt⁹ peccator/ vel inimicitias
graues ꝯtinuans. Si admonet ppl'm precipue
diebus feſtiuis. Interrogenť etiā laici parro- Nono.
chiani aliqui magis antiqui τ diſcreti de fama
et vita ipſius ſacerdotis. Si eſt concubinarius
vel al's inhoneſtus luſor vagabūdus. Si facit
debitā reſidētiā: ſi officiat bene eccleſiā. Si eſt
ſcandaloſus τ litigioſus cū ppl'o. Si q̄ etiā vo-
lunt ponere querelā cōtra ip̄m parrochialē de
quacūq3 re tēporali vel criminali audiat eos τ
examinet τ iuſticiā adminiſtret. Si aūt reperit
ep̄s in hm̄oi inq̄ſitione ſacerdotē defectuoſum
corrigat τ puniat plus et minus ſm qualitatē
defectus: τ ꝑmaxime cū deficit in formis ſacra-
mentoꝝ baptiſmi τ euchariſtie nō dimittat im-
punitū nec ꝑmittat celebrare niſi bene ſciat ea.
Et cautū eſt etiā ordinare vt ipſi ſacerdotes ru-
rales habeāt verba cōſecrationis l̄ris groſſis
ante ſe deſcripta τ ipſa legant. Videantur etiā
nō ſolū eccl'ia ſed etiā et domus quā inhabitat
ſi indiget reparatione: τ operā det ad hoc cū ſa-
cerdote τ ppl'o ꝓut fieri pōt. Videat etiā inuē-
tariū de reb⁹ tā eccleſie q̄ ſupellectilib⁹ dom⁹:
et ſi conſeruauit ſibi cōſignata: vel diminuerit:
qua ex cauſa τ ſi aliq̄d immobile alienauit.

De viſitatione autē eccle- §.I.

ſiarū ſine cura et oratoriū habētiū altare τ cam-
panā. Primo inquirať q̄s fundauit dictā eccle- Primo
ſiam vel oratoriū τ a quanto tp̄e citra τ ad quē
ſpectet inſtitutio vel deſtitutio eius: ſeu refor-
matio et cōfirmatio q̄n vacat. Inquirať etiā in Scdo.
cui⁹ eccl'ie parrochia fūdatū eſt dictū oratoriū:
et ſi fuit fundatū de cōſenſu ſacerdotis parro-

Tertio chialis et autoritate epi. Jtez inquirat̃ ſi dicta
eccleſia vel oratoriũ tenet̃ ad aliquẽ cenſuz vel
onus: et qδ ſit illud ⁊ cui debet ſoluere: ſi eccl̃ie
parrochiali vel alteri: ⁊ ſi ſoluit de tp̃e ĩ tẽpus.
Quarto. Querat̃ etiam quõ ⁊ qualiter ſe habeat rector
in officiando dictã eccleſiã vel oratoriũ: cũ qδ=
libet bñficiuz etiã ſine cura detur ꝓpter officiũ
plus vel minꝰ exercendũ quo. ſ. ad officiationẽ
eccl̃ie ẽm quãtitatẽ redditꝰ. Nã quãtũ ad ho=
ras quantũcũq̧ minimũ ſit bñficiũ ad ipſas te=
Quinto. net̃. vñ ⁊ de hoc interroget̃ ſi dicit. Jtez inq̃rat̃
de quãtitate reddituũ ⁊ in q̃bus ꝯſiſtant ⁊ quõ
diſpenſent̃: et ſi poſſeſſiones bñ gubernent̃: aut
aliq̃d ſit alienatũ ſine legitima cauſa. Jtem de
paramẽtis calicibꝰ ⁊ aliis ornamẽtis eccl̃iaſti=
cis: ⁊ libros quot hʒ vel calices ⁊ qualia. Jtẽ ſi
hʒ patronos ⁊ quos hʒ. De eccleſiis curatis et
nõ curatis ⁊ rectoribꝰ earũ ⁊ patronis: et quid
ꝑtineat ad eos: ⁊ de cõuerſatione ⁊ moribꝰ cle=
ricoꝝ: ⁊ de modo cure ⁊ cõfeſſionibꝰ audiendis
habes. ſ̃. ti. de cõfeſſoribus. per totũ.

De viſitatione monaſte= §.II.

rioꝝ et eccl̃iarũ regulariũ tã monachoꝝ q̃ mo=
Primo nialiũ ⁊ inq̃ſitione. Primo interrogandus eſt
abbas ⁊ prior vel abbatiſſa ⁊ prioriſſa q̃ ad mo
niales ſoli in p̃ſentia tñ aliquoꝝ de familia epi
q̃ ſint pſone mature et modeſte vt vicarius eiꝰ
et aliq̃s ex canonicis vel capellanis: q̃ defectꝰ
Secundo. quos audiũt occultos: aliis nõ reuelẽt. Deinde
interrogent ſigillatim ſingulos monachos vel
moniales in capl̃o vel alio loco honeſto. Prio
ergo q̃rat a maioribꝰ quot ſiut monachi ĩ dicto
monaſterio vel canonici regulares vel monia=
les: ⁊ quot debẽt eſſe: ⁊ ſi numerus eſt ibi cõſti=
tutus: quã regulã ꝓfitent̃: quot ſunt ibi ꝓfeſſi
vel ꝓfeſſe ⁊ nouicij vel nouitie: ⁊ ſi habitꝰ ꝓfeſ=
ſoꝝ eſt diſtĩctꝰ ab habitu nouitioꝝ vel indiſtin
ctus. Si faciũt ꝓfeſſionẽ tp̃e cõgruo. Si obſer=
uant regulã quã ꝓfeſſi vel ꝓfeſſe ſunt: ⁊ p̃cipue
quo ad ſubſtãtialia vota: vt paupꝑtatẽ/caſtitatẽ
et obedientiã. Si obſeruãt eã quo ad cerimo=
nialia: vt ſilentiũ/ obſeruatio ieiunioꝝ/abſtinẽ
tia ab eſu carniũ extra ĩfirmitatẽ: ⁊ vſu laneorũ
in camiſiis ⁊ liteaminibꝰ nõ lineoꝝ ⁊ alia hmõi
Si habẽt aliquã diſpenſationẽ ſup his ex cõſti
tutionibꝰ ſuis approbatis vel a papa. Et ſi ha=
bent aliquas ꝯſtitutiões vltra regulã approba
tas: ⁊ ſi eas obſeruãt. Nã ꝓfitentes regulã bti
Bñdicti tenent̃ ad p̃dicta cerimonialia obſer=
uanda. Sed ꝓfitentes regulã Augu. canonici
regulares ſeu monache ad illa nõ tenent̃ ceri=
monialia q̃ ſupradicta ſunt. ſ. abſtinẽtia a car=
nibus ⁊ lineis: niſi ex cõſtitutionibꝰ ad regulã
additis ad hoc obligarent̃. Si eccl̃ia dicti mo
naſterij habet curã animarũ inq̃rat̃ ſi diligẽter
exercet̃ talis cura: ⁊ ꝑ quẽ vtrũ ꝑ monachũ vel
preſbiterũ ſecularẽ qδ fieri debet. ſ. ꝑ ſacerdotẽ
ſecularẽ magis q̃ ꝑ monachũ vel regularẽ: niſi
exercitiũ talis cure haberent a papa vel ep̃o et
abbate. Et inquirat̃ ſi deputatus ad talẽ curã
ſcit ea q̃ ad ipſam ꝑtinent: vt dictũ eſt. ſ̃. in cor=
pore huiꝰ capl̃i. Jtẽ inquirat̃ ſi hore canonice ⁊ Tertio
miſſe debitis tẽporibꝰ celebrent̃ cantando vel
legendo ⁊ debito modo ſine diſſolutionibꝰ ⁊ cõ
fabulationibus: ⁊ ſi oẽs cõueniũt ad officiũ vel
remanẽt ex negligentia: et qui vel que ⁊ q̃ fre=
quẽter: ⁊ ſi omittũt officiũ. Si habẽt officiales
diſtinctos: vt camerariũ/ſacriſtã/cellerariũ. Et
tales interrogentur de officiis ſuis ſi diligẽter
exercent ⁊ fideliter tractant bona monaſterij: ⁊
ſi tenet̃ competens introitus ⁊ exitus ⁊ reddit̃
ratiocimũ pluries in anno ꝑ camerariũ ſeu ꝓ=
curatorẽ corã p̃lato ⁊ aliquibꝰ ex ſenioribꝰ mo
naſterij. Jnterrogẽtur etiã de quãtitate reddi= Quarto.
tuum monaſterij ⁊ in quibus ꝯſiſtant. et ſi bene
diſpenſant̃: ⁊ q̃ nullus vel nulla det aliq̃d ꝯſan
guineis vel aliis ſine licẽtia ſuperioris: ſed nec
etiã ipſe ſuperior abbas vel prior vel abbatiſſa
det bona monaſterij mobilia vel imobilia ſine
cõſenſu capl̃i ⁊ rõnabiliter. Jtem ſi ſunt aliqua
alienata ex bonis imobilibus ſine cauſa rõna=
bili ⁊ forma debita et ꝯſenſu capituli ⁊ ep̃i. Si
fiunt reparationes neceſſarie in monaſterio et
domibꝰ eius: et cultiuationes poſſeſſionũ. Jtẽ Quinto.
inquirat̃ de libris/calicibꝰ ⁊ paramẽtis: orna=
mẽtis ⁊ aliis partinentibꝰ ad eccleſiã: ⁊ ſi dili=
gẽter ⁊ mũde teneant̃ ⁊ reſartiant̃: ⁊ alia hmõi
ꝓut dictũ eſt. ſ̃. in corpore capl̃i. Jtez ſi abbas
ſeu prior vel abbatiſſa corrigit defectus delin=
quentiũ: ⁊ ſi tenet capl̃m ⁊ q̃ ſepe. de quo debẽt
interrogari magis ſubditi ⁊ p̃cipue ſeniores q̃
ipſe p̃latus vel p̃lati. Sed a p̃lato inquiri debet
quomodo ſubditi vel ſubdite ſint ei obediẽtes
ſeu reuerentes. Et ſi ibi eſt aliq̃s vel aliqua ꝓ=
prietarius vel ꝓprietaria: ⁊ ſi ſint ibi aliq̃ ſcan
daloſi vel rixoſi. Si ꝓuidet̃ infirmis in neceſſa
riis ⁊ in viſitationibꝰ ⁊ in ſacramentis: et ſi oĩa
habẽt in cõi: ad qδ inducat quantũ poteſt: et ſi
dormiũt oẽs in eodẽ dormitorio ⁊ comedunt
in eodẽ refectorio. Jnterrogetur etiã de fama Sexto.
eoꝝ ⁊ honeſtate: ⁊ ſi habent aliquas familiari=
tates ſuſpectas. Si inſtrumenta/iura et priui=
legia monaſterij bene cuſtodiuntur: ⁊ de debi=
tis quanta ſint. De religioſis ⁊ que pertineant
ad debitam cõuerſationem eoꝝ ⁊ vitam. habes
diffuſe titulo. xvj. per totum.

De viſitatione monialiũ §.III.

Quo ad monaſteria monialiũ inquirenda ſunt
abbatiſſa/ prioriſſa et moniales pene de oĩbus
de q̃bus dictũ eſt in. §. precedẽti. Sed vltra illa

interrogandũ eſt ſi facta eſt abbatiſſa ꝑ aliquã ſimonĩa vel prioriſſa: et ſi electa eſt canonice et ꝯfirmata. Si cõmiſſa eſt ſimonia in receptione monialiũ faciendo expreſſas pactiones cũ conſanguineis ingreſſe ꝓ ipſa receptione. Si aliqua coactio facta eſt alicui ad faciendũ profeſſionẽ. Si monaſteriũ habet debitã clauſurã: vt ex nulla parte poſſet aliqͥs ingredi. Unde ⁊ circuire debet totũ monaſteriũ vt bñ videat diſpoſitionẽ edificioꝝ: cũ decenti tamen ſocietate: puta duobꝰ ex ſenioribus vel tribus eũ aſſociantibus: cũ quibus ſolus ingredi debet monaſteriũ oĩbus aliis remanentibus extra ⁊ cũ abbatiſſa ſeu prioriſſa ⁊ vna vel duabus antiquioribus interroget ſi oſtia monaſterii ſub clauibus clauſa tenentur: quas claues ipſa vel alia honeſta ⁊ probata antiqua teneat. Si aliquis ingredit᷑ vel aliqua extra caſum neceſſitatis: vel ſi aliqua egreditur ſine licentia: in quo exceſſu ſunt grauiter puniende. Si tenent habitũ continue extra cellas: ſi vtuntur pompa in veſtibꝰ et velis ⁊ hmõi ad modũ ſecularium. In quibus exercitiis ſe occupant honeſtis vel vanis: puta faciendo reticellas: burſas vanas et hmõi. Si comedũt ſimul habentes lectionem in menſa. Suꝑ oĩa ſi habent aliquã familiaritatẽ cum religioſis/clericis ⁊ laicis nõ ꝯſanguineis: que deprehenditur ex frequenti eorũ adinuicẽ locutione ſine cauſa vrgente ⁊ ex litterulis ⁊ ambaſiatis ⁊ muneribus. que oĩa debent abſcindi et ordinari: vt monialis precipue iuuenis non ſola loquat᷑ ad crates ſed in preſentia ⁊ auditu alicuius honeſte monialis ſm ordinationẽ ſuperiorũ. Inquiratur etiã quis ſit cõfeſſor earũ et qualis: ſi bone fame ⁊ ſufficiens ad directionem earũ: quis etiã ſit procurator earũ in temporalibus: quotiens in anno confitent᷑ ⁊ cõmunicant: ⁊ ſi que remanent ⁊ huiuſmodi.

¶ De viſitatione hoſpita- §.IIII.

lium. Querat᷑ primo ſi habeat patronũ vel patronos ⁊ quos. Quãtos redditus habeat ⁊ ad quid ſit deputatũ: ad gubernãdũ infirmos: vel ad ſuſcipiendũ peregrinos. Si hoſpitalarius eſt inſtitutus a patronis ⁊ cõfirmatus ab epõ ſi ei ſubditũ eſt. Si aliquid alienatũ eſt ex bonis immobilibus hoſpitalis indebite. Si aliquis vſurpauit vel detinet bona ipſius qđ aliquãdo faciũt patroni vel vicini: ſi redditꝰ bene diſpenſantur: ſcꝫ pro infirmis vel peregrinis: ⁊ videatur quot ſunt ibi lecti ⁊ quales: ⁊ cũ quibꝰ fulcimentis linteaminibus ⁊ hmõi/ſi tenet ea mũda. Si honeſtã cõuerſationẽ tenet ipſe hoſpitalarius: ſi pius ad infirmos ⁊ pauperes adiuuandos. Si res habet per inuentariũ ⁊ vetuſta innouat de tempore in tẽpus, Si inſtrumenta et alia eius bona cõſeruat. Si eccleſiam vel capellam habet: ⁊ quis eã officiat: et cũ quo redditu: et ꝙ ꝓuideatur infirmis de ſacramentis cũ expedit: ꝙ ſi notabiliter defecerit remoueatur. De hoſpitalariis habes. ſ̃. titu. xi.

¶ De ſocietatibus laicorum §.V.

que reperiũtur in multis eccleſiis. Queratur primo ſi habentur aliqua capitula ⁊ ſi ſunt approbata per dioceſanũ: ⁊ illa examinentur. vt ſi qua ſuperſtitioſa vel incongrua ibi habent᷑: qđ aliquãdo accidit: puta in faciendo miſſas cantare de mortuis diebus dominicis et feſtiuis: vel faciendo cõgregationẽ quãdo celebrantur diuina officia in eccleſiis ⁊ hmõi. Et ſi exigitur iuramentũ pro obſeruatione illoꝝ bonorũ: oĩa talia remoueantur. Inquirat᷑ ſi habet aliquos redditus ⁊ quales ⁊ quantos: ⁊ ſi eos bene diſtribuunt pro reparatione eccleſie vel luminaribus vel elemoſynis vel ſibi vſurpant. Unde et faciat videre computum ſingulis annis introitus ⁊ exitus coram ſacerdote eccleſie. Itẽ ſi dicta ſocietas habet calicem/miſſale / et alia ornamenta: et ſi bene cõſeruat ⁊ hmõi. Poſtꝙ viſitauit eccleſiã epiſcopus recedens dicat in eccleſia: De ꝓfundis pro defunctis aſpergendo ſepulcra aqua benedicta. cum verſi. cõſuetis. et Pater noſter. et oratione Abſolue. aliqui tamen hoc faciunt in principio viſitationis ſed nõ eſt vis ⁊ ſeruanda eſt cõſuetudo loci. De his interrogatoriis tractat Hoſtiẽ. in ſumma: et plenius Guil. in ſpeculo.

¶ Circa materiã viſitatio- §.VI.

nis ⁊ procurationis. Inno. c. venerabili. ex᷑ de cenſi. diffuſe ꝓſequitur materiã. et Hoſti. in. c. procurationes. que no. Ioh. an. in nouellis. ponens caſum ſuꝑ quo format queſtionẽ: ⁊ eſt talis. Epiſcopus educeñ. acceſſit ad monaſteriũ ſancti Martini in ſua dioceſi ſitum: mandans abbati ⁊ cõuentui vt pararent ſe ad ipſum recipiendũ ⁊ procurandũ: quia intendebat eos viſitare. Reſpondit abbas ꝙ nullo modo ſe ad viſitationẽ ⁊ ꝓcurationẽ pararet: quia ipſe ⁊ monaſteriũ ſuum ſunt exempti a ſua iuriſditione: et appellauit ad ſedem apoſtolicã ſi aliquo modo monaſterium grauaret hac occaſione: adiiciens ꝙ coram ipſo vel coram papa ſi ei magis placeret paratus erat probare ſuã exemptionem. Epiſcopus v͛o non obſtantibus predictis excõmunicauit abbatem ⁊ interdixit cõuentũ. Poſtea venit abbas ⁊ egit contra epiſcopũ de iniuſta excõmunicatione: vel potius nulla ⁊ petit abſolui ad cautelã. Arguitur multũ diffuſe pro ⁊ contra abbatem ⁊ epiſcopũ. demũ ſic ſoluit. Si epiſcopus exequẽs officiũ ſuũ: vt dicit᷑

in themate:vadat ad aliquod monaſteriũ viſitandũ:in cui⁹ poſſeſſione ſit viſitãdi quãtũcũq̧ abbas monaſterij allegat ſe exẽptũ: et hoc ipm offerat ſe ꝓbaturũ: dũmodo eps ſciat ſe quaſi poſſeſſionẽ habere: que non potuit amitti ſine aio eius: et eo ſciente ſi per ſe poſſidebat.ff.de acqui. poſ.l.ꝑegre. et quantũcunq̧ cõtradicat vel appellat abbas/ſemper viſitabit eps. Et ſi ꝑtinaciter renuat:materialibus armis defendat eps poſſeſſionẽ ſuã.de hoc no.de immu.eccle.ca.j.⁊ etiã ſpũalib⁹ armis.i.cenſuris.vt de p̄ſcrip.ca.cũ ex officij. Jdẽ videt̃ ſi incõtinenti eps recupet poſſeſſionẽ.vt de reſti.ſpo.c.olim. Nam ſm iura ciuilia licet vnicuiq̧ ſibi ius dicere in his caſibus ⁊ in quibuſdã alijs qui notant̃ in gloſa generali.C.qñ licet cuiq̧ ſibi ius dicere. Si aũt eſſet in quaſi poſſeſſiõe talis iuris que potuiſſet amitti etiã ignorante epo: vt ſi aliqđ ius ꝑ ꝓcuratorẽ poſſidebat: q: id bene amitteret eps etiã ignorans: tũc bene põt differre vti iure ſuo ſi vult:et ſi nõ vult vtet̃ illo iure:⁊ cõtradictores excõicabit. Et ſi poſtea apparebit corã illo iudice corã quo agit̃ de iniuſta excõicatiõe: ꝙ adhuc tpe excõicatiõis erat in poſſeſſiõe viſitãdi vel alteri⁹ iuris/ rata manebit ſentẽtia. Si xͦo apparebit ꝙ nõ poſſidebat tpe excõicationis/reuocabit̃ ſentẽtia:et tñ nõ punietur eps de iniuſta excõicatiõe vel nulla. ar.ad hoc de offi.deleg.c.ex litteris. niſi appareat de ei⁹ malicia vel craſſa ignorãtia que ſatis apparet hinc ſi abbas ſeriatim modũ amiſſe poſſeſſiõis dicebat:⁊ hoc ei oſtenſurũ offerebat. Nec obſtat huic opinio.qđ dicit̃: q: ſentẽtia excõicatiõis nõ debet ferri ſine cauſe cognitione ⁊ ſine monitione:q: illud hʒ locũ qñ ꝓcedit vt iudex: hic autẽ ꝓcedit vt pars que iura ſua defendit mucrone ſuo ſpũali:naʒ ⁊ al's ſine cauſe cognitione et monitiõe ꝓcedit vt iudex: hic autẽ ꝓcedit excõicatio.vt de offi.or.c.ſi ſacerdos.et.v.q.j.quidã. ſemp tñ monitio videt̃ neceſſaria:vt de ſen.excõ.c.ſacro. Jmmo(vt dicebat Hoſti.)iuſta cauſa ſubeſt:q: ſcʒ nõ admittitur eps ad viſitationẽ que ſibi ex iure debet̃: nec eſt neceſſaria monitio: ex quo abbas dicit ꝙ nõ ſuſcipiet eũ cũ per hoc ꝓbet̃ eius cõtumacia. Nã in certis nõ in incertis loc⁹ eſt cõiecturis.ff.de reg.iur.l.cõtumacia. Et ꝑ hoc ꝙ eps exequẽs officiũ ſuum viſitãdi nõ admiſſus põt ſine alia monitiõe excõicare rebelles.vt de preſcrip.c.cũ ex officij.Sed ſi non exequẽs officiũ ſuũ viſitãdi/ ſed in iudicio vult agere eps ꝯtra abbatẽ ius ſibi eſſe viſitandi monaſteriũ illud: dʒ eligere arbitros cũ abbate q̃ hãc cauſaʒ diſrimãt.xj.q.j.ſi cleric⁹.Et eps coget abbatẽ ad arbitros eligendos.xj.q.j.puenit.⁊ de offi.delega.c.ſuſpitiõis. Si aũt cõtra aliũ ageret q̃ dicit ſe viſitationẽ epalem habere in dicto monaſterio:cõueniet eũ coraʒ iudice rei.ff.ad munici.de iure ⁊ curato.l.j. Jtẽ corã metropolitano monaſterij ſm Hoſti. Si aũt valet excõicationis ſentẽtia qñ ꝯſtat monaſteriũ in dioceſi epi eſſe ſitũ: ſic videt̃ dicẽdũ qñ monaſteriũ in alia dioceſi eſſet ſitũ: dũ tñ eps faciat ꝙ ſit in quaſi poſſeſſiõe iuris viſitãdi illud:ꝙ ſi hoc coram ſuperiore nõ ꝓbet/facilis erit ſuꝑior ad credẽdũ ꝙ mala fide tulit excõicationis ſentẽtiã: et ad ipm epm puniendũ: qđ nõ eſſet ſi in ſua dioceſi ſitũ eſſet p̄ſumptiõe iuris epm releuãte: et hoc no.de xͦbo.ſig.c.ex parte.j. Ex predictis ptʒ ꝙ eps cui iura epalia que poſſidet denegant̃:caute ⁊ prudẽter agit ſi vt pars ⁊ nõ vt iudex ꝓcedat: q: ſic nõ aſtringit̃ ad iuris ordinẽ obſeruãdum. Jteʒ q: ex hoc ſe reũ cõſtituit ⁊ cõſeruat/ ⁊ aduerſariũ actoreʒ facit q̃ neceſſe hʒ cõqueri de iniuſta excõicatiõe vel nulla. vt de offi.ordi.c.ad reprimendã. et ſic in dubio abſoluet̃ eps: q̃a fauorabiliores ſunt rei q̃ actores.ff.de re iudi.l.fauorabiliores.Ubi vero eps non tanq̃ ordinarius vel ius ſuũ ꝓſequẽs/ſed quaſi delegatus a papa vel alio deſcẽdit ad aliqđ monaſteriũ viſitandũ quãtũcũq̧ ſit delegatus: in veritate tñ nunq̃ eſt admittẽdus de neceſſitate iuris:niſi fidem faciat de ſua delegatiõe:nec aliter tenet excõicatiõis ſentẽtia ab eo lata. vt C.de man.princi.l.vnica.immo ⁊ reſiſti põt. et ꝓbat̃ in eo qđ nota.de offi.deleg.c.cũ in iure. excipe legatuʒ aplice ſedis de latere: maxime q̃tum ad ꝓcurationẽ.diſt.xcvij.c.nobiliſſim⁹. qui et in multis priuilegiatus exiſtit: vt ptʒ in eo qđ legitur de offic.deleg.c.officij.li.vj.Sed quid ſi delegato ab epo vel metropolitano dicat abbas:ego ſum exẽptus et in poſſeſſione libertatis? Rñ.ſi delegatus reſpõdeat/et ſentit delegantẽ a quo cauſam hʒ viſitãdi eſſe in poſſeſſione viſitandi:nõ obſtãte hoc viſitabit ⁊ excõicabit.ar.vt lit.pend.c.j. ¶ Sed quid ſi eidẽ delegato vel ordinario viſitare volẽti obijcit̃ ꝙ eſt excõicatus/⁊ ꝓbatio ſuper hoc offerat̃: ⁊ q: nõ admittit̃ appellat̃? Rñ.iuſta eſt appellatio. vt de appel.c.interpoſita. Et per cõſequẽs ſententia excõicationis poſt appellationẽ lata nulla eſt.de offi.deleg.c.cũ olim. Et ex his ptʒ ꝙ viſitãs nõ tenet̃ admittere exceptionẽ exemptionis:⁊ tñ tenet̃ admittere exceptionẽ excõicationis:Quis autẽ quidã dixerint ſupradicta tñ locũ habere vbi quis exequit̃ officiũ ſuum/ vel exigit ſibi debitũ iure ſcripto vel cõſuetudine. Alij tñ dicũt ⁊ forte melius ꝙ vnuſq̧ſq̧ eps id qđ iuſte poſſidet quodcunq̧ ſit illud põt defendere ꝑ excõicatiõis ſentẽtiam: quantũcũq̧ ⁊ qualitercũq̧ alius contradicat: ⁊ de iure ſuo ꝓbatiões offerat. Uerbi gratia, Aliquis eps

poſſidet aliquē fundum: vult colligere fructus eius: aliquis ſe opponit dicens. Dn̄e non colligatis iſtos fructus / q2 fundus eſt meus nō veſter: vel q2 ego poſſideo nō vos: et hoc corā vobis me offero ꝓbaturū. Utiq3 ꝓpter aſſertionem / vel cōtradictionē / ſeu ꝓbationis oblationem vel appellationē: ſi ꝓpter hoc fieri cōtingat non dimittat ep̄s quin fructus colligat / et quin excōicet opponentē ſi ipſum in ſua poſſeſſione ꝑturbet vel inquietet: et tenebit excōicationis ſentētia: dūmodo verum ſit ꝙ ep̄s ſit in poſſeſſione ipſius fundi: ſecus eſſet ſi ep̄s non poſſideret ſed alius: l3 in veritate ad ep̄3 proprietas fundi ꝑtineret. Tunc em̄ licet poſſeſſori cōtradicere ⁊ appellare / ⁊ etiam armis reſiſtere ep̄o violento. Et eſt ratio: q2 poſſeſſor non eſt violenter eijciēdus de poſſeſſione ſua quam pōt defendere ⁊ vim vi repellere. C. de rei ven. l. ſi. Sed ⁊ ſua ꝗuis de ꝓprietate liqueat / tn̄ ꝑ vim recuperare nō licet. C. vnde vi. l. ſi quis in tantam. ⁊ xvi. q. iij. placuit. Sed quō adaptabit iuri ꝙ ep̄s petat aliquid tanꝙ pars / et excōicet renuētē. Si em̄ dicis ꝙ excōicat vt pars ⁊ priuatus ſicut etiā petit: ſic nulla eſt ſentētia q2 vt priuatus excōicare non pōt. Si aūt excōicat vt iudex / ſic ſentētia eſt iniuſta: q2 nō debet in ꝓpria ⁊ priuata re iudicare: vt dictum eſt. s̄. Tum etiā q2 ⁊ qualitati ⁊ forme debet ſententia cōuenire. vt no. de or. cogni. cū dilectꝰ. Dicendū igitur ꝙ vt ep̄s pōt petere ⁊ ꝓcedere in his que notoria ſunt: et vt ep̄s excōmunicare. ſuper quo vide qđ no. de iura. cal. ca. ſi. ⁊ de teſtibus. c. inſuper. Xſi. inſtituant. cum remiſſis ſuis. Nota in ſi. glo. circa ſi. dicit ꝙ ep̄s etiam cū viſitat eccleſias ciuitatis vel monaſteria / et reuertit ad domū ſua3: puta q2 ꝓpinquat illis eccleſijs debet ei ꝓcuratio ƒ3 Goffre. Et eſt ratio ƒm Hoſti. q2 ꝗ ſeminat ſpūalia / carnalia. i. temporalia debet metere: ⁊ q2 ꝓcuratio eſt annexa viſitatiōi: vt ex̄ de cenſi. c. cū venerabilis.

De ꝓcurationibus fiendis legitimis. §. VII.

dis legitimis nūcijs ap̄licis ⁊ alijs prelatis ſic dicit extra de cēſi. c. cū inſtantia. Cū omnes eccleſie legatis et nūcijs ſedis ap̄lice ꝓcurationes impēdere teneant: ab earū preſtatiōe nullam volumꝰ habere excuſationē: niſi forte per ſpeciale priuilegiū ſedis ap̄lice (qđ non credimus) ſint exēpte: etiā ſi longo tp̄e ꝓcurationis obſequiū nō impēderint: cū in talibus preſcriptio ſibi locū nequeat vēdicare: q2 nos a ꝓuiſione paſtoralis ſollicitudinis circa oēs eccleſias nūꝙ aſpicere mētis oculo ceſſamꝰ. Inno. iij. Idem in cōcilio generali. Procurationes que ratiōe viſitationis debent ep̄is / archidiaconis / vel quibuſlibet alijs: etia3 ſedis ap̄lice legatis aut nuncijs: abſq3 manifeſta ⁊ neceſſaria cauſa nullatenus exigant: niſi qn̄ perſonaliter officiū viſitationis impendūt: ⁊ tunc euectionū ⁊ ꝑſonarū mediocritatē obſeruēt in lateran. concilio diffinitā: hoc adhibito moderamine: vt cū oportuerit eos apud aliquem locū aliquam morā facere neceſſariā: ne locus propter ipſos nimiū aggrauet: ꝓcurationes recipiant moderatas ab alijs eccleſijs vel ꝑſonis que nondū fuerunt de ſuis ꝓcuratiōibus aggrauate. de cenſi. c. ꝓcuratiōes. Ubi dicit glo. ſuper verbo viſitatiōis. ꝙ hoc ideo dicit q2 triplex eſt ꝓcuratio. Una que debet viſitatori ratione viſitationis: vt hic. ⁊ c. cum venerabilis. Alia ratione cōſuetudinis. xviij. q. ij. ſeruitiū. Tertia ratiōe pacti facti: qđ appoſitum fuit in fundatiōe eccleſie / capelle / vel monaſterij: puta ꝙ det rectori eccleſie prandiū vel enxeniū cere / vel comeſtibiliū patronis ⁊ hm̄oi. xviij. q. ij. Eleutherius. Addi pōt ⁊ quarta que ſc3 datur legatis ⁊ nūcijs ap̄licis etiam cū non viſitant. vt dicet. Et hoc tangit ſuper verbo ꝑſonaliter. glo. vel etiā per aliū: cum ipſe intereſſe nō poſſit ꝓpter latam ⁊ diffuſam dioceſim: vt dicitur de offi. ordi. Circa legatos inquit Io. an. in nouel. ſuper iſto. c. tenet ꝙ poſt multa dicit Hoſt. ⁊ ſic ſeruat ꝙ legati ſedis ap̄lice ſiue ſint de latere ſiue nō de tota legatione ſua leuant ꝓcurationē ſuam. Nec leuāt illam ratione viſitationis: ſed ratiōe cōmunis oneris: vt de ꝓcu. c. cū ꝓ cauſa. Et legatis non de latere ⁊ nūcijs curie certā quantitatē taxat ꝓ die. Et hoc facit tam in ſtando ꝙ in itinerādo. Legatis vero de latere taxare ſolet itinerando. xl. florenorū: ſed nō in ſtando. Cū em̄ ſunt in legatiōe ſolent recipere. xxv. reddituū. vt dicit. Et ſic olim illa recipiebant vbi vna ſola prouincia decreta erat: ſic hodie recipiūt quotcūq3 ꝓuincias regant. Sup verbo numerus ꝓcurationum. de his que cōſiſtunt in victualibus. Nam ſi velit accipere veſtes vel emendā equorū mortuorū: vel expēſas factas in eūdo ad locum vel ſilia. hec omnia petet ſupra rationem expenſarū ad dies. Inno. ſuper verbo numerū dierum: vt ſi expendat centū ſolidos in die / ⁊ morat per decem dies: leuet centū ꝓcurationes. ⁊ ſic quinquaginta libras ⁊ non vltra: l3 interdū contra fiat ⁊ recondat ad ditandū parentes: qui qn̄q3 exortis diſcordijs depauperant: immo etiā occidunt ƒm Hoſti. et ſi vna eccleſia eſt potens ꝑ ſe ſoluere vnam integrā ꝓcurationē: puta centum ſolidos / ſoluat: ſi non pōt ſoluere niſi quinquaginta / iungat ſibi alia que ſibi ſit equalis: ⁊ ſic vtreq3 facient ſimul vnā ꝓcurationē integram legato. Sed quid ſi rector eccleſie dicat ſe impotentē / legatus dicat eum potētem

Procuratio triplex.

Reſpõdet Hoſti. aut euidẽter liquet de potentia ſm cõem famã. ar. ff. de flu. l. j. et tunc cõpellatur. Aut euidẽter liquet ꝙ eget: ⁊ ſic nõ compellet̃. ar. de ſolu. c. odoardus. Aut dubitat̃: et tũc prelatus ſi vult põt ab eo exigere iuramentum ꝙ dicat veritatẽ: ⁊ ſtabitur dicto ſuo. de iureiurando. c. ſi. Aut põt illũ excõicare ſi habeat ipſum ſuſpectũ ſub hac conditione ſi in fraudẽ veri habeat ipſum ſuſpectũ: ⁊ relinquet eũ conſciẽtie ſue. de iureiurãdo. c. mulieri. cũ ſuis cõcor. Sed quid de legatis vel nũcijs metropolitani? ſm Hoſt. videt̃ ꝙ ſint tranſeũdo per prouinciã ꝓcurandi. allegat de iureiurãdo. c. ego eñ. Unde dicebat Inno. ꝙ qñ archiep̃s ꝓ negocio totius ꝓuincie in aliquo loco morã trahit erit cõtinue ꝓcurandus. ad hoc de elec. vt preterite. Eadem eñ ratio que et in loco: ergo idem ius. Sed diceres: lz vbi eſt eadẽ ratio iuris cõmunis et idem ius cõmune ſequatur: nõ tñ vbi eſt eadem ratio priuilegij/eſt ⁊ idem priuilegiũ niſi a principe impetret̃: vt de priuil. ca. ſane. Sed reſpõderi poſſet aliud in priuilegio non corpore iuris clauſo ꝙ̃ clauſo. extra de cenſi. per totum. Multa habent̃ lib. vj. vt. c. romana. ⁊ ſequentibus de ꝓcuratione prelatorũ que ſupra declarata ſunt· §· precedenti.

De ſtatu cardinalium et legatorum. Titulus. xxj.

Cardinales quid ſint reſpectu pape. Capitulum. j.

DOmini ſunt cardines terre et poſuit ſup eos orbẽ. j. reg. ij. Ut dicit̃ in catholicõ. Cardo dicit̃ illud in quo motus oſtij firmat̃ in claudendo et apertẽdo. Uñ dicitur ꝓuer. xxvj. Sicut oſtium vertit̃ in cardine/ſic piger ĩ lecto. Et dicit̃ cardo a cardian qđ eſt cor: q: ſicut cor hominẽ mouet ⁊ regit/ita illud regit ⁊ mouet ianuã. Et ꝓpter hoc etiã quatuor virtutes dicũt̃ cardinales: q: ꝑ eas vertit̃ cor humanũ: vt claudat̃ vicijs ⁊ aperiat̃ virtutibus: que ꝑmaxime ỽtutes debẽt in cardinalibus relucere inherẽtes firmiter oſtio qui eſt xp̃s: dicẽte Ioh. x. ego ſum oſtiũ. ac etiã pape q̃ eſt vicari⁹ xp̃i: vt ꝑ cõſilia ⁊ ſancta opa eorũ aperiat̃ fidelibus regnũ celorꝝ. Dñi ergo pape ſunt cardines terre: q. ſ. cardinales hʒ aſſiſtentes ſibi. Moraliter terra eſt eccl'ia ſancta ⁊ ꝓpter ſui firmitatẽ. Eccl's. j. terra in eternũ ſtat. Et ꝓpter bonorũ operum multiplicẽ fertilitatẽʒ. Geñ. j. Germinet terra herbã virentẽ ⁊c. Et ꝓpter ſui humilitatẽ celũ ſurſum ⁊ terra deorſum: ab oĩbus cõculcata et ſubdita influxui celorũ. Cardines huius terre ſunt cardinales: q: ſicut in cardine vertit̃ totũ oſtiũ/ita in cardinalibus vertunt̃ negocia cõciliabilia eccleſie vel mundi: aſſunt eniʒ pape vt familiares et cõſiliarij: oſtendunt eñ pape cardinales diuerſas vias ſuper negocijs propoſitis ſuper quibus cõſiliũ vult accipere: ⁊ poſtea ad ipſum papam ſpectat eligere ⁊ determinare quod magis eccleſie videtur expedire. Dicuntur autem eſſe dñi tripliciter.

Primo: q: ſunt dñi dei peculiares per perfectam bonitatem.

Secundo: q: ſunt dñi pape fratres et familiares per eximiam dignitatem.

Tertio: q: ſunt dñi mundi gubernatores ꝑ conſultabilitatem: ⁊ ſic cardines. i. cardinales eccleſie ſunt dñi: ⁊ poſuit dñs ſuper eos orbem ſcʒ ad gubernandũ per eorum conſilium.

Quantũ ad primũ cardinales ſunt. §. I.

i. debent eſſe dñi dei amici ſingulares ꝑ vite ꝑfectionẽ: vt ſicut precellũt alios in dignitate/ita excellãt in ſanctitate. Et quas virtutes ⁊ ſanctitates debẽt habere ponit Berñ. ad Eugeniũ. iiij. dicens: Ueniam⁹ ad collaterales tuos ⁊ coadiutores: hi ſeduli tibi/hi intimi ſunt: quãobrẽ ſi boni ſunt/tibi potiſſimũ ſunt: ſi mali eque pl⁹ tibi: ne te dixeris ſanũ dolẽtẽ latera: hoc eſt ne te dixeris bonũ malis innitentem. De cardinalibus. Aut ſi bon⁹ ſis bonitas tua ſolitis quẽ fructum afferre põt: et hi quidẽ quos tu nõ elegiſti/ſed ipſi te: poteſtatẽ non habẽt niſi quã tu eis aut tribueris aut ꝑmiſeris. Tibi imputa q̃cq̃d patieris ab eo q̃ ſine te põt facere nichil. His exceptis de cetero nõ incõſiderate eligẽdi quicꝙ ſeu colligẽdi ſunt in opus miniſterij hui⁹. Sane huic negocio nõ ſe ingerat rogãs: cõſilio nõ prece agẽdũ eſt: adulantẽ ⁊ ad placitũ cuiuſcũcꝙ loquẽtẽ vnũ de rogãtib⁹ puta etiã ſi nichil rogauerit. Pari põdere extimaueris ei⁹ humilitatẽ q̃ timet et ei⁹ q̃ ſperat. Itacꝙ nõ volentes nec currẽtes aſſumito: ſed cunctãtes ⁊ renuẽtes etiam collige illos ⁊ cõpelle intrare. In talib⁹ (vt opinor) requieſcet ſpũs tuus: qui nõ ſunt attrite frõtis/ſed verecũdi ⁊ timorati: preter deũ tñ timeant nichil: nichil ſperẽt niſi a deo q̃ aduẽtantiũ nõ man⁹ attentãt/ ſed neceſſitates q̃ ſtent viriliter ꝓ afflictis: et iudicẽt in equitate ꝓ manſuetis terre. Qui ſint cõpoſiti ad mores: ꝓbati ad ſanctimoniã: parati ad obedientiã: mãſueti ad patiẽtiã: ſubiecti ad diſciplinã: rigidi ad cenſurã: catholici ad fidẽ: fideles ad diſpẽſationẽ: cõcordãtes ad pacẽ: cõformes ad vnitatẽ. Qui ſint in iudicio recti: in cõſilio ꝓuidi: in iubẽdo diſcreti in diſponẽdo induſtrij: in agẽdo ſtrenui: in loquendo modeſti: in aduerſitate ſecuri: in ꝓſperitate deuoti; in ʒelo ſobrij: miſericordia non

remiſſi:in ocio non ocioſi:in hoſpitio non diſſo
luti:in cõuiuio nõ effuſi: in cura rei familiaris
non anxij:rei aliene nõ cupidi: ſue nõ prodigi:
vbiqꝫ et oibus circũſpecti. Qui legatione pro
xp̃o fungi quotiens opus erit:nec iuſſi renuãt:
nec nõ iuſſi affectent. Qui q̃ verecunde excu-
ſant: obſtinatius non recuſent. Qui miſſi poſt
aurũ nõ eant:ſed xp̃m ſequant. Qui queſtu le-
gatione eſtiment:nec requirãt datũ ſed fructũ.
Qui regib9 iohannẽ exhibeant: egyptijs moy
ſen:fornicantibus phinees:heliã idolatris: he
liſeum auaris:pe trũ mẽtiẽtib9: paulũ blaſphe
mãtibus:ꝛ negociantib9 xp̃m. Qui vulgus nõ
ſpernãt:ſed doceant.diuites nõ palpẽt: ſed ter
reãt.pauperes nõ grauẽt: ſed foueant. minas
principũ nõ paueãt:ſed contẽnant.qui eccl'ias
non ſpolient:ſed emendent. qui marſupia non
exhauriãt:ſꝫ corda reficiãt et crimina corrigãt
fame prouideant ſue nec inuideãt aliene. Qui
orandi ſtudiũ gerant et vſum habeant:ac de re
omni plus fidãt orationi q̃ ſue induſtrie vel la
bori:quoꝝ ingreſſus pacificus:modeſtus exit9
ſit: quoꝝ ſermo edificatio ſit vita iuſta p̃ſentia
grata memoria in benedictione. Qui ſe humi
les cũ humilib9: ꝛ cũ innocentibus innocẽtes:
duros dure redarguãt:malignantes coerceãt:
reddãt retributionẽ ſupbis. Qui nõ de dote vi
due vel patrimonio ieſu xp̃i ſe vel ſuos ditare
feſtinent: gratis dãtes q̃ gratis acceperunt:
gratis faciẽtes iudiciũ iniuriam patientibus:
vindictam in nationibus: increpationes in po
pulis. Qui ad te redeunt fatigati quidem:ſed
non ſuffarcinati ſimul et gloriantes. Non ꝙ cu
rioſa ſeu precioſa queqꝫ terrarũ attulerint: ſed
ꝙ reliquerint pacem regnis: legem barbaris:
quietem monaſterijs:eccleſijs ordinem: cleri-
cis diſciplinam:deo populũ acceptabilem: ſe-
ctatorem bonorum operum.

Quantũ ad ſecundũ dicit §.II.

Aug.de ancho.in li.de poteſtate eccle.ꝙ cardi
nales aſſiſtunt pape:ſicut apl'i xp̃o. Apl'i enim
ſunt nuncupati xp̃i fratres.ſm illud pſ̃. Nar-
rabo nomẽ tuum fratribus meis. et principes
mũdi.ſm illud pſ̃. Cõſtitues eos principes ſu
per oẽm terrã. Sed papa cũ facit aliquos car-
dinales inſignit eos iſta duplici dignitate di-
cens eis. Eſtote fratres mei ꝛ principes mun-
di. Ipſe aũt papa perſonam gerit xp̃i. Et q̃uis
etiã ep̃i ſuccedãt loco aploꝝ: vt dictum eſt. ſ.
alio tñ modo q̃ cardinales. Apl'i enim duplici
mõ ſe habuerũt ad xp̃ꝫ. Uno mõ vt ei p̃ſentialr
aſſiſtẽtes ſicut fuit ante paſſionẽ ꝛ aſcẽſionem.
Scd̃o mõ vt miſſi ex p̃cepto ei9 p orbẽ q̃ fuit
poſt aduẽtũ ſpũſſcti:q̃ñ diſpſi p orbẽ dimiſerũt
ſe accipiẽdo vnuſqſqꝫ ꝓuinciã vel regnũ i ſortẽ
ſue predicatiõis. Cardinales ergo repreſentãt
pſonas aploꝝ vt xp̃o aſſiſtẽtes:qꝛ ipſi aſſiſtunt
pape preſentialr vt vicario xp̃i. Scd̃o modo re
preſentãt pſonas aploꝝ ep̃i:qui in partẽ ſollici
tudinis vocati ſunt regẽtes diuerſas ciuitates
vel ꝓuincias:vt archiep̃i. ꝛ iſtud eſt ſatis ꝯue
niẽs.vt ſicut in hierarchia celeſti aliqui angeli
ſunt aſſiſtẽtes. alij miſſi frequenter ad nos. ita
in nr̃a eccl'iaſtica hierarchia decet aliquos aſ-
ſiſtere vt cardinales:alios mitti vt ep̃os. Et q̃-
uis q̃ dictũ eſt ſit de cõi lege ꝛ ſm cõem ſtatũ:
tñ ſuborta cauſa nõ tollit q̃n cardinales aliqñ
mittantur vt legati. Et ep̃i aliqui etiã vocati a
papa ſunt ei aſſiſtentes:ſicut etiã angeli aſſiſtẽ
tes aliqñ ſm aliquos mittunt. Unde d̃r Eſa.
vj. ꝙ volauit ad eũ vnus de ſeraphin qui pur-
gauit labia ſua. Seraphin aũt eſt de ordine aſ
ſiſtentiũ. Aliqui etiã dicũt miſſum ad mariam
fuiſſe de illo ordine. Et quia etiã apoſtoli non
ſemp aſtiterunt xp̃o vt ep̃i:ſed vt miniſtrantes
in alijs actib9. Nam in vltima cena vel poſt re
ſurrectionẽ q̃ñ dixit accipite ſpm̃ſctm̃/ epiſco-
pauit eos:ideo non eſt indecens ꝙ non oẽs car
dinales ſunt ep̃i ſed aliqui preſbyteri: aliqui
diaconi. Accipiunt autem pileum rubeũ a pa-
pa in ſignũ ardentis charitatis quã debẽt ha
bere ita ꝙ ſint parati ſanguinẽ ſuũ fundere: et
mori pro bono et defenſione eccleſie et profe-
ctu. Unde in.c.fundamenta.de elec.li.vj.dicũ-
tur cardinales:fratres:coadiutores: cõſiliarij
et aſſiſtentes dñi pape. Repreſentant autẽ car
dinales ſtatum perfectorũ nõ perficiendoꝝ:q̃
poteſt trahi ſm Aug.de ancho. in libro de po-
teſtate eccleſiaſtica. q.xcij. ex dictis Bern. ad
eugeniũ dicentis. Hoc tibi pſuade:eos qui ad-
mittẽdi ſunt ad tuũ conſilium difficile in curia
poſſe probari. Et ideo ſi fieri poteſt viros ꝓba
tos eligi oportet: nõn probandos. Nos eñi in
monaſterijs oẽs recepimus ſpe meliorãdi. Si
curia bonos facilius cõſueuit ſuſcipere q̃ face
re. Nam plures in curia defeciſſe bonos q̃ ma
los profeciſſe probamus. Itaqꝫ non volentes
nec currentes aſſume:cunctanteſqꝫ ꝛ renuẽtes
coge et illos compelle intrare:ꝛ cũ illis requie
ſcat ſpũs tuus.ꝛ conditiones eoꝝ proſequit vt
dictum eſt in.§. precedenti. que vtiqꝫ non ſunt
niſi ſanctorum ꝛ perfectorum virorum. Nec eſt
contra ꝙ apoſtoli quorum perſonam repreſen
tant fuerunt perficiendi non perfecti. fuerunt
enim imperfecti et perficiendi reſpectu perfe
ctionis patrie:et perfectionis quam habuerũt
in aduentu ſpiritusſancti. Sed perfecti reſpe-
ctu turbe ꝛ aliorum perficiendoꝝ per eos: ꝛ p-
fectiores etiam poſt reſurrectionem q̃ ante.

De ſtatu cardinalium et officio eorum. Capitulum.ij.

De ſtatu cardinaliū. Utrū ſit ꝑfectioꝛ ſtatu epoꝝ. Rñdet Aug. de ãcho. ꝙ iſta cõparatio põt itelligi tripl̄r. ſ. quo ad ordis ptãtē: quo ad loci dignitatē: quo ad perfectiorē charitatē. Et quãtū ad ordinē planū eſt ꝙ diaconi cardiales nedū epis: ſʒ nec qbuſcūq; pſbyteris preferūt: q: ptãs ordis põtificalis eſt maioꝛ ſacerdotali et ſacerdotalis diaconali: vñ ꝛ ꝑfectiorē gradū obtinet. Uñ ꝛ Hiero. Qui ꝓuehit a minori vtiq; ad maiꝰ ꝓuehit. di. xciij. c. legimꝰ. ¶ Quantū aūt ad loci dignitatē. Sicut romana ſedes eſt prioꝛ ꝛ dignioꝛ oĩ aliaꝝ oĩm dñā ꝛ magiſtra. di. xxij. de cõſtãtinopolitana. ita ꝯgruū eſt vt clerici ꝛ miniſtri illiꝰ ſedis quadã ſingulari dignitate p̄ ceteris fulgeãt: ita vt cardinales romane eccl̄ie oĩbꝰ aliĳs ꝑlatis ꝑferant in honoris dignitate. Unde ob ꝑuilegiū ꝛ excellentiã dignitatis ſtatutū eſt ꝙ q̄ inſequit cardinalē hoſtiliter: vel capit vel capere facit: vł ꝑcuſſerit vltra excõicationē quam icurrit/ de qua habes. j. in ti. de excõicatione: etiã incidit in alias grauiſſimas penas ſcʒ criminis leſe maieſtatis. Efficit diffidatꝰ ĩfamis deteſtabilis nec capax alicuius hereditatis vel hereditarie ſucceſſionis bãnitus: edificia eius dant in ruinã: bona eiꝰ confiſcant: feudis ꝛ bñficĳs omnibus eſt priuatus. Filĳ ꝛ nepotes eius per rectã lineã deſcẽdentes priuãt omni honore / dignitate mũdana vel eccleſiaſtica: excludũtur ab oĩni actu legitimo: et plura alia que habent de penis. c. felicis. li. vj. et idē per oĩa de his qui dederint ad hoc cõſiliū vel fauorē vel mãdauerint vel ratum habuerint ſi nomine eiꝰ eſt factū: vel ſocĳ fuerint ad hoc. ¶ Quantū ad tertiū ſcʒ perfectiorē charitatē. dicit idē Aug. ꝙ habēt ſe ſicut excedẽtia et exceſſa: q: in dilectione dei vident tenere ꝑfectiorē ſtatū cardinales ꝙ epi: repreſentãt eñi cardinales ſtatū apoſtoloꝝ aſſiſtẽtiū xp̄o et cõtemplationi vacantiū. vnde ſicut ſeraphin ardẽtes interpretant qui aſſiſtentes deo vt viciniores ſunt incenſi charitate dei. ita cardinales ſtatū aſſiſtentiū repreſentãtes debent eſſe ardẽtes in dei charitate. Epiſcopi vero qui ſtatū apoſtolorum repreſentãt vt miſſorū p orbem ad predicandū: curã animarū habẽtes in charitate ꝓximi/ debent oẽs alios precellere ꝛ alios ad ipſam inflãmare. Sicut ergo dilectio dei eſt perfectioꝛ dilectione ꝓximi ita ſtatꝰ cardinaliū qui ordinatur ad dilectionē dei perfectioꝛ eſt ſtatu epoꝛum ordinato ad ꝓximi dilectionē. Uerū ꝙuis vnꝰ ſtatus ſit ꝑfectioꝛ altero: vt ſtatus religioſus eſt ꝑfectioꝛ ſtatu laicali: nõ inde ſequit ꝙ quicũq; eſt in ſtatu ꝑfectiori ſit melioꝛ omni eo qui eſt in ſtatu minus ꝑfecto: ſed qui habet maiorē charitatē ille perfectioꝛ eſt ſimpliciter: ſiue ſit laicus ſiue religioſus ſiue prelatus. Et ſic cardinales etſi ſint altioris vel perfectioris ſtatus ꝙ epi: poſſunt tñ eſſe et magis ꝛ minus ꝑfecti eis ſm charitatē quã habēt in qua q̄lʒ debet ſe aliĳs inferiorē reputare ex humilitate cū ignoret an habeat. et ſm hoc dicebat Augu. ĳ. q. vĳ. ꝙꝙ. Quãꝙ ſm vocabula que vſus obtinuit epatꝰ ſit preſbyterio maioꝛ. Aug. tñ Hiero. minoꝛ eſt. Qð autē hieronymꝰ reprehendit diacones preferentes ſe preſbyteris ꝛ epis vt. lxxxiĳ. di. legimꝰ. locū habet de diaconibus aliarū eccleſiaꝝ qui vtiq; nõ debēt ſacerdotibꝰ preponi: niſi forte qñ locum tenerent epi vel patriarche. Sed nec diaconi cardinales preferũtur epis vel preſbyteris inquantū diaconi: ſed inquãtū cardinales propter dignitatē ſtatus: qui tamē poſtponũtur preſbyteris ꝛ epis cardinalibꝰ etſi nõ aliĳs.

¶ De abdicatione tēporaliū §. I.

in ſtatu cardinalatꝰ/ vtrū eis cõueniat. Rñdet Aug. de ancho. circa hoc ſunt cõſiderãda tria. Primū eſt ꝙ cardinales in gradu eccleſie cui aſſiſtunt habent primitatē. Eſt eñi romana eccleſia prima ſedes oĩm eccleſiaꝝ. ſm illð Inñ. ix. q. iij. nemo iudicabit primã. Scðo ꝙ in ſtatu quē repreſentãt requirũt ardentē charitatē repreſentãt eñi ſtatū aſſiſtentiū ꝛ ꝑfectoꝝ. Tertio in officio qð miniſtrãt requirũt iuſticiam ꝛ equitatē. Sunt enim ad tale officium vocati vt ſint pape coadiutores et conſiliarĳ: et iudices orbis terre. oĩbus iſtis modis maioꝛ abdicatio tēporaliū reqrit in eis ad eoꝝ ꝑfectiõis ſtatū ꝙ in epis ꝛ quibuſcũq; aliĳs prelatis. Nam quãtū ad primū: ſi prima radix oĩm maloꝝ eſt cupiditas: in prima ſede ꝛ conſiſtentibꝰ ei que dʒ eſſe radix oĩm bonoꝝ prima: eſt extirpãda ꝛ euellẽda cupiditas. Qð ei dicit Leo papa. Totius familie dñi ſtatꝰ ꝛ ordo mutabit: ſi qð reqrit in corpore nõ reperiat ĩ capite. di. lxi. miramur. Idē dicit di. xlvij. virū catholicū. Uirū catholicū et precipue dñi ſacerdotē ſicut nullo errore implicari: ita nulla cupiditate opʒ violari. Nã ex ipſa ſequũt poſtmodū ꝛ ſimonie ꝛ iuſticie ꝛ alia mala. Sicut ei (ait Chryſoſto.) oē bonū egreditur a romana ſede: ſic et omne malū ab illa progreditur efficienter ꝛ exemplariter. Secũdo ſi ardens charitas requiritur in cardinalibus ratione ſtatꝰ quē repreſentant: quia ſcʒ ſunt aſſiſtentes primi inter quos ponũt ſeraphin qui dicunt ardentes: a cupiditate oĩno debēt eſſe alieni: cū ſint cõtraria ei: ꝛ ꝯtraria ſimul ineſſe non pñt ſm pħm. Uñ Aug. de peni. di. ij. q: radix. Quia radix oĩm maloꝝ eſt cupiditas: ꝛ radix oĩm bonoꝝ eſt charitas: niſi fuerit vna radicitꝰ euulſa: non põt altera plãtari.

¶ Quantū ad tertiū. Si iuſtitie equitatē tenē tur ſeruare cardinales rōne officij ad qđ ſunt vocati: q2 vt coadiutores pape ⁊ iudices orbis op3 eos cupiditatē deteſtari p quā cito iuſtitia ſubuertit. ſm illud Iſidori. Cito violatur auro iuſtitia. xj.q.iij. pauper. Sic igitur pt3 abdica tionē tēporaliū eſſe neceſſariā cardinalibus: et hoc quidē verū eſt q̄tum ad abdicationē men talem: vt ſc3 nō inordinate afficiant ad tempo ralia cū qua inordinatiōe nimia nō ſtat perfe ctio: ſed bene cū ipſa abdicatione mentali ſine abdicatiōe exteriori temporaliū: immo et cum poſſeſſione multarū diuitiarū pōt haberi pfe ctio: vt pt3 in Abraā ditiſſimo ⁊ perfectiſſimo. ⁊ Grego. papa. ⁊ Ludo. rege fran. Et q̄uis ipſi cardinales preferant epis in honoris reueren tia / ⁊ per cōſequens deceat eos tenere aliquē ſtatum apparentē famulorū / equorum / et mini ſtrorū ne dignitas vileſcat: tñ op3 iſta modera ri ad congruitatē non ſuperfluitatē. Et cū aplūs dixit. ij. Corinth. vj. Exhibeamus noſmetipos vt dei miniſtros: nō ſubdit in palatijs edifican dis: in cōſanguineis ditādis: in palefredis im pinguandis: in famulis multiplicādis: in tēpo ralibus cumulādis: ſed in tribulationibus / in neceſſitatibus / in anguſtijs / in ſcientia / in cha ritate / in verbo veritatis ⁊c.

¶ Cardinales omnes q̄uis §.II. papa poſſit eligere de vna patria / nō tñ decet: q2 hoc ptinere videret ad acceptionē pſonarū. Pro cuius declaratione dicit Aug. de ancho. vbi. ſ. q2 papa pōt ſibi aſſumere cardinales in ſuū adiutoriū ⁊ conſiliū vnde vult / quos vult / ⁊ quales vult: vnde ſibi imputat ad meritū vel demeritū / ſi ſunt boni vel mali: iuuenes vel ſe nes: docti vel indocti. Nā ſi ſunt boni et ſapien tes / accreſcit meritū eius et pfectus eccleſie: q2 multitudo ſapiētium ſanitas eſt orbis ter rarū. inquit Salomon. Si vero mali ſunt ⁊ in ſcij in his que dei ſunt / eius demeritū creſcit: ⁊ detrimentū fidelibus: q2 modicū fructum pōt afferre ſolius pape iuſtitia / qñ ſentētia preua let multorū aliter affectorū. Uerūtamen Ber. de cōgruo aſſignat ratiōes in lib. de cōſidera tione ad Euge. q2 nō de vna patria ſed de toto orbe cardinales ſunt eligēdi. Primo pter iu ſtitiam ſeruādam. Quilibet eñ melius cogno ſcit cōditiones hominū ſue patrie q̄ alt⁹. Et q2 vnuſquiſq3 bene iudicat de his que nouit et ho rum bonus eſt iudex. j. Ethicorū. ideo dicit ipſe Ber. an nō ſunt eligēdi de toto orbe orbē iudi caturi. Nec vlla patria excludit ex qua ad car dinalatū aliquis nō poſſit vocari. S3 q2 de ale mānia conſuetū eſt vt eligatur imperator: q̄ eſt miniſter eccleſie: ne ſecreta eccleſie ſuis mini

Cardinales non eliguntur de alemānia.

ſtris pandant: ne quos op3 eſſe ſubiectos ha beat eccleſia ex ſua patria vel genere dños et iudices deferentes: ideo nō cōſueuit ecclia de alemannia cardinales vocare. Siſiter nec ali qua patria ſic excludit in hoc vt de qualibet alia nō poſſit eligi: q̄uis de terris peculiarib⁹ eccleſie magis ſit cōſuetū aſſumi tanq̄ liberio res ad conſilia ferenda et iudicia exequenda. ¶ Secūdo pter carnalē affectionē remouen dam: ſi de vna patria oēs eligant / nō opinat nec credit q2 aliter fiat: niſi vel precū interuen tiōe / vel carnis ⁊ ſanguinis affectione. Ex quo (vt dicit idē Berñ.) ſequit ſcandalū nō ſolū pu ſillorū / ſed etiā maiorū de eccleſia: et pcipue cū aſſumunt ad hoc cōſanguinei ⁊ aliqñ iuuenes ⁊ min⁹ apti. Nec eſt cōtra q2 xp̄s ſolū de iudea elegit aplos pres ex cōſanguineis ſuis: quorū ſtatū repreſentāt cardinales vt dictū eſt. Nam hoc fuit factū: q2 eccleſia prio in iudea fundata fuit: ⁊ de alia patria aſſumi nō poterāt fide xp̄i nondū ibi predicata ⁊ recepta. Cū etiā q2 xp̄s ſm carnē ſolū ex iudeis natus eſt: et ideo eius apli per quos gentibus erat nunciandus ſolū ex iudeis vocari cōgruit. Qz aūt aſſumpſit cō ſanguineos pſiderādū eſt ad quid vocauit eos: nō ei (ait ipē) veni vos vocare ad requiē ſed ad laborē. ſ. flagellorū / paupertatis / neceſſitatis / pſe cutionū / ⁊ variorū tormētorū. Qñ ex cardina latu aliquis iſta cōſequeret: nō oriret ſuſpitio in eligente conſanguineos ad talia. ¶ Tertio pter vnitatē in populo xp̄iano nutriendam. Contēptus eñ eſt cauſa diuiſionis ⁊ ſciſmatis in eccleſia: pncipale eñ motiuū ſciſmatis gre corū fuit cōtemptus eorū q̄ ad eccleſiaſticos ho nores nō aſſumebant: ⁊ pter hoc etiam mala dimittunt impunita: ⁊ heretici ⁊ ſciſmatici re uertētes ab errore ſuo dimittūt in officijs ⁊ di gnitatibus ſuis ad tollendū ſciſmata ⁊ vnionē efficaci⁹ cauſandā: vt ſcribit Aug. l. di. c. vt cō ſtitueret. ⁊. xxiij. q. iiij. diſplicet. Sic ergo con gruit de diuerſis partibus cardinales aſſumi: ad tollendā diuiſionē et cōſeruandā vnionem.

§. co. c. 151.

¶ Utrū mortuo papa pote §.III. ſtas eius remaneat in collegio cardināliū. Re ſpondet Aug. in di. lj. q. iij. Duob⁹ modis pote ſtas pape remanet in collegio cardinaliū ipſo defuncto. ¶ Primo quantū ad radicem. Com paratur eñ collegiū ad papā ſicut radix ad ar borem vel ramū. Sicut aūt ptās arboris vel ra mi qua floret et fructū pducit remanet in radi ce: ipſa arbore vel ramo deſtructo: ſic poteſtas papalis remanet in ecclia vel collegio ipſo pa pa mortuo. In collegio q̄dē tāq̄ i radice pxi qua: ⁊ in ecclia plator ⁊ alior fideliū tāq̄ in ra dice remota. Scđo talis ptās remanet i ecclia

⁊ in collegio q̄tū ad illud qȝ eſt in papatu ma-
teriale: qꝛ papa mortuo pōt collegiū ꝑ electio-
nem ꝑſonā determinare ad papatū: vt ſit talis
vel talis. Uñ ſicut radix ꝓducit arborem me-
diāte qua floret ⁊ fructū ꝓducit: ſic collegiū fa
cit papā habentē iuriſditionē ⁊ adminiſtratio-
nē eius in eccl̃ia. Unde ſi noīe papatus intelli
gim⁹ ꝑſone electionē et determinationē qȝ eſt
quid materiale in papatu vt dictū eſt: ſic talis
poteſtas remanet ī collegio mortuo papa. Si
vero noīe poteſtatis papalis intelligimus ei⁹
auctoritatē ⁊ iuriſditionē qȝ eſt quid formale:
ſic talis poteſtas nūq̄ moriť: qꝛ ſemꝑ remanet
in xp̄o q̄ reſurgēs a mortuis iam nō moriť. Uñ
ſuꝑ illo v̄bo / data eſt michi oīs poteſtas in ce-
lo ⁊ in terra: ⁊ ecce ego vobiſcū ſum oīb⁹ dieb⁹
vſq; ad cōſummationē ſeculi. Matth. c. ſi. dicit
Aug. ꝙ apl̄i quib⁹ xp̄s loquebať nō ꝑmanſuri
erāt vſq; ad cōſummationē ſeculi: ſed in ꝑſona
omniū ſequētiū eos ipſis locutus eſt tanq̄ vni
corpori eccleſie. Sȝ ſi noīe poteſtatis papalis
intelligim⁹ actualē adminiſtrationē qȝ eſt q̄d
materiale ⁊ formale in papatu: ſic actualis ad-
miniſtratio bñ moriť mortuo papa: qꝛ nec re-
manet in collegio actualis adminiſtratio pote
ſtatis papalis ipſo mortuo: niſi inquantū ꝑ ſta
tutū predeceſſoris eſt eis cōmiſſum: nec rema-
net iſto modo in xp̄o: qꝛ de cōi lege xp̄s poſt re
ſurrectionē nō eſt execut⁹ talem poteſtatē: niſi
mediante papa: lȝ eñ ipſe ſit oſtiū: Petrū tñ ⁊
ſucceſſores ſuos ↄſtituit oſtiarios ſuos: quib⁹
mediātibus apiť et claudiť ianua intrandi ad
ip̄m. Poteſtas ergo eccleſie nō moriť mortuo
papa q̄tū ad iuriſditionē qȝ eſt quaſi formale
in papatu: ſed remanet in xp̄o. Nec moriť q̄tū
ad perſone electionē et determinationē qȝ eſt
tāq̄ q̄d materiale: ſȝ remanet in collegio cardi
naliū: ſȝ moriť q̄tū ad actualē adminiſtratio-
nē iuriſditōis ei⁹: qꝛ mortuo papa eccl̃ia vacat
et priuať adminiſtratiōe talis poteſtatis. Nec
obſtat ſi dicať xp̄i ſacerdotiū durare in eternū
ſicut xp̄s: ergo mortuo papa remanet poteſtas
ei⁹: qꝛ hoc eſt verū q̄tū ad id qȝ eſt formale in
ſacerdotio: ſicut eī oēs ſacerdotes nō ſunt niſi
vnus ſacerdos: puta xp̄s q̄tū ad poteſtatē con
ficiēdi: qꝛ oēs cōficiūt in perſona xp̄i: ſic oēs
pape nō ſunt niſi vnus papa: puta chriſtus: qꝛ
omnes pape recipiūt iuriſditionē et poteſtatē
adminiſtrandi immediate a deo: moriť tamen
actualis adminiſtratio dicte poteſtatis mor-
tuo iſto vel illo papa.

¶ Cardinaliū collegiū ni- §. IIII.

chil pōt mortuo papa: niſi qȝ eſt eis ꝑ ſtatutȝ
eius vel predeceſſoris cōceſſum vel ꝑmiſſum.
Pro cui⁹ declaratiōe dicit Aug. de anch. vbi
ſ. ꝙ aliqñ in dubiū venit vel venire potuit: an
collegiū cardinaliū poſſit mortuo papa diſpen
ſare in cōſtitutiōib⁹ ei⁹ / vel addere / vel minue-
re / vel ordinare aliqua que ſpectarēt ad iuriſdi
tionē ei⁹. Qȝ tñ ratiōabiliter in dubiū venire
nō debeat: qꝛ cōſtitutio ſuperioris ꝑ inferiores
tolli nō pōt: papa aūt ſuperior eſt collegio car-
dinalium: ſicut xp̄s apl̄is eſt maior. Preterea
qñ ſtatutū ſuꝑioris ligat inferiorē / inferior mā
datū ſuꝑioris tollere nō pōt: qꝛ ſicut ſm Aug.
nulla res generat ſeip̄aȝ vt ſic: ita nl̄la deſtruit
ſoluit / vel ligat ſeip̄am. Preterea in mādatis
⁊ ſtatutis ſuꝑiorꝝ quicq̄d nō eſt inferiori ꝑmiſ-
ſum videť ei eſſe ꝓhibitū. Et ſic illud qȝ ꝑ iura
cōdita a papa / ⁊ ſtatuta facta ꝑ ip̄m nō eſt col-
legio cardinaliū cōceſſum vel ꝑmiſſum: intelli
gitur pape reſeruatū. Nūc aūt predictū dubiū
eſt expreſſe determinatū de elec. c. ne romani.
in cle. vbi vacāte ſede nichil collegio cardina-
liū exercendū permittiť: niſi loco camerarij ec
cleſie vel alicui⁹ penitētiarij ſi contingeret eos
ſedevacāte debitū nature exſoluere aliū vel aliū
ſubrogare. Puto etiā ꝙ ſi periculū immineret
terris vel rebus eccleſie poſſit collegiū ſalubre
remediū adhibere: nec ex hoc pōt dici ꝙ eccle
ſia mortuo papa perdat ſuā iuriſditionē / qꝛ re
manet in xp̄o: ſed bene perdit ad tēpus dicte
iuriſditionis adminiſtrationē actualē. Et ſi di
catur ꝙ papa non pōt ſibi ſucceſſorem eligere:
vt ptȝ. viij. q. j. in princi. ſed collegium pōt pa-
pam eligere: ergo pōt collegium aliquid qȝ nō
pōt papa viuens. Reſpōdeť ꝙ hocipſum ꝙ col
legium hoc poſſit. ſ. papaȝ eligere: et per talem
modū: non poteſt ſua auctoritate. ſ. collegij / ſed
auctoritate pape qui ſic ſtatuit.

¶ In electione ſummi pōti- §. V.

ficis Cardinales adinuicē facere tractatum ⁊
primariā (al's prematurā) collocutionē anteq̄
ꝓcedant ad electionē pape congruū eſt: ⁊ poſt
conuenientem tractatū celerius procedere ad
ipſam electionem: tutius eſt q̄ retardare cete-
ris paribus. ¶ Primū ſic declaratur ſm Au
gu. de ancho. electionem pape debere tractatū
⁊ conſilium precedere ratio ſuadet: ⁊ iura pro-
nunciāt. Nam conſiliū ſm philoſophū. iij. Eth.
eſt hendū de his que habent tres conditiones
potiſſime. ¶ Prio que ſunt circa ardua ⁊ ma-
gni ponderis: nam que ſunt leuia et quaſi nul-
lius precij non opȝ ponere ſub cōſilio: ſed gra-
uia que poſſunt in magnū ꝓfectū vel defectum
redundare. ¶ Secūdo que habēt varietatē: qꝛ
que ſunt vniformia nō cadunt ſub conſilio: ne-
mo eñi conſiliatur de motibus aſtrorū: qꝛ ſem-
per vniformiter mouētur. Sed cōſilium eſt de
actibus humanis q̄ ſunt multipl'r variabiles.

Tertio q̄ habent nr̄e actionis ptātem:q2 que
nō ſunt in poteſtate noſtra agere vel non agere
nō cadunt ſub cōſilio. vnde dicit phs. q̄ nullus
lacedemoniorū cōſiliat qualiter ſcythe optime
cōuerſenť: nec nos latini cōſiliamur qualiť vi-
uant barbari:q2 eo᷑ negocia nō poſſunt eſſe in
nr̄a ptāte. Dum igiť pape electio habeat maxi
mā arduitatē:q2 eſt opus maxime importātie.
habeat etiā ⁊ varietatē mentiū et affectionū:⁊
opinionū cardinaliū et actiōis liberā ptātem:
q2 liberi ſunt ad eligendū quē volunt:ideo con
gruū eſt p̄cedere adinuicē tractatū ipſo᷑ cardi
naliū. Hoc etiā iura inſinuāt. Nā diſt.xxiij.in
noīe.dť q̄ papa defuncto cardinales ſimul dili
gentiſſime de electiōe tractātes mox ad cōſen-
ſum noue electiōis accedant. ⁊ eť de elec. in ge
neſi.dr̄ q̄ electio nō reputať in qua tractat⁹ nō
precedit:⁊ collatio nō fuerit facta de pſona ad
pſonā:numeri ad nume᷑:⁊ zeli ad zelū. p̄terea
ſi in alienatiōe rerū immobiliū eccľie requiriť
tractatus ⁊ cōſiliū al's nō valet.xij.q.ij.aliena-
tiones. quāto magis in capitis eccleſie inſtitu
tiōe. In hmōi autē tractatib⁹ diligēter debent
attēdere ⁊ obſeruare qd̄ mādať ſtrictiſſime de
elec.c.vbi periculū. li.vj. videlȝ obteſtamur vt
pēſantes attēti⁹ q̄d eis iminet cū agiť de crea
tione vicarij ieſu xp̄i ſucceſſoris petri rectoris
eccľie vniuerſalis gregis dn̄ici directoris oīm
priuate affectiōis inordinatione depoſita:⁊ cu
iuſlibȝ pactionis:cōuentionis:obligatiōis ne-
ceſſitate: necnō cōditi ⁊ intēdimenti ꝯtēplatio
ne ceſſantib⁹:nō in ſe reciprocēt ꝯſiderationis
intuitū vel in ſuos:nec q̄ ſua ſunt querāt:nō cō
modis priuatis intēdant:ſȝ nullo artāte ipſo᷑
in eligēdo iudiciū niſi deo puris mētib⁹ ⁊ libe
ris:nuda electionis cōſcientia:vtilitatē publi-
cā libere ꝓſequenť. et paulopoſt. oēs circa hoc
pactiones:cōuentiones:obligatiōes:cōdita et
intendimēta etiā iuramēto firmata:annullanť
et abſoluiť quilibȝ ab obligatione eo᷑ et libe-
rať. Quātū ad ſcōm de mora vel celeritate ele-
ctionis dicit idē Aug. vbi.ſ. q̄ mora tp̄is non
facit aliquē actum eſſe virtuoſuȝ vel vitioſum
de ſe ſcȝ:ſed cōſenſus vel ordinatio voluntatis
in bonū vel malum finē: q2 actus moralis ex fi
ne ſortiť ſpeciem bonitatis vľ malicie. Si igiť
eligētes ꝓtrahunt morā in electione hac intē-
tione vt de pſona magis idonea ꝓuideať: vel
vt diſcordia apparens inter eos ad vnitatē re-
duceť. vel vt diuinū auxilium ſup hoc per mul
tiplicationē orationuȝ fidelium recipiať:talis
diuturnitas tp̄is propter bonū finem erit vir-
tuoſa. Si vero ꝓtrahunt morā in electione vt
vnus per aliū decipiať:vel vt mors alicui⁹ ex-
pecteť: vel vt per artitudinē loci citius finem
ſuum cōſequanť:talis mora ꝓpter cōſenſuȝ in
malū finem eſt vitioſa. Tutius tamē eſt prece
dente cōuenienti tractatu celeriter talem ele-
ctonē facere q̄ longo tp̄e eam ꝓtrahere:q2 per
hoc citius periculo eccleſie ꝓuideť:⁊ preſum-
ptio humane ꝯfidentie vitať. ⁊ ad hoc facit qd̄
diciť de elec.c. vbi pi̱culuȝ. lib. vj. Et ſic loquiť
de cardinalib⁹ habentib⁹ eligere omni conatu
⁊ ſollicitudine prout poſſibilitas patiť id actu-
ri tantūmodo vt eorū miniſterio acceleret vti-
liter p̄neceſſaria totius mūdi ꝓuiſio idoneo ce
leriter eidem eccleſie ſponſo dato.

¶ Ad cardinales ordinarie §. VI.

ſpectat electio pape. Pro cuius declaratione
dicit Augu. de anc̄h. vbi.ſ. q̄ ſm antiqua iura
erat cōceſſum romanis ius eligendi papam:vt
ptȝ ex illo.c.ego ludouicus. diſt.lxiij. Quodā
etiā tp̄e fuit cōceſſum quibuſdā imp̄atorib⁹ ta
le ius eligendi vel ſaltē requiſitio aſſenſus ei⁹.
Et hoc q2 multū fuerunt deuoti eccľie:et iuua
bant cōtra hereticos ⁊ ſciſmaticos: vt ptȝ diſt.
xxiij.in noīe. ⁊ di.lxiij.adrian⁹.et.c. in ſynodo.
Sed poſtmodū q2 abutebanť tali p̄uilegio fuit
eis ablatū. vt diſt.e.§.verum. ⁊.c.cū adrianus.
Nunc aūt ad ſolos cardinales noſciť ptinere.
vt ptȝ ex.c.licȝ. de elec. vbi diciť q̄ due partes
cardinaliū requiruntť ad electionē pape. vt ſcȝ
aſſentiant ad hoc q̄ ſit papa. Et de elec. vbi pe
riculū. lib. vj. dr̄ q̄ cardinales ſolum debent in
cludi ꝓ electione pape. Et hoc ſatis cōuenien
ter factū eſt. tum ꝓpter eorū aſſiſtentiā. cū eñ
aſſiſtāt pape poſſunt magis ⁊ melius ſcire mo
res ſuo᷑ coaſſiſtentiū ⁊ neceſſitates eccleſie et
quid expediat ad regimē eccľie q̄ alij cōmuni
ter. tum ꝓpter cōueniētiam. Nam ſm phm in
paucioribus⁹ eſt via certior et ſecurior. Quanto
enim pi̱culo per pauciora remedia pōt ſubue-
niri:tāto citius et ſecurius ſubueniť. q2 igitur
vacatio ſedis apoſtolice eſt nimis pi̱culoſa ec-
cleſie:vt citius ⁊ ſecuri⁹ poſſit tali periculo re-
medium adhiberi ꝯgrue ad paucas perſonas:
puta tantū ad cardinales eſt deuoluta electio
Sicut enim papa q̄uis ſit vniuerſalis paſtor
eccleſie: eſt tamen pretitulatus epiſcopus vr-
bis ⁊ ſingularis: ſic et cardinales q̄uis dican
tur iudices et principes orbis:pretitulanť ta-
men titulis eccleſiarū rome:⁊ in diſtrictu eius
Deficiēte autem collegio cardinaliū:ita q̄ nul
lus remaneret. Dicunt aliq̄ q̄ tunc electio pa-
pe ptineret ad romanū clerū:q2 illi ſunt ſucceſ
ſores cardinaliū. Cum eñ papa ſingulariť ſit
ep̄s roman⁹:⁊ eccleſia parrochialis ſua ſit ec-
cleſia ſancti iohannis lateraū. ideo ad canoni-
cos illi⁹ eccleſie ⁊ clericos ptineret electio pa-
pe. Sed dicit idem Augu. q̄ eo caſu magis tu
tū eſſet q̄ cōgregareť ꝓpter hoc cōciliū ad talē

electionē faciēdā.et hoc tum ad vitādū ſciſma
Nā ſi in eo caſu electio fieret ꝑ romanū clerū:
poſſet eſſe hoc materia ſciſmatis. Nā forte ta=
liter electus nō reciperet ab vniuerſali eccl'ia
in papā: calūniando vel dubitādo de poteſtate
talis electionis. Tum ꝓpter dubiū interpretā
dū: q: eñi dubiū eſt ad quos tunc ſpectaret ele=
ctio pape: cū dubia interpretari que emergunt
in eccleſia ad generale cōciliū ſpectet precipue
vacante ſede apoſtolica: ideo magis tutū eſſet
ꝙ ad concilium generale referatur. Quis enim
romani clerici dicantur ſucceſſores cardinaliū
in noiatione: non tamen in iuriſditione: q: non
habent dignitatem ⁊ iuriſditionē cardinaliuȝ.
Et ideo niſi fieret ſpeciale ſtatutuȝ per papā ꝙ
deficiente collegio cardinaliū poteſtas eligen
di remaneret in romanis clericis: vel in cano=
nicis ſancti Johānis laterañ. nō cōueniret eis
eligere ſummū pontificem magis ꝙ alijs: q: ſi
cut papa eſt romanus epē ſingulariter: ſic ſin=
gulares perſone et ſingulares clerici: puta car
dinales ſunt deputati ad talem electionem fa
ciendā: quibꝰ deficientibus nullis alijs cleri=
cis vel canonicis ſingularibus poteſtas in tali
electione ꝯueniret / niſi ſuper hoc nouū ſtatutū
conderetur. Nec obſtat ꝙ conciliū generale cō
gregari non poteſt niſi autoritate pape: vt ha=
betur di. xvij. per totum. q: hoc eſt verū ipſo vi
uente. ſecus ipſo mortuo ⁊ collegio cardinaliū
deficiente. Nam in tali caſu imperator et alij
reges et principes chriſtianorum poſſent ⁊ de=
berent concilium epiſcoporum congregare ad
huiuſmodi electionem faciendam.

¶ Sed queritur vtrū col= §. VII.

legiū cardinaliū poſſit eligere papā aliū ꝙ de
ipſo collegio? Rñ. Augu. de ancħ. vbi. ſ̄. planū
eſt ꝙ non precluditᷣ via cardinalibus ex aliquo
ſtatuto: quin poſſint eligere in papā vndecūq;
volūt. Et ſic ſimplr̄ loquēdo hoc licet eis ⁊ poſ
ſunt. Sȝ ſuppoſita equali ſufficiētia in aliquo
qui ſit de collegio ⁊ in alio extraneo magis ex=
pedit de collegio eligere: ⁊ hoc pluribꝰ rōnibꝰ.
Primo quidē q: ſic electꝰ de ipſis cardinalibꝰ
habet pleniorē cognitionē: quorū cōſilio agere
debet quicquid agit. Non eñi eſt parū ſummo
pontifici cognoſcere illos de quoꝝ conſilio re=
git totū mūdū: cuius zeli / cuius ꝯditionis ſint:
et qua affectione in negocijs eccleſie loquantᷣ:
q: aliquādo ſub pelle ouina latet mēs vulpina.
Unde ipſe papa ſpecialiter nō debet omni ſpi=
ritui credere: ſed iuxta apoſtolicū documentū
probare debet ſpūs ſi ex deo ſint. Scđo q: pre=
exiſtens de collegio de ordinatiōe eccl'ie habet
plenā informationē de ordinationibꝰ ⁊ conſue
tudinibus eccleſie. Unde nō de facili nouas cō
ſuetudines vel ordinationes inducit ꝗ poſſint
eſſe cauſa admirationis vel perturbationis au
dientiū vel videntium. Extraneus aūt in hmōi
eſt vt nouitius. Uñ et qñq; nimis excedit qñq;
nimis reſtringit. ⁊ in nouis cōſtituendis ſemꝑ
eſt periculū: niſi appareat euidēs vtilitas. Ter
tio q: de fidelibꝰ ⁊ ſubditis eccleſie habet ple=
niorē recordationē: q: eñi ſurrexit rex nouus
in egypto qui ignorabat ioſeph: ideo rex ille
pharao cepit ꝑſequi filios iſrael. Timendū eſt
ergo: vt ſi nō ſumatur de collegio aſſumendꝰ in
papā: et plene poſſit recordari qui fuerint fide
les eccleſie et qui rebelles: ne exaltet deprimē
dos et deprimat exaltandos. Quarto eſt: quia
ſtatus cardinalatꝰ habet ꝓpinquā diſpoſitio=
nem ad papatū. Aſſumpti eñi ſubito de paruo
ſtatu ad magnū ſm philoſophum neſciūt ferre
fortunā: neſciūt vti tāto dñio. Cardinalatꝰ aūt
rōne ſtatus / et rōne preſentialis aſſiſtentie ad
papā nō habet admirationē de papatu: et ideo
aſſumptꝰ de collegio poteſt preſumi melius vti
papatu. Nec obſtat ſi dicatᷣ ꝙ nimia familiari=
tas parit contemptū: ⁊ ſic extraneus minus fa
miliaris haberetᷣ in maiori reuerentia: q: illō
eſt verum inter ſtultos: ꝙ ſcȝ multa familiari=
tas parit cōtemptū: nō aūt inter ſapientes qui
ſciunt quibꝰ et quando et quare debent reue=
reri. vel etiā pōt dici ꝙ reuerētia ꝗ fit extraneo
vt minus familiari procedit ex timore ⁊ eſt tan
tū exterior: ſed que fit familiari fit ex amore ⁊
eſt maior interior. Et ad hoc facit quod habetᷣ
di. xxiij. in nomine. vbi dicitur. Eligatur ſum=
mus pontifex de gremio. ſcȝ de collegio cardi
nalium: ſi reperitur idoneus. Tamen vt dictū
eſt et ibi ſubditur: et extra collegium exiſten=
tem poſſunt eligere. Sic abbas ſancti anaſta=
ſij rome fuit electus in papam: ⁊ dictus euge=
nius. et petrus de murone aſſumptus ad pa=
patum: ⁊ dictus celeſtinus: et clemēs. v. aſſum
ptus ex archiepiſcopatu: ⁊ ſic de alijs.

¶ De ipſa aūt electione §. VIII.

pape queritur. Utrū cardinales teneantᷣ elige
re meliorē ceteris: aut doctiorē alijs. aut ma=
gis peritū in theologia ꝙ in ſcīa iuris. Rñdetᷣ
iſta ꝗſtio eſt triplex. Et ad primā partē ſcȝ qua
queritᷣ de meliori eſt cōſiderādū. Primo ꝙ hic
queritᷣ de eo ꝗ creditᷣ ⁊ eſtimatᷣ eſſe melior iu=
dicio rōnabili eligentis non in rei veritate vel
ſm certitudinē vel iudicio alioꝝ. Nā nedū de
alio: ſed nec de ſeipſo poteſt homo ſcire ꝑ certi
tudinē ſi bonꝰ eſt. ſm illō Eccl'e. ix. Nemo ſcit
vtrū odio vel amore dei ſit dignus. Uaria etiā
ſunt iudicia hominum. nā quem eſtimabit ma
gis aptū et bonū: alius reputabit minus ido=
neum. Queritᷣ ergo ſi eligens teneatur eligere

Quis eligēdꝰ ſit i papam.

quē ipſe credit meliorē aliis. Et tūc diſtinguit
de bonitate: q2 aut queritꝛ de bonitate ſimpli=
citer: aut de bonitate ſm quid. Scđm eñi boni
tatē ſimpliciter ille dr melior ꝗ eſt maioris pfe
ctionis ꝛ dilectionis: etiā ſi ſit idiota vel inept⁹
ad regimen: etſi nō ſit tante pfectionis ꝛ deuo=
tionis: bonus tñ creditꝛ. Et ſm Tho. in quodli
betis. vj. q. iiij. ar. j. ꝛ. ij. ij. q. clxxxv. ar. iij. in eli=
gēdo debet qs eligere nō illū quē credit maio=
ris deuotionis ꝛ pfectiōis: ſʒ quē credit magis
idoneū ad regimē illud: etiā ſi nō credit eē tāte
pfectionis ſicut plures alios: eſtimat tñ bonū
eſſe. Qđ ꝓ tanto dr / quia quātūcūqꝫ iudicaretꝛ
apt⁹ ꝛ ſagax ꝛ induſtrius ad regimē eccliaſticū
propter naturale ingeniū: prudētiā et ſcientiā:
ſi tñ creditꝛ rōnabiliter eſſe male vite nullo mo
do talē debet eligere. Loquēdo igitꝛ de meliori
ſm quid. i. ad talem dignitatē. tūc ſm Aug. de
ancħ. vbi. ſ. aut equa facilitate pōt eligere ſuf=
ficientiorē ꝛ meliorē: aut nō equa facilitate. Si
nō equa facilitate: puta q2 vn⁹ quē credit min⁹
bonū ꝛ aptū ad regimen ꝙ alius hʒ plures vo=
ces: ꝛ ſic pōt ꝯſcientiā ſuā cōformare cū aliis. ſ.
eſtimādo illū magis idoneū ex ꝗ plurib⁹ videtꝛ:
vel q2 etiā ſine ſua voce ꝑuenitꝛ ad numerū ꝗ re
quiritꝛ ꝓ electione. Et ſic ad tollendū diſſentio=
nē vel diſplicentiā alioꝝ erga ſe: poteſt eligere
eū quē ipſe ꝑ ſe iudicat min⁹ idoneū. Aut equa
facilitate pōt eligere meliorē: puta q2 per vocē
ſuā auget vel ꝑuenitꝛ ad numerū ſufficientē ele
ctioni: ꝛ tūc debet eligere quē iudicat meliorē.
Ponit tñ circa hoc diſtinctionē ſm quoſdā: vi
delʒ ꝙ eſt debitū neceſſitatis ſeu preceptoriū: ꝛ
debitū honeſtatis ꝛ cōſultoriū. Dicit ergo ꝙ de=
bito neceſſitatis ꝛ ꝑcepti nō tenetꝛ eligere me=
liorē: ſed ſufficit eligere bonū cui nō obſtet ca=
nonicū impedimētū. Sed debito cōſilij et per=
fectionis debet meliorē eligere. Et ſic dicit eſſe
intelligendū dictū Hiero. qđ habetꝛ. viij. q. j. li=
cet. vbi dicit. Sciāt oēs ꝙ ꝗ doctior / ꝗ ſanctior
qui oñi virtute eminētior / ille eligitꝛ. Dicit tñ
ipſe ꝙ ſpecialiter in electiōe ſummi pontificis
ſi ſcienter preferatꝛ min⁹ bonus meliori ꝛ min⁹
doctus doctiori (ſcʒ ceteris paribus) quātū ad
ſcđm punctū ꝙ erit acceptio ꝑſonarū. hoc autē
videtꝛ eſſe mortale: ꝛ ad hoc etiā videtꝛ ꝯſentire
bea. Tho. in ſummis. vt habes in. ij. parte. ti. j.
ca. xx. Qđ aūt dicitꝛ a ꝗbuſdā ſufficere eligere
bonū poſtpoſito meliori: videtꝛ hře locū in foro
cōtentioſo: nō in foro ꝯſcientie. ¶ Quantū ad
ſcđam partē queſtionis. ſ. de doctiori: rñdetur
ꝙ ceteris parib⁹ doctior eſt eligēdus: q2 ſcien=
tia multū iuuat ad bonū regimen: nō tñ intelli
gendū de quacūqꝫ ſcientia: ſed de ea ꝗ ad regi=
men ꝯfert: vt theologia / phia moralis / ꝛ ſciētia
iuris. Quis eñi oīs ſciētia vtilis ſit ꝛ ꝓficiat in=
tellectū: tñ aſtrologia ꝛ phia naturalis modicū
valent ad hmōi. Nō ergo ꝗ eſt doctior in ſpecu
labilib⁹ ille debet preeligi: ſed ꝗ eſt doctior in
ſcripturis / in prudētia ꝛ experientia agibiliū ꝛ
his ꝗ valent ad regimen. Propterea aūt dictū
eſt ceteris parib⁹: q2 etſi eſſet qs doctior cete=
ris in oñi facultate etiā theologica ꝛ iuridica:
et experimētali / ꝛ ſciretur eſſe malus ꝛ minus
aptus ad regimen: nō ꝓpterea debet preponi
magis idoneo ad regimē: etſi lōge min⁹ docto
tñ ſufficienter. Multos eñi videmus eminētes
ſcientia ꝛ deficientes prudētia: ꝛ ineptiſſimos
ad regimen. Vñ ꝛ valētinianus impator dixit:
vt habetꝛ diſt. lxiij. valentinianus. Talē in pon
tificali ſede ꝯſtituite: cui ꝛ nos ꝗ gubernamus
imperiū noſtra capita ſummittam⁹: et ei⁹ mo=
nita dū tanꝙ hoīes delinquim⁹: neceſſaria cu=
rantis medicamina ſuſcipiam⁹: hoc autē ſit dū
eſt virtutū pfectione ꝛ ſcientia preditus. Unde
Symmachus pa. Uiliſſim⁹ putādus eſt ſi ſan=
ctitate ꝛ ſcientia nō precellat: ꝗ eſt honore pre=
ſtantior. debet ergo eligi doctior in ſciētia vtili
eccl'ie: ſi alꝭs ceteris iudicatꝛ aptior ꝛ melior ad
regimē. ¶ Quantū ad tertiā partē ꝗſtionis ce= Utrum
teris parib⁹ magis eſt eligendus theologus ꝙ theolo=
iuriſta ſm Aug. de ancħ. et hoc triplici ratiōe. gus vel
Primo ex parte eccl'ie cui preficitꝛ. Nō intelli iuriſta.
guntꝛ muri edificia et poſſeſſiōes ex ꝗbus inſur
gūt litigia ꝗ tolluntꝛ ꝑ iura: ſed aīe fideliū ꝗ in=
formantꝛ de fide ꝛ moribus per theologiā. Nec
xp̄s mortuus eſt ꝓ tpalibus bonis imo ea con
tempſit: ſed ꝓ redemptione animarū ꝛ ſalute ꝗ
procuratꝛ ꝑ predicationē ſacre ſcripture. Scđo
ex parte ſcientie qua ſummus pontifex pficitꝛ:
ſicut eñi ipſe papa prefertꝛ oībus p̄latis ꝛ ponti
ficibus in dignitate: ita ſcientia qua debet eſſe
pfectus ꝑfertꝛ oībus ſcientiis: prefertꝛ eñi theo=
logia oībus legibus ꝛ ſcientiis: ꝛ ſicut ſcientia
prefertꝛ ſcientie: ita ꝓfeſſor theologie aliis pro=
feſſorib⁹ aliarū ſcientiarū. Tertio ex parte iu=
dicij. eſt eñi papa vniuerſalis iudex totius or=
bis et oīm queſtionū inſurgentiū. Cōſtat aūt ꝙ
iura ciuilia nō corrigūt oīa mala: ſed multa di=
mittūt impunita: ſed ꝑ theologiā oīa vitia re=
prehenduntꝛ ꝛ punienda oſtenduntꝛ. Et ſi dicatꝛ
ꝙ niſi eſſet ſcientia iuris cōcordia extra mundi
terminos exularet. et ſic videtꝛ multū neceſſa=
ria pape: qui debet ꝗrere pacem fideliū. Rñ. ꝙ
ad lites ꝛ queſtiones terminādas papa poteſt
et debet aſſumere ꝯtemptibiles de eccl'ia. i. iu=
dices ſeculares: vt ait ap'ls. j. Cor. vj. Sicut
etiā ap'li inſtituerūt ſeptē diaconos qui proui=
derēt fidelib⁹ in tēporalib⁹: ꝛ ipſi vacabāt ora=
tioni ꝛ p̄dicationi ſcripture. Bonus etiā theo=
logus nō eſt nudus a legibus quantū eſt in eis
veritatis ꝛ iuſticie. Scriptura eñi ſacra omnia

cōtinet: etſi nō formas litigioꝝ: tamen ſubſtan
tiā veritatꝭ. Et ad hoc facit qḋ dicit. xxxvj. diſt.
qui eccleſiaſticis. vbi dicit ꝙ ad ſummū ſacer-
dotiū nō aſpiret: qui diuinis ſtipendijs ⁊ diſci-
plinis non eſt eruditus. Hec autē eſt ſcriptura
ſacra: qui autē eſſet bonus canoniſta ⁊ theolo-
gus ille optimus quantum ad hoc.

¶ Collegiū cardinaliū ꝗuis §. IX.
eligat papā. et ꝑ hoc videat quid maius papa:
ſicut papa inſtituens epos eſt maior eis: nō tñ
ſm rei veritatē eſt maioris poteſtatis ꝙ̄ papa.
Nā ſi hoc eſſet nō eſſet neceſſariū habere papā.
Pro cui9 declaratiōe dicit Aug. de anc. vbi. ſ.
Ptās pape et collegij differūt ꝙ poteſtas collegij differt a poteſtate pape: nec
eſt eiuſdē ordinationis vna cū alia. Papa eñi
electus poteſt duo noiare: vel officiū et autori-
tatē: ⁊ iſtud eſt qḋ formale in papa: vel determi
natiōnē pape ꝑſone talis: puta petri vel iacobi
et iſtud eſt in eo qḋ materiale. Si ergo ꝯſideret
papat9 quantū ad officiū ⁊ autoritatē qḋ eſt qḋ
formale: ſic papatus nō eſt ꝑ electionē collegij:
ſed ꝑ electionē immediatā a xpo: qꝛ oēs pape q̄
fuerūt a principio ⁊ erūt vſqꝫ ad finē mūdi non
ſunt niſi vnus papa: qꝛ ex quo oēs habēt illud
idē officiū: et illā eandē autoritatē quā habuit
btūs Petrus: qui fuit primus papa q̄ non fuit
electus a puro hoīe: ſed imediate a xpo a quo
recepit autoritatē papat9 in ꝑſona oim ſequen
tium. Si vo cōſideret in papatu determinatio
ꝑſone iſtius vel illius qḋ eſt materiale. iſto mo-
do papatus bene eſt ꝑ electionē cardinaliū. et
hoc nō niſi autoritate ei9: qꝛ papa mortuo poſ-
ſunt eligere ⁊ determinare hanc ꝑſonā vel illā:
vt fungatur autoritate papatus ſup vniuerſalē
eccleſiā. Et hoc nō niſi autoritate pape: quia ꝙ
ipſi cardinales ſic deputati vt poſſint eligere ⁊
determinare perſona hāc vel illā ad papatū nō
niſi autoritate pape hoc faciunt. Planū eſt eñi
ꝙ illud decretū poſitū. xxiij. diſt. c. j. vbi agit de
electione ſummi pōtificis: ꝙ mortuo papa pri-
mo cardinales epi: deinde reliqui ſequaces et
vniuerſus clerus ad electionē ſūmi pontificis
Nicolaus papa edidit. Planū eſt ſiliter ꝙ de-
cretalis illa vbi taxatur modus eligendi: ꝙ a
duabus partib9 cardinaliū electus in ſummū
pontificē habeat/ab ipſo papa eſt edita. Unde
tam electio ꝙ̄ modus eligēdi roborat in colle-
gio autoritate pape. Si aūt dicat ꝙ qui poteſt
maius poteſt ⁊ minus: hoc nō eſt vniuerſaliter
verū: nec in ſpūalib9: nec in naturalib9: ſed ha-
bet veritatē hoc cū vnū eſſentialiter ordinat ad
aliud. Et qꝛ poteſtas pape eſt alterius ordinis
ꝙ̄ poteſtas collegij: ideo nō ſequit ꝙ ſi collegiū
poteſt eligere papā: poſſit quicqḋ poteſt papa.
Preterea collegiū nō eſt cauſa papat9: quantū
ad id qḋ eſt formale in papatu: ſed quātū ad id
qḋ eſt materiale: qꝛ ſcꝫ ex cauſa determinatio-
nis ꝑſone ꝑ electionē collegij ⁊ cōſenſum pape ⁊
et hoc non niſi autoritate pape. Nec eſt ſimile
de papa creante ſeu inſtituente epm: ⁊ collegio
eligente papā: qꝛ a papa deriuat autoritas et
officiū in epm quantū ad id qḋ eſt iuriſditōis
ſicut a Petro deriuata fuit autoritas iuriſdi-
tionis in apſis. Sed a collegio non ſic creatur
papa: ꝙ ab eo habeat officiū ⁊ autoritatē quod
eſt formale in papatu. Sed iſto modo ois pa-
patus et iuriſditio eius eſt a xpo imediate. Ex
his ſequit ꝙ a papa nō poteſt appellari ad col
legium cardinaliū. vt dicit idē Augu. de anc.
q. vj. Et ratio eſt: qꝛ nō appellat niſi de minori
ad maiorem: vt. ij. q. vj. per totū. Sed minor eſt
autoritas collegij ꝙ̄ pape. Sicut ergo magna
dementia eſſet appellare a dño ad ſibi ſubſer-
uientes: ⁊ a rege ad ſuos cōſiliarios: ſic maxi-
ma dementia eſſet credere ꝙ a papa poſſit ap-
pellari ad cardinales cū ipſi ſint ſubſeruientes
et cōſiliarij eius. Comparat enim papa ad car
dinales: ſicut celū comparat ad terrā: ſicut eñ
celū generat ⁊ corrūpit iſta inferiora alterat et
variat ipſa: nichil tamen iſtoꝝ inferioꝝ inſur-
git cōtra celū vel appellat cōtra ipſum: ſed pa-
tienter tolerant quicqḋ celū operat in eis: ſiue
generationē ſiue corruptionē ſiue alterationē.
ſic poteſtas papalis tanꝙ̄ celeſtis poteſt oēs
inferiores poteſtates tā laicoꝝ ꝙ̄ clericoꝝ ge-
nerare corrūpere ⁊ alterare: ita ꝙ nos licet ap-
pellare cōtra ipm: ad qḋ facit qḋ dicit diſt. xix.
in memoriam. licet vix ferendū ab illa ſancta
ſede imponat. iugū tamen feramus ⁊ pia deuo
tione toleremus. Qꝫ aūt papa eligit cardina-
les/⁊ cardinales eligant papā: hoc non fit eo-
dem modo: quia papa eligit cardinales ꝓpria
virtute ſua: ⁊ quicquid autoritatis eſt in eis eſt
pape. Unde chriſtus dixit diſcipulis quoꝝ ꝑſo
nas cardinales repreſentāt. Non vos me ele-
giſtis/ſed ego elegi vos. Et ſine me nichil po-
teſtis facere. Joh. xv. Sic cardinales eligunt
papam autoritate ipſius pape: non autoritate
propria. Qꝫ enim a duabus partibus cardina
liū electus ipſo facto ab vniuerſali eccleſia ha-
beatur ſummus pontifex autoritate pape fir-
matum eſt. vt extra de elec. c. licet. Et ſic auto-
ritate eccleſie factum eſt vt cardinales de ipſo
electo canonice non poſſint iudicare vel cōtra
ipſum recipere appellationē. Preterea ꝙ pa-
pa ſententiet vel iudicet negocia eccleſie de cō
ſilio cardinaliū: hoc non eſt de neceſſitate aut
ratione pape vt papa negocia eccleſie determi
nare ſine cōſilio cardinaliū nō poſſit. poteſt eñi
ſine conſilio eoꝝ talia expedire ⁊ determinare:
quia ⁊ chriſtus cuius vicē gerit nō legit aliqua

de conſilio apoſtolorū egiſſe vel determinaſſe.
Verū quia papa purus homo eſt: ⁊ poteſt in ta
libus negocijs falli ⁊ fallere. vt extra de ſentē.
excōmu. c. a nobis. tanto amplius decet ipſum
cum maturiori conſilio agere cuncta que agit:
quanto per eū determinata ponunt̄ ſup cande=
labrū ⁊ nō ſub modio: et quāto determinationi
ipſius mortaliū nullus audeat reſiſtere.

¶ De forma electionis pape §. X.

Sm antiqua iura vt dictū eſt: electio iſta fiebat
per cardinales: vt patet diſ. lxxix. c. j. ⁊ ſequēti.
quod etiā firmauit ⁊ declarauit Nicolaus pa=
pa qui eccleſiam rexit anno. M. lix. vt habetur
diſ. xxiij. in nomine. Aliquo etiā tēpore ſtatutū
fuit: vt circa ipſam electionē cōſenſus impera=
toris requireret̄: vt in. d. c. in nomine. et. lxiij.
diſt. adrianus. qḋ in proceſſu temporis fuit eis
ablatū tale ius. Que autē forma ſeruaretur in
decretis nō habetur. Poſtea Alexander. iij. in
cōcilio Lateraū ſtatuit ꝙ nō ſolū a cardinalib⁹
fieret electio pape: ſed ꝙ etiā due partes cardi
naliū ex his qui interſunt electioni cōcordent
in aliquē vnū ad hoc vt ille papa exiſtat. vt pa=
tet ex. c. licet. ex̄ de elec. lib. vj. Exinde Greg. x.
in cōcilio Lugduū. addidit ad formā electiōis:
videlz ꝙ mortuo papa cardinales preſentes in
loco vbi mortuus eſt: debent expectare alios
abſentes per decem dies poſt quos cardina=
les qui ſe reperiunt in loco debent intrare con
claue ad electionē faciendā: nec aliquis debet
exire conclaue: niſi infirmitate ſuperueniente
quouſqz ſit facta electio debita. Et dn̄i ſeu re=
ctores ⁊ officiales illius ciuitatis in qua cele=
bratur electio debent obſeruari facere dictū cō
claue. Et quomodo debent ſe habere cardina=
les in dicto conclaui pro electione hm̄ōi plane
habet̄ de elec. vbi periculū. lib. vj. Que quidē
ꝯſtitutio vt dicit Joh. an. in glo. ſuis fuerit re=
uocata ꝑ Adrianū papā et per dn̄m Johannē.
tamē fuit renouata ꝑ Celeſtinū. v. et approba=
ta ⁊ ꝯſeruata per Bonifaciū. viij. et ꝑ eū poſita
in. vj. vnde habet vigorē. Demū Clemens. v. in
cōcilio Vien. addidit ad dictā formā quedā. vt
habet̄ de elec. c. ne romani. in cle. videlz ꝙ car=
dinales ꝑ exceptionē excōicationis ſuſpenſio=
nis vel interdicti ab electione repelli non poſ=
ſunt. Item ꝙ officiū camerarij vel penitentia=
rioꝝ pape: etiā ſummi penitētiarij durat papa
mortuo: qui ſi deficiāt poteſt cetus cardinaliū
pro tp̄e vacationis alios ſubrogare loco. ſ. defi
cientiū ⁊ nō alios preſbiteros. Itē ꝙ ſi oēs car
dinales ſimul vel ſucceſſiue cōclaue eis depu=
tatū cogerent̄ exire: puta propter incendiū vel
timorē mortis: illi qui cōclaue habebāt cuſto=
dire ꝑcitius poterūt debent compellere ad re=
intrandū in loco cōgruo ꝓut ipſi cardinales cō
uenerint. Ubi etiā declarat̄ ⁊ determinat̄ cetū
cardinaliū ſede vacante iuriſditionē papalē nō
exercere: niſi inquantū ꝑmittit cōciliū lugduū.
ſcz in dicto. c. vbi periculum. nec illud vel eius
partē alterare poteſt: cuius cōtrariū aliqui do=
ctores prius tenebāt. vt Hoſti. Dicebat eñ nō
eſſe veriſimile filiū dei voluiſſe: vt mortuo pa=
pa grex fideliū eſſet ſine paſtore vel eccleſia ſine
ſponſo. Et ideo tenebat ꝙ collegiū cardinaliū
haberet poteſtatē pape vt paſtor eccleſie. Sed
reſpondet ad hoc Joh. an. in glo. ibi ꝙ ſponſus
tutor et paſtor et caput eccleſie eſt xp̄s. Patet
primū. lxxvj. diſt. ieiuniū. in fi. Secundū. xcvij.
diſ. c. j. Tertiū de ſa. vnc. c. j. §. vnctio. ⁊. iij. q. iiij
ca. fi. licet ergo deficiat vicarius xp̄i. ſ. papa: nō
deficit principalis ſcz chriſtus: ꝗ vicariatus ſo
lū Petro ⁊ ſucceſſorib⁹ apoſtolicis datus fuit.
Non ergo cetus cardinaliū habet vicariā xp̄i.
Reprobatur etiam opinio Hug. lxxix. diſt. nul
lus. qui dixerat cardinales tunc poſſe creare
cardinalem. quod non eſt verum.

¶ De his in quibus poſſunt §. XI.

offendere cardinales. ¶ Et primū eſt ꝙ in ele= Primo
ctione ipſius pape: ſi contra conſcientiā eligāt
minus idoneū vel propter pecuniā: vel ad pre=
ces alioꝝ: vel vt habeant perſonam magis ſibi
fauorabilē: vel alio reſpectu irrationabili: qḋ
eſt grauiſſimū peccatū. ¶ Scdo ſi querit ipſe ⁊ Scdo.
procurat diuerſis vijs eligi ꝑ ſe vel ꝑ alios: qḋ
eſt maxime ambitionis: nā ſi appetere epiſco=
patū vel eccleſiā curatā nō eſt abſqz ambitione
et preſumptione ſm Tho. quanta erit in am=
biendo ⁊ procurando curā oīm fideliū. ar. j. q. j.
principatus. ¶ Tertio in cōſulēdo pape in ne= Tertio
gocijs eccleſie cū ſcz nō intendit vtilitatē eccle
ſie ⁊ populi chriſtiani: ſed vtilitatē priuatā ſui
vel alicuius dn̄i tēporalis ſeu ciuitatis ad quā
afficitur. Secus ſi ſincere cōſulat ⁊ pura inten
tione cū matura cōſideratione: etiā ſi inde ma=
lū vel damnū eueniat eccleſie. de reg. iur. c. nul
lus. lib. vj. ¶ Quarto ſi procurat beneficia vel Quarto.
prelaturas eccleſiaſticas ſcienter indignis: vel
ob munera / vel preces / vel affectiones carna= Quito.
les. j. q. j. ſunt nōnulli. ¶ Quinto ſi querit ha=
bere ſeu recipit plura beneficia in cōmendam
vltra indigentiā ſm congruentiā ſui ſtatus: cū
hoc ſit auferre neceſſaria penuriaꝫ patientib⁹. Sexto.
¶ Sexto ſi circa eccl̄ias quas tenet in cōmen
dā nō facit habere diligentē curā vt bene offi=
cientur: et idonei in eis ponant̄ inquātū poteſt
et ſaluti animarū ꝓuideat̄ ⁊ reparationi ipſa=
rū cū oportet intendere facere. Cōmuniter eñ
eccleſie ⁊ abbatie ꝗ dantur in cōmendā / repe=
riunt̄ male gubernari in ſpūalib⁹ ⁊ tēporalib⁹.

Septio. ¶ Septimo ſi que ſecrete tractant in cõcilijs: vel ſibi cõmittuntur a papa: nõ occulta teneat/ ſed reuelet alijs: et pcipue vñ poſſet oriri dãnũ vel ſcandalũ: cõferendo aũt cũ perſona fideli et diſcreta: et p modũ conſilij habẽdi: illi tñ imponendo in ſecreto non videt illicitũ. Octauo. ¶ Octauo in cõmiſſiõibus ſibi factis ſup diuerſis cauſis a papa qñ nõ iuridice ⁊ iuſte/ ſed inique ſententiat: amore/odio/timore/vel cupiditate. xj.q.iij.quatuor. Nono. ¶ Nono ſi aduertẽs defect⁹ notabiles in curia vel papa non corrigit ſeu admonet fraternaliter vt decet qñ ſperare põt inde emẽdationẽ: ſed ex negligẽtia vel timore diſplicendi aut damnũ incurrẽdi reticet. ij.q.j.ſi peccauerit. Decio. ¶ Decimo ſi in vita ſua ⁊ cõuerſatiõe nõ ſe exhibet exẽplarẽ i honeſtate vite ⁊ grauitate morũ: ſꝫ vacat laſciuijs/venatiõib⁹/ludis/ ⁊ alijs vanitatibus mũdi: ex quib⁹ nimis ſcandalizat eccleſiã dei. viij.q.j.qualis. Undecimo. ¶ Undecimo circa familiã vt nõ teneat nimiã vltra congruẽtiã ſui ſtatus: ⁊ illa ſit honeſta non vacans pcatiõibus/turpitudinibus/adulatiõibus/et detractiõibus: quib⁹ plene ſunt curie/comeſſationibus et ebrietatibus. Et officiales ſui non ſint querẽtes munera / aut diſplicibiles in verbis ⁊ rixoſi: ſed affabiles ⁊ humani ad oẽs venientes: ⁊ ꝙ non habeat iuuenes calamiſtratos vel comatos: aut in veſtib⁹ diuiſatos ac ſericatos: acſi deberẽt ire ad nuptias: ſed modeſtos in oĩbus: ⁊ ſciat de eis ſi ſeruãt precepta dei et eccleſie. Duodecimo. ¶ Duodecimo vt non teneat aliquos familiares ſeu ſeruiẽtes ea intẽtiõe principaliter/ vt p ſeruitijs eoꝝ pcuret eis beneficia eccleſiaſtica: qꝛ hoc ſimoniacũ eſſet ſm Thom. ⁊ alios. Demũ nouerint ſe vt patres religioſorũ ⁊ pauperũ: vnde ⁊ nõ ſibi theſaurizẽt vel cõſanguineis ſuis vltra cõgruitatẽ et indigentiã tribuant: ſed pauperibus et locis pijs largiãtur.

¶ Qꝫ papa debet diſſipare gentes que bella volunt. Capitulum iij.

Diſſipa gẽtes que bella volũt: veniẽt legati ex egypto: et ethiopia preueniat manus ei⁹ deo. pſ.lxvij. Sicut loquit pſal. ad dñm/ ita et põt dirigi ad vicariũ ſuũ. ſ. papã: vt ſit ſenſus tu papa diſſipa gentes que bella volũt. i. gẽtiles ſeu paganos/ ⁊ turchos/ et ſarracenos: qui bella volunt agere cõtra xpianos iniuſte detinẽtes ⁊ cõtinue vſurpãtes terras eoꝝ mittẽdo cõtra eos exercitus vt crucesignatos ad diſſipandũ eos: ſicut aliqñ factũ eſt et tẽpore Bern. ad qđ etiã hortat Euge. Et ſicut etiã factũ eſt per ſanctũ Ludouicũ regẽ Francie: ſed hoc hodie tpe opportuno: nam prius eſſent diſſipãde gentes xpianoꝝ qui vt gentiles gehẽne dediti bellant adinuicẽ ex libidine dominãdi ⁊ cupiditate acquirẽdi. Sed hoc agere nõ debẽt niſi exhortãdo ⁊ arguendo: ⁊ cũ apparet manifeſta iniuſtitia eccleſiaſticis cẽſuris reprimẽda. Contra eccleſiã vero bellãtes etiã gladio hoſtili reſiſtendo. Et ad hoc. ſ. diſſipandũ ⁊ tollendũ bella veniãt legati ex egypto. ſ. a diuerſis partib⁹ mũdi miſſi ad te: ſed ex egypto educti ſeu recedẽtes. i. a mũdana cupiditate et vanitate. Interpretat enĩ egyptus tenebre: ⁊ ſignificat mũdum tenebroſum erroribus/cupiditatibus/et varijs vanitatib⁹ a quib⁹ debẽt eſſe ſemoti legati. Vñ Ber. ad Euge. Tales tibi expedit in legationẽ mittere q̄ miſſi poſt aurũ nõ eãt / ſed xpm ſequant: per queſtũ legationẽ nõ eſtimẽt: nec requirãt datũ ſed fructũ: q̄ eccleſias nõ ſpolient ſed emendẽt. Et inducit Bern. de quodã dicto Martino qui cardinalis exiſtẽs legatus miſſus in daciã terrã auri ⁊ argenti tam paup remeauit: vt pene expenſis ⁊ equis deficiẽtib⁹ vix puenit florentiã: vbi cum eps loci donaret ſibi vnum equũ/ eum accepit cũ ipſo reuerſus ad curiam que tũc erat piſis: inde ad modicũ eps florẽtinus vadens ad curiã p quadã cauſa quã ibi habebat: viſitauit predictũ cardinalem Martinũ recõmendãs ei cauſam ſuã. Cui Martin⁹. decepiſti me: neſciebã enĩ in curia tibi imminere negociũ: tolle equũ tuũ: ecce i ſtabulo eſt. Narrat idẽ Ber. ⁊ de alio legato dicto Gottifredo. Qui cũ exẽteratus fuiſſet quidã piſcis interrogauit quãti ille venderet in foro: et ei dari fecit preciũ: nec aliter recepit. Repreſentat legatus pſonã xpi. de quo dicit Hiere. xlix. Auditũ audiui a dño/ et legat⁹ ſuꝫ miſſus ad gẽtes: vel etiã apoſtoloꝝ tenet locũ. Unde ⁊ ij. Cor. v. dicit apls. Legatiõe fungimur tanq̃ deo exhortãte per nos: ideo ſe debẽt exhibere multũ exploratores: alſ paruũ fructũ afferũt. Ad qđ facit qđ ſcribit Eſa. lvij. c. Miſiſti legatos tuos pcul. ſ. tu eccl'ia: et humiliata es vſqꝫ ad inferos. i. deiecta ppter mala exẽpla. Sed ſi bene ſe habẽt ſequit fructus qui ſubditur in pſal. ſ. et ethiopia preueniat manus eius deo. Ethiopia que generat pſonas nigras que ppter aduſtionez caloris ſignificat prouinciã vel patriã vicijs denigratã que ex opibus virtuoſis legatorũ recedit ab erroribus ⁊ diſſentiõibus: et ſic preuenit deũ. i. iudiciũ dei man⁹ operum in bonũ cõmutando. Mittere aũt legatos ad diuerſas patrias vt verbis pſuaſibilib⁹ etiã humane ſapiẽtie hoĩes reducant ad bonũ. Nõ eſt hoc dimittere fiduciam diuini auxilij / et in ſua virtute cõfidere: ſed vti prudentia humana faciendo qđ ex parte noſtra poſſumus in ſalutis preſidiũ. In cuius exẽplũ dixit Jacob. Mitto nunc legationeꝫ meã ad dñm meũ ſcꝫ Eſau: vt inueniam gratiam in cõſpectu tuo. Sed pla.

candū irā eius: nā venit obuiā ei ad recōciliandū ſe ſibi. Gen. xxxij. cū tn̄ haberet deū in adiutorē. Nec iſtud eſt ꝯtra ſtatū cardinaliū. ſ. mitti cū regulariter ſint aſſiſtentes. Nā et in hierarchia celeſti ex ſuborta cauſa angeli aſſiſtentes mittunt: vt ſeraphin ad eſaie purgandū labia. Eſa. vj. ¶ Legatoꝝ autē tria ſunt genera. Aliqui eñ dicunt laterales ſeu a latere miſſi: ⁊ hi ſunt tm̄ cardinales legati ſm Joh. and. Quis Berñ. dixerit etiā alios nō cardinales qui mittuntur de curia: dici a latere miſſi. vt notat ipſe Berñ. ex̄ de offi. lega. c. excōicatis. ſed primū vt verius tenet. Secūdi dicunt locales ſeu ꝑpetuales: qui ſcȝ ꝑtextu eccleſiarū ſuarū habēt legationē ex priuilegio eccleſie ſue: vt archiepiſ cantua. ⁊ eboracē. Tertij ſunt tꝑales ſeu non a latere miſſi. Et iſti ſunt quicūq aliȷ miſſi a papa: ſiue de curia ſiue extra curiā nō cardinales. Eſt autē differentia inter iſtos quo ad quedā: ⁊ precipue quo ad abſolutionē ab excōicatione ꝓpter manuū iniectionē violentā in perſonas eccleſiaſticas. Nā primi legati poſſunt abſoluere etiā extra terminos ſue legationis: dūmodo ſint in via. ex̄ de offi. leg. c. qȝ trāſlationē. Et etiā ſi tales excōicati aliūde veniant: vt eo. ti. c. excōicatis. Secūdi legati nō poſſunt tales abſoluere. Tertij ꝟo poſſunt dū ſunt infra terminos ſue legationis: ⁊ eos tm̄ qui ſunt de ꝓuincia ſibi cōmiſſa. Jtē legati de latere poſſunt cōferre beneficia in terminis ſue legationis cum reſtrictione tamē que habet in. c. preſenti. et. c. deliberatiōe. de offi. leg. lib. vj. ex̄ de offi. leg. c. officij. Aliȷ ꝟo legati hoc nō poſſunt niſi ex ſpeciali cōmiſſione ſibi facta. Et ſi eccleſia habet patronū laicū nō poteſt ſibi cōferri ꝑ legatū niſi ei quē patronus preſentaret: eodē modo ſi habet patronū clericū cui patronat⁹ cōpetit rōne ſui ꝑrimonij. ex̄ de offi. leg. c. dilectus. Secus ſi clericus ſit patronus rōne eccleſie: vel etiā ſi ſit collegiū: qȝ tūc eo irrequiſito poteſt legatus cōferre: qȝ poteſt qȝ maius eſt. ſ. cōferre ipſas eccleſias nō requiſito epō. Sed querit Joh. an. in glo. vtrū cardinalis legatus poſſit cōferre bñficia quoꝝ collatio eſt deuoluta ad papā ꝑ lateranē. cōcilium. Rñdet ꝙ poteſt ſm Goff. ⁊ Inno. ⁊ Guil. in ſpec. reprehēdentes Uincen. qui dixit ꝯtrariū. Et ſubdit Jo. an. ꝙ certū eſt ꝙ legatus etiā de latere nō poteſt ꝯferre bñficia vacantia in curia romana ſine ſpeciali mādato. vt de ꝑben. c. licet. in fi. lib. vj. qȝ intelligo infra menſem: vt eo. tit. ſtatuimus. lib. vj. Et nota ꝙ vbi eſt legatus cardinalis in ꝓuincia vel alius habens mandatū ſpeciale ſup hoc poſſunt tres cōcurrere in collatione alicuius beneficij. ſ. papa legatus et ordinarius. Et ſi apparet quis primo cōtulit: non eſt dubiū. Si ꝟo non apparet/

Legati triplices.

De collatione bñficiorum.

tunc ſeruandū eſt qȝ habet de ꝑben. c. ſi a ſede. lib. vj. vbi dicit ꝙ cum a papa vel legato eius vnū: ⁊ ab ordinario alteri eodē die idem beneficiū conferatur: nec apparet que collatio fuerit primo facta: erit potior cōditio poſſidentis. Sed ſi neuter poſſideat/is cui papa cōtulit: vel legatus propter conferentis ampliorē prerogatiuam erit preferendus.

¶ De autoritate legati de latere.

¶ Legatus de latere poteſt §. I.

cōfirmare electiones epiſcoporū: ⁊ archiepoꝝ: et exemptoꝝ in ꝓuincia ſibi decreta: hoc autē nō poſſunt facere aliȷ legati niſi habeāt ſup hoc ſpeciale mandatū. vt de elec. c. ſi abbatē. lib. vj. Primo Poteſt etiā legatus de latere dare licentiā abbati ſubdito immediate aplice ſedi licentiam tranſeūdi. ſ. a ſuo monaſterio ad epatū qui alr trāſire nō poteſt. ſ. ſine licentia pape vel legati: vt in. d. c. ſi abbatē. Et dicit ibi glo. ꝙ idē iudiciū eſt de trāſeūdo de vna abbatia ad aliā. Sed ſi abbatia ſit ſubiecta epō nō trāſibit ad aliā ſine licentia ſaltē epi. Jtē legatus de latere ſm Secūdo. Ber. poteſt cognoſcere de cauſis ꝯtra exēptos: qȝ ꝑ priuilegia eximunt a ꝑtāte epoꝝ et hmōi: nō aūt a ꝑtāte legatoꝝ: ſed aliȷ legati ꝗ nō ſunt a latere hoc nō poſſent niſi haberēt ſpeciale mādatū cōtra priuilegia illoꝝ. ex̄ de offi. leg. c. qȝ trāſlationē. ¶ Sciendū etiā ſm Inno. ꝙ ſi legatus aliquē excōicauerit dū eſt in ꝓuicia ſibi decreta ſi eſt reuocat⁹ non poteſt eū abſoluere. Sed ſi exiuit reuerſurus poſtꝙ reuerſus fuerit poterit abſoluere ⁊ etiā ante egreſſum ſi eſt legat⁹ de latere. Nullus legat⁹ etiā de latere pōt ꝯferre vel reſeruare eccſias cathedrales vel re- Tertio gulares vel collegiatas: vt habetur de elec. c. deliberatione. lib. vj. Et dicit ibi glo. ꝙ cōferre vel reſeruare eccleſias eſt ꝯferre vel reſeruare ipſam primā dignitatē de eccleſia: puta epatū/plebanatū/abbatiā/prioratū/et his ſimilia. Non aūt ꝓhibet cōferre bñficiū: hoc eſt canonicatū dictarū eccſiarū. Jtē legati quicūq nō poſſunt Quarto. ꝯferre vel reſeruare dignitates in eccleſijs cathedralib⁹: q̄ ſunt pricipaliores poſt dignitatē epālē in illis eccleſijs ad quas. ſ. dignitates ꝑuenit ꝑ electionē: vt archipreſbiteratus/archidiaconatus/ꝑpoſitatus ⁊ hmōi: vt in. d. c. deliberatione. Si ergo in eccſia cathedrali eſſent due dignitates/puta archipreſbiteratus/⁊ archidiaconat⁹: ⁊ vterq haberet ꝑ electionē illā que maior haberet nō poſſet dare legat⁹. Que autē ſit maior illarū. dicit ibi glo. ꝙ licet archidiaconus ſit maior in ꝑlatione: de qua maioritate hic intelligit: tm̄ in hoc inſpiciēda eſt conſuetudo loci: is enim habet prior poſt epm: ⁊ vt qui preeſt capitulo ⁊ ꝓuocat capitulū: ille dicit

maior. Aliã ergo dignitatẽ inferiorẽ in illa ec⸗
cleſia: puta archipreſbiteratũ dare poſſet lega⸗
tus: vel etiã illa maiorẽ: ſi nõ ꝑ electionẽ ſed col
Quīto. lationẽ epĩ daret̃. Itẽ legati etiã de latere non
poſſunt ꝯcedere alicui in generali vel ſpeciali:
vt recepta reſignatione bñficioꝝ ab illis ꝗ ha⸗
bent ipſa beneficia poſſit ille cui facta eſt talis
reſignatio cõferre ea alteri. de elec. c. delibera⸗
tione. lib. vj. vbi dicit glo. ꝙ etiã non poteſt cõ⸗
mittere legatus vni ꝙ recipiat reſignationẽ be
neficij: et cõmittere alteri ꝑſone ꝙ poſtea illud
conferat: q̄ꝛ qua ratione vni ⁊ eidẽ cõmittendo
reſignationẽ ⁊ collationẽ datur via ad vacatu⸗
ras eccleſiarũ: eadẽ ratione daret̃ via ad idẽ cõ
mittendo diuerſis ꝑſonis. ar. de elec. c. j. lib. vj.
Poteſt ergo legatus recipere ꝑ ſe reſignatio⸗
nem beneficij: ⁊ poſtea illud vacãs alteri cõce⸗
dere: ſed non poteſt alteri hoc cõmittere vt fa⸗
ciat. Et hoc q̄ꝛ facilius ꝑ iſtũ modũ fieret fraus
ad vacaturas ꝙ̃ ꝑ illũ: puto tñ ꝙ legatus bene
poſſit cõmittere alicui ꝙ recipiat reſignationẽ
alicuius bñficij: ⁊ recepta reſignatione cũ be⸗
neficiũ vacat: bene poſſet eidẽ vel alteri cõmit
tere ꝙ illud beneficiũ cõferat. Et ꝑ hanc decre⸗
talẽ attentari poſſet ꝙ licet epĩs poſſit genera⸗
liter tradere poteſtatẽ officiali: vel vicario ſuo
ꝯferendi bñficia vacantia. de offi. vica. c. fi. non
Sexto. tamẽ alteri quẽ officialẽ non cõſtitueret. Item
legatus nõ poteſt ꝓceſſum delegati impedire:
aut eius ſententiã irritare: ſed poteſt eũ cõfir⸗
mare ⁊ exeq̃. ex̃ de offi. leg. c. ſtuduiſti. Et ratio
ibi ponit̃: quia mãdatũ ſpeciale derogat gñali.
Nõ poſſet etiã legat⁹ de latere deponere epm:
niſi ei ſpãliter papa h̃ cõmiſiſſet. de transla. c. j.
ſed pñbiterũ poſſet deponere adiũctis ſibi aliis
Septīo epĩs. Oẽs reſeruatiões quorũcũqꝫ bñficioꝝ fa
cte a q̃cunqꝫ legato etiã de latere autoritate le⸗
gationis ⁊ decreta interpoſita ſuꝑ ipſis: necnõ
denũciationes: inhibitiones ⁊ ꝓceſſus: quili⸗
bet ꝑ eũ: vel ꝑ executores deputatos ab eo ha⸗
bitos circa ipſa: dũmodo ad collationẽ eorũdẽ
beneficiorũ iam vacantiũ nõ ſit proceſſum fini⸗
ta legatione viribus euacuant̃: ⁊ nichil valent
Nec executores dicti poſſunt vlterius bñficia
taliter reſeruata conferre. de elec. ca. preſenti.
lib. vj. Itẽ ſi legat⁹ in aliqua cathedrali vel col
legiata eccleſia fecit aliquaꝫ reſeruationẽ aliã
illa pendente non poteſt facere in eadem. Nec
etiã poſtꝙ̃ aliquod reſeruauerit alicui benefi⸗
cium ad collationẽ pertinens cuiuſcũqꝫ aliud:
qđ ad illius collationeꝫ ꝑtineat ꝙ̃diu reſerua⸗
tio pendet ſibi reſeruare non poteſt. Et ſi ſecus
fecerit nichil valet: vt in dicto. c. preſenti.

Finitur autẽ legatio quat⸗ §. II.
tuor modis ſm Joh. and. in glo. ibi. Uno modo
ſi datus fuerit legatus ad tẽpus determinatũ:
finito eñi tẽpore finita eſt legatio. vt de offi. de⸗
leg. c. de cauſis. Secũdo qñ legatus eſt reuoca⸗
tus. ff. de iudi. l. iudicium. Tertio qñ egreſſus
eſt legationẽ animo nõ redeundi. Legationem
ideo dixi: quia ſi eſſet egreſſus aliã ꝓuinciã is
qui eſt legatus in plurib⁹ ex quo non eſt egreſ⸗
ſus legationẽ non expirauit eius iuriſditio. vt
de offi. leg. nouit. Sic enim legatus in qualibet
parte legationis exiſtens iuriſditionẽ exequi⸗
tur: ſicut epĩs in qualibet parte ſue dioceſis. de
offi. ordi. c. cũ epĩs. lib. vj. Quarto finit̃ legatio
ꝑſonalis morte ipſius legati: nõ autẽ morte cõ
ſtituentis ipm. vt eo. ti. c. legatus. lib. vj. perſo⸗
nalis ideo dixi: q̄ꝛ ſi eſſet realis: puta q̄ꝛ compe
teret dignitati nõ expiraret morte legati: vt de
offi. deleg. c. qm̃ abbas. Et qđ dictũ eſt his mo
dis finiri legationẽ itelligit̃ in ſui ꝑſona et quo
ad nõ cepta ꝑ delegatos. Nã ſi quas cauſas cõ
miſiſſet ⁊ res nõ eſſet integra finito eius officio
ſcꝫ delegati: durat illius delegati poteſtas. vt
de offi. leg. c. fi. Et eſt mirabile: q̄ꝛ iuriſditio de⸗
legati a legato bene perpetuatur ꝑ citationẽ ⁊
aliũ iudicialẽ actũ: ſed notificatio inhibitio et
decretũ non ꝑpetuant iuriſditionẽ executoris
hoc ⁊ alios ꝓceſſus facientes. Sed reſeruatio⸗
nes beneficioꝝ ſunt odioſe propter duo: quia ꝑ
eas datur via ad vacaturas: ⁊ quia preiudicãt
ordinarie poteſtati. vnde ſunt reſtringende: et
ideo ceſſant finita legatione. Sed poteſtas exe
cutorũ datoꝝ a papa ſuꝑ gratia facta ⁊ re inte⸗
gra ⁊ ſuꝑ facienda re nõ integra: bene ꝑdurat
poſt mortẽ pape: quia papa poteſt ius ad vaca
turas dare: ſed nõ ſic legatus: bene ergo poteſt
legatus donec durat in officio impedire ordi⸗
nariũ in cõferendo: ſed finito officio nõ. hec Jo.
and. Cõſtitutiones facte a legato in ſua pro
uincia durãt poſtea ꝑpetue: licet de prouincia
ſit egreſſus: vel ſit mortuus. ſecus ſi cauſaꝫ de⸗
legent: quia egreſſis eis de ꝓuincia non durat
iuriſditio delegatoꝝ: nõ autẽ ſi legatoꝝ diſceſ⸗
ſum citatio preceſſerit. ex̃ de offi. lega. c. fi. Iteꝫ
collatio beneficij ꝑ legatũ ſedis apoſtolice ali⸗
cui facta nullius momẽti exiſtit: ſi in ea nõ fuit
habita mentio de alio beneficio: qđ prius obti
nebat. Et querit Joh. an. in glo. ibi. Quid ſi le⸗
gatus proprio motu: et hoc expreſſo in litteris
cõceſſionis cõfert alicui beneficiũ habẽti aliud
beneficium non facta mentione de illo: nũquid
valet collatio talis ſicut valeret ſi eo caſu papa
alicui cõtuliſſet: vt dicit̃ de papa in. c. ſi ꝓprio
motu. de preben. lib. vj. et videt̃ ꝙ non: quia pa
pa non eſt ſubiectus legibus vt legatus. C. de
legi. l. digna vox. Unde aliud in papa: aliud in
legato. Sed cõtrarium credo. Sicut enim ordi
narius ſi cõfert alicui beneficiũ habenti aliud

tenet collatio: licet vtrū𝔮 retinere non poſſit: ſic et legatus ſi conferat tenebit collatio: licet vtrū𝔮 tenere non poſſit. et fact. ē. de reſcrip. c. gratia. lib. vj. Hoc igitur intendit decretalis 𝔮 ſicut impetrās beneficiū a papa tenetur de beneficio quod habet quantūcū𝔮 ſit modicū facere mentionē: ſic impetrans a legato: alſ non valebit collatio: quia ipetratio ſurreptitia eſt: vbi xpo non impetrauit ſed legatus contulit in quo peccauit ille cui facta eſt collatio? certe in nullo: vnde credo tenere. Legatus etiam de latere nō poteſt ſe intromittere de his que pape ſpecialiter reſeruauit: vt de tranſlatione epoꝝ. ceſſionibus: ſummiſſionibus vnius ad alterū ⁊ hmōi. ex de offi. deleg. c. niſi. et. c. poſt tranſlationē. niſi que reperiuntur in iure eis cōceſſa. vel ſi ſuper aliquibus eoꝝ haberet ſpecialē autoritatē a papa. ¶ Item nota 𝔮 de iure gentiū eſt legatorum non violandoꝝ religio. diſt. j. ius gentiū. Ubi dicit glo. 𝔮 ſi quis legatū/vel amicorū/vel hoſtiū impedit ſm leges traditur hoſtibus: vt ſit ſeruus illoꝝ. ff. de lega. l. fi. ſm canones eſt excōicandus: vt. xciiij. diſt. ſi qs. Ubi dicit Alexander papa. Si quis legationē impedit non vnius ſed multoꝝ profectū auertit: ⁊ ſicut multis nocet: ita a multis arguendus eſt: et bonoꝝ ſocietate priuandus. Et quia dei cauſam impedit ⁊ ſtatū conturbat eccleſie: adeo ab eius liminibus arceatur. De autoritate et poteſtate legatoꝝ ad quāta et ad que ſe extendāt diffuſe ponit ſpeculator in ti. de legatis.

¶ De ſtatu ſummorum pontificum. Titulus. xxij.

¶ De gloria ⁊ honore ſummi pontificis. Capl'm. j.

Minuiſti eū paulominus ab angelis: gloria ⁊ honore coronaſti eum, ⁊ conſtituiſti eū ſuper opera manuū tuarū. ps. viij. Loquitur propheta ad patrem omīpotentem de filio ſuo incarnato: vt introducit apoſtolus autoritatē ipſam ad Heb. j. c. ſcribens. Qui ſcʒ dei filius inquantum homo factus mortalis: minor fuit inūctus angelis, qui ſunt immortales: ſed ſanctitate, ⁊ autoritate maior. Coronat⁹ vti𝔮 gloria immortalitatis in reſurrectione: honore venerationis in aſcenſione: quia tremunt videntes angeli. Et iudiciaria poteſtate in fine ſublimatus cōſtitutus eſt ſuper omnes creaturas. Data eſt michi omīs poteſtas: vt ait ipſe Mathei vlti. in celo, ⁊ in terra: vt in noīe ieſu omne genu flectatur celeſtium, terreſtriū, ⁊ infernoꝝ. ad Phil. ij. c. Et quia recedēs a nobis ſua preſentia corporali vicariū ſuū reliquit in terris: ſcʒ ſummū pontificē qui papa dicit, quaſi pater patrū: ideo congrue hec verba de papa poſſunt exponi. Eſt enim papa vt ait Hoſtiē. maior homine: ſed minor angelo: quia mortalis homo. maior tamē autoritate, ⁊ poteſtate. Ne𝔮 enim angelus poteſt conſecrare corpus, et ſanguinē chriſti: ne𝔮 abſoluere, vel ligare: cuius rei iuriſdictio plenarie eſt in papa: nec ordinare: vel indulgentias dare, ⁊ hmōi. Eſt gloria, ⁊ honore coronatus: gloria cōmendationis: qꝛ nō ſolum beatus dicit: ſed ⁊ beatiſſimus. Quis cū ſanctum dubitet, quē apex tante dignitatis attollit. diſt. xl. non nos. Honore coronatur venerationis, vt oſculentur fideles pedes eius: maior veneratio fieri nō poteſt. ps. xcix. Adorate ſcabellum pedū eius. Coronatur et magnitudine autoritatis: qꝛ cunctos ipſe iudicaturus, a nemine eſt iudicandus: niſi deprehendatur a fide deuius. diſt. xl. ſi papa. Unde ⁊ triplici corona aurea coronatur. Et eſt conſtitutus ſup omnia opera manuū ſuarū ad diſponendū de omībus inferiorib⁹: ipſe aperit celū: mittit reos ad infernū: confirmat imperiū: ordinat totū clerum. Quia ergo ſibi data eſt cura de oībus: vt docet Bern. ad Eugeniū. attendat ad ea que ſunt in ſe: ⁊ ad ea que ſunt ſub ſe: ⁊ ad ea que ſunt circa ſe: ⁊ ad ea que ſupra ſe ſunt.

¶ Primo attendat que ſunt §. I.

in ſe. A te (inquit idē) incipiat cōſideratio tua: nō ſolū autē a te: ſed in te firmet quocū𝔮 euagetur: ad te reuoces eam cū ſalutis fructu. Sic, exeat, vt te non deſerat/ ꝯtra ſalutē propriā cogites nichil. Minus dixi contra preter dixiſſe debuerā. Quicquid ſe cōſiderationi offerat, qd non quoquo modo ad tuam ipſius ſalutē pertineat, reſpuendū. Et hec tui conſideratio in tria queda diuidatur. Si cōſideres quid/ quis / et qualis ſis: quid in natura: quis in pſona: qualis in morib⁹ ſeu vita. Quid / verbi gratia homo: quis/papa: qualis/benignus: manſuetus vel tale quid. Cōſiderando quid ſis / occurrit: qꝛ homo animal: ſcʒ rationale, ⁊ mortale: et ex hac cōſideratione tibi fructus occurrit: vt mortale, quod in te eſt, rationale humiliet. Et rurſum rationale mortale confortet. A facie conſiderationis tue occurrat tibi homo nudus: et pauper, ⁊ miſer: ⁊ miſerabilis: homo dolens, 𝔮 homo ſit: erubeſcens, 𝔮 nudus ſit: plorās 𝔮 natus ſit: homo ad laborē nō ad honorem. Homo nat⁹ de muliere: ait Job. et hoc cū reatu. breui viuens tēpore/ ideo𝔮 cū metu: repletus multis miſeriis/ et ꝓpterea cū fletu: ⁊ vere multis

qꝛ cũ aíe ꝛ coꝛpoꝛis ſimul:quid em̃ calamitate
vacat naſcenti in pctõ : fragili coꝛpoꝛe ꝛ mente
ſterili. Uere ergo repletus cui infirmitas coꝛ=
poꝛis ꝛ fatuitas coꝛdis cumulaꝫ : traduce ſoꝛ=
de moꝛtis additiõe ſalubꝛis copula: ꝛ vt cogi=
tans te ſummũ pontificẽ attendas pariter ꝛ vi
liſſimũ cinerem eſſe. Conſidera quis ſis : qꝛ.ſ.
pontifex ſummus. Et nunc audi canticũ meũ:
equidẽ minus ſuaue ſed ſalutare. Monſtruoſa
res gradus ſummus/ꝛ animus infimus:ſedes
pꝛima/ꝛ vita ima. Linguã magniloqua/ꝛ ma=
nus ocioſa. Sermo multus/et fructus nullus.
Uultus grauis/ꝛ act⁹ leuis: ingẽs auctoꝛitas
ꝛ nutãs ſtabilitas. Admoue ſpeculũ inſpice th̃
ꝛ tu:ne foꝛte etſi ſit vnde merito placeas tibi:ꝛ
id quo debeas diſplicere nõ deſit. Oĩa ſibi de=
ſunt q̃ nil ſibi deeſſe putat:quid ſi ſummus põ=
tifex ſis : nũquid qꝛ ſumm⁹ põtifex ideo ſum=
m⁹/infimũ noꝛis eẽ ſi ſummũ te putas? Quis
ſummus : niſi cui addi nõ põt? Grauiter erras
ſi te illũ exiſtimas. Tu vero cõſidera nõ cõſum
matiõe ſummũ te dici/ſed cõparatiõe : nõ meri
toꝝ/ſed miniſterioꝝ:ſummũ dixerim plane in=
ter miniſtros. Conſideres ergo(ait idez in fine
quarti libꝛi) ſanctã romanã eccleſiaꝫ cui pꝛees
matrẽ eſſe eccleſiaꝝ:nõ dñam. Te xp̃o non dñm
ep̃oꝝ:ſed vnũ ex his. De cetero cõſidera opoꝛ=
tere te eſſe foꝛmã iuſtitie ſanctimonie: ſpeculũ
pietatis exẽplar : aſſertoꝛẽ veritatis: fidei de=
fenſoꝛẽ:doctoꝛem gentiũ:xp̃ianoꝝ ducẽ:amicũ
ſponſe:ſponſi paranymphũ:cleri oꝛdinatoꝛem
paſtoꝛẽ plebiũ : magiſtrũ incipiẽtium: refugiũ
oppꝛeſſoꝛũ: pauperũ aduocatũ:miſeroꝝ ſpem:
tutoꝛẽ pupilloꝛũ: iudicem viduarũ:oculum ce
coꝛũ:linguam mutoꝛũ:baculum ſenũ: vltoꝛem
ſcelerũ:maloꝛũ metũ:bonoꝛũ gloꝛiam: virgam
potentũ:malleũ tyrannoꝛũ: regum patrẽ: legũ
moderatoꝛẽ : canonũ diſpenſatoꝛẽ: vrbis terre
lumẽ:ſacerdotẽ altiſſimi:vicariũ xp̃i:xp̃m dñi.
poſtremo deũ Pharaonis:intellige que dico.
¶ Proinde ſi cõſideras quãt⁹ es : cogita ter=
tio etiã qualis. Et hec conſideratio tenet te in
te:nõ infra deiſci:nõ ſupꝛa attolli: non euadere
in longius:non extendi in latius. Tene mediũ
ſi nõ vis perdere modũ. Locus medius tutus
eſt. Denic̨ꝫ longitudo ſcꝫ nimia exterminiũ ha
bere ſolet:ꝛ dilatatio ſciſſurã: ꝛ altitudo ruinã
ꝛ ꝓfundũ abſoꝛbitionẽ. Nunc vero longũ dico
cum homo longioꝛẽ ſibi ꝓmittit vitam : qḋ nõ
facit pꝛudẽs: latum ſibi facit actũ/cũ in ſuper=
fluas animus extendiꝫ curas : quas tẽperãtia
moderaꝫ. Altum vero/cũ de ſe plus pꝛeſumit a
quo iuſtus ſe cõtinet. Pꝛofundũ vero/cũ plus
debito ſe deiſcit cui foꝛtitudo reſiſtit. Sane in
conſiderando qualis ſis etiam qualis fueris
ad memoꝛiã reuocandũ: cõferendo poſterioꝛa

pꝛioꝛibus. Profeceris ne in virtute:in ſapien
tia: in intellectu: in ſuauitate moꝛũ. An foꝛte
(qḋ abſit) ab his defeceris:patiẽtioꝛ ſis/an im
patiẽtioꝛ? Solito iracũdioꝛ lenioꝛve/inſolen=
tioꝛ/an humilioꝛ:affabilioꝛ/an auſterioꝛ: exo=
rabilioꝛ/an difficilioꝛ: puſillioꝛ animo/an ma=
gnanimioꝛ:ſeuerus magis/an pluſculũ diſſolu
tus:timoꝛatioꝛ an cõfidẽtioꝛ plus q̃ opꝫ:q̃ la=
tus tibi ptꝫ campus in hoc genere cõſiderãdi.
Non eris innocẽs ſi aut punias cum cui foꝛte
parcendũ eſſet:aut parcas ei qui fuerat puniẽ
dus. In tribulationibus quoc̨ꝫ qualẽ te inue=
neris:nolo diſſimules. Si conſtantẽ in tuis/et
dolentẽ in alienis:gaude. recti coꝛdis hoc eſt.
Fugiẽda eſt etiam ocioſitas mater nugarũ:no
uerca virtutũ:inter ſeculares nuge ſunt:in oꝛe
ſacerdotis blaſphemie. Interdũ tñ ſi incidant
ferẽde foꝛtaſſis/referẽde nũq̃: ſede ad cachin=
nos moueris:ſedius moues.

¶ Secũdo admonet eum §.II.

cõſiderare que ſub ipſo ſunt:ꝛ hoc eſt totũ mũ=
dum:in cui⁹ ſignũ ꝛ figurã fuit q̃ ꝛ ante reſur=
rectionẽ ꝛ poſt reſurrectionẽ apparẽte dño di=
ſcipulus nauigãtibus ſolus Petrus in mare
ſe miſit:et ſic venit ad ip̃m aliĩs nauigio perue
niẽtibus. Mare hoc ſeculũ eſt (ait ipſe Bern.)
ꝛ aque multe ſunt populi multi : nauicule plu=
res particulares eccleſie. Apoſtolis igiꝫ cete=
ris cõmiſſe ſunt particulares ꝓuincie:vt Iohã
ni grecia : Mattheo ethiopia : Bartholomeo
india:Jacobo hieroſolyma ꝛ hmõi: Petro xp̃o
totus mũdus. Sic igiꝫ omnis debitoꝛ eſt ſuc=
ceſſoꝛ Petri põtifex ſummus. Sapiẽtib⁹ ꝛ in=
ſipiẽtib⁹ iudeis et gẽtibus:nõ vt pꝛeſit tm̃/ſed
vt ꝓſit in ſollicitudine multa:vt operam det vt
increduli cõuertanꝫ ad fidẽ. Conuerſi nõ auer
tanꝫ:auerſi reuertanꝫ. Poꝛro puerſi oꝛdinenꝫ
ad rectitudinẽ: ſubuerſi ad veritatẽ reuocenꝫ:
ſubuerſoꝛes inuictis ratiõibus cõuincãtur: vt
vel emendenꝫ ipſi : vel ſi fieri non põt auctoꝛi=
tatẽ facultatẽq̨ꝫ perdãt alios ſubuertẽdi vt he
reticos et ſciſmaticos. Hoꝛtaꝫ etiã ipſe Bern.
ipſum.ſ.papã ad mittẽdũ pꝛedicatoꝛes ad pa=
ganos : exẽplo Grego.pape q̃ miſit Auguſtinũ
ad anglicos:et eos traxit ad fidem. Admonet
ꝛ ambitioſos repꝛimere dicẽs. An non limina
apoſtoloꝝ pl⁹ iam ambitio q̃ deuotio terit: an
nõ vocibus eius toto die reſultat palatium ve
ſtrum: an nõ queſtibus ei⁹ tota legũ canonũq̨ꝫ
diſciplina inſudat: an nõ ſpolijs eius oĩs itali=
cs inhiat inexplebili auiditate rapacitas? Re
pꝛehẽdit exinde de iniuſtis et nimĩs appella=
tiõib⁹ que fiũt ad curiã dicẽs. Quouſq̨ꝫ nõ euī
gilat cõſideratio tua ad tãtã appellationũ con
fuſionẽ et abuſionẽ: que pꝛeter ius et fas/ꝓter

more ⁊ ordinē fiunt. Non locus/nō modus/nō
tempus/nō cauſa diſcernit̄:aut perſone preſu-
munt̄ leuiter paſſim plerūqꝫ ⁊ nequiter volen-
tes malignari. Nōne his potiſſimū terreri ſo-
lebant? Nūc terrori ipſi ex his magis ſūt atqꝫ
id bonis antidotū verſum eſt in venenū. Et cō
cludit in hmōi dicens. Prorſus fauēde ⁊ ma-
nutenēde ſunt appellatiōes:ſed quas extorſit
neceſſitas nō calliditas adiuenit: vſurpatorie
ſunt hmōi omnes nō ſubuenientes in neceſſita-
te/ſed opitulantes iniquitati. Admonet exin-
de abſtinendū ab auaricia ⁊ muneribus dicēs
Preces:et ſingulariter ad quid? Nūquid vt de
ſubditis creſcas? nequaꝙ̄:ſed vt ipſi de te prin
cipē te conſtituerūt: ſed ſibi nō tibi. Alioquin
quo pacto te reputes ſuperiorē his a quib᷒ be
neficiū vendicas. Parui delectiqꝫ eſt animi de
ſubditis nō ꝓfectū querere ſubditoꝝ:ſed que-
ſtum ꝓpriū in ſummo preſertim omniū nichil
turpius. Auariciā aūt longe a te eſſe ſupra te-
ſtatus ſum ſciēs quāta et in quāta tua neceſſi-
tate reſpueris:ad te ꝓinde ſcripſerim iſta:non
ꝓpter te. Nempe qd̓ tibi ſcribitur ſoli ꝓdeſſe
nō decet. hic locus auariciā capit: a quo vicio
immunis ſatis tua opinio eſt. An ⁊ opus tu vi
deris. Exēplificat de duobus archiepīs.ſ.colo
nienſi ⁊ magūtino:quorū vnus magnā ſummā
auri obtulit vt exaudiretur:ſed vacuus rediit: al-
ter iudicatus idone᷒ poſt gratiā receptā in re-
cognitionē aliquid ſpōte dedit: qd̓ ſibi reſtitui
fecit. Inuehit cōtra exemptiōes ⁊ diſpenſatio-
nes que fiūt a papa tanꝙ̄ habētes ſpeciē mali
dicens. Subtrahunt̄ abbates epīs:epī archi-
epīs/archiepī patriarchis ſeu primatibus:bo
na ne ſpecies hec:mirū ſi excuſari queat vl̓ op᷒
ſit factitando:ꝓbatis vos habere plenitudinē
poteſtatis:ſed vtrū debeatis queſtio eſt. Indu
cit exemplū de ordinibus angelorū qui ita or-
dinant̄ ſub vno capite deo: ꝙ etiam inferiores
ordines ſuperioribus ſubiiciunt̄. Et loquit̄ de
exēptiōibus vel diſpēſatiōibus que abſqꝫ cau
ſa rationabili fiunt ex quibus ſequunt̄ (vt ipſe
ait) inſolētie/diſſolutiōes/dilapidatiōes/ ſimu
lationes/ſcādala/odia: ⁊ inter eccleſias inimi
citie graues/ꝑpetueqꝫ diſcordie. ⁊ ſubdit Ber.
Non ꝓhibeo diſpenſare/ſed diſſipare. Nō au
dis vt ignores diſpēſatores vos poſitos in edi
ficatione:nō in deſtructiōe? Deniqꝫ querit̄ in-
ter diſpēſatores vt fidelis quis inueniat̄. Ubi
neceſſitas viget/excuſabilis diſpēſatio eſt:vbi
vtilitas ꝓuocat diſpēſatio laudabilis eſt: vti-
litas dico cōis/non ꝓpria. Nam cū nichil hoꝝ
eſt non plane fidelis diſpenſatio /ſed crudelis
diſſipatio eſt. Demū ſollicitat eum ad faciēdū
obſeruare decreta que ipſe Eugenius ꝓmul-
gauerat in remen. cōcilio ſpectantia ad hone-
ſtatem habitus clericorū: ⁊ circa ꝓmotionem
indebitam ordinū que male obſeruabantur.

Tertio admonet de his §.III.

que circa te ſunt Bern. ad Eugeniū.iiii.lib.di
cens. Et ſi ipſa etiā ſub te ſint/tn̄ ꝓpriora ⁊ ea
importuniora circa hmōi ꝙ̄ ſobria ⁊ intēta cō-
ſideratiōe opus eſt. Hec inquā circa te ſunt cle
rus ⁊ populus tuus cui ſpūaliter exaudiris : ac ꝓ
hoc ſpecialis cure teneris debito. Ibi quoqꝫ q̄
tibi quotidie aſſiſtūt ſeniores populi vrbis iu-
dices:⁊ qui de domo et mēſa tua ſunt capella-
ni:et cubicularii miniſtri quiqꝫ diuerſis depu-
tati officiis in obſequiū tuū:hi ſunt qui non ve
rent̄ ſuſcitare dilectā ⁊ anteꝙ̄ velit. Primo
quidē clerū illum ordinatiſſimū eſſe decet : ex
quo precipue in omnē eccleſiā cleri forma pre
ceſſit:deinde qd̓ perperā agit te preſente id ti-
bi turpius. Intereſt glorie ſanctitatis tue vt
quos pre oculis habes ita ordinati/ita ſint in-
formati: quatenus toti᷒ honeſtatis et ordinis
ipſi ſpeculū/ipſi ſint forma:inueniant̄ pre cete
ris opꝫ expediti ad officia:idonei ad ſacramē-
ta:ad plebes erudiendas ſolliciti : circūſpecti
ad ſemetipſos cuſtodiēdos in omni caſtitate.
Quid de populo loquar? populus roman᷒ eſt.
Nec breuius potui nec expreſſius: tn̄ totū ape
rire de tuis xpianis parrochianis qd̓ ſentio.
Quid tam notū ſeculis ꝙ̄ ꝓteruia ⁊ faſtus ro
manorū: gens inſueta paci : tumultui aſſueta:
gens immitis ⁊ intractabilis vſqꝫ adhuc ſubdi
neſcit:niſi cum nō valet reſiſtere. En plaga tibi
incūbit? cura hāc. Noli diffidere:curā exigerꝫ
nō curationē. Deniqꝫ audiſti curā illius habe:
⁊ non cura vel ſana illū. Uerum dicit quidam.
Non eſt in medico ſemper releuet̄ vt eger. At
melius. De tuis ꝓpono tibi. Paulus loquit̄:
plus omībus laboraui:nō ait plus omībus ꝓ-
fui:aut plus omībus fructificaui. Nouerat ho
mo quē docuit deus : qꝛ vnuſquiſqꝫ ſcḋm ſuū la-
borem accipiet/non ſcḋm ꝓuentū. Et ob hoc in
laboribus potius ꝙ̄ in ꝓuētibus gloriandū pu
tauit: ſicut alibi quoqꝫ habes ipſum dicētem:
in laboribus plurimis: ita queſo fac tu qd̓ tuū
eſt. Nam deus qd̓ ſuum eſt ſatis abſqꝫ tua ſol-
licitudine ⁊ anxietate curabit. Plāta/riga/ſer
curā:⁊ tuas explicuiſti partes:ſane incremētū
vbi voluerit dabit deus nō tu:vbi forte nolue-
rit tibi/diſperit nichil. Omne papale negociū
illi agūt.ſ.romani. Quem dabis michi de tota
maxima vrbe:qui te in papā nō receperit pre-
cio:ſeu ſpe precii nō interueniēte? Et nunc po-
tiſſimū volunt dominari:cū ꝓfeſſi fuerint ſer-
uitutē. Fideles ſe exponēt: vt opportunius fi-
delib᷒ noceāt. Et hoc nō erit cōſiliū tibi a quo
ſe arcēdo nō ſecretū ꝙ ſe nō ingerāt:ante oīa

ſapiētes ſunt vt faciant mala: bonū autē facere neſciunt: hi iniuſti terre et celo vtriꝗ iniecere manus: impij in clerū: temerarij in ſancta: ſeditioſi inuicē: emuli in vicinos: inhumani in extraneos quos neminē amātes amat nemo. Et cū timeri affectant ab omnibus / oēs timeāt neceſſe eſt: hi ſunt q̄ ſubeſſe nō ſuſtinēt: preeſſe nō norūt: ſuperioribus infideles: inferioribus importabiles. Hi inuerecūdi ad petendū: ad negādū frontuoſi: hi importuni vt accipiāt: ingrati vbi acceperint: docuerūt linguā ſuam blāda loqui cū operent exigua: largiſſimi ꝓmiſſores et parciſſimi exhibitores: blandiſſimi adulatores: ⁊ mordaciſſimi detractores: ſimpliciſſimi diſſimulatores: et maligniſſimi ꝓditores. Inuehit exinde cōtra honorē exteriorē ⁊ apparatum curie dicēs. Vides omnē eccleſiaſticū zelū feruere ſola ꝓ dignitate tuēda: honori totū datur: ſanctitati nichil aut parū. Si cauſa requirente paulo ſubmiſſius agere: ac ſocialiꝰ te habere tentaueris. abſit inquiūt nō decet: tēpori non cōgruit: maieſtati non cōuenit: quā geras perſonā attēdito. De placito dei vltima mētio eſt: ꝓ iactura ſalutis nulla cūctatio: niſi quod ſublime eſt hoc ſalutare dicamus: et qđ gloria redolet id iuſtū. Ita omne humile ꝓbroſatur inter palatinos: vt facilius q̄ eſſe q̄ q̄ apparere velit humilis inuenies: timor dñi ſimplicitas reputat: ne dicā fatuitas. Virū circūſpectū ⁊ amicū ꝓprie cōſciētie calumniant: hypocritā porro amatorē quietis ⁊ ſibi interdū vacantē inutilē dicūt. Quid ergo tu euigilas nedum adhuc ad iſtos q̄ circūdederūt te laqueis mortis. Scio vbi habitas / increduli ⁊ ſubuerſores ſunt tecū: lupi nō oues ſunt: taliū tu es paſtor: vtilis ꝯſideratio qua forte inueneris: quō (ſi fieri poſſit) ꝯuertas eos ne ipſi ſubuertāt te. Si dura frōte ſunt durato: et tu ecōtra tua. Nichil tam durū qđ duriori nō cedat. Nō eſt ſuꝑuacua cōſideratio qua intendis diſponere domui tue: ꝓuidere his q̄ in ſinu tuo ⁊ in gremio tuo ſunt. Audi Paulū. ſi quis domui ſue ꝑeſſe neſcit / quō eccl'ie dei diligētiā habebit? Et hec dicēs nō te moneo ſummis occupatū intēdere infimis ⁊ minimis impēdere qđ maximis debes. at illa ꝑ te agēs ꝑ te etiā opꝫ ꝓuideas: q̄ ꝓ te de his ꝓuideant vacuū ꝓrſus a ſollicitudine rerū minorū et viliū opꝫ eſſe animū tam magnis ⁊ tam multis intētū rebus. Opꝫ eſſe liberum quē nulla ſibi vēdicet violenta occupatio. Opꝫ eſſe ingenuū / quē nll'a deorſuꝫ trahat indigna affectio. Opꝫ eſſe rectū / quē nulla ſeorſum auertat ſiniſtra intētio. Opꝫ eſſe cautum / quē nulla ſubeat furtiua ſuſpitio. Opꝫ eſſe vigilē / quē nulla a ſeſe abducat ꝑegrina ⁊ curioſa cogitatio. Opꝫ eſſe firmū / quē nll'a cōcutiat repētina turbatio. Opꝫ eſſe inuictū / quē nulla fatiget cōtinua tribulatio. Opꝫ eē amplū / quē nulla coercet rei tēporalis amiſſio. His te non dubites ⁊ bonis priuandū et feriendū malis: ſi animū diuidēs / ⁊ dei rebus ⁊ tuis pariter reiculis nolueris impartiri. Procurādus quem implices qui ꝓ te molat / ꝓ te dico non tecum. Quedā ꝑ temet facies / quedā ꝑ te et alios ſimul: quedā per alios ⁊ abſꝗ te: non eſt ꝙ inter iſta dormitet cōſideratio tua. Querēdus ꝓinade fidelis ⁊ prudēs quē ꝯſtituas ſuper familiā tuam. Fidelis / vt nō fraudet. Prudens / vt nō fraudet. Adhuc inutilis eſt ſi tertiū deſit. ſ. auctoritas. Tali. ſ. fideli ⁊ prudēti ſubdendi ſunt oēs: nullū patiat cōtradictorē: nemo qui dicat cur feciſti ſic / vt poteſtatē habeat excludere et admittere quos vult: mutare miniſtros: trāſferre miniſteria ad quos ⁊ q̄n voluerit. Ita timori ſit omnibus / vt ſic ⁊ vtilitati preſit omibꝰ. vt omnibus ꝓſit: ⁊ de omnibus clādeſtinas ⁊ ſuſurraneas delatiōes nō recipias aduerſus eū: ſed magis detractiōes cēſeas. Et hāc tibi velim generalē cōſtituere regulā: vt oēm qui palā vereat dicere qđ in aure locutus eſt ſuſpectum habeas. Itaꝗ vnus omibꝰ faciēda iniūgat: ⁊ vni oēs r̄ndeant: tu illi habeas fidē vacās tibi ⁊ eccleſie dei. Si quo minus aut fidelis inueniat: aut prudēs / fideli potius cōmittēdum. Sane ⁊ duobus tutius hoc q̄ꝙ ſi idoneus nō reperit: etſi minus fidelē ſuſtinere potiꝰ cōſulo / q̄ꝙ te immergere laberintho huic. Memento ſaluatorē iudā iconomū habuiſſe. Deinde rep̄hēdit ep̄os qui nimiā diligētiam habēt de tꝑalibus facultatibus: ⁊ quaſi nullam de aīabus. Et poſt plura ſubdit. Non opꝫ vt vicia domus tue vltimꝰ ſcias: qđ q̄ꝙ plurimis nouimꝰ cōtigiſſe. Quapropter (vt diximus) alius alia diſpēſet: de diſciplina tu ꝓuide. Illō nemini credas. Si inſolentior corā te vel ſermo inſonuerit / vel habitus apparuerit manus tua ſuꝑ eiuſmodi: tu vlciſcere iniuriā tuā. Impunitas auſuꝫ parit: auſus exceſſum. Domū ep̄i decet ſanctitudo: decet modeſtia: decet honeſtas: quorū diſciplina cuſtos: ſacerdotes domeſtici aut ceteris honeſtiores: aut oibꝰ fabula ſunt in vultu / in habitu et inceſſu illorū q̄ circa te ſunt nil reſidere impudicū: nil indecēs patiaris. Diſcāt a te coep̄i tui comatulos pueros et cōptos adoleſcentes ſecū nō habere. Certe īter mitratos diſcurrere calamiſtratores non decet. Nec auſteritatē tn̄ ſuadeo tibi / ſꝫ grauitatē: illa īfirmiores fugat hec rep̄mit leuiores: illa odibilē: hec incōtēptibilem reddit. Quid hac mediocritate gratius vt nec de ſeueritate ſis oneri: nec de familiaritate ꝯtēptui. i palatio papā: domi te p̄rem familias exhibeas: amēt te domeſtici tui: ſi nō facis

tovt timeāt. Utilis ſemꝑ cuſtodia oris: ꝗ tñ af-
fabilitatis gratiā non excludat: ille cōueniētior
auidus ſi actu quidem ſeuerus ſis: vultu ſere-
nus: verbo breuis. Capellani tui nō ſint ſine ho-
nore: his cōtenti ſint que tu ꝓuideris illis: tu
vide ne egeāt ſuꝑ hoc quē forte ab aduēiētibꝰ
petere deprehēdes: iudica giezitā: idē de oſtia
rijs: idē de ceteris officialibus decernendum.

¶ Quarto de his que ſunt §. IIII.

ſupra te in. v. li. admonet cōſiderandū. ſ. ꝗ ſunt
in ſuꝑna patria: et ait. Hoc velim ſolerter ad-
uertas vir ſagaciſſime Eugeni: q2 totiens pere
grinatur cōſideratio tua: quotiēs ab illis rebꝰ
ad iſta deflectit inferiora et viſibilia ſiue intuē
da ad noticiā: ſiue petenda ad vſum: ſiue ꝓ offi
cio diſponenda vel actitanda. ſi tñ ita verſat in
his vt ꝑ hec illa requirat aut ꝓcul exulat. Sic
cōſiderare vel approbare repatriare eſt. Ibi po
nit in. ij. c. tres ſpecies cōſiderationis. Et primā
vocat diſpēſatiuā: que. ſ. ſenſibꝰ ſenſibilibuſꝗ
rebus ordinate ⁊ ſocialiter eſt vtens ad ꝓme-
rendū deū. Scdām appellat eſtimatiuā: ꝗ pru
dēter ac diligēter queqꝫ ſcrutās ⁊ pōderās ad
inueſtigandū deū. Tertiā appellat ſpeculatiuā
ꝗ eſt in ſe colligens: ⁊ quantū in ſe eſt diuiniꝰ
adiuuat rebus humanis eximens ad cōtēplā-
dum deū. Et ſubdit ꝙ tribus modis deus ⁊ an
geli eius noſtra cōſideratione inueſtigant. opi
nione: fide: ⁊ intellectu. quoꝝ intellectꝰ rationi
innititur. fides autoritati. opinio ſola veriſimi
litudine ſe tuetur. Et declarat quō de ange-
lis quedā noſcimꝰ intellectu: ꝗdam opinione:
ꝗdam fide: vt de his que tradit ſcriptura ſacra
de ordinibꝰ angeloꝝ et miniſtris eoꝝ pulchra
et deuota ſcribēs de ſingulis ordinibꝰ. Dein-
de de deo quō ſibi hoc verbū eſt cōuenit: et quō
dicat eſſe principiū: ⁊ quō ex ipſo: per ipm: ⁊ in
ipſo ſint oia. Item ꝙ deus eſt quo nichil meliꝰ
cogitari poteſt. Et quō ſimplex eſt. et nō ſolum
vnus: ſed vniſſimus. Nec trinitas ꝑſonarū tol-
lit hanc vnitatē. ſ. ſubſtantie ſue deitatis. Ubi
etiam ponit octo differentias vnitatis: et vlti-
ma eſt vnitas trinitatis ꝗ oēs excellit. ⁊ hoc in
ix. c. ⁊ in. x. Et in. xj. ponit de vnitate triū ſubſtā
tiarū in vna ꝑſona xpi. ſ. carnis: aīe ⁊ verbi. De-
clarat etiā quid ſit deus quantū ad effectꝰ plu
rimos quos operat in creatura: ⁊ precipue ra
tionali. Demū exponit que ſit longitudo: lati-
tudo: ſublimitas: ⁊ ꝓfundū in deo: q2 lōgitudo
eſt eternitas: latitudo charitas: ſublimitas po
tētia: ꝓfundū ſapiētia in oībꝰ: aīs in nobis ha
betur lōgitudo per ꝑſeuerātiā: latitudo per di
lectionē. ſ. vſqꝫ ad inimicos: ꝓfundū per humi
litatē cōſideratis dei iudicijs: altitudo per con
templationem ſeu fiduciam promiſſorum.

¶ De poteſtate pape in gñe vbi de ptāte ordi nis ⁊ iuriſditionis ⁊ interpretationis. Cap. ij.

DE poteſtate pape. Nota ꝙ ꝗuis oīs
poteſtas ſit a deo: ⁊ abuſus poteſta Oīs po
tis nō ſit a deo. poteſtas tamē pape teſtas
per excellentiā et ſingularius eſt ab eſt a
ipſo deo. Iſta tria puncta ſic decla- deo.
rantur. Primū ponit apl's dicēs. Nō eſt pote-
ſtas niſi a deo. Rom. xiij. Hoc aūt ſic declarat.
Et ꝓbat Aug. de anch. in li. de ptāte pape: aīs
intitulat iſte liber de poteſtate eccl'aſtica. ꝗ ſe
pe in hoc titulo allegat. Deꝰ eſt cauſa cuiuſlꝫ
rei habentis entitatē in bonitate in triplici ge
nere cauſe. ſ. efficiētis: formalis: ⁊ finalis. Effi
cientis igit eſt oīs ptās a deo rōne deriuatio-
nis: ſicut eñ oia entia creant et deriuantur ab
vno ente: ⁊ oīs ſubſtantia ab vna ſubſtātia: ita
oīs principatꝰ cauſaliter deriuat ab vno prin-
cipe. Talis aūt princeps eſt deꝰ. Unde ſcribit
Sap. vj. Data eſt vobis a deo virtus ⁊ ptās ab
altiſſimo qui interrogabit opa veſtra. et Dan.
iiij. Sciāt gētes quia dñatur altiſſimꝰ in regno
hoīm: et cui voluerit dabit illud. ¶ Scdō eſt a
deo oīs poteſtas formal'r rōne eiꝰ ordinationis
Nā in quolꝫ pricipatu eſt ordo quidā ſuꝑioris
ad inferiorē: ⁊ inferioris ad ſuꝑiorē. Et quan-
tūcūqꝫ ſuperiores vel inferiores ſint mali: ipſe
tamē ordo de ſe habet rōnē boni: quia etiā ipa
mala bene ordinata et loco ſuo poſita laudabi
liora ſunt: ⁊ eminētius cōmendāt bonū: ⁊ ſemꝑ
ex tali ordine cōſurgit aliqꝺ bonū. Et ſic ex pn
cipatu maloꝝ rōne diuine ordinationis inſur-
git aliqꝺ bonū. Unñ ⁊ Augu. dicit ꝙ per ptātē a
deo diabolo traditā Job ꝓbatus eſt vt iuſtus
appareret. Petrꝰ tentatꝰ ne de ſe preſumeret.
Paulus colaphizatꝰ ne ſe extolleret. Judas
dānatꝰ vt ſe ſuſpēderet. ¶ Tertio eſt a deo po
teſtas finaliter rōne eiꝰ reductionis. Nā ꝗdiu
ſumus in hoc mundo: ſumus in via ⁊ in quodā
bello. In bello autē neceſſe eſt vt aliꝗ ſint prin
cipantes: ⁊ alij ſint ſeruiētes. Et ideo ꝗdiu bel
latores ſumꝰ ⁊ in exercitu / tandiu angeli dña-
būtur angelis: ⁊ hoīes hoībus: q2 tota eccleſia
militans eſt terribilis vt caſtrorum acies ordi-
nata. Sed cū ꝑuenerimus ad deū, tanꝗ ad ter
minū et finē noſtre felicitatis: non erimus am
plius bellatores: nec neceſſaria erit amplius
dñatio. Unde. j. Cor. xv. dicitur: ꝙ cū ipſe filiꝰ
tradiderit regnū. i. ſuos electos deo patri: tūc
euacuabitur oīs principatus ⁊ oīs poteſtas.

¶ Q abuſus pape non ſit §. I.

a deo: ſed a malicia et prauitate hominū: ꝓbat
ex hoc qꝺ dicit, dñs per ꝓphetā. Ipſi regnaue Oſee
rūt et nō ex me pncipes extiterūt ⁊ nō cognoui viij. c.
Fit aūt abuſus ptātis ſm Aug. de anch. tripl'r

Triplex poteſtatis abuſio.

¶ Primo per prauã adeptionẽ. ſunt em̃ aliq̃ qui ptãtẽ et principatũ praue adipiſcũt: q̃ʒ vel per ſimoniã: vel ꝑ minas: vel per ambitionẽ: in quoꝝ ꝑſona dicit ꝓpheta. In fortitudine nr̃a ſumpſimus nobis cornu. Et Leo papa. j. q. j. c. principatꝰ. vbi ait. Principatꝰ quẽ metꝰ extorſit: aut ambitꝰ occupauit: etſi actibꝰ vel moribꝰ nõ offendat: ipſiꝰ tñ initiũ ſui eſt ꝑnicioſus exẽplo. ¶ Scd̃o per prauã eiꝰ executionẽʒ: q̃ʒ ſi legitime aſſecuti ſint ptãtẽ: tñ nõ vtunt̃ prelatiõe ad vindictã malefactoꝝ ⁊ laudẽ bonoꝝ: ſʒ econtrario ſm̃ illud Heſter. xvj. Multi bonitate prĩcipũ et honore. ſ. bonitatis q̃ in eos collatꝰ eſt abutunt̃ in ſupbiã: et nõ ſolũ ſubiectos nitũtur opprimere: ſed datã ſibi gloriã non ferentes in ipſos qui dederũt moliũtur inſidias. et ſic etiã intelligitur illud Hiero. viij. q. j. audacter. forſitan aliq̃d dicimus: tñ q̃d ſcriptũ eſt dicimus. Non ſemꝑ princeps pp̃lo et iudex eccľie ꝑ dei arbitriũ datur: ſed ꝓut merita noſtra depoſcũt Si mali ſunt actꝰ noſtri ⁊ opamur maligna: datur nobis principes ſm̃ cor noſtrũ. Et inducit exẽplũ de ſaule qui cũ factꝰ eſſet rex pp̃li iubente dño: vt habet̃. j. Reg. ix. dicit dñs nõ ꝑ ſe eſſe factũ. ſ. quo ad abuſum eiꝰ. ¶ Tertio abutitur quis poteſtate ⁊ prelatiõe per prauã intẽtionẽ ſicut illi prelati qui etſi bona et iuſta faciunt in ſuo regimine: hoc non agunt propter iuſticie obſeruationẽ: ſed propter ſue glĩe diuulgationem. ſm̃ illd̃ Job. xxxiiij. Regnare facit hypocritã ꝓpter peccata populi. vbi Greg. in gl. dicit q̃ poteſtatem principatus deus tribuit: elationem vero potentie malicia noſtra inuenit.

¶ Q̃ ptãs pape ſit ſingularius a deo q̃ alie ptãtes. declarat hoc tripľr. §. II.

¶ Primo quantum ad electionem.
¶ Secundo quantum ad eius gubernationẽ.
¶ Tertio quantum ad impugnãtium ⁊ inobedientium ſibi punitionem.

¶ Quantũ ad primũ ſic declarat. Sicut deus generaliter habet eſſe in oibus rebꝰ per preſentiã: potentiã ⁊ eſſentiã. in ſuis tñ fidelibꝰ habet eſſe quodã ſpeciali modo. ſ. per gratiã: ⁊ charitatẽ. Sic licet in electione oim̃ poteſtatũ deus operetur vt dictũ eſt: quodã tñ ſingulari modo operat̃ in electiõe ſummi põtificis q̃ ſuos fideles habet regere ⁊ ordinare ad cultũ dei. Unde multũ peccãt electores q̃ huic ſingulari diuine prouidentie qua regit eccleſiã nõ innituntur. ¶ Quantũ ad ſcd̃m ſcʒ eius gubernationem q̃uis deus habeat curã generalẽ omniũ rerũ: ſingulari tamen modo habet curã de poteſtate ſummi põtificis regentis ⁊ gubernantis eccleſiã ſuã. Unde dicit Chryſ. in quadã homeľ. q̃ magna cura eſt deo de eccleſia: non montibus circundata: ſed fide circũſepta. Nã propter eccleſiã celum extẽſum eſt: aer ſparſus eſt: mare diffuſum eſt: terra fundata eſt: paradiſus plantatus eſt: ⁊ multa mirabilia facta ſunt. ꝓpter eccleſiã mare diuidebatur ⁊ iterũ ſuebat̃: propter eccleſiã ꝓphete: ꝓpter eccľiam apl̃i: propter eccleſiã vnigenitus dei filius factꝰ eſt homo. Ego ipſam ſtatui: inquit perſona xp̄i: qui celum fundaui et angelos creaui. Sed ꝓpter celũ crucifixꝰ nõ ſum: ꝓpter celũ celeſte corpꝰ non accepi: nec naturã angeloꝝ aſſumpſi: vt dicas q̃m celo angelis et oi creatura ſingularior et honorabilior eſt eccľia. ¶ Tertio oſtẽditur excellentia huiꝰ poteſtatis ſuper alias quantũ ad punitionem impugnantiũ et non obediẽtiũ ſibi. Gerit em̃ ſummus pontifex in eccleſia vicẽ illius ꝓphete: de quo dr̃ Deut̃. xviij. c. Prophetã ſuſcitabo vobis de fratribus veſtris ⁊c. Quicũq; nõ audierit ꝓphetã illũ ego vltor exiſtam: penã. ſ. eternã ⁊ temporalẽ ſibi infligẽdo. glo. dicit ex quo verbo habet̃ q̃ impingẽtes in ſummũ pontificẽ ⁊ reſiſtentes ſibi grandi pena puniendi ſunt. Unde ⁊ ipſe papa ſignificat̃ per montẽ ſynai. de quo dr̃ Exod̃. xix. q̃ die tertio deſcendit dñs in montẽ ſynai dicẽs filiis iſrael Ne aſcendatis in mõtẽ: nec tãgatis fines eius qui enim tetigerit moriẽt. Significatur enim ſummꝰ pontifex per talẽ montẽ. Primo enim ratione ghalitatis: q̃ʒ ſicut mediãte tali monte deſcendit deus corã toto populo iudeorũ: ſic xp̄s mediante poteſtate ſummi pontificis in lege noua deſcendit deꝰ ſuꝑ toto pp̃lo xp̄ianorũ. Scd̃o rõne ſublimitatis: q̃ʒ ſicut ille mõs ſublimior erat oi alio monte: ita papa ſublimior eſt oñi alio prelato. Tertio rõne legalis xitatis: quia ſicut de illo monte data eſt lex: ita ab ipſo papa oẽs leges et iura exquirenda ſunt. Ois ergo qui huic montem auſu temerario tangit impugnando: vel ſibi nõ obediendo debet mori: nõ quõcũq;: ſed lapidibus et iaculis confodiendus. Unde Symmachus papa ait. Quis ſanctũ eſſe dubitat quẽ apex tante dignitatis attollit. diſt. xl. nõ nos. ⁊ Bonifacius Huiꝰ culpã redarguere preſumit mortaliũ nullꝰ: quia cũctos ipſe iudicaturus a nemine iudicandus niſi deprehendatur a fide deuius. Pro cuius perpetuo ſtatu vniuerſitas fideliũ tanto inſtãtius orat: quanto ſalutẽ ſuã poſt deũ ex illius incolumitate aiaduertit propenſius pendere. di. ea. ſi papa. Et ſi cõtingat aliquos aſſumi ad ſummũ pontificiũ qui non ſunt boni homines: ſunt aliq̃ñ tñ boni prelati. nã bonũ hoiem ſimpliciter facit ſola charitas. Sed bonus prelatus poteſt eſſe ꝑ prudentiã ⁊ ſcientiã q̃ faciunt hoiem bonũ ſm̃ quid. i. ex parte intellectus: eo q̃ ſm̃ ipſam poteſt eſſe vtilis ad regimẽ alioꝝ.

Papa ſignificatur.

Dicit̃ enī di.lxi.ꝙ rudib⁹ ⁊ impitis guberna-cula eccl'ie nõ ſunt cõmittēda. Et in hoc etiam apparet ſingularis ꝓuidētia dei; qua regit eccleſiā ſuā mediāte etiā poteſtate malorū hoim bene ⁊ vtiliter. Si aūt talis ſit aſſumpt⁹ ad papatū qui ſit mal⁹ homo ⁊ malus prelatus etiā nichilominus poteſtas taliū eſt a deo: et ſub tali principatu predeſtinati purgant̃ ⁊ ſaluant̃: ⁊ mali cõterunt̃ ⁊ damnant̃. Semp tñ honorandus eſt ratione dignitatis. Vñ Bern̄.ad Eugeniū lib.ij.ait de papa. Tu es ſacerdos magn⁹ et pontifex ſummus: tu princeps epoꝝ: tu heres apoſtoloꝝ. Tu primatu Abel: gubernatu Noe: patriarchatu Abraā: ordine Melchiſedech: dignitate Aaron: auctoritate Moyſes: iudicatu Samuel: poteſtate Petrus: vnctiõe xp̄s. Tu es cui claues reddite ſunt. hec ille. Et cum hoc dicit Paſce oues meas. Joh. vltimo ca. Sȝ hoc pri⁹ ꝓmiſerat cū dixit tibi dabo ⁊c.

¶ Tibi dabo claues regni §.III.

celoꝝ. In quib⁹ verbis tria poſſunt cõſiderari. ¶ Prio poteſtas eccl'iaſticalis ad pl'a ſe extēdens: q: in plurali dicit claues regni celorum. ¶ Secūdo largitas diuinalis ipſam libere cõferens: q: xp̄s eſt qui ait dabo/non vendam. ¶ Tertio ſublimitas papalis eam plene ſuſcipiens: q: .ſ. dicit Petro ⁊ ſub ipſo om̄i ſuo ſucceſſori. Unde tibi dabo claues regni celoꝝ ⁊c.

papa ſucceſſor petri.

¶ In tota cõitate xp̄iana ſeu eccleſia eſt neceſſariū eſſe vnū ſolum preſidentē quē dicim⁹ eſſe papā ſucceſſorē Petri. Hoc aūt ꝓbat Herue⁹ in trac. de poteſtate pape/ rõne et auctoritate.

prima ratio.

Rationē autē inducit duplicē. Et prima ſumit̃ ex vnitate eccleſie: et eſt talis. In om̄i vno principatu bene ordinato eſt vnus ſol⁹ ſumm⁹ princeps ad quē regimen ꝑtinet omniū q̄ ſunt de illo principatu: ⁊ in om̄ibus que ꝑtinēt ad bonū regimē illius principatus bene diſpoſiti. Sed principat⁹ eccleſie ſeu cõitatis xp̄iane eſt talis vȝ vnus et bene ordinat⁹: ergo debet hr̃e vnū ſolū principalẽ preſidētē: qualis eſt papa. Maior ꝓbatur q̄tū ad tres partes quas continet. Nā ꝙ in vno principatu debet eſſe vnus ſolus p̄ſidēs ſupremus ptȝ ex hoc: q: pluralitas ꝑncipū quorū vnus nõ ſubeſt alteri/ repugnat bono reipub. q: vnus poſſet deſtruere qḋ ali⁹ poſſet facere. Vñ ex hoc concludit ph̄s. xij. Meta. ꝙ toti⁹ vniuerſi eſt vnus ſolus princeps dicēs ſic. entia nolunt male diſponi: nec bona eſt pluralitas principatuū: vnus eſt ergo princeps .ſ. deus. Quātū ad ſecūdā partē maioris .ſ. ꝙ ille ſit princeps omniū de illo principatu ptȝ: q: ſi aliquis nõ eſſet ſub eo nõ eſſet princeps totius principat⁹. Quantū ad tertiū ptȝ: q: ſi principatus ⁊ p̄ſidētia eius nõ ſe extēderet ad om̄ia que ꝑtinēt ad bonū regimē illius principatus vt poſſet de om̄ibus diſponere ſua preſidentia eſſet inſufficiēs ad bene regendū. Minor autē ꝓbat̃ .ſ. ꝙ principatus eccl'ie ſeu cõitatis xp̄iane ſit vnus: q: xp̄s dicit Jo. x. Fiet vnū ouile .ſ. eccl'ie. ptȝ etiā ex ſymbolo Nicent cõcilij: ⁊ vnā ſanctā catholicā ⁊ apl'icam eccl'iam. Eſt etiā talis principat⁹ bene ordinatus: q: a ſpūſctō regitur eccl'ia ſm Aug. diſt. viij. qui cõtempta. q̄ errare nõ põt. Et ad inſtar hierarchie celeſtis optime diſpoſite. iuxta illud Exoḋ. xxv. oīa fac ſm exēplar qḋ tibi in mõte monſtratū eſt: ergo opȝ eſſe vnū preſidentē eccleſie .ſ. papā.

Secūda ratio.

¶ Secūda ratio ſumit̃ ex cõformitate fidei et morū: que debet eſſe tota in eccleſia dei: et eſt talis. ¶ In tota vniuerſitate xp̄iana debet eſſe cõformitas de his que ꝑtinēt ad veritatē fidei ⁊ bonos mores circa neceſſaria ad ſalutē. Sed talis cõformitas nõ põt ſaluari niſi in ordine ad vnū caput ſeu vnū preſidentē ad quem ſpectat ſentētiare quid credendū ⁊ quid nõ credendū: ergo ⁊c. Et intantū eſt iſte principat⁹ vnus/ ꝙ null⁹ auctoritate humana põt dirimere: ita ꝙ nec papa cū tota eccleſia poſſet iſtā monarchiā mutare. Et ratio eſt ⁊ q: vicarius generalis in aliqua cõitate ſubiecta non poteſt licite facere contrariū qḋ principalis dñs ordinauit. Sed dñs Jeſus xp̄s cuius papa eſt vicari⁹ ordinauit vnū monarchā. vt ptȝ per illud Tu es Petrus ⁊ ſuper hanc pe. ⁊c. Et ſi dicat̃ ꝙ hec vnitas monarchie accipiēda ſit in ordine ad vnū paſtorē qui eſt xp̄s/ nõ valet: q: opȝ ponere monarchā qui cõuerſet̃ cum ſubditis: ⁊ eos regat ſm varietatē tempoꝝ/ ⁊ locoꝝ/ et perſonarū: et vnū ſolum ordinauit xp̄s talem ſcȝ Petrum ⁊ ſucceſſores ei⁹ dicēs: Tu es Petrus ⁊c. ⁊ tibi dabo. ¶ Probat̃ hoc ideȝ auctoritate Joh. x. Fiet vnū ouile ⁊ vn⁹ paſtor. ⁊ illud eſt multiplex ſicut multiplex eſt ordo. Nā in quolibet ſepteȝ ordinū imprimit̃ ſpecialis character: q̄ eſt quedā potētia ſpūalis ad agendū ea que pertinēt ad illū ordinē. Sȝ de ordine ſacerdotij eſt difficultas. Et cū ait/ tibi dabo claues regni celorū ⁊c. ꝑ clauē intelligit̃ poteſtas eccl'iaſtica: ⁊ hec dicitur clauis ꝑ ſimilitudineȝ: q: ſicut ꝑ clauē homo põt apire et claudere/ ita ꝑ poteſtatē eccleſiaſticā claudit̃ regnū eccleſie militantis vel triumphantis indignis ꝑ ſubtractioneȝ abſolutiõis vel per excõicationē: et bene diſpoſitis aperit̃ ꝑ abſolutionē a peccatis ⁊ a ſententijs.

duplex ptās eccleſiaſtica.

Eſt aūt duplex poteſtas eccl'iaſtica. vñ in plurali dicit claues .ſ. poteſtas ordinis ⁊ poteſtas iuriſditiõis. Poteſtas ordinis ibi .ſ. tibi dabo claues regni celorū. ⁊ quodcunq; ⁊c. Ubi dicit glo. poteſtatē ligendi ⁊ ſoluēdi vni .i. Petro cõceſſit: vt nos ad vnitatem inuitaret. Xp̄s enim

principē aploꝝ eū conſtituit vt vnū principalē
vicariū xp̄i haberet eccl'ia:ad hoc optime facit
qđ dicit Cyprian⁹.xxiiij.q.j.loquit̄. Cōſtituit
vicariū:cum dixit Paſce oues meas.ſed ꝓmi
ſit : cum dixit Tibi dabo claues regni celoꝝ.
¶ Quātū ad ordinē ſacerdotalē eſt character
impreſſus in aīa in ſuſceptiōe ſacerdotij inde-
lebiliter a xp̄o vt a cauſa pncipali : ab ep̄o vt a
cauſa inſtr̄ali.i. quādā potentia nō innata nec
acquiſita/ſed a xp̄o infuſa : qua vcʒ aperiri pōt
regnū celoꝝ.ſ.cōficiēdo corpus xp̄i verū: et(vt
ita dixerim) p cōſecrationē hoſtie faciendo ce-
los aperire ⁊ xp̄m in ſacr̄o exiſtere.Habet etiā
poteſtatē ſup corpus xp̄i myſticū ſcʒ in abſolu
tione ſacr̄i penitētie diſponēdo ad gratiaʒ in-
Effect⁹ pnie. ſtrumētaliter.¶ Sed qꝛ iſtud eſt magis obſcu
rum ſciendū ſm Herueū in lib.de poteſtate pa
pe.ꝙ effectus ſacr̄i penitētie cuius miniſter eſt
ſacerdos eſt remiſſio peccati actualis.Hec aūt
remiſſio haberi nō pōt niſi p diſplicētiā ipſius
peccati actualis inquātū eſt offenſa dei:et volū
tatē ſatiſfaciēdi ⁊ ſoluēdi emendā per penā: et
qꝛ humana natura eſt inſufficiēs p ſe ad talem
diſplicētiā habendā:⁊ talē voluntatē ſatiſfaciē
di que ſit deo accepta : que qdē vocat̄ cōtritio.
Ideo ꝓuidit nobis de⁹ de ſacr̄o penitētie per
qđ miniſter miniſtrādo tale ſacramentū poſſit
in nobis cauſare talē diſpoſitioneʒ ad gratiā p
quā ſuppleat̄ defect⁹ noſter q̄ eſt ex parte ope-
rātis: qꝛ nō niſi per talē diſpoſitionē cōiter at-
tingit̄ ad cōtritioneʒ:ita ꝙ ex parte opis opati
ſcʒ ſacr̄i actio ptingit ad cōtritionē : immo opʒ
ponere in miniſtro poteſtatē ſpūalem: per quā
vna cū debita forma verboꝝ cauſet talē diſpo-
ſitionē ad gratiā. Et hec eſt poteſtas characte
ris que pōt eſſe ſine poteſtate iuriſditiōis:ſicut
ptʒ in ſacerdote nō habente curā. Et ecōuerſo
pōt eſſe poteſtas iuriſditiōis ſine poteſtate cha
racteris : vt ptʒ in nō ſacerdote habēte curam
aiarū.Quia vero pctōr nō eſt dignus recōcilia
tiōe cū deo:niſi p talem diſplicētiā peccati ⁊ vo
luntatē ſoluēdi habēdam: ideo opʒ ꝙ miniſter
p quē debet recōciliari pctōr habeat poteſtatē
iudicādi vtrū ſit dign⁹ recōciliatiōe vel non. et
ꝙ etiā habeat poteſtatē recōciliandi eū ⁊ repu
diādi vel ligādi eū ſi ſit dignus penitētia recō
ciliante eū ad iuſtā penā:ita ꝙ materia ſacr̄i ſit
pſona obligata ſtare ſentētie miniſtri abſoluē-
tis eū ⁊ ligantis eū ad penā iuſtā.Iſtud aūt re
quirit poteſtatē iuriſditiōis:qꝛ nullus obligat̄
alicui vel pene taxate ab eo niſi ſit ei ſubiectus
⁊ per cōſequēs habeat iuriſditionē ſuper eum.
Et ideo in miniſtro ſacr̄i penitentie requiritur
vtraqꝫ poteſtas: ſcʒ poteſtas characteris q̄ eſt
diſpoſitio ad gratiā ſupplendo defectū q̄ eſt ex
parte opis opantis.i.ex parte conat⁹ pctōris.
Et poteſtas iuriſditiōis ſm quā pctōr ſit ſubie
ctus ⁊ obligatus ſuo miniſtro.¶ Notandū eſt Queſtio.
aūt ꝙ cū querit̄ vtrū miniſter habens iuriſdi-
tionē ſit de neceſſitate ſacramēti penitētie : eſt
quadruplex modus dicēdi.Aliqui eñ dicūt ꝙ
hic.ſ.miniſter habēs iuriſditionē nō eſt de ne-
ceſſitate talis ſacr̄i:ſʒ de neceſſitate p̄cepti ec-
cleſie : qꝛ eccl'ia ſic p̄cepit vt.ſ.quilibet annua-
tim confiteat̄ ꝓprio ſacerdoti.ex̄ de pe.et re.c.
ois. Hoc aūt ꝓbāt triplici ratiōe. Prio quidē Prima opinio.
qꝛ ſi eſſet de neceſſitate ſacr̄i miniſter habens
iuriſditionē ſuper confitentē: ſequeret̄ ꝙ papa
nō poſſet a quoq̄ abſolui a peccatis/cū nullus
habeat ſup eū iuriſditioneʒ:ſed hoc eſt falſum.
Secūdo qꝛ in articulo mortis non poſſet quis
abſolui a quocūqꝫ ſacerdote / ſed ſolū a curato
ſuo:qđ eſt falſum. Tertio qꝛ ſicut in ſuſceptiōe
ordinis ſacerdotalis conſtituit̄ quis miniſter
ad cōſecrandū corpus xp̄i : ita conſtituit̄ mini
ſter ſacr̄i penitētie. Sed in ſuſceptiōe ſacerdo
tij nō confert̄ aliqua iuriſditio ordinato : ergo
nō eſt de neceſſitate ſacr̄i penitētie ꝙ miniſter
eius habeat iuriſditionē.Sed Herueus repro
bat hanc opinionē vt erroneā et falſam: et hoc
ꝓbat ex iſta rōne ſcʒ ex forma et ex effectu ipi⁹
ſacramēti penitētie qui eſt abſoluere ⁊ ligare:
qꝛ abſoluere vel ligare reum in quocunqꝫ foro
pertinet ad iudicē: ⁊ per cōſequens ad haben-
tem iuriſditionē ſup eū: ſed miniſter ſacramen
ti penitentie abſoluit penitentē in foro cōſcien
tie:et ligat ſcʒ obligādo ad certam ſatiſfactio-
nem: ergo ⁊c. Patet hoc ex forma:ego abſol-
uo te ⁊c. ⁊ auctoritate xp̄i dicentis:Tibi dabo
claues ⁊c. et quecunqꝫ ſolueris ſuper terrā ⁊c.
Matth.xvj.Sequeretur et aliud incōueniens
ex hoc.ſ.ꝙ cōfeſſus ei qui non habuit iuriſdi-
tionē non teneret̄ iterare cōfeſſionē qñ hoc ſci
ret:qđ eſt falſum. Item ex hoc ⁊ aliud incōue-
niens ſequeret̄ : vcʒ ꝙ quilibet ſacerdos eſſet
ꝓprius ſacerdos : qđ eſt falſum. Primā autē
illoꝝ rationē ſic deſtruit: qꝛ papa ꝗuis ſimplr
loquendo non ſit ſubditus alicui iudici/ non tñ
ſequitur quin poſſit ſe ſubijcere alicui qđ facit
cū confitet̄ : nec al's poſſet cōſequi effectum ſa
cramēti penitētie niſi ſe ſubijciēdo.¶ Sed pōt
ad hoc eligere quem vult: ⁊ tenet̄ ei quē elege
rit ſe ſubijcere in faciēdo penitentiā iniūctā ꝓ
mortali. Secūdam rationē euacuat: qꝛ vcʒ in-
tentio pape eſt quēlibet in articulo mortis licē
tiare ad ſubijciēdū ſe cuilibet: cū deeſt ꝓprius
ſacerdos.Ad tertiā reſpōdet dicens ꝙ in ſuſce
ptione ordinis ſacerdotalis cōſtituit̄ quis mi
niſter ſacramenti penitētie q̄ntum ad illud per
qđ ſibi competit diſponere ad gratiā modo ſu
pradicto ad debitā materiā in quā debeat age
re.In predicto eñ foro materia debita nō ſolū

eſt pctõꝛ indigẽs gratia: ſed etiã opoꝛtet ꝙ ſit
pctõꝛ obligat⁹ ſentẽtie cõfeſſoꝛis. Et hoc nõ cõ
Scḋa opinio fertur in illo oꝛdine: ſ; in collatiõe cure. ¶ Se
cũdi dicũt ꝙ de neceſſitate ſacramẽti penitẽtie
eſt iuriſditio. ⁊ ꝙ talis iuriſditio cõfertur in re
ceptione oꝛdinis ſacerdotalis. Qḋ pꝛobant.
Pꝛimo quidẽ: q: in receptione ſacerdotij da-
tur poteſtas remittẽdi pctã: vt patet ex foꝛma
que ibi dicit. Scḋo q: ſi hoc nõ eſſet non poſſet
abſolui pctõꝛ in articulo moꝛtis a quolibet ſa-
cerdote: qḋ tñ ab oĩbus tenetur. Sed hãc opi-
nionẽ vt falſam ⁊ erroneã repꝛobat ipſe Herue⁹
Nã ex hoc ſequeret ꝙ vnus ſacerdos nõ plus
haberet curã aĩarũ ꝙ̃ alius ſi qcq̃d pertinet ad
curã ſcḋm iſtã poteſtatẽ: totũ eſt collatũ in ſuſce-
ptione oꝛdinis. Item ſcḋm hoc in eccl̃ia dei nul-
la eſſet collatio cure animarũ: niſi in ſuſceptiõe
oꝛdinis ſacerdotalis: q: qcq̃d fit poſtea magis
debet dici ſolutio poteſtatis ſuſpenſe vel liga-
te ꝙ̃ collatio poteſtatis de nouo. Item ſcḋm hoc
nullus habens oꝛdinẽ ſacerdotalẽ haberet cu
rã: qḋ eſt falſum. Pꝛimũ enim motiuũ hoꝝ ſic
deſtruit dicens. De neceſſitate ſacramẽti ſunt
due poteſtates: ſc; poteſtas characteris q̃ fa-
cit ad cauſandũ illã diſpoſitionẽ ad gratiã. Et
cũ hac rõne materie requirit poteſtas iuriſdi-
tionis: ⁊ quelibet facit ad remiſſionẽ pcti. Qñ
ergo dicitur ꝙ in ſuſceptione ſacerdotij datur
poteſtas remittendi pctã. verũ eſt ꝙ datur ali-
qua poteſtas faciens ad remiſſionẽ pcti: q: nõ
eſt poteſtas iuriſditionis q̃ habilitat materiã
faciẽs ſubiectã ſacerdoti vt iudici ſuo. Ad aliã
Tertia opinio rationẽ de articulo moꝛtis dictũ eſt. ſ. ¶ Ter-
tij dicunt ꝙ de neceſſitate ſacramẽti penitẽtie
eſt iuriſditio: ſed illa iuriſditio vt dicũt eſt arbi
traria: ita ſc; ꝙ in arbitrio pctõꝛis eſt ſubijcere
ſe cui voluerit ſe ſubijcere: ita ꝙ quantũ eſt de
neceſſitate ſacramenti qlibet a quolibet ſacer
dote poteſt abſolui. Qḋ aũt nõ poteſt abſolui
quilibet a quolibet: hoc eſt pꝛopter pꝛeceptum
eccl̃ie. Unde quicũqȝ vadit ad aliũ pꝛo abſolu
tione quẽ deputat papa vel pꝛelat⁹ peccat: vn
de nõ conſequitur remiſſionẽ pctõꝝ. Qꝫ autẽ
illa iuriſditio ſit arbitraria ꝓbant per hoc: q:
papa non poteſt habere iudicẽ niſi arbitrariũ.
Et per hoc q: ql; in articulo moꝛtis a quol; ſa
cerdote põt abſolui. Hãc etiã vt erroneã repꝛo
bat: q: ſequeretur ex hoc ꝙ ptãs iuriſditionis
nõ plus deſcẽdit ad inferioꝛes poſitiue loquen
do a ſede apoſtolica ꝙ̃ ecõtrario. q: ſcḋm hãc po
ſitionẽ ptãs iuriſditiõis ꝑ ſe loquẽdo eſt in ar
bitrio pctõꝛis quantũ ad illud qḋ eſt ſibi poſi-
tiuũ: q: papa vel alij pꝛelati per ſe loquẽdo nul
lã curã conferunt: ſed tollũt impedimẽta qbus
pctõꝛ impedit ab eo qḋ ſibi de iure diuino cõ-
petit, ſ, ad hoc qḋ eſt poſſe ſubijcere ſe cui volue
rit. Ad rõnes aũt dicẽdũ eſt ꝙ papa nõ eſt aſtri
ctus alicui determinato iudici iure diuino vel
humano: ſ; de iure diuino ſit aſtrict⁹ ſeſe ſubij-
cere alicui ſi vult habere effectũ ſacramẽti. vñ
ipſe põt ſe ſubijcere cui vult. Oẽs aũt alij ab eo
in vtroqȝ foꝛo ſunt ſibi ſubditi ſicut ſuo iudici.
Et ideo nullus poteſt ſe ſubijcere alicui alteri
extra periculũ moꝛtis: niſi de licẽtia ſui ſc; me
diate vel imediate. ¶ Eſt ergo quarta opinio Quarta opinio.
quã tenet vt verã: ꝙ de neceſſitate ſacramenti
penitentie eſt miniſter habens poteſtatẽ iuriſ-
ditionis qua cõfitens ſit aſtrictus ſententie cõ
feſſoꝛis: quã poteſtate; debet habere miniſter
vel immediate a deo: ſicut papa habet ſuꝑ totã
eccleſiã. oẽs aũt miniſtri alij habent hoc a pa-
pa: vel ab ipſo ſuſcipiente ſacrm̃: vel ſubijciẽte
ſe quantũ ad illũ qui de iure diuino nulli deter
minato iudici eſt ſubiect⁹: ſicut patet de papa.
Eſt ergo de neceſſitate ſacramenti penitentie
iuriſditio miniſtri ſuper confitente. Hoſti. Et
hoc eſt de neceſſitate diuini pꝛecepti non eccle
ſie tantũ: ita ꝙ papa hoc tollere non poſſet: nec
in ſua perſona nec in alia. Unde papa non põt
abſolui ab illo cui⁹ ſentẽtie ſtare non eſſet obli
gatus: ꝓpter qḋ ſi vellet confiteri alicui vt ſo-
cio aut ſubiecto: ⁊ non vt iudici ſuo quantũ eſt
de effectu ſacramenti nichil fieret. Sed in hoc
differt de papa et de alijs: q: vt dictum eſt oẽs
alij a papa habent iam iudicẽ determinatũ cui
a deo ſunt oẽs alij ſubiecti. ſ. papã vel alium ex
diſpoſitione pape mediate vel immediate: et
ideo ſine licentia eius mediata vel immediata
nõ poſſunt ſe ſubijcere alij. Qḋ aũt ſi fiat hmõi
ſubiectio ſeu cõfeſſio i articulo moꝛtis cuicũqȝ
ſacerdoti cũ deeſt ꝓpꝛius. ⁊ hoc intelligit fieri
de licẽtia interpꝛetatiua pape. Sed papa qui
nulli eſt perſone determinate ſubiectus: poteſt
in illo foꝛo ſe ſubijcere cui vult: ad quam ſubie
ctionẽ tenetur ex pꝛecepto diuino ſi contingat
eum peccare moꝛtaliter. Hec Herueus.

¶ De poteſtate eccleſiaſtica ſignata ꝑ claues
vbi ponũtur ſeptẽ poteſtates: in qb⁹ Petrus
pꝛeceſſit alios apoſtolos. Capl̃m. iij.

DE poteſtate iuriſditionis. Nota ſcḋm
Herueũ in lib. de poteſtate pape: ꝙ
poteſtas iuriſditionis videtur im-
poꝛtare quantũ apparet ex interpꝛe
tatione poteſtatẽ dicẽdi ius ſiue ſta
tuendo ſiue ſententiando. Nã dicere ius vel iu Dicere ius fit dupl'r.
ſtũ poteſt cõtingere dupliciter. Uno modo ſine
quacũqȝ obligatione ſicut qñ aliquis ſcholaſti
ce: puta determinando in ſcholis/ dicit aliquid
eſſe iuſtũ. Et iſta poteſtas dicẽdi ius per hunc
modũ nõ eſt illa de qua nũc agitur. Alio modo
poteſt vocari poteſtas ius dicẽdi: vel qñ aliqs
h; ptãtem ſuper aliquos: ſic ꝙ poſſit obligare

eos ad tenendū pro iuſto hoc qđ dicit ſiue ſtatuēdo ſiue ſententiādo. Statuendo quidē ſicut ſi habet poteſtatē talē ſtatuat ex cauſa rōnabili: vt ieiunet in quadrageſima: ipo facto ꝙ hoc ſtatuendo dicit habet rōnem iuſti ſiue debiti fieri: ita ꝙ ſubditi illi⁹ q̄ habet talē poteſtatē tenētur adherere huic dicto tāꝙ iuſto. Et idē eſt in ꝓhibitis: q: ſubditi tenētur vitare prohibitionē ab iſto tanꝙ iniuſtū. Sententiādo aūt vt ſi aliquis habēs talē poteſtatē aliquē ſubditū ſententiet eſſe reū vel innocentē. dictum ſuum in tali caſu tenētur ſubditi habere pro iuſto vel pro iure: et talis poteſtas ius dicendi eſt poteſtas quā vocamus iuriſditionē: ita ꝙ ptās iuriſditionis poteſt ſic deſcribi.

Ptās iuriſdi tionis.

¶ Poteſtas iuriſditionis eſt qua preſidēs alicui reipu. poteſt dicere ius ſtatuēdo vel ſententiando cum obligatione ſubditoꝝ ad habendū illud quod dicit pro iuſto. Contingit autem in his ſtatuendis vel ſententiandis aliquādo poteſtatē iuriſditiōis determinari dupliciter. Uno modo quantum ad cauſas: ita ſcilicet ꝙ ipſa poteſtas non ſe extēdit ad oēs caſus: ſed ad quoſdam. Alio modo quantum ad populum ſubiectum: ſcꝫ ꝙ ſe extendat tantum ad populum ⁊ nō ad plus.

¶ De iuriſditiōe ſeu poteſtate pape in declarādo dubia circa ius diuinum vel naturale. §.I.

¶ Sciēdū ꝙ q̄dā ſunt de iure diuino vel naturali: quedā de iure humano poſitiuo. ¶ Quantū vero ad illa q̄ ſunt de iure naturali vel diuino: iuriſditio ſeu ptās papalis non ſe extēdit: ſic vcꝫ ꝙ iſta poſſit mutare vel etiā dare eis vim obligandi. Et ratio eſt: q: inferior non pōt mutare leges ſuꝑioris. deus aūt eſt ſuꝑior ad papā. ea aūt q̄ ſunt de iure diuino vel naturali ſunt a lege dei ſcripta vel menti indita. vñ nō pōt eā mutare. xxv. q. j. ſunt q̄dā. Uerū eſt tñ ꝙ in talib⁹ q̄ ſunt de iure diuino vel naturali ſi eſt aliqđ dubiū ad papā ꝑtinet autoritas declarādi. Et ſic pōt exponi illđ. tibi. ſ. petro ⁊ cuilꝫ ſucceſſori tuo dabo claues. i. poteſtatē ad aperiēdū. i. declarandū regnū celoꝝ. i. ſcripturā. ſ. ſanctā.

Dubia declara re.

Ubi ſciēdū ꝙ declarare dubia in aliq̄b⁹ pōt cōtingere dupl'r. Uno mō inq̄ſitiue ſeu opinatiue: ſicut poteſt q̄libet ex ingenio vel habitu inquirēdo de dubiis alicui⁹ ſciētie. Et iſto mō declarare poteſt pertinere ad quēlibet ſcientē vel doctū in aliqua ſciētia. Alio mō poteſt accipi declarari cū autoritate aliqua: ſic. ſ. ꝙ declaratio ſua debeat hñi ꝓ vera ⁊ firma: ita ꝙ nō liceat oppoſitū tenere vel opinari. Et iſto modo ptās vel autoritas declarādi ꝑdicta dubia eſt ſolū apđ ſūmū pōtificē. Hoc aūt ſic ꝓbat. Opꝫ enī in eccl'ia ponere vnū caput ad qđ pertineat declarare illa q̄ ſunt dubia circa q̄cūqꝫ fidē pertinentia: ſiue ſint ſpeculatiua ſiue agibilia. Cui⁹ ratio eſt: q: opꝫ ponere eccl'iam ſic diſpoſitā ꝙ tota cōitas vl'is eccl'ie maneat in vnitate fidei ⁊ in vna ſnia de fide. Sꝫ hoc nō poſſet eſſe niſi tota cōitas eccl'ie haberet recurſuꝫ ad vnū caput. ſ. preſidētē apud quē eſſet autoritas declarādi dubia. Cōſtat aūt ꝙ in eccl'ia nō poſſet eſſe aliqđ tale caput niſi ſol⁹ papa: ergo ad ipm ꝑtinet hmōi declarare dubia. Et ſi obijciat cōtra hoc: ꝙ cū papa ſit ſingularis ꝑſona potens peccare et errare: apud aūt poteſtatē errātē nō dꝫ eſſe autoritas cōtra quā non liceat opinari. Rñdēdū ꝙ lꝫ papa vt ſingularis ꝑſona ⁊ ꝓprio motu agens poſſit errare. ſicut dr̄ de illo leone cōtra quē iuit hilari⁹ pictauieñ. ad ꝯciliū gñale tñ papa vtēs cōſilio et requirēs adiutoriū vl'is eccl'ie deo ordināte q̄ dixit petro. Pro te rogaui vt nō deficiat fides tua: non pōt errare. Nec poteſt eſſe ꝙ vl'is eccleſia tanꝙ verum recipiat aliqđ erroneum. Nec tñ papa ſic vt ſingularis perſona ſniam erroneā teneat: ſequit ꝙ autoritas eius obliget ad illā ſententiā tenendā: nec etiā ꝙ autoritas illa ſibi erranti ſubtrahat. ſed ꝙ autoritas ſua non habeat locū obligandi in tali caſu. ſ. quia eſt obiectum aptum natum autenticari. ſicut non ſequit ꝙ careat viſu ille qui non videt ſaporem qui non eſt obiectum viſus.

¶ De iuriſditione ſeu poteſtate pape circa poſitiua precepta. §.II.

Sciendū ꝙ quantū ad ea que euidēter valet ad ordinandū hoiem in deū ſm precepta diuini iuris vel naturalis ſiue precipiēdo ſiue ſtatuēdo: vt ꝙ ſemel in anno q̄s cōfiteat ad minus: ſiue ꝓhibēdo q̄ retrahūt hoies a predictis: ſiue taxādo penas cōtra trāſgreſſores: quātū ad penas vite pñtis papa habet plenariā poteſtatē in talib⁹ oībus abſqꝫ exceptione alicuius caſus ad talia pertinentis. Et hec ſunt illa que pertinēt ad ius poſitiuū pertinēs ad eccleſiaſticā iuriſditionē. Et ſic pōt intelligi illud. Tibi dabo claues. i. poteſtatē ligādi per precepta ⁊ ſtatuta. ſoluēdi per abſolutionē vel diſpēſationē quecūqꝫ. i. in oñi materia poſitiua. ⁊ regni celoꝝ. i. militantis eccleſie. Qꝫ autē papa in hmōi habeat plenitudinē poteſtatis: probat ſic. In oī republica bene ordinata opꝫ ponere aliquē qui preſit reipublice: q̄ poſſit totā cōmunitatē mouere ad oīa illa que conferunt ad bonū reipublice: ⁊ ad finē ad quē ordinat illa reſpu. et precipue de his q̄ ſic conferunt: vt ſine eis nō bene ordinaret cōitas et bonū reipublice. Sed preſidens vniuerſal'r reipublice in cōitate xp̄iana eſt papa: ergo papa pōt precipere talia que cōferunt ad bonum reipub. in cōmunitate xp̄iana. Dico aūt q̄ cōferūt ad bonum reipub. ſic ꝙ ſine eis reſpu. non

attingeret ad finẽ debitũ: q2 nõ oĩe ꝯferẽs ad
bonũ cõmune poteſt ꝑcipere: ſicut nõ poteſt ꝑci
pere ꝯtinẽtiã monachalẽ: vel ieiunare in pane
et aqua ꝑ totã quadrageſimã nisi hoc faceret
propter culpã puniendã vel aliud ſimile. Sic
ergo in ſtatuendo poteſtas pape ſe extẽdit ꝑci=
piendo vel ꝓhibendo oĩa illa q̃ ꝯferunt ad ob=
ſeruandũ ea que ſunt iuris diuini vel natura=
lis eo modo quo dictũ eſt: in quorũ obſeruãtia
conſiſtit bonũ reipublice chriſtiane.

¶ De iuriſditione ſeu pote= §.III.
ſtate pape in ſententiando de ſubditis ⁊ ꝙ de=
beant haberi ꝓ talibus ꝓut ſentẽtiat: ⁊ quãtũ
ad poteſtatẽ ligandi et ſoluendi eos: ſiue in fo=
ro iudiciali exteriori: ſiue in foro penitentiali.
¶ Sciendum ſm Herueum in dicto lib. ꝙ pa=
pa habet plenitudinẽ poteſtatis quantum ad
oẽs caſus et quantũ ad oẽm ꝑſonã exiſtentẽ de
eccl'ia militante: ⁊ hoc ꝓbat̃ ex illa autoritate.
Tibi dabo cla.reg.ce. ꝑ id qð ſequit̃. quodcũq3
ligaueris ⁊c̃. ſc3 ſentẽtiando ꝑ abſolutionẽ vel
cõdẽnationẽ in vtroq3 foro. Probat̃ etiã iſtud
rõne tali. Oportet ponere in tota cõitate xp̃ia=
na aliquẽ ꝑſidẽtẽ ad quẽ ꝑtineat ꝑ ſe vel ꝑ aliũ
ſentẽtiare de quolibet q̃liter debeat regi ſm id
qð egit vel omiſit quãtũ ad oĩa q̃ ꝑtinent ad ho
minẽ ordinandũ in deũ: ſiue ꝑtineãt ad noticiã
ꝯſcientie ſiue ad iudiciũ exterius: ſed quãtũ ad
ea q̃ ꝑtinent ad ordinãdũ hoĩem in deũ nullus
eſt talis ꝑſidẽs niſi papa. ergo ⁊c̃. Maior patet
q2 op3 ponere ꝙ ille q̃ preeſt reipu. et alicui cõi
tati poſſit ſuꝑ quẽlibet de cõitate dare ſentẽtiã
quomõ d3 regi in ordine ad finẽ reipu. ⁊ modo
quo reſpu. d3 ordinari ad illũ finẽ. Sed ad hoc
ꝙ q̃libet de cõitate xp̃iana ordinet̃ in finẽ debi
tum reipu. xp̃iane: ⁊ ſic modo quo d3 ordinari:
op3 ꝙ ſit aliq̃s qui de quolibet poſſit ſentẽtiare
qualis ſit: ⁊ qualiter regat̃ ſm illud qð egit vel
omiſit: nõ ſolũ in foro iudiciali exteriori: ſ3 etiã
quantũ ad ea q̃ ꝑtinent ad forũ ꝯſcientie: quia
vtroq3 modo op3 hoĩem ordinari in deum ſm
modũ cõuenientẽ cõitati xp̃iane: q2 tali mõ in=
ſtituit deus ꝙ homo ſubderet̃ iudicio ꝑſidẽtis
ſm poteſtatẽ eccl'iaſticã. papa ergo h3 poteſtã
tẽ ſentẽtiandi de oĩ hoĩe ꝑtinente ad cõitatẽ
xp̃ianã in oĩ caſu et quantũ ad forũ iudiciale
et forũ penitentiale. Et cũ hoc etiã ꝙ talẽ pote=
ſtatẽ poteſt cõferre aliĩ: vt dicet̃ infra.

¶ Iſta aũt iuriſditio ⁊ po= §.IIII.
teſtas vniuerſalis pape eſt inſtituta a xp̃o: vt
patet ex illa autoritate Matth.xvi. Tibi dabo
Prima ratio. cla. ego ſc3 xp̃s. Et qð ꝓmiſit tunc impleuit: cũ
ait. Paſce oues meas. Ioh.vlti. Probat hoc
Herueus in dicto trac. tali ratione. Inſtituere
iuriſditionẽ ſm quã aliqua cõitas debet regi:
ꝑtinet vel ad ipſam cõitatẽ vel ad dñm illius
cõitatis: ſed cõitas q̃ debet regi ꝑ poteſtatẽ pa
palẽ eſt cõitas xp̃iana quantũ ad eccleſiã mili=
tantẽ: hui9 aũt cõitatis non eſt dñs niſi xp̃s vel
papa: ergo iſta ptãs debet inſtitui vel a xp̃o vel
a papa/vel a tota cõitate xp̃iana: ſed nõ eſt in=
ſtituta a papa vel a cõitate xp̃iana: ergo a xp̃o
ſolo. Qꝫ aũt poteſtas papalis nõ ſit inſtituta a
papa ꝓbat̃ ſic. Ad vicariũ nõ ꝑtinet inſtituere
poteſtatẽ qua vtit̃ vt vicarius alteri9 cũ ſibi cõ
mitteret̃: q2 prius eſt poteſtatẽ inſtituere q̃ eã
alicui vicario cõmittere. Ite3 q2 papa talẽ po=
teſtatẽ papalẽ nec reſtrigere nec ampliare põt:
q2 nullus papa põt facere ꝙ ipſe vel alius papa
habeat maiorẽ ptãtẽ q̃ illa quã h3. Sed q̃ põt
aliquã poteſtatẽ inſtituere põt eã reſtringere ⁊
ãpliare. ergo ⁊c̃. Itẽ q2 ipſe idẽ ꝯferret ſibi po=
teſtatẽ qð eſt incõueniens dicere in ptãte ordi=
nata: nõ ergo a papa eſt iſtituta talis ptãs. Qꝫ
aũt iſta ptãs nõ ſit iſtituta a cõitate xp̃iana ſeu
eccl'ia ꝓbat̃ ſic: q2 aut hoc factũ eſt autoritate
ſibi ab alio cõmiſſa: aut autoritate ꝓpria. Sed
ꝙ nõ ſit inſtituta ab eccl'ia ꝑ autoritatẽ ſibi ab
alio cõmiſſam patet: q2 nec a xp̃o cõmiſſa legit̃
talis autoritas cõitati xp̃iane: cũ nõ habeatur
hoc in aliquo euãgelio ꝙ xp̃s eccleſie cõtulerit
autoritatẽ inſtituendi ſedẽ ap̃licam. Sed nec a
papa facta eſt talis cõmiſſio nec fieri potuit: q2
minus eſt inſtituere aliquã poteſtatẽ q̃ ei9 in=
ſtitutionẽ cõmittere. Sed papa non põt primũ
vt dictũ eſt: ergo multo min9 põt ſcðm. Qꝫ nõ
ſit inſtituta ab eccleſia ptãs papalis autoritate
ꝓpria: ꝓbat̃ ꝑmo ex parte obiecti ipſi9 ptãtis
ſic. Illa ptãs nõ poteſt inſtitui a cõitate xp̃iana
ꝓpria autoritate que includit illud qð excedit
oẽm autoritatẽ humanã: ita ꝙ ꝑ ſe nulla autori
tas humana ad hoc ſufficit ſine cõmiſſione al=
terius. Includit eñi in ſe ptãs papalis ligare ⁊
ſoluere in foro ꝯſcientie q̃ dici poteſt actio dei.
Includit etia3 abſoluere a pena debita in foro
dei: vt ꝑ indulgẽtias fit: hec aũt excedũt autori
tatẽ humanã: ita ꝙ ad hoc nõ ſufficit ſine alia.
ergo a cõitate xp̃iana nõ potuit inſtitui autori Scða ratio.
tas ⁊ ptãs papalis ꝓpria autoritate. ¶ Scðo
ꝓbat̃ hoc idẽ ex parte finis vel ptãtis pape ſic.
Finis iuriſditionis eccl'iaſtice q̃ poſt xp̃m prin
cipaliter reſidet apud papã: eſt ordinare cõita
tem xp̃ianã ad impendendũ deo debitũ cultũ ⁊
ſibi acceptũ: ⁊ ꝑ ꝯſequẽs vite eterne meritoriũ.
Sed ad nullã cõitatẽ ꝑtinet poſſe inſtituere iu
riſditionẽ ſm quã impẽdat cõitas ipſa debitũ
dño ꝑſidenti cõitati tali: cuius dñium vel regi=
men in nullo dependet ab ipſa cõitate. Et ratio
eſt: q2 ad inferiorẽ nõ ꝑtinet iudicare de eo qð
cõpetit ſuꝑiori. Sed ſic ſe h3 cõitas xp̃iana ad
xp̃m ſiue ad deũ: ꝙ xp̃s dñatur tali cõitati ta=

liter quod dominium eius et regimen in nullo dependet ab ipſa cõitate: ergo ad cõitatẽ xpianã nõ pertinet inſtituere iuriſditionem ꝓpria autoritate. ſm quã cõitas xpiana ordinatur ad impẽdendũ debitũ cultũ deo. Tertio hoc idẽ ꝓbatur ex parte modi habendi talẽ poteſtatẽ ſic. Illã poteſtatẽ inſtituere ꝓpria autoritate qua quis utitur ut vicarius alicui⁹ dñi ad nullũ aliũ ptinet niſi ad illũ dñm cuius qui ſic tali poteſtate utitur eſt vicarius. Sed poteſtas pape de qua loquimur eſt ptãs qua ipſe papa utitur ut vicari⁹ xpi in terris. ergo iſtã inſtituere ad nullũ aliũ ptinet niſi ad xpm. Et ſi dicatur quod oẽs principes terreni ſunt etiã vicarij xpi: quia oĩs poteſtas a dño deo eſt. Ro.xiij. licet non ſit a deo abuſus ptãtis: et tñ principes poſſunt inſtituere iuriſditionẽ ſup populũ quẽ regũt ꝓpria autoritate: vel autoritate cõitatis cui pſunt. Rñdetur quod aliter ſunt pricipes vicarij dei et aliter papa. Principes enim nõ ſunt vicarij dei expreſſe et explicite: p expreſſam inſtitutionẽ et explicitã eius niſi aliqui reges qui fuerũt inſtituti reuelatione diuina. ut Saul et Dauid. Poſſunt tñ pricipes dici vicarij dei implicite: inquãtũ ſcʒ de⁹ dedit nature humane rõnẽ naturalẽ: qua poſſet iudicare eſſe bonũ aliquã poteſtatẽ eſſe in republica quae precellet oibus in cõitate: quae poſſet reſtringere malos et pſeruare bonos circa ea quae ptinent ad bonuʒ humanũ. Sed petrus cui ſuccedit papa nõ ſicut ſimplex eps: ſʒ ſicut gñalis vicari⁹ ſup totã eccleſiã fact⁹ eſt gñaliter et expreſſe a xpo vicari⁹ modo pdicto cũ dixit: paſce oues meas. Et hoc ſibi ꝓmiſit cũ ait. Tibi dabo claues regni celorũ. ego ſcʒ xps nõ eccl'ia vel alia pſona. Et nota ſm Iſid. debẽt iuuare eccleſiaʒ principes ſeculi qñ infeſtatur ab aliis. unde. xxiij. q. v. principes. ſic ait. Principes ſeculi nõnunquam intra eccleſiã ptãtis adepte culmina tenẽt: ut p eandẽ poteſtatẽ diſciplinã eccl'iaſticã muniãt. Ceterũ intra eccleſiã ptãtes neceſſarie nõ eſſent: niſi ut quod nõ preualẽt ſacerdotes efficere per doctrine ſermonẽ: poteſtas hoc imperet p diſcipline terrorẽ. Sepe p regnũ terrenũ celeſte regnũ ꝓficit: ut qui intra eccleſiã poſiti ↄtra fidẽ et diſciplinã agunt: rigore principũ cõterantur. Et paulopoſt. Cognoſcant principes ſeculi deo rationẽ ſe debere eſſe reddituros pro eccl'ia quã p xpo tuendã ſuſcipiũt. Nã ſiue augeatur pax et diſciplina eccleſie p fideles principes ſiue ſoluatur: ille ab eis rationẽ exigit: qui eoꝝ poteſtati ſuã eccleſiã tradidit. Hec ille ſcʒ ad defendendũ et iuuandũ: nõ inuadendũ et vſurpandũ bona et iura ſua: et ad obediendũ: nõ imperandum ei ut faciũt frequẽter. Concludit Herueus tria. Primũ eſt quod collatio iuriſditionis vel poteſtatis papalis ptinet ad ſolũ xpm. Scdm eſt quod prima collatio poteſtatis papalis fuit facta ſingulari et determinate pſone Petri dicente xpo ipſi: tibi dabo et paſce oues meas. Tertiũ quod alie collationes facte aliis papis iuriſditioneſqꝫ papales ſunt facte a xpo perſone electe ab eccleſia: vel ab habente vices eccleſie in hoc ſicut habent modo cardinales.

Tertia ratio.

Papa vicari⁹ xpi.

Principes debent iuuare eccleſiam.

De plenitudine poteſtatis §.V.

papalis et iuriſditionis erga alias poteſtates inferiores: ut patriarchas/archiepos/epos/et parrochiales curatos. Ubi ſciẽdũ ſm Herueũ in dicto tractatu: quod omnis poteſtas eccl'iaſtica alia a papali ſubeſt ei quo ad tria.

Primo quantũ ad correctionẽ abuſus.

Secũdo quantũ ad inſtitutionẽ et collationẽ ipſius poteſtatis inferioris.

Tertio ad ſubſidiũ adminiculatiuũ. i. quod tenetur iuuare eã ſi aliquo modo indigeret.

Primũ ꝓbatur ſic. preſidẽtia pricipis in omni principatu ordinatur ad hoc quod ipſe moueat oẽs ſubditos illi⁹ principat⁹ ad bonũ ſeu finẽ reipublice. unde ad eũ ptinet quantũ in eo eſt pferre et ordinare ea quae cõferunt ad tendendũ in bonũ reipublice. i. ea quae ſunt virtuoſa/et tollere ea que tollũt motionẽ ad talẽ finẽ ut vitia et abuſiones. Ad eandẽ enim poteſtatẽ ptinet mouere aliquos ad aliquẽ finẽ: et tollere ea quae impediũt motionẽ et ꝑfectũ cõitatis. Hec aũt ſunt vitia et abuſiones quae inordinãt hominẽ a deo. Tota aũt reſpu. ſeu cõitas xpiana ad hoc ordinatur ut ad ſuũ finẽ debitũ: quod pungatur deo p opa virtuoſa: et qui hoc impedit p vitia et diuerſas abuſiones: ideo ad papã qui eſt primus pſidẽs et pricipalis: quia põt et debet hmõi vitia corrigere et tollere erga oẽs inferiores ptãtes quantũ in eo eſt. ut tota cõitas xpiana tẽdat in debitũ finẽ. Et ad hoc poſſet induci illud Hiere. j. Ecce cõſtitui te ait dñs ſup gentes et regna: ut euellas/deſtruas/diſſipes/et diſpdas. ſ. quo ad vitia: edifices et plãtes quo ad virtutes. Nullus platus eccl'iaſticus eſt ſup regna niſi papa. Et in ſignũ hui⁹ ʒacharias papa depoſuit Ludouicũ a regno francie: quia inutilis erat. ut habetur. xv. q. vj. alius. et Innocentius imperatoreʒ Fredericum ab imperio.

Quãtum ad ſcdm. ſ. quod oĩs poteſtas inferior papa eſt ſubdita ei quãtũ ad inſtitutionẽ et collationẽ ei⁹ et remotionẽ ꝓbatur ſic. Oẽs poteſtates inferiores a papa ſunt limitate et determinate ut apparet de facto. Aut igitur ſunt inſtitute a xpo imediate: aut ab vniuerſali eccleſia: aut a xpo mediante papa ut vicario gñali eius. Sed nõ a xpo imediate nec ab eccl'ia vniuerſali: ergo a papa vicario xpi. Quod nõ ſint inſtitute a xpo immediate tales ptãtes inferiores ꝓbatur ſic: quia ſi ſunt inſtitute a xpo imediate ita determinate: ut ſunt quãtũ ad ppłm et quãtũ ad territoria: et

Papa põt corrigere abuſus cunctaʒ ptãtũ.

Papa põt inſtituere oẽs ptãtes.

quantū ad ea q̄ ſunt in foro ꝯtentioſo vel pniali ptās pr̄iarchalis/archiep̄alis/ep̄alis/et parrochialis/ aut xp̄s fecit h̄ ante aſcēſionē aut poſt: ſed neutro iſtoꝝ modoꝝ fuit: ergo nō a xp̄o inſtitute imediate. Q̄ꝫ nō fecit hoc xp̄s ante vel poſt aſcenſionē oſtēditur ex hoc: q2 ſi feciſſet in euāgelio haberet̃ expreſſe vel implicite: ſed nichil de hoc in eo habet̃ nec determinatio ⁊ diſtinctio hm̄ōi poteſtatū nec quātū ad caſus nec quātū ad territoꝛia: nec quātū ad noīa.ſ.pr̄iarcharū/archiep̄oꝝ ⁊ hm̄ōi.ergo ⁊c̄. Pꝛobatur ⁊

Scḋa ratio.

alia rōne: q2 ſi a xp̄o eſſet imediate inſtitutꝰ oꝛdo q̄ eſt inter papā/patriarchas/archiep̄os et alios/ ep̄s non poſſet imediate inſtitui vel ꝯfirmari a papa. Et ratio eſt: q2 illud qđ ptinet ad ius imediate inſtitutū a deo: nō pōt imutari ab hoīe. Sed cū oppoſitū quotidie fiat de cōī ꝯſuetudine eccl̄ie: q2 nō ſolū papa imediate ꝯfirmat ep̄os omiſſo archiep̄o q̄ eſt medius: ſꝫ etiā ſibi retinet ꝓuiſionē de eo faciendā ꝓut ſibi videt̃. ergo nō a xp̄o imediate ſunt inſtitute hm̄ōi poteſtates inferioꝛes. Q̄ꝫ nō ſint inſtitute ab vniuerſali eccl̄ia: vt a dante autoꝛitatē ipſi inſtitutioni: qđ ideo dico: quia q̄cūq3 in aliquo ꝯſilio aliqua ſtatuunt̃ tota autoꝛitas dans vigoꝛē ſtatutis eſt in ſolo papa: alij poſſunt facere ad directionē ꝯſulēdo ⁊ oꝛonibꝰ iuuare: ꝙ in dubijs a dn̄o dirigant̃. Pꝛobat̃ ergo ꝙ nō ſit hm̄ōi inſtitutio ab eccl̄ia ſic. Illa ptās q̄ nō pōt inſtitui niſi a xp̄o vel habēte poteſtatē ab eo nō pōt inſtitui ab eo q̄ nō eſt xp̄s: nec habens autoꝛitatē inſtituēdi ab eo. Sed ptās iuriſditiōis ſpūalis ptinētis ad eccleſiā eſt talis.ſ.ꝙ nō pōt inſtitui niſi a xp̄o vel habēte autoꝛitatem in hoc ab eo. Et ratio eſt: q2 ptās oꝛdinādi hoīem in deū ſ̄m dei acceptionē nō pōt inſtitui niſi a deo: vel habēte autoꝛitatē ab eo: ergo nullus alius poteſt inſtituere talē poteſtatē. Sed eccl̄ia vniuerſalis nō eſt deꝰ nec xp̄s: nec ſuꝑ hoc hꝫ autoꝛitatē ab eo: q2 collatio talis in ſacro canone non habet̃: tū etiā q2 ſi talis inſtitutio fieri nō poſſet a papa ſine cōitate xp̄iana papa non haberet plenitudinē poteſtatis: qđ eſt falſum. Ex quo igit̃ inſtitutio poteſtatū inferioꝝ nō eſt facta imediate a xp̄o/nec ab vniuerſali eccleſia.vt ꝓbatū eſt.ſequit̃ ꝙ ſit facta a papa: vt a vicario xp̄i gn̄ali. Q̄đ etiā patet ex hoc q2 frequenter papa creat nouas ſedes ſeu ep̄atus: ⁊ mutat ⁊ priuat: ⁊ iura dicūt expreſſe hoc facere poſſe. Et ad hoc facit qđ dicit Dionyſius papa.xiij.q.j. eccleſias. Eccl̄ias ſingulas ſingulis preſbiteris dedimꝰ: parrochias ⁊ cimiteria eis diuiſimus ⁊c̄. Termini ep̄atuū fuerūt diſtincti tp̄e apl̄oꝝ: vel paulopoſt. et de hac diſtinctione ſedium ep̄aliū archiep̄aliuꝫ ⁊ patriarchaliū.habet̃ diſt.lxxx.c.j. Sic igit̃ inſtituere ⁊ cōferre ⁊ auferre poteſtates om̄es eccleſiaſticas inferioꝛes papatu quo ad iuriſditionē ptinet ad papā.

Termini ep̄atuum.

C Quantū ad tertiū etiā patet ꝙ om̄es poteſtates inferioꝛes etiā ſeculares debēt ⁊ tenent̃ iuuare papā i eo ꝙ expedit ad bonū regimē eccleſie. Et quantū ad hoc ei ſubſunt: qđ ſic ꝓbat. Reſpublica tenetur ad ꝯſeruationē illius ptātis a qua dependet reipublice bonū. Sed bonū reipublice chriſtiane potiſſime depēdet ex poteſtate eiꝰ cuius eſt oꝛdinare totā eccleſiā: ⁊ oꝛdinare gradus ⁊ ſtatꝰ in ea.ergo ⁊c̄. Huic etiā cōcoꝛdat ph̄s.xij. metaphyſice dicēs: ꝙ bonū exercitus depēdet ex oꝛdine vnius poteſtatis ad aliā et potiſſime ex oꝛdine exercitus ad iudicē. Et ſic etiā totuꝫ bonū eccleſie dependet ex oꝛdine vnius partis ad aliā: puta curati ad ep̄m: epiſcopi ad archiep̄m: ⁊ ſic vſq3 ad papā. precipue tamē bonū eccleſie dependet ex oꝛdine totius populi ad papam propter qđ oīs poteſtas debet ei adminiculari. Et ſi ꝯtra hāc poteſtatē aliqui ſeculares vellent: ipſi principes ſeculares debent ſubditos compeſcere ⁊ rebelles ei ſubijcere.

Ptātes ſclares debent iuuare papam

C De poteſtate pape ponit §.VI.

Herueus in dicto tractatu.v. erroꝛes exoꝛtos ab aliquibꝰ. Pꝛimus eſt ꝙ poteſtas prelatoꝛū inferioꝝ pape ſiue ſint ep̄i ſiue ſint curati eſt immediate a deo ſicut poteſtas pape. Secundus ꝙ in hierarchia eccl̄ie militātis infimi.i.parrochiani: nō poſſunt reduci in deū ꝑ penitētiā niſi mediantibus curatis ⁊ parrochialibus ſacerdotibus. Tertius ꝙ licet papa ⁊ ep̄i ſint principalioꝛes reſpectu parrochianoꝝ: nō ſunt tamen imediate curati eoꝝ: ſiue nō imediate habent curam eoꝝ. Quartus erroꝛ eſt ꝙ nec papa nec ep̄s poſſunt audire confeſſiones parrochianoꝝ quin teneantur cōfiteri eadē peccata ſuis ſacerdotibus parrochialibus. Quintus erroꝛ eſt ꝙ dato ꝙ confeſſi pape vel epiſcopis non teneantur eadem peccata confiteri parrochialibus ſacerdotibus: tamē papa vel epiſcopi non poſſent dare generalem autoꝛitatē audiendi confeſſiones aliquibus: vt fratribus et huiuſmodi: quin confeſſi talibus teneantur cōfiteri eadem peccata ſacerdotibus parrochialibus. Ponit rationes ⁊ autoꝛitates quas inducunt ad iſta probandum et eas omnes efficaciſſime euacuat: et autoꝛitates ab eis male intellectas ſane declarat ī dicto tractatu: que om̄ia cauſa breuitatis omitto. Et concludit ꝙ iſti erroꝛes non ſolum ſunt iudicandi erroꝛes ſed hereſes: quod pꝛobat per dictum Pelagij diſtin.xxj.Q̄uis.vbi dicitur.ꝙ qui detrahit ius ſuum alijs eccleſijs iniuſtus eſt. Qui autem detrahit ius ſuum Romane eccleſie hereticus eſt cenſendus. Sed ponentes dictos erroꝛes

Erroꝛes circa hoc exoꝛti.

detrahūt ius ſuū romane eccl'ie ſeu ap'lice ſedi quaſi nō ſubſint ⁊ ſint alie eccl'ie ſibi ſubiecte:⁊ poteſtatē iuriſditiōis ab ea accipiētes: cum tñ xp̄s Petro dixerit Tibi dabo claues.ergo ⁊c. ergo ſunt heretici. Quibus etiā datur licētia alicui a papa vel ep̄is cōfitendi vel audiēdi cōfeſſiones alioꝝ: non op; ꝙ petant licentiam a ſuis parrochialibus ſacerdotibus cōfitēdi vel audiēdi cōfeſſiones: vt dicit quedam glo. Ber. que reprobata fuit per Clemētem.iiij. vt falſa in extrauagāti que incipit: q̄dā temere. Quin immo eis inuitis et cōtradicētibus poſſunt ex dicta licentia cōfiteri: nec ſic cōfeſſi tenenꝛ iterum ſuo curato confiteri: qđ etiam notat Joh. an.extra de peni.⁊ remiſ.c.ſi ep̄s.lib.vj.

¶ De poteſtate iuriſditionis tēporalis et ſpiritualis que eſt in eccleſia. §.VII.

Sciendū ſm Augu.de ancho.in ſum.de poteſtate pa.ꝙ eſt triplex poteſtas et variata.

¶ Prima eſt immediata ſcilȝ a deo: et hec eſt ſummoꝝ pontificum.

¶ Secūda eſt deriuata ſcȝ a deo per papam: ⁊ hec eſt omniū inferiorum prelatorum.

¶ Tertia eſt in miniſteriū data:⁊ hec eſt imperatoris ⁊ principum terrenorum.

¶ Quantū ad primū ptās iuriſditionis plene ſp̄ualiū ⁊ tēporaliū eſt immediata a deo in papa:et ꝓbaꝛ tripliciter. Primo ſic. Auctoritas iuriſditiōis nō cōcediꝛ niſi p claues eccl'ie: ſed claues eccl'ie xp̄s non cōceſſit niſi Petro ꝓut ꝓmiſerat Petro di. Tibi dabo claues regni ce. Sup quo v̄bo dicit glo. Xp̄s ſolū vnū caput ⁊ vnū vicariū in eccl'ia eſſe voluit:ad quē diuerſa mēbra recurrerēt ſi forte adinuicē diſſentirēt. Scđo ꝓbaꝛ ſic. q̄ nō dat aliq̄d nō pōt illud auferre:ſed ſi papa nō daret ep̄is ⁊ aliјs p̄latis ptātē iuriſditiōis nō poſſet eos deponere/ priuare/⁊ illā ſuſpēdere:cuiꝰ tñ oppoſitū facit ⁊ facere pōt ſm oēs: ergo poteſtas iuriſditiōis plene reſidet ī ſolo papa. Tertio ſic.in illo reſidet immediate ptās iuriſditiōis ſp̄ualiū et tp̄aliū: cuiꝰ auctoritate fit p̄latoꝝ electio ⁊ ꝯfirmatio: ſed hoc fit a papa: ḡ in eo reſidet plenitudo poteſtatis. ¶ Quātū ad ſcđm.ſ.ꝙ ptās ep̄oꝝ et alioꝝ p̄latoꝝ eccl'ie ſit deriuata a papa in eos mediāte papa: ꝓbaꝛ rōne ⁊ auctoritate. Ratio aūt eſt talis ſicut ſe habēt riuuli ad fontē:radij ad ſolem:rami ad arborē: ſic ſe habent ptātes ep̄oꝝ ⁊ alioꝝ ad ptātem pape: nā(vt diciꝛ in.c. epheſini cōcilij)quō multi radij ſolis ſunt: ſȝ lumē vnū: ⁊ rami arboris m̄lti ſunt ſȝ vnū robur ⁊ multi riuuli de vno fonte defluunt: vnitas tñ ſeruaꝛ in origine: ſic eccl'ia vna eſt que in multitudine latiſſime fecūditatis extendiꝛ. xxiiij. q.j.loquiꝛ. ſed conſtat ꝙ aqua riuuloꝝ non eſt aqua fontis immediata:ſic nec ptās p̄latoꝝ eſt immediate a xp̄o: ſȝ deriuata in eis a xp̄o mediante papa. Ptȝ hoc etiā auctoritate Cirilli patriarche Alexādrini qui ſic ait in lib.theſauroꝝ. Sicut xp̄s accepit a p̄re ducatū ⁊ ſceptrū eccl'ie gentiū ex iſrael egrediēs ſup oēm principatū ⁊ poteſtatē ⁊ omne quodcūq;: vt ei genua cūcta curuenꝛ: ſic Petro ⁊ eiꝰ ſucceſſoribꝰ pleniſſimā cōceſſit poteſtatē: ⁊ nulli aliј q̄ Petro qđ ſuū eſt plene: ſȝ ſoli ipſi cōmiſit totū. ¶ Quod aūt ptās tp̄alis imp̄atoꝝ/regū/ et principū ſit in miniſteriū data a deo mediāte papa et aliјs prelatis eccleſie in quibꝰ reſidet ſp̄ualis ptās: ꝓbaꝛ triplici ratiōe. Prima eſt talis:illa ptās eſt data in miniſteriū alteri ab alio: per quā hȝ inſtitui/regulari/⁊ ordinari/ ⁊ cōfirmari ſi bona ſit:et p quā hȝ iudicari ⁊ cōdemnari ſi bona nō ſit:ſed talis eſt ptās imp̄atoꝝ/regū/⁊ principū:qꝛ p papā hȝ inſtitui regulari ⁊ cōfirmari ſi bona eſt: ⁊ p ipſam hȝ iudicari et cōdemnari ſi bona nō eſt:ergo talis ptās non eſt immediate a deo: ſȝ in miniſteriū poteſtatis ſp̄ualis data. Utrunq; aūt hoꝝ ꝓbatur.ſcribiꝛ em̄ diſt.xxij. ſancta.ꝙ ptās pape cuiuſlibet ordinis dignitatem ⁊ gradū hȝ inſtituere. Quod etiā habeat poteſtatē ſecularē iudicare ⁊ cōdēnare:ſi nō ſit bona ptȝ.xv.q.vj.aliꝰ. vbi diciꝛ ꝙ Zacharias papa regē francoꝝ depoſuit nō tam ꝓ ſuis iniquitatibus q̄ ꝓ eo ꝙ inutilis erat regno. et.xcvj. di.c.duo ſunt.diciꝛ ꝙ Innocētius archadiū imperatorē excōicauit:qꝛ cauſa fuit exilij Chriſo. ⁊ alius Innocētius depoſuit Fredericū imp̄atorē. Secūda ratio eſt talis: illa ptās eſt in miniſteriū data alteri cui iuramētum fidelitatis preſtat/et ab ea recognoſcit om̄e qđ hȝ: ſed oīs ptās imp̄atoris et ſeculariū principū eſt talis. diciꝛ em̄ diſt.lxiij.tibi dn̄o. ꝙ imperator iurat pape nunq̄ mādatū eius p̄terire:⁊ ſibi in om̄ibus fidelitatē ſeruare: ergo talis ptās eſt ſolū in miniſteriū data. Et ſi inueniaꝛ q̄nq; imp̄atores aliquos aliqua tp̄alia dediſſe ſummis pōtificibus: ſicut Cōſtātinus donauit Silueſtro non fuit hoc dare qđ ſuū erat/ſed reſtituere qđ tyrānice ſublatū eſt:⁊ eodē modo ſi inueniatur aliquos ſummos pontifices dediſſe aliqua bona tp̄alia imp̄atoribus et principibus: non eſt hoc intelligēdū eos hoc feciſſe in dominij recognitionē: ſed magis in pacis eccl'iaſtice cōſeruationē:qꝛ ſeruū dei non op; litigare/ſed manſuetū eſſe ad oēs. Itē ꝙ oīs poteſtas ſecularis ſit ſubdelegata reſpectu pape ptȝ per illud.xj. q.j.quicūq; litē. Tertia ratio eſt talis: illa poteſtas eſt in miniſteriū aliјs data q̄ eſt reſtringenda/ampliāda/et executiōi mandāda ad imperiū eiꝰ a quo data eſt in miniſteriū: ſed talis eſt poteſtas principū terrenoꝝ. Unde Berſ.

Ptās imp̄atoria eſt data a deo per papam

ad Eugeniū pa. in lib. de cōſideratione ſup illo ṽbo. Ecce gladij duo hic. ait. Quid tu de vno gladio vſurpare tētas quē ſemel reponere iuſſus es in vaginā: ⁊ loquit̄ de gladio tēporali: ⁊ ſubdit. Quē tñ gladiū q̄ tuū eſſe negat nō ſatis michi videt̄ attēdere ṽbū dñi dicētis ſic. Conuerte gladiū tuū i vaginā. Tuus ergo gladius ipſe euaginandus eſt ad tuū imperiū: alioquin ſi nullo modo ad te pertineret dicētibus aplis Ecce gladij duo hic: nō rñdiſſet dñs: ſatis eſt: ſʒ nimis eſt. Et ſic pʒ ꝙ hmōi poteſtas ſclaribus principib⁹ eſt in miniſteriū data. ſ. a papa. Hec Aug. de ancho. Nec obſtat his ait ipſe qḋ dicit̄ xxiij. q. iiij. q̄ſitū. ꝙ a deo eſt ꝯceſſa ptās iperialis ⁊ in vindictā noxioꝝ datus gladius. Nō eſt eñi iuriſditio iperialis vel ſclaris a papa vt ab hoie puro: ſed a papa vt a gerēte vicē xp̄i in terris: vel ꝙ eſt a deo ſed mediāte. ſ. papa. Siliter non obſtat qḋ dicit̄ diſt. x. qm̄. ſcʒ ꝙ ptātes ſunt diſtincte ſecularis. ſ. et ſpūalis: ⁊ ad diſtinctos fines ordinant̄. et. xcvj. diſt. duo ſunt. q̄bus regit̄ hic mūdus. ſ. pōtificalis dignitas ⁊ regalis poteſtas. Non enim ſunt ita diſtincte quin vna ſubalternet̄ alteri ſcʒ ſecularis eccleſiaſtice: vt minor maiori: ⁊ ſicut luna ſoli in illuminatione Sunt etiā diſtincte: quia nō cōueniūt vni eodē modo: qꝛ poteſtas iuriſditiōis ſpūaliū cōuenit pape ſm imediatā inſtitutionē ⁊ executionē: ſʒ poteſtas iuriſditiōis temporaliū cōuenit ei ſm inſtitutionē ⁊ autoritatē: ſed nō ſm immediatā executionē: niſi forte in q̄buſdā caſibus qui notantur qui fi. ſint legi. c. per venerabilē.

De poteſtate eccleſiaſtica ſignata per claues. Caplm. iiij.

De poteſtate eccleſiaſtica ſignata per claues regni ⁊ de collatiōe ei⁹ facta a xp̄o. vñ ipſe dixit Dabo. dictū eſt. Reſtat videre quō ſingulariter ꝑ petro ⁊ excellētiſſime data eſt: qꝛ dixit tibi ſcʒ petro. de quo prius dixerat. Tu es petrus ⁊ ſup hāc petrā edificabo eccleſiā meā ⁊c̄. Et ꝙuis aplis oībus collata ſit poteſtas clauiū ⁊ oibus epis cōferat̄: aliter tñ ⁊ excellētius petro ⁊ cuilibet pape ſucceſſori ei⁹. Et de aplis ait ps. Nimis honorati ſunt amici tui de⁹: nimis confortatus eſt principatus eoꝝ. Ad eos aptat illud eccl'ia. Maiores amici ꝙ aliꝗ in nouo vel in veteri teſtamēto credunt̄ cōiter fuiſſe apli: q̄bus ipſe xp̄s ait. Vos dixi amicos: qꝛ oia feci vobis nota. Jo. xv. Jpſi vt ait apl's ad Ro. viij. ꝑmitias ſpūs acceperūt: ⁊ ſicut priores tpe dicit glo. ita potiores gr̄e copia. Nimis aūt. i. valde honorati ſunt a xp̄o ⁊ eccl'ia ꝯſtituti iudices ſcl'i/ lumina mūdi/ paſtores primi eccl'iarū. Nimis etiā. i. valde ꝯfortat⁹ eſt. i. roboratus ⁊ ꝯfirmat⁹ eſt principat⁹ eoꝝ. i. ptās eoꝝ: excedit eñi oēm pricipatū terrenū. Vn Greg. nazāzen⁹ ait impatorib⁹ ꝯſtantinopolitanis. Dedit vobis ptātē. ſ. de⁹. dedit et principatū multo ꝑfectiorē principatib⁹ vr̄is. diſt. x. c. ſuſcipitis.

Principatus autem iſte ſeu §. I.

poteſtas collata apoſtolis eſt ſeptuplex. Septuplex poteſtas collata aplis.
Primo poteſtas baptizandi.
Scḋo ptās predicādi ⁊ tpalia accipiendi.
Tertio poteſtas miracula faciendi.
Quarto poteſtas recte conuerſandi.
Quito poteſtas ſacerdotalis cōficiendi ſoluendi ⁊ ligandi.
Sexto ptās epalis ꝯfirmandi ⁊ ordinandi.
Septimo poteſtas iuriſditionalis ſentētiādi. Has oēs habuerūt apoſtoli a chriſto: ſed petrus aliquo modo excellentius ceteris: ⁊ oēs poſſunt dici claues regni/ de quibus dictū fuit petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ.

Poteſtatē quidē baptizādi dedit aplis xp̄s nō ſolū q̄n dixit poſt reſurrectionē apparēs eis in galilea: docete oēs gētes baptizātes eos ⁊c̄. Mat. vlt. ſed etiā ante paſſionē. Dicit̄ eñi Joh. iiij. ꝙ ieſus nō baptizabat ſed diſcipuli eius. i. apli qui hoc nō p̄ſumpſiſſent. ſ. baptizare niſi a xp̄o habuiſſent poteſtatē. Et lʒ Chryſoſtom⁹ dicat ꝙ diſcipuli nō baptizabāt baptiſmo xp̄i ſed Jobis. tñ Aug. ⁊ Alchuinus ꝯtrariū aſſerūt. ſ. ꝙ baptizabāt baptiſmo xp̄i: in quo dabat̄ ſpūſſctūs. Currebāt eñi tūc ſimul ⁊ legalia ⁊ euāgelica ſacra ſm virtutē vſq; ad paſſionē: ⁊ qꝛ non erat cōueniēs ꝙ ipſi alios baptizarēt nō baptizati: ideo ⁊ ipſi apli pri⁹ fuerūt baptizati a xp̄o et ſic exponit̄ illud Jo. xiij. Qui lotus eſt. i. baptizat⁹ nō indiget niſi vt pedes lauet. i. affect⁹ purificet aqua penitētie. qḋ etiā habet̄ de cōſe. diſt. iiij. c. qñ a hieroſolymis. Nec eſt inconueniens ꝙ ipſi baptizarent nondū facti ſacerdotes: ſicut ⁊ nunc laicus in neceſſitate baptizat. vt de conſe. diſt. iiij. cōſtat. Verū vt vnitas eccleſie ſeruaret̄ ⁊ a capite petro ois actus hierarchicus originaretur/ noluit xp̄s eos baptizare niſi ex petri cōmiſſione ⁊ ordinatiōe. Hec poteſtas poteſt dici clauis regni: qꝛ ꝑ vſum eius. i. ꝑ baptiſmū aperit̄ regnū celoꝝ baptizatis. Et quia baptiſm⁹ eſt fundamētū ⁊ principiū fidei xp̄iane: cuius directio cōmiſſa eſt petro. ideo xp̄s ei dixit. Tu es petrus ⁊ ſup hāc petrā edi. ⁊c̄. quē alio noīe vocauit cephas. i. caput. Joh. i. qꝛ ab eo vt a capite poſt xp̄m ois ſpūalis ptās debebat deriuari aliquo modo. dixit tñ non ſolū petro/ ſed etiā ſimul aliꝭ cū eo. docete eos baptizātes ⁊c̄. Ne crederet̄ baptiſmus a petro hr̄e virtutē non ab ipſo. vt eñi dicit̄ Joh. i. Jpſe ſcʒ chriſtus eſt qui baptizat ſcʒ interius mūdādo.

Ptās predicādi.

¶ Secūdā poteſtatē.ſ. predicādi dedit chriſt⁹ apl'is ꝛ ante paſſionē qñ miſit eos ad ꝑdicādū iudeis dicēs. In viā gētiū ne abieritis ꝛc̄. Euntes autē predicate dicentes: q꞉ appropinquat regnū dei. Luc.ix. Poſt reſurrectionē aūt apparēs ꝛ precipue in die aſcēſionis dixit. Eūtes predicate euāgeliū oī creature. Mar.vlti. Predicatio autē cōgrue poteſt dici clauis regni: q꞉ ꝑ ipſam aperiꝫ ſcriptura q̄ diciꝫ regnū ꝛ datur introitus ad virtutes q̄ etiā dicūtur regnū celoꝝ. Et q̄uis cū eſſent cū xp̄o nō eſſent ipſi apl'i adhuc ſub regimine petri: nec in predicando/ nec in baptizādo/ nec in alijs: tñ poſtq̄ fact⁹ eſt ab ipſo paſtor eccleſie: ꝛ in predicādo ꝛ in alijs fuerūt ſub petro. vt ſi diſſiderēt inter ſe in predicando ꝛ hmōi (ſicut facta eſt altercatio inter paulū ꝛ cōuerſos ex iudaiſmo q̄ erāt antiochie ex obſeruatione legaliū. Act.xv.) eſſet aliq̄s ſuperior qui eos renueret ꝛ determinaret. Unde cū preſens erat petrus in predicādo oēs ſibi deferebāt: ꝛ ipſe ſermonē fecit in electiōe matthie. Et ſīliter poſt miſſionē ſpūſſancti primus narraꝫ petrus ſurrexiſſe ad ꝑdicandū tria milia hoīm ſua predicatione cōuertens. Unde et Anacletus diſt.xxi. in nouo. dicit ꝙ petrus primus ad fidē populū virtute ſue predicationis adduxit. ceteri xō apoſtoli cū eodē pari cōſortio honorē ꝛ poteſtatē acceperūt: ipſum quoq̄ principē eoꝝ eſſe voluerūt. vnde ꝛ recte dictus eſt cephas quaſi caput alioꝝ pugnantiū ꝑ predicationē ꝯtra mundū: ꝛ ab ipſo facta eſt ordinatio predicatoꝝ ꝛ predicationū: licet aſſenſu ꝛ cōſilio alioꝝ apoſtoloꝝ: ſicut papa agit de cōſilio cardinaliū: qđ ꝑtinet ad regimē eccl'ie. Sic ergo poteſt dici ꝙ apoſtoli ꝛ alij poteſtatē predicandi poſt penthecoſten habuerunt a petro chriſto inſpirante ꝓpter ſeruandā in omnibus eccleſie vnitatē. Diciꝫ autē poſt reſurrectionē miſiſſe ad predicandū. dando ſcilꝫ eis os et ſapientiā et virtutē verbi: ſed petro ſingulariter dictū fuit. Paſce oues meas: ſcꝫ ꝑ verbū predicationis: ꝛ tibi dabo claues regni celoꝝ. Cum hac autē poteſtate predicandi dedit apl'is chriſtus/ ꝛ petrus poſt chriſtū eis ꝛ alijs predicatoribus poteſtatē metēdi tēporalia.i. accipiendi ab illis q̄bus ſpūalia ſeminauerāt. Dixit enim chriſtus Matth.x. Dignus eſt operarius cibo ſuo. Et .i. ad Coꝝ.ix. diciꝫ. dñs ordinauit his q̄ euāgeliū nūciant: de euāgelio viuere. Et Hieronymus inquit. Apl'icis viris ꝛ euāgelizatorib⁹ chriſti in neceſſarijs vſibus nō retribuere ſeipm̄ condēnare eſt. xvi.q.i.c.penul.

Ptās faciendi miracula.

¶ De poteſtate faciendi miracula dr̄ Luce.ix.c. Dedit eis poteſtatē ſuꝑ oīa demonia vt languores curarent. Hanc autē poteſtatē habuerūt oēs apl'i immediate a xp̄o ꝛ ante reſurrectionē ꝛ poſt nō a petro. Non enim poteſtas faciendi miracula poteſt dari a puro hoīe: ſed a ſolo deo: quiuimo ipſe deus eſt qui miracula operaꝫ ꝑ ſctōs ſuos vt ꝑ inſtrumēta. Unde ps. Qui facis mirabilia magna ſolus. Unde ꝛ ipſa poteſtate faciēdi miracula apl'i aut alij ſancti vti non poſſunt ad placitū: ſꝫ qñ deo placet. vt dr̄ de peni. diſt.ij.c. querendū. Et iudas ꝓditor hanc etiā creditur habuiſſe. licet aūt poteſtatē faciendi miracula nō habuerūt a petro apl'i alij: habuerūt tñ eam ſub petro ꝛ minorem petro. Unde et in illo vſu oēs deferebāt petro. Sic eñi ꝛ Johānes euāgeliſta qui fuit maior poſt petrū fecit. vnde ꝛ primū miraculū factū ꝑ apl'os poſt miſſionē ſpūſſancti factū eſt ꝑ petrū aſſociatū cū Johāne dicentē claudo mēdicanti. qđ habeo hoc tibi do. In noīe ieſu nazareni ſurge ꝛ ambula: qui ſubito ſanatus eſt. Act.iij. Et in geſtis martyꝝ petri et pauli. de delectione ſimonis magi quem demones per aera portabant. paulus petro legitur detuliſſe: nā poſt piā ꝯtentionē adinuicē precepit petrus demonibus vt demitterēt illū ad terrā: qđ ꝛ factū eſt: ꝛ ſic corruēs ſimon expirauit. Qꝛ aūt minorē operationē in miraculis alij apl'i egerint petro/ patet: q꞉ ad vmbrā petri ſanabanꝫ infirmi. Act.v. qđ de alijs apl'is non inueniꝫ. Unde ꝑ excellentiā quādā ei ſingulariter fuit dictū. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Diciꝫ aūt hec poteſtas clauis: quia ꝑ miracula patuit aditus multis ad regnū eccl'ie ꝑ fidē cōuerſis.

Ptās recte conuerſandi.

¶ Poteſtatē quartā ſcꝫ recte cōuerſandi dedit apl'is nō ſolū eo modo cōi quo dictū eſt dedit eis poteſtatē filios dei fieri his q̄ credūt in noīe eius ꝛc̄. Joh.i. ſed quodā modo ſpeciali cū eos elegit ad apoſtolatū ꝛ non ſolū doctrina et exemplo/ que eis familiarius cōicabat: ſed etiā gratia interiori. de qua eis dixit Joh.xv. Sine me nichil poteſtis facere.ſ. aliquid meritoriū: aliā tamen poteſtatē ſeu gratiā recte cōuerſandi dedit eis pleniorē ꝛ perfectiorē in die penthecoſtes. Nā antea nō fuerūt ita ꝯfirmati quin potuerint peccare mortaliter: et de facto in hoc inciderūt tēpore paſſionis oēs apl'i. ſm Pet. de pal. fidē diuinitatis chriſti mente negantes: cuius tamē virtutē ꝛ innumera miracula cognouerant: ſed ꝑ aduentū ſpūſſancti poteſtas recte viuendi adeo fuit roborata vt mortaliter peccare non poſſent ſm cōem opinionē. Unde ꝛ petrus ſi in diſſimulatiōe obſeruatiōis legaliū peccauit ꝓut vult Aug. propter quod paulus eū reprehēdit. vt habeꝫ ad Gal.ij.c. illud tamē veniale fuit ſm Tho. in.iiij. ſen. diſ.i. q.ij. ar.v. q.iij. Iſta tamē poteſtas recte cōuerſandi etſi ꝓcedat ex radice et affectu dilectionis: oſtendiꝫ tñ in toleratiōe magne paſſionis: et oēs quidē apoſtoli ꝑfectā dilectionē habue=

rũt ⁊ multa ꝓ xp̃o libenter paſſi ſunt. Unde dr̃ Act.v.de apl̃is poſt flagellationẽ ipſorũ. ibant apoſtoli gaudentes a ↄ̃ſpectu cõcilij: qm̃ digni habiti ſunt pro noĩe ieſu contumeliã pati. Petrus tamen feruentiorẽ dilectionẽ oſtendit pre ceteris. Unde ⁊ ter xp̃s ei dixit. Simon iohãnis diligis me plus his. Iohã.vlti. Et ex lapſu ſuo fortior et feruẽtior reſurrexit. Unde Amb. Fidelior factus eſt petrus poſtq̃ ꝑdidiſſe ſe fleuit: atq; ideo maiorẽ gratiã repperit q̃ amiſit. diſt.l.fidelior. Paſſus etiã videt̃ paſſione acerbiori pre ceteris. nã cũ paſſio crucis ſit acerbiſſima: ⁊ ipſe hãc ſuſtinuerit verſo capite ad terrã: hinc facta fuit crudelior: ipſa aũt dilectio ⁊ martyriũ paſſio apte dicunt̃ claues regni celorũ qr ꝑ eas ad celũ aditus patet. Unde et de xp̃o dicit̃ Eſa.xxij. Dabo clauẽ dauid ſup humerũ eius. appellans clauẽ crucẽ: et ꝑ dauid intelligens xp̃m: qđ cõgrue dicit̃ de petro ꝑ excellentiã. tibi dabo claues regni celorũ ⁊c̃. ¶ Quãtũ

ptãs cõficiẽdi e ſoluendi. ad quintã poteſtatẽ.ſ. ſacerdotalẽ/ſcz cõficiendi/ligandi ⁊ ſoluendi in ſacramẽto penitentie. Chriſtus dedit oĩbus apl̃is in vltima cena: cũ dixit. Hoc facite in meã cõmemorationẽ Luc. xxij. quaſi diceret poteſtatẽ hoc faciendi.i.conficiendi accipite: tũc enim eos fecit ſacerdotes etiã iudam tũc ibi preſentẽ ſm oẽs doct. preter Hilariũ qui dicit iudã nõ cõicaſſe: q̃uis hac poteſtate nõ credunt̃ vſi ante penthecoſten: et tũc in vltima cena eis data eſt poteſtas ligandi et ſoluẽdi oĩbus ipſis in foro penitẽtie ⁊ nõ antea Nã ꝙ antea dixerit diſcipulis. quecũq; ligaueritis in terra erũt ligata ⁊ in celo: ⁊ quecũq; ſolueritis ⁊c̃. Matth.xviij. fuit verbũ ꝓmiſſionis nõ collationis talis poteſtatis. Et ſĩiliter qñ dixit petro. Tibi dabo cla.⁊c̃. ſicut etiã qñ miſit apl̃os ad predicãdũ ⁊ vngendũ infirmos oleo: nõ dedit eis poteſtatẽ ↄ̃ferendi ſacrm̃ extreme vnctionis: cũ non eſſent adhuc ſacerdotes: ſed figurauit illud qđ poſtea eſſent collaturi ſacerdotes: qr ad ipſos nõ ad alios ſpectat dare extremã vnctionẽ ſm illud Iaco.v. Infirmat̃ aliquis in vobis inducat preſbiteros de eccleſia vngentes eũ oleo ⁊c̃. Tho. tamẽ in.iiij. dicit. ꝙ poteſtatẽ ſacerdotalẽ quãtũ ad ſecũdariũ actũ qui eſt ſoluere ⁊ ligare/xp̃s dedit poſt reſurrectionẽ cũ inſufflauit in eos: dicẽs. Accipite ſpiritũſctm̃/quorũ remiſeritis ⁊c̃. qđ videt̃ magis cõſonum dictis ſanctorũ. Poſſet tamẽ intelligi dictũ Tho. quantũ ad oſtenſionẽ ſeu vſuʒ dicte poteſtatis ſm illũ modũ loquẽdi ſcripture quo cõſueuit dicere rem fieri cum innoteſcit. vt ait Pe.de pal. De hac autẽ poteſtate cõficiendi/ligandi atq; ſoluendi inquit Antherius papa. Abſit vt quicq̃ ſiniſtrũ de his arbitremur qui apoſtolico gradui ſuccedẽtes chriſti corpus ſacro ore cõficiunt: per quos nos chriſtiani ſum⁹ qui claues regni celorũ habentes ante diẽ iudicij iudicant. xj.q.iij.c.abſit. Et q̃uis ſeptuagintaduo diſcipuli fuerũt etiam a chriſto miſſi ad predicandũ: nõ tamẽ habet̃ ꝙ eos fecerit ſacerdotes ſicut apl̃os. Unde quod dicit̃ diſt.xxj.in nouo. ꝙ preſbiteri tenent typũ eorũ: ⁊ in eorũ loco ſunt cõſtituti ab eccleſia: nõ ex hoc habet̃ ꝙ fuerint facti ſacerdotes a chriſto niſi in figurã. vt ſicut illi diſcipuli erant ſub apl̃is: ita preſbiteri ſub ep̃is. Et ſic etiã intelligendũ eſt qđ ait Gratianus diſt.xxj.§.j. videlʒ ꝙ chriſtus diſcipulos.lxxij. inſtituit minores ſacerdotes/ſcz in figurã nõ realiter ordinando eos vel inſpirando apl̃os ꝙ poſt penthecoſten ordinarẽt eos in ſacerdotes. Quãuis autẽ eandẽ poteſtatem ⁊ equalẽ in cõficiendo habuerint oẽs apoſtoli et ep̃i ⁊ ſacerdotes: tamen quantũ ad poteſtatẽ ligandi et ſoluendi plenitudinẽ habuit petrus poteſtatis ⁊ iuriſditionis. et ſic intelligitur illud Anacleti. diſt.xxj.in nouo. In nouo teſtamento poſt chriſtũ dñm a petro ſacerdotalis cepit ordo: qr ipſi primo in eccleſia pontificatus datus eſt dicente dño ad eũ. Tu es petrus ⁊c̃. et tibi dabo cla.⁊c̃. ligandi ⁊ ſoluendi. quia poteſtatẽ primus accepit a dño.ſ. quo ad iuriſditionẽ. ¶ Quantũ ad ſextã ſcz ep̃alem. Sciendũ ꝙ varia eſt opinio inter doctores de poteſtate ſeu charactere ep̃ali. Nã canoniſte cõmuniter tenent ꝙ ſit ordo diſtinctus ab alijs: et ꝙ imprimatur ſpecialis character. Et ad hoc facit qđ ait Iſido. diſt.xxj. cleros. dicens ordinẽ ep̃orum quadripartitũ. et Leo papa diſt.xxxij. omniũ. vbi dicit ep̃atuʒ eſſe quartũ ordinẽ. ſed Tho.in.iiij. diſt.xxiiij. q.iij. ar.ij.q.ij. dicit ſumendo ꝓprie ordinẽ: ſcz ꝓut ordinat̃ ad cõficiendũ euchariſtiã nõ eſſe ordinẽ diſtinctũ nec imprimere characterẽ. et ꝙ in predictis ca. dicatur ordo ſumit̃ ibi large ꝓut importat dignitatem habentẽ poteſtatem ad quaſdam ſacras actiones ꝑficiendas que nõ poteſt ſacerdos: vt chriſmare/ordinare eccleſiã/cõſecrare ⁊ hmõi. Pe.de pal. et Herueus. ⁊ Aug.de anch. in tractatib⁹ ſuis de poteſtate pape dicũt ibi nõ imprimi characterẽ ſpecialẽ: ſed amplïat̃ ſeu ꝑficatur ipſe character ſacerdotalis ꝑ cõſecrationem ep̃alem. vt ſcz poſſit aliqua facere que non poteſt ſimplex ſacerdos/ vt dictũ eſt. et qr plene poteſt adminiſtrare oĩa ſacramenta et cõficere. Extenditur autẽ iſta poteſtas ep̃alis per ſe ad chriſmandũ/ordinandũ/⁊ conſecrandum oẽ dignũ cõſecratione: vt eccleſias/virgines/vaſa/templa ⁊ hmõi. Et etiam ad ligandum et ſoluendum in foro exteriori per excõmunicationem. Unde excommunicatio dicitur mucro ep̃alis. xxiiij.q.iij. corripiant̃. In hac poteſtate

[margin: ptãs ep̃alis.]

[margin: Uide.S. ti.xiij. c.xvj.§. viij.]

ſcȝ ordinis om̄es apl̄i fuerūt equales ſiue fue-
rint facti ep̄i a xp̄o in vltima cena: vel poſt re-
ſurrectionē: ſiue ſint ordinati a Petro ꝟȝ alios
⁊ idem eſt de om̄ibus ep̄is cōſecratis: que po-
teſtas auferri non poſſet ab hoie nec deleri: qꝛ
a deo cōferꝛ: etſi mediante ep̄o et inſtrumētali
cauſa. Et ſic intelligendū̄ eſt qȯ ait Anacletus
di.xxi. in nouo. vcȝ ꝙ ceteri apl̄i cū eodem Pe
tro pari cōſortio honorē ⁊ poteſtatē acceperūt
ſcȝ q̄tum ad poteſtatē cōſecratiōis: non q̄tum
ad adminiſtrationē ſeu iuriſditionē. Vex Pe.
de pal. in tract. de poteſtate pape dicit ꝙ ſolus
Petrus factꝰ eſt a xp̄o immediate ep̄s ⁊ papa
cuȝ dixit ei Paſce agnos meos et oues meas.
Joh. vlt. ideſt do tibi poteſtatē paſcendi: q̄ pa-
ſtus ſpūalis fit per collationē ſacramentoꝝ: et
per cōfirmationē paſcunꝛ agni et nouelli in fi-
de: vt efficianꝛ arietes ad bellandū publice in
cōfeſſione dei ſine timore: ⁊ per ordinis colla-
tionē paſcunꝛ oues ꝓfecti in obedientia ⁊ pa-
tientia: vt pariāt filios ſpūales per baptiſmū/
penitētiam/ et predicationē: que agere ſpectat
ad ſacerdotes. Xp̄s ergo qꝛ per excellētiā po-
teſtatis ſeu poteſtatē excellentie poterat cōfer
re effectū ſacramētoꝝ ⁊ characterē ⁊ gratiā ſi-
ne collatiōe ſacramēti exterioris .i. alicuiꝰ rei
ſenſibilis: ſicut dedit apl̄is oēs ordines in vlti
ma cena ſine cōtactu alicuius ſacramēti ⁊ ſine
forma cōſueta: ita dicēdo Petro: Paſce oues
meas. dedit ei poteſtatē et characterē ep̄alem.
poſtmodū Petrus conſecratus a xp̄o in ep̄m:
cōſecrauit poſt pentecoſten Johannē euāgeli-
ſtam vt principaliorē poſt eum: ⁊ poſtea Jaco
bum maiorē fratrē eius. Et exinde iſti tres cō
ſecrauerūt Jacobum minorē in ep̄m ⁊ patriar
cham hieroſolymoꝝ dātes in hoc formā eccle-
ſie de numero trinario ep̄oꝝ conſecrantiū eos.
Et ita intelligēdum eſt qȯ dicꝛ de ordinatiōe
Jacobi minoris. di. lxvi. porro. cum glo. ſua. tn̄
non ꝙ numerus trinarius ſm̄ Pe. de palu. ſit
de ſubſtantia cōſecrationis illius: ſed de inſti-
tutione eccleſie. Unde et ipſi apl̄i aliq̄n nō ſer-
uabant predictū numerū cum non habebāt in
promptu: ſicut Paulus fecit Timotheū/ ⁊ Ti
tum/ et Dionyſiū ep̄os. Credendū etiam eſt ꝙ
fecerint aliquos ſimplices ſacerdotes ex. lxxii
diſcipulis vel aliīs. De diaconibus ſeptē clarū
eſt ab eis ordinatis. Act. vi. ⁊ hi faciebāt offi-
cia ordinū inferiorū. Habebāt etiā apoſtoli fa
cti ep̄i poteſtatē excōmunicādi fideles manife
ſte peccātes: qȯ facientes tradebāt eos ſatha-
ne vexandos corporaliter: vt fecit Paulꝰ apo
ſtolus erga illum corinthiū qui nouerca abute
batur. i. Cor. v. et alios etiam. Iſtam tn̄ pote-
ſtatem qꝛ ad iuriſditionē pertinet recognoſce-
bant ⁊ habebāt ſub Petro. Hec igitur eſt cla-
uis regni celoꝝ.i. eccleſie militantis poteſtas
ep̄alis collata principaliter Petro: ⁊ ideo di-
xit Tibi dabo claues regni celorū ⁊c. Nec ob-
ſtat ꝙ Aug. dicit in lib. de queſtiōibꝰ noui ⁊ ve
teris teſta. ꝙ xp̄s omnes apl̄os fecit ep̄os. Ad
hoc eñ pōt tripliciter reſpōderi. Uno modo ꝙ
fecit oēs apl̄os ep̄os: ſed differēter/ qꝛ Petrū
per ſe fecit ep̄m: alios ꝑ Petrū. Sicut etiā di-
cit ꝓpheta et xp̄s allegat in euāgelio Jo. Erūt
omnes docibiles dei .i. a deo: ſed aliī immedia
te vt diſcipuli / aliī mediate vt cōuerſi ꝑ ipſos.
Secūdo modo pōt dici ꝙ xp̄s fecit oēs apl̄os
ep̄os .i. preſbyteros: qȯ fecit ꝑ ſe in vltima ce-
na. Sepe eñ ep̄s ponitur ꝓ ſimplici ſacerdote
qȯ ꝓbat Hiero. per id qȯ habetur Act. xx. vbi
apl̄s loquēs ad ſeniores ciuitatis Epheſiī in-
quit. Poſuit vos ſpūſſanctus ep̄os .i. preſby-
teros. In vna eñ ciuitate nō debȝ eſſe niſi vnꝰ
ep̄s. ſicut dicit Clemens Petrū inſtituiſſe. di.
lxxx. c. in illis. Idem etiā ꝓbatur per ca. legi-
mus. di. xciii. ⁊ ſic etiaȝ pōt intelligi illud pſal.
dictum de iuda. Ep̄atum eius accipiat alter .i.
preſbyteratum vel apoſtolatū. Fuit etiam hoc
paſſioni congruū: vt ſicut in creatione humani
generis vt eſſet maior vnitas deꝰ fecit ex vno
omne humanū genus: vt dicꝛ Act. xvii. qꝛ pri
mo Adam/ ⁊ ex eo Euā. Sic ad ſeruandū eccle
ſie vnitatem non fecit xp̄s duos vel tres ep̄os:
ſeu oēs apoſtolos a quibus aliī fierēt: vt eſſent
plura capita: ſed decuit facere vnum ep̄m tm̄ a
quo ceteri fierent: ⁊ hic fuit Petrus: ⁊ ideo ſi-
bi dictum fuit Tibi dabo ⁊c. claues ſcȝ eccl̄ie
militātis. ¶ Septima ⁊ vltima poteſtas in ec
cleſia eſt iuriſditiōis iudicādi et ſentētiandi in
foro penitētie ⁊ foro cōtentioſo. Hanc autē etſi
apoſtoli om̄es habuerūt a xp̄o: tn̄ vt eſſent ſub
Petro. Ipſe auteȝ Petrus immediate a xp̄o
accepit omnē plenitudinē iuriſditionis: et ſic
omnis eius ſucceſſor .i. papa plenitudinem po
teſtatis hȝ a xp̄o: aliī autē ep̄i et prelati in par-
te habent ⁊ omnes a papa. Unde Greg. inquit
Romana eccleſia vices ſuas ita aliīs imparti-
uit eccleſiīs/ vt in partē ſint vocate ſollicitudi-
nis: nō in plenitudinē poteſtatis. ii. q. vi. decre
to. ⁊ ca. ſequenti. Ad qȯ deſignandū papa ſem
per ⁊ vbiq₃ vtitur pallio. Aliī vero prelati cer-
tis diebus et locis. vt extra de vſu pal. c. ad ho
norem. Hanc poteſtatē Petro contulit xp̄s cū
ait Paſce oues meas. ſm̄ Pe. de pal. que po
teſtas extēdiꝛ ad omnia dubia iuris diuini vel
naturalis declarādo omnia iura poſitiua i ſta-
tuendo ⁊ abrogando omnia priuilegia: condo-
nando de om̄ibus vtroq₃ foro qui ſunt in eccle
ſia: ſentētiando penas omnes tēporales ꝓ pec
catis debitas per indulgētias relaxando: etiā
quo ad defunctos/ ⁊ multa alia de quibus de-

Chriſtꝰ fecit omnes apl̄os ep̄os.

Ptās iuriſditionis.

claratum eſt ſupra que nullus alius põt:ꝛ ideo
ipſi ſoli dictuʒ eſt Tibi dabo claues. Et ad hoc
ſunt plures auctoritates:vt Pelagij pape di-
centis diſt.xxj.Quis. Quãuis vniuerſe per or-
bem catholice eccleſie vnus thalamus xp̃i ſit:
tñ ſancta romana eccleſia catholica et apoſto-
lica nullis ſynodicis conſtitutis ceteris eccle-
ſijs prelata eſt: ſed euãgelica voce dñi ꝛ ſalua-
toris noſtri primatũ obtinuit. Tu es inquiens
Petrus: ꝛ ſuper hanc petrã edificabo eccleſiã
meã. Et diſt.xxij.omnes.inquit Nicolaus pa-
pa. Oẽs ſiue patriarche ſiue in cuiuſlibet api-
cem ſiue metropoleos primatus aut epiſcopa
tuũ cathedras vel eccleſiarũ cuiuſcũq; ordinis
dignitateʒ inſtituit romana eccleſia. Illã vero
ſolus ipſe fundauit:ꝛ ſupra petrã fidei mox na
ſcentis erexit .i. qui beato eterne vite clauigero
ſeʒ Petro terreni ſimul ꝛ celeſtis imperij iura
cõmiſit. Non ergo quelibet terrena ſententia/
ſed illud verbũ quo conſtructũ eſt celũ ꝛ terra:
per qđ deniq; omnia cõdita ſunt elementa/ ro
manã fundauit eccleſiã: illius certe priuilegio
fungitur: illius auctoritate fulcitur:ꝛ in fine.c.di
citur. Sanct⁹ Ambro. ſe in oĩbus ſequi ma-
giſtrã ſanctã romanã eccleſiam ꝓfitetur. ꝛ in ca.
ſequenti dicit Anacletus in fi. Hec apoſtolica
ſedes caput et cardo (vt prefatũ eſt) a dño et nõ
ab alijs cõſtituta eſt:ꝛ ſicut cardine oſtium re-
gitur/ ſic huius ſancte ſedis auctoritate oẽs
eccleſie dño diſponente reguntur. ꝛ Agatho pa-
pa diſt.xix.ſic oẽs.ait. Sic oẽs apoſtolice ſe-
dis ſanctiões accipiẽde ſunt tanq̃ ipſius diui-
na voce Petri firmate. Item Amb. Et ſi alijs
imperetur diſcipulis vt laxẽt retia ſua : ſoli tñ
Petro dicitur Duc in altũ.i.in ꝓfundũ diſputa
tionũ. Quid enĩ tam altum q̃ altitudinẽ diui-
tiarũ videre.ſ.ſcire dei filium ꝛ ꝓfeſſionẽ diui
ne generatiõis aſſumere. xxiiij.q.j.nõ turbatur.
Unde ad papã referuntur dubia fidei ꝓ determi
natione: vt dicit Inno. ea.q.c.quotiens. Idem
Ambro. Eſt aliud apoſtolicũ piſcãdi gen⁹ quo
genere ſolum Petrũ dñs piſcari iubet dicẽs:
Mitte hamũ: ꝛ eum piſcem qui primũ aſcẽde-
rit tolle.xxiiij.q.j.eſt aliud. vbi dicit glo. ꝙ per
hamũ intelligitur iuriſditio qua Petr⁹ alijs pre
fuit. Item Leo papa ca.q.cũ beatiſſimus. Cũ
beatiſſimus Petrus apoſtolus accepit a dño
ꝑncipatũ et romana eccleſia in ei⁹ ꝑmanet in-
ſtitutis. Item Cyrillus in lib. theſaurorum dicit
ſuper illud Tu es Petrus. Sm hanc dñi ꝓmiſ
ſionẽ eccleſia apoſtolica Petri ab omni ſedi-
tione ꝛ heretica circũuentiõe immaculata ma
net ſuꝑ omnes prepoſitos ꝛ ep̃os/ ꝛ ſuꝑ omnes
primates eccleſiarũ ꝛ populorum in ſuis pontifi-
cibus in fide pleniſſima et auctoritate Petri.
Iteʒ ex ſynodo Nicena. que ſemꝑ fuit magne
auctoritatis apđ grecos ꝛ latinos dicitur. Eccle
ſia romana ſemꝑ primatũ habuit/ ſemꝑq; ha-
bere debet : qđ intelligẽdũ eſt poſtq̃ Petr⁹ in
ea ſedit. Itẽ ex alio concilio dicitur. Ueneramur
ſm ſcripturas et canonũ diffinitionẽ ſanctiſſi-
mũ antique rome ep̃m primum eſſe ꝛ maximũ
ep̃orum omniũ. Dicit aũt antique rome ad diffe-
rentiã cõſtantinopolis: quã Cõſtantinus illuc
ſedẽ ſuã transferẽs ꝛ priuilegijs vrbis romane
extollẽs nouã romã appellari voluit. Itẽ ex au
ctoritate cõcilij calcedoñ. inter cetera legitur ibi
geſta ꝙ tota ſynodus acclamauit Leoni pape.
Leo ſanctiſſim⁹ apłicus et icomenicos.i.vni-
uerſalis patriarcha ꝑ mł̃tos annos viuat. Qꝛ
aũt ep̃i ſucceſſerint loco apłorũ ꝛ curati et oẽs
ſuperiores ꝑlati loco diſcipulorum ꝓbatur diſt.xxj.
c.in nouo.ꝛ.lx.di.c.foris. Itẽ Marcellus papa
xxiiij.q.j.c.rogamus.dicit de Petro. Ipſe eſt
caput toti⁹ eccleſie .i. cui dñs ait Tu es Petr⁹
ꝛc. hui⁹ ſedis primatus fuit apud vos.ſ.antio-
chie que poſtea iubẽte dño romam trãſlata eſt.
Hũc autẽ iuſſum dñi exponit Inno. extra qui fi-
lii ſint legi.ꝑ venerabileʒ: vbi dicit ſic. Locus quẽ Roma
elegit dñs apłica ſedes eſſe dinoſcitur. Cũ ergo prima
Petr⁹ vrbẽ exiuiſſet volens dñs eũ ad locum ſedes.
quẽ elegerat reuocare interrogatus ab eo: dñe
quo vadis? Rñdit. Uenio romã iterũ crucifigi.
qđ intelligẽs ꝓ ſe dictũ ad locũ priſtinũ eſt re-
uerſus. Mot⁹ enĩ Petr⁹ lachrymis xp̃ianorũ
a facie Nerõis fugiẽs aliam ſedẽ forte eligere
volebat ſm illud Mat.x. Cum vos ꝑſecuti fue
rint in vna ciuitate fugite in aliaʒ: ſed hoc dñs
ꝓhibuit volẽs ibi ſedẽ Petri finaliter ꝑmane
re: vñ non ex Petri ſed ex xp̃i electiõe eccleſia
romana facta eſt ſedes Petri : quare non põt
ſedes apłica a Petro mutari ſicut elegit dñs
ſyon. vñ templũ facere alibi nõ licuit: etiã ſum-
mo ſacerdoti : vñ peccauit Heliachim in epo-
leos egypti ſiĩe tẽplũ faciẽs illi hieroſolymorum. Roma-
vt refert Ioſephus. Sine cauſa aũt ratiõabili na ſe-
ſedẽ ſuã a deo rome fundatã non poſſet ip̃e pa des nõ
pa euertere/ nec alio transferre: ꝛ ſi faceret im- eſt trãſ-
mo etiã quantũcũq; cauſa ꝓbabilis: q2 nõ niſi ferẽda.
cõtraria dei iuſſiõe mutãda eſt qđ ſemel iuſſit
ſine aſſenſu generalis concilij ſuꝑ hoc ſpeciali
ter cõuocati: ꝛ dei reuelatiõe ſuꝑ hoc inuocata
nõ eſſet tranſlatio faciẽda: q2 nec ꝓpter trans-
greſſionẽ/ nec ꝓpter captiuitateʒ populi dei ꝑ
lxx. annos licuit locũ templi quẽ dñs elegerat
immutari. Nec eſt ſiĩe de mutatione ſedis an-
tiochie: q2 illã ſedẽ Petr⁹ elegit motu ꝓprio.
Nec etiaʒ eſt ſiĩe de trãſlatiõe ſedis imꝑialis:
eius enĩ auctoritas eſt a populo romano q̃ ius
ſuũ ꝛ poteſtatẽ in imperatorẽ trãſtulit. inſtitu. Equa
de iu. na. §. ſed qđ. Auctoritates el quedã que ptãs
videntur ponere equalitatẽ poteſtatis in Petro apłorũ.

⁊ aliis apl'is ſane intelligēde ⁊ exponēde ſunt.
Dicit ei Cyprianꝰ.xxiiij.q.j.loquit̃.Quis xp̃s
oībus poſt reſurrectionē ſuā parē poteſtatē tri
buat ⁊ dicat.Sicut miſit me pater ⁊ ego mitto
vos.Accipite ſpiritūſanctū:tñ vt vnitatē mani
feſtaret poteſtatis eiuſdē originem ab vno inci
piētē ſua auctoritate diſpoſuit.Hoc erāt vtiqꝫ
ceteri apl'i:qđ Petrꝰ fuit pari cōſortio p̄diti ⁊
honoris ⁊ poteſtatis:ſꝫ exordiū ab vnitate ꝓfi
ciſcit̃ vt eccl'ia xp̄i vna mōſtret̃.Vñ vni dicit.ſ.
Petro.Tu es Petrꝰ ⁊c.ſup vnū edificat eccle
ſiā.Hec ille.Sed iſta parilitas ⁊ equalitas po
teſtatis et honoris intelligēda eſt de poteſtate
ordinis ⁊ cōſecratiōis/ nō de poteſtate iuriſdi-
tionis.Itē qđ ait Ambro.ij.q.vij.beati.Beati
Petrus ⁊ Paulꝰ eminuēt inter apl'os vniuer-
ſos ⁊ ſpeciali quadā prerogatiua p̄cellūt:puto
aūt illos equales eſſe in meritis / qꝛ eq̄les ſunt
in paſſiōe.Hi duo dicunt̃ alios apl'os p̄cellere:
nō quidē in poteſtate ordinis / ſꝫ in veneratiōe
gentiū:⁊ qꝛ vrbē ſuo martyrio cōſecrauerūt/in
paſſiōe ſocij exiſtētes:vt dicit̃.xxij.di.ſacroſan
cta.vñ ⁊ de cōcilio curie romane in indulgētijs
dicit̃ de biōꝝ Petri ⁊ Pauli apl'oꝝ auctorita
te cōfiſi ⁊c.Pares aūt dicunt̃ iſti duo nō iuriſ-
ditiōe/ſꝫ merito ⁊ ſanctitate martyrij:⁊ ſic etiā
intelligit̃ illud Hiero.ij.q.vij.Paulꝰ.Paulꝰ
Petrū reprehēdit:qđ nō auderet niſi ſe nō im
parē ſciret.Ubi ſubdit Gratia.ꝙ hoc nō eſt de
officio eccl'iaſtice dignitatis/ſꝫ de poteſtate vi
te ⁊ cōuerſatiōis intelligit̃:⁊ ſic etiā Aug.in.c.
puto.ea.q.Cyprianū Petro apl'o cōparat ſcꝫ
q̄tū ad martyrij coronā:nō q̄tū ad iuriſditiōis
potētiā.Itē qđ dicit Ber.in lib.iij.de conſi.ad
Eugeniū.Si vt in ſumma ita ⁊ ſolā inſtitutam
a deo:ſcꝫ veſtrā apl'icā dignitatem exiſtimas:
ſi hoc ſentis diſſentis ab ip̄o qui ait.Nō eſt po
teſtas niſi a deo:⁊ oīs aīa ſublimioribus pote-
ſtatibus ſubdita ſit:nō ait ſublimiori tanq̄ in
vno/ſed ſublimioribus tāq̄ in multis:nō ergo
ſola tua poteſtas a dño/ſunt ⁊ mediocres ⁊ in-
feriores.Si iſtud intelligat̃ de poteſtate ordi-
nis ſacerdotalis ⁊ pōtificalis ſi papa exiſtima
ret poteſtatē ſuā ſacerdotalē ⁊ pontificalē ſolā
eſſe a deo cōſtitutā excludendo poteſtatē ordi-
nis aliorū pōtificū ⁊ ſacerdotū:dicēdo illoꝝ nō
eſſe eque immediate a deo ſicut ſuā/erraret:qꝛ
(vt dictū eſt) poteſtas ordinis in oībꝰ equa-
liter eſt a deo.Itē ſi papa exiſtimaret poteſta-
tem ſue iuriſditiōis ſolā eſſe a deo / oēmqꝫ aliā
poteſtatē iuriſditiōis eccl'iaſtice non eſſe a deo
nec immediate nec mediate erraret:ſed ſi exi-
ſtimat ſuā eſſe a deo immediate:alioꝝ vero eſſe
a deo/ſed mediāte.ſ.ſua/ nō errat.Itē ex eo qđ
legit̃ Act.viij.ſcꝫ ꝙ miſerūt apl'i qui erāt hie-
roſolymis Petrū ⁊ Iohānē in ſamariā ad con
firmandū baptizatos:videt̃ ex hoc Petrꝰ in-
ferior apl'is eſſe / qꝛ cōiter mittit̃ inferior a ſu-
periore.Sed reſpōdet̃ ꝙ miſſio que fit p aucto
ritatē vtiqꝫ eſt a ſuperiore:ſicut papa mittit le
gatū/⁊ rex baliuū:ſed miſſio que fit p conſiliū ⁊
ſuaſionē pōt eſſe etiā ab inferiore:et ſic cōſilia-
rij dicunt̃ mittere regē qñ vadit alicubi de cō-
ſilio ſubditorū:qꝛ per cōſiliū mouēt eū ad illud
faciendū.Et ſic apl'i ⁊ ſeniores miſerūt Petrū
⁊ Iohannē:⁊ hoc perſuadēdo ⁊ conſulēdo ꝓ ſa-
lute populi.Itē ex eo qđ legitur Act.xv.ꝙ Ia
cobus minor tulit ſentētiā in queſtiōe legaliū
vbi erant Petrus ⁊ alij in concilio cōgregati.
Ex hoc maior videt̃ fuiſſe Petro:qꝛ maior eſt
q̄ iudicat inter oēs.Sed pōt dupliciter reſpō
deri.Prio ꝙ Iacobus iudicauit non vt iudex
omniū/ſed tanq̄ iudex illiꝰ loci ſpecialiter:nō
quin Petrus potuiſſet iudicare/ ſed qꝛ voluit
illi deferre loco ſuo:ſicut papa qñ eſt in aliqua
ciuitate poſſet omnia audire ⁊ iudicare:ſed in
multis nō facit vt deferat ep̄o loci.Alio modo
pōt dici ꝙ Iacobus ip̄e nō dedit ſentētiā in il-
la materia legaliū:ſed Petrus q̄ priꝰ locutus
fuerat quid agendū eſſet:poſtmodū aūt Iaco-
bus addidit ⁊ ſentētiā ſuā nō quaſi auctorizās
ſed vt aſſentiēs ⁊ confirmās ſentētiā Petri ꝓ
parte oīm alioꝝ:ſicut fit in cōcilijs in quibꝰ for
matis decretis ſeu canōibus p papā r̄ndet̃ ab
oībꝰ p̄latis p placet.Itē qđ dicit̃ di.xxj.c.in no
uo.ꝙ apl'i principē ſuū eſſe voluerūt Petrū:et
p cōſequēs totius eccleſie:⁊ ſic nō a xp̄o ſed ab
apl'is videt̃ Petrus habuiſſe primatū.Rñ.ꝙ
apl'i hoc voluerūt volūtate cōſequēti ⁊ acceptā
ti dei ordinationē:nō aūt volūtate antecedēte
ſeu cauſante ipſam auctoritatē:nā hoc habuit
a xp̄o:vt ibi dicitur.Hec Petrus de palude.

¶ Queritur vtrū papa poſſit §.II.

renūciare papatui?Videt̃ ꝙ non:qꝛ papatꝰ eſt
a ſolo deo imediate.vt.ſ.oſtēſum eſt.ſed qđ a
ſolo deo eſt nō pōt tolli per aliquē niſi ſit deus:
ergo nō pōt renūciari p papā qui eſt homo.In
contrariū habet̃ extra de renū.c.j.li.vj.vbi ex-
preſſe determinat̃ ꝙ pōt papa renūciare papa-
tui.Ad iſtā queſtionē ſic r̄ndit Aug.de ancho.
in ſum.de poteſtate pa.ꝙ vtiqꝫ renunciare pōt:
non obſtāte ꝙ papatus ſit a deo:qꝛ hoc eſt ita a
deo/ꝙ etiā ab hoīe coopante in iſto vel in illo.ſ.
cooperāte eius cōſenſu ⁊ volitiōe:talia eñi tol-
li poſſunt ⁊ diſſolui illiꝰ hoīs diſſenſu et cōtra-
ria volitiōe.Probat aūt hoc per exēpla in na-
turalibus/in moralibus/in artificialibꝰ.Et in
naturalibus quidē/qꝛ aīa rōnalis ſingulariter
a deo infundit̃ corpori cū nullꝰ poſſit infunde-
re ⁊ creare ip̄am niſi deus:⁊ tñ qꝛ infunditur a
deo cooperāte hoīe:qꝛ homo hoīem generat ⁊

Renūciare papatui.

ſol ſm phm. ideo ope humano pōt aīa a corpe
tolli ⁊ ſepari.vt p occiſionē. In moralib⁹ vero
videm⁹ ꝙ gr̄a ſingulariter a deo infundit aīe
coopante tn̄ hoie.vn̄ illud ſup Thren.iiij. Con
uerte nos dn̄e ad te et cōuertemur.dicit glo.ꝙ
gr̄a dei nō cōuertimur niſi ex nr̄a volūtate con
uertamur.ſ. libertate arbitrij ipſam acceptan
do.ſicut ergo gr̄e infuſio eſt a deo p hoīs tn̄ cō-
ſenſum et liberi arbitrij cōuerſionē.ita ſepatio
ei⁹ gr̄e pōt eſſe p hoīs diſſenſum:⁊ ei⁹ liberi ar
bitrij a deo auerſionē. In artificialib⁹ manife-
ſtū eſt ꝙ tēplū ſalomonis et tabernaculū moyſi
ex mādato dei fabricata ſunt ⁊ ſingula in illis
opata: ⁊ tn̄ q2 coopāte hoie illa fabricata ſunt:
coopante etiā hoie illa deſtructa ſunt. Sic etiā
papat⁹ etſi a deo ſit: tn̄ cōſenſu ipſi⁹ pape coope
rāte: et ideo ei⁹ diſſenſu renūciari pōt: etiā ſi iu
raſſet vel vouiſſet nō renūciare ⁊ ipſe videret ſe
impotentē ad talē curā ꝓpter infirmitatē gra
uē ⁊ incurabilē: vel cognoſceret ſe oīno inſuffi-
ciētē. Et de quattuor qdē ſummis pōtificibus
in geſtis ſctōꝝ legim⁹ renūciaſſe papapatui ſcʒ
clementē: cyriacū: marcellinū ⁊ celeſtinū: nō tn̄
ex eodē fonte ſeu cauſa ꝓceſſit illa renūciatio.
Nam clemēs renūciauit ꝓpter mali exēpli in
poſterū vitationē: cū fuerit inſtitut⁹ papa a btō
petro.ne qd ſiſe attētaret a ſucceſſorib⁹. vn̄ re
nūciauit et loco ei⁹ factus eſt Linus.et poſt eū
Cletus.⁊ poſt eos idē Clemēs vt notat.viij.q.
j.c.ſ. Cyriac⁹ xo renūciauit ꝓpter martyrij co
ronationē aſſociās ſe.xj.milib⁹ virginū beate
Urſule et ſociab⁹ ex reuelatiōe angelica. Mar
cellin⁹ aūt renūciauit ꝓpter idolatrā opatio-
nē ponens thura idolis. Unde penitēs in cōci
lio iudicauit ſe deponendū anathematizans q̄
corpus ſuū ſepeliret.vt habet di.xxj. Sed Ce-
leſtinus q̄ prius dict⁹ eſt petr⁹ de murrone: re
nūciauit papatui ꝓpter ſue inſufficientie reco
gnitionē ꝯſilio duct⁹ vt credit ſpūſſcti.hos oēs
canonizauit eccl'ia ⁊ aſcripſit catalogo ſctōꝝ.
Unde nō eſt credēdū in ipſa renūciatiōe erraſ-
ſe ⁊ feciſſe qđ nō potuiſſent. Et lʒ dāthes poe-
ta vulgaris reprehēdat Celeſtinū de illa renū
ciatione: recti⁹ de ipſa loquit Frāciſc⁹ petrar-
cha et ſentit fidelius in li.de vita ſolitaria ipm
cōmendās. Pe.de pal.in li. de ptāte pape idē
cōcludit ſed ſubtili⁹. dicit eñ ꝙ papa pōt cede
re papatui: ⁊ cedēdo deſinere eſſe papa: ſi car-
dinales acceptēt: al's nō. Sūt ei i hac accepta-
tione papat⁹ duo. vnū eſt ius ſuū qđ ei acquirit
tur ex canonica electiōe: alīđ eſt ius eccl'ie cui
obligat: cuiʒ antē lʒ iuri ſuo renūciare in oī eo
in quo nō eſt alteri obligatus vel ſubditus. C.
de pac.l.ſi quis. ſed qui ſemel ſe obligauit non
poteſt ſe ad libitū liberare: igitur papa ex pte
qdē ſua renūciare poteſt papatui: ſed q2 ſemel

Quattuor papę renūciauerūt papatui.

Papa obligatur ad duo.

ſe obligauit eccleſie/ex illa parte renūciare nō
poteſt niſi de aſſenſu cardinaliū qui in oībus q̄
ad papā ſpectāt repreſentāt vices eccleſie. Eſt
enim papa obligatus ex quo acceptauit eccle-
ſiā regere: vnde niſi eccleſia quitet eū et cōſen-
tiat.ſ.per cardinales: videt ꝙ nō poſſit renun-
ciare: ſed cōſentientib⁹ illis poteſt.⁊ ſm hāc di
ſtinctionē debet intelligi illa determinatio. de
renū.c.j.lib.vj. Sed cōtra ſic arguit. matrimo-
niū in quo eſt vinculū diuinū et nō cōſummatū
nulla renūciatione poteſt tolli: ergo nec vincu-
lū inter papā ⁊ eccleſiā qđ eſt vinculū diuinum
ſʒ papat⁹ eſt de iure diuino cū ſit inter eos ma-
trimoniū ſpūale: et ipſe papa ſit ſponſus eccl'ie
nulla renūciatiōe vel reſignatiōe tolli pōt eadē
rōne. Sed ad hoc rn̄det idē Pe.ſcʒ ꝙ nō eſt ſi-
mile vinculū: q2 in matrimonio carnali per cō
ſenſum mutuū expreſſum p xba de preſenti q̄
ſunt verū ſacr̄m ſequitur vinculū diuinū qđ eſt
ſubiectiue nō in aīa tm̄: ſed in toto cōpoſito: vn̄
tādiu durat vtrūq3 ſuppoſitū: vn̄ illđ vīculū qđ
eſt quid diuinū ⁊ res ſacri ſequēs nō mutuū cō
ſenſum ſʒ ſacr̄m integratū ex conſenſu et xbis
in pſonis habilib⁹ non pōt ab hoie diſſolui. Sm
illud. Quos de⁹ cōiūxit homo nō ſeparet. ſed
cōſenſus cardinaliū eligentiū repreſentātiū cō
ſenſum ſponſe ex vna parte: et cōſenſum electi
quaſi ſpōſi ex alia p quecūq3 xba expreſſum nō
eſt ſacr̄m nec ſacramētale: vnde ex opere opa-
to hʒ effectū diuinū quoad vinculū: ſed manet
illud vinculū pure humanū ſolo cōſenſu hoim.
vnde cōſenſu cōtrario tolli poteſt eadē ratione
qua et ſponſalia de futuro. Poteſtas ergo pa-
palis prout eſt in ſede romana hʒ fundamentū
diuinū non humanum ⁊ ideo nunq̄ deſtruitur:
ſed prout illa poteſtas eſt in pſona que eſt in ſe
de ſolū per cōſenſum humanū habet fundamē
tum humanū duplex.ſ.ipſum hominē ⁊ illū cō
ſenſum q̄ ſunt deſtructibilia: vnde quolʒ eoꝝ
deſtructo deſtruit poteſtas: nō in ſe ſed in illa
perſona in qua erat p accidēs per hoc.ſ.ꝙ erat
in ſede: q2 igit nichil tā naturale eſt q̄ vnūquodq3
diſſolui eo genere quo ligatū eſt. ꝓpter qđ obli
gationes q̄ ſolo cōſenſu cōtrahunt/cōſenſu con
trario diſtrahunt: et etiā diſſoluunt re exiſtēte
integra. Inde eſt ꝙ vinculū obligationis inter
papā ⁊ eccleſiā ſolo cōſenſu cōtractū contrario
cōſenſu diſſoluit: ⁊ renūciando in manib⁹ car-
dinaliū acceptantiū deſinit eſſe in ſede: ⁊ pdit
per cōſequēs poteſtatē que remanet in ſede: et
acquiritur ſuccedēti in ſede ex ipſamet ſucceſ-
ſione. Ratio autem quare nō ſic diſſoluatur cō
ſenſus mutu⁹ expreſſus in matrimonio de pre
ſenti per diſſenſum iam aſſignata eſt. nec papa
ſtatuere poſſet ꝙ non poſſit renunciare papa-
tui ſm Augu.de ancho.

¶ Queritur vtrū papa poſſit §.III.
deponi pro quocūqꝫ crimine notorio.⁊ videꝉ ꝙ
ſic.Dicaꝉ em̄ diſt.xl.ſi papa.ꝙ huius culpas re
darguere preſumit mortaliū nullus:q: cūctos
ipſe iudicaturus a nemine iudicādus:niſi de=
prehendaꝉ a fide deuius. ergo videꝉ ꝙ ſaltē ꝓ
hereſi poſſit deponi.immo et glo.ſup.d.c.dicit
ꝙ pro quocūqꝫ alio crimine notorio adulterij:
ſimonie ⁊ hmōi/ſi eſſet incorrigibilis ⁊ ſcādali
zaret eccleſiā poſſet deponi. In cōtrariū eſt qḋ
dicit Anaclet⁹ diſt. lxxix.electionē. Electionē
ſummoꝝ pōtificū ſibi dn̄s reſeruauit: licet eoꝝ
electionem bonis ſacerdotib⁹ et ſpūalibus po
pulis cōceſſiſſet.et.ix.q.iij.nemo.dr̄. Nemo iu
dicabit primā ſedē.neqꝫ em̄ ab auguſto/ nec ab
omni clero nec a regib⁹ nec a populo iudex iu
dicabitur.i.papa.vbi glo.dicit ꝙ cōciliū nō po
teſt iudicare papam.vt extra de elec.c.ſignifi=
caſti.⁊ hoc niſi ſe ſubmitteret iudicio aliquoꝝ.
vt.ij.q.vij.nos. Itē Symmachus papa ait.ix.
q.iij.alioꝝ.Aliorū hominū cauſas deus voluit
per homines terminari:ſed ſedis iſtius preſu=
lē ſuo ſine queſtione reſeruauit arbitrio.voluit
beati Petri apoſtoli ſucceſſores celo tantum
debere innocentiam: ⁊ ſubtiliſſimi diſcuſſoris
indagini inuolutā habere cōſcientiā.Dicendū
ſm̄ Augu.de anch.vbi.ſ̄. ꝙ papa pro crimine
quantūcūqꝫ notorio non eſt deponendus:quia
talis depoſitio vel accuſatio redundaret in ma
lū totius eccl̄ie:cū ſi audiretur eius accuſatio
eccl̄ia remaneret acephala : et hoc niſi ꝓ pctō
hereſis:de qua etiā ſi vellet ſe corri gere ⁊ emē
dare nō deberet deponi. vt notat Hugo diſtin.
xxi.⁊ ideo ipſi in cōcilio cōgregati marcellinū
confeſſum de hereſi et idolatria nō depoſuerūt
q: paratus erat corrigi: ⁊ ſuā ſentētiā reuoca=
re qḋ ⁊ fecit. Pro ipſa aūt hereſi congrue ipſo
facto deponiꝉ.q: papa eligiꝉ in caput toti⁹ ec=
cleſie.iuxta illḋ Eph.j.ipm.ſ. xp̄m dedit caput
ſup oēm eccl̄iam.q̄ eſt corpus ei⁹. Papa autē
repreſentat pſonā xp̄i.Unde ⁊ petrū xp̄s voca
uit cephas.i.caput:capitis aūt eſt influere vitā
oīb⁹ mēbris.Principiū aūt vite ſpūalis eſt fi=
des.q: ſine fide impoſſibile eſt placere deo ait
ap̄ls Heb. xj. Si ergo papa deprehēdaꝉ a fide
deui⁹ mortu⁹ eſt ipſe papa vita ſpūali: ⁊ p cōſe
quēs alijs vitam influere nō poteſt: vnde ſicut
homo mortu⁹ non eſt hō:ita papa in hereſi de=
prehēſus nō eſt papa:q: ipſo facto eſt depoſit⁹.
Idē dicit Pe.de pa.vbi. ſ̄. ꝙ papa nullo caſu
q̄diu eſt papa per qḋcūqꝫ crimē nō poteſt a cō
cilio nec a tota eccl̄ia nec a toto mūdo deponi:
et hoc non ſolū quia eſt ſuperior ⁊ nullū homi=
nem habet ſupra ſe qui eum valeat iudicare:
ſꝫ quia eſt a deo qui ſibi romani preſulis q̄diu
preſul eſt iudicium reſeruauit,ix.q. iij. aliorū.

Sed quādo labitur in hereſim: tunc eo ipſo eſt
preciſus ab eccleſia ⁊ deſinit eſſe caput:⁊ tunc
deponitur de facto nō de iure: q: qui nō credit
iam iudicatus eſt de iure: ſed hoc eſt ante iudi
ciū:q: eo ipſo ꝙ hereticus eſt ab eccleſia eſt pre
ciſus: non poteſt aūt caput a corpore preciſum
q̄diu eſt preciſum caput eſſe illius corporis a
quo eſt p̄ciſum : vnde papa per hoc deſinit eſſe
caput corporis eccl̄ie:⁊ ſic hereticus nō poteſt
eſſe nec manere papa: q: extra eccleſiā non poſ
ſunt haberi claues eccl̄ie:per alia aūt pctā pa=
pa eſt caput languidū:qḋ nō ꝓpter hoc deſinit
eſſe caput:nec poteſt a mēbris per ꝯñs iudica=
ri.Dicit aūt Pe.ꝙ illa glo.ſuper.c.ſi papa.ſu=
perius inducta que dicit ꝙ ꝓ quocūqꝫ alio cri
mine notorio ſi eſt incorrigibilis papa pōt de=
poni ⁊ iudicari eſt falſa.Et rationē ei⁹ aſſignat
dicit em̄ illa glo.ꝙ ex quo papa eſt incorrigibi=
lis cū cōtumacia dicaꝉ hereſis:⁊ ipſe ex hoc fit
cōtumax p ꝯñs eſt infidelis ⁊ heretic⁹.Sed di
cendū eſt ſm̄ pe. ꝙ cū cōtumacia dicaꝉ hereſis
ſumiꝉ large hereſis: ſicut et ſimonia etiā large
dicitꝉ hereſis ꝓpter aliquā ſimilitudinē.Cū au
tē dr̄ papā poſſe deponi vel eſſe depoſitū ꝓpter
hereſim ſumiꝉ ibi ꝓprie ⁊ ſtricte hereſis.ſ.pro
errore fixo eoꝝ q̄ ſunt fidei.nō ergo ꝓpter alia
pctā quātūcūqꝫ ſit incorrigibilis poteſt deponi
Idē dicit Augu.de anch.circa glo.illā.Addit
tn̄ ꝙ poſſet ſaluari illa gl. vcꝫ ꝙ cū dr̄ ꝙ ꝓpter
incorrigibilitatē alicui⁹ vitij poſſit deponi/itel
ligaꝉ qn̄ ſic eſt incorrigibilis ꝙ illḋ pctm̄ qḋ cō
mittit mortale credit ⁊ dicit nō eſſe pctm̄.tunc
em̄ eſſet vere ⁊ ꝓprie heretic⁹ ⁊ ſic poſſet depo
ni.nō aūt ꝓpter hoc ſolū ꝙ non deſiſtit ab actu
peccati. ¶ Quid igitur ſit fiēdum qn̄ papa eſt
ita malus ꝙ morib⁹ ſuis deſtruit eccl̄iam dei.
dicit Pe.de pa.ꝙ eſt duplex remediū.Primū
eſt exēplo pauli q̄ petro in facie ei reſtitit antio
chie:q: inducebat gētes quaſi ad iudaizandū
in obſeruatiōe legaliū nimis ꝯdeſcēdēs iude=
is cōuerſis ne eos ſcādalizaret. vt habetur ad
Gal.ij.⁊.ij.q.vij.paulus.ſic pape in malis non
eſſet obediēdū.ſed reſiſtendū p honeſtā repre=
henſionē.Unī ſi papa vellet totū theſaurū eccle
ſie dare parētib⁹ ſuis.vel eccleſiā ſcti petri de=
ſtruere aut dare parētib⁹ patrimoniū petri vel
aliq̄d hmōi qḋ nō licet:nō eſſet permittēdū ſed
ei reſiſtēdū ſine ipſi⁹ tamē depoſitione. Scḋm
remediū eſt exemplo bti Hilarij q̄ cōtra leonē
papā preualuit orādo . Iſte leo fuit vt credo q̄
alio noīe dr̄ libert⁹ papa q̄ fauit hereticis arria
nis.Orādū ergo eſſet ꝓ tali papa incorrigibili
a tota eccl̄ia vt de⁹ illū corrigeret vel de medio
amoueret:nec vnq̄ de⁹ ſic eccl̄iam ſuā deſpice=
ret qn̄ eā exaudiret.⁊ eſſet cōtra eū cōciliū ꝯuo
cādū ſi ipſe nollet ꝯuocare:vt p illḋ moueretur

vel deus imploraret vt remediū apponeretur in reſiſtēdo malis que vellet facere in eccl'ia periclitaret. Aliud exemplū habet de hoc remedio de Anaſtaſio papa q̄ fauēs hereticis aſſellando diuino iudicio ꝑcuſſus eſt. xxi.diſt. Anaſtaſius. Item nota ſm Aug.de anch.ꝙ dū papa eſt papa q̄uis conciliū generale cōgregari nō poſſit niſi ei⁹ auctoritate:vt pʒ di.xv.ꝑ totum. tñ q2 papa ꝓpter crimen hereſis non eſt papa:ideo in tali caſu ei⁹ auctoritas nō requirit: ſed ſufficeret auctoritas collegij cardinalium ꝛ aliorū ep̄orum et doctorū. Item dicit ꝙ ſi notoriū ſit papam mortuū hereſim et peruerſum dogma docuiſſe vel nutriuiſſe in eccleſia dum viuebat/nec ſe correxit: poſt mortē etiam pōt accuſari ꝛ dānari.ar.xxiiij.q.iij.c.ſi vera.

De poteſtate pape que eſt maior omni poteſtate creata. Cap̄lm.v.

DE poteſtate pape que eſt maior oīni alia creata poſt poteſtatē xp̄i aliquo modo extēdēs ſe ad celeſtia / terreſtria/et infernalia: vt de eo poſſit illud verificari dictum de xp̄o in pſal. viij. Oīa ſubiecisti ſub pedibus eius: oues ꝛ boues vniuer. inſuper ꝛ pe.cāpi. Volucres celi et piſ.ma. Et apte/q2 ipſe eſt vicarius xp̄i:quo ad terreſtria dicit oues ꝛc. quo ad celeſtia dicit volucres:quo ad infernalia dicit piſces maris : ꝑ volucres celi deſignari angelos bonos ꝛ malos habetur in euangelio. Dicunt autē ei ſubiecti:q2 maior eis in quatuor: videlicet

Primo in iuriſditione.

Secundo in ſacramentorū adminiſtratiōe.

Tertio in cognitione.

Quarto in premio.

Vñ Chryſo.ait. homini mortali omniū que in celo et que in terra ſunt poteſtatem cōmiſit deus:ꝛ validiorem celo eccleſiā eſſe mōſtrauit.

Pro intellectu prime partis §.I.

papa eſt maior angelo. querit vtrum papa ſit maior angelo in iuriſditiōe?ꝛ videt ꝙ non:q2 natura ſpūalis hʒ iuriſditionē ſuꝑ naturā corporalē ex ſue nature conditiōe: ſed angelus eſt nature ſpūalis: ergo hʒ iuriſditionēʒ ſupra papā qui eſt nature corporalis. Sed in cōtrariū eſt qđ dicit Heb.ij.in ꝑſona xp̄i cuius papa vicarius exiſtit : nō angelis ſubiecit de⁹ orbē terre futurū ei de quo loquimur. Ad hoc rñdet Aug.de anch.vbi.ſ.ꝙ maior eſt iuriſditio pape q̄ cuiuſlibet angeli : eſt eñi triplex regimē ſm pħm . Primū eſt ethicū ꝛ morale. Secūdū eſt familie ꝛ paternale. Tertiū eſt politicū et regale . Primū reſpicit curā vniuſcuiuſqꝫ hoīs in ſe ꝑ virtutū regulationē. Secūdū reſpicit regimē dom⁹ ꝛ familie ꝑ paternalē monitionē. Tertiū reſpicit regimē ꝓuinciarū ꝛ regnoꝝ ꝑ penaꝝ cōminationē. Primū regimē cōmiſſum eſt angelis:q2 vnaqueqꝫ aīa ab ortu ſue natiuitatis hʒ angelū ad ſui cuſtodiā ꝛ exercitiū ſm Hiero. Secūdū cōmiſſuʒ eſt archāgelis:quoꝝ eſt familias ꝛ ciuitates dirigere ꝛ gubernare. vñ requiſit⁹ Raphael archāgelus a Tobia an ſciret viā eūdi ad ciuitatem medoꝝ: dixit ſe itinera oīa illi⁹ frequēter ambulaſſe. Tertiū cōuenit principatib⁹ quorū eſt ꝓuincias et regna miro ordine diſponere. Vñ dixit angelus q̄ loquebat Danieli. Princeps regni ꝑſarū reſtitit michi.xxi.diebus. Dañ.x. Nulli ergo angelo cōmiſſa eſt iuriſditio et cura toti⁹ orbis : ſed pape totius mūdi iuriſditio ꝛ cura cōmiſſa eſt:nō ſolū vt noie mūdi importet terra / ſed etiā vt noie mūdi importet celū: q2 ſuꝑ celum ꝛ terrā iuriſditionē accepit:vñ dicit ꝙ celeſtis et terreni impij Petro xp̄s iura cōceſſit.di.xxij.oēs. Ad qđ facit qđ Chryſ.ait in lib.de laudibus Pauli . prefert eñi Paulū cuilibet angelo in iuriſditiōe dicēs: ꝙ angelis diuerſarū gētiū cura cōmiſſa eſt:ſed null⁹ eorū ita creditū ſibi populū gubernauit vt Paulus vniuerſum orbē:nā Michaeli gens cōmiſſa eſt iudeorū:paulo xo terre et maris atqꝫ vniuerſi orbis habitatio:ip̄mqꝫ deſertū. Si igit iuriſditio Pauli maior fuit iuriſditiōe olim angeloꝝ/ multo forti⁹ intelligēdū eſt hoc de Petro cui⁹ papa ꝑſonā repreſentat:ꝛ idē Chryſo.ſuꝑ Io. dicit. Petrū toti⁹ orbis ordinat magiſtrū ꝛ doctorē:cui poteſtatē dedit vniuerſoꝝ. Ad argu. aūt rñdet ꝙ lʒ angelus ſm gradū nature ſit ſuperior hoīe:etiā papa ꝛ ip̄i⁹ nature cōditiōe:diuina tñ auctoritate ꝛ cōmiſſiōe p̄t ad p̄ſa ſe extēdere iuriſditio hoīs ꝛ p̄cipue pape q̄ angeli.

Secundo papa eſt maior §.II.

angelo in ſacroꝝ adminiſtratiōe. Adminiſtratio eñi ſacroꝝ non eſt cōmiſſa angelis de lege cōi/ſed ſacerdotibus et ep̄is:de ſingulari autē mādato dei poſſet angelus bonus ſacra miniſtrare:vt baptizare ꝛ eccleſiam cōſecrare: ſicut legit de eccl'ia ſancti Michaelis ab ipſo archāgelo cōſecrata:ꝛ q̄uis cōiter dicat ꝙ talis non deberet iterū baptizari:nec eccl'ia iterum cōſecrari qñ egiſſet bonus angel⁹ : tñ q2 ſathanas transfigurat ſe in angelū lucis/tuti⁹ eſſet q̄ ad baptiſmū illū iterare:et lʒ in doctrina et in his q̄ ſe tenēt ex ꝑte intellect⁹ hō reducat aliqñ in deū ꝑ angelos:vt pʒ de apparitiōib⁹ ꝛ reuelatiōib⁹ factis ꝑ angelos antiq̄s p̄rib⁹:tñ in charitate ꝛ in his q̄ ſe tenēt ex ꝑte affect⁹ hō reducit in deū imediate ꝑ ip̄mmet p̄ncipal'r ꝛ miſterial'r ꝑ papā ꝛ alios miſtros eccl'ie q̄ ſunt adminiſtratores ſacroꝝ in q̄b⁹ gr̄a nobis confert. Origo aūt adminiſtratiōis ipſius eſt in papa.

¶ Tertio in cognitione ali= §.III.
quo modo papa eſt maior angelo. Un̄ ſup illo
vbo Btūs es ſimō bariona: q2 caro et ſang. nō
re. ti. ſ3 pater me⁹. dicit glo. ve btūs / q2 tale q̄d
reuelatū eſt Petro: cui⁹ papa ſucceſſor exiſtit:
qđ nec angelus nec hō ſcire potuit. De miniſte
rio ei incarnatiōis et paſſiōis angelis accreuit
aliq̄ cognitio p p̄dicationē aploꝝ quoꝝ caput
fuit Petrus: cui⁹ papa eſt ſucceſſor: l3 ei ſcirēt
angeli filiū dei ꝯcipiēdū de vgine / tn̄ mod⁹ cō=
cipiēdi vl' grauidatōis eos latuit. S3 p̄dicāti=
bus aplis multa cognouerūt circa illđ myſteriū
q̄ ante ignorabāt: qđ etiā notat apl's Eph. iij. ⁊
Hiero. dt angelicas vtutes myſteriū incarna=
tiōis ad plenū nō intellexiſſe donec paſſio xp̄i
p apl'os fuit p̄dicata. Et q̄uis Dioñ. dicat pri
mā hierarchiā illuminare ſcđam: ⁊ ſcđam ter=
tiā: ⁊ tertiā hoies. vn̄ et papā: tn̄ ex hoc ordine
cōi non artat̄ ſpūſſanctus ꝙ nō poſſit docere / ⁊
illuminare / et pficere hoies abſq3 tali ordine.
In multis em̄ apoſtoli immediate fuerūt edo=
cti a ſpūſancto: ⁊ hoc concludit.

¶ Quarto papa eſt maior §.IIII.
angelo quo ſc3 ad multa. ſ. in p̄mio. ſ. in p̄ueniē
do ad gloriā. Dicit̄ em̄ Matth. xxij. de ſanctis.
Erunt ſicut angeli dei in celo. et alibi. equales
ſunt angelis dei. Cū em̄ ſm̄ Grego. diuerſi ſcti
ad diuerſoꝝ ordines angeloꝝ aſſumūt̄ ſm̄ eoꝝ
merita maiora vl' minora: ⁊ tot hoies aſſumūt̄
ad gl'iam / quot angeli remāſerūt: dicere op3 ꝙ
ad ordinē ſeraphin plures aſcēdēt: qđ rōnabi=
liter credendū eſt de aplis quoꝝ Petrus fuit
caput: vn̄ et ipſe papa ſucceſſor eius. Certū eſt
aūt ꝙ ſeraphin ſunt maiores in p̄mio aliis an=
gelis: ergo ⁊c. ¶ Ubi etiā ſciendū ꝙ q̄uis quo
ad nature cōditionē angel⁹ ſit maior quolibet
puro hoie etiā papa: non tn̄ q̄tū ad repreſenta
tionē dei. In ipſa em̄ pfecti⁹ repreſentat̄ deus
in natura humana q̄ angelica: ⁊ p̄cipue longe
meli⁹ deus repreſentat̄ p papā: ⁊ q̄tū ad natu
re cōformitatē / q2 dei fili⁹ nūq̄ angelos appre
hendit ſed ſemen Abrae: ⁊ q̄tū ad officiū pote=
ſtatē / q2 nulli angeloꝝ cōceſſit claues ligādi et
ſoluēdi ſicut Petro ⁊ ſucceſſoribus ei⁹: ⁊ ideo
nō minor honor debet̄ pape q̄ angelis. Un̄ pa
pa recipit a fidelib⁹ adoratiōes / pſtratiōes / et
oſcula pedū: qđ non pmiſit angelus a Johāne
euāgeliſta ſibi fieri. Apoc. vlt. Si aūt per volu=
cres celi intelligant̄ angeli mali. ſm̄ illud Lu.
viij. Uolucres celi comederūt illud. Sic etiam
deus ſubiecit pape hmōi volucres ⁊ demōes: ⁊
q̄tum ad effectū ſpūalem p predicatiōes ⁊ ad=
miniſtratiōes ſacroꝝ quibus demōes ab aīa=
bus expellunt̄: et q̄tū ad effectū corporalē vel
abiiciendo eos ab obſeſſis corporibus: vt fecit
Paulus a phitoniſſa: Et per excōicationē im=
mittendo demonē ad vexandū corpus pctōris
vt pt3. j. Coꝝ. v. c. hunc tradidi ſathane ⁊c.

¶ De canonizatiōe ſanctoꝝ §.V.
fienda p papā. Si p volucres celi intelligātur
ſancti viri. ſ3 illud Mat. xiij. Uolucres celi re=
quieſcūt in ramis ei⁹ ſc3 ſinapis. Sic etiā ſub=
iecit deus volucres celi pape q̄tum ad canoni
zationem: vt venerent̄ a fidelibus pro ſanctis.
¶ Pro huius declaratiōe ſciēdū ſm̄ Aug. de
anch. in li. de ptāte pa. ꝙ ſanctū aliquē canoni
zare nō eſt aliud q̄ ſanctitatē alicui⁹ venerādā
⁊ approbandā manifeſtare pter fidē eccleſie
eius opa imitātis ⁊ beneficia recipiētis. Tria
q̄ principal'r reqrunt̄ ad canonizationē ſancti.
¶ Primū eſt eius ſanctitatis approbatio.
¶ Secundū eſt ſanctitatis eius accepte a po=
pulo xp̄iano veneratio.
¶ Tertium eſt fidei toti⁹ eccleſie beneficia il=
lius ſancti poſcentis confirmatio.
¶ Iſta aūt tria ſolū ad ſummū pontificē perti
nēt qui eſt caput eccl'ie. Nā ſicut ſolius xp̄i eſt
hoiem ſanctificare cauſando ſanctitatē. ſm̄ il=
lud Leuit. xxj. Ego dñs q̄ ſanctifico eos. ſic ſo=
lius pape q̄ eſt vicari⁹ xp̄i hoim ſanctitatē ap=
probare ⁊ manifeſtare. Sil'r ſicut ſol⁹ papa eſt
caput toti⁹ eccl'e / ita ſolū ad ip3 ptinet mēbris
eccl'ie mādare ſanctū aliquē ſub veneratiōe ha
beri. Alteri⁹ ſicut opa phibent teſtimoniū ſan
ctitatis alicui⁹ cū fidei eccl'ie innitūt̄ / ita ad il
lum ptinet hmōi ſanctū canonizare ad quē pti
net queſtiōes fidei determinare: qđ q̄dē planū
eſt ſpectare ad ſummū pōtificē: ſicut pt3. xxiiij.
q. j. c. quotiēs ratio fidei vētilat̄. Et q̄uis man
dare ſanctū aliquē vl'r a toto ppl'o venerari pti
neat ad ſolū illu3 q̄ preeſt toti eccl'ie. i. pape. tn̄
q̄tū ad eos q̄ ſunt canonizati p eccl'iam: quoꝝ
feſtiuitates nō pm̄tvl'r celebrari: nec eis vigilia
ordinari: de talibus pōt ep̄s in ſua dioceſi or=
dinare ꝙ certa die eoꝝ feſtiuitas celebiet̄ / ⁊ vi
gilia deputet̄: aſſentiente tn̄ clero ⁊ ppl'o: vt dt
de cōſe. di. iij. pnūctandū. circa fi. ¶ De modo
aūt canonizatiōis dicit Hoſt. ex̄ de reli. ⁊ ve. ꝙ
in canonizatiōe ſancti ſm̄ morē que3 nūc tenet
eccl'ia. xij. per ordinē ſunt ſeruāda. ¶ Primū
eſt frequēs denūciatio: vt nō ſolū ſemel / ſ3 plu=
ries pape denunciet̄ q̄ p ſctō debeat venerari:
vt ſic mltiplicatis interceſſorib⁹ largiat̄ qđ pe
tit̄. Scđm eſt cōmiſſio. ſ. examinatiōis fiende.
Tertiū eſt cōmiſſiōis inq̄ſitio. ſ. p teſtes iura=
tos ⁊ fideles. Quartū eſt inq̄ſitiōis facte rela=
tio. Quintū eſt relatiōis diligēs examinatio.
Sextū eſt examīatiōis facte p ꝯſiſtoriū diſcuſ=
ſio. Septimū eſt ſecreta diffinitio ⁊ termiatio.
Octauū eſt manifeſta publicatio. Nonum eſt

Ad canonizationem alicui⁹ ſancti requiſita.

Mod⁹ canonizandi.

dici canonizatiõis aſſignatio. Decimū eſt ipiꝰ pape ⁊ aſſiſtentiū genuflexio⁊ oꝛonis deuotio: ne deus ꝑmittat eccleſiā ſuā decipi vel errare. Undecimū eſt ſermocinatio et miraculoꝝ ac operū mie recitatio:necnō ipiꝰ ſcti in catalogo ſctōꝝ cōſcriptio. Duodecimū eſt miſſe in honorē ſcti celebꝛatio ⁊ canticis ſpūalibꝰ ꝑſonatio. In pꝛimitiua tñ eccleſia nō ſeruabant̃ iſta pꝛopter duo. Pꝛimo qꝛ ibi ſcti vt in pluribꝰ erant martyꝛes:in qͥbus nō reqͥrebat̃ talis examinatio ſicut in ꝯfeſſoꝛibꝰ. Scðo qꝛ ex feruoꝛe fidei et ex meritis xp̄i et apl̃oꝝ miracula ⁊ alia opa ſic erant euidētia ꝙ nō poterāt tergiuerſatiōe celari. ¶ Si aūt q̄rat̃ vtrū in canonizatiōe reqͥrat̃ reqͥſitio cardinaliū ⁊ cōſiliū eoꝝ. Rñ. aug. de anch. vbi.s̃.ꝙ de neceſſario nō reqͥritur. nā ptās pape nō limitat̃ in aliquo. nec depēdet a collegio. ſʒ potiꝰ ecōuerſo. Nō eñ collegiū aſſiſtit pape ꝑ modū determinatiōis ſeu limitationis ptātis eiꝰ:ſʒ magis ꝑ modū miniſterij ⁊ cōſilij. vt debito mō hmōi ptātē exequat̃. Sed ſi q̄rat̃ de congruo. puto ꝙ magis tenet̃ reqͥrere collegiū in tali cauſa ꝗ̄ in aliqua alia:qꝛ in his q̄ ſunt fidei tāto cautiꝰ ⁊ tāto maturiꝰ eſt agēdū quāto dolꝰ ⁊ fraus eſt magis circa hmōi vitanda. Ne ergo canonizatio alicuiꝰ ſcti ꝓcuretur turpis lucri cauſa vel humane gl̃ie pōpa:nō ſolū cū reqͥſitiōe collegij: verū etiā cū reqͥſitiōe venerabiliū viroꝝ de eccl̃ia:papa in tali cauſa dʒ ꝓcedere exēplo Aſſueri q̄ lʒ ethnicꝰ interrogauit ſapiētes ſuos ſuꝑ quodā agēdo. quoꝝ cōſilio cūcta faciebat ſciētiū leges ac iura maioꝝ. Heſter.j. ¶ Nō dʒ aūt papa ſtatim aliquē ſanctū ſibi denunciatū canonizare. Et hoc pꝛopter tria ſm Augu. de ancho. Pꝛimo ꝓpter miraculoꝝ raritatē q̄ ſunt ſigna atteſtationis. Dicit eñ Aug. in lib. de vera religiōe. ꝙ ideo miracula i nr̃a tp̄a durare ꝑmiſſa nō ſunt ne aīa ſemꝑ viſibilia q̄reret: ⁊ eoꝝ cōſuetudine frigeſceret genꝰ humanū. Qꝛ igit̃ vera miracula nūc raro ſiūt ne ficta narrent̃ turpis lucri cauſa vel humane laudis appetitꝰ gl̃ia. nūc bene videʀdū eſt qͥbꝰ credēdū ſit de diuinis miraculis ⁊ inuiſibilibꝰ rebꝰ. Aliqñ eñ ſiūt miracula nō vera: ſʒ apparētia ꝑ demonū inuocationē ſicut magi pharaonis:aliqñ ꝑ malos hoīes ex inuocatiōe xp̄i ⁊ nominū ſctōꝝ. Unde ðr Mat. vij. a qͥbuſdā repꝛobis xp̄o. Dñe nōne in noīe tuo ꝟtutes multas fecimꝰ. Aliqñ ſiūt vera miracula cū vane gl̃ie vel elatiōis infectiōe. ſic dicit glo. Nume. xx. ꝙ moyſes ⁊ aarō qñ per ꝑcuſſionē virge fecerūt aquam decurrere de petra habuerunt quādā vanā gloꝛiā. ⁊ ideo meruerūt audire. qꝛ nō credidiſtis michi vt ſctificaretis me ⁊c. non ergo miracula oīa ſunt ſufficienter demōſtratiua ſctitatis:⁊ ideo etiā ipſa examinā da. Scðo

Nō ſtatim ꝗ̄s canonizādus eſt.

nō dʒ ſtatim aliqͥs ſctūs denūciatꝰ canonizari ꝓpter opis arduitatē. Nā quāto opus eſt magis arduū:tāto cū maioꝛi tarditate ⁊ maturitate faciēdū. Uñ nec xp̄s ſtatim lazarū ſuſcitauit ſed ꝑmiſſis multis circūſtātijs. Nō ergo canonizatio ſctōꝝ cū ſit opꝰ valde arduū ſtatim:ſʒ ꝑ mēſes ⁊ annos eſt differēdū:⁊ de operibꝰ eius interim inqͥrendū. Nec eñ ſufficit ꝙ habuerit magnā ſcientiā. qꝛ ſciētia nō facit hoīem bonū ſimplr̃. ſcʒ quo ad bonitatē volūtatis q̄ eſt per charitatē:ſed bonū ſm qͥd. ſ. quo ad intellectū. Uñ. j. Coꝛ. xiij. Si habuero oēm ſciētiā. charitatē aūt nō habuero nichil ſum. Nec etiā ꝙ habuerit donū ꝓphetie: qꝛ pꝛophetia cōis eſt bonis et malis. vt patet in balaā. ⁊ Aug. j. q. j. ꝓphetizauit. Pꝛophetizauit ſaul cū eſſet malꝰ: vt ſctm̄ dauid ꝑſequeret̃. Nec etiā ex fama alicuius oꝛta ex ppl̃o ⁊ turba ꝓcedēdū eſt. ſʒ teſtimonio maioꝝ q̄ ſunt ſanioꝛis cōſilij ⁊ verioꝛis iudicij. Tertio nō eſt ſtatim fienda canonizatio ꝓpter fidei firmitatē. Dicit eñ Chꝛyſ. ꝙ ideo xp̄s chananeā clamantē non ſtatim exaudiuit. qꝛ nolebat fidē illiꝰ occultari: ſed in palā fieri. Expectāda ergo eſt frequēs opatio miraculoꝝ et diuulgatio fame operū miſericoꝛdie alicuiꝰ anteꝗ̄ canonizet̃. vt fides de eiꝰ ſctitate in coꝛdibus xp̄iani ppl̃i firmet̃ ⁊ roboꝛet̃. Et ad hoc facit qð ait Leo papa. diſt. lxj. miramur. Si ad honoꝛes mūdi ſine ſuffragatiōe tp̄is / ſine merito laboꝛis indignū eſt ꝑuenire / ⁊ notari ambitꝰ ſolēt quos ꝓbitatis documēta nō adiuuāt: ꝗ̄ diligēs et ꝗ̄ prudēs habēda eſt diſpēſatio diuinoꝝ munerū et celeſtiū dignitatū. ita vt in pꝛioꝛi vita teſtimoniū ꝑhibeat ꝓ laboꝛibꝰ multis: pꝛo moꝛibꝰ caſtis: ꝓ actibꝰ ſtrenuis: celſioꝛis loci pꝛemiū nulli debeat̃. ¶ Sciēdū ꝙ nullus patrū veteris teſtamēti eſt canonizatꝰ a papa. Et ratio huiꝰ eſt ſm Augu. de ancho. qꝛ cauſa ſemꝑ pꝛecedit effectū ſuū. ⁊ non ſeqͥtur: ſed fundamētū et cauſa oīm ſanctoꝝ fuit xp̄s. ipſe eñ eſt ſctūſſctōꝝ vt ðr Dañ. ix. Nullꝰ ergo debuit canonizari ꝓ ſctō q̄ fuit ante chꝛiſti natiuitatē Appellat tñ eccl̃ia illos ſanctos: ⁊ eoꝝ ſanctitatē exēplariter pꝛoponit imitandā: necnō oꝛationibꝰ eoꝝ ſe cōmendat: eoꝝ tamen ſanctitatē non ſolēnizat ſeu canonizat. Scða ratio que tñ includit̃ in pꝛima eſt. qꝛ ſancti patres veteris teſtamēti quātacūqꝫ ſanctitate pollerēt nō fuerūt in tp̄e plenitudinis gr̃e que per xp̄m facta eſt. Joh. j. Sed plenitudo gr̃e in illa lege quaſi tenebat̃ incluſa figuratiue. Uñ Aug. in lib. de ſymbolo ſuꝑ illud. Domū tuā decet ſctitudo. dicit ꝙ nulliꝰ ſolēnitatē eccl̃ia ſolēnizat priuſꝗ̄ domus ſanctitatis fundaret̃. ⁊ ideo in tp̄e plenitudinis gratie potiꝰ ſanctitatē bea. Marie ⁊ Johānis bapti. eccleſia ſolennizat ꝗ̄ alicuius

alterius.qꝛ illa ſanctū ſanctoꝝ generauit.⁊ iſte digito demōſtrauit. Tertia ratio quare eccl̄ia illoꝝ ſanctitatē nō ſolēnizat eſt. qꝛ quantūcūqꝫ perſonaliter eſſent ſancti: claritas tamen diui ne viſionis eis fuit clauſa nondum ſoluto pre- cio humane nature per chriſtū. Utrum autem eccleſia poſſit errare in canonizatione ſanctoꝝ habes.ſ.in ti.xij.c.vij.de reli.ſanctorum.

De poteſtate pape erga §.VI.

inferos q̄ notari poſſunt per piſces maris. qꝛ ſicut piſcis moratur cōtinue in fluctibꝰ aquarū que mare dicuntur ꝓpter amaritudinē.i.ſalſe dinē.ita q̄ ſunt in purgatorio cōtinue morāẜ in afflictiōibꝰ penarū. ſꝫ ſubiecit deꝰ pape etiam piſces maris.i.eos q̄ ſunt i purgatorio ad ſub-

Papa pōt il- lis in purga- torio ſubue- nire.

uenīēdū eis ꝑ indulgētias. Sciēdū ergo ꝙ hi q̄ ſunt in purgatorio ad ſubueniēdū ꝑ indul gētias.ſm Aug.vbi.ſ. q̄uis quātū ad meritū eſſentiale abſolutuꝫ quo q̄s mereẜ vitā eternā operatione per radicē charitatis nō ſint in ſtatu merēdi (tale eīm meritū nō depēdet ab ope alte rius:ſed ab ope ꝓprio) tn̄ quātū ad meritū con ditionale quo q̄s mereẜ pene remiſſionē vel li- berationis accelerationē (dūmō alij ꝓ eis faciāt illa que inſtituta ſunt ab eccl̄ia ad pene remiſ- ſionē ꝯſequēdā) illi q̄ ſunt in purgatorio mere ri poſſunt.cū depēdeat ab ope alteriꝰ et adhuc viatores ſint et de foro pape: vn̄ pōt eis de the ſauro eccl̄ie per cōicationē indulgētie ſubueni ri. Qd̄ nō ſic eſt intelligendū ꝙ ois indulgētia data etiā a papa valeat exiſtētibꝰ in purgato- rio:faciēte aliquo ꝓ ipſo q̄ eſt in purgatorio il- lud qd̄ cōtinet indulgētia fiendū. puta ieiuniū vel elemoſynā vel viſitationē eccl̄ie: nō ſufficit intētio illa faciētis ⁊ applicātis ad eū qui eſt in purgatorio.ſed req̄ritur intētio pape hoc expli cātis per bullā ſcꝫ ꝙ q̄ facit talē elemoſynā vel vadit ad talē eccleſiā cōſequaẜ tantū de indul- gētia ipſe vel ꝓ quo fecerit viuꝰ vel defunctꝰ. Quāuis aliqui dicāt indulgētias nō poſſe ad mortuos extendi:qꝛ xp̄s dicit. Quecūqꝫ ſolue ris ſup terrā ⁊c. illi aūt ſunt ſub terra nō ſuper terram. Sed poteſt rn̄deri dupl'r. Uno mō ꝙ ly ſup terrā referaẜ ad ſoluētē vt ſit ſenſus/q̄cūqꝫ tu exiſtēs ſup terrā ſolueris ⁊c. Non eīm papa mortuꝰ poteſt ligare ⁊ ſoluere:ſed viuus. Alio mō ſi referaẜ ly ſup terrā ad abſolutos. ſcꝫ exi ſtētes ſup terrā cū purgandi ſint intra vel circa terrā dici poſſunt ſup terraꝫ: qꝛ non in celo. Et

Utrum papa poſſit purga- torium expolia re.

ita determinat bea.Tho.in.iiij.ſcꝫ ꝙ indulgen tie poſſunt extēdi ad eos q̄ ſunt in purgatorio modo dicto. Et ſi queraẜ vtrū papa poſſit ꝑ cōicationē indulgētie totum purgatoriū expo liare. Aug.de anch.vbi.ſ. rn̄det per diſtinctio nē trimēbrē. vcꝫ qꝛ aut hoc intelligiẜ quātū ad eiꝰ abſolutā iuriſditionē:aut quantū ad eiꝰ or- dinatā executionē: aut quantū ad diuinā acce ptationem:ita vt ſi faceret ꝙ deus acceptaret. Primo modo putat ꝙ pōt expoliare purgato- riū quantū ad oēs illos q̄ ſubijciunẜ iuriſditio ni ſue ſm meritū cōditionale:vt ſint aliqui q̄ fa ciūt ꝓ illis de purgatorio ea ꝓpter q̄ ordinate ſunt indulgētie valere. Si q̄ ergo eſſent in pur gatorio qui non recepiſſent ſacr̄m baptiſmi vt adulti recedētes cū baptiſmo flaminis cū non ſint proprie ſub iuriſditiōe pape:et illi etiā qui nō habētes amicos faciētes ꝓ eis id pro quo datur indulgētia iſtis nō valeret. Quantū aūt ad oēs alios poſſet papa purgatoriū expoliare qd̄ ſic ꝓbaẜ:qꝛ papa poteſt oīm illoꝝ penā tol- lere per ſatiſfactionē et cōicationē indulgētie in q̄bꝰ poteſt vti clauibꝰ eccl̄ie in oībꝰ q̄ ſunt in purgatorio ſibi ſubiectis.⁊ ſimpl'r chriſtꝰ dixit petro. Tibi dabo claues regni celoꝝ. Probat etiā hoc arguēdo a fortiori ꝑ factū Grego. pa. qui per ſuā orōnē abſoluit Traianū a pena in- ferni q̄ eſt infinita. ergo multo fortiꝰ papa per cōicationē indulgētie poteſt abſoluere oēs qui ſunt in purgatorio a pena illa q̄ eſt finita. Sed ad hoc poſſet rn̄deri ꝙ illud fuit preter legē cō munē. Loquēdo xo de poteſtate pape quantū ad ordinatā eiꝰ executionē papa nō poteſt nec debet illud facere. Ratio eſt.qꝛ potentia pape iuſta et rōnabilis nō reduciẜ nec reduci debet ad actū ꝑ voluntariā affectionē:ſed ꝑ rōnabilē rōnē. Sed ſi ꝑ talē potētiā reduceret ad actum vt ꝙ totū purgatoriū ſpoliaret/nō eſſet ibi legi tima ratio:ſed potiꝰ volūtaria affectio:ergo ta li legitima poteſtate papa nō poteſt nec debet purgatoriū ſpoliare. Sed tertio mō ſcꝫ quātū ad diuinā acceptationē.hoc eſt ſi papa illud fa ceret volēdo totū purgatoriū expoliare ꝑ idul gentiā an deꝰ haberet acceptū: dico ꝙ ignotuꝫ eſt michi:⁊ puto ꝙ ignotū ſit cuilibet creature et ipſi pape. Nec credo ꝙ papa poſſit ſcire totū qd̄ facere pōt per potentiā ſuā et precipue qd̄ poteſt facere per cōicationē theſauri eccleſie. Huius ratio eſt.qꝛ illa potētia eſt homini igno ta q̄ eſt in virtute volūtatis ⁊ eq̄tatis ſibi igno te: ſed papa agit in virtute ⁊ equitate dei q̄ eſt ſibi ignota: ergo ſil'r poſſe pape eſt ſibi ignotū. bea. Tho.in.iiij. dicit ſimpl'r papā non poſſe ꝑ indulgētiā purgatoriū expoliare:qꝛ ad indul- gētiā dandā requiriẜ cauſa rōnabilis ⁊ diſcre- ta ad hoc vt valeat:illa aūt videtur irrationa- bilis et indiſcreta cū nec ipſe xp̄s deſcēdēs ad inferos purgatorium expoliauit ſm Tho.iij. parte.qd̄ etiā tenet ipſe Aug.de ancho. Pue- ris aūt q̄ ſunt in limbo nō pōt papa cōmunica re indulgētias:vt ſint participes eaꝝ ſꝫ Aug. de ancho. Et rō eſt.qꝛ nō habuerunt perſonalē

indulgentiam in mūdo:cū non habuerūt vſum
liberi arbitrij:nec ſacramentalē: quia ſine ba=
ptiſmo mortui ſunt: ſed ſine gratia non poteſt
qs eſſe particeps indulgentie.ergo ⁊c̄. Et mul
to minus hi qui ſunt in inferno.

Papa pōt a pena et culpa abſoluere.

¶ Utrū papa p cōicationē §.VII.

indulgentie poſſit cōtritos ⁊ cōfeſſos ſic a tota
pena ⁊ culpa abſoluere ꝙ nō trāſeant per ignē
purgatorij:puta dādo indulgētiā plenariā.rn̄=
det Augu.de anch. vbi.ſ. ꝙ ad hoc ꝙ cōicatio
indulgētie habeat cōpletū ⁊ vniuerſalē effectū
quantū ad totā remiſſionē pctōꝝ in cōtritos et
cōfeſſos: ita vt decedētes ſtatim euolent ⁊ non
tranſeāt p ignē purgatorij. Aliqua reqrunt ex
parte indulgentiā cōferentis. Aliqua ex parte
indulgētiā recipientis. Aliqua ex parte retar=
datiōis pene eoꝝ qbus talē indulgētiā cōferen
tis cōſecuti retardant. Ex parte qdē cōferētis
indulgentiā tria reqrunt. Primū eius volūta=
tis applicātis determinata intētio. Cū eñ pa=
pa ſit vniuerſalis diſpēſator theſauri eccl̄ie nō
poteſt p̄dictū theſaurū erogare aperiendo per
claues eccl̄ie ꝯferendo indulgētiā niſi applicet
intētionē ſuā ad partē vel totā remiſſionē pec=
catoꝝ eis qbus confert indulgentiā. Scōm eſt
clauis potētie recta ⁊ determinata iuriſditio:
ſi enim excederet terminos iuriſditiōis ſue fa=
ciendo indulgētiā qbus nō poteſt: vel de qbus
nō pōt nō cōplete valerēt vel nichil. Tertiū eſt
clauis ſcientie rectus vſus ⁊ debita diſcretio.
vt ſcʒ indulgentiā faciat nō ꝓ libito volūtatis
⁊ ꝓpria affectione:ſed ſm cauſam iuſtā vtilē ⁊
rationabilē: ſi aliqđ hoꝝ triū defuerit indulgē
tia non ꝯſequet effectū ſuū ſaltē totū ⁊ cōplete.
Ex parte etiā recipiētis indulgentiā tria requi
runt ad cōſecutionē eiꝰ. Primū ꝙ habeat fidē
in intellectu.i.ꝙ eccleſia poſſit illā indulgentiā
cōferre credat:qꝛ ſi illud nō crederet nil recipe
ret. Scōm ꝙ habeat charitatē in affectu.ſ.ꝙ ſit
vere ꝯtritus ⁊ cōfeſſus: nā p cōtritionē recōci=
liatur deo:per cōfeſſionē eccl̄ie:⁊ tūc numero ⁊
merito eſt de numero militū eccleſie qbus the
ſauri eccl̄ie aperiri debet ꝓ ſatiſfactione pene.
Tertiū ꝙ habeat complexionē cauſe ꝓ qua ſit
indulgētia in effectu vt cōpleuerit voto.i. ꝓpo
ſito et effectu illud/puta vt vadat vltra mare
cruce ſignatus: vel ad ſepulchrū xp̄i ⁊ hmōi: ſi
aliqđ hoꝝ defuerit:puto ꝙ eius effectū totū nō
cōſequetur. Ex parte tertiū ſciendū ꝙ quattuoꝛ
ſunt q̄ faciūt retardare cōſequētes talē indul=
gentiā ne ſtatim euolent. Primū eſt forme in=
dulgentie taxatio. vt ſi dicat indulgentiaʒ ſibi
plenā oīm peccatoꝝ ſuoꝝ de penitentia ſibi in=
iuncta indulgemus: tūc ſi moreret non ſtatim
euolaret: qꝛ maioꝛ ſibi penitētia fuerat iniun=
genda q̄ ſibi fuerit iniuncta:⁊ vigore indulgen
tie nō ſibi remittit niſi pena ſibi iniūcta a ꝯfeſ=
ſore. Pro illa ergo parte pene q̄ ſibi plus de=
beat iniūgi in foro penitētie luet ī purgatorio.
Scōm eſt alicuius peccati omiſſio p obliuionē
vel ignorātiā:ſcʒ ꝙ nō fuit de eo cōfeſſus:⁊ hoc
p̄cipue videt habere locū qñ dr̄ in forma indul
gentie: ꝙ habeat remiſſionē oīm peccatoꝝ de
qbus eſt corde cōtritus ⁊ ore ꝯfeſſus:qꝛ nō va=
let quo ad pctā non cōfeſſa. Tertiū eſt alicuius
mortalis poſt ꝯſecutionē indulgētie ꝑpetratio:
de illo eñ licet poſtea ꝯfiteatur ⁊ ſatiſfaciat:tñ
nō habet indulgentiam quo ad illud ſequens.
Quartuʒ eſt culpe venialis inexpurgatio.i. qꝛ
decedit cū aliqua culpa vniuerſali de qua non
eſt ꝯtritus ſed fixus in affectu eius:ſtant enim
venialia cū gratia ⁊ cū eis poteſt qs decedere ⁊
in purgatoriū ire. Non eñ poteſt remitti pena
remanēte culpa: vnde indulgētia quo ad talia
venialia qbus eſt in affectu fixus nō valet: ſed
ſi iſta cōcurrāt: puta ꝙ papa a tota culpa ⁊ pe=
na abſoluere poſſit:ita ꝙ talis euolabit. Huius
ratio eſt:qꝛ xp̄s poteſt tollere totā penā:ergo ⁊
papa vicarius eius:cui cōmiſſa eſt diſpenſatio
theſauri eccl̄ie. ſup.ij.Coꝛ.ij. Si qđ vobis con
donaui ꝓpter vos in ꝑſona xp̄i.dicit glo.id eſt
tanq̄ ſi xp̄s donaſſet. impropꝛie tñ dr̄ p indul=
gentiā culpā remittere: qꝛ ſolus xp̄s remittit
culpā pūcipaliter.de cōſe.diſt.iiij.c.nemo.ſa=
cerdos p ſacramenta inſtrumentaliter.

¶ De poteſtate pape erga §.VII.

eos qui ſunt in terra:ſcʒ paganos qui ſignātur
per pecora cāpi. Iudeos ⁊ hereticos q̄ ſignant
per boues:⁊ chriſtianos qui ſignant per oues.
Oēs hos ſubiecit deꝰ pape ſub pedibꝰ eius.i.
ſub iuriſditione eius vt declarabitur ſm illud
pſal. Oia ſubiecisti ſub pedibꝰ eius:oues ⁊ bo
ues. De poteſtate quā habet papa ſup hereti=
cos/ſciſmaticos/ iudeos et paganos et terras
eorū habes multa pulchꝛa notata per Ioh.an.
in nouel.ſuper.c.ꝙ ſup his.de voto.poſt Inno.
que habent.ſ.ti.iij.de dñis tēpoꝛalibꝰ. Qꝛ pa
gani ſubſint pape. ꝓbat Aug.de ancho.vbi.ſ.
ſic. Papa pꝛeeſt mūdo vice xp̄i: xp̄s aūt habet
plenā iuriſditionē ſup oēm creaturā:cū in noīe
eius oē genu flectat/celeſtiū / terreſtriū ⁊ in=
fernoꝝ. ad Phil.ij.c. Chꝛiſtus eñ p paſſionē
ſuā meruit iudiciariā poteſtatē ſup oēm crea=
turā. vnde ipſe reſurgēs ait Matth.vlti. Data
eſt michi oīs poteſtas in celo et in terra. Cum
autē vicarius chꝛiſti ſit papa: nullus poteſt ſe
ſubtrahere ab obedientia eiꝰ de iure:ſicut nul=
lus de iure poteſt ſe ſubtrahere ab obedientia
dei. Et ſicut recepit chꝛiſtus a patre ducatū et
ſceptrū eccleſie gentiū ex iſrael egrediens ſup

Pagani ſubſunt pape.

dem pĩcipatũ ⁊ poteſtatẽ ⁊ ſup oĩe quodcũqȝ
eſt: vt ei genua cũcta curuentur: ſic ipſe petro ⁊
ſucceſſoribus eius pleniſſimã poteſtatẽ cõmi-
ſit. vt dicit Cyrillus patriarcha alexandrinus
in lib. theſauroꝝ. Et q̄uis pagani per excõica-
tionez vel abſolutionẽ in cõfeſſione ſolui vel li-
gari non poſſunt: tamen poteſtate clauiũ ligati
ſunt per eccleſiã iudicati dãnati: ⁊ ſic ſi vellent
euigilare ⁊ ad fidẽ reuerti poteſtate clauiũ ab-
ſolui poſſent. Similiter q̄uis de eccĺia dici nõ
poſſint merito fidei ⁊ bone ↄ̄pationis: tamẽ de
eccĺia dici poſſunt iudiciaria poteſtate ⁊ occa-
ſionali vtilitate: nõ autem poteſt auferre papa
dñia ⁊ iuriſditiones a paganis q̄ iuſte detinẽt.
Ratio hui⁹ eſt ſm Aug. de ancho. qꝛ ſm philo
ſophũ. j. Politi. dñium vnius ſup alterũ inter
bñficia naturalia computat̃. Sũt eñi quidã na
turaliter dñi alioꝝ: qui ſcȝ intellectu vigent et
mente aliis ꝓuidere poſſunt. Alij v̄o ſunt na-
turaliter ſerui qui virib⁹ naturalib⁹ pollent et
intellectu deficiũt: beneficiũ aũt iuris ⁊ ꝑmaxi
me naturalis nemini eſt auferendum. extra de
reg. iu. lib. vj. Beneficia eñi naturalia nedũ in-
fidelib⁹: ſed nec etiã demonib⁹ ſubtracta ſunt.
Ordo igit̃ pĩcipandi cũ ſit nature bñficiũ oĩu
humane creature cõceſſum / nec ꝑ papã nec per
alios reges chriſtianorũ ab infidelib⁹ ſubtra-
hendũ eſt: cuius dei iudiciũ eccleſia imitatur:
qui bñficia nature cõiter et bonis ⁊ malis lar-
gitur. Nec eſt ↄtra ꝙ eccĺia ꝑſequit̃ ſaracenos
et hmõi: qꝛ hoc facit eccleſia vel chriſtiani in-
quantũ illi impugnãt iura eccleſiaſtica ⁊ occu-
pãt terras chriſtianis debitas. vt terrã ſanctã
et multa alia q̄ ꝑtinent ad chriſtianos: ⁊ qꝛ mo
leſtãt ipos chriſtianos ꝑ mare ⁊ ꝑ terrã capien
tes ⁊ ſeruituti adijciẽtes cũ poſſunt: ⁊ talia do-
minia ⁊ iuriſditiones vſurpatas licitũ eſt chri-
ſtianis ab eis recuperare: ⁊ quouſqȝ reſtituant
vel componãt accipere quecũqȝ ſua cũ bellũ ſit
iuſtũ ex parte chriſtianorũ. ar. diſt. j. ius gẽtiũ.
Itẽ ſm Aug. de ancho. vbi. s̄. papa põt punire
paganos ⁊ barbaras nationes cũ agũt ↄtra le
gẽ naturalẽ in manifeſtis: qꝛ vnuſquiſqȝ poteſt
puniri ꝓ trãſgreſſione legis quã recipit ⁊ ꝓfi-
tetur. Sed lex naturalis eſt ita cordi inſerta ꝙ
deponi nõ poteſt. vt ſi furarent̃ vel cõmitterent
vitiũ ſodomie ⁊ hmõi: ſed ꝓ eo ꝙ faciũt ↄtra le
gẽ diuinã. ſ. veteris vel noui teſtamẽti: aut ↄtra
legẽ poſitiuã cũ neutrã recipiãt puniri nõ poſ-
ſunt. Si tñ pagani ſunt ſubiecti aliquib⁹ regi-
bus ⁊ pĩcipib⁹ chriſtianis: dignũ eſt vt viuere
debeãt legib⁹ q̄bus viuũt alij ſubditi illoꝝ prin
cipũ. Ne videant̃ melioris cõditionis propter
ſuã infidelitatẽ q̄ chriſtiani: ⁊ cogi ad hoc ⁊ pu
niri poſſunt: puta ꝙ cũ ſtatutũ gñale eſt in aliq̃
ciuitate vbi tales habitãt ꝙ q̄ portat arma in-
cidat de hoc cõuict⁹ in penã. x. florẽ. poterit de
trãſgreſſione hmõi puniri paganus ſicut xp̄ia-
nus in tali ciuitate. ar. diſt. viij. que ↄ̄ morẽ. ſer-
natis tñ eis ritib⁹ ⁊ obſeruãtijs ſue ſuꝑſtitiõis
ſm morẽ ſuũ: ſicut eñ nõ poſſunt cogi ad fidẽ:
ita nõ ſunt cõpellendi ad faciendũ cerimonias
et ritus ⁊ cultus chriſtianoꝝ: nec tamẽ aliq̄d fa
cere poſſunt in ſua ſuꝑſtitione ꝓ̄dic qð vergat
in cõfuſionẽ ⁊ irreuerentiã fidei chriſtiane: al's
poſſent puniri. ex̃ de iude. ⁊ ſara. in clemẽ. et in
mſimonijs ſuis dimittunt̃ i ritib⁹ ſuis. Nec eſt
cõtra qð ſcribit̃. xj. q. j. ſi q̄s. et diſt. lxiij. adria-
nus. et. xxiij. q. viij. cõuenior. in q̄bus. c. videtur
ꝙ impator poſſit nationib⁹ imperare. qꝛ illud
intelligit̃ de nationib⁹ ſibi ſubiectis. Et q̄uis
pagani puniri nõ poſſint pena ſp̄ũali excõica-
tionis ⁊ hmõi: poſſunt tñ puniri ab eccĺia pena
pecuniaria: ⁊ a pĩcipib⁹ etiã pena corporali.

¶ De poteſtate pape in iu- §. IX.

deos deſignatos ꝑ boues: quia iugo legis mo-
ſaice adhuc tenẽt colla ſubiecta: ⁊ boues iſtos
etiã de⁹ ſubiecit ſub pedib⁹ pape. Nã et ꝓhi- Prohibita in
buit nulla officia publica iniungi iudeis. diſt. deis a
liiij. nulla. et ſtatuit penã in ↄtrafaciẽtes. ex̃ de papa.
iudeis. Itẽ ꝓhibuit eos emere mancipia chri
ſtiana. diſt. liiij. mãcipia. ꝙ ſi ſecus fecerint quã
penã incurrãt ibi vide in tex. ⁊ in glo. Itẽ ꝓhi-
bet xp̄ianis vt iudeoꝝ cõuiuia vitent: nec eos
ad ſua ↄuiuia recipiãt. vt. xxviij. q. j. oẽs. Scđo
ne cũ eis cohabitẽt: aut in eodẽ balneo ſe lauẽt
Tertio ne in ſuis infirmitatib⁹ xp̄iani iudeos
vocẽt vel eoꝝ medicinas ſuſcipiãt: nec eoꝝ azy
ma comedãt. xxviij. q. j. nullus. Quarto nec in
teſtamento eis aliq̄d relinquant. Quinto vt in
dieb⁹ lamẽtationũ ⁊ dñice paſſiõis feneſtras ⁊
oſtia apta nõ teneant: vel ipſi in publico appa-
reant. Sexto vt vtriuſqȝ ſexus in oĩ xp̄ianoꝝ
prouincia oĩ tp̄e habit⁹ in qualitate publice ab
alijs diſtinguant̃. extra de iude. c. in nõnullis.
Septimo vt teſtimoniũ ipſoꝝ ↄtra aliquẽ chri-
ſtianũ nõ recipiat̃ in die ſabbati. Octauo ne nu
trices vel ſeruientes xp̄ianas habeãt. eo. ti. etſi
iudeos. cõtrariũ faciẽtes puniri poſſunt nõ q̄dẽ
pena excõicationis cũ extra eccleſiã ſint: ſed pe
na tp̄ali vt pecuniaria: vel corporali vt flagella
tionib⁹ deputentur. xxviij. q. j. ſepe. Indirecte
aũt punire põt eccĺia iudeos pena ſp̄ũali excõi
cando. ſ. xp̄ianos pĩcipes q̄bus ipſi iudei ſub-
dunt̃ ſi negligũt eos punire pena tp̄ali: qñ ipſi
in xp̄ianos forefaciũt. Ad fidẽ v̄o ſuſcipiendã
nõ debet papa vel alius iudeos cõpellere cũ fi-
dẽ infundere ſit ſolius dei. et hoc dr̃ diſt. xlv. de
iudeis. De iudeis ꝓ̄cipit ſctã ſynodus nemini
deinceps ad credendũ vim inferre: dicit tamẽ
Aug. de ancĥ. ꝙ ſi ſperet̃ aliquorũ cõuerſio per

terrores et flagella cōpelli poſſent nō quidē ad
fidē ſuſcipiendā: ſed ad obicē nō ꝓbendū ꝑ ob-
ſtinatā volūtatē: nā in cōuerſione infideliū eccl'ia
dꝫ iudiciū dei imitari. de quo dicit Aug. xxiij.
q.vj.ſciſmatici. Sciſmatici dicūt: cui xp̄s vnꝗ̄
vim itulit quē coegit. Ecce habēt apl'm paulū:
agnoſcant in eū prius cogentē xp̄m: poſtea do-
centē: prius ferientē: poſtea ꝯſolantē. Mirū eſt
aūt quomodo ille ꝗ pena corporis ad euāgeliū
coactus intrauit plus oībus illis laborauit. Et
ꝗuis Aug. loquaꝛ de ſciſmaticis. tñ exēplū in-
ductū eſt optime ad ꝓpoſitū de iudeis cū pau-
lus iudeus eſſet. Quantū vo ad iudeos qui iā
coacti ſunt ad fidem. i. ſuſcipere baptiſmum: ſi
coacti ſunt coactione abſoluta: cū ſacr'm nō ꝑce-
perint nō ſunt cogēdi ad tenēdū xp̄ianiſmū. Si
vo ſunt coacti coactiōe ꝯditionali cogēdi ſunt
ad tenendū qđ ꝓmiſerūt: q2 coacta volūtas cō-
ditionalis eſt volūtas. et hec diſtinctio etiā ha-
beꝛ diſt.xlv. de iudeis. in glo. ¶ Item nota ſm
Aug. de anch. vbi. ſ. ꝙ iudei qui ſubdunꝛ dn̄io
xp̄iane fidei debēt ꝑ papā ⁊ alios pn̄cipes chri-
ſtianos ꝗbus ipſi ſubdunꝛ cogi ad laborandū
manib⁹ ſuis: alſ videnꝛ eſſe participes pctōꝝ
et turpis lucri ſectatores: vel ꝙ ipſi fraudātur
eoꝝ redditib⁹ debitis eis ex collectis vel ꝯdē-
nationib⁹ ipſoꝝ. Ratio iſti⁹ eſt: q2 ſi nō cogunꝛ
manib⁹ laborare vnde honeſte lucrenꝛ: ſolū lu-
crū vſurarū ad ipſos iudeos ꝑueniet: ꝓpter qđ
ſi ꝯtingat ipſos forefacere: cū eoꝝ culpa nō de-
beat trāſire impunita: neceſſariū erit in malefi-
ciis ꝗ nō merenꝛ mortē vel mutilationē mēbri
vt pena pecuniaria mulctenꝛ que ꝗdē pecunia
noīe pene ab eis ablata tāꝗ̄ vſuraria ꝑ iudices
et pn̄cipes xp̄ianos retineri nō pōt: ſed reddē-
da eſt illis ꝑſonis a quibus extorte ſunt vſure:
vel ſm ꝯſiliū dioceſani in pios vſus dꝫ erogari.
Et hoc ꝗdē intelligendū eſt de collectis eis ipo
ſitis: ꝗ ſi ad man⁹ iudicū vel principū venerint
ab eis retineri nō poſſunt. ne ergo ipſi pn̄cipes
ſic dānificenꝛ non ſint negligētes eos cōpellere
manib⁹ laborare ad victū lucrandū variis arti-
ficiis: vt nō ocioſe viuētes de ſolis vſuris ditenꝛ:
nec eſt ꝯtra ex̄ de iude. c. ſicut. Ubi dꝛ ꝙ nullus
exigat a iudeis coacta ſeruitia: niſi ꝗ ipſi tp̄e
preterito facere ꝯſueuerūt. Intelligiꝛ eñ illud
de ſeruitiis coactis vltra debitū ꝗ eſſent in cō-
modū dn̄oꝝ ⁊ detrimētū irrationabile iudeoꝝ:
ſed talis coactio non eſt hmōi. Qꝫ paruuli iu-
deoꝝ nō ſint baptizādi ꝯtra volūtatē parentū ⁊
de multis aliis iudaiſmū ꝯcernentibus: habeꝛ
in. ij. parte tit. ſi. ¶ Utrū aūt poſſint recipi ele-
moſine a iudeis. diſtinguendū eſt ſm Aug. de
ancho. q2 aut habent bona nō obnoxia reſtitu-
tioni / puta q2 de ſuis honeſtis laborib⁹ acqui-
ſita: ⁊ de illis poſſunt recipi elemoſine: aut ſunt
obnoxia reſtitutioni. vt q2 per vſurā extorta: et
tūc poſſunt recipi elemoſyne hac intentione: vt
reſtituatur illis ꝑſonis pecunia a ꝗbus extorta
eſt: vel etiā q2 ꝓbabiliter preſumiꝛ ꝙ chriſtia-
ni quoꝝ bona habēt iudei ꝑ vſurariā prauitatē
potius paupes chriſtianos deceat habere bo-
na illa vel rectores ciuitatum ꝗ̄ ꝙ remaneant
apud iudeos a quibus nullā reſtitutionē ſpe-
rent: ſed iſtud ſecundū videtur habere locū in
paruis rebus vt elemoſynis quotidianis: ſed
in notabili quantitate non eſſet tutū.

¶ De poteſtate pape in here- §.X.

ticos et ſciſmaticos ſignatos etiā ꝑ boues in-
quantū cornu ſupbie reſiſtūt veritati. Hos etiā
boues deus ſubiecit pedib⁹ eius: ad puniendū
quadrupliciter. ſ. excōicatione / depoſitiōe / rerū
tp̄aliū ablatione: ⁊ militari ꝑſecutione: ſed ho-
rū declarationē habes. ſ. in. ij. parte. tit. ſi. c. de
hereſi. Et ꝗuis vel cōfeſſis de hereſi ſi abiurēt
hereſim ⁊ reuertanꝛ vere ad fidē ꝓ prima vice
eis parcaꝛ: tamē relapſis nō parciꝛ ſꝫ ſine vlla
penitus audientia relinquanꝛ iudicio ſeculari
ad mortē dānandi. c. ex̄ de here. ¶ Sed vtrū ba-
ptizātes imagines ⁊ violatores ſacramentoꝝ:
puta vtentes eis in maleficiis ſint ꝑ papā he-
retici iudicandi. Rñ. Aug. de ancho. vbi. ſ. ꝙ ſi
tales credunt illa ꝗ faciūt baptiſmū et alia ſa-
cramenta ad maleficia ⁊ facinoroſos actus or-
dinari: ⁊ ꝑ ipſa ſacramēta talib⁹ maleficiis ⁊ fa-
cinoroſis actib⁹ patrociniū preſtari: planū eſt
ꝙ etiā de deo male credūt: quia deus ad tales
actus ſacramenta nō ordinauit. Neſcit eñ di-
uina iuſticia patrociniū preſtare criminib⁹. ait
Chryſ. Falſa ſimiliter credūt de doctrina que
ꝑtinet ad edificationē fidei: quia ſm doctrinā
fidei nos ꝯfitemur vnū baptiſma in remiſſionē
peccatoꝝ: nō in perpetrationē ſcelerū ⁊ malefi-
cioꝝ. vnde tales non ſolū indirecte: ſed etiā di-
recte infideles: ⁊ errantes in fide reputari de-
bent ſi ſic credūt vt operanꝛ. Sed tunc ꝓ here-
ticis iudicandi eſſent quādo peſtifera talia do-
gmata emendare nollent ⁊ defendere ꝑtinaci-
ter eſſent parati. xxiiij. q. j. heretici. Itē queriꝛ Dubi⁹
vtrum dubius in fide ſit cenſendus hereticus. in fide.
videꝛ ꝙ ſic. quia extra de hereticis diciꝛ. Du-
bius in fide eſt infidelis. In cōtrariū eſt: quia
Thomas fuit dubius in fide: ⁊ tamē non diciꝛ
hereticus. Rñdet Aug. de ancho. ꝙ dubiū eſſe
in fide contingit quinqꝫ modis. Primo modo
ſubreptitia tentatione: et hoc nō facit hominē
hereticū: nō eñ eſt in poteſtate hominis quid
ſuperueniet ei ad cogitandum. Unde ſi ſubi-
to ſurreptitie vel diabolica illuſione quis inci-
piat dubitare de aliquo articulo: vel de his ꝗ
ſunt fidei: ſi ſtatim captiuat intellectum ſuum

in obſequium xp̄i: vt hoc deliberat credere qḋ
credit eccl̄ia : non cedit ſibi talis dubitatio ad
defectū ſed ad ꝑfectū. Unde apl̄i ꝑpter hm̄oi
tentatiōis impulſum petebāt. Dn̄e adauge no
bis fidem: ſemꝑ em̄ debemus rogare deum vt
adiuuet incredulitatē noſtrā. Secundo modo
veritatis elucidatiōe dubitaꝛ:et hoc non facit
hoiem hereticū/ſed eſt xp̄iane ꝑfectionis. Po
nunt em̄ doctores xp̄iane fidei illa q̃ ſunt ma-
gis determinata in fide ſub dubitatione que-
ſtionū ratiōes ꝓ ⁊ cōtra ad illa adducendo:nō
ꝙ de ipſa cōcluſione dubiteꝛ/ſed vt veritas di-
cte cōcluſionis magis elucideꝛ: ſm̄ quē modū
dicit ph̄s ꝙ dubitare de ſingulis nō erit inuti-
le. Per tales em̄ dubitationes ꝓ ⁊ cōtra indu
cēdo ad illa que ſunt fidei:veritas piis hoībus
opitulaꝛ:⁊ cōtra impios defendiꝛ:vt dicit Au-
gu. Tertio modo dicit̄ dubius adheſiōe imper
fecta: et hoc etiā non facit hoiem hereticū/ſed
peccatorē ⁊ malū xp̄ianū. Omnes em̄ peccan-
tes ſm̄ Chryſo. imperfecte credūt eo ꝙ non vi-
uūt ſm̄ ea que credūt. Nam ſi perfecte adhere
rēt his que credūt ſic viuerēt quaſi poſt modi
cū tranſituri de mūdo:non quaſi in eternū mā-
ſuri. Quarto modo dicit̄ dubius in fide volū-
taria heſitatiōe:⁊ hoc facit hoiem incredulum
⁊ errantē:non tn̄ hereticū:eo em̄ ip̄o ꝙ aliquis
eligit volūtarie credere qḋ vult ⁊ diſcedere nō
vult : nec eſt paratus in om̄ibus ſequi doctri-
nam eccleſie:ac ꝑ conſequēs errās et infidelis
reputandus eſt vt fuit Thomas apl's : non tn̄
eſt hereticus niſi ꝑtinax ſit in his que male fa
cit. Quinto modo dicit̄ dubius in fide pertina
cia defenſiōis: ⁊ hoc facit hereticū:qꝛ non ſolū
non credit ea que ſunt fidei/⁊ que incōcuſſe te-
net eccleſia:ſed pertinax eſt in ſuo errore:et il-
lud defendit poſt ſuſceptum chriſtianiſmū : nā
iudeus vel paganus male ſentiens de fide nō
dicitur hereticus:etſi infidelis ſit.

De ſciſmaticis per boues §.XI.

ratiōe ſuꝑbie deſignatos: papa ſubiicit pedib⁹
ſuis poteſtatē exercēs in eos. Nā cū ſit duplex
poteſtas in eccleſia.ſ.ordinis et iuriſditionis.
Poteſtate iuriſditionis priuat papa ſciſmati-
cos auferens ab eis omnē iuriſditionē in ſub-
ditos. Poteſtate vero ordinis ſeu cōſecratio-
nis priuat eos q̄tū ad executionē:hoc eſt ꝙ nō
debeāt vti actibus ordinū ſuorū:tn̄ qꝛ talis po
teſtas ab hoīe auferri nō pōt:qꝛ character qui
imprimiꝛ in ordinatiōe que eſt ipſa talis pote
ſtas eſt indelebilis. Unde quātūcūq; ſacerdos
vel ep̄s cōſecret hoſtiam vel conferat ordines/
vere cōficit et veros ordines cōfert: ſeruata tn̄
forma eccleſie: ſed ad ſui ꝑiclē ⁊ recipientiū a
talibus ſacra ſilicitēr facit. vt.j.q.j.c.qḋ qui-
dam.et in m̄ltis aliis capitulis. Dicunt̄ aūt Sciſ-
ſciſmatici oēs reſiſtētes pape: nō quocūq; mo- matici
do/ſed per ſpontaneā intentionē ac manifeſtā q̃ dicūt
rebellionē ⁊ ei⁹ iudicialis ſentētie recuſationē
nō recognoſcēdo ipſum vt caput eccleſie. Sed
ſi per alicuius cōmodi tꝑalis conſecutionē vel
periculi euitationē reſiſtat p̄ceptis pape ⁊ non
obediat:talis etſi grauiter peccet/non tn̄ diciꝛ
ſciſmaticus : ſciſma em̄ importat diuiſionē ab
vnitate fidei ⁊ charitatis eccleſie. Eſt autē du-
plex vnitas in eccleſia: vna eſt membroꝝ ad ca
put/alia mēbrorū adinuicē:de qua duplici vni-
tate corporis xp̄i myſtici ait apl's Eph.iiij. ſcꝫ
veritatē facientes in charitate creſcamus in il
lo ꝑ omnia qui eſt caput xp̄s: ⁊ hoc q̄tū ad pri-
mā vnitatē. ⁊ ſequiꝛ.ex quo totum corp⁹ com-
pactū ⁊ cōnexū per omnē iūcturā ſubminiſtra-
tiōis ſm̄ operationē q̄tum ad vnitatē ſecūdā.
Illi ergo q̄tum ex animo:⁊ ſm̄ intētionē ſe ab
iſta duplici vnitate diuidūt:ſciſmatici appellā
tur. Un̄ qui ſummo pōtifici tanq̄ capiti eccle-
ſie ſubeſſe renuūt: ⁊ q̃ mēbris ſubiectis ipſi ec-
cleſie cōmunicare recuſant / ſciſmatici cēſendi
ſunt: de qua duplici diuiſiōe loquiꝛ apl's Col.
ij.qn̄ dicit. Nemo vos ſeducat in humilitate ⁊
religione ambulās. fruſtra inflatus ſenſu car-
nis ſue:⁊ non tenens caput ſcꝫ q̄tum ad primā
diuiſionē:ex quo totū corpus per nexus ⁊ con-
iunctiōes ſubminiſtraꝛ: ⁊ conſtructū creſcit in
augmētū dei. Huius corporis diuiſio facit ſe-
cundā diuiſionem. Hec Augu. de ancho. Mul
ta de ſciſmate habes.ſ.in.ij.parte titu.iij.c.de
ſciſmate:que ibi potes videre.

Utrū omnes tyrāni reſi- §.XII.

ſtentes pape ſint ſciſmatici? Reſpōdet Augu.
de anch.ſ.dicens:ꝙ tria poſſunt diſtingui ge-
nera ſciſmaticoꝝ ſm̄ Aug. de queſtiōibus euā
ge. Nā aliqui ſunt ſciſmatici intentiōe nō ope- Triplices ſciſ
ratiōe. Quicūq; em̄ ita inuidēt bonis vt que- matici.
rant occaſionē excludēdi eos : vel crimina ſua
ſic defendere parati ſunt ſi obiecta fuerint vel
ꝓbata/ vt etiam cōuenticulorū ſegregationes
vel eccleſie ꝑturbationes facere cogitent: iam
ſciſmatici ſunt ab vnitate eccl̄ie corde diſciſſi:
etiā ſi nō inuentis occaſiōibus aut occultatis
factis ſuis : ſacramēto eccleſie corporali cōuer
ſatione ſocienꝛ:et hos tyrānos ſupportat eccle
ſia :qꝛ tandiu ſuſtinet peccatū aut errorē alicu
ius donec aut accuſationē inueniat/aut prauā
opinionē defendat. Secūdo ſunt alii ſciſmatici
operatiōe/ſed nō intentiōe:qꝛ ꝑ ſe nō intendūt
ſe ab vnitate eccleſie diuidere : ꝓpter tn̄ aliqḋ
cōmodū tēporale cōſequendū/ vel periculū eui
tandū cōuenticuloꝝ ſegregationes faciūt: ac ꝑ
hoc ſciſma incurrūt:⁊ ſciſmatici cenſeri debēt

quia voluntas coacta vel mixta volūtas eſt ſm
Aug.et pħm:ſicut effect⁹ ſequēs ex cauſa p ac-
cidēs eſt effect⁹. exēplū i his q̄ mouēt bellū in-
iuſtū ꝯ eccleſiā qñ nō ſatiſfacit eorū cupiditati.
Hos tyrānos ſciſmaticos eccl̄ia reuocat quātū
honeſte poteſt. Imitat̄ eñi iudiciū dei q̄ reſpi-
cit intētionē magis q̄ opationē. dicit eñi Aug.
ad Bonifa. Charitas q̄ colligit et viuificat oīa
mēbra eccl̄ie:ſi nos videat de alteri⁹ ruina gau
dere:ſtatim nos p̄cidit a corpore:qđ intelligē-
dū eſt qñ gaudet attendēs tm̄ ad ruinā ꝓximi
et nō ad bonū cōe inde ſequēs. Si igit̄ miniſtri
eccl̄ie nō dolent de ruina ſubditoꝝ: iā ipſi p̄ciſi
ſunt a corpore eccl̄ie:q: ſi in corpe eccl̄ie eſſent
ſine dubio dolerēt et eos reuocare ꝓuocarent.
Tertio modo dicunt̄ aliq̄ ſciſmatici intētiōe et
opatione ⁊ hos domat ⁊ corrigit eccl̄ia:et eos
inſequit̄: donec aut penitēdo redeāt aut in ne-
quiciā male liberi defluāt. Uñ diuie ⁊ humane
leges ſtatuerūt vt ab eccl̄ie vnitate diuiſi ⁊ ei⁹
pacē nequiſſime pturbātes a ſcl̄arib⁹ poteſta-
tibus cōprimant̄. vt.xxiij.q.v. nō vos. et.c.ſeq.
Nec obſtat qđ Greg. dicit.xxiij.q.viij. ſi in mor
te. Si in morte lōgobardoꝝ me miſcere voluiſ
ſem:hodie lōgobardoꝝ gens nec regē nec ducē
hſet:ſed q: deū meū timeo: in mortē cuiuſlibet
hoīs me miſcere formido. dicit enim Augu. de
anch. q papa ⁊ alij p̄lati eccl̄ie verū eſt q nō de-
bent ſe miſcere in mortē hoīs p īmediatā exe-
cutionē vt ꝓpria manu pugnent. Unde Amb.
Aduerſus milites ⁊ gothos lachryme mee ar-
ma mea ſunt/aliter michi pugnare nō lz.xxiij.
q.viij.ꝯuenior.ſed mediante poteſtate ſeculari
poſſunt ⁊ debēt papa ⁊ alij p̄lati eccleſie de ty-
rānis et turbantib⁹ pacē eccleſie iuſticiā exer-
cere ⁊ adiutoriū ꝓcurare. vt ptz.xxiij.q.iij.per
totū.et.q.vj.c.vides.et diſt.lxiij.adrianus.

De poteſtate pape erga §.XIII.

xp̄ianos:⁊ p̄cipue impatores.hi deſignant̄ per
oues de q̄bus ſaluator ait Iohā.x. Oues mee
vocē meā audiūt. Et ſubiecit ſub pedibus eius
oues p̄cipue.ſm illud. Oia ſubieciſti ſub pedi-
bus eius oues ⁊c̄. Uñ qñ petro papatum dedit
dixit. Paſce oues meas. Ubi p̄mo videndū eſt
papa pōt eli-gere im-patorē. de ptāte ei⁹ quo ad impatorē ⁊ iperiū. Et p̄mo
q papa poſſit eligere impatorē Aug. de anch.
vbi.ſ. ꝓbat ſic. Impator eſt miſter pape:eoip̄o
q eſt miniſter dei cui⁹ vices gerit. Uñ apl̄s ad
Ro.xiij. dicit q nō ſine cauſa gladiū portat : q:
dei miniſter eſt i irā ei q̄ male facit. Deputauit
eñi de⁹ impatorē tanq̄ miniſtrū ſūmi ſacerdo-
tis. Uñ ⁊ marcell⁹ pa. maxentio dixit. diſ.xcvj.
boni. Boni principis ac religioſi eſt eccl̄ias cō
tritas atq̧ conſciſſas reſtaurare nouaſq̧ edifi-
care : et dei ſacerdotes honorare atq̧ tueri. et
ideo papa diſ.ea.ſi impator. Si impator catho
licus eſt (qđ ſalua pace ipſi⁹ dicimus) filius eſt
non p̄ſul eccl̄ie: qđ ad religionē cōpetit diſcere
et ꝯuenit nō docere: ſeculi poteſtates ſi fideles
ſunt eccl̄ie ſue ſacerdotib⁹ voluit eē ſubiectas.
Eſt aūt principalis agētis eligere miniſtros et
inſtrumēta ad ſuū finē/ſicut ars militaris:cui⁹
finis eſt victoria:habet eligere equeſtrē ⁊ frene
factiuā ſm q videt expedire fini intēto. vt dr̄.ſ.
Ethi. Uñ puto q papa cū vniuerſos fideles in
p̄ſenti eccl̄ia ad pacē habeat ordinare: ⁊ ad ſpi
ritualē finē ꝯtendendū (al̄s ſupnalē finē conſe-
quendū) dirigere ⁊ deſtinare iuſta cauſa ⁊ rōna
bili exiſtente : p ſeip̄m poſſit impatorē eligere:
aut ꝓpter eligentiū negligentiā vel diſcordiā:
aut ꝓpter electi bonitatē ⁊ cōdecentiā:aut ꝓ-
pter ppl̄i xp̄iani ⁊ pacis ꝓuidentiā: aut ꝓpter
coercendi hereticorū paganoꝝ et ſciſmaticorū
audaciā ⁊ potētiā. Poſſe eñi pape fulcitū de-
bet eſſe veritate iuſticia ⁊ equitate. Nō eñi po-
teſt aduerſus veritatē ſed ꝓ veritate. Nec ob-
ſtat.xxiij.q.iiij.queſitū. vbi dicit Inno. Memi-
nerāt maiores a deo ptātes has fuiſſe ꝯceſſas:
et ꝓpter vindictā noxioꝝ gladiū fuiſſe pmiſſuꝫ
et dei miniſterio eſſe datū. Nam vt dicit Aug.
Uerū eſt impatorē gladiū recipere a deo/eo q
papa nō recipit niſi vt papa eſt vicari⁹ dei. Nō
eñi papa poteſt eligere impatorē vt ſingularis
pſona:ſed vt ſucceſſor petri ⁊ vicarius xp̄i. Si-
cut autē papa pōt eligere impatorē : ita potuit
electores impatoris inſtituere ⁊ inſtitutos mu
tare ex cauſa rationabili. Sicut etiā impatorē
electū poteſt nō ꝯfirmare ⁊ ꝯfirmatū deponere
Ubi ſciēdū q Greg.v. tpe Ottonis impatoris
cōuocatis ⁊ req̄ſitis principib⁹ alemānie ſeptē
electores inſtituit officiales ipſi⁹ curie impia-
lis/ quattuor laicos : vt regē bohemie/ ducem
ſaxonie/comitē palatinū / ⁊ marchionē brāde-
burgēſem:⁊ tres clericos:vt archiep̄m magun
tiñ.colonienſem/⁊ treuerenſem. Cauſa aūt q̄re Electores imperij quare ſunt de alemannia.
de alemānia ſolū p̄dicti electores ſūt aſſumpti
cōiter triplex aſſignat̄. Una fuit q: de aleman-
nia fuerūt illi principes q̄ liberauerūt eccleſiā
de ſeruitute lōgobardoꝝ et impioꝝ romanoꝝ.
Scđa fuit deuotio illi⁹ ppl̄i ad ſctōs apl̄os:qđ
apparet in eoꝝ ꝯtinua pegrinatione ad viſitan
dū eccleſias ipſoꝝ apl̄oꝝ. Tertia fuit voluntas
ipſius pape Greg.v.qui de theutonia fuit nat⁹
et Ottonis cōſanguineus. Sicut autē romani
ante xp̄i aduentū:q: fuerūt patrie zelotes.rei-
pub.amatores : ⁊ legis ⁊ iuſticie reſeruatores:
ideo imperiū in toto orbe obtinere meruerūt.
vt habet̄ ex primo Machab. et Aug.v. de ciui.
dei.c.xij. Ita poſtmodū cū obſcuratū fuit aurū:
mutat⁹ color optim⁹/et armis ꝯtrarijs ad vir-
tutes fuerūt armati : merito tā imperiū q̄ eli-

gſ̄di impatorē poteſtatē ꝑdiderūt: q̄uis dicaꝛ
impator rex romanoꝝ. Hec Aug. de ancho. Et
ſicut ab apl̄ica ſede hoc illis eſt ↄceſſum: ita cū
expediret vtilitati ꝛ paci xp̄ianitatis poſſet im
mutari. ex̄ de elec. c. venerabilē. Nec hoc eſſet
leuitati aſcribendū. Unde ſcribiꝛ Heſter. xvj.
Prouidendū eſt paci oīm ꝓuinciarū: nec debe
tis putare: ſi diuerſa iubeam⁹ ex animi noſtri
venire leuitate: ſed ꝓ qualitate ꝛ neceſſitate tē
poꝝ: vt reipub. poſcit vtilitas ferre ſententiaꝫ.
Nec obſtat qd̄ dicit Greg. xxv. q. ij. eccliaſtice.
Eccleſiaſtice moderationi oīno eſt ↄueniens:
vt q̄ ordinata fuerint vel deciſa in poſterū nul=
la debeāt refragatione turbari. hoc eñ intelli=
gitur qn̄ cauſa ordinationis illius ꝛ deciſionis
nō mutaꝛ: tūc eñ ꝑmanere debet: ſed ſi mutaꝛ
cauſa ordinationis in bonū vel malū: pōt ꝛ de=
bet talis ordinatio mutari. Cū aūt cōtingit ele
ctores duos impatores eligere: ad papā perti
net alteri parti i hoc fauere vt vnū illoꝝ p̄re al=
tero eligat: quē magis cognoſcit eſſe idoneū ꝓ
aduocatiōe ꝛ defenſione eccl̄ie: ꝛ cui fama vita
ꝛ iuſticia magis ſuffragaꝛ: vel qn̄ altera pars
vocata ꝛ expectata nollet eligere: vel ad eligē=
dū ↄuenire. vt ex̄ de elec. venerabilē. Et ratio
huius eſt: q: ſi principes vocati ꝛ expectati no=
lunt ↄuenire: ſedes apl̄ica aduocato et defen=
ſore carere nō debet. Oſtendiꝛ hoc ꝛ exemplo:
q: cū Lotharius ꝛ Conradus fuiſſent electi in
diſcordia. papa Lothariū coronauit: ꝛ imperiū
obtinuit coronatus. hec Aug. de anch. ¶ Itēꝫ
papa poſſet ꝓuidere de impatore ꝑ heredita=
riā ſucceſſionē: qn̄ videret populo xp̄iano pacē
dari magis per hereditariā ſucceſſionē imperij
q̄ ꝑ electionē: ſicut eñ ordinauit illud ita poſ=
ſet ꝛ iſtud cū ſit de iure poſitiuo: in quo oīs pa=
pa habet plenitudinē poteſtatis. ſm̄ Augu. de
ancho. Et ratio huius eſt: q: eccl̄ia indiget im
peratore tanq̄ aduocato et defendente ꝓ ſtatu
pacifico vite p̄ſentis. ſcribiꝛ diſt. x. qm̄. ꝛ. xcvj.
diſt. cū ad verū. ꝙ xp̄iani impatores pro eterna
vita pontificib⁹ indigent: ꝛ pontifices ꝓ curſu
tēporaliū tantūmodo rerū imperialib⁹ legib⁹
vterenꝛ. Et apl̄s precepit. j. Timo. ij. oratiōes
et obſecrationes fieri ꝓ regib⁹ et oībus qui in
ſublimitatib⁹ ſunt conſtituti. vt quietā ꝛ tran=
quillā vitā agamus in oñi pietate. Et pro hoc
etiā Hieremias mandauit ꝓ regib⁹ infidelib⁹
orationes fieri Baruch. j. dicēs. Orate ꝓ vita
nabuchodonoſor regis babylonis ꝛ ꝓ vita bal
thaſar filij ei⁹: vt ſint dies ipſoꝝ ſicut dies celi.
Impiū ſucceſſiōe me li⁹ regeretur. ¶ Exiſtimat etiā ipſe Aug. de ancho. ꝙ cōſide
ratis geſtis ꝛ cōditionib⁹ hoīm videreꝛ magis
expediens eccleſie ꝓ pacifico ſtatu fideliū ordi
nare imperiale dñium ꝑ hereditariā ſucceſſio=
nem q̄ per electionē ꝓpter tres rationes. Pri
ma eſt: q: imperator ſi ſciret imperiū ſibi debe
ri nō ſolū ad vitā: ſed ꝑ hereditariā ſucceſſionē
in proprijs filijs magis conareꝛ ad iuſticie ob=
ſeruationē ꝛ eccleſie defenſionē ꝛ ꝓtectionem.
Scd̄a ratio eſt: q: cū cōſuetudo ſit quaſi altera
natura: ſi fideles ꝑ diuturnā ↄſuetudinē eſſent
aſſueti imperio obedire ꝛ eccl̄ie famulari cui⁹
imperator eſt miniſter: nō faciliter rebellarēt.
Tertia eſt: q: eccleſia ex morte imperatoꝝ vel
diſcordia electorū: cū aliqn̄ magno tp̄e careat
imperatore aduocato vel defenſore plura bella
et litigia percipit inſurgere in ſuis fidelib⁹: et
plerūq; ipſemet a ſuis vaſallis paruipendiꝛ et
impugnaꝛ. Et ad obuiandū his ꝛ alijs impedi
mentis q̄ occurrūt ex carentia rectoꝝ in parti=
bus italie: ideo melius eſſet qd̄ dictū eſt: ſcꝫ ꝑ
ſucceſſionē hereditariam ꝓuideri. Hec Aug.
Et ſi hoc etiā verū eſſet: tamē quia ex hmōi mu
tatione multa ſcandala ſequi poſſent a quibus
abſtinere oportet etiā in tolerandis malis: ne=
dū in promouendis maioribus bonis: adeo di=
mittendum. diſt. iiij. c. deniq;.

¶ De prioritate papatus §. XIIII.

ad imperiū. Sciendū ſm̄ Aug. de anch. papa=
tū fuiſſe prius īperio aliquo modo. Pro cuius
declaratione notandū ꝙ de dñio regali vel im=
periali poſſumus loqui dupliciter. Primo mo
do vt eſt vſurpatū ꝛ tyrānicū. Scd̄o vt eſt natu
rale ꝛ politicū. Primū ſcꝫ tyrānicū ꝑmiſſuꝫ eſt
in penā dn̄antium ꝛ penā peccantiū: ꝛ hoc fuit
āte ſacerdotiū. Nā ſm̄ Aug. xv. de ciui. dei. c. j.
Primus regū terre fuit cayn: q̄ primus ↄdidit
ciuitatē in qua regnaret vocās eā noīe filij ſcꝫ
enoch. Et ſic oēs ex eo geniti vſurpatiue dñiuꝫ
habuerūt. Et poſt diluuiū renouatū videꝛ iſtud
dñium tyrānicū a Nemroth. de quo dr̄ Gen. x.
ꝙ cepit eſſe robuſtus venator coram dn̄o. i. op=
preſſor hoīm ꝑmittente dn̄o: ſub quo edificata
eſt turris babel ꝛ lingue cōfuſe. Scd̄m dñium
eſt naturale ꝛ politicū: ꝛ hoc cōceſſum eſt in re=
mediū pcti. ſ. ad coercendū ipſum ꝛ pacē iuſtoꝝ
procurandū. Et iſtud ſecutū eſt ſacerdotiū. In=
cepit enim ſacerdotiuꝫ in ꝑſona melchiſedech
ſignificantis xp̄m ꝛ ſummū pontificē. Erat eñ
ſacerdos dei ſummi vt dr̄ Gen. xiiij. Et hūc tra
dunt hebrei fuiſſe Sem primogenitū Noe: et
poſt eū oēs primogeniti ꝓ ſacerdotibus habe=
bantur vſq; ad legem moſaicam. Sub lege xo
ſcripta magis expreſſum ꝛ ſolēnizatū fuit ſum=
mū ſacerdotiū in aaron. Et ex ꝓgenie eius cō=
tinuatū fuit ſacerdotiū vſq; ad chriſtū in gente
hebreoꝝ. Nā alienationes idolatrie dedite ha
bebant ꝛ ipſi ſuos ſacerdotes maiores ꝛ mino=
res idolis ſacrificātes: vt dicit Iſid. diſ. xxj. c. j.
Perfectionatū aūt fuit in chriſto qui pontifex

Impiū duplex.

Sacerdotiū ſ= tium.

factus futuroꝝ bonoꝝ per propriū ſanguinem introiuit ſemel in ſancta eterna redēptione inuenta. Repreſentatū autē et delegatū in petro chriſti vicario. Exaltatuꝫ autē in ſua vniuerſali iuriſditione: manifeſtū in ſilueſtro papa. Dominiū aūt tēporale iuſto titulo acquiſitū initiū habuiſſe videtur in moyſe duce populi cōſtituto a deo: poſt quē ſecuti ſunt iudices: vt patet in lib. iudicū per totū. Et deinde talis modus regendi mutatus in regnū ſeu regale ſceptrū in Saul vel potius dauid. Et ſi apud alias nationes eſſent reges et principes. vtrū iuſto titulo obtinuerint ignotū eſt. Monarchia aūt .i. principale dominium mūdi primo cepit ab aſſyriis ſub Nino rege niniue: ⁊ de aſſyriis tranſlatū eſt ad medos ⁊ ad perſas ſub Cyro ⁊ Dario: et de medis et perſis tranſlatum eſt ad grecos ſub Alexandro magno: ⁊ a grecis tranſlatū eſt ad romanos ſub Octauiano: qđ dominiū demum ſubiugatū eſt ⁊ ſubditū chriſto: vt habet in viſione Danielis .c.ij. ſignatū per lapideā ſtatuā illā in puluerē redigentē: ⁊ oſtenſuꝫ fuit Octauiano imperatori per ſibyllā: die qua natus eſt rex regū ⁊ dominus dominātiū.

Initiū imperij et trāſlatio eius.

¶ Poſtmodū tranſlatū eſt imperiū ſub Conſtantino cōuerſo ad fidē ſub romanis ad grecos annuente papa Silueſtro. et exinde a grecis ad alemānos ſub Karolo magno diſponente papa Adriano: nā et ipſe Karolus magnus dñs erat Francie et Alemānie. Dicitur tamen imperator etiā nūc rex romanoꝝ propter dignitatē ratione deriuationis: quia inde deriuatū eſt imperiū: ⁊ ratione confirmationis: quia a romano pontifice habet cōfirmari. et ratione coronationis: quia rome cōmuniter debet coronari. Ex verbis aūt Aug. in lib. de ciui. dei in diuerſis locis videt elici ſm Augu. de ancho. ꝙ imperiū deo diſponente ſit tranſlatū ad romanos ꝓpter quinqꝫ. Et primo propter magnā reuerentiam ſacroꝝ: etiā ſi errarent in cultu pluriū deoꝝ. Et hoc ſatis patet ex primo lib. Valerij maxi. c.j. Scđm fuit clementia et virtus animoꝝ. Unde in laudeꝫ eoꝝ dictū eſt parcere ſubiectis ⁊ debellare ſuꝑbos. vt dicit Uirgilius. Et ꝙ accepta iniuria ignoſcere potius ꝙ̄ ꝑſequi malebant vt dicit Saluſtius. Tertiū fuit fides ꝓmiſſorū .i. firma obſeruatio. exemplū patet de marco regulo: qui cauſa ꝓmiſſi reuerſus eſt ad hoſtes carthaginēſes. vt dicit Ualerius maximꝰ. Quartum fuit iuſticia diſcuſſionū. vnde dicit Actuū xxv. ꝙ feſtus reſpondit. Non eſt cōſuetudo romanis damnare aliquē hominē priuſꝙ̄ ille qui accuſatus eſt preſentes habeat accuſatores: locūqꝫ defendendi accipiat. Quintū fuit carentia propriorum: hoc eſt ꝙ non attendebant ad propria cōmoda: quod patet ex eo quod ſcribitur primo lib. Machabeoꝝ. viij.

Cur ad romanos impīū eſt trāſlatum.

¶ Q; papa ſit maior imperatore in dignitate patet: non ſolū ex autoritate Ambroſij. ꝙ nō tā aurū eſt ꝑcioſius plūbo ꝙ̄ regia poteſtate ſit pontificalis autoritas. vt habet diſt. xcvj. c. duo. ſed etiā ꝑ exēpla imperatoꝝ gentiliū pōt oſtendi. Nā vt narrat magr in hiſto. ſcholaſtica. Cū alexander imꝑator veniret in iudeā cū ꝓpoſito exterminandi eā ex viſione quā habuit terribili obuiās Joiade ſummo ſacerdoti ad eū venienti: induto pontificalibus de equo deſcendit digniſſimeqꝫ eū veneratꝰ eſt ⁊ adorauit dicēs principibꝰ ſe cōcomitantibꝰ non ipm adoraſſe: ſed deū cuiꝰ principatū et vicē gerebat in terris. Et de ſibylla tyburtina narrat ab hiſtoriographis ꝙ cū oſtendiſſet Octauiano imꝑatori (quē romani volebant deū vocare) circa ſolē circulū: et in medio eius virginē pulcherrimā puerum geſtantē in gremio: et dixiſſet illū puerū maiorē eo .ſ. xp̄m eū adorauit ⁊ prohibuit ſe deū vocari. Cū ergo papa ſit vicariꝰ xp̄i patet dignitatē eiꝰ maiorē eſſe imperiali. Patet etiaꝫ hoc ex ſimilitudine ꝙ̄ inducit ex de maio. ⁊ obe. ſolite. vbi papatꝰ ſeu pontificalis dignitas aſſimilat ſoli: et regalis poteſtas lune. Sol aūt dr pater oim planetarū et dñs: ⁊ ſicut luna recipit lumē a ſole: ita imperialis dignitas ſuam iuriſditionē a papa. Qđ aūt dicit Hugo ſuꝑ. c. cū ad verū. diſ. xcvj. ꝙ imperator poteſtatē ⁊ gladij dignitatē imperialē non recipit ab apſtico: ſed a principibꝰ ⁊ ppl'o ꝑ electionē. dicit Aug. de ancho. ꝙ quicq̄d fuerit de preteritis imperatoribꝰ: planū eſt ꝙ modernoꝝ imperatoꝝ electio ꝑtinet ad ſummū pontificē vel immediate ꝑ ſe: vel mediate per electores quos ipſe ordinauit. Itē qđ dicit Hugo ibidē: ꝙ poteſtates dicte .ſ. imperialis ⁊ apſtica ſunt diſcrete ⁊ diuerſe: verum eſt qꝛ ad diuerſa principaliter deputate: vna ad ſpūalia: alia ad tꝑalia. Non tamen ita diuerſe ꝙ vna nō reducatur in aliā: vtraqꝫ eñi eſt a deo: ſed apſtica immediate: imperialis xpo mediante apſtica. Iteꝫ qđ dicit idē ꝙ imperator eſt maior papa in tēporalibus: hoc non eſt verū quantū ad iuriſditionē: ſed quātū ad immediatū vſum ⁊ immediatā executionē tēporaliuꝫ ſm quē modū imperator poteſt dici maior xp̄o: qꝛ chriſtus non habuit imediatā executionē bonoꝝ tēporaliū: etſi habuit plenū dñium quantū ad vniuerſalē iuriſditionē: et ſic papa vicarius eius in ſpiritualibus ⁊ tēporalibus eſt maior quocūqꝫ alio rege vel imperatore: et ſic intelligitur qđ dicit Nicolaus pa. in dicto. c. cum ad verum. diſtin. xcvj. ꝙ papa non debet vſurpare ea que ſunt imperatoris: quia ſciꝫ non habet immediate

Primo exēplo.

Scđa ſimilitudo.

executione vel adminiſtratione tpaliū vti eoꝝ
Papa ꝯfirmat impera torem. que ptinēt ad impatorē. Qꝛ impatoꝛ electus debeat p papā cōfirmari habeṫ ex̄ de elec.c.ve nerabilez. q cōfirmatus debeat p papā inūgi/ ⁊ cōſecrari/ ⁊ cōfirmari ptz ex̄ de ſacra vnc.ca. cū veniſſet. q cōfirmatus ⁊ inūctus debeat per papā coꝛonari ptz de elec.c.venerabilez. Nec obſtat q Conſtātinus impatoꝛ impoſuit coꝛonā Silueſtro pape: vt di.xcvj.Conſtātinus. qꝛ hoc fecit nō ſicut dominū ⁊ auctoꝛitatez p̄bēs ſed ſicut miniſter obſequēs. cuius ſignū fuit q tenēs equū eius ſtratoꝛis officiū ſibi exhibuit. Et in coꝛonatiōe impatoꝛ pape iuramētum fidelitatis pꝛeſtat: vt ptz di.lxiij.c.tibi dn̄o. Itē papa pōt imperatoꝛē ex ſufficienti cauſa excōicare: vt.xcvj.di.c.duo.⁊ ipſum deponere et imperio pꝛiuare: ſicut Inno.iij.depoſuit Ottonē imperatoꝛē.⁊ Innocē.iiij. Fredericū. ⁊ gladio tēpoꝛali ſi adminiſtrationē tpalium nollet dimittere perſequi: ⁊ bellū contra ipſum cōuocare: ⁊ vaſſallos ⁊ ſubditos a iuramēto fidelitatis abſoluere.xv.q.vj.c.nos ſanctoꝛum.

De donatione facta ec- §.XVI.

Donatio Conſtātini. cleſie p Conſtantinū impatoꝛē. Utrū potuerit facere: ⁊ vtrū ſucceſſoꝛes eiꝰ poſſint reuocare?

Quātū ad pꝛimū dicit Aug.de anc℔. q.xliij q pape (cū ſit verus dei vicarius in terra) eo iure tpaliū adminiſtratio concediṫ ab impatoꝛe et recipiṫ etiā ab ipſo: quo iure p̄dictoꝝ bonoꝝ adminiſtratio recipiṫ a deo/ ⁊ datur deo. Recipiṫ autē tpalium adminiſtratio a deo p ipſum impatoꝛē q̄tū ad vſum/ ⁊ q̄tū ad ſui officij ſtipendiationē. Nō eñ aliter impatoꝛes ⁊ reges tributa recipe poſſent: niſi qꝛ ſtipēdiarij ⁊ miniſtri ſunt dei. Sed deo daṫ tpalium adminiſtratio ab ipſo impatoꝛe q̄tū ad honoꝛis venerationē: ⁊ dn̄ij recognitionē: ⁊ ſuoꝝ miniſtroꝝ ſuſtentationē. Dicēdū ergo q Conſtātinꝰ impatoꝛ in illa donatiōe dedit pape ⁊ ſuis ſucceſſoꝛibus impꝛij tpalē adminiſtrationē in honoꝛis venerationē: ⁊ dn̄ij recognitionē. Et papa hāc eandē mediatā adminiſtrationē cōcedit impatoꝛi quē eligit in vſum et in ſui officij ſtipēdiationē ꝓ defenſiōe ⁊ pacifica gubernatiōe eccleſie. Et ad hoc optime facit qꝺ ait Dauid.j. Paraḷ.vlti.dicēs: In manu tua dn̄e virtus ⁊ potētia: ⁊ in manu tua magnitudo et imperiū oim: tue ſunt diuitie: tua eſt gloꝛia: tu dn̄aris oim. Ego autē ⁊ populus meꝰ quid ſumus vt poſſimus tibi aliqua ꝓmittere vel dare cū tua ſint oīa: pegrini eñ ſumus corā te et aduene. Sz hec ipſa que de manu tua accepimus dedimꝰ tibi. ad h̄ etiā facit qꝺ ſcribiṫ.xij.q.j.vidētes.

Quantū ad ſecūdū: q nō poſſit reuocari talis donatio ꝓbat idē dupl'r. Pꝛimo ſic. qꝺ ſemel deo dedicatū eſt/ humano iudicio reuocari nō pōt. Un̄ diciṫ.xij.q.ij.de rebꝰ que deo ſemel cōtribute ⁊ dedicate ſunt: ⁊ poſtea ſub occaſione cōceſſionis pꝛincipū a quibuſdā inuaduṅṫ ſancimus vt pꝛius cōſulatis pꝛincipē ad reſecādam tam pꝛeſumptiuā factionē/ ⁊ recognoſcendū vtrū ſit illius cōceſſio: an inuaſoꝛis pꝛeſumptio. Qꝛ ſi pꝛincipis inoꝛdinata fuerit largitio: ipſe ſit pꝛinceps ꝓ emēdatione redarguēdus. Si autē inuaſoꝛis declaraṫ p̄ſumptio vſq ad emendationē excōicatiōis ſit vindicta coercēdus. Secūdo ꝓbaṫ ſic. Nō alio iure adminiſtrationē tpalium Cōſtātinus recepit niſi cōſenſu populi et pꝛincipū ac vniuerſi ſenatꝰ vꝛbis romane: ſed cū conſenſu omniū iſtoꝛū talem cōceſſionē Conſtātinus fecit eccleſie. Scribitur eñ.xcvj.diſt. Conſtātinus. Utile iudicamus vna cū oībus ſatrapis noſtris et vniuerſo ſenatu: optimatibus etiā ⁊ cū cūcto populo romane eccl'ie ſubiacēti: vt ſicut btūs Petrus in terris vicarius filij dei videṫ eſſe cōſtitutus ita ⁊ pōtifices ipſius pꝛincipis apl'oꝝ poteſtatem ampliꝰ q̄ terrene impialis noſtre ſerenitatis māſuetudo habere videṫ/ cōceſſam a nobis noſtroq impio obtineāt: ⁊ vſq in finē mūdi illibatā ⁊ incōcuſſam pmanere decernimꝰ. Tertio pōt induci q talis donatio fuit legitime facta multoꝝ ⁊ ſanctoꝝ pontificū factū: quī talibꝰ ꝓuincijs ⁊ terris eccl'ie donatis vſi ſunt vt bonis eccl'ie: ⁊ oēs imperatoꝛes iurāt pape cōſeruare ei iura ſua. vt ptz di.lxiij.tibi dn̄o. et c.ego Ludouicus. Nec aliq̄s ſanctus cōtrariū aſſerit. Nec eſt cōtra ſi dicaṫ q par in parē nō hz imperiū: ergo qꝺ Conſtātinus cōceſſit: aliꝰ pōt reuocare. Nā (vt dicit Aug.) q q̄tum ad illa que ſunt iuris poſitiui: verū eſt q par in parem nō hz imperiū: ſed q̄tū ad illa que ſunt iuris naturalis ⁊ dominij diuini: oīes obligaṅṫ p̄ſentes ⁊ ſequētes: quo iure Conſtātinus talē obligationē fecit: potiꝰ eñ reddidit in illa donatiōe qꝺ ſubtractū erat: qꝛ dn̄i eſt terra ⁊ plenitudo eiꝰ: cuiꝰ papa eſt vicarius: q̄ q dederit qꝺ erat imperij. De tali aūt obligatiōe ſic ſcribitur in dicto ca. Conſtātinus. Corā deo viuo qui nos regnare pꝛecepit: ⁊ corā eius hoꝛribili iudicio obteſtamur oēs ſucceſſoꝛes noſtros: impatoꝛes ⁊ optimates cūctos: ampliſſimūq ſenatū ⁊ vniuerſum populū in toto oꝛbe terrarum nūc ⁊ impoſterū nulli eoꝝ quoquo modo hec cōceſſa infringere: vel aliquo modo cōuelli. Si quis aūt tentatoꝛ extiterit: eternis damnationibus ſubiaceat innodatus.

De poteſtate pape in §.XVII.

alios reges ⁊ p̄ncipes populi xp̄iani ſm Aug. de anc℔. Sicut ſummo ſacerdoti leuitici gene

ris oēs iudei obedire tenebanť cuiuſcūqꝫ ſtat⁹
extiterint:ſic omēs xp̄iani maioꝛes ꝛ minoꝛes
pape locū xp̄i tenēti parere tenenť. Et de obe-
diētia exhibēda ſummo ſacerdoti leuitici gene
ris ꝛ punitiōe inobediētie habetur Deuť.xvij.
vbi diciť. Si difficile ꝛ ambiguū apud te iudi-
cium ꝓſpexeris/ venias ad ſacerdotē ꝛc. et.j.
Qui ſupbierit nolēs ſacerdotis obedire impe
rio/moꝛieť. ſup quo v̄bo dicit glo.ꝙ cōdemna
tiōis ſuſtinet ſentētiā qui cōtēnit ſummi pōtifi
cis obediētiā: tanꝙ ſi cōtēneret dei omnipotē-
tiā. Vn̄ xp̄s dicit Luce.x. Qui vos ſpernit me
ſpernit.ꝛ Greg.viij.lib.moraľ.ait. Pctm̄ paga
nitatis incurrit q̇ſqꝫ dū xp̄ianū ſe aſſerit: ſedi
ap̄lice obedire cōtēnit.di.lxxxj.c.ſi q̇ ſunt.Exē
plū pene inobediētie habes in Saule p̄io re-
ge.j.Reg.xv. Utrū aūt ſubijciant pape ipſi re-
ges q̄tū ad tpaliū recognitionē dicit Aug.de
ancho. Puto ꝓ veritate eſſe dicēdū ꝙ papa vi
cari⁹ Jeſu xp̄i in toto oꝛbe terrarū vice dei vi-
uentis ſpūaliū ꝛ tpalium hꝫ vniuerſalē iuriſdi
ctionē.Sed ipoꝝ tpaliū immediatā adminiſtra
tionē non recepit niſi in regiōibus occidētalis
impij p cōſtitutionē factā eccl̄ie a Conſtātino.
Quare aūt eccl̄ia non vtiť tpaliū adminiſtra-
tiōe niſi in partibus italie mediāte impatoꝛe
quē eligit:et non in alijs regnis que ſunt in oc
cidentali impio: hoc nō eſt ꝓpter carentiā au-
ctoꝛitatis/ſed ꝓpter nutriēdū in filijs ſuis vin
culū pacis ꝛ vnitatis:qꝛ ex quo imperiū fuit di
uiſum/et a diuerſis in diuerſis partibus diuer
ſimode ꝛ tyrānice vſurpatū: eccleſia ꝓpter vi-
tandū ſcandalū iudeoꝝ ſe tributariā fecit cum
Petro vt oſtēderet ſe non obligari.Mat.xvij.
ꝛ.xj.q.iij.inter v̄ba. Qui aūt dicunt papam in
ſolo oꝛbe totum dominiū habere ſuper ſpūalia
nō aūt ſuper tpalia: ſiles ſunt cōſiliarijs regis
Syrie qui dixerūt.iij.Reg.xx. Dij montiū ſunt
dij eoꝝ:ꝛ ideo ſupauerunt nos: ſed pugnemus
cōtra eos in cāpeſtribus ꝛ in vallibus in quib⁹
dij eoꝝ dominiū nō habēt:et obtinebim⁹ cōtra
eos. Ad litterā.Sic hodie mali cōſiliarij adu-
latiōe peſtifera ſeducūt reges ꝛ pꝛincipes ter-
re dicētes. Dij montiū puta ſpūalium bonoꝛū
ſunt ſummi pōtifices:ſed non ſunt dij valliū/qꝛ
tpalium bonoꝛū nullū dominiū habēt. Jdeo in
cāpeſtribus.i.in potētia bonoꝛū tpaliū pugne-
mus contra eos ꝛ obtinebimus. Sed q̄d dicat
eis diuina ſentētia audiam⁹:qꝛ dixerūt inquit
Syrij/deus montiū eſt deus eoꝝ/ꝛ nō de⁹ val-
liū:dabo oēm hāc multitudinē in manu veſtra:
ꝛ ſcietis qꝛ ego ſum dn̄s.Et hoc ptꝫ per multa
exēpla:nō ſolū eoꝝ regū ꝛ imperatoꝝ infideliū
qui eccl̄iam pſequētes conati ſunt eā extermi-
nare:et non potuerūt.ſed dn̄s cōcidit ceruices
eoꝝ ꝛ ad nichilū redegit:ſed etiā xp̄ianoꝝ pꝛin
cipū qui bellātes cōtra eccl̄iam vel pſequētes
ſummū pōtificē exterminati ſunt:et ad inferos
deſcēderūt.vt pꝫ de Juliano apoſtata: de Mau
ricio impatoꝛe Gregoꝛiū pſequente: de Theo
doꝛico rege Jtalie Joh̄.papā incarcerante: de
Frederico impatoꝛe cōtra eccl̄iam inſurgēte:
ꝛ multis alijs q̇ male finierūt et miſerabiliter.
¶ Qꝫ a ſentētijs regū et p̄ncipū omniū ad pa-
pā poſſit appellari pꝫ p id qđ ſcribiť.ij.q.vj.ad
romanā.ij. Ad romanā eccl̄iam ab oīb⁹ ꝛ ma-
xime ab oppꝛeſſis eſt appellādū et cōcurrendū
quaſi ad matrē:vt ei⁹ opibus nutriant:aucto-
ritate defendāť: oppꝛeſſiōibus releuenť: qꝛ nō
pōt nec dꝫ mater obliuiſci filiū ſuū.ꝛ idē habeť
xj.q.j.quicūqꝫ. Nec obſtat ex̄ de appel.ſi duo-
bus.Ubi diciť ꝙ nō eſt appellādū a iudice ſecu
lari ad papā niſi in terris eccl̄ie:qꝛ hoc intelli-
giť ꝙ nō eſt fiendū indifferēter ꝛ in quibuſcūqꝫ
ſed in alijs negocijs arduis ꝛ neceſſitate vrgē-
te a quocūqꝫ iudice q̇s grauet: ad papā recur-
rere pōt. Spectat etiāꝫ ad papā coꝛrigere eos
cū delinquūt.ſm illud Hiere.j.Ecce cōſtitui te
ſuper gētes ꝛ regna vt euellas ꝛ deſtruas/diſſi
pes ꝛ diſpdas: ſcꝫ ſcelera repꝛehēdēdo/puniē-
do/ꝛ amouēdo. Sic etiā in veteri teſtamēto ꝓ-
phete q̇ erāt patres ſpūales in populo iudeoꝝ
auctoꝛitate dn̄i repꝛehēdebāt reges delinquē
tes: vt ptꝫ.j.Reg.xv. Samuel regē Saulēꝫ de
inobediētia: Nathan ꝓpha Dauid regem de
adulterio.ij.Reg.xij. Helias ꝓpha Achab re-
gem iſrael de idolatria.iij.Reg.xviij. ſummus
ſacerdos Oziā regē iuda/ de preſumptiōe in-
greſſus in tēplū ad incēſandū.ij.Paraľ.xxvj.
Nicola⁹ papa regē Lothariū de adulterio.ij.
q.j.ſcel⁹.ꝛ hmōi. pōt ꝛ ipſos reges ex cauſa ra-
tiōabili deponere: ſic zacharias papa depoſuit
regē frācoꝝ:ꝛ ſubſtituit pipinū. xv.q.vj.c.ali⁹.

¶ De poteſtate pape in §.XVIII.

clericos: et precipue in dandis officijs vel be-
neficijs. Ubi p̄io ſeruādū eſt qđ diciť di.xxiij.
Tales ad miniſteriū eligāť clerici q̇ digne poſ
ſint dn̄ica ſacra tractare. Melius eſt eīn ſacer-
doti dn̄i paucos habere miniſtros q̇ digne poſ
ſint op⁹ dei exercere: ꝙ mltos inutiles q̇ onus
graue oꝛdiatori adducāt.di.lxj.miramur. Di
cit Leo. Si in quibuſlibet eccl̄ie gradib⁹ ꝓui-
denter ſciēterqꝫ curandū eſt/ vt in domo dn̄i ni
chil ſit inoꝛdinatū/nichilqꝫ pꝛepoſterū:quanto
magis elaboꝛandū eſt vt in electiōe eius q̇ ſup
oēs gradus cōſtituiť non erreť. Nā toti⁹ fami
lie dn̄i ſtatus et oꝛdo nutabit: ſi qđ requiriť in
coꝛpoꝛe nō inueniť in capite.ꝛ infra. Sicut eīn
boni opis fructū ſibi cōparat qui rectū tenet in
eligendo ſacerdotē iudiciū:ita graui ſemetipꝫ
afficit damno qui ad ſue dignitatis collegium

ſublimat indignū. Seruare ꝗꝫ dꝫ qđ ait Gre. di.lxxxix.ſingula. Singula eccl'iaſtici iuris officia ſingulis quibuſcūqꝫ pſonis ſigillatim committi iubemus. Sicut em̄ in vno corpore multa mēbra habemus / oīa aūt mēbra non eūdem actū habent: ita in eccl'ie corpore ſm veridicā Pauli ſententiam in vno eodēqꝫ ſpūali corpore cōferendū eſt hoc officiū vni: alij cōmittēdu eſt illud. ⁊c. Sꝫ hodie accidit qđ ait Hieroñ. xii. q. ij. gloria. vcꝫ Multi edificāt parietes ⁊ columnas eccleſie ſubtrahūt: marmora nitent: auro ſplendēt laquearia: gēmis altare diſtinguitur: et miniſtrorū xp̄i nulla eſt electio: cum tñ idem dicat. viij. q. j. licet. ꝙ qui preſtātior eſt ex omni populo / q̄ doctior / qui ſanctior / qui in oīm virtute eminentior / ille eligatur ad ſacerdotium.

Utrum papa peccet i acceptiōe pſonarū.

❡ Querit̄ ergo primo vtrū papa peccet mortaliter in acceptiōe perſonarū? Et rñdet Aug. de ancho. vbi. ſ. ꝙ mortale peccatū eſt qđ tollit nobis xp̄m qui eſt vita noſtra: vt habetur Col. iij. Xp̄s autē eſt in nobis tribus modis: ſcꝫ per iuſtitie equitatē / per doctrine veritatē / per vite ſanctitatē. Joh. xiiij. Ego ſum via. ſ. iuſtitie: et veritas doctrine: ⁊ vita. ſ. ſanctimonie. Qñ igitur acceptio perſone repugnat iuſtitie equitati: vt qñ papa in aliqua cauſa teneret̄ iudiciuꝫ reddere alicui ⁊ nō redderet / ſcienter faciēs cōtra iuſtitiā: qꝛ diues / vel amicus / vel cōſanguineus / vel nobilis eſſet: cōtra quem eſſet ferēda ſententia: mortale eſſet. Scđo qñ acceptio pſone repugnaret veritati doctrine: vt ſi papa doceret aliquid contra bonos mores vel ſacrā ſcripturā: vel determinaret amore alicuiꝰ pſone: ſimiliter mortale eſſet. Tertio qñ acceptio pſone repugnaret ſanctitati vite: vt qñ papa in cōferendo officia vel beneficia eccl'iaſtica preferret ſciēter vicioſum ꝟtuoſo ex indebita cauſa: vt qꝛ cōſanguineꝰ vel potēs: ſimiliter mortale eſſet. Item qñ papa ad prelaturā eccl'iaſticam vel beneficia cōferēda preferret cōſanguineos vel amicos extraneis magis idoneis ex cauſa indebita: ſcꝫ cōſanguinitatis ratiōe principaliter / nō euadit vicium acceptionis pſonarū. Secus aūt ſi cōſanguineos eque idoneos ad plaſturas pfert extraneis. Idē Tho. in quodl'. Itē ſi diuitē pauperi vel nobilē ignobili prefert in beneficijs cōferēdis principaliter ratiōe diuitiarū vel nobilitatis: acceptor eſt pſonarū: ſecꝰ ſi hoc faceret / qꝛ eſſet eque idoneus i vel qꝛ magis poſſet eccl'ie pdeſſe: preſupponendo tñ in ipſo bonitatē. Nā quē ſciret eſſe vicioſum notorie: poſſet male ei conferre ppter nobilitatē vel aliquid hmōi.

Ad preces conferre bñficiū

❡ Itē ſi ad preces regum et principū moueat̄ papa ad cōferendū bñficia eccleſiaſtica: contingit tripliciter ibi eſſe vicium. ❡ Primo ſi preces porrigant̄ p indigno ſupplicantes p illo quē indignū ſciūt: peccāt vtiqꝫ grauiter. Et papa vel alius prelatus qui illas preces exaudit ſciens illū indignū. ❡ Secūdo contingit ibi eſſe viciū: qñ etſi dignus ſit p quo rogatur papa vel alius nō attēdat ad dignitatem pſone / ſed ad fauorē humanū quem principaliter intēdit annuēdo pcibus rogantiū propter quas cōfert. Et iſtud ſecundū et primū ptinet ad acceptionē perſonarū. Secus aūt ſi principaliter moueret̄ ppter perſone idoneitateꝫ. Tertio cōtingit ibi vicium ex parte rogātium qñ hoc pcurant: vt ille p quo rogant eſſet eis fauorabilis in eorū cauſis vel petitionibus iuſtis vel iniuſtis: peccaret etiam cōferēs qñ hoc ſciret ſm Augu. de ancho.

Cōferēdo curā petēti vtruꝫ peccet.

❡ Item peccat papa ſi confert prelaturā eccleſiaſticam petēti et pcuranti ſm Augu. de ancho. qꝛ pcurans per ſe vel per alium hoc: vel eſt iniuſtus vel eſt ſuperbus. Iniuſtus quidem / qꝛ plus vult ſibi de honore accipere: aut de poteſtate vel de alijs modis quibus neſcit ſe dignū. Superbus / qꝛ ſine ſuperbia non eſt ꝙ aliquis exiſtimet ſe magis dignū prelatione ꝙ alij quibus preficit̄. Et videtur idē ſentire de quocūqꝫ eccl'iaſtico beneficio. Sed Tho. Ray. ⁊ alij dicunt hoc ſolū habere locū in beneficijs curatis ratiōe cure animarū que idonee adminiſtrari nō pōt ſine gratia ſeu charitate quā nullus ſe habere ſcire valet. De alijs vero ſcꝫ non curatis dicūt licere p ſe vel per alium pcurare: ſi al's eſt dignus. Et hoc videtur ſonare auctoritas Auguſtini quā p dicti ſui confirmatiōe ipſe Augu. de ancho. inducit. ⁊ habetur. viij. q. j. qui epatum. vbi ait ꝙ locus ſuperior ſine quo populus regi nō poteſt: etſi adminiſtrat̄ vt decet: indecenter tñ appetit̄. Et ſic ptꝫ ꝙ loquit̄ de prelatura. De hac materia vide diffuſiꝰ in. ij. parte. ti. iij. c. de ambitione. ❡ Item tenet Aug. vbi. ſ. ꝙ peccat q̄ pcurat magiſteriū ⁊ petit licētiam magiſtrandi. Et hoc ppter periculum qđ in eo incurrit: qꝛ etſi ſciat ſe habere ſciētiam valētē ad ſalutē ſuam et aliorū: qualiter tñ poſſit adminiſtrare illam ad ſaluteꝫ aliorū ſcire non pōt. Et ppter honorem qui ibi annectit̄ vnde aliquando ſuperbit̄: ⁊ ppter gloriam que in ipſa quandoqꝫ appetit̄: omiſſis alijs malis que inde aliquando ſequunt̄. Et ex hoc videtur innuere ꝙ papa peccet tali pcuranti cōferendo. Tho. tamē in quodl'. contrariū tenet: ſcꝫ ꝙ licitum ſit pcurare: dūmodo al's ſit idoneus et habeat rectā intentionē. ſ. cōmunicādi ſcientiam ad honorem dei ⁊ ſalutem animarū. De hoc etiaꝫ diffuſius ſupra. c. de ambitione.

❡ De poteſtate pape vtrū §. XIX.

ſcilicet poſſit aliquos iuſte ad penam inferni

pōt dānare ad infernū

dānare. Et rñdet Aug. de ancho. ꝙ ſic ꝑ decretū Nicolai pape. diſt. xxiij. in noīe dñi. vbi dicit de illis qui ſeditionē ponūt in eccleſia: ⁊ potiſſime in electione ſummi pontificis: ꝙ perpetuo anathemate dānentur: et cū impijs qui non reſurgūt in iudicio deputent̄. ergo ⁊c. Jſta tamē videtur impropria ⁊ larga locutio: qꝛ ꝙ inobedientes decreto vel precepto pape iuſto: ⁊ in tali inobediētia decedentes dānentur hoc nō eſt cauſaliter vel occaſionaliter ex parte poteſtatis vel voluntatis pape: niſi occaſione accepta per inobedientē non data per papā: ſed hoc ex parte rebelliōis et obſtinatiōis in trāſgrediente mandatū. Nā et tranſgreſſor talis precepti poteſt ad penitentiā reuerti: et euadet damnationē. Preterea eodē modo ⁊ rōne poteſt quilibet prelatus mittere ad infernū ſubditū ſuū: qꝛ poteſt ei aliquid precipere qđ trāſgrediēdo vel contēnendo dānabitur ſi non peniteat. qđ vtiqꝫ non attribuitur poteſtati ſuperioris: ſed diſpoſitioni et male volūtati inferioris nō obedientis. Verū in hoc eſt differentia inter papā et alios prelatos. quia ipſe poteſt facere canonem vel preceptū generale: qđ omnes fideles obligat. ſed alij prelati non niſi ſibi ſubiectos. Ad autoritatem inductam reſpondetur ꝙ loquitur per modum imprecationis zelo diuine iuſticie: ſicut fecerunt ſancti vt habetur in ſcripturis. vel per modum prenunciationis: quia talibus eueniet damnatio.

De poteſtate pape in ordinādis officijs eccleſie. §.XX.

Sicut enim ſm Jſiđ. diſt. xxv. c. perlectis. Epūs đr ordinator in cunctis. ſ. in ſua dioceſi: ita papa in vniuerſali eccleſia. Pro cui⁹ declaratiōe nota ſm Auguſti. de ancho. vbi. ſ. ſicut docente aplo in corpore humano ſingula queqꝫ mēbra propria et diſcreta officia habēt: ⁊ vnūqđqꝫ non ſibi ſoli agit quod agit: ſed alijs etiā. ſic in corꝑe eccl̄ie dona officioꝝ diſticta ſunt ⁊ diſtributa diuerſis: ⁊ vnuſquiſqꝫ nō ſibi ſoli deſeruit in eo qđ ſol⁹ hꝫ: ſed ⁊ alijs. Jſtorū aūt officioꝝ pricipalis diſtributor eſt xp̄s docēte aplo ad Eph. iiij. c. Vnicuiqꝫ noſtrū data eſt gratia ſm menſurā donatiōis xp̄i qui dedit quoſdā quidē apoſtolos. quoſdā ⁊c. Executor aūt ordinationis iſtoꝝ officiorꝫ eſt ipſe papa: q̄ vice xp̄i aliquos ordinat loco apoſtoloꝝ per quos xp̄i doctrina ſit teſtificāda: aliquos loco ꝓphetarum per quos ſit exponēda: aliquos loco euāgeliſtaꝝ per quos ſit ſcribenda et declaranda: aliquos loco paſtoꝝ: ꝑ quos ſit executioni mādanda. Hunc ordinē officioꝝ eccl̄ie in figura venit regina ſaba. i. gentilitas a finib⁹ terre videre: videnſqꝫ domū Salomonis. i. eccleſiā xp̄i ⁊ cibos menſe eius. i. ſacra ⁊ dogmata et ordinem miniſtrantiū. i. varietatē officiorum ordinatam: veſteſqꝫ eoꝝ. i. virtutes exteriorē modeſtiam et holocauſta q̄ offerebātur. i. orationes: nō habēs vltra ſpiritū pre admiratione: dixit. Beati viri tui ⁊ beati ſerui tui qui ſtāt corā te ſemꝑ. iij. Reg. x. Et ꝙuis etiam terrena poteſtas varia officia ordinet in tꝑalibus: tamē ſpūalis poteſtas eccleſie poteſt officia terrene poteſtatis corrigere ⁊ remouere: ſꝫ terrena poteſtas non poteſt officia eccleſie immutare. Unde Jnno. dicit ꝙ ad nobilitatē neceſſitatū mūdanaꝝ. i. officioꝝ ⁊ poteſtatē dei. i. eccleſiā cōmutari honores aut diuiſiones ꝓpe ti nobis non eſt viſum. diſt. x. lege. ⁊ qđ ait Grego. diſt. lxxxix. c. ſingula. ꝙ vni quantūcūqꝫ exercitato nō ſunt cōmittenda duo officia eodē tꝑe intelligit̄ regulariter ⁊ de iure cōmuni: ſed papa q̄ eſt iuris cōditor huic legi nō tenet̄: qꝛ pōt plura vni cōmittere: vel ꝓpter ꝑſone cui cōmittuntur idoneitatē: vel ꝓpter officialiū paucitatem: ſeu propter eccleſie neceſſitatem.

De poteſtate pape in nouis religionib⁹ creandis. §.XXI.

Jpſe ſolus nouas religiones creat et approbat. extra de religio. do. ne nimia. Pro cuius declaratiōe nota tria ſm Aug. de ancho. Primo ex parte eccl̄ie ꝓmotio. Nam quelibet regio debet ordinari principaliter ad cultū dei ⁊ ad ꝓmotionē eccleſie. Scđo ex parte religionē intrātiū cōſiderat̄ charitatis ꝑfectio: qꝛ q̄lꝫ religio eſt quedā via tendēdi in ꝑfectionē charitatis. Tertio ex parte diuini cult⁹ ad quē religio inſtituit̄: cōſideratur debita ordinatio. Opponit̄ eñi religio ſuꝑſtitioni. qꝛ ſuꝑſtitio nō eſt aliud niſi religio ſupra modū ſeruata: qꝛ cultū diuinū ſuꝑſtitioſus vult impēdere cui nō dꝫ vel quo mō non debet. vt dicit glo. ſuꝑ illo xbo ad Col. ij. habēt quidē rationē ſapiētie in ſuꝑſtitione. Propter iſta ergo tria ſoli⁹ pape eſt religionē ordinare et ordinatas approbare: qꝛ ſolus ipſe habet cōſiderare vniuerſalē eccleſie ꝓmotionē. Semꝑ enim artifex ſupremū finem cōſiderans habet oēs inferiores ad illū finē dirigere ⁊ ordinare. vt dicit Philoſophus. j. ethicoꝝ. Et cū ipſe ſupremū perfectiōis gradum in eccleſia teneat: ipſe ſolus habet alijs viam ad perfectionē tendendi oſtendere. Similiter ſolus ipſe habet illa que ad diuinum cultum pertinent vniuerſaliter ordinare. Et ꝙuis oēs qui iure colūt deū cōmuniter poſſint religioſi appellari: propter qđ iudei qui verū deum colebant religioſi dicti ſunt Actuū. ij. vbi dicitur ꝙ multi religioſi ex iudaiſmo conuenerant ex omni natiōe que ſub celo eſt. Proprie tamen et diſtricte religioſi dicūtur: qui totā vitam ſuā diuino cultui

dedicant a mundanis ſe ſubtrahentes per ꝓ=
feſſionẽ et habit⁹ ꝓteſtationẽ: vel diuine contẽ
plationi: vel animaꝝ inſtructioni: vel alicui fru
ctuoſo operi exteriori ad eoꝝ perfectiõis exer=
citationẽ ⁊ eccleſie promotionẽ inſiſtentes. Et
q̄uis religiones particulares ab eaꝝ fundato
rib⁹ ſpecialiter nominẽtur. vt Benedicti. Do=
minici. Franciſci et hmõi· tamẽ religiones di
ci non debent: niſi fuerint per eccleſiam appro
bate et confirmate.

¶ De poteſtate pape in §·XXII.

dando exemptiones quibuſcũq; a ſuis ordina
rũs prelatis. Sicut eñi moyſes in veteri lege q̄
figurã in q̄buſdã geſſit ſummi põtificis cõmit=
tebat minora ſeniorib⁹ iſrael: maiora ꝟo ſuo iu
dicio reſeruabat. vt habeť Exod. xviij. ſic ma=
iora collegia ⁊ maiores pſonas de eccl'ia ſue vi
ſitationi et correctiõi immediate reſeruare po
In exẽ=ptione tria ſũt teſt. ¶ Pro cuius declaratione dicit Aug. de
ancho. vbi. ſ. ꝙ in exẽptione tria poſſumus cõ
ſiderare. ſ. papã eximentẽ: perſonã exemptã: et
ipſam exemptionẽ. Et ex horũ quolibet patere
poteſt ꝙ papa in eccl'ia põt facere exemptionẽ
quã vult. ¶ Et quantũ ad primũ. cũ papa ſit vi
cari⁹ filij dei: ſicut qđ deus fecit mediantibus
creaturis tãq̃ mediãtib⁹ cauſis ſecundis: totũ
poteſt facere immediate per ſeipſum: ita papa
(ſaltẽ quantũ ad poteſtatẽ iuriſditionis) ſicut
oẽs fideles regit mediantib⁹ eccl'ie miniſtris:
ita põt immediate per ſeipm̃ regere. Et ſi hoc
nõ facit nõ eſt ex defectu ꝟtutis ⁊ potẽtie cũ mi
niſtri nõ regant niſi ex virtute eius. ſed magis
hoc eſt ex cõmunicatione bonitatis ⁊ clemẽtie
eius: ſicut apparet etiã de deo. ¶ Scđo oſten=
ditur idẽ ex parte exẽptorũ. Sic eñi debet eſſe
in eccl'iaſtica hierarchia ſicut eſt in celeſti hie=
rarchia. ſm Dionyſiũ. Sʒ in celeſti hierarchia
eſt ꝙ angeli de ſuprema hierarchia ſunt exem
pti: q2 nõ recipiũt diuinas illuminationes me=
diantib⁹ alijs: ſʒ immediate per ſeipſos et per
eos ad oẽs inferiores deriuanť. ¶ Tertio iſtđ
patet ex parte ipſius exẽptionis. Cũ eñi papa
ſit caput toti⁹ eccl'ie nõ dʒ ipſe priuari opatiõe
hierarchica q̄ eſt viſitatio ⁊ correctio vt ipſe ali
quos immediate ſupponat ſibi per exẽptionẽ ⁊
ſubtrahat a viſitatione ⁊ correctiõe inferiorum
prelatoꝝ: nõ tñ papa poteſt aliquos eximere in
ſpũalib⁹ vel tẽporalib⁹ a ſemetipſo: q2 oĩs pote
ſtas includiť in poteſtate clauiũ: q̄ nõ niſi petro
cõceſſa eſt: ſicut et de⁹ fidelis eſt ⁊ ſeipm̃ negare
nõ poteſt. ij. ad Timo. ij. c. Negaret aũt ſeipm̃
ſi eximeret aliquos a ſuo dñio ſpũali vel tpali:
quia tunc negaret ſe eſſe dñm oĩm tam tempo
raliũ q̃ ſpiritualiũ. Cũ igiť papa ſit verus vica
rius dei: ſi aliquos eximeret a ſemetipſo in iu=
riſditione tẽporaliũ vel ſpiritualiuʒ negaret ꝙ
eſſet verus vicarius dei. Unde nõ eſt dubiuʒ ꝙ
ſi papa pro tali veritate teſtificãda moreretur/
vere marty2 xp̄i eſſet cenſend⁹: ſcʒ cõſtãter ne=
gãdo aliquẽ clericũ vel laicũ regẽ vel imperato
rem eſſe exemptũ ab eo in iuriſditione tẽpora=
liũ vel ſpũaliũ. ¶ Nec obſtat ꝙ ex antiqua con
ſuetudine in gallicana eccleſia prelati Frãcie
nõ recognoſcãt tẽporalia a papa: ſed a rege. et
ipſe rex a nullo recognoſcat: q2 abuſio dicenda
eſt ⁊ nõ ſequenda. di. viij. ſi cõſuetudinẽ. Fuiſſe
aũt valde cõgruũ aliqua collegia ⁊ precipue re
ligioſoꝝ eximere a iuriſditione epoꝝ ⁊ aliorũ
oſtẽdit Aug. de ancħ. vbi. ſ. dicẽs ꝙ ordinatio
ſubditoꝝ ſub prelato eſt facta in cõmodũ ipoꝝ
ſubditoꝝ ⁊ eoꝝ vtilitatẽ potiſſime quãtũ ad tria
¶ Primo quãtũ ad delinquẽtiũ correctionẽ.
¶ Secundo quantum ad bonorum ꝓmotio=
nem ⁊ eorũ quietiorem contemplationem.
¶ Tertio quantũ ad collegiorum ſeu monaſte
riorũ vel eccleſiarũ tutiorẽ gubernationem.
¶ Que quidẽ tria q̄nq; cõtingit impediri pro
immediata epoꝝ iuriſditione. Nam prelati in
eoꝝ viſitatione nõ ſolũ ſubditos grauant: non
admonẽt et corrigũt: ſed expoliãt adducentes
turbã equoꝝ et famuloꝝ: per quoꝝ viſitationẽ
qđ infirmũ eſt nõ cõſolidať: qđ egrotũ eſt nõ ſa
natur: qđ cõfractũ nõ alligať: qđ abiectũ nõ re
ducitur: qđ pditũ nõ requiritur: vt magis dici
debeat diſſipatio q̃ viſitatio. propter qđ dicit
dñs Ezech. xxxiiij. Ecce egoipe ſuper paſtores
requiram gregẽ meũ de manu eoꝝ: ne paſcant
amplius ſemetipos: ſed egoipſe requirã oues
meas et viſitabo ipſas. Et ideo per papam cui
cura debet eſſe de oĩbus ad prouidendũ quod
vtilius eſt: congruum eſt aliqua collegia ⁊ ali=
quas perſonas eximi. vt in his que dicta ſunt
quietius et ſecurius poſſint promoueri: nec in
hoc debent ep̄i grauari vel perturbari: ſi ſine
eorum culpa alique perſone vel collegia ſubtra
hantur a iuriſditione ipſorũ: q2 cũ ſubditi non
preſupponantur eis: nõ incõmodũ: immo nul=
lũ preiudiciũ: ſed maximũ beneficiũ fit: cum ta
les ſubditi ab eorũ iuriſditione ſubtrahantur.
Sic eñi popul⁹ dei eſt multiplicatus vt vix ſuf
ficiant vires prelati mediã partẽ ſubditoꝝ in=
ſtruere et corrigere: preſtať aũt preiudiciũ his
qui querũt que ſua ſunt: nõ que ieſu xp̄i. Nec
eſt cõtra qđ ſcribitur. xciij. di. nulla. Nulla ra=
tione clerici aut ſacerdotes habẽdi ſunt: q̄ ſub
nullius ep̄i diſciplina ⁊ prouidẽtia gubernanť.
q2 tales acephalos. i. ſine capite priſca conſue=
tudo nũcupauit. Loquitur enim illud. c. de cle
ricis vagabundis et proteruis: vt patet per id
quod ſequitur. Nec enim monachi vel aliqui
qui eximũtur ſine capite ſunt: q2 ſupponuntur

viſitationi ⁊ correctiōi ſuoꝝ prelatorū. Et eiſdē rationibus dant a papa ⁊ priuilegia in multis cōtra ius cōmune ⁊ cōſeruatiōes priuilegiorū. De quibus vide in parte prima titu.viij.

❡ De poteſtate pape in diuerſis materijs et his que ponit Tho. in diuerſis libris ſuis ꝑ.xxuij. queſtiōes formatas. Cap̄.vj.

Queriẗ primo vtrū pontifex romanus ſit primus ⁊ maximꝰ omniū epōꝝ ⁊ patriarcharū? Ad qđ reſpōdet Tho. in tractatu cōtra errores grecorū.c.lxvj.ꝙ ſic. quod ꝓbat ex canone cōcilij vniuerſalis. vbi diciẗ. Veneramur ſm ſcripturas ⁊ canonum diffinitiōes ſanctiſſimū antique rome epm̄ primū eſſe ⁊ maximū omniū epōꝝ. Et hoc auctoritati ꝯſonat ſacre ſcripture que ꝑ aplos Petro attribuit primū locū tam in euāgelijs ꝙ in actibꝰ aplōꝝ. Vñ dicit Chryſo. ſup Mat. tractās illud Acceſſerūt diſcipuli ad Jeſuȝ dicentes: Quis eſt maior in regno celorum. Sic quoddā humanū ſcandalū conceperūt: qđ etiā in ſe occultare nō poterāt: ⁊ tumore cordis nō ſuſtinebant in eo ꝙ viderant Petrū ſibi preferri ⁊ prehonorari. Qḋ etiā papa prelatus ſit ceteris patriarchis in eo lib. aſſerit idē doctor inducēs ad hoc dictum Cyrilli qui ait. ꝙ ipius ſcȝ aplici throni romanorū pontificū ſolius eſt reprehēdere/ſtatuere/corrigere/diſponere/ſoluere/et ligare qui ipſum edificauit. Hoc etiaȝ patet ex auctoritate dñi dicētis Luce.xxij. Tu aliquando cōuerſus cōfirma fratres tuos.

❡ Queſtio ſecūda eſt. Vtrū papa in totā eccliam xp̄i vniuerſalē prelationem habeat? §.I.

Ad hanc queſtionē rñdet beatus Tho. affirmatiue in prefato tractatu cōtra errores grecoꝝ in ca.lxvij. vbi dicit ꝙ predictus xp̄i vicarius in totā eccliam xp̄i vniuerſalē prelationē obtinet. Legiẗ eñi in Calcedonēſi cōcilio ꝙ tota ſynodꝰ Leōi pape acclamauit. Leo ſanctiſſimus aplicus icomenicus .i. vniuerſalis patriarcha ꝑ multos annos viuat. Et Chryſo. ſup Mat. Filius qui patris eſt et ipſius filij poteſtatē Petro vniuerſaliter conceſſit vbiqꝫ terraꝝ: ⁊ homini mortali omniū que ſunt in celo dedit auctoritatē dando ei claues ad hoc vt eccliam vbiqꝫ terrarū amplietur. Et ſup Johānē in homel.lxxxv. Jacobū localiter terminat in loco. Petrū autē totius orbis magiſtrū et doctorē. Hoc etiam trahiẗ ex auctoritate ſcripture. Nā Petro oues ſuas xp̄s indiſtincte cōmiſit dicens Joh. vlti. Paſce oues meas. Dicere aūt pōtificē romanū vel romane eccleſie nō habere vniuerſalis ecclie primatū/ eſt error ſimilis errori dicentiū ſpiritūſanctū a filio non ꝓcedere: vt dicit Tho. in dicto tractatu cōtra errores grecoꝝ. Nam ipſe xp̄s dei filius ſuā eccleſiam cōſecrat: ⁊ ſibi cōſignat ſpūſancto quaſi ex ſuo charactere ⁊ ſigillo: vt ex ſuprapoſitis auctoritatibus habeẗ: ⁊ ſilr xp̄i vicarius ſuo primatu ⁊ ꝓuidentia vniuerſalē eccliam tanꝙ fidelis miniſter xp̄o ſubiectam ſeruat. Et ad id qđ diciẗ diſt.xcix. nullus. Nullus patriarcharum vniuerſali vocabulo vnꝙ vtatur. ⁊ in cap̄. ſequen. vbi Grego. ꝓhibet ſe vniuerſalē vocari. Rñdet btūs Tho. in tract. cōtra impugnā. relig. ſic dicens: ꝙ papa vniuerſalē pontificē ſe ꝓhibet noïari: nō hoc ideo eſt ꝙ ipē nō habeat auctoritatē immediate et plenā in qualibet eccleſia: ſed qꝛ nō preficiẗ cuilibet particulari eccleſie vt ꝓpriꝰ et ſpecialis illius ecclie rector: ſic eñi ceſſarēt oim alioꝝ pōtificū poteſtates.

❡ Queſtio tertia vtrū papa ſit caput vniuerſalis eccleſie? §.II.

Ad qđ reſpōdet beatus Tho. in multis locis: ⁊ potiſſime in.iij. parte.q.viij.ar.vj. vbi querēs vtrū ſit ꝓprium xp̄i caput eſſe ecclie: ita ꝙ caput in alia mēbra tripliciter influit. Uno modo intrinſeco influxu ꝓut virtꝰ motiua et ſenſitiua a capite deriuatur ad cetera mēbra. Alio modo ſm exteriorem quandā gubernationē: ꝓut ſcȝ ſm viſum ⁊ alios ſenſus q̄ in capite radicātur: dirigiẗ homo in exterioribꝰ actibꝰ. Interior aūt influxꝰ grē nō eſt ab aliq̄ niſi a ſolo xp̄o: cuiꝰ humanitas ex hoc ꝙ eſt diuinitati cōiuncta hȝ virtutē iuſtificādi. Sed influxꝰ in mēbra ecclie ꝗtū ad exteriorē gubernationē pōt talibꝰ cōuenire: et ſm hoc alij poſſunt dici capita ecclie. ſm illud qđ dicit Amos.vj.c. Optimates capita populorū: differēter tñ a xp̄o. Primo ꝗtū ad hoc ꝙ xp̄s eſt caput oīm eoꝝ q̄ ad eccliam ꝑtinēt ſm oēm locū/et tēpus/⁊ ſtatū. Sed hoīes dicūẗ capita ſm ſpecialia loca: ſicut epi ſuaꝝ eccliarū. vel ſȝ determinatū tēpus: ſicut papa eſt caput totiꝰ ecclie. ſ. tp̄e ſui pōtificatus. ⁊ ſm determinatū ſtatū: ꝓut .ſ. ſunt in ſtatu viatoris. ⁊ ſic papa eſt caput fideliū: ſed viatorū tñ. Alio modo ſm hoc ꝙ xp̄s eſt caput ecclie ꝓpria virtute: alij vero dicūẗ capita inquantū vicē gerūt xp̄i. ſm illud.ij. Cor.ij. Nā et ego qđ donaui: ſi qđ donaui ꝓpter vos in perſona xp̄i. Ex his etiaȝ pȝ papā eſſe ſuperiorē in tota ecclia: qđ etiam videẗ idē doctor aſſerere in.iiij. diſti.l. vbi querens an oēs teneṅẗ ad ieiuniū? dicit arguendo ſic ſm Ber. in lib. de di. et pre. In p̄cepto ſuperioris nō debet diſpēſare inferior: ſed quelibet ſingularū ꝑſonarū eſt inferior ꝙ ecclia: que ieiuniū ſub p̄cepto ſtatuit: niſi forte ille q̄ eſt caput totiꝰ ecclie/ vel loco capitis .ſ. papa. Item ſeqꝛẗ ꝙ nullus pōt diſpenſare .ſ. niſi papa.

¶Quarto querit̄ vtrū papa §.III. ſit ſponſus vniuerſalis eccleſie? Ad qđ rn̄det btūs Tho. in tractatu cōtra impugnan. relig. dicēs ꝙ ſpōſus eccleſie ꝓprie loquēdo eſt xp̄s: de quo dicitur Qui hꝫ ſpōſam ſpōſus eſt. Joh. iij. Ipſe em̄ de eccleſia ſuo nomini filios generat. Alij autē ſponſi dicūtur ſicut miniſtri ſpōſi exterius cooperantes ad generationē ſpūaliū filioꝝ: quos quidē nō ſibi/ſed xp̄o generāt: qui quidē miniſtri intantū ſponſi dicunt̄/inquantū vicem veri ſpōſi obtinēt. Et ideo papa qui obtinet vicem veri ſpōſi in tota eccleſia vniuerſalis ſponſus eccleſie dicit̄. Et ꝗuis ep̄s ſue dioceſis ſponſus ſit/et preſbyter ſue eccleſie: non ꝓpter hoc ſequit̄ ꝙ ſint plures ſponſi vnius eccleſie ſm̄ Thom̄. in dicto tractatu. Et ratio eſt qꝛ ſacerdos ſuo miniſterio cooperat̄ ep̄o tanq̄ principali: ⁊ ſimiliter ep̄i pape/⁊ papa ip̄i xp̄o. Unde xp̄s papa ep̄s ⁊ ſacerdos non cōputant̄ niſi vnus ſponſus eccleſie.

¶Quinto querit̄ vtrum re §.IIII. ges et principes xp̄iani/ ⁊ per cōſequēs oēs fideles teneāt̄ eſſe ſubditi romano pōtifici? Ad qđ beatus Tho. affirmatiue in tractatu ſuo de rege et regno ad regē Cypri. ibi loquēs de regno eccleſie et regali ſacerdotio ita ait. Hmōi regni miniſteriū vt a terrenis ſpūalia eſſent diſcreta: nō terrenis regibus/ſed ſacerdotib⁹ eſt cōmiſſum: ita precipue ſummo ſacerdoti xp̄i vicario romano pōtifici: cui omnes reges xp̄ianos opꝫ eſſe ſubiectos ſicut ipſi dn̄o Jeſu xp̄o. Sicut em̄ ad quem vltimu finis pertinet directio ſubijci debent illi ad quos ſpectat cura antecedētiū finiū ⁊ eius imperio dirigi. Et qꝛ ſacerdotiū gentiū ⁊ totus diuinoruꝫ cultus erat ꝓpter tēporalia cōquirenda: que om̄ia ordināt̄ ad multitudinis bonū cōmune: cuius regi cura incūbit: cōſequenter ſacerdotes gentiliū regibus ſubijciant̄. Sed etiā in veteri lege ꝓmittebāt̄ bona tēporalia ſiue terrena nō a demonibus: ſed a bono deo religioſo populo exhibēda. Un̄ et in veteri lege ſacerdotes legunt̄ regibus fuiſſe ſubiecti. Sed in noua lege eſt ſacerdotium altius: per qđ homines traducūtur ad bona celeſtia. Unde in lege xp̄i reges debēt eſſe ſacerdotib⁹ ſubiecti. Unde mirabiliter ex diuina ſapientia factum eſt vt in romana vrbe quā deus preuiderat xp̄iani ſacerdotij principalem ſedem futurā/hic mos paulatim inoleſceret: vt ciuitatis rectores ſacerdotibus ſubderent̄. Sic em̄ maximus Ualerius refert oīa poſt religionē ponenda ſemper noſtra ciuitas duxit: ⁊ in quibus ſumme maieſtatis decus cōſpici valuit: quapropter nō dubitauerūt ſacris imperia ſeruire.

¶Sexto querit̄ an ſit de ne= §.V. ceſſitate ſalutꝭ ſubeſſe romano pōtifici? Ad qđ rn̄det btūs Tho. affirmatiue in li. de erroꝛib⁹ grecoꝝ. c. lxxij. vbi ſic ait. Oſ̄dit̄ etiā ꝙ ſubeſſe romano pōtifici ſit de neceſſitate ſalutis. Dicit em̄ Cyrill⁹ i li. theſauroꝝ. Itaqꝫ fratres mei ſi xp̄ꝫ imitamur: vt ipſi⁹ oues vocē audiamus manētes in eccl̄ia ſcti Petri apl̄i. Non inflemur vēto ſupbie: ne forte tortuoſus ſerpēs ꝓpter nr̄am ꝯtēptionē nos eijciat vt Euā oliꝫ de paradiſo. Et maxim⁹ in ep̄la ouētalib⁹ directa dicit. Coadunatā ⁊ fundatā ſup petrā ꝯfeſſiōis Petri dicim⁹ vl̄em eccl̄iam ſꝫ ſaluatoris diffinitionē: in q̄ neceſſario ſalutis aīaꝝ nr̄aꝝ nr̄m eſt manere et obedire: ſuā ſeruātes fidē ⁊ cōfeſſionē. Eſt autē hereticū dicere nō eſſe obediēdū ſtatutis papalib⁹ ſm̄ ſctm̄ Tho. in li. ꝯ impug. relig. vt in decre. diſt. xxij. oīs. đi. Oīs q̄ romane eccl̄ie p̄uilegiū ab ip̄o ſummo eccl̄iaꝝ capite traditū auferre conat̄/ꝓculdubio i hereſim labit̄. et. j. Fidē quippe violat q̄ aduerſus illaꝫ agit q̄ eſt fidei mater. Hoc aūt p̄uilegiū xp̄s romane eccl̄ie ꝯtulit: vt oēs ei ſicut xp̄o obediāt. Un̄ Cyrill⁹ in li. theſauroꝝ. Ut mēbra maneam⁹ in capite nr̄o apl̄ico throno romanoꝝ pōtificū: a quo nr̄m ⁊ quō ⁊ qđ credere/⁊ qđ tenere debeam⁹ ip̄ꝫ venerātes/ ip̄ꝫ rogātes ꝓ oībus: qm̄ ip̄i⁹ ſolū eſt rep̄hēdere/corrigere/diſponere/ſtatuere/ſoluere: et loco ip̄i⁹ ligare q̄ ip̄ꝫ edificauit: vt nulli alij qđ ſuum eſt: plerūqꝫ ip̄i ſoli dedit cui oēs iure diuino caput inclināt: ⁊ primates mūdi tanq̄ ip̄i dn̄o Jeſu obediūt. Un̄ patꝫ ꝙ quicūqꝫ dicit nō eſſe obediēdū in his q̄ ꝑ papam ſtatuunt̄/in hereſim labit̄: et ad idē eſt qđ ipſe doctoꝛ cōcludit lib. iiij. ꝯ gētiles. c. lxxvj.

¶Querit̄ ſeptimo vtrum ſit §.VI. magiſ obediēdū pape q̄ alteri cuiuſcūqꝫ poteſtatis inferiori? Ad qđ rn̄det ſctūs Tho. in. ij. ſen. di. finali. in rn̄ſiōe l̄re ꝙ ſic. Et ꝓ maiori declaratiōe facit quādā diſtinctionē .i. vcꝫ ꝙ ptās ſupioꝛ ⁊ inferioꝛ dupl̄r ſe p̄nt hr̄e: aut ita ꝙ inferioꝛ ptās ex toto oꝛiat̄ a ſuperiori: et tūc tota virt⁹ inferioris fundat̄ ſup virtutē ſupioris: et ideo ſimpl̄r in oīb⁹ eſt magis obediēdū poteſtati ſupiori q̄ inferiori. Sicut etiā in naturalib⁹ cauſa p̄ia pl⁹ influit ſup cauſatū cauſe ſecūde q̄ etiā ip̄a cauſa ſecūda: vt đr in li. de cauſis. et ſicut ſe hꝫ poteſtas dei ad oēꝫ creatā poteſtatē ſic ſe hꝫ poteſtas ſupioris ad poteſtatē inferioris: vt principis ad ꝓcōſulē: ſic etiā ſe hꝫ poteſtas pape ad oēm poteſtatē in eccl̄ia: qꝛ ab ip̄o papa gradus dignitatis diuerſi in eccl̄ia diſponunt̄ et ordinant̄. Un̄ eius poteſtas eſt quodam eccleſie fundamentū: vt patet Mat. xvj. Et ita in om̄ibus magis tenemur obedire pa=

pe ꝙ̄ epīs vel archiepīs. vel etiam monachus
abbati abſqꝫ vlla diſtinctiōe. Alio modo ptās
ſuperiorꝫ inferior poſſunt ita ſe hr̄e ꝙ ambe or
dinent ex vna quadā ſuprema poteſtate:q̄ vnā
alteri ſubdit ſm ꝙ vult:⁊ tūc vna eſt ſup̱ior.ni-
ſi in illis in quib⁹ ſupponit vna alteri a ſup̄ma
ptāte:⁊ in illis tā eſt obediēdū ſuperiorꝫ ꝙ̄ infe
riori. Eodē mō ſe habent ptātes ep̄i ⁊ archiep̄i
deſcendētes a ptāte pape. Hec btūs Tho. Ad
pmū mēbrū facit qḋ dicit Augu.xi.q.iii. qui
reſiſtit. vbi inter cetera ſic ait. Ipos humanarꝫ
legū grad⁹ aduerte ſi aliqd iuſſerit curator: nō
faciendū eſt:tñ ſi cōtra ꝓcōſul iubeat:nec vtiqꝫ
cōtēnis ptātē:ſꝫ eligis maiori ſeruire. nec hinc
dꝫ minor iraſci ſi maior p̄lata eſt autoritas. rur
ſum ſi aliqd ip̄e ꝓcōſul iubeat ⁊ aliḋ iubeat im
perator: vel ſi aliḋ iubeat imperator ⁊ aliḋ de⁹
quid iudicatis. maior ptās de⁹. Da veniā o im
perator: tu carcerē: ille gehennā minat. hinc iā
tibi aſſumēda eſt fides tua tanq̄ ſcutū. Ad idē
diſt.viii. que cōtra mores. in fine. Quantū ad
ſcḋm mēbrū facit qḋ habet extra de offi. ordi.
c.paſtoralis. vbi exprimunt caſus in quib⁹ ar-
chiep̄s habet iuriſditionem in ſubditos ſuffra
ganeorꝫ. vnde in aliis ipſi ſubditi ſuffraganeo-
rū nō tenēt obedire. Ex predictis etiā patet ꝙ
papa poſſet precepto ſuo aliquē cogere ad ſu-
ſcipiendū epiſcopatū. Vñ ⁊ ſanct⁹ Tho.in.iiii.
ſentē.di.xxviii. ſic dicit. Quidā dicunt ꝙ papa
nō poteſt precipere alicui ꝙ accipiat ep̄atū: q2
cōſenſus debet eſſe liber. Sed hoc poſito peri-
ret eccl̄iaſticus ordo. niſi eñ q̄s poſſet cogi ad
regimē eccleſie ſuſcipiendū cōſeruari nō poſſet
cū q̄ñqꝫ illi q̄ ſunt idonei hoc onus nolunt ſuſci
pere niſi coacti. Hec ille. Et ad hoc facit qḋ di-
cit Grego.viii.q.i.in ſcripturis. ⁊ in.c. qui epi-
ſcopatū. ⁊ exemplū Aug.di.xl. ante omnia.

¶ Octauo querit Vtrū §.VII.

romanus pontifex ſuccedat btō petro in ea p̱fe
ctione ptātis et dignitate vicariatus xp̄i: qua
ipſe beatus petr⁹ a xp̄o caput ⁊ paſtor vtilis ec
cleſie fuit in eccleſia ſublimatus? Ad qḋ rn̄det
ſctūs Tho.in.iiii. contra gentiles. c.lxxvi. vbi
poſt ſermonē de inſtitutiōe qua btūs petrus a
xp̄o caput et paſtor vniuerſalis eccl̄ie eſt cōſti
tutus: ita loquit. Nō poteſt aūt dici ꝙ etſi xp̄s
hāc poteſtatē et dignitatem petro dederit: ad
alios ipſa nō deriuet. Manifeſtū eſt eñ ꝙ xp̄s
eccl̄iam ſic inſtituit vt eſſet vſqꝫ in finem ſeculi
duratura. ſm illud Eſa.ix. Super ſoliū dauid ⁊
ſuper regnū eius ſedebit vt cōfirmet illud ⁊ cor
roboret in iudicio et iuſticia āmodo et vſqꝫ in
ſempiternū. Manifeſtū eſt igitur ꝙ ita illos q̄
tūc erāt in miniſterio cōſtituit vt eorꝫ ptās deri
uet ad poſteros ꝓ vtilitate eccleſie vſqꝫ ad ſcl̄i
finem. preſertim cū ipſe dicat Mat. vlti. Ecce
ego vobiſcū ſum vſqꝫ ad cōſummationē ſeculi.
Per hoc autē excluditur quorundā error pre-
ſumptuoſus q̄ ſe ſubducere nitūtur ab obediē-
tia et ſubiectione petri: ſucceſſorem eius roma
nū pontificē vniuerſalē eccleſie paſtorē nō reco-
gnoſcentes. Hec ille. Ceterū hanc queſtionem
determinat idē ſctūs Tho.in trac. cōtra erro-
res grecorꝫ dicēs. c.lxix. Oſtenditur etiā ꝙ pe
trus ſit xp̄i vicarius ⁊ romanus pōtifex ſucceſ
ſor petri in eadē ptāte ei a xp̄o collata. Dicit ei
canon calcedoneñ. cōcilii. Si q̄s ep̄s predicat
infamis liberā hꝫ ſentētiā appellādi ad btiſſi-
mū ep̄m antique rome. quē habem⁹ petrū refu
giū petrā: ⁊ ipſi ſoli libera poteſtate dei loco ſit
ius diſcernēdi ep̄i īfamiā ſm claues ſibi a dn̄o
collatas. ⁊.i. et omnia diffinita ab eo teneant
tanq̄ a vicario apoſtolici throni. Item Cyrill⁹
hieroſolymitanus patriarcha dicit ex perſona
chriſti loquens. Tu cū fine ⁊ ego ſine fine cum
omnib⁹ quos loco tui ponam pleno ⁊ perfecto
ſacro et autoritate cū eis ero: ſicut ſum et tecū.
Et Cyrill⁹ ep̄s alexādrin⁹ in lib. theſaurorꝫ di
cēs ꝙ apl̄i in euāgeliis ⁊ ep̄lis affirmauerūt in
oī doctrina petrū eſſe loco dn̄i et eius eccl̄iam
dātes ei locū in omni cōcilio et ſynagoga: in oī
electione ⁊ cōfirmatione. ad idē facit qḋ habet
diſt.xxi.c.in nouo. ⁊ diſtin. xxii. c. ſacroſancta.

¶ Nono queritur Vtrum §.VIII.

papa habeat in eccl̄ia plenitudinē ptātis? Ad
qḋ rn̄det btūs Tho.in trac. cōtra errores gre-
corꝫ.c.lxviii. affirmatiue vbi ſic dicit. Habetur
etiā ex predictorꝫ doctorꝫ autoritatib⁹ ꝙ roma
nus pōtifex habeat in eccl̄ia plenitudinē pote
ſtatis. Dicit eñ cyrill⁹ pr̄iarcha alexādrin⁹ in
li. theſau. Sicut xp̄s accepit a pr̄e ducatū ⁊ ſce
ptrū eccl̄ie gētiū ex iſrl̄ egrediēs ſup oēm prin
cipatū ⁊ ptātē: et ſup oē qḋcūqꝫ eſt vt ei genua
cūcta curuent. ſic ⁊ petro ⁊ ei⁹ ſucceſſorib⁹ ple-
niſſime cōmiſit. et.i. Nulli aliū ꝙ̄ petro xp̄s qḋ
ſuū eſt plenū. ſꝫ ipſi ſoli dedit. ⁊ infra pedes xp̄i
hūanitas: ⁊ ipſe hō cui tota trinitas dedit ple-
niſſimā ptātē: q̄ñ i vn⁹ tm̄ aſſumpſit: ⁊ in vnitate
p̱ſone trāſiuerit ad patrē ſup oēm principatū ⁊
ptātē: ⁊ ſup oē qḋcūqꝫ eſt: vt ei genua cūcta cur
uent. ⁊ adorēt eū oēs angeli dei: quē totū dimi
ſit p̱ ſacr̄m ⁊ ptātē petro ⁊ eccl̄ie ei⁹. Et Chry-
ſo. ad cōſulta bulgarorꝫ ex p̱ſona xp̄i loquens.
Ter te interrogo ſi me diligis: q̄ me ter trepi-
dus ⁊ timid⁹ negaſti. nūc autē reduct⁹: ne cre-
dāt te fratres grām ⁊ autoritatē clauiū amiſiſ-
ſe: q2 amas me: corā ipſis iā tibi cōfirmo quod
meū eſt plenū. Hec ille. Hꝫ aūt papa plenitudi
nē ptātis ī eccl̄ia etiā pōtificalis quaſi rex ī re
gno. Sꝫ ep̄i aſſumūt in p̱tē ſollicitudinis quaſi

iudices ſingulis ciuitatib⁹ prepoſiti. ꝓpter qđ eos ſolos in ſuis litteris fratres vocat. Reliquos aũt oẽs vocat filios. Hec Tho. in. iiij. di. xix. vbi etiã dicit ꝙ i regno tota poteſtatis plenitudo reſidet penes regẽ. in ariſtographia autẽ apud vnũ nõ reſidet plenitudo ptãtis: ſꝫ apđ oẽs. q̃ aũt romanũ põtificẽ negãt hr̃e plenã in eccl̃ia ptãtẽ ꝯ eccl̃ie vnitatẽ errãt ſm. b. Tho. i trac. ꝯtra errores grecoꝝ. c. lxxiij. vbi ſic ait Sicut p̃dicti errãtes ꝯ vnitatẽ corꝑis myſtici peccãt romani põtificis ptãtẽ abnegãtes: ſic ꝯtra puritatẽ ſacrati corꝑis xp̃i delinquũt dicẽtes ex azymo pane nõ poſſe corpus xp̃i cõſecrari.

¶ Decimo queritur vtrum a §. IX.
papa deriuet ptãs in alios prelatos? Ad hanc queſtionẽ reſpondet Tho. affirmatiue in locis ſuperi⁹ annotatis. Primo in. iiij. cõtra gẽtiles Dicit dñs petro. Tibi dabo claues regni celorũ. vt oſtẽdat ptãs clauiũ per eũ ad alios deriuãda ad cõſeruandã eccl̃ie vnitatẽ. Itẽ hoc idẽ dicit in. iiij. ſen. di. xxiiij. q. finali. ſub his v̾bis. Quis oibus apl̃is data ſit cõiter ptãs ligandi et ſoluẽdi: tamẽ in hac parte vt ordo aliq̃s ſeruaret primo ſoli petro data eſt: vt oſtẽdatur ꝙ ab eo debeat iſta poteſtas deſcendere.

¶ Undecimo queritur. Utrũ §. X.
papa poſſit vti ptãte clauis in quẽlibet de eccleſia? R̃ndet ſctũs Tho. in. iiij. di. xix. q. j. arti. iij. ita dicẽs. ꝙ vſus clauiũ req̃rit aliquã prelationis poteſtatẽ ꝑ quã ille in quẽ vſus clauiuꝫ cõicatur efficit materia ꝓpria illi⁹ actus. ideo ille q̃ habet diſtinctã poteſtatẽ ſuꝑ oẽs põt vti clauib⁹ in quẽlibet. Illi aũt q̃ ſub eo diſtinctas ptãtes acceperũt nõ in quẽlꝫ vti poſſunt clauibus: ſed in eos tm̃ q̃ in ſortẽ venerũt: niſi in neceſſitatis articulo. ibi nemini ſacr̃a denegãda ſunt. Itẽ iſtud declarat idẽ in trac. cõtra impugnã. relig. ſic di. Ep̃i in eccleſia tenent locũ dñi noſtri ieſu xp̃i. Unde di. Diony. in lib. eccleſi. hierarchie. Põtificũ ordo prim⁹ q̃dẽ eſt aiarũ ordinationũ ſublimiſſim⁹ ⁊ nouiſſim⁹. Idem. etenim in ip̃m ꝑficit et implet ois hierarchie diſpoſitio: vt omnẽ hierarchiã videmus in xp̃o cõſummatã. ſic vnãquãqꝫ i ꝓpriũ diuinũ ſummũ ſacerdotẽ. i. ep̃m. Un̄. j. Petri. ij. di. Conuerſi eſtis ad paſtorẽ ⁊ ep̃m aiarũ veſtraꝝ. Hoc aũt precipue verũ eſt de romano põtifice. cui vt Cyrillus dicit. oẽs iure diuino caput inclinãt: et tãꝙ ip̃i dño ieſu obediũt. Et Chryſoſto. dicit ſuper illud Ioh. vlti. c. Paſce oues meas. ⁊ loco mei prepoſitus et caput eſto fratrum.

¶ Queritur duodecimo. §. XI.
Utrũ papa poſſit concedere alicui ꝙ quis vtat poteſtate clauium in eum in foro conſcientie? Reſpondet ſanct⁹ Tho. affirmatiue in. iiij. di. ſuperius aſſignata. q. ix. ita dicens. Poteſtas clauium quantũ eſt de ſe extẽdit ſe ad oẽs. ſed ꝙ ſacerdos nõ poſſet vti poteſtate clauium: cõtingit ex hoc ꝙ ei⁹ poteſtas ad aliquẽ ſpecialr̃ limitata eſt. Unde ille qui limitatiue põt extẽdere in quem voluerit: ⁊ ꝓpter hoc etiã ſibi poteſt dare poteſtatem in ſeip̃m: Quis in ſeipſuꝫ ipſe poteſtate clauium vti non poſſit: q꞉ poteſtas clauium requirit ꝙ in aliquem ſubiectũ: et ita in alium. Sibiip̃ſi enim aliquis ſubiect⁹ eſſe non poteſt. Hec ille.

¶ Queritur decimotertio. §. XII.
Utrũ papa poſſit concedere poteſtatẽ alicui vt vtatur in eũ poteſtate clauiũ in foro exteriori: videlicet ꝙ aliquis eũ excõicet. Reſpõdet ſanctus Tho. negatiue in eo loco ita dicẽs in ſolutione vni⁹ argu. Iudiciũ exterius eſt apđ deũ: apud quẽ aliq̃s reddit minor ex eo ꝙ peccat: nõ aũt apđ hominũ prelatiões. Et ideo in exteriori iudicio ſicut null⁹ in ſeipſo ſententiã dare poteſt excõicatiõis: ita nec alteri cõmittere nec ſe excõicare: ſed in foro ꝯſciẽtie poteſt alteri cõmittere ſuã abſolutionẽ vel iuriſditionẽ quam ipſe habet. Uel dicendũ ꝙ abſolutio in foro cõfeſſionis eſt principaliter poteſtatis clauiũ. et ex cõſequẽti reſpicit iuriſditionẽ. Sed excõicatio reſpicit totalẽ iuriſditionẽ: quantũ autẽ ad poteſtatem ordinis ſunt equales: nõ aũt quantum ad iuriſditionem. ⁊ ideo non eſt ſimile.

¶ Querit decimoquarto. §. XIII.
Utrũ papa ſit ꝓprius ſacerdos dicend⁹ aliquo modo cuiuſlꝫ parrochie? R̃ndet ſctũs Tho. affirmatiue in trac. cõtra impug. relig. ita dicẽs. Ad id qđ obiĩcitur ꝙ ſemel in anno quilꝫ confiteri ꝓprio ſacerdoti tenet. Dicendũ ꝙ ꝓprius ſacerdos non ſolũ eſt ſacerdos parrochialis: ſꝫ etiã ep̃s vel papa ad quos magis pertinet cura eius ꝙ̃ ad ſacerdotẽ: vt multiplr̃ oſtẽſum eſt Propriũ eñi hic nõ accipit ſm ꝙ diuidit cõtra cõe: ſed ſm ꝙ diuidit contra alienũ. Unde qui confeſſus eſt ep̃o ſuo vel alicui habenti vicẽ ei⁹ confeſſus eſt proprio ſacerdoti. Hec ille.

¶ Quero decimoquinto. §. XIIII.
Utrũ papa ſit prelat⁹ immediat⁹ cuiuſlibet fidelis? R̃ndet ſctũs Tho. affirmatiue i. iiij. diſ. xvij. q. vij. dicẽs incõueniẽs eſſe ꝙ duo equalr̃ ſuper eandẽ plebẽ cõſtituerent: ſꝫ ꝙ duo quoꝝ vn⁹ principalior alio ſuꝑ eandẽ plebẽ cõſtituãt nõ eſt incõueniẽs. et ſm hoc ſuper eandẽ plebẽ immediate ſunt ⁊ ſacerdos parrochialis ⁊ ep̃s et papa. ⁊ quilibet hoꝝ poteſt cõmittere ea que ſunt iuriſditionis ad ipſum pertinentia alteri. Hec ille. Itẽ in eodẽ tractatu ait. Papa habet immediatã iuriſditionem in oẽs chriſtianos q꞉ romana eccl̃ia nullis ſynodicis ꝯſtitutiõib⁹

ceteris eccleſiis p̄relata eſt:ſed euangelica dñi
voce et ſaluatoris ſui primatū obtinuit. vt ha-
betur in decretis diſt.xxi.c.Quis.Hec ille.

¶ Quero decimoſexto §.XV.

Utrū papa poſſit cōmittere aliquibꝰ p̄dicare ꝛ
cōfeſſiones audire fideliū: vti poteſtate clauiū
irrequiſitis ꝓpriis ſacerdotibꝰ parrochialibꝰ.
Rñdet ſctūs Tho.affirmatiue in.iiij.diſt.xvij.
q.vij. Cuius inter alias hec vna ratio eſt:q̄cq̄d
pōt inferior pōt ꝛ ſuperior:ſꝫ ipſe ſacerdos par
rochialis pōt dare licentiā ſuo parrochiano ꝙ
alteri ꝯfiteat̄:ergo multo fortius ſuperior eius
hoc pōt. In corpore.q.ita dicit.dicēdū ꝙ ſacer
dos pōt aliq̄d dupliciter impedire ne alicuiꝰ cō
feſſionē audiat.Uno modo ꝓpter defectū iuriſ
ditionis.Alio modo ꝓpter defectū executiōis
ordinis:ſicut excōicati degradati ꝛ hmōi.Qui
cūq̧ hꝫ iuriſditionē pōt ea q̄ ſunt iuriſditionis
cōmittere.Et ideo ſi q̄s impediat̄ ꝙ alteriꝰ cō-
feſſionē audire nō poſſit ꝑ iuriſditiōis defectū:
pōt ſibi ꝑ quēcūq̧ habentē iuriſditionē imedia
tā in illos cōmitti ꝙ ꝯfeſſiones audiat ꝛ abſol-
uat:ſiue ꝑ ipm̄ ſacerdotē:ſiue ꝑ epm̄ ſuū: ſiue ꝑ
papā. Si aūt ꝓpter ordinis executiōis ipedi-
mētū audire nō poſſit:pōt ei cōcedi ꝙ ꝯfeſſionē
audiat ꝑ eū q̄ ei ipedimētū auferre pōt.Hac.q.
in trac.ꝯtra impug.relig. manifeſtā facit ꝛ cla
riſſimā ex ꝯſuetudine q̄ in romana curia ab an-
tiquiſſimis tp̄ibus obſeruata eſt ita dicēs poſt
multas alias rōnes: ad hoc facit cōſuetudo ro
mane eccleſie ad quā ꝛ accedētes a penitētia-
riis pape ad quoſcūq̧ ſacerdotes lr̄as ipetrant
vt eis ꝯfiteant̄. Itē legati pape ꝛ coꝝ peniten-
tiariū ꝯfeſſiones audiūt nō petita licētia a par-
rochialibꝰ ſacerdotibꝰ: ꝛ etiā autoritate pape
vbicūq̧ predicāt: ꝛ ita patet ꝙ predicare ꝛ au-
dire cōfeſſiones poteſt aliis cōmitti ſine licētia
parrochialium ſacerdotū.Hec ille.

¶ Querit̄ decimoſeptimo §.XVI.

Utrum preter duos ordines inſtitutos a deo:
ſcꝫ epiſcoporū et ſacerdotū parrochialiū poſſet
papa inſtituere tertium ordinē talium predica
torū: qui propria autoritate predicarent ꝛ con
feſſiones audirent.Reſpondet ſanctꝰ Tho.af-
firmatiue in tract. contra impug. relig. in ſol.
vnius argu.aduerſarioꝝ ita dicens. ꝙ etſi duo
ordines tm̄ eſſent a deo inſtituti q̄ poſſent pre-
dicare propria autoritate : poſſet tamen eccle-
ſia tertium ordinē ſtatuere predicatoꝝ: qui ꝓ-
pria autoritate predicarent : et precipue papa
qui habet plenitudinem poteſtatis in eccleſia.
Sicut ꝛ in primitiua eccleſia fuerūt duo ordi-
nes ſacri:ſcilꝫ preſbiteri ꝛ diaconi:ꝛ tamen ec-
cleſia poſtea maiores ſibi cōſtituit,vt magiſter
in ſenten,dicit.hec ille.

¶ Queritur decimoocta- §.XVII.

no.Utrū papa poſſet compellere collegia gene
raliū ſtudioꝝ : vt ad coꝝ ſocietatē religioſi ad-
mittant̄.Rñdet btūs Tho.affirmatiue in p̄fa-
to tracta.ſic dicēs in rñſione ad vnū arg. ꝙ aut
obiiciūt ꝙ nullo modo pōt cogi ad ſocietatē in-
uitus:vt lex dicit.patet ꝙ intelligit̄ de priuata
ſocietate q̄ cōſenſu duoꝝ vel triū cōſtituit̄:ꝛ ad
ſocietatē publicā q̄ non ꝯſtituit̄ niſi ex ſupioris
ꝯſenſu : a ſuperioris autoritate aliquis cōpelli
poteſt:ſicut princeps q̄ preeſt reipublice poteſt
compellere ciues vt in ſua ſocietate aliquē re-
cipiant:ſicut collegiū alicuius eccleſie cogit̄ vt
aliquē recipiat in canonicū ꝛ in fratrem.Unde
cum collegiū ſtudii gn̄alis ſit publica ſocietas:
ad eā poteſt aliq̄s iduci autoritate ſupioris co-
gente.ꝛ.ſ. Un̄ nulli dubiū eſſe debet ſcholares
cōpelli poſſe autoritate apoſtolica:vt ad ſocie-
tatē ſtudii religioſos admittant.hec ille.

¶ Queritur decimono- §.XVIII.

no.Utrū ad papā maxime pertineat ordinatio
ſtudioꝝ ꝛ vniuerſitatū.Rñdet ſanctus Tho.in
tract.ſ̄.noiato affirmatiue vbi ita dicit. Ad eū
enī qui regit rēpublicā ptinet ordinare de nu-
tritionibꝰ ꝛ adinuentionibꝰ iuuenū in quibus
exerceri debeāt.vt dicit̄.x.Ethicorū.et policia
ordinat.vt habetur.j.Ethico.quas diſciplinas
debitum eſt eſſe in ciuibus:ꝛ quales vnūquēq̧
addiſcere ꝛ viſq̧quo.Et ſic patet ꝙ ordinare de
ſtudio pertinet ad eum qui preeſt reipublice:ꝛ
precipue ad autoritatem ſedis apoſtolice qua
vniuerſalis eccleſia gubernatur:cui per gene-
rale ſtudium prouidetur.Hec ille.

¶ Queritur vigeſimo §.XIX.

Utrū autoritas vniuerſalis eccl̄ie i determina
tione fidei pricipaliter reſideat in papa.Rñdet
be.Tho.affirmatiue.ſ.ij.q.j.arti.iij.ita dicēs.
Poſtq̄ aūt aliqua eēnt autoritate vniuerſalis
eccl̄ie determinata: ſi quis illi determinationi
ptinaciter repugnaret:hereticus cēſeret̄.Que
q̄deꝫ autoritas principaliter reſidet in ſummo
pōtifice.Dicit̄ enī.xxiiij.q.i.quotiēs.Quotiēs
fidei rō ventilat̄:arbitror oēs fratres nr̄os ꝛ co
epōs nō niſi ad petrū.i.ſui nois ꝛ honoris auto
ritateꝫ recurrere debere: ꝯ cuiꝰ autoritatē/nec
Hiero.nec Aug. nec aliq̄s ſctōꝝ ſuā ſniam de-
fēdit.vt dicit Hiero.ea.q.hec. Hec eſt fides pa
pa btiſſime:quā in catholica didicimꝰ eccl̄ia.in
qua ſi minus perite aut parū caute forte aliq̄d
poſitū eſt emēdari cupimus a te:q̄ petri fidē et
ſedē tenes.Si aūt hec noſtra cōfeſſio apoſtola-
tus tui iudicio cōprobat̄:quicunq̧ me culpare
voluerit ſe imperitū vel maliuolū: vel etiā non
catholicum:ſed hereticū comprobabit.

¶ Queritur vigeſimopri= §.XX.
mo.Utrũ ad papã ptineat ɔfirmare ſententias
ſynodorũ.Itẽ vtrũ ad papã a ſynodo appellet.
Itẽ vtrũ ſolius pape autoritate habeat vniuer
ſalis ſynodꝰ ɔgregari. Itẽ vtrũ neceſſe habeat
papa cõgregare cõciliũ vniuerſale quotiẽſcũqꝫ
habet aliqd de fide determinare.Ad oẽs iſtas
qſtiones ſimul rñdet ſctũs Tho.ad pmas tres
affirmatiue:ad quartã negatiue in qſtionibus
de potẽtia dei.q.x.ar.iiij.vbi querit.vtrũ ſpũſ=
ſctũs ꝓcedat a filio:qui rñdens arg.facto in cõ
trariũ dicit ſic.Sicut poſterior ſynodus hꝫ po=
teſtatẽ interp̃tandi ſymbolũ a priori ɔditũ:aut
ponẽdi aliqua ad eiꝰ explanationẽ:ita etiã ro=
manꝰ pontifex hec ſua autoritate põt:cuiꝰ ſola
autoritate ſynodus cõgregari põt:⁊ a quo ſnia
ſynodi ɔfirmat:et ad ipm a ſynodo appellat:ꝙ
oĩa patẽt in geſtis calcedoñ. cõcilij vel ſynodi:
nõ eſt neceſſariũ ꝙ ad hmõi expoſitionẽ facien
dã vniuerſale cõciliũ cõgreget: cũ qñqꝫ id fieri
prohibeãt bellorꝫ diſſidia:ſicut in ſexta ſynodo
legit ꝙ Cõſtantinꝰ auguſtus dixit ꝙ ꝓpter im
minẽtia bella vniuerſaliter epõs cõgregare nõ
potuit:ſed tñ illi q cõuenerũt qdã dubia in fide
orta ſequẽtes ſniam agathonis pape determi=
nauerũt.ſ. ꝙ in chriſto ſint due volũtates ⁊ due
actiões:⁊ patres in calcedoñ.ſynodo ɔgregati
ſecuti ſunt ſniam Leonis pape q determinauit
xp̃m eſſe in duabꝰ naturis.Hec ille. Itẽ vtrũ pa
tres exiſtẽtes in ɔcilio vniuerſali poſſint aliqd
ſtatuere ſine autoritate pape.Rñdet bea.Tho.
negatiue in trac.ɔtra impug.relig.ſcti pr̃es in
cõcilio cõgregati nichil ſtatuere potuiſſent:niſi
autoritate ſummi pontificis interueniente ſine
qua etiã cõciliũ cõgregari non poteſt.

¶ Queritur vigeſimoſcđo §.XXI.
Utrũ papa ſubijciatur ſtatutis cõciliorũ.Huic
qſtioni videt rñdere.ſ.Tho.ſub diſt.in pma.ſ.
q.xcviij.ar.vj.vbi q̃rẽs vtrũ oẽs legi ſubijciant
ita dicit ꝙ ſm ꝙ lex de ſui rõne duo hꝫ. Primo
ſcꝫ ꝙ eſt regula hũanorũ actuũ.Scđo ꝙ hꝫ vim
coactiuã.Dupliciter põt aliqs eẽ ſubiectꝰ legi.
Uno mõ ſicut regulatũ regule:⁊ hoc modo oẽs
illi q ſubdunt ptãti / ſubdunt legi quã fert po=
teſtas.Alio mõ ſicut coactũ cogenti:⁊ hoc mo=
do hoĩes virtuoſi ⁊ iuſti nõ ſubdunt legi:ſed ſo
la mala.⁊.j.tractãs qđ dicit iuriſperitꝰ.ꝙ prin
ceps dicit eſſe ſoluꝰ a lege quantũ ad vim co=
actiuã legis.nullus enim ꝓprie cogit a ſeipſo:
lex aũt nõ habet vim coactiuã niſi ex principis
poteſtate.Sic igit princeps dicit eſſe ſolutus a
lege:qꝛ nullus in ipm põt iudiciũ ɔdẽnationis
ps.l. ferre ſi ɔtra legẽ agat.Uñ ſup illud ps.Tibi ſo
li peccaui. dicit ꝙ rex nõ hꝫ hoĩes qui facta eiꝰ
dijudicent: ſed quantũ ad vim directiuã legis
princeps ſubdit legi ꝓpria volũtate ſm qđ di
citur ex de cõſti.c.cũ oẽs.ibi qđ quiſqꝫ iuris in
aliũ ſtatuit:ipſe eo vti debet:et ſapientis dicit
autoritas.Patere legẽ quã tuipſe tuleris.

¶ Queritur vigeſimoter= §.XXII.
tio. Utrũ papa poſſit mutare ſtatuta ſctõꝝ pa=
trũ in ɔcilijs generalibus: aut in eis diſpẽſare.
Rñdet.b.Tho.affirmatiue in trac.ɔtra ipug.
relig. vbi ad illud Zozimi pape qđ habet in.c.
cõtra.xxv.q.j. Cõtra ſtatuta patrũ cõdere ali=
qd vel mutare autoritas huiꝰ ſedis non põt.ſic
dicit. Dicendũ ꝙ hoc eſt verũ in illis q ſtatuta
ſctõꝝ patrũ decreuerũt eẽ de iure diuino: ſicut
articuli q determinati ſunt ꝑ cõcilia. Sed illa
q ſcti patres determinauerũt de iure poſitiuo
ſunt relicta ſub pape diſpenſatione:vt ea poſſit
mutare vel diſpenſare ſm oportunitatẽ tẽporũ
vel negociorꝫ. ſancti eñ patres in cõcilijs ɔgre
gati nichil ſtatuere potuiſſent : niſi autoritate
romani pontificis interueniente : ſine qua etiã
cõciliũ cõgregari nõ poteſt:nec tñ papa qñ ali=
quid aliud facit aliter ꝙ a ſanctis patribꝰ ſta=
tutũ ſit:cõtra ſtatuta facit:qꝛ ſeruatur intentio
ſtatuentiũ: que eſt vtilitas eccl'e ſicut ⁊ in eñit
iure poſitiuo accidit. derogat eñ prioribꝰ ſta=
tutis ꝑ ſtatuta ſequẽtia. Unde qđ dicit Greg.
diſt.xv.ſicut.in fi.ꝙ ſe et nõ illa deſtruit quiſqs
preſumit abſoluere qđ ligant/vel religare que
abſoluũt:⁊ loquit de ſtatutis cõciliorũ.intelli=
gitur ſm glo.ibi quantũ ad articulos fidei: nõ
quantũ ad ſtatuta poſitiua:quidã tamen dicũt
ꝙ papa poſſet tollere ſingula et nõ oĩa ſimul:qꝛ
hoc eſſet deſtruere ſtatum eccleſie.

¶ Queritur vigeſimo= §.XXIII.
quarto.Utrũ papa habeat plenitudinẽ poteſta
tis diſpenſandi in oĩbus ſtatutis ɔſtitutis per
regulas vel eccl'ie p̃latos. Itẽ vtrũ papa poſſit
diſpenſare circa ea q ſunt iuris diuini vel iuris
naturalis. Item vtrũ papa poſſit diſpenſare cũ
bigamo vt ꝓmoueatur. Item vtrũ papa poſſit
diſpẽſare ꝙ aliqs ſacerdos nõ indutꝰ veſtibus
ſacris cõſecret corpꝰ chriſti. Ad has quattuor
qſtiones rñdet ſctũs Tho. ſiliter in quodlibe=
tis.iiij.q.viij.ar.iij. ad primã/tertiã/et quartã
affirmatiue:ad ſcđam negatiue ſic dicẽs. Non
eſt dubitandũ ꝙ papa habeat plenitudinẽ po=
teſtatis in eccl'ia:ita ꝙ quecũqꝫ ſunt inſtituta ꝑ
eccleſiã vel eccl'ie prelatos ſint diſpenſabilia a
papa. Hec eñ ſunt q dicunt eſſe iuris humani
vel poſitiui. Circa ea xo q ſunt iuris diuini vel
iuris naturalis diſpenſare nõ põt:qꝛ iſta habẽt
efficaciã ex inſtitutiõe diuina. Ius autẽ diuinũ
eſt qđ pertinet ad legẽ nouã vel veterẽ:ſed hec
eſt differẽtia inter legẽ vtrãqꝫ:qꝛ lex vetus de=
terminabat multa tã in preceptis cerimonia=

libus ptinentibus ad cultū dei: ꝙ in preceptis iudicialibus ptinentib⁹ ad iuſticiā inter hoies ꝯſeruandā: q̄ in nouo teſtamento nō obligant: niſi aſſumantur ab eccl'ia vel aliqua ciuitate ꝓ ſuo ſtatuto: ⁊ hoc quo ad iudicialia: nā cerimonialia ex toto ceſſant quantū ad lr̄am. Sed lex noua q̄ eſt lex libertatis hmōi determinatiōes nō habet: ſed eſt ꝯtenta p̄ceptis moralib⁹ naturalis legis ⁊ articulis fidei ⁊ ſacramentis gr̄e: vnde etiā dr̄ lex fidei ⁊ lex gr̄e ꝓpter determinationes articuloꝝ fidei ⁊ efficaciā ſacroꝝ. Cetera xͦo q̄ ptinent ad determinationē iudicioꝝ humanoꝝ: vel determinationē diuini cultus liberaliter pmiſit xp̄s q̄ eſt noue legis lator p̄latis eccleſie ⁊ principibus ppl'i xp̄iani determinanda. Vn̄ oēs hmōi determinationes ptinent ad ius humanū: in quo papa poteſt diſpēſare. In ſolis xͦo his q̄ ſunt de lege nature ⁊ in articulis fidei ⁊ ſacr̄is noue legis diſpenſare nō poteſt. hoc enī non eſſet poſſe ꝓ veritate: ſed ꝯtra veritatē. Manifeſtū eſt ꝙ bigamū ꝓmoueri nō eſt de lege nature/nec ptinet ad articulos fidei nec etiā eſt de neceſſitate ſacr̄i. qd̄ patet ex hoc ꝙ ſi bigam⁹ ordinet̄: recipit ordinis ſacr̄m: ſed hoc ptinet ad quandā determinationē diuini cultus. Vnde circa hoc papa poteſt diſpenſare: ſed diſpēſare nō debet niſi ex magna ⁊ euidēti cauſa. Satis etiā poſſet diſpenſare circa hoc ꝙ ſacerdos nō indut⁹ veſtib⁹ ſacris ꝯſecret corp⁹ xp̄i. Et eadē ratio eſt de oībus aliis hmōi: q̄ ex inſtitutione humana ꝓceſſerūt. Hec ille.

¶ Caſus quinquaginta in quibus ſolus papa diſpenſat. Caplm̄. viij.

Nota multos caſus ptinentes ſolum ad papā recollectos ex ſūmis Ray. et Hoſt. ex corpore iuris ⁊ alioꝝ doctorū. ex q̄bus oſtēdit̄ plenitudo poteſtatis eius: de q̄bus etiā plures nō veniūt in generali mādato: ſꝫ requirūt ſpeciale mādatū ipſius. diſ. xvij. huic ſedi. ex̄ de trāſla. c. licet. et de offi. leg. c. qd̄ trāſlationē. Et primus eſt queſtio fidei. Cū enī vertit̄ dubiū de aliquo ptinente ad articulos fidei vel ad ſacr̄a: determinatio ſpectat ad papā. vt. xxiiij. q. j. quotiēs. Scd̄s eſt tranſlatio ep̄i vel electi ⁊ ꝯfirmati. ex̄ de trāſla. c. inter corporalia. et de offi. leg. c. iij. Et idē videt̄ de trāſlatione abbatū exemptoꝝ. Tertius eſt depoſitio ep̄oꝝ. iij. q. vj. Quis. et. c. dudū. Et idē de abbatib⁹ perpetuis exemptis. Quartus acceptio renūciationis ep̄oꝝ vel electorum ꝯfirmatoꝝ vel abbatū qui immediate ſubſunt ſedi ap̄lice. vj. q. iij. denicꝫ. ex̄ de trāſla. ca. inter corporalia. et de reg. c. licet. Quintus eſt exemptio ep̄oꝝ. ſ. ꝙ non ſubſint archiep̄is. xvj. q. j. frater. Et idem de quibuſcūꝫ religioſis vel clericis qui ſunt in aliqua dioceſi vt non ſubſint iuriſditioni dioceſani. ¶ Sext⁹ eſt reſtitutio depoſitoꝝ ab ordine. ij. q. vj. ideo. j. ⁊. ij. Nota tamen ꝙ glo. hoc intelligit de depoſito actualiter. i. degradato ſolēniter: ſecus in depoſito verbaliter. Sed Joh. an. intelligit ſimpliciter de oī depoſito. Specu. xͦo ſequitur opinionē illius gloſe. Nā verbaliter depoſitū dicit ꝙ ep̄s valet reſtituere per. c. at ſi clerici. de iudi. quā opinionē ſequit̄ Arch. ⁊ Abbas ſicul⁹. ¶ Septimus eſt iudicialis diffinitio ſeu interpretatio priuilegiorū ſuorū. ex̄ de iudi. c. cū veniſſent. et idē ſm̄ Hoſti. ſi dubitet̄ de reſcripto apoſtolico: ita ꝙ ab alio p viā rationis ſolui nō poſſit. ex̄ de offi. leg. c. ij. Idem ſm̄ Hoſt. de interpretatione ſtatuti facti p legatū: cuius iuriſditio finita eſt: nec alius ei ſucceſſit. Et idem de diſpenſatione in caſibus qui per eadē ſtatuta pape reſeruant̄. ¶ Octauus eſt mutatio ſedis ep̄alis. vij. q. j. tēpore. et ideꝫ eſt de mutatione vel dimiſſione ꝯuentuū acceptor p ordinem mendicantiū: q2 fieri nō poteſt ſine autoritate pape. ex̄ de do. ꝯce. lib. vj. ¶ Nonus eſt ꝯſtituere alicubi de nouo ſedeꝫ ep̄alem. xvj. q. j. felix. de ꝯſe. diſt. j. de locoꝝ. Et ſi'r inſtituere nouā religionē vel aſſumere de nouo ꝯuentus ab ordinibus mendicantibus. ¶ Decimus eſt ſubiicere vnū ep̄atum alteri. vel vnum ep̄atum diuidere in duos: vel duos in vnū vnire ſimul. habentur hec. xvj. q. j. et tēporis. et de offi. leg. ꝙ tranſlationē. idem de eccle. vel mo. ſeu ꝯuentibus exemptis. ¶ Vndecimus eſt cōmutatio voti hieroſolymitani. ex̄ de vo. ex multa. Ideꝫ de voto ad ſctm̄ Jacobū: vel ad limina apoſtolorū Petri ⁊ Pauli. ita tenet curia. ¶ Duodecimus de voto cōtinentie etiā ſimplici ſm̄ doc. Et multo magis in voto religionis ſolus papa diſpenſat. Et in voto ſolēnizato per ſuſceptionem ſacri ordinis: q̄uis papa poſſit diſpenſare ſm̄ Tho. in. iiij. et alios: non tamen conſueuit. In ſolēnizato autē per profeſſionē in religione approbata vtrū papa poſſit diſpenſare ſunt cōtrarie opiniones. Et in. iiij. tenet Tho. ꝙ cōmunior eſt opinio ꝙ poſſit. et ad hanc videt̄ ibi declinare. licet in. ij. ij. contrarium determinet. et Alber. cōcor. prima tamē cōmunius ſeruatur: videlꝫ faciendo de monacho non monachū. nec obſtat extra de ſta. mo. c. cum ad monaſteriuꝫ. Nam ꝙ maneat religioſus ⁊ diſpenſetur in votis eſſentialibus religionis implicat contradictionem: et ſic non poteſt. Rariſſime tamen cum diſpenſat hoc facit: et ex maxima cauſa puta ad pacem vnius regni. Hanc concluſionem ſcilicet ꝙ papa poſſit diſpenſare in voto ſolēni. tenent iſti doct. Pet. de palu. Herueus in. iiij. Joh. neapol. in quodlibetis. Duran. in

Extra de exceſ. pla. c. ſicut vnire.

tiij.Hugo cardi.ordi.predica.Richar.in.iiij.⁊
Bonauē.ordinis minorū.Aug.de anch.Hērī.
de gandauo in quodl.Arch.in roſario.glo.ſup
c.cū ad monaſteriū. ¶ Decimuſterti9 ꝙ ſolus
papa cōcedit ꝙ veniat quis cōtra iuramētum
licitum. ex̄ de iureiurā.venietes. vel etiam de
quo eſt dubiū an ſit licitū. ex̄ de elec.venerabi
lem. nec tñ hoc debet facere ſine cauſa rationa
bili. Et hoc intelligit̄ ſm Guil.ſolū in arduis.
De dubijs tñ dicit Tho.in ſum.etiā epm poſſe
diſpenſare. ¶ Decimuſquartus eſt diſpēſatio
in multis irregularitatibꝰ cōtractis:vt in cri-
minibus maiorbꝰ adulterio: cū ſcꝫ quis eſt cō
feſſus in iudicio aut cōuictus. ex̄ de iudi.at ſi
clerici. ⁊ ſpecialiter in irregularitate cōtracta
ex eo ꝙ quis ſciēter ꝑmiſit ſe bis baptizari. de
conſe.di.iiij.eos.⁊.c.qui bis.Et idem ſi ignorā
ter:⁊ poſtea ſciens ratum habuit.Similiter ſi
quis recipit bis eūdem ordinem.j.q.vij.c.ſalu
berrimū. Idem intelligit̄ de reconfirmato ſeu
chriſmato.vt de conſe.di.v.dictū. In irregula
ritate etiā cōtracta ex eo ꝙ quis fecit ſe ab he-
reticis ordinari ad ſubuerſionē fidei.j.q.vij.cō
uenientibus.ſolus papa diſpenſat. Et ſimiliter
in ſuſpēſione cōtracta ex ordinatiōe ſimoniace
facta ex parte ordinatoris ⁊ ordinati.ix.q.j.ab
excōicatis.j.q.j.ſi quis epus.Et ſimiliter in re-
tentione beneficij ſciēter obtenti ſimoniace vel
dignitate. De hac tñ materia ſimōiaca: q2 in-
tricata eſt vide in.ij.parte ti.j.c.j. et in tracta.
de cēſuris. ¶ Decimuſquintus eſt in bigamo
vt poſſit ordinari. ex̄ de biga.nuper.et ca.fina.
¶ Decimuſſexꝰ eſt in clerico nō ordinato mi-
niſtrāte in ordine ſacro quem non habet: talis
non pōt ad ſuperiorem ordinem ꝓmoueri ſine
diſpenſatiōe pape:etſi in ſuſcepto ordine certo
modo poſſit per epm tolerari. ex̄ de cle.non or
di.mi.c.j.ij.⁊.iij. de quo vide.ſ.in c.de ordini-
bus. ¶ Decimuſſeptimus in corpore viciatis
ſi ſit viciū vel impediens executionem ordinis
ſi monoculus/vel digito carēs/vel epilēticus/
vel gerēs notabilē deformitatē:vt inciſo naſo/
vel multū gibboſus/vel gutturoſus.ex̄ de cor.
vicia.per totū.et di.lv.ꝑ totū. ¶ Decimuſocta
uus in homicidio vel mutilatiōe alicuiꝰ mem
bri volūtarie factis : ſiue cum peccato ſiue ſine
peccato: vt ex iuſtitia iudicis.l.diſti.miror.Et
idē de dantibus ad hoc conſiliū/auxiliū/ vel fa
norē verbo vel facto vel coopatione ꝓpinqua:
vt ſequatur effectus.diſ.l.ſi quis viduam. De
hoc tñ plene vide.ī.titu.de irregularitatibus.
¶ Decimuſnonus in excōicato maiori recipiē
te ordines.ex̄ de ſen.excōi.cum illorū.Et eodē
modo ſi exiſtens apoſtata a religiōe recepit or
dines . ex̄ de apoſt.ca.ſi. ¶ Vigeſimus in ex-
cōicato maiori ſuſpēſo vel interdicto miniſtrā
te in aliquo ordine ſacro : a tali irregularitate
ſolus papa diſpēſat. Verū eſt tñ ꝙ ordines mē
dicantiū ⁊ forte aliqui alij habēt ex priuilegijs
ſuis ꝙ in hmōi irregularitate ꝯtracta poſſunt
prelati ſui diſpenſare: niſi forte abſolutio ab il
la excōicatione vel ſuſpēſione eſſet pape reſer-
uata: q2 tunc videt̄ ꝙ etiā diſpenſatio in tali ir
regularitate inde contracta pape reſeruetur.
¶ Vigeſimuſprimus cū illegitime natis ꝙtuꝫ
ſcꝫ ad ſuſceptionē ordinū maioꝝ/ vel bñficiorū
curatorū ⁊ dignitatū.ex̄ de fi.preſ.is qui.li.vj.
Nota tñ ꝙ ꝑ religionis ingreſſum tollit̄ talis
irregularitas quo ad oēs ordines.di.lxvj.per
totū.non tñ quo ad prelaturā. ¶ Vigeſimuſſe
cūdus ꝙ vnus habeat duo vel plura beneficia
cū cura ſolus papa diſpenſat:niſi ſint vnita vel
vnū alteri annexū.ex̄ de prebē.ca.de multa.Et
ſimiliter ꝙ vni eccleſie duo pariter ꝑſint. ¶ Vi
geſimuſtertiꝰ eſt ꝙ nō habēs annū.xxx.etatis
ſue cōpletū habeat epatū. ex̄ de elec.c.cum no xxi.q.ii.
bis olim. Quātū ad parrochiales eccl̄ias vel c. finali
dignitates curatas ante.xxv.annū. vt ꝗs eas
habeat : ſolus papa diſpēſat.ex̄ de elec.c.lꝫ ca-
non. lib.vj. Circa dignitates autē nō curatas
añ.xx.annū habere papa diſpēſat. Idē Io.an.
¶ Vigeſimuſquartus eſt in etate ordinādorū
ad ſacros ordines:nā ſubdiaconus ante.xviij.
annū nō debet ordinari: ad diaconatū nō ante
xx.ad preſbyteratū non ante.xxv.debet ordi-
nari:⁊ ſufficit annū inchoaſſe. ex̄ de eta.⁊ qua-
li.c.generalē.in cle. ante iſtā etatē ſolus papa
diſpēſat.De iſta materia vide.ſ.de ſacramēto
ordi.ꝙ ſi talis ꝓmotꝰ ante etatē legitimā fue-
rit ſuſpēſus a ꝓlato/et poſtea ſe exerceat in or-
dine illo : efficit̄ irregularis nō diſpēſandꝰ niſi
ꝑ papā.ſm Ray.Ioh.an.Arch.et alios. ¶ Vi
geſimuſquintꝰ eſt: ſolus papa pōt conciliū ge-
nerale celebrare.di.xv.per totū.⁊ ipſe ſolus cō
dere pōt canonē generalem. xxv.q.j.§.ſi ergo.
circa mediū.⁊.C.de legi.l.j. ¶ Vigeſimuſſextꝰ
ꝙ ſolus papa pōt perſonā eccleſiaſticā iure ſuo
priuare.ix.q.iij.per principalē.⁊ di.xix.in me-
moriā.ex̄ de exceſ.prela.ca.ꝙ ſit graue.Solus
pōt concedere prebēdam vel eccleſiam nō va-
cantē.ex̄ de conceſ.prebē.c.nulla.et de reſcrip.
c.eam te. Legatus aūt etiā habens plenam le
gationē hoc non pōt:in quibuſcunqꝫ perſona-
tibus debeat quis per electionez aſſumi.ex̄ de
offi.leg.c.de liberatiōe.lib.vj. ¶ Vigeſimuſſe
ptimus : ꝙ ſolus papa excōicatū a ſe nomina-
tim pōt abſoluere. de elec.c.venerabilem. De
participante cū tali in crimine ſimiliter:ſed de
clericis participātibus ſciēter cum talibus in
crimine/ſimiliter varia eſt opinio.ex̄ de ſentē.
excō.c.ſignificauit. ¶ Vigeſimuſoctauus:ꝙ ſo
lus papa pōt abſoluere excōicatum a ſuo dele

gato: qꝛ nolebat obedire ſue ſententie diffini-
tiue ſi ſteterit in excõicatione ꝑ annũ. ex̃ de of-
fi. leg. q̃rẽti. Et idẽ in excõicato a legato vel de-
legato cuius iuriſditio expirauit: nec aliter ei
ſucceſſit. vt in dicto. c. querẽti. de offi. ordi. c. pa
ſtoralis. ¶ Uigeſimusnonus. quia ſolus papa
cognoſcit in cauſis appellatione penit⁹ remo-
ta. ix. q. iij. cũcta. ⁊ c. alioꝝ. Itẽ ſolus cognoſcit
de cauſis ꝑ appellationẽ delatis vel relationẽ.
ex̃ de offi. leg. c. licet. Et ad ipm̃ appellat̃ omiſ
ſis medijs. ij. q. vj. c. ij. ⁊ ſeq. et ſm̃ Hoſti. legat⁹
videt̃ hr̃e idẽ priuilegiũ. ¶ Trigeſimus. ſolus
ordinat illũ ad diaconatũ ⁊ preſbiteratũ quẽ or
dinauit ad ſubdiaconatũ. ex̃ de tẽpo. ordi. c. cũ
in diſtribuendis. Itẽ ſolus pōt cõferre ordinẽ
ſubdiaconalẽ dieb⁹ dñicis ⁊ alijs feſtiꝫ p̃cipuis.
¶ Trigeſimusprimus. ſolus ſemꝑ ⁊ vbiq̃ pal-
lio vtit̃: ad deſignanduꝫ plenitudinẽ ſue pt̃atis
vbiq̃. ex̃ de vſu pal. c. ad honorẽ. Ipſe etiã ꝯce
dit alijs palliũ. diſt. c. ca. pallium. Patriarche
etiã ſm̃ Guil. habẽt priuilegiũ cõcedẽdi pallia
ſuis ſubditis. ¶ Trigeſimuſſcd̃s. ſolus diſpen
ſat cũ eo q̇ nõ eſt i ſacris: vel al's de iure eſt in-
dignus ꝙ ꝓmoueat̃ in ep̃m. ex̃ de elec. dudũ. §.
fi. ⁊ C. de cri. ſacrile. l. diſputari. ¶ Trigeſimuſ
tertius eſt. qꝛ ſolus electũ in impatorẽ ꝯfirmat
vel caſſat: vl' etiã impatorẽ deponit. ex̃ de elec.
venerabilẽ. et de ſen. ⁊ re iudi. c. ad apl̃ice. li. vj.
Et qñcũq̃ princeps ſc̃laris fuerit inutilis ⁊ ne
gligẽs circa regni gubernationẽ ⁊ iuſticiã ꝑ pa
pã pōt deponi. vt. xvij. q. iiij. ſi q̇s deinceps. xj.
q. j. nullus. Ũñ zacharias papa depoſuit Ludo
uicũ regẽ Francoꝝ. xv. q. vj. alius. et Inno. iij.
Ottonẽ impatorẽ. vt in. d. c. venerabilẽ. et In-
no. iiij. Fredericũ impatorẽ. vt i. d. c. ad apl̃ice.
Et de ꝯſtantinopoli in Franciã prius trãſlatũ
imperiũ fuit. Nã adrianus papa vocauit Ka-
rolũ magnũ ad liberandũ italiã de manib⁹ lon
gobardoꝝ: quo facto dedit ſibi iperiũ. diſt. lxiij.
adrianus. ¶ Trigeſimuſquartus. qꝛ abſoluit
ipſe a ſentẽtijs excõicationis / ſuſpenſionis / vel
interdicti: quarũ abſolutionẽ ſibi reſeruat in cõ
ſtitutionib⁹: q̃ in corpore iuris vel ꝑ extraua-
gantẽ. de quibus habes. j. in trac. de cenſuris.
¶ Trigeſimuſquītus. qꝛ electionẽ nõdũ factã
pronunciat nullã ſi fiat. ex̃ de elec. ca. innotuit.
¶ Trigeſimuſſext⁹. ſolus hꝫ canonizare ſctõs:
al's non licet venerari aliquẽ ꝓ ſctõ. ſ. faciendo
officiũ ſolẽne ꝓ ipſo / vel eccleſiã / vel altare: niſi
fuerit canonizatus. ex̃ de reli. et vene. ſan. c. j.
¶ Trigeſimuſſeptimus. vt q̇s habeat plures
dignitates vel ꝑſonatus: etiã ſi curã nõ habeãt
aut etiã in eadẽ eccleſia. ex̃ de prebẽ. c. de mul-
ta. et de cõſue. c. cõſuetudinẽ. lib. vj. ¶ Trige-
ſimuſoctauus. qꝛ q̇d valet facit nõ valere ⁊ ecõ
uerſo. ex̃ qui fi. ſint legi. c. tanta. Hoc tamen in

poſitiuis habet locũ: nõ in ſacramẽtis ⁊ hmõi:
que quo ad ſubſtãtialia mutare nõ pōt. ¶ Tri
geſimusnonus. qꝛ pōt monachũ tã ꝯtra ſuã vo-
lũtatẽ q̃ abbatiꝫ de monaſterio extrahere ⁊ ali-
cui ꝑlato vel principi in ſociũ aſſignare vel ſecũ
tenere. ix. q. iij. c. fi. et. xj. q. iij. q̇ reſiſtit. ¶ Qua
drageſimus. qꝛ ſentẽtia ei⁹ facit ius. ex̃ de ſen.
et re iudi. in cauſis. ¶ Quadrageſimuſprim⁹.
qꝛ eadẽ die ordinat quo ꝯſecrat̃. ex̃ de elec. c. ꝙ
ſicut. §. p̃terea. ¶ Quadrageſimuſſecũdus eſt
ꝙ diſpenſat in gradib⁹ ꝯſanguinitatis ⁊ affini
tatis ꝓhibitis quo ad matrimoniũ ꝯtrahẽdũ.
ex̃ de reſti. ſpo. lr̃as. et de ꝯſan. ⁊ affi. nõ debet.
Non t̃n poteſt diſpenſare in oĩbus gradib⁹ ꝓ-
hibitis: qꝛ nõ in his q̇ ſunt de iure naturali. De
hoc tamẽ habes plenius. ſ. t̃i. j. ¶ Quadrage
ſimuſtertius eſt. qꝛ poteſt tollere leges quo ad
vtrũq̃ forũ i his q̇bus vertit̃ aĩe periculũ: ſicut
in materia p̃ſcriptionis vſurarũ et hmõi. ex̃ de
p̃ſcrip. c. fi. et de iudi. nouit. et de ſecũ. nup. c. pe
nul. et de foro cõpe. c. fi. lib. vj. et de iureiur. c. ij.
lib. vj. vbi autẽ nõ vertit̃ periculũ aĩe tollere nõ
pōt leges in terris in q̇bus non hꝫ iuriſditionẽ
tẽporalẽ quo ad forũ ciuile: cũ poteſtates ſint
diſticte. di. xcvj. duo. ⁊ c. cũ ad verũ. ſm̃ Io. an.
¶ Quadrageſimuſquartus. qꝛ poteſt ꝯcedere
indulgẽtias generales certiꝫ locis ſeu eccleſijs:
vel certis ꝑſonis: vt ille q̃ cõcedunt̃ in articulo
mortis: ⁊ extẽdere eas ad exiſtentes in purga-
torio ſm̃ Tho. et alios. ¶ Quadrageſimuſq̇n
tus eſt. ꝙ pōt legitimare quaſcũq̃ ꝑſonas quo
ad ſpũalia vbiq̃: quo ad tp̃alia vt honores ⁊ he
reditates in terris eccl̃ie: in alijs terris aſſen-
tientib⁹ agnatis ſm̃ Anto. de bu. ex̃ qui fil. ſint
legiti. c. ꝑ venerabilẽ. ¶ Quadrageſimuſſext⁹
eſt. qꝛ nouas pōt inſtituere religiones et regu-
las approbare religionũ ⁊ reprobare ⁊ in ceri-
monialib⁹ earũ imutare ⁊ diſpenſare ſm̃ Pe.
de pal. in. iiij. ¶ Quadrageſimuſſeptimus eſt
qꝛ pōt in oĩbus eccleſie p̃ceptis diſpẽſare. vt in
ieiunijs in ꝯfeſſione ⁊ in cõione fienda annuati
in auditione miſſe ⁊ hmõi ſm̃ Tho. in. iiij. nõ t̃n
debet ſine cauſa rõnabili. ¶ Quadrageſimuſ-
octauus. qꝛ pōt hoiem abſoluere ab obligatiõe
qua tenet̃ homini ſm̃ plenitudineꝫ poteſtatis.
arg. ix. q. iij. ꝑ principalẽ. ar. C. de preci. impe.
offe. l. q̇tiẽs. ſm̃ Inno. Hoſti. ⁊ Bern. ¶ Qua-
drageſimuſnon⁹. qꝛ de nullo crimine pōt accu-
ſari vel ꝯdẽnari niſi ꝓ crimine hereſis. diſt. xl.
ſi papa. Et hoc qñ eſſet incorrigibilis de ipſa
hereſi. vt dicit ibi glo. nã ſi vellet errorẽ depo-
nere non poſſet priuari. ¶ Quinquageſimus.
qꝛ ſolutus eſt legib⁹: q̃uis ſm̃ leges viuere de-
beat: ⁊ nullã ſentẽtiã excõicationis ſuſpẽſionis
vel interdicti: vel notã irregularitatis incur-
rere poteſt: ſed bene notã culpe. ¶ Quinqua-

geſimuſprimus. q: poteſt ſimplici ſacerdoti cō
mittere vt cōferat ſacr̄m ꝯfirmationis ⁊ mino=
res ordines ⁊ ꝯſecrationes eccl̄iarū ⁊ virginū:
nō aūt maiores ordines. licet Hugo dixerit cō
trariū ſm̄ Pe. de pal. ⁊ Tho. in. iiij. poteſt etiā
cōferre autoritatē laico ꝙ iudicet in ſpūalib⁹: ⁊
ꝙ excōicet. ar. diſt. xxxij. ꝑter hoc. §. verū. Utrū
aūt in matrimonio ꝯtracto p verba de preſenti
poſſit diſpenſare. i. diſſoluere: dubiū eſt: cano=
niſtis aſſerentibus hoc facere poſſe: theologis
ꝯtrariū affirmantibus. Et cū oia poſſit papa ⁊
multa alia: pōt etiā ⁊ hoc qd̄ eſt cōe oibus: ſcʒ
errare ⁊ peccare. Juxta illud. Ois homo men
dax. grauius ceteris puniēdus niſi peniteat in
inferno. diſ. xl. ſi papa. Nā ⁊ ſimoniā cōmittere
pōt ſm̄ Tho. in dādo ſpūalia ꝓ tēpalibus appre
ciatiue: ſicut diuulgabatur de Bonifacio. ix. et
hereſim incurrere: ſicut narrat̄ de Liberio pa=
pa ſeu Leone. ⁊ hereticis ꝑniciose fauere: ſicut
ſcribit̄ de Anaſtaſio. diſt. xix. anaſtaſius. et ni=
gromātie intēdere: ſicut in chronicis habet̄ de
quodā Silueſtro papa mago. ſed penituit: ⁊ ra
pinis inuolui: ſicut de Benedicto papa narrat
Petrus damianus. etiā luxurijs vacare: ſicut
de Johe. xj. narrat̄ in chronicis: q̄ cū in adulte=
rio oblectaretur: a diabolo ſubito ꝑcuſſus eſt: ⁊
quecūq; alia flagitia cōmittere pōt. Nec tamē
propter hmōi ſubtrahēda eſt ſibi obediētia vel
debita reuerētia reſpectu ꝑſone quā repſentat
ſcʒ dn̄i nr̄i ieſu xp̄i: niſi hereticus inueniat̄: nec
electio eius ex aliquo poteſt inuitiari vel irri=
tari: ſi eſt facta a duabus partibus cardinaliū:
niſi ꝓpter hereſim ſi in ea ꝑmaneret.

¶ Quare mutatur nomen pape in ſui creatione. Capl̄m. viij.

Adrianus papa tertius anglicus na
tione dicebat / ꝙ romano pōtifice ne
mo eſt miſerabilior: cōditione eius
nulla miſerior. Fatebat̄ eñ in eadē
ſede ſe tantas miſerias inueniſſe: vt
facta collatione p̄ſentiū tota p̄ſens amaritudo
iocūditas ⁊ felicitas fuerit. Spinoſam eñ dice
bat eſſe cathedrā romani pontificis: meatum
acutiſſimis vſq; quaq; cōfertū aculeis: tanteq;
molis vt robuſtiſſimos p̄mat / terat ⁊ cōminuat
humeros. Coronā ⁊ phrigiū clara merito vide
ri qm̄ ignea ſunt: ſeq; nunq̄ a natali ſuo anglie
mallet exiſſe: aut in clauſtro beati rufi apud va
lentiā ꝑpetuo latuiſſe q̄ tantas intraſſe angu=
ſtias: niſi q: diuine diſpenſationi reluctari non
auderet. Hoc etiā ſepiſſime affirmabat. ꝙ cum
de gradu in gradū a clauſtrali clerico p oīa offi
cia in ſummū pontificē aſcendiſſet: nichil vnq̄
felicitati aut trāquille quietis vite priori adie=
ctū eſt ab aſcenſu: ⁊ vt verbis eius vtar. Jn in=
cude ⁊ malleo dilatauit me dn̄s. Sed nūc oneri
qd̄ īfirmitati mee impoſuit: ſi placet ſupponat
dexterā: qm̄ importabile eſt michi. Nōne miſe
ria dignus eſt q̄ ꝓ tāta pugnat miſeria? Sit di
tiſſimus q̄ electus eſt ſequēti die pauper erit: ⁊
infinitis fere creditorib⁹ tenebitur obligatus.
Ambire x̄o ad ſummū pontificē et nō ſine fra=
terno ſanguine ad illud etiā aſcendere ⁊ romu
lo ſuccedere in parricidijs / nō petro in ouibus
paſcendis. Bene ergo d̄r nō tam nūcupatiue q̄
etiā ſubſtātiue ſumm⁹ pontifex ſeruus ſeruoꝝ.
Seruiat eñ ſeruus auaricie. i. romanis neceſ=
ſe eſt vt niſi ſeruierit fiat aut expontifex: aut ex
romanus. Hec dixit dictus adrian⁹ cuidā ſuo
familiari dicto Jobi. vt refert Uincen. lib. xxx.
ſpeculi hiſtorialis. c. iiij. ¶ Notādū etiā ꝙ poſt
Petrū apl̄m primū ſummū pontificē alij ſucce
dentes ei in papatu retinebāt ſibi nomē ꝓpriū
pri⁹ habitū in baptiſmo. Sed poſt. cccc. annos
ab incarnatiōe ⁊ vltra ordinariū fuit ꝙ in crea=
tione ſummi pontificis mutaret̄ nomē ꝓpriū.
Qd̄ rationabiliter factū eſt triplici de cauſa. vt
notat Arch. ſup. vj. in prin. Primo exēplo xp̄i
qui ſummo pontifici quē ſuū vicariū dereliquit
in terris: mutauit ei nomē ꝓpriū. Nā prius vo
cabatur ſimon. vt patet Matth. xvj. vbi xp̄s ei
dicit. Btūs es ſimon bariona. i. filius iohānis.
Et Joh. vlti. Simon Johānis diligis me plus
his. Sed xp̄s mutauit ei nomen vocans eū ce=
phas. i. petrus. vt patet Joh. j. quādo andreas
frater eius adduxit eū primo ad ieſum. Scd̄a
ratio eſt ad innuendū ꝙ totus debet innouari
in re ⁊ ſanctitate cōuerſationis: ſicut mutat̄ in
nomine quicq̄d eſt in eo de veteri hoie. i. defe=
ctuoſitatis ⁊ paſſionū totū a ſe auferat et eruat
induens nouū hominē: qui ſm̄ deū creatus eſt
in iuſticia et ſanctitate veritatis. Tertia ratio
eſt ob quandā decentiā nuncupationis ipſius,
Nā aliqñ aſſumebant̄ aliqui qui nūcupabātur
noibus nō decentibus: ſicut d̄r de quodā papa
Leone qui prius dicebat̄ os porci. Quādo x̄o
creatus eſt immediate affertur corā eo (vt di=
citur) tabula ſummoꝝ pontificū predeceſſorū: ⁊
vnū ex illis ad beneplacitū aſſumit. Uerū eſt ꝙ
ex noibus eoꝝ qui fuerūt ante Silueſtrū papā:
pene nulli nūcupant̄ niſi clemens ⁊ alexander.
Sed ex noibus eoꝝ qui fuerūt poſt Silueſtrū:
et eo noie nūcupant̄ cū numero ſucceſſionis in
tali noie. Unde ſub noie Johānis fuerūt. xxiij.
vltimus vocatus eſt Johānes. xxiij. Et ſub no=
mine Gregorij fuerūt vſq; hodie. xij. ideo vlti=
mus dictus eſt Gregorius. xij. Et ſub noie Ni=
colai fuerūt quinq;. ideo qui nūc viuit ⁊ regnat
vocat̄ Nicolaus. v. Anno domini a natiuitate
M. cccc xlvij. creatus papa. et ſic de alijs. Gre=
gorius autē magnus qui eſt primus in illo no=

mine: fuit ille q̄ hoc adinuenit vt dicat ſe ſeruū ſeruoꝝ dei: vt cognoſcat ſe maxime illū cuiꝰ vicarius eſt dn̄m ſcꝫ Jeſum chriſtū debere in humilitate imitari. qui ait diſcipulis. Qui maior eſt veſtrum ſit miniſter: ſicut filius hominis nō venit miniſtrari: ſed miniſtrare. Matth. xx. Et in vltima cena eis dixit. Ego in medio veſtrum ſum ſicut qui miniſtrat.

¶ De conſiliis vniuerſalibus. Titulus. xxiij.

¶ De differētia pape ⁊ cōcilij. Ca. i.

NOn abſcondi miſericordiā tuā ⁊ veritatē tuā a concilio multo. pſ. xxxix. Propterea poſt titulū de ſummis pontificibus ponit̄ vltimo de cōcilio: non q̄ꝛ cōciliū ſit maius papa, vt de elec. ca. ſignificaſti. ſed quia ꝯciliū non ſolum comprehendit papā vt caput qđ eſt principale in cōcilijs: ſed etiā ⁊ reliquū corpus eccleſie vt alios p̄latos: de quo cōcilio inq̄t ꝓpheta. Non abſcondi miſericordiā tuam ⁊c̄. Ut ait Aug. in lib. de ciui. dei. vt homo ꝯfidentius ambularet ad veritatē: ipſa veritas dei filiꝰ hoīe aſſumpto (nō deo cōſumpto) veniens fundauit/⁊ ſtabiliuit fidē veritate pleniſſimā et miſericordiā fecūdiſſimā: vt oīs qui credit in deū habeat vitā eternā. Joh. iij. vbi adimitur oīs miſeria. Cepit eīn mediator dei ⁊ hoīm homo xp̄s ieſus facere et docere: viā eīn dei in veritate docuit vt ꝯtēnant̄ terrena ⁊ appetant̄ ſup̄na: ⁊ illuſtrent̄ hominū corda ad recte agēda. Tria eīn ſunt vt ait Empedocles ph̄s in tota rerū varietate p̄cipua: ſcꝫ nobilis affluentie contemptus: future felicitatis appetitus: mentis illuſtratio: quoꝝ primo nichil honeſtius: ſecūdo nichil felicius: tertio nichil ad amboꝝ cōſecutionē efficacius. Philoſophus in lib. de vegetabilibꝰ. Paſſionem miſericordiſſime ſuſtinuit ad redimendū genus humanū: ac etiā virtutē paſſionis in Joh. xix. ſacramentis relinquēdo. Unde ex latere eiꝰ pendentis in cruce exiuit ſanguis ⁊ aqua: que deſignāt precipua ſacramēta. a qua baptiſmū: qđ eſt primū ⁊ maximū ſacramētoꝝ in effectu efficaciſſimū ad delendū omnē culpā ⁊ reatū. ſanguis ad exprimendū euchariſtiam: qđ eſt finis oīm ſacroꝝ ad qđ alia quodāmodo ordinātur: maximū in eſſe memoriale penne dn̄ice paſſionis. Hāc veritatē ⁊ miam deꝰ humanatus non abſcondit/ſed patefecit: ⁊ mūdo exhibuit: non abſcondit a ꝯcilio multo: dūmodo ſit ꝯciliū nō cōciliabulū ⁊ ſynagoga ſathane: cōgregatio ſcꝫ adunata: nō niſi ad vnū tendēs. ſ. ad honorē dei veritatē indagandā/et ſalutē aiarū ꝓcurandā. Tale fuit cōciliū malignantiū xp̄m obſidēs: q̄ꝛ collegerūt pontifices ⁊ phariſei cōciliū aduerſus veritatē ⁊ miſericordiā tractātes occidere xp̄m: qđ deteſtatus eſt Jacob patriarcha cū in ſpū hoc preſciuit: ait. In cōcilio eorū nō veniat aīa mea: q̄ꝛ in furore ſuo occiderūt virū. ſ. xp̄m. Gen. penul. virtuoſiſſimū cōtra oēm miſericordiā ⁊ veritatē. Simile cōciliū congregantibus hereticis ⁊ fautoribꝰ hereticoꝝ abſcondit deꝰ ab eis veritatē fidei et miſericordiā ſaluatoris quale fuit cōciliū ariminenſe cōgregatū a conſtantino heretico ⁊ fautore arrianoꝝ: qđ ineternū dānatū fuit: quia ꝯtra veritatē fidei. vt diſt. xv. ſancta romana. Pſalmiſta quoqꝫ renuit ſedere in cōcilio vanitatis ⁊ cū iniqua gerentibꝰ nō introire. pſ. xxv. quale fuit ꝯſiliū ſeu cōciliū qđ cōgregauit abſalon ꝯtra patrē ad auferēdū ei principatū: et roboā cū iuuenibꝰ occaſio fuit ſciſmatis et diuiſionis regni vnius in partes duas. vt patet in. ij. ⁊ iij. lib. regū. Hoc eſt cōciliū ſciſmaticoꝝ ſcindere querētes: ſed nō valentes tunicā xp̄i incōſutilē cū ſcindi vere nō poſſit: q̄ꝛ vna eſt colūba mea. vt dicit̄ Cañ. vj. ſcꝫ ſacroſancta eccleſia: ergo recedentes ab vnitate eccleſiaſtica cōſtituūt aliā eccleſiā. i. ſynagogā ſathane: ſed extra arcā. ſ. ſanctā eccleſiā catholicā repti diluuio dānationis abſorbent̄. quale fuit cōciliuꝫ vel potius ſuperciliū preſumptionis cōgregatū ab Henrico imperatore quorūdam ep̄oꝝ ad irritandū decreta Grego. vij. et deponendū eum: ⁊ aliū nō papā ſed antipapā ⁊ antichriſtuꝫ inſtituendo. ſimile cōcilium Baſilienſe cōgregatū prius canonice: ſed poſt diſſolutionem eius ſeu mutationē per Eugeniū papam. iiij. Anno dn̄i. M. ccccxxxvij. factū eſt conciliabulū: etiā latibulū ſerpentis antiqui baſiliſcū generantis. Naꝫ vt ſciſmatici temere deponentes Eugeniū idolū ſibi ſtatuerūt ducem ſabaudie Felicē appellantes cū feliciſſimus ſit effectus. Ab his ergo cōcilijs vanitatis ⁊ malignitatis abſcondit deus miſericordiā ⁊ veritatē: ſed nō abſcondit a cōcilio multoꝝ: ſcꝫ tendentiū ad vnū: ſcꝫ cōſeruationis vnitatis eccleſiaſtice. de qua dicit̄. xxiiij. q. j. loquit̄. ibi vide de vnitate eccleſie. In cōcilio veritas credendoꝝ manifeſtat̄: ⁊ obſcuritas oīus vel dubietas tollitur: veritas cōuerſatiōis religioſe per canones ampliatur: ſacramētoꝝ cōfectio ⁊ ritus ⁊ miniſtratio quibꝰ hoīes miſericordiā cōſequuntur/inſinuatur. Sicut autē verax ⁊ miſericors deus inferiora corpora illuſtrat/decorat/⁊ fecūdat per corpora ſuperiora: ita ⁊ animas fidelium irradiat per preſidentes veritate doctrine ac morum et a miſerijs reuocat errorum et vitiorum.

¶ Creauit eñi luminaria magna: ⁊ poſuit in firmamēto. §.I. Geñ.j. Fecit eñi ſolem in poteſtatē diei: lunā ⁊ ſtellas in poteſtatē noctis. inquit pō. ad illuminādū ſua claritate: ⁊ vigorandū ſua influēti virtuoſitate. Per ſolē aūt vt maius luminare intelligit poteſtas epālis. Et per lunā dignitas tēporalis vel mediocres prelati eccleſiarū: vt abbates/ priores/ et hmōi. Per ſtellas auctoritas doctoralis ⁊ ſacerdotalis curā habētes animarū. hec ſunt in celo eccleſie ⁊ in cōcilio cōgregant. ¶ Primo nota in ſole ſublimitatē poſitiōis: eleuatus eñi ſol a terra ſup noſtrū orizontē aſcendit vſq3 ad mediū celi: et tūc virtutes vſq3 ad punctū declinatiōis fortiores efficiunt: q2 cū vita plati pficientis in ſpūalibus eleuat a terrenis/ tota eccleſia ornat: et bonis operibus roborat. Eccli. xxvj. Sicut ſol oriens mūdo in altiſſimis dei: ſic mulieris bone ſpecies in ornamētū domus ei⁹ lucerna ſplendēs ſup candelabrū ſanctum. Quedā gēme ſunt ſplendidiores in obſcuro ꝙ in luce: q2 quidā ante prelationē ſatis cōmēdabilis vite fuerūt: ſed ſup candelabrū ecclie conſtituti lucē in tenebras: famā in infamiā cōuerterūt: quib⁹ meli⁹ fuiſſet ſub modio latuiſſe ꝙ cū infamia cādelabrū aſcēdiſſe. Effundat ergo platus ecclie radios vite exēplaris in oībus factis ſuis: vt refulgeat ſol in clypeos aureos/ et reſplēdeāt mōtes ab eis: hoc eſt a prelato in clericos ſuos/ et a clericis fulgeat ſanctitas in laicis. Sit eñi pur⁹ aio: benignus eloquio: māſuetus obſequio: iuſtus in cōſiſtorio: largus in cōuiuio: caſtus in thalamo: deuotus in choro: ſeuerus in occulto: honeſt⁹ in publico. ¶ Secūdo vtilitatē opationis: celū eñi eius lumine illuminatur/ ⁊ terra eius calore inflāmatur: q2 prelati doctrina illumināt. i. illuminare debēt corda ſubditoꝝ ad xritatē: ⁊ inflāmāt. i. inflammare debēt corda ſubditoꝝ ad charitatē. Sol eñi eſt origo ⁊ pncipiū fontale luminis. iij. Reg. j. ⁊ caloris. ij. Reg. xiiij. Lux aurore oriēte ſole mane abſq3 nube rutilat: dū plat⁹ predicatiōi nō vanitatibus aut ſciētijs ſeclaribus vacat. q ſunt ſicut nubes: vacuitatē non ſoliditatē hñt: dicēte Hiero. doctore eximio. nōne videbit vobis in vanitate ſenſus ⁊ obſcuritate mētiꝫ ingredi: q dieb⁹ ac noctib⁹ i dialectica arte torquet: q phyſic⁹ pſcrutator oculos trās celū leuat vltra pfundū terraꝝ ⁊ abyſſi: in quoddam inane mergit q tantā metrorū ſiluaꝫ in ſuo ſtudioſus corde cōgerit ⁊ diſtinguit. di. xxxvij. nōne. Hic vt pdigus fili⁹ ſiliquis porcoꝝ paſcit: que inflant nō ſatiāt: ſed doctrinis ſacris vt veri ſolis inflāmant hoīes ad charitatē. j. Reg. xi. Cras erit vobis ſalus cū incaluerit ſol: vbi eñi lumē ſolis diffunditur: nō facile inueniūtur venena peruerſoꝝ dogmatū: nec vbi calor eius inflammat/ gramina leuiū ⁊ fragiliū moꝝ pſeuerant. q2 Jaco. j. dicit. Exort⁹ eſt ſol cū ardore: ⁊ areſecit fenū. ¶ Tertio ſol hꝫ volubilitatē circuitionis: orit eñi ſol ⁊ occidit: et ad locum ſuū reuertit: ibiq3 renaſcēs gyrat per meridiē/ ⁊ flectitur ad aquilonē. Eccl's. j. Oritur ſol qñ bona vita prelati declarat: occidit/ cū orationi vacat: publicis aſpectib⁹ ſe ſubtrahit: gyrat per meridiē cum ex zelo feruoris diligenter viſitat cōmiſſam ſibi plebē: ſed tñ ad locum ſuū reuertit/ cum ad cōſcientiā ſuam ingredit: et flectit ad aquilonem/ qñ in humilitate ſe cuſtodit: habens pre oculis ventū illū aquilonarē turbidū: ſcꝫ penā gehennalē. ſicut Eſdre. ¶ Quarto velox eſt curſus ſolis: ⁊ cōuertit in gyro celum in locū ſuū in vno die: q2 lꝫ firmamentū quotidie reuoluēdo ſolem rapiat ſecū/ tñ ſemper in fine anni reuertit quaſi ad punctū ppriū. Sic prelatus dū multa egit/ dū vltra ſe rapitur: ad ſeipſum ſollicit⁹ infirmitatis freno reuocet. Si ergo epi ⁊ alij prelati ad prelationem bene veniant/ imitant ſolem in nobilitate cōditionis: ſi in ea bene viuāt/ imitant eum in ſublimitate poſitionis: ſi bene doceāt/ imitant eum in vtilitate operationis: ſi humiliter ad ſe redeāt/ imitant eum in volubilitate regirationis.

¶ Lune cōparant rectores §.II. tpales vel mediocres prelati eccleſiaꝝ q lumē recipiunt a ſuperiori platura: ſicut luna a ſole. Scđm eñi ſeculi ſapiētes luna a ſole lumē recipit: ſic rectores ſeculares ſaltēꝫ in ſpūalibus a prelatis ecclie habēt gubernari: vt inferior a ſupiori. vt ptꝫ di. xcvj. duo ſunt. ¶ Eſt aūt luna ſm Jſido. mēſura tpis: dominatrix maris: miniſtra roris. Vñ ex luna colligimus varietatis initiū: humiditatis dominiū: ſerenitatis preſagiū: vt ſint ſeculares rectores vel prelati mediocres: vt abbates ⁊ pores Diſcreti in diſpēſatiōe p tēporalē puidētiam. Seueri exterius in culparū correctiōe per iuſtitiā. Sereni luminis per clementiā in penarū mitigatiōe. ¶ Eſt ergo luna varietatis initiū. Nā ſm pћm a circulo lunari tpalia et caduca incipiūt. pō. Fecit lunā in tpe. Singulis noctib⁹ nō mutato ſubiecto figura lune mutat: q2 p neceſſitatibus ingruētibus ab eodem prelato tpalia puide diſpenſant. Seneca. Si prudētiam amplecteris vbiq3 idē eris: ⁊ put rerū ac temporū varietas exigit/ ita te accōmodes tēpori: nec te aliquib⁹ mutes/ ſed poti⁹ aptes: ſicut manus que eadē eſt cū in palma extendit/ et cū in pugnū cōſtringit. Nec eodē modo credimus prelatū ſe habēdum ad oēs. Nam elleborus vno modo cibus eſt: alio modo venenū: alio modo medicamētū. et idem panis q hominē nutrit: accipitrem in-

terimit: ⁊ leuis ſybilus qui equos mitigat/ca-
Eccli. tulos inſtigat. Luna in omībus in tpe ſuo oſtē-
xliij. ſio tēporis ⁊ ſignū eui eius. Summope aūt ca-
uere debēt rectores cupiditatē: vt radicē oīm
malorū. Hec em̄ inducit ad leges iniquas con-
dendas: ad libertatē eccleſiaſticā infringendā
ad noua pedagia inueniēda vel antiqua augē-
da cōtra canonicas ſanctiōes. Hec iniuſtis tal-
liīs populos grauat: eccleſias ſpoliat: ſimōias
in beneficiīs pcurādis multiplicat: pietatē eli-
minat: theſauros nō tam auri ꝙ criminū con-
gregat: hec fouet litigia: ſuſcipit bella iniuſta:
vendit officia: puertit iudicia: nec abſtinere no-
uit a vetitis/nec gaudere cōceſſis: nec veritati
adhibere cōſenſum pmittit. Eſt etiam luna ha-
bens humiditatis dominiū: humorē em̄ illum
quē calor ſolis arefecit de die/luna roſſlua re-
ponit de nocte: vñ ꝗ ſub lumine lune dormiunt
capita ſua humectata ſentiūt ſm illud Can.v.
Caput meū plenū eſt rore: et cincinni mei gut-
tis noctiū: ꝑpter qḋ vocabant gentiles lunam
reginā celi. Hiere. vij. ⁊ xliiij. ⁊ Sap. xiij. Solē
⁊ lunā rectores orbis terrarū deos putauerūt.
Gratiam em̄ quā ardor peccati ſiccauit: iuſti-
tia prelati corripiendo reducit. pſ. lxxj. Orieť
in diebus ei⁹ iuſtitia ⁊ abū. pacis do. au. lu. Lu-
na auferť qñ ſeneſcit ⁊ deficit: cui⁹ defectu oīa
elemēta patiūť: nā vacuitas et vanitas tūc in-
ueniť in cerebris pecoꝝ: in viſcerib⁹ marmoꝝ:
in medullis arboꝝ: ⁊ ligna tūc ceſa cito cōuer-
tunť in puluerē. Sic ablata iuſtitia mēbra ec-
cleſie in diſſolutionē adducūť. Ut em̄ ait Aug.
in li. de ciui. dei. Amota iuſtitia quid ſunt re-
gna niſi magna latrocinia. In cōcilio ſenatorū
ꝓlixius diſſeruit Lelius rēpublicā diu nō poſ-
ſe ꝯſiſtere/ſed ruiturā fore: opꝫ ergo principes
punire facinora: debellare ſupba: exterminare
abuſionū vetuſta: ꝓbos exaltare: magnificare
rectos. ¶ Eſt etiā luna ſerenitatis preſagiū: qꝛ
ſm beatū Amb. in hexameron. ſi luna. iiij. ſere-
nitatē oſtēdat totus etiā ille dies: ⁊ qui naſcēť
ex illo exactius ad mēſem vēto/pluuijſqꝫ care-
būt: qꝛ rector quadratus ꝟtutibus et pfectus
nullis exagitať turbulētis impreſſiōib⁹: ſꝫ eſt
ſicut luna plena lucid⁹ ⁊ ſeren⁹. Eccli. l. Quaſi
ſtella matutina in medio nebule: et quaſi luna
plena in dieb⁹ ſuis lucet: et quaſi ſol refulgēs:
ſic iſte refulſit in tēplo dei. Sicut em̄ ſtat⁹ gra-
tior eſt ad videndū qñ ex ſerenitate luminariū
dies eſt ſerenus ⁊ purus: ꝙ qñ oīa quatiunť
fragoribus ⁊ intermicātibus fulgoribus ⁊ ce-
leſtibus ignibus. Ita ſe hꝫ in eccleſia cū rector
vel prelatus nō eſt turbidus ſed pacat⁹: ⁊ ſicut
pueri garrulanť et gaudēt ad aſpectum ſereni
ſolis/ſic ſubditi ex clemētia paſtoris letantur:
ſed fugiūt turbidū ⁊ crudelem: ſicut animalia
puſilla leonē ⁊ draconē. pſ. Thronus eius ſi-
cut ſol in cōſpectu meo: ⁊ ſicut luna perfecta in
eternum. pſ. lxxxviij. qꝛ in prelato perfecto cle-
mentia non habet intra defectū. Prouerb. xx.
ca. dicitur. Miſericordia ⁊ veritas cuſtodiunt
regem: ⁊ clementia firmatur thronus eius.

¶ Stellis etiā comparanť §. III.

inferiores doctores ⁊ plati qui in nocte gratie
ſm ſuas viciſſitudines illumināt mundū: ſicut
ſtelle de nocte celum. Eccli. xliij. Species celi
gloria ſtellarū/mūdum illuminans in excelſis
dñs. Et Daniel. xij. dicitur. Qui ad iuſtitiam
erudiūt plurimos quaſi ſtelle in ꝑpetuas eter-
nitates: ſcꝫ fulgebūt: que eruditio peroptime
fit pagina ſacra. Sicut em̄ ſtellas nō extinguit
nox/ita mentes fideliū inherētes ſacre ſcriptu-
re firmamēto nō obſcurat mūdana iniquitas.
inquit Zepherin⁹ papa diſt. xxxviij. ſicut. Con-
ſiderať autē in ſtellis act⁹ naturalis ⁊ effectus
actualis: motus circularis: curſus canonicus
⁊ regularis. Lucent em̄ ſtelle naturaliter: illu-
mināt accidētaliter: moueť orbiculariter: cur-
runt indeclinabiliter ⁊ regulariter. Debēt em̄
tales lucere in ſeipſis ꝑ puritatē cōſcientie: il-
luminare ſubditos per claritatē fame: moueri
orbiculariter. i. faciliter ꝑ promptitudinē obe-
dientie: et hoc ꝗtū ad ſuperiores: currere regu-
lariter/quo ad deū per ordinē intētiōis recte.
De primo Apoc. xxij. Ego ſum genus Dauid
ſtella ſplēdida et matutina. Splēdida/vt nō ſit
cōcupiſcētia in affectu: laſciuia in aſpectu: im-
mūdicia in tactu: luxuria in actu. Lux em̄ diui-
na quāto mutabilius fulget/tāto penetrabili⁹
videt: ⁊ cū nos videri nō credimus velut in ſo-
le oculos clauſos tenemus: ⁊ deū nobis et non
nos deo abſcōdimus. ¶ De ſecūdo Matth. ij.
Stella antecedebat magos: donec venirēt ad
locum vbi erat puer. Stelle lumē ſm pħm nil
aliḋ eſt niſi lux ſui orbis circūquaqꝫ diffundēs
radios ſue claritatis: qꝛ ſacerdotes et docto-
res diffundere debēt lucē ſui noīs ex bona do-
ctrina ⁊ fama illuminare: et cōuertere populū
ſicut ſtella magos reduxit ad xp̄m: que lꝫ illu-
minet tenebras noctis/tñ diſparet coꝝ lumen
in preſentia ſolis: nā eorū famā ſecreti⁹ opera
eorū diffundūt/cū fauorē humanū nō appetūt.
Sap. x. Fuit illis inuelamēto diei ⁊ in luce ſtel-
larū nocte. Et vt dicit Grego. in paſtoraľ. Offi-
cium precōis. i. docētis ſuſcipit: quiſꝗs ad ſa-
cerdotiū accedit. Vñ in ornamēto primi ſacer-
dotis qḋ dicebať ratiōale: ante pect⁹ erat poſi-
tum ſcriptū manifeſtatio et ꝟitas. Et Chryſo.
dicit ꝙ ſacerdos debitor eſt: vt veritatē quam
audiuit a deo in ſcripturis manifeſtet populo
alioquin ꝓditor eſt veritatis. xj. q. iij. nolite ti-

mere. ¶ De tertio Baruch.iij.Stelle dederũt
lucẽ i cuſtodijs ſuis:vocate ſunt ⁊ dixerũt/ad-
ſum⁹. q₂ poſtq̃ laudabiliter cõuerſati ſunt cle-
rici in locis ſuis/ ⁊ vocanẽ ad bñficia ⁊ officia:
nõ querũt dilatiões:nõ ſubterfugia:nõ priuile
gia:nõ dimittũt minus bñficiũ ꝓ pinguiorí/cũ
viderint ſe ꝓficere poſſe in minori:ne ſint ſicut
lenones q̃ min⁹ pulchrã concubinã dimittũt ꝓ
pulchriori. ¶ De quarto Judicũ.v.Stelle ma
nẽtes in ordine et in curſu ſuo ꝯtra Syſarã pu
gnarũt.i.diabolũ q̃ nos excludere niti̾ a gau-
dio. Sic ei interpretat̃ Syſarã expugnauerũt
nichil eñi ita expugnat diabolũ: ſicut hr̃e recti
tudinẽ intentiõis ordinate ad deũ. Tũc aũt mi
chi videt̃ intẽtio ordinata in doctore ⁊ ſacerdo
te qñ timorẽ ſuſcipiẽdi officiu₃ cõcipit ex dile-
ctiõe dei: ⁊ tñ quodãmodo ſollicitudinẽ appe-
tit ex edificatiõe ꝓximi:⁊ in dubio ꝯſtitut⁹ in-
tra ſe recurrit ad examinationẽ ſui/ ⁊ puritatẽ
ſuã cõſpiciẽs:⁊ qđ ita expedit vidẽs deo humi
liter obedit in ſuſceptiõe officij. Timebat Hie
remias ire ad predicandũ:appetebat Eſayas.
Recurrebat ad cõſciẽtiam ſuã Moyſes:⁊ poſt
excuſationẽ humiliter ſuſcepit officij executio
nẽ.Supbia eñi eſſet ſi tãtũ officiũ aſſumeret ſi-
ne timore . Supbia nichilominus ſi deo reſiſte
ret ptinaci mẽte. Et ſic pz de doctorũ ⁊ ſacer-
dotũ gl̃ia curatoꝝ cõparata charitati lumina-
riũ q̃ lucent: ⁊ a multis miſerijs nos ſubleuãt.
Sic epĩ ⁊ p̃lati ſupiores mũdi p̃ncipes ⁊ recto
res tenebrarũ harũ doctores ⁊ curati quiq₃ lu
ceãt ꝟitatis doctrina:miſereãt̃ ſibi ⁊ alijs pfe-
cte cõuerſatiõis ſanctimonia : vt q̃libet dicere
valeat Nõ abſcõdi miam tuã et veritatẽ tuã a
cõſilio multo.Sz o dolor/o pudor/o magna mi
ſeria mũdi: nã ſigna q̃ dñs p̃dixit cõtingere pe
rituro ſeculo in ſole/luna/⁊ ſtellis.Lu.xxi.Si-
gna.ſ.ignominie q̃ ſcribit Johel ꝓpheta.ij.c.
Sol et luna obtenebrati ſunt/et ſtelle retraxe-
rũt ſplẽdorẽ ſuũ:impleri quotidie cernimus:vt
nõ ſit ꝟitas/nec mia inueniat̃ in terra:vt dicit̃
Oſee.iiij.c. Nã q̃tũ ad ſolẽ prelationũ ep̃alium
obtenebratũ omittẽdo q̃ olim de⁹ hũc fabrica
uit.ſm illud pſ̃.lxxiij. Tu fabricat⁹ es aurorã
et ſolẽ: q₂ ad p̃laturã vocati latebãt/fugiebãt/
cogebãt̃/inuiti detinebãt̃: vt eccl̃iaꝝ curã aſſu
merẽt.nõ frequẽtabãt curiam: nõ faciebãt ſibi
cauſam:nõ ꝓuocabãt ad appellationẽ friuolã:
ſed nũc ſimulachrũ ſolis fabricat̃ manib⁹ hoi₃
ſ₃ illđ pſ̃.cxiij.Simulachra gẽtiũ ar.⁊ au.opa
ma.ho. Q₂ p ſimõiacã prauitatẽ quedã ſtatue
p̃lationẽ acq̃rũt:ſed vt dicit̃ Hiere.xliij.Cõte-
ret de⁹ ſtatuas dom⁹ ſolis q̃ ſunt in terra egy-
pti:vt cũ vnus p̃latus aliqñ fabricat̃ de vili ma
teria/cõgregant̃ ad eũ cõſanguinei ⁊ nepotuli:
vt tota ꝓgenies videatur in eo ep̃atu. Prelati
aũt fabricati quaſi ſp ſunt ſub tutela : ita q̃ plu
res epĩ ſint in vna dioceſi: ⁊ ſm pħos aliqñ vi-
dent̃ in celo duo ſoles:ſed vn⁹ nõ eſt verus ſol/
ſed q̃dã nubes ſimillima ſoli:⁊ vocat̃ parelion
q̃ ſignũ eſt future inũdatiõis:ita ⁊ hoc ſignũ eſt
future ſubuerſionis deprope eccl̃ie. Sublimi-
tas depoſitiõis ſolis degenerat p vite depreſ-
ſionẽ.ij.Paral.xviij.c. Mortu⁹ eſt Achab rex
occidẽte ſole:⁊ ſol occidit/cũ prelat⁹ ab arce ſa
piẽtie terrenis incũbit. Nõ decet paſtorẽ more
pecoris vultu deiecto in terrã celi cõtẽplatiõe
reiecta cenſibus incubare corporeis: inherere
terrenis:ſed q̃ ſurſu₃ ſunt ſape:celũ mẽte ſuſpi
cere:aliodn q̃ differẽtia paſtoris et ouis? Que
vtilitas cõſtruere immania caſtra et turres:ſi-
mo ⁊ creta agrũ ſatiõariũ impinguare/ ſi rigor
pnie relaxat̃:ſi i cultura dñice meſſis nec auel-
lit̃ ſpina:nec extirpat̃ tribulus:nec triticũ ꝟbi
dñi ſeminat̃? Nũquid dñi cura eſt de bob⁹ ⁊ aſi
nis:de legibus extorquẽdis:de regiſtris anti-
quiſſimis expiãdis p pecuniã:⁊ nõ ppotius de
aiabus ſaluãdis? Utilitas opatiõis ſolis dege
nerat per ociũ et torporẽ: qđ figurabat Jacob
Geñ.xxviij.volebat eñi reqeſcere poſt ſolis oc-
cubitũ: ⁊ ipſi.ſ.curati poſt feruore₃ charitatis
extinctũ nõ corrigũt exceſſus:accipiũt ꝓcura-
tiões: nõ exercẽt curatiões/ſed magis exulta-
tiões:q₂ poſtq̃ de locis poſt viſitationẽ recedũt
tp̃a frequẽter in deteriori ſtatu relinquũt:⁊ ma
la que ante fuerãt ſopita reuiuiſcũt ſuſcitata ⁊
publicata.j.Macħ.xij. Conuenerũt vt edifica-
rent ciuitatẽ/⁊ ceciderũt muri:ducũt familiam
infinitã:expetunt mẽſam ferculis oneratã:ac-
currũt milites ⁊ ſcutiferi ex diuerſis locis:⁊ q₂
timẽt religioſi paupes vim cõpulſiuã ablatiuã
⁊ inquietatiuã comedũt:iacent ibi. pſ̃. Ortus
eſt ſol ⁊ cõgregati ſunt: ⁊ in cubilibus ſuis col-
locabunt̃. Proponũt pſonas indignas: faciũt
fieri receptiões prauas : ſuſcitãt eis angarias
exactiões:impediũt correctiões: litteras ſuas
de facili concedũt regularibus:ne poſt factam
receptionẽ vel appellationẽ q̃s violẽter eijcia
tur:vel iniuſte vexetur quouſq₃ cauſa eius corã
ep̃o canonice terminet̃ : in quibus diſſolutio-
nis fomes ⁊ diſſentionis incendiũ continetur:
creſcunt crimina: correctiões mutãt: poſtulãt
iudicem ordinariũ:conflãt excuſatiões:patro-
cinia requirũt:⁊ que ſecretius in capitulo cor-
rigi debuerant in cõſiſtorio publice ꝓponunt̃.
Eccl̃s.iij.caþ. Uidi ſub ſole in loco iudicij im-
pietatẽ:⁊ in loco iuſticie iniquitatẽ:et hoc mul-
tum deformat ſanctitatẽ eccleſie/et veritatem
reddit obſcuram. Uolubilitas regenerationis
degenerat in ſpũs defectionem. Job.ij. Spũs
in prelato deficit/et caro efficitur: q₂ ad ſecre-
tum mentis non reuertitur. Eccli.xvij. Quid

lucidius ſole et hic deficiet: aut quid nequius ꝙ qđ excogitauit caro et ſanguis. et hoc argue tur. Arguam⁹ igitur tales carnales prelatos qui perdunt glorie ſue titulum: intrant cōſcien tie ſcrupulum: ſcandalizant populū: ingerunt nepotulis ſuis periculum. qꝛ dum conferunt nepotulis ſuis male meritis bñficia eccleſiaſti ca: ſunt eis multorum peccatorū et periculorū occaſio ꝛ cauſa. Fragilē eñi murū ponūt in fun damēto edificii: ꝛ eos ꝗ preliari neſciunt in pri mo cornu vbi eſt pondus prelii/ et eos in' ſubli me extollūt in preſagiū futuri ſuſpendii. et ma ri turbato: dant eis regere nauim in periculuꝫ naufragii. et ideo quia ſeminant in carnem: e carne metēt corruptionem. Et iſte ſunt quat tuor paſſiones ſolis propter quas hic dicitur ſol obtenebrari. Nube igitur tegitur dū prela tus ad prelationem accedit per ambitionem. Ezech. xxxii. Solem nube tegā. Fragilitas nu bis vanitas eſt ambitionis. Eclypſim patitur cum in prelatione lumen ſuum perdit per vite depreſſionem quādo deſcendit vſqꝫ ad tempo ralium occupationē Johel. ii. Sol cōuertetur in tenebras. A feruore ſuo remittitur ꝑ torpo rem: ideo Heremie. viii. c. dicitur. Non aperient porte vſqꝫ ad calorem ſolis: qꝛ refrigeriū feruo ris ſpiritualis in prelatis cauſa eſt damnatio nis in ſubditis: quare nō aperitur ianua para diſi eis de natura creature. et in nichil/ vel pri mā materiā ſol reſoluitur: cū reuertitur ad car nis corruptionem. Sic enim prelatus deficit: et cū tēpore motus ſolis tranſit. Eccſ. iii. Oia tempus habent: et ſuis ſpaciis tranſeunt vni uerſa ſub ſole. Male ergo accedit: male viuit: male officiū facit: male in ſe redit ſol ꝛ luna ꝛc.

¶ Uidimus de ignominia §. IIII.

ſolis quantū ad prelatos ſuperiores. videam⁹ de illa quo ad mediocres/ ſeu dños tꝑales ſub rōne lune. In eis degenerauit ſapientia: ꝛ ꝓui dentia ꝗ debet eſſe in eis degenerat per negli gentiā et ignorantiā: iuſticia ꝑ ſentētiā: clemē tia ꝑ ſeuiciā. Inde eſt ꝙ quattuor paſſiones le gim⁹ in luna: luminis defectionē: itineris ꝯſue ti inordinationē: macule infuſionē: ſanguinis
ps. x. infectionē. ad iſta quattuor deſignāda. ¶ De primo ps̄. ſm aliā lrām. Pctōres intēderūt ar cū pa. ſa. ſu. in pha. vt ſagittēt i obſcura luna re ctos corde. Heretici eñi ſicut fures noctiuagi: aut ſicut veſꝑtiliōes lucifuge: dormiūt de die ꝛ vigilāt de nocte: ꝛ ſuaꝝ falſitatū ſentētiis eccle ſiā īpetūt ſub ꝑlatoꝝ cecitate. Uacāt ergo ꝑlati iuri ciuili ꝛ male reſiſtūt emergētib⁹ ꝑiculis fi dei. Scimus ꝙ demones ꝓcurāt ignorātiā do ctoꝝ ꝛ ſilētiū vt cadat ppl's ſine lumine in ꝑcipi tiū. ꝛ cū ſoluet ſathanas ꝛ erit ī maxima ꝑtāte: tūc ꝯticeſcēt vba doctrine: ꝛ implebit illō Eſa. xiii. Luna nō ſplēdebit ī lumine ſuo: ꝛ viſitabit dñs ſuꝑ orbis mala. ꝛ ꝓpter hoc aīarū ꝑditio: qꝛ ceſſante lege diuina in ꝑlatis qb⁹ incūbit ex officio docere. ſilente iure poſitiuo conſuetudi nes humane ſunt in exercitio: etſi vnaqꝫ pars propriū dirigat artificē in finē ſuū. ſicut lex di uina non requirit ad cauſarum forenſiū ſtrepi tum: ita nec humana neceſſario ad ſalutē aīaꝝ. ¶ De ſcđo in apocryphis Eſdre ſcribit. ꝙ ſol ſubito reluceſcit noctu et luna in die: hoc eſt ne gligentia ꝛ inordinatio prelatorū ꝛ rectorū ſe culi: qꝛ viri ſpūales ꝛ ſapientes quaſi ſepeliūt: et viles et inſtabiles preficiuntur. Eccli. xxvii. Stultus vt luna mutat. ꝛ qꝛ prelati ſunt hodie ſub tutela: ideo tot prelati quot officia. tales etiā conſtituuntur in ſuis officiis qui ſcandali zant ppſm. ꝛ velut exactores fiſcaliū tributorū quintū humorē purgantes cū medicina nimiū laxatiua ſpiritū extrahunt dum victū auferunt miſeroꝝ. ¶ De tertio Prouerb. vii. Uir nō eſt in domo ſua ꝛc. In die plene lune reuerſurus. Modo eñi nō eſt luna plena: qꝛ nō eſt ſine ma cula ſed impura: qꝛ nō ſum⁹ ſine fragilitate hu mana ꝗ nimis inualeſcit in eis ꝗ ꝑmittūt ſub ditos per cāpos licētie vagari ad ꝑcipitia Nā quidā ex pigritia ꝛ puſillanimitate non corri gunt. quidā qꝛ reprehēſibiliter viuūt. quidam qꝛ per indiſcretā humilitatē authoritatē corri piēdi perdiderūt. quidā qꝛ fauorē ſubditorum querūt. quidā qꝛ tantū creuit malicia ꝑ cōſue tudinē obdurata ꝙ eā amouere nō poſſunt. et ſic a modica ſcintilla augetur ignis. a modica ruina ſubmergitur nauis. a modica ſtilla caua tur lapis. dormit nauta cū nauis periclitatur. medicus cum peſtilētia graſſat. ianitor cū fur depredat. vigiles cū ciuitas obſidet. que ſi ca piatur primo in eos irruet. Chryſ. ſuꝑ epſam ad Heb. Miror ſi quē ꝯtigerit ſaluari ex his ꝗ principantur in tātis minis et in tāta pigritia. De hoc Abachuc viti. Sol et luna ſteterunt in habitaculo ſuo. ibūt in ſplēdore fulgurātis ha ſte tue. In fremitu cōculcabis terrā. qđ ad lit terā exponit de Dario ꝛ Cyro: ꝗ receperunt ſe in domo regia: et alii vaſtauerunt terrā iſrael: quia prelatis corrigere diſſimulantib⁹ ꝛ ocian tibus: diripitur populus a demonibus qui ir ruunt ſicut armatus exercitus. ¶ De quarto Johel. ii. Luna conuertetur in ſanguinem an teꝙ veniat dies dñi magnus: quod hodie expe rimur in prelatis qui relicta humanitate que eſt proprium hominis induunt ferinam rabiē ſpirantes ſanguinem. vix eſſet maior crudeli tas ſi leones et vrſi poteſtatem regendi acce piſſent. Apoc. vi. Luna tota facta eſt quaſi ſan guis: tamē ſi hec preeſſent puto ꝙ humaniores

eſſent.q; nobiliū ferarū eſt parcere ſubiectis et
debellare ſupbos.Unde elephantes et apri et
leones premordent ⁊ tranſeunt illa que ad ter
rā impulerunt. Ignobiles vo beſtie vt ſues et
huiuſmodi reuoluendo conculcant⁊ perfodiē=
do pertinaciter conuoluunt. Et iſti tyrannidē
ſuam exercent in pauperes religioſos:quibus
detrahūt pauperes ſacerdotes quos deuorāt
et corrodunt. Apoca. viij. Percuſſa eſt tertia
pars lune:quia iſti non ſeuiunt in ſubditos re=
belles:nō in milites in eccleſia inſurgētes: ſed
tantū ad tertiam partem.ſ.perſonas miſerabi
les. Decime a militibus auferuntur : eccleſie
ſpoliantur:ſacerdotes mentiuntur ⁊ occidun=
tur. hic prelatorum iuſticia exerceatur. certe
vobis imputatur o prelati pilati in pauperes
q a philiſteis arca dei capiatur. q ſaul cum fi=
lijs ſuis occiditur: q malchus ſeuit in chriſtū.
Phaſſur in hieremiam.Balthaſar in vaſa do=
mini. q gladius Petri rubigine conſumitur:
eccleſia contēnitur:ſacramenta vileſcunt.

¶ Uideamus tertio de igno= §.V.
minia ſtellarū. Stelle enī retraxerūt lumē ſuū
quantū ad minores ſacerdotes ⁊ doctores qui
creuerūt hodie ſicut ſtelle celi.Degenerauit in
quibuſdā eoꝝ puritas cōſciētie in carnis cōcu
piſcētiā:claritas fame in infamiā : prōptitudo
obediētie per inobedientiā et cōtumaciā:ordo
intentionis recte in fraudulētiā. Inde eſt q le
gim⁹ ſtellas immūdas corruptiuas:fixas:erra
ticas. ¶ De primo Iob. xxv. Stelle non ſunt
mūde in cōſpectu ei⁹.Amiſit ei eccl'ia mūdiciā
in illis doctorib⁹ et ſacerdotib⁹ q vacāt incōti=
nentie: immūdiſſime luxurie vilitati. et hoc in
cōſpectu ei⁹:q; cū ſint fornicatores ⁊ aliqñ no=
toriū ſine timore ꝯſecrant: ſine honore miſteria
tractant:ſine amore diſpēſant:ſine pudore fre=
quētant myſteria:etiā angelicis poteſtatib⁹ re
uerēda et manibus cruentis ⁊ labijs pollutis:
oculis meretricijs:viſceribus venenatis : cor=
porib⁹ fetidis:ſpiritib⁹ mortuis:ad ſacroſctm̄
corpus xp̄i accedūt:cū dauid ſctūs et pueri ei⁹
panē figuralē nō auderēt tāgere/ niſi pri⁹ abſti
nuiſſent a mulierib⁹.⁊ bñ dicit in cōſpectu ei⁹:
quia quidā eoꝝ etſi caueāt peccare in cōſpectu
hoim: tñ in cōſpectu dei faciūt qđ turpe eſt di=
cere:tāto audaci⁹ quanto ſecreti⁹. ſi tñ ſecretū
eſt vbi iudex videt ⁊ angeli q indignabūdi rece
dūt ⁊ aduerſari⁹ q ſuggerit:vt in ore triū teſtiū
ſequaꝛ iuſta ſnīa damnatiōis. De ſcđo Apoc.
viij.Stella magna cui nomē abſinthiū ardens
quaſi facula cecidit in aquas et multi homies
mortui ſunt ex aqs:q; amare facte ſunt . Ma=
gna p ſupbiā:ardēs per luxuriā.ſicut facula fe
tēs p infamiā:velut abſinthiū amarus ⁊ corru

ptiuus p exēpli mali influētiā. ſed ſm Grego.
tot prelati mortib⁹ digni ſunt: quot pditionis
exēpla ad ſubditos tranſmittūt. ꝓpterea libri
laicoꝝ falſi videnꝛ:q; ſacerdotū exēplaria cor=
rūpunꝛ.Chryſ.in li.de digni.ſacerdotali. Cer
tius puto aliquē laicorū q gemēs ꝓ pctis ſuis
ꝓbeꝛ obnoxi⁹ adiuuādū eſſe ſuffragio q ſacer
dotē cū accuſatur ꝓ alioꝝ delictis.Idē in eodē
Tāto indigēt vulnera ſacerdotis auxilio quā=
to ſimul vniuerſi populi multitudo. Nō video
q indigēt ampliori ſacrificio ſacerdotes q po
pulus expiari : niſi grauiores deberent eorum
culpe cenſeri.Grauiores aūt eas facit nō cōdi=
tio vel genus opis:ſed dignitas facientis. De
tertio Iob.ix.Qui precipit ſoli et nō oritur:et
ſtellas claudit ſub ſignaculo. intrat cleric⁹ q fa
ciet ſe ꝓmoueri ſucceſſiue: ⁊ inobedientiā ſuā
colorat per preces vel falſas ſuggeſtiones vel
priuilegij impetrationē ⁊ non oriꝛ ſol ſup par=
rochianos:⁊ claudunꝛ ſtelle fixe: vel in ſcholis
vel alijs officijs.et qđ p ſeipſos ſoluere nolue=
runt:per vicarios ſoluūt.Similes illis de quo
Ruth.iiij.Qui voluerunt hr̄e agrū abimelech
et nō ruth:q; eccl'ias ⁊ prebēdas hr̄e volūt ſed
aīas curare nolūt:nec ſemen ſuſcitare xp̄o: ſed
vxorē ſuā.i.carnē cū poſſunt vitijs⁊ adulterijs
exponentes:qđ abuſio eſſet in vxore carnali:di
cunt q tradūt vxorē impregnandā:cū tñ ſpado
nō generet ſed deuirginet:nec ꝓſtituta paſſim
pariet.Sed vbi eſt illud agatheni cōcilij.Dia=
conus vel preſbyter ſi p tres hebdomadas ab
eccl'ia ſua defuerit:triēnio a cōione ſuſpendaꝛ
Et illud Inno.iij. in cōcilio generali. Qui par
rochialē eccleſiā habet : nō per vicariū ſed per
ſeipm̄ illi deſeruiat in ordine quē ipſius eccl'ie
cura requirit.Procedit hmōi inobedientia et
cōtumacia vſq; ad quoſdā religioſos:q nō ſunt
cōtenti pro multitudine obedientie ſue:ſed im
petu quodā ꝯtra gratiā currūt ad gratiam: vt
impleatur illud Matth.xxiiij.Stelle cadāt de
celo ⁊ virtutes celoꝝ mouebūtur. Ita enī a ſu=
premo deſcendūt ad infimū:vt a ſummo cōtem
plationis cadāt ad infimū terrene ſollicitudi=
nis:nec ſufficit eis exemptiones decimaꝝ/ im
munitates ꝓcurationū cōtra deū querere:ſed
etiā temporalia vſurpare. Nam multo labore⁊
multo precio vtūtur adeptis priuilegijs⁊ epa=
lib⁹ inſignijs mitra:anulo:⁊ baculo: ⁊ ſandalijs
ſed veri⁹ ſcandalis. Reſpondeaꝛ michi.ſed at=
tendiꝛ rerū dignitas: ꝓfeſſioni monachoꝝ hoc
nō cōgruit : ſed miniſteriū hoc eſt ꝓprie epoꝝ
puta q darent multam pecuniā ſi poſſent im=
petrare vt vocarentur epi: ſed labor et latebre
et voluntaria paupertas /hec ſunt inſignia mo
nachorum. De quarto ſcilicet fraudulentia vel
perfidia. Inde hi ſunt ſydera erratica quibus

caligo tenebrarū cōſeruata eſt in eternū. Sydera errātia dicunt planete qui mouent duplici motu cōtra firmamētū/ ⁊ cū firmamēto: ſacerdotes ⁊ capellani ſunt qui ouibus ꝓcurant paſcua: et tñ cum lupis diripiūt ouiū ſpolia. Recipiunt eñi ad ꝑdicationē predicatores queſtuarios qui abuſiōes predicāt ⁊ cū eis participāt preciū/ quaſi paſtores cōmunicant cū lupis: vt ipſi lupi deuorēt ouium carnes/ ⁊ paſtores habeant lanā: ⁊ lȝ in hoc non ſint minores prelati immunes a culpa/ tñ ꝓcedit hec noxa ab epīs qui dāt eis incaute litteras ſuas: immo vēdūt ⁊ ad conſiliarios epoꝝ qui recipiunt munera. Apocal.ix.c. Stella cecidit in terrā/ ⁊ data eſt ei clauis putei abyſſi: et aſcendit fumus et obſcurat⁹ eſt aer: ⁊ exierūt locuſte: et data eſt eis poteſtas ſicut habēt ſcorpiones terre: et cū deberent eos reprimere ⁊ ſubditos ſuos defendere/ dant eis poteſtatē ad diſcurrendū ⁊ deuorādū: ⁊ inualeſcit hereſis: ⁊ reſuſcitat plaga egypti: ⁊ ideo ſol ⁊ luna obtenebrata ſunt: et ſtelle retraxerūt ſplendorē ſuū: ⁊ q: veritas cū expediat tacēda nō eſt ne opprimat: ⁊ miſericordia nulli denegāda: et q̄ corrigit miſericordiā preſtat correcto vt ſe valeat emēdare: ideo nō abſcōdi miām tuā et veritatē tuā a cōſilio multo.

¶ De cōciliis vniuerſalib⁹ ꝓuincialibus ⁊ ſynodalibus ad quos ꝑtineat ipa cōgregare: ⁊ q̄ habeant cōuenire. Cap.ii.

Quid ſit cōciliū/ vel ſynodus/ ⁊ vnde dicat? Dicit aūt Iſid.in.vi.ethimo. ꝙ ſynodus ex greco interpretat comitatus/ vel cet⁹. Cōciliū xo nomē tractū eſt ex romano more. Tempore eñi quo agebat cauſa.ſ.reipublice oēs cōueniebāt in vnū: cōmuniq̄ intētiōe tractabāt. Unde et cōciliū a cōmuni intētione dictum eſt quaſi cōſiliū: ⁊ conſiliū quaſi conſidiū.d.in.l.litteram tranſeūte. Uel cōciliū dictum a cōmuni intētione: eo ꝙ in vnū dirigat oēm mentis intuitū. Supercilia eñi oculoꝝ ſunt. vnde qui ſibimet diſſentiūt/ oſſuno nō agunt cōcilium: q: nō cōſentiunt in vnū. Cetus vero cōuentus eſt vel cōgregatio a coeundo.i.cōueniendo in vnū dicta: ⁊ ſicut cōuentus eſt cetus/ ſic et conciliū a ſocietate multoꝝ in vnū appellat. Hec Iſid. diſt.xv.c. [illegible] tñ oīs cetus ſeu congregatio hominū dicit conciliū vel ſynodus: ſed cōgregatio prelatoꝝ eccliaſticoꝝ ſub aliquo vno capite ad tractandū de ſalute animarū et debita cōuerſatione fideliū: ⁊ ꝙuis ſynonima ſint conciliū et ſynodus/ cōſueuit tñ congregatio facta generalis ſub papa vel legato dici conciliū: et ea que fit ab inferiorib⁹ vt metropolitano vel

Concilioꝝ triplex. dyoceſano cū clero ſuo dici ſynodus. Cōcilioꝝ ſeu ſynodorum triplex eſt differentia: vt notat glo.di.xvi.in ſumma. Quoddam eñi eſt generale: vt illud qđ fit preſente papa vel eius legato ad hoc ſpecialiter deputato a papa cōuenientibus epīs et aliis prelatis plurimis ꝑut ipſe ordinauit: ⁊ iſtud non pōt celebrari niſi auctoritate pape: vt patet di.xvii.per totū. aſs nullū eſſet ⁊ non conciliū/ ſed conciliabulū ⁊ ſynagoga ſathane diceret ⁊ eſſet. vñ Pelagius papa Multis denuo apſ̄cis et canōicis atq̄ eccleſiaſticis inſtruimur regulis non debere abſq̄ ſentētia romani pōtificis concilia celebrari.ſ. generalia. quapropter non cōcilium ſed veſtrū conuenticulū vel cōciliabulū caſſat: et quicq̄d in eo actū eſt irritū habet ⁊ vacuū. di.xvii.multis. Hec ſcribit epīs cōſtātinopolitanis. Hinc et rex Theodoric⁹ cū vocaſſet plurimos epos de diuerſis ꝓuinciis ad conciliū celebrandū in vrbe ꝓpter crimina que impingebant ab aduerſariis contra Symmachū aduenientes ob reuerentiā regis dixerunt hoc fieri non poſſe: ſcȝ celebrare cōciliū: ſed ſpectare ad Symmachum papā qui impetebatur. Et perſuadentibus ipſis Symmacho pape vt ipſe cōuocaret/ ſeu auctoritate eius congregarētur in concilio aſſenſit eis: et eum immunē ⁊ liberum ab illis viciis ꝓlatis cōtra eum declarauerūt. diſ.xvii. hinc etiam. Et ea que ſtatuunt in hmōi c[o]nciliis generalibus omnes fideles aſtringunt.

¶ Concilium ꝓuinciale eſt §.I.

qđ celebratur a metropolitano cū ſuis ſuffraganeis/ vel a primate/ vel a patriarcha qui eſt ſuper metropolitanū: pōt tñ metropolitan⁹ celebrare conciliū cum ſuis ſuffraganeis ſine auctoritate primatis. vt diſt.xcii.ſi quis epſ. ⁊ in tali cōcilio poſſunt fieri cōſtitutiones ſeu ordinatiōes cū ſententiis fulminatoriis que aſtringunt oēs illi⁹ ꝓuincie ſeu metropolis clericos ⁊ laicos nō exēptos. Nā exempti nō tenent ad illa: nec poſſunt cogi ad veniendū ad talia cōcilia: ſed oēs alii epī ⁊ abbates illi⁹ ꝓuincie non exēpti debent accedere: ibi etiā poſſunt terminari litigia q̄ haberēt clerici cōtra ſuos epos.

¶ Concilium epāle quod §.II.

magis cōſueuit dici ſynodus/ eſt congregatio quā facit epſ clericoꝝ de dioceſi ſua: qđ facere pōt irrequiſito ſuo metropolitano: ad qđ debēt accedere omnes rectores eccleſiarū illius dioceſis: ⁊ alii clerici tam de ciuitate ꝙ de comitatu: et etiam religioſi et abbates nō exempti: in quo fieri poſſunt cōſtitutiones que dicūtur ſynodales ab epīs: cum cōſenſu tñ capituli ſui.ſ. canonicorū eccleſie cathedralis: et ſententias fulminare que aſtringūt oēs illius dioceſis et nō alios de hmōi concilio epāli/ ſeu ſynodo ſeu ꝓuinciali in.§.ſequenti.

¶Adde ꝛ quartã differentiã §.III.

conciliox ſm Anto.de bu.ꝛ Joh.de imola.ſup c.graue.de preben.vcꝫ conciliũ religioſorũ. de quo habetur de ſtatu mona.c.in ſingulis.ꝛ ca. ea que.Sed iſta magis cõſueuerant dici capitula generalia vel ꝓuincialia: de quibus agit in cõſtitutionibus eorũ:ꝛ in dicto.c.in ſingulis dicitur de triennio in trienniũ: ſed diuerſe religiones in hoc diuerſo modo ſe habent.

¶De concilio particulari §.IIII.

ꝓuinciali vel ep̃ali agitur diſt.xviij.ꝑ totũ.vbi dicit ad quid celebrent:ꝛ quo tpe ꝛ q̃ debẽt venire:ꝛ ꝙ nichil ep̃i debent exigere.Ad quid celebrent declarat diſ.xviij.c.ij.Dicit Leo papa de cõcilijs ep̃alibus nõ aliud dicimus q̃ ſancti patres ſalubriter ordinauerũt: in qb⁹ de omnibus querelis que in diuerſos eccleſie ordines naſci aſſolẽt iudicet.et di.ea.non opꝫ.dicit cõciliũ laodicẽſe.Non opꝫ vocatos ad conciliũ cõtemnere/ſed adire debere: ꝛ aut docere aut doceri que ſunt ad eccl'ie ceterorũq correctionẽ vtilia. Poſſunt ergo facere ſtatuta ꝛ metropolitani in ſuis concilijs ꝓuincialibus / et ep̃i in ſuis dioceſib⁹ : nec obuiat qđ dicit Gratianus in principio di.ꝙ ſunt inualida ad diffiniẽdum ꝛ conſtituendũ:non autẽ ad corrigẽdum:qꝛ(vt dicit glo.)hoc intelligit de maiorib⁹ negocijs ſcꝫ ſpectãtib⁹ ad fidẽ / qꝛ hoc ſpectat ad papã : vt ſint obligatoria vniuerſaliter/qꝛ hoc ſpectat ad cõcilia generalia. ¶Quantũ ad tẽpus ſciẽdum ꝙ antiquit⁹ celebrabãt talia ꝯcilia bis in anno:vt ptꝫ ꝑ.c.j.diſt.ea.prima vice ante quadrageſimã:ſecũda in autũno: vt ptꝫ.c.ij.diſ.ea. ſed hodie nec ſemel in anno nec in ſpacio multox annox fiunt ex maxima negligentia prelatorũ:que in.c.quoniã quidẽ.diſtin.xviij.reprehendit: ꝛ ex hmõi neglectu ſequunt multa mala in clero. Debẽt autẽ omnes ſuffraganei ep̃i venire ad cõciliũ ꝓuinciale niſi impediti ſint. Unde dicit diſt.ea.placuit.ij.Placuit vt quotienſcũq conciliũ congregandũ eſt ep̃i qui nec etate/nec egritudine/ nec alia grauiori neceſſitate impediũtur:cõpetenter occurrãt. ꝙ ſi non poterũt occurrere/ excuſatiões ſuas litteratorie ſubſcribãt:et rationẽ impedimẽti.vbi dicit glo.ſup verbo egritudine.ſ.graui. vt diſt.ea.ſi quis ep̃ox.non eñ leuis febricula vel quartana vetus. Glo.ſup verbo litteratorie. vel etiaꝫ certũ nunciũ cui poſſit credi. diſt.xviij.nobiliſſimus. Glo.ſup verbo rationẽ.Nota ꝙ nõ ſufficit dicere ſe nõ poſſe venire: niſi rationẽ impedimẽti aſſignet.ſic eſt de offi.dele.c.prudentiã. ꝛ illã cauſam ꝓbabit.vt.iiij.q.v.quiſquis. ꝛ ꝑ vnũ teſtem ſufficit ꝓbare cum iuramento ſuo. Debent autẽ accedere nõ ſolum ep̃i/ſed etiam abbates nõ exẽpti: poſſunt ꝛ alij clerici venire qui habẽt cauſas diſcutiẽdas:vt diſt.ea.decernimus.Qui autẽ non venirent ad conciliũ/vel veniẽtes receſſerint ante diſſolutionẽ concilij: puniunt. vt ptꝫ.c.ſi quis.et.c.ſeq.diſt.ea. Non debẽt aũt metropolitani aliqđ exigere ab ep̃is ꝛ alijs veniẽtibus ad cõciliũ: vel cõuicti de hoc debẽt reſtituere in quadruplũ.vt dicit diſt.ea. qm̃quidẽ.in fi.Et Leo papa dicit.De eulogijs ideſt muneribus ad ſacra cõcilia deferẽdis nichil inuenimus a maioribus determinatũ:ſed ſicut vnicuiq presbytero placuerit.ſ.deferat. di.ea. vbi dicit in fi.c.ꝙ hmõi ꝑ benedictiões. nec ſunt (vt arbitror)requirẽde : nec vltro delate reſpuẽde.ꝛ in.c.decernimus.dicit ea.diſt.ꝙ quilibet ep̃s reuerſus de cõcilio ꝓuinciali infra ſpaciũ ſex menſiũ debet cõuocare oẽs abbates ꝛ clericos/ꝛ totã plebẽ:et declarare eis ſeu inſinuare que ordinata ſunt in ipſo cõcilio:al's puniunt hoc omittẽtes. Et qꝛ iſta non ſeruant ideo male. Uerũ ꝑ hoc non tollit qn ep̃s poſſit celebrare conciliũ in ſua dioceſi: nec obſtat qđ dicit in.c.per eccleſiaſticas.di.xiiij.qꝛ illud intelligit de cõcilijs ꝓuincialibus que facere nõ debẽt ep̃i ſed archiep̃i.Si aũt archiep̃i nõ celebrent conciliũ ꝓuinciale vt deberẽt/ tñ debent ep̃i celebrare ſua cõcilia ſeu ſynodum:ꝛ cuncta que obſeruãda dicunt in cõcilijs ꝓuincialib⁹/ ſeruari debẽt in ep̃alibus:ſed in eis cõueniunt ep̃s cũ oĩbus rectoribus eccleſiax/abbatib⁹ nõ exẽptis ꝛ reliqs clericis:ꝛ admonere debet de agendis ꝓ ſalute aiax: ꝛ declarare ſeu inſinuare ſuas cõſtitutiões . A ſimili ſunt adinuẽta in religiõib⁹ capitula generalia ꝛ ꝓuincialia in quibus fiunt ordinatiões ſeruãde que dicunt acta que obligãt ad ſeruandũ vſq ad ſequẽs capitulum poſtq̃ fuerint ꝓmulgate : de qb⁹ quilibet prior debet ſuo cõuẽtui intimare.

¶De cõcilijs generalibus §.V.

qñ initiũ habuerũt. Refert Gratia.di.xv.in pñcipio.Jſiđ.in li.etymo.vj.aſſerere ꝙ a tpe Cõſtantini impatoris:vñ ꝛ Silueſtri pape. Nã in precedẽtibus tpibus ꝑſecutione infideliũ contra xp̃ianos feruẽte docendarũ plebiũ non dabat facultas: et qꝛ non erat ep̃is licẽtia cõceſſa cõueniẽdi in vnũ/ideo eccl'ia in diuerſas hereſes ſciſſa eſt: que ꝑ concilia poſtmodũ cõfutate ꝛ dãnate ſunt. Nec obſtat.c.placuit.xiij.q.ij.in quo oſtẽdit ꝑ Melchiadẽ papã celebratũ cõciliũ:q̃ tñ preceſſit Silueſtrũ. Nã (vt dicit glo.et archiđ.) ꝙ q̃uis conciliũ fecerit Melchiades/ nõ tñ ita gñale ſicut poſtea facta fuerũt : ſed cũ paucis. Siĺr qꝛ di.xvj.in pñcipio fit mentio de canõib⁹ apl'ox recipiẽdis.ſ.autẽticis nõ apocriphis: ex hoc videt ꝙ apl'i aliqñ etiã cõuenerũt

et ſic conciliũ fecerunt. Erãt eñi oẽs epĩ ad cõponẽdos illos canones. Quinimmo primũ cõciliũ eccľie celebratũ fuit hieroſolymis ſub petro apľo primo pontifice ſummo preſente etiã ibi iacobo hieroſolymorũ pr̃iarcha ſeu archiepõ: qñ. ſ. diſceptãtib⁹ adinuicẽ paulo ꝛ barnaba cum cõuerſis a iudaiſmo qui erãt antiochie circa obſeruationẽ legaliũ. Utrũ ſcʒ fideles cõuerſi ex gentilitate deberẽt ſeruare legalia. q̃ſtio hec delata eſt ad apľos qui erãt hieroſolymis: et merito q2 de fidei negocio agebat: ꝛ cõuenientes diſcipuli videre de ỽbo hoc. Petr⁹ vt caput cõciliĳ et põtifex ſumm⁹ declarauit illos ad hoc nõ eſſe inducẽdos. Exinde iacobus apľs quaſi in pſona oim alioꝝ cõgregatoꝝ locutus eſt aſſentiens ei qđ petrus declarauerat et determinauerat vt ſanctũ et iuſtũ: ſicut et nunc in cõciliĳs gñalib⁹ obſeruat. vbi ꝓponit aliq̃d inſtituendũ. Et ſi iuſtũ videtur reſpondent oẽs epĩ et prelati. placet. vt patet. j. q. vĳ. cõuenientibus. vbi ad propoſitã in cõcilio conſtitutionẽ fiendã: ſancta ſynodus rñdit. Placet oib⁹ nobis. ꝛ ſic determinatiõe facta in dicto concilio ſcripſerunt eccľie antiochie: viſum eſt nobis et ſpũiſancto. Actuũ. xv. Ex cõciliĳs igitur generalibus quattuor dicunt ceteris ſolenniora et antiquiora. ſ. nicenũ: cõſtantinopolitanũ: epheſinum: ꝛ calcedonẽſe. Hec totã principalr complectũt fidẽ quaſi quattuor euãgelia vel totidẽ paradiſi flumina. de quibus ait Grego. Sicut ſcti euãgeliĳ quattuor libros/ſic quattuor concilia ſuſcipere ꝛ celebrari: al's venerari me fateor: quia in his velut in quadrato lapide fidei ſtructura cõſurgit: et cuiuſlibet vite atq3 actionis norma exiſtit ſcʒ in cõſtitutionib⁹ eorũ. di. xv. ſicut. ¶ Horum conciliorũ primũ. cccxviĳ. epõrum ſub cõſtantino imperatore peractũ. in quo arriane perfidie blaſphemia cõdemnata eſt: quã de inequalitate ſanctiſſime trinitatis idẽ Arrius aſſerebat. ſ. patrẽ eſſe maiorẽ/filiũ minorẽ: ꝛ ibi etiã editũ eſt ſymbolũ fidei quod cantat ſeu legitur in miſſa: in quo declaratum eſt filiũ eſſe cõſubſtãtialẽ patri. Celebratũ autẽ fuit hoc conciliũ Anno domini. cccxiiĳ. ¶ Secũda ſynodus ſeu cõciliũ generale fuit cõſtantinopoli ſub Theodoſio ſeniore a cẽtũ quinquaginta patrib⁹: in qua cõdẽnata eſt hereſis macedonĳ dicentis ſpiritũſanctuʒ minorẽ filio et patre: ſed ibi declaratũ eſt ſpiritũſanctũ cõſubſtantialẽ eſſe patri et filio. ¶ Tertia ſynodus Epheſina prima. cc. patrũ ſub theodoſio iuniore auguſto. in qua anathematizatus fuit Neſtorius aſſerẽs in xp̃o duas diſtinctas pſonas humanã. ſ. et diuinã in vna pſona dñi nr̃i ieſu xp̃i. ¶ Quarta ſynodus calcedonẽſis ſexcentũ triginta ſacerdotũ. i. epõrum ſub Martiano principe. Euticẽ abbatẽ cõſtãtinopolitanũ ỽbi dei et carnis vnã naturã pronũciantẽ ꝛ Dioſcorũ eius defenſorẽ cũ aliĳs hereticis cõdẽnauit: predicãs ipſa ſynodus xp̃m deũ ſic natũ de virgine: vt in eũ ſubiecta diuine et humane confiteamur nature. He ſynodi principales quattuor fidei naturã pleniſſime predicãtes. Sed ꝛ ſi qua ſunt ſimilia cõcilia q̃ ſancti patres ſpiritu ſctõ pleni ſanxerũt/oĩm manẽt ſtabilita vigore. Hec di. xv. c. j. dr autẽ in di. xvj. ſancta octo vniuerſalia cõcilia. vbi dicit glo. ꝙ iſta cõcilia de quib⁹ eſt ſermo aliqñ dicunt quattuor vt patet. ſ. ex eo ꝙ in quattuor locis diuerſis celebrata ſunt. Aliqñ dicuntur octo vt in dicto: c. ſancta octo: ex eo ꝙ octies fuerunt celebrata ꝛ in diuerſis tpibus. ſed in vno et codẽ loco vel ciuitate fuerũt plurics celebrata in diuerſo tẽpore. vt patet in dicto. c. ſancta octo. diſt. xvj. Beda etiã in lib. de tpibus poſt predicta concilia numerat et alia. xxiiĳ. cõcilia celebrata ſub diuerſis tpib⁹ ꝛ in diuerſis locis: et in ſingulis ſtatuti ſunt diuerſi canones. vt ptʒ di. xvj. c. vj. q̃ habẽt diſpſi in diuerſis ptib⁹ corpis iuris. et aliq̃ etiã abierũt in diſſuetudinẽ. De aliĳs cõciliĳs celebratis vſq3 ad annũ dñi milleſimũ non ita ptʒ. Circa annũ vero dñi milleſimũ Uictor gñe alemãnus: Florẽtie conciliũ celebrauit et multos epõs ꝓpter ſimoniã ꝛ fornicationẽ depoſuit. Nõ poſt multũ tpis poſtea Greg. vĳ. cõciliũ celebrauit. ꝛ Hẽricũ impatorẽ. iĳ. excõicauit: q2 ſe ↄtra eccľiam erexit ꝛ ſciſma ꝓcurauit aliũ papã faciẽs. Poſt hũc vrban⁹. ĳ. cõciliũ celebrauit apud clarũmõtẽ ꝛ ibi ordinatũ fuit vt dicerẽtur hore officiĳ ỽginis marie ordinarie: ſicut dr officiũ dñi noſtri. Exinde ſub Nico. papa. ĳ. hic fuit prim⁹ ep̃s florentin⁹ ſenis elect⁹ cõgregatũ eſt cõciliũ cũ. cxiiĳ. epis rome. i quo berẽgarius turonẽſis abiurauit hereſim ſuam corã Nico. circa euchariſtiã in qua dicebat ibi tantũ eſſe xp̃m vt in ſigno. de hoc de cõſe. di. ĳ. ego berengarius. ꝛ hoc ante Inno. ĳ. fuit. Anno domini. M. cxliiĳ. ſynodus ſub Inno. ĳ. celebratur remis: et petrus leonis q̃ per contentionẽ et ipſe ordinat⁹ eſt ſeu fact⁹ papa demũ repulſus eſt. Ad qđ ſciſma tollendũ multũ laborauit btũs Bern. ꝛ ita ꝓfecit ꝙ extinctũ eſt illo eiecto petro: q̃ anacletuʒ fecerat ſe nolari. Aliud cõciliũ in vrbe romana celebrauit. Anno dñi. M. clx. floruit magr̃ Petr⁹ lõbardus ep̃s pariſieñ. i. magr̃ ſniarũ. ꝛ Pe. comeſtor q̃ fecit hiſtoriã ſcholaſticã. Anno dñi. M. clxiĳ. gratianus monachus al's ep̃s de claſſa ciuitate tuſcie. Dicit martinus in ſua chronica ꝙ compilauit decretũ. vt notat Hugo. ĳ. q. vj. §. forma. dicit eñi ꝙ floruit alexãdro i theologia regẽte. Anno dñi. M. clxviĳ. mortuo Adriano

electus canonice alexãder.iij. Sene.et tenuit
cathedrã annis.xxij.mẽſib⁹.xj.dieb⁹.xv.⁊ al=
ter per ſciſma creat⁹ qui dicebatur Octauia=
nus.v.imo etiã tres alij ſed oībus repulſis re=
manſit demũ alexander papa qui duo concilia
vniuerſalia celebrauit: vnũ turonis in frãcia.
Anno dñi.M.clxiij. aliud rome dictum latera
nenſe.ſciſma tũc fuit qđ durauit.xvj. annis.⁊
diſſenſio magna inter Alexandrũ et fredericũ
ſ.imperatorẽ.qđ tamen ablatũ eſt ⁊ facta pax
inter eos.Quattuor ergo antipape.ſcꝫ victor:
paſchalis:calixtus:⁊ innocẽti⁹ defecerũt.⁊ re=
manſit ſolus alexander. Tẽpore huius marty
rizatus eſt ſctũs Tho. cãtuarienſis archiepũs.
Et canonizatus anno dñi.M.cc. Inno.iij. ſub
quo ceperũt ordines mendicãtiũ. Et anno dñi
M.ccxv.cõciliũ lateranenſe celebrauit.in quo
cõuenerunt.M.ccxv.prelati.ſ. patriarche:ar=
chiepĩ:epĩ:⁊ alij prelati et multe ſalutifere de=
cretales ibi edite ſunt. anno dñi. M. ccxxxiij.
Greg.ix.beatũ Dominicũ canonizauit a confir
matione ordinis.xviij. et a morte ipſius beati
dominici anno.xiij.ac etiã beatũ Franciſcum.
hic Greg. cõuocauit cõciliũ rome ſed impera=
tor impediuit ⁊ cepit duos cardinales ⁊ mul=
tos prelatos eos occidẽdo. Anno dñi.M.ccxl.
vel circa. Innocen.iiij.ianuenſis celebrauit cõ
ciliũ in Lugduno. et imperatorẽ Fredericum
excõmunicauit poſt quẽ fuit Alex.iiij. ãno dñi
M.cclxxiiij.creatus eſt papa Greg. x. natione
lombardus. Hic Lugduni conciliũ celebrauit
vbi fuerũt quingenti epĩ.lx. abbates ⁊ alij pre
lati circa mille:in quo grecoꝝ et tartaroꝛũ nũ=
cij interfuerunt:⁊ greci ad vnitatẽ redire eccle
ſie promiſerunt:in cuius ſignũ confeſſi ſunt ſpi
ritũſanctũ a patre et filio procedere. ¶ Poſt
hunc Honorius.iiij.⁊ eſt vltim⁹ in martiniana
Anno dñi.M. cclxxxvij.poſt hos fuit Celeſti=
nus quẽ ſequitur Boniſa. viij.⁊ eũ Benedict⁹
xj.demũ Clemẽs.v. ſub quo cõciliũ viennenſe
Ioh.xxij.Vrba.Greg.xj. poſt quẽ ſciſma inter
duos.ſ.vrbanũ ſub quo italia vngaria ⁊ alemã
nia fuerunt:⁊ clemẽtẽ ſub quo frãcia hiſpania
et aragonia fuerunt. Vrbano ſucceſſit Boniſa
cius.viij.Bonifacio Inno. Inno. Greg.xij. Ex
alia parte Clementi ſucceſſit Benedic.xiij. Et
ſub his duob⁹.ſ.Grego.xij.et Bñdic.xiij.factũ
eſt tertiũ ſciſma cõcilio celebrato piſis: vbi fa=
ctus eſt terti⁹ papa dict⁹ Alexãder ordinis mi
noꝝ.cui ſucceſſit Io.xxiij. Et concilio generali
cõgregato cõſtantie Greg.xiij.ſponte renũcia=
uit. Io. xxiij. deponitur. eſt et Bñdictus. xiij.
depoſitus ꝓpter contumaciã nolens compare
re: et cũ magna concordia cardinaliũ ipſorum
trium qui ſe pro ſummis põtificibus gerebãt.
et etiam adiunctis vocibus quibuſdã nationũ
canonice eſt elect⁹ martinus.v.de domo colũ=
nenſium.anno dñi.M cccc xvij.cui ſucceſſit eu
genius.iiij.natione venetus ſub quo celebratũ
eſt conciliũ generale ferrarie ſed propter peſtẽ
poſtea tranſlatum florentie.in quo concilio ge
nerali reducti ſunt greci ad fidẽ et confeſſionẽ
verã de proceſſiõe ſpiritusſancti:⁊ armeni etiã
reducti ſunt.ad quod concilium venerunt pa=
triarcha grecoꝛũ cõſtantinopolitanus et impe
ratoꝛ grecoꝛũ. Et in ipſo etiã concilio generali
de baſilea in ferrariã.⁊ de ferraria in floꝛentiã
tranſlato ab eugenio propter reductionẽ gre=
coꝛum: illi congregati baſilee facientes ſciſma
temerarie depoſuerũt eugeniũ:et ducẽ ſabau=
die dictum amadeũ creauerunt vocãtes felicẽ.
ſed anno dñi. M.ccccxlix.de menſe apulis re=
nunciauit papatui dictus felix. et hoc mortuo
Euge.⁊ Nico.v.ſuccedente ei in papatu.

¶ Q concilia generalia §. VI.

non poſſunt prefigere legẽ pape. notat abbas
de ſicilia ſup.c.ſignificaſti.de elec. ꝙ cõcilia ge
neralia nõ poſſunt ſtatuẽdo prefigere legẽ pa=
pe.immo in oībus ſtatutis cõcilij intelligiẗ ta=
cite excepta autoꝛitas pape.et textus hui⁹ de=
cretalis ſignificaſti.frequenter allegatur preci
pue in materia vbi diſputatur de ptãte cõcilij ⁊
pape.Et vide de hoc bonũ textũ.ix.q.iij.nemo
vbi dr. Nemo iudicabit vel iudicare poteſt pri
mã ſedẽ.ſ.papã:nec auguſt⁹ nec popul⁹ nec cle
rus.⁊.c.alioꝝ.⁊ multa alia ca. ibi poſita ad idẽ
faciũt.Et per iſtũ textũ arguit Io.an.ꝙ ſenten
tie pape eſt ſtãdũ:qñ cõtradicit ſentẽtie totius
cõcilij.Et remittit ad notata in. c. in iſtis.diſt.
iiij.⁊.c.ſicut di.xiiij. Infert etiã Ioh.an. ꝙ per
iſtũ textũ ſol⁹ papa põt interpretari ſtatuta cõ=
cilij.nec mirũ cũ ſm eũ poſſit ⁊ tollere ⁊ limita
re.vt.c.ſtatutũ.de reſcrip.li.vj.Vide bonã glo.
in ca.vbi periculũ.de elec.lib.vj.q̃ dicit ꝙ lꝫ nõ
ſit licitũ ꝙ papa reuocet ſtatuta cõcilij ſine ipi⁹
cõcilij cõſilio.põt tñ ſi vult.ꝓ quo facit tex. hic
et ibi.ſed text⁹ iſte ⁊ oĩa predicta debẽt limita=
ri et reſtringi ad ea q̃ depẽdent a plena diſpoſi
tiõe pape. Nã in his q̃ ſunt iuris poſitiui indu
bitãter eſt papa ſupra cõciliũ: qꝛ ipſe eſt caput
eccl'ie. Vnde licet poteſtas ſit data pape ⁊ toti
eccleſie:pape tñ tributa eſt tãꝙ capiti.vnde dꝫ
corp⁹ moueri a diſpoſitione capitis.vide bonũ
tex.ad predicta in.c.ita dñs.diſt.xix.⁊.c.in no
uo teſtamẽto.⁊ in.c.Quis.diſt.xxj.⁊.xxiiij.q.i.
loquiẗ.⁊.c.pudenda. Sed in his q̃ nõ depẽdẽt
a plena ptãte pape: nõ eſt ſimpl'r dicendũ ꝙ pa
pa ſit ſupra ſtatuta cõcilij:ideo in cõcernentib⁹
fidẽ cõciliũ eſt ſupra papã.Vñ papa non põt di
ſponere ɔtra diſpoſita p ɔciliũ i hmõi. vide bo
nũ tex.cũ gl.di.xix.anaſtaſi⁹.Hinc eſt ꝙ ɔciliũ

poteſt ꝯdēnare papā de hereſi. vt diſ.xl. ſi papa. Poteſt eñ eſſe hereticus papa: ⁊ de hereſi iudicari. Et dicunt doctores in.c.in fidei fauorē. de here.lib.vj. ꝙ cōciliū eſt iudex puta tñ. ꝙ ſi papa moueret meliorib⁹ rationib⁹ ⁊ autoritatibus ꝙ̄ ꝯciliū: ſtandū tūc eſſet ſententie pape. Nā ⁊ cōciliū poteſt errare: ſicut aľs errauit in facto matrimonij inter raptorē ⁊ raptā declarans nō poſſe eſſe matrimoniū. Et dictū Hiero. melius ſentientis fuit poſtea ꝓlatū ſtatuto concilij.xxxvj.q.ij.c.tria.iuncto.c.placuit. facit qđ notať et legiť diſt.xx.c.j. Nā in cōcernentibus fidē dictū etiā vnius priuati eſſet ꝑferendū ſententie pape: ſi meliorib⁹ rationib⁹ ⁊ autoritatib⁹ noui ⁊ veteris teſtamēti moueret ꝙ̄ papa. Nec obſtat ſi dicať ꝙ cōciliū nō poteſt errare: qꝛ xp̄s orauit ꝓ eccleſia ſua ne deficeret. vt notatur in.c.maiores. ex̄ de baptiſ.et.xxiiij.q.j.a recta. et.c. pudenda. Nā licet cōciliū generale totā eccleſiā vniuerſalē cōcernat. tamē ibi vere nō eſt vniuerſalis eccľia: ſed repreſentatiue: qꝛ vniuerſalis eccleſia cōſtituiť ex collectiōe oīm fideliū. Unde oēs fideles terre cōſtituunt totā vniuerſalē eccleſiā. ſaltē cuius caput ⁊ ſponſus eſt ipſe xp̄s. Papa aūt eſt vicarius ipſius xp̄i: et nō eſt verū caput eccleſie vt notat glo. ne romani. de elec. in clemē. que etiā dicit ꝙ mortuo papa eccľia nō eſt ſine capite: qꝛ nō eſt ſine xp̄o qui eſt caput eius: et iſta eccleſia eſt ꝗ̄ nō poteſt errare. de cōſe.diſt.j.eccľia. Unde poſſibile eſt ꝙ tota fides remaneret in vno ſolo: ita ꝙ verū eſt dicere: qꝛ fides nō deficit in eccľia: ſicut ius vniuerſitatis pōt reſidere in vno ſolo alijs peccantib⁹. et hoc patuit poſt paſſionē xp̄i: vbi remanſit in ſola virgine: qꝛ oēs alijs ſcandalizati ſunt: et tamen xp̄s orauerat ꝓ petro ante paſſionē vt nō deficeret fides ſua: ergo nō dicitur eccľia deficere nec errare ſi remaneat fides in vno ſolo. Itē dico ꝙ in cōcernentib⁹ vniuerſalē ſtatū eccleſie nō poteſt papa diſponere ꝯtra ſtatutū generalis cōcilij: ſi ſtatuendo decoloraret ſtatus ipſius eccľie. vt dicit tex.j.q.vij.et ſi illa. Et in hoc caſu intelligo multas glo. ꝗ̄ videntur velle ꝙ papa nō poteſt diſponere cōtra vniuerſalē ſtatū eccľie. vt notať in.c.lFas.de reſti.ſpo. Et vide qđ notat Inno.in.c.quanto.de conſue. vbi dicit ꝙ nō eſt papa ꝑmittendus venire cōtra ſtatū vniuerſalez eccleſie ſi inde infirmareť eccleſia. ſecus ſi ex cauſa rationabili papa vult venire limitādo ſtatū eccleſie ſeu tollendo ſtatutū cōcilij ſuꝑ ſtatu eccleſie. ſic intelligo ꝗ̄ notat glo.in.c. que ad perpetuā.xxv.q.j. hec ille. Pe.de ancha. videť dicere ꝙ papa poteſt tollere ſingula ſtatuta eccleſie: ſcʒ mere iuris poſitiui: qꝛ iſtud vel illud: ſed non oīa ſimul: qꝛ hoc eſt deſtruere ſtatū vniuerſalē eccľie. Itē abbas de ſicilia inducit glo. ſuꝑ.c. ſi papa. diſt.xl. vbi dicitur ꝙ papa poteſt etiā iudicari ꝓ quolibet mortali notorio in ꝗ eſſet incorrigibilis ⁊ ſcandalizaret eccleſiaʒ: qꝛ talis cōtumacia reputať hereſis. et multū opi. illius glo. approbat. ſed vt.ſ̄. in tit. de ſummis pontificib⁹ dictū eſt per Pe.de paľ. illa glo. nō eſt vera: qꝛ illa ꝑtinacia improprie diciť hereſis. Sed cū diciť in.d.c. ſi papa. ipſum de hereſi poſſe iudicari. intelligiť proprie ⁊ ſtricte hereſis prout importat errorē circa fidē: nō ꝓ pertinaci ꝑmanentia in aliquo crimine etiā notorio. Uerū eſt ꝙ in cōcilio Conſtantieñ. celebrato circa ānos dñi. M.cccc.xvij. in quodā decreto qđ incipit. frequens. Fuit ſtatutū ꝙ nō ſolū in cauſa hereſis: ſed etiā in cauſa ſciſmatis cōcilium poſſet de papa iudicare ⁊ recte: qꝛ ſatis appropinquat hereſi: differēs ab eo ſicut diſpoſitio ab habitu: nō tamē videť intelligendū de omi ſciſmate: ſed de eo qđ ortum eſſet in electione ipſius ſummi pontificis. vt cū dubitareť ꝓbabiliter vtrū canonice eſſet facta an ꝑ violentiā ⁊ hmōi. ſicut accidit de ſciſmate qđ tunc in dicto cōcilio Conſtañ. fuit amotū qđ durauerat ꝑ annos.xl. vel circa. et ortū habuit poſt mortē Greg.xj. in creatione ſucceſſoris immediate qui dictus eſt Urbanus.vj. ex eo ꝙ dicebať illa electio facta per metū qui cadere poterat in cōſtantē virū. vnde et a cardinalib⁹ recedentibus poſt mēſes aliquot ab eis creatus fuit alter in ciuitate fundoꝝ in cōfinibus regni ſicilie ꝗ dictus eſt Clemens.vj. ſed non de ſciſmate qđ orireť habito ſeu ꝑ̄ſidente vno indubitato ſummo pontifice: ex hoc ꝙ aliqui recederent ab obedientia ei⁹ ſtatuentes ſibi aliud caput: ſicut factū eſt in cōcilio Baſilieñ. effecto cōciliabulo temerarie deponentib⁹ Eugeniū.iiij. vnicū ⁊ indubitatū vicariū ieſu xp̄i: ⁊ erigentibus nefarie idolū quē appellauerunt Felicem prius ſabaudie ducē dictū Amedeum.

Quando cōciliū dicitur §.VII.

legitime celebratū. Circa qđ notandū ꝙ tūc fit legitime generale cōcilium qñ fit de mandato pape ipſo interueniente: vel alio de ei⁹ ſpeciali mandato. iuxta id quod legiť ⁊ notať diſt.iij.§. porro. et diſt.xvij.c.j.⁊.ij. Idē Tho. vt.ſ̄. patuit in ti. ꝑcedenti. Sciendū etiā ꝙ priſcis tēporibus in cōgregatione cōcilioꝝ ſemꝑ interfuerūt impatores. vt patet in.c.canones. diſt.xv.⁊ diſt.xvij.§.hinc etiā. diciť de Theodorico rege cōuocante cōciliū/⁊ multa concilia fuiſſe ꝑ imperatores cōuocata: vt patet in diſcurſu hiſtorie tripartite ⁊ in libro cōcilioꝝ. Ideo autē antiquitus impatores cōiter cōcilia cōgregabāt: qꝛ tunc eccleſia male poterat vti poteſtate ſua ꝓpter aduerſitates ⁊ diuerſitates quas patie

batur ab hereticis q̄bus aliqñ fauebāt ⁊ adhe
rebāt magni principes ⁊ reges. vnde ſtatim cū
potuit hoc correxit: ⁊ nō per principes: ſed ꝑ ſe
cōcilia cōuocauit: ⁊ aliqñ per imperatores pre
cipiente eccl̄ia celebrata ſunt cōcilia: aliquādo
ipſa rogante et poſtea autoriʒante: aliqñ ipſa
autoriʒante: aliqñ ipſa ratificante. vt diſt. xvii.
Conci- per totū. et maxime in. §. hinc etiā. et aliqñ con
liū con ſultu impatoris ⁊ ſui p̄ſentia. Dicūt aūt aliqui
grega- q̄ papa negligente et nolente cōuocare cōciliū
re quis ad locū idoneū ꝓ aliqua cauſa ardua iminēte:
poteſt. poteſtas cōgregandi cōciliuʒ ſpectat primo ad
oēs cardinales qui poſt papā ſunt maiores cle
rici oībus alijs quibuſcūq;. ar. eius qd legitur
de ma. ⁊ obe. c. j. per Inno. et quia cenſent vnū
corpus cū eo quaſi ſede vacante: videt̄ ad eos
ſpectare talis poteſtas. Secūdo ſpectat ad pa
triarchas ⁊ precipue ad cōſtantinopolitanum:
cuius ſedes eſt prima poſt romanam. vt patet
diſt. xxij. de cōſtātinopolitano. et alijs. c. Qd ta
men intelligēdū cū catholicus eſt patriarcha.
Tertio ad impatorē. Quarto ad reges. Quin
to ad alios principes. nā poteſtas viuus deuol
uitur gradatim ad aliū ꝓpter negligentiā. ar.
de elec. c. cū in cūctis. et de cōceſ. prebē. c. ij. Uel
dicamꝰ q̄ due partes cōciliȷ̄ in aliquo loco ido-
neo cōgregate poterūt et alios cōuocare. iuxta
notata ꝑ Inno. in. c. ij. de no. ope. nun. ſi aūt due
partes nō ſunt cōgregate: tunc videtur habere
locū ordo ſupra poſitus. Ubi aūt papa eſſet he
reticus vel de hereſi ſuſpectus: tunc ad eū non
ſpectare videt̄ poteſtas cōgregandi cōciliū. ar.
Ad cōci diſt. xl. ſi papa. ¶ Sed querit̄ qui ſint vocandi
liū q̄ vo ſeu q̄ venire debeāt ad cōciliū generale. Ad qd
candi dicendū videt̄ q̄ ſolū epī et ſuperiores ſunt de
ſunt. neceſſitate vocandi. vt notat Inno. ⁊ Joh. and.
in. c. graue. de preben. et facit ad hoc diſt. xviij.
epūs non debet. et. c. propter. cū ſeq. Eſt tamē in
poteſtate pape cōuocare etiaʒ abbates ſi vult.
arg. lxiij. diſt. c. adrianus. vbi fit mentio de ab-
batibus. Et de Grego. x. legit̄ q̄ ad cōciliū ge-
nerale qd cōgregari fecit Lugduni vocauerat
beatū Thomā de aquino. et hoc ſue eminētis
ſcientie rōne: qui tamen nec epūs nec abbas nec
alius prelatus erat. Imperatorē vel alios prin
cipes nō tenet̄ ꝯuocare ꝑ. §. hinc etiā. diſt. xvij.
Poteſt tñ ſi vult vocare ſi ei videtur expediēs
ad ſcandala vitāda. vt diſt. lxiij. §. verū. ¶ Et ſi
querat̄ an papa teneat̄ oēs epōs et ſuperiores
cōuocare totius orbis: loquēdo de catholicis.
Rñdeo q̄ hoc videt̄ ex eo qd habet̄ diſ. xvj. c. j.
vbi dicit̄ q̄ ſancti patres in cōcilio Niceno qd
fuit primū ⁊ ſolēnius: de oīm orbe terraꝝ cōue
nerūt: ⁊ qꝛ in cōcilio ꝓuinciali oēs epī prouin-
cie ſunt vocandi ſub archiepō ſuo. vt diſt. xviij.
per totū. ergo ꝫ ſimili in cōcilio vniuerſali oēs
epī orbis: cū papa dicat̄ archieps orbis. diſt.
xxv. in fi. et ꝓuincia eius ſit vniuerſitas orbis:
qd quidē ſatis iuſtū eſt vbi agitur de maximo
preiudicio ⁊ de rebꝰ arduis. facit quod legitur
diſt. xix. anaſtaſius. et diſt. xxj. nūc aūt ſatis. ta-
men videt̄ poſſe dici q̄ vbi nō agit̄ de fidei du-
bijs vel de facto pape poſſit numerus relinqui
arbitrio: quot ſcʒ ⁊ qui ſunt vocādi. nā conciliū
generale videt̄ id qd pape mandato cōgregat̄
ipſo intereſſente vel alio eius noie: ⁊ de eiꝰ ſpe-
ciali mādato. iuxta illud quod notat̄ diſt. iij. §.
porro. et diſt. xvij. c. j. ⁊. ij. et in ſumma. Nec cu-
randū videt̄ de numero diminuto prelatoꝝ ibi
exiſtentiū ꝓpter xbū xp̄i dicētis Matth. xviij.
Ubi ſunt duo vel tres congregati in noie meo:
ibꝛ ſum in medio eorū. j. q. j. cum ſcriptura. et
xxiiij. q. j. alienus eſt. Cū tribus eīn pueris: ſcʒ
anania ⁊ alijs ſimplicibꝰ vnanimibꝰ ⁊ dei man-
data ſeruātibꝰ dñs fuit ⁊ eos irrorauit in me-
dio ignis. vt patet diſt. xvj. per totū. In multis
cōcilijs cōgregatis in valde differenti numero
cōuenerūt epī: aliqñ in maximo numero: aliqñ
enim fuerūt. cccccc. aliqñ. ccc. aliqñ. cc. aliqñ. c.
aliqñ. xl. aliqñ. xxx. aliqñ. xx. aliqñ. xv. epī. et in
oībus facti ſunt canones: aliqñ plures vel pau-
ciores: et aliqñ papa fuit preſens: aliqñ legati
ex parte ipſius. In Niceno interfuit ſctūs Ni-
colaus. In quodā carthaginenſi interfuit ſan-
ctus Auguſtinus. et cū Aurelio carthaginenſi
archiepō ediderūt canones: ſed qñ de fide agit̄
et hereſibꝰ exstirpādis vel ſciſmatibꝰ: qꝛ cauſa
eſt cōis oībus catholicis ⁊ oēs tāgit: ab oībus
epīs catholicis tractari et terminari debet: et
oēs epī debēt ad ꝯciliū cōuocari ſm regulā: qd
oēs tangit debet ab oībus approbari. de reg.
iur. lib. vj. et diſt. lvj. c. j. et de his q̄ fi. a ma. par.
ca. c. fi. Reſidet autoritas tamē ꝯcilij penes vo
catos venientes ⁊ ſaltē ſi interſunt due partes
oīm epoꝝ orbis. ꝑ id qd legit̄ de his q̄ fi. a ma.
parte ca. c. j. per Joh. and. vel forte ſufficeret ſi
maior pars epoꝝ orbis interfuerit: vt no. ꝑ Cō
poſ. in. c. qꝛ ꝓpter. de elec. qui aūt vocati nō ve-
niunt legitimo impedimēto ceſſante vtiq; pec
cant. vt pʒ diſt. xviij. et puniri debēt. Qui aūt
impediti ſunt excuſatorē mittere debēt: vt pa-
tet ibidē. In ſeſſione autē in concilio quis aliū
inter prelatos eiuſdem dignitatis: puta epōs
vel archiepōs / abbates ⁊ huiuſmodi debet pre
cedere: notat Symmachus papa ſic ſcribens.
Epiſcopos ſm ordinationis ſue tēpus ſiue ad
cōſedendū in cōſilio / ſiue ad ſubſcribendū / ſiue
in qualibet alia re ſua attendere loca decerni-
mus: ⁊ ſuorū ſibi prerogatiuā ordinum vendi-
care. diſtinc. xvij. §. illud de clericis. Et ſubdit
Gratianus. q̄ tēpus ordinationis nō ad eccle-
ſias ſed ad perſonas refertur ſicut ex cōſuetu-

dine ſancte romane eccľie vt epiſcoporū vniuſcuiuſqꝫ prouincie euidenter apparet.

¶ Q᷑ non licet appellare a pontifice romano ad ſucceſſorē ipſius. Caplm.iiȷ.

Quoniā quidā hoſtes virtutis ⁊ vnitatis aduerſariȷ dicere ꝑſumpſerūt ꝙ licet a romano pontifice ad ſucceſſorē ipſius/vel ad generale cōcilium appellare:ideo cū correctione ſedis aplice intendo probare:ꝙ ſentire ꝙ a romano pontifice poſſit ad quēcūqꝫ appellari eſt hereticū manifeſte: et hoc ꝓbo vnica rōne que eſt talis. Quicūqꝫ priuilegiū romane eccleſie a xp̄o traditū auferre conaẗ eſt hereticus: ſed dicens ⁊ tenens ꝙ licet appellare a pontifice romano ad ſucceſſorem eius aufert priuilegiū romane eccleſie a xp̄o traditū: ergo talis manifeſte hereticus eſt. Maior ponitur in decretis. diſt.xxȷ.c.oēs.vbi dicitẗ ſic. Non dubiū eſt:quia quiſquis cuilibet eccleſie ius ſuū detrahit iniuſticiā facit : qui aūt romane eccľie priuilegiū ab ipſo ſummo oim eccleſiarū capite traditum auferre conaẗ:hic ꝓculdubio in hereſim labiẗ: et cū ille voceẗ iniuſtus:hic eſt dicendus hereticus:fidē quippe violat qui aduerſus illā agit que eſt mater fidei.et ipſe ꝯtumax inueniẗ:qui eam cunctis eccleſijs pretuliſſe cognoſciẗ. Ad probationem minoris premitto tria.

¶ Primum eſt quid vocatur priuilegium romane eccleſie.

¶ Secundū eſt que ſunt priuilegia romane eccleſie a chriſto eidem tradita.

¶ Tertium eſt a quo et ad quem eſt generaliter appellandum.

¶ Primo videndū eſt quid ſit §.I.

priuilegiū romane eccľie. Priuilegiū romane eccleſie eſt dignitas vel prerogatiua cōceſſa romane vel vniuerſali eccleſie in ꝑſona btī Petri primi romani pontificis et vniuerſalis vicariȷ ieſu xp̄i. Hec ꝓbanẗ ꝑ illud qđ habeẗ diſt.xxȷ. ca.oēs.vbi diciẗ ſic. Ipſam romanā eccleſiā ſolus ipſe fūdauit:⁊ ſupra petrā fidei mox naſcētis erexit:qui btō Petro eterne vite clauigero terreni ſimul ⁊ celeſtis imperiȷ iura cōmiſit:nō ergo ꝗlibet terrena ſentētia:ſed illud vbū quo cōſtructū eſt celū ⁊ terra : per qđ deniqꝫ cōdita ſunt oia elemēta romanā fundauit eccleſiā : illius certe priuilegio fungiẗ : illius autoritate fulcitur. Ex his patet ꝙ priuilegiū romane eccleſie diciẗ dignitas ꝗ ei in ꝑſona collata eſt.

¶ Secūdo videndū eſt que §.II.

ſunt priuilegia ꝗ habet romana eccleſia vel romanus pontifex qđ eſt idē : ⁊ ꝗuis explicando dignitates ſūmi romani pontificis poſſent enumerari multa:tamen ad propoſitum enumero quinqꝫ tm̄. ¶ Primū eſt ꝙ romanus pontifex eſt caput ſummū ⁊ vnicū vniuerſalis eccľie habens primatū ⁊ principatū ſuꝑ totā eccleſiā: et nullus eſt eo maior vel ſuperior:⁊ ipſa romana eccleſia per hoc etiā diciẗ caput ⁊ mater ⁊ princeps omniū eccleſiarū. Iſta patent ꝑ multa ca. diſt.xiȷ.non decet. Non decet a capite membra diſcedere: ſed iuxta ſcripture teſtimonia oīa mēbra caput ſuū ſequunẗ. Nulli vō dubiū eſt ꝙ aplica eccľia mater ſit oim eccleſiarū : a cuius nos regulis nullatenus ꝯuenit deuiare.⁊ ſicut filius venit facere voluntatem patris:ſic ⁊ vos implete voluntatē matris veſtre ꝗ eſt eccleſia: cuius caput vt ꝑdictū eſt romana exiſtit eccleſia. ¶ Ubi notādū ꝙ id qđ prius dixerat eccleſia apoſtolica : poſtea dixit vt predictū eſt romana: ex quo patet ꝙ eadē eſt romana et apoſtolica eccleſia. diſt.xix.c.ita dn̄s. ¶ Secundū priuilegiū romane eccleſie vel romani pontificis eſt : ꝙ romanus pontifex eſt generalis princeps ⁊ prelatus habēs ſuꝑ oēs plenitudinē poteſtatis:⁊ ei ſubiecti ſunt oēs qui ꝑtinent ad eccleſiā militantē:eiqꝫ in oibus obedire tenentur : etiā ſi grauia videanẗ.patet hoc.iȷ.q.vȷ.c. qui ſe ſcit. Ipſa nāqꝫ eccleſia que ſancta eſt ita reliquis eccleſijs vices ſuas ordinauit vel credit largiendas: vt in partē ſint vocate ſollicitudinis nō in plenitudinē poteſtatis. Unde cum in pallio conferatur pontificalis officiȷ plenitudo prout diciẗ extra de autori. ⁊ vſu pal. ſolus romanus pontifex in miſſarū ſolēnijs pallio ſemꝑ vtitur ⁊ vbiqꝫ. quoniam aſſumptus eſt in plenitudinē eccleſiaſtice poteſtatis ꝗ per pallium ſignificatur. Aliȷ aūt eo nec ſemꝑ nec vbiqꝫ ſꝫ in eccľia ſua in ꝗ iuriſditionē catholicā acceperūt certis debēt vti dieb᷑: qm̄ vocati ſunt in partē ſollicitudinis:⁊ nō in plenitudinē ptātis ex eo.ad honorē.et ꝙ ſit vniuerſalis habēs poteſtatem ſuꝑ oēs : habeẗ diſt.xciiȷ.c.legimus. ¶ Tertiū priuilegiū eſt ꝙ roman᷑ pōtifex pōt cōdere ſtatuta ꝑpetua firma ⁊ imobilia. Unde cōſequēs eſt vt ab hmōi ſedis rectorib᷑ plena autoritate factis nullius ꝯſuetudinis ꝑpediente occaſione remoueaẗ: ſed firme ⁊ inconcuſſe teneaẗ: ⁊ hāc firmitatē in ſuis ordinationib᷑ innuit xp̄s cū dicit. Tu es petrus ⁊c̄. Matth.xvȷ Et ꝗuis xp̄s dicaẗ fundamentū eccleſie.iuxta illud.ȷ.Cor.iii. Fundamētū aliud nemo poteſt ponere preter id qđ poſitū eſt:qđ eſt dn̄s ieſus. et petrus etiam dicatur fundamentū. ſm̄ illud. ſuper hanc petram edificabo eccleſiam meam. Matth.xvȷ.aliter tamen ⁊ aliter. Nam xp̄s eſt fundamentū quaſi naturale ſeu vniuerſale qđ ſuſtētat oia. Petrus autē eſt fundamētū quaſi primus lapis adherens fundamento naturali

Priuilegia pape.

qđ eſt xps. Xpo eſt fundamentū eccłie qđ ſuſtē tat totū edificiū ſpūale. Petrus xpo ⁊ quilibet eius ſucceſſor ſeu apłica ſedes fundamentū dicitur/vt prima pars edificij: ꝓpterea vocatur petra. vt di. xix. ita dñs. Hoc idē dicūt Chryſo. Hiero. Orige. ⁊ Tho. ſ. ꝙ Petrus cum xpo et poſt xpm / eſt fundamentum eccleſie et petra. ¶ Quartū priuilegiū eſt ꝙ romanus pōtifex dat auctoritatē ⁊ robur oib⁹ cōcilijs: ⁊ hec patent ex pmiſſis: q2 ſi eſt vnicū caput ⁊ princeps totius eccłie habēs ſup oēs plenitudinē poteſtatis / ⁊ ſolus potēs facere ſtatuta firma ⁊ ꝑpetua tanꝗ eccłie fundamentū: ſequit ꝙ ſol⁹ pōt roborare ſtatuta conciliorꝫ ⁊ firmare: hoc autē ptꝫ diſt. xvij. per totū. et. ij. q. v. ideo. Ideo huic ſancte ſedi preſtita ꝑuilegia ſpecialiter cōceſſa ſunt: tam de cōciliis ⁊ iudiciis ⁊ inſtitutiōibus epōꝝ cōgregandis / ꝙ de ſummis ecclīarū negocijs. Itē. iij. q. vj. dudū. dicit. Dudum a ſanctis apłis ſucceſſoribuſqꝫ eorū in antiquis decretū eſt ſtatutis: ꝙ hacten⁹ ſancta ⁊ vniuerſalis eccła apłica tenet nō oportere preter ſententiā romani pōtificis ꝯcilia celebrari. ¶ Quintū priuilegiū romane eccłie ⁊ romani pōtificis eſt ꝙ oēs iudicat / et a nlło pōt iudicari. di. xl. ſi papa. vbi dicit. Huius culpas redarguere ꝓſumit mortaliū null⁹ / q2 cūctos ipe iudicaturus a nemine eſt iudicādus / niſi deprehēdat a fide deui⁹. et. ix. q. iij. c. cōqueſt⁹. §. ſola. Sola eñ romana eccła ſua auctoritate valet iudicare de omībus: de ea autē iudicare nulli permittit.

¶ Tertiū principale: vidēdū §. III. eſt a quo / ⁊ ad quem liceat appellare. Et rñdeo breuiter ꝙ a minori ad maiorē / ab inferiori ad ſuperiorē appellari pōt: ⁊ nō ecōuerſo. ⁊ hoc nomē appellatiōis importat: q2 appellatio eſt ꝓclamatio grauati ab iniquo iudice ꝑ iniquam ſentētiā a qua petit releuari ꝑ eū ad quē appellat. Releuare aūt nō pōt aliquis iniuriā ab aliquo factaꝫ niſi habeat iuriſditionē ſup illū qui fecit iniuriā: iuriſditionē aūt non hꝫ q̄ ius dicere nō pōt: vñ iuriſditio dicit quaſi iuris dictio.
De. ſ. ti. xxij. c. iij. Sed pōt dicere aliquis ius dupłr. Uno modo per modū cognitiōis: ⁊ ſic ius dicere pōt q̄cūqꝫ iuriſperitus vel doctus ſciēs docere in aliqua materia quid iuſtū vel iniuſtū: et ad talem pōt haberi recurſus ꝓ cōſilio: ſed non ꝓ reclamatiōe auxilium impēdendo. Sed ſcđo modo pōt ius dicere aliquis ꝑ modū ſentētie obligātis: et hoc ꝓprie ⁊ ſolū ꝑtinet ad iudicē iuriſditionē habētē qui pōt eū cōtra quē ius dicit. i. ſententiā fert ad tenēdū qđ iudicatū eſt ſentētialiter coercere: ⁊ talis eſt ſuꝑior eo cōtra quē iudicat: q2 inferior aut equalis ſuꝑiorē coercere nō pōt. Itē cū appellatio fit ad releuādum grauatū: opꝫ vt ſit apud illū qui poſſit ⁊ grauatum tollere a grauamine: ⁊ poſſit grauātē a deſiſtēdo a grauamine cogere. Uñ neceſſario ſequit ꝙ appellatio a minore ad maiorē / ab inferiore ad ſuperiorē fieri debet: vt habet. ij. q. vj. anteriorꝫ. §. illud. ar. ad hoc diſt. xxj. inferior. ⁊. ij. q. vj. placuit. xxj. diſt. nūc aūt. Ptꝫ ergo ꝙ appellandū eſt a minore ad maiorēꝫ: ab inferiori ad ſuꝑiorēꝫ: a mēbris ad caput: a filijs ad matrē. ¶ Et ex his trib⁹ preambulis ꝓbat predicta minor: ſcꝫ ꝙ quicūqꝫ ſentit ꝙ a romano pōtifice ad quēcūqꝫ aliū liceat appellare / conat quātum in ſe eſt auferre priuilegia romane eccłie: qđ ꝓbatur ex omnibus premiſſis. Primo ſic. A papa
Quicūqꝫ ſentit romanū pontificē nō eſſe ſum- non ap
mū ſupremū ⁊ vnicū caput toti⁹ eccłie / aufer- pellat.
re conat priuilegiū romane eccłie a xpo cōceſſum: ſed quicūqꝫ a papa appellandū eſſe ſentit ſentit papā nō eſſe ſummū ⁊ vnicū caput eccłie ergo ⁊c. Maior ptꝫ ex pmo preambulo. Minor ex tertio ptꝫ: ex quo ſequit ꝙ quicūqꝫ hoc ſentit / ſentit cōtra articulū Nicene ſynodi: vbi dicitur vnā ſanctā eccłiam: q2 eccła hꝫ vnitatē ex vnitate capitis. Uñ ⁊ Ioh. x. dicit xps. Fiet vnū ouile ⁊ vnus paſtor: ſed ſi licitum eſſet appellare a papa / ⁊ ille ad quē appellaret eſſet caput: ſic papa nō eſſet caput: vel eſſent duo capita: qđ eſſet monſtruoſum ⁊ diſrumpēs eccleſie vnitatem. Et hinc eſt ꝙ felicis recordationis Bonifaci⁹. viij. in extrauagāti que incipit vnā ſanctā. ꝓbat per vnitatē eccleſie eſſe de neceſſitate ſalutis oēm humanā creaturā romano pōtifici eſſe ſubiectā. ¶ Secūdo arguit idem ex ſecūdo priuilegio ſic. Quicūqꝫ aſſerit ꝙ romanus pōtifex nō habeat plenitudinē poteſtatis ſup omnes / auferre conat priuilegiū eccłie romane a xpo traditū: qđ ptꝫ per ſecundū priuilegiū ſupra poſitū: ſed ſentiens appellandū eſſe a papa / ſentit ipm nō habere poteſtatis plenitudinē ſuper omnes. ergo ⁊c. Minor ptꝫ: q2 ille ad queꝫ appellat hꝫ poteſtatē ſuper illū a quo appellat: q2 pōt eius iudiciū mutare ⁊ ſententiam retractare: ſed ſi quis haberet poteſtateꝫ ſup papam papa careret illa poteſtate: eo ꝙ in hoc ei eſſet ſubiectus: ⁊ per cōſequens non haberet plenitudinē poteſtatis. ¶ Ex tertio priuilegio arguit idem ſic. Quicūqꝫ ſentit romanam eccleſiā nō habere firmitatē immobilē et ꝑpetuā / auferre conatur priuilegia romane eccleſie ei a xpo tradita: ſed ſentiēs ꝙ a romano pontifice poſſit appellari / ſentit romanā eccleſiam nō habere ꝑpetuam ⁊ immobilē firmitatem: ergo predictū priuilegiū ei auferre conat. Maior ptꝫ: q2 eccła ſicut eſt vna / ſic eſt firma: ideo dr in vtroqꝫ ſymbolo vnā ſanctā eccłiam. Sanctū autē idem eſt qđ firmū: vnde ⁊ immu

tabilia ſtatuta vocant̃ ſanctiões. Minor patet q: iudex ad quē appellat̃ poteſt iudicia ⁊ ſententias eius a quo appellat̃ mutare ⁊ retractare: ergo ſi a papa licitũ ſit appellari / iudicia ⁊ ſententie pape imutabiles et firme nõ erũt. Et ideo quicũq ſtatuta pape crediderit violanda: preuaricator fidei reputat̃. i. hereticus. xxv. q. i. generali. ¶ Ex quarto priuilegio ꝓbatur idē ſic: quia ſi appellari poſſet ad aliũ: aut appellaret̃ ad aliũ papā: aut ad cõciliũ generale. Non ad papā ſucceſſorē: tum q: non habet imperiũ par in parē. ex̃ de elec. c. innotuit. §. Quis. tum quia romanus pontifex parē poteſtatē habet cũ precedente. Js autē ad quē appellatur debet eſſe ſuperior: tum etiā q: abſens: ſicut ille qui mortuus eſt ex hoc mũdo migrauit: tum etiā quia poteſtas pape ſe extendit ad illos qui ſunt ſup terrā. vt patet ex forma collate poteſtatis: ſcilʒ quodcũq ligaueris ſup terrā erit ligatũ et in celis. ſup terram autē non eſt papa defunctus. Sed nec ad cõciliũ generale a papa appellari poteſt: q: papa omni cõcilio ſuperior eſt: nec robur habet quicqđ agit̃ niſi autoritate romani pontificis roboretur ⁊ cõfirmetur. ſentire ergo ꝙ ad ꝯciliũ a papa appellari poſſit eſt hereticũ et cõtra illũ articulũ. ſanctā eccleſiā catholicā. ¶ Ex quinto priuilegio patet idē ſic. Quicũq ſentit ꝙ a papa poſſit ad aliũ appellari: ſentit ꝙ roman⁹ pontifex ab alio poſſit iudicari: ſed hoc eſt contra priuilegiũ romane eccleſie. ergo talis ſic ſentiens priuilegiũ romane eccl'ie auferre conatur. Jtem hoc ſentire eſt ſentire ꝙ papa habeat ſuperiorē ⁊ ꝙ ſit aliquis eo maior quod eſt dicere romanũ pontificem nõ eſſe vnũ caput ⁊ vniuerſale. et per cõſequens ſentit contra eccleſie vnitatem.

¶ Sed cõtra iſta ſunt due §. IIII. obiectiones. Prima eſt ꝙ roman⁹ pontifex eſt homo purus ⁊ poteſt peccare. Deus aũt q̃ non deficit in neceſſariis: nõ relinquit eũ ſine remedio ſue ſalutis: ſed ſi nõ eſſet q̃ poſſet eũ corrigere inueniret̃ ſine remedio ſalutis ſue. vt igit̃ nõ remaneat ſine remedio ſalutis videt̃ ꝙ aliquis poſſit eum corrigere in caſu in quo peccaret manifeſte ⁊ enormiter. Sed ad hoc r̃ndet̃ ꝙ licet papa vt ſingularis pſona ⁊ ex ꝓprio motu agens peccare poſſet in morib⁹: tamen a nullo hoie poteſt reprehendi ſcʒ p modũ iudicii vt eũ ſcʒ ꝯdēnare valeat vt dicit̃ in illo. c. ſi papa. diſ. xl. nec p hoc remanet ſine remedio ſue ſalutis: vt dicebat̃ in argumēto. Naʒ habet ſacrā ſcripturā eius ⁊ oĩa vitia corrigentē. habet rationem ⁊ ſindereſim redarguentē: ⁊ licet nõ poteſt increpari vel iudicari: poteſt tamē admoneri ⁊ exhortari, iuxta illud. j. ad Timo. v. Seniorē ne increpaueris: ſed hũc obſecra vt patrē / nec facile pſumendũ eſt ipſum eſſe in aliquo irretitũ crimine. Unde ſymmach⁹ diſt. xl. nõ nos. dicit Quis enim ſanctũ eſſe dubitet: quē apex tante dignitatis attollit? Jgit̃ Quis peccare poſſit vt pſona ſingularis: tamē a nullo poteſt redargui. i. iudicari / vel ab ipſo ad alium appellari. ¶ Scđa obiectio eſt talis. Cõtingere poſſet ꝙ papa hereticus eſſet et vellet heretica ſtatuta cõdere: qđ ſi cõtingeret deficeret fides petri: q: non eſſet qui in hoc caſu poſſet reſiſtere nec teneretur eccleſia ſtatutis ei⁹ hereticis obedire. Videt̃ ergo i hoc caſu ſaltē licitũ eſſe ad aliquē appellare. Ad iſtud dicendũ ſicut prius ꝙ licet vt pſona ſingularis ex motu proprio agens errare poſſet in fide. ſicut ſcribit̃ de Leone. cõtra quē Hilarius pictauienſis ad cõciliũ generale venit. tamē vtens cõſilio ⁊ requirēs adiutoriũ vniuerſalis eccleſie deo ordinante q̃ dixit. Ego rogaui ꝓ te ⁊c̃. nõ poteſt errare. nec poteſt eſſe ꝙ vniuerſalis eccl'ia accipiat aliqđ tanꝗ catholicũ qđ eſt hereticũ: q: eccleſia vniuerſalis que eſt ſponſa ⁊ erit ſemp ⁊ eſt: nõ habēs maculam neq rugā. Ephe. v. hec eſt ⁊c̃. ¶ Jtē ſancta romana eccleſia q̃ ſemp imaculata permãſit dño procurãte ⁊ beato petro apl'o opem ferente in ſeculo futuro pmanebit ſine vlla hereticoꝝ inſultatione. Cantic̃. v. dicit ſponſus de eccleſia. Amica mea / colũba mea / imaculata mea. Cyprianus. xxiiij. q. j. c. loquit̃. in fine. Adulterari non poteſt ſponſa xp̃i / incorrupta eſt ⁊ pudica. Si tamen papa vt ſingularis pſona in hereſim laberet̃ notorie: adhuc tamē nõ eſt appellandũ a papa: q: talis primo monēdus eſt ab illis qui in electione pape totũ corpus eccl'ie rep̃ſentãt: qui ſunt modo eccleſie romane cardinales: ⁊ ſi admonitus vellet ſe corrigere nõ deberēt eũ iudicare: ſed ipſemet hũiliter ab errore deſiſtens ſeipſum deberet punire: ſicut ſupra dictũ eſt de Marcellino. xxj. diſt. ⁊c̃. Si aũt vellet in hereſi ptinaciter pmanere videretur a papatu eoipſo deiectus. xxiiij. q. j. c. audiuimus. et minor eſt quolibet clerico catholico vt dicit gl. xxiiij. q. j. in pri. nec videret̃ habere poſſe ſummi capitis dignitatē ſi fidei nõ tenuerit vnitatem.

¶ De cõcilijs prouincialibus ⁊ ſynodalibus. Capl'm. iiij.

Quia de cõcilio ſynodali ⁊ ꝓuinciali nimis breuiter ſupra dictũ eſt: hic aliqua addent̃ notata per Anto. de bu. ⁊ Jo. de imo. ſup. c. graue. de preben. Et p ſex mēbra. ¶ Et pmũ eſt. Qui ſunt vocandi ad hmõi cõcilia. Ad qđ dicendũ ꝙ vocandi ſunt ad cõciliũ ꝓuinciale ep̃i oĩes totius ꝓuincie ⁊ non alij ſunt neceſſario. Uocādi ad ſynodum.

vocãdi: per id qḋ habet diſt.xviij.quoniã q̃dẽ. et.c.ſeq. Si tamen alij venerint volũtarie ſunt admittendi.ſcʒ p̃lati eccleſiarũ dicte ꝓuincie: et ſic poteſt intelligi de his q̃ ſ.a p̃la.c.finali.et qḋ ibi habetur. Sed licet alij nõ ſint neceſſario vocandi tamen poterũt ex honeſtate vocari: ex quo de eoꝝ factis agit. Et ſimiliter alij quoq; cõſiliũ eſt neceſſariũ. arg.diſt.lxiij. obeũtibus. Ad ſynodale autẽ ſeu ſpeciale cõciliũ vocandi ſunt abbates.ſ.nõ exempti: nã exempti non tenent accedere: ⁊ ſacerdotes ⁊ clerus etiã ciuitatis ⁊ dioceſis ſunt vocãdi.diſt.xviij.decernimus.qḋ ſane intelligendũ eſt: dũmodo taliter ꝓuideat ꝙ eccleſie nõ patiant magnũ detrimẽtũ in diuinis.arg.eoꝝ q̃ habent de cleri.nõ reſi.c.penul. Vñ poſſent aliqui dimitti in diuerſis plebanatibus: p̃cipue ꝓ adminiſtratiõe ſacroꝝ: p̃cipue ꝓ infirmis q̃ñ eſſent. Ad cõciliũ vero vniuerſale vt dictũ eſt.s.vocãdi ſunt ep̃i totius orbis: ⁊ ſuperiores p̃lati: ⁊ nõ prelati: ꝓut pape videt.

¶ Secundũ membrũ eſt: que §.I.

Expediendã in ſynodo. expediri poſſunt in hmõi cõcilijs. Et in cõcilio quidẽ ꝓuinciali poterit cognoſci de cauſis que vertuntur inter ep̃os ⁊ clericos.ij.q.vij.ſi quis ep̃s. cum quattuor ſequen.et etiã de omnibus cauſis clericorũ que deferunt: qḋ intelligitur quãdo factũ eſt notoriũ vel non diffideretur in breui poſſe liq̃dari. Quas cauſas diffinire poterit ep̃s vel archiep̃s.vj.q.iij.ſcitote. et diſt. xviij.c.j.⁊.ij. et hoc cũ cõſenſu vel cõſilio aliorũ epiſcoporũ vel maioris partis eorũ.vt de tẽpo. ordi.c.ſi archiepiſcopus.et de accu. ſicut olim. De cauſis autẽ archiepiſcopoꝝ conciliũ ipſum cognoſcere nõ poterit: cũ cõcilium non habeat poteſtatem in archiep̃m vt in capite: ſed talia reſeruantur ſuperioris iudicio. Cauſas vero criminales ep̃orum cõciliũ ipſum poterit audire ſed nõ diffinire abſq; licentia pape ſpeciali.iij. q.vj.accuſatꝰ. et de iudi.c.j. niſi reperiat aliud in iure expreſſum: vt in dicto.c.graue. Cauſas vero inferiores ab epiſcopis etiã criminales cõcilium ipſum audire poterit ⁊ diffinire. vt habetur.xv.q.j.c.j.et.ij. In concilio vero ſynodali ſeu epiſcopali poterũt tractari cauſe ciuiles: et etiã criminales clericorũ dũmodo non agatur ad penã depoſitionis ab officio: cũ epiſcopus ſolus non poſſit penam talem imponere per ea que habentur.xv.q.vij. felix. et.c.ſequen. et de re iudi.c. non poteſt. In concilio vero generali ſi in eo preeſt papa: poteſt ibi de om̃ibus cauſis cognoſci cum habeat plenitudinem poteſtatis ⁊ ſit ordinarius omnium ⁊ totius orbis.ix. q.iij.cuncta. et.c. per principalem. ſi vero preſit in cõcilio generali alius loco pape: tunc idem quod dictum eſt de prouinciali.

¶ Tertiũ membrũ eſt: qualẽ §.II.

Poteſtas concilij prouincialis. poteſtatẽ habeãt ipſi cõgregati in cõcilio an ordinariã vel delegatã et in quos. Et dicẽdũ ꝙ in cõcilio ꝓuinciali archiep̃s ibi preſidens habet ordinariã.ad hoc.c.ſicut olim.de accu. Ep̃i vero ſeu ſuffraganei qui ibi ſunt in ipſo cõcilio ſiue ſunt ibi vt iudices ꝓut ſunt ſcḋm aliquos per id qḋ habet.vj.q.iij.ſcitote.ſiue ibi ſint vt aſſeſſores ꝓut ſunt ſcḋm alios: geſta per capl̃m nõ valebũt ſine cõſilio eoꝝ vel eis irrequiſitis.vt hic dicit Ioh.an.per ea que habent.xv.q.vij.ſi q̃s. Sed dñs Ioh.de imo.hic dicit ꝙ poteſt dici ꝙ ipſi ep̃i in cognoſcendo ſunt ordinarij cum ipſi principaliter cognoſcãt: ſed in diffiniendo ſunt vt aſſeſſores: q: ipſi principaliter nõ ſententiãt ſed aſſiſtũt ſentẽtianti. vt in cle.auditor.de reſcrip. Et aduerte ꝙ in ipſa ſentẽtia archiep̃i nõ ſolũ requirit cõſiliũ ep̃oꝝ: ſed etiã ꝯſenſus eoꝝ vel maioris partis eoꝝ.vt dicit Io.de imo. hic quia ſi requireret ſolũ conciliũ: non cenſeretur geſtũ id qḋ geritur ꝑ ipſum cõciliũ ꝓut cenſet: ſed potius ꝑ ipſum archiep̃m ꝑ id qḋ habetur de arbi.c.cũ olim.vnde requirit cõſenſus ſaltẽ maioris partis ipſorũ ep̃oꝝ: ⁊ hoc niſi ſit cauſa criminalis ep̃i: in qua requirit cõſenſus oĩm: ſi tractat ad finẽ vt deponat ab officio vt probat in dicto.c.ſcitote.ſed i cauſis criminalibꝰ preſbiteri/diaconi vel ſubdiaconi (etiã ſi agitur ad finẽ depoſitiõis) ſufficit cõſenſus maioris partis. vt notat archid.in dicto.c.ſcitote. et.xv.q. vij.c.ep̃s.ſcḋm Ioh.de imo. De concilio autẽ ſynodali dicendũ ꝙ ipſe ep̃s ibi preſidens habet ordinariã poteſtatem: ſicut habet archiep̃s in ſynodo ꝓuinciali: vt diſt.xviij.decernimus. In cõcilio vero generali vbi preeſt papa alij non videntur habere iuriſditionẽ: qui ſcilʒ interſunt: ſed potius videntur cõſultores cum papa habeat plenitudinem poteſtatis: ⁊ ordinarius ſit cunctoꝝ: vt.ix.q.iij.cuncta.et.c.per principalẽ. Si vero in generali concilio preeſt alius de mandato pape et ille cenſetur habere delegatũ. vt de offi. deleg. per totũ. De alijs vero qui ibi interſunt dicendũ videtur idem quod de aſſiſtentibus in prouinciali concilio.

¶ Quartum membrũ eſt §.III.

quot requirãtur in cognitione cauſarũ que ibi agitant. Et dicendũ ꝙ in cõcilio ꝓuinciali vel ep̃ali cũ procedat nõ ex delegata poteſtate ſed ex ordinaria: ſi agat cauſa ciuiliter ꝯtra preſbiterũ vel aliũ i ſacris cõſtitutũ: poterit ꝯtra ep̃m ꝓcedere archiep̃s in ꝓuinciali cõcilio cõſtitutus vel ep̃s in ſynodali exiſtens: nec requiritur numerus ep̃orũ tunc imo poterit ipſe ſolus ꝓcedere ſine numero ep̃orumʒ. ad hoc qḋ notatur de fur.c.ſi.⁊ de vſuris.c.j.ſcḋm do.Anto.de but.

immo ⁊ ſi ꝯtra eos agatur de crimine ad finem
vt deponatᷣ ab eccl'ia: poterit ipſe ſolus de cau
b ſa cognoſcere ⁊ eam diffinire.xviij.q.ij.ſi quis.
prout vult do.Anto.poſt Inno.et Ioh.and.qḋ
intelligitᷣ ꝙ poſſit ſolus ꝓcedere ſine numero:
ſed nō ſine ꝯſilio eoꝝ ⁊ aſſenſu vel maioris par-
tis cōcilij prouincialis:vel ſine ꝯſenſu maioris
partis cōcilij ſynodalis:ad hoc vt ꝑ ipſum cōci
liū cenſeatᷣ actū: vt videtᷣ velle Ioh.de imo.qui
etiā dicit poſt Inno.⁊ Ioh.and. ꝙ talis nume-
rus epoꝝ nō requiritᷣ etiā ſi tractetᷣ de ſentētia
excōicationis vel ſuſpenſionis ferende etiā cō-
tra epm:cū archieps poſſet talē ſententiā ferre
cōtra epm ſine tali numero.vt patet ex his que
habentᷣ de cle.nō reſiden.c.ex tue.immo etiam
vicarius archiepi abſente eo poteſt tales ſen-
tētias ferre.vt habetᷣ in.c.romana.de offi.ordi.
lib.vj.et hic ita tranſit dn̄s Anto.ſed certe vt
cenſeantᷣ tales ſentētie late ꝑ conciliū requiritᷣ
ꝙ ſint late de conſenſu eoꝝ: vel maioris partis
ſm Ioh.de imo.Si ꝟo velit ꝓcedere crimina-
liter ad finē vt deponatᷣ ab ordine ꝯtra preſbi-
teros/diaconos/vel ſubdiaconos:et tūc archi-
eps vel eps ſolus ꝓcedere nō poterit ꝯtra eos:
ſed requiritᷣ vltra ipſum epm in cauſa preſbi-
teri numerus ſex epoꝝ: et in cauſa diaconi vel
ſubdiaconi numerus triū epoꝝ.vt patet ex his
que habentᷣ in dicto.c.felix.et.c.non poteſt.In
cauſa ꝟo epi ſi ꝯtra eū ꝓcedere velit archieps
ad depoſitionē ab ordine ſeu officio ⁊ tūc requi
ritur vltra ipm numerus.xij.epoꝝ.vt.xv.q.vij.
felix.Et ſi aliquis eorū ſit ſuſpectus:tūc de con
ſenſu accuſati et accuſatorū eligetᷣ alius de illa
ꝓuincia ſi haberi poterit:al's de ꝓpinq̄.ij.q.v.
placuit.et talis eliget archiepm de cōſenſu ac-
cuſati ⁊ accuſatoris.ꝓut no.glo.iij.q.ix.in ſum
ma.et talis numerus ſm quoſdā requiritᷣ in li
tis cōteſtatione.et allegationibꝰ audiendis:et
in actu ſentētie.imo ⁊ in libelli oblatione: ꝑ id
qḋ habetᷣ de libel.obla.c.j.ſm Hoſt.qui etiā di
cit ꝙ talis numerus requiritur ⁊ in cōmiſſione
facienda. ꝑ ea q̄ habentᷣ in aut.apud eloquen-
tiſſimū.C.de fide inſtru.imo etiam in relatione
faciēda pape.ꝑ id qḋ habetᷣ.iij.q.vj.dudū.imo
et pluraqꝫ talis numerus erit neceſſarius non
ſolū ſi agetᷣ ꝯtra ipm epm criminaliter:ſed etiā
ciuiliter ⁊ in modū exceptiōis opponatᷣ crimen
ꝯtra eū vt ſic ipſe ꝯfirmatus deijciatur ſm ea q̄
habentᷣ.c.ſuꝑ his.de accu.Quis aūt Inno.dixe
rit ꝙ talis numerus requiritᷣ qn̄ agitur de cri-
mine ad finē vt deponatᷣ ab officio ſeu ordine:⁊
non qn̄ vt deponatᷣ ab eccleſia.certe tamē ꝙ nu
merus requiratᷣ qn̄ proponitᷣ crimen ꝑ viā ex-
ceptionis videtᷣ caſus diſt.xxiij.illud.videtᷣ ꝙ
tūc ſufficiat numerus ſex epoꝝ.vt videtᷣ ꝓbari
in.d.c.illud.qḋ videtᷣ velle ibi Arch.ſm Ioh.
de imo.In cōcilio ꝟo generali vbi adeſt papa
vel alius de mandato eius in concilio exiſtens
procedit:⁊ talis procedere poterit nō ſolū con-
tra preſbiterū et inferiores.ſed etiā cōtra epm
ad finē vt deponatᷣ etiā ab ordine vel officio: et
de ipſa cauſa cognoſcitᷣ etiā criminaliter: ⁊ tūc
non requiritᷣ etiā aliqs numerus epoꝝ ꝑ id qḋ
habetᷣ de dolo ⁊ cōtu.veritatis.et de accu.c.cū
dilecti.Et hoc niſi aliud appareat in forma mā
dati.ꝑ id qḋ habetᷣ.iij.q.vj.c.hec quippe.

¶ Quintum membrū eſt §.IIII.

an exiſtentes in cōcilio habēt ius reuocādi do-
mū.i.redeundi domū ad placitū ſuū.Et dicen-
dū ꝙ aut cōciliū fuerit ſpecialiter cōgregatū ꝓ
aliquibꝰ cauſis ⁊ exiſtentes ibi tenentᷣ pro illis
reſpondere: nec quo ad illas habent ius reuo-
candi domū ex quo ꝓ illis ſpecifice cōgregatū
eſt cōciliuꝫ.Et ſi pro alijs cauſis ibi cōuenirentᷣ
non tenerentᷣ cū habeant ius reuocandi domū.
per id qḋ habetᷣ de fo.cōpe.c.ſi.Si autē cōciliū
ſit cōgregatū generaliter ꝓ correctione moꝝ ⁊
ſubditoꝝ:tunc nō habent ius reuocandi domū
ſm Inno.qui dicit hoc habere locū in ciuilibꝰ
cauſis.al's ſi in criminalibꝰ quis accuſaretᷣ:tūc
videtᷣ ꝙ habeāt ius reuocandi domū: quia opꝫ
ꝙ in cauſa criminali quis ſpecifice vocetur: et
etiā ſpecialiter crimina exprimantᷣ ꝓ qbus vo
catᷣ.ad hoc.v.q.ij.c.ſi.Et ita hic tranſit Io.an.
per qḋ dicit hic Anto.de but.īferri poſſe ad in-
tellectū.c.j.de iudi.quare facta fuit ibi illa in-
terrogatio an vellet in cōcilio reſpondere:quia
forte ſm eum habebit ius reuocandi domū: et
etiā quia nō fuerat vocatus pro crimine illo ꝓ
quo accuſabatur ꝓut hic refertur per Ioh.de
imo.qui dicit ꝙ licet opinio Inno.quē ſequitᷣ
hic Ioh.an.et Anto.de but.ſeruetᷣ in practica:
tn̄ ſuſtineri poſſet alia opinio quā tenet Pe.de
ancho.dicens.ꝙ quādo cōciliū eſt generale cō
uocatū:nō habet quis ius reuocandi domū.vt
hic plene per Ioh.de imo.Et vt dictū eſt.s̄.po
teſt archieps facere cōciliū ſine primate vel pa
triarcha qn̄ illi ſubeſt.vt diſt.xviij.c.j.Et eadē
ratione epiſcopus ſynodale ſuū ſine archiepo.
et multo fortius patriarcha vel primas facere
poteſt conciliū cū epiſcopis ⁊ ſuffraganeis ſue
prouincie cū ſint in maiori dignitate.Per id qḋ
habetur.c.duo ſimul.de offi.ordi.et de maio.⁊
obe.c.ſi.ſm Iohā.de imo.qui etiam dicit ꝙ ad
tale cōciliū non tenebitᷣ accedere archiepiſco-
pus ſubiectus primati vel patriarche cum nō
reperiatur hoc iure cautū.ad hoc quod habetᷣ
diſt.xviij.c.j.licet ipſe archiepiſcopus corā eo
cōueniri poſſit patriarcha vel primate.de offi.
ordi.c.paſtoralis.et ad eum appellari poſſit.vt
de appella.dilecti filij.

¶ Sexto queritur an ſtatutū §.V.
factū per archiep̄m ⁊ ſuffraganeos ſuos in cō-
cilio ꝓuinciali ⁊ ſup criminibus eccleſiaſticis
laicoꝝ:etiam nō vocatis laicis valeat: ⁊ an lai
ci ſint vocādi ad cōcilia hmōi? Reſpondetur per
Joh.cal.cōcilio.viiij.ꝙ vtiqꝫ tenet et ligat. Quod
ꝓbat multipliciter.primo ꝑ.c.j.de offi.or.⁊ de
iudi.c.nouit.Et ad hoc bene facit de pur.ca.c.
nos inter.cū glo.ſua.Nam ſi hoc poſſunt ꝑ viā
iudicij vt ibi nota.ergo et poſſunt per viā ſtatu
ti/q: par eſt poteſtas eoꝝ in predictis:immo
forſitan maior/q: ꝓ futura culpa vel exceſſu nō
poſſunt ferre ſententiā excōicationis/ſed ꝑ viā
ſtatuti poſſunt.vt in.c.romana.de ſentē.excōi.
lib.vj.cōiuncto ca.vt aiarum.de conſti.lib.vj.
Nō obſtat ꝙ nō interfuerint:quaſi ipſoꝝ inter-
ſit:vt ſic vocari debeāt.lxiij.diſt.c.j.et de regu.
iu.c.qđ omnes tangit.lib.vj. q: non eſt verū ꝙ
ipſoꝝ interſit.Poſito cū ꝙ interfuerint ꝑſen-
tes: non tn̄ poſſunt cōtradicere cū ipſos obſe-
quendi manet neceſſitas/nō auctoritas impe-
randi.diſt.xcvj.bene quidē. Item ſatis eſt ꝙ nō
eſt expreſſum ꝙ debeāt vocari.ij.q.v.cōſuluiſti.
Ad hoc ſingulariter facit glo.in ca.fi.de his q̄
fi.a prela. vbi dicitur ꝙ laici in cōſtitutionibus ⁊
concilijs ep̄oꝝ intereſſe nō debent niſi ſpecia-
liter inuitentur.vt diſt.lxiij.Adrianus. Nec ob-
ſtat ꝙ in dicta glo.videtur contrariū dicere/q:
vult ꝙ interſint: q: ipſoꝝ intereſt/q: loquitur
in alio caſu. Nec etiā obſtat.c.ad ſedem.xxxv.
q.v. vbi dicitur ꝙ in materia matrimonioꝝ/q:
eos tāgit poſſunt intereſſe: non tn̄ dicit laicos
ad ſynodū vocandos/lꝫ ꝓbet matrimoniū fo-
re laicoꝝ. Poſito cū ꝙ poſſint intereſſe: non
ſunt tn̄ vocandi.Unde ⁊ doctores dicunt ibi ꝙ
poſſunt intereſſe vt audiāt:non aūt vt iudicent
et doceant.vt.lxiij.diſt.docēdus. Et ſubdunt ꝙ
immo ad illa vocari non debent/q: poſſunt ea
que ſtatuuntur in concilijs in predicationibus pu
blicari:que ſcꝫ cōcernunt eos. Poſſunt etiam
venire laici ꝓ petenda vel defendēda iuſtitia:
vt de iudi.c.nouit. Hec Jo.cal. Precipue aūt
reges et ꝑncipes interſunt in cōcilijs genera-
libus qn̄ ibi agitur de dubijs fidei:et ad tollen
dū hereſes et ſciſmata:ſicut factū eſt ſub Con-
ſtantino imperatore ꝓpter arrianos: ⁊ ſub Si
giſmūdo imperatore ad tollēdū ſciſma diebus
noſtris. Non autē interſunt vt ſtatuant vel do
ceāt:ſed vt acquieſcāt ⁊ defendant.Unde Ni-
co.papa diſt.xcvj.vbi.ait.Ubinā legiſtis impe
ratores anteceſſores veſtros ſynodalibus con
uētibus interfuiſſe:niſi forte in quibuſdam vbi
de fide tractatum eſt: que vniuerſalis eſt: que
omniū eſt cōmunis: que nō ſolum ad clericos/
ſed etiā ad laicos et ad omnes omnino perti-
net xp̄ianos:⁊ in cap̄.precedenti dicit Marti-
nus imperator exiſtens in cōcilio calcedoneñ.
Nos ad fidem cōfirmandā non ad potentiam
oſtendēdā exēplo religioſiſſimi principis Con
ſtantini ſynodo intereſſe volumus: vt inuenta
veritate non vltra multitudo prauis attracta
doctrinis diſcordet. Hec ille.

¶ Notandū aūt ꝙ in dicta §.VI.
decretali graue. vbi notatur ꝑ doct.iſta materia
de cōcilijs plura ſunt aduertēda. Et primo re-
prehenditur exceſſus prelatoꝝ cōferentiū benefi
cia indignis: in quib⁹.ſ.nec eſt moꝝ honeſtas/
nec litterarū ſciētia: carnalē ſequentes affectū
nō iudiciū ratiōis. ¶ Secūdo huic exceſſui ꝓ-
uidet ꝑ penas: vcꝫ ꝙ in concilio ꝓuinciali an-
nuatim fiēdo taliter delinquētes poſt primā ⁊
ſecūdam correctionē eis factā non ſe emēdan-
tes ſup quo in ipſo cōcilio fiat diligēs inquiſi-
tio: debent ꝑ conciliū ſuſpēdi a collatiōe benefi
cioꝝ inſtituta ꝑ ip̄m conciliū ꝑſona idonea ꝓ-
uida ⁊ honeſta: que ſuſpēſi ſuppleat defectū in
beneficijs cōferendis. Et hoc ip̄m circa capl'a
eccleſiarū que in hoc deliquerint obſeruetur.
Metropolitani vero delictū in hoc ſupioris iu
dicio relinquant ex parte concilij id nūciādū.
¶ Hmōi autē ſententia ſuſpēſionis nō pōt rela-
xari niſi ꝑ romanū pōtificē vel vnū ex quatuor
patriarchis principalib⁹: vbi primo no.doc.ſ.
Pe.⁊ Jo.de imo. ꝙ prelat⁹ ꝓmouēs indignū
ſi ille male adminiſtrat ⁊ nō repiatur poſtea ſol-
uēdo: talis prelat⁹ tenetur ip̄i eccl'ie ſatiſfacere.
de elec.nichil. ¶ Secūdo arguendo a cōtrario
ſenſu oſtēditur ꝙ cōſanguine⁹ ꝑlati ſi ſit dignus
poterit prelat⁹ eū alteri ꝑferre.vt de coha.cle.
c.j. ſed ſi alter eſſet multo magis idoneus: tūc
ſecus videtur.arg.viij.q.j.licet. ¶ Tertio no.ꝙ
ex eo qđ dicitur in concilio ꝓuinciali annuatim
fiēdo: ꝙ hmōi cōciliū ꝓuinciale ſingulis annis
archiep̄i cum ſuffraganeis ſuis facere tenentur.
Et videtur hoc eis eſſe ꝑceptū: vt pꝫ de accu.c.ſi-
cut olim. vbi dicitur in fi.ꝙ ſi qs hoc ſalutare ſta
tutū neglexerit adimplere/ a ſui executiōe offi-
cij ſuſpēdatur: ſed tam grauis pena nō imponitur
niſi ꝓ mortali: et in dicto.c.ſicut olim. dicitur ꝙ
de corrigēdis exceſſibus ⁊ morib⁹ reformādis
preſertim in clero diligētē habeāt tractatū ca-
nonicas regulas vt eas faciāt obſeruari: debi
tam penā trāſgreſſorib⁹ infligēdo: et vt valeat
efficaci⁹ adimpleri ꝑ ſingulas dioceſes ſtatuāt
ꝑſonas honeſtas/ꝓuidas/⁊ idoneas que ꝑ to
tum annū ſimpliciter ⁊ de plano abſqꝫ vlla iu-
riſdictiōe ſollicite inueſtigēt que correctiōe vel
reformatiōe ſunt digna: et ea fideliter ꝑferant
ad metropolitanū/et ſuffraganeos/et alios in
cōcilio ſubſequēti: et ſuper his ⁊ alijs prouida
deliberatiōe ꝓcedant: ⁊ que ſtatuūt faciāt ob-
ſeruari: publicādo ea in ep̄alibus ſynodis an-

nuatim p ſingulas dioceſes celebrandis. Hec cōſilia in dicto.c.ſicut olim.de accuſa. ¶ Nota quarto ex textu.c.graue. de prebē. ꝙ diligens inquiſitio fieri debet in cōcilio ꝓuinciali de ꝓmotiōe facta ad beneficia. Itē ꝙ conciliū ꝓuinciale hꝫ iuriſditionē ſuper prelatos ꝓuincie: ⁊ ipſos corrigere ⁊ ſuſpendere pōt:non tñ deponere eōꝝ niſi auctoritas pape interueniat. vt ptꝫ.iii.q.vj.accuſatus. Item tale conciliū metropolitani non pōt corrigere dictū metropolitani:ſed ſolū de eo inquirere ⁊ ſuperiori denūciare.vt ptꝫ ex.c.graue.Et ratio eſt:q2 ipſe preeſt ipſi concilio.vnde ab ipſo tanꝗ ab inferiori non pōt damnari.diſt.xxj.inferior.ſed ſi conciliū celebraret per patriarchā vel primatē ſub quo eſt metropolitanus / tūc bene poſſet p conciliū puniri:q2 tūc ceſſat ratio ꝑdicta.vt de appel.c.cū ceſſante.ſm Jo.de imo.Itē prelato ſuſpenſo a collatiōe beneficioꝝ ꝓpter delictū:capitulū nō ſuccedit in poteſtate cōferēdi ipſa: et hoc niſi in iure aliud caueat. ad hoc qđ notat de cōceſ.prebē.c.q2 diuerſitatē. ¶ Quinto nota q2 ſicut a tali ſuſpēſione facta per concilium ꝓpter cōferenda beneficia indigno non pōt cōcilium ipſum abſoluere: ſed ſolus papa vel patriarcha ꝓprius hic deſcriptus ſꝫ Jo.de imo. poſt Joh.an. ita a cōtrario ſenſu a ſuſpenſione concilij ꝓuincialis pōt conciliū ipſum abſoluere:niſi per ius ei expreſſe ꝓhibeatur.vt hic.

¶ Notandū ſup glo.dicti §.VII.

ca.graue. Primo inquiſitio ſuper hmōi fiēda eſt: cū per famā vel clamorē peruenit hoc ad ſuperiorē : immo ex officio ſuo pōt inquirere ſuperior ſemiplene : etiā nō precedēte aliqua infamia ſꝫ Goffre.qđ ⁊ placet Inno. ⁊ hoc q2 nō agitur ſpecialiter vt de crimine pena imponat ordinaria:ſed q2 cōciliū fit principalr ad correctionē morū: vt in.c.ſicut olim.de accu.ſꝫ Inno.q̄ ratio placet Hoſt.poſt quā addit ⁊ alias ratiōes.Prima eſt q2 ꝓceditur ex mero et puro officio:que ratio ſola p ſe ſufficit.vt de offic.or.c.j. Secūda ratio eſt: q2 cū congregati in cōcilio paucis diebus moreant ſimul/ illi dies nō ſufficerēt forte ad faciēdū ſolū inq̄ſitionē infamie: et ideo talis inq̄ſitio fit ſemiplene ⁊ ſummarie ad correctionē pctōꝝ.q̄ Hoſt.dicit predicta ꝓcedere in his q̄ nūciant cōcilio vt notoria vel que delinquētes nō confitent vel diffitent: vel de quib9 plana ſunt indagine: ⁊ pōt ſtatim fieri fides : nō aūt in dubijs/ cū talia nō poſſint corrigi.xj.q.iij.graue. ſed ſunt cōmittenda: vt de cēſi.c.romana.lib.vj.Et ita refert et reſidet Joh.an.et doc.cōiter.Quod dicit in.ij.glo.nō videtur bona ſolutio:⁊ ideo aliter dicendū ſm Joh.an.vcꝫ ꝙ cōferens ſciēter beneficiū indigno reſpectu beneficij collati: ſtatim priuatus eſt poteſtate ꝯferēdi illud: ad hoc qđ habet de elec.c.ꝙꝙ.lib.vj.ſed reſpectu poteſtatis cōferendi alia beneficia ꝓcedit qđ hic dicit.ſ.ꝙ eſt neceſſe ꝙ ꝓcedat bina admonitio ſeu correctio ⁊ ſi poſtea cōfert indigno/ tunc pōt ſuſpēdi per cōciliū a poteſtate cōferēdi etiā alia que nōdū cōtulit. Nec obſtat ſi dicat ꝙ pena duplex imponit cōtra id qđ habet de iudi.c.at ſi clerici. in fi. q2 illud cōtingit ex eo ꝙ nō imponitur ꝓ eodeꝫ delicto:ſed ex diuerſo. Nā pria imponit ratiōe collatiōis facte indigno : ſecūda ratione cōtumacie in nō obediēdo cōcilio . Sed nec eſt mirū ꝙ ex vno delicto qđ q̄s cōmiſit in plures: pati poſſet plures penas : p id qđ habet de re iudi.c.j.lib.vj.ſm Hoſti.⁊ cōiter doc.in glo.iij. ſuſpēdāt etiā ordinati ſi nō ſunt idonei : ſed verius videt ꝙ iſti nō remouēt niſi ſint irregulares.Dicit dñs Anto.immo et ipſi ordinati ſeu ꝓmoti remouebūt ſi ſunt inhabiles :qđ verius eſt ſm Bñdictū per ea que habent de elec.c.nichil.Nec obſtat qđ dicit glo.de monitiōe: q2 illa nō reſpicit ꝓmotū/ſed ꝓmouentē q̄ non debet generaliter ſuſpēdi a collatiōe beneficiorū niſi poſt binā admonitionē.Et ꝗuis Hoſti.hic variauerit dicens poſt binā correctionē addēdā et tertiā: p id qđ habet de ſen.excō.c.ſacro. Qđ ⁊ lꝫ tutius ſit ſm Jo.an.c.ab eo.de appel. lib.vj.veri9 tñ videt ꝙ in hoc caſu ſufficit bina admonitio : vt ptꝫ ex tex.ibi nō cauillādo ſm dictū Flo. Et qđ dicit Hoſt.hꝫ locū in excōicatiōe:ſecus in hac ſuſpēſione.In glo.iiij.pſona. Hec ſo.glo.nō videt bona cum videat violare textū dicti.c.cū in cūctis. qđ videt generaliter loqui ſic etiā de bñficio ſimplici vt hic. vñ dici pōt ſoluēdo cōtrariū ꝙ illud loquit de poteſtate cōferēdi illud bñficiū collatū indigno:vt talis poteſtas deuoluat ad capitulū: vt ibi dicit. Hic aūt dicit de poteſtate gñali conferēdi alia bñficia durāte illa ſuſpēſione: cū hec nō deuoluat ad capitulū : ſed poti9 ad cōciliū ſeu pſonā inſtituēdā p conciliū:vt hic ptꝫ. ꝓ quo facit q2 cum dicta ꝓuiſio cū in cūctis /ſit exorbitās: ex quo inferior ſupplet defectuꝫ ſuperioris nō eſt extēdēda ſeu trahēda extra caſum dicti.c.cū in cūctis.vt in regula.q̄ a iure cōi ⁊c.de regu.iur. lib.vj.ſed ſtricte intelligēda p cōſequēs nō extendēda ad caſum iſtū.Et ita tenēdū eſt et dicēdum quicq̄d hic dicāt Jo.an.⁊ dñs Anto.dicētes ꝙ ꝓ ſolutiōe hui9 cōtrarij qđ no.glo.recurrendū eſt ad ea que habēt de elec.ꝙꝙ.lib.vj.⁊ bene : cū ibi loquat cū poteſtas deuoluit ad ſuperiorē ꝓpter delictū vel negligentiā: non aūt ecōuerſo.vt hic loquit ſm Jo.de imo. qui etiā dicit ꝙ decretalis iſta locū hꝫ in cōferentibus indignis beneficia ſimplicia ſeu prebendas:lꝫ

maior idoneitas requirat in aliis: p id qđ ha-
bet eodē ti.c.cū in illis.lib.vj. Bñficia ei que-
cūqꝫ cōferēda ſunt/ ſunt cōferēda dignis ⁊ ido
neis: ſi tñ digni ⁊ idonei nō reperiant/ ꝓuiden
dū eſt de his qui haberi poſſunt: dūmodo ipſa
ꝓuiſio fieri poſſit ſine peccato mortali: per hoc
qđ habet de prebē.c.penulti. Et dicit hic Joh.
an. poſt Hoſtiē. ꝙ hoc ꝓcedit qñ nullus ibi re-
peritur idoneꝰ ⁊ dignus: alˢ ſi in dioceſi vnus
reperiat idoneus ſaltem ad regimen multarū
eccleſiarū/ tunc erūt ei conferenda. xxj.q.j.c.j.
ſm quos nō ob. qđ habet de ꝑbē.c.cū nō igno-
res. q: illud hꝫ locuꝫ niſi neceſſitas immineat
que legem non hꝫ. vt de cōſue.c.quanto. Et ita
reſidēt hic cōmuniter doctores ſm Jo. de imo.
In glo. vltima mouetur dubiū an ordinarius
ſeu archiepūs qui preeſt ipſi concilio potuiſſet
abſoluere ſi talis reſeruatio fuiſſet facta: ſicut
conciliū ipſum potuiſſet ab hmōi ſuſpenſione
abſoluere: ſi non fuiſſet facta reſeruatio pape.
vt dicit iſta glo. Super quo reſpondit Hoſti. p
diſtinctionē. q: aut ſentētia fundat in perſona
eius cōcilij: vt q: dixit Nos talis archiepūs cuꝫ
cōcilio ⁊ conſenſu concilij ⁊c. ⁊ tunc nō poterit
abſoluere: ex quo in ſentētia fuit facta mentio
de cōcilio. Aut fundatur in perſona archiepi:
q: dixit Nos talis archiepūs cum cōſilio ſuffra
ganeorū ⁊c. ⁊ tunc poterit abſoluere: ex quo in
ſentētia non fuit facta mētio de cōcilio. ſm Ho
ſtien. cum quo videt tranſire Joh. an. qđ dictū
lꝫ ſit notabile / non tñ videtur ꝓcedere ſine du
bio: q: ex quo talis ſentētia ꝓfertur/ qñ conci-
lium eſt cōgregatū: qđ conſiſtit ex ipſis ſuffra-
ganeis cū archiepo ſuo: videtur talis ſentētia
lata de cōſenſu cōcilij/ et per ipſum conciliū: vt
videt ſentire hic Inno. ſm Joh. de imo. Circa
qđ tñ vide notata de ꝑſcrip.c.cū officij. Et hoc
qñ talis ſentētia fuit lata ab hoīe ⁊ non per viā
ſtatuti. Nā ſi per viā ſtatuti eſt lata ſententia/
poterit archiepūs abſoluere qualitercūqꝫ vba
ſtatuti ſonēt: etiam ſi faciant mentionē de cōci
lio: prout voluit Joh. an. hic ⁊ Anto. de but. et
Joh. de imo. Et hoc ex eo: q: ſicut quilibet ordi
narius pōt abſoluere a ſententia ſtatuti pape
vbi nō ſit reſeruatio. vt in ca. nuper. de ſenten.
excom. ita ⁊ multo fortius poterit abſoluere a
ſtatuti ꝓuincialis ſententia: q: non debet eſſe
maioris auctoritatis ſentētia ſtatuti ꝓuincia-
lis/ ꝙ ſentētia ſtatuti pape. Et lꝫ aliqui dicant
hoc nō eſſe ſine dubio: q: ſcꝫ alia ratio in vno ꝙ
in altero: ex eo q: non ita de facili pōt adiri ad
papā ſicut ad archiepm: dicit tñ dñs Anto. ꝙ
hoc dictū Johānis ſic practicat. Dñs Flo. fa-
tetur dictū Joh. verū in ſe. Nam ſi ordinarius
abſoluere pōt a ſentētia concilij ꝓuincialis vt
dictum eſt/ poterit etiā pariformiter abſoluere
a ſentētia generaliter lata p conciliū vel p ar-
chiepm: cum ſentētia generaliter lata equipa-
retur ſentētie late p viam ſtatuti quo ad pote-
ſtatē abſoluēdi: per ea que habent ex.c. ex fre-
quētibus. lꝫ quo ad alia non equiparētur: vbi
aūt ſententia hmōi ſpecialiter lata ſit: tunc ab
ea inferior eo abſoluere non poterit: immo nec
eius ſuperior: ſaluo tñ eo qđ habetur de offic.
ordi. ca. cuꝫ eccleſiarū. Circa hoc tñ adde: q: ſi
fuiſſet per archiepm de cōcilio vel cōſenſu con
cilij: nichilominus ipſe archiepūs poterit abſol
uere ex quo preeſt illi cōcilio: et per eū lata eſt
ſentētia: ⁊ hoc niſi fuiſſet reſeruatum: vt in iſto
c. graue. ſm Joh. de imo. qui poſt dominū Flo.
hic dicit predicta ꝓcedere non ſolum in ſentē
tia excōmunicatiōis de qua loquitur.c. nuper.
ſed etiam in ſentētia ſuſpenſionis de qua hic:
cum tales ſentētie veniant nomine cenſure. vt
de verbo. ſig.c. querenti. et cōmuniter equipa-
rant. Et hoc etiam voluit Pau. in clemen. j. de
ſenten. excōi. Prelati nichilominus et epi de-
linquentes in conferēdo beneficia indignis pu
niri poſſunt per archiepm eorum etiā ſine con
ſenſu ſm Inno. et Johan. an. de eta. et quali.c.
ij. Si tamen per ipſum non puniant/ puniunt
per concilium ſm Hoſtien.

¶ De ꝑſonis que dicant eccliaſtice. Cap. v.

Que dicãtur perſone eccleſiaſtice.
Nota primo ꝙ ait Hiero. xij.q.j.
duo. Duo ſunt genera xpianorū.
eſt vnū genus qđ mancipatū diui
no officio/ ⁊ deditū contēplationi
⁊ orationi ab omni ſtrepitu tēpo-
raliū ceſſare cōuenit: vt ſunt clerici ⁊ deo deuo
ti: vcꝫ cōuerſi. Et.j. Hi victu et veſtitu contēti:
nullā inter ſe ꝓprietatē habentes: oīa debēt
habere cōmunia. Aliud genus xpianorū eſt vt
ſunt laici. Laos eñ grece/ latine populus: his
licet tēporalia poſſidere: ſed nō niſi ad vſum. i.
nō abutendo ſm glo. His cōceſſum eſt vxorem
ducere: terrā colere: inter virū ⁊ virū iudicare:
cauſas agere: oblationē offerre: decimas red-
dere: et hi ſaluari poterunt: ſi tñ vicia bene fa-
ciēdo euitauerint. Hec ibi. Ubi primo nota ꝙ
hic dicit Hiero. clericos nullam ꝓprietatē ha
bere: intelligit ſm illa tempora/ cū viuebāt in
cōmuni clerici: vel de illis q ſunt religioſi. Nā
clericos ſeculares nunc licite habere ꝓprium
certum eſt: vt pꝫ. xij.q.j. in multis capitulis. ⁊
extra de pecu. cle. per totū. ¶ Nota ſecundo ꝙ
cū ſm Hiero. per iſtam diſtinctionē nō ſit dare
tertiū genus xpianoꝝ: opꝫ dicere ꝙ quicūqꝫ nō
comprehendit ſub genere laicoꝝ pertineat ad
genus clericorum. i. deuotoꝝ: et hi dicunt per-
ſone eccleſiaſtice gaudētes priuilegio clericoꝝ
duplici. ¶ Primū eſt ꝑſonale: ſcꝫ ꝙ iniiciens

in eos manus violentas ſeu temerarias eſt ex=
cōmunicatus.per.c.ſi quis ſuadēte.xvij.q.iiij.
¶ Secūdū priuilegiū eoꝝ eſt reale.ſ.ꝙ cōueni
ri nō poſſunt in cauſis ciuilib⁹ vel criminalib⁹
ſub iudice ſeculari ſ ʒ eccleſiaſtico.xj.q.j.ca.de
perſona.⁊ q2 de bonis eoꝝ patrimonialib⁹ vel
eccleſiaꝝ ſuaꝝ et locoꝝ ſuoꝝ non debēt talliari
ſed eſſe liberi ab onerib⁹ laicoꝝ:vt impoſitio=
nibus ꝓſtātijs gabellis pedagijs et hmōi.Ubi
etiā notandū ꝙ religioſi etſi efficiātur apoſta=
te vel eijciantur a religione/vel licentiam ha=
beant manere extra clauſtrum aut in domo lai
cali.ſi ſunt profeſſi tacite ſiue clerici ſiue ꝯuerſi
aut moniales vel clerici ſclares in ſacris inſti=
tuti.non incedentes in habitu et tonſura: cum
ſciuntur eſſe tales/gaudēt nichilomin⁹ vtroqꝫ
priuilegio tam reali ꝙ̄ perſonali . Sed cum ſit
multiplex genus perſonarum que ſunt vel vi=
dent̄ eſſe eccleſiaſtice. videndū que ſint certitu
dinaliter ⁊ que nō:⁊ que ſub dubio ſunt per va
rias et contrarias opiniones doctorum.

¶ Et primo quidē ordinati §.I.
in ſacris ordinib⁹ ſcʒ ſubdiaconatu et ſupra ac
etiā canonici regulares monachi mendicātes
qui dicunt̄ fratres. ceteriqꝫ de religionib⁹ ap=
probatis ab eccleſia obligātes ſe ad tria vota
ſubſtantialia religionis.extra de ſta.mo.cū ad
monaſteriū. hi ſine dubio ſunt ꝑſone eccl'iaſti=
ce:de quib⁹ habet̄.xxvij.q.j. vt lex cōtinentie.
Cōuerſi etiā in hmōi religiōib⁹ ſtricte ſumpto
vocabulo pro obligatis ad ipſa vota ſicut cle=
rici eorūdē certū eſt eſſe perſonas eccl'iaſticas
vt expreſſe notatur in.d.c.vt lex cōtinentie.ſed
et nouitij talium religionū clerici vel conuerſi.
q̄uis non ſint ꝓprie ⁊ cōplete religioſi:q2 libe
ri ad egreſſum:necdū rebus proprijs ſpoliati:
tamen vt perſone eccleſiaſtice cenſent̄ indubie
gaudētes dictis priuilegijs.vt de ſen.excōi. re
De con uerſis. ligioſo li.vj.Idē de monialib⁹ et earū nouitijs
et cōuerſis.vt in.d.c.vt lex cōtinētie.xxvij. q.j.
Sed ſuper.d.c.querit glo.quid de cōuerſis ad
eccleſiā ſecularē. i. clericoꝝ ſeculariū. puta ad
ſeruiendū ibi. vtrū ſcilicet cenſeantur perſone
Infra ti. eccleſiaſtice gaudentes eoꝝ priuilegijs. Et re=
priuil. c. ſpōdit per diſtinctionem:quia aut retinent ſibi
j. in pn. ſua:⁊ tūc nō gaudent hmōi priuilegijs. aut tra
dunt ſe ⁊ ſua alicui determinate eccleſie:etſi ſe
culari eccleſie:et tunc gaudēt hmōi priuilegijs
Et ex hoc tamē nō tollitur quin ſi cōtraherent
matrimoniū teneret:⁊ filij ex hoc matrimonio
nati poſſunt petere legitimā portionē de reb⁹
oblatis eccleſie.vt.xix.q.iij.ſi qua mulier. ⁊. c.
ſeq.Sed Ioh.an. ſuper cle.j.de decimis.dicit
de his cōuerſis quos ibi textus vocat oblatos
etiā ſecularis eccl'ie dātes ſe et ſua etiā eccl'ie
regulari quos etiā dicit proprijs abrenūciare
⁊ cōtinentiā vouere ex ipſa cōuerſione ⁊ obla=
tione.⁊ hoc niſi realiter faciāt: ⁊ cū effectu ⁊ ſi=
ne fraude non gaudere hmōi priuilegijs. vt ſi
hoc faciant non ob deuotionē ſed ad fugiendū
onera cōitatis.q2 fraus et dolus nemini debēt
patrocinari. ex̄ de reſcrip. c. ſedes. Dicit etiā
ꝙ per illud verbū cū effectu: tollūtur nō ſolum
fraudes et fictiones.ſed et cōditiones et pacta
que ſuſpenſum tenerēt taliū oblationū effectū.
nō ſufficit ergo ꝙ ſua donaſſent remanētes in
ſeculo retento ſibi vſufructu. Oportet ergo vt
dent ſe ⁊ ſua cū effectu: ⁊ tūc ſiue eccleſie regu=
lari.i.religioſorū: ſiue ſeculari ſe ⁊ ſua dēt:gau
dent priuilegio ſeculari.vt de priui. c. vt priui
legia . In verbo mutato habitu ſeculari/ dicit
glo.ita ꝙ habitus diſtinguatur ab habitu ſecu
lari licet ex toto nō habeat habitū monachalē.
arg.xxxiij.q.v.qḋ deo.Et Arch.ſup glo.c.duo
ſunt.xij.q.j. dicit ꝙ tales ex quo habitū mutāt
ꝑſone eccleſiaſtice habent̄.⁊ priuilegiate intel
ligunt̄.ar.xij.q.ij.eccl'iarū ſeruos. Si aūt dant
ſua donantes ſine fictione eccleſie vel religioni
tūc cū illa efficiant̄ bona eccl'ie vel monaſterij /
gaudēt immunitate eccl'iaſtica. ſicut ⁊ alia bo
na eccl'iaꝝ.nō aūt alia bona donātis ſi qua ha=
beret.ſʒ ſi dat retēto ſibi vſufructu bonoꝝ nō cē
ſetur perſona eccleſiaſtica priuilegio gaudens
eccl'iaſtico.De hoſpitalarijs dicit Io.imo.poſt De hoſpitala rijs.
Anto.de but.ꝙ ex glo.vij.ſup. c. litteras de ꝓ=
ben.in cle.eo ipo quo hoſpitalia ſunt cōſtructa
autoritate epi ſunt eccleſiaſtica religioſa ⁊ ſpi
ritualia et eis accedere poſſunt.⁊ gaudēt priui
legio pie domus.⁊ eorū rectores etiā coniugio
vtentes aliquod tamen ſignū ferentes.vt cru=
cis vel beate marie imaginem vel alterius ſan
cti / gaudēt priuilegio clericali.⁊ in rebus que
hoſpitali applicarentur.et de his intelligenda
eſt glo.xvij.q.iiij.quiſquis. Nam in reb⁹ pro=
prijs et ſeparatis perſonalibus non gaudent
priuilegio. nam nō ſunt clerici nec religioſi cū
non voueant tria ſubſtantialia vota: nec ſint li
gati alicui de religionibus approbatis. vt de
relig.do.ſm Landul.

¶ Secundo ſciendum ꝙ no= §.II.
mine clericoꝝ qui vt ꝑſone eccl'iaſtice gaudent
priuilegio eccl'iaſtico reali ⁊ ꝑſonali : intelligū
tur nō ſolū in ſacris cōſtituti.ſ.ſubdiaconat⁹ ⁊
ſupra.ſʒ etiā in minorib⁹ ordinib⁹.vt pʒ.xj.q.
j.c.de ꝑſona.etiā excōicati:ſuſpēſi:⁊ depoſiti:⁊
irregulares niſi eſſent ſolenniter degradati.vt
qui tradūtur curie ſeculari exuti cū ſolēnitate
priuilegio clericali gaudent.vt in. c. degrada=
tio.de pe.li.vj. Quinimmo etiā ꝑ pſalmiſtatū. Tonſu
qui idē eſt ꝙ ꝑma tōſura ſm theologos q̄ nō eſt riſte.

ordo ſed diſpoſitio ad ordines:efficit quis cle-
ricus et gaudet priuilegio clericali. ita ꝙ iniij-
ciēs manū violētā in eū incidit in canonē/ſi quis
ſuadēte.xvij.q.iiij.hoc expreſſe ponit glo. diſt.
xxj.c.j.⁊ ꝓbat per.c.nō dubiū.⁊ p.c.parrochia
nos.de ſen.excō.Sed in hoc eſt differētia inter
clericos cōſtitutos in ſacris ⁊ ordinatos in mi
norib⁹ tantū:qꝛ in maiorib⁹ ſeu ſacris cōſtituti
ſemp retinēt priuilegiū clericale:nec poſſunt ei
renūciare vel dimittere.⁊ ſi de facto dimittunt
trāſeūdo ad act⁹ oīno cōtrarios: vt cōtrahēdo
vel negociatiōib⁹ ⁊ militievacādo ⁊ aliis hmōi
inſiſtēdo:debēt cogi redire ad clerū ⁊ viuendū
clericaliter.dū aūt ignorant̄ tales:qꝛ incedunt
ſine habitu et tōſura:capientes vel pcutientes
hmōi nō incidūt in canonē. ſed poſtq̄ ſufficien
ter ꝯſtat ex tūc inciderēt nō dimittēdo aut ſuo
prelato remittēdo.ſꝫ in minorib⁹ cōſtituti cleri
ci ſclares poſſunt libere et abſq; pctō clericatū
dimittere cōtrahēdo mr̄imoniū: vel aliis exer
citiis oīno laicalib⁹ inſiſtēdo:et habitū ⁊ tōſurā
ex ꝓpoſito dimittēdo.⁊ tūc nō gaudēt priuile-
gio clericali:ſed ſi retinere intēdit/⁊ tñ nō ince
dit in habitu et tōſura poſt trinā admonitionē
a prelato: ſi nō reſumit habitū ⁊ tōſurā ex tunc
exuit̄ priuilegio clericali. Idē ſi in ſynodo p ꝯſti
tutionē ſynodalem fit trina admonitio.vel vna
ꝓ trib⁹ ſup hoc:vt eſt in cōſtitutionib⁹ ſynoda
libus florentinis. De qua materia vide.j.infi.
de excō.c.j.Ioculatores q̄cq; q̄ gallicano vulga
riter dicūt̄ goliardi. tuſchoꝝ aūt vulgari dicūt̄
bufones.ſi p annū ipſam artē exercēt ipo facto
ſunt exuti priuilegio clericali:ac etiā ſi tpe bre
uiori ter admoniti nō reſpuerint.de vita ⁊ ho-
ne.cle.c.j.li.vj. Ubi dicit glo.Io.an. ꝙ intelli-
gitur hoc de illis ioculatorib⁹ qui hec faciūt in
publico ſpectaculū corporis ſui exercentes. ſe
cus ſi in priuato vel infirmitatis vel alicui⁹ ho
neſte rei cauſa hoc fieret. Clerici etiā ſi ꝯtraxe
rint cū vnica et virgine ſi deferant tonſuram ⁊
veſtes clericales priuilegiū retinent canonis.
ſi quis ſuadente.xvij.q.iiij. nec ad iudiciū tra-
hi poſſunt ſeculare in ciuilibus vel criminali-
bus.aut pecuniariter ab eo id eſt iudice ſclari
condēnari.Reali autem non gaudent vt in tal
liis ⁊ hmōi.vt de clericis coniuga.c.j.lib.vj.

¶ Tertio notandum ꝙ ille §.III.

perſone que dicuntur deo deuoti cōuerſi com-
prehēſi ſub primo genere chriſtianoꝝ a Hiero.
xij.q.j.duo ſunt.multas ⁊ varias ſpecies hoim
vtriuſq; ſexus cōplectunt̄. ibi em̄ maſculinum
genus cōcipit femininū:que dicuntur perſone
eccl'iaſtice gaudētes priuilegio hmōi quibus
inferre iniuriā perſonis vel reb⁹ ſacrilegiū re-
putat̄,vt.xvij.q.iiij. quiſquis. Quis aliqui vel
aliique ex his nō renūciēt propriis ex ꝓfeſſiōe
ſua nec cōtineāt a mr̄imonio:nec ꝓfiteant̄ ali-
quā regulā.⁊ primo mulieres q̄ canonice ſecu- Mulieres canonice.
lares nūcupātur/eximūtur per priuilegiū apo
ſtolicum a poteſtate iudicis ſecularis.et ſi non
ſunt exempte in particulari ſubſunt dioceſano
loci vbi ſunt:⁊ ſiue exempte ſiue non viſitant̄ a
dioceſano vt pſone eccl'iaſtice. Et hoc cōtingit
propter mutationē ſtatus.ſ.de laicali ad eccle
ſiaſticū.Quis retineāt ꝓpriū ⁊ aliqua ex ſubſtā
tialib⁹ religionū approbatarū nō profiteantur
nec tamē ex hoc ſtatus eorū vt ordo legitur ap
probatus de qb⁹ habet̄.c.indēnitatib⁹.de elec.
li.vj.⁊.c.attēdētes.de ſta.mo. in cle. immo ta-
lis ſtatus videt̄ quaſi reprobari ⁊ redargui per
c.perniciosam.xviij.q.ij. de predictis: et in.c. Penitētes ſolēniter.
dilecta.de maio.⁊ obe.in glo. Itē penitētes ſo
lēniter dicunt̄ pſone eccl'iaſtice.vt dicit gl.xvij
q.iiij.quiſquis.⁊ hoc ꝓbat per.c.aliud.xj.q.j.
vbi Leo papa dicit ꝙ melius talis.ſ.ſolēniter
penitens expectabit iudiciū eccl'iaſticū q̄ forē
ſe.ſꝫ qꝛ iſta ſolēnis pnīa de cui⁹ forma agit̄ diſ.
l.in capite.hodie nō imponit̄/ſꝫ quaſi ꝓhiberi
videt̄.de pe.di.j.Quis.ideo nō eſt hic inſiſtēdū.
Itē gaudēt tēplarii hmōi priuilegio. vt no. gl.
xvij.q.iiij.quiſquis.⁊ Arch.ibi.Et de tēplariis
ſancti Iohānis hieroſolymitani: qui vulgari- Iohannite.
ter dicūtur freri: certum eſt cū profiteant̄ regu
lam Auguſtini et teneantur ad caſtitatem: et
vſum ſeu adminiſtrationem habēt ſuorum be-
neficiorum.non proprietatem. ¶ De militib⁹
gaudētibus licet habeant proprietatem et ſint
vxorati:dicit Ioh.de lig.ſe conſuluiſſe.⁊ Bart.
etiā ſe hoc notaſſe in.l.ſemp. ff. de iure immu.
ꝙ gaudēt hoc priuilegio niſi apparet ꝙ in frau
dem hoc egerint.ſ.ad vitandū onera cōmuni-
tatis ſuſceperint talem habitū.de reſcrip.ex te
nore.Milites etiā qui dicūtur de ſpata portan Milites de ſpata.
tes ſignuꝫ ſpate rubee in pectore etiā gaudent
hmōi priuilegio vt religioſi.Et vide de hoc pri
uilegium eorum renouatum per Nicolaum.v.
¶ De heremitis dicit canon.xvj.q.j.qui vere. Heremite.
Qui vere et pure ſolitariam eligunt vitam: di
gni ſunt cōuenienti honore. Ex quo textu elicit
glo.hanc cōcluſionem ꝙ heremite gaudēt pri-
uilegio clericali. vt pſone eccleſiaſtice non ob-
ſtante ꝙ habeant ⁊ habere poſſunt ꝓprium.vt
xix.q.ij.§.ecōtra.Pau. Et que ſit regula eorū
non inuenitur.Et quis vt locuſte ſine rege.ta-
men negandū non eſt ſi ſunt perſone eccleſiaſti
ce qn ſubſint dioceſano loci.vt di.xciij.nulla ra
tione.⁊ ſic cōmuniter tenet̄.Ludouicus de ro-
ma videt̄ tenere contrariū.qđ forte poſſet intel
ligi de illis qui a ſemetipſis habitū recipiunt:
nō ab epiſcopo vel ab alio valente cōferre. nec
alicui regule vel ſuperiori reperit̄ aſtrict⁹ vagus

Geſua-ti. ⁊ ꝓfugus hincinde. ¶ De geſuatis ꝗuis non
ꝓfiteanť aliquā regulam: tñ qꝛ deferūt habi-
tum religioſum in cōmuni viuūt:et continēter
ſm quaſdam eoꝝ obſeruātias debitas. Anto
niꝰ de butrio tenet ꝙ vt pſone eccľiaſtice gau-
deant hmōi priuilegio. Dicit eñ in ca.nullus.
de fo.cōpe. ꝙ generaliter oēs pſone que re-
gulariter viuunt ſunt pſone eccleſiaſtice: ꝗuis
non faciant ꝓfeſſionem: vt notat glo.et tex.in
ca.indēnitatibꝰ. de elec.lib.vj.de maio.⁊ obe-
dientia.dilecta.glo.qđ facit. Et ſubdit idē An
tonius ꝓ geſuatis maribus ⁊ feminis.⁊ idem
dicit de muliere incluſa.allegat.xj.q.j.de per-
ſona.quod videť intelligendū de incluſa ſpon-
te ob deuotionem:⁊ mutato habitu.

¶ Quarto notandū de fra §.IIII.

Sorores tertij ordinis. tribus et ſororibus tertij ordinis beati Fran-
ciſci qui dicunť cōtinentes ſeu pinzocari vtrū
gaudeāt priuilegio clericali/ pſonali vel reali.
glo.ſuper.c.cū ex eo.in cle.videť dicere ⁊ Pau
lus ibi.⁊ Laudu.⁊ Joh.cal.in quodā concilio.
⁊ Frede.in alio concilio.ꝙ tales nō gaudēt pri
uilegio/ſed ſunt nudi eo:qꝛ non ſunt ꝓprie re-
ligioſi/nec clerici. xij.q.j.duo ſunt. ſed Zen.in
dicto ca.cū ex eo.tenet contrariū.inducēs ꝓ ra
tione:qꝛ ſunt de ordine approbato per apoſto-
licam ſedē. cum etiā heremite nō ſint alicuius
ordinis:et tñ gaudent tali priuilegio:vt in.c.q̄
vere.xvj.q.j.cū glo. Idem Lapus dicēs:ꝙ ne-
gari non poteſt quin ille de tertio ordine beati
Franciſci ſint perſone eccleſiaſtice ⁊ religioſe:
largo modo ſumpto vocabulo. Idem dicit Jo.
de lig.aſſerēs ſe hoc conſuluiſſe. Et idem tenet
Bar. ꝗuis eñ habeant ꝓprium et vxores / tñ
quendā modū viuendi tenēt ab eccleſia appro
batum: vt in cle.j.de reli.domi.⁊ ſic ſunt perſo
ne deo deuote. xij.q.j.duo ſunt. ꝓpter qđ ſunt
exempti a iuriſditiōe ſeculari/⁊ a muneribus/
et alijs a quibus clerici ſunt exēpti:et ita dicit
cōſuluiſſe multos aduocatos.⁊ Archi.⁊ Boñ.
⁊ Hug.et Dinū quo ad milites gaudentes. Di
cit tamē ibi Bar. contrariū ſeruari in ciuitate
peruſina:qꝛ ſcꝫ tales pinzocari.ſ.Franciſci cō-
ueniunť ſub iudice ſeculari:⁊ ſoluūt collectas.
quod ꝓcedere poſſet ſm eum qñ dictum habi
tum ſumpſiſſent in fraudem: qꝛ tūc eis nō pro-
deſſet. Et addit Joh.de imo.ꝙ ſi cōſtat de frau
de illa nō ꝓderit talis ordo vel habitus: ſi aūt
de illa non cōſtat:⁊ tunc ſi appareat priuilegiū
exemptiōis hmōi:et tunc eſt clarum ꝙ ſunt li-
beri ab hmōi vexatiōibus laicoꝝ: dūmodo tñ
tali priuilegio non ſit derogatū per cōſuetudi-
nem vel preſcriptionē:vt de priuile.ſi de terra.
et ca.accedētibus. Si de priuilegio non appa-
reat: tunc verior eſt opinio Zen. Joh.de lig. et
Bar.per ratiōes predictas.⁊ facit etiā ad hoc
c.cum monaſteriū.de elec.ſm Joh.de imo.ſed
Fran.de zab.per notata in cle.per litteras. de
prebē.dicit eſſe cōſiderādum ſtatum hoꝝ. Nā
ſi ſunt aſtricti ordini ꝑpetuo vt nō poſſint egre
di/tunc videnť cenſeri perſone eccleſiaſtice: qꝛ
deputati perpetuo ad vſum pium: alꝰ nō. Hic
adde ꝙ in regula eoꝝ qualis illa ſit: tñ eſt ap-
probata ab eccleſia:ille modus viuēdi etſi non
ſit cōpleta religio:habeť ꝙ nulli tali poſt ꝓfeſ-
ſionē dicte regule licet ad ſeculum redire: ſed
ad artiorē tranſire religionē. Ipſe autē Fran-
ciſcus videť magis firmare opinioneꝫ Zen.et
ſequaciū.ſcꝫ ꝙ ſint pſone eccleſiaſtice: cū nō ſo
lum ſit certus modus viuēdi/ſed ⁊ certus ordo
deo deuotus:⁊ a papa approbatus. et ſic gau-
dent priuilegio clericali in pſona et rebus: qđ
etiā tenet Anto.de but.in.c.nullus.de fo.com
pe.⁊ Pe.de ancha.⁊ Pe.de peru.⁊ Abb.ſicu.
Idem ⁊ Jo.de capiſtrano ordinis minoꝝ pe-
ritus in theologia ⁊ in iure in quodam ſuo tra
ctatu huius materie. Et potiſſima eiꝰ ratio et
alioꝝ doctoꝝ videť eſſe: qꝛ talis modus viuē
di eſt a pluribꝰ ſummis pōtificibꝰ approbatus
ꝑcipue p Euge.iiij.in priuilegio qđ incipit Ni-
mis. vbi mādat epīs ⁊ alijs ꝓlatis ne ꝑmittāt
eos in grauaminibꝰ ciuitatū cōmunitatū a lai
cis moleſtari: ſed immunes eos ſeruēt in ſuis
bonis niſi talia eſſent alijs obligata: vt cēſua-
ria tributaria vľ legata cū certo onere ⁊ hmōi.
etiā Inno.iiij.dedit eis priuilegiū exēptiōis:⁊
incipit priuilegiū illud:nec p ſecularia. Et ex
his ptꝫ ꝙ dictū Laudu. Frede. Jo.cal.in cōſi.
⁊ Pau.ſcꝫ ꝙ tales non ſunt pſone eccleſiaſtice
nec gaudent priuilegio clericali/ non eſt tenen
dum:et hoc forte qꝛ non viderūt eoꝝ regulam
vel priuilegium:ideo ſic conſuluerunt.

¶ De veſtitis de penitentia/ §.V.

ſeu pinzocaris vtriuſqꝫ ſexus beati Dñici idē
dicendū:qꝛ de ſilibus idem eſt iudicium.vt de
tranſla.inter corporalia.habēt etiā ⁊ ipſe regu
lam approbatā a papa quā ꝓfitēť. Illū modū
viuēdi ⁊ cū tali habitu inſtituit btūs Dñicus.
⁊ dicebanť fratres de militia:qꝛ militabāt cō-
tra hereticos in partibꝰ frācie et hiſpanie. vbi
btūs Dñicꝰ predicabat: quē habitū album in
tunicis:nigrum in chlamydibus et capitijs ge
ſtāt tam mares q̄ mulieres huiꝰ tertij ordinis
et regulam ſuā approbatā ab Honorio papa q̄
ordinē predicatoꝝ approbauit: ⁊ poſt reconfir
mata per Bonifaciū.ix.⁊ Inno. ꝓfitenť conti-
nētē certas obſeruātias ad quas tenēť: quarū
tñ tranſgreſſio nō obligat ad mortale. In qua
regula contineť ꝙ poſt ꝓfeſſionē eiꝰ non liceat
eis ad ſeculū redire: nec contingat talē ſtatum

aſſumere poſſunt niſi de lnia et cōſenſu mutuo
amboꝝ: qui cōiugati matrimonio vti poſſunt:
ſed ſoluti in dicto ſtatu cōtrahere non poſſunt:
tñ ſi cōtraherent teneret matrimoniū: lȝ pecca
rent mortaliter: qꝛ aſſumptio talis ſtatus cum
ꝓfeſſione hȝ vim voti ſimplicis: qȝ impedit cō
trahendū: ſed nō dirimit cōtractū. vt diſ. xxvij.
ca. j. ⁊ ꝑ totū. Manere aūt poſſunt in domibus
ꝓpriis / ⁊ habere ꝓprium: ac etiā collegialiter
et in cōmuni viuere: ſi volūt ꝓpria ſponte / non
ex vi regule. Et Frā. zab. hoc aſſerit de illis de
tertio ordine beati Fran. ſcȝ ꝙ poſſunt vti ma
trimonio cōtracto: ideo autē doctores non lo=
quūt de tertio ordine beati Dñici ſicut de ter=
tio ordine beati Fran. qꝛ pauci ſunt in partib⁹
iſtis: et pene nulli in ſexu maſculino / ſed multi
in vtroqȝ ſexu de tertio ordine beati Frā. ⁊ he=
remite / ⁊ hoſpitalariꝫ / ⁊ in cōgregatiōe viuētes
ſub tali habitu et regula militāt: Quis autē hi
de tertio ordine ſiue beati Frā. ſiue beati Dñi
ci a quibuſdā nūcupent beghine: quarū ſtatus
reprobat ꝓpter errores earū. de here. ad no=
ſtrū. in cle. cū nō habeāt errores eaꝝ: qȝ quidē
declaratū fuit ꝑ Joh. xxij. in extrauagāti: ſcȝ ꝙ
nō includunt ſub noīe illarū reprobatarū. Ha=
bēt quoqȝ iſte veſtite ſeu pizochere de tertio or
dine beati Dñici priuilegiū qȝ ipſe vidi: ꝙ tpe
interdicti poſſunt admitti ad diuina fratrū pre
dicatoꝝ: qȝ quidē priuilegiū nō habent ille de
tertio ordine beati Frā. quinimmo incurrerēt
excōicationē tam ipi fratres admittētes ad di
uina / ꝙ ipſi de tertio ordine accedētes ſeu par
ticipātes in eoꝝ diuinis: vt habet de ſen. excō.
ex eo. in cle. Et hoc niſi eo tpe admitterētur in=
terdicti / quo admittunt etiā oēs laici: vt in fe=
ſtis reſurrectiōis / natiuitatis dñi / et penteco=
ſtes / aſſumptiōis beate Marie. vt de ſen. excō.
c. alma. lib. vj. Et in feſto corporis xpi ꝑ extra=
uagantē Martini. v. Cauſa aūt illi⁹ cōſtitutio=
nis ſcȝ ne admittāt ad diuina tpe interdicti hi
de tertio ordine beati Frā. fuit ne vileſceret cē
ſura eccleſiaſtica ſi nō ſeruaret a talibus. Nam
multi et multe ſunt ſub tali habitu tertij ordi=
nis in italia. ¶ De mantellatis quoqȝ ſeu pin
zocheris de tertio ordine heremitarū dicendū
eſt qȝ ⁊ de prefatis. Et ego vidi ꝑuilegiū in bul
la plumbata cōceſſum prio a Bonifacio. ix. in
ſua obediētia: poſtea cōfirmatū a Martino. v. ⁊
a ſucceſſore eius Eugenio. iiij. in quo dat facul
tas ꝑſidētibus dicti ordinis heremitaꝝ ꝙ poſ
ſint tam virginibus ꝙ matronis ⁊ viduis tra=
dere talem habitū. ſ. pinzocherarū: qualem ha
bēt ille de tertio ordine beati Dominici ⁊ Frā
ciſci: qui tñ eſt coloris nigri: ⁊ ꝙ dicte mantel=
late ſint exempte / ⁊ gaudeāt priuilegiis et im=
munitatibus dicti ordinis heremitarum.

¶ Que aūt hoſpitalia vel §. VI.
oratoria dicāt religioſa et eccleſiaſtica gaudētia
eccleſiaſtica immunitate ⁊ ꝓfana ⁊ non ſubdita
dioceſanis: plene tractat ꝑ Ludouicū de romā
in qdā cōcilio ſuo. Circa quoꝝ declarationē ſciēn Locus
dū prio ꝙ lȝ de iure ciuili loc⁹ efficiat religio= religio=
ſus: ex hoc ſolum ꝙ cadauer hoīs ſepelit ibi: ⁊ ſus.
ꝑcipue xpiani. vt. ff. de re. diui. l. intantū. §. reli
gioſum. tñ iure canonico derogatū eſt in hoc ci
uili. vt no. glo. or. xiij. q. ij. in eccleſiaſtico. ſicut et
illis iuribus derogatū eſt ciuilib⁹ qb⁹ dicebat
loca ſacra capta ab hoſtib⁹ deſinere eſſe ſacra:
qȝ expreſſe dicit. ff. de reli. l. cū loca. Cui⁹ con=
trariū ponit glo. ſingularis. vij. q. j. paſtoralis:
arguēs hoc ex. c. qȝ quidā. j. q. j. ¶ Scdo notā
dū ꝙ ad hoc ꝙ hodie hoſpitale vel oratoriuȝ ſit
locus religioſus gaudēs immunitate eccleſiaſti
ca: opȝ ꝙ in ꝯſtructiōe ei⁹ interueniat auctori=
tas epi. vt de reli. domi. c. ad hec. Et cū hoc cō=
ſtat certū eſt ſm oēs doctores locū talē hoſpita
lis vel oratorij eccleſiaſticū eſſe. Simplicia eī ho
ſpitalia ad paupes recipiēdos ſine altari cimi
terio vel alio iure epali pñt cōſtitui ꝑ quaſcūqȝ
priuatas pſonas ſine auctoritate epi et licētia.
vt no. Inno. in dicto. c. ad hec. ⁊ glo. in. c. quidā
xviij. q. ij. ⁊ in cle. qꝛ cōtingit. de reli. do. Quin
immo et ibi ſine cuiuſcūqȝ auctoritate conſtrui
pōt oratoriū ſimplex vt oret: lȝ nō poſſit ibi miſ
ſa celebrari nō accedēte epi aſſenſu. vt de cōſe.
diſt. j. vnicuiqȝ. ⁊. c. clericos. qȝ etiā no. Hoſt. ⁊
Jo. an. de cēſi. c. ſi. Quinimmo nec in tali ora=
torio pōt fieri erectio cāpanarū. vt expreſſe ha=
bet de priuil. c. patētib⁹. glo. etiā in cle. qꝛ con
tigit. de reli. domi. dicit ꝙ q domū ad hoſpitali
tatē paupeꝝ dedicauit vl deputauit ſine aucto
ritate epi pōt penitere: ⁊ ad vſus ꝓfanos con=
uertere: qȝ minime foret ſi locus religioſus eſ
ſet effect⁹. vt de regu. iuris. lib. vj. c. ſemel deo.
¶ Tertio aduertēdū ꝙ ſi hoſpitale vel orato=
riū non cōſtat eſſe epi auctoritate cōſtructū ad
iudicandū de eo vtrū ſit auctoritate epi cōſtru
ctū: et ꝑ cōſequens cēſendū eccleſiaſticū: vel non
cū auctoritate epi recurrendū eſt ad ꝑſumptio
nē ex qualitate circūſtantiarū talis loci. Nam
vbi repertunt oēs circūſtantie loci ꝓfani et nō
eccleſiaſtici: vt ſi non hȝ cimiteriū vel ſepulture
ſignū. Et ſi inſtitutio vel datio talis hoſpitalis
fit ꝑ laicos nō requiſita licētia dioceſani vel au
ctoritate: et ſi ex bonis illius hoſpitalis ſoluāt
collecte cōitati laicorū. Si oratoriū ibi poſitū
regat per laicos / ⁊ ſi non hȝ cāpanile vel cam=
panā ſuper tectū eius: cū cōcurrunt omnia iſta
ſimul erit vtiqȝ ꝓfanus loc⁹: Quis talis locus
eſſet celebrationi et orationi deputatus: prout
fere eſt in oībus palatiis magnarū perſona=
rum: vt capelle formā habeant et oratorij: nec

cenſeri locũ religioſum: nec ad curã epĩ ptine=
re cũ nõ habeat conſueta ſigna loci eccl'iaſtici.
Si aũt hoſpitale haberet oratoriũ edificatũ in
forma eccl'ie: ⁊ cãpanile erectũ ſup tectũ cũ cã=
pana q̃ pulſat cũ ibi celebrat: ⁊ altare in forma
lapidea ſicut habẽt alie eccl'ie: ibiq; per ſacer=
dotes et alios clericos celebrat publice: preſu
mendũ eſt locũ religioſum eſſe: ⁊ ꝙ ipſa autori=
tas interuenerit: oiaq; legitime concurrerint.
Ita notat et determinat Archi. de cõſe. diſt.j.
nemo. et eũ ſequitur Jo.cal. in conſilio ſuo. ar.
c. qd interrogaſti. di. xxvij. ⁊. xxvij. q.j. c. vidua.
et de regu. c. vidua. Non enim poſſunt hec ſine
epĩ autoritate fieri. Similiter ſi ſit ibi cimiteri
um vel ſignum ſepulture preſumitur locus ec=
cleſiaſticus. Quãuis enim perceptio decima=
rum oblationũ: et onus baptizandi ⁊ ſepelien=
di non cenſeantur facere eccleſiam curatam: vt
eleganter determinãt Hoſt. ⁊ Jo.an. in nouel.
in.c. quia nõnulli. de cle. nõ reſi. qd ſequit Fre=
dericus in cõſilijs ſuis: nichilominus arguunt
locũ ipſum eccleſiaſticum et religioſum vt no.
glo. in cle. quia cõtingit. de reli. domi. v. altare
Hec oia elegãter inducit Jo.cal. in ꝯſilijs ſuis
Quod autẽ dicit Archid. in.c. diffinimus. xvij.
q.iiij. quem referẽdo ſequitur Bal. in.l. ſi quis
ad declinandã. C. de epi. ⁊ cle. ſcʒ ꝙ fugiens ad
hoſpitale tutus eſt a iudice ſeculari: ſicut ſi fu=
giſſet ad eccleſiam: intelligi debet de hoſpitali
autoritate iudicis eccleſiaſtici ſcʒ epĩ cõſtituto
Illud enim priuilegijs oib' vti poterit vt eccle
ſia. vt. C. de epi. et cle. l. oia. lʒ ergo aliqua pia
opera in aliquo loco exerceantur: vt elemoſy=
ne et orationes: ⁊ tamẽ ibi non ſunt clerici offi
ciantes nec cãpane nec altare ſcilicet fixũ: nec
epĩs eſt in poſſeſſione exercendi cõiter epalia:
tunc cũ plura cõcurrant ad iudicandũ: ad que
etiã accedãt que notantur per cle. per litteras.
de prebẽ. iudicari poteſt locus ꝓfanus. Pro il
lo enim potius iudicandum eſt ꝓ quo faciunt
plures rationes. vt de deci. c. ſuggeſtum. in fi.
Fredericus in cõſilio. cxxv. Et ex predictis ſa=
tis colligi poteſt ꝙ ex hoc ſolo ꝙ hoſpitale non
habet campanile ſupra tectum vel nomen laici
vt dñi Bonifacij vel legini ⁊ non nomen ſancti
vel quia datur per laicos ⁊ adminiſtratur in tẽ
poralibus: debeat cenſeri profanus: quãdo vi=
delicet cum his officiatur per clericos in ho=
ris / celebrantur ibi continue miſſe: habet cimi
terium vel ſepulturam. Nam tunc ex potiori=
bus circunſtãtijs cenſebitur religioſa domus:
et viſitabitur a dioceſano niſi ſit exemptum: et
tunc ſeruandum quod habetur in cle. qr cõtin=
git. de reli. domi. Idẽ Ludouic' in ſuis ſingu=
laribus dicit. ꝙ ſi in hoſpitali de quo dubitat
vtrũ ſit cõſtructũ autoritate epĩ eoipſo ꝙ miſſe
celebrant preſumitur autoritate epĩ edificatũ:
dictũ eſt ſingulare. Archi. de cõſe. diſt.j. nemo.
ſed hoc ſolũ non videt ſufficere cũ in aliqb' lo=
cis ꝓfanis dicantur aliqñ miſſe: ſed qñ conti=
nuarent / ⁊ p clericos in horis officiaretur: vel
alijs adminiculis de quibus. ś. Querit idẽ
dñs Ludouicus de roma in dicto cõſilio: vtrũ
de relictis hmõi hoſpitalib' ſeu fraternitatib'
que nõ ſunt cõſtructe autoritate epĩ: debeatur
ipi epõ canonica portio. i. quarta. ⁊ rñdet ꝙ nõ
Et prima reſpõſio eius eſt. qr ad hoc vt debeat
epõ de relictis canonica portio ſcʒ quarta: ne=
ceſſe eſt loca illa eſſe religioſa et pia atq; ſibi
ſubiecta: vnde exẽpta ad ſoluendũ hmõi onus
non tenent. vt cõcludũt Inno. et Joh.an. in.c.
officij. de teſta. ⁊ Frederic' in cõſilio. vj. ſed ta=
le hoſpitale non eſt ſubiectũ epõ: qr profanũ: er
go non tenet. Scda reſponſio eſt. qr q̃uis de re
lictis pauperibus certi hoſpitalis religioſi (qr
ſcʒ conſtructũ eſt autoritate epĩ) debeat epõ ca
nonica portio. vt determinat Joh.an. in.c. du=
dũ. de cõuer. cõiug. in nouel. quaſi videatur eis
relictũ contẽplatiõe hoſpitalis illius. ff. de an.
le. l. annuã. tamẽ de relictis pauperib' certi ho
ſpitalis nõ religioſi nec epõ ſubiecti: nõ debet
ei canonica portio: qñ de relictis ꝓ aĩa alicui'
pijs ac miſerabilib' perſonis non ſolũ nomina
tim: qr tũc eſſet clarũ: ſed etiã in genere. vt no.
Bal. in auten. Similiter epõ canonica portio
nõ debetur. vt not. glo. ordi. c. ij. de ſepul. Ter=
tia reſponſio eſt. qr canonica portio debet epõ
ratione ſpũalis iuriſditionis ⁊ cure quã habet
epĩs in eccleſijs ſuis vt tradit Joh. an. in dicto
c. officij. ac etiã ratione cõionis quam habet in
eccleſijs ſuis in quib' fit relictũ. vt in.c. in no=
ſtra. de ſepul. Sed in hmõi hoſpitalibus ꝓfa=
nis nullam habet iuriſditionem ſpiritualẽ nec
onus nec cõmunionẽ. igitur ſibi non debetur.
Vltimo accedit ad hoc determinatio Frede.
in conſilio. cxlv. dicentis: ꝙ de relictis domui
in qua morant ur leproſi ad hoc nõ fundata au
toritate epiſcopi: ſed mera laici voluntate. Itẽ
de relictis loco mulierũ de tertio ordine beati
Frãciſci ſine autoritate dioceſani inſtituto / nõ
debetur quarta ſeu canonica portio epiſcopo.
et hoc quia omnino ſunt libera ab epiſcopali
iuriſditione. Notandum autem ꝙ iſta canoni=
ca portio debita epiſcopo de relictis eccleſijs
ſubditis in aliquibus dioceſibus nõ datur. vt
florentie: et in illis locis contraria conſuetudo
excuſat a ſolutione huiuſmodi.

De excõmunicatione ma=
iori quedam per modum prologi: ⁊ deinde de
ſingulis excõmunicationibus: que habẽtur in
corpore iuris ⁊ extrauagantib'. Titul'. xxiiij.

Excommunicatio dicitur excluſio.ſ.a cōione. Sicut aūt eſt triplex cōio fideliū.ſcʒ in ꝯuerſatiōe vel loq̄la/cibo/ſalutatiōe ꝛ hmōi in ſacroꝝ ſuſceptiōe: ꝛ in bonoꝝ ſpūaliū ꝑticipatione q̄ fiūt in eccl'ia.iux̄ illō. Participē me fac de⁹ olm timētiū te.ps̄.cxviii. ꝛc. Sic

Triplex excōmunicatio

triplex pōt dici excōicatio aliis omiſſis. Et prima excōicatio maior.q̄ etiā dr̄ anathema: et excludit a p̄dicta triplici cōione. de hac.iii.q.iiii. engeltrudā.ꝛ.xi.q.iii.ſicut apl'i.ꝛ.c.nichil. Secūda eſt excōicatio minor. q̄ excludit a ꝑticipatiōe,ꝛ a cōione ſacroꝝ paſſiua: tñ ſ̄ʒ Joh.de lig. vt de cle.excō.mi.c.ſi celebratur.ꝛ de hac.xi.q.iii.cū excōicato.ꝛ.iii.q.iiii. engeltrudā. Tertia eſt excōicatio data a deo.ſ.inflicta p q̄dlʒ mortale.ꝛ de hac. xi. q. iii. audi. Iſta ergo quarta pars tractat de cenſuris eccl'iaſticis: ꝛ ſex titulos hʒ. In primo tractabiṫ de excōicatiōe maiori. In ſcdō de minori excōicatione. In tertio de interdicto. In quarto de ſuſpēſiōe. In q̄nto de irregularitate. In ſexto de penis in genere. ¶ Quantū ad primū ſciēdū ꝙ excōicatio maior q̄nq̄ inferṫ ab hoīe,ſiue a iudice: ꝛ quia iſta pōt inferri ꝓ variis et innumeris caſibus,etiā iniuſtis: ideo poni nō poſſunt caſus ipi⁹. Q̄nq̄ inferṫ a iure particulari per ꝯſtitutiōes vcʒ ſynodales alicui⁹ dioceſis: vel ꝓuinciales factas ſcʒ in cōcilio ꝓuinciali: vel per legatū alicuius ꝓuincie,q̄ nō extēdunṫ ad alia loca extra ꝓuinciā,vel dioceſim. Et q̄ꝛ hec varianṫ etiā multis modis,q̄ꝛ quot dioceſes tot quodāmodo cōſtitutiones: ideo ipſe etiā omittātur. Q̄nq̄ vero inferṫ excōicatio a iure cōi ſ̄m cōſtitutiōes factas in cōciliis vniuerſalib⁹: vel a ſummis pōtificib⁹,iq̄ aſtringūt,ꝛ ligāt vbiq̄ terraꝝ fideles quarū q̄dā habēṫ in corpore iuris. Vn̄ Hoſtiē. de ſentē.excōi.in p̄ncipio.xxx.enumerat excōicatiōes collectas ex decretis,et decretalibus. Joh. An.and.in.c.eos.de ſentē.excō.li. vi. i gl. numerat.xxxii.q̄ habēṫ in ipō li.vi.ꝛ idē in cle. j.de ſentē.excō.numerat.lii. q̄ habēṫ in clemē. Queдā alie ſunt ꝑ extrauagātes diuerſoꝝ ſūmoꝝ pōtificū. Et iterū quedā alie ſunt,q̄ annuatim fiūt in curia a ſummo pōtifice ꝯtra quaſdā ꝑſonas,ſeu cōmittētes q̄dā vitia.vt.ī. patebit.

Diuiſio huius ti.

Igiṫ circa iſtā materiā excōicationis maioris ſic ꝓcedetur. Primo ponenṫ caſus ipi⁹,ꝓpter quos incurriṫ ipa excōicatio maior: quoꝝ q̄dā ſunt ſedi apl'ice reſeruati quātū ad abſolutiōnē. Scdō tractabiṫ de ipſa excōicatione. Tertio de ipi⁹ abſolutione. Imponēdo autē ipſos caſus excōicatiōis iuris prius ageṫ de illis,in quib⁹ frequēti⁹ incurriṫ excōicatio cū aliquali declaratiōe, ſ̄m notata per doctores: et exin de de aliis breuiſſime expedietur. Demum ponentur de verbo ad verbū quedā extrauagantes,et ipſe proceſſus,qui fit annuatim in curia per papā cōtinens plures excōmunicationes.

¶ De excōicatiōe cōtra iniiciētes man⁹ violētas in perſonas eccleſiaſticas. Capitulū.j.

Si quis ſuadēte diabolo hmōi ſacrilegii vitiū,vel crimen incurrerit,ꝙ in clericū,vel monachū manus violentas iniecerit: anathematis vinculo ſubiiciaṫ: et nullus epoꝝ illum ꝑſumat abſoluere: niſi mortis vrgēte ꝑiculo,donec apoſtolico cōſpectui ꝑſentet: ꝛ ei⁹ mādatū ſuſcipiat. Inn̄.ii.xvii.q.iiii. ſi q̄s ſuadēte. Super hoc decreto ſunt q̄nq̄ notāda. ¶ Primū eſt ꝙ ſub noīe ſi q̄s. cōprehēditur etiā femina.vt dicit ibi glo.ꝛ Archi.ꝛ patet exēplū in. c. de ſen. excō.mulieres. ¶ Scdō notandū eſt q̄s cleric⁹, vel religioſus gaudeat iſto priuilegio: ꝛ q̄s nō. Sup quo Jo.de lig.in trac.dē cēſu.eccle. dicit ꝙ monachus nō cleric⁹ gaudet iſto priuilegio: ſcʒ ꝙ iniiciens manū violentā in ipm̄ eſt excōicatus. Itē canonic⁹ regularis nō cleric⁹. Itē nouitius religioſus gaudet hoc priuilegio. vt in.c.religioſo.eo.ti.li.vi. Itē moniales et conuerſe earū.ex̄ de ſen.excō.c. de monialib⁹. Itē cōuerſi religionū: ſed de conuerſis ſecularium remanet dubiū. Hoſtiē.aūt in.c.nō dubiū.de ſen. excō. dicit ꝙ cōuerſus q̄ remanet in domo ſua viuēs vt laic⁹ nō gaudeat hac imunitate.xxvii. q.j.vt lex cōtinētie. Si vero ſit cōuerſus tradēs ſe et ſua cōſecrat⁹ incedēs: horas audiēs: honeſte viuēs: talis gaudet hac immunitate.xvii.q. iiii.ſi q̄s. ꝓbatur hec ſol.in.c. vt priuilegia. de priuilegiis. An. hoc autē. et hanc credo veram. Jo.de lig. Itē clericus cōiugatus non bigam⁹ incedens in habitu clericali et tonſura gaudet hac immunitate: vt in.c.vno. de cle.coniu.lib. vi.et hoc quo ad duo. ſcʒ q̄ꝛ percutiens eū incidit in canonē: et reſpōdere nō habet in iudicio ſeculari. ¶ De percutiēte clericū coniugatum nō bigamū dimittentē habitū ꝛ tōſurā ꝛ poſtea reaſſumentē: vtrū talis incidat in canonē ſunt opiniones. Et quidā dicunt ꝙ non. Nam ſatis eſt ꝙ ſemel elegerit ſibi vitā laicalē profeſſione vt in regula/q̄ ſemel.de reg.iur.li.vi. Alii dicūt contrariū ꝙ ſcilicet iuſta penitentia nemini eſt auferēda.ii.q.v. ſi q̄s. pro hoc faciūt notata per Inno.in.c.ſi.de vita et hone.cle.q̄ dicit clericos priuatos priuilegio: quia ſe immiſcent negociationibus illud reaſſumere dimittēdo. Joh. mo. et archid. tenent hanc partem. hanc etiam probat cle. de vita et hone. cle. ſi littera intelligatur ſ̄m rectum et continuum intellectum. Nam ibi dicit tex. q̄diu in premiſſis exiſtant vel inſiſtant eoipſo amittant.et ille verſus

S.ti.iii. xxiii.c. v.§.j.

De percutiente coniugatum.

ſm verũ intellectũ refertur ad oĩa precedẽtia. vt in.c.j.et.c.ſcdo requiris.de appel. Cõfirmat hoc:q2 illa cõſtitutio eſt penalis.ideo in dubio debet recipere interp̃tationẽ in partẽ mitiorẽ. Joh.de lig. ¶ De percutiente depoſitũ dicunt Joh.de lig.⁊ Hug.diſt.l.accedens.ꝙ incidit in canonẽ. et idẽ Ber.⁊ Hoſti.ſ3 Bar.Brix.tenet ↄtrariũ.qđ videt approbari per.c.degradatio. de pe.lib.vj.Jo.an.in dicto.c.degradatio.dicit primã opi.eſſe verã in depoſito verbaliter.ſed in actualiter depoſito eſt vera cõtraria opi.Joh.de lig. Percutiens clericũ ꝑ ſaltũ ꝓmotũ incidit in canonẽ:q2 talis recipit characterẽ. ¶ Clericus ꝑcutiens ſeipm irato aĩo incidit in canonẽ qđ ꝓbatur.xxiij.q.v.ſi nõ licet. Preterea tale priuilegiũ eſt indultũ toti ordini clericali:cui renũciari nõ poteſt. Joh.de lig. Idem Archi.⁊ Joh.an. ¶ Percutiens clericũ excõicatũ vtrũ incidat in canonẽ. Dicũt aliqui ꝙ nõ ꝑ.c.excõicatorũ.xxiij.q.v.et.ij.q.j.multũ.ſed in cõtrariũ eſt cõis opi. Nã excõicatus retinet ordinẽ ratione cui⁹ inducta eſt imunitas.ergo durat durante cauſa. hãc opi.tenet Joh. Idẽ Vincen.⁊ Goff.Inno.⁊ Joh.an.Speculator. ¶ Percutiens clericũ incedentẽ ſine habitu,ſi monitus fuerit,⁊ habitũ nõ aſſumpſerit,nõ incidit in canonẽ.Si autẽ nõ fuerit admonit⁹,⁊ ipſum percuſſerit nõ in actu belli ⁊ aggreſſure:tũc icidit etiã ſi clericus habitu depoſito ſe aliis imiſcuerat: ſed ſi ipſu3 ꝑcuſſerit in actu belli,⁊ aggreſſure:tũc nõ incidit ſm Inno.Hic th̃ putarẽ cõſiderandũ,⁊ ponderãdũ quis dedit cauſam belli,et aggreſſure. Nã ſi clericus iniuſte cauſam dederit:tũc indubitatũ eſt,ꝙ illi,cõtra quos venit clericus,non incidũt ex capite defenſe permiſſe.vt in.c.ſi vero.de ſen.excõ. et ceteri fauentes aggreſſo etiã non incidunt. Item ſi tertius contra tertium,⁊ clericus temere ſe immiſceat habitu depoſito:et tunc crederẽ percutientes in liminib⁹ aggreſſure non fore excõicatos.Et ſic intelligo opi.Inno.⁊ Joh.de lig. ¶ Percutiens ordinatũ nõ baptizatũ nõ incidit:quia nõ habet characterẽ. Percutiẽs ordinatũ inuitũ coactiõe abſoluta nõ incidit in canonẽ:q2 talis non recipit characterẽ. ex de baptiſmo. maiores.in glo.ſed inuitũ coactione ↄditionali:niſi poſtea ratificet expreſſe,vel tacite talẽ ꝑcutiẽs non incidit in canonẽ. Joh.de lig. Detinẽs clericũ aſportantem res ſuas,vel alienas apud ſe depoſitas per violentiã,et auferens eo inuito: non incidit in canonem:ſi ei auferat dum eſt in aſportando anteꝙ̃ ſe recipiat ad locũ deſtinatum. Si autez hoc faceret ex interuallo poſtꝙ̃ peruenit ad locum deſtinatũ,et adeptus fuerit poſſeſſionẽ rerũ illarũ perfecte incidit ſm Petrum de cenſu.eccleſiaſtica.

Depoſitum.

Seipm

Excõicatum.

Sine habitu.

Inuite ordinatum.

¶ Tertio notandum eſt ꝙ in §.I:

quibuſdã caſib⁹ ꝗuis nõ actualiter iniiciat ꝗs manũ violẽtã:incidit in canonẽ ꝓpter quoſdã actus iniurioſos pſonales factos cõtra tales: ſicut cu3 ꝗs ꝑcutit clericũ ſubijcientẽ ſe verberibus eius ꝓ emenda offenſe cõmiſſe.de ſentẽ.excõ.c.cõtingit. Clericus vero ſe ſubijciẽs verberib⁹ videt etiã ꝙ excõicatus ſit vt di.Jo.an.in nouel.quia participat in crimine dãnato.ex eo.c.nuꝑ.et.c.ſi cõcubine. Niſi dicas ꝙ participiũ/alis participatio in crimine tũc inducit excõicationẽ in participãte qñ participat cũ excõicato:nõ in illo actu tñ,ꝓ quo pricipalis excõicationẽ incurrit.ad hoc,j.eo.ſi cõcubine.ibi poſt latã ſententiã.et decretal nuꝑ. ponit etiã illũ excõicatũ tpe cõionis. Nec obſtat ſi dicas ꝙ mandans,vel cooperãs ꝑcutienti ſit excõicatus:quia non eſt ex vi participij/ſed ex ꝓprio facto:quo etiã qñq3 excõicatus eſt non prohibens.j.eo.quanto. vel niſi dicas ꝙ ſummittere nõ ſit participare crimini:q2 probabiliter credere poterat illũ remiſſurũ:prior th̃ ſolutio nõ videt ſufficiens vbi ictus iterant:cũ ex primo ictu ſit excõicat⁹. Hec Jo.an. Itẽ Pau.in cle.eos.de cõſan.⁊ affini.Et ſic videnť dicere ꝙ nõ ſit excõicat⁹.Pe.vero de peru.dicit ꝙ talis clericus ſi pmittit,ſe ꝑcuti vna ꝑcuſſione tñ:tunc nõ ligat maiori:q2 anteꝙ̃ ſequat leſio ꝑcutiẽs nõ eſt excõicatus:⁊ ſic ſe ſubijciendo nõ participat excõicato:ſed excõicando. Si autẽ ſubijcit ſe plurib⁹ ꝑcuſſionib⁹,tũc ligat maiori:q2 participat excõicato,⁊ in crimine. Et iſta prima ſolutio facit ad queſtionẽ quã faciũt predicti doctores de eo,qui recipit cõmunionẽ a religioſo ſine licentia eius,a quo debet habere:vtrũ.ſ.ſit excõicatus ſicut et ipſe religioſus.remittũt ad notata circa iſtã decreta.cõtingit. Itẽ reputat quaſi manus violenta cũ ꝗs retinet clericũ incarceratũ,vel in cuſtodia,vel vinculatũ.vt in.c.nuper. Includẽs clericũ violenter ne ab inimicis ipm ꝗrentib⁹ occidat:nõ incidit in canonẽ:q2 licet aſſit violẽtia:nõ th̃ dolus:ſed ad ſalutẽ ipſius fit:nõ aũt ad iniuriam. Hoc tenet Inno.in.c.nuꝑ.Duo eñ requirunť ad hoc vt ꝗs incidat in canonẽ illũ ſi quis ſuadẽte.xvij.q.iiij.ſc3 animus doloſus.et facti ꝑpetratio. vt patet ex ipſo textu.Et Joh.an.etiã tenet ꝙ in penã late ſententie nullus incidat ꝑ ſolã attẽtationẽ:niſi ꝑuenerit ad act⁹ ↄſummationẽ ꝑ.c.ꝑpetue.de elec.lib.vj.Vñ vibrans gladiũ vt ꝑcuteret clericũ,qui tñ nõ ꝑcuſſit,q2 ille ictũ vitauit:nõ incidit in canonẽ.Jo.de lig. ¶ Si aliqui inimici clerici obſidẽt ipm in caſtro:vel in domo forte alicui⁹ mulieris claudãt ipm,⁊ nõ vt illũ cuſtodiant:ſed vt illi verecũdiã faciãt:nõ dicenť illũ

Subijciẽs ſe verberibus.

Incarcerans

Cuſtodiens.

tenere in cuſtodia vel carcere: q2 nec hoc intendūt. Itē nec violētiā inferūt pſone vel reb9 adherētib9. Hec ſunt vba Inno. neſcio tñ ſi p hec vba intēdit Inno. dicere hos nō fore excōicatos: lʒ hoc videat p vba illa / nec violētiā ꝛc. qḋ requirit canon. credo tñ in obſidēte ponderādū ꝑpter qḋ fiat obſeſſio. ſcʒ an ꝑpter caſtrū habendū ꝛ nō pſonā violandā: ꝛ tūc credo ꝙ nō incideret. Si autē fieret obſeſſio ꝑpter pſonā vt violet / tūc incideret. De claudēte vo domū mulieris ad verecūdiā clerici detegendā: crederē ipſum includentē excōicatū: nā fit iniuria pſone clerici incluſi. Ioh. de lig. Item reputat quaſi manus violenta: vt cū qs mādat capi vel verberari tales. et ſequit effectus. vt in. c. perpendim9. Itē pcutere reputat clericū cū quis ratū hʒ pcuſſionē clerici factā noie ſuo. vt in. c. cū qs. eo. ti. lib. vj. ¶ Itē pcutere reputat clericū cū nō defendit clericū cū ledit pſonaliter ꝛ defendere poteſt ſine ſui periculo. ex eo. quāte.

Nō defendēs.

¶ Nota circa hūc caſuʒ varie ſunt opi. Quidā eñ vt Ioh. ꝛ Ber. in glo. ſup. c. quāte. in glo. et xx. di. q iſtud. ſ. non defendere clericos ab iniurijs pſonalib9 cū fieri poſſit inducit excōicationē quātū ad officiales ꝛ ad quoꝝ officiū ptinet eos defendere. xxiij. q. v. adminiſtratores. xxiiij. q. v. forte. Hoſti. vo dicit in ſum. hoc eſſe intelligendū generaliter de quocūqʒ etiā ſi nō teneretur ad hoc ex officio dūmodo nudo vbo tm̄ ꝓhiberi poſſit. vt ſi diceret illi q̄ vellet iniuriari: caueas tibi vel nō facias ꝛ ille nō abſtineret. arg. ad h̄ ex eo. dilecto. li. vj. Idē videt ſentire Ioh. de lig. ſup. c. quāte. Inno. vo recitat vtrāqʒ opinio. et dicit: ꝙ ſi aliqs verberaret in noie meo: et ex negligētia nō ꝓhiberē ſine dolo: nō inciderē in canonē: cū neceſſarius ſit dolus: ſecus ſi ex ꝑpoſito nō ꝓhibeo. Io. an. in nouel. in. d. c. quāte. dicit ꝙ Vincē. Abb. et Hoſti. finaliter tenēt. ꝙ ſiue qs habeat verberantē in poteſtate ſiue nō: ſiue ille verberet noie illius / ſiue nō: incidit ī canonē qñ poteſt ꝓhibere ꝛ nō prohibet. dūmodo doloſe dimittat / alʼs nō. Et addit vnū dictū multū notabile di. in hunc eñ vel aliū canonē nullus incidit ſine dolo. arg. ff. de adul. l. penul. ff. de ſica. l. j. Ideʒ Ioh. de lig.

Spuēs. ¶ Spuens in faciem clerici eſt excōicatus ſm Hoſt. et ledens eū pede vel alia parte corporis ſimiter. ſ. aīo iniuriandi quantū ad vtrūqʒ. idē ſi effundat aquā ſup eū.

Detinens. Detinens clericū p veſtē vel frenū equi ne clericus liber tranſeat. tenet Inno. ꝙ ſit excōicatus. in. d. c. nup. mouet quia violat pſona: licet mediantib9 reb9 adherentibus pſone. Idē de auferentib9 res de manib9 clerici: etſi auferat forte dñs vel poſſeſſor. ſed cōmodauerat clerico vſqʒ ad certū tēp9 ꝛ hmōi: q2 ante finitū vſum nō debet tolli. ¶ Occidens equum cui inſidet clericus vel lacerans veſtes quas habet indutas. dicūt quidā ꝙ ſit excōicatus ſi hoc fiat ad iniuriā clerici. Nā videt iniuria fieri pſone: q̄ fit veſtibus qbus induta eſt: ꝛ equo cui inſidet. ſecus ſi veſtes fuerit ſeparate a pſona ꝛ equo. allegāt. c. cōtingit. de ſen. excō. Hāc opi. credo verā. licet alij ꝯtrariū dicāt. Nā licet canō ſit penalis. ꝑpter qḋ videret eſſe reſtringēdus nō ampliandus: eſt tñ fauorabilis attēto ordine clericoꝝ cui indulget ꝛ ideo ampliandus. ex de reg. iur. odia. lib. vj. Io. de lig.

Furās. ¶ Furātē corrigiā cū qua cinctus eſt clericus vel veſtes qbus eſt indut9 eo dormiente. dicit Inno. nō eſſe excōicatū: q2 nullā infert violētiā pſone q̄ nō ſentit. In hoc caſu crederē ꝯtrariū: et ego credo ꝙ ſit de mēte canonis ꝙ qualitercūqʒ qs ꝯtingat pſonā clerici iniurioſe / etiā incidat in canonē. vt no. Archi. in. d. c. Io. de lig.

Fugiēs. ¶ Fugiens inimicos: et vt facilius euaderet: eijciens clericū de equo et ipm aſcendēs vt fugiat: an ſit excōicatus: ꝓ ꝛ ꝯtra pōt argui. Credo tuti9 tenendū ipm eſſe excōicatū. Nā hic eſt iniectio ꝛ violentia: nec iure fit. ergo inſurgunt vba canonis ꝛ mens: nec obſtat ꝙ licitū ſit ſibi ſe defendere. hoc verū eſt ſine leſione tertij. putarē tñ in īpoſitione penitētie ponderandā q̄litatē neceſſitatis: an ineuitabilis: q2 aliter euadere nō poterat: an cōmoditas. vt no. cle. de homi. Io. de lig. Hāc opinionē tenet Bar. brix. et Tan. ſed Pe. de cenſuris eccliaſticis tenet cōtrariū ꝛ inter ceteras rōnes hāc inducit: q̄ notanda eſt etiā in alijs caſibus. Dicit eñ / nō credo aliquē ſapientē dicturū talē peccare mortaliter. ergo neceſſe habebit dicere illū nō eſſe excōicatū: nā cū excōicatio ſit eterne mortis dānatio. vt. xj. q. iij. nemo. nō infligit niſi ꝓ mortali.

Cōpellens. Cōpellentē clericū vt exeat de fundo p metū vt ſibi aliqd det: vt poſtea ipſe īgrediat fundū. dicit Inno. nō eſſe excōicatū: q2 nō fit man9 iniectio in clericū: nec in res adherētes ei: qḋ credo verū ſi ſit metus vbalis: ſecus ſi realis: alʼs per ꝯtactū pſone etiā ſine violētia preciſa. Io. de lig.

Perſequens. ¶ De illo vo q̄ pſequit clericū fugientē vt pcutiat: ꝛ cleric9 ſine pcuſſione cadit ꝛ ledit. dicit. xx. ꝙ nō credit ꝙ īcidat in canonē: ſecus ſi ipſe clericus fugiens quaſi coactus ꝓcipitat ſe in aquā: vel in aliud pīculū ſe ingerat vt euadat: q2 tūc incidit. ¶ Quindecim caſus in qb9 inijciens man9 violētas nō eſt excōicatus.

¶ Quarto notandū eſt ꝙ in §. II.

quibuſdā caſibus pcutiens clericū vel religioſum nō incidit in canonē: ꝛ hoc ideo: quia nō fit ſuadente diabolo. vt dicit tex. decreti. vel q2 nō eſt manus violēta. Et hi. xv. caſus ſunt.

Incedēs in habitu laicali. ¶ Primus eſt cū qs pcutit clericū incedētē ī habitu

laicali quē ignorat clericū. vt in.c.ſi ꝟo.ij.eo.ti. et ſm Inno. ⁊ Ioh.an. etiā ſi occideret nō inci‑deret in canonē: q2 ad hoc requirit dolus vt ꝗs incurrat: nā ꝓbabilis ignorātia excuſat. ſi autē ꝑcutiens vidit tonſurā: ⁊ tñ nō credidit ipſum clericū / tunc incidit. vt no. glo. in predicto.c. Et hoc verū eſt niſi ꝓbabilis ignorantia excuſet ⁊ exurgat ex more patrie: qui debet attendi. Nā alicubi laici tpe caloris deferūt tonſurā. Si autē quis intenderet ꝑcutere clericū: ⁊ percutiat laicū. glo. in.c. ſi ꝟo. tenet ꝙ incidat. ſed cōtrariū videt. nā nō debet iudicari ſm ꝙ ꝗs facere intendit: ſed ſm ꝙ fit: ⁊ hanc partē credo verā. ſed ſi intendens ꝑcutere Titiū laicū errans in ꝑſona / ꝑcuſſit caium clericū. Alanꝰ dicit ꝙ incidit. q2 iniuriari voluit. ff. de fur. l. vlti. Tācre. tenet ɔtrariū p.c. ſi ꝟo. credo opi. veriorē Tancre. moueor q2 vt vēdicet ſibi locū pena canōis: debet ꝓcedere ꝑſuaſio diabolica q̄ hic non preceſſit circa clericū. Io. de lig. ¶ Scd̄s eſt cū ꝗs ꝑcutit clericū incedentē in habitu laicali: nec aliq̄d de clericatu oſtēdentē: tertio monitū non correctū. vt in.c. cōtingit. Idē in clerico qui cōtempto habitu fert arma et tertio monitus nō corrigit. vt in.c. in audiētia. quinimo etſi nō ſit admonitus: ⁊ imiſceat ſe tyrānidi. vt in.c. cum nō ab hoie. eo. ti. ¶ Tertiꝰ eſt in clerico gerēte adminiſtrationē rerū ſecularium. vt in.c. ſacerdotibus: ne clerici vel monachi. qđ quidē indiſtincte ſumit: qđ nō eſt verū. ſed prius requirit monitio. vt in.c. in audiētia. ſic tenēt Uincē. Inno. et Hoſti. et hoc verū eſt niſi ep̄s in ſynodo mandaſſet ſub pena ꝓuilegij clericalis illud: q2 hoc haberet locū trine admonitionis. Ioh. de lig. ¶ Quartus eſt in eo qui iocoſe iniicit manus in clericos. vt in.c.j. eo. ti. debet tamē pōderari qualitas ioci ⁊ ratio fallendi: q2 in pena canonis requirit ꝑſuaſio diabolica quā excludit iocus ipſius qualitate ponderata. arg. notatorū in.c.j. de ꝓſump. Ioh. de lig. ¶ Quintꝰ in magiſtro q̄ cauſa diſcipline ꝑcutit ſcholarē.c.j. eo. ti. debet tamē ponderari modus ꝑcuſſionis: q2 leuis ꝑmittit magſo. in.c. cū volūtate. eo. ti. Et dicit Uincen. ꝙ magiſter cū ita ꝑcutiat ex quo cauſa correctionis hoc facit: non incidit in canonē. Addit etiā ꝙ ſi principalis magiſter ꝓhibeat ſubmagſo vel aliū cui cōmittit aliquos pueros docendos ꝙ nō ꝑcutiat: ⁊ tñ ꝑcutit eos exiſtentes clericos: ſed cauſa diſcipline: credit ꝙ ſic prohibitus nō incidit in canonē. Quis ſit ꝑcutiens: q2 p hmōi ꝓhibitionē non pōt ei auferre bñficiū iuris: qđ eſt corrigere poſſe quos ꝗs docet. ¶ Sextus in repugnāte clerico ipſum impulſante cū moderamine inculpate tutele. in.c. ſi vero. eo. tit. Ratio fallendi eſt: q2 eſt inductū ſe defendere iure naturali. Itē ſi quis a

Armatus.

Adminiſtrator.

Iocoſe

Diſciplinando.

Repugnantē

clerico ludēte ſecū grauiter ꝑcuſſus: et propter hoc motus ſine deliberatione repꝑcutit eū grauiter incōtinenti iratus aio vindicandi nō facturus ſi deliberaſſet. Dicit frater. G. ꝙ nō poteſt dici ſine deliberatione feciſſe ex q̄ libidine vindicte fecit vnde incidit in canonem. Si aūt eſſet tāta ſurreptio ꝙ nec ſe vindicare nec iniuriari intēderet / nō incidit. Pe. de cenſu. eccle. Idē dicūt q̄dā q̄bus magis aſſentit Inno. ſup dicta decre. cū ꝗs verberat vel ledit clericū ob tuitionē patris vel mr̄is vel vxoris vel filie vel familie ſue vel etiā extraneoꝝ: quia ſc3 talis nō eſt excōicatus: nā ⁊ ſocij iniuria ꝓpulſanda eſt xxiij. q. iij. nō inferenda. et.c. fortitudo. Aliū dicunt ꝙ eſt verū de defenſione illaꝝ ꝑſonarū tñ p quas nobis fieri iniuria intelligit ſicut ſunt vxor filij ⁊ ſerui ⁊ hmōi. Inno. etiā dicit ꝙ ſi ꝗs occideret clericū defendēdo aliū: ne clericus. ſ. illū occideret: nō incideret in canonē: ſed eſſet irregularis. ꝓ defenſione aūt ſuarū rerū occidendo nō vitaret excōicationē. Et dicit Io. an. in nouel. ſup. d.c. ſi ꝟo. ꝙ ſi clericꝰ ꝑcuſſit laicū nō intendens plus ꝑcutere eū ⁊ hoc ɔſtat laico nō debet ꝑcutere clericum. ſi ꝟo clericus venit ad repꝑcutiendū laicū: vel de hoc laicus ꝓbabiliter dubitet: tūc licet laico ꝑcutere clericū ad imminentē violētiā repellendā. Dicit etiā Io. de lig. in tractatu de bello ꝑticulari. ꝙ ſi laicus ꝓ rebus ſuis defendēdis iniiciat manū in clericū: ſi alr̄ nō poſſet vim vi repellere: ⁊ hoc facit cū moderamine inculpate tutele: ꝙ credit non eſſe excōicatū. allegat Inno. hoc dicētē.c.ij. de reſti. ſpo. Non eñ eſt ibi manꝰ violēta vt dicit canō. ſi ꝗs ſuadēte. ſed violētie repulſoria. Idē dicit eſſe ſi iniiciat manū in clericū ſic violētiam propulſando ꝓ rebꝰ proximi ſc3 ꝙ talis nō eſt excōicatus: nā licitū eſt obuiare errori vbi obuiari poteſt: alr̄ ɔſentire videt diſt. lxxxiij. error. ¶ Septimus in repꝑiente clericū in adulterio vel ſtupro cū vxore matre ſorore vel filia. vt in.c. ſi ꝟo. j. cū ea etiā que putatur vxor ⁊ nō eſt / idē dicendū. et hoc tenet Uincen. ⁊ Hoſt. in dicto.c. Noie etiam vxoris intelligit ſponſa de ꝓſenti. vt tenet glo. noie ꝟo matris verū intelligant oēs aſcendētes: ⁊ noie filie deſcendētes tenet glo. ꝙ nō hoc caſu: quia nō debēt extendi linee. Hoſti. dicit hoc tutius. Ioh. de lig. et hoc ſm Uincen. non ſolū ad coitū eſt reſtringendū / ſed ad amplexus ⁊ deoſculationes ⁊ qñ ꝗs preparat ſe ad opus carnis ſi tñ non in loco ſuſpecto: ſed in publico hoc faciat: ſicut fit quandoq3 ludendo: tūc verberans hmōi incideret in canonē. Itē cū p ſigna aperta ⁊ propinqua negocio cōſtat a clerico turpitudinē coitus ibi ante expletā ſtatū eſſe cū predictis / verberās hmōi non incideret: ſi hoc facit incontinenti anteq3

Adulterantem

diuertat ad alia. Nam poſtea verberās incide
ret: ⁊ hoc intellige de attinētibus pdictis. Itē
ſi clericus tangat mulierē inuitā ꝑpter turpi-
tudinē: ſi illa ſe defendens cū moderamine in-
culpate tutele repercutiat: nō incidit in cano-
nē ſm Vincē. ¶ Octauus in eo qui auctorita
Autoritas. te ſue prelatiōis, vel de mandato prelati iniicit
manū in clericū. eo. ti. ex tenore. ⁊. c. vniuerſita
tis. ⁊ intelligas in prelato corrigēte: nō tñ mo-
dum excedēte: alſ foret locus appellationi: et
puniret ſic excedēs: leuis ei correctio eſt per-
miſſa. Si aūt prelatus mandat clericū verbe-
rari vel ad tormentū poni per laicū: vterq; eſt
excōicatus. vt in. c. vniuerſitatis. ⁊ hoc niſi ta-
lis cleric⁹ eſſet incorrigibilis: ſiue q: nō bene
pōt capi per clericū de mādato ſui prelati. Itē
dicit Archi. diſ. xlv. ꝙ non eſt tutū nec honeſtū
Senior. monachū verberari p cōuerſum laicū. ¶ No-
nus in ſenioribus eccleſie ꝗ pueros corrigere
poſſunt. vt in. c. cū voluntate. eo. ti. hoc intelli-
Corrigens. gitur modū nō excedēdo. ¶ Decimus in dñis
corrigētibus: cum corrigūt dñi ſubditos ſuos.
ex eo. cū voluntate. vbi dicit glo. ꝙ dñs domus
pōt corrigere clericos inferiorū ordinū ſine pe-
na excōicatiōis. Quilibet eñi familiā ſuā corri
Propinquus. gere debet. xxiii. q. iiii. duo iſta. ¶ Undecimus
in ꝓpinquis. ex eo. cū voluntate. vbi dicit glo.
ꝙ nō ſolū pater ſed etiam ꝓpinqui domeſticos
ſuos corrigere debēt. C. de emēda. ꝓpinquoꝝ
pater l. vna. ¶ Duodecimus in patribus corrigēti-
bus filios: hoc intelligo dūmodo nō ſint cōſti-
tuti in ſacris. Nā ſacer ordo liberat a pria po-
teſtate ⁊ etiā ſeruili quo ad manuū iniectionē.
liiii. di. ex antiquis. ⁊. c. frequēs. Si autē tales
pſone excedant modū / tenet glo. ꝙ nō ſunt ex-
cōicati. vt in ca. cū voluntate. mouet q: canon
exigit volū: ſine quo violentia nō cōmittit: ſed
hę manus ſunt charitatiuę: lȝ modus excedat
ego tñ non credo glo. verā. nam limitata corre
ctio ꝑmiſſa eſt patribus erga filios: ⁊ dñis er-
ga ſeruos: ⁊ ſicut prelatis erga ſubditos per. ꝫ.
allegata. Exceſſus ergo inducit penā. Ioh. de
lig. Pe. de peru. tenet ꝙ etiā in ſacris exiſtētē
pater pōt verberare cauſa correctionis: prima
opinio tutior: ſed ſecūda ratiōabilior: vt. ſ. poſ-
ſint parētes verberare etiā exiſtētes in ſacris
cauſa correctiōis: quā etiā tenet Pau. et Do.
Depoſitum. ¶ Decimuſterti⁹ in eo qui iniicit man⁹ in cle-
ricū depoſitū traditū curię ſeculari. de iudi. c.
cum nō ab homine. hic punctus. ꝫ. eſt tactus.
¶ Decimuſquartus in eo ꝗ in iniicit manū in
clericū ſe ad vitā contrariā clericatui dantē: vt
Bigamum. cū bigamiā cōtrahit. di. lxxxiiii. c. quiſquis. Et
nota ꝙ bigamus exutus eſt omi priuilegio cle
ricali. vt de biga. c. i. lib. vi. ibi tñ dicit glo. Io.
an. ꝙ hoc eſt verū de his ꝗ ſic in minoribus cō

traxerūt ſcȝ cū duabus vel cū corrupta: ſecus ſi
in ſacris / q: tunc non perdit priuilegiū clerica
le. Idem Arch. Guil. Bar. Io. mo. Itē intrās
religionē bigamus gaudet tali priuilegio. ſm
Io. an. in. q. mercuriali. ¶ Decimuſquintus:
nota ſm Rich. ordinis minorū ſup. iiii. ſen. di. Indeli
xviii. ꝙ nō incurritur maior excōicatio qñ ali- berat⁹.
quis nō ex deliberatiōe ſocium ſuū clericū le-
uiter impellit: q̄uis ſit turbatus: ⁊ mortale eñi
peccatū non cōmittit niſi ex deliberatione, vel
poſt tēpus humane fragilitati ſufficiēs ad de-
liberandū: cum factū eſt tale ꝙ homo nō obſtā
te humana fragilitate et infirmitate tenet de
neceſſitate deliberare: vt per deliberationē ab
illo opere illicito retrahat: null⁹ autē excōicat
a iure niſi ꝓpter peccatū mortale: cuȝ eñi iura
precipiāt ꝙ a iudice nō infligat niſi ꝓpter pec
catū mortale: videt ꝙ cōditor iuris nō voluerit
ꝙ excōicatio a iure incurreret niſi ꝓpter mor-
tale peccatū. ¶ Sedecimus caſus in quibus
excōicatus ꝓpter iniectionē manuū violētam
in pſonas eccleſiaſticas pōt abſolui citra papā.

¶ Quinto notādū eſt ꝙ §. III.

in quibuſdā caſibus etſi incidat quis in cano-
nem ꝓpter iniectionē manuū violentā in pre-
dictos: pōt tñ abſolui citra ſedē apoſtolicam.
¶ Et primus eſt de periculo mortis: vbi nota
ꝙ intelligit tale periculū non ſolū ꝓpter infir-
mitatē / ſed etiā ſi ſit in quocūq; periculo vicino
morti: puta ſi timeat hoſtē / vel pdonē / vel cru-
delitatē potētis: vel ſi nauigaturus ſit: ⁊ per lo
ca inſidioſa trāſiturus. ff. de dona. cau. mor. l.
iii. et. iiii. Idem Hoſti. Et addit ꝙ idē eſt ſi ob-
ſeſſus ſit vel obſideat / vel iaciunt machine vel
baliſte. Eſt tñ iniungendū ei ꝙ ſi euaſerit pſen-
tet ſe ſedi aplice, vel ei ꝗ poſſit eum abſoluere
mandatū ei⁹ ſup hoc recepturus. extra de ſen.
excō. c. a nobis. ii. Et idem in caſibus ſequēti-
bus remoto. ſ. impedimēto preterq̄ in puero:
vt de ſen. excōi. de cetero. in fi. et. c. ea noſcit. in
fi. et ſi ceſſante impedimēto non ſe preſentant /
incidūt in eandē ſentētiā excōicationis. ex de
ſen. excōi. eos. lib. vi. ¶ Secūdus caſus eſt cū
quis hȝ inimicitias capitales / vel alias iuſtas
excuſationes: ꝓpter qđ non pōt ſedi apoſtoli-
cę ſe pſentare. de ſentē. excōi. de cetero. De iſta
excuſatione ſtabit arbitrio boni viri. ff. de ver
bo. oblig. l. cōtinuus. §. cū ita. ex de vo. ꝙ ſuper
bis. ¶ Tertius in oſtiario qui pretextu officii
clericū non grauiter leſit. de ſentē. excō. ſi vero.
Et nota ꝙ ſi talis nō caſu fortuito / ſed ex deli-
beratiōe ꝑcuſſiſſet clericū grauiter: a papa de-
bet abſolui. ex de ſen. excō. ſi vero. idem de offi
ciali. ¶ Quart⁹ in officiali ꝗ in arcēdo turbā
non ex ꝓpoſito / ſed nō ſine culpa aliquē clericū

p̄cuſſerit:vt in dicto.c.ſi xᷓo. Q̄ ſi clericus ar=
matus venit ad bellandū ⁊ facit inſultū ⁊ ig cō
tra quē venit ipſum capit ſm̄ Inno. ſi ſcienter
hoc facit excōicatus eſt:ſed ad papā nō mittit̄.
ſi tamē hoc fit ad defenſionē nō eſt excōicatus:
dū tamē ceſſante cauſa defenſionis ipm̄ libere
abire p̄mittat.vt Hoſtiē.dicit. ſi etiā officialis
publicus talē capiat autoritate ꝓpria q̄ aliter
nō poterat compeſci ab iniuria alterius nō eſt
excōicatus: imo meretur.xxiij.q.iij.fortitudo.
et.c.ſeq.Et hoc dico ſi p̄latus nō eſt ibi q̄ hoc
faciat:et ipſe cū p̄lato q̄citius poteſt reſtituat:
alioquin ↄtra.de ſentē.excō.vt fame.§.laici.Et
notat etiā Pe.de peru. ſup dicto.c.vt fame.ꝙ
non ſolū iudici ſeculari licitū eſt capere clericū
delinquentē ne fugiat:ſed vt p̄ſentet ep̄o.ſed
etiā leſo cuicūq; aliū ſm̄ Inno. qui etiā dicit.ꝙ
ſi laicus h̄z clericū ſeruientē quē h̄z ſuſpectū de
furto ꝙ pōt illū capere ⁊ detinere. Quintus
5. ſi ſit mulier nec diſtingui debet vtrū fortis vel
debilis. Et no.ſm̄.xᷓo.ꝙ in p̄tāte ep̄i eſt mit=
tere vel nō:q̄ꝛ nō diſtinguit̄ circa eas iter atro=
6. cē ⁊ non atrocē iniuriā. Sextus ſi ſit ſenex ⁊
7. valitudinarius. Septimus ſi ſit mēbris de=
ſtitutus : ita ſcz ꝙ ad ſedē ap̄licā accedere non
poſſit:tres caſus ꝓxime dicti habent̄ extra de
ſen.excō.c.mulieres. et.c.ea noſcit̄. et.c.q̄uis.
8. Octauus de infirmo: qui.ſ.perpetuū h̄z in=
firmitatis impedimētū:vel etiā t̄pale: ſi timet̄
ꝙ acceleret̄ mors. ex̄ de ſenten.excō.ꝙ de his.
9. Nonus ix paupere quē op̄z mēdicare. vt in
dicto.c.ꝙ de his. Et de his quattuoꝛ caſib⁹ ha
10. bes etiā.j.c.lij. Decim⁹ ſi regularis xᷓberat
regularē.de ſen.excō.monachi.et.c.cū illoꝝ.et
etiā ſi p̄cuſſiſſet ſecularē: vt de ſen.excō.religio
11. ſo.lib.vj. Undecimus in his q̄ nō ſunt ſui iu
ris ſicut filijfamilias et ſerui. de ſen.excō.mu=
lieres. De filiofamilias ⁊ ſeruo no.ꝙ intelligē
dū eſt ꝙ nō debēt mitti q̄ſi hoc eſſet in preiudi=
ciū patris vel dn̄i: niſi fuiſſet tā enormis exceſ
ſus ꝙ ꝓpter vitandū ſcandalū eſſent ad ſedem
apoſtolicā mittendi.de ſen.excō. relatū. Et in=
telligendū eſt de ſeruis : ſcz qui ſunt ſeruilis cō
ditionis:nō de famulis ſeruientib⁹:ſed ⁊ de fi=
lijſfamilias itelligit Inno. ſi ſunt impuberes:
al's ſi ſunt adulti : licet ſint in patria poteſtate
mittēdi ſunt ad curiā : q̄ꝛ in hoc ſui iuris ſunt:
12. q̄ꝛ poſſunt ire quo volūt. Decimus in impu
bere. de ſen.excō.c.j.et hoc etiā ſi poſt puberta
tē poſtulāt ſe abſolui:vt eo.ti.c.ſi. Et nota ſi nō
ſunt doli capaces nō inciderūt : ſi ſunt doli ca=
paces tunc incidūt:ſi animo iniuriandi aut vin
dicandi p̄cutiunt. Sed poſtq̄ p̄uenerīt ad pu=
bertatem.vt in.xv.vel.xvj.anno ſi adhuc tales
ſunt ꝙ ſine periculo ad ſedē apoſtolicā ire non
poſſunt propter imbecillitatē corpoꝛis vel de=

fectum diſcretionis ab ep̄o poſſunt abſolui re=
cepto iuramētoꝙ impedimēto ſublato ſe pre=
ſentabūt. vt notat̄ de ſen.excō.c.ſi. Dicit Pe.
de pal.in.ij.ſen.ꝙ pueri ⁊ mulieres qui ꝓbabi
liter ignorāt iura poſitiua : p̄cutientes clericū
ſcientes eſſe clericū ⁊ neſciētes penā canonis :
nec ſcire debentes : non eīn peccant q̄ꝛ neſciūt
canonē/ſi quis ſuadēte ⁊c̄. nichilominus quia
ↄtra legē nature faciūt:cum pena legis nature
incurrerūt etiā penā legis poſitiue: q̄uis excu
ſabiliter ignorāt. Decimuſtertius de cleri= 13.
cis qui cōiter viuūt ⁊ ſub eodē tecto doꝛmiūt:⁊
in eadē domo veſcūtur. de vita et ho.cleri.q̄ſi.
qd̄ cōiter exponit̄ : q̄ſi ſimul viuūt in aliquo col
legio. Decimuſquart⁹ in monialib⁹. de ſen. 14.
excom.de monialibus. Decimuſquintus in 15.
hoſpitalarijs ſancti Iohānis hieroſolymitani.
ex̄ de ſen.excō.c.canonica. Ultim⁹ caſus eſt
de inferentib⁹ clericis leuē iniuriā.ex̄ eo.p̄ue= 16.
nit. Et licet quidā dixerint hāc decretalē cōti=
nere priuilegiū nō ius cōmune. Dicit Ioh.an.
in nouella ſup dicto.c.ꝙ ↄſuetudo q̄ eſt optima
legū interpres interp̄tat̄ ius cōmune. ꝙ ius
cōmune ↄtineat:⁊ ꝙ ep̄i in leuibus poſſint ab=
ſoluere:⁊ hoc credo. Et ad cōtrarioꝝ ſolutionē
diſtinguo inter leuē/mediocrē/ et grauem ſiue
enoꝛmē offenſaz:vt in leui oēs indifferēter ab=
ſoluant:in mediocri certas p̄ſonas priuilegia=
tas:vt oſtiarios/officiales/⁊ ſeruos ⁊ clericos
cōiter viuentes ⁊ ꝓfeſſos : in enoꝛmib⁹ nullos
niſi in caſib⁹ in q̄bus papa nō poteſt adiri. Hec
Ioh.and. Idē Ioh.de lig.et de enoꝛmi iniuria
exemplificat Io.an.ſup.c.cū illoꝝ.eo.ti.dicēs.
Enoꝛmis eſt ſi effodiat oculos:ſi vulneret̄:ſi in
theatro vel foro vel in ↄſpectu iudicis p̄cutiat̄:
multo forti⁹ ſi in cimiterio vel doꝛmitoꝛio vul=
neretur al's verberet̄:ſi quocūq; membꝛo muti
letur: ſi ad effuſionē ſanguinis grauē ⁊ ex gra=
ui ictu prouenientē p̄ueniat̄:ſi in ep̄m/ abbatē
vel ſecularē clericū p̄ religioſuz manus iniicia=
tur : ſi ex manus iniectione ſcandalū oꝛiat̄. Itē
ſi in prioꝛē ſiue abbatē vel locūtenentē manus
iniecerit. Et dicit Hoſtien. idem intelligendū
quotiens inferioꝛ ⁊ ſubditus in ſuperioꝛē ma=
nus iniicit. et p̄ hoc videt̄ ſolui queſtio de mo=
nacho i qui abſente abbate p̄cuſſit vicariū quē
abbas dimiſerat in clauſtro:aliū tn̄ clauſtralē:
hec ibi. Pe.etiā de peru. ſup dicto.c.predicta
ponit ⁊ ſpecialiter hoc:ꝙ ſi abbas ſe abſentan=
do loco ſui dimittit aliquē vicariū / iniiciēs ma
nū in eū reputatur enoꝛmē iniuriā cōmiſiſſe:vt
abſolui nō poſſet citra ſedē apoſtolicā.et in di=
rectoꝛio iuris dicit̄ ꝙ p̄dicatoꝛes ⁊ minoꝛes in
hm̄ōi enoꝛmib⁹ iniurijs ſeu percuſſionib⁹ inci=
dentes vigoꝛe ſuoꝝ priuilegioꝝ nō poſſunt ab=
ſolui a ſuperioꝛibus oꝛdinis ſui. Et in eo.lib.

dicit q idem eſt.i.enormis iniuria quādocūq inferior in ſuū ſuperiorē manus iniicit. Et Jo. de lig.ſup dicto.c.cū illoꝝ.dicit q cū religioſus pcutit clericū ſecularē: hodie poteſt abſolui p epm in caſu quo poſſet abſoluere aliū clericū. eo.ti.religioſo.lib.vj.dum.§.pcuſſura eſt leuis. Hoſt.dicit q iudiciū de leui iniuria vel enormi eſt totū epi arbitrio cōmittēdū.alleg.extrauagantē plectis.et addit. Caueat tñ ſibi de arbitrio tēperato. Qui ergo p epos nō poſſunt abſolui vel p ſuos plātos ſedi aplice reſeruātur. ¶ Sed vtrū legati de latere iure legatiōis valeant quoslibet per hmōi abſoluere ſunt varie opi.Jo.an.in ſpecu. tenet q nō poſſunt abſoluere p atroci. Et itelligit atrocē homicidiū vel mutilationē mēbri nō ſimplicē ſanguinis effuſionē:etiā cū oſſium fractione.idem Hoſt.in.c.q trāſlationē.de offi.lega. Abbas tenet q quoslibet ꝛ p qualibet pcuſſione.vt in.c.ad eminētiā.et.c.ea noſcit.eo.ti.Joh.an.ꝛ Jo.de lig.dicūt q hec opi.videt vera ſi ponderet textus cōſtitutionū: qui loquit generaliter ꝛ etiā q conceſſum legatis: ꝛ ſic vt bñficiū latiſſime interpretandū.vt.l.ſi bñficio.ff.de cōſti.prin.etiā q hoc eſt fauorabile alabus:ꝛ ſic nō eſt reſtringendū. Stat ergo regula q p ſolū ſummū pontificē, vel legatū de latere abſoluātur tales. Qui legati de latere pape miſſi: dū ſunt extra terminos ſue legationis dūmodo ſunt in via: tales abſoluere poſſunt:etiā ſi tales excōicati aliūde veniāt.ex de offi.leg.excōicatis.ſed legati qui nō mittunt de latere pape dū ſunt extra terminos ſue legationis neminē talē abſoluere poſſunt:ſed dū ſunt infra terminos puincie ſibi cōmiſſe poſſunt abſoluere tñ exiſtentes de prouincia ſibi cōmiſſa non aliunde venientes. Et ſm Joh.and.dicuntur legati de latere ſolū cardinales: alii vndecūq miſſi ſunt non dicuntur de latere. Maiores etiam penitentiarii in curia ac minores poſſunt abſoluere de enormi leſione facta in perſonis clericoꝝ: etiam ſi mutilaſſent vel occidiſſent dūmodo non prelatos occiderint vel mutilauerint. poſſunt autē hoc ſi ſunt preſentes ipſi qui debent abſolui: conſilio prius habito et conſenſu cum cardinali ſcz ſummo penitentiario. Et multo magis hoc poteſt ipſe ſummus penitentiarius:non tamē occiſores vel mutilatores prelatoꝝ poteſt abſoluere ſine cōſenſu pape.ſic repperi in libello caſuum ipſoꝝ penitentiarioꝝ. Et hoc dico quantum ad iſtud de penitentiariis.

¶ Excōmunicantur qui ſancte romane eccleſie cardinales hoſtiliter fuerint inſecuti vel ceperint vel fuerint ſocii. Caplm.ij.

Si quis deinceps in hoc ſacrilegii genus irrepſerit: q ſctē romane eccłie cardinales hoſtiliter fuerit inſecutus vel percuſſerit aut ceperit vel ſocius fuerit facientis aut fieri mandauerit aut factū habuit ratū: aut ꝯſiliū dederit vel fauorē: aut poſtea receptauerit vel defenſauerit ſcienter eūdem ſicut tn crimine leſe maieſtatis reus ppetuo ſit infamis ꝛc.et infra. Ex inſecutione predicta ſicut ex iniectione manuū violenta ipo facto ſententiā excōicationis qs incurrat tam ipſe inſecutor q alii ſupradicti tāti mali pticipes:nec ab alio q a romano pontifice poſſunt bñficiū abſolutionis obtinere niſi in articulo mortis. Bonifa. ex de pe.e. felicis. lib.vj. et infra. Si princeps/ſenator/cōſul/poteſtas/vel alius dñs ſiue rector ꝯtra pñumptores pdictos pñtis ꝯſtitutionis tenorē nō fecerit obſeruari: tā ipſe q officiales eius infra menſem poſtq res ad eoꝝ noticiam venerit: eoipſo ſententiā excōmunicationis incurrant. Expo- nit.c. Bonifa.vbi.ſ. Inſecutus.de pſecutione et captione nō erit dubiū: ſed de inſecutiōe hic ſpecialiter ſtatuit hec pena. Joh. Hoſtiliter.i.ſicut hoſtis ꝛ inimicus capitalis vel publice ꝛ manifeſte.ſic etiā ſumit.xj.q.iij.qcūq. Archi. Percuſſerit.hoc de illo itelligo q nō iuſte fecit.puta ſe nō defendēdo:tūc eñi ceſſaret pena.q: vim vi repellere licet cuilibet. Jo.an. Ceperit.capere hoc intelligo cū effectu.vñ ſi nō capiat: ſed fiat ei inſult⁹ ad domū vt ei fiat iniuria:vel obſidēt eū in domo vel caſtro:nō vt eū ibi cuſtodiāt:ſed vt inferāt ei verecūdiam: nō credo tūc hre locū qd hic dicit ſm id qd no.per Inno.in.c.nup.de ſen.excō.ratū habuit.hoc intelligo cū eius ꝯtēplatione vel noie ſit factū.vt.j.de reg.iur.ratū. Jo.an. Idē Archi. Fauorē.nō nudū vel ſimplicē.Et nudū ꝯſiliū vel ſimplex fauor intelligit ilius qui ad maleficium faciendū nichil adducit. Joh.an. Et tales hāc ſententiā nō incurrūt.vt dicit in tex. ipſius ꝯſtitutionis. Receptauerit. Pari eñi pena ſunt puniēdi receptatores ſine quib⁹ diu latere non poſſunt delinquētes.ff.de recep.l.j.niſi eſſent cōſanguinei vel affines.ff. eo.l.ij.Jo.an. ¶ Nota etiā q ſic delinquentes incurrūt ꝛ alias penas multas ꝛ tales: ꝛ nō ſolū ipſi ſed ꝛ filii ꝛ nepotes eoꝝ: q̄s potes videre in tex. Dicit tñ Archi.q quantū ad infamiā et bonoꝝ cōfiſcationē effectualē ꝛ penā corporalē infligendā neceſſaria eſt ſentētia ſaltē gnalis. vt ſcz pnūciet eū criminoſum eſſe crimine leſe maieſtatis.alś q̄uis dñium bonoꝝ ſuoꝝ ipſo iure vel ipſo facto:etiā prius amittat ex die cōmiſſi criminis nō tñ ei auferent:nec fiet executio ablationis bonoꝝ ſuoꝝ vel alterius pene niſi poſt ſententiā ſaltem generalē. Poſtq res

s.e.l.§. ibi cuſtodiēs

ad noticiã deuenit.poteſt hoc tripliciter intelligi. Uno modo ſic quaſi velit dicere q ſi alidȷ accuſator exiſtat debeat ad inſtantias hui⁹ eſſe criminalis:ex quo fuit ↄteſtata lra ſpaciũ menſis p ſententiã terminari ⁊ executioni mãdari: alioquin iſti incurrunt penas ipoſitas ⁊ hic inſertas. Scdo modo põt intelligi qd dicit de noticia et abſq accuſatore aliquo denũciauit ſibi q tale facinus ppetratũ fuit:⁊ hoc ſiue aliquis de officialib⁹ ſuis hoc nũciauerit ipi iudici ſiue quicũq alius q̃uis priuatus. Debuit ergo iudex ſtatim vt audiuit tali nunciatione recepta ꝓcedere ad inquiſitionẽ ⁊ teſtiũ receptionẽ ex vicinorũ in q tale facin⁹ dicebat ppetratũ:qs teſtes idicabit ſibi denũciãs.et ſi nõ oẽs tñ aliqs: et ſi iudex neglexerit q nõ inqſierit ⁊ ỽitatẽ nõ inueſtigauerit ⁊ ſentẽtiã ↄdẽnatoriã nõ tulerit. et executus eã nõ fuerit a tpe nũciationis predicte ſibi facte:et mẽſis lapſus fuit:ita q oĩa ꝑdicta expedita nõ fuerint:iſti pene ſubijcitur hic impoſite ⁊ inſerte:tã ipſe q̃ eius officiales. hoc tamẽ ſane itellige:nã qñ reus ignorat debet plenius ad noticiã iudicis aduenire:⁊ tũc diuina ⁊ humana lex reſoluat:et ſm q ibi cõſtitutũ eſt remota acceptione ꝑſonarũ diffinitiua ſententia ꝓferat.xi.q.iij.ſummope. Tertio modo põt intelligi qd hic dr p noticiã/p famã. vt iſte menſis incipiat currere ex die ex qua iſta fama auribus iudicis innotuit q̃uis nõ ſit: tũc enim ſtatim debet iudex procedere ex officio ſuo ad inqſitionẽ. Hec Archi. Et ibi ponit plures inſtãtias ad ꝑdicta ⁊ eas ſoluit ⁊ ibi multa dicit.

¶ Contra bãnientes epiſcopos ⁊ ad hoc cooperantes. Capl'm.iij.

SI qs ſuadẽte diabolo in hoc ſacrilegiũ gen⁹ ꝓruperit:q quẽuis iniurioſe pontificẽ vel temere pcuſſerit: acceperit ſeu bãnierit vel hoc mãdauerit fieri aut facta ab alijs rata habuerit vel ſocius in his fuerit facientis:aut ↄſiliũ in his dederit aut fauorẽ: ſeu ſciẽter defenſauerit eundẽ in illis caſibus de ꝑdictis in quib⁹ excõicationẽ p iam editos canones non ſubiret:ſit hmõi noſtre ↄſtitutionis autoritate anathematis mucrone percuſſus. ac nõ queat niſi p ſummũ pontificẽ preterq̃ in mortis articulo abſolui.⁊ infra. Poteſtas ỽo/ↄſiliarij/baliui/ſcabini/aduocati/ rectores/ↄſules/⁊ officiales ciuitatis qui in eþm ſuũ cõmiſerit alidȷ premiſſorũ quocũq noĩe cenſeant in premiſſis culpabiles exiſtentes:ſimiliter excõicationis ſententie: a qua niſi vt premittitur valeãt abſolutionis bñficiũ obtinere:ſint ſubiecti. Clemens ex̃ de pe.ſi quis.in cle.

Expoſitio capituli.

Diabolo. q ſi non fieret perſuaſione diabolica/puta ignorãter: nõ eſſet locus penis infraſcriptis.de ſenten.excõ.ſi ỽo paulus. Quẽuis pontificẽ. Illos ergo qui renũciauerunt loco non ordini videtur includere quo ad excõmunicationẽ incurrendã. Electos ỽo nondũ ↄſecratos qui pontifices.i. epiſcopi non ſunt:non videt includere quo ad excõmunicationẽ incurrendã. Ioh.and. Idem Paulus quantũ ad electos nõ ↄſecratos. Temere. ille igitur qui percuteret ſe defendendo non ligatur his penis. Ioh.an. Bãniuerit. ¶ Nota q plus habet iſta decre.q̃ illa. felicis. eo.titu. lib.vi.in eo q punit bãnientẽ.qd illa non facit. Ioh.and. et iſtud bãnire procedit de cõſuetudine ciuitatũ. Unde periculum quod imminet bãnitis eſt diuerſum ſm varietatẽ bãnoꝝ:quibuſdã enim ſi capiantur imminet mortis periculum:quibuſdã ſolutionis pecunie : et quidã poſſunt impune offendi. Pau. Mandauerit. hic videtur ſolũ mandatũ puniri : etiã ſi mandatum non ſequatur effectũ : ſed ſatis durũ eſt hoc tenere.ideo poſſet exponi lra.vt ſcȝ percuſſiones captiones vel banna ſint facta. vt ſic requiratur factũ pfectũ. Pau.idẽ Ioh.an. Rata. oportet ergo q hec facta ſint eius contemplatione.alr ratum habere non poſſet.de reg.iur. lib.vi.ratũ. Io.an. Idem Pau.⁊ Archi.in ca. felicis.eo.titu.lib.vi.in quodã ſimili. Socius. puto hic ſtricte ſumi ſociũ ꝓ agente qui alidȷ cooperat ad actũ pcuſſionis captiõis vel bãni. Et licet in delinquendo ſint plures ſociũ quandoq quoꝝ nullus eſt principalior : et tales includuntur ſub agentibus de quibus premiſit. quãdoq tñ vnus eſt principalis ⁊ alter cooperans:⁊ ſic ſumitur hic ſocius.qd patet:quia de faciente premiſerat. Ioh.an. Conſiliũ.fraudulentũ non nudũ.et dicit nudũ qd nichil adijcit ad peccandũ. vt no.in.c.nuper.de ſenten.excõ. in.ij.glo. Conſiliũ autẽ preſtatur ſuadendo/rogando/et impellendo/inſtruendo/vel vtilitatẽ inde ſecuturã oſtendẽdo. vt no. Inno.de homi. ca.ad audientiã. De nudo ỽo conſilio hic non prouidetur. Pau. Fauorẽ. Sciendũ q eſt ſimplex fauor qui nil adijcit ad peccandũ.de tali ỽo videtur hic intelligendũ.et quia littera hic dicit in his ſcȝ percuſſione/captione vel bãno. patet q fauens huic delinquenti poſt delictũ preter defenſorẽ de quo ſequit nõ incurrit hãc penã: ſed l materia hereticoꝝ latius recipiunt fautores.vt habes.j. Ioh.an. Defenſauerit.puto q etiã defenſorẽ poſt maleficiũ punire intendit. Eſt ergo qdã defenſor.i.autorizator delicti et talis grauius punitur q̃ agens.xi.q.iij. qui ↄſentit. Eſt alius defenſor qui etiã poſt delictũ defendit : puta impediendo ne delinquens ad manus iudicis deueniat examinandus vel puniendus.xxvij. q.j. ſi cuſtos.vel impediẽdo ne fiat executio. hoc etiam intendit includere. et

idẽ Z.c.

ꝓbatur eo.tit.felicis.lib.vi. Non puto ꝙ is ꝗ talem defenderet ne ledat̃ a priuato nedū terſtio:ſed illo offenſo: puta ep̄o vel eius cōſanguineis vindicare volentibus includat̃ hac pena. De illo qui defendit in iudicio patrocinando. vide qđ dixi poſt Hoſtiē.de cle.excō. ꝓpoſuit. ſuper verbo fauorē. Paulus aūt hoc ꝓſequit̃ ⁊ declarat per diſtinctionē: q: ſcʒ aut aduocatus vel ꝓcurator talē defendit iuſte: q: ſcʒ putat eum inculpabilē iura ꝓ eo allegādo et oſtēdendo eum innocentē:et ſic non ligatur aliqua pena etiam ſi poſtea appareat eum culpabilē. Ratio eſt: q: in talibus iuſta defenſio reſeruatur.de excep.cū inter. aut contra iuſtitiā ⁊ conſcientiam defendit:⁊ ſic ligat̃ hac pena. de here.ſi aduerſus. Tales eñ defenſores appellantur.xviij.q.j.de preſentium. Pau.

¶ Excōicat̃ quicūqʒ ſemel in hereſim damnatam labitur. Capl̃m.iij.

QUicūqʒ ſemel in hereſim damnatam labit̃:eius damnatiōe ſeipm̄ inuoluit. Gelaſius papa.xxiiij.q.j.c.j. Ex glo.ſummaria dicitur ꝙ ſiue veterē ſiue nouā ſequat̃ hereſim/excōicatus eſt:lʒ ſit occultus. Nota ꝙ occultus hic intelligēdus eſt reſpectu plurium:⁊ non reſpectu actus exterioris. Nam ſm̄ Pe. de pal.in.iiij. ꝓ ſolo actu interiori: quo tñ ſolo homo eſt ꝑfectus hereticus: nō incurrit̃ excōicatio:ſʒ ſi aliquo actu exteriori manifeſtat delictum ſuum quantūcūqʒ occultū: tunc incurrit. Uniuerſos ꝗ de ſacramentis aliter ſentire aut docere non metuūt/ꝙ̄ ſacroſancta romana eccleſia ꝑdicat ⁊ obſeruat:⁊ generaliter quoſcūqʒ eadē romana eccleſia vel ſinguli ep̄i per dioceſes ſuas cū cōcilio clericorū:vel clerici ipſi ſede vacāte cū conſilio ſi oportuit ep̄oꝝ vicinoꝝ hereticos iudicauerint vinculo perpetui anathematis innodamus. Luci⁹.iij.in.c.ad abolēdā, de here. Dicit̃ in quadā glo.ſuper verbo iudicauerint.i.in hereſim iam damnatā ⁊ indubitatam incidiſſe: al's eñ ſi de articulis fidei dubitatio orire:et dubiū ſit qđ bene vel male diceret ſola romana eccleſia hʒ determinare.xxiiij.q.j.quotiēs. Et dicit Pe.de ancħ.nota ep̄m cū conſilio clericorū poſſe de hereſi cognoſcere et punire:ergo ep̄i vbi etiā de fide agitur ſunt ordinarij:et de officio tenent̃ inquirere.j.eodem excōicamus. dubia tñ fidei nō poſſunt decidere/ſed reſeruāda ſunt pape:et q: cauſa hereſis eſt ardua ptʒ ꝙ in ſententia ꝓferenda ep̄s requirit conſiliū capituli: lʒ cōſenſum non expectet. de his que fi.a prela.nouit. Hodie nō poteſt ep̄s ferre ſentētiā in cauſa hereſis ſine inquiſitore heretice prauitatis,in eo,titu. cle.j.

¶ Nota ꝙ priuilegiū exemptiōis non eximit exēptum a iuriſditiōe dioceſani cōmittentē crimē hereſis. Pe.de ancha. ¶ Dubitat̃ an quicunqʒ tenet vbicūqʒ contra articulos pariſius damnatos ſit excōicatus:et videt̃ ꝙ ſic.et ſi nō ſentētia ep̄i qui nō ligat nō ſubditos nec extra territoriū/ ſaltē ſententia huius decretalis ad abolēdam.que dicit. Uinculo perpetui anathematis obliganius omnes ꝗ per ſingulos ep̄os tanꝙ̄ heretici ſunt damnati. Dicēdū ꝙ ep̄s nō intendit omnes articulos dānare ſicut hereticos:ſed ſicut dubios ⁊ periculoſos: tū q: multi catholici eos tenent: tum q: non excōmunicauerunt/ſed denunciauerūt excōmunicatos: tum q: nō ſolū dogmatizantes / ſed etiā aliter credentes eſſent excōmunicati: tum q: ad ſolū papam ꝑtinet determinare generaliter quid eſt hereticum ⁊ quid catholicū. ¶ Non eſt ergo excōmunicatus a iure qui tenet illud quod vna eccleſia particularis iudicat eſſe hereticū: ſed qui firmiter adheret ei qđ eccleſia vniuerſalis vel romana diffinīuit eſſe hereticū ad quā ꝑtinet hoc: q: ꝙ̄diu adheret homo fidei eccleſie romane quecunqʒ alia eccleſia tenet oppoſitū/nunꝙ̄ eſt hereticus. de ſum.trini.c.damnamus.in fine.q: illa non poteſt errare/ſed om̄is alia ſic:ſicut tota eccleſia grecorū. vnde determinans contra tales articulos nō incurrit ſententiā iuris. Si vero queratur vtrū ſentētiam ep̄i incurrit contra eius ꝓhibitionem faciens certum eſt ꝙ ſic: ſi eſt ſubditus in loco ſubdito: ⁊ idem eſt ſi exēptus etiam in loco exempto: et multo magis ſi nō exemptus in loco exempto: q: in talibus que ſunt fidei non ꝓdeſt exēptio. Si autē ſit nō ſubditus iure cōmuni/vel ſubditus in loco extra territoriū nō incurrit. Si vero extraneus in loco dioceſis: aut eſt talis qui non ſortitur forū ratione delicti: ſicut forte archiep̄s:⁊ ſic non incidit: aut talis qui ſortitur: ⁊ tunc ſi eſt de articulis per eccleſiam romanā damnatis/tūc incidit. Si autē non eſt de illis non incidit: q: nō peccat per inobediētiam: q: tunc non eſt ſubditus. ¶ Et nota ꝙ ex corpore iuris nō videtur haberi ꝙ abſolutionē ab excōmunicatiōe ꝓpter hereſim cōtractam papa ſibi reſeruauerit: ex quo argui poſſet ꝙ ab ep̄is poſſent abſolui per ca.nuper. de ſenten.excōi. ſed per ꝓceſſuʒ pape qui fit annuatim in curia ſibi reſeruat eorum abſolutionē: vt patebit infra in ipſo ꝓceſſu. ¶ Quot modis dicat̃ quis hereticus:⁊ quis proprie ſit hereticus:et quot ſint hereſes iam conficte:et quot modis puniātur: ⁊ qualiter ⁊ quando ad miſericordiā recipiātur: vide in.ij.parte titulo.xij.ca.de hereſi.

¶ Excōmunicatio contra fautores ⁊ receptatores hereticorum.

¶ Excōicamus oēs hereticos §.I. ⁊ fautores ⁊ receptatores ⁊ defenſores eorum Honoriꝰ.iij.de ſen.excō.nouerit. Dicit Pe.de pal'.in.iiij.ꝙ credentes hereticorū ſunt: qui lꝫ nulli hereſi expreſſe adhereant/credunt tñ hereticos eſſe bonos homines et habere bonā fidem: ſicut ſunt apud nos ſimplices non habentes explicitā hereſim: ſicut quidaꝫ hereticalis captus cū vno heretico ꝑfecto: interrogatꝰ dicebat. Uolo mori in fide dñi Guil'.lan. ſic enim vocabaꝶ ille perfectus hereticus: iſte erat credens ꝓprie. Defenſores aūt ſunt qui perſonā defendūt: vt aduocati preſtādo patrociniū/vel tabelliōes faciēdo inſtrumēta/ vel iurātes al's iuuātes in cauſa: qui autē non perſonā ſed heresim defendit/hereſiarcha eſt. Receptatores ſunt qui in domo vel terra ſua eos recipiūt ſemel vel plures publice vel priuate. Fautores ſunt qui aliqñ fauent facto mittendo alimoniā et hmōi: aliqñ verbo: vt dicendo Iſti ſunt boni hoīes: iniuſtū eſt agere contra eos: et inquiſitores impoſuūt eis maligne conficta. Itē cōmiſſione qñ qui poteſtate fungūꝶ in capiēdo ⁊ al's nō fauēt inquiſitoribus ſicut debēt. Omes iſti ſunt excōicati ipſo facto ſicut heretici: qđ intelligendū eſt dum tñ viciuꝫ ſuū aliquo actu ꝓdeat exteriori publice vel occulte. Item qui in poteſtate exiſtēs omittit facere qđ debet: lꝫ nichil exterius agat incurrit: q: ad idem iudiciū pertinet habitus et priuatio. Hec ille diſt.xiij. Quomodo exponanꝶ dicta vocabula.ſ.fautores/receptatores.vide in ca.ſequenti.

¶ Excōicatio contra ſepeliētes hereticos receptatores vel fautores eoꝝ. Cap.v.

QUicūqꝫ hereticos credētes receptatores vel fautores eorū ſcienter ꝓſumpſerint eccliaſtice tradere ſepulture/ vſqꝫ ad ſatiſfactionē idoneā excōicatiōis ſentētie ſe nouerit ſubiacere: nec abſolutiōis beneficiū mereantur niſi ꝓpriis manibus extumulēt publice ⁊ ꝓiciant hmōi corpora dānatoꝝ: ⁊ locus ille ꝑpetuo careat ſepultura. de here.lib.vj. Quicunqꝫ laici vel clerici.cū vniuerſaliter dicat quicūqꝫ.et ita nullū excipiat. Credētes.illi dicūtur credētes hereticoꝝ: qui ore ꝓprio dicūt ſe credere erroribus eoꝝ.de pe.diſt.j.fieri pōt.⁊ hoc indubitatum eſt: ⁊ ꝓbatiōe non indiget. Itē ꝗ adorauerint ⁊ reuerentiā ſuo modo exhibuerint/ ꝯſolationē vel cōionē ab hereticis acceperint vel ſimilia ꝑpetrant que ad ritū eorū pertinēt: credentes merito poſſunt dici factis quibꝰ error exprimiꝶ: vt poſui exēpla. Itē qui ſermones et predicatiōes eorū audierint: ſi ſemel tm̄ audierint et nunꝙ ampliꝰ redierint/non debent iudicari hereticoꝝ credētes: nec em̄ videꝶ approbaſſe qđ poſtea vitarent. arg.efficax.ad hoc.j.q.j.cōſtat. Item ſi quis eos viſitauit: alimoniā dedit: ducatū preſtitit: vel ſiſ'ia fecit: in quibus nil de ritu eoꝝ oſtēdiꝶ: nō credo ꝙ poſſint credētes iudicari. Nā hec fiūt qñqꝫ interuētu pecunie: ſecus ſi priꝰ erāt lapſi ⁊ poſtea iſta facerēt.de here.lib.vj.accuſatus.oēs tñ predictos quos dixi nō debere iudicari credentes fateor ſuſpitione maxima non carere: ⁊ ideo poſſe eis indici purgationem canonicā iuxta canōicas ſanctiōes. Itē qui libros hereticorū ſuſcipiūt: ſi ſtatiꝫ eos deſtruxerint incēdio vel alio modo innoxios iudicādos credo.ſ.deſtruētes. v.q.j.c.j.al's ſi ſuſpecti ſunt ⁊ nō deſtruūt: eſt eis indicenda purgatio canōica. Archi. ¶ Receptatores.glo. Archid.illi dicunꝶ tales ꝗ ſciēter recipiūt: etſi non frequēter. arg.efficax de penis felicis.lib.vj. Nam verbū frequentatiuū in iure ꝓ ſimplici v̄bo poniꝶ: vt receptare ꝓ recipere. Hoꝝ aūt qui ſciēter receptāt: quidā ſunt in culpa/ quidā nō. Hic notādum ſane videꝶ ꝙ iura ciuilia vidētur illū intelligere eſſe receptatorē qui latēter recipit/⁊ celat/ ⁊ cōſeruat vt manꝰ iudicis euadat: vt innuitur.ff.de recepta.l.j. ¶ Defenſorē.glo. Archi. Si defenderit ꝗs errorē ipm damnabilior eſt eo qui errat: ⁊ nō ſolū hereticꝰ/ſed etiā hereſiarcha diciꝶ.xxiiij.q.iij. qui alioꝝ. Si vero defenderit ꝑſonā reſiſtēs viribus vel potētia ne ad manus iudicis veniat puniendus vel examinādus: pōt contra hmōi defenſores ꝓcedi ad excōicationem: ⁊ ꝓ hmōi preſumptiōe poſſet ei indici purgatio canōica. ¶ Fautores.glo. Archi.qui publica poteſtate funguntꝶ: vt prelati et principes ex ſola omiſſione poſſunt dici fautores: puta ſi ab eccleſia cōdemnatos nō fugāt ⁊ puniūt ſicut debēt. xxiij.q.iij.qui pōt. Priuate vero ꝑſone in hoc caſu ſi nō capiūt: ſi pretereūtes nō detinēt/fautores dici nō poſſunt: nā hoc pertinet ad eos qui poteſtate fungūꝶ. Et hoc verū niſi fuerint priuate ꝑſone tales ꝙ iuramēto ſe aſtrinxerint. Si em̄ iurauerūt indicare ⁊ celāt: nō nego eos fautores. Itē ſi quis excuſat hereticū non ex lingue lubrico nec ꝑ iocū/ſed in cōuenticulis vel inter laicos: ſicut multi ſepe dicētes. iſti non ſunt tales quales dicūꝶ: nec negāt iſta vel illa: vel forte q: aduocati ſunt aliqui: ⁊ defendēdo eos excuſant eorū ꝓceſſus: poſſunt dici fautores/cōſideratiōe habita ꝑſonarū loci ⁊ tēporū. Item ſi quis facto faueat ꝓbatione nō eget: puta in eo qui tali alimoniā preſtat ⁊ ꝓcurat quo liberat ꝗ ea ꝑ que liberaꝶ ſubminiſtrat: etſi qua ſunt ſimilia. Ideꝫ in eo qui precibus liberaꝶ.xxiij.q.vj.c.j. ¶ Scienter ergo ſi hoc neſciebat ipſe

Exponit,

tumulans nõ ligat hac pena: qꝛ facti ignorãtia vnũquẽq; excuſat. Eccleſiaſtice ſepulture: vult dicere littera iſta ꝙ talium cadauera nõ debẽt in cimiterio eccl'iaſtico tumulari: nec alibi ad modũ xp̄ianorũ: ſed foras iactari ab eccl'iaſtica ſepultura in ſignũ perpetue dãnatiõis. Archi. ꝓprijs manib⁹: ergo nõ alienis. Imponũt p̄dictis ⁊ alie pene: quas potes videre ĩ textu.

Excõicatio contra rectores impedientes vel nõ iuuãtes ep̄os ⁊ inq̄ſitores in inq̄ſitiõe hereticoꝝ ⁊ fautoꝝ ⁊ receptatoꝝ. ca. vj.

Ut inquiſitiõis negociũ cõtra hereticã prauitatẽ ad dei gloriam ⁊ augmentũ fidei noſtris tp̄ibus ꝓſperetur: ⁊ in qua cõſtitutiõe ſunt plures cõſtitute excõicationes. Primo oẽs poteſtates dñi tp̄ales ⁊ rectores q̄buſcũq; dignitatib⁹ vel officijs ⁊ noībus cẽſeãt: ⁊ eorũ officiales ⁊ balliui q̄ dioceſanis vel ep̄is vel inquiſitoribus heretice prauitatis nõ obediũt in hereticoꝝ vel ipſoꝝ credentiũ vel defenſoꝝ receptatoꝝ: fautoꝝ inueſtigatiõe: captiõe ⁊ cuſtodia diligenti: cum ab eis fuerint requiſiti ſunt excõicati. Secũdo oẽs predicti rectores ſi p̄dictas pſonas peſtiferas nõ duxerint vel duci fecerint ſine mora poſtq̄ fuerint requiſiti in poteſtatẽ ſeu carcerẽ ep̄oꝝ ſeu inquiſitorũ: vel ad locũ alium aliquẽ de quo ip̄i vel aliqui ex ipſis mãdauerint infra eoꝝ dñoꝝ vel rectorũ diſtrictũ: vbi ꝑ viros catholicos a prefatis ep̄is vel inquiſitoribus: vel eorũdẽ aliquos deputatos ſub arta ⁊ diligẽti cuſtodia teneant: donec eoꝝ negociũ per iudiciũ eccl'ie terminet ſunt excõicati. Tertio oẽs ſupradicti rectores et eorũ officiales ⁊ nũcij ſi de hereſi ab ep̄is vel inquiſitoribus cõdẽnatos ⁊ eorũ brachio derelictos nõ ſtatim ceperint: et indilate aiaduerſiõe debita puniẽdos nõ obſtãtibus appellationibus quibuſcũq; predictoꝝ ſunt excõicati. Quarto omnes ſupradicti rectores et officiales ſi captos ꝓ crimine hereſis abſq; dictoꝝ ep̄orũ ſeu inquiſitoꝝ / aut ſaltẽ alteri⁹ eoꝝ licẽtia vel mandato a captione vel carcere liberauerint: ſunt excõicati. Quinto oẽs ſupradicti / ipſorũq; officiales ſi de crimine hereſis cũ mere ſit eccl'iaſticũ cognouerint quoquo modo vel iudicauerint: ſunt excõicati. Sexto oẽs ſupradicti ſi executionẽ ꝓ hmõi crimine a dioceſanis vel inquiſitore iniũctã p̄mpte ꝓut ad ſuũ ſpectat officiũ facere detractẽt: vel dioceſes vl' inq̄ſitoris iudiciũ ſniam ſeu ꝓceſſum directe vel indirecte ipedire preſumãt: ſunt excõicati. Septimo oẽs ſupradicti q̄ ſciẽter in predictis vel aliquo predictoꝝ cõtra inquiſitiõis officiũ dederint auxiliũ cõſiliũ vel fauorẽ ſunt excõicati oẽs predicti ſi ſentẽtiam excõicatiõis quã incurriſſent omnino per annũ ſuſtinuerint: extunc velut heretici cõdemnant. Hec oĩa in predicta cõſtitutione que incipit vt inquiſitiõis. ex̄ de here. lib. vj. vt inquiſitionis. vbi heretici dicunt admixti fidelibus. de hoc faciẽda eſt inquiſitio vt a fidelibus diſcernant: et inuẽti corrigant. Archi. Puniẽdos. ꝙ ſi inquiſitor et ordinarius diſcordãt in mãdato: qꝛ vnus mãdat puniri per ſe cõdẽnatum: alter mãdat relaxari per ſe abſolutũ: ſatis videt ſuperſedendũ donec cõſulat papa. ſ. ca. ꝓximo. Io. an. Canon eſt ſententie late: et qꝛ non reſeruat abſolutio pape ordinarius poterit abſoluere. ſ. de ſentẽ. excõi. nuper. Io. an.

Excõicatio cõtra inquiſitores male et cõtra cõſciẽtiã exercẽtes tale officiũ cõtra quoſdã: ⁊ pape reſeruat abſolutio. Cap. vij.

Inq̄ſitores ⁊ alij ad dicti officij executionẽ conſtituti ſi odij / gratie / vel amoris / lucri vel cõmodi tẽporalis obtentu cõtra iuſtitiã et cõſciẽtiam ſuã omiſerint cõtra queq̄ ꝓcedere vt fuerit ꝓcedẽdũ ſuꝑ hmõi prauitate. ſ. hereticã: aut obtẽtu eodẽ prauitatẽ ip̄am: aut impedimentũ officij ſui alicui imponẽdo cũ ſuꝑ hoc p̄ſumpſerint quoq; modo vexare p̄ter alias penas excõicationis ſententiã eoipſo incurrãt: a qua niſi per romanũ põtificẽ nequeãt preterq̄ in mortis articulo: ⁊ tũc ſatiſfactiõe p̄miſſa abſolui nullo in hac parte priuilegio ſuffragãte. Clemens in. c. multorũ. de here. in cle. obtẽtu. vbi ergo nõ ꝓpter alterũ predictoꝝ: vel forte timore ꝓpter vitandũ ſcandalũ hoc admitterẽt nõ eſt locus pene. Io. an. Et cõtra cõſcientiã. Nota ꝙ copulat ꝯtra iuſtitiã ⁊ cõſciẽtiã. Eodẽ ſcz odij gratie ⁊c. vt. ſ. Ex quo pz aperte ꝙ cõſtitutio eccleſie militãtis ligat crimẽ omnino occultũ ad penã ſuſpẽſiõis ⁊ excõicatiõis. Inducit ad hoc multa iura ⁊ ſubdit. Ex his videt indubitatũ qđ Archi. habebat ꝓ dubio: ⁊ diſputationi derelinquebat an heretic⁹ oĩno occult⁹ ſit excõicat⁹. Io. tenet ꝙ ſic. xxiiij. q. j. in ſum. ⁊ in glo. ſeq. placet etiã Hoſtie. ⁊ Ray. in ſum. Exinde inducit multa iura que videt facere in cõtrariũ. xxxij. di. erubeſcãt ⁊c. Tandẽ Io. an. concludit ſic de plano. Fateamur ꝙ cõſtitutio militãtis eccl'ie omnia occulta ligat: non tñ nominatim de illis iudicat tribunal eccl'ie: immo ipſa eccl'ia inquãtũ ꝑ hoiem iudicat hoiem nominatim: et inquantũ eſt collectio fideliũ ligatos ſic occultos hz ꝓ ſolutis. de ſen. excõ. a nobis. et ſic loquunt contraria. Nota ſm Pe. de anch. ſuꝑ cle. de vſuris. ex graui. ꝙ act⁹ fenerãdi non ſapit hereſim: nec ꝑtinet ad inquiſitorẽ: ⁊ tñ pertinaciter aſſerere hoc non eſſe peccatũ

Nota ꝙ eccleſia militans ligat oĩa occulta

eſt hereticū. Bōnē collige ex glo. non ſolū. cum
qua cōcor. Pau. Ex quo collige deciſionē eius
qđ dubitabať. Quidā ei de iſtis bizochollis in
publicis predicationibꝰ cōcitādo turbā et ſedi
tionē cōtra clerū vt fertur aſſeruit exhortando
ꝙ laici nō tenebantur ſoluere decimas nec eis
cōfiteri nec oblatiōes dare. ꝛ ꝙ peccabant con
trariū faciēdo cū eſſent oīes clerici mali et de
eccl'iis remouendi. Querebatur an iſta et alia
ꝗplura eſſent heretica ꝛ ꝓcedi poſſet cōtra eū
tanꝗ cōtra hereticū. ꝛ firmatū fuit ꝑ oēs ſacre
theologie doctores: et doctores vtriuſq3 iuris
ibi exiſtētes ꝙ ſic. ꝛ bñ ꝑ doctrinā huiꝰ glo. Sa
piebat eñ ꝑtinaciter ꝛ tenebat diuerſas et fal
ſas opiniones reprobatas ꝑ ſacros canones ꝛ
canonicas ſanctiones. ergo ꝛc. vt in ea patet.
Et Pau. clariꝰ loquēs dicit. Hereticꝰ eſt nō ſo
lū q̄ male ſentit ꝛ docet de articulis fidei et ſa-
cramētis eccl'ie. ſed etiā q̄ falſam ꝛ extortā ex-
poſitionē in ſcripturis diuinis ponit contra id
qđ tenet eccl'ia. di. l. ſi q̄s diaconꝰ. Et intellige
iſtū tex. cle. ex graui. qñ ſimplr̄ et ꝑciſe q̄s aſſe-
rit nō eſſe pctm̄ fenerari. ſed qꝛ ſunt nōnulli ca
ſus in q̄bꝰ ꝓbabilr̄ dubitať vtrū in iſto vel in il
lo caſu ſit vſura: nō eſſet hereticꝰ q̄ teneret opi.
etiā forte nō verā. vt. ſ. c. nauiganti. de vſuris.
pe. Et nota ſm̄ Pau. in cle. ꝙ dicit ꝑtinaciter.
ꝑtinax dr̄ q̄ valde ꝛ impudēter aliq̄d tenet ꝛ af
firmat. vñ ſi ioco vel ꝑ lubricū lingue h̄ diceret
nō eſſet hereticꝰ. xxiiii. q. j. ait. ꝛ ſic ꝑtinacia in
malo: ꝑſeuerātia in bono. iudei aūt ꝗuis affir
mēt vſurā nō eſſe pctm̄: nō tñ poſſunt dici here
tici: nec aliter cōtra eos ꝓcediť. Rō eſt. qꝛ i eis
non cadit hereſis. q̄ eſt idē qđ eliſio vel diuiſio.
xxiiij. q. iij. hereſis. cū eñ nō ſint de gremio ec-
cl'ie: diuiſionē ab eo facere nō pñt. ſi tñ talē er-
rorē dogmatizarēt. etſi nō vt ꝯtra hereticos: tñ
ꝑ alios modos poſſent ꝑ eccl'iā puniri: ſicut ꝛ
in aliis caſibꝰ qñ offendūt fidē. Pau. ¶ Nota
etiā ſ3 Pau. vbi. ſ. i cle. ex graui. de vſuris. ꝙ
q̄ dicit ꝑtinaciter vſurā eſſe pctm̄. ſ3 facta reſti
tutiōe nō eſſe cōfitēdū ſicut q̄ eſt obligatꝰ ex cō
tractu licito: eſt hereticū. i cōtractu ei obligať
q̄s tm̄ homini. in vſura aūt offendit et obligať
deo ꝛ homini. ꝛ ideo poſt reſtitutionē adhuc te
neť penitere. ¶ Itē ſm̄ eūdē q̄ male credit ſed
paratus eſt corrigi ꝛ ſequi certioratꝰ fidē eccle
ſie: non eſt hereticus. xxiij. q. ij. beatus paulus.

¶ Excōmunicatio contra inq̄ſitores ꝛ cōmiſſa
rios eorū illicite extorquētes pecuniā ſub pre-
textu inquiſitionis. Capitulum. viij.

Nquiſitores et eorum vel epiſcoporū
ſeu capitulorū ſede vacāte ſuper hoc
deputati cōmiſſarij: ſi pretextu offi-
cij inquiſitionis quibuſuis modis il
licitis ab aliquibus pecuniam extorquent: aut
ſcienter attentant eccleſiarū bona ob clericorū
delictum predicti occaſione officij fiſco eccleſie
applicare. ſunt excōmunicati ꝛ abſolui nō poſ-
ſunt preterꝗ in mortis articulo donec illis a
quibus extorſerint plene ſatiſfecerint de pecu
nia ſic extorta. nullis priuilegiis pactis aut re-
miſſionibus ſuper hoc valituris. cle. in. c. nolē-
tes. de here. in cle. Cōmiſſarij. dant ergo inqui
ſitores cōmiſſarios quos vicarios vocamꝰ vel
ſubſtitutos. ſ. c. proximo. Joh. an. Cōmiſſarij.
de ep̄is loqui nō videť. licet etiā ab his debeāt
abſtinere: pena tamē que ſeq̄tur non habet lo-
cū in ip̄is. Jo. an. Pretextu. ſi ergo non eo pre
textu illicite exigit: licet faciat male: nō tamen
eſt locus pene. Joh. and. pecuniā. intelligo lar
ge. j. q. iij. totū. Eccl'iarum. de bonis ergo cleri
corū propriis nō prohibet. Eccl'ie. multo minꝰ
ſibiipſis vel officialibꝰ vel fiſco ſeculari cui ap-
plicata ſunt ipſo iure bona laicorū damnatorū
de hereſi. Joh. an. Abſolui. per ordinarios cū
ſibi non reſeruet papa. Joh. and. Satiſfecerint
ſi habēt vnde: alr̄s in hoc paupertas excuſat. de
vſur. cū tu. Joh. and. Nꝫ prelatos eccleſiaꝝ co
gere nō poſſumus ad officiū inquiſitionis exer
cendum. Bonifa. virtute conſpicuos. Qđ ma-
giſter ordinis in toto ordine ꝛ q̄libet prior pro-
uincialis ꝛ eius vicariꝰ in ſua ꝓuincia poſſunt
fratres ſuos per ſedē apoſtolicā deputatos ad
predicandū crucē vel ad inquirendū contra he
reticam prauitatē reuocare remouere ꝛ tranſ-
ferre. vel ꝙ ſupſedeant iniungere. alios quoq3
ſubſtituere ſi eis viſum fuerit expedire ꝛ in eos
ſi cōtrauenerint cenſurā eccleſiaſticā exercere
non obſtantibꝰ litteris apoſtolicis impetratis
vel impetrandis: q̄ de indulto hoc expreſſam
non fecerint mentionem. Bonifa. virtute.
¶ De irritatione ordinationū ab octauiano et
guidone hereſiarchis factarum.

¶ Excōmunicatio cōtra alienatiōes
et ordinationes factas a ſciſmaticis de rebus
eccleſiaſticis. Capitulum. ix.

ORdinationes ab octauiano ꝛ guido-
ne hereſiarchis factas et ab ordina-
tis ab eis irritas eſſe cēſemus: adii-
cientes vt q̄ dignitates eccl'iaſticas
ſeu beneficia per predictos ſciſmati
cos acceperūt careant impetratis. Alienatio-
nes quoq3 q̄ per ipſos ſciſmaticos ſiue ꝑ laicos
facte ſunt de rebꝰ eccl'iaſticis oī careant firmi
tate. ꝛ ad eccleſiam ſine omni onere reuertan-
tur. ſi q̄s cōtraire preſumpſerit: excōicationi ſe
nouerit ſubiacere. ex̄ de ſciſmaticis. c. j. ¶ A
guidone. cū ſciderūt eccleſiā. q̄ non dicunť ſciſ-
matici immo potius dicunť tales q̄ diuertun-
tur ab eis hereſiarchis. i. ſciſmaticis. Innocē.

ab eis ordinatis. per ordinatos ab eis videt idẽ cũ ſit eadẽ ratio defectꝰ ſcꝫ executiõis. quã dare nõ poteſt ꝗ nõ habet. Johã. and. Laicos. autoritate ipſoꝝ ſciſmaticorũ. al's emẽs nõ eſſet excõicatꝰ ſed excõicandus ſm Hoſtiẽ. Firmitate. qꝛ eccl'ia ꝙdiu habet paſtorẽ hereticũ vel ſciſmaticũ vacare dꝛ. Unde nõ valent que a tali prelato fiũt in preiudiciũ eccl'ie. ſi tñ acq̄rit talis prelatꝰ eccl'ie tenet: nec caſſabit et hoc in fauorẽ eccl'ie. Bern. Reuertant. ergo reuertũtur talia ad eccleſiã nullo dato precio. Pet. de anch. Sed emptor habet recurſum ad venditorẽ ꝓ precio ſm Uincẽ. Si qs cõtraire: ſcꝫ ordines exequẽdo: bñficia retinẽdo vel bona alienata ſm Hoſti. Subiacere. illi ſciſmatici ꝗ ab vnitate eccl'ie recedũt vt greci: excõicati ſunt. xix. diſ. nulli. Dicebat Hoſti. illos ſciſmaticos tantũ qui ſe extollũt cõtra romanã eccleſiã ⁊ ab illa ſe ſeparãt eſſe excõicatos cũ adherẽtibꝰ. et dicunt tales heretici illi. ſ. qui volũt cõtra epm aliquẽ iſurgere ⁊ epatũ tenere: ⁊ clericos ſuos facere: ⁊ excõicãdi ſunt. Pe. de anch. ¶ Nota ꝙ ꝗ ordines vel bñficia receperũt a ſciſmaticis ipſo iure excõicati ſunt / ⁊ ſic eſt canon late ſententie. quod quidã vt Hoſti. intelligũt de adherẽtibus et fauẽtibus ipſis ſciſmaticis. Dicas ergo eos qui al's nõ adherẽt nec fauẽt ſciſmaticis illis ſcꝫ qui recedunt ab vnitate eccleſie nec extollẽtes ſe cõtra romanã eccleſiã: etſi contra alios: nõ excõicatos ipſo iure ſed ſunt excõicãdi. Pet. de ancha. Item nota ꝙ excõicati ſunt oẽs ſequaces adherentes: vel fauẽtes publice vel occulte ſciſmati dãnato in cõcilio Cõſtantiẽ. Petri de luna: abſolutio pape reſeruat. vt patet in proceſſu curiali.

¶ Excõmunicatio cõtra aſſerentes romanam eccleſiã nõ eſſe caput aliaꝝ eccleſiarum: et non poſſe condere canones et decreta: vel non eſſe obediendum. Capitulum. x.

Qui aſſerit contumaciter eccleſiã romanã non eſſe caput aliarũ eccl'iaꝝ et non poſſe condere canones ⁊ decreta: et etiã ſibi tanꝙ capiti nõ obediendũ / excõmunicatus eſt. xix. di. nulli fas. Nota ꝙ iſtud. c. loquitur de cõtẽptoribus canonũ et trãſgreſſoribꝰ. Sed ſm Hug. ibidẽ et Pau. in cle. dupliciter dicit quis cõtẽptor canonũ. vno modo qꝛ apoſtolicã ſedẽ contumaciter negat eſſe caput eccleſiarũ. et habere poteſtatẽ ꝯdẽdi canones / ⁊ decreta ⁊ ſtatuta eius nõ eſſe obſeruanda. ⁊ talis eſt ſciſmaticus et hereticꝰ et excõmunicatꝰ. Et ſic intelligẽdo dictũ. c. eſt canon late ſententie. Et ad idẽ facit xxij. diſt. oẽs. xxv. q. j. violatores. Et idẽ di. Jo. an. Inno. ⁊ Hoſt. Scđo modo dꝛ quis contemptor et trãſgreſſor canonũ ꝗ ipſa mãdata canonum non ſeruat: ꝙuis credat et dicat eſſe ſeruãda. hic nõ eſt ſciſmaticꝰ ꝓprie nec excõicatꝰ. et ſic de hmõi intelligendo capl'm eſt canõ ferẽde ſententie. ⁊ vt dicit Pau. in cle. Si qs tranſgredit canones ⁊ ſtatuta cõtinẽtia precepta ſiue affirmatiua ſiue negatiua peccat mortal'r. xiiij. q. j. §. qđ precipit. ſecus ſi eſſet cauſa cõſilij: intellige tũc canonẽ loqui de cõſilio qñ hoc ibi exprimitur / vel alia ratio ſuadet ſic intelligi. Non enim qui ſic exhortatur ⁊c. ff. de his ꝗ no. infa. ob hec ꝟba. cũ aũt preceptorie loquit: vt de cele. miſſa. c. dolentes. ⁊ de eta. ⁊ quali. c. cum eccl'ie. hoc trãſgrediẽs peccat mortal'r. qꝛ impedit finẽ quẽ lator legis intẽdit: al's tranſgreſſor canonũ ex rationabili cauſa nõ peccat mortaliter ſm Tho. hec Pau. in cle.

Contẽptor canonum qñ peccat.

¶ Excõmunicatio contra incendiarios eccleſiarũ vel piorum locoꝝ. et ſi fuerint denunciati pape reſeruatur abſolutio. Capitulũ. xi.

Incendiarij ex quo ſunt ꝑ eccl'ie ſententiam publicati pro abſolutionis bñficio ad ſedẽ apoſtolicã ſunt mittẽdi. cle. in extrauagãti. ex de ſentẽ. excõ. c. tua. Glo. ſuper ꝟbo publicati. in fi. ſic dicit. Non credo ꝙ oẽs incendiarij gñaliter ſint excõmunicati: niſi incendiarij eccleſiarum: quia de aliis non inuenimus. Et per hanc decretalẽ nõ probat ꝙ iure ſint excõmunicati: ſꝫ illis primo excõicatis ab epis ſubſecuta publicatione ⁊ denũciatiõe per hãc decretalẽ ſibi papa eoꝝ reſeruat abſolutionẽ ad terrorẽ: al's epi poſſunt abſoluere oẽs incendiarios. extra eo. nuper. Ray. Goff. ⁊ Hoſt. in ſummis ſuis. ⁊ Joh. de lig. dicunt ꝙ incendiarij eccl'iaꝝ vel locorũ religioſorũ vel cimiterij vel ſpacij priuilegiati in circuitu eccl'ie ſeu locũ contiguũ priuilegiatis ſunt ipſo iure excõicati. vt in dicta decretali. ⁊. xvij. q. iiij. ſicut antiquitꝰ. Eſt autem ſpaciũ priuilegiatũ in circuitu eccleſie triginta paſſus vel quadraginta quo ad matricẽ eccleſiã: ſed anteꝙ denũcientur poſſunt abſolui per ordinarios. Poſtꝙ vero fuerunt denũciati / nõ niſi a papa. Et ſm Joh. and. tales abſolui non poſſunt a legatis ex iure legationis. Item mulier incendiaria ſic denunciata ab epo abſolui non poteſt: etſi poſſit abſolui ab iniectione manuum violenta in clericum ſm Guil. Joh. an. hoc dicit de incẽdiariis eccleſiarũ. Guil. etiã dicit ꝙ incẽdiarij aliorũ locorũ poſtꝙ fuerũt etiã denunciati: poſſunt abſolui ab epo: vt cõiter dicũt doc. Pe. de ancha. dicit ſimpliciter de incẽdiariis ⁊ excõicatis ⁊ denũciatis ꝙ ſunt mittẽdi ad papã. cõmunior prima opi. ſcđa tutior. Incẽdiarij ꝟo aliorũ locorum non ſunt ipſo facto excõicati: ſed excõicãdi de iure cõi. xxiij. q. viij. c. peſſimã. Ray. de iure aũt particulari ſeu

ſynodali in quibuſdā locis tales etiā ſunt ex=
cōicati: in quibuſdā aliis ex cōſuetudine habē
tur ꝓ excōicatis: Quis reuera nō inferat excōi
catio abſq; ſententia ſm Guil. ⁊ hi incendiarii
poſtq̄ fuerit denūciati poſſunt abſolui ab ep̄is
ſuis ſm quoſdā. vt Guil. ⁊ Alber. ſed ſꝫ alios
nō niſi a papa: ⁊ hoc dicit in ſumma piſa. Ioh.
an. dicit tñ de incendiariis eccleſiarū. ¶ Sed
qualiter intelligenda ſit iſta denunciatio dicit
Guil. q̄ ſm quoſdā intelligit ſi fuerit denūcia=
tus noiatim. i. expreſſo noie: ſecus (vt dicunt) ſi
in generali. vt cum dicit ſub hac forma: Excōi
camus oēs illos qui fecerūt tale incēdiū. Et
ſubdit. Credo q̄ ſiue in generali ſiue in ſpecia
li denunciet incēdiarius/a ſolo papa eſt abſol=
uendus: preſertim cū dicit Hugo. ⁊ iuriſperiti
q̄ qn̄ fert ſentētia ſub hac forma: Excōicamus
oēs q̄ fecerūt hoc vel illud. oēs intelligunt
noiatim excōicati. Credo etiā q̄ pape eſt reſer
uanda hec abſolutio a quocūq; iudice fiat iſta
denūciatio. Et dicit incēdiarius ſm Ray. qui
auctoritate ꝓpria ciuitatē/vel villam/vel man
ſum/vel ſegetē/vel rem ſimilē malo ſtudio incē
dit. Exponit glo. eius incēdit vel incendi facit:
aut incēdiariis cōſiliū vel auxiliū ſciēter impē
dit. Auctoritate ꝓpria. i. cū nō habeat ius mo
uēdi bellū/vel incēdendi māſum/ vel ſegetē. ſ.
alienā. ſecus ſi ꝓpriam/q: tunc nō teneret pe=
na incendiarii niſi dolo malo hoc faceret: vt ſcꝫ
per incendiū rei ſue aliena incenderent. Malo
ſtudio/q: ſi faceret hoc ex negligētia: lꝫ pecca=
ret: nō tñ incēdiarius vocaret. Guil. Itē qui in
bello iuſto ignē imponit abſq; p̄cepto indicto=
ris belli incēdiarius eſt: lꝫ damnū non teneat
reſarcire: qui vero in bello iniuſto etiā ex pre=
cepto incēdiari⁹ eſt: et damnū tenet reſarcire.
¶ Et nota q̄ qui in bello iuſto villaꝫ vel caſtrū
incēdit: ſi ibi eccleſia incaute cōburat et eſt mo
leſtū ei/nō eſt excōicatus: ſed damnū reſarcire
tenet. Itēꝫ qui ponit ignē in loco religioſo eſt
excōicatus: qui xͦo in alia domo habitabili vel
in grano/eſt excōicandus: alii xͦo incēdiarii pa
learū feni lignoꝝ ⁊ hmōi non dicunt incēdia=
rii. Lap⁹ ſuper. c. de immu. eccle. c. q: nōnulli.
lib. vi. dicit. hic dicendū videt q̄ appellatiōe ec
cleſiarū includant nedū monaſteria: ſed etiam
oīa pia loca: nā iſta equiparant. extra de teſta.
requiſiſti. facit qͦd ſcripſit. d. M. poſt Archi. ſ.
eo. li. de reſti. in inte. c. ſi. Vidi dubitari an incē
diarii vel effractores domoꝝ ſitaꝝ infra ambi
tum eccleſiaꝝ priuilegiatū. de quo habes. xvii.
q. iiii. ſicut antiquitus. ſint ipſo iure excōicati:
ſicut incēdiarii ⁊ effractores eccleſiaꝝ: qui etiā
poſtq̄ fuerūt denūciati nō poſſunt. ſ. ipſi abſol=
ui niſi ꝑ papā. ⁊ videt q̄ ſic ꝑ. d. c. ſicut ⁊ de ſen.
excō. cōqueſti. ſuꝑ hoc cōſultus cū quibuſdā iu
riſtis cōſuluit q̄ talis. ſ. frangens vel cōburens
domū ſitā infra ambitū ⁊ cōfines. d. c. ſicut an=
tiquit⁹. lꝫ talis ſit violator immunitatis eccl'ie
⁊ vt ſacrilegus puniēdus: nō tñ eſt excōicatus:
⁊ hoc ꝑ iſtō. c. ſcꝫ nōnulli. ⁊. c. cōqueſti. hec ille.

¶ Excōicatio contra effractores locorū ſacrorū: et pape reſeruatur abſolutio poſt denunciationem eorum. Capitm. xii.

Memoratos ſacrilegos qui ſcꝫ cōfre
gerāt violenter quaſdā eccleſias et
expoliauerāt/ excōicatos nuncietis
⁊ faciatis ſicut excōicatos arti⁹ eui
tari donec paſſis iniuriā congrue ſa
tiſfaciāt: ⁊ damna data reſarciant: ⁊ cū litteris
veſtris rei veritatē cōtinentibus ap̄lico ſe con
ſpectui repreſentēt. ex̄ de ſen. excōi. conqueſti.
glo. excōicatos. ergo videtur ex hoc q̄ ip̄o iure
ſint excōicati hmōi ſacrilegi: qͦd eſt verū de ef=
fractoribus eccleſiarū ⁊ incēdiariis. Repreſen
tent. ex quo eñ incēdiarii et effractores eccle=
ſiarū denūciati ſunt: non poſſunt abſolui niſi a
papa: ſed anteq̄ denūcient bene poſſunt abſol
ui ſi ſatiſfacere volūt. vt in. c. nuper. eo. tit. Idē
Archi. ⁊ Goffre. Ioh. an. autē ⁊ Pe. de ancha.
ſic ſummāt. Qui cū effractiōe ſpoliāt eccleſias
excōicati ſunt: ⁊ poſtq̄ ſunt denūciati/ſunt per
papā abſoluendi. Quidā extendebāt iſtum ca
ſum ad faciētes in eccleſia multa enormia: vt
frangēdo crucē ⁊ diripiēdo corpus xp̄i: vel ra=
piendo bona ipſarū. ſm Hoſti. ⁊ Goffre. in ſum
mis ſuis. et Ioh. de lig. in tractatu de cenſu. ec
cle. dicit q̄ tales nō ſunt ip̄o iure excōicati/ſed
excōicandi. Et nota q̄ Guil. dicit. Credo q̄ ef=
fractor eccleſie iudicādus eſt q̄ dolo malo aut
per iniuriā violenter parietē fodit aut ſuffodit
aut vitreā feneſtrā fregerit: aut ſeraturam: aut
oſtia: aut cardines: aut vectes qͥ tenent oſtia
firmata: aut ipſum tectuꝫ eccleſie. Et nota ſm
Guil. q̄ qui vadunt ad frangendū eccleſiam ⁊
furandū: ⁊ tñ non frangūt: q: inueniūt als fra=
ctam vel apertā: ⁊ ſic intrāt vel aſportāt bona
ipſius non incidunt in iſtum canonem.

¶ Excōicatio cōtra falſarios lraꝝ papaliū: ⁊ pape reſeruat abſolutio. Cap̄. xiii.

Nos omnes falſarios litterarum no
ſtrarum apoſtolicarū qui per ſe vel
per alios viciū falſitatis exercēt cū
defenſoribus ⁊ fautoribus ſuis ana
thematis vinculo decernimus inno
datos ⁊c. Inno. iii. extra de cri. fal. ad falſario=
rum. Innodatos. ⁊ ſic eſt canō late ſentētie ſm
Inno. ⁊ Hoſti. Inſuꝑ ⁊ clerici officiis ⁊ benefi=
ciis ſunt priuati/ ⁊ degradandi ſunt: ⁊ ſeculari
curie tradēdi ſm cōſtitutionē legitime puniē=
di: ꝑ quā ⁊ laici legitime conuicti puniētur: vt.

dicit in tex. ⁊ cōiter dicit ꝙ abſolutio a tali ex-cōicatiōe pape reſeruat. ex. e. dura. in fi. Nota ſm Pe. de ancha. in. d. c. ꝙ ille q̄ ſcienter impetrat reſcriptū ſubreptitiū/ ⁊ illo vtit; nō incidit in illam penā: ſed ſolū punit ꝙ careat cōmodo reſcripti et in expēſis cōdēnet. de reſcrip. c. ſup lris. ſʒ falſans reſcriptū vel vtēs falſo ex certa ſciētia: vel ꝑ ignorātiā ꝓcedentē ex negligētia incidit. ¶ Et nota ſm Rich. ſup. iiij. di. xviij. ꝙ impetrans lras a dño papa tacita veritate/ vel ſuggeſta falſitate: ſiue facit impetrans ſciēter vel ignoranter: ſi talis veritas taceat vel talis falſitas ſuggerat: qua ṽitate manifeſta vel falſitate nō ſubiecta dñs papa nō concederet: nō eſt excōicatus iure cōi: nec etiā illi qui litteris aplicis vtūt ſub alio nole impetratis: qꝛ q̄uis tam iſti q̄ illi digni ſint magna pena ⁊ cōfuſiōe non tñ oportuit ius condere ꝙ tales eſſent ex-cōicati: qꝛ talis fraus a parte aduerſa vel a iudice contra vtentes talibus litteris faciliter ⁊ certitudinaliter pōt ꝑcipi: q̄uis ergo ſic impetrans falſarius ſit extendendo falſarij nomen vt ſumitur. xxv. q. ij. dicenti. nō eſt tñ falſarius litterarū dñi pape/ qꝛ veras litteras impetrat: q̄uis falſa ſuggeſtiōe: et ſic non eſt excōicatus.

¶ Excōicatio contra vtentes ſcienter litteris papalibus falſis. Cap. xiiij.

Qui litteris vti voluerint eas prius diligēter examinēt: qm̄ ſi falſis litteris ſe vſos dixerint ignorāter: earū ſera penitētia euitare nequibit penas inferi⁹ annotatas. Inno. iiij. in eo. c. ad falſariorū. ibi dicit de illis penis: et ſic qui ſciēter vtit litteris aplicis etiā ab alio falſatis/ eſt excōicatus. ¶ Et nota ꝙ dicit Hoſti. ibidē ꝙ ſi ſimplex ignorāter vtit talib⁹ litteris falſis/ non excuſat: qꝛ ꝑ alios debuit inquirere hoc. ar. di. xxxvij. ca. fi. idē Ber. ſed falſitas ita erat latēs/ ꝙ de facili ꝑcipi nō poterat in aptō ſi per ſe et aliōs adhibuit diligētiā quā potuit ⁊ nichil ꝑcepit: excuſat⁹ eſt: alioquin nō. extra de homi. c. Johānes. Tunc eñi ſm Pe. de ancha. ibidē cenſet iuſta ignorātia que hʒ excuſare ſi adhibuit diligētiam quā potuit et debuit: qꝛ hoc indagauit a peritioribus. xliij. di. epheſijs. nō eñi poterat diuinare falſitatē reſcripti: ſed ſi ignorauit ex negligentia qꝛ hoc crimen eſt/ ideo punitur ⁊ dolo comparat. ff. man. l. fideiuſſor. ⁊ in. c. dura. eo. ti. dicit ꝙ ſi falſas litteras ſe habere cognoſcit infra. xx. dies/ aut deſtruat/ aut reſignet ſi penam excōicatiōis euadere voluerit. Et hoc intelligit ſm Hoſtien. qñ littere falſe aliquo caſu ad eum peruenerūt: tales ergo nō ſunt ipō iure excōicati: ſed poſt. xx. dies ſi non reſignant. Pe. de ancha.

¶ Excōicatio contra recipiētes litteras papales ſeu bullas in curia: nō de manibus pape vel deputati ad hoc. Cap. xv.

Inhibemus ne q̄s apud ſedē aplicā litteras noſtras niſi a nobis vel de manibus illorū recipiat: qui de mādato noſtro ad illud ſunt officiū deputati. Perſone ſolēnes per nūciū recipe poſſunt de manibus predictoꝝ. Tranſgreſſor hui⁹ ſi laicus eſt excōicatiōi ſubiaceat: ſi clericus officijs ſeu bñficijs priuatus dānet (Inno. iiij. de cri. fal. c. dura.) apud ſedē aplicā. Illi ergo qui nō ſunt apud ſedē aplicam ſeu in curia non ligantur hac conſtitutione: et aplica ſedes eſt vbi eſt papa. Hoſti. ⁊ Joh. an. excōicationi ſubiaceat: dicas ꝙ ipſo iure irrogat hec pena laico ⁊ etiā clerico. ꝙ aūt clericus officijs et beneficijs damnet/ ipā pena imponēda eſt ꝑ ſentētiam: nec imponit ipō iure: ſed excōicatio ipſo iure imponit etiam clerico. Pe. de anch. Et nota ꝙ dicit glo. Bern. ibidē: nō credo ꝙ ſit excōicatus qui hoc nō ſeruat: immo indifferenter videmus ꝙ quilibet ꝑ nunciū impetrat litteras: et hoc papa ſcit/ ⁊ tolerat: nec aliquē repellit niſi eſſet excōicatus: ſed hoc intellige ꝙ littere de manib⁹ pape vel bullatoris tñ ſunt recipiende etiā vel vicecancellarij vel alterius ad hoc deputati: als falſe ſunt: et qui ſic reciperet eſſet excōicatus. Joh. an. et Pe. de ancha. dicunt ꝙ hoc quod dicit iſta decre. hodie curia non ſeruat: immo quilibet parue auctoritatis mittit ad bullatorem ⁊ recipit.

¶ Excōicatio cōtra corrigētes apponentes ⁊ remouētes aliq̄d de litteris papalib⁹: ⁊ pape reſeruat abſolutio. Cap. xvj.

Hoſtienſis in ſumma ſic ait. Hodie ꝓceptū eſt ꝙ in litteris dñi pape nec in magno nec in modico quis manū apponere preſumat etiā litterā vnicam: vel punctū vnicū corrigēdo: exceptis officialibus quibus hoc eſt cōmiſſum. Alioquin manus apponēs ex canōe lato in curia ipō facto ſentētiam excōicationis incurrit. que per aliquē citra ſedē aplicam relaxari non pōt. Idem Goffre. Querit Richar. in. iiij. diſt. xviij. Utrum inueniēs litteraʒ dñi pape cuius efficacia iam expirauit: ⁊ ludo non intentione vtendi aliquā litteram in eo formatā reformet vel punctū faciat: vel per quēcunqꝫ alium modū aliquid in ea immutet/ ſit excōicatus ipō iure. Rñdet vbi. ſ. ad iſtā queſtionē: dicūt aliqui ꝙ talis non eſt excōicatus ipſo iure: qꝛ illa excōicatio nō intelligitur niſi de his que poſſunt alicui eſſe vtiles: predicta etiā quo ad oēm hominē eſſet inutilis. Et contra hoc ſic argui pōt

Quis illa littera nõ immutata facta ſit inutilis tamē per raſurā ſic mutari poſſet vt vtilis appareret. Ubi gratia ſi ibi erat ſcriptū poſt triennū minime valituris: ⁊ ꝓ triēnio poneret quinquenniū: iam appareret vtilis q̄ prius erat inutilis. Cū ergo quecūq; mutatio ſiue parua ſiue magna contra litterā ⁊ voluntatē dñi pape per quā mutationē poteſt apparere vtilis pluſq̄ erat: vel vtilis cū ante nõ erat ſit prohibita ſub pena excõmunicationis iā late: videt̄ q̄ immutās aliq̄d ↄtra litterā dñi pape de qua eſt q̄ſtio ſit excõmunicatꝰ ipſo iure: qđ michi cõcedēdū videt̄: vt etiā habet̄ extra de cri. fal. in. c. ad falſariorū. in gl. ſup illud. per raſurā tenuē. Quicūq; radit vel immutat reſcriptū pape excõicatus eſt ⁊ falſarius. ⁊ in hoc nullā diſtinctionem adhibeo. Et infra ſic dicit. De litteris tñ q̄ per nullā raſurā poſſent vtiles apparere: vtpote littera curatoria data a ducētis ānis: vel. ccc. aliter eſſet iudicādum: q: ſi tota raderet̄ de nouo non poſſet apparere vtilis propter bullā: quia in creatione cuiuſlibet noui pape aliq̄d contra bullā immutat̄. nomē enim eiꝰ ponit̄ in bulla.

¶ Excõmunicatio cõtra faciētes ſtatuta contra eccleſiaſticam libertatem: et ſeruari ea facientes et ſcriptores eorum: ⁊ officiales iudicantes ſm ea. Capitulum. xvij.

Excõmunicamus oēs qui de cetero ſeruari fecerint ſtatuta edita ⁊ conſuetudines: vel potius abuſiones introductas cõtra eccleſiaſticam libertatē: niſi ea de capitularibꝰ ſuis infra duos mēſes poſt hmōi publicationē ſententie fecerint amouere. Excõicamꝰ ſtatutarios et ſcriptores ſtatutoꝝ ipſoꝝ: necnon ⁊ poteſtates ⁊ cõſules ⁊ rectores ⁊ cõſiliarios locoꝝ: vbi de cetero hmōi ſtatuta et conſuetudines edite fuerint ⁊ obſeruate: necnõ et illos q̄ ſm ea preſumpſerint iudicare: vel in publicā formā ſcribere iudicata. Hono. iij. de ſen. excõ. nouerit. Eccl'aſticā. laici heremite ⁊ recluſi hic ſub noīe eccl'ie nõ cõprehendūtur niſi ſe ſubiecerint alicui ꝓbate religioni. Guil. Libertatē. q̄ cõſiſtit in priuilegijs cõceſſis ſup ſpūalibꝰ vel tpalibꝰ generaliter vel ſingulariter ſiue a deo: ſiue a papa: ſiue ab alijs principibꝰ ſm Inno. ⁊ Hoſtiē. et abba. Et a deo quidē ſunt cõceſſa multa: vt illud. Quodcūq; ligaueris ſup terrā ⁊c. et hoc quantū ad ꝑſonā pape extēditur ad interpretationē oīm dubiorū. extra qui fi. ſint legi. c. per venerabilē. Item q̄ decime ⁊ primitie ad clericos ſpectēt. xvj. q. j. reuertimini. Itē q̄ eccleſia ſola res eccleſiaſticas miniſtrare poteſt. xvj. q. j. §. itē impator. Itē q̄ de ſpūalibꝰ ius cōdere ⁊ iudicare pōt ⁊ multa alia priuilegia q̄ cõtinent̄ in no. ⁊ ve. teſta. A papa priuilegia cõceſſa ſunt vt qui iniicit manū violētā in clericū: ſit excõicatꝰ. Itē q̄ in legatis ad pias cauſas ſufficiūt duo teſtes. ex̄ de teſta. c. relatū. j. et multa alia ꝑuilegia q̄ a vicario xp̄i ↄceſſa ſunt q̄ habent̄ in iure canonico. Itē ab imperatoribꝰ multa conceſſa ſunt q̄ ſunt ſparſa in iure ciuili. vt de immu. eccle. ⁊ hmōi. nec extendūt dictas cõſtitutiones ad priuilegia data nõ vniuerſaliter: ſed ꝑticulariter aliq̄bꝰ eccleſijs: ſiue ſint data talia ſpūalia a papa: ſiue ab imperatoribus: ſiue ab alijs principibꝰ. Ioh. an. De capitularibus. i. chartulis ſiue libris in q̄bꝰ talia ſcribi cõſueuerūt: ⁊ ſic ſatiſfecerint: epūs abſoluet: q: papa ſibi non reſeruauit. Ioh. and. Infra duos menſes. Hec conſtitutio modo ligat oēs: q: iam dudū fluxerūt illi duo mēſes: de q̄bꝰ fit mētio in iſto c. Hoſt. Excõicamꝰ ſtatutarios ⁊c. Statutarij ⁊ ſcriptores ſtatutoꝝ ſtatim ligant̄: nec excuſationē habere pñt in toto etſi q̄nq; excuſent̄ a tāto. Poteſtates aūt ⁊ ↄſules ⁊ rectores pñt habere excuſationē q̄ntū ad obſeruationē ſententie et deletionē ſtatutoꝝ ꝑdictoꝝ q̄ ignorare poſſunt ex quo vo certificati ſunt ⁊ obedire negligunt: cõſtitutio eos ligat: qđ ad arbitriū boni viri referendū eſt: q̄n ſcʒ ſcire potuerūt vel nõ: aut q̄n impedire ne ſeruēt̄: vt ſcʒ intelligat̄ hoc q̄ cito potuerit bono modo cõceſſo aliquo internallo: q̄ ſi hoc poſt ſciuit de nocte vel in feſto tā ſolenni q̄ cõcilium cõgregare nõ potuit: vel tūc erat infirmus / arbitrabitur bonus iudex. Hoſtiē. et Io. an. Io. vo de lig. in tractatu de cēſu. eccle. dicit q̄ predicti poteſtates cõſules ⁊ hmōi ſunt excõicati: nõ excõicādi. nec obſtat. c. graue. vbi dicit canon. Ferende ſentētie: q: ibi denūciant̄ excõicādi nõ excõicati. vel dic q̄ nõ eſt abſurdū q̄ excõmunicati a iure iterū excõmunicent̄ ab hoīe. Officiales vero nõ ſunt excõicati: niſi ſeruauerint illa ſtatuta: vel etiā negligentes fuerint ad ea delēda. rectores ciuitatū q̄ nõ habēt poteſtatē ſtatuta tollēdi nõ ligant̄ hac ſentētia niſi ſm illa ſtatuta iudicēt: aut niſi poſſint operari vt illa deleāt et hoc negligant. Pe. de ancha. querit de cõſiliarijs illoꝝ locoꝝ et ponit diſtinctionē Inn. qui ſic ait. Si tales cõſiliarij in illis locis vbi ſeruant̄ ſtatuta cõtra eccleſiaſticā libertatē: habēt poteſtatē deſtruēdi ⁊ nõ faciunt excõmunicati ſunt. etiā ſi dediſſent conſiliū q̄ deſtruant̄: non facit eos euitare penā. Si nõ habēt poteſtatē non incurrūt excõicationē. Sed ſi neſcirēt eſſe ꝑdicta ſtatuta. dicit Hoſti. tūc ligari q̄n ſciūt ⁊ nõ delēt cū pñt. Tp̄s aūt ad hoc dabit̄ arbitrio boni viri. i. iudicis: ſed nõ videt̄ ſe poſſe excuſare allegādo ignorātiā facti. ex quo ita publice promulgata ſunt ſtatuta: Inn. ſaluādo dicta p̄cedētia: dicit q̄ ignorātia ꝑdicta excuſat ab excõicatiōe ad quā incurrendā

requirit dolus:ſed non ab alia pena. Sed qd ſi
ſciuerūt predicta ſtatuta ⁊ ignorauerūt eſſe cō
tra eccl'iaſticā libertatē. ibi dicit Inn. ꝙ nō in=
cidūt:cū excōicatio nō liget niſi ꝯtumacē. xi.q.
iij.c.certū. nec fertur niſi ꝓ magnis criminibꝰ
fatet tñ ꝙ poſſint aliter puniri. Dñs meꝰ Jo.
de lig. putat eos nō audiēdos: q2 eſt ignorātia
iuris q̄ nō excuſat. de reg. iur. ignorantia. Hec
Pe. de anch. ¶ Nota etiā ſm quoſdā ꝙ ſi qui
ſtatuerūt ꝙ nullꝰ offerat niſi in magnis feſtiui
tatibꝰ al's nō: vel niſi tm̄. vl' ꝙ ſup mortuo nō ni
ſi talis pannꝰ vel tot cerei ⁊ hm̄ōi. hoc eſſet con
tra eccleſiaſticā libertatem. Super iſto. c. noue
rit. Henricus boick dicit: ꝙ ſtatuentes vel ſta=
tuta dictantes vel ſcribentes ipſa: aut fieri cō=
ſentientes: aut facientes ſeruari ſtatuta cōtra
eccleſiaſticā libertatē ſtatim ſunt excōicati ipō
iure. Nā tp̄s duoꝝ menſiū quod datur ad delē
dū ipſa ſtatuta vt vitent hanc penā cepit curre
re a tp̄e publicationis huius decre. et ſic iam
diu trāſiuit illud tp̄s ſm Guil. ⁊ Hoſt. Quidā
tamē exponūt hm̄ōi publicationē poſtq̄ ſcȝ in
ſingulis locis fuit publicata: ⁊ hoc benigniꝰ ſȝ
Hoſt. ſed ꝑimūverius ſm Joh. and. Qui vero
ſm talia ſtatuta preſumpſerint iudicare vel in
formā publicā ſcribere iudicata: ſtatim tales
ſunt excōicati ſm Hoſt. ſecus aūt ſi in priuatā
formā ſcriberent. Jo. an. Officiales ꝟo et cōſi
liarij tūc ligantur ſi ſciētes ea eſſe cōtra liber=
tatem eccleſiaſticā cōſenſerint delicto: vt quia
ea ſeruauerunt vel dederūt conſiliū ꝙ ſeruētur:
vel negligētes fuerūt ea de ſuis capitularibus
delere vel officiū dimittere q̄cito de eis certifi
cati ſciunt et cognoſcūt ea eſſe cōtra libertateȝ
eccleſie ꝯceſſam: aliquo tamē medio interual=
lo ad arbitriū boni viri. Alie vero perſone no=
minate in hac decre. licet ſeruent hm̄ōi ſtatuta
non ſunt excōicati ſm Inn. ⁊ Joh. an. Hec ille.
qui quidem dicit de facientibus contra liber=
tatem ſeu priuilegium vniuerſalis eccleſie.

¶ Excōmunicatio cōtra oēs dños prohibētes
ſubditis ne faciant obſequia corporalia perſo=
nis eccleſiaſticis. Capitulum. xviij.

Os qui tēporale dominiū obtinen=
tes ſuis ſubditis ne prelatis aut cle
ricis ſeu perſonis eccleſiaſticis q̄cq̄
vendant aut emant aliquid ab eiſdē
nec ipſis bladū molant coquāt panē
aut alia obſequia exhibere preſumant / aliq̄n
interdicūt: cuȝ talia in derogationē libertatis
eccl'iaſtice preſumant eoipſo excōicatiōis ſen=
tentie decernimꝰ ſubiacere. Boniſa. de immu.
eccle. lib. vj. Libertatis. licet iſti quo ad verba
viderent non infringere libertatē: tamē infrin
gebāt faciendo fraudē de ꝑſona ad perſonā. de
quo dic vt. xiij. q. iij. plerique. Jo. an. ¶ Querit
hic Dñicus de ſctō gemi. quid ſi iſta ꝓhibitio
fiat ꝑ illū qui non habet dñium: an habeat locū
pena hic poſita? Rñdet ꝙ non ꝑ tex. q̄ hic dicit
de dñis ꝓhibētibꝰ ſuis ſubditis: ⁊ exponit illō
tēporale pro ſeculari dñio. ⁊ ſubdit. Sed pone
ꝙ fiat ſtatutū ſicut in Italia in multis ciuitati
bus ⁊ dñijs: qō ꝓhibeat ne quis donet vel ven
dat rem immobilē alicui nō exiſtēti de iure ſta
tuētiū nō ſubeūti onera cōmuniū vel dñoꝝ. ⁊ ir
ritat donationē vel venditionē ⁊ penā imponit
an per talia ſtatuta includant donationes ⁊ vē
ditiones in eccl'ias. Et ꝙ nō includant: et ꝙ nō
teneāt talia ſtatuta quo ad eas ꝓbat per. c. ec=
cleſia ſctē marie. de cōſti. et ꝑ plures rōnes. Et
cōcludit ꝙ hm̄ōi ſtatuētes hac pena nō ſunt li=
gati ex quo nō fuit ſtatutū expreſſum de eccl'ia
q2 ſi hoc fuiſſet: tunc ligati eſſent: q2 ſtatutū eſt
cōtra eccl'iaſticā libertatē. Tenuit eñ illud ſta
tutū ſm cōem ſententiā oīm doctoꝝ quo ad lai
cos trāſferētes in laicos iuriſditiōis aliene: ſȝ
ſi iſtud extēderent ad eccl'ias inciperēt ligari:
nec eſſet abſurdū dicere ꝙ iudex eccleſiaſticus
poſſet illos ad quos ꝑtinet cogere ad declarā=
dū ſtatutū: vt nō reſpiceret cōtractꝰ fiendos cū
eccleſijs. extra de here. c. ſtatutū. Refert enim
Jo. an. in nouel. ꝙ Vincē. ⁊ abbas dicūt ꝙ ſta=
tuto facto laicoꝝ ꝓ cōmuni vtilitate: ꝙ vadēs
de nocte ſoluat tantū: clerici non ſunt ſubiecti:
ſed ꝑ ſuū iudicē ſunt arcēdi. di. xcvj. bene q̄dē.
ſecus dicūt de dāno in paſcēdis pecoribus vel
ad aquā ducendis: tunc eñ tenentur paſtores
de damno propter mercedem quā accipiunt.

¶ Excōmunicatio cōtra vſurpantes patrona=
tū de nouo in locis pijs: vel vſurpātes bona va
cantium eccleſiarum. Capitulum. xix.

Ancimus vniuerſos ⁊ ſingulos qui
regalia cuſtodiā ſiue guardiā aduo
cationis ſeu defenſionis titulum in
eccl'ijs monaſterijs ſiue q̄buſlȝ alijs
pijs locis de nouo vſurpare conan=
tes bona eccl'iarū monaſterioꝝ aut locoꝝ ipoꝝ
vacantiū occupare preſumūt: quocūq dignita
tis honore prefulgeāt: clericos etiā eccl'iarum
monachos monaſterioꝝ: ⁊ perſonas ceteras lo
coꝝ eorūdē q̄ hoc fieri ꝓcurāt: eoipſo excōica=
tiōis ſentētie ſe nouerint ſubiacere. Boniſa. de
elec. gñali. li. vj. vniuerſos ⁊ vniuerſas. nā ap=
pellatiōe ſi q̄s ⁊ ſi qua cōtinet. ff. de ꝟbo. ſigni.
l. j. ⁊ ij. Et ſm Bar. ꝟbū maſculinū ꝓlatū a ca=
none cōprehēdit femininū. qō ꝓbatur. xvij. q.
iiij. ſi q̄s ſuadēte. qō verū niſi per eadē vel alia
iura excipiat femina. j. e. indēnitatibꝰ. Jo. an.
qō Arch. intelligit de canone puniente crimi=
na. Singulos. vt q̄n ꝑſona vſurpat ſuo noīe in=
fraſcripta. Uniuerſos ꝟo dixit: puta q̄n aliqua
vniuerſitas ſibi infraſcripta vſurpat de nouo.

Archi. Regalia.dic ea q̄ capit rex vacāte eccle
ſia.vt patet in regno frācie ⁊ anglie. Nā illa vo
cant̄ regalia iura regis in q̄buſdā eccleſijs va-
cantibꝰ cōpetētia q̄bus de p̄lato ordinatis illa
ꝑcipiūt prelati. vt no.tex. Arch.Guardiani.q̄r
dicūt ſe debere cuſtodire eccleſiā vacantē do-
nec de p̄lato fuerit ei ꝓuiſuꝫ: vt patet exemplū
in eccl̄ia parmēſi. vbi tales cuſtodes laici ⁊ no
biles appellant̄ vicedomini.patet etiā exēpluꝫ
in eccl̄ia florētina. Et ſumit̄ hoc v̄bū ⁊ p̄cedēs
ſcꝫ cuſtodiā ꝓ eodē.vn̄ expone ſiue ꝓ id eſt. Et
intelligūt q̄daꝫ hoc cōprehēdi ſub hoc noīe ius
patronatꝰ: qḋ nō credo:ſed itelligo ſimpliciter
ſicut ſonat:q̄uis aliter notat̄.j.de iure pa. Ar-
chi.Sed Jo.an.ſic dicit. Cuſtodiā ⁊ q̄ ſequunt̄
expone ſc̄m Bart.i.ius patronatꝰ qḋ ſc̄m diuer
ſas regiones diuerſa ſortit̄ vocabula. Et addit
quocūq; noīe cenſeant̄: vſurpātes de nouo tale
ius in eccleſijs ⁊ alijs pijs locis et bona ipſorū
vacantiū occupantes : excōicati ſunt ipſo iure.
Alijs.vt hoſpitalibꝰ ⁊ alijs quocūq; noīe voca-
tis. Joh.an.de nouo vocatis.ſ.a.xl.an.citra ſc̄m
Bar.de ꝯſue.c.ſi.et hoc ꝑ litterā q̄ ſequit̄ vel ex
antiqua ꝯſuetudine:q̄ ſcꝫ habet̄.j.in tex.hic nō
Differunt occupari et inuadi. poſito. Jo.an.Bona.de q̄bus nulla eſt laicis at
tributa ptās:al's facultas:occupare in malam
partē ſumit̄:⁊ ꝓprie mobilia dicunt̄ occupari:
immobilia dicunt̄ inuadi: ſepe tn̄ vnū ſumit̄ ꝓ
reliquo. Procurat.forte occaſione diſcordie in
ter eos ſuſcitate. Et dicunt̄ ꝓcurare ope/cōſi-
lio/ꝑſuaſione/⁊ cooperatione. Jo.an. ¶ Nota
ꝙ cōmittens ſacrilegiū in auferēdo res ſacras
vel nō ſacras ſed de loco ſacro : nō ſunt de iure
cōi excōicati: niſi hoc facerēt cū effractione vel
incendio.vt ex̄ de ſen.excō.cōqueſti.in glo. ſed
ſi tales poſt monitionē nō ſe emendarent : ſunt
excōicandi. ſic etiā al's auferētes bona eccl̄iaꝝ
non ſunt ipſo iure excōicati niſi vacantiū. vt in
iſto.c.gn̄ali.de elec.lib.vj. qḋ aūt dicitur in de-
cre.xi.q.iij.canonica.de violatoribꝰ eccleſiarū.
vt.xvij.q.iiij.oēs. de raptoribꝰ bonoꝝ eccl̄iarū
ꝙ ſunt excōicati:intelligēdū eſt ſc̄m Rich.in.iiij
de violatione ⁊ raptu q̄ fiunt cū probabili : al's
ꝑſonali effractione vel violentia ⁊ hmōi.

¶ Excōicatio ꝯtra compellentes p̄la tos ⁊ ꝑſonas eccl̄iaſticas ad ſubmittēdū eccle ſias vel eccl̄iaſtica bona eis. Capl'm.xx.

Alci qui p̄latos vel capl'a eccl̄iarū
ſeu alias perſonas eccl̄iaſticas ad
ſubmiſſiones hmōi faciēdas hacte
nus cōpulerūt poſt cōpetentē admo
nitioneꝫ remiſſa ſubmiſſione quā ꝑ
vim vel metū exegerāt eccleſias et bona eccl̄ie
eis ſubmiſſis:taliter in ſua libertate dimittāt.
Illi v̄o qui prelatos aut ꝑſonas eaſdē ad talia
facienda cōpulerint cuiuſcūq; ſint conditionis
aut ſtatus:excōicationis ſint ſentētia innodati
Ex ꝯtractibus preterea ſup premiſſis hmōi li-
centia ⁊ ꝯſenſu interueniente hactenus initis:
aut quos in futurū iniri cōtigerit ſeu occaſione
illoꝝ laici vltra id qḋ ex natura ꝯtractuū ipſo-
rū / vel adhibita in ipſis lege ꝑmittit̄: aliq̄d nō
vſurpēt. Qui v̄o ſecus egerit niſi legitime mo
niti ab hmōi vſurpatiōe deſtiterit reſtituendo
etiā q̄ taliter vſurpauerūt:eoipſo ſententiā ex-
cōicationis incurrāt. Grego.x.de re.eccle. non
alie.c.hoc conſultiſſimo. lib.vj. Submiſſiones
hmōi.i.de q̄bus dixerat in prin. vbi ꝓhibet p̄-
latos ⁊ eccl̄ias ſibi cōmiſſas bona imobilia ſeu
iura ipſarū laicis ſubmittere abſq; capl'i ſui cō
ſenſu et apo.ſed.licētia ſpeciali.ſcꝫ inſtituendo
vel recognoſcēdo ſeu ꝓfitendo ab illis ea tanq̄
a ſuperioribꝰ ſe tenere:ſeu ab ipſis eadē aduo-
cando vel ipſos patronos vel aduocatos eccle
ſiarū ſeu bonoꝝ ipſoꝝ ꝑpetuo ad tēpus nō mo-
dicū ſtatuendū. Talis ergo ſubmiſſio hic ꝓhi-
betur: nō autē alienatio bonoꝝ eccleſiaſticorū.
¶ Et no. ꝙ cōprehēdunt̄ etiā hic femine.ſ. re-
ligioſe:⁊ qḋ dicit̄ aduocando/exponit̄ tanq̄ ab
aduocatis recognoſcēdo. Et qḋ dicit̄ ad tēpus
nō modicū:inde trahit̄ ꝙ ad modicū tēpus poſ
ſunt vocari in patronos vel defenſores.et dicit̄
modicū tēpus infra.x. annos. vel ſc̄m Bar. re-
linquetur iudicis arbitrio.et quod dicit̄ com-
petentē monitionē intellige trinā:niſi facti ne-
ceſſitas aliud ſuadeat. Joh.and.

¶ Excōmunicatio contra conce dentes repreſalias et vtentes in clericos et bona clericorum. Capl'm.xxi.

Ali qui repreſalias aduerſus perſo
nas eccl̄iaſticas ſeu bona ipſarū cō-
cedunt vel extendūt ad eas niſi pre-
ſumptionē hmōi reuocauerint a cō-
ceſſionis vel extēſionis tēpore infra
menſem ſi ꝑſone ſingulares fuerint : ſentētiam
excōicatiōis incurrāt.ſi vniuerſitas eccl̄iaſtico
ſubiaceat interdicto. Greg.x. de iniurijs.c.etſi
pignorationes.lib.vj. Eccl̄iaſticas.vt clericos
tēplarios/hoſpitalarios/cōuerſos/⁊ deo deuo-
tos.xij.q.j.duo. Joh.an.Extendūt. facit diffe-
rentiā inter extēdere ⁊ cōcedere:q̄r ciuitas vel
ſuperior dr̄ cōcedere: ſed ille cui cōcedunt̄ extē
dere:puta q̄r ciuitas Bonon̄.dedit repreſalias
ciui ſuo ꝯtra florentinos:quas extendit ille ad
clericos. Jo.an. Preſumptiōe.i.cōceſſione vel
extenſione repreſaliarū qḋ eſt ꝯtra libertatem
eccleſiaſticā. Jo.an. Menſem.ꝙ ſi infra mēſem
iſtū proceſſum fuit ad actū : q̄r fuit eccleſiaſtica
ꝑſona ꝓ alia pignorata.i.repreſalia facta ꝯtra
eū: nūquid hec poſtea habebit locū infra men-

ſem.dic ſm Bar.ꝙ in ſtatū priſtinū reuocandū
erit infra menſem.de ſen.excō.quicūq;. vel ſm
Guil. Reuocatio re integra fieri dꝫ anteꝙ ꝓce
datur ad actū:al's locū habet pena.Jo.an.

¶Excōicatio ꝯtra grauātes ꝑſonas eccleſiaſticas in ſe vel in ſuis ꝓ eo ꝙ noluerūt eli gere eos ꝓ qbus rogati erāt. Cap.xxij.

Sſtant cūcti qui clericos vel quaſli-
bet ꝑſonas eccleſiaſticas ad quos in
aliquib⁹ monaſterijs aut alijs pijs
locis ſpectat electio pro eo ꝙ rogati
ſeu al's inducti eū ꝓ q̊ rogabant ſeu
inducebāt eligē noluerūt:vel ꝯſāguineos eoꝝ:
aut ipās eccl'ias monaſteria ſeu loca certa bñfi
cijs ſeu alijs bonis ſuis ꝑ ſe vel ꝑ alios ſpolian
do:ſeu al's iniuſte ꝑſequēdo grauare ꝑ̄ſumpſe-
rint: ſe ipō facto excōicationis ſententia noue-
rint innodatos.Greg.de elec.lib.vj.Cūcti.etiā
ep̄s.Eccleſiaſticas.vt cōuerſos tēplarios:qui lꝫ
nō ſint clerici:ſunt tñ eccl'iaſtice ꝑſone.Spectat
de iure cōi. In collegiata eccl'ia.ad collegium
ſpectat electio:ꝛ ſi non eſt collegiū ad patronū:
niſi aliud inducaꝉ de cōſuetudine.Si autē non
eſſet collegiū vel patron⁹ ꝑ dioceſanū hꝫ ibi or-
dinari.x.q.j.regenda.et hec vera q̊ ad electio-
nē prelati:de inferiori nō.ſ.e.ti.cū eccl'ia vulte
rana. Jo.an.Rogati.qñ ꝑces inducāt ſimoniā
dic vt.viij.q.ij.in ſumma.et.viij.q.j.Moyſes.
Inducti.ꝑ ꝓmiſſiones vel alio modo.Joh.an.
Alios.ſed nūquid hec pena locū habebit in ꝑ̄-
ſentante patrono:videꝉ ꝙ non:qꝛ de electione
tm̄ loquiꝉ:ꝛ nō de ꝑ̄ſentatiōe:ꝛ hec eſt penalis:
et ideo reſtringenda.dic ꝙ ſi patronus eſt cleri
cus vel ꝑſona eccleſiaſtica locū habebit cōſtitu
tio:nec hoc eſt odioſum:ſed fauorabile eccl'ia-
rum fauore.Si autem patronus eſt laicus pe-
na locum non habebit:cū conſtitutio dicat cle-
ricos vel eccleſiaſticas perſonas.Joh.an.Idē
Guil.Bar.Archi.Johā.mo.qui dicunt etiam
idem in poſtulante ſententiā.et ſm Gregō.ep̄i
bene poterunt abſoluere.Joh.and.Ex quo cō-
ditione canonis huius abſolutionēꝫ ſibi papa
non reſeruat.extra de ſenten.excom.c.nuper.
¶No.ꝙ Archi.hic mouet queſtionē de man-
datario.i.de eo qui ex mandato alterius aliqd
horū operatur.vtrū incidat in canonem? alle-
gat pro ꝛ cōtra dicens:finaliter cōcludit ꝙ di-
ci poteſt ꝙ mandatarius talis ligetur:etſi non
verbis huius.c.tamen mente maxime cū par-
ticipet in crimine ꝛ ſit actor mali.

¶Excōmunicatio contra impedientes litigare in foro eccleſiaſtico in cauſis que de iure vel cōſuetudine:vel ex impetratis a curia poſſunt ibi tractari. Capl'm.xxiij.

Statuimus ne quis impetrationes
litterarū noſtrarū ad nos vel ad forū
eccleſiaſticū recurrētes ſuꝑ cauſis q̄
ad idē forū vel de antiq̄ cōſuetudine
ꝑtinere noſcunꝉ ad deſiſtendū vel in
foro ſeculari de queſtionib⁹ hmōi litigādū:per
eorūdē iudicū eccl'iaſticoꝝ impetrantiū:aut li-
tigantiū ſeu volentiū litigare:aut propinquoꝝ
ipſoꝝ ſeu rerū illoꝝ ſeu eccl'iaꝝ ſuarū captionē:
modiſve alijs qbuſcūq; cōpellat ſeu cōpelli fa-
ciat vel ꝓcuret:nec ꝑ ſe alioſve impediat:quo
minus corā iudicib⁹ eccl'iaſticis delegatis ſeu
ordinarijs q̄rulātes de cauſis q̄ vt ꝑ̄miſſum eſt
ad cognitionē ꝑtinent eorūdē poſſint libere iu-
ſticiā obtinere:nec ad ꝑ̄dicta faciēda dent auxi
liū ꝯſiliū vel fauorē.Si qs ꝯtra ꝑ̄ſumpſerit
ſe ipſo facto nouerit excōicationi ſubiacere:a q̄
niſi tā iudici cui⁹ cognitio fuerit īpedita vel iu-
riſditio vſurpata:ꝙ̄ parti q̄ in ꝓſecutione tur-
bata fuerit ſui iuris/de iniurijs/de damnis/de
expēſis et intereſſe prius ꝑ eūdē fuerit integre
ſatiſfactū nullaten⁹ abſoluaꝉ.Boni.ex̄ de imu.
eccle.qm̄.li.vj.Nullatenus.i.nullo mō.Quid
ſi ante ſatiſfactionem tales fuerūt abſoluti:nō
credo ꝙ talis abſolutio teneat hec iſta ſpecia-
liter ꝓhibente littera.Arch.ꝛ Joh.dicit ꝙ tūc
demū facta ſatiſfactione poterit abſolui ꝑ ordi
nariū:quia papa ſibi non retinuit.

¶Excōicatio cōtra dn̄os ꝛ eorū officiales grauantes aut licentiā grauādi dantes clericos vel ſuos cōſanguineos ꝓpter ſententias latas contra eos. Capl'm.xxiij.

Quicūq; pro eo ꝙ in reges principes ꝛ
barones/nobiles/ balliuos vel quoſli-
bet miniſtros eorū aut quoſcūq; alios
excōicationis ſuſpenſionis ſiue inter-
dicti ſententia fuerit ꝓmulgata:licentiā alicui
dederit occidēdi capiēdi ſeu al's in ꝑſonis aut
in bonis ſuis vel ſuoꝝ grauādi eos q̄ tales ſen-
tētias ꝓtulerūt:ſiue quoꝝ ſunt occaſione ꝓlate
vel eaſdē ſn̄ias obſeruātes ſeu taliter excōica-
tis cōicare nolētes:niſi licētiā ipſam re integra
reuocauerit:vel ſi ad bonoꝝ captionē occaſione
ipſius licētie eſt ꝓceſſuꝫ:niſi bona ipſa fuerint
infra.viij.dierū ſpaciū reſtituta:aut ſatiſfactio
ꝓ ipſis īpenſa:eoipſo ſn̄iam excōicatiōis incur
rāt.Eadē q̄q; ſint ſn̄ia innodati oēs q̄ auſi fue-
rint ꝑ̄dicta licētia data vti vel aliqd premiſſoꝝ
ad q̄ cōmittēda dari licētiā ꝓhibuimus:al's cō
mittere q̄ſtionē ſuo motu.Qui aūt in eadē ſn̄ia
ꝑmanſerint duoꝝ menſiū ſpacio extūc ab ea nō
poſſunt niſi ꝑ ſe.ap.abſolutiōis bñficiū obtine-
re.Greg.x.de ſen.excō.li.vj.Reges.eſt aūt or-
dinarius regis ep̄s in cui⁹ dioceſi deliquit vel
domiciliū hꝫ.diſt.xcvj.ſi imꝑator.Jo.an.Et di

cit Arch.ꝙ nõ ſolũ regẽ imo et imꝑatorẽ poteſt epũs excõicare.ij.q.vij.§.itẽ cũ dauid. Miniſtros. ad clericos põt referri:ꝛ ſic ꝓprie inſequit̃ verbũ ſuſpẽſionis. Jo.an. Licentiã.multo fortius idem in iuſſu vel mãdato. Arch. Dederit.clare demõſtrat hec lr̃a ꝙ ſi aliq̃s ꝯtẽplatione excõicati faciat ea q̃ hic in lr̃a numerant̃ ipſe excõicatus nõ dꝫ in culpa:niſi ſubſequens poſt factũ ratũ habeat. Archi. Suoꝝ.ſ.cõſanguineoꝝ vel familiariũ.et ſic no.caſum in quo percutiens ꝛ mãdans ꝑcuti laicũ eſt excõicatus.ad idẽ.ſ̃.de elec.ſciãt.eo.lib. Joh.an. Grauandi.puta ne q̃s emat ab eis vel eis vendat:vel his ſimi͂a. Jo.an. Re integra.i.anteq̄ ad occidẽdũ vel capiendũ vel al's grauãduꝫ eaſdẽ ꝑſonas in aliquo fuerit ꝓceſſum.vnde videt̃ ꝙ ſi re integra fiat reuocatio mandati vel talis licentie:locũ nõ hꝫ qđ hic ſequit̃. Si aũt ad aliquẽ actũ ſit ꝓceſſum ꝑ eũ: cũ licẽtia eſt ꝯceſſa ſtatim licẽtiã dantes ſunt ligati:vt hic ptꝫ.de hoc de pe.diſt.j.ſi q̃s nõ dicã. ſed videt̃ ꝯtra.j̃.ꝓxi.ibi.niſi bona ip̃a ꝛc̃.dic ꝙ grauior eſt offenſa ꝑſone q̄ rerũ.de q̃ offenſa loquit̃ lr̃a.quo caſu ipſo facto ſtatim ligant̃ vt dictũ eſt.lr̃a autẽ ſequẽs loquit̃ in offenſione rerũ ad quarũ reſtitutionẽ termin⁹ octo dierũ prefigit̃:vt.j̃.patet. Arch. Impẽſa.ſ.cũ res nõ extat vt placet leſo. Incurrãt.modo duplici funiculo ſunt ligati:qđ eſſe poteſt.iij.q.iiij.engeltrudã. Joh.an. Eti.et ſic mãdans ꝛ mãdatarius eadẽ pena puniunt̃. Alẽs.i.preter aliquã licentiam. Joh.an. Obtinere.ſimi͂r in incendiarijs eccleſiarũ:qui ex quo denũciati fuerint non poſſunt abſolui ab alio q̄ a papa.ſ̃.eo. tua. Et ſi papa hoc nõ expreſſiſſet ꝑpetuo potuiſſet ordinarius ipſum abſoluere.ſ̃.c.nuper. Joh.an.

Excõicatio ꝯtra exigentes vel exigere faciẽtes pedagia vel gabellas a perſonis eccl'iaſticis ꝓ reb⁹ ſuis vel eccl'iarũ. Cap̃.xxv.

Onſtitutionẽ felicis recordationis Alexan.pape.iiij.predeceſ.nr̃i q̃ ſtatuit eccl'ias ꝛ perſonas eccl'iaſticas ad pedagia et guidagia penitus nõ teneri: nec ad exhibendũ vel ſoluendũ tallias ꝓ rebus ſuis ꝓprijs quas nõ cauſa negociandi deferũt vel deferri faciũt ſeu trãſmittũt volẽtes ꝓpter multoꝝ inſolentiã ꝛ abuſum pene adminiculo adiuuare. Adijcimus diſtrictius inhibẽdo ꝯtraria ꝯſuetudine quorũcũq; q̃ dicẽda eſt verius corruptela nõ obſtãte: vt nec collegiũ/nec vniuerſitas/nec aliqua etiã ſingularis ꝑſona cuiuſcũq; ſit dignitatis cõditionis aut ſtatus a prefatis perſonis ſeu eccleſijs ꝓ ꝑſonis ipſis aut rebus predictis tallias exigat vel extorqueat vel ꝑ ſe vel ꝑ aliũ ſuo nomine vel alieno aut eos ad hmõi ꝑſoluenda cõpellat.qui ꝟo cõtrafecerint ſi ꝑſone fuerint ſeculares excõicationis: ſi autẽ collegiũ vel vniuerſitas ciuitatis caſtri ſeu loci alterius cuiuſcũq;:ipſa ciuitas caſtrũ vel locus interdicti ſententiã ipſo facto incurrãt: nec ab excõicatione hmõi abſolutionẽ vel interdicti relaxationem obtineant donec exacta plenarie reſtituerint ꝛ de tranſgreſſione ſatiſfecerint competenter.ex̃ de cenſi.c.q̄q̄.lib.vj. Si vniuerſitas vel ſingularis perſona eccleſias vel eccleſiaſticas perſonas compulerit ſoluere pedagia vel guidagia vel exactiones pro reb⁹ ſuis quas cauſa negociationis non deferũt: vel ꝓ perſonis ſingularibus excõicati ſunt: et vniuerſitas interdicta. Joh.an.in ſum. Item no. ꝙ res clericorũ eodẽ priuilegio gaudent quo res eccleſiarũ quantũ ad iſtud. Negociandi. hoc verbũ a multis non plene intelligitur. vnde dic ꝙ ille dicit̃ eſſe negociator qui rem comparat: vt rem integrã et immutatã vendendo lucret̃:ſed qui rem comparat vt materia ſit ſibi aliquid inde operãdi. puta ex ferro clauos ꝛ alia artificiata: ille non eſt negociator. Hanc enim negociationem clerici exercere nõ debent. vt.lxxxviij. diſt. fornicari. Si autẽ deferãt vel deferri faciant clerici res cauſa mercimonie: hac imunitate nõ gaudent.et ſic eſt ar.cõtra emptores reddituũ clericoꝝ qui volunt in his gaudere imunitate illa qua ꝛ clerici vt.ſ.non ſoluant guidagia ꝛ pedagia de emptis a clericis. Frã.de ʒab.querit an id qđ hic dicit̃ de pedagijs locũ habeat in gabellis ꝛ datijs que leuant̃ in ciuitatibus lombardie. Et rñ.ꝙ Stephã.dicit ꝙ ſic:quia idem iuris de ipſis.ar.xiiij.q.iij.putant.ꝛ.c.plerіq;. et de priuilegijs.c.quãto.et ex hoc dicit ꝙ tota italia eſt interdicta: et clerici irregulares hoc non ſeruantes.hec ille.ſed hodie taliter excõicati nõ ſunt vitandi:niſi denũcient̃. vt habes.j̃. de cleri.excõ.mi.c.ſi. Singulares. Generaliter loquitur. vnde credo ꝙ cõprehendat etiã epũs ſi obijciatur ex̃ eo.de ſen.excõ.lib.vj.c. quia periculoſum. ꝙ non loquit̃ in ſententia excõicationis vt hic. ſed ſuſpenſionis ꝛ interdicti. Arch. Obtineant.cum papa ſi talium abſolutionẽ nõ retineat alijs conceſſiſſe videbit̃. ex̃ de ſenten. excõi.nuper. Archi. Reſtituerint.hoc verbum demonſtrat ꝙ abſolutionẽ precedat reſtitutio. ſic.ij.q.vij.accuſatio.vbi de hoc in glo. Excommunicatos.ꝙ videtur ꝛc̃.et.xvij.q.iiij.de preſbiteroꝝ.in ſi.vbi plene de hoc in glo.ꝛ.xj.q.iij. excõmunicatos.in glo.

Excõmunicatio contra imponentes tallias collectas vel preſtantias clericis ſine licentia pape. Cap̃.xxvj.

Aduerſus cōſules/ rectores ciuitatū ⁊ alios qui eccl̄ias ⁊ viros eccl̄iaſticos tallijs ſeu collectis ⁊ exactiōibꝰ alijs aggrauare nitūř: volēs immunitati eccl̄iaſtice lateran̄.cōcił. ꝓui dere preſumptionē hmōi ſub anathematis diſtrictiōe ꝓhibuit: trāſgreſſores ⁊ fautores eoꝝ excōicatiōi ſubiacere p̄cepit donec ſatiſfactionē impēderint cōpetentē.⁊.j.circa fi. ⁊ ſucceſſorem ipſius niſi ſatiſfecerit infra mēſem manere decernimus eccl̄iaſtica cēſura cōcluſum donec ſatiſfecerit cōpetēter. Et in eadē poſt dicta immediate ſequēti. Uerū ſi qñ forte eps ſimul cū clericis tantā vtilitatē vel neceſſitatē ꝓſpexerint/ vt abſq; vlla coactiōe ad releuādas vtilitates et neceſſitates cōes vbi laicorū nō ſuppetunt facultates ſubſidia ꝑ eccl̄ias duxerint cōferēda/ predicti laici humiliter et deuote recipiāt cum gratiarū actiōe: ꝓpter imprudētiam tñ quorūdā romanus pontifex prius cōſulař. Inno.iiij.ex̄ de immu.eccle. Lateran̄.cōcilium de quo.ſ.c.nō minꝰ. vbi ferř talis ſentētia excōicatiōis cū iſta tñ additione ſeu cōditione ſi admoniti deſiſtere noluerint. vbi dt glo. Ber. ꝙ ſi ſe nō correxerint poſt admonitionem ſunt ip̄o iure excōicati. Et dicit Hoſti. ꝙ ſufficit vna admonitio: maxime q2 canō iſte inductꝰ eſt in fauorē eccl̄iarū ⁊ odium tyrānoꝝ: quoꝝ aliqui ſunt adeo terribiles ꝙ nec facile eſt eos tertio admonere: cū quātūcūq; moneāř appellēt: nec audent prelati dare ſentētiā timentes forſitan plura ꝑdere. Prouidetur ergo ꝙ ſufficiat vna admonitio cū competēti termino. Appellatio vero excludiř/ q2 a correctione canonis nō appellař: nec prelato eſt imputādū ſi a canōe ſententia ꝓferř. Addiř etiam ⁊ ferř ſentētia excōicationis in predicto.c.nō minus. cōtra euacuātes auctoritatē et iuriſditionē prelatorū: ita vt nichil poteſtatis in eis in ſuis videatur hoībꝰ remāſiſſe: niſi moniti deſtiterint. vbi dicit Jo. an. ſup verbo iuriſditionē et ſpūalem interdū: hic tñ loquiř de tp̄ali quaſi etiā rectores hodie non ſolū diminuere/ ſed etiā in totū ſubtrahere moliunř: et tales ſi moniti nō deſiſtant/ ſunt excōicati ip̄o iure. Et hac ſentētia infiniti ligātur q̄ non vitanř. vt dicit Hoſti. qđ periculoſiſſimū eſt. Succeſſorē ip̄ius: ſ. in illa dignitate vel rectoria: cōſueuerūt eñ vniuerſitates ſibi eligere rectores annuales: ne delictū predeceſſoris ꝑiudicet ſucceſſori: ſed iam eſt ꝓpriū delictū ex quo ip̄m non purgat: q2 cōſentit. vt dicit ibi glo. ⁊ hic Ber. infra mēſem. ſc3 a tp̄e ſui regiminis cōputandū: et etiā interim ſi conſenſit his ꝓpter que fuit excōicatꝰ predeceſſor eius: cū ꝑ id appareat ꝙ in crimine dānato participat: et ſic ligař eadem ſentētia. De hoc aūt tp̄e quo ad ſentētiā huiꝰ canōis nichil minui pōt. tñ ordinarius hūc terminū ex cauſa abbreuiādo ſua ſentētia poſſet talē ligare. Jo.an. cōcluſum. ergo eſt canō late ſentētie. Jo.an. Satiſfecerint. ośie dānū emēdando eccl̄ie: qđ ex ip̄iꝰ exactiōe ip̄i cōtingit: ſed ⁊ ſi ꝯſiliū dedit de collecta imponēda ad reſtitutionē ip̄ius tenetur. Si vero cōſiliū nō dediſſet forte non cogereř ad emēdationē collecte/ ſed aľs intereſſe qđ obuenit eccl̄ie ab ip̄ius regimine emēdabit: et forſitan pn̄iam ſpūalē et etiā pecuniariā ip̄3 ſubire ſm ꝙ bonꝰ iudex arbitrabiř oportebit: hec aūt tm̄ locū habēt cū quis ſuccedit in regimine illius q̄ eſt excōicatꝰ ex p̄dictis cauſis vel aliter qualitercūq; ꝓpter libertatē eccl̄iarū violatā: ſecus ſi ex illa cauſa eſſet poteſtas excōicatus vel cōſiliarij vel vniuerſitas ſeu ciuitas interdicta: tūc eñ ſucceſſor non eſſet excōicatus ſm Inno. cuiꝰ eſt quaſi tota iſta gł. hoc intelligas ſic ſm Hoſt. vc3 ꝙ mēſis iſte ſeu p̄ſumptio que ex lapſu ſumiř ad alios caſus nō extēdiř. Illđ aūt certū eſt ꝙ quicūq; ſuccedit excōicato ⁊ fouet factū dānatū ꝓpter qđ predeceſſor excōicatus fuit eādē ſentētiā incurrit. Joh.an. Et addit ꝙ ſi nouꝰ rector operā dedit quantūcunq; potuit ꝙ hoc emēdaret: ſed vniuerſitate reſiſtēte qđ intēdebat nō potuit obtinere: non ꝓpter ea excuſař niſi oīno relinquat regimē. Joh.an. Neceſſitatē. iuſtā et honeſtā. Inno. quorūdam prelatoꝝ q̄ ſine iuſta cauſa dabāt ſubſidiū ⁊ ſoluebāt. Inno. Conſulař. Nota hic ꝑ Boniſa. in vj.e.ti.c. clericis. fuit lata ſentētia excōicationis a qua abſolui nō poterāt citra ſedē ap̄licā in laicos imponētes collectas et tallias clericis vel alias exactiōes ⁊ ꝑſonas eccl̄iaſticas ⁊ talia dātes eiſdem abſq; licētia ſedis ap̄lice: q̄ quidē cōſtitutio Boniſa. in cle.eo.titu.ca.qm̄. extat reuocata. Et qđ in iſtis duabꝰ decre. ſc3 nō minus. et aduerſus. circa hmōi materiā diciř ibi precipiř obſeruari. Queriř ſi ad clericū aliqua iuſta de cauſa caſamentū ruſtici et poſſeſſiones ꝑuenıant: ⁊ ꝓ modo illarū ⁊ quātitate ſoluebat ruſticꝰ in queſtis ⁊ collectis q̄ cōiter fiebāt in loco rōne regiminis vel alia. Utrū ipſe clericus teneař ſimiliter in p̄dictis ꝓ modo ⁊ rata poſſeſſionū? Omiſſis alijs allegationibus ꝓ ⁊ contra: finaliter dici pōt ꝙ talis clericus liber eſſe deb3 a predictis: quod ꝓbatur per.c.q2 nōnulli. de immu. eccle. lib.vj.

¶ Excōicatio ꝯ̄ extorquētes abſolutionē a cēſuris eccl̄iaſticis ꝑ vim vel metū. Cap.xxvij.

Abſolutiōis beneficiū ab excōicationis ſn̄ia vel quancūq; reuocationē ipſius aut ſuſpēſionis ſeu etiam interdicti ꝑ vim vel metū extortā preſentis cōſtitutiōis auctoritate oīno

viribꝰ euacuamus. Ne aūt ſine vindicta violentie creſcat audacia: eos q̄ reuocationē ſeu abſolutionē hmōi vi vel metu extorquent excōicationis ſentētie decernimꝰ ſubiacere. Greg.x.ex͞ de his q̄ vi me. lib.vj. Abſolutiōis huiꝰ decre. fuit dubitatio: qꝛ regulariter q̄ p metū fiūt tenent ſeu valēt ꝛ obligant. qđ dic vt no.xv.q.vj. autoritatē. Fallit tn̄ in caſibꝰ ibi notatis ad q̄s addo iſtū:ꝛ qꝛ ſicut iniuſta excōicatio ligat: ſic videbat̄ de iniuſta abſolutione. de peni. diſt.j. verbū. Jo.an. Excōicationis. etiā iniuſte. humiliter eīn debet petere abſolutionē: nō per metū cōpellere:qꝛ ſentētia paſtoꝛis ſiue iuſta ſiue iniuſta tenet.xj.q.iij.c.j.ſm eīn Guil.ꝛ Bar. Reuocationē. differentiā facit inter abſolutionē ꝛ reuocationē. Et pōt dici abſolutio ſolēnis q̄ fit iuxta formā eccl̄ie. Reuocatio v̄balis ſine ſolēnitate: vl̄ vbi tenuit excōicatio locū habeat abſolutio: vbi nō tenuit/excōicationis reuocatio: vel refert̄ reuocatio ad abſolutionē ad cautelā. Jo.an. ſed interdictū ꝓprie đꝛ relaxari. Arch. Suſpēſionis. intelligo indiſtincte: vt loquit̄.i. ſiue ab officio ſiue a bñficio: ſiue ab ingreſſu eccleſie.j. de ſen.excō.is cui. Joh.an. Interdicti. iſta tria ſunt paria q̄ oia ſub cenſura eccl̄iaſtica cōtinent̄ de v̄bo ſi querēti: ꝛ ſecū trahūt executionē. vnde ſequēs appellatio nō ſuſpēdit earū effectū. de appel.c. paſtoꝛalis. et i ſcriptis ferri debet. de ſen.excō.c.cū medicinalis.lib.vj. Jo. an. Vim. Vis eſt maioꝛis rei impetꝰ cui reſiſti nō pōt.ſ.cōmode.ff.e.l.j. Metus aūt trepidatio mētis inſtātis vel futuri periculi cauſa.ff.e.l.j. Et exigit̄ q̄ p̄ſens ſit metus: licet futurū ſit periculū:ꝛ q̄s metus excuſet. no.ſ̄.eo. dilecti. Jo. an. Et đꝛ metꝰ quaſi mentē tenens. vis tn̄ plus eſt q̄ metus. Oīe eīn qđ vi fit p metū fit:ſꝫ nō ecōuerſo. ſed cū metus infert̄ ei reſiſti pōt: licet cū piculo. et cū multis modis accipi poſſit metus accipiat̄ large vt ſonat hec lr̄a:ꝛ hoc i odiū facientis. ¶ Nota tn̄ q̄ licet aliqua v̄ba dicāt talia q̄ videant̄ incutere timoꝛē: illa tn̄ nō ſemp ſufficiūt ad iuſtū timoꝛē: ꝛ idcirco hoc relinquo arbitrio boni viri ſm illud qđ đꝛ in glo. in pluribꝰ aliis.c.ex͞ eo.tit.cū dilectꝰ. Arch. Extoꝛtā. factū requirit hec lr̄a. Arch. Euacuamꝰ. ergo taliter abſolutꝰ remanebit vt prius excōicatꝰ. Arch. Et ſ̄uis in excōicatione p vim vel metū extoꝛta idē videat̄.ſ.q̄ ipſo iure nō valeat:ꝛ par ius ligādi ꝛ ſoluendi eſſe voluit. de peni.diſt.j. verbū. dicit cōtra q̄ valet ſm Bar. glo.xj.q.iij. quattuoꝛ. Jo.an. Ratio eſt:qꝛ vtrobiq̄ aīe cōſulit̄: qđ eſt faciēdū in dubio: pōt tn̄ p exceptionē elidi. vt no.in.d.c. quattuoꝛ. Extoꝛquēt. ergo ſi metū intulit ꝛ iudex abſoluere noluit: nō habet locū hec pena: qꝛ v̄ba ꝛc̄. de cle.non reſi. reſtatū. aliter tn̄ puniret̄. Joh.an. Excōicationis. Nota excōicatus poteſt excōicari. quod dic vt no.iij.q.iiij. engeltrudā. Si aūt nō ipſe excōicatus: ſed alius metū hunc inferat ſic excōicatus erit: et ſic nō ſumat̄ p̄dictū argumentū. Sed nūquid in hoc caſu ipſe excōicatus vel interdictus vel ſuſpenſus incurrit hāc penā: dic q̄ ſic ſi mandauit vel eius noīe factū ratū habuit. ex͞ de ele. ſcriptū. Nec dicā iſtos penā euadere: licet abſolutus poſtea ratum habuit illud qđ ab initio coactꝰ fecerat: qꝛ ſtatim ab initio ligati fuerūt/abſolui tn̄ potuerūt p ſuū oꝛdinariū cū cōditoꝛ canonis ſibi nō retinuerit abſolutionē. de ſen.excō. nup. et in hāc penā incidit qui p penā amiſſionis rerū ad hoc cōpellit ipſum excōicatorē.ſ̄.e.c. abbas. Jo.an. Subiacere. quid ſi cōpulit p vanū metū de quo timere nō debeat: nūquid tunc locū haberet pena? dic q̄ non ſm Bar. quia talis metus nō inducit reſtitutionē: nec ꝓprie appellatur metus. Joh.and.

¶ Excōmunicatio ꝯtra cogentes non ſeruare interdictū: vel excōmunicatū non vitari. Capitm.xxviij.

Preſumptoꝛes qui in locis iterdicto ſuppoſitis queq̄ de cetero diuina celebrare officia quomodolibet cogere: aut q̄ modo p̄dicto ad officia eadē audienda aliquos excōicatiōis p̄ſertim vel interdicti ligatos ſententia reuocare: ſeu q̄ ne excōicati publice aut interdicti de eccleſiis dū in ipſis miſſarū agunt̄ ſolēnia a celebrātibꝰ moniti exeāt ꝓhibere/necnō excōicatos publice ꝛ interdictos q̄ in ipſis eccleſiis noīatim a celebrantibꝰ vt exeant moniti remanere p̄ſumpſerint excōicatiōis ſentētia a qua p ſedē dūtaxat apoſtolicā poſſint abſolui: ſacro approbāte cōcilio innodamus. de ſentē.excōi. grauis. in cle. Preſumptoꝛes. hec pena non extendit̄ niſi ad dñōs tp̄ales excepto vltimo caſu ibi necnō excōicatos. Dñōs aūt intellige etiā prelatos qui habēt tp̄ale dñium in loco. Paulus. Quomodolibet. omnē modū cōpulſionis realē pſonalē directū et indirectū cōprehendit: vt ſi res eoꝝ occupāt: ꝯſanguineos grauāt in pſonis vel rebus. facit de elec.c. ſciant cūcti.lib.vj. Joh.an. Cogere preſumpſerint. qđ ſequit̄. et eſt primū modo predicto.ſ. voce preconia. de quo.ſ̄. dixerat. Vox preconis q̄n̄q̄ paucis inoteſcit: ꝛ hoc reſpectu foꝛtioꝛ videt̄ vocatio p campanā: ſed qꝛ preco loquit̄ ꝛ edictū ponit ex parte mādantis. ideo maioꝛ eſt cōtemptus. Jo.an. Euocare preſumpſerit. qđ ſequit̄. et eſt ſcđm. Publice. occulte eīn excōicatos nō vitamus in publico. vj.q.ij.c.ij.xj.q.iij. audi.§.cū ergo. Miſſarum. in aliis ergo diuinis officiis nō eſt locus pene. Jo.an. Moniti. nō dicit noīatim: vt in ꝓxi. v̄.

per qđ patet quo ad ꝓhibentes ſufficit gñalis monitio: puta qꝛ monet ꝙ om̄es excōicati ⁊ interdicti exeant: ⁊ ille p̄cipit ꝙ nō exeāt. Jo.an. Si aūt p̄ciperet vel ꝓhiberet nō ſubditis: non eſſet locus pene: ſm Paulū. Prohibere preſumpſerint. qđ ſequit̄: et eſt tertiū. Noiatim. ex gñali monitione nullus ligat̄ ex eo ꝙ remanet: ſoli ergo noiatim moniti remanētes ligabunt̄. Jo.an. Remanere. intellige etiā ſi ipſi dñi temporales nō mādent hoc. Joh.an. Excōicamus. excōmunicatus ergo iterū excōmunicatur. de hoc. iij. q. iiij. c. engeltrudā. Joh.and.

¶ Excōicatio cōtra facientes ſtatuta ꝙ vſure ſoluant̄: vel ſolute nō repetant̄ aut reſtituantur: ⁊ iudicantes ſm ea. Cap. xxix.

QUicūq₃ cōmunitatū poteſtates: capitanei ⁊ rectores/ ꝯſules/ iudices/ cōſiliarij/ aut alij quicūq₃ officiales ſtatuta hmōi de cetero facere vel dictare: aut ꝙ ſoluant̄ vſure: vel ꝙ cū ſolute repetuntur nō reſtituantur plene libere ſcienter iudicare p̄ſumpſerit ſententiā excōicationis incurrāt: eandē etiā ſentētiā incurſuri: niſi ſtatuta hmōi hactenus edita de libris cōitatū ipſaꝝ ſi ſup hoc poteſtatē habuerint infra tres mēſes deleuerint: aut ſi ipſa ſtatuta vel cōſuetudines officiū eoꝝ habētes quoque modo p̄ſumpſerit obſeruare. Cle. v. de vſuris. in cle. j. Cōitatū. Ipſa aūt cōitas nō incurrit hāc penā. de ſen. excō. romana. lib. vj. Cōſules. noīa ſunt officialiū ſm varias locoꝝ cōſuetudines: et qꝛ oīa nō pōt ſpecificare ſubmittit ita clauſulā generalē: vt comprehendat oēs quocūq₃ noīe cenſeantur. Pau. Cōſiliarij. ad talia dātes ꝯſiliū. Pau. Officiales. ergo ſi qs talia ſtatuta nō vt officialis ſcriberet vel dictaret nō eſt excōicatus. non ob. ne cle. vel mo. ſententiā. qꝛ ibi duo requirunt̄. ſ. ꝙ ſcribat vel dictet: ⁊ ꝙ homicidiū ſit poſtea ſecutū: qꝛ tūc dat ꝯſiliū vel auxiliū vel fauorē. vt ibi no. Inno. ⁊ Hoſti. ſed hic ſcribēdo faciēdo vel dictādo tm̄ incurrit penā abſq₃ alia executiōe ſtatuti. Pau. Statuta. hmōi de quibus. ſ̄. dixerat que. ſ. exigi ⁊ ſolui vſuras cōcedūt: vel ad ſoluendū debitores compellunt: vel grauia onera imponūt vſuras repetētes: ſicut ſi eſſet ſtatutū ꝙ vſuras repetētes in foro eccleſiaſtico ꝑ poteſtatē cogātur vſurario mutuare tantā pecuniā: ⁊ tanto tp̄e quanto tenuit repetens pecunias vſurarij: ſoluunt̄ vſure in caſu a iure nō cōceſſo. ſecus ſi in caſu cōceſſo. vt. ī. eo. ti. c. j. ⁊ c. ſalubriter. Pau. Improprie tn̄ dicit̄ vſura in p̄dictis. c. alleg. Landul. vt ergo locus ſit pene neceſſe eſt ꝙ ſtatuto caueatur ꝙ vſure ſoluant̄. vnde nō ſufficeret ſi ſtatuto caueret̄ ꝙ vltra duos vel tres denarios ꝓ libra nō ſoluat̄ in menſe: qꝛ ſupra illā ſententiā ꝓhibendo non videt̄ ꝑ hoc vſq₃ ad illā cōcedere. ar. de treu. et pace. c. j. Pau. ⁊ Jo.an. De mentali aūt vſura hic nō videtur loqui hec lr̄a: qꝛ licet creditor in iudicio cōfiteat̄ ſuā prauā intentionē: tn̄ repeti non poſſit vt vſura: ſed vt quaſi vſura ⁊ iniuſte receptū. vt no. Hoſt. eo. ti. c. ꝯſuluit. vbi dicit ꝙ vſura mētalis debet reſtitui. Idē ibidē Inno. ⁊ Ray. in ſum. Pau. Repetant̄. ab eo q̇ pōt. nec ob. c. qꝛ fruſtra. eo. tit. Pau. Reſtituant̄. qn̄ de earū exactiōe ꝯſtat in iudicio iudicare: ⁊ q̇ iudicata ſcripſerit ſi iudicet̄ ſm p̄dicta ſtatuta. de ſen. excō. nouerint. in fi. vbi dō nō iudicaret̄ ſm predicta ſtatuta: tūc ſcribēs ſententiā nō incurrit penā: ſed ſoluꝫ iudicans: niſi velis dicere ꝙ etiā in primo caſu hec ꝯſtitutio penalis nō extendit̄ ad ꝑſonas nō expreſſas: vt videt̄ verius ar. de reg. iu. in penis. lib. vj. Pau. etiā Jo.an. dicit ꝙ de ſcribentibꝰ iudicata nō exprimit hec ꝯſtitutio. Incurrāt. incōtinenti ſine tp̄is interuallo: et ſic facientes dictātes ⁊ ſcribētes talia ſtatuta: ac iudicātes vſuras eſſe ſoluendas vel nō repetēdas vel repetitas nō ſoluēdas/ ſtatim ſunt excōicati. Aliud in his q̇ ſtatuta iaꝫ facta debēt delere: q̇ videlꝫ ſi habēt poteſtatē delēdi de iure ⁊ de facto: vt dicūt Pau. ⁊ Inno. ſi non deleuerint poſt tres mēſes etiā ipſi ſunt excōicati. Cōſuetudines. h. d. qꝛ qñq₃ nō ſtatuūt talia: ſꝫ aſſueſcūt. i. in ꝯſuetudinē deducūt. Jo.an. Obſeruare. officiales. ſ. expreſſe. ſi eñ nō exp̄ſſe ea ſeruēt nō ſunt excōicati. Jo.an. ⁊ Pau.

¶ Excōicatio ꝯtra deferentes arma vel ligna vel mercimonia ad ſaracenos. Cap. xxx.

EXcōicamus ⁊ anathematizamus illos q̇ ꝯtra xp̄m ⁊ ppl̄m xp̄ianū ſaracenis arma ferrū ⁊ lignamina deferūt galearū: eos etiā qui galeas eis vendūt vel naues: q̇ in piraticis ſaracenoꝝ nauibꝰ curā vel gubernationē exercēt: aut machinis aut q̄buſdā alijs īpendunt aliqđ eis ꝯſiliū vel auxiliū in diſpendiū terre ſancte: ipſoſq₃ rerū ſuarū ꝓuatione mulctari ⁊ capientiū ſeruos fore cenſemus: precipientes vt ꝑ oēs vrbes maritimas in diebus dñicis et feſtiuis hmōi ſententia publice innouet̄: ⁊ talibus gremiū non aperiat̄ eccleſie: niſi totū qđ ex cōmercio tā dānato perceperint: et tantūdē de ſuo in ſubſidiū terre ſancte tranſmiſerint. et. ī. ꝙ ſi forte ſoluendo nō fuerint ſic als reatus taliū ꝙ in pena ipſoꝝ alijs interdicatur audacia ſimilia preſumendi. Inno. in cōcilio generali. ex̄ de iudeis. c. ad liberandā. Conciliū generale de quo hic repetit cōciliū lateraū. de quo. ſ̄. c. ita quorūdā. et addit penā imponendā tēpore abſolutionis. ibi, et talibus. Notandū ꝙ tales excōicati non abſoluunt̄ ab excōicatione: niſi id totū

qꝺ ex cõmercio ꝺãnato ꝑceperint: ⁊ tantũdẽ de
ſuo in ſubſidiũ terre ſancte tranſmiſerint: ſi ta
men abſoluant̃ nõ facta ſatiſfactione tenet ab-
ſolutio: ſed reduci debẽt in priſtinã excõicatio-
nis ſententiã: niſi hoc faciant ſm Egidiũ. Idẽ
Iob.an. ⁊ Pe.de anch. Sed querit̃ ex quo iſti
pꝛiuant̃ bonis ſuis et bona cõfiſcant̃ quomodo
vltra penã puniuntur ⁊ tranſmittũt in ſubſidiũ
terre ſancte quod receperũt ex cõmercio ⁊c̃. Et
reſpondẽt predicti doctores ꝙ ante cõfiſcatio-
nem imponitur hec pena vel ſoluitur de bonis
queſitis poſt cõfiſcationẽ: vel dicas ꝙ pena cõ-
fiſcationis imponit̃ a iudice ſeculari: ſed pena
reſtitutionis eius qꝺ perceptũ eſt ⁊ tantũdẽ de
ſuo imponit̃ ꝑ eccleſiaſticũ iudicẽ. Et ſm Pe.
de anch. Pena priuationis olim bonoꝝ nõ im-
ponitur ipſo iure ſed ꝑ ſententiã ⁊ iudicẽ ſecu-
larẽ ſic aliꝰ reatus: quia potuerũt ſubijci verbe
ribus loco pene. Et no. ꝙ hec pena q̃ indicitur
per eccleſiã: ſcꝫ dationis eius qꝺ percepit quis
per tale cõmerciũ ⁊ tantũdẽ de ſuo: ſi nõ tranſ-
mittitur in ſubſidiũ terre ſancte: quia ſcꝫ neſcit
talis cui debeat dare: applicari ſeu dari debet
camere aplice: nec hanc penã relaxare poteſt:
niſi papa vel is qui habet ab eo ſuꝑ hoc cõmiſ-
ſionẽ: vt eſt ſummus penitẽtiarius. Unde qui
in hunc canonẽ inciderũt cõſueuerũt ſe compo
nere ſub tali pena cũ camera apo. dando certã
partẽ eius: et de reſiduo ſolet eis fieri remiſſio.
ſic audiui a ſapientibus practicari in curia: et
hoc qñ talis ſoluere poteſt: nã quãdo nõ poteſt:
faciendũ eſt quod dicit̃ in.c. ſupradicto. Quis
autẽ debeat abſoluere a tali ſentẽtia dicit glo.
ſuꝑ.c. ꝙ olim. ꝙ eṗs ex quo papa ſibi non reti-
nuit: qꝺ olim habuit locũ: nunc aũt ſecus. vnde
dicit Iob.an. et Pe.de anch. ſuper eo.c. ꝙ ho-
die papa tẽporibꝰ quibus ſolet facere genera-
les ꝓceſſus ter in anno tales excõicat: ⁊ tunc a
tali ſententia ſolus papa abſoluit. hec ille. Sũ-
mus etiã penitentiarius videt̃ habere poteſta
tem tales abſoluẽdi. Et nota ꝙ iſtud.c. ꝙ olim.
ꝓrogatur. i. extenditur dicta pena excõicatio-
nis ad aliũ caſum ꝙ̃ in illis duabus decretali-
bus: ſcꝫ ita quotidiã / ⁊ ad liberandã / cõtineat̃:
videlꝫ quicũqꝫ / ac quecunqꝫ alia mercimonia q̃
ibi portantur durãte guerra inter nos ⁊ ipſos:
et etiã ſi fieret treuga: quia ꝑ treugã non tollit̃
guerra: ſed intermittit̃. Item no. ꝙ Nico.iiij.
in quadã extrauagãti: que incipit. olim tam in
generali ſtatuit ⁊ innouat ꝙ nullus arma / fer-
rũ / equos / lignamina / victualia / ⁊ alia quecũqꝫ
mercimonia in alexandriã vel alia loca ſarace-
noꝝ terre egypti deferre vl̃ mittere ſeu de ſuis
portubꝰ vt eis deferant̃ extrahere vel extrahi
ꝑmittere: aut eis vel auxiliũ vel fauorẽ preſta-
re preſumat: aliꝰ ſunt excõicati ipſo facto / nec
poſſint abſolui niſi tantũdẽ de bonis proprijs
in dicte terre ſubſidiũ conuertendũ exoluerint
quantũ ad partes ꝑdictas detulerint: aut mi-
ſerint: aut deferri vel de ipſoꝝ portubus defe-
rendũ eis extrahi permiſerit. Et ſimiliter ſtatuit
de omnibus terris ſoldano ſubiectis. ſ. incurrãt
etiã predictas et alias penas tẽporales. Que
extrauagãs innouata eſt per Bonifa.vj. et ite-
rũ per Cle.v. qui abſolutionẽ ab hmõi ſentẽtia
preterꝙ̃ in mortis articulo pape reſeruauit. vt
patet in extrauaganti que incipit. Multa men
tis ⁊c̃. et huic hodie ſtatur: qꝺ etiã patebit. j. ex
ipſo proceſſu pape annuali qui fit in curia. Ue-
neti aũt ſuꝑ hoc habẽt licentiã a papa Mar.v.
quantũ ad mercimonia ⁊ victualia per plures
annos: non autẽ quo ad arma ⁊ lignamina ha-
bent licentiã / vnde nõ incurrũt predictã penã:
et idẽ de alijs etiã qui haberent ſimilẽ licentiã:
quo ſcilꝫ ad mercimonia. ſecus ſi portarent ſeu
portari facerent arma ſeu lignamina: quia tũc
incurrerẽt. Nota etiã ꝙ accedens ad ſepulcrũ
domini cauſa deuotionis ſine licentia pape eſt
excommunicatus: et eius abſolutio pape re-
ſeruatur vel ſummo penitẽtiario vt repperi in
libro penitentiarie ſummi penitentiarij.

¶ Excõmunicatio contra ſpoliantes romipetas ⁊ contra piratas: et abſolutio pape reſeruatur. Capłm.xxxj.

EXcõmunicationi ſubdant̃ qui roma
nos aut alios chriſtianos pro nego-
ciatione vel alijs honeſtis cauſis na
uigio vectos aut capere aut rebus
ſuis ſpoliare preſumũt: illi etiã qui
chriſtianos naufragiũ patientes ſpoliant rebꝰ
ſuis: niſi ablata reddiderint excõicationi ſe no
uerint ſubiacere. ex conci. laterañ. ex̃ de rapto.
excõicationi. Prima pars huius.c. di. Hoſt. ꝙ
eſt canon late ſentẽtie. Et addit ꝙ pirate ter in
anno ab ore pape excõicant̃ ſolẽniter. Secũda
pars di. ꝙ eſt canon ferende ſnie. Inno. Tan.
Uin. ⁊ Goff. dicũt ꝙ eſt iſta ſcꝺa pars late ſnie.
Io.an.di. ſic. Credo ꝙ ꝑma ps ſit canon ferẽde
ſnie. excepto eo qꝺ dictũ eſt de piratis q̃ ſunt ex-
cõicati a papa ter in anno. Scꝺa pars eſt canõ
late ſnie. ita tñ ꝙ precedat admonitio. vt dicit
glo. ⁊ ꝓbat hoc vis xboꝝ. rõ diuerſitatis ſatis
ptꝫ: et ſic pars põt itelligi de quolibet nauigio.
Idẽ Io.de lig. dicẽs ꝙ iſta eſt cõis opi. et ꝙ pri
mũ dictũ intelligit̃ de quolibet nauigio: ꝙ̃uis
Hoſt. reſtringat ad maritimũ. Quãtũ ad ſcꝺm
dicit ſi poſt admonitionem nõ reſtituũt ablata
ſtatim ſunt excõicati: ſi aũt reſtituãt nõ ſunt ex
cõicati. Idẽ Pe.de anch. ⁊ addit. q̃ aũt pegri-
nos ⁊ mercatores nõ nauigãtes: ſꝫ aliꝰ itinerã-
tes ſpoliãt excõicari debẽt: ſed nõ ſunt ipo iure

excõmunicati.extra de treu.⁊ pa.c.j. Hec ille.
¶ Hic tñ nota ꝙ ſpoliãtes romipetas/vel eun
tes ad curiam vel redeuntes ꝓ cauſis agẽdis
in curia ſunt excõmunicati excõmunicatiõe pa
pali:vt.j.patebit in ꝓceſſu annuali pape.

¶ Excõicatio cõtra clericos partici- pantes ſponte ⁊ ſcienter in diuinis cũ excõ- municatis a papa. Cap.xxxii.

Clericos qui ſciẽter ⁊ ſponte partici
pauerũt excõicatis a nobis: ⁊ ipſos
in officijs receperũt : eadẽ excõica-
tiõis ſentẽtia cũ ipſis nõ dubitamꝯ
innolui:quos etiã ꝓ abſolutiõis be
neficio habẽdo ad nos volumus remitti. Cle.
iij.de ſen.excõi.c.ſignificauit. Circa expoſitio-
nẽ huius decre.eſt triplex opinio ſolẽnis: quar
ta cõiter reprobat᷑. Eſt ergo prima Hoſtiẽ.que
etiam ponit᷑ in ſumma cõfeſſoꝝ. ꝙ illa ſit noua
excõicatiõis ſpecies: ad quã incurrẽdã quinqꝫ
requirunt᷑. Iſtã etiã ſequit᷑ Ioh.an.opinionẽ:
Nota bene. vt ponũt in tex. Primo ꝙ cõicans cũ excõica-
tis ſit clericus. Secũdo ꝙ cõicet ſciẽtervel par
ticipet. Tertio ꝙ cõicet ſpõte.et dicit Hoff.ex-
cludi hic coactionẽ abſolutã/nõ conditionatã.
Quarto ꝙ cõicet in diuinis:et hoc intelligẽdũ
ſm Hoſt.de oĩbꝯ diuinis officijs tam de his
que in eccl'ia dicunt᷑/ꝗ de his que extra.ſ.ho-
ris canonicis. Quinto ꝙ cõicet ſeu participet
cũ excõicatis noiatis a papa in hmõi diuinis:
talis excõicationẽ incurrit: abſoluẽdus nõ niſi
per apl'icam ſedẽ.qui autẽ alijs excõicatis a ca
none cõicat in diuinis/lꝫ peccet: non tñ eãdem
ſentẽtiã incurrit:⁊ de hoc.j.c.de minori excõi-
catione. Secũda eſt Pe.de anch.qui dicit ꝙ ꝗ
cõicat cũ excõicato a papa ſponte ⁊ ſciẽter/⁊ in
diuinis eſt excõicatus eadẽ ſentẽtia:⁊ iſtum di
cit eſſe verum intellectũ huius.c. ⁊ ita repperi
ex recollectis eiuſdẽ. Idem videt᷑ dicere Guil᷑.
Spe.⁊ Hoſt. Tertia eſt Tan.ſ.ꝙ ꝗ participant
cũ excõicatis a papa eodem crimine ꝓpter qꝺ
ille eſt excõicatus eadem ſentẽtia ligant᷑:et ſic
ſunt abſoluẽdi a papa.ex͂.c.unp. Hanc opinio-
nẽ dicit glo.credo veriorẽ. Inno.etiam dicit ſic
poſſe intelligi. Ioh.an.et Ioh.de lig.dicũt ꝙ vi
detur adherendũ huic vltime expoſitioni.

¶ Excõmunicatio cõtra ſepelientes interdictos excõmunicatos vl' publicos vſu rarios. Cap.xxxiij.

Eos qui ꝓprie temeritatis audacia
defunctoꝝ corpora (non ſine cõtem-
ptu clauiũ eccleſie) in cimiterijs tpe
interdicti in caſibꝯ nõ cõceſſis a iu-
re excõicatos publice vel noiatim
interdictos/vel vſurarios manifeſtos ſcienter
ſepelire preſumũt:ipſo facto excõicatiõis ſentẽ
tie decernimus ſubiacere:a qua nullatenꝯ ab-
ſoluant᷑/niſi priꝯ ad arbitriũ dioceſani epi eis
quibꝯ ꝑ premiſſa fuerit iniuria irrogata ſatiſ-
factionẽ exhibuerint cõpetentẽ. ex͂ de ſepul.in
cle.c.j. Eos. includit vtriuſqꝫ ꝓfeſſionis perſo
nas/laicos ⁊ eccl'iaſticos exẽptos et nõ exem-
ptos. Pau. Proprie temeritatis audacia.ſciẽ-
tiam notat quaſi ꝓprio auſu: et ſumit᷑ in malã
partẽ:vbi aũt non faceret temere:puta prelatꝯ
dicit ſepeliendũ fuiſſe abſolutũ: vel veriſilr pu
tat ſepulturã nõ ꝓhibitã illi ratiõe ſtatus: ⁊ ſic
errat in facto: non hꝫ locũ hec pena. Pau. In
cimiterijs. Pau.idẽ ſi in eccl'ia:ſecꝯ ſi in cam-
pis vel locis priuatis. Tpe interdicti.nã tunc
interdicta eſt ſepultura. Nõ ꝯceſſis a iure.hoc
dicit ꝓpter clericos qui ſeruauerũt interdictũ
quibꝯ cõcedit᷑ tpe interdicti ſepultura cũ ſilen
tio et abſqꝫ cãpanarũ pulſatiõe: vt in predicta
decre. qꝺ intellige ꝓpter ꝑuilegiatos circa cõ
fratres. In quatuor ⁊o feſtiuitatibus in qbꝯ
celebrari põt eo tpe.ſ.interdicti:alta voce non
puto mortuos ſepeliri debere. vt de priuil᷑.ca.
cũ ⁊ plãtare. Io.an.⁊ idẽ Pau.et Zen. Excõi-
catos.ab hoie vel a iure:⁊ intelligas de maiori
excõicatiõe: lꝫ enĩ excõicati minori ſic decedẽ-
tes ſepeliẽdi nõ ſint.vt no. Inno.eo.tit.ſacris.
huic tñ pene locꝯ nõ eſt. Io.an. Publice.⁊ per
hoc qꝺ dicit publice : dico ꝙ ſi eſſet occulte da
to ꝙ ſepeliẽs ſciret/non eſt locus huic pene: lꝫ
priuet᷑ ſepultura ſi de hoc cõſtare põt:ſed talis
eſſet excõicatus minori ſm Ala.⁊ Ber. qꝺ pla
cet Pau. vel noiatim interdictos. Pau. A di
uinis ⁊ participatiõe ſacroꝝ: tales puniũt᷑ ſe-
pulture priuatiõe.vt no. Inno.⁊ Hoſt.ſecus ſi
interdicti ab aliquo tpali vel ſpũali exercitio
iuriſditionis miniſterij vel officij: qꝛ tales non
ſunt priuati alijs diuinis : ergo nec ſepultura.
Qui dicant᷑ noiatim interdicti. Laud.dicit ꝙ
noiatim interdicti ſiue ſint denũciatiõe noiati
ſiue ſpecialiter ſint expreſſi:vt no. Inno. ¶ Sꝫ
querit᷑ quid iuris ſi notoriũ eſt de fautoribꝯ ꝗ
occaſionẽ dederũt interdicto per epm lato : nõ
ſunt tñ noiati in ipſa ſentẽtia interdicti:que in-
ſcriptis ferẽda eſt. vt de ſen.excõ.c.cũ medici-
nalis. lib.vj. Nũquid ſepeliẽtes hos fautores
incurrẽt:lꝫ ſint interdicti in genere:qꝛ dictum
eſt in ſententia interdicimus. Ala.cũ fautori-
bus ſuis credit ꝙ nõ quantũcunqꝫ ſint notorij.
ar.de cle.excõ.c.poſtulaſtis. cũ hec conſtitutio
ſit penalis:ideo reſtringẽda. Et aduerte ꝙ ꝑ il
lum tex. qui ꝓhibet noiatim interdictos in ci
miterio ſepeliri / videt᷑ a ꝯtrario ſenſu ꝙ iter-
dicti nõ noiatim ſepeliri poſſint : qꝺ tenet glo.
vbi locꝯ interdictus nõ ſit. Hoſt.dicit iſtã opi-
nionẽ verã:niſi qñ ꝓ certo ſciret᷑ eos tale quid
feciſſe vel cõmiſiſſe ꝓpter qꝺ erãt interdicti:ta.

les eñ nō debēt ſepeliri in cimiterio. vbi vero
nō ſunt certi h₃ locū glo. ſm eūdē: ꝓ glo. tñ fa-
cit qđ dixit. ſ. poſt Laudul. ſ. vt nō ſufficiat fa-
cti notoriū: niſi aſſit iſta q̄litas noīatim ꝑ mo-
dum de quo. ſ. Manifeſtos. q̄ priuati ſunt ſe-
pultura ⁊ factiōe teſtamēti: niſi ſatiſfecerint vł
cauerint ſm formā illi⁹ ca. q̄q̄. de vſur. lib. vi.
Et ſi apparuerint in tali ſigna pnīe et poſt mor
tē preſtatio cautiōis / ſufficit ad vitādū hāc pe-
nā: cū talis ſepultura nō ſit ꝓhibita: ſ₃ nō valet
teſtamētū qđ ab initio eſt nullū ex ꝑſona teſtā
tis. Idē etiā vř ſi prio fecit teſtamētū / ⁊ poſtea
efficiť vſurari⁹ manifeſtus: q₂ ꝑ ſequens deli-
ctū infirmať teſtamētū. Pau. Sciēter. ſecus ſi
ignorauit. Pau. Sepelire. non ſolū actualiter
ponētes corp⁹ / ſ₃ dicētes diuinū officiū ſuꝑ fu
nus incurrūt eā penā: immo forti⁹ / q₂ plus cō-
temnūt. Idē intelligas de ſepeliētib⁹ de facto
in cimiterio etia₃ abſentib⁹ clericis. Pau. ſed
Io. an. ſuꝑ dicto verſi. ſepelire. ſic dicit. hic oc-
currunt dubia q̄ principis declarationē pluſq̄
gloſantis expoſcūt. ſ. an portātes ad ſepulturā
q̄ tñ nō ſepeliūt ſunt excōicati. Itē de comitan
tib⁹ funus. Itē de fodiētibus / et fabricātibus /
vel apiētibus ſepulturā. Itē de ꝑlatis clericis
vel miniſtris eccłiaꝝ in q̄ꝝ cimiteriis ſepeliūť
q̄ id nō ꝓhibēt vel patiūť. Itē de clericis portā
tibus crucē / cereos / ⁊ ſilia. Et poſt quedā ſic di
cit. Cū hic puniat ſepeliētem nō admittētē in-
tereſſentē ⁊ cooperantē. Sepelire aūt eſt mor-
tuū humo vel tumulo condere: videť aūt ſolos
humo vel tumulo corp⁹ imponētes ligatos eē:
facit ꝓ hoc eq̄tas ne ex vni⁹ funere multitudo
ligeť. Ite₃ cōſtat ꝙ portātes comitātes vel fa-
bricātes ſepulturā: ſi nō ſequereť talis ſepeli-
tio excōicati nō eſſent. In ꝯtriū eſt: q₂ eſſet hec
cōſtitutio ludibrio: ſi vnus ſol⁹ ribald⁹ vel ſer-
uiēs ꝑ quē id poterit expediri ligari dicať reli
quis vſitatis pōpoſe et ſolēniter expedire. Io.
an. Stephan⁹ xo nō dubitat oēs iſtos ligari.
¶ Nota ꝙ Ioħ. calde. in tractatu quē fecit de
eccłiaſtico interdicto circa ſi. mouēs predictū
dubium ſeu queſtionē ſic dicit. Michi ꝓculdu
bio videť ꝙ noīati₃ interdict⁹ vł etiā nō noīa-
tim interdictus: ſed tꝑe interdicti in caſu non
ꝑmiſſo a iure: ſi cū diuino officio eſt ſepult⁹ oēs
ꝑdicti. ſ. apiētes ſepulturā vel fabricantes / vel
fodiētes terrā / vel ponētes i ſepulchro / vel por
tātes cruces vel cereos / vel portātes fun⁹ / vel
aſſociātes cauſa honoris vel amicitie / vel cleri
ci diuinū officiū faciētes / vel nō ꝓhibētes cum
poſſunt: oēs pena excōicatiōis ligāť ꝑ iſtā cle.
eos. Ratio eſt: q₂ hoc caſu oēs ſunt participes
criminis ſiue coopatores. ad hoc de ſen. excōi.
ca. nuꝑ. xi. q. iii. ꝑcipue. Si xo ſine officio cleri
coꝝ defuncti⁹ talis ſepult⁹ eſt etiā in loco cimi
teriato: l₃ ſit tuti⁹ dicere ꝑdictos oēs fore liga
tos excōicatiōis ſnīa: de qua iſta cle. agit. tñ (l₃
trepidus) credo iſtos nō ligari dicta pena: ſed
q₂ videť cōtēnere ḡnalē ꝓhibitionē poterūt ar
bitraria pena puniri etiā ꝑ iudicē eccłiaſticū.
iii. q. iiii. engelirudā. Ad hoc dicendū finis cle.
me mouet ibi: ꝑ q̄ xba videť remoueri priuile
gia q̄ clericis vel eccłiaſticis ꝑſonis ſolēt cōce
di et nō laicis: vt ergo verba nō videanť ſuꝑua
cue appoſita. de ma. ⁊ obe. ſolite. Op₃ ꝙ intelli
gať de his q̄b⁹ talia ꝑuilegia ſolēt ꝯcedi: vt ſic
dictū intelligať ſm ꝙ clauſula adiūcta pōt ad-
aptari. i. q. ii. ſacerdos. S₃ priuilegia exēptio-
nis ſolent cōcedi clericis ⁊ eccłiaſticis ꝑſonis.
de illis ergo d₃ intelligi principale dictum ca.
Itē ſepultura eccłiaſtica ꝓꝑe reſpicit clericos
ad q̄s id ꝑtinet. xvi. q. iii. placuit. ⁊ cum funera
ad ſepulturā deferūť diuina officia cātare. xiii
q. ii. diuina. et ſic cōcludit ꝓpoſitū. S₃ ſi clerici
dicūt officiū ſepulture ſuꝑ funus / et poſtea de-
ponētes funus in loco ſecreto nō ponūt ipm in
ſepulchro ſeu cimiterio: nunq̄d ſunt excōicati?
Certe ſm opi. ꝯtrariā eſſet dicēdū ꝙ nō: q₂ tex.
dicit ſepelire: qđ eſt humo vel tumulo mortuū
cōdere: et ſic ꝑ ſolā celebrationē officii nō eſſet
delictū cōſummatū: ergo nō inciderēt in penā.
Sed nō credo ꝙ aliq̄s hoc diceret: ſic eñ ſemꝑ
fieret durāte interdicto: et ꝑ ꝯñs iſta cle. facta
eſſet ludibrio. Hec oīa Io. an. et Io. cal. Et qđ
dictū eſt de interdictis / intelligēdū eſt ꝑ oñius
de manifeſtis vſurariis et publice excōicatis.
¶ Querit etia₃ dñs Laudul. de ridol. in trac.
quē fecit de vſuris. q̄d dicēdū de officialib⁹ / cle
ricis / ⁊ portātib⁹ cruces et cereos: ⁊ aſſociāti-
bus ⁊ portātib⁹ feretrū tanq̄ eſſet ibi cadauer
alicui⁹ predictoꝝ. ſ. manifeſti vſurarii noīatim
interdicti vel publice excōicati: cu₃ in veritate
realiter ibi nō ſit. Rñdet ⁊ dicit idē iudicandū
acſi ibi eſſet: ⁊ ideo dicēdum vt. ſ. Subiacere.
hāc penā locū hře nō puto i aliis caſib⁹ in q̄b⁹
denegať ſepultura: q̄s habes eo. ti. ex parte. et
de ſta. mo. c. ii. ¶ Sed q̄d de illo q̄ ſepelit ma-
nifeſtū vſurariū excōicatum publice ⁊ noīatim
interdictū ⁊ tꝑe interdicti: nūquid vna vł qua-
druplici excōicatione ligabiť ex h̄ facto. Uide
qđ de hoc plene ſcripſi in. q. Gualterii. ſiue tñ
vna ſola ſiue pluribus ſentētiis ex his diuerſis
cauſis: quarū quelibet ꝑ ſe ſufficit ꝙ excōicat⁹
dicať: planū eſt ꝙ de oībus d₃ ſatiſfacere: et ab
oīb⁹ abſolui. Io. an. Eis q̄b⁹. ſ₃ q̄ ſunt hi? forte
intellexit de his quorū fuerūt late ſnīe excōica
tiōis vel interdicti in loca / vel ꝑſonas: vel illis
q̄b⁹ debebat reſtitutio fieri quo ad vſurarios.
Si qua etiam violētia in his fuiſſet illata cleri
cis vel miniſtris: illis etia₃ fiet ſatiſfactio. Itē
ſi illoꝝ corpora vel oſſa diſcerni poſſunt / exhu-

mãda ſunt:et hoc tribus vltimis caſibꝰ. ¶ Sʒ
quid de primo? dic ꝙ ſi ille fuit penitens lʒ non
debuerit ſepeliri.ſ.tẽpore interdicti: tñ nõ ex-
humabitur ſaltẽ poſt relaxatum interdictum.
Notãt etiam Inno.⁊ Hoſtiẽ. ꝙ penitens q̃ ſe-
pultus nõ fuit in cimiterio ꝓpter interdictum
relaxato interdicto debet in cimiterio ſepeliri.
Dicũt etiam ꝙ ex quo penitẽs fuit/mortuaria
licite ab ipſo recipi poſſunt: cũ ꝓ ipſo ſit oran-
dum.xj.q.iij.quicũqꝫ. ſecus ſi non fuiſſet peni-
tens. lxxxviij.diſt.c.ſi. Ioh.an.qui etiam dicit
ꝙ de funeralibus que darenẽ cum funere de-
functo ſepulto tẽpore interdicti/ non putat cle
ricos licite recipere poſſe:qꝛ viderenẽ partici-
pare in delicto. ¶ Item nota ꝙ Fran. de zab.
poſt Pau.ſup verbo temeritatis.huius cle.di
cit ꝙ temeritas ſciẽtiam notat quaſi ꝓprio au
ſu.Et ex hoc dicit Lau.ꝙ ſi ignorans factũ vel
etiã ius (dum tñ ſit cui liceat ius ignorare)hoc
faceret:nõ videẽ reus:nec hãc penã incurrere.
j.q.iiij.§. notandũ. Et ideʒ dicit in effectu glo.
in ea.clemẽ.⁊ idem Pau.⁊ Zen. qui videntur
velle ꝙ in hoc caſu iuris error ſimpliciter excu
ſet:qꝛ iuris error excuſat a pena:ad quã cõmit
tendã requirẽ dolus. vt notat Dinus in regu
la.ignorãtia.lib.vj. Pro hoc ꝙ iuris error eſt
lata culpa non dolus.ff.de his qui no.infa.l.ij.
glo.ſup verbo ſingulis. ¶ Item nota qđ dicit
Ioh.an.in nouel.ſuper ca.vt animarũ. de cõſti.
li.vj.ꝙ ignorãtia ſtatuti ſinodalis excuſat trãſ
greſſorẽ a pena:niſi ſit craſſa ⁊ ſupina:etiam cũ
ſtatutũ punit aliquid ꝓhibitũ lege diuina vel
canõica:⁊ ſm hoc terminẽ: qđ hic ſcripſit Io.
de deo.vbi querit an ſint excõicati impuberes
qui falſauerunt inſtrumentũ:⁊ monachus qui
tulit falſum teſtimoniũ ignorãtes conſtitutio-
nes epĩ qui tales excõicat: quicq̃d ibi dicat ſa-
tis potuit vterqꝫ ꝓbabiliter ignoraſſe:qđ ſi ita
eſt/locus eſt huic decretali:⁊ lʒ pena iuris locũ
in eis poſſit habere/ceſſabit tñ pena ſtatuti qđ
ꝓbabiliter ignorabãt: lʒ quidã reſtringãt hoc
dictum ad ſtatuta ex cauſa ꝓhibentia de iure
non ꝓhibita. Idem dicit de tẽpo.ordi.eos.lib.
vj.ꝙ equipollẽt ſcientia ⁊ affectata ignorãtia:
⁊ dicẽ affectata ex quo ſcire potuit: ſed noluit
immo diſſimulauit. Iteʒ Anto.de but.dicit in
lectura ꝙ mulieres ⁊ monachi ab ignorãtia iu
ris nõ excuſanẽ/ vbi iuris omni anno ſit publi
catio in locis vbi ſunt:alẽs excuſanẽ. vt.l.cũ de
indebito.ff.de ꝓba. quod dicit verũ Hoſtiẽ.in
monaſterijs de quibus monachi nunq̃ exeũt.

¶ Contra cõtrahentes matrimoniũ
ſcienter in gradibus ꝓhibitis: vel ordina-
tos in ſacris: vel ꝓfeſſos in religiõe mares
vel feminas. Capitulũ.xxxiiij.

Eos q̃ diuino timore poſtpoſito ſciẽ
ter in gradibus cõſanguinitatis vel
affinitatis cõſtitutiõe canonica in-
terdictis:aut cũ monialibꝰ cõtrahe
re matrimonialiter nõ verẽẽ: necnõ
religioſos moniales ac clericos in ſacris ordi
nibꝰ cõſtitutos matrimonia cõtrahẽtes: ipſos
excõicatiõis ſentẽtie ipſo facto decernimꝰ ſub-
iacere. Cle.v.de cõſang.et affi.ca.vnico.in cle.
¶ Nota ꝙ in ſex caſibꝰ hic expreſſis tñ locũ
hʒ hec cõſtitutio ⁊ eius pena. Alĩ ſi cõtrahit ꝗ
cũ habẽte maritũ/vel cũ iudea vel pagana / vel
cũ cognata ſpũaliter vel legaliter/ vel cõtra im
pedimẽtũ publice honeſtatis:lʒ nõ teneãt ma-
trimonia/tñ nõ eſt locꝰ huic pene que ⁊ in illis
caſibus ⁊ ſilibus expreſſa nõ eſt. Itẽ in his ſex
caſibus tũc demũ locus eſt pene cũ illicite con-
trahũt: ſi enĩ licite vt ex diſpẽſatione pape/tũc
ceſſat culpa:ergo et pena. de cõſti.c.ij. De qua
diſpẽſatione no.de reſti.ſpo.lfas. Io.an. Sciẽ
ter. ignorãtes ergo nõ ligat cõſtitutio. qđ in-
telligo ignorãtia facti ꝓbabiliter ⁊ nõ affecta-
ta: qꝛ ignorabãt ſe eſſe cõſanguineos vel affi-
nes. Si vero ignorabãt ius neſciẽtes gradum
in quo erãt eſſe ꝓhibitũ ex quo ſciebant gradũ
ligat cõſtitutio.de reg.iur.ignorãtia.lib.vj. Si
vero alter ſolus ſciebat/ille ſolus ligatur.facit
xxxiiij.q.ij.in lectũ. ¶ Sʒ quid ſi cõtraxit igno
rans/poſt tẽpora aũt ſciunt ⁊ cohabitãt cõſan-
guinei: videẽ ligari. ar.j.q.j.eos.in fi.de ſimo.
ca.ſicut tuis. Contrariũ credo cũ iſta cõſtitutio
nõ puniat cohabitationẽ vel inceſtũ/ſed cõtra-
ctũ vt ita dicã. ꝓbatur hec ſolu. ex eo ꝙ ſine iu
dicio eccl'ie ab illa diuertere non poſſet:fateor
tñ ꝙ peccat cognoſcẽdo. Io.an. Pau.vero di-
cit ꝙ ſi talis cohabitat ei affectu maritali / in-
currit hanc penã: cum videaẽ ex nouo cõſenſiſ
cũ ea cohabitare: ſi vero ex primo/nõ incurrit.
¶ Sed quid ſi cõtraxit cũ ea quã credebat con
ſanguineã/affinem/ vel monialẽ: et in veritate
nõ erat. Solue per nota.de ſen.excõ.in.c.ſi ve-
ro.ij.⁊.c.in audientia. Ioh.and. Ex illis cauſis
trahi poteſt Rñ. ſcʒ ꝙ talis nõ eſt excõicatus.
Sed quid ſi impedimentũ qđ erat tẽpore con-
tracti matrimonij fuit poſtea remotũ. eẽ de cõ
ſan.et affi.qꝛ circa. Rñ.ſi remoueẽ per diſpen-
ſationẽ pape:verba ſunt inſpicienda vt videaẽ
an tollant impedimentũ etiã quo ad penã pre
teritam: an nõ vt faciat tñ valere matrimoniũ
primo caſu abſolutio alia nõ eſt neceſſaria: ſe-
cũdo ſic. Si vero remoueẽ impedimentũ ꝑ cõ-
ſtitutionẽ reuocatoriã: tunc dic vt.s.de immu.
eccle.c.quſi. Pau.ſup ꝓdicto autẽ.c. idẽ Pau
lus dicit ſic: ꝙ ſi reuocatoria vltima vult/⁊ di-
cit conſtitutionẽ quã reuocat fulminatoriã ex-
cõicatiõis ꝓ infecta haberi: tunc ligati ꝑ illas

non egent abſolutiõe. Si aũt tm̃ reuocat: ſic li
gati egẽt abſolutiõe. Gradu.ſ.uij.vel citeriori.
Canonica. fortius diuina. de reſti.ſpo.litteras
Matrimonialiter.ꝑ hãc litterã videt ꝙ coactꝰ
ad cõtrahendũ nõ incurrat hãc penã ⁊ de abſo
luta coactiõe certũ eſt. De cõditionali dico licet
tali ꝗ cadere debuerat in cõſtantẽ virũ videt li
gari per.c.ſacris. extra de his ꝗ vi me. cau. fi.
ſed cũ nõ ſit matrimoniũ deficiente cõſenſu de
eqtate videt talis nõ ligari. facit de ſen. excõ.
ſignificauit. Jo.an. Idem Pau. Cõtrahere. ſe
cus ſi ſponſalia tm̃ contrahat: niſi ſequatur co
pula. que cũ inducat preſumptã voluntatẽ ma
trimonij (de ſpõ.c.is qui) inducet etiã penam.
Ratio predicti eſt: qꝛ iſtud cũ ſit penale reſtrin
gendũ eſt: vt ſic verba non extendant maxime
ad minꝰ delictũ. de reg.iur.in penis.lib.vj. Et
negari nõ poteſt ꝙ aliud eſt matrimoniũ aliud
ſpõſalia. Pau.⁊ Jo.an. Religioſos. per profeſ
ſionẽ tacitam vel expreſſam religioni approba
te obligatos in genere vel in ſpecie. ex̃ de reg.
c.non ſolum.lib.vj. Jo.an.et Pau. Et monia
les. ſed nonne de monialibꝰ ſatis intelligebat:
ſcilicet vbi imponit penã cum eis cõtrahenti
bus: tamẽ ex participatione ipe ligentur eadẽ
pena. de ſen.excõ.nuper. Rñ. licet monialis ex
participatione eſſet excõmunicata quãdo con
traheret cũ ſciẽte: nõ tamẽ quãdo contraheret
cũ ignorante: qꝛ ille non ligaretur. vt ergo mo
nialis nullo caſu euitet penam hoc addit. Uel
dic ꝙ tunc participans cũ criminoſo eſt excõi
catus cũ participat poſt latã ſententiã: vt in.c.
ſi cõcubine. de ſen.excõ. ſed hec non participat
poſt: ſed in actu ꝓ quo ligatur. ergo ⁊c. vel dic
ꝙ licet participãs in crimine criminoſo ſit ex
cõmunicatus: nõ tamẽ participans in actu illo
pro quo alter ligatur. alr̃s ſuperflue adderetur
hec littera que non diſtinguit an monialis con
trahat cum ſciente vel ignorante cum ex parte
eiꝰ non poſſit pretendi ignorantia. facit de ſen.
ex cõtingit.ſ. vbi participans in actu ꝓ quo al
ter excõmunicatus eſt: excõmunicari manda
tur. Pau. et de hoc vltimo puncto habes.ſ. in
excõ. pma. Sacris. ſcilicet ſubdiaconatu.⁊.ſ.
Pau. Contrahentes. non repetit ſciẽter: quia
in tali proprio facto non cadit probabilis igno
rantia in illis religioſis vel clericis. vbi vero
probabilis eſſet ignorantia: vt ordinato in ſa
cris in amentia: vel dormitione: vel infra pu
bertatẽ: puto ꝙ non eſſet locus huic pene. Jo.
an. Et idem dicit ꝙ in tali ſententia excõmuni
cationis ꝑ epm̃ põt abſolui. addẽs ꝙ nõ ſufficit
ſatiſfactio in hoc: niſi etiã ſequatur abſolutio.

¶ Excõmunicatio contra participãtes
ſciẽter excõmunicato nominatim in cri
mine criminoſo. Capitulum.xxxv.

Si quis nominatim excõicato ſciẽter
cõicat in crimine criminoſo ei conſi
liũ impẽdendo auxiliũ vel fauorẽ cũ
rõne dãnati criminis videatur in eũ
delinquere qui dãnauit: ab eo vel eiꝰ
ſuperiore merito delicti erit abſolutio reqren
da. ⁊ ita.j. Quis eñ ⁊ tunc nõ iudicis: ſed iuris
ſentẽtia excõicato cõicans ſit ligatꝰ: qꝛ tñ cõdi
tor canonis eiꝰ abſolutionẽ ſibi ſpecialiter nõ
retinuit: eo ipſo videt conceſſiſſe alijs facultatẽ
relaxãdi. ⁊. j. verũ ſi difficile ſit ex aliqua iuſta
cauſa ꝙ ad ipſum excõicatorẽ abſoluendus ac
cedat: cõcedimus indulgẽtiã: vt preſtita iuxta
formã eccl̃ie cautione: ꝙ excõicatoris manda
to parebit: a ſuo abſoluat epõ vel ꝓprio ſacer
dote. Inno.iũ. de ſen.excõ.nuper. Conſiliũ. nõ
tenet qs de cõſilio: niſi ille aliter non fuiſſet fa
cturus vel niſi fuiſſet ꝯſiliũ fraudulẽtũ. glo. ſed
Pe. de anch. dicit ꝙ cõcluſio eſt doctoꝝ ꝙ im
pendẽs cõſiliũ delinquẽti in crimine ꝓ quo eſt
excõicatꝰ incurrit excõicationẽ ſiue eſſet factu
rus alr̃s ſiue nõ: qꝛ participat in crimine. Abb.
dicit hoc certum ſi cõſiliũ datum eſt directe ad
crimẽ qđ excõicationẽ inducit: puta ad clericũ
verberandũ. non ſic ſi daret cõſiliũ in facto pro
quo excõicatio nõ erat vel auxiliũ contra offen
dentẽ. Inn. Auxiliũ intelligit de directa parti
cipatiõe. ſecꝰ de indirecta: vt ſi qs excõicatꝰ eſt
qꝛ facit guerrã ꝯtra eccleſiã vel clericũ. poſtea
ego illi guerrã facio: tu cõtra me iuuas illũ au
xiliũ ei prebens: qꝛ ꝑ hoc melius guerrã faciet
excõicatus: tu nõ es excõicatus qꝛ nõ hoc intẽ
dis. Fatetur etiã Hoſtiẽ. ꝙ dñs auxiliũ vaſalli
excõmunicati inuocare poteſt ꝓpter fidelita
tis debitũ qđ remanet. Inno. etiã dicebat ꝙ li
cet tibi cõtra inimicũ tuũ inuocare auxiliũ ex
cõmunicati ꝓpter guerram: ita ꝙ ſibi etiam in
ſua guerra auxiliũ preſtes. qđ tñ Hoſt. reprehẽ
dit. Jo.an. Fauorẽ. in laudationẽ facti. Abbas
dicit. Fauorẽ impendi facit. Abſolutio. dicit hic
gl. Talis ligat ſnĩa hoĩs nõ canonis. ſed Pe.
de anch. dicit ꝙ dicũt doct. ꝙ iſta eſt ſnĩa iuris
ꝗ tñ trahit executionẽ a ſnĩa iudicis. ſ. cũ quis
participat i crimine criminoſo ꝓpter qđ excõi
catus eſt ille ab hoĩe. Eſt tñ verũ ꝙ vbi aliquis
epũs abſoluit a ſentẽtia iuris non ab iſta abſol
uet: vt littera dicit: ſed abſoluet ab excõicatio
ne. vñ remanet cõcluſio ꝙ participãs crimino
ſo in crimine incurrit excõicationẽ ſiue extra
territoriũ excõicantis ſiue intra: ſiue ſint ſubdi
ti ſiue nõ: qꝛ iuris autoritate ligant. etiã ſi ꝓ
mulgans cõicaret: qꝛ nõ ſua: ſed iuris ſnĩa liga
tur. glo. Obiecta facile nõ tollũtur: qꝛ totũ ope
ratur diſpoſitio iuris: qꝛ ſnĩa hoĩs extendit ad
alios ex recollectis ſub eo hoc qđ eſt. Idẽ dicit
Inno. ⁊ Joh.an.ſ. ꝙ eſt ſententia iſta canonis.

Conceſſiſſe videt̃:habet̃ iſtud ꝓ regula. In oı̃
ſentẽtia excõmunicatiõis lata a canone.q: pôt
ordinarius abſoluere:niſi per papã fuerit abſo
lutio reſeruata:in aliĳs aũt ſententĳs ſecus. et
per hoc inferas ꝙ ſi poteſt a qualibet ſentẽtia
canonis generaliter lata/potius poterit abſol
uere a ſentẽtia excõicationis lata per conſtitu
tionẽ ſynodalẽ ſpecialẽ. Unde ſi ſubditi epĩ bo
nonieñ.incurrãt ſententiã excõicationis ꝑ con
ſtitutionẽ epĩ mutinenſis:veniens bononiã po
terit abſolui a bononienſi.Ioh. de lig. Excipit
tamen Pet.de ancħ. ab hac regula caſum ſu-
pradictum.Si difficile.Ah. propter nimiã di-
ſtantiam vel periculum mortis. Ioh.an.⁊ Pe.
de ancħ.Cautione. iuramenti. Ioh.and.

¶Excõicatio cõtra faciẽtes vel man dãtes aliquẽ interfici ꝑ aſſaſinos. Cap̄.xxxvj.

Statuimus vt quicũq: pŕiceps/pre-
latus ſeu queuis alia eccleſiaſtica ſe
culariſve perſona quẽpiam chriſtia
norũ per predictos aſſaſinos interfi
ci fecerit vel mandauerit q̃q̃ mors
ex hoc forſitan non ſequatur: aut eos recepta-
uerit vel defenderit vel occultauerit:excõmuni
cationis ſententiã et depoſitionis a dignitate
ordine: honore: officio : et beneficio incurrant
ipſo facto. Inno.iiĳ.de homicidio.c.pro huma
ni.li.vj.Prelatus.etiã epiſcopus. Decretalis
enim:quia periculoſum.de ſen.excõ.nõ eximit
eos a ſententia excõmunicatiõis.Io.an. Aſſa
ſinos.hoc eſt peſſimũ genus hoim:⁊ poſſunt di
ci a ſcindo ſcindis:q: abſcindunt animã de cor
pore iuxta velle ⁊ mandatum dñi ſui cuiuſlibet
chriſtiani:⁊ cũ de iſtis ſimpliciter exp̃mat : ad
alios homicidas nõ extendetur qđ iſto.c.conti
netur in his penis.di.xxv.qualis.Archi.Mã-
dauerit.ſi mãdauit : ergo cogitatio nõ ſtetit in
finibus ſuis:⁊ nõ mirũ ſi punitur/al's ſecus.de
peni.diſt.j.cogitationis. ⁊ puto ꝙ etiã ſi reuo-
cauerit mandatum re integra ꝙ nichilominus
incurrat penã cum ex ſolo mandato iam prius
ligatus eſſet.⁊ ad hoc facit quod ſequit̃ ſtatim
Io.an.Receptauerit.patenter vt differat a ſe-
quenti.ſ.occultauerit.⁊ iſti receptatores tanq̃
aggreſſores tenẽtur. C.de his qui latro.occul.
l.j.⁊.ĳ.Archid. Excõicamus.ex quo papa ſibi
nõ reſeruat abſolutionem credo ꝙ ordinarius
poſſit abſoluere.de ſenten.excõmu.nuper. Io.
an.Et no.ꝙ in ſumma piſana ſic dicitur. Aſſaſi
ni fuerũt et forte adhuc ſunt quidam infideles
qui ex quibuſdam falſis opinionibꝰ quibꝰ fue-
runt enutriti de facili mittebantur ad occidẽ-
dum quoſcũq: chriſtianorum : non curantes ſi
ob hoc occidendi eſſent iſti. contra quorum pe
ſtem ſtatuit Inno.iiĳ.iſtam decretalem.

¶Excõmunicatio contra procurantes ꝙ con- ſeruatores ſe intromittant de aliĳs q̃ manife- ſtis iniurĳs ſcienter. Capitulum.xxxvĳ.

Decernimꝰ vt ſi cõſeruatores de aliĳs
q̃ de manifeſtis iniurĳs et violẽtĳs
ſcienter ſe intromiſerint ſeu ad alia
que iudicialẽ indaginẽ exigunt ſuã
extẽderint poteſtatẽ:eoipſo per vnũ
annũ ab officio ſint ſuſpenſi:pars vero que hoc
fieri procurabit excõicationis ſententiã incur
rat:a qua nõ poſſit abſolui niſi ei quẽ ſic fatiga
uit indebite primo ſatiſfaciat integraliter de
expẽſis.de offi.dele.li.vj.hac ꝯſtitutione. Sciẽ
ter. ſi ignorantia eſſet iuris vel craſſa vel affe-
ctata idẽ eſſet.de re.iu.ignorãtia.Indaginẽ.i.
inquiſitionẽ. Officio. ⁊ a bñficio qđ eſt eius ſe
quela.xxxĳ.diſt.preter hec.Suſpenſi.ecce qn-
tũ ſpeciale in cõſeruatore qđ non eſt in delega-
to:quia dato ꝙ delegatus intromittat ſe de eo
quod non eſt ſue iuriſditionis / nõ propter hoc
locũ habet pena:q: non inuenitur exp̃ſſa in eo.
Ioh.an.De expenſis.ad idẽ de immu.eccle.c.
qm̃ in fi.lib.vj.dicit Pe.de ancħ.ꝙ cõſeruator
eſt iudex datꝰ ad tuendũ aliquos contra mani
feſtas iniurias oĩs vel certas iudiciali vtens
indagine.⁊ dicit Ioh.an.ꝙ ſolꝰ papa poteſt da
re hos cõſeruatores. Ipſorũ aũt cõſeruatorum
iuriſditio ⁊ poteſtas depẽdet a forma litterarũ
et latior forma eſt adiuncta poſt cõſtitutionem
ſtatuimꝰ.de offi.⁊ po.iudi.deleg.lib.vj. ⁊ ꝯſti.
fina. Attẽdat̃ ergo tenor litterarꝫ ſicut ⁊ priui-
legiorꝫ. Itẽ ſm̃ Pe. de ancħ. tales poſſunt ex-
cõicare ꝓ hmõi notorĳs. ¶Itẽ nota ꝙ conſer
uatores eſſe nõ poſſunt niſi ſint epĩ ⁊ eorꝫ ſupio
res:abbates:vel q̃ in cathedralibꝰ eccleſĳs vel
collegiatis obtinẽt perſonatus vel dignitates
nec aliquis poteſt eſſe cõſeruator ſui cõſerua-
toris:nec aliq̃s poteſt habere cõſeruatorẽ eum
qui eſt ſub eius iuriſditione ſeu dñio vel diſtri-
ctu eccleſiaſtico vel tẽporali:exceptis regibꝰ et
reginis.de offic.dele.c.hac cõſtitutione.lib.vj.
Item tales cõſeruatores nõ poſſunt cõmittere
vices ſuas exceptis citationibꝰ et ſententiarũ
denunciationibꝰ : niſi aliud eis per litteras cõ
mitteretur: et tũc cõmittere poſſunt infra loca
in q̃bꝰ fuerint deputati et ꝑſonis ſupradictis.
Itẽ nõ poſſunt ꝓcedere cõtra aliquos extra ci
uitatẽ vel dioceſim in q̃bꝰ fuerint deputati:nec
poſſunt aliquos citare vltra vnã dietã a fine il
larꝫ dioceſum.de offi.dele.c. hac cõſtitutiõe.li.
vj. Itẽ ſi cõſeruatores intromittũt ſe de aliĳs q̃
de manifeſtis iniurĳs non ſolum incurrunt pe
nam ſuſpenſionis:vt dictũ eſt:ſed etiã ipſi pro-
ceſſus non valent: q: excedunt fines mandati.
extra de reſcrip.cum dilecta.⁊ ſi citauit aliquẽ
iniuriatorẽ tanq̃ ꝓ notoria offenſa et cum ob

cõtumaciam excõicauit:ſi conſtat (lʒ iniuria ſit
facta)non fuiſſe manifeſtã / non eſt excõicatus
ſm Inno. ¶ Itē expirat officiũ cõſeruatoris
morte cõcedētis quo ad negocia incepta:ꝛ hoc
niſi aliud exprimeref in lr̃is ei⁹:vt in dicto ca.
¶ Item ſciendũ ſm Inno.ꝙ lʒ conſeruatores
nõ habeãt iudicialem indaginē in notorijs tñ
bene poſſunt:qꝛ ordĩa illa ſine quibus eorũ iu=
riſdictio nõ poſſet explicari intelligunt eis eſſe
cõmiſſa: vñ poſſunt citare ꝛ cõtumaces punire
de offic.delega.c.de cauſis.Itē ſi maleficiũ eſt
notoriũ alijs et nõ iudici:opʒ ꝙ ſup hoc querat
ꝓbationes ꝛ cogat teſtes.ij.q.j.in primis.Itē
qꝛ in notorijs eſt aliquis ordo iudiciari⁹ neceſ
ſarius.Itē ſi reus cõfiteaf factũ ꝛ dicat ꝙ vſus
eſt iure ſuo : in hoc caſu admittet ꝓbationem:
al's eñ nõ poſſet implere iuriſditionē ſibi com
miſſam.Sil'iter opʒ ꝙ ꝓcedat ad inquiſitionē
qñ factuʒ eſt notoriũ: ſed neſcitur quis fecerit.
Itē ad repellēdũ iniuriã põt inuocare brachiũ
ſeculare ſicut alij iudices.Itē ſi re⁹ q̇ fuerat cõ
demnatus ꝛ excõicat⁹ cõpareat infra annũ/ et
dicat ſe velle ſatiſfacere : cognoſcet cõſeruator
de quãtitate dãni.hec Inno. Itē ſi reus negat
maleficiũ/ꝛ actor velit ꝓbare eſſe notoriũ:con
ſeruator cognoſcet:al's inutile eſſet ſuũ officiũ
qꝛ quilibet poſſet negare.Sil'iter ſi reus fatef
maleficiũ: ſed dicit nõ eſſe notoriũ/qꝛ per eius
cõfeſſionē factũ eſt notoriũ.de coha.cle.veſtra.

¶ Excõicatio contra doctores qui admittunt
ad lectiones legum religioſos ſine habitu:vel
ad phyſicam.i.medicinam. Cap̄.xxxviii.

Doctores ſiue magiſtri q̇ religioſos
habitu ſuo dimiſſo leges vel phyſi=
cam audiētes ſciēter docere: aut in
ſcholis ſuis preſumpſerint retinere
ſimili eoipſo ſint ſentētia innodati.
ne cle. vel mo.ſtatutũ. lib.vj. Dimiſſo.q̇d ſi nõ
dimiſerit habitũ? dicif ꝙ tũc nõ ſunt excõicati
doctores:qꝛ hec pena nõ eſt ampliãda. de reg.
iur.in penis.Dic cõtra/qꝛ cõicat in crimine:et
ſic eadē ꝛ nõ minori excõicatione ligaf.ex̃ eo.ſi
ꝯcubine.Et in hoc põt dici poti⁹ venire ad de=
clarationē veteris iuris ꝙ̃ noui caſum ponere.
Jo.an.Sciēter.vbi incederet in habitu nõ ha=
beret locũ ignorãtia : ſed vbi incederet ſine ha
bitu/tunc ꝓbabiliter poterit ignorare.Jo.an.
Retinere. no.officiũ doc.ſcholarem de ſcholis
expellere: ꝛ per id qđ dicit retinere/dicas ꝙ lʒ
doctor ſciat monachũ domũ habere iuxta ſcho
las lectoris in domo ꝓpria audire excõicatus
nõ eſt : qđ dixi.ſ̄.de reg.iur.locupletari. Quid
ſi talis monachus nõ vult exire ſcholas? videf
per hãc litteram ꝙ licite inde poſſit expelli.ad
hoc de ſen.excõ.c.veniēs. Et hoc maxime ſi ve
ra eſſet opinio ꝙ excõicat⁹ nõ gauderet ꝑuile=
gio canõis:qđ non eſt verũ ſm Joh.et Berñ.q̇
no.xvij.q.iiij.ſi quis deinceps. Quid ſi nõ põt
expelli?exeat doctor ſcholas ad inſtar ei⁹ qđ
dicimus cum excõicatus intrat eccleſiã:vt no.
xj.q.iij.ſicut apli. Joh.and.Sil'iter qꝛ cõicant
in crimine vt dixi:et qꝛ cõditor canonis ſibi nõ
reſeruat abſolutionē in alijs indulſiſſe videtur.
facit quod no.ſ̄.c.ſuper ſpecula.Joh.an.

¶ Cõtra magiſtros ꝛ ſcholares Bonoñ. cõdu
cētes hoſpitia irreq̇ſitis inq̇linis. Cap̄.xxxix.

Conſtitutionē factã ab epo portuēſi
ap.ſe.legato:ꝛ a predicto Tuſcula=
no poſtmodũ cõfirmatã:vcʒ vt nul=
lus magiſtroꝝ ſiue ſcholariũ ſuper
cõducēdis aliorũ hoſpitijs in leſio=
nem vel preiudiciũ habitantiũ audeãt hoſpitē
cõuenire: niſi prius cõſtiterit tēpus cõductio=
nis elapſum: vel inquilini in hoc ſuum fauorē
preſtiterint et cõſenſum:cũ idē Portuēſis ſub
excõicatione hoc ꝓhibuerit: et alter ſub pena
anathematis idem decreuit obſeruandũ ratũ
eſſe decernimus.i.auctoritate aplica cõfirma=
mus.Statuētes vt a te frater epe et tuo quoli
bet ſucceſſore hoc ſingulis annis in cõi audiē=
tia magiſtroꝝ ꝛ ſcholariũ recitef. Cle.iij.de lo
ca.ꝛ condu.c.ex reſcripto.Conſtitutionē.et ſic
no.ꝙ legatus in ſua ꝓuincia põt conſtitutionē
facere: etiam ſub ꝑpetuo anathemate. de offi.
leg.c.ſi.Confirmatã.i.approbatã et innouatã:
qꝛ ſolus ſuperior cõfirmat . de offi.leg.ſtudui=
ſti.Scholariũ. Soli ergo magiſtri ꝛ ſcholares
ꝓhibenf conducere hoſpitia aliorũ ſcholariũ:
ſed alij non ꝓhibenf conducere hoſpitia ſcho=
lariũ: ꝓpter potentiores conſtitutio iſta ema=
nauit.Et per hanc litterã videf ꝙ ſcriptores q̇
nõ ſunt ſcholares / ſed vxorati nõ obligant hac
cõſtitutione: cũ de illis nõ fiat mētio. Laudul.
dixit hanc penã extendi ad eos q̇ gaudent pri
uilegio ſcholaſtico large ſumpto ſcholariũ vo
cabulo:et gratia ſcholarium ibi ſunt: dũmodo
ibi nõ ſint meretrices. Nec obijcias ꝙ pena nõ
debet extēdi : qꝛ pene quoqꝫ hodie ampliãtur.
argu.ad hoc de verbo.ſig.cũ in partibus. Lau
dul.et cũ eo cõcordat Inno. ſed nõ credo ꝙ ad
ſcriptores vxoratos extendaf hec conſtitutio:
lʒ ſint ꝓpter ſcholares.Eadem eñi ratione ex=
tenderef ad chartarios ꝛ raſores chartarum.
Berñ.Conuenire.i.alloqui : vel de habitatiõe
tractare.glo.interli. Sub excõicatione iam la
ta.glo.interli. Et no.ꝙ Innocē.Goffre.ꝛ Ab=
bas et Pe.de peru. dicunt ꝙ iſta cõſtitutio et
excõicatio eſt localis:ꝛ habet ſolum locũ bono
nie:ꝛ hoc etiam magis placet Joh.an. ſed Ho
ſtiē.dicit eſſe generalem. Nam qꝛ fauorabilis
eſt/ideo dicit ex cauſa extendēda:ſed cõmuni=
ter non tenetur opinio eius.

¶Excõicatio contra mittentes ſcripturã vel
nunciũ ſecrete alicui cardinaliũ dum ſit in con
clauí ꝓ electione pape. Cap̄.xl.

Nulli fas ſit ipſis cardinalibus vel
eꝑoꝝ alicui nunciũ mittere vel ſcri-
pturã: qui vero cõtrafecerit ſcriptu
ram mittẽdo vel nunciũ:aut cũ ali-
quo ipoꝝ ſecrete loquẽdo:ipo facto
ſentẽtiam excõicatiõis incurrat. Greg.x.ex̄ de
elec.vbi periculũ.lib.vj. Cardinalibus.ſ.inclu
ſis in cõclaui ꝓ electione fienda ſummi põtifi
cis.Secrete loquẽdo.niſi ꝗ de volũtate omniũ
cardinaliũ inibi preſentiũ ꝓ his tñ que ad ele
ctionis inſtãtiam negociũ pertinet vocaretur:
vt dicit.ſ.in tex.ſicut puta aduocati/iuriſperi
ti/vel religioſi/vel tabelliones.Incurrat cano
nem late ſentẽtie:ſed ordinarius abſoluere po
terit ex quo papa ſibi nõ reſeruauit.Ioh.an.

¶Excõicatio cõtra dños officiales ⁊ rectores
vbi ſit electio pape ſi nõ ſeruant cõſtitutionem
capituli vbi periculũ.de elec.lib.vj. Cap̄.xlj.

Preterea aliquid adijciẽdo ſancim⁹
vt dñs aliiq; rectores ⁊ officiales ci
uitatis illius in qua roma.pon.ele
ctio fuerit celebrãda auctoritate no
ſtra ⁊ eiuſdẽ approbatiõe cõcilij po
teſtate ſibi tradita premiſſa oĩa ⁊ ſingula ple
ne ac inuiolabiliter ⁊ ſine fraude ⁊ dolo aliquo
faciãt obſeruare : nec cardinales vltra ꝙ ꝑmit
tit artare preſumãt.Super his aũt taliter ob-
ſeruãdis ſtatim audito ſummi põtificis obitu
coram clero ⁊ populo vniuerſo ipſius ciuitatis
ad hoc ſpecialiter cõuocandis preſtent corpo-
raliter iuramentũ: q; ſi ꝑmiſſa diligẽter nõ ob-
ſeruauerint/aut fraudẽ in eis vel circa ea cõmi
ſerint:cuiuſcũq; ſint preeminẽtie cõditiõis aut
ſtatus oĩ ceſſante priuilegio: eo ipſo ſentẽtiã
excõicationis incurrãt:⁊ ꝑpetuo ſint infames.
ex̄ de elec.vbi periculũ.lib.vj.Celebranda.ſm
diſtinctionẽ ſuperius factã.Io.an.Preſumãt
q; tunc eſſent excõicati: ſicut ⁊ in ſe defendẽdo
modũ excedens: qḋ dic vt.ſ.de reſti.ſpo.olim.
Et nota caſum in quo laicus auctoritate cano
nis poteſtatẽ hʒ in clericũ cõtra illud.xcvi.di.
bene quidẽ.Io.an. Premiſſa.ſ.que dicta ſunt
ſ.de incluſione fienda cardinaliũ in cõclaui et
adminiſtratione neceſſarioꝝ cũ certa regula ⁊
modo qui ponitur in textu ipſius capituli.

¶Excõmunicatio cõtra beghinos et beghar-
dos: et aſſumentes vitam fratricellorum ⁊ eis
fauentes. Capitulũ.xlij.

Sacra romana ac vniuerſalis eccl'ia
cui fauẽte dño (lʒ immeriti) preſide-
mus: ſicut religioſa ⁊ pia loca beni-
gno fauore ꝓſequit/ ſic ſupſtitioſos
conatus inſolẽtiũ hominũ deteſtat:
vcʒ ne ſub ouina pelle gregem dñi cũ truculen
tia lupi rapaces inuadãt : ſub pietatis imagi-
ne viſc⁹ heretice prauitatis obrepat: ⁊ ſub pre
textu cõuerſatiõis angelice incautis mẽtibus
malignus ſpũs illudat. Cui⁹ rei gratia ſacris
canonibus eſt interdictũ ne aliquis nouũ ordi
nẽ vel religionẽ inueniat:vel habitum noue re
ligionis aſſumat: ſed quicũq; ad religionẽ ve-
nire voluerit/ingrediat vnam de religionibus
approbatis. Nonnulli tñ ꝓfane multitudinis
viri ꝗ vulgariter fratricelli ſeu fratres de pau
pere vita/aut bizochi/ſiue beghini:aut aliis no
minibus nũcupant in partibus italie : necnon
in inſula ſicilie comitatu ꝓuicie narboñ.⁊ tho-
loſane ciuitatibus et ꝓuinciis/ aliiſq; diuerſis
citramarinis ⁊ vltramarinis partib⁹ cõtra di-
ctos canones habitũ noue religiõis aſſumere:
⁊ cõgregatiões ⁊ cõuenticula facere: ⁊ ſuperio
res ſibiipſis eligere : quos miniſtros cuſtodes
ſeu guardianos aut nominibus aliis appellãt
plurimos ad eorũ ſectam recipere:loca etiã de
nouo cõſtruere/ſeu cõſtructa recipe:in quibus
habitant in cõi publice mendicãtes quaſi eorũ
ſecta eccleſia foret :et vna de religiõibus per ſe
approbatis temeritate damnabili preſumpſe
rũt ⁊ preſumũt etiã inceſſanter:et vt ipſorũ er-
ror veritas/et impietas religio reputet/pluri-
mi eoꝝ regulã fratrũ minoꝝ quã ſanctus Frã.
inſtituit ſe ꝓfiteri:⁊ ad litterã ſe cõſeruare cõ-
fingunt:ꝙq; in obediẽtia gñalis/vel ꝓuincia-
lium miniſtrorũ ipſius ordinis nõ morent:pre
tendẽtes ſe a ſancte memorie Celeſti. papa.v.
prede.noſtro hmõi ſtatus ſeu vite priuilegium
habuiſſe:qḋ tñ etiam ſi oſtẽderẽt nõ valeret:cũ
bone memorie Bonifa.papa.viij.prede.no. ex
certis cauſis rõnabilib⁹ oĩa ab ipo Celeſti.pre
de.noſtro cõceſſa / que ꝑ ipſum Bonifa.nõ con
tingeret approbari viribus penitus vacuaue-
rit:dictũq; vite priuilegiũ non inueniat ꝑ eun-
dem Bonifa.approbatũ.Quidã autẽ eorũ di-
ctũ habitũ ⁊ viuendi ritũ a quibuſdã epĩs ſeu
eorũ ſupioribus vel aliarũ eccleſiarũ prelatis
cõcedere licuit contra formã generalis cõcilij.
Nõnulli etiam ex ipſis aſſerẽtes ſe eſſe de ter-
tio ordine beati Fran.penitẽtie cũ voto predi-
ctum ſtatũ ⁊ ritũ eorũ ſub velamine talis nois
ſatagũt palliare:cũ tamen in regula ipſius ter
tij ordinis talis viuẽdi ritus nullatenus ſit cõ
ceſſus:⁊ q; in eorũ baratrũ faciliter ruũt qui cõ
ceptus ꝓprios patrũ diffinitionibus antepo-
nũt : ipſorũ ꝙ plurimi ſicut fidedigna relatione
ꝑcepimus/a veritate catholice fidei deuiantes
ſacramẽta eccleſiaſtica deſpiciunt : ac errores
alios ſtudent multipliciter ſeminare.Cũ itaq;
talium damnãda temeritas in eiuſdẽ fidei de-
trimentũ fidelium ſcandalum prefati minoris

et alioꝝ ordinū opprobriū ⁊ in ſuaꝝ ⁊ alioꝝ mul
torū aiarū ꝑnicīē redundare noſcat̄. Nos ſectā
ritū et ſtatū hmōi nō obſtantibꝰ premiſſis eorū
excuſationibꝰ quas friuolas reputamꝰ: ⁊ qcqd
per eos cōiter vel diuiſim ſub religionis cōuē=
tus collegij ſeu congregationis noīe vel colore
attentatū extitit vel exiſtit de fratrū noſtroꝝ cō
ſilio autoritate aplica nulliꝰ fuiſſe vel eſſe de=
cernimꝰ firmitatis: et quatenus de facto ꝓceſ
ſerūt / de ꝯſilio ⁊ autoritate premiſſa reuocamꝰ
oīno ac perpetue ꝓhibitioni ſubijcimꝰ ⁊ ab ec
cleſia dei penitꝰ abolemꝰ: eiſdē perſonis ⁊ alijs
qbuſcūq ſub pena excōicatiōis quā in eas ſi ſe
cus fecerint incurrere volumus ipſo facto: iniū
gentes expreſſe ne ſtatū ſiue ſectam et ritum
hmōi ab ipſis aſſumptū ſectēt̄ vlterius vel ipm
de nouo aſſumere quoquo mō preſumant. Epi
ſcopos quoq ⁊ eoꝝ ſupiores: ⁊ etiā alios prela
tos quoſcūq q̄ predictis perſonis vel alijs ritū
viuendi et habitū ſupradictos preter ſpecialē
ap.ſe.autoritatē deinceps cōceſſerint predicte
excōicationi iure decernimꝰ ſubiacere. Dignū
eſt eni adulterinas plātationes quas nō pater
celeſtis: ſed humane temeritatis audacia plan
tat aplici culminis cēſura diuellat: nec patiat̄
in agro dñico ꝑuerſe cōgregationis vepres ex=
creſcere: cui ꝓpriū eſt diuina opitulāte gratia
virtutes ſerere acvitia radicitꝰ extirpare. Nul
li ergo ⁊c. Datū Auinioni in kal'. Januarij an=
no.ij. Jo.xxij. Frā. de zab. in cle. cū de qbuſdā.
de reli. do. allegat iſtā extrauagantem. ⁊ etiam
Pau. dicētes: ꝙ hic reprobat̄ ſtatꝰ quorūdā q̄
vulgariter appellant̄ fratricelli ſeu fratres de
paupere vita: aut bizochi aut beghini ſeu alijs
noibus aſſumētiū noue religionis habitū ſupe
riores ſibi eligentiū cōgregationes ⁊ cōuēticu
la facientiū: nō obſtāte ꝙ ordinē ſeu inſtitutionē
ordinis a certis dicant̄ epis habuiſſe: cū talis
viuēdi modꝰ nullatenus ſit cōceſſus. ꝑ hoc di=
cit Pau. ꝙ ibi etiā reprobatur ſtatꝰ beghina=
lis: qꝛ videt̄ quedā noua religio preter autori=
tatem ſe. apo. inſtituta. Ex hoc infert ꝙ etiā ſi
renūciarēt proprijs nō ex hoc erunt approbate
nec religioſe ex quo nō habent regulā a ſe. ap.
approbatā. eo. ti. li. vj. Dicit etiā idē Frā. ꝙ in
domo ſua poſſunt mulieres agētes penitentiā
vti habitu quo voluerint. per hoc enim ꝙ vtun
tur habitu etiā ſimili ad beghinas non ſunt be
ghine ex quo non congregantur cum eis vnde
non eſt periculum aliquod hoc caſu.

¶ Excōicatio ꝯ̄ ſumentes dignitatē ſenatoris
vel aliud regimē vrbis ſine lnia pape. Ca.xliij.

Nullus impator ſeu rex romanoꝝ vel
alius imperator: rex: princeps mar=
chio: dux: comes aut baro q̄ alterꝰ
notabilis potentie preeminētie ſeu
poteſtatis ⁊ excellentie ſeu dignitatis exiſtat.
Frater filius vel nepos eorū ad tempus vel in
perpetuū ſeu quis alius vltra annuale ſpaciū
quouis modo colore vel cauſa per ſe vel ꝑ aliā
perſonā quomōlibet ſubmittendā in ſenatorē:
capitaneū patriciū aut rectorē: vel ad eiuſdem
vrbis regimē ſeu officiū nominet̄ eligatur: ſeu
alſs etiā aſſumatur abſq licētia ſedis apo. ſpe=
ciali ipſiꝰ ſedis litteras cōceſſionē licētie hmōi
ſpecialiter exprimentes: qd ſi ſecꝰ factū fuerit
nominationē electionē et aſſumptionem hmōi
decernimꝰ eſſe nullas. Verū etiā nominati ele=
cti et aſſumpti: ſi hmōi nominationi electioni ⁊
aſſumptioni conſenſerint: aut ſe de ipſis quōli=
bet intromiſerint intēdētes ⁊ obediētes eiſdē
et in hoc dātes ipſis noiatoribꝰ electoribus et
aſſumptoribꝰ aut noiatis electis vel aſſumptis
auxiliū vel fauorē publice vel occulte: cuiuſcūq
cōditionis extiterint: ipſo facto ſententiā excō
municationis incurrāt. ⁊. j. Cōtēptores quoq
ſeu violatores alicuiꝰ premiſſoꝝ ab hmōi excōi
cationis ſententia preterq̄ in mortis articulo
abſolui non poſſunt niſi per romanū pontificē
vel de ipſiꝰ petita licētia: ⁊ obtēta ſpeciali non
obſtātibꝰ priuilegijs ⁊c. de elec. c. fundamēta.

¶ Excōmunicatio contra impediētes vi=
ſitatores monialiū in officio eorum poſt
monitionē tamen. Capitulum.xliiij.

Si quis viſitatores monialium ipos
in premiſſis impedire preſumpſe=
rint ſeu in aliquo premiſſorum niſi
admoniti reſipiſcant ipo facto excō
municationis ſentētias ſe nouerint
incurſuros: priuilegijs ſtatutis ⁊ cōſuetudini=
bus quibuſlibet in cōtrariū inualituris. extra
de ſta. mo. attendentes. in cle. Viſitatores. de
viſitatoribus loquitur monialium qui debent
ſingulis annis viſitare monaſteria. ita ꝙ ordi
narij debent viſitare monaſteria non exempta:
et exempta etiā illa que nō recognoſcunt ſupe
riorē niſi papā. Monaſteria vero exempta que
ſcz ſunt ordinum exemptorū vt camalduleñ. ci
ſterſieñ. cartuſieñ. mendicantiū habent viſitare
prelati eaꝝ qui in viſitatione huiuſmodi debēt
inquirere et videre de veſtitu ne ſit vanitas in
eis. de clauſura. de cōtinentia et huiuſmodi: et
cōpellere eas ad religionē ſeruandā remedijs
opportunis. qd totum poteſt trahi ex ipſo tex.
decre. ipſos ordinarios viſitantes autoritate
apoſtolica. vel propria vel ſuperioris ipſorum
monaſteriorum. Job. an. Impedire. per hanc
litteram puto ꝙ neceſſe ſit impedimentum pre
cedere et admonitionem ſequi ad hoc vt ſit lo=
cus huic pene. hoc dico: quia vidi quādoq pre
latos ſcribentes monialibus ꝙ parent ſe certa
die ad recipiendū viſitationem ipſorum: et in

eiſdē litteris faciūt admonitionē q nullꝰ impediat: talis eñi monitio fieri debet vt deſiſtāt ab illato impedimēto vt locus ſit huic pene. facit qđ ſcripſi de cōceſ.prebē.c.cū noſtris. gl. ij. Sʒ nūqđ illato impedimēto fiet monitio noiatim an ſufficat generalis.pro q cōtra facit de vi.& hone.cleri.c.j. Jo.an. Ipſo facto. eſt ergo iſte caſus quo ſufficit monitio: et abſoluet ordinariꝰ ex quo papa non reſeruat. Joh.and.

¶ Excōmunicatio cōtra fingentes caſum fraudulenter quo iudex mittat vel vadat pro teſtimonio ad mulierem. Capitulum.xlv.

Qui fingit fraudulēter aliquē caſum per quē aliquis iudex mittit ad aliquā mulierē ꝓ teſtimonio vel ipſe iudex fraudulēter vadēs excōicatꝰ eſt. extra de iudi.mulieres. lib. vj.

¶ Excōicatio ꝯ ſe igerētes ad officiādū hoies alteriꝰ lingue irreqſito dioceſano. Cap.xlvj.

Quandoqȝ vna ciuitas vel dioceſis habet populos diuerſaꝝ linguaꝝ habentes ſub vna fide varios ritꝰ et modos: tūc pōtifex loci ſi vrgēs neceſſitas fuerit preſulē natiōibꝰ illis ꝯformē q diuina illis officia celebret: et eccleſiaſtica ſacramenta miniſtret: inſtruēdo eos verbo pariter et exemplo ſibi vicariū in predictis cōſtituere poteſt qui ſibi per oia ſit obediens & ſubiectus: ſi qs aūt ſe aliter ingerit eſt ipſo iure excōmunicatus.de offi.iudi.ordi.c.quoniam in pleriſqȝ.

¶ Cōtra abſolutos ab excōicatis ī articulo neceſſitatis: ſi poſtea cū pñt nō ſe preſentāt ei qui ordinarie debeat abſoluere. Capitulū.xlvij.

Eos qui a ſentētia canonis vel hois cū ad illū a quo alſ de iure fuerant abſoluēdi nequeūt ꝓpter imminentē mortis articulū: aut aliud impedimentū legitimū pro abſolutionis beneficio habere recurſum ab alio abſoluātur ſic ceſſante poſtea periculo vel impedimēto huiuſmodi ſe illi a quo his ceſſantibꝰ abſolui debebant / q̄cito cōmode poterunt cōtempſerint preſentare mandatū ipſius ſuper illis pro qbꝰ excōmunicati erāt humiliter recepturi & ſatiſfacturi: prout iuſticia ſuadebit. Decernimꝰ ne ſic cenſure illudant eccl'iaſtice eādē ſentētiam reincidere ipō iure.de ſen.excō.c.eos li.vj. Idē ſtatuimꝰ de his quibus cū a ſe. ap. vel legatis ipſiꝰ abſolutionis beneficiū a quibuſuis ſentētijs cōſequūtur iniūgitur: vt ordinarioꝝ ſuoꝝ: vel alioꝝ quoꝝlibet ſuſcepturi penitentiā ab eiſdē ſe cōſpectibꝰ repreſentent: et paſſis iniuriā: ſeu his quibꝰ ꝓpter hoc obligati exiſtūt ſatiſfactionē exhibeant cōpetentē: ſi hoc cum primū cōmode poterūt nō curauerint adimplere

vbi.ſ̄.canonis.hic Jo.an.dinumerat.xxxij. caſus excōmunicationis quos trahit ex lib. vj. q oēs ſupraponiti ſunt exceptis duobꝰ qui.ī.ponūtur: et exceptis quattuor.ſ.ſentētia ſeu excōmunicatiōe illa q eſt cōtra Fredericū imperatorem.de ſen.& re iudi.ad apoſtolice.& illa que eſt de relig.do.c.j.& duabꝰ que ponūtur in.c.j. de ſciſma.et ſunt cōtra Jaco. & Pe. de colūna cardinales / & cōtra tenētes eos ꝓ cardinalibꝰ et fouētes ſciſma inductuʒ per eos: q quattuor ſnie ideo nō ſunt poſite: q nō videbaꝛ expediēs vel vtile. Pe.de ancha.ſuper iſto.c.eos. plura notabilia ponit: & omiſſo pmo ſubdit. ¶ Scdo no. q qñqȝ qs nō poteſt abſolui ab eo a quo de iure fuerat abſoluendꝰ: ſed qs eſt ille cui de iure hoc competit.dic q a ſnia canonis ille abſoluit cui canō reſeruauit.alſ.i.ſi nemini reſeruauit abſoluit ordinariꝰ. Si vo eſt ſnia hois: ille q ꝓtulit dʒ abſoluere / ſʒ in eiꝰ defectu vel negligētia ſi eſt delegatꝰ aditꝛ delegās: ſi ordinariꝰ aditꝛ ſuperior.hec ꝓbāꝛ de offic.deleg.prudētiā. et de offi.ordi.ad reprimēdā. ¶ Nota tertio q propter iuſtū impedimētū pōt quis abſolui ab alio q̄ ab eo a quo de iure fuerat abſoluēdus. Imminēs aūt periculū mortis dr iuſtū impedimētū etſi immineat aliter q̄ per infirmitatem. puta timet hoſtē capitaleʒ: vel eſt obſeſſus: vel eſt in manibꝰ predonis vel tyrāni: vel nauigaturus eſt periculoſa nauigia: vel patiꝛ naufragiū: vel iturus eſt per loca periculoſa.ff.de do. cauſa mor.l.iij. Iſtos et alios caſus vide eꝛ eo. q de his. Hec Pe. ¶ Inno. vo ſuper.c.q̄uis. de ſentē. excō. declarat quoſdā caſus in quibꝰ abſoluendꝰ per ſedē apoſtolicā regulariter ꝓ violēta manuū iniectione abſolui pōt in predictis caſibꝰ citra ſedē apoſtolicā: taliter aūt abſolutus teneꝛ ceſſante dicto caſu ſe preſentare ſedi apo. Primus eſt ſi incidat in infirmitatē: etiā ex qua nō imminet periculū mortis: vt podagra vel quartana febris. Secūdus inimicitia que timeatur in via. Tertiꝰ inopia vt ſi ita pauper eſt q nō poſſit habere expenſas itineris: nā nō eſt ſibi precipiēdū vt mēdicet. Quartus ſenilis etas ſeu mēbroꝝ deſtitutionibꝰ impeditus: ſi eñi ſeneſcit licet fortis videatur ad ſubeundū laborē: tamē q periculoſum eſt abſoluaꝛ. Itē ſi teneretꝛ in vinculis. Ray. etiā dicit in ſum. q de his q magne potentie ſunt ita delicati vel debilitati q laborem eūdi ad curiā nequeunt ſuſtinere papa eſt cōſulēdus intimatis ſibi circūſtātijs facti & perſone et iuxta ipiꝰ conſiliū eſt agendū.dicit ibi glo.q hoc eſt intelligendū qñ nequeūt ire de facili: qđ ad arbitrium boni viri eſt referēdū: ſi aūt oino nō poſſunt papa non requiſito poſſunt abſolui. ſic notauit Alanus in.c.mulieres. ¶ Et querit hic Pet.

de anch. vtrū iſta abſolutio q̄ fieri poteſt ꝓpter
iuſtū impedimentū ab alio q̄ ab eo q̄ debet: ha
beat locū in excōicatis alia rōne q̄ ꝑ iniectiōe
manuū. et Inno. quidē dicit ꝙ habet locū ſolū
in excōicatis ꝑ manuū iniectione: ſed ſi al's ſit
excōicatus a iudice vel a iure: licet abſolui poſ
ſit in mortis articulo. arg. ſ. eo. a nobis. ij. cū in
caſib⁹ q̄ ponūtur ſup. c. q̄uis. de q̄bus dictū eſt
nō habet locū: ſʒ tm̄ ab excōicatore: vel alio ad
quē ſpectat abſoluendi ſunt. et ita notat ⁊ ip̄m
allegat Jo. an. in nouel. in. c. q̄uis. Sed hic di-
cit idē Jo. ꝙ iſte tex. facit ꝯtra iſtā opi. dū dicit
ab alio abſoluant. et. ſ. in princi. c. huius gene-
raliter dixit. ab hoīe vel a iure: et ſic de alia ex-
cōicatione q̄ illa q̄ ꝑ manuū iniectione infligit
locū habet iſta abſolutio ab alio ꝓpter iuſtū im
pedimentū ꝓueniens ex multis cauſis: vt in. c.
ea noſcitur. c. q̄uis. et. c. de his. ❡ Nota quar-
to ꝙ abſolut⁹ ab excōicatiōe ex cauſa ab alio q̄
ab eo a quo debuiſſet: ceſſante cauſa illa tenet
facere id ad qd̓ tenebat. ſ. cōparere corā ſuo iu
dice. Et aduerte ad quē finē debet cōparere: ad
hūc. ſ. vt mandatū ſuſcipiat: nō vt amplius ab-
ſoluat. Et nota ꝙ ille q̄ abſoluit ab excōicatiōe
debet ſatiſfacere. qd̓ intelligit iuxta ꝓprias fa
cultates: ⁊ ꝑ hoc infert Arch. facultates eccl'ie
quas ad vſum hʒ ad hoc nō teneri. xvj. q. vj. §.
vlti. ꝓ quo facit clemē. nolentes. de hereticis.
❡ Nota q̄nto ꝙ hic dr̄ cū cōmode pōt ire ad eū
a quo fuerit abſoluēdus. qualiter ſumi debeat
hoc verbū cōmode. vide qd̓ no. in cle. ſi q̄s ſua-
dente. de penis. glo. aūt penul. ibi Jo. an. ſuper
vbo cōmode poterit. dicit idē de ſen. excō. De
cetero. Dicit ibi decretalis: q̄citius oportuni
tatē habuerit: qd̓ exponit ibi Hoſtiē. i. ceſſante
impedimēto: ⁊ aliquo modico tp̄e indulto quo
ſibi de neceſſariis valeat ꝓuidere. Et ꝑ hoc ptʒ
ꝙ nō credit circa hoc abſolut⁹: ſed iudex habe
bit hoc arbitrari: al's ipſe abſolut⁹ ex friuolis
rōnib⁹ excuſationib⁹ frigoris caloris et his ſi-
milib⁹ ꝯſtitutionē eluderet. facit. c. cū olim. de
do. ⁊ cōtu. nec obſtat ꝙ de occulta re ⁊ aīe peri-
culo querit: ⁊ ſit ibi credendū. de homi. ſignifi-
caſti. ij. fateor id verum in foro penitentiali. de
ſpon. ea. tua. ij. quo ad vinculū occultū ꝯtrahen
dū. Unde ex quo ſcientiaʒ habet de mora ſcire
ſe debet excōicatū. Iudex tn̄ eū nō denūciabit:
niſi prius eo vocato ꝑ coniecturas viderit illū
eſſe moroſuʒ cognitione ſuꝑ hoc premiſſa ſum-
maria. c. ea propter. in fi. hoc Jo. an. Arch. vo
ſuper. c. cupientes. de elec. lib. vj. tractans hoc
verbū cōmode. dicit inter cetera: ꝙ iudex inſpe
cta qualitate ꝑſonarū viarū et tēporū arbitra-
bitur quomodo commode poſſit fieri ⁊ dietas
maiores vel minores. ff. de verbo. obli. l. conti-
nuus. §. ij. conſiderando dietas vulgares quas

hoīes facere conſueuerūt ſm̄ id qd̓ dictū eſt. ſ.
eo. lib. de reſcrip. c. ſtatutū. Si aūt diete vulga-
res nō appareāt ipſe iudex referat ſe ad lega-
les: videlʒ cōputando. xx. miliaria ꝓ dieta. et ſi
facta cōputatione ſuꝑſit tm̄ vnū miliare ꝓ illa
dabit vnā integrā dietā. vt no. ij. q. vj. ꝓpter. in
glo. ꝙ ſi fuerit longa viarū diſtātia: equū eſt in
ſeptimana vnū diē pro quiete dari. Nā menſis
datur ad parādū ſe. xx. vo dies ad expectādū.
et hoc ꝓbat lr̄a iſta cōmode: nō eīn poſſet com-
mode venire ꝑ. xx. vel. xxx. dietas cōtinue abſq̧
aliqua intermedia quiete. ad hoc. lxiij. diſt. cuʒ
longe. Debet iudex arbitrari benigne tempus
itineris. ad hoc ex̄ de offi. deleg. cōſuluit. et cō-
putabunt diete a loco a quo iter arripuit ſine
fraude: ſufficit eīn ſm̄ hanc litterā ꝙ non ſit in
negligentia vel fraude. ❡ Nota. vj. in. §. idem.
ibi quibuſuis ſentētiis. ꝙ papa vel legatus ab-
ſoluūt a quibuſcūq̧ ſentētiis excōicationis: qd̓
Joh. mo. intelligit de ſententiis iuris nō hoīs.
Nā vt dicit papa vel legatus non ſolū abſoluit
ab illis de ſtilo curie ſʒ remittit niſi in caſu quo
delegat⁹ nō poſſet abſoluere vel mortuus eſſet
nec alius ſucceſſit in delegatione. Idem putat
qn̄ ſucceſſor bene ſuccedit in delegatiōe: ſed nō
eſt ſpes de feſtina ꝓuiſione. putat etiā Jo. mo.
in caſibus predictis delegatoꝝ: ſi abſolut⁹ non
pareat: nō reincidat ipſo iure niſi in eo ꝙ appa
reret vitiata. Hec oīa ceſſant ſi late recipias lit
terā: vt verbū ſonat hic ⁊ in principio huius. c.
qd̓ etiā loquit generaliter de vtriſq̧ exprimit.
et hoc tenet Jo. an. ſcʒ ꝙ in q̄buſcūq̧ ſententiis
iuris ⁊ hoīs locū habeat qd̓ hic dicit: ꝙ reinci-
dat ipſo iure niſi pareat ⁊ compareat poſt abſo
lutionē ꝓut hic dicit. Item no. ꝙ Archi. expo
nens verbū cōtempſerit. dicit ꝙ cōtēnere dicit
hoc ipſo ꝙ iuſta cauſa ceſſante ſe non preſentat
illi a quo fuerat abſoluēdus: vt no. ij. q. vij. me-
tropolitanū. idem Jo. an. Item querit Pe. de
anch. cū quis ſemꝑ teneat ſe ꝑſonaliter preſen
tare ꝓ abſolutione obtinenda ceſſante impedi
mento acceſſus ad abſolutorē vtrū talē abſolu
tionē quis poſſit petere ꝑ ꝓcuratorē. Et Hoſti.
dicit ꝙ non. ſed Innocen. dicit ꝙ ſi iuſta cauſa
ſubeſt poteſt peti abſolutio per ꝓcuratorē etiā
in abſentia. Archi. in iſto. c. remittit ad notata
per ſpecula. in tit. de ꝓcur. §. ſ. et ibi dicit: ꝙ ꝓ-
curator cōſtitutus ſpecialiter ad petendū abſo
lutionē ſufficit: ⁊ ita ſeruat curia: vt ibi notat.
Ad hoc facit ꝙ quis ſe repreſentat: aut in pro-
pria ꝑſona: aut ꝑ ꝓcuratorē idoneū. diſt. xviij.
ep̄s. et dicit Pe. de anch. ꝙ a ſententia inter-
dicti ⁊ ſuſpenſionis poteſt peti abſolutio ꝑ ꝓ-
curatorē: quia nec ſolēnitatē forme: nec abſo-
lutionē deſiderat: ⁊ in hoc oēs cōcordāt. Item
dicit Archi. et Pet. de palu. ꝙ patet ex pnui-

legio huius.c.ꝙ ꝓpter mortis periculum vel
aliud impedimentũ quodcũqꝫ ab alio q̃ ab eo
ad quẽ abſolutio de iure ꝑtinet excõicatus ab-
ſolui nõ debet ſi haberi poteſt ad illũ recurſus:
vel ipſius copia. Idez dicit in directorio iuris.
lib.iij.titu.iiij.ſcilꝫ de abſolutione ab excõmu-
nicatione iuris. Et ſubditur ibi ꝙ quãdo aliq̃d
iſtoꝝ nõ poteſt fieri: tũc abſolui debet ⁊ poteſt:
et ſemꝑ eſt ep̃s req̃rendus ſi poteſt haberi: alſ
ſufficit ſimplex ſacerdos: vt no. Inno.ex̃ eo.nu
per. Et eſt iniũgendũ ei ꝙ ceſſante impedimen
to tẽporali ſe illi qui ſuꝑ hoc poteſt repreſenta
bit: ſed vbi eſt ꝑpetuũ impedimentũ non eſt illi
iniungendũ ſm Archi. Fallit hoc in caſibus in
quibꝰ nullus abſoluere poteſt: niſi in articulo
mortis: vt in falſarijs litterarũ pape: ⁊ inſequẽ
tibus cardinales hoſtiliter ⁊ iniurioſe: vel te-
mere ꝑcutiente ep̃m vel bãniente: ⁊ in religio-
ſis ⁊ clericis ſecularibꝰ inducentibꝰ ad vouen-
dum eligere ſepulturã ⁊c̃. Ponũtur eodẽ lib.
quidã alij caſus in q̃bus quis ſoluz in articulo
mortis põt abſolui: illi videlꝫ vt puto: de q̃bus
expreſſe dicitur in ipſis ſententijs iuris ꝙ non
poſſit ab hmõi abſolui citra ſe. ap. niſi in arti-
culo mortis: ſicuti etiam expreſſe hoc habes in
ſententijs proceſſus annualis q̃ fit in curia per
papam: vt habes.j.

Excõmunicatio contra eum qui electus in papam a paucioribꝰ q̃ duabus partibus cardinalium ſe gerit pro papa: et qui eum recipiunt. Capĩm.xlviij.

Statuimus vt ſi forte inimico hoie
ſuꝑſeminãte zizaniã inter cardina-
les de ſubſtituendo ſummo põtifice
non poterit eſſe plena concordia: et
duabus partibꝰ cõcordãtibꝰ tertia
pars cõcordare noluerit aut ſibi aliũ preſum-
pſerit nominare: ille abſqꝫ vlla exceptione ab
vniuerſali eccleſia romanus pontifex habeat:
qui a duabus partibꝰ fuerit electꝰ ⁊ receptus.
Si quis autẽ de tertie partis noiatione confi-
ſus (qꝛ de ratione eſſe nõ poteſt) ſibi nomẽ ep̃i
vſurpauerit: tam ipſe q̃ qui eũ receperint excõ
municationi ſubiaceant.⁊.j. Preterea ſi a pau
cioribus q̃ a duabus partibꝰ aliq̃s electus fue
rit ad apoſtolatus officiũ: niſi maior concordia
interceſſerit nullatenus aſſumatur et predicte
pene ſubiaceat ſi humiliter noluerit abſtinere.
ex̃ de elec. licet exceptione. et ſic nulla exceptio
poteſt opponi: niſi de hereſi.xl.diſt. ſi papa. alſ
enim quãtũcũqꝫ preciſe etiã ipſe papa ſcribat:
legitima exceptio eſt admittenda. de offi. de-
lega.c.ex parte. et de reſcrip.c. ſi quãdo. Berñ.
Inno.⁊ Cõpoſtel. dixerũt ꝙ papa de hereſi ac-
cuſari poſſit ⁊ nõ excipi. et hoc tenet Archi. eo.
ti.c.vbi.lib.vj. Partibus. Nũquid ille qui eli
gitur computabitur inter duas partes. videt
ꝙ ſic. ex̃ de elec.c.cũ in iure. Dic ꝙ non: vt no-
tatur in eo.c.cũ in iure.et.c.cumana. cũ dicitur
in hac decre. de duabꝰ partibus aliquãdo ob-
ſeruant cardinales / aliquãdo nõ per ſpecialia
eoꝝ ſtatuta. Berñ. in alijs electionibus: videlꝫ
ꝙ fit a maiori parte capituli: dum tamẽ obſer-
uent vnã de illis formis. ex̃ eo.c. quia propter.
Item no. ꝙ nõ eſt ius papatus ei acquiſituz in
hmõi receptione / ſiue ſit ad oſculũ ſiue ad obe-
dientiã: ſiue ad incathedrationem: nã eoipſo
ꝙ electus eſt ex ſua autoritate papatum reci-
pere poteſt. Laudul. dum enim eligitur ſcilꝫ a
duabus partibus cardinaliũ cõfirmatur ⁊ ſta-
tim habet liberam ⁊ plenã adminiſtrationem.
xxiij. diſt. in nomine dñi. Berñ.

Excõicatio cõtra clericos locantes domos vſurarijs publicis alienigenis ad exercendũ publicum fenus. Capĩm.xlix.

Clerici qui manifeſtis vſurarijs alie
nigenis aut alijs nõ oriũdis de ter-
ris ipſoꝝ ad exercendum fenus: vel
fenus exercere volentibus domos
locant / vel alio titulo quocũqꝫ cõce
dunt ſunt excõmunicati: niſi ſint patriarche / ar
chiepiſcopi vel epiſcopi: qui prelati non excõ-
municationẽ ſed ſuſpenſionẽ ipſo facto incur-
runt: ⁊ ſi ꝑ menſem hoc ſuſtinuerint: terre ipſo-
rum q̃diu in eis ijdem vſurarij morantur: ex-
tunc eccleſiaſtico ſubiaceãt interdicto. de vſu-
ris.c. vſurarũ.lib.vj. vbi dicit Iob.an. in glo. ꝙ
manifeſti vſurarij dicũtur illi de q̃bus notoriũ
eſt de iure: vt quia cõfeſſi vel condẽnati / vel de
facto: vt quia habent operis euidentiã que nul
la poſſit tergiuerſatione celari: vt quia tenet al
tare ſuũ paratũ. Item ſm Pe. de peruſio ſunt
manifeſti vſurarij per iudicis publicationẽ vel
claram probationem: vel quorũ probatio eſt in
euidenti ⁊ manifeſto: etſi non exerceant palam
et notorie vſuras: tamen per modicam cauſe
examinationem erunt manifeſti: vt quia appa
rent libri ſuorũ rationũ: vt no. Archi. in.c. q̃ q̃.
eo.titu. vel cum coram ſacerdote ⁊ teſtibus pu
blice fatentur ſe eſſe vſurarios manifeſtos: et
oſtendunt libros rationum. fama etiam cũ ad-
miniculis in hoc ſufficeret. ita tenet Frede. de
ſenis in cõſilijs ſuis. Item ſm Iohã. and. ⁊ La
pum ex vnico actu poteſt dici vſurarius mani-
feſtus ſi ille poteſt probari. Item poteſt epiſco
pus ſtatuere modũ quo quis cenſeatur vſura-
rius manifeſtus cum poſſit ius cõmune fortifi-
care per penã vt notat Innocẽ. Itez ſi teſtator
mandat in teſtamento reſtitui oẽs vſuras per
eum extortas: non expreſſis perſonis quibus

extorſit: nec expreſſo quantū extorſit: ex hoc nō dicit̄ manifeſtus vſurarius: quia confeſſio illa non operat̄ ex qua quantitas non exprimitur. Item an fuerit manifeſtus poteſt recipi ꝓbatio poſt mortē vſurarij. hec Pe. de peruſio. Itē dicit Joh. an. in glo. ꝙ ſi locans ignorat ipſum eſſe vſurariū ꝓbabilis ignorātia eū excuſat. ex q̄ aūt ſcit dꝫ eū expellere. Glo. ſup verbo titulo. puta pignoris ꝯmodati ꝛ hmōi: ꝛ idē ſi ſine illo titulo ibi illum eſſe permittit: ſed ſi vendit vel donat non videtur habere locū conſtitutio: ſed Hoſt. dicit idem eſſe in hoc caſu.

¶ Excōmunicatio ꝯtra impedientes ſequeſtrum factū in certo caſu. Capl̄m. l.

Diffinimus vt ſi vna cōtra poſſeſſorē diffinitiua ſentētia ſup bñficio apud ſedē dūtaxat apoſtolicā in petitorio vel poſſeſſorio ꝓmulgata fuerit: beneficiū ipſuꝫ a poſſeſſore hmōi (dum tamen triennio pacifice antea poſſeſſum ab eo nō fuerit) per loci ordinariū apud aliquā perſonā idoneam ſequeſtretur ꝛc̄. Si quis aūt ſequeſtrationē hmōi impedire vel fructus ſequeſtratos quoquo modo preſumpſerit occupare excōicatiōis ſentētiā incurrat ipſo facto: a qua niſi impedimento prius amoto occupatis per eum fructibus reſtitutis nullatenus abſoluat̄: et nichilominus ſi fuerit de litigantibus cadit a iure ſuo: nec obſtat ſi de nullitate ſentētie opponatur. ex̄ de ſequeſt. c. j. in cle. Una ſola. multo fortius ſi plures. Joh. and. Cōtra poſſeſſorē. Si ergo cōtra petitorē ꝓ poſſeſſore fertur ſententia: nō fit ſequeſtratio. Itē ſi inter duos vel plures petitores fertur ſententia ꝓ vno cōtra reliquū vel reliquos/nō fit ſequeſtratio. Item ſi fertur cōtra poſſeſſorē: nō tamē pro petitore: qui forſan ad priuationē agebat: non eſt locus ſequeſtrationi. Joh. an. Diffinitiua. in interlocutoria nō habet locū ꝯſtitutio. Eſt autē interlocutoria q̄ inter principiū et finē cauſe fertur ſup his que incidūt ꝛ emergūt. Diffinitiua vo principalē q̄ſtionē diffinit: de quo ſatis in ſpeculo de ſententie prolatione. Joh. an. Sup beneficio. eccleſiaſtico. Si ergo inter petitorē beneficij ꝛ poſſeſſorē eſſet queſtio alia perſonalis vel alia realis diffinitiua ꝓ petitore/non eſſet locus cōſtitutioni. Joh. and. Promulgata. per auditores curie a quoꝝ ſententijs appellatur. Joh. and. Beneficiū. nota quia non fructus tm̄ ſed etiā beneficiū ſequeſtratur. Joh. and. etiā ſi illud beneficiū ſit dignitas vel perſonatus: vel curā habeat aiaruꝫ: vt dicit̄ in ipſa cle. Triennio. Iſta duo requirunt̄ ne fiat ſequeſtratio ſcꝫ ꝙ pacifice ſit poſſeſſum ꝛ triennio nō inchoato: ſed ꝯſummato tertio anno Jo. an. Ordinariū. nō diſtinguit an ad illū ſpectet iſtitutio necne. Reſtitutis. nō ſufficit cautio de reſtituendo: et ſi fructus nō extant ipſorū eſtimationē. Jo. an. Nullatenus. per iſtud videt̄ ꝙ abſolutio cōtra hec facta non teneat: cui cōcor. ex̄ de ſepul. c. j. In cōtrariū videtur cū hec forma ſit a curia romana data non ab homine. facit qd̕ ſcripſi poſt Hoſtie. de reſti. ſpo. c. ſi. vide qd̕ dixi ex̄ de iure pa. c. j. ibi habetur ꝙ tenet talis abſolutio: licet ſit puniendus qui ſic abſoluit. remittit etiā ad no. de ſenten. excom. venerabilibus. §. vbi ſunt. lib. vj. et ibi dicit ꝙ tenet iniuſta abſolutio dūmodo ſuper hoc habeat iuriſditionē: ſicut etiā tenet iniuſta excōmunicatio. xj. q. iij. ca. j. quia par ius dn̄s eſſe voluit ſoluendi et ligandi. de pe. diſt. j. verbum.

¶ Excōicatio contra clericos et religioſos q̄ inducūt ad ꝓmittendū de mutatione vel nō mutatione ſepulture. Capl̄m. lj.

Sane temerarios violatores cōſtitutionis illius que religioſis et clericis ſecularib⁹ prohibet: ne aliquos ad fouendū iurandū vel fide interpoſita ſeu al's promittendū inducāt vt ſepulturas apud eorū eccleſias eligant: vel iam electas vlterius nō immutent: ſimulē ſententiam pena in dicta cōſtitutione contenta in ſuo perdurāte robore incurrere volumus ipſo facto a qua ab alio q̄ a ſe. ap. preterq̄ in mortis articulo nullaten⁹ abſoluendos nullis priuilegijs aut ſtatutis cuiuſcūq; tenoris extiſtant in cōtrariū ſuper his valituris. extra de pe. cupientes. in cle. Conſtitutionis. hec conſtitutio habetur de ſepul. cap̄. j. lib. vj. Sententiam. ſcꝫ excōmunicationis de qua dixit vltimo: ꝛ illam ſupra vocauit ſententiam: relique ſunt pene. Contenta. punit illa conſtitutio ſic eligentes ſepulturam ex voto iuramento et huiuſmodi: vt quo ad ſepulturam inteſtati decedāt. Item punit allicientes modis predictis: ſcilicet per votum vel iuramentū ꝛ huiuſmodi: quia ſi eos ſepelirent reſtituere tenentur corpora ſi petuntur ꝛ omnia que perueniunt ad eos ratione ſepulture infra. x. dies. al's eoruꝫ eccleſie vbi ſepulti fuerunt et ipſorum cimiteria ſunt interdicta. Johan. and. Abſoluendos. hic reſpicit hunc vltimū caſum tm̄ ſic ſeparatum ab alijs. Nam ab excommunicationibus alijs que ponuntur in predicta cle. abſoluunt ordinarij: ab hoc autem papa. ¶ Nota tamen ꝙ ex hoc non tollitur quin aliquis ꝓprio motu poſſit fouere vel iurare in aliquo loco eligere ſepulturam: et quin ſi fecerit debeat obſeruari: dummodo non inducatur ad hoc per dictos et modis predictis. Item ſi clericus vel religioſus

conſilio vel ſuaſione inducat aliquem ad eligē
dum ſepulturā in eccleſia ſua : non tñ ad vouē=
dum vel iurandū vel al's ꝓmittendū:hic nō vi
detur ꝙ incidat in canonē:cū ſic dicat textus.

¶ Excōicatio cōtra clericos in dignitate et
religioſos audiētes leges vel phyſicā. c.iij.

CՕntra religioſas perſonas exeūtes
ad audiendū leges vel phyſicā Ale
xander ꝑdeceſſor noſter olim ſtatuit
in concilio turoñ. vt niſi infra duorū
menſiū ſpaciū redierint ad clauſtrū/
ſint excōicati:et ab oībus euitenť:et in nulla
cauſa ſi patrociniū preſtare voluerint audianť:
reuerſi aūt in choro/menſa/capitulo/et ceteris
locis:vltimi fratrum exiſtāt:⁊ niſi forte ex mīa
ſedis ap'lice/totius ſpem ꝓmotiōis amittant.
Verū q: nōnulli ex talibꝰ ꝓpter quorūdā opi=
niones diuerſas excuſatiōes aliq̄d aſſumebāt.
Nos volētes vt de cetero ip̄o facto excōicatio=
nis ſentētiā incurrāt: diſtricte precipiēdo mā=
damus quatenus tam a dioceſanis ꝙ̄ a capitu
lis ipſorū/ꝙ̄ a ceteris ep̄is in quoꝝ dioceſibus
⁊ hmōi ſtudent tales excōicati ⁊ ꝑdictis penis
obnoxij publice nūcienť : q: vero theologie ſtu
diū cupimus ampliari ⁊c. Ad archidiaconos
plebanos/diaconos/ꝑpoſitos/ cātores/⁊ alios
clericos ꝑſonatꝰ habētes:necnon preſbyteros
niſi ab his infra ſpaciū preſcriptuꝫ deſtiterint:
hoc extēdi volumus: et appellatiōe poſtpoſita
firmiter obſeruari. Honorius.iij. ex ne cle.vel
mona. ſup ſpecula. Pe.de peruſio ſup iſta de=
cre.ſup ſpecula.ſic ait.Sciēdū ꝙ eſt triplex ꝓ=
hibitio ꝑſonarū quo ad audiendū legē vel phy
ſicā:quidā eñ ꝓhibenť ratiōe ꝓfeſſiōis:quidā
ratiōe ordinis:⁊ quidā ratiōe bñficij. Quantū
ad primos.i.de ꝓfeſſis expreſſe vel tacite ptꝫ
ꝙ nō poſſunt exire clauſtrū ad legendū vel au=
diendū leges vel phyſicā vt hic. ⁊.eo.ti.nō ma=
gnope.cōtrafaciens ſi monitus nō redierit in=
fra duos menſes ad clauſtrū/excōicať ip̄o iure
vt hic. ¶ Sed dubitať a quo tp̄e incipiat cur=
rere hoc tēpus duorū mēſiū.glo.ꝙ a die publi=
catiōis conſtitutiōis. Alij dicunt ꝙ a die a quo
exijt clauſtrū. Et hec eſt opinio Innoc. Goffre.
⁊ Vincē. ⁊ addit Vincē.ꝙ cōputať iſtud tēpus
ab exitu monaſterij.ſ.hac de cauſa. Tertij di=
cunt ꝙ a die a quo incipit audire legē vel phy=
ſicā:qđ eſt verius. Hoſti.⁊ Arch.dicunt ꝙ etiā
ſi audiat ſemel infra duos mēſes eſt excōicatꝰ:
ſed Goffre.et Vincē.dixerūt expectādū eſſe fi=
nē duoꝝ mēſiū anteꝙ̄ incurrāt penā.et Jo.an.
credit hāc opinionē eſſe verā. Et etiam doctor
ſcienter tali religioſo participās.ſ.in docendo
eſt excōicatus : etiā ſi ipſe religioſus habitū nō
dimittat:et hoc quo ad leges ⁊ phyſicā:et etiā
ſi de licentia ſui prelati leges ⁊ phyſicā audiat
ſm Archid.⁊ Lapū:q: decretales non magno
pere:⁊ ſup ſpecula/diſtincte loquunť. Quo ad
ſecūdos ratione ordinis ꝓhibeť audire leges
⁊ phyſicā ſacerdotes tm̄:vt.c.ſuper ſpe. Conſti
tuti autē in alijs ordinibus non ꝓhibentur ab
hmōi:vt.c.cū ex eo.de elec.lib.vj. Quo ad ter=
tios.i.ratione beneficij ꝓhibenť audire hmōi
ſciētias cōſtituti in dignitate curata vel nō cu=
rata:vt hic. Si aūt habeat eccl'iam parrochia=
lem et nō eſt ſacerdos/nō ꝓhibeť audire hmōi
ſciētias: niſi talis eccleſia ſub ſe habeat capel=
las. ¶ Item religioſus egrediēs monaſteriū
ad audiēdū ſciētias nō ꝓhibitas:vt theologiā
⁊ ius canonicū:⁊ ſi hoc facit ſine ſui prelati licē
tia/excōicationem incurrit. Idē ſi cum licētia
vadit:ſed habitū nō portat:et doctor qui hmōi
ſcienter participat talem docēdo vel retinēdo
in ſcholis/pari ſentētia ligatur ſm Lapū. Ab=
bas autē nō exemptus ſi vult ire ad ſtudia cō=
ceſſa extra monaſteriū ſuū:ep̄s illiꝰ dioceſis ha
bebit conſiliū illius monaſterij ſeu cōuentus:⁊
ſi viſum fuerit expedire/poterit licētiam dare:
tñ ſi ſine ep̄i licentia vadit/non videť ligari pe
na excōicationis ſm Archid. Exeuntes ſcꝫ de
clauſtris ſuis ſtatuit.ſ̄.eo.ti.non magnopere.
Menſiū a tēpore ſcientie huius cōſtitutiōis ſi=
ue publicatiōis cōnumerāde: ⁊ niſi deſtiterint
ipſo facto ſentētiam excōicationis incurrunt:
et verba iſta que ponunť vſq₃ ibi ad verum: q:
ſunt cōcilij turoñ.ſ̄.eo.c.non magnope. Berñ.
audianť tanꝙ̄ ipſo iure excōicati : al's etiā mo
nachi et canonici regulares ab aduocatiōe re=
pellunť.xvj.q.j.alia.niſi ꝓvtilitate eccleſie ſue
abbate nichilominus imperāte. Berñ. Admit
tant. ¶ Nota ꝙ abbates vel ep̄i cū talibus di=
ſpenſare nō poſſunt. arg.contra de ſentē.excō.
cum illorū.in fi. ſed hoc ad terrorem aliorū et
cautelā ſtatutū fuit:vel quo ad dignitates hoc
intelligiť : illud quo ad honores. Ber. Penis
ſcꝫ q: ꝓmoueri nō poſſunt ſine diſpenſatione
ap'lice ſedis:⁊ alijs poſitis:preſcriptū duorum
menſiū computādo a tēpore publicatiōis huiꝰ
cōſtitutiōis: q: ante publicationē nemo teneť:
argu.ſ̄.de conſti.c.ij. Ex quo eñ cōſtitutio pu=
blice ꝓmulgata eſt ⁊ publicata quilibet teneť
ad eius obſeruātiam poſt duos mēſes. in auť.
vt facte no.cōſtitu.circa prin. col'.v.xvj.diſ.qđ
dicitis.ſed nō ante.xxxij.q.iiij.dixit ſara. Sed
cū iſta conſtitutio iam ꝓmulgata publicata ſit
iamdiu nullus hꝫ excuſationē. ¶ Sed nūquid
ep̄i poſſunt tales abſoluere? credo ꝙ ſic:q: con
ditor iſtius cōſtitutionis nō retinuit ſibi abſo=
lutionē.ſ.ab excōicatiōe. Berñ. Extēdi.ſ.predi
ctas penas de quibꝰ.ſ̄.facta eſt mētio.ſ.ꝙ ſint
excōicati ⁊c. Et ita videť ꝙ iſti ſpem ꝓmotio=
nis amittant: niſi cum eis per ſedem ap'licam

fuerit diſpenſatũ: ſicut dr.ſ.de monachis.indu
cit quaſdã allegationes in ꝯtrariũ ⁊ tandẽ con
cludit dicens: tutius eſt dicere ꝙ incurrãt oẽs
ꝑdictas penas obnoxij ⁊c. Ber. ¶ Nota ꝙ di-
cit Archi. ſup iſto.c. ꝙ tales audiẽtes ſm In-
no. ⁊ Hoſt. habẽt duos mẽſes anteꝗ̃ ligent̃ ꝑ id
quod habet̃ in dicto.c. ſup.in fi. et iſta fuit etiã
ſententia Vincẽ.ꝗ dicit ꝙ iſti duo mẽſes incipiẽt
in exitu ipſi⁹ monaſterij. Sed Hoſt. dicit ꝙ etiã
ſi ſemel audiat ligat̃ ⁊ lr̃a ſequens multũ fauet
ſibi Hoſt. et r̃ndet ad illã litterã niſi ab his ⁊c.
ꝙ ibi nõ reſpicit religioſos: ſed ſeclares tñ cle-
ricos ꝑſonatus habẽtes. Et no. ſm Hoſti. ꝙ ſo-
lus papa diſpenſat cũ regularib⁹ exeũtibus ad
audiendũ leges vel phyſicã vt ꝓmoueant̃. hoc
etiã ꝓbat̃ in ſpeculo. de legato.§.nũc dicendũ.
Itẽ no. qḋ dicit Inno. ꝙ ſi in clauſtris audiant
ſiue legãt monachi ipſa cõſtitutione nõ ligant̃.
Sed dicit tñ Hoſti. eſſe verũ iſtud quo ad vba
ipſius. mens tñ eiuſdẽ refragat̃ oĩno: vnde non
ſine myſterio ponit hec lr̃a indiſtincte docere
intelligo vbicuꝗ̃. Nã exitus videt̃ fuiſſe cauſa
impulſiua ꝑdicte ꝯſtitutionis. finalis vo: qr ta-
les ſcientie religioſis nõ cõgruũt cũ eis exerci-
tiũ earũ interdicat̃: ⁊ hec cauſa nũꝗ̃ ceſſare po-
teſt. ergo nec eius effectus. ex̃ de pe. ⁊ re. cũ in-
firmitas. Archi. Idẽ Pe. de peru. qui ⁊ ſubdit
Dicebat Ioh. in.c. nõ magnope. ꝙ ſi religioſus
exiens clauſtrũ ſibiipſi legens vel ſtudẽs in le-
gibus ligat̃ hac pena. Sed ⁊ ꝓfeſſus accedens
ad principiũ vel ad repetitionẽ ſocij incipiẽtis
in legibus cauſa honoris. dicit Io. idẽ ꝙ ligat̃
quo ad vba: qr ꝯſtitutio hec ꝓhibet auditũ. ex
mẽte nõ ligat̃. ¶ Nota etiã ꝙ iſtud qḋ interdi-
citur clericis ſupra noĩatis in ꝑdicta decretali.
ſup ſpecula. in fine audire. ſ. leges ⁊ phyſicã. de
clarat̃ ꝑ Bonifa. nõ extẽdi ad eos ꝗ habẽt par-
rochiales eccl̃ias: rõne hm̃oi eccl̃iarũ niſi eedẽ
eccl̃ie fuerint plebanie capellas ſub ſe habẽtes
in ꝗbus inſtituant̃ clerici ꝑpetui nequeũtes ab
ipſis abſꝗ rõnabili cauſa amoueri. ex̃ ne cle. vl̃
mo. c. ſtatutũ. lib. vj. vbi dicit Ioh. an. ꝙ ideo dr
rõne eccleſiarũ: qr ſi haberent diſpenſatiue vel
alio modo perſonatũ cũ illis eccleſijs bene te-
nentur conſtitutione: vel ſi eſſent preſbiteri te-
nentur non ratione eccleſie/ſed ordinis: vt ſu-
pra dixi. ¶ Item ꝙ dicit capellas: idem vide-
tur tenendũ et tutius ſi vnicam haberet capel
lam. non obſtat argu. a verbis: ſcilicet plura-
lis numeri: quia non dicit hoc niſi fuerit pleba
nia habẽs capellas: ſed dicit in plurali pleba-
nias habentes capellas: et pluralitatem ca-
pellarum ad pluralitatem plebaniarum refe-
ram. argu. ſ. de priuile. cap. vt priuilegia. Et
quod dicit̃ ab his: intelligitur plebanis vel ca-
pellis ⁊ melius. Ioh. and.

¶ Excõicatio ꝯtra religioſos ꝓfeſſos
dimittẽtes habitũ temerarie vel eũtes ad ſtu-
dia ſine licentia ſuperioꝝ ſuoꝝ. Cap. liij.

Inhibemus ne de cetero aliꝗs quã-
cuꝗ̃ religionẽ tacite vel expreſſe ꝓ-
feſſus in ſcholis: vel alibi temere ha-
bitũ ſue religionis dimittat: nec ad
quecuis ſtudia lr̃aꝝ niſi a ſuo prelato
cũ cõſilio ſui cõuent⁹ vel maioris partis eiuſdẽ
ſibi eũdi ad ſtudiũ licentia ꝑmitus ſit ꝯceſſa:
ſi ꝗs horũ temerarius violator extiterit excõi-
cationis ſentẽtiã incurrat ipſo facto. ex̃ ne cle.
vel mona. vt periculoſa. lib. vj. Religionẽ. quã-
cuꝗ̃ dum tamẽ approbatã. ſ. de voto. c. j. lib. vj.
Ioh. an. expreſſe. In caſu iſto non eſt differentia
inter tacitã ⁊ expreſſam. Ioh. an. ꝓfeſſus. No-
ta ꝓfeſſum nõ poſſe redire ad ſeculũ. qḋ dic vt
ex̃ de regula. cõſulti. Io. an. Temere. Ex cauſa
eñ licet habitũ trãſformare ſi iuſta ſit. puta ti-
mor. vt. ſ. de vi. ⁊ hone. cleri. clerici. Io. an. Ha
bitũ. ſuperiorẽ. Ioh. an. in nouel. vnde ⁊ idẽ ex̃
de reg. in. lib. vj. ſup regula fi. in nouel. dicit ꝙ
regula hec. ſ. certũ eſt ⁊c. facit queſtionẽ diſpu-
tatã hic ꝑ dñm Guidonẽ de petra lata. ¶ De
monacho qui bene fert habitũ monachalẽ: ſed
coopertũ habitu clericali ꝙ ſit apoſtata: qḋ vi-
detur hodie approbatũ ꝑ cle. de vi. et hone. cle-
ri. qm̃ in primo. Scḋo cũ iſte religioſus iuſtã
cauſam trãſformatiõis ſui habitus nõ allegat:
indubitãter dico ipm̃ eſſe apoſtatã. Dimittat.
adeo habitus eſt annexus oſſib⁹ monachoꝝ ꝙ
in ꝗbuſcũꝗ̃ locis exiſtẽtes ſiue in lecto quieſcẽ
tes cõſtanter eo vti debẽt. vt habet̃. xx. q. j. vi-
dua. et. xxiij. diſt. ſctimonialis. vbi dr ꝙ eo ha-
bitu ſemꝑ vti debet. Sꝫ nõ videt̃ ꝙ iſtud ſemꝑ
ſit ita amare intelligẽdũ vt ſonare ꝑma facie vi
det̃. xxj. q. iiij. ſine ornatu. ibi. extra domos ⁊c.
Dic ꝙ illud loquit̃ de clericis ſecularib⁹ ꝗ non
ita aſtricti ſunt vt monachi. Qz ſi ĩ ſcholis vel
alubi ſine cauſa dimiſerit monachi ſuũ habitũ:
licet poſtea ad male dimiſſuꝫ habitũ reuertant̃
etiã ſi poſtea ſint vel efficiant̃ bone fame: nõ po
terũt eligi in abbates. arg. j. q. vij. ſi ꝗs oẽm. et
huius ſententie fuit Lau. ⁊ Ia. de al. ⁊ Pe. qui
dixerũt ꝙ non ſolũ eſt talis ineligibilis ſed ele-
ctus deijceret̃. Archi. Non puto ꝙ monachus
in cella ſua dimittẽs habitũ: vel dũ balneũ in-
trat in occulto/vel iacens ſine habitu liget̃ hac
cõſtitutione. al̃s pauci inuenirentur nõ ligati:
ſed quãdo exhibet ſe cõſpectibus hoĩm ſine ha
bitu vel in habitu laicali: vel clerici ſecularis
ſine iuſta cauſa/tũc ligatur. Ioh. and. in nouel.
Qꝛuis vt dictũ eſt debent ſemꝑ ex honeſtate reli
gionis deferre habitũ: nõ tamẽ videt̃ ꝙ incur-
rãt excõicationẽ in ſtando ſine eo ex aliꝗ cauſa

Nota de monacho habitũ dimitte. ⁊c.

rationabili:vt puta dormiendo meli⁹ quieſcat: vt iduendo ſacras veſtes nõ appareat gibbus et querat pulices/vt ſe balneet/vt aptius ſcindat aliqđ lignũ ⁊ hmõi.q: ſic nõ videt temerarie dimittere: tamen etiã in hmõi ꝯuenientius eſſet non dimittere: ſi autẽ dimittat vel habitũ trãſformet vt faciat aliqđ malũ : vt ſcȝ fornicet et hmõi:nõ eſt dubiũ ꝙ eſt excõicatus ſm Pe. de pal.in.iiij.ꝙ ſi iocoſa leuitate ad horã vt currat vel lapidẽ proijciat deponat habitũ nõ incidet in ſententiã: q: nõ eſt veriſimile papã in minutis tantũ laqueum poſuiſſe:ſed ſi dimitteret volens ire ad aliã religionẽ vt ſic citius reciperetur:eandẽ incideret ſententiã. Hec ille. Quis hoc dicit vt cõprehendat etiã ſtudiũ theologie ſiue iuris canonici ⁊ hmõi. Ratio poteſt eſſe q: monachus ſuo clauſtro debet eſſe cõtentus: vt xvj.q.j.qui vere.et ei precipit vt intra clauſtrũ moretur : vt ea.q.c.iuxta. Nã mortuus dr̃ eſſe mũdo. Dicit tñ Joh.an.ꝙ theologiã ⁊ decretales legere poſſunt : quia ſunt ſcientie pietatis. xxxvij.diſt.ſi qs grãmaticã. Archi. Prelato.i. abbati vel aliȷ́ q̃ tenet vicẽ abbatis : qui ꝓprie dicit ſuus p̃lat⁹. Sed nũquid poterit ep̃s dare tali licentiã eũdi ad ſcholas?non credo niſi interueniat licẽtia abbatis:vt hic.ar.xij.q.j.non dicatis. ❡ Itẽ nũquid extendẽs penã iſtã ꝓhibitus ad abbatẽ:multa inducit Archi.ad probandũ ꝙ cadat in penã.tandẽ dicit ꝙ in licẽtia abbatis obtinenda noĩe prelati videt ep̃s cõtineri:et tunc ſi abbas voluerit ire ad ſtudia litterarũ extra ſuũ monaſteriũ habebit cõſiliũ cõuentus illius monaſterij:⁊ ſi viſum fuerit : poterit licentiã impartiri. Sed obſtare videt illud relatiuũ ſui qđ ſequit:qđ videtur reſpicere immediatũ prelatũ ipſius monaſterij:⁊ ſic non ep̃m. Et ſm hoc poteſt dici ꝙ q̃uis abbas maleſaciat ſi vadat ſine licentia ep̃i ad quevis ſtudia litterarũ : nõ tamẽ videtur ligari hac pena cõſtitutionis cũ ſit penalis ⁊ reſtringi cõſueuit magis q̃ laxari. Archi. Et qđ in fine dicit de licentia ep̃i/videt habere locũ in monaſterio nõ exempto ab eius iuriſditione. Licentia. et tũc poteſt oĩa/ſine q̃bus in ſtudio cõmode eſſe nõ poteſt.qđ dic vt no.iij.q.vij.cũ paſtoris. Johã. and. Et dicit Archi.ꝙ ſi mutuũ cõtrahit tenebitur monaſteriuȝ vſqȝ ad probabilẽ modũ niſi actũ fuiſſet ꝙ alius pro monacho ſumptus inueniret vt propinquus vel alius. Si aũt obligaret libros vel res alias pro ſcholari vel alio: nõ valet obligatio : quia monachus ſeruus eſt monaſterij.diſt.liiij.multos. Idem ſi fideiuſſit pro aliquo:quia ſcȝ non tenetur. Archi. Horũ. quia ſcȝ apoſtatauit dimittendo habitũ vel acceſſit ad ſtudia ſine licẽtia. Joh.an. Ipſo facto ſpeciale eſt in religioſo apoſtata: quia al's non eſt apoſtata excõmunicatus ſed excõmunicandus ſm ꝙ no. Johã.and.⁊ Berñ.xxiij.diſtin.ſi quis clericus. Johan.and.

❡ Excõicatio cõtra religioſos q̃ dant ſacramentũ euchariſtie: vel extreme vnctiõis: vel ſolẽnizant matrimoniũ ſine licentia parrochiani vel epiſcopi. Caplm.iiij.

REligioſi qui clericis aut laicis ſacramentuȝ extreme vnctionis vel euchariſtie miniſtrare vel mr̃imoniũ ſolẽnizare non habita ſup his parrochialis p̃ſbiteri licẽtia ſpeciali: aut quẽq̃ excõicatũ a canone preterq̃ in caſib⁹ a iure expreſſis: vel ꝑ priuilegia ſedis ap̃lice cõceſſis eiſdẽ: vel a ſententijs ꝑ ſtatuta ꝓuincialia aut ſynodalia ꝓmulgatȷ́ ſeu (vt ꝟbis eoꝝ vtamur) ſi a culpa ⁊ pena abſoluere quẽq̃ p̃ſumpſerint excõicationis ſententiã incurrãt ipſo facto a qua dũtaxat a ſede ap̃lica ſunt abſoluẽdi. Et paulopoſt. Nullo religioſis eiſdẽ ſup hoc exemptionis vel alio priuilegio ſuffragante.et in fine. Sane religioſis illis q̃bus eſt a ſede ap̃lica ꝯceſſum vt familiaribus ſuis domeſticis aut pauperib⁹ in hoſpitalib⁹ ſuis degentib⁹ ſacramẽta poſſint eccleſiaſtica miniſtrare : nullũ ex premiſſis volum⁹ quo ad hoc p̃iudiciũ generari.ex̃ de priui.c.religioſi. Pau. Religioſi in ſex caſib⁹ ſunt excõicati. Et cũ hic loquat generaliter oẽs religioſos comprehendit etiã pplm̃ habẽtes:clericos aũt ſeculares nõ cõprehendit: etiã ſi in his excederent. Euchariſtie. Pau.non dicit viatici. vnde patet ꝙ locus eſt pene ſiue detur in morte ſiue detur in vita. Non ob.l.diſ.c.penitẽtes. in fi. qđ intelligo vt in morte oĩbus det viaticũ per illos ſcȝ qui hoc poſſunt. Penitentia autẽ tẽpore neceſſitatis a quolibet ſumi põt. Queritur an hmõi cle.habeat locũ in q̃buſcũqȝ religioſis.ſoluit Lau.ꝙ ſic dũmodo ſint religionis approbate. Idem Lapus.al's eñi nõ ſunt religioſi.de reli.do.c.vno. Fran.de ȝab. Itẽ cõprehẽdit iſtud vocabulũ religioſi etiã nouitios ſm Lapũ. Utrũ aũt cõprehendant hic religioſi cõuerſi vel moniales ſunt varie opi.pro ⁊ ꝯtra.et vtraqȝ poteſt ſuſtineri. Lau.⁊ Pe.de ancha.de monialibus tenẽt ꝙ nõ. Laudul.ꝙ ſic. Fran.de ȝab. Item dicit Lapus ꝙ religioſi miniſtrãtes ſacramẽta nõ ſolũ clericis: ſed etiã regularib⁹ ſine licẽtia ⁊ p̃cipue alterius religionis incidũt in hãc penã:⁊ hoc eſt tutius q̃ ſcȝ ꝯtrariũ. Solẽnizare. Joh.an.i.ſolẽniter bñdicere.et de hac bñdictione habet.xxx.q.v.ca.j. et quattuor ſequentibus. Et dicit ȝen.ꝙ in ꝟbo ſolẽnizare cõprehendit oĩs ſolennitas q̃ obſeruat iuxta ritũ regionis, de ſpon.c.j. ſiue fiat ſolẽnis bñdictio

In clement.

ſiue dicaꝛ miſſa ſpecialis ꝑ ꝯtrahentib⁹. Non habita. Joh. an. Sed nũquid credet religioſus parrochiano dicenti ſe habere talē licentiā. vi-detur ꝙ ſic. ꝑ id qđ no. de pe. diſt. vj. placuit. qꝛ nõ eſt preſumēdus imemoꝛ ſue ſalutis. ſ. q. vij. ſancimus. et ponit ipſe Petrus Joh. duas ob-ſtantias ⁊ ipſe ſoluit. Parrochialis. Joh. an. ꝑ hoc quo ad ſeculares mercenarios ⁊ his ſimi-libus intelligo preſbiterū in cui⁹ parrochia ha-bitant. facit qđ no. de pe. diſt. vj. placuit. de hoc ſcripſi de pe. ⁊ re. c. omnis. ſup ꝟbo ſacerdotes. et Hoſti. tractat in ſumma de parroch. §. finali. ¶ Quis itelligaꝛ parrochianus ſm Fran. dic ꝙ ſtatim cū quis vadit ad habitandū in certa parrochia intelligiꝛ ibi fieri parrochianus niſi acceſſerit cauſa recreationis vel ob aliā cauſā tempoꝛalē ſtatim reuerſurus ad ꝓpriā parro-chiā: quia tūc ſecus. de ſepul. c. his qui. lib. vj. Preſbiteri. Jo. an. puto ſufficere licentiā par-rochiani qui adhuc preſbiter nõ eſt: qꝛ eſt infra annū. vel diſpenſatū eſt cū ipſo ſm formā decre-talis. cū ex eo. de elec. lib. vj. vel ex parrochiali collegio. eo. ti. ſtatuimus. videtur etiā ſufficere licentia vicarij gerentis curā ꝑ modū decreta-lis predicte: cū ex eo. puto etiā poſt factū a pe-nis excuſari illū qui hoc fecit autoꝛitate dioce-ſani. facit ad hoc de pe. et remiſ. c. ij. lib. vj. Nā dioceſanus eſt parrochialis eius ⁊ hoc foꝛtius quādo vacat parrochialis eccleſia: ſed qñ non vacat: ante factū cõſulo abſtinere: ⁊ ex licentia epĩ vel archipreſbiteri ciuitatis hoc modo fie-ri: licet ab aliis recipi poſſint. Pau. dicit etiā ꝙ licet hec vera ſint ſcꝫ ꝙ ſufficiat licentia pre-dictoꝝ: tutius eſt a littera nõ recedere. Et ad-dit Pau. hāc cõſtitutionē locū nõ habere in il-lis q̄ predicta ſacramēta recipiūt a certa pſona ratione ꝯſuetudinis priuilegio vel alio quouis modo. ſ. de reli. do. qꝛ ꝯtingit. in ſi. exemplū eꝛ de ſta. regu. c. ne in agro. §. ſane. Hec ꝓcedunt ſm Fran. de zab. niſi aliud habeat cõſuetudo. Nā vt dicit Pau. ſi certa eſſet conſuetudo a q̄-bus reciperenꝛ hec ſacra nõ eſt locus huic pe-ne. de reli. do. qꝛ cõtingit. in cle. Que conceſſio ſacramētoꝝ tūc nõ cõpetit rõne parrochie: cui⁹ fauoꝛe hoc videꝛ ſtatutū. Speciali. Pau. Suf-ficit ꝙ parrochiano detur licentia facta ſpecifi-catione ſacramēti: puta de euchariſtia vel alio: licet nõ exprimaꝛ nomē religioſi. Itē ſufficit ꝙ deꝛ religioſo licētia facta ſpecificatiõe ſacroꝝ: licet parrochiani nõ exprimanꝛ. argu. de tēpo. oꝛ. c. i. Jo. an. etiā dicit ꝙ credit ꝑ talē ſpecifica-tionē factā ꝙ euiteꝛ pena. Et addit ꝙ de ſacro baptiſmi ⁊ penitētie nõ intelligiꝛ ꝑdicta pena: qꝛ hic nõ exprimunꝛ. Idē Pau. Ꝟ canone. Jo. and. quotienſcũꝗ archieꝑs vel ſacerdos poſſit abſoluere. de ſen. excõ. c. nup. De excõicatis a canone an ꝓcedat quo ad oēs. ſoluit Laudul. ꝙ ſic/ſiue ſit religioſus eiuſdē oꝛdinis / ſiue al-terius/ſiue ſint clerici/ſiue laici/ſiue mulieres. Fran. de zab. Et intelligunt Laudul. ⁊ Lapus de excõicatione maioꝛi non de minoꝛi. Abſol-uētes excõicatos ꝑ ſtatuta legatoꝝ. tenet zen. ꝙ incidūt. Si autē religioſi abſoluāt a ſentētia hoīs qđ nõ poſſunt/nõ habet locū pena cū iſtud nõ exprimaꝛ. Idē Pau. ⁊ zen. ⁊ Laudul. Et ex hoc infertur ꝙ excõicatus ꝑ ſententiā pape nõ eſt locus huic cle. qđ tenet Laudul. quia ſi vo-luiſſet de hoc itelligi expreſſiſſet. Fran. de zab. Sententijs. Joh. an. puto ꝙ oēm ſententiā in-cludat excõicationis/ſuſpenſionis/⁊ interdicti cuius neceſſaria ſit abſolutio. Queꝗ. Joh. an. etiā religioſuꝫ vel ſociū. Nichil eñ excipit qui dicit quodcunꝗ. de maio. et obe. ſolite. Incur-rant. Querūt hic Joh. an. ⁊ Pau. Quid iuris de recipientib⁹ abſolutionē vel predicta ſacra: an ſint ligati eadē ſentētia rõne ꝑticipationis. Et Pau. quidē remittit ad id qđ dicit de con-ſan. ⁊ affi. eos. in cle. ibi autē ſic dicit in quodā ſimili caſu. tūc participās in crimine crimino-ſo eſt excõicat⁹ ſi participet poſt latā ſententiā: vt in. c. ſi cõcubine. ſed hic non participat poſt: ſed in actu ꝓ quo ligaꝛ. glo. vel dic ꝙ licet par-ticipās in crimine crimino ſo ſit excõicatus: nõ tamē participās in actu illo ꝓ quo ligaꝛ alter. hec ibi. Joh. an. remittit ad id qđ dicit de ſen. excõ. cõtingit. ſ. Idem Fran. de zab. ſcꝫ illud de participatione in crimine habet locū quādo participatur poſt actū dānatū non in ipſo actu. ¶ Querit idē ſcꝫ Fran. de zab. vtrū religioſus ignoꝛans penā de qua hic ⁊ als homo ſctē vite ſi miniſtret euchariſtiā ſine licētia parrochialis preſbiteri/nõ tñ in ꝯtemptū ipſi⁹ incidat in pe-nā. et videꝛ ꝙ ſic: qꝛ ignoꝛātia iuris nõ excuſat. in regula. ignoꝛātia. lib. vj. Cõtrariū ꝯſului. di-cit idē Fran. ꝑ hāc lfam in ꝟbo pſumpſerint. q̄ notāt dolū ⁊ temeritatē miniſtrātis: ſicut enim miles armate militie excuſaꝛ ab ignoꝛātia iu-ris. C. de iu. ⁊ fac. igno. l. ſ. ita ⁊ hunc poſſumus excuſare. et hoc ꝑcipue in foꝛo penitentiali in q̄ credēdū eſt aſſerēti hoc ignoꝛaſſe: qñ tñ in hoc foꝛte aliq̄s ꝯtradixerit ꝙ coꝛpo eſt pſumptio ꝙ fecit ꝯtra hāc cle. tutius eſt ꝙ petaꝛ abſolutio. Utamur. Jo. an. ⁊ Pau. cõcoꝛ. de here. accuſa-tus. §. illo. lib. vj. Papa tñ oēm delicti penā ꝟe cõtriti dimittere poteſt. facit de cõſe. diſt. iiij. c. baptiſmi. Uincē. Et hāc cõcedit cruce ſignatis in voto vltramarino: vt no. Hoſti. de iudeis et ſaracenis. ad liberandā. et in anno centenario: vt patet etiā in extrauagāte Bonifa. licet anti quoꝝ. Cõceſſum. Idē videꝛ ſi cõſuetudine hoc obtineat. argu. ſ. de reli. do. quia cõtingit. Etiā Joh. an. dicit ꝙ hoc videtur. ſ. de cõſuetudine.

Idē dicit eſſe: qꝛ tñ ponit obſtãtiã ad iſtud de
cõſuetudine:ꝛ videt̃ ad aliam partē declinare:
vel ſaltē dubiam relinquere. Apſ̃ica:generali
priuilegio circa hoc.ſ.totũ orbē reſpiciens ſolꝰ
papa cõcedit:ſpeciale tñ quo ad ſuã dioceſim
cõcederet epͣs ex cauſa qđ dicit: vt de reli.do.
Dicit etiã Landul.et allegat Pe.de ancha.ꝙ
preſbyter parrochialis quantũcũꝗ ſimplex cu
ra ſit ei cõmiſſa in adiutoriũ ipſius cure poterit
aſſumere ſibi ad tēpus preſbyterũ quēcũꝗ re=
ligioſum vel aliũ ſine cuiuſcꝗ ſuꝑioris licentia
ꝗ ipſum iuuet forſitan in quadrageſima ad au
diendũ ſubditos ſuos in cõfeſſione/ꝛ dãdũ eu=
chariſtiã in paſcha:vel miſſis celebrandis ſeu
aliis:vt hic. hec ille. Et dato ꝙ mendicãtes au
dire non debeãt ſine licentia ſuorũ prelatorũ:ſi
audirēt ꝛ miniſtrarēt ſacramēta cũ licētia hoꝝ
illi eſſent abſoluti: nec ipſi excõicationē incur=
rerēt:lꝫ peccarēt extra articulũ neceſſitatis ꝛc.

¶ Excõicatio cõtra religioſos retrahentes ho
mines verbis a ſolutiõe decimarũ. Cap.lv.

Illos etiã religioſos ꝗ aliquos vt au
dientes a decimarũ eccleſiis debi=
tarũ ſoluere retrahãt in ſermõibus
ſuis vel alibi ꝓferre ꝑſumũt excõi=
cationis ſentētie ſubiacere decerni
mus ipſo facto .de pe.cupiētes.in cle. Illos re
ligioſos ꝗ in ſermõibus vel alibi ꝓferũt aliqua
vt retrahãt a ſolutione decimarũ excõicat. Jo.
an.ꝛ Pau.mendicãtes ꝛ nõ mēdicãtes inclu=
dit. Clericos aũt ſeculares nõ cõpꝛehēdit: nec
laicos artat hac pena.ꝛ concor.ex̃ de ſen.excõ.
c.ſ.retrahant. Pau. vt habeat locum pena de
qua ſequit̃ duo requirunt̃. Primũ ꝙ talia di=
cant vt aliquos retrahãt a ſolutiõe decimarũ
debitarũ eccleſiis : quaſi ſecꝰ ſi dicerēt alia in=
tentione: vel ſi debite non ceſſent eccleſiis: ſed
aliis quocũꝗ modo. Secundũ eſt ꝙ audientes
ſint obligati ad ſolutionem decimarũ. Unde ſi
talia ꝓferrent audientibus non obligatis ceſ=
ſat pena conſtitutionis.

¶ Excõicatio contra religioſos nõ ſeruantes
interdictũ qđ ſeruat matrix eccl̃ia. Cap.lvi.

Religioſi omes tã exēpti ꝙ̃ nõ exem=
pti cuiuſcũꝗ ordinis ꝛ cõditiõis exi
ſtant/cũ viderint vel ſciuerint cathe
dralē vel matricē ſeu parrochialem
loci eccl̃iã ſeruare interdictũ quod=
cunꝗ poſitũ auctoritate ſe ap. vel ordinariorũ
debēt et ipſi ſeruare:nõ obſtãtibus quibuſcũꝗ
appellatiõibus antea etiã ad eandē ſedem:vel
aliũ vel alios interiectis: et aliis obiectiõibus
quibuſcũꝗ:alioquin nõ ſeruãtes excõicationē
incurrũt ipſo facto. Idē etiã interdictis ꝛ ceſ=
ſatiõibus ꝛ diuinis interdictis ꝑ ꝓuincialium
conciliorũ ſtatuta vel ipſorũ auctoritate volu=
mus obſeruare. Idē generalibus ceſſatiõibus
a diuinis ciuitatũ/terrarũ/ꝛ alioꝝ locoꝝ quas
aliqñ ex cõſuetudine vel al̃s capitula/collegia
vel cõuentus ſeculariũ ac regulariũ eccleſiarũ
ſibi vendicãt. Idem intelligimus obſeruandũ
non obſtãtibus priuilegiis cõceſſis eis conue=
nientibus ſtatutis ꝛ cõſuetudinibus quibuſli=
bet que cõtra premiſſa religioſis ipſis in nullo
volumꝰ ſuffragari. de ſentē. excõi. in cle. ex fre=
quētibus. ordinariis. Pau. litteram aduerte:
qꝛ vt ſit locus huic pene requirit̃ ꝙ interdictũ
ſit poſitum auctoritate pape:qđ intelligo eſſe ſi
fiat per eius delegatum . de prebē.c.ſi apſ̃ice.
lib.vi.vel ꝙ ſit poſitum a iure cõmuni: vel ꝑ or
dinariũ vel cõciliũ ꝓuinciale : vel ꝙ per ipſum
vel per aliũ ad quem ſpectet fiat ceſſatio a di=
uinis:per qđ videtur ꝙ hoc non habeat locum
in interdicto poſito a ſingulari ꝑſona que hoc
poſſit ex ſpeciali cõſuetudine cũ talis nõ faciat
auctoritate apſ̃ica:nec ſit ordinarius. Idem vi
detur in interdicto poſito per delegatũ ordina
rii: qꝛ non videt̃ tunc poſitum per ordinarium
Religioſi. quicũꝗ. Jo.an. Mēdicãtes. vel nõ.
ꝛ per hoc ptꝫ ꝙ clericos ſeculares nõ ſeruãtes
interdictũ vel ceſſationē quã ſeruat matrix ec
cleſia non ligat hec cõſtitutio. Matricē. Pau.
ideſt baptiſmalē vel loci maiorē:que ideo dicit̃
matrix/qꝛ regenerat per baptiſmũ:ꝛ ſic cathe=
dralis ꝑ baptiſmũ in ciuitate:et matrix in alio
loco que ad hoc cooperant̃:ꝛ merito/qꝛ al̃s pe
na hec non haberet locũ niſi in interdicto ciui
tatis: nec curo vtrũ matrix eccleſia ſit religio=
ſis ſubiecta quo ad aliqua tēporalia vel ſpũa=
lia:vel nõ ſit ſubiecta:ſcꝫ ꝙ ſi in loco non eſt ali
qua cathedralis vel matrix eccl̃ia: qꝛ forte eſt
in alio loco : vel ibi ſunt plures equaliter ſuis
parrochianis baptiſma ꝛ alia ſacramēta mini
ſtrantes diſtinguendũ: qꝛ ſi omes ille ſeruãt lo
cus eſt huic pene:ſi vero alique ſeruant/alique
nõ:tunc nõ eſt locus pene:ſicut faceret ſi in tali
loco nõ eſſet eccleſia religioſorũ. Dicitur autē
hic eccleſia cathedralis vel matrix eccleſia mu
rorũ ambitu cõpꝛehenſa:ex quo ſi in eccleſia ce
lebratur cõtinue ianuis apertis ꝛc. ſiue ꝑ pre=
latum/ſiue per capitulũ totũ vel partē/ſiue per
alios clericos eccleſie:nõ eſt locꝰ ibi pene. Idē
Joh.an. Et addit Pau. puto tñ ꝙ ſi in matrice
eccleſia celebrat̃ ab aliquibus extraneis inui=
tis prelatis ꝛ capitulis/ꝙ nichilominus ſit ibi
locus pene. Idē etiã dicit ꝙ interdicta metro=
politana eccleſia non intelligit̃ interdicta ma=
trix eccleſia. Idē ſi interdicta ꝓuincia vel vna
dioceſis in aliquibus ciuitatibꝰ vel caſtris ma
trix eccleſia ſeruat interdictũ:in aliquibꝰ vero
non:dicendũ ꝙ in locis in quibus ſeruat locus
eſt huic pene:in aliis non. Sciuerunt. Joh.an.

alio ſenſu ꝙ per viſum: de quo premiſit ꝓbabi
liter: ergo ignorātes talem obſeruantiā non li
gat ad penā. Videtur Pau.ſ. vidēdo in cathe
drali et matrice eccleſia celebrari ianuis clau=
ſis ⁊ voce ſubmiſſa excōicatis ⁊ interdictis ex=
cluſis. Obſeruare. Joh.an.ar.a contrario ſen=
ſu ceſſat ibi illius argumentū: contrariū requi
ritur in iure: vt ſcripſi de elec.c.publicato ſup
vlti.glo. Item cōtrariorū non eſt eadē diſcipli=
na vbi mens ⁊ verba reſiſtūt. de verbo.ſig.c.ſi.
Exceſſus clericorū matricis eccleſie non dabit
religioſis materiā delinquendi. Intelligo aūt
illos ſeruare qſi abſtinet animo obſeruādi. Ap
pellationibus. Joh.an.nō dicit ꝙ precedēs ap
pellatio nō viciet interdictū nec corrigit. de ap
pella.c.ad hec. Sed dicit ꝙ ꝙuis interdictū ſit
nullū ꝓpter precedentē appellationē vel aliā
cauſam: ex quo tñ matrix eccleſia illud ſeruat:
religioſi violātes ſint excōicati. Subiacere. Jo
han.an.et Pau. Si ſentētia interdicti vere li=
gat/⁊ matrix eccleſia illā nō ſeruat: religioſi nō
ſeruātes nō ligant̄ hac pena: ſed alijs q̄ habēt
de exceſ.prela.c.ſi.de ꝑuile.c.auctoritatē.li.vj.

¶ Excōicatio contra religioſos nō facien
tes cōſcientiā his qui confitent̄ eis de de=
cimis cū certo modo. Cap̄.lvij.

Religioſi qui ſcienter poſtpoſuerūt
confitētibus cōſciētiam facere de
ſoluendis decimis ab officio pre=
dicationis tandiu maneant ipō fa
cto ſuſpēſi: donec cōfitētibus ipſis
ſi hocipſum ſibi dicēdi cōmode fa
cultatem habuerint: cōſcientiam fecerint: exin
de excōicationis incurſuri ſentētiam ipſo facto
ſi predicare preſumpſerint predicta negligētia
vt premittit̄ nō purgata: ad religioſos tñ mo=
naſteriorꝫ vel eccleſiarū decimas percipientes
volumus hoc extēdi. extra de penis.cupiētes.
in clemen. Scienter. Pau.ſecus ſi ignoranter
ſeu per obliuionē: ⁊ hoc intellige ſi ipſi confeſſi
a prelatis eccleſiaꝝ fuerint requiſiti ſuper hoc
vt faciant cōſcientiam ſibi cōfitentibus de de=
cimis dandis. Pau.⁊ Pe.de anch. Suſpenſi.
Joh.an. ¶ Nota nouam ſpeciem ſuſpēſionis:
et ibi ponit de multiplici ſpecie ſuſpenſionis.
Commode. Pau.ergo incōmoditas excuſat a
precepto. ad idē.xxij.q.ij.faciat. Minor tñ hic
cōmoditas excuſat. Unde non tenet̄ eos ſequi
qui non ſunt in loco: vel ſi ſunt ⁊ hi non poſſunt
ſine magna vagatione vel ſine alia incōmodi=
tate: durāte ergo incōmoditate durabit ſuſpē=
ſio: donec de ſoluendis decimis conſciētiam fe
cerint: qua facta vel incōmoditate ſuperueniē
te ceſſat ſuſpenſio. Negligentia. Paulus. No
ta hic caſum ꝙ veniens cōtra ſuſpenſionē a cer
to officio eſt excōmunicatus: non autē irregu=
laris. Sed ſi poſtea celebrat/ſic.de cleri.excōi.
poſtulaſtis. Percipientes. Joh.an. Soli enim
non percipiētes ſolent in his delinquere. Dicē
di. Joh.an. Nota contraria contrarijs purga=
ri.de hereti.ca.ij.lib.vj. Peccatū ergo tacēdi
dicendo purgatur.xliij.diſt.ſit rector.

¶ Excōicatio contra monachos et cano=
nicos regulares: qui non habentes admi
niſtrationē conferunt ſe ad curias princi
pum. Capitulū.lviij.

Hoc edicto perpetuo ꝓhibemus ne
monachi aut canōici regulares ad=
miniſtrationē aliquā non habentes
ad curias principum abſqꝫ ſpeciali
prelatorū ſuorum licentia ſe confe=
rāt: ꝙ ſi ſe cōferre preſumpſerint vt damnū ali=
quod inferāt ſuis prelatis aut monaſterio ex=
cōmunicatiōis ſentētiam eos incurrere volu=
mus ipſo facto: prelatis eorꝫ diſtricte nichilo=
minus iniūgētes vt ipſos a curiarū predictaꝝ
acceſſu ⁊ alijs quibuſlibet vagatiōib⁹ ⁊ diſcur
ſu diligenter cōpeſcere: aut ſuper hoc nō paren
tes eiſdem ſeuere corrigere nō omittant. extra
de ſtatu mona.c.ne in agro. in clemē. Canōici.
de hac ergo parte nō dubitam⁹ quin liget mo=
nachos etiam nō nigros. Joh.an. Non haben=
tes. illos qui habent adminiſtrationē quādoqꝫ
ꝓ ipſarū adminiſtrationū cauſis illic ire opor=
tet quas ꝓſequi poſſunt: lꝫ non ſint perpetui.
De iudi.c.cum deputati. Joh.an. Curias prin
cipū. hic notat Joh.an.et ponit duodecim abu
ſiones clauſtri ſm̄ Hugo. et duodecim abuſio=
nes ſeculi ſm̄ Cyprianū. ibi vide. Speciali. ge
neralis ergo puta ꝙ poſſit ſe quo voluerit ab=
ſentare: non ſufficit. Joh.an. Ipō facto. ad hāc
excōmunicationē contrahēdam duo videntur
neceſſaria: ſcꝫ ꝙ intrauerit curiam: et ꝙ cauſa
damnificandi monaſteriū vel prelatum: licētiā
habere vel non habere non puto ponderandū/
cum hoc non reputat̄: hinc eſt ꝙ etiam de licen
tia prelati intrans curiam ſi ad hoc intrat liga
tus eſt. Ex ſolo igitur exitu clauſtri ob hāc cau
ſam nō ligatur. Item ex quo intrauit ob hanc
cauſam lꝫ damnū non intulerit: ſiue qꝛ non po
tuit: ſiue qꝛ penituit ligat⁹ eſt: ſimile de homi.
ca.pro humani.lib.vj.

¶ Excōicatio contra religioſos tenentes
arma infra ſepta monaſterij ſine licentia
abbatis. Capitulū.lix.

Preſate quoqꝫ ſententie monachos
infra ſepta monaſterij ſine licentia
abbatum ſuorū arma tenentes de=
cernimus ſubiacere. extra de ſtatu
mo.c.ne in agro. in cle. Monachos
nō repetit ⁊ canonicos regulares. Unde videt̄ ꝙ
lꝫ ſentētia excōicationis de qua ſupra dixerat

arcẽt in caſu precedẽti/ non tñ in iſto: ſed cũ loquat generaliter videt oĩes includere monachos albos ꝛ nigros: etiã ſi vocent iuxta vulgare fratres. Pau. Septa.i.clauſa dicta a ſepio/ is. vt eſt clauſtrũ/refectoriũ/vel dormitoriũ/et cetere officine ad vſum monachorũ deputate. xij.q.j.neceſſaria. Idẽ videtur de atrio.xij.q.j. nulla.ꝛ de horto ꝛ de area poſitis iuxta eccl'iã. de cenſi.c.j. Pau. Infra.ꝑ intra. Et ptz ꝑ hoc ꝙ extra tenẽs.ſ.arma penã nõ incurrit. Arma in cõmuni ſignificatiõe cõprehendunt tela: ſed dicunt arma ſtricte qb⁹ defendimur: tela qb⁹ impugnamus.l.cornelia.de homi.ſi ꝑfodiens. Sed vt ibi no.armorũ appellatiõe ꝛ fuſtes ꝛ lapides cõprehẽdit: ꝛ omne qđ arcu ꝛ manu mittitur: non tñ puto auctorẽ ſic latiſſime intellexiſſe. Iob.an. Pau.vero dicit ꝙ armorũ appellatio ſignificat nõ ſolũ ſcuta/gladios/ꝛ galeas: ſed fuſtes ꝛ lapides/ꝛ telum qđ appellat id qđ ab arcu vel manu mittit: et ſic videt iſtud intelligi de armis militarib⁹/ nõ clericorũ que ſunt lachryme.xxij.q.ſi.c.j.ꝛ addit. Sed nũquid appellatio armoꝝ ita late ſumit hic? puto ꝙ ſic ſi teneãt ad vſum pugne: al's ſi in camera vel infra ſepta monachus habeat lapides ad alium vſum: vel cultellũ antiquatũ ad coquinam: vel aliquod ſiſe: nõ credo ꝙ ſit de mẽte talia ꝓhibere: al's ſic. Qđ eñ ſi iuxta feneſtrã ſupra ianuã habeat acervũ lapidũ ad impugnãdũ vel offendendũ veniẽtes? certe tunc includunt. Idẽ dico de arcu ferreo/ligneo/ꝛ ſil'ibus: vnde opꝫ videre ſi ex forma modoꝝ alijs circũſtãtijs ea teneat: vt arma offenſibilia ſed defenſibilia / aut alia vtenſilia: tales tñ coniecture non ſunt neceſſarie in notorijs et maioribus armis: vt gladijs/lanceis/ loricis/ſcutis/baliſtis/ꝛ ſil'ibus. Pau. Tenẽtes venientes de foris ad clauſtrũ cum armis nõ animo tenẽdi / nec tenet ex delatione: non videt ligari: qꝛ verbũ tenentes intelligitur cum effectu. Iob.ꝛ Pau. Sine licẽtia. intelligo petita ꝛ obtenta. Pau.

¶ Excõicatio cõtra mendicãtes religioſos capiẽtes loca ad habitãdũ: vel dimittentes ſine licentia pape. Cap̄.lx.

TRanſgreſſores cõſtitutiõis que religioſis mendicãtibus domos ad habitãdũ de nouo vel loca quecũꝙ recipere: ſeu recepta hucuſꝙ mutare vel ea trãſferre in alios vſus cuiuſuis alienatiõis titulo ꝛ quõcũꝙ: excõicationis ſentẽtie decernimus ſubiacere. Conſtitutiõis. Io.an.cõſtitutionis Bonifa. que habet de exceſ.prela.c.vno.lib.vj. ibi dicit idem Io.an.in glo.j. Talis cõſtitutio hoc dicit ꝙ mendicãtes nõ poſſunt acquirere noua loca ad habitandũ vel antiqua alienare vel mutare abſꝙ ſpeciali pape licẽtia: que de hac ꝓhibitione faciat mẽtionẽ: in acquirẽtibus tñ loca ꝓ heremitica vita ducenda ceſſat ꝓhibitio. Idẽ in ſecũda que incipit Mẽdicãtes. hi dicunt mẽdicãtes quibus victũ tribuit incerta mendicitas: ꝛ q̄ redditus aut poſſeſſiões ex regula vel cõſtitutiõibus habere nõ poſſunt. extra. de reli.domi.ca. vno.lib.vj.quo ad caſum decre.huius videtur in oĩbus mẽdicãtibus idem ius.dicit Pau. ꝙ ſi domus corruat cuius tñ ſolum cõtinue remanet in dominio ipſoꝝ mendicantiũ: lꝫ de nouo reedificet/nõ incurrit excõicationẽ. Secus autẽ ſi locus etiã non diruptus deſierit eſſe de ipſoꝝ dominio ꝛ habitatiõe: ꝛ poſtea nouo iure illud acquirãt: qꝛ tũc incurrit. Et nota ꝙ eccleſias/oratoria /ꝛ alia edificia fratres predicatores vſibus ſuis poſſunt cõſtruere ꝛ edificare in locis.ſ.ei cõceſſis: et ꝙ tam prelati cõtra edificantes et cõſtruentes excõicationis ſentẽtiam ferre nõ poſſunt. Alexã. Itẽ nulli de ordinib⁹ paupertatis licet oratoriũ vel eccleſiã conſtruere ſeu cõſtructã recipe iuxta eccleſias predicatoꝝ ꝛ oratoria eoꝝ infra ſpaciũ.cxl.cannarũ: ꝛ ſi ſecus factũ fuerit dirimat.cle.qꝛ plerĩꝙ. Itẽ fratres predicatores in mutatione locorũ poſſunt ſecũ deferre omnẽ edificiorũ materiã: exceptis eccleſijs dedicatis/libros/calices/paramenta ꝛ alia bona ꝛ edificia relicta cũ ſolo et alijs preter eccleſias vendere/et precium in eorũ vtilitates conuertere: nõ obſtante quorũcunꝙ prelatorũ contradictiõe. Bonifa.virtute.

¶ Excõicatio contra religioſos fouẽtes beghinas in ſtatu illo reprobo. Cap̄.lxi.

SAcro approbante cõcilio perpetuo ꝓhibendũ duximus: et a dei eccl'ia penitus abolẽdum: eiſdẽ ꝛ alijs mulieribus quibuſcũꝙ ſub pena excõicatiõis: quã in contrariũ facientes incurrere volum⁹ ipſo facto intũgẽtes expreſſe ne ſtatũ hmõi dudũ forte ab ipſis aſſumptũ quoquo modo ſectent vlteri⁹: vel ipm aliquatenus de nouo aſſumãt. Predictis vero religioſis ꝑ quos eedem mulieres in hmõi ſtatu foueri beghinali ad ipm ſuſcipiendũ duci dicunt ſub ſimili excõicatiõis pena: quã eoipſo ſi ſecus egerint ſe nouerint incurſuros: diſtrictius inhibemus ne mulieres aliquas ꝓdictũ ſtatũ aſſumptum ſectãtes vel de nouo aſſumẽtes quoquo modo admittãt prebẽtes ſuꝑ hoc auxiliũ/cõſilium/ꝛ fauorẽ.de reli.domi.c.j.in cle. Videt ꝙ hec cõſtitutio ſorores minoꝝ que dicunt tertũ ordinis nõ includat: cũ ille ꝓmittãt obediẽtiã/ et habeant regulam nõ ꝓprie quo ad tria ſubſtantialia: ſed quendã modũ viuẽdi per ſedem apl'icam approbatũ qđ michi conſtat.ꝛ facit.j. de ſen.excõi.cũ ex eo. Scđs ordo,ſ. minorũ eſt Triplices ſorores.

ſoroꝝ ſancte clare.q̄ ꝓfitenꝭ ſubſtantialia: ſed differūt a primo qꝛ habēt ꝓpriū in cōi: qđ non hꝫ ordo fratrū minoꝝ. Jo. an. He aūt beghine q̄ hic reprobāꝭ:nec obediētiā ꝓmittūt:nec regulā aliquā approbatā profitenꝭ.et opiniones catholice fidei cōtrarias introducunt: vt dr̄.ſ. in tex.dicte clemen. Sed nec ſorores de penitē tia beati Dominici includit hec conſtitutio cū ille ꝓmittāt obedientiā et regulā habeant a ſede apl̄ica approbatā qđ michi ꝯſtat. Item hic nō prohibenꝭ mulieres fideles:q̄ ꝓmiſſa cōtinentia vel nō ꝓmiſſam penitentiā agere volūt et in humilitatis ſpū dn̄o deſeruire: vt dicitur in fi.huius cle. Fran.de zab. in lectura ſuꝑ illa cle.querit an qđlibet eoꝝ q̄ hic numeranꝭ: vꝫ ꝓmiſſio obedientie: vel renūciatio propriorū: aut ꝓfeſſio regule approbate ſufficiat ad hoc vt beghine nō tenerenꝭ: ꝛ dicit ꝙ non quātum ad prima duo etiā ſi religioſe niſi ꝓfiteāꝭ regulā a ſede apl̄ica approbatā.de vo.c.vnico.li.vj. ſi tñ habēt regulā vel vitā per papā approbatā hoc ſufficeret etiā ſine renūciatione proprij: vt de ſororib⁹ tertij ordinis minoꝝ. Dicit gl.quā hic habes.ſ.et idē Pau.q̄ allegat extrauagātē Jo.xxij.ſctā romana.et hanc habes.j. Et dicit idē ꝙ religioſi participantes cū talib⁹ beghinis etiam nō in crimine ſunt excōicati ſm Pau.ſꝫ Lau. Zen.ꝛ Matth. intelligūt hoc de participantib⁹ in crimine criminoſis.i.fouentib⁹ eas in beghinatu vel inducentib⁹ ad hoc ſuſcipiendū. Et ꝙuis huic excōicationi eſſet locus per.c.nuꝑ.etiā ſi hoc non exprimeretur: tñ ideo hic expreſſit de excōicatione:qꝛ ſolet plus timeri ꝛc.xxiij.di.ꝙꝙ.vel ſaluādo priorē intellectū dic pro eo ꝙ littera dicit vllo modo etiā ſi fauor nō preſtetur directe ſed indirecte adhuc eſt loc⁹ huic pene. qđ ſecus eſſet in.c.nuper.et ſic dicemus ꝙ eoipo ꝙ religioſi eaſdē admittūt ad aliquā cōmunionē tolerādo eas in hoc ſtatu dicūtur fauere: etſi non dent fauorē directe: et ſic incidūt in excōicationē. Laici vero participantes cū talib⁹ in crimine criminoſo: nō eſt dubium ꝙ incidunt per.c.nuper. Sed participātes alio mō vel fauētes indirecte nō incidūt per ar.a contrarijs. qꝛ cle. loq̄tur de religioſis Laudul.ꝛ Zen.ꝛ dicit idem Zen. de epiſcopo.

Excōmunicatio cōtra fratres minores ſi admittāt ad diuina tēpore interdicti illos de tertio ordine eoꝝ. Capitulū.lxij.

Diſtrictius inhibemus fratribus minoribus ne de cetero aliquē vel aliquā ex fratrib⁹ vel ſororibus de tertio ordine quē beat⁹ Franciſc⁹ inſtituit:ꝛ etiā ſi ſuper hoc hi vel illi priuilegijs quibuſcūq; muniti extiterint:ad diuina in ſuis eccleſijs tempore interdicti quoquo modo admittāt: qđ ſi fecerint excōicatiōis ſententie eoipſo ſe nouerint ſubiacere. de ſenten. excōi.cum ex eo.in cle. Minoribus.alios vero non ligat hec conſtitutio. Joh.an. Hi vel illi.hi fratres minores vel illi.ſ. fratres ꝛ ſorores tertij ordinis. Et eſt mirabile:qꝛ in eo caſu in alijs eccleſijs recipi poſſunt ſi priuilegiū eſt gn̄ale. Joh.an. Suis eccleſijs. per hoc verbum quod etiā ſupra premiſit: dico ꝙ ſi in alienis eccl'ijs hoc facerent ceſſat hec pena:poſſet tamē hic locum habere alia pena excōmunicationis. Jo. and. Admittant.niſi inquantū illis ꝛ alijs permittitur.ſm.c.ſi.eo.titu.lib.vj. Jo.an. Subiacere.ab hac ſentētia nō poſſunt abſolui niſi per romanum pontificem vel ſatiſfactione p̄miſſa per locorū ep̄os:vt dicitur in fine huius clemē.

Queritur a doctoribus vtrum iſti de tertio ordine beati Franciſci gaudeant clericali priuilegio. De quo.xvij.q.iiij. ſi quis ſuadēte.vel fori. De quo.ij.q.j.c.j.ꝛ Joh.calde.in quodam conſilio ſuo tenet:ꝙ nullo eorū gaudēt.arg.xij. q.j.duo. Non enim ſunt clerici nec religioſi:id eſt religati religioni ſtricte ſumpto vocabulo: id eſt obligati ad tria vota.vnde ſm Franciſcū de zab.cōtrahere poſſunt matrimoniū ꝛ vti cō tracto:ergo ꝛc. Idē tenet Laudul. Zen.vero ꝛ Guido tenent: ꝙ gaudent priuilegio clericali perſonali:ſcꝫ ꝙ inijciēs man⁹ violentas in eos eſt excōmunicatus:quia ſunt perſone eccleſiaſtice. Lapus ꝛ Bartol⁹ plus dicunt ꝙ gaudent tales priuilegio fori ſeu reali: id eſt ꝙ nō debēt conueniri ſub iudice ſeculari:nec cū laicis ſoluere collectas. Dicit tamē idē Barto.iſtud vltimū perufij non ſeruari: quia cōueniūtur ſub iudice ſeculari. Allegant iſta Petrus de ancha.ꝛ Fran.de zab.ſuper hac cle. Cū autē fratres et ſorores tertij ordinis beati Dominici habeant regulā approbatā ſm illum modū viuēdi ab eccleſia:qꝛ per Boniſa.ſicut et iſti.immo in hoc ſunt magis illis priuilegiati:qꝛ tp̄e interdicti admitti poſſunt ad diuina fratrum. non video quare nō debent gaudere ſimili priuilegio ſicut illi.

Excōicatio contra oēs vtriuſq; ſexus qui pactū fecerint vel ꝓmiſerit aliquid in curia ꝓ aliqua gratia vel iuſticia obtinēda. Cap̄.lxiij.

Excōmunicamus et anathematizamus ex parte dei omnipotētis patris ꝛ filij et ſpiritusſancti:autoritate quoq; apoſtoloꝝ Petri et Pauli et noſtra/oēs clericos et religioſos et laicos vtriuſq; ſexus ſiue ſint familiares curie ſiue alij vndecunq; qui aliquod pactū fecerint ſeu aliquod magnū vel paruū promiſerint:vel promiſſiōe receperint aut ex pacto ſeu promiſſione occulta vel manifeſta ſub gn̄alib⁹

et plenarie non expreſſis. ſiue ſub ſpecialibus et expreſſis apertis verbis quicquid dederint aut receperint magnū vel paruū vel ꝓmiſſionē de quacūqꝫ re vel vtilitate ꝓpter hoc cōſequēda fecerint vel receperint ꝓ aliqua iuſticia ſiue gratia pro ſe vel ꝓ alio in cauſis iudicijs ſeu alijs pro litteris apoſtolicis ꝛ quibuſcūqꝫ modis apud ſedē aplicā obtinēda. ꝛ hāc ſententiā ad ꝓmittētes ꝛ acceptātes ꝛ accipiētes duximus extendēdā. Decernimus etiā vt null⁹ hāc incurrēs ſentētiā excōicatiōis ꝓ predictis vel aliquo predictoꝝ abſqꝫ ſpeciali mādato noſtro abſolutionis beneficiū valeat obtinere: niſi forte ad nos acceſſum habere nō poſſet in mortis articulo cōſtitut⁹. nec etiā ad abſolutionis gratiā admittat: niſi prius quantū dederit vel receperit integraliter paupib⁹ largiat. Juſticiā vero vel gratiā ſic obtētā nulli⁹ prorſus eſſe momēti volum⁹ eāqꝫ carere ſtatuim⁹ effectu ꝛ robore firmitatis. Sed et ſciēter vtētes illis ſnīa excōicationis aſtringim⁹. ꝛ reſeruātes nobis abſolutionē eoꝝ cū premiſſis in oīb⁹ ad penas ſīl'es obligam⁹. Jo. an. in lectura ſup. c. nemo. de ſimo. iſtā allegat ſic dicēs. Hodie ꝙ recipit vel facit ꝓmiſſionē de aliqua re recipienda pro grā impetranda / vel iuſticia cōſequēda in curia romana eſt excōicatus ipſo iure ꝑ extrauagātē Bonifa. ꝙ incipit excōicam⁹. Itē in li. qui dicitur directoriū iuris allegatur et ponit excōmunicatio hmōi extrauagantis. Anto. de bu. allegat et dicit eā durare. ſed Joh. de lig. in lec. ſup. d. c. nemo. de ſimo. dicit ſm Jo. calde. fuiſſe hanc extrauagantem reuocatam. Pet. de pal. in. iiii. dicit ꝙ dicitur fuiſſe iſtam extrauagantem Bonifacij renouatam per Clemen. v. quod autem horum verius ſit neſcio.

¶ Excōicatio cōtra exenterantes ꝛ ſcindētes corp⁹ defuncti pro oſſib⁹ eius trāſferēdis. ꝛ eſt abſolutio pape reſeruata. Capitulū. lxiiii.

Mandatur vt nullus cuiuſcūqꝫ defuncti corpus exenterare / vel in fruſta cōcidere ſeu decoquere vel incidere aut oſſa de carnibus euellere preſumat vt oſſa ei⁹ ad partes alias deferantur quātūcūqꝫ defunct⁹ ibi elegerit ſepulturā: ſed aut ſimplr aut ad tēp⁹ vbi deceſſerit vel illi vicino loco eccīaſtice ſepulture tradat: ita ꝙ demū in cimiterio corpore tūc ad locū vbi ſepulturā elegerit deportetur ꝛ ſepeliatur in eis ſi quis aūt etiam ſi pontificali dignitate preful geat cōtrafaceret ipſo facto eſt excōmunicat⁹: cuius abſolutio reſeruatur pape niſi in mortis articulo. hoc in quadā decre. Bonifa. ij. ꝙ incipit Deteſtandum. Audiui a peritis ꝙ ſi quis incideret corp⁹ defuncti ad ſuperſtitionem faciendā ꝗuis grauius peccaret ꝗ̄ ſi faceret hoc ob transferendum propter ſepulcrū: nō tamen incideret in ſententiā: qꝛ pene nō ſunt extendēde vltra proprios caſus. de pe. diſtin. j. §. pene.

¶ Excōmunicatio contra ſimoniacos in ordinibus vel beneficijs. Capitulum. lxv.

Multe contra ſimoniacam prauitatem abolite ſunt cōſtitutiones ꝗbus morbus ille non potuit extirpari: volētes de cetero vt poſſum⁹ prouidere ſacro approbante concilio declaramus ꝙ ordinati ſimoniace ab executione ſuorū ordinum ſint eo ipſo ſuſpenſi. Electiones autē poſtulationes confirmationes et queuis prouiſiones ſimoniace eccleſiarū monaſteriorū et dignitatum perſonatuum officiorū et beneficiorū quorūcūqꝫ deinceps facte nulle ſint ipſo iure: nullūqꝫ per illas ius cuicūqꝫ acquiratur nec promoti confirmati ac prouiſi faciunt fructus ſuos: ſed ad illorū reſtitutionē tanꝗ̄ inique teneantur ablatorum percipientes. ſtatuentes inſuper ꝙ dātes et recipientes ipſo facto ſententiam excōicationis incurrant etiam ſi pōtificali aut cardinalatus prefulgeant dignitate. Martinus. v. in concilio conſtantienſi.

¶ Excommunicatio contra nō reuelantem ſimoniam quam nouit. Capitulum. lxvi.

Statuimus ꝛ precipimus vt omnes cuiuſcūqꝫ ſtatus cōditionis preeminentie vel dignitatis exiſtāt ꝗ ſciunt aliquē ſimoniā cōmiſiſſe infra duos dies naturales poſtꝗ̄ ad ſui noticiā deductum extiterit teneatur ſi preſens fuerit in romana curia nobis vł ep. ſe. camerario ſuo aut vices gerenti: et tunc in vnius vel duorum teſtium preſentia reuelare ſub eiſdem excōmunicationis / ſuſpenſionis alijſqꝫ cenſuris et penis quibus vt prefertur ipſum autorē ſimonie eſſe volumus innodatū: quas dictus non reuelans vt predicitur / ſeu tegens ſimoniam tanꝗ̄ eiuſdē fautor ſceleris incurrat ipſo facto. cui⁹ abſolutionē nobis et ſucceſſoribus noſtris ſpecialiter reſeruamus. decernentes exnūc irritū et inane ſi ſecus ſuper his a quoꝗ̄ quauis autoritate ſcienter vel ignoranter cōtigerit attentari. Marti. v. in predicta extrauagāti: ꝙ vacat

¶ Contra dātes vel recipiētes aliꝗd pro ingreſſu monaſterij. Capitulum. lxvij.

Vniuerſis ꝛ ſingulis abbatib⁹: prioribus: decanis: prepoſitis et magiſtris: necnō abbatiſſis prioriſſis et alijs prelatis quouis nomine nūcupentur et eorum officialibus inhibemus: vt a perſonis tam: maribus ꝗ̄ mulieribus religionem ingredi volētibus eorum

eccleſias/monaſteria/prioratus/domos ſeu lo
ca in earundē pſonarū receptionē/aut ante vel
poſt nulla quecūqꝫ/paſtus/ prādia ſiue cenas/
pecunias et iocalia/aut res alias etiā ad eccle
ſiaſticū quēuis vſum piū deputata ſeu deputā
da: de cetero directe vel indirecte / petere vel
exigere quouis modo preſumat: ſed eas poti⁹
cum omnimoda charitate recipiāt ꝛ in victu ꝛ
veſtitu ſicut alias pſonas eccleſiarū ſuarū/mo
naſteriorū/prioratuū/domorū/ aliorūqꝫ locorū
ſincera charitate ptractēt: illa dūtaxat que ipe
pſone ingredientes pure ac ſponte/ ac plena li
bertate/omīqꝫ pactione ceſſante dare vel offer
re eccleſijs:prioratibus monaſteriorū:domib⁹
ꝛ locis hmōi voluerint cū gratiarū actione li-
cite reputari. Nos eniꝫ eos qui ſec⁹ egerint:ſi
ſingulares pſone ſint tam dantes ꝙ̄ recipiētes
hmōi excōicatiōis vinculo innodamus. Si ve
ro capitula ſeu cōuentus fuerint: ſuſpenſionis
ſentētijs eo facto decernim⁹ ſubiacere : a qui-
bus ꝑterꝙ̄ in mortis articulo abſolui nequeāt
abſqꝫ ſedis aplīce licentia ſpeciali. Urba.v.in
extrauaganti que incipit: ſane ſeu ne in vinea.
Audiui a fidedignis ꝙ Martin⁹ iſte.v.habuit
dicere ꝙ nolebat ꝙ incurrerent moniales pro
hmōi datis q̄ fiūt ꝓ ingreſſu monaſterioꝝ cēſu
ram aliquā eccliaſticā:et ꝑcipue excōicatiōis.

¶ Excōicatio cōtra impugnātes litteras electi in papam etiam ante ſuam coronationem. Cap̄.lxviij.

Uicūqꝫ impugnat litteras electi in
papā/aut etiā anteꝙ̄ coronetur : cū
p ipſam electionē canonice factā ſi-
bi ius ſit acquiſitū papat⁹:ꝛ ex ipſa
electione canonica cōfirmatus ſit:ꝛ
exercere poſſit officium ſuū ante coronationē.
vt.xxiij.diſt.in nomine dn̄i . talis ipſo facto eſt
excōmunicatus:vt in extrauaganti Benedicti
xj.que incipit Non qꝛ nonnulli.

¶ Excōicanť gloſantes ſeu expo nētes in ſcholis clemētinā Exiui de para diſo.aliter ꝙ̄ littera dicat. Cap̄.lxix.

Loſantes ſeu exponentes in ſcho-
lis aliter ꝙ̄ littera dicat clemētinā
illam Exiui de paradiſo.vbi expo-
niť regula beati Frācıſci : ſunt ex-
cōmunicati p quandā extrauagan
tem Nico. vnde illa clemē.non ſolū reperiť in
gloſata : ſed illa extrauagās fuit ſuſpenſa quo
ad illam excōmunicationē per aliā extrauagā
tem Joh.xxij.cuius ſuſpenſionis exēplar vidi:
ꝛ hoc etiam dicit Fran.de zab.

¶ Excōicatio contra ingrediētes monaſteria monialiū ordinis predicatoꝝ ꝛ minoꝝ in caſu nō cōceſſo. Cap̄.lxx.

Ntrātes monaſteria monialiū ordi
nis ꝑdicatoꝝ ſiue ſeculares ſiue pſo
ne eccl'iaſtice ſint in caſu nō conceſſo
a cōſtitutionibus earū: vel ſine licē-
tia magiſtri ordinis aut alterius ab
ipſo magiſtro habēte ſuper hoc poteſtatē: ſunt
ipſo facto excōicati : a qua non poſſunt abſolui
preterꝙ̄ in articulo mortis: niſi a papa vel ma
giſtro ordinis:vel ab alio habente ſup hoc ſpe-
cialē auctoritatē ab aliquo ꝑdictoꝝ:ꝛ iſta ſen-
tentia eſt lata etiā p papā in bulla ordinis quā
vidi. ¶ Intrātes monaſteria ſancte Clare ſeu
monialiū ordinis minoꝝ in caſibus nō cōceſſis
in regula ipſaꝝ: vel ſine licētia eoꝝ q̄ dare poſ-
ſunt:ſunt ipo facto excōicati:et pape abſolutio
reſeruať ſiue gn̄ali ipſi⁹ ordinis. ¶ Nota tn̄ ꝙ
in locis vbi tales ſentētie nunꝙ̄ vel quaſi nūꝙ̄
ſunt ꝓmulgate ſi quis intraret talia monaſte-
ria neſciēs talē ſentētiā ꝛ nō cauſa malefaciēdi
puto ꝙ non incideret in ſentētiā cū ignorantia
quaſi inuincibili laboret:ꝛ hoc pōt trahi ex di-
ctis Anto.de but.ſ̄.excōicam⁹. ꝛ dictis Tho.
ſed ſi intrat laicus vel alia pſona ad malefaciē
dum: tūc ꝙ̄uis ignoret ſentētiā et etiā haberet
iuſtā cauſam ignorātie non excuſat ſm̄ Pe.de
pal. ¶ Excōicatio contra libellos famoſos vel
cātilenas in detractionē ordinis ꝑdicatoꝝ aut
minorū. Quicūqꝫ libellos famoſos in vulgari
ſeu litterali ſermōe:necnon cātilenas vel rith-
mos edere/vel detinere/vel publicare ꝑſumūt
in infamiā ꝛ detractionē ſtatus ordinis fratrū
ꝑdicatoꝝ ꝛ minoꝝ ſunt excōicati:a qua excōi-
catiōe non poſſunt abſolui niſi pſonaliter ſedi
aplīce ſe preſentēt. Alexā.in priuilegio. Ex al-
to.ꝛ in alio. Nō ſine multa. ¶ Excōicatio ꝯtra
dicētes ꝛ defendētes ꝙ minores et ꝑdicatores
non ſint in ſtatu perfectionis. Quicūqꝫ predi-
care docere vel defenſare preſumūt ꝙ predica
tores vel minores nō ſint in ſtatu pfectionis:ꝛ
ꝙ nō liceat eis de elemoſynis viuere:ꝛ ꝙ nō li-
ceat eis predicare vel cōfeſſiōes audire de lnia
ſummi pōtificis ꝛ alioꝝ prelatoꝝ inferioꝝ ꝛ re
ctoꝝ eccliarū aut ſacerdotū parrochialiū ꝯſen
ſu minime requiſito ſunt excōicati: a q̄ ſentētia
nō pn̄t abſolui niſi pſonalr ſedi aplīce ſe preſen
tēt. Alex.vbi.ſ̄. ¶ Excōicatio cōtra exercētes
violētiā in locis ꝑdicatoꝝ aut minoꝝ. Quicūqꝫ
preſumūt in locis nr̄is violētiā dānabilē exer-
cere eoipſo ſniam excōicatiōis incurrūt a qua
abſolui nequeūt niſi p ſedē aplīcā vel p conſer
uatores nr̄o ordinis deputatos. Clemēs in q-
buſcūqꝫ locis.ꝛ Alex. ¶ Excōicatio cōtra reti
nētes apoſtatas ordinis predicatoꝝ. Quicūqꝫ
in monaſterio vel eccliijs ſuis detinent apoſta-
tas ordinis ꝑdicatorū niſi eos eiecerint poſtꝙ̄
eis per fratres noſtros ne eos detineant fuerit

denunciatū ſunt excōicati. Bonifa.in priuile-
gio ꝟtute. ¶ Item fratres minores qui preſu
mūt recipere fratres ordinis predicatoꝝ ꝓfeſ
ſos ſine licētia ſummi pōtificis faciente expreſ
ſam de indulto hmōi mentionē: vel niſi prius
ſuoꝝ prioꝝ licētia fuerit petita et obtenta ſunt
excōicati. Cle.ad minores.quo nos. Idem de
heremitanis. Alexan.ad heremitas.veſtram.
Itē magiſtri rectores artiſtarū ⁊ ſcholares ſtu
dij Pariſieñ. ꝙ publice vel occulte fratres pre
dicatores vel minores a cōſortio vniuerſitatis
Pariſieñ.excludere moliūtur/ ſunt ipſo facto
excōicati:a qua excōicatiōe abſolui nequeūt ni
ſi pſonalr ſedi aplice ſe pſentēt. Alexā.ex alto.

¶ Excōicatio ꝯtra mēdicātes trāſeūtes ad or
dinē monachalē ſine licētia pape. Cap̄.lxxj.

Nullus religioſus de ordinibus mē-
dicantiū quorūcūqꝫ cuiuſcūqꝫ ſtatus
ordinis cōditionis aut religiōis exi
ſtat quocūqꝫ ⁊ qualitercūqꝫ poſſit vl
debeat ꝟtute cuiuſcūqꝫ licētie ac in-
dulti aplici ſeu penitētiarie pape legatoꝝ ⁊ nū
cioꝝ ſedis ꝑdicte curā gerētis vel alia quauis
auctoritate: hactenus etiā per bullas aplicas
facultatū quorūuis auctoritate tam legatoꝝ ꝙ̄
nūcioꝝ ſedis ꝑfate necnō et penitētiarie hmōi
ꝓ tpe curam gerētis ꝙ̄ alioꝝ quorūcunqꝫ ſub
quauis poteſtate aut auctoritate: maxime de
transferēdis fratribus aut aliquibꝫ preſertim
ordinū mendicantiū ꝓfeſſoribus in genere vel
ſpecie ab ordinibus hmōi mendicantiū ad mo
naſticos ordines ſub quacūqꝫ ꝟboꝝ cōceptiōe
appareāt admitti ſeu recipi ꝑ aliquos etiā ſu-
periores ordinis ſeu monaſterij/aut loci mona
ſtici: ſeu alr̄s in monachū vel fratrē alicuius ex
ordinibus monaſticis tam ſancti Benedicti ꝙ̄
ciſtercieñ.camaldulcñ.vallis vmbroſe: canoni
coꝝ regularium ſancti Aug.vel alijs expreſſis et
nō expreſſis/ ordine carthuſiēſiū duntaxat exce-
pto ſub pena excōicatiōis quam tā recipiētes
ꝙ̄ recepti ipſo facto incurrāt: et a tali excōica-
tione non poſſint abſolui citra ſedem aplicam
preterꝙ̄ in mortis articulo: ⁊ nichilominꝰ ali-
ter facta nō tenēt: ⁊ nullius exiſtūt efficacie vel
momenti. Ex cōcilio Conſtātieñ.ſub Marti.v.

¶ Proceſſus annualis ꝙ fit annuatim in curia
in cena dn̄i ꝯ multa gn̄a hoīm: vt pꝫ. Ca.lxxij.

Primo Martinus ep̄s ſeruus ſeruoꝝ dei: Ad
ꝑpetuā rei memoriā excōicamus et
anathematizamꝰ ex parte dei oīpo-
tentis patris/ ⁊ filij/ ⁊ ſpūſſancti: au
ctoritate quoqꝫ btōꝝ Pe.et Pau.
aploꝝ eiꝰ ac noſtra oēs hereticos/gazaros/pa-
terenos/paupes de lugduno/arnaldiſtas/ epo
niſtas/paſſaginos/ vvicleſiſtas/huſſitas/fratri
cellos/ et quoſlibet alios hereticos ꝗcūqꝫ noīe
cenſeant: ac oēs fautores/receptatores/et de-
fenſores eorūdē. ¶ Itē excōicamus ⁊ anathe- Scdo.
matizamus oēs ꝗ in terris ſuis pedagia noua
imponūt. ¶ Itē excōicamus et anathematiza Tertio
mus oēs falſarios bulle ſiue litterarū aplicaꝝ
ſupplicationē gratiā ⁊ iuſtitiā cōtinētiū ꝑ ſum
mū pōtificē vel vicecācellariū ſeu gerētes offi
ciū vel vices vicecācellarij ſctē romane eccl̄ie
de mādato eiuſdē ſummi pōtificis aut gerētis
officiū ꝑdictoꝝ ſignantes ſupplicatiōes eaſdē.
¶ Itē excōicamꝰ et anathema. oēs pyratas ⁊ Quarto.
receptatores: et illos qui equos/arma/ferrū/li
gnamina et alia ꝓhibita deferunt ſarracenis
qbꝰ xp̄ianos impugnāt. ¶ Itē excō.⁊ anathe. Quīto.
impediētes ſeu inuadētes victualia ſeu alia ad
vſum romane curie neceſſaria adducentes: vel
ne ad curiam ipam adducant vel deferant im
pediētes ſeu ꝑturbantes: et qui talia faciūt vel
defendūt cuiuſcūqꝫ fuerint ordinis preeminen
tie cōditiōis ⁊ ſtatus: etiā ſi pontificali/regali/
aut quauis alia eccleſiaſtica vel mundana ful-
geāt dignitate. ¶ Item excōi.et anathe.oēs il Sexto.
los qui ad ſedē aplicam veniētes et recedētes
ab eadē: necnō illos qui iuriſditionē ordinariā
vel delegatā aliquā nō habentes in eadē curia
morātes temeritate ꝓpria capiūt/ſpoliāt ⁊ de
tinēt: aut ex ꝓpoſito deliberato ꝟberare/mu-
tilare/vel interficere preſumūt: ⁊ qui talia fieri
faciūt ſeu mādāt. ¶ Item excōi.⁊ anathe.oēs Septio
⁊ ſingulos cuiuſcūqꝫ ſtatus/gradus/preeminē
tie/aut cōditiōis exiſtant: etiā ſi pontificali/re-
gali/ reginali/ aut quauis alia eccleſiaſtica vel
mūdana prefulgeāt dignitate contra formā et
effectū ſentētie generalis cōſtātieñ.cōcilij: per
quā dānat memorie Pe. de luna qui olim Be
nedictꝰ.iij.a nonnullis in eiꝰ abſentia dicebat
iudicatꝰ ſciſmaticus ⁊ hereticꝰ/ ⁊ ab hac eccl̄ia
dei preciſus: omniqꝫ iure qđ in papatu habere
pretēdebat: omniqꝫ dignitate ⁊ honore eccl̄iaſti
co priuatꝰ fuit: ac poſt ⁊ cōtra inhibitionē eiuſ-
dē cōcilij et hmōi ſentētia a dicti Petri obitu ī
infidelitate ⁊ errore ipſius Petri nūc ꝑſiſtēdo
aut alr̄s quomodolibet credētes aut fauentes
publice vel occulte: ac etiā ſciſmaticos et diur-
num in eodē concilio ⁊ apud vniuerſalē eccle-
ſiam ꝓ ratihabitiōe generalis ſenenſis cōcilij
dicte ſentētie: ⁊ continuationē ꝓceſſuum deſup
habitoꝝ ſublatis ⁊ extinctis cōtinue conātes:
necnon oēs ⁊ ſingulos in viciū eiuſdē Petri
ſuccedentes: eorūqꝫ receptores vel receptato-
res cuiuſcūqꝫ ſtatus nobilitatis/excellētie/ vel
cōditionis exiſtant: etiā ſi pōtificali/regali/re-
ginali: aut quauis alia eccl̄iaſtica vel ſeculari
ſint predita dignitate: ac cōſentiētes et preſtan
tes eiſdē in ꝑmiſſo errore quōcūqꝫ ⁊ qualiter-
cunqꝫ auxiliū/conſiliū/ vel fauorem: eos etiam

qui ſcienter per oīs terras ⁊ loca eoꝝ ditioni ſubiecta prefatis ſciſmaticis ⁊ p̄cipue in caſtro paniſcole ⁊ tireſceñ. dioceſis exiſtētib⁹. Illos etiā q̄ ipſis wicleſiſtis ⁊ huſſitis q̄cūq; victualia ⁊ preſidia publice vel occulte ꝑ ſe vel ꝑ ſuos ſubditos afferri faciāt vel ꝑmittāt parib⁹ excōmunicatiōis ⁊ anathematizatiōis vinculis inodam⁹: ipſoſq; oēſq; ⁊ ſingulos declaram⁹ continuatores vel fautores ſciſmaticoꝝ vel hereſis: atq; oī beneficio dignitate ⁊ honore eccl'iaſtico ⁊ mūdano denūciam⁹ fuiſſe ⁊ eſſe ꝑuatos. ❡ Itē excō. ⁊ ana. oēs illos q̄ ꝑ ſe vel ꝑ aliū ſeu

Octauo. alias quaſcūq; ꝑſonas eccl'iaſticas vel ſcl'ares ad romanā curiā ſuꝑ earū cauſis ⁊ negocijs recurrentes illaq; in eadē curia ꝓſequentes aut ꝓcuratores / negocioꝝ geſtores: aduocatos vel ꝓcuratores ipſoꝝ: vel etiā auditores ſeu iudices ſuꝑ dictis cauſis ſeu negocijs deputatos occaſione cauſarū ſeu negocioꝝ hmōi xberant mutilāt vl' occidūt aut bonis ſpoliāt cuiuſcūq; preeminētie dignitatis ordinis cōditionis aut ſtat⁹ fuerint etiā ſi pontificali: regali: reginali:

Nono. vel quauis alia prefulgeāt dignitate. ❡ Item excō. ⁊ anathe. oēs mutilantes vulnerantes et interficiētes ſeu capiētes ⁊ detinētes ſeu depꝛedātes romipetas ⁊ ꝑegrinos ad hierl'm cauſa peregrinatiōis ⁊ deuotiōis accedentes ⁊ in ea morātes ⁊ recedētes ab ipſa et in his dātes cōſiliū auxiliū vel fauorē eorūq; bona cōfiſcamus

Decio. ❡ Itē excō. et anathe. oēs illos q̄ per ſe vel per aliū ſeu alios directe vel indirecte ſub quocūq; titulo vel colore occupāt / detinēt vel hoſtiliter diſcurrūt ſeu inuadunt aut occupare diſcutere detinere hoſtiliter preſumūt in totū ſeu in partē almā vrbē regna ſicilie trinacrie inſulas ſardinie corſice terras citra farū: pſimoniū bea. Pe. i tuſcia: ducatū ſpoletanū: comitatū venuſinū ſabine: marchie anchonitane: maſſe trebarie: romādiole: cāpanie atq; maritime: prouincias et terras ſpecialis cōmiſſionis ⁊ arnulfoꝝ ciuitates quoq; nr̄as bonoñ. ferrarienſem: beneuētanā: peruſinā: auinioñ. ciuitatē caſtelli tudertinū ⁊ alias ciuitates: terras vel loca vel iura ad ipſam eccl'iam ſpectātia et pertinentia et adherentes fautores ac defenſores eorū ſeu in his dātes eiſdē cōſiliū auxiliū vel fauorē. Non obſtātib⁹ q̄buſcūq; priuilegijs et indulgentijs ac lr̄is apl'icis ḡnalib⁹ vel ſpecialibus eis vel eoꝝ alteri vel aliq̄bus cuiuſcūq; ordinis dignitatis cōditionis et preeminētie fuerint: etiā pōtificali: regali: reginali: ſeu quauis alia eccl'iaſtica vel mūdana prefulgeāt dignitate a predicta ſede ſub quauis forma vel tenore cōceſſis: q̄ excōicari et anathematizari nō poſſint per lr̄as apl'icas nō faciētes plenam vel expreſſam ac de xbo ad xbū de indulto hmōi ac ordinib⁹ locis: noib⁹ ꝓprijs: cognominib⁹ vel dignitatibus eorūdē mentionē: necnō cōſuetudinib⁹ ⁊ obſeruantijs ſcriptis vel nō ſcriptis ac alijs cōtrarijs q̄buſcūq; per q̄ cōtra hmōi nr̄os ꝓceſſus ac ſn̄ias quo min⁹ includant̄ in eis ſe iuuare valeāt et tueri: ⁊ q̄ quo ad hoc prorſus tollimus ⁊ oīno reuocam⁹. de q̄b⁹ q̄dē ſentētijs nullus ꝑ aliū q̄ꝫ ꝑ romanū pontificē niſi dūtaxat in mortis articulo ꝯſtitut⁹ abſolui poſſit: nec etiā tūc niſi de ſtādo ſctē matris eccl'ie mādatis ſatiſfactiōe vel ſufficiēti cautiōe p̄ſtita. ❡ Illos aūt cuiuſcūq; fuerint preeminētie: dignitatis: ordinis cōditionis aut ſtat⁹: etiā ſi pontificali: aut alia quauis dignitate p̄ditos: q̄ contra tenorē p̄ſentiū talib⁹ vel eoꝝ alicui ſeu aliq̄b⁹ abſolutiōis bñficiū impēdere de facto preſumpſerint excōicatiōis ⁊ anathematis ſn̄ia inodam⁹ eiſq; p̄dicatiōis lectiōis adminiſtratiōis ſacroꝝ et audiēdi cōfeſſiōes officia interdicim⁹. Predicētes aperte trāſgreſſorib⁹ ⁊ cōtēptorib⁹ ſupradictis nos graui⁹ contra eos ſpūaliter aut tꝑaliter ꝓut expedire cognouerim⁹ proceſſuros. Ut aūt hmōi noſter ꝓceſſus ad cōem oīm noticiā deducatur / chartas ſiue mēbranas ꝓceſſus cōtinētes eaſdē baſilice ſcti Petri de vrbe necnō ſacri palatij apl'ici: vbi impreſentiaꝝ morā ꝯtrahim⁹: valuis ſeu oſtijs ac liminaribus faciem⁹ affigi ſeu appēdi: q̄ ꝓceſſus ipſos ſuo quaſi ſonoro preconio et patulo indicio publicabūt: vt hi q̄ ꝓceſſus hmōi contingāt q̄ ad ipſos nō ꝑuenerint aut ipſos ignorauerūt nullā poſſint excuſationē pretendere vel ignorantiā allegare. cū nō ſit veriſimile quo ad ipōs remanere incognitū quod tā patenter publicat̄. Nulli ergo oīno hoīm liceat hanc paginā noſtre excōicatiōis / anathematis / declaratiōis: caſſationis: irritatiōis: annullatiōis: euacuationis: interdicti et cōſtitutiōis infringere vel ei auſu temerario cōtraire. Si q̄s aūt hoc attētare preſumpſerit indignationē omnipotētis dei et btōꝝ Petri ⁊ Pauli apoſtoloꝝ eius ſe nouerit incurſurum. Datum rome ⁊c.

❡ Qꝛ in iſto et alijs p̄cedētib⁹ §. I.

ca. fit mētio de dignitate vel ꝑſonatu vel officio Et ideo ad declarationē hoꝝ vocabuloꝝ prout ſumūt̄ a canoniſtis. No. q̄ dicit Arch. ſuꝑ. vj. de cōſue. c. conſuetudinē. Dignitas eccl'iaſtica cognoſcit̄ plurib⁹ modis. ❡ Prim⁹ eſt: cū q̄s hꝫ adminiſtrationē rerū eccl'ie cū iuriſditione. di. lxxxix. volum⁹. ⁊. c. diaconū. Scđs mod⁹ eſt qñ hꝫ nomē dignitatis ⁊ p̄lationē ſiue p̄rogatiuā in eccl'ia ſua tā in choro q̄ꝫ in cap̄lo ſꝫ nō hꝫ adminiſtrationē rerū vel iuriſditionē ſicut ī archidiaconatu parmeñ. Terti⁹ mod⁹ eſt: qñ ex cōſuetudine eccl'ie habet̄ aliq̄s in dignitate: q̄ꝛ

Dignitas dr̄ multipliciter

ſi cõſuetudo in eccłia eſt ꝓ dignitate debet ha
Perſonatus. beri.di.xij. cõſuetudo. Perſonatus vō cogno
ſcit̃ qñ q̃s hꝫ prerogatiuã in choro:in capł᷑o:in
repetitiõib⁹:in ꝓceſſionib⁹:in vocib⁹ dãdis:et
ſimilib⁹ pluſq̃ alij canonici ſui ordinis:⁊ nõ tñ
quantũ illi qui ſunt in dignitatib⁹ cõſtituti q̃ in
predictis prerogatiuis preferũt̃ eiſdẽ. poſſunt
hec colligi ex predictis decre.de elec. dudũ. et
Officiũ de prebẽ.c.de multa. ¶ Officiũ aũt aliqñ poni
tur pro dignitate ⁊ perſonatu:ſicut patet ex eo
qđ habet̃ de prebẽ.ad hec. Itẽ illi q̃ habẽt po-
teſtatẽ ſecularẽ dicunt̃ habere officiũ. Item is
cui cõmiſſa eſt diſpẽſatio. Itẽ tabellionat⁹. Itẽ
miniſteriũ et obſequiũ. Itẽ actus corrigẽtis et
alijs multis modis. Cognoſcit̃ etiã officiũ qñ
quis habet on⁹ annexũ ſine honore et preroga
tiua honoris: ſicut ſindici: ꝓcuratores:caſtal-
di. De his habet̃.j.q.iij.ſaluator. Itẽ vicedñs:
qui habet epiſcopatũ diſponere đꝫ habere offi
ciũ. Si aũt habet iuriſditionẽ cum adminiſtra
tiõe:ſatis poteſt dici ꝙ ſit dignitas: vt camera
rius pape. Tertio cognoſcit̃ officiũ per cõſue-
tudinẽ eccleſie ſicut dictum eſt de dignitate:vt
quãdo illi de eccleſia habẽt illud de cõſuetudi-
ne pro officio ſimplici ⁊ nõ pro dignitate vel ꝑ-
ſonatu. Dico tamẽ ꝙ quicũqꝫ habet dignitatẽ
habet perſonatũ:ſed nõ cõuertitur.perſonatus
vero dicitur curatus alicui⁹ eccleſie parrochia
lis:⁊ tales non ſunt in dignitate aliqua.j.q.iij.
queſitum. Sec⁹ autẽ in archipreſbyteris pre-
poſitis decanis parrochialiũ eccłiarũ. de q̃b⁹
habet̃.l.diſt.in capite.nã illos dico in dignita-
tibus cõſtitutos. Et iſtud nomẽ perſonat⁹ ſm
vulgare anglie in prouincia dicunt̃ priores.in
terra laboris abbates.hec Archi. quia nimis
Dignitas: etſi bonũ ſit. ¶ Pe.de ancħ.ſup cle.ſi dignita-
tem.de preben.ſic dicit.quid ſit dignitas.dicit
Guil.ꝙ eſt quedã preeminẽtia quo ad forũ con
tentioſum in eccleſia gradũ tenẽs: q̃ qñqꝫ ꝑſo-
natus ab honorificẽtia in qua ponit perſonam
qñqꝫ officiũ ab ipſo officio qđ exercet denomi-
natur.extra de cõſti. c. cũ acceſſiſſent. qñqꝫ ſu-
mit ſua propria et ſpecialia noĩa : ſicut hoc no-
mẽ cuſtodia:ſuccẽtoria:decanat⁹:prepoſitura
et hmõi. a noĩe autẽ nõ debem⁹ iſta iudicare ſꝫ
ex effectu q̃ colligit̃ ex actib⁹ ⁊ exercitio in q̃b⁹
verſatur:et ex talib⁹ iudicat̃ vtrũ ſit dignitas.
extra de ver.ſigni.intelligentia.cũ ibi notatis.
Et ſufficit ad hoc ꝙ ſit cenſenda dignitas: etiã
ſi in modicis cauſis iuriſditionẽ habeat : ſicut
habent in pataueñ. eccłiis archipreſbyteri. nã
excõicant/ſuſpẽdũt/⁊ abſoluũt.⁊ ſic ꝓpter talẽ
gradũ dicunt̃ hꝛe dignitatẽ ⁊ ſic ſunt excluſi a
pena.c.licet canõ.de elec.⁊.c.ſtatutũ.li. vj. Si
autẽ nullã iuriſditionẽ habẽt : ſed tñ viſitãt et
poſtea ipſi referunt epõ: ſicut teſtes ſynodales
de quib⁹.xxxv.q.vj. epĩs. tunc cenſent̃ habere
ſimplex officiũ ⁊ nõ dignitatẽ ſm Guil. ⁊ Lan-
dul. ¶ Itẽ nota ꝙ his dieb⁹ a quibuſdã fuit di
uulgata quedã extrauagãs que đꝛ facta a Io.
xxij.in qua lata erat ſentẽtia excõicatiõis con-
tra mulieres faciẽtes ſibi tricas de capillis ca
piti ſuo nõ affixis:ſed appoſitis:cui⁹ abſolutio
pape reſeruabat̃:ſed queſita in regiſtro reperi
ri nõ potuit. Sed etſi repta fuiſſet: puto ipſam
nõ ligaſſe: qꝛ habuerũt mulieres iuſtã cauſam
ignorantie:cũ notificata nõ eſſet gñatiõi huic.
iam eñi tranſierũt centum anni vel circa a tpe
Io.xxij.predicti.nec hmõi poſitiua docere po
teſt ratio naturalis:ſed Euge. iiij. qui nunc eſt
voluit ⁊ declarauit non tenere ſeu ligare ſñiam
illã ⁊ bene:qꝛ hoc eſſet laqueum iniicere aiab⁹
fideliũ non prouidere ſaluti animarũ : quod in
periculum prelatorum verteretur ſm beatum
Tho. Et ad hoc.xxvij.q.j.viduas.

¶ De cauſa materiali.id eſt ꝓpter quid ſit fe-
renda excõmunicatiõis ſentẽtia. Ca.lxxiij.

Quia de ſingulis excõmunicatiõi-
bus q̃ habent̃ in iure hucuſqꝫ tra
ctatũ eſt et ſatis prolixe reſpectu
operis.ideo reſiduũ hui⁹ materie
ſcꝫ de excõicatione breuiſſime ex
pediã. et qꝛ p̃dicta ꝑtinẽt ad cau
ſam quaſi materialẽ excõicatiõis:ideo ad ipaꝫ
quaſi cauſam materialẽ ꝑtinẽtia ponã:⁊ exide
de cauſa formali ⁊ efficiẽti ⁊ finali:et cũ his de
q̃buſdã ad predicta ſequẽtib⁹. ¶ Nota ꝙ excõ
municatio maior ferri nõ debet ab hoĩe niſi ꝓ
mortali pctõ ſm Tho.⁊ Pe.in.iiij.di.xviij. Et
qꝛ in dãnificando aliquẽ etiã corporalr̃:ſiue in
reb⁹ tpalib⁹ aliq̃s mortalr̃ peccat: ideo ꝓ dã-
no tpali etiã põt q̃s excõicari. ſꝫ qꝛ excõicatio
eſt grauiſſima penax:ideo nõ đꝫ infligi etiã ꝓ
mortali niſi fuerit cõtumax. Tho. ¶ Hec autẽ Contumacia
contumacia ſm Ray. triplex inuenit̃. Prima triplex.
in nõ veniẽdo ad iudiciũ poſtq̃ fuerit vocatus
vel admonit⁹ per iudicẽ trib⁹ edictis vel vno
ꝓ oĩb⁹ qꝛ cõtẽnit : vel veniẽdo ſed malicioſe ſe
occultãdo : vel impediẽdo ne poſſit ad eũ cita-
tio ꝑuenire.extra vt li.nõ cõte.qm̃. Scđa eſt qñ
citat⁹ ad iudiciũ venit:ſꝫ nõ vult ſtare iuri:vel
aꝛs ante finitã cauſe examinationẽ cõtumaci-
ter ⁊ inlicẽtiat⁹ recedit.xj.q. iij. certũ. Tertia
eſt qñ offenſa eius eſt manifeſta : vt iuſſus a iu
dice non vult emendare.extra de vbo.ſig.c.ex
parte.idẽ Hoſ. ¶ Et nota ſꝫ Pe.de pa.in. iiij.
diſ.xviij. ꝙ cũ excõicatio non ſit infligenda niſi
pro mortali:qꝛ ille ſol⁹ iudicio eccleſie eſt preci
ſꝰ q̃ in iudicio dei credit̃ preciſus:cũ ſenten
tia iuris nõ ſit iniuſta. põt informare hõ cõſciẽ
tiã ſuã ꝙ vbi nõ peccat mortaliter nunq̃ incur
rit ſententiã iuris. Et qꝛ iniuria đꝛ eſſe qđ non

iure ſit.ideo non debet vnde iura naſcunt̃ indē naſci iniurie occaſio.C.vnde vi.l.meminerint. Unde cū ſit iniurioſa excõicatio q̄ fert̃ ſine mortali/nõ eſt ſentētia iuris.vbi nõ ē mortale. Excõicari põt q̄s ꝓ inuaſione vel retentione rerū eccleſiaſticarū. de reſti.ſpo.c.piſanis.lib.vj.per Inno. Excõicare poteſt prelatus ꝓ iniuria ſibi facta.xxiij.q.iiij.guiliſarius. Excõicare poteſt ordinarius ꝓ defenſa iuris ſui. de ſen.excõi.c. dilecto.lib.vj. Excõicari poteſt q̄s ꝓpter negligentiā.de cõſe.diſt.j.nemo. Joh.de lig. Excõicari poteſt dñs ꝓpter cõtumaciā ſerui vel ꝓcuratoris.vt lit.nõ cõte.c.j.de do.ꝛ cõtu.c.ij.et cū modificatione ibi notata. Joh.de lig. Excõicatio facta in genere valet cauſa expreſſa:ꝛ ꝓpter cõtumaciā capituli excõicant̃ ſinguli culpabiles de caplo.de ſen.excõ.romana.li.vj. ¶ Excõicationis ſentētia trib⁹ modis dr̃ iniuſta:ſcꝫ ex cauſa/ex aīo/ꝛ ex ordine. Ex cauſa quidē:qꝛ vel nulla ꝑtendit̃ in ſentētia:vel ſi ꝑtendit̃ vera nõ eſt:vel etſi vera ſit nõ eſt ſufficiēs et rõnabilis.ex̃ eo.ſacro. Scḋo dicit̃ iniuſta ex aīo.qñ.ſ. etſi cauſa exprimat̃ vera rõnabilis:nõ tñ ex zelo iuſticie:ſed indignatiõis inuidie vel odij ab excõicatore ꝓmulgat̃.xj.q.iij.illa.et de ſen.excõ.c.cū medicinalis.lib.vj. ideo tutū cõſiliū eſt ꝙ ſi q̄s offendit̃ nõ ꝑ ſe/ſed ꝑ aliū qui charitatiue moueat̃ ſententiā ꝓmulget:vel ſi ꝑ ſe hoc facere vult: ad minus nõ faciat hoc dū mouet̃: ſed ꝑmittat motū forte cholericū aliquantulū reſidere. Tertio ex ordine dicit̃ iniuſta: qñ etſi vera cauſa ꝛ rõnabilis ꝑtendat̃ ꝛ ꝓferens charitatiue moueat̃ : attamē nõ ꝑceſſit admonitio cõpetens:vel nõ fuit facta corā ꝑſonis idoneis ex̃ eo.ſacro. admonitionē cõpetentē intelligas ad arbitriū iudicis ſiue trinā:ſiue vnā ꝓ oībus maxime in notorijs. Pe.ꝛ Ray. Modus aūt ꝛ forma q̄ debet ſeruari hodie in ferēdo excõicationē habes in ſeq.c. Quāuis aūt ꝓferens ſententiā excõicationis iniuſtā quocūq; ꝑdictorū modoꝝ grauiter peccet: ꝛ diuerſimode puniat̃ in iure:tñ talis ſentētia tenet ꝛ ligat quantū ad eccleſiā militantē:niſi ſit latā a iudice q̄ nõ habebat ſuꝑ illo canonicā iuriſditionē vel alia de cauſa eſſet nulla ſm Ray. Unde quando nulla ſit talis ſententia vide in.§.ſequenti.

Excõicari poteſt q̄s.

Tripl'r dicit̃ iniuſta ſententia excõicationis.

Forma excõicādi.

¶ Excõicationis ſentētia ipſo §.I.

iure nulla eſt in.ix.caſibus. Primus eſt ſi is q̄ tulit eā non habebat de hoc poteſtatē: vt qꝛ nõ erat iudex ei⁹.xj.q.iij.ſentētia.vel erat excõicatus ꝛ hmõi.xxiiij.q.j. audiuimus. Siſr̃ etiā ſm Ray.intruſus ꝛ ſuſpenſus: ꝛ a iuriſditione alienus excõicare nõ põt.xij.q.ij.alienationes. Si tñ crimen taliū eſſet occultū: tolerāda eſſet eoꝝ ſententia : licet nulla q̄diu eorū crimen eſt occultū et illi ab eccl'ia tolerent̃.arg.viij.q.iiij. nõne. Dicit̃ aūt intruſus qui non fuit electus a maiori parte eligentiū. De ſuſpēſo aūt dicit.b. Tho.in.iiij. eſſe verū qñ eſt ſuſpenſus a iuriſditione vel ab ordine ꝛ iuriſditione.ſecus ſi ab ordine tm̃. ¶ Scḋs eſt qñ eſt lata ſententia poſt appellationē legitimā. Siſr̃ etiā ſi ꝑlat⁹ dicat. Excõico te ſi appelles: vel cū te ꝑparaueris ad appellādū: talis ſentētia nõ tenet cū oppreſſus quilibet appellare poſſit ſm Hoſt. Si aūt dicat iudex. excõico te ſi habes res furtiuas: tenet excõicatio ſi habes res illas:nec ſuſpendit̃ per appellationē:ſi tñ occultū eſt furtū eccleſia non vitabit:qꝛ nõ iudicat de occultis.xxxij.diſt.erubeſcāt. ¶ Tertius eſt qñ ꝯtinet intolerabilem errorē. ex̃ eo.ꝑ tuas.et in hoc ꝛ in ꝑcedēti caſu ille q̄ eos proponit etiā ſi nõ petat abſolutionē debet audiri : vt in dicto.c.per tuas. Sed ſi ad cautelā petat abſolutionē non debet denegari: q̄uis aduerſari⁹ vel excõicator ſe opponat: niſi diceret eū excõicatū ꝓ manifeſta offenſa : quia tūc dabitur ſic dicenti terminus octo dierū: ꝛ ſi ꝓbauerit nõ abſoluet̃ niſi preſtet emendā : vel det cautionē de parendo iuri. Si offenſa dubia proponat̃:ſed tñ pendente ꝓbatione prima ſcꝫ illi⁹ q̄ ſic fuerit excõicatus debet euitari in illis oībus q̄ vt actor in iudicijs attētauerit. Extra iudiciū xo in officijs/poſtulationib⁹/electionibus et alijs legitimis actib⁹ debet admitti. ex̃ eo.licet.lib.vj. ꝙ ſi appellationē ſuꝑ hoc nõ fuerit ꝓſecutus vt debuit infra tēpus ſtatutū a iure vel a iudice:ꝛ ipſe fuerit excõicatus noīatim et expreſſe lapſo dicto tpe debet denūciari:ꝛ tā in iudicialib⁹ q̄ extraiudicialib⁹ actib⁹ remoueri donec de ipſi⁹ ſententie docuerit nullitate. ex̃ eo.licet.lib.vj. ¶ Quart⁹ caſus eſt qñ aliq̄s excõicaret illos q̄ excõicato participarent non in crimine:ſed in locutione ꝛ alijs caſib⁹ in quibus incurrit̃ minor excõicatio. Nā talis ſentētia nõ valet niſi ꝑmiſſa trina admonitione : vel vna ꝓ trib⁹.vel niſi exprimant̃ noīatim ipi admonēdi.ex̃ eo.ſtatutū. et.c.cõſtitutionē.lib.vj. ¶ Quintus caſus eſt qñ prelati interdicerent ſuis ſubditis ne exponant ſuis ſuperiorib⁹ aut legatis aut inquiſitorib⁹ ſtatutū eccl'iarū ſuarū ſiue monaſterioꝝ.et de hoc ferrēt ſentētiā ꝫ excõicationis.ex̃ de offi.or.c.quia plerīq;. lib.vj. ¶ Et nota quantū ad tertiū caſuꝫ ꝙ intolerabilis error eſt ſm Ray.cū ſic dicit iudex.excõico te qꝛ credis in deū:vel qꝛ non fornicaris:vel qꝛ obedis ꝑlatis tuis: et hmõi.xj.q.iij.ca.ſi is qui preeſt.idē Pe.Hoſt.ꝛ Hoſt.in ſumma.q̄ addūt etiā ꝙ intolerabilis error dici poteſt quodlibet pctm̃ mortale. Itē cū expreſſe ꝯtra ius ꝓnunciatur.vt.ij.q.vj.§.diffinitiua. Idem tñ Hoſt. in glo.ſuꝑ.c.ꝑ tuas.dicit ꝙ ſentētia nichilominus

Error intolerabilis

nus tenet q̄ǹ p̄nunciaꝫ cōtra ius niſi ille erroꝛ
in ſentētia exp̄maꝫ vel niſi fuerit appellatiõe
ſuſpenſa. ſed ſi erroꝛ eſt in facto vt cū dicit. ex=
cōico te p̄pter tale pctīn cōmiſſum. q̄ tenet ſen
tentia. Guil. etiā dicit q̄ ſi p̄latus dicit excōico
te q2 feciſti furtū:cū tñ nõ fecerit tenet ſentētia
vt.xj.q.iij.c.j.q2 non eſt erroꝛ intolerabilis ex=
preſſus.nam talis cauſa ſi falſa ſit eſt tñ poſſibi
lis.et q̄uis quo ad deū nõ ſit ligat⁹:ſed quo ad
eccleſiā peccaret moꝛtaliter ſi ꝯtẽneret.ex̄ eo.p
tuas.et ideo ꝯſulendū eſt tali ſm Ray.vt ſuſti=
neat excōicationẽ patiẽter.humiliter ⁊ deuote
ſcȝ ſe non ingerendo diuinis aut cōioni fideliū
offerẽs ſe ad canonicā ſatiſfactionẽ ſi in aliquo
offenderit.et inſtāter petat abſolutionẽ. Idem
Tho. Inno.⁊ Ber. Itẽ dicit Pe.de peruſio.q̄
ſi ſuperioꝛ p̄cipit michi aliq̄d iniuſtū nõ tñ moꝛ
tale.puta q̄ dem ſibi libꝝ meū/nõ teneoꝛ illi pa
rere:ſi tñ ideo excōicet/ ligoꝛ. ꝯſulens tñ michi
vt illius mādato iniuſto nõ pareā:non ligaꝫ:q2
nõ participat in crimine. Io.an.de ſen.excõ.ex
preſenti.lib.vj.ſup verbo ad cautelā.ponit oẽs
p̄dictos caſus et addit iſtos quattuoꝛ. Prim⁹
qui reſpectu p̄miſſoꝝ eſt ſextus:cū q̄s excōicaꝫ
a delegato ꝯ delegātis intentionẽ. de p̄bẽ.c.ſi.
Secūdus ſi feraꝫ a violante interdictū hoīs.ſ.
de exceſ.p̄la.tanta. Tertius eſt vbicūq̄ p̄e=
lat⁹ ſubditū ſuū excōicat ꝯtra p̄uilegiū ſui te=
noꝛẽ.de p̄uiꝫ.c.cū capella. Quartus ſi feraꝫ a
delegato impetrato ab excōicato in caſu nõ ꝯ=
miſſo.lib.vj.de offi.oꝛ.c.quia plerīq̄. Iſti tñ ca
ſus additi videnꝫ poſſe cõp̄hendi ſub p̄mo.
Dicit etiā Pe.de pal.in.iiij.q̄ q̄ǹ ſapientibus
notū eſt ſententiā eſſe nullā q̄uis apud vulgus
neſciaꝫ:poteſt homo non ſeruare eā in occulto:
ſed ī publico debet eā ſeruare quouſq̄ ſcādalū
rõnabiliter ſedauerit:vt ſicut aliq̄s publice ex=
cōicaꝫ ⁊ publice denunciaꝫ: ita ex aduerſo ipſe
publicet cauſam quare ſentētia nõ valet. puta
appellationẽ vel al's iniuſtā cauſam:quo facto
amplius eſt nõ ſcandalum puſilloꝝ ſed phari=
ſeoꝝ. Et ideo eſt contēnendum.

De cauſa foꝛmali excōicationis:id eſt quomodo ſit ferenda. Capl'm.lxxiiij.

Foꝛma aūt excōicationis ſeu mo=
dus q̄ ſit tenẽdus. Si de ſententia
canonis q̄riꝫ ſm Hoſti. hec p̄=
ferꝫ eoipſo q̄ aliq̄s in factū dāna=
tū a canone ſub pena excōicatiõis
incidit. De ſententia excōicationis q̄ p̄ferꝫ ab
hoīe in ſum.confeſ. lib.iij.co.ti.q.lxviij.dicꝫ q̄
ꝯſueuit ferri ſic ſententia excōicationis. p̄pter
talẽ vel talẽ cauſam excōico te : vel talẽ excōi=
camus. In ſcriptis huiuſmodi ergo verbis,vel
equipollentibus debet vti excōicans, argu,ad
hoc.ij.q.vj.§.diffinitiua. vnde Ray.dicit nõ ap
probo ſentētiā quoꝝdā ſimpliciū ſacerdotū di
centiū. Denūciamus talẽ excōicatū: ⁊ tñ nunq̄
excōicauerūt eū. Et licet talis vitādus ſit ab il
lis q̄bus fit denūciatio:q2 ipſoꝝ nõ eſt iudicare
vtrū ſit excōicat⁹ necne. tñ ſi de hoc agaꝫ extra
foꝛmā iudicij nõ reputabiꝫ excōicat⁹ per hmõi
verba niſi al's p̄beꝫ excōicatus.et hoc ſatis tra
ditur de ſen.excõ.cū medicinalis.lib.vj. Nota
q̄ eſt alius modus excōicationis / q̄ǹ ſcȝ ꝑſona
ignoꝛaꝫ que furtū vel aliud maleficiū fecerit: ⁊
tunc fit excōicatio in generali ſub hac foꝛma.
Quicūq̄ fecerit furtū niſi reſtituat:vel q̄ aliq̄d
ſcit ⁊ nõ reuelet infra talẽ terminū p̄ p̄mo et
ſecūdo ⁊ tertio edicto dato ipſo facto ſit excōi=
catus : vel aliq̄d ſimile.ex̄ eo. a nobis. Et no.q̄
qui aliq̄d ſcit de materia p̄pter quā lata eſt ſen
tentia excōicationis modo p̄dicto ſm Hoſt. nõ
tenetur reuelare damnū paſſo ſed p̄lato eccle
ſie.xxxv.q.vj.ep̄s in ſynodo.ſed neq̄ ipſi p̄lato
debet reuelare publice ſi ſolus reuelatoꝛ ſcit et
p̄bare non poteſt.ij.q.vij.plerīq̄.ſed ſecrete cū
p̄lat⁹ ſecrete coꝛrigere habet criminoſos.ar.
xxij.q.v.hoc videꝫ. Primo ergo ſciendū q̄ cū
ſententia excōicationis aliquādo ſit lata a iure
aliquādo a iudice ſiue ab homine.vt.ſ.dictum
eſt.eo.ti.poſt p̄in. Dicit Guiꝫ.ſentētiā eſſe vel
ferri a iure cū ab eo qui poteſt cõſtitutionẽ fa=
cere vel generalẽ vt papa vel particularẽ vt le=
gatus:archiep̄s vel ep̄s vel cõciliū prouinciale
animo iuris ſtatuendi cõſtituitur aliq̄d in per=
petuū ⁊ generaliter in oẽs ſubditos ſuos ⁊ ſta=
tutū illud roboꝛat ꝑ ſententiā excōicationis in
futuros tranſgreſſoꝛes illius ſtatuti : ſcȝ verbi
gratia. Excōicamus oẽs hereticos:⁊ qui exer=
cebūt vſuras vel tale aliq̄d cōmittent. Senten
tia vero iudicis vel hominis dicꝫ eſſe que fertur
pro cõtumacia vel offenſa preterita vel futura
non tamẽ intentione cõſtitutionis faciende ge
neralis aut p̄petue. Sed vt alicui particulari
ꝑſone vel ꝑſonis ad vitā eoꝝ:vel vt alicui nego
cio cõſulatur ad tẽpus: ſicut ſi dicaꝫ. excōmuni
camus oẽs illos qui vſq̄ ad hoc vel illud tem=
pus cōmunicabūt: vel faciẽt guerrā:vel illos q̄
interpellabūt tales moniales de turpitudine ⁊
hmõi. Et nota q̄ debet p̄mitti excōmunica=
tioni trina admonitio vel vna pro tribus:al's
iniuſta eſt ⁊ iudex eſt ſuſpenſus ab ingreſſu ec=
cleſie.ex̄ eo.ſacro. Et debet habere tẽpoꝝ cõue
nientia interualla niſi facti neceſſitas aliter ſua=
ſerit: et debet ferri in ſcriptis cõtinentib⁹ cau=
ſam excōicatiõis. Et excōmunicatoꝛ exemplū
ſcripture debet excōicato tradere infra men=
ſem ſi ſup hoc fuerit requiſitus. aliter excōmu
nicatoꝛ eſt ſuſpenſus etiā a diuinis ꝑ menſem :
que quidẽ ſi exequatur irregularis efficiꝫ : nec

Sētētia duplr fertur.

Admonitio p̄cedere debet.

niſi per papā cū eo poterit diſpenſari. ex̄ eo. cū medicinalis. lib. vj. Sed hec pene non tangunt eſſos: cum nō fiat ſpecialis mentio de eis ſicut oporteret. Nichilominus tamē etſi illa nō ſeruentur excōicatio ligat. Ioh. an. de lig. in tract. de cenſu. eccle. dicit ꝙ eſt attēdendū ꝙ licet cōtumacia ſit cauſa imediata propter quā fertur maior excōicatio ab hoīe: ipſa tamē cōtumacia aliquādo ortū habet a crimine. i. ſpeciali inhibitione criminis facta ab homine: ⁊ tūc non eſt opus monitione ſup emendatione criminis iā cōmiſſi vt incidat. immo ſtatim incidit: vt cum monet ſuperior aliquē vt nō fornicetur cū tali. alˀs ipſum excōmunicat. ſi contra facit excōicatus eſt: ⁊ excōicari poteſt ſine alia admonitiōe ſup emendatione criminis: ⁊ ratio. nā iſte vere cōtumax eſt. Aliqñ cōtumacia habet ortū a crimine iā cōmiſſo: ſcʒ cū cōmiſit quis crimen ſup quo erat admonitus ne cōmitteret: ſic nec lata nec cōminata ſentētia eſt in ꝯtrafacientē: ⁊ tūc eſt opus monitione ſi cōtingat: ⁊ ſi ꝯtumax fuerit poterit excōicari. Nota vbi dicit̄ ſub pena excōicationis: nō habet vim ſententie ſed cōminationis. vt. C. cōminatiōes epſās. l. vnica. Et no. ex̄ de ſagit. ca. artē. ſed Guil. dicit ꝙ ſi iudex dicat precipio tibi ſub interminatione excōmunicationis: vel ſub pena excōmunicationis ne furtiue ordines ſuſcipias: nō eſt excōicatus faciens ꝯtrariū: ſed excōicandus. Sed ſi fert ſententiā ſub cōditione: vt excōico oēs qui furtiue ordines ſuſcipiūt: tūc eſt excōicatus. Hugo dicit: ꝙ ſi aliqd mandat̄ ſub interminatione anathematis / tūc eſt cōminatio. Si mandatur ſub pena excōicationis vel diſtrictione excōicationis: tūc ſi eſt mandatū hoīs ſtatim ligat / ſi hoc intēdit: cui in hoc credēdū eſt ſm Hug. ⁊ Hoſt. qr eſt ſententia lata. Si eſt mandatū iuris: tūc cōtrafaciens nō ſtatim ligat̄. xxx. diſt. per totū. ⁊ hoc ideo qr mitius agit̄ cū lege ꝙ̄ cū miniſtro legis. ff. de ar. l. ſi cū dies. Hoſti. dicit ꝙ ſi iudex fecit canonē late ſentētie dicēs. Quicūqꝫ furtū fecerit ſit excōicatus: ⁊ poſtea dicit ſub anathemate ꝓhibeo ne quis furtū faciat: tūc cōtrafaciens eſt excōicatus. ex̄ de loca. c. j. alˀs hoc verbum ſub anathemate vel ſimile cōminatorium eſt. C. cōmi. epſās in rubro et nigro. niſi per hec verba ꝓferens intēderet ferre ſententiā ꝙ per circūſtantias intentionē ſuaʒ expreſſit probari poteſt. Hec Hoſti. ex̄ de cōſang. ca. j. Unde iudices quādo volunt ferre ſententiā ſic ſcribāt. Precipimus ſub pena excōmunicationis vobis quā nūc ꝓut extunc et extūc ꝓut exnūc in vos ferimus. Nota etiā ꝙ cū iudex dicit excōmunico vel ſimile ſemꝑ intelligit̄ de maiori excōicatione. ex̄ eo. ſi quem. Sola autē ꝯſuetudo abſqꝫ licentia vel cōſtitutione nō reddit aliquē excōicatū: qr ille nō eſt modus ferendi ſentētiā excōicationis ſm Guil. Itē ſi iudex vel ꝑlatus dicat. Habeo te pro excōicato. ſi intendat ꝑ hoc proferens excōicare tenet excōicatio: qr verba intentioni deſeruiūt ⁊ nō ecōuerſo. xxij. q. v. humane. et ſermo rei ⁊ non ſermoni res eſt ſubiecta. de verb. ſig. c. intelligentia. Non eñ in talibus ꝗuis verba exigant̄ eſt ꝑſcripta certa forma verboꝝ ſicut in ſacramento baptiſmi ⁊ euchariſtie. cōcor. Hoſti. di. in ſumma. Non facto vim verū dicat iudex excōico te: vel ſcias te excōicatū: vel te excōicatū cognoſce: vel habeas te ꝓ excōicato: vel reputes te excōicatum: vel alia quecūqꝫ: dū tamē voluntatē ⁊ cōſenſum iudicis de ꝑſenti exprimant. ſicut et alˀs ſimiliter dr̄. ex̄ de ſpon. c. ſi inter virū. Et voluntas iudicis ſpecialis oīno ꝓ lege ſeruāda eſt. xj. q. iij. audi. ꝗuis iniuſte: ⁊ hoc vbi ille intendat ꝑ talia v̄ba excōicare vt dictū eſt. ꝙ ſi dubitat̄ de intētione in dubio eligēda eſt via tutior. vt reputet ſe excōicatū ſm Hoſti. ⁊ Guil. et ſic querat abſolutionē. Si iudex dicat excōico vnū de iſtis duobus: credit Guil. illū eſſe excōicatū de quo iudex intellexit. Si aūt ſciri nō poteſt aut ſi vaga fuerit eius intētio neuter eſt vitandus vt excōicatus. Idem dicit ꝙ ſi iudex dicat excōico te ⁊ abſoluo te. ſi ſimul vtrūqꝫ voluit nichil egit: ſi vnū poſt alterū vtrūqꝫ egit. ¶ Nota etiā cū ſententia excōicationis lata eſt ſub ꝯditione: non ligat anteꝙ̄ extet cōditio. Hoſti. ex̄ eo. a nobis. Et ſi pendente cōditione appelletur tenet appellatio: ſed ſi pure ferretur ſententia nō releuatur per appellationē: trāſfertur tamē cognitio cauſe in ſuperiorē. de ſen. excō. c. per tuas. et ſi pendente cōditione deſinat eſſe eius ſubditus / tenet ſententia niſi appellet̄. extra de foro competen. c. penul. ſm Hoſtien. ⁊ Innocen. Itēʒ ſi iudex precipiat alicui debitori ꝙ ſoluat infra certum terminū alioquin ſit excōmunicatus. dicūt Inno. ⁊ Hoſtien. ꝙ creditor non poteſt terminū ꝓlongare quantū ad ſentētiā excōmunicationis. ſ. vitandā: niſi ⁊ iudex conſentiat ꝓrogationi: ⁊ tunc ſi adueniente ſcđo termino nō ſoluerit / iterū eſt excōicatus: qr terminus videtur prorogatus cū acceſſoriīs: ſi tamē pars in primo termino reputat ſibi ſatiſfactuʒ ceſſat tota excōicatio. Item no. ꝙ ſi is qui ſententiā generalē ꝓmulgauit excōmunicationis moriatur vel a prelatione amoueat̄: ille qui facit poſtea ꝯtra talē ſententiā nō eſt excōicatus niſi diffiniendo illud ſtatuerit. ff. de offi. ꝓſi. l. j. vel niſi a ſucceſſore expreſſe confirmetur. ex̄ de loca. c. j. ſm Hoſtiē. Excōicari poteſt qs ꝑ lr̄as etiā excōicato ignorantie ſi hoc expreſſit excōicans: ſed nō punitur intermedio tꝑe ſi ingerat ſe cōioni fideliū. Ioh. de lig. ſufficit ꝙ ſentētia

excõicationis vel interdicti ſit lata publice ad hoc vt teneat quis ad obſeruãtiam eius. extra de cle. excom. mi. c. illud. Excõicatio dicit perpetua: q2 nullũ tempus cõtinet diffinitũ. intelligitur tamẽ donec expirat. Joh. de lig.

De cauſa efficienti excõicatiõis. i. quis poſſit excõicare. Cap. lxxv.

Prelati

Excõicatiõis efficiẽs cauſa eſt q̃ põt excõicare. Sciendũ ergo ꝙ excõicationẽ ferre poſſunt in alios nõ ſolũ epi ⁊ ſupiores/ſed etiã prelati principales collegiatarũ eccleſiarũ inferiores epis: vt abbates etiã nõ bñdicti: dũmodo fuerint confirmati. ex de ſimo. ſicut tuis. Et priores poſſunt excõicare ſingulos de collegio alienos etiam ſi in eos aliquo iure ſpeciali habeãt iuriſditionẽ. de offi. ordi. cũ ab eccleſiarũ.

Archi. Archi. etiam videt ꝙ poſſit excõicare lȝ non ſit preſbyter. ar. di. xxv. c. plectis. niſi conſuetudo ſit in cõtrariũ. Sacerdotes vero parrochiales excõicare non poſſunt niſi aliquo ſpeciali iure iuriſditio eis cõpetat. ij. q. j. nemo. vel niſi vbi eſſet cõſuetudo que dat iuriſditionẽ. ix. q. iij. c. cõqueſtus. Tho. Alber. Goffre. Joh. de lig. qui Joh. in trac. de cenſu. eccl'iaſti. dicit ſic. Poteſtas excõicandi ꝓcedens ex poteſtate clauium ſiue fori penitẽtialis cõpetit ſacerdoti non aliꝭ. Nam ⁊ ipſam exercet ſemꝑ cum prepoſitus eſt curie: niſi ſit cõtraria cõſuetudo vel ſuperioris inhibitio. Facultas aũt excõicandi ꝓcedẽs ex iuriſditiõe ſpeciali cõpetit prelatis habẽtibus ordinariã iuriſditionez a iure cõi/ cõſuetudine vel priuilegio ſpeciali: vt dicit Innoc. Ad hoc aũt ꝙ talis facultas cõpetat requirit ꝙ ſit clericus vel religioſus electus ꝑ vniuerſitatẽ eccleſiaſticã: et ꝙ ad dignitatẽ principalẽ: al's nõ hȝ ordinariã niſi cõſuetudo vel priuilegiũ cõcedat: cõpetit etiã hoc habenti iuriſditionẽ ſpecialẽ a prelato eccl'iaſtico: vt delegato. cõpetit etiã habẽti ordinariã nõ principaliter: vt vicario ordinarij. Hec ille. Solus epũs. i. nõ inferior excõicat cũ ſolennitate: de qua habet. xj. q. iij. debent. Excõicare põt metropolitanus ſuffraganeũ ſuũ cum ſit ei ordinarius. diſ. xij. de his. Joh. de lig. Excõicare ⁊ ſuſpendere poteſt epũs ꝓpter contumaciã ortã in iudicio ſine cõſenſu capituli. Perpetuo aũt ꝓpter crimen ſuſpendere nõ põt ſine cõſenſu capituli: niſi ſibi aliud cõpetat aliquo iure ſpeciali. xv. q. vij. epũs nullus. Joh. de lig.

Capitulum Excõicare põt capitulum vel prior ſede vacãte cũ ſuccedat in iuriſditionalibus. de maio. et obe. cũ olim. Excõicare nõ põt quis ſeipſm. ij. q. iij. ſi is qui. Joh. de lig. Excõicare non põt qui violauit interdictũ.

Mulier Excõicare non põt mulier prelata cũ careat clauibus.

Delegat⁹ de pe. ⁊ re. ca. noua quedã. Excõicatio lata per delegatũ extra ſibi cõmiſſa nõ valet. ij. q. iij. c. j. Joh. de lig. Et nota ſm Rich. in. iiij. ꝙ ſi iudex delegatus poſt reuocationẽ cõmiſſionis ſibi facte excõicet aliquẽ anteꝙ̃ reuocatio cõmiſſionis ad eum potuerit ꝑuenire tenet ſentẽtia: q2 adhuc remanet penes eũ poteſtas ſibi cõmiſſa de ꝑcu. c. auditis. in glo. Aliqui tñ ꝓbabiliter dicẽtes ſic diſtinguunt: q2 aut ille qui reuocat cõmiſſionẽ intendit ⁊ exprimit ꝙ ſit irritum et inane quicquid extũc per delegatũ fuerit attẽtatũ/aut non: ſi primo modo/nõ tenet ſentẽtia poſtea lata a delegato: ſi nõ/remanebit ſententia. Hec ille. Ex cauſis ſentẽtia ab alieno epõ lata ratificari nõ põt per ꝓprium epm: q2 a principio nulla fuit ſm Inno. ⁊ Bar. brixiẽ.

Laic⁹. Excõicare non põt laicus ⁊ ſuſpendere niſi ex delegatione pape: tunc eñ põt. xxxij. di. §. verũ. Excõicare non põt epũs extra ſuã dioceſim: ⁊ aliꝭ prelati extra territoriũ ſue iuriſditiõis ſm Hoſti. q2 cuȝ nõ ſit dñs excõicãd⁹ ſine cauſe cognitiõe. xj. q. iij. nemo. et per cõſequens locus requirit in quo poſſit ſedere ꝓ tribunali. Epũs autẽ exiſtens in aliena dioceſi non põt ſedere ꝓ tribunali: nec aliquid diſponere cõtentioſe iuriſditionis. ix. q. ij. epm. niſi de cõſenſu illius ad cuius territoriũ ſe tranſtulit. Epi tñ expulſi poſſunt exercere iuriſditionẽ in aliena dioceſi circa ſcȝ ſubditos ſuos: et ſic põt abſoluere et excõicare: vt de foro cõpe. c. quis. in cle. xxj. diſt. denicꝫ. Quidã tñ dicunt ꝙ etiã extra ſuã dioceſim põt epũs excõicare. ix. q. iij. archiepũs. Forte qꝺ concedi põt de notorijs: q2 nec illa requirunt cauſe examinationez. ix. q. iij. §. ſi. in ſumma confeſſ. lib. iij. ti. xxxiij. q. liij. Excõicare nõ põt prelat⁹ eos in quibus hȝ iuriſditionẽ temporalẽ tñ ſm Hoſt. de offi. ordi. dilectus. ⁊ hoc niſi habeat iſtud ex priuilegio ſpeciali vel conſuetudine que etiã dat iuriſditionem. Excõicatio lata per eũ qui cõmuni opinione nõ credebat excõicat⁹ tñ erat: nõ tenet. iij. q. vij. §. tria. Nã necꝫ excõicatus/necꝫ ſciſmaticus/nec intruſus/nec ſuſpenſus a iuriſditione: ſecus ſi ſolum ab officio: nec violans interdictum excõicare poteſt: vt ſupra dictum eſt.

Quis non põt excõicari. §. I.

Nota ꝙ excõicari nõ põt mortuus: nã mortu⁹ homo nõ eſt homo. de ſum. trini. ⁊ fi. catho. c. j. Excõicari eñ a canone nõ põt: q2 hmõi excõicatio nõ fert niſi ꝓpter crimen: et mortuus delinquere non põt. A iudice etiam excõicari non põt. Nã talis ſentẽtia requirit monitionẽ precedentẽ: mortuus eñ moneri nõ põt: nec cõtumax cõſtitui. In quibuſdã tñ caſibus ſpecia- Mortu⁹. libus mortuus excõicat: ⁊ hoc ad terrorẽ: et po-

tius rõne pcedẽtis vinculi ꝙ pſentis: ꝓpter qꝺ
ſit negatio ſepulture/cõionis/orõnis ⁊ hmõi: vt
in crimine hereſis ⁊ in notorio crimine decedẽ
tis. Joh. de lig. ¶ Excõicari nõ põt iudeus vel
paganus: qꝛ nullus poteſt pdere qꝺ nõ hꝫ nec
re nec ſpe. qꝺ verũ eſt de cõione itriſeca ſacroꝝ
extra quã ſunt iudei ⁊ pagani: circa quã de his
q̃ foris ſunt nichil ad nos. ij. q. j. c. multi. Sꝫ de
cõione extrinſeca fideliũ inquãtũ aialia ciuilia
⁊ ſocialia. vtpote in mercimonijs ⁊ alijs actibꝰ
humanis q̃uis a tali cõione directe excludi nõ
poſſunt ita ꝙ excluſio terminet in eos: quia nõ
ſunt ſubditi: p idirectũ tñ poſſunt. ſ. interdicẽdo
Papa. fidelibus cõionẽ taliũ. Jo. de lig. Excõicationẽ
incurrere nõ põt papa: niſi ꝓpter hereſim de q̃
et iudicari põt ⁊ deponi. xl. di. c. ſi papa. al's ex-
cõicari non põt. nec ab hoĩe cũ ſit ſupior oĩbus.
diſt. xxj. inferior. nec a canone: qꝛ ſolutꝰ eſt a ca
none: q̃uis ſm canones deceat viuere: nec etiã
minori ꝑticipãdo cũ excõicatis. ex de ſen. excõ.
nulli. in glo. ſed excõicatione que ſeparat a deo
ꝓpter mortale bene põt excõicari: imo qꝛ ſine
cõparatione creatꝰ eſt maior ſine cõparatione
a deo longius ſeparat. ¶ Excõicationis ſentẽ-
tia lata p ſtatutũ epĩ nõ ligat nec ipſe nec me-
tropolitanꝰ eius ↄtrafaciendo intra territoriũ
ſui ſuffraganei ſm Laudul. Joh. an. ⁊ Joh. cal.
Paul. ⁊ Hoſt. q̃ in ſum. dicit. Certo certius eſt
tenendũ nec ſupiorẽ ꝓferentẽ ſñiam fulminato
riã ligari. xxj. diſt. inferior. Jdẽ Tho. in. iiij. Cõ
trariũ tenet Hug. Archi. ⁊ Pe. de bel. Joh. do
de lig. circa hoc ſic dicit in tracta. de cẽſu. eccle.
Et ego ↄſideraui circa ↄcordiã harũ opi. ⁊ pon
dero largã differentiã hãc. ſ. an epõs vt epõs: ⁊ ar
chiepõs vt archiepõs incidat in ſtatutũ fulmina-
toriũ: an epĩ ⁊ archiepĩ vt puati aut q̃libet inci-
dat in ipm. Jn pmo caſu crederẽ neminẽ liga-
ri. Jn ſcðo caſu vtrũqꝫ ligari. ſubijcio exempla.
Diſponit ſtatutũ ꝙ q̃libet exercẽs iuriſditionẽ
in tali loco ⁊ tpe ſit excõicatus: vel q̃libet cele-
brãs ſit excõicatꝰ: epõs vt epõs: ⁊ archiepõs vt ar-
chiepõs iuriſditionẽ exercẽtes nõ ſunt ligati vel
epõs pontificaliter celebrãs: vel etiaꝫ archiepõs
in pfato loco ꝓhibito/nõ ſunt ligati. Exemplũ
ſecũdi. Diſponit ſtatutũ ꝙ q̃libet furtũ cõmit-
tens vel ad hazardũ ludẽs/vel aliud ſimile fa-
ciẽs ſit excõicatus: epõs cõmittit furtũ vel ludit
ad hazardũ. Jdẽ cũ hoc faciãt ⁊ priuati ligant:
et ſic poſſet haberi opinionũ cõcordia. Sed qꝛ
plures doctores ⁊ ſolẽnes tenẽt ſimpliciter pri
mã opinionẽ ipſa videt magis tenẽda. diſt. xix.
in canonicis. ¶ Excõicari nõ poteſt ſubditus
Subditus. exiſtẽs ex territoriũ ſui ſupioris ab eo rõne do
micilij vel delicti vel ↄtractus ſm Jnno. de fo.
cõpe. c. ſi. et Hoſtiẽ. ⁊ Pau. de eleaza. Joh. do
in. c. epõs. xj. q. iij. in prima glo. tenet p. c. ſi epõs,

et. c. ſi quis preſbiter. Jdẽ Jo. de lig. dicũt ꝙ iu
dex citare põt ſubditũ extra territoriũ citatiõe
artatiua. de offi. ordi. romana. li. vj. ergo ⁊ ↄtu-
max ↄſtitui: ⁊ ſic excõicari. ¶ Excõicatiõis ſen
tentia lata p ſtatutũ epĩ vel alteriꝰ ordinarij nõ
ligat ſubditũ talis plati venientẽ ↄtra ipm ſta-
tutũ extra territoriũ iuriſditionis ipſius etiã ſi
verba ſtatuti dicerẽt ꝙ quicũqꝫ facit tale q̃d in
territorio vel extra ſit excõicatus. ſic tenet Jo.
de lig. allegãs ad hoc. c. vt aiarũ. de ↄſti. lib. vj.
nec obſtat illa ↄditio etiã extra territorium: qꝛ
ius dicit extra territoriũ qꝺ nõ licet. ¶ Excõi- Minores pdicatores
cari nõ poſſunt nec ſuſpẽdi nec iterdici fratres
ordinis pdicatoꝝ ab epĩs vel alijs platis eccle
ſie: niſi ſup hoc haberẽt ſpecialẽ licentiã ⁊ auto
ritatẽ papę q̃ faceret mẽtionẽ de ipſo ordine: ⁊
ſi ferrẽt ſentẽtias ↄtra eos irritę ſunt ⁊ inanes
et hoc ex priuilegio ↄceſſo ordini fratrũ pdica-
toꝝ: qꝺ incipit Meritis. qꝺ eſt alexandri. et in
priuilegio. Nimis inique. Jtẽ cogi nõ poſſunt
dicti fratres ordinis pdicatoꝝ vt eoꝝ ↄſtitutio
nibus ſubijciant. i. epõꝝ ex priuilegio Bonifa.
virtute. Excõicatꝰ nõ eſt faciẽs ↄtra ſtatutũ in-
fringẽs excõicationẽ in loco exempto intra ter
ritoriũ ipſius ſtatuentis. Joh. de lig. q̃ remittit
ad pdicta. et allegat etiã. c. luminoſo. xviij. q. ij.
vbi dꝛ p textũ Gregorij. ꝙ epõs non debet exer-
cere aliq̃d ſue poteſtatis i monaſterijs. Et glo.
ibidẽ dicit ꝙ loquit de exempto. hãc opi. tenet
Jo. an. ⁊ Jo. cal. q̃ oẽs diſputãt ⁊ dicũt ꝙ ſubdi
tus delinquẽs intra dioceſim/ ſed i loco exẽpto
nõ ligat ſtatuto epĩ infligẽtis excõicationẽ. pu
ta epõs ſtatuit ꝙ ingrediẽs monaſteriũ ſue dio-
ceſis ſit excõicatus: intrat q̃s monaſteriũ mo-
nialiũ exemptarũ: non incidit talis vigore dicti
ſtatuti. Archi. ⁊ Frede. de ſenis diſputãdo te-
nent ↄtra. Pe. de anch. in lec. ſup. vj. de cõſti. c.
vt aiarũ. recitat vtrãqꝫ opi. et ſic cõcludit. Ego
plene iſtorũ dñorũ rõnes refero in. c. poſtulaſti.
de fo. cõpe. ⁊ reduco eos ad ↄcordiã ſic. Aut p-
latus loci exempti ex forma priuilegij hꝫ iuriſ-
ditionẽ epalẽ in ſuo loco exẽpto. Et ſic eſt vera
opi. Jo. cal. et ſequaciũ. Aut nõ hꝫ iuriſditionẽ
epalẽ: ⁊ ſic eſt vera opi. Archi. ⁊ alioꝝ. Rationẽ
huius ibi videre potes. Nota etiaꝫ ſm Lau. ꝙ
ſubditi religioſi extra ſepta loci in quo degunt
et extra eoꝝ clauſurã ſuoꝝ platoꝝ ſententijs li-
gant: ⁊ eis obedire tenentur. totus eñ mũdus
eſt eis ꝓ territorio: q̃re vbicũqꝫ eſt pſona ſubie
cta vel potius religata illic ſe extẽdit ptãs eoꝝ Multitudo.
ſm Ain. ¶ Excõicationis ſentẽtia ferẽda non
eſt vbi multitudo eſt in crimine: et periculũ ti-
met ſciſmatis vel ſcandali. diſt. l. vt ↄſtitueret.
xxiij. q. iiij. ipſa pietas. Veritas tamen iuſticie
ꝓpter ſcandalũ poſtponẽda nõ eſt: qꝺ ſane in-
telligẽ: vt ſcꝫ detur iniqua ſentẽtia. Joh. de lig.

Colle- ¶ Excõicari nõ poteſt collegiũ vel cõitas.c.ro
gium. mana.lib.vj.qḋ ſi fiat licet qdã dicant ꝙ tenet:
alij tñ dicũt ſm Ricħ.et meli⁹ in.iiij.ꝙ nõ tenet
ſed bñ poſſunt excõicari ſinguli de collegio ſm
Hoſti.puta ſub his xbis. Excõico ꝑpoſitũ/de-
canũ/⁊ oẽs alios de tali collegio:nec debet ex-
cõicari vnus ꝓ pctõ alterius.xxiiij.q.iij.ſi ha-
bes.ſi tamẽ fieret tenet.xj.q.iij.ſententia.

¶ Quis poſſit excõmunicari §.II.

Impa- Excõicari poteſt imperator vel priceps ab epõ
tor. ſuo.ij.q.vij.§.cũ balaã. Excõicatur regulariter
impator poſt monitionẽ/⁊ rex ſolũ ꝓ notorijs.
diſt.lxiij.valentinianus. Ioh.de lig.Excõicari
Igno- poteſt ignorãs ⁊ abſens: ⁊ ſi moriaꝛ anteꝙ ſci-
rans. uerit liber eſt quo ad deũ quãtũ.ſ.ad ſententiã:
abſolui tñ poteſt ⁊ debet poſt mortẽ ſi apparue
rint ſigna ꝯtritionis illius ꝓpter qḋ eſt excõi-
cat⁹.xj.q.iij.nemo.Io.de lig. Excõicari poteſt
Archi- archiepõs a ſubdito delegato ſi eſt poteſtas ſibi
epo. ex ſuperiore ꝯceſſa.ij.q.vj.c.ſi epõs.de cle.nõ reſi.
Raptor ex tua. Excõicari põt raptor ſine admonitione
premiſſa ſi rapina eſt manifeſta.etſi pñſens eſt ⁊
ſtatim nõ reſtituat: ſi abſens reſtituat infra tẽ-
pus prefixũ.ex de ſen.excõ.romana.lib.vj.Ex-
cõicandi ſunt etiã poſt mortẽ: quoꝝ ſcripta ꝯti
nent hereſim.quod intellige niſi ipſi ⁊ ſcripta ⁊
ſeipſos ſubmiſiſſent correctioni et determina-
tioni eccłie vt fecit abbas Ioachim.ex de ſum.
tri.⁊ fi.ca.c.dãnamus. et etiã qui hereticos he
redes inſtituit.xxiiij.q.ij.ſane. mali tanꝙ car-
nes putride a cõmunione fideliũ ſunt reſecãdi:
xxiiij.q.iij.reſecande.qḋ intelligẽdũ eſt de pec-
catis manifeſtis.ij.q.j.multi. niſi poſt monitio
nẽ ſe correxerint.xlv.diſt.ſed illud.Excõicandi
Cõtra- ſunt qui iuſſa aplice ſedis non cuſtodiũt ⁊ ꝑci-
rij pape pue ex ꝯtemptu. diſt.xviij.nulli. Dicunꝛ enim
violatores canonũ.blaſphematores ſpũſancti
xxv.q.j.violatores.Excõicari poteſt quis plu-
Excõi- ries et ꝓpter eandẽ cauſam ſm Io.an.faciens
cat ꝗs ꝯtra canonẽ fulminatorium excõmunicationis
pluries ex ignorantia ipſius:puta exigit quis pedagia
a clericis ignorans excuſationẽ ſup hmõi. non
excuſatur quin ligetur ſentẽtia excõicationis.
de reg.iur.ignorantia.lib.vj. qḋ eſt verũ de ca-
Igno- none vniuerſalis eccleſie. Sententijs aũt ordi
rantia nariorũ p ſtatuta latis non ligantur ignorãtes
craſſa. niſi ignorantia fuerit craſſa aut ſupina. de con
ſti.c.vt animarũ. lib.vj. Et dicit Peꝛ.de anch.
ſup dicto.c. ꝙ ignorantia craſſa ⁊ ſupina eſt qñ
quis ignorat qḋ publice factum eſt in ciuitate.
vt diſt.xxxviij.in pñn.vel non intelligere quod
omnes intelligunt. hoc enim eſt lata culpa.hec
ille.Et hoc intellige niſi fuerit impedit⁹ vt non
poſſet ſcire : puta quia infirmus vel incarcera-
tus: ⁊ hoc ab alijs non audiuit.

¶ De cauſa finali excõmunicationis id eſt ad quẽ finem fiat: et de effectibus excom municationis. Capłm.lxxvj.

Cauſa finalis excõmunicationis eſt :
vt excõicatus delictũ ſuũ recogno-
ſcat et ad deũ redeat. Imitatur eñi
eccłia in hmõi ſententia iudiciũ dei
ſm Tho.in.iiij.diſt.xviij. qui pecca
tores p diuerſa flagella caſtigat vt eos ad bo-
nũ trahat.⁊ ipſos ſibi relinquit vt auxilijs ſub-
tractis qbus ad mala prepediebanꝛ:ſuã infir-
mitatẽ cognoſcant:⁊ hũiles ad deũ redeãt.Sic
eccłia aliquos excõicat ſeparãdo eos a cõione
fideliũ vt erubeſcãt:et ſuffragijs ⁊ alijs ſpũali-
bus priuati p humilitatẽ ſeipſos cognoſcentes
ad penitẽtiã redeãt. Vñ excõicatio medicina-
lis dicitꝛ.ex de ſen.excõ.cũ medicinalis. lib.vj.
Eſt eñi qdã pena nõ culpa.pene aũt ſunt medi-
cine ſm pħm. et dicit Augu. ꝙ nulla eſt maior
pena in eccleſia excõicatione.xxiiij.q.iij. corri-
pianꝛ. ¶ Ex hac aũt excõicatione ꝯſequuntur Dãna
multa dãna ſpũalia ⁊ tpalia. Primo qdẽ priuaꝛ excõica
excõicatus ſacris eccłie. Nõ eñi eſt ſuſceptibi- tionis.
lis alicui⁹ ſacri ſic ligat⁹.iij.q.iiij. engeltrudã.
Scḋo priuaꝛ ſuffragijs eccłie p qḋ incurrit tri
plex incõmodũ ſm tria q̃ ꝗs ꝯſequiꝛ ex ſuffra-
gijs eccłie ſm magrm ſen.in.iiij.diſ.xx.⁊ Tho.
ibidẽ. Valẽt eñi ſuffragia eccłie ad augmentũ
grẽ eis q habẽt:vel ad merẽduꝫ eis q nõ habẽt:
et quãtũ ad ꝓtectionẽ dei habendã.quantũ ad
hoc dicit magr ſentẽtiarũ ꝙ grã dei p excõica-
tionẽ ſubtrahiꝛ. Valent ſcḋo ad ꝓtectionẽ dei
habendã.quantũ ad hoc dicit magr ꝙ p excõi-
cationẽ ꝓtectio dei ei ſubtrahiꝛ:⁊ ſibiipſi relin
quiꝛ: nõ tñ ita ꝙ oĩno a ꝓuidẽtia dei excludaꝛ:
ſed ab illa ꝓtectione q̃ filios eccłie ſpũali modo
cuſtodit. Valẽt tertio ad defẽdẽdũ ab hoſtib⁹:⁊
ꝗtuꝫ ad hoc dicit magr: ꝙ diabolo maior ptãs
ſeuiendi daꝛ in ipm corpaliter ⁊ ſpũaliter. de ħ
etiã.xj.q.iij.nichil. dicit Aug. Nichil ſic deꝫ for-
midare xpianus hõ ꝙ ſeparari a corpe xpi. Si
eñi ſeparaꝛ a corpe xpi nõ eſt mẽbrũ ei⁹. Si xo
nõ eſt membrũ ei⁹:nõ vegetaꝛ ſpũ ei⁹. Si tñ ꝗs
iniuſte excõicaꝛ,et hũiliter ſeruat excõicationẽ
humilitatis meritũ recompẽſat excõicationis
damnũ ſm Tho.ibidẽ. Ricħ.aũt in.iiij.dicit ꝙ
excõicat⁹ ex iniuſta cauſa non ꝓpter ħ excludiꝛ
a ſuffragijs eccłie: qꝛ nec eccłia hoc intẽdit.xj.
q.iij.et ſi.Sed etiã excõicat⁹ ꝓ iuſta cauſa ſi pe
nitet ⁊ diligẽtiſſime ꝓcurat abſolutionẽ para-
tus ſatiſfacere: ⁊ facere qḋ i ſe eſt:extũc ſibi va
lent orõnes eccłie:dũ xo ſtat obſtinatus in ſua
excõicatione:ꝗuis in aliq ꝓſint orõnes eccłie:
longe tñ min⁹ ꝙ alijs nõ excõicatis. ¶ In pri-
mitiua eccłia qñ oportebat p ſigna ad fidẽ hoi-

mines inuitare: ꝑ excōicationē ſequebaṫ alius
effectus. ſ. manifeſta vexatio corꝑalis diaboli.
vt. j. Coꝝ. v. Nūc aūt iuiſibiliter ſathane tradiṫ,
et ſpūaliter mō ꝑdicto. Vñ Aug. Dilectiſſimi q̄
xj.q.iij. illo chriſtianus
excōicaṫ a ſacerdotibꝫ ſathane tradiṫ. quomō:
qꝛ ſcꝫ extra eccleſiā eſt diabolus. ſicut in eccl̄ia
xp̄s: ac ꝑ hoc quaſi diabolo tradiṫ: qꝛ ab eccl̄ie
vnione remoueṫ: vñ illoꝝ quos apl̄s tūc ſatha-
ne eſſe traditos ꝑdicat / excōicatos a ſe eſſe de-
monſtrat. ¶ Tertio excōicatꝰ nō poteſt cū alijs
intereſſe diuinis: vel cū alijs i eccl̄ia orare: al̄s
mortaliter peccat: nec etiā licet ei extra eccle-
ſiā ſic ꝓpe ſtare q̄ audiat diuina. de pe. ꝛ re. q̄
in te. Non tñ ꝓhibeṫ ab ingreſſu eccl̄ie: dūmo-
do ibi nō audiat diuina: vel cum alijs oret ibi.
Jo. de lig. Poteſt etiā intereſſe ꝑdicationi: ſꝫ ꝛ
al̄s ad officium dicendū. i. horas canonicaꝫ ad
quas eſt obligatꝰ teneṫ nichilominꝰ dicere: ſed
ſolus ꝛ ſine Dñs vobiſcū. ¶ Quarto excōica-
tio iuſta excludit a regno celoꝝ. xxiiij. q. j. q̄ſq̄s.
Sed ꝛ iniuſta lata ſi ꝯtēnatur a regno excludit
xj. q. iij. nemo. vbi Chryſ. ſic ait. Nemo ꝯtēnat
vincula eccl̄iaſtica: qꝛ non eſt homo q̄ ligat: ſed
xp̄s q̄ poteſtatē dedit hāc ꝛ dignos fecit hoīes
tanti honoris: nā tales mortaliter peccant ſm
doc. ¶ Quinto excōicatus excludiṫ a partici-
patione cū alijs fidelibꝰ in loquēdo / ſalutando /
comedendo ꝛ hmōi. xj. q. iij. ſicut. Excipiunṫ tñ
quedā ꝑſone cū qbꝰ participare pōt. vt. j. diceṫ
ti. ſeq. ¶ Sexto excōicatus ſi ſcienter ingerat
ſe diuinis officijs alicuiꝰ ordinis vtens ſi eſt cle-
ricus efficiṫ irregularis. extra de cle. excō. mi.
apl̄ice. nec pōt diſpēſari niſi ꝑ papā. ex̄ de ſen.
et re iudi. de cetero. Si tñ baptizaret i caſu ne-
ceſſitatiſ vt vetula ꝛ ſine ſolēnitate nō eſt irregu-
laris ſm Guil. Pe. de pal. in. iiij. diſt. xviij. ple-
nius ꝛ ꝑfectius ponit hoc q̄ dicit q̄ excōicatus
ſi celebrat vel ordines recipit fit irregularis: ꝛ
hoc verū eſt niſi ꝓbabilis ignorātia excuſet. de
cle. excō. mi. apl̄ice. et hoc ſiue ſuſcipiat ordinē
ſacrū ſiue nō ſacrū: qꝛ nō diſtinguiṫ. ex̄ eo. cū il-
loꝝ. et licet ibi diſtinguaṫ inter errorē iuris ꝛ
facti quo ad incurſionē irregularitatis. ſi tamē
error facti eſſet ꝓbabilis excuſaret cū grauius
ſit celebrare excōicatū q̄ ordinari. Vñ ſi ꝓbabi-
lis ignorātia ꝑſeruat ab irregularitate celebrā-
tē / pari rōne ordinatū. Si aūt eſt ignorātia non
probabilis abbas diſpenſat ſi talis. ſ. eſt regu-
laris. Si xͦo ſecularis eſt / ſolus papa vt ibidē.
Et q̄uis aliqui reſtringāt illū caſum ad excōi-
catum ꝓpter iniectionē manuū. tñ quacūq̄ de
cauſa ſit q̄s excōicatus: videṫ eadē rōne q̄ ab-
bas poſſit diſpēſare. Si xͦo exiſtēs excōicatus
nō celebrat: ſed in ſuo officio exequēs ſe inge-
rit diuinis efficiṫ irregularis: ita q̄ nō niſi ꝑ pa-
pā diſpenſaṫ. xj. q. iij. c. penul. Vñ ſacerdos ſo-
lēniter baptizās: aut in foro ꝯſcientie abſoluen-
do ſiue palā: ſiue occulte vel quomodocūq̄ con-
trahit irregularitatē. ſecus ſi baptizaret in ne-
ceſſitate vt vetula. Et ſimiliter excōicatꝰ eſt ſi pri-
uate dicat epl̄am: vel etiā ſolēniter ſine mani-
pulo: tñ vbi eſt ꝯſuetudo q̄ fiat per nō ordinatū
nō incurrit. Itē ſi actū minoꝝ ordinū etiā ſolē-
niter exerceat cū hoc etiā ꝑ non ordinatū licite
fieri poſſit / non incurrit. Si aūt ſacerdos ſolē-
niter officiaret eccleſiā in matutinis / veſperis
vel alijs horis incurreret. ſecus ſi pſalmonizan-
do cū alijs q̄d etiā faciunt laici. Itē ſi ep̄s tulit
ſententiā excōicationis in celebrantē in aliqua
capella ſine ſui licentia / celebrās in prima vice
nō efficiṫ irregularis ſed excōicatus. Scd̄a aūt
vice ibi vel alibi celebrādo: efficiṫ irregularis.
Sed ſi capella eſſet ſimpliciter interdicta ꝛ tūc
ibi celebrās prima vice etiā efficitur irregula-
ris. Ille xͦo qui excōicatū publice admittit ad
diuina eſt ei interdictus eccl̄ie ingreſſus. ſ. ad
celebrandū et officiandū: nō tñ eſt irregularis:
niſi poſtq̄ admiſit talē ad diuina ſe ingerat di-
uinis āte purgationē exceſſus hmōi. de quo ex̄
de ſen. excō. c. is qui. lib. vj. Et no. q̄d dicit Ri-
char. in. iiij. diſt. xviij. circa eandē materiā: q̄ ſi
ille qui ordinaṫ in excōicatione ſcit ſe eſſe ex-
cōmunicatū ꝓpter iniectionē manuū i clericū:
ſiue iniectio ſit enormis / ſiue nō / ſiue hoc ſit āte
ingreſſum religionis / ſiue poſt: ſuꝑ tali irregu-
laritate per prelatū ſuū diſpenſari non poteſt.
In ordine tamē predicatoꝝ ꝛ minoꝝ per priui-
legiū. virtute conſpicuos / poſſunt ordinatos in
excōicatione vel ſuſpenſione vel interdicto pre-
lati eoꝝ ſuꝑ tali irregularitate diſpenſare etiā
ſi cōtraxiſſent ante ingreſſuꝫ religionis: niſi ca-
ſus excōicationis fuiſſet enormis: ita q̄ eſſet
abſolutio pape reſeruata. Itē q̄d diciṫ de igno-
rantia dicit Richar. q̄ in foro cōſcientie crediṫ
cuilibet dicenti ſe habuiſſe iuris vel facti igno-
rantiam in hmōi quando fuit ordinatus: ſed in
foro cōtentioſo ſecus. ¶ Septimo excōicatus
non poteſt ſuſcipi ad religionē niſi prius abſol-
uatur ſm Ray. ſi tamen fuit receptus tenet re-
ceptio. Similiter etiā profeſſio excōmunicati
tenet. Fratres autē ordinis predicatoꝝ ex ſpe-
ciali priuilegio poſſunt abſoluere ſeculares in-
gredi volentes ipſum ordinem: niſi eſſet caſus
pape reſeruatꝰ. ¶ Octauo excōicatus eligere
non poteſt nec eligi: vt no. ex̄ de appel. c. ꝯſtitu-
tis. Si ſecus factū fuerit talis electio ipſo iure
nulla eſt. ex̄ de cōſue. c. cum dilectus. et. ix. q. ſ.
nos in hominē. vbi etiam dicit glo. q̄ ſi qui eli-
gunt cum excōmunicato vitiatur electio. Iteꝫ
quia dicit regula iuris lib. vj. Infamibus por-
te non pateant dignitatis. Sed cum excōicati
maiori excōmunicatione ſint infames. vt patet

vj.q.j.infames.vbi dicitur in textu excõicatos
ergo ⁊c.qđ etiā tenet Bal. Et intelligit de ex-
cõicatiõe notoria. Et dicit Pe.de pal.hoc eſſe
verū non ſolū de dignitate eccľiaſtica regulari
vel ſeculari:ſed etiā de laica vnde in regem vel
imperatorē non põt eligi.de elec.per venerabi
lem.Siľiter non põt conferre beneficiū.de ex-
ceſ.prela.c.tāta. ¶ Nono excõicatus nullū be
neficiū eccľiaſticū acquirere põt.de cle.excom.
mi.c.poſtulaſtis. Et de beneficijs iam habitis
dū eſt in mora petendi abſolutionē nichil pci-
piet.ex̄ de appella.paſtoralis, ſecus ſi nõ eſt in
mora.de exceſ.prela.qr diuerſitatē. Jo.de lig.
Et dicit Pe.de pal.in.iiij. ꝙ ſi quis eſt iniuſte
excõicat⁹ vel facit poſſe ſuū de impetrādo ab-
ſolutionē ab iniuſta excõicatione in foro cõſciē
tie facit fructus ſuos:etiā in foro exteriori de-
bet cū eo diſpenſari:⁊ ꝑ ſimplicē diſpenſationē
ſecū factā:etiam ꝓ tpe in quo in mora erat põt
fructus accipe:ſecus aūt ſi tpe electiõis/vel cõ
firmationis/vel collatiõis erat excõicatus : qr
tunc nullū ius fuit acquiſitū/ ꝓpter qđ nõ ſuffi
cit diſpēſatio:ſed requirit noua collatio. Vñ ſi
eſt beneficiū pertinēs ad collationē epi:vel ſim
pliciter vel ꝓtūc ratiõe delicti : qr contulit ex-
cõicato/non ſufficit eius diſpēſatio:ſed diſpēſa
tio pape vel alteri⁹ q̄ põt cõferre ex certa ſciē-
tia facta ſufficit:⁊ habetur ꝓ noua collatione.
Abſolutus aūt nõ ex hocipſo facit fruct⁹ ſuos
medio tēpore perceptos : niſi cū eo ſuꝑ hoc fue
rit ſpecialiter diſpenſatū:vel iniuſte fuiſſet ex-
cõicat⁹:vel nõ fuiſſet in mora petēdi. Hec ille.
¶ Decimo excõicat⁹ eſt ab officio et beneficio
ſuſpenſus. Unde nec ligare nec abſoluere põt.
xxiiij.q.j.audiuim⁹. nec põt beneficiū cõferre.
de exceſſ.prela.ca.tanta.tñ q̄diu toleratr valet
qđ fit ab eo:vt ſi ꝓuideret alicui eccľie/vel ali-
In.lig. cuius cõfirmaret electionē. ar.viij.q.iiij.nõne.
di.xviij nisi forte eſſet notoriū. Dicit Rich.ꝙ ſi omnes
act⁹ legitimi quos aliqui exercent dū eorū ex-
cõicationes latēt eſſent irriti ⁊ inanes iudican
di poſtq̄ eorū excõicatio eſſet detecta: multi de
ſtatu ſuo eſſent incerti:qr aliqui ſunt ꝑlati/ali-
qui habētes plura beneficia eccľiaſtica : qui a
latēter excõicato fuerunt abſoluti: ⁊ ſic dura vi
detur hec ſentētia. Et ideo aliorū ſentētia mi-
tior ⁊ rationabilior eſt q̄ dicunt ꝙ in dicto caſu
eoꝝ abſolutiões ⁊ beneficioꝝ collatiões tenēt:
q̄uis eorū excõicatio poſtea fuerit detecta. ex̄
de excep.c.exceptionē.in glo.ar.de iure patro.
c.ꝯſultatiõib⁹. ¶ Undecimo interdict⁹ eſt ex-
cõicato omis act⁹ legitimus: vnde nec iudica-
re põt/ nec accuſare / nec teſtificari. xj.q.iij.ad
mēſam.§.euidēter. Et ſi vnus de iudicibus fe-
rentibus ſentētiā ſit excõicatus / nõ valet ſentē
tia:ſi ſimul cū excõicato ꝓnunciāt. Joh.de lig.
Et dicit Pet.de pal.in.iiij.hoc eſt verū ſi ſunt
excõicati publice.de ſentē.⁊ re iudi.ad ꝓbādū.
qr facta ⁊ iudicata per occulte excõicatū valēt.
vñ et in ſpūalibus nõ valet qđ fit ab excõicato.
de appel.cõſtitutis. ⁊ tñ q̄diu tolerant prelati
⁊ ſunt occulte excõicati valet qđ fit ab eis.viij.
q.iiij.nõne.Vñ ſi cõtulit beneficiū vel cõfirma-
uit electionē/tenet:⁊ ſilr abſoluit in foro cõſciē
tie.Hec ille.cū quo cõcor.Rich. Conſtitutiões
etiā ⁊ ſentētie facte vel late ab eo: vel de māda
to eius irrite ſunt ipſo iure:⁊ nunq̄ valebūt.ex̄
de immu.eccle.c.aduerſus.Joh.tñ de lig.dicit
ꝙ valet iudiciū coram iudice excõicato habitū
niſi ſit publice excõicat⁹. ¶ Duodecimo excõi
catus non põt conſtitui ꝓcurator. de ꝓba.ca.
poſt ceſſionē. Nec etiam põt cõſtituere ꝓcura-
torem:quinimmo ſi qua cõitas aliquē ꝓcura-
torē cõſtituit: ⁊ ipſe excõicatus inter cõſtituen
tes fuit vt rector/ vel principalis expreſſus vel
eius auctoritate factus eſt ꝓcurator:vel ſi ipſa
cõitas ſciēdo ipſum talē:⁊ tñ eum ꝓcuratorē fe
ciſſet:non valet.ex̄ de ꝓcu.c.ſi.ſi tñ excõicatus
ſit reus bene põt ſe in iudicio defendere : et ad
hoc ꝓcuratorē cõſtituere. de iudi.ca.intellexi-
mus. Secus aūt ſi ſit actor: vel ſi reus ꝯueniat
vel recõueniat.extra de ꝓba.c.poſt ceſſionem.
¶ Decimotertio excõicatio abſoluit a iuramē
to fidelitatis.xv.q.vj.nos ſanctoꝝ.⁊.c.iuratos
Joh.de lig. Vñ ſi quis debet alicui in certo ter
mino : et interim ipſe creditor excõicatur ſm
Bar.brixiē.⁊ Jo.de lig. nõ debet debitor ei ſol
uere dū perſeuerat in excõicatione:ſed vt Joh.
an.dicit, deponat debitū in edē ſacrā vt poſtea
creditori abſoluto detur. Joh.tñ ⁊ Hugo dicūt
cõtrariū:ſcʒ ꝙ debʒ ſoluere. ¶ Decimoquarto
excõicatus matrimoniū cõtrahere non põt: cõ
tractū tñ tenet. Jo.de lig. Si tñ cõtrahit tenet:
lʒ peccet mortalr : reddere debitū etiam debet
exigere etiā non puto eſſe mortale. Itē excõica
tus non põt ordinare nec ordinari quo ad exe
cutionē etiā ſi ignoret. Vñ ordinati ab epo ex-
cõicato etiam ignorāter indigent diſpenſatiõe
quo ad executionē ordinis.de eo qui renū.c.ſi.
Siľiter qui excõicat publice : ſiue ignoret ius
ſiue factū:ordinatus nõ ſuſcipit executionem.
de ſen.excõ.cum illorū. hec Pe.de pal.in.iiij.
Dicit etiam idē Pe.ꝙ epūs occulte excõicatus
nõ minus cõfert ordinādo q̄ public⁹ : qr vtro-
biq̄ characterē hʒ non executionē: lʒ in altero
caſu diſpenſet faciliter ꝓpter ꝓbabilem igno-
rantiā. Nõ ſic aūt in ſacramēto penitētie: qr ſi
occulte excõicat⁹ abſoluit tenet abſolutio. Et
ratio diuerſitatis eſt ſm eū: qr cauſa vniuoca
cõicat formā ſuam ſm modū quē hʒ:et qr in cõ
ferendis ordinibus ſe hʒ epūs vt cauſa quodā-
modo vniuoca/nõ põt ferre executionē qſi eam

non hȝ: ſed in collatione penitẽtie ſe hȝ ſacer-
dos vt equiuocũ inſtrumentũ in cõferẽdo gra-
tiam etiã ſi nõ hȝ eã: et ideo valet abſolutio ⁊c.
.15. ¶ Decimoquinto excõicatus non põt admini
ſtrare ſpũalia vel tpalia: valet tñ cõtractus fa-
ctus per eũ noie eccleſie/ vel noie ꝓprio. Job.
de lig. Subditi tenẽt ei obedire donec p eccle
ſiam ſit toleratus. viij.q.iiij. nonne. aliũ contra.
.16. Job. de lig. ¶ Decimoſexto nõ valẽt littere im
petrate per excõicatũ: nec aſtringi quis põt pa
cto tacito vel expreſſo participare excõicato:
niſi in caſibus a iure pmiſſis: nec poſt abſolu-
tionẽ vti põt litteris pendẽte excõicatione im-
petratis. Poſt litis cõteſtationeȝ opponi põt
exceptio excõicationis: repulſo excõicato ab
agẽdo currit cõtra eũ preſcriptio. Si eſt in mo
ra petendi abſolutionẽ ipſe preſcribit: nec da-
bitur reſtitutio excõicato ſi preſcriptũ ſit. Job.
.17. de lig. ¶ Decimoſeptimo excõicatus ſic dece-
dens nõ debet in eccl'ia vel loco ſacro ſepeliri:
nec põt oblatio ꝓ eo ſuſcipi: nec publica oratio
ꝓ eo fieri ſicut nec ꝓ ipo viuo: niſi apparuerint
in eo ante mortẽ ſigna cõtritionis: q2 tũc abſol
uetur poſt mortẽ: ⁊ oia predicta poterunt ꝓ eo
fieri. xxiiij.q.ij. ſane. Secreta tñ oratione orari
põt ꝓ excõicatis ſm Pe. de pal. ¶ Decimo-
.18. octauo cadauer excõicati nõ facit locũ religio-
ſum: vt cadauer fidelis nõ excõicati ſm Jo. de
lig. Et ſepultus in cimiterio ſi diſcerni põt de-
bet exhumari. Concludatˀ ergo ꝙ cum excõica
tio inferat tot damna: merito dicit Aug. xj.q.
iij. nichil. Nichil ſic debet formidare xp̄ianus/
ſicut ſeparari a corpore xp̄i. Si quis autem in
eam incidit ꝯcitius querat abſolutionem: de
qua modo agendum eſt.

¶ De abſolutione ab excõicatiõe maiori quõ fieri debet/ ⁊ a quo. Cap.lxxviii.

Abſoluere põt ab excõicatione maiori lata de iure regulariter ep̄s ſuos
ſubditos: et exẽpti plati ſibi ſubdi-
tos: niſi papa ſibi reſeruaſſet abſolu
tionẽ eius. de ſen. excõ. nup. vel etiã
capitulũ ſeu ille ad quem ep̄alis iuriſditio ꝑti
net ſede vacãte. de maio. ⁊ obe. c. ij. lib. vj. ⁊ idẽ
de ſnia iuris. A ſentẽtia vero hoie nõ põt ab-
ſolui quis niſi ab inferẽte ipſaȝ vel a ſucceſſore
eius: niſi ille eſſet mortuꝰ vel amotus. xj.q.iij.
ſi ep̄s. vel a ſuperiore eius. Si tñ haberet oẽm
iuriſditionẽ ⁊ plenã ſuper ipſum excõicatũ: ſi-
cut ⁊ ipſe q̄ tulit: ſicut ſi ſacerdos parrochialis
ex cõſuetudine loci excõicat parrochianũ ſuũ:
ꝗuis non deceat ep̄m abſoluere illũ ſacerdote
irreq̄ſito/ tñ põt: ⁊ ſi abſoluit/ abſolutꝰ eſt: et ſic
abſoluit ꝓuincialis ordinis mẽdicantiũ quẽm
ligauit prior cõuentualis. Secus aũt ſi abſol-
neret archiep̄s quem excõicauit ſuffraganeus
eius: non eñi hoc põt niſi in caſu: vt ſi fuerit ap
pellatum ad eũ: et tũc põt vocatis tñ partibus
⁊ cognito de appellatiõe: alˀs non valet abſolu
tio. de ap. c. romana. lib. vj. vel in articulo mor
tis: tunc eñi quilibet a quolibet ſacerdote põt
abſolui a quacũq3 ſentẽtia excõicationis etiaȝ
pape reſeruata: cũ modificatione tñ quam ha- Jde. ſ.
bes in. j. c. huius operis. Ep̄s extra ſuã dioce- c. lxxv.
ſim abſoluere non põt ab his que requirũt cau
ſe cognitionẽ: q2 nec ibi põt ſedere ꝓ tribuna-
li. ix.q.ij. ep̄m. Nec etiam legatus extra termi
nos ſue legatiõis: ep̄i tñ expulſi poſſunt exerce
re ſuam iuriſditionẽ in aliena dioceſi ⁊c. ¶ Si
papa mãdat alicui ꝙ aliquẽ excõicet cõmitten
do ei cauſe cognitionẽ poterit ⁊ illũ abſoluere.
diſt. xxj. inferior. ſed ſi mãdat ei tñ ꝙ excõicet
cũ ipſe diffinierit negociũ nõ poterit abſoluere
cum p papã confirmatˀ aliqua ſentẽtia excõica
tiõis lata p inferiorẽ ſi hoc ſimpliciter fit: et ſi-
ne cauſe cognitiõe poterit ipſe inferior q̄ tulit
ſententiã abſoluere: ſi vero fuiſſet cõfirmata ex
certa ſciẽtia ⁊ quaſi cũ cauſe cognitione/ nõ po
terit abſolui ſine mãdato pape: niſi eſſet certuȝ
p falſi ſuggeſtionẽ fuiſſe impetratã. eˀ de con-
ſir. vti. vel inuti. ca. ij. ¶ Abſolutio ab excõica-
tione ex falſa cauſa ſm Jnno. ⁊ Hoſt. nõ tenet:
q2 iudex nõ intẽdit ſic abſoluere: puta ſi abſol-
uẽdus dicat ſe ſatiſfeciſſe vel iniuriã remiſiſſe:
cũ non ſit verũ. alˀs abſolutio ſiue iuſta ſiue in-
iuſta tenet quo ad eccl'iam militãtem. ar. de re
iu. omnis. ⁊ diſt. l. põderet. Abſolui quis põt ab
ep̄o illius dioceſis in qua moratˀ a ſententia ca
nonis quaȝ incurrit in alia dioceſi: ſiue canon
ſit de iure cõi/ ſiue de iure ſinodali: niſi pape re
ſeruetˀ caſus: ſed a ſentẽtia hois nõ põt abſol-
ui niſi ab excõicatore vel eius ſucceſſore in offi
cio vel ſuperiore. Rich. in. iiij. ⁊ hoc niſi in peri
culo mortis vel iuſto impedimẽto detẽtꝰ: nec
poſſit in breui accedere ad excõicatorẽ: tũc eñi
põt abſolui cũ iniũctione vt ſe p̄ſentet ꝯcitius
cõmode poterit ei q̄ debeat abſoluere ſublato
impedimẽto. vide de hoc. ſ. ¶ Abſolui põt q̄s eo. c. ſ.
inuitus ab excõicatione ſicut et inuitus excõi- ꝯ. iij.
catˀ: immo remanente cõtumacia põt quis di-
ſtricte remittere excõicationẽ iuſte latam/ ſi vi
deat ſaluti eius expedire. Tho. in. iiij. di. xviij.
ſed Rich. in. iiij. di. ea. cõcedit hoc de ſententia
hois: ſed de ſentẽtia iuris dicit ꝙ abſolui non
põt inuitus. Alleg. xxiiij.q.ij. nec quiſq3. ar. ad
hoc eˀ de offi. deleg. cũ ꝯtigat. ¶ Abſolui de-
bet excõicatus q̄ offert ſe ad iuſtitiã: non obſtã
te appellatione partis aduerſe: debet tñ recipi
ante abſolutionẽ ſufficiens cautio ab illo ꝙ iu
ri parebit. eˀ de appel. c. qua fronte. Si excõi-
catus dicat cauſam excõicationis fuiſſe dubiã

vel nullā vel falſam: ⁊ petit abſolui ad cautelā abſoluet̄ cum iuratoria cautiōe: niſi excōicator vel is ꝓ quo lata eſt ſententia infra octo dies ꝓbauerit. ex̄ de ſen. excō. lib. vj. ſolet. ¶ Excōicator cognoſcēs errorē ſue excōicatiōis debet reuocare vel abſoluere: nō obſtāte appellatiōe aduerſarij. Sed ſi dubitet de errore pōt abſoluere recepta cautione ꝙ iuri pareat. ex̄ de ſen. excō. ſacro. Ligatus pluribus ſentētijs vel vna ex diuerſis cauſis: ſi vere vult abſolui deb3 exprimere oēm ſentētiā ⁊ cauſam: ⁊ ſic vna abſolutio ſufficit ad plures excōicatiōes tollēdas: al's nō tenet abſolutio: q2 ꝑ ſurreptionem eſſet obtēta. ex̄ de ſen. excō. c. officij. ¶ Cū quis dubitat ſe eſſe excōicatū ſi ſup hoc h3 cōſcientiam ſcrupuloſam nimis deponat eā ad cōſiliū boni viri: quā ſi nolit vel non poſſit eā deponere vel habeat de hoc ꝓbabilem opi. faciat ſe abſolui ad cautelā. ex̄ de ſen. excō. inquiſitiōi. ¶ Abſolutio aūt ab excōicatione ſm Guil. eſt duplex. Una ꝑtinens ad forū cōtentioſum: ⁊ hec cōmitti pōt clericis nō ſacerdotibus: immo etiā ſm Hugo. ⁊ laicis ex delegatiōe pape tm̄. Alia eſt que ꝑtinet ad forꝝ penitētiale que fit cū oratiōe ⁊ pſalmo. ex̄ de ſentē. excō. a nobis. in fi. Et hec nec debet nec pōt cōmitti niſi ſacerdotibus: niſi forte a papa hoc fiat. S3 Pe. de peru. et Jo. vident̄ perfectius dicere circa hoc. Dicunt eñ ſuper dicta decre. ꝙ quilibet ſuperior etiā non ſacerdos qui h3 poteſtatē excōicandi / h3 ⁊ poteſtatē abſoluēdi ꝗtū ad reſtituendū cōioni hominū: et reddendū illum habilem ad actus legitimos. Sed ꝗtum ad tollendū culpā ratiōe criminis vel cōtumacie contracte requirit̄ abſolutio ſacerdotis. Hec predicti.

¶ In abſolutione a maiori §. I.

excōicatiōe quatuor obſeruāda ſunt ſm Hoſti. in ſumma. Primū eſt vt excōicat⁹ in omi caſu anteꝗ̄ abſoluat̄ iuret ſtare mādatis eccl'ie. Et ꝗuis Hoſti. dixerit hoc eſſe de ſubſtātia abſolutiōis: contrariū tm̄ tenet̄. Uñ ſi omittat̄ qđ fieri nō debet: tenet nichilominꝰ abſolutio. ex̄ eo. cū deſideres. Goffre. Ber. ⁊ Guil. Et idē eſſet ſi iuret predictus parere mādatis ipſius q̄ ſuſcipit iuramentū: de pueris aūt an debeāt iurare relinquit̄ arbitrio epi. Et dicit Ricb. in. iiij. ꝙ aliqui dicunt ꝙ ꝓ leui iniectiōe manuū nō debet exigi iuramētum ꝓpter periculū periurij: ſed alij ꝙ eſt obſeruandū in abſolutiōe cuiuſcunq; q̄ incidit in canonē. Hec Ricb. Sed Hug. dicit ꝙ debet exigi ꝓ horrēdis criminibus: vt incēdiarijs / falſatoribus ⁊ hmōi: nō aūt ꝓ quibuſlibet alijs mortalibꝰ cōtra que lata eſt ſentētia: ⁊ iſtud videt̄ ſatis equū. ¶ Secundū eſt vt ſi excōicatꝰ eſt ꝓ notoria offenſa in aliquē nō abſoluat̄: niſi prius ſufficiēs emēda preſtet̄. Pro cōtumacia aūt et ꝓ offenſa dubia ſufficit iuratoria cautio. ex̄ de verbo. ſig. ex parte. ſ. vbi nulle expenſe petunt̄: ſed vbi expenſe vel ſatiſfactio damni petit̄ / nō debet abſolui niſi prius ſatiſfaciat ſi pōt. Si aūt emendā preſtare nō pōt / debet abſolui recepta ab eo idonea cautiōe ꝙ ſatiſfaciet ſi ad pinguiorē fortunā peruenerit: et dicit̄ idonea pignoraticia / vel fideiuſſoria. ex̄ de ſolu. Odoardus. Et ſi illā preſtare non pōt / ſaltē preſtet iuratoriā: abſolutio autē neganda nō eſt. xxvj. q. vj. ſi preſbyter. talis quoq; ad petitionē3 aduerſarij tenet̄ cedere bonis: vt dicit Guil. Et ſi iſtud ſecundū non ſeruet̄ / tenebit tm̄ abſolutio: ſed peccat qui ſic abſoluit ſm Guil. ¶ Tertiū qđ ſeruari debet eſt vt abſoluat̄ per eū qui tulit ſentētiam / vel per ſuperiorē ſuū vel aliū cui cōmiſit cū pſal. oratiōe ⁊ verbꝰ. ps. l. Miſerere. vel alio penitētiali ſm Guil. oratiōe vc3. Deus cui ꝓpriū ⁊c. Sed vbi in oratione ipſa dici cōſueuit quē delictorū catena cōſtringit. loco huius dicit̄: ⁊ hunc quē excōicationis catena conſtringit. Premittit̄ autē poſt ps. cū Gña Kyriel. Chriſtel. Kyriel. Pater noſter. Saluū fac. ℣. Nichil ꝓficiat inimicꝰ in eo. ℣. Eſto ei. ℣. Dñe exaudi orōnē. et Dñs vobiſcū. Poſt aūt ipſam oratiōnē predictā Deꝰ cui ꝓpriū eſt, dicēdū eſt auctoritate omipotētis dei ⁊ beatorū apoſtoloꝝ Pe. ⁊ Pau. ⁊ eccleſie ſancte ſue ⁊ noſtra vel michi cōmiſſa / abſoluo te a tali ſentētia: vel ab excōicatione quā incurriſti ꝓpter talē ⁊ talē cauſam: ⁊ reſtituo te cōioni et participatiōi eccl'ie / ⁊ omniū fideliū / ⁊ eccl'iaſticis ſacramētis. ex̄. e. a nobis. ij. Uerberabit autem abſoluēs excōicatum virgis vel corrigijs nudas habentē ſcapulas dū dicit oīa predicta. Iſta tm̄ ſunt de bene eſſe: ⁊ nō de ſubſtātia abſolutionis. ¶ Quartū eſt vt poſtmodū abſoluēs faciat illi mandata iuſta ⁊ ratiōabilia: al's appellare poſſet. ex̄ de pac. c. fi. Erit aūt mādatum ratiōabile et factū ſi ipſi excōicato iniungitur principaliter ꝙ cōtra illū canonē nūꝗ̄ veniat: vt incēdiario ꝙ nunꝗ̄ incēdat: percutiēti clericū ꝙ nunꝗ̄ percutiat: ⁊ ſi'lia. xxiij. q. ſi. peſſimā. Aliqñ etiam requirit̄ cautio ꝙ decetero talia non faciet. ex̄ de ſentē. excōi. grauem. Si autē apparet ſententia iniuſta: nullū mandatū fiat abſoluto. ¶ Et nota ꝙ ꝓpter violētam iniectionē3 manuū in clericū vel religioſum fieri ſolet ſatiſfactio pecuniaria que applicat̄ monaſterio ſi ꝑcuſſus eſt religioſus. Sed ſi eſſet clericus ſecularis ſibi applicaret̄: niſi in contumeliam eccl'ie fuiſſet percuſſus: q2 tūc eccl'ie / cum ipſa poſſit agere actione iniuriarū ſm Goffre. ⁊ Hoſtiē. Defunctus autē excōicatus et ſepultus in loco ſacro / cum abſoluit̄ nō exhumatur:

ſed ſepulcrum eius verberet: vt fit circa viuos
ex̄ de ſenten.excō.a nobis. Regularis aūt cum
verberat regularē vel al's incidit in ſniam ex=
cōicationis a iure prolatā: nec ap.ſe.reſeruatā
abſoluit a ſuo prelato. Si tamen ꝑcuſſiſſet re=
gularē alteriꝰ religionis: tūc abbas vel prelatꝰ
ꝑcuſſi verberabit ipſum abſoluendū. qđ erit lo
co ſatiſfactiōis: ſed iuramentū recipiet ꝛ abſol
uet ꝓprius abbas. Conueniētiꝰ tñ fit totū per
vnū ex cōmiſſione alteriꝰ. extra de offi.or. c. ſi.
ſi aūt percuſſit clericū ſecularē abſoluet ꝑ epm
extra de ſen.excō.religioſo.lib.vj. In caſu autē
quo regularis excōicatus nō haberet prelatuȝ
qui eſſet ſacerdos: vel ſi eſſet defunctꝰ ipſe p̄la
tus vel excōicatus ad dioceſanū recurrēdū eſt
ſm Hoſti. qđ Guil. intelligit tā de exemptis ꝙ̄
de nō exemptis. ¶ Et no. ꝙ quis abſolutio ab
excōicatione regulariter debeat fieri cum mo=
do declarato qñ cōmode poteſt: tñ etſi nō ſer=
uet predicta forma / etiā ſine cauſa rationabili
ipſam dimittendo ſimplici nudo verbo poteſt
fieri ipſa abſolutio: vt ſi dicat. Abſoluo te ſolū
ab excōicatiōe / vel rebenedico te vel quodcūꝗ
aliquod tale: intendēs per illud abſoluere. ex̄
de reg.iur. oīus res. diſt. l. ponderet. ꝛ hoc ſm
Ray. Guil. Jo. ꝛ fere oīs doctores. licet Hoſt.
dicat contrariū. Unde et btūs Tho. de forma
abſolutionis dicit ꝙ abſolutio ab excōicatione
non eſt ſacramētalis: ſed magis conſequēs iu=
diciariā iuriſditionē. Et ideo ipſa verba habēt
efficaciā ab intentione dicentis. vbi non refert
quibuſcūꝗ verbis vtat ad exprimendā ſuam
intētionē. Similiter ꝛ Rich. in. iiij. dicit. ꝙ ſuf=
ficiūt verba quecūꝗ ſignificantia remotionem
excōicationis. Idē in ſubſtātia dicunt Anto.
de bu. ꝛ Pe. de peruſio. ꝛ addūt ꝙ cū excōica=
tio feratur pro pctō mortali: ideo talis indiget
abſolutione ſacerdotali et ſacrāli rōne pcti. qꝛ
eꝯ tenet cōfiteri de oī pctō mortali. ſed ante
hāc abſolutionē ſacramētalē admittit ad par=
ticipationē fideliū: ſed non euchariſtie niſi con
feſſus de illo mortali. Itē no. ꝙ ſi de facto quis
abſoluit aliquē ab excōicatione de qua nō pōt:
cum poſtea aduertit / debet ſi pōt certificare de
errore ſuo. ſ. declarando quō eū non potuit ab=
ſoluere et cōſulere ꝙ impetret abſolutionem ꝛ
interim habere ſe ad illum ac ſi nō abſoluiſſet.
Guil. Itē nota ꝙ ſi epiſcopꝰ committit alicui
abſolutionē ab omi excōicatione: non propter
hoc poterit abſoluere illum excōicatū ab eo / cu
ius abſolutionē non cōmiſiſſet in ſpeciali. forte
qꝛ erat excōicatus propter dānū illatū epō vel
aliqđ hmōi. extra de reg.iur. c. in generali. lib.
vj. ¶ Itē no. ꝙ abſolutio nō debet fieri ſub cō=
ditione puta ſi ſatiſfecerit. nā taliter abſolutꝰ
non eſſet ſimpliciter abſolutus. ex̄ de regu. iu.
lib.vj. actus. Magiſter ordinis predicatorum
et prouincialis et cōuentualis ꝛ eoꝝ vicarij in
ꝓuincijs cōuentibꝰ ꝛ locis ſibi cōmiſſis predi=
ctis fratribꝰ cōſtitutis ibidē necnon ꝛ alijs fra
tribus eiuſdē ordinis interdū ad eos declinan
tibus vndecūꝗ abſolutione indigētibus. ſiue
priuſꝗ̄ intrauerint ordinē ſiue poſt in caſibꝰ ex
ceſſerint qbus ſententiā excōicationis incur=
rūt abſolutiōis beneficiū valeāt impartiri. niſi
adeo eſſet enormis exceſſus ꝙ merito eſſet apo
ſtolica ſedes cōſulēda. Alex. Greg. Bonifa. in
priuilegio xtute cōſpicuos. qđ dr mare magnū
Predicti prelati poſſunt a ſuis cōfeſſoribꝰ il=
las abſolutiōes ab excōicatiōe / ꝛ diſpēſatiōes
ſuꝑ irregularitatibꝰ recipere quas ipſi poſſunt
ſuis ſubditis impartiri. Bonifa. in p̄dicto pri=
uilegio. xtute cōſpicuos. ¶ Itē magiſter ordi
nis fratrū predicatoꝝ et prouinciales priores
etiā conuētuales ꝛ eoꝝ vicarij eos qui ordineȝ
noſtrū ingredi volūt abſoluere poſſunt ſm for=
mā canonicā a ſentētia excōicationis: ſuſpēſio=
nis ꝛ interdicti a iure vel iudice gnālr promul
gatis ꝛ ſic eos in fratres recipere: etiam ſi poſt
ſuſceptū habitū recoluerint ſe fuiſſe talibꝰ ſen=
tentijs innodatos: poſſunt eis abſolutionis be
neficium impartiri. niſi adeo enormis eſſet ex=
ceſſus eorum ꝛc. vt. ſ. Bonifa. virtute.

¶ De excōicatione minori.

Titulus. xxv.

¶ Excōicatio minor quō cōtrahit. Cap. j.

SEcunda ſpecies excōmunica=
tionis dicit minor excōicatio.
Hec aūt incurrit participādo
cum excōicatis maiori in caſis
nō conceſſo. Vñ Fabia. papa.
Sicut aplī ſtatuerūt dicentes
cū excōicatis cōicandū nō eſſe
ꝛc. xj. q. iij. ſicut aplī. Paulꝰ ſtatuit cū videlicet i. cor. v.
dicit. Si qs frater. i. fidelis noiatur auarꝰ ꝛc. i.
per ſnīam excōicat. ꝓpter aliqđ vitiū. Excōica
tionē eꝯ appellauit noiationē. vt exponit Au=
gu. ij. q. j. c. multi. Et ſubdit apl's ibi. cū hoc ſcȝ
excōicato nec cibū ſumere debetis. Jo. etiam
euāgeliſta. in. ij. canonica. c. vnico ait. Si quis
nō affert hanc doctrinā ſcȝ fidei recte: nolite eū
recipe i domo nec ei dixeritis Aue ꝛc. Et loqt
de hereticis q̄ ſunt excōicati qđ et ipſe oſtēdit
exēplo. vt patet. xxiiij. q. j. oīs. ad ideȝ Iſidorꝰ
ait. Cū excōicato nec orare nec loqui niſi q̄ ad
eādē excōicationē ꝑtinēt nec veſci lȝ. Si qs pa
lā aut abſcōſe fuerit cū eo locutꝰ / cōem ſtati cū
eo excōicationis cōtrahet penā. xj. q. iij. cū ex=
cōmunicato. glo. ſtatim. eſt ergo caſus late ſnīe
ſcȝ ꝙ incurrit minorē excōicationē talis. et ſic
eſt ibi ſimilitudo ſeu cōmunitas in gñe. ad idē

facit precedēs et ſequens.c. Pro horū maiori
declaratione eſt ſciēdū q̄ quadrupl'r q̄s poteſt
Cōica= cum excōicatis cōicare. Primo q̄dē in eodem
re pōt crimine ꝓpter qd̄ q̄s eſt excōicatus.ſ. dādo ei
q̄s cum cōſiliū auxiliū vel fauorē:et per talē participa=
excōica tionē incidit in eandē ſententiā.vt.ſ. declaratū
tis. eſt. Scd̄o in crimine mortali participādo:ſed
nō in illo ꝓpter qd̄ eſt excōicat⁹ ꝛ ꝓpter talem
participationē mortal'r peccat:ſed nō incurrit
maiorē excōicationē ſed minorē. Tertio ꝑtici=
paꝫ cū excōicato in diuinis:ꝛ ꝓpter talē ꝑtici=
pationē peccat mortal'r qn̄ ſciēter hoc agit etſi
ius ignoret:ꝛ precipue ſi eſt talis cōditionis q̄
ſcire potuit ꝛ debuit hmōi ꝑticipatiōis ꝓhibi
tionē:nō tn̄ eſt excōicat⁹ maiori:ſed minori:nec
eſt irregularis.de ſen.excō.is q̄.lib.vj.ſed vici
nus irregularitati. Nā eſt ei interdict⁹ ingreſ=
ſus eccl'ie ſi vcꝫ admittit ad diuina officia pu=
blice excōicatos ſeu eccl'iaſtica ſacr̄a aut ad ſe
pulturā donec de trāſgreſſiōe hmōi ſatiſfecerit
cōpetēter ad arbitriū ei⁹ cui⁹ſententiā cōtēpſit.
eꝫ de priui.ep̄oꝝ.li.vj.Et ſi poſtq̄ eſt ei interdi
ctus ingreſſus eccl'ie ingerat ſe diuinis in ſuo
officio ſicut prius irregularis efficiꝫ.Et ſic vi=
detur intelligēdū de ſecularib⁹ et regularib⁹.
Sed etſi ſepeliret publice excōicatū eſſet excō
municat⁹.vt.ſ.dictū eſt. Si autē talis ꝑticipa
tio fieret ꝑ metū: vt q2 tyrann⁹ cogit per metū
mortis ſacerdotē celebrare: etſi culpa attenue
tur per talem metum:nec tamē ſimpliciter ex=
cuſat ſm Hoſtiē.ſed ſm Guil.ꝛ Hug. met⁹ qui
cadit in cōſtātē virū excuſaret in hmōi. Quar
to ꝑticipatio cū excōicatis fit nō in crimine ſed
in aliis actib⁹ humane cōuerſatiōis:vt loquen
do:comedēdo: ſalutādo et hmōi in caſu nō con
ceſſo: ꝛ ꝑ hoc efficiꝫ excōicat⁹ minori excōica=
tione:etſi ꝑtinaciter ꝛ cōtra ꝓhibitionē ſupio=
ris cōicaret in predictis minori excōicat⁹ etiā
poſſet excōicari maiori. ¶ Nota tn̄ q̄ dicta ſen
tētia ſcꝫ excōicatiōis maioris lata cōtra parti=
cipātes cū excōicatis in loq̄la ꝛ hmōi non tene
ret niſi p̄miſſa eſſet trina admonitio:vel vna ꝓ
trib⁹:et niſi exprimanꝫ ipſi admonēdi nolatim
eꝫ eo.ſtatutū.li.vj. ¶ Nota tn̄ q̄ ꝓpter p̄dictā
participationē lꝫ q̄dā vt Ray. dixerint incurri
pctm̄ mortale. Tn̄ tho.in.iiij.diſt.xviij.dicit q̄
ꝓbabili⁹ eſt qd̄ alij dicūt.ſ. nō eſſe mortale niſi
parti= in quattuor caſib⁹ . Primo ſcꝫ participādo in
cipatio crimine. Scd̄o participādo in diuinis. Tertio
cū excō in cōtēptū eccl'iaſtice diſcipline. Quarto cōtra
muni= ꝓhibitionē preceptoriā ſuperioris. Idē Pe.ꝛ
cato eſt Abb. Arch.xj.q.iij.ſicut. ꝛ ſic intelligiꝫ illd̄.c.
morta= ſicut apl̄i.ſ.q̄ cū q̄s ꝑ cōtēptū participat : tunc
le. pōt excōicari:q2 mortal'r tūc peccat. Idē Io.
an.ꝛ Io. de lig.ꝛ Rich.in. iiij. Qui ḡ ꝑticipat
cū excōicato maiori excōicatiōe i diuinis.ſ. cū

eo dicēdo officiū vel miniſtrādo ei ſacr̄a:vel au
diendo miſſam cū eo ſm oēs peccat mortaliter
vt dı̄ in quodā ſcripto ſuo ſup.iiij. qd̄ veruꝫ eſt
ſm ea q̄ ſunt in corꝑe iuris i ſꝫ hodie ſecus per
extrauagātē Mar.v.quā habes.ſ.c.ſi.de ma= ti.xxiij
iori excōicatione.ibi vide. ¶ Nota q̄ partici= c.xxv.
pās cū excōicato minori nō incurrit aliquā ex=
cōicationem vel pctm̄:et hoc eſt qd̄ cōiter dr̄ q̄
excōicatio.ſ.maior nō trāſit in tertiā ꝑſonā.xj.
q.iij.qm̄ multos. In quo q̄dē.c. Greg. ſubtra=
hit a minori excōicatiōe q̄ plures differentias
ꝑſonaꝝ cōicantes excōicatis maiori: q̄ tn̄ oēs
cōprehenduntꝫ in iſto v̄ſu. Utile lex humile res
ignorata neceſſe. Hec anathema faciūt ne poſ=
ſit obeſſe.vtile.i.ꝓpter vtilitatem excōicati vel
etiā participantis.lex.i.ꝓpter legē m̄rimonij.
humile.i.per ſubiectionē naturalē vel aliquam
ſeruitutē:vt i filiis ꝛ ſeruis et hmōi.res ignora
ta.i.qn̄ neſciꝫ q̄s eſt excōicat⁹.ignorātia.ſ.fcti.
neceſſe.i.ꝓpter neceſſitatē excōicati vel ꝑtici=
pātis. Uide tn̄ clari⁹ de quolꝫ horū in ſeq̄ntib⁹

¶ Primo quidē excuſat parti= §.I.

cipantē cū excōicatis vt nō incurraꝫ minor: vti Utili
litas:q̄ pōt eſſe duplex. Una q̄dē ipſi⁹ excōicati tas.
vt cū q̄s loq̄ꝫ ei de his q̄ pertinēt ad abſolutio=
nē ꝓcurandā:vel etiā ad ſalutē aīe: lꝫ alia inci
dēter interponat vt magis ꝓficiat/vn̄ ꝛ ad p̄di
cationē admittiꝫ.eꝫ.c.rn̄ſo. ꝛ ꝑ hūc etiā modū
predicatores q̄ apud excōicatos in predicatio
nib⁹ et cōfeſſionib⁹ quaſi gerunt cauſas eoꝝ q̄
ab ipſis expoliati fuerūt elemoſynas licet acci
pere ab ipſis excōicatis:preſertim ſi in locis il
lis nō valēt ſuſtentationē habere.extra.e.cū vo
lūtate. ꝛ etiā ſm Hoſt. extra caſuꝫ neceſſitatis
dū ſperāt ꝓbabiliter de ꝓficiēdo eis. Scd̄a vti
litas poteſt eſſe ex parte participātis in tꝑalis
bus vel ſpiritualib⁹. Et in tēporalib⁹ quidē vt
cū petit ab excōicato qd̄ ei dꝫ dare vt in. d.c. ſi
vere.vn̄ ſi nolit dare: poteſt in iudicio cōueniri
al's ex delicto ſuo cōmodū reportaret. de iudi=
ca.intelleximus⁹. In ſpūalibus aūt licite pōt loq̄
de ſalute aīe ſue petendo ꝯſiliū ſi eſt neceſſitas
et nō poſſet habere recurſum ad aliū ſm Guil.
¶ Scd̄o excuſat lex matrimonij in hmōi parti Matri=
cipatione cū diſtinctiōe tn̄.nam aut excōicatio monio.
eſt lata etiā in alterū ꝓpter matrimoniū illici=
te cōtractū et tūc neuter pōt cū altero ꝑticipa=
re:aut excōicatio eſt lata ꝓpter aliud delictū:
et tūc in participatiōe quo ad redditionē debi
ti vterq3 excuſaꝫ : in aliis vero excuſaꝫ mulier
participādo cū viro excōicato:ſed non excuſaꝫ
vir ꝑticipādo cū vxore excōicata:ex eo q̄ cū ſit
caput ei⁹ debeat eā cogere vt faciat ſe abſolue
re.vij.q.j.ſicut.hec Ray.ꝛ Goff. Si autē vir vo=
caret excōmunicatū ad menſam credit Guil.q̄

non poſſit vxor comedere cū viro ad illā menſam: ſed bene in eadē domo in alia mēſa ita remota ꝙ poſſit dici ꝙ nō comedāt ſimul: ⁊ de bonis quidē cōibus/aut de his que daret mariti ſui noīe excōicati. ſm Guil. nō debet accipi eleemoſynaliter: niſi ſcꝫ in neceſſitate: ſed de bonis ꝓpriis ſi dat vel ſi cōceſſum ei fuiſſet a marito excōicato vt de bonis cōibus daret ipſa nomine ꝓprio pōt accipi. Idē de familia excōicati quo ad elemoſynas dandas. ¶ Tertio excuſat humilitas ſubiectiōis vel ſeruitutis: ⁊ primo quidē filii q̄ ſunt ſub patris poteſtate: vel etiā emācipati q̄ ſunt cōmēſales patris: ⁊ ab eo recipiunt neceſſaria: excuſant participando cū patre excōicato dūmodo nō in crimine: alii autē filii nō excuſant ſm Guil. Secūdo excuſant monachi participando cū abbate excōicato ſm Guil. q2 ſunt quaſi de familia ei⁹. Tertio excuſant clerici cū ſuo pōtifice excōicato participādo illi. ſ. q̄ ſunt eius officio cōductiue deputati / ſicut et alii ſeruiētes: alii vero clerici nō. xciii. di. miratus. ſm Hoſti. Quarto excuſant ſerui ⁊ ancille ſcꝫ ſeruilis cōditiōis. Quinto excuſant ruſtici ſeruiētes: ⁊ alii ſubiecti q̄ non ſunt adeo curiales vt eoꝝ cōſilio ſcelera ꝑpetrent. xi. q. iii. qm̄ multos. cum diſtinctiōe tn̄ ſm Guil. q2 ſi tales perſone ante excōicationē dn̄i ſeu patroni obligauerūt ſe ſeruituti ⁊ ſeruitiū intrauerūt: ſi tūc ignorauerūt excōicationē non tenent diſcedere: ſed ſi ſciuerūt tenent diſcedere: niſi neceſſitas eos cōpuliſſꝫ ꝙ fierēt de familia ei⁹. Et qđ dicit de ruſticis intellige q̄ colant terrā dn̄oꝝ ſuoꝝ: ⁊ hoc etiā extendit ſm Guil. ad illos qui dicunt mediatarii: et q̄ ꝓpter culturā recipiūt certā portionē fructuū. Nā ⁊ poſſunt cōicare quantū opꝫ ꝓpter culturā ⁊ hmōi rationē. Idē intelligēdū eſt de nutritiis et ſimilibus q̄ vel que ſi a dn̄o recederēt non haberēt vn̄ viuerēt. ex̄. e. ſi vere. ibi etiā in dicto. c. excuſant qui cū excōicatis nautis cōueniūt de trāſfretādo cōtra ſarracenos. Sexto excuſant patres et dn̄i participando cum filiis ſuis aut ſeruis excōicatis: nō quidē ſimplr̄/ſed ſm Thom. in. iiii. diſ. xviii. in his in quibus ſunt obligati: q2 ſicut inferiores obligāt ad obſequiū ſuperiorū/ita ſuꝑiores ad ꝓuidentiā inferioꝝ. Ray. tn̄ ⁊ Guil. Goffre. et Hoſti. dicūt ꝙ tutius eſt tenere ꝙ nō excuſant tales: q2 tenebāt eos corrigere. arg. xxvii. q. i. de filia. qđ videt qn̄ ex defectu ipſorū: q2. ſ. non correxerūt/inciderūt in ſentētiā vel ꝑmanēt in ea: ſed vbi ꝑ eos nō ſtetit: ⁊ inſtāt vt querāt abſolutionē: hꝫ locū qđ dicit Tho. Septimo ſm Hoſti. ſeruis mercēnariis poſſunt cōicare conductores eorū vbi ſine magno incōmodo eorū eos vitare nō poſſent: et idē de ſociis habētib⁹ aliquid cōe: alr̄s aūt non poſſunt cōicare. cōcor. Bern. Octauo armiger vel ſeruiens militi ſm Guil. excuſat cōicando ei: non aūt cōicando cū excōicatis cuꝫ quibus dn̄s ſuus cōicat. Nono vaſſalli cū teneātur reddere tributa penſionis ſuis dn̄is excōicatis/nō peccāt eis cōicando: lꝫ ſoluāt in ꝓpa ꝑſona ſm Guil. Notauit tn̄ Hugo de hmōi vaſſallis: ꝙ cū ſint abſoluti ab obſequio fidelitatis ꝙdiu eorū dn̄s eſt excōicatus debent ab eo abſtinere. xv. q. vi. nos ſanctorū.

Serui-tus. Coloni

¶ Quarto excuſat hmōi participationeꝫ res ignorata: vt dicit Guil. ideſt ignorātia facti ꝓbabilis. ex̄ de cle. excō. mi. apl̄ice. Sed ignorātia iuris non excuſat niſi illos quibus ius licet ignorare: vt ſunt pueri nōdū doli capaces. Dicitur autē ignorare quis factū: vt q2 non cōſtat ei ꝙ ille fecit tale qđ: puta ꝙ clericū verberauit q2 nec ipſe vidit: nec eſt fama ita publica ꝙ oīno debeat credi: nā ſi ab aduerſario audiat/vl̄ leui fama: nō debet ſibi de hoc formare cōſcientiā. xi. q. iii. nō ſolū. Si xo eſt publica fama/vel audit a fidedignis ꝙ aliquis ſit publice excōicatus: vel q2 notorie aliquid fecit ꝓpter qđ incidit in excōicationē: debet euitare ⁊ inquirere veritatē ſi non plene ſcit: ⁊ interim eū vitare in occulto vel in publico donec fuerit certificatus ſm Ray. Item ſi audiui aliquē excōicatum publicari pariſius quē poſtea inuenio bononie: lꝫ q̄dā dixerint ꝙ debꝫ euitari vbiqꝫ: tn̄ ſm Guil. pōt benignius dici ſcꝫ ꝙ ſi poſſum facile ꝓbare excōicationē: puta ꝑ teſtem vel inſtrumentū teneor vitare: alr̄s non: niſi in illa dioceſi. Item ſi audiui aliquē excōicari vel vidi incidere in factum damnatū ꝑ excōicationē: ⁊ exinde nō vidi eū niſi poſt annū ſm Guil. ſi ille eſt talis homo ꝙ credat eſſe timoratus: ⁊ q̄ tunc ſeruabat excōicationē modo nō ſeruat/ poſſum credere eū abſolutū: ſi vero nō eſt talis debeo eū vitare ſi occultū eſt occulte. vi. q. ii. ſi tm̄. ⁊. c. ſeq. ſi manifeſtū/publice: niſi cōſtet de abſolutiōe. Item ſi prelat⁹ vel ſacerdos dicat michi ꝙ vidit parrochianū ſuū aliquid faciētē ꝓpter qđ incidit in excōicationē/non eſt autē illud publicū ſiue credā ſiue nō credam illud: nō teneor eū vitare ꝙtum. ſ. ad vitare maiorē excōicationē: ⁊ multo minus vitare nō teneor ſi dicat michi alius ſm Guil. Si tn̄ prelatus vel ep̄s vel alius diceret michi de ſuo ſubdito ꝙ eſſet excōicat⁹ denunciādo michi ſentētiam: ⁊ caſus eſt talis de quo ſolet fieri excōicatio: debeo credere et illū vitare. Si aūt dicat cōi locutiōe nō teneor. Itē ſi audiui ab ip̄o excōicato de ſua excōicatiōe: ⁊ hoc in cōfeſſiōe ſm Guil. nō teneor vitare. idēꝫ Hoſtiē. Si vero extra cōfeſſionē ſm oēs debeo eū vitare: ſed in occulto ſolū niſi ſit publice excōicatus. Itē ſi ſcio habitu aliquē eſſe excōicatū: actu aūt hoc nō aduerto: ⁊ ſic ei cōico ſubito

Ignorā-tia.

ſm Guil. nõ incido in excõicationẽ: nec pecco.
Item ſi dubitaƚ de excõicatione aliquoꝝ/et du
bitatio talis precedat ſentẽtiã iudicũ: puta qꝛ
nondũ eſt declaratũ per iudicũ conſenſum non
ſunt vitãdi. Si poſt cõcordẽ iudicũ determina
tionẽ adhuc ambiguũ ſit/ magis ſtandũ eſt ſen
tentie iudicũ: ⁊ illi ſunt vitandi ſm Thomã in
Neceſſi tas. quodl. ¶ Quinto excuſat neceſſitas tam ex
cõicati ꝙ participãtis. Unde pegrini viatores
et ſilĩes in neceſſitate cõſtituti licite poſſunt re
cipere ab excõicatis ſm Innocẽ. ⁊ Hoſti. xj. q.
iij. qm̃ multos. Similiter excõicatis põt aliqd
dari cauſa humanitatis ſm Guido. in ſuſtẽta
tiões qñ .ſ. indigẽt: nec eſt expectãda vltima ne
ceſſitas: ⁊ ſi excõicatus petat hoſpitium nõ te
netur expectare ꝙ ſit ab oĩb⁹ aliis expulſus.
Intelligitur tñ quo ad neceſſaria vite: ſecus ſi
peteret alia vtenſilia: vt foſſoriũ/vel ſecurim et
hmõi. Item ſi vocaƚ quis a iudicibus excõica
tis: ſub quoꝝ iuriſditione eſt vt ſtet iuri/ videƚ
eſſe caſus neceſſitatis: et ſimiliter ſi corã eis cõ
ueniunt iniuriatores ſuos ſm Guil.

¶ In quib⁹ caſibus cõicãdo cũ excõi catis incurraƚ minor excõicatio. Cap. ij.

Extra pdictos caſus ꝓhibeƚ in iure.
xj. q. iij. c. cũ excõicato. ⁊ ſequẽti. par
ticipare cũ excõicatis in his que in
hoc verſu continenƚ. Os orare vale
cõio mẽſa negaƚ: alˀs minor excõica
Loqui. tio incurriƚ. ¶ Primo quidẽ nõ debet qs par
ticipare cũ excõicato maiori excõicatiõe in lo
cutione. Ubi nota ſm Guil. ꝙ familiaritas vel
pudor/vel ſcãdali timor nõ excuſat participan
tem cũ talibus in locutiõe: vel aliis in caſu non
cõceſſo. Itẽ non licet litteras excõicati recipe/
vel ei mittere vel nũcios vel litteras: niſi in ca
ſu quo liceret ei loqui ſm Guil. ⁊ Hugo. Itẽ ſi
munus recipit ab eo ſciẽter ꝗuis nõ debuerit
recipe/nõ tñ teneƚ reddere: ſed debet ex cõſilio
pauperibus erogare: vel excõicato remittat. ſ.
Saluta re. ad ſuiruborẽ ſm Guil. ¶ Secũdo nõ debꝫ par
ticipare in ſalutãdo: alˀs q̃ ſalutat excõicationẽ
minorẽ incurrit. Idẽ ſi reſalutat ſalutãtẽ: ſed ſi
aſſurgat: vel ſi reuerẽtiã quis exhibeat excõi
cato: aut inclinet ſe ſalutãti: aut moueat labia
quaſi reſalutãs: cũ tñ nichil dicat ſm Guil. nõ
incurrit excõicationẽ: cũ pene ſint reſtringẽde.
de pe. di. j. §. Pene. Itẽ cũ ei ſcribiƚ nõ eſt ſalu
tandus: ſed loco ſalutatiõis dicẽdũ eſt ſpiritũ
cõſilij ſanioris: ſi autẽ ſalutaƚ põt rñdere/deus
emendet vos. ⁊ hmõi. ¶ Tertio ꝓhibeƚ orare
Orare. cũ excõicatis: vñ ſi excõicat⁹ intrat eccliam et
ibi ſe firmat/ alij tenẽtur exire vel procurare ꝙ
exeat ſi manifeſtũ eſt eũ eſſe excõicatũ ſꝫ Ray.
xj. q. iij. ſicut apl'i. Si vero eſt occultũ/ tũc illi q̃
ſciũt exibũt ſecrete ⁊ caute: ita ꝙ nõ ſequaƚ ma
nifeſtatio ei⁹ ſi poſſunt: alˀs non exibũt. vj. q. ij.
ſi tñ. occulte eñi excõicatus occulte debet mo
neri vt exeat. Si aũt excõicatus eſt in ecclia nõ
cauſa orãdi/ſed alio negocio nõ video quare in
eadẽ ecclia orare nõ poſſim: vt ait Inno. Circa
officiũ vero miſſe no. ſꝫ Ray. ꝙ ſi excõicat⁹ in
trat eccl'iam iaꝫ miſſa incepta: ſi occulta eſt ei⁹
excõicatio nõ debꝫ ſacerdos dimittere miſſam
vij. q. j. nichil. Si vero eſt manifeſta/moneat eũ
publice vt exeat: ſi vero nõ vult exire nec cõmo
de põt facere expellere eum: ⁊ ſacerdos nondũ
inchoauit canonẽ/debet dimittere miſſaꝫ. arg.
xxiiij. q. j. oĩs. Si vero priuſꝗ ille eccl'iam intret
vel priuſꝗ ſacerdos eũ viderit iam canonẽ in
choauit: debet ſacerdos ꝓcedere in officio ſi
mul cũ eo qui aſſiſtit ei tñ. Alij eñi oĩes debẽt
exire eccl'iam ſi excõicatus nõ exit ipſe de quo
cõiter ſciũt: ita tñ ꝙ finito canone ⁊ ſumpto ſa
cramento anteꝗ dicaƚ poſtcõio moneat illum
ꝙ exeat. de cõſe. diſt. ij. relatũ. concor. Hoſtiẽ. et
Goffre. ꝙ ſi nõ vult exire põt eũ ſacerdos eijce
re etiam ſi clericus ſit: et ſi nõ põt eijci in ſacri
ſtiam rediẽs/ dicat orationẽ et poſtcõmunionẽ
que reſtabãt. Item ſm Tho. in. iiij. ꝓ excõica Diſtĩc. xviij.
tis orari põt: ꝗuis non inter oratiões que pro
mẽbris ecclie ſiunt: et tñ fructũ non participãt
ꝗdiu in excõicatiõe manẽt: ſed oraƚ vt eis de
tur ſpũs penitentie vt ab excõicatiõe ſoluanƚ.
¶ Quarto ꝓhibeƚ participare cum excõicato Menſa.
in mẽſa: ſed ſi hoſpitatus ſum in aliqua domo
ad mẽſam: ⁊ ſuꝑueniat ⁊ ingerat ſe excõicatus
ſm Guil. ſi eſt publice excõicatus/ teneor fuge
re: non obſtãte cuiuſcũqꝫ ſcandalo. Si vero eſt
excõicatus occultus/ ⁊ nõ poſſum ſine eius no
ta ſurgere: nõ teneor ſurgere. Item ſuꝑuenien
te publice excõicato nõ teneor exire de domo:
immo etiam ſi ſcirẽ aliquẽ publice excõicatum
receptũ eſſe in aliqua domo/poſſum ibi hoſpi
tari: ſi tãte capacitatis ſit locus ꝙ poſſum eius
cõionem vitare: naꝫ licet michi cum excõicato
in eadẽ camera comedere: ſed non in eadẽ mẽ
ſa: ſilr nec in eodẽ lecto iacere. Qꝫ ſi veniã in
uitatus ad aliqꝺ feſtũ vel conuiuiũ/ et inuenio
ibi aliquẽ publice excõicatuꝫ: teneor recedere:
neqꝫ debeo ibi epulari: lꝫ ſedeat ad aliam men
ſam: qꝛ oẽs tales cõuenientes ad feſtũ vel con
uiuiũ ſimul inuicem cõicare dicẽdi ſunt. Guil.
Item ſi quis amico ſuo excõicato venienti co
medere ad domũ ſuam dimittit ei domũ ⁊ cla
ues/et ꝑmittit eum comedere ſeparatum in do
mo ſua: ſi hoc faciat in fraudẽ vt ſic eũ nõ offen
dat: ſed fauorẽ eius acquirat: incurrit minorẽ
excõicationẽ. Si aũt facit qꝛ timet ne forte ille
vim inferret: nõ incurrit. Idẽ ſi facit hoc cauſa
humanitatis: qꝛ ſi putat euꝫ indigere hoſpitio

Cõuerſatio. vel alimento:et de hoc facit proteſtationem nõ
incurrit. Guill. Quinto ꝓhibetur cũ excom=
municatis haberi cõio:ſcꝫ in aliis etiã actibus
humane cõuerſatiõis:⁊ precipue in actib⁹ legi
timis. vnde nõ debet quis facere aliquẽ cõtra=
ctũ cũ excõicatis: tenet tñ cõtractus initus cũ
talib⁹ ſi ipſe cõtrahẽs nõ obligat ſe ad cõmuni
candũ cũ excõicatis: vt ſi qs vendat ⁊ tradat rẽ
excõmunicato ⁊ ſtatim preciũ recipiat. Si vo
obligat ſe ad cõicandũ cũ excõicato in caſu nõ
cõceſſo:nõ tenet cõtract⁹: vt ſi ꝓmittat vel etiã
iuret ꝙ vendet vel ei locabit. ⁊ hoc ſm Ray. ſed
Inno. dicit ꝙ omnes contractus initi cũ excõ=
municato etiã ſciẽter:⁊ durãte excõicatione te
nent:⁊ ex ipſis agitur cõtra excõmunicatũ. Sꝫ
ipſe excõmunicat⁹ agere nõ poterit pro tali cõ
tractu niſi poſt abſolutionẽ: qꝺ veri⁹ videtur.
Idem Guil. Itẽ cũ quis iurat ſoluere alicui in
certo termino: et interim ille excõicatur: ſm
Ray. non deberet ſibi ſolui dum ſtat in excõi=
catione:ſed deponi debet illud debitum in ede
ſacra. Innocen. tamẽ dicit. Conſulimus tali ꝙ
det. nam ⁊ ſeruiens tenet ſeruire excõmunica=
to vt promiſit. xi. q. iii. qm̃. ⁊ hoc videt verius.
Itẽ ſi quis recipiat mutuuꝫ ab excõmunicato:
vel cõducit aliqd ab eo ꝓ precio reddendo tpe
excõicationis ipſo precio vel mutuo quo ad ci
uilẽ obligationẽ ex qua actio naſcitur ⁊ poteſt
peti:nõ redditur niſi poſt ei⁹ abſolutionẽ. obli
gatur tamẽ ei quoad naturalẽ obligationem.
Hoſtiẽ. Item ſi presbyter locauit operas ſuas
alicui dño dum ipſe dñs eſſet excõicatus:nõ va
luit locatio. ſecus ſi ante:ſed nõ poterit ei ſerui
re in diuinis in excõmunicatione permanenti.
Hoſtiẽ. Itẽ ſi quis vendat vel emat a ſeruiẽte
excõicato noĩe excõicati:non eſt cõtrahendum
cũ eo ſicut nec cũ excõmunicato. Guil. ¶ Nota
ꝙ ille qui incidit in excõmunicationẽ: ꝗuis cõ
poſuerit cũ aduerſario:vel ſatiſfecerit de iniu=
ria/etiã ſi vadit ꝓ abſolutiõe: vel etiam ſi nõdũ
ſit denunciat⁹ cũ tamẽ manifeſtũ ſit de ei⁹ excõ
municatiõe:debet euitari quouſq; ſit abſolut⁹
extra eo. Cũ deſideres. ſm Ray. immo etiam
ſi iam iuraſſet ſtare mãdato alicuius epi: ante
abſolutionẽ iam epꝯ ꝙ alii ei cõicantes incur=
rũt minorẽ excõicationem etiam ſi fuit ab ipſo
epo excõicat⁹. Non eñ poteſt ipſe cõmunicare
tali:nec dare licẽtiã alicui cõicandi qn incidat
in minorẽ excõmunicationeꝫ. extra eo. nuper.
xi. q. iii. Excõmunicatos. Per hoc auteꝫ ꝙ pa
pa ſalutat aliquẽ vel participat: non intelligi=
tur abſoluere. vt in clemen. Sumus.

¶ Excõicatio autẽ minor et a §. I.
iure et ab homĩe fertur. A iure quidẽ. Primo
propter participationẽ cũ excõicatis maiori vt
dictũ eſt. Secũdo ꝓ ſacrilegio. xvii. q. iiii. miror
Tertio ꝓ notoria fornicatione: precipue cleri
cis. extra de coha. cle. et mulie. veſtra. Quarto
pro ſimonia etiam occulta in ordine ſuſcepto.
ex de ſimo. c. tanta. Quinto cũ quis recipit ec=
cleſiã de manu laici:⁊ ſic eam tenet. xvi. q. vii.
ſi qs deinceps. Sexto ſm quoſdã cum in bello
iniuſto exercet artẽ baliſtarioꝝ cõtra xp̃ianos
ex de ſagittariis. c. artẽ. Septimo in diſſidẽti=
bus:pauperũ oppreſſorib⁹: manifeſtis rapto=
ribus:publicis vſurariis:⁊ meretricib⁹: q larg=
ge dicunt excõicati inquantũ oblationes eorũ
ad altare nõ recipiunt. Octauo in illis quibus
negat eccleſiaſtica ſepultura:⁊ q moriunt in tor
neamẽto:q: priuant eccleſiaſtica ſepultura: etiã
ſi penituerint. ⁊ idẽ põt dici de eo q nõ confitet
ſemel in anno. vt dicit ex de pe. ⁊ re. ois. Nono
in quolibet notorio peccatore. di. xcv. illud. de
cõſe. di. ii. ꝓ dilectiõe. Ab hoĩe aũt ferri poteſt
minor excõicatio vt ab epo ⁊ quolꝫ inferiori iu
dice eccleſiaſtico. ex de offi. or. c. cũ ab eccleſiaꝝ.
et hoc ſiue ꝓ cõtumacia: ſiue ꝓ aliis culpis. v.
q. ii. preſenti. Itẽ ſiue ſimpliciter. vt de pe. di. i.
In actione. ſiue ad tpˢ. diſtin. lxxxvi. Tanta.
¶ Eſt aũt effect⁹ principalis excõicatiõis mi= Effect⁹ excõicationis minoris.
noris: ꝙ talis remoueat a ꝑticipatione ſacroꝝ
et ſi ſe immiſceat:peccat mortaliter: nõ tamen
incurrit irregularitatẽ etiam ſi celebrat. Pec
cat etiã ꝯferẽdo ſacra: ſꝫ ab eo collata nõ carẽt
vtutis effectu. nec ꝓhibet eligere:nec ea q ra
tiõe iuriſditionis ſibi cõpetũt exercere. ſi talis
tñ ſciẽter elect⁹ fuerit:ei⁹ electio erit irritãda.
ex de cle. excõ. ſi celebrat. Talis etiã ſm Guil.
eſt ſepat⁹ ab oſculo pacis qꝺ eſt in miſſa. qꝺ eſt
quaſi loco cõionis:nõ aũt ab horis dicendis cũ
aliis. Innocẽti⁹ tenet ꝙ excõicat⁹ minori ſacra
cõferẽdo peccat:ſed ſubditi nõ ꝓhibent a rece
ptione:lꝫ ipſe cõferẽdo ſe maculet. Hoſtiẽ. dicit
ꝙ cõferẽdo nõ participat:qꝛ nõ ꝯfert ad ſuã vti
litatẽ:ſꝫ alioꝝ. Et eñ participare partẽ capere.
et ſic videtur cõprehẽdi vtilitas ipſius partici=
pãtis. Io. de lig. videt tenere in plurib⁹ locis/
ꝙ excõicatio minor ſeparet a participatiõe paſ
ſiua tantũ ſacramẽtoꝝ: ſcꝫ ꝙ talis nõ poteſt re=
cipere ſacramenta ante abſolutionẽ. Cum eo
concor. Pe. de palude in. iiii. di. xviii. dicit eñ
ꝙ minor excõmunicatio excludit a participa=
tione ſacramentoꝝ:non a participatione diui=
noꝝ. vnde quicquid alii dicũt licite poteſt miſ=
ſam audire:⁊ oſculum pacis accipere:et eccle=
ſiam officiare:dum tamen nullũ ſacramentum
percipiat. nec matrimonium:nec aliud:niſi pri
us abſolutus. Et quod Guil. dicit de oſculo pa
cis:reſpondeo ꝙ ideo oſculi pacis:et panis be
nedicti datio ſucceſſerunt loco cõmunionis: vt
indigni non admitterentur ad iſta.

¶ Abſolutio autem ab ipſa §. II.
excõicatione minori fieri poteſt a ꝓprio ſacer-
dote. extra eo. nuper. ⁊ vbi proprius ſacerdos ꝗ
illũ põt abſoluere a pctis quicũq; ſit: ab alieno
aũt ꝗ ſcʒ illũ nõ põt audire: non põt abſolui ſm
Tho. Hoſti. et alios. Si etiã ipſe ſacerdos ꝓ-
prius eſſet excõicat⁹ minori excõicatiõe: poteſt
nichilominus abſoluere talẽ. extra eo. duobus
Excõicat⁹ aũt maiori: ſi ingerat ſe cõioni alioꝝ
peccat ſm Ray. ⁊ ſi in cõtẽptũ hoc faceret mor
taliter peccaret. debet quoq; et alios excõica-
tos vitare ſm Hoſtiẽ. nec per cõſtitutionẽ Con
ſtantie factã: de qua habeẽ in ſi. tollitẽ quin ipſe
excõicat⁹ debeat ſe ſubtrahere a cõione fideliũ
in diuinis. Et nota ſm Pet. de peruſio. eẽ de
ſen. excõ. Inquiſitionis. ꝙ ſi prelatus precipit
ſubdito ꝙ celebret excõicato preſente quẽ ſub-
ditus ſcit excõicatũ: prelat⁹ vero mãdãs ⁊ aliĳ
de ei⁹ excõmunicatiõe ignorãt: ſubdit⁹ ipſe in
hoc parebit prelato ⁊ ſic celebrabit: ꝓteſtari ta
mẽ debet celebrãs illi quẽ excõmunicatũ ſcit:
ꝙ nõ intẽdit cũ illo cõcelebrare: ſed cũ aliĳs nõ
excõicatis. Idẽ dicit ꝙ ſi ſcio aliquẽ excõicatũ
quẽ vitare teneor etiã in publico: nõ teneor illi
cõicare etiã ad mandatũ eccleſie: ſed poti⁹ de-
beo pati excõicationẽ. ſi vero ꝓ certo neſcio: ſʒ
ꝓbabiliter credo: in tali caſu ꝑ me ſolũ illi non
cõicabo: ſed ad petitionẽ alterius vitare nõ te-
neor. Nota diligẽter ꝙ licet ſm iura cõia excõi
cati etiã nõ denũciati deberẽt euitari: vt dictũ
eſt: tamẽ ꝑ cõſtitutionẽ factã Conſtantie/iſtud
extat modificatũ. ⁊ i cõcilio Baſilieñ. ãteq̃ ſciſ
ſurã faceret renouata fuit: ꝙ videlicet fideles
nõ teneantur tales euitare in diuinis et extra
niſi fuerint publicati ſeu denũciati: excepto ca
ſu de iniectiõe manuũ in perſonas eccl'iaſticas
notoria. et idem de aliĳs cenſuris eccleſiaſticis
Tenor conſtitutionis ipſius eſt iſte.

¶ Qꝫ non tenetur quis vitare excommunica
tos niſi fuerint denunciati. Capl'm. iiĳ.

Inſuper ad euitandũ ſcãdalũ: ⁊ mul
ta pericula que cõſciẽtĳs timoratis
cõtingere poſſunt: chriſtifidelib⁹ te
nore preſentiũ miſericorditer indul
gemus: ꝙ nemo deinceps a cõione
alicui⁹ ſacroꝝ adminiſtratione vel receptione
aut aliĳs q̃buſcũq; diuinis intus et extra pre-
textu cuiuſcũq; ſentẽtie: aut cẽſure eccl'iaſtice
a iure vel ab hoĩe ĝnaliter promulgate teneaẽ
abſtinere: vel aliquẽ vitare: aut interdictũ ec-
cleſiaſticũ obſeruare: niſi ſñia vel cenſura hmõi
fuerit lata ꝯtra perſonã: collegiũ: vniuerſitatẽ
eccl'ie cõitatẽ: vel locũ certũ vel certã a iudice
publicata vel denũciata ſpecialiter et expreſſa
cõſtitutionib⁹ apoſtolicis et aliĳs in cõtrarium
facientibus non obſtantibus quibuſcũq; ſaluo
ſi quẽ pro ſacrilega manuũ iniectiõe in clericũ
ſententiã latã a canone adeo notorie cõſtiterit
incidiſſe ꝙ factũ non poſſit aliqua tergiuerſa-
tione celari: nec aliquo ſuffragio excuſari. nã a
cõione illius lʒ denũciatus nõ fuerit: volumus
abſtineri iuxta canonicas ſanctiões. In cõcilio
Cõſtãtieñ. ſub Martino. v. ¶ Et nota ꝙ quidã
dicebãt iſtã cõſtitutionẽ fuiſſe in cõcilio propo
ſitã ſed nõ acceptatã: ꝓcipue ab italica natione
Aliĳ dicebant fuiſſe tpalẽ: ſcʒ per quinqueniũ
vſq; ad cõciliũ ſequẽs quod ſenis fuit celebra-
tũ. Sed nullũ horũ eſt verũ. Nã duo venerabi-
les viri famoſi in vita ⁊ ſcientia: quoꝝ vnus do
ctor in theologia. alter i iure ⁊ eṗs. ſcʒ dñs Ni.
de dinckſbuchel. et dñs Andreas poſtea eṗs
boſonieñ. in polonia ꝗ fuerũt preſentes in con-
cilio cõſtantieñ. vbi facta fuit dicta cõſtitutio:
dixerũt ipſam acceptatã ab oĩbus et perpetuã
et vnã de cõcordatis. Magiſtri etiã vniuerſita
tis Pariſ. acceptauerũt ipſam cõſtitutionem
q2 in ea dr̃. omnib⁹ chriſtifidelib⁹. Sed ⁊ dict⁹
dñs Andreas boſonieñ. eṗs poſt celebratũ cõ-
ciliũ ſenis: cui etiã interfuit vadẽs ad curiã ad
viſitandũ Martinũ. v. papã cũ ipſe putaret di-
ctã cõſtitutionẽ fuiſſe tpalẽ: ſcʒ per quinqueñiũ
tantũ. ⁊ ſic iam expiraſſet: loquẽs cũ papa peti
uit ab eo vt cõcederet ſibi ex gr̃a vti tali ſenten
tia ſine diſpẽſatione quã cõtinebat illa cõſtitu-
tio. Rñdit papa. vos ſcitis illã vnã eſſe de con-
cordatis. Et cũ ipſe eṗs quinquẽnalẽ eſſe obĳ-
ceret. Dixit papa. Ego volo ꝙ ſemper duret.
Dñs iulian⁹ auditor camere apoſtolice vir iu-
reperitus et famoſus: poſtmodum cardinalis
effectus/ſuper hoc conſultus dixit tale indultũ
datum non ſolum germanicis: verumetiã oĩb⁹
chriſtianis ⁊ de iure eſſe perpetuum: q2 iſta eſt
natura cõſtitutionis ipſius: niſi reuocetur. Nõ
fuit aũt reuocata: ſed in concilio Baſilienſi cõ
firmata ante ſui diſſolutionem.

¶ De interdicto. Titu. xxvi.

¶ In quo conueniunt et differunt excõmuni-
catio: ſuſpenſio: ⁊ interdictũ. Capitulum. i.

Quia interdictum eccleſia- Inter-
ſticum habet ſimilitudineʒ dictum
aliquã cum excommunica
tiõe. Eſt eñi ipſum interdi-
ctum ſeparatio a certis ſa-
cramentis et omnib⁹ diui-
nis officiĳs ⁊ eccl'iaſtica ſe-
pultura vt haberi põt eẽ de
ſpõ. Non eſt vobis. ⁊ de pe. et re. c. ꝙ in te. ideo
poſt tractatũ de excõicatione ageẽ nunc de iſo
interdicto: ⁊ precipue ſm notata per Jo. cal. in
trac. quẽ fecit de interdicto eccl'iaſtico vbi mul
ta ponuntur no. per Hoſtien. et Inno. que non

habenť in ſummis: cõcluſiones ſeu determina
tiones tñ ponendo: ⁊ opi. ꝯtrarias ⁊ rõnes: ac
etiã multas allegatiões circa hmõi poſitas ibi
omittendo cauſa breuitatis. Primo igiť ſcien
dũ ꝙ ſub noie cenſure eccl'iaſtice iſta tria cõpre
hendunť. ſ. excõicatio/ſuſpẽſio/⁊ interdictũ. de
verb. ſig. c. querenti. Et excõicatio qdẽ ⁊ inter
dictũ ad laicos ⁊ clericos põt extẽdi: ſed ſuſpẽ
ſio tñ clericos reſpicit cõiter. et ideo de ipſa
poſtea tractabiť: ⁊ demũ de irregularitate. Cõ
ueniũt aũt predicta tria in pluribus ſm Hoſti.
Conuenientia comm. Primo: qꝛ ſicut excõicatio dꝫ ferri in ſcriptis
cõtinentib⁹ cauſaꝫ ipſius: ita ⁊ ſentẽtia ſuſpen
ſionis ⁊ interdicti. vt habeť ex̄ eo. cũ medicina
lis. lib. vj. Scdo: qꝛ ſentẽtie excõicatiõis/ſuſpẽ
ſionis/ et interdicti nõ relaxanť p ſequentẽ ap
pellationẽ: ſed p p̄cedentẽ. Tertio: qꝛ ligati ali
qua ſententia de predictis nec eligere nec eligi
poſſunt. Quarto: qꝛ nullus ligat⁹ aliq̃ p̄dictaꝝ
ſententiarũ debet celebrare diuina: alś efficiť
irregularis. Quinto: qꝛ tales ſentẽtias debet
p̄cedere admonitio. ſ. cũ feranť ab hoie. Sexto
qꝛ qlibet eorũ iurat anteꝙ abſoluať nõ amplius
ꝯtrauenire: ⁊ in oĩbus poteſt fieri relaxatio ad
cautelã: niſi vbi eſſet interdictũ gñale ꝓmulga
tũ: qꝛ tũc nõ habet locũ relaxatio ad cautelã. ex̄
eo. preſenti. lib. vj. Septimo: qꝛ hmõi ſententie
debẽt obſeruari p ſuꝑiores. Octauo: qꝛ nullus
eoꝝ durãte ſentẽtia põt teſtificari. ex̄ de teſti. c.
veniẽs. Nono: qꝛ ſuperioꝛ nõ debet ipſas ſentẽ
tias reuocare vel ꝓnũciare nullas: vel de ipſis
aliqd diſponere niſi vocatis partib⁹. Decimo:
qꝛ illi q̃ per priuilegiũ ſunt recepti in ꝓprios ⁊
ſpeciales romane eccl'ie vel apl'ice ſedis filios:
licet propter hoc nõ eſſent exempti: tñ ſicut nec
excõicari/ ſic nec interdici nec ſuſpẽdi poſſunt
ab alio ꝙ a romano pontifice vel legato de late
re. ex̄ de vb. ſig. c. j. lib. vj. Idẽ Ioh. cal. excepto
primo quẽ nõ ponit. Differũt aũt iſta tria ĩ his.
Differentia cor. Primo qdẽ: qꝛ excõicatio ⁊ ſuſpenſio ꝓprie fe
runť ꝯtra ſingulares ꝑſonas: ⁊ excõicatio qdẽ
ꝯtra clericos ⁊ laicos. Suſpenſio vo tñ cõtra
clericos. Interdictũ vo ferť ꝯtra loca ꝓp̃a vel
ꝯtra vniuerſitates ⁊ collegia. Interdum tñ ⁊ ꝯ
ſingularẽ ꝑſonã fertur interdictũ etſi nõ ita ꝓ
prie. Scdo: qꝛ cũ ſuſpenſo ⁊ interdicto partici
pari põt in aliis oĩbus exceptis ſacris certis ⁊
diuinis officiis: nõ aũt cũ excõicato vt. s. dictũ
eſt in trac. de excõ. Tertio: qꝛ effectus excõica
tionis late nõ põt ſuſpendi: ſed effect⁹ aliarũ ſic.
Quarto: quia epi nõ incurrũt aliquã ſententiã
ſuſpenſionis vel interdicti ꝓlatã ab hoie vel a
iure: niſi ſpecifice exprimanť. de ſen. excõ. quia
ꝑiculoſum. lib. vj. qđ priuilegiũ nõ habẽt quãtũ
ad excõicationeꝫ. Quinto: qꝛ interdictũ gñale
loci non poteſt ad cautelã relaxari: ſed bene ab
excõicatione ⁊ ſuſpenſione ad cautelã quis po
teſt abſolui. Sexto: qꝛ interdictũ gñale in locũ
proferri nõ poteſt ſine ſpeciali licentia pape ꝓ
pecuniario debito: ſed bene excõicatio ⁊ ſuſpẽ
ſio. de appel. p̄terea. Hec Io. cal. De ipſo ergo
interdicto q̃ttuoꝛ videnda ſunt. Primo a quo
feratur. Scdo ꝯtra quẽ feratur. Tertio quis ſit
eius effectus. Quarto quomodo ferať: ⁊ quo
modo poſtea tollatur vel relaxetur.

¶ De interdicto gñali et particulari: et in qbus caſibus ſit ponendũ. Capitulum. ij.

Ciendũ ergo primo ꝙ ĩterdictũ ferť
a iure: ⁊ ab hoie: ⁊ ab vtroqꝫ qñ inter
dictũ gñale: qñqꝫ interdictũ ſpeciale
et qñqꝫ etiã ſingulare. Et gñale qdeꝫ
diciť qđ ferť ꝯtra regnũ/ ꝓuinciã/ciuitatẽ/ca
ſtrũ vel villã/vniuerſitatẽ vel collegiũ et hmõi.
Generale interdictũ ferť a iure in his caſibus. Qñ ferť interdictũ generale.
Primo ſi collegiũ vel vniuerſitas ciuitatis vel
loci cogit eccleſias vel eccl'iaſticas ꝑſonas ſol
uere guidagia vł pedagia: vel ab ipſis eccleſiis
vel eccl'iaſticis ꝑſonis exigit vel extorquet pro
ꝓpriis reb⁹ quas nõ cauſa negociationis defe
rũt: hoc ipſo ſunt interdicti. de cen. c. q̃ꝙ. li. vj.
Ioh. cal. ⁊ addit. tñ iſte caſus nõ eſt recept⁹ nec
ſeruať: licet poſtea ſancitũ fuerit penas predi
ctas ⁊ alias ꝯ nõ parẽtes debere p locoꝝ dioce
ſanos publicari. in cle. eo. ti. p̄ſenti. Sed cõiter
iſta opinio nõ teneť: qꝛ etſi de lege dicať ꝙ ꝯfir
mať cũ more vtẽtiũ approbať: ⁊ ꝓpter ꝯtrariã
ꝯſuetudinẽ abrogať. diſt. iiij. §. leges. non ſic de
ſentẽtia excõicationis q̃ ſubito trahit ſecũ ſuũ
effectũ. ibi etiã diciť in illo. c. q̃ꝙ. vbi ferť talis
ſentẽtia ꝯtraria ꝯſuetudine nõ obſtante. Scdo
vniuerſitas q̃ domos locauerit vel ꝯductas ha
bere ꝑmiſerit alienigenis vſurariis ĩ terra ſua
ad exercendũ fenus. de vſur. c. j. lib. vj. Tertio/
vniuerſitas q̃ repreſalias ꝯtra ꝑſonas eccl'iaſti
cas cõcedit: vel ꝯceſſas ad illas extẽdit: niſi id
reuocauerit infra menſem a die ꝯceſſionis vel
extẽſionis. de iniur. ⁊ dã. da. et ſi pignoratiões.
lib. vj. Quarto eſt ciuitas interdicta qñ officia
les talis ciuitatis in qua debet romani pontifi
cis electio celebrari: vel rep̄ſentãtes ipſam ci
uitatẽ non ſeruauerint ea ad q̃ teneť p decre
talẽ. vbi periculũ. de elec. li. vj. vel fraudẽ in eis
vel circa ea cõmiſerint. Quinto interdicta eſt
ciuitas queuis p̄ter vrbẽ q̃ ꝯſentit dãdo cõſiliũ
auxiliũ vel fauoꝛẽ occidentib⁹ vel ꝑcutientib⁹
cardinalẽ ſctẽ romane eccleſie: vel q̃ infra men
ſem delinquẽtes hmõi ꝓut enoꝛmitas facien
tis exegerit ⁊ ei facultas affuerit: nõ punierit.
de pe. felicis. in fi. lib. vj. Sexto/ciuitas q̃ epm
ꝓpriũ iniurioſe vel temere ꝑcuſſerit: vel rece
perit: vel banniuerit: vel hoc fieri mandauerit:

vel ꝯſiliū in his dederit: vel fauorē: vel hoc fa-
ciētes ſciēter defenſauerit. vt in cle. de penis. c.
ſi quis ſuadēte. ¶ Caſus aūt decretalis. clericis.
de immu. eccle. lib. vj. reuocatus eſt per. c. quo-
niam. codē titu. in clemen. Joh. cal.

¶ Speciale interdictū eſt cū §. I.
interdicit aliqua eccl'ia: ac etiā cū interdicunt
oēs eccleſie vnius ciuitatis vel ꝓuincie: qꝛ etſi
nō in illis eccleſijs: tñ in alijs locis illi⁹ ciuita-
tis extra eccleſiā poſſent diuina celebrari ⁊ au-
diri ab hoībus illius loci. Et hmōi interdictuȝ
ſpeciale. ſ. ꝯtra aliquā eccl'iaȝ reperit in iure in
his caſib⁹. Primo ꝓpter iniurioſum homici-
diū in ea ꝑpetratū: vel iniurioſam in ea ſangui
nis effuſionē. Scdo cū ꝓpter effuſionē humani
ſeminis ſtudioſe ꝓcuratā eſt polluta. in his eñi
duob⁹ caſib⁹ eccl'ia eſt ita interdicta / ꝙ ante re-
cōciliationē non debēt in ea diuina officia cele
brari. de ꝯſe. di. j. ſi motū. et. c. eccleſijs. Tertio
qñ ꝓpter diſcordiā patronoꝝ epūs claudit oſtia
eccl'ie: ⁊ tollit inde reliquias ⁊ p̄cipit ꝙ nullus
in ea aliqđ ſacrū celebret myſteriū donec ad cō
cordiā redeāt. de iure pa. c. j. ⁊. ij. nō tñ ꝓferens
ſentētiā interdicti. Quarto ſi eccl'ia fuit ſimo-
niace ꝯſecrata nō debet in ea celebrari. j. q. iiij.
eccleſia. Quinto ſi principaliter ꝓ queſtu nō ꝓ
diuino cultu fuit ꝯſecrata. de ꝯſe. diſt. j. ſi qs ba
ſilicā. Sexto ſi eccleſia eſt ꝯſecrata ſine licentia
epi dioceſani. de cōſe. diſt. j. p̄cepta. Septimo ſi
ſine reliquijs vel in loco deſerto et nunq̄ habi-
tato fuit dedicata. de ꝯſe. diſ. j. placuit. In oīb⁹
tñ his caſib⁹ q̄uis in tali eccl'ia de iure celebra
ri nō debeat: tñ ꝯtrū facientes. i. celebrātes nō
ſunt irregulares: qꝛ nō ſunt expreſſi in iure. vt
de ſen. excō. c. is q̄. li. vj. ſed ſi epūs ꝓpter aliquā
cām de p̄dictis ſpāliter eccl'iaȝ interdixit: ⁊ tūc
celebrās in ea bene eſſet irregularis. Joh. cal.

¶ Interdictū ſingulare eſt cū §. II.
interdicunt alicui ꝑſone ſingulari diuina offi-
cia ⁊ eccl'iaſtica ſacra vel vniuerſaliter vel pti-
culariter quo ad aliqua ipſorū ſacroꝝ / vel offi-
cioꝝ. vt de offi. deleg. c. ex līis. et de priuile. c. j.
et. c. epoꝝ. lib. vj. et de tē. or. c. vel nō eſt cōpos.
et. c. lr̄as. et diſt. l. placuit. et de corpo. vi. ſigni-
ficauit. et iſtud etiā poteſt dici ſuſpēſio. ¶ Ubi
primo nota. ꝙ interdict⁹ ab aliquo actu reſpi-
ciente diuina ītelligit interdictus ⁊ ab oī alio
qui includitur in illo: vel q̄ ſine illō interdicto
exerceri nō poſſet. de appel. ſollicitudinē. vnde
interdict⁹ ab officio ſacerdotali nō debet exer-
cere officia q̄ ꝓprie cōpetūt ſacerdoti: ſecus ſi
ſolū altaris miniſteriū ſit ei interdictū: ⁊ inter-
dictus a ſacerdotali officio nō poteſt exercere
pontificale: qꝛ pontificale ſine ſacerdotali exer
ceri nō poteſt. de exceſ. prela. ex līis. Et ea rōne
interdict⁹ ne ꝓmoueat ad inferiores ordines:
nō pōt ad maiores ꝓmoueri: vel interdictus. i.
ſuſpēſus ab exercitio inferioris ordinis nō po-
teſt exercere actū ſuperioris: qđ ſine exercitio
illius inferioris exerceri nō poteſt. ſecus ſi ſine
illo exerceri poteſt: ſicut ecōtra interdictus vel
ꝓhibitus a maiori nō intelligit ꝓhibit⁹ a mi-
nori qđ in illo maiori nō includit. hoc ꝓbatur
xcv. diſt. illud. et. xiij. q. ij. c. queſta. ¶ Scdo no.
ꝙ epūs ſuſpenſus vel interdictus a pontificali:
ſi exercet officiū ſacerdotis etiā cū pōtificalib⁹
nō eſt irregularis: ſed ſi exercet aliqđ per ſe qđ
ſpectat ad officiū epāle reſpectu cōſecrationis
epālis ſiue cū miſſa: vt cōſecrare vel ordinare:
vel ſine miſſa ſicut ꝯfirmare ī fronte: eſt irregu-
laris. ¶ Tertio no. ꝙ ſacerdos cui interdicta
ſunt ſacerdotalia: ſi ꝯficiat corp⁹ xp̄i ſine miſſa
eſt irregularis. de cle. excō. c. j. Excōicat⁹ tñ ce-
lebrans in minori ſcienter: licet peccet morta-
liter: non tñ incurrit irregularitatē. Itē no. ꝙ a
iure īterdicit ingreſſus eccl'ie in caſib⁹. de ſen.
excō. ſacro. et eo. ti. c. j. lib. vj. ⁊ eo. lib. ti. de cēſ.
exigit. xvij. q. iiij. ſi qs deinceps. ſm cōem opi.
Item qui celebrat ſcienter ſeu alijs participat
in diuinis p̄ſentibus publice excōicatis vel in-
terdictis: vel illos admittūt ad eccleſiaſticā ſe-
pulturā: eis interdicit ingreſſus eccleſie donec
ſatiſfecerint ad arbitriū eius cui⁹ ſententiā cō
tempſerūt. de priuile. c. epoꝝ. lib. vj. Archid. tñ
ſuꝑ iſto. c. dicit ꝙ ītelligit de excōicatis ab hoīe
vel interdictis. qđ probat ꝑ tex. illū q̄ dicit. do-
nec ſatiſfecerint ad arbitriū eius cui⁹ ſententiā
ꝯtempſerūt. Sed admittētes ad eccl'iaſticā ſe-
pulturā tales ſcienter ſunt excōicati ꝑ cle. eos:
de qua. ſ. habes de excō. Si aūt talis cui eſt in-
terdictus ingreſſus eccl'ie ſiue ab hoīe vel a iu-
re ſe ingerat diuinis in eccleſia agēs in officio
ſuo ſicut prius irregularis eſt. de ſen. excō. is q̄.
lib. vj. ſed ſi extra eccleſiā: puta ſub domo vel tē
torio: vel in domo priuata ingerit ſe diuinis nō
irregularis eſt. vt ibi no. glo. Et ratio eſt: quia
dictū limitatiōis ſm ſuā limitationē debet in-
telligi. xliij. diſt. ſit rector. limitat aūt hec pena
cū ſcȝ celebrat in eccl'ia: ergo nō hȝ locū ſi extra
celebrat. ar. de pe. diſt. j. §. pena. Si aūt talis ce-
lebrat in oratorio qđ ꝯſtrui nō poteſt ſine dioce-
ſani licētia. de priuil. autoritatē. lib. vj. Si ſtricte
eſt oratoriū: ita ꝙ nō eſt eccleſia: nō eſt irregula-
ris. ſed ſi celebrat in eccleſia nō ꝯſecrata q̄ pro-
prie dicit baſilica: eſt irregularis. Satis eſt eñi
ꝙ autoritate pōtificis ſit dedicata. de ꝯſe. diſ. j.
nemo. Itē preſbitero celebrāte miſſaȝ in eccl'ia
ſi ſubdiacon⁹ cui eſt interdict⁹ ingreſſus eccl'ie
dicit epl'am extra eccleſiā in illa miſſa: vel dia-
conus euāgeliū / ſic interdict⁹. ſ. talis ſubdiaco-
nus ⁊ diacon⁹ puto irregulares fore: qꝛ vnū e[…]

officiū qđ tñ in eccleſia principaliter celebraẗ: cui cooperātur in actu ſibi ꝓhibito. diſt.l.ſi qs viduā. Preſbiter vo ſi celebrās in eccleſia admiſit ſcienter dictū ſubdiaconū vel diaconū ad lectionē eplē vel euāgeliȷ etiā extra eccleſiā: eſt irregularis: q2 participat i crimine crimīnoſo. de ſen.excō.nup.et.c.ſi concubina. immo videẗ tale participiū factū in eccleſia p ꝓxime dicta: ſed ecōtrario ſi ſubdiaconus cui eſt interdict⁹ ingreſſus eccleſie/dicit eplā3 in eccl'ia in miſſa quā ſacerdos celebrat extra eccleſiā irregularis eſt: q2 i eccl'ia vere ⁊ de facto id fecit: ⁊ ſic in loco ꝓhibito. de ſen.excō.c.is qui.lib.vj. Et idē dicēdū de diacono in tali caſu dicēte euāgeliū. Preſbiterū autē talē celebrantē extra eccleſiā nō audeo dicere irregularē: q2 licet videẗ participare in culpa cū miniſtris: tñ nō eſt dignū ꝙ principale vel dignius trahaẗ ad acceſſoriū: vel minus dignū. et ſatis eſt ꝙ in hoc dubio nō eſt expreſſum in iure. Itē talis cui eſt ingreſſus eccleſie interdictus ꝗuis ſit ꝓhibitus p hoc a celebratiōe: ⁊ etiā ab auditione diuinoꝝ in ea ẜm Ioh.and. poteſt tñ nō ſolū p eccleſiā tranſire ꝓ factis ſuis ẜm Inno. ſed etiā poteſt in eccleſia orare in tpe quo nō celebranẗ diuina officia in eccleſia.j.q.j.qui ſtudet.in fi. Ioh.cal.

De interdicto quod fit ab homine. §.III.

Itē ab homine poteſt ferri interdictū, et generale ⁊ ſpeciale ⁊ ſingulare: ⁊ p delegatū vel ſubdelegatū. de offi.deleg.ſane. qđ eſt planū ſi in lr̄is delegantis eſt clauſula cōſueta. ſc3 ꝯtradictores p cenſurā eccleſiaſticā cōpeſcendo. de verb.ſig.querenti. Itē ſi ſimpliciter datus eſt ſine dicta clauſula: tunc em̄ maxime vbi hoc eſt expreſſum in iure hāc penā poterit imponere. de offi.dele.c.de cauſis. Itē ꝓfertur p ordinariū epm ꝯtra eos q ſunt ſue iuriſditiōis: tamē nō debet ſuſpēdere ſeu interdicere clericos vel eoꝝ eccleſias ꝑpetuo: vel ad longū tempus: niſi de ꝯſenſu capl'i. et hoc maxime quādo ꝓcedit ex officio ſuo: ſed regulariter de iure et ꝯſuetudine ſententia paſtoris ſolius tenēda eſt et timēda.xj.q.iij.c.j. Item electus ꝯfirmatus licet nō ꝯſecratus interdicere poteſt: q2 hoc eſt iuriſditionis. de elec.c.tranſmiſſam. Itē ⁊ inferior prelatus habēs iuriſditionē ordinariā interdicere poteſt ſibi ſubditos. ex de cōſue.c.cū inter. et de offi.or.c.cū ab eccleſiarū. vbi notaẗ qui et quādo inferiores ab epis habeant ordinariā iuriſditionē. Item ſede vacante capitulū poteſt interdicere. de maio.⁊ obe.his que. Itē per mulierem etiā prelatā non poteſt proferri interdictu3. vt prioriſſam vel abbatiſſam: quia hoc pertinet ad poteſtatem clauium. de peni.⁊ remiſſio.c.noua.

Contra quem interdictum feratur. Capl'm.iij.

Quantū ad ſecūdū principale. ſ. cōtra quē feraẗ interdictū. Sciendū ꝙ ꝓmulgaẗ ⁊ ꝓmulgari pōt ꝯ mares et feminas: clericos ⁊ laicos ⁊ religioſos/priuatos/ꝑlatos ⁊ rectores: nobiles ⁊ plebeios cuiuſcūq3 ſint etatis ẜm ꝙ ſūt capaces penarū: ꝯtra etiā collegia ⁊ vniuerſitates: ꝯtra eccleſias/villas/caſtra/ciuitates/⁊ regna. Et dicit Calderinus ꝙ ꝓferēs ſentētiā interdicti ⁊ ſupior ei⁹ ſi violat ſententiā ipſam credit fore irregulares: q2 hac irregularitate ligaẗ a canone. de ſen.excō.is qui.lib.vj. de cōſti.c.j.⁊ fi. Itē ſi ꝓferens ſentētiā nō ſeruat interdictū: forte nō male diceret ꝙ aliȷ nō teneẗ ſeruare. ar.c.petiſtis. de priuile. ſed illud.c. loquiẗ cū is p quo.i. ad cuius querelā ⁊ in cuius fauorē latū eſt id nō ſeruat: qđ nō eſt ad caſum aliū extēdendū cū videaẗ p modū priuilegiȷ: lʒ in corpe iuris clauſi emanaſſe. ꝙ aūt iuris priuilegia caſus ſuos nō extendāt: patet de ꝑuile. ſane. etiā ſi ſint in corpe iuris clauſa: vt ibi notat Hoſti. Ex qbus ſequiẗ ꝙ ꝓferēs interdictū celebrās in eccl'ia ab eo interdicta eſt irregularis: ⁊ p ꝯſequēs aliȷ nō excuſanẗ. licet em̄ mala ſupioꝝ frequēter trahanẗ ad ſubditos in exemplū. de voto.c.magne. al's de no.ope.nūci.c.cū ex iniūcto. Non tamē p hmōi ſubditi excuſanẗ a pena iuris.xvj.q.j.in canonib⁹. Itē ſi ꝓferēs interdictū nō ſeruando interdictū ab eo poſitū in aliq̄ loco p hoc intendit illud relaxare: ita ꝙ ſi ipſe ꝓferēs hoc dixit: tūc nec ſubditi: nec ipſe ꝓferens eſſent irregulares: ſublato em̄ principali ceſſant oīa acceſſoria. Cū ergo relaxatio loci interdicti nō habeat certā formā: ſatis fuit ꝙ proferens dixit ꝙ intendebat relaxare: ſed vbi proferens hoc non dixit: licet in mente gereret relaxare: tunc putarem ipſum ⁊ alios nō ſeruātes eſſe irregulares: quia ſicut verbaliter fuit lata ſententia interdicti: ita verbo debuit fieri relaxatio. de reg.iur.c.j. hoc verū eſt preterꝙ in papa qui nō ſubiacet legibus. ff. de legi.l.princeps. Unde ſi iu mente gerit interdictum relaxare: licet verba nō exprimat: poſtea ibi celebrantes non eſſent irregulares. Si tamen hoc ignorent et celebrant credentes durare interdictum grauiter peccāt: etſi non ſint irregulares. Ioh.cal. Item ſi interdicitur aliqua eccleſia: nec in capella eius poterit celebrari: nec in cimiterio poterit quis ſepeliri: ſi ipſa capella vel cimiterium ſint eccleſie ꝯiuncta: al's ſecus. extra eo. ſi ciuitas.lib.vj. Itē in eccleſia ſpecialiter interdicta ꝗuis honeſtius ſit ibi non baptizari: niſi incommoditas aliud ſuadeat: contrariū tamen faciens credit

??? ſi

Io.cal.ꝙ nõ incurrat irregularitatẽ:q꞉ a quouis interdicto hoc eſt exceptũ. ex̃ de ſpon.non eſt. idẽ de chꝛiſmate. ¶ Itẽ in ecclia ſpecialiter interdicta nõ poſſunt celebꝛari diuina ſeruata forma decretalis alma.§.adijcim⁹.de ſentẽ.excõi.lib.vj.Ratio eſt:q꞉ dictũ.c.alma.loq̃r cũ locus fuerit interdict⁹:ꝛ tale appellat̃ gñale interdictũ.de pe.et re.qđ in te.ſiue cõe qđ in idẽ ſonat bene:ꝛ ad hoc facit de ſen.excõi.pñti.lib.vj.Itẽ ſpeciale interdictũ poſitũ in aliq̃ eccleſia : q̃uis Archid.dicat ꝙ nõ poſſit relaxari ad cautelã:ſed dicat̃ nullũ.Io.tñ mo.dicit contrariũ.qđ fatet̃ Io.an.videri ſibi veri⁹.Et hoc etiã placet Io.cal.q꞉.c.pñti.de ſen.excõi.li.vj.loquit̃ de gñali interdicto : ꝙ ſcꝫ nõ poſſit relaxari ad cautelã: ſecus ergo de ſpeciali.xxv.di.qualis. ꝛ idẽ in particulari vel ſingulari interdicto.ſ.pſone. ¶ Itẽ etſi ꝓ pecuniario debito nõ poſſit ferri interdictũ in loco ſiue gñale: põt tñ ferri ſpeciale: ſiue contra eccliãs aliquã vel aliquas ꝓ dicta cauſa. ¶ Itẽ cũ imponit̃ in aliqua ecclia ceſſatio a diuinis ſeruata forma.c.irrefragabili.de offic.oꝛ.ſi quis ibi celebꝛat nõ eſt irregularis.Et ratio eſt:q꞉ talis ceſſatio impoſita nõ eſt vera ſentẽtia interdicti: ſed ſi imponat̃ ceſſatio a diuinis gñalis: ſcilꝫ in loco ab eo qui põt:tunc hꝫ effectũ interdicti. et de hac debet intelligi glo.Inno.in.c.nõ eſt.de ſpõ.ſm Ioh.an.et hoc placet:qđ ꝓbatur in cle.ex frequẽtibus.de ſentẽ.excõ.que equiparat gñales ceſſatiões inductas ab eo qui põt gñalib⁹ interdictis:nõ aũt ſpeciales.i.ceterarũ eccliarũ.Io.cal. ¶ Item cũ ꝓmulgat̃ interdictũ in cõe pplm/ciues/incolas/ vl̃ vniuerſitatẽ.i.ſub predictis appellatiõibus:vel aliqua ipſaꝝ:intelligitur iſtud gñale interdictũ. de ſen.excõ.alma.§.illis.lib.vj.Et q꞉ cum interdicto loco ꝓpter delictũ ppl̃i aut ciuiũ ſingulares pſone loci intelligant̃ gñaliter interdicte:vt ſic dicat̃ gñale interdictũ : vt in ca.cũ in partibus. de ver.ſig. eo modo ꝛ iſtud debet dici gñale:immo et fortius:q꞉ predictũ interdictuꝫ ſupius ideo dicit̃ gñale / q꞉ vniuerſitatẽ vel pplm loci cõplectit̃. Sed ꝓpter qđ vnũquodqꝫ tale et illud magis.xix.diſt.c.j.Io.cal. ¶ Itẽ qñ interdicit̃ clerus alicui⁹ loci: nõ ex hoc dicit̃ populus illius loci interdictus:q꞉ hec ſunt diuerſa:ꝛ ecõuerſo. ex̃ de ſen.excõi.c.ſi ſentẽtia.lib.vj.Intelligo autẽ appellatiõe cleri cõtineri non ſolũ ꝓmotos ad oꝛdines/ſed etiã religioſos ꝛ religioſas:cõuerſos ꝛ cõuerſas: qui ita ad eccliam ſunt trãſlati ꝙ de populo ꝓprie dici nõ poſſunt. xij.q.j.duo ſunt. Io.cal. ¶ Itẽ cũ interdicit̃ ppl̃s alicuius terre:ſinglãres pſone illi⁹ ppl̃i cũ ſint iterdicte. nec in illa terra / nec alibi poterunt ad diuina vel eccleſiaſtica ſacra: niſi in caſibus a iure expreſſis admitti.ex̃ de ſen.excõ.ſi ſentẽtia.li.vj. Itẽ cuꝫ interdicit̃ terra alicuius dñi/intelligit̃ de ea que eſt ſua quo ad dominiũ iuriſditiõale: multo fortius ſi terra eſſet illius dñi ſimpl̃r et abſolute ꝓpꝛia. Itẽ intelligit̃ de terra quã ab alio tenet in feudũ vel in emphiteoſim: q꞉ in illis caſibus ad cũ ſpectat vtile dominiũ. ¶ Itẽ intelligit̃ de terra que ptinet ad ipm dñm ratiõe dotis vxoꝛis:q꞉ maritus cõſtãte matrimonio eſt dñs dotis vxoꝛis. ¶ Item intelligit̃ de terra ſibi pignoꝛata : ſi ꝓferẽs dixit interdico terrã quã talis tenet:ſecus ſi dixerit interdico terrã ſuã. Io.an. ¶ Item ſi talis dñs cui⁹ terra interdicit̃/hꝫ terrã in diuerſis ꝓuincijs vel diuerſis locis: ſi hꝫ eã ꝓ parte et ꝓ diuiſo/oẽs ille partes ſubiacẽt interdicto. Sed ſi ꝓ indiuiſo ſec⁹/ ne innocẽs puniat̃.ar.j.q.iiij.c.ſi. Si aũt talis dñs poſtea acquirat nouã terrã:talis terra nõ ſubiacet interdicto : niſi latoꝛ ſentẽtie expꝛeſſiſſet vel intẽderet tam de ea quã habebat/ꝙ̃ de ea quã habiturus eſſet. Si aũt vẽdit terrã interdictã vel perdit eam : nõ ꝓpter hoc tollit̃ interdictũ cũ onus huius rei trãſeat cum ipſa.de deci.c.paſtoꝛalis. Nec eñi iſte eſt modus interdictũ tollendi qđ debet relaxari p iudicẽ : qui tñ ceſſante cauſa et fraude interdicti ſe facilẽ exhibebit. Io.cal. ¶ Itẽ ſi interdicat̃ populus vel vniuerſitas/collegiũ vel cõe alicuius loci : non p hoc intelligit̃ locus ille interdictus ſm Io.an.in.c.ſi ſentẽtia. eo.tit.lib.vj.q꞉ aliud eſt interdictũ loci/aliud vniuerſitatis vel collegij.de vſu.c.j.lib.vj.poterit ergo celebꝛari alta voce in illo loco vt pri⁹ : interdictis tñ excluſis/q꞉ hoc non eſt ꝓhibitũ/ſed lꝫ dictũ hmõi ſcꝫ Ioh.an. ꝓcedat de iure ſcripto/ tñ pꝛeſtare videtur occaſionẽ periculi:audiẽtur eñi voces celebꝛãtiũ publice ab interdictis:ꝛ per hoc vilipendet̃ cenſura eccl̃ie: vnde conſulendũ eſſet clericis vt tali interdicto durante abſtinerẽt a publica celebꝛatiõe. Ioh.cal. ¶ Itẽ ſi aliquis de vniuerſitate interdicta ſe trãſfert ad aliquẽ locũ pꝛimo dimiſſo ſi eſt ſpecialiter interdict⁹: aut de pplo interdicto: ita ꝙ fuit in culpa propter quã latũ fuit interdictũ: quocunqꝫ ſe trãſferat remanet interdictus. de ſen.excõi.alma.§.illis.li.vj.Si ãdo nõ fuit culpabilis,ꝛ ex toto deſinit eſſe de populo interdicto/ credo ceſſare interdictũ circa eum : q꞉ in eo ceſſat cauſa efficiẽs ꝛ cõſeruans:ergo ꝛ effectus.lxj.di.neophitus.Ioh.cal. ¶ Itẽ ſi exiſtẽs de populo nõ interdicto factus eſt poſtea de populo vel vniuerſitate interdicta/credo ꝙ extunc ligatus eſt ſicut ꝛ aliũ/cũ factus ſit membꝛũ illius corpoꝛis: et ſic debet eodẽ iure cenſeri.di.xij.c.j.Io.cal. ¶ Itẽ ſi exiſtens de populo interdicto vel vniuerſitate: banniat̃ ſimpliciter et non ad tẽpus

Pro pecunia debito

ceſſat interdictū circa eū:ꝗ cenſeť nō amplius
de vniuerſitate vel pplo: ſed ꝯfirmatus vel re-
ligatꝰ bene remanet interdictus:ꝗ adhuc cen
ſetur de corpore vniuerſitatis. Jo.cal. Jtē ſi ta
lis de vniuerſitate vel populo interdicto ingre
diatur monaſteriū: poſt ꝓfeſſionē indubitāter
poterit ordinari:quia deſinit eſſe de pplo tota-
liter: ſed ante ꝓfeſſionē tutū eſt ꝯſiliū ꝙ nō or-
dineť.ſ.tali interdicto durāte. Si tñ fuerit or-
dinatus puto illā tenere.ar.de ſentē.excō.reli-
gioſo.lib.vj.Jo.cal. ¶ Jtē de abſente tpe late
ſententie interdicti in vniuerſitatē vel pplm:ꝛ
de pſentibꝰ nō ꝯſentientibꝰ. ſed ꝯtradicentibꝰ.
aliorꝫ culpa ꝓpter quā latū eſt interdictū an li-
geńť.dicit Jo.an.in.c.ſi ſentētia.eo.ti.lib.vj.ꝙ
quidā religioſi tenēt talē nō ligari:etiā quo ad
eccleſiā:quia abſens ꝛ ignorās ex maleficio nō
obligať.xv.q.j. aliquos. et.c.nō eſt. et ꝗ pena
ſuos debet tenere autores. de pe.diſt.j.nemo.
Sed dicit ipſe ꝙ iſti nō ponderāt ꝙ pena inter-
dicti etiā puniunť qui nō peccauerūt. de ſpon.
ca.nō eſt. vnde tenet ipſe abſentes ꝛ ꝯtradicen
tes ligari.qđ probat.c.ſi ſentētia.fateť tñ illos
inſontes quo ad deū.et hoc placet Jo.cal. Jtē
ſi talis abſens eſt de alia ciuitate vel pplo:licet
gratioſe receptus fuerit in ciuē vel popularem
populi interdicti (vt faciunt veneti) et forte ibi
nunꝙ habitauit:credo ꝙ dicto pplo interdicto
intelligať interdictus. ¶ Jtē habitātes in ci-
uitate non ciues nec de pplo illius:planū eſt ꝙ
nō includūtur in interdicto illius ciuitatis.vel
ppli.vt in.c.ſi ſentētia. ſi tñ locus eſſet interdi-
ctus/in eo non poſſunt audiri diuina ſed extra
locū illū. Joh.an. ¶ Jtē ſi interdicať locus ſub
appellatiōe regni/ꝓuincie/ciuitatis/caſtri vel
ville:ſuburbia ꝛ ꝯtinētia edificia illius loci in-
terdicta itelligunť.de ſen.excō.ſi ciuitas.li.vj.
etiā ſi dicta ſuburbia ꝛ ꝯtinētia edificia in nul-
lo erāt ſubiecta dicto loco iterdicto vel vniuer
ſitati. ſi tñ ꝓferēs interdictū habebat iuriſdi-
tionē tpalē in dictis ſuburbiis. Si aūt nō habe
bat iuriſditionē licet de iure ſcripto nō videan
tur interdicta dicta ſuburbia:tñ ponderata ra
tione.c.ſi ciuitas.poſſet dici ꝙ etiā tunc intelli
guntur interdicta nō ab hoie:ſed a iure.de ſen.
excō.nup. intelligunť autē ſuburbia burgi ex-
tra ꝛ ꝓpe ciuitatē in ꝗbus domꝰ ſunt cōtigue.
Cōtinētia ꝟo edificia dicunť domus vltra bur
gū ſeparate ꝛ nō cōtigue. Uel dicunť ſuburbia
per que iter eſt rectū. cōtinentia ꝟo edificia ꝗ
ſunt prope ciuitatē vel locum interdictū inter
ſuburbia. Jtē interdicto loco ſub appellatione
ciuitatis/caſtri/ville vel hmōi. non ſunt inter-
dicti ciues illius ciuitatis: ſeu homines illius
caſtri vel ville: cū predictus locus eſt interdi-
ctus propter delictū dñi: vel alicuius particu-
laris pſone. vnde etſi nō in illo loco interdicto
alibi tñ poterūt audire diuina:ꝛ hoc niſi tales
pſone ſint culpabiles: ꝛ dederint cauſaꝫ inter-
dicto.eo.ti.alma.§.illis.tales eñi ſunt interdi-
cti vbiqꝫ.et idem etiā eſt ſi interdictū ſit latum
propter delictū populi/ vel ciuiū / vel vniuerſi-
tatis ipſius loci.de ſen.excō.c.ſi ſentētia. li.vj.
Jo.cal. Jtē ciues habitātes cōtinuo extra ciui
tatē ꝛ ſuburbia vel ꝯtinētia edificia interdicto
populo vel ciuibus ciuitatis: intelligunť ꝛ ipſi
interdicti:etiā vbicūqꝫ habitēt: ex quo ponunť
ciues:vel de vniuerſitate interdicti. Johā.cal.
Jtē nobiles ꝛ marchiones/comites/barones/
et hmōi habitātes in tali ciuitate ſi ſunt de po-
pulo interdicto:vel de dicta vniuerſitate:quod
patet ex eo / ꝗ ſubeāt onera habētes honores
ſicut alij liganť ſentētia interdicti. et idē ſi per
priuilegiū eſſent exempti ab oneribꝰ:ſecus aūt
ſi eſſent ſui iuris vel ex ꝯſuetudine vel priuile-
gio imperiali: ita ꝙ dicte vniuerſitati tanꝙ de
ipſius corpore in nullo ꝑticiparent. Jo.cal.

¶ De effectu interdicti: ſcꝫ quomō ſit obſeruandū: ꝛ a ꝗbus ſit abſtinendū. Cap. iiij.

Quantū ad tertiū principale.i.effectum
interdicti. Sciendū pmo ꝙ in loco ſup
poſito eccleſiaſtico interdicto ſcḋm anti
qua iura nulla pmittebanť eccleſiaſtica
officia celebrari vel audiri.ex̄ de pe.et re.qđ in
te.ꝛ de ſpon.c.nō eſt vobis.niſi ſemel in hebdo
mada celebrari cauſa cōficiendi corpus xpi.de
ſen.excō.c. pmittimus. Sed p noua iura iſtud
extitit moderatū.ex̄ de ſen.excō.c.alma.lib.vj.
p iſtum videlꝫ modū ꝙ ſingulis diebꝰ in tali lo-
co debēt ſeu poſſint in eccleſijs ꝛ in monaſterijs
miſſe et alia officia celebrari ſicut prius. ſed cū
his quattuor cōditionibus: ſcꝫ ſubmiſſa voce:
ianuis clauſis:nō pulſatis cāpanis:excōicatis.
et interdictis excluſis. vnde per quālibet harū
quattuor cōditionū:ſcꝫ de p ſe ſi nō ſeruetur aliis
tribus ſeruatis violať interdictū.et eſt irregu-
laris ibi ſic celebrās: vel aliqđ agens alicuius
ordinis vt in officio ſuo: puta ſi pulſatis cāpa-
nis celebrat:vel etiā ſi alta voce vel ꝛ hmōi ſcḋm
Hoſt. Jo.an. ꝛ Jo.cal.qui addit ſic. et licet hec
dura videanť:tñ ſufficit ita ſcriptū eſſe.xix.diſ.
memoriā. Jtēꝫ ſi clericus in loco interdicto fa-
cit tñ alterū predictorꝫ aliis celebrantibus:pu
ta ſonat campanā: vel aperit ianuas eccleſie ꝛ
hmōi.credo ipſum irregularē: ꝗ participat in
crimine crimino ſo. de ſen.excō.nuper.ſecus ſi
facit alterū predictorū vt celebrenť diuina ꝗ ta-
men nō celebranť de facto / cū irregularitas re
quirat actū perfectū.xv.q.j.c.ſi. Jdem ſi cleri-
cus ſcit interdictū loci: qđ tamen non publicū
eſt per denūciationē: ſi illud nō ſeruat eſt irre-

gularis ſm Arch. ar. de reg. iur. eum. lib. vj. et
hoc verum niſi iſtud eſſet occultū. vj. q. ij. ſi tm̄.
Nec ob. cle. j. de ſen. excō. quia licet in ſeruādo
interdictū qđ ſeruat matrix eccleſia loca reli=
gioſa ſe debeāt cōformare: non ſequit̄ tamē ꝙ
vbi matrix eccleſia nō ſeruat: quia nō ei eſt de=
nūciatū: alij qꝛ ſciunt nō debeant obſeruare vt
ſibi notoriū: qꝛ ſm hoc idē inferret̄ etiā ſi eſſet
publicū et matrix eccleſia nō obſeruaret qđ eſt
abſurdū. dicit tamē Joh. an. ꝙ expediret ꝑ cō=
ſtitutionē ꝓuideri clericos nō teneri ad obſer=
uantiā interdictoꝝ prelatoꝝ a iure: niſi primo
fieret ipſoꝝ declaratio ꝑ id qđ habet̄ de cen. c.
ꝙꝗ. lib. vj. et in cle. preſenti. eo. tit. Itē nota ꝙ
dicta moderatio ꝛ effectus interdicti nō habet
locū in interdicto ppl̄i ſeu vniuerſitatis: nō ex=
preſſo loco in ſententia interdicti. Quis enim ꝛ
illud dicat̄ generale interdictū: tamē. c. alma.
cum ſua moderatione loquit̄ de interdicto ge=
nerali loci et vniuerſitatis/caſtri/ville/regni ꝛ
hmōi. Itē laici q̄ nō ſunt interdicti nō poſſunt
admitti ad diuina q̄ celebrant̄ cū dicta mode=
ratione in loco interdicto: niſi ſint ſuꝑ hoc ſpe=
cialiter priuilegiati. De clericis vō extraneis
ſeu alibi bñficiatis an poſſint admitti in eccle=
ſia ſita in loco interdicto ad celebrandū vel cō=
celebrandū. Archi. tenet ꝙ nō. Joh. an. tenet ꝙ
durū eſt: ꝛ qui nimis emūgit ꝛc. et ſic videt̄ te=
nere ꝯtrariū: qđ ꝯtrariū Jo. cal. probat ꝑ mul=
tas rationes. et idē videt̄ dicēdū de religioſis.
Itē tā canonici q̄ clerici eccleſiarū in quibus
diſtributiōes quotidiane diſtribuunt̄ illis qui
interſunt horis: ſi nō venerint amittent eas ſi=
cut amitterent ſi nō eſſet interdictū. Itē miſſe
nō cōuentuales: ſed peculiares celebrari poſ=
ſunt tꝑe interdicti in eccleſijs cōuentualibꝰ ſer
uata ꝑdicta moderatione. Itē ſi in tali eccleſia
deficiūt oēs preter vnū. Jo. an. poſt Hoſti. dicit
ꝙ ille poterit celebrare cū familiari. Archi. di=
cit ꝙ nō audet hoc tenere. ſed primū placet. Fa=
teor tamē ꝙ in priuilegio cōuentꝰ de celebran=
do tꝑe interdicti non includunt̄ familiares cō=
uentus: ſed in caſu ꝑdicto ille ſolus adhibere
poterit familiarē ſeu ſeruitorē vigore ꝑmiſſio=
nis in. § adijcimus. neceſſitate ad hoc cogēte.
Jo. cal. Si tamen alicui ſingulari ꝑſone ſit con
ceſſum vt tꝑe interdicti poſſit celebrare vel au
dire diuina in voce ſubmiſſa: tunc familiares
eius ad audiendū cū illo: ꝛ ad ꝯcelebrandū ſibi
admittunt̄: niſi eſſet talis cuius culpa, dolo, vel
fraude ſit lata ſentētia interdicti: vel ad dictā
culpā dediſſet auxiliū, cōſiliū, vel fauorē. de pri=
uile. c. licet. lib. vj. Itē ꝑ dictū. c. alma. de ſen.
excō. extat alia moderatio circa interdictū: vi=
delicet ꝙ in feſtiuitatibꝰ ſolū natiuitatis/reſur
rectionis/penthecoſtes/ ꝛ aſſumptiōis btē ma

rie cāpane pulſent̄: et ianuis apertis alta voce
diuina celebrent̄ in locis īterdictis excōicatis
excluſis: ſed interdictis admiſſis. ita tñ ꝙ illi
propter q̄s latū eſt interdictū altari nō appro=
pinquent: nō obſtantibꝰ q̄buſcūq; priuilegijs q̄
reuocant̄: qꝛ ſufficere debet oībus ꝙ celebret
vt dictū eſt. Itē nota ꝙ ꝑdictis quattuor ſolēni
tatibꝰ de q̄bus habet̄ in dicto. c. alma. addita
eſt ſolēnitas corporis xp̄i ꝑ extrauagātē Mar
tini. v. in qua interrūpit̄ interdictū ſeu ſuſpen=
ditur: vt in quattuor ꝑdictis. Ubi primo nota
q̄ illud qđ dictū eſt de dictis feſtiuitatibꝰ intel
ligi debet de vna die tm̄ ꝓ qualibet feſtiuitate.
Un̄ ꝛ doctores querūt qn̄ incipiat talis dies. et
quantū ad principiū dicei ꝯcordāt quaſi oēs: ſcʒ
ꝙ incipit in veſpis vigilie. Sed quantū ad finē
ſunt varie opi. ꝛ Archi. tenet ꝙ terminet̄ in cō=
pletorio feſti incluſiue: qꝛ in bñficijs eſt larga
interꝑtatio faciēda. Jo. an. tenet in. d. c. alma.
glo. antepenul. ꝙ terminetur in veſperis ipſius
feſti ꝛ ſic excludit cōpletoriū. que opinio placet
etiā Jo. cal. Itē notandū ꝙ in ꝑdictis feſtiuita
tibus nō poteſt licite dari corpꝰ xp̄i: ſeu cōicari
in loco interdicto: niſi ſicut ꝛ alijs diebus. ſ. in=
firmis decedētibꝰ. de ſen. excō. c. rñſo. Unde qđ
dicit̄ in canone. de ꝯſe. di. ſ. ij. etſi nō frequētius.
et de pe. et re. oīs. ſcʒ ꝙ fideles debēt cōicare in
paſchate, natali, ꝛ penthecoſte. Intelligendū eſt
interdicto ꝛ alia prohibitione ceſſantibꝰ. et idē
dicendum eſt de extrema vnctione: ꝙ ſcʒ nō eſt
dāda iſtis diebus. Archi. ꝛ Jo. an. Item etſi in
dictis feſtiuitatibꝰ honeſtius ꝛ iuſtius ſit: ſaltē
quantū ad principalē miſſam q̄ in eccleſia cele=
brat̄: ꝙ de ipſo feſto ꝓprio dicat̄: qꝛ id eſt indu=
ctū in honorē illarū ſolēnitatū: ꝛ ideo de eis ce=
lebrādū. de ꝯſe. di. j. c. ad hoc. ꝛ de cele. miſ. c. ij.
Poteſt tamen ꝛ alia miſſa dici q̄ de ipſo feſto.
Jo. cal. Itē in dictis feſtiuitatibꝰ credo ꝙ poſ=
ſit aqua ſolēniter bñdici, ꝛ aſperſio fieri: panes
fructuſq; bñdici: et laicis etiā interdictis mi=
niſtrari: qꝛ iſta de ſe nō ꝓhibent̄ tꝑe interdicti:
et ipſorū bñdictio eſt officiū diuinū qđ ḡnaliter
in predictis feſtiuitatibꝰ ꝑmittit̄. Joh. an. Itē
in feſto aſſumptionis virginis marie ſemꝑ tꝑe
interdicti nuptie poſſunt ſolēniter benedici: qđ
alijs diebꝰ tēpore interdicti nō poteſt fieri ſm
Hoſtiē. Et hoc ideo: qꝛ talis bñdictio ꝑtinet ad
diuinū officiū qđ illa die ꝑmittitur ſolēniter ce
lebrari. De alijs tribꝰ feſtiuitatibꝰ non oportet
querere: qꝛ nuptie in ipſis prohibent̄ celebrari
in omni loco: ꝛ ab oībus fidelibus. xxxiij. q. iiij.
nō oportet. Jo. cal. Item in dictis feſtiuitatibꝰ
poſſunt virgines ꝛ altaria cōſecrari ꝛ bñdici: ꝛ
calices ꝛ paramenta et abbates ꝛ abbatiſſe. qꝛ
hmōi bñdictiones non ſunt ſacramenta ꝓprie:
ſed orationes ꝛ certa officia. Jo. cal. Itē dictis

diebus feſtiuis in loco interdicto vtrū poſſint admitti ad eccleſiaſticā ſepulturā. Jo.an.dicit ꝙ putat ꝙ non: licet multotiens fuerit ꝯtrariū obſeruatū. Et ſubdit poſt pauca Joh.cal. Scio ꝙ videret̄ temerariū reſiſtere opi.dñi et patris mei maxime ꝙ nō viderim per aliquē cōtrariū ſcriptū. Attamen mea puſilla intelligētia iudicat in dictis feſtiuitatibus: nō obſtante interdicto poſſe publice ⁊ ſolēniter mortuos ſepeliri: vbi aliud nō obſtat: puta q: non eſt ſpecialiter aut nominatim interdictus talis: aut q: fuit in culpa: vel q: ad hoc dedit ꝯſiliū/auxiliū/vel fauorē ꝓpter qđ latū eſt interdictū. Moueor ad dicendū: q: ꝓpter generale interdictū ꝓhibet̄ eccl'iaſtica ſepultura: q: ipſa accedit ad officiū diuinū. Nā cū officio diuino debet ferri funus ad eccleſiā. vt habet̄.xiij.q.ij.qui: diuina. Sed diuinū officiū ꝑmittit̄ his diebus ſolēniter celebrari. Jo.cal.qui multa inducit ꝓ ⁊ ꝯtra circa hoc. Itē tp̄e interdicti etſi ꝓhibita ſit adminiſtratio ſacramentorū: illud tñ habet multas exceptiones. Nā primo excipitur baptiſma nō ſolū paruulorꝫ: ſed etiā adultorꝫ. ex̄ eo.qm̄.li.vj. Itē excipit̄ ꝯfirmatio. ex̄ eo.rñſo. Itē excipit̄ penitentia non tm̄ morientiū: ſed etiā viuorꝫ et ſanorꝫ dūmodo nō fuerint excōicati: q̄ non poſſunt admitti niſi ī morte: ⁊ exceptis illis ꝓpter quorꝫ culpā vel dolū lata eſt ſentētia interdicti: vel prebuerunt ꝯſiliū/auxiliū/ vel fauorē ſi non prius ſatiſfecerint: vel de ſatiſfaciendo dederint idoneā cautionē: aut ſi hoc non poſſunt niſi iurauerint ꝙ cū potuerint ſatiſfacient: ⁊ ad ſatiſfactionē faciendā ꝑ illos qui tenent̄ dabūt conſiliū/auxiliū/⁊ pro poſſe laborabūt: nec propter aliqđ predictorꝫ fieri debet relaxatio īterdicti. ex̄ eo.alma.lib.vj. Itē ⁊ cathecīſmus qui precedit baptiſmū fieri poteſt: q: permiſſo baptiſmo intelligunt̄ ꝑmiſſa oīa per que ꝑuenit̄ ad illud: et ſine q̄bus expediri nō debet: hmōi aūt eſt cathecīſmus. de cōſe.diſt.iiij.ante baptiſmū. Itē permittitur ꝯfectio chriſmatis in die cene. quo vtendū eſt in baptiſmo ⁊ confirmatione. ex̄ eo. rñſo. Itē ꝑmittit̄ euchariſtia dari decedentibus. de pe.⁊ re.qđ in te. nec eñi debet alicui penitēti denegari. L.diſt.penitēs. Sanis etiā damnatis ad mortē dari poteſt tp̄e interdicti: q: cēſentur tūc in articulo mortis. Joh.cal. Sed laicis vel clericis non interdictis: ſed in loco interdicto poſitis an poſſit dari euchariſtia: preterꝙ in articulo mortis dubiū eſt: exceptis preſbiteris tñ miſſam cantantibus: alẽs celebrantibus: tamen forma ſeruata. vt habet̄.c. alma. Celebrantes eñi tenent̄ ſumere corpus xp̄i. de cōſe.diſt.ij.cōperimus. De aliis xͦo dicit Jo.cal. trepido ferre ſententiā cū viderim ꝗ̄naliter religioſos ſuis fratribus/ſororibus vel monialibus quarū curā

gerūt tēpore interdicti indifferenter cōcedere euchariſtie ſacramēta. Sed quo iure faciāt ipſi diſcernant: cū ꝯtrariū videt̄ de iure ſcripto. In edictis eñi ꝑmiſſorꝫ certorū caſuū qđ ratione nō inuenit̄ expreſſū ſed ꝑmiſſum: ſubiacet regule ꝓhibitiue.ij.q.v.ꝯſuluiſti. et eſt expreſſū in cle.exiui. de verb.ſig.§.porro. cū ſit ꝑmiſſum tp̄e interdicti ſpecialiter corpus xp̄i inquantū dicit̄ viaticū.i. inquantū datur decedentibus. igitur ⁊c̄. Et addit idē Joh. ꝙ cū portat̄ euchariſtia ad infirmū: tunc credit ꝙ debeat portari cū pulſatione cāpanelle ⁊ lumine precedente ⁊ aliis cōſuetis: q: cū aliq̄d ꝑmittit̄ niſi aliud appareat/intelligit̄ fore ꝑmiſſum ſcḋm ꝙ ius diſponit illud fieri et vſus obſeruat. arg. ad hoc.iiij. diſt. erit aūt.xij.diſt.illa. Sed de portatione luminis diſponit ius. de cele.miſ.ſane. De pulſatione aūt cāpanelle habet generalis ꝯſuetudo. ergo ⁊c̄. Poterit aūt dare tale viaticū infirmo in p̄ſentia aſtantiū ⁊ venientiū: vt ꝑmiſſio intelligat̄ ſcḋm cōditionē ſtatus ꝑſone īfirme.xlj.diſ. quiſquis. De mulieribus ergo pregnantibus et partui appropinquātibus an tēpore interdicti poſſit dari euchariſtia. videt̄ Joh.an. dicere ꝙ non: niſi aliud periculū immineat in eis. Ratio eſt: q: tales nō ꝓprie dici poſſunt decedētes ex appropinquatione ad partū: ſed non niſi decedentibus concedit̄ euchariſtia in tali tp̄e: ſcꝫ interdicti. Eadē ratione idē putat Jo.cal. de intrantibus mare vel bellū cāpeſtre vel obſeſſis. et facit qđ no. de offi.ordi. Paſtoral'.ij.rñ. in glo. Extrema vnctio indubitanter eſt ꝓhibita tp̄e interdicti. Sed an clericis vel religioſis maribus vel feminis nō interdictis ſed de loco interdicto ⁊ qui ſeruauerunt interdictū an poſſit cōferri extrema vnctio a quibuſdā dubitatur. Dominus ⁊ pater meus veritatis ⁊ iuſticie cultor. in cap̄. quod in te. de peni. et remiſ. dicit ꝙ non. quod tamen multi male aduertunt. Joh. cal. Matrimonium xͦo interdicto tempore permittitur: quia contrahi poteſt quocūꝗ tēpore per legitimū conſenſum viri ⁊ mulieris/etiam ſi cōtrahentes eſſent interdicti ſcḋm Inno. Nā et per infideles ⁊ excōmunicatos contrahi poteſt. ſed ſolēnis benedictio nuptiarū tunc fieri non poteſt ſcḋm Hoſtien. etiam ſi alter tm̄ ſcꝫ vir vel mulier eſſet interdictus. et in loco nō interdicto fieret. Johan.cald. De ſacramento ordinis ſciendū ꝙ nullus ordo cōferri poteſt in loco interdicto clericis ⁊ laicis. et ratio eſt: quia prohibentur ſibi eccleſiaſtica ſacramenta miniſtrari: exceptis quibuſdam caſibus de quibus iſte non eſt. vt in cap̄. non eſt. de ſpon. Si autem populus eſt interdictus cū propter hoc non ſit clericus interdictus: poterit clerici illius loci extra locum interdictum ad ordines

ſupiores ꝓmoueri: ab eo tñ ꝗ hoc de iure poſ-
ſit. Itē ſi locus tñ eſt interdictus:lȝ ibi nullus
valeat ordinari:laici tñ qui nō fuerūt culpabi-
les delicti ꝓpter qđ latū eſt interdictuȝ: extra
locū interdictū poterūt ordinari:niſi ꝓpter de-
lictū vniuerſitatis lata fuiſſet ſentētia interdi-
cti in loco:qꝛ tunc nullus de dicta vniuerſitate
poſſet ordinari. Joh.cal. Itē tpe generalis in-
terdicti denegaꝫ laicis eccleſiaſtica ſepultura:
etiā ſi penitētiā egerint.ex̄ de pe.et re.qđ in te.
Ratio eſt/qꝛ interdicti ſunt tales: etiā ſi pctō-
res nō ſint.xvij.q.iiij.miror.Sed illi interdicti
qui tunc abſoluunꝫ ab aliqua excōicatiōe : re-
manēt tñ interdicti adhuc donec ſoluaꝫ inter-
dictū:ꝛ ſi in moriētibꝰ interdictis apparuerint
ſigna penitēcie/et poſtmodū fuerit abſolutum
interdictū: tūc taliū corpa erūt apud eccleſiam
transferēda.ar.ex̄ de ſen.excō.c.cum illorū. ꝛ ſi
apud eccliam ſtante interdicto ſepulti fuerint
non erūt poſtea exhumādi: cū ad eū ſtatū vene
rit res a quo incipe potuit ꝓ hmōi interdictis
ſcȝ ꝗ penituerint licet mortuaria accipe : ac ꝓ
eis orandū eſt.ij.q.iij.quicūqꝫ. Sed ſi nō peni-
tuerint/nec ꝓ eis orādū eſt: nec mortuaria re-
cipienda.lxxxviij.di.c.ſi.Clericis vero ꝗ in ta-
li generalitate nō ſunt interdicti/non negaꝫ ec
cleſiaſtica ſepultura:ita tñ ꝙ fiat ſine pulſatiōe
campanarū:ꝛ ceſſante omi ſolēnitate . ex̄ eo.ti.
qđ in te.ꝛ qđ ibi dicitꝫ cū ſilentio:non videꝫ hoc
intelligendū de ſilentio officij funeralis : qꝛ cū
cōcediꝫ qđ maius eſt.ſ.dicere miſſam et horas
ſubmiſſe:ꝛ de officio funerali cōcedi videꝫ. Itē
qñ aliqua eccleſia eſt ſingulariter interdicta:ſi
quidē eſt interdicta ꝓpter delictū clericoꝝ tñ:
vel qꝛ violata fuit:tunc parrochiani poſſunt in
alia eccl'ia non interdicta eligere ſepulturā/ et
audire diuina:ſed ſi ſit interdicta in penam po
puli:etiā ſi multi ex eis nō deliquerint: ſed for
te vniuerſitas,vel magna pars vel qꝛ forte de-
liquit dñs ꝛ in hoc punitur : tunc parrochiani
nō poſſunt in alia eccl'ia etiā non interdicta eli
gere ſepulturā niſi forte ex priuilegio. Innocē.
Itē ſicut tpe interdicti in eccl'ia non ſunt laici
ſepeliendi:ita nec in eius cimiterio.ex̄ de priui
le.c.vt ꝑuilegia. Et lȝ Stephanꝰ dicat ꝙ ſuffi-
cit ꝙ ſit locus ad ſepulturam deputatus : lȝ nō
ſit benedictus vt dicaꝫ cimiteriū:tñ Joh.an.di
cit ꝙ eſt locus ad vſum cimiterij ꝑ epm benedi
ctus.de cōſe.diſt.j.nemo. Joh.etiā cal.dicit ꝙ
non ſufficit ꝙ locus ſit ad ſepulturā deputatꝰ:
niſi auctoritate epī fuerit ad ſepulturam deſti
natus: ꝛ hoc opȝ fateri ꝗtum ad penā excōica-
tionis que poniꝫ per cle.eos. Item laici nō in-
terdicti nō poſſunt in cimiterio ſito in loco in-
terdicto cum clericorū officio ſub ſilētio ceſſan
tibus ſolēnitatibus aliis ſepeliri, Ratio eſt:qꝛ
illud ex gratia cōcediꝫ clericis:ergo aliis intel
ligitur denegatū. Joh.cal. Item priuilegiatus
per.c.alma.ſuꝑ auditione diuinorū,ꝛ ꝑceptiōe
ſacramentoꝝ: vel etiā ſuꝑ perceptiōe ſacramē
toꝝ ſine mentiōe de auditiōe diuinorū: puto ex
hoc ꝙ poſſit admitti ad eccl'iaſticam ſepulturā
ꝗuis de ipſa nō fiat mentio . Sed ſi priuilegiū
eſſet cōceſſum ſuper auditione diuinoꝝ: nō fa-
cta mentione de ꝑceptione ſacramentoꝝ:ſatis
videtur dubiū:tñ placet ꝙ per illud priuilegiū
ſit cōceſſa eccl'iaſtica ſepultura ꝑ regulam : cū
cōicamus viuo ꝛc.xxiiij.q.ij.ſane. ſolēnitatibꝰ
tñ ceſſantibus: vt diciꝫ de clericis. Jo.cal. Itē
ſepeliētes extra eccl'iaȝ,et cimiteriū interdictā
ꝑſonā,vel non interdictā:ſed in loco interdicto
cū officio diuino: clerici illō officiū celebrātes
ſunt irregulares:ſȝ ſine officio diuino bene pñt
interdicti ex̄ eccl'ias ꝛ cimiteria ſepeliri:nec ei
debēt eoꝝ corpa remanere inhumata. Jo.cal.

¶ Pena aūt nō ſeruantis in- §.I.
terdictū ſi eſt clericus:eſt iſta ſm Hoſt.qꝛ ſcien
ter celebrās in loco interdicto:vndecūqꝫ ſit effi
ciꝫ irregularis ꝛ eſt ſuſpēſus. ex̄ de cle.excom.
mi.c.poſtulaſtis.§.fi.ꝛ ex̄ eo.is qui.li.vj. vñ nō
pōt beneficia cōferre. ex̄ de cōceſ.prebē.c.qꝛ di
uerſitatē. Idē Inno.ꝛ Bern. Itē talis non pōt
eligi nec eligere: vt in.d.c.is qui. et de cōſue.c.
dilectus. Itē nec pōt poſtulari.ex̄ de poſtu.c.j.
Item ꝗ nō ſeruat interdictū remouēdꝰ eſt a bē
neficio.ex̄ de cle.excōi.mi.poſtulaſtis. Si autē
talis ſit religioſus ꝛ ad nullū ordinē adhuc or-
dinatus eſt: etſi irregularitatē nō incurrat (qꝛ
non eſt expreſſum in iure. Nā.c.is qui.agit de
ſola irregularitate que ꝓcedit ex ſola celebra-
tiōe diuinoꝝ/ vel executione ordinū)poterit tñ
aliter puniri et recludi in arctiori monaſterio
ad penitentiā pagendā: ꝛ idem videꝫ dicendū
de moniali nō ſeruante interdictū : quilibet tñ
hoꝝ.ſ.religioſus nō habens ordinē/ꝛ religioſa
ſi violant interdictū ſunt ineligibiles actiue et
paſſiue:nā etſi nō habent ordinē clericalē/rōne
tñ ipſoꝝ ſtatus habent officiū celebrādi diuina
ſm cōditionē ipſorū:vnde violando interdictū
illam penā incurrūt cuiꝰ ſunt capaces : ad hoc
de biga.c.debitū. Joh.cal. Purus vero laicus
violās interdictū ꝗuis irregularitatē nō incur
rat vel ſuſpēſionē ſm Inno.grauiter tñ peccat
ꝛ puniēdus eſt pena arbitraria ꝑ eccl'iaſticū iu
dicem.de ſen.excō.grauis.in cle. ¶ Itē omnis
ꝗ ſciēter celebrat in loco interdicto:ſiue coram
ꝑſonis interdictis a iure vel a iudice : vel reci-
piens publice interdictos ad diuina officia vel
ſacramēta/vel ſepulturā:etiā ſi nō ſit irregula-
ris/eſt interdictꝰ ab ingreſſu eccleſie.de priuil.
c.epoꝝ.lib.vj. et ſi in ea ſe ingerit in officio ſuo

ſit irregularis.eo.titu.c.is qui.lib.vj. Nota ꝙ
licet omibus predictis in vltimo.§.ſit interdi-
ctus ingreſſus eccſie per ca.ep̄oꝝ.ex̄ de p̄uile.
lib.vj.Eſt tñ differentia inter eos:nā celebrās
in loco interdicto etiā eſt irregularis: admittē-
tes vero ad ſepulturā noīatim interdictos,vel
publice excōicatos ſunt excōicati.in cle.eos.
de ſepul. Et etiā qui tp̄e interdicti ſepeliūt de-
functos in cimiterijs vel eccleſijs in caſibus nō
cōceſſis:vt p3 in ea.cle. Alijs vero,de quib⁹ ſit
mētio interdicit ſolum ingreſſus eccſie modo
predicto. Dicitur autē agere,vel ingerere ſe in
officio ſuo ſicut prius:⁊ per ꝯñs violare inter-
dictū:cū.ſ.dicit ſolēniter horas diurnas,vel no
cturnas: vel miſſam,vel aliud officiū qđ cōpe-
tit ratiōe alicuius ordinis quē h3.xj.q.iij.cp̄s.
Et idem notat Inno.⁊ alij poſt eū de exceſ.pre
la.c.ſi. ¶ Pſalmiſta interdictus vel nō inter-
dictus: ſed in loco interdicto ſi celebrat.i.ſi ſo-
lenniter agit in officio ſuo/vtrū ſit per hoc irre
gularis? Sic rñdet Io.cal.ſm theologos talis
nō eſt irregularis:q2 pſalmiſtatus ſm eos non
eſt ordo: ſec⁹ ſ3 canōiſtas qui tenēt pſalmiſta-
tū eſſe ordinē.xxj.di:cleros.⁊ tali ordini com-
petit cātare.ſ.in choro pſalmodizādo lectiōes
et rñſoria legēdo. Ideo talis hmōi agendo effi
cit irregularis. Et addit ꝙ quidā dicūt:⁊ pla-
cet Inno.ꝙ ſi cōſuetudo eſt in eccľia ꝙ ſine di-
ſtinctiōe ordinis quiſq3 legat epľam vel portet
cereos: vel faciat quicq̄ aliud ptinēs ad aliqđ
officiū:nō erit irregularis is q̄ illud officiū fa-
cit. Et ſubdit Ioh.cal. ꝙ illa diſtinctio nō tollit
quin de iure talia cōpetāt ratiōe alicuius ordi
nis. Vñ Ioh.an.⁊ alij in.c.cum medicinalis.di
cunt talē eſſe irregularē. Hoſti.⁊ ſpecu.putant
habentē primā tōſurā tm̄ ſi cātet in officio ſuo
eſſe irregularē.xxiij.di.pſalmiſta. Sed ſi q̄s fa
ciat ea q̄ nō ſunt alicui ordini vel officio depu-
tata: vt ſi in matutinis legit lectiōes/vel cātet
rñſoria. Dicunt Hoſti.⁊ Guil.nō eſſe irregula-
rem. In benedictiōe aque benedicte cōtrahit
irregularitas ſm Inno.q2 eſt annexa hmōi or-
dini benedictio.de cōſe.di.iij.aquā.qñ.ſ.inter-
dict⁹ cleric⁹ hoc ageret:ſed ſi nō eſt ipſe inter-
dictus:eo ꝙ talē facit benedictionē aque in lo-
co interdicto ſeruata moderatione que tradit
de alijs officijs/non incurrit irregularitatem.
Aqua aūt benedicta nō debet aſp̄gi laicis loci
interdicti a ſacerdote: ⁊ hoc p̄terq̄ in quatuor
feſtiuitatibus : de quib⁹ agit in.c.alma. Si tñ
aſpergeret: putat Io.cal.ꝙ nō eſt irregularis.
q2 hoc nō eſt in iure cautū. Per benedictionē
autē mēſe etiam ab interdicto clerico nō con-
trahit irregularitas:q2 nulli eſt ordini deputa
ta. A benedictiōe etiam quā conſueuerūt prio
res vel ep̄i itinerādo dare obuiātib⁹ eis in ſua
dioceſi: dixerūt quidā tutū eſſe abſtinere in lo-
co interdicto : ſi tñ cōtrafiat non erit irregula-
ris:qđ putat Ioh.cal.eſſe verū de ſimplici be-
nedictione. Sec⁹ de ſolēni ad quam premittit
Sit nomen dñi bñdictū: vel aliqd aliud hmōi.
Talis eñ benedictio cōpetit ep̄o ratione ordi
nis.diſ.xcv.c.ecce. De benedictiōe aūt calicis
vel paramentoꝝ/vel corporaliū/ vel candelarū
in feſto purificatiōis/ vel oliuarum in feſto pal
marū. Dicit Io.cal.fieri nō poſſe a clericis in-
terdictis vel in loco interdicto/ ⁊ a nō interdi-
cto: niſi ſeruata moderatiōe que tradit de offi
cijs diuinis in.c.alma.eo.titu.lib.vj. Et idē di
cit tenendū de facientibus officiū ꝓ baptiſmo
in ſabbato ſancto:vel ꝓ confectiōe chriſmatis
in cena dñi:vel ꝓ anniuerſario defunctorū. Et
benedictio etiā pere et baculi peregrinorū a ſa
cerdote dicit Guil.ꝙ videtur eſſe cōceſſum:cū
non ſit ꝓhibitū. Itē de purificatione poſt par-
tum dicit Ioh.cal.ꝙ non pōt mulier poſt partū
introduci in eccleſiā in loco interdicto p ſacer
dotem cū pſalmis ⁊ oratiōibus ⁊ ſolenni intro
ductiōe:alˀs incurreret irregularitatē: q2 illud
eſt officium diuinū ordini clericali competēs.
Sed ſine officio facta ſolū cōfeſſione vt moris
eſt : poterit mulier p ſe intrare gratias agēdo.
Itē ſi clericus interdictus vel nō interdictus :
ſed in loco interdicto ſi excōicat aliquē vel ab-
ſoluit excōicatum:ſm Inno.nō eſt irregularis
q2 hmōi non ſunt ordinis : ſed iuriſditionē con
cernūt.ij.q.j.nemo. Et de excōicatione non eſt
dubium:quare idē dicendū eſt de abſolutione.
de pe.diſt.j.verbum.tñ abſolutiōis ſolēnia ex-
hibere:ſicut eſt dicere cu3 ſtola.p̄s.⁊ orationē:
vel in eccľiam introducere excōicatum:q2 hoc
eſt ordinis ⁊ officij:hmōi faciens eſt irregula-
ris ſm Inno.⁊ Specu. Officium autē cōmen-
dationis animarū decedentiū iuxta morē cre-
dit Ioh.cal.ꝙ fieri poſſit loco ⁊ tēpore interdi
cti:q2 iſtud officium videt quaſi annexū ad ab-
ſolutionem que fit in penitētia: vnde ſicut con
cedit tunc penitentia/ita ⁊ iſtud. Item in loco
interdicto/⁊ interdictis /et excōicatis pōt pre-
dicari verbum dei . de ſentē.excom.c.reſpōſo.
¶ Et pōt etiam interdictis fieri cōfeſſio gene-
ralis in fine predicatiōis: pōt etiam campana
ꝓpter hoc pulſari:q2 cū dicta pulſatio ſit ſignū
⁊ preambulū actus permiſſi:vt habet genera-
lis conſuetudo: intelligit et ipſa pulſatio per-
miſſa. Ioh.cal. Pro miſſis vero ⁊ horis cano-
nicis dicendis nullo modo habet pulſare cam
panas tēpore interdicti:alˀs incurreret irregu
laritas:exceptis quatuor feſtiuitatib⁹ de qui-
bus ſupra. etiam ſi cāpane ipſe eſſent extra ec-
cleſiam/⁊ ꝓcul ab ea: non licet ꝓ dictis pulſa-
re:alˀs fieret fraus legi.xxiij.q.iij.plerique. Nec

etiam paruas cāpanellas licet pulſare tpe interdicti ꝓ diuinis officijs celebrādis: vt faciūt religioſi mendicātes. Nam ꝓhibitio pulſationis campanarū tpe interdicti vtiqꝫ ⁊ minores cāpanellas includit: cū de facto ſonus audiat extra muros et interdū ſatis ꝓcul: vnde tales ſibi caueāt: ⁊ ſufficiat eis ꝙ ꝑ aliqua ſigna: puta tabule poſſint conuenire ad diuina eorū: ſed pulſare cāpanas tpe interdicti ꝓ horis notificandis: puta tertia / ſexta / nona / et hmōi: nō credo illicitū laicis hac de cauſa cāpanas ſuas ſonare: ſed clericis non credo hoc licere: lꝫ enī de facto celebrent diuina / tn̄ ex quo dicto tpe ſolent diuina celebrare: pſumeret̄ veriſimiliter ꝙ ꝓ celebratione diuinorū ſonarēt. xxviij. diſt. de ſiracuſane. Fateor tn̄ ꝓpter hoc tn̄ ipos nō incurrere irregularitatē. Jo. cal. Pulſare aūt campanā ꝓ Aue maria: vt ſolet fieri laudabiliter de ſero et de mane in quibuſdaꝫ locis tpe interdicti nō inducit irregularitatē: qꝛ illa ſalutatio virginis glorioſe non eſt officiū ordini annexū: pulſare campanas ꝓ oſtēſione aliquarum litterarū: vel in aduentu alicuius prelati et hmōi tēpore interdicti: nec laicis nec clericis ꝓhibetur. Joh. cal. Conſulit etiā ꝙ itinerātes per loca interdicta ſi ſunt duo vel plures: ꝙ non dicāt horas canonicas in via: qꝛ ex quo ab alijs audiri poſſunt: dicit ipſe ꝙ nō audet dicere ꝙ hoc facere poſſint ſine violatione interdicti. Secus ſi eſſet vnus ſolus: qꝛ ita ſubmiſſe dicere poſſet ꝙ non audiret̄. Jtem dicit Jnno. et Abb. ꝙ non credit irregularitatē incurrere clericū interdictū ꝓpter hoc ꝙ interſit diuinis: et ſi cātat cum alijs: dūmodo non celebret nec aliquid agat vt in ſuo officio / peccat. tn̄ Joh. cal. dicit ſibi placere dictū Hoſtien. ⁊ Specu. ſcꝫ ꝙ ſi talis ſe ingerat diuinis audiēdo ex quadam ſimplici deuotiōe non cōtemnendo nō eſt irregularis: ⁊ ſic ꝓcedit dictum Jnno. Sed ſi hoc facit cōtemnendo ⁊ faciendo celebrare diuina: ſiue auctoritatē prebēdo / ſiue cooperādo: tunc irregularitatē incurrit. Jtē laici violantes interdictum: etſi non incurrāt irregularitatem / grauiter tn̄ peccant: vt dictū eſt ſm Jnno. et (vt videtur) mortaliter ſi ſciēter hoc faciunt: qꝛ cōtra obediētiam eccleſiaſticam agūt. lxxxj. di. ſi qui. Sed exercētes officia que nō ſunt alicuiꝰ ordinis tēpore interdicti: vt aduocādo / docendo ⁊ hmōi non peccant. Jtem nō ꝓhibent̄ laici tēpore interdicti dicere letanias vel laudes ſuas vt faciunt ferrarie. Jtem nō ꝓhibent̄ orare in eccleſia extra tēpora celebratiōis diuinorum ſm Guil. ⁊ Monal. Jtem ſi ſacerdos ꝓbabiliter credit ꝙ aliqui interdicti ſunt in eccleſia. ſm Guil. debet monere in generali ꝙ exeāt / al's non tenet̄ vitare eos maxime publice do-

nec cōſtet de ſentētia. Jteꝫ ſi ſacerdos recipiat ſcienter hominē interdictū: lꝫ ipſe peccet ⁊ penas incurrat: vt ſupra dictū eſt: alij tn̄ non tenētur exire ſm Guil. nec peccant audiendo diuina. Jtem in diuinis officijs ſunt vitandi om̄es illi qui ꝓprio nomine vel alia certa circūlocutione per ſentētiam deſignant̄ interdicti: qui ⁊ dicunt̄ nominatim interdicti. Jtē vitandi ſunt tanq̄ nominatim interdicti om̄es illi de quibꝰ conſtat ꝙ interdicti ſunt: vt ſi ciuitas vel caſtrū interdicit̄. Si vero interdicātur fautores ſiue participantes in crimine non dicunt̄ nominatim interdicti / ſed tn̄ in genere: vnde tales nō tenet̄ quis vitare quouſqꝫ per iudicē ſpecificēt̄ et denuncient̄: niſi forte eorū participatio eſſet multū notoria: ita ꝙ inficiationi non ſit locus. de coha. cle. c. tua nos. Jnno. Hoſtien. ⁊ Guil.

De forma interdicti quō ponat̄ et quō relaxetur. Capl'm. v.

Ltimo vidēdū eſt de forma qua fertur interdictū: ⁊ quō etiam relaxetur. Unde ſciendum ſm Joh. cal. ꝙ cū ab homine fertur: ⁊ ꝓpter cōtumaciā eſt neceſſaria monitio precedens ⁊ forma que tradit̄ de ſentē. excō. c. j. lib. vj. ⁊ ſic intelligitur de appel. c. reprehenſibilis. ſed ſi ꝓpter delictū fertur / non eſt monitio neceſſaria. v. q. iij. in loco. Sic intellige notata per Jnnocē. et alios de appella. c. ad hoc. Cum vero a iure ꝓfertur ꝓpter exceſſum ſiue delictum ſine monitiōe fit: ſiue ſit ſpeciale interdictum. ſ. cōtra eccleſiam vel cōtra perſonā ſingularem: qḋ ſuperius dictum eſt interdictū ſingulare: ſiue ſit interdictū generale: loci ſcꝫ ciuitatis / vl' caſtri / ville / vl' vniuerſitatis ppl'i: quodlibet enī horū dicitur generale. Sub hac auteꝫ forma verborū ꝓfertur. Nos ꝓpter talem cauſam eccl'iam vel terrā talē ſupponimus interdicto. extra de verbo. ſig. cū in partibus. Et additur etiam cōiter eccleſiaſtico / ad differētiam interdicti legalis. Poteſt etiā ſentētia interdicti ad volūtatem iudicis determinari: puta vt interdicat miſſam cum cātu / vel horas / vel ſepulturas / et hmōi. Poteſt etiam iudex ab interdicto excipere ⁊ ſubijcere quos vult / ⁊ quando vult: puta quando dn̄s terre eſt ibi preſens ⁊ hmōi. extra de ſpon. c. non eſt vobis. Ad hoc autē vt obliget ſentētia interdicti ſufficit eam publice ꝓmulgari: nec poſtea eſt neceſſe eā ſingulorū auribus inculcare. diſti. xvj. qḋ dicitis. Sufficit etiā cum quis ſcit nūcios ſuos: maxime metropolitanā eccleſiam recepiſſe ſentētiā ⁊ obſeruare. extra de poſtu. ca. j. Jtem nota ſm Jnno. ⁊ Hoſtiē. ꝙ cum locus vel eccleſia interdicitur / talis ſententia ſuſpendi poteſt: ⁊ cū eſt

ſuſpēſa poteſt celebrari. eꝫ de priuil.c. vt priui
legia. Sed ſi eſt interdicta ꝑſona ſiue ſuſpenſa.
qn̄ hoc eſt factū ꝓ culpa ipſi⁹ ſuſpēſi vel iterdi-
cti: nō poſſet de licētia alicui⁹ celebrare nec in-
terdictū vel ſuſpēſio ſuſpēdi: ſed cū hoc eſt factū
ꝓpter culpā alteri⁹: tūc pōt dici ſicut de iterdi
cto loci. ſ. ꝙ talis ſnīa pōt ſuſpēdi ꝑ epm ſicut ⁊
tolli. Ité appellari poteſt infra tp̄s ſuſpēſionis
interdicti a ſuſpenſa ſnīa ſicut a cōditionali. de
appel. Preterea. ⁊ idē de ſnīa ſuſpēſionis. ſec⁹
tn̄ ſentētia excōicationis. Ité ſentētia interdi-
cti ⁊ ſuſpēſiōis nudo v̓bo ſuſpēdunꝫ: vel totalr̄
relaxanꝫ cū iuramento tn̄. extra eo. Alma. Ité
poſtꝙ ſentētia interdicti ꝑ aliquos inferiores
prelatos rōnabilr̄ eſt lata: maiores nō debent
relaxare ſine cōgrua ſatiſfactiōe: ⁊ cū ſciētia il-
lius q̄ tulit. extra de offi. or. c. cū ab eccliaꝝ. Si
v̓o irrōnabiliter ſit lata: debet q̄ tulit ſiue diffi
cultate relaxare: ſeu ſupior ad quē reccurritur.
eꝫ. e. cū medicinal. lib. vj. Ité archieps̄ nō pōt
relaxare interdictū vel excōicationē vel ſuſpen
ſiones latas ab officialib⁹ archidiaconorū ſeu
alijs iuriſditionē habentib⁹ ſubditis ſuffraga-
neoꝝ ipſis qui tulerūt omiſſis. eꝫ eo. cū roma-
na. li. vj. Ité cū quis interdicto vel excōicatiōe
aſtrictus offert ſe ad iuſticiā coꝝ pro quib⁹ ſen
tentiā recepit: iudex cū ne ſic decedat abſolue-
re poterit: etiā ſi aduerſa pars appellet ne ab-
ſoluaꝫ. debet tn̄ ante abſolutionē recipi ab illo
ſufficiēs cautio: ꝙ in preſentia romani pontifi
cis apud quē appellaꝫ ſi voluerit appellator:
vel corā iudice cui cām delegauerit iuri pare-
bit. ⁊ idē de his qui dicūt ſe iniuſte iterdictos.
Ité ſꝫ Jo. an. tp̄e gn̄alis interdicti ſi ig ꝓpter
cui⁹ culpā latum eſt interdictū ſatiſfacere vult:
tolleꝫ interdictū. Si vero culpabilis fuit tanꝙ
cōſiliarius vel auxiliari⁹: licet accipiaꝫ cautio
et iniūgaꝫ penitētia nō relaxabiꝫ interdictū. ꝙ
ſi ꝓpter ei⁹ culpā latū eſt: ipſe q̄dē puniꝫ: ſꝫ ei⁹
ſatiſfactio nō reqriꝫ. Ité nota ꝙ ea q̄ dicta ſunt
in precedētib⁹. c. de materia interdicti: quo ſcꝫ
ad obſeruandū interdictū ne cōtrafaciendo in
curraꝫ pctm̄ ⁊ irregularitas: locū habēt ⁊ vera
ſunt ſm ꝙ habeꝫ in corpe iuris. Sed ꝑ extra-
uagantē martini. v. que incipit. Inſuꝑ ad eui-
tandū. non teneꝫ q̄s obſeruare interdictū eccle
ſiaſticū a iure vel hoīe generaliter ꝓmulgatū:
niſi talis ſententia fuerit contra perſonā: colle
giū: vniuerſitatem: eccleſiā: cōmunitatē vel lo-
cū certū / vel certa a iudice publicata vel denun
ciata ſpecialiter et expreſſe: ⁊ ipſam extrauagā
tem habes. ſ. in fi. de excōi. mi. c. fi.

De priuilegio fratrū predi- §. I.
catoꝝ et minorum quo ad interdictū.

priuilegia pdicatoꝝ ⁊ minorū tpe interdicti

Fratres ordinis pdicatorū tēpore generalis interdicti
terre poſſunt vbicꝫ in omnib⁹ eccleſijs ſuis vel
alienis clauſis ianuis interdictis ⁊ excōicatis
excluſis: nō pulſatis cāpanis ⁊ ſubmiſſa voce ce
lebrare diuina ⁊ recipere eccleſiaſtica ſacramē
ta exceptis tribus caſibus. Primus eſt ſi cau
ſam dederint interdicto. Scd̄s ſi contingat id
eis ſpecialiter interdici. Terti⁹ eſt ſi eccleſia il
la in qua volūt celebrare eſt interdicta. Boni-
fa. virtute. Itē tēpore interdicti poſſint ad di-
uina recipere pueros ſuis ſeruitijs deputatos
et negocioꝝ ſuoꝝ ꝓcuratores: ⁊ operarios qui
ſuis in locis eorū opib⁹ cōtinue inſtiterint niſi
in duobus caſib⁹: ſcꝫ ſi ipſi cauſam interdicto
dederunt. Scd̄s eſt ſi cōtingat eos ſpecialiter
excōicari vel interdici. Boni. virtute. Itē tpe
ſtrictiſſimi interdicti quilibet ordinis fratrū
predicatorum quotidie vnam miſſam celebra
re valet cū duobus aut tribus tantū miniſtris.
expulſis primo omnib⁹ qui nō ſunt de ordine
predicatorū. Clemens. meritis veſtre religio-
nis. Itē quando in ciuitate vel locis alijs vbi
habitatur contigerit interdictum poni et ꝓhi
beri omnia eccleſiaſtica ſacramenta: exceptis
paruulorū baptiſmatibus et penitentijs mo-
rientium non obſtantibus quibuſcūꝙ priuile-
gijs religioſis quibuſcunꝙ ab apoſtolica ſede
conceſſis: nichilominus tempore talis interdi
cti poſſunt confiteri peccata eorum: et ab ipſis
abſolui: ⁊ tēporibus cōſuetis iuxta morē ordi-
nis ſui ſacre cōmunionis ⁊ vnctionis extreme
recipere ſacramēta et diuina officia celebrare
ſimul: ianuis clauſis nō pulſatis campanis et
ſubmiſſa voce excōicatis et interdictis ac oīb⁹
perſonis que nō ſunt de ordine ſuo excluſis: nō
obſtātib⁹ prohibitionib⁹ hmōi ſeu aliqbus lit
teris a ſe. apo. impetratis vel impetrādis: que
de ordine fratrū predicatorū: et hac indulgen-
tia ſpecialem non fecerint mentionē. Honori⁹.
Meritis veſtre religionis. Itē omes ſentētie
interdicti ſuſpēſionis et excōicationis contra
eoſdē late per quoſcūꝙ prelatos cōtra indulta
priuilegiorū dictorū fratrum ſunt ip̄o facto ir-
rite et manes. Si aūt contra alios late fuerint
occaſione eorūdē fratrū ſunt penitus irritāde.
Alexan. meritis veſtre. Itē a nullo legato niſi
a latere nec delegato poſſunt ſuſpēdi vel inter-
dici vel excōmunicari: niſi eorū in litteris de or
dine predicatorum talis ſpecialis mentio ha-
beatur. Clemēs. exigētibus. Itē magiſter or-
dinis et eius vicarius in toto ordine ⁊ priores
et prouinciales et conuentuales ⁊ eorū vicarij
in ſupraſcriptis terminis poſſunt fratres ſuos
conſtitutos in terminis predictis: vel ad eos
declinātes vndecūꝙ abſoluere a ſententiis ex-
cōmunicationis ſuſpenſionis ⁊ interdicti a iu-
re vel a iudice generaliter promulgatis: vel ſi

in locis ſuppoſitis eccleſiaſtico interdicto preſumpſerint celebrare diuina. Bonifa. virtute. Inno. licet autẽ hec dicantur de predicto ordine: tñ credo fratres minores eiſdẽ gaudere priuilegiis. excepto eo qđ nunc ſequitur: ꝙ viri et mulieres de italia habẽtes habitũ et regulam ordinis qui dicũtur de penitẽtia ſancti dñici: poſſunt licite audire diuina: ⁊ recipere eccl'iaſtica ſacra tẽpore interdicti: niſi cauſam dederint interdicto. Honori⁹. Cõgruũ eſtimantes.

De ſuſpẽſione. Titu. xxvii.

De triplici genere ſuſpenſionis. Cap. i.

Sub iſto nomine cenſure eccleſiaſtice cõprehenditur non solũ excõicatio, ſed etiã ſuſpenſio et interdictũ. extra de v. ſig. c. querẽti. Suſpẽſio etiã aliqñ dr excõicatio: vt patet. i. q. i. reperiuntur. ideo poſt tractatũ de excõicatione et interdicto ſequit̃ de ſuſpẽſione. ⁊ ſm Guil. duran. oĩs irregularis eſt ſuſpenſus. Et iterũ qꝛ oĩs irregularitas eſt qđdã inhabilitas ad ordinũ receptionẽ et officioꝝ eccleſiaſticorũ etiam receptoꝝ executionẽ ſimplr ⁊ ex toto ex aliquo impedimẽto ꝓueniẽs, ex inſtitutiõe eccleſie habẽs robur.

Suſpenſio eſt. Suſpẽſio vero eſt inhabilitas ad ordinũ vel officiorũ executionem ex aliquo impedimẽto. Sic ſuſpẽſio videt̃ solũ tãgere clericos. qñqꝫ tñ et laici ſuſpenduntur ab aliquo actu: vt ab officio aduocãdi in certo caſu ⁊c. Irregularitas vero tãgit clericos et laicos. Vtraqꝫ tamẽ culpa nõ eſt: ſed pena: q̃ qđdẽ ſuſpenſio multipliciter cõtingit. aliquãdo ſimpliciter ⁊ ex toto ab omni. ſ. officio ordinis. aliquãdo ab vno ordine ⁊ nõ ab alio. aliquãdo ſimpliciter. aliquãdo ad certũ tpˢ. aliqñ nõ ab ordine: ſed ab aliquo alio: vt ingreſſu eccleſie: vel actu predicatiõis ⁊ hmõi. de qb⁹ oĩb⁹ aget̃.

Triplex ſuſpenſio. Et nota ſm Guil. ⁊ alios ꝙ tripliciter dicit̃ qs ſuſpenſus. Vno modo quo ad ſe tantum: qꝛ. ſ. eſt prohibit⁹ abſtinere ab officio: ⁊ hoc per ſententiã canonis vel hoĩs: et ſic quilibet exiſtens in mortali: vel etiã in minori excõicatiõe dicit̃ ſuſpenſus: qꝛ debet abſtinere a celebratiõe ⁊ executione ordinis. al's peccat mortaliter qui in mortali exercet ſolenniter actũ ordinis ſui: vel cũ in minori excõicatiõe recipit aliqñ ſacrm. diſt. xl. multi. ⁊. i. q. i. ſi ſacerdotes. Si tñ celebrat vel exequit̃ ordinẽ ſuũ non efficit̃ irregularis. nõ tenet̃ ſubdit⁹ talẽ vitare vel quicũqꝫ alius etiã ſi ſciret pctm ſuũ. diſt. xxviij. c. ſi. ⁊ extra de coha. cle. et mulie. vr̃a. Et quis ſm Tho. i. iiij. di. xiij. q. i. arti. ij. q. i. ⁊ diſt. xxiiij. q. i. ar. iij. q. v. et. iij. par. q. lxij. ar. ix. ⁊ quodlibet. x. q. viij. non debeat quis inducere talẽ ad dicendũ miſſam: vel al's ad exequendum officia ſua: dũ ſcilicet eſt certus de ſua malicia et obſtinatione. Si tamen non poteſt aliũ habere: excuſatur accipiẽdo ſacra a tali: precipue cũ eſt ſuperior ei⁹ ſeu parrochialis: immo etiã ſm Pe. de pa. ſi poſſet aliũ habere nõ videt̃ peccare accipiẽdo ab eo: qꝛ vtitur iure ſuo: ⁊ malo illi⁹ in bonũ ſuũ. i. q. i. ſi fuerit. ſicut etiã licet fideli vti iuramento facto ab infideli per falſos deos. vt dicit Aug. xxij. q. i. mouet. Scđo modo dr quis ſuſpenſus quo ad alios: nõ quo ad ſe: ⁊ hoc ſatis large dr. et ſic cleric⁹ peregrin⁹ dr ſuſpẽſus: qꝛ ꝑmittit̃ ex deuotiõe celebrare in occulto nõ in publico. Pro cuius declaratione no. ſm Ray. ꝙ hmõi clerici ꝑegrini ignoti non admittunt̃ ad publice celebrandũ ꝑpl'o niſi cũ quinqꝫ ſigillis epõꝝ di. xcviij. c. i. ⁊ hoc ſi ſigilla ſint ignota: al's ſufficeret ſigillũ tantũ epi ſui. di. xxi. primatus. et multomagis apoſtolice ſedis mandatũ. Ratio aũt huius eſt ſm Hoſtiẽ. qꝛ in publica celebratione poſſet eũ mouere inanis gloria vel cupiditas: non aũt ſi priuatim et in ſecreto. Itẽ qꝛ in publico cõmune malũ poſſet accidere. ſ. ſi nõ ordinatus celebraret: in ſecreto autẽ solũ periculũ celebrãtis. Cũ illis etiã quinqꝫ ſigillis nõ eſſet credẽdũ ſm Io. niſi eſſent aliqualiter nota. Item ſm Inno. nec etiã quinqꝫ ſigillis credi debet: ſi ex receptione hmõi clericoꝝ ꝑegrinoꝝ fieret alicui preiudiciũ ⁊ damnũ: viatorem tamẽ peregrinũ tranſeũtẽ nõ oportet ita ſubtiliter examinare de ſigillis hmõi. xliij. di. quieſcamus. Itẽ ſi amiſerit talis litteras ⁊ ꝑ duos teſtes poſſit probare ordinationẽ ſuam et conuerſationem poteſt admitti. extra eo. tue. Itẽ ſi non exiſtãt teſtes de ordinatione ſua: qꝛ longũ tẽpus eſt: ſi cõſtat ꝙ ſemper geſſit ſe vt pſbyter admitti poteſt. extra de preſby. nõ bap. c. ij. Item ſm Hoſtiẽ. ad hoc vt tales ſuſcipi debeãt in executione ordinum: littere debent continere hãc clauſulã vel ſimilẽ: quẽ gradatim ad talem ordinem promouimus. di. lxxij. in nomine et he vocantur littere commendatitie ſeu teſtimoniales. extra eo. tue. Tamẽ ſi ſic ſuſpẽſus celebrat etiã in publico nõ eſt excõicatus: nec irregularis. Tertio mõ ſuſpẽſus dicit̃ ꝓprie quo ad ſe ⁊ quo ad alios qñ ſcilicet ꝑ ſententiã canonis vel hoĩs eſt ſuſpẽſus ab officiis ſuis: ⁊ talis tenetur abſtinere ab officio: etiã poſt contritionẽ et confeſſionẽ quouſqꝫ ſit relaxata ſuſpenſio per eum qui poteſt. al's ſuſpenſus a diuinis / vel officio / vel celebratione ⁊ huiuſmodi ſi cõtrafaciat peccat mortaliter: et efficitur irregularis ſm Innocen. de ſen. ⁊ re iudi. c. cum eterni. li. vj. ⁊. xi. q. iij. ſi quis epiſcopus. Et ſm Innocen. ⁊ Guil. talis etiam ſi extra eccleſiam

dicat horas officiando populum ſicut in exerci
tu efficitur irregularis: ſecus ſi non officiando
dicat cũ vno vel duobus.

¶ Quib⁹ caſib⁹ incurrit̃ ſuſpẽſio ⁊ precipue ꝓpter ſimoniam. Cap.ij.

Proſequendo de ſuſpẽſione. Nota ꝙ
pluribus ex cauſis et modis incur-
rit̃ ſuſpẽſio: quo.ſ.ad ſe ⁊ alios. ⁊ pri
mo q̃dẽ ꝓ vicium ſimonie: ſed cũ diſtin
ctione. Scias igit̃ ꝙ oẽs q̃ ſimonia
Ordinatus. ce ordinant̃ etiã ſi viciũ ſimonie ſit occultũ/ ipſo
iure ſunt ſuſpẽſi: ⁊ non ſolũ ab ordine quẽ ſimo
niace ſuſceperũt: ſed ſm Hen. ⁊ Inno. ab acti-
bus omniũ aliorũ ordinũ. Et ſm Inno. etiã in
tẽporalibus. vñ et perdit adminiſtrationẽ. j.q.
j. reperiunt̃. ex̃ de ſimo. c. tanta. diſt. lxxxj. eos.
Debent etiã puniri depoſitione ⁊ infamia ſi de
crimine cõſtaret. xv.q.iij. ſane. Nec põt cũ tali
diſpenſari niſi per papã. j.q.j. erga. Qui etiam
non faciliter diſpẽſat qñ cõmiſſa eſt ſimonia ex
Ordinator. parte ordinatoris ⁊ ordinati. Si vero cõmiſſa
eſt ex parte ordinatoris tñ: puta cõſanguineo
ordinãdi dante aliq̃d ordinatori ipſo ordinato
ignorãte: tunc non põt ipſe eṗs diſpẽſare pro-
pter turpitudinẽ ſuã: ſed ſucceſſor eius in eṗa-
tu vel alius ordinarius eius: ſi vcꝫ haberet do
miciliũ vel beneficiũ in eṗatu illius: et multo
magis papa. j.q.j. ſi quis neq̃. ⁊ hoc ſm Inno.
Hoſtiẽ. Ray. ⁊ Goffre. Item ſi ſimonia eſt com
miſſa tñ ex parte ordinati nõ ordinatoris: pu-
ta dãte ordinato vicario eṗi aliq̃d ꝓpter hoc:
ſi talis non miniſtret põt eṗs diſpẽſare in ordi
nibus rite ante ſuſceptis: non aũt in illo quem
ſimoniace ſuſcepit: nec etiam ꝙ recipiat alios
ante diſpẽſationem: ⁊ in hoc papa diſpenſabit.
Sed ⁊ ſi talis miniſtraſſet poſt ordinẽ ſimonia
ce ſuſceptum: etiã in ante ſuſceptis non pote-
rit eṗs diſpenſare. Qui vero recipit beneficiũ
Simonia in curato beneficio. cum cura/ vel dignitatẽ per ſimoniam etiã ſi oc
culta ſit: idem iuris eſt ſm Goffre. ſicut ⁊ de il-
lo qui recipit ordinẽ ſimoniace: vt dictuꝫ eſt. ſ.
q: ſcꝫ eſt ipſo iure ſuſpenſus etiã quo ad alios:
⁊ non ſolũ ab actibus omniũ ordinũ/ ſed etiam
ab adminiſtratiõe tẽporali ſm Innocẽ. et in ta
li beneficio vel dignitate ſolus papa diſpenſat:
precipue quãdo ſciẽtibus beneficiatis eſt com
miſſa. ¶ Nota tamẽ ſm Guil. ꝙ cum pene non
ſint extendẽde: et ille qui ſimoniace ſuſcipit ali
quem ordinẽ ſit ſuſpenſus quo ad ea que ſunt
ordinis: non tamẽ eſt ſuſpenſus quo ad ea que
ſunt iuriſditiõis: vnde ſi ant̃s habet iuriſditio-
nẽ/ ⁊ tunc habet: et poteſt ſuſpẽdere/ excõmuni
care/ ⁊ ab excõmunicatione abſoluere et hmõi.
In ſimplici bñficio. Qui autẽ recipit beneficiũ ſimplex ſimoniace
ſm Ray. eſt ſuſpẽſus quo ad ſe et alios ab acti
bus omniũ ordinũ: ⁊ ab adminiſtratiõe tempo
raliũ: ſi ſimonia eſt notoria. Nam ſi eſt occulta
non eſt ipſo iure ſuſpẽſus: ſed ſuſpendẽdus. j.q.
j.c.j. et ſequẽ. Tho. ⁊ Hoſtiẽ. Et ſiquidem com
miſſa eſt ſimonia ignorãte ipſo beneficiato/ põt
eṗs diſpenſare cum eo in tali beneficio poſtq̃
pure ⁊ ſimpliciter ei renũciauerit. extra eo. ca.
de ſimoniace. ac etiã ꝙ poſſit miniſtrare in or-
dinibus ante ⁊ poſt beneficiũ ſuſceptis: et hoc
intellige etiam ſi eṗs ignorauit: nam ſi ſciẽter
cõtuliſſet: non ipſe ſed ſuperior poſſet diſpẽſa-
re. ar. j.q.j.c.j. Tho. Ray. ⁊ Guil. Si vero ſimo
nia eſt cõmiſſa beneficiatis ſciẽtibus/ ſolus pa
pa diſpẽſat non alius: nec in illo beneficio nec
in alio. ſm Guil. Tancre. et Hoſtiẽ. Qui vero
confert ordinẽ vel beneficiũ ſimoniace: vel etiã Mediator ſimonie.
qui eſt mediator ſimonie ſꝫ Ray. ſi eſt notoria
ſimonia/ ipſo iure eſt ſuſpenſus: etiam quo ad
alios. extra eo. accuſatũ. xxxij. diſt. §. verũ. ⁊ ſo-
lus papa diſpẽſat. Si vero eſt occulta ſimonia
non eſt ſuſpenſus quo ad alios. ar. extra de ſi-
mo. c. ⁊ ſi queſtiões. ⁊ c. veniens. Idem dicitur
in directorio iuris lib. iij. tit. xvj. ſcꝫ ꝙ eṗs põt
diſpenſare in minoribus ſpeciebus ſimonie: vt
predictis. ⁊ allegat Goffre. et Hoſtiẽ. Nec ob.
j.q.j. erga. q: loquitur in dignitate: ⁊ ſic etiam
loquitur. c. a nobis. de ſimo. Et idem dicas de
tonſura ⁊ minoribus ordinibus: q: ſolũ in ma
ioribus ordinibus diſpẽſatio pape reſeruatur.
vt notant Goffre. ⁊ Hoſtien. ¶ Si vero cõmit- Simonia in alijs.
titur ſimonia in alijs: vt circa exequias defun
ctorũ: in conſecratiõe cimiteriũ ⁊ vaſoꝝ ſacroꝝ:
in venditiõe chriſmatis: in benedictiõibus nu
bentium ⁊ hmõi: in omnibus his eṗs poteſt di
ſpenſare: q: non eſt ꝓhibitus. ar. de ſen. excõi.
nuper. ſm Ray. et Guil. quod videt̃ intelligen
dum quãdo hmõi ſimonia eſſet manifeſta. Nã
occulta non inducit irregularitatem in hmõi.
Qui ordinat aliquẽ vel preſentat ad ordinan-
dũ: qui ꝓmiſit vel iurauit nil petere de illa ec-
cleſia ad cuius titulum ordinat̃: ipſe quidẽ or-
dinator triennio eſt ſuſpẽſus a collatione ordi
nis: ⁊ preſentator ab executione ſuorũ ordinũ.
extra de ſimo. c. ſi quis. ⁊ ipſe etiam ordinatus
indiget pape diſpẽſatiõe ſm Ray. Hec autem
que dicta ſunt de ſimonia quo ad ſuſpẽſionem
vera ſunt ſm ea que habent̃ in corpore iuris:
⁊ notata per doctores: ac etiaꝫ excõmunicatio
lata eſt cõtra eos. de qua habetur. ſ. tit. de ex-
com. ibi vide. De ſimonia autẽ q̃tum ad pecca
tum: et q̃tum ad reſtitutionẽ fructuũ beneficij
ſimoniace recepti: ⁊ de diſpenſatiõe ſimoniace
pecunie habes. ſ. in. ij. parte. titu. j.

¶ De ſuſpenſione ꝓpter fornicationem notoriam. Cap.iij.

Notorius fornicator eſt ipſo iure ſuſ-
penſus.lxxxi.diſt.ſi qui.et di.xxxii.
preter hoc. Pro cuius declaratiõe
nota primo ꝙ dupliciter dicit̃ noto
riũ ſm Thomã.⁊ Ray.ſcz notoriũ iu
ris:vt cũ quis cõfitetur in iudicio/vel cõuincit̃
de crimine. Notoriũ facti eſt cũ crimẽ ita popu
lo manifeſtũ eſt/ꝙ nulla põt tergiuerſatione ce
lari:quocũqꝫ autẽ iſtorũ modorũ ſit notoria for
nicatio clerici/ eſt ſuſpẽſus quo ad ſe et quo ad
alios ſm Tho.Ray.Bar.Innocẽ.⁊ Hoſtien.⁊
alios. ¶ Secũdo nota ꝙ non ſolum ſacerdos:
Nota pro clericis. ſed etiã in quocũqꝫ ordine cõſtitutus etiam in
minori ex notoria fornicatione eſt ſuſpẽſus ab
omnibus actibus ordinũ ſm Innoc.ipſo iure.
qđ no.Archid.diſ.xxxii.§.ad hec.qđ ꝓbat etiã
per.c.miniſtri.diſt.lxxxi.in fine.et extra de co-
ha.cle.⁊ mulie.veſtra. et tandiu ſtat ſuſpenſus
ꝙdiu perſeuerat in vicio: et interim ſi exequit̃
officia ſua etiã ſemel/efficit̃ irregularis ⁊ indi
get diſpenſatione pape ſm Inno.⁊ Hoſtien. et
no.Archid.⁊ Anto.de but. vnde etiam ſi ceſſa
ret a vicio/et ante diſpẽſationẽ vtit̃ officio ſuo:
ſemꝑ peccabit mortaliter:ꝗuis nouam irregu
laritatem nõ cõtrahat.Si autẽ cum eſſet ſuſpẽ
ſus nõ eſt executus officia ſua: indiget nichilo
minus abſolutione a ſuſpẽſione quam poterit
epũs facere ſm Innocẽ. ¶ Tertio nota ꝙ talis
debet euitari in miſſa: et aliis diuinis officiis.
di.xxxii.nullus.⁊.c.preter hoc. Sed in hoc va-
riatur opinio doctoꝝ. Nam aliqui dicũt ꝙ de-
bẽt euitari in diuinis poſt admonitionẽ eis fa
ctam:ſi ſe non correxerint ſm Hug.⁊ Laudul.
que admonitio a quocũqꝫ fieri poteſt ſm Hug.
ſed ſm Laudul.fieri debet ab epõ: qđ videtur
verius. ꝓbatur ꝑ.c.ſi qui preſ byteri.di.lxxxi.
Nota. Sed aliorũ opinio cõmunior eſt ⁊ ſolennioꝝ do
ctorum: ꝗuis Archid.dicat eam duram.ꝙ ſta
tim debẽt euitari ante quancũqꝫ admonitionẽ
qr ius ſuſpẽdit eos etiã quo ad alios: ⁊ hoc te-
nent Tho.Ray.Guil.Hoſti.Inno.Io.cal.An
to.de bu. A talibus ergo ſm ea que habent̃ in
corpore iuris non ſunt audienda diuina: miſſa
nec ſumenda ſacramẽta: niſi baptiſmus et eu-
chariſtia in extrema neceſſitate: vt dicit̃.xxxii.
diſtin.§.verũ. ſed bene concedũt Ray.et Guil.
ꝙ beneficio priuari nõ debẽt niſi poſt monitio-
nem factam a prelato ſi ſe nõ correxerint:nam
tunc beneficio debẽt ſpoliari ⁊ in perpetuũ de-
poni. ¶ Nota quarto ꝙ ideo eccleſia inducit
ſuſpenſionẽ contra iſta duo vicia magis ꝙ con-
tra alia ſm Laudul.qr facilius prelati ⁊ cleri-
ci labuntur in hec.ſ.fornicationẽ et ſimoniam
ꝙ in alia: vt ſi videntes ſe vitari ſaltem verecũ
dia tẽporali reſipiſcant.diſt.xxxii.verũ. vera tñ
ſunt ſacramẽta coꝝ. ¶ Nota quinto ꝙ ſm de-
cretum factum in cõcilio cõſtantienſi. Inſuper
ad vitandũ ⁊c.de quo habes.ſ.in fine de mino
ri excõmunicatione: non tenent̃ fideles vitare
ſacramenta cõcubinariorum/ aut diuina eorũ:
niſi poſtꝙ fuerint per prelatos denunciati pu-
blice ꝙ euitentur.

¶ De ſuſpenſione in multis caſibus. Capitulũ.iiii.

Sunt ⁊ alii caſus in quibus quis in-
currit ſuſpenſionem:vel ſimpliciter
vel ſm quid.i.qr priuatur collatiõe
vel executione alicuius ordinis vel
miniſterii per aliquod tẽpus. Et pri
mo epũs qui ordinat alienũ clericũ ſine licentia
ſui epĩ vel ſuperioris ſciẽter ſeu affectata igno
rantia:ꝑ annũ eſt ſuſpenſus a collatiõe ordinũ:
⁊ interim clerici ſui abſqꝫ ipſius licẽtia poſſunt
a vicinis epĩs ordines recipere . de tẽpo.ordi.
ca.eos.lib.vi. ꝑ quam decretalẽ reprobat̃ opi-
nio dicentiũ ꝙ ordinare poterat alienũ ſub ſpe
ratihabitionis: ⁊ intelligit̃ ſuperior in hoc ca-
ſu epũs de cuiꝰ dioceſi iſte qui vult ordinari eſt
oriũdus:in cuius dioceſi officiũ eccleſiaſticum
habet:vel vbi habet domiciliũ:lꝫ alibi natꝰ fue
rit. Inferiores autẽ prelati ſiue religioſi/ſiue
alii nõ poſſunt talem licẽtiã dare:niſi haberẽt
a ſede apl'ica qualiter poſſent ſubditos a quo
voluerint facere ordinari . Item nõ poteſt talẽ
licẽtiam dare officialis epĩ:ſed epõ in remotis
partibus agẽte vicarius eiꝰ generalis in ſpiri
tualibꝰ: vel ſede vacãte capitulũ ſeu is ad quẽ
tũc adminiſtratio ſpiritualiũ pertinet:poſſunt
licẽtiam dare . Religioſi quoqꝫ a ſuis prelatis
etiã nõ exẽptis prioratibus deputati:priores
⁊ eorum ſocii poſſunt a locorũ dioceſanis ꝙdiu
ibi morant̃ licite ordinari:lꝫ non ſint de eorum
dioceſi oriundi: hec omnia de tẽpo.ordi.cũ nul
lus.li.vi. Predicatores aũt et minores in hoc
ſunt priuilegiati a ſede apl'ica: vt ſcz valeant a
quibuſcunqꝫ epĩs ſuos ſubditos facere ordina
ri:ipſi autẽ ſic ordinati.ſ.ab alieno epõ ſine licẽ
tia ꝓprii ſm Ray.priuant̃ executione ordinis
recepti: ſed poteſt cũ eis diſpenſare epũs in hac
ſuſpenſione. ix.q.ii.lugd. de tempo.ordi.ca.qđ
tranſlationẽ . Epũs vel quiuis alius conferens
tonſurã clericalẽ infanti niſi forte religionem
intraret: vel illitterato:vel homini aliene dio-
ceſis ſine licẽtia: vel cõiugato niſi volenti reli-
gionem intrare:aut ad ſacros ordines ꝓmoue
ri:quando ſcz de iure poteſt/eſt ſuſpenſus ꝑ an
num a collatione tonſure tñ.extra de tẽpo.or-
di.c.nullus.lib.vi. ¶ Patriarche/archiepĩ/et Scho.
epĩ locãtes vel alio titulo cõcedentes aliquam
domũ vſurariis alienigenis ad fenꝰ exercẽdũ:
ipſo facto ſuſpenſionẽ incurrunt. extra de vſu.

q̄ꝙ.lib.vj.Et ſimiliter ſi permittūt ꝙ vſurarij
alienigene.ſ.non oriundi de terminis ipſoꝝ lo
corū publice vſuram exercētes vel exercere vo
lētes habeāt domos cōductas:ſeu al's habitēt
in terris ſuis.i.eorū iuriſditiōi ſubiectis infra
tres mēſes oēs tales de ipſis terris nō expel=
lūt.Ferentes ſententiā excōicatiōis cōtra ali=
quē vel aliquos: niſi premittāt trinā admoni=
tionē vel vnā ꝓ trib⁹ ſunt ſuſpenſi ab ingreſſu
eccl'ie.ex̄ eo.ſacro.Itē debet habere talis mo=
nitio tēpoꝝ cōuenientia interualla niſi facti ne=
ceſſitas aliud ſuaſerit: ⁊ debet ferri in ſcriptis
cōtinentib⁹ cauſam excōicationis:al's excōica
toꝛ eſt ſuſpenſus nō ſolū ab ingreſſu eccl'ie: ſed
etiā a diuinis per menſem: que qdē ſi exequeť
irregularis efficiť:nec niſi per papā cū eo pote
rit diſpēſari.ex̄ co.cū medicinalis.lib.vj.Sed
he pene nō tangunt epos et ſupioꝛes cū nō fiat
ſpecialis mentio de eis.ex̄ de ſen.excō.qꝛ peri
culoſuȝ. ¶ Ultramōtani oꝛdinati ab epis ita=
lie:niſi habeāt licentiā a papa vel ab epo vnde
ſunt oriūdi: vel in cui⁹ dioceſi ſunt beneficiati:
et per patētes ipſi⁹ epi lr̄as cōtinētes cauſam
rationabilē quare ipſos nolit vel nō poſſit oꝛ=
dinare:ſunt ipo facto ſuſpēſi abſq; ſpe diſpen=
ſatiōis.extra de tēpo.oꝛ.ſepe.li.vj.hmōi oꝛdi=
nātes debent cōdigne puniri:vt in dic.c. Qui
recipiunt aliquē ex oꝛdinibus ſacris ab epo q̄
renūciauit loco ⁊ dignitati:ſi ſcienter hoc agūt
vel ignoꝛantia craſſa ⁊ ſupina nō recipiunt oꝛ=
dinis executionē vnde ſunt ſuſpenſi:nec cū eis
poteſt diſpēſari niſi per papā.ex̄.de oꝛ.ab eo q̄
renū.c.j.Si ignoꝛanter:nō tn̄ ignoꝛātia craſſa
pōt cū ipſis eps diſpēſare.Sed recipientes ab
eis oꝛdies minoꝛes ſine licētia ꝓprij epi q̄uis
deberēt deponi.ix.q.ij.epm.tn̄ poteſt eps in oꝛ
dine tolerare diſpenſationē.Epi aūt renūcian=
tes loco tm̄ ⁊ nō dignitati:poſſunt oēs oꝛdies
conferre ſicut prius ſi fuerint rogati a pꝛopꝛio
epo loci:al's non vt dictū eſt.ſ.Itē oꝛdinati a
ſimoniaco in oꝛdine ſuſcepto quātūcūq; occul=
to vel in dignitate:aut a ſimoniaco notoꝛio in
collatione oꝛdinū vel in collatiōe aut receptio
ne:vel mediatione beneficioꝛū:non recipiūt oꝛ
dinis executionē:ſed ſunt ipſo iure ſuſpēſi.j.q.
j.ſi quis a ſimoniacis:q̄uis in ſua oꝛdinatiōe
nulla ſit commiſſa ſimonia:⁊ hoc in deteſtatio
nē ſimonie.Ratio eſt: qꝛ tales ſunt priuati exe
cutiōe oꝛdinū:qꝛ qd nō habēt dare nō poſſunt.
j.q.vij.Daibertū.Uerū eſt tn̄ ꝙ oꝛdinati a tali
bus ex ignoꝛātia facti:a peccato excuſantur:⁊
in ipſa tali oꝛdinatione ⁊ in executione oꝛdinū
ſic receptoꝝ:abſtinere tn̄ debēt cū ſciūt quouſ=
q; cū eis diſpēſeť:et p papā.j.q.j.ſi qui.in glo.
Ex ignoꝛātia aūt iuris hoc faciēdo non excuſa
renť.Unn̄ ſm tho.ij.ij.q.c.nullo mō qs debet re
cipere oꝛdines ab his quos ſcit eſſe tales:nec
teneť in hmōi ſuis prelatis obedire.:quinimo
debet ꝑmittere ſe potius excōicari ſm Hoſ.nā
obediendo de pctō non excuſareť.xj.q.iij.quid
ergo.patiendo aūt iniuſtā excōicationē mereť
xxiiij.q.iij.nō in perpetuū dānamur.Itē oꝛdi=
nati ab heretico ſciſmatico vel excōicato: vel
depoſito:nō recipiūt oꝛdinis executionē: ⁊ ne=
mo dat qd nō habet.j.q.j.gratia.Nota tn̄ ſm
Tho.⁊ Pe.⁊ Ray.⁊ Hoſt.ꝙ oēs tales oꝛdina
toꝛes veros ꝯferūt oꝛdines quātū ad characte
rē:ſicut ⁊ oia alia vere ꝯficiūt ſeu ꝯferūt ſacra=
mēta excepta penitētia quo ad manifeſte excō
municatos.ſec⁹ de occultis:qꝛ abſoluunt ſm
Rich.⁊ pe.de pa.dū tn̄ ſeruēt ꝑdicti foꝛmā ec=
cleſie.j.q.j.dñs.de conſe.diſt.iiij.non in nobis.
peccant tn̄ moꝛtaliter tā dātes q̄ ſuſcipientes
ab eis quecūq; ſacramēta ſcienter:niſi baptiſ=
mū in extrema neceſſitate.Ignoꝛātia aūt facti
pꝛobabilis excuſat tales a pctō i ipoꝝ oꝛdinū
receptione.⁊ eorūdē executiōe.dū ea.ſ.ignoꝛā
tia laboꝛāt.cū autē ſufficiēter hoc ſciūt: debēt
abſtinere quouſq; diſpēſenť.Circa quā diſpē=
ſationē dicit Hoſtien.ꝙ in epiſcopatu ſolus pa
pa diſpēſat.extra de elec.c.qꝛ diligētia . i aliꝫ
vero oꝛdinibus quantū ad eos q̄ ſcienter a tali
bus recipiūt oꝛdies:vel etiā ex ignoꝛātia craſ=
ſa ⁊ ſupina:ſolus papa diſpēſat.imo ſm Ray.
⁊ Hoſt.ſi fuerunt oꝛdinati a tali q̄ recipit vlti=
mam manus impoſitionē.i.epalē conſecratio=
nē extra eccleſiā nunq̄ toleranť.ix.q.j.oꝛdina
tiones.Si vero ex ignoꝛantia non ſupina ſm
Hoſtien.per diſcretū pꝛelatū cū talibus pote=
rit diſpenſari.extra de oꝛdi.ab eo q̄ renū.c.j.⁊
ij.Sed ſm Ray.⁊ Hoſt. ſi oꝛdinati ſunt ab eo
qui recipit vltimā manus impoſitionē in eccle
ſia.i.anteq̄ efficereť hereticus ſciſmaticus vel
excōicatus: ⁊ tunc eſt qn̄ oꝛdinat:ſiue oꝛdinati
ſciebāt:ſiue ignoꝛabāt:toleranť ex diſpēſatiōe
miniſtrare in officijs ſuſceptis. ad ſuperioꝛes
vero non debent pꝛomoueri niſi magna neceſ=
ſitas eſſet.⁊ idem videť dicere Hoſt.de inter=
dicto ⁊ ſuſpenſo a diuinis ſcilicet ꝙ nō confert
executionem.ix.q.j.ca.j.⁊ ſequen. ¶ Itē qui
aliquē oꝛdinem ſacrū recipiunt extra ſtatuta
tēpoꝛa oꝛdinationum:ſunt ſuſpēſi nec debent
permitti in ſuſceptis oꝛdinibus miniſtrare q̄=
uis characterem receperint.de tēp.oꝛdi.ca.ij.
eps tamen impoſita eis pꝛimo penitētia cōpe
tenti ſuſtinere poterit vt poſtea in ſuſceptis oꝛ
dinibus miniſtrēt.de tempo.oꝛd.c.cōſultatio=
ni.Hoc ſm Inno.Ber.⁊ Guill.qui addit ꝙ eſt
ſecus de oꝛdinibus ſuſcipiendis:⁊ ſi ante diſpē
ſationem talis miniſtrauit in oꝛdine ſuſceptoꝛ
dicūt quidā ꝙ nō pōt eps diſpēſare:ſed verius
eſt ꝙ poſſit diſpenſare.vt.ix.q.ij.Lugdun.niſi

forte interdicta fuiſſet ſibi executio: ⁊ poſtea
miniſtraſſet. Promotus per ſaltũ.i.aliquo or=
dine pretermiſſo ad reperiorẽ aſcẽdẽdo / q̄uis
characterẽ recipiat: tamen ſuſpẽſus eſt ab exe=
cutiõe ordinis ſic recepti. di.iij. ſollicitudo. ex̄
de cle. per ſal. ꝓmo. c.j. ⁊ ſi nõ malicia ſed igno
rantia vel negligentia hoc egit: q̄uis de rigo=
re deponi deberet: tñ ex diſpenſatiõe epi ad or
dinẽ ꝑtermiſſum poterit ꝓmoueri. Si aũt ſciẽ
ter ꝑ ſaltũ eſt ꝓmotus ⁊ in ordĩe ſic ſuſcepto ſi=
ne diſpẽſatiõe miniſtrauit in ipſo ordine ſic ſu
ſcepto: poſt receptionẽ omiſſi adhuc poteſt per
epm̄ diſpenſari: ſed ꝙ vlterius aſcẽdat non niſi
per papã. Ray. Hoſtieñ. ⁊ Guill. Recipientes
eodẽ die minores ordĩes cũ ſubdiaconatu: vel
duos ſacros ordĩes ſimul: ſiue ordinatore ſciẽ=
te ſiue ignorante: ſunt ſuſpẽſi ab ordinibus ſic
receptis ⁊ deponi deberent. diſt. lxxvii. ſubdia
conus. ex̄. de eo qui furti. or. rece. ca. innotuit.
poſſunt tamẽ permitti miſericorditer in mino
ribus tñ miniſtrare. ⁊ ſi intrant religionem: ⁊
vita moreſq̄ eorũ exigũt: abbas ſi voluerit po=
terit in aliis ordinibus diſpenſare: vt in dicto
ca. innotuit. Ray. ⁊ Hoſtieñ. Sed ſi lata prius
fuiſſet excõmunicationis ſentẽtia contra ſic re
cipientes: ⁊ nichilominus receperint: nõ pote
rit cũ eis diſpẽſari niſi per papam. vt in dicto
ca. innotuit. ⁊ dicit Hoſtiẽ. ꝙ etiam papa de fa
cili non diſpenſat. ¶ Contrahentes matrimo
nium de preſenti ⁊ ante carnis copulam ſe fa=
cientes ad ſacros ordinari aliter q̄ a ſacris ca
nonibus cõcedat: q̄uis characterem recipiãt:
ſunt tamen ſuſpenſi: ita ꝙ nec etiã poſt mortẽ
vxoris poterunt in illo ordine miniſtrare: nec
aſcendere ad alios: nec aliquod officiũ vel be=
neficiũ eccleſiaſticum obtinere: ⁊ matrimoniũ
ſic contractũ propter hoc nõ diſſoluitur: quod
intelligitur cum tales ĩ ſeculo remanẽtes hoc
agũt. nam ſecus ſi religionẽ intraſſent. extra=
uagã. Joh. xxii. q̄ incipit antiqua. ¶ Apoſtate
a religione in apoſtaſia ſuſcipientes ordines
ſunt ſuſpenſi ⁊ irregulares. ex̄. eo. titu. apoſta=
ta. nec diſpenſatur cum eis niſi per papã. Sed
alij qui in excommunicatiõe ordines recipiũt
ſimiliter ſunt ſuſpẽſi ſeu irregulares. de ſen. ex
cõ. cum illorum. ⁊ hoc verũ eſt niſi probabilis
ignorantia excuſet eos: ⁊ de hac materia ple=
ne habes. s. in. c. de cauſa finali excommunica
tionis. Celebrantes ſeu participantes in diui
nis ſcienter cum publice excõicatis vel inter=
dictis ſunt ſuſpenſi ab ingreſſu eccleſie. de pri=
uile. ca. epiſcoporum. li. vj. ſed de hoc vide plen⁹
s. ti. de interdicto. c. ij. Conſeruatores nõ poſ=
ſunt ſe itromittere de aliis q̄ de manifeſtis in=
iuriis ⁊ violentiis: ꝙ ſi de aliis que iudicialem
indaginem requirunt ſe intromiſerint: ſunt ſu

ſpenſi per annũ ab officio. ex̄. de offi. deleg. ca.
ſtatuimus. al's legatos. li. vj. ¶ Judices eccle
ſiaſtici qui contra iuſticiam in grauamen alte=
rius partis in iudicio quicq̄ faciũt per gratiã
vel per ſordes: puta per pecuniã: ſuſpenſi ſunt
per annũ ab executione officij. ⁊ ſi durãte ſuſpẽ
ſiõe ingeſſerit ſe diuinis efficiunt irregulares
nec niſi per papã poterunt liberari. ex̄. de ſen.
⁊ re iudi. ca. cũ eterni. li. vj. ¶ Religioſi qui cõ
cedunt alicui ad vitã vel certũ tẽpus iura: red
ditus: poſſeſſiões: adminiſtratiões cui ꝑſunt:
niſi duo concurrant. ſ. ꝙ neceſſitas vel vtilitas
monaſterij vel prioratus illius eccleſie hoc ex=
poſcat: ⁊ ꝙ conuentus illius eccleſie cõſentiat:
aut ſi conuentum non haberet aſſenſus prelati
proprij interueniat: ſunt ipſo facto ſuſpenſi ab
officio: nec valet dicta ꝯceſſio. Excipiuntur ta=
men duo caſus: ſcʒ locatio ⁊ venditio redditui
vel fructuũ ad modicũ tempus. de re. eccl'. non
alie. c. j. in cle. Utrũ aũt hec ſuſpẽſio intelligat̃
ab officio diuinorũ vel ab officij temporalium
adminiſtratione: puta prelature procuratoris
cellerarij: ⁊ hmõi. Joh. and. remittit ad nota=
ta de deci. c. j. in cle. ⁊ ibi ponit vtranq̄ opinio
nem ⁊ dimittit ſub dubio. ¶ Fratres ordinis
predicatorũ promoti vel aſſumpti ad epiſcopa
tus vel alias prelaturas: ſi prius recipiunt mu
nus conſecrationis q̄ reſignent ordini libros
⁊ alia que habent tpe ſue promotionis: eo ipſo
ſunt ab executione põtificalis miniſterij ſuſpẽ
ſi. Clemens. iiij. in priuil. prouidẽtia. ¶ Fra=
tres ꝑdicatores ſi perturbare ꝑſumpſerit offi=
cium inquiſitoris cõtra hereticos per fratres
minores exercitatũ ipo facto ſunt ab executio
ne ordinũ ſacrorũ ſuſpẽſi: nec poteſt relaxari ta
lis ſuſpenſio niſi ꝑ ſedẽ apl'icã: aut ꝑ inq̄ſitorẽ:
cuius officiũ ꝑturbauerũt. ⁊ idẽ de minoribus
perturbantib⁹ officiũ inquiſitoris per predica
tores exercitatũ. Cle. iiij. in priuil'. paupertatis
altiſſime. ¶ Fratres predicatores et minores
recipientes ad profeſſionẽ aliquem in ordine
ſuo ante probationis annũ elapſum: ſunt ipo fa
cto a receptione quorũcũq̄ ſuſpẽſi ⁊ pena gra=
uiori culpe debita puniẽdi: nec etiã pro hoc ille
ſic profeſſus eſt ordini predicatorũ obligatus.
ar. extra de regula. c. nõ ſolũ. ¶ Religioſi qui
videlicet decimas nõ percipiũt ſi ſcienter omit=
tãt facere conſcientiã confitentib⁹ de decimis
ſoluendis: ſunt ſuſpenſi a predicationis officio
donec faciant eis cõſcientiã ſi cõmode poſſunt
et ſi iterum ꝑdicarent eſſent excõicati. extra de
penis. c. cupientes. in cle. qđ tamẽ intelligunt
Pe. de ancha. et Pau. ſi fuerint ſuper hoc req̃
ſiti a prelatis. ¶ Item cũ queritur vtrum ſu=
ſpenſus ab officio ſit ſuſpenſus a beneficio. ſu=
per hoc Jo. an. multa dicit pro et contra ſuper

Utrum ſuſpenſus ab officio etiã ſuſpẽſus a benefi cio.

cle.cupientes.ex͂ de penis.cõcludit ⁊ nõ clare. Sed Pe.de ancha. ſup ea.cle.ponit diſtinctionem dñi Gaſparis de caſ.dicens ſic. Aut quis eſt ſuſpenſus ab officio: aut a beneficio: aut ab vtroq͂. Si eſt ſuſpenſus ab officio ſiue a iure ſiue ab hoie/nõ eſt ſuſpenſus a bñficio. arg.c.dilectus.de offi.ordi. ratio ad hoc eſt odiũ penarũ.vt in regula.in penis.de reg.iur.lib.vj. Itẽ quia officiũ nõ eſt acceſſoriũ ad bñficiũ. licet ſit ẽcõtra. Si eſt ſuſpenſus ab officio: hoc eſt aut ꝑ dictionẽ taxatiuã tñ: aut ſimpliciter. Primo caſu planũ eſt q͛ nõ eſt ſuſpẽſus a bñficio: cũ tñ ſuſpenſus ſit ab officio: q͛ hoc voluit ſententie promulgatio: q͛ vires ſentẽtie vltra intẽtionẽ proferentis nõ ſe extendũt ſaluo caſu.c. paſtoralis.de appel. Si aũt ſit ſimpliciter ſuſpenſus ab officio. hoc eſt aut ab hoie: aut a iure. Si a iure: aut propter crimen: aut propter infamiã vel cõtumaciã. Si propter crimen tunc puto ꝙ ſuſpenſus ab officio ſit ſuſpẽſus a bñficio: vt.c. eos.et.c.ſi q̄s ſacerdotũ.diſt.lxxxj. Si aũt propter infamiã vel ꝯtumaciã ſit ſuſpenſus ab officio nõ eſt ſuſpenſus a bñficio: vt.c.preſbiter ſi a plebe.ij.q.v. Si autẽ ab hoie eſt ſuſpenſus ab officio/ſi hoc eſt propter crimen graue: tunc eſt ſuſpenſus etiã a bñficio. Si aũt ꝓpter crimen leue vel etiã ꝓpter infamiã vel cõtumaciã non eſt ſuſpenſus a bñficio: vt in iuribus allegatis. Si aũt eſt ſuſpenſus ab vtroq͂: aut hoc eſt per dictionẽ et: ⁊ planũ eſt: aut ꝑ dictionẽ vel: ⁊ tũc puto opinionẽ Hoſt.verã.ſ. ꝙ talis ſentẽtia nõ valet ꝓpter incertitudinẽ.l.iij.C.de ſen. q̄ ſine cer.quã.hec ille. Inno.autẽ dicit ſimpliciter ꝙ ſuſpẽſus ab officio tñ nõ debet ꝑcipere fruct⁹ bñficioꝝ ſup.c.paſtoralis.de appel. Sed Hoſt. hoc intelligit qñ.ſ.eſt ſuſpenſus ꝓ graui cauſa. ſecus ſi ꝓ leui vel infamia ⁊ nõ eſt cõtumax. Et no.ſm Hoſti. ꝙ ſuſpenſus a pontificalib⁹ ſi celebret in pontificalib⁹ nõ erit irregularis. Ratio eſt: q͛ pontificalia nõ ſunt de ſubſtãtia celebratiõis: nec debemus iudicare aliquẽ irregularẽ niſi inueniat̃ expreſſum. ar. de pe. diſt.j.§. pene. Itẽ ſuſpẽſus a participatione ſacroꝝ.de qua habes diſt.xviij. ſi q̄s aũt. et ca.ſi. et ex͂ de elec.oſius. ⁊ de his q̄ fiunt a maio.parte ca.c.j. ſi celebrat nõ eſt irregularis. talia enĩ non ſunt ordinis cũ ⁊ laici ꝑticipent ſacris. Hoſti. ⁊ Inno. Clerici q̄ ſcienter eligũt indignũ ad epatuꝫ ſcꝫ cõtra illã formã que habet̃ ex͂ de elec. cũ in cũctis.ſunt ꝑ trienniũ ſuſpenſi a beneficio. In dic.c.dicit glo. habitis ⁊ habendis. Eligentes aliquem ſiue electio ſit facta cõcorditer ſiue in diſcordia: ſi ĩfra octo dies ex quo potuerũt cõmode ipſam electionẽ electi diſtulerint preſentare: qui culpabiles in hoc fuerint a ꝓſecutiõe electionis ſunt excluſi: et ſuſpenſi per trienniũ a beneficijs q̄ obtinent in illa eccleſia: ad que ſi infra illud tẽp⁹ temere vel colorate ſe imiſcuerint: illis ꝑpetuo ſunt priuati.ex͂ de elec.ca.cupientes. lib.vj. Cõpromiſſarius ſi ſcienter eligit indignũ: eſt ipſo facto ꝑ trienniũ ſuſpenſus a bñficijs eccleſiaſticis.hec tamẽ ſuſpenſio non tangit epos: nec intelligit̃ niſi in electionibus epoꝝ ⁊ ſuperiorũ.ſecus de elec.inferiorũ.ex͂ de elec.ſi cõpromiſſarius.lib.vj. Religioſi grauantes vel fraudãtes eccleſias circa decimas eis debitas: ſi requiſiti per illos quoꝝ intereſt non deſiſtunt infra menſem: vel de vſurpatis vel retentis infra menſes duos nõ fecerint emendã ſuſpenſi ſunt ab officio adminiſtrationis ⁊ bñficijs: ⁊ talia non habẽtes ſunt excõicati.ex͂ de deci.c.j.in cle. Et dicit Jo.an.in glo.ſe credere ꝙ ſufficiat iudicis declaratio ſuꝑ ſatiſfactione: nec ſit neceſſaria abſolutio quo ad ſuſpenſionẽ: ſed quo ad excõicationẽ bene requirit̃ abſolutio. ¶ Doctor vel magiſter q̄ doctorat aliqueꝫ niſi prius exigat iuramentũ a doctorãdo ꝙ nõ expendet ꝓ ſuo doctoratu vltra ſummã trium miliũ turonenſiũ argenteoꝝ: eſt ſuſpenſus ꝑ ſex mẽſes a collatiõe doctoratus.ex͂ de magiſtris. cũ ſit.in cle. ¶ In caplo eccl͞ie cathedralis vel collegiate eſt ſuſpenſus a voce in electionib⁹ ⁊ alijs qui nõ habet ad minus ordinẽ ſubdiaconatus.et ſimiliter q̄ habet bñficiũ cui annexus eſt ordo: niſi infra annũ faciat ſe promoueri ad talẽ ordinẽ quẽ requirit bñficiũ legitimo impedimento ceſſante.ex͂ de eta.⁊ quali.c.vt hi qui. in cle.qui ꝓhibiti ſunt audire legẽ vel phiſicã. de q̄bus habes.ſ̄.in ti.de excõ.c.viti. vltra excõicationem ſunt ſuſpenſi ab officijs ſuis.vide ibi. ¶ Ultimo no.ꝙ ſuſpendere poteſt ab officio qui et excõicare. quis autẽ poſſit excõicare habes.ſ̄. vnde laicus vel mulier cuꝫ non poſſit excõicare niſi ex cõmiſſione ſpeciali pape.diſt. xxxij.§.verũ.in glo.non poſſunt etiã ſuſpẽdere. poteſt tamen abbatiſſa ſm Inno.ſuſpendere a bñficio clericos eccleſiarũ ſibi ſubditarũ ſi hoc ex cõſuetudine habet.nõ aũt ab officio. ¶ Itẽ nota ꝙ ſicut excõicatio ſic ⁊ ſuſpenſio ꝑ ſequentem appellationẽ minime ſuſpenditur.ſuſpenſio dico ab officio vel ingreſſu eccl͞ie lata. ex͂ de ſen.excõ.c.is cui.lib.vj. ¶ Itẽ no.ꝙ abſolutio a ſuſpenſione officij ſimpliciter vel diuinis fieri debet ſub iſta forma vel ſimili. Ego abſoluo te a vinculo ſuſpenſionis qḋ incurriſti per talẽ cauſam ⁊ reſtituo te executioni ordinis ⁊ officiorum tuoꝝ. In noie patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti. Tamen quia ſuſpenſio pertinet ad forũ cõtentioſum: nec reperit̃ determinata forma neceſſaria huius relaxationis: ideo quicquid dicat et quibuſcũq͂ verbis vtatur is qui valet abſoluere a tali vinculo: ſi intendit abſoluere vere

Abſolutio a ſuſpẽſiõe.

xxx

abſoluit.ſicut.ſ.dictū eſt de abſolutione ab ex=
Quis pōt abſoluere
cōmunicatione. ¶ Sed querit quis poſſit ab=
ſoluere a ſuſpenſione. Circa hoc paulus in cle.
monaſterioꝝ.de re.ec.non alie.ſic dicit.Ubi pa
pa ponit penā ſuſpēſionis vel interdicti ꝓpter
contumaciā canonē condendo:puto ꝙ inferior
poſſit abſoluere.de ſen.excō.c.nuper. niſi ipſe
papa ſibi reſeruet abſolutionem:vel alteri ex=
preſſe et determinate perſone cōmittat. et hoc
tenet Uincen. Hug.Hoſt.Inno.Bern.ꝛ Iohā.
in glo.ij.q.j.ſi inimicus. et.xvij.q.iiij. ſi qs de=
inceps.et Hoſti.Idem iudiciū eſt ſi cōſtitutio=
nem inferioris approbat ꝛ cōfirmat.de cōſti.c.
ex frequentibus. plus enim operatur ↄfirma=
re ꝙ̄ cōdere ſententiam. poteſt tamen quilibet
ſuffraganeus relaxare cū non ſit maioris effi=
cacie ꝙ̄ cōmune ius.ſic intelligitur ca.ꝑ.graue.
de preben.et hoc niſi alteri reſeruetur abſolu=
tio. Si vo ſuſpenſionis pena et hmōi imponit
per ſententiā.i.ab homine:tunc ligans debet
abſoluere non inferior. ex̄ de offi.ordi.c. cū ab
eccleſiarū. ſaluo caſu.c.paſtoralis.eo.ti. Idem
tenet Guil.in ſpecu.Si vo ſuſpenſio ſit perpe=
tua que habet vim priuationis: vt no.Uincen.
de trāſla.c.ij.et Guil.in ſpecu.ti.ij.§.nūc oſten=
dendum.non habet locū abſolutio : ſed neceſſa
ria eſt diſpenſatio cōſequens collationē:ꝛ tunc
eſt videre an tale ſit crimen in quo poſſit epiſco
pus diſpenſare ꝛ habet cōferre vel non. In pri
mo caſu poterit eps̄ diſpenſare ꝛ cōcedere pu=
ta beneficiū vel officiū executionis ordinū quo
ad diſpenſationem. In ſecūdo caſu non poterit
xliiij.diſt.multis.Et de ſuſpēſione que ponitur
in dicto.c.monaſterioꝝ.dicit idē Pau.nō pu=
to hanc de ſui natura operari priuationē. aliās
papa expreſſiſſet hoc. arg.de deci.c.ad audien
tiam. vnde credo eam poſſe per ordinariū re=
laxari ratione premiſſa : ſed ſi nō relaxetur du=
rabit perpetuo.x.q.j.perpetua. ¶ Nota ꝙ ſen
tentie oēs ſuſpenſionis late per quoſcūqꝫ pre=
latos cōtra fratres predicatores et cōtra indul
ta priuilegioꝝ ſuoꝝ ſunt ipſo facto irrite ꝛ ina=
nes.Alexander.meritis veſtri.Et ſi ↄtra alios
occaſione ipſorū fratrū ſunt etiam irrite ꝛ ina=
nes.Alexander.nimis iniqua.Item magiſter
ordinis ꝛ ſinguli priores prouinciales cōuen=
tuales ꝛ eorū vicarij in locis ꝛ cōuentibus ſibi
cōmiſſis fratribus ſibi ſubditis:necnon ꝛ alijs
fratribus eiuſdē ordinis interdū ad eos decli=
nantibus vndecūqꝫ poſſunt impartiri benefi=
cium abſolutionis a ſuſpenſione/ excōicatione
vel interdicto: quas ſententias incurriſſent in
ipſo ordine vel ante ingreſſum eius:ac etiā lai=
cos qui ipſum ordinē vellent ingredi:niſi adeo
enormis eſſet exceſſus vt merito eſſet ſedes a=
poſtolica conſulenda. Boni.ꝛ Alexan.virtute.

Itē predicti prelati poſſunt diſpenſationē obti
nere a ſuis cōfeſſorib9 ꝛ abſolutionē ſuꝑ ſuſpen
ſione ꝛ irregularitate quā cōtraxiſſent: ex eo ꝙ
protuliſſent ſentētias ſuſpenſionis ꝛ interdicti
ſine ſcriptis ex incautela. Clemens.exigētib9.
¶ Uidet aūt eſſe differentia talis inter ſuſpen — Differētia inter
ſionem/depoſitionē/ ꝛ degradationē ſtricte ſu= — ſuſpenſionem
mendo ipſos terminos. nā large frequēter re= — depoſitionē et
cipit in iure vnū ꝓ altero.vt diſt.xlvj.clericus. — degradationem.
Primo ſuſpenſio videt importare priuationē
executiōis legitime ordinis vel officij eccliaſti
coꝝ ſimpliciter vel ad tēpus ꝛ cū ſpe diſpenſa=
tionis: ꝙ̄ quandoqꝫ a iure qñqꝫ a iudice infert.
¶ Depoſitio importat priuationē executiōis
legitime officioꝝ ꝛ bñficioꝝ eccleſiaſticoꝝ poſ=
ſeſſionis ſimpliciter ꝛ ex toto abſqꝫ ſpe reſtitu=
tionis.retento tamē priuilegio clericali:qꝛ cō=
ueniri non poteſt in iudicio ſclari: nec capi nec
puniri a laicis:ꝛ fit ꝑ ſententiā hois cōiter:nec
poteſt inferri hec pena ab inferiori epō qui hoc
agere poteſt erga ꝓpriū ſubditū aſſiſtente ſibi
canonico numero epōꝝ ſi eſt in ſacris. alīs ſuffi
cit ꝓpria ſentētia epi ſine alioꝝ pñtia. Depo
ſitus aūt ꝛ degradatus reſtitui nō poteſt ad of=
ficia ſua niſi ꝑ diſpenſationē pape. Item vbi in
iure dicit ſuſpendat vel degradet : cōminatio
eſt ſentētie ferende non lata ſententia. vt.xxxv.
diſt. eps̄. Degradatio vltra penā depoſitionis
hoc addit:qꝛ priuat omī priuilegio clericali cū
certa ſolēnitate: character tamē ei auferri non
poteſt:nec a quacūqꝫ creatura: ꝙ̄uis Io.an.vi=
deatur tenere cōtrariū.ſ. ꝙ poſſit ei auferri ſcꝫ
Tho.in.iiij.et Io.in glo.di.l.accedēs.et Inno.
tenet ꝙ non. De modo ꝛ forma degradationis
habes extra de penis.c.degradatio.lib.vj.ꝛ in
ſumma piſana. ¶ Nota tamē ꝙ nō oīs degra=
datus eſt tradēdus curie ſclari : ſed ſolū in tri=
bus caſibus. Prim9 eſt in crimine hereſis. ex̄
de here. ad abolendā. et hoc niſi ad penitentiā
incōtinenti redire voluerit : ſed ſi relabat: non
plus parcit ei.Scdōs eſt in falſario lrarū pape.
ex̄ de cri.fal.c.ad falſarioꝝ. Tertius cū qs de=
ponit ꝓpter talē calūniā quā intulit ſuo epiſco
po.ſ.q.j.ſi quis ſacerdotū. Unde cū in curia ro
mana his tꝑibus quidā ſacerdos interfeciſſet
ſacriſtā ſancti petri vt ſic rapere poſſet bona ſa
criſtie: requiſito ↄſilio peritoꝝ ſuꝑ hoc ↄſulue=
rūt ꝙ non debebat ꝓpter hoc tradi curie ſecu=
lari ad occidendū ſm iura : ſed poni in ꝑpetuū
carcerē vel caueā ibi ſuſtentandū pane doloris
et aqua anguſtie. Papa tñ martinus de pleni=
tudine poteſtatis illū degradatū fecit tradi ſe=
culari curie : et ſic fuit occiſus. Poteſt etiā ni=
chilominus ꝑ ſolū epm ſuū cōuocatis abbatib9
et alijs religioſis ꝛ ꝑlatis et ſratis ſue dioceſis
qñ ſacerdos vel alius in ſacris fuerit curie ſecu

lari ꝓ hereſi tradēdus vel degradādus ſicut ei videbiꝛ expedire. ex̄ de here.c. qm̄. lib.vj. hec aūt degradatio cū qs ꝓpter hereſim vel aliud eſt tradēdus curie ſeculari ſic fienda eſt p̄ſente poteſtate. dicit degradās illi vt in forū ſuū recipiat degradatū:debet tamē intercedere pro eo ꝙ non moriatur.ex̄ de verb.ſig.nouimus.

¶ De irregularitate. ti.xxviii

¶ Quando ꝯtrahatur irregularitas propter indebitam executionē ordinū vel officiorum diuinorum. Capl̄m.j.

Quid ſit irregularitas.

IRregularitas ſic diffiniꝛ a ſpeculatore: ꝙ eſt nota ſeu impedimentū canonicū ex facto ſeu defectu ꝓueniens:qua qs ꝓhibetur ad eccl'iaſticos ordines ꝓmoueri:⁊ in eiſdē miniſtrare. Irregularitas ꝯtrahiꝛ multis modis ⁊ cauſis:⁊ ad ſciendū qn̄ quis efficiꝛ irregularis ex indebita celebratione vel executione ordinis. Ioh.cal.ponit talē diſtinctionē. Celebrans aut vtens officio ordinis:aut eſt femina:aut eſt maſcul9.Et ſi eſt mulier ſiue laica ſiue religioſa:nō efficiꝛ irregularis:qꝛ cū nō ſit capax ordinis clericalis : non cadit in eā irregularitas:ꝑ quā qs impediꝛ in ordine vel ordinis officiū celebrare.ſumiꝛ hec ratio ex.c.debitū.de biga.et.xxxiij.q.v.hec imago. Si ḡ mulier excōicata vel interdicta vel in loco interdicto vel idebite tractet officia ſacra:temere agit et puniri debet.de pe.et re.noua.nō tn̄ eſt irregularis.Si eſt vir/tūc aut eſt furioſus:aut ſane mētis. Et ſi furioſus propter quācūqꝫ celebrationē nō efficiꝛ irregularis nec peccat. Idē de infante.in cle.ſi furioſus.de homi.Si ſane mētis:tūc aut talis eſt laicus aut clericus. et ſi laicus eſt ⁊ cū ſolēni apparatu alicui9 ordinis celebrauit.ſ.exequēdo actū alicuius ordinis ſiue cōuerſus ſit alicui9 religionis ſiue ſclaris:licet hoc ſit rigoroſuꝫ videꝛ ꝙ ſit irregularis.de cle. nō or.mi.c.j. nec cū tali vt valeat ꝓmoueri ali9 ꝙ̄ papa poteſt diſpenſare:ſicut ⁊ cū ordinato et ſuſpenſo celebrāte alius ꝙ̄ papa nō diſpenſat: ergo idē eſt in iſto caſu.nō tamē hoc videꝛ intelligendū de ordinib9 ſacris ⁊ apparatu. nā officia minoꝝ ordinū licite ſm̄ Tho.in.iiij.⁊ alios doct.poſſunt exerceri etiā ab illis q̄ nō ſunt ordinati in ipſis.Si aūt hoc agit ſine ſolēni apparatu:talis nō efficiꝛ irregularis. Si v̄o eſt clericus : tunc aut celebrat in ordine quē non habet:aut in eo quē habet. et ſi primo modo/ hoc agens in ordinibus ſacris eſt irregularis.

¶ De ſubdiaconatu tamen di- §.I. cit Guil.ꝙ ſi eſt in minorib9 poteſt cantare epiſtolam dūmodo ſine ſolēnitate.Et addit Inno. ꝙ eſt hoc licitum quādo deeſt ſubdiaconus : et tūc etiā cantet ſine ornamentis ſubdiaconi:ſed ſolēnis apparatus ſubdiaconi videtur eſſe manipulus. Dicit etiā Pe.de pal.in.iiij. ꝙ tunicellā licet etiam non ſubdiacono portare: quia non eſt ei propria veſtis ſicut manipulus queꝫ nullus inferior ſubdiacono portare debet. hec Pet.Unde ſi talis cantet epiſtolā cū tunicella ſine manipulo tamen et non porrigendo calicē diacono vel ſacerdoti : quod eſt propriū officiū eius ⁊ pncipalis actus ordinis talis. et vbi eſt cōſuetudo ꝙ etiā in minoribus cantet epiſtolā: illo modo non videtur irregularis.Secus aūt vbi cum manipulo et porrigendo calicem : vel vbi non eſt mos ꝙ cantent niſi ſubdiaconi. De aliis ordinib9 ſuperiorib9 non eſt queſtio:quia ſine dubio incurritur irregularitas . Si v̄o clericus celebrat in ordine quem habet : tunc aut eſt excōmunicatus maiori:vel celebrās vel officium exercēs in loco interdicto ab homine vel a iure:aut eſt ſuſpenſus. Si primo modo:tunc in vtroqꝫ caſu efficitur irregularis ⁊ indiſpenſabilis niſi per papā.de ſen.excom.cap̄.is qui. lib.vj. Dicit tamen Guil.ꝙ in minoribus ordinibus cōſtitutus miniſtrādo ſeu exercendo officiū ſuū ⁊ cuꝫ ſolēnitate cū eſt excōmunicatus non efficiꝛ irregularis:quia illa duo ca. ſi quis ep̄s.j.⁊.ij.xj.q.iij.nō loquuntur de eis : et pene ſunt reſtrīgēde. Secus de ſubdiacono.ſed ſine ſolēnitate legēdo ep̄ſam ſubdiacon9 vel diaconus vel preſbiter excōicatus:credūt qdā ꝙ nō incurrant irregularitateꝫ. Si autē clericus eſt ſuſpenſus ſumendo ſtricte ſuſpenſionē/ſcꝫ quo ad ſe:et quo ad alios.nā qui eſt ſuſpenſus quo ad ſe tn̄ puta propter mortale quodcunqꝫ: vel propter minorem excōmunicationem:vel propter iniunctionē a cōfeſſore:talis celebrās nullam irregularitatem incurrit.vt.s̄.dictum eſt.

Excōicat9 celebrās.

¶ Sed ſuſpenſus quo ad ſe et alios : aut eſt ſuſpenſus a canone:aut ab homine. Si ab homine ſeu iudice:tunc aut ignorauit ignorantia probabili:⁊ tunc non efficitur irregularis: aut ignorantia craſſa ⁊ ſupina:et tunc eſt irregularis:et multomagis ſi ſciuit ſe eſſe ſuſpenſum: ⁊ hoc quomodocūqꝫ ſit ſuſpenſus ſiue ſit ſuſpenſus ſimpliciter : ſiue ad tempus determinatuꝫ vel non determinatum : etiam ſi ratione defectus vel infamie:puto talem durante ſuſpenſione celebrantem eſſe irregularem : nec poſſe ſecum diſpenſari niſi per papam.ad hoc.xj.q. iij. ſi quis preſbiter.ij.q.v.preſbiter.ij. de ſenten.excommunica. cum medicinalis. libro.vj.

Suſpēſus celebrās.

¶ Si v̄o eſt ſuſpenſus a canone : tunc aut ratione criminis / aut ratione defectus / aut ratione infamie vel ſcandali. Si primo modo:

Suſpēſus a canone.

tunc aut ſimplr̄ eſt ſuſpēſus: et ſic celebrādo eſt irregularis. xij. q. iij. ſi quis eps̄. Aut eſt ſuſpēſus ad tēp⁹ determinatū: ⁊ ſic interim celebrādo eſt irregularis. Aut ad tēpus indeterminatū: ⁊ tunc aut cū cōditione ꝙ ſatiſfaciat / aut cū ꝯditiōe donec peniteat. Si cū ꝯditiōe donec ſatiſfaciat: vt. lxxxj. di. ſi q̄ ſine. ⁊. c. ſeq. ⁊ de coha. cle. ⁊ mu. ca. ſicut. ⁊ in cle. de deci. in. c. j. cū ſitibus. Et tūc lʒ quidā ꝯtradicāt / puto ſi ſic ſuſpēſus ante abſolutionē celebrat / eſt irregularis: qꝛ in hoc factū iudicis eſt neceſſariū vt habeaꝶ ꝓ abſoluto: vt dixi de eta. ⁊ quali. ordi. c. cū bone. et ſic cū factū hoīs ſit neceſſariū / ſeqꝶ ꝙ quo ad ſuſpēſionē dei canon aliquid addit: vt in. d. c. de coha. cle. ⁊ mu. Si vero eſt ſuſpēſus cū cōditiōe donec peniteat. vt eẋ de elec. c. oſi⁹. ⁊ tūc eſt equū tenere ꝙ interim celebrando non efficiaꝶ irregularis: qꝛ talis ſuſpēſio videꝶ eſſe dei ad quaʒ nichil addit canon: nec vt habeatur ꝓ ſublata aliquod factū iudicis eſt neceſſariuʒ: ⁊ ideo dicendū eſt de ea vt de ſuſpenſione dei tm̄. Si ſecūdo modo ſit ſuſpēſus a canōe. i. ratione defectus: tūc aut ratione defectus ordinis / aut ratiōe alterius defectus. Et ſi ratiōe defectus ordinis: vt clericus ꝑ ſaltum ꝓmotus ꝗtū ad ordinē omiſſum in quo ſi exercet officiū anteꝗ̄ recipiat / eſt irregularis: ſed celebrādo in ordine ad quē per ſaltū eſt ꝓmotus quē hʒ nō eſt irregularis. di. liij. ſollicitudo. Si ratione alteri⁹ defectus: vt bigamus / illegitimus / corpore viciatus / ordinatus ante etatē legitimā vł a non ſuo eṗo: hoc caſu cōcordant oēs ꝙ celebrando nō eſt irregularis: qꝛ hoc nō eſt expreſſum in iure: ⁊ qꝛ qn̄ curia mādat cū iam ordinatis in ſupraſcriptis defectibus diſpēſari nil dicꝶ de irregularitate. di. lvj. apłica. et. c. cenomanēſem. Stilus aūt curie eſt attēdendus. de crimi. fal. ꝗ̄ grauí. Nec obſtat ꝙ ordinatio facta ante legitimā etatē: vel a nō ſuo eṗo fuerit cum pctō: qꝛ principalis cauſa ꝓpter quā diximus tales ſuſpēſos eſt defectus nō peccatū: ergo ratione defectus nō crimine talis cēſendus eſt ſuſpenſus. Et hac ratiōe puto ꝙ lʒ irregularis ex celebratiōe diuinoꝝ ſit ſuſpēſus a canōe ꝓpter hāc irregularitatē: ſi tn̄ al's non eſt ſuſpēſus a iure vel ab hoīe: puta qꝛ abſolut⁹ eſt ab excōicatiōe ⁊ ſuſpenſione: ſed nō eſt ſecū diſpenſatū ſuꝑ irregularitate: vel nō ſuſpēſus cōtrahit irregularitatē: talis non cōtrahit nouā irregularitatē: qꝛ hoc non eſt expreſſum in iure. Si tertio modo eſt ſuſpenſus a canone. ſ. ratiōe ſcandali vel infamie: et tunc celebrādo non eſt irregularis. de cleri. peregri. c. j. Sed bene faciūt alij abſtinendo ꝓpter infamiā que eſt contra illum: vel vt ſcādalū euitetur. Et per hoc ſequiꝶ ſm̄ Inno. ꝙ illi quoꝝ crimina ſunt notoria: qui etiam

Suſpēſus ratiōe defectus.

poſt penitētiam ꝓhibenꝶ celebrare ꝓpter ſcandalum ⁊ infamiā: vt de cohabi. cle. ⁊ mulꝶ. c. ſi. ſi ante abſolutionē celebrant nō incurrunt nouā irregularitatē. Ex allegatione quā facit videꝶ intelligere de notorio fornicatore: qḋ pium eſt tenere. Et qḋ notatur in dicto ca. j. de ſen. excō. lib. vj. intelligaꝶ de notorio fornicatore ante penitētiam celebrāte: ne videaꝶ ſibiipſi contrarius: tn̄ de rigore ſola penitētia nō tollit ſuſpenſionē canonis in notorio fornicatore: ⁊ vt videtur expreſſum. l. di. ꝓuenit. qꝛ requiriꝶ factū iudicis: vt ſupra dictū eſt de ſuſpenſo a canone donec ſatiſfaciat. Sed abſolutiōe facta a ſentētia canonis a qua pōt hoc caſu eṗs abſoluere: qꝛ cōditor canonis ſibi nō reſeruauit: Si penitet remanēte irregularitate quā cōtraxit hmōi fornicator notorius ex celebratiōe diuinoꝝ de qua nondū eſt diſpēſatus: ex noua celebratiōe nouā irregularitatē non incurrit. Dicit eñ ipſe Inno. ꝙ talis celebrans anteꝗ̄ peniteat efficiꝶ irregularis indiſpēſabilis niſi ꝑ papā: ſed anteꝗ̄ ſecum diſpenſeꝶ celebrādo etiam penitēs: id eſt dimiſſa cōcubina: nō contrahit nouā irregularitatē: et forte talis fuit intētio Inno. hic Hec omnia notanꝶ per Anto. de but. ſuper ca. ſi celebrat. de cle. excō. mi. Sed abbreuiata aliqualiter ſunt ⁊ mutato aliqualiter ordine additis ſolum in tribus locis: vt ptʒ dictis breuibus. Tho. Pe. de pal. ⁊ Guiꝶ. Nota tn̄ ꝙ ex precedētibus videtur ꝙ ordinatus ante legitimā etatem ſit ipſo iure ſuſpenſus ab executiōe ordinis ſic recepti. Sed ſolennes doctores tenēt cōtrariū cōiter: vcʒ Ray. in ſumma. Guiꝶ. in glo. eius. Archi. in roſario. di. lxxvij. Berñ. de cle. per ſal. ꝓmo. c. j. Anto. de but. extra de tempo. or. vel non eſt cōpos. Pau. de leaza. et Fran. de zab. ſuper cle. generalem. Hi oēs dicunt ꝙ talis nō eſt ipſo iure ſuſpēſus / ſed ſuſpēdendus: ⁊ interdicenda eſt ei executio ordinis recepti ante legitimā etatem vſqꝫ ad etatē legitimā: et ſi poſtꝗ̄ fuerit ei interdicta executio a iudice ſuo fuerit vſus ordine tali ante legitimā etatem / erit irregularis: ſi autē nō fuerit ei interdicta: et ſic vtiꝶ ordine ante legitimā etatē recepto non eſt irregularis: vt dictū eſt. Idem etiam audiui a quibuſdam peritis.

De irregularitate ꝓpter homicidium vel mutilationem. Capłm. ij.

Contrahiꝶ etiā irregularitas ꝓpter homicidiū vel mutilatiōeʒ mēbri. Pro cuius declaratiōe nota ꝙ cū homicidium vel membri mutilatio fieri cōtingat mēte ſolum / verbo / et opere. Si ſolū mēte fiat / nunꝗ̄ inducit irregularitatem: qꝛ lex promotiōis factum requirit.

xv.q.j.ca.ſi. immo ꝛ ſi q̄s vibꝛet gladiū alo occidendi: ꝛ tñ nō ſequiꝛ effectus moꝛtis vel mutilationis: nō incurrit irregularitatē etiā ſi vulneraret. et certū ſit ꝙ nō eſt moꝛs ſecuta vel amiſſio mēbꝛi: neqꝫ directe vel indirecte: qḋ ꝑpterea dico qꝛ ſi vulnus intuliſſet nō de ſe moꝛtale: ꝛ vulneratus vel ꝓpter imperitiā medici vel ꝓpter defectū cuſtodie: qꝛ ſcꝫ nō cauet ſibi a noxiis moꝛtuus eſt: vulnerās eſt irregularis ſm̄ Laudul. ex̄ de homi. c. Petrus. qḋ dictū allegat Pe. de ancha. Nā ſi vulneratū ad moꝛtē nouo ictu accelero moꝛtē vel alio modo: homicida reputoꝛ. dicit idē. Illi aūt q̄ interſunt vindicte ſanguinis ſeu moꝛti ꝛ nō preſtāt ꝯſiliū vel autoꝛitatē / nō ſunt irregulares ſm̄ Innocen. et Guil. etiā ſi appeterēt illius moꝛtē. Itē q̄ videt aliquē occidi ꝛ delectaꝛ: ꝛ poſſet etiā ſine ſui periculo liberare ſi vellet: quis peſſime faciat: nō tñ eſt irregularis: ſicut nec etiā medicus qui dimittit infirmū moꝛi nolēs mederi: ꝛ diues q̄ dimittit pauperē fame moꝛi. xv.q.j. ſi q̄s non iratus.

Verbo ꝯtrahiꝛ irregularitas

Verbo aūt ꝯtrahiꝛ irregularitas tripliciter. ſ. mandato / defenſione / ꝛ ꝯſilio. Mandato quidē qñ mandat occidi aliquē vel mutilari et ſequiꝛ effectus. di. l. ſi q̄s viduā. ſi tñ reuocaſſet mādatū ꝛ expꝛeſſe ꝛ ſine vlla fictione ꝓhibuit ꝛ anteꝙ̄ ſequereꝛ effectus nō eſt irregularis ſm̄ Inno. ex̄ de ſimo. ſicut tuis. Sed etſi q̄s mādat aliquē verberari inhibens expꝛeſſe ne occidat vel mutilet: ꝛ ille nichilominus occidit vel mutilat: eſt irregularis mādatoꝛ ſicut executoꝛ: qꝛ mādando in culpa fuit. ex̄ eo. is qui. lib. vj. Itē ep̄s vel alius p̄latus q̄ habet iuriſditionē tpalē debet ꝯſtituere iudicē ſecularē qui audiat cauſas ꝛ p̄cipue ſanguinis: ꝛ illi poteſt ꝛ debet p̄cipere ꝙ faciat vnicuiqꝫ iuſticiā. Si aūt talis iudex īterroget eū in ſpeciali q̄d agendū de tali q̄ ſcꝫ mereꝛ penā ſanguinis: poteſt rñdere cōſule peritos: ꝛ caueat ne ꝓpter ſuā rñſionē directā vel indirectā ille ītelligat ꝙ debet eū ſanguine punire ſm̄ Ray. Si ex hac. ſ. rñſione reus occidereꝛ vel mutilareꝛ eſſet irregularis. Poteſt etiā p̄latus delegare alicui ſpāliter ſup aliquo maleficio: vt homicidio ꝛ hmōi in iuriſditione ſua cōmiſſo: vt inq̄ſita ꝟitate iuſticiā exequaꝛ. et ſi cui cōmittiꝛ ſic exequaꝛ ꝛ occidat: nō propterea ille p̄latus eſt irregularis. ex̄ ne cle. vel mo. c. ep̄s. lib. vj. Item non ſolū iudex in cauſa ſanguinis vbi ſequiꝛ effectus eſt irregularis: quis ſit recta intentione ꝛ debito ꝓceſſu agat iuſte faciat ꝛ meritoꝛie. diſt. l. ſ. aliquantos. ſed etiā aſſeſſoꝛ: teſtis / notarius / ſcribens vel ꝓferens ſententiā vel ſcribēs atteſtationes vel legens dū publicanꝛ vel ſcribens vel dictans literas pro vindicta ſanguinis: oēs hi irregulares ſunt: quia cooperanꝛ in mandato ſententie ſm̄ Ray. diſt. l. ſi quis viduam. et ex̄ ne cle. vel mo. c. ſententiā. ſed ſi in hmōi ſententia nō eſſet ſecutus effectus ſm̄ Guil. quis ſint irregulares / ep̄s poteſt ſup hoc diſpēſare. Pꝛīceps aūt qui legē condidit cuius legis autoꝛitate hoīes ſunt traditi moꝛti: nō efficiꝛ ꝓpter hoc irregularis: vt dicūt quidā ꝛ bñ: qꝛ in certā ꝑſonā nō aiaduertit. ita notat Archi. xxiij. q. v. officia.

Homicidiū verbo defenſio= §.I.

nis cōmittiꝛ tripliciter. Uno modo: qꝛ defendit cauſam ſanguinis. i. mutilationis vel moꝛtis aduocādo: ꝛ hoc ſiue aduocet ꝓ actoꝛe ſiue pro reo: cū actoꝛ obligeꝛ ad penā talionis: quia agendo ꝓ reo agit cōtra actoꝛē. Unde ſi ſequiꝛ effectus eſt irregularis quantūcūqꝫ iuſte aduocet: indiſpenſabilis niſi ꝑ papā: ſed ſi nō ſequiꝛ effectus eſt diſpēſabilis ꝑ ep̄m ſm̄ Guil. Scḋo modo eſt cū q̄s ſuadet his q̄ volebāt defendere occiſum ne defendāt. ꝛ hoc facit coꝛrupta intētione vt ille moꝛiaꝛ. Naꝫ ſi pater vel mater vel alius ꝯſanguineus ſeu amicus retrahat amicū ſuū vel filiū volentē a moꝛte liberare: qꝛ timet ne ipſe ibi adiuuādo occidaꝛ: non eſt irregularis. Tertio modo cum pꝛelati vel aliꝫ clerici ad defenſionē rerū ſuarū ponūt querelā de malefactoꝛibus ſuis: ſeu qui eos dānificauerūt penes iudicē ſecularē ꝛ emendā petant ſibi fieri ꝛ ꝓuideri ne talia p̄ſumanꝛ ꝯtra eos. ſi hmōi querelis iudex moꝛtē inferat exigente iuſticia: nō ſunt irregulares dicti clerici: ſi pꝛoteſtati ſunt expꝛeſſe ꝙ penā ſanguinis nō intendūt. ex̄ eo. pꝛelatis. lib. vj. Itē licitū eſt p̄latis eccliaſticis ob defenſionē rerū eccleſie vel fidei inuocare cōtra violentos bꝛachiū ſeculare: ꝛ hoꝛtari tales quidē ne occidāt vulnerēt vel mutilent: qꝛ hoc eſſet directe ad homicidiū ꝓuocare: ſed eccleſiam patriā fidē defendāt liberēt: ꝛ terrā ab infidelibus occupatā ad xp̄m reducāt. et ſup hoc eccleſia facit magnas remiſſiones. et licet hinc inde aliqui occidanꝛ non eſt p̄lato imputandū: immo peccaret niſi ꝯtra tales ſe opponeret. de homi. poſtulaſti. et. xxiij. q. iij. c. maximianus. et. q. viij. igitur. et. c. hoꝛtatu. et. c. ſcire.

Homicidiū verbo cōſulta= §.II.

tionis cōmittitur / reſponſione / ꝑſuaſione / ꝛ approbatione. Reſponſione quidē puta querenti an liceat occidere paganum vel iudici malefactoꝛē. ſi reſpondeat ꝙ licet ꝑpendens pꝛobabiliter ipſe reſpondens ꝙ interrogās velit facere ſm̄ conſiliū eius: irregularis eſt. diſt. l. ſi quis. ſecus aūt de reſponſione generali cognitionis vel opinionis: ex qua nō credit aliquē inde iudicandū vel occidēdū. Dicit Arch. xxiij. q. viij. peſſimā. ꝙ ſi iudex laicus interroget clericum quid agēdū de aliquo qui eſſet pena ſanguinis Rñſōe

de iure puniendus. Poteſt clericus reſpōdere Hoc non ꝑtinet ad me cōſulatis peritos. et caueat ſibi clericus ne ꝓpter ſuā reſponſionē directā vel idirectā intelligat iudex ꝙ debet ſanguine puniri: ſm Ray. Dicūt quidā tamē ꝙ poteſt dicere ꝙ puniat eum ſm ꝙ ius dictauerit: dūmodo nō exprimat ꝙ puniat eū ad ſanguinē vel mortē. vt no. Hug. diſt. iiij. oīs. Sed ipſe Archi. ſup. d. c. oīs. dicit iſtud dictū. ſ. Hug. poteſt intelligi eſſe verū qn̄ crimen nō nimiū eſſet puniendū: alioquin ſi ex ꝯſilio ſuo. ſ. reſpondendo ſiue ſpeciali ſiue generali ſequit̄ ꝓpinquū homicidiū: irregularis eſt ſm Hoſti. ex̄ de homi. ſicut dignū.

Approbatiōe. ¶ Approbatione: vt cū quis audit aliquos velle facere homicidium ſiue noīe ſuo ſiue alterius: et ipſe approbat: vel cū tractat̄ a pluribꝰ de morte alicuius in cōſilio: ⁊ ipſe cum alijs aſſentit et ex hoc ſequit̄ homicidiū. ſecus ſi ꝓhiberet. Silr̄ ſi qͣs cōſulit alteri ꝙ occidat: ⁊ ante factū reuocat ꝯſiliū: ſed firmiter credit ꝙ illa reuocatio nō valet ad īpediendū homicidiū: ſi nō indicat ei q̄ eſt occidendus vt ſibi caueat: eſt irregularis. ſi autē ſolā reuocationē firmiter credit ſufficere: nō erit irregularis ex quo reuocauit ꝯſiliū. j. q. iiij. qꝛ preſulatus. ſm Inno.

Perſuaſione. ¶ Perſuaſione ꝯſilij cōmittitur homicidiū ſiue incurrit̄ irregularitas ſi qͣs ꝑſuadet alicui vt exponat ſe periculo ꝓ iure ſuo vel pro patria: ſi ſcit eū veriſimiliter moriturū: ⁊ mors ſequat̄: irregularis eſt ſm Inno. ⁊ Hoſti. Secus ſi ꝯſulens hoc nō eſtimabat. xxiij. q. iij. pro mēbris. Sed ſi qͣs ſuadet alicui ꝙ indubitāter ſe morti exponat ꝓ xp̄o ⁊ eccleſia: nō erit irregularis. licet ſequat̄ mors ſm Inno. ⁊ Hoſtiē. Item ſi volenti fugere inimicos ꝓpter timorē mortis: cōſulat qͣs ꝙ remaneat ⁊ ꝓcurabit pacē: ⁊ ſic remanens occiſus eſt: ſm Guil. ſi nō habet probabilē cauſam credendi ꝙ illi imineret periculū mortis: irregularis eſt. ſecus ſi habuit ꝓbabilē cauſaꝫ credēdi: puta qꝛ inimici illius erāt ei adeo ꝯiuncti: ꝙ merito potuit p̄ſumere ꝙ poſſet eos cohibere. Itē ſi qͣs ꝯſulit nō homicidiū q̄dē: ſed aliud vnde ſecutū eſt homicidiū: ſm Inno. diſtinguēdū eſt: qꝛ ſi veriſimiliter potuit eſtimare ꝙ inde ſequebat̄ mors irregularis eſt: vt ſi ſuaſit iactū machine vel baliſte: vel ꝙ eatur ad capiendū caſtrū qꝺ nō poterit de facili capi ſine morte hoīm: ⁊ ſic mors eſt ſecuta. Si vͦo nō potuit eſtimari ꝙ nec veriſimile erat ꝙ ſequeret̄ mors: tūc ſi conſuluit ſup re illicita: eſt irregularis ſi ſequit̄ mors. ex̄ eo. cōtinebat̄. et idem ſi mādat. Secus aūt ſi cōſuluit rem licitā. et eo modo diſtinguit̄ ſi is cui cōſulitur nō occidit ſed occidit̄. Itē qui cōſulit ꝙ infirmus vertatur vt infirmus citius moriatur: ſi ex tali tranſuerſione citius morit̄: cōſulens eſt irregularis. et qui hoc facit etiā ſm Guil. Iteꝫ ſi quis clamet latrones: ſi hoc facit ꝓpter timorē corporis ſui. nā timet ne aliqui velint eū occidere nō eſt irregularis: qꝛ nō intendit mortē alicuiꝰ. ſed ſui liberationē ꝓ qua licet implorare auxiliū ſm Inno. ſed ſi nō ꝓpter hoc facit: ⁊ intelligere poterat ꝙ ex clamore vel alio actu ſuo homicidiuꝫ ſequi poterat: irregularis eſt. Idem Hoſti. Item ſi cū ducitur latro captus dicit ei aliquis claudite ei os ne clamet: et latro occiditur. credit Guil. ꝙ qui illud dixit ſit irregularis: qꝛ iuuit ducentes dando conſiliū. et eodē modo ſi querentes malefactorē indicauit eum: niſi forte ignorauit: ⁊ ignorare probabiliter potuit neſciens ꝙ ad mortē quereretur.

¶ Homicidiū facto cōmittit̄ §. III.

triplicĭter: qꝛ neceſſitate / caſualitate / ⁊ voluntate. Homicidiū neceſſitate eſt duplex: qꝛ aut neceſſitas eſt ineuitabilis: aut euitabilis. Si qͣs ergo occidat vel mutilet neceſſitate ineuitabili. i. ita arctatus vel angulatus ꝙ nec fugere nec clamare nec aliter poteſt ſe iuuare niſi occidat vel mutilet: non eſt talis irregularis. ex̄ de homi. c. ſi furioſus. in cle. qꝛ vnicuiqꝫ vim vi repellere licet cū moderamine inculpate tutele. diſt. j. ius naturale. ſed ſi hoc faceret ad defenſionē parentū ſuoꝝ vel ſocioꝝ: nō euaderet irregularitatē ſm Iob. and. in addi. ſpe. Idē ſi pro defenſione rerū ſuarū. Iteꝫ ſi fugere poſſet ſed fugienti periculū imminere poſſet: puta caſure vel velocioris curſus inimici inſequentis. qui audacior factus ꝓpter fugā poteſt de facili fugientē a tergo vulnerare ⁊ ad terrā ꝓſternere et occidere. dixit zen. vt allegat Pe. de ancha. ſup cle. ſi furioſus. ꝙ ꝓbabiliter dici pōt ꝙ talis nō fugiens ꝓpter p̄dicta: nec aliter euadere pōt: ſi occidit nō eſt irregularis. Sed infans et furioſus occidēs quomodocūqꝫ nō eſt irregularis: vt dicit illa cle. Et dicit Pe. de ancha. ꝙ idem eſt de maiori ſeptēnio ſi nō eſt doli capax xv. q. j. c. merito. ⁊ c. ſeq. ſecꝰ ſi eſſet doli capax. Si aūt eſt neceſſitas euitabilis: puta qꝛ aliter euadere pōt: vel qꝛ potuit recedere de loco vbi expectabat inimicos eius venturos: tūc efficit̄ irregularis: nec ad maiores ordines aſcendet: imo nec in ſuſceptis: niſi ex magna diſpēſatiōe ꝑmittit̄ miniſtrare. et q̄uis zen. dicat ſi fugiendo fuga erat ſibi vituperoſa et ad dedecus: et ſi nō ad ꝑiculū ꝑſone: ⁊ ꝓpter hoc nō fugit: ⁊ propter hoc occidit: talis euadit irregularitateꝫ. Pe. de ancha. nō credit hoc verū. ſ. ꝙ talis euitet irregularitatē: ⁊ hoc magis videt̄ verū.

¶ Homicidium caſuale ad §. IIII.

ſciendū qn̄ inducit irregularitatē. Nota diſtinctioneꝫ: aut qͣs dat operā rei illicite: aut licite.

Si licite et tunc dupliciter:qꝛ aut adhibet om
nem diligentiam quã dꝫ:aut non.Jn pꝛimo er
go caſu dãdo operã rei.ſ.illicite dato ꝙ pꝛeter
omnẽ volũtatẽ eius ſuperueniat homicidiũ vel
mutilatio ex opere eiꝰ:eſt irregularis.vñ ſi cle
ricus exercitatione vel venatione iaculũ mit-
tit : et caſu hoiem occidit:eſt irregularis:quia
talia opera debẽt ab eo eſſe penitꝰ aliena.l.di.
clerico.Similiter ſi ludo ĩpegit lapidem con-
tra aliquem:ꝛ ille volẽs declinare impegit in
alium lapidem ꝛ moꝛtuus eſt:pꝛiectoꝛ eſt irre-
gularis:qꝛ ludus noxius erat.ꝛ idem de ſimi-
libus.Jn ſecundo caſu ſi adhibet omnẽ diligẽ-
tiam dando operã rei licite:nullã culpam vel
irregularitatem incurrit ſi contingat inde ho-
micidiũ:puta reparabat domũ:poſuit ſigna an
te eam ꝛ clamauit anteꝗ̃ pꝛĩceret tẽpoꝛe con-
gruenti pertranſeuntibꝰ.vel incidit arboꝛẽ et
cecidit in partẽ ꝯtra cõmunem eſtimationem
ꝛc.Oẽs eñ caſus foꝛtuiti ꝓuiderĩ nõ poſſunt.
ex͂ eo.Jobes.ꝛ.c.quidã.Vñ ſi ceruus equꝰ vel
aliud animal aliquem occidit ſm Jnno.nõ eſt
irregularis dñs eius dum maliciã vel culpam
in moꝛtem nõ habuerit.di.l.hi qui arboꝛẽ.Jn
tertio caſu.ſ.vbi non adhibet debita diligẽtia:
etiã in opere licito incurrit irregularitatẽ.Vñ
ſm Hoſtien. pꝛeſbyter qui mittit puerum ad
aquandum equũ monens ꝙ caueret de flumi-
ne:ꝛ tamen ſubmerſus eſt:iudicat eũ culpabi-
lem.ſic etiam diaconus qui non remouet falcẽ
qua accinctus erat:cum ſciret ludi conſuetudi
nem.ex͂ de homi.c.continebatur.et ſacerdos
qui nõ remouet cultellum a coꝛrigia cum qua
verberabat famulũ.ex͂ de homi.ad audientiã.
Jtem ſi clericus capit furem ꝛ tradit eum iu-
dici ꝛ huiuſmodi:vt faciat ei reſtituere res ab-
latas quas al's rehabere non poterat:ſi nõ ha-
beat intentionẽ coꝛruptam.ſ.vt intendat moꝛ-
tem furis ipſe capiens.ꝛ ſuper hoc etiam facit
ꝓteſtationem ꝙ non intendit vindictã ſangui
nis:ſed ſuum rehabere:ꝛ non habꝫ cauſam ſu-
ſpicandi ꝙ hoc contingere poterat:ſi ſequatur
moꝛs illius capti furis nõ erit irregularis.Se
cus autem ſi aliquod hoꝝ defuerit:puta quia
poterat aliter rehabere ſua:vel non fecit ꝓte-
ſtationẽ ꝛ hmõi.ex͂ de homi.c.ſuſcepimus.Jtẽ
ſi clericus ſciebat ꝙ aliquis capiatur:et ex illa
captione ſequat moꝛs vel truncatio eius ipſo
tamen ignoꝛante factũ et cãm:ſm Hoſti.vide-
tur irregularis:quia debuit ſuſpicari hoc poſ-
ſe euenire.Jtem ſi quis vel phlebotomat ali-
quem cauſa medicine:ꝛ inde ſequatur moꝛs.
ſm Guil.ſi inciſoꝛ erat peritꝰ artis ꝛ adhibuit
debitam diligentiam nõ tenet in aliquo.ſimi-
liter ſi incidendus non habet cõſuetam diſpoſi
tionem membroꝝ vel neruoꝝ vel venarũ:ꝛ pro

pter inciſionẽ moꝛit:nõ tenet in aliquo inciſoꝛ
ſm Jnno.ſi in hoc nõ errauit ꝓpter ſuã inexpe
rientiam:nec irregularis eſt.potiꝰ eñ caſu ꝙ̃
culpa in hmõi ꝓſumit moꝛs accidere.xxiij.q.v.
c.de occidẽdis.ſecꝰ aũt vbi ꝓpter imperitiã ac
cidiſſet:vel ꝓpter negligentiã.Jtẽ qñ dubitat
medicus in aliq̃ potiꝰ debꝫ omittere ꝙ̃ incide
re ſm Hoſtiẽ.ꝛ Jnnocẽ.Phiſici vel chirurgici
ſi erãt periti ĩ arte:ꝛ nichil de ꝯtingentibꝰ omi
ſerunt:ꝛ habẽt ſup hoc ꝓbabilẽ ꝯſcientiã:non
ꝓhibentur a ꝓmotione ꝗuis moꝛtui ſint infir
mi quos curauerũt.Secꝰ aũt qñ ſunt imperiti
vel negligentes circa infirmos ꝛ ex hoc ꝓbabi
liter credũt vel dubitant infirmos moꝛtuos vl'
membris deꝑditos:qꝛ ſunt irregulares.ex͂ de
eta.ꝛ quali.c.ad aures.Et eſt ꝯſiliũ Jnnocẽ.ꝛ
Hoſt.ꝙ q̃ volunt ꝓmoueri abſtineãt a pꝛactica
medicine:ꝛ ꝑcipue a chirurgia q̃ inciſionẽ vel
aduſtionẽ req̃rit:quia in nullo debet vacillare
ꝯſciẽtia ꝓmouẽdi.di.xxxiij.laici.Jtẽ cuſtodiẽ
tes infirmũ vel ſeruitoꝛes eiꝰ q̃ vocauerũt mi-
niſtoꝛẽ vl' poꝛrexerũt ei vinũ vel aquã vl' nõ be
ne cuſtodierunt.vñ illi ex freneſi ſe ꝓiecerũt et
hmõi infirmi moꝛtui ſunt:ſꝫ ſm Guil.in omni
ıbus his vbi bona fide fiat nõ debet de facili ꝗs
habere ꝯſciẽtiã ſcrupuloſam:niſi ſit culpa lata
et negligentia diſſoluta:puta ſi cuſtos infirmi
frenetici vel furioſi dimiſit eũ vt iret in plateã
ad ludẽdũ vel al's dat operã rei illicite:aut ex
nimia crapula vel ebꝛietate vigilare nõ potuit
maxime cũ eſſet deputatꝰ ad cuſtodiã infirmi.
nã ſi certũ eſt ꝙ inde ex hac culpa moꝛs ſecuta
eſt tales erũt irregulares:al's nõ.ꝛ ſi hꝫ ꝗs con
ſciam ſcrupuloſã depõat ad ꝯſiliũ bõi viri.

¶ Homicidiũ opere et volũ- §.V.

tate ſpõtanea ſi ꝗs ꝯmittit veneno ſiue gladio
ſiue quocunqꝫ etiã ſine peccato incidit irregu-
laritatem.et talis non ſolũ nõ debꝫ ꝓmoueri:
ſed ſi ꝓmotꝰ eſt in perpetuũ deponi.de homi.
ca.ſicut dignũ.ꝛ.l.diſtin.ſi quis viduam.idem
iudicium etiã ſi interficiat ſarracenum vel pa-
ganum.diſtin.l.clericum.et cũ tali nunꝗ̃ diſpẽ
ſatur in oꝛdine vel officio.diſtin.l.miroꝛ.etiam
ſi ſit occultus miniſtrare in oꝛdine ſuo non po-
teſt.de tem.oꝛdi.c.ſi.poterit tamẽ cum tali di
ſpẽſari in beneficio.de cle.pug.in du.c.ij.Nec
excuſat ſeu euitat irregularitatem ſi hoc facit
ex pꝛecepto iudicis:vt ſatelles.ꝗuis non pec-
cet obediendo ſi iuſta ſententia eſt.xxiij.q.v.
cum miles.Similiter non euitant irregulari-
tatẽ q̃ iuris ignari zelo fidei ꝛ ꝓpter indulgen
tiam habendã que datur afferentibꝰ ligna ad
ꝯbuſtionem hereticoꝝ attulerũt ligna ad cre-
mandũ hereticos:ſi illa materia illata lignoꝝ
coopata ẽ ad ꝯbuſtionẽ ꝛ moꝛtẽ hereticoꝝ:ſm

Guil.ſed ſi illa materia nõ eſt cooperata : puta
q2 iam mortui erant qñ ligna attulerũt : vel an
teꝗ̃ accẽderet ignis in illa materia / nõ ſunt ir
regulares. Si aũt de hoc dubitat meliꝰ eſt te=
nere certũ ⁊ ſe reputare vt irregularẽ. extra de
tempo.or.ad aures. Idez de clericis q̃ cũ aliis
trahũt ad manganellũ vnde credit ꝓbabiliter
aliquis mortuꝰ: q2 ſcʒ ſm Guil.meliꝰ eſt tene=
re certũ vt dictũ eſt.ar.de pe.diſt.ij.ſi quis. Itẽ
qui ꝑcutit mulierẽ pregnãtẽ / vel dat ei aliquid
vt faciat aborſum: ſi ex hmõi ꝑcuſſiõe vel rei da
tione illa abortit: ſi iam erat formatꝰ cõceptus
eſt irregularis: ſecꝰ ſi nõdũ erat formatũ puer=
periũ. Et ſi dubitat vtrum ex ꝑcuſſione vel rei
ſumptiõe ſecutꝰ fuerit aborſus vel alia cauſa:
vel vtrũ eſſet puerperiũ formatũ vel nõ. Si ꝓ=
babiliter dubitat / debʒ a ꝓmotiõe ⁊ miniſterio
abſtinere ne ꝑiculo ſe cõmittat: ⁊ multo magis
ſi hoc omnino credit: ſi aũt hʒ temerariã opinio=
nẽ / deponat eã. Guil. Itẽ ſi aliq̃s aliquid facit
vel dicit vnde acceleret alicui mors / eſto ꝙ ali=
no eſſet al's moriturꝰ: efficit irregularis: ſi hoc
eſt certũ: puta voluit infirmũ vt citius moriat.
dicit decapitãdo vt ponat caput in cyppo: ⁊ ex
hoc citius ponit. dicit aliquis ſatelliti vt aptet
magnariã ne plures habeat recipere ictꝰ et ſit
⁊ hmõi.ar.di.l.ſi quis viduã. Item qui aſſociãt
homicidã vt ſi opʒ defendãt : ꝗuis nil aliud fa
ciãt: ſunt irregulares ſi ſequit mors vel mẽbri
mutilatio: quinimmo etiã ſi diſſuaſerũt priꝰ il=
li homicide vt nõ faceret: ⁊ tñ pure volẽtẽ aſſo=
ciauerunt. ex de cle.pug.in du.c. Hẽricus. Vñ
oẽs illi q̃ de familia rectoris vadũt ad aſſocian
dum malefactorẽ cũ ducit ad mortẽ ſiue eque=
ſtres ſiue pedeſtres: cum vadãt ꝓ defenſione ſi
oporteret / eſſent ſunt irregulares. Qui etiã tra
hit ad chordam vel aliam torturã reũ ad faten
dum maleficiũ / ⁊ ex hoc fatetur ⁊ occidit: eſt ir
regularis. Qui etiã acuit vl' portauit magna=
riã cum quis eſt decapitãdus / vel mutuat vel
portat ſcalas / vel portat funes ꝓ aliquo ſuſpẽ=
dẽdo: ſilr q2 quilibet hoꝝ dat cauſaʒ ꝓpinquã
morti alteriꝰ.di.l.ſi q̃s viduã. ſecꝰ de eo q̃ fecit
ſcalas / vel funes / vel gladiũ nõ ad mortẽ infe=
rendã: ſed ad oẽs vſus ⁊ caſu poſtea aliq̃s vtit
ipis ad occiſionẽ. xxiij.q.v.de occidẽdis. Qui
etiã ſe mutilat ex impatiẽtia: vel ſi hoc facit ze
lo caſtitatis ſibi virilia amputãdo / eſt irregula
ris.di.lv.ſi quis partẽ. ¶ Itez dicit Archi.xv.
q.j.ſi quis clericus aio irato vadit ad occiden=
dũ aliquẽ: puta ꝓpter iniuriã receptã: et repe=
riens eũ iam mortuũ ab aliis vt ſatiſfaciat aio ſuo
amputat cadaueri caput: ꝗuis videri poſſit ir
regularis: q2 lex ꝓmotionis factũ requirit (vt
dicit hoc capitulũ) ⁊ ꝓpter intentionẽ cũ opere
ſubſecuto. ex de biga.c.nuper. qd etiam tenet

Ioh.in glo.de peni.diſti.j.periculoſe. tñ ſm ꝙ
cõiter tenẽt doctores nõ eſt irregularis: q2 ho=
mo mortuus nõ eſt homo: ⁊ hec eſt veritas: al's
ſequeret ꝙ omnes medici qui faciunt anatho
miã eſſent irregulares: qd non eſt verũ: nec re
perit iſta irregularitas poſita: et pene ſunt re=
ſtringende non ampliande. Archid.

¶ Ex homicidio vel muti= §.VI.

latione que cõtingũt in bello quõ ⁊ qñ bellato=
res efficiant irregulares. Quãtũ quidẽ ad cle
ricos Ioh.cal.in addi. ad dicta Ioh.an.in no=
uel.ex de homi.petitio.ſic diſtinguit. Clericus
aut vtitur armis incõtinenti repellẽdo vim vi
cũ moderamine debito: aut aliter. Si primo mo=
do etiam ſi occidat vel mutilet / nõ eſt irregula
ris: cũ ſcʒ facit ad ſui defenſionẽ. diſt.j.ius na=
turale. Si aliter facit: tunc aut agit de licentia
pape / aut ꝓprio motu. Si de licẽtia pape / pu=
to ꝙ in bello iuſto vti poſſit armis offenſibili=
bus: nã inter alia que faciũt bellum iuſtũ eſt au
ctoritas pape vel principis: ⁊ tũc ſi occidit vel
mutilat non eſt irregularis ex quo papa dedit
ſibi licẽtiam: nã cuʒ irregularitas ſit pena per
cõſtitutiones canonicas introducta: ex quo pa
pa potuit dare licẽtiã clerico ⁊ auctoritatẽ vtẽ=
di armis quibuſcũꝙ etiã ſine metu irregulari
tatis: dando hmõi licẽtiam videt ꝙ abſtulit ab
eo incurſionẽ irregularitatis: qd põt / q2 cũ vo=
luntario homicida põt diſpenſare.de cõſe.di.j.
c.j.qñ papa hoc exprimeret verum videt : al's
ſecus. Si ꝓprio motu clericus vtit armis: tũc
aut in bello vtit iniuſto / aut in bello iuſto. Si
in bello iniuſto / tũc planum eſt ꝙ nõ eſt ſibi lici
tũ ſiue ſuis fauorẽ preſtet / ſiue timorẽ incutiat
aduerſariis: ⁊ ſi ibi aliqui ſunt occiſi vel muti=
lati / irregularis eſt.xxiij.q.viij.ca.j.et.ij. Si in
bello iuſto: puta ꝓ defenſione patrie vel alioꝝ.
xxiij.q.iij. fortitudo. tunc poterit intereſſe et
cũ armis defenſiõis : nõ tñ debet pugnare / ſed
hortari poterit: vt.xxiij.q.viij.vt pridem. ⁊ ora
tionibꝰ intercedere.xxvj.di.c.ſi. Sed cũ armis
offenſibilibus nõ debet ibi eſſe: niſi ea intẽtiõe
vt ſe defendat: nõ vt pugnet impediẽte ordinis
ꝓfeſſione.xxiij.q.viij.c.clerici. et ſi in tali bello
eſt aliquis occiſus vel mutilatꝰ ab ipſo clerico
eſt irregularis: ſi autẽ ipſe neminẽ occiderit vel
mutilauerit / non eſt irregularis: lʒ q̃s ab aliis
occiſus ſit vel mutilatus. Ad tollendũ aũt du
plicitatez ambiguã ad cautelam: hoc caſu põt
ſibi imponi penitẽtia: et ſic intelligatur de cle.
pci.c.preſentiũ. vt ibi notatur in vltima glo. ⁊
hoc credo verũ quicquid notat in ſpeculo ti.ij.
Si autẽ in tali bello clericꝰ vulnerauit aliquẽ:
ſed nõ occidit vel mutilauit. Diſtingue: aut ta
lis vulneratꝰ fuit poſtea occiſus ab aliis: ⁊ tũc

Cleric⁹ homicida qñ ſit irregularis.

De clerico mutilante.

ſubdiſtingue:q₂ aut habuit animū occidēdi vi ctus cleric⁹ q̄ vulnerauit: ⁊ ſic eſt irregularis. eo.ti.ſignificaſti.ij.ibi. ⁊ ſi ꝑcuſſoꝛ volūtatē ⁊c. xxiij.q.ſi.c.ſi. aut non habuit animū occidēdi. et iſtud etiā ſubdiſtingue:q₂ aut vulnus ipſius clerici pōt diſcerni ab aliis vulneribus: ⁊ tunc non eſt irregularis ſi vulnus non eſt moꝛtale: vt eo.ti.ſignificaſti. aut non pōt diſcerni:et tūc ꝓpter dubiū irregularis iudicaꝛ. vt in eo.ver. ꝙ ſi diſcerni. Res autē ſuas non videtur licitū armis defendere cū alioꝝ offenſione.eo.ti.ſuſcepimus. Hec oīa Joh.cal. ſed in pꝛincipio ſunt aliquantulū abbꝛeuiata. ¶ Nota tñ ꝙ ex hoc ꝙ papa dat licētiā clericis ꝙ interſint bello: non tñ videtur ex hoc licere clericis vti armis niſi ad ſe defendendū: non aūt ad occidendum aggrediēdo:nec etiā paganū:ſed poſſunt tñ intereſſe ad hoꝛtādū alios.xxiij.q.viij.oīſ et.c.ſeq. Et ſi occiderent vel mutilarēt etiā in bello iuſto ſunt irregulares:vt dicit Jo.de lig. Dicunt etiā Inno. ⁊ Hoſti.ꝙ poſſunt clamare capite et pugnate:ſed nō occidite. ¶ Itē dicit Hoſti.ꝙ in bello iuſto clericus pōt dare lanceā pugnāti ante cōflictū: non aūt in bello iniuſto.

vbi plures aliquē occidunt.

¶ Item dicit Ray.in ſumma ꝙ vbi plures reperiunꝛ in pugna in qua aliqui ſunt interfecti vel mutilati/⁊ neſciꝛ a quibus: q̄tum ad irregularitatē omnes cēſenꝛ irregulares:et q̄ ſunt ex parte iniuriātiū:⁊ qui ſunt ex parte recipiētium ſi illi erāt clerici:⁊ ſic illicite mouerūt arma.di.l.ſi quis poſt baptiſma.Sed Archi.dicit.xxiij.q.ſi.c.ſi. ꝙ iſtud dictū Ray. quidā intelligunt qñ clerici erant in culpa: ⁊ hoc pꝫ ex verbis eius dū dicit Mouerūt arma:quaſi voluntarie ⁊ ſine neceſſitate:nam ſi defenderēt ſe vel ſocios neceſſarios:lꝫ aliquis ad defendēdū ſit interfectus ex alia parte reliqui nō interfeciſſent:nec interfectoꝛes inuaſiſſent: nō cēnt irregulares:lꝫ voluntatē occidēdi habuiſſent: q₂ lex ꝓmotionis factū requirit.xv.q.j.ſi quis.et c.ſi. Ipſe tñ Archi. diſtinguit inter inferentē et repellentē vim:vt repellēs ex diſpēſatiōe ꝓmoueatur et toleretur in ſuſceptis:dum tñ cōſtet nō ꝑcuſſiſſe eum: inferēs ſecus q₂ in culpa eſt.ar. xvj.q.iij.poꝛro. Notat etiā Archi.diſ.xxxvj.ꝙ ſm Inno.et Hoſti.Si quis ꝑcuſſit aliquē in iuſto bello:ſi nō ſit inde moꝛtuus vel neminē ſuis ictibus occidat vel mutilet/ nō efficiꝛ irregularis:etiā ſi alij feriāt ⁊ occidāt.⁊ ſm Hoff.dummodo nō ꝓcurauerit eos.e.ti.ſignificaſti.Addūt Inno.⁊ Ber. ꝙ ſi aio occidēdi percuſſit aliquē lꝫ nō letaliter:ſed alij poſtea occidūt:eſt irregularis:q₂ auxiliū moꝛti pꝛebet. Itē ſi clericus cōmodet baliſtā in bello ſiue iuſto ſiue iniuſto:et ex hoc ſequaꝛ moꝛs:eſt irregularis:q₂ pꝛeſtat cauſam ꝓpinquam moꝛti.diſt.l.ſi quis viduā. Idem ſm Guil.de mutuāte gladiū vel enſem in bello ipſo.Dicit etiā Landul.vt allegat Frā.de zab.in cle.vnica de homi. ꝙ illos q̄ detrudūt homines in carcerē ita artū ⁊ aſperū ꝙ incarcerati nō viuunt vltra ſex vel octo mēſes:ꝓpter artationē carceris reputat exponentes tales ad hoc homicidas ⁊ irreglares. Hec enī pena eſt magis afflictiua q̄ ſi ponerētur in patibulo:⁊ hoc eſt cōtra pꝛelatos qui detrudūt clericos in gabia: vbi veriſile eſt ꝙ infra paucos dies moꝛienꝛ.Frā.⁊ Zen.et Henric⁹.Hec autē irregularitas homicidij quōcunq₃ ⁊ quotienſcūq₃ ſit cōtracta ante baptiſmū/ ꝑ baptiſmū deleꝛ.di.lj.ſi quis poſt baptiſmū.ſꝫ Inno. Hoff.et Guil.ſed poſt baptiſmū per ſolū papā diſpenſaꝛ: qđ etiam nō facile facit. di.l.miroꝛ. Idem per totū de mutilatiōe mēbꝛi. De homicidio quo ad peccatū ⁊ penā habes in.ij.parte.

¶ De irregularitate bigamie: et quō octo modis contrahitur. Cap.iij.

Bigamia inducit multipliciter.

IRregularitatē etiam inducit bigamia que multis modis cōtrahitur. Pꝛimo quidē cū quis ſucceſſiue et diuerſis tēpoꝛibus hꝫ duas vxoꝛes ⁊ vtraſq₃ cognoſcit.xxxj.q.j.aperiāt Si autē alterā nō cognouiſſet: puta q₂ ante cōſummationē matrimonij defuncta eſt: nō eſt irregularis ſm Tho.in.iiij.di.xxvij.q.iij. arti.j. q.j.ad.iij.lꝫ magiſter ſentē.aliter dicat: ſed nō teneꝛ in hoc opinio eius. Secūdo cum quis diuerſis tēpoꝛibus hꝫ duas vxoꝛes: vnā de iure aliam de facto:puta cōtrahit cū cōſanguinea: ⁊ vtrāq₃ cognouit:hic enī cenſeꝛ bigamus pꝛopter intentionis affectū cū opere ſubſecuto. ex̄ de biga.c.nup. Tertio qñ plures hꝫ eodē tēpoꝛe:vnam de iure/aliā de facto: ⁊ vtrāq₃ cognoſcit: puta cōtracto matrimonio cū vna/et conſummato cōtrahit etiam cū alia: vel cū cōtrahit cū duabus de facto:puta cū conſanguineis et cognoſcit eas:vt in dicto capl'o nuper.eo.ti. Quarto cū contrahit cū vidua ab altero viro cognita:ſecus ſi fuiſſet relicta virgo.xxxij.diſt. ſeriatim. Quinto qñ contrahit cū coꝛrupta ab alio ⁊ cognoſcit eam:⁊ hoc ſiue ſciuerit illā coꝛruptam/ſiue ignoꝛauerit.diſ.xxxiij.c.curādū. Sed ſi ipſe ſolus defloꝛaſſet ⁊ poſtea cōtraheret cū ea: non cenſeꝛ bigamus. diſt.xxvj.acutius. ar.ex̄ qui ſi.ſint legi.ca.tanta. Sexto qñ vxoꝛē cognoſcit ꝓpꝛiam ſiue ſcienter ſiue ignoꝛanter poſtq̄ cognita eſt ab alio. di.xxxiij.c.ſi cuius. et.c.ſeq. Itē ſi vir etiā accuſaret vxoꝛē de adulterio: ⁊ pendēte ea accuſatione ad pꝛeceptū eccleſie vir debitum redderet adultere: irregularis eſt/ q₂ bigamus ſm Tho.Ray.et Hoſtien. Septimo cū quis duxit vxoꝛē vilem mulierē:

puta ancillam vel ioculatricē/ vel aliquā ex illis que publicis ſpectaculis mācipant̄: lȝ virginem repellit̄ ab ordine. diſt. xxxiiij. ſi quis viduam. Octauo cū quis in ſacris cōſtitutus: vel poſt ꝓfeſſionē factam in religiōe cōtrahit cum corrupta. extra. e. a nobis.

Quare bigam⁹ nō promouet̄. ¶ Ratio aūt principalis quare bigamus ꝓhibet̄ ꝓmoueri eſt defectus ſacramēti ꝗ eſt in eo: q̄ꝛ ſcȝ coniūctio cōiugalis per eum facta nō pōt ſignificare illam ſpiritualē cōiunctionē xp̄i ⁊ eccleſie ꝗ eſt vnus ſponſus cum eccleſia que eſt vna ſpōſa: nā cum diuiſerit carnem ſuam in plures vxores/ nō eſt vnus vnius. diſt. xxvj. acutius. Coniūctio autē fornicaria nō ſignificat illam cōiunctionē xp̄i ⁊ eccleſie: ſed tm̄ cōiunctio coniugalis: ideo qui non contraxit ſed fornicatus eſt cū multis non cenſet̄ irregularis. Hec autē irregularitas nō tollitur ꝑ baptiſmū ſicut irregularitas homicidij. Ratio eſt q̄ꝛ cōtrahit̄ ex matrimonio: ⁊ baptiſmū non ſoluit matrimoniū. diſt. xxvj. deinde. Unde qui habuit vnā vxorē ante baptiſmū ⁊ aliam poſt baptiſmū/ vel ambas ante baptiſmū: irregularis ⁊ bigamus eſt. di. xxvj. acuti⁹.

Bigam⁹ exuit̄ꝛ ꝑuilegio clericꝭ. ¶ Exuitur autē bigamus om̄i priuilegio clericali: ⁊ additur foro ſeculari non obſtante cōſuetudine: et eis ſub pena excōicatiōis inhibitum eſt deferre tonſurā. extra. e. altercatiōis. li. vj. Solus autē papa diſpenſat cum bigamis non ep̄s ſm Tho. et Joh. an. extra. e. d. c. quidā dixerūt: q̄ꝛ nec papa pōt: q̄ꝛ contra doctrinā ap̄li. ſed dicunt Tho. ⁊ Pe. ꝙ papa non pōt diſpenſare in doctrina apoſtolorū q̄tū ad ea que ſunt de iure naturali: ⁊ ea que ſunt de neceſſitate ſacramētoꝝ et fidei: ſed in aliis poteſt/ cū habeat eandē poteſtatē eccleſia nunc ſicut ⁊ tunc. Qꝛ aūt obijci poſſet decretalis extra eo. nup. Soluit Tho. dicens eandē difficultatē eſſe in diſpēſando cū eo qui contraxit cū pluribus de facto/ ſicut ſi contraxiſſet de iure: vult papa ſibi oſtendere: ⁊ ideo non dicitur diſpenſare: non q̄ꝛ non poſſit diſpenſare/ vbi etiam dicitur nō poſſe: q̄ꝛ non conſueuit diſpenſare etſi poſſit: ſed ſi diffuſius vis videre de bigamia habes in ſumma cōfeſſoꝝ. lib. iij. titu. ij. per totum.

¶ De irregularitate ꝓpter illegitimationem. Capl'm. iiij.

Irregularitatē etiam inducit illegitimatio. Ratio autē quare tales ꝓhibentur a ꝓmotione eſt ſm Ray. q̄ꝛ tales reputantur viles perſone. Dignitas autem clericatus vilibus perſonis dari non conuenit. Secūdo etiam ad deteſtationē paterni ſceleris: ⁊ nec eſt inconueniens vnum puniri ꝓ alio: vt filium ꝓ peccato patris: pena tm̄ tēporali/ nunq̄ autē eternali. vt. j. q. iiij. per totum. Tertio q̄ꝛ tales ſolēt eſſe imitatores paterni ſceleris ⁊ intēperati moris lxvj. diſt. ſi gens. et in glo. ſummaria in princi. diſtin. Et q̄uis aliquando reperiant̄ hmōi viri valde induſtrij ⁊ virtuoſi: ⁊ ex hoc reddant̄ laudabiles magis. diſt. lvj. nunq̄ tm̄ iura adaptantur ſm ea que vt in pluribus accidunt. In dignitatibus tm̄ ſecularibus tales non ſemper repelluntur. ff. de decur. l. ſpurij. Illegitimi etiam ſm iura hereditare nō poſſunt: quod ſtatutum eſt in fauorē matrimonij: ⁊ (vt dicit Pe. de ancha.) ſi fieret in aliqua ciuitate ſtatutū ꝙ illegitimi poſſint hereditare non valeret: q̄ꝛ eſſet cōtra bonos mores ⁊ nutritiuum luxurie: tm̄ quo ad deum ⁊ virtutū opera nil nocet illegitimatio ſi in ſe bonus ſit: vt diffuſe habes. lvj. diſt. c. naſci. cum quinq̄ ca. ſequē.

Illegitim⁹ q̄s dicitur. ¶ Dicit̄ autē illegitimus qui non eſt natus de legitimo matrimonio: vel quod reputabat̄ legitimū ſm Ray. extra eo. c. cum inter. Unde ſi vir et mulier contraxerint in facie eccleſie bona fide credentes ſe legitime copulatos: cum tm̄ non eſſent: puta ꝓpter impedimentū cōſanguinitatis: vel etiā ſi alter eorum tm̄ hoc credebat ſcȝ legitimā copulationem: puta q̄ꝛ contraxit cū eo quem neſciebat habere aliam vxorē: talis reputatur legitimus: ⁊ vtriq̄ parenti ſuccedit. extra eo. ex tenore. ſecus ſi clandeſtine cōtraxiſſent: q̄ꝛ tūc videtur fuiſſe ignorātia affectata: ⁊ multo magis ſi cōtraxerunt publice ſcientes impedimētum ambo. extra de clande. deſponſa. c. cū inhibitio. ſm Tho. ⁊ Pe. Item dum quis ignorat ſe illegitimū cum ſit ſm Hoſtiē. ꝓbabilis ignorantia excuſat eum. ar. C. de teſta. l. j. vnde durante tali ignorantia non peccat faciēdo ſe ꝓmoueri: vel hereditatē adeūdo: ſed cū ſcit ſufficienter: q̄uis aliis occultum eſſet ⁊ diſpēſatiōe indiget quo ad ordinem/ ⁊ dignitatē/ ⁊ hereditatem dimittere debet: quando pater etiā neſciebat illum ſcȝ eſſe legitimū. Utrum autem in hac materia debeat fili⁹ credere matri. Dicit Hoſti. prima facie credendū eſt ar. extra de preſump. c. afferte. ſed tamen non cogitur ad hoc ſcȝ credere. C. de teſta. l. neq̄ profeſſio. Qualitas autē matris ⁊ conuerſatio eius cū aliis circunſtantiis plus vel minus videt̄ ꝙ habeat inducere talem filium ad credendum.

¶ Legitimat̄ autē quis tripl'r. §. I.

Legitimat̄ q̄s tribus modis. ¶ Primo modo ꝑ ſequēs matrimoniū: puta cū quis cōtrahit cum illa ex qua ante matrimoniū habuit filios: etiā ſi ille vel illa anteq̄ ſumeret talē in cōiugem prius cū altero contraheret: q̄ꝛ poſtea moreret̄. Et hoc eſt verū ſi illa tūc poterat illi eſſe vxor q̄ñ de ea habuit filios: q̄ꝛ ſcilȝ vterq̄ ſolutus erat. Unde natus de adulterio

vel inceſtu per iſtum modũ legitimari nõ põt.
ex̃ eo.cõqueſt⁹.Et hec legitimatio valet vt ſuc
cedere poſſit in oĩb⁹ bonis parẽtũ.in auc.qui.
mo.effi.na.le.§.quoniã.valet etiã ad habendũ
dignitatẽ ꝛ ordinẽ. Secũdo mõ per ſpecialem
indulgentiã pape. ex̃ eo. ꝑ venerabilẽ. Et hec
legitimatio valet ad hoc vt talis valeat ꝓmo-
ueri ad omnes ordines ꝛ dignitates eccl'iaſti-
cas vbiq; terraꝝ.Ualet etiã ad ſucceſſionẽ bo-
norũ parentũ et ad oẽs actus legitimos ſecu-
lares in terris eccl'ie ſubiectis tẽporaliter.Si
aũt fiat per epm̃ legitimatio valebit ad hoc vt
minores ordines poſſit ſuſcipere et beneficiũ
ſine cura vbicũq;:ꝛ ad ſucceſſionẽ bonoꝝ ꝛ act⁹
legitimos ſeculares in terris tẽporaliter eccle
ſie ſubiectis:ꝛ etiã alijs terris quantũ ad ea ꝑ
que nõ fieret alteri preiudiciũ:et multomagis
valet ad hoc legitimatio per papã:ſed in hiis ꝑ
que fit alteri preiudiciũ : puta ꝙ ſuccedant ab
inteſtato non valet legitimatio : nec per papã
nec per epm̃ in terris que et temporaliter nõ
ſubſunt.hoc ſm Inno.ꝛ Ber.ſup.c.per venera
bilẽ. ¶ Tertio modo legitimat̃ qs per leges
temporales et ſeculares : ſm ſcʒ modos in eis
traditos qui reduci poſſunt ad tres. Primus
eſt ſi pater filiũ naturalẽ offerat curie impera-
toris efficiaturq; curialis.in auc.qui mo. effi.
na.le.§.ſi qs igit̃.col̃.vj. Idẽ ſi offerat eũ curie
ciuitatis de qua vel de cuius vico ſit oriũdus.
inſti.de nup.§.fi.Scd̃s modus eſt ſi pater dece
dẽs in teſtamẽto filiũ naturalẽ nolet legitimũ
heredẽ: ꝛ ipſe poſtea teſtamentũ offerat princi.
vel ſi pater in inſtrumẽto per publicã manũ cõ
fecto vel alio ſcripto cũ ſubſcriptiõe triũ teſtiũ
eũ filiũ nolet nec adiecerit naturalẽ : vt in auc.
vt li.ma.ꝛ aui.§. ad hoc. Tertius modus eſt ſi
nullo filio legitimo exiſtẽte ipſe naturalis fili⁹
ſeipm̃ offert curie.vt in auc.qui.mo.na.le.effi.
.§.j. Hec legitimatio per leges facta valet ad
temporalia ꝛ ſecularia quo ad ſucceſſionem et
dignitatem in terris tãtũ ſubditis poteſtati le
gitimantis:et in alijs vbi non fieret alijs preiu
dicium ad ordinem vel dignitatem eccleſie nõ
ſe extendit. Inno.et Berñ.

¶ Diſpẽſatur autẽ cũ illegi- §.II.
timis tripliciter. Uno modo per ingreſſum re
ligionis approbate:ꝛ hoc quo ad oẽs ordines.
di.lvj.c.j.ſm Ray.et glo.ſumma. ſed ad prela
tiones:vtputa prioratũ etiam in ipſa religione.
vel alias dignitates ſine diſpẽſatione talis ꝓ-
moueri nõ poteſt.vt in.d.c. j. Et nota ꝙ magi-
ſter ordinis predicatoꝝ poteſt diſpenſare cum
trecẽtis fratrib⁹ ordinis ſui ſup defectu nata-
liũ vt poſſint ad oẽs ordines ꝛ ad priorat⁹ ordi
nis ꝓmoueri:niſi fuerint ꝓcreati ex adulterio
vel inceſtu vel irregularib⁹. Alexã. deuotiõis.
ſed ex alio priuilegio.ſ.Ioh.xxij.põt diſpẽſare
in illo numero cũ oĩb⁹ genitis de ſoluto ꝛ ſolu-
ta:etiã ſi eſſent patres eoꝝ ſacerdotes:vt.ſ. ꝓ-
moueant̃ ad ordines ꝛ prioratus cõuentuum.
Alex.deuotionis.Scd̃o diſpenſari põt ꝑ epm̃:
ꝛ hoc quo ad ordines minores tm̃ ꝛ ad bñficiũ
ſine cura:quo aũt ad alia diſpẽſari nõ põt. Ter
tio fit diſpenſatio ꝑ papã: ꝛ hoc nõ ſolũ quo ad
ordines:ſed etiã quo ad oẽs dignitates ꝛ ꝑſo-
natus.ex̃ eo.c.is q̃.lib.vj. Diſpẽſatio aũt aliqñ
fit circa tales minores: vt ſcʒ ordinẽt̃ ꝛ iſtituãt̃
in eccl'ijs alijs a paterna.dico ſi ſunt filij presby
teri:al's vero in quibuſcũq; eccl'ijs.ex̃ eo.c.pre
ſentiũ.aliquãdo maior: vt ſcʒ inſtituant̃ in pa-
terna:aliquo tñ medio.ex̃ eo.ex tranſmiſſa.ali
qñ maxima vt ĩ paterna nullo medio. ¶ Et no
ta ꝙ cũ diſpenſatur illegitimus a papa quo ad
ordines ꝛ beneficiũ eccleſiaſticũ:nõ ꝓpter hoc
intelligit̃ ꝙ poſſit ꝓmoueri ad ꝑſonatũ vel re-
ctoriã ad quã per electionẽ ꝓcedi cõſueuit. ex̃
de preben.c.fi.ſed bene ad eccleſiã parrochialẽ
poterit ꝓmoueri. Itẽ ſi a papa obtinuit diſpẽ-
ſationẽ illegitim⁹: et poſtea impetrauit ꝙ duo
aut plura beneficia poſſit habere : tacuit autẽ
predictum defectum:non valet hec ſecũda gra
tia.extra eo.ſi is qui.li.vj. Item nota ꝙ filij ſa-
cerdotũ quos ipſi ſuſceperunt de legitima vxo
re ante ſacrũ ordinem ſm Ray.ꝛ alios promo
ueri poſſunt ad omnes ordines et dignitates
cum legitimi ſint: niſi in illa eccleſia in qua pa
tres eorũ immediate fuerunt prelati vel cano-
nici:vbi non poſſunt canonizari vel ꝓmoueri.
extra eo.ad hec. Goffr. etiam dicit ꝙ cũ pater
habuerit perſonatum vel vicariam perpetuã
in aliqua eccleſia : filius immediate ipſum vel
ipſam habere non poteſt. extra eo. quoniam.
Item ſi pater habuit perſonatum:filius nõ po
teſt habere vicariam : nec econuerſo.extra eo.
michael. Ut ſi filius diſpenſatiue ſuccedat pa
tri : frater iſtius bene poterit ſuccedere fratri:
vt ponit Hoſtien.quia in hoc nõ ſuccedit patri
immediate.Sed ſecus ſi prius habuiſſet ipſam
eccleſiã de facto. Porro ad nepotes hec ꝓhi-
bitio non extenditur ſm Ray.Goffre. ꝛ Hoſti.
Ordinati vero in ſacris ſcilicet ſubdiaconatu:
et ſupra ſi ſuſcipiant filios ex vxorib⁹ cũ qbus
ante ordinationem contraxerant: tales filij il-
legitimi ſunt ſi vxores conſenſerint ꝙ viri ordi
narentur:vel ſcientes hoc non contradixerunt
xxxij.di.ſeriatim.Sed ſi ordinati fuerint inui-
tis vxorib⁹ et ignorantibus legitimi cenſentur
et non indigent diſpenſatione.aliqui tamen di
cunt ꝙ indigent etiam tales diſpẽſatione. Gre
ci tamẽ ſacerdotes:quia licite vtunt̃ matrimo
nio contracto ante ſuſceptionem ſacramentoꝝ

De mõ diſpẽſatiõis cũ illegitimis.

nam in ſacris contrahere nõ poſſunt:nec licuit a tempore apoſtolorum.diſtin.xxxij.per totum ideo filij quos generant de vxoribus ſuis dum ſunt in ſacris legitimi ſunt. et idem iudicium ſicut de alijs legitimis.

¶ De irregularitate propter varia vitia corporum. Capitulum.v.

Irregularis eſt corpore vitiatus.i. mutilat⁹ vel debilitatus in mẽbris. talis ꝓhibet ꝓmoueri:aut propter inhabilitatẽ ad officiũ exequẽdum: aut ꝓpter deformitatẽ ad aliox ſcã dalũ tollendũ. ¶ Pro cui⁹ declaratione nota diſtinctionẽ.aut qs eſt mutilat⁹ vel priuat⁹ magno mẽbrox manifeſto:qḋ ſcꝫ inducit notabilẽ deformitatẽ:vt priuatio naſi ⁊ hmõi vel inhabilitatẽ ad exequẽdũ officiũ vt priuatio manus et hmõi:⁊ tũc quacũqꝫ de cauſa ſit mutilat⁹ ſeu priuat⁹ iuſta vel iniuſta:naturali vel accidẽtali impedit a ꝓmotiõe:⁊ deijcit promotus cũ tali defectu.Si aũt erat iam ꝓmotus qñ ſupuenit talis defect⁹:ſi non per hoc reddit nimis deformis poteſt exequi illa officia ad q̃ non impedit propter illũ defectũ:puta ſi fact⁹ ſacerdos amiſit viſum miſſam celebrare non poterit:vel alr̃s in altari miniſtrare:ſꝫ poterit audire ꝯfeſſiões et predicare.a beneficio etiã non remouebit ſi ſine culpa ſua incidit in defectũ:q2 non dꝫ addi afflictio afflicto. vij. q. j. cũ ꝑcuſſio:dabit tñ ei coadiutor ſi tale beneficiũ eſt cui iſte deſeruire nõ poſſit.extra de cle.egro.c. iij. Aut qs mutilatus vel priuat⁹ eſt mẽbro paruo vel occulto et tũc ſubdiſtingue:q2 aut ſpõte ⁊ ſine iuſta cauſa:vt ex indignatione vel impatiẽtia vel ſupbia aut ex iniuſta cauſa: vel inuit⁹. Si pmo modo tũc indiſtincte in quocũqꝫ mẽbro : ſiue a ſe ſiue ab alio:repellit a ꝓmotiõe:et deijcit iam ꝓmotus etiã ſi putabat ſe obſequiũ preſtare deo caſtrãdo ſe.extra eo.ſignificauit. ⁊ ſm Inno. idẽ etiã eſt ſi nõ totũ mẽbrũ amiſit:ſed partẽ mẽbri que deformitatẽ generaret vnde ſcãdalũ eſſet. ex̄ eo.c. j. vel inhabilẽ redderet ad officiũ exequẽdũ.ex̄ eo.thomas.ſec⁹ in alijs.vel etiã ſi dẽtem ſibi excuteret. Si aũt ex iuſta cauſa ⁊ ſponte:puta ꝓpter periculũ lepre:ne totũ corp⁹ inficeret fecit ſibi amputari mẽbrũ occultũ vt viriha:vel manifeſtũ paruũ aut digitũ nõ neceſſariũ.ſ.ad ſignũ crucis faciendum: vel ipſemet hoc ſibi fecit cũ eſſet bene perit⁹ in chirurgia: talis nec repellit a ꝓmotione:nec deijcit ꝓmotus. Idẽ iudiciũ ſi inuit⁹ puta ſi ab inimicis caſtratus eſt : vel etiã ſic natus:vel etiã a caſu in tale quid incidit in dãdo operã rei licite : puta dolando lignũ abſcidit ſibi partẽ minimi digiti:in oib⁹ hmõi nõ repellit:nec eſt neceſſarium ſm Hoſt.⁊ glo.diſt.lv. ſi qs abſciderit, ꝙ talis caſtratus teſticulos ſecũ deferat: vt dicunt vulgares:ſed ſi dãdo operã rei illicite a caſu amiſiſſet mẽbrũ/talis repellitur a ꝓmotione:ſed ſi mẽbrũ vel pars mẽbri eſſet q̃ gñaret modicam deformitatem:talis ex mĩa toleratur in ſuſceptis ſcꝫ ꝑ diſpẽſationẽ epĩ.hec ex dictis Ray. Guil.Inn.⁊ Ber.⁊ trahunt ex di.lv.ſi qs abſciderit.⁊ in alijs ca.ex̄ eo.ſignificauit.

Qñ corpore vitiat⁹ repellat.

¶ Quantum ad quedã particularia ⁊ determinata corporis vitia. Nota ꝙ claudũ admittit cõſuetudo:niſi talis ſit ꝙ ſine baculo ad altare nõ poſſit ſtare.ar.de cõſe.di.j.null⁹.⁊ diſt.xlv.c.diſciplina.Cecitas vni⁹ oculi tantũ repellit a ꝓmotione ſm Arch.qḋ ꝓbat per.c.ſi euãgelica. di.lv.Gibboſus nõ repellit a ꝓmotione:niſi ſit nimis deformitas vel debilitas. Habẽs ſex digitos in pede indubitanter promouet:etiam ſm Hoſt.ſi habeat in manu:vel ſi habet digitos cõiũctos:dũmodo ex his nõ ſit impedimẽtum in vſum mẽbri.ff.de edil.edic.l.itẽ offili⁹.Leproſus populo celebrare nõ debet ꝓpter ſcandalũ ſed ſi nõ ſit nimis deformis nõ eſt ꝓhibẽd⁹ priuatim celebrare:vel etiã leproſis/nõ aũt ſanis. Vinũ oĩno nõ bibens ad ſacerdotiũ ꝓmoueri nõ poteſt:cũ oporteat celebrãtẽ ſumere ſanguinẽ ſub ſpecie vini.ſi.q.vij.ipſi apli. Maculã habens in oculo nõ repellitur a ꝓmotione:niſi nimiã inducat deformitatẽ: qḋ cõſiderare eſt ĩ arbitrio prelati.extra de cor.vi.cum de tua. Sed ibi ſuffraganeox conſiliũ inquiri mandatur:et qḋ ſibi viſum fuerit exequat metropolitanus. vbi notant Vin.et Ber.ꝙ ſine cõſilio illorũ ſup macula nil diſponere debet : alr̃s non valet.ſed Hoſti. hoc nõ approbat. Quis em̃ ꝯſiliũ archiepm inſtruat: et ipſo irreqſito nil expediri debeat:nõ tñ habet neceſſe epo ipm ſequi vt notari cõſueuit extra de elec.c.cũ in veteri.l. di. ſtudeat. Tu dicas ꝙ cũ apoſtolicus in predicto.c. mandet ꝓcedi cũ cõſilio ſuffraganeox:ſi abſqꝫ cõſilio ipſox ꝓcedat nõ valebit. vt in dicta decre.cũ in veteri. Si aũt requiſito ipſox cõſilio: hoc cõſiliũ ipſox nõ ſequat / bene valebit.ex̄ de arbi.c.cum olim.ſed ſecus dici poteſt ſi diceret in mandato de cõſilio ſuffraganeorũ ⁊c. Videt em̃ papa artare tunc metropolitanũ vel alium cui ſcribit:vt ſequat cõditionẽ vel induſtriam perſone ſiue perſonarũ: ⁊ multo magis ſi diceretur in mandato:vt non fiat ſine conſilio talis vel talium.hec oĩa de macula notat Arch.diſt. xlix.hinc etem̃.ſuper vbo albuginẽ habens in oculo. ¶ De furioſis lunaticis caducis et demoniacis dicit Guil. ⁊ glo.di.xxxiij.ſuper.c.cõmuniter. ꝙ null⁹ taliũ ꝓmoueri debeat etiam poſtq̃ liberati fuerint. Si autẽ ſint iam ꝓmoti: tũc aut ſunt omnino ex toto liberati a predictis paſſionib⁹/aut nõ,⁊ in primo caſu poterũt

De particularibus vitijs corporis.

exequi officiū ſuū. Quāto autē tēpore expecta
ri debeat ad ꝓbandū tales vtrū ſint liberati ⁊
qualiter: ꝗuis di.xxxiij.c.cōiter. dicatur ꝙ per
annū: ⁊ alibi dicatꝰ per.xxx.dies.vij.q.ij.c.ſi.tñ
dici pōt ꝙ eſt arbitrariū tēpus ꝓbatiōis pen-
ſatis cōditiōibus morbi ⁊ perſone. Si vero nō
omnino ex toto ſunt liberati: tūc aut frequēter
aliqua dictarū paſſionū vexat eos aut raro: et
ſiquidē frequēter omnino debēt ceſſare ab offi
cio miſſe.vij.q.ij.in litteris. ſi raro / tunc aut cū
ſpume iactatione ⁊ vocis cōfuſione: ⁊ ſic debēt
abſtinere: aut raro ⁊ ſine hmōi expumatione: ⁊
ſine cōfuſione vocis: et tunc non ꝓhibentur ab
officio miſſe: dum tñ habeāt iuxta ſe alium ſa-
cerdotē: vt ſi ille cadat vel deficiat iſte ſuppleat
vij.q.j.illud. Quidā tñ hoc nō admittūt de de-
moniacis dicētes ꝙ oīno opꝫ eos eē liberatos.

De quibuſdam alijs irregularitatibus. Capl̄m.vj.

Sunt ⁊ quedam alie irregularitates
que qꝛ cōiter non ita cōtingunt bre
uiter expediemꝰ in ſingulis. §. vnā
tangēdo in iſto ca. Prima eſt here-
ſis ex qua poſt vulnus ſanatū.i.eiꝰ
dimiſſionē remanet cicatrix.ſ.irregularitatis:
vt dicitur.j.q.j.ventū. vnde ꝓhibetꝰ a ꝓmotiōe
⁊ deijcitur ꝓmotus. Si autē reuertantꝰ ad fidē
veritatis poſt abiurationē hereſis / recipiūtur
de iure cōi ad laicam cōmunionē poſtꝗ̄ fuerint
reconciliati.j.q.vij. Daibertū. Et circa eos fit
quadruplex diſpēſatio. Quandoq̧ quidē ſemi
plena: vt ſcꝫ ſolum recipiantꝰ in ordinibus ante
hec oīa ſuſceptis.j.q.j.ſi quis heretice. Quan
doq̧ plena: vt poſſint ſacerdotes fieri.j.q.vij.
cōuenientibus. Quandoq̧ plenior: vt ſcꝫ poſ-
ſint eſſe ep̄i.xij.diſt.nos conſuetudinē. Quan-
doq̧ pleniſſima: vt ſcꝫ ꝓmoueri poſſint etiam
ad ſuperiores dignitates.xxiij.q.iiij.ipſa pie-
tas. De hereſi ꝗ̄tum ad excōmunicationē ha-
bes.ſ̄.titu.xxiij. De ipſa ꝗ̄tum ad peccatū ha
bes.ſ̄.in.ij.parte.titu.xij.

Solennis penitētia inducit §.I.

irregularitatē.di.l.c.ex penitētibus. Hec peni
tentia fieri debet cū illa ſolennitate que habetꝰ
di.l.in capite. ⁊ imponitꝰ tm̄ ab ep̄o vel de eius
mādato: nec imponitur clerico niſi depoſito: et
qꝛ hec hodie nō eſt in vſu / ideo breuiſſime tan-
gam de ea. Ratio aūt quare impedit ꝓmouen
dum eſt: qꝛ nō ſunt digni ſuſcipe vaſa ſacramē-
torū qui dudū fuerunt vaſa viciorū.diſt.l.illud.
Non em̄ imponitꝰ talis penitentia niſi ꝓ crimi
ne vulgatiſſimo ⁊ enormi: qꝺ totā ciuitatē com
mouet. Secūda ratio eſt ꝓpter ſcādalū populi
q̄ ſcit crimen eius.di.l.de his. Tertia ratio eſt
timor ne iterū labantꝰ: qui timor de cōſuetudi-
ne priſtina ſurgit.di.lxj.in ſacerdotibꝰ. Quar-
ta ratio: qꝛ nō haberet frontem reprehēdendi
alios.di.xxv.primū. Ray. et Tho. in.iiij. Pōt
aūt cū eis in minoribus ordinibꝰ ꝓpter neceſ-
ſitatē vel vtilitatē eccleſie diſpēſari.diſt.l.pla-
cuit. ⁊ hoc ꝑ ep̄m ex quo non eſt ei ꝓhibitū: pu
blica aūt penitentia nō inducit irregularitatē
hec etiam ſm̄ Ray. iniūgi pōt etiam ꝑ cōfeſſo-
rem: ⁊ eſt cū iniungitꝰ alicui vt vadat ꝑegrinā-
do ꝑ mundū cū baculo cubitali ⁊ ſcapulari.

Dilatio baptiſmi vſq̧ ad §.II.

egritudinē quē tunc ſuſcipit timore mortis in-
ducit irregularitatē.di.l.ſi quis. Ratio huius
eſt: qꝛ nō preſumitꝰ vere cōtritus: vt ꝑ hanc pe-
nam hoīes inducerentꝰ nō negligere ꝓpriā ſa-
lutem: nec tollitꝰ iſta irregularitas ꝑ baptiſmū
qꝛ baptiſmus ita dilatus inducit eā: idem aūt
non operatꝰ cōtrarios effectus.ex̄ de bap.maio
res. ſecus tñ eſt de eo q̄ diſtulit cōmunionē vſq̧
ad talē terminū: qꝛ hic nō repellitur ab ordine.
di.l.is qui. Pōt tñ talis q̄ ſic diſtulit baptiſmū
in duobus caſibus ꝓmoueri. Primꝰ ſi poſt ba
ptiſmū fides ⁊ vita eius ꝓbabilis apparuerit.
Scd̄s ſi raritas clericorꝫ h̄ exegerit.di.l.ſi qs.

Iterata ſuſceptio ſacramenti §.III.

menti imprimētis characterē: vt baptiſmi / cō
firmationis / et ordinis inducit irregularitatē.
di.l.cōfirmandū.de cōſe.di.iiij.q̄ bis.idē.j.q.j.
ꝙ quidā. ⁊ ſi ſciēter rebaptizati ſunt / vel recon
firmati / vel reordinati etiā ignorāter: ſed poſt
ſcitū ratū habuerunt abſq̧ diſpēſatiōe pape ꝓ-
moueri nō poſſunt: ſecus ſi ignorāter vt infan-
tes / vel vt coacti: abſolute em̄ poſſunt hmōi ꝓ-
moueri de iure: ſed ſm̄ alios (qꝺ tutiꝰ eſt dice
re) cū diſpenſatiōe.de cōſe.di.iiij.eos. Ubi autē
quis ꝓbabiliter dubitat de ſuſceptione hmōi
ſacramentorū ⁊ non leuiter ⁊ temerarie: ⁊ pro-
pter hoc ſuſcipiat aliquod dictorꝫ ſacramētorꝫ
facta prius diligēti inquiſitione ſuꝑ hoc ad in-
ueniēdū veritatē: ⁊ non inuēta ſuſcipit: nō pro-
pterea efficitꝰ irregularis ꝗuis alꝰs ſuſcepiſſet
qꝛ nō putatur iteratū qꝺ neſcitur eſſe factum.
di.lxviij.preſbyteri. ⁊ debet dicere in forma cū
dubitatur: ſi non es baptizatus ego te baptizo
⁊c. Si non es confirmatus ⁊c. Ratio huius eſt
ꝓpter iniuriā factā ſacramētis: que eſt in hoc
ꝙ ſacramentū nō eſt iterandū ꝓpter effectum
indelebilem characteris iterati.

Curialis etiaꝫ cenſetꝰ vt §.IIII.

irregularis: ⁊ ꝓhibetꝰ ordinari niſi ſit abſolutꝰ
a curia.di.lj.c.j.et ſeq. Et dicitꝰ curialis hic ſm̄
Ray. large: oīs qui quacūq̧ cōditiōe obligatꝰ
eſt ſuꝑ curie alicuius poteſtatis publice habēs
honeſtū officiū vel inhoneſtū: vt iudices / aduo-
cati / milites / hiſtriones et hmōi. Ratio huius

ꝓhibitionis eſt:tum qꝛ q̄nqꝫ tales repetunť et in eccleſia ꝑturbanť : tum qꝛ ꝓ̄ſumiť cõtra eos ꝙ nõ cauſa deuotiõis tranſeãt ad clericatũ:ſed vt fugiãt ratiocinia dñoꝝ ſuoꝝ.diſt.liiij.legem. Qui aũt ex predictis aliqđ miniſteriũ prebue rũt in cauſa ſanguinis etiã abſoluti a curia ꝓ moueri non poſſunt.xlvj.di.clericus.Siĺr ſi in turpi ⁊ inhoneſto officio:vt hiſtriões. de con ſe.di.ij. ꝓ dilectiõe. ¶ Obligatus alteri ad ra
Obligatio ad rõcinia tiocinia põt quis eſſe tripliciter . Primo ſi eſt obligatꝰ reipublice:⁊ ſiquidē eſt obligatus ad hoc ex adminiſtratiõe quã geſſit ꝓmoueri non debet ante redditã rationē.diſ.lj.preterea.ſed ſi alr̃s eſt debitor reipublice nõ ꝓhibetur.C.de epi.⁊ cle.quiſquis.Secũdo ſi eſt obligatus ali cui ꝑſone ſeculari nõ miſerabili:qꝛ.ſ.geſſit ad miniſtrationē eius:vt tutor/curator/⁊ ꝓcura tor: et talis ꝓmoueri non põt niſi finito officio adminiſtrationis.xxj.q.iij.ca.j.Finita aũt ad miniſtratiõe ſi adhuc ſit obligatus ad ratioci niũ/et moueť ei queſtio de dolo:non põt ꝓmo ueri ante deciſam litē.di.lxxxj.tantis.debet tñ taxari tēpus infra qđ queſtio decidať. Siĺr etiam ſi queſtio ei non moueret ⁊ manifeſtũ ſit eum teneri de dolo: debet eṗs ex officio ſuo eũ repellere ſicut quēlibet criminoſuꝫ ſeu infamē vj.q.j.infames.alr̃s non ꝓhibeť ordinari.Ter tio ſi eſt obligatus ex adminiſtratione ꝓ perſo na miſerabili ſeculari:vt viduis ⁊ pauperibus cecis/pupillis et hmõi: vel perſona eccleſiaſti ca: et talis non impeditur a ꝓmotione ſi aliud nõ impedit : vt ſi eſſet manifeſtus dolus in ad miniſtratione/vel aliquid aliud : qꝛ ad adiuuã dum talem quilibet teneť.di.lxxxvj.peruenit. ⁊.xvj.q.j.monachi.Ray.

¶ Hermofroditus eſt irregu §.V. laris : et diciť hmõi ille q̄ participat de vtroqꝫ ſexu.ſ.maſculino et feminino:hic repelliť a ꝓ motione ꝓpter deformitatē ⁊ monſtruoſitatē. ar.diſt.xxxvj.illiteratos.talis ſi magis vergit in ſexum maſculinũ ꝙ̄ femininũ: ꝙ̄uis ordina ri nõ debeat:nec ordinatus miniſtrare:tñ ſuſci pit characterē:ſed ſi magis vergat in ſexum fe mininũ ꝙ̄ maſculinũ/vel etiã ſi equaliter parti cipat:de vtroqꝫ nõ eſt ſuſceptiuus characteris ſm Guiľ. et multo magis femina ordinis non eſt ſuſceptiua. Dicitur aũt mulier preſbytera. diſt.xxxij.preſbyter. non qꝛ habeat ordines ſa cerdotis / ſed qꝛ vxor ſacerdotis et diaconiſſa: qꝛ dicit homeliam euangelij.

¶ Seruus quocũqꝫ genere §.VI. ſeruorũ ordinari nõ debet:niſi prius cõſecutus fuerit plenariã libertatem.diſt.liiij.c.j.ij.et.iij. Ratio huius eſt clericalis dignitas et ſeruilis vilitas.ex̄ de ſer.non ordi.de ſeruorũ. in fi.Si autē ſeruus fecerit ſe ꝓmoueri neſciente dño/ vel ſciente et cõtradicēte:ſi ordinatus fuerit in minoribꝰ reduciť in ſeruitutē. vt.liiij.di.nulli. Si ordinatꝰ fuerit ad ſubdiaconatũ vel diaco natũ/opꝫ ꝙ det aliũ loco ſui: vel ꝓcuret redem ptionem ſuã per aliquã perſonã. di.liiij.ex an tiquis.ex̄ de ſer.nõ ordi.miramur. Si in ſacer dotē ſit ꝓmotus /remanet quidē in ordine ſuo reddito peculio ſi qđ habet dño: ⁊ ſi non habet debet ꝓcurare redemptionē ſuã: qđ ſi non põt ſeruire teneť dño ſuo: in ſeruitijs tñ cõuenientĭ bus ſacerdotio: vt officiando ei in miſſa/horis et hmõi. di.liiij.frequēs. ꝙ ſi nollet ſeruire de ponendus eſt. Tempus aũt infra qđ dñs ſuus põt eum repetere eſt tēpus vnꝰ anni a tēpore notitie huiꝰ.xvij.q.ij.ſi quis incognitus.Si ve ro ſeruus ꝓmotus eſt dño ſciente ⁊ nõ cõtradi cente/eoipſo ingenuus fit.diſt.liiij.ſi ſeruus.et hoc verũ eſt ad quencũqꝫ ordinem fuerit ꝓmo tus ſm Inno.Goffre.⁊ Ray.Et nota ꝙ ſeruus eccleſie liberatus ad hoc teneť etiaꝫ ſi nõ eſſet vel fuiſſet expreſſum in ſui manumiſſione vt nõ iniurieť eccleſie: nec accuſet eã:nec teſtificetur cõtra eam.diſt.liiij.qui ex famulis. alr̃s reuoca tur in ſeruitutē. xij.q.ij.diaconi. et ſm quoſdã etiã ad operas honeſtas: vt in dicto.c. nõ tñ te netur eccleſie ꝑpetuo ſeruire in officio clerica li niſi in manumiſſiõe ⁊ ordinatione fuiſſet ex preſſum. ex̄ eo.eo libētiꝰ. ſed ſeruo priuate ꝑſo ne liberato vt ꝓmoueať non põt dñs ſibi reti nere aliquas opas in quibus teneať ei.di.liiij. c.j.niſi ſpũales.qđ exprimi debet ſi hoc vult pa tronus in ſui manumiſſiõe: et poſtea declarari in ordinatione.ſm Hoſt.⁊ ſi ꝓmotus nollet in hmõi ſeruire nõ reuocabiť in ſeruitutē:ſed de gradabiť ſi eſt factꝰ ſacerdos ſm Inno.Ray. et Goffre. Itē nota ꝙ cũ ordinatꝰ reſtituiť dño ſuo/nõ licebit dño ſuo manus violētas inijcere in eũ:alr̃s incideret in canonē ſm Inno.nec illi ſeruo licebit cõtrahere matrimoniũ ſi eſt in ſa cris ꝓpter votũ annexũ ordini clericali. ex̄ de conuer.cõiu.c.quidã. alijs priuilegijs clerica libus nõ gaudebit. ex̄ de cle.cõiu.c.Iohãnes.

¶ Ultimo crimē mediocre §.VII. ⁊ notoriũ inducit irregularitatē. Pro cuiꝰ de claratiõe omiſſis opiniõibꝰ antiquoꝝ circa iſtã materiã nota diſtinctionē quam fecit Ray. in ſumma.vcꝫ.Criminũ aliud enorme/aliud me diocre/aliud leue. Crimen enorme in hoc loco Crimē enorme diciť homicidiũ ⁊ ſimonia aliq̄:et etiã ſm Hoſ. hereſis.quodlibꝫ aũt horũ ſiue occultũ ſiue ma nifeſtũ ſit impedit ꝓmouendũ ⁊ deijcit ꝓmotũ etiam poſt penitētiam:⁊ de hereſi ⁊ homicidio dictum eſt.ſ. ac etiam de ſimonia. Crimē leue Crimē leue dicitur hic illud mortale quod de ſe nõ inducit

depoſitionē niſi ex cōtumacia poſt admonitio-
nē: vt ebrietas: ludus alee. di.xxxv.c.j. ſtrepit⁹
in ſynodo. v.q.iiij. i loco. Eſus carniū in dieb⁹
ꝓhibitis: cōfectā eucharistiā non aſſumere et
hmōi. et iſta talia ſiue occulta ſiue manifeſta:
neq̧ impediūt promouēdū: neq̧ deijciūt ꝓmo
Crimē tū. de coha. cle. ⁊ mul. veſtra. Crimē mediocre
medio- dicit hic. vt adulteriū: furtū: fraudulētia: ſacri
cre. legiū: piuriū: falſum teſtimonium ⁊ ſimilia. hec
aūt ſi ſunt occulta nō impediūt ꝓmouendum:
neq̧ deijciūt promotū: neq̧ indigēt diſpēſatiōe
ſed ſufficit penitētia ſacramētalis. de tēpo. or.
c. ex tenore. ⁊. c. queſitū. Si ſunt manifeſta: tūc
aut ſunt manifeſta per ꝓpriā cōfeſſionē delin-
quentis extra iudiciū factā: ⁊ ſic nō faciūt irre-
gularitatē talem: quis ille ſi clericus eſt debe-
ret ſuſpēdi ab officio et bñficio. extra de exceſ.
prela. c. q̄ ſit graue. Aut ſunt manifeſta per fa
mā deficiente accuſatore et legitima ꝓbatiōe.
et ſic nō inducūt irregularitatē. purgatio tamē
canonica tali indicēda eſt: qua preſtita abſolue
tur: et ſi in ea defecerit deponet. extra de adul.
c. ſignificaſti. Aut ſunt manifeſta per ſententiā
vel cōuictionē vel cōfeſſionē metu ꝓbationis
factā: et ſic inducūt irregularitatem. ⁊ idē ſi eſt
notoriū per euidentiā facti: qḋ nulla poteſt ter
giuerſatione celari. cuius. ſ. eſt teſtis et popul⁹
et inficiationi non eſt locus. de tēpo. ordi. que-
ſitū. poteſt tamen in hmōi mediocrib⁹ notorijs
de iure vel de facto per epm diſpenſari in tali
irregularitate: ſm Inno. in glo. ſuper. c. ex te-
nore. ⁊ de his omnib⁹ diffuſe habes in ſumma
confeſ. lib. j. titu. xxix. q. iij.

Infames etiā omnes tā §. VIII.

de iure q̄ de facto repelluntur a promotiōe di
gnitatum et ordinū. diſt. lj. qui in aliquo. extra
Infa- de reg. iur. infamib⁹. li. vj. ſm Ray. Et dī infa-
mis dī mis ille cuius de facto apud bonos et graues
duplr. grauata eſt opinio ſuper aliquo crimine. Infa
mis vero de iure eſt: quē ius ponit eſſe infamē:
vt q̄ conuict⁹ eſt de furto: vel qui pugnat in are
na cū beſtia dentata pro lucro et hmōi. alia plu
ra potes videre de infamib⁹. iij. q. vij. §. porro.
in tex. ⁊ glo. Repellit etiam infamis ſm iura a
procurando: iudicādo: accuſando: teſtificando
poſtulādo. Et nota q̧ quis cōſuetū ſit ⁊ con-
ueniēs ab irregularitatib⁹ cū irregularib⁹ ver
bis diſpenſare per eū qui poteſt ſub tali forma
vel ſimili. Ego diſpenſo tecū in tali irregulari-
tate quā contraxiſti propter talē cauſam: vel ſi
contraxiſſes qñ de hoc dubitat: tamē ſi epūs or-
dinat aliquē irregularē intendēs cū eo diſpēſa
re per hoc de facto diſpenſat: quis nō vſus fue
rit illis vbis: dūmodo poſſit in tali caſu diſpē
ſare. Et idē de prelatis q̄ mittūt ad ordinandū
aliquē irregularē quē ex autoritate ſibi cōceſ-
ſa poterāt diſpēſare: lȝ nō dixerint illa vba mit
tēdo de facto diſpenſant ſm doc. Et nota q̧
archiepi poſſunt in ſuis dioceſib⁹ fratres ordi
nis predicatoꝝ abſoluere ⁊ in irregularitatib⁹
diſpēſare qñ fuerint ab eis requiſiti ſiue incide-
rint anteq̄ intrarent ordinē ſiue poſt: niſi adeo
enormis eſſet exceſſus q̧ merito etiam apoſto-
lica ſedes eſſet conſulēda. Greg. qr prouidētia.
Item q̧ magiſter ordinis predicatoꝝ ꝓuincia
les ⁊ priores cōuentuales ⁊ eoꝝ vicarij in ꝓuin
cijs cōuentib⁹ ⁊ locis ſibi cōmiſſis fratres p̄di
catores: oēs ibidē ꝯſtitutos ⁊ ad eos vndecūq̧
declinātes poſſunt diſpēſare ſuper irregulari-
tate quā cōtraxiſſent ſi excōicatiōe vel ſuſpen-
ſiōe innodati diuina celebraſſent/vel locis ſup
poſitis eccl'iaſtico interdicto. Itē ab irregula-
ritate quā ꝯtraxiſſent recipiētes ordines ſic li
gati. Bonifa. virtute. Itē oēs p̄dicti prelati or-
dinis predicatoꝝ a ſuis cōfeſſorib⁹ poſſunt re-
cipere diſpēſationē ſup predictis irregularita
tib⁹ ſi eas cōtraxiſſent: in qb⁹. ſ. ipſi valēt diſpē
ſare. Clemēs. exigentib⁹. Idē puto de fratrib⁹
minorib⁹: qr cōiter dicitur q̧ ſum⁹ pares in pri
uilegijs. De alijs ſentētijs habes in locis ſuis.

De penis. Titulus. xxix.

De multiplici genere penarū tam dei q̄ fo-
ri eccleſiaſtici et ciuilis. Capitulum. j.

Quis de penis quibuſdā ſcȝ
eccl'iaſticis hucuſq̧ actum
eſt. ſ. excōicationis. interdi
cti. ſuſpēſionis et irregula-
ritatis. Nūc breuiſſime de
penis in genere aliqd tra-
ctet. Et ꝓ fundamēto hui⁹
materie ſumat regula iu-
ris q̄ dicit. ſine culpa niſi ſubſit cauſa nō eſt ali-
quis puniēdus. de reg. iur. ſine culpa. li. vj. que
regula locū habet in iudicio poli ⁊ in iudicio fo
ri: ⁊ cū pena ſit multiplex. vt. j. dicet. In iudicio
qdē poli ſiue dei pena ſpūali q̄ pncipalr tangit
aiaȝ: ſiue ſit ſubtractio grē: ſiue pena damni. i.
priuatiōis glorie: ſiue ſit pena ſenſus. i. crucia
tiōis ignis infernalis nūq̄ punit aliqs ſine cul
pa ſua vel ꝯtcta quātū ad originale: vel cōmiſſa
quātū ad actuale pctm̄. Vñ qḋ dī Exo. xx. Ego
dñs zelotes viſitās pctā patrū i filios vſq̧ i ter
tiā et quartā gñationē: itelligit de imitatorib⁹
paternoꝝ ſcelerū. vt exponit Grān⁹. j. q. iiij. §.
qb⁹. vbi etiā dat alias expōnes ad dictā auctē.
Alijs aūt penis qbuſcūq̧ in iudicio dei punit
qs nō ſolū ꝓ culpa ſua cōmiſſa vel cōmittēda:
vt. ſ. euitet: ſȝ etiā ꝓ culpa alterius: non tñ ſine
cauſa ⁊ iuſtiſſima: etſi nobis ignota. vñ Augu.
xxiij. q. iiij. de tyrijs ⁊ ſydonib⁹. ſic ait. Etſi rōne

facti ꝓfunditatē iudicioꝝ dei penetrare non poſſimus: verũtamē verũ eſſe ſcimus quod dixit: et iuſtum eſſe quod fecit. Hinc ꝛ Grego. in moral. Si iuſta deo placere ſcimus / pati autē nulla niſi que deo placuerint poſſumus: iuſta ſunt cuncta que patimur: et valde iniuſtum eſt ſi de iuſta pena vel paſſione murmuremus.

¶ Quinqꝫ nãqꝫ de cauſis deus §. I.

hoīem flagellat in vita p̄ſenti: ſiue penas infert vt ponit magiſter ſenten. in. iiij. di. xv. c. ij. Primo videlicet vt deꝰ glorificet: dũ. ſ. miraculoſe ſequit̄ remotio pene ſiue flagelli. exemplũ de ceco nato. Joh. ix. de lazaro reſuſcitato. Jo. xj. Scđo vt meritũ accumulet̄ p exercitiũ patientie: ac etiã virtus latens intus aliis manifeſtet̄ exēpla in Job. j. c. ꝛ Tob. ij. c. Tertio vt virtus cōſeruet̄ per humiliationē flagelloꝝ. exēplũ in Paulo. q de ſe dicit. ij. Coꝛ. xij. Ne magnitudo reuelationum extollat me: datus eſt michi ſtimulus carnis mee: angelꝰ ſathane ꝛc. Qui ſtimulus ſm Remigiũ fuit quedã infirmitas coꝛpoꝛalis. Quarto vt eterna dãnatio hic inchoet̄: vt. ſ. aliqualiter oſtēdat̄ quid in inferno patiet̄. exemplũ in herode Actuũ. xij. ꝛ in Antiocho. ij. Mach. ix. Quinto vt homo purificet̄ vel per expulſionē culpe: cum ſcꝫ ex flagellis cōteritur. exemplũ de Maria ſoꝛoꝛe aaron. Nume. xij. a lepra infecta. Et iſraelitis proſtratis in deſerto ſm Hiero. xxiij. q. iiij. qđ ergo. Uel ad ſatiſfactionē pene. Exemplũ in Dauid qui poſt remiſſionē adulterij cōmiſſi quo ad culpã in penã fuit expulſus de regno. vt patet in. ij. Regũ. quod notat Grego. de peni. diſt. j. ſi peccatũ dauid. Poſſet etiã dici oēm penã quã patimur procedere ex culpa noſtra ſaltē oꝛiginali cum qua naſcimur: qꝛ ipſum eſt cauſa omniũ penalitatum. ar. diſtin. v. ad eius.

¶ Punitur etiã quis a deo §. II.

in vita preſenti: nō ſolum pro culpa ſua: ſꝫ etiã pro cupla alterius: et hoc triplici ratione ſm Tho. ij. ij. q. cviij. Primo quidē inquantũ vnꝰ homo tpaliter eſt res alterius et ita in penam eius ipſe punitur: ſicut filij ſm coꝛpꝰ ſunt q̄dã res patris: et ſerui ꝛ animalia res dñoꝝ: ꝛ ſic filij puniũtur qñqꝫ pro parentibꝰ: ſicut filiꝰ natꝰ ex adulterio Dauid / moꝛtuus fuit ꝙcitius: et aīalia amalechitaꝝ iuſſa ſunt interfici: ꝙuis ꝛ in hmōi ſit ratio myſtica. vt habetur. j. q. iiij. §. paruulos. Scđo inquãtũ pctm̄ vniꝰ deriuatur in alterũ: ꝛ hoc per imitationē: ſicut filij imitãt̄ pctã parentũ: ꝛ ſerui pctã dñoꝝ vt audaciꝰ peccent: vel per modũ meriti: ſicut pctã ſubditoꝝ merent̄ peccatoꝛē prelatũ. ſm illđ Job. xxxiiij. Regnare facit hypocritã propter peccata populi. vel propter aliquē conſenſum vel diſſimulationē. ſicut etiã iterdũ boni puniũt̄ cũ malis: quia eoꝝ pctã non redarguũt: vt dicit Augu. in. j. de ci. dei. Tertio ad cōmendandã vnitatē humane ſocietatis: ex quo vnꝰ homo debet ꝓ alio ſollicitꝰ eſſe vt nō peccet: ꝛ ad deteſtationē peccati: dũ ſcꝫ pena vniꝰ redũdat in oēs quaſi oēs ſint vnũ coꝛpus. exemplũ de peccato achoꝛ Joſue. vij. c. Itē vt dicit Gratia. xxiij. q. v. §. vlti. aliqñ deꝰ punit malos per legitimã poteſtatē gerentes ex mãdato ſuo / etſi cum merito puniētiũ ſicut puniuit pctã chananeoꝝ per populũ ſuũ. aliqñ punit etſi per pplos ſuo iuſſu excitatos: nō tñ intēdētes deo obſeq̄: ſed ſui ſatiſfacere cupiditati / ꝛ ideo cũ ſui damnatione: ſicut punit pplm ſuũ per alienigenas. Quacũqꝫ aũt de cauſa qs puniatur ſi nō ſuſtinet patiēter penas ſunt flagella nō ad ſatiſfactionem: ſed ad vindictã tantũ. i. punitionē. iuxta illud Deut. xxxij. Ignis. ſ. pene tpalis. ſuccēſus eſt in furore meo: id eſt in punitione: et ardebit vſqꝫ ad inferni nouiſſima. i. vindicta hic incipiet et ardebit vſqꝫ ad extremã damnationem: vt exponit Augu. de pe. diſt. iiij. §. autoꝛitas. Sed ſi patienter ferantur ipſa flagella: ꝛ ſit patiēs in ſtatu gr̄e habet locũ ſatiſfactionis. vt dicit Tho. in. iiij. etiam ſi quis puniretur a iudice ꝓpter maleficiũ cōmiſſum ꝛ hmōi plus et minus ſm deuotionem patientis ꝛ qualitatem criminis. moꝛs autē naturalis cũ ſit vltimũ terribilium: non tamē eſt ſatiſfactoꝛia: qꝛ ꝓ natura inoluit in penã oꝛiginalis peccati. ſed moꝛs violenta: etiam ſi quis eam meruit eſt ſatiſfactoꝛia ſi patienter ſuſtineatur ꝛ in gratia. Tho. in. iiij.

¶ Sciendũ etiã ꝙ peccata §. III.

dimiſſa a deo nũꝙ redeunt per culpam ſequentem nec quo ad penã: vt quidam dixerunt: nec etiã in aliquo genere peccati ſm opi. quoꝛũdã qui hoc dixerũt propter peccatũ ſequens odij vel apoſtaſie vel contēptus cōfeſſionis vel penitentie. Unde verſus. Fratres odit apoſtata ſit ſpernitqꝫ fateri. Penituiſſe piget: priſtina culpa redit. Que opi. ponuntur de pe. diſt. iiij. in tex. ꝛ glo. ſummaria. ſed reuertuntur tñ quantũ ad quendã grauationis effectũ. ſm Tho. in iiij. diſt. xxij. ex eo videlicet ꝙ ſequens peccatũ poſt remiſſionē precedētiũ habet quãdã defoꝛmitatē ingratitudinis ꝓpter beneficiũ perceptũ remiſſionis. vnde grauiꝰ redditur ipm̄ peccatũ ꝙ ſi eſſet ſine tali defoꝛmitate ingratitudinis: non tamen ꝙ talis aggrauatio ex illa circunſtantia faciat peccatum illud dignum tanta pena quanta digna erant omnia dimiſſa. et ſic per iſtũ modũ aggrauatiōis dicunt̄ pctã dimiſſa redire: vt ſonare vident̄ autoꝛitates plures ſanctoꝝ q̄ habētur de peni. di. iiij. in princi.

In foro humano ſiue ſecu= §.IIII.

lari ſiue eccleſiaſtico ꝓ culpa tm̄ mentali nunq̄
infert pena. Un̄ dicit lex canonizata. de pe. di=
ſtin.j.c.cogitatiōis. Cogitationis penā nemo
patiatur: cū.ſ.eſt ꝯtēta cogitatio terminis ſuis:
occultoꝝ em̄ cognitor ⁊ iudex eſt deus. di.xxij.
erubeſcant. ¶ Culpa aūt exterior variatur qua=
druplicit: q₂ aut ꝯſiſtit ī facto vt furta ⁊ cedes:
aut in dicto: vt ꝯuitia ⁊ iniq̄ aduocatiōes. aut
in ſcripto: vt falſa inſtrumēta vel famoſi libel=
li. aut in cōſilio ſicut cōiurationes: vel cum q̄s
eſt cōſcius cū latronib⁹ ⁊ ſuadet vel fauet eis.
Cña culpaꝝ Et hec quattuor genera culparum ꝯſiderāda
ſunt ſeptē modis ſiue circūſtantijs.ſ. ex cauſa:
ex ꝑſona: ex loco: ex tpe: ex facti qualitate: ex fa
cti quātitate: ⁊ ex euentu. Primo ex cauſa: ſi=
cut vbera q̄ ſi illata ſunt a patre vel parēte im
punita ſunt: q₂ videntur facta emēdationis cau=
ſa ⁊ animo: ſed cū ſiūt ꝑ iram abextra certe pu
niunt. Cōſideranda eſt ſcđo ꝑſona: ⁊ illi⁹ q̄ fe=
cit et eius qui paſſus eſt. aliter em̄ puniuntur
ſerui q̄ liberi. aliter q̄ cōtra dn̄m vel parentes
q̄ qui ꝯtra extraneū. aliter q̄ cōtra cōſtitutum
in dignitate: ſiue rectorē: q̄ qui cōtra ꝓuatum
ſeu priuatā ꝑſonā. ꝑtinet etiā ad hanc conſide
rationē de ꝑſona etas facientis ⁊ patientis in
iuriā. Tertio ꝯſiderand⁹ eſt loc⁹. nā idē actus
ſi fiet in quolibet loco ⁊ non ſacro erit furtū et
non capite puniendū: ſi ī eccl'ia erit ſacrilegiū
et capite puniendū. Quarto cōſiderandū eſt tē
pus: nā ꝓpter hoc diſcerni ſolēt emanſores a
fugitiuis: ⁊ tēpus diſcernit effractorē vel furē
diurnum a nocturno: ⁊ nocturn⁹ q̄dem acrius
punitur. Quinto ꝯſideranda eſt qualitas facti
per quā atroci⁹ vel leuius eſt: vt furta manife
ſta acrius puniuntur q̄ nō manifeſta: ⁊ craſſatu=
ra que eſt violentia illata a latronib⁹ grauius
q̄ rixa que eſt conflictus altercatio. ꝑ hoc etiā
diſcernitur expilatio q̄ eſt ſubtractio reꝝ heredi
tariarū anteq̄ hereditas adeatur a furto: ⁊ petu
lantia q̄ fit ꝑ quādā laſciuiā diſtinguitur a violē
tia. Sexto ꝯſideratur quātitas ꝑ quam diſcernitur
abigeus.i.q̄ gregē rapit a fure q̄ vnū ſuem ra
pit. Septimo ꝯſideratur euentus.i. ſi res habuit
effectū: vt ſi aliq̄s eſt demens. niſus eſt aliquis
contra aliū ⁊ res habuit effectū ꝯdēnabitur.
ſi non habuit effectum nō cōdēnabitur: niſi ī ali=
quibus atrocib⁹ que ad aliquē actū extrinſecū
ꝓcedūt: vt ſi quis occidendi cauſa cum telo ꝑ=
cuſſerit: vel ſi q̄s attētauerit rapere moniales
pro matrimonio ⁊ alia huiuſmodi. Hec omnia
habentur de peni. diſtin.j. circa prin.

Pena autem que infligitur in §.V.

foro iudiciali ſiue humano eſt ſub triplici gn̄e.
¶ Primū gen⁹ eſt pena ſpūalis, et hec ē qua=
druplex excepta vltima q̄ ſolū infertur in foro ec
cleſiaſtico. Et p̄ma ē increpatio. di.xc. placuit. Increpatio.
q̄ eſt quaſi ꝑambulū ad ſequentē. Hec etiam vi
detur habere locū in foro ſeculari. Scđa eſt cē Cēſura
ſura eccl'iaſtica.i. excōicatio: interdictū ⁊ ſuſpē
ſio. de verbo. ſig. c. q̄renti. ⁊ pena excōicationis
nunq̄ puniendus eſt vn⁹ ꝓ pctō alterius. vt ex
preſſe dicit Augu. xxiiij.q.iij. ſi habes. nec infe
renda eſt talis pena niſi ꝓ culpa vera vel pre=
ſumpta ſiue ꝓbata. Pena aūt ſuſpēſionis ⁊ in
terdicti punitur ſepe q̄s ſine culpa ſua. nā īterdi
citur ciuitas ꝓ peccato dn̄i. ⁊ ſuſpēditur cleric⁹
ab officio ꝓpter amiſſionē viſus vł leprā. Ter Depoſitio.
tia eſt pena depoſitiōis vł degradationis. di.l.
ſi ep̄s. q₂ nō imponitur niſi ꝓ crimine ꝓprio ⁊ no
tabili ⁊ vbi ꝓ cōtumacia iponitur p̄mo talis de=
bet ſuſpendi: poſtmodū creſcēte ꝯtumacia ex=
cōicari: deinde deponi. xxiij.q.iiij. forte. vbi au
tem fert depoſitio ꝓ crimine: et ſi corrigibilis
apparet poſt hāc penam nō excōicatur. Quar Infamia.
ta eſt pena infamie qua punitur q̄s q̄nq₃ ſine cul=
pa ſua. nā ⁊ ſancti viri aliq̄n de facto infamantur
q̄d de⁹ ꝑmittit ad eoꝝ humiliationē: ne extol=
lantur ex laude eis exhibita: aliq̄n vltra eoꝝ me=
rita: vt dicit Grego. vj.q.j. ſunt plurimi. ſed in
iudicio humano hac nō punitur niſi ꝓ culpa vel
ſua. vt.j.q.i. infames. vel alteri⁹ vt in crimine
leſe maieſtatis. vj.q.j. ſi quis cum militibus.

Secundum genus penarum §.VI.

eſt vt pena corporalis: ⁊ hec q̄dē eſt multiplex.
¶ Prima q̄dem incarcerationis vel abſtinen
tie ſiue ieiunij q̄ ſolet infligi incarceratis pro
eoꝝ ſcelerib⁹ in vtroq₃ foro: de hac pōt intelli=
gi illud. c. ſi q̄s cōtriſtat⁹. diſti. xc. ⁊ xxvij.q.j. ſi
hō eſſes. Secūda eſt pena vberatiōis q̄ etiam
in vtroq₃ foro infertur: ſed non niſi ꝓ peccato ꝓ=
prio. vt. xlv. di. §. ſalomon. xxiij.q.v. circūcellio
nes. Tertia eſt trūcationis membroꝝ. Quar=
ta eſt mortis. ⁊ hac duplici pena nō vtitur eccl'ia
ſticum iudiciū. dictū eſt em̄ Petro cōuerte gla
diū in vaginā. Matth. xxvj. imo eccl'ia dz inter
cedere etiā ꝓ eis ne occidantur: moderate tamē
xxiij.q.v. reos ſanguinis. In iudicio aūt ſecu=
lari nunq̄ debz inferri pena mutilationis vel
occiſionis ſine culpa ꝓpria ꝯmiſſa. ſm̄ Tho. ſc̄.
ſc̄.q. xcviij. nec etiam talem pōt inferre reo q̄cū
q₃ iudex vel rector: ſ₃ habens merū ⁊ mixtū im
periū ex ſe vel ex delegatiōe. Quinta eſt pena
exilij qua vtitur vterq₃ forus. di. lxiij. in ſynodo.
Exiliū aūt hoc poteſt eſſe triplex. vnū eſt in cer
to loco: vt cū quis detruditur ī monaſteriū. ex̄ de
adul. c. ꝑuenit. Aliđ a loco certo: q̄n.ſ. ꝓhibetur
ſtare ī certo loco. ij.q.j. in p̄mis. Tertiū eſt ab
omni loco: vt cū interdicitur q̄buſdam penitētī=
bus ne morentur ī aliq̄ loco vltra vnum vł duos

dies.de pe.di.vj.ſacerdos. Pena etiā ſuitutj imponit̄ ꝛ ꝑ leges ꝛ ꝑ canones i certj caſibus.

ℭ Tertium genus pene eſt §.VII.

ſubſtantie tꝑalis vel dignitatis.ꝛ h̄ etiā infert̄ in foro eccl'iaſtico ꝛ ſeculari.ꝛ aliqñ ſine culpa ꝓpria.nā ꝓpter crimē leſe maieſtatj amittūt filij hereditatē paternā ꝛ illegitimi honoribus ꝑuant̄ eccl'iaſticis ꝛ ſecularib⁹. Et qñqꝫ quidē infert̄ alicui hec pena ſimplicit̄.ſ.publicatiōis et cōfiſcatiōis omniū bonoꝝ ſicut in hereticis. di.viij.q̄ iure.ꝛ.di.lxiij.adrian⁹. Aliquando infert̄ in certa ꝑte vl' quantitate ꝓ iniuria illata ꝑſone vel loco.vt.xvij.q.iiij.ſi qs ꝯtumax.ꝛ.c.ſi quis in atrio.q̄ tñ quātitas arbitrio iudicis relinquenda eſt. Aliqñ xͦo ꝓ ſatiſfactione illati damni iponitur:vt ꝓ furto vel rapina vel huiuſmodi. Et nota ſm Guil.ꝙ cum pena ꝯuētionalis de cōi ꝯſenſu partiū apponit̄ loco intereſſe peti poteſt ſine peccato q̄tū eſt intereſſe cui ꝯmiſſa eſt vel impedimento.ff.de ac.emp.ꝛ vēdi.l.ꝓdia. Si xͦo apponat̄ pena pro ꝯtumacia peti pt̄ in totū.ff.de col.bo.l.ij. Si xͦo apponat̄ pena in fraudē vſuraꝝ nō pōt peti.ex̄ de emp. et ven.ad nr̄am.ꝯcor.omnes. Ber.ex̄ de arbi. in glo.ſuꝑ.c.dilecti.ꝛ idē dicit expꝛſſe Inno.ex̄ de pe.in glo.ſuꝑ ca.ſuam.ꝛ addit. Item credimus ſi pena intereſſe excedat licite tota petit̄. Satis etiā videt̄ Hoſtien.in glo.ibidē concordare ſpecialiter de pena iudiciali.ꝛ addit ꝙ ſi aliqua partium de adimplendo dictū arbitrorū fecit qd potuit:ſed tñ pauꝑtate vel impotentia preſſa totū implere nō potuit:licꝫ mero iure teneat̄ ad penā iſolidū:tñ de benignitate canonica nichil eſt vltra q̄ interſit exigēdum.ſic intelligas ex̄ de penis.c.ſuam. Cōuentionalis aūt ex̄ iudiciū facta peti pōt quātū intereſt.niſi apponat̄ in fraudem. Item in predictis non ita licꝫ clericis emūgere crudeliter. Itē Hoſti. in ſumma ſua dicit:ꝙ religioſi poſſunt petere penam ab eo qui non ſeruat arbitriū ſiue i pecunia conſiſtat ſiue in alio.vt.j.q.vij.quotiens. Pena etiā a iure ꝓmiſſa peti pōt.xij.q.ij.eps qui. Item iudicialē petere poſſunt. Cōuētionalis aūt peti poteſt q̄ ſuccedit loco intereſſe: ſed non cauſa auaricie ꝛ in detrimentum alterius partj.ex̄ de ꝓben.c.auaricie.ꝛ Ber.ꝛ Goffre.ſimpliciter dicūt ꝙ ꝑſone eccl'iaſtice poſſūt exigere penas tā a iure inductas q̄ ꝯuentionales. Pena aūt ſoluta:vt dicit Hoſti.in ſumma non ſtabit ꝯctus ſiue ſn̄ia arbitri:niſi in cōpromiſſo dictū ſit ꝙ pena ſoluta remaneat ſententia rata.C.de tranſac.l.cū ꝓponas. Idē Ber. Item ſm Guil.tam dn̄i q̄ milites ꝛ eccleſiaſtice ꝑſone poſſunt retinere illas penas quas leuant ſm conſuetudinem legitimam ꝛ ſtatuta regiōis:nec peccant qñ in hac parte ſubeſt cauſa ꝛ ꝯſeruat̄ iuris ordo.ꝛ fit non ꝓpter cupiditatem:ſed ꝓpter zelū iuſticie:nec obſtat ꝙ pena excedit dānū:q2 hmōi pene non ſolum propter intereſſe ſtatute ſunt:ſed etiā ꝓpter crimina punienda:ſunt tñ temperande penſatis circūſtātijs:ſed ꝛ ſecuri⁹ eſſet hmōi exceſſus emēdarū in pios vſus erogari. Item cū re⁹ meret̄ mortē:ſi iudex ex iuſta cā non infert eam ei ad vtilitatē.ſ.rei publice habens ſuꝑ hoc poteſtatem:ſi cōmutat illam penā in pecuniariam nō ex auaricia:ſed ex iuſticia non peccat. Et dicit Hoſtien. Si oīa bona ſua exigeret non videtur nimis.q2 vt dicit̄ Iob.j. Cuncta que habet homo dabit ꝓ anima ſua.i.vita.ꝛ ſi quis ꝓpter maleficium pecunia multatus non poſſet ſoluere:poteſt ei cōmutari in corporalem incarcerationem.ſ. per verberationem.xiiij.q.vj.ſi res. Ad penas aūt legū poſitas contra trāſgreſſores non tenetur ip̄e trāgreſſor:niſi poſtq̄ fuerint adiudicate.i.poſtq̄ reus fuerit ꝑ ſn̄iam iudicis condēnatus:vt dicit Ray.et Thom.ij.ij. q.lxvij.ar.vlti.ſed ſufficit ꝙ preſtet emendam rei ablate vel iniurie facte ad arbitriū boni viri. Generaliter aūt iudices punire poſſūt ſuos ſubditos iuxta qualitatem culpaꝝ ꝛ null⁹ ali⁹. xvj.q.vj.c.j. Nam iuriſdictio ſine coertione nulla eſt.de offi.delega.c.paſtoralis. Scias tamē ꝙ penas maiores vt deponere quo ad forū eccleſiaſticū:vel decapitare quo ad forum ſeculare:non poſſunt iudices niſi maiores qui etiam dicuntur habere merum imperiū:vt ep̄i in eccleſiaſticis.di.xxv.perlectis.ꝛ crimine ꝓbato vt dicit Hoſtiē. ℭ Si certa pena reperit̄ in iure illa infligenda eſt non mollior neqꝫ durior. alioquin infamis fit iudex:niſi hoc faceret.ſ.i remittendo vel diminuendo penā:cū videt rei publice expedire ꝛ ſcandalū tollendū ꝛ hmōi.ꝛ ipſe ſuper hoc habet plenā poteſtatē.ꝛ vbi eſſet alteri facta iniuria ꝛ paſſus iniuriam vellet remittere.vt dicit Tho.ij.ij.q.lxvij. Poſſet etiā augere penā aliqñ ad terrorem aliorū q̄ proni ſunt ad culpam:quia multis graſſantibus op⁹ eſt exemplo.ff.de penis.l.offert.ꝙ ſi plures pene taxate ſunt:tunc arbitrio iudicis relinquit̄ et debet illam imponere que magis timet̄.ex̄ vt lit.non conteſt.c.qm̄ frequenter. Si xͦo certa pena ſtatuta non eſt:ſed iudici ꝯmittitur:debet equitate ſeruata ſemꝑ i humaniorem partem declinare.ex̄ de trāſac.c.ex parte.in penis eīn benignior eſt:interp̄tatio facienda.ex̄ de reg.iur.in penis.lib.vj.ꝛ maxime mitigare dꝫ cū cauſa ſubeſt puta quia non ex ꝓpoſito ſꝫ caſu culpa commiſſa eſt:vel ꝓpter etatē ꝛ hmōi.

ℭ Et no.ſm Ray.ꝙ ſeptē §.VIII.

Excu‑ſantia a pena. ſunt que excuſant a pena ſiue a culpa. Primũ eſt mentis alienatio q̃ tripliciter ↄtingit. quia vel per ſtuporem. ⁊ ſic videt̃ Auguſti. excuſare Loth q̃ voluit filias pſtituere vt hoſpites liberaret. di. xiiij. q aĩt. vel p furorem. xv. q. j. aliq̃s vel per ebrietatẽ. xv. q. j. inebriauerũt. ⁊ intelligas ſi ex toto tales ſunt mente alienati: alſ non excuſarent̃ a toto: ſed a tanto. Secũdũ eſt coactio que ſi fuit abſoluta excuſat a toto: ſi cõditionata excuſat a tanto. diſtin. l. preſbyteros. Tertiũ eſt deceptio: vt ſi forte aliquis dolo alterius decept⁹ p errorẽ pbabilem fecit aliq̃d vel omiſit. xxxiiij. q. ij. in lectũ. Hoc tñ fallit in his que non licet ignorare: vt que ſunt ↄ fidem vel expreſſa dei pcepta. xvj. q. j. ſi cupis. Quartum eſt multitudo in ſimili peccato: ſed hoc nõ excuſat a peccato nec a pena diuini iudicij. Vñ Augu. Non ppterea minus ardebit: q̃ cũ multis ardebit. ij. q. j. multi. ſed releuat hic aliqualiter a pena. nam correctio aliq̃n omittit̃ cum multitudo eſt in ſcelere ad vitandum ſcandalũ ſciſmatis vel grauı⁹ malũ. diſ. xliij. comeſſationes. ⁊ diſtin. l. vt conſtitueret̃. Similit̃ ſm Jnno. ⁊ conſuetudo excuſat q̃nq3. ſ. a pena temporali. di. iiij. deniq3. ſ3 nõ a culpa ⁊ pena eternali: imo auget culpam: e̊ de ↄſue. c. fi. Quintuz eſt etas. ⁊ hec excuſat a toto: ſi eſt ifans vel puer non doli capax. xv. q. j. illud relatũ. q̃nq3 tamen non a toto excuſat: vt ſi eſt doli capax. e̊ de delic. pue. c. j. Alie ꝟo etates ſm eoꝝ varietatem attenuãt ⁊ grauãt peccata et penas. ar. lxxxvj. di. tanta. Sextum eſt caſus: et ſi contingat dando operã rei licite: ⁊ adhibẽdo oẽm debitam diligentiam excuſat̃ a toto. e̊ de homi. c. iohannes. Sed ſi dabat operã rei illicite vel non adhibuit debitam diligentiã dando operã etiam rei licite excuſat̃ a tanto. diſtin. l. clerico. Septimũ eſt iocatio ſiue lud⁹: ⁊ ſi ludus noxi⁹ eſt vel etiam honeſtus: ſed non cum debita diligentia excuſat a tanto. xv. q. j. illud. ¶ Et nota q poſtq̃ q̃s ſemel punitus eſt p aliquo crimine ſm Ray. non deb3 ei aliqua pena infligi: quia non iudicabit deus bis in idipſum. Nau ij. Et nemo debet duplici contritione conteri. e̊ de iudi. c. at ſi clerici. Multotiens tamen p eadem culpa imponitur multiplex pena ſimul in eodem iudicio. Nam tunc omnes ille pene accipiuntur p aliqua vna: quando per ſe ſufficiens non fuiſſet: ſed in diuerſis iudicijs nõ licet bis in idipſum iudicare vt dictum eſt: niſi forte creſceret contumacia. vt lite nõ conteſtata. quoniam frequenter. ſic et diuina clementia peccata dimiſſa in vltionem venire nõ patitur. xxiij. q. iiij. ſi illic. De penis que inferuntur a iudicibus: habes etiam. ẽ. in hac. iij. parte titu. de iudicibus.

ti. ix. ca. iiij. §. v. et ca. v.

¶ De multiplici viſitatione dei per penas in vita preſenti ⁊ in purgatorio. Capitulum. ij.

DEus viſitauit plebez ſuam. Luc. vij. pſ. lxxxviij. Viſitabo in ꝟga iniquitates eoꝝ: ⁊ in ꝟberibus pctã eorũ. ait deus. Primum referatur ad penas vite preſentis. Scõm de verberibus ad penas purgatorij. ⁊ ſubdit. miam aũt meam nõ auferam ab eo. Viſitabit aũt ⁊ viſitat tripliciter. Primo p ſpũalium bonorum collationem: ſicut amic⁹ amicũ cõſolãdo. iuxta illd Luc. j. viſitauit nos oriẽs ex alto. ⁊ Ezech. xxxiiij. Viſitabo oues meas ſicut paſtor viſitat gregẽ ſuũ ⁊c. ſ. cõferẽdo eis paſtũ ſalutiferũ ⁊ alia ei neceſſaria. Scdo viſitat p flagellationẽ: ſicut medicus viſitat infirmũ dando dietã ⁊ potiões amaras ⁊ cauteriũ ⁊ hmõi: ponendo infirmum vt ſanet: ⁊ hoies deus viſitat diuerſis tribulatiõibus. iuxta illud Job. x. Viſitatio tua cuſtodiuit ſpm meum. ⁊ aliq̃n pter eos etiã irrationabilia puniunt̃. Tertio viſitat p malorum ablationem. ⁊ ſic legit̃ Exo. iiij. c. q audientes filij iſrael q viſitauit dñs eos. ſ. tractando liberationem eoꝝ de ſeruitute pharaonis pni adorauerunt. ¶ Et q irrationabilia ⁊ inſenſibilia execrentur vel anathematiʒent̃: vel morte puniant̃ alſ perdant̃ fit. vt dicit Gratia. j. q. iij. §. his itaq3. nõ participatione peccati: ſ3 cauſa ſacramenti: vel deteſtatione pcti: vel flagello delinquentiũ. Et cã quidẽ ſacramẽti. i. ſpũalis ſignificationis. theſauri hiericoꝝ animalia amalechitarũ. Hiericho eñ luna interpretat̃. et ſignificat mundũ iſtũ. Amalechite interpretantur lingentes ſanguinẽ et ſignificant cupidos ⁊ auaros etiã demones. Jſraelite interp̃tantur viri videntes deũ: ⁊ ſignificant multitudinẽ ſctõꝝ. Lapides ḡ hierico ⁊ theſauri anathematiʒant̃. aĩalia amalechitarũ interfici iubent̃ ad examinandã cupiditatẽ iſraelitice plebis: ⁊ vt ſignificaret̃ q muri vitioꝝ ⁊ theſauri huius mundi q̃ p lapides ⁊ theſauros hierico deſignant̃ / irratiõabiles q̃3 vitioꝝ motus q̃ p aĩalia amalechitarũ intelligunt̃ non debẽt trãſire in ſortẽ ſanctoꝝ. aĩalia ꝟo egyptioꝝ ⁊ poſſeſſiones eoꝝ ⁊ pmogenita grãdine ⁊ morte cõſumpta ſunt: vt i illis punirent̃ quorum felicitate letabant̃: ⁊ vt daretur intelligi q mundus iteribit ⁊ ſubſtantia eius. Sed ⁊ terra iſraelitarum in ſalſuginem verſa eſt. ſegetib⁹ eorum imbres aduerſi ſunt: animalia eorũ ſterilitate et morbis confecta ſunt: vt autorem ſuum quẽ per bñficia cognoſcere noluerunt ſaltem inter ſuſpiria ſentirẽt. ¶ Jn deteſtationẽ ꝟo peccati pecunia ſimonis dãnata eſt cui dictũ eſt. pecunia tua tecũ ſit in perditionẽ: quia eſtimaſti donum dei ⁊c. Jn deteſtationem quoq3 eiuſdẽ

De⁹ punit inſenſibilia pter ſignificationẽ

criminis altare ⁊ eccl'ia que per ſimoniã cõſecrant non tam cõſecrari ꝙ execrari dicunt. Arca vero et ꝓphete peccatoꝝ ſuoꝝ ciuiũ grauitate hoſtibus traditi ſunt: electi quoq; q̄ murmure eoꝝ impediti ſunt: non in penã criminis ſed in experimentũ et exẽplũ patiẽtie hoc paſſi ſunt. Itẽ populus q̄ ꝓ pctõ Achoꝛ ⁊ filioꝝ Deli in manibus hoſtium traditus eſt: ſignificant ſubditos corporaliter flagellari vt inter ipſa flagella prelatoꝝ feriant: ſicut Achoꝛ ſorte depꝛehenſus lapidibus obꝛut⁹ eſt: ſic ⁊ nauicula Jone periclitat: vt fugitiuus ſorte depꝛehẽſus fluctibus immergat. Aliq̄ꝫ ꝓ meritis prelatoꝝ vita ſubditoꝝ: vt prelatis ſuis ſubditi fauentes ad malũ cum eis ſimul coꝛruant: ſicut filij iſrael diu portantes pctã ſacerdotũ tãdẽ cũ eis ceciderũt in manib⁹ hoſtiũ. Itẽ Dauid populũ numerauit: quo pctõ gladius dn̄i deſeuit in populũ: ſed ſicut in lata gente gloꝛia regis eſt/ita in diminutiõe plebis cõtritio principis. Qui ergo de numeroſitate ſue gẽtis ſuperbit: iure in ei⁹ diminutiõe punitus eſt. Itẽ paruulos ipſoꝝ ſodomitarũ non excuſauit ignoꝛãtia: quin ꝓ paterno ſcelere celeſti igne cõſumerent. Sed hoc igne pena illis diminuta eſt quib⁹ ſucceſſio paterni ſceleris eſt adepta. ¶ Pariter etiã monſtratũ eſt peccatis parẽtũ paruulos aliq̄ꝫ coꝛporaliter flagellari. Illud idem intelligẽdũ eſt de paruulis qui ꝓ peccatis Dathan et Abyꝛõ viui deſcenderũt ad inferos. Itẽ Cham peccãte Chanaan filius eius maledicit. Gyezi delinquente lepra percuſſus tranſmittit ad poſteros Judeis clamãtib⁹: ſanguis ei⁹ ſup nos et ſup filios noſtros relinquit: et reliquie eoꝝ pene moꝛtis xp̄i adiecte ſunt. Achab quoq; peccãte poſteri eius ſolũ regni amiſerũt: et q̄ de ei⁹ ſemine in regno inde nati ſunt/vſq; ad purgatã labẽ illi⁹ familie a genealogia dn̄i excluſi ſunt. Odiũ quoq; Eſau (vt Malachias teſtat) trãſiuit ad idumeos. Ex quibus oĩbus colligit ꝙ ignoꝛãtia peccati nõ excuſat aliquem: ſed his exẽplis non ꝓbant teneri pctõ eoꝝ niſi imitatoꝛes nequicie eoꝝ. Qui enĩ de ſemine Eſau et ceteroꝝ ad deum cõuerſi paternã maliciã deteſtati ſunt: nõ odium ſed dei clemẽtiam experti ſunt. Item vt Amb. ait. Turbat nauicula Petri in qua Judas q̄ ſuis meritis erat firm⁹ turbatus eſt alienis. Ignoꝛabat aũt Petr⁹ peccatum Jude: nõ ergo ignoꝛãtia illum excuſauit/ſed turbatio hec non peccati coinquinatio: ſed coꝛpalis pſecutio ibi intelligit: q2 meritis maloꝝ nõnunq̄ a deo boni puniũt vt eoꝝ turbet infirmitas. ¶ Itẽ nota ꝙ puniunt peccata tripliciter. Primo p ſacerdotes locũ dei tenẽtes dum ſcꝫ iniũgit in penitẽtia ſatiſfactio. Secũdo puniunt per hoſtes: ſicut p iudices eccl'iaſticos ⁊ ſeculares. Tertio p populos dei ira excitatos: ⁊ hoc aliq̄ꝫ per neſciẽtes/aliq̄ꝫ per ſcientes. Unde Gratia. xxiij. q. v. ß. hinc notandũ. dicit. aliq̄ꝫ punit deus p neſciẽtes/aliq̄ꝫ per ſciẽtes. Per neſciẽtes quidẽ peccata punit: ſicut per Sennacherib/et per Nabuchodonoſoꝛ/et per Antiochũ/et per principes romanoꝝ/⁊ per nõnullos reges gentiliũ populũ iſraeliticũ delinquentẽ aliq̄ꝫ afflixit: aliq̄ꝫ captiuauit. Un̄ ⁊ ipſe dn̄s ait p ꝓphetã. Uirga furoꝛis mei in aſſur. ipſe aũt nõ cognouit. Aſſur erat virga furoris dn̄i: q2 p eũ innũeras gẽtes diuina iuſtitia flagellare diſpoſuit: ipſe vero non cognouit: q2 in ſuperbiã eleuatus victoꝛiã quã aſſecut⁹ fuerat nõ diuine potẽtie/ſed ſuis virib⁹ attribuit. Unde contra eius ſupbiam dn̄s loquit dicẽs. Nũquid gloꝛiabit ſerra cõtra eũ q̄ ſecat in ea? Aut nũquid exaltabit ſecuris cõtra eũ q̄ cedit in ea? Quib⁹ ſimilitudinib⁹ ſatis pſpicue oſtẽditur ꝙ ſicut ſerra et ſecuris nec ſecare nec cedere ligna poſſunt: niſi ab alio regant. Et ideo cõtra regentẽ ſe non licet ſuperbire: ſic illi per quos de⁹ punit abſq; nutu diuine diſpoſitiõis nil agere valẽt: ac ideo cõtra regentẽ ſe ſupbire non licet: tales in eo ꝙ puniũt deo ſeruire dicunt: in eo autẽ ꝙ ignoꝛãtes ſeſe eſſe miniſtros dei de impia vanitate ſuperbiunt: mercedẽ ſue ſeruitutis a deo nõ niſi tempoꝛalẽ inueniũt: penam vero ſuperbie ſue nõ effugiũt. Un̄ cũ dn̄s diceret ad ꝓphetã de Nabuchodonoſoꝛ: quid dabo ei ꝓ laboꝛe q̄ ſeruiuit michi apud Tyrũ. Statim ſubiũgit Da. hoc eſt dato ſibi ꝓuinciã Egyptũ Ethiopiã. Cũ autẽ in coꝛde ſuo ſuperbiẽs poſtea diceret. nõne hec eſt Babylon quã ego cõdidi in roboꝛe regni mei ⁊c. ſtatĩ immutauit de⁹ rationalẽ mentẽ ei⁹: et induit eũ ſeua beſtialitate: vt ab hoĩbus fugiẽs cũ beſtijs viueret. Per Antiochũ quoq; cũ idolatriã iudaice plebis dn̄s puniret: ⁊ pacẽ quam ex lege dei abiecta et ex ſacris nationũ aſſumptis querebat illis in pn̄iciẽ vertere: q2 dei diſpoſitionem ignoꝛãs ſue facultati deuaſtationẽ illi⁹ plebis attribuit: imprecat in eũ per ꝓphetã dicẽtem. Effunde irã tuã in gẽtes que te nõ nouerunt: ⁊ in regna que nõ inuocauerũt nomẽ tuũ: ne foꝛte dicãt in gẽtib⁹ vbi eſt deus eoꝝ. Simil'r cũ per romanos peccatũ moꝛtis xp̄i deus punire decreuiſſet vrbis excidiũ: ⁊ iudaice plebis miſerã captiuitatẽ ſuis virib⁹ aſcribere ceperat: vnde contra eos ꝓpheta precat dicens. Leua manus tuas in ſupbias eoꝝ qui te oderũt: et q̄ multa maligne operati monumẽta ſue victoꝛie poſuerũt in medio atrio tuo. ¶ Per ſcientes peccata puniunt ſicut p filios iſrael voluit punire peccata amoꝛreoꝝ/⁊ chananeoꝝ/et aliarũ gentiũ quaꝝ terrã iſraelitis poſſidendã dedit.

pctã punit deus.

quib⁹ etiã precepit vt nemini eoꝝ parcerẽt: ſed oẽs morti traderẽt: qḋ ꝓpter pctã eoꝝ illis cõtigiſſe ex vbis dñi apparet: q̃ dũ diceret ad Abraam. Semini tuo dabo terrã hãc: veluti quereret: quare nõ mõ das eã michi: audiuit. Nõdũ em̃ ſunt ꝯſummata: cũ populus ille de egyptiaca ſeruitute liberatus terrã eoꝝ ſicut promiſſum fuerat abrae in hereditatẽ accepit. Cũ ergo ſic diuino iuſſu ad puniendũ pctã populi excitanẽ: ſicut ppl's ille iudaicus eſt exercitat⁹ ad occupandũ terrã ꝓmiſſionis ⁊ ad delendas gentes peccatrices: ſine culpa noxius ſanguis effundiẽ: ⁊ qḋ ab eis male poſſidebaẽ in ius et dñium rite trãſiuit bonoꝝ. Cũ ergo occulto inſtinctu aliqui mouenẽ ad perſequendũ malos. ſicut Sẽnacherib ⁊ ceteri q̃ populũ delinquẽtẽ pſecuti ſunt: licet occulto inſtinctu operãte illoꝝ meritis incitenẽ ad pſequẽdũ: tñ q: praua intentione nõ pctã delinquentiũ punire: ſed illoꝝ bona rapere vel ſue ditioni ſubijcere q̃runt nõ ſunt imunes a crimine. De q̃bus etiã notandũ eſt ꝙ aliq̃ñ excitanẽ ad puniendũ pctã bonoꝝ: vt tandẽ p bonos correctos ipſi quoq; puniãẽ. ſicut in libro iudicũ legiẽ de Jabin rege chananeoꝝ ⁊ de madianitis propter idolatriã populi ſuſcitauit eos de⁹ vt hierlm affligerẽt ⁊ terrã illã occuparẽt. Cũ autẽ ppl's dei ſub manibus eoꝝ diutius afflictus pctm̃ ſuũ recognoſceret: ⁊ per penitentiã deũ ſibi placaret: ex dei precepto ⁊ Baruch comitatus Delborã ꝓmiſſam vxorẽ Labidoch Jabin regẽ chananeoꝝ ⁊ Sizarã ducẽ exercit⁹ ſui ꝯtriuit: ⁊ gedeon ⁊ zebee ⁊ Salmana reges madianitarũ ⁊ oreb ⁊ zeba duces eoꝝ morti tradidit. Apparet ğ ꝙ aliq̃ñ p legitimã poteſtatẽ gẽtes: aliq̃ñ p ppl'os diuino iuſſu excitatos mali ꝓ peccatis ſuis non ſolũ flagellanẽ: ſed etiam rite perdunẽ. Nec eſt cõtrariũ illud Aug. quo ad Marcellinũ ꝓ circũcellionib⁹ ſupplicãs rogabat: vt verberibus eos coerceret non morte perderet: Quis enim ſupplicando ſpaciũ vite eis reſeruari popoſcit non tamen legum ſeueritatẽ qua tales morte plectuntur non obſeruantur/docuit.

De deo. Titulus. xxx.

De multiplici nomine dei ſumpto per eſſentiã: per adoptionem: et per falſaz eſtimationem. Capl'm. j.

Deus ſtetit in ſynagoga deorũ in medio aũt deos diiudicat. ps. lxxxj. Sapiẽtiſſim⁹ Salomon loquens de ſummo deo qui cũcta gubernat inquit Prouer. xxx. Qḋ nomen ei⁹ ⁊ qḋ nomẽ filij ei⁹ ſi noſti. q. d. nõ. cui cõcor. Diony. in lib. de diui. noĩbus di. Nec eſt nomen ei⁹ nec opinio. quḋ ergo dauid ipm̃ ſummũ dñz ſic noĩat. dicẽs. De⁹ ſtetit. Sed ad hoc rñdeẽ ꝙ ea rõne dr deũ nomẽ nõ hr̃e: q: eius eſſentia eſt ſupra id, qḋ de deo intelligimus, ⁊ voce ſignificamus: tñ ipm̃ ꝓut valem⁹ noĩamus, ⁊ nomẽ ei⁹ ſepe inuocamus dicẽdo. De⁹ in adiutoriũ meũ intende. Ubi ſciendũ ꝙ deus diciẽ tripliciter.

Uno mõ ꝓprie ⁊ ſingulariter: ⁊ ſic de⁹ ſtetit.

Secundo modo large, ⁊ participaliter: et ſic in medio deorum.

Tertio modo opinione et fallaciter: ⁊ ſic in medio deos diiudicat.

Quantum ad primũ ſumẽdo ꝓprie ⁊ ſtricte iſtud nomẽ de⁹ quantũ ad id, ad qḋ eſt impoſitũ nomẽ ad ſignificandũ: ſic eſt vnus ſingulariter. Audi iſrael de⁹ tuus vnus eſt. Exo. xx. vnde ⁊ ſingulariter dicit de⁹ ſtetit. §. I. De⁹ dr proprie

Dicit aũt Amb. ꝙ deus nomẽ eſt nature. Pro cuius declaratiõe dicit Tho. in. j. parte. q. xiij. art. viij. ꝙ de⁹ verus nõ eſt nobis not⁹ in ſui natura: ſʒ nobis innoteſcit ex operibꝫ ⁊ effectib⁹ eius: ⁊ ex his poſſum⁹ eũ noĩare. Uñ hoc nomẽ deus nõ eſt nomẽ opationis quãtũ ad id, a quo imponiẽ ad ſignificandũ. Imponiẽ em̃ hoc nomẽ ab vniuerſali rerũ ꝓuidẽtia. oẽs em̃ de deo loquẽtes hoc intelligũt noĩare deũ ꝙ hʒ prouidentiã vniuerſalẽ de reb⁹. Uñ et Dioñ. dicit ꝙ deitas eſt q̃ videt oĩa ꝓuidẽtia, ⁊ bonitate pfecta. Ex hac aũt opatione hoc nomẽ de⁹ aſſumptũ impoſitũ eſt ad ſignificãdũ naturã diuinã: etſi nõ a natura: ſʒ ab opatiõe vt dictũ eſt ſit impoſitũ. Uñ ⁊ damaſce. dicit in. j. lib. ꝙ de⁹ diciẽ ab ytin. qḋ eſt curare, ⁊ fouere: ſcʒ vniuerſa. vel ab atheyn grece qḋ eſt ardere. Eſt em̃ de⁹ cõſumens ignis oẽm maliciã. vel a theaſte qḋ eſt cõſiderare oĩa: q̃ cũcta ptinẽt ad opus diuine ꝓuidẽtie. Et hic ſolus de⁹ ſtetit vt noteẽ pfectio nõ tranſitio tpis. Nulla em̃ creatura ſtat imutabiliter: ſed ꝯtinuo moueẽ de vno ad aliud: etſi nõ tẽpore ſaltẽ affectu, ⁊ cogitatu moueẽ. Boeẽ. de phica ꝯſolatione ait. Stabiliſq; manens dans cũcta moueri. O qui ppetua mundũ rõne gubernas. ſ. deus. Uñ Job. iiij. Ecce q̃ ſeruiunt ei nõ ſunt ſtabiles, ⁊ in angelis ſuis repperit prauitatẽ. q: tñ cõfirmati fuerũt in gr̃a: ſicut ⁊ ſcti: cadere nõ poſſunt in pctm̃: poteſt dici ꝯditio ſtatus eoꝝ. ſm illud Ab[illegible]c. iij. Sol ⁊ luna ſteterũt in habitaculo ſuo. Sol chriſtus: luna eccl'ia triũphãs: cui⁹ tabernaculũ eſt gl'ia btitudinis ad qḋ inhabitandũ eſt facta: ⁊ hec militat. Eſt autẽ beatitudo ſtat⁹ oĩm bonoꝝ aggregatione pfectus. Status aũt varij ſunt q̃ ſunt in eccl'ia militãte: de q̃bus dictũ eſt. quotidie mutaẽ de vno i aliud: ſʒ ego ſto ad oſtiũ ⁊ pulſo. Apoc. iij.

Inuitās ad nuptias vel cenā: vbi oīa bona parata ſunt. et ideo aperiendū eſt ⁊ cū eo ſtanduˀ.

¶ Sc̄d̄o modo large ſcʒ ſumendo iſtud nomē deus: ſic non de vno ſolo dr̄ qui hʒ diuinā naturā: ſed de multis .ſ. de his q̄ aliq̄d participāt de diuina pfectione vltra eſſe. §.II.

Pro cuiꝰ declaratiōe dicit Tho. in .j. parte. q. xiij. art. ix. q̄ aliq̄d nomē pōt eſſe cōicabile dupliciter .ſ. ꝓprie ⁊ p ſilitudinē. Proprie eſt cōicabile qd̄ ſm totā ſignificationē noīs pōt multis cōmunicari: ſicut nomē leonis cōmunicaꝛ. Et dicit ꝓprie de oībus q̄ habēt cōicari: qd̄ eſt cōicabile ſm aliq̄d eoꝝ q̄ includunꝛ in ſignificatione noīs: ⁊ ſic hoc nomē leo cōicaꝛ etiā his qui nō habēt naturā leoninā: et hoc modo xp̄s homo dr̄ leo de tribu iuda. ſic iſtud nomē deus ꝓprie dr̄ de habēte totā naturā diuinā: ⁊ ſic eſt vnus. Per ſilitudinē xo dr̄ de his qui participant de ꝯditionibꝰ eius / nō oībus: ſed pfectionibus q̄ excedūt naturā cōmunē. et ſm hoc dicunꝛ dij primo angeli boni: ⁊ oēs ſcti q̄ participant gloriā eius. ſm illud. Deus deoꝝ dn̄s locutus eſt. deus deoꝝ .i. dn̄s angeloꝝ ⁊ ſanctoꝝ. Dicuntur etiā dij omnes qui participant gratiaʒ eius gratū facientē. ſm illud. Ego dixi dij eſtis .ſ. vos oēs q̄ habetis gratiā eiꝰ. q2 vt dr̄ .j. Coꝝ. vj. Qui adheret deo vnus ſpūs eſt cū eo. Tertio dicunꝛ dij q̄ participāt poteſtatē eius ⁊ precipue in ſpūalibus. Vñ in veteri lege dicitꝛ / Dijs nō detrahes .i. ſacerdotibus. exponit Gregorius .ij. q. j. ſacerdotibꝰ. Sc̄d̄m qualibet acceptionē hmōi ſtetit ⁊ ſtat deꝰ verꝰ in ſynagoga deoꝝ ſcʒ angeloꝝ ⁊ ſanctoꝝ ⁊ bonoꝝ ꝯgregatione: nō eñ ſolitariꝰ ſtat. ſed cū ſctis ⁊ angelis cū q̄bus gaudeat: ⁊ q̄bus bona ſua cōicat. Ad qd̄ ꝯtemplandū et peramādū Anſelmus ſeip̄m excitat in libro ꝓſlogion dicēs. Excita nūc aīa mea ⁊ erige totū intellectū tuū et cogita quātū potes quale ⁊ quātū ſit illud bonū. Si eñ ſingula bona delectabilia ſunt / cogita in te q̄ delectabile ſit illud bonū qd̄ ꝯtinet iocūditatē oīm bonoꝝ: et nō quale in rebꝰ creatis ſumus experti: ſed tāto differēte quāto differt creator a creatura / qui hoc bono fruetꝛ q̄d illi erit? certe quicq̄d voluerit: ⁊ q̄cq̄d nollet nō erit. Quid ergo p multa vagaris homūtio q̄rendo bona aīe tue ⁊ corporis tui. ama vnū bonū in quo ſunt oīa bona ⁊ ſufficit. Quid enim amas caro mea: q̄d deſideras / ibi eſt q̄cq̄d amas: q̄cq̄d deſideras. Si delectat pulchritudo: fulgebunt iuſti ſicut ſol. Si velocitas aut fortitudo, aut libertas corporis, cui nichil obſiſtere poſſit / erūt ſiles āgelis dei. Si lōga ⁊ ſalubris vita: ibi eſt ſana eternitas, ⁊ eterna ſanitas. Si ſatietas / ſatiabunꝛ cū appa fuerit gloria dn̄i. Si ebrietas: inebriabunꝛ ab vbertate domus dei. Si melodia: ibi angeloꝝ chori concinūt. Si ſapientia: ipſa dei ſapientia oſtēdit eis ſeip̄aʒ. Si amicitia: diligēt deū plus q̄ ſeipſos: ⁊ inuicē tanq̄ ſeipſos: q2 illi illū, ⁊ ſe inuicē p illū, ⁊ ille ſe, ⁊ illos p ſeip̄m. Si poteſtates: oīpotētes erūt ſue volūtatis, vt ⁊ deus ſue. Nā ſicut poterit deꝰ qd̄ volet p ſeip̄m: poterunt ita illi, qd̄ volēt, p illū. Si honor, ⁊ diuitie: deus ſeruos ſuos bonos, ⁊ fideles ſupra multa cōſtituit. heredes quidē dei: coheredes aūt xp̄i. Si vera ſecuritas: certi erūt nunq̄, ⁊ nullateñꝰ iſta, vel potius iſtud bonū ſibi defuturum.

Nomē eſt cōicabile.

Nota q̄ ſummū bonū ſit deus.

¶ Tertio modo dicitꝛ deus falſa opinione. Gal. iiij. His, q̄ natura non ſunt dij ſeruiebatis. ait ap̄ls loquēs gētibꝰ cōuerſis ad fidē. et alibi. Et ſi ſunt dij multi .ſ. falſa opinione. ⁊ dn̄i multi: nobis nō eſt niſi vnus deꝰ .ſ. verus. Vbi ſciendū q̄ tria genera falſoꝝ deoꝝ adorabāt gētiles. Aliq̄ demones in ſtatuis, vel arreptitijs loquētes. iuxta illud p̄s. xcv. Dij gētiū demonia. et de talibꝰ fuit deus Socratis, q̄ ei loquebaꝛ. Aliq̄ adorabāt aliq̄s hoīes ꝓpter aliquā induſtriā, vel potentiā pre ceteris vel nimiū amorē ad eos: vt herculē ꝓpter fortitudinē. Iouē ꝓpter potentiā dn̄ij qui expulit patrē ſaturnū de regno. Mercuriū propter ſapientiā, vel eloquentiā. Eſculapiuʒ q̄ inuenit medicinā et hmōi. Sed hos, ⁊ alios: vt Saturnū / Martē Venerē / Caſtorē / ⁊ Pollucē / Liberū / Romulū cū reliq̄s declarat Lactantius fuiſſe mortales: quinimo ⁊ libidinoſos / adulteros / inceſtuoſos ſodomitas. et p̄cipue iouē, quē dicebāt ſummū deoruʒ. falſiſſima ergo erat opinio q̄ eſſent dij. Roma. j. Cōmutauerūt gloriā incorruptibilis dei in gloriā corruptibilis hoīs. Aliqui adorabant vt deū creaturas irrōnales ꝓpter pulchritudinē, vel aliquā virtutē. de q̄bus dr̄ Sap. xiij. Aliqui elemēta: vt chaldei ignē. Aliq̄ aīalia: vt egyptij bouē, et hmōi. De dijs gentiū ſic ait idē Lactātius lib. j. Illos, quos imperiti, ⁊ inſipientes tanq̄ deos ⁊ nūcupant, ⁊ adorant: nemo eſt tā incōſideratꝰ, q̄ nō intelligat fuiſſe mortales. quō ergo dij inquit et aliq̄s crediti ſunt. nimirū q2 reges maximi, ⁊ potētiſſimi fuerūt ob merita virtutū ſuarū, aut munerū: aut artiū repertarū cū chari fuiſſent his, q̄bus imperauerāt in memoriā ſunt ꝯſecrati. quid ſi q̄s dubitet res eoꝝ geſtas, ⁊ facta conſideret, q̄ vniuerſa tā poete q̄ hiſtorici veteres ꝓdiderūt. Et declarat diffuſe quomodo tales habiti pro dijs fuerūt ſcelerati hoīes referēs ſcelera eoꝝ: vt Herculis / Eſculapij / Apollinis / Caſtoris / ⁊ Pollucis. Mercurij / Liberi / Iouis / queʒ maxime vituperat pre alijs: q2 patrē Saturnū a regno expulit: et ſtupra / adulteria / ⁊ ſodomiam perpetrauit. et iſte ſceleſtiſſimus ſummus deoruʒ dicebaꝛ ab illis idolatris, ſed q̄d dicit p̄s. In medio autē deos

Tria gñā falſorum deorum.

diiudicat.i.diſcernit falſos a veris: et malos a bonis: et hoc in medio dilectionis q̄ eſt mediũ vniens creaturã cũ creatore. diiudicat ergo et ſeparat demones falſos deos a beatis angelis veris diis: ſed participatiõe. prauos homines: Iouẽ. ⁊ alios a bonis ꝑ grãz. ⁊ alias creaturas et hoc in medio. q: ſcʒ angelos. et bonos hoĩes, qui habuerũt charitatẽ collocat in gl̃ia: falſos deos demones ⁊ hoĩes malos ꝯdẽnat ad ignẽ. Ergo ex quo ꝑ mediũ hoc.ſ. dilectionis ꝑuenit̃ ad participationẽ gl̃ię. vbi ſunt oĩa vera bona. Quãta ibi felicitas ait Augu. in vlti.c. de ciui. dei. vbi nullũ bonũ latebit: nullũ malũ aderit. Erit deus oĩa in oĩbus: vacabit̃ laudibus dei. ſm̃ illud ps. Beati q̄ habitãt in domo tua dñe in ſecula ſeculoꝝ laudabũt te. De ſtatu igit̃ cõprehenſorũ tractando. Primo videndũ eſt de ipſo deo vno, ⁊ trino qui eſt obiectũ ⁊ cauſa beatitudinis. Secũdo de bonis quę habent̃ in tali ſtatu glorię: q: non tẽporalia/ſed ꝑmanentia: ⁊ de dotibus animę. Tertio de dotib⁹ corporũ ⁊ aureolis. Quarto de chriſto ꝑ quẽ habent̃ iſta bona: vt capite eccleſie etiã triũphãtis. Quinto de variis ſtatibus eccleſię triumphantis. Et primo de virgine maria: ſecũdo de angelis: tertio de patriarchis ⁊ prophetis ⁊ Iohãne bap. quarto de apl̃is: quinto de martyrib⁹: ſexto de doctoribus ⁊ ꝯfeſſorib⁹: ſeptimo de virginib⁹: octauo de oĩbus cõprehenſoribus.

De ipſo deo trino ⁊ vno. Cap.ij.

Viderũt ingreſſus tuos de⁹: ingreſſus dei mei: regis mei: q̄ eſt in ſctõ. ps.lxvij. In his verbis innuit propheta tria maxime cõſideranda.

Primũ premium perfectum humanę felicitatis. ibi. viderunt.

Secundũ effectum ſummę deitatis. ibi. ingreſſus tuos deus.

Tertium ſecretum trinę perſonalitatis. ibi. dei mei/regis mei.

Quantũ ad primũ viderũt §.I.

ſcʒ homines q̄ ſequunt̃: ⁊ viſio eſt tota merces: viſio per fidẽ formatã eſt merces meriti.i. meritũ cui debet̃ merces: ⁊ viſio ꝑ ſpeciẽ eſt merces premij. Videmus nũc ꝑ ſpeculũ ſcʒ fidei: et q: imꝑfecta eſt iſta viſio, ⁊ imꝑfecta felicitas in via: tunc aũt facie ad faciẽ.i. clare, ⁊ ꝑ eſſentiã: et ideo ꝑfecta felicitas. Ioh.xvij. Hec eſt vita ęterna: vt cognoſcãt te ſolum deũ: ⁊ quẽ miſiſti Ieſum chriſtũ. Omnes qui cõuerſati ſunt recte ſub diuerſis ſtatibus ⁊ officiis in militanti eccleſia viderũt per fidẽ: ⁊ poſtea viderũt ⁊ videbunt in eccleſia triũphanti ſub diuerſis ſtatib⁹ ſeu gradibus glorię ⁊ vnitatẽ deitatis: que notatur dum in ſingulari dicit̃ o deus. et varietatem operoſitatis eo: quia ingreſſus tuos. Ingreſſus eſt enim deus in mũdũ maiorẽ ꝑ creationẽ, ⁊ gubernationẽ. Ingreſſus eſt in mundũ minorẽ.i. in virginẽ ꝑ incarnationẽ. Ingreſſus eſt in mũdũ pctõrẽ.i. ꝑ ſctificationẽ q̄ eſt ꝑ gratiam ⁊ gloriã. Iſte enim ingreſſus in eo nõ importat motũ localẽ ⁊ progreſſiuũ: ſed operationẽ nouam: ita ꝙ nouitas eſt in creatura creata de nouo: vel humanitate a ṽbo aſſumpta: vel anima peccatoris ſanctificata: qđ prius non erat in creatore. Viderũt et myſteriũ trinitatis ſeu trinitatem perſonarũ quę notatur ibi. Ingreſſus dei mei ſcʒ patris cui congruit creatio ratione potẽtię. Ingreſſus regis mei: ſcʒ filij qui eſt rex regũ: cui cõgruit incarnatio ratione ſapientię. Ingreſſus ei⁹ dei qui eſt in ſancto: ſcʒ ſpũ cui appropriatur ſanctificatio ratione clementię et benignitatis beniuolentię. Et quia ipſe deus trinitas eſt obiectũ felicitatis ſeu noſtra beatitudo obiectiua: omiſſis aliis aliqua breuiter dicenda ad oſtendendũ magnitudinẽ ipſius dei trini in perſona: vt videntes imenſitatem bonitatis eius ſumma dilectione reuerentia ⁊ deuotione ſeruiamus ei. Et quia teſtimoniũ inimicorũ validiſſimũ eſt: prius aliqua quę ethnici dixerunt deuʒ deſcribendo referemus. Empedocles dixit. Deus eſt ſphera intelligibilis: cuius centrum vbiꝗ/circumferentia nuſꝗ. Plato ṽo ait. Deum dico autorẽ omniũ naturarũ: lumen omniũ rationũ: finem omniũ actionũ: ſine quo nulla natura ſubſiſtit: nulla ratio intelligit: nulla actio expedit. Didimus ad Alexan. magnũ. Verbum deus eſt: hoc mũdũ creauit: hoc regit atꝗ alit omnia: hoc diligimus ex hoc ſpiritũ trahimus: ſiquidem ſpiritus deus, ⁊ mens eſt. et ideo non terrenis diuitiis: ſed religionis opibus ⁊ gratiarũ actione placatur. Secũdus philoſophus ait. Deus eſt immortalis mens: inconceptibilis celſitudo: forma multiformis: incogitabilis inquiſitio: inſopitus oculus: omnia cõtinens: lux bonum: hic vtiꝗ corpore non eget, vt ſit nec loco vt alicubi: nec tẽpore vt aliquãdo: nec cauſa vt alia: nec forma vt aliquid: nec aliquo genere ſubiecti in quo conſiſtit vel cui aſſiſtat. Deniꝗ oĩno mutari non poteſt: nec poteſt augeri: quia immenſus eſt: nec minui: quia vnus eſt: nec loco mutari: quia vbiꝗ eſt: nec tẽpore: quia ęternus eſt: nec cogitatione: q: ſapientiſſimus eſt. nec affectu: quia optimus eſt. Lactantius in.ſ. lib. inſti. ait. Vnũ deũ eſſe veritatis ipſius tanta eſt vis, vt nemo poteſt eſſe tã cecus quin videat ingerentem ſe oculis diuinã claritatem. Orpheus qui eſt vetuſtiſſimus poetarũ deum verum ⁊ magnum primogenitum appellat: eo

ꝙ ante ipſum nichil ſit genitū: ſed ab ipſo ſunt
cūcta generata. Eundē etiā phane vocat: ꝙ cū
adhuc nichil eſſet primus ex infinito apparue
rit ⁊ extiterit cuius originē atqꝫ naturā: qꝛ cō=
cipere omnino nō poterat: ex aere immēſo na=
tum dixit eſſe. Homerus nichil dare nobis po
tuit qꝺ ptineat ad veritatē. Noſtrorū primus
Virg. in vj. eneid. Maro nō longe fuit a veritate eius de ſummo
deo quem mentē ⁊ ſpiritū nominauit. hec ver=
ba ſunt. Principio celū / ac terrā / campoſqꝫ li=
quētes. Lucentēqꝫ globū lune: titaniaqꝫ aſtra.
Spūs intus alit: totāqꝫ infuſa p artus Mens
agitat molē: et magno ſe corpore miſcet. At ne
quis forte ignoret quiſnā eſſet ille ſpūs ꝗ tantū
haberet poteſtatis / declarauit alio loco dicēs.
Geor. iiij. Deū nāqꝫ ire p omnes Terras / tractuſqꝫ ma=
ris / celūqꝫ ꝓfundū. Hinc pecudes armenta vi=
ros genus om̄e ferarū. Ouidius quoqꝫ in prin
cipio ꝑclari opis ſine vlla noīs diſſimulatione
a deo quē fabricatorē mūdi: quem rerū opificē
vocat mundū fatetur inſtructū. Sed hactenus
de poetis: ad philoſophos veniam⁹: quorū gra
uior eſt auctoritas / certiuſqꝫ iudiciū. Thales
mileſius ꝗ vnus ex ſeptē ſapientū numero fuit:
quiqꝫ prim⁹ omniū queſiſſe de cauſis naturali=
bus tradit: aquā eſſe dixit, ex qua nata ſunt oīa:
Deū aūt eſſe mentē: qui ex aqua cūcta forma=
uerit. Pythagoras ita diffiniuit qͩd eſſet de⁹:
animus p vniuerſas mūdi partes omnēqꝫ na=
turā cōmeans atqꝫ diffuſus: ex quo oīa que na
ſcunt animalia initia capiūt. Anaxagoras deū
eſſe dixit infinitā mentē que p ſeipſaꝫ moueat.
Antiſtenes multos quidē eſſe populares deos:
vnum tn̄ eſſe naturalē: i. totius ſumme artificē.
Chryſippus naturalē vim diuina ratiōe pręditam interdū diuinā neceſſitatē nūcupauit deū.
Zenon naturalē diuināqꝫ legem. Horū omniū
ſentētia, quis ſit incerta / eo tn̄ ſpectat vt ꝓui=
dentiā vnam eſſe cōſentiat: ſiue em̄ natura / ſiue
ether / ſiue ratio / ſiue mens / ſiue fatalis neceſſi
tas / ſiue diuina lex: ſiue quid aliud dixeris: idē
eſt qꝺ a nobis dicit deus. Ariſtoteles quis ſe=
cum ipſe diſſideat, ac repugnātia ſibi ⁊ dicat, et
ſentiat, in ſumma / tn̄ vnam mētē mūdo pręeſſe
teſtatur. Plato, qui omniū ſapiētiſſimus iudi
catur, monarchiā plane pfecteqꝫ defendit: nec
ethera / aut rationē / aut naturā: ſed vt eſt, deum
noīat, ab eo mundū hunc perfectū, atqꝫ mirabi
lem fabricatū: quē Cicero imitatus, atqꝫ ſecut⁹
in plurimis deū frequenter cōfitet, ac ſupremū
vocat: quē in his libris, quos de legib⁹ ſcripſit,
ab eoqꝫ regi mūdum argumētat, cum diſputat
de natura deorū: hoc modo nichil pręſtāti⁹ eſt
deo: ab eo igitur regi mūdum neceſſe eſt: nulli
igitur nature eſt obediēs, aut ſubiectus deus:
ergo oēm regit ipſe naturā. Quid aūt ſit deus:

Boeti⁹ in lib. de cōſo. diffinit. Nec vero deus
qui intelligit a nobis, alio modo intelligi pōt:
niſi mens ſoluta quedaꝫ et libera ſegregata ab
omni cōcreatione mortali om̄ia ſentiens ⁊ mo
uens ante euū. Anneus quoqꝫ Seneca qui ex
romanis acerrimus ſtoicus fuit: ſępenumero
ſummū deū merita laude ꝓſequitur. Nam in
exhortationibus ait. Hic cū prima fundamēta
molis pulcherrime iaceret: et hoc ordine quo
neqꝫ maius quicꝙ natura nec melius: vt om̄ia
ſub ducibus ſuis irēt: quis ipſe per totū corp⁹
intēderet / tn̄ miniſtros regni ſui deos genuit:
⁊ quꝫ multa alia de deo noſtris ſimilia locut⁹ eſt.
Hec omnia Lactātius deos appellat angelos
genitos. i. creatos a deo. Sibyllas idem ponit
fuiſſe. x. diuerſis tēporibus ⁊ in diuerſis locis.
Et om̄es he ſibylle vnū deum predicāt: maxi=
me Erythrea, que celebrior inter ceteras ⁊ no=
bilior habet. vnde deus inquit vna ex eis: iſqꝫ
ampliſſimus increat⁹. Alia: de⁹ vnus ſol⁹ emi
nentiſſimus ꝗ fecit celum, atqꝫ ſolē / ſtellas, ⁊ lu
nā / frugiferāqꝫ terram / ⁊ tumores aque ponti.
Alia ſybilla: ipſuꝫ, qui eſt ſolus, colite principē,
creatorē mundi qui ſolus eſt in ſeculū / ⁊ a ſecu
lo fecit. Auicēna ethnicus etiā in metaphyſi=
ca ſua tractatu. viij. ſic ait. Manifeſtū eſt, ꝙ pri
mus non hꝫ genus / nec quidditatē / nec quali=
tatē / nec quantitatē / nec vbi / nec qn̄ / nec ſimile
ſibi: nec cōtrariū, qui eſt altiſſimus, ⁊ glorioſus
eo ꝙ nō hꝫ diffinitionē: ⁊ ꝙ non pōt fieri demō=
ſtratio de omni, qꝺ eſt: immo ſunt ſigna de eo
manifeſta. Cū aūt deſignat eius certitudo / ra=
tio non deſignat: niſi ꝓprie loquēdo per nega=
tionē conſimiliū ab ipſo: ⁊ p affirmationē rela=
tionū ad ipſum: qꝛ omne qꝺ eſt, ab ipſo eſt: ⁊ nō
eſt cōicare ei, qꝺ eſt ab ipſo. Ipſe vero eſt omne
qꝺ eſt: ⁊ tn̄ non eſt aliquid ex illis. Hec ille.

¶ Deſcendamus ad noſtros §. II.

⁊ de ſacra ſcriptura nō opꝫ multa ponere: qꝛ to
ta plena eſt atteſtatiōe vnius deitatis / ⁊ trinita
tis / et pfectionū eius: ſolū vnū ponamus. Ipſe
Moyſi apparēs in rubo ardēti ait Ego ſum ꝗ
ſum: hoc nomē meū in eternū. vbi Hiero. Dis
creatura nō eſſe dici pōt / qꝛ mutabilis eſt: et ſic
ratio eſt quod prius erat cū ſit mutata ſaltē co
gitatu, vel affectu: deus aūt tm̄ eſt: qꝛ immuta=
bilis omnino eſt. Ipſe eſt (vt ait Dioñ.) arcanū
bonū rationi omni ſupeſſentiale / vnitas vnifi=
ca: om̄is vnitatis ſupeſſentialis eſſentia: intel
lectus inuiſibilis inſcrutabilis. Ipſe eſt (vt ait
Greg. nazā.) cuius eſſe eſt totum inſuperabile:
quoddā ſine fine ſubſtātie pelagus: nullis ter=
minis limitibuſqꝫ circūdatus: oēm ſenſuꝫ / oēm
naturā / om̄e tēpus ſupgrediens. Ipſe eſt (vt ait
Aug.) quē amat om̄e, quod amare pōt ſiue ſciens

ſiue neſciēs. Ipſe eſt quē nemo amittit niſi de=
ceptus: quē nemo querit niſi admonitus: quē
nemo inuenit niſi purgat⁹. Ipſe eſt cui nos fi=
des excitat: ſpes erigit: charitas iūgit. Ipſe eſt
p quē omnia ſine eo nichil eſſent: ſed tēdūt ad
eſſe. Ipſe eſt (vt ait Ber.) quo aduniuerſuꝫ ſpe=
ctat finis: quo ad delectationē ſalus: quo ad ſe
ipſe nouit. Ipſe eſt nō minus ꝑuerſorū pena ꝙ
humiliū gloria. Eſt eñ rōnabilis quedā equi=
tatis directio incōuertibilis atqꝫ indeclinabi=
lis ꝗppe attingens vbiqꝫ: cui illiſa oīs iniq̄tas
cōturbet̃ neceſſe eſt. Ipſe eſt longitudo ꝓpter
eternitatē interminabilē: latitudo ꝓpter cha=
ritatē immēſurabilē: ſublimitas ꝓpter maie=
ſtatē inattingibilē: ꝓfundū ꝓpter ſciētiam in=
ſcrutabilē. Hec ſm aplm ſancti cōprehendūt.
Inno.iij. in cōcilio generali inq̄t. Firmiter cre
dimus et ſimpliciter cōfitemur, ꝙ vn⁹ eſt ſolus
deus verus / eternus / immēſus / incōmutabilis
incōprehēſibilis / oñipotēs / ⁊ ineffabilis pater,
⁊ filius / ⁊ ſpūſſanctus. de ſum.tri.⁊ fi.catho. in
prin. Itaqꝫ dicere de deo ſm ſubſtātiā quid eſt
impoſſibile eſt. Vñ ⁊ Damaſ. dicit ꝙ de deo ſci
re poſſum⁹ qꝛ eſt: ſed nō quid eſt: ⁊ meliuſqꝫ in=
noteſci pōt ex omniū rerum ablatiōe: ꝓpterea
dicit etiā Dioñ. ꝙ affirmatiōes in diuinis ſunt
incōpacte / negatiōes vere. Dicere eñ de deo ꝙ
ſit bon⁹ / ſapiēs / miſericors impropria locutio
eſt: qꝛ has qualitates ꝑdicam⁹ de aliquo ꝓut
intelligim⁹. Intelligim⁹ aūt iſta eſſe accidētia
in ſubiecto in quo ſunt: ſed in deo nullū eſt acci
dēs: ſed ſapiētia et bonitas ſunt eſſentia ſua: ſꝫ
cū negamus deū eſſe corp⁹ vel viſibile aut mu=
tabile et hmōi: iſta vera ⁊ ꝓpria ſunt. Ita autē
de⁹ eſt vn⁹ in eſſentia ⁊ trinus in ꝑſonis: vnus
eſt ne differētia cōtrarietatē: contrarietas pu=
gnā: pugna corruptionē inducat. Trinus autē
ne ſolitudo aut ſingularitas eū vel min⁹ potētē
vel minus bonū: vel etiā minus felicē oſtēdat.
Pater nāqꝫ fontalis omniū bonitas: qꝛ voluit
⁊ potuit filium dilectū genuit, cui beatitudinis
ſue delitias pleniſſime cōicauit: nō ei inopi dā
do ſubuenit / ſed ipſam copiā genuit: non quidē
materialiter vt homo hoiem genuit (blaſphe=
mū eſt eñ talia in deo cogitare) ſed ſicut ſol ge
nerat radiū: et mens hoīs eructat ſeu generat
vbū. Si ego (ait de⁹ Eſa.vlti.) q̄ aliīs genera=
tionē tribuo ſterilis ꝑmanebo. q.d. nō. Filiū ei.
michi cōſubſtātialē / ⁊ coequalē / ⁊ coeternū ge=
nerabo: ſicut ſplēdor ſolis coetern⁹ eſſet ſoli ſi
ſol eſſet eternus: ſed generationē eius q̄s enar
rabit? Eſa.liij. certe null⁹ in preſenti. ſ. quo ad
modū: hic dei filius eſt. Et dicit̃ ſapientia / veri
tas / verbū / figura / ⁊ ſplendor patris: eius ima
go ꝑfectiſſima per quā ipſe ſecretiſſim⁹ dignis
animis innoteſcit: ꝑ hunc etiaꝫ omnia facit, nō

quaſi per organum miniſteriale / ſed naturali ⁊
ſubſiſtēte natura et ꝟtute: ſicut ignis lucet eo
qꝛ ex eo ꝓuenit lumen. Ne autē immoderata
eſſet generatio filius non genuit: ſed ab vtroqꝫ
ꝓcedit ſpūſſanctus: vt ambo ſe mutuo diligen
tes tertiū cōdiculū haberēt: cui charitatis ſue
delitias omnino cōicarent: in quo etiā vel per
quē creature ratiōales ꝑ modulo ſue capacita
tis eiſdē participarent: ipſe eñ ſpūſſanctus eſt
amor patris in filiū ⁊ filij in patrē, vtrūqꝫ coniū
gens: noſqꝫ ſubiūgēs. Nec amor iſte eſt talis
qualis eſt noſter: ſicut nec verbū dei eſt ſicut no
ſtrum verbū accidens incipiēs ⁊ deficiens / ſed
amor ꝑſona ſubſiſtēs: nec principiū habēs nec
finē / ſed eternus. Qm̄ ergo ad ſummū bonum
pertinet ſumma ꝑfectio ⁊ ſumma iocūditas / fi
lius a patre ꝓcedit per modū generatiōis: que
eſt emanatio perfectiſſima: et ſpūſſanctus ab
vtroqꝫ per modū liberalitatis: hec iocūdiſſima
atqꝫ gratiſſima: nichil eñ iocūdius ꝙ diligere
⁊ diligi: ſimulqꝫ delitiīs frui cōibus: nec vllius
boni poſſeſſio iocūda ſine ſocio. Primū ⁊ preci
puū liberalitatis donū in quo et cetera cuncta
donant̃ eſt amor. Eſt autē ſpūſſanctus equalis
vtriqꝫ: qꝛ a ſumma liberalitate oportuit ſum=
mū donū ꝓcedere. vnde ⁊ ſummū bonū eſt. Eſt
aūt deus: qꝛ donū intrinſecū eſt. Non pōt autē
aliqua ratione demōſtrari myſteriū trinitatis:
etſi demonſtret̃ vnitas diuine eſſentie. Exēplū
etiā trinitatis vnius ſubſtātie nullū in creatu=
ra ſatis expreſſum inuenit̃: in igne tñ maxime
apparuiſſe legit̃ / qꝛ in eo ſimul tria conſiſtunt:
ſcꝫ ignis / ſplendor / et calor: ⁊ vnum lumē ſunt:
que cum inſeparabiliter operent̃ / igni tñ attri
buitur vſtio: ſplēdori illuminatio: calori calefa
ctio. ſic aūt tota trinitas ſui ꝑfectione equalis
eſt: vt exceptis ꝓprietatibus ꝑſonalibus. ſ. gi=
gnere / naſci / ꝓcedere / ⁊ hmōi: quicquid de vna
perſona dicit̃ digne de tribus intelligatur: vt
creare / iuſtificare / illuminare / ſaluare et hmōi:
ſapiētia / potentia / bonitas et hmōi. Notiones
autē perſonarū ſunt paternitas / filiatio / ⁊ pro=
ceſſio. addunt̃ et alie due: ſcꝫ innaſcibilitas / et
cōis ſpiratio. Hec autē que de myſterio ſancte
trinitatis veriſſime dicta ſunt nulla efficaci ra
tione demōſtrari poſſunt: vel aliqua ꝓpria ſi=
militudine declarari: ſꝫ neceſſario credi debēt:
qꝛ in hoc meritū fidei cōſiſtit: et inquiſitio ꝑ ra
tionē ad temeritatē pertinet. vñ Bern. Trini=
tatē in vnitate inueſtigare temeritas eſt: crede
re pietas eſt: noſſe vita eterna eſt. Nō aūt ſolū
vtiliter hoc credit̃: ſed ⁊ valde ratiōabiliter nō
leuiter. Vñ in lib. de trin. Rich. ait. Vtinā attē
derēt iudei: vtinā aduerterēt pagani cū quāta
ſciētie ſeueritate (al's ſerenitate) ꝓ hac parte
ad iudiciū diuinū poterimus accedere: nonne

Exēplū trinitatis.

cū oīm cōſidētia deo dicere poterim⁹:dn̄e ſi er=
ror eſt.ſ.in hac nr̄a credulitate a teipſo decepti
ſumus:nā iſta tātis ſignis ⁊ ꝓdigijs confirma
ta ſunt:⁊ talib⁹ que nō niſi ꝑ te fieri poſſunt.Et
certe a ſumme ſanctitatis viris ſunt nobis tra
dita cū ſumma ⁊ autētica atteſtatiōe ꝓbata te=
ipſo cooperāte:⁊ ſermonē cōfirmāte ſequētib⁹
ſignis.Hec ille.Qꝫ aūt ipſa trinitas vn⁹ deus
creauerit oīa ⁊ habeat ꝓuidētiā de oībus etiā
de viliſſimis reb⁹ maxime de reb⁹ hominū ptꝫ
ꝑ Aug.de ciui.dei.lib.vij. Deus ſummus ⁊ ve
rus cū verbo ſuo ⁊ ſpūſancto:que tria vnū ſunt.
deus vnus omnipotēs creator ⁊ factor oīs aīe
atqꝫ oīs corporis cuius ſunt participatiōe feli
ces oēs q̄ ſunt in ꝟitate nō in vanitate felices.
Qui fecit hoīem rōnale aīal ex aīa et corpore.
Qui eū peccantē nec impunitū eſſe permiſerit
nec ſine mīa eū dereliquit: qui bonis ⁊ malis
etiā eſſentiā cū lapidibus: vitā ſeminalē cū ar=
boribus:vitā ſenſualē cū pecoribus:vitā intel=
lectualē cū ſolis angelis dedit:a quo eſt oīs
ſpēs ⁊ oīs ordo: a quo eſt mēſura/numerus/et
pōdus: a quo eſt quicq̄d naturaliter eſt cuiuſqꝫ
generis eſt:cuiuſqꝫ eſtimationis eſt:a quo ſunt
ſemina formaꝝ ⁊ forme ſeminū: motus ſeminū
atqꝫ formaꝝ:q̄ dedit ⁊ carni originē et pulchri=
tudinē/valitudinem/ꝓpagatiōis fecūditatem
mēbroꝝ diſpoſitionē/ſalutem cōcordie.Qui et
aīe irratiōali dedit ſenſum/memoriā/⁊ appeti
tū: rōnali inſuꝑ mentē/intelligētiā/⁊ volūtatē:
q̄ nō ſolū celū ⁊ terrā/ nec ſolū angelū ⁊ hoīem:
ſed nec exigui ⁊ cōtēptibilis aīalis viſcera:nec
herbe floſculū:nec arboris foliū ſine ſuaꝝ par=
tiū ⁊c.Hec ille.Qꝫ de⁹ ſtetit ⁊ ſtat q̄nqꝫ modis.

¶ Sciendū etiā q̄ de⁹ ſtetit, §.III.

⁊ ſtat ſeu exiſtit in reb⁹ quinqꝫ modis ſm̄ Vin.
j.lib.ſpeculi hiſtorialis : ſcꝫ ꝑ naturā/ꝑ gratiā/
ꝑ gloriā/ꝑ vnionē/⁊ ꝑ loci circunſcriptionē.Et
ꝑ naturā tripl'r:ſcꝫ potētialiter ꝑſidēdo/preſen=
tial'r cognoſcēdo/eſſential'r ſuſtētando:⁊ ſic in
oībus ꝑ gratiā exiſtit tripl'r.ſ.in habitatiōe:
vt in iuſtis hoīb⁹. apl's ad Eph.iij.c.habitare
xp̄ꝫ per fidē in cordibus veſtris.Efficacia:vt in
ſacramētis. Myſterio:vt in columba ſuꝑ xp̄m
apparente.Per glīam tripl'r exiſtit in beatis:
ſcꝫ in vi ratiōabili inquātū eſt veritas ꝑ cogni=
tionē: in cōcupiſcibili inquātū eſt bonitas ꝑ de
lectationē : in iraſcibili inquātū eſt poteſtas et
maieſtas ꝑ reuerētiā.Per vnionē tripl'r ineſt:
ſcꝫ ꝑ humanā naturā in xp̄o ad carnē tm̄: vt in
ſepulchro. ad aīam tm̄:vt in inferno. Per loci
circūſcriptionē ſiue corporalē preſentiā tripl'r:
ſcꝫ in vtero virginis ꝑ cōceptionē:in mūdo per
eruditionē:in celo ꝑ dextre patris confeſſionē.
Eſt ergo deus in omnibus nō partialiter diui=
ſus/ſed vbiqꝫ tot⁹: intra oīa nō incluſus: ex=
tra omnia nō excluſus: ſuꝑ omnia non elatus:
infra omnia nō depreſſus.ſm̄ Greg.in moral.

¶ De beatitudine hominis:ſcꝫ in quo conſiſtat. Capitulū.iij.

Notandū ſm̄ Pe.de pal.in.iiij.diſt.
xlix.arti.viij. q̄ cū beatitudo nomi=
net bonū perfectū illius qui dicitur
beatus:ſicut aliquid dicit̄ bonū ali=
cui dupliciter / ſic btitudo alicui⁹ ē
dupliciter.Dicit̄ eñ bonū alicuius dupliciter.
Vno modo extrinſece ſolū ꝑ modū agentis vel
obiecti:ſicut ignis dicit̄ bonus frigeſcēti ꝑ mo
dum agentis vel efficiētis: q: ſcꝫ cauſat calorē
in eo q̄ eſt ſibi bonus formalis:⁊ viror eſt oculo
bonus ꝑ modū obiecti . Alio modo dicit̄ bonū
aliq̄d alicui formal'r et intrinſece: ſicut ſanitas
eſt bonū hoīs quo ad corp⁹:⁊ ſciētie ⁊ virtutes
ſunt bona aīe quā perficiūt formaliter.¶ Sil'r
beatitudo hoīs dicit̄ dupliciter. Vno modo il=
lud qđ beatificat hoīem ſolū extrinſece ꝑ mo=
dū agētis vel obiecti.Alio modo illud qđ bea=
tificat hoīem formaliter et intrinſece tanq̄ ꝑfe
ctio ſibi inherēs.Cōparādo aūt has duas bea
titudines adinuicē magis ꝓprie dicit̄ beatitu
do hoīs ſecūda.ſ.illud qđ beatificat hoīem ſcꝫ
formal'r ⁊ intrinſece:q̄ illud qđ beatificat ho=
minē ſolū extrinſece.Hui⁹ ratio eſt:q: illud ma
gis dicit̄ beatitudo noſtra quo magis ꝓprie di=
cimur beati:ſed ꝑ illud qđ formaliter nos bea=
tificat magis ꝓprie dicimur beati q̄ ꝑ quod=
cūqꝫ extriſecū.Denominatio ei formalis ſemꝑ
eſt magis ꝓpria q̄ quecūqꝫ alia: q: in eo qđ de=
nominatur eſt vere ⁊ ꝓprie res noīs:ſicut aīal
ꝓpriſſime dicit̄ ſanū:q: in eo eſt ſanitas a qua
denominat̄ ſanū : nō ita ꝓprie dicit̄ medicina
ſana:nec aīal dicit̄ ſanū rōne medicine:ſed ho=
mo denoīat̄ beat⁹ formali denoīatiōe a btitudi
ne que eſt ꝑfectio in eo exiſtens:ab obiecto aūt
⁊ ab efficiēte non dicit̄ formali denoīatiōe bea
tus:q: beatitudo q̄ eſt obiectū vel cauſa agens
nō eſt in hoīe:ſꝫ denoīatio ſolū extrinſeca:g̃ ⁊c.
Item q: illud ꝓprie dicit̄ noſtrū qđ eſt nobis
magis vnitū : ſed beatitudo q̄ eſt in nobis for=
mal'r ⁊ intrinſece eſt nobis magis vnita q̄ bea
titudo que ſolū hꝫ ſe ad nos extrinſece et obie=
ctiue : q: illa nō attingit̄ a nobis niſi mediante
beatitudine formali : ergo illa formalis et in=
trinſeca eſt magis beatitudo nr̄a: ⁊ ſm̄ ea ma=
gis dicimur beati : q̄uis tñ illa formalis magꝭ
dicat̄ beatitudo nr̄a q̄ obiectiua que deus eſt:
tñ abſolute loquēdo magis illa obiectiua eſt: ⁊
dicitur beatitudo:q: de⁹ obiectū nr̄e beatitu=
dinis:eſt magꝭ ꝓp̄e et ꝟe beatitudo q̄ beatitu
do nr̄a illa formalis intrinſeca.¶ Scđo ſciēdū
ſꝫ Pe.vbi.ſ. q̄ btitudo formalis ⁊ ſubiectiua

Btitu do hoīs eſt du=plex.

Btitu do for=malis.

eſſentialiter dicta non conſiſtit in aliqua perfe
ctione corporali. Et ratio huius eſt: quia de ra
tione huius beatitudinis ſic accepte eſt ꝙ ipſa
ſit optima ꝑfectio hoīs ad quē oēs ille ꝑfectio=
nes ordinant̄ ſicut ad finē. ſic eñ noīe beatitu=
dinis vel felicitatis oēs vtunt̄ tā phi ꝙ̄ theolo
gi. Dicit ei phs. j. Ethi. ꝙ felicitas eſt oīm ope
ratorū ſummū bonū. ⁊ .j. dicit ꝙ ipſam volum⁹
ꝓpter ſe: alia autē ꝓpter ipſam. Ex quo poteſt
ſic argui. illa ꝑfectio q̄ nō eſt ſumme bona nec
ꝓpter ſe volita: ſed ꝓpter aliā meliorē nō pōt
habere rationē beatitudinis: ſed oīs perfectio
corporalis eſt hmōi: ergo ⁊c. Maior declarata
eſt: ſed minor ꝓbatur. qꝛ ſicut ſe habet corpus
ad animā: ſic ſe habēt perfectiōes corporis ad
ꝑfectiones aīe: qꝛ ſicut ſe habent perfectibilia
adinuicē: ſic ſe habent ꝑfectiones coꝝ: ſed cor=
pus eſt ꝓpter alam et naturaliter ipā materia
ꝓpter formā tanꝙ̄ ꝓpter aliq̄d melius: ⁊ hec
fuit minor. ⁊ ſic patet cōcluſio. Et per idē patet
ꝙ aīe ꝑfectiones quātū ad partē ſenſitiuā q̄ eſt
totius cōiuncti nō poſſunt habere rationē bea
titudinis: qꝛ ſicut ſe habet ſenſus ad intellectū
ſic ſe habet ꝑfectio ſenſitiue partis et appetit⁹
correſpōdētis ad ꝑfectionē intellectus ⁊ volū=
tatis: ſed in hoīe ſenſus eſt ꝓpter intellectum
tāꝙ̄ ꝓpter aliq̄d meli⁹ ⁊ nobili⁹: ergo ꝑfectio=
nes ſenſitiue partis ſunt ꝓpter ꝑfectiōes intel
lectiuas tanꝙ̄ ꝓpter nobiliores ⁊ meliores: er
go in eis nō poteſt cōſiſtere beatitudo hoīs. Ex
quo ſequit̄ ꝙ cū pars intellectiua prout diſtin=
guit̄ cōtra ſenſitiuā includat intellectū et nobi
litatē q̄b⁹ nichil nobili⁹ eſt in hoīe/ꝙ beatitu=
do conſiſtat in optima ꝑfectione intellect⁹ vel
voluntatis vel vtriuſqꝫ ſimul.

¶ Ad beatitudinē aūt ꝑtinet §. I.

dos aureola et fruct⁹. q̄ q̄dē ſm Pe. vbi.ſ. nō
educūtur de aliqua potētia naturali: qꝛ darent
eſſe naturale: nec ſunt ab agēte naturali. Viſio
ergo btifica ⁊ oīs forma ſupnaturalis acciden
talis ꝑexiſtit in potētia paſſiua ſubiecti: qꝛ pōt
eſſe ſine vllo miraculo. Itē educit̄ ꝑ cōſequēs
de illa potētia nō naturali: ſed obediētiali ⁊ pre
exiſtit ī potētia ſupnaturali nō naturali. ¶ De
dotib⁹ ſciēdū eſt primo q̄d ſit dos. vñ dicat̄ ⁊ cui
cōueniat. Eſt aūt dos perpetu⁹ ornatus aīe et
corporis iugiter in eterna btitudine ꝑſeuerās.
Datur aūt in humana cōuerſatiōe dos a patre
filie ſue deſpōſate. Vñ cū xp̄s ſit ſpōſus aīe. tri
nitas aūt ſit pater aīe: ideo ſicut a patre dat̄ ei
ſcꝫ aīe vt ſit digna ſponſo: nō quidē ad vtilitatē
ſpōſi vt in matrimonio naturali: ſed ad vtilita=
tē dotalē ſpōſe ⁊ honorē ſponſi: nō aūt conuenit
dos chriſto ſm nomē: qꝛ eſt ſponſus ⁊ nō ſpōſa
ſed ꝑfectio dotis ſibi excellentius conuenit ſcꝫ

viſio fruitio ⁊ hmōi quātū ad humanitatē: nec
angelo cōuenit ſm nomen: qꝛ nō eſt ſponſa ſm
naturā ſpeciei: ſed ꝑfectio dotiū ſpiritualiū. i.
aīe bene cōuenit vt viſio ⁊ hmōi. ſed large ſicut
xp̄s dr̄ caput angeloꝝ: ſic dr̄ ſpōſus eccl̄ie triū=
phantis. Idē Pe. vt. ſ. ¶ De dotib⁹ aīe cōis
aſſignatio eſt: qꝛ dotes aīe ſunt tres. Prima — *Dotes aīe ſunt tres.*
eſt viſio. i. lumen glorie cōfortans ad videndū.
Scḋa dilectio vel fruitio. i. charitas perfecta.
Tertia eſt cōprehēſio ſeu tētio. Hec reſpondēt
tribus virtutib⁹ theologicis. niſi ꝙ cōprehēſio
ſiue tētio nō dicit aliū habitū ſicut ſpecies: ſed
cōditionē perpetuitatis. Itē tribus partibus
imaginis. Item tribus viribus aīe. Alia aſſi=
gnatio eſt magis ꝓpria vt videt̄ que eſt ꝙ ſunt
he tres. viſio. dilectio. ⁊ fruitio: quia cōprehen
ſio ſiue tētio eſt cōis his tribus. hec tria diſtin
cta ſunt re vel rōne ſpecifica. Sed de parafer=
nalibus q̄ ſunt bona iuxta dotē data: ſm hanc
parabolam videtur ꝙ beatorum ſunt alia do=
na minus precipua ſiue ſint aureole ſiue fruct⁹
ſeu quecūqꝫ alia: vt laus ſufficiētia ⁊ multa hu
iuſmodi. ¶ De dotib⁹ aūt corporalibus. j. di=
cet̄. Predicte tres dotes aīe poſſunt notari ex
verbis pſ. xxxv. dicentis. Inebriabunt̄ ſcꝫ ſan
cti tui ab vbertate domus tue ſcilicet glorie ſu
perne: et torrente voluptatis tue potabis eos:
quoniam apud te eſt fons vite: ⁊ in lumine tuo
videbimus lumē. Ebrietas eñ dilectionem no
tat ſanctorū. Unde Hiero. dicit de virgine ma
ria ꝙ erat in ea ardor cōtinuus ⁊ ebrietas ꝑfu=
ſi amoris ſcꝫ dei. ſicut ei ebrietas trahit hoīem
extra ſe: ita diuin⁹ amor extaſim facit. Inquit
Dionyſi⁹. Nō ſinent ſe ſui amatores. Inebria=
buntur ergo beati dilectione: ⁊ hoc ab abūdā=
tia bonoruꝫ que ſunt in domo glorie que a deo
procedunt. Dilectio. fruitio. ſeu delectatio no
tatur in potu voluptatis: que delectatio a deo
eſt: quia tue. et ideo vera ⁊ permanens. Unde
Bern. Illud eſt verum gaudiū qḋ nō de creatu
ra ſed de creatore cōcipitur: qḋ cū perceperis
nemo tollet a te: cuius cōparatione omne pul=
chrum fedum: omne dulce amarū. omne quod
poteſt delectare moleſtum. Gaudium eñ dele
ctatio eſt in creatura rationali. Hec delectatio
ſeu gaudium abundans eſt: ⁊ ideo dicitur tor=
rente nō calice vel ciatho: ex oñi eñ parte gau
dio circūdat̄ multiplici. Vñ dicit̄ Matth. xxv.
Intra in gaudiū dñi tui. vt vndiqꝫ eo circūdet̄.
ex ſuperiori videndo deum. ⁊ ex inferiori vidē=
do infernum quem euaſit. pſ. Letabitur iuſt⁹ pſ.lvij.
cum viderit vindictam. i. punitionem reprobo
rum. a dextris videndo iocundā beatorum ſo=
cietatem. a ſiniſtris in cūctis elementis ⁊ celis
nouā venuſtatē. intra bonoꝝ operum meritum
premiatū: extra corp⁹ glorificatum. Erit enim

facilis:ꝛ ideo dicit potus:faciliime eni ibi po-
tus ſumitur. ad delectationes in mūdo ſiue tē-
porales ſiue ſpirituales peruenit quis cū ma-
gno labore frequenter.ſi quis vult delectari in
cibis ſatis laborat in querendo. in coquendo.
in comedēdo.Si querit delectari ſpūaliter qđ
fit ex operib⁹ virtuoſis et contēplatione ꝛ ora-
tione ꝛ hmōi.vtiqꝫ prius oportet laborare: ſed
ſine aliquo labore beati habēt cōtinuū gaudiū
qđ vtiqꝫ ibi eſt continuū cū ſacietate ſimul ꝛ cū
auiditate. ps. Satiabor cū apparuerit gloria
tua.et ſic tollitur anxietas ꝛ hoc ne credat hoc
eſſe cū faſtidio: ſicut hic accidit : qꝛ ſatur faſti-
dit cibū vel potū.vt dr Eccli.xxiiij. Qui bibūt
me adhuc ſitiēt. Et Petr⁹ in canonica ſua. in
quē deſiderant angeli proſpicere. Qñ aūt ine-
brientur ſancti et potentur fruitione oſtendit
ſubdens:qm apud te eſt fons vite vnde ſcꝫ hau
riunt.Eccli.j.Fons ſapiētie verbū dei in excel
ſis.qđ Johā.dicit eſſe apud deū patrē ſcꝫ et qđ
factū eſt in ipſo vita erat:et vita erat lux homi
nū. Ab ipſo igitur fonte vite et luminis illumi
nantur.vnde ſubdit. In lumine tuo videbim⁹
lumē. In lumine ſcꝫ glorie ſancti vident lumē
diuinitatis:vñ viſio eſt tota merces fundamen
taliter.ſ.Et vt refert Aug.de ciuita.dei.viſio il
la eſt tante pulchritudinis tantoqꝫ amore di-
gniſſima. vt Plotinus philoſophus ſine hac
quibuſlibet et quātiſlibet bonis preditā aiam
exiſtimet infeliciſſimā.Ex hac igitur viſiōe ine
briantur dilectione: quia bonū nō amatur niſi
viſum.i.cognitum ſeu repreſentatum per intel
lectum:et tantomagis quātomagis cognoſci-
tur : et quia clare ſummū bonum cognoſcitur:
ideo inebriantur ſancti amore.Et qꝛ ſm Aug.
Nil dulcius charitate que vnit dilectum cum
diligente : et precipue perfectiſſime in patria:
ideo ſequitur voluptas fruitionis.et hic eſt vl
timus finis creature rationalis : ſcꝫ beatitudo
que cōprehēdit in his tribus dotib⁹. Vñ dicit
magiſter in.ij.ſentē.di.j.Fecit de⁹ rōnalē crea-
turā: vt ſummū bonū intelligeret:intelligendo
amaret: amādo poſſideret : poſſidēdo frueret.
poſſeſſio aūt videt ptinere ad tētionē ſm Alb.

De prima dote ſcꝫ de viſiōe dei. Cap.iiij.

DE viſione dei. vbi ſciēdum primo ꝙ
deus in preſenti videri nō poteſt ex
puris naturalib⁹:niſi tantū quia eſt
quō viderūt phi demōſtrantes p ra
tiōes naturales deum eſſe. ſm illud
Ro.j. Inuiſibilia dei a creatura mūdi per ea q̄
facta ſunt intellecta conſpiciūtur : ſempiterna
quoqꝫ virt⁹ eius et diuinitas:ꝛ qđ notū eſt deo.
manifeſtū eſt illis.Sed et per lumē gr̄e et fidei
additū lumini naturali:nō poteſt etiam videri
quid eſt:ſed ſolū quia eſt, Certius tñ aſſentitur
hiꝫ que de deo mōſtrari poſſunt per lumē fidei,
ꝙ per lumē naturale ꝛ vtili⁹:qꝛ ex primo nō eſt
meritū:cū alˀs nō aſſentiret :ſed ex ſcđo meritū
fidei.de qua apl's.j.Cor.xiij. Videm⁹ nūc per
ſpeculū ꝛ in enigmate. Nec poſſet videri deus
quid eſt ſeu per eſſentiaꝫ : vt beati in patria ab
hoie in corpe cōſtituto mortali quātūcūqꝫ ele-
uato in contēplatiōe:niſi eſſet alienat⁹ a ſenſib⁹
tā interiorib⁹ ꝙ exteriorib⁹ vita vegetatiua tā-
tū viuēs.Et ratio eſt: qꝛ vt dicit philoſoph⁹ in
libro de aia. neceſſe eſt quēcūqꝫ intelligētē fan
taſmata ſpeculari.fantaſmata ſunt repreſenta
tiua rerū materialiū:de⁹ aūt ſpūs eſt nichil ha
bēs de materia.ꝛ ideo nō poteſt intellect⁹ vtēs
fantaſia vt cōiter accidit videre deū qđ eſt.Vn
de et ſm Tho.ij.ij.q.clxxv.ar. iiij. de paulo cū
raptus fuit in paradiſum ad videndū deū per
eſſentiaꝫ(vt ab oibus dr̄o) oportuit ſaltē ꝙ eſſet
oino a ſenſib⁹ alienatus:ſi aia erat in corpore:
quod ipſe ponit in dubio.Et ſic intelligit illud
Joh.j.Deum nemo vidit vnqꝫ.ꝛ Exo. xxxiij.di
xit dñs moyſi. Nō videbit me hōꝫ viuet.ſ.in vi
ta ſenſitiua.Unde et ipſe moyſes quē etiā ipſe
Tho.poſt Aug.dicit vidiſſe deū per eſſentiā in
vita preſenti / fuit alienat⁹ tunc a ſenſib⁹. Mo
ſi qs vellet intelligere de viſione que fit per ocu
los corporales ad litterā:verū eſt ꝙ nedū ocl's
materialis hois: ſed nec etiā glorificati deū vi
dere poteſt per eſſentiā.Et ratio eſt:qꝛ ſimilitu
do ſeu ſpecies rei viſe per quā videt eſt res cor
poralis:de⁹ aūt eſt ſpūs purus nec potētia ſen
ſitiua eſt capax ſeu ſuſceptiua rei ſpūalis.vnū-
quodqꝫ eni recipit in altero p modū ei⁹ ſm phm.
Sed Grego.in mora.poſt Jo.in cellis.dat aliā
expoſitionē illi⁹ autoritatis:vt ſcꝫ homo viuēs
id eſt ſm ſenſualitatem.vtiqꝫ ſicut hic nō videt
deū viſione guſtatiua: ita nec in patria viſione
fruitiua:qꝛ nō ſaluabit.nec eſt cōtra p̄dicta qđ
ait Jacob Gen.xxxij. Vidi dñm facie ad faciē.
et Eſa.vj.Vidi dñm ſedentē ſuper ſoliū excel-
ſum ꝛc. Nam ille viſiones ſm Tho.Greg.ꝛ ali
os non fuerunt viſiones diuine eſſentie: ſed in
ſubiecta creatura . Apparebāt enim angeli in
forma aliqua excellenti corporali repreſentan-
tes dominū: vnde denominabantur ab eo quē
repreſentabant. In patria autem vidēt ſancti
deum clare,ꝛ per eſſentiam.ſm illud. j. Jo. iij.
c. Cum apparuerit videbimus eum ſicuti eſt.ꝛ
j. Cor.xiij.tūc facie ad faciē. ſupple videbim⁹,
et hoc per lumen glorie:vt dicetur.j. non tamē
comprehenſiue.vt ſcilicet poſſet aliquis beat⁹
comprehendere totum quod eſt deus . Unde
Miere. xxxij. dicitur de deo. magnus conſilio,
et incomprehenſibilis cogitatu.nec etiam ani
mam chriſti. Unde dicit pſalmiſta in perſona
chriſti . Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me

cõfoꝛtata eſt: et nõ potero ad eam. ſ. peruenire. Ratio huius eſt (vt dicit Pe. de pal. in. iiij. di. xlix. ar. j.) qꝛ illud qđ eſt ꝓpꝛium ſuperioꝛis nature tanꝙ̃ per ſe ⁊ pꝛimo cõueniens ei ſe hꝫ tripliciter ad inferioꝛẽ naturaꝫ. Uno modo ſic ꝙ ſm̄ eſſe debiliſſimũ ei cõueniat ꝑ naturã. Alio modo vt ſm̄ eſſe magis ꝑfectũ cõueniat et per motũ illius. Tertio modo ſm̄ eſſe ꝑfectiſſimũ. ⁊ ſic non eſſet ei cõicabile niſi cõicaret natura: ſicut aer ex natura ſua eſt tepide calidꝰ: ſed ab igne ſit feruide calidus: non autẽ calidiſſimus niſi fieret ignis: ſic intellectus creatus ꝑ naturam eſt cognoſcitiuus dei ꝙ̃tuꝫ ad qꝛ eſt: ſed ꝑ lumen gloꝛie: vnde videndo cognoſcit qđ eſt. i. eſſentiã dei: nullo autẽ modo põt cõpꝛehendere deũ niſi deificaret: qđ eſt impoſſibile: ſed ſolus deus cõpꝛehẽdit ſeipꝫ: de qua notitia compꝛehẽſionis dicit Mat. xj. Nemo nouit filiũ niſi pater: neqꝫ patrẽ quis nouit niſi filius. et idẽ intelligitur de ſpũſancto. Nõ obuiat quod ait apl's. j. Coꝛ. ix. Sic currite vt compꝛehẽdatis ſcꝫ deũ. Nam dupliciter dicit deus cõpꝛehẽdi. vno modo attingẽdo ad id qđ tendit: ⁊ de hoc loquit apl's: ⁊ tñ ſancti dicunt compꝛehẽſoꝛes reſpectu currentiũ ad bꝛauium beatitudinis ꝑ feruentia bona opera ꝓpter que dicũtur viatoꝛes. Alio modo dicitur aliquid cõpꝛehendi: vt totum capiatur qđ eſt: ⁊ ſic deus dicitur incompꝛehẽſibilis a nobis. extra de ſum. tri. c. j.

¶ Quõ ſit iſta viſio beata. §. I.

Circa qđ dicit Petrus de pal. in. iiij. vbi. ſ. ꝙ non eſt per ſpeciẽ. ſ. intelligibilẽ: ſicut ſunt ſpecies intelligibiles / quibus homo intelligit in pꝛeſenti: vel ſicut ſpecies indite intellectibꝰ angeloꝛũ ab initio creatoꝛũ: quibus mediãtibus intelligũt creaturas vltra illum modũ quo eas cognoſcũt in verbo. Nã cũ ſancti dicunt ꝙ hic deus videt per fidẽ: in patria per ſpeciẽ: nõ loquũt de tali ſpecie intelligibili: ſed appellant ſpeciẽ dei eſſentiã eiꝰ: que ⁊ alio modo dicit facies: nõ ꝓpꝛie cũ facies ſit coꝛpoꝛis / et deus ſit incoꝛpoꝛeus: ſed ꝑ ſimilitudinẽ: qꝛ cognitio hominis in facie eſt clara ⁊ plena eiꝰ cognitio ſm̄ coꝛpus: hoc aũt cognoſcit quaſi ex poſtergo. i. impfecte. Unde ipſe dixit Moyſi Exod. xxxiij. Poſterioꝛa mea videbis: faciẽ autẽ meã videre nõ poteris viuens. ſ. vſu ſenſuũ. Non ergo ꝑ ſpeciẽ intelligibilẽ videtur deus in patria: qđ ꝓbat ſic. Si in viſiõe beatifica eſſet ſpecies: aut ibi eſſet ꝓpter agere: aut ꝓpter recipere: aut ꝓpter repꝛeſentare: aut ꝓpter determinare: ſed ꝓpter nullũ eoꝛũ ibi requirit: ergo fruſtra ponit. Maioꝛ ptꝫ: qꝛ ſpecies nõ põt ſeruire ad cognitionẽ niſi aliquo iſtoꝝ modoꝝ. Minoꝛ ptꝫ ꝙ̃tum ad ſingulas partes ꝑ oꝛdinẽ. Pꝛio ꝙ nõ eſt ſpecies in patria quo ad viſionẽ beatificam ꝓpter elicere actũ actiue: tum qꝛ deꝰ immediate efficere põt quicqđ agit alio mediante: tũ qꝛ creatura non põt cõcreare: vel saltẽ non eſt ſibi cõicatum creare inſtrumentaliter quõ opꝫ ad hoc ꝙ ꝓducat beatitudo que eſt quid ſupnaturaliſſimũ: tum qꝛ illo poſito deꝰ nõ immediate ꝑ ſeipſum beatificaret. Secũdo nõ requirit talis ſpecies ad diſpoſitionẽ paſſiue: qꝛ deus põt impꝛimere ꝑfectionẽ ſine oĩ diſpoſitione que nõ eſt vniuerſaliter ⁊ ꝑ ſe receptiua ipiꝰ. Species aũt cognoſcibilis nõ eſt ſic ꝑ ſe ſuſceptiua cognitiõis: ſicut potẽtia cognitiua: tum qꝛ non poſſet in aliquo cognitio vbi nõ eſſet ſpecies ſicut vbi nõ eſt potẽtia cognitiua: tum cũ in deo ſit cognitio ſine ſpecie: non autẽ ſine intellectu etiã in angelo reſpectu ſui. Tertio nõ requiritur ſpecies ad repꝛeſentãdũ: tum qꝛ beatitudo patrie que eſt de ꝑ̃ſentia dei non põt eſſe per illud repꝛeſentatiuũ qđ equaliter eſt ꝑ̃ſentis et abſentis: exiſtẽtis vel nõ exiſtẽtis: hmõi aũt eſt talis ſpecies: tum qꝛ cõtractio ad eſſe limitatum plꝰ diſtat ab eſſe illimitato ꝙ̃ cõtractio ad eſſe cõiunctũ materie ⁊ a ſeparatis a materia: et cõtractio adhuc ⁊ nũc ad eſſe vniuerſale: ſed ꝓpter hoc ſpecies ſenſibilis nõ repꝛeſentat vniuerſale: nec intelligibilis accepta a fantaſmatibus directe põt repꝛeſentare intellectui coniuncto quidditatẽ ſubſtãtie ſeparate: ergo multo minꝰ ſpecies creata põt repꝛeſentare quidditatẽ increatã. Quarto nõ requirit talis ſpecies ad determinãdũ: qꝛ lꝫ deꝰ ſit agẽs vniuerſale / tñ ſeipſum determinat. vñ illiꝰ obiecti determinate cognitionẽ impꝛimit cuius vult vel ſui vel alteriꝰ ꝓpter qđ nõ indiget in ſuo paſſiuo determinate alio / ſicut indiget celũ vel intellectus agens: viſio aũt beata eſt a ſolo deo effectiue ſaltẽ principal'r vnde nec ꝓpter hoc ſpeciẽ requirit: ſed viſio iſta eſt per lumen gloꝛie.

¶ Circa qđ dicit idẽ Pe. vbi. ſ. ꝙ ad videndũ deũ clare ⁊ beatifice requirit lumen in intellectu habituale de potentia dei oꝛdinata: ⁊ ꝙ ita eſt de facto: ⁊ hec eſt cõis opinio que ꝓbat tripliciter. Pꝛimo ꝙ ſit cõgruũ: qꝛ oĩe qđ videt in lumine videt: ⁊ hoc eſt naturale intellectui: vt in lumine intellectꝰ agẽtis q̄ eſt habitꝰ vt lumine videat quicqđ videt: vñ qꝛ gratia nõ deſtituit / ſed ꝑficit naturã: ideo mediãte habitu luminis cõgruũ eſt intellectũ beatificari. Secunda ratio quaſi eadẽ eſt gratia ꝑficit naturã ſm̄ modũ eius: qꝛ ergo volũtas ⁊ intellectꝰ nata ſunt ꝑfici actu ꝑfectiſſimo mediante habitu quo ſit ei cõnaturalis actꝰ: inde eſt ꝙ iſto modo in beatitudine ſupernaturali quaſi natura ꝑficit: qꝛ eſſet ꝑ habitũ ſupꝛemũ: puta ſapiẽtie. Tertio ꝓbat ex hoc ꝙ charitas nunꝙ̃ excidit:

mirũ eſt aũt valde ꝙ intellectus ſit actꝰ perfe-
ctius ſine habitu ſi in volũtate eſſe nõ põt: q: vo
luntas eſt magis determinata ꝙ intellectꝰ: ꝓ-
pter qḋ oẽs ponũt in intellectu habitus: ſed in
volũtate nõ oẽs ponũt: q: determinato intelle
ctu determinatur volũtas neceſſario: ſi ergo in
patria non põt eſſe fruitio in volũtate ſine ha-
bitu charitatis ſaltẽ de potẽtia ordinata: mul-
to magis nec viſio in intellectu ſine lumine glo
rie. ſm illud ps. In lumine tuo videbimus lu-
mẽ. ſ. deitatis in lumine glorie habituali infu-
ſo intellectui. De potẽtia aũt abſoluta põt ha-
beri beatifica viſio ſine tali lumine habituali:
ſed nõ de ordinata. Et ſi arguat̃ cõtra ſic: agẽ-
tis liberaliſſimi eſt cõicare patiẽti omne illud
cuiꝰ eſt capax: ſi ergo intellectus ſine habitu lu
minis eſt capax beatitudinis de potẽtia abſo-
luta: ꝗ diuina liberalitas ſine tali habitu bea-
titudinez cõicat. Rñ. ꝙ agẽs liberaliſſimũ cõi-
cat cõgruẽtiori modo, ⁊ nõ omni modo ſibi poſ
ſibili de potẽtia abſoluta bona ſua. Qui ei põt
ſaluare ſine ſacramẽtis, aut ſine incarnatione:
aut facere omnes effectus ſine cauſa media: et
accidẽs ſine ſubiecto: mauult tñ ſic ordinate fa-
cere iſta ꝓpter ↄgruitatẽ: nõ ꝓpter neceſſitatẽ.

Quid videat̃ in deo vere §. II.

et cõgrue in vita beata. Dicendũ/ equidẽ videt̃
clare diuina eſſentia ab oĩbus: ⁊ hoc eſt dena
rius datus oĩbus laborãtibus in vinea dñi.
Mat. xx. In denario enim deſignat̃ ex imagine
regia diuina maieſtas que videt̃: et in numero
denario q̃ eſt pfectus ois pfectio/ ⁊ in rotũdita
te eternitas. Videt tñ diuinã eſſentiã vnꝰ alio
limpidius: q. ſ. hic deũ amauit ardẽtiꝰ. Sicut
etiã hic in preſenti eandẽ rem cognoſcit: vel vi
det pleniꝰ ꝙtum ad plures ꝓprietates ⁊ circũ
ſtantias eiꝰ. q̃ acutiorẽ intellectũ, vel viſum hz.
Et hec eſt varietas mãſionũ. Videtur aũt ab
oĩbus clare vnitas diuine eſſentie in trinita-
te pſonarũ: et quõ filius eternaliter generat̃ a
patre per modũ verbi: ⁊ ſpũſſanctus ꝓcedit ab
vtroq ꝑ modũ amoris: qḋ myſterium hic credi
põt et dz, ſz demõſtrari nõ valet. Vñ dixit xp̃s
Ioh. xvii. Hec eſt vita eterna vt cognoſcãt: ecce
viſio: te. ſ. patrẽ: ⁊ quẽ miſiſti Ieſum xp̃z. ſ. filiũ
tuũ. Miſſio eiꝰ eſt incarnatio eiꝰ facta a ſpũſan
cto: nõ opere humano: ⁊ ſic notat̃ trinitas pſo-
narũ: ſolũ deum. i. vnũ deũ eſſe tres pſonas di-
ctas. vbi oſtendit̃ vnitas eſſentie: hoc videre et
recognoſcere clare eſt vita eterna. Et de potẽn
tia dei ordinata vna pſona in diuinis nõ põt co
gnoſci ſine alia: q: relatiua ſunt ſimul naturali
intelligẽtia: nec perſona ſine eſſentia: ſicut nec
hic homo ſine humanitate: q: eſſentia eſt de cõ
ſtitutiõe pſone: nec eſſentia ſine pſonis: q: de-
bemus videre quicquid credimus: nec eſſentia
ſine re que eſt pſona etiã de potentia abſoluta:
q: ſunt idẽ re. De potentia aũt abſoluta dei vi-
detur ꝙ diuina eſſentia poſſit clare videri ſine
hoc ꝙ in ea videat̃ ratio pſone cuiuſcũq: quod
multipliciter ꝓbat̃. Primo ſic. Ille q̃ nõ com-
prehẽdit totaliter rem põt ignorare aliquẽ mo
dũ eius ſaltẽ ratiõe differentẽ: et cognoſcere ra
tionẽ primã ſine poſteriori: ſed nullꝰ intellectꝰ
creatꝰ cognoſcit eſſentiã diuinã ſub oĩ ratiõe
qua eſt cognoſcibilis: alʼs nõ poſſet ei fieri ali-
qua reuelatio de nouo: nec ꝑ cõſequẽs cõprehẽ
dit. Scḋo ꝓbat̃ ſic: non plus differũt attributa
adinuicẽ ꝙ eſſentia et pſona: ſed illa poſſunt ſi-
ne inuicẽ cognoſci: alʼs cõprehẽderẽt̃: ergo ⁊c.
Tertio ſic. nõ minus differt eſſentia ⁊ pſona ꝙ
idea: cũ illa ſolũ reſpectũ rõnis addat: hec rea-
lem. Sed põt videri eſſentia ſine hoc ꝙ videat̃
idea: q: dicit phs in libro de memoria ⁊ remini
ſcentia. ꝙ imago põt intelligi ſm ꝙ quedã res
eſt ſige hoc ꝙ intelligat̃ ſm ꝙ eſt ſimilitudo: et
multo magis res que nõ eſt facta ad hoc ꝙ re-
preſentet ſic vt eſt eſſentia diuina: ꝗ ⁊c. tñ (vt di
ctũ eſt) de potentia ordinata non videt̃ eſſentia
diuina ſine pſonis. Vident̃ ⁊ in ipſo deo eiꝰ
attributa: vt potẽtia/ ſapiẽtia/ bonitas: ⁊ oĩes
pfectiões: que quidẽ nõ ſunt accidẽtia vt in no
bis: ſed ſunt ipſa diuina eſſentia. Nõ opz ergo
ibi doceri de deo/ q: oẽs plene noteſcũt: etiam
minimꝰ magis ꝙ hic in mũdo quicũq doctor
ſanctus. Vñ Iere. xxi. c. dicitur. In illo die. ſ.
glorie nõ docebit vnuſquiſq ꝓximũ ſuũ dicẽs.
Cognoſce dñm. oẽs enĩ ſcient me a maiori vſq
ad minimũ dicit dñs. Itẽ vidẽt ſancti in deo vi
ſionem ſuam. i. ſeſe videre: nã viſio dei eſt pfe-
ctiſſima viſionũ: non autẽ eſſet pfecta niſi refle-
cteret̃ ſuper ſe: et videntẽ potẽtiã habitũ et oĩa
ſuper que reflectunt̃ viſiones pfecte ⁊ in via.

Vident ⁊ nũc aĩe beatoꝝ, §. III.

⁊ angeli oculo intellectuali in deo humanitatẽ
xp̃i aſſumptaz a verbo in vnitate perſone. Eſa.
xxxiii. c. Regem in decore ſuo videbũt. Vident
⁊ quomodo facta ſit illa vnio: et quomodo xp̃s
ſit in ſacramẽto altaris: que in preſenti nullus
videre poteſt. Q videant ſancti in deo huma
nitatem xp̃i dicit Durã. eſſe neceſſarium: nam
non eſſet perfecte beatus, q̃ non haberet quod
vult: ſed vult quilibet beatus videre redẽpto-
rem ſuam: etiam ſm humanitatẽ: alʼs eſſet in-
gratus nõ habendo iſtam voluntatẽ. Poſt re-
ſurrectionẽ autẽ vltimã videbũt ſancti xp̃i hu-
manitatẽ: non ſolũ oculo intellectuali/ ſed etiã
oculo corporali. ſm illud Iob. xix. ca. In carne
mea videbo deũ ſaluatorẽ meũ: ſaluauit. aũt ꝑ
humanitatẽ: ⁊ ꝙuis damnati in vltimo iudicio

Uidet vnitas in trinitate.

Uident attribu[ta]

videant humanitatē xp̄i.ſm illud Job.xix. Ui
debūt in quē cōpunxerūt.tn̄ inde valde contri
ſtanf:q: ſicut excellēs ſenſibile contriſtat: q: le
dit organū: vnde ſol in ſua ſphera aſpici nō po=
teſt ſine afflictiōe:ita nichil ꝓhibet xp̄i huma=
nitatē in ſe clariſſimā: vnde et de ſe delectabilē
ſm illud Eccl'ſ.xj.c. Dulce lumē ꝛ delectabile
eſt oculis videre ſolē: ꝛ ſol iuſticie xp̄s deus no
ſter:tn̄ inquātū eius excellēs claritas eſſet leſi
ua diſpoſitionis organi nō glorificati : vt oculi
damnati:vel ſi lux illa corporis xp̄i demulceat
de ſe:contriſtet saltē inquantū viſio inimici et
nocētis:cōtriſtat valde ip̄os reprobos:vt dicāt
mōtib⁹.Cadite ſup nos:ꝛ collib⁹ cooꝑite nos.
et abſcōdite nos a facie ignis ꝛ ab ira ei⁹.Sed
glorificati ex tali viſiōe ꝑcipiūt magnū gaudiū,
qḋ quidē gaudiū nō habēt angeli: q: oculo cor
porali quē nō habēt xp̄i humanitatē videre nō
poſſunt. In cui⁹ figurā legif Gen̄.xliij.c.ꝙ Jo=
ſeph in ꝯuiuio facto ſolēniſſimis fratrib⁹ dedit
Beniamin fratri ſuo vterino. ideſt ex patre et
matre vbi alij erāt fratres tm̄ ex patre. quinq̄
portiones pl⁹ ꝙ̄ ceteris. Joſeph ſignificat xp̄m
poſt pharaonē regē egypti. i. deū regem mūdi
primus in regimine mūdi ipſe inquātū homo
ad diſpēſandū frumēta gratiarū cōſtitutus:cui
angeli ſunt fratres ex parte dei patris: ſicut et
nos: quia vtroſq̄ deus creauit. nobis autē eſt
frater etiā ex parte matris noſtre: ſcꝫ Eue vn=
de deſcēdimus : quia et ex ea ipſe humanitatē
accepit ſm corpulentā ſubſtātiā ſumptā de vir
gine. In conuiuio ergo superne viſionis et refe
ctionis vbi tot ſunt epule quot gaudia vltra vi
ſionē diuinitatis cōmunē nobis ꝛ angelis: dat
nobis xp̄s quinq̄ portiones .i.gloriam quinq̄
ſenſuum corporis quā angeli non habent. Ui=
deamus xp̄i humanitatē corporaliter corpora
ſanctorum celos et elementa.audiam⁹ odore=
mus ꝛ guſtem⁹ ꝛ palpem⁹ ꝛ inde gaudeamus.

¶ Uident quoq̄ ſancti in §.IIII.

deo oīa illa ſine quibus beatitudo eoꝝ nō eſſet
perfecta ſm̄ Pe.de pa.in.iiij.diſt.xlix.ar.ij. et
hec ſunt omnia illa que naturaliter ꝛ licite vo=
lunt videre.i. cognoſcere vt q̄dditates ſpecie=
rū et vniuerſi.exiſtētias Xo particulariū nō cu
rat homo videre niſi inquantū ſua intereſt. Un
de cognoſcet etiaꝫ anima paruuli baptizati in
deo naturā et omnes proprietates naturales
cuiuſlibet rei create magis ꝙ̄ aliquis phs mū=
di.nā null⁹ hic noſcit cōplete naturā et ꝓprie=
tates rerū. Itē cognoſcēt oīa que videre eſt ad
decorē et meritum. et ſm hoc qui plus meruit,
plura videt:et vnuſquiſq̄ oēs ſpecies vniuerſi,
quas naturaliter deſiderat ſcire,videt.licet ſi=
ne his viſis eſſet beatus. Item quod pertinet

ad vnūquēq̄ ſpecialiter videt:et ſic inferior po
teſt aliquid ſcire quod ſuperior neſcit: vt ſi fiat
oratio ad ſctm̄ inferiorē nō ꝑtinet ſic hoc ad ſu
periorē ſicut ad inferiorē.Un̄ nō eſt neceſſe illū
ſcire niſi hoc reuelet vt ſecū oret. Item vidēt in
deo per actū reflexū viſionē ſuā et dilectionē et
fruitionē. Uidēt in deo penas dānatoꝝ ꝛ ex cō=
paratione euaſionis eoꝝ magis grās agūt. Ui
debūt ꝛ oculo corꝑali penas eoꝝ. non quidē in
celo exiſtētes ꝓpter nimiā diſtantiā. ſed pote=
rūt ad placitū corꝑaliter de celo deſcēdere non
quidē ſcindēdo celū ſed nō occupando locū ſeu
per miraculū ꝛ virtute diuina erunt duo corꝑa
ſimul:ſicut exiuit de ſepulcro eo clauſo. ¶ Ui=
debūt amicos et ſctōs quos hic habuerunt in
noticia per fidē: ſicut narrat Greg.in dialogo.
iiij.li.de quodā ſctō q̄ recognouit aliquos ſan=
ctos in morte ſua ad ſe veniētes quos habue=
rat in deuotiōe. Q̄ ſi obijciaf.ꝙ ocul⁹ videns
ſpeculū videt oīa q̄ repreſentanf in ipſo lꝫ non
cōprehēdat. q: nullus ſenſus comprehēdit ſuū
obiectū.q: nec quidditatē apprehendit. Rn̄.ꝙ
q̄ comprehendit deū neceſſario oīa videt in eo.
ꝙ lꝫ de⁹ nō poſſit eſſe preſens intellectui in ra=
tiōe obiecti immediate q̄n videaf:cū hoc ſit eū
videre formaliter.ſcꝫ eū habere preſentē in ra=
tione obiecti.cū tn̄ viſio dei habeat grad⁹ ꝛ ꝑfe
ctior ſit illa qua videf in ſe et oīa in eo/ꝙ̄ illa,
qua in ſe videf ꝛ nichil in eo:pōt ipſe ſe ꝑſenta=
re ꝑ viſionē ſui tm̄ ſine viſiōe alioꝝ in illo.vel cū
viſiōe iſtoꝝ ꝛ nō illoꝝ ſicut ſibi placet. ſecus eſt
de ſpeculo qḋ nō eſt volūtariū. Sed quō ſcti co
gnoſcāt ſeu videāt orōnes nr̄as vocales vel mē
tales. Dicit Pe.de pa.in.iiij.diſt.xlv.arti.ij.ꝙ
quidā dicunt ꝙ in btīs tā hoībus ꝙ̄ angelis eſt
triplex cognitio.ſ. naturalis:btā:ꝛ q̄dā media
que dr̄ reuelatoria. Et ſi queraf de ꝑma cogni=
tione ſcꝫ naturali an cognoſcāt ꝑ eā orōnes no
ſtras.ſic dicūt ꝙ nō ſaltē aīe ſeꝑate. Cui⁹ rō eſt
ſm eos. q: naturalis cognitio aīe ſeꝑate eſt cō
munis bonis ꝛ malis.ſed mali nō cognoſcūt co
gitatiōes:nec facta viuoꝝ.ſicut dicit btūs Gre
go.ſumens argumētū de aīa diuitis epulonis.
q̄ ignorabat ſtatū ꝛ facta fratrū ſuoꝝ. ergo nec
aīe btōꝝ cognoſcūt cogitatiōes:vel facta viuo=
rū. ¶ Si queraf vtrum bti cognitione btā co=
gnoſcāt oēs orōnes nr̄as vocales vel mētales
dicunt ꝙ nō.q: illa q̄ q̄nq̄ cognoſcunf:q̄nq̄ nō
pertinēt ad beatā cognitionē. ſꝫ cognitio quā
habēt bti de oratiōib⁹ nr̄is vocalib⁹ vel mēta=
lib⁹ non ſemꝑ eſt in eis.q: anteꝙ̄ oremus eas
non precognoſcūt. Nec alid̄s ponit ꝙ talis co=
gnitio ſit ſemper in eis.q: ſi cognitio taliū eſſet
ſemꝑ in eis: eadē rōne ꝛ cognitio oīꝫ alioꝝ par
ticulariū cōtingētiū. et ſic nō indigerēt ꝙ aliq̄d
eis reuelaref. quod eſt falſum cum angeli qui

Beati vi=
dent pe
nas dā
natorū.

Sancti
vident
orōnes
nr̄as.

nō ſunt animab⁹ inferiores per reuelationem purgenť a neſciētia multarū rerū. vt patet per Dionyſiū.vj.c.celeſtis hierarchie.ergo talis cognitio nō eſt beata.et ſic pꝫ minor. Maior ꝓbať.qꝛ cognitio btā eſt vna cognitio ſemꝑ manens in reſpectu vni⁹ ꝑicipalis obiecti ſemꝑ eodē modo ſe habētis.et iō eſt impoſſibile ꝙ ꝑ eā aliqd de nouo cognoſcať vbi ſit aliqua mutatio/vel ī obiecto repñſentāte / vel ī ipa actiōe vel in vtroqꝫ.ſed nulla horū eſt.ergo ꝛc. Si loquamur de cognitione ꝑ reuelationē:ſic dicūt ꝙ oēs beati cognoſcunt oratiōes noſtras ſiue mētales ſiue vocales ꝗ dirigunť ad eos.qꝛ ſm Aug. ad beatitudinē requiriť ꝙ habeat vnuſquiſqꝫ qđ vult nec aliquid inordinate vult.ſed quilibet recta volūtate vult cognoſcere ea que ad ipſum ꝑtinēt.ꝛ ideo bti qb⁹ nulla rectitudo deeſt volūt cognoſcere oīa ea ꝗ ad eoꝝ btitudinē pertinēt : ſed ořones quas ad eos dirigim⁹ ad eos pertinēt tāꝗ ad mediatores inter nos ꝛ deū.ergo bti illas ořones cognoſcūt:ꝛ cū hoc nō ſit de cognitiōe naturali vel btā vt probatū eſt.reſtat ꝙ ſit de cognitione reuelatoria ꝗ ptinet ad beatitudinē accidentalē. ¶ Sed poſſet

Alia opi.

ſuſtineri cōtra iſtā opinionē. ꝙ cognitione etiā btā ſancti cognoſcerēt orationes noſtras.qꝛ illa viſiōe ſcti non ſolū vident diuinā eſſentiā:ſed etiā quicqd ad eos directe ꝑtinet vt ipſimet dicūt de illa opinione:ſed ad ipſos ꝑtinēt ořones ad eos directe: vt etiā ipſi dicūt. ergo illas vident. Nec obſtat ꝙ illa cognitio btā nō variať. qꝛ poſſibile eſt ꝙ beat⁹ a principio ſue viſionis et beatitudinis videt in deo oēs oratiōes ad ſe dirigendas in ꝑpetuū. et ſic poſtea illa viſio nō mutať. Nec obſtat ſi dicatur ꝙ quanto aliquid limpidi⁹ videt deū tāto plura in ipſo videt. cōtingit aūt aliquē plus orare ſanctū minus limpide videntē deū.ergo ꝛc. Dicendū eſt ergo.ꝙ prima opinio ſiue poſitio eſt vera de viſis ꝑ ſe perficientib⁹ intellectū.ſicut ſunt quidditates creabiles:non de ſingularib⁹.vel poteſt dici ꝙ ea de nouo cognoſcit cognitiōe nō intenſa. ſed extenſa ad plura obiecta. Qđ autē dicūt de cognitiōe reuelatoria non videť. qꝛ reuelatio eſt non de his que ſpecialiter ad vnūquēqꝫ pertinent.ſed de his que gňaliter ꝑtinēt ad ſtatū eccleſie:de quib⁹ in vijs eſt reuelatio prophetie:ꝗ tamen poſtꝗ ſunt reuelata a deo vel ab angelo ſuperiori ſtatim cognoſcunť cognitione btificā ſm quoſdā. ſiue igiť cognitione reuelatoria ſiue cognitiōe btā/ſancti vident oratiōes nřas ſm oēs. ¶ Ubi etiā ſciendū ſm Pe.vbi.ſ. ꝙ

Orationes ſanctoꝝ valent nobis.

orationes ſctōꝝ ſemꝑ valēt nobis quotiēſcūqꝫ orāt ꝓ nobis poſtulādo ſimplr aliqd fieri pro nobis:qꝛ cū volūtas eoꝝ ſit totaliter cōformis volūtati diuine nichil volūt fieri circa nos niſi qđ de⁹ vult fieri.illud qđ de⁹ vult fieri volūtate conſequēte ꝗ eſt volūtas ſimplr ſemꝑ ſit. Non tñ fruſtra orāt pro nobis ꝗuis nō orent niſi qđ ſciunt deū velle. qꝛ ſicut effect⁹ naturales ꝗ tñ volēte deo eueniunt:nō euenīūt niſi mediātib⁹ cauſis ſcđis.nō ꝓpter inefficaciā potētie diuine/ſed propter ordinē rebus diuinis inſtitutū. ſic diuina beneficia deſcendūt in nos mediantib⁹ beatis tā angelis ꝗ aīab⁹ btis nō propter defectū diuine miē: ſed ꝓpter ordinē diuinum conſeruandū quo de⁹ vult bonitatē ſuā cōicare inferiorib⁹ per ſuꝑiores. ¶ Ubi etiā ſciendum ſm Pe.vbi.ſ. ꝙ decēs eſt ꝙ oratiōes noſtras dirigam⁹ ad ſctōs.qꝛ ſm Dionyſiū lex deitatis eſt/infima ad ſuprema per media reducere : ſꝫ quantū ad dona grē beati ſunt mediū inter viatores ꝛ deū.ergo eis mediātib⁹ viatores debēt reduci in deū. Et non ſolū maiores ſed etiā mediocres ꝛ minores ſancti ſunt a nobis exorādi ꝓpter ꝗnqꝫ rōnes. Quarū prima eſt : qꝛ aliqñ quis habet maiorē deuotionem ad minorē ſanctū: ex deuotione aūt maxime depēdet ořonis effect⁹. Scđo ad tollēdū faſtidiū.qꝛ aſſiduitas eiuſdē rei faſtidiū parit. per hoc aūt ꝙ alternatim diuerſos ſanctos oram⁹:ꝛ quaſi in ſingulis nou⁹ feruor deuotiōis excitatur. Tertio quia quibuſdā ſctis datū eſt in quibuſdā caſibus patrocinari.vt ſctō Antonio ad extinguēdū ignē qui diciť infernalis.ꝛ quibuſdam alijs ſanctis in quibuſdā alijs infirmitatibus. Quarto vt oībus exhibeať a nobis debitus honor. Quinto quia orationibus plurīū impetrať qđ nō impetraretur orationib⁹ vnius.ſm illud. Multiplicatis interceſſorib⁹ largiaris. Habent ergo ſancti in patria triplicem cognitionem ſeu modū cognoſcēdi res. Primo in deo. Cū enim vidēt dei eſſentiā in qua relucent idee oīm creaturarū vt res obiecte in ſpeculo:que tamē idee nō differunt realiter ab ipſo deo ſicut differunt idee.i.imagines artificiatoꝝ in mēte artificis ab eo:ſed ſunt vnū cū diuina eſſentia.differunt autē ratione quo ad nos.vidētes ſancti diuinā eſſentiā vident oīa que pertinēt ad eoꝝ beatitudinē:vt quidditates rerū ꝛ hmōi vt dictū eſt. nō tamē comprehendūt deū. Et iſta viſio diciť matutina ſicut eſt in angelis.que perfectior eſt. ſcđa/de qua nūc diceť.et clarior eſt.ſub qua includitur ipſa viſio diuine eſſentie que eſt perfectior:qꝛ in ea cōſiſtit beatitudo. Quidā tamen diſtinguūt noīe appellātes viſionē diuine eſſentie in ſe viſionē meridianā et clariorē. ¶ Scđo. vidēt ſeu cognoſcūt ſcti ī creata cōuertēdo intellectū ſuū ad ſpecies intelligibiles eis inditas ſeu infuſas in egreſſu animaꝝ a corporib⁹ ſicut cōcreate ſunt angelis bonis ꝛ malis in eoꝝ prima cōcreatiōe. Sic etiā in cūctis hoīb⁹ bonis ꝛ

Decet orones dirigere ad ſctōs.

Sancti tripliciter cognoſcunt.

malis paruis ⁊ magnis cū migrāt a corꝑe ſpecies itelligibiles infunduntˀ oim̄ ſpecierū rerū creatarū:ad q̄ ſe cōuertendo ꝑ intellectū intelligāt naturas rerū qͦ ſctis cedit in gaudiū : et dɩ viſio veſpertina.malis aſit ad penā nō refrigeriū. ¶ Tertio vidēt ſcti aliqua ꝑ ſcientiā hic acquiſitā : q̄ vtiqȝ nō amittitˀ/ſed remanētibus habitibꝰ taliū ſcientiarū intelligere poſſunt cōcluſiones taliū ſcientiarū ꝑ habitꝰ in eis remanētes. j.co.xiij Nec eſt ꝯ qͦ ait apl̄s.ſcientia deſtruetˀ.⁊ loquitˀ de ſtatu btifico: qɼ illa deſtructio intelligitˀ quo ad modū ſciendi,q̄ nō erit qualis eſt in mūdo.nā hic intelligere nō poſſumꝰ niſi cōuertēdo nos ad fantaſmata ⁊ irradiante ſuꝑ ea intellectu agente. ſed ibi nō erūt fantaſmata nec exercitiū intellectus agētis. Sed de btitudine ſuꝑnaturali quātuȝ ad intellectū agentē poſſet ſic imaginari ꝙ hꝫet ibi actū iſto modo.ꝙ ſicut lux aeri reſpectu caloris,⁊ raritatis eſt rō actiue. ſic reſpectu rei accipiendę eſt ei rō patiendi. et diſpoſitio paſſiua. Sic intellectꝰ agēs ꝯnis reſpectu cognitionis vie ⁊ naturalis ſit intellectui poſſibili rō actiua ſibi iprimēs illā ꝑ ſpeciē vel imediate : tñ reſpectu cognitiōis btifice eſt eiꝰ diſpoſitio paſſiua:nō tñ q̄ intelligat:ſed qua poſſibilis intelligat. Uel pōt dici illud,qͦ angelus intelligit ꝑ vnū intellectū:illud aīa ꝑ duos. vt ſicut nō pōt ſentire niſi ꝑ cōpoſitionē ex potētia,⁊ organo ſubiectiue.ſic nec clare pōt videre deū niſi ꝑ intellectū poſſibilē informatū agente q̄ eſt lux eius:vel ſicut oculus illuminatꝰ videt: ſic intellectꝰ poſſibilis formaliter intellectu agēte illuſtratꝰ. Uidetˀ tñ michi verū.ꝙ qɼ intellectꝰ agēs nō eſt ꝑfectio ſimpliciter : cū nō ſit in deo nec in angelis/ꝙ nō hꝫ beatificū actū eſſentialē:nec actiue:qɼ ſic eſt a ſolo deo:nec paſſiue: ſed ſolus intellectꝰ poſſibilis:ſꝫ oīs actꝰ eiꝰ eſt intelligere facere circa naturaliter intelligibilia nō alia ⁊ in ala ꝯiūcta. Nā q̄d facit an aliq̄d faciat etiā reſpectu naturaliū intellectionū nō apparet. Conſtat eñ ꝙ nichil abſtrahit : ſed qɼ ipſe eſt oñiа facere qͦ poſſibile eſt fieri. Uidetˀ etiam ꝙ ſpecies abſtracte ante ſeparationē in influxu : in ſeparatiōe anime nullā intellectionem cauſare poſſunt naturaliter niſi in virtute intellectus agētis in quo apparet imperfectio ſpecierū angelicarū que habent virtutem intellectus agentis per ſe.

¶ De ſecūda dote anime que dicitur dilectio ſeu tentio. Cap̄.v.

De ſecunda dote aīe q̄ dicitˀ ſm aliq̄s dilectio. ſm aliquos tentio. De dilectione patrie dɩ Eſaie.xxxj. Uiuit dñs cuiꝰ ignis eſt in ſyon:et caminꝰ eius in hierl̄m. Syon interpretatur ſpecula ſeu ſpeculatio: ⁊ ſignificat eccleſiā militantē in qua eſt ignis diuine dilectiōis. Hieruſalē interpretatˀ viſio pacis,⁊ ſignificat eccleſiā triūphantē. vbi videtˀ deꝰ ſumma pax. hic autē ꝑ ſpeculū fidei. In eccl̄ia autē triūphāte eſt caminus ignis.i.abūdantia ⁊ ꝑfectio charitatis. ibi ꝑfectiſſime impletˀ illud pꝛeceptū Deut.vj. Mat.xxij. Diliges dñm deū tuuȝ ex toto corde et Lu.x tuo:et ex tota aīa tua:⁊ ex oī mēte tua:qɼ ſemꝑ actualiter volūtas fertˀ in dilectionē dei. Cū eñ obiectū volūtatis in qͦ fertˀ ꝑ actū dilectionis ſit bonū cognitū qñ ꝑ intellectū repſentatˀ volūtati bonū aliqͦ verū/volūtas mouetur ad ipſuȝ amandū:⁊ quāto intellectꝰ ſe repſentat,ſeu oſtēdit illud eſſe maius bonū,tāto magis amat:⁊ ſi ꝯtinue illud oſtendatˀ volūtati ꝑ intellectū ꝯtinue intelligēdo/cōtinue amat. Cū eñ in patria ſancti cōtinue videāt clare diuinā eſſentiā,q̄ eſt infinitū bonū:⁊ bonū vniuerſalę i quo ſunt virtualiter oīa bona: ſicut effectus exiſtūt virtualiter in cauſa ſua: oīmqȝ rex ꝑfectiones ſicut in deo,nō ſicut i creaturis.ſ.cū aliquo defectu/ſed ſine aliqua mixtura defectꝰ: nō pōt volūtas nō ferri in ipſum deū bonū infinitū per dilectionē ſummā ꝯtinue nō coacta violēter ſed tracta naturaliter,⁊ ſuꝑnaturaliter ꝑ lumē glię. Et hinc eſt ꝙ peccare nō poſſunt,cū auerti nō poſſunt a ꝯtinua viſione:⁊ exinde a dilectione ſummi boni. Sed in vita pͥſenti dū ſancti deū ꝯtēplantˀ,⁊ actu ꝯſiderant deū eſſe ſummū deū,⁊ guſtant,ꝓ eo tꝑe nō dilabuntˀ ad alia amāda:qɼ nō poteſt mens deū ꝯtinue ſpeculari: ſed opꝫ in aliis occupari,dū ad alia extenditˀ aliqñ mēti paſſione obumbꝛatę repꝛeſentatur aliqͦ tꝑale bonū,vt magnū pꝛę oībus diligendū,ꝓpter vtilitatē eiꝰ vel delectationē ſui:⁊ voluntas ſequitˀ ad illud in ordine amādū:⁊ ſic deū offendit: ⁊ ꝯtra charitatē eiꝰ facit. Et de charitate patrię itelligitˀ ad lr̄am illud.j.Cor.xiij. Charitas nunq̄ excidit.hec eſt charitas perfectiſſima q̄ ſm Hiero. ad Aug.de peni.diſt.ij.in pꝛin.in hac vita haberi nō pōt.qua ſcȝ ſemꝑ actualiter feratˀ volūtas in deū. Et Aug.in fi.de ciui.dei ait. Ibi ſcȝ in patria vacabimus,⁊ videbimus. videbimꝰ ⁊ amabimus. amabimꝰ et laudabimus.ſ.ex delectatione fruitiōis:hoc munus:hic actus:hic affectus ſine fine ſeruatˀ : ſine defectu aliquo ordo charitatis.vt ⁊ deꝰ ⁊ vnuſquiſqȝ ꝓximus diligatˀ quantū diligendus eſt/⁊ q̄ maioꝛ in glīa: vnde ⁊ in merito magis diligatˀ quocūqȝ ꝯſanguineo,vel amico ſuo in mūdo. Cant.j. Introduxit me rex in cellā vinariā.i. ad ſtatū glorię: vbi eſt abūdantia vini diuini amoris qͦ letificat coꝛ hoīs:⁊ ordinauit in me charitatē.i.ordinatam dedit michi charitatē. Qui in pꝛeſenti plus,et ꝑfectius deū amauit : plus meruit etiā

ſi invtiliſſimo ſtatu fuit. vt ſeruus ſiue liber: ſiue maſculus ſiue femina: ſiue laicus ſiue clericus: ſiue religioſus ſiue idiota: ſiue lr̃atus: ſiue platus: papa vel rex: ſiue ſubditus. et ꝑ cõſequens talis in patria limpidius deũ ꝯtẽplaꝛ, ꝛ magis diligit, ꝛ plenius fruitur, ꝛ delectatur.

¶ Sed querũt doctores in quo §. I. actu principaliter cõſiſtit btĩtudo. vtrũ in actu intellectus, qui eſt viſio, ſeu cognitio: an in actu volũtatis, q̄ eſt dilectio, quã ſequiꝛ fruitio. Rñ. Pe. de pal. in. iiij. diſt. xlix. q. iij. arti. ij. ſcꝫ ꝙ in patria ſicut in via eſt duplex felicitas. ſ. ſpeculatiua, ꝛ practica: cum quicq̄d ꝑfectionis ſit in via, eminẽtius eſt in patria. Loquendo ergo de felicitate ꝯtẽplatiua illa ꝯſiſtit in actu intellectus: nõ ſolũ principaliter, aut eſſentialiter: ſed etiã totaliter: ad quã quicũqꝫ actus voluntatis, ſiue ſit dilectio, ſiue delectatio, aut fruitio: nõ ſe hꝫ eſſentialiter: ſed nec ꝯſequẽter, nec accidentaliter: quia nõ põt ſequi aliqͥs actus volũtatis intellectũ pure ſpeculatiuũ: ille enim ſpeculatiuus, q̄ nõ dicit de ꝓſequibili, vel fugibili nũq̄ mouet. vt dꝛ in. iij. de aia. Et inde eſt ꝙ habitibus ſpeculatiuis intellectus nullus habitꝰ de mũdo correſpondet in volũtate: ſed ſolũ habitibus intellectus practici: ſicut partibꝰ prudentie correſpondent habitꝰ morales in appetitu.

Du-plex fe-licitas.

¶ Scd̃o poſſumus loqui de btĩtudine ſupnali actiua: ꝛ illa cõſiſtit in actu intellectus practici antecedẽtis: ſicut ꝛ oĩs actus volũtatis: ꝛ in illo actu dilectionis eſſentialiter: ꝛ in actu volũtatis antecedẽter: ꝛ in actu delectationis cõſequẽter: vel ſm rem ſi differũt re: vel ſm rõnẽ ſi differũt rõne tm̃. Ciuitas eñ ſupnoꝝ ciuiũ, et eoꝝ felicitas ꝯſiſtit in dilectiõe dei ꝛ ſui ꝛ ꝓximi ordinata, qualẽ illa requirit: ꝛ ſic poteſt dici beatitudo ꝛ pax ꝛ regnũ dei. ſed principalitas eſt penes voluntatẽ: quia oĩs cognitio practica ordinaꝛ ad volitionẽ, ſicut ad finẽ: qꝛ finis practice eſt opus. vt dꝛ in. ij. metaphyſice. ¶ Tertio ſi loquamur de beatitudine ꝓut dicit ſtatũ aggregatũ ex iſta duplici felicitate: ſic conſiſtit in actu vtriuſqꝫ eſſentialiter: ſed in actu intellectus pricipaliter: qꝛ illud qđ eſt melius in toto aggregato eſt principalius. hmõi aũt eſt felicitas ꝯtẽplatiua nõ actiua: cũ iſta ſit propter illã ſm pħm. Unde cũ beatitudo ſit finis, et non ad opationẽ ſicut ad finẽ / hoc eſt differẽter: qꝛ beatitudo ꝯtẽplatiua eſt oĩm actionũ finis ſui generis ꝛ aliorũ. Unde eſt ſimpliciter finis, a quo licet nõ ſit finis gratia huius: qꝛ hoc eſt ipſum obiectũ: ſed beatitudo actiua eſt finis actionũ practicarũ: ſed non oĩm ſimpliciter immo ipſa ordinaꝛ ad ꝯtemplationẽ, q̄ ſine illa poſſet turbari. Dilectio ergo dei ſ practica aſs in patria licet nõ ordinet deũ in aliud: tamẽ ipſamet ordinaꝛ in viſionẽ: ſicut minꝰ bonũ vnius ſubiecti ad maius aliud bonũ eiuſdẽ. Sed in hac deductione dubiũ eſt: quia illa beatitudo ſumma nõ habet fruitionem annexã: ſed beatitudo minor actiua: cũ tñ dicat pħs ꝙ ꝯſideratio ſapiẽtie hꝫ mirabiles delectationes, ꝛ puriſſimas: ſꝫ forte illud nõ eſt niſi mediantẽ actu practico q̄ dicit deũ eſſe ſummũ bonũ. vnde ſumme amãdũ aut hmõi. Sed ꝯtra primã ꝯcluſionẽ arguiꝛ ſic. Illa potẽtia q̄ eſſentialiter ꝑtinet ad imaginẽ hꝫ actũ q̄ eſt de eſſentia btĩtudinis: qꝛ btĩtudo eſt dei immediata habitio: eo aũt aia ad imaginẽ dei eſt: quo eiꝰ capax, ꝛ particeps eſſe põt: ſꝫ volũtas eſt eſſentialiter pars imaginis. ergo ꝛc̃. Si dicaꝛ ꝙ maior habet inſtantiã in intellectu agente q̄ eſt pars imaginis nec hꝫ actũ in beatitudine. Dicendũ ꝙ maior ꝓpoſitio intelligiꝛ de potẽtia paſſiua: cũ btĩficari ſit pati, ꝛ recipe. Rñ. ꝙ iſta ratio bñ cõcludit ꝙ actus volũtatis eſt de eſſentia btĩtudinis actiue: q̄ eſt in patria ꝯſiſtens in dilectione dei, ꝛ ꝓximi, ꝛ ſui: non eñ caret illa ciuitas ſupnorũ felicitate politica. cõcludit etiã dicta ratio ꝙ eſt de eſſentia btĩtudinis integre ꝛ ꝑfecte: ſed nõ cõcludit ꝙ ſit de eſſentia felicitatis pure ꝛ ſpeculatiue q̄ fuit ṗma ꝯcluſio. ¶ Itẽ ꝯtra ſcd̃am ꝯcluſionẽ arguiꝛ ſic. actus q̄ ſemꝑ eſt debitus nõ eſt de eſſentia btĩtudinis patrie: qꝛ iſte hꝫ rõnẽ meriti: ille rõnem premij ꝛ ꝓmiſſi: ꝛ mercedis que nõ eſt debita a merẽte ſed merẽti. Nullus eñ reſpectu eiuſdẽ eſt ſimul ꝛ debitor ꝛ creditor: ſed dilectio dei tã in via q̄ in patria eſt debita. ſm illud ad Rom. xiij. Nemini quicq̄ debeatis: niſi vt inuicẽ diligatis. Nõ eñ poteſt homo tantũ diligere deũ: quin adhuc debeat. Preterea actꝰ q̄ cadit ſub ꝓcepto ſemꝑ eſt debitus: qꝛ preceptũ obligat. Illud aũt preceptũ. Diliges dñm deũ tuũ ex toto corde tuo ꝛc̃. maxime impleꝛ in patria. Precepti aũt ipletio eſt debiti ſolutio. ergo ꝛc̃. Dicendo ꝙ actus volũtatis nõ ſit de eſſentia btĩtudinis ſpeculatiue ꝯceditur: ſed de practica vel aggregata btĩtudine: q̄ ſcꝫ cõplectiꝛ ꝛ viſionẽ ꝛ dilectionẽ ꝙ nõ ſit de eſſentia eiꝰ falſuꝫ eſt. Ad argumentũ rñdeo ꝙ charitas mereꝛ augeri: vt aucta mereaꝛ ꝑfici. et tñ qñ augeꝛ elicit actũ q̄ eſt debitus reſpectu charitatis q̄ nũc eſt: qꝛ qñ creſcũt dona: creſcũt ꝛ rõnes donoꝝ. Et cũ hoc eſt merces ꝛ premiũ reſpectu actus charitatis q̄ in ipm̃ ꝓmeruit. Siſr ſi dilectio dei in patria eſt debita ab illa charitate ꝑfecta: qꝛ debet diligere quantũ põt: ꝛ tunc tantũ põt. ergo ꝛc̃. Et eſt merces reddita reſpectu meriti qđ preceſſit. Et ideꝫ poſſet dici de illa viſione: quia ex quo põt teneꝛ cogitare quãtũ põt. ¶ Sciendũ eſt ꝙ opatio q̄ eſt eſſentia beatitudinis ſpecu-

latiue:non eſt ꝓpter aliquā vnā operationē:qꝛ
finis ſpeculatiue nō eſt niſi veritas : ſed operatio
que eſt eſſentia beatitudinis practice eſt ꝓpter
ſpeculationē:ſicut felicitas actiua nō eſt ꝓpter
cōtemplatiuā. quelibet aūt ꝑ ſe ſumpta ꝓpter
aggregatū ex vtraqꝫ:ſicut quelibet pars eſt ꝓ-
pter totū:vt aīa ꝓpter hoīem ⁊ nō ſolū propter
corpus. ¶ Cōtra tertiā cōcluſionē ſuprapoſitā
ſcꝫ ꝙ beatitudo reſultās ex ſtatu aggregato ex
ſpeculatiua ⁊ practica arguitur ſic. Beatitudo
cōſiſtit in optima operatione: ſed optima operatio
nō eſt niſi vna: qꝛ differentia ſpecie ſunt magis
aut minus ꝑfecta. ergo ⁊c̄. Rñdeo ꝙ verū eſt ꝙ
cōſiſtit in optima operatione potentie beatifica-
bilis: ſed illa potentia eſt duplex ergo in dupli
ci:quia beatitudo nō eſt aliqͩ vnū ſimpliciter:
nec pars ſꝫ aggregatū. Eſt eñ ſtatꝰ oīm bonoꝝ
aggregatiōe ꝑfectꝰ. Et ſiliter ꝙ poteſt ꝯſiſtere
in actu excellentiſſime potētie / verū eſt q̄ eſt ho
minis vt homo eſt. illa aūt duplex nō vna tm̄. ſ.
appetitus rōnalis qui dicit intellectū ⁊ volun-
tatē. Quia de beatitudine aggregata ex acti-
ua ⁊ ſpeculatiua dictū eſt ꝙ talis beatitudo cō
ſiſtit principaliter in intellectu. hoc ideo / qꝛ po
tentia intellectus eſt ſimpliciter nobilior volū-
tate:⁊ actus intellectus eſt nobilior actu volū-
tatis. qꝺ ſic probat Pe. de pal. in. iiij. diſt. xlix.
q. iij. art. j. qꝛ illud ex cuius ꝯformitate aliquid
habet totā bonitatē ſuā eſt nobilius illo ſimpli
citer:ſicut menſura menſurato:qꝛ ꝓpter quod
vnūquodqꝫ tale ⁊ illud magis:ſed volūtas non
habet aliquā bonitatē niſi ex ꝯformitate ad in-
tellectū : nec naturalē, cū nō poſſit exire in actū
niſi p̄ſentatione obiecti ꝑ intellectū. nec mora-
lem cū etiā agens contra rationē erroneā pec-
cet ⁊c̄. Sed ꝙ nō ſufficienter probatur ꝙ intel-
lectus ſit nobilior volūtate ex hoc ꝙ eſt eius re
gula. arguitur ſic in cōtrariū. Sic eſt voluntas
regula intellectus ſicut ecōuerſo: qꝛ qualis eſt
vnuſquiſqꝫ ſm̄ affectū / talis finis videt̄ ei ſm̄
intellectū. Virtutes enim morales faciūt rectā
eſtimationē de fine : ſed prudētia de his q̄ ſunt
ad finē. Reſpondetur ꝙ volūtas nō regulatur
neceſſario ſicut ecōuerſo facit intellectus:ſed li
bere regulat. Sed cōtra hoc quia volūtas per
affectionē mouet fantaſmata ad repreſentan-
dū aliquid ſm̄ ſuā affectionē:⁊ illud mouet in-
tellectū neceſſario:qꝛ non poteſt iudicare bonū
qꝺ fantaſma nō repreſentat niſi vt malū. Sed
reſpondeo ꝙ non eſt ſimile: qꝛ intellectus eſt ꝑ
ſe:⁊ primo immediata regula neceſſaria volun
tatis:⁊ ꝙ intellectus ꝑ ſe ſit regula : hoc om̄es
cōcedūt. Et primo qꝛ omnē actū volūtatis pre
cedit actus intellectus ⁊ immediate et neceſſa
rio:qꝛ ab vltimato iudicio intellectꝰ nō pōt vo
luntas reſilire, ecōuerſo autē volūtas nō regu-
lat intellectū niſi ꝑ accidens : quia idē nō eſt ꝑ
ſe regula ⁊ regulatū reſpectu eiuſdē: ⁊ pari ra-
tione non regulat primo nec imediate:ſed me-
diante fantaſmate : nec neceſſario niſi ꝓut in-
tellectus ſibi prefigit:ideo ⁊c̄. Scd̄o arguit̄ ſic.
fantaſma regulat intellectū. vnde qñ ſunt bo-
na fantaſmata ⁊ bene ordinata: tūc bene iudi-
cat intellectꝰ: qꝛ molles carne dicimus aptos
mente ſm̄ pħm. qñ autē diſtorta ⁊ ꝑturbata:vt
in pueris / ebrijs / dormientibꝰ ⁊ freneticis:tūc
male iudicat intellectus: ſed fantaſma nō pro-
pter hoc eſt dignius intellectu. ergo ⁊c̄. Rñdet̄
ꝙ fantaſma regulat ſeruiliter ⁊ iſtrumētaliter.
intellectus aūt principaliter et denoīatiue. Et
ſi dicat̄ ꝯtra: qꝛ qꝺ regulat coactiue, ⁊ effectiue
plus regulat pricipaliter etiā denoīatiue q̄ il-
lud quod ſolū regulat oſtendendo cū libertate
eius, cui oſtendit̄ ſequendi, vel fugiendi. Pri-
mo aūt modo fantaſma mouet licet virtute in-
tellectus agentis. Scd̄o modo intellectus mo
uet volūtatē. ideo ⁊c̄. Ad hoc dicūt quidā ꝙ li-
bertas eſt nobilior in intellectu q̄ in volūtate:
qꝛ ibi radicaliter:hic formaliter. Sed ꝯtra hoc
dictū eſt : qꝛ ꝑfectio ſimpliciter ibi eſt nobilius
vbi eſt formaliter : qꝛ ſimpliciter melius eſt eā
habere formaliter q̄ nō habere. Unde dicendū
melius. ſ. ꝙ libertas ita eſt formalis in intelle-
ctu ſicut in volūtate. Et cū hoc prius ſeu plus
cauſaliter ⁊ radicaliter eſt in intellectu. Nūq̄
enim aliqͣs actus eſt liber in volūtate niſi ſit li
ber in intellectu:⁊ cū hoc libertas actus volun
tatis eſt ex libertate actus intellectus concur-
rentis. vnde illa ſolū poſſumus nō velle q̄ poſſu
mus iudicare nō volenda vt finem. immo plus
qꝛ quādo iudicamus aliqͩ vltimate eligendū
neceſſe habemus eligere protunc:⁊ illi iudicio
nō ineſt neceſſitas niſi ex ſuppoſitiōe ſuiipſius.
Electioni aūt ineſt neceſſitas ex ſuppoſitiōe iu
dicij:quia ante iudiciū non erat neceſſe eligere
quocūqꝫ alio poſito : ſed ante electionē neceſſe
erat eligere iudicio ſuppoſito vltimato : ſaluo
tamē intellectu articuli ad iſtā materiā. Item
ꝙ volūtas ſit nobilior intellectu arguit̄ ſic. Il-
lud quo ſimpliciter ſumus boni: ⁊ cuius mali-
cia eſt peior: eſt nobilius. hmōi autē eſt volun-
tas. Nā bonitas moralis q̄ eſt ꝑ virtutes in vo
lūtate facit bonū ſimpliciter. ſcire aūt parū aut
nichil facit ad virtutē:⁊ odium dei eſt grauius
infidelitate. ergo ⁊c̄. Rñdetur. Volūtas eſt qͩ
vtilius in genere:ſed non propter hoc eſt nobi-
lius in genere nature : ſicut viſus eſt nobilior
guſtu : iſte tñ magis neceſſariꝰ. Inhoneſta eñ
noſtra qñqꝫ maiorē neceſſitatē habent : et pro-
pter hoc ſoluit̄ de merito ⁊ hmōi. ¶ Itē ꝙ bea
titudo cōſiſtat principaliter in actu volūtatis /
ꝓbat̄ ſic. beatitudo cōſiſtit in actu nobiliſſimo

ſed actus volūtatis eſt nobilioꝛ actu intellectꝰ ergo ⁊c. Maioꝛ ptꝫ .j. et .x. Ethi. Minoꝛ ꝓbaṫ: qꝛ ille actꝰ eſt nobilioꝛ in quo ⁊ ſm quē ſumus liberi: ꝙ ille ſm quē nō habemus libertatē: ſed ſm voluntatē ſumus liberi: nō aūt ſm actū voluntatis ꝗ neceſſitaṫ ab obiecto ⁊c. Rñ. per interemptionē minoꝛis: qꝛ actus volūtatis non eſt nobilioꝛ ꝙ actus intellectus: ſed econuerſo. vt ꝓbatū eſt. Et cū diciṫ ꝙ actus volūtatis eſt liber ⁊ nō actus intellectus. Dicendū ꝙ libertas pōt ſumi dupliciter: vno modo ꝓut opponiṫ coactioni: ⁊ ſic intellectꝰ eſt liber in intelligēdo ſicut volūtas in volēdo: qđ ptꝫ / qꝛ illud ſolum eſt coactū qđ eſt cōtra inclinationē rei: ſed nullū intelligere eſt cōtra inclinationē intellectus: immo eſt ſm inclinationē eiꝰ. Naturaliṫ eñi intellectꝰ inclinaṫ ad intelligendū: cū intelligere ſit ſua pfectio: ergo impoſſibile eſt ꝙ intellectus in intelligēdo cogaṫ: ſicut nec voluntas in volēdo: immo breuiter nulla potētia nec cognitiua / nec appetitiua reſpectu ꝓpꝛij actus pōt cogi: qꝛ nec hoc inueniṫ in potentijs naturalibus. Non eñi cogiṫ ignis ad calefaciendū: nec graue ad deſcendēdū: nec viſus ad vidēdū. Semp eñi coactio eſt cōtra naturā rei: ⁊ qꝛ pōt cōtingere ꝙ intellectꝰ aſſentit rei alicui: cuius oppoſitū volūtas magis acceptaſſet: ⁊ ideo voluntas hic cogiṫ actu imperato, nō actu elicito, quatinus hoc ſit cōtra eius inclinationē. Non aūt intellectus, cuiꝰ inclinatio eſt ad oīa intelligendū. Alio modo ſumitur libertas ꝓut opponitur neceſſitati: ⁊ ſic non opꝫ ꝙ actus ſit nobilioꝛ, ꝗ eſt liberioꝛ: alioquin liberius eſſet in deo velle alia a ſe / ꝙ velle ſeipm: ⁊ in nobis eſſet nobilioꝛ voluntas eoꝝ que ſunt ad finē qua volumus libere / ꝙ volūtas finis, quē neceſſario volumus: que oīa ſunt falſa. Et iterū. ſi ꝓpter libertatē poneret felicitas in actu volūtatis / deberet poni in actu libero, nō in actu neceſſario: ſed actus voluntatis reſpectu dei in patria eſt neceſſarius, ⁊ nō liber ſiue diligendo deū amore beniuolētie: ſiue fruendo deo amore cōcupiſcentie: ergo in nullo actu voluntatis in patria cōſiſteret beatitudo. Itē nec illud eſt verum ꝙ intellectus nō ſit liber ſicut volūtas: lꝫ eñi intellectꝰ neceſſiteṫ quo ad pria principia que de ſe cōtinent clarā volūtatē: nichilominꝰ nō neceſſitaṫ reſpectu omniū que deducūṫ ex primis pn̄cipijs: ſꝫ quibuſdā libere aſſentit exceptis his que habēt neceſſariā deductionē ex ipſis. Siliṫ neceſſitaṫ volūtas reſpectu finis: ſed libertatē hꝫ in his que ſunt ad finem: ergo tot modis eſt intellectus tam practicꝰ ꝙ ſpeculatiuꝰ in iudicando liber: quot modis voluntas eſt libera in eliciēdo. Qđ aūt cōſueuit dici, ꝙ volūtas imperat intellectui, ⁊ oībus viribus aīe: non ſic eſt intelligendū ꝙ pōt ſicut ſuperius ſuo inferiori: immo potius eſt data inclinatio intellectui ad ꝓſecutionē ſue perfectiōis naturalis: ſicut dictū eſt de appetitu rerū naturaliū, qui datꝰ eſt eis ꝓpter ſue pfectiōis naturalis inclinationē. Vñ ſicut ibi appetitus nō impat forme motus: ſed eſt inclinatio cōſequens rem ꝓpter cōſequendā ⁊ obſeruandā eius perfectionē: ideo ꝓpter hoc non dici pōt ꝙ ſit aliqđ nobilius forma rei, vel eius opatione: ſic volūtas eſt inclinatio data. Cū autē omnia que hic amanṫ / amēṫ inquātū bona apparētia, vel exiſtentia: qm̄ oīa bona reperiūṫ in deo pfectiſſimo modo: et ideo ſumme amādus: vt ꝑueniaṫ ad poſſidendū eū in patria: vbi perfecte amaṫ, ⁊ nil dulciꝰ amore dei: nil vtilius: nil honeſtius. vñ Aug. in lib. cōfeſſionū. Omnia, quibꝰ aliquid vnū cōſtat, ⁊ nō ſunt oīa ſimul, plꝰ delectāt oīa, ꝙ ſingula ſi poſſunt ſentiri oīa: ſed lōge melioꝛ eſt illis deꝰ, qui fecit oīa: ſi placent coꝛpoꝛa deū ex illis lauda: ⁊ in artificē eoꝝ retoꝛque amoꝛē: ne in his que tibi placēt, tu diſpliceas. Si placent aīe in deo amenṫ: qꝛ ⁊ ipſe mutabiles ſunt, ⁊ in deo ſtabiliunṫ fixe: alioquin irent, ⁊ perirēt. In illo ergo amenṫ, ⁊ rapere ad deū tecū quas potes: et dic eis hūc amemus: ipſe fecit hec, et nō eſt longe: non eñi fecit, ⁊ abijt / ſed ex illo ⁊ in illo ſunt. Ecce ibi eſt vbi ſapit veritas / intimus coꝛdi eſt: et coꝛ errauit ab eo: redite preuaricatoꝛes ad coꝛ, ⁊ inherete ei, ꝗ fecit vos: ſtate cū eo, et ſtabitis: requieſcite in eo, et quieti eritis. Quo itis in aſpera / quo itis: nō eſt requies, vbi eā queritis: beatam vitā queritis in regiōe moꝛtis: ⁊ quō eſt vita beata, vbi nō eſt vita? Sed deſcēdit huc ipſa vita veſtra ſcꝫ ex dilectiōe ad nos / ⁊ tulit moꝛtē veſtrā: ⁊ occidit eā ⁊ tenuit clamans vt redeamus ad eū: ⁊ diſceſſit ab oculis vt redeamꝰ ad coꝛ ⁊ inueniamus eū. Hec ille. Per dilectionē inueniṫ. Idē in .ij. lib. cōfeſſionū. Dñe deꝰ ſuꝑbia celſitudinē imitaṫ: cū tu ſis ſuꝑ omnia excelſus: et blādicie amari volūt cū nichil ſit tua charitate blādiꝰ: ignauia quietē appetit: ⁊ que quies certa preter te? luxuria ſatietatē: ⁊ tu es plenitudo ⁊ indeficiens copia incoꝛruptibilis ſuauitatis. ¶ Auaricia mlťa poſſidet: ⁊ tu poſſides oīa. Inuidia de excellētia litigat: te autē quid excellētiꝰ? Ira vindictā querit: te aūt iuſtius qđ vindicet? Triſticia rebꝰ amiſſis cōtabeſcit / qꝛ ita nollet: ſibi ſicut tibi nichil pōt auferri: ita foꝛnicaṫ aīa cū auertiṫ abs te: et querit extra te que pura ⁊ liquida non inuenit niſi cū redierit ad te: ⁊ ꝑuerſe te imitanṫ oēs, qui longe ſe faciūt a te / ⁊ extollunt ſe aduerſum te: ſed etiā ſicte imitādo iudicāt te creatoꝛem eſſe oīs nature: et ideo nō eſſe omnino credaṫ a te. Hec iſte. Ex his habes ꝙ in oībꝰ vicijs querit

Libertas dꝛ dupl̄r.

homo,ꝛ amat bonū : ſed apparens falſum ꝛ nō
verū. Sed oia illa bona q̄ vitia falſo repromit-
tunt:vt vtilitatē quo ad auariciā: delectationē
quo ad luxuriā,ꝛ gulā: excellentiā quo ad ſup-
biā:ꝛ ſic de aliis:oia vere ꝛ pfecte ſunt in deo:ꝛ
ideo ſumme amandus vt veniat ad dilectionē
patriȩ quo nil ſuauius. Aug.in.x.cōfeſ. Oēs
beate viuere volumus. Beatus aūt nec ille eſt
qui non habet qđ amat qualecūqꝫ ſit:neqꝫ q̄ ha-
bet qđ amat ſi noxiū ſit:neqꝫ q̄ non amat quod
amanduꝫ eſt cū ſit optimū. nā ꝛ qui appetit qđ
adipiſci nō poteſt/cruciat:ꝛ qui adeptus eſt qđ
adipiſcendū nō eſſet egrotat. Reſtat ergo quar
tū vbi vita btā inueniri queat:cum ſcꝫ id qđ eſt
hois optimū:vt amatur et habet. Qđ eſt hois
optimū tale eſſe debet ꝙ non amittat inuitus.
Uirtus certe animā facit optimā ꝛ que ad bea
titudinē ducit. Si aūt virtus ducit ad beatā vi
tam:nichil virtutē eſſe affirmauerim niſi ſum-
mū amorē dei. Nā ꝛ illud qđ virtus quadripar
tita dicit ex ipſius amoris vario effectu dr. Eſt
eñ tēperantia amor integrū ſe prebēs ei quod
amatur. Fortitudo amor deſacili tolerans oīa
ppter id qđ amatur. Juſticia amor ſoli amato
ſeruiens: et ideo recte dominās. Prudētia/a-
mare ea qbus adiuuat ab eis a qbus impēdit
ſagaciter eligens: ſed hūc amorē nō cuiuſlibet
rei ſed dei eſſe diximus.i.ſummi boni : ſummȩ
ſapiētiȩ:ſummȩ cōcordiȩ. Eſt eñ charitas ſim
plex ꝛ pura q̄ ſpū ſancto eſt inſpirata:perducit
ad filiū p quē cognoſcit pater:ꝛ infra. Si deus
eſt ſummū bonum hois nichil eſt aliud homini
bene viuere ꝙ deū toto corde:tota mente: tota
aīa diligere a quo exiſtit:vel incorruptus in eo
amor cuſtodiat: qđ eſt tēperantiȩ:nullis fran-
gat incōmodis qđ eſt fortitudinis:nullis aliis
ſeruiat: quod eſt iuſticie:vigilet in diſcernēdis
rebus ne fallacia ſurrepat : quod eſt prudētiȩ.
Hec eſt hominis vna pfectio qua ſola impetra
tur:vt veritate pfruatur. Hec Aug.

❡ De tertia dote animȩ:ſcꝫ fruitione, que eſt delectatio ſeu gaudiū quod habēt ſancti de deo viſo,ꝛ amato. Capl'm.vj.

De fruitione que ponit tertia dos aīȩ
Fruitio ſm̄ Pet.de pal.in.iiij. diſt.
xlix.q.iiij. Sm̄ cōmunē opinionē doc.
eſt vna de dotib⁹ animȩ et aurea eſ-
ſentialiter. Hec fruitio ꝛ dilectio eſt
gaudiū qđ habent ſcti de deo viſo ꝛ amato put
diſtinguit cōtra dilectionē q̄ eſt alia dos. Et de
gaudio ſupnȩ patriȩ plenȩ ſunt ſcripturȩ:ꝛ p-
pter ipſaꝫ ſummā delectationē aſſimilatur ille
ſtatus reb⁹ multū delectabilibus. vt cenȩ/nu-
ptiis/cōuiuiis ꝛ hmōi:ꝛ quo ad animas beato-
rū eſt laus mentalis dei poſtea reſumptis cor-
poribus etiā vocalis. Unde Eſa.lj. dr. Gaudiū
et leticia inuenietur in ea gratiarū actio ꝛ vox
laudis. Huius aūt fruitionis obiectū nōn ſolū
pricipale ſed etiā imediatū eſt deus ſm̄ ꝙ in ſe
eſt ſummū bonū amatū ſup oīa amore amicitiȩ.
et nō viſio ipſius dei vt quidā dicūt. Et hoc pa
tet quattuor rōnibus. Primo ſic. ſi imediatuꝫ
obiectū fruitionis nō eſſet deꝫ ſed viſio dei : ſe-
queret ꝙ inter viſionē et delectationē caderet
actus medius reflexus. Hoc eſt falſum vt pro-
batur. ergo ꝛc̄. Maior patet:qꝛ delectatio non
pōt eſſe niſi de obiecto ꝛ cognito. Si ergo viſio
dei eſſet imediatū obiectū delectationis:ſeque
retur ꝙ ipſa viſio eſſet cognita/ ſed viſio dei nō
poteſt eſſe cognita p actū reflexū quo videmus
nos videre. ergo ꝛc̄. Minor probat:qꝛ bonitas
dei ſumma,ꝛ infinita viſa eſt prius a btō ꝙ bo-
nitas viſionis q̄ eſt finita:ſed volūtas nō poteſt
ferri actu deſiderii i ſummū bonū ſibi pſentatū
p modū abſentis in via. ergo ꝛ ſiliter nō poteſt
ipſa nō ferri actu delectatiōis in ſummū bonū
pſens in patria. prius ergo volūtas delectat in
deo ꝙ cognoſcat ipſa viſio:ergo cognitio viſio-
nis nō cadit media inter viſionē dei et delecta-
tionē ſequentē:et hec fuit minor. Scđo idē p-
batur ſic. in oī delectatione ꝛ dilectiōe alicui⁹ ꝛ
habitione vel aſſecutiōe eius qñ habitū eſt ma
gis dilectū ꝙ eius habitio:tūc ipſuꝫ habitū eſt
obiectū imediatū tā dilectiōis ꝙ delectatiōis
et nō habitio ei⁹:ſed in dilectiōe et delectatiōe
patriȩ q̄ ſunt de deo habito: ipſuꝫ habitū.ſ.de⁹
eſt magis dilectū ꝙ habitio ei⁹.ſ.viſio. ergo im
mediatū obiectū delectatiōis ꝛ dilectionis eſt
de⁹ ꝛ nō viſio p quā habet. Maior pbat dupli-
citer.ſ.rōne ꝛ exēplo. Rōne pbat ſic. Illud qđ
magis amat imediatius amat: ſicut finis ma-
gis amat ꝙ cauſe q̄ ſunt ad finē : et ſiliter ime-
diatius amat ꝙuis in aſſecutiōe finis ſit oppo
ſitū. Idē patet p exēplū:qꝛ eñ magis diligo gu
ſtū vini ꝙ ipm vinū:qꝛ nō diligo vinū niſi vt gu
ſtū : ideo imediatū obiectū huius dilectiōis eſt
guſtus vini nō vinū. Ecōtrario qñ habeo amicū
pſentē ipſe amicus eſt magis dilect⁹ ꝙ ei⁹ ha-
bitio vel pſentia. et ideo eſt imediatū obiectuꝫ
dilectiōis ꝛ delectatiōis:ꝛ ſic patet maior. Mi
nor etiā patet:qꝛ niſi de⁹ habit⁹ magis amaret
ꝙ habitio ei⁹ eſſet puerſus amor:q̄ in patria lo
cū nō hꝫ. ideo ꝛc̄. ❡ Tertio ſic pbatur:qꝛ illud
qđ eſt imediatū obiectū ſumme cognitionis: ꝛ
ſumme dilectiōis eſt imediatū obiectū ſumme
delectatiōis:ſꝫ de⁹ eſt hmōi:et nō aliqđ creatū.
ideo ꝛc̄. Maior ptꝫ:qꝛ volūtas ꝛ oīs appetitus
delectat in eo qđ ſumme amat : ꝛ ſumme dele-
ctat in eo qđ ſumme amat. Minor ſiliter patet
qꝛ de⁹ eſt imediatū obiectū cognitionis ꝛ dile-
ctionis ſūme, ergo ꝛc̄. Quarto ſic. illud eſt im-

mediatū obiectū fruitionis qđ nō eſt imediatū
obiectū charitatis a qua fruitio dr:cū idem ſit
imediatū vel mediatū obiectū habitꝰ et actus:
ſed imediatū obiectū charitatis eſt deꝰ ſolus ⁊
nō aliqđ creatū in via vel in patria : ergo ime-
diatū obiectū dilectiōis vel fruitionis eſt ſolus
deus. ¶ Sciendū ꝙ amare ſm pħm in.ij.rhe-
to.eſt velle alicui bonū ſibi vł alteri.hoc aūt fit
dupliciter.Uno mō vult aliqs bonū alicui pro-
pter bonū ipſius amati:ſicut diligimꝰ virtutes
honores ⁊ hmōi talia amico:nō ꝓpter aliqđ bo
nū noſtrū:ſed ꝓpter bonū ipſius amici:⁊ dr hic
amor amicitie. Alio mō vult aliqs bonū alicui
ſeu amat qs aliqđ ꝓpter bonū ipſius amātis:⁊
ſic amat̄ vinū/ pecunia et hmōi : q: delectabile
eſt vel vtile.vnde ⁊ bonū ipſi amanti / ⁊ dr amor
cōcupiſcentie. Pe.de pal̄.ſic diſtinguit.Cū a-
mare ſit velle alicui bonū. ideo amās fertur ꝑ
amorē in duo.ſ.in illū cui vult bonū: et in bonū
qđ ei vult: ⁊ reſpectu primi eſt amor amicitie:
reſpectu ſecūdi eſt amor cōcupiſcentie.deꝰ aūt
diligit̄ a btis amore amicitie:et fruitio ſeu de-
lectatio cauſans hāc delectationē ꝑtinet prin-
cipaliter ad amorem amicitie. Et q̄uis ꝓpter
delectationē velimꝰ cōiter nobis bonū in quo
delectamur:tñ oppoſitū eſt in delectatione qua
delectamur de deo viſo ⁊ amato: q: ibi plus di
ligit̄ delectās effectiue q̄ delectatū et delecta-
tio. Nec diligit̄ deꝰ q: delectat:ſicut vinū ama
tur q: dulce ⁊ delectans:ſed ꝓpter hoc ſumme
delectat:q: ſumme diligit̄. Poteſt ergo homo
aliqđ cōcupiſcere aliter q̄ prout eſt ſua ꝑfectio
formalis:etſi hoc negaret̄ de proximo: q: ami-
cabilia q̄ ſunt ad alterū venīut ex amicabilibꝰ
q̄ ſunt ad ſeipm̄ ſm pħm : tamē de deo negare
nō poſſumus: quin cōcupiſcamus dei laudē et
honorē: ⁊ ꝙ a nobis amet̄ :imo ꝙ ab oībꝰ: ⁊ hoc
ꝓpter ꝑfectionē noſtrā formaliter. Primo q:
ꝓpter illud cōcupiſcimus bonū alicui propter
qđ amamꝰ ipm̄ ꝓpter amorē amicitie:cū ergo
amemus deū amore amicitie ꝓpter ſeipm̄ pri
mo nō ꝓpter nos / nec ꝓpter aliquā noſtrā per-
fectionē.ergo qđ volumus ipſi deo volumꝰ ꝓ-
pter ipmmet deū primo ⁊ nō ꝓpter aliquā no-
ſtrā ꝑfectionē formalē: ⁊ ſic ꝯcupiſcimus aliqđ
qđ non eſt formalis ꝑfectio nec cōcupiſcentis:
nec eius cui cōcupiſcit̄ eſtimātes ꝙ ita eſt.imo
et reſpectu ꝓximi eſt idē ſentiendū. Quia eñ
debeo diligere proximū ꝓpter deū nō propter
meipm̄:hinc eſt ꝙ ſi bonū aliqđ ei ꝯcupiſco:de-
beo ei cōcupiſcere propter deū prius ⁊ plus q̄
propter meipſum. Quādo aūt dicit̄ ꝙ amica-
bilia que ſunt ad alterū ⁊c̄. Dicendū eſt ꝙ hoc
eſt verū in via generationis ⁊ cauſe efficientis
non finalis. Primo eñ homo diligit bonū ſuū
q̄ alterius:et ex dilectiōe ſui boni mouetur ad
dilectionē boni alterius effectiue : ſed non opꝫ
ꝙ omne qđ diligit diligat ꝓpter ꝑfectionē ſuā
formalē:vel propter aliqđ bonū ſuū. Itē ꝙ bo-
nū vniuſcuiuſqꝫ ꝓpriū eſt ei amicabile: ⁊ ſi ſic intel
ligatur ꝙ nichil amatur niſi inquantū eſt bonū
amanti propriū formale vel intrinſecum eſſen-
tiale vel accidentale/falſum eſt:q: ſic creatura
nō amaret bonū increatū nec ecōuerſo : nec ali
quid amaret niſi ſeipm̄. Sed ſi intelligatur bo
nū propriū large verū eſſe poteſt:q: aliqđ dicit̄
eſſe alicuiꝰ:nō ſolū formaliter ſed ⁊ aliter mul-
tis modis. Si eñ deus diligit creaturas que
ſunt ſuū bonū.i.a ſe factū et ſui repreſentatiuū.
Et creatura diligit bonū diuinū:qđ eſt bonum
ſuū effectiue cōſeruatiuū ⁊ finale.et licet in deo
bonū ꝓpriū formale ſit ratio diligendi bonum
alienū inquantū eſt aliquo modo ſuū: et ſiliter
in amore cōcupiſcentie: quis nullū bonū cōcu-
piſcit alterū niſi propter bonū ſuū ꝓpriū:tamē
in creatura eſt ecōuerſo:quia ſicut prima ratio
diligendi bonū propriū amore amicitie eſt ſibi
alienū qđ eſt deus.ita in amore cōcupiſcentie
ordinate nō cōcupiſcit homo propter bonū ſuū
proprium formale : ſed propter diuinū ꝓut eſt
extra ſe ⁊ in deo pure. Unde prima ratio cōcu-
piſcentie creature rationalis vel intellectualis
a recta eſt ꝑfectio diuina ⁊ non aliqua ꝑfectio
formalis creature. Quē eñ prius ⁊ plus dili-
go amore amicitie / illi prius ⁊ plus opto ⁊ con
cupiſco bonū amore ꝯcupiſcentie: ſicut prius ⁊
plus michi q̄ proximo. Unde ⁊ plus amatū eſt
vt deus vt ꝑſona ſubſiſtens : ſic prius cōcupitū
eſt bonū diuinū vt intelligit̄ q̄ ipſum perficiēs
et informās : ſicut prius ⁊ plus volo deū eſſe q̄
me habere eſſe. Item cū actus charitatis in pa
tria principalior ſit diligere deū:ſequit̄ ꝙ bea-
tus plus diligit deū q̄ viſionē dei. illa autē di-
lectio nō poteſt eſſe nō delectabilis:cū ſit ex to-
to corde:ex tota anima:ex toto conatu : imo eſt
ſumme delectabilis cū ſit ſumma dilectio:ſicut
eñ ſummā dilectionē in deo ſequit̄ ſumma de-
lectatio ſimpliciter:ſic ſummā dilectionē crea-
ture ſequit̄ ſumma delectatio in creatura. Eſt
autē ſumma dilectio dei nō viſionis dei.ergo ⁊
illā ⁊ nō iſtā ſequit̄ ſumma delectatio. Item cū
delectatio indicetur ſm dilectionē. Nā ſi dile-
ctio vituperabilis eſt ⁊ delectatio eā ꝯſequens
vituperabilis eſt.ſi laudabilis dilectio/ ⁊ dele-
ctatio conſequens laudabilis.ergo quanto di-
lectio laudabilior/tanto delectatio cōſequens
erit laudabilior. Sed cōſtat ꝙ dilectio boni di-
uini eſt laudabilior q̄ dilectio boni ꝓprij. ergo
delectatio magis de deo delectat q̄ de viſione
dei. Et ſi dicat̄ ꝙ iſta comparatio habet locū in
dilectionibus cōcupiſcentie non amicitie: et ꝙ
delectatio ſolū ſequit̄ amorē cōcupiſcentie. hoc

eſt cōtra experientiam charitatis:quia gaudet homo ſi mala ſibi propter deū eueniant : etiā ſi nichil boni vel p̄mij vel virtutis accederet: ſed ſolū propter deum pure ⁊ immediate: al's eſſet gaudiū mercēnariū. Item licet delectatio non ſit niſi obiectū amoris concupiſcentie: generaliter tamē delectatio magis cōſequitur amorē amicitie:ſicut e cōuerſo triſticia ⁊ cōtriſtatio eſt cōſequens odiū inimicitie. Cū eñ quis cogitat de re odioſa : inuenit diſplicentiā ⁊ nō propter cognitionez de ipſa : q: anteq̄ pcipiat ſe de illa cogitare/dolet ⁊ cōtriſtat̄. Et ſīliter ex hoc ipſo q̄ pcipit rem amatā amore amicitie anteq̄ pcipiat ipſam:pceptione delectatur:q: beatitudo cōſiſtit in actu recto nō reflexo: ſed ſm oēs beatitudinē immediate ꝯſequitur delectatio:ergo cū viſio non videat̄ niſi actu reflexo anteq̄ ipſa ſit obiectū cognitionis eſt beatifica delectatio. Item cum delectatio voluntatis nō ſit aliud q̄ quedā beniuola ⁊ delectabilis cōplacentia:experitur homo q̄ bonū amici placet ſibi et in eo delectatur p hoc ſolū q̄ apprehēdit illud vt bonū amici/anteq̄ apprehēdat illud vt bonū ſuū. Et ſīliter q̄uis vnicuiq; ſit amabile bonū propriū:ſicut ⁊ delectabile:hoc tñ non obſtante dicimus q̄ bonū diuinū eſt magis vnicuiq; amabile q̄ bonū ſuū formale: ergo ⁊ magis delectabile. Sic igitur obiectū fruitionis eſt deus viſus ⁊ non ipſa viſio:vnde et delectatio habetur primo de deo viſo ⁊ non de ipſo viſu.

❡De actu recto ⁊ reflexo videndi / diligendi/ fruendi deū qui eſt in patria quo ad vnitatē vel pluralitatez. §.I.

Et dicit̄ actus rectus quo immediate videtur deus/diligitur vel fruitur quis eo. Reflexus autē actus dicit̄ quo quis videt ſe videre deū.i.viſionē ſuā : dilectionē ſuā diligit:delectatiōe ſua delectatur. Et in via quidē actus rectus et actus reflexus quando nō ſunt ſimul tūc realiter differunt : vt cū intelligo me intellexiſſe : et volo me voluiſſe aliquid : q: impoſſibile eſt q̄ duo quorū vnū eſt corruptū/aliud ſaluum ſint vna res: ſed quādo ſunt ſimul: tunc ſunt vnus actus numero : ſiue cū intelligo me intelligere:⁊ volo me velle finē et velle aliquid propter finem: ex vnitate enim principalis obiecti ſunt vnus actus numero. De vnitate autē actus recti ⁊ reflexi in patria. Sciendū q̄ beatus poteſt videre viſionē ſuam dupliciter. Uno modo in deo : et tunc eſt vnus actus numero quo videt deū ⁊ quo videt ſe videre deū:ſicut cognitio matutina rerū in verbo eſt vnus actus cū viſione ipſius verbi. Alio modo poteſt habere experimentalē cognitionē de illa cognitione ⁊ intueri illā in propria natura: q: licet habitū ſupnaturalē non cognoſcat homo naturaliter:tamen oēm actū ſuū poteſt per experientiā naturaliter cognoſcere: ⁊ tunc iſte actus reflexus differt ab actu primo ⁊ ab actu reflexo primo modo dicto:ſicut cognitio veſptina a cognitione beatifica ⁊ matutina. Sīliter amare dilectionē patrie ⁊ delectari in delectatione patrie poteſt eſſe dupliciter : vel quia dilectione aut cōplacentia ſupnaturali:q: qui diligit deū ꝯſequēs eſt vt diligat ipſaȝ dilectionē ⁊ ꝑpter ipſummet deū:⁊ ſicut delectat̄ ⁊ quietatur in deo:ita delectatur in ipſa delectatione ꝑpter deū:⁊ hic eſt vnus actus numero ſicut ⁊ in via vt dictū eſt. Alio modo diligo ⁊ cōplacco michi in iſtis inquantū ſunt bonū meū ꝓpriū ⁊ formale et dilectione naturali: et iſte actus reflexus differt a recto ⁊ a primo reflexo:ſicut dictum eſt de viſione reflexa. Quōcūq; aūt accipiatur actus reflexus in patria inquātū hmōi: in ipſo nō ꝯſiſtit beatitudo. prout eñ dicit actū naturalē diſtinctū realiter ab actu recto videndi/diligendi/⁊ fruendi deo: ſic in ipſo non cōſiſtit btitudo nec eſſentialiter nec accidentaliter nec p accidens:q: nō ꝯſequitur primo ⁊ per ſe/ ſed quaſi p accidens. Si aūt loquamur de actu reflexo ſm q̄ eſt vnus actus cū actu recto : tūc ſm rem cū ſit vnus ⁊ idem actus cū recto:ſicut cōſiſtit beatitudo in actu recto:ita ⁊ in tali reflexo. Si aūt loquamur ſm rationē nō pōt beatitudo eſſentialiter cōſiſtere in actu reflexo : q: eſſentialis beatitudo hȝ deū ꝓ obiecto immediato ⁊ termino : actus aūt reflexus vt ſic hȝ ꝓ imediato obiecto ⁊ termino actū rectū ⁊ creatū.vnde ⁊c̄.

Utrum oēs appetunt beatitudinem.

❡Querit̄ vtrū oēs ſumme ⁊ de neceſſitate appetant beatitudinē? Rñdet Pe.de pal.in.iiij.diſt.xlix.q.vij. ar.ij. de appetitu beatitudinis actu elicito ſunt circa hoc tres opiniones.

Prima opinio.

Prima eſt q̄ volūtas nō vult ex neceſſitate beatitudinē ſibi propoſitā ſiue in vniuerſali ſiue in particulari:ſed libere:⁊ probationē hui⁹ opinionis cauſa breuitatis omitto.ibi potes videre.

Scd̄a opinio.

Secūda opinio eſt q̄ voluntas duplex eſt:ſcȝ creata ⁊ increata. Et volūtas creata dupliciter accipi poteſt:ſcȝ ꝓut eſt in patria vel prout eſt in via. Si loquamur de voluntate diuina ſeu increata. dicendū q̄ ipſa neceſſario vult ſuā beatitudinē: quia ſi eā poſſet nō velle: poſſet deus non eſſe pfecte beatus. Delectatio enim pficit beatitudinē : ſicut pulchritudo iuuentutē.vt dicit̄.iiij.ethicoꝝ. Si aūt de⁹ poſſet nō velle ſuā beatitudinē: poſſet nō delectari de ea quare ⁊c̄. Preterea ſi deus poſſet nō amare beatitudinē ſuā: poſſet non amare ſeipſum qui eſt ſua beatitudo: quod eſt inconueniens.quare ⁊c̄. Si autez loquamur de voluntate creata pro ſtatu patrie:adhuc talis voluntas vult neceſſario beatitudinem. Cuius ratio eſt:quia ſi

talis poſſet nõ velle beatitudinẽ poſſet nõ dele
ctari/cũ delectatio ſit actus volũtatis de bono
volito. Iſtud aũt non eſt poſſibile ſm naturã.ſ.
ꝙ videns deũ ſicut beati/nõ delectetur de deo vi
ſo:q2 ꝗꝙ forte deus de potẽtia abſoluta poſſet
a tali viſione delectationẽ ſuſpẽdere: hoc tñ nõ
põt facere creatura. Itẽ beatus Aug. ꝓbat in
xiij.de trini. ꝙ nõ eſt beatitudo quam aliquis
amittere põt volẽs aut nolens:ſed nõ põt quis
eã amittere: ſiue volẽs ſiue nolens. Sed ſi bea
tus nõ vellet neceſſario ſuam beatitudinẽ/ ſed
poſſet eã nolle aut ſuſpendere ſuũ velle: ſeque-
ret ꝙ beatitudo poſſet amitti a volẽte vel non
volẽte:ergo impoſſibile eſt ꝙ beatitudo non ſit
neceſſario volita a beatis. Si aũt loquamur de
volũtate ꝓ ſtatu vie/ſic diſtinguẽdũ eſt de bea-
titudine: q2 beatitudo poteſt accipi dupliciter
Uno modo in ſpeciali ꝓ eo in quo vere beati-
tudo cõſiſtit:vt eſt viſio diuina. Alio modo põt
accipi generaliter: et ſm cõmunẽ rationẽ bea-
titudinis que eſt bene habere et malo carere:
qð Anſelmus vocat cõmodũ. Si ergo p2io mo
do.ſ.in ſpeciali ꝓ eo in quo vere beatitudo cõ-
ſiſtit:ſic voluntas viatoris non neceſſario vult
beatitudinẽ:ſed põt nõ velle negatiue et etiam
nolle. Qꝫ poſſit nõ velle negatiue ptꝫ:q2 quod
omnino incognitũ eſt/eſt omnino nõ volitũ ſm
Aug. ſed beatitudo ſm illud in quo vere cõſi-
ſtit eſt multis ignota om̃ino/⁊ valde paucis no
ta:ꝗ a multis eſt non volita. Qꝫ aũt poſſit eſſe
nolita ptꝫ ſic. Omne illud cui⁹ aſſecutiõi adiũ
cta eſt difficultas: ⁊ multa que habent rationẽ
mali põt eſſe nolitũ. Et ratio eſt:q2 ſicut volun
tas fertur in bonũ ꝑ volitionẽ/ ꝓpter qð vbi ma-
lum eſt cõiunctũ bono/voluntas põt ferri in il-
lud volẽdo vel nõ volendo : ſed aſſecutiõi bea-
titudinis eſt adiũcta multa difficultas ⁊ mul-
ta mala pene:que cõiter horrẽt hoies : ergo in
beatitudinẽ ꝗuis cognitã ſm ꝓpriã rationem
põt ferri volũtas viatoris volẽdo eã vel nõ vo-
lendo:non quidẽ ꝓpter ipſam/ſed ꝓpter mala
pene cõiuncta. Si autẽ accipiatur beatitudo ſm
cõmunẽ rationeꝫ beatitudinis/ſic diſtinguẽdũ
eſt de appetitu:q2 quidã eſt actus appetit⁹ effi
cax ꝗ eſt de re habita: vt delectatio/vel motus
ad rem habendã: vt deſideriũ efficaciter incli-
nans ad ꝓſecutionẽ rei:et tali appetitu nõ ne-
ceſſario volumus beatitudinẽ nobis ꝓpoſitã
ſolũ ſm cõmunẽ rationẽ beatitudinis : q2 tam
deſideriũ ꝙ delectatio efficax ſunt reſpectu bo
ni ꝓpoſiti in particulari: in quo delectamur ſi
ſit habitũ:⁊ in qð tendimus ſi nõ ſit habitũ:ha
bitio eñ rei vel ꝓſecutio ad eam reſpicit ſingu
laria. Eſt ali⁹ actus appetitus ſeu volũtatis ꝗ
non eſt velle efficax/ſed velle conditionatũ:ſeu
quedã velleitas qua dicimur quãq3 ea velle que
ſunt impoſſibilia:⁊ hoc modo oẽs volũt beati-
tudinẽ ſm cõmunẽ rationẽ beatitudinis ꝓpo-
ſito eñ cuicũq3 qð bonũ eſt bene habere ⁊ ma-
lo carere: nullus eſt quin quadã velleitate ten
dat in hoc: ſed q2 nõ efficax eſt/ideo nõ euiden
ter exprimitur quin potius videtur velle eſſe habi-
tuale magis ꝙ actuale ⁊ forte eſt:tñ cõcordant
cũ prima opiniõe quo ad primũ articulum. Et
hec videtur intentio Augu.in.xiij. de ciui.dei.c.
viij.ꝗ ꝓbat ꝙ ſicut oẽs volũt eſſe beati : ita vo
lunt eſſe immortales. Cõſtat aũt ꝙ illud velle
nõ eſt efficax/ſed quedã velleitas:q2 null⁹ vel-
let bono carere:ſed potius ſemꝑ bonũ habere:
ita vellet ſemꝑ eſſe/q2 ſine eſſe non poſſet bene
habere. ¶ Tertia opinio eſt ꝙ beatitudinem Tertia
preſentatã in cõi via vel viſam in ſpeciali in pa opinio.
tria volũtas nõ põt ex ſe reſpuere nec act⁹ vo-
lendi nec fruẽdi vtrobiq3 ſuſpẽdi: ſed nõ actus
reſpuẽdi vel deteſtatiõe haberi. Et p2ia cõclu
ſio ꝗtũ ad beatitudinẽ in cõi preſentatã in via
ptꝫ ꝑ iam dicta : ſed quo ad ꝑſentatã in patria
ꝓbatur ſic.ſicut ſe hꝫ principiũ in ſpeculabilib⁹/
ſic ſe hꝫ finis in agibilib⁹:ſed intellect⁹ nõ põt
nõ aſſentire p2io ꝑncipio : ergo nec volũtas nõ
ferri in vltimũ finẽ clare ꝑſentatũ. ꝓbatur: ſicut
ſe hꝫ voluntas viatoris ad beatitudinẽ in cõi/
ſic volũtas cõprehenſoris ad beatitudinẽ que
eſt in deo:cũ ibi ſit in veritate ꝗcꝗd eſt in bea-
titudine ſm cõem eſtimationẽ: ſed nullus põt
nõ amare beatitudinẽ preſentatã in cõi in via:
ergo nec in patria ꝑſentatã. ¶ Quãtũ autẽ ad
ſecundã cõcluſionẽ dicũt ꝙ ꝑ miraculũ de potẽ
tia abſoluta de⁹ põt hoc ſcꝫ actũ voluntatis ſu
ſpendere ꝑſentata beatitudine clare in patria
vel in generali in via. Ratio eſt:q2 natura volũ
tatis dicitur ferri in obiectũ ſibi ꝑſentatũ ſuppo
ſita cõi influẽtia dei ſine qua nullũ agẽs creatũ
agere põt. Si ergo de⁹ ſubtrahat influẽtiã ab
actiõe volũtatis et nõ ab actiõe intellect⁹: erit
vna ſine alia naturaliter: et nõ ſolũ nõ violẽter
niſi ꝙ illa natura eſt vt raro. Sed de⁹ nõ poſſet
ſm iſtos immittere involũtatẽ actũ contrariũ:
ſcꝫ ꝙ volũtas reſpuat beatitudinẽ oblatam in
cõi:vel clare viſam in ſpeciali : aut ꝙ triſtetur in
ea. Ratio hui⁹ eſt:ꝙ deus nõ põt facere ꝙ potẽ
tia feratur in nõ obiectũ : puta ꝙ oculus videret
ſonum/ vel ꝙ potẽtia calefactiua frigefaceret:
obiectũ aũt volũtatis ad reſpuẽdũ vel deteſtã-
dum eſt malũ ⁊ nõ bonũ vt bonũ:ergo impoſſi-
bile eſt ꝙ reſpectu beatitudinis in qua nil ma
li apparere põt voluntas feratur vel reſpuendo
vel deteſtãdo. De damnatis dicit idẽ Petrus
ꝙ cũ in eis remaneat natura integra/naturali
vtiq3 appetitu appetũt beatitudinẽ. Et ſi dicatur
ꝙ appetitus naturalis non põt eſſe fruſtra. di
cendũ eſt ꝙ verũ eſt per ſemper accidẽs autẽ ap

petitus naturalis pōt fruſtrari: vel per liberta
tem arbitrij ſeipſo abutētis: et hoc vniuerſali=
ter et in pluribus ſpeciebus / vel a caſu. In na
turalibus nō quidē vniuerſaliter ꝛ in tota ſpe=
cie ſed raro: ꝛ in aliquibus indiuiduis ſpeciei.
De appetitu autē qui eſt actus elicitus dicen=
dum ꝙ damnati non appetunt beatitudinē in
ſpeciali appetitu efficaci laborando ꝛ conando
ad beatitudinē: cum ſciāt hoc ſibi impoſſibile:
ſed appetitu cōditionato appetūt eā inquantū
habent rationē cōmodi: vellent eñ ſi eſſet poſſi
bile eam habere inquantū ſcꝫ quoddam cōmo
dum: et ſimuli modo appetūt beatitudinē in ge
nerali ſcꝫ benehabere.

¶ Utrum beatitudo ſanctoꝝ §.II.

ſit futura maior poſt reſurrectionē corporū ꝙ̄
modo ſit? Reſpōdet Pe. de pal. in. iiij. di. lxix.
q. vj. ꝙ beatitudinē ſanctoꝝ augeri poſt reſur=
rectionē corporū pōt intelligi dupliciter. Uno
modo extēſiue: vt qꝛ ſit in pluribus. Alio mo=
do intenſiue: vt ſcꝫ aīa beata reaſſumpto corpo
re videat deū limpidius / ꝛ ipſum diligat inten
ſius ꝙ̄ nūc ſine corpore. ¶ Et ꝙ̄tum ad primū
modū omnes cōueniūt dicētes ꝙ extēſiue au=
gebit beatitudo tunc: qꝛ beatificabit tunc ho=
mo nō ſolū in aīa quo ad vires ſuperiores que
ſunt intellectus ꝛ volūtas / ſed etiā quo ad infe
riores ſenſitiuas: et in corpore ꝙ̄tum ad dotes
ſuas: ſicut ecōuerſo damnati affligent tunc nō
ſolum in aīa quo ad intellectū ꝛ voluntatē / ſed
etiaꝫ in corpore quo ad ſenſualitatē. Et ſic lo=
quitur glo. ſup illud Apoca. vj. Uidi ſub altari
dei aīas interfectorū: que dicit ꝙ aīe ſanctorū
modo ſunt in minori dignitate ꝙ̄ future ſint
poſt reſurrectionē. Et Hiero. dicit ꝙ pacto fi=
nali iudicio deus ampliorē gloriā demonſtra=
bit ſanctis: hec eñ maior dignitas vel amplior
gloria erit ſm extenſionē que erit ad plura. Et
ſi in contrariū arguat ſic. ſummū bonū non au
getur: ſicut nec albiſſimū magis dealbat: ergo
non pōt beatitudo que eſt ſummū bonū auge=
ri. Reſpōdeo ꝙ beatitudo dei eſt ſummū bonū
ſimpliciter: vnde ipa nullo modo augetur: nec
etiā extēſiue quocūqꝫ ſibi addito: nā lꝫ beatitu
do diuina xp̄i ſit extēſa vſqꝫ ad aīam et corpus
xp̄i: tñ beatitudo ei⁹ creata cū beatitudine in=
creata nō eſt aliquid melius: vñ eius beatitu=
do nō creuit: etiaꝫ extēſiue. Sed beatitudo aīe
eſt ſummū bonū in genere ſpirituū ꝛ creatura=
rum: vñ creſcit extēſiue: beatitudo aūt hoīs eſt
ſummū bonū eius ꝓut cōprehendit vtrūqꝫ non
alterū tm̄: ſicut eñ perfectū bonū hoīs ſm na=
turā nō eſt ſola aīa ſed cōpoſitū: qꝛ perfectū ex
oībus partibus ei⁹ cōſtat: ſic ſummū bonum
ei⁹ nō niſi aggregatū ex vtraqꝫ beatitudine qḋ
eſt vnū ꝑ accidēs etſi non ꝑ ſe. Hoc eſt eñ ſum=
mū bonū creature qḋ ſibi taxatū eſt diuina pre
deſtinatione: qꝛ abſolute qualibet beatitudine
angelica pōt eſſe maior: ſed nō de potētia ordi=
nata: de⁹ aūt predeſtinauit homini vtrāqꝫ bea
titudinē: ideo ꝛc. ¶ Quantū ad ſecūdū modū
augmēti. ſ. intenſiuū: in hoc eſt triplex opinio.
Pria aſſerit ꝙ beatitudo eſſentialis que conſi
ſtit in viſione dei augebit intēſiue poſt reſurre
ctionē: ita ꝙ limpidi⁹ deū cognoſcēt ꝛ intēſius
diligēt ꝙ̄ nūc. Secūda opinio dicit ꝙ beatitu=
do poſt reſurrectionē erit ꝑfectioꝛ nō quidē in=
tenſiue: vt dicit pria opinio: ſed qꝛ magꝭ prom
pte ꝛ expedite aīa exercebit ſuā operationē re=
ſumpto corꝑe ꝙ̄ nūc: qꝛ nūc retardat a quodaꝫ
naturali appetitu ipſius aīe ad reſumēdū cor=
pus. Rationes vtriuſqꝫ opi. omitto: qꝛ vtraqꝫ
cōiter reprobat. vt pꝫ ibi efficaciter. Eſt ergo
tertia opinio verior be. Tho. in. iiij. di. xlix. q. j.
ar. iiij. q. j. ꝙ aīa reaſſumpto corpore nō intēſi⁹
videbit deū: nec expediti⁹ ꝙ̄ aīa ſeꝑata: ꝛ vltra
alias rōnes ibi poſitas multas ad hoc: hec eſt
ſatis cōis ꝛ efficax ꝛ eſt talis. Si aīe btōꝝ intē=
ſius ꝛ liberius viderēt deū reſumptis corpori=
bus ꝙ̄ ante: hoc eſſet vl ex parte potētie cogno
ſcentis: qꝛ illa remanet penitus eadē nō inten
ſa nec remiſſa: nec ex parte luminis ꝓpter eā=
dem cauſam: nec ex parte obiecti / qꝛ tūc nō re=
preſentabit aliter: nec ex parte alicuius impe
dimēti / qꝛ nullū eſt in aīa ſeparata pl⁹ ꝙ̄ coniū
cta: ergo aīa reſumpto corpore nō videbit intē
ſius aut liberius. Appetitus eñ anime ſepara
te de adminiſtrādo corpus ꝛ reunione in nullo
minuit vel diſtrahit viſionē ꝛ fruitionē dei: qꝛ
illud nō appetit niſi ꝓut videt placere diuine
voluntati quā intuetur ꝛ qua fruitur. Qꝫ autē
Augu. hoc videt dicere ſcꝫ ꝙ retardet talis ap
petitus: loquitur inquiſitiue nō aſſertiue.

¶ De quatuor dotibus corporū beatorum glorificatorum. Cap̄. viij.

Dotes corporū beatorū reſurgentiū
quatuor aſſignant: ſcꝫ claritas / im
paſſibilitas / ſubtilitas / et agilitas:
que notari poſſunt in quatuor ꝓ=
prietatibus ſolis cui cōparant ſan
cti glorificati in aīa ꝛ corpore. Dicit eñ Mat.
xiij. c. Tunc. ſ. in vltima reſurrectione fulgebūt
iuſti ſicut ſol in regno patris ſui. Et ad hoc pōt
adaptari illud pſal. Thronus ei⁹ ſicut ſol in cō Ps.
ſpectu meo: ꝛ ſicut luna ꝑfecta in eternū. Thro lxxxviij
nus xp̄i de quo ibi loquit ſunt ſancti in quib⁹
requieuit ꝛ requieſcit ꝑ gratiā ꝛ gloriā qui ſub
eo ſunt: vt thronus ſub ſedēte: ꝛ iſti ſunt reſplē
dentes etiā ꝙ̄tū ad corpora glorificata: vt ſol: ꝛ
ſicut luna ꝑfecta que tota eſt plena: ſed illumi=

nata a ſole:ita eccleſia a xp̄o indeficiēter glorificata. Sol in ſe et in radio ſuo primo hꝫ maximā claritatē: quid ei lucidius ſole dicit? Eccli vij. quaſi diceret nichil. Secūdo hꝫ in eſſentia ſua impaſſibilitatē: non eñ corrūpi pōt ⁊ radiꝰ eius per immūda tranſiēs non coinquinat. ait Aug. Tertio hꝫ ſol in ſuo effectu ſubtilitatem: nā ⁊ radiꝰ penetrat feneſtrā vitreā ſine aptiōe: ⁊ virtus eiꝰ trāſit ad viſcera terre ad generandū metalla ⁊ preſtādū vigorē herbis ⁊ arboribus. Quarto hꝫ ſol etiā in ſuo motu ⁊ diſcurſu agilitatē ſeu velocitatē: nā ⁊ ipm̄ corpus ſolare velociſſime mouet: et radius eius de mane cū ſubito orit extendit ab oriente in occidentem.

¶ Correſpondēt autē quatuor virtutibus cardinalibꝰ ſm Tho. in. iiij. que habēt hoiem bene regulare in ſe et ad ꝓximū: ſicut tres dotes aie: de quibus dictū eſt. ſ. correſpondēt tribus virtutibus theologicis: de qbꝰ. j. Cor. xiij. nūc manēt fides/ſpes/⁊ charitas tria hec. De cardinalibus aūt dicitur Sap. viij. Sobrietatē. i. tēperantiā ⁊ ſcientiā docet. i. prudētiā/iuſtitiā ſpecialē/et virtutē. i. fortitudinē: quibꝰ nil melius in vita hoibꝰ. Et qr ſm vnā acceptionē iuſtitia eſt ois virtus ꝓut. ſ. generaliter accipit: ⁊ ideo dicit Iuſti fulgebūt ⁊c. ſcꝫ ꝑ ꝟtutes quatuor que cōprehēdunt in iuſtitia generali qua ꝑuenit ad gloriam ⁊ dotes corporis. Claritas correſpōdet prudētie que eſt recta ratio agibiliū: et ſic facit mentē clarā. Impaſſibilitas correſpōdet fortitudini et patiētie: per quas quis reddit quaſi impaſſibilis: ita. ſ. vt non deducat homo in paſſiōes ire. Subtilitas correſpōdet iuſtitie: qua quis ſubtiliter examinat qđ cuiqꝫ tribuēdum. Agilitas tēperantie: que facit hominē facilē ⁊ prōptū ad obediēdū ⁊ benefaciēdum. Poſſunt etiā iſte quatuor dotes elici ex auctoritate Sap. iij. Fulgebūt iuſti: ⁊ tāqꝫ ſcintille in arūdineto diſcurrēt. Ut eñ dicit Robertus holkot ſuper illo textu. Claritas notat cū dicit fulgebūt. et ſi diuerſimode: qr vt dicit apoſtolus. j. Cor. xv. Stella differt a ſtella in claritate: ſic erit reſurrectio mortuoꝝ: qr magis vel minꝰ reſurgētes fulgebūt. Impaſſibilitas ſeu incorruptibilitas innuit: cū ſubdit iuſti. Iuſtitia eñ eſt cōſtans ⁊ perpetua volūtas reddēdi vnicuiqꝫ qđ ſuum eſt. ⁊ ſic hꝫ in ſe perpetuitatē ſcꝫ in ꝓpoſito in qua ſignificat impaſſibilitas et incorruptio. Subtilitas oſtendit cum dicit ſcintille. ſcilꝫ ignis que ſunt valde ſubtiles ſeu acute. Agilitas inſinuat in diſcurſu: qr diſcurrūt. Ut eñ dicit Aug. vbi voluerit ſpūs ſcꝫ eſſe ibi erit corpꝰ quaſi ſtatim ꝓpter ſubitū diſcurſum. Iſtas quatuor dotes ſigillatim exprimit ⁊ ſatis clare apl's. j. Cor. xv. cū ait. Sic erit reſurrectio mortuorū: ſeminat in corruptiōe: ſurget in incorruptione: ſeminat in ignobilitate: ſurget in gloria: ſeminatur in infirmitate: ſurget in virtute: ſeminat corpus animale: ſurget corpus ſpirituale ⁊c. Ipſis dotibus (vt dicunt quidā) vſus eſt xp̄s adhuc mortalis. Nam dotem claritatis oſtēdit in trāſfiguratiōe quādo reſplenduit facies eius vt ſol. Matth. xvij. Dotem agilitatis: quando ambulabat ſuꝑ aquas ſiccis veſtigijs intrans in nauē ad diſcipulos. Matth. xiiij. Dotē impaſſibilitatis: quādo dedit ſeipſum in vltima cena in cibum ⁊ potū: ubi eñ in ſacramento exiſtens non patiebat attritionem a dentibus diſcipulorū/ vel aliquam alterationē. Dotē ſubtilitatis: quando exiuit de vtero virginis naſcēs per clauſam portā. i. ſaluo ſignaculo virginali: qꝫuis ꝓprie loquendo hoc nō pertineat ad dotē ſubtilitatis intrare/ vel exire de loco clauſo omnino: ſed fuit ꝑ ſpeciale miraculū diuine trinitatis: vt. j. dicetur. Sicut ergo xp̄s ſurrexit a mortuis per gloriā patris/ita vos in nouitate vite ambuletis. i. ſicut xp̄s reſurrexit in corpore glorificato cum iſtis quatuor dotibus/ ita fideles dimittentes veterē vitam peccatorū: nouam inchoēt ſe exercendo in actibus quatuor virtutū que ſignant ⁊ correſpōdēt quatuor alijs dotibus: ⁊ per eas perueniat ad eas. Sufficiētia harum dotium quare ſcꝫ ſunt quatuor/⁊ nō plures nec pauciores Petrꝰ de pal. in. iiij. diſt. xliiij. q. v. ſic aſſignat. Gratia perficit naturam ſm modū eius: ſicut ergo corporis natura conſtat ex quatuor elemētis ⁊ humoribus/ ſic ⁊ eiꝰ gloria ex quatuor integratur. Unde qr finis nobilior eſt his que ſunt ad finē: ⁊ excellentius cōtinet bonitates eorū ⁊ perfectiones: corpora autē ſanctorū ſunt perfectiora ſicut finis omniū corporū: ideo debent habere ꝑfectiones aliorū. Cū ergo corpus humanū ſit corpus/ ⁊ ſit corpus animatū: animatū autē differt ab inanimato motu ⁊ ſenſu. Inde eſt ꝙ qr in corporibus inanimatis ꝑfectio eſt incorruptio: qr ꝓpter lōge diſtare a deo ſūt entia corruptibilia: ⁊ lux eſt puriſſima qlitas: ꝓpter que duo corpora celeſtia eminent. Ita corpus glorioſum debet habere dotē ſubtilitatis ꝓpter primū: et dotē claritatis ꝓpter ſecundū. Imperfecta autē animalia ꝓpter ſenſum eminēt plantis: et inter illa que plures habent ⁊ ꝑſpicaciores. Itē inter ipſa que habent motū ꝓgreſſiuū ſunt perfectiora: et ſic corpus inquantum animatū hꝫ dotem ſubtilitatis per quā redditur ad omnes operatiōes ſenſitiuas paratiſſimū: vt viſu excedat lincem ⁊ aquilam: ⁊ ſic de alijs. ⁊ ꝓpter dotem agilitatis aquilis ⁊ vēto ſunt velociores. ſm illud Uolauit ſuper pennas ventorū: ſcilꝫ corpus xp̄i glorificatum cum aſcendit in celum.

Chriſtꝰ vſus ē dotibꝰ.

Sufficientia dotium

De dote impaſſibilitatis. §.I.

Scendū ſm̄ Pe.de pa.in.iiij.di. xliiij. ꝙ cum paſſibilitas et paſſio ſibi correſpōdeant vt potentia et actus.ſicut paſſio dr̄ dupl'r:ſic et paſſibilitas. Paſſio accipitur vno modo large ꝓ receptiōe forme quātūcūꝗ̄ cōuenīēti nature rei. Secūdo modo accipit̄ magis ſtricte pro amiſſione forme cōueniētis ſm̄ naturā et receptionē forme diſcōuenientis ⁊ contrarie ſm̄ naturam. Et ſimili modo paſſibilitas dr̄ dupliciter. ſcꝫ potētia ſuſceptiua prime paſſiōis aut ſcḋe. *Paſſibilitas duplex.* Loquendo de paſſione: vel paſſibilitate primo modo dicta:ſic corpora ſctōꝝ poſt reſurrectionem non erunt impaſſibilia. Primo qꝛ in corporibꝰ glorificatis erit vſus ſenſuum.ſed talis vſus nō poteſt fieri ſine receptione ſpeciei ſenſibilis. ergo in beatis erit paſſio que eſt receptio forme cōuenientis. Scḋo qꝛ corpa gl'oſa aſſimilabunt̄ corporibꝰ celeſtibꝰ que ſunt incorruptibilia ſm̄ naturā.ſꝫ corpibꝰ celeſtibꝰ nō repugnat paſſio que eſt receptio forme cōuenientis et perficiētis.ſicut videmꝰ de luna q̄ illuminatur a ſole et ceteris planetis et ſtellis. vt innuitur in libro de ꝓprietatibꝰ elemētoꝝ. ergo ⁊c. Sed loquēdo ſcḋo modo de paſſiōe et paſſibilitate/ſcꝫ pro receptiōe forme diſcōueniētis et contrarie nature ⁊ abiectiōe forme cōueniētis/ſic ſunt impaſſibilia:qꝛ cū in eis ponat̄ qḋ eſt perfectionis: et remoueat̄ qḋ eſt imꝑfectionis ipſa erūt paſſibilia paſſione que eſt ſalus et ꝑfectio.nō illa que magis facta abijcit a ſubſtātia.vt dr̄ in.ij.de aīa. Sed eſt videndū per quid ſint ipſa corꝑa impaſſibilia. *Per q̄d ſunt impaſſibilia.* Ad qḋ dicit̄ ꝙ hoc erit aut per priuationē principij paſſiui. aut ꝑ impedimētū paſſionis. Primo modo dixerūt aliq̄ ꝙ corpora illa erunt impaſſibilia:qꝛ in eis nō erūt qualitates elementoꝝ actiue ⁊ paſſiue que ſunt in corporibꝰ mixtis cauſa actionis et paſſionis. Credebāt eñ ꝙ poſt reſurrectionem corpora humana eſſent mixta ex elemētis manentibus in eis ſm̄ ſuas ſubſtantias ⁊ non ſm̄ qualitates actiuas et paſſiuas. Sed iſtud non eſt verū:qꝛ qualitates elementoꝝ remanent in corporibꝰ glorioſis:qꝛ gloria nō tollit ea q̄ ſunt de perfectiōe nature:ſed qualitates elemētoꝝ ſunt de ꝑfectiōe mixti ſaltē accidētali. ergo nō tollentur per gloriā. Remanebūt ergo elementa in corporibus glorificatis ſm̄ ſuas qualitates.ſ.calidū:frigidū:humidū:⁊ ſiccum.ſed non alterabuntur nec patiētur alterum ab altero. quia cū poſt reſurrectionem ceſſet motus celi: oporteret ꝙ illud quod ſemel pateretur ſemper ab alio pateretur.et ſic precedēte paſſione finaliter ſequeret̄ corruptio:qḋ non eſt verum. Impaſſibilitas ergo reſurgentiū corporū non erit ꝓpter carētiā qualitatū elemētariū. Quid ergo iſtud ſit per qḋ fiunt impaſſibilia corpora illa. Circa hoc eſt duplex opinio. quidā eñ dixcūt ꝙ hoc erit per formā inherentē et exiſtentē in ipſis corporibus.qḋ ſic probant. *Prima opinio.* Aīa nō pōt habere aliqḋ dñium per corpus tunc magis q̄ nūc niſi corpꝰ ſit immutatū. ſed aīa poſt reſurrectionē habebit perfectū dñium ſuper corpus ita vt corpori nil poſſit accidere preter volūtatē anime:alioquin non eſſet ꝑfecte beata: ergo corpus erit oīno immutatū.ſed mutatio terminat̄ ad aliquā formā.ergo corpus glorificatum per aliquā formā quā habebit reddet̄ impaſſibile. Ad qḋ etiā facit qḋ ait Aug.ſcꝫ ꝙ in corporibus glorificatis erit ꝑpetua ſanitas et incorruptionis vigor.ſed ſanitas eſt ꝑ aliquā formā inherentē.ergo ⁊c. Eſt aliꝰ modus dicendi ſcꝫ ꝙ impaſſibilitas corporū glorificatorū non erit per aliquā formā inherentē: ſed ſolum per diuinā virtutē aſſiſtentē beatis et prohibentē actionē cuiuſlibet extrinſeci inferentis paſſionem. *Scḋa opinio.* quod ꝓbant per dictū Auguſtini ſic ſcribētis in epl'a ad Cōſentiū. Sicut ab igne fornacis chaldeorū abſtulit deꝰ virtutē cōburēdi quantū ad aliq̄d. qꝛ ſcꝫ corpora puerorū illeſa ſeruata ſunt.ſed māſit quantū ad aliq̄d: qꝛ ille ignis cōburebat ligna.ita auferet deꝰ ab hoībꝰ corruptionē ⁊ dimittet eis naturā modo predicto.ſ.impediēdo exceſſum actiōis in preſeruādo ab oī nociuo extrinſeco. Ex quo patet ꝙ intētio Aug. eſt ꝙ incorruptibilitas ⁊ impaſſibilitas eſt in corporibꝰ beatoꝝ per hoc ꝙ diuina virtꝰ aſſiſtēs beatis impediet actionē cuiuſlibet inferētis corruptionē. Unde ad rōnē factā pro alia opiniōe poteſt dici ꝙ ablatio defectuū paſſionis q̄ fit in corporibꝰ glorificatis poteſt fieri per ſolā virtutē diuinā aſſiſtentē beatis ad meritū. vnde nō oportet ꝙ fiat ꝑ formā inherētē. Erit ergo tūc corpꝰ ſubditū aīe aliter q̄ nūc qꝛ tūc ꝑfectiſſime:ſed nō oportet ꝙ hmōi ſubiectio fiat ꝑ nouā formā inherentē: ſed ſufficit ꝙ fit per diuinā ꝓuidentiā aſſiſtentē q̄ ꝓhibet illa q̄ immutāt corpꝰ ad corruptionē. Et qḋ dicit Aug. de ſanitate ⁊ vigore /hoc poterit eſſe per impedimentum cuiuſcūꝗ̄ extrinſeci inferētis paſſionē: non ꝙ ſit illa ſanitas forma inherēs. Sciendū etiā ꝙ beati nūq̄ ſcient ꝑ experiētiā quid eſt malū. nec hoc pertinebit ad imperfectionē. alioquin deꝰ eſſet valde imperfectꝰ. qui nūq̄ ſciuit malū per experiētiā in ſeipſo. Experientia eñ inquantū importat cognitionē importat ꝑfectionē. ⁊ ſic eſt ī deo: ſic erit in beatis.ſed inquantū importat paſſionē non erit in eis. Hec omnia Pet. de pal.in.iiij.vbi ſupra.

De dote ſubtilitatis. §.II.

Sciēdum ſm̄ Pe.de pa.in.iiij.di.xliiij.q.iij. Dicūt q̄dā dos ſubtilitatis ſm̄ oēs eſt ad ſubijciēdū

corpꝰ aie ad operatiões organicas ſenſitiuas.
vt remota omi groſſicie ⁊ ineptitudine ad eas
potētie ſubtilitate rationi obediāt et ad opera-
tiões ſuas puriꝰ exercendas virtuoſiores fiāt.
Pro quoꝝ declaratione dicūt quidā ꝙ ſubtile
in corporibꝰ opponitᷣ ei qđ eſt groſſum eſſe. etiā
vtrūq; reperitur in corporibus tam rōne quan
titatis ꝙ̄ rōne qualitatis. Ratione eñ quanti
tatis illud dicitᷣ ſubtile qđ eſt paruū ſm latitu
dinē et ꝓfunditatē. dato ꝙ ſit magnū ſm lōgi-
tudinē et ꝓfunditatē. Ratiōe vero qualitatis
dicitur aliquid ſubtile quod eſt rarū et peruiū.
vt aer. groſſum vͦo qđ eſt depreſſum ⁊ opacum.
vt terra. In ſubtili autē ⁊ groſſo quocūq; iſtoꝝ
modoꝝ accepto hoc eſt commune: ꝙ ſubtile eſt
facile penetratiuū alterius. Subtile vero ſm
quantitatē ꝓpter figuraꝫ acutā quam habet ſi
nō ſit latū et profundū ꝙ̄uis ſit lōgū/ vt ſtilus ⁊
acus. Talis enim figura eſt diuiſiua ⁊ facile pe
netratiua ꝓpter diuiſibilitatē partiū ſuarū in
partes paruas poros illoꝝ corporū ſubintran
tes. vt aer. aqua. ⁊ hmōi. ⁊ propter hanc condi
tionē nomē tractū eſt ad potētias cognitiuas.
Ille eñ dicitᷣ habere acutū viſum qui pōt ꝑe-
netrare ad videndū parua ⁊ lōginqua q̄ aliī nō
vidēt. Et ille dicitᷣ habere acutū intellectū q̄ pe
netrat ad cognitionē occultoꝝ. Iuxta hūc etiā
modū ſubſtātie ſpūales dicūtur ſubtiles qꝛ ma
xime elōgātᷣ a groſſicie corporali qualitercūq;
accipiatᷣ et maxime penetrat ad cognoſcēdum
Prima opinio. intima rei. Occaſione autē horū fuerūt duo er
rores circa dotē ſubtilitatis corporū glorifica-
toꝝ. quoꝝ vnus eſt dicentiū ꝙ poſt reſurrectio-
nē corpora cōuertentᷣ in ſpūs/ occaſionē ſumen-
tiū ex dictis aplī. j. Coꝛ. xv. vbi dr. Seminatᷣ
corpus alale: ſurget ſpūale. et hic error primo
cōuincitᷣ: qꝛ forte non eſt poſſibile quacūq; vir-
tute cōuerti corpus in ſpiritū. Scđo qꝛ etſi eſ-
ſet poſſibile ⁊ ſic fieret: tūc homo nō reſurgeret
qꝛ homo dicit qđ cōpoſitū ex ala ⁊ corpore ⁊ nō
alterū ſolū. Nec motiuū eſt ſufficiēs. quia ſicut
aplꝰs dicit ꝙ corpꝰ ſpūale reſurget. ita dicit ꝙ
ſeminatᷣ animale: ſed nunc nō dicitᷣ corpꝰ ani-
male/ quia cōuerſum ſit in alam. ergo nec tunc
dicetur ſpūale ex eo ꝙ conuerſum ſit in ſpiritū.
Scđa opinio. Alius error fuit dicentium ꝙ poſt reſurrectio-
nē corpora beatoꝝ erūt ſubtilia: qꝛ erūt rara ad
modū aeris: qđ patet eſſe erroneū. qꝛ talia cor
pora non ſunt palpabilia. Corpus autē chriſti
poſt paſſionē ſuā fuit palpabile vnde dixit diſci
pulis. Palpate et videte ⁊c. Itē veritas huma
ni corporis requirit carnē et oſſa: q̄ nō cōpatiū
tur talem raritatē: et ideo hic error damnatᷣ a
Tertia opinio. Grego. ix. moral. ¶ Dicēdū eſt igitur aliter. ſ.
ꝙ poſt reſurrectionem corpꝰ erit plene ſubditū
anime ſpiritui. Comparatur aūt ais ad corpꝰ
triplr. Primo quātū ad eſſe. qꝛ anima eſt actꝰ
et forma corporis. Scđo quantū ad oꝑationes
quibꝰ aia vtitur corpe vt ſubiecto ſicut ſunt ope
ratiões ſenſitiue. Tertio quātū ad motū localē
aia eñ nō ſolū eſt actꝰ corporis ſed etiā motor
aliquo modo. Poteſt igitᷣ ſubiectio corꝑis ad
alam conſiderari quantū ad eſſe ꝑtinet ad do-
tē impaſſibilitatis rōne cuiꝰ nichil poteſt acci-
dere in corꝑe/ qđ ſit ad ſeparationē corꝑis ab
ala: ſed ꝑfecta ſubiectio corꝑis ad alam vt ad
motorē: pertinet ad agilitatē/ vt infra dicetur.
Perfecta vͦo ſubiectio eius ad animā quo ad
operationes cognitiuas ⁊ appetitiuas videtur
pertinere ad ſubtilitatem. Et hec ſubiectio po
teſt intelligi: vel quantū ad operatiões ſenſiti-
uas preciſe: vt nichil ſit in corpore quo puritas
taliū operationū impediatᷣ/ ſicut nunc fit in no
bis ꝓpter groſſiciē et impuritatē ſpirituū de-
ſeruientiū operationibꝰ ſenſitiuis: talis enim
impuritas oino tolletur a corporibꝰ glorioſis.
Uel poteſt intelligi ſubiectio ꝓpter obediētiā
merā ⁊ perfectam quā tunc habebūt vires ſen
ſitiue ad rationē: q̄ obediētia nō eſt modo cum
caro cōcupiſcat aduerſus ſpiritum. Et ob hoc
corpus dr animale ab aialitate. qꝛ motꝰ aiales
magis ſunt in nobis ſm impetū ſenſualitatis
ꝙ̄ ſm dictamē rōnis. Sed tunc dicetᷣ corpꝰ ſpi-
rituale. qꝛ oēs tales motꝰ erūt ſubditi plene ſpi
ritui. Quocūq; aūt dictoꝝ modorum accipiatᷣ
ſubtilitas non videtᷣ neceſſariū ꝙ dicat aliquā
qualitatē ſupnaturalē inherentē corporibꝰ glo
rificatis: qꝛ ſubtilitas primo modo accepta po
teſt eſſe per ſolā puritatē humoꝝ ⁊ ſpirituū: et
ſcđo modo accepta poteſt eſſe per diuinā ꝓui-
dentiā aſſiſtentē. Sed q̄cquid iſti dicant videtᷣ
probabilius ꝙ iſta ſubtilitas ſit aliqđ poſitiuū
exiſtens in ipſis potētijs per modū habitꝰ: qꝛ
gr̄a perficit naturā ſm ꝙ nata eſt perfici. Po-
tētie aūt aie inferiores nate ſunt ꝑfici ad ſuas
oꝑationes ⁊ ad obediendū rōni per habitꝰ na-
turaliter acq̄ſibiles. Igitᷣ vt iſta fiāt ꝑfectiꝰ cō
ueniēs eſt īfundi habitꝰ ſupnaturales ſiue ſint
vna ſiue plures dotes vnius noīe deſignantur
ꝓpter vniuerſitatē finis in generali. Qꝛ ergo
nō eſt dubiū ꝙ per gloriā perficientur earū ope
rationes: vt delectationes perfectiores ſequā
tur: probabile eſt ꝙ hoc fiat ꝑ habitū q̄ et facit
oꝑationē gn̄aliorē: ⁊ per cōſequēs promptiorē Corpꝰ
faciliorē ⁊ delectabiliorē. ¶ Itē ſciendū ꝙ cor glorifi-
pus glorificatū intrat domū ianuis clauſis ⁊ fe- catū eſt
neſtris: ſeu ꝙ ſit in eodē loco cū alio corpore lo cū alio
caliter hoc non pertinet ad dotem ſubtilitatis localr.
nec hoc eſt poſſibile ꝑ viā nature corporis glo-
rificati: niſi addatur ſpeciale miraculuꝫ. quod
ſic probatur. Illud qđ non tollit a corpore glo
rioſo quātitatē eius nec actū eius impedit/ nō

tollit quin corpꝰ glorioſum expellat aliud cor=
pus de loco ſuo ſi illuc intrat: et ſic non poterit
ſimul eſſe cū alio: ſed dos ſubtilitatis eſt hmōi:
ergo ⁊c. Maior ptꝫ: qr illud qd facit diſtare cor=
pus a corpore ſcḋm locū et ſitū eſt ſola quātitas.
vñ ⁊ phs dicit .iiij. phyſicorū. ꝙ ſi a corpore cir=
cunſcribant oēs paſſiōes et qualitates: adhuc
corpus occupabit locū ⁊ non poterit eſſe ſimul
cū alio: ſed neceſſario diſtaret ſcḋm ſitum ⁊ locū.
Ex parte ergo quātitatis eſt diſtantia corporū
ꝙtū ad locū: qd ergo nō tollit quātitatē nec eiꝰ
ꝑationē: nō tollit qn vnū corpꝰ expellat aliud
de loco ſuo. Maior ꝓbat: ſcꝫ ꝙ nulla qualitas
tollat a corpore glorioſo ſuā quātitatē / nec eiꝰ
vſum. de quātitate ptꝫ: qr ſi tolleret corpꝰ ma=
neret indiuiſibile. Itē non haberet qualitates
ſenſibiles que requirūt quātitatē ꝓ immedia
to obiecto: que oīa ſunt abſurda: nec etiā tollit
actū eius. ergo ⁊c. Nec dicēdum eſt ꝙ in ferro
ignito ſint ſimul in eodē loco ignis ⁊ ferrū: aut
ꝙ vipa .i. pane intincto in vino ſint ſimul panis
⁊ vinū: quoꝝ vtrūqꝫ eſt corpus. Sed qn ferrum
ignit / vtiqꝫ ignitio nō eſt aliud ꝙ̄ vehemēs al=
teratio ferri a qualitatibꝰ ignis: ita ꝙ pōt aliud
ignire: ſed vbi eſt ferrū ibi nō eſt ignis / ſed ar=
dor et cauma: ſi que tñ poroſitates eſſent in fer
ro: ibi nichil ꝓhiberet eſſe ignē vel in materia
aeris priꝰ ibi exiſtētis generatꝰ: vel in ſubtili=
bus partibus que reſoluūt a ferro: et ſic de vi=
pa ⁊c. Qn ergo duo corpora ſunt ſimul in eodē
loco / cōmunior modus dicēdi ſꝫ doct. ⁊ magis
cōcordās ſcripture ſcḋm ſupficiē littere: qd pro=
Probat bat ex multis. Primo: qr xp̄s natꝰ eſt de vir=
gine clauſo vtero matris. Remanſit eñ virgo
poſt partū: ſed illud fieri nō potuit niſi corpus
xp̄i naſcēdo eſſet ſimul cū corpore virginis ma
tris eiꝰ. ideo ⁊c. Secūdo: qr xp̄s ſurrexit clau=
ſo ſepulchro: qd non poſſet eſſe niſi corpus xp̄i
eſſet ſimul cū lapidibꝰ ſepulchri. ergo ⁊c. Ter=
tio: qr xp̄s poſt reſurrectionē intrauit ad diſci
pulos clauſis ianuis. Quarto: ꝙ cū corpꝰ cele
ſte nō poſſet diuidi saltē ꝙtū ad ſubſtātiā ſphe=
rarū: ſed xp̄s aſcendit in celū empyreū: ergo ſi=
mul fuit corpus eiꝰ cū corpore celeſti. Modus
autē qui hic ponit eſt talis: quātitas p corpus
cōparatū ad locū hꝫ duo facere. ſ. reddere cor=
pus quantū / ⁊ occupare locū. Et primū eſt actꝰ
eiꝰ quaſi cauſe formalis. Secūdū eſt actus eiꝰ
quaſi cauſe efficientis. Ex quo pōt ſic argui. ſi=
cut ſe hꝫ calor ad calefaciēdū / ſic ſe hꝫ quātitas
ad occupādū locū: ſed ṽtute diuina fieri pōt vt
calor preſens calefactibili non calefaciat ipm:
vt factū eſt in fornace babylōis reſpectu trium
puerorū: ergo eadē virtute pōt fieri ꝙ quanti=
tas ſit preſens loco / ⁊ tñ non occupet locū: ⁊ ſic
alia quātitas erit ſimul cū ea. Scḋo ſic. ṽtute
diuina fieri pōt / vt amoto poſteriori remaneat
prius: cū hoc nō implicet cōtradictionē vel re=
pugnātiā intellectuū: ſed dare quātū eſſe ſub=
iecto p prius cōuenit quātitati ꝙ̄ occupare lo=
cū: qr ille eſt actꝰ formalis q ſimul eſt cū forma
in ſubiecto: aliꝰ tñ eſt actus eiꝰ: vt cauſe efficiē
tis reſpectu alteriꝰ q eſt frequēter tēpore poſte
rior: ergo ṽtute diuina fieri pōt vt corpꝰ rema
neat quantū / ⁊ tñ nō occupet locū. Aliqui tñ di
cūt ꝙ nulla virtute fieri pōt ꝙ duo corpora ſint
ſimul in eodē loco: ⁊ ad oēs illas ratiōes reſpō
dent: ſed qr tales expoſitiōes quas illi faciunt
de xp̄o naſcēte de ṽgine ⁊ de ſepulchro exeūte
vel in celū aſcēdēte quaſi via naturali potuerit
eſſe: nō ſic accipiunt a cōmunitate. Tutius eſt
tenere modū prius dictum. ſcꝫ ꝙ virtute diui=
na duo corpora poſſint eſſe in eodē loco ſimul:
ſicut accidit in dictis myſterijs xp̄i naſcētis / re
ſurgentis ⁊ hmōi: in talibus eñ melius eſt ca=
ptiuare intellectū ſuū / ꝙ̄ preſumptuoſum ali=
quid aſſerere cōtra cōmune dictū: etiā ſi nō ſit
expreſſe cōtra ſcripturā. Hec oīa Pe. vbi. ſ.

¶ De dote agilitatis quid §. III.

ſit: ⁊ per quid: ⁊ vtrū motus corporū glorifica=
toꝝ ſit in inſtanti. Et ꝙtum ad primū ſcḋm Pe.
vbi. ſ. q. iiij. ſciendū ꝙ in hoīe eſt duplex motꝰ. duplex
Unus ſcḋm naturā elemēti predominantis quo motꝰ in
mouet naturaliter deorſuꝫ ſicut cetera grauia hoīe.
Alius eſt motus cuiꝰ principiū eſt aīa ⁊ eſt ꝓ=
greſſiuus. Et eſt differētia inter iſtos motus.
¶ Primo: qr principiū primi motꝰ eſt ex par=
te corporis tm̄ nō aīe: ſed principiū ſecūdi mo
tus eſt aliqua pars corporis nō vt corporis / ſꝫ
vt aīati corporis: vñ talis motꝰ non cōpeteret
corpori ſine aīa / ſed bene primi motꝰ. Secūdo:
qr primus motꝰ eſt ad determinatū vbi ⁊ vni=
formiter / qr ſequit formā naturalē: ſed ſecūdꝰ
motꝰ eſt ad diuerſa vbi ⁊ difformiter / qr ſequit
apprehēſionē que pōt variari ſcḋm diuerſa appe
tibilia: et ideo homo vel aīal pōt variare motū
ad diuerſa vbi ⁊ diuerſimode: tarde ſcꝫ vel ve=
lociter. Tertio: qr homo vel aīal pōt ſiſtere mo
tum ꝓgreſſiuū p cognitionē que format ima=
gini: ſed non pōt ſiſtere motuꝫ primū qui. ſ. eſt
ſcḋm naturā elemēti predominātis. Si eñ homo
eſſet ſurſum caderet niſi eſſet quid retinēs: nec
poſſet ſiſtere talem motū quin caderet. Ex hoc Agili=
ad ꝓpoſitū agilitas dicit habilitatē in corpo= tas in
re ad faciliter mouēdū ſe ſcḋm motū localem: nō hoīe.
quidē ſcḋm motū quo aīal mouet ſcḋm naturā ele
mēti predominātis: qr ſic corpus mortuū eſſet
agilius ꝙ̄ viuū: tñ nullus dicit corpus mortuū
agile. Itē agilitas videt eſſe cōditio mouētis
ſeipſum: ſola aūt aīata mouēt ſe et ſcḋm motum
ꝓgreſſiuum: ꝓpter qd agilitas eſt facultas in

coꝛpoꝛe ad faciliter et ꝓmpte ſe mouēdū motu ꝓgreſſiuo. Hāc aūt agilitatē ratiōabile eſt ponere in coꝛpoꝛibꝰ gloꝛificatis: qꝛ (vt dictū eſt) in beatis coꝛpꝰ erit plene ſubiectū ſpiritui ⁊ ſpiritus aūt ſeu aīa cōparaꝛ ad coꝛpꝰ nō ſolum vt foꝛma/ſed etiā vt motoꝛ: ⁊ ideo dꝫ eſſe ſubiectū nō ſolū foꝛmali ꝑfectioni ſed vt motoꝛi: ꝓpter qꝺ ſicut coꝛpꝰ ꝑ impaſſibilitatē plene ſubijciꝛ aīe vt foꝛme vel ꝑfectioni: ſic ꝑ agilitatē plene ſubijcieꝛ ei vt motoꝛi adeo vt ꝓmpte ⁊ faciliter ſine fatigatiōe celerrime moueaꝛ ſm imperiū volūtatis. Per quid aūt ſit illa agilitas nō eſt oīno clarū: videꝛ ꝙ ſit ꝑ ablationē grauitatis a coꝛpoꝛibꝰ beatoꝝ: qꝺ pꝫ ꝑ auctoꝛitatē Aug. xxij. lib. de ciui. dei dicētis: ꝙ oīpotēs deꝰ auferet a beatis pōdus grauitatis. Et ꝗuis hoc qꝺ dictuꝫ eſt ſit ꝓbabile: pōt tñ ſuſtineri ꝙ hec obediētia ſit non ꝑ amotionē grauitatis/ſed ꝑ additionē qualitatis que impediat reſiſtentiā grauitatis reſpectu alioꝝ motuū ad deoꝛſuꝫ et habilitet ad motū deoꝛſum plꝰ ꝙ̄ grauitas: velocꝰ eñ moueꝛ coꝛpꝰ gloꝛioſum impioſe a celo ad terrā/ꝙ̄ coꝛpus graue: ceteris paribus ⁊ hmōi non eſſet ꝓpter inclinationē grauitatis: ergo ꝓpter aliquid aliud. Si dicatur ꝙ hoc eſt ꝓpter diuinā virtutē aſſiſtētē ꝓhibētē ne mediū reſiſtat coꝛpoꝛi glorioſo tātū quātū faceret coꝛpoꝛi nō glorioſo/nō ſufficit: qꝛ gratia ꝑficit naturā ſm modū eiꝰ. Cū ergo ſit natū reddi bene mobile ab aīa ꝑ aliquod intrinſecū: puta ſpiritū ⁊ bonas diſpoſitiōes in neruis ⁊ muſculis ergo ꝓbabile eſt ꝙ per intrinſecum poſitiuū faciat ſic mobile et agile. Erunt eñ hōies pares angelis habentes per gratiā impaſſibilitatis qꝺ illi habent ꝑ naturā/⁊ ſiľr ꝑ agilitatē ⁊ ſubtilitatē. Sicut ergo coꝛpus eſt ſubiectū angelo ad motū localē non per ſolā virtutē diuinā ꝓhibentē reſiſtentiā/vel amouentē qualitatē inclinantē ad cōtrariū: ſed per intraneā naturā: ſicut ⁊ graue obedit nature ſupioꝛi ad ſupplēdū vacuū manēte ſua grauitate: qꝛ per intrinſecā naturā eſt ſibi hoc inditū: ſic per gratiā intrinſecam erit coꝛpus humanum obediēs ſpiritui ad motū ſine amotiōe grauitatis. Ad auctoꝛitatē Aug. ſupꝛa poſitā in cōtrariū Rñdetur ꝙ deꝰ auferet pōdus a coꝛpoꝛibus beatis nō quo ad eſſentiā/ſed quo ad impedimētū: ſicut diciꝛ ꝙ caro et ſanguis regnū dei nō poſſidebūt quo ad culpā/ſed quo ad naturā. Tenendū eſt autē ſm Pe. vbi. ſ. ꝙ coꝛpoꝛa gloꝛificata qñꝗ mouebunꝛ localiter: qꝺ etiā de ipſo xp̄o credibile eſt. Vñ ⁊ beatus Tho. dicit ꝙ qñ xp̄s apparuit beato Paulo in via ad damaſcum ꝓſtrato ad terram dicēs Ego ſum xp̄s. Deſcendit xp̄s de celo coꝛpoꝛaliter ſm preſentiā ſuā coꝛpoꝛaleꝫ. Unde et tanꝙ̄ teſtimoniū de viſo reddens ait. Nouiſſime tāꝙ̄ abortiuo apparuit michi. j. ad Coꝛ. xv. Ratio huius ꝙ coꝛpoꝛa beatoꝝ moueanꝛ localiter eſt/qꝛ virtus ꝓcedens in actū exercitatū de potētia ꝑfectioꝛ apparet ꝙ̄ ſi nō exiret in actū: actus eñ manifeſtat virtutē. Cū igiꝛ in beatis ſit virtus motiua ꝑfecta ex parte aīe: ⁊ ſumma habilitas ex parte coꝛpoꝛis: rōnabile eſt ꝙ qñꝗ demonſtreꝛ per effectū: ⁊ ita ꝓbabile eſt ꝙ ſancti moueanꝛ aliqñ motu ꝓgreſſiuo: qui ſolū apparet in nobis cauſatus ab aīa per appꝛehēſionē appetitus/⁊ exercitus ꝑ determinatarū motionē partiū coꝛpoꝛis que oꝛganice huic motui deſeruiunt. Utrū autē cōpetat eis aliꝰ motꝰ quo moueꝛ coꝛpus ab aīa nō oꝛganice. i. nō pars poſt partē ſicut nūc ſit: ſed totū ſimul. et ex quo ſicut graue deſcēdit deoꝛſum/⁊ leue aſcendit ſurſum: videꝛ quibuſdā ꝙ ſic. ⁊ videꝛ opinio vera: ſcꝫ ꝙ ꝗuis coꝛpus gloꝛificatū poſſit moueri oꝛganice ⁊ ꝓgreſſiue ſicut modo: nichilominꝰ tñ et totū ſimul poterit moueri: vt leue ſurſuꝫ ⁊ graue deoꝛſum: ſicut et angelus mouet coꝛpꝰ aſſumptū ⁊ nō aſſumptū: ꝗuis nō ſit vſꝗquaꝗ ſimile: qꝛ celū non poſſet moueri niſi circulariter. Cum eñ dicit ſcriptura de xp̄o ꝙ ferebaꝛ in celū: non videꝛ ꝙ pedetentim quaſi ꝑ gradus ſcale aſcenderet: non ꝙ in aere veſtigia figere nō poſſet: qꝛ moꝛtalis ſuper aquas ibat: ſed ideo quia non videꝛ ꝙ vnā tibiam poſt aliā moueret: ſicut ſit currēdo: poſſet gloꝛioſum coꝛpus ita cito moueri: ſicut diciꝛ eſſe mobile. Nō eñ ſic cōpꝛimendo paſſus ſuos poſſet tēpoꝛe impceptibili deſcendere de celo vel aſcendere: ſicut ergo angelus dñi poꝛtauit Abachuc ⁊ repoꝛtauit/⁊ ſpūs dñi rapuit Philippū: ſic beati gloꝛificati in coꝛpoꝛe moueñ qñ volunt ꝓgreſſiue et non ꝓgreſſiue: et quemadmodū ſcintille in arūdineto diſcurrēt. Coꝛpa glorioſa mouebuntur localr.

¶ De tēpoꝛe motus coꝛpoꝛū gloꝛificatoꝛū ſciēdum ſm Pet. vbi. ſ. ꝙ motus eoꝛū non erit in inſtanti/ſed in tēpoꝛe: qꝛ omnis motus qui eſt de extremo in extremū per mediuꝫ neceſſario eſt in tēpoꝛe: ſed oēs motus coꝛpoꝛū gloꝛioſoꝝ ſunt hmōi. ergo ⁊c. Maioꝛ pꝫ: qꝛ rō mediū eſt ꝙ pꝛius attingatur a mobili ꝙ̄ extremū: vt patet ex. v. phyſicoꝛū. pꝛius autē ⁊ poſterius nō ſunt niſi in tempoꝛe. Minoꝛ ꝓbatur: qꝛ nulla virtus creata poteſt mutare curſum nature in motu locali: ſed curſus nature in motu locali eſt ꝙ ſit de extremo in extremū per mediū. Uirtus autem motiua coꝛpoꝛū gloꝛificatoꝛū eſt virtus creata ſcꝫ virtus anime: quare neceſſe eſt ꝙ ille motus ſit in tēpoꝛe. Eſt igitur cōmunis opinio ꝙ non mouebūtur in inſtāti/ſed tēpoꝛe imperceptibili quando volent: ⁊ moꝛoſe ꝓut volent. Et ꝙ Auguſtinus dicit ꝙ vbi voluerit eſſe ſpiritus ibi ſtatim erit coꝛpus: ſtatim nō di-

Margin notes: Per qd ſit agilitas. — De tpe motus coꝛpoꝝ gloꝛificatoꝝ.

cit inſtans poſt cito. Et q̄uis poſt reſurrectio-
nē nō ſit tēpus qꝺ eſt paſſio pͥmi mobilis: qꝛ
tūc ceſſabit motꝰ pͥmi mobilis: ē tñ poſtea tp̄s
qꝺ ē moꝛa ꝯtinua ⁊ ſucceſſiua motuū q̄ fiēt tūc.

¶ De dote claritatis. Coꝛ- §.IIII.
poꝛa beatoꝝ erūt luciꝺiſſima coloꝛibꝰ pulcher
rima ⁊ peruia. Quātū ad pͥmū dicit Pet. de
pa. diſt. xliiij. q. v. ꝙ nomē claritatis quantū ad
ſuā pͥmā impoſitionē impoꝛtat ꝓꝓꝛietatē lu-
minis ſicut ⁊ ſuū oppoſitū: ſcʒ obſcuritas impoꝛ
tat pꝛopꝛietatē oppoſitā gr̄e vel pꝛiuationē lu-
minis. ſed qꝛ mediāte lumine perficitur in no
bis potiſſima cognitio ſenſitiua exterioꝛ quam
habemꝰ ſcʒ viſiua. per quā res nobis potiſſime
manifeſtanť: et eiꝰ nomē ad oēs alias cognitio
nes trāſſertur: per quam nobis aliqua veritas
manifeſtať: ⁊ ideo nomē claritatis trāſſerť ad
manifeſtationē veritatis. vnde omnē veritatē
nobis manifeſtā dicimus eſſe clarā. ⁊ per cōſe
quēs qꝺ eſt ſui bene manifeſtatiuū dicimꝰ eſſe
clarū. Et ſcꝺo poteſt dici ꝙ claritas dupl'r erit
in coꝛpoꝛibꝰ glorioſis. Pͥmo ſm vltimū mo-
dū. ſ. inquantū clarū ꝺꝛ illud qꝺ ſeipm̄ manife-
ſtat tāq̄ habēs puritatē nature ſiue ſpeciei: ſic
eñ coꝛpoꝛa gl'ioſa erūt clara: qꝛ qualitates eo-
rū maxime ad viſum ꝑtinētes vt coloꝛ ⁊ figura
erunt puriſſime nichil impuritatis habentes
admixtū: ⁊ hoc nullꝰ negat. Sed quantū ad pͥ
mū modū pōt dici ꝙ claritas erit in coꝛpoꝛibꝰ
gl'ioſis dupl'r. Uno mō ſicut eſt claritas in coꝛ-
poꝛibꝰ bene terſis et politis: ⁊ ex incidētia ra-
dioꝝ ſolis vel alteriꝰ coꝛpoꝛis luminoſi q̄ clari
tas eſt valde magna ſi coꝛpꝰ ſit bene terſum et
politū vt vitrū. aurū. argentū. ⁊ hm̄ōi. Conſtat
aūt ꝙ coꝛpoꝛa gl'ioſa erūt multū polita et terſa
ꝓpter qꝺ ex incidētia ſolis ⁊ alioꝝū luminariū
fulgebūt maxima claritate: nec iſtud etiam ha
buit dubiū. Scꝺo ergo modo ponitť a q̄buſdā
claritas dicētibꝰ ꝙ ſicut eſt qualitas intranea
ſolis vel alicuiꝰ alterius coꝛpoꝛis luminoſi: ſic
claritas in coꝛpoꝛibꝰ gl'ioſis erit intranea qua
litas coꝛpoꝛibꝰ glorioſis: et iſtud eſt difficilius
ad intelligēdū. ¶ Pͥmo quia talis qualitas
nō videť ponēda in coꝛpoꝛibꝰ glorioſis ꝓpter
hoc ꝙ magis delectet viſum aſpiciētiū: qꝛ nos
experimur ꝙ maioꝛ delectatio eſt pulchꝛitudi
nē figure ⁊ coloꝛē hoīs aſpiciēdo q̄ claritatē ſo
lis: etiā ſi claritas eiꝰ nō lederet. Scꝺo ꝙ diffi
cile eſt videre quō claritas que eſt lux intenſa
qualis ſm hanc opinionē ponitť in btis (ponitť
eñ equalis luci ſolis: poſſit ſtare cū coloꝛe) ni-
chilominꝰ nō eſt negandū quin deꝰ poſſit dare
talē claritatem coꝛpoꝛibꝰ glorioſis. Cuius ra-
tio eſt: qꝛ illa q̄ ſm naturā poſſunt ſtare ſimul
vtroqꝫ vel altero exiſtēte in gradu remiſſo ſue

Claritas erit in eis dupl'r.

ſpeciei: poſſunt virtute diuina ſimul eſſe vtroqꝫ
exiſtēte in gradu intenſiſſimo ſue ſpeciei; ſʒ lux
et coloꝛ ſunt in eodē ſubiecto per naturā vtroqꝫ
vel altero exiſtēte in gradu remiſſo ſue ſpeciei
ergo vtrūqꝫ poteſt eſſe ſimul virtute diuina in
gradu intenſiſſimo. vnde in noctilucis ſtant ſi-
mul coloꝛ et lux. Erunt ergo coꝛpoꝛa glorioſa
lucida nō ſolum per refulgentiam vel alioꝝ lu
minariū incidentiā ſuper illa terſa et politiſſi-
ma ſicut vitrū. Sed ꝑ intrinſecā inherentiā lu
cis manētis impꝛeſſe virtute diuina: al's nō lu
cerent niſi pꝛeſente luminari. ꝯtra illud Apoc.
xxj. Ciuitas illa non eget ſole neqꝫ luna ⁊c. Ad
obiectionē de delectatione Reſpondeť: qꝛ pul
chꝛitudinē candoꝛis lucis delectabilius admi-
rabitur oculus ſuppoſito ꝙ non ledat: ſed con-
foꝛtet plus q̄ quēcūqꝫ coloꝛem ſeu figuram: qꝛ
delectatio cauſatur ex cōmixtione cōuenientis
cum conueniente. Nichil autē eſt cōuenientius
potentie q̄ ſuū pͥmariū obiectum. Pͥmū au
tē obiectum viſus nō eſt figura que eſt ſenſibile
nō pꝛopꝛiū ſed cōmune. nec coloꝛ ſed lux: quia
pͥmū in vnoquoqꝫ eſt cauſa alioꝝ in illo gene
re. Uidetur aūt coloꝛ per lucē ⁊ nō ecōuerſo: vn
de nō poteſt videri coloꝛ ſine luce: ſed bene ecō
uerſo. et ideo dulce lumē et delectabile eſt ocu
lis videre ſolem plus q̄ alium coloꝛem. ¶ Se
cundo ſcilicet de coloꝛe ſciendū ꝙ nō ſolū erūt
fulgida et lucentia: ſed etiā coloꝛata pulcherri
mis coloꝛibus ⁊ viuaciſſimis. Et cū lux ibi erit
perfectiſſima / ⁊ vtrūqꝫ ſimul videbitur: qꝛ q̄cq̄d
pulchꝛitudinis eſt in alijs ⁊ nobilitatis excellē
ter debet eſſe in illis. Conſtat aūt ꝙ lux eſt de-
coꝛ totiꝰ. Coloꝛ etiā eſt pulchꝛitudo oīs mixti
terminati / vnde vtrūqꝫ erit ibi. non ſolū autem
erunt lucida et coloꝛata: ſed etiam peruia. non
pꝛopter poꝛos tātū: quia licet ibi ſint perfecta
foꝛamina oꝛis auriū et hm̄ōi que pertinent ad
perfectionē nature: tamē poꝛi per quos ſudoꝛ
exit et hm̄ōi non erūt ibi: qꝛ ibi imperfectio nō
erit. hoc autē eſt imꝑfectionis. Unde celi ſoli-
diſſimi quaſi ere fuſi ſunt ſine poꝛis qꝺ eſt ꝑfe-
ctionis in eis. igiť illa coꝛpoꝛa gloꝛificata erūt
tota peruia ſicut vitrum. Unde Grego. dicit.
xviij. moꝛal'. exponens illud Job. xxviij. Non
adequabitur ei aurum aut vitrum. quod pate
bit coꝛpoꝛalibus oculis. ipſa etiam interioꝛ ar
monia. Et Apoca. penulti. Ciuitas illa equipa
ratur vitro mūdo. nō quo ad fragilitatē: ſʒ quo
ad puritatē ⁊ peruietatem. ¶ Notādū etiā de
ſcꝺa poſſibilitate ſimulate lucis radioſe ⁊ per-
uietate. Non eñ eſt difficile quō cū iſta peruie
tate luceant ſicut aer. Sed quō fulgeāt aut ra-
dios emittant. hoc eñ cū ſit perfectionis in lu
minaribꝰ nō eſt de eis negandū. Unde ⁊ coꝛpꝰ
chꝛiſti vocatur lucerna. Apoca. xxj. Lucerna

Concluſio.

Coloꝛata pulcherrime.

Peruia ſicut vitrum.

Coꝛpa gl'ioſa erūt radioſa.

eius.ſ.ciuitatis eſt agnus: ſcʒ xp̄s. Et ibi ſunt
duo magna luminaria.ſ.corpus eius ⁊ matris
ſue.ceteri ṽo erunt ſicut ſtelle. vnde nõ indigẽt
alijs luminarib⁹. Uidem⁹ aũt in corporib⁹ lu-
cere ⁊ illuminare ſimul ſola corpora opaca: vt
ſtella que eſt depreſſior vel denſior pars ſui or-
bis: nõ aũt tranſparẽtia: vt ignis in ſphera ſua
eſt peruius ſicut dyaphanus. ꝓpter quod non
impedit videre celum ⁊ ſtellas: ſed in materia
aliena eſt opacus. vnde impedit videre parie-
tem poſteriorem in camino: ⁊ in ſphera lucet ⁊
nõ illuminat in aliena materia. puta in flãma
illuminat. ſed deus ſicut poteſt facere perfectũ
colorem et lucem in eodem ſubiecto que reſpe
ctu nature acquirũt diuerſas diſpoſitiones cõ
trarias. ſic ⁊ in corporibus beatoꝝ peruijs fa-
cit lucem intenſiſſimã. ⁊ per cõſequẽs radiati-
Omnes ſenſus, erũt in gloria. uã. ¶ Hic etiã tenendũ videt̄ ꝙ ſicut viſus ha
bebit ſuã perfectionẽ et delectationẽ in viden-
do pulcherrima: ita alij ſenſus. Nam et de au-
ditu dr̄. In ciuitate dñi iugiter ſonant organa
ſctõꝝ. ibi angeli ⁊ archangeli hymnũ deo decã
tãt: quod etſi ſpiritualiter intelligi oporteat in
angelis: qꝛ nõ habẽt corpora: ſed ſcti cũ habe-
bũt corpora miſericordias dñi in eternũ canta
bũt etiã voce corporali nõ ex aere cauſata: quia
ibi nõ eſt: ſed per aliũ modũ ex dei opere cui nil
eſt impoſſibile. Et de odoratu canitur. Sancti
tui florebũt ſicut lilium quod eſt valde fragrãs
et ſicut odor balſami erũt ante te. Guſt⁹ etiam
ſentiet quandã mirabilẽ dulcedinẽ abſqꝫ come
ſtione cuiuſcũqꝫ rei: q̄ ibi nõ erit neceſſaria: ſicut
nec moyſi fuit in mõte ſinay cũ angelo per qua
dragenã loq̄nti. Cõtact⁹ etiã q̄dã honeſtiſſim⁹
non cõmixtionis: qꝛ ibi nec nubẽt nec nubent̄.
Matth. xxij. ſed erũt ſicut angeli dei. Gñatio eñi ibi nõ erit:
cũ finitus ſit numerus electorũ a deo predeſti-
natoꝝ ob quẽ fiendũ eſt ordinata ipſa cõmixtio
nec ibi inſurget aliquis minim⁹ ſtimulus cõcu
piſcentie ſenſualitatis oĩmode nõ ſubditus ra
tioni. in cui⁹ etiã remediũ poſt peccatũ primũ
eſt cõceſſa copula cõiugalis. Sed quidã caſtiſſi
mus ⁊ ſanctiſſim⁹ amplex⁹ eo mõ quo ſcti viri
ſe viſitãtes mutuo ãplexati ⁊ oſculati ſunt inui
cẽ: vt ioſeph fratres ſuos / ⁊ ṽgo Maria filium.

¶ De aureolis in gñali ⁊ ſpeciali. Cap. viij.

De aureolis. ⁊ primo in genere. Sciẽ
dũ igitur ſm̄ Pe. de pa. in. iiij. diſt.
xlix. q. viij. ꝙ aureola eſt quoddam
gaudiũ de operibus a ſe factis que
habẽt rõnẽ excellẽtis victorie. Unde
differt ab aurea que eſt premiũ eſſentiale ſcili-
cet gaudiũ de deo: ⁊ debet̄ victorie in cõmuni.
Et ſicut aurea principaliter eſt in aĩa: ſic et au-
reola: ſed per redundantiã in corpore erit q̄dã
decentia ⁊ fortitudo ſingularis repreſentatiua
aureole predicatori in ore. virginib⁹ in illa par
te: martyrib⁹ in cicatricib⁹ vel alijs partibus
corporis ſm̄ genus martyrij: vt ſtatim ex aſpe-
ctu corporis ſciatur qualis quiſqꝫ fuerit mar-
tyr / virgo vel doctor. Sũt autẽ tres ſm̄ anime
vires. ſ. rationalẽ: iraſcibilẽ: ⁊ cõcupiſcibilẽ. et
tres contra victorias excellentes. ſ. mũdi: dia-
boli: ⁊ carnis. preeminet eñi ſimpliciter aureo
la martyrij plus q̄ illa doctorũ: vt patet in ca-
talogo ſanctoꝝ. In letanijs eñi eccleſia prefert
martyres doctoribus: ⁊ doctores virginibus.
Una autẽ aureola eiuſdẽ ſpeciei prefertur alte
ri ſm̄ excellẽtiã actus. vt qui acerbius marty-
riũ tulerit. aut qui puriorẽ virginitatẽ habue-
rit vitando occaſiones: aut q̄ plures ſaluat pre
dicando: aut q̄ frequẽti⁹ predicat. Unde paul⁹
qui dicit. plus omnib⁹ alijs laboraui. ⁊ ipſe ait.
De reliquo repoſita eſt michi corona iuſticie.
Nõ competit aũt chriſto ꝓprie nec angelis: qꝛ
in eis nõ eſt pugna cũ ſint immortales et incor
porales. de virgine autem maria ſecus.

¶ De aureola in ſpeciali et §. I. De aureola martyrij.
primo martyrij. Ubi notandũ ſm̄ Pe. vbi. ſ. ꝙ
tria requirũtur ad iſtã aureolã. ſ. pena: cauſa: ⁊
volũtas. Nã conditio vel diſpoſitio charitatis
ſcʒ ꝙ oportet habere charitatẽ ad aureolã con
ſequendã: iſtud eſt cõe oĩbus aureolis: nam au
reola preſupponit aureã. Debet̄ ergo aureola
martyrij ſolũ per penã mortis. Uñ patet ꝙ nec
obediẽtib⁹ debet̄ q̄uis per obedientiã mactet̄
ꝓpria voluntas. etiã ſi durat obediẽtia vſqꝫ ad
mortẽ: nec pauperib⁹ q̄uis moriant̄ mũdo: nec
per penitentiã q̄uis penitẽtes crucifigant car
neʒ ſuã: nec beata virgo q̄uis plus doluerit q̄
martyr eã habet. nec btũs Dñicus qui ſitiebat
martyriũ: ſicut ſitit ceruus ad aque fluuiũ. nec
Jo. qui calicẽ paſſiõis volũtarie bibit. nec pue-
ri in camino fornacis babylonice. nec ſiluester
qui nõ ex paſſionib⁹ obijt: q̄uis ſuſtinuerit tor-
menta. nec lucretia romana q̄ ſe interfecit illi-
cite. Quedã aũt virgines q̄ ne corrũperẽtur ſe
ſubmerſerũt: qꝛ cõſilio ſpũſſancti creditur eas
hoc egiſſe. de quib⁹ dicit Augu. de ciui. dei. Et
ſamſon ſimiliter. ⁊ machabei qui ſuſtinuerunt
mortẽ ne legem violarẽt in eſu carnis porcine.
Martyriũ eñi eſt circa mortẽ ab alio illatã. vñ
de nec Razias q̄ ſe occidit. Si quis aũt genus
mortis ſibi elegerit. vt. b. Pe. q̄ petijt vt verſis
pedibus crucifigeret̄: ne ſimili pena ſeruus pu
niretur vt dñs. nõ pdit aureolã. Si aũt ꝓpter
ſeipm̄ elegerit vt tolerabiliorẽ mortẽ ſeu faci-
liorem habeat perdit aureolã. ſicut fecit Se-
neca quem nero occidit. quẽ dicit Hiero. ꝙ fuiſ
ſet martyr niſi genus mortis elegiſſet: optio-
ne ſibi data vt ſcilicet in balneo vtroqꝫ brachio

minueret: et ſic inſenſibiliter moreretur: propter quod vt di. in .iiij. dial. Quidam ſctūs tradit' longobardis vt occideret: mortis optione ſibi data nullā eligere voluit. ſed dixit ſe illā toleraturū quā dñs permitteret: quem dñs a morte eripuit miraculoſe. Nec refert vtrū mors ſtatim aut poſtea ſequat: dum tñ propter illud mors cauſet vel acceleret. vñ de mortuis in carcere vel exilio martyria celebrant: quia hmōi mortes accelerate preſumunt. Si aūt martyr ſuſciteē et iterū martyrizet: certū eſt q de vtraq morte gaudiū habebit et duplicatū vel numeraliter vel virtualiter: et ſic per duas mortes videt. ſ. ſebaſtianus duas aureolas martyrū habuiſſe. Scdm qd requirit ad aureolā martyrij ē cauſa: quia eū teſtis eſt martyr in cauſa fidei pro eccſia: pro quocūq articulo fidei vel iure eccle vel quacūq virtute: (quia virtutib' deſponſat eccſia xpo) moriat/vere eſt martyr. Vñ et bea. Tho. cantuarien. epūs qui pro iurib' eccle ſue defendēdis occiſus eſt. et Joh. bap. qui propter virtutē caſtitatis cōmendandā et reprehendēdo herodē de inceſtu decapitatus eſt. Tertiū qd requirit eſt volūtas: quia ſi quis dormiens aut fugiens occideret: aut ſe defendēs inuitus/martyr nō eſt. Vñ Mauritius cū ſociis piecerūt arma qn viderūt venire ſatellites ad ſe occidendū vt martyres fierēt. De innocētib' tñ vt de martyrib' ſolēnizat eccſia. Et certū eſt q gaudiū ſpeciale habēt de morte propter xpm ſuſcepta/licet nō electa: vñ nō eſt cōpleta in eis ratio aureole. Qui autez cruce ſignati in bello hoſtiū xpi pugnādo pereunt: martyres fiūt: quia nō ſe ſed chriſtū et eccleſiam defendendo moriunt. vnde mortem nō fugiunt ſed eligunt.

De aureola doctor. §. II.

Sciendū ſm Pet. vbi. ſ. q doctorib' debet aureola. Dan. xij. Qui ad iuſticiā erudiūt plurimos qſi ſtelle in perpetuas eternitates. Sed ſi qrat quibus doctorib' debet. dicēdū q nō ſolū platis et magiſtris in theologia: ſed etiā aliis: dū tñ miſſis nec illis niſi actu pdicantib'. Scdo cui doctrine pueniat iſta aureola. et dicendū q docentib' de ptinētib' ad ſalutē. Vñ licet laudabile viteq neceſſariū hoim aduocatiōis officiū maxime premiis principalib' oporteat remunerari. C. de aduo. di. iu. laudabile. non tñ habebūt aureolā: et idē de medicis/phyſicis et aliis: imo nec theologi dum phyſicā docent: niſi put his vtuntur ad declarationē theologie captiuātes omni intellectū in obſequiū fidei: ſicut Paulus vtitur dictis poetarū predicādo. Tertio de modo: quia ſiue ſcripto ſiue verbo legēdo vel predicando: dum tñ publice: merentur eam. Unde mulier hanc aureolā habere nō poteſt: cui predicare non licet: nec etiaz fraterne correctioni ſolū debetur. Quarto de fine: quia ſi propter vanam gloriā vel lucrū temporale predicat: recepit mercedem ſuā quā nec per penitentiā recuperat: quia penitentia non viuificat mortua: dicuntur autē mortua opera non ſolū ſine charitate facta: ſed etiā ſine recta intentione: et quecūq non fuerint a principio meritoria.

De aureola virginitatis §. III.

Virginitas aūt duo importat. ſ. mētis puritatē et carnis integritatē. in ſpeciali aūt virgo beata propter pugnā hoſtis. Abel nō habuit aureolam: quia propoſitū habuit nubēdi et procreandi ſi vixiſſet: alioquin peccaſſet niſi inſpiratus a ſpū ſancto cōtinuiſſet. Hieremias aūt vt dicit Hiero. virginitate ſua virū euāgelicum xpi eccleſie dedicans pſilio ſpūſſancti lege priuata cōtinēs habet aureolā: non aūt filia iepte q virginitatē ſuā defleuit. Helias autē ſic. Sed de oppreſſis ſi ex poſtfacto pſentiāt et finaliter peniteāt: recuperant aureolā: quia cōſenſus ſequens nō poteſt eſſe cauſa actus pcedentis: ſed qn illa duo cōcurrūt irrecuperabiliter amittit virginitas. De eunuchis in nouo teſtamēto videtur q habeant aureolā ſi ſunt in propoſito nō experiendi actū venereū: etiā ſi poſſent. Qui vo dolent de ſua impotentia: et dolent q nō poſſunt exercere actū illū: ſed vellēt eſſe potentes ad experiendū actū illū nō hīt aureolā. Primi etiā eunuchi q min' hīt de pugna q alij/ min' hīt de corona: hīt tñ aliqualē: quia eſt excellēs victoria. Vñ Nereus et Achilleus eunuchi cū aureola martyrū hīt etiā aureolā virginitatis: quia veriſile eſt q ſi potuiſſent nō cōtraxiſſent qui tā efficaciter domicille perſuaſerunt abijcere nuptias. et ſic de Johā. et Pau. Sed de eunuchis veteris teſtamenti ſecus eſt. vt Daniele et ſocijs: quia nō videtur q haberent propoſitū ſcz abſtinendi a nuptijs: quia tēpus tūc nou erat virginitatis. De pueris baptizatis morientib' ſciendū q nō habent aureolā. et ſi arguat q in baptiſmo omēs virtutes infundunt que ſunt neceſſarie ad ſalutē. vnde et virginitas cū virtus ſit. Dicendū q in baptiſmo omnes virtutes infundunt que ſunt neceſſarie ad ſalutem. vnde nō virginitas que non eſt neceſſaria: quia coniugatus poteſt ſaluari. Uel etiam dicendū q aureola debetur actui non habitui vel priuationi. Puer autem nullum actum adhuc habet: quia carnis integritas in actus priuatione conſiſtit.

De fructibus caſtitatis §. IIII.

in patria. Sciendū ſm Pe. de pal. vbi. ſ. q fructus prout diſtinguitur ab aurea et ab aureola eſt premiū: qd ſpecialiter debet homini ex hoc q ex ſemine verbi dei in ſpūalitatē cōſurgit exercendi carnē ſuā. Trahitur hoc ex verbis xpi

in euangelio loquētis de terra bona in quā ſemen iactū fructificat. aliud. xxx. aliud. lx. aliud centeſimū. Matth. xiij. Unde aurea eſt gaudiū de deo. Aureola eſt gaudiū de triūpho. Fruct⁹ vero eſt gaudiū et delectatio de ſpūali exercitio: quia delectatio ſpūalis debetur ſpecialiter illi qui abdicauit a ſe carnalē affectū. Si queritur cui virtuti fructus debeatur. Rñdeo ſm doct. ſicut aureola non debetur victorie cuilibet. ſed excellenti ⁊ in materia excellenti: ſic et fructus ſuo modo: qꝛ em̄ importat delectationē debitā ſpernenti delectationē. ideo debetur illi virtuti non q̄ ſpernit minores delectationes vt guſtus / puta abſtinentie: ſed ei que ſpernit maiores delectationes: ſcꝫ venereas delectationes: ſicut continentie et caſtitatis. ¶ De diuiſione autē fructuū ſciendū ꝙ cū fructus debeatur cōtinentie ſm diuerſos modos ꝯtinendi ſunt diuerſi fructus cōtinentie. Cōtinenti em̄ cōtinentia eſt neceſſaria ad ſalutē qua minor non ſufficit ſicut eſt caſtitas ꝯiugalis: debetur fructus triceſimus. Cōtinenti vero abundanti cōtinentia ſm determinatū tēpus: ſicut eſt caſtitas vidualis q̄ abſtinet a ſecūdis nuptijs debet̄ fructus. lx. Cōtinēti aūt ſimpliciter et naturaliter qḋ eſt per ꝑfectionē virginalē debet̄ fruct⁹ centeſimus: ⁊ ſicut ad aureolā non ſufficit votū ſeu propoſitū ſine effectu / ſic nec ad fructū. vñ ſi q̄s in morte peniteat cū ꝓpoſito continendi aureā quidē habet ſed nō fructum. qui vero corruptus pctō penitēs vixit ſanus cum ꝓpoſito cōtinēdi niſi mr̄imonialiter: habet fructū triceſimū: ſed cū ꝓpoſito ꝯtinendi ſimpliciter hꝫ fructū. lx. nā centeſimū habere nō poteſt: ex quo ſemel corruptus eſt mēte ⁊ corpore: ſicut nec aureolā ⁊c̄.

¶ De diuerſis ſtatibus comprehenſorū· Titulus·xxxi·

¶ Qr chriſtus eſt caput ecclie: et oim hominū ſm diuerſos gradus. Capl̄m. j.

Tu dñe ſuſceptor meus es: gloria mea ⁊ exaltās caput meū. ṗs. iij. Hec vba pſalmiſte poſſunt eſſe ⁊ xp̄i hoīs ad deū: et eccleſie militātus ac triūphantis ad ipſum deū. Eſt em̄ dñs deus ſuſceptor eccleſie: quia ſuſcepit naturā humanā: ſuſcipit ipſaꝫ ad miaꝫ. ſuſcipit ad veniā. Eſt ⁊ gl̄ia ecclie: qꝛ cauſa glorie eā ꝯferens: ⁊ id in quo vere hic gloriat̄: ⁊ in quo in futuro glorificat̄. Eſt et exaltās dñs caput ecclie qḋ eſt xp̄s. ipm̄ em̄ ait apl's ad Ephe. dedit caput ecclie. qꝛ vt d̄r Phil'. ij. c. De⁹ exaltauit illū. ſ. xp̄m et dedit illi nomē qḋ eſt ſup oē nomē: vt in noīe ieſu oē genu flectatur celeſtiū terreſtriū ⁊ infernorū. Et qꝛ idē apl's ait. caput xp̄i de⁹. i. humanitatis xp̄i. ideo ſm vtrāq; naturā xp̄s pōt dici caput ecclie ſm Uincē. in ſpe. hiſtoriali. lib. vj. Nā ſm ꝙ de⁹ eſt caput omniū beatoꝝ: qꝛ ſpūaliter eos viuificat: ſctificat ⁊ regit vtens eis ad libitū ſuuꝫ ſicut caput mēbris ſuis: ⁊ ſm h̄ tota trinitas eſt vnū caput eccleſie vniuerſalis. ſ. angeloꝝ ⁊ hoīm. Porro ſm humanā naturā d̄r metaphorice caput eccleſie ex hoībus collecte ꝓpter nature cōformitatē quā oportet caput ad mēbra hr̄e ſeu corp⁹: ac etiaꝫ qꝛ oēs ſenſus ⁊ motus ſpūales ꝓcedūt in eccleſia ab eo. vt in corpore naturali a capite ꝓfluit motus et ſenſus in mēbra. ſm ꝙ etiaꝫ d̄r caput angelorū. Sed notandū cū d̄r a xp̄o homine vt a capite oēm ſenſum ſpūalem ⁊ motū gratię in corpus ecclię fluere vel ꝓcedere. hoc nō eſt intelligendū ꝑ modū autoritatis ⁊ cauſe efficientis. Nā ſm Dionyſiū a ſola deitate ꝓcedit gr̄a in ecclia: ſed iſte fluxus ⁊ ꝓceſſus ꝑ modū meriti: qꝛ nobis xp̄s meruit oīa chariſmata: ⁊ per modū fidei ſilr̄tudinis / qꝛ ꝑ fidē qua in eū credimus ei aſſimilamur. tum etiā inquātū homo ꝓpter plenitudinē gr̄arū eſt expreſſiſſime ſilis deo. et primū in vnoquoq; genere eſt cauſa ⁊ regula et exemplar oim creaturarū. Ante quidē incarnationē fuit xp̄s caput oim ſctōꝝ ſm humanitatē: nō q̄dē ſimpliciter exiſtentē ſed creditam. Unde caput fuit Abel tpe Abel ſm humanitatē non que tūc eſſet in actu / ſed q̄ erat in fide Abel. Fides em̄ eſt ſupra tēpus. et humanitas q̄ deſignat̄ in fide cōiter ſe extendit ad oē tēpus. Abel itaq; ꝑ fidē qua credidit xp̄m fore chariſmatibus plenū: ⁊ deo ſimilimū et aſſimilari voluit ⁊ aſſimilatus eſt: ideo ꝑ fidē iſtā aliquid in eū de ſilr̄tudine eius fluxit: ⁊ ſic de alijs ſanctis veteris teſtamenti. Hec Uincen. vbi. ſ̄. Iſtud ergo caput ecclie de⁹ mirabiliter exaltauit: vt nō ſolū fuerit ⁊ ſit in eo oīs plenitudo ſapientię gr̄ę ⁊ glię inquantū homo: ſed oīs ſtatus ecclie triūphantis ⁊ militantis aliquo modo reperiat̄ in eo. fuit em̄ ſimul ⁊ viator ⁊ comprehenſor. Unde merito inquit Amb. Oīs aīa accedat ad xp̄m: qꝛ oīa nobis factus eſt xp̄s: ſi celuꝫ deſideras / via eſt: ſi tenebras horres / lux eſt: ſi infirmitate grauaris / medicus eſt: ſi febribus eſtuas / fons eſt: ſi mortē times / vita eſt: ſi quietē / pax eſt. Sed reſumendo oēs ſtatus ſupra deſcriptos eccleſię militantis inueniemus in eo ⁊ poſtea etiā eos q̄ ſunt in ecclia triūphanti. ¶ Primo enim ipſe tanq̄ ſponſus ꝓcedēs de thalamo ſuo: copulauit ſibi eccleſiā non habens maculā nec rugā. ipſe ꝑ virginitateꝫ flos campi ⁊ liliū conuallium ſcriptū habet in femore ſuo rex regū ⁊ dñs dn̄antiū. qui aſcendens officia ſuis diſtribuit / quoſdā em̄ dedit apoſtolos:

Chriſt⁹ eſt caput oīū bonorum

Applicat ad oēs titulos ſtat⁹ huius libri

alios paſtores ꝛc̄. Ipſe dux celeſtis exercit⁹ et terreſtris. q̄ pugnat ꝓ nobis. et vicit leo de tribu iuda. magiſter veſter vnus eſt xp̄s. ait ipſe. quē nobis doctorē iuſticie aduocatū habemus apud patrē ieſuȝ xp̄m. inquit Io. in canonica. Et qꝛ nō eſt opus valentib⁹ medicus: ſed male habētibus. miſit dn̄s ieſum nobis vt mederet̄ cōtritos corde. Iudex conſtitutus eſt a deo viuorū ꝛ mortuoꝝ reddens vnicuiq̄ ſm̄ op̄a ſua. Hic eſt negociator ille celeſtis. q̄ venale portat regnū celoꝝ: cuius preciū eſt quantū habes: nil vilius cū emitur: nil charius cuȝ poſſidet̄. Hic eſt olim artifex oēm habens ſcientiā ꝛ artē qui vt agricola exijt ſeminare ſemen ſuū. Luc. xiij. et plantauit vineā ſoreth. Hoſpitalarius eſt et qui venit ad eum nō eijcit foras: ꝛ pauperibus ſubuenit: hoſpes erā et collegiſtis me ꝛc̄. Patronus eſt primus eccleſie cōſtituens eā dotās et defendens: oīm ordinū officia exercens: ſacerdos eſt in eternū ſm̄ ordinem melchiſedech oīa ſacramēta inſtituēs. Predicauit preceptū dn̄i diſcipulos mittens p̄dicare ꝛ ſanare infirmos. Claues regni celoꝝ petro ꝓ cōfeſſoribus dedit. q̄ tamē prius ſoluit cōpeditos. Religiones ipſe fundauit/ mēdicus. et pauper obediēs vſq̄ ad mortē continentiſſimus fuit. Aſſiſtens autē pontifex futuroꝝ bonoꝝ per propriū ſanguinē introiuit ſemel in ſancta eterna redemptione inuenta. Viſitauit inſup et fecit redemptionē plebis ſue. Legatū miſit ad gētes dn̄m ieſum. Sūmus ſacerdos eſt qui habet clauem ꝛ nemo aperit. aperit ꝛ nemo claudit: cuius vicarius eſt quilibet papa. Decedens oſtendit in latrone extremā penitentiā poſſe ꝓficere. teſtamentū cōdidit patri cōmendās ſpm̄/ diſcipulo matrē/ veſtē militibus/ nobis ſanguinē ſuū: in alieno ſepulchro propter paupertatē ſepultus. Quo ad cōprehēſores inter angelos magni cōſilij angelus dr̄. ꝛ angelus teſtamēti. ipſe vt ꝓpheta magn⁹ ſurrexit in nobis. Miſſus. i. ap̄ls fuit: qꝛ miſit de⁹ filiū ſuū. Venite et videte filie hierl'm martyrē. ſ. xp̄m cū corona. qua coronauit eū. Ego (ait ipſe) ſemp̄ docui in templo vbi oēs cōueniūt. vt publicus doctor. Ecce quomō dn̄s ſuſceptor noſtre nature cauſa gl'ie exaltauit xp̄m caput eccleſie: ſed certe non decet ſub capite ſpinoſo. ſ. xp̄o membrū fieri delicatū. inquit Amb. Unde ait Aug. Recuſat eſſe in xp̄i corpore. i. eccleſia. q̄ aduerſa nō vult pati cū capite. At oculi ſapientis in capite eius ſcȝ xp̄s ad cōtemplandū cōuerſationē eius afflictionibus plenā. et ideo conat̄ eū imitari vt cū eo capite poſſit gloria ꝛ honore coronari.

¶ Quomodo aūt chriſtus ſit caput eccl'ie: ꝛ qua rōne plenius declarat btūs §.I.

Tho. Nota ergo ſm̄ be. Tho. in. iij. p̄te. q. viij. art. j. q̄ ſicut tota eccl'ia dr̄ vnū corpus myſticū per ſimilitudinē ad naturale corpus hominis: qḋ ſm̄ diuerſa mēbra habet diuerſos actus: vt ap̄ls docet ad Rom. xij. et. j. Coꝛ. xij. c. Ita xp̄s dicit̄ caput eccl'ie ſm̄ ſimilitudinē humani capitis. In quo tria poſſumus cōſiderare. ſ. ordinem/ p̄fectionē/ ꝛ virtutē. Ordinē quidē: qꝛ caput eſt prima pars hoīs incipiēdo a ſuperiori. Et inde eſt q̄ prīcipiū ꝯſueuit vocari caput ſm̄ illud Hiere. ij. Ad om̄e caput vie poſuiſti lupanar tibi. Perfectionē autē in capite videmus qꝛ in eo vigent oēs ſenſus interiores cū in ceteris mēbris ſit ſolus tactus. Et inde eſt q̄ dicatur Eſa. xj. Senex honorabilis ipſe eſt caput. Virtutē v̄o/ quia virtus ꝛ motus ceteroꝝ ꝛ gubernatio eoꝝ in ſuis actibus eſt a capite ꝓpter vim ſenſitiuā ꝛ motiuā ibi dominantē. Unde ꝛ rector dicit̄ caput populi ſm̄ illud. j. Reg. xiij. Cū eſſet paruulus in oculis tuis caput in tribubus iſrael factus es. Hec aūt tria competūt chriſto ſp̄ualiter. Primo ſm̄ propinquitatē ad deū. gratia eius altior ꝛ prior eſt. etſi nō tēpore. quia oēs alij acceperūt gratiā per reſpectū ad gratiā ipſius. ſm̄ illud ad Roma. viij. c. Quos preſciuit: hos ꝛ p̄deſtinauit ꝯformes fieri imaginis filij ſui: vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Secūdo v̄o perfectionem habet quantū ad plenitudinē omniū gratiarū. ſm̄ illud Ioh. j. Plenū gratie. et veritatis: nō ſolum enim gratia gratū faciens fuit in ſummo gradu a creatura perceptibili qḋ in nullo ſanctoꝝ fuit: ſed etiā om̄is gratia gratis data de quib⁹ ap̄ls. j. ad Corinth. xij. Diuiſiones gratiarum ſunt ꝛc̄. ſm̄ om̄e tempus ſuū quod in alijs nūq̄ fuit. prout dicit̄ de peni. diſt. ij. querendū. Tertio chriſtus habuit ꝛ habet vim influendi gratiam in om̄ia membra eccleſie. ſm̄ illud Ioh. j. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Influit autē chriſtus gratiam in fideles: ſm̄ q̄ deus eſt autoritatiue: ſed inquantum eſt homo hoc ei cōuenit inſtrumentaliter. inquantū ſcilȝ eius humanitas fuit inſtrumentū diuinitatis eius: ꝛ ita actiones eius ex virtute diuinitatis fuerunt nobis ſalutifere. vtpote gratiaȝ in nobis cauſantes ꝛ per meritum. et per efficaciam quandam. ¶ Eſt autem chriſtus caput omniū viatorū ſcȝ beatorū. et purgandorū: non autem damnatoꝝ: ſed diuerſo modo. Dicit enim apoſtolus. j. Timo. iiij. Saluator eſt omniū hoim. et. j. Ioh. ij. ipſe ſcȝ chriſtus eſt propitiatio non ſolū pro peccatis noſtris. ſed etiā totius mūdi. ſaluare aūt ꝛ ꝓpitiari cōpetit chriſto ſm̄ q̄ eſt caput eccleſie. Pro huius autem declaratione ſciendum ſm̄ Tho. in. iij. parte. q. viij. art. iij. q̄ hec eſt differētia inter corp⁹ naturale hominis

Chriſt⁹ caput viatorū

corpus eccleſie myſticū: qꝛ membra corporis
naturalis ſunt omnia ſimul: mēbra aūt corporis
myſtici nō ſunt omnia ſimul. Nec q̄tū ad eſſe na
ture: qꝛ corpus eccleſie cōſtituit ex hoībus qui
fuerūt a principio mūdi vſq ad finē ipſius: nec
etiā q̄tū ad eſſe gratie: qꝛ eorꝫ qui ſunt etiā in
eodē tēpore quidā gratia carent poſtea habitu
ri aliis iam habētib⁹: ſic ergo mēbra corporis
myſtici nō ſolū accipiūt ſm ꝙ ſunt in actu / ſed
etiā ſm ꝙ ſunt in potētia. Quedā tñ ita ſunt in
potētia ꝙ nunq̄ reducunt ad actū; quedā vero
que reducunt ad actū: ⁊ hoc ſm triplicē gradū.
quorū vnus eſt per fidē: ſecūdus per charitatē
vie: tertius p fruitionē patrie. Sic ergo dicēdo
ꝙ accipiēdo gñaliter ſm totū tēpus mūdi xp̄s
eſt caput oīm hoīm: ſed ſm diuerſos gradus.
Primo enī et principaliter eſt caput eorū q̄ actu
vniunt ſibi p gloriā. Scdo eorū q̄ ſibi actu vniū
tur p charitatē. Tertio eorū q̄ ſibi actu vniunt
p fidē. Quarto eorꝫ qui ſolū ſibi vniunt in potē
tia nondū ad actū reducta ſm diuinā predeſti
nationē. Quinto .ſ. eorū qui in potētia ſibi ſunt
vniti que nunq̄ reducit ad actū: ſicut hoīes in
hoc mundo viuētes qui nō ſunt predeſtinati: q̄
tñ ex hoc mūdo recedētes totaliter deſinūt eſſe
mēbra xp̄i q̄ non ſunt in potētia vt xp̄o vniant.

Infideles ſūt mēbra chriſti. ¶ Infideles ergo dū viuunt ſunt xp̄i mēbra in
potentia: qꝛ liberū habent arbitriū diſponendi
ſe ad fidem: ⁊ virtus xp̄i eſt ſufficiens ad ſalutē
oīm. Qui in purgatorio ſunt mēbra xp̄i: vtiq
ſunt ei vniti per charitatē. Qđ autē dicit ap̄ls
ad Eph. v. ꝙ xp̄s tradidit ſemetip̄m .ſ. in mor
tem vt exhiberet ſibi eccl̄iam glorioſam nō ha
bentē maculam nec rugam: nec aliquid hm̄oi.
Sciendū ꝙ hic eſt vltimus finis noſter ad quē
pducimur p paſſionē xp̄i: cuius finis cōſecutio
ſolū eſt in ſtatu patrie: vbi eccleſia triūphat: nō
aūt in ſtatu vie vbi militat: nec ſine macula ſeu
ruga venialiū ſaltē eſſe pōt. Fideles autē mali
ſunt mēbra xp̄i in potētia: vel vniti ei nō ſimplr.
ex quo charitatē nō habēt: ſed ſm quid .i. ſm fi
dem. Eſt autē xp̄s caput hominū q̄tū ad aiam:
et q̄tū ad corpus: qꝛ tota humanitas xp̄i .ſ. ſm
aiam ⁊ ſm corp⁹ influit in hoīes ⁊ q̄tū ad aias
⁊ q̄tū ad corpora: ſed prīo et principalr in aias
ſecūdario in corpora: qꝛ a xp̄o virtute diuinita
tis ſue influitur: ſicut hic gratia in electis ſuis
ita in gloria: et ab aīa glīa redūdat in corpus.

Chriſt⁹ eſt caput angelorū. ¶ Eſt aūt xp̄s caput non ſolū hominū / ſed etiā
omniū beatorū angelorꝫ. ſꝫ illud Col. ii. qui ſcꝫ
xp̄s eſt caput oīs principatus et poteſtatis: qđ
etiā intelligit de aliis ordinibus / cū ſit eadē ra
tio de eis. Hui⁹ ratio eſt ſm Tho. in. iii. parte.
q. viii. ar. iiii. ꝙ vbi eſt vnum corpus / neceſſe eſt
ponere vnū caput: vnū autē corp⁹ dicit ſimtudi
narie: vna multitudo ordinata in vnū quid ſm
diſtinctiōes actuum ſeu officiorꝫ: manifeſtū eſt
autē ꝙ ad vnū finē qui eſt glīa diuine fruitiōis
ordinātur hoīes et angeli: vñ corpus eccleſie my
ſticū nō ſolū cōſiſtit ex hoībus / ſed etiā ex ange
lis. Cuius aūt huius multitudinis xp̄s eſt ca
put: qꝛ ppinquius ſe hꝫ ad deū / ⁊ pfecti⁹ parti
cipat dona eius: nō ſolū q̄ hoīes / ſed etiā q̄ an
geli: et de eius influētia nō ſolū hoīes recipiūt /
ſed etiā angeli. Dicit enī ad Eph. i. ꝙ cōſtituit
eum .ſ. xp̄m deus pater ad dexterā ſuā in cele
ſtibus ſup oēm principatū ⁊ virtutē / et poteſta
tem ⁊ dominationē: ⁊ omne nomen qđ noīatur
non ſolū in hoc ſeculo / ſed etiā in futuro. Eſt er
go xp̄s ſm ꝙ homo non ſolū caput hominū ſed
etiā angelorꝫ. Vñ dicit Mat. iiii. ꝙ acceſſerunt
angeli ⁊ miniſtrabāt ei: q̄uis enī angeli nō con
formēt nobis in natura corporis qđ nō habēt
ſicut nos habemus ⁊ xp̄s habuit: tñ qꝛ influen
tia xp̄i inquantū caput eſt in hoīes / principalr
eſt q̄tū ad aias in quo angeli cōueniūt cū hoī
bus: ideo ſm hoc dicit xp̄s caput nō ſolū hoīm
ſed etiā angelorꝫ: q̄uis aūt prelati ⁊ p̄cipue ec
cleſiarū poſſunt dici capita: tñ (vt dicit) nō de
cet a capite mēbra diſcedere: ſed oia mēbra ca
put ſequāt. Dicūt aūt capita aliorꝫ ſm Amos
pphetam. tñ alia ratiōe ⁊ modo dicunt q̄ xp̄s
caput eccleſie. Nā xp̄s dicit caput eccleſie p
pter influētiā grē ⁊ glorie quā influit in mem
bra eccleſie. Prelati autē dicunt capita aliorū
ſm quandā gubernationē exteriorē. Xp̄s etiā
eſt caput oīm ſm oē tēpus et oēm locū ab ini
tio mūdi vſq in finē: ſed prelati ſunt capita ad
certū tēpus ⁊ locū. Nā papa qui dicit caput to
ti⁹ eccleſie nō eſt caput niſi p tpe ſue p̄latiōis.
Et ep̄i ſunt capita non oīm abſolute / ſed certi
loci: ſcꝫ ſue dioceſis tm̄. Capita etiam dicūtur:
qꝛ repreſentāt ipſum xp̄m caput eccleſie in offi
ciis ſuis. Diabolus vero dicit caput iniquorū
non influendo vel cauſando in eis maliciā / ſed
ſuggerendo: et qui ſequunt inſtigationē ſuam.
ſicut membra mouentur a capite ⁊c.

¶ De quintuplici medio in quibus dñs Jeſus xp̄s operatus eſt ſalutē. Cap. ii.

DEus rex noſter ante ſecula operatus
eſt ſalutē in medio terre. Ps. lxxiii.
Deus vtiq pater filius ⁊ ſpūſſanct⁹
vnus deus q̄ eſt rex noſter abſolute
rex regum ⁊ dñs dominantiū guber
nans oia ⁊ regēs: ⁊ nos modo ſpeciali ante ſe
cula exiſtens: qꝛ ab eterno operatus eſt ſalutē
terre .i. humano generi: qđ eſt de terra: et quid
niſi p ſaluatorē Jeſum. Jeſus enī interpretat
ſaluator. Ipſe enī (ait angel⁹ ad Joſeph) ſaluū Mat. i.
faciet populū ſuū. Protomartyr Stephanus
cū celis apertis vidit gloriam dei ait Act. vii.

Uideo filiū hoīs.i.ieſum ſtantē a dextris virtu
tis dei. Uidit ergo ieſum nō ſedentē ſed ſtantē/
ſcʒ ad orandum ⁊ pugnandū ꝓ eccleſia ⁊ coro-
nandū eā. Nā vt ait Bern. Filius ſtat ante pa-
trē oſtendēs ei latus ⁊ vulnera: ipſe eñi inter-
pellat ꝓ nobis. ad Rom. viij. Pugnat etiā pro
eccl̄ia vnde in figurā dixit exercit⁹ pharaonis
in mari rubro exiſtens. Fugiamus iſrael dñs
eñi pugnat ꝓ eis. Et Eſa. lxiij. dr̄. Ego ꝓpugna
tor ſum ad ſaluandū. Demū ipſe coronat. Eſto
fidelis vſq; ad mortē. ait ipſe. et dabo tibi coro-
nā vite. Apoc̄. ij. Operatus eſt ergo de⁹ ſalutē
in medio terre.i.in xp̄o. vbi notabimus quinq;
media quibus deus operatus eſt ſalutem.

¶ Primum medium diuinale.
¶ Secundū medium virginale.
¶ Tertium medium temporale.
¶ Quartum medium locale.
¶ Quintum medium virtuale.

¶ Medium diuinale eſt dei fi- §.I.

lius. Joh.j. Medius autē veſtrū ſtetit quē vos
neſcitis.i.dei filius qui eſt medius in trinitate
inter vos ſtetit ⁊c̄. Quis eñi eterne deitati non
inſit quantitas vel locus: ſicut nec aliud acci-
dens: tñ cū in ipſa beatiſſima trinitate ſint tres
perſone/pater/filius/⁊ ſpūſſanctus. patet filiū
medium eſſe inter patrē ⁊ ſpm̄ſctm̄ nō localiter
ſed numeraliter. Nā ſcd̄a pſona q̄ eſt filius eſt
media i nōiando inter p̄mā pſonā q̄ eſt pater/ ⁊
ſpm̄ſctm̄ q̄ eſt tertia in trinitate pſona. Opa-
tus eſt ergo ſalutē de⁹ terre.i.humano generi
in medio.i.in filio incarnato. Nō eñi pater vel
ſpūſſctūs: ſed dei fili⁹ noſtrā naturā aſſumpſit: ⁊
licet deus trinitas tota ſit opata ipſam incar-
nationē ⁊ ſalutē.i.illā carnē/illā animā/⁊ illam
vnionē. et exinde ſalutē vite gr̄e ⁊ glorie: q: in-
ſeparabilia ſunt opa trinitatis abextra. de ↄ̄ſe.
diſt. iiij. oēs. tamē ſola pſona filij vnita eſt illi de
nouo formate humanitati. Sicut Anſel. exem
plificat de tunica aliqua q̄ ſuitur a tribus puel
lis vel pſonis quā tñ vna ſola ex eis illā induit.
ita ſolus dei filius habitu inuētus eſt vt homo.
Phil. ij. c. Et q̄uis nil deo ſit impoſſibile. vñ et
potuit incarnari pater et ſpiritusſanctus. De-
cuit tñ magis dei filiū carnē aſſumere trib⁹ ra-
tionibus. Prima ex parte aſſumētis. Euidēs
eſt eñi q̄ artifex p eandē artē ſeu ſapientiā mē-
tis facit aliqđ opus ⁊ illud deſtructum reficit ⁊
reformat. Eſt autē dei filius verbū ⁊ ſapientia
et ars (vt dicit Aug.) dei patris oīpotentis per
quē facta ſunt. ſm̄ illud p̄s. ciij. Omnia in ſa-
pientia feciſti. Et Joh.j. Omnia p ipſum facta
ſunt. Sed opus eius/ ſcʒ mūdus quaſi deſtru-
ctus et deformatus erat deformato homine p
pctm̄ propter quē hominē mūdus factus erat.
Ad reformandū igitur ⁊ ſaluandū qđ perierat
decēs fuit vt p ipſum dei filiū ſapientiā et artē
pr̄is hoc fieret.ſ.eū incarnādo. Scd̄a ratio eſt:
q: cū homo dicat factus ad imaginē dei et ſimi-
litudinē. Gen̄.j. deſtructa vel deturpata hac ima
gine p pctm̄ hoīs etſi nō quo ad naturā/ tñ quo
ad gratiā: decebat ad ipſaʒ renouandā ⁊ ipſaʒ
pulchre faciendā: vt hoc fieret p eū qui eſt ima
go ⁊ ſimilitudo dei perfecta ⁊ hic eſt filius dei.
Unde Amb. tractās illud p̄s. lxxxij. De⁹ quis
ſimilis erit tibi. ait. Nō vtiq; nullus: ſed filius
qui eſt imago patris. de peni. diſ.j. ſi ſacerdos.
Tertia ratio eſt ex parte occaſionis ruine hu-
mane. A ſupbia (dicit Tob. iiij.) ſumpſit initiū
oīs perditio: q̄ ſupbia fuit in appetendo inordi
nate ſimitudinē dei in dei ſapientia. Eritis (in- Ge.iij.
quit ſerpens) ſicut dij ſcientes bonū et malum
comedendo de ligno vetito. Decens ergo fuit
vt vnde mors oriebat: inde vita reſurgeret per
ↄtrariū modū: q: ↄtraria cōtrarijs curantur. P
ſapientiā ergo elatā mortuū eſt genus huma-
nū: ſed per ſapientiā dei humiliatā in carne aſ-
ſumpta viuificatū eſt ⁊ ſaluatū: ⁊ ſic deus ope-
ratus eſt ſalutem in medio terre.

¶ Secundū eſt mediū virgi- §.II.

nale. hec eſt virgo maria de qua aſſumpſit car-
nē noſtrā in quo opatus eſt ſalutē noſtrā. Unde
dicit Bern. q̄ ad ipſam virginē tanq̄ ad mediū
cōcurrūt vniuerſi. Qui ſupra ſunt angeli vt re
ſtaurent.ſ.in ruinis ſuis. Qui infra ſunt.i.pa-
tres in limbo. vt liberent de tenebris. Qui aūt
fuerūt pr̄iarche ⁊ ꝓphete vt verificent in ſuis
ſcʒ prophetijs et figuris de hoc. Qui poſt nos
erūt: ⁊ nos vt ſaluent. Adde qui a dextris ſunt
ſcʒ iudei vt honorificentur q̄ de eis nata ſit ma
ter dei. Qui a ſiniſtris.i.gētiles idolatre. vt il-
luminent ad fidē. Opatus eſt ergo deus ſalutē
in medio terre.i. in virgine q̄ eſt pfectio hoīm.
Et de hoc p̄s. xlv. Sctificauit tabernaculū ſuū
altiſſimus: deus in medio eius nō cōmouebit.
Sanctificauit in vtero m̄ris virginē purgando
ab originali: ⁊ religādo fomitē. ſed magis ſan-
ctificauit tabernaculū: qñ venit ad habitādū.i.
in cōceptione extinguēdo fomitē. Uñ Deus in
medio eius.i.in vtero v̄ginis carnē.ſ.aſſumēs
nō cōmouebit: nec ipſa virgo ad carnis aliquā
cōcupiſcentiā: nec ipſe de⁹ ad aliquā ſui muta-
tionē. Unde angelus ad mariā ſpūſſctūs ſupue
niet in te: ⁊ virt⁹ altiſſimi obūbrabit tibi. Lu.j.
Ubi Johes damaſce. Poſt cōſenſum ſctē vir-
ginis: ſpūſſctūs ſupuenit in ipſam ſm̄ v̄bū dñi
qđ dixerat angelus purgās ipſam in potentia
diuinitatis v̄bi receptiuā pparans ſimul ⁊ ge-
neratiuā: ⁊ ſic ſctificauit tabernaculū ſuū altiſſi
mus: ⁊ tūc obūbrauit ipſaʒ dei altiſſimi ſapien

tia p ſe:ꝛ virtus exiſtens:ꝛ copulauit ſibiipſi ex
ſanctiſſimis ꝛ puriſſimis ipſius ꝟginis ſangui
nibus carnē aiatā aia rōnali ꝛ intellectiua non
antique cōſperſionis ſeminans:ſed p ſpūſctm̄
creans. Hec ille. Et ſic de⁹ in medio ei⁹. Et ſm
Uincen. lib. vij. in ſpe. hiſto. Uirtus generatiua
fuit excitata in ꝟgine nō naturaliter ſed mira=
culoſe. ſcʒ a ſpūſctō q̄ ſupueniens in eā dedit ei
virtutē qua in momento faceret hos quattuor
actus q̄ in aliorū cōceptione fiunt p interualla
dierū. ſ. deciſionē ſanguinis:cōſolidationē illi⁹
materie:cōuerſionē. ſ. in carnem neruos ꝛ oſſa:
formationeʒ. ſ. corporis plene. ſ. diſtinctū in oi=
bus lineamētis corpis humani: ſʒ adeo paruū
vt vix poſſent lineamēta diſcerni. Et eodē mo=
mēto aia chriſti de nouo creata ꝛ corpori infuſa
ꝟbo dei vnita fuit. Alij q̄ cōcipiunt non ſubito
efficiunt diſtincte p oīa mēbra in pncipio cō=
ceptionis:ſed p ſpaciū. xlvj. dierū maſculi per=
fecte corpus formatur:ꝛ tunc aia creata de nouo
infunditur: ſicut dicit Aug. ſup Joh. vnde ꝟſus.
Cōceptū ſemē ſex primis crede diebus Fit lac
reliquiſq; nouē fit ſanguis : ac inde. Deſolidat
duodena dies: bis nona deinceps Effigiat:lē=
puſq; ſequēs augmētat in ortū. Sed oīa iſta in
xp̄i cōceptiōe facta ſunt ſubito ꝛ aia infuſa. De
corpe femine dicunt fieri infra octoginta dies:
et licet ꝟgo mater nichil extra ſuſcepit: fuit tn̄
vere,ꝛ ꝓprie mater xp̄i. plus etiā q̄ alia q̄libet
femina mater filij: ſiue qꝛ totaliter illa deciſio
fuit facta ex carne ꝟginis nō mixtione virilis
feminis. Et cū tota trinitas opata ſit illā incar
nationē. vt dictū eſt:tn̄ dr̄ cōcept⁹ de ſpūſctō nō
q̄ de ſubſtātia ei⁹ vel ſolo ope ei⁹:ſed ꝓpter po
tētiſſimū effectū grē dei, q̄ attribuit ſpūiſctō:qꝛ
homo ille nullis meritis p̄cedētib⁹ in ipſo exor
dio nature ſue ꝟbo dei copulat⁹ eſt in vnitate
pſone:ꝛ hinc ꝟe mater dei dr̄. Eſt aūt ipſe xp̄s
cōceptus,ꝛ natus mediator dei ꝛ hoim fact⁹ ex
ipſa incarnatiōe. Et ideo qꝛ mediū participat
de extremis:ipſe homo ieſus a deo accepit ſūm=
mā innocentiā:qꝛ ſine pctō ſolus cōceptus : ac
etiā plenitudinē ſapientie,ꝛ grē Joh. j. Plenū
grē,ꝛ veritatis. De hoīe accepit mortalitatē,et
paſſiōes penales. vt famē/ſitim/calorē/ frigus
et hmōi. triſticiā/timorē/irā et hmōi. Et mors
quidē,ꝛ alie pene nobis inſunt ex neceſſitate in
penā primi pcti. In xp̄o aūt non ex neceſſitate:
qꝛ pctm̄ nō habuit:ſed ex volūtate:quia ſponte
eis ſubiect⁹ eſſe voluit ad noſtri redemptionē.
Paſſiones etiaʒ interiores. vt triſticia / timor
et hmōi fuerūt in eo ſolū ſm ꝓpriā paſſionē nō
ſm paſſionē. i. non taliter fuerūt tales effectus
in eo ita vt animus eius aliqualiter a rectitu=
dine vel dei clara ꝯtemplatione declinaret vel
offuſcaretur:ſed in nobis iſta cōtingūt etiā ſm

Chriſt⁹ media= tor ab vtroq; accepit aliquid

paſſionē:qꝛ quantūcūq; ex ʒelo dei his mouea=
mur animus et ratio offuſcatur a dei quiete ſpe=
culatiua:ꝛ qꝛ boni mediatoris eſt ponere pacē
inter partes:ꝛ recōciliare inimicos: mediator
dei ꝛ hoim homo xp̄s ieſus vt optimus media
tor:nos cū eſſemus inimici dei ꝓpter iniuriā a
nobis ei illatā nos ei rebellādo et inimico dia=
bolo adherendo : recōciliauit deo ipſi ꝑ nobis
ſatiſfaciendo ꝛ debitū ſoluendo qḋ ſoluere non
valebamus qꝛ infinitū. peccata eīn noſtra. i. pe
nā eis debitā ipſe ptulit in corpe ſuo ſup lignū
crucis. vt ait Petrus in. j. canonica. et vitā aie
et corporis a nobis amiſſam ipſe p mortē ſuaʒ
innoxam nobis reſtituit. Et ſicut ipſe media=
tor dicitur noſter : ita et mater eius dicitur media=
trix:qꝛ peccatoꝝ recōciliationē ꝓcurat ad deū.
Unde in ſequētia dicitur. Mediatrix hoim : ab=
lutrix criminū:peccatorū venia.

Tertiū autē mediū tem= §. III.

porale in quo deus opatus eſt ſalutē terre. i. ho
mini in medio: eſt determinatio tps, quo incar
natus eſt. Abachuc. iij. In medio annoꝝ inno=
teſceris: ſcʒ tu deus manifeſtaberis mundo in
carne ſcʒ aſſumpta. Sed mediū nō ſumitur hic
ſtricte,ꝛ punctaliter : ſcʒ ꝑ eo tpe, qḋ equaliter
diſtat ab extremis ſcʒ principio, ꝛ fine tpis:ſed
large ꝑ eo qḋ eſt inter illa extrema. Nā ab in=
carnatione dñi vſq; ad preſens tēpus fluxerūt
anni. M. cccccxxj. nondū cōpleto vltimo anno:
et quātū reſidui ſit tpis vſq; ad finē mūdi ſolus
deus nouit. ex multis tn̄ ſignis,ꝛ ꝓphetijs tra
ditur cōiter nō multū duraturū. Sed a princi=
pio tpis. i. creationis rerū vſq; ad incarnatio=
nem vel natiuitatē fluxerūt anni quinq; milia
centū nonagintanouē. ſm tranſlationē. lxx. in=
terpretū quā ſequitur Beda:quam vniuerſaliter
tenet ecclia. Sed ſm cōputationē ex trāſlatiōe
Hiero. quā tenem⁹. et ipſam ſequitur Euſebius:
et hebrei. que etiā conſonat hiſtorijs gentiliū a
principio mūdi vſq; ad incarnationē vel natiui
tatē dñi fluxerūt tria milia nōgenti. lxij. anni/
et nō plus. Procedit iſta diuerſitas opinionū.
vt refert Uincen. in ſpe. hiſto. lib. vij. c. lxxviij.
q̄ iſta ſcribit : ex eo q̄ prima opinio ponit in pri
ma etate ſcʒ vſq; ad diluuiū fluxiſſe annos duo
milia. ccxlij. et in ſcḋa etate vſq; ad Abraā po=
nit annos nōgentos. xl. qui ſimul fiunt tria mi=
lia. clxxxiij. Sed in nr̄a editiōe ſeu trāſlatione
habem⁹ tm̄ annos mille nongentos. xlviij. vſq;
ad Abraā. Non ergo pūctualiter ex quo dr̄ in=
notuiſſe deus p incarnationē in medio annoꝝ:
quia tūc p plura milia annoꝝ duraret mūdus:
ſed qꝛ inter principiū et finē tpis qḋ eſt mediū
valde latū. Non aūt in extremitate tpis voluit
incarnari, i. in principio vel fine: qꝛ minus vtile

Anni quot fluxe= runt ab incar= natiōe dñi vſq; nunc.

lis fuiſſet medicina egrotis. Naꝫ ſi in fine tp̄is
incarnat⁹ fuiſſet: pauci inde fuiſſent ſaluati: cū
oēs pene detinerentur tenebris infidelitatis ⁊
peccatoꝝ: boni etiā amodo deſperaſſent de re-
medio lāguoris. Nec etiā in principio tēporis
decuit incarnari. Ante quidē lapſum nō opor-
tuit. Nā vt dicit Leo papa in ſermone. Si pri-
mus homo in ſuo honore māſiſſet: creator ho-
minū creatura non fieret. Aug. Tolle morbos
tolle vulnera: ⁊ que cauſa veniendi medico. ſcꝫ
filio dei. q. d. nō veniſſet in mūdū deus: ſi pctm̄
in humana natura nō fuiſſet: qđ tn̄ quidā refe-
rūt ad paſſionē quā ſine dubio nō ſuſtinuiſſet ſi
homo nō peccaſſet: ſed ob dignitatē hoīs incar
natus fuiſſet. Poſt lapſum aūt hoīs cito incar
nari nō fuit expediens ſaluti hoīs: qꝛ iam obli-
tus eſſet tāti beneficij: imo qđ peius eſt: necdū
recognouiſſet: ſed vt ſuꝑbus ⁊ ingratus homo
ſuo merito attribuiſſet incarnationem: vel ſine
ipſa eſtimaſſet ex ſua cognitione ⁊ facultate ar
bitrij valuiſſe ſalutē cōſequi. ꝓpter qđ vt cōuin
ceret homo de ſua ignorātia ⁊ impotētia prius
relictus fuit ſub lege naturali ⁊ poſtea ſub ſcri
pta: ſꝫ experimento didicit ꝙ neutra eū ſaluare
poterat niſi ꝑ aduentū filij dei. Et in medio tē-
poris venit. Unde dicit Sap̄. xviij. Dū mediū
ſilentiū tenerent oīa: ⁊ nox in ſuo curſu mediū
iter haberet: oīpotens ſermo tuus dn̄e de celis
a regalibus ſedibus venit. Circa cuius expoſi
tionē glo. cōtinua ſuꝑ illud ad Gal. iiij. At vbi
venit plenitudo tēporis. Uel ordinata ꝑ ange-
los in manu mediatoris: notat triplex ſilentiū.

Tri-plex ſi-lentiū.

Primū ex ignorātia lāguoris. Scđm ex deſpe
ratione ſanationis. Tertiū ex plena quiete mē
tis. Primū ſilentium fuit ſub lege naturali: in
qua homo dimiſſus ſibiipſi deuenit ad tantā ce
citatē vt idola coleret: ⁊ turpiſſima opera ꝯtra
naturā etiā inclinationē ſcꝫ naturalē animaliū
pctā nō putaret vt patet in ſodomitis. Et quia
ignorabat natura humana pctm̄ ſuū vel morbū
ſuum medicū nō poſtulabat aut deſiderabat: ⁊
ſic fuit primū ſilētiū. Cōuict⁹ homo de ſua igno
rantia recepit legē a deo in qua docebat verus
dei cultus ⁊ declarabat pctm̄. Unā rupto ſilētio
cepit homo querere ſalutē ex lege et conari ad
obſeruantiā eius. Sed qꝛ nichil ad ꝑfectū ad-
duxit lex: ꝗuis eni̇̄ oſtenderet morbū peccati:
nō tamē preſtabat adimplendi poteſtatē. Ideo
quaſi deſperās homo de ſalute ſui ceſſauit cla-
mare ⁊ poſtulare auxiliū: vnde ſecutū eſt ſcđm
ſilentiū ſeu mediū. Dū ergo iſtud mediū ſilētiū
tenerēt oīa oīpotens ſermo dei: ſcꝫ filius. venit
a regalibus ſedibus: ſcꝫ de lumine celi ad tene
bras mundi: de cōſeſſu patris ad officinā pec-
cati: de ſede regali ad infima huius mūdi. An-
gelus magni conſilij in piſcinā deſcendit vt ſa-
naretur languidus. Heliſeus mortuo puero ſe
coaptauit vt viuificaret defunctus. Samarita
nus ſauciato vulnerib⁹ appropinquauit vt cu-
raret ſemiuiuus: ⁊ veniens nūciauit pacē: attu
lit per gratiā / ſcꝫ in ſacramētis: quo ꝑ orbē in-
ſinuato ceperūt egri ad medicū currere: et fla-
gitare remediū: quo percepto ſcꝫ gr̄a xp̄i in ſa-
cramētis ꝑuenit ad regnū. vbi ſequit tertiū ſi-
lentiū. de quo Apoc. viij. Factū eſt ſilentiū in ce
lo. Iſtud ſilentiū eſt ex eo ꝙ cū ſancti obtineant
quicqđ appetunt nichil eis reſtat petendū: ſed
cū dn̄o gaudendū. Deus igit operatus eſt ſalutē
in medio terre: ſcꝫ tēporis inter tēpus veteris
et noui teſtamēti. paſſus eſt ī meridie ꝗ eſt me-
diū diei artificialis. Cant. j. Indica michi vbi
paſcas / vbi cubes: ⁊ ſubdit quaſi reſpondendo
in meridie: qꝛ hora ſexta crucifixus eſt.

Quartū etiam medium §. IIII.

ſcꝫ locale in quo dn̄s operatus eſt ſalutē terre eſt
hieruſaleꝫ vbi crucifixus eſt dn̄s ꝗ dicit eſſe in
meditullio terre habitabilis: quia enim eccl̄ia
ꝓpaganda erat vbiqꝫ terrarū: ⁊ propter omēs
habitātes in terra incarnat⁹ ⁊ paſſus eſt: ideo
in medio terre: qđ ex equo reſpicit circūferen-
tiam. Paſſus eſt enim in medio loco inter celū
et terraꝫ. i. in aere ſuſpenſus in cruce qui locus
eſt medius inter celum et terram: vt ſcꝫ debel-
laret aereas poteſtates. i. demones qui manēt
in aere: et vt viam nobis ſeu ſcalam de celo ad
terram faceret. In medio etiam latronū: quia
ſatiſfaciebat ⁊ penā ferebat pro oībus homi
nibus. in Adam latrones fuimus volentes ra
pere diuinitatē: non enim ſolū pro electis ꝑ bo
num latronē ſignatis: ſed etiā ꝓ reprobis per
malum figuratis penas tulit ⁊ pro maribus ⁊
feminis ⁊ gētilibus ⁊ iudeis paſſionē ſuſtinuit:
ideo in medio loco operatus eſt ſalutē. No-
tandū etiaꝫ diligenter ꝙ ſicut ſol materialis in
medio loco ſituatus eſt planetarū: qꝛ ſub ſe ha
bet lunā mercuriū ⁊ venerē: ſupra ſe habet mar
tem / iouem / et ſaturnū: ita ſol iuſticie chriſtus
deus noſter in medio ponitur patrum et vete-
ris ⁊ noui teſtamenti. Nam ⁊ qui precedebant
quaſi ſupra patres veteris teſtamēti: ⁊ qui ſe-
quebantur quaſi infra patres noui teſtamenti:
tres vndiqꝫ fidē ſancte trinitatis habētes ſpeꝫ
et charitatē clamant chriſto / oſanna. i. obſecro
ſalua: quia ipſe eſt ſaluator mundi. Et ſicut ſol
materialis vltra curſum ad motū primi mobi
lis: ſcđm quē mouetur de oriente in occidentē: ⁊
infra vnā diem naturalē perficit curſuꝫ totius
celi. de quo dicit Eccl̄s. j. Oritur ſol ⁊ occidit
et ad locū ſuū reuertitur ⁊ gyrans per meridiē
flectitur ad aquilonē. Habet ⁊ curſum propriū
motus qui eſt de occidēte in orientē tranſiens

per mediū celi: ⁊ diſcurrens per ſigna Zodiaci ꝑficit curſum totiꝰ celi p annū integrū. Cū eñ a ſapiētibus mūdi deſignenꝫ.xij.ſigna Zodiaci que cōtinenꝫ in his verſibus. Eſt aries/taurus/gemini/cācer/leo/ꝟgo. Libra quoqꝫ/ſcorpio/architenēs/caper/amphora/piſcis. ¶ In quolibet hoꝝ ſignorū ſtat per mēſem ſm motū ꝓpriū. Et incipit poſt mediū martij: hic fuit ſol in pria ſui creatiōe. Sic ſol iuſtitie xp̄s diſcurrit p ſigna celi militātis eccleſie. ideſt.xij. ſtatꝰ diuerſa operās ſm aliquam ꝓprietatē ſignorū vt notat Robertus holkot ſup lib. Sapientie. Dicitur autē aries eſſe dextera pars celi ⁊ nobilior pars vnde incipit motꝰ. Un̄ aries eſt primū ſignū ſm ph̄os: et ſm catholicos ſol creatꝰ eſt in ariete. Trāſiuit ergo ſol iuſtitie xp̄s in ſigno arietis ſm deitatē: qñ creauit hoīem ⁊ poſuit in paradiſo voluptatis. Aries eſt aīal innocens in genere ſuo forte ⁊ potens: in ſpecie ſua dux gregis. Sic homo tunc habuit innocentiā operāte deo magnā vigoroſitatē in naturalibꝰ ⁊ dn̄s cunctoꝝ. De iſto ſigno tranſiuit xp̄s: ⁊ cito ad ſignū tauri q̄ eſt aīal magne ferocitatis: ⁊ hoc fit qñ peccante hoīe deus oſtēdit magnā ferocitatē et ſeueritatē in puniēdo ipſum: q̄ expulit hoīem de paradiſo: tradidit eū ⁊ ſubdidit eum innumeris miſerijs: ⁊ poſt mortē ad inferos miſit: in diluuio pene oēs deleuit: in deſerto multa milia ꝓſtrauit: vt merito diceretꝫ deꝰ vltionū. Dicit aūt Iſido. in lib. etymoꝫ. ꝙ taurus quātūcūqꝫ ferus ſi alligeꝫ ficui māſueſcit. Ita dei filius alligaꝫ virgini dulciſſime vinculo charitatis: ex qua incarnatus effectꝰ eſt māſuetꝰ. Iuxta illud qđ predixerat Zacha. ꝓph̄a ix. ca. Ecce rex tuꝰ venit tibi māſuetus. Tertio de ſigno tauri trāſiuit in ſignū gemini qñ duas naturas. ſ. diuinā ⁊ humanā in vtero copulauit virginis ꝓcedēs de thalamo ſuo: vt canit eccleſia. Pudoris aula regia: gemine gygas ſubſtātie alacris vt currat viam: depingiꝫ iſtud ſignū in forma duoꝝ iuuenū ſe cōplectentiū: ⁊ (vt fingūt quidā) iſti fuerūt Caſtor et Pollux filij Iouis q̄ intantū ſeſe dilexerūt: ꝙ cū Caſtori data eſſet immortalitas. i. poſſe nō mori ſi voluiſſet/ mori voluit ꝓ germano ad tēpus: vt vtriqꝫ dareꝫ immortalitas: et ſic ambo tranſlati ſunt. et iſtud ſignū gemini nūcupaꝫ. Sic Ieſus ſol iuſtitie ita hoīem germanū ſuum dilexit: ꝙ cū haberet nō mori ex cōditiōe nature q̄ ſine pctō/ voluit mori ꝓ hoīe: vt nos immortalitatis ſue tribueret eſſe participes. Quarto de iſto ſigno tranſiuit ſol ad cancrū. Cancer eſt aīal ſeu piſcis paſſu retrogrado vadens: et ita ſol iuſtitie xp̄s videbaꝫ retrocedere quotidie dum vixit. Rectus eñ inceſſus hoīs iuſti deberet eſſe de virtute ad honorē: de merito ad premiū: de labore ad requiē. ſed xp̄s quotidie retroceſſit/ q̄ de virtute ad vituperiū: ⁊ de vituperio ad ꝟbera: deinde ad crucē: de cruce ad infernū. Unde toto tp̄e a natiuitate vſqꝫ ad reſurrectionē: ſol noſter moratus eſt in cācro: ⁊ ſicut ſole exiſtēte in cācro maximus feruor mundo diffunditur/ ita xp̄s ſol noſter iſto intermedio oſtēdit hoībꝰ maximā charitatem. Quinto ab iſto ſigno ſol intrat leonē. Dicit Iſido. lib. etymo. ꝙ catulus leonis de nouo natus tribus diebꝰ iacet quaſi mortuus: poſt tres dies rugitu leonis ſuſcitaꝫ a dormitiōe ſeu morte. Sic xp̄s in cruce mortuus tribus diebus iacuit mortuus ſm figurā ſynecdochē: et tertia die virtute patris. i. diuinitatis ſurrexit. Hic eſt leo de tribu iuda. Apoca. v. de quo ꝓphetauerat Iacob benedicēs filio ſuo Iuda. Gen̄. penulti. Catulus leōis Iuda ait: ad predam aſcēdiſti ⁊c. Sexto de leone trāſiuit in virginē: toto eñ tēpore medio inter reſurrectionē ⁊ aſcēſionē tota doctrina ⁊ fides eccleſie in beata virgine potiſſime cōſeruabaꝫ. Hec interim apl̄os ⁊ diſcipl̄os docuit/ monuit et cōſolata eſt: vtpote illa que repleta erat ſpū ſancto pleniſſime in verbi cōceptiōe: ⁊ que plꝰ illuminata erat a diuinis ꝙ̄ aliqua pura creatura vnꝙ̄. Et ideo tūc tēporis ſol māſit quo ad ſui virtutē ⁊ fidē in virgine. Septimo tranſiuit de virgine ſol xp̄s in libram: qñ vcꝫ a ꝟgine benedicta matre ſua: ſuiſqꝫ diſcipulis videntibus eleuatus eſt in celū. Tunc eñ trāſiuit ad librā/ Act.j.
qñ coram patre paſſiōis ſue meritū contra primi preuaricatoris peccatū appēdit: oſtēdit plꝰ ſoluiſſe in pena ꝙ̄ Adā cōmiſerat in culpa. In cuius perſona inquit Iob. vj. Utinā appendereꝫ peccata mea. i. grauitas pctōꝝ hominū ꝓ quibus patior: ⁊ calamitas. ſ. pene quā patior in ſtatera: quaſi arena maris hec grauior appareret. Octauo de libra trāſiuit in ſcorpionē/ qñ corpus ſuū qđ eſt eccleſia tyrannoꝝ ⁊ hereticoꝝ ꝑſecutionibus quaſi quorūdam ſcorpionū aculeis pūgi ꝑmiſit: qui primo p blandicias et ꝓmiſſionē quo ad tyrannos paganos: ꝑ ſimulatam ſanctitatē ⁊ doctrinā quo ad hereticos: quaſi more ſcorpionis palpabāt: ſed poſt veneno caude occidebāt: vt merito poſſet tūc illud dici. Increduli ⁊ ſubuerſores ſunt tecū: ⁊ cum ſcorpiōibus habitas. Nono de ſcorpiōe tranſiuit in ſagittariū ſol: qđ videtur impletū tēpore Silueſtri pape ⁊ Conſtātini q̄ p̄io introduxerunt eccleſie tēporalia: vnde oriūꝫ iudicia/ placitatiōes/ diſſentiōes inter clericos: quis eoꝝ videretur eſſe maior ad paſcendū oues xp̄i. Et hec eſt cauſa quare volāt ſagitte acute: nūc ſupplicationū ad romanā curiam: nūc accuſationū ⁊ diffamationū ad inferioꝝ iudicū audiētiam: ita ꝙ plena eſt eccleſia aduocatis in oīni cauſa.

Quō chriſtꝰ trāſiuit p.xij. ſigna ſpiritualiter.

ad defendendũ iniuriã: et ideo vſqȝ in hodier-
nũ diẽ ſol ſtat in ſigno ſagittarij. Prouer.xxv.
Iaculũ gladius eſt ſagitta acuta: homo qui lo
quitur contra ꝓximũ ſuum falſum teſtimoniũ:et
hi ſunt qui xp̄m ſpoliant ⁊ predãtur: ſi eſſet ita
pauper modo ſicut fuit qñ vixit in terra/nõ eſ-
ſent tales placitatiões:nec tales inuaſores:qñ
eccleſia erat paupercula querebant eam hoĩes
ditare elemoſynis:nũc qr diues eſt querũt ex-
poliare ⁊ ſagittare cõtumelijs/detractiõibus/
⁊ predationibus/et aliqñ mortibus:vt merito
poſſit illud dici.j.Reg.xxxj.Secuti ſunt eũ ſa-
gittarij:⁊ vulneratus eſt a ſagittarijs.Tranſi-
bit autẽ ſol iſte in ſignũ decimũ capricorni tem
pore antixp̄i. Capricornꝰ hȝ primã partẽ cor-
poris caprinã: ⁊ tunc ſol eſt in maxima elonga
tione a nobis: qr in primo pũcto capricorni eſt
ſolſticiũ hyemale. vñ ſignificat antixp̄i tẽpus:
qui antixp̄s caprinꝰ dici põt: tum qr capra eſt
aial valde libidinoſum. Et de antixp̄o ſcribitur
Dan.xj.ꝙ erit in cõcupiſcẽtijs feminarũ: tum
qr capra generat hedos: et filij ſui atqȝ ſequa-
ces hedi vocãtur. Matth.xxv.Statuet hedos
a ſiniſtris. Et tẽpore antixp̄i erit ſol xp̄s quaſi
in ſigno capricorni:qr videbitur quaſi maxime
elongatus a nobis.i.eccleſia. ſed non durabit:
qr ſtatim in capricorno incipit ſol aſcendere: ⁊
xp̄s ſtatim occiſo antixp̄o in cordibꝰ ſuoꝝ fide-
liũ refulgebit.Undecimo tranſibit ſol in aqua-
rij ſignum:hmõi depingitur imago hoĩs tenen
tis vrnã ſubuerſam de qua aquã pleno ore ꝓ-
rumpit : et ſignificat tẽpus poſt mortẽ antixp̄i
Dan. xij. qd erit ad minus.xl.dierũ ſm ꝓphetiã Dan.
vbi dicit.Beatus q̄ expectat ad dies mille du-
centos.Utrum autẽ mũdus plꝰ debeat durare
⁊ quantũ eſt nobis ignotũ. In illo ergo tẽpore
poſt mortẽ antixp̄i pluet xp̄s gratiã et miſeri-
cordiã ſuã copioſe ſuper illos qui tũc erũt ele-
cti:qui predicatiõe antixp̄i vacillauerãt.Unde
xp̄s ſol erit quaſi in aquario effundendo aquã
gratie ſm illud Ezech.xxxvj.Effundã ſuꝑ vos
aquam mundã: et mũdabimini ab oĩbus in-
quinamẽtis veſtris. Ultimo ſol tranſiẽs ad ſi-
gnũ piſciũ:et qñ ſol ad ſignũ piſcium peruenit:
tunc hyems recedit ⁊ inchoatur ver. ſm verſum
Cedit hyems retro cathedrato Simõe Petro
quo die ſol eſt in piſcibus : quo tẽpore radices
herbarũ ⁊ ſemina in terra latẽtia priꝰ incipiũt
exurgere:⁊ terra incipit aperiri ⁊ pandere que
occulta tenebat: ⁊ ſignificat tẽpus ⁊ ſtatũ vlti-
mũ reſurrectionis corporũ humanoꝝ qñ terra
ſe aperiet / et reddet luci corpora ibi abſcõſa.
Et tunc erit xp̄s ſol quaſi in piſcibus qñ veniet
ad iudicandũ cũ apl̄is piſcatoribus ſuis: ⁊ tũc
implebitur illa parabola Matth.xiij. Simile eſt
regnũ celorũ ſagene miſſe in mare: ⁊ ex oĩ ge
nere piſcium cõgregãti: quã cum impleta eſſet
educentes elegerũt bonos in vaſa ſua : malos
autẽ foras miſerũt. ſic erit in cõſummatiõe ſe-
culi. Abachuc.j.Facis hoĩes vt piſces maris.
Et ſicut in fine piſciũ eſt ipſum oriens qd dicitur
caput arietis vbi ſol fuit prio creatus: ⁊ ibi ſta
bit in perpetuũ : nec mouebitur vltra circa terrã
non faciens ortũ nec occaſum. Ita ⁊ ſol iuſtitie
xp̄s ſtabit ĩ medio electoꝝ ſuoꝝ ſine fine: et tũc
delectabile erit oculis videre ſolem. Eccl'e.xj.
Et ſol ⁊ luna.i.eccleſia ſteterunt in habitaculo
ſuo. Abachuc.iij. Ecce diſcurſus ſolis xp̄i per
vnum maximũ a principio mũdi vſqȝ ad finem
per duodecim ſigna celi.i.per duodeciȝ ſtatus
eccleſie militantis:vt veniat ad triumphãtem.

¶ Quintũ mediũ in quo deus §.V.
operatur ſalutẽ terre.i.hoĩs: eſt mediũ virtuale.
Et in alijs medijs oꝑatus eſt deus ſalutẽ in ge
nerali: per hoc aũt vltimũ oꝑatur ſalutẽ in quoli
bet ſingulari: ſcȝ vbi eſt mediũ virtutis. Mat.
xviij. Ubi ſunt duo vel tres congregati in noĩe
meo.i.aliqui habentes duo p̄cepta charitatis
vel fidem vnã trinitatis cõgregati ad queren
dum ſalutẽ ſuam:qd includitur in noĩe Ieſu:ego
ſum in medio eoꝝ ad dandã ſalutẽ. Uirtus eſt
que neceſſaria eſt cuilibet in particulari conſi-
ſtit in medio. Unde dicit ſapiẽs:ꝙ virtꝰ eſt me-
diũ ab vtroqȝ extremorũ participatũ. Exempli
gratia. Liberalitas eſt virtus cõſiſtens in me-
dio: extrema eius ſunt auaricia ⁊ ꝓdigalitas:
auarus eſt nimis retẽtiuus:ꝓdigus eſt nimis
emiſſiuꝰ pecunie:liberalitas aũt de vtroqȝ par
ticipat: ſed debite/nã eſt retẽtiua:ſed nõ inde-
bite/vt auaricia:ſed ſm ꝙ debet:⁊ eſt emiſſiua
pecunie: ſed nõ inordinate vt ꝓdigalitas: ſed
qñ debet. Phs in ethicis diffinit ꝙ virtus mo
ralis in medio conſiſtit. ꝓpter qd poeta ait In
medio tutꝰ ibis. Et alter. Mediũ tenuere bea
ti. ⁊ Bern. Tene mediũ ſi non vis perdere mo
dum.ſ.debite operãdi. Et Hora. Eſt modus in
rebus : ſunt certi deniqȝ fines. Quos vltra ci-
traqȝ nequit conſiſtere rectũ. Et Eſa.xxx.dicitur
Hec via ſcȝ virtutũ ambulate in ea:qr ducit ad
vitam. nõ declinetis ad dexterã per exceſſum:
nec ad ſiniſtrã per defectũ. Grego.xxxj.moral.
Idcirco dei filꝰ inter nos homo factus eſt : vt
non ſolũ nos ſanguine fuſo redimeret/ ſed etiã
oſtẽſo exẽplo cõmutaret : in cõuerſatiõe noſtra
alia inuenit/et viuẽdo alia docuit. Studebant
hoĩes ſuperbi Adam ſtirpe geniti ꝓſpera vite
p̄ſentis appetere:aduerſa deuitare:opprobria
fugere:gloriã querere. Incarnatus dñs aduer
ſa appetens /gloriam fugiens: vt ergo doceret
nos ſemꝑ virtuoſe operari:vt ſalutem cõſequa
mur frequenter dñs Ieſus in medio ſe poſuit.

Ractā.in.iiij.inſti. Diſcant hoīes ⁊ intelligant quare deus ſumm⁹ cū legatū ⁊ ſuū nūciū mitteret ad erudiēdū plebē pceptis iuſtitie immortalitatē voluerit carne indui/⁊ cruciatu affici/ ⁊ morte mulctari. Naȝ cū iuſtitia nulla eſſet in terra doctorē miſit quaſi viuā legē: vt nomē ac tēplū nouū cōderet: vt verū ⁊ piū cultū p omnē terrā ⁊ v̄bo ⁊ exēplis ſeminaret: ſed tñ vt certū eſſet a deo miſſum: nō ita naſci oportuit ſicut homo naſcit̄ ex mortali vtroq̄ cōcret⁹: ſ3 vt appareret in hoīe illū eſſe celeſteȝ/creatus eſt ſine ope genitoris: habebat ſpūalē patrē deū. et ſicut pater ſpūs ei⁹ de⁹ ſine mr̄e/ ita mater corporis ei⁹ v̄go ſine patre. Fuit igit̄ de⁹ ⁊ homo inter deū hoīemq̄ medi⁹ ꝯſtitut⁹/ vt hoīem ad deū pducere poſſet.i.ad immortalitatē q̄ſi de⁹ tm̄ fuiſſet. Exēpla hoī prebere nō poſſet v̄tutis ſi homo tm̄ nō poſſet hoīem ad iuſtitiā cogere: niſi auctoritas et v̄tus maior hoīe accederet. In natiuitate in medio brutoꝝ: in tēplo in medio doctoꝝ: in cruce in medio latronū: in reſurrectiōe in medio diſcipuloꝝ: vt p3 in euāgelijs. Primū mediū innuit prudētiā. Nā duoꝝ aīaliū inter que nat⁹ dicit̄ poſitus. iuxta illud In medio duoꝝ aīaliū innoteſceris. Aſinus ſignificat nimiā ſimplicitatē ſeu ſtoliditatem. Bos ruminās ⁊ moroſus nimiā ſapiētiā: ſ3 q2 vtrūq̄ extremū vicioſum: ideo xp̄s nō ſtetit ſub aſino vel boue/ſed in medio: q2 in v̄tute prudētie reperit̄ que nec ſibi nimis acquieſcit: nec nimis credul⁹ eſt et incaut⁹. Secūdū mediū inſinuat iuſtitiā: nā doctores illi in tēplo in aliq̄b⁹ erāt nimis iuſti.i.ſeueri.vt in decimādo rutā/⁊ anetum/⁊ omne holus: vt xp̄s inuehit contra eos. In alijs nimis remiſſi. vñ xp̄s dixit eis. Que grauiora ſunt legis relinquitis vt mādata: ſed xp̄s in medio ſe locat: q2 in iuſtitia. Tertiū mediū eſt tēperantie. Vñ xp̄s in cruce per quā homo ſe tēperātia mortificat quaſi crucifigēs carnē ſuā in medio latronū poſitus fuit. E quib⁹ q̄ a ſiniſtris erat nimis cōpatiēs corpori ſuo nolebat pati: ſ3 liber eſſe a pena. Alter quaſi ſibi auſterus nō curās de pena ſua. Sic aliq̄ ſunt intempati q̄ nil mali et auſteritatis volūt in corpore ferre: ſ3 delitiari. hi cōiter reprobi: aliqui l3 boni nimis ſibi auſteri ſunt indiſcrete affligentes ſe: ſed xp̄s in medio inuenit̄ docens: vt ſe3 caſtigati et nō mortificati exhibeāt corpora ſua hoſtiam ſanctā deo viuentē: vt ait apl̄s ad Rom.xij. Quartū eſt mediū fortitudinis. Reſurgens Ieſus et diſcipulis apparens ſtetit in medio eoꝝ. Iohā.xx. Ex his diſcipulis aliqui vel aliq̄ñ videbant̄ et erāt nimis timidi: qḋ patuit q̄ñ relicto eo fugerunt: ⁊ ſic in naui q̄ñ clamauerūt dicentes: q2 fantaſma eſt. Mat.xiiij. Aliq̄ñ vel aliqui videbant̄ preſumptuoſi ⁊ audaces: vt Petr⁹ q̄ dixit. Etiā ſi oportuerit me mori tecum: non te negabo. Xp̄s non ſe poſuit iuxta Petrū vel aliū/ſed in medio: vt diſcam⁹ fortes eſſe non audaces/⁊ pſumptuoſos nimis de nobis cōfidētes: q2 tales ſunt primi ruētes: nec nimis timidi dimittēdo aggredi ardua et bona opa. Sic igit̄ opat̄ ſalutē in medio v̄tutiſ.

De virgine Maria per modū doctrine. Caplm.iij.

OMnis gloria eius filie regis abintus in fimbrijs aureis circūamicta varietatib⁹. ps.xliiij. Filia regis fuit virgo Maria/ q2 regali ex progenie Maria exorta refulget: ſed ſpūaliter filia regis eterni nō ſolum p creationē/ſed p adoptioneȝ gratie ſup oēs alios ſanctos: vnde de ipſa intelligit̄ dictum Oīs gloria eius ⁊c. vbi tria vidēda ſunt.

Primo ſublimitas ſingularis. ibi. Omnis gloria eius filie regis.

Secundo pbitas virtualis. ibi. Abintus in fimbrijs aureis.

Tertio pluralitas puilegialis. ibi. Circumamicta varietatibus.

Quantū ad primū gloria §.I.

aliquoꝝ eſt ⁊ laudāt̄ de bonis nature: aliquorū gloria de bonis gratie de quibus laudant̄: aliq̄ laudant̄ de bonis superne: aliorū eſt gloria de bonis fortune. Uerum huius virginis glorioſe omnis gloria eius: q2 eſt per excellentiam filia adoptiua regis eterni. Abſalō ⁊ Rebecca multum laudātur de pulchritudine: l3 omnis gloria eius quaſi flos feni. Eſa.xl. Gloria iſta non deficit in Maria. Tota pulchra es ⁊ macula nō Cañ. eſt in te. ⁊ pulchra vt luna. Et optime in natu- iiij. ralibus complexionata: quod multū iuuat ad bonitateȝ. De bonis gratie ait apl̄s.ij. Cor.j. Gloria noſtra hec eſt teſtimoniū cōſcientie noſtre. Omnis virtutis gloria eſt in Maria. de omnibus enī laudat̄ ſuper omnes ſanctos. Vñ dicit Eccleſiaſtici.xxiiij. Et radicaui in populo honorificato. Populus honorificatus a deo ⁊ hominib⁹ ſunt virtuoſi. Sapien.xix.c. Magnificaſti populū tuum. ſ.tu dñe deus: ⁊ honoraſti. Ubi ergo terminat̄ omnis virtus et perfectio viatorū: ibi vt radix que eſt principiū arboris inchoat virtus Marie. De bonis glorie pſal. cxlix. Gloria hec eſt omnibus ſanctis ei⁹. Et in plenitudine ſanctorū (ait Maria) detētio mea. ideſt in plenitudine glorie btōꝝ ego detineor: vt glorioſior omnibus ſm Hieron. Inter bona fortune connumerat̄ fama ⁊ laudatio: omneſq̄ gloria accendunt̄ ad ſtudia. Et l3 ſancti et per maxime beata Maria non querant/ſed fugiāt iſtam gloriam: ſed querunt gloriam dei, iuxta

illud Matth. v. Luceat lux veſtra corā homi.
ꝛc.tn̄ quāto magis fugiūt tāto magis deo ope
rāte glorificant ꝛ laudant.Ois igit glorⁱa eiꝰ.
Unde ipſa ꝓphetās de ſe ait. Beatā me dicēt
oēs ḡnatiōes.qꝺ tractās do.Jo. do.cardi. ſup
Magnificat. Ecce em̄ ex hoc beatā me dicent
oēs ḡnationes.Uox eſt nō dubitātis:ſed affir=
mantis et demōſtrātis.ſicut Johānes cū dixit
Ecce agnꝰ dei.Fuit aūt certificata de hoc futu
ro per triplicē viā per quā pōt ſciri aliqđ. Pri
mo per rationē diſcurrētē. Scđo per teſtifica=
tionē cōpetentē. Tertio per experiētiā ſufficiē
tē. ¶ Per rōnē quidē diſcurrētē pⁱmo ꝓbat
ſic. qꝛ ratio preteriti ſcire futura facit . Dicat
ergo ſic beata Maria.Me fecit caſtiorē vniuer
ſis:me direxit in oībꝰ agendis:me preſeruauit
ab oībus illicitis:me fecit in tēplo admirandā
ſodalibꝰ:ſtupendā ſacerdotibꝰ: me maritauit
ſtupentibꝰ cūctis populis: me fecit reuerendā
ſpiritibꝰ angelicis:ergo preponit me pⁱedican
dā et venerandā oībus ḡnationibꝰ. Iſte inquā
diſcurſus cōſequentiā format. habet pro me=
dio ꝙ deꝰ fecit oē opus perfectū et valde bo
nū: niſi ipſum opus perficiendū habeat liberū
arbitriū. et taliter opifici cōtradicat ꝙ ſub ob=
ſtetricāte manu ſua egrediatur coluber tortuo
ſus:ſicut in angelo pⁱmo per Job narrat ſpiri
tuſſanctus:cuius oppoſitū in ſe erat experta.i.
totū fuerat ſibi notū cū pluribꝰ partibus quas
referre longū foret ꝛ impoſſibile.Ratio aūt ſo=
lū per enthimema ꝓcedit et cōſequētiam. Ad
hanc certitudinē etiā arguit a ſimili qꝺ nō te=
net infimū locū in argumētis.Argumentū aūt
dicit a ſimili ꝑ figurā:ſed eſt a maiori ꝑ naturā
et ſic ait. Si edito ſexto ſcꝫ filio Aſer: Jacob
moriēte interpretatur panis pinguis prebens
delitias regibus.quātomagis beatā me dicēt
oēs generationes : q̄ humilis ancilla cōcepi et
peperi perfectū:ſic numerꝰ ſenarius notat chri
ſtū qui ſexte dat initiū etati: ꝛ eſt verus panis
viuus q̄ de celo deſcēdit. Cōſequentialiter ite
rū arguit ſic. Ego ſum tota deifica:ergo beatā
me dicent oēs ḡnatiōes.dictū eſt notū.qꝛ vt.ē.
dictū eſt in ipſa habitabat plenitudo deitatis
corporaliter . Sequela aūt patet cū nō ſolū oīs
homo:ſed oīs creatura deū bn̄dicat.iuxta illđ.
Dan.iii.Benedicite oīa opera dn̄i dn̄o.Syllo=
giſtice tn̄ ratiocinatur ſic. oēs ſaluati bn̄dicūt
eos per quos pⁱncipaliter ſaluabunt. ſed per
filiū meū ꝛ me de oīni generatione ſaluabunt.
ergo beatā me dicēt cū filio meo oēs ḡnatiōes.
Maior eſt nota per viā gratitudinis ſancte. et
minor patet multiplr. Primo qꝛ dedit carnē
per cuiꝰ paſſionē ſumꝰ liberati.Scđo exēplū vi
dēdi ꝑ ſuā preſentiā. Tertio viā penitēdi ꝑ ſuā
doctrinā. Un̄ ex oī ḡnatiōe aliq̄ ſunt ſaluati et
ſaluabunt:ſicut cōtinuus miracula ſua demon=
ſtrāt. ¶ Sciebat preterea ſcđo hoc ipm̄ ꝑ teſti=
ficationē cōpetentē. In ore em̄ duoꝝ vel trium
teſtiū ſtat oē verbū. Nec obſtat ꝙ duo vel tres
vel etiā mille ſimul cōcordes in malū teſtificāt
falſum cōtra ſanguinē iuſtū:ſicut factū eſt con=
tra naboth in veteri teſtamēto:et cōtra xp̄m in
nouo.lꝫ em̄ ciuiliter patiatur tueri q̄ iuſtū tāq̄
reum dānat ad mortē duobꝰ vel tribꝰ teſtifican
tibꝰ corā deo vero eſt culpabilis:niſi alij teſtes
eū condemnent ꝙ̄ duo vel tres hoīes .qui repu
tari debent pro vno:ſi etiā forent mille. Eſt er=
go teſtis vnus homo ſpecifice qui đr accuſare
et teſtificari ſuā teſtificationē fore legitimā ſi=
ne qua male iudex procedit in cauſa.Scđs te=
ſtis eſt veritas ipſa enucleata ꝛ cōprobata:que
quidē miniſterio angeli in lucē procedit a ſpi=
rituſancto.et ſic ſunt duo vel tres. i. homo qui
accuſat:ꝛ ſuā accuſationē ꝓteſtat.Scđs ꝟitas
qui eſt angelꝰ vel ſpūſſanctꝰ vnus vel duo:ꝛ di=
citur diſiūctiue:qm̄ ad veritatē ipſiꝰ ſufficit al=
ter ipſoꝝ.ſ.ſpūſſctūs vel angelꝰ.De his duobꝰ
vel tribꝰ.loquitur chriſtꝰ prout eſt veritas: ſm̄
Matth.c.xviij.Ubi ſunt duo vel tres cōgrega=
ti in noīe meo:ſum in medio eoꝝ: taliq3 concor
die ſe efficaciter annuit eſſe.Ad hūc ſenſum iu
bēt leges tā canonice ꝙ̄ ciuiles ſubtiliſſimā et
prudētiſſimā examinationē fiēdā/preſtita ſi du
bitat de vita vel fama aut teſtiū culpis cautiōe
Hoc modo ſacra virgo Maria certificata ꝑ an
gelum dicētem. Benedicta tu in mulieribus.
ꝙ eſſet ab oībus generationibus benedicēda.
Mittitur ad elizabeth ꝙ id dicat eidē qꝺ et fe
cit.Benedicta tu inquiēs inter mulieres. Cer
tificauit angelꝰ qui mentiri nō poteſt:certifica
uit ꝛ homo qui prophetiā ꝟitatis gerebat.cer=
tificauit ꝛ ſpūſſanctus qui in vtero ſermonē for
mabat : et in ſcriptura ſacra illas notauerat q̄
benedictiones portauerāt ſub figuris ſancti vi
ri veteris teſtamēti: quaſi ſtelle veri ſolis pre=
monſtrabant ortū ꝛ vitā.Sic omnes mulieres Maria
quomodolibet laudibus attollātur marie vir= figurat
ginis figurabāt virtutes ꝛ eius mores prefa= ꝑ mulie
tos. Nā benedicta fuit in eua benedictione ge res que
neratiōis materne.Illa em̄ femina mater fuit laudibꝰ
cunctoꝝ in terra viuentium. Beata virgo ma= attollūtur.
ter eſt omniū in celū aſcendētiū. Matrimoniū Eua.
replet terrā:virginitas marie replet celū.Be=
nedicta quoqꝫ eſt in Sara q̄ peperit riſum iſti Sara.
preludens que gaudiū genuit vniuerſo mūdo.
¶ Prefigurauit Rebecca prudēter vendicās Rebecca.
benedictionem Jacob cū vellet Iſaac Eſau be
nedicere marie benedictionē.ſub qua reproba
to antiquo populo hebreoꝝ: pp̄ls chriſtianorū
benedictionibus eſt repletus. Actiua Lya cui Lya.
ſeptem aſcribuntur filij nati vitam totā actiuā

preſcripſit Marie q̄ per ſeptenariū numerum
integraꝛ. Inter cuius opera: vt minꝰ deſcribiꝛ
perfectū mortuos ſepelire: qđ a chriſto non no
minaꝛ cū in iudicio de his examinat iudican-
dos: ſicut illa inter. vij. edidit diuinā. Specioſiſſi
Rachel ma Rachel cōtēplatiuā predicat virginis ma-
tris q̄ pariter per augmētū virtutū in ioſeph: ⁊
dolorē ſeu tediū vite preſentis in bēiamin ma-
tricida. In aſſenē aūt phutipharis ſacerdotis
heliopoleos ſcimus mariā ex progenie ſacer-
dotali et regali q̄ illū cōciperet qui rex erat et
ſacerdos ſm ordinē melchiſedech. In hac can
Maria. tatrice maria cātauit Maria ſoror moyſi infer
nali iam pharaone ſubmerſo: cuius canticum
trahitur in illō. Magnificat aīa mea dn̄m. Mi
tiſſimi prophete cōiunx dilecta inſeparatū ma
trimoniū inter lucidiſſimū deū ⁊ abominabilē
humanā naturā: que tamē formoſa fuit in ma-
ria ſignificauit: ipſa alibi dicente. Nigra ſum:
Tha- ſʒ formoſa filie hierſm. Can. j. Thamar iuſtior
mar. iuſto inauditū a ſeculis partū dicit. quā defen
dit apud multos ſuſpectos anulo matrimonij
contracti cū ſene armilla pudicitie cōprobante
et virga poteſtatis diuine: qui hoc predixerat
de ꝓphetis futurū. Raab nō meretrix: ſed ho-
Raab. neſta ſtabularia ſicut littera docet hebraica. li-
beratricē populi nō ſui: ſed ſui futuri preſignifi
cat glorioſam mariā. Hec paradiſi portas pa-
tefecit. ⁊ cum delbora ſceptrū populi tenet ele
cti contra hoſtē antiquū: quē clauo yahel pru-
dētia ſyſarā necauit. Annūciat angelꝰ Mānue
Mānue ſamſonis virginis partū quā venuſtā inſinuat
Ruth. noemi ſic interpretata. Et angelus Ruth ma-
michol trimonio iūgit booz veterano: ſcʒ Joſeph. Mi
chol a dauid dilecta ſpeciali decore aſpectū in
ſe trahit diuinū: et liberat iam deſiderabilē ad
abygail egyptū deportans. Abygail humilis dicit. ec-
ce ancilla dn̄i: fiat michi ſm vbū tuū. Abyſach
antiquū dierū ſuo fouet in ſinu: quē ſolo lactet
Anna. vbere de celo pleno. Anna que gratia interpre
tatur votū virginitatis per matrem ſamuelis
bonū maritalis ſocietatis per eā que fuit To-
bie / ⁊ donū in deū intētevidüitatis inveterana
Berſa- prophetiſſa mariā plenius declarauit. Berſa-
bee. bee fons ex quo oritur illa ſapiētia que eſt ma
ior ſalomone prius tū ſanctificat: et finē ponit
legi date in igne deſerti. Uria occiſo dū leges
ſeruat que maxima vetuſtate abducūtur: ⁊ ad
regē regū tranſiuit: ſub quo fulget lex liberta-
tis et gratie. Ecce petōꝝ interuentrix potētiſſi
techui- ma techuites que nō patiebaꝛ repulſam inter
tes. ioab et dauid pro peſſimo. ſ. abſalone. Sagaci
ter deniqꝫ quis ꝓmiſit iudith fortitudinē. He-
ſter notauit iuſticiā rectitudinē ⁊ patientiā pro
ipſius effectu. Si cupis potenter videre cōtra
eos qui detrahūt ſue bonitati ⁊ maculare ſata

gunt puritatē. Ecce noua ſara cuius. vij. ama-
tores non caſti a demone ſunt necati. Si chari
tatis viſcera paupertate deſiderantur: copioſa
in ſareptena vidua helias iſtam requirit. Et he
liſeus in ſunamite deuotionem et fidem in filij
ſuſcitatione veneraꝛ mariā cōpleta ad oīa vaſa
vacua que ſibi marie fuerint oblate: innuit mu
lier illa cuius vir erat mortuus et filij credito-
res duo remāſerant. Uidimus roſam paradiſi
xxx. folijs integratā: ⁊ totidē odoribꝰ predota-
tā preter illa q̄ intrinſecus vt dici poſſit: quaſi
plātatio roſe in hierico. Eccli. xxiiij. Certifica
tur tertio per experiētiā rerū magiſtrā. Quis
enim valeat dubitare quin hec vgo plena deo:
cui oīa nuda ⁊ aperta ſunt: in ipſo verbo quod
gerebat in pectore: gerebat et in mente futura
cūcta viderit: et aperte agēs ſi quid indiſpoſitū
agit indubie: ⁊ ſuā formā inducit. Tam dubita
bile eſt ꝙ virgo grauida dei ſciuerit futura q̄
dubitare ꝙ angeli deo preſentes qui oīa vidēt
videant vniuerſa. Nam nec iſta virgo erat ei
remotior qui in ea eſſentialiter exiſtens de aīa
ſua fecerat celeſtis aulam paradiſi. Nec minꝰ
illis diſpoſita que per maiorē gratiā poſſide-
bat deum q̄ ipſi. Ecce agens diſpoſitū ad agen
dum quod illuminat oēm hoīem venientem in
hunc mundū. Et ecce diſpoſita ſtella que tante
lucis recipiat radios fulgentes: que quidem
eclipſim pati non poteſt: cū nil interueniat me-
dium inter agens et paſſum nimirū: ante cōce
ptum tanti ſplendoris magis videbat q̄ ceteri
viatores: eo ꝙ eſſet diſpoſita magis: nec aliqđ
ignorat quodāmō fons ſapiētie facta. ¶ Quat
tuor eñi actus viatorē diſponūt ad clarius in-
tuendū. Primū eſt caſtitas et puritas hoīs ve
rius: q̄ nō introibit ſapiētia in maliuolā aīam
⁊c. Sap. j. Sed transfert ſe in aīas ſctās. Sap.
vij. Scōm obedientia vera ipſo dicēte. Jo. vij.
Si quis voluerit voluntatē eius facere qui mi
ſit me ſciet de doctrina mea ⁊c. Tertium eſt do
ctrine ſancte magiſtra paupertas volūtaria q̄
in monte locat petrū: iacobū: et iohannem. vt
in gloria ſui videāt dn̄m cum ꝓphetis. Quar-
tum humilitas ſm illud Mat. xj. Abſcondiſti
hec a ſapientibus ⁊ prudētibus et reuelaſti ea
paruulis. Sed ꝙ iſta ſint vginis matris patet
Quis enim narrabit obedientiā ſuā que etiā
quinquēnis et ante ſe totā regendam ſubiecit.
Pollebat quo ad ſcōm tāta puritate qua ma
ior ſub celo nequit intelligi. Paupertatē etiā
regie virginis in partu peregre conſtitute quo
ad tertium tantam vide: ꝙ pro tanto filio agnū
non valēs offerre par turturum vel columba-
rum obtulit. Luce. ij. Humilitas autem eius
quo ad quartum deū traxit de celis: ſed iſtud
proſequendum in ſequenti. §. vide.

¶ Quantū ad tertiū ꝓbitas §.II.
virtualis ei⁹ notaꝛ ibi:abintus in fimbrijs au-
reis. Fundamētū ſiquidē omniū virtutū humi
litas eſt ſm Hiero. ⁊ cōplementū charitas:que
eſt vinculū perfectionis. Coꝛ.iij. Primū notaꝛ
in Maria ibi:abintus. Eſt eñ vera humilitas
abintus nō abextra. Conſiſtit eñ ſm Bern. in
vera ſuiipſius cognitiōe ſibi vileſcēs ex ea. vñ
⁊ xp̄s dicit Mat.xi. Diſcite a me q: mitis ſum
⁊ humilis corde. ⁊ non dicit corpore:ſed corde
qḋ eſt abintus. Prima Marie virtus (ait Am
bro.) fuit humilitas. vnde ⁊ ipſa de hac ſingu-
lariter gloriaꝛ dicens: Quia reſpexit humili-
tatē ancille ſue. Exemplo virginis tāte/ratiōe
quilibet vtēs diſcet ab ea ſe hoiem eſſe nō deū
vbi dea facta:immo deifera:cui ſubderetur hu
militer deus dixit: Ecce ancilla dñi:fiat michi
ſm verbū tuū. Et hoc q: reſpexit humilitatem
ancille ſue. Sciat vnuſquiſq; ſe non eſſe ſeraph
exēplo Marie quo charitas immobiliter ma-
net:et nō preſumit de amore recepto/cum ipſa
iuxta crucē manens fuerit abſoluta a Ioſeph:
⁊ amorē vnigeniti patiēter tranſtulit in euāge
liſtam Iohannē quē patienter recepit in ſuum
crucifixo iubente loco tanti xp̄i dilecti. Videāt
omnes ſtellā maris Mariā ſe nō habere ſapiē
tiam cherub ꝓficientē: cum poſt triduū in tem
plo reperto filio corā omnibus dixit. Fili quid
feciſti nobis ſic? ecce pater tuus ⁊ ego dolē. ⁊c.
Luce.ij. Thronoꝝ quoq; iuſtitiam non eſſe nec
habere ꝓfeſſa eſt/qñ filio dixit in nuptijs:vinū
non habent. auditura exēplo. Quid michi ⁊ ti
bi eſt mulier:nōdū venit hora mea. A domina-
tionū ſpeculatione ſublimi alienā ſe mōſtrauit
cū angelo ſeruo ſuo diſputās ⁊ dicēs. Quō fiet
iſtud qñ virū non cognoſco. Luc.j. Virtutū au
ctoritatē ad facienda miracula ſe negat habe-
re: cū ſine dubio requiſita per ſeruos vt deficiē
tis vini ſuppleret erumnoſos defectus. Rñdit.
Quodcūq; dixerit vobis facite. Ioh.ij. qñ mi
chi facere miracula nō incumbit. Q; ſe longe
fore mōſtrauit a potentia poteſtatū in arcēdis
demonibus: cū e preſenti ſeculo migratura ne
demones videret ſuppliciter poſtulauit. Si cu
pis noſſe quantū cū principib⁹ ſe principiſſam
putaret: ꝙꝙ eſſet regina mundi ancillatus offi
cium etiā in domo Elizabeth cui pariēti ſerui-
uit plenius intuere. Et q: ad archangelos no-
uerat loquele pertinere virtutē velut elinguis
raro loquebaꝛ ⁊ parū: apud ſe cōſeruās omnia
diuina cōferēs in corde ſuo. Luc.ij. Ioſeph aūt
caſtiſſimū virū velut ſui cuſtodē exteriorē nūꝙ
deſeruit quocūq; pergeret neceſſitate cōpulſa:
nō cupiditate vagādi. Ne ſibi vſurparet ange-
lorum officiū quo inuiſibiliter creaturas cuſto
diūt ſibi cōmiſſas: ſed nec iſto gradu contenta
minus homine ſe dixit et exhibuit ancille no-
men imponēs ⁊ opus:ſicq; factū eſt vt cum ne-
gauit ſe eſſe qḋ non erat: ex ſe facta eſt talis ac
tanta qualis mens nō capit creata. Unde autē
iſta ita hominē locat: ſita eſt ſupra choros oīm
ſpirituū beatorū. Et hmōi potentie nulla crea-
tura reſiſtere pōt:nec vult reſiſtere deus ſue ve
hemētiſſime charitati. Ardentia ſeraphin nō
equaꝛ:excedit quoq; lumen: ꝙuis omnē noti
tiā cherubin ⁊ ſua miſericordia thronorū ſupe
rat equiſſime iuſtitie tenacē rigorē: de qua ſpe-
culatione dominationes illuſtranꝛ/⁊ virtutes
eius imperio obſequūtur ad nutum. Tentate
ipſius cōtra demones poteſtatū vires fiunt ro
buſte anime: ⁊ non ſolū vni ꝓuincie vel regno/
ſed totius machine mundialis in celo/in terra
ſimul: ⁊ abyſſo vniuerſali preponiꝛ monarchie:
ſumunt archāgeli verbum de verbo ſuo:etiam
angeli in tāto ſpeculo practice noſcūt ad quid
debeant dirigere ſubditos eis. Sic ergo omni
homini veniēti eſt norma ſine defectu: dicēs ſe
ancillam. Quia ergo inclyta humilis mater ⁊
virgo erat digna mater dei iuſte electa a iuſtiſ
ſimo deo. ſi dixiſſet ſum digna mater vnigeniti
dei falſa veritatem fuiſſet ⁊ humilitatē non ſer
uaſſet: ſed q: decebat eam excellētiſſime cun-
ctas habere virtutes/⁊ in ipſis trāſcēdere cun
ctos etiam angelos: ſe humilē fateꝛ ⁊ ancillam
dicens Reſpexit humilitatē ⁊c. Tanta deniq;
humilitate nullus viſus eſt angelorū. Interro-
gantib⁹ eñ quod eſſet nomē ipſius Reſpōdit.
Cur queritis nomen meū qḋ eſt admirabile?
neq; ille qui dixit Sum Azarias Ananie ma-
gni filius: qui ſui magnū cōceptū in mētis con
ceptu formauit. Non ſimili dñi ſunt Abraā di- Gen.
cens. Sum puluis ⁊ cinis. Aut Iob aiēs. Ven xviij.
tus eſt vita mea. Vel Dauid ꝓteſtans ꝙ eſſet
canis mortuus et vnus pulex. Sive baptiſta ꝙ
faſſus eſt ſe eſſe labilem vocē. Nam hi oñes di
xerunt id qḋ erant ⁊ non minus: hec aūt multo
minus ꝙ ſit. Quantū eñ diſtant inter ſe regi-
na celorū ⁊ ancilla: dña angelorū et ancilla: ma
ter dei ⁊ ancilla dñi. veritatem tñ dixit: nam lȝ
virgo Maria ex parte generatiōis fuerit ma-
ter xp̄i/tñ sciēs q: filius eius erat genitor eius
⁊ vniuerſorum deus ⁊ dñs: non ſe exhibebat vt
matrē/ſed vt ancillam: ꝙꝙ ille verus filius eā
reuereretꝛ vt matrē. hec reuerentiā nō require
bat/ ſed exhibitā renuebat ⁊ exhibebat repul-
ſam. ꝙ piū erat videre iſtud certamen in ſecre-
tis duorū filij ⁊ matris: illa preuenire volebat
genuflectiōibus ſibi genuflectentē: ſed iſte cuē
futura erāt preſentia preoccupat reuerētia ta-
li preuenire volentē: illa genuflexo filiū adora-
bat: ſed ille ante adoratricē humiliter ſe incli-
nabat. Illa dicebat: deus meus non decet deū

femine inclinare: ſed ipſe reſpōdebat: tñ iſtud
decens eſt matri filiū ſubdi. Sine me o fili pre
ceptū implere qđ dixiſti: Dñm deū tuū adora=
bis ꝛc. Ipſe vero inferebat Sine ꝛ tu mater fi
lium tuū mandatū implere quo dixit preſcius
incarnatiōis ſue: honora patrē et matrē. Ne vi
deant te angeli/ quē adorāt coram muliercula
ꝓſtratū: ſurge dilecte pſonabat Maria. Et ne
filij hominū coram filio videāt matrē inclinatā
chariſſima ſurſum te eleua intonabat Jeſus fi
lius eius. Me itaqꝫ deus et angeli arguēt: ſi te
nō adorauero ꝛ ſuſtinuero quaſi adorātē: ꝛ ego
coram deo/angelis/et hoīb⁹ reprehēſibilis eſ=
ſem: ſi reuerentiā non ſeruarē maternā. Talia
ꝓfundioraqꝫ/ ꝛ oīm ſpūs mellita dulcedine ver
ſabant̄ inter filiū matrēqꝫ/genitorem ꝛ genitri
cem. Jlla dicēte ꝙ ſaltē in occulto vbi nō videt
niſi pater celeſtis/ a tali veneratiōe ſe abſtine=
ret filius. Et illo reſpōdente ꝙ nil opertum qđ
non reueleť. Jſtas duas cōcluſiōes quas per=
ſuadet euidens ratio ſacre littere ꝓbant: nā ꝙ
filius eſſet matri ſubditus et reuerēs/teſtatur
cum de ipſo duodenni loquit̄. Deſcendit cū il=
lis nazareth: ꝛ erat ſubdit⁹ eis.i. Marie ꝛ Jo=
ſeph. Firmiſſime credo nunq̄ filium ita hono=
raſſe matrē ſicut xp̄s virginem matrē ſuā: et ꝙ
mater ſumme venerareť et diligeret filiū. Un=
de cum eo predicāte mater eius ſuperueniret:
expectabat reuerēter audiens predicationem
eius. Fimbrie auree deſignāt eius pfectā cha=
ritatē. Aurū eñ excedēs omnia metalla in va=
lore charitatē ſignificat omnes ſuperantē vir=
tutes in perfectiōe. Fimbria/eſt extrema pars
veſtimēti: veſtimentū qđ circūdat corpus eius
ſignificat conuerſationē eius que videť ab ho
minibus. Nā interior diſpoſitio videri nō pōt.
Ad hunc intellectū dicebat apoſtolus ad Ro.
xiij. Induimini dñm noſtrū Jeſuȝ xp̄ȝ.i. ſequi=
mini cōuerſationē eius. Fimbrie ergo veſtimē
ti virginis fuerūt auree: qꝛ etiam minima ope
ra eius hec ſunt fimbrie que fuerūt plene perfe
cta charitate. Minora opera dico in ſe que ſcȝ
deſeruiūt corpis neceſſitati: vt comedere/dor=
mire/laborare manibus ꝛ hmōi. Ex his pōt eli
ci in operibus magnis: vt in oratiōibus / con=
templatiōibus ꝛ hmōi q̄ fuerit excellens cha=
ritas eius. Exultauit (inquit) ſpiritus meus in
deo ſalutari meo.i. extra ſaltauit per extaſim.
Diuinus eniȝ amor extaſim facit. vt Dioñ. ait.
totam eam incanduerat diuinus amor: ardor
continuus/ꝛ ebrietas perfuſi amoris: vt nichil
eſſet in ea quod mūdanus violaret affectus: et
ſic fimbrie que ſunt iuxta terram nō tangebāt
terram/ſed auree: i. ideſt libere ab omni mūda=
no amore operatiōes etiam eius circa corpus
verſantes.

℄ Quantū ad tertiū plura= §.III:
litas priuilegioꝝ notať in eo: cū diciť circūami
cta varietate: ſiue intelligať de veſtimēto de va
rijs coloribus cōtexto: ſiue varijs pluribus ve
ſtimētis induta. Plura vtiqꝫ ꝛ varia ꝛ ſingula
priuilegia reperiunť in virgine Maria: que nō
ſunt in alijs ſanctis ex qb⁹ deprehēdiť oīs gl̄ia
eius: ꝛ ſunt.xij. ſignificata p.xij. ſtellas corone:
quā vidit Joh. in apoc.xij.c. in capite mulierē
habere dicens. Signū magnū apparuit in celo
eccleſie militātis et triūphantis. Mulier ami=
cta ſole ꝛ luna ſub pedibus eius: qꝛ oīs defect⁹
ſub ea eſt/nullos hȝ in ſe: vel mundus ſub ea vt
regina mundi. Corona.xij. ſtellarū ſunt.xij. va
ria priuilegia quib⁹ circūamicta eſt varietate.
℄ Primū fuit: qꝛ extat multiplr̄ pfigurata nō
ſolū in mulieribus veteris teſtamēti: de quib⁹
dictū eſt: ſed etiam in alijs figuris ꝛ ꝓphetijs.
Hec eñi eſt lux primo facta: hec fluuius paradi
ſi eccleſie ad irrigādū ligna fructifera eccleſie:
q̄ extendiť in quatuor capita. hec arca Noe ex
qua euadit diluuiū infernale: q̄ in ea ꝑmanere
inueniť per deuotionē. Hec virga Moyſi qua
facta ſunt tot miracula: hec virga Aaron que
frondiut/floruit/ꝛ fructificauit ſine ope huma
na. virga eñi Yeſſe floruit. de qua Eſa.xi. Egre
dieť virga de radice Yeſſe ꝛc. Hec virga regis
Aſſueri qua tangiť aīa in ſignū clementie dei.
Hac virga ꝑcuſſus pauebit Aſſur.i. diabolus.
Eſa.xxx. Hāc virgā portare iuſſi ſunt a xp̄o ad
predicādū miſſi. Hoc lignū aquas amaras dul
corat: hec vellus Gedeōis: hec thronus Salo=
monis: hec hort⁹ cōcluſus et fons ſignatus. de
qua Eſa.vij. Ecce virgo cōcipiet. Et breuiter to
tum vetus teſtamētū plenū eſt figuris ꝛ ꝓphe=
tijs eius. ℄ Secūdū priuilegiū eſt: qꝛ plenius
oībus alijs in vtero ſanctificata. in cui⁹ figu
ram ſanctificatū fuit tabernaculū dñi p Moy=
ſen. Ego puto (ait Ber.) ꝙ copioſior gr̄a ſancti=
ficatiōis in ea deſcēderit q̄ in alijs ab vtero ſan
ctificatis: que toti⁹ vite cōuerſationē immunē
redderet ab oī peccō/ qđ nulli extat cōceſſum: e
nam alij ſanctificati in vtero materno: vt Joh.
bap. et Hieremias cōmiſerūt venialia: etſi non
mortalia. Hec aūt ſm oēs doctores nunq̄ ve
nialia admiſit: ꝛ pie credi pōt ꝙ ea die qua fuit
aīata aīa rōnali/ea die fuit ſanctificata. ℄ Ter
tiū priuilegiū: qꝛ ab archāgelo glorioſe ſaluta
ta. Aue (inquit) gratia plena. Quis multi in ve
teri ꝛ nouo teſtamēto fuerint viſitati ꝛ ſalutati.
Et ſi angel⁹ gabriel etiā Zacharie nūciauit na
tiuitatē ex eo baptiſte/ tñ timorē incuſſit et pu=
nitionē ſubdidit: faciēs eū mutū. Hanc aūt etſi
ex inuſitata ſalutatiōe ꝓpter hūilitatē ei⁹ prio
exterruit: poſtea ſummo gaudio repleuit. Et
opinio eſt aliquorū ꝙ viuus fuerit de ſupremo

oꝛdine:ſcꝫ ſeraphin ad annunciandū tantū my
ſteriū. Nec obſtat ſi dicaꝛ ꝙ ex aſſiſtentibꝰ an=
gelis nullꝰ mittitur:qꝛ hoc verū eſt de lege cō=
muni:ſed ob cauſam ſingularē:deꝰ ꝙ mutat le=
ges et tēpoꝛa et officia ad placitū de quocūꝙ
oꝛdine mittere poteſt. Et qꝺ maius nūcium eſſe
poterat hac nouitate maxima. Nec obſtat ꝙ ſi
dicatur archangelꝰ:qꝛ quo ad interpꝛetationē
etiā ſeraphin eſt archangelꝰ.interpꝛetatur eīn
pꝛinceps angeloꝝ. ¶ Quartum ſingulare pꝛi
uilegiū eſt:quia veritas increata in ea eſt incar
nata.pſ.lxxxiiij.Ueritas de terra oꝛta eſt.i. in
virgine glorioſa. terra per pꝛofundā humilita
tem. Hoc eſt illud nouum qꝺ hieremias dixit
dn̄m facturū ſuper terrā: qꝛ femina circūdabit
virū. Hoc eſt omniū nouitatū mundi maximū
qꝺ nunꝙ fuit nec amplius erit femina que eſt
terra: de terra foꝛmata in oꝛigine pꝛimo circū
dabit nō aliūde accipiet niſi a deo. Uirum/non
paruulū ſed perfectū omni virtute ꝛ ſapientia:
quia vnitū deo: ſic eīn canit eccl'ia. Quē terra
pōthus ethera ꝛc. ¶ Quintū quia cū ſummo
gaudio filiū parturiuit. Eſa.xxxv. Germinans
germinabit letabunda et laudans. ſicut terra
germinās fructus ſine ſui apertione imperce=
ptibiliter: ſic virgo maria filiū clauſa pudoꝛis
aula regia et hoc letabunda. Alie etiam oīes
cum doloꝛe magno pariūt: hec peperit ſine do
loꝛe ſaluatoꝛem ſeculoꝛū vbere lactans de celo
pleno:immo cum ſummo gaudio. ¶ Sextum
pꝛiuilegiū qꝛ ſimul mater ꝛ virgo.quis vnꝙ au
diuit talia: vt virgo eſſet et intacta generaret:
vnde canit eccleſia. Gaudiū matris habens cū
virginitatis honoꝛe. nec pꝛimā ſimilē viſa eſt:
nec habere ſequētem. De hoc ſollicita fuit in=
terrogare qn̄ dixit angelo. quō fiet iſtud qm̄ vi
rū nō cognoſco.i.voui me non cogniturā:quod
angelus declarauit:qꝛ mater ſimul et virgo eſ=
ſet/ de ſpūſctō nō ab hoīe cōcipiens. ¶ Septi=
mū pꝛiuilegiū:qꝛ reſurgēs pꝛīo ei apparuit.vt
pie crediꝛ et teſtaꝛ Amb.etſi euāgeliſte taceāt
quaſi vt per ſe notū pꝛeſuppōnēdo.Sed cui du
biū eſt:qꝛ nō apparuit ei in habitu transfigura
to peregrini vel hoꝛtulanii vt marie magdale=
ne et duobꝰ diſcipulis euntibꝰ in emaus ꝓpter
incredulitatē coꝝ:ſed ipſa cū firmiter crederet
reſurgentē et ſciret deum eſſe omnipotentē: et
ſolum in ea fides remanſiſſet/manifeſtiſſime ꝛ
gaudioſiſſime ei apparuit. Unde cū pꝛopheta
dicere potuit: ſm̄ multitudinē doloꝝ meoꝛū in
coꝛde meo cōſolationes tue letificauerūt aīam
meā.pſ.xciij. Et qꝛ ſuper oēs doluit in paſſiōe
filij ſuper oēs fuit cōſolata cum apparuit ei re=
ſuſcitatus. ¶ Octauum: quia aſcendente chꝛi
ſto remanſit magiſtra doctoꝛum eccleſie apo=
ſtoloꝛum ꝛ euangeliſtarum. Unde diciꝛ Act.j.
Hi oēs erant perſeuerātes in oratiōe cū maria
matre ieſu. Cōuerſabaꝛ inquit Hiero.poſt filij
ſui aſcenſionē cū ſenatoꝛibꝰ celi in ſchola virtu=
tū ipſa de multis myſterijs informauit apl'os
et euāgeliſtas. ¶ Nonū pꝛiuilegiū fuit gloꝛifi
catio eiꝰ i coꝛpoꝛe nō ſolū in aīa. vt dicūt Aug.
et Ber.qꝺ ex eo poteſt elici:qꝛ diciꝛ amicta ſo=
le. Dicit eīn xp̄s de iuſtis in vltima reſurrectio
ne: ꝙ fulgebunt ſicut ſol in regno patris eoꝛū.
Matth.xiij. Amictus ergo ſolis eſt glia coꝛpo
ris ꝛc. Multa circa hoc in legenda aſſumptio=
nis. ¶ Decimū pꝛiuilegium:ꝙ fuit aſſociata a
tota celeſti curia in aſſumptione. In cuiꝰ figu=
rā habeꝛ.ij.Regū.vj.ꝙ dauid reduxit arcā que
ſignificat ꝟginē mariā cū ſex choꝛis in magna
ſolēnitate in hieruſalē que ſignificat patriam
supernā. Dauid eſt chꝛiſtus. Credendū eſt ait
Hiero.in ſermone.ꝙ ipſe ſaluatoꝛ per ſe totus
feſtinus occurrit:ꝛ eā in thꝛono ſuo collocauit.
Sex choꝛi ſex differentie btōꝝ.ſ.angeli: ꝓphe
te:ꝛ apl'i:martyꝛes:cōfeſſoꝛes:ꝛ virgines:qbꝰ
circundata ſuꝑ oēs eſt exaltata. ¶ Undecimū
pꝛiuilegiū: ꝙ eſt exaltata ſuꝑ choꝛos angeloꝝ
ſcꝫ ſancta dei genitrix canit eccl'ia. Unde Ecc.
xxiiij.ponunꝛ ſex exaltatiōes. Pꝛima quaſi ce
drus exaltata ſum in libano. Libanꝰ interpꝛe=
tatur candidatio:et aperte ſignificat angeloꝛū
ſtatū qui ſemꝑ fuerūt candidi puritate et ſine
pctō. Sicut ergo cedrꝰ in libano eſt altioꝛ oīni
arboꝛe/ita virgo ſublimioꝛ eſt oīni angelo. Se=
cūda exaltatio quaſi cypꝛeſſus in monte ſyon.
Syon interpꝛetaꝛ ſpeculatio: et ſignificat altū
ſtatum pꝛophetarū ſub quo continenꝛ patriar
che:qꝛ geſta eoꝝ fuerūt ꝓphetica: aſpiciebant
per ſpeculū figurarū ꝛ nō clare xp̄i myſteria:ſi=
cut ergo in mōte ſyon cypꝛeſſus odoꝛifera ſuꝑ
alias arboꝛes aſcendit:ita maria ſuꝑ oēs pꝛo=
phetas. Tertia eſt: quaſi palma exaltata ſum
in cades.ꝑncipales victoꝛioſi de mūdo cū pal=
ma martyꝛij fuerūt apl'i. Eccleſiarū pꝛincipes:
belli triūphales duces canitur de ipſis:ſed ma
xima victoꝛioſa virgo maria ſuper apoſtolos.
Quarta quaſi plantatio roſe in hiericho. Ro=
ſa pulcherrimꝰ floꝛū eſt: ſed in ſpinis naſcitur:
et ſignificat martyꝛes inter ſpinas oꝛtos toꝛ=
mentoꝛū: ſuper quos virgo maria exaltatur.
Quinta quaſi oliua ſpecioſa in campis:ſignifi
cat cōfeſſoꝛes operibus miſericoꝛdie deditos
quos excedit. Sexta quaſi platanus ꝛc. ꝙ her=
ba ſemꝑ viriditatem retinet: ꝛ virginis viroꝛē
perfecte caſtitatis demonſtrat. ¶ Duodecimū
pꝛiuilegiū ꝙ eſt ſuper oēs venerata ꝛ exaltata
et collaudata. mirabiliꝛ oēs deuotione afficiūꝛ
ad oīa facientes multa ad honoꝛem eius ꝛc.
¶ De multiplici miſericoꝛdia quā accepimꝰ a
deo mediante virgine maria. Capl'm.iiij.

Suſcepimus deus miſericordiã tuã in medio tẽpli tui. pſ. xlvij. Tẽplũ dei eſſe virginẽ glorioſam declarat eccl'ia cũ de ea cãtet. Btã es dei genitrix maria ꝟgo ppetua tẽplũ dñi: ſacrariũ ſpũſancti. Et in ſequẽtia quadã. Aue decus virginale tẽplũ dei ſpeciale: nobile tricliniũ. Tẽplũ eſt locus immunitatis ꝛ ſecuritatis Jta inquit Ber. Securum acceſſum habes ad deũ o homo/ vbi mater ſtat ante filiũ: filius ante patrẽ: mater oſtendit filio pectus ꝛ vbera: et ideo nulla poterit eſſe repulſa vbi ſunt tot amoris inſignia. Tẽplũ eſt locus ſumme venerationis. Uidete (ait idẽ Ber.) quãto deuotionis affectu vult eã a nobis venerari ꝛ honorari: qui totius boni plenitudinẽ poſuerit in maria. vt ſi quid gratie: ſi quid ſalutis in nobis eſt: ab ea nouerim⁹ redũdare. Ad tẽplũ fit oblatio: ſi qd aũt o homo offerre deo deſideras/ teſtať Ber. in manibus marie cõmendare memento: quia man⁹ ei⁹ mũdiſſime ſunt: noſtre aũt plene ſunt ſanguine: ꝛ ideo per man⁹ ei⁹ nõ noſtras acceptabunť. Deniq; ipſa virgo eſt prima poſt xp̃m in eccleſia triũphãte que ꝓcurat vt regina Heſter apud Aſſuerũ: ſcilicet deũ ſalutem eccleſie militãtis: ꝛ ſentẽtias mortis reuocat ab inimicis a manu diaboli: ꝛ ab aliis nos defendens. per hanc multipliciter ſuſcepim⁹ miſericordiã et in hac que eſt tẽplũ dei: ſed precipue tripl'r.

Primo enim ſuſcepimus miſericordiã ſaluationis per incarnationem.

Secundo ſuſcepimus miſericordiam directionis per eius conuerſationem.

Tertio ſuſcepimus miſericordiam ſubleuationis per eius interuentionem.

Maxima miſericordia deus §. I. fuit vſus erga nos: q2 dignat⁹ eſt incarnari. Unde ipſa virgo in cantico ſuo ait. Suſcepit iſrael puerũ ſuũ. i. ſeruũ. q2 ſcilicet ſurſum accepit naturam humanã de iſrael deo vniendo: ꝛ in hoc recordat⁹ miſericordie ſue qua fuit quaſi pri⁹ oblitus ante incarnationẽ. Jſtã miſericordiã ſuſcepim⁹ deus in medio templi tui. i. in vtero virginis de qua incarnatus es. ꝙ ergo natura nõ habuit vſus nõ obtinet: rõ ignorauit: mens nõ capit humana: pauet celũ: ſtupet terra: creatura omnis etiã celeſtis miratur. hoc totũ marie per gabrielẽ nũciatur et per xp̃m adimpleť teſtať Hiero. in ſermone. Jn cui⁹ figurã extat: q2 in medio tẽpli Salomonis in ea parte que dicebať ſanctaſanctorũ poſita fuit arca dñi cũ propitiatorio deſuper/ que ſignificat chriſti humanitatẽ cũ deitate. Arca ei de lignis ſethym facta imputreſcibilib⁹ auro tecta: ſignificat corpus chriſti cõpactũ ex puriſſimis ſanguinibus virginis cũ aia ei⁹ diuinitati cõiuncta. Jn qua humanitate tria erant: virga iuſticie ꝛ iudiciarie poteſtatis: lex ſapientie et veritatis: manna mãſuetudinis et pietatis. Propitiatoriũ deſuper deitas ſupeminẽs: ipſi tamen humanitati vnita. Duo cherubin de oliuis reſpicientia in ꝓpitiatoriũ mutuis vultib⁹/ ſunt duo teſtamẽta plena ſapiẽtia q̃ teſtãtur de xp̃o adiuicẽ. qđ enim vnũ predicit futurũ. ſ. vetus teſtamẽtum. aliud. i. nouũ exprimit factũ. ꝛ totũ hoc qđ per viſcera mie ſue viſitauit nos oriẽs ex alto. Fuit ergo in iſto tẽpli medio. i. vtero ꝟginali arca. i. deus incarnatus fuit/ ꝛ noticia teſtamẽtorũ in mente. Unde et Beda tractans illud Luč. ij. Maria cõſeruabat oia ꝟba hec cõferẽs in corde ſuo: q2 ſcripturas legebat et ſciebat ꝓphetias: cõferebat q̃ ſecũ erant acta cũ dño de his que nouerat ſcripta a ꝓphetis de dño ꝛ collata adinuicẽ cognouit inſtar celeſtiũ cherubin ſocia ſui vultus luce cõcordia: ꝛ ſeruabat ea in mente: vt euangeliſtis ꝛ aplis deferret deſcribentibus nouũ teſtamentũ. Augu. in ſermone. Augu.
Quid dicã beata virgo cũ de te quicqd dixero minor eſt laus tua ꝙ dignitas tua mereť: ſi celũ te vocem altior es. ſi matrem gentiũ dicã precedis. ſi formam dei appellem digna exiſtis. ſi dominã angelorũ vocem/ per oia eſſe probaris. hec ille. Sicut ergo locus dictus ſanctaſctõrũ erat ſolenniſſim⁹: ita ꝙ nulli licebat accedere niſi ſummo ſacerdoti. Jta ꝛ beata virgo maria cũ gratia repleť: cũ ſpũſancto perfundiť: cũ virtute altiſſimi obumbrať fit precioſior meritis: celſis ſublimior faſtigiis: pulchrior ſctitate: glorioſior ſuoꝝ meritoꝝ prerogatiuis: ita vt nullis ſit vſibus tam mancipãda niſi diuinis. Hiero. in ſermone. Hinc ꝛ maximus in ſermone. Sciẽtes fratres dilectiſſimi autori noſtro multum nos debere ꝯditos/ plus redẽptos: veneremur illũ ſacratiſſimũ vterũ ex quo deus vnitus homini apparuit. O felix maria. o genitrix glie/ et puerpera ſublimis: cuius viſceribus autor celi: terreq; cõmittitur. O felicia oſcula labiis impreſſa lactentibus: cum inter crebra indicia crepitantis infantie verus ex te filius tibi maria alluderet: ver⁹ ex patre tibi dñs imperaret. felix puerperiũ. letabile angelis. expectabile ſanctis. neceſſarium profligatis. Hec ille. Augu. quoq; ſic ait in ſermone. O ꝙ immaculata virginitas que omnes angelos in celeſtia regna ꝓcellit. O ꝙ btã mater q̃ xp̃m dñm ſanctũ regẽ glorie meruit generare. O ꝙ beati pedes qui chriſtũ meruerunt ſuſtinere. O ꝙ felicia vbera que autorẽ et redemptorẽ mundi lactauerunt. O ineffabilis virgo in cuius continebatur gremio: qui regebat vniuerſum mundum. Hec ille. Bernar. in ſer. Fac o benedicta Bern.

Augu. qđ dicit de maria.

Hiero.

Maximus.

Augu.

per gratiã quã inueniſti: per miſericordiã quã
peperiſti: vt qui mediante te fieri particeps
dignatus eſt infirmitatis et miſerie noſtre: te
quoqꝫ intercedente participes faciat nos glo-
rie ⁊ beatitudinis ſue.

Secundo in medio templi §.II.

dei.i.in cõuerſatione virginis glorioſe templũ
dei exiſtẽtis: q̃ cõuerſatio ſemꝑ fuit in medio.i.
in virtutibꝰ ⁊ ſm rõnẽ ſuſcepimꝰ miſericordiã
directionis ſeu regulã bene viuẽdi. Siquidem
magna miſericordia eſt deuiũ ⁊ errantẽ ad viã
ſalutis reducere: ⁊ iter rectũ oſtẽdere. Equidẽ
errabãt pene oẽs in inuio ⁊ nõ in via mãdatorum
et virtutũ incedẽtes q̃ ducit ad vitã: ſed per viã
latã q̃ ducit ad mortẽ: ſed nata eſt virgo maria:
cuiꝰ vita glioſa lucẽ dedit ſeculo. Unde maria
interpretatur illuminatrix: ⁊ maris ſtella dr que
ducit nauigantes ad portũ. Habetis in ea ma-
giſteria ꝓbitatis ⁊ vtutis: vt ſciatis qd eligere
quid vitare debeatis. inquit Amb. In me (ait
ipſa Eccleſiaſtici.xxiiij.) oĩs gr̃a vie ⁊ veritatis:
in me oĩs ſpes vite ⁊ virtutis. vt ſciatis qd eli-
gere ⁊ quid vitare debeatis. Talibus em̃ teſte
Hiero. Hiero. in ſermone. decebat virginem oppigne-
rari muneribꝰ: vt plena eſſet gr̃a que celis de-
dit gloriã: terris deũ paceꝗ refudit: fidẽ gen-
tibꝰ: finẽ vitijs: vite ordinẽ: moribꝰ diſciplinã.
Abũdantia aũt gr̃e ⁊ virtutũ eius in tẽplo ipſo
figurata fuit. Nã in medio eius in loco q̃ dicitur
ſancta: erãt ibi ex vno latere menſa aurea cum
duodecim panibꝰ ꝓpoſitionis. ex alio latere al-
tare aureũ thimiamatis et thuribulũ aureũ, ac
etiã candelabrũ aureũ cũ ſeptẽ lucernis: velum
quoqꝫ qḋ diuidebat ſctãſanctorum quadricolore.
Sic in tẽplo mentis virginalis fuit mẽſa fidei
ꝑfectiſſime duodecim articulorũ deſignatorũ ꝑ
panes: fuit ⁊ altare aureũ ſumme dilectiõis cũ
thuribulo ſpei. vnde fumꝰ aromatũ.i. deuotiſ-
ſimarũ orationũ ⁊ cõtẽplationũ aſcendebat ad
celũ. candelabrũ quoqꝫ gr̃e ſeptẽ donorũ ſpũſ-
ſancti: virtutes quoqꝫ cardinales deſignate ꝑ
velũ quattuor colorum ſm magrm in.iij. ſen. vtiqꝫ
fuerũt in ea. Prudẽtia qua prudẽter ſe habuit
ad angelũ recogitãs qualis illa eſſet ſalutatio
nõ ſubito rñdens poſtea q̃rens. Fortitudo qua
aduerſa ſuſtinuit in paſſione filij. Juſticia in cõ-
ſeruando legẽ de purificatione ad quã nõ tene-
batur: de acceſſu ad tẽplũ cũ filio: ⁊ alijs legali-
bus. Tẽperãtia in ieiunijs / vigilijs / ⁊ modeſtia
et om̃i caſtitate. Et deſcẽdẽdo ad particularia.
Amb. De ea ſic loquitur Amb. in lib. de virginitate.
Quid exequar de beate marie virtutibꝰ. virgo
erat nõ ſolũ corpore: ſed ⁊ mente que nullo doli
ambitu ſincerũ violaſſet affectũ: corde humilis
verbo grauis: animo prudẽs: loquẽdi parcior /
legendi ſtudioſior / intenta operi / verecũda ſer-
mone / arbitrũ mentis nõ hoĩem / ſed deũ que-
rens: nõ in incerto diuitiarũ: ſed in prece pau-
peris ſpem reponens. Bene velle oĩbus: aſſur-
gere maioribus: natu equalibus nõ inuidere:
fugere iactantiã: ſequi rõnẽ: amare virtutẽ: qñ
iſta vel vultu leſit parẽtes: qñ diſceſſit a ꝓpin-
quis: qñ faſtidiuit humiles: qñ vitauit inopẽ:
eos ſolos ſolita inuiſere cetus virorum: quos mi-
ſericordia nõ erubeſceret / nec ꝑteriret verecũ-
dia: nichil toruũ in oculis: nichil in verbis ꝓ-
cax: nichil in actu verecũdũ: nõ geſtus fractior
nõ inceſſus ſolutior / nõ vox petulantior: vt ipſa
corporis ſpecies ſimulacrũ fuerit mẽtis ⁊ figu-
ra ꝓbitatis. Quid aũt exequar beate marie ci-
borum parſimoniã: officiorum redũdantiam: alterũ
ſuꝑ naturã ſuperfuiſſe: alterũ pene ipſi nature
defuiſſe. Illic nulla intermiſſa tpa.ſ. quo ad of-
ficia.i. exercitia ⁊ ſeruitia. hic cõgeminatꝰ ieiu-
nio dies: et ſi aliqñ reficiendi ſucceſſit volũtas:
cibus plerũqꝫ obuius q̃ mortẽ arceret: nõ deli-
tias miniſtraret: dormire non prius cupiditas
q̃ neceſſitas fuit: ⁊ tñ cũ quieſceret corpus: vi-
gilabat animus q̃ frequẽter in ſomnis aut ſom-
no interrupto continuat: et aut diſpoſita gerit:
aut gerenda ꝓnũciat: prodire domi neſcia: niſi
cũ ad eccleſiã cõueniret: ⁊ hoc cũ parentibus ⁊
ꝓpinquis. hec ad ipſos angeli ingreſſus inuen-
ta eſt domi in penetralibꝰ ſine comite: ne qs cõ-
templationẽ abrũperet: ne qs obſtreperet: nec
em̃ feminas comites deſiderabat: q̃ bonas co-
gitationes comites habebat: quinetiã tunc mi-
nus ſola videbatur cũ ſola eſſet. Nam quõ ſola cui
tot libri adeſſent: tot archangeli: tot prophete:
deniqꝫ archangelus vbi eã reuiſere ſolebat in-
uenit. q̃ religioſa in propinquis fuerit ſcriptu-
ra diuina cõmemorat. Nã et humilior facta eſt
vbi ſe cognouit electã: ⁊ ſtatim ad cognatã ſuã
in montana perrexit: ⁊ ita cõſeruabat oĩa vba
hec in corde ſuo: q̃uis mater dñi: diſcere tamẽ
precepta dñi deſiderabat: et que deũ genuerat
dñi tamẽ precepta ſcire deſiderabat. Hec om̃ia
Amb. in lib. de virginitate. Itẽ Aug. in quodã Aug.
ſer. O dilectiſſimi quis laudes beatiſſime vir-
ginis digne decantare valeat: Facta eſt em̃ ma-
ria ianua celorum: ſublimatio aplorum: laus marty-
rũ: iubilatio ꝯfeſſorum: gl̃ia viduarũ: gaudiũ an-
gelorum: requies aiarũ. Facta eſt maria ſalꝰ mo-
rũ: mors criminũ: vita virtutũ: virtus pugnan-
tiũ: palma victorum: Facta eſt maria excelſa ſuꝑ
ſydera: ſanctior ſuꝑ om̃es feminas: cuius vita
inclyta: cunctas illuſtrat eccleſias. Hec Aug. in
ſer. Et ſic ꝑ exempla vite eius ſuſcepimus mi-
ſericordiã regule ⁊ directionis bene viuendi: ⁊
ꝑ merita ⁊ ꝓces eius miſericordiã. Itẽ Hiero.
in ſer. de aſſumptione. Puto ꝙ quicq̃d cordis

quicq̄d virtutis humane: ſi totū adhibeas non
ſufficiat vt cogitare valeas quanto indeſinēter
cremabat ardore pij amoris: quāto mouebat
repleta ſctō ſpū ſecretoꝝ celeſtiū incitamentis
dū reuolueret aīo cūcta q̄ viderat / q̄ audierat /
q̄ cognouerat: nouis q̈tidie inflāmabat deſide-
rioꝝ affectib⁹ tāto validius: quāto intus diui-
nis illuſtrabat viſitationib⁹: totā incanduerat
diuin⁹ amor vt in ea nichil eſſet qd̄ mundanus
violaret affect⁹: ſed ardor cōtinuus: ⁊ ebrietas
perfuſi amoris. Hec Hiero. in ſermone.

¶ Suſcepimus deū̄ ⁊ mi- §. III.
ſericordiā multiplicis ſubleuatiōis in miſerijs
in medio tēpli huius. i. ipſa mediante. vnde et
dicit mater gratie mater miſericordie. Tēplū
ſiquidē ſalomonis: nō ſolū ſctā ⁊ ſanctaſanctoꝝ
ſed etiā atria ⁊ porticus q̄ erāt ante ipm̄ hr̄e dr̄
qd̄ patet ex euāgelijs qn̄ eiecit de tēplo emen-
tes ⁊ vendentes: ⁊ in tēplo docebat ⁊ miracula
faciebat. Mat. xxi. c. qd̄ vtiq; itelligit de atrijs
tēpli. ibi aūt fiebāt orationes: vt patet de pha-
riſeo ⁊ publicano: ⁊ offerebāt ſacrificia: qn̄ ſalo
mon pfecto ipſo tēplo dedicauit dn̄o orauit: vt
qn̄cunq; peſtis vel corruptus aer vel bruchus:
aut rubigo / aut ſiccitas pluuie ꝓpter pctā po-
puli ſuꝑueniret in patria illa: ⁊ ppl̄s ille reuer
ſus ꝯfiteret pctā ſua: ⁊ adoraret pro amotione
plage: deus liberaret eū. Item qn̄ ppl̄s iret ad
bellū cōtra inimicos vel captiui ducerentur ab
alijs gentib⁹: vel alia mala paterent: ſi peniten
tes dirigerent mentē ſuā ad adorandū verſus
tēplū pro liberatione ꝙ exaudirent: qua oīone
facta apparuit poſtmodū deus Salo. dicens ſe
fuiſſe exauditū. vt habetur. iij. Reg. viij. ⁊. ix. c.
Sic ad ꝓpoſitū qui penitēs ⁊ deuotus accedit
ad hoc tēplū virginale poſtulans adiuuari pro
diuerſis miſerijs exauditur miſericordiā reci-
piens. Vn̄ ps. xvij. Exaudiuit de tēplo ſctō ſuo
Ber. vocē meā. Unde Bern. in ſermone. Sileat mi-
ſericordiā tuā virgo beata ſi quis inuocatā in
neceſſitatibus ſuis te inuenerit defuiſſe. Nos
quidē ſeruuli in virtutib⁹ tuis cōgaudemus ti
bi. ſed in hoc potius nobiſipſis laudamus hu-
militatē: virginitatē miramur: ſꝫ miſericordia
ſapit dulcius miſeris et crebrius inuocat. Hec
eſt eīn que totius mūdi reparationē obtinuit: ⁊
ſalutē oīm impetrauit. Quis ergo miſericor-
die tue o bn̄dicta longitudinē / latitudinē / ſubli
mitatē et profundū queat inueſtigare? Nā lon
gitudo eius vſq; ad nouiſſimū diē inuocantib⁹
eam / ſubuenit vniuerſis. Latitudo eius replet
orbē terrarū: vt tua quoq; miſericordia ſit ple-
na oīs terra. ſic ⁊ ſublimitas eius ciuitatis ſu-
perne inuenit reſtaurationē: et ꝓfundū ſeden-
tib⁹ in tenebris ⁊ vmbra mortis obtinuit abſo-
lutionē aīs redemptionē. Hec ille. Idem. Re-
uolue diligētius euāgelice hiſtorie ſeriē: ⁊ ſi qd̄
increpatoriū: ſi qd̄ durū: ſi qd̄ deniq; ſignū vel
tenuis indignationis occurrerit in maria: de
cetero ſuſpectam habeas ⁊ accedere verearis.
Cōſidera diligēter: et ſi vere plena ſunt oīa opa
pietatis ⁊ gratie / plena manſuetudinis ⁊ miſe
ricordie q̄ ad mariā ptinēt inueneris: age gra-
tias ei q̄ talē tibi mediatricē benigniſſima mi-
ſeratione ꝓuidit. deniq; oībus oīa facta oībus
miſericordie ſinū aperuit: vt de plenitudine ei⁹
accipiāt vniuerſi: captiuus redemptionē: eger
curationē: triſtis ꝯſolationē: pctōr veniā: iuſtus
gratiā: angeli leticiā. deniq; trinitas gloriā: fi-
lij pſona carnis ſubſtantiā: vt nō ſit q̄ ſe abſcon
dat a calore eius. Hec ille. Et q: ipſa virgo glo
rioſa miſericors eſt ad oēs: cōparat ſe oliue di-
cens Eccli. xxiiij. Quaſi oliua ſpecioſa in cam- Maria oliue ſe compa rat.
pis. Oliua ſignificat miſericordiā: q: oleū fru-
ctus eſt lenitiuū ⁊ dulce. Ad oliuā q̄ eſt ſpecio-
ſa in cāpis oēs poſſunt accedere ⁊ accipere fru
ctum eius: ſic ad mariā et iuſti ⁊ pctōres acce-
dere poſſunt vt inde miſericordiam accipiant.
Ipſa eſt illa ſctā Iudith q̄ ex magna miſericor
dia ad pplm̄ ſuū cū magna ꝓuidentia ⁊ fortitu
dine occidit Holofernē ferociſſimū obſidentē ⁊
captiuare ⁊ exterminare volentē populū dei. i.
diabolū infernalē. Unde et in eius laudē dixe-
rūt Ioachim ſummus ſacerdos cū oī pplo bn̄-
dicentes. Tu gloria hieruſalē: tu leticia iſrael:
tu honorificētia ppl̄i noſtri: q: feciſti viriliter ⁊
cōfortatū eſt cor tuū: eo ꝙ caſtitatē amaueris ⁊
bn̄dicta eris in eternū. Iudith. xv. O quot ſen-
tentias terribiliū flagelloꝝ que meruit mūdus
propter pctā ſua / hec ſanctiſſima virgo miſeri-
corditer reuocauit. Nonne in viſione oſtenſum
eſt beato Dn̄ico ⁊ alijs ꝙ dei filius mundū ex-
terminare volebat tribus lanceis: ſed beatiſſi-
ma mater miſericordie ꝓ eo intercedēs ipſum
placauit. aſſerens ſe duos ſeruos habere: ſcilꝫ
Dn̄icum ⁊ Franciſcū: quos mittēs p orbē cū fi-
lijs hoīes ad penitentiā reducerēt. Nōne ipſa
mater pietatis Theophilū qui ſe diabolo dede
rat / et chirographū ſcripſerat: vt eū liberaret a
quadā cōfuſione iniuſte ſibi illata: reſtituit ſalu
ti ⁊ chirographū i medio iactare coegit. Quis
poſſet enumerare quantas quotidie ſanitates
infirmis deuote inuocantib⁹ eā miſericorditer
elargitur: a quātis periculis anime ⁊ corporis
plurimos liberauit: quot diuerſis anguſtiatos
laborib⁹ cōſolata fuerit: quot errātes in tene-
bris illuminauerit. Si igit deū in ſanctis ſuis
laudare iubemur: multo magis in maria ma-
tre miſericordie: q̄ vt ſapiens mulier Thecui-
tes pie ꝓ Abſalone fratricida ⁊ ꝓteruo aduo-
cans patri ſuo Dauid reconciliauit ⁊ ab exilio

renocauit.ij.Reg.xiiij.c. ſcꝫ gen⁹ humanū. Si ergo ait Hiero. virgo es lauda: qꝛ meruiſti eſſe qꝺ laudas. ſi cōtinēs es lauda: qꝛ inde tibi gr̄a fluxit vt poſſis caſta exiſtere. ꝙ ſi coniugata vel pctōꝛ nichilominus venerare ⁊ lauda: qꝛ ex ea natus eſt ſaluatoꝛ. vnde tibi venia ⁊ mīa ꝓmittitur. Suſcepimus ergo o deus et ſuſcipimus quotidie miſericordiā tuā in medio tēpli tui. i. per mariā: ⁊ ideo laus tibi in ſecula.

¶ De angelis qui ſunt in eccleſia dei miniſtri ⁊ cuſtodes noſtri. Capl̄m.v.

Preuenerūt pncipes ꝯiuncti pſallentibus in medio iuuencularū tympaniſtriarū. ꝑs.lxvij. De angelis agendū eſt: qꝛ ipſi in eccl̄ia triūphanti ciues ordinarij et conſortes beatoꝝ in eccleſia dei miniſtri ⁊ cuſtodes noſtri: ⁊ multipliciter in cōi ⁊ in ꝑticulari nos adiuuāt. vt ait Grego. in homel. Illa ſupna ciuitas nimirū ex angelis ⁊ hoībus cōſtat: ad quā tantū humani gn̄is aſcendere credimus: quot illic cōtigit angelos remanſiſſe. iuxta illud Deut.xxxij. Statuit terminos populoꝝ iuxta numerū angeloꝝ dei. qꝺ tn̄ eſt ſm aliā trāſlationē nō noſtrā. hec tamē in opinione eſt. Nā alij dicūt ꝙ tot hoīes aſcendēt quot ex angelis ceciderūt cum ex eis hoībus dicant ruine angeloꝝ reſtaurari. Uerius eſſe videt qꝺ dicit eccl̄ia in collecta. Soli deo cognitus eſt numerus electoꝝ in ſupna felicitate collocandus. Ubi tn̄ vt dicit Greg. nō faciēt ordinē de ꝑ ſe: vt ſint hoīes quaſi decim⁹ ordo: ſed collocabunt in diuerſis ordinib⁹ angeloꝝ ſm qualitatē virtutū eoꝝ. Licet eīn angeli ſm naturā ſint perfectiores hoībus quaſi deo ſimiliores cū ſint puri ſpūs ⁊ immortales: propter qꝺ xp̄s dicit minoꝛ angelis ſm ꝙ homo. ſm illud. Minuiſti eū paulominus ab angelis. quia ipſe mortalis erat in via. angeli aūt immortales: tn̄ in ꝑfectione gratie ⁊ gl̄ie multi ſancti excedūt gloriam multoꝝ angeloꝝ. Et de virgine gl̄oſa canit eccleſia. qꝛ exaltata eſt ſuꝑ choros angeloꝝ. Et qꝛ ipſi angeli diligūt nos ⁊ ſollicitant ꝓ ſalute nr̄a: ideo qꝛ ꝑ laudes diuinas iter eſt ad videndū cū eis ſalutare dei. i. ſaluatorē: ideo nō ſolū ꝯiungunt pſallentib⁹: ſed ⁊ ꝑuenīūt eos ad excitādū ad pſallendū ⁊ laudādū deū. Preuenerūt ergo ⁊c. Ubi tria notant.

¶ Primo dominium ex quo exaltantur. ibi. Preuenerunt principes.

¶ Secundo exercitium quo delectantur. ibi. Coniuncti pſallentibus.

¶ Tertio conſortiū quo ſociantur. ibi. In medio iuuencularū tympaniſtriarū.

¶ Quantū ad primū angeli §.I. dicūtur principes: non ſolū vnus ordo eoꝝ qui dicunt principatus: ſed oēs a maiori vſqꝫ ad minores. iuxta illud ꝑs.cxij. Ut collocet eū cū principibus: cū principib⁹ populi ſui. Oēs eīn habent magnū dn̄ium ſuꝑ demones / ſuꝑ homines / ſuper elementa / ⁊ ſuper elementares res.

¶ Principant demonibus refrenādo maliciā eoꝝ ne hominib⁹ tantū noceant quantū vellent corporaliter ⁊ ſpūaliter. Unde āgelus raphael apprehendit ⁊ religauit diabolū noīe aſmodeū in deſerto ſuperiore: ne poſſet nocere Tobie iuniori cū accepit Saram in vxorē. ſicut leſerat ⁊ occiderat ſeptē maritos eius quos ſucceſſiue ipſa Sara habuerat. vt habet Tobie.viij. In bello ſpūali qꝺ agimus ꝯtra demones. vel poſitiue ꝯtra nos multipliciter iuuant: ⁊ ſuſcipientibus eoꝝ victoriā preſtāt. qꝺ innuit Apoc.xij. vbi dicit. Factū eſt preliū magnū in celo: ⁊ michael pugnabat cū dracone ⁊ angeli eius. ſ. boni: et draco ⁊ angeli eius. ſ. mali cū illis: et non preualuerūt: nec locus eoꝝ amplius inuentus eſt in celo: et ꝓiectus eſt draco ille. Dimittēdo ꝓnunc de prelio facto in celo empyreo in principio creationis eoꝝ: qꝺ bellū intelligit ꝯtraria voluntas auerſionis a deo quo ad malos: ⁊ cōuerſionis ad deū quo ad bonos. Unde boni quaſi victoriā habētes: qꝛ non ſunt imitati malos cōfirmati ſunt. Et draco lucifer cū ſequacibus quaſi deuicti de celo ceciderūt. Uideam⁹ de prelio qꝺ quotidie geritur in celo militātis eccleſie in genere / vel in celo cuiuſlibet anime. Draco iſte ſathanas cū ſatellitibus ſuis diſcurrūt ꝑ campū ſenſualitatis vſqꝫ ad campū rōnis. Rimat vt ait Greg.xxviij. moral. cōſperſiones ſeu cōplexiones hoīm ſm quas intelligit ad diuerſa vitia iclinatos. Suggerit ſanguineis vana gaudia mūdi: ⁊ laſciuis laſciuias: iracūdis iram ⁊ vindictā: phlegmaticis pigritiā et inanem gloriā: melancholicis ſuſpitiones ⁊ deſperationes. Sed econtra angeli boni purgāt fantaſiam a fantaſmatibus vitioꝝ ꝓponendo bonas repreſentationes: vt paſſionis chriſti: vel vanitatis mūdi: mortis inſtantias. exemploꝝ ſanctoꝝ: premij celeſtis: cruciatus inferni. In libertate hominis eſt acceptare ſuggeſtiones demonū: vel inſtigationes ⁊ repreſentationes angeloꝝ et cum conatū adhibet ad repellendū prauas ſuggeſtiones demonū et aſſentiendum illuminationibus angeloꝝ: vincit michael cū ſuis in tali prelio / ⁊ draco proſternitur: qꝛ debilitatur virtus eius: immo ⁊ quādo quis ꝑfecte vincit aliquod vitium tentatus: diabolus qui tentauit non poteſt redire ad illum tentandū ⁊ precipue de illo vitio ſm Origenē et magiſtrū ſentē. in. ij. lib. Non eſt ergo timendum nobis: quia etſi aduerſarij multi: tamen plures ſunt adiutores et fortiores pro nobis preliātes.

Angeli principantur

Angeli iuuant nos in prelio.

In cuius figurā legitꝰ.iiij.Reg.vj.ꝙ cū exercitus regis Syrie obſediſſet ciuitatē Heliſei ꝓphete vt caperet eū:⁊ ꝓpter hoc diſcipulus dolendo clamaret hoc vidēs capturā timēs:confortauit eū Heliſeus dicēs Noli timere:q₂ plures ſunt nobiſcū. ipſoqꝫ orāte aperuit dn̄s oculos diſcipuli: ⁊ vidit mōtē ecōtra plenū equoꝝ ⁊ curruū igneorū qui erāt angeli in adiutoriuꝫ Heliſei:vñ et factū eſt vt Heliſeus captus non fuerit: ſed ipſe habuit hoſtes in manibus ſuis. Et de victoria noſtra ipſi angeli gratulantꝰ ⁊ cōſolantꝰ nos. Vñ ad hoc innuēdum poſtꝙ xp̄s vicit tentatiōes diaboli in deſerto ſcribitꝰ Mat. iiij. Ecce angeli acceſſerūt ⁊ miniſtrabant ei: et non ſolū ipſi angeli boni nos adiuuāt in bello tentationū/ſed ⁊ ipſi preueniūt conatum.vñ dicitꝰ Preuenerūt principes incitādo ad bonū.

Angeli principantur ſecūdo. ¶ Principantꝰ etiam ⁊ habēt magnā poteſtatem ſup hoīes flagellandi ⁊ puniendi ⁊ bonos ⁊ malos. Vnꝰ angelꝰ vna nocte occidit.clxxxv. milia de exercitu Sennacherib qui obſederat hieruſalē ⁊ regem eius Ezechiā virū ſanctū.vt habetꝰ Eſa.xxxvij. Similiter angelus dn̄i occidit gladio peſtis.lxx.milia de populo iſrael ꝓpter peccatū Dauid inanis glorie de numerādo faciendo ſibi populū ſubditū : gloriando de multitudine:⁊ ꝓpter peccatū populi ipſius:eo ꝙ cōiurauerat cum Abſalone cōtra Dauid.ij. Reg.vlti. Gabriel quoqꝫ archāgelus Zachariam (cui apparēs reuelauerat cōceptū baptiſte) q₂ non credidit percuſſit eū mutitate dicēs ei Luce.j. Pro eo ꝙ nō credidiſti verbis meis eris tacēs:et non poteris loqui vſqꝫ in diē natiuitatis eius.

Angeli principantur tertio. ¶ Principantꝰ inſuper ſup creaturas irrationales:ipſi em̄ ſunt motores orbiū ſeu planetarū: vñ ſequitꝰ generatio rerū in inferioribus. ꝓpterea dicit Salomon Eccle.j. Luſtrans vniuerſa in circuitu pergit ſpūs. loquitꝰ ibi de ſole ⁊ vocat ſpiritū:q₂ ſpūs eſt.i.angelus eſt motor eius: nō ꝙ planete ſint corpora aīata vt ꝗdā dixerūt. Tota em̄ materia elementaris eis eſt ſubiecta ad nutū quo ad motū localem. Vñ ⁊ angeli fuerūt ꝗ fecerūt pluere ignē ⁊ ſulphur ſuper ſodomā ⁊ gomorrā. Gen.xix.c.

¶ Quantū ad ſecundū ſcꝫ §.II. exercitiū in quo delectantꝰ:eſt pſalmodia.i.laudare deū. Hoc em̄ eſt officiuꝫ angeloꝝ ⁊ omniū beatorū in eccleſia triūphāti. vñ in libro Eſdre quem tñ non habemus dicitꝰ. In excelſo throno vidi ſedere virū quē adorat multitudo angeloꝝ pſallentiū in vnum. Ecce cuius imperiū manet in eternum. Et ideo dn̄s dixit ad Iob. Vbi eras cū me laudarent aſtra matutina/⁊ iubilarent oēs filij dei.i.angeli. Apoc.vij.dicitꝰ ꝙ omnes angeli ſtabāt in circuitu throni et ſeniorū ⁊ quatuor aīalium:⁊ adorauerūt deū dicētes. Benedictio/⁊ claritas/⁊ ſapiētia/⁊ gratiaꝝ actio:honor/virtꝰ/⁊ fortitudo deo nr̄o ⁊c. Et Tobie penul. dicitꝰ. Per oēs vicos eiꝰ.ſ. ſuperne hieruſalē cantabitꝰ alleluya : qđ interpretatꝰ laudate deū oēs. Cū ergo ꝯtinue angeli faciāt exercitiū hoc : nec vnꝙ intermittāt/merito cōiūguntꝰ pſallētibꝰ ⁊ laudātibꝰ deū: naturale eſt em̄ vt quilibet conuerſetꝰ ⁊ coniūgatꝰ cū his qui exercēt opus ⁊ artē ſuā : vt agricola cū agricolis:artifex cū artificibus:cantor cū cantoribus:doctor cū doctoribus:ſic angeli pſallētes ⁊ laudantes cū pſallentibus ⁊ choris angelorū. Ibi preueniūt angeli expectātes: qui veniant ad laudandū deum: ⁊ cōiunguntꝰ pſallentibus: ⁊ etiam in alijs locis orātibus ⁊ laudantibus deū. Unde Bern. Diſcurrit angelꝰ medius inter dilectā ⁊ dilectum: obſecrans illum excitās illam:efferēs vota:afferēs dona:et precipue in myſterio miſſe. Unde Greg. Quis fideliuꝫ dubiū habere pōt in illo xp̄i myſterio in ipſa immolatiōis hora angeloꝝ choros adeſſe ⁊c.de conſe.diſt.ij.c.quid ſit. Apoca.viij.dicitꝰ. Stetit angelus iuxta aram tēpli habens thuribulum aureū in manu ſua:⁊ data ſunt ei incēſa multa:que ſunt orationes ſanctorū/vt offerret eas in cōſpectu dei . Thuribulū aureū eſt officium charitatiuū qđ habent ſcꝫ orationes feruētes que ſunt vt thus ardens deo offerendū: nō ꝙ deus iſta nō ſciat per ſe/ſed in verbo reſpiciēs angelus quaſi cōſulit quid inde ꝓ hoībus orātibꝰ habeat agere. vñ et Raphael angelus dixit Tobie. Cū orares et ſepulturas faceres ego obtuli orationem tuam dn̄o ⁊c. Tobie.xij. Et ſimiliter Actuū.x. Oranti Cornelio centurioni gentili apparuit angelus dicēs. Corneli orationes tue ⁊ elemoſyne aſcenderunt coram deo:mitte ergo et accerſi Simonē.hic dicet tibi ꝗd te oporteat facere/ ſcꝫ ꝓ ſalute tua.⁊ cōſter orātibus hominibus facte ſunt reuelationes angelorū . Sic Danieli orāti ꝓ liberatiōe populi ſui apparuit ei angelus qui reuelauit liberationeꝫ totius humani generis a ſeruitute diaboli per xp̄m:determinās in.lxx.hebdomadis tēpus incarnationis qñ fieret:vt pꝫ Dan. ix.c. Et q₂ nos in patria habemus facere ideꝫ officium cū eis/ſcꝫ laudare deum:ideo etiā hic ſuo exēplo ad hoc nos inuitāt ⁊ gratias agēdo de beneficijs : vñ nato xp̄o facta eſt multitudo militie celeſtis cum angelo qui nunciauerat eū paſtoribus cū gaudio laudantiū deū et dicētiū Gloria in excelſis deo ⁊c. Luc.ij.c. Et angelus dn̄i deſcendit cum Azaria et ſocijs ſuis in fornacem: et fecit mediū fornacis quaſi ventū roris flantem: inducens eos ad laudandū deum in omnibus creaturis.

¶ Quantū ad tertiū conſortiū quo ſociantur. §.III. ibi notat̄ in medio iuuenculerū tympaniſtriarū. Non eſt hoc intelligendum ſm corticē littere. Littera eñ occidit. ait apl's.ij. Coꝝ.iij. Non eñ credendū eſt angelos in medio ſtare mulierū magis ꝙ viroꝝ: ⁊ iuuenū corpore ꝙ ſenū: ⁊ pulſantiū tympanū magis ꝙ non pulſantiū: inimo nec vſitatū eſt mulieres pulſare tympanū. Loquit̄ ergo de aiabus q̄ cū virtutib⁹ dedite ſunt dicunt̄ iuuencule. Iuuencule eñ ſunt pulchre ad oſtēdendū: ſunt fortes ad operandū: ſunt inclinate ad amandū: ſunt fecunde ad generandū. Sic anime virtuoſe ſunt pulchre p modeſtiā ⁊ cōpoſitionē debitā exterioris hoīs. Cant.j. Ecce tu pulchra es amica mea. Sunt fortes ad ſufferendū aduerſa ⁊ vincendū tentationes.j. Ioh.ij. Scribo vobis iuuenes fortes eſtis ⁊ viciſtis malignū. Sunt fecunde ad ꝓducendū filios bonoꝝ operū. Apl's Col.j. In oñi ope bono fructificātes. Sunt et feruide ad amandū deū ⁊ ꝓximū. Cañ.j. Adoleſcentule dilexerūt te nimis. Sunt et tympaniſtrie p auſteritatē vite: cū eñ pulſatur in tympano percutit̄ pellis mortui aialis. ſic p abſtinentiā percutit̄ corpus noſtrū mortuū.i. morti ſubiectū. Pulſabat paulus tympanū cū dicebat. Caſtigo corp⁹ meū: et in ſeruitutē redigo. Sic exponit Greg. illud Laudate dñm in tympano ⁊ choro.i. in abſtinētia ⁊ vnitate. in choro eñ etſi ſit multitudo vocū/eſt tñ ꝯcordia cant⁹. Sed notandū ꝙ ſi tympanū nimis fortiter ꝑcutiatur: nō ſonus ſequitur/ſed fractura. et ideo moderate ꝑcutere opꝫ in abſtinētia. ſimiliter ⁊ in mortificatiōe corpis neceſſe eſt ſuare diſcretionē: ⁊ ꝓ mēſura ſumēda eſt ꝯſeruatio ſubiecti et bone habitudinis ad ea q̄ ſibi incumbūt faciēda ſm illud apli.ij. Coꝝ.vj. Ut caſtigati et nō mortificati. In medio hoꝝ pſallentiū angeli reperiunt̄ cū his delectabiliter ꝯiungunt̄: quia cū his intelligunt ſe eſſe ſociandos. Unde ⁊ in forma iuuenū cōiter apparent. qđ patet ex no. et vete. teſta. Nā mulieres q̄ iuerant ad monumentū xp̄i ad vngendū corp⁹ eius: viderūt iuuenē qui angelus erat in eo coopertū veſte candida. Mat. vlti. et Raphael Tobie occurrit in forma iuuenis. propter qđ dixit ei. Unde habemus te o bone iuuenis. Tob.v. Et qꝛ abſtinentia plurimū valet ad caſtitatē ſeruandā cui ꝓmarie pulchritudo ſpūalis attribuit̄ ſm Tho. in ſum. ideo cū tympaniſtris ꝯiungunt̄: non cū delitiarū amatorib⁹ vbi caſtitas periclitat̄. Sicut aūt angeli cū his ꝯiungunt̄ virtuoſe ſe habentib⁹: ita ⁊ in morte ſe eis ꝯiungētes ad ciuitatē ſupne patrie eos deferūt. put đ: de Lazaro mēdico terrena ſubſtātia: ſed ditiſſimo xtutib⁹. Factū eſt vt morerer̄ mēdicus ⁊ portaret̄ ab angelis in ſinū abrae. Luc.xv. qui nūc eſt paradiſus celeſtis. Iſta deportatio quadrupliciter intelligit̄ ſm Uincē. in ſpe. hiſto. lib.ij.

Uel ꝯtu tib⁹ dedite dicte ſunt iuuencule.

Angeli aias deportāt in paradiſum.

Primo qꝛ angeli ad bonū nos ꝓuocant: p qđ aſcendūt aie ad paradiſum. Scđo qꝛ ad gaudiū paradiſi deſiderādū in articulo mortis eoꝝ affect⁹ ꝓuocāt ⁊ accendūt ita ꝙ poſtpoſito naturali affectu quē habēt ad corp⁹ libēter exeāt. ſicut legit̄ de qbuſdā ſctis. vt btō Dñico ⁊ Frāciſco: q̄ cū gaudio et magna fiducia mortē expectabāt. Dñic⁹ ꝯſolabat̄ fratres cōtriſtatos de ſuo receſſu: ꝓmittēs ſe vtiliorē poſt mortē. Franciſcus dicebat. Educ de carcere de⁹ aīam meā ad ꝯfitendū noī tuo ⁊c̄. Tertio qꝛ demones angeli arcēt ne īpediāt exeūtes: videlꝫ tentationib⁹ eos deuincendo. Sicut eñ demones in morte durius infeſtāt ad decipiendū aias: ita ⁊ angeli efficacius iuuāt. Uñ in lib. de ſimtu. narrat Anſelm⁹ de quodā monacho ſui monaſterij ꝙ poſt mortē apparēs cuidā dixit. ter vr̄ſus inuaſit me: ſed vr̄ſarius dñi mei liberauit me. Appellabat aūt vr̄ſum diabolū ⁊ vr̄ſariū michaelē archangelū: ter vr̄ſus iuaſerat eū: qꝛ ter tētauit eū in morte. Primo de pctīs cōmiſſis ante baptiſmū: quia adult⁹ baptizat⁹ fuerat. Scđo de pctīs cōmiſſis poſt baptiſmum ante religionis ingreſſum. Tertio de pctīs in religione cōmiſſis. Et cū in prima eſſet q̄ſi in ꝓcinctu deſperatiōis neſciēs quid rñderet. angelus illuſtrauit eū ⁊ incitauit eū ad ſpem dicens ſibi illa p baptiſmū remiſſa. Siñter cū in ſcđa quaſi deficeret angelus ſuggeſſit fiduciā dicēs cōmiſſa poſt baptiſmū p religionis ingreſſum fuiſſe condonata. In tertia rñdit tentat⁹ angelo inſtigāte p auſteritatē religionis ⁊ mortificationē volūtatis/demū p patientiā in infirmitate ſibi fuiſſe dimiſſa: ⁊ ſic angelus demonē coercuit ne ſalutē eius īpediret. Quarto dicunt̄ deferre aias in paradiſum: qꝛ quaſdā priuilegiatas ꝑſonas magne ſctītatis ipſi angeli in aſſumpto ab eis corpore aereo viſibiliter aias in celū deferunt. ſicut legit̄ de btō Nicolao/⁊ de btō Bñdicto/ ⁊ de btō Martino cui⁹ animā vidit ſanctus Seuerinus archiep̄s colonieñ. ab angelis aſſociatā pſallentib⁹ in celum deferri: ⁊ diabolum non potuiſſe impedire tranſitum eius. Et multo magis hoc creditur de dñi matre. ꝙ chori angeloꝝ in celū ſociauerunt de hoc mundo migrantem.

¶ De numero et virtute angelorum: locutione et miniſterijs eorum et cuſtodia quo ad nos. Capl'm.vj.

Benedicite oēs angeli dño potentes virtute facientes verbū illi⁹. Ps.cij. Glorioſus deus in pricipio creauit celū ⁊ terrā.i. angelicā naturā pure ſpūalē: et naturā humanā terreſtrē

et corporeã ſui capaces. vnde ⁊ primũ hominẽ
de terra formauit quantũ ad corpus:⁊ in terra
agri damaſceni ex quo aliĳ traducerent ſm cor
pus. Naturam aũt angelicã ſpũaliter diſtinctã
in oibus ſuis ſingularib⁹ creauit in celo empy
reo ſm Tho. in.j. parte. q.lxj. Cũ enim natura
angelica p̃ſideat tota toti nature corporee:ꝯue
niens fuit vt in corpore ſupmo.i. in celo empy-
reo crearet. Non eſt ꝯtra qđ ait angel⁹ lucifer.
Aſcendã in celũ. Eſa.xiiij.q: intelligit illud de
celo ſanctiſſime trinitatis cui ſe voluit adequa
ri:non de celo empyreo in quo erat ſm Thomã.
Creata aũt fuit natura angelica ſicut ⁊ huma-
na in principio tẽporis ante qđ nichil creatũ eſt.
Quis eni Greg.naꝫ.ĩ. et q̃dã greci antiqui do-
ctores dixerint angelos fuiſſe creatos ante ho
mines ⁊ ante tẽpus. vt refert magiſter ſen.in.ij.
lib. allegãdo autoritatẽ etiã Hiero. Nichilomi
nus cõiter tenet̃ ꝓbabilius a latinis ꝙ nõ fue-
rũt creati ante:ſed in principio cũ creatura cor
porali ſm Tho.in.j.parte.q.lxj. Cuꝫ tã angeli
q̃ creatura corporea in cõſtitutione vnius vni-
uerſi cõueniant: nulla aũt pars eſt pfecta a ſuo
toto ſeparata:nõ eſt ꝓbabile vt de⁹ cui⁹ pfecta
ſunt opa. Deut.xxxij. ſeorſuꝫ creaturã angelicã
crearet ante creaturas corporeas:tñ contrariũ
ſentire nõ putat̃ erroneũ ꝓpter autoritatẽ dicti
Grego.maximi ſm Tho. vbi.ſ. Utrãq; eni na-
turã creauit de⁹ ad ipm laudandũ. vt dr.ij.ſen.
diſt.j. qđ optime fit vbi vtraq; in triũphanti ec-
cleſia ſimul. in militanti aũt eccña quanto per-
fectius hoc ab hoie agitur: tanto pfectioni ſta-
tus patrie magis appropinquat̃. vñ ps. Animã
ſuã excitãs in illo ps. ad dcũ laudandũ ⁊ bñdi-
cendũ inuitare videt̃ ad idẽ angelos nõ impe-
ratiue vel ſuaſiue ad eos loquẽs ſed indicatiue
vt exemplo eoꝝ magis incitent̃. Bñdicite ergo
oẽs angeli ⁊c̃. id eſt vos angeli bñdicitis dñm.
vbi quattuor de angelis videnda ſunt.

¶ Primũ de ordie collectiõis:ibi. Oẽs ãgeli.
¶ Scđm de qualitate locutiõis:ibi. Bñdicite.
¶ Tertium de vigoroſitate actionis:ibi. Po-
tentes virtute.
¶ Quartũ de velocitate obeditionis:ibi. Fa-
cientes verbum illius.

¶ Quantum ad primum. Ex §.I.
quo ps. ait. oẽs angeli. innuit plures eſſe ange
los. Et antiqui philoſophi poſuerũt eſſe ange-
los plures quos appellãt ſubſtãtias ſeparatas
Et plato quideꝫ dixit eſſe ſubſtãtias ſeparatas
ſpecies reruꝫ ſenſibiliũ. vtpote ſupponeremus
ipſam naturã humanã eſſe ſeparatã quã dice-
bat p ſe humanitatẽ:⁊ ſic de aliis ſpeciẽb⁹ rerũ.
Et ſm hoc oportebat ſubſtãtias ſeparatas ſeu
angelos eſſe ſm numerũ ſpecierũ ſenſibilium,
Ariſtoteles aũt hoc reprobat:ſed videt̃ ponere
numerũ ſpecierũ ſubſtãtiarũ ſeparatarũ ſm nu
merũ corpoꝝ celeſtiũ. Jmpfectã igit̃ ⁊ nõ verã
noticiã de hmõi habuerũt. ¶ Dicẽdũ ergo ſm De ordinib⁹ ãgeloꝝ
Tho.in.j.parte.q.l.ꝙ angeli inquantũ ſunt im
materiales ſubſtãtie in quadã maxima multi-
tudine ſunt omnẽ materialẽ multitudinẽ exce-
dentes. Ex hoc eſt qđ dicit Diony.x.c.de cele.
hierar. Multi ſunt dei exercit⁹ ſupnarũ mẽtiũ:
infirmã ⁊ cõſtrictã excedentes noſtrarũ mate-
rialiũ cõmenſurationẽ. Ratio hmõi: ꝙ cũ per-
fectio vniuerſi ſit id quod de⁹ intẽdit p̃cipue in
creatiõe rerũ:quãto aliqua ſunt magis pfecta:
tãto in maiori exceſſu ſunt creata a deo. Sicut
aũt in corporib⁹ attendit̃ exceſſus ſm magni-
tudinẽ:ita in reb⁹ incorporeis attẽdit̃ exceſſus
ſm multitudinẽ. Uidemus aũt ꝙ corpora incor
ruptibilia q̃ ſunt pfectiora inter corpora exce-
dũt quaſi incõparabiliter corporalia. Nã tota
latitudo actiuoꝝ ⁊ paſſiuoꝝ eſt aliquid modicũ
reſpectu corpoꝝ celeſtiũ. vñ rõnabile eſt ꝙ ſub-
ſtantie imateriales excedant ſubſtãtias mate-
riales:quaſi incõparabiliter. Et qđ dr Dañ.vij.
Milia miliũ miniſtrabãt ei/⁊ decies cẽtena mi
lia aſſiſtebãt ei. Ponit̃ ibi numer⁹ determina-
tus ꝓ indeterminato. Cũ igit̃ angeli ſint valde
multi/vbi autẽ multitudo ibi cõfuſio niſi ſit i b
ordo. que aũt a deo ſapientiſſimo ſunt vtiq; or-
dinata ſunt ſm aplm ad Roma.xiij. Hec ergo
collectio angeloꝝ diſtincta eſt i triplicẽ hierar-
chiã ⁊ q̃libet hierarchia in tres ordines. Unde
Greg.in moral. Noue ſunt ordines angeloꝝ cũ
p ſacra eloquia/angeli/archãgeli/throni/dña-
tiones/virtutes/principat⁹/ptãtes/cherubin/
et ſeraphin apta narratiõe memorant̃:ſupnoꝝ
ciuiũ quante ſint diſtinctiones oſtendit̃. de pe.
diſt.ij. principiũ. Jn prima igit̃ ⁊ ſuprema hie-
rarchia ponunt̃ ſeraphin vt ſupmi. deinde che
rubin ⁊ throni:in media ponuntur dñationes/
principat⁹ ⁊ ptãtes:⁊ in tertia virtutes/archã-
geli ⁊ angeli/ſm Greg. et i hmõi ordine relucet
myſteriũ trinitatis. nam ex vnitate hierarchie
innuit̃ vnitas diuine eſſentie. Jn tripartito or-
dine oſtendit̃ trinitas pſonarũ: et ipſe q̃dẽ de⁹
trinitas:q̃ ois operat̃ in ſingulis diuidens put
vult. Amat in ſeraphin vt charitas:nouit i che
rubin vt veritas: ſedet in thronis vt equitas:
dñatur in dñationib⁹ vt maieſtas:regit in prin
cipatib⁹ vt principiũ:tuetur vt virt⁹ in virtuti-
bus:reuelat vt lux in archãgelis:aſſiſtit vt pie-
tas in angelis. Et in prima hierarchia equitas
in thronis refert̃ ad patrẽ: cognitio veritatj in
cherubin ad filiũ: ardor amoris in ſeraphin ad
ſpmſctũ. Jn ſcđa hierarchia maieſtas dñatio-
nis ad patrẽ: rectitudo principandi ad filiũ. ſa
lus intuendo poteſtateꝫ ad ſpmſctũ. Jn tertia

opatio xtutū ad patrē: reuelatio lucis ad filiū: inſpiratio intellect⁹ ad ſpm̄ ſctm̄. In q̄libet etiā angelo relucet veſtigiū trinitatis. Nā in quolibet eſt tria neceſſario diſtincte repiri ſm Dio. ſcꝫ eſſentia: virtus ſeu potētia: ⁊ opatio: ⁊ tn̄ in vno ſunt. et ſic oēs angeli bn̄dicūt dn̄m: trinitatem ⁊ vnitatē inſinuantes .ſ. eorꝫ cōditionibus.

Oēs angeli differūt in ſpecie. ❡ Et nota ꝙ angeli differūt nō ſolū numero: vt martinus a petro ⁊ hmōi. vt quidā aſſerebāt .ſ. ꝙ oēs angeli vnius hierarchie vel ſalteꝫ vnius ordinis differrēt numero: ſed cōuenirēt in vna ſpecie: ſicut oēs hoīes ſunt vni⁹ ſpeciei hūane: ſed differunt etiā in vno ordine vnus ab altero ſpecie: ſicut ouis a capra: equus a leone. Et ꝙ nō ſit poſſibile etiā duos angelos nedū omnes vnius ordinis eſſe vnius ſpeciei. pbat ſic btūs

Ar. iiij. Tho. in .j. pte. q. l. Ea q̄ ꝯueniūt in ſpecie ⁊ differūt numero: tn̄ cōueniunt in forma ⁊ diſtinguunt materialiter: ſed angeli nō ſunt cōpoſiti ex materia ⁊ forma. Dicit em̄ Dio. iiij. c. de diuinis no. ꝙ prime creature ſicut incorporales: ita et imateriales intelligunt. vn̄ ſequit ꝙ impoſſibile eſt duos āgelos eſſe vni⁹ ſpeciei: ſicut eſſet impoſſibile dicere ꝙ eſſent plures albedines ſeparate: cū albedines non ſint plures niſi ſm ꝙ ſunt in pluribus ſubiectis. Dicit em̄ phs iij. meta. ꝙ in his q̄ ſunt eiuſdē ſpeciei nō eſt inuenire pri⁹ ⁊ poſterius: ſed in angelis etiā vni⁹ ordinis ſunt pmi mediꝫ ⁊ vltimi ſm Dio. ergo nō ſunt eiuſdē ſpeciei. Et hic cōprehēdi pōt mirāda ſpecioſitas ⁊ pfectio talis collectiōis angelorū. Nā minim⁹ angelus eſt pfectior ſm naturā quolibet hoīe: ⁊ q̄libet angelus addit vnū gradū pfectiōis naturalis ſupra aliū imediate inferiorē: qꝛ ſpecies rerū ſunt ſicut numeri ſm phm̄. viij. meta. in q̄bus q̄libet numerus addit vnā vnitatē ſup imediate pcedentē: ſicut ternarius addit vnū ad binariū: ita q̄libet angel⁹ cū ſit alterius ſpeciei ab alio: addit maiorē perfectionis gradū naturalē: ⁊ ſic etiā maiorē gradū grie. Cū igit ſint de infimo ordine ad min⁹ tot numero quot hoīes in mundo: qꝛ q̄libet hꝫ vnū ad ſui cuſtodiā: ſi erūt dicamus p vnū numerū reſpectu mille milliones gradus maioris pfectionis magis q̄ primus: ⁊ ſic diſcurre p alios ordines ſuprapoſitos. Bn̄dicite ergo oēs angeli dn̄m: ſicut opa benedicūt et laudāt magiſtrū quando ſunt pulchre facta. Tanta ergo perfectio et nobilitas angelorū nobis inſinuat magnificentiā creatoris: ⁊ ſic bn̄dicit deū.

❡ Secundū quod eſt cōſide- §. II.

randū in angelis eſt de modo locutionis eorū / quia dicit bn̄dicite. Bn̄dicere eſt dicere bene. Unde et loquit apl's ⁊ dicit .j. Cor. xiij. Si linguis ho. lo. ⁊ an. ⁊c̄. Zach. ij. etiā dr ꝙ vn⁹ angelus dixit ad alterū angelū q̄ loqueret ipſi prophete. Eſt ḡ locutio in angelis: ſꝫ nō modo nr̄o cū nō habeant corpora ⁊ linguā ⁊ hmōi. ❡ Ad Quō angeli loquāt.
intelligēdū igit quō angeli loquant alter alteri eſt notandū ſm Tho. in .j. pte. q. cvij. ꝙ volūtas mouet intellectū ad ſuā opationē. Intelligere aūt eſt in īcellectu tripliciter. Primo q̄dē habitualr vel ſm memoriā vt dicit Aug. Scōo vt actu ꝯſideratū ⁊ cōceptū. Tertio vt ad aliud relatū. Manifeſtū eſt aūt ꝙ de pmo gradu trāſfert intelligibile ad ſcōm p imperiū volūtatis. Vn̄ in diffinitiōe habitus ponit quo q̄s vtit cū voluerit. Silr ⁊ de ſcōo gradu trāſfert i tertiū p volūtatē. Nā p volūtatē ꝯceptus mentis ordinat ad alterꝫ. puta vel ad agendū aliq̄d vel ad manifeſtandū alteri: qn̄ aūt mēs ſe cōuertit ad actū cōſiderādi quē hꝫ in habitu: tūc loquit q̄s ſibiipſi. Nā ipſe ꝯcept⁹ mētis interius xbū vocat. Ex hoc xbo ꝙ ꝯcept⁹ mētis angelice ordinat ad manifeſtādū alteri volūtatē ipſi⁹ angeli: cōceptus mētis vnius āgeli innoteſcit alteri: et ſic loquit vnus angel⁹ alteri. Nichil eſt em̄ aliud vnū angelū loqui alteri q̄ ꝯceptū ſuū manifeſtare. Cōcept⁹ quidē mentis interior in hoīe claudit duplici obſtaculo ne videat. Primo q̄dē volūtate q̄ ipm ꝯceptū mētis vult adintra retinere ⁊ nō extra manifeſtare. Scōo modo claudit ꝯceptus mētis hoīs alteri p groſſitiē corꝫ q̄ nō pmittit videre interiora: ſꝫ in angelo nō eſt obſtaculū corpis: qꝛ nō hꝫ illud: ſed tm̄ volūtatē: qn̄ ergo angelus vult vni cōceptū ſuū manifeſtare ⁊ nō alteri: tūc illi loquit ⁊ ille intelligit. Alij q̄bus nō vult manifeſtare nō intelligūt: ⁊ illis nō dr loqui. ❡ Notandū etiā ꝙ Angeli differēter loquunt.
angeli alio modo loquunt deo: alio modo angelis: alio modo hoīb⁹. Et deo q̄dē loqui dicunt: cōſultādo diuinā volūtatē de agēdis: nō ꝙ de⁹ diſcat aliq̄d ab eis qȯ neſciret: ſed ſicut diſcipulus loquitur magiſtro: nō vt doceat: ſed vt doceatur. Et ſic Tobie dixit angelus Raphael ꝙ obtulerat orōnes ſuas deo quaſi ei loquens et cōſulens reſpiciēs in xbo eterno q̄d eſſet circa illū agendū p miniſteriū ſuū. Uel etiā loquitur angelus ad deū eum laudādo de ſalute hoīm ⁊ dilatione diuine glorie: ſicut cū nato xp̄o angeli cantabāt gloria in altiſſimis deo. Luc. ij. Uel eius excellentiā quā nunq̄ cōprehendit admirando. ſicut dicit Grego. ij. moral. ꝙ angeli loquuntur deo cū p hoc qȯ ſup ſemetipſos reſpiciunt: in modū admirationis ſurgūt: ⁊ ſic intelligitur illa locutio quā dicit Eſa. vj. ca. audiſſe ſeraphin clamātia. Sctūs ſctūs ſctūs dn̄s de⁹ ſabaoth. vbi innuit myſteriū trinitatis in vnitate eſſentie qȯ ſumme admirant nō ignorādo ſed venerādo. et clamor eorꝫ innuit vel magnitudinem rei / vel magnitudinē effectus eorum.

Et iſtā quidē locutionē quā faciūt ad deū lau-
dantes ⁊ admirātes ſemper cōtinua eſt ſiue in
celo ſiue in terra ſint:ſed illa alia qua eiꝰ ſapiē
tiā cōſulūt de agēdis nō cōtinua eſt:ſed qñ ali-
quid nouū occurrit agēdū per eos ſuꝑ quo illu
minari deſiderāt: et diſtātia localis:vt cū ſunt
in terra nobis miniſtrādo nō impedit: nec re-
tardat in aliquo cōſultationē eoꝝ ⁊ manifeſta-
Loquitur angelꝰ ad angelū. tionē eis fiēdā. ¶ Loquiꝛ ẜo angelꝰ ad ange-
lū bonū:aliter inferioꝛ ad ſuꝑioꝛē : aliter ſupe-
rioꝛ ad inferioꝛē. Inferioꝛ eñ ad ſuꝑioꝛē nō il-
luminando de eo qđ neſcit circa diuina myſte-
ria vel diſponēdo circa nos : ſed cōceptū ſuū oꝛ
dinādo vt ei innoteſcat ꝑ ꝓpriā volūtatē. ⁊ hoc
nō diciꝛ illuminare. ⁊ ſm hūc modū dixerūt an
geli ſuꝑioꝛes ad inferioꝛes in aſcēſione xp̄i : vt
dicit Dioñ. de celc. hie. illud pš. xxiij. Quis eſt
iſte rex gl'ie? Suꝑioꝛes ẜo inferioꝛibꝰ etiā iſto
modo loqui poſſunt manifeſtādo cōceptū ſuū:
ſed etiā alio modo loquunꝛ ad eos illuminādo
eos circa diuina myſteria aliqua que neſciūt: ⁊
ſic intelligiꝛ glo. ſuꝑ illud Si linguis hoīm lo-
quar ⁊ angeloꝝ. q̄ dicit ꝙ locutiones angeloꝛū
ſunt illuminatiōes q̄bꝰ inferioꝛes a ſuꝑioꝛibꝰ
angelis illuminanꝛ. Vñ etiā Dio. dicit ꝙ vna-
queq; eſſentia intelligētiā ſibi a ſuꝑioꝛi datam
inferioꝛi cōicat. Et Greg. ꝙ in patria ſuperna
quedā data ſunt excellenter: nichil tñ poſſideꝛ
ſingulariter. Et qđ magiſter. ij. ſentē. di. x. dicit
ꝙ quedā cognouerūt ſuꝑioꝛes angeli circa my
ſteriū incarnatiōis que fuerūt ignota inferio-
ribꝰ quouſq; impleretꝛ: qđ videꝛ ꝑ hoc ꝙ inter-
rogātibus inferioꝛibꝰ angelis quaſi ignoꝛāti-
bus quis eſt iſte rex gloꝛie? Rñ. ſuꝑioꝛes. Dñs
ẜtutū ipe eſt rex gloꝛie: quaſi ſciētes. vt expo-
nit Dio. Nō ſic illđ eſt intelligēdū dicit Tho.
in. j. pte. q. cvij. ꝙ inferioꝛes angeli ignoꝛaue-
rūt myſteriū incarnatiōis penitꝰ : ſed qꝛ nō ita
plene cognouerūt ſicut ſuꝑioꝛes: ⁊ in eiꝰ cogni
tiōe ꝓfecerūt poſtmodū dū impleretꝛ: ⁊ vſq; ad
diē iudicij ſemꝑ aliqua noua angelis ſuꝑioꝛi-
bus reuelanꝛ diuinitꝰ de his q̄ ꝑtinēt ad diſpo
ſitionē mūdi: ⁊ ꝑcipue ad ſalutē electoꝝ: vñ etſi
nō ſemꝑ remanet vñ ſuꝑioꝛes angeli inferio-
res illuminēt : ſemꝑ tñ remanēt ſuperioꝛes in
eminētioꝛi ſciētia q̄ inferioꝛes : ſicut magiſter
circa vnā ⁊ eādē rem quā docet diſcipulū q̄ ipe
Angelꝰ loquiꝛ homini. diſcipulus. ¶ Loquiꝛ tertio angelꝰ ad hoīes
aliqñ in foꝛma hūana apparens: ſicut angeli q̄
apparuerūt ap̄lis poſtq̄ xp̄s aſcēdit vt duo vi
ri q̄ in veſtibꝰ albis dixerūt Viri galilei q̄d ſta
tis ⁊c. Act. j. c. Et cū apparuit Abꝛae/et Loth
⁊ Jacob/⁊ multis alijs. Aliqñ vero ſine foꝛma
hūana aſſumpta: ⁊ hoc vel in viſiōe ſenſibili: vt
cū apparuit in rubo Moyſi inde ei loquēs: vel
in mōte ſyna expꝛimēdo ẜba legis: angelꝰ eñ
fuit: vt dicit ap̄ls. Vel in viſiōe imaginaria: vt
Hiere. j. cui dicēti Virgā vigilantē ego video.
dictū eſt ibi Bene vidiſti: qꝛ vigilabo ego ſuper
ẜbo meo. Vel viſione intellectiua. iuxta illud
pš. lxxxiij. Audiā quid loquaꝛ in me dñs deus
vel illud ſignificauit deus que opꝫ fieri cito lo
quēs ꝑ angelū ſuū ſeruo ſuo Johi Apoc. j. Vi-
denꝛ tñ ille viſiōes magis fuiſſe imaginarie q̄
intellectiue. Sed quōcunq; ſit oēs ꝓphetie ſeu
reuelatiōes diuine q̄ fiūt hoibꝰ fiūt miniſterio
angeloꝝ. Loquunꝛ etiā angeli hoibꝰ ſiue reue
latiōibꝰ ꝓpheticis qñ eos inſtigant ad bonū et
ad recedēdū a malo: ſicut in figura habeꝛ Act.
xij. de angelo qui apparuit Petro incarcerato
doꝛmiēti q̄ debebat occidi dicente vt exiret ⁊c.
Sic angelꝰ peccatoꝛē incarceratū a diabolo vt
ab Herode qui intēdit eū ꝑdere/inſtigat vt ſur
gat ⁊ exeat primā poꝛtā: ſcꝫ duriciē coꝛdis per
cōtritionē: ꝑ ſecūdā taciturnitatis oꝛis per cō-
feſſionē : ꝑ tertiā ferreā. ſ. retentiōis alieni ꝑ ſa
tiſfactionē. Et Helie doꝛmiēti quē angelꝰ exci iij. regū xix.
tauit ⁊ dixit Surge comede. adhuc tibi gran-
dis reſtat via. Significat Helias hoiem ſanctū
qui aliqñ ex tribulatiōibus vel tentatiōibꝰ at-
tediaꝛ ⁊ quaſi doꝛmitat: ſed angelus bonus ſti
mulat interiꝰ vt ſurgat ad bona oꝑa cōtinuan-
da : vt ſit foꝛtis ſuggerit vt meditetur paſſionē
xp̄i: hoc eſt comedere panē ſubcinericiū: medi-
tetur exēpla ſacre ſcripture ⁊ doctrinam eius:
hoc eſt bibere aquā: ⁊ ex his cōualeſcit ⁊ foꝛti-
ficatur ad ambulādum per viā virtutū vſq; ad
montē dei viſionis. Quia igiꝛ angeli quōcūq;
loquanꝛ ſiue ad deum/ſiue ad angelos/ſiue ad
homines ſemꝑ benedicunt: qꝛ dicūt bene Be-
nedicite omnes angeli. ſm hoc palmiſte imite
mur eos ⁊ cōſoꝛtes et cōciues noſtros: ſemper
dicendo Benedic anima mea dñm.

¶ Quantū ad tertiū de coꝛū §. III.

vigoꝛoſitate dicit pš. Potētes ẜtute. vbi ſciē-
dum ꝙ virtus aliqñ ſignificat potētiā natura-
lem. Et ſic Dioñ. dicit in angelis eſſe virtutē ⁊
operationē diſtinctaꝫ. Aliqñ impoꝛtat habitū
bonū. Et ſic pħs diffinit virtutē ꝙ bonum facit
habentē: ⁊ opus eiꝰ bonū reddit. Aliqñ virtus
ſignificat ꝓprietatē vtilis effectus i ſicut dici-
mus talem herbā habere talem virtutē. Et ſic pš. xxxij.
etiā pš. dicit. Spū oꝛis eius oñis virtus eoꝛū
ſcꝫ ap̄loꝝ: vocando virtutē effectus miraculo-
ſos q̄ ꝓcedebant ab eis ꝑ ſpiritūſanctū. Omni-
bus his modis angeli ſunt potentes virtute.
¶ Nā virtute potētie naturalis. ſ. intellectꝰ ⁊
volūtatis mirabiliter ſunt potētes. Nō eñ ad
hoc vt intelligāt aliquid opꝫ eos ſillegizare. i.
diſcurrere de noto ad ignotū: aut cōponendo ⁊
diuidēdo vt nos facimus ꝓpter debilitatē lu-

minis intellectus noſtri: ſed ſtatim cognoſcūt ipſam eſſentiā rei: ⁊ quid ei cōuenit vel nō cōuenit. Et hinc eſt ꝙ in intellectu eorū non pōt eſſe falſitas. Dicit enī phs in .iij. de aīa. ꝙ intellectus ſemꝑ eſt verus. ⁊ Aug. ꝙ nil intelligit͛ niſi verū: angelus aūt cognoſcit intelligēdo. vñ ⁊ intellectuales dicunt͛ non ratiōales ꝓprie: vt nos qui ratiocinādo .i. diſcurrendo de vno ad aliud ꝓcedimus: et mediis ſepe deficimus. vñ et erramus. ꝓpter qđ dicitur Job. xxxvij. Tenebris inuoluimur .ſ. ignorātie ⁊ errorū. hꝫ aūt duplicē cognitionē: ſcꝫ matutinā ⁊ veſpertinā: et ideo potētes virtute intellectiua. Appellat͛ aūt cognitio matutina in eis que eſt ꝑfectior.

Cognitio matutina.

Eſt alia cognitio rerū quā habent in verbo .i. videndo diuinā eſſentiā. In verbo enī dei ſeu diuina eſſentia ab eterno extiterūt: ⁊ ſciūt rationes omniū rerū tam ſpūaliū ꝙ̄ temporaliū vel corporaliū creaturarū: vñ angeli ſancti videntes diuinā eſſentiā clare que dici pōt viſio meridiana vt ꝑfectior: vident etiā ⁊ cognoſcūt naturas ⁊ eſſentias oīm creaturarū: et hac viſiōe oīa creata ſimul intelligūt ⁊ vna ſpecie intelligibili circa diuina. Et hoc eſt qđ dicit Augu. xv. de trini. ꝙ in patria nō erunt volubiles noſtre cogitatiōes ab aliis i alia eūtes atq͂ redeūtes: ſed omnē ſciētiā noſtrā ſimul vno cōſpectu videbimus: ⁊ hec dicit͛ viſio matutina: et hanc cognitionē .ſ. diuine eſſentie rerū creatarꝫ in ea nō habēt: aliqñ in potētia: aliqñ in actu: ſed ſꝑ habēt in actu: q͛ in hoc conſiſtit beatitudo que nō ꝯſiſtit in habitu ſꝫ in actu ſm phm in .j. Eth. Et qđ dicit͛ .j. Pe. .j. c. in quē deſiderant angeli ꝓſpicere: illud deſideriū nō excludit rē deſideratā ſed faſtidiū ſꝫ Greg. Habēt ſecūdario aliū modū cognitionis rerū creatarū: vcꝫ ꝑ ſpecies intelligibiles eis inditas ꝑfecte res repreſentantes: fantaſiā enī nō habēt ſicut nec corpꝰ: et ꝑ vnā ſpeciē intelligibilē intelligūt ad eā ſe cōuertēdo: nō quidē alia intelligibilia que ꝑ ſpecies alias intelligibiles repreſentāt͛: ſed oīa ſimul quevna illa ſpecie repreſentāt͛: ſicut ſpecie intelligibili quaꝫ habēt in mēte de natura humana intelligūt ſimul oīa q̄ pertinēt ad hoīem ſm naturā. Et hec dicit͛ viſio veſꝑtina: adeo aūt ſunt potētes v͛tute / ꝙ cognoſcūt ſeipſos angeli ꝑ eſſentiā ſuā: cognoſcūt ⁊ oēs alios angelos ꝑ ſpecies eis inditas: cognoſcunt ⁊ materialia ꝑ illas ſpecies. Quicqđ enī pōt virtus inferior / pōt ⁊ virtꝰ ſuꝑior: ſed intellectꝰ hoīs q̄ eſt inferior intellectu angelico ſm naturam intelligit res materiales: ergo et angelꝰ. ſed hoc agit nō abſtrahēdo a fantaſmatibꝰ vt homo / ſed ꝑ ſpecies inditas.

Cognitio veſpertina.

¶ Cognoſcit v͛tꝰ intellectiua angeli etiā ſingularia: ꝙuis enī quidā hoc negauerint: hoc reprobat btūs Tho. in .j. ꝑte. q. lvij.

¶ Primo: q͛ derogat catholice fidei q̄ ponit hec inferiora adminiſtrari ꝑ angelos. ſm illud ad Heb. .iij. Oēs adminiſtratorij ſpūs in miniſteriū miſſi ſunt. Si aūt ſingulariū notitiā non haberēt: nullā ꝓuidētiā habere poſſent de his que in hoc mūdo aguntur: ⁊ hoc eſt cōtra illud Eccl's. v. Ne dicas corā angelo nō eſt ꝓuidentia. Cognoſcūt ergo ſingularia nō ſolum in cauſis vl'ibus: q͛ hoc nō eſt cognoſcere rationē vt eſt ſingulare .i. ꝓut eſt hic ⁊ nūc: ſed ſicut homo cognoſcit diuerſis viribꝰ cognitiuis oīm rerū genera: intellectu quidē vl'ia et immaterialia: ſenſu autē corporalia ⁊ ſingularia: ita angelꝰ ꝑ vnā intellectiuā virtutē vtraq͂ cognoſcit.

Cognoſcūt ſingularia angeli.

Futura aūt cōtingentia ꝓut ꝓcedunt ex cauſis ꝓut in pluribus ꝑ cōiecturā cognoſcere poſſunt: nō ꝑ certitudinē: ſicut medicꝰ de ſanitate vel morte infirmi. Prout autē futura cognoſcūt͛ in ſeipſis nō cognoſcūt: ſed ſolus deus. Sil'iter cogitatiōes hoīm ⁊ affectiōes volūtatis ꝓut manifeſtant͛ per aliquē effectum exteriorē: vt per v͛bū vel aliud ſignū: vt ꝑ immutationē vultus ⁊ hmōi: multo ſubtiliꝰ ꝙ̄ homo: ſed ꝓut cogitatiōes ſunt in intellectu / ⁊ affectiōes in volūtate ſolus deus nouit nō angeli.

Cognoſcūt incarnationis myſteria.

¶ Cognoſcūt etiā angeli myſteria gratie incarnatiōis et oīa que ꝓphete ꝑnunciauerūt. Nā ꝓphete ꝑ angelos inſtruunt͛ ſm Dioñ. ſed nō cognoſcūt iſta naturaliter ſeu ꝑ ſpecies inditas: ſed ꝑ viſionē quā habēt in verbo. Nec oēs angeli equaliter cognoſcūt myſteria gratie in v͛bo: ſed ꝓut voluerit eis reuelare: ita tñ ꝙ ſuperiores angeli plura myſteria ⁊ altiora in dei viſione cognoſcunt que inferioribus manifeſtāt eos illuminando. Sunt inſuꝑ angeli potētes virtute voluntatis: q͛ vtiq͂ habēt liberū arbitriū ſicut ⁊ homo: al's eſſent minoris dignitatis: ſed ita eſt potēs ⁊ firmatū per dei gratiā / ꝙ nō poſſunt declinare ad malū ſicut nos: nec hoc ꝑtinet ad defectū potētie / ſed magis poſſe peccare et deficere ꝑtinet ad impotētiā: ſicut ⁊ deus non ꝓpterea nō dicitur omnipotēs / q͛ non pōt peccare.

Nō pñt peccare angeli boni.

¶ Ratio quare angelꝰ btūs peccare nō pōt / eſt ſꝫ Tho. .j. parte. q. lxij. q͛ videt deū per eſſentiā. Eſſentia aūt dei eſt ipſa eſſentialiter bonitas. vñ hoc modo ſe hꝫ angelus videns deū ad ipſum deū ſicut ſe hꝫ quicūq͂ non videns deū ad cōem rationē boni. Impoſſibile eſt aūt ꝙ quis aliquid velit vel operet͛ niſi attendēs ad bonum: vel ꝙ vellet diuertere a bono inquantū hmōi. Sicut igitur angelus beatus non pōt velle vel agere niſi attendēs ad deum: ſic etiaꝫ agēs vel volēs non pōt peccare. Secūdo dicunt͛ potētes virtute: ꝓut importat habitū. Nam in principio creationis eorum fuit eis infuſa gratia: ex qua fluunt omnes virtutes: ꝙuis enī aliqui dicant

ꝙ fuerũt creati in naturalibꝰ tm̃. dicit tñ Tho.
in prima parte.q.lxij.ꝙ tenendũ videtur ꝓba-
bilius ⁊ magis cõſonat dictis ſanctorũ ꝙ fue-
runt creati in gratia gratũ faciente: nõ autẽ in
beatitudine ꝑfecta glorie. Nã cũ talis beatitu-

Creati in gr̃a ſunt angeli.

do excedat naturam ſeu virtutẽ nature create/
non põt peruenire ad eam niſi per meritũ ope-
ris alicuius in gratia nec homo nec angelus:
ſed ꝑ primũ actũ charitatis cõuertendo.ſ.ſe ad
deũ diligendũ ſtatim meruit beatitudinẽ gl̃ie:
ita ꝙ ſi tũc decederet euolaret: niſi haberet im
pedimẽtũ aliquod: ſicut in his q̃ in morte trãſ-
eunt ad purgatoriũ. Aliqui tñ dicunt ꝙ angeli
meruerũt gloriam per ea opera que iam beati
opanẽ in miniſterijs diuinis: qđ tñ dicit Tho.
non videẽ rationabiliter dictũ: vt qui eſt in ter
mino.ſ.in gloria moueaẽ ad terminũ per meri-
tum. vnde dicit ꝙ poſt conſecutionẽ glorie que
fuit ſubito per vnicũ actũ gratie conuerſiõis in
deũ/ nõ poſſunt augeri in premio eſſentiali glo-
rie amplius. Et q̃uis dicant aliqui ꝙ augeẽ in
eis premiũ accidentale ꝑ miniſteria nobis ex-
hibita vſq; ad diem iudicij. dicit tñ ipſe ꝙ me-
lius dicitur ꝙ nullo modo aliquis beatus me-
reri põt niſi ſit ſimul beatꝰ et viatori ſicut xp̃s.
Gaudium ergo qđ angeli habẽt de cõuerſione
peccatoris.q: dicẽ Luce.xv. Gaudiũ eſt ange
lis dei ſup vno pecca.peni.ag. Illud gaudium
magis acquirũt ex ꝟtute beatitudinis q̃ illud
mereanẽ: ⁊ ſic nõ ꝑtinet ad meritũ. Et ſm quã-
titatem ſuorũ naturaliũ cõſecuti ſunt quantita

Magis ſubtiles maiorem gratiã habent

tem gratie ⁊ glorie. Deinde ſꝫ beatũ Tho.vbi
ſ.q.lxij.⁊ hoc eſt qđ dicit magiſter in.ij.diſt.iij.
ꝙ angeli qui creati ſunt magis ſubtiles ⁊ ſapiẽ
tia ꝑſpicaciores/ hi maioribus muneribꝰ gra-
tie prediti ſunt. Angeli ergo qui meliorẽ ⁊ ꝑfe
ctiorẽ naturã acceperunt/ rationabile eſt ꝙ for
tius et efficacius ſint in illo primo actu ad deũ
cõuerſi: ⁊ ſic meruerũt maiorem gradũ glorie.
¶ Notandũ etiam ſm Tho.in.ſ.parte. q.lxij.
arti.j.ꝙ beatitudo dicẽ ſeu intelligitur vltima
ꝑfectio creature rationalis vel intellectualis.
et inde eſt ꝙ naturaliẽr deſideraẽ: q: vnũquodq;
naturaliter deſiderat ſuam vltimã ꝑfectionẽ.
Vltima autẽ ꝑfectio creature ratiõalis vel in-
tellectualis eſt duplex. Una quã poteſt aſſequi
virtute ſue nature: et hec quodãmodo beatitu
do vel felicitas dicẽ: vnde ꝑfectã hoĩs cõtem-
plationẽ qua optimũ intelligibile qđ eſt deus
cõtemplari põt dicit eſſe vltimã hoĩs felicitatẽ.
Sed ſuper hãc felicitatẽ eſt alia hoĩs felicitas
quã expectamus in futuro: qua videbimꝰ deũ
ſicuti eſt. qđ quidẽ eſt ſupra cuiuſlibet intelle-
ctus creati naturã. Quãtũ ergo ad primã bea
titudinẽ quã angelus aſſequi virtute ſue natu-
re potuit/ fuit creatꝰ beatus: q: ꝑfectionẽ hm̃oi
angelus nõ acquirit per aliquẽ diſcurſiuũ mo-
tum: vt homo in meditãdo ⁊ cõtemplando: ſed
ſtatim ei adeſt cognitio ꝑfecta rei ꝓpter natu-
re ſue dignitatẽ. Sed vltimã beatitudinẽ que
facultatẽ nature excedit/ angeli nõ ſtatim a pri
cipio ſue creatiõis habuerũt: q: hec beatitudo
nõ eſt aliquid nature/ ſed nature finis. Et ideo
nõ ſtatim a principio habere debuit: ſed ad eã
per ſuã operationẽ gratia tñ informatã ꝑueni-
re. Angeli autẽ cõfirmati in gloria potẽtes re-
manẽt in virtute charitatis que nõ excidit: ſed
perficiẽ in patria. Cõtinue ergo feruntẽ in deũ
actu feruẽtiſſimo charitatis. ſm illud ps.ciij.
Facis angelos tuos ſpiritus ⁊ miniſtros tuos
ignẽ vrentẽ: vel flammã ignis ſm aliã tranſla-
tionẽ. Maxima etiã charitate nobis deſeruiũt
vt patꝫ in angelo Raphaele qui ſociauit Tobiã
per viã/ ⁊ defendit a piſce volente eum deuora
re: ⁊ inſtruxit de mr̃imonio cõtrahendo: exegit
ꝓ eo debitũ a Gabelo: reduxit incolumẽ ad do
mũ: ⁊ patrẽ illuminari fecit. Et ſimiliter de an-
gelo q̃ precedebat populũ dei de egypto egreſ
ſum per deſertũ ambulantẽ in die in columna
nubis ſe extẽdens ⁊ oſtendẽs: in nocte vero in
columna ignis vſq; ad terrã ꝓmiſſionis. vnde
dixerat deus Precedet te angelus meꝰ. ergo
⁊ viceuerſa nos vt ꝓximos noſtros noſtri vali-
de dilectores debemꝰ diligere. Tertio dicunẽ
virtute potentes: q: multos miros effectꝰ fa-
ciunt in mundo: ipſi eñi ſunt motores orbium:
per miniſteria eorũ miracula fiunt. vt Greg.di
cit: non ꝙ ipſi ꝓpria virtute immutẽt naturas
rerũ: q: hoc dei eſt. ſed aliqua circa ea miniſte-
rialiter ſeu inſtrumentaliter operãtur: ipſi eñi
mittenẽ ad vocãdũ hoĩes ad iudiciũ: vt dicitur
Matth.xiiij. Cineres enĩ hominũ reſuſcitan-
dorũ preparabunt. Exibũt etiam angeli ⁊ ſepa Matth. xiij.
rabunt malos de medio iuſtorũ: ⁊ mittent eos
in caminũ ignis. Precipue autẽ Michael qui
fuit princeps ſynagoge: vnde apparuit ⁊ venit
in adiutoriũ angelo q̃ locutus eſt Danieli. Da
nieẽ.ix. ꝓ liberatione populi iſrael de babylo-
nia: nũc aũt princeps eccleſie ad eã defenſandã
ipſe cõſurget tẽpore iudicij cõtra antixp̃m: tũc
cõſurget Michael princeps eccleſie ad eã defen
dendã. Danieẽ.xij. Gabriel nũciauit Marie cõ
ceptũ filij dei. ⁊ Zacharie natiuitatẽ Ioh.bap.
ex eo. Raphael etiam tribulationẽ a Tobia et
Sara mouit cõſolãs eos multipliciter: ⁊ ſic/ q:
potẽtes virtute debemꝰ eos honorare. ¶ Pa Mouet localiter in tẽpe angelꝰ.
tet etiã angelica virtus ex hoc ꝙ motus ange-
li de loco ad locum: etſi non fit in inſtanti ſed in
tẽpore ſm prius ⁊ poſterius: q: prius in vno lo
co/ poſtea in alio eſt quaſi in ſubito cũ moueẽ
de celo ad terram: q: eñi ſubſtantia angeli non
eſt ſubdita loco vt cõtẽta ab eo ſicut corpora: ſꝫ

eſt ſuperior loco.ſ.vt continēs ipſum ſua v̄tute.
ideo ī ꝑtãte ſua eſt applicare ſe loco ꝓut vult.
vel ꝑ mediū trāſeundo de loco ad locū: vel ſine
medio de vno loco ad aliū. Ubi etiā ſciendū ꝙ
diuerſimode cōuenit corpori angelo et deo eſſe
in loco. Nā corpus eſt in loco circūſcriptiue:q̄r
cōmenſuratur loco et continetur ab eo. angelꝰ
autem non eſt in loco circūſcriptiue cum nō cō
menſuretur loco.ſed diffinitiue: quia cū eſt in
vno loco nō eſt in alio. Deus aūt nec circūſcri
ptiue nec diffinitiue: ſed vbiq̄ eſt. dicitur autē
angelus eſſe vbi operatur ſm Damaſcen̄.totū
illud cui applicatur immediate virtꝰ angeli re
putatur vt vnus locus eius:lȝ ſit continuū ſm
Tho.in.j.parte.q.lij.

¶ Quantū ad quartū de §.IIII.

obedientia ipſorū dicit̄ q̄ facitis verbū eius. ſ.
dñi dei. Uerbū dei hic innuit iuſſionē ⁊ volun-
tatē eius quā eis inſinuat in eos aſpiciēdo. In
cōi aūt vult et mādat eis vt miniſtrent nobis ⁊
cuſtodiāt nos. ſm illud ad Heb.j. Oēs admi-
niſtratoriū ſpiritus ſunt miſſi in miniſteriū eoꝝ
qui hereditatem capiunt ſalutis. vt in pſ̄. xc.
Angelis ſuis deus mādauit de te: vt cuſtodiāt
te in oībꝰ vijs tuis. Habet enim ordo diuine ꝓ
uidentie vt inferiora regant̄ per ſuperiora. ho-
mines ꝑ angelos. ⁊ hoc nō vt ipſa nō poſſit ꝑ ſe
immediate totū in oībus opari. ſed voluit ⁊ in
hoc cōicare bonitatē ſue v̄tutis: vt et creature
cooparent̄ cū eo in mūdi gubernatiōe. ¶ Sciē- Angeli qui aſſiſtūt ⁊ q̄ ad nos mittūt
dū aūt ꝙ de prima hierarchia. ſcȝ ſeraphin: che
rubin: ⁊ thronorū nullꝰ mittit̄ ad nos: ſed ſemꝑ
ſunt aſſiſtētes. De ſcd̄a hierarchia primi.i.do-
minātiū ordo etiā ſunt aſſiſtētes ⁊ nō mittunt̄ ⁊
ſed diſponūt de mittēdis. Hi aſſiſtere dicuntur
q̄r immediate a deo accipiūt illuminationē de
ſecretis diuinoꝝ myſterioꝝ. Alij d̄nq̄ ordines
dicunt̄ miniſtrare: q̄r et mittunt̄ de eis aliq̄ ad
nos et illuminationes de diuinis ſecretis cir-
ca nos agendis ab aſſiſtētibꝰ. ſ. ſuperioribꝰ an-
gelis recipiūt cōiter. Inquātū aūt aſſiſtere im
portat viſionē diuine eſſentie ⁊ nō excluſionem
miſſionis: ſic oēs nouē ordines aſſiſtūt ſemper.
nec eſt contra autoritas apl̄i inducta dicentis
oēs adminiſtratiōis ſpūs eſſe. Nā illa eſt diſtri
butio accōmoda. ſ. cōplectēs eos q̄ mittunt̄ nō
alios. Uel melius et ſubtilius. dicit eñ Tho.
in.j.parte.q.cxiij. ꝙ ſicut in miſſionibꝰ diuina-
rū perſonarū duplex eſt miſſio. ſ. viſibilis q̄ attē
ditur ſm corporeā creaturā. vt filius dei in car
ne: ſpūſſanctꝰ in igne. Alia inuiſibilis q̄ fit ſm
ſpūalē interiorē affectū vt illuminare mentē et
accendere ad dilectionē. Ita et in miſſionibus
angeloꝝ: ⁊ ī miniſterijs eſt duplex miſſio. Una Duplex miſſio āgelorū
exterior, ſ. q̄ eſt ad aliqḋ miniſteriū circa corpo
ralia exhibēdū. Et ſm hāc nō oēs mittunt̄: ſed
vt dictū eſt de īferioribꝰ. v. ordinibꝰ. Alia miſ-
ſio eſt inferior ſm intellectuales effectꝰ ꝓut. ſ.
vnus angelꝰ illuminat aliū. ⁊ ſic oēs angeli mit
tuntur etiā ſupremi: q̄r illuminānt angelos illu
minātes nos. Similiter nō eſt cōtra qḋ habet̄
Eſa. vj. ꝙ miſſus fuit vnꝰ ſeraphin ad purgan-
dū labia Eſaie. Nā ſm Dio. ille fuit de ordine
inferiori ſic noīatus ab exercitio ad qḋ mitte-
batur. ſ. incēdendū labia Eſaie. vel etiā: q̄r ſera
phin ſuꝑioris ordinis virtute angelꝰ inferior
hoc egit interiꝰ in Eſaia. ¶ Mittunt̄ aūt ange- Angeli ad cuſtodiā mittūt.
li ad cuſtodiā ſm autoritatē inductā. pſ̄. Ange
lis ſuis deꝰ mādauit de te ⁊c. Un̄ ⁊ Hiero. dicit
ſuꝑ illud. Angeli eoꝝ in celis. Mat. xviij. Ma
gna eſt dignitas aīarū vt vnaqueq̄ habeat ab
ortu natiuitatis angelū ſibi delegatū. Ex qua
autoritate concludit beatꝰ Tho. in. j. parte. q.
cxiij. ꝙ ſingulis hoībꝰ ſinguli angeli deputati
ſunt in cuſtodiā. Et huius rōnē aſſignat. nā an-
geloꝝ cuſtodia eſt quedā executio diuine ꝓui-
dentie circa hoīes. Prouidentia aūt dei aliter
ſe hȝ ad hoīes: aliter ad corruptibiles creatu-
ras: q̄r aliter ſe habent ad incorruptibilitatē.
hoīes eñ nō ſolū incorruptibiles ſunt quantū
ad cōmunē ſpeciē: ſed etiā quantū ad formas
ꝓprias ſinguloꝝ q̄ ſunt aīe rōnales: qḋ de alijs
corruptibilibꝰ dici nō pōt. Manifeſtū eſt aūt ꝙ
ꝓuidētia dei principalr̄ eſt circa ea q̄ principa
liter ⁊ perpetuo manent: circa ea v̄o q̄ trāſeūt
ꝓuidentia dei eſt inquantū ordinat ipa ad res
ꝑpetuas. Sic igit̄ ꝓuidētia dei cōparat̄ ad ſin
gulos hoīes ſicut comparat̄ ad ſingula gña vel
ſpecies rerū corruptibiliū. Sȝ ſm Greg. diuer
ſi ordines deputantur diuerſis rerū generibus
puta poteſtates ad arcēdos demones. V̄tutes
ad mirabilia facienda circa res corporeas. Et
ꝓbabile eſt ꝙ diuerſis rerū ſpeciebꝰ diuerſi an
geli eiuſdē ordinis preficiant̄. Unde ⁊ rōnabi-
le eſt ꝙ diuerſis hoībus diuerſi angeli ad cuſto
diā deputent̄. Et notandū ꝙ cuſtodia particu- Cuſtodiūt pticulariter.
laris que exhibetur ab angelis pertinet ad an
gelos infimi ordinis ſm Tho. poſt Dionyſiū.
et ſicut in dicto ordine: ſic et in alijs ordinibus
vnus eſt alio ꝑfectior: q̄r differūt ſpecie: ita etiā
ſuꝑiores de dicto ordine ſicut et de alijs ordi-
nibus deputant̄ ad cuſtodiā particularē illorū
hoīm q̄ ſunt ad maiora deputati ex diuina ꝓui
dētia q̄uis oēs ſint pares natura. Sed eſt alia
cuſtodia vniuerſalis: ad quā etiam angeli ordí
nantur: et hec multiplicatur ſm diuerſos or-
dines. Nā quāto agens fuerit vniuerſalīꝰ: tan
to eſt ſuperius. ſic igitur cuſtodia humane mul
titudinis ꝑtinet ad principatꝰ vel forte ad ar-
changelos qui dicūtur principes angelorū. vñ
Michael quē archangelum dicimus vnus de

principib⁹ ði. Dañ.x. Alteri⁹ ſup oẽs naturas corporeas habẽt cuſtodiã virtutes. Et vlteri⁹ ſup demones habẽt cuſtodiã poteſtates. Et vlterius ſup bonos ſpũs habent cuſtodiã principatus. Hec Tho. vbi. ſ. Quidã tamẽ dicũt archãgelos cuſtodiã habere ciuitatũ: principat⁹ vero prouinciarũ. Et qꝛ angeli inferiores exercent aliqñ officiũ ſuperiorũ inquantũ de dono eoꝝ participãt: ⁊ ſe habent ad ſuperiores ſicut executores virtutũ eoꝝ: ꝑ hũc etiã modũ angeli infimi ordinis poſſunt et arcere demones et etiã miracula facere: ſicut ⁊ ſeraphin incẽdit labia Eſaie vt dictũ eſt. ſ. ❡ Datur aũt iſta cuſtodia angelica oĩbus viatorib⁹. non aũt xp̃o etiã inquantũ hõ. ⁊ hoc tũ qꝛ immediate regulabaꝛ a verbo dei: tũ qꝛ cõprehẽſor: vñ non indigebat qꝛ iã erat in termino etſi viator erat rõne mortalitatis ſupior tñ angelis: vñ nõ decebat eos habere vt cuſtodes ſed vt miniſtros. Rõ hmõi cuſtodie quare indigem⁹ ſm Tho. vbi. ſ. eſt. qꝛ hõ in ſtatu vite preſentis cõſtitut⁹ eſt vt in via quadã qua oportet tẽdere ad patriã in qua imminẽt multa pericula ab interiori et exteriori. Vñ ⁊ in ps. xxxiiij. Vie illoꝝ tenebre et lubricũ ſcꝫ rõne cõcupiſcẽtie interioris: ⁊ angel⁹ dñi. i. diabol⁹ ꝑſequẽs eos. Et ſicut hoĩ ambulanti ꝑ viã nõ tutã daꝛ cuſtodia: ita etiã nobis decuit dari cuſtodiã angelorũ vſqꝫ quo veniam⁹ ad terminũ p̃rie. nec ſufficit liberũ arbitriũ: etſi adiuuet: qꝛ ĩfirmaꝛ propter multiplices aie paſſiones. nec etiã lex naturalis vel diuina: qꝛ in applicãdo principia iuris vniuerſalis ad particularia cõtingit multipl̃r deficere. mãdauit ergo de⁹ angelis vt cuſtodiãt oẽs in oĩb⁹ viĩs ſuis: vnde ⁊ primo hoĩ dat⁹ fuit qꝛ imminebat ei ꝑiculũ a diabolo vt patuit: ⁊ ꝟgini marie et aliĩs ſctis viatorib⁹. Vñ ⁊ de principe apl̃oꝝ oſtiaria dicẽte ꝙ petr⁹ eſſet pulſans / dixerũt aliĩ. ãgel⁹ ei⁹ eſt. Actuũ. xij. Nec infideles nec ipe ãtixp̃s priuanꝛ cuſtodia angeloꝝ. Nõ eñ priuanꝛ auxilio toti humano generi cõceſſo diuinit⁹. ſ. cuſtodia angeloꝝ ꝑ quã etſi non iuuanꝛ ad hoc vt bonis mereãꝛ operib⁹ vitã eternã: tñ iuuãtur ad hoc ꝙ a qbuſdã malis retrahanꝛ qb⁹ et ſibi et aliĩs nocere poſſint: ſicut ꝑ bonos ãgelos arcenꝛ demones ne nocere valeãt quãtũ vellent. Et qꝛ ðr in oĩb⁹ viĩs tuis. põt ↄſiderari via nr̃a eſſe ⁊ vna rõne vltimi termini q̃ eſt vn⁹. ſ. btitudo. Vnde dixit angelus Helie. Grãdis tibi reſtat via. iij. Regũ. xix. Et multiplex ratione varietatis ſtatus hominum et operationum. vnde in ps. dictum eſt. in oĩb⁹ viĩs tuis. Poteſt ergo conſiderari in triplici via ſeu ſtatu.

Cuſtodiunt oẽs viatores.

Anti xp̃o daꝛ angel⁹.

❡ Primo eſt enim via qua mundum ingreditur per manifeſtationem.

❡ Secundo eſt via qua in mundo progreditur per conuerſationem.

❡ Tertio eſt via qua mundum egreditur per migrationem.

❡ Ingreditur quis in mundũ §. V.
quando in vtero formatur. Ingreditur lucem mũdi quãdo naſcitur. Ingreditur eccleſiã mũdi qñ baptizatur. Et ſm hoc ſunt opi. qñ primo angelus deputetur ad cuſtodiã. quidã dixerũt ꝙ a tp̃e baptiſmatis. ſꝫ iſtud nõ videꝛ rõnabil̃r dictum: qꝛ iſtud non videꝛ habere locũ quantũ ad beneficia q̃ exhibentur hoĩ inquantũ chriſtianus. vt ſcꝫ tũc exhibeãtur ei cũ xp̃ian⁹ efficitur qð in baptiſmo fit. vt. ſ. ſit aptus ad ſacra cetera eccl̃ie: ſed que exhibẽtur hoĩ inquantũ habet naturã rationalẽ: decet vt ei exhibeãtur quando habet naturã rationalẽ: qð manifeſtatur in natiuitate cũ etiã infideles habeãt angelos in cuſtodiam qui nõ baptizãtur. Aliqui dixerunt ꝙ deputatur angelus hoĩ cũ eſt in vtero format⁹: qð ponit Iacob⁹ de voragine. Sed dicit Tho. in. ij. parte. q. cxiij. ꝙ puer cũ eſt in vtero materno nõ eſt totaliter a matre ſeparatus. ſed per quandã colligationem eſt quodãmodo aliquid eius: ſicut fructus pendens in arbore eſt aliquid arboris. ⁊ ideo probabiliter dici poteſt ꝙ angelus qui cuſtodit matrẽ cuſtodiat et prolẽ cũ eſt in vtero: ſꝫ in natiuitate quando eſt ſeparatus a matre tũc deputatur ei angel⁹ ad cuſtodiã. et iſta eſt tertia opinio quã tenet Hiero. ⁊ Tho. poſt eum. Cũ enim officiũ angelorum cuſtodie ordinetur ad illuminationem doctrine ſicut ad principalem effectum / cuius illuminationis nõ ſunt capaces pueri in natiuitate: multos tamen alios effectus habent qui pueris competunt. ſcilicet arcere demones / et alia nocumenta corporalia ⁊ ſpũalia ꝓhibere.

Cuſtodiũt in natiuitate.

❡ Secũda eſt via qua ꝓgre- §. VI.
diuntur cum perueniunt homines ad vſum rationis. hoc autẽ faciunt tripliciter. ſ. preſeruando a malo: reuocando a vitio: excitãdo etiam ⁊ promouendo in bonũ. ❡ Quantũ ad primũ et hoĩes ⁊ demones querũt hoĩbus inferre nocumẽta tẽporalia. ſꝫ angeli boni impediũt: vnde et angelus ſanct⁹ qui preibat populũ dei trãſeuntẽ per mare rubrũ poſuit ſe retro poſt totũ populum ne egyptiĩ poſſent eos contingere et nocere. Exo. xiiij. Et angeli duriſſime verberauerũt heliodorũ qui volebat expoliare templũ dñi depoſitis. Vidit etiã Io. alterum angelum aſcendentẽ ab ortu ſolis habentẽ ſignum dei viui qui clamauit quattuor angelis. i. demonĩs per quattuor partes mũdi: ne nocerent terre ⁊ mari neqꝫ arborib⁹ ⁊c. Apoca. vij. Preſeruãt multo magis a malo culpe hoĩes multipl̃r vel immittẽdo tribulatiões et alia impedimenta.

Preſeruant a malo.

ij. Macha. iij.

vel tollendo malas fantaſias viciorꝫ: ⁊ inſtigan
do ad reſiſtendū tentatiōib⁹ timore vel amore:
ſicut in figurā de angelo q̄ apparuit Balaā cuꝫ
gladio euaginato terrēs eū ne malediceret po
pulo dei vt intendebat. Numeri.xxij. Agar an
cilla Sare ei ſe rebellāti ſignāte ſenſualitatem
rationi ꝑ cōcupiſcētias nolēti ſubijci: quam an
gelus reprehēdit ⁊ ſuaſit illi ſubijci oſtendens
fructū cōſequendū. Geñ.xvj. Et de archangelo
Michaele altercāte cū diabolo de corpe Moy
ſi ne inueniret a iudeis vt ꝑ ipſum idolatrarēt:
ſed nō ꝑmiſit archāgelus vt auferret illis occa
ſionē illius ſuꝑſtitionis. ❡ Secūdo angelus ꝑ
ſui cuſtodiā reuocat a malo cōmiſſo: non quidē
cogēdo vel infundēdo gratiā / ſed inſtigādo in
teri⁹ ⁊ ꝑſuadēdo ad penitētiā: ⁊ aliqñ ꝑ aliquā
tribulationē: ſicut cū apparuit David ꝑcutiēs
gladio peſtis populū: qđ vidēs cōpunctus con
feſſus eſt peccatū ſuū dicēs: Ego ſum q̄ pecca
ui ⁊c.ij. Regū.vlti. vel cū ſuggerit mēti pctōris
bonas repreſentatiōes vt cōſideret ſuā ingra
titudinē erga deū ⁊ ſuā maliciā / ⁊ dei beneficia
vt inducat ad cōtritionē. vt legit Iudi.ij. ꝙ an
gelo dñi apparēte ⁊ reprehēdēte populū iſrael
de ſua preuaricatiōe recolēdo beneficia a deo
eis cōceſſa: eleuauerūt vocē ⁊ fleuerūt. Suadet
etiā ad cōfeſſionē ſciens neceſſitatē ⁊ vtilitatē
eius: in cuius figurā habet Eſa.vj. ꝙ ſeraphin
angel⁹ purgauit labia Eſaie di. Ecce mūdaui
labia tua.ſ. inducēdo vt bene ſcꝫ cōfitearis. Et
ſequitur Auferet a te iniquitas tua. Sed ⁊ an
gelus fuit q̄ dixit in ꝑſona dñi Ade poſt pecca
tum. Adum vbi es? vt cōfiteret peccatū ſuum.
Geñ.iij. Demū inducit ad ſatiſfactionē in qua
precipuū eſt vitare occaſiones pctōꝝ: ne recidi
uet vbi eſt magna difficultas ꝑcipue facta ha
bituatiōe: vñ ⁊ quaſi per quandā violentiā opꝫ
ꝓcedere ſibiipſi: qđ figuratū extitit Geñ.xix. in
eductiōe quaſi violēta facta de Loth ab ange
lis a ſodomis vbi habitabat: et dictum eſt ei ꝙ
nō ſtaret ibi oēm circa regionē / nec retro aſpi
ceret. Sic inſtigat angel⁹ penitētē / ꝙ pctā deſe
rat cū occaſionib⁹: ⁊ nō recidiuet. ꝙ ſi pctōr ma
neat obſtinat⁹ et nō aſſentit bonis inſtigatiōi
bus angeli: nō tñ angelus ex toto dimittit cu
ſtodiā / quin adhuc in multis iuuet euꝫ. ſed ſm
quid.i. ꝑmittit eū cadere in aliquod malū cul
pe vel pene nō impediēdo quin cadat ſm ordi
nem diuinoꝝ iudicioꝝ. ⁊ ſꝫ hoc dicit Hiere.lj.
in ꝑſona angeloꝝ. Curauimus babylonē ⁊ non
eſt curata: dimittamus ergo eā.i. aīam ⁊c. mo
do dicto. ❡ Tertio ꝑ cuſtodiā angeli quis ꝓ
mouet in bono: ⁊ hoc cōfortādo in tribulatio
nibus magnis. In cuius exemplū xp̄o Ieſu in
agone poſito orāti apparuit angel⁹ de celo con
fortās eū. Luce.xxij. Vel pigritiā et tepiditatē
excitando. vñ Zach.iiij. dicit. Angelus dñi ex
citauit me quaſi hoīeꝫ qui excitat a ſomno. Et
ad effectū terrenorū cōtemnendū. ❡ In cui⁹ fi
guram angelus armatus q̄ apparuit Ioſue in
cāpo hiericho in adiutoriū ſuū dixit ei. Solue
calciamentū de pedibus tuis.i. affectus a ter
renis remoue. Ioſue.v. Vel etiā reuelādo ei di
uina myſteria aut agenda. ſicut Ioſeph appa
ruit angelus in ſomnis: ne dimitteret Mariā
cōiugē ſuā. Mat.j. ⁊ poſtea nato paruulo Ieſu
vt fugeret in egyptū. Et poſtea mortuo Hero
de vt rediret. Matth.ij. Reuelatiōes facte Da
nieli de primo ⁊ ſecūdo aduentu xp̄i fuerūt per
archangelū Gabrielē: ⁊ ꝑ ipſum annūciatio fa
cta virgini glorioſe de incarnatiōe. Luce.j. Et
oēs locutiōes facte Moyſi in perſona dñi fue
runt ꝑ angelū. Et idem videt dicendū de reue
latiōibus ſeu locutionibus que dicunt facte a
xp̄o quibuſdam ſanctis mulieribus: vt ſancte
Brigitte de ſuetia: vt ſancte Dalmarie de an
glia: ⁊ ſancte Katherine de ſenis ⁊ hmōi.

❡ Tertia eſt via qua quis §.VII.
egredit de mūdo: ⁊ ſi aīa eſt bene ab omib⁹ pur
gata: angeli etiā multi aſſociant eā in hymnis
in vitā eternā. Exo.xxiij. Ecce ego mitto ange
lum meū q̄ cuſtodiat te in via: et inducat in ter
ram quā ꝓmiſi patribus tuis. et Luce.xvj. Fa
ctum eſt vt moreret mēdicus ⁊ portaret ab an
gelis in ſinū Abrae: qui nūc eſt paradiſus. Si
aīa cū gratia hꝫ aliqd purgandū / angelus aſſo
ciat eā ad purgatoriū: ⁊ cōfortat eam ad patiē
tiam: ⁊ cū congruit orat deū ꝓ ea: vel ſuffragia
facta ꝓ ea repreſentat modo predicto: vt poſſit
adaptari illud Iob.xxxiij. Si fuerit angel⁹ lo
quens ꝓ eo vt annūciet hoīs iniquitatē miſe
rebit eius.ſ. deus: ⁊ purgata ab angelis ꝓſen
tat deo. Angelus etiā portans Abachuc cum
prandio ad Danielē clauſum in carcere leonū.
Dañ.xiiij. ſignificat angelū inſtigantē hominē
ad faciendū ſuffragia mortuorū: quaſi prandiū
portādo cōfortās incarceratos in purgatorio:
ſi aūt egredit aīa cū mortali / rapiunt eam de
mones ⁊ ducūt eam ad infernū cū multis cōtu
melijs ⁊ tormētis. ⁊ videt verificari illud Eſa.
xxxiij. Angeli pacis amare flebūt: dimittētes
eā demonibus. ❡ Vbi tñ ſciendū ꝙ cū dicitur
angelus dolere de peccatis vel penis hominū /
locutio eſt impropria. Nā nō ſunt in eis paſſio
nes / ſed dolor ⁊ gaudium in eis ſunt ſimplices
actus volūtatis: ⁊ hoīem quidē in vniuerſali cō
ſideratū ſm naturā vellēt non dānari. ⁊ hoc di
cit dolor in eis: ſꝫ cōſideratis circūſtātijs hoīs
puta peccatis cōmiſſis volūt ipm puniri ⁊ de
relinqui ſm ꝙ exigit ordo diuine iuſtitie cui ſe ꝓpria
cōformāt. ❡ Notādū etiaꝫ ꝙ ſpūs circa iſtam āgeloꝝ

Reuocāt a vitijs.

Promouent in bono.

Deducūt poſt mortē.

Fletus angelo(rum) rū im ꝓprie dicitur

cuſtodiã angeloꝝ aliqñ videat̃ eſſe diſcordia ex
his q̃ habent̃ Dan.x. ſcȝ ꝙ p̃nceps pſaꝝ reſiſte
bat angelo Gabrieli ad liberationẽ ppl̃i iſrael
ꝓcurãdã: tñ ƀȝ rei ỽitatẽ nulla eſt cõtrarietas
vt dicit Greg.in.xvij.moral. tractãs illud/q̃ fa
cit cõcordiã in ſublimibus. Sed ad hoc intelli
gẽdũ aduertere opȝ ƀȝ Tho.in.j.parte.q.cxiij.
ꝙ diuina iuſtitia circa diuerſa regna et diuer-
ſos hoies varia per angelos exerceat̃. In ſuis
aũt actioĩbus angeli ƀm dei ſentẽtiã regulant̃.
Cõtingit aũt ꝙ in diuerſis regnis ⁊ in diuerſis
hoĩb⁹ cõtraria merita vel demerita inueniunt̃:
vt vn⁹ alteri ſubdat̃ vel p̃ferat̃. Quid autẽ ſup
hoc habeat ordo diuine ſapiẽtie cognoſcere nõ
poſſunt niſi deo reuelãte: vñ neceſſe habẽt ſup
his diuinã cõſulere volũtatẽ ⁊ ſapiẽtiã. ſic igit̃
inquãtũ de cõtrariis meritis ⁊ ſibi repugnãti-
bus cõſulũt diuinã volũtatẽ/reſiſtere adinuicẽ
referunt̃: nõ qꝛ ſint cõtrarie coꝝ volũtates: cũ
in hoc oẽs cõcordẽt ꝙ dei ſentẽtia impleat̃: ſed
qꝛ ea de qb⁹ cõſulũt ſunt repugnãtia. Itẽ poſt
mortẽ in pluribus hyſtoriis repit̃ angelos bo-
nos certamẽ diſputatiõis habuiſſe cũ angelis
malis ſup ſentẽtia alicui⁹ aie egreſſe a corpore
de ſalute ei⁹ vel damnatiõe: ſemp tñ angeli pre
naluerũt: vt ptȝ in legenda Forſei epi quã de-
ſcribit Beda valde deuota. Et habes i legẽdis
ſanctorũ ante feſtum angeloꝝ. Aliq̃ autẽ ange-
li ducunt aias ad videndũ loca penarũ ⁊ glorie
vt reuertentes ad corpora aliis manifeſtent: vt
in legenda beati Hieronymi.

¶ De patriarchis ⁊ ꝓphetis quõ xp̃m
figurauerunt: ⁊ de Johanne baptiſta ⁊
cõmendatione eius. Cap.vij.

Paraui lucernã xp̃o meo: inimicos
eius induã cõfuſione. ps.cxxxi. Vi
dit Johannes in Apoca.ſua.xxiiij.
ſeniores in eccleſia triũphãti circa
thronũ dei ⁊ agni: qui coronas ſuas
de capite deponebãt ante thronũ dei adorãtes
⁊ laudãtes deũ. Ubi non immerito intelligi poſ-
ſunt patriarche ⁊ ꝓphete veteris teſtamenti q̃
illuſtrarũt eccl̃iam doctrinis ⁊ exẽplis: ⁊ nunc
coronati triũphãt in celo: a deo totũ qđ meriti
ſint ⁊ glorie eſt in eis recognoſcentes: ⁊ hoc eſt
coronas deponere. Siqdẽ.xij. ſunt ꝓphete mi-
nores: q̃tuor maiores: ſcȝ Eſaias/Hieremias/
Ezechiel/et Daniel. quint⁹ erit Job gentilis.
Quinq; ſunt patriarche magis noiati eos tp̃e
precedẽtes. Noe/Abraã/Iſaac/Jacob/et Jo-
ſeph. Dauid quoq; ꝓphetã ⁊ patriarchã noiat
Pe. aplſ in actibus aploꝝ. ſic ſunt.xxiiij. Moy
ſes legiſlator/ꝓpheta ſummus/ ⁊ dux ppl̃i pri
mus. Ubi ⁊ alij ſancti veteris teſtamẽti fuerunt
lucerne ſeu ſtelle parate ante xp̃ȝ. Nã lucernã
eſſe legẽ dicit Salo. ꝓuerƀ.vj. Lucerna eſt lex
⁊ mãdatũ lux. Prophetias eſſe lucernas apte
inſinuat pr̃nceps aploꝝ dicẽs.ij. Pe.j. Habetis ꝓ-
pheticũ ſermonẽ cui bñfacietis attẽdẽtes tãq̃
lucerne i caliginoſo loco. et ps.cxviij. Lucerna
pedib⁹ meis ỽbũ tuũ.ſ. in lege et ꝓphetis ſcri
ptũ. ſed ⁊ Johes bap. ꝓpha et patriarcha ſpũa
lis aploꝝ terminus legis ⁊ ꝓphaꝝ: qꝛ lex ⁊ ꝓ-
phete vſq; ad Johannẽ ſcribit̃ Mat.xj. noiat̃ a
xp̃o lucerna. Joh.v. Ille.ſ. Johes erat lucerna
ardẽs ⁊ lucẽs. Ubi etiã dicunt̃ ſtelle.ſ. patres ve
te. teſta. Dan.xij. q̃ ad iuſtitiã erudiũt plimos
quaſi ſtelle in ꝑpetuas eternitates. Et eadẽ ra
tiõe: nã vſus lucerne cõiter eſt de nocte: ⁊ ſtelle
de nocte illuminãt. Nã ſupueniẽte maiori luce
nec ſtelle apparẽt nec lucernis vtimur. Tẽpus
vtiq; vete. teſta. fuit tanq̃ nox ꝓpter tenebras
erroꝝ et ignorãtie ỽitatis. Ne ergo oĩno rema
neret obſcura eccl̃ia glioſus de⁹ in firmamẽto
celi.i. eccl̃ie fecit oriri diuerſas ſtellas diuerſis
tp̃ibus q̃ curſum ſuũ ꝑficerẽt ſup noſtrũ orizon
tẽ: ⁊ ſic mũdũ illuminarẽt ⁊ de agẽdis ⁊ de my
ſteriis credẽdis ſuis exẽplis et doctrinis. De-
niq; vt lucifer apparuit Joh. bap. q̃ p̃cedit ortũ
ſolis. Nã poſt eũ ppl̃s q̃ ambulabat i tenebris
vidit lu. mag. Eſa.ix. Quilibet g̃ illoꝝ vt ſtella
⁊ lucerna fuit parat⁹ ante xp̃ȝ. Nã ocl̃is egris
odioſa eſt lux: ⁊ p̃cipue cũ eſt magna ⁊ reuerbe
rat ocl̃os tenebris aſſuetos: ſed p̃cedẽtib⁹ par
uis luminib⁹ lucernarũ vel ſtellaꝝ p̃parata eſt
acies inualida mẽtis hũane ad ſolẽ iuſtitie xp̃ȝ
⁊ doctrinã ei⁹ lucidiſſimã ſuſcipiẽdã. Et ꝑ hãc
lucẽ ſtellaꝝ ⁊ lucernaꝝ inimici xp̃i ⁊ eccl̃ie in-
duunt̃ cõfuſiõe de ſuis errorib⁹ et viciis: q̃ ois
cõuincunt̃ ⁊ arguunt̃ doctrina ⁊ exẽplis cõuer
ſatiõis coꝝ. Vñ ⁊ de Johe bap. vltima ſtella di
xit deus Malach.iij. Ecce ego mitto angelum
meũ qui p̃parabit ⁊c. Ne igit̃ nox veteris teſta
mẽti q̃ iam p̃ceſſit remaneret obſcura viatori-
bus: ſed aliqđ lumẽ adeſſet cuius illuſtratione
opari ỽtuoſe valerẽt: ⁊ noticiã fidei ꝑciperent
de ſalute cõſequẽda ꝑ xp̃m in celo eccl̃ie: appa
ruerũt vt ſydera ⁊ lucerna p̃fati pr̃iarche ⁊ ꝓ-
phete diuerſis tp̃ibus. Hoꝝ p̃um⁹ ⁊ pater oim̃ Adam p̃m⁹ pa
fuit Adã q̃ mũdũ innocẽtia illuſtrauit ante la- triar-
pſum in paradiſo: ſed poſt lapſum pnia. ¶ Nã cha.
(vt dr̃ Sap.x.) Eduxit illũ de⁹ a delicto ſuo.ſ.
ꝑ pniam. q̃ ⁊ dormiẽs ex eo ꝙ de latere eius ex
coſta formata eſt vxor. Gen.ij. eccl̃ia figurauit
xp̃m de cuius latere dormiẽtis in cruce ſopore
mortis formata eſt vxor eccl̃ia. Nã lãcea vulne
rato exiuit ſanguis ⁊ aqua. Jo.xix. ſignãtia ba
ptiſmũ ⁊ euchariſtiã q̃ ad ſanguinẽ: qb⁹ ſacr̃is
baptiſmo ꝑcepto ⁊ paſſione credita hoies effi-
ciũt̃ fideles: ꝓ oſſe coſte ex q̃ facta eſt mulier in
Adã poſita eſt caro: qꝛ vñ eccl̃ia facta eſt fortis
ſcȝ ex paſſiõe/vnde xp̃s q̃ſi infirmatus eſt oſtẽſa

Abel. infirmitate mortalitatis. ¶ Sed abel fili⁹ ei⁹
decēti⁹ vt ſtella orta eſt ad prebēdū lumē ꝑma=
nētis innocētie qui ⁊ xp̄m agnū innocentē figu
rauit occiſum ꝓpter inuidiā a fratre ſuo.i.pp̄lo
Noe. iudeorū de quorū genere erat. Geñ.iiij. ¶ Ut
ſtella micās ſplendore fidei viſus eſt Noe pa=
triarcha. Qui deo credēs in diluuio prenūcia
to per centū annos in antea arcā miri opis ad
mandatū dñi fabricauit ad ſe preſeruādū cum
familia et cūctis generib⁹ animantiū ab aquis
diluuij perditionis. Geñ.vj. ſignans et in arca
eccleſiā extra quā null⁹ ſaluat a diluuio perdi=
tionis. ac etiā dñm ieſum in ſua ebriatiōe. Nā
ex amore fructus ſalutis vinee ſue humane ſcȝ
nature: q̄ extaſim paſſus nudus in cruce oſten
ſus eſt: quē deridēs vn⁹ ex filijs ſuis.ſ.cham.i.
pp̄ls iudeoꝝ maledictionē ꝑfidie tꝑalis ſerui=
tutis incurrit. Alij duo ſem et iaphet ex reuerē
tia cooperiētes.ſ.natio grecoꝝ ⁊ latinoꝝ in re=
uerētia ſuſcipiētes paſſionē xp̄i: bñdictionem
eternā cōſequūtur quātū ad cōuerſos ad fidē.
vt exponit Augu.xviij.de ciui. dei. ¶ Deinde
lucerna ⁊ ſtella ſplēdida in celo eccl'ie ortus eſt
Abraã. Abraā q̄ mūdū docuit integrā ⁊ ꝑfectā obediē
tiā ad vnā dñi vocē relinquēs patriā parētes ⁊
domū propriā. Demū filiū vnigenitū in ſacrifi=
ciū offerēs. Geñ.xxij. Hic vidit dicit xp̄s ⁊ gaui
ſus eſt.ſ. noticia ſibi data in myſterio trinita=
tis ⁊ incarnatiōis q̄n.ſ.manens ad ilicē mābre
trib⁹ ſibi apparētib⁹ tres vidit ⁊ vnū adorauit:
quib⁹ Sara tria ſata ſimile decoxit: ⁊ vitulū ſa
ginatū ab eis comeſta. Geñ.xviij. Nā et ſi tres
ꝑſone ſunt in diuinis vn⁹ tñ de⁹ triū colēd⁹ eſt in
xp̄o. Inſuꝑ etſi tres ſubſtātie varie ſunt.ſ. dei=
tas: ala: ⁊ caro. vna tamē triū ꝑſona eſt xp̄s a no
bis adorādus. Sara eccleſia.ſ. tria ſata ſimile
decocta offert comedēda: q̄ hoies de trib⁹ mū
di partib⁹ aſia: africa: et europa ad fidē cōuer=
ſos: ⁊ a ſimila vitiorū mūdatos igne dilectiōis
decoctos offert xp̄o icorporādos gl'is. vitulū.ſ.
exinde quotidie offert in ſacr̄o altaris ab eo ſu
Iſaac. ſcipiendū. ¶ Abrae optim⁹ fili⁹ Iſaac māſue=
tudine mūdū radiauit. q̄ nō renitēs ſed ſponta
ne⁹ a pr̄e ꝑmiſit ſe ligari ⁊ ad victimā exponi:
et iniurias allophiloꝝ circa pueros equanimi
ter tulit. Geñ.xxij.⁊.xxiij. qui xp̄ȝ egregie figu
rauit. oblat⁹ eſt cū q̄ ipſe voluit: quaſi agnus
manſuet⁹ q̄ portat ad victimā: pr̄e ꝑmittēte ſe=
uiciā iudeoꝝ ꝯtra ip̄m: q̄ tñ in deitate ſuā mor
tuus nō eſt: ſed aries q̄ cornua habebat in ſpi=
nis.i. hūanitas ei⁹ ſpinis coronata. ¶ O quan
Jacob. ta prudētia Jacob mūdū in ſuis opib⁹ illumi=
nauit. heſpher⁹ et lucifer nō eſt ita clar⁹. et hic
primogeniture iura ſibi a deo cōceſſa verat⁹ a
fratre lentis edulio prudēter redemit. Ipſe cō
ſilio matris a deo edocte piā fraudē ꝓ benedi=
ctione vltima ex iure obtinēda erga patrē com
miſit. Geñ.xxvij.c. Et prudenti⁹ fratrē furentē
et minas eius ad remota accedēs declinauit.
Circūuent⁹ a laban pluries man⁹ ei⁹ euadens
cū familia ſua tota ⁊ magna ſubſtātia recōcilia
to germano per man⁹ eius ad ꝓpria remeauit
Hic xp̄m ſignificat q̄ trāſito iordane mortalita
tis in baculo crucis pauper dimiſſa domo pa=
tria demū cū duab⁹ turmis āgeloꝝ.ſ.⁊ alaꝝ ad
celū aſcēdit. Nā ꝙ bñdictionē iſte minor a pr̄e
accepit: ſignificat in corpore xp̄i myſtico ꝙ re=
probato ꝓpter perfidiā pp̄lo hebreoꝝ: qui pri
mogenit⁹ dei dr̄ bñdictionē ꝑſēe glorie recepit
populus gētilis minor cōuerſus ad fidē vt di=
mittamus de ſcala viſa ab eo: q̄ ſignificat myſte
riū incarnationis. ¶ Stella rutilās orta ex ia
cob fuit ꝑriarcha Joſeph: qui mundū clarifica Joſeph
uit virtute caſtitatis exponens ſe morti magis
q̄ adulterio aſſentire. vt pȝ Geñ.xxxix.c. chri=
ſtū multipl'r figurans: q̄ exoſus.ſ. a fratribus
cū accuſaret: puta crimina eoꝝ.i. reprehēderet
et a fratribus traditus in man⁹ gentiū. Juda
vno ex fratribus ſuggerente venditionē ſicut
iudas proditor: demū q̄ aſſentire noluit ſyna=
goge appetenti copulā eius.i. ꝙ ſe cōiungeret
moribus eorū ⁊ cōformaret vt purus homo ac
cuſatus de adulterio ꝙ ſibi ſcȝ aſcripſiſſet dei=
tatem vt ſibi vultā tradit⁹ eſt in carcerē inferni
per mortē: ſed poſtmodū tōſo capite.i. amotis
defectibus mortalitatis: indutus veſte glorie:
oſtendēs ſapientiā ſuā dictus eſt ſaluator mun
di rege pharaone.i. deo ſic ordinante: vt in no=
mine eius oē genu flectat celeſtiū ⁊c. ipſe eſt di
ſpenſator frumētorū ſanctarū doctrinarū / per
apl'os tꝑe famis verbi dei: ⁊ ſic in fine mūdi re
cognoſcēt iudei cōuerſi ad veſperā famē patiē=
tes veritatis ſe fuiſſe fratrē ſuū ſed ſaluatoreȝ
mundi nō infirmū ⁊ annichilatū vt intēderunt.
¶ Lucerna et ſtella maxima fuit Moyſes ma Moyſes
ximus propheta ⁊ patriarcha primus dux po=
puli: iuſticiā mūdo tradidit per legē ſibi a deo
traditā: docēdo deo exhibere debitū cultū per
cerimonialia: ꝓximo qđ ſibi eſt debitū: ab offē
ſionibus abſtinēdo per iudiciaria precepta ir=
regulariter miām cum ſeueritate miſcendo: ſe
uere idolatras ꝓſternendo: ſuas iniurias cle=
mēter remittēdo: figurā tenuit xp̄i ieſu: q̄ occul
tatus eſt vt moyſes in ſua īfantia in egypto: ne
occideret a rege non pharaone / ſed ab herode.
Magn⁹ immo homo fact⁹ miracula multa fe=
cit: agnū paſchalē comedēdū in ſacr̄o inſtituit
et ipſe comedit vtrūq̄ figurā ⁊ figuratū. Mare
intrauit baptiſmū.ſ. cū ſuis fidelib⁹ quoruȝ eſt
ductor legē euangeliū dedit. ¶ Jeſus naue for Joſue.
tis in bello: vt ſtella ad fortitudinē perſeueran
ter habendā mundo illuxit ⁊ murmurantibus

exploratorib⁹ ipſe viriliter cōtradixit:cū hoſti-
bus bellās victoriā obtinuit:et terrā ꝓmiſſio-
nis ſuis ꝓmiſit (al's diuiſit) deſignās noīe nr̄m
ieſum ac etiā regē.nā ſcribis ⁊ phariſeis reſti-
tit/demones hoſtes fortiſſimos ꝓſtrauit:⁊ ter
rā ꝓmiſſionis ſupnā intrās ꝑmia varia ſuis di
ſtribuit. ¶ Quis vnq̄ tāta patiētia hoīes edifi
Job. cauit vt Job gētilis ꝟe ſtella radioſa:nā amiſ-
ſa ſubſtātia maxima orbato caterua filioꝝ vlce
rib⁹ lacerato:nō remāſit niſi vxor ad exprobrā
dū bona opa ſua. Amici etſi venerūt ad cōſolan
dū eū ad detrahendū ⁊ arguēdū eū de hypocriſi
ꝓruperūt. vt patet in tex.ſed ꝑ interpretatiōe
noīs xp̄s eſt nr̄ dolēs q̄ dolores nr̄os ipſe porta
uit et ipſe oīa patiētiſſime tulit vterq̄ dicens.
Sit nomē dn̄i bn̄dictū. vt dimittamus qđ ait.
Credo ꝙ redēptor me⁹ viuit ⁊c.de paſſiōe ⁊ re-
Dauid ſurrectiōe tacite ꝓphetās. ¶ Dauid dilectio-
nē dei et ꝓximi lumine ſue cōuerſatiōis hoīb⁹
demōſtrauit.nā erga deū deuotiſſim⁹ cōtempla
tioni frequēter inſiſtebat.vt pʒ in pš. Ipſe cā-
tores in tēplo inſtituit ⁊ hebdomadarios ad of
ficiādū ⁊ corā arca dei ex feruore nud⁹ ſaltauit
ꝓximi dilectiōe ita flagrauit:vt ꝓ inimico peſ
ſimo ſaule cui multa bn̄ficia cōtulerat mortuo
fleuerit/ieiunauerit/occidētē occidi mandaue
rit: ⁊ cū pluries ꝑſequētē haberet in manibus
nūq̄ leſit.dn̄m nr̄m ipſe ſignauit. q̄ goliath dia
bolū cū eo in deſerto bellādo trib⁹ lapidib⁹.i.
ſcripture autoritate deuicit: ſʒ poſtea in cruce
ſua gladio proprio ſcʒ malicie goliath diabolū
interemit. Nā diabol⁹ malicia ſua induxit iu-
deos ad xp̄m occidendū exiſtimans ſe eum et
alios in inferno detēturū.ſed per hanc maliciā
innocēter occiſus eū occidit: ⁊ vires ſuas pro-
ſtrauit:⁊ ppl'm dei de opprobrio illi⁹ liberauit
Prophete cꝫ ceteri vt Eſaias. Hiere. Ezech.
Daniel cū aliis tanq̄ ſtelle exēpla ſue cōuerſa-
tionis ſctē mūdū illuſtrarūt paſſionibus ſuis.
quas primi tres ꝓ reprehēſione vitioꝝ ⁊ predi
catiōe ꝟitatis ꝑtulerūt xp̄i paſſionē preſignan
tes: ⁊ apta teſtimonia de incarnatiōe ⁊ paſſiōe
reddiderūt. Nā Eſaias de incarnatione.c. vii.
ait. Ecce ꝟgo concipiet ⁊ pariet filiū ⁊ vocabit
nomē ei⁹ emanuel.qđ Matthe⁹ euāgeliſta in-
terpretat.c.j.nobiſcū de⁹. Sʒ de natiuitate ei⁹
et noīb⁹ inſinuātib⁹ magnitudinē ei⁹.c.ix.inq̄t
Paruul⁹ natus eſt nobis ⁊ fili⁹ dat⁹ eſt nobis
⁊c. De paſſione ei⁹ ita apte loquit.precipue in
c.liij.ꝑ totū.vt videat tanq̄ euāgeliſta hiſtoriā
texere magis q̄ futura predicere. Hiere. quoq̄
c.xxxj. Nouū faciet dn̄s ſuꝑ terrā / femina cir-
cūdabit virū. Ezech.in.xliiij.ca.de porta in tē-
plo dn̄i clauſa.ꝑ quā vir nō ꝑtranſibit: ſed dn̄s
de⁹ igredietꝑ eā:⁊ clauſa erit principi. Daniel
tp̄s ipſum prefixit future incarnatiōis in. lxx.

hebdomadis annorū a tp̄e licētie date a Cyro
rege pſarū de reedificatiōe ciuitatis hieruſalē:
et mortē ei⁹ ac deſtructionē hier'lm factā ꝑ Ti
tū et veſpaſianū:vt patet Dan.ix. Hi oēs p̄riar
che ⁊ ꝓphete non ſolū noctē mūdi illuſtrarunt
vite ſcīmonia:⁊ ſolē chriſtū oriturū prenūcia-
uerunt verbis et figuris: ſed etiā eccleſiā triū-
phantē credētes:⁊ ad eā anhelantes nobis eā
oſtenderūt. Cōfitentes enim q̄r hoſpites ſunt
et peregrini ſuꝑ terrā: in eo ꝙ habitabāt in ta
bernaculis. ſignificant ſe patriā inquirere me
liorē.i.celeſtē.ait apoſtol⁹ ad Heb.xj. ¶ Poſt
oēs prefatas ſtellas appropinquāte die quaſi
Johan ſtella matutina ⁊ ſplēdida ort⁹ eſt Johānes ba
nes ba ptiſta patriarcha diſcipulorū xp̄i.et anachori-
ptiſta. tarꝫ ꝓpheta ⁊ pluſq̄ ꝓpheta. q̄ eni ſctitate con
ſpicuus tanq̄ lucerna ſuꝑ candelabrū venit pa
rare dn̄o plebē perfectā dicēs iudeis. Ego vox
clamantis in deſerto parate viā dn̄i. ſicut dixit
Eſa.ſcʒ.c.xl. Aptiſſime ergo de Johanne bap.
intelligit dictū pš.cxxxj. Paraui lucernā xp̄o
meo:ex cui⁹ teſtimonio q̄n ſcʒ q̄ſierunt ab eo ſi
erat xp̄s:inimici ei⁹ induti ſunt ꝯfuſiōe in ip̄m
nō credētes. Ipſe eū figurauit in cōceptiōe mi
raculoſa q̄r de ſterili ⁊ in natiuitate gaudioſa:in
annūciatiōe pri⁹ per gabrielē ſtuporoſa.in ꝑdi
catione gratioſa.in baptizatione ſerioſa.in paſ
ſione ignominioſa. Deniq̄ ab illo ſunt ꝓ̄pta
Jo. preconia per quē factū eſt celū/ creata ſunt
elemēta. Ait eni de eo ſaluator.Mat.xj. Inter
natos mu.non ſur.ma. Jo. bap. Ex eo ꝙ dicit.
inter natos/excludit ꝟgo Maria maior eo:q̄r
nata fuit nō natus id eſt femina nō maſculus.
Et cū ſubdit/mulierū.qđ nomen ꝓprie impor
tat mulierē a viro cognitā excludit xp̄s:q̄ non
fuit nat⁹ mulieris:ſed ꝟginis.q̄ vtiq̄ xp̄s ſine
cōparatiōe maior iohāne. vn̄ ſubdit. Qui mi-
nor eſt in regno celoꝝ maior eſt illo. ſ. iohanne
minor in regno eccl'ie:ſ.ſic xp̄s ſc̄m opi. iudeorū
Nā miſerūt ad illū tanq̄ ad meſſiā: ſed ſc̄m rei
ꝟitatē maior eſt xp̄s. Uel loq̄t de āgelis: quoꝝ
minim⁹ eſt maior in dignitate Jo.bap.dū erat
viator. Qđ aūt q̄dā exponūt de.b. Fran. q̄ fuit
minor.i.ordinis minoꝝ inſtitutor ſed maior io
hāne:extorta nimis videt hec expoſitio ⁊ teme
raria in faciendo Frā. ꝑfectiorē vel glorioſiorē
Sermo Jo.ba. An⁹ eſt inq̄t Ber. in ſer.de Joh. bap.et
de iohā ſc̄d'm nō hʒ.ſ. ſibi ſimilē. q̄ vniuerſitatis hūane
ne bap. trāſcēdit aſcēſum. Et de hoc ſingulariter intel
ligit:paraui lucernā xp̄o meo. Lucerna q̄dem
format ex terra vel ferro qđ nō incōgruit Joh.
bap. Nā terre⁹ fuit ꝑ ꝓfundā humilitatē:dū re
putat⁹ meſſias a doctorib⁹ ſe vocē nūciauit q̄ ꝑ
ſe nō ſubſiſtit:ſʒ ꝓlata imediate deficit.ferre⁹
ꝑ cōſtātē mortē ꝓ ꝟitate nūciāda ſuſtinēs: ſed
parat lucerna vt luceat per oleū lychinū ⁊ ignē

Sic Joh.fuit ꝑparat⁹ Oleo gratioſitatis. Ly=
chino albo puritatis. Igne ardētis charitatis.

¶ Primū oſtendit nomen ſuū §.I.

Nā iohānes interpretatꝛ in quo eſt grā.ſ. ꝑ ex=
cellētiā: vnde de eo fuit dictū ꝑ gabrielē patri.
Spūſctō replebitꝛ ex vtero matris ſue. Luce.j.
Grā oīs ꝟtutis fuit in eo. Vñ Chryſ. in quadā
homel. inq̄t. Johes ſchola virtutū: magiſteriū
vite: ſctitatis forma: norma iuſticie: ꝟginitatis
ſpeculū: pudicitie titulus: caſtitatis exēplū: pe
nitētie via: pctōꝝ venia: fidei diſciplina: maioꝛ
hoīe: par angelis: legis ſūma: euāgelij ſanctio:
aplōꝝ vox: ſilentiū ꝓphetarū: lucerna mūdi: ꝑ=
curſoꝛ iudicis: xp̄i mediatoꝛ/dñi teſtis/et toti⁹
medius trinitatis. Et hic tantus datꝛ inceſtui:
traditꝛ adultere: adījcitꝛ ſaltatrici. Hec ille. Itē
Pe. damianus in ſer. q̄dā. Johes humanoꝝ li
mes eſt meritoꝛū. Quātūcūq; eñ aplici ſenat⁹
excellat autoꝛitas: quātūcūq; eñi vel pꝛiarcha=
rū fides in diuina agnitiōe ꝓficiat: vel oꝛacula
ꝓphārū ad referēda arcana cōualeſcāt: quātū=
libet cumuletur triūphātiū glia martyꝝ: q̄uis
exfloꝛeat vernās pudicitia virginū/vel in ꝟbis
vite ſe exerceat lingua doctoꝝ: citra metā Jo=
hānis oīa cohibentꝛ: nichil pfectiōis vltra ꝓgre
ditꝛ. huius incōparabilis vite ſeriē nō hiſtoꝛio=
graphus quiſpiā poſt ei⁹ obitū: ſed archāgelus
ille ꝑcipuus anteq̄ ɔcept⁹ eſſet ſicut ⁊ deū: ſic ⁊
hm̄oi operāda mirāda narrauit. Felix partus
quē illa excipit q̄ illuminat oēm hoiem venien
tē in hūc mūdū. Noluit eñ maria ab elizabeth
diſcedere donec grādeue puerpere miniſteriū
ſedulitatis impēderet. ſ. in partu: ille ſolū lau=
dabilioꝛ eſt iohāne: q̄ a cūctis celeſtib⁹ ⁊ terre=
nis laudatꝛ ⁊ bñdicitꝛ creaturis. ſ. chꝛiſtus. oīm
itaq; ſctōꝝ particeps fact⁹ eſt choꝛis: qꝛ nulla
ſibi virtus deficit ſanctitatis: immo tāto inter
oēs inſignis emicat: quāto autoꝛi oīm per me=
ritū ſublimius appꝛopiquat. Perpēdite q̄ an=
gelica vita erat eius qui cū nullius ſignū vir=
tutis oſtenderet: xp̄m tamē eſſe illū oīs popu=
lus eſtimaret. Hec oīa Pe. damianus.

¶ De puritate ei⁹ deſignata §.II.

per lichinū albū: qꝛ de bombice leuiſſima canit
eccleſia in hymno ſuo, O nimis felix meriti q̄
celſi neſciēs labē niuei pudoꝛis ⁊c̄. Et Chryſ.
dicit q̄ vita Joh. faciebat oīm ſctōꝝ vitā appa=
rere culpabilē. Et ponit exēplū. ſicut ſi q̄s pone
ret iuxta pānū albū ⁊ mūdū alia nō mūda dice=
ret illud valde mūdū: ſed ſi poneret iuxta niuē
cōparatiōe ei⁹ diceret illū pānū albū imūdū: ita
vita ſctōꝝ etſi in ſe mūda ⁊ pura fuerit: in cōpa
ratione Jo. videtꝛ q̄ſi imūda. Vñ ⁊ ſaluatoꝛ vo=
cat eū angelū. di. hic eſt de quo ſcriptū eſt. Ecce
ego mitto āgelū meū ⁊c̄. Malach. iij. Ad modū
eñ angeli vixit quinimo ⁊ officia oīm angeloꝝ
videtꝛ exercuiſſe. Angeloꝝ. ſ. dū minima nūcia=
uit annūciās ⁊ exhoꝛtās ppl̄m ad penitētiā. Et
gaudiū eſt angelis dei ſuꝑ vno pctōꝛe penitētiā
agēte. Luc̄. xv. Archāgeloꝝ dū maioꝛa imo ma
xima nūciauit xp̄m digito oſtendēs quē nūcia=
bat dicēs. Ecce agn⁹ dei. Jo. j. Virtutū faciēdo
miracula: nā nat⁹ pr̄i muto loq̄laꝫ reſtituit ⁊ in
vtero mr̄is exiſtēs xp̄m agnoſcēs ɔceptū/ ideo
a ꝟgine elizabeth matrē viſitāte adoꝛās exul=
tauit. Luc̄. ij. Officiū ptātis exhibuit arcendo
demones a mentib⁹ coꝝ: q̄ cōpūcti ad doctrinā
ei⁹ ⁊ ɔfitētes pctā ſua accedebāt ad baptiſmū.
Officiū ꝑncipatuū q̄ docēt nos ꝑlatos revereri
vñ de xp̄o loquēs ait Luc̄. ij. Qui de celo venit
ſuꝑ oēs eſt. et nō ſū dign⁹ coꝛrigiā calciamētoꝝ
eius ſoluere. Dñationū q̄ docēt erga ſubditos
rectū dñiuꝫ gerere: qꝛ a ſubditis vt a diſcipulis
habebatꝛ in magno honoꝛe ⁊ amoꝛe: apud ma=
gnates vt ſcribas ⁊ pꝛīcipes ſacerdotū in timo
re eos dure arguēs: ⁊ cūctis vitijs ⁊ paſſionib⁹
pfecte i ſe dñabatꝛ. Officio vſus eſt thꝛonoꝝ in
q̄bus de⁹ reſidet ⁊ iudicia ſua exercet. Et iohes
arguebat herodē de adulterio q̄ſi iudicās eū/⁊
in mēte ei⁹ dñs pfecte quieſcebat. Cherubin q̄
interpr̄tatꝛ plenitudo ſciētie. qꝛ Joh. habuit ple=
nā cognitionē de xp̄o. Nā et lucifer vocatꝛ. Job
xxxviij. Nūq̄d ꝓduces luciferū in tp̄e ſuo. De=
mū et ardoꝛē habuit ſeraphicū. venit eñ in ſpū
et ꝟtute Helie. vt dꝛ Luc̄. j. et de Helia ſcribitꝛ
Eccli. xlviij. Surrexit Helias q̄ſi ignis et ꝟba
ei⁹ vt facula ardebāt. Et q̄uis eſſet ita purus:
et in vtero ſctificat⁹: ex quo moꝛtalr̄ peccare nō
poterat: tñ de ſe nō ɔfidēs antra deſerti tenerꝭ
ſub annis ciuiū turmas fugiēs petiſti; canit ec=
cleſia: ne leui ſaltē maculare vitā famie poſſes.
Ignē charitatꝭ fuiſſe i hac lucerna oſtēdit xp̄s
dicēs de eo Joh. v. Ille erat lucerna ardēs. Nā
vt ait Ber. Lucere ꝑ exēplū vel doctrinā ⁊ non
ardere ꝑ charitatē vanū eſt: qꝛ ē ſicut es ſonās
et cimbalū tinniens. Sicut aūt tāto vnuſq̄ſq; a
ſupno amoꝛe diſiungitꝛ quotiēs in infimis dele
ctatꝛ ſm̄ Greg. in homel. pēte. ita ecōuerſo q̄to
q̄s magis abſtrahitꝛ a delectatiōib⁹ mūdi: tāto
fit capacioꝛ ⁊ aptioꝛ ad dilectionem dei. Quis
aūt ſctūs magis fuit abſtract⁹ ab affectiōe tere=
noꝝ ⁊ vſu q̄ Johes ab infantia parētes nobi
les ⁊ antiq̄s deſerens: deſerta penetrās veſtitū
habēs de pilis cameloꝛū: ꝓ cibo ⁊ potu habuit
locuſtas. i. radices herbarū ſm̄ vnā expoſitionē
et mel ſilueſtre: aquā purā bibēs: ꝓ lecto terrā
nudā: nec credendū eſt q̄ vacaret ocio: ſed cōti
nue ɔtēplationi diuinoꝝ vñ incēdebatꝛ mēs ei⁹
in deū. ſm̄ illud ꝑs. xxxviij. In meditatiōe mea
exardeſcet ignis. ſ. diuini amoꝛis: vñ ⁊ pater eſt
ac magiſter anachoꝛitarū ſeu ſolitarioꝝ: q̄ vita

Officia āgeloꝝ Johes exercuit.

ſeu ſtatus cũ debite exercet .ſ. totaliter vacans
ɔtẽplationi pfectioꝛ eſt ſtatu cenobitarũ ⁊ acti=
Johes non ſeq̃batur chriſtũ.
uorũ. Et q̃uis Johes qꝛ optime nouerat dñm
ieſum: ⁊ frater ei⁹ erat ɔſobꝛinus ex parte mr̃is
ſequẽdo ipſuʒ xp̃m vt apl̃i: audiendo doctrinã:
vidẽdo miracula ⁊ exempla habuiſſet maximã
ɔſolationẽ ſpũalẽ: tñ ɔformãs ſe diuine volun=
tati intelligẽs vocationẽ ſuã a deo fore in deſer
to manere vel iuxta ioꝛdanẽ: ibi fixus pmanẽs
nec xp̃m ſecut⁹ eſt ad horã qñ tranſeuntẽ iuxta
ioꝛdanẽ vidit/ſtabat Johãnes. dicit euãgeliſta
iuxta ioꝛdanẽ et videns xp̃m tranſeuntẽ dixit.
Ecce agnus dei. et duo diſcipuli q̃ erãt cũ eo .ſ.
Andreas ⁊ alij ſecuti ſunt xp̃m: ipſe xo ad ioꝛ=
danẽ remanſit. Sed aduerte quia quẽ ɔſolatio
ꝓpꝛia ſpũalis nõ potuit mouere a ſtatu ad quẽ
dñs elegerat: zel⁹ diuine offenſe ardẽs et amoꝛ
ſalutis ꝓximi eũ traxit de deſerto vel loco ioꝛ=
danis ad arguendũ Herodẽ de adulterio ꝓfi=
ciſcens. Non inuidebat ipſe glie xp̃i ſuã gloꝛiã
querẽs: ſed augere conabat̃ diſcipulis ſuis ad
eũ deſtinatis vt ei adhererẽt. Non eñ ex igno
rãtia vl̃ dubitatiõe miſit duos diſcipulos ſuos
Johes mittit diſcipulos ad ieſum.
ipſe Johes incarceratus ad xp̃m interrogare.
tu es q̃ vẽturus es an aliũ expectam⁹. Mat. xj.
ſed ex dilectione vera ad xp̃m et ad diſcipulos
ſuos quõcũq; illud exponat̃. nã quadruplicater
exponitur. Chꝛyſ. ſup Matth. dicit q; miſit in=
terrogare xp̃m nõ ꝓ ſe tanq̃ dubitaret: ſed pro
diſcipulis dubitantibus ⁊ ex nimis affectione
quã habebãt ad magr̃m ſuũ Joh. maioꝛẽ xp̃m
eſſe vix credebant: ſed putabãt ip̃m ex humili=
tate ſic loqui. Miſit ergo diſcipulos ex pte ſua
interrogãtes vt audita doctrina ſua ⁊ miracu
lis viſis in eũ crederent ⁊ ei adhererẽt. Unde ⁊
xp̃s hoc cognoſcẽs aduenientib⁹ diſcipulis nõ
dixit. Ego ſum meſſias q̃ vẽturus eſt in mũdo/
ne videret̃ quaſi ſe iactare: ſed fecit multa mi=
racula q̃ predixerat Eſaias meſſiã facturũ que
alij nõ fecerũt prioꝛes: vt p hec ſigna poſſent eũ
cognoſcere aduenientes. Dicit̃ eñ Eſa. xxxv.
Dñs veniet ⁊ ſaluabit nos: ⁊ tũc aperient̃ oculi
cecoꝝ ⁊ aures ſurdoꝝ patebũt: tũc ſaliet quaſi
ceruus claudus ⁊ aperta erit ligua mutoꝝ ⁊c̃.
Faciens igit̃ xp̃s iſta miracula corã eis voluit
quaſi dicere. Ex his poteſtis pcipere ſi ſuʒ meſ
ſias venturus. Ite ergo et nũciate Johãni que
audiſtis ⁊ vidiſtis: ⁊ ipſe vobis declarabit q; ꝓ
Amb.
vobis ⁊ nõ pro ſe ipſe queſiuit. Ambro. aũt di=
cit q; p verba Joh. nõ in fide ſed ex pietate du=
bitauit .i. admodũ dubitãtiũ locutus eſt. quaſi
diceret. cũ dignatus ſis ꝓ hominib⁹ incarnari:
q; etiã venias ad patiendũ crucẽ ⁊ moꝛtẽ: non
cõuenit dignitati tue ⁊ tãte innocẽtie. Sed re=
ſpondẽs chꝛiſtus poſt miracula relata ſubdit.
Beatus q̃ non fuerit ſcandalizatus in me. q. d.
Ego non ſolũ facere miracula veni ꝓ ſalute ho
minũ: ſed etiã pati: ſed tãta erit cecitas ⁊ ingra
titudo hoim q; multi ſcandalizabuntur de mea
moꝛte. vnde magis deberẽt diligere ⁊ gratias
agere. Greg. in homel. ait q; Johãnes miſit ad Grego.
inquirendũ ex illis verbis Tu es ⁊c̃. nõ ſi eſſet
meſſias vel ſi eſſet ꝓ humano genere paſſurus:
quia ⁊ hoc ſciens alijs manifeſtauerat di. Ecce
agnus dei. innuens ipſum imolandũ ꝓ libera=
tione hoim: vt figuratũ fuit in agno paſchali: ſʒ
vt ſciret ſi moꝛiens dignaret̃ etiã deſcẽdere ad
inferna .i. limbũ patrũ: ⁊ venire quo ipſe de ꝓ=
ximo erat acceſſurus p decapitationẽ: vel aliũ
miſſurus angelũ vel aliũ ad educenduʒ eos de
tenebris: vt ſicut fuerat pcurſoꝛ ſuus in mũdo:
ita fieret in limbo illis nũciando. Sed in reſpõ
ſione ſua oſtendit xp̃s q; p ſe deſcenderet: nã ſi=
cut coꝛpoꝛaliter per ſe illos ſanauerat ab illis
infirmitatib⁹: ita et aías ab illis infirmitatib⁹
ſpũalibus p ſe ſanaturus eſt illuminando ceci=
tatẽ mẽtis ⁊ claudicationẽ affectus ⁊ hmõi: et
ſic ipſe de inferno p ſe educit ⁊ liberat: vnde et
illos p ſe liberaret. Hilarius xo de hac inqui= Hilari⁹.
ſitione facit duas partes. vt pꝛima ſit aſſertiua
ſcʒ Tu es qui venturus es. ſcd̃a interrogatiua
tacendo/negãdo: ſcʒ an aliũ expectamus. q. d.
Nullo mõ aliũ expectamus/nec expectare de=
bemus: qꝛ tu es ille ꝓmiſſus ⁊ expectatus a pa
tribus. Et ex iſto teſtimonio iohãnis qð tanq̃
lucerna phibet de lumine xp̃o induunt̃ inimici
xp̃i cõfuſione ſcʒ iudei: dũ tantã opinionẽ habe
rent de iohãne ⁊ eius teſtimonio nõ credunt q;
ipſe xp̃s fuerit qui venturus eſt/ ſed aliũ expe=
ctant antichꝛiſtũ: qð xp̃s ɔfirmat vt credãt Jo
hãni: cũ ipſe faceret quedã miracula q̃ predixe
rũt ꝓphete eũ facturũ q̃ antichꝛiſtus nõ faciet
niſi quedã ſigna fallaciter. Erat ergo Johãnes
lucerna ardẽs charitate ⁊ lucẽs manifeſta ve=
ritate: vnde nõ ſolũ ꝓpheta ſed pluſq̃ ꝓpheta
dicit̃ a xp̃o Matth. xj. qui predicabãt veritatẽ.
Et ſic iſta lucerna fuit parata chꝛiſto ad mani=
feſtandũ ipſum. Unde ꝓphete antiquitus dice
bant̃ videntes qꝛ ſcʒ illuminati a deo videbant
que alij nõ videbãt: ⁊ illa cõmuniter manifeſta
bãt populis. Quis ergo Johãnes ſit ꝓpheta:
videdũ eſt aliqd de ꝓphetia cũ de ſtatu beatoꝝ Pro=
prophetarũ loquamur. De ꝓphetia datur du= phetie
plex diuiſio: vna eſt Hiero. in glo. ſup Matth. diuiſio
videlʒ q; prophetia alia preſcientie q̃ ſemp im= et eius
pletur: alia cõminationis que nõ ſemp implet̃. ſpecies
Secũda diuiſio eſt Augu. ſup Geñ. ad litterã:
videlʒ q; viſionũ ꝓpheticarũ triplex eſt genus.
Unũ quod fit per ſenſus exterioꝛes coꝛpoꝛis.
Aliud qð fit per ſpecies imaginarias. Tertia
eſt que fit per intuitũ mẽtis vel ſpecies intelli=
gibiles. Tertia eſt Iſid. in lib. etymol. qui di=

cit ꝙ ꝓphetiarū ſeptē ſunt genera. Primū eſt
extaſis qḋ eſt veritatis exceſſus. ſicut Actu.x.
Petrus vidit linteū de celo ſubmitti aialibus
plenū immūdis. Scḋm dicit̄ viſio ſicut Eſa.di-
cit ſe vidiſſe dn̄m ſup ſolium excelſum ⁊ eleua-
tum ⁊c̄. Eſa.vj. Tertiū eſt ſomniū: ſicut Jacob
vidit in ſomnijs ſcalam de celo ad terrā. Gene.
xxviij. Quartū eſt p nubē. ſicut ad Moyſen lo-
cutus eſt dn̄s. Exo.xix. Quintū eſt vox de celo
ſicut ad Abraā intonuit vox dicēs. Ne immittas
manū tuā in puerū ⁊c̄. Gen.xxij. Sextū eſt cum
accepta parabola fit. ſicut legit̄ de balaam Nu
meri.xxij. Septimū ⁊ vltimū genus prophetie
eſt repletio ſpūſſancti: ſicut pene apud oēs ꝓ-
phetas. Tho.ij.ij.q.clxxiiij. ſic declarat ⁊ cōcor-
dat has diuiſiones. Prima diuiſio eſt ſm ob-
iectū ꝓphetie. Scḋa ⁊ tertia ſm modū ꝓphe-
tizandi. Et tertia comprehenditur ſub ſecūda.
Obiectū igit̄ ꝓphetie eſt id quod eſt in cogni-
tione diuina ſupra humanā facultatē exiſtens
reuelatū homini. Scḋm ergo horū differentiā
diſtinguit̄ ꝓphetia in ſpecies diuerſas ſm pri-
mā diuiſionē. Qḋ enim futurū eſt in diuina co-
gnitione poteſt dupliciter cōſiderari. Uno mo-
do ꝓut cognoſcit de⁹ aliqua ꝓut ſunt i ſeipſis:
vel vt fienda ab ipſo: ⁊ horū eſt ꝓphetia ꝑſcien-
tie q̄ falli non pōt: ⁊ ideo ſemꝑ implet̄: ſub qua
cōprehēditur ꝓphetia ꝑdeſtinationis q̄ eſt tm̄
de bonis reb⁹. vt illud. Ecce virgo cōcipiet. nā
preſcientia ꝓprie eſt precognitio tam bonoꝝ ꝙ̄
maloꝝ. Sed cū diſtinguit̄ cōtra ꝑdeſtinationē:
tūc accipitur preſcientia de malis. Alio modo
precognoſcit aliqua ꝓut ſunt in cauſis ſuis: vt
cū prenūciat̄ vel reuelat̄ ꝓphetis aliqḋ ſm hūc
ordinē / ſcȝ cauſe ad effectū. ſicut dicit̄ ꝓphetia
cōminationis q̄ nō ſemꝑ implet̄: qꝛ alijs cauſis
ſupueniētib⁹ impedit̄ ꝙ nō ſequat̄ talis effe-
ctus: ſicut in ꝓphetia niniue: q̄ ſcȝ fuit prenun-
ciata a Jona ꝓpheta ſubuerti: ſm ꝓphetiā cō-
minatiōis nō fuit impleta. illud eñi fuit prenū-
ciatū ſm ꝙ illa ſubuerſio ꝓcedebat a pctis eoꝝ
que illud merebant̄: ſed qꝛ fuit cauſa ſubtracta
ſcȝ malicia illoꝝ p penitentiā / fuit mutatus ſeu
ſublatus talis effect⁹: ⁊ ſic de hm̄oi. Et ſub ꝓ-
phetia cōminationis includit̄ ꝓphetia ꝓmiſ-
ſionis que etiā mutat̄: vt patet de peni. diſt. j. §.
predixerat. cū. §. ſeq. Scḋa diuiſio q̄ eſt ſm mo-
dū ꝓphetizandi poteſt diſtingui ſm potentias
cognitiuas: ⁊ ſm hoc fit ſcḋa diuiſio. Nā cogni-
tio in hoīe eſt p ſenſum imaginationē et intel-
lectū. Uel poteſt diſtingui modus ꝓphetizādi
ſm differentiā prophetici influxus: ⁊ ſic ſumit̄
diuiſio Jſiḋ. Et quātū ad impreſſionē formarū
imaginabiliū ponit Jſiḋ. tria ꝑtinētia ad viſiō-
nē imaginariā ꝓpheticā. ſ. ſomniū qḋ ponit. ſ.
Jſido. in tertio loco ſue diuiſionis. viſionē q̄ ſcȝ
fit vigilando reſpectu quorūcunq₃ cōmuniū qḋ
ponit in ſcḋo loco: et extaſim q̄ fit p eleuationē
mētis in aliqua altiora: qḋ ponit in primo loco
Quantū vō ad ſenſibilia q̄ pertinēt ad viſionē
ſenſibilē ponit Jſiḋ. alia tria. qꝛ ſenſibile ſignū
aut eſt aliqua res corporea exterius apparens
viſui: ſicut nubes qḋ ponit in quarto loco. aut
eſt vox exterius formata ad auditū hoīs dela-
ta quā ponit in qnto loco. aut vox p hoīem for-
mata cū ſimilitudine alicui⁹ rei / qḋ ꝑtinet ad pa-
rabolam qḋ ponit in ſexto loco. aut fit talis in-
fluxus p illuſtrationē intellectus qḋ ꝑtinet ad
id qḋ ponit i ſeptimo loco qḋ vocat repletionē
ſpūſſancti. et hoc ꝑtinet ad viſionē intellectua-
lē qḋ eſt tertiū genus viſionis ꝓphetice. Et qꝛ
modus intelligēdi noſter in via eſt p fantaſma-
ta: nec iſte mod⁹ ꝓphetice viſionis qualis fuit
ꝑmaxime in ꝑs. dd. eſt ſine imaginationib⁹ in-
tellectui ꝓphete repreſentatis. Sed in hoc eſt
differētia ſm Tho. inter viſionē imaginariā et
intellectiuā: qꝛ in viſione imaginaria fantaſ-
mata in tali viſione diuinitus ꝓcreant̄ ⁊ ꝓcu-
rant̄. in itellectuali quoq₃ ſufficiūt fantaſmata q̄
cōi modo a ſenſib⁹ abſtrahunt̄: ⁊ iſte eſt altior ⁊
ꝑfectior: qꝛ manifeſtatio veritatis diuine q̄ eſt in
ꝓphetia q̄ eſt ſm nudā ꝯtēplationē veritatis:
eſt ꝑfectior ꝙ̄ illa q̄ eſt ſub ſimilitudine imaginū
corporaliū: qꝛ magis appropinquat ad viſionē
patrie: ſicut etiā diſcipulus eſt melioris ingenij
et intellectus q̄ ſine exēplis intelligit doctrinā
magiſtri ꝙ̄ ille q̄ cū exēplis: et talis fuit ꝓphe-
tia Johānis. Johānes igit̄ baptiſta fuit ꝓphe- Quō Johānes fuit ꝓpheta.
ta: quia habuit viſionē intellectualē de chriſto
cognoſcēs dei illuſtratione illū hoīem eſſe deū.
Ipſe habuit omne genus viſionis prophetice.
Senſibilē cū ſcȝ vidit ſpūſctm̄ in ſpecie colūbe
ſup chriſtū: et audiuit vocem patris dicentis.
Hic eſt filius me⁹ dilectus. Imaginariā quan-
do ſibi fuit dictū interius. ſuper quem videris
ſpm̄ dei deſcendentem ⁊ manentē ſup eum. hic
eſt q̄ baptizat ſcȝ interius peccata relaxando.
Joh. j. Intellectualē quādo dixit. medius ve-
ſtrum ſtetit quem vos neſcitis. qui ante me fa-
ctus eſt ⁊c̄. Joh. j. Et cū prophetia ſit de prete-
rito / preſenti ⁊ futuro ſm oīe tempus ipſe ꝓ-
phetizauit. De preterito cum dixit de ſe quod
ꝑdixerat Eſaias. Uox clamātis in deſerto ⁊c̄.
De futuro cum dixit. Illum oportet creſcere ⁊
me autem minui. quod impletū fuit et non ſo-
lū quo ad famā ⁊ opi. quia Johānes qui qua-
ſi eſtimat⁹ eſt chriſtus: poſtea eſtimatus eſt pu-
rus homo. et chriſtus qui dicebat̄ a iudeis pu-
rus homo: cognitus eſt ⁊ habitus de⁹ ⁊ homo.
Sed etiam prophetauit de modo mortis: quia
chriſtus quaſi creuit exaltatus in cruce: et di-
minutus Johānes: quia truncatus capite. De

p̄ſenti ꝓphetauit occulto q̄n dixit Ecce agnus dei. Joh.j. Sed plus etiā q̄ ꝓpheta Johannes q꞉ non ſolū ꝓphetauit ipſe de aliis/ ſed etiā de ſe fuit ꝓphetatū꞉ qđ non reperit᷑ de aliis ꝓphetis꞉ ſcꝫ per Eſaiā Vox clamātis. per Malachiā Ecce ego mitto angelū meū ꝛc. figurat⁹ in Helia. Plus q̄ ꝓpheta extitit꞉ q꞉ non ſolū prenūciauit/ ſed digito demunſtrauit qđ alii prenūciauerūt. Plus q̄ ꝓpheta extitit꞉ q꞉ parentes ꝓphetas fecit Elizabeth: cuꝫ dixit Unde michi hoc vt mater dn̄i mei veniat ad me. hoc eñi cognouit꞉ q꞉ vt dixit Exultauit infans in vtero meo. Lu.j.c. Zacharias etiā cū ſcripſit Johes eſt nomē eius ꝓphetauit dicēs꞉ Bn̄dictus dn̄s de⁹ iſrael꞉ q꞉ viſitauit ꝛc. Pl⁹ q̄ ꝓpheta eſt꞉ q꞉ cepit in vtero matris ꝓphetare : cū ad aduētū xp̄i in vtero v̄ginis exiſtēti exultauit i gaudio.

De apl'is quō ſunt principes eccleſie꞉ ꝛ quō ſignificati ſunt a xp̄o. Cap.viij.

Principes populoꝝ congregati ſunt cū deo Abraā꞉ q̄m dii fortes terre vehementer eleuati ſunt. p̄s.xlvj. Ex primoribus eccl'ie tam militātis q̄ triumphātis cenſent᷑ apl'i. Nam ad Ephe.iiij. ponit apl's narrādo dona collecta a xp̄o in edificationē corporis ſui.i.eccl'ie. Prio ponit apl'os꞉ deinde ꝓphetas et euangeliſtas. ꝛ in.c.ij. eiuſdē de fidelibus oībus loquēs ait Eſtis ciues ſanctoꝝ ꝛ domeſtici dei ſuperedificati ſup̱ fundamentū apl'oꝝ ꝛ ꝓphetaꝝ ipſo ſummo angulari lapide xp̄o Jeſu꞉ ſcꝫ doctrinā eorū. vtrunqꝫ ſiue teſtamentū ſiue populum iudeorū et gentiliū complectit᷑ xp̄s lapis angularis dictus꞉ q꞉ vtrūqꝫ in ſe cōiungit. Ratio autē que mouit ad agendū prius de ꝓphetis eſt꞉ q꞉ tēpore preceſſerūt apl'os. Et Apoca.vlti. dicit᷑ q̄ murus ciuitatis.ſ. ſup̱ne hierl'm eſt habens xij. fundamēta꞉ ꝛ in eis.xij. nomina apl'orum et agni. ꝛ poſt cherubin ꝛ ſeraphin inceſſabili voce clamantia Sanctus ꝛc. dn̄m laudat in celis glorioſus apl'orū chorus. Apl's autē qđ grecū

Apl's dicitur idem q̄ miſſus.

eſt interpretat᷑ miſſus. Quis ergo omnes q̄ mittunt᷑ ad predicādum legitime poſſunt dici ſc̄m nominis interpretationē apl'i. Unde et Barnabam eccleſia nominat apl'm. Et Grego. dicitur apl's anglorū/ q꞉ eos traxit ad fidem꞉ nō ꝓpria predicatiōe/ ſed ordinatiōe: illuc mittēdo predicatores ꝛ eos inſtruēdo꞉ tn̄ per excellētiam ꝛ vſitatius.xij. a xp̄o electi et miſſi ad predicādū ab eo dicunt᷑ apl'i. In locum tn̄ Jude ꝓditoris ſubſtitutus eſt Matthias per ſortem ab apl'is miſſam inter eū et Barſabā que cecidit ſuper Matthiā꞉ vnde annumeratus eſt cū vndecim. Actuū.j. Non excludit᷑ a numero apl'oꝝ Paulus qui plus oībus laborauit vniuerſum mūdum predicatione ꝛ epl'is docēs. Nā etſi nō ſit de numero duodenario꞉ tn̄ vocatus eſt a xp̄o de celo ad apoſtolatū corporaliter in ꝓpria perſona ſibi apparenti in aere. quod ꝓbat Tho. ex eo q̄.j. Coꝛ.xv. narrans apparitiōes factas a xp̄o poſt reſurrectionē in ꝓprio corpore diuerſis perſonis ꝛ vicibus ſubdit. Nouiſſime tanq̄ abortiuo apparuit michi. Ego enim ſum minimus apoſtolorū ꝛc. Si ergo non eſſet facta apparitio a xp̄o in ꝓpria perſona/ non eſſet ad ꝓpoſitum. Hi ergo duodecim cū Paulo ſunt principes populorū qui cōgregati ſunt ꝛc. Ubi tria poſſunt conſiderari.

Primo eoꝝ dignitas veneranda. ibi. Principes populorum.

Secundo ipſorū ſingularitas admiranda. ibi. Congregati ſunt cum deo Abraam.

Tertio malignorū prauitas deteſtanda. ibi Quoniā dii fortes terre.

Quantū ad primū apl'os §.I.

principes eſſe : vnde etiā dignitas oſtendit᷑ venerāda decantat eccleſia dicēs Eccleſiarū principes belli triūphales duces celeſtis aule milites꞉ ꝛ vera mūdi lumina. Et in p̄s. Cōſtitues eos prin. ſup̱ om. ter. Quilibet habuit principatū ſibi a deo decretū magne ꝓuincie vel regni. Nā Andreas fuit princeps populi achaieſis in grecia. Jacobus maior princeps populi hiſpanie꞉ ꝛ qđ ſibi defuit honoris in mundo꞉ q꞉ in capite anni a paſſione xp̄i in iudea decapitatus eſt꞉ hoc de⁹ ſuppleuit poſt mortē : q꞉ in maiori veneratiōe eſt corpus eius q̄ alicui⁹ apl'i. Thomas princeps indiani populi꞉ quē cōuertit Jacobus minor hieroſolymorū populū regens꞉ primus ibi archiep̄s fuit꞉ ꝛ primus miſſam cantauit ſeu legit. Philippus ſyriā ſeu ſcithiā ſpecialiter gubernauit. Bartholome⁹ armeniā et lycaoniā. Mattheus ethiopiā nigrā cādidā doctrina fidei effecit. Symon pri⁹ meſopotamiā. Thadeus ei⁹ germanus egyptum ſimul ambo perſidā illuſtrarūt. Matthias iudeā in ſortē accepit. Johannes euāgeliſta aſiā cuius ſeptē eccleſiis Apoca. ſcripſit. et a quibuſdā viuus adhuc opinate credit᷑ in paradiſum terreſtrē tranſlatus꞉ vt cū Enoch et Helia cōtra antixp̄m predicet꞉ vt de ſtatu legis euangelice habeat᷑ teſtis Johānes꞉ ſicut de ſtatu legis nature Enoch꞉ et de lege moyſaica Helias habent᷑ : qđ tenens dn̄s Joh. dn̄ici in quodam ſuo dialogo imperfecto ſcribit꞉ lꝫ cōmuni⁹ credatur in patria cū ceteris in corpore et aīa / q꞉ corpus eius non inuenit᷑꞉ vel in aīa tm̄ exponētes illud : ſic eum volo manere donec veniam. Joh. vlti. q꞉ non ad aduētum ad iudiciū refert᷑ ſed ad aduentū in regno eccleſie iam p̱ orbem

diffuſo ipſe veniet:pro eo ſine martyrio in pace
migraturus. Paulus princeps fuit toti⁹ pene
orbis p̄dicando:ſ3 petrus nō ſolū pōti:galacie:
et cappadocie: antiochie vbi p̄dicauit ꝛ rome:
ſed abſolute princeps fuit totius eccl̄ie autori
tate:et iuriſditione plenaria ſibi tradita:nō ab
ap̄lis ceteris vel cōciliis / ſed a dn̄o ieſu xp̄o: cū
ei dixit Jo.vlt. Paſce oues meas. vt dicit diſ.
xxij.oēs.Vn̄ ꝛ eccleſia canit. Tu es paſtor ouiū
p̄ceps ap̄loꝝ. et Anaclet⁹ dicit:ꝙ ceteri ap̄li
cū petro pari cōſortio honorē ꝛ poteſtatē acce-
perūt.ſ.quo ad ordinē:q2 oēs ep̄i: ip̄mq3 prin-
cipē eoꝝ eſſe voluerunt. diſt.xxj.in nouo.et hoc
quo ad iuriſditionē que eſt pleniſſima in petro
nō ꝙ ipſi eā petro dederint: ſed a xp̄o ſibi datā
acceperūt. Et cōiter hi duo.ſ. Pe.ꝛ Pau.ſolēt
dici principes ap̄loꝝ:q̄ meritis ꝛ gl̄ia credunt
equales ꝛ alios ap̄los p̄cellere. Vnde Amb.b.
Pe.ꝛ Pau.eminēt inter vniuerſos ap̄los. Et
peculiari quadā prerogatiua p̄cellūt: verū in-
ter ipſos q̄s cui p̄ponat incertū eſt:puto em̄ il-
los equales eſſe meritis q̄ equales ſunt paſſione:
et ſimili eos fidei deuotione vixiſſe quos ſimul
videmus ad martyrij gloriā p̄ueniſſe. Non em̄
ſine cauſa factū putam⁹ ꝙ vno die:vno in loco:
ſub vno p̄ſecutore paſſi ſūt. Vno die:vt ad xp̄m
pariter p̄uenirent. Vno in loco:ne alteri roma
deeſſet: ſub vno p̄ſecutore vt equalis crudeli-
tas vtrūq3 ꝯſtringeret. Dies ergo ꝓ merito:lo
cus ꝓ gl̄ia:p̄ſecutor ꝓ virtute decretus eſt. Et
in roma martyriū ptulerūt q̄ principiū ꝛ caput
obtinet nationū:vt vbi gentiliū principes habi
tabāt:ibi eccleſiarū principes morerentur.hec
ille.ij.q.vij.c.beati. Jdē Leo pa.i ſer. ¶ Prin-
cipes ergo ap̄li fuerūt eccleſiarū ꝛ p̄p̄loꝝ facti
a dn̄o ieſu xp̄o vt eccl̄ias gubernarēt ꝛ ordina-
rent. Circa diuinū cultū p̄p̄los meritis ꝛ virtu
tū exēplis ad ſalutē traherēt:debellādo hoſtes
interiores vitioꝝ. Doctrina ꝛ miraculis orbē
illuſtrarēt. Quo ad p̄mū inquit Bern. Tales
decebat humani generis paſtores cōſtitui q̄ et
dulces eſſent ꝛ potētes ꝛ ſapientes. Dulces vt
me blāde ꝛ miſericorditer ſuſciperēt. Poten-
tes vt me fortiter ꝓtegerent. Sapientes vt ad
viā ꝛ per viā me p̄ducerent q̄ ducit ad ciuitatē.
hec ille. Que xp̄s tradidit nobis implicite et
ſubſtantialiter poſtmodū ap̄li a ſp̄ūſctō edocti
in ſacramētis ꝛ cerimoniis in eccleſiis ſtatuen
tes. Quo ad ſecūdū dixerat eis xp̄s Matth.v.
in ſermone i monte. Vos eſtis ſal terre.p quos
aliī.ſ.cōdiendi ſunt ꝛ a fetoribus vitioꝝ preſer
uandi:ꝛ ſic luceat lux veſtra corā hoībus vt vi-
deāt opera veſtra bona ꝛc̄. vnde Chryſ. Miſit
de⁹ ap̄los ſuos ſicut ſol radios ſuos quaſi roſa
ſuauitatī ſue odorē: quaſi ignis ſcintillas ſuas
diſperſit. vt ſicut ſol i radiis ſuis apparet: ſicut

Petr⁹ ꝛ Pau.ali os p̄cellunt.

Ap̄li cerimonias in ecclīa inſtituerunt.

roſa in odorib⁹ ſuis ſentitur:ſicut ignis in ſcin
tillis ſuis inſpicitur:ſic illoꝝ virtutib⁹ xp̄i po-
tentia cognoſcatur. Quāuis ipſi ap̄li a princi
pio ſue vocationis habuerint ſp̄m̄ſctm̄: tamen
in die penthecoſtes ita fuerunt eo repleti ꝛ fir-
mati ꝙ non poterāt peccare mortaliter. de ve-
nialibus autē dicit Joh.in canonica.j.c.j.de ſe
et ſociis. Si dixerimus q2 pctm̄ non habemus
ipſi nos ſeducimus. Vnde ꝛ Petrus peccauit
venialiter nimis ꝯdeſcendēdo iudeis cōuerſis
inducendo gētiles cōuerſos ad obſeruandū le
galia vt dicit Tho. poſt Aug. Fuerūt ipſi ap̄li
p̄fectiores ſancti ꝙ̄ habuerit eccl̄ia. Vnde glo.
ſup illud ad Rom.viij. Noſipſi ingemiſcimus
primitias ſp̄ūs habentes. dicit ꝙ ſicut ap̄li fue
rūt priores tp̄e/ita abūdātia gratie pleniores:
quāto em̄ aliqd̄ receptiuū eſt ꝓpinquius prin-
cipio influenti: tanto magis recipit de influen
tia:ꝛ ideo q2 xp̄o magis ꝓpinqui plus recepe-
rūt. Quo ad tertiū ait xp̄s Matth.v. Vos eſtis
lux mūdi. Hinc Aug. Ex abiectiſſimis/impe-
ritiſſimis/pauciſſimis/ſc3 ap̄lis/nobilitantur/
illuminant/multiplicant dulciſſima eloquia/
p̄clariſſima ingenia/copioſiſſima agmina acu-
toꝝ/facūdoꝝ/aſtutoꝝ/ac doctoꝝ: ꝛ ſubiugant
xp̄o.et ad illuminanduz orbē de neceſſariis ad
credendū ediderūt ſymbolū fidei in quo quilī-
bet poſuit partē ſuā. Dicit em̄ Tho.iij.ſen.diſt.
xxiij.arti.ij. ꝙ articuloꝝ Pe. princeps ap̄loꝝ
tres in vnū cōplexus eſt: ſc3 de vnitate eſſentie
diuine: ſcd̄m de p̄ſona patris ꝛ oīpotētia eius:
tertiū de creatione rerū. Vnde dixit. Credo in
deū patrē om.crea.celi ꝛ terre. Opus em̄ crea-
tionis patri adiungit ꝓpter oīpotentiā q̄ patri
attribuit: q2 eſt fons totius diuinitatis:ꝛ ideo
cōpetit Petro qui eſt caput ap̄loꝝ ſicut pater
trinitatis:ꝛ quia habet plenitudinē poteſtatis
petrus in eccl̄ia. Quartū ergo articulū poſuit
Jo.de p̄ſona filij dei dicens.et in ieſum xp̄m fi-
liū eius vnicū. et apte ſibi cōueniebat hic arti-
culus q̄ altius ceteris de generatione filij dei
eterna ꝛ eius diuinitate locutus eſt in euāge
lio ſuo a quo et incepit inquiens. Jn principio
erat verbū. ¶ Articulū quintū poſuit Jacob⁹
maior frater eius carnalis: vt filius zebedei q̄
cōceptionē ꝛ natiuitatē tp̄alē xp̄i filij dei com-
prehendit dicēs. Qui cōceptus eſt de ſp̄ūſctō/
nat⁹ ex maria virgine.et ſatis apte ex quo fra-
ter ei⁹ expreſſerat de natiuitate eterna filij dei:
ipſe imediate ſubderet de natiuitate tp̄ali: cū
vtraq3 natiuitas ſit in vna p̄ſona filij dei: cuius
ſc̄m humanitatē fuerūt cōſobrini. ¶ Sextū arti
culū de paſſione poſuit Andreas dicens. Paſ-
ſus ſub pontio pylato crucifixus mortuus ꝛ ſe-
pultus.ex abūdantia cordis os loquit: q2 igit
habebat p̄maxime crucē in corde philocaptus

De cōpoſitione ſymboli per ap̄los.

ex ea: vnde cū ductus ad crucē fuit: ſalutauit eā
cū gaudio magno di. Salue crux ſancta ſecur⁹
et gaudēs venio ad te: vt tu libenter ſuſcipias
me diſcipulū eius qui pependit in te magiſter
me⁹ xp̄s. ¶ Septimū articuluʒ de deſcenſu ad
inferos poſuit Philippus dicēs. Deſcēdit ad
inferos. et cōgrue q: ibi xp̄s primo oſtēdit pa-
tribus qui erāt in limbo gloriā ſue diuinitatis
et p̄ris quaʒ Philippus poſtulauerat di. Dñe
oſtēde nobis patrē ⁊ ſufficit nobis. ¶ Octauū
de reſurrectione expreſſit Tho. dicens. Tertia
die reſurrexit a mortuis. et cui aptius cōuenie-
bat hunc articulū ꝓponere ꝙ Thome. ipſe qui
prius de ea dubitauerat certificatus p̄ cōtactū
vulneris xp̄i reſuſcitati efficacius ⁊ pleni⁹ po-
terat de reſurrectiōe teſtimoniū p̄hibere. Bar
tholomeus ꝟo nonū adiecit articulū de aſcen-
ſione di. Aſcēdit ad celos. Multū eñ tenebat
mentē fixā in celū. Nā centies orabat in die et
centies in nocte: ⁊ ideo decuit vt de aſcenſione
in celuʒ ipſe referret. ¶ De decimo articulo. ſ.
aduētu ad iudiciū Mattheus egit dicēs. Inde
ven. eſt iudi. vi. ⁊ mor. De quo aduētu plenius
tractauerat ꝙ alij euangeliſte quō faciet diſce-
ptationē de ouibus ⁊ hedis: ⁊ ſentētia ferenda
per eū ꝯtra vtroſq. ¶ Undecimū articulū ꝯti-
nentē in ſe de p̄ſona ſpūſſcti ꝓmulgauit Jaco.
alphei di. Credo in ſpm̄ſctm̄. Ipſe pre ceteris
ſctificatus ex vtero m̄ris. vt q̄dā dicūt: ⁊ ꝓpter
eminentē famā ſctitatis appellatus iuſtus: de-
buit de ſpūſctō ſctificationē narrare. ¶ Duode
cimū arti. cōtinentē effectū gr̄e et gl̄ie: quātū
ad effectū gr̄e diuiſerūt inter ſe illi duo germa-
ni. Symon ⁊ Thadeus vt boni fr̄es. Nā ſymō
in ſymbolo poſuit bolū quo ad cōſecutionē bo-
ni quā habemus p̄ gr̄am dicēs. Sanctā eccle-
ſiaʒ catholicā: ſctōꝝ cōiōnē. Qui eñ in eccleſia
eſt numero ⁊ merito: hi ſunt ſoli q̄ habēt gr̄aʒ
gratū facientē. Hi cōicant ſctis. i. partē habent
oīm bonoꝝ ſpūaliū q̄ h̄nt in eccl̄ia. Thade⁹ ꝟo
qui ⁊ iudas dr̄ apposuit aliā partē effectus gr̄e
di. Pctōꝝ remiſſionē. Hec autē remiſſio pctōꝝ
habet p̄ deuotā ſuſceptionē ſacramētoꝝ eccl̄ie
actu vel habitu. Sunt eñ ſacramēta ipſa cōten
tiua gr̄e: vt medicine expurgantes malos hu-
mores pctōꝝ. Demū Matthias q̄ fuit vltimus
inter ap̄los. xij. cōnumeratus ſuccedēs iude ſe
ſuſpendenti ac deſperanti: ⁊ iude ad infernum
damnato poſuit vltimū finē noſtrū q̄ eſt gloria
corporis ⁊ aīe. vnde dicit. Carnis reſurrectio-
nē. et hoc quo ad oēs bonos ⁊ malos. vitā eter
nā quo ad bonos reſeruatā ⁊ cōferendā. et ecō-
tra mortē ſempiternā malis et pctōribus infe-
rendā. Alij t\ñ aliter iſtos articulos aſſignant
cuilibet attribuendo vnū: ſed in hoc nō eſt ma-
gna vis quōcunq̄ eis applicent. Hi duodecim

articuli figurant per. xij. panes ꝓpoſitionis: et j. Reg. xxi.
per. xij. lapides quos Joſue fecit de fluuio ior- Joſue. iiij.
danis tollere a. xij. principib⁹ ppl̄i iſrael. de flu
uio eñ aque ſcripture ſacre aſſumpti ſunt per
xij. ap̄los principes populi chriſtiani in muni-
mentū ⁊ firmitatē chriſtiane fidei: quos quili-
bet chriſtianus baptizādus debet fateri ⁊ cre-
dere: ⁊ baptizatus firmiter tenere.

¶ Quantū ad ſecundū mi- §. II.
randū ⁊ ſingulare donū certe fuit: ꝙ ex tot mi-
libus hominib⁹ mūdi deus elegerat illos. xij.
ap̄los. Non vos me elegiſtis: ait ipſe: ſed ego
elegi vos. Joh. xv. ad talē ſcholā collegiū ⁊ con
gregationē ſuā cōgregati ſunt iſti p̄icipes po-
puloꝝ cū deo abraā incarnato: cui ſpecialis de
hoc fuit facta ꝓmiſſio et in figurā oſtenſio: ſiue
in ſacrificio vacce capree ⁊ arietis triēnij. Gen.
xv. Siue cum tres vidit ⁊ vnū adorauit. Gen.
xviij. Magna certe gr̄a fuit iſta ⁊ inenarrabile
donū dulcedo mirabilis cōuerſari cū deo incar
nato: videre faciē eius plenā oīm gratiarū: opa
eius p̄fectiſſima intueri: vt fecerūt ap̄li cōgre-
gati cū ipſo deo: quē ſingulariter fide Abraam
coluit. et ideo deo Abraā dicto: fuit iſta quaſi
vna fruitio / vna btitudo. vnde ⁊ ipſe ait. Beati
oculi qui vident q̄ vos videtis: et audiūt q̄ vos
auditis. multi enim ꝓphete et reges voluerūt
videre ⁊c. Luc. x. Cōgregati aūt ſunt primo cū
ſunt vocati ad ap̄latū. Unde dicit Matth. v. ꝙ
aſcendit ieſus in montē ⁊ elegit quos voluit et
fecit ꝙ eſſent ap̄li ponēs noīa ſinguloꝝ quibus
fecit ſermonē in monte quē deſcribit Matthe⁹
in tribus cōtinuis cap̄lis / a quinto ſcʒ vſq̄ ad
octauū excluſiue: docens eos perfecte viuere ⁊
exemplariter: ⁊ que alios inſtruerent ab oībus
obſeruāda: a beatitudinib⁹ inchoans ſermonē
vt promiſſione eius qd̄ naturaliter appetit: ad
implendū cūcta alliceret. ¶ Quare autē in eo Quare
numero ap̄los elegerit Ratio non neceſſitatis xij. ap̄li
que nulla fuit: ſed congruitatis poteſt iſta aſſi-
gnari ad denotandū ſuperabūdantē virtutē et
p̄fectionē eorū. Nā numerus duodenarius eſt
ſup̄abūdans. Dicit aūt numerus ſup̄abundās
cuius partes aliquote recollecte excedūt ipſuʒ
totū. Et dicit pars aliquota ille numerus pars
totius qui in ſe multiplicat⁹ cōſtituit ipſuʒ to-
tū. Uerbi gr̄a. Numeri partis duodenarij qui
in ſe multiplicati cōſtituūt ip̄m totū duodena-
riū ſunt iſti. vnū: quia vnū duodecies multipli-
catū cōſtituit duodecim. duo: q: p̄ ſex multipli-
cata faciūt duodecim. Tria que per quattuor
multiplicata cōſtituunt duodecim. Quattuor
quia per tria multiplicata faciunt duodecim.
Iſti ergo numeri qui dicūtur partes aliquote
duodenarij ſimul collecti, ſ. vnū duo tria quat-

tnor et ſex:ſimul cōiuncta cōſtituūt duodecim.
et ſic ſuperexcedit ad duodenariū. ideo igit̃ con-
gruū fuit in numero.xij.congregari vt notaret̃
abundās: imo ⁊ exuberās ꝑfectio eoꝝ in alios
deriuanda. Quare aūt in hoc numero elegerit
petrū magis q̃ nathanael: et andreā magis q̃
barnabā: ⁊ ſic de alijs.nō poteſt aſſignari ratio
niſi poſita a marco euāgeliſta ſupra/ cum dixit
Elegit quos voluit: q꞉ igit̃ ſic voluit ſic elegit.
Figurāt ¶ Figurati ſunt aūt iſti.xij.apl̄i per.xij.patri-
tur.xij. archas filios iacob:q꞉ ſicut ex illis deſcendit:⁊
apl̄i. generatus eſt totus ppl̄s fidelis veteris teſta-
mēti:ita ab his genit⁹ ſpūaliter eſt totus ppl̄s
chriſtianus.Deſignant̃ ⁊ ꝑ duodecim explora-
tores terre ꝓmiſſiōis q̄ ea luſtrata portauerūt
in vecte vitē cū uuis ⁊ malogranata illi⁹ terre.
Numeri.xiij. Sic duodecim apl̄i mēte illuſtra
ta ſuꝑna patria nobis ꝓmiſſa ⁊ bene intellecta
et guſtata magnitudine ⁊ ſuauitate ei⁹ depor-
tant in cruce vitē xp̄m predicantes xp̄m cruci-
fixum ſuauiſſimū fructū ⁊ alia bona ſuꝑne feli-
citatis annūciantes. Hi ſunt.xij. lapides pre-
cioſi quos ſummus ſacerdos xp̄s in ornamēto
ſuo qḋ eſt eccl̄ia vt lucētia ⁊ pulcherrima obti-
net.Exo.xxviij.Figurant̃ etiā per.xij.ꝑncipes
tribuū iſrael qui cōducebāt ppl̄m ꝑ deſertū col
locantes ſe cū ppl̄is et tribub⁹ ſuis circa arcā.
Alij ad orientē:alij ad meridiē: alij ad aquilo-
nē:qui ⁊ obtulerūt magna ſacrificia in ſctificā-
tione tabernaculi: vt patet Nūeri.vij.Sic.xij.
apl̄i per diuerſas partes mūdi circa xp̄m col-
locati ſunt ⁊ magna ſacrificia oꝛonū ⁊ meritoꝝ
obtulerūt. Secūdo cōgregati ſunt apl̄i cū deo
abraā incarnato qñ miſit ad ꝑdicandū.nā dicit
Matthe⁹ euāgel.c.x.Cōuocatis.xij. apl̄is de-
dit eis ꝑtātē ſpirituū imundoꝝ vt eijcerēt eos:
et oēm languorē curarēt ⁊ poſuit noīa ſingulo-
rū ⁊ miſit eos ad ꝑdicandū predicēs ꝑſecutio-
nes quas haberent / ad ꝯſtantiā ⁊ ꝑſeuerantiā
exhortans etiā cōfortans eos:etſi illitterati nō
dubitarent: q꞉ ſpūſſanctus loqueret̃ per eos:⁊
cōfunderet aduerſarios:⁊ ita accidit precipue
poſt aduentū ſpūſſancti. nam etſi ſcientias ſeu
artes humanas habitualiter nō haberent ſm
Tho.ij.ij.q.lxxvj.ar.j.ad primū. tamē qñ expe
diebat in diſputatione vel ꝑdicatione ſpūſſan-
ctus ꝑ eos loquēs in quacūq꞉ facultate inſtrue
bat eos ꝓut erat expediēs ad cōuincendū eos.
Vñ ⁊ Hiero. dicit ꝙ quicq̄d alijs cōfert quoti-
diana in lege dn̄i meditatio:hoc illis ſuggere-
bat ſpūſſct̄us. Et dedit xp̄s formā exterioꝛis cō
uerſationis di. Nolite portare ſacculū:nec pe-
rā:nec pecuniā:nec calciamēta:nec duas tuni-
cas habeatis. gratis accepiſtis/gratis date et
hmōi: inducens eos ad paupertatē et auſteri-
tatē vite, iſta enim multū edificant auditores,

Ubi diligēter notandū ꝙ modus viuēdi quem Mod⁹
tenuit xp̄s ſimul cū apl̄is quo ad pauꝑtatē fuit viuēdi
iſte:vt nullus eoꝝ haberet aliq̄d ꝓpriū:ſed oīa xp̄i et
haberēt in cōi et mobilia tm̄ nō imobilia. Non apl̄oꝝ.
eñi poſſeſſiones habebāt domū nec agrū vel ali
q̄d hmōi.vnde ipſe dn̄s ieſus ait Matth.viij.et
Luc.ix.Uulpes foueas habent ⁊ volucres celi
nidos:filius aūt hoīs non habet vbi caput ſuū
reclinet.habebāt ergo in cōi pecunias que eis
elemoſinaliter dabant̃ quas tenebat ⁊ ferebat
Judas ſca.in loculis vt ⁊ neceſſitatib⁹ eoꝝ ꝓui
deret:⁊ vt pauperib⁹ etiā ſubueniret:et cū xp̄s
dicit iude. Qḋ facis fac citius Johā.xiij.dicit
euāgeliſta ꝙ apl̄i nō intellexerūt verbū:ſed eſti
mauerunt ꝙ diceret inde ꝙ emeret neceſſaria
ad paſcha faciendū:vel vt daret illud egenis.
Et cū xp̄s applicuit ad puteū in ſichar vbi ſer-
monē fecit ad ſamaritanā.Dicit euangeliſta ꝙ
interea diſcipuli ierāt ad ciuitatē vt emerēt ci
bos.Joh.iiij.et hoc ex pecunijs quas in cōi ſer
uabāt. Unde ait Aug.xij.q.j.habebat. Habe-
bat dn̄s loculos a fidelib⁹ oblata cōſeruans:et
ſuoꝝ neceſſitatib⁹ ⁊ alijs indigentibus tribue-
bat ⁊c̄.Idē.e.q.c.exemplū. Exemplū dn̄i acci-
pite ꝯuerſantis in terra:quare loculos habuit
cui angeli miniſtrabāt:niſi q꞉ eccl̄ia ipſius lo-
culos habitura erat.Itē.e.q.dilectiſſimis.Cla
ret ꝙ apl̄i tenebāt vitā cōem cū xp̄icolis primi
tiue eccleſie. de q̄bus actuū apl̄oꝝ.iiij.dr ꝙ ha
bebāt oīa in cōi. Et q̄uis pauꝑtas illa qua ni-
chil habet̃ etiā in cōi imobile: vt poſſeſſiones:
vel mobile vt pecuniā ⁊ victualia:niſi certa vtē
ſilia ad vſus neceſſaria:ſed dietim vict⁹ querit̃
ꝑ queſtū: ſit artioꝛ illa q̄ fit ꝑ regulā minoꝝ ea
paupertate qua in cōi habent̃ tm̄ mobilia pro
decenti tēpoꝛe: non tamen diſcretioꝛ. Diſcre-
tio autem eſt mater virtutū.j.q.v.preſentium.
Habet enim talis extrema paupertas multū
de anxietate et ſollicitudine. nec ſequitur ꝙ ſi
beatus Franciſcus: vel etiā beat⁹ Johēs bap.
vixit in maioꝛi paupertate vel auſteritate vite
q̃ chriſtus: quia venit Johānes nō mādu cans
panē nec bibens vinū:⁊ veſtimentū habens de
pilis camelorū: ergo fuerūt chriſto ꝑfectiores.
Abſit hoc a ſeculoꝛ blaſphemū eſt hoc dicere:
non eñi ꝑfectio vite conſiſtit in paupertate:ſed
in charitate.ſm illud Col.iij. Suꝑ oīa chari
tatē habete qḋ eſt vinculū perfectionis. Pau-
pertas aūt vel auſteritas nō notant ꝑfectionē:
ſed ſunt inſtrumenta iuuantia ad perfectionē.
ſm Tho.ij.ij. quod expreſſe dicit Johā.caſſia- Hereſis
nus in colla.j.abbatis moyſi. ¶ Sciendū igit̃ fratri-
ꝙ circa pauꝑtatē chriſti oꝛta eſt hereſis fratri- cellorū.
cellorū tempoꝛe Joh.xxij. circa annos dn̄i.M.
cccxij. aſſerentibus quibuſdā ⁊ pertinaciter di
centib⁹ xp̄m cū apoſtolis nichil habuiſſe in cōi

nec in particulari mobile vel immobile. Et qꝛ
ex hoc ſequebatꝰ abſurditas.ſ.qꝛ vel euangeliū
non videbatꝰ vbi dicitꝰ ꝙ apli cū habebāt locu=
los: vel dicere oportebat: ꝙ ſi non habebat illa
in cōmuni ꝗtū ad ius/ ꝛ nō dominiū ꝓut illi di
cebant ꝙ haberet nudū vſum illiꝰ pecunie: et ꝑ
cōſequēs illicitū/ cū vſus in illis rebus que vſu
cōſumuntꝰ vt victualia: vel diſtrahuntꝰ vt pecu=
nia: ſi poſſit vſus ſeparari ab ipſa re: ſed qui hꝫ
ius in vſu/ hꝫ in re ꝛ dominiū ꝛ ꝓprietatē. Ad
tollendū igitꝰ abſurditatē ꝛ alia incōuenientia
que per illos dicebantꝰ: decreuit et determina=
uit predictus Joh.xxij.ꝑ extrauagan. ad cōdi=
torē. ꝛ aliā. ita quorundā. ꝙ qui ꝑtinaciter aſſe
reret xp̄m cū aplis nō habuiſſe aliquid in cōi/
hereticus cenſeretꝰ: quā opinionē hereticā ſecu
tus eſt Aluarus in li. de plan. ec. et multū diffu
ſe defendit eā: ſed qꝛ ſubijcit ſe ꝛ opi. ſuā corre=
ctioni eccl̄ie ꝛ determinatiōi quā circa hoc fa=
ceret ipſe Joh.xxij. ideo excuſatꝰ ab hereſi. ad=
huc forte non erat determinatū illud ꝑ eccleſiā
vel nō emanauerat illa extrauagās: ita quorū=
dam. Vñ aut licuit opinari ꝓ ꝛ cōtra ſine incur
ſione hereſis. Nō plus hic agitur de iſta mate
ria cauſa breuitatis: alibi dn̄o cōcedente diffu
ſius tractabitꝰ. Ad ea autē que xp̄s ꝑcepit apo
ſtolis vt non portarēt pecuniā et hmōi: de qui=
bus dictuꝫ eſt. ſ. Reſpondetꝰ multipliciter: ſcꝫ
vel qꝛ non fuerūt illa precepta ſed ordinata: vt
cerimonialia religioſorū ad cōponendū mores
eorū: aliqñ eñ preceptū large ſumitur ꝓ quaſ=
cunqꝫ ordinatiōe. Vel ſi fuerūt precepta ſtricto
modo fuerūt data ad tēpus vt inſtrumēta eos
dirigētia ad perfectionē in quibus exercerentꝰ
vt impfecti: ſuꝑ quibus eos diſpēſauit ſeu rela
xauit in vltima cena qñ dixit Luce.xxij. Nunc
qui hꝫ ſacculū tollat ſimiliter et perā. Et hoc tum
ratiōe neceſſitatis: qꝛ tēpore paſſiōis occultan
tes ſe ꝓpter perſecutionē nō inueniſſent q̄ eis
dediſſent neceſſaria. Tum ratiōe perfectionis
ad quā erant ꝑducendi de ꝓpinquo per aduē=
tum ſpūſſancti: cū non indigerent inſtrumētis
talibus ex quo iam perfectionē cōſecuti erant.
Vel pōt dici ꝙ ex omībus illis mandatis hoc
xp̄s intēdebat: ꝙ nec ipſi nec futuri predicato=
res ꝓpter iſta tēporalia mouerentꝰ ad predicā
dum: ꝛ timore defectus eoꝝ a predicatiōe ceſ=
ſarēt: aut nimis ſollicitarentꝰ circa iſta queren
da: ita ꝙ retardarentꝰ vel impedirentꝰ a predi=
catiōe. ¶ Cōgregati ſunt tertio cū deo Abraā
ſcꝫ tēpore paſſionis qñ cum facta eſſet hora ſcꝫ
vltime cene diſcubuit Jeſus et duodecim apli
cū eo quibus dixit Deſiderio deſideraui man=
ducare hoc paſcha vobiſcū anteꝙ patiar. Luc.
xxij. Et tunc fecit eos principes maximos dan
do eis poteſtatē conficiendi corpus ꝛ ſanguinē
ſuū/ et ligandi atqꝫ ſoluēdi: tunc eos ordinauit
dando eis ſacrū ordinem ſine ſacramēto exte=
riori: tūc eos eꝑauit cū dixit Hoc facite in meā
cōmemorationē: vt dicit glo. diſt.xxj. in nouo.
Tunc poſt lotionē pedū fecit ꝓlixum ſermonē
quem refert Joh. euāgel. in.xiij.c. incipiendo
vſqꝫ ad.xvij. incluſiue. ꝑmaxime ad charitateꝫ
exhortās ꝛ illam precipiēs/ et de diuinis mul=
ta eis reuelādo: vt amicis optimis. Demū cō=
gregati ſunt cū deo Abraā per paſſiones eūdo
ad celum ad fruendū deo. Et princeps aplorū Paſſio aplorū.
Petrus ꝑgrauius martyriū ſuſtinuit. Nā cru
cifixus eſt capite deorſum. Paulus decapita=
tus fuit: ſimiliter ꝛ Jacobus. Andreas crucifixꝰ
nō cruci cōfixus: ſed funibus in ea ligatꝰ. Tho
mas tranſfixus. Jacobus minor a pulpito ꝓie
ctus: partica fullonis excerebratus eſt. Phi=
lippus etiā crucifixus. Bartholomeꝰ excoria=
tus: poſtea decapitatꝰ fuit. Mattheꝰ gladio ꝑ
latera trāſuerberatꝰ eſt. Simon ꝛ Thadeus a
pontificibus idoloꝝ trucidati ſunt: ſolꝰ Johan
nes euāgeliſta etſi rome in doliū olei feruentis
fuerit miſſus ex quo illeſus exiuit: vitā tñ poſt
omnes alios aplos in pace finiuit: lꝫ aliqui (vt
ſ. dictū eſt) opinentꝰ eum adhuc viuere in para
diſo terreſtri: ꝛ per antixp̄m cum Enoch et He
lia decapitandū. Cum autē in die iudicij cōgre
gabuntꝰ omnes gentes vt iudicentꝰ: ꝛ cōgrega=
buntꝰ cum deo Abraā ſcꝫ xp̄o non iudicādi: ſed
vt aſſeſſores cum xp̄o iudicaturi. Hoc eñ xp̄s
eis ꝓmiſit dicēs. Vos q̄ ſecuti eſtis me in rege
neratiōe cū ſederit filius hoīs in ſede maieſta
tis ſue: ſedebitis et vos ſuper duodecim thro=
nos iudicantes duodecim tribus iſrael. Mat.
xix. Sicut autē nomine duodecim tribuū intel
liguntꝰ omnes fideles/ ſic ꝛ ſub duodecim thro
nis omnes qui ꝑfecte contempſerūt mundū vt
viri aplici: vnde ꝛ Paulꝰ nō excluditꝰ ab hoc.

¶ Malignoꝝ prauitas ter= §.III.

tio inſinuatꝰ: cū dicitꝰ Qm̄ dij for. ter. vehe. ele=
uati ſunt. Iſti dij ſunt falſi dij ſiue demones.
De quibus ps.xcv. Omēs dij gentiū demōia.
Siue imperatores ꝛ alij reges ꝛ dn̄i tēporales
ſiue pontifices idoloꝝ. Hi eñ videntes ꝑcipue
demones ꝙ apli per predicatiōes et miracula
multos cōuertebāt: et de manibus diaboli ex=
trahebant: ꝛ cultus falſoꝝ deoꝝ euacuabatur.
Hi dij fortes per maliciā et potentiā naturalē
vel tēporalē dij terre non celi: dediti ſcꝫ terre=
nis vel deputati terre infernali eleuati ſunt in
iram/ indignationē/ furorē/ vel ſuperbiā cōtra
predictos principes eſtimātes ſe ꝑ mortē eoꝝ
deſtruere principatū eoꝝ ꝛ cultū xp̄ianoꝝ. Mi
rabiles (inquit) elatiōes maris. i. mūdanoꝝ tu
mentiū ſuperbia cōtra deum: ſed mirabilis in.

altis dñis ad deijciendū et exterminādum. ſm illud ps. Deiecisti eos dum alleuarent. Sicut em̄ in figurā Exo.j.c. quanto plus opprimebā tur filij israel a Pharaone: tanto plus cresce bant τ multiplicabant. Ita populus xp̄ianorū quanto maiores persecutiões sustinuit a tyrā nis: tanto plus augebatur numero et merito. Eleuati sunt ergo ad modicū τ nō sustinent: vt scribitur Job.xxiiij. q2 igit dij fortes terre de mones eleuati sunt in supbiam contra princi pes populorū: ideo congregati sunt ipsi princi pes per martyriū cū deo Abraam collocati cū principibus populi sui.i.angelis.

De martyribus τ multiplici marty rio: τ vtilitate eius. Cap.ix.

Propter te mortificamur tota die: estimati sumus sicut oues occisiõis ps.xliij. Post apl'os τ pphetas do minū deū martyriū candidatus lau dat exercit⁹. Vñ Jo. Apoc.vij.c. di cit se vidisse turbā magnā in ecclesia triumphā te: quā dinumerare nemo poterat ex oībus gē tibus τ populis/τ tribubus/τ linguis stantes ante thronū: τ in cōspectu agni amicti stolis al bis τ palme in manibus eorū: τ clamabāt voce magna dicētes. Salus deo nostro q̄ sedet sup thronū τ agno: τ oēs angeli stabant in circuitu throni laudantes deū. Et cū interrogatus esset Johānes ipse ab vno seniorū qui erat in circui tu throni q̄ essent illi amicti stolis albis cū pal mis in manibus. Respondit se nescire q̄ essent vel vnde venirēt. dixit illi senior. Hi sunt q̄ ve nerūt ex magna tribulatione τ lauerunt stolas suas: τ dealbauerunt eas in sanguine agni. Et ideo sunt ante thronū τ seruiūt ei die ac nocte: τ q̄ sedet in throno habitabit sup eos: τ nō esu rient amplius nec sitiēt τc. Ista turba innume rabilis est sanctorū martyrū: ideo innumerabi lis/q2 valde copiosa. Dicit Hiero. φ omni die excepto die kalen. Januarij posset fieri festum quinq₃ miliū martyrū: cum etiam post Hiero. transierūt mille anni τ vltra: quibus etiā mul ta milia hoim martyrio coronati sunt. Et hec multitudo collecta est ex multis natiõibus mū di. Stole albe sunt gloria aiarum quā acquisierūt ex martyrio. Vñ aia ab omni macula peccator purificat: etiā quo ad penā. τ ideo dicit φ deal bauerūt eas i sanguine agni.i.in passiõe in qua imitati sunt agnū. Agnus em̄ immaculat⁹ est dñs Jesus ſm humanitatē: nā q̄ sedet in thro no est diuina maiestas: palme in manibus eorum est victoria quā habuerūt ptra mūdū in suis pe nis: sicut em̄ palma sp hyeme τ estate retinet τ cōseruat suā viriditatē/ita nec calore pmissio num rerū mūdanarū: nec frigore cōminationū vel passionū defecerūt a viriditate τ constantia virtutis. vnde et cū palma martyres pingunt. Hi ergo seruiunt deo cōtinue et seruire deo re gnare est: et dominū laudant cū angelo magna voce: amplo.s.affectu charitatis cum angelis sanctis. Et certi sunt φ nullis miserijs vite pre sentis subijci possunt. vñ apte dicere valent p psenti statu Propter te mortificamur τc. p pter magnas tribulatiões τ martyria hic pers pessa. Ubi tria circa martyriū cōsiderāda sunt.

Primo: vt assit causa rationabilis. ibi. Pro pter te sc₃ deum.

Secūdo: vt subsit pena exitiabilis. ibi. Mor tificamur τc.

Tertio: vt nō desit constantia infatigabilis. ibi. Estimati sumus τc.

Quantū ad primū dicit §.I.

Aug. φ pena sc₃ p se nō facit martyrē: sed cau sa cū est ratiõabilis pter deum: pter te ait. Et cum martyriū importet mortē violenter il latā: sic sumendo large martyriū potest dici φ est quadruplex seu ex quadruplici causa. Qua druplex martyrium.

Primo: ex delicti punitione.

Secundo: ex glorie adeptione.

Tertio: ex perfidie obstinatione.

Quarto: ex vera dilectione.

Primū est qñ quis pter furtū/homicidiū/ vel aliud maleficiū decapitat: suspendit: cōbu rit et hmōi. Et q2 istud nō est pter te.i. pter deū/non est pprie martyriū: et si mors violen ta/saluat quidē talis si penitet ipm: et mors il la violēta patienter ferēdo diminuit sibi de pe na debita p peccatis: non tñ aureola martyrij coronat. vnde τ latro cū xp̄o crucifixus etsi p pter maximā sui contritionē subito post mortē cum xp̄o fuit in paradiso.i. dei clara visione: nō tñ martyr. Unde qđ Hiero. ait de peni.di.j.im portuna. Xp̄s de cruce in paradisū latronem tulit: et ne quis aliquādo seram putaret cõuer sionē/fecit homicidā pena martyrū. Hec Hie rony. Intelligēdum est hoc non quo ad aureo lam/sed quo ad aureā: idest sicut per martyriū pprie quis subito consequit gloriā/ita ille la tro: hoc ex magna cõpunctione. Non est autē laudabile istud martyriū: q2 non pter deum. Unde Pe. Nemo vestrū patiatur quasi homi cida/aut fur/aut maledicus/aut alienorū appe titor: si aūt vt xp̄ianus.i. pter xp̄m/nō erube scat: glorificet autē deū sub isto noīe.j. Pe.iiij. Siliter si quis occidat pter inimicitias/par tialitates/rixas: pter pecunias suas haben das/vel dominiū et hmōi/non dicit martyr: q2 non est pter deū. Secundo exponit quis se morti τ sustinet mortē pter glorie ac quisitionē: sicut narrat Ualerius maximus de

Curtio nobili romano: qui armat⁹ ꝓiecit ſe in
magnũ hiatũ in vrbe factũ data rñſióe a diíſ ꝙ
nõ clauderet᷑ talis aptura terrer niſi fortiſſim⁹
miles ſe in eã iniſceret: que ꝑ Curtiũ clauſa eſt
⁊ multi aliJ ꝓpter laudẽ cõſequendã expoſue-
rũt et exponũt ſe morti: ſed qꝛ nõ eſt ꝓpter te.ſ.
dñm/martyriũ hoc eſt inutile: qđ notat Hiero.
di. Uide quantũ bonũ eſt charitas: ſi ita feceri-
mus martyriũ vt velimus noſtras ab hoib⁹ re
liquias venerari: et ſi opinionẽ vulgi ſectantes
intrepidi fuderimus ſanguinẽ/ huic operi non
tam premiũ ꝙ̃ pena debet᷑: ⁊ ꝑfidie magis tor-
mẽta ſunt ꝙ̃ corona victorie. Hec Hiero.j.q.j.
vide. ℭ Tertio mortificat᷑ quis et mortẽ ſuſti-
net violentã ad defendẽdũ ſuã hereſim/ falſam
opinionẽ/ ſciſma ⁊ hmõi: ſicut fecerũt aliqui pħ
di ⁊ heretici: et hoc martyriũ eſt nõ ſolũ inutile
ſed etiã in augmentũ damnatiõis ꝓpter obſti-
nationeꝫ malicie. Cypria. Secũ xp̃m eſſe arbi-
trant᷑ hi ꝗ extra eccl'iaꝫ xp̃i colligũt᷑: tales etiã
ſi occiſi in confeſſione noĩs xp̃i fuerint/ macula
iſta nec ſanguine abluit᷑. Inexpiabilis ei ⁊ gra
uis eſt culpa diſcordie: nec paſſione purgat᷑. di.
xc.c.neq;. Ubi innuit᷑ ꝙ etiam ſi ſit fidelis xp̃ia
nus: ⁊ ne abneget fidẽ martyriũ ſuſtineat odiũ
in corde habẽs contra aliquẽ/ talis etiã nõ ſal-
uat᷑: qꝛ nõ hꝫ charitatẽ. Et ap'ſ ait.j.Cor.xiij.
c. Si tradidero corpus meũ vt ardeã.ſ. ꝓ xp̃o/
charitatẽ autẽ nõ habeam: nichil michi ꝓdeſt.
Qđ intelligendũ eſt ſm Aug. quo ad regnũ ce
loꝝ obtinendũ: illud.ſ.martyriũ non illi ꝓdeſt/
ſed ꝓdeſt ad tolerabilius iudiciũ ſubeũdũ. Et
ponit exẽplũ di. Si quis nõ habẽs charitatem
que ꝑtinet ad vnitatẽ ſpũs ⁊ vinculũ pacis quo
eccl'ia cõnectit᷑ in aliquo ſciſmate cõſtitut⁹ ne
xp̃m neget patit᷑ tribulatiões/ anguſtias/ famẽ
ſitim/ nuditatẽ/ ꝑſecutiões/ pericula/ carceres/
vincula/ tormenta/ gladiũ/ beſtias/ vel flãmas/
vel ipaꝫ crucẽ timore gehẽne ⁊ ignis eterni: nõ
eſt culpãda/ ſed laudãda in iſto patiẽtia. de pe.
di.iij. ſi quis nõ habẽs. Declarãs ſubſequẽter
ꝙ hoc nõ ꝓdeſt ei ad gl'iam cõſequendã: ſed qꝛ
minus puniet᷑ ex quo nõ negauit: ſed qꝛ nõ ꝓ-
pter te.i.deũ eſt morti addict⁹.i. ꝓpter amorẽ
dei quẽ nõ habebat/ ſed ꝓpter timorẽ gehẽne:
nõ coronat᷑/ ſed damnat᷑. ℭ Quarto ſuſtinetur
martyriũ ꝓpter amorẽ dei: ⁊ hic glorioſe coro-
nat᷑. ſm illud ps.xx. Poſuiſti dñe ſuper ca.ei⁹
co. de la.ꝑcio. Et canit eccl'ia. que vox que po-
terit lingua retexere: que tu martyrib⁹ mune-
ra preparas: rubri nã fluido ſanguine laureis
ditant᷑ bene fulgidis. Martyr eſt grecũ: et lati-
h.ij.q. ne interpretat᷑ teſtis. ꝑ excellẽtiam aũt dicunt᷑
cxxiiij. martyres.i. teſtes ꝗ ꝓpter deũ ſuſtinent mortẽ
arti.v. violentã: qꝛ non põt eſſe efficacius teſtimoniũ
eius qđ dicit quis vel fatur/ ꝙ̃ ꝓ cõfirmãdo ꝙ

ſit verũ vel iuſtũ ſuſtinere mortẽ ſibi illatam pa
tienter. Sũt ergo martyres teſtes xp̃i ꝑ excellẽ
tiã. et ap'ſ xp̃i Heb.xj.c. Poſt mira et magna
facta ob virtutem et teſtimoniũ fidei ſubdit de
martyribus. AliJ diſtẽti ſunt nõ ſuſcipiẽtes re
dẽptionẽ.i. liberationẽ a ſuis tormẽtis vt me-
liorem inuenirẽt reſurrectionẽ. AliJ ludibria ⁊
verbera experti/ inſuꝑ ⁊ vincula ⁊ carceres: lapi
dati ſunt: ſecti ſunt: tẽtati ſunt: in occiſiõe gla-
dij mortui ſunt ⁊c. Et hi oẽs teſtimonio fidei
ꝓbati inuẽti ſunt.ſ. fideles: vel qꝛ (vt dicit Hie
ro.xj.q.iij. eſtimãt.) Xp̃s ſapientia eſt: iuſtitia
eſt: veritas eſt: ſanctitas: fortitudo. Martyr vero
⁊ ꝓprie eſt nõ ſolũ ꝗ mortẽ ſuſtinet violẽtã ꝓ te
ſtificatiõe fidei xp̃iane/ ſꝫ etiã ꝓ aliJs opib⁹ vir
tutũ: cũ ꝗa mortẽ ſuſtineat magis ꝙ̃ aſſentiat
cõtra illa agere/ corona martyrij decorat᷑. Nã ⁊
Joh. bap. martyr dicit᷑: qꝛ mortẽ ſuſtinuit nõ ꝓ
cõfeſſiõe fidei/ ſed ꝓ reprehẽſione adulterij. Et
illa mulier venerabilis cum ſeptẽ filiJs morteꝫ
cũ variJs tormẽtis perpeſſi ſunt: quorũ marty-
riũ ſolennizat eccleſia: ⁊ ſolũ inter ſanctos oẽs
veteris teſtamẽti: qꝛ noluerunt comedere car-
nes porcinas eis ꝓhibitas tunc per legẽ moy
ſaicã: vt habetur.ij. Mach.vij. ⁊ ſic de aliJs.

ℭ Secundũ quod requiritur §.II.

ad martyriũ eſt pena mortis.ſ. violẽte: mortifi
camur inquit tota die. Notatur aũt a doctori-
bus Berñ. et aliJs eſſe triplex genus martyrij Triplices
ſumendo large iſtud nomen martyrium. martyres.
ℭ Primũ eſt martyriũ occiſiõis tñ corpalis.
ℭ Secũdũ eſt martyriũ affectiõis internalis.
ℭ Tertium eſt martyriũ affectionis ⁊ operis.
ℭ Primũ martyriũ.ſ. operis tñ fuit ſctõꝝ in-
nocẽtũ qui paſſi ſunt ꝓ xp̃o ab Herode: in ꝗb⁹
eñi quodãmodo fuit xp̃s occiſus: ideo eñi oẽs
illos occidit vt xp̃m inueniret. fuit ergo eorum
martyriũ opere tñ: nõ eñi adhuc habebãt vſuꝫ
ratiõis cũ eſſent a bimatu ⁊ infra.i. circa duos
annos a natiuitate eorũ: ſꝫ qꝛ ꝓ xp̃o occiſi ſunt
merito paſſiõis xp̃i coronã acceperũt. Unde di
cit᷑ Apoca.xiiij. Hi empti ſunt de terra ex omni-
bus primitie deo ⁊ agno.i. de terra humani ge
neris ſublati ſunt precio ſanguinis xp̃i ꝓ quo
paſſi ſunt coronati: vt ſint ꝑmitie primi fruct⁹
martyrũ noui teſtamẽti ad honorem dei et xp̃i
incarnati. Unde in catalogo ſanctorũ ſeu leta-
niJs ante martyres collocant᷑: ⁊ in oratiõe dicit᷑
Deus cuius preconiũ innocẽtes martyres nõ
loquẽdo/ ſed moriendo cõfeſſi ſunt. Sed ⁊ ma-
tres illorũ infantium que maiorẽ dolorem ha-
buerũt ⁊ timorẽ in ipſa occiſione ꝙ̃ ipſi paruu-
li qui de morte nõ perpendebãt: pie credẽdum
eſt ꝙ illuminate ſunt a deo vt conſolationẽ ac-
ciperent ex ſpe remunerationis eorum, ex quo

ꝓpter meſſiam occidebat.et hoc eſt qđ dicitur
Mat.ij.allegādo Hieremiā.c.xiij. Vox in rama
id eſt excelſis audita eſt: qꝛ magn⁹ fuit clamor
ploratus et vlulat⁹ mult⁹ rachel.i. circa illa lo
ca bethleē vbi facta eſt talis cōgregatio ꝛ occi
ſio paruuloꝝ:qꝛ eñi ibi ſepulta eſt rachel : ideo
ille locus bethleē vel circa eā dicebat rachel.
Matres igitur ꝛ nutrices que cōgregate erāt
in illo loco fuerūt rachel deplorās filios et no
luit conſolari. Rachel. i. tales matres ꝛ paren
tes paruuloꝝ: qꝛ non ſunt.i.non ea ratione qꝛ
mortui erant:et amplius non erant in mundo.
Nā iſta eſt cōis via ꝛ motiuū conſolationis qñ
quis eſt mortu⁹ ex quo non eſt in mundo i nec
reuerſurus eſt inde ſumere conſolationē:vt de
re irremediabili.nō autē ipſe matres voluerūt
accipere cōſolationē ex hac rōne : ſed voluerūt
cōſolari ex eo : qꝛ ſunt in loco quietis ꝛ ſalutis
q̄uis eñi ad limbū deſcenderint : qꝛ adhuc ia
nua paradiſi aperta non erat . tamē modo ſunt
in magna gloria coronati.ꝛ ideo in honorē eo
rū cantatur loco epl̄e illud Apoca. xiiij. Vidi
agnū ſtantē ſuper montē ſyon.ꝛ cum eo.cxliiij.
milia habētes nomē eius ꝛc.ponitur ibi nume
rus determinat⁹ pro indeterminato i qꝛ neſcit
quot fuerint.nec videt veriſſimile ꝙ tot fuerint
in parua ciuitate bethleē et finib⁹ eius. ¶ Se
cundū martyriū ſeu mortificatio eſt tantū affe
ctus:cū ſcꝫ qs affectat ſuſtinere mortē violentā
in honorē dei ꝛ ſalutē ꝓximi qđ eſt ſignū perfe
cte charitatis.ꝛ q̄uis mereat magnā aureā.i.
premiū eſſentiale:nō tñ aureolā. ꝛ ſic intelligit
verbum Cypriani dicētis. In ſeruis dei apud
quos cogitatur ꝛ martyriū mente cōcipit : ani
mus ad bonū dedit⁹ deo iudice coronat. Aliđ
eſt enim martyriū defuiſſe aio. aliud animum
defuiſſe martyrio.de peni.di.i.nūquid. Multi
ſancti habuerūt iſtud deſideriū.nec tamē cōſe
cuti ſunt optatū. De beato Dñico legitur.ſitie
bat ſeruus xp̄i martyrium:ſicut ſitit ceruus ad
aque fluuiū. Et de btō Martino legitur. ꝙ etſi
aiam gladius ꝑſecutoris nō abſtulit/ martyriū
tamē palmā nō amiſit ſcꝫ quo ad aureā. Huic
martyrio mētis poteſt annecti triplex marty
riū qđ ponere videt. Primū eſt patientia ad
uerſoꝝ.vnde ait.ſine ferro et flāmis martyres
eſſe poſſumus ſi patiētiā in aio veraciter cuſto
diamus.Secundū martyriū affectus eſt com
paſſio afflictoꝝ. Greg. Qui dolorē exhibet in
aliena neceſſitate crucem portat in mente. De
quo apl̄s. ij. Cor. xi. Quis infirmatur et ego
nō infirmor.Quis ſcādalizatur et ego nō vror.
Tertiū eſt dilectio inimicoꝝ.Grego. Ferre cō
tumelias et odientē diligere:eſt martyrium in
occulta cogitatione. ¶ Tertiū genus martyriū
et hoc eſt ꝓpriū ꝛ ꝑfectū ſuſtinere mortē violēter

ab alio illatā ꝓpter deū vel virtutē ad qđ non
peruenit niſi per cōtēptū mūdi ꝛ ſpeciali dono
dei. Unde de martyribus eccl̄ia canit. Hi ſunt
quos retinēs mūdus inhorruit i ipm nā ſterili
flore per aridū ſpreuere penit⁹: tecꝫ ſecuti ſunt
rex xp̄e bone celit⁹. Hi ꝓ te furias atqꝫ ferocia
ꝛc.per varios eñi modos mortificati ſunt. Alij
cruci affixi:alij lapidati:alij decoriati: alij aqs
ſubmerſi:alij ignib⁹ cōbuſti:alij beſtijs deuorā
di traditi:alij pectinib⁹ ferr eis dilaniati:alij in
aqua feruēti:vel oleo bulliēti:vel plūbo lique
to immiſſi:alij mēbris minutatim trūcati : alij
plumbatis virgis diutiſſime ceſi:alij fame cru
ciati:alij in plagis acceptis aceto et ſale cōfri
cati vſqꝫ ad viſcera patētia abraſi. Et qꝛ imita
ti ſunt xp̄m in morte ſua:ideo coronas triūpha
les a xp̄o meruerūt. Et vt dꝛ diſt.xv.ſancta ro
mana.credendū eſt ꝙ iſta tormēta non propria
virtute : ſed diuina patiēter tolerauerūt. Tātū — ij.q.q. cxxiij. ar. viij.
erat gaudiū partis inferioris ꝛ ſupioris a deo
illuſtrate ad guſtādū premiū glorie ei⁹ paratū:
et ex cōformitate volūtatis eoꝝ ad volūtatem
diuinā:ꝛ ad imitandū xp̄m dñm ſuū in paſſiōe
tantū deſideriū ꝙ redūdabat illa leticia et con
ſolatio ad partē ſenſitiuā ꝛ refrigerium preſta
bat:vt minus ſentirēt illas penas. Unde et de
ſctō laurētio tormēta ſuſtinēti Amb. vel Ma
xi.ait. Corporali laborabat incēdio:ſed diuin⁹
amor naturalē reſtringit ardorē . Et q̄uis rex
improb⁹ ligna ſubijceret /incendia maiora ſup
poneret : tamen beatus laurentius has flam
mas fidei calore non ſenſit ꝛ ſuperari charitas
chriſti per flāmā ignis nō potuit.ꝛ ſegnior fuit
ignis qui foris vſſit ꝙ qui intus accendit. neqꝫ
eñi btūs laurenti⁹ ignis tormenta appoſita vi
ſceribus ſentire poterat:q̄ ſenſibus paradiſi re
frigeriū poſſidebat . Idē ſeuiſſima ꝑſecutoris
flāma ſuperari nō potuit:qꝛ lōge ardētius veri
tatis radijs mēs eius accēſa feruebat. ꝛ amo
re veritatis accēſus appoſitā ſibi extrinſecus
flammā aut nō ſenſit:aut vicit. Et hinc eſt ꝙ in
tormētis gaudebāt:tyrānis inſultabāt:ad alia
tormēta eis inferēda inuitabāt:vba eis oſtēſi
ua magne dulcedinis quam ſentiebāt depro
mebāt: Laurētius ad Decium. Diſce miſer ꝙ
carbones tui michi refrigeriū preſtāt. Et iterū
Aſſatū eſt vnū latus verſa et manduca. Et vin
centius aſſumpt⁹ ex eculeo atqꝫ ad patibulū ra
ptus moras carnificū arguendo ad penam ala
criter ꝓperabat. Et ad dacianū dicentē ſibi vbi
nunc miſerū corp⁹ tuū cernis? Rñdit. Infelix
has epulas ſemꝑ optaui. Et marc⁹ et marcel
lian⁹ ad prefectū cū haberēt pedes affixos cla
uis/nūꝙ ſic bene epulati ſumus vtinā ꝑmittas
nos diu in his ꝑmanere . Et tiburti⁹ cū nudis
plātis ſuꝑ carbones viuos incederet dicebat:

videt michi ſup roſeos flores incedere in noīe dñi mei iesu xpi. Et glorioſa agatha q̄ gl'ianter ibat ad carcerē: quaſi ad epulas inuitata dicebat Quintiano iudici cum torqueret. Ego ita delector in his penis: ſicut q̄ audit bonū nūciū vel videt amicū diu deſideratū: vel inuenit theſauros magnos. Et btā katherina ad Maxentiū imperatorē ſic ait. Quecūq; tormēta potes excogitare ne differas: q2 carnē et ſanguinem meum chriſto offerre deſidero: ſicut ipſe ꝓ me Et beata adriana damaſcena: que cum torqueretur a tyranno dicebat. Miſer gaudium michi preſtas: tibi ſupplicium augeo.

¶ Tertiū quod requiritur §.III. ad ſanctū martyriū eſt cōſtantia vſq; in finem. Aliqui eni fideles ſuſtinuerūt aliqua tormēta in qbꝰ grauioribꝰ additis defecerūt a vitate. ſ3 q̄ pſeuerauerit vſq; in finē hic ſaluꝰ erit. ait dñs in euāgelio. Mat. x. Et hoc innuit cū di in pſ. xliiij. Eſtimati ſumꝰ ſicut oues. A ſtultis eſtimatio eſt ſicut mors beſtiarū q̄ pro nichilo ducunt ad occiſionē. ſm illud Sap. v. Viſi ſunt oculis inſipientiū mori: ꝛ eſtimata eſt afflictio exitus illoꝝ. Sed apud ſapientes in paucis vexati in multis bene diſponent ſm opi. et fidē. et ſicut ouis vſq; ad finē vite cū occidit dicit bene. ita martyres benedicebāt deū in ſua occiſione ſequētes dñm. de quo Eſa. liij. dicit. Sicut ouis ad occiſionē ducet. Innocēs et ſine q̄rela. q̄ occiſio fuit reputata ꝓ nichilo: ſ3 inde ſecuta eſt multiplex vtilitas ſm qđ ꝑdixerat Ioh. xij. Si granū cadēs in terra mortuū fuerit: multū fructum affert. Et in hymno. Cedunt gladijs: ſc3 martyres more bidentium: non murmur reſonat: non querimonia: ſed corde tacito mens bene conſcia conſeruat patientiam. Vbi ſciendū ꝙ fructus martyriū eſt triplex ſeu vtilitas.

Triplex fructꝰ martyrij.

¶ Primus tangit proprium obiectum.
¶ Secundus inſtruit omnem populum.
¶ Tertius adducit magnum ſuffragium.

¶ Prima vtilitas martyriū eſt ipſiꝰ: ſc3 remiſſio oīs culpe ꝛ pene debite: ꝛ ſubita euolatio ad celū. vñ in hoc excedit baptiſmū: q2 adultꝰ baptizatꝰ nō ficte: aliq̄ñ nō recipit remiſſionē oīs culpe: puta venialis ſi eſt fixꝰ in illo: nec ſubito euolat: q2 nō tūc morit: ſed aliq̄ñ poſtea efficit malꝰ ꝛ reprobꝰ. Vñ Cyprianꝰ in ſermone martyrū. Martyriū eſt delictoꝝ finis: periculi terminus: dux ſalutis: patiētie magiſter: domꝰ vite. Nec obſtat ꝙ de ſctis martyribꝰ legit Apocal. vj. ꝙ ſub throno dei clamāt dicētes, Vſq; q̄ dñe ſanctꝰ ꝛ verꝰ nō iudicas ꝛ vindicas ſanguinē nr̄m q̄ effuſus eſt ſup terrā. vñ poſſet alicui videri ꝙ appetant vindictā de inimicis q̄ ꝓhibētur: vel etiā ꝙ non ſint perfecte beati: quia non impletur deſideriū eoꝝ cū vindicta nō fiat. multotiens de illis: ſed reſpondet ſm Greg. in moral. ꝙ talis locutio non eſt aliud niſi deſideriū qđ habēt de rehabitiōe corporū ſuoꝝ naturale. qđ nō implebitur niſi in fine mūdi q̄ñ fiet vīdicta de malis hoībꝰ: qđ q̄dē deſideriū ſubijcitur volūtati deliberate eoꝝ que cōformis eſt voluntati diuine quā vidēt eſſe de dilatiōe iudicij quouſq; numerus electoꝝ impleat. ꝛ de hac expectatione reficiunt ꝓpter electos q̄ debēt aſſumi ad eos: ꝛ ꝓpter voluntatē diuinā. ꝛ hoc eſt qđ ibi dicit. Dictum eſt illis ꝙ expectarent adhuc modicū donec impleatur numerꝰ cōſeruorū eius. Et prius dr̄. Date ſunt illis ſingule ſtole albe. i. gloria aie. alias corpis ſine anxietate expectant. ¶ Scđs fructus eſt. q2 inſtruit ppl'm. Dicit augu. ꝙ mūdꝰ iſte cōtenat cū ſuis amoribꝰ: erroribꝰ et terroribꝰ ſanctorū martyris nos docuerūt. Dati enim ſunt nobis in exēplū vite noſtre: vt aggrediamur ardua: ſufferamus aduerſa: nō refugiamꝰ cū expedit ipa etiā mortis tormēta q̄ eſt vltimū terribiliū. Nā et martyres ſimiles nobis fuerūt paſſibiles. ꝛ aliqui valde delicati ꝛ iuuenes ꝛ potētes: ꝛ tamē oīa cōtempſerūt ꝓpter xp̄m ꝛ mortē ſubierunt Chryſo. Tu xp̄iane delicatꝰ es miles ſi putas te ſine pugna vincere: ſine certamine triūphare: exerce vires fortiter: dimica atrociter: in prelio iſto cōcerta: cōſidera pactū qđ ſpopondiſti: conditionē quā accepiſti: militiā cui nomen dediſti: hoc pacto cuncti pugnāt: hac cōditiōe vniuerſi vicerūt. Conſtantia martyrū multum traxit mundū ad fidē cū doctrina ꝛ miraculis. Vñ Grego. ad hoc oſtendēdum inducit figurā in. xxx. moral. de militibꝰ gedeonis qui pugnauerūt ꝯtra madianitas. xxx. milia cū ipi eſſent tm̄. ccc. electi per hāc probationē: q2 bibentes ad flumē non flexerunt genua: ſed manu aquā ꝓiciebāt ad os. Hi ergo pugnantes vicerunt cū tubis lagenis fractis ꝛ lampadibꝰ accenſis. Sic milites chriſti martyres intrepidi qui nō deflectūtur ad iſta tēporalia: ſed tm̄ neceſſaria capiunt cū fide perfecte trinitatis: hoc ſignificat numerus trecentorū ꝛ crucis chriſti ſignate in littera. t. que eſt prima huiꝰ vocabuli trecentis tubis. i. predicationibus inſonantibus. exinde cōfractis lagenis terreis. i. corporibus ſuis per diuerſa martyria: lampadibus accenſis remanentibus in coruſcatione miraculoꝝ: que fecerunt martyres poſt eoꝝ mortē: ſic triūpharunt de mūdo et diabolo. ¶ De tertio fructu dicit Aug. O immenſa dei pietas que martyrū merita vult eſſe noſtra ſuffragia: illos examinat vt nos erudiat: illoꝝ cruciatus noſtros vult eſſe ꝓfectus. Itē Hiero. cōtra vigilantiū. Si martyres adhuc in corpore poſiti poſſunt

orare ꝓ nobis ceteris quando adhuc ꝓ ſe ſollicitieſſe deberent: quãto magis poſt coronas victorias / ⁊ triũphos. Inducit exemplũ Moyſi orantis ⁊ veniã impetrãtis ꝓ populo: et Stephani orantis in ſuo martyrio ⁊c. ipſi non indigent orationibus noſtris: q2 (vt dicitur extra de celeb. miſſa. cũ Marthe.) Iniuriam facit martyri qui orat ꝓ martyre: ſed nos eorum ſuffragiis egemus: ita autẽ ſunt efficaces orationes martyrũ (vt dicit Augu. in ſermone ꝓtomartyris Stephani.) ꝙ niſi Stephanꝰ ꝓ Saulo oraſſet: eccleſia dei Paulum non habuiſſet.

De cõfeſſoribus in quadruplici genere: ſcʒ põtificũ / doctoꝝ / religioſoꝝ / ⁊ aliorum bonorum. Capitulum .x.

Confitebunt celi mirabilia tua dñe: etẽ veritatẽ tuam in eccleſia ſanctorũ. pſ. lxxxviij. Celi poſſunt dici omnes iuſti inquantũ deus habitat in eis: ſicut dicit habitare vel eſſe in celis. ſm illud Pater noſter q̄ es in celis ⁊c. Mat. vj. Celũ michi ſedes eſt: inquit ipſe deus Eſa. vlt. Et q2 aĩa iuſti ſedes eſt ſapientie. i. dei recte ſm Greg. iuſtorũ cõgregatio dicit regnũ celorũ. Si aũt iuſtis non daf aliqua prerogatiua. ſ. apoſtolatus / euãgeliſte / vel martyrii: aut virginis / retinẽt ſibi cõiter nomẽ cõfeſſoris. ſicut ergo per orbẽ terrarũ deũ ſancta cõfitet eccleſia militans: ita ⁊ in triũphante ipm trinũ ⁊ vnũ voce cõfitent vnanimes oẽs electi. Cõfitebunt ergo celi. i. cõfeſſores mirabilia tua dñe. Confitebunt quidẽ mirabilia potẽtie tue: qua ex nichilo cũcta creaſti in tãta vtute ⁊ multitudine. Cõfitebunt ⁊ mirabilia ſapiẽtie tue: qua ea que nec oculus vidit / nec auris audiuit / nec in cor hoĩs aſcẽdit que ꝑparauit diligẽtibꝰ ſe: ⁊ alia diuina myſteria reuelauit nobis ꝑ ſpiritũ ſanctũ. j. Cor. ij. Confitebunt ⁊ mirabilia tua dilectiõis ⁊ beniuolẽtie: qua dignatꝰ es noſtrã mortalitatẽ ſuſcipere: ac mortẽ in redẽptionẽ noſtrã ſubire. O certe mira circa nos tue pietatis dignatio. O ineſtimabilis dilectio charitatis: vt ſeruũ redimeres filiũ tradidiſti. Grego. ait. Confitebunt mirabilia potẽtie tue: qua manũ tuam aperis ⁊ imples oẽ aĩal benedictiõe. pſ. Quis iſta mirabilia facere põt? Iob v. Qui facit magna ⁊ inſcrutabilia ⁊ mirabilia abſqꝫ numero. Quis ad iſta non obſtupeſcat? quis nõ reuereat? quis nõ confiteat et laudet? Certe ſi tacent homines / lapides clamabũt: et confitebunt elemẽta et ſydera. Sed tripliciter confitebunt celi. i. hoĩes iuſti iſta mirabilia.

Primo: corde credendo ⁊ venerando.
Secundo: ore prodendo ⁊ collaudando.
Tertio: opere recto pro eo operando.

Debẽt eñ celi. i. hoĩes iuſti §. I. confiteri mirabilia dei credẽdo ipſa facta / ⁊ honorando ⁊ colendo mente vt principiũ ⁊ finem omniũ: et ab eo cuncta recognoſcere. pſ. Confitebor tibi dñe in toto corde meo: narrabo oĩa mirabilia tua. (pſ. ix.) Debent celi cõfiteri ore ipm de mirabilibus eius laudando ⁊ regratiando. ad Roma. x. Corde credit ad iuſtitiam: ore aũt confeſſio fit ad ſalutẽ. ſ. neceſſaria: vt cum expedit pſ. Confitebor dño nimis. i. valde in ore meo. Opere cõfiteri eſt virtuoſe cõuerſari ſm deum ne ſit de numero eorũ de quibꝰ ait apl's Tit. j. Confitent ſe noſſe deum: factis aũt negant. vt eñ ait Hieroñ. Quotiẽs a viciis vincimur / totiens deũ negamus: ⁊ quotiẽs aliquid boni facimus / totiẽs deũ confitemur. xj. q. iij. eſtimãt. Et de hac cõfeſſiõe dicit xp̄s Mat. x. Qui me cõfeſſus fuerit coram hoĩbus: confitebor ⁊ ego eũ coraʒ patre meo qui eſt in celis. Cõfitebunt ergo celi mirabilia tua dñe corde / ore / ⁊ opere. Etẽ veritatẽ tuã increatã que deus eſt: incarnatã que xp̄s: reuelatam in intimis cordis: vel in ſcripturis in eccleſia ſanctorũ militante: de qua tranſit ad triumphantẽ. Sed ſciendum ꝙ horũ celorũ. i. confeſſorũ quadripartitus eſt ordo ſeu ſtatus ſm varias celorum ꝓprietates.

Primi ſunt aliorum paſtores.
Secundi ſunt ſcripturarum doctores.
Tertii ſunt heremi vel cenobii cultores.
Quarti ſunt ſeculi habitatores.

Primi ergo qui collocant §. II. in numero ⁊ ſtatu confeſſoꝝ ſunt epi ſub quibꝰ cõprehendunt alii prelati curati. (de epis et curatis.) hi merito dicunt celi: q2 ſicut inferiora corpora gubernant ꝑ ſuperiora celos ⁊ planetas eorũ: ⁊ ex influxu celorũ in inferioribus elementis ⁊ elemẽtatis fiunt generatio / ⁊ corruptio / ⁊ mutatio / ⁊ omnis motus: ſic ex diſpoſitiõe prelatoꝝ ⁊ ordinatiõe populi mouetur ad bene operandũ. ad Heb. v. Omnis pontifex ex hoĩbus aſſumptus ꝓ hominibus cõſtituitur in his que ſunt ad deũ: vt ſcʒ dirigat eos. Et iſti qꝫ figurant parietes qui ſunt duces gregũ. Unde puer. penul. dicit Tria ſunt que bene gradiunt: ⁊ quartũ qꝫ incedit feliciter. Leo fortiſſimus beſtiarũ ad nullius pauebit occurſum: gallus ſuccinctus lumbos: ⁊ aries: nec eſt rex q̄ reſiſtat ei: ⁊ qui ſtultꝰ apparuit poſtꝙ eleuatꝰ eſt in ſublime. Greg. in xxx. moral. hoc exponens dicit ꝙ leo eſt xp̄s: q̄ leo de tribu iuda vicit principem mũdi diabolum: et ſic nullũ expaueſcit. Gallus ſuccinctus lumbos ſunt ꝑdicatores et doctores inter huius mũdi tenebras mane nũciãtes: qui ſuccinctos habent lumbos fluida. ſ. luxurie in membris ſuis reſtringẽtes. de qbꝰ dicet. ꝗ ſequẽtia.

Aries eſt primus intra eccleſiā ordo ſacerdotū
ſcʒ epi q̄ ꝑ exēpla ſua gradientes populū quaſi
ſubſequētes ouiū greges trahūt: quib⁹ ſpūali-
bus recteviuentibus nullus rex ſufficit omīno
reſiſtere: q꞉ etſi quilibet ꝑſecutor obuiet/nō va
letverba ⁊ intentionē eoꝝ prepedire: ſcient em̄
ad eū ad quem deſiderāt ⁊ anxie currere ⁊ mo
riendo ꝑuenire. Sunt ergo arietes ſpūales pa
tres ecclīarū ⁊ duces gregū. Quartū qḋ ince-
dit feliciter ſed nō bene/dicit eſſe antixp̄ʒ felicē
in mundi gloria: ſed malū ⁊ ſtultū. Hi ergo pa-
ſtores et celi confitebunt̄ mirabilia dei. Ipſi vt
Abel primus paſtor innocētes obtulerūt dn̄o
ſacrificiū precum ⁊ agnū immaculatū: qḋ dn̄s
acceptabat inflammans ſuꝑ ea: in cuius ſignū
dum ſacramēta offerret Martin⁹ pōtifex glo-
bus ignis apparuit ſuꝑ caput eius. Ipſi tanq̄
Abraā ne paſtores ſub eo alij curati rixam fa-
cerent cū aliis: ⁊ iurgia immiſcerent ꝓpter gre
ges: diuiſerūt dioceſes et parrochias: vt termi
nis ſuis quiſq꞉ cōtentus in latitudine ſe exten
deret charitatis. qḋ fecit Diony. pa. xiij. q. j. ec
cleſias. Confeſſores ⁊ pōtifices iſti cū Iſaac ſa
tis laborauerūt ad fodiendos puteos: vt amo-
ta obſcuritate ſenſus litteralis peruenirent ad
aquam viuā intelligētie ſpūalis: vnde greges
ſuos adaquarēt: ſed allophili heretici vel inui
di aliqui obſtruebāt illos peruertentes doctri
nas eoꝝ: ⁊ aliq̄ falſa immiſcentes. vt in Aug.
Amb. Imitati ſunt h̄q꞉ Iacob paſtorali exerci
tio diu occupatū: q꞉ nocte ⁊ die eſtu vrebātur ⁊
gelu ꝓpter diligentē cuſtodiā gregis ſibi com
miſſi: fugiebatq꞉ ſomn⁹ ab oculis eoꝝ: timen-
tes ſemꝑ ne quid deuoratū a beſtiis infernali-
bus ratio a deo exigeretur ab eis. duas vxores
cū eo: ſed in ſpū habere voluerunt multo tēpore
ſeruiētes ꝓ eis: Lyam ſcʒ ⁊ Rachelem pri⁹ in-
tendētes amplexib⁹ Rachelis que erat venu-
ſto aſpectu ſcʒ cōtemplatiue: ſed prius vtentes
Lya lippis oculis ſed fecūda. ſ. vita actiua: que
etſi min⁹ de diuinis intuet̄/fructificat tn̄ in ſe-
ptem opibus miſericordie corporalis vel ſpūa
lis. Mos em̄ eſt iſte huius vite vt prius in acti
ua ſe exercēs paſſiones moderet̄/q̄ ad cōtem-
platiuā vitam accedat. Minati ſunt inſuꝑ gre
gem ſuū cū Moyſe paſtore ad interiora deſer-
ti paſcua ſuperne patrie a malis angelis dere
licte ad cōtemplanda celeſtia: et cū eo vlterius
vſq꞉ ad rubū ardentē peruenerūt dei loquētis
ad eos interius: demū cum adoleſcente paſto-
re pulchro ⁊ rufo Dauid: cithara orationū ⁊ ſa
cramentoꝝ demonia ab obſeſſis eiecerūt ſpūa
liter ⁊ corporaliter: vt ptʒ in Fortūato epo Tu-
dertino et Zenobio epo florentino. Captū alſo
ab ore beſtie/vrſi/vel leonis tyrannoꝝ eruerūt:
vt ptʒ in Nicolao quo ad tres barones roma-
nos iniuſte accuſatos ⁊ morti cōdēnatos libe-
ratos de manibus Conſtātini imperatoris ad
cōminationē ei factā in ſomnis: et pri⁹ de aliis
tribus innocētibus coram aliis baronibus in
mirrea in preſentia ipſius Nicolai ⁊ iuſſu mor
tem euadētibus. Hi paſtores euangelici cuſto
dientes vigilias noctis ſuper gregē ſuū. Pri-
ma vigilia ſcʒ iuuētutis: ſecūda virilitatis: ter
tia ſenectutis: ſemper parati qñ dn̄s eoꝝ veni-
ret: meruerunt ꝑ angelicas viſiones et reuela-
tiones conſolari: ⁊ demū ad verbū ipſum vidē-
dum adduci. vt in figura patet Luce. xxiij. ca.

¶ Secundi. ſ. doctores celi §. III.

dicunt̄: ſiue ꝓpter lumen ſapiētie. vt dicit̄ Sa
pien. viij. Ego feci vt in celis oriretur lumen: q꞉
ꝓpter pluuiā doctrine de celo deſcendentē. Ia
co. v. Celum dedit pluuiā. ſ. aereū. Et hi ꝑma-
xime cōfitent̄ mirabilia dei ⁊ veritatē xp̄m vel
veritatē ſcripturarū. Unde Grego. xxx. moral.
tractans illud Iob. xxxviij. Quis dedit gallo
intelligentiā: exponit de doctoribus ⁊ predica
toribus eccleſie: quibus de⁹ dedit intelligētiaʒ
ſicut gallo ⁊ non aliis. Gallus autē dicit̄ habe-
re intelligētiam per metaphorā. Eſtimatio em̄
ſenſitiua quam hʒ gallus ſm̄ quam operat̄ ꝓ-
rumpēs ad cantū dicitur hic intelligētia. Can
tat em̄ certis horis determinatis ſm̄ inſtinctū
nature: ac ſi haberet intelligētiam et mēſuram
ꝓportiones motuū celeſtiū. Un̄ ſubdit Quis
enarrabit rationē celorū: et concentū celi quis
dormire faciet? Doctores ergo eccleſie veros Doctores aſſimilant̄ gallo.
aſſimilat gallo ꝓpter tria: q꞉ certis et determi
natis horis cantat: ⁊ q꞉ vocem in cantu variat:
⁊ q꞉ cantādo ſe prius alis verberat. Intelligē-
tiam ergo primū gallus accipit: vt pri⁹ noctur
ni tēporis horas diſcutiat: ⁊ tunc demū vocem
exhortationis emittat. Gallo igitur intelligē-
tia attribuitur deſuꝑ: q꞉ doctori veritatis di-
ſcretionis virtus vt nouerit quibus/quid/qñ/
vel quō diuinitus miniſtratur. Nō em̄ vna ea-
demq꞉ cūctis exhortatio conuenit: q꞉ nec cun-
ctorum par morū qualitas aſtringitur: ſepe em̄
aliis officiunt que aliis ꝓſunt: et plereq꞉ herbe
que aliqua animalia reficiūt alia occidūt. Pro
qualitate ergo audientiū ſancti doctores ⁊ pre
dicatores formabant ſuos ſermones: vt pul-
chre oſtendit glorioſus doctor Hieroñ. in epi- viij. q. j. c. oportʒ
ſtolis ſuis. Circa intelligentiā galli que eſt: q꞉
ꝓfundiorib⁹ horis noctis valentiores ac ꝓdu
ctiores reddere cantus ſolet. Cū vo matutinū
tempus appropinquat/leniores ⁊ minutiores
omnimodo voces format: ſic predicatores di-
ſcreti fuerunt. Nam cum iniquis adhuc mēti
bus predicabāt quaſi tenebris ꝓfunde noctis
altis ⁊ magnis vocibus eterni iudicij terrores

inſinuabāt:cū vero auditorū cordibꝰ ꝟitatis lucē adeſſe cognoſcebāt ꝟtutis clamoris ſui magnitudinē in lenitatē dulcedinis vertebāt:nō q̄ de penis terribilia:ſꝫ q̄ de premiis blanda ſunt ꝓferebāt. Jtē gallus cū edere cantꝰ parat priꝰ alas excutit:ſeipm feriēs vigilantiorē reddit Sic ſancti predicatores cū verba predicatiōis mouebāt priꝰ ſe in ſanctis actiōibꝰ exercebāt: ne in ſeipſis torpētes opere alios excitarēt voce:ꝛ vt autorē ſe dn̄s oſtendat doctrine ſubdit. Quis enarrabit celorū rationē.q.d. nullꝰ. niſi ego:quorū tamē verba cū per ſpeciē ſeſe nobis oſtēderit ſubtrahit. Protinus ſubdit. Et cōcētum celi q̄s videre fecit. Jn hac enim vita infirmitati noſtre dn̄s nō aperta maieſtatis ſue ſpecie:ſed predicatorū voce locutus eſt: vt corda adhuc carnalia carnalis lingua pulſaret: ac poſtq̄ per mortē caro in puluerē reſoluitur: et per reſurrectionē puluis animatur:tūc audire de deo ꝟba nō q̄rimꝰ: q: vnū ipꝫ qd implet oīa iam per ſpeciē dei verbū videmꝰ:qd nobis tanto altius ſonat:quāto et mētes noſtras intima illuſtratione penetrat. Quid celoꝝ ratio accipitur:niſi vis ſupna ſecretorū:ꝛ q̄d p cōcētū celi:niſi cōcors predicātiū ſermo ſignat. Cōditor ergo noſter cū celoꝝ rōnē narrare ceperit:dormire faciet cōcentū celi: q: cū nobis per ſpeciē oſtendit nimirū predicantiū verba ſubtrahunt Vel certe celoꝝ ratio eſt ipſa viuificatrix virtꝰ: que ſpūs format angeloꝝ: dn̄s eñ ſicut eſt cauſa cauſarū:ꝛ ſicut vita viuentiū:ita et ratio rōnaliū creaturarū. Tunc eñ celoꝝ rationē narrat cū deterſa mētis noſtre caligine clara viſione manifeſtat. vnde ipe ait. Venit hora cum iam non in parabolis loquar vobis:ſed palam de patre annūciabo vobis. Palā de patre annūciare ſe aſſerit:q: per patefactā tūc maieſtatis ſue ſpeciē:et quō ipſe nō impar oriat:ꝛ quō vtriuſq; ſpūs vtriq; coeternus procedat oſtendit. Apte tunc videbimꝰ quō hoc qd ortū eſt ei de quo orit ſubſequēs nō eſt: quō is q̄ ꝓceſſiōe ꝓducit a ꝓferētibꝰ nō preitur. Jn diuinis eñ ſunt duo procedētes vt orthodoxa fides affirmat:filiꝰ enim a ſolo patre ꝓcedit. Spūſſanctꝰ vero a patre et filio in diuinis ꝓcedit. Pro horū pleniori noticia eſt caute aduertēdū q̄ in diuinis ſunt due ꝓceſſiones.ſ.proceſſio ꝟbi: ꝛ q̄dā alia. Ad cuiꝰ euidentiā cōſiderandū eſt:vt dicit ſctūs Tho.j. pte.q.xxvij. q̄ in diuinis nō eſt ꝓceſſio niſi ſm actionē q̄ nō tēdit in aliquid extrinſecū:ſꝫ manet i ipō agēte. Huiꝰ aūt actio intelligibilis natura eſt actio intellectꝰ ꝛ actio volūtatis. Proceſſio aūt ꝟbi attēdit ſm actionē intelligibilē. Scḋm aūt opationē voluntatis iuenit in nobis q̄dā alia ꝓceſſio ſcꝫ ꝓceſſio amoris ſm q̄ amatū eſt in amāte: ſicut per

Galli ꝓprietates.

Due ſūt ꝓceſſiones i diuinis.

cōceptionē verbi res dicta vel intellecta eſt in intelligente:vnde ꝛ preter proceſſionē ꝟbi ponitur alia proceſſio in diuinis que eſt proceſſio amoris. Proceſſiōes quidē in diuinis nō poſſunt accipi niſi ſm actiones q̄ in agēte manēt. hmōi autē actiones in natura intellectuali ꝛ diuina nō ſunt niſi due.ſcꝫ intelligere ꝛ velle que ſunt actiones immanentes.igitur relinquit q̄ nulla alia ꝓceſſio poſſet eſſe in diuinis niſi ꝟbi et amoris.hec tñ myſteria in via pfecte cognoſcere nō valemus:ſed in futura patria deo dāte aperte videbimus quō et vnū diuiſibiliter tria ſunt:et indiuiſibilr tria vnū. Lingua igitur tūc narrantis dei eſt viſa claritas ſubleuantis. Et cōcentus celi tūc dormiet:q: apparēte in iudicio retributore operū exhortationū ꝟba ceſſabūt:ſed abbreuiatim. celi ergo.i.doctores ꝛ ꝓdicatores cōfitent et cōfitebunt mirabilia dei. Et rationē horū celorū quo ad diuina myſteria fidei deus enarrat in futuro.ꝛ tūc ceſſabit concentus celi.i.concors vox predicatoꝝ. De decē et octo proprietatibus celorū que cōgruūt predicatoribus vt ſint celi narrantes gloriā dei et cōfitentes mirabilia ſua habes.ſ.in ti.de predica. in prin. ibi multa de materia et forma et qualitate predicatoꝝ. de aureola que reſeruatur talibus:habes.ſ.eo.titu.de aureolis.

Tertiū genus cōfeſſorū: §.IIII.

vt ptꝫ ex catalogo ſctōꝝ: ſunt de q̄bꝰ agit in vitis et collationibꝰ patrū ſcti Anachorite.ſ. Horū primꝰ & Paulꝰ primꝰ heremita.q̄ tāte pfectionis fuit vt btūs Antoniꝰ aīam eiꝰ egreſſam de corpore in choro angeloꝝ viderit collocari. Additi ſunt eis cenobite viuētes in congregatione:etiā contēplatiōi dediti: vt monachi oēs quoꝝ Bn̄dictus dicit primus pater in occidentali eccl̄ia. Baſilius in orientali:ꝗuis et prius etiā multi ſancti patres prefuerūt magnis cōgregationibꝰ.vt Antoniꝰ Pachomiꝰ Jſidorꝰ et alii:ſed nō ita ſub determinatis regulis ꝛ cerimoniis:quibꝰ aggregati ſunt canonici regulares tāq̄ cōtēplatiui. Ex quibꝰ fuit vnꝰ Hugo de ſctō vic.magnus magiſter et deuotiſſimꝰ homo. Succeſſerunt mēdicantes quorum primi inſtitutores fuerūt Dn̄icus in hiſpania. Fran. in italia.replentes totū orbē ſemine cū aliis ordinibus heremitarū.carmelitarū.ꝛ ſeruitarū. Hi tenēt ſtatū mediū inter clericos ſeculares ꝛ monachos,vñ ꝛ de vtroq; participant. Nam a ſtatu monachali accipiūt contēplationē in ſtudiis et officiis: et modeſtiā in cerimoniis ꝛ abſtinētiis. A clero accipiunt actionē: ſcꝫ predicādi:viſitandi infirmos:audiēdi confeſſiones.et hmōi. Hi omnes ergo celo merito comparantur; quia ſicut celi exaltantur a terra, Eſa.j.et

De anachoritis.

valde.ita predicti eleuati fuerunt in altiſſimis cõtemplationib⁹ a terra ſeparati.i.affectu terrenoꝝ. Cõfeſſi ſunt et cõfitebũtur hi celi mirabilia tua ꝛc. De quoꝝ cõuerſatione ꝛ cõtemplatiõe dicit̃ Job.xxxix. Quis dimiſit onagrũ liberũ in ſolitudine:et vincula eius qs ſoluit:cui dedi in ſolitudine domũ: et tabernacula ei⁹ in terra ſalſuginis: cõtẽnit multitudinẽ ciuitatis vocẽ exactoris nõ audit:circũſpicit mõtes paſcue ſue:ꝛ virẽtia queqꝫ perquirit.q̃ vba exponẽs Greg.in.xxx.lib.moral̃.dicit. Onager qui in ſolitudine morat̃:nõ incõgrue vitã eoꝝ ſignificat q̃ remoti a turbis popularib⁹ cõuerſant̃.q̃ onager apte liber dr̃.qꝛ magna eſt ſeruit⁹ ſecularium negocioꝝ.cui⁹ ſeruitutis cõditiõe carere eſt in mũdo nichil cõcupiſcere.vt faciunt perfecti religioſi de qb⁹ loqtur. qð iñ ſingulare dei donũ eſt et ideo premittit.qs dimiſit onagrũ liberũ ꝛc.q.d. null⁹.niſi ego.loquitur ibi dñs ad Job.vnde ꝛ p Oſee ꝓphetã ait. Ducã eã in ſolitudinẽ.ſ.aiam.et loquar ad coꝛ eius. Hi ergo onagri ſolitarij et ſancti religioſi a deo dimiſſi ſunt liberi a ſeruitute ſeculi:q̃ vtiqꝫ premit per ꝓſpera dũ appetunt̃: premit p aduerſa dũ formidãtur. Neqꝫ eñi viri religioſi appetũt ꝓſpera nec timẽt aduerſa.ꝛ a ſeruitute vxoꝝ filioꝝ familie et dñoꝝ tpaliũ immunes ſunt. Horum onagroꝝ dñs vincula ſoluit qꝛ diuino adiutorio interna carnaliũ deſiderioꝝ retinacula diſrumpũt:et affect⁹ amicoꝝ et parẽtũ ꝛ mũdane cõſuetudinis ligamina diſſoluũt. Dedit quoqꝫ eis dñs in ſolitudine domũ:qꝛ ad litterã ſolitariũ habitabãt in locis ſilueſtrib⁹ ne inuenirẽtur ab hoibus vel populis a quib⁹ prepedirentur pre ſuis aſſiduis meditationib⁹. Unde nõ ſolũ anachorite ſed ꝛ cenobite ſcti hoies in nemoribus fundabãt monaſteria in locis remotis a ciuitatibus ꝛ caſtris:vt pꝫ de btõ Bñdicto Bernardo. Rõbaldo. Johãne gualberti floꝛẽtino ꝛ alijs. Sed qꝛ nõ ꝓdeſt ſolitudo corporis ſi ſolitudo defuerit mẽtis:hi etiã habuerũt domũ ſolitudinis mentis:qꝛ ſeparati ſunt a tumultu et ſtrepitu mũdanaꝝ cogitationũ et affectionum Tabernacula habuerũt in terra ſalſuginis: qꝛ q̃diu in hmõi vite tabernaculis vixerũt ad ſupnã patriã deſiderij ſui quotidianis eſtib⁹ accẽdũtur. Salſugo eñi ſitim ſolet accẽdere. inceſſanter q̃ppe ipſi ſancti accẽdunt̃ vt ſitiãt: ſitiũt vt ſatientur. ſm illud. pſ̃.xlj. Sitiuit aĩa mea ad deũ fontẽ ꝛc.et Mat.v. Beati q̃ eſuriunt et ſitiũt iuſticiã:qm̃ ipſi ſaturabunt̃. Contẽpſerũt multitudinẽ ciuitatis.nõ ſolũ ſenſus exteriores/viſus/audit⁹ et alios coercẽtes:ſed etiã latã viã per quã multi incedũt. Reliq̃runt ꝓpriã voluntatẽ ſeu ſenſualitatẽ ſequẽtes et artã viã a paucis ingreſſam eligẽtes. Cõſiderantes eñi ſolerter a quo et ad qð creati ſunt ꝛ recta conſideratiõe accepte imaginis ſequi vulgi multitudinẽ ſunt dedignati. nõ audierũt vocẽ exactoris:qꝛ diaboli fortiter tẽtantis ſuggeſtionibus nõ cõſenſerũt: fortes tẽtationes fuerũt magni clamores diaboli petẽtis aſſenſum: ꝛ viſibiles et inuiſibiles pugnas ſuſtinuerunt.vt patet in Bñdicto tentato cũ ſe nudũ volutauit in ſpinis Bernard⁹ in aqua cõgelata. Frãciſc⁹ in niuib⁹ vt nõ audirent vocẽ exactoris.vel etiã exactor dicit̃ corp⁹: qꝛ quotidie exigit ſuã neceſſitatẽ: ſed tunc loquit̃ plane cũ vult ſibi dari ad voluptatẽ ſm iſtigationẽ ſenſualitatis: tũc clamat. Sãcti autẽ religioſi horruerũt delitias corpis et ideo nõ horruerũt clamorẽ exactoris:ſꝫ vocẽ exhibẽtis tñ ad neceſſitatẽ: crucis mortificationẽ iugiter in ſuo corpore ꝓ xp̃i noie portantes:ꝛ hoſtiã viuã ſe deo exhibentes. ꝛ inde magis apti reddebãtur ad diuina cõtẽplanda. Et ſubdit ꝙ circũſpicit onager mõtes paſcue ſue. Montes paſcue ſue ſunt alte cõtemplationes interne refectiõis. Uñ in pſ̃.lxxxiij. Aſcẽſiões in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymaꝝ:quia quos exterius cõtinet in fletu cõuallis humilitatis/eos interius ſubleuat aſcenſus contẽplationis. Uel etiã montes paſcue ſunt ſublimes virtutes angeloꝝ:que idcirco hic adminiſtrando et adiuuando reficiũt: qꝛ illic interne contẽplatiõis rore pingueſcũt: que qꝛ nos in oĩ certamine protegunt/ideo circunſpici dicunt̃.vel etiã mõtes paſcue ſunt alte ſentẽtie ſcripture ſacre. Uirentia queqꝫ q̃ſierunt iſti onagri.ſpiritualia virentia ſunt q̃ nulla tẽporalitate marceſcunt: ſicut arentia econtra ſunt oĩa que tpaliter condita vẽturo ſine iocũditate vite preſentis tranſitorijs reb⁹ in eternũ manſura deſiderarunt. Hec ex dictis Gregorij. Finaliter quis enarrare valeat altas ſanctoꝝ religioſoꝝ contẽplationes:reuelationes:ſuauiſſimos diuinoꝝ guſtus:miras abſtinẽtias: intẽſa deſideria erga deũ. Confitent̃ ergo et cõfitebuntur hi celi mirabilia dei:ꝛ deus confeſſus eſt eos corã patre ſuo mirabiliter exaltãdo. vt Benedictum. Franciſcũ. Dñicũ: et alios. Hi ergo cõfeſſores heremite:monachi:regulares canonici: ꝛ mendicãtes:nõ tepidi et inſipidi:cupidi ꝛ elati inertes in comeſſationib⁹ et delitijs vacãtes quales ſunt moderni cõmuniter: ſed feruentes ſpiritu ſapientia diuina lucidi cõtemptores mundi humiles in habitu interiori ꝛ exteriori puigiles in cibo et potu auſteri deuotioni et oꝛoni dediti. Hi cõfitebũtur in celis ꝛ laudabunt mirabilia dei ſicut cõfeſſi ſunt oꝛe et opere. vnde et multi eoꝝ in fine vite viſi ſunt celũ conſcendere cum multa gloria.vt patet de ſancto Benedicto. Dñico. Franciſco et multis alijs.

Oſee.ij.

Habitatio anachoritarum.

Sancti horrẽt delitias.

De ſan ctis vi= tã acti= uã ducẽ tibus.

¶ Poſt pontifices doctores §.V.
et religioſos ſctõs qui vt celi cõfitebunt mira=
bilia dei eſt quartũ genus cõfeſſoꝝ qui deũ cõ
feſſi ſunt ſctis opib⁹ glorificati in patria ſupna.
hi etiã celi dici poſſunt: qꝛ ſicut mouent conti=
nuo a primo mobili oĩs alij celi. ſic ꝛ iſti a deo
qui eſt primũ mouẽs oĩa: ſꝫ immobilis manẽs
in ſe: moti ſunt ad bona operandũ. ꝓpter qḋ dr
Eſa.xxvj. Oĩa opa noſtra operat⁹ es in nobis.
Et qꝛ ois mot⁹ noſter interpretat ꝙ eſt nobis
datus ad merendũ et bene operãdũ. ideo dicit
apl's ad Gal.vj. Dũ tp̄s habem⁹ operemur bo
nũ. Ponit aũt Salomon viginti et octo tpa di
uerſarũ operationũ in qbus hõ mouet de vno
ad aliud. Eccl's.iij. Oia tp̄s habent ꝛc. ſcꝫ opa
tẽpus ſibi cõgruũ et aptũ: de vna ad aliã expoſi
tionẽ moralẽ ꝓnunc aſſumẽdo: reduci poſſunt
ad quattuor ſtatus hoim iuſtoꝝ. Sunt aũt iſta
tẽpora combinata per cõtraria ſimul opa nar=
rata in eis. Quarũ prime tres tangũt baptiſ=
mũ recipientes. ſcde tres penitẽtes. tertie ꝑfi
cientes. quarte quattuor ꝑſidẽtes. Oia aũt iſta
tpa ſancti cõfeſſores obſeruauerũt ꝛ in eis con
grua opa fecerũt. ¶ Quãtũ igit ad baptiſmũ
recipiẽtes tp̄s eoꝝ naſcẽdi fuit qñ per aquã ba
ptiſmi nati ſunt ad eſſe ſpũale xp̄o. Johã.j. Ex
deo nati ſunt. ſ. credentes. j. Pet.ij. Quaſi mõ
geniti infantes rõnabiles ſine dolo lac cõcupi=
ſcite. et tũc etiã in eis fuit tẽp⁹ moriẽdi mũdo ꝛ
vite vetuſte infideliũ. ad Coloſ.iij. Mortui enĩ
eſtis et vita veſtra abſcõdita eſt cũ xp̄o. Vñ in
hmõi ſignũ ponitur ꝙ baptizat ſub aqua quaſi
mortu⁹ ſub terra ſepulture. Cõgruit etiã eis tẽ
pus plãtãdi et tp̄s euellẽdi. Nam in baptiſmo
plãtant oẽs ꝟtutes in aĩa ſm habitũ: ꝛ in adul
tis ita ꝙ etiã in actũ et meritũ exeant cooperã
te libero arbitrio. Hiere.ij. Plãtaui te vineam
meã electã: omne ſemẽ verũ. ſcꝫ virtutũ. Euel=
lunt et tũc tpis vitia oia non ſolũ originale: ſed
etiã actualia in adultis quo ad culpã et penã.
Ezech.xxxv. Effundã ſup vos aquã mundã: et
mũdabimini ab oĩbus inquinamentis veſtris.
Cõuenit quoqꝫ eis tp̄s occidẽdi et tp̄s ſanãdi.
Nã in baptiſmo occidunt mot⁹ concupiſcẽtie:
vt ſcꝫ nõ obuietur rationi: nõ autẽ vt nõ titillẽt et
cõtra ſpiritũ pugnent: vt ſit occaſio exercitũ et
meriti. Vñ ait apl's ad Gal.v. Caro cõcupiſcit
aduerſus ſpm: vt nõ quecũqꝫ vultis illa facia=
tis. Et cũ hoc tpe occidẽdi cõcurrit tp̄s ſanan=
di: qꝛ naturales vires que erant vulnerate ſa=
nantur p gratiã. Hieremi.xxx. A vulnerib⁹ tuis
ſanabo te. Oia tamẽ iſta in baptiſmo ꝛ in iuſti=
ficatione pctõris ſunt ſimul tpe / ſed nõ natura
et ordine intelligẽdi: etſi ſm litterã fiant diuer
ſis tẽporibus. Sed ꝛ nos baptiſmũ etiã vt con
ſeruetur ds in innocentia debet ſe exercere in

Cõfeſſo res bap tiſmũ recipiẽ tes.

iſtis diuerſis tempõib⁹ aliqñ in vno: aliqñ in
alio: aliqñ ſcꝫ vt magis mortificetur vitijs etiã
venialibus: aliqñ etiã ad plantandũ virtutes
perfectius: ꝛ ſic de alijs. ¶ Penitẽtes tangũt
tres ſequẽtes cõbinationes. Prima eſt tẽpus
lugẽdi: ꝛ tẽpus ridẽdi. Nã in ꝯtritione penitẽs
habet lugere de pctĩs cõmiſſis. ſm illud ps.vj.
Lauabo p ſingulas noctes. i. pctã: lectũ meũ. ſ.
cõſcientie. et lachrymis meis ſtratũ meũ riga=
bo. i. ꝑmanentiã in pctõ. et ex hoc ſequit tẽpus
ridẽdi. i. gaudij: qḋ cõcipit ex ſpe venie ex quo
dolet. ſm illud ps.xciij. Scđm multitudinẽ do
lorũ meoꝝ in corde meo cõſo. tue leti. ani. meã.
Vñ et Aug. de penitẽte. Semp doleat ꝛ de do=
lore ſemp gaudeat. de pe. diſt.iij. ſi apl's. Scđa
cõbinatio eſt tẽpus plangẽdi ꝛ tẽpus ſaltandi:
qḋ ꝑtinet ad ꝯfeſſionẽ. Planctus enĩ fit nõ ſolũ
lachrymis ſed ꝛ voce. ſ. cũ clamat dolendo. Nõ
ſolũ ꝙ verus penitẽs debet lugere p ꝯtritionẽ:
ſed ꝛ plangere vocẽ emittendo in cõfeſſione: ac
etiã ſaltare de vno ad aliud ꝓcedendo: ſuble=
uando ſe a terra. i. cũ ꝓpoſito ipſa dimittendi.
Prouer.xxviij. Qui cõfitet ſcelera ſua: ꝛ reli=
querit ea: inueniet grãm. Tertia cõbinatio ꝑti
net ad ſatiſfactionẽ: cũ dr tẽpus ſpargẽdi lapi=
des: ꝛ tẽpus colligẽdi. Lapides valde duri ad
ſcindendũ ſunt dure diſpoſitiões. ſ. ad retinẽdũ
alienũ ꝛ vindicãdo iniurias / et odia tenẽda / ad
nõ ieiunãduꝫ vel reſtituendũ famã. Iſtos lapi=
des opꝫ ſpargere a ſe dimittendo ne ſit mẽbrũ
diaboli. de quo dr Job.xlj. Cor eius indurabit
quaſi lapis: ſed ꝛ alij lapides. ſ. boni colligendi
ſunt. de qbus apl's ad Ephe.ij. Vos coedifica=
mini tanꝙ lapides viui i habitaculũ dei. i. exẽ=
pla ſctõꝝ fortiũ viroꝝ ꝙ mẽte colligẽda ſunt vt
inducãt ad ſatiſfaciendũ p bona opa. ¶ Quo
ad ꝑficientes ponit tres alias cõbinatiões. Et
prima eſt tẽpus amplexandi: ꝛ tẽpus lõge fieri
ab amplexib⁹. Amplexus iſte ſpũaliter eſt act⁹
orõnis ꝯtẽplationis meditationis et hmõi: in
quo debet ſe exercere quilibet aliqñ / p quẽ ds
ꝯiungitur cũ deo intellectu et affectu. Canĩ.j.
Dextera illius amplexabit me: aliqñ ꝟo abſti
nere debet ab hmõi: qñ ſcꝫ opꝫ intẽdere actioni
ꝓ ſalute ſui vel alioꝝ. j. Tim.iiij. Exerce teipm
ad pietatis opa. ſ. miſericordie. Qui aũt in ſta
tu ꝯiugij aliqñ debet actui ꝯiugalis amplexu
intendere cauſa ꝓlis generande vel reddendi
debitũ cõiugi: vel fornicationis euitande in ſe
vel ꝯiuge: aliqñ debet ab hmõi abſtinere cauſa
honeſtatis / ſanitatis / vel magis vt vacet diui=
nis aptius. j. Cor.vij. Nolite fraudare inuicẽ
ſcꝫ vir ꝛ vxor abſtinendo a ꝯiugio niſi ad tem=
pus vt vacetis orationi: ꝛ rurſum reuertimini
in idipſum ne tentet vos ſathanas. Secũda eſt
tẽpus acquirendi: ꝛ tẽpus perdendi. Tempus

Cõfeſſo res pe= nitẽtes

Cõfeſſo res ꝑfi cientes.

acquirendi ſapientiã ⁊ noticiã de diuinis pre‐cipue ſemp eſt paratũ:nulla eñ etas ſera eſt ad addiſcendũ inquit Sen. in cui⁹ figurã Dauid ſenex cũ haberet etatis plurimos annos duxit abiſach adoleſcentulã que foueret et calefaceret eũ ⁊ dormiret ſecũ atqȝ miniſtraret.iij.Regũ.j. Hec ſm Hiero. ſignificat ſapientiã q̃ etiã in ſenectute eſt querẽda que calefacit mentem eius vt cõtinue deſeruiat ei:⁊ cum ea quieſcat. Eſt etiã tẽpus perdendi.i.amittendi ſapientiã carnis que inimica eſt deo:et ſcientiã animalẽ diabolicã ⁊ terrenã. Nec enim poſſet aliter acquirere dei ſapientiã vel virtutib⁹ ꝓficere. Uel etiã tẽpus eſt acquirendi vite neceſſaria ꝓ ſe ⁊ ſuis.ſicut Paulus faciebat ꝓpꝛijs manib⁹ laborando. Et tẽpus datum ſm eſtimationẽ inſipientiũ. Ad quẽ itellectũ dr̃ Eccli.xxj. Perde pecuniã ꝓpter fratrẽ. Tertia cõbinatio eſt tẽpus cuſtodiendi ⁊ tẽpus abijciendi. Tẽpus eſt abijciendi qñ vult mũdũ deſerere: vt ſit pfect⁹ pauperib⁹ dando. Semp eſt autẽ tẽpus cuſtodiendi ſenſus ſuos ⁊ cogitationes ne vagent:⁊ tẽpus abijciendi ſupflua et vacua. ¶ Quantũ ad pꝛeſidẽtes ſiue familijs ſiue laicis vel alijs ſunt quattuoꝛ cõbinatiões. Et pꝛima eſt tẽpus ſcindendi ⁊ tẽpus cõſuendi. Debent eñ rectores ⁊ quilibet indebita pacta ⁊ ꝓmiſſa reſcindere ⁊ frangere. ſm illud. In malis pꝛomiſſis reſcinde fidẽ: vel iniuſta oꝛdinamẽta vel cõſuetudines tollere. Et conſuere/ſimul componere diſcoꝛdantes ⁊ iuſta ſtatuta foꝛmare. Apl's ad Rom.xij. Cũ oĩbus hominib⁹ pacẽ habentes. Scḋa cõbinatio eſt tẽpus tacẽdi ⁊ tẽpus loquẽdi. Ueritas eñ (ait Gratianus) pꝛius tacendo diſcitur ⁊ poſtea loquendo docet. Debet ergo in admonendo vel ſententiando tacitus ꝯſiderare quid cauſe ⁊ q̃d debeat admonere ⁊ in ſequenti tpe indicare et docere. In oꝛone taceat quo ad mundana. In executione officij loquat mãdando/ꝓhibendo/coꝛrigẽdo ⁊ hmõi. Tertia cõbinatio eſt tẽpus odij ⁊ tẽpus dilectiõis. Cũ eñ q̃s bonus eſt diligendus eſt: ſed malus odiendus non ſm naturã que bona eſt: ſed ſm vitium. vnde ⁊ ps.cxviij. Iniquos odio habui. Et pfecto odio oderã illos.i.ſm vitium. Unde Augu. Sic diligendi ſunt hoĩes vt eoꝝ nõ diligantur erroꝛes. Quarta eſt tẽpus belli ⁊ tempus pacis: qñ ſubiecti ſunt mali: tũc eſt tẽpus belli.ſ.repꝛehẽdẽdi eos ⁊ puniendi: qñ xo ſunt boni vel ad penitentiã reuertunt mali: tunc eſt tẽpus pacis ⁊ recõciliandi ſunt. Et concluſiue quo ad oẽs tẽpus belli eſt vita pꝛeſens: q2 milicia eſt vita hominis ſup terrã. Job.vij. Sed tẽpus pacis perfecte erit in patria. Eſa.xxxij. Sedebit populus me⁹ in pulchꝛitudine pacis in requie opulenta: et pacis non erit finis. Et tunc perfecte confitebunt celi mirabilia tua ⁊ veritatẽ tuã in eccleſia ſanctoꝝ. Ecce ait apl's nũc tempus acceptabile.ij.Coꝛ.vj. Ecce nunc dies ſalutis. et ideo ꝯfeſſioni p bona opera inſiſtendũ: q2 venit nox:ſcȝ ſeculi ſequẽtis: quãdo nemo operari poteſt.ſ.meritoꝛie. Job.ix.

Cõfeſſo res pꝛſidentes

¶ De pena purgatoꝛij. Titulus.xxxiij.

¶ Quomodo ignis affligat animas pena ſenſus. Capl'm.j.

Uia hi qui ſunt in purgatoꝛio adhuc nõ ſunt in eccleſia triũphante: ſed militant ſub penis quib⁹ purgantur venialia que ſecũ poꝛtauerunt egredientes aĩe de coꝛpoꝛib⁹: ac ſoluuntur reatus moꝛtalium.i.debita penarũ tẽpoꝛaliũ: quib⁹ obligati erãt ꝓpter ipſalia ꝑpetrata ꝓ q̃bus hic nõ ſatiſfecerũt ad ſufficientiã: etſi p penitentiã recuperauerũt gr̃am ⁊ euaſerũt debitũ pene infernalis ꝑpetue: ideo ad eccleſiã ptinent militantẽ: ⁊ eius ſuffragijs adiuuãtur. vnde poſt penas vite pſentis tẽpoꝛales et ſpũales / de q̃bus actũ eſt breuiter aliqua tangantur de penis ⁊ de ſtatu purgandoꝝ. Et poteſt induci illud ps.xxij. qḋ decãtatur in miſſa defunctoꝛum. Uirga tua ⁊ baculus tuus ipſa me conſolata ſunt: vt ſit locutio illarũ animarũ ad deũ. Et vt ait Greg. diſ.xliij. ſit rectoꝛ. Uirga percutimur: baculo ſuſtentamur. Uirga igit dei poteſt dici pena purgatoꝛij qua purificate anime ille tandẽ cõſolant intrãtes gaudia vite eterne. Baculus dei ſunt ſuffragia eccleſie q̃bus ſubleuant a penis: vt citius ꝯſolentur ab eis liberate: vel baculus dei eſt crux: in qua deus humanatus fuit ſuſtentatus. Nã ⁊ indulgentie q̃ aliqñ extendunt ad defunctos: et ſuffragia eccl'ie hñt pcipue valoꝛẽ ex cruce.i.paſſione xp̃i. Et ipſa euchariſtia miſſe in qua repſentatur ipſa paſſio eſt maximũ ſuffragium ꝓ defũctis qui ſunt in purgatoꝛio. Et ſic ex hmõi baculo ſuſtentant ⁊ ꝯſolant tandẽ. Unũ Danieli in lacũ leonũ poſito: deus miſit pꝛandiũ bonũ per Abachuc in figurã: quod ſignificat ſuffragium euchariſtie: vnde fuit cõfoꝛtatus.

¶ Q autem ſit purgatoꝛium §.I.

patet p autoꝛitatẽ apoſtoli.j.Coꝛ.iij.dĩ. Si q̃s edificauerit ſup hoc fundamentũ.ſ.fidei chꝛiſtiane vinc lignũ fenum ſtipulam: ipſe ſaluus erit ſic quaſi per ignẽ. qḋ exponitur cõmuniter a doctoꝛibus de igne purgatoꝛij: quo purgant venialia deſignata p lignũ fenũ ⁊ ſtipulã: quia eſt in eis gradus grauitatis: non autẽ moꝛta‐

lia qbus anime ignē infernali ꝑpetuo cruciant̄
per ea notant̄ vt quidā aſſerebāt: qḋ Aug. re
probat in lib. de igne purgatorij. Et habet̄ diſt.
xxv. §. alis. patet etiā per Greg. dicentē. De qui
buſdā leuib⁹ peccatis ante diem iudicij purga
tionis credendus eſt ignis. Et ꝑ Augu. qui de
eo qui vere dolet ꝛ penitet de pctis mortalib⁹:
ſed non ſatiſfacit ſufficienter in preſenti penis
debitis ꝑ eis ſic ait. Prius purgādus eſt igne
purgationis qui in aliud ſeculū diſtulit fructū
cōuerſionis. de pe. diſt. vij. c. ſi. Probatur etiā
hoc ex eccleſie determinatione q̄ preualet oīm
autoritate doctoꝝ. Nam ipſa ſuffragia facit cō
tinue ꝑ defunctis: nō ꝑ his q̄ ſunt in iferno: qꝛ
ibi nulla eſt redemptio vel diminutio pene vel
refrigeratio: nec ꝑ his q̄ ſunt in gloria quia nō
egent: ergo ꝑ his qui ſunt in purgatorio. Hoc
negare eſſet hereticū. Locus autem huius pur
gatorij ſm legem cōmunē a doctoribus in. iiij.
eſt cōtiguus inferno damnatoꝝ: quia infernus
quaſi infra terram in centro terre vel circa: ſm
autē priuatā legē aliquibus videt̄ eſſe aſſigna
tum purgatoriū extra talē locū in terra: vt pa
tet in. iiij. dialogoꝝ per plura exempla.

¶ Duplex eſt autem genus §. II.
pene in purgatorio principaliter: ſcꝫ pena dāni
que eſt priuatio diuine viſionis. Secūda dicit̄
pena ignis in quo anime ille detinentur. Et cū
hac duplici pena cruciant̄ etiā qui ſunt in ifer
no. Eſt tamē iſta differentia: qꝛ dānati in infer
no ꝑpetuo torquētur vtraqꝫ pena abſqꝫ ſpe ſue
liberationis/ ſcientes ſe ꝑpetuo ſine aliquo re
frigerio cruciandos: nunc in aīa: poſt reſurre
ctionē vltimā in anima ꝛ corpore. Unde ꝛ deū
blaſphemant: vt dicit̄ in ps. lxxiij. Supbia eoꝝ
aſcendit ſemp: eos punientē ipſuꝫ odio haben
tes ꝛ impatientiſſime ꝛ inuiti patientes. Sed
in purgatorio etiā vtraqꝫ pena cruciant̄ dāni ꝛ
ſenſus: hoc tamen ad tēpus ꝛ diuturnius ꝛ ci
tius ꝛ grauius ꝛ leuius ſm debita eoꝝ et ſciūt
ſe inde liberādos: et ſi tēpus liberationis igno
rent niſi eis reuelet̄: ac etiā cū ſint in gratia pa
tienter ꝛ volūtarie ferūt tales penas. Et ꝑ ſuf
fragia noſtra ſubleuant̄. ſolū aūt in anima cru
ciantur. Nā poſt reſurrectionē generalē locus
purgatorij vacuus remanebit: ſicut nūc limb⁹
patrū. taliter eñi purgabunt̄. qui in fine mundi
erūt vel augmento pene ad recōpenſandū diu
turnitatē: vel qꝛ terroribus precedentib⁹ iudi
cū ita purgabuntur ꝙ pauca ꝛ parua remane
būt purganda: tum etiā qꝛ ſatiſfactiones ſan
ctoꝝ que amplius erogari nō habēt in eccleſia
per indulgentias ꝛ hmōi ꝑ illis ſoluent. Et ſic
intelligit̄ illud Auguſtini. Hic ignis. ſ. purga
torij et ſi non ſit eternus: miro tamen modo eſt
grauis. Dicit̄ eñi nō eternus quantū ad officiū
qꝛ vt dictū eſt: poſt reſurrectionē non purgabit
aliquem/ ſed eternus eſt. i. ꝑpetuus quantū ad
ſubſtantiā: qꝛ ſemp durat cū ſit idē cū igne in
ferni: ꝛ pena quidē damni ſicut in inferno: ita ꝛ
in purgatorio grauiſſima ſup penā ignis: ꝛ
oēm aliā que cogitari poſſet: vt dicere apte va
leat talis anima. Sitiuit aīa mea ad deū fontē
viuū qñ veniā et apparebo ante faciē dei mei.
Fuerūt michi lachꝛyme mee panes die ac no
cte. Cū enim aīa ſeparata a corpore intelligat
deū eſſe ſummū bonū eius ꝛ ad ipm cōprehen
dendū apta exiſteret niſi eſſet in ea q̄d inquina
tionis purgāde. de tali dilatione ſumme dolet:
cū ſit ꝑpter culpā ſuā. ſicut eñi videre deū ꝛ eo
frui eſt maxima delectatio: ita eo priuari ꝑ illo
tpe ex defectu ſuo eſt ſumma pena. Uñ Augu.
Alienari a regno dei / carere multitudine dul
cedinis dei: tā grandis pena eſt vt nulla ei poſ
ſint tormēta q̄ nouimus cōparari. Itē Chryſ.
Ponamus ante oculos mētis quanti doloris
eſt excludi ꝛ proijci a regno celoꝝ: qꝛ michi vi
detur grauioꝛ gehēna. i. igne inferni.

¶ Quomodo autē anime §. III.
ſiue in purgatorio ſiue in inferno ante reſum
ptionē corpoꝝ crucient̄ eſt difficile intelligere.
Et circa hoc eſt quintuplex modus dicendi ſm
quinqꝫ opi. modernoꝝ quas recitat Pe. de pa.
in. iiij. diſt. xliiij. ¶ Primus modus dicēdi qui
dicit̄ eſſe Durandi in. iiij. ſcꝫ eſt ꝙ aliter patit̄ Opinio Durandi.
aīa ſeparata ab igne corporeo: aliter demon et
aīa in purgatorio. Cuius ratio eſt: qꝛ ignis in
ferni nō ponit̄ corporeus: niſi quia afflicturus
corpora dānatoꝝ poſt reſurrectionē. Si eñi aīa
ſeparata ſolū pateretur in aīa et nō in corpore:
nullus poſuiſſet ignē inferni corporeū: et hinc
eſt cōgruū vt ſpiritus qui ad penā corporibus
reunient̄: quales ſunt aīe damnatoꝝ: aliter ab
igne corporeo patiant̄: aliter demon qui nunꝙ
corpori vnitur vt forma: hi quidē ſcꝫ aīe dāna
te ſm veritatem: ille ſm adaptationē. Anime
enim dānatoꝝ cū ſciant infallibiliter ꝙ reſum
ptis corporib⁹ ab igne cruciabunt̄ ꝑ verā im
miſſionē: ex ipſa cōſideratione ignis futuri no
ciui veriſſime cruciant̄ mētaliter. Et hoc qui
dē plus vel minus ſm ꝙ maiori vel minori af
flictioni corporali ſciunt ſe reſumptis corpori
bus adiūgendas. Sic igit̄ anime dānatoꝝ que
corporib⁹ reunient̄ ad penā patientur ab igne
corporeo ſm veritatē: qꝛ ille ignis ante reſur
rectionē vere timorē ꝛ horrorē: ꝛ ꝑ ꝯſequēs tri
ſticiā aīe ingerit: q̄ poſt reſurrectionē corpa cū
aīabus vere exurit ſine cōſumptione tñ. Spūs
aūt angelicus malus q̄ nunꝙ vnit̄ corpi vt for
ma affligit̄ ſm quādā ſilitudinē ꝛ adaptationē

Spūalis eñi triſtitia ⁊ delectatio cū ſint ignote
multitudini opȝ ꝙ per delectationē ⁊ triſtitias
Diabo-lus quō puniat. exprimanꝫ figuraliter. Et cū ſumm⁹ dolor ſen
ſibilis ſit ille ꝗ eſt ab igne cuȝ ſit maxime acti-
uus: ſic triſtitia ⁊ dolor ſpūalis ꝗ eſt in angelis
ꝑ ſuā vehemētiā: etſi non eſſet ab igne ſm rem/
dicit tñ ab igne ſm quādā ſilitudinē ⁊ adapta
tionē. Sicut etiā cū de beatis ſpiritibus aliqd
dicit qđ ꝑtinere videt ad corporalē delectatio-
nē: vt ꝙ reficiant vel rideāt/ debet ꝑ ſilitudinē
intelligi ⁊ nō corporalr: cū tota eorū delectatio
⁊ iocūditas ſit in cōſecutione ſui finis: ⁊ non in
aliqua re corporali: ſic ⁊ afflictio demonū cōſi-
ſtit in triſtitia quā habent de ſeparatiōe a fine:
in quo ſumme ꝑficerent ⁊ delectarent ſi eū at-
tingerēt ⁊ nō in aliqua re corporali: cū dicit de
eis ꝙ in igne ardeāt vel fetoribus affligantur.
Anime in pur-gatorio De aiab⁹ autē que ſunt in purgatorio que cor-
poribus ſuis vnient in reſurrectione generali:
ſed nō ad penā: qr purgatoriū nō tenet. idē te-
nendū eſt. ſ. ꝙ affligunt ex hoc ꝙ retardātur a
diuina viſione: quedā plus quedā minus. Si-
cut ei penale eſt ab ea excludi/ ſic penale eſt ab
ea retardari: ꝓpter vehementiā igit huius pe
ne poſſunt dici ſm quandā ſilitudinē ⁊ adapta
tionē pati ab igne. Et huic conſonat dictū apłi
dicētis: Sic ſalu⁹ erit quaſi ꝑ ignē: in quo in-
Patres i limbo. nuit ſilitudo. Qđ autē aie patrū ſanctorū ante
xp̄i paſſionē exiſtētes in limbo ex retardatiōe
diuine viſiōis nō affligerent ſicut nūc in purga
torio: hoc ideo fuit/ qr ante paſſionē xp̄i nō fuit
tēpus ꝑueniendi ad viſionē diuine eſſentie: cū
nō eſſet ſolutū debitū nature: qđ xp̄i morte ſo-
lutū eſt. Sed cū poſt paſſionē xp̄i ſit tēpus ꝑue
niendi ad viſionē dei: niſi aia ꝓpria culpa vel
obligatio ad penā impediat: ideo non ꝑuenire
nūc penale eſt: nō aūt prius. Datur exēplū de fi
lio regis: q̄ ſi nō ꝑueniat ad habendū regnū vi-
uente patre/ nō eſt ei penale: qr nōdū eſt tēp⁹ ꝙ
Repro-batio opinio-nis. ꝑueniat: ſed ſi mortuo patre nō obtineret/ eſſet
ei doloroſuȝ. Sȝ iſtā opinionē videt Pe. de pa.
reprobare. dicit eñi ꝙ dicere ꝙ demones nō ha
bēt penas niſi carētie diuine viſiōis ꝓpter ſuū
peccatū/ ⁊ nō patiant ab igne: nō videt tutū ſen-
tire. Cū eñi creatura ratiōalis ſeu intellectua-
lis naturalr deſideret beatitudinē naturalē et
ſuꝑnaturalē quā vtrāq; hȝ ſpūs deū videns: qr
neutra horū ſuarū beatitudinū depēdet a cor-
pore: ⁊ ſibi beatitudo naturalis eſt ꝑeſſe corpo
ri/ illud hȝ poſt reſurrectionē: ſed priuatus bea-
titudine ſpūali: niſi priuaret etiaȝ beatitudine
naturali quā etiā naturaliter appetit non eſſet
plene miſer. Nā demones ad cōpletā et ꝑfectā
miſeriā debēt priuari nō ſolū beatitudine ſuꝑ-
naturali/ ſed etiā naturali que eſt in ſui cōtem-
platiōe ⁊ ꝑlatiōe creature corporalis: que prła-
natio talis ꝑlatiōis eſt ex hoc ꝙ ſubijciūt crea
ture corporali: et inſiti terre/ qr in cētro ei⁹ eſt
infernus: qr maxima pena eſt dño ſuꝑbo ꝙ fiat
ſeruus ſerui. Et ad illud qđ dicūt de ꝟbis apł
quaſi ꝑ ignē. Dicendū ꝙ ly quaſi nō eſt nota ſi-
militudinis/ ſed expreſſio ꝟitatis: vt illđ Jo. j.
Quaſi vnigeniti a patre. Expreſſa igit intētio
ſanctorū circa hāc materiā eſt ꝙ vere patiātur
ab igne aie in inferno vel purgatorio: ⁊ ad hoc
facit auctoritas Aug. di. Ille ignis etſi non ſit
etern⁹/ miro tñ mō eſt grauis. Excedit ei oēm
penam quā vnq̄ aliquis paſſus eſt in iſta vita.
¶ Secūdus modus dicēdi qui videt eſſe Egi- Opinio Egidij.
dij ponit modū cōem aie et demoni ꝑ verā im-
miſſionē ab igne ſine immiſſa noua diſpoſitiōe
dicunt eñi ſic. Ignis inferni qui idē eſt cū igne
purgatorij pōt cōſiderari dupłr. Uno modo ſȝ
ſe: et ſic non pōt agere in ſpiritū. Alio modo vt
inſtrumētū diuine iuſtitie: ⁊ ſic pōt agere in ſpi
ritū: ⁊ ip̄m vere affligere per verā immiſſionē.
Et hoc ꝓbat per rationē ⁊ ſilr. Ratio eſt talis.
Inſtrumentū preter ꝟtutē naturalē videt ha-
bere aliquā ꝟtutē a principali agente: ſicut ca
lor ꝗ eſt inſtrumentū aie preter ſuā ꝟtutē cale
factiuā quā hȝ a ſe: hȝ ab aia cui⁹ eſt inſtrumē-
tum virtutē cōuertēdi alimētū in carnē. Silr-
ter dolabra hȝ ab artifice virtutē inducēdi in li
gno formā arce ad quā non poſſet ex ſe attinge
re. Silr ignis inferni ſeu purgatorij ꝓut eſt
inſtrumētū diuine iuſtitie hȝ aliquā virtutē ꝑ
quā pōt attingere ad aliquid vltra virtutē ſue
nature: tūc arguit ſic. Quicqđ deus pōt face-
re mediātibus cauſis ſecūdis/ pōt etiaȝ facere
ſine eis: ſed deus pōt affligere aiām mediante
corpore: ſicut affligit nunc ſenſibiliter dū eſt in
corpore: ergo pōt cōſimiliter affligere aiam ſi-
ne corpore. Si ſic: ergo ignis vt eſt inſtrumētū
diuine iuſtitie cū in inſtrumēto ſit aliqua virt⁹
(vt dictū eſt) principalis agētis per quā pōt in
aliquid in qđ non poſſet ex virtute ſue nature.
Per ſimile ꝓbat ſic: ſicut ſacramenta ſunt in-
ſtrumēta diuine miſericordie iuſtificantis/ ſic
ignis inferni eſt inſtrumētū diuine iuſtitie pu-
niētis: ſed ſacramēta inquātū ſunt inſtrumēta
diuine miſericordie agūt iuſtificādo aiam ꝑ ali
cuius immiſſionē: ergo et ignis vt eſt inſtrumē
tum diuine iuſtitie affligit aiam ꝑ verā immiſ-
ſionē. Aut hoc eſt qr ignis immittit aliquā for
mā in aiam vel demonē: aut nō immittit formā
aliquam/ ſed tñ afflictionē. Si primū ſeȝ ꝙ im-
mittit formā/ tunc forma immiſſa aut eſt ſpūa-
lis aut corporalis: nō corporalis/ qr aia ſepara
ta nō eſt ſuſceptiua alicuius forme corporalis.
Nec ſpūalis pōt eſſe illa forma/ qr illa non pōt
eſſe afflictiua: qr nichil abijcit qđ ſit nature cō
ueniēs: eo ꝙ nō hȝ cōtrarietatē ad aliquā for-

mā naturalē: ergo nullo modo aīa vel demon
affligeret ab igne p immiſſionē. Si ſcðm detur
ſcʒ ꝙ ignis nō immittit formā aliquā nec afflı-
ctionē: hoc nō pōt eſſe: qꝛ afflictio vel dolor non
eſt aliud ꝙ̄ irremiſſus appetitus ꝯ̄ nocuū pre-
ſens ꝛ cognitū. Sed obiectū precedit actū ſaltē
in ordine: ꝗ opʒ ꝙ ignis ordine nature ſit prius
aīe nociuus: et deīn cognoſcat vt nociuus / ꝙ̄
ſequatur afflictio in aīa. Si ergo ignis affligit p
immiſſionē verā aīam ſeparatā p quā eſt ei no-
ciuus: opʒ ꝙ primū imittat aliq̄d qđ noceat ꝙ̄
Petrus ꝙ cognitū cauſet afflictionē. Pe. de pal. opi. ꝯ̄
de palu dictā Egidij videtur ſuſtinere ꝯ̄ rōnes Durandi.
de. Dicit eñ ꝙ cū deus ſit imediatior vnicuiq; rei ꝛ
intimior ꝙ̄ ipſa ſibi: ſi ꝓpter ꝯiunctionē corp⁹
agat in ſpm̄ virtute ſpūs creati: multo magis
corp⁹ diſiunctū virtute ſpūs increati. Pōt etiā
imaginari ꝙ preter calorē quo ignis eſt natura
liter afflictiuus corpoꝝ dedit deus igni infer-
nali quandā virtutē detētiuā vel aliā: ita ꝙ oēs
dānati tā hoīes ꝙ̄ demones eodē affligerentur
ſicut ꝛ oēs beati hoīes et angeli eodē. ſ. lumine
glorie beatificentur. Sed vna afflictio eſt a natu
ra ignis puta corpoꝝ: alia ſupnaturalis. ſ. ſpm̄
afflictiua. Cōſiderandū etiā eſt ꝙ tam in colore
corporis dānati: ꝙ̄ ſpūs dānati ſm opin̄. Tho.
ponit precedere iudiciū leſiui ꝛ afflictiui: qꝛ tā
corp⁹ ꝙ̄ ſpm̄ ponit alligari in vitiū qđ eſt leſiuū
ſicut carcer / ex qua pceptiōe ſequitur afflictio.
Preterea deus poteſt facere imediate quicq̄d
poteſt facere mediante cauſa / nec formali / nec
materiali ſi ſit cauſa per quā: ꝛ multo magis ſi
ſolum ſit cauſa ſine qua non. Unde cū in dolore
in ſenſu cauſetur triſticia in voluntate propter
redūdantiā inuicē viriū: ſiue dolor ſit cauſa tri-
ſticie per quā vt plures dicūt: ſiue ſit cauſa ſine
qua nō vt alij dicūt: poterit deus imediate cau
ſare triſticiam in volūtate ſine dolore in ſenſu
eandē quā poterat cōſenſu mediante: ſicut po-
tuit generare hoīem ſine hoīe. Unde eandē tri
ſticiā numero quā in aīa heretici dū cōburitur
cauſauit ignis mediante dolore de⁹ potuit ſer-
uare in volūtate: vt ſecum traheret de corpore
exiens. Sic intellectus ſecū trahit ſpecies ha-
bitus ꝛ forte actus: ꝗ a fantaſmate ꝯiūcto ſuſce
Opinio pit. Diffuſe aūt iſta ꝓſequitur ibi vide. ¶ Tertia
henrici opinio eſt ꝗ dicit aīam ſeparatā et demonē af-
de gan- fligi ab igne corporeo p verā immiſſionē: ſicut
dauo. dicit opi. precedēs. Sed dicūt iſti ꝙ virtute di-
uina ſuperadditur anime ſeparate ꝛ demoni ali-
qua qualitas vel habitus ſupnaturalis ratiōe
cuius aīa ſeparata vel demon pōt pati ab igne
que ſm ſe ab ea pati nō poſſet. Ratio ſola hui⁹
opinionis eſt ſola fuga inconuenientiū: qꝛ cū iſti
non poſſint oſtendere qualiter anima ſeparata
poſſit aliq̄d recipere per qđ affligeretur: adinue-
nerūt ꝙ hoc poterat fieri mediante aliquo ſibi
diuinitus adiuncto. Sed dicit Pe. ꝙ iſtud eſt
minus ꝓbabiliter dictū ꝙ̄ primū: qꝛ illud ad-
ditū anime aut eſt aliq̄d corporeū / aut ſpūale.
Si ſpūale equalis dubitatio eſt qualiter aīa ſe-
parata a corpore ꝗ eſt ſpūs poſſit pati ab igne
corporeo mediante illo ſicut ſine illo. Si autē
iſtud ſit corporeū tūc aut facit vnū ſuppoſitū cū
aīa aut non. Si aūt nō / tūc aīa rōne ipſius non
poterit pati: quia diſtinctoꝝ ſm ſuppoſitū ſunt
diſtincte actiones ꝛ paſſiones. ſi xͦo ſunt vnum
ſuppoſitū aut illud eſt ſubiectū aīe: aut anima
ſubiectū ei⁹. Nō poteſt dici ꝙ illud ſit ſubiectū
aīe: quia ſubiectū aīe nō eſt niſi ſua materia vel
ſuū corpus: ex ꝗbus ꝯiūctis reſultat homo. Et
ſic non eſſet ſeparata de qua loq̄mur. Si xͦo di-
camus ꝙ aīa ſit ſubiectū illius additi qđ ponitur
corpale: tūc equalis dubitatio eſt: quo aīa poſ-
ſit recipere illud corporale accidēs: ſicut dubi-
tam⁹ qualiter poſſit recipe caliditatē vel quā-
cūq; qualitatē corporeā. Et ideo iſta poſitio in
nullo declarat ꝓpoſitū: ſed aſſumit equale du-
biū. Et ſi dicatur ꝙ aīa ꝯiūcta p q̄litatē naturalē:
puta intellectū poſſibilē ſit paſſibilis a corpore
puta fantaſmate: multomagis p qualitatē ſup
naturalē deo faciente ab igne: tunc dicendū ꝙ
de⁹ non poteſt facere ꝙ potētia feratur niſi in ſuū
obiectū: puta ꝙ audit⁹ videat ſonū: vel ꝙ viſus
audiat ſonū et hmōi. ꝓprīū aūt paſſiuū a corpe
eſt corpus vel ſpūs ꝯiūctus corpori nō ſepara-
tus: ꝓpter quod nec ſpūs agit in corpus niſi p
motū localē: nec ecōuerſo quicq̄ manēte. ergo
ꝙ corp⁹ illud ꝛ iſte ſpūs iſtud nō poteſt in illud
immittere / nec ab ipſo recipe plus ꝙ̄ nō calefa
ctibile pōt calefieri. Quarta opi. vicina ātique
ponit modū ſpecialē quo aīe puniuntur. Dicit
eñ ꝙ in aīa ſeparata xͦtute diuina poſſunt re-
manere potentie ſenſitiue: qđ ꝓbatur: qꝛ virtute
diuina accidēs abſolutū pōt ſeparari a ſuo ſub
iecto. Sed ſm iſtos potentie ſenſitiue ſunt q̄dā
accidētia abſoluta: ergo virtute diuina poſſunt
ſeparari a cōpoſito ī quo ſunt tanq̄ in ſubiecto
et remanere in aīa ſeparata. Tūc arguitur ſic.
Uerus dolor ſenſibilis pficitur in actu appetit⁹
ſenſitiui ꝑuia cognitione ſenſitiua ſed remanē-
tibus potētijs ſenſitiuis in aīa ſeparata: pōt in
eis eſſe ſenſitiua cognitio ꝛ appetit⁹ ꝯſequens:
ergo in eis pōt eſſe verus dolor ſenſibilis ꝛ xͦa
triſticia. Pe. Sed nec iſtud valet: quia dato ꝙ
de⁹ poſſet ſeparare accidēs abſolutū a ſubiecto
nō poteſt ipm̄ ponere in ipſo ſubiecto vel quo-
cūq; alio: ſicut quātitatē ſeparatā in ſubſtantia
panis in ſacko: non poſſet ponere ſubiectiue in
angelo. Et eo modo potētia ſenſitiua ꝗ eſt acci
dens organi corporei non poteſt ponere in aīa
ſeparata. Et dato etiā ꝙ poſſet ponere: adhuc

non ſufficeret ad hoc ꝙ aīa ſenſibiliter pateret ab igne: qꝛ obiectū paſſionis eſt aliqd nocens: ſed nō pōt dari modus quo ignis noceat aīe ſe paratē: etiā ſi haberet potētias ſenſitiuas plus ꝙ ſi non haberet: nō eñi nocet ex hoc ſolo ꝙ cognoſcit quacūqꝫ cognitione. Et ideo hoc modo nō pōt aſſignari cauſa paſſiōis ab igne: ⁊ ſic nō poteſt fieri ꝙ iſte potētie remaneāt in corpore mortuo qđ eſt pars ſubiecti: qꝛ ꝯtradictio eſſet ꝙ nō viueret ⁊ haberet tñ potētiā vitalē: ſic nec ecōuerſo ꝙ remaneāt in aīa ſeparata q̄ ſolū eſt altera pars ſubiecti. Itē etſi ibi eſſent potentie ſenſitiue: nō tñ ꝓpter hoc poſſet ignis agere in ipſas nec calor in ſenſum: niſi eſſet organicus ſicut nec calor in viſum ſeparatū: qꝛ nō eſt motus niſi dyafani ſm actū. Sic etiā eſt de oī ſenſibili ꝙ nō ageret in ſenſum niſi ꝓpter organū.

Opinio thome Qđ aīa punit̄ ꝑ detentionē in loco.

¶ Quintus modus dicendi q̄ eſt Tho. in .iiij. cōis doctrina eſt talis ꝙ ſpūs incorporeus: ſcꝫ aīa ſeparata vel angelus patit̄ ab igne ſolū per detētionē per hūc modū: qꝛ ſpūs in corpore ſm iſtos diffinit̄ loco: ita ꝙ ſic exiſtit in vno loco ꝙ nō in alio. Res ergo corporea ex ſua natura hꝫ ꝙ diffiniat ſpm̄: ſed nō hꝫ ex natura ſua ꝙ detineat ſpm̄: quin alibi poſſit diuertere: ſed hoc ſuperaddit̄ igni corporeo tāquā inſtrm̄ diuine iuſticie ꝙ ſic detineat ſpm̄ ꝙ alibi nō ſe diuertat: ⁊ ita efficit̄ ei penalis retardādo ipſum ab executione ꝓprie voluntatis ne operet̄ vbi vult: ⁊ ſm ꝙ vult: et tāto plus cruciat quāto eſt ſuperior. Pe. Hec opi. ꝓbabilis eſt ponēdo ꝙ aīa ſeparata vel angelus ſit in loco ꝑ ſuā eſſentiā: qꝛ tūc pōt virtute diuina retineri in loco ne moueat̄ ad aliū locū ad quē vellet. Nō tñ bene apparet quō virtus detētiua ſit in igne: ⁊ ſic ab eo patiat̄ eo modo quo deſiderās mortē ⁊ faſtidiens vitā dr̄ ꝙ aīa ſua patit̄ a corpore ſuo in q̄ detinet̄. Et nichilomin⁹ graue videt̄ aliquib⁹ ꝙ iſte ſit tot⁹ modus quo aīa vel demones patiunt̄: qꝛ ſm hūc modū equaliter paterent̄ aīa ⁊ demon ſi in pulcherrima camera detineret̄ ⁊ optime ornata ſicut patit̄ ab igne: qꝛ nō ponit̄ pati niſi quatinus detinet̄. hoc aūt cōiter nō reputat̄ adeo graue ſeu penale: ſicut ꝑdicamus penā dānatoꝝ hoim̄ vel demonū. Et ꝯfirmatur hoc: qꝛ ſicut dānatoꝝ aīe detinent̄ in inferno: ſic aīe pueroꝝ decedentiū cū originali detinent̄ in limbo. Si ergo ſola detentio eſt afflictio in demonib⁹ ⁊ dānatis hoībus: ſequit̄ ꝙ aīe pueroꝝ decedētiū cū originali affligunt̄ in limbo ſicut demones ⁊ dānati: qđ eſt incōueniens dicere. Si vō ſpūs ponat̄ eſſe in loco ꝑ operationē ſolū: tunc vel nō bene apparet qualiter patiatur a loco ꝑ detentionē: qꝛ operationū quedā manent in agente: ſicut intelligere ⁊ velle: ⁊ ꝑ iſtas nō poteſt ſpūs magis eſſe in loco q̄ ꝑ eſſentiā. Alie vō ſunt que tranſeūt in materiā exteriorem vt mouere. Et ꝑ has ſolas poteſt cōpetere ſpiritui eſſe in loco: quatenus aliquid moueat vel faciat circa locū vel circa corpus exiſtēs in loco. Hec aūt operatio licet poſſet cōuenire angelis: nō tñ poteſt cōuenire aīabus ſeparatis: qꝛ aīa ſeparata nec mouet aliquid qđ eſt ſibi cōe ⁊ angelis: nec pōt mouere aliqđ corpus ad locū: qꝛ cū habeat determinatū mobile cui vnit̄: vt forma medicine qđ mouet quicqđ mouet ſeparata ab eo nichil aliud poteſt mouere. Si ergo ſpūs nō ſit in loco niſi ꝑ operationē: ⁊ nullā talem poteſt habere aīa ſeparata: ſequitur ꝙ ipſa non ſit in loco: ⁊ per cōſequens ꝙ ibi non detineatur: nec per detentionē affligatur.

¶ Iſti igitur ſunt modi §. IIII. qbus doctores nitunt̄ oſtēdere qualiter angelus vel aīa ſeparata patiat̄ ab igne: et tñ vt viſum eſt dicit Pe. de pa. vbi. ſ. nullus ſatiſfacit intellectui: nec mirū: qꝛ ea q̄ ſunt fidei nō poſſunt ſcientifice ꝓbari: nec rationes in cōtrariū ſcientifice ſolui ꝑ eo ꝙ fides eſt de his q̄ excedunt rationē naturalē. Circa vltimā iam opi. ſ. ꝙ ꝑ detētionē violētā affligat̄ poteſt hoc ꝓbabiliter ſuſtineri: nō obſtante ꝙ ꝯtra eā arguat̄: ſiue ſpūs ſit in loco ꝑ eſſentiā ſiue ꝑ operationē: ſed argumenta ſoluent̄ vt patebit. Et primo ſi ſpūs eſt in loco ꝑ eſſentiā vident̄ ſequi tria incōuenientia. Argu. ꝯ Tho. Primū eſt: qꝛ ſequeret̄ ꝙ cū oēs equaliter detineāt / oēs equaliter puniant̄: nec valet ſi dicat̄ ꝙ ſupbior plus affligit̄: qꝛ aliqñ minus ſupbus eſt grauior pctōr: puta luxurioſus humilis. Sed dicēdū ad iſtud ꝙ eſt verū de ſupbia ꝓut ſpeciale pctm̄. Sed quāto quis eſt grauior pctōr in inferno tāto plus odit deū qđ eſt maxima ſupbia: ⁊ tāto plus ei diſplicet iuſticia dei: ⁊ ꝑ ꝯſequēs plus afficit̄ de alligatiōe q̄ quāto eſt eis magis inuolūtaria tāto magis penoſa. Scđm incōueniēs: qꝛ dānat⁹ in camera pulchra ita affligeretur ſicut in igne. Et ad iſtud dicendū ꝙ cū alligari cuicūqꝫ loco ſit eis penoſum: qꝛ inuolūtariū: vtpote qꝛ ꝯtra libertatē ſuam ⁊ dignitatē: alligari tñ viliſſimo loco eſt eis penoſiſſimū. hmōi aūt eſt centrum terre qđ eſt maxime diſtās a nobiliſſimo corpoꝝ ſcꝫ celo. Sed vlterius ibi alligari igni quo debēt affligi viliſſima corpora dānatoꝝ adhuc eſt magis penoſum. Licet ꝯ illud vltimū ſit illud. Ite maledicti in ignē eternū: q̄ parat⁹ eſt diabolo ⁊ angelis ei⁹: quaſi ille ignis ſit prius ꝓpter demones q̄ ꝓpter hoīes. Math. xxv. Tertia inſtātia de pueris ⁊ pꝛibus in limbo ſoluit̄ facile: qꝛ cū voluntas eoꝝ eſſet iuſta: vult illum carcerē. Et ſic nō affligebat patres: nec affligit pueros: quia nichil volitū eſt penoſum: ꝙ ſi de aīab⁹ purgatoꝝ

inſtet. Dicẽdũ ꝙ ille carcer eis penoſus eſt: qꝛ lꝫ voluntari⁹ eſt: tñ eis ꝓpter peccatũ ꝓpꝛium qḋ cõtinue eſt cõtra voluntatẽ eoꝝ: qꝛ de peccatis cõtinue dolent: ⁊ per ꝯñs de pena cõſequẽte: ſecus aũt eſt de pctõ oꝛiginali cui non debet cõtritio. ¶ Sed in iſta pꝛia parte deductionis ſciendũ eſt ꝙ nũꝗ̄ dicẽdũ eſt ꝙ ſpũs ſit ita in loco per eſſentiã ꝙ eſſentia ſit ſibi ratio eſſendi in loco: ſic ſcꝫ ꝙ eſſentia indigeat loco ad ſui cõſeruationẽ: ſicut graue vel leue: vel ꝙ circũſcribat loco ſicut quantũ. Sed ſic: qꝛ vere eſſentia eius ſit in loco diffinitiue: qꝛ ſic eſt hic ꝙ non alibi lꝫ poſſet nuſꝗ̄. Si autẽ angelus eſt in loco ꝑ opationẽ: ſic. ſ. ꝙ ſicut quãtitas eſt ratio ſubſtantie eſſendi in loco / ſic ⁊ ſpiritui opatio. Põt rñderi ad inſtantias: etiã dato ꝙ eſſentia angeli eſſet nuſꝗ̄ vel vbiqꝫ. Nam illud qḋ dicit de operatione manẽte põt dici ꝙ dato ꝙ ei⁹ intelligere ⁊ velle ſm ſituationẽ ⁊ diffinitionẽ abſtraherent a loco ſicut eſſentia: tñ neceſſario haberet cogitare de inferno ⁊ igne eius cõtra voluntatẽ ſuam: ꝓpter qḋ impediret cõſiderare alia que magis vellet cõſiderare: qꝛ eñi nõ intelligit oĩa ſimul / impedit ab intellectione vnius ꝑ intellectionẽ alterius. ¶ Cõſtat aũt ꝙ magis eſt ſpiritui delectabile et deſiderabile cõtẽplari altiſſimas cauſas ꝙ̄ coꝛpoꝛalia. Vñ penoſum eſt valde ſpiritui ſi contra voluntatẽ cogitat de inferno ⁊ igne eius cõtinue: ⁊ ꝙ de eo ſemꝑ habebit cogitare. Sicut homini bono eſt penoſuꝫ ꝙ occurrãt ſibi cogitatiões turpes cõtra voluntatẽ ſuã / vel quecũqꝫ alia de re odio habita: de qua nunꝗ̄ vellet cogitare. hoc autẽ eſt poſſibile: qꝛ ſicut ſpũs ſeparat⁹ ſemꝑ actu intelligit ſe pꝛopter actualẽ pꝛeſentiã ſue eſſentie / ſic põt deus facere ꝙ ſemꝑ actu intelligat aliquid aliud: vel per ſpeciẽ que ſemꝑ ſit in actu vel aliter. Et ꝓpter hoc vel non cogitat alia / vel nõ delectatur in eis: ſicut faceret ſi nichil cõtra voluntatẽ ſuã cogitaret: ⁊ diceret ſic diabolus ſemꝑ ſecũ ferre infernũ ſeu ſuũ ignẽ: ⁊ per continuatã ipſius cogitationẽ per quã ipſe ſm intellectum appꝛehendentẽ ⁊ voluntatẽ renitentẽ ſemꝑ eſſet alligatus etiã ante diem iudicij ⁊ vbiqꝫ. ¶ Secunda inſtãtia de operatione tranſeũte ſi per eã ſit angelus in loco: vt ſic detẽt⁹ affligat vt canis: vel equus qui eſt alligatus ad mouẽdũ rotam qua aqua trahit de puteo: vel damnat⁹ ad metalla fodiẽda: qꝛ hoc non põt cõuenire aĩe que non eſt nata mouere coꝛpus: niſi mediante ſuo coꝛpoꝛe. Et dicendũ ꝙ etſi ita eſſet ꝙ̄uis neſciamus que ſit illa opatio. Nã non eſſet ignis ſucceſſio: qꝛ ille ignis ſuccẽſione non indiget: nec motio ei⁹ eſſet circularis ſicut in ſphera ſua mouetur: qꝛ ad hoc ſufficeret vnus demon: tñ quecunqꝫ ſit illa motio / ſi cõuenit angelo naturaliter põt conuenire aĩe ſeparate ſupernaturaliter. Si eñi deus dedit adamãti ⁊ magneti virtutem mouendi ferrũ ſine cõtactu qḋ alia coꝛpoꝛa nõ habẽt: nullũ incredibile eſt ſi dicamus ꝙ eandem virtutẽ det miraculoſe alteri coꝛpoꝛi. Et ſimiliter ſi ſpũs angelicus a natura habꝫ mouere coꝛpus / nullũ incõueniens vel impoſſibile videt ꝙ hanc virtutẽ ſupernaturaliter det deus anime ſeparate vel ad bonũ ſuũ: ſicut apparet in coꝛpoꝛibus aſſumptis ab animab⁹ de purgatoꝛio ꝓ petendis ſuffragijs: vel ad malũ ſuũ: vt in damnatis. ¶ Notandũ etiam ꝙ ſicut nullũ coꝛpus põt pati a ſpiritu paſſione ꝓpꝛie dicta: que eſt abiectio foꝛme cõuenientis / ⁊ receptio foꝛme diſcõueniẽtis: ſic nullus ſpiritus põt pati a coꝛpoꝛe conſimili paſſiõe: et ideo ille modus paſſiõis q̄ ponit per immiſſionẽ cõmuniter non tenet. Item ſi dicatur ꝙ agẽs debet eſſe nobilius patiẽte / verũ eſt de pꝛincipali agẽte: ſecus de inſtrumẽtali. Nullus autẽ ponit ꝙ ignis ſit pꝛincipale agẽs in afflictione anime / ſed vt inſtrumentũ diuine iuſtitie: ideo non opꝫ ꝙ ignis ſit nobilioꝛ anima. Et nota ꝙ ꝙ̄uis doctoꝛes in pꝛecedẽtibus loquãtur pꝛincipaliter de igne inferni: tñ idem eſt de igne purgatoꝛij ꝙ̄tum ad modũ quo anima ſeparata affligitur ab igne. Sed differunt (vt dictũ eſt) in hoc ꝙ in purgatoꝛio cõfoꝛtant ſpe ſue liberatiõis: damnati vero ſciunt ſe nunꝗ̄ euaſuros. Et ſic dicimus in inferno eſſe gradus penarũ: vt ſcilꝫ qui multiplicius ⁊ grauius peccauit / ita ⁊ in purgatoꝛio. Et cũ grauius ſine cõparatiõe ſit moꝛtale cum quo deſcẽdit repꝛobus ad infernum / ꝙ̄ veniale: hinc etiam pena cuiuſcunqꝫ in purgatoꝛio: etiam ignis videtur eſſe minoꝛ pena damnati.

¶ De ſuffragijs quibus a nobis iuuantur. Capitulũ. ij.

DE baculo quo ſuſtentant aĩe ⁊ conſolant in purgatoꝛio q̄ eſt ſuffragiũ eccleſie militãtis: vt in eo auxilio ꝑueniant ad triũphantẽ. ¶ Sciẽdũ pꝛimo ſuffragia pꝛo baptizatis defunctis fieri poſſe ⁊ debere / niſi qs decedat in moꝛtali notoꝛio: vel ſit canõizatus: ꝙ̄uis non ꝓſint damnatis / ſed ſolũ eis qui ſunt in purgatoꝛio. Vñ Aug. in lib. de agẽda cura ꝓ moꝛtuis dicit ꝙ ꝙ̄uis nõ oĩbus ꝓ quib⁹ fiũt moꝛtuis ſuffragia ꝓſint: tñ qꝛ nõ diſcernimus qui ſint. ſ. ſaluati vel dãnati / opꝫ ea ꝓ regeneratis oĩb⁹ facere: vt null⁹ eoꝝ pꝛetermittat ad quos debeãt iſta beneficia ꝑuenire: melius eñi ſuperunt iſta his quib⁹ nec obſunt nec ꝓſunt / ꝙ̄ eis deerũt quibus ꝓſint: vt habetur. xiij. q. ij. non eſtimemus. ptꝫ etiã hoc ex auctoꝛitate ſcripture. ij. Mach.

Quõ aĩa ſit i loco ꝑ eſſentiã

xiij. vbi dr. Sancta et ſalubris eſt cogitatio pro
defunctis exorare vt a pctis ſoluant. Et intelli
gitur pro pctis venialib⁹ non mortalib⁹: vel ꝓ
penis tpalib⁹ debitis: ⁊ pro mortalib⁹ debitis:
de quib⁹ ꝯtriti fuerũt. ¶ Probat etiã hoc per
rõnẽ ſm Pe. in. iiij. Nã tales cũ decedẽtes in
gr̃a ſint mẽbra eccl̃ie et viua ex gr̃a capacia no
ſtrorũ ſuffragiorũ: qꝛ nõ in inferno: ⁊ egentia au
xilio: qꝛ nõ ſunt in gloria: ſed pena: nec per opa
ſua valeãt ſatiſfacere: ſubſidiũ habere poſſunt
a nobis. Nã cibus mãducat⁹ ab hoĩe in nutri-
mentũ eius diffundit ad oĩa mẽbra corpis ei⁹
viua: nõ autem preciſa vel arida: cũ ergo ſint il
li de purgatorio viua mẽbra militantis eccl̃ie
ex bonis que fiunt a fidelibus qui ſunt corpus
myſticũ xpi: inde recipiunt ſuffragiũ ſubleua-
tionis pene vel liberatiõis citioris: vnde in miſ
ſis ſemp oratur pro viuis ⁊ defunctis ⁊ orõni-
bus aliis generalib⁹: ſed magis proſunt ſpecia
lia ſuffragia ex intentiõe facientis pro illis.

¶ Omnia aũt genera ſuffra- §. I.
giorũ que fieri poſſunt cõtinent in quattuor mo
dis que ponit Grego. vi. Ale defunctorũ quat-
tuor modis ſoluunt: ſcꝫ a penis purgatorij: qꝛ
aut oblationib⁹ ſacerdotũ: aut precib⁹ ſctõrũ:
aut charorũ elemoſynis: aut ieiuniis cognatorũ
xiij. q. ij. c. anime. Et ſm Pe. de palu. per obla
tionẽ ſacerdotũ intelligit miſſe celebratio que
inter oĩa plus valet: iſſue ſit de mortuis: vt Re-
quiem eternã: iſſue pro mortuis oḟicalis miſſa
vel de ſanctis. Per preces ſanctorũ intelligun
tur preces non ſolũ eorũ qui ſunt in patria qui
orant pro his qui ſunt in purgatorio precipue
amicis ſed etiã preces iuſtorũ viatorũ: quinetiã
peccatorũ ſi hoc agant vt miniſtri eccleſie eam
officiantes: et oratio oḟicalis inſtituta ab ipſo
iudice: exinde pſalteriũ plus q̃ orões Anſel-
mi / ſimiliter et vigilie ab eccl̃ia inſtitute ꝓ de-
functis. Et quod dicit de elemoſynis charorũ /
hoc ideo dicit: quia cõmuniter amici ⁊ conſan-
guinei cõſueuerũt dare elemoſynas pro defun
ctis ſuis nõ pro extraneis: tamẽ ſi extrane⁹ da-
ret etiã valeret defuncto ſi dans hoc intẽdit: et
ſit in charitate. Elemoſyna etiã procurat et ie-
iuniũ et orõnẽ illorũ quibus datur: ſĩr de ieiu-
niis a quocũq̃ bono fiunt ꝓ defuncto valẽt ad
ſatiſfaciendũ pro eis. Et ſub hoc cõprehendun
tur oẽs afflictiones corpales vt diſciplina. Vñ
et beat⁹ Vlricus ſibi dabat diſciplinã ꝓ his q̃
erãt in purgatorio. Et peregrinatiões ⁊ indul-
gẽtie etiã poſſunt eis valere: qñ a cõferentib⁹
extẽduntur ad eos cũ ſcꝫ quis viuens vadit ad
eccleſiã vbi eſt talis indulgẽtia pro defunctis.

¶ Q: ſuffragia valeant §. II.
defunctis ſed nõ oĩb⁹: oſtẽdit Aug. in li. Ench.
dicens. Neq̃ negandũ eſt aias defunctorũ pie-
tate ſuorũ poſſe releuari. Et infra / cũ ꝓ baptiza
tis oĩbus fiũt ſcꝫ ſuffragia ꝓ valde bonis ſunt
gratiarũ actiones: pro non valde malis: ſunt
propitiationes: pro valde malis: etſi nulla ſint
adiumenta mortuorũ: ſunt tamen viuorũ conſo
latiões. Quib⁹ aũt proſunt: aut ad hoc ꝓſunt
vt ſit plena remiſſio: aut certe vt tolerabilior
ſit ipſa dãnatio. xiij. q. ij. tẽp⁹. Et nota ꝙ glo. ma
gna q̃ ibi eſt: falſa eſt in eo qđ dicit mediocriter
mali ſunt illi q̃ egrediunt de corpe cũ mortali
non habentes multa grauia mortalia: ⁊ ſubdit
ꝙ talibus proſunt ſuffragia facta ꝓ eis ad di-
minutionẽ pene: a qua tñ nũq̃ ex toto liberabũ
tur: ſed ſemp aliq̃d remanebit: ⁊ hoc oĩno fal-
ſum eſt. qꝛ ſm Tho. in. iiij. et alios theologos
in inferno nulla eſt redẽptio: nec quo ad libera
tionẽ: nec quo ad diminutionem pene: nec quo
ad refrigerationẽ in pena: ſicut refrigerat por
tans pondus bibẽdo: vñ in nullo ſuffragia eis
ꝓſunt. Sĩr falſum eſt qđ dicit illa glo. ꝙ me-
diocriter mali ſunt q̃ decedũt in mortali. Sed
vt dicit Pe. in. iiij. mediocriter mali et medio
criter boni ſunt iidem: qui ſcꝫ decedunt cum ve
nialib⁹ ſolũ: vel qꝛ hic non cõplete ſatiſfecerũt
etſi in gr̃a trãſierũt: q̃ mediocriter mali dicunt
inquantũ deficiunt a perfecta malicia. i. qꝛ non
habẽt ſecũ mortalia. Mediocriter autem boni
dicũtur inquantũ deficiũt a perfecta bonitate:
qꝛ ſcꝫ non ſunt ſine venialib⁹: nec plene ſatiſfe-
cerunt in vita. Et qđ Augu. dicit in dicto capi
tulo: tẽpus: ꝙ ꝓſunt ſuffragia aliq̃bus vt tole-
rabilior ſit ipſa dãnatio: non intelligit ꝙ ꝓſint
dãnatis in inferno ad mitigationẽ pene: quia
nũq̃ eis minuitur: ſed ſumit ibi dãnationẽ pro
deputatiõe ſeu adiudicatione ad penã. Sed ſi- Nota.
cut in mundo damnari dr̃ et condẽnari nõ ſolũ
qui condẽnatur ad mortẽ: ſed etiã qui condem
natur ad carcerẽ ad tempus vel ad penam pe-
cuniariã: de qua aliqñ liberatur / ita et a iudice
deo dãnatur aliquis ad penã mortis inferna-
lis / aliſue ad penã tpalẽ. i. ad tẽpus in purgato
rio: ⁊ huic ſcđo ſic damnato proſunt ſuffragia:
vel vt liberet vel vt refrigeret. Et de hoc intel-
ligit Augu. Quis ſm vſum loquendi dicamus
dãnationẽ deputationẽ ad infernũ / nec obſtat
illud qđ cantatur in miſſa ꝓ defunctis: vbi ec-
cleſia orat dicẽs. Libera animas omniũ defun
ctorũ de penis inferni. Nam infernus ſumitur
ibi large ꝓ purgatorio: quia infra eſt. i. ſub ter
ra: et cum ſubditur. Ne abſorbeat eas tartar⁹
intelligitur ne teneat abſorptas aias / id eſt de
putatas inferno. i. purgatorio: ſed liberentur. Quõ

¶ Queritur autem vtrum §. III. ſuffra gia va leant.
ſuffragia per malos proſint. Rñ. Pe. de palu.

in.iiij.diſ.xlv.q.j. proſunt talia quinqꝫ modis. ¶ Primo ex opere opato. vt miſſa boni quan tū mali: ſicut et baptiſmꝰ. Scḋo ex opere opan te vniuerſalis eccleſie cuiꝰ miniſter eſt pctōꝛ. vt dicendo vigilias ꝓ mortuis: et non ſolū pro ſuis parrochianis: ſed etiā extraneis: qꝛ mini ſter eſt nō ſolum hmōi eccleſie ſed vniuerſalis. Tertio ex opere operāte eiꝰ q̄ rogat vel mādat ꝓ ſe fieri ſicut bonꝰ dñs per malū ſeruū mādat elemoſynā fieri / merek et ſatiſfacit. Nec obſtat ꝙ malꝰ nō poteſt ſatiſfacere ꝓ alio. qꝛ verū eſt hoc principaliter agēs: ſecꝰ ſi inſtrumētaliter. Quarto ex opere operāte alteriꝰ mandantis: vt puta executoris vel alteriꝰ per eādē rationem. ſicut papa mandat fieri ſolēnes vigilias ꝓ de functo ſummo pōtifice. de elec. c. vbi maiꝰ. lib. vj. Poteſt etiam quis ſubdito ꝓ ſe et ꝓ alijs oṙones iniūgere: et etiā confeſſoꝛ penitenti vt oret pro ſe. Quinto ex opere operante miniſtri. qꝛ ipſe operatur aliquo modo. Vñ ſi prelatus malus iniungat dicere pſalteriū pro aliquo vi uo vel mortuo: et bonꝰ ſubditus dicat al's non dicturꝰ intēdēs ꝓ illo dicere in ſpeciali ꝓ quo iniunctū eſt vel ꝓ quo iniūgēs intendit / ꝓdeſt illi: etſi nō ex intentione mandātis: tñ manda tarij. ſi autē ſubditus diceret nō intendēs dice re ꝓ aliquo: niſi ꝓ ſeipſo ad expletionē obediē tie: tūc nō prodeſſet extraneo illi pro quo iniun gēs intēdebat nec exprimebat. nec ex intētiōe mādātis qui indignus eſt: nec mandatarij qui hoc nō intendit: ſed ſolū ꝓpter vnionē charita tis cū exequēte. al's generaliter nō valēt ſuffra gia facta per malos: qꝛ cū is qui ad intercedē dū mittik inimicus ſit / irati animus proculdu bio ad deterioꝛa ꝓuocatur. diſt. xlix. §. j. qḋ ve rū eſt per modū vnionis qꝛ vnitus non eſt: nec per modū meriti: qꝛ nō merek: ſed qñqꝫ per mo dū impetratiōis valēt. qꝛ oratio pctōꝝ qñqꝫ eſt impetratoꝛia ꝓ ſe ⁊ pro alijs. vt patet in mira culis q̄ aliqñ fiūt per malos ad cōuerſionē infi deliū: ſicut iudas cum alijs apl'is ſanabat infir mos: ſed plus valet ſuffragiū boni bono: quia oībus modis. poſtmodū plus boni malo: qꝛ ꝑ modū frequētis impetrationis: qꝛ volūtatē ti mentiū ſe faciet etiā pro indignis. Tertio mali pro bono. Quarto mali pro malo: quia deꝰ pec catores non audit: ſcilicet ſic ſicut iuſtos.

¶ Vtrū ſuffragia proſint §. IIII.

Suffragia ꝓſunt etiam faciēti. Pa. xxiiij. ei qui facit ipſa ꝓ alijs. Rñ. Pe. de pa. in. iiij. diſt. xlv. q. j. Et q̄dē in merēdo ſi ſit in charitate nichilominꝰ plꝰ ꝓſunt q̄ ſi ꝓ ſe fierēt: ſm illud Oratio mea in ſinu meo conuertetur. Et qñqꝫ hō plus meretur celebrando pro alio q̄ pro ſe: qꝛ maioꝛi feruoꝛe charitatis accēſus: q̄ ſcintil las mittit ad alios: et maxime ad inimicos.

¶ Secūdo valent faciēti ſuffragia ꝓ alijs / hoc eſt ſi ſunt in gr̄ia ad ſatiſfaciendū indirecte: qñ ſcꝫ ille ꝓ quo ſit nō indiget / qꝛ ſaluatꝰ eſt: vel qꝛ nō eſt capax / qꝛ damnatus: qñ. ſ. faciēs eſt talis intētionis in habitu / ꝙ ꝓ ſe faceret ſi crederet nō ꝓficere illi ꝓ quo fit. ſm illud Si ibi nō fue rit filius pacis: pax veſtra ad vos reuertetur. Luce. x. ¶ Tertio indirecte ꝑ eū cui ſuffragiū preſtak qui tenek oꝛare vel alia bona agere ꝓ faciente ſuffragiū: al's eſſet ingratꝰ nō reddēs antidota: ⁊ ſic eſt melius oꝛare ꝓ moꝛtuis q̄ ꝓ viuis: qui moꝛtui qñ erunt in paradiſo ⁊ ſcient illos q̄ oꝛauerunt ꝓ eis vel alia ſuffragia fece runt ⁊ ꝓ eis oꝛabunt: etiā ſi ſuffragātes ꝓpter peccatū ſuum illis non ꝓfuerūt: qꝛ amicitia cō ſiderat affectū plus q̄ effectum: ⁊ ſunt in chari tate ꝑfecta. Orāt etiā ſancti ꝓ talibꝰ inquātū eſt diuini beneplaciti. ¶ Quarto nō ꝓdeſt ad ſatiſfaciendū directe: vt ſi michi eſt iniūctū vnū pſalteriū ⁊ tibi aliud dicēdo ꝓ te vnum / adhuc ſum obligatus ꝓ me ad vnū: ſicut ſi ſumꝰ obli gati ego et tu Titio quilibet in. x. ſoluēdo ꝓ te remaneo obligatus ꝓ me Titio in. x. et qḋ cuꝫ quodlibet bonū opus factuꝫ in charitate ſit ſi mul et meritoꝛiū inquātū ex charitate ꝓcedit: et ſatiſfactoꝛiū inquantū laboꝛioſum eſt omne opus virtuoſum ſm Tho. in. iiij. inquātū meri toꝛiū ita ꝓdeſt facienti etiam ꝓ alio: puta ele moſynā / orationē / ieiuniū ⁊ hmōi / ꝙ non alteri: ſed inquātum ſatiſfactoꝛiū ſeu pene expiatiuū ꝓdeſt ei ꝓ quo fit: vnde ſi ꝓ ſe intendit ſatiſfa cere / ſibi valet: ſi ꝓ alio viuo vel defuncto / ꝓ il lo ſatiſfacit: ſi tñ eſt capax. ſ. in ſtatu gratie.

¶ Queritk etiā an obſit defun- §. V.

cto ſi omittātk ſuffragia ab eo mādata. Rñdet Pe. de palu. vbi. ſ. Equidē quo ad meritū ni chil obeſt: qꝛ totū in hac vita cōparak reſpectu cuius bona voluntas ꝓ opere reputak: in alia vero vita meritū nec augek nec minuitur. Sed vt dicik Eccl's. xj. In quācunqꝫ partē lignū ce ciderit: ſiue ad auſtrū ſiue ad aquilonē ibi erit idest homo in quo ſtatu ceciderit in moꝛte ſiue in ſtatu charitatis ſignate ꝑ auſtrū vbi eſt intē ſus caloꝛ: ſiue in ſtatu moꝛtalis culpe ſignate ꝑ aquilonē: in qua regiōe eſt intenſum frigus ibi ꝑmanebit. Secūdo non obeſt ei q̄tum ad pene intēſionē: qꝛ illa pena cum aīa egredik ſic et ta xak / ꝙ nec augek nec minuik. Tertio non obeſt quo ad ꝑpetuationē. Si aliquis ſit in carcere ꝓ debito. qḋ alij ſoluendū cōmiſit: alio non ſol uente ꝑpetuo ibi tenebik: niſi ipſe per ſe ſoluat. Sed ſi per ſe manēdo in carcere ſolueret: ſolu tione facta / etiā ꝓcuratoꝛe non ſoluēte ea fa cta liberabitur: ⁊ ſic eſt hic. Sed ſi quis mādet ſolui foꝛefacta et non ſoluank / ſi fuerit in moꝛa

Quō omiſſa nocent.

ſoluēdi in vita ⁊ nō penituit: damnaꝶ retinēdo opus mercēnariꝫ vſqꝫ manc: ſi autē nō fuerit in mora / vel ſi in mora et penituit / tūc nō damnabiꝶ: ſed ſtabit in purgatorio minus ꝑ hoc ꝙ ſolui mādauit / ꝙ̄ ſi per obliuionē venialē nec ſoluiſſet nec ſolui mandaſſet. Quarto nocet ſi qđ ſoluere potuit in vita vel cito poſt mortē: mandauit ſolui tardius. Unde melius faciūt qui in vita ſua ſoluūt teſtamentū ſuū: vel anteꝙ̄ bona ad heredes ꝑueniant: qꝛ modicū ſuffragiꝫ in vita plus valet ꝙ̄ multa poſt mortē / poſtꝙ̄ quāto citius / tāto meliꝰ. Quinto nocet ſola negligētia ꝓcuratoris ad hoc vt diutius ibi moretur: qꝛ nec ex opere operato qđ nō eſt / nec ex opere operante executore liberaꝶ: ſic dñs pōt excōicari iuſte qñ citatus miſit ꝓcuratorē qui nō comparuit cū ſit cōtumacia vera vel preſumpta: ex quo citatus nec per ſe nec per aliū cōparuit: ſed qñ ꝓcurator diem accepit / ⁊ ipſe citatꝰ eſt: non dñs: lꝫ nomine dñi ꝓpter eius cōtumaciā dñs excōicari non debet / cum nō ſit contumax ipſe qui citatus nō eſt: lꝫ fuerit negligēs in eligendo talem: qꝛ ꝓ negligētia ſiue contumacia non debet quis excōicari: ſed iſte mortuus eſt obligatus per ſe. vnde ſi non ſoluit per ſe vel ꝑ alium / detinebiꝶ quouſqꝫ ſoluerit per ſe: per ſe autē luendo penā: per aliū per ſuffragia aliorū ab eo mādata et facta: vel ab aliis exhibita ſua ſpōte. Unde in decre. xiii. q. ii. c. q̄ obligatiōes. dicitur ꝙ debent excōicari non ſoluētes legata facta ad pias cauſas tanꝙ̄ necatores animarū qꝛ ſcꝫ ſunt cauſa ꝙ demorentur in illis penis a quibus liberarenꝶ citius ſi fierent: ⁊ poſt annū ſi non impleantur hmōi legata per executores pertinet executio ad dioceſanum: vt habes. ē. in titu. de decedentibus ab inteſtato.

Cum etiam queriꝶ vtrū §.VI.

ſuffragia tantū ꝓſint his ꝓ quibus non fiunt: quantū ꝓ his ꝓ quibus ſpecialiter fiunt? Rñ. ſm Tho. in. iiii. ꝙ ſuffragia valēt defunctis dupliciter. Uno modo per modū expiatiōis. Alio modo per modū congratulationis. Primo modo extendiꝶ valor eorum ad defunctos ſm intentionē facientis: et multo magis ſui ſuperioris ſeu prelati: vnde ſi intendit ꝓ vno tm̄ / ille ſolus videtur habere illum valorē expiatiuū per quē quis citius liberatur a pena purgatorii: vel ſaltem principalius habet illū valorē.

Quō ꝓ pluribꝰ valeāt orones

Si autē dicat ꝓ decem defunctis cū ille valor ſit finite virtutis ⁊ determinatorū graduū: etſi nobis ignotoꝝ: puta. x. quilibet habebit vnum gradum: vnde non tantū quantū ſi ꝓ vno tm̄ dixiſſet miſſam vel aliud ſuffragiū feciſſet: Quis enī xp̄s qui eſt in ſacramento ſit infinite virtutis: non tm̄ ibi infinite / ſed virtute finita operaꝶ ꝙ̄tum ad effectū ſacramenti: alioquin ſi totam ſuam virtutē exerceret vna miſſa / oēs de purgatorio liberaret. Non ergo ꝓſunt his ꝓ quibus non intendiꝶ tantū ſicut ꝓ quibus intendiꝶ: immo forte nichil ꝓ quibus non intendiꝶ: ⁊ hoc de ſuffragio miſſe ꝙ̄tum ad valorē principalē qui eſt ex ſacrificio eius. Nam ꝙ̄tū ad valorem q̄ eſt ex orationibus que fiunt in miſſa ⁊ officio valet omnis miſſa omnibus defunctis: qꝛ ꝓ omnibus ibi oraꝶ. Quantū autē ad ſecundū modū. ſ. congratulatiōis: ſic ſuffragia facta ex intentiōe ꝓ vno tm̄ / valēt oībus in purgatorio: qꝛ cum ipſi omnes ſint in charitate de oīu ſuffragio facto cuilibet particulariter gaudent omnes. Et qui in maiori charitate eſt / ibi magis gaudet: etiam de ſuffragio facto ꝓ alio non ꝓ ſe. Et ꝙ̄tum ad iſtam cōgratulationē intelligitur illud Hieroñ. de conſe. diſt. v. nō mediocriter. vbi dicit. Cum miſſa vel pſalmus ꝓ centū animabus dicitur / nichil minus ꝙ̄ ſi pro quolibet diceretur / accipitur: ſcꝫ quo ad cōgratulationem ſm Tho. vel ſm glo. ibi hoc refertur quo ad meritum celebrātis: qꝛ ceteris paribus tantū meretur celebrando ꝓ mille / quantum ꝓ vno: ⁊ econuerſo.

Sed notandū ſm Pe. §.VII.

de pal. in. iiii. ꝙ cum diciꝶ habens maiorē charitatē in purgatorio / plus gaudet de ſuffragio etiam ꝓ alio facto: hoc aliquo modo eſt verum aliquo modo non. Suffragiū enī ⁊ eſt bonū facientis ipſum inquātum eſt actus eius bonus reddens eum acceptū coram deo: ⁊ eſt bonum eius ꝓ quo fit dictū ſuffragiū. Quantū igitur ad primā bonitatē intelligiꝶ dictum Tho. ſcꝫ ꝙ q̄ in maiori charitate eſt plꝰ gaudet de ſuffragio: qꝛ ſuffragium per iſtū modū nō eſt magis vnius defuncti ꝙ̄ alterius / ſed ſolum facientis. Sed ꝙ̄tum ad ſecundū valorē cum ille valor ſit ſolum illius ꝓ quo fit ſuffragiū / ⁊ vnicuiqꝫ magis amabile eſt ꝓpꝛium bonū ꝙ̄ alienum: ideo ꝙ̄tum ad iſtam cōſiderationē plus gaudet ille pro quo fit ſuffragium: etſi in minori charitate ſit / ꝙ̄ ille pro quo non fit: etſi in maiori charitate ſit. Ex eo autē quod dicit Auguſt. in enchiridion. Tempus quod inter hominis mortē ⁊ vltimā reſurrectionem interpoſitum eſt animas abditis receptaculis continet: ꝓut vnaqueqꝫ requie vel erumna digna eſt: ꝓ eo quod ſortita eſt in carne dum viueret. Et habeꝶ in decre. xiii. q. ii. c. tempus. Tho. in. iiii. aſſignat quinqꝫ genera receptaculoꝝ in alia vita. Primū eſt locus damnatoꝝ qui dicitur infernus ſiue gehēna: his non valent in aliquo ſuffragia / ſicut nec demonibus. Unde non eſt pro eis de quibus hoc certe ſcitur orandum / vel aliud ſuffragium

Quinqꝫ receptacula aīarum

ficiēdum eſt. E[...]r aūt ꝓ certo de infidelib
iudeis.ſ.paganis ⁊ hereticis in hoc moriētu
Ioh.iij. Qui nō credit iam iudicatus eſt. ꝙ aū.
Greg. orauit ꝓ traiano in infidelitate mortuo
Dicūt doctores ꝙ nō erat ſententia diffinit[...]
damnatus a deo. q2 Greg. deo inſpirante ora-
turus erat pro eo. De catholico autem qui eſt
mortuus in notorio de quo non penituit mani
feſte: puta ſe occidit / interficitur in bello iniu-
ſto / mortuus eſt cum meretrice inuentus ⁊ hu
iuſmodi. Dicit Pe. de pal. ꝙ poteſt ꝓ eo orari
occulte: quia potuit in fine occulte penitere: et
hoc cum preſuppoſitiōe.ſ. in caſu quo penitue-
rit in fine etſi occultum ſit: alias non licet: ſed nō
debent fieri ſuffragia publice: vt miſſe. vigilie.
et hmōi. propter ſcandalum: nec in eccleſia ſe-
peliri vel cimiterio. Secundum receptaculum
eſt purgatorium. Idem enim ignis qui cōbu-
rit paleas purgat aurū de quibus dictum eſt.
Quomodo per alios poſſunt fieri ſuffragia: et
etiam de hac materia habes in prima parte. ⁊
ibi multa de huiuſmodi. ¶ Tertium recepta-
culū eſt limbus paruulorum decedentium ſine
baptiſmo in quo originali priuātur viſione dei
non autē ſuſtinent penam ſenſus vel ignis: ſed
nec etiam de priuatione glorie penam habēt:
quia ſciunt ſe ſine culpa ſua priuatos. pro his
non oportet fieri ſuffragia: quia nichil valerēt
cum non ſint de corpore eccleſie. ¶ Quartum
receptaculum eſt limbus patrum veteris teſta
menti qui dicebatur ſinus abrae: qui modo lo
cus eſt vacuus: quia chriſtus ſoluto debito hu
mane nature ſcilicet originalis culpe eos edu
xit de illo carcere. et in veteri teſtamento qui

[...]urgati: ſed tamē in ſta-
[...]rgatorium quouſqꝫ ibi ſa
[...]urgati aſcendebant ad lim
[...]ro eis poterant fieri ſuffragia
[...]um et elemoſynarū: non miſſa⁊
q n[...] [...]s inſtitute ⁊ eos adiuuabāt. ¶ Quin
tum receptaculum eſt celum empyreū loc⁹ b[...]
torū: et hi non indigent ſuffragijs. vnde
extra de cele. miſ. c. cū marthe. Iniuria
martyri qui orat pro martyre. Pot[...]
certū aliquos eſſe in patria. vnde no[...]
da ſuffragia pro hu[...]iuſmodi. v[...] [...]er bī[...]
dicit Pe. de pal. de apoſtolis [...]atribu[...]
teſta. Et de his qui pro fide ſuſtinent m[...]
vel quia paruulus poſt baptiſmū moritur non
habēs vſum rationis: vel pro canonizatis. Nā
pie creditur ꝙ eccleſia nō errat in canonizatio
ne. Ex hoc autem ſolo ꝙ fecit miracula non eſt
ſufficiens cauſa ꝙ non debeant fieri pro eo ſuf-
fragia. vt dicitur de beatis ſiue de ſtatu beatifi
candorum in titulo precedēti. Ad quē ſtatum
nos (ſua adiuuāte gratia) perducere dignetur
chriſtus Ieſus totius orbis ſaluator. Qui cū
patre et ſpiritu ſancto viuit et regnat. Per oīa
ſeculorum ſecula benedictus Amen.

¶ Tertia pars ſumme inclyti Anto-
nini Florentini archiepiſcopi ſacre pa
gine interpretis eximij: accuratiſſime
per magiſtrum Andream boucard ar-
tis impreſſorie ſolertiſſimū examinata
ex Parrhiſijs finē ſumpſit optatum.

Digitized by Google

Digitized by

[illegible] by Go

BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
LAB. RESTAURO
ROMA
Digitized by Google

Digitized by Google